BSB Bayerische StaatsBibliothek

MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Mascardi, Giuseppe

De Probationibus Iosephi Mascardi Ivrisc. Sarzanensis Protonot. Apostolici, Volumen ... Conclvsiones Probationvm omnium, quae in vtroq[ue] Foro quotidie versantur ... Qvibvs Canonicae, Civiles, Fevdales, Criminales ... Materiae continentur ... Nvnc Primvm In Germania In Lvcem Aeditae,
Bd.: 1

Francofurti ad Moenum (1585)

ESlg/2 J.pract. 90-1
urn:nbn:de:bvb:12-bsb00093209-5
VD16 M 1311

H S
VON GOTTES GNADEN

2°
Jur Pract
98/1

Einband-Slg

2793. Jus.

De Probationibus

IOSEPHI MASCARDI IVRISC. SARZANENSIS PROTONOT. APOSTOLICI,

Volumen Primum.

CONCLVSIONES PROBATIONVM omnium, quæ in vtroq; Foro quotidie verſantur, Iudicibus, Aduocatis, Cauſidicis, omnibus denique Iuris Pontificij, Cæſareiq; Profeſſoribus vtiles, practicabiles, ac neceſſariæ.

QVIBVS CANONICÆ, CIVILES, FEVDALES, CRIminales, cæteræq; materiæ continentur. Per Ampliationes (vt dicitur) Limitationes, Intelligentiasq; alphabetico ordine abunde digeſtæ.

MAGIS RECEPTIS DOCTORVM OPINIONIBVS VBIQVE hoc aſteriſco * notatis.

NVNC PRIMVM IN GERMANIA IN LVCEM AEDITAE.

Summarijs, ac Indice rerum, ſententiarumq; magis ſelectarum locupletiſsimo ornatæ.

CVM PRIVILEGIO SAC. CÆS. MAIESTATIS, SPECIALITER AD HÆC CONCESSO.

Francofurti ad Mœnum, impenſis Sigiſ. Feyerabendij.

M. D. LXXXV.

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO D. N. D. GREGORIO XIII. PONT. OPT. MAX.

Ioſephus Maſcardus.

FINEM eſſe cauſam cauſarum, B.P. finem omnia definire, finem eſſe hominibus rem & primam, & vltimam, in fine propoſito in vtranq; partem vel ad virtutem, vel ad vitia, magnam eſſe vim, finiq; cōſtituto, omnia, quæ ad finem referuntur, pariter, æqualiterq; reſpondere, mutato fine, omnia mutari, omiſsis alijs probandi vijs, ex humanis actionibus facile confirmari poteſt. Eroget pecuniam aliquis ad illum finem actionem ſuam referens, vt indigenti dum ſuccurrit, CHRISTI præcepto obtemperet; actio eiuſmodi, miſericordiæ actio eſt, æterna mercede, ita volente iuſtiſsimo, ac liberaliſsimo bonorum remuneratore, compenſanda. Faciat idem, vt vel gratiam ab homine exigat, vel vt ſe hominum oculis liberalem probet; non amplius miſericors, ſed vel beneficiorum inter homines fœnerator, vel ambitioſus Diuinæ gratiæ facta iactura, dicatur, velit nolit, neceſſe eſt. Bellum gerat pro iuſtitia aliquis: iuſtum bellum: hoc ſuſcipiat regnandi gratia, ſpe prædæ, & rapinarum: declinauit à propoſito: finis mutatio facta eſt: næ iſta declinatio, & varietas totam rei naturam variabit, atq; mutabit: etenim pro iuſto bello crudele, & exitioſum latrocinium re & nomine comperietur. Sic ſe habet res, B.P. mentis conſilium, atq; animo primum omnium comprehenſus finis omnes noſtras actiones, atque adeo totam noſtram vitam ita regit, & moderatur, vt omnis noſtra muneris vel animi, vel corporis functio noſtris appetitionibus ſit conſentanea; talis denique, qualem ſibi finem vnuſquiſque præſcripſerit, cupiditatemq; prætexuerit. Nec vlla alia re à cæteris nationibus, & antiquis, & recentioribus differre Chriſtianos arbitror, quàm quòd illæ adumbrata quadam boni imagine deceptæ longius à vero fine aberrarunt: hi cum ſe ad imaginem, & ſimilitudinem æterni Opificis factos didicerint, filiumq; verum Deum & hominem, ſcelerum vindicem, humanæ ſalutis authorem, mundiq; liberatorem agnoſcant, ad illum aſpirare, illum intueri, ad illum omnes ſuas cogitationes, vt nautæ ad Helicen, ſe dirigere debere intelligunt. Itaque, B.P. cum totam hominis & felicitatem, & miſeriam à fine, non aliunde, pendere, vnumq; homini, qui non ſolo verbo, ſed re, & factis Chriſtianus ſit, finem, præterea nullum, quem etiam naturaliter expetunt, ad quem, vt captus eſt, collineant omnia, optandum eſſe non ignorarem, in hoc exiguo vitæ curriculo hoc primum, & ſummum meum munus eſſe cenſui, vt animum meum ad eum, qui omnium principium, & finis eſt, & vt ſancti Patres nos docuerunt, totū eſt id quod eſt, & verius cogitatur, quàm dicitur, & verius eſt, quàm

cogitatur, defigerem, atque intenderem. Hic erat mihi propoſitus in animo optimus finis: hoc erat mihi fixum, & ſtatutum. dubitabam aliquantulum, quam viam ad id obtinen-dum, cuius deſiderio flagrabam, expeditiorem progrederer. omnibus pijs idẽ eſſe propoſitum, non omnes eundem curſum tenere, cum alij ad alias virtutes propenſione quadam naturali, id eſt, munere diuino aptiores ſint, videbam. nec illud me fugiebat, in deligendo vitæ genere ex re, ex tempore, ſed longè maximè ex ſuis cuiuſq; viribus, atq; ex natura conſilium omne eſſe capiendum. Cum aliquandiu in hac, quæ plurimum habuit difficultatis, deliberatione fuiſſem, tandem illo adiuuante, qui bene cogitantibus nunquam non præſtò eſt, nec meæ naturæ magis idoneam, nec mihi honeſtiorem viam, nec ad conciliandam mihi diuinam gratiam faciliorem inire me poſſe cognoui, quàm ſi omne meum ſtudium, operam, laborem, diligentiam, induſtriam ad ſubleuandos pro virili mea mortales contuliſſem. Quare, ex quo de rebus mihi per ætatem iudicare licuit, hoc ſenſi, &, quàm potui accuratiſſime, feci, vt pro hominibus tuendis, conſeruandis, ſaluaq; honeſtate iuuandis omnes labores exciperem; vt verò pergerem, vel potius, vt plurimum, quod mihi maxime in optatis erat, proficerem, idem bonorum author, qui mihi hanc mentem dedit, facultatem, minime, vt arbitror, contemnendam largitus eſt. Nam à primo tempore adoleſcentiæ meæ in vtroq; iure diu multumq; verſatus, & in multis magniſq; cauſis exercitatus cum inueſtigarem, & perſcrutarer diligenter omnia, quæ hominibus prodeſſent, diuturna & obſeruatione, & animaduerſione patefactus eſt mihi ad eas res aditus, quæ generi humano, niſi fallor, maximo vſui eſſe poterunt. Siquidem inter omnes conſtat, in omnibus cauſis vtrumque & actorem, & reum vnum illud agere, & in vnam eam rem incumbere, vt ſua confirmet, contraria redarguat, vt perfectum probandi munus abſoluat. in hoc nimirum tanquam cardine totam obtinendæ cauſæ ſpem verti, vt quæſtioni dubiæ, & controuerſæ cauſæ fides fiat, qui inficias ire audeat, inueniri arbitror neminem. Hac in re tam vtili, & neceſſaria, quoniam regina illa eloquentia, quæ olim probandi, mouendi, & delectandi partes ſibi vendicabat, iam obticuerat, totaq; in foro agendi ratio mutata erat, multos labi, atque in quàm maximas difficultates incurrere animaduerti. tantum enim aberat, vt ab imparatis, & probandi ratione neutiquam inſtructis controuerſiæ ſedarentur, vt identidem lites de litibus exorirentur. His incommodis ſubueniendum eſſe, hocq; vnum remedium fore, ſi aliqua probandi, non litigandi ſimplex, aperta, directa, ad veritatem, & æquitatem proxima tradita fuiſſet via, comperiebam: nullus porrò, qui ad hoc faciendum fuiſſet aggreſſus, mihi in mentem veniebat. Ego igitur ne meam de genere humano benemerendi conſuetudinem intermitterem, neve ab illo fine, de quo ſuperius dicebam, vſquam oculos deijcerem, opus de probationibus, ingens, & arduum ſane, perdifficile, multis vigilijs, & laboribus elucubratum confeci. quo quidem in opere meum hoc conſilium, mea ratio, & oratio fuit, vt quæcunque de Probationum varia, multiplici, & obſcura materia dici poſſent, omnia penitus cognita, & in vnum exitum ſpectantia ad artem, & præcepta redigerem: ordinémque, & certas, errare in cauſis, qualeſcunque, & quantæcunque illæ ſint, minime patientes vias traderem, vt multos in ſuo foro peregrinantes ad veritatis domicilium reducerem: ne incognita pro cognitis haberent: vt contentiones in litigando damnoſæ, calumniæ captioſæ, diſputationes commentitiæ, longi verborum anfractus, & circuitiones moleſtæ, & inutiles omninò reijcerentur: & relictis concertationum tenebris cohærentia, & conſequentia cernentes, diſiuncta, & diſſentanea deuitarent, ad clariſſimum denique concordiæ lumen mortales, quoad eius fieri poſſet, deducerentur. Non me quidem præterit poſſe fieri, vt aliqui bonitate ingenij, & rerum vſu, experientiáque adiuti id, quod ego ſummo labore, aliquo artificio ſecutus, & ſum tradere conatus, aſſequantur. at quis neſcit raros eſſe iſtiuſmodi homines? vnde multitudini conſulendum erat. præterea nullus eſt tam à vero auerſus,

qui.

qui,ſi experientiæ ars adiungatur, inde multo vberiores, & longe certiores fructus percipi non fateatur. Hoc volui, hoc in meis ſcriptis ſpectaui, vt hoc præſtarem, nulli nec operæ, nec ſumptui, nec valetudini peperci, quid effecerim, & perfecerim, non meum, ſed aliorum iudicium eſſe volo. Verùm nemini melius, B.P. & prudentius, vt de omnibus, quàm tibi, cuius ſacroſancto nomini hos meos labores dicatos volo, de hac re ſententiam ferre licebit. Nam quemadmodum authoritate, ſanctitate, & omnibus virtutibus omnes mortales ſuperas, ſic legum ciuilium doctrina, iure præcipuè Pontificio, ita omnibus excellis, vt doctiſſimi cuiuſq; conſenſu palma, vel vt verius loquar, regnum meritò tibi deferatur. Nihil enim in iure aut diuino, aut humano tam abſtruſum, nihil tam reconditum, quod diuino mentis acumine non perceperis, nihil tam implicitum, nihil tam dubium, nihil tam inexplicabile, & impeditum, cui admiranda ingenij abundantia explanationem non adhibeas, quod apertiſſimè non explices, ac in omnium conſpectu ponas. Quid pluribus opus eſt? quemadmodum Pontificia dignitate ſummus es, quo nihil ſuperius eſt, Chriſtianæq; Reip. caput, columen, dux, moderator, & haberis, & appellaris; ſic Iuris, Canonici maximè, perfecta & abſoluta cognitio ita tua ſolius, & propria eſt, vt cum mortalium nullo poſſit eſſe communis. Quid de reliquis tuis virtutibus, quæ innumerabiles ſunt, loquar? Tu nomine, exitu, & rebus GREGORIVS ſemper ſic vigilaſti, ita vt nunc vigilas, vt tuis conſilijs, præſidijs, cuſtodijs, vigilijs Reſp. Chriſtiana fuerit munita, & firmata. Tu memor in terris te illius perſonam, & vicem gerere, qui in cœlis omnes ſaluos vult: qui pro hominum ſalute mortem, & eam immaniſſimam oppetere non dubitauit, qui tibi paſtori ſanctiſſimo ouium ſalutem credidit, & commiſit; quantum conſilio, quo plurimum vales; quantum intelligentia, qua omnibus præſtas; quantum diligentia, qua nulli concedis; quantum iudicio, quo omnibus admirationi es; quantum prudentia, quæ maximo in te opere nitet; quantum ſapientia, qua cum antiquis certare potes; quantum denique cura, cogitatione, & maieſtate, qua proximè ad Deum accedis, conſequi potes, tantum ad animarum omnium confers conſeruationem. Quis ignorat, quanto ſtudio publicæ paci conſulas? quem fugit, quanta celeritate illis rebus occurras, vnde aliquod periculum pijs conflari putatur, quæ vel Italiæ, vel aliarum nationum tranquillitatem perturbare poſſint? Cui non eſt compertum, quanta ſolertia Chriſtianorum Principum compoſitioni ſtudeas? Cui non eſt exploratum, quanta pietate omnia tentes, omnia experiaris, omnia pericliteris, vt hæreſum ſceleribus coopertos corrigas; vt ſuperſtitionis capitali labe contaminatos, & Lutherana, i. peſtifera cōtagione pollutos ad ſanitatē reuoces? teſtimonio ſint tot collegia Anglorum, Germanorum, Græcorum, & aliarum gentium magnificentiſſimè conſtituta: tot præmia viris data doctiſſimis, qui ad verum CHRISTI cultum, ad emendandos noſtrorum temporū mores inuitantur, ampliſſima: tot celeberrimi oratores ad mendacij caliginem diſcutiendam, ad veritatis lucem afferendam, per omnes prouincias diſpoſiti: tot legati ad Principes Catholicæ eccleſiæ deſiderio accendendos vndiq; miſſi. Hæc nonne ſunt illius Principum Principis propria, qui Diuina authoritate omnibus præſit? qui ſummam virtutem cum ſuprema dignitate copulauerit? qui intentis oculis omnes Reip. Chriſtianæ partes intueatur? qui rectè viuendi exempla omnibus prodere decreuerit? qui magnum eſſe ſanctè viuere Principes, ſed illud eſſe maius, quòd per multi Principum imitatores exiſtunt, nouerit? In ſumma, hoc nonne eſt proprium munus Opt. & Max. Pontificis, qui Dei Opt. Max. legem illam, de qua illud ſanctiſſimum memoriæ proditum eſt elogium; Lex tua veritas, Lex Domini aperit ianuam cœli, exprimere conatur? Verùm quoſum prouectus? an tot, tantarumq; tuarum latiſſimè patentem virtutum campum in tam breui & anguſtæ epiſtolæ tabella concludere mihi eſt propoſitum? minimè verò, B. P. tantam. n. amplitudinem, & ſanctitatem ingenij mei anguſtiæ capere non poſſunt. &, vt quod res eſt, ingenuè fatear, mentis meæ acies infirma tanto ſplen-

dore victa perſtringitur. Sed ad hoc tantummodò ſermonis genus deſcendi, vt omnibus me
nõ ſine cauſa has meas, quæ ad ius ciuile & vtraſq́; tum Pontificias, tum Imperatorias Leges
pertinent, publicis commentarijs conſignatas commentationes tibi inſcripſiſſe, planum fa-
cerem. Nam cum idonea perſona, cui hoc ſcriptionis genus conueniret, mihi quærenda eſ-
ſet; quæ mihi aptior, ſi à tanto Pontifice diſceſsiſſem, cui nobiliſsimarum omnium diſciplina-
rum, Iuris totius quidem, ſed in primis Pontificij omnes dominatum dant, & principa-
tum, accidere poterat? Quid? cum defenſore contra eos, qui alienos labores magis repre-
henſione, quàm imitatione dignos exiſtimant, mihi opus eſſet; quem patronum potius ado-
ptarem, quàm omnium parentem, quàm communis ſalutis tutorem & cuſtodem, quem a-
lium poſt Deum hac in re pro fine ſpectare debueram, quàm eum, qui idẽ quod ego ſpectat,
ſed infinitis partibus excellentiori via nititur, quàm eum, cuius tam latè manet potentia, vt
nullus non ſine eo tanquam medio fine à primo, & ſummo beatitatis fine aberret: vt qui cum
eo non ſit, contra CHRISTVM *ſit; cuius tam inaudita humanitas, tam admirabilis ma-*
ieſtati adiuncta facilitas, tam incredibilis iuſtitiæ connexa benignitas, vt difficile ad iu-
dicandum omnibus videatur, ſit ne dignitate, & authoritate altior, & iudiciorum æ-
quitate iuſtior, an in tanta ſublimitate moderatior, & in accipiendis mortalibus o-
mnibus humanior, facilior, benignior. In hac re non ſunt mihi aliorum teſtimonia quæ-
renda: ego enim ipſe tuis maximis beneficijs à te affectus commemorandam omnibus tuam
benignitatem ſum expertus; tanta profectò liberalitate me proſequutus es, vt me tibi obſtri-
ctum memoria ſingularis tuæ in me beneficentiæ perpetua ſignificem neceſſe ſit. Quare, B. P.
ſi nulla alia mihi fuiſſet iuſta cauſa, cur meos libros tuæ Sanctitati conſecrarem; hæc ſola vel
dubitantem impellere poterat, vt meam erga te obſeruantiam, animumq́; in communem
Chriſtianorum benefactorem gratum aliqua ſignificatione declararem. Te igitur, B. P.
oro, atq; obteſtor, vt hoc meum beneuolæ erga tuam Beatitatem voluntatis indicium liben-
ter, vt cætera ſoles, accipias. exiguum ſanè eſt præ eo, quod à Pontificia bonitate in me pro-
fectum eſt: leuiſsimum omninò, præ tuæ maieſtatis ſplendore. tamen me conſolor: propterea
quòd tibi obuerſatur ob oculos is, cuius imaginem in te videmus, cui hominum voluntas ſa-
tis eſt, ſi rei facultas non ſuppetat. Tua igitur excellentiſsima humanitate fretus, B. P. ſpe-
ro fore, vt hoc quantulum idcunq; eſt, magnum ſit ex eo, quod perinde futurum eſt, vt ab
animi tui magnitudine iudicabitur. Nec vlla mihi dubitatio eſt, quin quod iam feciſti, to-
tum ſuſcipias; diuinoq́; tuo iudicio, & authoritate defendendum, & amplectendum exiſti-
mes. Reliquum eſt, B. P. eum vt obſecrem, qui Chriſtianum Imperium ſuo ſanguine ſanci-
tum fidei tuæ commendauit, quem tuarum actionum finem tibi propoſuiſti, vt te tandiu in-
columem ſacro nauigio præſidere patiatur, donec perfugæ iſti dementes te vnicum Guberna
torem agnoſcant, & vnà cum fidelibus ſocijs æternæ ſalutis portum in Romana Eccleſia ſi-
bi quærendum credant, vt tu poſtea tot mundi laboribus perfunctus, quoniam in terris al-
tius euolare non potes, in cœlis ad ſupremos Beatorum choros ita euoles, vt ad illum, vltra
quem nihil quæras, cum boni tui certaminis à iuſto iudice coronam iuſtitiæ habeas, omni-
bus votis expetitum finem peruenias. Vale.

IOSE-

IOSEPHVS MASCARDVS
CANDIDO LECTORI
S. D.

SI QVIS etiam atque etiam cum animo ſuo, quot, & quantis miſerijs humana vita ſit expoſita, humaniſsime Lector, conſideret, quicquid ille dixerit, & fecerit, non tam, vt id ſibi bono, atque honori, & dignitati, quàm vt ne damno, moleſtiæ, dedecori in tanta malorum turba ſit, ſi habebit (vt aiunt) acetum in pectore, omnibus votis exoptabit. Etenim cum aſsiduè ſic viuamus, vt tanquam in ſtatione, vel potius in arena, atque in acie contra hominum, & mali dæmonis inſidias ſtare videamur, nequaquam beatus is, cui multa bona, ſed potius is, cui minimum mali experiri in hac vita contigerit, exiſtimandus eſt. Hoc intellexiſſe mihi videntur Spartani, qui in omnibus ſuis votis hoc addebant, iniurias ferre vt poſſent. nec Solon hoc neſciuit, qui neminem ante mortem beatum eſſe dicendum, ſibi diuitiarum nomine nimium arrogantem Crœſum Regem admonuit. Hoc, quod homines à veritate noſtra alieni intellexerunt, nos, qui veritatis & felicitatis parentem conſequuti ſumus, non intelligere certè turpe eſt. Sed quid alij ſperent, aut cogitent admonuiſſe ſatis eſt: vt de me loquar, cum hoc opus arduum, & laborioſum de Probationibus in lucem emiſerim, tantum abeſt, vt aliqua honoris ambitione, aut gloriæ cupiditate ducar, vt mecum præclare actum iri, ſi malorum obtrectationes effugiam, putem. Nec tamen in tanta maledicorum turba poſtulo id, quod nulli adhuc Scriptori accidit, vt mea ſcripta nullum obtrectatorum ſermoni locum relinquant. non enim ignoro huic malo remedium, niſi ſi tacuerim, nihilque ſcripſerim, inueniri poſſe nullum. Mihi potius ſatis ſuperque erit, ſi id, quod in mea manu eſt, ne aliquis me iure coarguere poſsit, pręſtitero. Hoc tua æquitate fretus humaniſsime Lector, me tuo teſtimonio conſecuturũ ſpero, ſi difficultates, quibus in hoc perdifficili opere cõponendo affectus, & afflictus ſum, breuiter explicauero. Non te præterit, Amice Lector, quam tranquillo, quieto, & ab omni cura vacuo animo eſſe debeat is, qui ſuas cogitationes litteris mandare, ac in apertum referre voluerit. Ego autem, ex quo hanc ſcribendi materiam ſum aggreſſus, quam diſtrictus, quot quantiſque occupationibus implicatus fuerim, difficile dictu eſt. Primum Romæ cum omne meum ſtudium, & ingenium, quantulum id cunque eſt, ad has lucubrationes contuliſſem, Mediolanum cum Vicarij apud Illuſtriſs. Card Borromæum, cuius ſanctitatis ſplendor omnibus orbis terrarum nationibus lucet, dignitate proficiſci mihi contigit. ibi ſi quid otij, ſpatij, & temporis,

pons,quod perexiguum fuit, incœpto operi impendi, id grauiſſimis, & moleſtiſſimis, quas ſigillatim omnes referre longum eſſet, occupationibus ægrè fuit ereptum. Patauium deinde, vt eodem munere fungerer, cum fuiſſem accerſitus, loci magna, curarum nulla mihi facta eſt mutatio. tantis enim in rerum aſperitatibus, & temporis anguſtijs ſum verſatus, vt vix tantulum ſpatij, quod ſcribendi ſtudio ſuppeditarem,mihi vacauerit. Neapolim non ita multo poſt,vt Illuſtriſs. Card. Paulo Aretio, cuius mortui religio, pietas, integritas, benignitas in perpetuum victura eſt, Vicarius operam nauarem, me contuli. In illa vero tam graui,& illuſtri prouincia, quam parum ab innumeris ſolicitudinibus mihi ad ſcribendum fuerit otij, me tacente, vnuſquiſque per ſe conijcere poterit. Mortuo Aretio, Placentinam Eccleſiam Vicarius Reuerendiſs. Philippi Seghæ apud Regem Catholicum internuncij, quem, vt tanti Antiſtitis admirabilis ſapientia, probitas, grauitas dignitasque poſtulat,honoris gratia nominatum volo,adminiſtrandam conſenſu Summi Pontificis Gregorij XIII. cuius ſalus, quia ſuæ fidei commiſſi gregis commoda aſſiduè intuetur, noſtra ſalus eſt, etiam ab Illuſtriſs. Card. Philippo titulo Sancti Xyſti,qui omnium patronus Placentinam Eccleſiam in ſuam fidem recepit, virtutibusque omnibus inſtructus ſibi viam ad cœlum munire omni ſtudio conatur,diplomate accepto ſuſcepi. Hic mihi labor quam moleſtus, quàm operoſus fuerit, quantum oneris hic honos attulerit, in præſentia nihil commemorare neceſſe eſt. illud veriſſimè dicere poſſum, cum ijs oneribus ſuſceptarum rerum ſolus premerer, quæ iam antea vix multi collegæ ſuſtinere poterant,me nihil quieti,nihil vacui, nihil omninò liberi temporis huic ſcribendi cogitationi impertiuiſſe. Nunquam tamen ab incœpto deſtiti,nunquam animum deſpondi,ſed omnes difficultates exhorrui, moleſtias deuoraui, vigilias, labores infinitos,& extraordinarios,atque intempeſtiuos exhauſi: contra ingruentes alium ſuper alios caſus ſemper pugnaui. Sed fortaſſe fuit, vbi poſt tantos eccleſiaſticarum adminiſtrationum labores exantlatos acquieſcerem. nihil minus. nam cum Romam conceſſiſſem hac ſpe, vt ibi inchoato operi ſummam manum imponerem,vix ſoccos mihi detraxerant ſerui,cum honos,atque adeò onus inuiſendi Faliſcorum Eccleſiam, & Corytum antiquiſſimam Italię vrbem mihi tribuitur. quo munere nondum peracto, Romam à ſummo Pontifice fui ea de cauſa accerſitus, vt Adiacenſis epiſcopatus, qui in Corſica eſt, adminiſtrationem ſuſciperem,aliaq; in ea inſula, quę ad noſtræ religionis dignitatem pertinent, primo quoque tempore obirem. Tum verò ſi quam ſpem incœpti operis perficiendi habebam,eam omnem propemodum amiſiſſe mihi viſus ſum. Rem paucis expediam,nihil celabo,nihil diſſimulabo. quæcunque in meis libris leges, omnia feſtinanter, raptim, curſim,operiſque ſubciſiuis arripui, vt noſtras Concluſiones & Probationes non ea,qua par erat, ſtatera, aut trutina probare,& examinare vſquam per tot incommoda mihi licuerit. Hę cauſæ, humaniſſime Lector, fuerunt, cur ſerius,quàm volebam, in manus hominum Probationum opus,cum ego aliud cogitarem, aliud accideret, venerit. Cum verò maximè mihi eſſet in optatis non partem aliquam operis, ſed totum opus perfectum, & abſolutum edere, conſilium mutare,in hac noua inſulari Prouincia,& duas tantum partes, ſuppreſſa interim, quæ tamen propediem apparebit, parte tertia,typis committere ſum coactus. Illud autem ſi quis mihi vitio dederit,quod in meis ſcriptis verborum ornamenta, & ſententiarum lumina non adhibuerim, is ęquum mihi iudicem ſe prębebit, ſi primum hoc non eſſe exigendum ab eo homine,qui ſemper eos voluat libros,quorum authores rebus contenti verborum elegantiam aſperanti ſunt, intellexerit: Deinde, quòd

materia

materia hæc, qua de agimus, Latini ornatus, & leporis capax neutiquam eſſe poteſt. nec hoc alicui mirum videri debet. nam ſi cum litteræ florebant lingua Latina inops putabatur, quid noſtra tempeſtate, tot nouis, ſuper alias, litibus exorientibus, cenſendum eſt? Itaque vt ego ſermonis commoditatem minimè, quantum res ipſa patitur, contemnendam duco, ſic aliò impellente neceſsitate, de verborum inſignibus haud ſolicitum, re ſatis intellecta, ſcriptorem eſſe debere exiſtimo. Hæc, non ignarus multo plures eſſe, qui alienas res quantumcunque perfectas cauillantur, quàm qui imitantur, & in aliorum ſcriptis legendis magis quid reprehendere poſſint, quàm quid laudare debeant, ſpectare conſueuerunt, mihi ſcribenda duxi. Tu melioris mentis, & æquioris animi, humaniſsime Lector, humanæ conditionis non immemor, alienæ famæ, & exiſtimationi ſuccurres, maximoque opere id, quod opto, & ſpero, mihi dabis, vt ſi quid in meis libris tua cognitione dignum cenſueris, id Diuinæ gratiæ tribuas, errata humanæ imbecillitati remittas. *Vale.*

IN EXIMIOS
DE PROBATIONIBVS
LIBROS,

ab Illuſtri ac Reuerendiſsimo Joſepho Maſcardo Protonotario Apoſto. editos,

Petrus à Porta Placentinus, artium Doctor, & Poeta Laureatus.

QVAENAM tanta mouent rerum miracula ſenſus?
Quænam lux oculis accidit alma meis?
Ecce nouum fulget lumen, ſed lumen olympi,
Terras conſpicuum ſuſpicitecce decus.
Sancta fides, & Iuris honos, & gloria Legum,
Terreſtres viſunt, numina grata, domos.
Gratia Maſcardo, tanti qui inuentor honoris,
Perpetuo nobis tempore digna dedit.
Theſauris terras, atq; his cœleſtibus, auget,
Quos voluenda queat nulla abolere dies.
Quos, quali ratione cibos, quæ pabula menti,
Quàm certum recto tramite præbet iter?
Præbet iter nobis, cœli quod limine ſiſtat,
Datq; homini nunquam cernere viſa prius.
Diſcite mortales duras componere lites,
Hoc Duce, iudicij diſcite noſſe viam.
Quis negat? arcta via eſt, nec non atque ardua, verum
Perfacilis, tanto nunc Duce, fitq; breuis.
Conſilio præſtans hic leges legibus ornat,
Priſcis dans artes artibus arte nouas.
Hæc laus, auguſtæ ſunt, ſunt hæc munera mentis,
Magne vir, hæc animi ſunt monumenta tui.
Sæpius ô felix, licuit cui munere cœli
Muneribus velle, & poſſe iuuare viros.
Ergo ſuos olim ſiſtent vaga ſidera curſus,
Non ſiſtet curſus, ſed tua fama ſuos.

IDEM IN EOSDEM.

QVID primum poſsim de tantis dicere rebus?
Vel quid poſtremum? pergraue vtrunque mihi.
Cernite Maſcardi læto ſurgentia cœlo
Officium cunctis lumina luminibus.
Nam ſicut ætherio concedunt ſidera Phœbo,
Sic lux priſca nouo victa nitore latet.
Inuenit, inuentis ſcit prudens addere lucem,
Multa quidem mutat, ſed meliora facit.
Nec verſans animos longis ambagibus inſtat,
Incerta hic ſtabili ſed ratione probat.
Cedit ſuſpicio, legum ſtat gratia viuax,
Inuita inuidia, nil niſi recta docet.
Optima ſcire docet, mirus (nil diſcrepat) ordo,
Vnaq; compacto corpore forma viget.
Quod monet eſt ſimplex, verum duntaxat, & æquum,
Sedulus abſtruſos nec ſinit eſſe dolos.
Quid quod & huic proprium eſt, ſophiæ dum limina pandit,
Vtilibus parili iungere honeſta iugo?
Cunctorum at pretium eſt, veræ hæc victoria laudis,
Quòd probat hic factis, quæ docet, ipſe ſuis.
Sed quid ego ah demens prætendo lampada ſoli?
Scribere Maſcardi magna, tacere meum eſt.

IOSEPHI MASCARDI IV-RISCON. SARZANENSIS, Protonotarij Apoſtolici,

PROBATIONVM OMNIVM, QVAE IN vtroq; foro quotidie verſantur,

VOLVMEN PRIMVM.

SVMMARIVM.

1 *Pythagoras laudatur.*
2 *Extra viam publicam non deflectendum.*
Vſu trita non ſunt reformidanda, & illud, quod commune ſit, ſequendum eſt, & à conſuetudine communis ſenſus non abhorrendum.
3 *In negotijs pertractandis aliqua prius præmittenda ſunt: vt res, de qua agitur, cognitu facilior reddatur.*
4 *Probationum materia nulla fœcundior, & vberior in vniuerſo legum campo.*
5 *Præfationes ab omnibus Iureconſultis fieri ſolent.*
6 *Præfationes ad lectionem propoſitæ materiæ libentius perducunt, & euidentiorem præſtant intellectum.*
7 *Dilucidius per diuiſionem illud apparet, quod enodandum proponitur, & quæ diſtinguuntur facilius percipi ſolent.*
8 *Diuiſio & compoſitio in his, quæ pertractantur, plurimum valent, & qui rectè diuiſerit, nunquam poterit in rerum ordine errare.*
9 *Partitio legentis animum incitat, intelligentis mentem præparat, memoriamq; artificiosè reformat.*
10 *Diuiſio vberiorem culturam reddit.*
11 *Obſcuritas vnde oriatur. Obſcuritatis, & confuſionis detrimenta ibi.*
12 *Diuiſiones hic præmittuntur, vt probationum materia facilius percipi, & declarari poſsit.*

PROOEMIVM.

1 PYTHAGORAS ille Samius, † quem
Valerius Max. perfectiſſimum ſapientiæ opus lib. 8. ca. 7. appellare conſueuerat, cui rerum abditarum pretium, & excellens indicium fæmur aureum feciſſe, Cœlius Calcagninus Epiſtolarum quæſtionum lib. 3. Epiſ. 8. teſtatus eſt, permulta ad hominum mores formandos ſymbola, priſcis illis oraculorum inſtar celebrata, poſteris reliquit. Quorum primas ſibi vendicare partes illud, non vana opinione ducor: extra viam publicam ne de-
2 flectas † etenim vſu trita non eſſe reformidanda præcipit.
Quintil. lib. 8. cap. 2. illud quod commune ſit, ſequendum. idem docuit Fabius lib. 10. capit. 2. Vnde factum eſt, vt Romani vir ille eloquij facile Cicero Princeps, non immerito in 1. de Orat. lib. in Prologo tradiderit, à cõſuetudine communis ſenſus non abhorrendum. Quapropter cum Iuriſ-
3 conſultorum communi ſententia receptum ſit: † vt in tradendis, quę ad Ius tum Cæſareum, tum Pontificiũ ſpectant, argumentis, nonnulla prius præfanda ſint, quo res cognitu ſit facilior. Nos etiam, qui probationum materiam ampliſſimam, qua nulla fœcundior, & vberior in vniuerſo le-
4 gum immenſo campo inueniri poteſt, † explicandam ſumpſimus, aliqua præmittenda ſumus arbitrati, vt noſtrorum veſtigijs inſiſtentes, res, qua de agitur, explicatius pateat. Namque dici nunquam poſſet, quantopere præfationes
5 iſtæ ab omnibus noſtris Iuriſconſultis † & à Caio præſertim in l. 1. ff. de orig. iur. fieri ſoleant. Si in foro, Caius inquit, cauſas dicentibus, nefas (vt ita dixerim) videtur eſſe, nulla præfatione facta Iudici rem exponere, quanto magis interpretationem promittentibus incõueniens erit, omiſſis initijs, atq; origine non repetita, atque illotis (vt ita dixerim) manibus protinus materiam interpretationis tractare? Huius rei non fuit immemor Vlpianus in l. proponebatur, verſ. quibus ita præmiſſis, ff. de caſtren. pecu. Nec immeritò certè ab iſtis iuriſconſultis tantopere præfationibus tribuitur. Nam ipſæ præfationes, vt eleganter vo-
6 luit idem Caius in d. l. 1. † ad lectionem propoſitæ materię libentius perducunt, & eò perductis euidentiorem pręſtant intellectum. Nec id ſolum per præfationes, ſed per diuiſionem etiam conſequi facile poterimus. Dilucidius enim per hanc diuiſionem apparere illud, quod enodandum nobis propoſuimus, prudẽtiſſimè ſciuit Roman. Pon-
7 tif. in c. ſuper litteris. ext. de reſcrip. † & quæ diſtinguuntur facilius percipi ſolere, non latuit Paulum, nec Accurſium in l. 1. ff. de dol. excepti. nec Impe. præterijt in §. ſed non vſque. Inſtitut. de legat. Huc ſpectauit Fabius, cum de memoria verba faciens lib. 11. ca. 2. protulit: In his, quæ ſcripſimus, complectendis, & in his, quæ cogitamus, continendis, diui-
8 ſionem † & compoſitionem plurimum valere. Nam, qui rectè diuiſerit, vt idem inquit, nunquã poterit in rerum ordine errare. Certa enim ſunt non ſolùm in digerendis quæſtionibus, ſed etiam in exequendis, ſi modò rectè dicimus, prima, ac ſecunda, & deinceps: cohęretq; omnis rerum copulatio, vt ei nihil, neq; ſubtrahi ſine manifeſto intellectu, neq; inſeri poſſit. Vnde Q. Mutium Sceuolam accepimus in

luſu duodecim ſcrupoṛum, cum prior calculum promo-
uiſſet, eſſetq; victus, dum rus tendit, repetito totius cer-
taminis ordine, quo dato erraſſet, recordatum redijſſe ad
eum, quo cum luſerat: eumque ita factum eſſe, confeſſum
fuiſſe. Ad hæc citra diuiſionem nullus, nec modus, nec fi-
nis eſſe poteſt, vt idem dixit Quin.lib.10.c.7. Quinimo Ac-
curſ. cuius auctoritatem libenter amplector, dicere ſolebat
9 in §. igitur. in verb. eaſdem. in procem. Inſtitut. † Partitio-
nem legentis animum incitare, intelligentis mentem præ-
parare, & memoriã artificioſè reformare. Diuiſionis etiam
emolumentum ſentiens Paulus in l. Caius Seius. §. Titius.
10 ff. de leg. 2. ſapienter reſpondit † diuiſionem vberiorem
culturam reddere. Rurſus verò non aliunde obſcuritas ori-
11 tur, niſi ex perturbata † & confuſa traditione: vt cauit
Imp. in §. alio. Inſtit. quibus mod. teſtam. infir. & in §. ſed in
primis. Inſtit. de legat. Nec quanquam fuſis omnib. mem-
bris, vt Quintil. lib. 7. in præfat. aiebat, ſtatua ſit, niſi col-
locetur: & ſi quam in corporibus noſtris, aliorúmve ani-
malium partem permutes, atque transferas, licèt habeat
eadem omnia, prodigium ſit tamen, & artus etiam leuiter
loco moti perdunt quo viguerunt vſum: & turbati exerci-
tus ſibi ipſi ſunt impedimento. Vt nec toto, quod fertur,
errare cœlo videantur illi, qui ipſam rerum naturam ſtare
ordine putant, quo confuſo peritura ſint omnia. Ex iſtis
iam ſatis ſuperq; patere arbitror, quàm vtiles, ac fructuo-
ſæ, & neceſſariæ ſint præfationes, & operis diuiſio. Qua-
propter in præſentia meum penſum abſoluiſſe putabo, ſi
nonnulla noſtrorum more præfabor, & diuiſiones præmit-
12 tam † quo totius operis noſtri probationum materies faci-
lius percipi, & declarari poſſit.

Totum igitur hoc noſtrum probationum opus in nonnullas quæſtiones præcipuas diuidetur.

Primum enim omnium, quàm neceſſaria, & vtilis ſit probationum materia, explicando indicare conabor.

Huic probationis definitionis explicatio, eiuſdemq; notatio ſubiungetur.

Quarto loco quot probationũ ſint formæ accuratè diſcutiam, & ſeparatim de cuiuſcunque natura, & vi ſuo loco diſſeram.

Quod, vt facilius peragere queam, ad probationum plenarum explicationẽ me accingam, & harum primam, quæ per teſtes fieri conſueuit, examinabo.

Quam illius declaratio ſequetur, quæ per inſtrumenta, & ſcripturam fit.

Huic eius explicatio annectetur, quæ per confeſſionem peragitur.

Quartus probationum plenarum locus per euidentiam facti tribuetur.

Iſti probatio per iuramentum ſubijcietur.

Sextum ſibi vendicabit locum per præſumptiones.

His peractis, & diligenter examinatis ad ſemiplenæ probationis tractationem me accingam.

Cuius primus locus erit, vnius teſtis idonei, & habilis probatio.

Secundus aſcribetur per famam.

Tertius aſſignabitur ei, quæ fit per litterarum comparationem.

Quartus conſtituetur priuatæ ſcripturæ.

Quibus tùm plenis, tùm ſemiplenis probationibus abſolutis, de coniectura primùm, deinde de indicio, poſtremò de fictione nonnulla attingam. Præſertim cum hæ tres formæ ad probationem accedant, & à noſtris inter probationum formas ſoleant connumerari.

Poſtremus harum omnium locus erit, tùm, cùm declarabimus primò: Quis probare debeat, deinde quomodo, Tertio quid; Quarto loco quando ſit probandum: Poſtremò, cui ſit facienda probatio.

Cum igitur hæc omnia abſoluerimus ad concluſionum ſyluam ingentem deueniemus, circa quam quantopere elaborauerimus, & euigilauerimus intuenti patebit.

Quod ſi tibi, Lector, concluſionum noſtrarum opus placere intellexero, erit quod mihi gratuler, & ad maiora aſcẽſum parabis, ſin minus, iuuandi certè ſtudium nuſquam mihi defuiſſe ſcias velim.

Prius igitur diuino Numine inuocato, & Sanctiſſima Trinitate, Patris, & Filij, & Spiritusſancti aſpirante, beatiſſimaq; ſemper virgine Maria, cui omnia mea bona accepta refero, atque beato Ioſepho protectore meo mihi fauente feliciter exordium ſumam.

QVAESTIO I.

De neceſſitate & vtilitate probationis.

SVMMARIVM.

1 *Probationum materiæ vtilitates, & laudes.*
2 *Leges ſacræ quorſum inuentæ, & ſancitæ fuere.*
3 *Tres præcipuè viri in iudicio requiri ſolent, & qui.*
4 *Iudici officium quale ſit.*
5 *Iudex nihil exequi poteſt, niſi prius actor omne quod petierit, & reus quicquid exceperit, probauerunt.*
6 *Probationum vis, & poteſtas.*
7 *Iudici non creditur abſq; probationibus.*
8 *Quilibet agens probare debet rem, cauſam, & actionem.*
9 *Quod probari non poteſt, tacendum eſt.*
10 *Veritas eſt, quod aut per legem, aut per præſumptionem probatum fuit.*
11 *Sententia ex probationibus ferenda.*
12 *Iudici tota vis in probationibus ineſt.*
Nihil habet, qui probare non poteſt. ibi.
13 *Probatio anima eſt proceſſus, & victoriam cauſæ, & deciſionem reſpicit.*
14 *Probationis virtutes, vires, & emolumenta.*
15 *Legum tota ſcientia ad probationes reducitur, ac ipſis inniti videtur.*
16 *Iuris interpretum, oratorum ac iudicum, cauſidicorumq; actiones ad aliud non tendunt, quàm vt ſemper probent, quæ in medium adduxerint.*
17 *Iudex quantum probationibus ſit alligatus.*
18 *Probationibus quantum tribuatur.*
19 *Probationis titulum difficillimum eſſe, & onus probandi graue, & oneroſum, arduumq; probationes inuenire.*
20 *Probationum fructus.*
21 *Iudex ſecundum allegata, & probata aſtrictus eſt ad iudicandum.*
22 *Probationum ſimilitudo florum coloribus.*
23 *Probationes in plures diſtribui formas.*

NVNQVAM verbis aſſequi poſſem, quantam
vtilitatem, quantum commodum, quantum
emolumentum probationum materia attu-
lerit, & ſemper afferat: me tacente, res ipſa
1 loquitur † nec quod per ſe laudatum eſt, cõ-
mendatione indiget, ipſa enim ſe oſtendit, vt ore loquar
Vlpiani in l. 1. ff. de in integ. reſt. & quod vtilitate, & lau-
datione eſt refertum, nulla requirit commendationis ar-
gumenta. c. imitare. 16. q. 1. c. ſi quis. 2. q. 4. & per Specu-
2 la. in procem. 1. num. 28. Quorſum enim † ſacræ leges inuẽ-
tæ, & ſancitæ fuere, niſi vt ex ipſarum iuſtitia vnicuique ius
ſuum tribuatur? Sic dixit Vlpian. in l. iuſtitia. ff. de iuſti-
tia & iure, & Impe. Inſti. eo. tit. in princ. ſed nullus vnquam
id ipſum efficere poterit, niſi lite, atq; iudicio forenſi in-
tercedente. Nullus enim non ignorat, qui vel à limine iu-
3 riſprudentiam (vt dicitur) ſalutauerit, † tres præcipuè vi-
ros in iudicio ſolere requiri, hoc eſt, actorem, reum, &
iudicem. Quorum poſtremus iuſtitiæ, immo Dei perſona
indutus vtrunque, actorem, & reum æquis auribus audi-
4 re, & æquam iuſtitiæ lancem regere debet: † vt re diligen-
ter, quæ in controuerſia verſatur, examinata, ſententiam
ferens, alterum damnet, alteri, quod ſuum eſt, adiudi-

cans

cans iuſtitiam exerceat: dixit I. C. in l. in tribus. & in l. inter
litigantes. vbi Barto. ff. de iudi. quem ſequitur referendo
alios Iodocus Domhauderius in ſua praxi ciuili, cap. 1. ſed
nunquam fieri poterit, vt iudex hæc omnia exequi valeat,
5 † ni prius actor, quicquid petierit, probauerit, vt ſenſit
Imperator Antoninus in l. qui accuſare. C. de edendo. &
I. C. in l. 2. ff. de probatio c. 1. vt eccleſiaſti. beneficio. l. ne-
gantes. C. de ac. & obliga. quæ vtrunque dictum comple-
ctitur de actore probante, & tunc reus condemnatur, &
de non probante, & tunc reus abſoluitur, & ipſe etiam reus
id omne quod exceperit, probauerit: vt ſcripſit Vlpianus
in l. 1. ff. de exception. & Paulus in d. l. 2. & idem Vlpianus
in l. in exceptio. ff. de probatio. Nullus igitur, modo ſit
ſanæ mentis, inficias ire audebit, iſtud argumenti genus
non eſſe ſummopere neceſſarium, vtile, & quod ſæpe nu-
mero in vſu non eueniat. Quinimo tanta eſt probationum
6 firmitas, vis † atque poteſtas, vt iudicem per probata aſtrin-
gi, atque ligari, & ſecundum ea debere iudicare, dixerit
glo. in c. 1. in verb. contra, de re iudic. in 6. & I. C. in l. illi-
citas. in §. veritas. ff. de officio præſ. & infra latius in ver-
bis actor, reus, & iudex, oportunius dicetur. Nec ad hoc
probandum ſilentio præteribo illud, quod Abbas tradidit
in conſilio 1. incipien. tria circa primum. colum. 2. & con-
ſilio 18. in cauſa & quæſtio. colum. 1. & 2. volum. 2. Barbat.
7 in c. cum in iure, colum. 28. de officio deleg. hoc eſt † iu-
dici non credi ſine probationibus, quamuis & in ſenten-
tia illud fuerit prolatum viſis teſtibus, & probationibus,
&c. quod optime probatur in c. quoniam contra. vbi om-
nes doc. extra de probatio. aliàs enim daretur iudici facul-
tas lædendi partem, aſſerendo ſe habuiſſe & vidiſſe proba-
tiones, quas non vidiſſet, Fely. in d. c. quoniam. numero 3.
vti etiam in criminalibus non creditur iudici aſſerenti fa-
mam publicam præceſſiſſe. Iulius Clar. in ſua praxi crimi-
nali. q. 31. numero 10. & aſſertioni iudicis non ſtatur, per
quam iuſtificatur eius ſententia, Aymo in conſilio 171. nu-
mero 7. & in conſi. 48. numero 1. lib. 1. & quòd iudici non
credatur, niſi ea quæ aſſerit probentur, tradit Ioan. Ce-
phal. in conſilio 421. numero 61. in conſilio 265. numero
14. & numero 16. Rolan. à Valle in conſilio 89. numero 56.
lib. vbi ait, non credi iudici in caſu, quo non poſſet aliquid
facere ſine cauſa, & dicit Rimi. in conſilio 194. numero 25.
lib. 2. non eſſe ſtandum aſſertioni iudicis de cauſæ cogni-
tione, niſi in emancipatione, manumiſſione, & ſimilibus,
ſecus in contractibus & in alijs id genus. Etenim vnum-
quenque ad ea probanda, ſuper quibus tota probantis vo-
luntas nititur, aſtringi voluit Angel. in l. liberorum. circa
principium. ff. de his, qui not. infam. & Abb. in c. peruenit.
& ibi Dec. numero 4. qui filij ſint legit. Nec non Baldus,
quem nihil, quod in iure ſit poſitum, latuiſſe, nonnulli di-
xere iuriſconſulti, præterijt, namque in conſilio 270. ad
8 euidentia. lib. 1. numero 1. ſcriptum reliquit † quemlibet
agentem debere probare rem, cauſam, & actionem, nec
referre, ſiue apud iudicem ciuilium, vel capitalium cauſa-
rum iudicium peragatur, hoc idem placuit Pariſ. in conſi-
lio 153. numero 4. & 5. volum. 4. & Herculan. in tractatu
de proband. negat. numero 30. Nemo certè in iudicio fi-
dem adhibebit rem ita ſeſe habere aſſerenti, niſi etiã, quod
propoſuit, rationibus comprobabit, ita voluit ſummus
Pontifex in c. circa. de elect. in 6. & Maria. Socin. in con-
ſilio 39. numero 80. volum. 2. & Alba in conſilio 9. nume-
9 ro 54. Ideo boni viri eſſe, tacere † quod probari non po-
teſt, ſcripſit Pontifex c. plerunque 2. q. 7. Rip. in tractatu
ſuo de remedijs ad curandum peſtem, par. 2. numero 125.
Dec. in l. culpa caret. numero 9. verſic. & hoc ſanè intelli-
gitur. ff. de regu. iuris. vbi ob prædictam rationem in cri-
mine læſæ maieſtatis ait, non puniri eum qui non reuelauit,
quando ſciens tale delictum committendum illud proba-
re non poteſt, & late ibi comprobat Apoſtillator. Nam
veritas fit clarior per probationem, vt tradidere Impera-
tor. Diocletianus, & Maximilianus in l. nec omiſſa. C. de
lib. cauſ. Quo enim tendunt, quid ſpectant tot teſtium, tot
inſtrumentorum probationes, niſi vt veritas in apertum
referatur, & ipſi iudici nota ſit? vt ait Couaru. in c. 1. va-
riar. reſolution. verſic. 7. nam nihil aliud eſt veritas, quàm
10 id, quod aut per legem † aut per præſumptionem fuit pro-
batum, ita cauit Scæuola in l. penul. ff. de probat. & ſum-
mus Pontifex in c. 1. iuncto c. laudabilem, de frigid. & ma-
lefic. Alciat. in c. 1. de offic. ordinar. quem ſequitur Coua-
ru. d. cap. 1. varia. reſolutio. ſub numero 4. verſic. 2. iudex.
& ſine iſtiuſmodi probatione iudicium ipſum, hoc eſt ſen-
tentia lata eſt iniuſta, vt l. prolatam. & ibi Bart. C. de ſen-
tentia. & tradit Rui. in conſil. 117. in lite vertente. numero
13. & 20. lib. 5. Alexand. in conſilio 105. ponderatis narra-
tis. in princi. numero 1. Van. in tractatu ſuo de nullit. ſent.
11 ex defec. proceſſus, numero 37. Et merito ſanè † ſenten-
tia namque ex probationibus fertur, vt per Hippolit. de
Marſil. in rubri. C. de prob. numero 67. & Herculan. in di-
cto ſuo tractatu de proban. negat. numero 8. dicere ſole-
bat, neminem ſententiam debere ſperare ex eo, quod pro-
bare ſe poſſe non confidat. Præterea quàm neceſſariæ, &
12 vtiles ſint probationes hinc vnicuiq; datur intelligi † quòd
in ipſis tota iudicij vis, ac οὐσία eſt ſita, is enim, qui proba-
re non poteſt, nihil habet, & vbi probatio deficit, perin-
de eſt ac ſi illud, quod non probatur, non eſſet. c. ſolenni-
tates, il 1. de conſecratione, diſt. 1. l. duo ſunt Titij. ff. de te-
ſtamen. tutel. & probari non poſſe, vel non eſſe, idem ſunt,
& qui non probat, dicitur iure carere, vt eleganter ait per
prædicta iura Corn. in conſilio 126. licet in hac conſultatio-
ne. numero 1. libro 1. Aymo in conſilio 48. numero 4. libro
1. Nec immeritò ad hoc Domhauder. in dicta ſua praxi ci-
uili, cap. 157. numero 1. probationem appellare conſueue-
rat animam proceſſus, & Auguſt. Bero. q. 50. numero 1.
13 ipſam probationem cauſæ victoriam † & deciſionem re-
ſpicere prodidit. Hæc cæcis in foro verſantibus conſpe-
ctum reſtituit, hæc iudici viam facilem, lenem, & apertam
ad iudicandum præmunit, hæc oppreſſis fert opem, hæc
cauillationes, vanaque ſophiſmata, vt ſol tenebras expel-
14 lit. † conciliat hæc rixas, dirimit hæc contentiones, hæc
efficit, vt dominia rerum diſtinguantur, hæc deniq; in cau-
ſa eſt: vt vnicuique, quod ſuum eſt, ſartum tectum, vt no-
ſtri aiunt, conſeruetur. Quinetiam, ſi verum fateri vo-
luerimus, totam hanc noſtram legum ſcientiam ad proba-
15 tiones reduci, † ac ipſis inniti videbimus. Conſideremus
viros, quorum opera Reſpublicæ pro iuſtitiæ adminiſtra-
tione indigent: ſunt enim aut iuris interpretes, aut orato-
res, aut iudices. Qui licèt omnes diuerſis obeundis mu-
neribus ſeſe exerceant, in eo tamen mirificè conueniunt,
quòd in qualibet quæſtione diſcutienda ſolis probationi-
bus innituntur. Nam ſi ſingulorum actiones diligenter
inſpiciamus, primò ipſe iuris interpres, dum ſenſa legum
16 abſtruſa aperit, & exponit, ſemper quidem, & probat, †
quæ in medium adducit, & probandi rationes auditoribus
afferre ſolet. Nec aliud etiam cauſarum patronis propo-
ſitum eſſe conſueuit, quàm vt eorum iura firmis rationi-
17 bus tueantur, quorum partes ſibi defendendas ſumpſe-
runt. iudex verò adeò probationibus eſt alligatus, † vt eti-
am aliquando contra veritatem ſibi priuatim cognitam iu-
dicium ferre deuinciatur. Nec aliud ipſe ſententiam fe-
rendo ſpectat, quàm vt in lucem referat, quis contenden-
tium melius illud, quod ab eis in iudicio fuit propoſitum,
probauerit. Quàm etiam ſit probationibus tribuendum i-
18 pſe quotidianus fori vſus † planè demonſtrat. Nullum enim
dari iudicium, in quo actori, vel reo probandi, quod ve-
lit, onus non incumbat, nemo non ignorat, & ſi quis eo-
rum in probatione defecerit, in cauſa etiam ſuccumbet.
Hinc euenit, vt partes quotidie defatigentur, & inſudent,
vt rectam probandi methodum reperire poſſint. Vnde
non ab re cauſarum patroni primum omnium à clientibus
ſciſcitari ſolent, quo pacto ſint illud probaturi, quod con-
ſequi ſibi proponunt. His permoti, quàm plurimi dixe-
19 re, probationis titulum † difficilimum eſſe, præcipuè ve-
rò Vlpianus in l. voluit. ff. de interrogator. actionib. dixit:

Onus probandi graue, & oneroſum eſſe, atque Iacobus de
Aretio in tractatu poſitionum.§.3.numero 9. & §.4.nume-
ro 2. cum ſequenti, & Specul. in titu. de poſitio. §. ſecun-
dò videndum, numero 2. à Caio etiam traditum fuit in l.is
qui deſtinauit. ff. de rei vendicatione, graue eſſe ad proba-
tionis onera deſcendere: difficile quidem eſt, & arduum
probationes inuenire, at ipſis inuentis dici non poſſet,
quantam vtilitatem nobis afferre ſoleant. Nam quemad-
modum ex floribus arborum, quibus terra vim ſuam ſup-
peditat, fructus procreantur, & ex ipſis floribus magnam
fructuum ſpem concipimus: ſic & ex probationibus, quos
flores nuncupat Ioannes de Graſſis in ſua arbore iudiciaria
20 in 5. principali requiſito, quæ fiunt in iudicio † vberrimus
victoriæ fructus oritur, atque ipſius victoriæ fructus am-
pliſſimus, & expectatiſſimus operatur, præſertim, cum
21 iudex ſit aſtrictus ad iudicandum ſecundùm allegata †· &
probata, iuxta ſententiam ſummi Pontificis in c. iudican-
tem. 30. quæſtio. 5. & in c. 1. & ibi Andreas de officio or-
dinar. & Vlpian. in l. illicitas. §. veritas. ff. de officio præ-
ſidis. Præterea, vt in arboribus tempore veris quàm plu-
rimos varijs in locis flores non vnicolores, fuſos inſpici-
mus, alios enim rubeos, virides, pallidos, & flacidos, non-
nullos plenos, atque perfectos, aliquos minus plenos, at-
22 que perfectos videmus, † ita & in hac arbore noſtra iudi-
ciaria probationes alias perfectas, ac plenas, quæ ſimili-
tudinem quandam ex rubeis floribus plenis, & viridis co-
loris ſibi aſſumunt, imperfectas aliquas, & ſemiplenas,
quæ pallidis, flacidis, & immaturis floribus comparan-
23 tur, habemus. Hæ autem probationes † de quibus mo-
do meminimus, in plures formas diſtribuuntur, de quibus
infra ſuis locis dicere aggrediemur.

QVAESTIO II.

Quid ſit probatio.

SVMMARIVM.

1 *Omnis inſtitutio à definitione proficiſci debet.*
2 *Definitio rei naturam, vim, & poteſtatem demonſtrat.*
3 *A generali titulo incipiendum eſt, cum aliquod opus explicandum aggreditur.*
4 *Probatio generale verbum eſt, & ſub ſe plures probationum formas continet.*
5 *Definitio omnis in iure periculoſa eſt.*
6 *Iuri operam daturus prius noſſe habet, vnde iuris nomen deſcendat.*
7 *Probationis definitiones variæ à varijs doctoribus traditæ fuere.*
8 *Probatio eſt rei dubiæ per argumenta oſtenſio.*
9 *Argumentum ſola inueſtigatione veritatem inuenit & dicitur quaſi argute inuentum.*
10 *Argumentum hic accipitur pro quacunq; probationis ſpecie.*
11 *Probatio eſt rei dubiæ per teſtes, vel inſtrumenta, indicia, & præſumptiones oſtenſio.*
12 *Probatio etiam fit per confeſſionem partis, per euidentiam facti, & per iuramentum.*
13 *Probatio eſt fides veri legitimis modis, & temporibus facta cognitori cauſæ.*
14 *Falſa probatio non dicitur probatio.*
Contrarium ibid.
15 *Iudex in iudicando propriam conſcientiam ſequi non debet, ſed ſecundùm allegata, & probata ad iuſtè iudicandum deuinctus eſt.*
16 *Falſum teſtamentum non eſt teſtamentum, modium iniquum non eſt modium, & falſus teſtis non eſt teſtis.*
17 *Probatio eſt oſtenſio rei dubiæ per legitimos modos iudici facienda in cauſis apud ipſum iudicem controuerſis.*
18 *Probatio quare dicatur eſſe oſtenſio.*
19 *Vbi opus eſt facto, verba non ſufficiunt.*
20 *Dubium cum eſt, quod negatur, certè debet probari quod negatum eſt, quia per negationem res dubia fit.*
21 *Quæ iudici aperta ſunt, nulla probatione indigent.*
22 *Probatio multis modis fit, & quibus.*
23 *Probationes iuxta legis normam fieri debent.*
24 *Probatio, ſeu fides facienda eſt iudici, & non aduerſario.*
25 *Aduerſarius ſemper negat.*
26 *Aduerſario etiam aliquando facienda eſt fides.*
27 *Probanda ſolummodo ſunt ea, quæ neceſſario ad cauſam apud iudicem agitatam pertinent.*

VETVS inoleuit conſuetudo, vt qui longio-
ri ſermone aliquid ſibi pertractandum ſum-
ſerunt ante omnia Ciceronis illud tritum a-
xioma in princi. de Officijs, præponere ſole-
1 ant. † omnem noſtram inſtitutionem à defi-
nitione debere proficiſci, vt ſciamus, quid ſit id, de quo
diſputatur. Quod pronunciatum nobis vtiliſſimum in
præſentia amplectendum fore ſumus arbitrati. Definitio
2 namque cum rei naturam, † vim atque poteſtatem de-
monſtret: vt ex Philoſopho, 7. Metaph. & per Boet. quem
refert Accur. in l. omnis definitio. ff. de regul. iur. & di-
xit Aret. in l. moribus. colum. 2. verſic. 2. noto argumen-
tum. ff. de vulg. & pupill. ſubſ. profectò diſpicere non po-
terimus, quid nunc ſimus pertractaturi, niſi à definitione
Probationis in genere exordium ſumpſerimus. Nec iſta
docendi ratio methodo antiquorum legum compilato-
rum differet: ſic enim omnes ſeruauere, vt cum aliquod
3 opus explicandum aggrederentur † prius à generali titu-
lo inciperent, deinde ſpeciales ſubijcerent. ab hoc ordi-
ne non receſſit præſertim Imperator, in lib. Codicis, &
I. C. in Digeſt. lib. in eodem titu. de proba. Ad hoc et-
iam eſt doctrina Accur. in rub. ff. de teſtibus. & hoc opti-
me probatur in l. 1. in princ. ff. ſi cert. pet. dum inquit ibi
I. C. Ideo rerum creditarum titulum præmiſit. ſic Bald.
dicere ſolebat in rubr. ff. ſi cert. pet. in princ. ordinem eſ-
ſe incipere à genere, & Accur. vbi Baldus & alij in rub.
C. qui admitti. & idem Accur. in rub. de regulis iuris, in
princip. ibi, ſi quæratur etiam, vbi quamplura ſimilia ad-
ducit, latè Dec. in rub. extra de probatio. circa princip.
verſic. retenta communi continuatione. Quod quidem
in præſentia præcipuè à nobis eſt obſeruandum. Nam cum
de probationum formis ſimus acturi, rem rei conſenta-
neam maximè nos facturos exiſtimauimus, ſi prius Proba-
tionis definitionem in genere præmittemus. l. 1. ff. ſi cert.
pet. & §. his igitur. Inſtitu. de iuſti. & iure. Cum igitur
4 † probatio ſit generale verbum, & ſub ſe probationum
plures formas contineat: vt tradidere Doctor. in rubri. C.
eodem. & Canoniſtæ in rub. extra eodem. Meritò à cogni-
tione ipſius generis eſt incipiendum. Verum quia omnem
5 definitionem † in iure periculoſam eſſe, dicere ſolebat
I. C. in l. omnis definitio. ff. de reg. iuris. Iccirco recen-
tiores noſtri legum interpretes ſatis eſſe tradiderunt, ita
rem ipſam definire, vt genere, & differentijs conſtet ipſa
rei definitio, eam conſiderantes, vt nondum eſt perfecta,
ſed ad finem tendit, vt l. libertas. §. ſeruitus. ff. de ſtat. ho-
mi. & Dec. in rub. de probation. Nos quoque iuxta ma-
iorum noſtrorum conſuetudinem contenti erimus, pro-
bationem definire ſecundùm modos, quibus & noſtri vſi
ſunt. His peractis non erit alienum à re probationis ety-
mon inquirere: nam vt docet Vlpianus in l. 1. ff. de iuſt. &
6 iure † iuri operam daturum prius noſſe oportet, vnde iu-
ris nomen deſcendat. Hæ duæ namque quæſtiones vti-
liſſimæ cognoſcuntur ad iuuenum mentes illuſtrandas:
vt dicit Abb. in rub. extra de probatio. in principio. Vt
igitur tandem omnis noſtra diſputatio à probationis defi-
7 nitione exordium ſumat, præſciendum eſt, † varias à
varijs doctoribus fuiſſe traditas definitiones: adeò, vt &
Abbas & Aretinus in rub. extra eodem, circa eam pluri-
mum laborent, dum aliorum definitiones carpunt, & im-
probant, dumque nouas excogitant, illáſque quoquomo-
do diſ-

do diſputando veras aſſerunt, vt in eodem loco habetur. Quæ quidem veræ ſint, necne, aliàs dabitur commodior diſſerendi locus. Prima itaq; probationis definitio ab Azone & Accurſio in rub. C. eodem. originem traxit, volen-
8 tes † probationem eſſe rei dubiæ per argumenta oſtenſionem. Quam definitionem Goffred. in ſua Sum. impugnare conatus eſt, dicens, verbum illud, argumenta, iuxta Dialecticos accipi ſtricte, ea ratione: quia argumentum ſola inueſtigatione veritatem inuenit, & propter illud, quod
9 dici ſolet, † argumentum eſſe quaſi argutè inuentum, quod longè diſtat ab inſtrumentis, & teſtibus. c. forus. §. argumentum. de verbor. ſignificat. & hoc eſt, quod dicit Bald. in rub. C. eodem titu. colum. 1. Canoniſtas iam allatam definitionem improbare, quia argumentum proprium eſt Artiſtarum, & in diſputatione conſiſtit. l. qui filium. ff. ad Trebellia. & argumentis id fit planum, quod dilucide probari non poteſt. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. Accurſij igitur, & Azonis definitio iuxta Goffredi ſententiam non eſt probanda, cum generatim non ſit tradita, & ad omnes non pertineat, cum ſpecies probationis, quæ per teſtes, & inſtrumenta fiunt, non complectatur. Verum Hoſtienſis hanc definitionem ab ipſis veriſſimè fuiſſe allatam probare nititur in ſua ſumma in titulo de probat. in prin. circa fi. ibi. Nec obſtat capit. forus. Nam, vt inquit ille, etſi argumentum propriè, & ſtricte vim ſupra
10 allatam habeat, in præſentia tamen accipitur † pro quacunque probationis ſpecie: vt probatur in l. 2. C. quo. app. non recip. ibi, alijs quoque argumentis, & in l. 2. §. eiuſdem quoque. verſicul. quæ argumenta. ff. de teſtibus. quæ iura Aret. allegat in dicta rub. ext. de probat. & ibi in
* prin. fuſius iſtud explicat. Hæc Hoſtienſis definitio * communi omnium conſenſu videtur approbata, vt tradidere Abb. & alij in d. rub. extra, de proba. quam ſequitur, & pluribus rationibus, & iuribus confirmat Dec. ibid. col. mihi 6. ver. prædicta ſaluatio. vbi etiam refellit duas dubitationes per Bal. contra eandem definitionem allatas in rub. C. eod. col. 2.

Goffredus autem defenſiones per Hoſtien. & Dec. allatas non perpendens, ipſam definitionem vt vitioſam, atque imperfectam penitus improbandam, atque abrogandam cenſuit, ideo ipſe aliam nouam Marte ſuo excogitatam in
11 d. tit. de proba. ſuæ ſumm. attulit, † probationem inquiens, eſſe rei dubiæ per teſtes, vel inſtrumenta, & plerunque indicia, & præſumptiones oſtenſionem. Verum hanc Goffredi definitionem Hoſt. in d. loco, vt mancam, & mutilatam reijcit, propterea quòd probationem plurimis alijs modis fieri, qui in ipſa Goffredi definitione non continentur, inuenitur, vt per confeſſionem partis. l. 1. ff. de confeſ.
12 & l. 1. C. eod. cum ſimilib. item † per euidentiam facti, vt l. vulneris. ff. de iniuri. & l. ſi irruptione. ff. fin. regun. Item per iuramentum, vt l. 1. ff. de iureiurando. Hanc impugnationem ſimpliciter poſt alios ſequuntur Abb. & recentiores in dicta rub. extr. de probat.

At Dec. ibidem Goffred. ab impugnatione Docto. triplici modo tuetur, vt legenti patebit, & quo ad confeſſionem, euidentiam facti, & iuramentum reſpondit ipſe, hæc non eſſe probandi modos, ſed potius ea eſſe, ad quorum probationem quis non aſtringitur, de qua re fuſius infra commodius dicetur in capite de confeſſione, præterquàm quòd omnes alij modi quibus probatio fieri poteſt, poſſunt etiam reduci ad illos, qui in Goffredi definitione ponuntur.

Nec videtur omittenda Baldi definitio, quam in iam ſæ-
13 pe citata rub. de probatio. tradidit, inquiens. † Probationē eſſe fidem veri, legitimis modis & temporibus factam cognitori cauſæ. illud etiam addens, icirco in definitione
14 verbum veri fuiſſe poſitum, quia falſa probatio † non eſt probatio, arguendo ab etymologia verbi, ſecundum Placen. & gl. ibi. nam dicitur probatio ab aduerbio probè, vt infra dicemus. Verum, & in hac Bald. definitione nonnihil dubitationis ineſſe videtur, nec ita facile eſt recipienda, quamuis enim falſum probaretur, non ideo probationem eſſe deſineret. Ad hoc .n. vt recta ſit probatio, ſatis eſt, vt in forma non peccet, licèt in materia deficiat, vt videre eſt ex toto titu. C. ſi ex fal. inſtr. & præcipuè per text. in l. falſam. eod. tit. cui res ſatis etiam teſtimonio eſſe poteſt, quod plurimis in locis in iure cautum reperitur, iudicem
15 in iudicando non debere ſequi propriam conſcientiam † ſed ſecundum allegata & probata ad iuſtè iudicandum deuinctum eſſe, vt voluit. I. C. in d. l. illicitas. in §. veritas. ff. de off. præſ. dum dicit, eum ſequi, quæ ex eorum fide probantur, cum alijs in proxima q. allatis, quæ quidem iudicis ſententia ex his lata, licet contra facti veritatem, rata tamen, atq; ſtabilis permanet, ac veriſſimè prolatam vno ore omnes ſenſere. Sed rurſus pro Bald. conuenit Pau. in
16 l. Paulus. ff. de verbor. ſig. in quo loco voluit † falſum teſtamentum non eſſe teſtamentum, & modium iniquum ſecundùm Accurſij declarationem ibi nō eſſe modium, cum eodem etiam Baldo conſentit Vlpianus in l. 2. §. 1. ff. quemadm. teſt. aper. per quæ iura concludit idem Bald. in c. licet cauſa. col. 5. de probatio. falſum teſtem non eſſe teſtem, de hoc tamen tu videris.

Alia probationis definitio afferri ſolet, quæ plus alijs ad veritatem proximè accedere videtur, quæ ita ſeſe ha-
17 bet, Probatio eſt oſtenſio rei dubiæ † per legitimos modos iudici facienda, in cauſis apud ipſum iudicem controuerſis. Huius definitionis verba, ſi ipſorum vim diligenter inſpiciamus, non fuiſſe ocioſe poſita, videbimus. Pri-
18 mo namq; dixi, † Probationem eſſe oſtenſionem, quia & hoc verbo pro probatione priſci illi iuriſconſulti, & legum compilatores ſæpiſſimè ſunt vſi, præcipuè verò Alex. Imp. in l. 3. & 4. cum multis alijs. C. de proba. & cum oſtenſionis verbo vti ſolemus, probationem eſſe facti, non iuris innuere volumus, vt ait Spieg. in ſuo Dictio. in verbo probatio. vnde neceſſe eſt, vt verè fiat oſtenſio, verba non ſa-
19 tis eſſe, nam vbi opus eſt facto † verba non ſufficiunt. l. non omnes. §. fin. ff. de re militar. & l. peculium. in princ. in fin. de pecul. at probatio actus facti dicitur ad probationis iuris diſcrimen, hoc eſt allegationum, de quibus poſtea. addidi Rei, appellatio namque rei omnia complectitur, quæcunque ſub probationem cadere poſſunt, etenim latiſſime, & generaliſſime patet hoc rei nomen, vt conſtat ex l. rei appellatione. & l. rei. & l. appellatione rei. ff. de verbor. ſign. cum ſimilibus. ex his liquet, definitionē iſtam genere, & differentijs conſtare. ſubiunxi, Dubiæ, nam cum
20 ſit dubium quòd negatur, † certe debet probari, quod negatum eſt, per negationem. n. rem fieri dubiam dixit Imp. in l. 3. C. quib. ad lib. & I. C. in l. ſi debitor. ff. de petit. hæred. & ſumm. Pontif. in ç. fin. de prob. & in c. fin. de reſt. ſpo.
21 nam † quæ iudici ſunt aperta, nulla probatione indigent. l. ſi verò. §. pro rei. ff. qui ſatiſ. cog. & arg. l. 1. in fin. ff. de dot. præleg. cum alijs adductis per Hoſt. in d. ſumm. tit. de proba. ver. quid debeat probari. Nec in definitione omiſi, per
22 legitimos modos, hac de cauſa, † quia multi ſunt modi, ex quibus fit probatio, vt per teſtes, per inſtrumenta, per euidentiam facti, per iuſtam præſumptionem, per coniecturam, & per multos alios modos, quos paulò ante recenſuimus, & de quibus etiam infra oportuniori loco diſputabitur, quos omnes modos per iam allata verba comprehendere volui, cum in multitudinis numero & indefinite loquutus fuerim, ar. l. 1. §. quid autem. ff. de aleis, & aleator. & arg. l. in fraudem. §. fi. ff. de milit. teſt. & l. ſi pluribus. ff. de leg. 2. ea etiam ratione dixi legitimos, vt oſtenderem huiuſmo-
23 di probationes † iuxta legis normam debere fieri, immo huiuſmodi probationibus obſeruatam, hoc eſt, ſecundùm formam libelli, ſecundùm quam pronunciandum eſt, ex allegatis per Hoſt. in d. ſua ſumm. de prob. in ver. & qualiter. Nihil. n. aliud innuit in præſentia verbum iſtud, legitimos, vt Spieg. in ſuo Diction. verb. probatio. & patet in auth. de hæred. & falcid. §. ſi quis autem. & l. Gracchus.
24 C. de adult. ſubiecimus eſſe Iudici facienda, † quia fides, ſeu probatio eſt facienda iudici, non aduerſario. l. inter

ſtipulantem. §. 1. ff. de verb. oblig. & l. quinquaginta. & ibi
glo. ff. de probat. & l. 1. C. de condic. ob turp. cau. nec ab
re profectò, namque probatio nunquam ſatis aduerſarijs
faceret, etiam ſi ſolem ipſum ad oſtendendum veritatem
in manibus gereres, vt belliſſime dicere ſolebat Oldendor-
25 pius in ſuo breui tractatu probatio. † Aduerſarius enim
ſemper negat, vt dixit Accur. in d. l. quinquaginta. quam-
uis ex poſt facto etiam ipſi aduerſario ſit facienda proba-
tio, cum omnia actitata eidem tradenda ſint, & aliquan-
26 do etiam ab initio ipſi † aduerſario faciendam eſſe fidem,
tradidit ſumm. Pontif. in c. G. perpetuus. de fid. inſtru. c.
cum in iure. de offi. deleg. c. 2. de dila. & habetur per Hoſt.
in d. ſua ſumm. tit. de probat. Poſtremò dixi illud, de cau-
27 ſis controuerſis; quia nulla alia ſunt probanda † quàm quæ
neceſſariò ad cauſam apud ipſum iudicem agitatam perti-
nent. l. ad probationem. C. de probation. & quod in iu-
dicium allatum eſt, vt c. de teſtibus. & Tancred. in ſuo
tractatu de ord. iud. lib. 3. in rub. de proba. nec ſuperua-
canea, nec quæcunque quis velit, ſunt probanda, ſed
ea tantummodo (vt modo diximus) quæ ad cauſam faci-
unt, vt ex alleg. per Spec. in tit. de teſt. verb. qualiter au-
tem num.

Hinc vnicuiq; datur intelligi, vt probationis hæc definitio poſſit probari, quanquam verba ipſius aperte, & accommodatè ad ipſam explicandam fuerint collocata.

QVÆSTIO III.

Vnde dicatur probatio.

SVMMARIVM.

1 *Probatio ab aduerbio, probè, originem traxit, & quare.*
2 *Probatio ea de cauſa nominata eſt, vt ſit eius, quod erat dubium, quædam quaſi propalatio, atq; manifeſtatio.*
3 *Probatio dici poteſt quaſi proba actio.*
4 *Actio per quam fit probatio proba eſſe debet, hoc eſt legitimè, & neceſſariò concludens.*
5 *Probare aliquando accipitur pro laudare, approbare, & commendare.*
6 *Probare quandoq; eſt argumentis demonſtrare.*
7 *Probatio eſt aliquando efficere, vt probum, rectumq; ſit, & ita iudicetur id, quod quis facit, vel dicit.*
8 *Probare quandoq; eſt periculum facere, experiri, & tentare.*
9 *Implere, oſtendere, monſtrare, ſignificare, docere, atq; detegere ſæpiſſime à iureconſultis vtuntur pro verbo probare.*

PRobationis neceſſitatem, & vtilitatem
vidimus, eiuſdem definitionē attulimus, me-
ritò in præſentia tertia illa quæſtio ab inſtitu-
to noſtro non aliena ſubſequitur, hoc eſt. Vn-
de dicatur ipſa probatio, & de multiplici eiuſ-
dem ſignificatione, de qua nobis nunc eſt videndum. Cir-
ca hanc quæſtionem multi legum interpretes varia ſcripſe-
re. Namque Placen. quem refert Ioan. And. in rub. ext.
eodem, & Hoſt. in d. ſua ſumm. titu. de prob. eius fuit opi-
nionis, vt exiſtimaret ab aduerbio, probè, originem tra-
1 xiſſe † ea potiſſimum ratione, quia cum quis aliquid pro-
bat, quod erat dubium, aperit, aduerſarium vincit, & non
probantium pœnas euitat, ſic ipſe probè facere dignoſci-
tur. Aliam ſequutus eſt ſententiam idem Ioan. And. in
eodem loco, quem modo retulimus, exiſtimans proba-
2 tionem ea potiſſimum de cauſa nominatam fuiſſe † quòd
ſit eius, quod erat dubium, quædam quaſi propalatio at-
que manifeſtatio, cui opinioni aſtipulatur Abb. in c. licèt.
de probatione numero 20. verſic. ego crederem, licèt idem
Abb. aliter ſenſerit in rub. eiuſdem tituli, vbi inquit, pro-
3 bationem poſſe dici † quaſi probam actionem, capiendo
tamen actionem, vt eſt facti, non iuris, vt ſumitur ab Im-
peratore, Inſtitutio. de actio. vt dicamus, probationem eſ-
ſe quendam probum actum, vel actionem illam, per quam
4 fit probatio, debere eſſe probam, hoc eſt legitimè † & ne-
ceſſariò concludentem, vt c. in præſentia. extra eodem. Et
hæc dicta ſint de ſignificatione verbi probationis. Sumi-
tur autem, vt ad alia pertranſeam, probationis verbum
5 multis modis. Aliquando. n. accipitur † pro laudare, vt
accepit Cicero in Catone maiore, cum inquit: Mihi verò,
& Flacco neutiquam probare potuit tam flagitioſa, & tam
perdita libido. Vnde ab Accur. ad hoc rectè fuit dictum
in l. 1. §. pœnæ autem mariti. verb. contra denunciauerit.
ff. de lib. agno. illum probare, qui non improbat. Et in
hac ſignificatione fuit acceptum à Spec. in §. 2. videndum.
in verb. & præmiſſæ rationes probant, in titulo de poſitio.
quod verbum, probant, ibidem Ioan. And. expoſuit, i. ap-
probant, & commendant. Quandoque probare eſt argu-
6 mentis demonſtrare † alicui perſuadere, & facere, vt pro-
betur, vt per Quin. lib. 1. c. 10. cum ait Dialecticè probare.
& Plau. in Rud. Non probare pernegando mihi potes, niſi
pars datur. Aliquando probare eſt efficere, vt probum, re-
7 ctumque ſit, rectumque iudicetur id † quod quis facit, vel
dicit. Cic. pr. Verr. vt ſi in hac cauſa noſtrum officium, ac
diligentiam probauerimus, hæcque, &c. Quandoq; peri-
8 culum facere, experiri † & tentare, vt apud Columellam,
probare boues, & Ouid. in Epiſ. Phyllidis. Exitus acta pro-
bat. Quandoque permittere, Hora. lib. 1. Carm. Vaguſ.
& ſiniſtra labitur Ripa Ioue non probante. Sed in præ-
ſentia ſumitur, vt à nobis ſupra in definitione fuit decla-
ratum.

Nec illud omittam, quod ad rem noſtram facit, I. C. ſæ-
piſſime ad verbi probare ſignificationem declarandam ſo-
lere nonnullis alijs vti verbis, vt Imperato. vſi ſunt verbo
9 † implere, in l. 1. C. eodem. quod ibi per Accur. exponitur,
i. probare, & etiam de verbo oſtendere, dixit Imp. Alexan-
der in l. 3. & 4. C. eod. tit. de proba. cum multis alijs l. ſi ſer-
uus. ff. de accuſ. Alber. in ſuo dictionario in verbo oſtende-
re, vſi ſunt, & Impp. verbo monſtrare, vt in l. ſi de poſſeſ-
ſione. C. eod. & verb. ſignificare, vt in l. rationes defuncti.
C. eod. atq; verbo docere, vt in l. non Epiſtolis, & in l. ſine
poſſidetis. C. eod. atq; verbo detegere, vt in l. non nudis. C.
eod. Et hæc de nomine dicta ſint.

QVÆSTIO IIII.

Quot ſint probationum ſpecies.

SVMMARIVM.

1 *Probatio generale nomen eſt, & ſub ſe plures continet ſpecies.*
2 *Probationum ſpecies duodecim in genere, & quæ.*
3 *Euidentia rei notorium nominatur.*
4 *Opinio omnium vehemens inducit notorium actus non permanentis.*
5 *Probatio euidentiſſima eſt, quæ fit per priuilegia, & inſtrumenta indubitata, clara, quæ fit per teſtes, vel facti euidentiam, & minus euidens, quæ fit per coniecturas.*
6 *Probationis non communis ſpecies quæ ſint.*
7 *Probatio, quæ per duellum fieri ſolebat, hodie ex iure Pontificio abrogata eſt, & per Tridentinum Concilium deteſtata, penituſq; exterminata.*
8 *Quod ſemel vni fuit permiſſum, pro lege ſeruandum non eſt. Hominibus incerta ſunt Dei iudicia. ibid.*
9 *Probatio olim fieri ſolita, quæ purgatio ferri candentis nuncupabatur, per ſummos Pontifices ſublata fuit.*
10 *Probatio non communis, quæ fieri ſolebat per purgationem aquæ frigidæ, per ſummos Pontifices abrogata fuit.*
11 *Probationum formæ in duo præcipuè capita diuiduntur, ſcilicet in plenam, & ſemiplenam.*
12 *Probatio vera, & propria quæ dicatur.*
13 *Probatio per præſumptiones, & coniecturas dici non poteſt vera, & propria probatio.*
14 *Probatio illa, quæ ex diuerſis probationum generibus oritur, dicitur præſumpta, & non eſſe propriè probatio.*

15 Pro-

15 *Probatio plena illa eſt, quæ tantam fidem facit, quantum ad finien*
dam controuerſiam ſufficit.
16 *Probatio plena in ſeptem præcipuas ſpecies diuiditur, & in quas.*
17 *Probatio ſemiplena quæ ſit.*
18 *Probationis ſemiplenæ quatuor ſunt ſpecies, & quæ.*

QVARTA quæſtio diſcutienda ſeſe nobis offert.
1 Quot probationum ſint ſpecies. Namq; † cum
probatio ſit generale nomen, neceſſe eſt: vt
plures ſub ſe contineat ſpecies, vt per Doctor.
in rubric. C. eodem, & Canon. in rubri. extra
eodem, & Specula. in titulo de probat. §. videndum. Verum
quot ſub ſe comprehendat ſpecies, adhuc ſub Iudice lis eſt.
namque Specul. in dicto §. videndum. duodecim probatio-
num ſpecies conſtituit, huius hæc verba ſunt. Videndum
2 reſtat, quot ſunt probationum ſpecies † & quidē ſunt duo-
decim in genere, licet quædam aliæ enumerentur. Prima
eſt per teſtes. Secunda per confeſſionem partium. Tertia
per inſtrumenta. Quarta per euidentiam facti. Quinta per
præſumptionem. Sexta per famam. Septima per iuſiuran-
dum. Octaua per libros antiquos, & per ſcripturas antiquas
in lapidibus ſculptas. Nona per litteras ſigillatas ſigillo Epi-
ſcopi. Decima per denunciationem publicarum perſona-
rum. Vndecima per communem opinionem. Duodecima
per indicia indubitata.

Tancredus verò poſuit tantum ſex ſpecies, hoc eſt. Pri-
ma per euidentiam facti. Secunda per famam. Tertia per
præſumptionem. Quarta per iuſiurandum. Quinta per te-
ſtes. Sexta per inſtrumenta. Totidem Oldendorp. attulit in
ſuo breui compend. probatio. Hoſtien. aliam ſequutus eſt
ſententiam. Nouem eſſe ſpecies aſſeruit, vt iſtis eiuſdem
carminibus patet.

Aſpectus, ſculptum, teſtis, notoria, ſcriptum,
Iurans, confeſſus, præſumptio, fama probauit.

Et has omnes nouem proſequitur hoc ordine, id eſt, Pri-
3 mò per euidentiam rei † quam notorium nominat. Secun-
dò per famam. Tertiò per præſumptionem. Quartò per
inſtrumentum. Quintò per teſtes. Sextò per inſtrumen-
ta. Septimò per confeſſionem. Octauò per inſpectionem
oculorum, & ideo dixit Aſpectus. Nonò per libros anti-
quos, & antiquas ſcripturas in lapidibus marmoreis poſi-
tas, item per litteras Epiſcopi ſigillatas, & ideo dixit
Sculptum. Baldus verò decem eſſe voluit in rubric. de pro-
batio. Primò per inſtrumenta. Secundò per teſtes. Tertiò
per confeſſionem. Quartò per iuſiurandum. Quintò per
rem iudicatam. Sextò per rei euidentiam. Septimò per ve-
4 hementem omnium opinionem † quæ inducit notorium
actus non permanentis. Octauò per rationem naturalem,
vt mors vulneris. l. ſi quidem. C. ad l. Iul. Maieſt. Nonò per
orationem coniecturalem ex coniectura legis. l. qui duos.
in fin. ff. de rebus dub. Decimò per coniecturam homi-
nis, quando ſufficit talis probatio ex qualitate iudicij. l. in
lege Aquilia ſi deletum. ff. ad l. Aquil. l. 3. §. cauſæ. ff. ad
Carbon. At nonnulli alij eius fuere ſententiæ, vt dicerent,
5 probationum aliam eſſe euidentiſſimam † quæ fit per pri-
uilegia, & per inſtrumenta indubitata, vt in ſimili eſt text.
in capitul. pia. de except. libro ſexto, aliam claram, quæ fit
per teſtes, vel facti euidentiam, vt in capitul. tua. de coha-
bit. clericor. & mulier. & in capitul. 1. & ibi gloſſ. & in capi-
tul. ſcelus. 2. quæſtione, prima, aliam minus euidentem, quæ
fit per coniecturas. capitul. afferte. de præſumpt. & iſtæ ſpe-
cies probationum dictę ſunt ab Afflict. ſuper conſtitu. Reg.
ſub rubric. de leg. par. ſubl. eſſe ſpecies probationum com-
munium.

6 Sunt & aliquæ ſpecies Probationis non communis † v-
na eſt, quæ dicitur Probatio parilis, id eſt, apparibilis, a-
lia peregrina, id eſt extranea, & reprobata, per quam Deus
tentatur, de qua meminit Afflict. vbi ſupra, & Roffred. de
libell. ſuper iur. Pontific. parte ſeptima, titulo de purga-
tio. Canoni. in rubrica quid ſit purgatio. cum alijs ſequent.
rubric. in quo loco deſcripſit, quo nam pacto probationes
hæ, quæ ab ipſo purgationes Canonicæ nuncupantur, fieri
ſolerent. Primam quarum Purgationem vulgarem appel-
lat, hæc hunc in modum fieri ſolebat. Detulit aliquis alium
apud iudicem, Accuſator teſtes ad id crimen rei proban-
dum, cum non haberet, offerebat reo ipſe, vel per campio-
nem duellum, vel pugnam, reus ipſam acceptare teneba-
tur, quo ſe à crimine alienum eſſe purgaret, atque vitæ ſuæ
7 integritatem apud omnes probaret, ſed iſtud † probatio-
nis genus hodie ex iure Pontificio fuit abrogatum, cap. cu-
ra, & cap. ſignificantibus. de purg. vulg. & capitu. monoma-
chiam. 2. quæſt. 4. & nouiſſimè ſacroſanctum Concilium
Tridentinum in capitul. 19. 25. ſeſſio. execratur, & deteſta-
tur, & penitus exterminandum ſanxit, multiplices, atque
grauiſſimas pœnas ijs minitans, qui non paruerint, & idem
ſanxit Pius IIII. in bulla, quæ incipit, ea quæ, publica-
ta ann. 1560. idib. Nouemb. quæ & ipſa alias diuerſas ſum-
morum Pontificum bullas recenſet. Nec hic mihi, quis ob-
ijciat Dauidem, qui cum gigante Golia ſingulari certami-
ne pugnauit, nullus enim vnquam pro exemplo iſtud ſibi
8 proponere poterit, † nec quod ſemel vni fuit permiſſum
pro lege ſeruandum eſt. Cuius prohibitionis ratio illa red-
di poteſt, quòd hominibus incerta ſint Dei iudicia, cum
& multos videamus bonam cauſam ſuam amittere. Alia
eſt probatio non communis, quæ purgatio ferri canden-
tis nuncupabatur, iſta fiebat hoc pacto. Titium Caius ho-
micidij crimine reum peregit. negat id Caius perpetraſſe,
& vt vincentem ſe oſtenderet, ita ſe purgare ſolebat. Fer-
rum candens ſuper lapide imponebatur, reus extenſa manu
ferrum accipiebat, & duodecim pedum ſpacio ferebat il-
lud, id poſtea proijciebat, huic ligabantur manus, pan-
no, & cera, ſigillo ſuperimpoſito, inuoluebantur, veſpe-
ri pannus cum ſigillo auferebatur, ſi læſa ferro manus inue-
niebatur, condemnabatur, ſi remanſiſſet illęſa abſolueba-
9 tur. † Hoc itidem iudicium per ſummos Pontifices ſub-
latum fuit, vt ext. de purg. vulg. capitul. cum dilectus, & ca-
pitul. Mennam. 2. quæſt. 4. hæc enim probatio contra na-
turam eſſe dignoſcitur: quia ſcriptum eſt, non tentabis Do-
minum Deum tuum, vt per Matth. capit. 4. & in Deutero-
nomio capitul. 6. quæ tanquam inuenta & fabricata ab hu-
mani generis hoſte dęmone merito & ipſa fallax, & ſine ve-
ritate reijcitur, vt in eodem cap. Mennam. Erat & tertia
purgatio non communis aquæ frigidæ, quam duobus mo-
dis fieri ſolitam ſe vidiſſe teſtatur idem Roffred. in loco ſu-
pra allato, in rubric. de tertia purgatione, & quod ad prio-
rem attinet, vas aqua frigida implebatur, reus manum im-
ponebat, luebat pœnas, ſi ſignum in manu viſum fuiſſet,
quod videri ſolet, cum in feruenti aqua ponitur, ſi contra,
dimittebatur. fiebat & hoc pacto, apponebatur vas ingens,
aqua frigida plenum, reus ligatus manus, & pedes immitte-
batur, ſi contigiſſet, vt in profundum mergeretur libera-
10 batur, ſi non mergeretur, puniebatur. † Penitus etiam iu-
dicium iſtud noſtra tempeſtate per ſummos Pontifices fuit
abrogatum, vt per tex. in d. c. Mennam. & cap. conſuluiſti. 2.
q. 4. & c. ex tuarum. de purgat. Canonic.

Nos verò probationum formas diſtinguentes primum
11 omnium in duo præcipua capita ipſas diuidemus † id eſt in
plenam, & ſemiplenam. iuxta text. in l. 3. in §. eiuſdem quo-
que. & ibi gloſſ. in verb. ſpeciem. ff. de teſtibus, & primo
plenam, vt digniorem, & perfectiorem formam aggredie-
mur, præſertim cum vera, & propria illa probatio dica-
12 tur, † quæ plena dignoſcitur, nec alterius adminiculo, vel
patrocinio indigeat, vt dicit Baldus in capitulo 1. §. ſacra-
mentum. columna prima, de ſucce. recti feud. in vſibus
feud. & in capitulo primo, in princip. ſi de inueſt. int. dom.
& vaſall. Hinc fit, vt appellatione probationis plena, non
ſemiplena probatio contineatur. l. Lucius. ff. de condit.
& demonſtratio. gloſſa in capitulo ſtatutum. de reſcript.
in ſexto, & in clementina conſtitutionem. de electione.
Vnde Ludouicus Romanus ſcripſit in lege prima C. de te-
13 ſtamento militari. † Probationem per præſumptiones, &

 conie-

coniecturas non poſſe dici veram, & propriam probationem. ad hoc probandum adducit, l.1. in verb. propriè, ſi tab. teſtam. ex tab. ſed melius ad hoc facit d.l. Lucius. & quod ibi notat Barto. & Imola, qui ex hoc adducit diuerſitatem titulorum de prob. & præſ. ad idem ipſa rubric. de prob. & præſumpt. & Romani ſententiam ſequitur Ruin. in conſil. 128. quamuis in facto. nu. 2. lib. 4. Natta in conſi. 29. licet. num. 3. & in conſil. 581. num. 9. vti ſi ſtatutum requirat probationes in aliquo actu, non ſufficit præſumptiua probatio, niſi eſſet præſumptio iuris, vt ait Natta vbi ſupra nu. 17. & Bald. etiam dicere ſolebat in capi. 1. §. cum autem. de controuer. inueſt.

14 Probationem illam † quæ ex diuerſis probationum generibus oriatur, ſemper dici præſumptam, & non eſſe propriè probationem. Nec illud etiam ſilentio præteribo, quod idem Bald. tradidit in rubric. C. de probatio. ea quæ ex diuerſis probationum formis vnum aliquod efficere ſolent, nullam probationis ſpeciem efficere, & quamuis ratione generis aliquid inter ſe commune habeant, multum tamen ratione formarum inter ſe differre.

15 Hæc itaque probatio plena ita definiri ſolet, † quòd illa ſit, quæ tantam fidem faciat, quantum ad finiendam controuerſiam ſufficiat.

Hanc etiam nos in ſeptem præcipuas ſpecies ſubdiuidemus.

Prima erit per teſtes. Secunda per inſtrumentum, hoc eſt ſcripturam. Tertia per confeſſionem. Quarta per euidentiam facti. Quinta per iuramentum. Sexta per præſumptio-
16 nem iuſtam. † Septima per famam. Quæ verò traduntur ab alijs doctoribus plures iſtis, commodiſſimè ſub ſeptem noſtris comprehendi poſſunt. Etenim nonam, & decimam ſpecies, quæ fuere à Speculat. & Hoſtienſ. poſitæ, ſecunda noſtra complectitur, hoc eſt per ſcripturam. Decima verò, & vndecima ſub ſeptima continentur, quæ eſt per famam. Duodecima ſub ſexta comprehenditur, id eſt, per præſum-
17 ptionem. Semiplena verò probatio eſt illa † per quam rei geſtæ fides aliqua fit iudici, non tamen tanta, vt iure eam debeat ſequi in ſententia dicenda. Huius quatuor ſunt ſpecies. Prima, cum vnus teſtis pro actore, vel reo dicit. Secunda cum de ſcripto dubitetur, fit comparatio iurium. Tertia
18 eſt priuata ſcriptura. † Quarta præſumptio non ita vrgens. De quibus omnibus ſigillatim infra diſputabitur. Nunc in primis de prima probationis ſpecie, quæ fit per teſtes, dicere incipiemus.

QVAESTIO V.

De prima probationum ſpecie, quæ fit per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Teſtium materia per 22. ſcribentium tractatus à Ioanne Baptiſta Zileto in vnum compilatos examinata eſt.*

2 *Diſpoſitio omnium, quæ tractantur in hac quinta quæſtione circa probationem, quæ fit per teſtes.*

3 *Probationis inter ſpecies, quare illa, quæ fit per teſtes primum ſibi locum vendicet.*

4 *Viua vox firmior eſt, quàm mortua.*

5 *Probatio miraculoſa videtur, quòd pelli vnius animalis iam mortui credatur, vtpote inſtrumento publico. Contra ius, & officium Tabellionis eſt, quòd credatur cartæ animalis mortui ſine adminiculo aliquo, ibidem.*

6 *Atteſtationibus voce prolatis, quæ conſtant, facilius conſiderantur, quàm quæ in ſcriptis enunciata ſunt.*

7 *Anima organo vocis mentem ſuam explicat, & cor eſt imperator linguæ.*

Et ex abundantia cordis os loquitur.

8 *Viuæ vocis ſonus fortius ac efficacius permouet auditoris animum.*

9 *Probationis ſpecies per teſtes, omnibus alijs dignior, naturalis eſt, congruitq́; cum iure diuino.*

10 *Teſtimonium diuinæ vocis, in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum.*

11 *Teſtis dictum ſuum deponere debet viua voce, & non in ſcriptis iudici tradere.*

12 *Vocibus certiores efficimur, quàm literis.*

13 *Teſtes quædam probant, quæ per inſtrumenta non probantur.*

14 *Teſtibus probantur crimina, & non inſtrumentis.*

15 *Teſtimonium ferre dignitas eſt generoſa.*

16 *Teſtificandi officium ſolum tendit ad veritatem detegendam, quæ ſuper omnia amanda eſt.*

17 *Veritas omnia vincit, & ei cedunt omnia, materq́; eſt iuſtitiæ.*

18 *Infames teſtimonium dicere nullo modo poſſunt.*

19 *Teſtificari eſt actus à lege inuentus, & eſt munus publicum, & neceſſarium.*

20 *Teſtificari ſi quis qua de cauſa recuſet, eundem cogendum, compellendumq́; eſſe, ſacroſanctæ leges ſanxere.*

21 *Præmio indignus eſt, qui coactè agit, quidquid agit.*

22 *Timor, odium, cupiditas, & amor ſæpiſſimè veritatem deprimũt, ſed non opprimunt.*

23 *Teſtes idonei, & habiles in iudicij locum non extra ſunt producendi, & ab eo, qui ipſis ad proprios vſus neceſſarios indiget.*

24 *Teſtes contra ſe ferre nullus cogitur.*

25 *Iudici in criminalibus data eſt facultas producendi teſtes etiam parte non inſtante, nec eos producente.*

26 *Magiſtratum qui explerit, compellitur iudices vel domeſticos ſuos in iudicio exhibere, vt de his, quæ in magiſtratu geſta ſunt, teſtimonium proferant.*

27 *Teſtes per partem exhibendi ſunt, nec iudici ad dicendum teſtimonium ſe offerre debent, quia tunc non ſunt admittendi, nec audiendi, & quare.*

28 *Teſtis citari debet, alioquin eius teſtimonium irritum erit, & nullum.*

29 *Teſtes ſi in iudicio fortè fortuna reperiuntur, abſq́; citatione, tunc ritè examinari poſſunt.*

30 *Teſtis dictum valet, atq́; ratum eſt, quamuis non ſit citatus, ſi per partem ad iudicem producitur.*

31 *Teſtibus præcipuè fides adhibetur, ſi coram parte, & iudice deponant.*

32 *Iudicis admonitio tacita, quæ fit teſtibus per ſolam delationem iuramenti, maioris ponderis eſt, quàm citatio nuncij.*

33 *Auctoritatis maioris eſt id, quod ſe præſente, quàm quod per repræſentationem fieri ſolet.*

34 *Teſtis dictum adducti per partem ad iudicium, vt de ea re, quæ in controuerſia verſatur, deponat, abſq́; alia citatione firmum & ratum eſt, & valet.*

35 *Teſtium citatio requiritur, quando ipſi teſtari recuſant, & vt ad teſtandum compellantur, prius citandi, atq́; monendi ſunt, & quo in caſu id præcipuè faciendum ſit.*

36 *Teſtes ſi producantur, antequam recipiantur, quare debeat pars aduerſa vocari.*

37 *Teſtium receptio nulla eſt parte non citata.*

38 *Pars in teſtium receptione vocanda eſt, etiam ſi cauſa eſſet abſoluenda, requiſitis à iure non ſeruatis.*

39 *Partem vocare, contra quam agitur, neceſſe eſt eo caſu, quo iudex ex officio ſuo agit, niſi iudex hoc agat ad ſuam informationem.*

40 *Pars vocanda non eſt, quando examinantur teſtes ad perpetuam rei memoriam contra illum, cui timetur potentia tyrãni, vel in cauſa fidei, vel in qua agatur de modico, ſiue nullo præiudicio.*

41 *Teſtes in cauſa hæreſis recipi poſſunt cõtra inquiſitum potentem, etiam parte non citata.*

42 *Teſtium qualitates, quæ faciunt ipſos non produci debere in iudicio coram iudice, ſed iudicis munus eſſe, homines idoneos ad eorum dicta excipienda mittere.*

43 *Teſtes quando producendi ſint, & quare poſt litem conteſtatam.*

44 *Teſtes quibus in caſibus produci poſſint ante litem conteſtatam, & poſt examen, vide remiſſiue.*

45 *Teſtes poſt dicta teſtificata, & publicata ſuper eiſdem capitulis, vel directò contrarijs, produci nullo modo poſſunt poſt litem conteſtatam.*

46 *Teſtes poſt dicta teſtificata non admittuntur ſuper eiſdem capitulis, tam de Iure Canonico, quam Ciuili, nec in inſtantia*

prima

prima principalis cauſæ, nec in cauſa appellationis, niſi teſtes rite examinati ſint.

47 Teſtis etiam inuitus ad teſtimonium perhibendum compelli poteſt tam in ciuili, quam in capitali cauſa.

48 Iuramentũ temere prolatum animæ proferenti perpetuam mortem affert, & tali iuramento cum de veritate celanda agatur, poteſt propria auctoritate repugnare.

49 Iuri publico aliquis derogare non poteſt etiam intercedente iuramento.

50 Teſtis ſi quis producatur, qui iuramento promiſiſſet alicui non reuelare arcanum ſibi priuatim commiſſum, quare teneatur illud detegere.

51 Sacerdos productus in teſtem contra reum criminis, quando in confeſſione ſacramentali fuit aliquid ſibi dictum, quare dicere poſſit, ſe nihil ſcire.

52 Iuramentum contra bonos mores non eſt obligatorium.

53 Teſtes iuramento de non teſtificando alligati, debent abſolui, ne in periurij crimen incidant, & vt illorum dicta valida ſint.

54 Iurans non reuocare teſtamentum, poteſt non repugnante iuramento reuocare.

55 Iuramento nullo abſolutio non requiritur.

56 Vanum, & nullius ponderis eſt, conſulere, vbi non expedit.

57 Teſtes, qui veritatem dicere recuſant, compelli debent, dummodo tamen iudicis poteſtati ſubſint, & quando non ſubſint, adeundus eſt per litteras iudex, ſub cuius poteſtate ſunt, vt ipſos ad teſtimonium ferendum cohibeat.

58 Delegatus à ſummo Pontifice, vel à Principe facultatem habet cogendi teſtes ad veritatem teſtimonio ſuo manifeſtandum, ſiue de ciuili cauſa, ſiue de capitali agatur, & ſi vllo pacto haberi non poſſunt, poteſt illorum receptio committi.

59 Arbiter nunquam cogere poterit teſtes ad teſtificandum.

60 Teſtes clerici per iudicem eccleſiaſticum, & per cenſuram eccleſiaſticam, & laici per iudicem ſecularem mulctam eis imponendo impellendi ſunt.

61 Teſtes vt teſtentur, non poſſunt in carcerem conijci.

62 Teſtes ad cogendos plura non poſſunt adhiberi remedia, præterquam quòd ſi quod adhibitum eſſet, non ſufficeret.

63 Teſtis quicunque ad teſtandum idoneus, & aptus optimè compelli poteſt, etiam ſi viator ſit, qui per ciuitatem alio perrecturus iter faciat.

64 Conſanguinei omnes vſq; ad duodecimum gradum cogi non poſſunt contra ſuos conſanguineos teſtimonium ferre.

65 Teſtificandi ab onere qui immunes ſint.

66 Teſtes à coactione teſtificandi exempti, cogi poſſunt, cum veritas aliunde elici non queat.

67 Teſtes à teſtimonio perhibendo exempti quibus in caſibus ad teſtificandum compelli poſſint, vide remiſſiuè.

68 Teſtes ab onere teſtificandi immunes, ſi ita fert eorum voluntas, ſunt ad teſtimonium dicendum admittendi, & ipſorum dicta valent, atq; rata manent.

69 Teſtes, qui priuilegio non teſtificandi potiuntur, in ciuili iudicio, & in foro canonico, etiam in capitali cauſa compelli poſſunt ad teſtandum.

70 Teſtes, qui ad teſtificandum impelli poſſunt, ſi teſtimonio ſuo veritatem aperire renuerint, parti ad intereſſe tenentur.

71 Teſtis, qui ad teſtandum in eius cauſa, de cuius vita agitur, vocatus eſt, ſi in iudicio non ſteterit, pro falſario eſt habendus, & pœna l. Corneliæ in ipſum animaduertenda.

72 Teſtis falſus talionis pœna coercendus eſt.

73 Mendacium dicere, & veritatem ſupprimere, paria ſunt.

74 Teſtes poſt deductionem, & receptionem, debent à iudice prius iuſiurandi religione arctari ad veritatem ſincero animo declarandam.

75 Iuramenti teſtibus deferendi forma.

76 Teſtes ſi iniurati deponant, ipſorum dictum irritum eſt.

77 Teſtium depoſitio abſq; iuramento ſtare non poteſt.

78 Teſtimonio viri, qui plurimum auctoritate polleat, nec religioſi abſq; iuramento fides adhibetur, nec etiam verbo Cardinalis ſtatur, niſi iuratus depoſuerit.

79 Teſti iniurato quomodo credendum ſit, vide remiſſiuè.

80 Teſtibus, qui non rite iurauerint, nulla fides præſtanda.

Aliquid non facere, vel non rite agere, paria ſunt. ibidem.

81 Teſtimonio ferendo quòd non interueniat iuramentum, & quòd teſti iniurato credatur, diſpenſare non poteſt ſummus Pontifex.

82 Iuramentum, cum ſit ex illis, quæ foris & extrinſecus proueniunt, non præſumitur niſi probetur.

83 Iuramentum in antiquis præſumitur prolatum à teſte.

84 Teſti iniurato nihil creditur, ſed ipſius verba præſumptionem faciunt.

85 Teſtibus cum iuramentum deferendum eſt, debet pars aduerſa vocari.

86 Teſtibus non debet iudex offerre ſacramentum, vel eorum depoſitiones recipere vtraq; parte abſente.

Iudex officium ſuum impartiri non debet, niſi ſit petitus. ibidem.

87 Teſtium dicta firma ſtabunt, ſi pars, quæ vocata fuerit ad inſpiciendum eorum iuramentum per contumaciam abſit.

88 Teſtium verba prolata vim ſuam habent.

89 Teſtibus iuramentum in iuditio deferendum eſt, & non alicubi.

90 Teſtis dictum non valet, ſi iuramentum delatum ſit die non iuridico.

91 Teſtis iuramento ſeſe aſtringere non poteſt die feriato.

92 Teſtis deponere poteſt in die feriato, dummodo in die iuridico iurauerit.

93 Iuramentum ferre eſt actio, quæ non poteſt exerceri in die feriato.

94 Teſtibus etiam die feriato quibus in caſibus poſſit deferri iuramentum.

95 Teſtis dictum, qui ſtatuto tempore ad probandum iurauit, ſed quæ dixit, extra tempus ſtatutum depoſuit, an probet, & valeat, vide remiſſiuè.

96 Teſtificatum poſt terminum aſſignatum non valet.

97 Teſtes, qui infra terminum datum iurant, & poſt decurſum terminum deponunt, ſe fuiſſe iuſta cauſa impeditos ad deponendum, probant, & valent.

98 Teſtibus, vt ab altero nomine ipſius iuramentum deferatur, iudex delegare non poteſt.

99 Teſtis dicta, cui notarius de mandato iudicis defert iuramentum, nullius futura ſunt momenti.

100 Teſtibus ſi notarius iuramentum deferat præſente iudice, ratum erit, ac ſi iudex ipſe deferret.

101 Teſtibus aduerſa valetudine laborantibus, vel viris egregijs, non refert, ſi ab alio, quàm à iudice iuramentum deferatur.

102 Mulieres ad iudicium trahi non debent, inuitæ.

103 Teſtis iuramentum non eſt de natura inſita ipſius teſtimonij, & ab aduerſa parte remitti poteſt.

104 Vnicuiq; licet alteri renunciare, quæ pro ſe indulta ſunt.

105 Iuris ſeueritas pactis priuatorum mitigari poteſt.

106 Teſtis iniuratus falſum deponens, pœna tamen falſi, ac ſi iuraſſet, punitur.

107 Teſtis iuramentum à parte remitti non poteſt in cauſa criminali.

108 Teſtis iuramentum quare in ciuili iudicio à parte remitti poſſit, & in criminali non.

109 Delicta puniri Reipublicæ intereſt.

110 Quæ fauore publico introducta ſunt, humana diſpoſitione mutari non poſſunt.

111 Teſtis iuramentum ſuper matrimonio diſſoluendo remitti non poteſt, ſecus in matrimonio confirmando.

112 Teſtes ſi iurare abnuerint, ad damna partis obligati ſunt.

113 Teſtes iurati non præſumuntur, niſi reuera in actis de iuramento conſtet.

114 Teſtes qua ratione examinandi ſint, & quid agendum, quando exteri ſunt, vide remiſſiuè.

115 Teſtes quo pacto interrogandi ſint, vide remiſſiuè.

116 Teſtibus diligenter interrogatis, & examinatis, ipſi, & ab illis dicta publicè nominanda ſunt.

117 Teſtes duo in qualibet cauſa regulariter ſatis ſunt. In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum. ibid.

118 Teſti vnico quando adhibeatur fides.

119 Teſtis vnicus in cauſa poſſeſſorij plenè probat poſſeſſionem abſque alio iuramento.

120 Teſti-

120 *Teſtibus non facile fides adhiberi debet, niſi rationem dictorum ſuorum reddant.*
121 *Teſtatio ſola prolata, nec alijs legitimis adminiculis cauſa approbata, nullius eſt momenti.*
122 *Teſtis ratio illa eſt, quæ dat eſſe eius atteſtationi.*
123 *Teſtes in negotijs criminalibus, etiam non interrogati, ſcientiæ cauſam, & rationem reddere debent, aliàs non probant, nec indicium faciunt.*
124 *Teſtis teſtimonium perhibens ad alterius defenſionem, etiam ſi non reddat ſcientiæ cauſam, tamen probat.*
125 *Teſtis, quibus caſibus dicatur reddidiſſe rationem ſufficientem, vide remiſſiuè.*
126 *Teſtes ſcientiæ cauſam afferre debent per illum corporis ſenſum, quo percipitur id, de quo rogantur.*
127 *Teſtes deponentes ſuper ſolam, & ſimplicem negatiuam in ſuſpicionem incidunt, & tanquam falſarij puniendi ſunt.*
128 *Teſtis dictum non depoſitum per vnum ex quinq; ſenſibus quibus in caſibus teneat, & valeat, vide remiſſiuè.*

ANTEQVAM ad hanc primam Probationum
ſpeciem pertractandam me accingam, præ-
cognoſcendum eſt, nos in præſentia nolle
omnia, quæ de hac teſtium materia poſſent
afferri, in medium adducere, iſtud enim ar-
gumenti genus ita fuit per viginti duos ſcribentium tracta-
1 tus † à Ioanne Baptiſta Zileto in vnum compilatos, & de-
nuo per alios recentiores diligētiſſimè excuſſum, & exami-
natum, vt mihi ſuperuacuum viſum fuerit, cuncta, quæ ab
iſtis ſcribentibus ſuper hoc tradita ſunt, hic tranſcribere,
adeat ipſos ſcribentes, & ibi ad ſaturitatem omnia haurire
poterit, Noſtrum erit in præſentia hic ea tantum attingere,
quæ ad noſtram probationum materiam explicandam ſa-
tis eſſe videbuntur. Breuiter enim & compendioſe modum,
2 & formam, qua teſtes produci poſſunt † deq; eorum exami-
natione videbimus, atq;, vt eorum dictum valeat. Qui verò
teſtes ad dicendum teſtimonium ſint idonei, qui neuti-
quam, & dicta quorum non probent, nempe ſi falſa, varia,
titubantia, contraria, vnica, ſingularia ſint, & iſtiuſmodi ſi-
gillatim per ſuas concluſiones infra explicabitur.

Inter igitur ſpecies plenæ Probationis non immerito
3 hæc per teſtes † primum ſibi locum vendicat. Nam ipſa cæ-
teris omnibus validior, & dignior eſt, vt Ab. in rubri. ext. eo.
de teſtibus allegans c. cum Ioannes. de fid. inſtrumen. & Fe-
lyn. in rubr. de fid. inſtrumen. num. 1. infra latius à nobis ex-
* plicabitur. Et hæc magis eſt * communis opinio: vt per Do-
ctor. in cap. cum P. Tabellio. eod. titu. de fide inſtrum. quam
approbat & citat Dec. in rubri. de teſtib. & Moderni in re-
petitione. l. admonendi. ff. de iureiurando, & Viuius in
ſuis communib. opinion. in verb. teſtes. ver. validior, &c. fir-
4 mior enim eſt viua vox † quàm mortua, vt auth. de inſtru-
men. caut. & fid. §. ſi quis igitur. c. tertio loco. ext. de probat.
& Azo in ſumma ſua de teſtib. quinimo Doct. in d. l. admo-
nendi. dicunt, quodammodo miraculoſam probationem
5 videri, quòd pelli vnius animalis iam mortui credatur † vt-
potè inſtrumento publico. & Innoc. in d. cap. cum P. de fide
inſtrumen. voluit eſſe contra ius, & officium Tabellionis,
quòd credatur cartæ animalis mortui ſine adminiculo ali-
quo. Ea etiam, quæ conſtant atteſtationibus voce prolatis
6 † facilius conſiderari ſolent, quàm quæ in ſcriptis enuncia-
ta ſunt: quia ſecundum eundem Innoc. in capit. veniens. de
verb. ſignifi. ad fin. anima organo vocis mentem ſuam expli-
7 cat † & cor eſt imperator linguæ, iuxta Bald. in cap. manda-
tum. de reſcri. ſecundum illud, quod dici conſueuit: Ex ab-
8 undantia cordis os loquitur, & ipſe viuæ vocis ſonus † for-
tius ac efficacius permouet auditoris animum. l. ſi in tres. ff.
de arbit. & l. 1. C. de ſen. ext. breuic. reci. l. de minore. §. tor-
menta. ff. de quæſt. cum alijs allatis per Bald. in rub. extr. eod.
de teſtib. Quod autem huiuſmodi ſpecies probationis ſit
9 omnibus alijs † dignior, ſenſit etiam Andr. Barbat. in rubr.
extra de fid. inſtrum. multaque ad id probandum adducit.
Præterea & Innocen. in d. ca. cum P. Tabellio. inquit, iſtiuſ-
modi probationem per teſtes eſſe naturalem, congruere-
que cum iure diuino, vt refert Viuius in dictis ſuis commu-
nib. opin. loco præcitato. Et vltra Innoc. idem ait Abb. in c.
tertio loco, de probat. nu. 5. verſic. vltimum tamen dictum,
10 propter illud diuinæ vocis teſtimonium † in ore duorum
vel trium ſtet omne verbum. Et hinc ſequitur, quòd Docto.
in capit. teſtes. 3. qu. 2. & Abb. ac cæteri canoniſtæ in c. de te-
ſtib. aſſeruerūt, teſtem debere deponere dictum ſuum viua
11 voce † & non ſatis eſſe illud in ſcriptis iudici tradere, &
* hanc eſſe veriorem & magis * communem dixit Viu. in ſuis
commun. opin. verſicu. teſtis non poteſt tradere, quamuis
Bartol. aliud ſenſerit in l. Theopompus. nume. 12. ff. de dot.
12 præleg. certiores enim efficimur vocibus † quàm literis: vt
eleganter voluit ſumm. Pontif. in cap. de gradibus. 33. qu. 8.
ibi. Donec permittente Domino ore ad os loquimur. Vn-
13 de quædam probantur per teſtes, † quæ non probantur
per inſtrumenta: vt ex allegatis per Roman. in conſil. 349.
incipien. dum quæritur. & per Ioan. Andr. in regu. ſemel ma
lus. de regul. iur. in 6. & per Federic. de Senis in conſil. 211.
Domine Alex. & Oldrad. conſi. 199. in fundamento. & Bald.
14 in l. ſciant. in 2. colum. C. de probat. dum dicunt † crimina
non probari inſtrumentis, & tamen probari teſtibus, vnde
dici poteſt hæc eſſe inter ſe, vt excedentia, & exceſſa.

Me etiam impulit illa ratio, vt hanc probationem per
15 teſtes cæteris præponerem, quia † ferre teſtimonium eſt
dignitas generoſa, ita enim loquitur ſumm. Pontif. in ca-
pitul. præceptum. 32. quæſt. 5. quem allegat Specul. in tit. de
teſte, in §. opponitur. numero 29. Et huius dicti hanc poſ-
ſe reddi rationem arbitror: quia teſtificandi officium ſolum
16 tendit ad veritatem detegendam, † quam ſuper omnia a-
mandam eſſe dixit I. C. in l. cum ita legatum. de condit. &
demonſtrationi. & eam ſequentem, Deum ſequi tradidit
ſumm. Pontif. in capitu. quiſquis. 11. quæſt. 3. & veritatem
17 ipſam † omnia vincere, dixit Hoſtien. in capit. in audientia.
de ſent. excommunic. & Federic. de Sen. in conſil. 14. & cui
omnia cedere voluit ſumm. Pontif. in cap. conſuetudo. 13.
diſtinct. & cap. fraternitatis. de frigid. & mal. ipſam eſſe ma-
trem iuſtitiæ dixit Bald. in l. libertini. de ſtat. homin. Hinc o-
18 ptimè cautum in iure reperitur, infames nullo modo † poſ-
ſe teſtimonium dicere, nam ea in quibus aliqua dignitas ver
ſatur omninò ipſis infamibus ſunt interdicta. l. 1. C. de infa.
libro 12. & latè diximus in concluſione, infamis. Item quia
19 † teſtificari eſt actus à lege inuentus. l. quoniam. circa fi. C.
de hæret. & eſt munus publicum, & neceſſarium. l. 1. ff. eod.
de teſtib. & l. fi. C. ſi cer. pet. & l. eum. ff. quemad. teſtamenta
aperiantur. & Ang. de Peru. in ſuo tract. de teſtib. de quæſt.
Quæro an frater, nu. 25. licèt contrarium ſenſerit And. Bar-
ba. in ſuo tract. de teſtib. ad c. teſtimonium. ext. eo. de teſtib.
nume. 16. vbi inquit, vſum teſtis non eſſe inuentum propter
bonum publicum, ſed propter priuatum commodum, ſed
aliter poſtea ſenſit in c. 2. ext. de proba. vbi munus eſſe publi-
cum voluit, & ideo digni, & non infames admitti debent.

Quinimo teſtificandi munus adeò neceſſarium, & vtile
cognoſcitur, vt ſi quis cupiditate, timore, odio, vel amore
occæcatus veritatē teſtimonio ſuo detegere, vel cōprobare
20 recuſauerit, hunc eundem cogendum † atq; cōpellendum
eſſe ſacroſanctæ leges iuſtiſſimè ſanxerint, vt videre eſt ex
toto tit. de teſtib. cogen. & paulò inferius dicetur à nobis, quod
ſi coactus veritatē protulerit, ipſe nulla, nec apud Deum, nec
apud homines remuneratione dignus eſt iudicandus. Quo
namq; præmio dignus eſt ille cenſendus, qui quicquid actū
21 eſt † prȩter eius volūtatem, atq; coactè eſt actum? Certè nul-
lo, vt optimè cauit I. C. in l. ita tamen. §. qui ſuſpectam. ff. ad
Trebel. & in l. rem legatam. ff. de adimē. legat. & in l. vnū ex
familia. §. 1. ff. de legat. 2. & in l. proximè. de rit. nuptiar. non
enim me fugit, quatuor illa, quæ modò diximus, hoc eſt ti-
22 morem, odium † cupiditatem, & amorē ſolere ſæpiſſimè ve-
ritatē deprimere quidem, ſed non opprimere, verùm ſi quis
eſt, quē propriæ, & æternȩ ſalutis cura tangat, hic profectò
melius ſuis rebus conſulet, ſi magis amicā veritatē habebit,
quàm proprias, vel alienas animi perturbationes ſequatur.

Fingamus

Fingamus igitur aliquos ad ferendum teſtimonium adeſſe
23 teſtes idoneos, & habiles † iſtiuſmodi in iudicij, nõ extra iudicij locũ ſunt producendi, vt per Marant. in ſuo Spec. verb. ſin autem producuntur teſtes, numer. 6. & ab eo, qui ipſis ad proprios vſus neceſſarios indiget, nullus. n. cogitur
24 ad ferendum † contra ſe teſtes, vt in c. 1. de probat. & in l. nimis graue. C. de teſtib. Bal. in conſi. 227. quando pro debito. nu. 3. libr. 5. & paulò poſt à nobis in qu. an quis cogendus ſit producere contra ſe, examinabitur, ſed vt & aliquid in præſentia de hoc breuiter attingamus, intelligendum eſt illud, neminem cogi ad ferendum contra ſe teſtes in ciuilibus, non autem in criminalibus, in his enim iudici data eſt facul-
25 tas producendi teſtes † etiam parte non inſtante, nec eos producente, vt per Bald. in l. presbyteri. C. de Epiſcop. & Cler. Illud etiam accipiendum eſt in eo Magiſtratu, qui Magiſtratus ſui tempus præfinitum iam explerit, verum nõ eſſe, is enim compellitur iudices, vel domeſticos ſuos exhibe-
26 re, qui vnà cum ipſo Magiſtratum adminiſtrauere † vt de his, quæ in Magiſtratu geſta ſunt, teſtimonium proferant, ſic Azo, & Hoſtien. voluere in ſum. de teſtib. in princip.

Dixi etiam per partem exhibendos eſſe teſtes, quia ſi ſe
27 vltrò ad dicendum teſtimonium iudici offerrent, ſibi veritatem eſſe perſpectam aſſeuerantes † tunc non ſunt iſtiuſmodi admittendi, nec audiendi, nec iſtorũ teſtimonium ratum eſſe poteſt, cum in ſuſpicionem (præſertim cum nõ ſolum à crimine, ſed etiam à criminis ſuſpicione abeſſe debere dixerit Cæſar) incidãt, dum operam teſtimonij ſui iudici ingerunt, vt dixit Vlpia. in l. quæ omnia. in §. 1. ff. de procur. & Impp. in l. libertorum. C. eo. de teſtib. & Alex. in conſ. 68. ſiue 78. col. 2. & 6. in 2. vol. & Bart. in l. poſt legatum. in §. his verò. ff. de his, quib. vt indig. & Tiraq. in tract. de priuil. piæ cauſæ, priuileg. 3. circa fin.

His permoti non nulli ſcribentium dicere non ſunt veri-
28 ti, ad hoc, vt teſtimonij dictum valeat, † requiri, vt ipſe ſit teſtis citatus, alioquin eius teſtimonium erit irritum, & nullum, & inter omnes id placuit Iacob. de Beluiſ. in §. ſi verò ignoti. in authen. de teſtib. vbi inquit ita intelligendam eſſe l. presbyteri. C. de epiſc. & cleri. Alex. in conſ. 180. nu. 7. vol. 2. Rui. in conſ. 10. num. 5. vol. 5. & idem voluit Marant. in ſuo Spec. in verb. ſinautem producuntur teſtes. ſub num. 1. & ita in praxi obſeruari atteſtatus eſt Graua. in add. ad Veſtr. in ſua praxi c. 2. li. 6. nu. 25. vbi etiam ad hoc ponit hanc fallentiam,
29 hoc eſt ſi teſtes in iudicio fortè fortuna reperirentur † tunc enim abſq; citatione ritè examinari poſſe, tradidit etiam Iaſ. in l. nequicquam. in §. vbi decretũ. nu. 27. ff. de offi. proconſ.

Sed hęc opinio tam eſt à veritate aliena, vt nihil magis: vt ait Lanfran. de Orian. in ſuo tracta. de teſtib. in princ. ſub nu. 6. verſ. quintò quæro. fretus auctoritate Accurſ. in l. poſt legatum. §. his verò. ff. de his, quib. vt indign. quem ſequitur ibidem Bar. & tenet Bal. in l. presbyteri. C. de epiſc. & cleri.
30 Quamuis enim teſtis non ſit citatus † eius dictũ valere, atq; ratum eſſe, ſingularis eſt eiuſdem Accur. doctrina in l. poſt legatum. §. his verò. ff. de his quib. vt indig. & hanc opinionem Doct. ſequuntur, & maximè Bald. in d. l. presbyteri. & Bar. in d. §. his verò.

Veruntamen requiritur, quod & ſupra in prin. admonuimus, vt per partem teſtes ad iudicem ſint producti, tunc. n. credi eis abſq; alia citatione dixit Bal. in auth. ſed nouo iure. C. ſi cert. petat. & in d. l. presbyteri. & Barto. in d. l. poſt lega-
31 tum. & præcipuè ipſis fides adhibetur, † ſi coram parte, & iudice deponant, vt per Abb. in cap. in nomine Domini. in verb. extr. gl. & in verb. videtur. & ibi. Fely. in verſi. ſecundo caſu, de teſtib. & citandum non eſſe teſtem, qui dum producitur in iudicio pręſens eſt, tradit Main. in l. omnia quęcunque. nu. 9. ff. de reg. iur. ſequitur Ioan. Bapt. Aſin. in ſua praxi. §. 7. c. 5. lim. 92. & id potiſſimum ea ratione confirmari poteſt: nam cum iudex teſtibus coram eo productis iuramentum deferre ſoleat, tacitè quodammodo eos pręmonere vi-
32 detur, vt veritatem ſponte proferant, † quam quidem iudicis admonitionem maiori pondere, & vi maiore, quàm citationem nuncij eſſe iudicandam, cenſuit Imper. Gordian. in l. 2. C. quom. & quan. iudex. nec ab re profectò, maioris
33 eſt enim auctoritatis id, quod ſe præſente, † quàm quod per repreſentationem fieri ſolet. Verùm tacita illa admonitio, quæ ex delato iuramẽto manat, ab ipſo iudice fluit: hanc igitur plus valere, quàm citationẽ illam, quæ per repſentationem iudicis fit, eſt dicendum, ita ratiocinatur Glo. Bert. in c. conſuluit. de offi. deleg. quemadmodum refert, & ſequitur Nell. à S. Geminia. in d. ſuo tracta. de teſtib. in prima parte, ſub num. 42. Nihil igitur aliud eſt reliqui, niſi vt ex illis, quæ
34 modo à nobis ſupra relata fuere, ſequatur illi concluſio † dictum teſtis abſq; alia citatione adducti per partem ad iudicium, vt de ea re, quæ in controuerſia verſatur, deponat, firmum, & ratum eſſe, atq; valere. Dicat quicquid velit Iac. de Beluiſ. & cæteri aliter ſentiẽtes. Ita enim per vniuerſam Italiam hodierno tempore in vſu quotidiè ſeruari videmus.

Sed in ea re cum Iac. de Beluiſ. idem ſentio, quando teſtes
35 teſtari recuſarent † tunc enim citationem requiri exiſtimo: vt enim teſtes ad teſtandum compellantur, prius citandi, atq; monẽdi ſunt, cuius rei periculum ſæpiſſimè in vſu contigiſſe perſpexi, præſertim in illos qui contra aliquem aliqua de cauſa impulit teſtimonium perhibere abnuunt: tunc enim prius iudex citat, deinde monet eos: vt aliqua pœna intendente ipſi iudici ſe ſiſtant, ad veritatem de tali cauſa patefaciendam, & pro hoc faciunt notata per Alberi. de Malet. in ſuo tract. de teſtib. c. 7. nu. 30. 32. & Ang. in princ. auth. de teſtibus.

Iam diximus, producendos eſſe teſtes. Producendi qui-
36 dem ſunt, ſed antequam recipiantur † pars aduerſa vocanda eſt, vt eorum dicta oppugnare, atq; refellere, ſi poſſit, valeat, alioquin iſta teſtium receptio irrita & penitus eſt nulla, vt eſt tex. in c. ſecundo, de teſtib. & ibi Felyn. in ſumm. idemque probat tex. in l. ſi quando. & ibi glo. C. de teſtib. Petr. de Ancha. in clemen. quamuis. col. fi. de appel. Rota deciſ. 10. aliàs 1. de fide inſtrum. in nouis. nu. 20. & ſequen. Lanfranc. in cap. quoniam contra. in verſ. teſtium depoſitiones. col. 2. de probat. Pariſ. conſil. 83. col. 2. volu. 1. & conſi. 17. colu. 3. vol. 1. Gram. conſi. ciuil. 27. col. 1. & conſi. 78. col. 2. Fely. in c. 2. col. 3. & ſequent. de teſtib. vbi ponit plures ampliationes, & limitationes: & plures etiam ibidem ponit Deci. nu. 18. & ſequen. & hoc in 20. caſibus eſt reſtringendum: vt per Campeg. in tract. de teſtib. concluſ. 164. & 167.

Hoc, quod diximus, receptionem teſtium nullam eſſe
37 parte non citata † adeò verum eſt, vt non ſolum probationem plenam, ſed nec etiam indicium faciat, ſecundum Bart. in l. maritus. poſt finem de quæſtio. & ſequitur Felyn. in d. c. ſecundo, nume. 3. de teſtibus, & ibi Dec. nume. 18. & 27. vbi
* * communi omnium ſcribentium calculo hanc eſſe receptam aſſerit, quod adeò verum eſt, vt mille teſtes recepti parte non citata non faciant indicium ad torturam. Rolandus à Valle in conſilio duodecimo, num. 37. 38. libro tertio, quod tamen de conſuetudine non obſeruari dicit Iulius Clarus in ſua praxi criminali. §. finali, quæſtione 11. vbi videndum.

Quod etiam ſibi locum vendicat, ſi cauſa abſoluenda eſ-
38 ſet requiſitis à iure non ſeruatis: tunc enim † & pars in teſtium productione vocanda eſt, ſecundum Barto. ſingu. in l. filiuſfam. poſt princ. de donat. relato ab eodem Felyn. loco iam proximè citato, num. 4.

Tertio loco illud eſt declarandum, & extendendum ad
39 eum caſum, quo iudex ex officio ſuo ageret † quia tunc vocare partem neceſſe eſt, contra quam agit, ita ſimpliciter dicit Ioan. Andre. in Speculat. titulo de teſta. §. nunc tractandum. dicens ita dixiſſe Guid. de Suza. in l. iuſiurãdi. C. de teſtibus, & ipſum referendo ſequitur Fely. loco iam adducto, c. 2. de teſt. nu. 5.

Sed hoc intellige, niſi Iudex hoc ageret ad ſuam informationem: vt loquutus eſt Bald. in l. non dubium. verſiculo iuxta hoc quæro. colum. ſexta, C. de legib. Innocen. Hoſtien. Ioan. Andre. in cap. finali, de præſumpt. Mil. in ſuo repertorio in verbo citatio non requiritur. Felyn. in capitulo ſecundo, colum. ſecunda, in prima limitatione de teſtibus, Nicell. in 52.

in 52.concordant. gl.43.fallent. Hæc tñ limitanda in primis
40 veniunt, vt ſibi locum non vendicent † quando examinan-
tur teſtes ad perpetuam rei memoriam contra illum, cui ti-
metur potentia tyranni. Hoſtien. in cap. quoniam frequen-
ter. colum. ſecunda, vt lite non conteſta. Roman. in ſingul.
372. Abba. in dicto capitulo ſecundo, columna ſecunda, de
teſtibus, deciſ. Tholoſ. & ibi apoſtil. 475. Philip. Franc. in ca-
pitulo primo, columna ſecunda, de homicid. in ſexto, licet
contrarium dixerit Anton. de Butri. in capitulo præterea. il
ſecondo, de ſponſal. in fin. & ibi Præpoſit. col. 2. & Aret. in c.
2. in colu. 2. de teſtibus, in fin. quorum opinio in omni caſu
ceſſat, quando ſumus in cauſa fidei, vel agatur de modico,
ſiue nullo præiudicio, vt ipſimet dixerunt. & tenuit Gondi-
ſal. in tract. de hæret. quæſtione 14.

Secundo etiam loco illa concluſio limitanda videtur,
41 non habere locum in cauſa hæreſis, † in qua contra inquiſi-
tum potentem teſtes recipi poſſunt, etiam parte non cita-
ta, vt ſentit Roman. in ſingul. 372. Ant. de But. in c. præterea.
colu. 2. de ſponſal. & ibi Alber. & Præpoſ. in colum. 2. Socin.
in regul. 406. in quarta fallen. Nicell. in 52. concord. Dec. in
cap. 2. colum. 5. in 5. fallen. de teſtibus, idem in alijs enormi-
bus delictis tradit Rolan. à Valle dicto conſi. 12. vt ex thema-
te. nu. 13. lib. 3.

Sed longiori ſermone opus eſſet, ſi cunctas ampliatio-
nes, & limitationes, quas Fely. & Dec. in d. cap. 2. in nomine
Domini. de teſtib. referunt dicendo proſequi vellem, lector
illuc te remitto, ibi enim ſitim aridam facillimè reſtinguere
tibi dabitur. Ad hoc etiam legere poteris, quę Ant. Gabriel.
in ſuis cõcluſionibus, lib. 2. tit. de citatione, ampliatione 21.
num. 105. & in limitat. 11. 12. 13. 14. & 15. cum ſequen. incip. à
nu. 324. vſq; ad numerum 332. fuſius ſcripſit.

Nec illud, quod ſupra attigimus, id eſt, teſtes producen-
dos eſſe in iudicium coram iudice: vt deponant, ſine decla-
ratione eſt prætereundum. Declarandum igitur eſt, iſtud
non habere locum, quando teſtium qualitates aliud expo-
ſcerent; vt, ſi valetudinarij eſſent, ſenes, infirmi, aut pauper-
tate oppreſſi; iſtiuſmodi enim non ſunt exhibendi, nec vo-
42 candi ad dicendum teſtimonium in iudicio † ſed tunc iudi-
cis eſt munus, homines idoneos ad dicta teſtium excipienda
mittere: vt in c. ſi quis. extra de teſtibus.

Nec id etiam ſibi locum vendicat in viris præſtantiſſimis,
& egregijs: vt optimè Paulus reſpondit in l. ad egregias per-
ſonas. ff. de iureiurand. idemq́, de Epiſcopo dicendum eſſe
ſtatuit Theodos. Imper. in l. nec honore. C. de Epiſcop. &
Cleric.

Vbi, apud quem, & à quo ſint exhibendi teſtes, diximus;
videamus modò, quando vocari debeant. In quo Doctor.
** communi conſenſu dixere † poſt litem conteſtatam pro-
43 ducendos eſſe: vt per Barto. in l. de ætate. ff. de minor. & ca-
noniſtæ in c. veritatis. de dol. & contum. & in cap. quoniam
frequenter. vt lit. non conteſt. vt refert Lanfranc. de Oria.
in ſuo tract. de teſtibus, in principio, ſub nu. 33. Nam, vt ipſe
ibi inquit, teſtes non producuntur ea potiſſimum de cauſa,
vt iudex inſtruatur, ſed vt ipſi fides fiat de deductis in iudi-
cium: ſed in iudicium non deducitur res deducta, niſi poſt
litem conteſtatam: vt in l. non poteſt videri. & in l. ſolemus.
in princ. ff. de iudic. & fieri nullo modo poteſt, vt iudici de
re fiat fides, antequam ſit in iudicium deducta: neceſſe eſt e-
nim, vt res adſit, de qua poſſit cognoſcere iudex.

Hanc tamen concluſionem in triginta quatuor caſibus
non procedere, retulit Spec. in tit. de teſte. verb.
44 † In quibus ante litem conteſtatam, & poſt examen pro-
duci poſſunt: Quos etiam caſus Nellus nulla Speculat. facta
mentione recenſuit in prima parte ſui tract. de teſtib. nu. 73.
& Bartho. Socinus in ſuis fallentijs in reg. 242. incipien. lite
non conteſtata. ponit ad idem 13. fallentias, quæ omnia hic
tranſcribere fas mihi non eſſe duxi, adeat, qui velit, ipſos,
ibi ferè ad nauſeam poſita videre poterit.

Quòd igitur dicebamus, poſt litem conteſtatam produ-
45 cendos eſſe teſtes, id declares † iſtud effici nullo modo poſ-
ſe poſt didicita teſtificata, & publicata ſuper eiſdem capitu-
lis, vel directò contrarijs: vt cap. fraternitatis, & cap. intima-
uit. de teſtibus, & per Marſil. in l. prima, §. fina. in princip.
nu. 17. ff. de quæſt. & Doct. in clement. 2. de teſtib. & Spec. in
tit. de teſte. in §. ſatis vtiliter, per totum.

Iſtud etiam poſtremum extendendum hoc pacto vide-
tur: vt & hoc verum eſſe deſinat, quamuis publicatio non
ſit facta, ſed aliunde didicerit pars teſtificata: vt per Ioãnem
Andr. in d. c. fraternitatis. & ibi Marianus Socinus, de teſti-
bus, Barto. in §. quia verò. in authen. de teſtibus, & in auth.
at qui ſemel. C. de probatio. cui etiam rei aſſentitur Felyn.
in c. præterea. col. fina. de teſtibus cogen. vbi illud extendit,
etiam ſi loquutus ſit cum teſte examinato.

Et hæc amplianda videntur, vt non ſolum habeant lo-
cum, quando prætendimus examinare in eadem inſtantia
prima principalis cauſæ, ſed etiam in cauſa appellationis
46 † nam & tunc poſt didicita teſtificata nõ admittuntur teſtes
ſuper eiſdem capitulis, tam de Iure Canonico, vt per tex. in
clementina ſecunda, de teſtibus, quàm de Iure Ciuili, vt la-
tiſſimè proſequitur Marian. in d. capitulo fraternitatis. co-
lumnâ 25. & ſequent. & ibi Aretin. colum. tertia, & Felynus
col. 2. Boër. in verb. teſtes. ſingul. 27.

Hæc tamen concluſio reſtringitur, vt locũ ſibi vendicet,
vbi teſtes ſint ritè examinati, ſecus ſi non ritè, per text. argu-
mento ſumpto à contrario ſenſu in d. clementina ſecunda,
de teſtibus, & ſentit etiam Maria. Socin. in d. capit. fraterni-
tatis. columna octaua, & ſequen. de teſtibus, & eſt gloſſa in
dicta clementina ſecunda, in verb. ritè, Felyn. in capit. in no-
mine. col. fina. in fi. de teſtibus, & in capit. per tuas. colum. 1.
eodem titulo, Guid. Pap. quæſtione 72. Bertran. conſilio 33.
volumine ſecundo, licèt nonnulli aliter ſenſerint: vt Zen-
zelli. Ioan. de Fantutijs, Cardin. Floren. in d. clemen. ſecun-
da, de teſtibus, Iaſ. in l. qui per ſalutem. ff. de iureiuran. Fely.
in d. capitu. fraternitatis. columna 2. & ſequen. & de hoc vi-
dendus eſt Rolan. à Valle, in conſi. 52. numero 14. libr. 4. Ve-
rùm, quoniam hæc concluſio latius, quàm alibi viderim,
explicata fuit ab Anto. Gabriel. libro primo, concluſio. tit.
de teſtibus, concluſione 21. ipſum adire poteris. ibi enim
huius concluſionis decem ampliationes, & ſeptuaginta li-
mitationes cum ſuis contrarijs, concordantijs, & alijs ad
propoſitæ materiæ explicationem facientibus inuenies.

Si quis verò ſcire aueat, quæ noua, & quæ antiqua dican-
tur capitula (de quibus ſupra meminimus) in caſu noſtro, o-
ptimè Marianus Socinus in dicto capitulo fraternitatis. co-
lumna ſexta, cum pluribus alijs ſequentibus, de teſtib. hunc
docere poterit.

Nec tamen hinc prius diſcedam, quàm admonuerimus
legentes illud, quod paulò antè diximus, teſtem recuſantem
teſtificari, inuitum etiam ad teſtimonium perhibendum
47 compelli poſſe, ſortiri ſibi locum † tam in ciuili, quàm in
capitali cauſa. l. ſi quando. C. de teſtib. & l. locum. §. exhibe-
re. ff. de tab. exhiben. iuncto text. in cap. cum cauſa. de teſti-
bus; & cap. præterea. & cap. ſuper his. cap. cæterùm. de teſti-
bus cogen. cum alijs adductis per Angel. de Peruſio in ſuo
tracta. de teſtibus, prima quæſtione, nume. 22. & 23. & poſ-
ſunt compelli multa indicta ad exemplum tutorum & cura-
torũ ſatiſdare nolentium, Ange. de Peruſio in tract. in ad-
ditione ſua ad Bart. num. 24. fol. 99. item per iudicem eccle-
ſiaſticum poſſunt excommunicari, ibidem num. 25. & paulò
poſt dicemus, & teſtis, qui non vult comparere in crimina-
libus, punitur crimine ſtellionatus. Baldus in tractatu de te-
ſtibus, in ſecunda parte, nu. 18.

Hoc autem adeò verum eſt, vt etiam id ſequatur, quam-
uis adhibito iuramento dixerit teſtis, ſe nullo modo addu-
ci poſſe; vt ſuper hoc teſtificetur: ipſe enim tunc eſt cogen-
dus nõ obſtante iuramento ipſius teſtis. Etenim cum iſtiuſ-
48 modi iuramentum ſit temere prolatum, † & proferenti a-
nimæ perpetuam mortẽ afferat, cum hic de veritate celan-
da agatur. 11. quæſt. 3. cap. quiſquis. idcirco propria etiam au-
ctoritate poterimus huic iuramento repugnare. capit. ſicut
noſtris. de iureiuran. & notatur in capit. intimauit, & capit.
peruenit. de teſtibus. iuxta Speculat. in titulo, de teſte, verb.

ſed

ſed quod. ſicut refert Alber.de Malet. in ſuo tract. de teſti-
bus,capitu. ſexto, ſub numero 45. & dixit Petrus de Mon-
cada in additione ad Crot. ſui tract.de teſtibus, parte quin-
ta,in verb.teſtificari.litera A. numer.17.& Abb.in dict.cap.
peruenit.de teſtib.ea præcipuè ratione, quòd cum ferre te-
ſtimonium ſit munus publicum,ad quod etiam inuitus quis
49 compellitur † non poteſt aliquis iuri publico derogare, et-
iam intercedente iuramento.capit.ſi diligenti.de for. com-
pet. & ita dicit Abba.in cap. intimauit, de teſtibus,in prin-
cipio,ſubdens etiam ibi poſt Innocen.in capitu.qualiter,&
quando.il primo, de accuſ. quòd ſi quis iuramento promi-
ſit alicui non reuelare arcanum ſibi priuatim commiſſum,
50 ſi producatur in teſtem † teneri illud detegere,quia aut co-
gitauit iſtum caſum, quando iurauit, & illicitum fuit iura-
mentum, ideo non ſeruandum.capitu.quarto, de iureiur.
aut non cogitauit iſtum caſum, & ad illum non extenditur.
capitu. humanæ aures, 22. quæſtione quinta, & idem Abb.
voluit in capitu.ſi ſacerdos. de offic.ordin. colum. ſecunda,
& in capitu. nouit.de iudic. numero. Hoc tamen reſtringe,
non poſſe procedere in ſacerdote producto in teſtem con-
tra reum criminis,quando in confeſſione ſacramentali fuit
51 aliquid ſibi dictum † quia poteſt dicere ſe nihil ſcire, ex eo
quòd illud,quod ſcit,ſcit vt Deus, & vt Deus non produci-
tur in teſtem,ſed vt homo, & tãquam homo ignorat illud,
ſuper quo producitur, text. eſt, & ibi nota. in capitu. dile-
ctus.de exceſſ.prælato. & in capitu. omnis.de pœnit. & per
Abbat. in locis proximè allatis. Et iſtiuſmodi iuramentum
52 † cum ſit contra bonos mores, non eſt obligatorium: vt in
reg.non eſt obligatorium.de regu.iur.in 6.& Alberic. in l.ſi
quando. C. de teſtib. Alberic. verò de Malet.ſub d.numero
45. in eam ſententiam iuit, vt ſenſerit iſtiuſmodi teſtes ab
53 hoc iuramento abſoluendos eſſe,quòd ſi non fieret † teſtes
in periurij crimen inciderent,& illorum dicta irrita,& nul-
la fierent,iuxta cap.in teſtimonio.de teſti.quòd ſi abſoluan-
tur, maior eis fides adhibebitur, & cum opinione Maleti
illud optimè conuenit,iurantẽ non reuocare teſtamentum
54 † poſſe non repugnante iuramento reuocare,hunc tamen
eſſe periurum dixit I. C.in l. ſi duobus. §. idem reſpondit.ff.
pro ſocio, & Ioan. Andr. in cap. dilecto. de præbend.ſuper
verb.iuramentum,ad hoc etiam facit, quod ait Nicol. Mil.
in ſuo repertorio in verb.iuramentum de non faciendo.

Sed hæc Maleti cautela,licèt ſit ſatis tuta; non tamen eſt
neceſſaria:id vt aſſeram,ea de cauſa moueor. Nam cum hoc
iuramentum nihil valeat,nullamque obligationem pariat,
55 † huiuſmodi abſolutio vana, futilis, & irrita eſſet, præſer-
tim cum mecum faciat Imp. in l. ſi aut nullum. C. de legit.
hæred. & in l. non dubium. C. de legib. qui dicere conſue-
uerat,actum inualidum,& nullum, nullum effectum pare-
re poſſe, nec ipſa lex fruſtratoria, & vana remedia ſolet ad-
hibere. l. qui bis idem. ff. de verborum oblig. l.hæc ſtipula-
tio.§.diuus.vt lega.nomine caueat.&vanum& nullius pon-
56 deris eſt conſulere † vbi non expedit. l. ſi plures. ff.de teſta.
tut.&fruſtra quæritur de eo,quod nullum parit effectum.l.
tertia,quand.dies legat.ced.& l.non oportet. de leg. ſecun-
do,meritò neceſſaria cautela hæc videri non poteſt.

Cæterùm hac in re prætermittendum non videtur illud,
quod de teſtibus, qui veritatẽ dicere recuſant, dicebamus;
57 hoc eſt,ad id compelli debere; † ab ordinario iudice impel-
lendos eſſe; vt nulla de hoc alicui dubitatio oriatur, admo-
nemus; dummodo tamen iudicis poteſtati ſubſint. Quòd ſi
iuriſdictioni ipſius minimè ſubeſſe contingat, ordinarius iu
dex iudicẽ illum, ſub cuius erunt poteſtate, per literas cer-
tiorem faciat: vt ipſis ad teſtimonium ferendum vim adhi-
beat: vt cauit Imperator Iuſtinianus, in l. iudices. C.de fide
inſtrum.& Specul. in tit.de teſt.verſi. ſed quis cogetur,quo
58 in loco illud etiam addidit † delegatum à ſummo Pontifice,
vel à Principe,facultatem habere cogendi teſtes, ad verita-
tem teſtimonio ſuo manifeſtandam; quem ſequitur Alber.
de Malet.in dicto ſuo tract.de teſtib.cap.ſexto,ſub nu.48.&
54. quod quidem intellige, ſiue de cauſa ciuili, ſiue capitali
agatur,& præcipuè in capitali cauſa, ſi teſtes vllo pacto non
poſſunt haberi:iſto namq; caſu poteſt teſtium receptio cõ-
mitti,vt ex adductis per Malet.in d.cap.6.ſub nume.51. ſatis
liquet.

Hi quidem poſſunt ipſos teſtes compellere, ſed eoſdem
59 ad teſtificandum arbiter † numquam cogere poterit: vt ex
Alber.in d.l.ſi quando.C.de teſtib. nullam enim arbiter iu-
riſdictionem, virtute cuius ipſi poſſint compelli,ſed ſolam
notionem ſibi commiſſam habere, reſpondit I. C. in l. præ-
tor,in princip.ff.de re iudic.& idem refert,& ſequitur Lan-
fran.de Orian.in ſuo tract.de teſt.ſub nu.31.

Illud etiam pertinet ad noſtræ materiæ declarationem,
clericos teſtes per iudicem eccleſiaſticum & per cenſuram
60 eccleſiaſticam † laicos verò per iudicem ſecularem impel-
lendos eſſe, mulctã eis imponendo: vt ex allegatis per Gra-
ua.in additione ad Veſtr.in d.c.2. libro ſexto,num.26.in ſua
praxi,& eſt text.in l.tertia, §. adhibere.ff. de tab.exhib.iun-
cta l.prima,§.quid ergo.ff. de ventr. inſpicien. nempe com-
pelli poſſunt, ipſos laicos oppignorando, argu. l.1.ff.ſi quis
ius dicen. nõ obtemp.vt per Spec.in d.tit.de teſt.§.de teſtib.
61 in carcerem verò † vt teſtentur, non poſſunt conijci, iuxta
l.ſi quando. C. de teſtib. Cæterùm iudices in hoc diligenter
animaduertant, quòd ſi vnum ex iſtis, vel iſtiuſmodi reme-
dijs ad ipſos cogendos teſtes ſatis eſſet, & plenè ipſi ſuccur-
62 reretur, non poſſe poſtea alia adhibere remedia † præter-
quam, quòd ſi quod adhibuiſſet,non ſufficeret: vt ait Ang.
in l.qui reſtituere.ff.de rei vendicatione,& ibi gloſſ.

Si verò quæratur à me ex iſtis cogendis teſtibus, qui ritè
compelli poſſint? Breuiter reſpondeo, quemcumq; ad te-
ſtandum idoneum, & aptum optimè compelli poſſe; etiam
63 ſi viator eſſet:† qui per ciuitatem aliò perrecturus iter face-
ret:hunc enim ad teſtificandum compelli poſſe dixit Alber.
in d.l.ſi quando.C.de teſtib.

Id tamen ita generatim non eſt intelligendum;multos e-
tenim,reperies, quibus nulla vis ad teſtandum poſſit adhi-
64 beri,ex quorum numero ſunt conſanguinei omnes † vſque
ad duodecimum gradum contra ſuos conſanguineos:vt tra
didit Ang.de Peruſ.in ſuo tract.de teſtib.in qu.an pater poſ-
ſit eſſe teſtis,&c.nu.26.& latè per Spec.in tit.de teſte,in ver.
de teſtium compulſione,fusè etiam per Alb.de Malet.in ſuo
tract.de teſt.c.6.vel vſq; ad ſeptimum gradum,iuxta Accur-
ſij ſententiam in l. ſi fœmina. C. ad turpillia. quam doctri-
nam probat, & ſequitur Angel. ibi. & eius etiam opinionis
eſt Ioan.de Imol.in c.dilectorum.de teſtib.cogen.quemad-
65 modum refert Lanfran.de Oria.in ſuo de teſtib.tract.nu.31.
ſeptuagenarij etiam ſenes † ab iſta compulſione, & aduerſa
valetudine laborantes ſunt immunes:vt nos docuit I.C.in l.
inuiti.ff.de teſtib.& in l.3.ff.de iuramen.calumn.& hac præ-
rogatiua fruuntur liberti, & vaſallus, ne contra dominum
ſuum teſtimonium ferant.l.libertorum.& ibi Sal.C.de teſt.
Nec ab hoc priuilegio fuere reiecti magiſtratus, quiq; Rei-
publicæ cauſa abſunt:vt per Campeg. de teſt.concluſ.160.

Veruntamen, quamuis iſtiuſmodi homines ab hac coa-
66 ctione ſint exempti † attamen cogi poſſunt ſi veritas aliun-
de non queat elici:vt voluit Gui. de Suza.in l.Iulia.ff.de teſt.
& Ioan.de Imol.atq; Ant.de Butr.in d.c.dilectorum.quibus
aſſentitur Lanfranc. de Orian. vbi ſupra, de teſtib. num.41.
Huius pronunciati ratio facilè reddi poteſt; ne veritas cele-
tur,& in tenebris iaceat.

Nec velim,quis exiſtimet,iſtos in hoc tantummodo caſu
67 cogi poſſe † in multis namq; alijs compelli ad teſtimonium
dicendum poſſe caſib.Campeg.in tract.de teſtib.recenſuit,
concluſ.147. 148. 149.150.156.157.158.&160.& Petr. Duen.
regul.384.vbi omnia ſigillatim examinat,& ponit.Præterea
vltra hos non deerit, vnde hæc haurire poteris. Anton.
enim Gabriel.in ſuo concluſ. lib. 1. titulo de teſtibus.latiſſi-
mè in quàm plurimis concluſionibus cuncta hæc more ſuo
proſequutus eſt.

Quòd verò ſupra diximus, conſanguineos, & cæteros,
quos iam enumerauimus ad veritatem indicandam teſtimo
nio ſuo non poſſe compelli,id nõ ſine declaratione eſt præ-
68 tereundum † etenim ſi ita fert illorum voluntas, ſunt ad di-

cendum teſtimonium admittendi, & ipſorum dicta valent,
atq; rata manent, huius declarationis auctor eſt Accurſ.in
fin.l.inuiti.ff.de teſtibus.quam Accurſij doctrinam ad id ad-
ducit Iacobus de Butr.in fine ſui tract.de teſtib.

Hi verò an præſumantur volente[illegible]el inuitos depoſuiſ-
ſe.Bal.in Authen.Presbyteri.in fin.C.de Epiſcopis,& cleri-
cis,&Felynum in d.c.dilectorum.circa med.&in cap.primo
& ſecundo,colum.3.de teſtib.adeas, qui hoc te docere po-
terunt.

Nec illud alicui vnquam in mentem veniat, iſtiuſmodi
homines,qui à legumlatoribus iſtud priuilegij genus potiti
ſunt,ne ad teſtandum,ſi nolunt,impelli poſſint,in ciuili tan
69 tùm iudicio non poſſe cogi † nõ enim in foro canonico et-
iam in capitali cauſa poſſint compelli : vt de hoc habemus
contextum,& gloſ.& Doct.in cap.dilect. de teſtib. cogend.
quod tamen quatuor modis reſtringas.vt per Bartho.in ſuis
fallentijs regul.407.

Ij verò homines,qui ad teſtificandum poſſunt impelli, ſi
70 teſtimonio ſuo veritatem aperire renuerint,† tunc parti ad
intereſſe teneri, pulcherrimè notauit Speculat. in titulo de
teſte.§.ſequitur.in verſicul.vltimo, Tyndarus in tractat.ſuo
de teſtibus,parte prima,capit.9.nume.ſexto,& notandum,
quòd probare volenti non currit tempus; quandiu teſtes
ſunt contumaces in ſubijciendo ſe examini, Angel.de Peru-
ſio in dicto tract.in prima parte,numer.27.fol.99.& nume.
28.29.alia circa hoc notabilia ponit,& ad hoc comproban-
dum adducit l.quidam,&l.tutoris.ff.de adminiſtratione tu-
torum,& l.quoniam.C. de excuſation.tutorum,quod idem
ſequitur Bald.in dict.l.presbyteri, C. de Epiſcopis & cleri-
cis,& in l.argentarius.§.finali, ff. de edendo, & in l.nullum.
C.de teſtibus,& in ſuo tractatu de teſtibus, in ſecunda par-
te,numer.18.

Huic pronunciato illud axioma ſubiungam,quòd ſi quis
ad teſtandum in eius cauſa,de cuius agitur vita,vocatus fue-
71 rit in iudicio,ſi non ſtiterit † iſtiuſmodi pro falſario haben-
dum, & pœna l.Corneliæ in ipſum animaduertendum eſſe,
per text. in d. l. presbyteri. iuncta ibi Authen.cum alijs alle-
gatis per Tyndar. in ſuo tractatu de teſtibus, capitulo no-
no,numero quarto,& ibidem, numero quinto, refert Bar-
tol.eius fuiſſe ſententiæ, vt pœna talionis puniendus eſſet:
nam cùm tacendo veritatem,ſit falſarius,ea pœna,quæ pla-
72 cuit Bartol.eſt afficiendus:cùm falſum teſtem† talionis pœ-
na eſſe coërcendum dixerit Martianus in principio l. primę.
ff.ad leg.Cornel.de fal.& in verſic.præterea.gloſſ.2.quæſt.3.
capitulo in ſumma.

73 Paria enim ſunt dicere mendacium † & veritatem ſup-
primere.capitulo ſuper literis.de reſcriptis, & l. 1. in princi-
pio,ff.de falſ.

Teſtes, ſi meminiſtis, ante iudicis conſpectum deducen-
dos eſſe, paulò ante diximus; ſed poſt ipſorũ deductionem,
74 & receptionem iuſiurandi religione † prius quàm perhibe-
ant teſtimonium arctari debere à iudice præcipit Conſtan-
tinus Imperator. in l. iuſiurandi. C. de teſtibus, & id tactis
ſcripturis:vt iuſſit ſum. Pontif. in capitulo hortamur. tertia
quæſtione nona,ſe veritatem ſincero, non ſimulato animo
declaraturos: nec vnquam futurum eſſe: vt nec pretio, nec
75 amore,nec odio,† nec timore veritatem ſint celaturi: vt ait
gloſſ.finalis in capitulo fraternitatis.de teſtibus, præſertim
cùm nemini dubium ſit,his quatuor,vt& ſupra dicebamus,
veritatem deprimi ſolere,vt cap.quatuor.11. quæſt. 3. Quo
autem pacto hæc iuramenti forma concipiatur,belliſſimè
tradidit Specul.in titu.de teſtib.in verb.ſequitur de teſtium
iuramento. De hac etiam iuramenti delatione latè, & pul-
chrè per ampliationes, & limitationes diſſerentem Grauat.
adeas,in addit.ad Veſtr. in ſua praxi.cap. 2. lib. 6. numer.34.
cum ſeq.

76 Quòd ſi iniurati depoſuerint † ipſorum dictum irritum
eſt futurum,dicta l.iuſiurandi,& c.tuis. ext. de teſtib. depo-
ſitio namque teſtium ex duobus efficitur,ex dicto ipſorum
77 atque ex iuramento,nec vnum † ſine altero ſtare poteſt, vt
in d.c.fraternitatis.& inquit Lanfran.de Orian. in ſuo tract.
de teſtib. in princip. ſperatur enim teſtes veritatem dictu-
ros, iuramenti timore, vt c.de teſtibus, ext. de teſtib.& d.l.
78 iuſiuran. in princ. Adeò vt nec etiam viro † qui plurimum
auctoritate polleat,nec religioſo abſq; iuramento fides ad-
hibeatur,vt dixit Abb.in d.c.tuis.& tex.in c.ſuper,de teſtib.
Nec Cardinalis verbo ſtatur,niſi iuratus depoſuerit. c. cum
olim.in verb.quærendum.de priuil.Io.Crot.in tract. ſuo de
teſt.par.7.nu.227.Quomodo autẽ iniurato teſti credendum
79 ſit † videndus erit Io.Crot. in ſuo tract. de teſtib.in 7.par.in
prin.q iſtud quatuor modis ampliat, & octo modis limitat.

Attamen hic illud te admonere volui,quòd&ſi teſtes iu-
80 rauerint,ſed non ritè † nulla tamen eis fides pręſtetur,vt 35.
quæſt.5.c.de parentela.cum alijs adductis per Iac.But.in ſuo
trac.de teſtibus cap.1. num.52.& 54.Paria enim ſunt,aliquid
non facere,vel non ritè agere.l.quoties.ff.qui ſatiſdar.cog.l.
ſcire oportet.§.ſufficit.ff.de excuſat. tutor. c. propoſuiſti. in
ver.legitimè. de foro compet. Hinc voluit Aug. de Ancho-
na in ſuo libro de Poteſt. Eccleſ.q. 55.artic. 4.quòd ſummus
81 Pontifex diſpenſare non poſſit † quòd in ferendo teſtimo-
nium non interueniat iuramentum, quodq; teſti iniurato
credatur,quod idem placuit Fel.in c.conſtitutus.in 6.col.de
reſcrip.& Io.Crot.in dict.tract.de teſtib.part.7.nu.4.ſequi-
tur Rol.à Valle in conſ.8. ſententia.nu.14.lib.4.ex quo illud
etiam fit, quòd in dubio non præſumatur à teſte præſtitum
82 iuramentum,&ea ratione† quia cum iuramẽtum ſit ex illis,
quæ foris,& extrinſecus adueniunt,nõ præſumitur,niſi pro
betur. l. quæcunq;.§. fin.ff.de publicia.& ita tenet Abba.in
c.tuis.in fi.de teſtib.quem ſequutus eſt Io.Crot.in iam ſæpe
allegato tract.de teſtib.part.7.nu.15. Quod tamen declarari
debet, id non habere locum, quando ſumus in antiquis:
83 † quia tunc iuramentum præſumitur prolatum à teſte,licèt
id ex aliquo loco non poſſit probari, ita voluit Bart.in l. ad-
monendi.col. 8.ff.de iureiurand. & Bal.in c.1.§.cum autem.
de controu.inueſtit.quos ſequendo retulit Crot.loco ſupra
allato,n.16.in quo plura alia ſimilia ad id pertinentia recen-
84 ſuit. Verumtamen, etſi iniurato teſti nihil † credatur,ipſius
tamen verba præſumptionẽ facere reſpondit Ruin.in conſ.
46.nu.10.vol.4.ex auctoritate notabili gloſſ. in c. cum olim
eſſemus. in verb. quorundã fratrum. de priuil. & per Doct.
ibi.& per Bal.in c.1.§.ſi duo de pace tenend.

Verum enimuero in iſtiuſmodi iuramento deferendo,
non eſt ignorandum,partem aduerſam,vt huic interſit,eſſe
85 vocandam, quòd ſi non fuerit præſens † quæ dicentur à te-
ſtibus non ſecus erunt ac ſi nihil ab ipſis dictũ fuiſſet. c.2.de
teſt.l.iudices.C.de fid.inſtr.l.ſi quando.C.de teſtibus.&c.in
* nomine Domini.ext.eod.de teſtib.&hoc in praxi* commu-
ni omnium ſententia obſeruari teſtatur Viuius in ſuis com-
mun. opin.in verb. teſtes non poſſunt examinari, poſt Dec.
in d.c.in nomine Domini.nu.28.&ſeq.de teſt.quam doctri-
nam Accurſ. in dicta l.ſi quando. extendit etiam,vt vera ſit,
ſi pars fuerit vocata,ſed cum teſtis iurauit,neutra pars inter
erat, nam nec tunc ipſius dictum valebit, quia vtraq; parte
86 abſente non debet iudex ſacramẽtum offerre teſtibus,† vel
eorum depoſitiones recipere, nunquam enim debet iudex
officium ſuum impartiri,niſi ſit petitus.l.3.§.ſin autem.ff.de
damn.infect. & pro quo adduci ſolet gloſſ. cum text. in l. ſi
quando.C.de teſt.& l.properandum.§.ſin autem.C. de iud.
quod & placuit Fulg.in rubr.C.quomod.& quando iud.nu.
4.Id etiam Lanfr.de Oria.ſequutus eſt in ſuo tract.de teſt.il-
lud etiam addendo, eundem Fulg.Patauij proceſſus,&mille
teſtium dicta irrita,atq; nulla reddidiſſe, quod quidem ipſe
Fulg.in l.1.C.quomodo, & quando iud. quem ibi dixiſſe re-
fert Lanfr.nuſquam dixit,immo contradixiſſe videtur,dum
in dicta rub. inquit,licèt parum fuerim auditus.

Quod ſi eueniat,vt pars,quæ ad inſpiciendum teſtium iu
87 ramentum vocata fuerit, per contumaciam abſit † tunc ra-
ta,atq; firma ipſorum dicta ſtabunt,vt c.1.extr.eodem de te-
ſtibus,& dicta l. ſi quando.§.his quoque. ſed hoc intelligas,
niſi ipſa pars citata adeò,ex neceſſaria cauſa ſit detenta,vt iu
ramento intereſſe nequiuerit, tunc enim quæ dicent teſtes
valebunt,vt eſt tex.in d.c.in nomine. de teſtib.

Hæc

Hæc, quæ tradidimus, tribus modis declares ex ſententia
Abb. in d.c.2. nu.7. quibus hunc quartum addere poteris, is
eſt, quando teſtes examinandi eſſent omni exceptione ma-
88 iores, & maxima fide digni, quibus nihil opponi poſſet, †
quorum verbis eſſet ſtandum, nam prolata à teſtibus vim ſu
am obtinent. vt cauit Alex. in conſi. 130. incipien. difficultas
huius. circa med. in 1. col. vol. 1. vbi etiam iſtud ex Bart. men-
te eſſe aſſerit in l. Theopompus. ff. de dot. prælega. quem re-
fert & ſequitur Sapia in addi. ad Abb. dicto c.2. num. 8. verſ.
Tertius caſus. Verum de huius iuramenti doctrina, quæ tra-
dantur, vide Bero. in rub. extr. de probat. nu. 81. Hæc etiam
intellige, & declara, vt per Viuium in ſuis Concluſion. in
verbo teſtes.

Nec velim quis arbitretur, ita obiter, & vbiq; iuramen-
89 tum debere præſtari † in iudicio namq; nec alicubi eſt de-
ferendũ, alioqui dicta teſtis irrita fient, vt in l.3. in gl. in §. Sa-
bino. ff. de teſtib. & ſecundùm Lanfr. de Oria. in ſuo tract. de
teſtibus nu.16. Et ratio eſt, quia valet argumentum de loco
ad tempus, & è contra, vt l. vinum. ff. ſi cert. pet. ſed, inquit
90 † nõ valet dictum teſtis, ſi ſit delatum iuramentum die non
iuridico, ergo, &c.

Quòd verò teſtis ſacramento ſeſe aſtringere non poſſit
91 die feriato † eſt gloſ. ſingular. in clement. iudices. de offi. de-
leg. quæ tamen gloſſ. ait, ipſum poſſe deponere in die feria-
92 to, ob honorem Dei, dummodo in die iuridico iurauerit † &
ratio eſt, quia ferre iuramentum eſt actio quædam, quæ ad
iudicium ſpectat, quæ non poteſt exerceri in die feriato ſal-
93 tem in honorem Dei, † vel ſanctorum conſtituto, vt per Fel.
remiſſiuè in c. ſi diligenti. in verb. quartum corolarium. de
foro comp. & tenet. Crot. in d. ſuo trac. de teſtib. par.7. n.22.
& Abb. in ca.1. in fi. de ferijs, ad quem te remitto, vbi mul-
ta notatu digna refert, latè Viui. in ſuis commun. opinio. in
verb. teſtes. poſt omnes Curtius, de teſtib. concluſ.33. ibiq;
denunciat hoc à toto mundo eſſe receptum.]

94 Sed nonnulli ſunt caſus † in quibus teſtibus etiam die fe-
riato poteſt deferri iuramentum, vt quando ipſe abſuturus
eſſet, vel pars illum eſſet ſubtractura, aut iuriſdictio iudicis
eſſet expiratura.

Cæterùm ſi quis ſcire deſideret, an teſtis, qui ſtatuto tem
pore ad probandum iurauit, ſed quę dixit, extra tempus ſta-
95 tutum depoſuit, † dictum probet, & valeat, adeat Bart. in l.
damni infect. la 1. §. Sabini. ff. de damn. infect. ſub nu.8. & Bal.
in l. ſi quando. C. de teſt. & iſtud latè proſequutus eſt Abb. in
c. licèt. extr. de probat. nu.20. verſi. vlterius quæritur, & non
96 valere teſtificatum † poſt terminum aſſignatum, tenuerunt
Abb. & Fely. in ca. paſtoralis. de except. Rom. in conſi.225. &
* *communem ſcribit Conrad. in tract. de decurio. lib.1. cap.
9. nu.47. Quorũ tamen ſententia non eſt admittenda, quan
do teſtes infra terminum datũ iurant, & poſt decurſum ter-
minum deponunt, ſe fuiſſe iuſta cauſa impeditos ad depo-
97 nendum, † quia eo in caſu eorum teſtimonium recipitur, &
* valet, ſecundùm Bal. in l. ſi quando. C. de teſtib. &* commu-
nem omnium ſcribentium eſſe ſententiã teſtatur Boër. de-
ciſ.294. nu.19. & idem affirmat Curt. in tract. de teſtib. dicta
concl.33. in quo loco ad fin. addit, ita practicare Curiam Ro-
manam, & totum mundum, teſte Angel. in l. damni. §. Sabi-
ni. ff. de damno infecto, & ſequitur Viu. in ſuis commun. o-
pinio. verb. teſtes poſt omnes terminos; vbi ad hoc propè
infinita congeſſit.

Scio, & illud, quod ſum dicturus, ab inſtituto noſtro non
98 alienum eſſe, † hoc eſt, iudicem delegare non poſſe, vt teſti-
bus, alteri nomine ipſius iuramentum deferant, vt dixit
Lanfranc. de Orian. in dicto ſuo tract. de teſtib. num.17. quo
in loco, & illud addidit, quòd & ſi notarius de mandato iu-
99 dicis deferat iuramentum teſti † tamẽ eius dicta nullius fu-
tura ſunt momenti, vt eſt ſing. Accur. doctr. in l. hac conſul-
tiſſima. §. fi. C. de teſt. & Viu. in verb. teſtis examinatio. & ſeq.

Iſtud tamen declares, vt verum non ſit, niſi notarius præ-
ſente iudice deferret teſti iuramentum, tunc enim ratum e-
100 rit † quia ipſe iudex deferre videtur, cùm ſit præſens, vt ait
Bal. in l. videamus. §. deferre. ff. de in lit. iurand.

101 Nec id etiam ſibi locũ vendicat in viris egregijs, † vel ho-
minibus aduerſa valetudine laborantibus, & iſtiuſmodi, vt
& ſupra dicebamus de cõpulſione teſtium, vt l. ad egregias,
ff. de iureiur. & c. ſi. de teſtib. nec in mulieribus, quæ trahi ad
102 iudicium † non debent inuitæ, vt c. mulieres. de iudic. lib.6.
Tunc etenim iudex notarium delegare conſueuit ad defe-
rendum iſtis iuramẽtum. & ita in vſu quotidie obſeruari ſo-
lere dixit Lanfr. de Oria. in d. ſuo tract. & eo. nu.17.

Præterea, & illud maximè ſcitu dignum non præteribo,
103 iſtiuſmodi iuramentum † non eſſe de natura inſita ipſius te-
ſtimonij, vt inquit Alber. de Malet. in ſuo tract. de teſtib. ca.
7. nu.75. & 76. & ideò Doctores aiunt, iſtiuſmodi iuramen-
tum ab aduerſa parte poſſe remitti, ex quorum numero fuit
Nepos de Mont. in ſuo tract. de teſtib. in princ. nu.38. & 52.
104 facit c. tuis, de teſtib. & Angel. in l.1. ff. de ferijs † præſertim
cum vnicuique liceat alteri renuntiare, quæ pro ſe inducta
ſunt: vt loquutus eſt Imper. Iuſtin. in l. ſi quis in conſcriben-
105 do. C. de epiſc. & cler. & iuris ſeueritas † pactis priuatorum
mitigari poſſit. l. vltima. ff. de appell. quod idem receptum
eſt conſuetudine: vt atteſtatur Federic. Schench. in ſua trac.
de teſtib. in princ. nu.6. & hac eadem ratione Bar. in l. ſi. quis.
ff. de falſ. concludit, teſtem deponentem falſum iniuratum
106 † pœna tamen falſi, ac ſi iuraſſet, puniri: & ita refert Alber.
de Malet. de teſtib. cap.7. nu.75.

Quod pertinet ad id, quod dicebamus. Iuramentum ab
aduerſa parte poſſe remitti, aliam ſequutus eſt ſententiam
Iacob. Egyd. in ſuo tract. de teſtib. in princ. ſub num.11. verſi.
107 ſed ſacramentum † & maximè in cauſa criminali, vt ex iuri-
bus, & rationibus per eum ibi allatis: ſed de hoc erit tibi vi-
dendus Grauat. in addit. ad Veſtr. in ſua praxi, lib.6. capit.2.
numer.42.

Verùm, ne in præſentia iſtam inter ſe Doctorum diſſen-
ſionem non reconciliatã pręteream; hoc ego pacto, vt ipſos
inter ſe conciliem, diſtinguendum arbitrarer. Priorem ideſt
opinionem in ciuili iudicio locum ſibi vẽdicare, ea de cauſa
108 motus. Etenim cum in eo caſu iuramentum defertur vt † i-
pſius metu teſtes vera proferant; tunc agitur ſolum de par-
tis intereſſe: nemini igitur mirum eſſe debet, ſi iſtiuſmodi iu
ramentum tanquam in ipſius partis fauorem inuentum, re-
mittere poterit, atq; fauori ſuo, & intereſſe renuntiare, arg.
l. pen. C. de epiſ. & cler. l. pen. C. de pact. l. poteſt. ad l. Falcid.

Poſteriorem verò ſententiam tum veram eſſe dicendum
exiſtimarẽ: cum de cauſa capitali agitur. Tunc enim per par
tem tale iuramentum nõ poteſt remitti, hæc ratio reddi po-
teſt: quia in capitalibus controuerſijs non ſolùm de priuata,
ſed etiam de publica vtilitate agitur, hoc eſt, vt delicta ple-
109 ctantur. † Reipublicæ enim intereſt delicta puniri. l. ita vul-
neratus. in fi. ff. ad l. Aquil. & l. licitatio. §. quod illicitè. de pu-
blican. ſed ea, quæ fauore publico ſunt introducta, humana
110 diſpoſitione † mutari non poſſunt. l. nemo pot. de leg.1. l. ius
publicum. de pact. l. quod de bonis. §. fin. ad l. falcid. præſer-
tim, cùm hodiè videamus teſtes ægrè cum ſacramento (quæ
ipſorum eſt improbitas) veritatem proferre, nedum ſine ſa-
cramento.

Cæterùm priori opinione pro veriori, hoc eſt, iuramen-
111 tum remitti poſſe, retenta; id falſum eſſe dignoſcitur † quò
ad teſtimonium ſuper matrimonio diſſoluẽdo: nam hoc ca-
ſu præterquam, quòd teſtis ad iurandum eſt deuinctus, non
poteſt iſtiuſmodi iuſiurandum remitti: vt tradidit gloſſ. in d.
c. tuis. de teſtib. licèt ſit ſecus in confirmando matrimonio,
vt notaui in Reg. matrimonium.

Quòd ſi iurare abnuerint, ad damna partis obligatos eſſe
112 † dixit Specu. in tit. de teſte. §. ſequitur de teſtium. in fin. Te-
ſtimonium enim dicere munus eſſe publicum ſupra etiam
in principio admonuimus.

Nec illud vnquam ſcriptis cõmittere audebo, teſtes præ-
113 ſumi iuratos: non enim iurati præſumuntur † niſi reuera in
actis deiuramento conſtet; quamuis etiam diceret Tabellio
hunc teſtem eſſe iuratum, vt voluit Bart. in l. Theopompus.
ff. de dot. præleg. quem refert Nell. à ſancto Gemin. in ſuo
tract. de teſtib. in prima parte. nu.72.

Poſt hæc iuſto ordine nobis eſſet de articulis diſpicien-
dum,ſuper quibus teſtes deponere debent. Verùm quoni-
am de his ſigillatim in quæſtio. agere conſtituimus, in præ-
ſentia id conſulto relinquere nobis viſum fuit.
Docendum preterea eſſet, qua ratione teſtes ſint exami-
nandi, & quid tunc ſit agendum, ſi teſtis ſit Theutonicus,
114 velGrecus† & notariusLatinus; adeo vt ipſius ſenſa hic per-
cipere non poſſit:ſed qa de his,&iſtis ſimilibus ſatis abundè
ſcripſereSpecul.in d.tit.de teſte.§.nunc videndum eſt.Nell.
à ſancto Gemin.in dicto ſuo tract.de teſt.num.89. cum ſeq.
& Lanfran. de Oria.in ſuo tract. de teſtib. nu. 18.Icciroo ſu-
peruacaneum eſſe iudicaui ea hic transferre,quæ ab alijs ſa-
tis commodè percipi queunt.
115 Illò etiam onere idem Specul. me leuauit † vt quo pacto
ſint interrogandi agerem; egit enim idem in d.titu.de teſte.
§. iam de interrogatorijs, cuius ibidem allatam doctrinam
ſequor.
116 Diligenter igitur examinatis,& interrogatis teſtibus†te-
ſtes ipſi,atq; quæ ab illis dicta fuere,publicè ſunt nominan-
da,iuxta traditam formulam à Specul.in dicto titulo, de te-
ſte.§.ſatis vtiliter.
His peractis ipſorum reiectio, & oppoſitio eſſet exami-
nanda,ſed hoc omittam,cum idem Specul. in dicto titu. de
teſte.§.ſæpe teſtes,de hoc loquutus fuerit.
Sed, vt illud pertranſeam, nunquam mihi ipſe imperare
117 potero † in qualibet cauſa regulariter duos teſtes ſatis eſſe,
niſi in lege,vel Canone expreſſim fuerit ſancitum,plures in
aliqua cauſa neceſſarios eſſe,vt ex adductis perSpec.in d.tit.
de teſte. §. reſtat de numero teſtium. in ore enim duorum,
vel trium ſtat omneverbum.c.in omni negotio.&c.licet.de
teſtib.l.vbi numerus.ff.eo.
118 Aliquando etiam vnico teſti adhibetur fides † vt quando
verſamur in iudicijs poſſeſſorijs,in quibus,cum agatur de le
ui præiudicio,probationem per vnicum teſtem, vel per fa-
mam publicam habere vim plenæ probationis, affirmauit
Bart.in l.1.C.quor.bonor. & clarius in l.2.in fi. C.vbi in rem
119 acti.ita quòd teſtis vnicus in cauſa poſſeſſorij†plenè probat
poſſeſſionem abſq; alio iuramēto neceſſario in ſupplemen-
tū probationis,ſecundùmBar.locis proximèallatis,&Math.
notab.2.Alex.conſi. 91.col.1.vol.5. Iaſ. in l.admonendi.in 2.
* lectur.numer. 187.de iureiurando, vbi * communem dicit,
Calcan.conſil.100.col.penult.Dec.conſi.251.colum.1.Grat.
conſil.42.numer.17.& ſequent.volum.2.Crauet.in conſilio
158.num.12.& Marſ.ſing.433.ſed in contrarium magis com-
munem opinionem eſſe tradit Roland.à Valle in conſil. 50.
in hoc remedio,nu.16.lib.2. Verū iſtud non ſibi locum ven-
dicat, ſi contra vnicum teſtem, ſeu ſemiplenam probatio-
nem apparent aliqua indicia:vt ex Afflict.deciſ.364. num.4.
& ſeq. teſtante ita in ſacro Conſilio Neapolit. fuiſſe iudica-
tum,& Grat.in conſi.40.num.20.volum.2.& voluit Bald.in
l.qui accuſare.colum.fin.C.de eden. Rolan.à Valle d.conſi.
50.col.6.vbi plus dicit,opus eſſe deducere &probare,quòd
ille teſtis ſit omni exceptione maior.
Nolim etiā quis arbitretur, ita facile atteſtationi teſtium
120 fidem adhiberi ſolere † rationem namq; ipſos reddere de-
bere,& hanc maximè eſſe conſiderandam dixit Bald.in l.ſo-
lam.C.de teſtib.preſertim cum in d.l.ſolam.cauerint Impp.
ſolam teſtationem, vt ipſorum verbis vtar,prolatam nec a-
121 lijs legitimis adminiculis cauſam approbatam † nulli-
us eſſe momenti, ſtandum eſt enim potius rationi, quàm
verbis ipſius teſtis:vt reſpondit idem Bald.conſil. 219. incip.
teſtes.lib.4.&in conſ.385.ex quadam ſcriptura.lib.5.cum ra-
122 tio teſtis illa ſit, quæ dat eſſe rei, † hoc eſt eius atteſtationi,
idem Bald.in d.l.ſolam.& Abb.in conſ.105.col.2.lib.1.quos
omnes refert,& ſequitur Crauet.conſ.56.nu.74.verſ.tertiò
reſpondeo. Et hoc ſanè procedit in negotijs criminalibus,
in quibus teſtes etiam non interrogati debentvltrò reddere
123 cauſam † & rationem, aliàs non probant, nec quidem indi-
cium faciunt,ſecundùm Bald.in conſ.182.num.2. volum. 4.
* vbi dicit hanc eſſe * cōmunem.Sal.in l.fi.C.de probat. Dec.
in conſ.27.Grammat.in conſ.crimin.12.num.12.Hoc tamen
intellige,vt non procedat, quādo teſtis perhiberet teſtimo-
nium ad alterius defenſionem, quia in eo caſu etiam ſi non
124 redderent ſcientiæ cauſam † tamen probarent,ſecundùm
Bart.in conſil.163.Alex.in conſil.76. col.fin.& conſ.109.vo-
* lum.1.voluit Corn.conſ.204.nu.2.Et hoc tenent * commu-
niter omnes criminaliſtæ: teſtatur Viuius in ſuis communi-
bus opinionibus,in verb.teſtis.Concluſio itaq; tantum pro
cedit,quando ad defenſam teſtis deponit ex iam allatis. Et
ne de hac re aliquid dubites,vide Lancellot.Corrad.in trac.
de offi. præt. in cap. dicta teſtium.num.26. in quo loco ſcri-
ptum relinquit, quatuor ampliationes, & viginti tres limi-
tationes.& Iaſ.in l.cum hi.§.vult igitur. ff. de tranſact.qui &
pariter in 11. caſibus limitat concluſ. adeas etiam Campeg.
de teſtib.concluſione 192.vbi viginti tres fallentias enume-
rat.Soc.in reg.401.qui nouem ponit limitationes. & in reg.
402. Fely.in c.cum cauſam. de teſtib.numer.4.Herculan.in
tract.de proban.negat.num.322.in quibus locis adnotantur
cætera ad materiam facientia.
Verum † quibus caſibus dicatur teſtem reddidiſſe ratio-
125 nem ſufficientem,vide eundem Campeg.de teſtib.concluſ.
208.qui vigintiſeptem caſus ponit, & Felyn. in ca. literis.de
præſumpt.
Poſtremò ſcientiæ cauſam debent afferre per illum cor-
poris ſenſum † quo percipitur id de quo rogantur.l. qui te-
126 ſtamento hæres inſtituitur. §. vlt. verſ. ſi vel ſenſu percipia-
tur.ff.de teſtam. Abb.in c.cum cauſam.de teſtib.hoc eſt,vt,
quod ſub conſpectum cadit, dicat ſe vidiſſe, quod ſub audi-
tum ſe audiuiſſe aſſerat; & ſic de cæteris: vt pulchrè per Fe-
deric. Schench. in ſuo de teſtib. tract. num.43.& Tindar.in
ſuo tract.de teſtib.nu.9.Vnde illud dici conſueuit,† quòd ſi
127 deponant ſuper ſimplicem,&ſolam negatiuam,cenſeantur
in ſuſpicionem incidere, & tanquam falſarios dare pœnas:
vt ex adductis per Lanfr. de Oria.in ſua pract. ſup. c. quoni-
am contra.de probatio. in 2.notab.vbi fusè iſtud proſequi-
tur,& ibi in addit.quem vide.
Hoc tamen reſtringere potes in quinq; caſibus enume-
ratis per Campeg.in iam ſæpe allato tract.de teſtib. conclu.
310. in quibus † dictum teſtis non depoſitum per vnum ex
128 quinq; ſenſibus tenet,& valet.

QVAESTIO VI.

De ſecunda Probationum ſpecie, quæ ſit per inſtrumentum, & ſcripturam.

SVMMARIVM.

1 *Probatio per inſtrumentum dicitur mortuæ vocis.*
2 *Probatio per teſtes validior eſt,atq; dignior ea,quæ ſit per inſtrumenta,Contrarium num. 6.*
3 *Probatio per inſtrumenta extra ordinem eſt, atq; quodammodo prodigioſa,vt animalis mortui corio credatur cunctis tacētibus.*
4 *Vox viua præferenda eſt mortuæ.*
5 *Statutum, quòd probatio per iuramentum fieri non poßit valet, & firmum manet.*
9 *Probatio per inſtrumenta validior eſt,& dignior,& probatio per ſcripturā firmior eſt illa,quæ ſit viua voce.Cōtrariū ſupra,n.2.*
7 *Ordo titulorum oſtendit prius aliquid eſſe,vel dignius.*
8 *Ordo ſeßionis dignitatis excellentiam indicat.*
9 *Probatio per ſcripturam fieri ſolet facilius, & tutius. Caſus,in quibus ſcriptura exigitur,& teſtes non ſufficiunt, vide remißiuè,ibi.*
10 *Teſtium memoria labilis,atq; ſubinde mutabilis eſt.*
11 *Probatio per inſtrumenta quare maioris ſit ponderis,quàm ea per teſtes.*
12 *Inſtrumentorum fides in exercendis litibus eandem vim obtinet, quam teſtium depoſitio.*
13 *Parium eadem eſt natura,inter pares eadem eſt potentia, & par in parem non habet imperium.*

Inſtrumen-

14 *Inſtrumentorum, & teſtium vis quoad probationis effectum eadem eſt, ſed in probandi modis, atq; rationibus multũ differunt.*

15 *Inſtrumentis magis creditur, quàm teſtibus.*

16 *Probatio per inſtrumenta in factis antiquiſsimis melior eſt, quàm quæ per teſtes.*

17 *In maximo verſatur periculo, qui inter Doctorum opiniones iudicium ſuum interponere vult.*

18 *Qui Doctorum illuſtres ſententias ſolùm tranſcribit nihil de ſuo addens, nulla laude dignus iudicandus eſt.*

19 *Diuiſio agrorum atque diſtributio vberiores reddit cultus, & ita quicquid per quæſtionum diſtinctionem agitur, clarius fit.*

20 *Scriptura, ſi ſpeciatim requiratur in ea re, ſuper qua confecta eſt, tunc eſt validior teſtibus in probatione.*

21 *Scriptura ſi in aliqua re ſpeciatim non requiratur, tunc non ſuperat probationem, quæ fit per teſtes.*

22 *Teſtes, ſi ab eadem producuntur parte, quæ ſcripturam producit, vel ab aduerſa, ſed nihil ſcripturæ opponunt, in probatione cæteris ſunt ſuperiores.*

23 *Inſtrumentum, ſi dicatur ratum, & firmum eſſe & ijs à iure requiſitis fuiſſe compoſitum, firmius eſt in probatione: quia in ſcriptis conficitur, nec inuerti, nec immutari poteſt, quin dolus frauſue aliqua dignoſcatur.*

24 *Inſtrumenti prærogatiua eo vſq; ſtat, donec aliquid probabile, & rationi conſentaneum contra ipſum fuerit prolatum.*

25 *Teſtium probationi ſtandum eſt, ſi per ipſos aliquid, vt falſitatis, contra inſtrumentum fuerit aſſertum.*

26 *Scriptura priuata triplex eſt.*

27 *Teſtium probatio præferri debet ſcripturæ priuatæ, ſi ipſa nullos teſtes ſubſcriptos habeat, & adſint, qui illam firmiſsimis rationibus oppugnent.*

28 *Scriptura priuata teſtibus ſuccumbit, & ex ſe nullam fidem facit, niſi quatenus per teſtes comprobatur.*

29 *Scriptura ſemper loquitur, ſed ſi nulla fulcitur auctoritate, mortua vox eſt, & meritò eidem præferenda eſt viua vox per teſtes, quæ ſecundùm naturam probatio eſt, & ex iure diuino duxit originem.*

30 *Teſtes, qui quando ſcriptura conficiebatur, intererant, non ſecus habentur quoad ſcripturæ validitatem, ac ſi ſubſcripti fuiſſent.*

31 *Scriptura priuata nonnunquam inſtrumento publico plus pollet.*

32 *Scriptura priuata trium munita teſtium ſubſcriptione diem, & locum an requirat.*

33 *Dies ſine dubio requiritur ad probandũ tempus prius vel poſterius.*

34 *Scriptura priuata legitimationis filiorum naturalium requirit de ſubſtantia diem, & locum.*

35 *Cognito vno de contrarijs, cognoſcitur & aliud.*

36 *Teſtes ſi ſubſcripti ſint, omneſq; adhuc ſuperſint, & inſtrumentum oppugnent, tunc inſtrumentum vires ſuas amittit, & probationi teſtium ſtandum eſt.*

37 *Inſtrumentum caret ſua validitate ex eo, quòd teſtes ipſum oppugnant.*

38 *Inſtrumentum non probat, niſi teſtes habeat in eo deſcriptos.*

39 *Teſtes recta via reijciunt inſtrumentum, cum negant eo pacto geſta fuiſſe ea, quæ in ipſo conſcripta reperiuntur, & tunc per duos inſtrumentum reijci atq; proſterni poteſt, niſi per alios in ipſo deſcriptos auxilium afferatur, deponentes veriſsimè conſcripta ea fuiſſe, quæ in inſtrumento continentur.*

40 *Teſtibus inſtrumentarijs ſatis eſt, ſi deponant, rẽ geſtam nõ fuiſſe, vt cantat inſtrumẽtum, quamuis obliti ſint, vt res geſta fuerit.*

41 *Probatio per inſtrumentum præfertur, quando teſtes dicant, ſe memoria non tenere, an inſtrumento interfuerint, necnè.*

42 *Inſtrumenti probatio perfecta, atq; plena eſt, nec corruere debet per incertam, & dubiam teſtium depoſitionem.*

43 *Teſtis oppugnans inſtrumentũ, ſi eſt vnus ex his neceſſarijs ad numerum requiſitum in illo, in ſuſpicionem incidere facit inſtrumentum, & ei fides adhibetur.*

44 *Probatio plena, quæ ex inſtrumento proficiſcitur, vnius teſtis probationem diruit.*

45 *Teſtes qui inſtrumentum oppugnant, ſi ſunt vltra numerum requiſitum, nullum præiudicium inſtrumento afferunt.*

46 *Teſtes duo, qui ex numero neceſſario inſtrumenti ſunt, ſi contra ipſum deponant, inſtrumentum reijcitur.*

47 *Probatio per duos teſtes perfecta, atq; legitima eſt.*

48 *Teſtes duo inſtrumentum atteſtatione ſua oppugnantes, illud crimine falſi vitiant, etiam ſi per plurimos, veluti centum, ea quæ in inſtrumento continentur, approbarentur.*

49 *Teſtes in inſtrumento ſcripti, ſi probant alios contra eundem deponẽtes interfuiſſe celebrationi contractus, tunc maiorem vim habebit inſtrumentum, niſi illi per probationes luce meridiana clariores probarent, ſe tempore inſtrumenti abfuiſſe.*

50 *Inſtrumenti fides corruit, non ſolùm cum plures: ſed etiam cùm vnus ex teſtibus negat ſe inſtrumento interfuiſſe, maximè ſi alij plurimi teſtes obmuteſcant, vel non ſuperſint.*

51 *Inſtrumentum adiuuatur per collationem ſubſcriptorum teſtium, vel contrahentium, quando per teſtis impugnationem fit ſuſpectum.*

52 *Inſtrumentum, vt vim ſuam obtineat, & non pereat, iudex ſpectare debet.*

53 *Teſtes in inſtrumento cõtenta vera eſſe aſſerentes, tot eſſe debent, qui in illo contractu requiruntur.*

54 *Inſtrumentum publicum reprobatur per duos, vel tres teſtes, niſi per alios viua voce deponentes adiuuetur.*

55 *Teſtes in inſtrumento deſcripti ipſum oppugnantes an probent, vel nè, vide remiſsiuè.*

56 *Teſtes inſtrumentarij, vt inſtrumentum reijciant, in quo fuere deſcripti, debent eſſe omni exceptione maiores.*

57 *Teſtes inſtrumentarij eſſe poſsunt etiam inhabiles tanquam à contrahentibus approbati, & ita inhabiles inſtrumentum deſtruere poſſunt.*

Contrariorum eadem eſt diſciplina. ibi.

58 *Oppoſitum in oppoſito idẽ operatur, quod propoſitũ in propoſito.*

59 *Teſtis vnus contra inſtrumentum deponens debet eſſe omni exceptione maior.*

60 *Teſtes in inſtrumento non deſcripti, quid deponere debent, vt illi derogent.*

61 *Teſtes duo, ſiue inſtrumentarij ſiue non, inſtrumento reſiſtentes illud labefactare, & irritum reddere poſſunt.*

62 *Teſtium duorum dicta iure merito ſunt præferenda tabellionis auctoritati.*

63 *Inſtrumento potius eſt credendum, ſi notarius bene audit & nullæ in eo inſint raſuræ, neq; ſuſpicio, & teſtes ipſum oppugnantes viliſsimi ſint.*

64 *Inſtrumento derogatur, ſi tabellionis fides non admodum eſt probata, vel in ſe aliquam ſuſpicionem continet, & teſtes ipſum oppugnantes ſunt omni exceptione maiores.*

65 *Teſtes, qui inſtrumentum oppugnant, vt ipſum irritum reddant, maiores eſſe debent numero, quàm qui pro inſtrumento viua voce deponunt.*

66 *Teſtis mortuus pro inſtrumento ſtare præſumitur, ſed iſta præſumptio legitimæ probationi cedit per illos teſtes viua voce contra inſtrumentum deponentes.*

67 *Teſtis pro inſtrumento deponens duobus contra illud deponentibus præfertur.*

68 *Teſtes inſtrumento repugnantes, & eorum dicta, & ipſi omni exceptione maiores eſſe debent, & qui apud omnes optimè ſentiant, cùm non ſatis ſit, vt ſint idonei.*

69 *Teſtis dictum, ſi aliqua ex parte deficiat, ipſum vitiare ſolet.*

70 *Teſtis omni exceptione maior quis dicatur.*

71 *Teſtes non inſtrumentarij contra inſtrumentum deponentes eorum quæ dixerint etiam non rogati cauſam, & rationem afferre debent, & quare.*

72 *Teſtes, vt inſtrumentum in aliquibus rebus labefactent, neceſſe eſt, vt ſuper toto eius tenore deponant.*

73 *Inſtrumentum publicum, ſiue publica ſcriptura, quæ dicatur.*

74 *Scriptura optimam, & plenam fidem facit, tabellione, & teſtibus mortuis.*

75 *Inſtrumentum originale quid ſit.*

76 *Inſtrumentum qui confecit, ſi notarium fuiſſe negatur, id conſtare neceſſe eſt.*

77 *Inſtrumenta per tabellionem confecta, & in iudicio acta, publica ſolent appellari inſtrumenta, & plenam fidem faciunt.*

78 *Scriptura per quemuis priuatum hominem confecta manu ſua in actis coram iudice publica cenſetur, & plenam fidem facit.*

79 *Scriptura priuata quæ dicatur.*
80 *Inſtrumento publico quæ requirantur.*
81 *Inſtrumentum non infringeret, nec vitiaret omiſſio inuocationis diuini nominis.*
82 *Inſtrumento inter cætera requiritur annus Domini noſtri Ieſu Chriſti.*
83 *Teſtes rogati de tempore inſtrumenti, ſi illud è memoria elapſum fuiſſe dixerint, an probent, vide remiſſiuè.*
84 *Inſtrumento protocollato exiſtenti in principio libri notarij, ſi adſit inſcriptus annus Domini, qui in cæteris inſtrumentis ſit omiſſus, idem in omnibus alijs ſubſequentibus intelligitur repetitũ.*
85 *Inſtrumentum à protocollo extractum, non vitiatur ob omiſſionem inſcriptionis diei, ſi in protocollo dies contineatur.*
86 *Inſtrumento apponi debet currens indictio.*
87 *Indictio appoſita in primo notarij protocollo an in ſequentibus iudicetur repetita.*
88 *Inſtrumentis nomen Imperatoris in locis, qui eius Imperio ſubditi ſunt, & ſummi Pontificis in Eccleſiæ terris ineſſe debet.*
89 *Inſtrumento teſtes debent eſſe inſcripti.*
90 *Inſtrumento locus, in quo celebratum fuit, neceſſario ineſſe debet, & non ſolùm in genere: vt actum Romæ, ſed in ſpecie; vt in domo illius, vel iſtius, alioquin eius omiſſio inſtrumentum labefactare poterit.*
91 *Inſtrumento non eſt neceſſarium, vt locus loci particularis exprimatur.*
92 *Inſtrumento notarij ſignum apponi debet.*
93 *Inſtrumentum ita vitiat omiſſio ſolennitatis de conſuetudine requiſita, ſicut omiſſio ſolemnitatis iuris.*
94 *Inſtrumentum publicum habere debet in abbreuiatura notarij omnes ſolemnitates requiſitas.*
95 *Inſtrumentum non vitiat omiſſio ſigni.*
96 *In protocolli initio ſi ſignum ſuum notarius appoſuit, & non in alijs imbreuiaturis, an iſtiuſmodi imbreuiatura valeat, & nunquid idẽ tabellionis ſignum cenſeatur repetitum, vide remiſſiuè.*
97 *Inſtrumento apponi debent ea omnia, quæ pro eius ſolennitate poni conſueuerunt.*
98 *Inſtrumento ſi aliquid prateritum fuerit, id ipſum per notarium poterit adiungi etiam poſt confectum; dummodo probetur, ita fuiſſe cogitatum tempore contractus.*
99 *Inſtrumenti appellatione, quæ comprehendantur, & nomen id quibus modis capi poſſit.*
100 *Inſtrumenta fundi quæ ſint.*
101 *Inſtrumentum ſumitur pro omni eo, quod cauſam in iudicio deductam poteſt inſtruere, quaſi dicatur inſtrumentum: quia inſtruit.*
102 *Inſtrumenti appellatione continentur teſtes, & quomodo.*
103 *Vis verbi ſumitur ex eiuſdem verbi alluſione.*
104 *Appellatione alicuius quod continetur, de propria ſignificatione dicitur.*
105 *Inſtrumenti mentio ſi fiat in ſtatuto, teſtes in eo cõprehenduntur.*
106 *Statutum, & eius verba propria ſignificatione, & non impropria intelliguntur.*
107 *Statutum de inſtrumento loquens quare nõ complectatur teſtes.*
108 *Vſus communis loquendi & non propria vis verbi in ſtatutis inſpicitur.*
109 *Vſus communis loquendi ſolet propria verborum ſignificationi derogare.*
110 *Rubrica de teſtibus præpoſita eſt rubricæ de fide inſtrumentorum, & ſi teſtes ſub appellatione inſtrumenti continerentur, fruſtra diuerſi tituli editi eſſent.*
111 *Fruſtra fit per plura quod per pauciora effici poteſt.*
112 *Inſtrumenta ad producendum termino dato, produci non poſſunt teſtes.*
113 *Pœna appoſita in ſtatuto illis, qui falſa inſtrumenta producunt, non habet locum in producente falſos teſtes.*
114 *Quicquid probatur per teſtes, vel inſtrumenta, non poteſt probari per aliud.*
115 *Teſtes loco inſtrumentorum habentur.*
116 *Statutum loquens in caſu vero non producitur ad caſum fictum, quando illa fictio eſt introducta à iure cõmuni, & nõ à ſtatuto.*
117 *Statutum loquens de inſtrumentis non extenditur ad teſtes.*
118 *Inſtrumentum pro ſcriptura accipitur, quæ fit ad probationem alicuius rei in futurum faciendam.*
119 *Scriptura priuata, quæ fidem facit, dicitur inſtrumentum; quia cauſam inſtruit.*
120 *Scriptura quælibet, ſiue priuilegium, ſiue contractum, ſiue diſpoſitionem, vel quodlibet aliud continens, ex quo ſit facienda fides in futurum ad inſtructionem cauſæ, inſtrumentum dicitur.*
121 *Inſtrumenti appellatione non complectitur priuilegium, niſi propriam vim verbi inſpiciamus.*
122 *Inſtrumenti ſub nomine quæ redigantur.*
123 *Inſtrumentorum appellatione propriè continentur cartæ, in quibus negotia deſcripta ſunt, quæ conficiuntur à tabellionibus.*
124 *Inſtrumentum appellatur carta ipſa continens id, quod partes faciunt.*
125 *Inſtrumenti appellatione comprehenditur quælibet priuata ſcriptura, quæ fidem faciat, ſecus ſi fidem non faceret.*
126 *Inſtrumenti appellatione in ſtatutis ſcriptura priuata non continetur.*
127 *Conſuetudo vſitata dicendi in ſtatutis magis inſpicitur, quàm propria ſignificatio.*
128 *Statutum loquens de inſtrumento ſub ſe cõprehendit omnem publicam ſcripturam, vt acta publica, & archiui ſcripturæ.*
129 *Acta cauſæ corrumpens pœna afficiendus eſt ex ſtatuto verba faciente de deprauante inſtrumenta.*
130 *Inſtrumenta quouſq; poſſint produci.*
131 *Inſtrumẽtorum productioni alijsq; probationibus ſi fuerit renunciatum: tunc inſtrumenta produci non poſſunt.*
132 *Inſtrumentum producens illud approbare præſumitur in omnibus etiam aduerſantibus, & per omnia, neque poſtea reuocare, aut erroris cauſam adducere ipſi permiſſum eſt.*
133 *Clauſula, produco ſi, & in quantum pro me faciunt, tradita eſt remiſſiuè.*
134 *Inſtrumenta vſq; ad concluſionem in cauſa excluſiuè produci poſſunt.*
135 *Inſtrumenta produci poſſunt non ſolùm in termino probatorio de iure communi, ſed etiam quandocunq; poſt, vſq; ad concluſionem in cauſa excluſiuè.*
136 *Timor ſubornationis ceſſat in caſu productionis ſcripturarum.*
137 *Teſtes quando producuntur poſt publicationem, vnà cum ſcriptura produci poſſunt.*
138 *Inſtrumẽta an ante litẽ conteſtatã produci poſſint, vide remiſſiuè.*
139 *Inſtrumenta recenter produci poſſunt, etiam in cauſa appellationis, ſi noua ex veteribus emergentia oriuntur capita.*
140 *Iudex quandocunq; admittere poteſt nouas probationes, licet ſit iam concluſum in cauſa.*
141 *Iudex etiam poſt concluſionem in cauſa admittere poteſt ſcripturas, ſi aliqua iuſta, & legitima cauſa ſubſit.*
142 *Iudex in cauſa illius, cui beneficium reſtitutionis in integrum ſolet indulgeri, vt minori, vel eccleſiæ, admittere poteſt ſcripturas etiam poſt concluſionem in cauſa.*
143 *Inſtrumenta produci non poſſunt vltra certum terminum per ſtatutum determinatum.*
144 *Terminus ſtatutus à lege, vel ſtatuto ſemper intelligitur peremptorius, nec vltra illud aliquid proponere licet.*
145 *Inſtrumenta producta in principio cauſæ ſimul cum libello, ſi iterum non producantur in termino probatorio non probant.*
146 *Inſtrumentorũ productio ante litẽ conteſtatam fieri non poteſt.*
147 *Iudex ſtatim poſt litem conteſtatam, & poſt iuramentum de calumnia præſtitum poteſt terminum peremptorium circunſcribere, atq; definire ad producenda omnia inſtrumenta, quibus vſuræ ſunt partes in cauſa.*
148 *Iudicis poteſtati quicquid permittitur, non ſubijcitur iuris neceſſitati.*
149 *Omne quod licet, honeſtum eſt.*
150 *Inſtrumenta produci poſſunt vltra præſcriptum à iudice terminum re adhuc integra, & incorrupta.*
151 *Inſtrumenta, vel ſcripturæ cum in iudicio producuntur in vim probationis, pars vocari debet, vt ipſarum præſentiam videat, alioquin ſcripturæ nullam fidem facerent.*
152 *Inſtrumenta ſi in iudicio proferuntur, vt iudex inſtruatur, nulla partis citatio exigitur.*

153 *Inſtrumenti productio ſi fiat in fine termini, rata eſt, etiam parte non accerſita.*

154 *Teſtium productio conſtanter permanet, ſi ſcripturarum productio facta fuit infra terminum ad proferendum ſcripturas ſtatutum, & poſt terminum præfixum ad probandum per omne genus probationis.*

155 *Inſtrumenti præſentatio poteſt etiam in die feriato fieri, cum ſcripturas in iudicio adducere non ſit actus ad iudicium ſpectãs.*

156 *Termini aſſignatio eſt actus iudiciarius.*

157 *Inſtrumenti, vel ſcripturæ in iudicio productæ poteſt pars proferens in actis relinquere copiam collationatam & penes ſe originale retinere, ne in actis perdatur, vel ſurripiatur.*

158 *Inſtrumentum originale mandati procuratoris in actis dimitti debet, alioquin non facit fidem.*

159 *Inſtrumentum mandati ſi eſt ſimplex, dimitti debet in actis, ſed ſi plura complectitur capita, & mandata ad plures cauſas, tunc producenti originale reddi debet, & illa particula, quæ ad mandatum faciat, in actis regiſtrari.*

160 *Inſtrumento in iudicio producto poteſt pars aduerſa ſe ſiſtere coram iudice, & ipſum rogare, vt illum, qui inſtrumentum protulit, roget, velit, necnè eo vti, quòd ſi ille aſſerat, non poterit poſtea euitare, quin ſibi irrogetur pœna falſi, ſi de falſo arguatur inſtrumentum.*

HACTENVS de prima probationum ſpecie,
quæ fit per teſtes egimus, aggredior in pręſen-
tia huic proximam ſpeciem quæ fit per inſtru-
mentum, & ſcripturam. In cuius quidem ex-
plicatione primum non eſt ignorandum il-
lud quod & ſupra in principio proximæ quæſtionis diceba-
1 mus, & ab Accurſ. in rubr. C. de fid. inſtru fuit relatum † hanc
probationis formam mortuæ vocis probationem nomina-
ri: vt diſcrimen poneretur inter illam per teſtes, quæ viuæ
vocis nuncupatur. Hinc factum eſt, vt iuris interpretes o-
mnes, pręſertim Bald. in rubric. extr. de teſtibus, quos Felyn.
refert in rubr. de fid. inſtrum. vno ore aſſeruerint, probatio-
2 nem per teſtes hac per inſtrumenta validiorem, † atque di-
* gniorem eſſe, quemadmodum de * communi omnium opi-
nione atteſtatus eſt Dec. in rub. de teſtib. & Viu. in ſuis com-
mun. opinion. in verb. teſtes. ibi, Validior &c. Nec iniuria id
ſenſere Docto. Etenim dixit Abb. in c. tertio loco. de proba-
tio. ſub numero 5. verſic. oppono. huiuſmodi probationem,
quę fit per inſtrumenta extra ordinem eſſe, & arte conſtare,
atq; quodammodo prodigioſam eſſe, † vt animalis mortui
3 corio credatur cunctis tacentibus, & ita refert dixiſſe Inno-
cen. in c. cum P. & c. cum Ioannes. de fid. inſtrument. & idem
dixit Dec. in d. rub. de teſtib. & Felyn. in rubr. de fid. inſtrum.
& ręcentiores in repetitione l. admonendi. ff. de iureiuran.
hoc idem etiam Lanfran. de Orian. in ſua praxi, cap. 9. de in-
ſtrum. productio. ſub numero 41. per dictum cap. cum P. ta-
4 bellio † ſed præferendam eſſe mortuæ viuam vocem, nullus
eſt, qui non videat, & dixit Imp. in §. ſi verò aliquid. in au-
thent. de fid. inſtrum. vt etiam poſtea multis rationibus do-
5 cebimus. Hinc Corn. inferebat † ſtatutum illud valere, &
firmum manere, ne probatio per inſtrumentum fieri poſſit,
ſicut refert Crauet. conſi. 122. nume. 15.

Contrariam verò ſententiam hãc per inſtrum. probatio-
6 nem validiorem, & digniorem eſſe † ſequutus eſt Accurſ. ſi-
bi contrarius in rubr. ff. de fid. inſtrum. quo in loco clariſſi-
mè dixit, hanc mortuæ vocis probationem per ſcripturam
illa, quæ fit viua voce, firmiorem eſſe. Nonnullos etiam fuiſ-
ſe ſcripſit Innoc. in dicto cap. cum Ioan. extr. de fide inſtrum.
num. 6. qui idem ſenſerint, negauerintq; maiorem eſſe fidẽ
adhibendam viuæ voci, quàm mortuæ, ad d. autem §. ſi verò
aliquid, reſpondent, ibi adfuiſſe viuam vocem & inſtrumen.
ex vna parte, & ex alia literarum collationem tantum, vnde
mirandum non eſt, ſi ibi teſtes præferuntur. Id etiam iurecõ-
ſultis placuiſſe credendum eſt, qui in fforum libris præpo-
7 ſuerunt titulum de fid. inſtrum. tit. de teſtibus. † Prius enim
aliquid eſſe, vel dignius ordo titulorum oſtendit: vt Cardi. in
rubr. de ſtat. monacho. Fely. in rub. de maiorit. & obedient.
Bar. in l. 1. ff. de confir. tutor. & in auth. offeratur. C. de lit. cõ-
8 teſtat. & ſeſſionis ordo † dignitatis excellentiam indicat: vt
Angel. & Imo. in l. qui ſoluendo. la ſeconda, ff. de hæred. in-
ſtit. Verùm Dec. in rub. ext. de teſtibus, retulit titulum de te-
ſtib. in decretalibus ex arbitrio ſummi Pontificis antepoſi-
tum fuiſſe, quod idem videtur dicendum de Imperatore in
libro Codicis.

Et ad hanc opinionem probandam videtur facere, quod
voluit gloſſ. in capi. 1. de cenſibus, in verb. ſcriptis in fin. faci-
9 lius † & tutius probari ſolere per ſcripturam, & in eadem
gloſſ. multi notantur caſus, in quibus ſcriptura exigitur, &
teſtes non ſufficiunt.

Huc etiam ſpectat, quod tradidit Imperator Iuſtinia. in l.
hac conſultiſſima. §. at cum humana. C. qui teſtam. facere
10 poſſunt † teſtium memoriam labilem, atque ſubinde muta-
bilem eſſe.

Ex hoc etiam liquet, probationem per inſtrumenta ma-
11 ioris eſſe ponderis, quàm ea per teſtes: † quia ad inficien-
dam ſcripturam quinque teſtes requiruntur. l. teſtium. C.
de teſtib.

Ad manum etiam plures contextus id probantes habe-
mus: vt contextum in dicta l. hac conſultiſſima. & in l. ſi al-
terius. C. ſi min. ſe maio. dix. & in l. generaliter. C. de non nu-
me. pecun. & in dicta l. teſtium. C. de teſtib. & in authen. ro-
gati, & in l. prima, C. de ſuffrag. & in l. cenſus. ff. de probatio.
Ex quibus omnibus poteſt elici, probationem per inſtrum.
firmiorem, atque digniorem eſſe, ſecundùm Innocen. in ca-
pitu. cum Ioannes. de fid. inſtrumen. ſub numero ſeptimo,
ibidem, fallit autem.

Quòd autem probatio per teſtes non ſit validior hac per
inſtrumenta, contextus eſt apertiſſimus id comprobans in
l. in exercendis. C. de fide inſtrum. vbi Imper. ſic loquitur. In
exercendis litibus eandem vim obtinent tam fides inſtru-
12 mentorum † quam depoſitiones teſtium. & idem in cap. cũ
Ioannes. extra eodem, de fide inſtrumentorum.

Meritò igitur non eſt dicendum validiorem hanc eſſe;
nam parium eadem eſt natura, l. ſi ſocer, in fin. ff. ſolut. ma-
13 trimonio, & inter pares eadem eſt potentia † nec maior. l.
prima, §. veteres. ff. de acquiren. poſſeſſ. l. ſi reus. de duob. re-
is, nec par in parem habet imperium. l. ille à quo. §. tempe-
ſtiuum. ad Trebellia. capi. innotuit. §. quamuis, de electio.

Sed facilè poſſet reſponderi ad dictam l. in exercendis, &
ad Accurſ. doctrinam ibidem poſitam, vt fecit Barto. in l. itẽ
Labeo. numero primo, ff. de aqua plu. arcen. eandem eſſe
14 inſtrument. & teſtium vim † quod ad probationis effectum.
& hoc pacto eſt intelligenda dicta l. in exercendis. verum in
probandi modis, atq; rationibus multum differre.

Decius verò eius eſſe ſententiæ videtur in d. rubric. ext. de
teſtib. vt velit, probationem per inſtrumẽta digniorem, atq;
validiorẽ eſſe. Quin etiam Bald. in d. l. ſi alterius. C. ſi min. ſe
15 maior. nume. 5. inquit † magis inſtrumentis, quàm teſtib.
credi & Alex. tradidit in conſi. 107. nu. 2. vol. 7. probationem
per teſtes tantum efficere, quantum per ſcripturam: ſed cir-
ca hoc vidẽdus erit Cur. Iun. in l. pactum quod bona fide. C.
de pact. num. 2. & ibi Dec. & Bald. conſil. 445. Qualiter pro-
betur. volumine quinto, dixere: ſuper antiquiſſimis factis
16 meliorem eſſe probationem per inſtrum. † quàm per teſtes,
inſpiciendus etiam erit Franciſ. Aret. conſil. 65. nume. 2.
qui idẽ affirmat; atq; Alba in conſil. 6. nu. 10. & conſil. 64. nu.
22. Poſſem hic alias quam plurimas opiniones accumulare:
ſed quoniam Abb. has collegit in dicto cap. cum Ioannes.
num. 12. de fid. inſtrum. ideo omittam, ne in congerendis
Doctorum opinionibus tempus conſumere videamur.

Verùm cum tanta ſit tantorum virorum opinionũ varie-
tas, & vtrinque maximæ rationes, & auctoritates pugnent,
ad diſtinctionem cõfugiendum eſſe duxi, & hoc munus mi-
17 hi difficillimum eſſe, ſum arbitratus, præſertim † cum in
maximo verſetur ille periculo, qui inter opiniones Docto-
rum inter ſe diſſidentes iudicium ſuũ velit interponere: vt
meminit Tiraquel. in tract. de pręſcrip. fol. mihi 96. §. 1. gloſſ.
4. in verb. Dix. Anto. verſicu. in qua re. Bald. vt vides. Vt &

18 rurſus ille nulla dignus laude ſit iudicandus † qui Docto-
rum illuſtres ſententias ſolum tranſcribit, nihil de ſuo ad-
dens: vt dicere ſolebat Abb.& Fel.in c. ſcribebam. num. 2.
de præſump.

Quapropter in iſta iuris interpretum diſſenſione, operę-
pretium eſſe duximus, vt diximus; vt ad diſtinctionem deue-
19 niamus. Nam quemadmodum agrorum diuiſio, † atq; diſtri-
butio vberiores reddit cultus; vt & paulò ante aſſerebamus,
& dixit I. C. l. Caius Seius. §. Titius. ff. de lega. ſecundo, ſic
quicquid per quæſtionum diſtinctionem agitur, clarius fit.
capitu. ſuper litteris. de reſcript. atque melius intelligitur. l.
prima, in princ. iuncta gloſſ. de dol. excep. §. ſed non vſque.
Inſtit. de leg.

Sic igitur diſtinguendum eſſe duximus. Aut enim ſcriptu-
20 ra ſpeciatim requiritur in ea re † ſuper qua confecta eſt: vt
in his caſibus à gloſſ. enumeratis in capitu. primo, de cenſib.
in ſexto, & a Speculat. in titu. de inſtrument. editio. §. reſtant.
verſicu. ſed ſi alij; tùm verò validiorem eſſe ſcripturam di-
cendum eſt: quia, vt ibi gloſſ. cæteriq; Doctores prodidere,
teſtes in illis caſibus ſatis non poſſunt facere: & cum de his
caſibus in ſcriptura ſit præcipuum, contra igitur in teſtibus
arguitur, argumento l. primæ. ff. ad municipal. Itaq; cùm in
hoc ſit ſpeciale, in conſideratione non eſt habendum, quo-
ad quæſt. materiam, iuxta l. 4. in princ. ff. de fideicom. liber.

Aut verò non eſt ſpeciatim adinuentum, vt in aliqua re
21 ſcriptura requiratur: † tunc vna non ſuperet alteram: ſed ſa-
tis eſt per teſtes probari, ex ratione paulò ante adducta, ean-
dem vim habere teſtes, & inſtrumenta in iudicio: vt dicta l.
in exercendis. C. de fide inſtrumento. cum alijs allegatis per
Rot. deciſione quinta, nume. nono, titulo de offic. Vicar. in
nou. & Alexander conſilio 107. numero ſecundo, volum. 7.
& latius per Curt. Iunior. in l. pactum quod bona fide. nu-
mero 2. col. 1. C. de pact.

Iſtud tamen declares tunc ſibi locum vendicare, quando
huiuſmodi teſtes, & ſcripturæ ab eadem producuntur par-
te, vel etiam ab aduerſa parte, verũ nihil ipſi opponunt ſcri-
22 pturæ † tunc enim eandem vim non obtinent: ſed ipſi teſtes
cæteris ſunt ſuperiores, vt inquit Abb. in dicto capit. cum
Ioannes, de fido inſtrum. ſub numero quinto, vbi ita limita-
tam dixit procedere dictam legem in exercendis.

Rurſus aut inſtrumentum non negatur eſſe verum, hoc
23 eſt, dicitur ipſum ratum, & firmum eſſe, † & his à iure requi-
ſitis fuiſſe compoſitum. Aut contra inſtrumentum à teſti-
bus fuit oppoſitum, ipſum non eſſe validum, proinde irritũ,
& falſum, quæque in ipſo conſcripta fuere, veritati non eſſe
cõſentanea. ſi prius dictum reſpiciamus, profectò omni du-
bitatione procul amota, dicendum eſt firmiorem, atque tu-
tiorem, veritatiq; proximè accedere probationẽ illam, quæ
in ſcriptis conficitur; quę inuerti, nec immutari poteſt, quin
dolus, frauſue aliqua dignoſcatur, quæ quidem in teſtibus
non poſſunt comprehendi, quorum lingua, quàm varia, &
ſubinde mutabilis, & labilis ſit, atteſtatus eſt Imper. in l. hac
cõſultiſſima. §. at cum humana. C. qui teſtamen. facere poſſ.
24 quæ tamen ſecuritas † & inſtrumenti prærogatiua eo vſque
ſtat, donec aliquid probabile & rationi conſentaneum con-
tra ipſum fuerit prolatum.

Si verò per teſtes aliquid, vt falſitatis, contra inſtrumen-
25 tum fuerit aſſertum † tunc probationi per teſtes ſtandum
eſt: vt ex traditis per Innocen. in d. ca. cum Ioannes. ſub num.
7. de fid. inſtrum. non obſcurè declaratur.

Hoc tamen ſecundum caput non ita facilè prætereun-
dum eſt: nam & illud diſtinguendum venit, an ipſi teſtes op-
pugnent ſcripturam priuatam, an verò publicam.

26 Si de ſcriptura priuata loquimur primò ſciendum eſt †
triplicem eſſe iuxta Lanfran. de Orian. in ſua praxi de inſtru-
men. nume. 53. Prima enim vocatur Apodixa, quæ datur à
parte parti; Altera liber rationum dicitur; Tertia nuncu-
patur Epiſtola; de quibus omnibus ſingula, quæ ſeruanda
ſint, docebo.

Sed prius iterum ſubdiſtinguendum eſt, an huiuſmodi
ſcriptura teſtes ſubſcriptos habeat, an habeat nullos, quod
27 ſi nullos habuerit † adſintque teſtes illam firmiſſimis ratio-
nibus oppugnantes: tunc proculdubio probatio per teſtes
præferri debet: priuatam namque ſcripturam teſtibus ſuc-
cumbere retulit Innocen. in dicto cap. cum Ioannes. num.
28 6. ext. de fide inſtrumen. & ex ſe nullam fidem facere, † niſi
quatenus per teſtes comprobetur, docuit ille Bar. & cæteri
iuris interpretes in authen. at ſi contractus C. de fid. inſtru. &
in l. ſcripturas. C. qui potior. in pig. habeant. cũ alijs adductis
per Marant. in ſuo ſpecul. in part. 6. verſicu. & producuntur
ſcripturæ inſtrumentorum. num. 34. Etenim quamuis hu-
iuſmodi ſcriptura ſemper loquatur. l. Arriani. C. de hæret.
29 illa tamen, quæ nulla fulcitur auctoritate, mortua vox eſt †
meritò viua vox per teſtes huic eſt præferenda; quæ ſecun-
dùm naturã probatio eſt; quæq; ex iure diuino duxit origi-
nem, vt teſtatur illud: In ore duorum, vel trium ſtet omne
verbũ, & patet ex alijs rationibus iam antea de teſtib. in me-
diũ allatis. Cæterùm ſi in ipſa ſcriptura teſtes ſint ſubſcripti,
& extranei teſtes alij adſint, vel etiam ijdem in ſcriptura ſub-
ſcripti; qui contra eam deponere velint, tunc de iſtiuſmodi
priuata ſcriptura idem dicendum eſt, ſecundùm diſtinctio-
nes, quas infra de inſtrumento publico, & ſcriptura publica
trademus. Idem etiam iudicium erit, quamuis in ipſa ſcri-
ptura teſtes non ſint ſubſcripti, veruntamen quando con-
ſcripta fuit, interfuerunt, & pro ea deponunt, & alij contra
ipſam atteſtantur; etenim cum iſtiuſmodi teſtes, qui quan-
do ſcriptura cõficiebatur, intererant, non ſecus habeantur,
30 quoad ſcripturæ validitatem attinet † ac ſi ſubſcripti fuiſ-
ſent, iuxta Bart. in auth. ſi quis. C. qui potio. in pig. habeant.
quem refert, & ſequitur Lanfranc. de Oria. in ſua praxi, cap.
9. num. 54. de inſtrum. product. circa fi. merito & de hoc
idem iudicabimus, quod & de inſtrumento publico infrà
diſtinguemus, ad quæ me nunc reijcio, ne in ijſdem, quæ
eandem naturam habent, inſiſtere, atque ipſa repetere ſu-
peruacaneum iudicetur. Idem enim eſt de ſcriptura priuata
teſtibus ſubſcripta, quod & de inſtrumento publico, vt me-
minit Lanfran. de Orian. vbi ſupra.

31 Quinimò, quod magis eſt † priuata ſcriptura nonnun-
quam inſtrumento publico plus pollet: vt patet ex multis
adductis per Bartholom. Soc. conſ. 274. incipien. in cauſa
Dominæ. ver. circa tertium. in 2. volum. & Angel. in l. ſcri-
pturas. C. qui potior. in pign. habeant. & de hoc Lanfranc.
vbi ſupra, ſub numero 58. vbi ponit pulcrum exemplum, &
facti ſpeciem.

Hæc iſtiuſmodi verò ſcriptura priuata trium munita te-
32 ſtium ſubſcriptione † diem, & locum an requirat, dicendum
eſt, ſecundùm normam à iure traditam, non requiri, quoad
naturam, vel mauis ſubſtantiam obligationis, & contractus,
ſecundùm Cy. in l. optimam. C. de contrahen. & commit-
ten. ſtipulatione, vbi ita intelligit l. cum tabernam. §. idem
quæſijt. ff. de pig. & hypot. Nec etiam exigitur quoad pro-
bationem debiti: vt in l. Publia. in fi. ff. depoſiti, vel cont.
33 ſed contra ſentiendum eſt ad probandum tempus prius †
vel poſterius, tunc enim dies ſine dubio requiritur, cum ali-
ter conſtare non poſſit. Præterea etiam exigitur de ſubſtan-
34 tia dies; & locus in ſcriptura priuata legitimationis † fi-
liorum naturalium, vt inquit, & diſtinguit Ang. in §. ſi quis.
auth. de inſtrum. fid. & cautel. & probat. id per. §. quantum
verò. in auth. qui. mod. natural. efficiant. legiti. & illum re-
fert, & ſequitur Lanfranc. de Orian. in dicta ſua praxi, cap. 9.
de inſtrum. product. in fi.

Si quis verò requirat à nobis, quid ſit priuata ſcriptura,
huic tunc clarum erit ex eo, quod dicemus, quid ſit ſcriptu-
35 ra publica † nam cognito vno de contrarijs cognoſcitur & a-
liud. l. 1. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iuris. & Inſtit. eod.
tit. & Inſt. de tutel. in princ.

Cognitis ijs, quæ ad priuatæ ſcripturæ declarationem fa-
ciebant, meritò publica explicanda ſeſe nobis offert. in cu-
ius explicatione repetenda erit illa iam de priuata allata di-
ſtinctio: nam aut ij teſtes qui pugnant, & ipſum refellunt in-
ſtrumentum, huic ſunt ſubſcripti, aut contrà.

Quòd ſi ſubſcripti ſint, omneſque teſtes adhuc ſuperſunt
† & inſtru-

36 † & inſtrumentum oppugnant, tunc inſtrum. vires ſuas a-
mittere,& probationi teſtiumſtandum eſſe docuit Innocēt.
in dicto cap.cum Ioannes.ſub num.2.vbi ad hoc adducit ca-
pit. tertio loco.ext.de probat.& l.1.§.vltimo.ff. quemadmo.
37 teſtam.aperian.& §.ſi verò fideiuſſor.auth. de fideiuſſorib. †
ex eo namque quo teſtes inſtrumentum oppugnant, caret
ſua validitate, nec probare tradidit Barto. & alij in l. 1. §. ſi
quis neget. ff. quemad. teſtam. aperiant.præſertim cum in-
38 ſtrument. non probet,niſi teſtes habeat † in eò deſcriptos:
vt in authen. de fid. inſtrument. §. ſed ſi inſtrumenta. & §. ſi
verò,& not gloſ. in l. in donationib. C. de donatio. & in l.ge-
nerali.C.de tabular.lib.10.Bald.conſil.55.Anno Domini.co-
lum. 2. poſt medium. lib. 2. Alex. conſil. 166.colum. penult.
lib.6.Corn.conſi.214.colum.4.lib.1. & in conſi. 220. colum.
2.lib.2. quos omnes allegat Aymo Crauet.conſi. 56. num. 1.
Eundem Bart.refert Fely. & ſequitur in dicto capit. cum Io-
annes.num.46. vbi hanc concluſionem ampliat tribus caſi-
bus,& limitat quatuor alijs, ad cuius ego doctrinam me in
præſentia remitto: ſed in concluſione,in verb. inſtru. reijci-
tur,quo in loco illa omnia referam, & alia multa adijciam.

Verùm nunc iſta concluſio intelligenda eſt,tunc ſibi ven-
39 dicare locum † quando teſtes recta via reijciunt inſtrumen-
tum: vt cum negant,eo pacto geſta fuiſſe ea, quæ in ipſo cō-
ſcripta reperiuntur.tunc enim per duos teſtes inſtrumentũ
reijci atq; proſterni poteſt; niſi per alios teſtes in illo inſtru-
mento deſcriptos auxilium afferretur, viua voce deponen-
tes,veriſſimè conſcripta ea fuiſſe,quę continentur in inſtru-
mento: vt dixit Lanfranc. de Orian.in ſua praxi. capitu. 9.de
product.inſtrum.ſub numero 37.in fin.& videas Bartho. So-
cinum conſilio 157. incipien. diù profecto. verſicu. multum
40 etiam, circa finem, quo in loco reſpondit † teſtibus inſtru-
mentarijs ſatis eſſe, ſi deponant rem geſtam non fuiſſe, vt
cantat inſtrumentum,quamuis obliti ſint,vt res geſta fuerit.
ſed ſecus dicēdum eſt, ſi non ita expreſsè ipſum oppugnant,
verùm per quaſdam verborum ambages: dicentes, ſe me-
moria non tenere,interfuerunt necne inſtrumenti conſcri-
ptioni. Aut omnibus alijs omiſſis conſtanter aſſerunt, ſe
non interfuiſſe,tunc eſt ſubdiſtinguendum: etenim cùm ſe,
inſtrum. vel contractui interfuerint, necne, memoria non
41 tenere dicant † tunc probatio per inſtrumentum præfertur,
& ipſi ſtandum eſt,de hoc videas Alexand. de Imo. in conſi-
lio 44.volumine 4. nihil enim certi contra ipſum aſſeritur;
cùm dubitetur,quæ dubitatio tantam vim non habet; vt in-
ſtrumentum ſuſpitionis arguere poſſit: nam cum probatio
inſtrum. perfecta, atque plena ſit, non debet corruere per
incertam, & dubiam teſtium depoſitionem, immo in hac
42 dubitatione † tutior, & humanior interpretatio facienda
eſt,hoc eſt,vt teſtes cum inſtrum.conueniant, iuxta cap. cũ
tu. extra de teſtibus,& cap. iuuenis.extra de ſponſalib.& ca.
abbate. de verborum ſignifica. & cap. 2. extra de regul. iur.
& ita placuit Innocen.in dicto cap.cum Ioannes. numero 6.
* & hanc* communi omnium conſenſu receptam opinionem
atteſtatus eſt Abb.ibi.ſub numero 44. & idem etiam voluit
Barto. in l. 2. §. ſi dubitetur. ff. quemadmo. teſtam. aper. &
idem Ioan. Cald.& Ioan.de Imol.in dicto capitulo cũ Ioan.
& Lanfranc. de Orian. in dicto capitulo nono, de product.
inſtrument.in ſua praxi, ſub numero 38. in fi.

Cùm verò conſtanter aſſerunt, ſe non interfuiſſe: tunc
etiam eſt ſubdiſtinguendum, nam aut vnus teſtis oppugna-
uit inſtrumentum,aut plures.

Si vnus,aut vnus eſt ex illis teſtibus neceſſarijs,quoad nu-
43 merum requiſitum in illo inſtrumento † tunc verò cum ſit
ex numero, & de requiſitis in illo, ex iſtius probatione, in
ſuſpitionis crimen incidit inſtrumentum, eique teſti fides
adhibetur, vt dixit Iuriſconſult.in l. prima,§.finali,ff.quem-
admodum teſtamenta aperian. & ita intelligendam eſſe di-
ctam l.ſecundam,ff. eodem titulo, dixit Abbas in dicto ca-
pitulo cum Ioannes. ſub numero decimoquarto, Inquit e-
nim ibidem, ſi neceſſarij teſtes ad hoc in inſtrumento exi-
guntur, vt illud per eos probari poſſit,meritò igitur vno ex
illis deficiente,infirmabitur inſtrumentum.

Quòd ſi teſtis ille vltra neceſſarios in inſtrumento requi-
ſitos abundet: tunc ex iſtius atteſtatione contra inſtrumen-
44 tum ipſum non labefactabitur † plena namque probatio,
quæ proficiſcitur ex inſtrumento, vnius teſtis probationem
diruit, argumento,c. licet ex quadam.extra de teſtib. & hoc
voluit Lanfranc. de Orian. in ſua praxi. cap. 9. de inſtru-
men. productio. numero 37. quo in loco teſtes adducit
huius Ioannes Cald. & Ioannes de Imol. qui prius idem di-
xerunt in d.capit.cum Ioannes. quemadmodum & eoſdem
refert, & ſequitur Abb.in eodem capitu.ſub num. 14. & ibi-
dem Felyn. numero 48.

Si verò contingat plures eſſe teſtes, qui inſtrumentum
45 oppugnent † in quo ſint ſcripti,tunc,aut ſe non adfuiſſe cō-
tractui aiunt, & tunc ſi ſint vltra numerum requiſitum,nul-
lum præiudicium inſtrumento afferunt, quòd ſi ſint ex nu-
mero neceſſario inſtrumenti; tunc quamuis ſolum duo eſ-
ſent, inſtrumentum tamen reijcitur: nam ſi & hoc caſu vnus
46 tantum neceſſarius teſtis præiudicat † vt ſupra dixi in inſtru-
mento de duobus,quid erit dicendum. Et nihil ex eo pro-
bari dixit Innoc.in d.capitu.cum Ioannes.numero 3.adducit
capit.tam litteris. extr. de teſtib. & capitu.3.extra de probat.
etenim cùm hæc probatio per duos teſtes perfecta, atq; le-
47 gitima ſit † cum in ore duorum, vel trium ſtet omne verbũ,
nulli mirum eſſe debet, ſi per iſtos duos teſtes inſtrumen-
tum infirmetur: vt ait Lanfranc.de Orian. vbi ſupra, ſub di-
cto nume. 37. verſiculo aut ſunt plures. Et quamuis quilibet
huiuſmodi teſtium ex ſe atteſtaretur, & negaret contractui
non præſto fuiſſe, non tamen eſſe teſtes ſingulares in dictis
ſuis admonuit Barto. in dicta l. prima, §. fin. ff. quemadmod.
teſtamen.aper.cuius traditionē refert,& ſequitur Lanfranc.
de Orian. in dicto capitulo nono, de inſtrum. product. ſub
numero 37.quod multis rationibus ibidem per eundem ad-
ductis confirmat. Aliam ſequutus eſt ſententiam Innocen.
in dicto capitulo cum Ioannes. ſub numero tertio,quem vi-
deas: ſed priorem opinionem ab omnibus fere eſſe rece-
ptam teſtatus eſt Socin.in conſilio 28.columna ſecunda,cir-
ca finem,verſic.ſed ad hoc clarè.libro tertio, vt refert, & ſe-
quitur Crauet.in dicto conſilio 56.num.17.

Illud verò,quod de duobus teſtibus diximus,extendas et-
48 iam habere locum † quando per plurimos, veluti centum
teſtes,ea quæ in inſtrumento continentur, approbarentur,
etenim nihilominus illi duo teſtes inſtrumētum atteſtatio-
ne ſua oppugnantes,illud crimine falſi vitiant. Nec id iccir-
co dicitur,quòd per teſtes contractus in inſtrum.celebratus
non probetur: verùm quia falſa dixiſſe in eo deprehenditur,
quòd teſtem interfuiſſe in ipſo inſtrum. qui reuera non ad-
fuit,conſcriptum fuerit, ita loquitur Innocen.in dicto capi-
tu.cum Ioannes. nume. tertio, & quinto,allegat nonam di-
ſtinct.capitu.ſi ad ſacras.tertia quæſtio. nona,capitulo pura.
& capitul.quanto. extra de his, quæ fiunt à prælato.

Verùm iſtud locum ſibi non vendicat, ſi alij teſtes in in-
ſtrum.ſcripti,vel alij etiam extra inſtrumen.probarent ipſos
interfuiſſe celebrationi contractus,vel tempore inſtrumen-
49 ti conſcripti † tunc enim maiorem vim habebit inſtrumen-
tum, niſi per probationes meridiana luce clariores proba-
rent,ſe tempore contractus & inſtrum.abfuiſſe: vt Innocen.
vbi ſupra dicto numero quinto, adducit l. optimam C. de
contrahen.ſtipulatione, hoc idem aſſeruit Lanfran. de Ori-
an.vbi ſupra dicto verſi. aut ſunt plures.

Sed hanc limitationem reſtringas, vt in contingentia fa-
cti,in qua conſuluit Bald. in conſ. 228. In quodam inſtrum.
volu.2.quem ad verbum refert Crauet.conſi.56.nu.16.

Quid verò dicendum eſt, ſi centum illi teſtes, quos iam
50 retulimus,obmuteſcerent † vel non ſupereſſent? Tunc non
ſolum ſi plures negarent, ſed etiam vnus, ſe contractui, vel
inſtrumento interfuiſſe, fidem inſtrumenti corruere aſſerē-
dum eſt.per l.1. §. vltimo, ff. quemad.teſtam. aper. nam cum
nullam fidem iſtiuſmodi inſtrumentum habeat, niſi ex offi-
cio notarij,teſtes enim tacēt,vel iam mortui ſunt,vt præſup-
poſuimus, meritò per teſtis impugnationem inſtrument.
51 fit ſuſpectum † niſi per collationem ſubſcriptorum teſtium,

vel

vel contrahentium adiuuaretur inſtrumen. iuxta authen.de
fid.inſtrument.§. ſi verò moriatur.& §. quòd ſi tabellio. ſe-
cundùm Innocen. dicto. cap. cum Ioannes. dicto nume.5.
vbi illud etiam addit, in his, qui negant,ſe interfuiſſe, opti-
mam indagationem faciendam eſſe.l.vbi. C.de falſis.l. iube-
mus. C. de probatio. nec id omittens, iudicem illud vnum
52 ſpectare debere; † vt inſtrumentum vim ſuam obtineat,nec
pereat.cap.abbate.de verbor.ſignifica.& Innocen. ſequitur
Abb.in dicto capitu.cum Ioannes.ſub. num.14.

Cæterùm illud quod ſupra attigimus, ſine declaratione
non eſt prætereundum,dum dicebamus, ſi contra per alios
teſtes iſtiuſmodi, qui ſe abfuiſſe atteſtantur, vel vera non eſ-
ſe aiunt,quæ continentur in inſtrumento,immo fuiſſe præ-
ſentes,vel vera eſſe in inſtrum. conſcripta, probatum fuerit,
tunc inſtrumentum ſtare. Iſtud (inquam) eſt declarandum
habere locum,dummodo iſti teſtes, qui eos fuiſſe præſentes
deponunt,vel in inſtrumento contenta vera eſſe teſtifican-
53 tur † ſint tot teſtes,qui in illo contractu,vel in illo actu, vel
in illa depoſitione requiruntur, vt in codicillis quinque te-
ſtes requiruntur, cum ſi duo ex iſtis quinque ſubſcriptis op-
pugnant codicillos, tres verò reliqui pro codicillis depo-
nant, tunc inſtrumentum corruet; quia non reperiuntur,
niſi tres teſtes in codicillis, qui non ſunt ſatis, niſi quinque
ſint, ideo neceſſe eſſet: vt quinque pro codicillis depone-
rent, & ita intelligendum eſt de ſingulis actibus, & diſpoſi-
tionibus: ſic Bartol. docuit in dicta l. prima, §. primo, ff.
quemadmodum teſtamenta aperiantur, & Innocent. in di-
cto capitulo cum Ioannes, numero quarto, & ibidem Ioan-
nes Calder. & Ioan. de Imol. & Felyn. & Lanfranc. de Ori-
an. in dicta ſua praxi dicto capitulo nono, de inſtrumen.
* product. ſub dicto numero 38. ſed hæc opinio * communi
omnium eſt reiecta conſenſu: nam, vt ſupra dicebamus,
54 quodlibet inſtrumentum publicum † reprobatur per duos,
vel tres ad plus teſtes, niſi iſtiuſmodi inſtrumentum per ali-
os viua voce deponentes adiuuetur,quod & paulò infra no-
tabimus.

Hæc ea ſunt,quæ nobis in mentem venerunt pro primæ
concluſionis explicatione, hoc eſt de teſtib. inſtrumentum
oppugnantibus in ipſo deſcriptis.Illæ verò diſtinctiones hu-
iuſmodi teſtium in inſtrumento deſcriptorum, quæ à nobis
* ſupra fuere relatæ* communi omniũ iuris interpretum opi-
nione fulciuntur,ſicut teſtatus eſt Abb.in d. capi.cum Ioan-
* nes,ſub dicto num.14.ibi.Sed communiter,& de hac* com-
muni ſententia idem ſubſcripſit Lanfranc. vbi ſupra. in di-
cto capitulo nono,numero 37.

Si cui verò erit in animo plura noſtris inquirere, huic
55 ſuppeditabo plurimos iuris interpretes † vt id commode
poſſit exequi. Etenim de hac concluſione quando teſtes in
inſtrumento deſcripti oppugnant ipſum inſtrumentum, vi-
dendus erit Bart. Bal. & Angel. in dicta l. 1. §. ſi quis neget.
ff. quemad. teſtam. aper. de quo etiam latè per Ioan. de I-
mol. & per Bald. in l. in exercendis. C. de fid.inſtrum. & in
l. 2. C. de bon. poſſeſſ. ſecund. tabul. & Petr. de Anchara.
conſilio 73. incipiente, viſa limitatione commiſſi, & in con-
ſilio 265. incipiente, in primo dubio. & vide Angel. in §. ſi
quis igitur, in authen. de inſtrumen. cautel. Bal. in conſilio
55. volumine 3. Alexand. conſilio 27. volumi. 2. Roman. in
rubr. de arbitr. in 15. quæſtio. Bald. in l. 1. C. de ſentent. quæ
ſine cer. quant. & in terminis de hac quæſtione inſpicias
Speculat. in titu. de inſtrumen. edit. §. inſtrumentum. colum.
5. verſicu. item quòd teſtis inſcriptus. Barth. Socin. in conſi-
lio 93. incipiente. præſtant, in verſicu. præterea, circa fin. vo-
lum. 2. & Alexan. conſilio 147. in fin. volum. 2. Gulielm. de
Cun. in dicta l. in exercendis. & ibi in addit. ad eundem, & ad
Bartol. nume. 5. verſic. reddatur falſum. C. de fide inſtru-
men. & per Bart. in authen. de inſtrum. cautel. & fid. §. ſi ve-
rò. nume. 1. verſic. quot teſtes. & ibi in addit. ad eun. & idem
in l. optimam. cum ibi additi. verſicu. quærit aliàs. C. de
commit. ſtipulat. & videas Ange. in conſi. 159. Raphael Co-
menſ. conſil. 125. Franciſ. Aret. conſi. 98.

Sed in ea re Iaſ. inique egit ſecundum Crauettam. Ille e-
56 tenim voluit in conſil. 13. col. pen. poſt medium lib. 3. † hu-
iuſmodi teſtes inſtrumentarios debere eſſe omni exceptio-
ne maiores ad hoc, vt reijciant inſtrumentum, in quo fuere
ſubſcripti, Crauetta verò reijciendam eſſe eius doctrinam
cenſet in conſilio 56. numero 10. conſulens non eſſe neceſ-
ſarium, vt ſint omni exceptione maiores, & rectè quidem
mea ſententia optima atque firmiſſima ratione impugna-
tur: inquit enim Crauetta: Teſtes inſtrumentarij eſſe poſ-
57 ſunt etiam inhabiles † tanquam à contrahentibus approba-
ti, doctrina eſt gloſſ. in §. & licèt. in verb. ſupplicijs, auth. de
teſtib. cum multis alijs huic ſimilibus, quæ idem Iaſ. notat
in l. 1. colum. 3. ff. de fer. & in l. 1. §. fin. colum. 4. ff. de verbo.
obligat. & in l. 1. colum. 6. C. de teſtamen. Socin. conſil. 17.
circa fin. lib. 1. Iccirco non eſt abſurdum, ſi teſtes etiam in-
habiles inſtrumentum deſtruere poſſint: vt contrariorum
eadem ſit diſciplina. l. 1. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. & l.
58 & ſi contra. ff. de vulg. & pupill. † & vt idem operetur op-
poſitum in oppoſito, quod propoſitum in propoſito. l. fin.
ff. de leg. 3.

Illud tamen Crauet. pronunciatum ita eſt intelligendum,
vt tunc procedat, quando plures teſtes inſtrumentarij con-
tra inſtrum. deponunt, ſecus verò ſi tantum vnus: tunc enim
59 exigitur in hoc vno teſte † vt ſit omni exceptione maior. vt
reſpondit Bald. in conſil. 166. incipiente. Proponitur quòd
ex quodam. colum. 2. verſi. in contrarium. lib. 2. quem ad hoc
adducit Crauet. in d. conſilio 16. nume. 10.

Offert ſe nobis altera examinanda quæſtio, non ab hac
longè remota, hoc eſt, quid dicendum ſit, quando teſtes in
inſtrumento non ſunt deſcripti, ſed extra inſtrumentum in-
ſtrumento reſiſtunt. Pro cuius dilucidatione ante omnia
illud eſt præmittendum, iuris interpretes alios alia in hac
quæſtione ſenſiſſe. horum opiniones refert Innocent. & la-
tius Abb. in dicto capitulo cum Ioannes. de fide inſtrumen-
to. Verumtamen idem Innocent. illam ſequutus eſt ſen-
tentiam, quantumcunq; publicè ſit inſtrumentum confe-
60 ctum & quantumcunque teſtes habeat deſcriptos † illi ta-
men derogari ſemper per duos, vel tres ad plus teſtes: ſi de-
ponant contractum, de quo loquitur inſtrumentum, non
fuiſſe celebratum illo tempore, illo loco, & inter illos, de
quibus verba facit: vt quia contrahentes ſiue alter eorum,
tanta locorum longinquitate erant diſiuncti, vt fieri nullo
modo potuerit, ipſos contrahentes tunc ibidem fuiſſe, vel
contraxiſſe, per. l. optimam C. de contrahen. & commit-
ten. ſtipulatione, ex capi. & tenore. de teſtibus, cuius Inno-
* cen. opinionem, vti* communem ſequuntur cæteri ſcri-
bentes, ex quorum numero fuit Ioan. Andr. qui multis illam
rationibus fulcit in dicto cap. cum Ioannes. idem etiam ſen-
ſit Oldrad. in conſilio 75. & Bald. in conſilio 447. ad euiden-
* tiam præmittendum eſt. libro quinto, & hanc eſſe* com-
munem opinionem teſtatus eſt etiam Lanfranc. de Orian.
in dicta ſua praxi, capitu. nono, de inſtrum. product. num. 39.
Cynus, & Salicet. in l. in exercendis. C. de fide inſtrum. latè
Imol. in l. prima, §. ſi quis neget. ff. quemadmo. teſtamen-
ta aperian. Bartol. in l. hæredes palam. ff. de teſtamen. Hoc
61 etiam, † quòd duo teſtes, ſiue inſtrumentarij, ſiue non in-
ſtrumentarij ipſi inſtrumento reſiſtentes, illud labefactare,
& irritum reddere poſſint, voluit Grauat. in addit. ad Veſtr.
in ſua praxi, capitu. primo, libro 6. numero 23. ex quibus ad-
* ductis ibi per eum ſatis liquet, hanc eſſe veram, &* commu-
nem ſententiam. Huius opinionis illa ratio reddi poteſt, de
qua paulò ante meminimus: quia iſtiuſmodi inſtrumentum
62 robur, & vim conſequitur ex tabellionis auctoritate † cui
duorum teſtium dicta, iure, ac meritò ſunt præferenda, vt
ait Innocent. in dicto capitulo cum Ioannes. extra de fi-
de inſtrumentorum, numero 17. & ibi Felynus, ſub nume-
ro 35.

Nonnulli tamen in ea opinione fuere, vt exiſtimarent in
hac re iudicis arbitrio ſtandum eſſe, vt teſtium natura di-
ligenter examinata, quibus maior fides ſit adhibenda, di-
63 iudicet. Etenim ſi notarius bene audiet, † & nullæ in
inſtrumento inſint raſuræ, neque ſuſpicio, & teſtes inſtru-

mentum

mentum oppugnantes viliſſimi ſint: tunc inſtrum. potius eſſe credendum, dicendum eſt. At rurſus, ſi tabellionis fides non admodum eſſet probata, vel inſtrumentum aliquam ſuſpicionem contineret, teſteſque eſſent omni exceptione maiores, crederem equidem per hanc probationem per te-
64 ſtes † inſtrumento tunc derogari. Huius opinionis fuit Nicolaus de Matarellis in ſuis diſputationibus, ſicut refert Abbas in dicto capitulo cum Ioannes. ſub numero decimotertio, verſiculo quinta fuit opinio. ibi pro hac opinione inquit facere dictum capitulum cum Ioannes. ibidem. Non tamen quodlibet inſtrumentum: & ipſe Abbas ſub dicto numero decimotertio, ibi, ego concordando, idem ſentit. hoc idem voluit Bal. in l. in exercendis. C. de fid. inſtrum. & Barto. in l. ſecunda, §. ſi dubitetur. ff. de iudicijs. & Card. in dicto ca. cum Ioan. etiam ſequitur, eiuſdem ſententiæ fuit Lanfranc. de Oria. in dicto cap. 9. nume. 39. nos quoq; huic opinioni nempe tanquam æquiori libenter ſubſcribimus, quamuis Ioan. Cald. in dicto cap. cum Ioannes. in ſua diſtinctione dicat, hac opinione non obſtante, priorem ſibi veriorem videri, ſicut refert Abb. ibidem ſub dicto nume. 13. verſic. item nonne ſigillum.

Si quis tamen priorem opinionem retinere vellet, illam non ſibi locum vendicare deberet intelligere, niſi per teſtes in inſtrumento inſcriptos, vel alios viua voce probetur verum eſſe, quod in inſtrumento continetur, vel alia ratione iſtiuſmodi inſtrumento per ipſos teſtes ſuccurratur, ſic Innocen. dixit in dicto cap. cum Ioannes. num. 7. vt authen. de fid. inſtrumen. §. ſi tamen quiſque. & §. ſi verò moriatur. Huius opinionem ſequutus eſt Ioan. And. in eod. cap. cum Io-
65 annes. ſed eſt animaduertendum † maiores eſſe debere numero teſtes qui inſtrumentum oppugnant, quàm qui pro inſtrumento viua voce deponunt, propter auctoritatem inſtrumenti, & teſtium viua voce pro inſtrumento deponentium, vt ait Abb. in d. c. cum Ioannes. ſub dicto num. 13. in verſi. ſexta fuit opinio. Idemq; ſenſit Lanfran. de Oria. in dicto c. 9. vbi ſupra dicto nume. 39.

Hanc tamen limitationẽ declares tunc veram eſſe, quando teſtes in inſtrumento deſcripti interrogantur, ſicq; viua voce deponunt pro inſtrumento, aliter vero dicendum eſ-
66 ſet, ſi eſſent defuncti. † nam & ſi mortuus teſtis pro inſtrum. ſtare præſumatur: iſta tamen præſumptio legitimæ probationi cedit per illos teſtes, viua voce contra illud inſtrumentum deponentes: vt ſatis liquet ex adductis ad hoc iuribus per Crauet. conſil. 56. ſub numero 15.

Amplianda eſt modò hæc concluſio, vt & ſi tantummo-
67 do teſtis vnus pro inſtrumento deponeret † hic tamen ſolus duobus contra illud deponentibus præferatur; de hoc teſtis eſt Imo. in d. cap. cum Ioannes. Verum iſtud Imolæ pronunciatum declares iuxta Crauet. in dicto conſi. 56. ſub dicto num. 15. vbi pulcherrimè.

Superioribus tempeſtiuè ſubditur, requiſitum illud, hoc eſt, iſtiuſmodi teſtes debere eſſe omni exceptione maiores,
68 quiq; apud omnes optimè ſentiant † non enim ſolum ſatis eſt, vt ſint idonei: vt per Cald. Abb. Imol. & alios in ſæpiſſimè allegato cap. cum Ioannes. adducentes ad hoc l. optimã. C. de contrahen. ſtipulatio. quos referens ſequitur Felin. in eod. cap. cum Ioannes. num. 44. cum multis alijs ibi per eundem adductis. Hoc idem placuit Bartholo. Socin. in conſilio 274. incipien. in cauſa dominæ Conſæ. verſicu. poſtremò dico circa princip. idem voluit Barto. in l. 1. §. ſi quis neget. ff. quemad. teſtam. aper. colum. fin. & Bald. in dicta l. in exercendis. C. de fide inſtrumento. idem Bald. in conſilio 27. circa finem, libro 1. Ioann. Ana. inter conſil. Paul. Caſtren. conſilio 261. colum. 5. volum. 4. Iaſ. conſilio 124. colum. 3. poſt med. libro 1. & in conſilio 253. colum 6. verſic. 12. lib. 2. hoc idem ſequutus eſt Lanfranc. de Orian. in ſua praxi, cap. 9. de inſtrument. product. ſub numero 39. & præcipuè hoc requiſitum exigitur in teſtibus in inſtrumento non deſcriptis eidem inſtrumento repugnantibus; non autem in teſtibus inſtrumentarijs, vt & ſupra diximus, & huius rationem ibi retulimus; & ſigillatim de hac differentia declarauit Curt. Sen. conſilio 56. columna 2. in fin. & duabus cõlum. ſequent. adducit Bartol. in dicto §. ſi quis neget. colum. fina. idem tenuit Corn. conſilio 232. colum. 3. verſiculo. nec etiam obſtat, quod teſtes. libro 1. & ita etiam declarat, & pulchrè confirmat Crauetta conſilio 56. numero 9. & 10. & omnino videas illum ibidem numemero 11. verſiculo ſecundo, vbi rationem affert, cur quando teſtes non deſcripti in inſtrumento idem oppugnant, requiritur, vt ſint omni exceptione maiores, ſecus verò ſit in inſtrumentarijs teſtibus, tu illum videas. nimis enim longum eſſet, ſi omnia doctorum dicta hic tranſcribere vellem.

Sed id, quod diximus, teſtes iſtiuſmodi debere eſſe idoneos, & omni exceptione maiores, abſque explicatione non eſt prætereundum, etenim hoc requiſitum non ſolùm in ipſis teſtibus exigitur, verumetiam in ipſorum dictis: vt reſpondit Ioann. Anan. in conſilio 97. colum. 2. quem referens ſequitur Crauet. dicto conſilio 16. numero tertio, &
69 hoc adeo eſt neceſſarium † vt ſi aliqua ex parte deficiat, ipſos teſtes vitiare ſoleat, ſecundùm Bald. & Salicet. in dicta l. in exercendis. C. de fide inſtrumento. quos recenſet, & ſequitur Felin. in dicto capitulo cum Ioannes. numero 44. non enim dicitur omni exceptione maior ille, vt dicere conſueuit Bald. in dicta l. optimam. cui etiam minima, et-
70 iam debilis, atque penè nullius momenti † exceptio poſſit opponi. Et dixit etiam Marian. conſilio 86. numero 13. libro 2. & in conſilio 12. numero 8. eod. volum. & ibi al-
* legat gloſſ. vulgat. & * communiter approbatam in §. item
* verborum, ſuper verb. idoneos. Inſtitut. de inutil. ſtipulatio. & ibi eſt teſtatus hanc eſſe * communem opinionem, reſponditque contrarijs, & tandem reſidet in hanc ſententiam, idem voluit Iaſ. conſilio 153. Redemptoris Crucifixi. verſicu. 11. facit. lib. 2. tamen in hoc plurimum iudicis arbitrium verſabitur. ſecundùm Abb. in dicto cap. cum Ioannes. ſicut ibidem refert Felin. d. numero 44.

Huic requiſito & illud eſt annectendum: vt iſtiuſmodi teſtes non inſtrumentarij contra inſtrumentum deponentes,
71 eorum, quæ dixerint, etiam non rogati † cauſam, atque rationem afferant, alioquin inſtrumentum non reijcient, etiam ſi ſuper ijs deponerent, de quibus nulla ratio eſſet reddenda, ſic eſt placitum Alexan. conſilio 53. colum. 1. lib. 2. cui adhæſit Felin. in dicto capitu. cum Ioannes. num. 42. adducens Bald. in l. presbyteri. la. 1. in vlt. colum. C. de epiſc. & cleric. cum multis alijs ibidem adductis. Verum idem Felin. in eodem loco iſtud limitat non procedere, quando reprobaretur ſcriptura authentica, non tamen publica, per tex. in capitu. tertio loco. ext. de proba. per diligentem examinationem dicti ca. & ibi per eundem relatam.

Huic non intempeſtiuè ſubijciemus, & illud requiſitum neceſſe eſſe ad hoc: vt teſtes inſtrumentum in aliquibus re-
72 bus labefactent † vt ſuper toto eius tenore ipſi deponant: vt optime reſpondit Aym. Crauet. in conſi. 75. nume. 26. Bald. adducit in conſi. 22. punctus quæſtionis vertentis. colum. 7. lib. 4. Alex. conſi. 33. colum. fin. verſi. & etiam tertius teſtis. lib. 3. per text. cum glo. in l. Lucius. ff. de infam. etenim ſi de toto tenore non memoria tenent, ſic vero ſimile eſſe videtur, vt de eo quod in controuerſiam vocauerunt, fuerint obliti, vt aliæ inſtrumenti partes è memoria ipſis ſunt elapſæ: ſicut ait ibidem Crauet. & hæc hactenus.

Nunc reliquum eſt, vt ea quæ diximus melius explicentur diligenter, & accurate, quæ ſubijciam, examinare, hoc eſt,

Primò, quid ſit inſtrumentum publicum.

Secundò, quæ priuata dicatur ſcriptura.

Tertiò, quæ requirantur in inſtrumento publico.

Quartò, quæ contineantur ſub appellatione inſtrum.

Et vt, quod ſum pollicitus, præſtem, inſtrumentum publi-
37 cum † ſiue publica ſcriptura, vel authentica, ſecundùm Innocent. in c. 1. de fid. inſtrum. in vniuerſum dicitur illa, cui creditur ſine adminiculo de iure, vel ſpeciali cõſuetudine: vt c. cum dilectus. de fid. inſtrum. Nec ſine ratione in definitione fuit

ne fuit illud poſitum, ſine adminiculo, nullo namq; indiget inſtrumentum adminiculo viuæ vocis alicuius notarij, qui forte deceſſit, vel teſtium, qui & ipſi inter viuos commorari deſiere. tabellione namque & teſtibus mortuis illa ſcriptura
74 optimam † atq; plenam fidem facit, nec eſt neceſſe, vt qui inſtrumento fuerint deſcripti teſtes, ſi non extent, producantur, & deponant, quod idem de tabellione mortuo dicendum eſt, etenim, vt & modò dicebamus ſine his plenam fidem facit, & hæc publica nominatur ſcriptura: vt c. 2. de fid. inſtrum. & iuxta Accurſ. in l. 2. in princip. ff. quemad. teſtam. aper.

Originale verò inſtrumentum propriè dicitur prima no-
75 tarij ſcriptura, hoc eſt, vt noſtri loquuntur † matrix, vel protocollum, vel imbreuiatura, ſed ſi impropriè loquamur, originale inſtrumentum eſt omnis ſcriptura, quam notarius extrahit rogatus de proprijs protocollis, faciẽs fidem, vt notat Bal. in l. publicati. num. 9. C. de teſtam. quem refert, & ſequitur Lanfran. de Orian. vbi ſupra, nu. 19.

Verùm ad illud, quod de notario modò diximus, diligenter inſpicias: etenim ſi qui confecit inſtrumentum notari-
76 um fuiſſe negetur † id conſtare neceſſe eſt, vt per Innoc. vbi ſupra dicto ca. 1. nume. 2. quod quo pacto poſſit probari diximus in reg. notarius. At ſi viuat adhuc notarius, vocandus erit ad teſtandum, ſcripſerit nec ne illud inſtrumentũ, nec, quod dixerit, ab eo erit recedendum l. ſi quis. & ita Lanfran. de Oria. dixit in ſua praxi cap. 9. de inſtrum. product. nume. 14.

Vnde non eſt omittendum, inſtrumenta per tabellionem
77 confecta † & in iudicio acta publica ſolere appellari inſtrumenta, & plenam fidem facere, ſecundùm Innoc. in dicto ca. 1. vbi ſupra, quem refert Lanfranc. de Oria. vbi ſupra dicto nume. 14.

Huc accedit ſecundùm eundem Lanfranc. de Orian. ibidem, quamlibet ſcripturam confectam per quemuis priuatum hominem ſua manu in actis coram iudice publicam cẽ-
78 ſeri ſcripturam † & plenam fidem facere, quamuis etiam nulli adſint teſtes: vt de hoc facti ſpecies eſt ſingularis in l. ne in arbitris. C. de arbitr. in princ. de hac re plenius differens videndus erit Speculat. in tit. de inſtrum. editione. §. nunc dicendum reſtat, ſub nume. 1.

Quod attinet ad ſecundum, hoc eſt, quæ priuata dicatur ſcriptura iuxta ſententiam Innoc. in dicto cap. 1. de fid. inſtrum. dicendum eſt, illam eſſe, quæ fit à non publicis perſonis, † & non habet per ſe auctoritatem, niſi aduerſarius id
79 confiteatur, vel niſi per collationem, & comparationem alterius ſcripturæ ſubſcriptionis, eiuſdemq; aduerſarij, & teſtium, qui ſubſcripſerunt, probetur contrarium, ita loquutus eſt in eodem loco idem Innoc. ad hoc probandum adducit l. inſtrumenta. C. de probatio. ad id adeas Spec. in dicto tit. de inſtru. edit. § nunc videndum reſtat. nume. 4.

80 Ad tertium explicandum me confero, † quæ requirantur ad inſtrumentum publicum, in quo quidem multa requiri aſſerendum eſt. Ante omnia namq; diuini nominis inuocatio exigitur: vt in nomine Domini, vel in Chriſti nomine Amen, hæc enim verba ſunt de inſtrumenti inſita natura: vt per Bal. in l. 1. C. de nouo codice compo. quem refert Lanfranc. de Oria. in ſua praxi, vbi ſupra ſub nume. 17.
81 iſtius tamen ſolemnitatis omiſſio tanquam leuis † non in-
* fringeret, nec vitiaret inſtrumentum, omnium eſſe * communem opinionem teſtatus eſt Viu. in ſuis communibus opinion. in verb. inſtrumentum, ex ſententia Dec. in c. ſi ſcripturam. de fid. inſtrum. & Couaruu. in ſua pract. quæſt. cap. 20. nume. 1.

82 Præterea requiritur † annus Domini noſtri Ieſu Chriſti: vt per glo. in verb. auctore. auth. vt præpon. nomen Imper. ſicq; tempus requiri videmus. Teſtes verò de tempore rogati illudq; è memoria elapſum fuiſſe dixerint, † an probent,
83 docuit Bar. in l. item Labeo. ff. de aq. pluu. arcen. & ibi Apoſtill. illud etiam non omiſerim, quòd ſi in principio libri notarij annus Domini, hoc eſt in primo inſtrumento protocollato tantùm fuerit inſcriptus, in cæteris verò ſit omiſſus,
84 eundem in omnibus alijs ſubſequentibus † intelligi repetitum comprobauit Lanfranc. de Orian. in ſua praxi, cap. 9. de inſtrum. productione, nu. 46. iſtud latius fuere proſequuti docto. in l. ſi quis ex argentarijs. § ſi initium. ff. de edendo. & Felin. & cæteri in c. 1. de fid. inſtrum. verumtamen ſi quis illud requiſitum diei inſcriptionis omiſerit in inſtrumento à protocollo extracto, & à notario parti tradito, ipſum inſtru-
85 mentum non vitiabitur. † quinimò ratum, firmumque manet, ſi in protocollo contineatur dies: cenſetur enim illa repetita in inſtrumento extracto: vt tradidere Bart. cæterique iuris interpretes in l. fin. C. de iur. deliber. quam opinionem
* * communi omnium conſenſu eſſe receptam ſcripſit Dec. in c. ſi ſcripturam. de fid. inſtrumen. quem refert, & ſequitur Viu. in ſuis communibus opinionibus in verb. inſtrumentum.

86 Iſtis eſt annectendum tertium requiſitum, vt in eo † currens indictio apponatur: vt idem tradidit Accurſ. in dicto tit. vt præpon. nom. Impera. in verb. indictionis, & idem in l. generali. in verb. ſeruituti. C. de tabularijs, lib. 10. hoc etiam habetur per Felin. in c. inter dilectos. in verb. indictionis, de fid. inſtrumen. ſi quis verò ſcire deſideret, an indictio appo-
87 ſita in primo notarij protocollo † in ſequentibus repetita ſit iudicandum, id à Bart. haurire poterit in dicta l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium. ff. de edendo.

Huic eſt illud proximum, vt nomen Imperatoris in locis
88 qui eius Imperio ſubditi ſint, & ſummi Pontificis † in Eccleſiæ terris collocetur: vt d. authen. vt præpon. nom. Imperato. & Lanfranc. de Orian. in dicta ſua praxi, vbi ſupra, nume.
* 16. Abb. in c. 1. de fid. inſtrumen. quo in loco * omnes Doctores vno ore id aſſerunt.

89 Hoc ſequitur, vt in ipſo inſtrumento teſtes ſint † inſcripti: vt patet ex multis per Aym. Crauet. allatis in conſi. 216. num. 2.

Sexto loco locus neceſſariò eſt deſcribendus, in quo iſtiuſmodi inſtrumentum fuerit celebratum. quod non ſolum de loco in genere ſumpto intelligas, vt actum Romæ, ſed et-
90 iam de ſingulati loco; vt in domo iſtius, † vel illius, alioquin eius omiſſio inſtrumentum labefactare poterit, vt præcepit idem Accurſ. in d. l. generali. Bal. & Cyn. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. ſtipula. & Angel. in dicta authen. vt præpon. nom. Imperato. Ruin. in conſi. 154. nume. 4. & 10.
* volum. 3. Boer. deciſ. 32. num. 37. & * communem dicunt recentiores in l. lecta. ff. ſi cert. peta. non eſt tamen neceſſarium, vt locus loci particularis exprimatur, vt ſi dicatur in
91 domo Titij † non oportet addere in iſtiuſmodi cubiculo ei-
* uſdem domus: vt tenet Bart. & alij * communiter in l. de pupillo. §. qui nunciat. ff. de nou. ope. nun. & ita conſuluit Ruin. d. conſi. 154. nu. 10.

Iſti requiſito ſeptimum ſubijciemus, id erit, notarij ſubſcriptio, vt reſpondit Crauet. in dicto conſi. 216. num. 2. adducit notata in rubric. ext. de fid. inſtrumen. & Angel. in conſi. 220. incipien. ad hoc vt ſcriptura, & Alex. in conſi. 153. lib. 2. & in conſi. 14. lib. 6.

92 Addam, & octauum, & vltimum: vt notarij † ſignum apponatur: vt notatur in c. 1. & in c. cum P. tabellio. de fid. inſtrumen. ſic etiam Bart. notat in proœm. ffum. idem ſenſit Angel. in authen. de tabell. quod etiam placuit Crauet. dicto conſi. 216. vbi adducit Angel. in dicto conſi. 220. Bald. conſi. 476. lib. 1. in fin. Guid. Pap. quæſtio. 661. circa fin. Dec. conſi. 97. colum. 1. Corn. conſ. 226. lib. 3. cum alijs adductis per Crauet. vbi ſupra, num. 3. quo in loco & illud addidit inquiens, & licet aliquæ ex dictis ſolemnitatibus de iure non videantur neceſſariæ, maximè in abbreuiatura notarij, modo aliàs non habeat vitium. Cin. in l. contractus. C. de fid. inſtrumen. & multis alijs ibi per eum allatis, tamen conſueuerunt tales ſolemnitates adhiberi. Nam ait Crauetta
93 † omiſſio ſolemnitatis de conſuetudine requiſitæ ita vitiat inſtrumentum, ſicut omiſſio ſolemnitatis iuris. idem etiam colligitur ex doctrina eiuſdem Accurſ. in dicta auth. vt præpon. nom. Impera. in verb. auctore. & hanc doctrinam Accurſ. pro memorabili refert, & ſequitur Alex. dicto conſil. 166. colum.

166.colum. penul. lib. 6. & in conſi. 37. colum. 4. poſt med.
lib. 3. cum alijs adductis per Grauet. dicto conſi.216.num.4.
94 & ibidem num. 5. voluit † vt & abbreuiatura notarij debeat
habere omnes ſolennitates requiſitas,ad inſtrumentum pu-
blicum, alioquin ex ea inſtrumentum ſumi non poterit, vt
ex multis per eum ibi allatis, dum ad illos, qui contra ſenti-
unt, reſpondet.

Non defuerunt etiam ſcribentes, qui pronunciarunt,
95 hanc ſigni omiſſionem non fore neceſſariam † neq; inſtru-
mentum vitiare: vt præſertim dixit Alex. in rubric.de nou.
* oper.nuncia.num. 14. vbi eſt etiam teſtatus hanc* commu-
ni calculo ſententiam eſſe receptam.

* Verior tamen, &* communior eſt prior opinio: vt per
Doctor.in l.contractus.C.de fide inſtrum.& in l.1.C.qui ad-
mitti,quam citat Boer. deciſ. 36. nume.8.ſicut refert Viuius
in ſuis communibus opinionibus in verb.inſtrumen. quòd
amplia,vt ibi per eum. Quid verò dicendum ſit,ſi in proto-
colli initio ſignum ſuum notarius appoſuerit, nec in alijs e-
iuſdem imbreuiaturis illud poſuerit,an iſtiuſmodi valeat im
breuiatura, & † nunquid idem tabellionis ſignum cenſea-
96 tur repetitum, de hoc videndus erit Bart.id affirmans in di-
cta l.ſi quis ex argentarijs.§.ſi initium. ff. de edendo.

Si quis plura his requirat,adeat Speculat.pulcherrimè de
his diſſerentem in tit.de inſtrum. editione. §. breuiter com-
memorauimus.

Ex illis igitur quæ ſuprà attulimus,illa poteſt elici conclu-
97 ſio. Debere ea omnia apponi † quæ in inſtrumento pro eius
ſolemnitate poni conſueuere, alioquin infirmabitur inſtru-
mentum: vt colligitur ex allatis à Lanfranc. de Orian. in di-
cto cap.9.de inſtrum.productio.in ſua praxi,num. 16. & iux-
ta dictã glo.in verb.auctore,auth.vt præpon.nom. Imperat.

Sed in hoc animaduertas, nam ſi in inſtrum. aliquid præ-
98 teritum fuerit;idipſum per notariũ poterit adiungi † etiam
poſtquã fuerit confectum, dummodo probetur ita fuiſſe co
gitatũ tempore contractus:vt per Alb.conſi. 10.num.15.

An verò in priuata ſcriptura dies,& locus cęteraq; requi-
ſita exigantur,id optimè ſupra prolata inſpicienti patebit.

Supereſt nunc explicandum quartum, hoc eſt, quæ ſub
appellatione inſtrumenti comprehendantur. Pro cuius de-
99 claratione ſciendum eſt † id nomen inſtrumen.tribus modis
capi poſſe, latiſſimè, latè, & ſtrictè, ſi latiſſimè inſtrumen-
tum accipiamus,dicitur id omne,vt ſubiecta materia poſtu-
lat, cui adijcitur. Ad cuius vim verbi reſpexit Vlpianus. I. C.
in l. inſtrumenta fundi. ff.de fund. inſtruct. cum ita reſpon-
dit,inſtrumenta fundi ea eſſe quæ fructus quærendi,cogen-
100 di † conſeruandi gratia parata ſunt. Vnde domitos boues
inſtrumenta fundi eſſe cauit idem I.C.in dicta l.inſtrumenta
fundi.& Bald.in l.2.ff.de verbo.ſignificatio. Aret. conſi.160.
longa eſt.colum.13.in 7.dubitatione,& ſic de cæteris huic ſi-
milibus,vt de inſtrumento domus,de inſtrumento piſtoris,
& piſcatoris,de inſtrumento medici & iſtiuſmodi,de quibus
videas Dec.in rub.ext.de fid.inſtrument.

101 Sumitur ſecundo modo inſtrumentum pro omni eo †
quod cauſam in iudicio deductam poteſt inſtruere, quaſi di-
catur inſtrumentum,quia inſtruit: vt ext.de dol. & contum.
c.fin. & Specula. in tit.de inſtrum. editio. §.inſtrumentum,
Ex hac alluſione verbi iuris interpretes, vt Ioan. Andr. &
Bart.in rubr.de fid. inſtrumen.Abb.in eadem rub.ext.de fid.
inſtrumen.& Lanfranc.de Oria.in ſua praxi,in princip. ca.9.
102 de inſtrumen. product. vnanimes aſſerunt † ſub appellatio-
ne inſtrumenti contineri teſtes. etenim cum inſtrumentum
deſcendat ab eo, quod inſtruat cauſam,idque per teſtes æ-
què, ac per inſtrumentum commode fiat,igitur à re propo-
ſita non eſt alienum, vt ſub eiuſdem appellatione comple-
103 ctatur. Vis enim verbi † ſumitur ex eiuſdem verbi alluſione,
vt in l.ligni. ff. de verbo. ſignificat. huc ſpectat, quod habe-
tur in l. 2. §. appellata. ff. ſi cert. peta.& in l. 1. in princi. ff. de
aqua, & in l. 1. ff. de teſtib. & quod continetur alicuius ap-
104 pellatione † de propria ſignificatione dici, tradidit Bar. in l.
cui eorum.§.affinitatis.ff. de poſtulan. & quòd teſtes appel-
latione inſtrumenti propriè contineantur, contextus eſt in
c. peruenit il 1. ext. de teſtib. cogend. & in l. 1. ff. de fid.in-
ſtrumen.quæ iura ad hoc adducit Speculat.in dicto §.inſtru-
mentum. & Dec. in rub. ext.de fid. inſtrumen.hoc idem vo-
luit Bart. in l. notionem. §.inſtrumentum. ff. de verb. ſigni-
ficatio.

105 Hinc nonnulli ſumpta occaſione inferunt † ſi de inſtru-
mento in ſtatuto fiat mentio,an teſtes comprehendantur in
eo? Si paulò ante rationem allatam inſpiciamus, verè com-
prehendi videretur dicendum. Etenim dicebamus propriè
teſtes ſub appellatione inſtrumenti complecti, nihil ergo
obſtat, quin & aſſeramus ſub ſtatuti diſpoſitione de inſtru-
mento loquentis,& teſtes contineri. præſertim, cum ſtatu-
106 tum, eiuſq; verba † propria ſignificatione, non impropria
intelligantur: vt ex vulgata doctrina, tritiſq; legibus, eſt no-
tiſſimum: vt l.in conſtitutionibus.ff.ad municipalem.& in l.
proſpexit.ff.qui,& à quib. & in l. 1. §. ſi quis nauem. ff.de ex-
ercit.& in ca.ex litteris.de ſponſalib. & in l.3.§. hæc verba. ff.
* de negot.geſt. Verumtamen hac ratione non obſtante* cõ-
107 muni conſenſu iuris interpretes negant † in ſtatuto de in-
ſtrum.loquente complecti teſtes, & ratio eſt propter com-
munem loquendi vſum,ſecundùm quem differunt teſtes,&
inſtrum. vt Imol. in dicta rubr.ex. de fid. inſtrument. qui ita
ſentientem adducit Bart.in d.§.inſtrum.hoc idem recenſen-
tes ſequuti ſunt Dec. & Felin. in dicta rubr. extr. de fid. in-
ſtrumen.& iuxta Dec. ibidem.huc pertinet, quod dixit Car-
di.Zabarel.in clemen. 2.de vita,& hone.cleric.in 5. quæſt. li-
mitando textum.in l. veſtis.§.1. de aur.& argen.lega.& quod
not.Abb.in c. ſanè in fin. de for.cõpet.verum in ſtatutis cõ-
108 munis loquendi vſus † & non propria vis verbi inſpicitur,
præcipuè in hac re noſtra, in qua vis verbi vnum, vſus verò
loquendi aliud nobis aperit: cum enim id contingit, tunc
communis dicendi conſuetudo in ſtatuto eſt inſpicienda: vt
l. librorum.§. quod tamen. ff. de legat.2. & latè per Felin. in
c.per tuas. ext. de probat. vt ipſe refert in dicta rubr. ext. de
109 fid.inſtrumen. ſolet enim communis loquendi vſus † pro-
priæ verborum ſignificationi derogare, vt tradidit Lanfran.
de Orian.in dicta ſua praxi, dicto cap. 9. de inſtrumen. pro-
ductio.num. 9. adducit Bar. idem aſſerentem in l. Labeo.ff.
de ſupellect. legata. & hanc eandem ſententiam primo lo-
co tenuit Bar.in dicta l.notionem. §. inſtrumentorum. ff. de
verbo.ſignificatio. Accurſij doctrinam ibidem refellendo,
ſed de hac quæſtione videndus erit Rom. in ſuis ſingula. nu-
me.345.incip.ſtatuto cauetur.

Hanc concluſionem noſtram titulorum inter ſe diſcri-
men ſatis comprobare videtur, in Pontificij Iuriſq; Cæſarei
110 libris † præmittitur enim ſigillatim rub. de teſtib. quam illa
de fid. inſtrumen.ſequitur.etenim,ſi teſtes ſub appellatione
inſtrumenti continerentur, fruſtra quidem diuerſi tituli eſ-
ſent editi.l.ſi idem.C.de codicill. & ita ait Feli. in dicta rubr.
de fide inſtrumen. nume. 3. & cuncta de teſtibus tradita do-
ctrina deberet complecti à titu.de fid. inſtrumen. vt de hoc
111 fidem facit illa regula † fruſtra fieri per plura quod per pau-
ciora poſſit effici.l.1.ff.quod met.cau. l. ampliorem. §. in re-
futatorijs.C. de appellatio.

Huc pertinet, quod protulit Specul. in tit. de dilationib.
§.videndum verſi.item nota.quod cum dato,hoc eſt tradito
112 termino ad producendum inſtrumenta † non poſſe produ-
ci teſtes,de hoc meminit etiam Felin.in c.peruenit. il 1. extr.
de teſtib.

Nec hinc longè abeſt,quòd ſi prior opinio vera eſſet, ſe-
queretur,vt in ſtatuto appoſita pœna, quæ illis, qui falſa in-
ſtrumenta producunt, ſolet irrogari, haberet etiam locum
113 in producente falſos teſtes † quod penitus à veritate alienũ
eſſe,docuit Anton.Butr.in dicta rub.ext.de fid.inſtrumen.&
Salicet.in l.1.ff.eod.de fi.inſtru.quorum doctrinam recenſu-
it,& ſequutus eſt Lanfranc.de Orian.vbi ſupra, nume. 10.&
Dec.in rub.ext.de fid.inſtrum.quo in loco dixit, de hoc non
eſſe dubitandum,cum ita fuerit iudicatum, vt per Flor. in l.
1.ff.de fid. inſtrumentor. eiuſdem etiam farinæ eſt, vt ita di-
cam, Baldi doctrina in l. in exercendis. C. de fid. inſtru-
114 ment. quæ eſt † quicquid probetur per vnum ex iſtis, aut

per teſtes, vel inſtrumenta, non poſſe probari per aliud,
ſicut refert Felin. in dicta rubr. ext. de fid. inſtrument. nu-
mero 3.

Poſtremò huc proximè accedit cōtextus in l. 1. ff. de fid.
115 inſtrum. quo in loco Paulus dixit † teſtes loco inſtrumento-
rum haberi: ſed iſta verba accipiuntur, vt teſtes inſtrumen-
torum vicem gerant, ipſaque fictionem & improprietatem
innuunt, vt l. ligna. §. 1. ff. de rit. nupt. iuncta l. in legibus. ff. de
teſtib. & l. interdum. §. qui tutelam. ff. de fur. l. iure ciuili. ff. de
condit. & demonſtra. & ita expreſsè Bar. in l. ſi is qui prô
emptore. circa fin. 3. quæſtio. principali. ff. de vſucap. ſed ſta-
116 tutum loquens in caſu vero † non producitur ad caſum fi-
ctum, quādo illa fictio eſt introducta à iure communi, & nō
à ſtatuto. l. 3. §. hæc verba. cum gloſ. in verb. hæredis. & ibi
Bar. ff. de negot. geſtis, huc ſpectat l. fi. C. de his, qui ven. æ-
tat. impe. & ca. ſuſceptum. de reſcript. in 6. & latè Imol. in l.
1. §. lex falcidia. ff. ad leg. falcid. ſequitur igitur, ſtatutum lo-
117 quens de inſtrumentis, non extendi ad teſtes † quia quod in
materia, vt appellant, ſtricta diſpoſitum eſt de aliquo, non
procedit in eo, quod habetur pro tali. l. fi. C. de interd. ma-
tri. ſic ratiocinatus eſt Felin. in dicta rubr. de fid. inſtrumen.
ſub numero 3. vbi hanc concluſionem ſequendo pulcher-
rimè illorum dubitationibus ſeſe obijcit, qui contra ſen-
ſerunt. & hæc dicta ſint de ſecundo acceptionis inſtrumen-
ti modo.

118 Quod ad tertium, & vltimum pertinet, dicendum eſt †
inſtrumentum pro ſcriptura accipi, quæ fit ad probationem
alicuius rei in futurum faciendam: vt dixit Specu. in §. 1. de
inſtrumen. editio. & Abb. in dicta rubr. ext. de fid. inſtrum.
vbi per hoc inquit, ſcripturam priuatam, quæ tamen fidem
119 faciat, dici inſtrumentum † quia cauſam inſtruat, quod idem
Abb. probat ex rub. & nigro, dicto tit. de fid. inſtrument. in
quo etiam de ſcriptura priuata agitur: vt in c. 2. d. titu. quod
etiam extendit ad quamlibet aliam ſcripturam, ſiue priuile-
gium, ſiue contractum, ſiue diſpoſitionem, ſiue quodlibet
120 aliud contineat † ex quo ſit facienda fides in futurum ad in-
ſtructionem cauſæ. Et quamuis Paulus Caſtren. in conſi. 97.
inter conſilia Cumani inſerto, incipien. ſtante ſtatuto, ali-
ter ſenſerit. id eſt, ſub appellatione inſtrumenti non comple-
cti priuilegium; declaranda tamen eſt iſta Paul. Caſtren. ſen-
tentia, de communi vſu loquendi ſibi locum vendicare, ſed
121 ſecus eſt † ſi propriam vim verbi inſpiciamus: tunc enim
complectitur, ſic declarauit Dec. in rubr. ext. de fid. inſtru-
ment. in fin. Dicendum igitur eſt, has & iſtis ſimiles ſcriptu-
ras inſtrumenta nominari iuxta Abbatis ſententiam, cui vi-
detur conuenire, quod tradit Specula. in tit. de inſtrument.
editio. §. nume. ſub quo quamuis harum ſcripturarum
122 redegit, inſtrumentum publicum † priuatam ſcripturam,
priuilegium, teſtamentum, donationis inſtrumentum cauſa
mortis, & inter viuos, inuentarium, & ſimilia.

Vnde Accurſ. in dicta l. notionem. §. inſtrumentorum. ff.
de verb. ſignificatio. aiebat, appellatione inſtrumentorum
propriè contineri chartas, in quibus negotia deſcripta ſunt,
123 † quæ conficiuntur à tabellionibus, Bar. etiam in l. ſi quis
ita legatum. ff. ad l. Cornel. de fal. ſub num. 2. appellat inſtru-
mentum ipſam chartam continentem id quod partes faci-
124 unt, contractum verò id † quod partes faciunt, & ita partes
dicuntur inter ſe contrahere, ſed notarius debet inſtrumen.
condere. & Abb. in fin. d. rubr. idem aſſerendum eſſe di-
xit, hoc eſt, appellatione inſtrum. quamlibet priuatam com-
125 prehendi ſcripturam, quæ fidem faciat. † ſecus ſi non fa-
ceret fidem: vt not. Barth. Socin. conſi. 62. incipien. in præ-
ſenti. col. 2. quem refert, & ſequitur Dec. in rub. ext. de fid.
inſtrumen.

Animum tamen lector aduertas ad illud, quod diximus,
ſcripturam priuatam, quæ fidem faciat ex propria vi verbi
ſub appellatione inſtrumenti propriè complecti; quia & i-
pſa inſtruat, iuxta Bar. Bald. & Salicet. in l. 1. C. de iura. calum.
pro qua re faciunt etiam quæ ſupra de teſte attulimus. In ſta-
126 tutis tamen appellatione inſtrumenti † ſcriptura priuata
non continetur, idque euenit ex communi conſuetudine
loquendi, ſecundùm ſententiam eorundem iuris interpre-
tum, & præcipuè Romani pulchrè in conſi. 23. incipien. ne-
ſcio quid dubitationis, qué refert, & ſequitur Felin. & Dec.
in dicta rubr. ext. de fid. inſtrum. vbi etiam Dec. adducit Abb.
in conſi. 64. venio ad primum. colum. fin. lib. 2. & Aret. conſi.
51. incip: videtur. Nam vt ſupra de teſte dixi, & inſtrumento
127 magis inſpicitur vſitata dicendi conſuetudo † quàm propria
ſignificatio.

Contrarium tamen pronunciauit Tiraquell. in tract. de
retract. ligna. §. 2. gloſ. 1. nume. 29. ex notatis in l. notionem.
§. inſtrumentorum. de verbo. ſignifi. & in terminis noſtræ
quęſtionis voluit Bald. fretus auctoritate Speculat. in l. 1. col.
2. verſic. & iuxta hoc quæro, & ibi etiam Paul. de Caſt. colū.
quoq; 2. verſicu. in gloſſ. 2. C. de iurament. calum.

Hinc ex hac ratione, id eſt, ſtandum eſſe communi vſui
128 loquendi, fit † vt ſub ſtatuto loquente de inſtrumen. omnis
publica ſcriptura comprehendatur, vt acta publica, & ar-
chiui ſcripturę, per allata à Felin. in dicta rub. de fid. inſtrum.
in fi. illud etiam dicitur, acta cauſæ corrumpentem pœna af-
129 ficiendum eſſe ex ſtatuto † verba faciente de deprauante in-
ſtrumenta, vt cenſuit Bar. in l. in fraudem. § neque. ff. de iure
fiſci. & hæc ſatis ſint.

Res exigit priuſquam ad vlteriora tranſeamus, vt quæra-
130 tur, quouſque † poſſint inſtrumenta produci. In quo dicen-
dum eſt, regulariter inſtrumenta, atque ſcripturas quando-
cunq; vtriq; parti placuerit, poſſe produci, quouſq, tamen
fuerit in cauſa concluſum. vt dixt Speculat. in tit. de inſtru-
men. editione. §. nunc dicamus. allegat. c. cum dilectus. ext.
de fide inſtrument. & cap. cum cauſam. de teſtib. & nos ali-
qua infra adnotabimus in quæſtione finali, quando proba-
tiones fieri debent, verſicu. nec vnquam mihi.

Verùm poſtquam cōcluſum, id eſt inſtrumentorum pro-
131 ductioni, alijsq; probationibus fuerit renunciatum † tunc
profecto produci non poſſunt, nihilq; valet etiam ſi cum
cauſa quid immutatum fuerit, argumen. text. in c. paſtora-
lis. ext. de cauſ. poſſeſſ. in fin. & c. ſi veniſſent. extr. de teſtam.
& l. ſi quis iuſiurandum. C. de reb. cred. quæ iura ad id addu-
cit, loco vbi ſupra. Eiuſdem etiam eſt opinionis Lanfranc.
de Oria. in dicta ſua praxi, de inſtrumen. product. nume. 36.
quo in loco affert dictum cap. cum dilectus. & ratio eſt in
132 promptu: nam producens inſtrumentum † ipſum appro-
bare præſumitur in omnibus etiam aduerſantibus & per o-
mnia, neque poſtea reuocare, aut erroris cauſam adducere
ipſi permiſſum eſt: ſed ſibi aſcribetur, quod optimè non per-
penderit: ita cauit Alb. in conſi. 59. nume. 11. & Grauat. in ad-
dit. ad Veſtr. lib. 6. cap. 1. num. 19. quod limita, & declara, vt
133 ibidem per eundem, quo in loco tradidit etiam † de illa clau-
ſula, hoc eſt, produco ſi & in quantum pro me faciunt, & nō
aliter &c. & quod vſq; ad concluſionem in cauſa excluſiuè
134 inſtrumenta † poſſint produci, ſequutus eſt Marant. in ſuo
Specul. tit. de inſtrument. product. nume. 26. verſic. venio
ad ſecundam quæſtionem. Cuius hæc verba ſunt ibidem.
135 Non ſolùm in termino probatorio † de iure communi pro-
duci poſſunt: ſed etiam quandocunq; poſt, vſque ad conclu-
ſionem in cauſa excluſiuè, per dictum cap. cum dilectus. nam
vt & eiuſdem verbis vtar, in hoc caſu productionis ſcriptu-
136 rarum † ceſſat timor ſubornationis. Hinc dicimus, quòd
quando teſtes producuntur poſt publicationem, vnà cum
ſcriptura poſſunt produci, quod quidem multis compro-
137 bat † ibidem auctoritatibus. Idem placuit Afflict. in conſti-
tu. Neapo. incipien. lite legitimè conteſtata, nume. 13. not. in
3. q. vbi in quindecim non procedere caſibus hanc conclu-
ſionem limitat, quos apud eundem videas. Multa etiam ſu-
per hoc te docere poterit Alex. de Imol. in conſi. 11. in 2. part.
138 ſi verò ſcire deſideres, † an ante litem conteſtatam poſſint
produci, eundem Alex. adeas in conſi. 3. volum. 2.

Intelligenda tamen hæc ſunt omnia locum ſibi vendica-
re, niſi noua ex veteribus emergentia orirentur capita: ſu-
per his enim tunc poſſunt recenter inſtrumenta produci
139 etiam in cauſa appellationis † ſicut & noui teſtes recipiun-
tur: vt Specul. in dicto tit. de inſtrum. edit. dicto §. nunc di-
camus.

camus.in princip. adducit cap. fraternitatis. ext.de teſtib. &
l. per hanc.C.de tempor. appell.hæc enim inuentio eſt ma-
140 gnæ cauſæ,propter quam iudex poteſt quandocunque † ad-
mittere primò nouas probationes, licet ſit iam concluſum
in cauſa,vt ex adductis per Albe.conſi. 9. nume. 32. quatuor
autem modis dicuntur iura, & inſtrumenta de nouo reper-
ta,vt Alb.dicto conſi.9.nu.34. cum ſequen.
Hæc etiam ſunt declaranda, niſi aliqua iuſta cauſa ſubſit:
141 tunc enim iudex † cum hæc legitima ſit cauſa, etiam poſt
concluſionem in cauſa poteſt admittere, vt dixit Maranta
vbi ſupra dicto num. 27.quo in loco dixit, ita ſenſiſſe Andr.
de Iſern.in conſtit.iuſtitiariorum.colum.1.
Tertio loco ſunt intelligenda,niſi iſtiuſmodi is eſſet † cui
142 beneficium reſtitutionis in integrum ſoleat indulgere, vt
minori, vel eccleſiæ:vt tenuit Spec.in d.§. nunc dicamus.
Huic ſubijcitur quarta declaratio,niſi eſſet certus termi-
143 nus per ſtatutum determinatus etiam per legem † vltra e-
nim illum terminum non liceret inſtrumenta producere,
cum terminus ſtatutus à lege, vel ſtatuto ſemper intelliga-
tur peremptorius nec vltra terminum à lege,vel ſtatuto præ-
144 ſcriptum † aliquid proponere liceat, vt ait Lanfranc. de O-
rian.in d.ſua praxi,d.c.7.de inſtrument.produc.ſub num.36.
vt refert hoc eſſe ſingulare axioma Innocen. in c. cum in
tua,qui matri.accuſar. poſſ.
Iſti eſt proxima illa, quòd ſi inſtrumenta producuntur in
145 principio cauſæ ſimul cum libello † ſi iterum non producan-
tur in termino probatorio,non probare tradidit But. in c. 1.
de probat. inſtrumentorum enim productio ante litem cõ-
146 teſtatam fieri † non poſſe reſpondit Feder. de Sen. in conſ.
in Chriſti nomine,caſus talis eſt, Nimus de Tholomeis. de
hoc tamen videas Alex.in conſil. 3. vol.2.
Eſt tamen reſtringenda quinta hæc intelligentia veram
eſſe, ſi inſtrumentum non eſſet per aduerſarium impugna-
tum, vel non eſſet datus terminus ad impugnandum, iuxta
Feli. in c. ex epiſtolæ. de probat.quem refert, & ſequitur
Pet. Foller.in addit.ad Maran.in ſuo Specul.d. tit. de inſtru-
men.product. num.
Sexto loco illud opportunè declarandum eſt, dum dice-
bamus antea,poſt concluſionem in cauſa inſtrumenta non
poſſe produci,id quidem verum eſt, veruntamen iudex po-
147 teſt ſtatim poſt litem conteſtatam † & poſt iuramentum de
calumnia præſtitum terminum peremptorium circunſcri-
bere,atq; definire ad producenda omnia inſtrumenta, qui-
bus vſuræ ſunt partes in cauſa, ſic ſcripſit Speculat.in dicto
§. nunc dicamus. nume. 1. affert ad hoc l. 1.§.edenda.ff.de e-
dendo.ibidemq; iſtud ſæpe adeptum fuiſſe, atq; viciſſe pro-
tulit.inſpicias etiam ſuper hoc additionum auctorem ad e-
148 undem, ſubdidit & illud in eodem loco Specu. † id quidem
iudicem facere poſſe, ſed ipſi non licere. Non enim quic-
quid iudicis poteſtati permittitur,id ſubijcitur iuris neceſſi-
tati: vt reſpondit excelſi vir ingenij Papinianus ille in l. non
quicquid. ff. de iudicijs. Nec omne quod licet † honeſtum
149 eſt: vt cauit Paulus in l.non omne.ff.de regulis iuris.
Sed inſtandum eſt circa hoc. Fingamus igitur terminum
ad inſtrumenta proferenda non à lege, vel ſtatuto, ſed à iu-
dice decerni, tunc profecto in hoc vnanimes conuenere iu-
ris interpretes,vltra præſcriptum à iudice terminum adhuc
integra & incorrupta † inſtrumenta poſſe produci, hoc eſt,
150 ſi ius aduerſarij poſt iſtiuſmodi terminum in peiorem,& de-
teriorem ſtatum non corruerit, exempli gratia, deceſſere
teſtes aduerſarij poſt terminum,vultque per illos teſtes ad-
uerſarius inſtrumentum reijcere,poterit ne poſt iudicis ter-
minum inſtrumentum proferre? Nequaquam, aliàs vtique.
Nec nobis deſunt auctores grauiſſimi, quibus hanc com-
munem ſententiam comprobemus. adeſt enim Lanfranc.
de Orian.in dicto ca.9.de inſtrumen.product. ſub dicto nu-
mero 36.vbi pro hac ſententia ſpeciem facti clariſſimam eſ-
ſe aſſerit,in l.mancipiorum. ff. de optione legat. illud & ibi-
dem addens id ſenſiſſe Ioan. Andr. in Clemét. ſæpe, de ver-
borum ſignificatione, in glo. in verb. non obſtante, hanc e-
andem ſententiam ſequuti ſunt Iacob.de Aret. & Cyn. in l.
ſi ea.C. qui accuſare non poſſ. hæc etiam placuit Angel. in l.
prima,§.edenda.ff.de edend.
Sed velim accuratè aduertas,vt cum producuntur inſtru-
151 menta, vel ſcripturæ in iudicio in vim probationis, † pars
vocetur, vt ipſarum præſentiam videat; alioquin ſcripturæ
nullam fidem facerent: vt tradidit Marant.in dicto ſuo Spe-
cul.titu.de inſtrumen.product.num.18.auctoritate Bald. in-
nixus idem aſſerentis in l. ſi quando.in fin. C. de teſtibus, &
Ludouic.Roman.in conſi.176.colum.2. de hoc etiam videas
omnino Iacob. Portium in ſuis concluſion. regu. 43. in 23.
ampliatione,lib.1.cum ſeq. ampliatione.
Verùm primò loco iſtud intelligas,non procedere,ſi pro-
152 ferentur ad id tantũmodo † vt inſtrueretur iudex: tunc enim
nulla partis citatio exigitur, iuxta Bald. in l. ſi qua per ca-
lumniam, verſicu. ſed pone. C. de epiſcop.& cler.quem re-
fert, & ſequitur Marant.vbi ſupra, num. 18.
Deinde id locum ſibi non vendicare putes, ſi fiat produ-
153 ctio in fine termini, nam & tunc rata eſt productio † parte
non accerſita, ita Petr. Foller. in addit. ad eundem Maran.
in dicto ſuo Speculo, num.45. doctrina eiuſdem Bald. fretus
in l.fin.C.qui admitt.& Barto.in l.ſed & alia. ff. de conſtituta
pecun.
Nec vnquam tertiam illam limitationem præterierim,
154 conſtanter productionem teſtium permanere † ſi ſcriptura-
rum productio facta fuerit infra terminum ad proferendum
ſcripturas ſtatutum,& poſt terminum præfixum ad proban-
dum per omne probationis genus, hæc eſt ſingularis Alex.
doctrina in l. item illa, ff. de conſtitu. pecun. in addit. ad
Barto. dixit etiam id ante eum tradidiſſe Bald. in l. qui ante
calendas. ff. de verb. obliga. in addit. & in l. ſancimus. in ad-
ditio. parua. C. de iudicijs.& in l. ſi quando, in vltima quæ-
ſtione,C. eod. de iudic. vt recenſuit Petr. Foller. in addit. ad
Marant. in dicto ſuo Specul. titulo de inſtrument.product.
num.46.
155 Præterea in hoc animaduertas † huiuſmodi præſenta-
tionem, vt noſtri loquuntur, poſſe etiam in die feriato fie-
ri, ſcripturas enim in iudicio adducere non eſſe actum, qui
ad iudicium ſpectet,voluit Speculat.in titu.de dilat.§.1. ver-
ſic.ſed pone iudex, circa finem, ſed optimè termini aſſigna-
156 tionem † iudiciarium eſſe actum,dixit idem Speculat.in eo-
dem tit. de dilat. §. nunc videamus. verſicu. ſed pone ecce.
quem refert,& ſequitur Marant. in dicto ſuo Specul. dicto
titu. de inſtrumen.product.num.24. & 25.
Illud etiam te lector velim admonitum,producto inſtru-
mento, vel ſcriptura aliqua in iudicio, partem proferentem
157 in actis † poſſe relinquere copiam collationatam,vt Maran-
tæ verbis vtar.& retinere originale penes ſe,ne in aliquo ca-
ſu in actis perdatur, vel ſurripiatur: vt dixit idem Marant.
vbi ſupra,num.19.
Iſtud tamen reſtringas non habere locum, in originali
157 mandati procuratoris, hoc enim debet in actis dimitti † a-
lioquin non fidem facit, vt præcepit Bald. in l. inſtrumenta.
ſub numero 6.C.de fideicommiſſ.
Verumtamen hanc limitationem reſtringas procedere,
quando illud mandati inſtrumentum eſſet ſimplex, ſecus ſi
inſtrumentum plura complecteretur capita, & mandata ad
plures cauſas: tunc enim producenti originale debet reddi,
159 & illa particula mandati, quæ faciat ad mandatum † in actis
regiſtrari. hoc idem fuit ex mente eiuſdem Bald. in eod. lo-
co,& Specula.in tit.de inſtrument. editio.§.quinto, & in ti-
tu.de procurat. §. publicatis. verſi.3. quòd, quos omnes ſe-
qui Marant.vbi ſupra,qui ait hoc eſſe ſcitu dignum.idq; pau-
cis eſſe notum,& Petr.Folle.in addit.ad eundem Marant.nu
mero 37.
Hoc etiam diligenter conſideres, producto inſtrumento
in iudicio poſſe partem aduerſam præſentem ſe ſiſtere co-
ram iudice, & in hæc verba ipſum rogare, vt illum, qui iſti-
uſmodi protulit inſtrument.roget, velit necne eo vti, quòd
160 ſi ille aſſeruit, non poterit euitare poſtea † quin ſibi irro-
getur pœna falſi, ſi de falſo arguatur inſtrumentum, nec et-
iam pœnitentia adduci poterit,ſic ſenſit idem Bald.in l.ſi ad-

uerſarius.C.de fid. inſtrum.& Bart.in l.eos.ff. de falſis, quos connumerat, & ſequitur Lanfranc. de Orian. in dicta ſua praxi,cap.9.de inſtrument.product. ſub num. 43. & plenius de hoc agentem videas Felin. in cap. cum venerabili. ver. primus eſt,cum ſeq.de exceptio.

Hæc ea ſunt,quæ nobis in hac quæſtione diſcutienda pro noſtrarum concluſionum explicatione, in mentem veniebant, longè plura dici poſſent, ſed in præſentia id tantummodo perſequi,non eſt inſtituti noſtri.

QVAESTIO. VII.

De tertia Probationum ſpecie, quæ fit per confeßionem.

SVMMARIVM.

1 Confeßio potius eſt ab onere probandi releuatio, quàm propriè probatio.

2 In confeſſum nullæ ſunt iudicis partes,niſi in condemnando.

3 Confeßio eſt probatio fortior ea, quæ fit per teſtes, & inſtrumenta.

4 Confeßio eſt probatio probata,ac alijs verior & potentior.

5 Confeßio dicitur maior quouis publico inſtrumento.

6 Confeßio non comprehenditur à ſtatutis mentionem facientibus de probatione in materia odioſa.

7 Confeßio duplex eſt, vna, quæ fit extra iudicium, alia, quæ fit in iudicio.

8 Confeßio plenè probat aduerſus reum, ſi ipſe interrogatus in iudicio confeſſus fuerit omnes actoris poſitiones.

9 Confeßio rei hanc habet vim, vt ipſe pro conuicto habeatur.

10 Teſtimonium contra ſe quilibet dicere poteſt, non autem pro ſe.

11 Confeßio releuat,liberatq; ab onere probandi, & omnes alias probationes faciendas deſtruit.

12 Confeßio mutui per chirographum in iudicio facta, non extinguit cæteras probationes, ſed infra biennium probari poteſt, pecuniam non numeratam fuiſſe.

13 Confeßio facta à marito de dote recepta ab vxore, ipſi nullum præiudicium facit, & vxor eam dotem repetens probare tenetur ipſam numeraſſe.

14 Confeßio, vt confitenti præiudicet, multa neceſſaria ſunt, & ſexdecim caſus vide remißiuè.

15 Confeßio, vt confitenti præiudicet, caſus nouem requiruntur, & qui.

16 Confeßio facta à pupillo nihil ipſi præiudicat.

17 Confeßio facta per metum, vel fraudem, vel vim, & in tormentis, irrita eſt, nec confitenti præiudicat.

18 Confeßio veritatis, ſi per tormenta fuerit extorta, & poſt ipſa tormenta confeſſus in eadem perſiſtat, ipſi præiudicat.

19 Confeßio facta per errorem nulla eſt, & quolibet tempore ante ſententiam poteſt reuocari.
Non fatetur, qui errat. ibi.

20 Confeßio per errorem facta tunc dicitur, cum res aliter ſeſe habet, ac confitens arbitrabatur.

21 Confeßio erronea nulla eſt, etiam ſi iurata, vel ſæpißimè repetita fuerit, vel error ſit in facto, vel in iure.

22 Confeßio facta per errorem iuris confitenti præiudicat, cum iuris ignorantia neminem excuſet.

23 Confeßio erronea, ſi error fuerit facti, non ſtatim nocet, ſed quando damnum erroris ſit ſequutum.

24 Confeßio non præſumitur errore facta, & id aſſerens ad probandum aſtringitur.

25 Confeßio facta contra ſe rata eſt, & præiudicat, & facta pro ſe tantum nullius eſt ponderis.

26 Confeßio facta coram non ſuo iudice, vel coram incompetenti inutilis eſt, & nihil præiudicij afferre poteſt.

27 Confeßio extra iudicium facta regulariter, & ſimpliciter non probat, ſaltem ſine cauſa.

28 Confeßio extra iudicium facta vim pacti in ſe habet, ſi ſit, vt ex ea confitens obligetur.

29 Confeßio extra iudicium facta confitenti præiudicat, ſi ex ea ſcandalum oriatur.

30 Confeßio extra iudicium facta, & ipſa omnes probationes tollit, dūmodo pars eam per fide dignos, atque idoneos teſtes verißimè comprobare poßit, aut per iuramentum confitentis.

31 Confeßio facta abſente aduerſario, vel eius procuratore, nulli eſt vſui, nec præiudicat.

32 Confeßio facta de eo, quod eſt contra naturam, nulla eſt. Confeßiones naturalibus conuenire debent. ibi.

33 Confeßio de adulterio facta per impuberem, vel virilibus carentem nullius eſt momenti, cum naturaliter hoc patrare nequeat.

34 Confeßio facta contra rem fauorabilem non præiudicat.

35 Confitens in iudicio cauſæ libertatis ſe eſſe ſeruum ſibi præiudicat, ni ipſe contrarium probet.

36 Confeßio coniugum contra matrimonium publicè contractum matrimonio ipſi præiudicare non poteſt, ſed alio ſi contra aliud fit, & facta pro matrimonio valet.

37 Confeßio viri, & mulieris ante iudicis eccleſiaſtici conſpectum facta, aſſerendo ſe matrimonij vinculo eſſe aſtrictos, non probat matrimonium, ſi negatur à viro, nec contractum matrimonium eſſe cenſetur, quia confeßio ſimulata fuit, & euitandæ pœnæ cauſa, ſed ſi vir poſt hanc confeßionem in ipſam mulierem verbo, vel facto conſenſerit, licet cum alia poſtea contraxerit, ratum, & firmum cum prima matrimonium permanet.

38 Confeßio de matrimonio in iudicio facta plurimum pollet vt confitentes pœnas ſubterfugiāt, nec ſupplicia ſubeāt, maximè ſi iurata fuerit, & præcedāt alia indicia de huiuſmodi matrimonio.

39 Confeßio facta de ea re, vnde lis, vel controuerſia non oritur, vel oriri non poteſt, nullius eſt vſus.

40 Confeßio facta ſuper eo, quod eſt contra ius, euaneſcit.

41 Confeßio nec pactum valet de his, quæ contra ius ſunt.

42 Ius non patitur, vt Iudeus chriſtianum ſeruum habeat.

43 Confeſſio chriſtiani dicentis ſe cum iudea contraxiſſe, ipſi non præiudicat.

44 Matrimonium inter chriſtianum, & iudeam contrahi non poteſt.

45 Confeßio facta ab his, quibus contrahendi, donandi, vel aliud agendi facultas eſt interdicta, non probat, nec præiudicat.

46 Nullus omnia oculis mentis colluſtrare poteſt.
Omnia non poſſumus omnes, ibi.

47 Confeßio, vt confitenti præiudicet, certa, puraque eſſe debet, & facta de re, vel quantitate conſtituta. Etſi incerta, vel dubia ſit, nihil præiudicat, & nullius eſt roboris, nullumque ſortitur effectum.

48 Confitentis fauore in dubio fieri debet interpretatio.

49 Confeßio non ſolum debet eſſe certa de re ipſa, à qua orta eſt, ſed etiam de loco, & tempore, & fieri debet ſuper re vera.

50 Confeßio falſa poteſt ex ipſa manifeſta veritate reuocari.

51 Confeßio in parte falſa non probat, & tota falſa præſumitur, & non veriſimilis fidem non facit.

52 Confeßio facta per iram, & non ex mente, atq; propoſito inanis eſt, nec confitenti nocet.

53 Confeßio furioſi ei præiudicare, nec damnum inferre poteſt.

54 Confeßio per iram, vel furioſi, ſi in iudicio fuerit facta, nec reuocata ſit, plenè probat, & confitenti præiudicat.

55 Confeßio, vt confitenti præiudicet, fieri debet à ſe ipſo, & non per interpoſitam perſonam.

56 Confeßio procuratoris, vel curatoris facta abſente domino primario, nullum præiudicium affert principali, ſi ipſe dominus cōtrarium probare velit.

57 Confeßio procuratoris, ſi facta eſt præſente principali, vel eo abſente, ſed ſciente, aut permittente, ita principali præiudicat, ac ſi per ipſum facta fuiſſet.

58 Confeßio ſi ſine cauſa ſit, regulariter non probat, nec confitenti præiudicat.

59 Confeßio cum cauſa nominatur, quando confitens declarat, & manifeſtat cauſam litis, & iſtiuſmodi tam extra iudicium, quàm in iudicio fieri poteſt, & vbiuis fiat confitenti præiudicat, & omnes alias probationes tollit, dummodo de ea conſtet.

60 Confeßio ſine cauſa inutilis eſt, nulliuſque momenti, nullamque fidem facit.

Confeßio

61 *Confeßio ſi fiat ante litis conteſtationem, iuſta de cauſa reuocari poteſt.*

62 *Confeßio ſi ab aduocato facta ſit, cliente præſente, vel eo abſente, ſed ſciente, aut permittente, etiamſi illi præiudicat, ac ſi per ipſum facta fuiſſet: poterit tamen per triduum ab ipſo cliente reuocari.*

63 *Confeßio facta per errorem ab aduocato poteſt à cliente errore probato vſque ad ſententiam reuocari.*

64 *Confeßio ab aduocato facta per errorem poteſt per procuratorem reuocari.*

65 *Confeßio domini primarij facta poſt litem conteſtatam, ſi eius generis eſt, quæ confitenti fraudem facere poßit, non poteſt ab ipſo reuocari intra triduum, niſi errore probato, ſed ſi erraſſe planum fecerit, etiam vſque ad ſententiam reuocare poteſt.*

66 *Confeßio aduocati in quo differat à confeßione principalis.*

67 *Confeßio facta per procuratorem reuocari poteſt ante ſententiam, errore tamen prius probato.*

68 *Confeſſus errans in iure ſtatim pro reuocato habetur.*

69 *Error iuris per aduocatum adductum vſque ad ſententiam reuocari poteſt.*

70 *Confeſſus per errorem in cauſa ciuili, ſiue capitali, ſi ad probandũ errorem non admittatur, poterit tamen appellare.*

71 *Appellatione ſuſpenditur pronunciatum, nec rectè dici poteſt negotio fuiſſe finem impoſitum.*
Res iudicata dici non poteſt, vbi eſt à ſententia appellatum. ibi.

72 *Confeßio in principali cauſa errore facta, poteſt in cauſa appellationis reuocari.*
Error facti negotio nondum abſoluto nemini nocet. ibidem.

73 *Confeßio quando pro parte poßit acceptari & pro parte reprobari, vide remißiuè.*

74 *Confeßio in criminali quæ, & quo tempore confitenti præiudicet, vide remißiuè.*

ORDO doctrinæ poſtulat, vt poſt teſtium, & inſtrumentorum explicationem allatam, his proxima probationis per confeſſionem tertia ſpecies ſubijciatur. Cuius argumenti genus, quàm longè lateque pateat, quàm propè in infinitum fines ſuos propagauerit, nullus vnquam ſatis dicendo explicare valeat. Id nos non latuit, qui cæteris fortaſſe latius in concluſionibus noſtris id ſumus euoluti. Hoc in loco vero nonnulla tantummodo attingemus, ne bis idem, quod prorſus inutile, ac futile eſſet, repetatur, quæ ſunt in vniuerſum tradita, quæque ad faciliorem iſtius materiæ cognitionem pertinere videbuntur. Illud igitur in primis, vt hinc potiſſimum exordiar, non eſt ignorandum, quòd & ſi confeſſioni inter probationum ſpecies locum in præſentia tribuerimus: cuncti tamen ferè Doctores vnani-
1 mes ſunt arbitrati † ipſum potius eſſe ab onere probandi releuationem, quàm propriè probationem, ſic teſtatus eſt Iaſ. in l. cum te tranſegiſſe. C. de tranſact. ſub numero 10. de
* * communi etiam Doctorum ſententia Decius eſt atteſtatus in rubric. de probat. nume. 4. ea ratione adductus, quia cum confeſſio ab onere probandi releuet, ergo non eſt probatio. Vnde crebrius ille à iuris interpretibus ſolet vſurpa-
2 ri ſermo. In confeſſum nullas eſſe iudicis partes † niſi in condemnando. l. proinde. ff. ad l. Aquil. & l. 1. ff. de confeſ. Nec hic immorabor in multis alijs rationibus pro hac opinione adducendis, præſertim, cum idem Decius me hoc munere leuauerit: ipſe enim multas cum rationes, tum fundamenta pro eadem opinione retulit, quibus tamen omnibus ipſemet ſeſe obijcit: huicque contrariam ſequitur opinionem ex alijs rationibus per eundem ibidem allatis. Cui opinioni fauet contextus cum gloſſ. in verb. Probatio, in authen. ſi quis in aliquo. C. de edendo. inquit enim ibi Accurſ. Probatio, vel per teſtes, vel per confeſſiones. Huc etiam pertinent allatæ rationes per Iaſon. in dicta l. cum te tranſegiſſe. ſub num. 5. cum ſeq.

Quinimo dicere ſolebat Lanfranc. de Orian. in dicta ſua
3 praxi, in tract. de confeſſ. in princ. † confeſſionem eſſe probationem fortiorem ea, quæ per teſtes fit, & inſtrumenta, ea de cauſa permotus, quia vbi eſt præſumptio iuris & de iure, nulla probatio admittitur in contrarium, niſi per confeſſionem aduerſarij, vt in auth. ſed iam neceſſe. C. de donat. propter nupt. & ibi gloſſ. Bar. Cyn. & Angel. & Iaſon in dicta l. cum te. ſub num. ſeptimo, per confeſſionem namque maiorem haberi certitudinem voluere Aretin. & recentiores in dicta rubrica de probation. & ſequutus eſt Alciatus in tract. præſumpt. in principio, in verbo videndum, in ſecunda par-
4 te, numero octauo, † confeſſionemque eſſe probationem probatam, ac alijs veriorem, & potentiorem, tradidit Grammat. in deciſ. 36. numero 66. Socin. Iun. in conſilio 39. numero 18. libro ſecundo, immo, quod plus eſt, confeſſio quo-
5 uis publico inſtrumento † maior dicitur: vt poſt Bald. conſuluit Crauet. conſilio 61. numero tertio, & in conſilio 121. numero quarto, Zaſius conſilio primo, numero quarto, & quinto, libro primo, ſequitur Menoch. de recuper. poſſeſſione, remed. primo, numero 217. & ſequen. Verum de huius articuli veritate videndus erit Auguſtin. Bero. in rubrica, de probat. numero ſexto, verſiculo vltimo Abba. vſque ad numer. 74. vbi diſtinctionem ponit, & adeas ampliſſimum Cardinalẽ Albanum in ſuis lucubrationibus ad Bart. in l. vnica. ff. de officio conſul. numero nono, cum pluribus ſequent. vbi defendit opinionem Bart. contra communem. Videndus etiam erit Tancred. de ord. iudic. libro 3. titu. de confeſſ.

6 Quæ omnia accurata conſideratione digna ſunt † propter ſtatuta mentionem facientia de probatione in materia odioſa, quæ non comprehendunt confeſſionem, ſecundùm Alciat. in titulo de præſumpt. in principio, in ſecunda parte, nu. octauo, & Abbas in rubrica, de probation. quamuis ibid. Dec. contrarium ſenſerit. cuius opinio tunc præcipuè locum ſibi vendicat, quando non ſumus in odioſis, vt notatur ibi per eum: de hoc tamen videndus erit idem Bero. in dicta rubr. de probat. num. 75.

Sed hac omiſſa quæſtione, ad confeſſionis materiam propius eſt accedendum. Vnde ſciendum eſt, duplicem eſſe
7 confeſſionem, † hoc eſt, vnam quæ fit in iudicio, alteram extra iudicium, & quælibet iſtarum, aut facta eſt præſente, vel abſente parte, & aut cum cauſa, aut ſine cauſa. Quando igitur reus interrogatus in iudicio cõfeſſus fuerit omnes acto-
8 ris poſitiones, tunc † cum iſtiuſmodi confeſſio plenè probet aduerſus hunc confitentem. l. prima, ff. de confeſſ. & l. prima, C. eodem, & l. ſi ſine. ff. de interrogat. nullæ ſunt partes iudicis in huiuſmodi confitente, niſi vt iudex pronunciet & condemnet eum. l. proinde. §. primo, ff. ad l. Aquil. capitu. Præterea, extra de tranſact. hæcq; confeſſio iſtius hanc
9 habet vim, & efficit, vt hic confitens † pro conuicto habeatur: vt l. vnica. C. eodem de confeſſ. ſententia enim ſua quodammodo ſe damnat, vt dixit Barto. dicta l. prima, ff. de confeſſ. Idem etiam protulit humani generis Saluator Chriſtus in Euangelio ſecundum Lucam 19. ante med. ex ore tuo te iudico. & argumen. 21. diſtinctione, nunc autem. Specul. in princip. titu. de confeſſ. Vnde non immeritò à iure tum
10 Pontificio, tum Cæſareo cautum eſt † quemlibet teſtimonium contra ſe dicere poſſe, non autem pro ſe, vt retulit Tancred. in ſuo tract. de ord. iudic. titu. de confeſſ. in iure.

Huiuſmodi verò confeſſio eſt illa, de qua ſupra meminimus, hoc eſt, quæ releuat, liberatque ab onere probandi,
11 quæque omnes alias probationes faciendas deſtruit † & extinguit, vt atteſtatur Ioan. Andr. in capitulo bonæ. extra de electione, & Bal. in l. ſi ex cautione, decima quæſtione. C. de non numerata pecunia, ſicut refert Domhauder. in ſua practica ciuil. capitu. 172. num. quarto, quo in loco & illud attigit, iſtud verum eſſe, niſi in mutuo per chirographum, & in dote, ſecũdum Bald. in l. generaliter, prima quęſtione, C. de non numerata pecunia, & in l. in contractibus, C. eodem,
12 namque † per confeſſionem mutui, per chirographum & in iudicio factam, non exſtinguuntur cæterę probationes, ſed immo infra biennium probari poteſt, pecuniam non nume-

ratam fuiſſe, vt patet ex iam allatis iuribus. Quod idem de
13 dote dicendum eſt, licèt enim † quis in inſtrumento confi-
teatur ſe dotem ab vxore recepiſſe, ſibi nullum præiudicium
facit hæc confeſſio, quin etiam vxor eam dotem repetens
deuincta eſt ad id onus, vt probet ipſam numeraſſe, vt ſanci-
tum reliquere Imperatores Antoninus, atque Seuerus. in
l. prima, C. de dote caut. non num. & ita numerat iuxta Spe-
culat. doctrinam in dicto titulo, de confeſſis. §. ſequi-
tur, circa finem. Quod intelligas, atque declares, vt idem fe-
cit ibidem, & vt etiam nos infra annotauimus in regulis, dos
per confeſſionem.

Nec mireris iſtorum quæ diximus, multa enim neceſſaria
14 ſunt, † vt ſua met alicuius confeſſio ſibi præiudicet; ſexde-
cim namq; caſus enumerauit Speculator in dicto titulo, de
confeſſis. §. ſequitur, cuius ego traditionem ſequor
ad eumq; me reijcio. Nobis in præſentia ſat erit in medium
attuliſſe carmina circa huiuſmodi neceſſaria, quæ cecinit
Tancred. in dicto ſuo tract. de ordin. iudic. dicto titulo, de
15 confeſſ. † in quibus carminibus nouem tantummodo caſus
eſt complexus. Hæc ſunt carmina.

Maior, ſponte, ſciens, contra ſe, vbi ius ſit.
Nec natura, fauor, lis, iuſque repugnat, & hoſtis.

Primum igitur dixit, maior, quia à pupillo facta confeſſio
16 † nihil ipſi præiudicat, immo nec valet, tutus eſt etenim pu-
pillus ipſo iure ab omni præiudicio, vt diximus in conclu-
ſione, confeſſio pupilli, vbi latius de his.

Secundo loco tradidit, ſponte, & ratione, quia confeſſio
facta per metum, vel fraudem, vel vim & in tormentis irrita
17 eſt † nec confitenti præiudicat, decimaquinta quęſtione ſex-
ta, capitulo ſecundo, vbi dicitur, ne confeſſio ſit extorta,
ſed ſpontanea, & cauit etiam Vlpianus iuriſconſultus in l.
prima, §. primo, ff. de quæſtion. & capitulo primo, extra
quod metus cauſa. & 31. quæſtione ſecunda, capitulo Lotha-
rius. & nihil efficere quoad indicium ad torturam, reſpon-
dit Alexander in conſilio quinto, in principio, libro primo,
quem ſequitur Hercula. in tract. de proban. negat. nnm. 198.
circa medium.

Iſtud tamen intelligas, niſi veritas per tormenta fuerit
18 extorta † & poſt ipſa tormenta in eadem confeſſione
perſiſtat, tunc enim ipſi præiudicat. De hac re fu-
ſius egimus in concluſione, confeſſio per torturam ex-
torta.

Subiecit tertio loco, ſciens, etenim ſi per errorem
19 facta fuerit, nulla eſt, quinimo quolibet tempore † ante
ſententiam poſſe reuocari, fuit ſancitum. in capitulo
finali, extra de confeſſio. non enim fatetur, qui errat, vt
Vlpianus inquit in lege ſecunda, ff. de confeſſis. & Impe-
ratores in lege error. C. de iuris, & facti ignorantia. lege
prima, C. de falſa cauſa adiecta legato. & lege de ætate. §.
qui iuſto. ff. de interrogatorijs actionibus. Per errorem
20 autem facta confeſſio tunc dicitur † cum res aliter ſeſe
habet, ac confitens arbitrabatur: vt vigeſima ſecunda,
quæſtione ſecunda, capitulo in quibus. & lege ſi per er-
rorem. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. ſic etiam tra-
didit Iodocus Domhauder. in dicta ſua praxi ciuili, cap. cen-
teſimo ſeptuageſimo tertio.

Quod quidem locum ſibi vendicare, debet intelli-
21 gi, † etiam ſi iſtiuſmodi confeſſio iurata, vel ſæpiſſime
repetita fuerit, vel error in facto, vel in iure fuerit: vt &
animaduertimus in concluſione, confeſſio erronea, in am-
pliatione.

Id tamen hoc limite eſt circunſcribendum, non pro-
cedere, ſi huiuſmodi confeſſio facta fuerit per errorem
22 iuris † tunc enim confitenti præiudicat: cum iuris igno-
rantia neminem excuſet. trigeſima octaua diſtinctione,
capitulo ſi in laicis. lege ſecunda, & lege cum quis. C. de
iuris & facti ignorantia. Et hanc opinionem plus alijs
ad veritatem accedere dixit Speculator dicto §. ſequitur.
quamuis Odofredus aliam fuerit ſequutus ſententiam:
vt atteſtatur idem Speculator vbi ſupra: ſed ſuper hoc
videnda diſtinctio erit Dyni ſuper regula ignorantia. de
regulis iuris, in ſexto, & fuſius tradentem inſpicias Dom-
hauder. in dicta ſua praxi, dicto capitulo centeſimo ſe-
23 ptuageſimo tertio, in fine, vbi inquit † huiuſmodi confeſſio-
nem haberi pro iudicato: ſecus ſi error fuerit facti: tunc
enim non ſtatim confeſſio nocet, ſed quando damnum er-
roris ſit ſequutum: quia tunc nocet, non primò, l. error,
C. de iuris, & facti ignorantia.

Declares etiam, confeſſionem non præſumi errore
24 factam, ſed id aſſerens † ad probandum aſtringitur, ſic
docuit Bartolus in dicta lege non fatetur, ff. de confeſſis.
quem ſequitur Crauetta in tractatu de antiquitate tempo-
rum. verſiculo propoſitum noſtrum, numero quinquage-
ſimo ſexto. & idem etiam tradidimus in concluſione, con-
feſſio erronea.

Adiunxit quarto loco, contra ſe: ſi quis enim pro
25 ſe tantum aliquid confeſſus fuerit † iſtiuſmodi confeſſio
nullius eſt ponderis: vt quarta, quæſtione tertia, verſi-
culo nullus in re: ſed contra ſe rata eſt, & præiudicat: vt
& paulò ante dicebamus, & capitulo cum ſuper electio-
ne. extra de confeſſis. & decima quarta, quæſtione ſecun-
da, capitulo 1. & lege de ætate. §. 1. ff. de interrogatorijs a-
ctionibus.

Nec immeritò huic ſuppoſuit, vbi ius ſit, hoc eſt
in iudicio, & coram ſuo iudice. Etenim ſi confeſſio
coram iudice non ſuo, coramque eo, cuius de ea re
vel iuriſdictio, vel iudicandi poteſtas non ſit, facta fuerit,
26 † inutilis eſt, nihilque præiudicij afferre poteſt. capitulo
at ſi. extra de iudicijs. & capitulo ad noſtram. de con-
ſuetudine. & vndecima, quæſtione prima, capitulo cum
in clericorum. & capitulo vt debitus. extra de appella-
tionibus. & lege prima, ff. de confeſſis. ſed de hac con-
feſſione, quæ coram non idoneo, nec apto iudice fa-
cta ſit, videas, quæ ſatis ſuperque ſcripſimus in conclu-
ſione, confeſſio coram incompetenti iudice, & ad idem
ſpectat, ſecunda, quæſtione prima, in principio. Nec
27 ab re diximus, in iudicio † quia ſi fit extra iudicium, re-
gulariter, & ſimpliciter non probat, ſaltem ſine cauſa:
vt Speculator tradidit in dicto titulo, de confeſſis. §. nunc.
numero ſecundo. Quod tamen intellige non proce-
dere, ſi aliquid fieret extra iudicium, vt ex eo confitens
28 obligaretur † vel ei præiudicium generaretur, hoc e-
tenim caſu iſtiuſmodi confeſſionem vim pacti in ſe habe-
re meminit Tancredus in dicto ſuo tractatu de ordine
iudiciorum, dicto capitulo, de confeſſis. Exempli gratia
affert legem fruſtra & l. in contractibus. C. de non numerata
pecunia, ſecundo loco declarandum eſt, niſi ex illa con-
29 feſſione extra iudicium facta † ſcandalum, vt Græca vo-
ce vtar, oriretur aliquod; hoc namque caſu confitenti
præiudicat, de hoc exemplum nos habere dixit ſummus
Pontifex in capitulo, quàm ſit graue, extra de exceſſ.
prælat. De hac verò confeſſione extra iudicium copio-
sè verba fecimus in ſua concluſione. Illud etiam ſcitu
dignum menti teneas, huiuſmodi extra iudicium confeſ-
30 ſionem, & ipſam omnes probationes tollere † dum-
modo pars eam confeſsionem per fide dignos, atque ido-
neos teſtes veriſſimè comprobare poſſit, aut per iura-
mentum confitentis, vt præclarè prodidit Domhauder. v-
bi ſupra, dicto capitulo centeſimo ſeptuageſimo tertio, ſub
numero quinto. Et hæc breuiter de confeſſione extra iudi-
cium attigiſſe ſit ſatis.

Quo ad aliam diuiſionis partem iam allatam, id eſt con-
feſſionis in iudicio pertinet.

31 Scitè † etiam protulit, hoſtis, nam ſi abſente aduerſario:
vel eius procuratore fiat confeſſio, nulli eſt vſui, nec præiu-
dicat. l. certum. §. ſi quis abſente. ff. de confeſſis. & capitulo
ſecundo, extra eodem de confeſſ. & l. finali, ff. de interroga-
tor. actio. adeas etiam ſuper hoc à nobis vbertim & affluen-
ter exarata in concluſione, Confeſſio in iudicio abſente par
te, in ſecunda ampliatione.

32 Sapientiſſimè etiam illud † nec natura, nō fuit omiſſum,

propterea

propterea quòd confeſſio de eo, quod eſt contra naturam facta, nulla eſt; confeſſiones etenim debere naturalibus cōuenire reſpondit Paul. in l. confeſſionibus. & Iabolenus in l. ſequent. §. fina. ff. de interrog. actio. vt ſi quis confiteatur. Virginem aliquam peperiſſe, præter beatiſſimam Mariam, vigeſimaſeptima quæſtione ſecunda, §. cum ergo, vel ſi quis patrem filio eſſe minorem ſaſſus ſit, vt Inſtitu. de adoption. & dicta l. confeſſionibus. & l. ſequent. vel ſi eum deceſſiſſe confiteatur, qui ſuperuiuat, vt l. inde Neratius. §. finali, ff. ad l. Aquil. vel ſi confiteatur eum eſſe ſeruū, qui mortuus eſt. l. ſi autem. §. primo, ff. de interrogat. action. nam in his, & iſtis ſimilibus facta confeſſio nihil pollet, nec præiudicat, tanquam contra naturam, quæque fieri nullo modo poterint: vt per Speculato. titulo de poſit. §. ſeptimo, verſic. 16. num.

33 36. † Vel ſi quis impubes, vel virilibus carens accuſatus de adulterio fuerit, idq́; ſe perpetraſſe confiteatur, nihil enim momenti eſt hæc confeſſio, naturaliter enim hoc patrare nequit. capitulo, qui ſedem, extra de frigid. & capitulo quanto. §. penultimo, de diuor. & capitulo primo, de delict. puer. l. & ſi minor vigintiquinque annis. ff. de adulter. iuxta Specul. in d. §. ſequitur. numer. 7.

34 Nec vnquam negabo doctiſſime additum fuiſſe, fauor † eo quòd confeſſio facta contra rem fauorabilem non præiudicat, quare ſi ingenuus confiteatur ſe eſſe ſeruum, huiuſmodi confeſſio confitenti nihil afferre præiudicij poteſt, propter libertatis fauorem, vt l. interrogata. ff. de liber. cauſ. & id verum eſt, niſi confiteatur iſtud in iudicio cauſæ liber-

35 tatis: tunc enim confitenti præiudicat † niſi ipſe contrarium probet, vt d. l. interrogatam. & l. penul. in fine, ff. eodem, & l. prima, §. planè. ff. de appell. non tantum, ſecundum Speculat. in dicto §. ſequitur. verſicu. decimo, numero quarto. Fauor item matrimonij efficit, vt nulla confeſſio coniugum

36 contra matrimonium publicè contractum † ei præiudicare poſſit, vt capitulo ex literis. extra de diuort. ſed confeſſio pro matrimonio profectò valet. capitulo cum cauſam. extra de raptor. dummodo non ſit contra aliud matrimonium: vt fuit per Speculat. proditum dicto §. ſequitur. ver. item etiam fauor.

Sed quod modo diximus, confeſſionem pro matrimonio valere nō ſine declaratione prætereundum eſt, limitandum eſt enim in caſu figurato, vt per Speculat. vbi ſupra verſiculo, ſed pone accuſator. numero ſexto, vt ſi quis à puellæ pa-

37 rentibus de ſtupro fuerit inſimulatus † & vterque vir, & mulier ante iudicis eccleſiaſtici conſpectum matrimonij vinculo ſe eſſe aſtrictos, confiteantur; nō tamen ex hac confeſſione probatur matrimonium, ſi negatur à viro, confeſſio enim ſimulata fuit, & euitandæ cauſa pœnæ facta, ſicque matrimonium eſſe contractum non eſt cenſendum. l. ſimulatè. ff. de ritu nuptiarum, capitulo tua. de ſponſal. & præcipuè, quia etiam fuit facta propter metum. 31. quæſtione ſecunda, capitulo primo, & ſecundo, & capitulo Lotharius. extra de ſponſalibus, verum ſi iſtiuſmodi vir poſt hanc confeſſionem in ipſam mulierem, verbo, vel facto conſenſerit, licèt cum alia poſtea contraxerit, ratum, firmumque cum prima matrimonium permanet. aliter verò dicendum eſt, ſi priuſquam verbo, vel facto cōſenſerit in eam, cum alia contrahat, tunc enim cum ſecunda validum eſt matrimonium, iuxta leges allatas. Huc etiam ſpectant notata per Ioa. And. in capitulo cum Ioannes. de cler. coniug. in prima quæſtione, & notat. in c. mulieri. de iureiur.

38 Cæterùm, etſi confeſſio de matrimonio in iudicio facta ſit inutilis, plurimum tamen pollet † vt pœnas ſubterfugiant, nec ſupplicia ſubeant, & in primis, ſi confeſſio ipſa iurata fuerit. Hæc eſt Accurſij ſingularis, & perpetuò menti tenenda doctrina, quæ nuſquam in vniuerſo iure reperitur, præterquam in l. penultima, ff. de fideiuſſ. & huic plurimum tribuit Bald. in l. vnica. C. de confeſſ. Eandem ſequitur Lanfranc. de Orian. in ſua praxi, vel tract. de confeſſio. numero decimooctauo, verſiculo quæro. & præcedant alia indicia de huiuſmodi matrimonio, iuxta Bald. in l. penultima, C. de confeſſ. cum alijs allatis ibidem per Celſ. in additione ad Lanfranc. vbi ſupra dicto verſiculo quæro.

Annexuit iſti Tancredus, lis, nullius eſt enim vſus

39 confeſſio niſi de ea re fiat † vnde lis, vel controuerſia oriatur, vel gigni poſſit, vt dicta lege confeſſionibus. ff. de interrogatorijs actionib. & capitulo cum olim. extra de offic. iudic. delegat. in fin. Quapropter ſi in lite, quæ inter patrem, & filium, dominum, & ſeruum intercedat, confeſſio fiat, erit irrita, nec patri, vel filio confitenti præiudicium afferre poterit; cum inter eos nulla lis eſſe poſſit, vt dixit Caius in l. lis nulla. ff. de iudic.

40 Poſtremo loco dixit, Iuſue repugnet † ſi namque confeſſio fiat ſuper eo, quod eſt contra ius, euaneſcit. confeſſiones enim ita ratæ ſunt, ſi id, quod in confeſſione venit, & ius, & natura recipere poteſt; vt prudentiſſimè reſpondit Iabolenus in l. ſi is cuius nomine. §. final. ff. de interrogato-

41 rijs actionibus. De his enim quæ contra ius ſunt, † nec pactum, nec confeſſionem valere, voluit Vlpianus in l. iuriſgentium. §. prætor ait. & §. ſequent. ff. de pactis. & capitulo finali, extra eodem, de pactis, trigeſima ſecunda quæſtione 2. capitulo ſolet quæri. & capitulo finali, extra, de conditio-

42 ne appoſita. Hinc fit † vt cum ius, Chriſtianum ſeruum, vt iudæus habeat, non patiatur. lege quarta, C. de Epiſcopis, & clericis, & capitulo primo, & finali extra de iudæis, ſi iudæus Chriſtianum ſuum mancipium eſſe confiteatur, cuius nomine noxaliter fuerit conuentus, iſtiuſmodi confeſſio nihil

43 Chriſtiano præiudicet. † Vel ſi cum iudæa Chriſtianus ſe contraxiſſe ſaſſus fuerit, ipſi talis confeſſio non præiudicat; ſcitum eſt enim in iure, matrimonium non poſſe contrahi

44 inter Chriſtianum † & iudæum, vigeſimaoctaua, quæſtione prima, capitulo caue Chriſtiane. quod verò confeſſio contra ius infructuoſa, inutiliſque ſit, ſententia fuit Bartol. in lege ornamentorum. ff. de auro, & argento legato, cui aſſentitur Herculan. in ſuo tractatu, de probanda negatiua, nume. 198.

45 Quinimo confeſſionem ab his factam, quibus à legumlatoribus † contrahendi, donandi, vel iſtiuſmodi aliquid agendi facultas ſit interdicta, non probare, nec præiudicare, reſpond. Alexand. in conſilio quinquageſimo quinto, columna penultima, libro primo, & conſilio 119. columna finali, lib. 5.

46 Hæc ea ſunt, quæ nobis ſuppetebant pro declaratione carminum Tancredi. Verùm † cum nullus omnia oculis mentis colluſtrare poſſit, nec omnia poſſimus omnes, vt inquit ille, nonnulla contentis in Tancredi carminibus addere conſtitui, quæ ſunt admodum neceſſaria ad hoc, vt confeſſio confitenti præiudicet.

47 Illis igitur primum eſt ſubiungendum: vt confeſſio certa, puraque ſit † & de re conſtituta, vel quantitate ſit facta. lege certum. ff. de confeſſis. & lege de ætate. §. nihil. ff. de interrogatorijs actionibus. vndecima, quæſtione ſecunda, capitulo graue. Iccirco ſi ſit incerta, vel dubia, nihil præiudicat, & nullius eſt roboris, nullumque ſortitur effectum, ca-

48 pitulo in præſentia. extra de confeſſ. & pro confitente † in dubio fieri debet interpretatio: vt per Decium in cōſilio ducenteſimo ſecundo, columna prima, & conſilio quingenteſimo vigeſimo nono, colu. 1. Alexander conſilio centeſimo decimo quinto in principio, libro tertio, & in conſilio centeſimo octogeſimo tertio, columna ſecunda, libro quinto, Iaſon in lege fructus, columna tertia, ff. ſoluto matrimonio, Marſil. ſingul. ducenteſimo decimo octauo. Dec. capitulo cum venerabilis. numero decimoquarto, extra de exceptionibus. Pariſienſis conſilio nonageſimo nono, columna prima, libro tertio, quos omnes ad idem adducit Herculan. in ſuo tractat. de probanda negatiua, numero centeſimo nonageſimo octauo, verſiculo nono, fallit.

49 † & non ſolum debet eſſe certa de re ipſa, à qua cōfeſſio orta eſt, ſed etiam certa de loco, & tempore, vt Pariſienſis conſilio centeſimo quinquageſimo tertio. numero 31. volum. 4.

Preterea debet eſſe ſuper re vera,alioquin falſa confeſſio
50 poteſt ex ipſa manifeſta veritate reuocari † vt ſatis liquet in
l.inde Neratius.§.vltimo, & l. ſequent. ff.ad leg.Aquil.& in
l.cum falſa.C.de iur.& fact.ignoran. Immo verò ſi ex parte
51 tantum falſa ſit,non probat,† tota enim falſa præſumitur:vt
Dec.conſilio 536.numer.decimo, refert & ſequitur Hercu-
lan.in tracta.de proband.negat.nume.222.quia potius con-
feſſionem non veriſimilem non fidem facere,tradidit idem
Dec.in conſilio 596.numero decimo,Paris.conſilio 153.co-
lumna penultima, numer. 4. quos adducit idem Hercul. in
dicto ſuo tract.num.198. & idem dixit Roman. conſil. 420.
num.10.

Nec ſilebo ipſam ex mente, atq; propoſito permanere
52 debere † quamobrem ſi quis ira percitus quid profeſſus fu-
erit,inanis erit iſta confeſſio,nec ſibi nocebit: vt Lanfranc.
de Oria.in ſua praxi,cap.7.de confeſſio.circa princip.quem
ſequitur idem Hercula. in dicto tract.de proband. negatiu.
53 numer. 198. verſicul.34.fallit.Hincq; fit † vt furioſi confeſ-
ſio ei præiudicare, nec damnum inferre queat: vt ex addu-
ctis per Speculat.in dicto §.ſequitur.titulo, de confeſſ. ver-
ſiculo 13.

Iſtud verò limites:nam ſi iſtiuſmodi confeſſio in iudicio
54 fuerit facta † nec reuocata ſit:tunc plenè probare,& præiu-
dicare confitenti voluit Dec. in capitulo at ſi clerici. de iud.
num.18.

Inſuper exigitur,ad hoc, vt ſua confeſſio ſibi præiudicet,
vt fiat à ſe ipſo,&nõ per interpoſitam perſonam:vt per pro-
55 curatorem, aduocatum, & curatorem, † & per iſtiuſmodi:
per iſtos enim facta confeſſio non pręiudicat principali,niſi
in caſibus notatis in concluſione. Confeſſio procuratoris,
&in curatores, & aduocatos: verum ſi per principalem fa-
cta fuerit, tunc certè ei præiudicat, vt l. vnica.C.de confeſſ.
&cap.2.extra eodem titulo,&Iodoc.Domhaud.in ſua praxi
ciuili.cap.173.nu.22.

Hoc tamen declares locum ſibi non vendicare ſi procu-
56 ratoris confeſſio † vel curatoris facta fuerit abſente domino
primario, & ipſe dominus contrarium probare velit, tunc
enim ſentiendum eſt principali præiudicium non afferri, vt
dicta l.certum. §. ſi quis abſente.ff. de confeſſ. capitu.finali,
extra eodem, de confeſſ. capitulo cum cauſam.extra de ap-
pellatio. & capitulo cum olim. de cenſibus,ſecundùm Spe-
cul.in d.§.ſequitur. titulo,de confeſſ. verſ. decimoſeptimo.
57 Verùm aliter eſt dicendum † ſi præſente principali, aut eo
abſente, ſciente tamen, aut permittente confeſſus fuerit;
quia tunc ita principali præiudicat, ac ſi per ipſum facta fu-
iſſet, vt & per eundem Domhauder. in dicto capitulo 173.
numero decimonono. Quæ verò pars dicatur præſens, ſiue
nuncius, ſiue procurator, aut negotiorum geſtor, ſiue alia
quælibet perſona pro abſente accipiatur, habes à Crauet.
conſilio 272. columna ſexta, libro ſecundo, quem ſequitur
Herculan. in dicto tract.de proband. negatiu. numero 198.
verſic.15.

Ad hæc requiritur, vt confeſſio cum cauſæ declaratione
58 fiat † alioquin ſi ſine cauſa fit,regulariter non probare, nec
præiudicare confitenti, vbertim & fusè loquuti ſumus in
concluſione. Confeſſio ſine cauſa. nominatur autem con-
feſſio cum cauſa, quando confitens declarat, & manifeſtat
cauſam litis, vt ex qua cauſa, quod debetur, ſit ortum, an ex
mutuo, an ex mercibus, an ex permutatione, ex domus con-
59 ductione, ex pacto, ex alióve contractu, † iſtiuſmodi verò
confeſſio tam in iudicio quàm extra iudicium fieri poteſt,v-
biuis autem fiat, confitenti præiudicat, & omnes alias pro-
bationes tollit, dummodo de eadem confeſſione conſtet,
vt optimè dixit Iodoc. Domhauder.in dicta ſua praxi,capi-
tulo 173.num.ſexto.

Quod autem confeſſio ſine cauſa ſit inutilis nulliusque
60 momenti † nullamque fidem faciat, teſtis eſt optimus A-
lexander in conſilio quarto, columna prima, libro primo,
& latius in conſilio ſeptuageſimo tertio, columna prima,
eodem libro, ſed fuſius id nos ſumus proſequuti in iam di-
cta concluſione.

Quibus ita declaratis, reliquum eſt, vt examinemus, quæ
confeſſio, & quo tempore reuocari poſſit, & quo nequa-
quam. Qua in re diſtinguendum eſt; nam, aut fit ante litis
61 conteſtationem, aut poſt † quòd ſi fiat ante litis conteſtatio
nem, iuſta de cauſa reuocari poteſt.l.de ętate.§.qui interro-
gatus.ff.de interrog.actio.& Specul.in dicto titulo, de con-
feſſ.§.poſtremò, in princip.& Tancred.in tract.de ordin.iu-
dic.dicto titulo de confeſſio.

Quod ſi fiat in iure, ideſt poſt litem conteſtatam, ſi hæc
confeſſio ab aduocato facta ſit, ſui ipſius cliente præſente,
62 vel eo abſente, † ſciente tamen, aut permittente, tunc ipſi
clienti, cui ipſa confeſſio præiudicat, ac ſi per ſe ipſum facta
fuiſſet, vt dixit Imperat. Alexander in l.prima, C. de error.
aduoca.& capitulo olim.extra de cenſibus, permiſſa eſt con
feſſionis per triduum reuocatio, vt cautum reliquere Impe-
ratores in l.fina.C.eodem. de error.aduoc. Et hoc caſu ſatis
eſt reuocatio ſimplex, vt capitulo cum cauſam. extra de ap-
pellat.& capitulo cum olim.de offic.deleg. & capitulo præ-
63 terea. extra de teſtibus cogend. ſi verò † per errorem fuerit
facta ipſa confeſſio, clienti conceſſum eſt, errore probato,
vſq; ad ſententiam reuocare.

Qui enim errat in facto, confeſſionem reuocare poteſt
vſq; ad ſententiam, vt capitulo ex parte, extra de confeſſ. ca-
pitulo cum cauſam, extra de appellatio.& Specul.vbi ſupra
64 dicto §.poſtremò.† Quin etiam huiuſmodi reuocatio con-
feſſionis aduocati per procuratorem poteſt reuocari, vt in
dict.cap.cum cauſam, extra de appellat.

At ſi dominus primarius ſit, qui poſt litem conteſtatam
confiteatur, & huius generis ſit confeſſio quæ ei confitenti
fraudem facere poſſit, ipſi non eſt data facultas reuocandi
65 † etiam intra triduum, niſi errore probato, quod ſi ſe erraſſe
planum fecerit, non ſolùm intra triduum, ſed etiam vſq; ad
ſententiam eam reuocare poteſt, ſed non antea: vt l.error.
C.de iur.& fact.ignoran. & dicto capitulo ex parte. extra de
confeſſ. Hinc igitur vnicuiq; apertè conſtare poteſt, quod-
66 nam ſit diſcrimen inter aduocati † & principalis perſonæ
confeſſionem. cliens etenim pure etiam errore non proba-
to poſt aduocati confeſſionem intra triduum reuocare po-
teſt. At ipſi perſonæ principali ipſam reuocare non licet, ni
prius aperte oſtenderit, ſe errore ductum fuiſſe.

Illud autem, quod de principali perſona diximus, habet
etiam locum in confeſſione facta per procuratorem: vt poſ-
67 ſit eam reuocare, cum libuerit ante ſententiam † errore ta-
men prius probato, d.c.cum olim.in fin.extra de offi.deleg.
& d.c. fin. extra de confeſſ.& cap. ſcriptum.in principio.ex-
tra de electio.& ibi gloſ.

Cæterùm illud maxima dignum animaduerſione nun-
quam prætererim, quæ diximus, ea procedere, ſiue loqua-
mur de cliente, ſiue de principali perſona quoad confeſſio-
nem, in qua verſetur error facti: non autem iuris, iuxta ſen-
tentiam Speculat. in dicto §. poſtremo. circa principium,
68 † hic etenim confeſſus errans in iure, ſtatim pro iudicato
habetur.l.prima, C.de confeſſ.& l.non fatetur.ff.eodem, &
Specu.in dicto §.poſtremò.in fin.quod tamen declares, niſi
eſſet error iuris per aduocatum adductum; quia iſtiuſmodi
69 error † vſq; ad ſententiam reuocari poteſt: vt per Ioa. Andr.
in addit.ad Specula.dicto §.poſtremò, ſub num.1.in fin.ver.
reuocari.

Nec minori dignum eſt obſeruatione, quod dicturi ſu-
mus: nam ſi quis ad reuocationem probando errorem non
70 admittatur: vt quia velit poſt ſententiam reuocare † poterit
tamen appellari, ſiue huiuſmodi confeſſio facta fuerit in
cauſa ciuili, ſiue capitali.l. cum fideicommiſſum. ff. de con-
feſſ. & in huiuſmodi appellationis cauſa error à principali
71 perſona perpetratus corrigi † poteſt, namque appellatione
ſuſpenditur pronunciatum, nec rectè dici poteſt, negotio
fuiſſe finem impoſitum.l.1.in fin.ff.ad Turpillia. & l.prima,
C.de error.aduoc. nec etiam res iudicata dici poteſt, vbi eſt
à ſententia appellatum: vt tradidit ſpeculat. vbi ſupra, num.
72 nono. Adeo vt † etiam in cauſa appellationis poſſit confeſ-
ſionem reuocare in principali cauſa errante: errorem enim

facti negotio nondum abſoluto nemini nocere, reſpondere
Imperatores in d.l.error.C.de iur.& fact.ignor. & dicto ca-
pitulo finali extra de confeſſ.

Si quis verò fortè velit cognoſcere, an & quando pro par
73 te cõfeſſio poſſit acceptari † & pro parte reprobari, ad hoc,
vt probet confitentem, vel contra eum, in quem tendit ipſa
confeſſio, adeat Iaſonem, à quo hæc haurire poterit in §.
item ſi quis.il ſecundo, numer.19.& vigeſimo, cum ſequen.
Inſt.de actio.

Hæc habui, quæ de confeſſione in cauſa ciuili dicerem,
nunc ſupereſſet explicanda confeſſio in criminali, hoc eſt,
74 quæ † & quo tempore confitenti præiudicet: Verùm quo-
niam hæc copioſè, & affluenter in concluſione, confeſſio in
criminali, tradidimus, in præſentia id miſſum faciemus: ne
pro ſuperuacaneo bis idem repetere iudicetur, & ne in lon-
gius noſtra trahatur diſputatio, lector igitur illuc te reijcio.

QVAESTIO VIII.

De quarta Probationum ſpecie, quæ fit per euidentiam facti.

SVMMARIVM.

1 *Probatio per euidentiã facti eſt adeo clara, vt nihil magis, nec iudex aliud, quàm illam requirat, ad rem ipſam agnoſcendam.*

2 *Probationes non ob aliud in iure requiruntur, quàm vt veritas in apertum referatur.*

3 *Veritas illa nuncupatur, quæ per euidentiam patet.*

4 *Probationum nulla certior, quàm quæ fit per euidentiam facti, quæ cuicunque alio generi præfertur, & omnes alias probationes ſuperat.*

5 *Probatio per euidentiam facti fortior de mundo eſt, & omnibus alijs validior.*

6 *Probatio per euidentiam rei admittitur contra iuramentum damnum paßi, de detrimento illato, etiam quòd ſtatuto caueatur, illi iuramento ſtandum eſſe, & illud habendum pro plenißima probatione, nec contrarium probari poſſe.*

7 *Probatio per euidentiam rei, & per aſpectum adeò omniũ eſt optima, vt nunquam prohibita, nec ipſi derogatum cenſeatur.*

8 *Probatio per euidentiam rei omnibus eſt potentior, & inter omnes eius generis maior eſt illa, quæ fit per teſtes de viſu.*

9 *Probatio per rei euidentiam non reijcitur poſt didicita teſtificata, etiam ſi quis poſtea non admittatur ad probationem.*

10 *Probare ſi velim, quem non fuiſſe, vel fuiſſe vulneratum, id facile potero per oſtenſionem loci, in quo aſſeritur illatum fuiſſe vulnus abſq; alia probatione teſtium.*

11 *Sententia condemnatoria de cicatrice licèt non poßit ferri, niſi adhibitis medicis: tamẽ ſi ex inſpectione oculorum ipſa cicatrix eſt notoria, poterit iudex ſine medicis facere condemnationem.*

12 *Probari per ſolum aſpectum poſſunt, & liquidò conſtare iudici, ſenectus, iuuentus, imbecillitas, infirmitas, & ſimilia.*

13 *Controuerſiæ limitum dirimuntur, & definiuntur per ſolam loci inſpectionem.*

14 *Confinia, non eſt neceſſe, vt apponantur, vbi locus eſt euidenter notorius.*

15 *Probantur per rei euidentiam expenſæ in aliquo loco factæ.*

16 *Sententia nunquam tranſit in rem iudicatam, & ſemper reijci poteſt, etiam ſine appellatione, vbicunq; per euidentiam facti conſtat de eius iniquitate.*

17 *Statutum ſi extat, quòd contra ſententiam de nullitate non poſſit opponi, locum non habet in nullitate, quæ conſtat ex inſpectione actorum.*

18 *Statuto ſi reiectæ ſint omnes exceptiones, illæ tamen opponi poterunt, quæ apparent ex inſpectione inſtrumẽti, vel contractus, ſiue ſententiæ, aut alterius actus.*

19 *Præſumitur regulariter pro teſtamento, non quando ex ipſius inſpectione de aliquo eius vitio conſtat, vt de minori teſtium numero.*

20 *Oculis magis habenda eſt fides, quàm auribus.*

21 *Euidentia facti ſæpißimè non plenè probat ad cõdemnandum, ſed tantummodo facit indicium.*

22 *Homines quodammodo inter ſe conueniunt in forma pedum.*

23 *Indicium furti per veſtigia, & ſigna pedum, infirmum eſt, & ad torquendum non idoneum, niſi alijs ſignis fuerit munitum.*

24 *Facinus cuiuſdam ruſtici, quomodo, & quàm argute detectum fuerit, poſt numerum ſequentem vide per totum.*

25 *Ruſticorum genus ferè omne rapacißimum eſt, atque furacißimum.*

TRANSEAMVS deinceps ad quartam proba-
tionum formam, quæ per euidentiam facti
fieri conſueuit. Cuius inter cæteras probatio-
num ſpecies quam latè pateant vires, ſoli fa-
ces adhiberem, ſi longa oratione planum fa-
cere conarer. Nullus id non videt: hoc patet ad ſenſum. Ete-
nim ſi id, quod in controuerſia verſabatur, Iudicis oculis ad
1 manifeſtandum ſubijciatur † profectò cum hæc probatio
ſit adeò clara, vt nihil magis ad rem ipſam cognoſcendam,
nihil aliud requirere Iudicem dicendum eſt: vt c. euidenti-
as.extra de accuſat. Nam cùm nulla alia de cauſa probatio-
2 nes in iure requirantur, niſi † vt veritas in apertum refera-
tur, & ipſi iudici ſit nota: vt dicebat Couarruu.in c. 1. variar.
reſo.lib.1.ver.7.num.1.diſpicere non poſſum, vnde clarius,
& manifeſtius Iudex veritatem cognoſcere queat, quàm ſi
res ipſa ob ipſiuſmet oculos obuerſetur. Quocirca factum
eſt, vt Accurſi.rectè tradiderit in authen.de inſtrum. cautel.
3 † Veritatem illam nuncupari, quæ per euidentiam pateat,
& meritò ſanè. Nulla enim, vt omnes noſtri aſſerunt, certi-
or eſt probatio, quàm quæ fit per euidentiam facti. Hinc e-
uenit, vt iure optimo cuicunq; probationum generi præfe-
4 ratur: † vt prodidit Azo in ſum.tit. C.ad l. Aquil.in rubr.ſicut
refert, & aſſentitur, atq; commendat Bal. in rubr. de proba.
col.1.in fi.& in l.1.C.ſi aduer.liber.& in l.pen. C. de pericul.
tuto.& ipſemet Bald.in l.1.C.ſent.reſcin.non poſ.& Abb.in
cap.1.de pur.cano. Hi igitur vno ore aſſeruere hanc per eui-
dentiam facti probationem longè omnes alias ſuperare: vt
retulit, & ſequutus eſt Iaſ.in l. 1. ff.de nou.oper.nun.ſub nu.
10.Hoc idem placuit Albæ in conſ.16.nu.8.affert ad hoc, l.ſi
irruptione. in fi. ff.fin. regun. & idem Alba conſil.97.num.
3.cum adductis ibi per eum. Et idem Iaſ.in l.de periurio. ff.
de in lit. iur. aſſerebat, huiuſmodi probationem noſtram
5 † fortiorem de mundo eſſe, affert Azon. & Bald. vbi ſupra,
nullamq; validiorem hac, gloſ.ſcripſit in c.ad noſtam, il 2.in
ver.requirit, de iureiuran.quod ſequutus eſt Marian.Socin.
in conſil.61. num.1.volu.3. Bald.in l.contra negantem.C.ad
leg. Aqu. quo in loco & illud ſubiunxit, vt ſi ſtatuto cauea-
tur: vt de illato detrimento ſtetur iuramento damnum paſ-
ſi, & non poſſit probari contrarium, & licet damnum paſ-
6 ſus ſe in centum detrimentum accepiſſe iurauerit † poſſe ta
men contrarium probari per euidẽtiam rei, quod amplies,
etiam ſi per ſtatutum expreſsè ſancitum eſſet, ne in contra-
rium probatio admitteretur, vel in eo diceretur, illud iu-
ramentum habendum eſſe pro plena, vel plenaria, vel ple-
niſſima probatione, aut omnimodo, vel omnino iuramen-
to fidem eſſe adhibendam, aut ſimpliciter diceret, ſufficere
iuramentum ad probationem, etiam ſi iuramentum fuerit
præſtitum parte pręſente, & aduerſario tacente, cuius inter-
eſt. Nam licèt in dictis caſibus regulariter contrarium pro-
bari non poſſit: id tamen locum ſibi non vendicat, ſi per eui-
dentiam rei contrarium probaretur, vt per aſpectum: nam
non obſtante dicto ſtatuto admitteretur dicta probatio per
euidentiam rei, vt colligere eſt ex multis à Tiraqu. collectis
in trac.de retract.§.4.gl.1.nu.13.vſq; ad nu.36.cum ſequenti-
bus. Et hanc quoq; ſententiam fulcit Hipp.Marſil.in l.1.§. ſi
ſeruum.ff.de quæſt.vbi multa egregia adducit, vt hanc pro-
bationem per euidentiam rei firmet.

Vt iam nihil dubitandum ſit, quin huiuſmodi probatio,
7 quæ fit per euidentiam, & aſpectum rei † ſit omnium opti-
ma, vt & ſupra diximus, & adeo quidem, vt nunquam ꝓhibi-
ta, nec ipſi derogatum cenſeatur: vt dixit Alcia.in tract.præ-

ſumpt.

ſumpt.in 2.par.nu.19.Et idem Alex.in conſ.35.col.3. num.8.
vol.4.& conſ.39.nu. 23.& 24.vol.6.& conſ.196.in fi.vol.1.&
Curt.Sen. conſil. 69. num.6.& Tiraq. qui erit inſtar omni-
um,vbi ſupra:ibidem enim invnum redigit omnes idem te-
* nentes.Hinc igitur apertiſſimè conſtat hanc eſſe * commu-
8 nem omnium noſtrorum ſententiam † huiuſmodi proba-
tionem cæteris omnibus eſſe potentiorem; quod expreſsè
atteſtatus eſt, vltra per Tiraq.adductos,Franc.Caſon.in ſuo
tract. de indi.trac.10.cap.1.in prin.Huc ſpectant notata per
Hercul.in ſuo tract de proban.negat.nu. 246. & 247. & in-
ter omnes probationes per euidentiam rei,maior omnibus
eſt illa,quæ fit per teſtes de viſu;vt Franc.Caſon. in d.c.1. vbi
9 ſupra,num.1. & 2.† Verùm quamuis poſt dicta teſtificata
quis non admittatur ad probationem : non tamen per hoc
reijcitur probatio per euidentiam rei , vt inquit Bald. in l. ſi
quis teſtibus. in fin. C. de teſtibus,quem refert , & ſequitur
Iaſ.in dicta l. de periurio. ff. de in lit.iurand.num.4. & idem
Saly.in d.l.ſi quis teſtibus.col.vlt.ver.quæro,an poteſt.qui-
bus aſſentitur Roma.in l.ſi verò.§.de viro.in 31. fallent.ff.ſo-
lut.matrim.& Stephan.Bertrand.conſi.337.non puto.colu.
2.lib.1. & Matth. de Afflict. deciſ. Neapol.216.quotidie.nu.
10 3.Quos ad idem affert Tiraq.vbi ſupra numer. 36.† Vnde ſi
probare velim Titium non fuiſſe, vel fuiſſe vulneratum , id
facilè fieri poterit per oſtenſionem loci , in quo aſſeritur il-
latum fuiſſe vulnus,abſque alia probatione teſtium:vt l.vul-
neris.ff.de iniu.Bal. in l.fi. C.de reb.cre.& pertinet ad hoc l.
pediculis. §. Neratius. ibi , ex aſpectu vaſorum. ff. de aur.&
argen.legat. & Hercul. vbi ſupra, dicto num.246. & Angel.
Aretin.in lib. Malef. verb.cicatrix.in 1 col.cuius hæc verba.
11 † Quòd licet non poſſit ferri ſententia condemnatoria de
cicatrice, niſi adhibitis medicis , quod tamen ſi ipſa cica-
trix ex inſpectione oculorum eſt notoria:tunc poterit iudex
facere condemnationem ſine medicis.& idem dicit Bal.in l.
1.col. 1. C. vt quæ deſ.aduo.quos refert, & ſequitur Hippo.
de Marſil.in d.§.ſi ſerui.nu.11.

12 Quod idem dicendum eſſet in probanda ſenectute † iu-
uentute,imbecillitate, ſeu infirmitate,& ſimilia,quæ iudici
per ſolum aſpectum liquidò patent & conſtant.De his enim
t nc amplius probatio non eſt requirenda:vt de ſenectute,
& iuuentute animaduertimus in cõcluſione,Ætas per aſpe-
ctum,& in concluſione,Infirmitas.

13 Idemq; dicitur de limitum controuerſijs † quæ dirimun-
tur,& definiuntur per ſolam loci inſpectionem.l.ſi irruptio-
ne.ff.fi.regun.Cui rei affine eſt,quod docuit Bart. in l.libel-
lorũ.ff.de accuſ.& in l.demonſtratio falſa.ff.de condi. & de-
mon. vbi ſic inquit , quòd vbi locus eſt euidenter notorius,
14 non eſt neceſſe † quòd apponantur confinia. Idem refert,
& ſequitur Marſil.in d.l.ſi ſerui.num.12.

Nec aliter de expenſis in aliquo loco factis eſt dicendum:
15 nam & hæc probari † per euidentiam facti tradidimus in
concluſ. expenſæ , & de his no. Iodoch. Domhauder.in ſua
praxi ciuili.cap.127.num.4.

Iſtis omnibus eſt cognatũ , vt firmius hanc probationem
fulciamus,quod aduertit Bald. in l. 1.in fin.C.ſenten.reſcin.
non poſ.Vbicunq;per euidentiam facti conſtat de iniquita-
te ſententiæ, iſtiuſmodi ſententiã nunquam tranſire in rem
16 iudicatam : quia ſemper reijci poteſt † etiam ſine appella-
tione,per l.confeſſionibus.ff. de interr. act. & eiuſdem ſen-
tentiæ fuerunt Innoc.& Canon.in cap.fraternitatis.extr.de
frigid.& malef.& Alex.conſi.248.incipien.ſtantibus. col.8.
lib.2.adducti per Iaſo.in d. l.de periurio.nu.5.ff.de in lit.iur.
& idem Iaſ.in l.1.nu.10.ff.de no.ope. nuncia. & idem refert,
& ſequitur Tiraqu.vbi ſupra dicto num.36.§.4.gloſ.1.de re-
tract.de hoc etiam videas Iacob.Rouil.in regu.160.in 2.am-
pliatione.

Quod pronunciatum etiam amplies,vt ſi ſtatutum exta-
17 ret , quod prohiberet † ne contra ſententiam de nullitate
poſſet opponi, vt non habeat locum in nullitate , quæ con-
ſtat ex inſpectione actorum,ita Anchar. conſ. 212. incipien.
ex iure communi,circa fi. quem refert , & ſequitur Hippol.
de Marſi.d.§.ſi ſerui.ſub num.7.

Accurſius etiam addit iſtis calculum in l.1.§. hoc interdi-
ctum pertinet. verſic. ſiue ſupremæ tabulæ, verb. imperfe-
ctum. ff. de tab. exhib. Quòd ſi à ſtatuto reiectæ ſint omnes
exceptiones, illę tamen opponi poterunt, quę ex inſpectio-
18 ne inſtrumenti,vel contractus, ſiue ſententiæ † aut alterius
actus,à quo per ſtatutum reiectę fuit,apparent; iſtud etiam
eſt ex mente ipſius Tiraq. vbi ſupra, nu. 38. Verum iſtud eſt
Bal.axioma in l.ſi ex prædijs.C.de euict.& no.d.gloſ.& eun-
dem Bald.refert, & ſequitur Barba.in ca. cum in iure.in pe-
nult.carta,col.vltim.de offic.delega.& Ludouic.Roman.in
conſil.42.incip. Viſis, quæ egregie: ſicut refert Marſil.d.§.ſi
ſerui.num.14.& per Rom.conſil.51.attentis his.ante fi. Quo
verò ad dictum dictæ gloſſ. §.hoc interdictum. videas addu-
ctos per Marſil. vbi ſupra, numer. 13. Intelligendum etiam
ſtatutum illud non procedere,quando incontinenti eas ex-
ceptiones probare poſſum , vt ex allatis per Crau. in conſil.
207.num.7.

Huic etiam confine eſt, quod traditur per Bar.in l. ſi poſt
19 diuiſionem.in fi. C. de iu.& fact.igno.† nam licèt regulariter
pro teſtamento præſumatur : hæc tamen regula tunc vera
non eſt, quando ex ipſius inſpectione de aliquo eius vitio
conſtat , vt de minori teſtium numero:tunc enim non præ-
ſumitur pro teſtamento,ita dixit, & ſequutus eſt Marſil. vbi
ſupra num. 9.

Et ſupradictis reſpondetur , quod ex Græco in Latinum
tranſlatum eſt illud Adagium,oculis magis habendam eſſe
20 fidem † quàm auribus, & quod Horatius cecinit:

Nec retinent patulæ commiſſa fidelius aures.

Idem in arte Poëtica:

Segnius irritant animos demiſſa per aures,
Quàm quæ ſunt oculis commiſſa fidelibus.

Quæ omnia recenſet vnà cum alijs Hercul.in ſuo tract. de
proband.negati.ſub num.247.

Hæc omnia eò à nobis allata fuere , quò euidentiam fa-
cti , & oculorum inſpectionem plenè probare , & cæteras
probationes excludere planum faceremus.

Cæterùm lector, illud te velim admonitum, ſæpiſſimè in
21 vſu contingere ſolere † huiuſmodi euidentiam, quæ tamen
non plenè probat ad condemnandum , ſed tantummodo
faciat indicium, vt quis, verbi cauſa, apud capitalium cauſa-
rum iudicem , de vuis à vinea furtim ablatis fuit delatus; ſi-
ſtit ſe ad iudicium, reus ad locum ducitur, in quo pedum ve-
ſtigia luto; vel puluere impreſſa conſpiciuntur , hæc cum i-
pſius rei pede conuenire iudex deprehendit. Hæc profectò
euidentia facti earum non eſt virium, vt à reo pœnas exigere
poſſit , licet dilucidè conſtet , de pedis cum veſtigio conue-
22 nientia, atque de furto.† Conueniunt enim quodammodo
inter ſe homines in forma pedum, vnde facilè iudex errare,
atq; labi poteſt. Quinimo adeo infirmum eſt iſtiuſmodi in-
23 dicium:vt nec ad torquendum ſit idoneum, † niſi alijs ſignis
fuerit munitum:tunc enim poterit reus torqueri , ſicut tra-
didit Franc.Caſon.in ſuo tract.de indicijs.tract.10.c.5.affert
ad hoc Bald.in l.non hoc.C.vnde legit.Sed aliter ſentit Alb.
in l.indicia. colu.2.C. de rei vend. vbi aſſeruit hoc indicium
ad condemnandum accommodatum eſſe; quod tamen Ca-
ſon.reijcit, vbi ſupra.

24 Huic ſubijciam † ruſtici cuiuſdam facinus propter argu-
tiam facti non prætereundum, quod & in vrbe noſtra cõti-
giſſe memoria repeto. In viridario patritius quidam pepo-
nes cùm ſatos haberet, ruſticus ipſos furto:vt omne ferè ru-
25 ſticorum genus eſt rapaciſſimum † atque furaciſſimum,
ſubtraxit, furem dominus ignorabat, hinc eueniebat, vt fur
tum probatu difficillimum eſſet.Reperit fortè fortuna cor-
tices peponum dominus in eodem, vbi comederat loco ru-
ſticus, in ipſis interualla quædam propter duorum dẽtium,
qui deciderant, raritatem introſpicit. Ruſticus, ille, quem
dominus pepones rapuiſſe ſuſpicabatur , duobus carebat
dentibus. ex iſtiuſmodi indicio dominus ruſticum ad iudi-
cem accerſit, quo profectò iudex, & ruſtici dentium, & cor-
ticis interualla inter ſe cõgruere videt , ruſticus perpetratũ
facinus ex cortice detectũ cõſpiciens, ſe pepones ſurripuiſ-
ſe,

ſe, atque comediſſe; illicò ſalſus eſt; qui commiſſi ſceleris meritas luit pœnas. In carcerem enim detruſus eſt, & modica quadam pecuniaria mulcta condemnatus eſt, & licet ruſticus latrocinium non confeſſus eſſet, cōuenientia tamen, & comparatio ſpatij dentium, & corticis vrgens, & aptum indicium erat ad torquendum illum: raròenim euenire ſolet, vt ijſdem dentibus careant homines, quibus ipſe ruſticus; ſed in forma pedum ſecus eſt; multum enim in ipſa inter ſe congruunt homines, vt ſupra meminimus. Et hæc in præſentia ſufficiant de Probatione per euidentiam facti.

QVAESTIO IX.

De quinta Probationum ſpecie, quæ fit per iuramentum.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum non eſt propriè probationis ſpecies.*

2 *Iuratum quod eſt, habetur, ac ſi probatum ſit.*

Intellectus l. ſed & ſi poſſeſſori. §. fin. ff. de iureiuran. ibidem.

3 *Iuramentum eſt ſimile probationi, non probatio.*

Nullum ſimile eſt idem. ibi.

4 *Iuramentum eſt iuſta & vera probatio.*

5 *Iuramentum multiplex eſt.*

6 *Iuramentum veritatis quid ſit.*

7 *Iuramento intercedente ad probationem, & veritatē peruenitur.*

8 *Iuramentum iudiciale quid ſit.*

9 *Iuramentum neceſſarium nominatum quid ſit.*

10 *Iuramentum neceſſarium probationis eſt ſpecies, quæ plenè probare poteſt.*

11 *Iuramentum propriè probatio dicitur in his caſibus, in quibus præſtatur ex iuris diſpoſitione, vel ex forma ſtatutorum.*

12 *Iuramento damnum paſſi probatur damnum datum, ſi ſtatuto cautum eſt, vt de illato damno iuramento ſtetur.*

13 *Iuramento ſtandum eſſe etiam ſi lex, vel ſtatutum dicat: aduerſarius tamen probare poteſt contrarium.*

14 *Statutum condere de iuramento ad laicos non ſpectat, & ſi condant, ratum non erit.*

15 *Contra iuramentum ſtatutarium quibus caſibus non poßit probari.*

16 *Statutum etiam ſi pleniſſimam probationem facit, probatio tamen in contrarium admittitur.*

17 *Iuramentorum genera.*

18 *Iuramento quæ probentur.*

19 *Iuramentum nō probat, quando lex præſumit ſcientiā, aut quando eſt alia præſumptio contra illum, qui iurare vult.*

20 *Probatio per iuramentum recipitur, etiam vbi ageretur de modico.*

21 *Præſumendum non eſt, aliquem velle pro modico deierare, aut aliud maleficium committere.*

22 *Iuramenti delatione non opus eſt, ſi actor plenè, quod erat in controuerſia, confirmauerit, & non præſtatur, ſi nihil prorſus probatum eſt.*

23 *Iuramentum eò tantum defertur, quo perfectum fiat, quod ſemiplenè rationibus eſt demonſtratum.*

24 *Iuramentum iudicis arbitrio actori, vel reo præſtatur: vt probationem ſemiplenam adiuuet, & validam, perfectam, atq; plenam efficiat.*

25 *Iuramentum ad plenam probationem faciendam requiritur in omnibus ſemiplenis probationibus.*

26 *Iuramentum quando in plenæ probationis locum ſubſtituatur, vide remiſſiuè.*

27 *Iuramentum in ſupplemētum probationis peti poteſt vſq; ad concluſionem in cauſa.*

28 *Iuramentum poſt petitionem quandocunq; deferri poteſt ante ſententiam.*

29 *Iuramentum deferendum eſt reo, & non actori, quando actor pro ſe vnam probationem habet, & reus alteram.*

Iudex propenſior eſſe debet ad liberandum, quàm ad condemnandum. ibidem.

30 *In hominibus puniendis minus mali eſt, in clementia, ac lenitate inclinare, quàm in ſæuitia, & acerbitate.*

31 *Iuramentum deferri non ſolet in criminalibus cauſis.*

32 *Cauſæ criminales quas requirant probationes.*

33 *Iuramentum in capitali cauſa aliquando tantarum eſt virium: vt efficiat interdum reum pœnas ſubterfugere poſſe.*

34 *Iuramentum actori defertur, ſi non poteſt ablata probare, quando delictum rei eſt atrox.*

35 *Iuramenti delatio facta per vnam alteri parti rata eſt, ob inopiam probationis factæ.*

36 *Iuramentum quibus in cauſis famoſis, quæ ciuiliter aguntur, non deferatur.*

37 *Iuramentum non eſt reo deferendum, quando opportunitas ſibi offeratur peierandi, vt per illud infamiam effugere poßit.*

38 *Iuramentum deferre non facile debet iudex, quando cauſa etiam tota ciuilis eſt ardua, magna, & plurimi ponderis.*

39 *Iudicis arbitrio ſtandum eſt, quæ dicatur magna, vel modica cauſa, inſpecta locorum, & perſonarum qualitate.*

40 *Cauſa duorum, trium, vel decem, vel quinquaginta aureorum modica dicitur.*

41 *Cauſa magna vocatur inſpecto petente, ſi quis bona cuius viginti aureorum ſummam non excedunt ab aliquo mille libras petit, & modica dicitur, ſi inter magnos Principes de decem aureis ſit controuerſia.*

42 *Cauſa magna, vel parua nominatur loci vſu inſpecto.*

43 *Iudex ſacramentum deferre non poteſt in cauſa monachatus, vel matrimonij, vel in alia, quæ tota ſpectet ad religionem.*

44 *Iuramento neceſſario non ſtatur, nec in probationis ſupplementum deferri poteſt, quando ſtatutum, ſeu lex requirit manifeſtiſſimas probationes.*

45 *Iuramentum non admittitur, vbi conditione appoſita, vera probatio exigitur, quæ fidem faciat.*

46 *Iuramentum deferri poteſt non obſtante ſtatuto in ijs caſibus, in quibus veræ, & concludentes probationes haberi non poſſunt.*

47 *Iuramentum deferri nō poteſt contra illum, qui præſumptionem iuris pro ſe habet in defectum probationis.*

48 *Iuramentum in defectum probationis ei præcipuè deferendum eſt, de cuius re agitur.*

49 *Iurantium dignitas animaduertenda eſt in iuramēto deferendo.*

50 *Iuramentum cui prius deferendum ſit, an actori, an reo.*

51 *Iuramentum nec actori, nec reo deferendum eſt, ſi actor nihil, aut non ſemiplenè probet.*

52 *Actore non probante plenè, vel non ſemiplenè reus abſoluitur.*

53 *Iuramentum deferendum eſt reo, ſi ipſe ſemiplenè probauerit, ſicvti actor.*

Iudex paratior eſſe debet ad abſoluendum, quàm ad condemnandum. ibid.

54 *Neronis prolatum quoddam laudatiſſimum.*

55 *Poſſeſſoris conditio in dubio melior eſt.*

56 *Iuramentum non defertur reo: cum actor plenè, & ipſe ſemiplenè probauerit.*

57 *Cautela actoris, vt iudex non deferat reo iuramentum.*

58 *Iuramentum à iudice deferendum eſt, & idem ab eo, ad quem negotium proprio nomine ſpectat.*

59 *Iuramentum deferre non poteſt procurator, niſi in tribus caſibus, & in quibus.*

60 *Iuramentum deferente altero ſi quis iurauerit, licèt quo ad vtilitatem ipſius iurantis nihil proficiat, proderit tamen aduerſæ parti, ſi contra ſe iurauerit.*

61 *Iuramentum etiam nemine deferente, ipſi iuranti prodeſt.*

62 *Iuramento an ſtandum ſit pro ipſo iurante, vel contra eum, iudici arbitrarium eſt.*

63 *Iuramentum pro vna parte deferre parti aduerſæ, & pro altera parte probationem offerre, quando actori licebit.*

64 *Iuramentalis probatio, ſi contraria probatione infringatur, & labefactetur, admittenda non eſt.*

DE iuramento pertractaturi multi fortaſſe admiratione capientur, quòd inter probationū ſpecies illud collocauerimus. Iuramētum
1 enim † nō eſſe propriè probationis ſpeciem, quàm plurimorum ſcribentium fuit opinio,

inter quos primus Ioan. Andr. fuit in rubr.extra de probat.
vnà cum multis alijs poſtea perDec.ibidem ſub num.2.con-
* numeratis. Quorum ſentētiam communi * ſcribentium cal
culo eſſe receptam, atteſtatus eſt Auguſt. Bero. in ead. ru-
* bric.nu.76. & de hac communi * meminere etiam Gomeſ.
in §.item ſi quis poſtulante.num.4.Inſtit.de actio. Marſil.in
rubric.C.de probatio.colum.26.Alex.in l.Imperator. colu.
1.ff.de leg.1. & Capicius in deciſ. 91. Quin & iſtam opinio-
* nem tanquam tutiorem,& magis * communem, & in iudi-
cando, & in conſulendo debere ſequi,teſtatum reliquere
Franciſ.de Accolt.Aret.in c.2.in 12.not.extr.de probat.ſicut
refert Viuius in ſuis commun.opinion.verb.iuramentum,
cui aſſentitus eſt etiam Boër.deciſione 85.nu.2.Quæ opinio
multis tum auctoritatibus,& legibus confirmatur per eun-
dem Bero.vbi ſupra. Hinc igitur dilucidè patere poteſt, iu-
ramentum propriè non eſſe probationem, ſed fictè, & im-
propriè,& onere ſolum probandi leuare.

Ab hac longè diuerſam ſequutus eſt opinionem Salycet.
in rubr. C.de probatio. vbi pro opinionis ſuæ confirmatio-
ne affert l.ſed & ſi poſſeſſori.§.fin.ff.de iureiurando, vbi Vl-
2 pianus I. C. reſpondit. † Perinde haberi quod iuratum eſt,
atq; ſi probatū eſſet. Verum ſi diligentius animaduertamus,
illa lex non pro Salycet.ſed contra Saly.facit. Verbum enim
illud, perinde, ſimilitudinem declarat, vt docuit Bart. in l.ſi
maritus. §. legis huius hic. ff.de adult. Si igitur iuramentum
3 eſt ſimile probationi, ergo non eſt probatio † cum nullum
ſimile ſit idem.l.ad ſimilitudinem.C.de Epiſcop.& cleric.&
Bart.in l.quod Nerua.1.col.in fin.verſic.oppono,nullum ſi-
mile.ff.depoſiti.

Tamen optimè cum Salycet.conuenit,quod tradidit Iu-
ſtinianus Imperator,in l.fina.§.licentia.C.de iur.deliber.di-
xit enim Iuſtinian.vel per ſacramentum illius,ſi aliæ proba-
tiones defecerint,cum quo conuenere plurimi alij,vt Bald.
in auth.non licet nouo iure.col.final.C.ſi cert.petat.Dec.in
dicta rubr.extr.de probatio.&plurimi alij relati per Franciſ.
Viuium in ſuis communib.opin.in ver.iuramentum,&prę-
ter eos per eundem ibi adductos,idem placuit Craue. conſ.
207.& Ioan. Oldendorp. in ſuo breui compendio probat.
4 † tradidit iuramentum eſſe iuſtam, & veram probationem,
ſed de veritate quæſtionis vltra Bero.in loco proximè addu-
cto adeas etiam Plot. in repetitione l. ſi quando.C.vnde vi.
nu.55.ver.nota,cum ſequen. Iaſ.in l.2.nu.9.& 10. C.vnde vi.
& in l.cum te tranſegiſſe.nu.9. C.de tranſact.

Cæterùm pro conciliatione iſtorum ſcribentium diſtin-
5 guas † multiplex eſſe iuramentum; vt per Augusti. Bero. in
dicta rubr.vbi ſupra,ad quem te reijcio. Sed hic omnia iura-
mentorum genera in præſentia perſequi noſtri non eſt in-
ſtituti. Ea verò tantummodo attingam,quæ ad propoſitam
probationis materiam pertinere intellexero. Qua in re re-
peri,quatuor tantum iuramēta ad rem noſtram facere, hoc
eſt iuramentum veritatis,in litem,neceſſarium & iudiciale.
Diſtinguamus igitur, aut loquimur de iuramento veritatis
6 † ꝙ eſt illud,quod prętatur teſtibus ad veritatem dicēdam,
item, & illud,quod defertur debenti reſpondere poſitioni-
bus,item, & illud,cum iudex vt de controuerſia inſtruatur,
teſtes, vel partes interrogat. Huiuſmodi verò iuramentum
non propriè probatio dicitur,quia ad probationem vltra iu
ramentum teſtis depoſitio requiritur, & reſponſio, ſeu cō-
7 feſſio partis interrogatæ. Vnde potius dicendum eſt † eſſe
quoddā,vt appellant,præambulum, ipſo enim interceden-
te ad probationem,& veritatem peruenitur,vt inquit idem
Bero.vbi ſupra,ex iuribus ibidem allatis.

Secundum eſt iuramentum,quod in litem appellatur,de
quo iam iam dicemus.

Tertiū iudiciale nuncupatur,quod eſt illud, quod à par-
8 te parti in iudicio † iudice probante defertur. De quo vide-
as quæ ſcripſerit Viuius in ſuis communibus opinio.ver. iu-
ramentum iudiciale. Et quamuis Bero.vbi ſupra eius ſit opi-
nionis,iſtud iuramentum propriè non eſſe probationem, ſi
tamen accuratè finis, cuius gratia deferatur, & eo præſtito,
effectus,quem pariat, examinetur, intuenti patebit proba-
tionem propriè dici poſſe. Ideo rationes per eum allatas
conſideres.

9 Quartum reliquum eſt iuramentum † neceſſariū nomi-
natum,hoc eſt illud, quod à iudice actori, vel reo, vt ſibi vi-
debitur, ſolet deferri, cum in iudicio actor ſemiplenè tan-
tummodo mentem ſuam probatione confirmauerit, & vt,
ꝙ ſemiplenè probatum eſt,perfectum fiat,iudex ipſi actori,
vel reo iuramentum defert. Licèt verò iſtud iuramentum
propriè probatio nequaquam vocetur, inficiari tamen ne-
10 quit † quin ſit probationis ſpecies, quæ plenè probare poſ-
ſit,vt per eundem Bero.vbi ſupra. Adeas etiam Iaſo. de hoc
agentem in §. item ſi quis.il 2.nu. 33. & 83.Inſtit. de actio.&
Tancred.in ſuo tractat.de ordin.iudicior.lib.3.numer.6.de
probatio.

Hæc tamen eſt concluſio limitanda,vt ſibi locum nō ven
11 dicet † in his caſibus,in quibus ex iuris diſpoſitione, vel ex
forma ſtatutorum iuramentum præſtatur: hoc etenim caſu
propriè probatio dicitur,vt eſt contextus in l. ſi quando. C.
vnde vi. & in c.fin. quod met.cauſ.& Bero.vbi ſupra ſub nu-
mero 81.iuramentum in litem. Hinc fit,vt ſi ſtatuto cautum
12 eſſet † vt de illato damno ſtetur iuramento damnum paſſi,
proculdubio iſtiuſmodi ſtatutū loquens de probatione da-
mni dati, vel de damno probato,haberet locum, & proce-
deret contra damnum dantem in probatione damni,quæ
fieret per iuramentum, vt per Dec.in dicta rubr. de proba-
tio.col.13.& Aret.in d.c.2.extr.de probat.quos refert, & ſe-
quitur Viuius vbi ſupra.

13 Declarandum tamen eſt illud ſtatutum † vel diſpoſitio le-
gis,vt ea nihil obſtante cōtrarium aduerſarius probare poſ-
ſit:etiam ſi lex ipſa, vel ſtatutum diceret, eidem iuramento
ſtandum eſſe. Nec hoc ſine ratione pertrāſit:nam, vt inquit
Alba.conſ.4.nu.21.ad laicos non ſpectat de iuramento con-
14 dere ſtatutum † nec ſi conderent, erit ratum.iccirco tunc
nihilominus, vt dixi, contrarium poteſt probari per aduer-
* ſarium. Et hanc eſſe * communem,quæq; magis veritati ac-
cedat opinionem, Tiraquel.optimus eſt teſtis in trac. de re-
tract.§.4.glo.1.nu.3. Niſi ſtatutum diceret,neceſſe ſtandum
eſſe huic iuramento, vel loqueretur, hoc iuramentum ha-
beri pro plenaria probatione,vel aſſereret, pleniſſimam fi-
dem adhibendam eſſe,aut pleniſſimam faciat fidem,ſiue di-
cat omnimodo,vel omnino, vt iuramento credatur: aut ꝙ
15 iuramentum omnimodam fidem † ſeu probationem faciat,
vel ſimpliciter diceret, ſatis eſſe iuramentum ad probatio-
nem, vel iſtis ſimilia verba loqueretur: vt apertè ex eo con-
ſtaret,non admitti probationem in contrarium: tunc enim
in his caſibus non poterit contrarium probari,vt vnum ad-
ducendo,qui erit omnium inſtar,latè Tiraquel.vbi ſupra in
dicto tract.de retract.§.quarto,gloſ.prima à princip.vſq; ad
numer.36.

Sed aliter, & in his à nobis modo connumeratis caſibus
ſenſit Rom.in l.qui bona.§.qui dāni.ff.de dam.infect.quem
ſequitur Rui.in conſ.87. nu. 12.vol.3. vt & refert Viuius vbi
16 ſupra in fine † vbi aſſerit, etiam ſi ſtatutū illud pleniſſimam
probationem faceret, probationem tamen in contrarium
admitti.

Nec illud te fugiat, iuramentum iſtud, de quo hucvſque
verba fecimus,ex iuris,vel ſtatuti diſpoſitione iuramentum
dici in litem:cum,vt & ſupra admonuimus,multiplex ſit iu-
ramentum, aliud veritatis,calumniæ alterum,actus confir-
17 matorium,conuentionale,ſiue voluntarium,in litem † ne-
ceſſarium,iudiciale,& purgatorium: vt de his omnibus ha-
betur per Accurſ.in rubr.ff.de iureiur.iuncta l.1.& per gloſ.
in c.fin. eod. tit.& in c. 1. de iuramento calum.in 6. & latius
per Auguſt.Bero.in d.rubr.extr. de proba.

Secundo loco prior opinio reſtringenda eſt,non eſſe ve-
ram in illo iuramento,per quod ignorantia,impedimētum,
nuncij renunciatio, expenſæ cōtra contumacem,& animus
18 ꝓbatur,omneq; id quod ex ipſo animo, & mēte oritur † nā
cùm hæc omnia per iuramentū probētur, vt de quolibet in
ſua concluſione dicemus,huiuſmodi probationē verè,&ꝓ-
priè dici probationem conuincit Auguſt. Bero. vbi ſupra in
dicta

dicta rubric.extr.de probat.ſub numero 81.verſic. Idem di-
co, per cap.innotuit. cum gloſſ.de electio. & ibi Abb.Imol.
& alij, iuncto c.vt circa ad fi.de elect.in 6.& cap.ſtatutum.§.
cum verò.& ibi gl.de reſcrip.in 6.

Iſtud ſubintelligas tamen, locum ſibi non vendicare
19 † quando lex præſumit ſcientiam, aut quando ſit alia præ-
ſumptio contra illum, qui iurare velit: tunc enim iuramen-
to non probatur, vt gloſſ.82.diſtinctione capitul.propoſui-
ſti.in verb.non probatur, & Bar.in l.inter omnes.§.rectè.ff.
de furtis, & Domini. in cap. eos qui.colum.prima, de temp.
ord.libro 6.

Hoc tamen fallit, vbi ageretur de modico, quia tunc non
20 obſtante præſumptione † recipitur huiuſmodi probatio
per iuramentum, iuxta Abba. in cap. quoſdam.circa fin.de
præſumptio.quem ſequitur Dec.in c.cognoſcentes. col.vl.
extr.de conſuet.in 1.lect. quos refert Tiraq. in tracta. de iu-
dic.in reb.exig.verſi.hinc eſt.

Neque iſtud ratione caret: non enim veriſimile eſt, nec
21 eſt præſumendum, aliquem velle pro modico deierare † aut
aliud maleficium committere: vt notat Alex.conſil.74.viſo
teſtamento.columna 2. verſic.nec iura præſumunt.libr.1.&
conſ.99.viſis proceſſibus, colum.8.verſ.non obſtat etiam ſi
diceretur, in fi.libr.5.& Dec.in conſil.175. in cauſa falſitatis.
col.6.verſ.ſecundò non obſtat.& col.ſequen.Bald.Barto.&
multi alij plurimis in locis id aſſerentes, quos idem Tiraq.
recenſuit, vbi ſupra, verſi.& id quidem.

Sed ſciſcitabitur à nobis quiſpiam, quo tempore id iura-
mentum deferatur. Qua in re dicendum eſt, aut nihil omni-
22 no, aut omne, & plenè probatum eſt, † quòd ſi actor plenè,
quod erat in controuerſia confirmauerit, nulla certè opus
eſt iuramenti delatione, vt c.2.ext.de probatio.quemadmo-
dum nec præſtatur, ſi nihil prorſus fuerit probatum, iura-
mentum enim, vt ſupra dicebamus, & infra trademus, eo
23 tantùm defertur, quo perfectum fiat † quod ſemiplenè ra-
tionibus eſt demonſtratum.

Exempli gratia. Actor, quod erat in controuerſia, dum
probare vellet, quæ cauſa parui erat momenti, in qua duo
ſoli teſtes requirebantur, vnum tantummodo teſtem ido-
neum habebat, tunc profecto ſemiplenè probat. l. Theo-
pompus. ff.de dot.prælega.l.iuſiurandum.C.de teſtib.l.1.in
fi.ff.quemad. teſtam. aperian. & meminimus infra de ſemi-
plena probatione: ideo pręſtatur iuramentum iudicis arbi-
24 trio † actori: vel reo: vt ipſam ſemiplenam probatioem adiu-
uet, & validam, perfectam, atque plenam efficiat, quod et-
iam de omnibus ſemiplenis probationibus eſt dicendum,
vt de ſcriptura priuata, de comparatione literarum, per fa-
25 mam, & ſimilia, de quib. infra ſuo loco trademus † etenim
& in his ad plenam probationem faciendam requiritur iu-
ramentum: ſed quando iuramentum in plenæ probationis
26 locum ſubſtituatur † docebit additionem auctor ad Fely.in
cap. quoniam contra. nu.5. extr. de probatio. At cum non
ſubſtituatur, prodidit Petr.Duen.in regu.300. ampliatione
3.& Gozadin.in conſ.11.nu.7. & Hercula.de proban. negat.
27 nu.199.cum ſequen. & num.235. Nec illud te lateat † iſtiuſ-
modi iuramentum in ſupplementum probationis poſſe pe-
ti vſq; ad concluſionem in cauſa, quod à cunctis ſcribenti-
* bus * communi conſenſu recipitur, quin etiam nonnulli
proditum reliquere, poſſe etiam peti poſt concluſionem;
28 illud certè veriſſimum eſt, poſt petitionem † poſſe quando-
cunq; iuramentum deferri ante ſententiam, vt ex allatis per
Alex.latè in conſ.35.nu.8.& 9.

Quod autem ſupra diximus, iudicis arbitrio relinquen-
dum eſſe, an actori, ſiue reo iuramentũ deferatur, intactum
non relinquam. Primò namq; declarandum eſt, non proce-
dere, quando actor pro ſe vnam probationem, & reus alte-
29 ram habeat: † tunc deferendum eſt reo, non actori. Propen
ſiorem enim eſſe debere iudicem ad liberandum, quàm ad
condemnandum, cauit Paul. in l. Arianus ait. ff.de actio.&
oblig.& huc ſpectat c.veniam nunc, & ibi gl.in verb.ſi faci-
endum.35.qu.9. Nam ſi in alterutram partem inclinandum
ſit, vt Circe dicebat, minus periculi eſſe, ſi nauis ad Scyllam
30 potius paululum inclinaret, quàm ſi ad Charybdim. † ita in
hominibus puniendis minus mali eſſe in clementia, ac leni-
tate, quàm in ſæuitia, & acerbitate, vt doctiſſimè retulit
Marc.Ant.Muret.in oratione 11.circa finem.

Secundo loco intelligendum eſt, ſibi locum non vendi-
31 care in criminali cauſa, in criminalibus enim cauſis † non
ſolet deferri iuramentum, vt dixerunt Ant.de Butr.Abb.&
alij in cap. ſi pro debilitate, de offic.deleg.has namq; cauſas
idoneis debere eſſe munitas teſtibus, vel inſtructas apertiſ-
ſimis documentis, vel indicijs ad probationem indubitatis
32 † & luce clarioribus expeditas, Imperatores cautũ tradide-
re in l.fina. C. de probatio. & ex indicijs perſpicuis probari
conuenire, ſciuere Diocletia.& Maximi.in l.dolũ.C.de do-
lo malo, & ſumm.Pontif.in c.fin.extr. de iureiurand.& in c.
ſciant cuncti.2. q.8. verumtamen etiam in capitali cauſa iu-
33 ramentum aliquando tantarum eſt virium † vt efficiat in-
terdum reum pœnas ſubterfugere poſſe, vt in ſatis venuſto
caſu retulit Lanfrancus de Orian.in ſua praxi.cap.7.de con-
feſſio.nu.18.verſ.quæro Petrus, & Berta.& propterea ſi de-
34 lictum rei ſit atrox, tunc iuramentum actori defertur † ſi
non poſſit ablata probare: vt ſanxit Imp. Zeno in l. ſi quan-
do. C.vnde vi. & habetur in c.ſi.ext. quod met.cauſ.& Spe-
culat. in titu.de iuramen. delatio. §.ſi vero ſit cauſa. ſub nu-
mero 70.verſic.Item etiam.Iudex igitur, vt dicebamus, non
debet, neq, poteſt deferre iuramentum: quod ſi pars altera
35 deferat alij, huiuſmodi delatio rata eſt † ob inopiam proba-
tionis factæ, etiam ſi de illo crimine tranſigi non poſſit, nec
talis iuramenti delator poteſt appellare, ſi ille iurauit, & ob-
tinuit: vt Speculat.in d.titu.de iuramen.delatio. & ibi Ioan.
Andr.addition.ad eundem, in §. primum, an actor.& idem
Ioan.And.in c.fin.extr.de iureiurand.ſuper 1.gloſſ.

Subnectenda eſt huic declaratio tertia, non eſſe veram,
etiam ſi cauſa ſit ciuilis, hoc eſt, quæ ciuiliter agatur: ſed ta-
men quæ famoſa ſit, vt eſt actio doli, furti, iniuriarum, cau-
ſa metus, & illa ob quam quis de iure, vel ex ſententia lata
36 fiat infamis: vt l.1.ff. de his, qui notant. infam. † in his enim
licèt ciuiliter ſit actum: tamen, non defertur iuramentum,
etiam ſi partes id poſcant. Ratio eſt: quia etiã in his caſibus
plena requiritur probatio, ex legibus modo adductis, dicta
l.dolum.& dicto cap.fin.de iureiurand.& in primis reo non
37 eſt deferendum † oportunitas enim ſibi offerretur peie-
randi, vt per iuramentum infamiam poſſet effugere: vt dixit
Iodoc.Domhauder.in ſua praxi ciuil.capitu.179.ſub nume-
ro nono.

Sequitur quarta declaratio: non enim habet locum, licèt
cauſa tota ſit ciuilis, ſed tamen ſit ardua, & magna, & pluri-
38 mi ponderis † nam tunc iudex non facile debet iuramen-
tum deferre: vt l.legitimos.ff.de legitim.tutor. ſi vero cauſa
parui ſit momenti, an in ipſa iuramentum ſit præſtandum,
iudex id viderit; vt rebus, & hominibus, atque regionis
vſu diligenter examinato, quod æquum ſibi videbitur, ſta-
39 tuat: vt per Domhauder.in d. cap.179. numero 9. † iudicis
etiam arbitrio ſtandum erit, quæ dicatur magna, vel modica
cauſa, inſpecta locorum & perſonarum qualitate: in aliqui-
bus enim perſonis & locis, quæ eſt minor maxima dicetur,
argumen. l.ſed & ſi ſuſceperit.§.1.ff.de iudic.& l.1.& l.Mela.
§. final. ff. de aliment. & cibar. legat. quamuis in nonnullis
40 legibus modica dicatur cauſa † quæ ſit duorum, vel trium,
vt l.ſi oleum, in fin. ff.de dolo, & nonnunquam ſi ſit decem
aureorum, vt l.2.§.quamuis. ff.ſi cui plus, quàm per leg. fal-
cid. vel quinquaginta, argum.l.defenſores. C.de defenſ.ci-
uit.& l.nonnulli. ff.de accuſ. vel trecentorum aureorum, vt
§.iudicare, & §. audient. auth. de defenſ. ciui. De quibus o-
mnibus meminit Speculat.in dicto titul.de iuramen. delat.
§.nec enim. & in §. ſicut autem. Exemplum de perſonarum
41 qualitate tradidit hunc in modum, † vt ſi quis bona, cuius
viginti aureorum ſummam non excedant, ab aliquo mille
libras petat. tunc hæc cauſa magna vocabitur inſpecto pe-
tente; vel ſi inter magnos Principes ſit de decem aureis con
trouerſia, erit minima, ſi homines inſpiciamus. Quod idem
eſt aſſerendum de regionis conſuetudine; in quibuſdam e-

42 nim locis carius aliquid conſtabit † quàm in alijs. Vnde loci
vſu inſpecto cauſa magna, vel parua nominabitur.

Huic quinta intelligentia eſt annectenda, ea eſt, cum cau-
ſa tota ſpectat ad religionem, vt in cauſa monachatus, vel
matrimonij, tunc iudicem ſacramentum deferre non poſſe
43 eſt exploratı iuris † ob ꝓbationis defectũ, aliter verò ſenti-
endum eſt, cum tota non pertineat ad religionem, tunc e-
nim poſſe tradidit Spec. vbi ſupra, nu. 7. §. ſi vero ſit cauſa. &
Domhauder. in d. c. 179. in fin. d. nu. 9.

Sexto loco reſtringas, & intelligas non procedere, quan-
do ſtatutum, ſeu lex requirit manifeſtiſſimas probationes,
44 tunc enim huic neceſſario iuramento non ſtatur † nec illud
etiam in probationis ſupplementum deferri poteſt, quo-
niam iſto caſu munienda probatio eſt per plures idoneos
teſtes, vel per confeſſionem aduerſarij, vel per inſtrumẽta,
vt eſt ſingularis Accurſ. doctrina in l. fin. in prin. ff. quod me.
* cauſ. cuius traditionem * communiter ſequuntur ſcriben-
tes in c. pia. de excep. lib. 6. vt Viuius atteſtatur in ſuis com-
mun. opin. verb. iuramento, vbi rationem reddit. & de hac
* * communi meminit etiam Rip. in d. l. fin. num. 189. quibus
idem aſſenſit Auguſtin. Bero. in c. cum ſit Romana. num. 10.
45 de appellatio. Socin. in conſi. 136. colum. 3. volum. 1. † non e-
nim admittitur iuramentum, vbi conditione appoſita vera
quæq; fidem faciat, probatio exigitur, vt ex iuribus allatis
per Viuium, vbi ſupra.

Hanc communem ſcribentium ſententiam ſublimites,
non habere locum in ijs caſibus, in quibus veræ, quæq; con
46 cludant probationes, non poſſint haberi. † hoc etenim caſu
poteſt iuramentum deferri, non obſtante illo ſtatuto, & ita
hanc communem limitat Felin. in rubric. de probat. num. 3.
ſicut idem refert Viu. in d. verb. iuramen. vbi ſupr. cum alijs
ibidem per eum adductis.

Iſtis vltima declaratio eſt ſubijcienda. Nam iuramentum
deferri non poteſt contra illum, qui præſumptionem iuris
47 pro ſe habeat † in defectum probationis, namq; ſi pars ad-
uerſa contrarium probare velit, duriore probatione graua-
tur, vt ſingularis eſt Accurſ. doctrina in l. fina. in verb. præ-
ſumptioni. ff. de eo, quod met. cauſ. & ibidem expreſſe Bald.
ſimul cum pluribus alijs adductis per Ioan. Nic. in addit. ad
Alc. in tract. præſump. in 3. parte. nu. 3.

Aliæ hic poſſent afferri limitationes & reſtrictiones, ne
tamen omnia, quæ ſparſim à noſtris ſcripto relicta ſint, vi-
dear hoc in loco tranſcribere, te remitto ad Socin. in ſuis
fallen. regu. 204. vbi 80. limitationes adnotauit, & quamplu
res alias ſimiles recenſuit Plot. in l. ſi quando. C. vnde vi. vbi
à nu. 125. vſq; ad num. 153. diuerſimode ampliauit hanc con-
cluſionem, & ſubſequentib. numeris annectit limitat. hoc
idem non omiſit Nicol. Boër. deciſ. 85. per tot. & deciſ. 86.
95. & 305. Iacob. Menoch. etiam in ſuo vtiliſſimo tractat. de
arbitrar. iudic. libro 2. caſu 208. diligenter hanc noſtram
concluſionem explanatam relinquit.

Docuimus hactenus, quo tempore iuramentum ſit defe-
rẽdum, vt quod ſemiplenæ probationi deerat perficeretur,
in præſentia videndum erit cui ſit deferendum. Vnde pri-
48 mò ſciendum eſt, ei præcipuè eſſe deferendum † de cuius re
agitur, vt c. videtur, ibid. quod enim melius. extr. qui matr.
accuſ. poſſ. & l. Marcellus. §. fina. ff. rer. amot.

Deinde animus eſt aduertendus ad iurantium dignita-
tem: vt qui magis vitæ probitate, qui dignitate, & præſtan-
49 tia iudici excellere videatur † huic deferatur: vt l. legitimos.
ff. de legitim. tutor. quod idem in elect. facienda ſpectatur.
8. queſtio. 1. cap. licet. & cap. fina. ext. de offic. cuſtod. & idem
etiam in teſtibus fit? vt capit. in præſentia. extr. de teſtibus.
cum alijs adductis per Speculat. dicto titul. de iurament. de-
lat. §. quartum. ſub nu. 7. & Domhauder. vbi ſupra, in d. ſua
praxi ciuil. d. c. 179. nu. 10. & 11.

50 Cui verò prius ſit deferendum videamus, † an actori, an
reo. Si igitur actor quod erat in cõtrouerſia poſitum, ſemi-
plenè vt cum vno ſolo teſte probare, & nihil ex parte ſua
reus confirmare poteſt, tunc iudex actori iuramentum de-
fert, vt quod probationi ſemiplenæ deeſt, perficiatur, ne
ipſa ſemiplena probatio ſit ipſi actori inutilis, quod eſſe nõ
debet: vt l. ſi quando. in princip. ff. de legat. 1. & Speculat. vbi
51 ſupra. verſic. ſed cui, nume. 8. † quòd ſi actor nihil, aut non
ſemiplenè probat, neutri deferendum erit: ſed abſoluitur
reus, etiam ſi nihil probaſſet: actore enim nõ probante ple-
nè, vel non ſemiplenè, reus abſoluitur, etiam ſi nihil præſti-
52 terit † & in expenſis condemnatur, vt vulgata l. qui accuſa-
re. C. de edendo. & l. 2. ff. de probat. & facit gloſſ. in c. bonæ.
1. extr. de elect. facit etiam l. fruſtra, & l. actor. C. eod. titu. de
proba. & infra ſuo loco dicemus. Verùm quando actor pro-
53 bat cum probatione ſemiplena, & idem reus efficiat † reo
deferendũ eſt iuramentum: debet enim iudex eſſe paratior
ad abſoluendum, quam ad condemnandum. vt c. ex literis.
extr. de proba. l. Arrianus. ff. de actio. & obli. cap. inter dile-
ctos. in fi. ext. de fid. inſtrumen.

54 Vnde laudatiſſima Neronis illa vox † ſi ex animo prolata
eſſet, aut ſi ipſe in eadem manſuetudine perſtitiſſet, qui ſub-
ſcripturus ſententiæ capitis in quendam, Vtinam (inquit)
nunquam didiciſſem litteras: vt dixit venuſtè idem Marcus
55 Antonius Muretus in orat. 11. circa finem. & in dubio † me-
lior eſt conditio poſſeſſoris. l. 1. ff. de condictione ob turp.
cauſ. §. commodum. Inſtitu. de interd. & licèt alij alia ſenſe-
rint. vt per Speculat. vbi ſupra, verſicul. quid ſi actor. nume.
9. idem tamen ibidem dixit id eſſe verius. Aliter verò eſt aſ-
ſerendum, cum actor plenè, reus ſemiplenè probat: non e-
56 nim defertur reo † imò condemnabitur. Quod ſi timeat, &
videat actor, ne iudex ex officio ſuo ſibi iuramentum, ſed
reo deferat, per cap. fin. ext. de iureiurand. poterit hanc in-
57 terponere cautelam; vt præcludat ipſi iudici viam † aſſeren-
do reum ad iuramentum præſtandum eſſe ſibi ſuſpectum. l.
non omnes. §. à barbaris. ff. de re militar.

Hac explicata quæſtione, nunc poteſt quæri ſatis com-
58 modè, † à quo ſit deferendum iuramentum. In quo breui-
ter eſt dicendum, à iudice deferri: vt ex adductis iam patet.
Defertur item ab eo, ad quem negotium proprio nomine
ſpectat. Hinc fit, vt procurator nequeat deferre iuramen-
tum, præter quam in tribus caſibus, vt ſi ſingulare manda-
59 tum habeat, vel ſi datum ſit veluti in rem ſuam † vel poſtre-
mò ſi liberam, & vniuerſam bonorum habeat adminiſtra-
tionem: vt capit. qui ad agendum. in fi. de procurat. libr. 6. &
Specul. vbi ſup. in fin.

At ſi quis nomine ſuo ei iuramentum deferente iuraue-
60 rit, licèt quoad vtilitatem ipſius iurãtis nihil proficiat † pro-
derit tamen aduerſæ parti, ſi contra ſe iurauerit: vt Ioann.
Fab. in §. item ſi quis. il 2. Inſt. de actio. in glo. verb. poſtulan-
te. vbi ita intelligit dictam glo. ſicut refert Iaſ. ibidem nu. 18.
per l. de ætate. §. qui interrogatus. ff. de interrogat. Quini-
61 mò poteſt etiam iſtud iuramentum † nemine deferente ipſi
iuranti prodeſſe, vt ſi iurans diceret, pro ſe, & contra ſe: nam
hoc caſu ſi aduerſarius ex iſtius iuramenti confeſſione inni-
teretur; tunc teneretur etiam contra ſe recipere totum il-
lud iuſiurandum, & ita iuranti prodeſſet: vt ibidem Ioann.
Faber in dicta glo. & ad hoc affert l. Publia. §. fina. ff. depoſi.
62 ſed Angel. in ead. gloſſ. ſentit, id iudici arbitrarium eſſe † an
ipſi iuramento ſtandum ſit pro ipſo iurante, vel cõtra eum,
poſito etiam aduerſarium id acceptaſſe: ſed de hoc latius
diſſerentem adeat Iaſon. in d. §. item ſi quis. in ead. gl. nu. 18.
& 19. cum ſequent.

Nec illud obſeruatione dignum prætereundum eſt: nam
ſi actoris libellus iſtiuſmodi ſit, vt diuerſas partes aliaq; fa-
63 cta contineat † tunc per iudicem actori licebit pro vna par-
te parti ſuæ aduerſæ iuramentum deferre, & pro altera par-
te probationem offerre: tunc verò deuincta pars eſt, in ob-
latam partem iurare: vt ait Iodoc. Domhauder. d. c. 179. ſub
numero 13.

Illud etiam ſcitu dignum menti teneas, iuramentalem
64 (vt appellant) probationem † ſi contraria probatione in-
fringatur, & labefactetur, admittendam non eſſe: vt re-
ſpondit Roman. in conſi. 241. numero 1. Et hęc de iuramen-
to hactenus.

QVÆ-

QVAESTIO X.

De ſexta Probationum ſpecie, quæ fit per præſumptionem.

SVMMARIVM.

1 Præſumere eſt quaſi ante ſumere, accipiturq́ pro audere, vel tentare aliquid contra ius.
2 Præſumere vſurpatur pro aliquid ſumere.
3 Præſumere apud Rhetores præoccupare ſignificat.
4 Præſumitur pro putatur, aliquando ponitur.
5 Præſumere pro diuinare aliquid in dubio.
6 Præſumere accipitur pro coniectura, & aliquando pro actu, qui fit impudenter, ac temerariè contra voluntatem ſuperioris.
7 Præſumptio dicitur exiſtimatio, quæ ex veriſimilibus coniecturis ducitur.
8 Præſumptionis definitio.
9 Præſumptio cognitio eſt veritatis ex circumſtantijs reſultans.
10 Præſumptio debilitatur, munitur, atq; mutatur, vt res ſuadent, quæ ipſam circumſtant.
11 Præſumptio eſt argumentum ad credendum vnum factum ſurgens ex probatione alterius.
12 Præſumptio eſt alicuius facti dubij ex quodam indicio, aut plena, aut ſemiplena probatio.
13 Præſumptio eſt ratiocinatio ſumpta à veriſimili.
14 Præſumptio in genere ſumpta minus eſt quàm ſimplex probatio, & minus quàm indicium.
15 Præſumptio proximè veritati accedit, & veriſimilitudo appellatur.
Præſumptionis natura ab irrationali abhorret. ibi.
16 Præſumptio dicitur vera probatio in materia, in qua probationes præſumptiuè tantum fieri poſſunt.
17 Præſumptionum naturæ, ſeu genera.
18 Naturalia ijs, quæ arte conſtant, ſunt nobiliora & priora.
Cauſa naturalis præfertur accidentali. ibi.
19 Præſumptio naturæ quæ ſit.
Quod naturaliter ineſt homini ſemper ineſſe præſumitur. ibi.
20 Patres filios ſuos amore proſequi præſumitur, & è contra.
21 Pater ſi iudici nocentem filium obtulerit, non præſumitur exhibuiſſe: vt ſummo ſupplicio ipſum afficiat.
22 Pater, ſi filium exhæredaret, præſumitur iniuſtè exhæredaſſe.
23 Præſumptio hominis quæ ſit.
24 Homo non præſumitur iactare ſuum.
25 In dubio quilibet præſumitur bonus, & non malus.
Naturaliter quilibet eſt bonus. ibi.
26 Bonus quis præſumi non debet in alterius præiudicium.
27 Præſumptio temeraria quæ ſit.
28 Præſumptiones temerariæ, leues, inualidæ, & nullius momenti à iure repelluntur, nec permouere debent animum iudicantis.
29 In dubio debemus interpretari meliorem partem.
In dubijs dubius, animus ſemper piè ſentit & operatur. ibid.
30 Præſumptio delicti in dubio nunquam capitur.
Conſilium quod in vtranq; partem poteſt accipi, in æquiorem ſumi debet. ibi.
31 Præſumptio iuris quæ dicatur.
32 Probatio contraria præſumptioni iuris an admittatur, vide remiſſiuè.
33 Præſumptio iuris nonnunquam violenta appellatur.
34 Coniectura ex certo ſigno prouenïens, quæ alio non adducto pro veritate habeatur, probabilis eſt.
35 Præſumptio omnis legis ſuper veriſimili innixa eſt.
36 Præſumptio illa, quæ fit veriſimilior, efficacior eſt.
37 Præſumptio non eſt propriè probatio, ſed releuatio probandi.
38 Præſumptio quando ſtat pro aliquo, pars aduerſa, quæ cõtrarium probare vult, duriore probatione grauatur.
39 Actus præſumptus à iure eo ipſo probatus dicitur, quòd non probatur contrarium.
40 Paria ſunt, quòd quis probet, vel quòd habeat præſumptionem iuris pro ſe.
41 Probationes quando requiruntur liquidiſſimæ ad victoriam conſequendam, ſatis eſt probare præſumptiones à iure inductas.
42 Præſumptio legis ſufficit, vbi lex requirit probationem per inſtrumentum.
43 Præſumptio iuris eſt probatio in materia pœnali & correctoria.
44 Iudex ex præſumptione iuris poteſt liberare, condemnare & pronunciare.
45 Præſumptio iuris non ſolum ſatis eſt ad impugnandum aliquid: ſed etiam delictum probare poteſt.
46 Præſumptio iuris in illis caſibus propriè probatio eſt, in quibus veræ, & ſatis manifeſtæ probationes haberi non poſſunt.
47 Probatio contraria præſumptioni iuris admittitur.
48 Præſumptio iuris, & de iure quæ dicatur.
49 Contra præſumptionem iuris, & de iure nõ admittitur probatio.
50 Præſumptionem habens iuris, & de iure aliter probare non obligatur.
51 Probatio per confeſſionem admittitur contra præſumptionem iuris, & de iure.
52 Confeſſio, & probatio contra præſumptionem iuris, & de iure quando non admittatur.
53 Probatio per confeſſionem partis admittitur contra ſententiam, quæ tranſit in rem iudicatam.
54 Probatio contraria præſumptioni iuris, & de iure admittitur in his, quæ à partis conſenſu pendent.
55 Probatio ex rei euidentia, & ex notorio contra præſumptionem iuris, & de iure admittitur.
Quod declara, vt ſub numero 57.
56 Probatione qualibet in contrarium ſublata, nunquam tamen illi derogatum cenſetur, quæ fit per euidentiam rei.
57 Præſumptio, quæ oritur ex ſententia, & re iudicata, recipit probationem in aduerſum per inſpectionem actorum.
58 Iudex perficere poteſt, quod notorijs deeſt: ſed notorium allegari debet.
59 Notorij allegatio fieri poteſt etiam poſt concluſionem in cauſa.
60 Notorium ſi oriatur ex iure, ſiue ex facto iuris nõ eſt allegandum.
61 Iudex ſupplere poteſt, ſi notorium facti à parte non producatur.
62 Notorium facti ſi non eſt permanentis, & debeat probari, lex reijcit huiuſmodi probationem à præſumptione.
63 Probatio contra præſumptionem iuris & de iure recipietur parte nihil opponente.
64 Pars quæ non opponit, videtur renunciare fauori ſuo, & tacitè conſentire.
65 Probatio contra præſumptionem ſi fit per iter indirectum admittitur.
66 Probatio contraria præſumptioni admittitur, antequam ſententia feratur.
67 Contra præſumptionem iuris, & de iure quamuis probatio nõ recipiatur, reſtitutio tamen in integrum, ſi iuſta cauſa ſubſit, admittitur.
68 Probatio per proteſtationem, quæ actum præceſſerit, vel interceſſerit in ipſo actu, admittitur contra præſumptionem iuris, & de iure.
69 Probatio in contrarium non admittitur, vbi per præſumptionem iuris, & de iure tollitur crimen.
70 Matrimonia omnia irrita, & nulla habẽda ſunt, quæ aliter, quàm præſente Parocho, vel alio ſacerdote ex ipſius permiſſione, & duobus vel tribus teſtibus præſentibus contracta reperiuntur.
71 Sponſalia de futuro hodie non tranſeunt in matrimonium etiam ſubſequuto concubitu.
72 Inſtrumentum publicum ſi deducatur contra præſumptionem iuris & de iure probat.
73 Probatio contra præſumptionem iuris, & de iure admitti poteſt propter honeſtatem perſonæ.
74 Contra præſumptionem iuris, & de iure admittitur probatio, vbicunq; publica vtilitas agitur.
75 Statuto etiam ſi caueatur: vt probationes reijciantur, non propterea tollitur probatio, quæ admittitur contra præſumptionem iuris & de iure.
76 Probatio facienda eſt per plures idoneos teſtes, vel per confeſſionem aduerſarij, vel per inſtrumẽta, vbicunq; lex, aut ſtatutum probationes apertiſſimas requirit.
77 Probatio præſumptiua nullo modo recipitur, cum cõditione appoſita vera, ꝓbatio nominatur, & cõcludens probatio requiritur.

78 *Præſumptionibus non eſt ſtandum in illis cauſis, in quib. agitur de capite, & requiruntur probationes meridiana luce clariores.*
79 *Iudex in ciuilibus antequam ex præſumptionibus motus vllam ferat ſententiam, omnia conſilio prius experiri debet, & cuncta circumſpectione accurata inueſtigare.*
80 *Iudex ad rei, quàm actoris cauſam magis reſpicere debet, præcipuè in criminalibus.*
81 *Exemplum Philippi Macedonis, vt potius reo quàm actori ſuffragandum ſit.*
82 *Præſumptio probabilis quæ dicatur.*
83 *Præſumptioni probabili ſtandum eſt, donec contrarium probetur.*
84 *Præſumptio probabilis minimum impellit iudicem, vt ei pro quo præſumptio eſt, deferatur iuramentum, & ſententia feratur.*

REM inſtituto noſtro minimè alienam, ſi de præſumptione in præſentia agemus, facturos arbitramur. Nam cum in probationũ plenis, & veris formis explicãdis hactenus ſimus immorati: nunc meritò ad preſumptionis, quę & inter ipſas ſextũ ſibi vendicat locum, declarationẽ me confero. Verùm antequam iſtud aggrediar, nõnulla prius de vi, & vocis ſignificatione in medium afferam. Primùm igitur
1 omnium non eſt ignorandũ † hoc verbum, præſumere, eſſe
quaſi ante ſumere. Interdum accipit̃ pro audere, vel tentare
aliquid cõtra ius: vt ferè Romani Pontifices eo verbo vtunt̃.
Alexander III. ex Concilio Lateranenſi, loquẽs de clericis;
& monachis, ſed nec procuratores (inquit) villarum, aut iu-
riſdictiones etiam ſeculares ſub aliquib. Principibus & ſecu-
larib. viris, vt iuſtitiarius eius fiat, clericorũ quiſq, exercere
præſumat, hoc eſt, tentet, audeat. c. ſed nec, ne cler. vel mo-
2 nach. ſecula. neg. ſe immiſce. † Nõnunquam, præſumere, v-
ſurpat̃ pro nudo facto, prout aliquid ſumendi. Vnde Plinius
lib. 36. tradit de farina cuiuſdam lapidis in certamine bibẽdi
aduerſus ebrietatem à potatorib. præſumenda, Theophra-
3 ſtum laudans auctorem. Et apud Rhetores † pręoccupare ſi-
gnificat, qui præſumptionem vocant, cum id, ꝙ in aduerſa-
rij cauſa, vel in iudicijs opinione cõtrarium eſſe, aut fore ar-
bitramur, præoccupamus dicendo ac bonis rationibus diſ-
ſoluendo. Quintili. lib. 9. Mire verò in cauſis valet præſum-
ptio, quæ πρόληψις dicitur: cum id, quod obijci poteſt, occu
4 pamus, quę præcipuè proœmio cõuenit † aliquãdo pro pu-
tatur, vt in l. vulgò. ff. de in lit. iuran. Vulgò præſumitur, Vl-
pianus inquit, alium in litem nõ debere iurare, quàm domi-
num litis. Nec omittam Vale. Max. in lib. 1. c. 5. ſumpſiſſe pro
5 eo, ꝙ eſt pręſagire, conijcere † ſeu diuinare aliquid in dubio
æque fortuito dicto, quaſi certam ſpem clariſſimi triumphi
animo præſumpſit, & c. 6. Præſumpſit animo ea re ſignifica-
ri exitum ſuum. Hoc eſt, coniecit, vaticinatus eſt. Nec præ-
teribo, apud noſtros accipi pro coniectura, aliquando pro
6 actu qui fit impudenter † ac temerariè contra voluntatẽ ſu-
perioris, per Ab. in c. decernimus. de iudicijs. & ibi Dec. nu.
46. & 48. & Feli. in c. Iudæi. de teſtib. atq; per Alex. conſ. 123.
nu. 17. & ſequen. in 4. vol. Poſtremo loco ſolet etiam à Iuriſ-
conſultis accipi ex veriſimilib. argumẽtis, & cõiecturis exi-
7 ſtimare. Vnde † præſumptio exiſtimatio, quæ ex veriſimilib.
coniecturis ducitur, de qua in rub. de probat. & præſumpt.

De qua verbi ſignificatione in præſentia à nobis haben-
dus eſt ſermo, quam ſic nõnulli deſcribunt. Præſumptio eſt
8 coniectura, ſeu diuinatio in rebus dubijs † collecta ex argu-
mentis, vel indicijs per rerum circunſtantias frequenter e-
ueniẽtib. cuius definitionis inſigne exemplum eſt iudicium
Salomon. 3. Reg. c. 3. Quod refertur in c. 2. de pręſump. Qui-
9 buſdam ſic definire placuit † quòd ſit cognitio veritatis ex
circũſtantijs reſultans, vt Calde. in c. veſtra. de cohabit. cler.
quem ſequitur Grãma. deci. 28. nu. 21. illud inſuper addens,
præſumptionem ex pluribus coniecturis, & alijs probatio-
nibus manare debere † & ideò debilitari, muniri, atq; mu-
10 tari, vt res ſuadebunt, quæ ipſam circunſtabunt. Specula.
verò viſum eſt in titu. de præſumpt. §. 1. pręſumptionem eſſe
11 argumentum ad credendum vnum factum, † ſurgens ex
probatione alterius, & ibidem affert exemplum de concu-
bitu, qui præſumitur ex cohabitatione perſonarum ſuſpe-
ctarum. c. nec aliqua. 27. q. 1. c. dixit dominus. 32. q. 1. & c. 3. de
præſumpt. quam definitionem, ſeu potius declarationem
tradidit ante eum Tancred. in ſuo tract. de ordin. iudic. eod.
tit. de præſump. quæ tamen à Domhauder. non probatur in
ſua praxi ciuil. c. 178. Vnde Goffr. aliam attulit definitionem
12 generalem, inquiens, † præſumptionem eſſe alicuius facti
dubij ex quodam indicio, aut plenam, aut ſemiplenam pro-
bationem. Huic aſſentiri videtur Domhauder. in eodem ſu-
pra allato loco, nu. 3. Bald. poſtremò in rubr. de probat. aſſe-
13 ruit, præſumptionem † eſſe ratiocinationem ſumptam à ve
riſimili. Quænam verò iſtarum validior ſit, tuum lector eſto
iudicium: nihil enim à nobis propemodum de hoc eſt labo-
randum, ea pręcipuè de cauſa moti, quòd generatim ſint hę
traditæ definitiones, & quæ nihil ad inſtitutum noſtrũ per-
tineant, interim tamen illud ſcias, pręſumptionem in gene-
14 re ſumptam eſſe minus † quam ſimplicem probationem, &
minus, quam indicium, & plus, quàm præſumptionem, vt
per Clar. in §. fi. q. 20. circa prin. in eius practica criminal. Et
15 præſumptio proximè veritati accedit † veriſimilitudoq; ap-
pellatur. c. conſtitutis. il primo, ibi. Quia veriſimile non vi-
detur de teſtam. Et veriſimilitudo, vt dicunt, cognata eſt na-
turę. c. quia veriſimile, de præſump. Crauet. conſ. 61. nu. 9. &
natura præſumptionis ab irrationali abhorret: vt tradidit
Bal. in c. 1. in §. ſi verò vaſallus. quid ſit inueſtit. Soc. conſ. 169.
nu. 12. verſi. præterea, volu. 2.

Quinimò præſumptio dicit̃ eſſe vera probatio in mate-
16 ria † in qua probationes pręſumptiuè tantum fieri poſſunt,
vt in filiatione, & adulterio atque iſtis ſimilib. vt per Dec. in
rubr. de probatio. nu. 17. & nu. 166.

Omiſſa igitur præſumptionis in genere definitione ad ſingularum præſumptionum formas me confero.

Vnde dicendum eſt, plures à noſtris tradi ſolere, quarum
17 omnium naturam breuiter † nunc inueſtigabimus.

Alia igitur eſt præſumptio naturæ, alia hominis, alia temeraria, & leuis, alia iuris, quæ eadem eſt cum ea, quam violentam nuncupant, rurſus alia iuris, & de iure, quam etiam neceſſariam appellamus, & alia probabilis, & diſcreta.

Primum igitur omnium de præſumptione naturę, & quę
naturaliter ineſt homini, in præſentia dicere aggrediar, nec
18 iniuria profectò. † Naturalia namq; his, quæ arte conſtant,
eſſe nobiliora, & priora, quæq; ſenſibus noſtris primò ſeſe
offerant, nulli dubium eſt, præſertim, cum & cauſa natura-
lis præferatur accidentali. l. qui habet. in fin. ff. de tut.

Hæc itaque illa eſt, quam ſecundum naturam facimus
19 † vel ordinem naturæ, vt quia bonus fuit pater, bonus præ-
ſumitur filius. ita collegere Imperatores Arcad. & Honor.
in l. quiſquis. C. ad l. Iul. Maieſt. quodq; naturaliter ineſt ho-
mini, ſemper ineſſe præſumi, tradidit gloſ. in cap. ſi forte. de
electio. in 6. & glo. atq; Doctor. in cap. is qui fidem. de ſpon-
ſalibus. vbi hanc præſumptionem naturę nominant. ex quo
20 fit † patres filios ſuos amore proſequi præſumi, & econtra:
vt reſpondit Paul. in l. iſti quidem. in fin. ff. quod met. cauſ.
& nota. Innocent. in capitulo cum locum. de ſponſalibus.
quem refert Hippolyt. Marſil. in repet. l. vnicæ. ff. de rapt.
virg. columna 3. numero 7. & Felin. in capit. afferte. de præ-
ſumpt. Vnde ſequitur etiam, vt ſi pater iudici nocentem fi-
21 lium ſuum obtulerit † non præſumi exhibuiſſe, vt ſummo
ſupplicio ipſum afficiat; vt cauit Martianus. I. C. in l. milites.
la 2. §. pen. ff. de re milit. cum iſtud maximopere naturæ re-
pugnet, etſi Iunius ille Brutus, qui primus Reges eiecit, a-
more Reipublicæ Romanæ impulſus duos filios in iudici-
um adduxerit, qui coniurationis in Rempublicam Roma-
nam participes, Tarquinos in Regnum reſtituere volebant,
ſe patre conſule & ſpectante virgis cedi & ſecuri percuti
iuſſerit, vt dixit Liuius in 2. ab vrb. cond. lib.

Verum hęc omittamus tanquã à naturali ꝓpenſione remota, nos verò naturam quoad eius fieri poſſit ſequamur.

22 Hinc etiam euenit: vt ſi filium exhæredaret † præſuma-
tur iniuſtè exhæredare, cum naturaliter filij parentibus ſint
grati: vt tradidit Accurſ. in l. fina. in princip. ff. quod met.
cau. & propterea onus hęredi incumbit: vt ingrati animi vi-
tium

tium filiorum probet. l. omnimodo. C. de inoffic. teſtam.
Poſſem hoc in loco quam plurima alia iſtius generis exem-
pla in medium afferre: verùm quia Alciatus in tracta. præ-
ſumpt. regu. 1. cum omnibus ſequ. præſumptionib. in vnum
redegit, & hoc onere me leuauit, ad illum te reijcio, vbi o-
mnia ferè, quæ ad naturalem præſumptionem pertinent,
accommodatè, & ſatis luculenter congeſta reperies, quo-
circa hic non immorabor, vt naturalis præſumptionis na-
turam explicem.
Ad hominis igitur præſumptionem me accingo, quæ à
23 iure multis conſideratur modis. Et illa eſt † quæ in iure non
eſt expreſſa, ſed iudici committitur, vt inſpiciat quid ſibi vi-
deatur, & an aliquam fidẽ faciat, iuxta l. minor vigintiquinq;
annis adito prẽſide. ff. de minorib. & l. verum. ff. de donatio.
inter vir. & vxor. & l. ob carmen. §. ſi teſtes. ff. de teſtib. & ita
ſenſit Bal. in l. ſiue poſſidetis. nu. 6. C. de probatio.
Illa etiam eſſe ſolet, cum ius de homine quid præſumit:
24 vt eſt † quando homo non prẽſumitur iactare ſuum. l. Cam-
panus. ff. de oper. libert. l. cum de indebito. ff. de probat. in
25 fin. Item in dubio quilibet præſumitur bonus † & non ma-
lus, cap. dudum. de præſump. l. meritò, ff. pro ſocio. l. ſeruos.
de mancip. l. iuſiurandi. C. de probationibus. & glo. in cap. 1.
de ſcrutin. ſed & iſta præſumptio etiam ipſa poteſt dici præ-
ſumptio naturæ: quia naturaliter quilibet eſt bonus, ſecun-
dum Accurſ. in l. ſi. ff. quod met. cauſ. Socin. in cõſ. 15. omni-
potens Deus adſit, viſis. colum. 5. lib. 1. Marſil. in l. 1. num. 67.
C. de ſicar. vbi alleg. concord. & Angel. in l. ſciendum. in fin.
ff. de verb. oblig.
Hanc tamen præſumptionem dicas locum ſibi non ven-
26 dicare, quando ageretur, de præiudicio tertij † nam tunc in
alterius præiudicium non debet quis præſumi bonus, gloſ.
eſt in c. ſtatutum. § cum verò. verſic. ab aliquo, de reſcrip. in
6. & dixit Felin. in c. cum in iure, in col. 1. de offic. deleg. & la-
tius infra in concluſio. Bonus.
Præſumptionum tertia ſpecies illa eſt, quę temeraria vo-
27 catur, eamque eſſe arbitramur, quæ deſcendit ex malis † &
maleuolis hominibus, quæque etiam leuibus ex cauſis ori-
tur, atq; puerilibus, vt ſi quis aliquem cum muliere collo-
quentem inſpiciat, ſtatim præſumat, malitioſè eam alloqui.
Atque etiam ſi quis aliquam egregiam, & mulierem venu-
ſtam videat præter conſuetudinem precioſioribus, ac ſplen
didioribus vti indumentis, ac vltra morem monilibus, an-
nulis, gemmis, & iſtiuſmodi ornatiorem eſſe, & præſumat
illa ſibi furto, concubitu, aut alio turpi quæſtu comparaſſe,
temerariè præſumat: vt dixit Domhauder. in ſua prax. ciuil.
28 c. 178. nu. 8. omnes enim iſtæ † & iſtis ſimiles præſumptiones
temerariæ, leues, inualidæ, & nullius momenti dicuntur, ac
à iure repelluntur, nec permouere debent animum iudican
tis: vt cap. 1. 12. quæſt. 1. & c. oues. 6. quæſt. 1. c. ſi quis verò. 86.
29 diſtinct. & capit. licet Heli. de ſimon. in dubio enim † debe-
mus interpretari meliorem partem: vt c. ex tote. extr. de reg.
iur. & in dubijs dubius animus ſemper piè ſentit, & opina-
tur, iuxta illud D. Pauli 1. Corinth. 13. Chriſtiana charitas be-
nigna eſt, non æmulatur, non cogitat malum, &c. Hinc eſt
30 † vt nunquam in dubio capiatur præſumptio delicti. l. me-
ritò. ff. pro ſocio, & conſilium, quod in vtranq; partem po-
teſt accipi, in æquiorem debeat ſumi, ſecundum Iaſon. in l.
1. in 6. col. C. de ſeru. fugi. & latè per Alciat. in tract. præſum.
regul. 3. præſumpt. 1. & quoniam quilibet iudex hanc præ-
ſumptionis ſpeciem à ſe repellere, & pro nihilo ipſam duce-
re debet. Idcirco nos etiam hic eam repellemus, & de ea a-
gere vlterius non proſequemur.
Iuris præſumptio illa vocatur, quando lex aliquid de ali-
31 quo præſumit † & ex hac præſumptione vltra ſeſe non pro-
ferens, eadem lex aliquid ſancit; vt cauere Imperatores Ma-
ximianus & Diocletianus in l. ſiue poſſidetis. C. de proba-
tio. & Alex. Impe. in l. 1. C. ad exhib. & I. C. Pomponius in l.
Quintus Mutius. ff. de donatio. inter vir. & vxor. & I. C. in l.
pactum. ff. de pactis. & an † contra iſtam præſumptionem
32 iuris admittatur probatio in contrarium, Bar. id docere po-
terit in dicta l. ſiue poſſidetis, & idem Bart. in l. ſciendum. ff.
de verbo. obliga. & Abb. in cap. is qui. de ſponſalib. Hæc ei-
dem illa eſt, quæ nonnunquam violenta præſumptio ſolet
33 appellari † quæ ex veriſimili, & efficaci probatione di-
manat.
Definitionis huius præſumptionis auctor eſt Alciat. in 3.
part. ſui tracta. præſumptio. aſſerens, probabilem eſſe con-
34 iecturam ex certo ſigno prouenientem † quæ alio non ad-
ducto pro veritate habetur. Nec à doctiſſimo Alciato in de-
finitione primo loco temere fuit dictum, eſſe probabilem
coniecturam. Diſpiciebat etenim vir ille omnem legis præ-
35 ſumptionem ſuper veriſimili † eſſe innixam. ca. quia veriſi-
mile. de præſumptio. & præuiderat legum præſumptiones
non aptari niſi ſuper veriſimilibus: vt ex notatis per Bald. in
l. fina. per illum contex. in vlt. notab. in 2. oppoſi. C. de hære-
36 di. inſtit. & illam præſumptionem, quæ ſit veriſimilior † ef-
ficaciorem eſſe à Gordiano Imperatore vnà cum Bal. ſanci-
tum cognouerat in l. 2. C. ad l. Cornel. de ſicar. Hinc fit: vt a-
pertiſſimè conſtet, quantum fictio à præſumptione diſtet.
Fictio namq; falſo, præſumptio veritati innititur, vt fuit Ac-
cur. ſententia in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor. actio. cum
alijs allatis per Ioan. Nicol. in addit. ad Alcia. d. tractat. præ-
ſumpt. in prima parte circa princip. numero 2. & à nobis in-
fra dicetur in cap. de fictione. Neque ocioſè verbum, con-
iectura, ab eodem fuit additum, vt collocaret diſcrimen in-
37 ter probationem † nam præſumptio non eſt propriè pro-
batio. l. Lucius. vbi Din. & Barto. ff. de conditio. & demon-
ſtratio. Huc pertinet illud, nam quando iſta iuris præſum-
ptio eſt pro aliquo, ipſo probandi onere leuato illud in ad-
uerſarium transfert: vt per Bar. in l. in illa. in fin. ff. de verbo.
obligatio. & ad hoc tendit l. ab ea. ff. de probatio. & ſic non
eſt propriè probatio, ſed (vt dixi) releuatio probandi. Præ-
38 terea quando iſta præſumptio ſtat pro aliquo, † pars ad-
uerſa quæ contrarium probare velit, duriore probatione
grauatur: adeo vt probationes efficaciores requiratur, nec
ſit locus delationi iuramenti in ſupplementum probatio-
nis, ſi ſemiplenè probatum eſſet per vnum teſtem, vel alio
modo; vt ex multis collectis per Ioann. Nicol. in additio. ad
Alciat. in 3. part. vbi ſupra, num. 3. & diximus ſupra in ſpecie
per iuramentum. Vnde ex his dicendum videtur, iſtam iuris
præſumptionem non dici probationem, imò eſſe diuer-
ſam: vt ait Alex. in l. 1, C. de teſtamen. milit.
Contrariam tamen ſequutus eſt ſententiam Alciat. in di-
cta 3. parte ſui tract. præſump. ſub numero 4. circa fin. Cùm,
39 inquit † actus præſumptus à iure eo ipſo probatus dicatur,
quòd non probetur contrarium, affert ad hoc Accurſ. do-
ctrinam in l. 2. C. de error. calcul. & Accurſ. in l, ſi creditor.
C. de pignorat. actio. cum alijs ibi per eum allatis, ibique
reſpondet idem Alciat. ad dictam l. Lucius. in oppoſitum
adductam.
Sed, vt Alciati opinionem confirmemus primò pro ipſa
facit; cum pares caſus iſtos lex æquet, vel quòd qui probet,
40 † vel quòd habeat præſumptionem iuris pro ſe, quia iſtiuſ-
modi præſumptio dicitur liquidiſſima probatio. l. licet Im-
perator. & ibi Alexan. & Iaſon. ff. de legat. 1. gloſſ. in l. ſi tutor
petitus. C. de pericul. tutor. cum multis allatis per Hippo-
lit. de Marſil. in rubric. C. de probatio. numer. 183. verſiculo
reſtat videre de alia ſpecie probationis. Deinde Alciat. ſen-
tentiam confirmare videtur doctrina, quam prodidit Bald.
41 in dicta l. ſi tutor, † vbi ad victoriam conſequendam liqui-
diſſimæ probationes requiruntur, ſatis eſſe probare præ-
ſumptiones à iure inductas, cui aſſentitur Felinus in rubri-
ca, de probatio. columna prima, quinimò iſta legis prẽſum-
42 ptio ſufficit † vbi lex requirit probationem per inſtrumen-
tum. l. quæcunque. iuncta l. 1. C. de apoc. public. libro 10.
quam notauit ad hoc Bald. in l. 1. C. de fideicommiſſ. & l. 1.
§. 1. C. de rei vxor. actio. & moder. in l. pactum quod dotali.
C. de pactis. & idem ſequitur Alexand. in conſilio 126. nu-
mero 6. & refert Alciat. vbi ſupra, vbi ait, idem etiam pro-
cedere, ſi ſtatutum requireret liquidiſſimas probationes,
& ad hoc affert l. 1. & ibi Fulgoſ. & cæter. C. de teſtament.
43 militis. † ibique tradidit iſtam præſumptionem in materia

pœnali,& correctoria,adducit Barto.& Alexand.in l.1.ff.de
lega.1. Poſtremò ad huius opinionis confirmationem ſpe-
ctat illud, iudicem ex iſta iuris, ſiue violenta præſumptione
44 † poſſe liberare, condemnare, & pronunciare, vt habetur
in capitu.dixit dominus.32. quæſtione 1. & in l. filium. ff. de
his,qui ſunt ſui,vel alien.iuris,& in capitul. litteris. de præ-
ſumptio. & non ſolùm ſatis eſt hæc præſumptio, vbi agitur
de impugnando aliquid: vt ſcripſit Paul. Caſtrenſ. in con-
45 ſilio 281.in cauſa iſta. columna 1. volumine 1. † verumetiam
delictum probare poteſt: vt cauit Bal.in conſilio 364. quin.
quæſtio. libro 3. licèt earum non eſſet virium, vt quis capi-
taliter puniretur:vt reſpon. Oldr. conſ.197. viſo diligenter,
quibus aſſentitur Crauet.in conſ.6.nu.42.

Cæterùm vt iſtorum iuris interpretum lites à nobis tan-
dem dirimantur, atque iſtæ inter ſe pugnantes opiniones
concilientur,ſic ſtatuendum arbitramur, hâc de qua loqui-
mur iuris præſumptionem in illis caſibus propriè probatio-
46 nem eſſe, in quibus veræ † & ſatis manifeſtæ probationes
haberi non poſſunt: in his etenim ſufficiunt præſumptio-
nes, & verarum probationum locum obtinent: vt ex caſu
per Viuium notat. videre eſt in ſuis communib. opinion.
verb.iuramentum neceſſariò, circa fin.in hoc namque caſu
talis præſumptio,non tantum probatio nuncupatur,ſed et-
iam liquidiſſima vocatur: vt conſtat ex allatis per Iaco. No-
uell.in 2.Tomo ad regul.Duen.reg.160.

Huic verò repugnans opinio in illis præſumptionibus
vera dignoſcitur, quæ in iudicis arbitrio ſunt poſitæ, per ea,
quæ dicit Roland.à Vall.de lucr.dot.q.76.nu.21.& ex addu-
ctis ibi per eundem.

47 Sed vtcunq; res ſit,cõtra hanc præſumptionem† proba-
tionem in contrarium admitti Speculator prodidit in titu-
lo de præſumptio.§.ſpecies.ſub numero quarto, verſi.nam
contra.& capitulo propoſuiſti.de probatio. Vel illud ſaltem
dicas in parui momenti criminibus, non autem in grauiſſi-
mis probationem inducere,vt per eundem Specul.vbi ſup.
nu.5. verſi.alias autem quantumcunq;.

Quarta præſumptionum ſpecie explicata, ad quintam
me accingo: quæ illa eſt, quam noſtri præſumptionem iu-
ris, & de iure nominare ſolent, quam interdum etiam ne-
ceſſariam appellant, nec ſine cauſa profectò id nomen fuit
48 ipſi impoſitum.† Dicitur enim iuris præſumptio; quia à le-
ge introducta fuit,de iure verò,quia ſuper hac præſumptio-
ne lex firmum ſancit ius, & eam pro veritate habet: vt ex
exemplis notatis per Speculat. vbi ſupra, dicto §. ſpecies.
numero quinto , verſiculo neceſſariò. & eam probatio-
nem affert, vt etiam iudicem ſecundum eam pronunciare
49 permouere poſſit † adeò vt etiam vno conſenſu à noſtris
ſit traditum,contra talem præſumptionem non debere ad-
mitti probationem in contrarium: vt l. antiquæ. C. ad Vel-
leian.l.finali,C.ad Macedon.l. à diuo Pio.§.ſi pignora, ff.de
re iudicat.& Speculat.& Domhauder.vbi ſupra,& Alciatus
in dicto ſuo tract. ſecundæ partis, num.4. & ibi in addit. ad
eundem, & hanc concluſionem pro regula ponit Socin. in
fallent. in regula 384. incipien. Probatio in contrarium.
50 Ex quo fit, vt hanc pro ſe præſumptionem habens † aliter
probare non obligetur, ſed lex ipſa ſatis probationem fa-
ciat: ſicut inquit Iacob.Nouell. in regu.160. Quod etiam
locum ſibi vendicat,ſi is neget id,vnde tota lis pendet,dum
modo ſuper eo, quod negat, ſit hæc iuris, & de iure præ-
ſumptio: hoc etenim caſu etiam ſi pro negante ſit illa tan-
tum præſumptio,& pro affirmante poſſeſſio,qui iſtam præ-
ſumptionẽ habebit,onere aliter probandi leuabitur, & ad-
uerſario grauius probationis onus incumbet: vt ex allatis
per Herculanum,in ſuo tractatu de proban.negatiu.nu.4.

Verùm limites illud,quod diximus, præſumptionem iu-
ris, & de iure non recipere probationem in contrarium,
non procedere in probatione,quæ prouenit ex probatione
partis aduerſæ:† tunc enim probatio per confeſſionem ad-
51 mittitur contra præſumptionẽ iuris,& de iure, vt per Lan-
fran.de Orian.in ſuo tract.de confeſ.in princ.cum ibi addu-
ctis per eum,& per Iaſ.in l.cum te.nu.7.C.de tranſac.& dixi
ſupra in ſpecie per confeſſionem, voluit etiam Corn. conſ.
39.col.fin.vol.4.littera G.& ſequitur Iac.Nouell.in d.regu.
160. prima fallen. & ante eum dixit Dec.in rubrica, de pro-
batio.nu.160.& 161.

Hanc tamen declares limitationem tantùm veram eſſe,
ſi huiuſmodi confeſſio in iudicio facta fuerit, ſed ſecus eſt,
ſi extra iudicium, & poſtea probare vellem per teſtes te ex-
52 tra iudicium aliquid confeſſum eſſe† tunc enim non admit-
titur talis confeſſio, nec probatio contra iſtiuſmodi præ-
ſumptionem, vt ſentit Alciat. vbi ſupra, numero ſeptimo,
quo in loco ſcripſit etiam idem ſenſiſſe Iacob.de Puteo in l.
qui Romæ.§.duo fratres.in princ.gloſſ.magnæ.ff.de verbo-
rum obliga.& ſubiunxit ita intelligendum eſſe, quod tradi-
dit Felyn. cum multis concordant. in d. cap. quoniam con-
tra.& Iaſ.in repetitione l.admonendi,colum.44.ff.de iure-
iurand. vbi iſti iuris interpretes in vniuerſum tradunt
53 † contra ſententiam, quæ tranſit in rem iudicatam,admitti
probationem per confeſſionem partis,quod iuxta eundem
Alciat. debet intelligi, ſi pars in iudicio hoc fuerit faſſa, &
non aliter, ſed ipſum adeas Alc.in eodem loco, vbi multis
rationibus firmiſſimis hanc intelligentiam confirmat.

Secundo loco eadem limitatio eſt intelligenda, vt in his
54 ſibi locum vendicet,† quę à partis conſenſu pendent,ſecus
verò ſi ſimus in ea materia, in qua lex eius conſenſum non
perpendat, vt in matrimonio, per eund. Alciat.vbi ſupra,
num. 9. in fi.adducit ad hoc c. ſuper eo. ext. de eo,qui cog-
no.conſang. vxo. per Abb. & alios in cap. is qui fidem. de
ſponſalib. & Fely.in c. 4. ext. de præſump.

Præterea reſtringas in probatione, quæ conſtat ex rei e-
55 uidẽtia † & ex notorio,hæc etenim probatio ex notorio cõ
tra huiuſmodi præſumptionem iuris, & de iure admittitur,
vt ex his conſtare poteſt, quæ ſupra attulimus in ſpecie, per
euidentiam facti, & conſuluit Roman. in conſilio 350. co-
lumna octaua,cum allatis per Felyn.in dicto capitulo quar-
to, extra de præſumpt. ſublata namque qualibet in contra-
56 rium probatione † nunquam tamen illi derogatum cenſe-
tur, quæ fit per euidentiam rei, vt ex adductis per Alciat.in
dicto ſuo tractatu de præſumpt. verſic. videndum eſt nunc,
numero 16. cum additio. ibi.ad eundem. Huic rei confine
eſt,quòd præſumptio,quæ oritur ex ſententia,& re iudicata,
57 recipit probationem in aduerſum † per inſpectionem a-
ctorum,vt ex adductis per Iacob.Nouell.in regu.160. in ſe-
cunda ampliatione,& inſpicias quæ Socin. animaduertit in
regul.384. in 7.fallent.

Sed & hęc ſecunda limitatio eſt declaranda,vt procedat,
quando illud notorium,quod appellant,afferretur in actis,
alioqui nullius eſſet momenti:vt ſcripſit Alex.in l. vnica. C.
vt quę deſ.aduocat.& in cõſ.118.col.pen.vol.4.& ſecundum
Alcia. vbi ſupra. facit ad hoc l. ſi adulterium. §. ijdem Pol-
58 lioni.ff.ad leg.Iul.de adulter.ad id etiam pertinet illud† nam
licet,quod notorijs deeſt,iudex perficere poſſit,hoc tamen
notorium debet allegari, vt per Tiraquell. in tractatu, de
præſcrip.§.primo, gloſſ. ſecunda, folio nono, vnde & illud
addidit, huiuſmodi notorij allegationem poſſe fieri etiam
59 poſt concluſionem † in cauſa iuxta Dom. Anton. in c. per-
uenit.de empt.& vendit.& Afflict.in conſtitutione Siciliæ,
incipien.iuſtitiarijs.col.4.verſ.item quæritur.

Hoc ipſum ſubintelligas tantum habere locum in noto-
rio facti,ſed ſecus ſi huiuſmodi notorium oriatur ex iure,ſi-
60 ue ex facto iuris, † tunc enim notorium iſtud non eſt alle-
gandum,namq; iudex ex officio ſuo ſuper illo, quid ſentiat
abſq; eius allegatione proferet,vt per context. ſingularem
in capitulo Rainutius. extra de teſtamentis, & ibi. Imol. &
Abb.idemq; Abb.in capitulo adferte.de præſump. & Bald.
in dicta l.prima, C.vt quæ deſ.aduocat. Felyn. etiam in capi.
ad hoc.col.2. de appellat. quos Tiraquell. adducit vnà cum
alijs, vbi ſupra fol.11.

Deinde ſubintelligas,vt ſi notorium facti à parte nõ pro-
61 ducatur † iudicem tamen poſſe ſupplere,quod reſpondit
Rom. conſ.227. in fi. licèt ab hac remotam Alex. fuerit ſen-
tentiam ſequutus in d.l.vnica. C.vt quæ deſunt aduoc.part.

Declares poſtea iuxta Alciati ſententiam in dicto verſi-
culo videndum eſt nunc,num.17.hoc eſt,vt procedat in no-
torio facti permanentis, vt loquitur Roman. dicto conſilio
62 450. aliter verò eſt † ſi notorium illud facti non eſſet per-
manentis, ſed deberet probari, hoc namque caſu lex reijcit
huiuſmodi probationem à tali præſumptione, vt patet ex
allato per Alciat.exemplo,eodem,quo ſupra,loco.

Tertiam limitationem ad eandem concluſionem ſubne-
ctam. Etenim parte nihil opponente contra hanc præſum-
63 ptionē † probatio recipietur. Vnde ſi ſententia tranſierit in
rem iudicatā, parteq; nihil opponente, victus iniuſtè latam
eſſe ſententiam probauerit, illa ſententia reijcietur, ſecun-
dùm Inno. in capitu. fraternitatis.extr.de frigid.& malef.&
Doctor. in c.cum dilecta.ext. de reſcrip.cum alijs per Felin.
allatis in dicto capitulo quarto.& per Iaſon.in l.patre furio-
ſo. ff. de his, qui ſunt ſui. & Alexand. conſilio. 77. Redem-
ptoris.columna vltima,volumi.2.& Ludouic.Roman.con-
ſilio 215. Duo ſunt. nume. 5. huius ratio eſt ſecundùm Alci-
64 at. vbi ſupra: † quia pars, quæ non oppoſuit videtur renun-
ciare fauori ſuo, & tacitè conſentire, vt capitulo 2. de accu-
ſat. in 6. per Barto. in l. 1. in vltim. notab.C. de dilatio. quæ
tacita confeſſio ſibi præiudicat, vt etiam tenet Alexand. in
l.iudex poſtquam. ff.de re iudica.

Quarto limite eadem concluſio eſt circunſcribenda, vt
65 non habeat locum † quando probatio contra hanc præ-
ſumptionem fieret per iter indirectum: vt gloſſ.in clemen-
ti. 1. in verb. feciſſe narramus, cum alijs allegatis per Alciat.
vbi ſupra num.13.vbi vltra alios huius limitationis rationem
reddit,& in additio.ad eundem multa tradita ſunt,quæ huc
ſpectant, quæ omnia per te ipſum videas.

Hinc quinta limitatio ſequitur, vt non procedat, ante-
66 quam ſententia feratur prætextu iſtius præſumptionis †
nam tunc temporis in contrarium accipitur probatio, ſe-
cundùm Felin.in dicto capi.4.allegans gloſſ.quam not.Do-
min. in capi. ordinarij, in princip. verb. libere, de offic. or-
din.in 6. ſed ſi Alciato credendum eſt, hæc limitatio falſita-
tem olet, vbi ſupra, numero 18.vbi ait,eſſe contra context.
in l. fina. C. ad Macedonian. & l.final.C.de arbitr.& l. anti-
quæ. C. ad Velleia. & contra omnium mentem,vt ex addu-
ctis ibi per eum videre eſt.

Subijcias iſti ſextam limitationem: nam quamuis con-
67 tra talem præſumptionem probatio non recipiatur † reſti-
tutio tamen in integrum,ſi iuſta cauſa ſubſit,admittitur: vt
animaduertit Alciat. in dicto tracta. de præſumpt. 2. part.
num.19.faciunt ad hoc notata per Socin.in fallen.385.verb.
probato termino.in 1.limita.

Et ſeptimam annectemus; admittitur enim probatio per
68 proteſtationem, quæ actum præceſſerit † vel interceſſerit
in ipſo actu: vt gloſſ. in c. vidua. extr.de regular.vt præſum-
ptio eſt, vt nouitia,quæ profeſſarum habitum induerit, vel
ſe in actibus ad eas attinentibus ingeſſerit, ſit profeſſa,niſi
proteſtatio præceſſerit:vt capitu.is qui fidem,extr.de ſpon-
ſalibus.& ibi Butr.& Cardin.Alexand.Hanc verò limitatio-
nem dilates, vt per Alciat. vbi ſupra, ſub num. 20. verſic.&
iſtud procedit etiam.

Sed hanc eandem ſublimites non procedere, vbi per
69 præſumptionem iuris,& de iure † tollitur crimen: vt ſi duo
inter ſe ſponſalia contrahant in futurum,concubitu ſequu-
to ſponſalia tranſeunt in matrimonium præſumptum præ-
ſumptione iuris, & de iure: non igitur in contrarium pro-
batio admittetur, dicto capitu. is qui fidem. & capit. veni-
ens.il 2. de ſponſal.& licèt ſponſi proteſtentur,& ſi ſequuto
concubitu, eius non eſſe voluntatis, vt in matrimonium
ſponſalia tranſeant, nec contrahere velle matrimoniū:hæc
tamen proteſtatio inanis eſt, nihilque prodeſt,nec releuat,
nec huic præſumptioni derogat iuris & de iure,quæ ex ipſo
concubitu oritur,& ratio eſt, cur huiuſmodi ꝓteſtatio reij-
ciatur; quia eſt turpis,& fornicationis crimen inducit, non
igitur mirum eſt, ſi nihil deroget præſumptioni iuris, & de
iure fauore matrimonij, & vt ſubterfugiatur crimen intro-
ducta: vt per Panormi.& Præpoſit.in gloſſ.capitul.per tuas.
de conditio. appoſ.& latiſſimè in dicto capitul.veniens.il 2.
de ſponſalibus, & ibidem Præpoſit. & Iaſon poſt alios in l.
non ſolùm. §. morte. colum. octaua, verſiculo 3. concluſio
Barto. de oper.nou.nunciatione.

Hodie tamen ex ſacri Concilij Tridentini decretis ca-
pitu.1.ſeſſio.24. de reformat. matrimon. omnes iſtæ ceſſant
70 præſumptiones, cum in eo loco cautum ſit † omnia matri-
monia irrita, & nulla habenda eſſe, quæ aliter, quàm præ-
ſente Parocho, vel alio ſacerdote ex ipſius Parochi, vel or-
dinarij permiſſione,& duobus,vel tribus teſtibus pręſenti-
bus contracta reperiuntur,& Illuſtriſſim.Cardinales ad de-
clarationem eiuſdem ſacri Concilij Tridentini præpoſiti
71 ſciuerunt,in pluribus deciſionibus † hodie ſponſalia de fu-
turo non tranſire in matrimonium, etiam ſubſequuto con-
cubitu,in cęteris verò rata,ac firma permanere:vt ante Tri-
dentina decreta inueniebantur.

Octauam adijciam, quam nec Alciat.tetigit,ſi contra ta-
72 lem præſumptionem † deducatur inſtrumentū publicum:
vt gloſſ. in c.ordinarij. de offic.ordinar.lib.6. iuxta Socin.in
dicta ſua regul.384. probatio in contrarium.in 2.fallen.

73 Præterea propter honeſtatem perſonæ limites, † nam
tunc poteſt admitti probatio contra iuris præſumptionem,
& de iure, vt in ea facti contingentia,in qua conſuluit Dec.
in conſi.575.col.2. in princ.num.6.quem refert,& ſequitur
Alba. in conſi. 95. num.9.

74 Vltimo loco reſtringas non procedere † vbicunque pu-
blica vtilitas ageretur: vt eſt ſingular.doctrina Iacob.Butri.
in l. ſiue poſſidetis. C. de proba. ſicut refert,& ſequitur So-
cin.dicta regu. 384.in 6.fallen.

Cæterùm has omnes allatas de præſumptione iuris, &
de iure limitationes extendas, & amplies ſibi locum non
vendicare, etiam ſi ſtatuto caueretur: vt probationes reij-
75 cerentur, † non enim tolleret probationem,quæ admitti-
tur contra præſumptionem iuris, & de iure, ſicut ſunt ca-
ſus notati ſupra in dictis limitationibus: vt ex congeſtis per
Tiraquell.in tracta.de retract.§.4.gloſſ.1.num.39.

Velim tamen, vt diligenter obſerues ad illud quod ſu-
pra de præſumptione dixi:hoc eſt,præſumptionem violen-
tam, vel neceſſariam ſatis eſſe ad liberandum, & condem-
nandum, & pronunciandum; vt ex iuribus ſupra allatis, i-
76 ſtud inquam non procedere † vbicunque lex, aut ſtatutum
probationes apertiſſimas requireret: tunc etenim per plu-
res idoneos teſtes, vel per confeſſionem aduerſarij, vel per
inſtrumenta eſt facienda probatio: vt notabiliter animad-
* uertit Accurſ. in l. fin. in princi. ff. quod met.cauſa,quem *
communiter ſequuntur cæteri in ca.pia,de excep.lib.6.nec
præſumptiones,quas ius ciuile recipit,ſufficerent,quę aliàs
pro legitimis probationibus haberentur,huius rei ratio eſt
77 † quia cum conditione appoſita vera probatio nominatur,
& concludens probatio requiritur, tunc nullo modo præ-
ſumptiua probatio recipitur.l. Lucius. vbi Dynus & Barto-
lus per illum text.ff.de condition.& demonſtrat.Dec.in ru-
brica, extra de probation.columna decimaquarta,verſicu-
lo tertio, ſi fiat mentio. & columna decimaſexta, retenta
prædicta, vt Viuius refert in ſuis communibus opinioni-
bus, verb. iuramentum neceſſario. Quo in loco hanc opi-
nionem communem reſtringit, non procedere in caſibus,
in quibus veræ, & concludentes probationes haberi non
poſſunt, vt ex congeſtis per eundem vbi ſupra.

78 Nec illud ſilentio præteribo † huiuſmodi præſumptio-
nibus non eſſe ſtandum in illis cauſis,in quibus agitur de ca-
pite: in iſtis etenim requiruntur probationes meridiana
luce clariores.l. ſciant cuncti.C. de prob.l.inde Neratius.ff.
ad leg.Aqui.cum not.per Iacob.Nouell.in regul.162.in ter-
tia fallent. & in terminis Speculat.titulo, de præſum.§.ſpe-
cies.ſub num.7.

79 Quinimo etiam in ciuilibus † iudex antequam ex iſtis
præſumptionibus motus vllam ferat ſententiam, omnia
prius experiri conſilio debet, cunctaque circunſpectione
accurata inueſtigare, atq; ad rei, quàm actoris cauſam ma-
gis reſpicere debet, ipſiq; fauere, vt monuit Domhauder.

80 dicto capitulo 178. ſuæ praxi. ciuil. in fin. † & præcipuè in
criminalibus, vt Speculat. titulo de præſumpt. §. ſpecies.
numero ſexto, verſiculo in ſumma nota, vt in exemplo per
eundem allato. Præſertim cùm etiam Philippi (vt opinor)
81 Macedonis exemplo ipſi reo † quàm actori ſuffragari de-
beat, qui cùm altera aure occluſa accuſatorem audiret, in-
terrogatus, cur id faceret, dixit, ſe eam ſeruare integram
reo.

Vnde ad vltimam præſumptionem, quæ à noſtris proba-
bilis dicitur, explicandam accedo, illaq; dicitur, quæ eſt
82 iudicis, hoc eſt † quam iudex ex ſignis, & indicijs colligit.
ſurgit enim hæc ex aliquibus ſuſpicionibus, vt quando reus
poſt peremptorias exceptiones allatas proponit dilatorias.
Iudex enim tunc præſumet, atq; conijciet, id ipſum agere,
vt aduerſæ parti negotium faceſſat, vtq; calumnietur. At-
que ſi quid aliquando fuit patris, præſumitur & in præſen-
tia hæredis eſſe, vel è contra, vel ſi Petrus hanc rem, quæ
prius Ioannis erat, nunc poſſidet, ergo præſumitur Petrus
hæres, vel filius Ioannis: vt per Domhauder. in dicto capi-
83 tulo 178. numero decimo. † Et huic præſumptioni ſtandum
eſt, donec contrarium probetur, nam & contra hanc pro-
batio admittitur. capitulo ſuper hoc. de renunciatio. & ca-
pitulo præſentiam, ſeptima quæſtione prima, & tantum
ſemiplenam probationem facit, quòd ſi teſtis vnus, vel alia
ſimilis addatur præſumptio, tunc plenè probabit, vt capi-
tulo item in criminalibus, verſiculo ſæpe, quarta quæſtione
tertia.

Hæc verò præſumptio minimum impellit iudicem, vt ei
84 † pro quo præſumptio eſt, deferatur iuramentum, & ſen-
tentia feratur: vt l. in bonæ fidei. C. de rebus cred. l. admo-
nendi. ff. de iureiurando. capitulo ex inſinuatione. de pro-
curatoribus, & capitulo ſicut conſuetudo. de probatio-
nibus.

Et hæc de præſumptione breuiter attigiſſe ſit ſatis.

QVAESTIO XI.

De ſemiplena probatione.

SVMMARIVM.

1 *Probationis ſemiplenæ definitio.*
2 *Teſtis idoneus, & habilis ſemiplenè tantùm probat.*
3 *Teſtes duo idonei, & omni exceptione maiores plenam probationem faciunt.*
4 *Iudex deferre poteſt iuramentum per ſupplementum ſemiplenæ probationis.*
5 *Teſtis vnius dictum facit ſuſpectas tabulas teſtamenti, ſed non plenè euertit.*
6 *Fama adijcit fidem teſtimonio vnius, modò non inconſtans ſit, nec improbis auctoribus, vel etiam ignotis exorta.*
7 *Rumor, ſiue fama ſæpe fallax eſt.*
8 *Probatio ſemiplena quomodo reſultet ex vno teſte in tantum, quòd poßit deferri iuramentum ſuppletorium probationis, vide remißiuè.*
9 *Teſtis vnius ſemiplena probatio tantum efficit, vt præſumptionem faciat, per quam in aduerſarium probatio transferatur.*
10 *Teſti vni, quòd fides adhibeatur, etiam contra fœneratorem, nec per ſtatutum, aut conſuetudinem ſanciri poteſt.*
11 *Teſti vnico etiam Cardinali non eſt fides adhibenda.*
12 *Teſti ſoli ſtandum eſt, ſi ita conuentum fuit inter partes.*
13 *Teſti vni creditur propter teſtatoris auctoritatem, ſi teſtator mandat, vt ipſi credatur.*
14 *Teſtis vnius depoſitio probat, quando nemini nocet, & alteri prodeſt.*
15 *Atteſtationi vnius teſtis ſtatur, quando ipſe de re ſua teſtatur. Magiſtratui creditur in his, quæ ad munus ſuum attinent. ibidem.*
16 *Teſtis etiam infamia notatus, vel ſi alioqui inhabilis, ſi de re ſua deponat, probat.*
17 *Teſtis vnius probatio ſatis eſt in cauſis poſſeſſorij, quæ nullius ſint ponderis.*
18 *Aſſertioni vnius teſtis fides adhibetur in rebus arduis, in quibus nullo modo fieri poteſt, vt plures teſtes haberi poßint.*
19 *Teſtis vnus probat in cauſis, quæ breuiter, & ſummariè abſoluuntur, & dirimuntur.*
20 *Teſtis valdè dignus probat.*
21 *Fama regulariter non facit plenam probationem.*
22 *Probationis ſemiplenæ quæ per famam fit, vide naturam remiſſiuè.*

CVM omnia, quæ ad plenam probationem cognoſcendam, per ſex ipſius formarum explicationem allatam, neceſſaria putauimus, abundè (vt arbitror) vt rei neceſſitas poſtulabat, hucúſque declarata ſint, altera iam inſtat tractatio, nec iniucunda, vt de ſemiplena, vt noſtri dicunt, probatione apertius, & breuius quoad fieri poſſit diſſeramus.

Hactenus enim in illo ſatis amœno, & ſpatioſo verſicolorum florum, & plenorum viridario ſpatiati ſumus, nunc verò nos non pigeat in hoc flaccidorum florum hortulo aliquantiſper immorari.

Iccirco non eſt ignorandum, probationem ſemiplenam
1 eam eſſe † per quam rei geſtæ fides aliqua fit iudici: non ta-
men tanta: vt iure debeat in pronuncianda ſententia eam
ſequi: vt per Oldendorp. in ſuo breui compendio locorum
communium, in verb. probatio ſemiplena.

Ex cuius ſemiplenæ probationis hortulo quatuor mino-
rum & pallidorum florum genera decerpere poterimus.
2 Primum quorum erit teſtis † idoneus, & habilis: hunc ete-
nim ſemiplenè tantum probare ſanxit Imperator Conſtan-
tinus in l. iuſiurandi. C. de teſtibus. & Paul. in l. 1. in fin. ff.
quemad. teſtament. aper. & Alex. III. ſumm. Pontif. in c.
* veniens. & in c. licet, de teſtib. & iſtud fore* communiter
receptum eſt teſtatus Curt. in l. admonendi. numero 187.
ff. de iureiurando. vbi ponit hanc concluſionem pro reg.
marmorea.

3 Huius ratio eſt, nam ſi duo teſtes idonei † & omni exce-
ptione maiores plenam probationem faciunt, vnus igitur
tantum ſemiplenè probabit, ſic colligebat Accurſ. in l. 3. in
verb. decidi oportet, circa med. C. de reb. cred. & dixit Cur.
in l. admonendi. num. 187. ff. de iureiurand.

Quamobrem iudex, qui ſingula quæ cauſas circunſtant,
diſpicit, ſi nihil refragari viderit, poteſt deferre iuramen-
4 tum ei † pro quo eſt quaſi probatio, id quod vocant ſupple-
mentum ſemiplenæ probationis. Vlpian. in l. ſi duo. in prin-
cip. ff. de iureiurand. Multum tamen (inquit) fidei, & au-
ctoritatis apud iudicem patronum habiturum, qui magis
ſolum patronum ſe probaret, quod libertus iuraſſet alte-
5 rum patronum non eſſe † ſic vnius teſtis dictum facit ſuſpe-
ctas tabulas teſtamenti, ſed non plenè euertit. Paul. in l. 1. in
fin. ff. quemad. teſtament. aperian. ſi quis (inquit) ſe neget
ſigillum ſuum agnoſcere: non ideò quidem minus aperiun-
tur tabulæ, licèt aliàs ſuſpectæ fient.

Sicut autem iuramentum litigatoris confirmat teſtimo-
6 nium vnius † ita fama adijcit fidem, modo non inconſtans
ſit, nec improbis auctoribus, vel etiam ignotis exorta. Cal-
liſtratus in l. 3. §. eiuſdem quoque. ff. de teſtib. Aliàs (ait)
numerus teſtium, aliàs dignitas, & auctoritas, aliàs veluti
conſentiens fama, confirmat rei, de qua quæritur, fidem.
Alioqui fama quantumuis inuulgata non probat ſatis ſed
7 coniecturam facit † quia ſæpè fallax eſt rumor. Paul. in l. vlt.
ff. de hæred. inſt. quia tamen (inquit) falſus rumor non ſo-
let obeſſe, &c.

Quomodo autem intelligendum ſit, quòd ex vno teſte
8 reſultat ſemiplena probatio, intantum † quòd poſſit defer-
ri ſuppletorium iuramentum probationis; vide Franciſ.
Curt. in repetit. dictæ l. admonendi. num. 188. cum plurib.
ſeq. ff. de iurei. in quo loco latius, & melius, quàm videri ab
alio poſſit, concluſionem hanc pertractat dilucidè, ponen-
do limitationes, & fallentias ferè infinitas, vtiles, & memo-
ria repetendas, quas, vt ipſe atteſtatur, compoſuit ex vſu, &
ſtudio lucubrato.

Hæc

Hæc verò teſtis vnius ſemiplena ꝓbatio tantum efficere
9 poteſt, vt iſtiuſmodi præſumptionem faciat † per quam in
aduerſarium ꝓbatio transferatur: vt Gozadin. tradidit in
conſilio 75. colum. penu. nume. 19. ſicut refert, & ſequitur
Iaco. Philip. Port. in ſuis concluſionibus, in concluſi. 5. lib. 1.
prope finem. Idem etiam Port. ibidem de hac re ad ſaturi-
tatem congeſſit quam plurima, hanc concluſionem pluri-
bus modis ampliando & limitando: ſed hic ea tantummo-
do adducemus, quæ magis ad rem noſtram ſpectare nobis
videbuntur.

Primum igitur amplies, vt nec etiam per ſtatutum, aut
10 conſuetudinem ſanciri poſſit † vt nullo diſcrimine habito
vni teſti fides adhibeatur, etiam cõtra fœneratorem, vt per
Federic. de Sen. conſi. 16. & allegat. per Iaſon. in l. admonen-
di. fol. 20. de iureiur. & Port. in dicta concluſ. 5. vbi ſupra, vbi
adducit Alex. aliter conſuluiſſe in conſi. 188. volum. 7. col. 1.
& ſeq. verum de hac ampliatione latè per Tiraq. in tract. de
iudic. in reb. exig. à verſic, ſecunda ratio, vſq; ad verſi. His ad-
ſtipulatur.

11 Amplies deinde † etiam ſi teſtis ille Cardinalis eſſet, vt
ſcripſit Felin. in c. ſuper his. colum. 4. de fide inſtrumen. quẽ
refert Iacob. Port. vbi ſupra, de qua tamen re latius infra in
concluſione, aſſertioni Cardinalis, diximus, & ad locum il-
lum te remitto.

12 Nunc primo loco limitanda eſt † vt locum non habeat ſi
inter partes ſtandum eſſe illi teſti ſoli fuit conuentum. l. 1. in
princ. ff. quar. rer. actio non dat. l. vlt. C. de fideicommiſ. & p
Caſſan. conſi. 37. colum. 1. in fin. cum alijs allegatis per Iaco.
Port. vbi ſupra, & vltra ibi per eum alleg. faciunt dictæ ll. &
vlt. modo à nobis allatæ, & Alex. in l. 1. §. fin. ff. de verbor. ob-
lig. Crauet. conſi. 100. num. 13. ad fin. volum. 1. & Bertrand. in
conſi. 119. colum. 1. in fine volum. 2.

13 Deinde reſtringas † quando teſtator mandat, vt vni teſti
credatur, vt in l. Theopomp. ff. de dot. prælegat. & ibi doct.
dicentes, quòd tunc ipſi teſti creditur propter teſtatoris au-
ctoritatem.

Intelligas tamen iſtud, vt hic teſtis ſacramento ſeſe aſtrin-
gat, ita ſibi à teſtatore imperatum fuiſſe, vt per Felin. c. veni-
ens. de teſtib. col. 7. num. . . Hippolit. de Marſi. in l. ſi quis,
ne quæſtio. colum. 32. nu. . . ff. de quæſtionib.

Tertio loco limites, quando vnius teſtis depoſitio nemi-
14 ni nocet, & alteri prodeſt † vt ſi quis deponat, aliquẽ ſacro
fonte luſtratum fuiſſe, ſacratum templum eſſe, quempiam
clericum eſſe, & de huiuſmodi, de quib. omnibus ſatis dixi-
mus in ſuis concluſionibus, in his enim omnibus vnus teſtis
probat, vt ex adductis in dicta concluſione.

Quartam addas, cum teſtis vnus de re ſua teſtatur: nam
15 tunc tẽporis eius atteſtationi ſtatur. † vt creditur magiſtra-
tui in his, quæ ad munus ſuum attinent: vt per Dec. in conſi.
56. in cauſa appellationis, nu. 4. & ante eum ſcripſit Paul. de
Caſtr. in l. quicunq; colum. fina. de ſeru. fugitiu. & ex multis
allegatis per Gabriel. titu. de teſtib. concluſ. 1. num. 18. limi-
tat. 3. in quo loco etiam contraria & concordantias habes
adnotata.

Hanc limitationem dilates procedere, etiam ſi ille teſtis
16 infamia notatus eſſet † vel alioqui inhabilis: nam ſi de re ſua
deponat, hunc ꝓbare dixit idem Port. vbi ſupra. huius rei
teſtem laudat Paul. Caſtren. in l. 2. §. ſi abſens. ff. ſi ex nox.
cauſ. & Dec. conſi. 363. colum. 1.

Subiungam & quintam, quando ſumus in cauſis poſſeſ-
17 ſorij, quæque nullius propemodum ſint ponderis † ſatis eſt
enim in illis per vnum teſtem ꝓbatio, vt aſſeruere docto. in
auth. niſi breuiores. C. de ſentent. ex breuic. recit. per Mate-
ſil. in ſingul. ſuo 1. & 2.

His ſexta adijciatur, quando eſſet arduum, vel nullo mo-
18 do fieri poſſet † vt plures poſſint haberi teſtes: tunc etenim
vnius teſtis aſſertioni fides adhibetur, vt iuris interpretes
docuere in l. 1. §. fi. ff. de verbo. oblig. & Hippol. in l. ſi quis ne
quæſtio. col. 32. verſic. & reſpondendo dictis. ff. de quæſtio.
& Iacob. Port. vbi ſupra, d. concluſ. 5.

19 Et ſeptimo loco limitabo in cauſis † quæ breuiter, & (vt
noſtri loquuntur) ſummariè abſoluuntur, & dirimuntur.
Calcan. in conſil. 99. colum. penul. Marſil. ſingul. 433.

20 Vltimo loco reſtringas † in teſte valde digno: vt per Grã-
mat. conſil. 13. colum. 3.

Secunda verò ſemiplena probationis ſpecies illa eſt, quæ
21 fit per famam, quæ regulariter non facit † plenam ꝓbatio-
nem. l. 3. §. eiuſdem quoq;, & ibi ſcripſit Accurſ. in verb. cõ-
firmat, cum Bart. ff. de teſtib. vbi etiam Cardinal. Alban. nu.
* 2. qui hanc eſſe * communem opinionem atteſtatur: quod
etiam Dec. aſſeruit in c. 1. nu. 36. de appellatio.

De cuius ſemiplenæ probationis natura multa à nobis
22 eſſent attingenda in pręſentia † niſi de ea ad vnguem omnia
eſſemus ꝓſequuti, quę huc ſpectant in concluſione in verb.
fama. ibi enim quam plurimas adduximus concluſiones,
cum limitationibus, ampliationibus, & alijs neceſſarijs ad
vniuerſam famæ ꝓbationem attinentibus, quæ omnia ſci-
ens, & prudens nunc omitto, ne bis in eadem re immorer,
lector illuc te reijcio.

QVAESTIO XII.

De tertia ſemiplenæ probationis ſpecie, quæ fit per comparationem litterarum.

SVMMARIVM.

1 *Probatio ſemiplena, quæ fit per comparationem litterarum, quæ ſit.*
2 *Comparatio litterarum quomodo fiat.*
Litterarum comparatio ſemiplenam facit probationem. ibi.
3 *Comparatio litterarum plenè fidem facit.*
4 *Scripturæ fide dignæ, ex quibus fieri poßit collatio litterarum, quæ ſint.*
5 *Cautela eorum, qui volunt ſe, & ſucceſſores ſuos eximere à comparandarum litterarum moleſtijs.*
6 *Auctoritas magiſtratus nunquam in dubium reuocari poteſt.*

DEVENIAMVS nunc ad tertiam imperfectæ
probationis formam, quæ illa eſt, quæ produ-
1 citur ex litterarum comparatione † eſt autem
litterarum comparatio vltimum ſubſidium in-
dagandæ veritatis, quoties neq; teſtes, neq; ta-
bellio poſſunt exhiberi, vt veritatem ſcripturæ, cuius con-
trouerſia vertitur, atteſtetur. Cum enim alter litigantium
ꝓducit ſcriptum aliquod, alter eum ſcripſiſſe negat, qui au-
ctor ſcripturæ dicitur, certe res ſuſpecta fit. Quare hoc vnũ
ſupereſt: vt ex aliquo inſtrumẽto minimè gentium ſuſpecto
2 comparentur litteræ, † hoc eſt character litterarum, vtrum
omnibus numeris ſit ſimilitudo inter vtrunq;, an non ſit: ex
eo namque ſequetur veritas, aut falſitas inſtrumenti, quod
profertur, quæ litterarum comparatio ſemiplenam facit ꝓ-
bationem: vt tradidit Accur. in l. admonendi. ff. de iureiu. &
ibidem recentiores noſtri, & idem Accur. in l. in bonæ fidei.
C. de reb. cred. & idẽ ſentit Angel. in §. ſi quis igitur. & Bar-
tholom. Soci. in conſil. 41. nu. 2. volum. 3. licèt Accurſ. in l. 3.
§. 1. verſi. ſpeciem. ff. de teſtib. in hanc deſcendat ſententiam
3 † hanc litterarum comparationem plenè fidem facere, &
idem ait Alber. in l. ad comparationem. C. eod. ti. vbi inquit
* ita * communi vſu obſeruari.

Verum ſi quis erit, qui veritatem quæſtionis huius altius
indagare velit, adeat, quæ enucleatè tradidimus in conclu-
ſione, comparatio litterarum, vbi ad ſatietatem neceſſaria
ꝓdidimus. Quod ſi quid te deficiat, inſpicias Iaco. Menoch.
in illo ſuo perutili tract. de arbitrar. iud. car. 114. per totum.

Sed roget quis, quæ eſt ſcriptura fide digna, ex qua fieri
poſſit collatio litterarum?

4 Huic reſpondeo. † Primùm ſcriptura priuata, hoc eſt chi-
rographum illius, cuius ſcriptura negatur, ſubſcriptum ta-
men, & approbatum tribus teſtibus. Secundo ſcriptum fo-
renſe, id eſt apud iudicem confirmatum. Tertiò inſtrumen-

tum publicum eiuſdem primi auctoris: cuius tamen fidem teſtes in eo deſcripti prius teſtentur. Quartò ſcriptura, quã aduerſarius ipſe profert, non poteſt illi eſſe ſuſpecta, quin inde fiat collatio. Quintò ſcriptum deniq; ex archiuio, ſeu loco, quo publicè inſtrumenta reponuntur, nequaquam ſuſpectum eſt ad faciendam comparationẽ litterarum, cuius archiuij meminit Vlpian. in l. mortis. §. ſolent autem. ff. de pœnis. Hæc omnia probantur in l. comparationes. cum auth. at ſi contractus. C. de fid. inſtrument. & recenſentur à Ioan. Oldendorp. in ſuo breui compendio probationum. cap. de ſpecieb. ſemiplen. probatio. num. 9.

Quare Iuſtinianus in auth. de inſtrumen. caut. & fid. §. in
5 his verò. rectiſſimè conſulit eis † qui voluerint ſe, & ſucceſſores ſuos eximere huiuſmodi comparandarum litterarum moleſtijs, cum & tabelliones, ſeu notarij, & teſtes breuiſſimo tempore moriantur plerunq;. Poſſunt enim impetrare ab idoneo magiſtratu, vt perſpecta ſcripturæ (quatenus æquum fuerit) veritate, confirmet eam eſſe veram, auctorita-
6 te ſua † quæ nunquam poteſt reuocari in dubium. Idq; inſinuationem dicimus non exigentem vllos teſtes priuatos, arg. l. in donationibus. C. de donatio.

QVAESTIO XIII.

De quarta ſpecie ſemiplenæ probationis, quæ fit per priuatam ſcripturam.

SVMMARIVM.

1 *Probationis imperfectæ quarta ſpecies conſtat ex priuatis ſcripturis, quibus non eſt plena adhibenda fides.*

2 *Scripturæ priuatæ formas, & ſingularum vim, ac poteſtatem vide remiſſiue.*

QVARTA verò imperfectæ probationis ſpecies
1 eſt, quæ conſtat ex priuatis ſcripturis, † quibus non eſt adhibenda plena fides: vt tractatur
* * communi Doctorum ſententia in l. inſtrumenta. C. de probatio. & dixit Ioan. Andr. in cap. cauſam quæ. de probatio. & latè Corn. conſilio 58. per totum. libro tertio, & ante omnes interpres Accurſ. in l. admonendi. ff. de iureiur. & in l. 2. ff. de fide inſtrum. & in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. Hoc autem, vt ad amuſſim poſſit intelligi, adeundus erit Ioan. Coraſ. cumulatiſſimè de hoc diſſerens, in repetitione dictæ l. admonendi. à num. 48.
2 vſq; ad num. 73. vbi priuatæ ſcripturæ formas tradens † ſingularum vim, atq; poteſtatem declarat.

Videnda etiam erunt illa, quę & à nobis conſcripta fuere in concluſione ſcriptura, vbi ampliationes, limitationes, & declarationes iſtius cõcluſionis facilè reperire poteris, quæ omnia hic tranſcribere, nimis longum eſſet, nec id æquum duximus: ſatis eſt enim nobis digito fontem monſtraſſe.

QVAESTIO XIIII.

De coniectura.

SVMMARIVM.

1 *Coniectura, indicium, & fictio inter probationum formas ſolent connumerari.*

2 *Coniectura præſumptioni cognata eſt, & pro præſumptione accipi ſolet.*

3 *Coniecturæ definitio.*
Coniecturæ aliam definitionem vide infra numero decimoquinto.
Speuſippus Platonis ex ſorore nepos Platonicæ ſcholæ octo annos præfuit. ibid.

4 *Coniectura à coniectu nuncupata fuit, hoc eſt directione quadam rationis ad veritatem.*
Coniectores vocantur ſomniorum atq; monſtrorum interpretes. ibidem.

5 *Coniecturalis ſtatus vocatur, cum per coniecturas quæritur, an aliquid factum ſit.*

6 *Coniecturas vulgò appellare ſolent colligaturas ruſtici Ticinenſes.*

7 *Coniectura à præſumptione diſtinguitur.*

8 *Præſumptio aliquando eadem eſt cum coniectura, quia ex ea vt plurimum ſolet oriri.*

9 *Coniectura ſignificat præſumptionem, & ambæ dici poſſunt indicia probationum, vel adminicula.*

10 *Quod ex coniectura capitur, non propriè ſumitur.*

11 *Coniecturalis probatio ſub verbi probationis appellatione complectitur, dummodo lex pro veritate coniecturam habeat.*

12 *Coniectura legis, quæ ex argumento venit, probatio liquidiſſima vocatur.*

13 *Coniectura, & indicia habentur loco plenæ probationis.*

14 *Coniecturæ accedunt loco euidentiarum probationum in rebus dubijs.*

15 *Coniectura quid ſit.*
Coniecturæ aliam definitionem, vide ſupra num. 3.

16 *Coniectura ijſdem diuiditur modis, quibus & præſumptio.*

17 *Coniecturæ ſpecies tres, ſcilicet, alia leuis, alia grauis, & alia violenta.*

18 *Coniectura temeraria quæ dicatur.*

19 *Coniectura probabilis illa eſt, quæ deducitur à veriſimili.*

20 *Coniecturis pertinentibus ad reſcripta, vel priuilegia Principis mentem ambiguis in rebus interpretamur.*
Principis mens regulariter talis eſſe præſumitur, qualis eſſe debet.
Et permiſſum eſt, vt à nobis colligatur, dummodo non ſit admodum obſcura. ibid.

21 *Coniecturis, & ſignis mentem Principis elicere nobis datum eſt, cum ad Principem difficilis detur acceſſus.*

22 *Coniecturis poterit conijci, & colligi, atq; declarari, an priuilegium ſit ex ijs, quæ ad perſonas, an quæ ad res pertinent.*

23 *Coniecturæ quarum munus eſt circa iudicia verſari, quæ ſint.*

24 *Coniecturæ, quæ ad delictorum interpretationẽ attinent, apertum faciunt, an & quando delinquendi voluntas adfuerit.*

25 *Coniecturas delictorum propemodum innumerabiles, remiſſiuè.*

26 *Coniecturis circa conuentiones verſantibus elicimus, qualis contrahentium fuerit voluntas in rebus etiam ambiguis.*

27 *Venditor ſcire præſumitur, qualis res vendita fuerit.*
Contractus præſumitur ſecundùm conſuetudinem celebratus. ibidem.

28 *Coniecturæ, quæ ſpectant ad vltimas defunctorum voluntates, ambiguè prolatas interpretandum, quæ ſint.*

29 *Coniecturas omnes vltimarum voluntatum, & quæ ad eas pertinent, vide remiſſiuè.*

NON videtur extra noſtram materiam, quam præ manibus habemus, vt poſt omnes, tùm plenas, tùm ſemiplenas probationes abſolutas, de coniectura, indicio, & fictione nõnulla diſſeramus, hæ etenim formæ proximè ad
1 probationem accedunt † & à noſtris legum interpretibus inter probationum formas ſolent cõnumerari. Et primum omnium à coniectura exordiendum eſt, tanquã ab ea, quæ præſumptioni cognata ſit, quæq; nullo diſcrimine facto à
2 noſtris † pro præſumptione ſoleat accipi: vt ex ijs conſtat, quę tradidit nouiſſimè Franciſ. Mantica in ſuo tract. de coniectur. vltimar. voluntatum. lib. 1. cap. 1.

Hæc igitur à Speuſippo Platonis ex ſorore nepote, qui Platonicæ ſcholæ octo annos præfuit, hunc in modũ defi-
3 nitur, vt ſit indicium rei latentis, & id, † quod quis per rationes, & ſigna, & tẽpora, & huiuſmodi conijcit, id eſt, cogitat, & colligit. Vnde Cicer. Cornific. Quantum copiarum haberes, tum ipſa coniectura conſequi poterã, tùm ex litteris tuis cognoui. Fabius verò Quintilianus libro tertio, ca-
4 pitulo ſeptimo, à coniectu † nuncupatã fuiſſe tradidit, hoc eſt, directione quadam rationis ad veritatẽ, vnde etiam inquit idem: ſomniorum, atq; monſtrorum interpretes coniectores vocamus. A Rhetoribus autem coniecturalis vo-
5 catur ſtatus, cum per coniecturas quæritur † an aliquid fa-

ctum

ctum ſit. Id præcepit auctor ad Herenn. libro 1. Rhet. conie-
cturalis eſt, cum de facto controuerſia eſt.
Hoc modo. Aiax in ſylua poſtquam reſciuit, quæ feciſſet
per inſaniam, gladio incubuit. Vlyſſes interuenit, occiſum
conſpicatur, è corpore telum cruentum educit. Teucer in-
teruenit, vbi patrē occiſum, & inimicum patris cum gladio
cruentato videt, capitis accerſit. Hinc quoniam coniectura
verum quæritur, de facto erit controuerſia, & ex eo conſti-
tutio cauſę coniecturalis nominatur. Ruſtici verò Ticinen-
6 ſes † coniecturas vulgò appellare ſolent colligaturas: quia
ſuæ origini coniunguntur. nam coniecturæ, inquiunt, quæ-
dam ſunt, veluti colligaturæ, vt ſcribit Bald. in l. prima, nu.
6. circa med. de priuileg. dot. & refert Mantica in ſuo tract.
de coniectur. vltimar. voluntat. lib. 1. tit. 1. num. 2.
7 Nonnulli verò in ea fuerunt opinione † vt hęc coniectu-
ra à pręſumtione diſtinguatur; in quorum numero fuit Ro-
man. in l. 1. nu. 7. circa med. C. de teſtamen. militar. Verum-
tamen quoniam præſumptio ex coniectura vt plurimū ſo-
8 let oriri † iccirco eadem eſt aliquando cum coniectura: vt
accepit Celſus I. C. in l. vtrum. vnà cum Accurſ. ff. de dona-
tio. inter vir. & vxor. & Paulus in l. vnica. ſimul. cum eodem
Accur. in verb. coniectura. ff. ſi tabul. teſtam. extab. ex quib.
Socin. ſen. ita ſcripſit in l. cum auus. nu. 70. de condi. & de-
9 monſtrat. † coniecturam ſignificare præſumptionem. Præ-
terea coniecturam, ſicut præſumptionem poſſe dici indicia
probationū vel adminicula, tradidit Bal. in l. ſi cōſtante. §. ſi
maritus. in fin. ff. ſolu. matrimon. & Corn. in conſi. 329. num.
38. volum. 1. & Felin. in c. ſi autem. nu. 3. de reſcrip. Quocirca
10 quamuis quod ex coniectura capitur † non propriè ſuma-
tur, vt videtur context. ſingu. in l. 1. ff. ſi tab. teſtam. extab. &
docuit Roma. in l. ſi cum dotem. in prin. nu. 47. ff. ſolut. ma-
trim. & eundem contex. ſing. & aureum Curt. ſen. nominat
in conſ. 78. nu. 9. & Lancello. Dec. in l. omnes populi. nu. 17.
ff. de iuſti. & iur. & de hoc clarior habetur tex. in c. ad Apo-
ſtolicam. in verb. indirectè. de his quæ fi. à pręla. ſin. conſenſ.
Capitu. non ideo tamen ex hoc innuere volumus, vt res ex
legitimis præſumtionib. & coniecturis non ſit vera, & pro-
priè probatio: vt explicat Corn. conſ. 185. num. 6. volum. 2.
etenim ſub huius verbi probationis appellatione, non tan-
tummodo complecti probationem, quæ fit per conſpectū,
11 † ſed etiam cōiecturalem probationem, dummodo lex pro
veritate coniecturam habeat: vt prodidit Bal. in c. 1. §. con-
uenticula. num. 8. verſic. præterea. de pace iuram. firman.
Hinc illud ſequitur: vt coniectura legis, quæ ex argumento
12 venit † ꝓbatio liquidiſſima vocetur: vt dixit Sebaſtian. Sap.
in repe. l. 1. ff. de offic. eius, cui mand. eſt iuriſd. num. 101. per
context. in l. ſi quis locuples. ff. de manumiſſ. teſtam. in fin.
ibi. apertiſſimè. & alibi traditum eſt ab eodem ſuprà, conie-
13 cturas † & indicia haberi loco plenæ probationis, in l. de æ-
tate. nume. 24. ff. de minorib. ex latè traditis per Iaſo. in l. ſi
quis ex argentarijs. §. prætor. colu. 3. ff. de edendo. & eaſdem
14 coniecturas accedere loco euidentiarum probationum †
in rebus dubijs dixit Vldar. Zaſius in repetit. l. non dubium
ff. de legib. num. 7.
Coniecturæ autem definitio variè ſolet à doctoribus tra-
di: vt varias in vnum collegit idem Mantica loco proximè
citato, & ibi nu. 9. aliorum definitionibus pro nihilo habitis
15 aliam marte ſuo excogitauit, inquiens † coniecturā eſſe ra-
tionabile veſtigium latentis veritatis, vnde naſcitur opinio
ſapientis, ibiq; ſingulas ſuæ definitionis partes examinat, &
probare nititur ipſam ex genere, & differentijs conſtare ali-
iſq; requiſitis, quæ ad veram, & legitimā definiendi metho-
dum pertinent, illum adeas, & tuum lector eſto iudicium,
an ab ipſo rectè fuerit definita coniectura.
Huius autem coniecturæ tres eſſe formas idem docuit
Mantica, de coniectur. vltimar. voluntat. li. 1. tit. 2. ſed eiuſdē
cum præſumptione coniecturam eſſe naturæ accipit. Hinc
16 fit, vt ratiotinetur ijſdem diuidi poſſe modis † quib. & præ-
ſumptio. vt quemadmodū præſumptio tres habet ſpecies,
hoc eſt, aliam hominis, aliam iuris, & aliam iuris & de iure,
ſic & de coniectura, quæ à pręſumptione, vt iam dictum eſt,
reipſa nō diſtinguitur, debere intelligi. De iſtis pręſumptio-
num formis à nobis non eſt hic immorandum, cum (vt no-
ſtis) paulò ante in ca. de præſumptio. de vnaquaq; fuerit tra-
17 ditum. Illud tamē in præſentia addam, † aliam leuem, aliam
grauem, aliam violentam eſſe coniecturam, vt de præſum-
ptione prodidit Ancharan. in conſil. 302. nu. 1. & Socin. ſen.
conſi. 160. volum. 2. & conſil. 192. nu. 2. eod. volum. & Dec. in
conſi. 21. col. 2. verſi. talis. Pręterea alia dicitur coniectura te-
meraria, alia probabilis, vt ſcripſit Iaſon in l. poteſt nu. 9. ff.
de vulgar. & pupillar. & Rip. in l. hæredes mei. §. cum ita. nu.
18 17. & 64. ff. ad Trebellian. Vnde temeraria dicitur illa † quæ
ratione caret, & longè à veriſimili recedit, de qua nos etiā, ſi
meminiſtis, diximus in ſpecie de præſumptione temeraria,
& ideo cum careat effectu, nec nomen vllum habere mere-
tur, argum. l. defenſores. la 2. ff. de defenſor. ciuit. erit autem
19 probabilis illa coniectura, † quæ deducetur à veriſimili. ca-
pitulo quia veriſimile, de præſumpt. & l. non eſt veriſimile.
ff. quod met. cauſ. & huc ſpectant ea, quę ſupra attulimus de
probabili præſumptione.
Rurſus iſtarum coniecturæ aliæ ſunt, quæ pertinent ad
20 reſcripta, vel mauis priuilegia † ex quibus Principis mentē
ambiguis in rebus interpretamur, quæ quidem regulariter
talis eſſe præſumitur qualis eſſe debet. l. ex facto. & ibi notat
Bald. nu. 1. ad fin. & Imo. nu. 4. ff. de vulgar. & pupilla. etenim
eſt permiſſum, vt mens, atq; voluntas Principis colligatur à
nobis, dummodo non ſit admodum obſcura, vt voluit Are-
21 tin. in dicta l. ex facto. nume. 3. huius ratio eſt † nam cùm ad
Principem difficilis detur acceſſus, nobis eſt datum, vt ex
coniecturis, & ſignis quibuſdam mentem Principis elicia-
mus, vt præcipit Bald. in c. 1. nu. 3. apud quem, vel quos feud.
cōtrouer. deb. termin. & aſſentitur ipſi Mantica dicto tract.
de coniect. vltimar. voluntat. lib. 1. tit. 2. nu. 10. Quocirca fa-
22 ctum eſt, vt cum ambigitur, † an priuilegium ſit ex ijs, quæ
ad perſonas, an quæ ad res pertinent, poterit conijci, & col-
ligi atq; declarari ex coniecturis: vt fuſe peragit Alciat. in
conſilio 7. num. 16. lib. 4. & Natta in conſi. 163. num. 3. & ſe-
quen. & in conſi. 164. num. 9. & ſequent. Syluan. conſilio 95.
numero 22.
23 Adhæc nonnullæ ſunt coniecturæ quarum munus eſt †
circa iudicia verſari, vt cum dicimus, coniecturam capi pro
iuriſdictione ordinaria. Bald. in l. ex quacunque. ff. ſi quis in
ius vocat. & l. 1. ad fin. ff. qui & aduerſ. quos. Pręterea victum
non præſumi iuſtam habuiſſe cauſam litigandi: vt not. Bald.
in l. properandum. §. ſin autem alterutra. C. de iudicijs. & vt
in alijs huius generis caſibus patet per eundem Manticam
collectis in loco proximè citato ſub nu. 2.
24 Inſuper aliæ ſunt coniecturæ † quæ ad delictorum inter-
pretationem attinent, ex quibus fit apertum, an & quando
delinquendi voluntas adfuerit, iuxta l. merito. ff. pro ſocio.
& l. 1. §. diuus. ff. ad leg. Corne. de ſicar. cuius generis conie-
25 cturæ ſunt propemodum innumerabiles † de quibus quam
plures attulimus in concluſionibus noſtris, in concluſione,
animus delinquendi, & in concluſione, delictum, dolus,
fraus, & ſimilia, quæ omnia per te ipſe adeas, cum tibi ſeſe
offert occaſio.
Nec ſilentio præteribo alias eſſe coniecturas, quæ circa
26 conuentiones verſantur † ex quibus etiā ambiguis in rebus
dicimus, qualis contrahentiū fuerit voluntas, vt quando di-
cere ſolemus contractum pręſumi verum, & non ſimulatū.
l. quamuis. C. ſi quis alter. vel ſibi. Dec. conſi. 491. num. 4. vt
27 etiam cùm dicimus, venditorem præſumi ſcire † qualis res
vendita fuerit. l. 1. §. aiunt ædiles. & ibi not. Bal. ff. de ædilit. e-
dict. Atq; contractum præſumi ſecundùm conſuetudinem
celebratum. l. ſi prius. §. 1. & ibi Barto. ff. de aqua pluu. arcen-
da, quę omnia in concluſionibus noſtris attigimus, & latius
proſequuti ſumus, proinde ad eaſdem te reijcimus.
Poſtremo loco nonnullæ ſunt coniecturæ quæ ad vlti-
28 mas defunctorum voluntates ambiguè prolatas † interpre-
tandum ſpectant. Vt exempli gratia cum dicimus, ſi adhibi-
ta ſint teſtium ſignacula, & ſubſcriptiones, coniecturam aſ-
ſequi, teſtatorem in ſcriptis ſuam voluntatem vltimam de-
clarare

clarare voluiſſe, argum. l. non codicillum. C. de teſtam. &
tradit Mantica de coniectur. vltimar. volunt. lib. 1. titu. 6.
per totum. Eodem modo, quando inſtituit hęredem vel ex-
hæredauit illum, colligitur eundem teſtamentum condere
voluiſſe, & non codicillos, dicta l. non codicillum. C. de te-
ſtamen. & dixit Soc. Iun. in conſi. 3. nu. 6. & ſequent. volum.
1. & late in conſ. 69. num. 10. vol. 4. & ſic de alijs iſtis simili-
29 bus dicendum eſt † quæ omnia Franciſ. Mantic. in vnum re-
degit in ſuo fructuoſiſſimo, & ſatis venuſto tractatu de con-
iectur. vltimar. voluntat. vbi omnia ferè, quæ ad hanc ma-
teriam ſpectare poſſunt, prudentiſſime ac multo labore ex-
plicauit. Vnde nos circa hæc non immorabimur, ſed ad il-
lum te reieciſſe ſatis erit. ad ea etiam te remittimus quæ &
ſine Theſeo (vt dicitur) collegimus in concluſionibus no-
ſtris, antequam eiuſdem Manticæ liber ad nos perferretur,
in quo, dum ipſum legendo percurreremus, deprehendi-
mus quam plurima cum noſtris eadem fere ab eo fuiſſe tra-
dita; quæ iam ante à nobis ſcriptis mandata fuere in iam al-
latis concluſionibus noſtris, nec ideò poſt noſtrum ferè o-
pus abſolutũ deſiſtimus, quin in illis eiſdem locis eundem
adderemus Manticam, vt inter noſtros auctoritate pluri-
mum valentem, quæ cum ipſo congruere vidimus. Honos
etenim omnium nobis ſemper fuit cordi.

QVAESTIO XV.

De Indicijs.

SVMMARIVM.

1 *Indicium dicitur ſignum alicuius maleficij commiſſi vel alterius rei de qua agitur.*
2 *Indicium eſt notabile ſignum maleficij, vel alterius rei, ad ipſius veritatem habendam.*
3 *Indicium eſt demonſtratorium adminiculum ad veritatem eruendam.*
4 *Indicium minus eſt, quàm ſemiplena probatio.*
5 *Indicium à legum latoribus varijs modis nominari ſolet, & quibus.*
6 *Indicia nonnunquam vocantur ſuſpiciones.*
De ſuſpicionibus aliquis damnari non debet. ibid.
7 *Probationes indicia dici ſolent.*
8 *Indiciorum aliqua ſunt leuia, nonnulla grauia, & quædam grauiſſima, & de ipſarum formarum vi atque natura, vide remiſſiuè.*
9 *Indicium duplex eſt, ſemiplenum, ſeu dubitatum, & plenum aut indubitatum.*
10 *Indicium ſemiplenum eſt præſumptio fortiter mouens animum ad aliquid credendum, vel non credendum.*
11 *Indicium plenum eſt demonſtratio rei per ſigna ſufficientia, per quæ animus in aliquo tanquam exiſtente vero quieſcit, & plus inueſtigare non curat.*
12 *Indicium probatur per vnum teſtem de conſpectu de maleficio immediatè deponentem.*
13 *Teſtis de crimine etiam ſi faciat indicium, non tamen ſemiplenam probationem facit, verum ſi indicium ex confeſſione rei oriatur plus eſt, quam indicium.*
14 *Indicia interdum ad condemnationem iunguntur.*
15 *Indicia an ſatis ſint ad torturam iudicis arbitrio relinquitur.*
16 *Iudicis arbitrium regi debet ſecundum iura, & æquitatem.*

CONIECTVRÆ proxima ſunt indicia, de quo-
rum natura nunc à nobis ſtrictim videndum
eſt. & quod in omni materia præcipuum eſt,
definitionem eorundem aggredior. Vnde va-
rias tùm definitiones tum deſcriptiones à no-
ſtris allatas fuiſſe reperio, & inter omnes vnus fuit Gandi-
nus in ſuo maleficiorum opere, ſub rubric. de præſumpt. &
indic. verſic. videmus, de 1. parte rubr. qui hunc in modum
1 definire indicium ſolebat. † Indicium dici ſignum alicuius
maleficij commiſſi, vel alterius rei, de qua agitur, quæ de-
finitio, aiebat idem, colligitur ex legibus de indicijs agen-
tibus. Præterea Ioan. Andr. in addit. ad Speculat. §. fin. ver-
ſic. item per indicia, inquiebat, indicium eſſe notabile ſi-
2 gnum maleficij † vel alterius rei ad ipſius veritatem haben-
dam: cuius definitionem probat Abb. in c. tertio loco. de
probatio. inſuper Paul. de Eleazar. in c. grauis. in vlt. cart.
3 tradidit, indicium eſſe demonſtratorium adminiculum †
ad veritatem eruendam, per context. in l. ſi quis adulteri-
um. C. de adulter. & c. præterea, de teſtib. & c. tua. §. adulte-
rium. de homicid. Verum enimuero licèt inter ſe omnes
iſtę definitiones verbis diſcrepent, in eundem tamen finem
conſentiunt: cum omnes, vt videre eſt, in hoc conueniant,
ſignum eſſe, vel demonſtratiuum adminiculum delicti, vel
alterius rei, de qua quæritur, vt etiam ſentire videtur Boſſ.
in ſuo tractatu criminal. titulo de indicijs, numero ſecun-
do, & ab hoc non recedit Franci. Brun. in ſuo tractatu, de
indicijs. quæſtione prima, Bartolus tamen in l. ſecunda. ff.
de excuſation. tutorum, huius definitionem afferendo aſ-
4 ſerit † eſſe minus indicium, quàm ſemiplenam probatio-
nem, cui Bald. aſſentitur in l. cum probatio. ff. de probatio.
& videat Dec. dicto capitulo tertio loco. ad finem de pro-
bation. Verum tamen idem Bald. in rubrica, C. eodem ti-
tulo, de probation. voluit, minorem eſſe præſumptionem
hominis boni, ſeu diſtans argumentum à vera ſpecie pro-
bationis.
5 Nec vnquam præterierim † indicium à legum latoribus
varijs modis ſolere nominari: etenim aliquando nuncu-
pant argumentum: vt Vlpian. in l. prima, in principio, ff. de
quæſtionibus. Ad tormenta ſeruorum (inquit Vlpianus)
ita demum veniri oportet, cum ſuſpectus eſt reus, & alijs ar-
gumentis ita probationi admouetur, vt ſola confeſſio ſer-
uorum deeſſe videatur. & Imperator Diocletianus, & Ma-
ximianus in l. miles. §. oportet. C. eodem titulo, de quæ-
ſtion. interdum nominant vt & vulgò vocamus indicia: vt
idem vſus eſt Vlpianus in dicta l. prima, §. Antoninus. & §.
6 Diuus Adrianus. & l. diuus. §. ex quibus. ff. de quæſtion. †
Nonnunquam nuncupant ſuſpiciones. Paulus hoc egit in
l. finali, ff. eodem, de quæſtion. Qui ſine accuſatoribus, in-
quit iur. conſultus, in cuſtodiam recepti ſunt, quæſtio de eis
habenda non eſt, niſi aliquibus ſuſpicionibus vrgeantur,
quo etiam verbo vſus eſt & Vlpian. in l. abſentem. in prin-
cipio, ff. de pœnis. cum inquit, ſed nec de ſuſpicionibus de-
bere aliquem damnari, diuus Traianus Aufridio Seuero
7 reſcripſit. Præterea † probationes indicia ſolent dici; vt re-
ſcripſere Imperatores in l. prima, C. eodem de quæſtio. Ta-
men, ſi alijs quoque probationibus, dixere Imperatores
Seuerus, & Antoninus, fides veritatis inueſtigetur, præ-
ſcriptionis inuidia euaneſcit, de quibus omnibus meminit
Brun. in dicto tractatu de indic. quæſtione prima, numero
quinto, & idem tradidit Boſſ. in dicto tract. crimin. de indic.
num. 4.
8 Horum tamen indiciorum aliqua leuia † nonnulla gra-
uia, & quædam ſunt grauiſſima, de quarum formarum vi,
atque natura prodidit Clar. in ſua practica criminal. libro
quinto, §. finali, quæſtione vigeſima, & latè per Blanc. in l.
finali, numero decimo, ff. de quæſtion. quem videre po-
teris.
Nonnulli verò alij aliam ſunt ſententiam ſequuti & di-
xere, duplex eſſe indicium, hoc eſt ſemiplenum, ſeu dubita-
9 tum † & plenum, aut indubitatum, iuxta Brun. in dicto tra-
ctatu de indic. quæſtione prima, quo in loco tradidit, indi-
10 cium ſemiplenam eſſe præſumptionem † fortiter mouen-
tem animum ad aliquid credendum, vel non credendum,
de quo indicio habetur per Paulum in l. cum probatio. ff.
11 de probatio. Plenum verò indicium inquit † eſſe demon-
ſtrationem rei per ſigna ſufficientia, per quæ animus in ali-
quo tanquam exiſtente vero quieſcit, & plus inueſtigare
non curat, ex doctrina Bald. in rubr. de probatio.
At nobis ſic aliquis obijciet, quo pacto probatur indi-
12 cium? Reſpondeo, per vnum teſtem de conſpectu, † hoc
eſt de maleficio immediatè deponentem probari, vt per
Brun. in dicto tractatu de indicijs, quæſtione ſecunda, pri-
mæ par.

mæ par. numero primo, & ſeptimo, Angel.in §.fama publica. num. 10. Alexander conſi. 5. num.4. lib.1. Marſil. in practica, §. diligenter, numero ſeptimo, & octauo, Boſſ. in dicto tractatu crimin. dicto titulo, de indi. numero quinto. Iſtud tamen ſanè intelligas: nam & ſi teſtis de ipſo crimine
13 † faciat indicium, non tamen ſemiplenam probationem, iuxta ſententiam Accurſ. in l.cum probatio. de probatio.& Brun.& Boſſ. vbi ſupra. Verumtamen ſi indicium ex confeſſione rei oriretur, plus eſſet, quàm indicium, vt per Bald.in l.vnica. columna quarta, ff.de confeſſ.& Grammat. conſilio quinto, numero ſeptimo.

14 † Quinetiam indicia interdum ad condemnationē iunguntur, de quo videas Bolog. in additio. ad Guid.de Suzar. in tract.de quæſtio. numero 48. cum ſequent. & Marſil. in conſilio 88. numero 22. Pariſ. in verb.tortura. de ſindica.in principio.

15 Verùm an indicia ſatis ſint ad torturam, † id in iudicis arbitrio relinquitur, ſecundùm Marſil. in practica, §.diligenter. numero 23. poſt Bartol.in l.finali, numero quinto, ff. de quæſtio. Alexander conſilio 77. numero quarto, libro primo, quam concluſionem latè Brun. explicat in dicto tracta. de indic. quæſtione tertia, 1. partis.

16 Quod quidem iudicis arbitrium debet regi † ſecundùm iura, & æquitatem: vt per eundem Marſil. vbi ſupra, & Alexander conſilio 218. libro ſecundo, & pro intelligentia adeas etiam Boſſ. in dicto titulo de indicijs, numero duodecimo.

Reliqua ſpectantia ad indiciorum probationem diximus in concluſione, indicium, quam videas.

QVAESTIO XVI.

De Fictione.

SVMMARIVM.

1 *Fictio eſt in re certa contraria veritati pro veritate aſſumptio.*
2 *Definitio cum ſuo definito conuerti debet.*
3 *Falſitas omnis veritati repugnat.*
4 *Mendacium vnumquodque eſt aſſumptio pro veritate in re certa contraria veritati.*
5 *Definitio qualibet recta exigit declarationem totius naturæ definitæ rei.*
6 *Fictionis definitio.*
7 *Hominum natura eſt, vt ſua placeant.*
8 *Præſumptio ſemper ſuper re dubitabili verſatur.*
9 *Lex ſuper eo, quod fieri nequit, nunquam fingit.*
10 *Lex non ſolet facere fruſtratorios actus.*
11 *Fictio ad aliquem effectum introducta eſt.*
12 *Fictio eſt falſitas pro veritate accepta ex ſpecialiſſima, & iuſta cauſa à iure expreſſa.*
13 *Fictionis aliæ definitiones.*
14 *Definitio qualibet in iure periculoſa eſt.*
15 *Fictio quotuplex ſit, & fictionis formæ quæ ſint.*
16 *Fictio inductiua quæ ſit.*
17 *Lex fingit ſuper poſſeſſione, & poſſeſſio eſt iuris.*
18 *Lex multomagis fingit ſuper his, quæ ſunt meri iuris, quàm quæ ſunt facti.*
19 *Fictio nunquam poteſt habere locum, quotieſcunq; poteſt aliquid agi ſecundùm veritatem in indiuiduo, de quo quæritur.*
20 *Fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora.*
21 *Nihil tam naturale eſt, quàm eo genere diſſolui quodq; quo colligatum eſt.*
22 *Ius tollere iura poteſt, atq; inducere abſq; fictione.*
23 *Filius legitimatus non diſtat à legitimo, & naturali.*
24 *Verbum, ſiunt, eſt eiuſdem naturæ cum verbo eſt, quod veritatem indicat.*
25 *Fictionis priuatiuæ definitio.*
26 *Lex deceſſiſſe fingit, qui monaſterium ingreſſus eſt, etſi reuera ſupereſt.*
27 *Lex fingit deportatum è vita migraſſe propter perpetratum facinus.*
28 *Lex nullo modo fingit ſuper his, quæ iuris, & facti ſunt.*
29 *Fictio priuatiua dum aliquid fingit, negatiuè fingit illud, ſimulans quid non eſſe, quod reuera ſit.*
30 *Contractus reuera nullus eſt, qui celebratus eſt contra legem.*
31 *Fictionis tranſlatiuæ definitio.*
32 *Fictionis tranſlatiuæ forma circa rem, vel actum, circa tempus, circa perſonam, & etiam aliquando circa loca verſari ſolet.*
33 *Fictionis tranſlatiuæ vniuerſam materiam vide remiſſiuè.*

SVPEREST, vt de tertia probationi proxima ſpecie diſſeramus. Hæc fictio eſt, de cuius definitione varij varia ſenſere doctor. multas namque attulere definitiones, de quibus omnibus aliqua in præſentia attingemus, & præcipuè iuxta Cin. in l. ſiue poſſidetis. C. de ꝓbatio. relatum à Bartol. in l.ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap. in prima quæſtio-
1 ne numero vigeſimoprimo, ita definitur. † Fictio eſt in re certa contraria veritati pro veritate aſſumptio, quam definitionem reijcit Bart. in eodem loco, ea potiſſimum ratione, quòd definitio ipſa cum ſuo definito non conuertatur
2 † vt deberet, per l. primam, ff. de dolo, non enim definitio hæc ſecundùm Bartol. fictionem, quæ iuris habet effectum, complectitur: vt patet in fictione legis Cornel. & poſtliminij, in quibus pro vero falſum aſſumitur, vt ex hac aſſumptione iuris effectus oriatur: vt in poſtliminio, quòd ille cenſeatur nunquàm captus, & in leg. Cornelia, quòd cenſeatur mortuus prima hora captiuitatis, & ſic teſtamentum illius valeat: ac ſecundùm hanc definitionem continentur etiam fictiones, quæ nullum iuris habent effectum: vt om-
3 nes aliæ falſitates: † quia omnis falſitas veritati repugnat: vt dicit Iacob. Butrigar. in l. ſi partus. C. ad leg. Cornel. de falſ. & contextus eſt in authentico, de inſtrum. cautel. & fid. in princip. vnde fit, vt iſta definitio cum ſuo definito non conuertatur, ea namq; poſita, neceſſariò non ponitur fictio iuris, de qua loquimur.

Deinde hæc Cin. definitio ex eo poteſt impugnari, quòd competat etiam alteri, quam definitæ rei, contra l.primam, ff.de dolo. competit etenim omnibus alijs mendacijs: cum
4 vnumquodq; mendacium † ſit aſſumptio pro veritate in re certa contraria veritati: & tamen mendacia non ſunt fictio, de qua hic agimus: quia nullum iuris effectum ſortiuntur.

Poſtremò ea etiam præcipua ratione improbatur, quia
5 totam definitæ rei naturam non declaret † vt quælibet recta exigit definitio, ex animaduerſis per Accurſ. in l.omnis definitio. ff.de regulis iuris, nam cùm de fictionis natura ſit, vt quod in rerum natura fieri poſſit, nec rerum naturæ repugnet, argumento §. minorem. Inſtitut. de adoptio. Cin. in ſua definitione iſtud prætereijt, ſequitur igitur illius definitionem mancam & imperfectam eſſe, proinde reijciendam, & explodendam.

6 Vnde factum eſt; vt à Bartol. alia fictionis definitio † ſit excogitata in dicta l.ſi is, qui pro emptore. dicto numero 21. ff. de vſucap. inquiens. fictionem eſſe in re certa eius, quod fieri poſſit pro veritate contra veritatem à iure facta aſſum-
7 ptio. quæ definitio eidem Bartol. vt eſt hominum natura † vt ſua placeant, videtur optima; quia conſtat ex genere, & differentijs, quæ cum in quauis definitione adſint rectiſſimè tradita eſt, vt not. Doct. in l.prima, de teſtamen. & Porc. in §.primo, Inſtitut. eodem, de teſtamentis, & quòd hæc ſit iſtiuſmodi, ex eo conſtare poteſt, eiuſdem verba examinando; quia in ea ponitur aſſumptio, quod eſt loco generis, quæ aſſumptio dicitur de aſſumptione facta à iure, & facta ab homine abſq; effectu iuris; prout eſt generis natura, vt de pluribus ſpecie differentibus dicatur, vt dialectici docent, & præſertim Porphirius in ſuo quinque vocum libello, in capit. de genere, ſed etſi Bartol. ibi nullam de genere mentionem fecerit, iſtud tamen pro abſoluto habuit. Additum inſuper fuit à Bartol. in re certa, ea de cauſa, vt fictio-
8 nem † à præſumptione ſeiungeret, quę ſemper ſuper re dubitabili verſatur. & hanc ex differentijs vnam inter fictio-

nem,& præſumptionē eſſe tradidit Accurſ. in l.vnica. §. accedit. C. de rei vxor.actio. & colligitur ex dictis Bald.in l.ea quidem. C.de accuſ. in ſecunda colum. & ex allatis à Salyc. in dicta l. ſiue poſſidetis. C.de probatio.& docuit etiam Nicolaus Euerard. in ſuis locis argument.in loco à vi fictionis, num.5.atq; probat Bartol.in dicta l.ſi is qui pro emptore.de vſucap. ex iuribus per eum allatis. Præterea ſubiunxit Cin. quod eſt poſſibile. quæ verba iccirco addita fuere, vt oſten-
9 deret † legem ſuper eo, quod fieri nequit, nunquam fingere, vt aſſeruit Accur. in l.tertia, ff. pro ſocio.& in l.Gallus.§. ſi eius.ff.de liber.& poſthum. & probatur ab eodem Bartol. in loco proximè citato,numero vigeſimoſecundo. Ad hæc dixit, pro veritate, quoniam iuris effectum conſequitur, ac ſi in veritate rei ita eſſet. Poſtremo loco non omiſit. A iure facta, vt hominum fictiones & mendacia excluderet, vt iam ſupra relatum eſt.

Et ſi iſta Bartol. definitio proximè ad veritatem accedere videatur, quæq; poſſit accipi, mutilatam tamen eſſe indicat Ang.Bald.frater,in dicta l. ſi is,qui pro emptore.ff.de vſucapio. dum inquit hanc definitionem non declarare omnia quæcunq; ad definitæ rei naturam indicandum pertinent. etenim de fictionis ſubſtantia eſt, vt ad aliquem inducatur
10 effectum † non enim lex ſolet facere fruſtratorios actus, quod quidem per hanc Bartol. definitionem non explicatur. Verùm dici poſſet,illud,pro veritate, poſitum in definitione Bartol.effectum oſtendere,ad quem ſit inducta fictio, nam cùm lex hoc accipiat pro vero, & veri natura ſit,vt iuris ſortiatur effectum, & operetur; datur intelligi, fictionem aliquem ſpectare finem, quod hoc in loco videtur eſſe ex mente Bartol. Hæc tamen allata reſponſio dubitationi propoſitæ non ſatisfacere videtur, nam dum dicimus,definitionem debere definitæ rei naturam declarare, intelligendum eſt id ex natura ſua debere fieri: non autem per relationem ad aliud, vt docuit Vigli.in §.primo,Inſtitutio.de teſtamen. Verùm hæc Bartol. definitio iſtud ex natura ſua planum non facit, fieri namq; poteſt, vt aliquid habeatur pro vero, non tamen aliquid operetur.

At enim lex id non facit,fateor: ſed nihil hoc refert. Ná-
11 que iam conſtat, & apertum eſt † fictionem ad aliquem effectum fuiſſe introductam non per definitionem; ſed quia lex non ſolet facere fruſtratorios actus. Alia igitur eſt excogitanda declaratio,vt melius definitio Bartol.explicetur.

Quocirca Bald. in l. ea quidem. in ſecunda columna. C. de accuſ. aliam ſolebat definitionem ponere, quæ eſt iſtiuſmodi. Fictio eſt falſitas pro veritate, accepta ex ſpecialiſſi-
12 ma † & iuſta cauſa à iure expreſſa.

Quæ quidem definitio etiam multis claudicare videtur: cùm totam definitæ rei naturam non explicet, præſertim cùm non ponat iſtam falſitatem debere eſſe ſuper eo,quod naturaliter agi poſſit,atq; ſuper re certa debere conſiſtere, quæ omnia de fictionis inſita natura meritò cenſentur,vt & ſupra fuit dictum.

Vnde ipſemet Bald.in dicta l.ſiue poſſidetis.C.de probation.infirmam hanc definitionem ſentiens,alteram attulit,
13 quæ ita eſt.† Fictio eſt,(inquit) contra naturalem veritatem terminorum ſuper eo, quod quandoq; fuit poſſibile, & nó verum. Nec hæc definitio à ſuperiorum natura recedit. Et ipſa namq; manca eſt, quod ex eo patet: quia fictionem à præſumptione non ſegregat, cum in ea non fuerit poſitum ſuper re certa cadere debere.

Hinc Card. Florent. in capitulo is qui fidem. prima quæſtione.de ſponſalib.ad aliam confugit definitionem: fictionem (inquiens) eſſe in re certa ad vtrumlibet poſſibile in cõtrarium veritatis, legis auctoritate pro veritate accepta. quæ etiam ex eo imperfecta conuincitur,cum fictionem ad aliquem finem fieri nuſquam declaret,quod & ſupra in definitione Bartol.attigimus.Præterea etiam:quia non oſtendit, hunc finem, vel effectum naturæ nunquam repugnare debere.

Poſtremo loco Salycet.in dicta l.ſiue poſſidetis,ſuum interponendo iudicium hac in re, fictionem hoc pacto finiuit. Fictio eſt contra veritatem rei, quæ fuit, vel eſt poſſibilis à iure ex bono & æquo pro veritate aſſumptio. Quæ etiam Salycet.definitio,vt cæteræ omnes ſupra à nobis relatæ, prorſus vt mutilata reijcienda eſt, propterea quòd fictionẽ à præſumptione non ſeiungat, cum in ea prętermiſſum fuerit, ſuper re certa cadere debere, vt ipſa præſumptio excludatur. Quapropter vnicuiq; datur intelligi,omnes iſtas definitiones aliqua in re deficere,ſi ad amuſſim omnia perpẽdere velimus, quæ à ſubtiliſſimis tradi ſolent Dialecticis: vt omnibus ex partibus abſoluta conſtituatur definitio, quæ quidem non ſolent à noſtris animaduerti: cum à iur.conſ.
14 traditum ſit † in iure quamlibet eſſe periculoſam definitionem. Quo fit, vt noſtri ſola rei deſcriptione vt plurimum contenti ſint. Vnde non ab re dixerim,definitionem fictionis à Bartol. traditam hic non eſſe floccipendendam,immo illam ſequendam eſſe, vt quæ plus cæteris ad veritatem accedere videatur.

Poſt fictionis allatam definitionem nunc eſt videndum, quotuplex ſit fictio, quotq; ſint eius formæ. Qua in re Bartol.in dicta l. ſi is,qui pro emptore.ff.de vſucap.nu.25.tripli-
15 cem eſſe docuit, hoc eſt inductiuam † priuatiuam,& tranſlatiuam ſiue extenſiuam.Definiamus has omnes.

Inductiua fictio eſt; quando lex fingit eſſe id, quod non eſt.

Priuatiua vero eſt, cum fingit id, quod eſt, non eſſe. At

Tranſlatiua eſt, quãdo lex fingit id, quod eſt vno modo, eſſe alio. Vnde quælibet iſtarum ab efficienti cauſa nomen ſortitur.

Verum paulò plenius de cuiuſq; natura videamus. Fictio igitur inductiua eſt, vt ipſiuſmet Bartol. verbis vtar in dicta
16 l.ſi is qui pro emptore † in re certa nõ exiſtente poſſibili, & exiſtente à iure facta aſſumptio. Quę fictio ita ſuper illis fingere ſolet, quæ ſunt meri facti, quàm quæ ſunt iuris,& facti ſimul, vt de illo priori ſatis conſtat ex eo, quod fuit à Paulo reſponſum in l. qui in vtero. ff. de ſtat.homi.lex etenim fingit natum eſſe id, quod ortum nondum eſt, quod eſt meri facti.l. Arethuſa. in fin. ff. eodem titulo.& per eundem Bartol.in dicta l.ſi is qui pro emptore.num. . . & ex eo etiam, quia fingit eum, qui deceſſit, degere, vt Imperat.in §. ſi in bello.Inſtitutio. de excuſ. tutor. & l. bello.ff.eodem, de excuſa.tuto.quod quidem facti eſt,vt ex ſe liquet.

De poſteriore etiam ſatis eſt apertum, propterea quòd lex fingit venditionem eſſe, vbi non eſt:vt per contex.in l.aliena.§. fina.ff. de fideicommiſ. libertat. vbi Paulus reſpondit,ſi quis fuerit damnatus ad alienum ſeruum liberandum, ſi dominus eum manumittere velit,ob eam cauſam actionem habere aduerſus eum, ac ſi ad pretium védidiſſet eum, & tamen venditio dicitur eſſe iuris, vt per context. in l.ex hoc iure. cum ibi not. per Accurſ. & cæteros Doctor. ff. de iuſtitia,& iur.& etiam facti eſt,per l.conſi.ff.de curat.furioſ.
17 Patet etiam ex hoc † quia lex fingit ſuper poſſeſſione: vt eſt text. in l. quiſquis. C. de donatio. quæ poſſeſſio eſt iuris, ex latè traditis per Doctor. in l.prima.ff. de acquirenda poſſeſſio.& §. primo, Inſtitutio.de bonorum poſſeſſion. vbi Areti.atq; facti eſt, per l. denique,ff.ex quibus cauſis. Nonnulli verò ex antiquioribus in ea fuere ſententia,vt arbitrati ſint, fictionem verſari etiam circa ea, quæ meri ſint iuris. Nam
18 (inquiunt) ſi lex fingit ſuper his, quæ ſunt meri facti † eo magis ſuper his, quæ meri ſunt iuris finget, quàm quæ ſunt facti.l.in bello.§. factæ. ff.de capti. & poſtlim.reuer.& l. deniq;.ff.ex quibus cauſis maior. Vnde videmus,legem vſumfructum fingere, vel quaſi vſumfructum, vbi nõ poſſit conſtitui: vt in §. conſtituitur.Inſtitut. de vſufruct.vbi in rebus, quæ vſu conſumuntur, fingitur vſuſfructus, & tamen vſuſfructus eſt ius.§. primo,Inſtitut. de vſufruct.ſic etiam fingit aliquem eſſe emancipatum: vt l. ſecunda. ff. ad Macedonia. vbi in contractibus filiusfamilias pro emancipato habetur, & tamen eſſe in poteſtate, vel non eſſe, dicitur eſſe meri iuris.

Huic opinioni longè remotam ſequutus eſt ſententiam
* Barto. in dicta l. ſi is qui pro emptore. nu. . . cui * communi

muni conſenſu aſſentiuntur Docto. ea potiſſimum ratione
19 † quoniam quotieſcunq; poteſt aliquid agi ſecundùm veritatem in indiuiduo, de quo quæritur, nunquam poteſt habere locum fictio, per context. in l. filio quem pater. ff. de liber. & poſthum. & in l. quia ideo. ff. de conditio. inſtit. & dixit Ludouic. Roman. in dicta l. ſi is, qui pro emptore. numero 15. ff. de vſucap. & Fortun. Garzia. in repetitio. l. Gallus. §. & quid ſi tantùm, numero 55. ff. de liber. & poſthum.
20 † fruſtra enim fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora. l. ampliorem. C. de appella. At lex poteſt ſecundùm veritatem in his, quæ ſunt iuris diſponere. nihil etenim: vt dixit
21 Vlpian. in l. nihil tam naturale. ff. de regul. iur. † tam naturale eſt, quàm eo genere quodque diſſolui, quo colligatum eſt. Ex his, quid ſequatur, iam arbitror, vnuſquiſque videt,
22 hoc eſt, ius tollere iura poſſe, atque inducere † abſq; fictione: cum hoc pateat ad ſenſum: quoniam lex efficit iuxta naturalem veritatem filium eſſe legitimum, vt probatur in §. ſit igitur licentia. authen. quibus mod. natural. effic. le-
23 git. quo in loco loquitur Impera. † legitimatum filium non diſtare à legitimo, & naturali, & in §. 1. in authen. quibus mod. natural. effic. ſui, vbi idem Imper. vſus eſt verbo fiunt,
24 quod eſt eiuſdem naturæ cùm verbo eſt † quod veritatem indicat: vt in l. . . . . ff. quod quiſque iur. & Barto. in l. ſi maritus. §. legis. ff. ad l. Iul. de adulter. Crot. in repetitio. dictæ l. ſi is qui pro emptore. nume. 181. Verumtamen legitimum, vel eſſe naturalem tantum, nullus eſt, qui non videat, eſſe iuris, neq; enim à principio, vt Iuſtiniani verbis vtar, in §. ſi quis ſanè. in authen. quib. mod. natura. effic. legit. quando ſola natura ſanciebat, hominis (antequam ſcriptæ prouenirent leges) fuit quædam differentia naturalis, atq; legitimi, ſed antiquis parentib. antiqui filij mox vt procedebant, fiebant legitimi.

Secundo loco de priuatiua fictione nonnulla tradenda ſunt, quæ à Barto. in dicta l. ſi is, qui pro emptore. numero
25 37. ita definitur. † fictio priuatiua eſt in re exiſtente poſſibili non exiſtere, pro non exiſtente à iure facta aſſumptio. quam definitionem approbat Crot. in eadem l. num. 106. quam poteris explicare iuxta Barto. ſententiam in eodem loco.

An verò hæc fictio fingat ea, quę meri facti ſint; cùm Barto. dicas in eodem loco nu. 38. id æquitate ſuadente optimè
26 fingere, cuius rei adducit exemplum in eo † qui monaſterium ingreſſus eſt, quem deceſſiſſe lex fingit, qui reuera ſupereſt, capitulo placuit. 16. queſtione 1. l. Deo nobis. C. de Epiſcopis & clericis, atq; in deportato patet, quem propter
27 perpetratũ facinus, ſic æquitate poſtulante, † lex è vita migraſſe fingit. l. 1. §. penult. ff. de bono. poſſeſſ. cont. tabul. l. Gallus. §. & quid ſi tantùm. ff. de lib. & poſthum. vbi Crot. vberrimè mortis huius fictæ materiam examinat.

Quæſtio etiam eſt, vtrum lex ſuper his, quæ iuris & facti ſint, fingat. Qua in re reſpondeas, vt etiam in fictione indu-
28 ctiua reſponſum eſt † nullo modo fingere: vt idem docuit Bartol. in dicta l. ſi is qui pro emptore. nume. 41. & ſequentibus, & per Crot. nu. 108. & ſequentib. vbi Crot. quia Bart. verba adeo obſcura ſunt, vt ex illis quid ſibi velit Bartol. quæq; ſit eius mens, elici non poſſit, ita explicat, & in apertum refert, vt facilimè mens eadem Bartol. colligatur. tu eundem inſpicito, hæc omnia ſatis apertè declarantem. Ratio autem, cur lex in hac priuatiuæ fictionis ſpecie ſuper his non fingat, quæ iuris & facti ſint; illa poteſt eſſe: nam dum
29 priuatiua fictio aliquid fingit † negatiuè fingit illud. Simulat enim quid non eſſe, quod reuera ſit: vt cum deportatum non ſupereſſe ſimulat, qui in rei veritate ſupereſt, & itidem monaſterium ingreſſum hac vita fuiſſe priuatũ, qui certiſſimè vitam degat. Cùm ergo priuatiua hæc fictio negantem contineat diſpoſitionem, vt vera ſit, alterũ abeſſe, ſatis eſt. l. ſi is qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebus dubijs. vt Titius, & Seius non currunt, vno currente, & altero ſtante, oratio noſtra vera cognoſcetur. Vnde ſi in priuatiua fictione ius adſit, & factum remoto iure, quod quidem remoueri poteſt, & ſic abſque aliqua fictione totus cenſetur remotus, nec opus eſt, vt remoueatur factum, quod, vt tollatur, fictio intercedat, neceſſe eſt: quoniam (vt diximus) cum priuatiua fictio diſpoſitionem contineat negatiuam, ſatis eſt, vt vera ſit, alterum tantum abeſſe, dicto §. vtrum.

Hoc illud eſt, quod innuere volebat Barto. in poſtremis verbis, dum obijciebat l. pacta. C. de pactis. in hæcque verba loquitur. ibi non eſſe fictionem aliquam, ſed veritatem:
30 quia reuera contractus nullus eſt † quòd celebratus ſit contra legem: & licèt ius efficere nequeat: vt illa verba inter contrahentes non interceſſerint: efficit tamen, vt illa verba, vel illi actus verè contractum non conſtituant, iuris tollendo adminiculum, quod in eis requiritur, quo remoto, nulla fictione circa pactum opus eſt: cum ſatis ſit, alterum abeſſe, hoc eſt, remotionem iuris adminiculi, vt ſupra declaratum eſt.

Hæc ea ſunt, quæ Bartol. innuere volebat in ſupra allato loco, qui, quàm mentem ſuam ſub verborum ambagibus, & inuolucris, tenebris ipſis obſcurioribus explicauerit, intuenti patebit. Et vt, quod verum eſt, ingenuè fatear, plurimum elaboraui, vt quid ſibi vellet Bartol. ibidem perciperem: quod vt facilius facere poſſem, ipſe Ioan. Crot. in repetit. eiuſdem l. ſi is, qui pro emptore. nobis auctor fuit.

Nunc tempus eſt: vt ad explicationem tranſlatiuæ fictio-
31 nis me conferam † Hæc ab eodem Bartol. in iam ſæpe allegata l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap. numero 43. verſiculo quintò principaliter quæritur. hunc in modum definitur: vt ſit in re certa, vno modo exiſtenti, pro exiſtente alio modo poſſibili à iure facta aſſumptio. Cuius definitionis naturam explicare poteris iuxta eiuſdem Barto. ſententiam ibidem.
32 Verum hæc fictionis forma potiſſimum circa tria † verſari ſolet. Primò circa rem, vel mauis actum. deinde circa tempus. tertio loco circa perſonam. Poſtremò etiam addam aliquando verſari ſolere circa loca. Quæ omnia à Bart. plenè ibi. nu. 44. & ſequenti declarantur, & fuſius, & enucleatius per Crot. nu. 116. & ſequenti explicantur, qui ſuper Bart. do-
33 ctrina inſiſtendo tranſlatiuæ fictionis † vniuerſam materiam vbertim proſequitur. Ad hunc igitur, cum id copioſè, & ſatis apertè docuerit, te reijcio, ne nos eius doctrinã, quod eſſet omninò inane, iſtic tranſcribere cogemur.

Hæc ſummatim, vt leuiter de fictione attigiſſe ſufficiat: neq; enim in iſtis immorari & omnia diſputando perſequi, eſt noſtri propoſiti, ſed vt legentibus concluſiones noſtras faciliorem, atq; magis planam poſſint præmunire viam.

QVAESTIO XVII.

Quis, & quomodo probare, quid, & quando, debeat probari.

SVMMARIVM.

1 *Actoris, ſiue accuſatoris eſt, quod propoſuerit, probare, ſi reus id neget.*
Actore nihil probante reus, etiam ſi nihil præſtiterit, abſoluitur. ibid.

2 *Neganti factum per rerum naturam nulla eſt directa probatio.*
Reo magis fauemus, quàm actori. ibi.

3 *In nonnullis probandis transfertur onus in reum, quæ vide remiſsiuè.*

4 *Qui exceptiones opponit, actoris partibus fungitur.*

5 *Exceptio non numeratæ pecuniæ ſi à reo proponatur, actor numerationem probare debet.*

6 *Præſumptio ſolet onus probandi in reum transferre, & quomodo.*

7 *Epiſcopo ſi aliquid relictum eſt ab extranea perſona, præſumitur contemplatione eccleſiæ relictum, niſi ipſe probet ſibi ſoli relictum eſſe.*

8 *Epiſcopus ſi petat eccleſiam in ſua diœceſi ſitam, quam detineat alter, qui detinet, & aſſerit ipſius epiſcopi non eſſe, probare debet, quamuis neget.*

9 *Ius commune vbicunq; pro aliquo facit, & pro eo præſumit, trãſfert in reum onus probandi.*
10 *Actor cum ſit prior in omnibus, etiam primò videtur ad probandum admittendus.*
Qui prior appellat, prior agat, ibi.
11 *Actor primò probare debet actionem ſuam, antequam reus ſuas exceptiones præſtare cogatur.*
12 *Teſtibus & probationibus rei in dubio magis credi debet, quàm actoris.*
13 *Præſumptio ſemper eſt pro reo in capitalibus cauſis, ne deliquiſſe credatur, & in ciuilibus, ne aliena bona occupare viſus ſit, quod eſt in peccatum incidere.*
14 *Iudicis arbitrio ſtandum eſt, an teſtibus actoris, quàm rei conuenti vel è contra, plus ſit tribuendum.*
15 *Probatio quo pacto fieri debeat, vide remiſſiuè per totum concluſionum opus.*
16 *Quid ſit illud, quod probari debet.*
17 *Teſtes ſi ſuper vno articulo dicere iuſſi ſunt, & ſuper alio proferant, irritum ſit id omne, quod probatur.*
18 *Teſtis productus ſuper poſſeſſorio non eſt interrogandus ſuper proprietate, quod ſi eueniat, nihil proderit eius dictum.*
19 *Teſtis dictum ratum non eſt, præterquam in eo, quod in articulis continetur.*
20 *Teſtis ad interrogata reſpondere debet, & non ad alia.*
Probatio ſubreptitia improbatur à lege, & valere nõ debet. ibi.
21 *Teſtificatum valet: cùm indefinitè teſtis dicere debeat, quæ pro vtraq; parte nouit.*
22 *Teſtis ſuper omnibus, quæ ad cauſam faciunt, videtur productus.*
23 *Cautela, vt valeat teſtimonium teſtis deponentis ſuper omnibus ad cauſam ſpectantibus.*
24 *Probari tantummodo debet illud, quod probatum probanti proſit, & quod ſit veriſimile.*
25 *Probatio efficacior requiritur ad probandum non veriſimile.*
26 *Probatio illa rata non cenſetur, quam iudex admittit ad probandum, quod de iure proponi non deberet.*
27 *Probari tantummodo debent ea, quæ ad cauſam pertinent & non quod extra rem propoſitam ſit, & inutile.*
28 *Probationes, quæ nullo pacto fieri debuerunt, nullius ſunt ponderis.*
29 *Notorium an & quomodo probandum ſit, vide remiſſiuè.*
30 *Probationes quando fieri debeant.*
31 *Actoris intentio probanda prius eſt, quàm rei exceptio.*
32 *Probationes ſi poſt probatorium terminum elapſum fiant, irritæ ſunt, ſi præſcriptus terminus peremptorius eſt.*
33 *Probatio ſi facta eſt ante terminum, vt die præfixi termini, poſtquam idem terminus elabi incipit, rata cenſetur.*
34 *Teſtes producendi infra terminũ, produci poſſunt ante terminũ.*
Probationes peragi poſſunt, nullo ad probandum præſcripto termino. ibid.
35 *Dilatio ad probandum de iure non eſt danda in adulterij crimine.*
36 *Teſtes, an verum ſit, omnino examinari debere in termino dato ad probandum.*
37 *Teſtis depoſitio ad iuramenti tempus retrotrahitur.*
38 *Terminus ſi præſcriptus fuerit ad probandum, & probatum conſequendum, tunc non ſatis eſt: vt infra terminum teſtes iurent, ſed intra illum rogari debent, alioqui poſtea non admittuntur.*
39 *Teſtes ad examen poſt terminum accipiuntur, ſi pars requiſitam diligentiam adhibuerit: vt teſtes rogarentur, & per eam non ſteterit, quin intra terminum examinarentur, ſecus ſi fuerit negligens.*
40 *Admiſſio ad examen poſt terminum de æquitate eſt, & non de rigore iuris.*
41 *Probatio facienda eſt poſt litis conteſtationem & non ante.*
42 *Teſtes valetũdinarij vel diù abfuturi, vel ſenes ante litẽ conteſtatam rogari poſſunt propter periculum, quod in mora verſatur.*
43 *Concluſio in cauſa actorum productioni finem imponit, adeo vt nihil aliud, quod ad cauſam ſpectet, poſt eam produci poteſt, & nil aliud expectatur, præterquam ſola ſententia.*
44 *Concluſio in cauſa partibus os obſtruit, & claudit, vt probationibus nullus amplius relinquatur locus.*
45 *Teſtes & definitiones ad innocentiam rei probandam in cauſa capitali poſſunt produci etiam poſt concluſum in cauſa.*
46 *Probationes in cauſis beneficialib. accipiuntur etiam poſt factam concluſionem in cauſa.*
47 *Articuli in cauſis beneficialibus, & matrimonialibus de æquitate canonica, & ſtylo palatij admittũtur poſt concluſionẽ in cauſa.*
48 *Auditor in beneficiali cauſa poteſt pro iuſtitia recipere informationem, licèt ſit in cauſa concluſum.*
49 *Iudex ex officio ſuo poſt concluſum in cauſa poteſt recipere probationes propter animæ diſcrimen.*
50 *Iuris allegationes poſt litem conteſtatam admittuntur.*
51 *Iuris allegationes quamuis in actis productæ ſint, alteri parti non debent edi.*
52 *Iuris allegationes poſtquam in actis fuere regiſtratæ, communes factæ ſunt, & propterea parti ſunt edendæ.*
53 *Iuris allegationes quando cõmunes non efficiantur, & parti dandæ non ſint.*
54 *Iuris allegationes parti ſunt edendæ, quando qui eas producit, præſentationem in eis ſcribendam, & in actis illas regiſtrandas curat.*
55 *Minores, mulieres, & Eccleſiæ petere poſſunt reſtitutionem in integrum, etiam poſt concluſionem in cauſa.*
56 *Iuramenti ſuppletorij probatio, modò ante concluſionem in cauſa fuerit petitum: poſt concluſionem poteſt admitti.*
57 *Confeſſio partis poſt concluſionem in cauſa recipi poteſt.*
58 *Probatio per euidentiam rei, & loci aſpectum admittitur poſt concluſionem in cauſa, cum iſta quodcunq; probationis genus ſuperet.*
59 *Probatio cui facienda ſit, vide remiſſiuè.*

BREVITER nobis nunc ſunt illæ diſcutiendæ
quæſtiones, in quibus quæritur, quis, & quo
pacto probare, atq; quid, & quando debeat
probari. Et quoad primum, vt citius me ex-
1 pediam, dicimus. Accuſatoris † ſiue actoris
eſſe partes, quod propoſuerit, probare; ſi reus id neget. Ete-
nim actore nihil probante, reus etiam ſi nihil præſtiterit,
abſoluitur. vt ex Pauli reſponſo colligitur in l.2.ff. de proba-
tio. & ex l. qui accuſare. C. de edendo. atq; ex §.1.2.q.5. & c.1.
vt eccleſiaſt. benef. & nos latiſſimè diximus infra in conclu-
ſio. Actore non probante, vbi congeſſimus ampliationes,
limitationes, & alia ad hanc concluſionem pertinentia, le-
ctor illuc te reijcio. Non enim reus negans probare debet,
2 & hoc ea de cauſa fit † quia neganti factum per rerum natu-
ram nulla eſt directa probatio, vt ca. bonæ. de electio. & c.
quoniam contra. in princ. de probatio. cuius illa poteſt eſſe
ratio: quia magis reo fauemus, quàm actori, argumento l.
fauorabiliores. ff. de regul. iur. declarat Boër. in conſi.30.nu.
8. Ioan. de Amicis in conſi.79.n.7. At nonnulla inueniuntur
3 in quib. ꝓbandis transfertur onus in reum † q̃ connumera-
uimus in dicta cõcluſione, actore non ꝓbante. ꝙ quidem in
vniuerſum, in illis caſibus verũ dignoſcitur, in quib. eſt pro
actore preſumptio, vt hoc exẽplo patebit. Titius à Caio pe-
tit decẽ: excipit Caius illa perſoluiſſe: vel petit fundum, quẽ
ſuum eſſe probat, de preſcriptione Caius excipit; tunc pro-
4 fecto Caij munus erit, illas exceptiones probare † quia in
exceptionibus, qui eas opponit, actoris partibus fungitur,
vt dixit Vlpia. in l. prima. ff. de exceptio. & idem in l. in exce-
ptionibus. ff. de probatio. & capitulo ex litteris. eod. de pro-
batio. Iſtud tamen intelligas: cum reus aliquid excipiendo
5 aſſeuerat, ſecus eſt, ſi excipiendo neget, † vt in exceptione
non numeratæ pecuniæ conſtat. ea namq; à reo propoſita,
actor numerationem, & nõ reus exceptionem probare de-
bet: vt cauit Imp. Antoninus in l. ſi ex cautione. C. de non
numerata pecunia, & per Speculato. in titulo de probatio-
nibus. §. probare autem. nu. 10.
6 Præterea præſumptio ſolet onus probandi transferre †
vt ſi frater petat à fratre prædij partem, quod fuit patris cõ-
munis, quamuis neget reus illud pertinere ad actorem, ta-
men probare debet, quomodo ad ſe tãtum pertineat, alio-
quin in cauſa ſuccumbet: vt l. ſiue poſſidetis. C. de ꝓbatio.
& di-

& dixit Speculat.vbi ſupra nume. 11. Item ſi aliquid Epiſco-
7 po ſit relictum ab extranea perſona † præſumitur contem-
platione Eccleſię ſibi eſſe relictum.vnde licèt ipſe ſit in poſ-
ſeſſione, & neget illud ad Eccleſiam pertinere: tamen pro-
bare debet ſibi ſoli eſſe relictum : capitulo requiſiſti. de te-
ſtamen.& capitulo Pontifices.duodecima quęſtione tertia,
& per Speculator. loco iam allato. inſup ſi petat Epiſcopus
Eccleſiam in ſua diœceſi ſitam, quam detineat alter, non eſ-
8 ſe Epiſcopi aſſerens, qui detinet † probare debet, quamuis
neget. capitulo conſtitutus,& capitulo ſequenti.de religio.
domib. & capitulo omnes Baſilicæ.16. quæſtione ſeptima,
& capitulo cum nō liceat.de reſcript. Et vt id vno verbo ab-
ſoluam, vbicunq; ius commune pro aliquo facit, & pro eo
9 præſumit † iſtiuſmodo iuris præſumptio onus in reum pro-
bandi transfert, capitulo ferrum.50. diſtin. capitulo is qui.
de ſponſali. & huc ſpectantia quamplurima in vnum rede-
git exempla Speculator in dicto titulo de probatio. §. pro-
bare autem.num.12. quę à temetipſo ſine noſtro labore po-
terunt videri.

At nobis poſſet obijci, ſi contingat: vt vterq; ſuper ſuis
(vt appellant) capitulis in cauſa velit producere, & ipſi ſi-
mul concurrant, vter prior producere debebit? Dicendum
10 eſt actorem debere † nam cùm ſit actor prior in omnibus,
nunc etiam primò videtur admittendus, iuxta regulam, qui
prior appellat, prior agat, l. qui prior. de iudicijs.& capitulo
ſecundo, de ordin. cognit. quòd ſi contra fiat, actor appel-
lare poterit, & obtinebit, vt per Speculato.in titulo de pro-
batio.§. probare autem.num.17.in fin.licèt hoc non admit-
tat indiſtinctè Ioan. And. in additio.ad Specula.in verb.ob-
tinuit, littera F.& nos latè diximus in cōcluſione, actor prius
probat, vbi te reijcio, & Cachera. in deciſ. Pedemont. 144.
11 num. 16. aſſerit † iuris eſſe indubitati, actorem primò pro-
bare debere actionem ſuam, antequā reus exceptiones ſuas
pręſtare cogatur, per context.in l.qui accuſare.C.de edend.
in l. ſecunda. C.de probatio. Verumtamen iſtud explices, vt
in concluſione iam allata diximus, quę iſtic adducere nolui-
mus, ne bis idem repetamus.

12 Illud autem hic adijcere non grauabimur † in dubio te-
ſtibus, & probationib. rei magis credi debere, quàm acto-
ris, vt probat context. in capitulo ex litteris. de probatio.&
ibi plures à Dec. relati. Cuius ratio eſt: quia vbi pares ex la-
tere rei ſunt probationes, vna ſemper adeſt præſumptio, ſi-
ue in capitalium cauſarum, ſiue ciuilium iudicio verſemur
13 † ne in criminali iudicio deliquiſſe credatur, l.meritò.ff.pro
ſocio. & in ciuili, ne aliena bona occupare videretur, quod
eſt in peccatū incidere, capitulo peccatum. de regul. iur. in
6. Aliorum verò hac in re ſentētia fuit, iudicis arbitrio ſtan-
14 dum eſſe † an teſtibus actoris, quàm rei conuenti, vel è con-
tra, plus ſit tribuendum. In quorum numero fuit Abbas, in
dicto capitulo ex litteris, in tertio notabili.de præſumptio.
quod & placuit Alciato in ſuo tract. præſumpt. regula ter-
tia, præſumptione 44. num.5.

Dicendum nunc eſſet iuxta propoſitam à nobis metho-
15 dum, quo pacto fieri deberet probatio † ſed à nobis in præ-
ſentia de hoc non eſt laborandum. Etenim cùm tota mentis
noſtræ vis in concluſionibus noſtris huc ſpectet, vt quomo-
do quidq; probari poſſit, oſtendamus, quę iſthęc nunc eſſet
dementia, quod vix tribus voluminibus eſt explicatum, id
velle breui concluſiuncula in pręſentia circūſcribere. Nunc
igitur ſciens,& prudens id omitto, quod ſi forte fortuna ali-
quid tibi ſuper hoc ſit opus, adeas concluſiones noſtras, in
quibus omnia quæ ſub probationem cadere poſſunt, ad vn-
guem tibi ſuppeditata reperies.

Reliqua nobis reſtat illa quæſtio videnda, in qua propo-
nitur, quid ſit illud, quod debeat probari, & quo tempore.
16 Vnde dicimus, illud eſſe probandum † quod eſt in iudicium
deductum, ſuper quo lis mota eſt, ſiue id fiat directa via, ſiue
per exceptionis, vel replicationis modum. Cui rei Quinti-
liani doctrina conuenit aſſerentis, quod propoſueris, eſſe
probandum, li.5.cap.10. Etenim ſi per teſtes, vel inſtrumen-
ta remotum ab illo, quod in iudicium eſt deductum, probe-
tur, vel ſi teſtes, qui ſuper vno articulo dicere iuſſi ſunt, ſu-
17 per alio proferant, † irritum fit id omne, quod probatur.
cap.de teſtib.extra de teſtib.l.ad probationem.C.de proba-
tio. Speculat. in dicto titu. de probat. §. nunc dicendum.in
princip. Tunc enim teſtis videtur non iuratus deponere,
cùm ſuper eo, quod non eſt in iudicium deductum, teſtatus
ſit, vt per eundem Speculator. in titu. de teſte. §.primo, nu.
62. verſi. item quod depoſuit ſuper alio. per context. in l.ſi
quis libertatem. §. primo, in fin. ff. de petitione hæredit. &
18 per alia bona iura ibi per eum allata. † Vndę teſtis ꝓductus
ſuper poſſeſſorio, ſuper proprietate non eſt interrogandus,
quod ſi eueniat, nihil eius proderit dictum.l.1.§.tertio, ff.de
quæſtio.& Speculat.vbi ſupra, num. 63. Quinimo ſi capita,
19 vel articuli rectè non eſſent compoſiti † placeretq; teſti, de
illis plenè dicere, eius non eſſet ratum dictum præterquam
in eo, quod in articulis continetur, quia cæteris videtur fu-
20 iſſe renunciatum.l.maritus.C.de procurat.† teſtis enim de-
bet ad interrogata reſpondere, & non ad alia, argumento, l.
3.in princi. ff. de iureiu. Et ſubreptitia ꝓbatio improbatur à
lege, iccirco valere non debet. l.1. C.de collu. l. ſed ſi hac.§.
3. ff. de in ius vocan. & per Speculat. loco iam ꝓximo addu-
cto, nu.64. Quod tamen ad iſtud poſtremū attinet, dicas te-
21 ſtificatum valere † cùm indefinitè dicere debeat, quæ ꝓ v-
traq; parte nouit, auth. ſed iudex. C.de epiſco.& cler. non e-
nim refert, an ſponte ſua teſtis, an interrogatus veritatem
ꝓferat: vt per Speculat.dicto titulo de teſte.§.primo.nu.64.
qui affert l. ſi in duob. §. primo, ff.de codicill. qui voluit ad-
ducere.ff. quemadmodum teſtamen.aperiant.vt diligenter
animaduertit Ioan. Andr. ibi in additio.

22 Præterea teſtis ſuper omnibus † quæ ad cauſam faciunt,
videtur productus, argumen.l.cui.ff.de iuriſdictione omni-
um iudicum, & l. cum ſcimus. in fin.C.de agricol.& cenſit.
inſup teſtem extra capita interrogare, non eſt reprobatum,
cùm non ſit contra ius, ſed præter: nec dando articulos, vi-
detur quis renunciare, ſi teſtes ꝓferant ſuper generalitate
cauſæ, vt p eundem Speculat. vbi ſupra, num.65. ex iuribus
ibi per eum allatis.

Nec pręteribo, quod à Speculatore ſuper hoc pro caute-
23 la fuit traditum, hoc eſt.† Nec iudicem, nec partes vllo mo-
do debere pati, vt de veritate tantùm iurent teſtes ſuper ar-
ticulis datis, hoc enim pacto ipſorum teſtimonium ſup alijs
nequaquam valeret, ſed vt ſacramento ſeſe aſtringere de-
beant ſup allatis articulis, atq; ſuper tota cauſa, ſicq; valebit
eorum teſtimonium ſup omnibus ad cauſam ſpectantibus,
vt capitulo de teſtibus, extra de teſtibus,& latè ſcripſit Ioan.
Andr.in capitulo p tuas. eodem titulo, ſuper prima gloſſ. &
Speculat. titulo de teſte. §. ſequitur de teſtium iuramento.
numero tertio, verſiculo illud autem.

Nec illud in hac materia apprimè neceſſarium omiſſe-
24 rim, † illud tantummodo debere ꝓbari, quod ꝓbatum pro-
banti proſit. Speculat. in titulo de probatio. §. nunc viden-
dum, numero primo, quia allegat.l.ſi vt ꝓponis. C.de ꝓba-
tion. qui text. in libro meo non inuenitur. Illudq; quod ſit
veriſimile, nec aliud, iuxta eundem Speculat. in dicto titu-
lo de ꝓbatio.§.nunc dicendum, numero primo, allegat. ca-
pitulo quia veriſimile. de præſumpt. quod quidem Capit.
contrarium ꝓbat, vt optimè animaduertit Ioan. Andr. in ad-
25 ditio. littera O. quia in eo † admittitur quis ad ꝓbandum,
non veriſimile, ſed requiritur efficacior ꝓbatio. Nec etiam
cenſetur illa rata ꝓbatio, quam iudex admittit ad ꝓbandum
26 † quod de iure ꝓponi non deberet.l. quod ſi. la ſecunda, ff.
de dolo. & Bald. in l. contractib.in principio, C.de non nu-
merata pecunia, in 1. colum. verſic. ſed adhuc inſtabis. Non
enim ad ꝓbandum debet admitti, quod extra rem ꝓpoſi-
27 tam ſit, & inutile † ſed tot tantummodo, quæ ad cauſam p-
tinent, vt tradidit idem Speculat. in dicto titulo de teſtę. §.
qualiter autem, num.1. Nec etiam ponderis habent aliquid
28 illæ ꝓbationes, † quæ nullo pacto fieri debuere, vt docuit
Barto. in l. ſi poſthumus.§.finali, ff.de liberis,& poſthumis,
in prima oppoſit.& in l.ad ꝓbationem, la prima, C.de ꝓba-
tio. & per Innocen.in cap.conſtitutus.de fil.presbyteror.

29 Hic verò diutius non immorabor circa illud † an ſit, &
quomodo notorium probandum, cùm id fuerimus vberri-
mè,& affatim proſequuti in concluſione,notorium, quam
(ſi libuerit) inſpicere poteris.

Poſtrema diſputationis noſtrę reſtat illa particula,quan-
do probationes debeant fieri. Quocirca veriſſimè tradi ſo-
30 let † in vniuerſum probationem eſſe faciendam poſt litis
conteſtationem ſuper articulo in iudicium deducto, & ne-
31 gato. Hic euenit, vt actoris intentio quàm rei exceptio †
probanda prius ſit, vt ſciuere Imperator. Diocletia. & Ma-
ximia. in l. exceptionem. C. de probatio. & docuit Specu-
lat.in titulo,de probation.§.nunc dicendum reſtat.numero
ſecundo, quod etiam paulò ante nos attigimus. Etenim li-
tis facta conteſtatione,& iuramento de calumnia præſtito,
ſi altera partium compromiſſum non petat, iudex ordine
ſubſequenti ad termini probatorij dationem procedit.
32 † Quòd ſi probationes poſt probatorium terminum e-
lapſum fierent, irritæ eſſent, ſi præſcriptus terminus eſſet
peremptorius. l. ſcire.§. conſequens.ff. de excuſation.tuto-
rum, Angelus in l. finali,ff.de ferijs.Lanfrancus,in capitulo
quoniam contra. verſiculo dilationes.de probation.nume-
ro decimoſexto, verſiculo ſed generaliter.
33 Verumtamen, ſecus eſt dicendum, † ſi probatio eſſet fa-
cta ante terminum, vt die præfixi termini, poſtquam idem
terminus elabi incipit: tunc enim rata cenſetur probatio,
quamuis, quod & ſupra dicebamus, poſt terminum ſit inu-
tilis,iſtud docuit Bald.in l.à caligato milite,verſic.ſed pone,
quòd iudex.num.2.C. de nuptijs.Paul.etiam Caſtren.in l.fi-
34 nal.in fin.C. qui admitti.idem ſenſit,dum dixit † teſtes pro-
ducendos infra terminum poſſe produci ante terminum.
Quinetiam probationes peragi poſſunt nullo ad ꝓbandum
præſcripto termino: vt tradidit Bar. in l.in crimine.ff.de ad-
ulter. & idem in extrauag. ad reprimendum. verſiculo & fi-
gura iudicij, ſub numero 12. & Specul. in titu.de dilatio.§.
videndum.verſic. vtrum.atq; Bald. in l.2.C.de dilatio.quod
tamen verum intelligas niſi quando dilatio de iure non erat
35 danda: † vt in adulterij crimine.l. in crimine.ff. de adulter.
vel ſi erat danda, data non eſt, de quo videas Abb. in c.licèt.
de probatio. ſub. nu. 17. & ſequentib. & ibi Butr.Cardin.&
Imol. in cap.prudentiam.§.ſexta,de offic. delega.& in capi-
tulo in cauſis, de teſtibus.

Cæterùm, an verum ſit, in termino dato ad probandum
36 † teſtes omnino examinari debere: reſpondeo. Nam ſi ſta-
tutus eſt ſimpliciter ad probandum terminus: tunc ſatis eſt,
teſtes eſſe iuratos,& infra terminum citatos: etenim elapſo
etiam termino poterunt examinari,illorumq́ue depoſitio-
37 nes cenſentur omnino factæ infra terminum † teſtis enim
depoſitio ad iuramenti tempus retrotrahitur. vt reſpondit
Roman .in conſilio 443. quoad primum ſcilicet. numero 5.
& 6. quo in loco multis iſtud rationibus corroborat. Abb.
in cap. licet cauſam. colum. 6. de probatio. quod & ſciuere
Dom. de Rot. in deciſ. 345. nota quòd vbi eſt datus, in anti-
quis.aliàs tertia, de dilat.& in deciſ.587.aliàs 26.vtrum duo
menſes. de probatio.in antiq.ſicq́; in praxi obſeruari ſolere
tradidit Marant. in ſuo tract.de ord.iudic.3.actu,titu.de di-
latio.nu. 19. ſi vero terminus fuerit præſcriptus ad proban-
38 dum, † & probatum conſequendum, tunc vt iurent, non
ſatis eſt infra terminum, niſi etiam intra illum rogentur,a-
lioqui poſtea non admittuntur, ſic ſine dubitatione tenuit
Abb.in dicto capitulo licet cauſam.columna 6.& 7.de pro-
bation. & Socin. in conſi. 47.colum.3. volum.4. & reſpon-
dit Bellemer.deciſ.715.ſi dato peremptorio.verſi. quid plu-
ra. Bald. etiam in conſi. 153.in 5. volum. At circa hanc quæ-
ſtionem inſpicias, quæ tradidere Archidiac. & Ioan.Andr.
in nouell. in c.pia.de exceptio.lib.6. Speculat.tit.de teſte.§.
qualiter.verſi.is quoq;. & ibidem Ioan. Andr.in addit. Cal-
der. conſil.1.ſub.rubr.de teſtib.

Nec videre prætermittes DD. de Rot.in deciſ. 73. aliàs 3.
licèt in remiſſione, de teſtibus in nouis, & deciſ. 465. extra
Rot. in nou. quibus in locis ab illis legum Corypheis ſolet
inueſtigari, an pars requiſitam diligentiam adhibuerit, vt
39 teſtes rogarentur † & per eam non ſteterit, quin intra ter-
minũ teſtes examinarentur, in quo caſu ad examẽ poſt ter-
minum accipiuntur: aliter verò ſi fuerit adeò negligens: vt
nihil intra terminum peregerit. tunc enim ipſi eſt id aſcri-
40 bendum, ijdem etiam Domini de Rota † iſtam poſt termi-
num ad examen admiſſionem de æquitate quadam, & non
de rigore iuris eſſe dixere: cum rigor iuris id poſt terminum
non admittat.

Verùm nolim illud, quod ſupra dicebamus, ꝓbationem
41 eſſe faciendam poſt,† & non ante litis conteſtationem,ſine
declaratione pertranſire. Quamplurimi enim ſolent con-
tingere caſus, in quibus nulla litis expectata conteſtatione
probationes per teſtes poſſunt fieri. Ex quib. ille caſus eſt,
quando teſtes habentur valetudinarij, qui ante litem con-
teſtatam rogari poſſunt ꝓpter periculum imminens, quod
in morte verſatur:vt eſt ſancitum in c.quoniam frequen. vt
42 lite non conteſtata. ex iſtorum etiam num. ille eſt † cùm in-
terrogandi exhibentur teſtes, qui diù ſunt abfuturi: nam &
iſtiuſmodi ante litem conteſtatam debere recipi, omnes re-
ſpondere iuris interpretes in dicto cap. quoniã frequenter,
pract. Papien. in for. capitulor.quando teſtes produc.ad æ-
tern.rei memor.in gloſ.1.& Socin. Sen.in conſi.244.colum.
3.lib.2. & Socin.Iun. in conſi.86.nu.14.volum.2. Quocirca
iſtud in vniuerſum verum eſt cùm mortis imminet pericu-
lum, vel ob ſenectutem, aut propter aduerſam valetudinẽ,
ſiue quando alijs modis ipſorum vita in diſcrimen verſatur,
vt ſatis venuſtè explicauit recenter doctiſſimus Iacob. Me-
noch.de arbitrar.iudic.lib.2.centur.prima,caſu 60.61.& 62.
Adeas etiam Speculat. triginta ſex enumerantem caſus in
titu.de teſte.§.nunc tractemus,quos per te ipſum examina-
re poteris: cùm præcipuè de hac re latius ſupra dixerimus in
capitulo de prima ſpecie probat. quæ fit per teſt. verſiculo
vbi,apud quem,& à quo & c.numero . . cum pluribus ſe-
quentibus.

Nec vnquàm mihi imperare poſſem, vt illud præter-
irem, probationes poſt litem cõteſtatam perpetuò non ac-
43 cipi ſolere, ſed tunc demum † cum ſit in cauſa concluſum,
qua peracta, actorum productioni finis imponitur, adeo vt
nihil aliud poſt eam, quod ad cauſam ſpectet, produci poſ-
ſit,& nihil aliud expectetur pręterquam ſola ſententia.Hu-
ius enim vocis concluſio,etymon omnibus probationibus,
& defenſionibus producendis fuiſſe renunciatum innuit.
Concluſio etenim in cauſa partibus os obſtruit, & claudit
44 † vt probationibus nullus amplius relinquatur locus,vt no-
uiſſimè teſtatum reliquit Bononienſis recens auctor in ſua
practica iudiciar.capitulo 20.numero 22.ex allegatis ibi per
eum, & ſupra per nos in capitulo ſexto, de ſecunda proba-
tionum ſpecie,quæ fit per inſtrumenta,verſiculo res exigit,
traditum fuit.

Hoc verò non ita ſiccis (vt aiunt) pedibus eſt prætere-
undum.Multos etenim reperias caſus,in quibus etiam poſt
litem conteſtatam probationes accipiuntur, quorum pri-
45 mus eſt † cum de cauſa capitali agitur, in qua ad defenſionẽ
rei poſſunt etiam poſt in cauſa concluſum recipi teſtes, &
defenſiones ad innocentiam probandam, vt docuit Bartol.
in l.prima,§.finali,ff.de quæſtio.& in l.diui fratres.ff.de pœ-
nis, per multos etiam refert Maranta, de ordin.iudicior.in
ſecunda parte principali, actu tertio, numero tertio. Præ-
46 terea nec iſtud ſibi locum vendicat † in cauſis beneficiali-
bus, in quibus, vel poſt factam concluſionem probationes
accipiuntur,vt cauere Domini de Rota in deciſione prima,
ſi poſt concluſionem,aliàs quinta,& deciſione ſecunda,per
eadem, alias ſexta, de teſtibus, in nouis.& deciſione 30.fuit
dubitatum, & per me in relationibus publicis poſitum.in
47 nou.dicentes de æquitate canonica,& ſtylo palatij † in cau-
ſis beneficialibus, & matrimonialib. articulos admitti poſt
concluſionem in cauſa, quod idem videtur ſentire Rot. in
antiqui.deciſio.257.ſciendum eſt,quod quando in cauſ. be-
nef. ſentiens auditorem in beneficiali cauſa poſſe pro iuſti-
48 tia recipere (vt appellant) informationem † licèt ſit in cau-
ſa concluſum, concluſioq; reuocanda ſit, huius rei illa po-

teſt

teſt aſſignari ratio, nam cùm de beneficijs præcipuè curatis
agitur, ſuperior etiam poſt concluſionem in cauſa, etiam
partibus inuitis, ex officio ſuo nouas recipit probationes,
& negotium, ac ſententiam diligenter perpendit, & exami-
nat, propter animarum periculum, & ne quis per ſurreptio-
nem ad dignitatem aſcendat, iuxta Rot.d. deciſione prima,
aliàs quinta, de teſtibus, in additione, adducit Innocent.in
c.cum Bertoldus. de re iudic. ſequitur idem Felin. in c.cum
dilectus, num.13.& 14.verſi.modo iſtum textum, de fide in-
ſtrumentorum, allegat eundem in conſi.74. Titius ſunt de-
49 cem, & nouem anni, vbi aſſerit † iudicem ex officio ſuo poſt
concluſum in cauſa poſſe recipere probationes propter a-
nimæ diſcrimen, quo in loco etiam videre poteris eundem
connumerantem quam plures alios caſus, in quibus proba-
tiones admittuntur, poſtquam fuerit in cauſa concluſum.
Inſpicias etiam Mil.in repertorio, in verb.concluſio in cau-
ſa, Guid.Pap.in quęſt.201.Renunciatione, vel concluſione,
additio ad Capell. Tholoſa.quæſt.12. nu.2. & ad q.146.nu.2.
Illud etiam ſilentio non eſt prætereundum, quod tradi-
dit Bald.in authent.iubemus.C. de iudic. & Felin. in c.cum
dilectus, num.2.vbi declarat.de fide inſtrumentorum. † iu-
50 ris allegationes poſt litem conteſtatam admitti, cuius ratio
eſt, quia iuris allegationes, vt noſtri loquuntur, non ſunt de
proceſſu, & tantummodo fiunt, vt iudex inſtruatur, vt te-
nuit Innocen.in c.per tuas, de teſtib.& Alexan.in d.authen-
tica, iubemus. C. de iudic. Maranta de ordine iudiciorum,
51 parte 6.tit.de actor.edit.decimo actu, num.50. Hinc fit † vt
quamuis in actis productæ ſint alteri parti non debeant æ-
di, ex iam allatis auctoritatibus, & ſi huic contrariam ſequu
tus ſit ſententiam Iaſon in l.1.is apud quem. col.2. & in l.1.§.
52 edenda.ff. de edendo, ea ratione, † quia poſtquam allega-
tiones in actis fuere regiſtratæ, communes factæ ſunt, &
propterea ſint ædendæ, vt cætera communia.
Hos tamen inter ſe hunc in modum conciliare poteris,
vt Innocentij, & aſſeclarum tunc demum vera ſit opinio,
cum pars allegationes non præſentat in actorum modum
53 in proceſſu † ſed priuatim ſolum iudici offert, vt melius do-
ceri de cauſa poſſit, nolitq; vt de actis ſint, tum profecto ve-
rum eſt, ne ædantur, illo namque caſu communes non ſunt
effectæ, cùm extra proceſſum productæ ſint, ſicque in praxi
quotidie obſeruari ſenſit Maranta loco proximè citato. Sed
54 Iaſonis ſententia vera tunc erit † cùm is, qui allegationes
producit præſentatam in eis ſcribendam, & in actis illas re-
giſtrandas curat, nam tunc erunt edendę, d.l.prima, §.eden-
da.ff.de edend.
Quinetiam poſt concluſionem in cauſa minores, mulie-
55 res, & eccleſias, vt in integrũ reſtituantur, petere poſſe † ex-
plorati iuris eſt, quia cùm ſit concluſum, iſtiuſmodi lædun-
tur, vt tradidit Maranta de ordine iudicior.ſexta parte, titu.
de concluſione in cauſ.act.15. nu.3. qui ita ſentire Andream
de Iſern. in conſtitu. obſcuritatem, & haberi per doctores
aſſerit in c.auditis.de in integ.reſtitu.
56 Inſuper iuramenti ſuppletorij probatio † etiam ſi in cau-
ſa fuerit concluſum, poteſt admitti, modo tamen ante ipſam
concluſionem fuerit petitum, vt docuit idem Maranta di-
cto actu decimoquinto, nume.4.vbi conuenientia adducit,
ſubiungens illud ita intelligendum eſſe, quod dixit Alexan.
in conſ.53.col.finali, vol.1.
Nec ad idem Bald.doctrinam in rubrica, C. de probatio.
col.3. verſi.ego aliter, & ibi etiam Paul. Caſtrenſ.miſſam fa-
57 ciam † partis etiam confeſſionem poſt concluſioné recipi.
Ad hæc addendum erit, probationem per euidentiam
58 rei, & loci aſpectũ admitti, cum iſta probatio † quodcunq;
probationis genus longè ſuperet; vt eſt ſententia eiuſdẽ Bal.
in l.contra negantem.in fine. C. ad l. Aquil.& in l.ſi quis te-
ſtib.C.de teſtib.& aſſentitur huic Marant. eod.act.decimo-
quinto, nu.6.quo in loco nonnulla tibi ſuppeditat, quę poſt
concluſionem in cauſa fieri poſſunt, quæ hic à nobis recen-
ſeri indignum ſumus arbitrati, cum extra propoſitam vide-
antur materiam, lector illum adeas, ſi libuerit, atque ſi tibi
fuerit opus.
Poſtremò loco nobis illud eſſet explicandum, cui ſit fa-
59 cienda probatio. † Verumtamen, quoniam ſuperius in ca-
pitu. quid ſit probatio, in verb. ſubijciemus etiam iudici fa-
cienda, nu.24.ea attulimus, quæ ad huius quæſtionis breuiſ-
ſimam declarationem ſpectare videbantur, hic non eſſe re-
petenda cenſemus, ſed ad eundem locum te reijcio, vbi di-
ſpicere poteris, probationes iudici nõ parti faciendas eſſe,
etſi quandoq; parti fiant, vt in caſib.ibidem expreſſis, adeas
etiã Dec.in rubr.de ꝓbatio. nu.25. quo in loco idẽ explicat.
Hæc habui, candide Lector, quæ pro aliquantula operis
noſtri Probationum declaratione breuiter, & enucleatè di-
cerem, ſcio, & apertiſſimè diſpicio plura fuiſſe prætermiſſa,
multa rudi, indigeſtaq; forma appoſita, nonnulla ita accu-
ratè non fuiſſe explicata, vt legentiũ animus fortaſſis exige-
ret, ſed quoniam, vt & in ipſo egreſſu dicebamus, mentis
noſtræ intentio tota non fuit, vt in his veluti pręluſionibus,
atq; præludijs diutius immoraremur, & multum operæ in-
ſumeremus: cum hæc tradenda in vnuerſum cenſuerimus,
vt ad maiora aſcenſum præſtare poſſent, idcirco ne mireris,
ſi ita ad vnguem, & ad amuſſim multa non fuiſſe tradita de-
prehendes.
Quæ omnia ex ipſo fonte, id eſt à concluſionum noſtra-
rum volumine ipſo commodius petes, quãdo aliud eſt pro-
pinare, aliud omnem ſeriem retinere. Quocirca ſi fortè
nonnulla te defecerint, concluſiones noſtras adire poteris,
vbi omnia ferè quæ ſub probationũ materiam cadere poſ-
ſunt, ad ſaturitatem congeſſimus, & accumulauimus.

A
CONCLVSIO PRIMA.

ARGVMENTVM.

An Abbas, vt Abbas aliquid faciens, ſe Abbatem eſſe probare cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Abbas ſi aliquid tanquam Abbas facit, debet ſe Abbatem probare, & quando, nu. 4.*
2 *Exprimens ſe magiſtrum, vel presbyterum, vel aliam habere prærogatiuam, probare illam opus eſt.*
3 *Appellatione prælati venit etiam abbas.*
4 *Abbas antiquus probat ſe Abbatem per communem vulgi opinionem.*
5 *Præſumitur pro eo, qui multo tempore in beneficio deſeruiuit, illum fuiſſe canonicè promotum. & nu. 9.*
6 *Abbas, qui diu ſit in poſſeßione, & illam probans, ſufficit ei, abſq; eo vt probet titulum, & nu. 8.*
7 *Prælatus, vel alius vbi diutius fuerit in poſſeßione, & ſit, non poteſt admitti contra eum exceptio defectus tituli.*
Intelligentia noua datur deciſ. Rot. Roma. 335. nota cum poſt, in antiquis, ibid.
8 *Rectori eccleſiæ ſufficit longo tempore pro rectore in eccleſia eum habitum fuiſſe pro vero rectore, & nu. 10.*
9 *Subdiaconus præſumitur, qui multo tempore in illius ordine ſeruiuit.*
10 *Rector ſi fuit longo tempore in poſſeßione, & communiter pro tali habitus, ſufficit hoc tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio.*
11 *Vt quis in beneficij poſſeßione manuteneatur, ſufficit fuiſſe in illius poſſeßione, ſecus vt ſibi beneficium adiudicetur.*
12 *Poſſeßio diutina deducta, & probata in iudicio, leuat onere probandi titulum, & quando procedat. nu. 14.*
Titulus ex poſſeßione probata in dubio præſumitur. numero 12. non tamen huiuſmodi probatio ſola titulum transfert.
Ex tempore pro clericatu præſumitur, nume. 12. & quando procedat, nu. 14.
13 *Præſumptio quantumcunq; vrgens ſemper debet allegari.*
14 *Probationes debent plenè fieri in materia obiectiua.*
15 *Veniens per viam obiectus non ſufficit probare pro abbate haberi.*
16 *Obiectus in criminalibus plenè probandi.*
17 *Poſſeßio diutina quo pacto accipiatur.*

ABBAS ſi aliquid tanquam abbas facit, debet
1 probare ſe talem † vel ſaltem eſſe in quaſi
poſſeſſione abbatiæ, vt ſcripſit Alexan. con-
ſil. 70. columna fin. numero 15. verſicul. item
non eſt probatum, volum. 3. qui ad hoc citat
Hoſtienſ. & alios Canoniſtas in capitul. innotuit. de eo qui
furt. ord. ſuſcep. Ioann. Andre. in capitul. ſuper his. de accu-
ſatio. Innoc. in cap. veniens. de verb. ſignifi. num. 4. verſic. &
hæc vera videntur, & Anton. de Butr. in c. quid per nouale.
num. 16. verſicul. quandoq; factum. dicto titul. huc reſpexit
Rot. dec. 349. nota quòd ſi impetrans, in antiquis, † vbi ſi
2 quis ſe magiſtrum eſſe, vel preſbyterum profeſſus fuerit, vel
alias habere prærogatiuas, re deducta apud iudicem onus
ipſi probandi incumbet. His ferè conceptis verbis tradidit
Bellamer. deciſ. 113. & 114. facit context. in l. non ignorat. C.
qui accuſ. non poſſ. & ibi latè Bald. qui licet cum nonnullis
ſupra relatis doctor. loquatur in prælato, tamen idem eſt in
3 abbate: etenim † appellatione prælati venit etiam abbas,
vt eſt tex. iuncta glo. in cap. decernimus. & ibi Abb. de iudic.
eſt tex. in c. 1. de æta. & qualit. gloſſ. in c. indemnitatibus, de
elec. lib. 6. Abb. in c. cum ab eccleſiarum prælatis. in prin. de
offi. ordi. latè per Quintil. Mandoſ. in commen. ad reg. Can-
cell. reg. 26. q. 6. nu. 4. Innoc. c. quoniam. §. porrò, vt lit. non
conteſt. & in c. firmiter. de ſumm. Trin. & fid. catho.
4 Intellige prædicta procedere † quando contra Abbatem
mouetur quæſtio, ipſum non eſſe Abbatem, & recens fue-
rit creatus Abbas; tunc etenim ei incumbit onus probandi
ſe eſſe Abbatem aliter, quàm per communem opinionem;
ſecus eſt in Abbate antiquo, & quando quæſtio mouetur
inter alios, vtrum ſcilicet talis ſit Abbas: eo enim caſu ſatis
eſt probare ab omnibus haberi pro tali, vt proditum eſt per
Inno. in d. c. veniens. poſt nu. 4. de verbo. ſignif. & per Abba.
d. c. innotuit. nu. 6. de eo qui furt. ord. ſuſcep. & per Alexan.
conſ. 138. nu. 7. ſub fin. verſ. his conſonat ſententia Innocen.
volu. 1. & per alios ſupra relatos ab eodem Alexand. in dicto
conſ. 70. vol. 3. & per Bartol. in l. actuarius. C. de nu. & actua.
libr. 10. optimè deſeruiunt tradita per Boër. deciſ. 124. nu. 14.
& per Soc. Senior. conſi. 1. nu. 4. vol. 2. huc ſpectat etiam de-
5 ciſ. Rotæ 84. nota quòd vbi contra, in antiquis † vbi præſu-
mitur pro eo, qui diu deſeruierit in beneficio, illum fuiſſe
canonicè promotum, idem docuit Ant. de But. in cap. quid
per nouale. ſub nu. 16. verſ. ad primum, de verb. ſignif.
6 Secundò intellige hanc concluſionem † vt vera ſit, vbi
Abbas fuerit in poſſeſſione Abbatiæ, & longo tempore vi-
xerit vt Abb. quia tunc ſatis eſt probare poſſeſſionem abba-
tiæ abſq; eo, quòd probetur titulus per litteras, vel per te-
ſtes: vt colligitur ex Rot. deciſ. 264. talis opinio, in antiquis,
ad hoc affert axioma Innoc. in ca. ſuper his. de accuſatio. Il-
* lud inſuper addens; iſtam* opinionem ſecundũ æquitatem
ſemper conſueuiſſe obſeruari, argumento l. 3. ff. ad Macedo-
nia. iuncta l. Barbarius. ff. de offic. Prætor. huius etiam fuit
ſententiæ Abb. in c. nihil. col. fi. de electio. aſſerens, quòd v-
7 bi ſi prælatus † vel alius diu fuerit in poſſeſſione, non po-
teſt admitti contra eum exceptio defectus tituli, ex cuius
Abbatis pronũciato declaratur nouiſſimè deciſio Rotę 335.
nota cùm poſt, in antiquis, quę ſine vlla dubitatione aſſerit,
contra pręlatum agentem pro eccleſia ſua non admitti ex-
ceptionem, ſi obijciatur, non eſſe prælatum nec in poſſeſ-
ſione prælaturæ ſuæ Eccleſiæ: quia intelligi debet, quando
longo tempore fuit in poſſeſſione ipſius prętaturę iuxta ſen
tentiam

tentiam eiuſdem Abb.in dicto cap.nihil.de elect. tradit Fe-
lin.in cap.1.in princ.de litis conteſta. & in ca.illud. nume.5.
8 verſicu.noto primo.de præſumptio.vbi voluit † ſatis eſſe a-
liquem longo tempore in Eccleſia habitum fuiſſe pro vero
rectore: quia inducitur præſumptio tituli, ſiue agatur poſ-
ſeſſorio, ſiue petitorio: huiusq; rei teſtem adducit Innocen.
9 in c.ſuper his.de accuſat.inferentem ad illum † qui diu exer
cuit ordinem ſubdiaconatus, qui præſumitur ſubdiaconus,
& hunc ſequitur Dec.conſ.118.viſo inſtrumento promiſſio-
nis.col.2.vbi ſequitur Rot.deciſ.264. nota, quòd talis opin.
in antiquis, concludit, vbi quis longo tempore fuit in poſ-
10 ſeſſione tanquam rector † & iſtiuſmodi ab omnibus exti-
mabatur, hoc ſatis eſſe tam in petitorio, quàm in poſſeſſo-
rio, vt etiam videtur ſentire Soci.conſi.258. in cauſa Vicarij.
col.2. libr.2. Et farinæ huiuſce multa operę pretium fuerit
videre tradita per Menoch.de recupe.poſſeſſ.nu.443.vſque
ad nu.471.remed.5.

Primò ſublimita, vt prædicta procedant, quod ad id ſpe-
11 ctat, vt quis manuteneatur in poſſeſſione beneficij † non
tamen ſufficere, vt ei adiudicaretur beneficium: vt voluit
Rot.dicta deciſio.264. in antiquis, aſſerens iſtiuſmodi præ-
ſumptionem non efficere, vt poſſit adiudicari titulus bene-
ficij, niſi probetur verus titulus c.1.de reg.iur. in 6. & ſentit
Rot.deciſio.343.non præſumitur.& deciſi. 312. clericus exi-
ſtens in poſſeſſione, & deciſio.40.vbi reus, omnes in anti-
quis. Vnde nota, quòd ex poſſeſſione ſola tempore nullo
beneficij poſſeſſor ius præſcribit; quin teneatur ſuperiori
ita iubenti oſtendere verum titulum. Menoch. de recupe-
ra.poſſeſſ.nu.461. remed.5. Ratio eſt; namq; in beneficiali-
* bus fas non eſt ea poſſidere abſq; titulo, vt eſt * communis
opinio teſtimonio Caſſiodor. deciſi.2. tit.de cauſ.poſſeſſ.&
propriet. & ex hoc collige auream limitationem ad regu-
lam, quod nemo regulariter cogitur docere de ſuo titulo, vt eſt
* * communis concluſio in l.cogi.C.de peti.hære.

Secundò ſubintellige omni in caſu procedere, ſi huiuſmo
di diuturna poſſeſſio fuerit probata, & deducta in iudicium
12 † quia tunc leuat onere probandi titulum, qui titulus præ-
ſumitur ex illa poſſeſſione probata: vt habetur in ca. ſi iudex
laicus.de ſenten.excommu.& notatur in allegata deciſi.312.
in antiquis: ſecus quando nō eſt deducta & probata poſſeſ-
ſio: quia tunc non procedit, quod eſt dictum, vt ex tempo-
re præſumatur pro clericatu: ita aliàs vidi in quibuſdam al-
legationibus olim Domini Angeli de Ceſis, qui ſua ætate
celeberrimus in Curia Romana aduocatus fuit, in quadam
Lugdunenſ. Parochialis Sancti Sulpicij coram tunc Reue-
rendo Patre Domino Nicolao de Aretio ſacræ Rotæ audi-
13 tore. Quod etiam confirmatur ratione ex eo † quòd præ-
ſumptio quantumcunq; vrgens ſemper debet allegari. cle-
menti.appellanti, de appellatio. etiam ſi ſit præſumptio iu-
ris, & notoria, textus eſt ordinarius in l. ſi adulterium. §. i-
* dem Pollioni.vbi Bar.ff.de adulter.& eſt * communis opin.
vt tradit Crauet.conſ.258.col.fin.

Tertiò intellige concluſionem, vt non procedat, quan-
14 do per aduerſarium contrarium probaretur † quia fortè ex-
ciperetur de excommunicatione, quæ etiam per præſum-
* ptionem probatur, ſecundum communem * opinionem, de
qua Pariſ.conſil.104.nu.5.libr.4.vel conſtaret de vitioſo in-
greſſu, puta per intruſionem, quæ titulum, & poſſeſſionem
eſidit intantum, quòd ſpoliatus, qui alioqui ante omnia re-
ſtituitur, ob huiuſcemodi vitium nō reſtituitur, vt per Me-
noch.de recuper. dicto reme.15. nu.464. vel probaretur de
nō promotione, quo caſu eſſet materia obiectiua, & debe-
ret plenè probari: vt per Bellamer. deciſio.154. vtrum ſi in
caſu: nam tunc poſſeſſio longa non releuat poſſidentem, ex
quo illa poſſeſſio tuetur tantūmodo poſſeſſorē beneficij, &
nō confert titulum, vt ſupra proximè diximus, & notat Fe-
lin.in c.ſicut.nu.29.verſi.tertiò aduerte, de re iudica.& in c.
illud.num.6.verſicul.3. eſt aduertendum, de præſumpt.poſt
Hoſtien.& Abb.& alios ibi, per tex.in cap.dilectum.de prę-
ben.& ibi Abb.in 2.colum.dicens, prælatum; qui diu ſuſti-
nuit ſubditum, licèt non poſſit eum cogere ad oſtenden-
dum titulum: poſſe tamen aſſumere onus probandi de non
titulo, quod quidem fuit prolatum à Caſtrenſ.in conſil. 48.
columna 5. . . . .
& Imol.conſi.110.colum.1.

15 Quartò intellige, vt non procedat † quando aliquis poſ-
ſeſſionem, ſeu communem opinionem prælaturæ ſeu cle-
ricatus obijceret alicui, quem diceret excommunicatum ex
eo, quòd manus violentas iniecerit in clericum, ſiue Abba-
tem: nam tunc non ſufficiet probare illum pro Abbate ha-
16 beri, decidit Biſignet.tit.de probatio.deciſi.2.Ratio eſt † qa
in criminalibus obiectiones debent eſſe luce clariores, vt l.
ſciant.C.de probatio.& dicitur in d.deciſio.2.Cætera com-
modius explicabuntur in cōcluſione clericatus, in conclu-
ſione ordo, in cōcluſione promotus, & in concluſione titu
lus, infra ſuo loco, adeas etiam in concluſione prælatus, in
concluſione poſſeſſorio, & in conclu.agens.

17 Quo pacto autem accipiatur † iſta diuturna poſſeſſio,
conſulendus erit Ioan.de Ana.in c.licet Heli.col.13.in fin.de
ſimon.& Feli.in c.illud.nu.4.& ſeq.de præſump.& latè in c.
ſicut.nu.29.cum ſequen.de re iudicata, quibus in locis præ-
dicti in ea eſſe opinione videntur: ſatis eſſe ſpacium triennij,
& in quibuſdam caſibus decennij, & quandoq, etiam annus
vnus integer ſufficit, Rebuff.in ſua praxi benef.gl.6.in rubr.
de impetr.beneſic.&c.in 3. requiſito.

CONCLVSIO II.

ARGVMENTVM.

An & quomodo abbatis acta, vel prælati conſenſu conuentus, vel capituli facta præſumantur.

SVMMARIVM.

1 *Acta abbatis præſumuntur facta de conſenſu conuentus, idem de prælato ex cōſenſu capituli, & quādo hoc procedat, nu.4. & 14.*

2 *Quilibet bene agere præſumitur, & ſemper præſumptio delicti excluſiua admittitur.*

3 *Acta in dubio debent intelligi, vt potius valeant, &c.*

4 *Conſenſus regulariter non præſumitur, & nu.7. & 9. & quando præſumatur, nu.10.*

5 *Solemnitates extrinſecæ diuturnitate temporis præſumuntur interueniſſe, quādo eſt cuius initij memoria nō extat. n.6. & n.9.*

6 *Solemnitates præſumuntur, ſi de modico præiudicio agatur.*

7 *Conſenſum aſſerens interueniſſe in aliquo actu, illum probare debet.*

8 *Abbas debet probare conſenſum conuentus interueniſſe in actu, ſi opponitur ante illius exequutionem, etiam ſi ſufficiat tacitus conſenſus in actu interueniſſe.*

9 *Conſenſus expreſſus vbi requiritur, pro eo non præſumitur, nec tacitus conjecturalis ſufficit, & quando præſumatur, nu.12.*

10 *Conſenſus præſumitur etiam in caſu, quo expreſſus requiritur.*

11 *Filius, qui diu res hæreditarias poſſedit, præſumitur iuſſu patris præcedente adiuiſſe.*

12 *Præſumitur pro reo poſſeſſore, & pro actore, ſi eius poſſeſſio ſit antiqua, vel actus antiquus ſine poſſeſſione.*

13 *Præſumptio iuris tantum admittit contrariam probationem, ſecus iuris, & de iure.*

14 *Abbatis conceſſio excludit malam fidem, vt præſcriptio procedat, & quando procedat.*

15 *Acta Abbatis depoſiti non præſumuntur de conſenſu conuentus facta.*

1 Abbatis acta præſumi facta conſenſu con-
uentus † docuit Luc.de Penn.
in l.princeps.colum.2.in [illegible] 20.præſumpt. C.de princip.agen.
libro 12.adducit Innocen. in capit.ea noſcitur.de his quæ fi.
à præla.& per eundem Innocent.in cap.veniens, in vlt.col.
in gloſſ.in verb.contra dicit, de præſcript. gloſſ.in dicto ca-
pit.cognoſcitur. Rot.deciſio.337.in antiq. & deciſi.105. vbi
præſentatio & deciſio.248.prælatus.in antiquis, vbi in ter-
minis

minis habetur,prælatum,cum agit nomine ſuo,& conuen-
tus,preſumi agere conſenſu conuentus,cui deciſioni adhe-
ret Felin.in c.edoceri.col.1.verſi.ſolus prælatus.de reſcript.
& dixit Nicol.Ab.Panormi.in clemen.veniens.col.6.in fin.
de reſcriptis,quod etiam tradit Mil.in repert.in verſic.præ-
latus præſumitur , inquiens præſumi prælatum feciſſe ea
quæ fecit conſenſu capituli : idem voluit Auguſtin.Bero. in
ca.ex literis.nu.21.de iure patr.facit lex,ſiue poſſidetis.C.de
proba. Ad hoc etiam erunt in conſilium adhibendi Archi-
dia.& Præpoſit.c.diaconi.l.vlti.93.diſtin.Cardin.conſil.118.
Lambertin. de iurepatronat. artic.12. 2.quæſt.princ.1.parte
ſecundi libri,nu.10.Abb.in d.ca.cognoſcitur.num.9. de his
que fi.à prælat.Rot.deciſio.471.aliàs 4. in cauſa beneficiali.
de confeſſ.in nouis,Bellamer.deciſi.705. ſi apparet, & 473.
aliàs 3.ſi apparet,de præſcrip.in nou.Neuizan. in conſil.66.
numero 56.Rip.libro 2.reſponſorum,de reſcript.& Bald.in
Margarita,ver.Abb.nu.14.& Hoſtien.in ſumm. de his, quæ
fi.à præla.

2 Quod quidem ea fortaſſe ratione procedit † quia quili-
bet præſumitur rectè munus ſuum obire. c. ad audientiam,
de præſcrip.nec preſumitur in eo delinquere,c.fina.de pre-
ſumpt.idem memoriæ mandauit Cardinal. Zabarella conſ.
118.Redemptoris poſtulato. col.2.in fi. verſicul.reſpondeo;
vel quia acta in dubio debent ſic accipi , vt potius valeant
3 † quàm pereant,dicta l.quoties.la 1.& ibi Socin.ff.de rebus
dubijs,notat Roland.à Valle in conſi.95.num.17.vol.1.Ioan.
de Amicis in conſi.82.nu.6.& Ruin.in conſi.26.volu.2.pro-
ut abbatis acta perirent , ſi ſine conſenſu capituli facta præ-
ſumerentur,argumen.tex.in c.quanto.& d.c.ea noſcitur.de
his quæ fi.à præla.notat etiam Ancha.in conſi.53.nume.3.&
Roma.in conſi.36.nu.2.

Contrarium videtur ſentire Ancha.dict.conſi.57.nume-
ro 5. & ſeq.& Grat. in conſ. 59.nu.19.vol.1.vbi clariſſimè in-
4 quit , regulariter conſenſum non † præſumi , cui aſſentiri
videtur Roc.de Curt. in tracta.iuriſpatro. verſi. competens
alicui.11.quæſt.

Sed intelligenda concluſio eſt,vt tunc procedat,vbi Ab-
bas habeat capitulum,ſiue cōuentum tempore actus,quod
probari debet precipuè ſecundum Anch.in d.conſ.57.nu.5.
Verumtamen diffiteri nō poterit, prout ipſe dicit,præſum-
ptionem eſſe,abbatiam habere capitulum.

Ex hac concluſione primò infertur,abbatem conſtituen
tem procuratorem præſumi ex conſenſu conuentus inſti-
tuiſſe.Ita tradidit Abb. in d.c.ea noſcitur.nume.9.& Innoc.
ibidem nume.2. Bald.etiam meminit in Margarita, in verb.
Abbas.nu.12.

Secundò infertur, præſentationem ab abbate factam ex
conſenſu conuentus factam præſumi,iuxta ſententiam glo.
Innoc.& Abba. in d.c.ea noſcitur.Rot.in deciſi.337.in anti-
quis,vbi aliquis,ꝙ quidem fuit prius dictum ab Inno.in d.c.
ea noſcitur.& ſenſit Alexandri. poſt Archid.in d.c.diaconi.
l.vlt.93.diſtin.quam adducit Roc.de Cur. in d.ſuo tracta.de
iurepatro.in verſ.competens alicui,in 11.quæſt.

Ideoque ſi Abbas litteras non oſtenderit ,poterit tamen
Epiſcopus tuto huiuſmodi preſentationem admittere:nam
iſta præſumptio adeo eſt efficax, vt ei ſtetur.niſi contrarium
probetur , vt voluit Innoc. vbi ſupra , & huc pertinet Pauli
reſponſum in l.final.ff.de tutor.& curator. & Rot. dicta de-
ciſio.337.in antiquis.

Amplianda eſt hæc concluſio , tunc potiſſimum proce-
5 dere,concurrente ſ.diuturnitate temporis , † nam conſen-
ſus capituli,tractatus,& alię ſolennitates diuturnitate tem-
poris interceſſiſſe preſumuntur:vt reſpondit Alex. in conſi.
79.in 2.dubio. vol.1.Dec.cauit in conſi.36.col.pen.in princ.
& in conſi.152. num.4. conſuluit Roland.à Valle in conſilio
99. numero 27. volumi. 2. Cephal. docuit varijs in locis in
conſilio 272.numero 41.volumine 2.& in conſi.148. nume-
ro 17.volum.1.& in conſilio 135.numero 26. eodem volumi.
6 quo tamen in loco dicit , id verum eſſe † ſi de modico præ-
iudicio agatur : vt etiam aſſerit Socin. Sen. in conſilio 61.
numero 6.volumine 3. quod tamen locum ſibi vendicat,et-
iam ſi de magno tractetur præiudicio, teſte Crauet.in con-
ſilio 204.numero 10.quando ſcilicet eſt tempus , cuius ini-
tij memoria non extat in contrarium, ſi credimus Abbat.in
c.peruenit,de emptione,& venditione , vel etiam quando-
* que ex curriculo annorum triginta , vt* communis eſt opi-
nio teſte Bellono in conſi.39.nu.4.

Primò limita concluſionem non habere locum,quando
à conuentu obijceretur , à capitulo non fuiſſe præſtitum
7 conſenſum † quia tunc in dubio præſumendum eſt pro non
conſenſu , & onus probandi conſenſum incumbit Abbati,
namque aſſerens conſenſum interceſſiſſe in aliquo actu, il-
lum probare debet,argumen.l.actor. C. de probatio.& l.2.
ff.eod.& animaduertit Socin.Iun.in conſil.101. numero 28.
volumi. 2. dummodo conuentus id obijciat ſtatuto tempo-
re,vnde dicere ſolebat Abba.in dicto c.ea noſcitur. ridicu-
lum eſſe contrarium arbitrari , ex quo ſemper Abbas dice-
ret conuentum conſenſiſſe, quod maximè procedit in ar-
duis , vbi pro forma neceſſaria debet conſtare de expreſſo
* conſenſu capituli,vt* communis eſt opinio teſte Mediceo
in ſuis reg.iur.in ver. Abbas.

Idem dicitur procedere , ſi opponatur ab extraneo , &
8 oppoſitio fiat ante executionem actus † quia tūc etiam con-
ſenſum fuiſſe præſtitum,abbas debet probare,quod itidem
verum eſt,ſi actus ſit, in quo ſufficiat tacitus cōſenſus , quia
non debet Abbas cum iactura illius , cuius intereſt , vagari.
Actus enim ex ſe eſſet nullus,ſi non interpoſitus fuiſſet con
ſenſus, iuribus ſupra adductis, ergo ille, cuius intereſt , po-
teſt vrgere,vt doceatur de conſenſu, arg.c.cauſam.de iudic.
& eius quod not.gl.in c.1.de electio.lib.6. facit l. prætor. ff.
de iureiu.& dicit Abb.vbi ſupra,quem ſequitur Lamber.in
tract.de iur.patro.arti.12.q.2.principali, 1.par.2.lib. num.9.
& 10.Hoſtien.in ſumma vbi ſupra, & Rot. deciſione 473. ſi
apparet,in finalibus verb.in antiquis.& idem Bellamer.de-
ciſion.703.ſi apparet.in fin.

Secundò limita non procedere concluſionem , vbi re-
9 quiritur conſenſus expreſſus † tunc enim non præſumitur
pro conſenſu , qui eſt ſolennitas extrinſeca , quæ nunquam
præſumitur,vt latè dixi in concluſione,ſolemnitas extrinſe-
ca,& tradit Abb.in d.cap.ea noſcitur.Crauet.in conſi.204.
num.6.& Dec.in conſi.409. nume.3.proinde non ſufficiet
tacitus,& coniecturatus, prout etiam reſpondit Riminald.
in conſi.82.numero 10.volumine 1.& Ioan.de Amic.in con-
ſil.98.num. 2.& tunc requiritur conſenſus expreſſus,quan-
do pertinet ad perficiendum actum , & vt confirmetur , vel
probetur,ſufficit tacitus,vt inſigniter declarat Soci. Sen.in
conſi.80.nu.21.volu.4.

Contrarium tamen videtur ſentire idem Ioann.de Ami-
10 cis in conſi.63.numero 26. † vbi expreſsè voluit conſenſum
præſumi tunc etiam , cum expreſſus requiritur , motus au-
ctoritate iuriſcōſulti in l.qui in aliena.in principio. iuncta l.
ſi quis mihi bona.§.iuſſum. ff.de acquiren.hæred.vbi filius,
qui diu poſſedit res hæreditarias , præſumitur adiuiſſe præ-
11 cedente Patris iuſſu,& præcipuus tamen iuſſus † & expreſ-
ſus pro forma requiritur. De hoc tamen dicemus infra in
concluſione,cōſenſus,& in cōcluſione, Aditio hæreditatis.

Hic tamen intellige, & declara, vbi requiritur conſenſus
expreſſus,ſi actus ſit huiuſmodi , qui in ſe poſſeſſionem, vel
quaſi contineat,& ille,qui in medium affert conſenſum ca-
pituli,ſit etiam in poſſeſſione , præſumi pro conſenſu , ſi eſt
12 reus † & idem ſi eſt actor, dummodo eius poſſeſſio ſit anti-
qua,ſecus ſi eſſet recens , quòd ſi actor nō habeat poſſeſſio-
nem non præſumitur conſenſus,niſi ſit actus vetuſtiſſimus,
vel ſit lata ſententia,vt tradidit Anto.in dicto cap. ea noſci-
tur.de his,quæ fi.à præl. quem ſequitur Mil. in repertorio,
in ver.Prælatus præſumitur.

Tertiò limites hanc eſſe præſumptionem iuris tantùm,
13 & nō iuris,& de iure † adeo vt admittatur probatio in con-
trarium : hinc fit , vt ei , qui hoc opponit , incumbat onus
probandi,vt dicit gl. in verb. debet.dict.capitulo, ea noſci-
tur, de his , quæ fi. à præla. quam ſequitur Cardinal. Zaba-
rell.in conſi.118.incipien.Redemptoris poſtulato.colum.2.
verſicu.

verſicu. ſed etiam præſuppoſito.vti teſtatur Federi.in conſi.
207. vti adhæret Cephal. in conſilio 138. numero 17. volu.1.
& præcipit Barto.in conſilio 120. num. 3. cuius ſententiam
probauit Crauet. in conſilio 195.nume.3.idem confirmauit
Riminal. in conſilio 376. nume.33.& ſeq.volum.2.nec præ-
termiſit Natta in conſi.473.num.10.volum.2. Soci.Iun. vo-
luit in conſi.62.num.23.volu.3.& aſſenſit Ioan.de Amicis in
conſi.45. nu.20.

Intelligas etiam præſumi conſenſum capituli interpoſi-
14 tum fuiſſe, vt excludatur mala fides in recipiente † & ſic
quo ad præſcriptionem ſufficit cõceſſio abbatis, licèt haud
liqueat de conſenſu capituli, qui in hoc præſumitur inter-
ceſſiſſe, prout dicit Rot. deciſione 473. ſi apparet. in nouis.
& Bellamer. deciſione 705. & eadem Rot. deciſione 310.ex
minis. in antiquis.

Quartò limita concluſionem non procedere in actis fa-
15 ctis ab Abbate depoſito. Ratio eſt in promptu † nempe
quia is Abbas cum procurator conuentus conſtitui nõ poſ-
ſit,eius acta de conſenſu conuentus facta præſumi non poſ-
ſunt,quod placuit Spec.de procuratore.§.1.nu.34.

CONCLVSIO III.

ARGVMENTVM.

Abbas quando, & in quo poßit pro ſuo monaſterio eſſe teſtis.

SVMMARIVM.

1 *Abbbatem admitti ad teſtificandum pro ſuo monaſterio, ſi procuratorem conſtituat.*

2 *Abbas recipitur in teſtem pro ſuo monaſterio, etiam ſi ſit actor, ſi procuratorem conſtituerit cum capitulo, nu.2.& 3.*

3 *Abbas ſi ſolus per ſe agat, vel ſolus procuratorem conſtituat non recipitur in teſtem.nu.3.& 15.*

Teſtem eſſe, & principalem in cauſa, abſurdum eſt. numero 3. & 15.

4 *Abbas ſolus ſecularis, procuratorem conſtituens, non eſt in illa cauſa teſtis, ſecus in regulari.*

Abbas regularis non videtur habere vſumfructum, ſecus ſecularis. nume.4.

5 *Affectio in teſte non intereſſe conſideratur in cauſa communi cum capitulo.*

6 *Prælatus, & ſecularis, & regularis plenam habet adminiſtrationem.*

Prælatus ſecularis, ſiue ſolus, vel cum capitulo procuratorem conſtituat, non admittitur pro ſua eccleſia in teſtem. ibid.

7 *Abbas ſolus nomine eccleſiæ procuratorem conſtituens admittitur in teſtem pro ſua Eccleſia.*

Epiſcopus poteſt eſſe Index pro ſua Eccleſia, quando eius procurator agit nomine eccleſiæ, etiam quòd nomine proprio procuratorem conſtituat, ſi cauſa principaliter ad eum pertineat.ibid.

8 *Prælatus repræſentans perſonam principalem iurat de calumnia.*

9 *Abbas in cauſa monaſterij iurat de calumnia in animam ſuam de iure ciuili, at de iure canonico in animam maioris partis conuentus.*

10 *Abbas ſuper contractu teſtificatur.*

11 *Canonicus, Archipresbyter, & Rector pro eorum eccleſia teſtificantur.*

12 *Monachi ſunt mortui mundo.*

Monachi, fratres minores, & prædicatores poſſunt cogi teſtificari, habita licentia ſuorum ſuperiorum.

13 *Monachi, fratres minores & prædicatores, & homines de vniuerſitate, quando aliter veritas haberi non poteſt, teſtificantur pro cauſis eccleſiarum, & vniuerſitatum.*

14 *Abbas non ſolum poteſt eſſe teſtis in cauſa monaſterij ſui, ſed etiam iudex.*

15 *Abbas non poteſt ſimul eſſe actor, & teſtis.*

16 *Vna perſona repræſentat aliam, & ſic vicem duarũ perſonarum.*

17 *Abbas non poteſt teſtificari, quando de bonis ſuæ menſæ tractatur, ſecus de iuribus eccleſiæ.*

18 *Prælatus non habens collegium, ſed ſolùm adminiſtrationem eccleſiæ, non recipitur in teſtem in cauſa ſuæ eccleſiæ, niſi habeat œconomum generalem auctoritate epiſcopi conſtitutum.*

Epiſcopus agens tanquam adminiſtrator generalis poteſt teſtificari in cauſa ſuæ eccleſiæ.

19 *Abbas remotus, vel depoſitus non admittitur in teſtem ſuper contractibus præcedentibus ſuæ eccleſiæ.*

1 Abbatem poſſe eſſe † teſtem in cauſa ſui monaſterij ſan
citum eſt in cap.inſuper.de teſt.& ibi Hoſtien. Imol.in cap.
Albericus,eodem tit.de teſt.& vnanimes id tradidere Bald.
in cap.& ſi Chriſtus.num.45.de iureiur. Aufre. in ſuo tract.
de teſti.numer.1.Nell.à Sancto Geminiano in eod. tract. de
teſt. numero 14. Bertachi,in tracta.de epiſcop.in 5.parte.4.
lib.poſt nume.16.Specul.de teſt.§. 1.verſicul.ſed nunc quòd
rector. & Bart.in l.qui teſtamento. in princip. de teſtamen.
* Socin.in reg.175. vbi atteſtatur de * communi. Abb.& Feli.
in dicto capit.inſuper de teſt. Alex.in l.ob carmen.de teſt.&
huc ſpectat,quod dixit Deci.in d.ca.inſuper.numero 2.cum
ſeq.quorum ſententia probatur à Põtifice Max.c.cum nun-
cius.c.tuis.c.nuper.de teſt.c.& ſi Chriſtus.de iureiur.c.pru-
dentiam.14.quæſt.3.& Spec. idem voluit in §. reſtat videre.
de iura.calum.Iaco.Egid.in ſuo tract.ad reprob.teſt.num.3.
poſito inter tractat.Bartol.

Primò amplia concluſionem procedere, etiam ſi talis
2 Abbas † & eius conuentus ſit actor in huiuſmodi cauſa,dũ-
modo cõſtituerit procuratorem , ſicq; ſuę cauſæ alium ele-
gerit iudicem:nam tunc pro monaſterio ſuo Abbas, & qui-
libet de conuentu poterit teſtificari , vt dicit Nell. à Sancto
Geminiano,in d.tract.de teſti.in ver.Prælatus.num.14.Ber-
tac.vbi ſupra,vbi adducit c.in præſentia.de teſt.in 6.&Spec.
de teſt.d.§.1.verſi.ſed nunc quod rector.

Intellige tamen , dummodo conſtituat Procuratorem
3 † ſimul cum capitulo,vt ex traditis per Aufrer. in tractat.de
teſt.num.1.verſi.ſi autem Prælatus.ſecus ſi ſolus Abbas pro-
curatorem conſtituat,vel ipſe ſolus cauſam peragat:nã tunc
reijcitur à teſtificãdo,vt cõſtat ex multis allegatis ab eodem
Aufre.in d.tract.in prin. in ver. & aut ſolus prælatus, quem
omninò vide,& Felin.in d.c.inſuper.de teſt. Bertac. vbi ſu-
pra. ea quidem ratione permoti : quandoquidem ipſe Ab-
bas plurimum cauſę fauere,atque ſtudere videatur:vt notat
Imol.in c.præſentium.de teſt. in 6. ſequitur Bartol. in dicta
l.qui teſtamentum. Abb. in dicto ca. inſuper. & Dom. in c.
iudex,colum.1.de offic.deleg.in 6.vt refert Dec. in d.c.inſu-
per.num.35.Aliam in medium protulit rationem Abb.in d.
capi.inſuper. quia cum conſtituerit procuratorem nomine
proprio , & ita agatur nomine illius , in iudicio videtur eſſe
primaria perſona.c.1.in fin.vt lit.non conteſt.quod quidem
eſt abſurdum,vt aliquis ſit in cauſa primarius,&teſtis;quam
rationem minimè probauit Aret. in dict. cap.inſuper.circa
princip. ijs adductus , quæ ibi adducit.

4 Iſtud verò,quod ſecundo loco à nobis eſt traditum † Ab-
batem ſolum conſtituentem procuratorem non poſſe pro-
bare pro eccleſia,intelligas ſecundum Aretin. in dicto cap.
inſuper.columna 2. verſic. quod autem dicimus,procedere
tantum in prælato ſeculari , ſecus in prælato regulari ; quia
non videtur habere vſumfructum vt ſecularis , eundem A-
retin.ſequuntur recentiores ibidem ſecundum Deci.nu.35.
cui Decio vbi ſupra magis placet concluſio Abbatis indi-
5 ſtinctè loquentis, ea ratione † quia cum Doctores loquun-
tur in cauſa communi cum Capitulo , non animaduertunt
ad Prælati emolumentum , ſed tantummodo ad ſtudium,
vel animi affectionem, quam habere videtur prælatus , qui
ſolus procuratorem cõſtituit, & iſta ratio ita militat in præ-
lato regulari,ſicut in ſeculari.

Itidem quia iura in iſta materia nullum diſcrimen con-
6 ſtituunt inter prælatum ſecularem , & regularem † etenim
reipſa vterq; habet plenam adminiſtrationem : quod etiam
ſequutus eſt Roman.in conſil.400.in propoſita quæſtione.
nume.7.vt inquit Dec.vbi ſupra in dicto c.inſuper, num.35.
cuius

cuius dicta etiam ſi vera ſint; tamen quoad ipſe loquitur de
opinione Areti. in dicto cap.inſuper. falſum eſt per eum ibi
fieri diſcrimen illud, quando ſolus prælatus ſecularis con-
ſtituat procuratorem,cùm ibi Aret.apertè loquatur,præla-
tum ſecularem,ſiue ſolus, ſiue cum Capi.conſtituat procu-
ratorem,nõ poſſe teſtimonium dicere pro ſua Eccleſia:vti-
litas enim communis poteſt tribui ſibi ſoli,vt vſufructua-
rio, vt ibidem videre eſt in 3.columm. verſicul. quod autem
dicimus,cum alijs per eum,paulò ante adductis:& ita etiam
intellexit Felin.in iam adducto c. inſuper. nu.9. circa medi-
um, vbi tamen improbat prædictam opinionem, & illam
reſtringit, quando prælatus ſecularis ſolus conſtituit pro-
curatorem;quia tunc non poteſt teſtificari.

Secundò amplia concluſionem, etiam ſi ſolus Abbas
conſtituerit procuratorem,dummodo hoc fecerit nomine
7 Eccleſiæ,non autem ſuo nomine † tunc etenim admittitur
ad teſtificandum;vt voluit Areti. Accur. in d.c.inſuper.verſ.
vnde,quia agitur nomine ſuo. Et ratio eſt:quia in huiuſmo-
di caſu Abbas non cenſetur perſona principalis:pro quo o-
ptimè deſeruit, quod in eleganti caſu tradit Bal.in l. 1. C. ne
quis in ſua cauſa iud.vbi vult,vt cum procurator agit nomi-
ne Eccleſiæ,& non nomine Epiſcopi,poſſit tunc Epiſcopus
eſſe iudex in cauſa; tunc nempe nequaquam cenſetur du-
plex perſona,id eſt pars,& iudex.Imò idem Areti.vbi ſupra,
illud inſuper addidit, quòd ſi prælatus conſtituat procura-
torem etiam nomine proprio: quia tamen cauſa ad Eccleſi-
am principaliter pertinet, illa dicetur principalis perſona:
non autem prælatus, ad quod probandum affert not. con-
tex.in l.ſeruo legato.§.ſi teſtator. ff. de leg. 2. & l. fideicom-
8 miſ.§.interdum.de legatis 3.† & quod ſit verum,inquit ipſe,
ex eo liquet: quia ſi in iſto caſu prælatus repræſentaret per-
ſonam principalem,iuraret de calumnia, quod tamen non
facit,vt in c.penulti.& fin.de iur. calumn.quibus permotus
idem Areti. in eam ſententiam deſcendit, etiam in iſto caſu
admitti prælatum ad teſtificandum.

Verumtamen, quoad iuramentum calumniæ præſtan-
9 dum per Abbatem illud obſerues: † vt imò Abbas in cauſa
monaſterij de iure ciuili iuret de calumnia; vt cum noſtris
loquar, in animam ſuam:iure autem canonico in animam
pleræq; partis conuentus,iuxta ſententiam Bar.in ſuo tract.
differentiarum inter ius canonic. & ciuil.

Tertiò amplia cõcluſionem procedere,etiamſi talis Ab-
10 bas contraxiſſet ſuper eo, de quo agitur † nam etiam tunc
poterit ſuper eo teſtificari,vt idem Nell.in d.verſ.prælatus,
cuius rei teſtem laudat Specu.in tracta.de teſt.§.1.verſic.ſed
nunquid actor.Idem Nell.in eodem tract. §.monachus,vbi
id comprobat auctoritate Archidia. & Ioan.Andr.in c.Ro-
mana,de teſt.in 6.& in c.ſuper prudentia.14.q.2.quo in loco
aſſerit eſſe contextum ſingularem.

Quartò amplia concluſionem non ſolum procedere in
11 Abbate,ſed etiam in Canonico, Archipresbytero † & Re-
ctore:vt dicit Afflict. in deciſi.400. nu.2. fretus auctoritate
Imper.in auth.de Monachis. §.cogitandum.& Iacob. Egid.
vbi ſupra,nu.3.vbi præcipuè quærit,nunquid iſtæ perſonæ,
cùm ſint ſerui Dei, & monaſterij, cùm nihil proprij poſſi-
deant, & renuncient propriæ voluntati.cap.non dicatis.12.
12 quæſt.1.& cum † ſint mortui mundo. l. Deo nobis. C. de e-
piſc.& cler.poſſint compelli ad dicendum teſtimonium, &
pro locis ſuis teſtari,in eam deniq; deuenit ſentẽtiam, ipſos
id efficere poſſe, motus inprimis auctoritate ſummi Ponti-
ficis in c.Monach.& in c.qui verò.15.qu.5.&Imperatoris in
auth.de ſan.Epi.§.ſi quando,collat.9. Ampliat etiam hanc
concluſionem idem Iacob.Egid.vt vera ſit in fratrib.Mino-
ribus,& Prædicatoribus:venia tamen à prȩlato prius impe-
trata.Imò Nel.eodem in loco,num.22.d.§.Monachus.quȩ-
rens,an Monachus,& Canonicus regularis, conuerſus, vel
quilibet alius diuinæ religioni addictus, vel qui aliter ma-
ioribus ſuis parere ſit coactus, poſſit eſſe teſtis, abſque per-
miſſu eius,cui ſubeſt;id neutiquam poſſe confirmet,prȩter-
quam in cauſis ſuarum Eccleſiarum, & monaſteriorum,iu-
ribus per eum allegatis.

Quintò amplia, concluſionem tunc tanto magis habere
13 locum, † cùm veritas aliunde non poſſit elici: vt conſulit
Cephal.in conſil.75.nu.42.volu.1. vbi etiam huius rei affert
exemplum de teſtibus vniuerſitatis, qui licèt regulariter re-
pellantur, ne in cauſa propria deponere videantur: tamen
quando aliter veritas haberi non poteſt,admittuntur,ſecun
dum etiam Grammat.in conſ.22.num.9.& ſeq. in criminal.
Hieron.de monte Magrali in tracta.de fin.regund.c.58.

Sextò amplia concluſionem: vt Abbas non ſolùm poſſit
14 eſſe teſtis † in cauſa ſui monaſterij,ſed etiam iudex,argu.c.ſi
quis erga.2.quæſt.7.quod eſt verum,niſi conuincatur vt ſu-
ſpectus: vt patet ex congeſtis per Felin. in c. cum veniſſent.
col.penul.de iudi. per Dec.in c.poſtremò.de appella.& per
* Scot. qui.de * communi ſententia atteſtatur, in conſil.174.
num.6.vol.1.

Primò limita concluſionem non procedere, ſi Abbas ſit
15 ille,qui agit; nam ſimul actor, † & teſtis eſſe non poteſt: vt
Nell.in dicto ver.prælatus,vnde neceſſe eſt,vt ipſe vnà cum
conuentu conſtituat procuratorem:vt ſup. dixi in 1.amplia-
tione.& idem tradidit Aufrer. in d.verſicul. ſi autem præla-
tus,& Felin.in dicto c.inſuper. de teſt.nam hoc caſu conſti-
tuendo procuratorem ſimul cum capitulo,non facit hoc vt
Abbas,ſed tanquam pars capituli,& ſic teſtificando,teſtifi-
catur vt alius,ſcilicet tanquam perſona priuata: vt ſupra al-
legati Doctores tradunt: fieri namq; poteſt, vt quis ſentiat
16 aliquid tanquam ex collegio,vt illud vt priuatus † atq; vnus
& idem poſſit alium referre, duorumq; perſonam ſuſtine-
re, cuius rei plura exempla per Abb. congeſta reperies in c.
ex litteris. de proba. nu. 10. vſq; ad 13. & notatur per Dom.
poſt Rot.in c.à collatione.de appell. lib.6. & adeas Rom.in
conſ.4.2.col.& Aufrer.vbi ſupra nu.2.

Secundò limita concluſionem nõ procedere, ſi cauſa ſit
ex bonis menſæ ipſius Abbatis: cum enim iſto in caſu cauſa
17 ſit eius propria, non poterit teſtificari,nec iudex eſſe † cum
agatur de eius commodo, vt concludit Abb.in dicto c.cum
veniſſent.columna pen.poſt But.& ſenſit Domi.in ca.1. co-
lumna fin.de pœn.in 6.Calde. in conſil.6.ſub titulo de iudi.
Bald.in c.litteras.col.1.de præſump.Ioann.Andre.Domi. &
Abb.in d.c.inſuper.de teſt. cum alijs adductis per Aufrer.in
* d. tracta.de teſt.in prin.nu.1.vbi atteſtatur hanc eſſe * com-
munem opinionem, & idem dicitur de canonico: vt non
poſſit teſtimonium perhibere in cauſa ſuæ præbendæ. &
generalis eſt cõcluſio in quolibet prælato,vt nequeat ſuum
dicere teſtimonium in cauſa ſuæ Eccleſiæ,quando vergeret
quæſtio principaliter de bonis menſȩ eius prȩlati:vt de prȩ-
* dictis concluſio eſt * communis teſte Viu. in ſuis commun.
opi.in ver.teſtes de collegio 2.& ad hoc faciunt notata infra
in concluſione,canonicus teſtis,cum alijs notatis per Imol.
in cap. præſentium. de teſtib.in 6. & ibi Domin. in princ. in
4.colum.& latè per Felin.in d.c.inſuper.numer.9.de teſtib.
Idem Aufrer.in additione ad Capell. Toloſ. quæſt.204.his,
vbi ſecus eſſe dicit,ſi cauſa ſit ex bonis communibus eccle-
ſiæ; quia tunc Abbas poterit eſſe teſtis, & ita diſtinguendo
conciliari opinionem Innoc. & Hoſtienſ. quam diſtinctio-
nem tanquam æquam ſequitur Dominic.de S. Geminia. in
dicto c.præſentium, & opinio Doctoris diſtinguen.ſemper
cæteris eſt prȩferenda:vt conſulendo ſæpius ex Aret.& alijs
ſcriptum reliquit Cephal.conſ.195.& conſ.283. nume.21. &
conſ.208.nu.2.& conſi.240.nu.21.

Tertiò limita concluſionem non procedere in prælato
18 non habente collegium † ſed ſolùm adminiſtrationem ec-
cleſiæ, cùm iſtiuſmodi teſtis eſſe nequeat in cauſa ipſius Ec-
cleſiȩ,vt voluit Ioan.Andr.in addi.ad Spec.de teſte.§.1. verſ.
ſed porrò,per c.veniens.il 2.de teſtibus,Feli.in d.c.inſuper.
numero 8.Socin.reg.175.fallen.4.Campeg.in tract. de teſti-
bus. regul. 90. in fin.& Aufrer. ad Capell. Toloſan. dicta
quæſt.204.

Sublimita,niſi eccleſia haberet Oeconomum generalem
conſtitutum auctoritate Epiſcopi,vel ageret ipſe Epiſcopus
tanquam generalis adminiſtrator,iuxta ca.fin. de ſucceſſ.ab
inteſt. nam tunc ceſſat ratio affectionis, quam habet ipſe
conti-

conſtitutus procurator, quod ob hoc videatur declaraſſe ſenſum animi ſui, iuxta l. prætor. ff.de iuriſd.omn.iud.& ſic poterit prælatus teſtificari, vt cenſet in dict. c.inſuper. Abb. numer.5.quem ſequitur Felin. ibidem numer. 8. & Aufrer. vbi ſupra.

19 Quartò limita concluſionem non procedere † in Abbate remoto, vel depoſito, qui non poteſt admitti ad dicẽdum teſtimonium ſuper contractibus præcedentibus, prout notatur in c.ex parte.in nouella de verb. ſignificat. & per Bald. in dicto c.ſi vero.qui feud.dar.poſſunt.& Calcan. conſi. 125. nu. 20. ratio enimuero patet ad ſenſus naturalis dictamen, quandoquidem ex ipſis contractibus tractari poteſt de eo exonerando, & de eius laude, vel vituperio, ita quòd diceretur contra ius deponere quaſi in propria cauſa. l. nullus. ff.de teſtib.& de * cõmuni magiſtraliter Suarez in ſuis communib.opinion.in verb.teſtes idonei.

Communia Abbreuiaturæ.

De abbreuiatura verba facturus, maiorum veſtigijs (vt noſtri moris eſt) inſiſtens, quidnam ea ſit, prius inueſtigabimus. Abbreuiatura igitur nihil aliud eſt quàm (ne à cõi vſu loquendi recedam) baſtardellum, ſeu nota quædam cõpendioſa rubricalis ad inſtar indicis, in quo notarij rogati recipiunt inſtrumentũ, qui ſtylus notarijs totius ferè Italiç communis eſt. Et de iſta abbreuiatura in cõcluſione, quæ ſequitur, nos loquemur. Ex eadẽ deinde abbreuiatura ijdem notarij ſumunt illud inſtrumentum, quod extenſum protocollum appellant, & illud exſcribunt in alio libro, & de hoc infra in concluſione, protocollum, agemus. Ex eodẽ poſtea protocollo ſumitur inſtrumentum authenticum, quod partibus traditur, de quo infra concluſione, inſtrumentum, latè pertractabimus. Hæc traduntur à Bald.in l.noſtram.num. 3.C.de teſtam.per Boër.in quæſt.252.num. 8. per Socyn. Senior. in conſilio 277. viſis publico inſtrumento. columna tertia, & columna quinta, lib.ſecundo, per Ioan.de Amic.in conſilio tertio, columna penult.per Alexand.in apoſtilla ad Bartol.in l.Sempronius.ff.de legat.2. per Pariſ.in conſil. 28. numer. 22. lib. 2. & in conſilio 61. numero 3. lib. tertio, per Curt.Sen.in conſilio 56. ſup. proceſſ. columna penultima, per Neuizan.in conſilio 24.numer.8.per Auguſtin.Bero.in conſilio primo, numer. 5. cum ſeq.lib.ſecundo, per Grammat.in conſ.127.nu.6.in ciuil.per Cephal.in conſi.113. num. 6.volum.1.& per Socyn.Iun.in conſi.124.numer.14.volum. 2.& nouiſſimè de huiuſmodi materia tradit Didac. Couarr. pract.quæſtion.cap.19.

CONCLVSIO IIII.

ARGVMENTVM.

Abbreuiatura inſtrumenti an plenè ſoleat probare.

SVMMARIVM.

1 *Abbreuiatura inſtrumenti ſolet plenè probare, contra numer. 2.& num.7.*

2 *Abbreuiatura eſt ſcriptura adhuc imperfecta, quæ non probat.*

3 *Scientia, quæ nondum abſoluta, licèt ſcripta, nihil probat. Inſtrumentum tam ad ſubſtantiam obligationis quàm probationis, debet omninò in ſcriptis eſſe completum.nu.3.*

4 *Abbreuiatura, quando apparet ex ea notarium noluiſſe plus ſcribere, non probat.*

Notarium noluiſſe plus ſcribere ex imperfectione clauſulæ apparet.

5 *Doctor intelligitur ſecundum legem, quam allegat.*

6 *Notarium habuiſſe protocollum pro perfecto, quando neceſſaria ad ſubſtantiam poſuit.*

7 *Notarius per dictionem &c. intelligit omnia cõmunia iuxta ſtylum ſuum, ſeu eo deficiente iuxta communem loci aliorum notariorum ſtylum.*

Capitula accidentalia inſtrumenti accipiunt interpretationem iuris, & conſuetudinis.ibid.

8 *Abbreuiatura habens locum, tempus, & teſtes neceſſarios, non dubium, quin ſit manu notarij, licètque non ab eo ſubſcripta probat.*

9 *Notarius non poteſt actum ſcribendi ipſum documentum alteri mandare, etiam ſtante multitudine negotiorum, etiam ſi ſe ſub ſcribat, & quod ſit manu eius partim, & partim alterius.*

Et quod poſſit committere.nu.12.

10 *Inſtrumento fides non adhibetur, niſi appareat ſcriptum manu notarij de eo rogati.*

11 *Inſtrumentum notarij demortui probatur per comparationem ſcripturarum.*

12 *Notarij ſubſcriptio includit effectum præcedentium, & tantum operatur, quantum ipſa ſcriptura.*

13 *Abbreuiaturæ ſtatur, quando repugnantia eſt inter ipſam & inſtrumentum extractum, & per legale, & in nulla ſui parte vitiatum protocollum ſuſtinetur extractum, & quando hoc.*

Contrarium num.14.& 17.

14 *Inſtrumentum quando releuari à protocollo, & in publicum redigi debeat.*

15 *Abbreuiaturæ etiam cancellatæ ſtari, & quando.nu.17.& 27.*

Notarius quando poſſit inſtrumentum teſtamenti demortui extrahere.nu.15.

16 *Notarius corrigere poteſt errorem, & quando citata parte, vel non, procedat, & nu.25.*

17 *Solennitates eædem in abbreuiatura requiruntur, quæ & in inſtrumento, & quomodo, ac in quibus caſibus procedat, vſque ad num.18.*

18 *Notarij mors habet vim ſigni & ſubſcriptionis, & quando procedat.ibid.*

Inſtrumentum licet habeat ſubſcriptionem, & ſignum nõ lectum parti, non probat.num.18.& 26. & an locum loci habere debeat, num.25.

19 *Abbreuiatura notarij carens ſigno non probat, & quando, numero 21.*

Contrarium vide ibidem, num.19.

20 *Conſuetudo, & ſtylus notarij quid operetur in inſtrumentis, & quando valeat, num.24.*

Inſtrumentum confici debet ſecundùm conſuetudinem, num. 20.

21 *Notario non creditur, niſi de eo, de quo eſt rogatus, & quando credatur, numer.22.23.& 25.*

22 *Notarius in dubio rogatus non præſumitur, vbi contrarium.*

Solennitas extrinſeca non præſumitur, & quæ ſit, & quando præſumatur, num.22.

23 *Honeſtas viri facit præſumi pro ſe.*

24 *Abbreuiatura de ſubſtantia requirit locum contractus, annum, & diem, aliàs non probat, & quando, num.25.*

Indictio eſt de ſubſtantialibus, nec ſuppletur per dictionem &c. num.25.

25 *Notarius quando in committendo errat, non poteſt ſe corrigere, & quando poſſit.*

Scriptura priuata valet ſine die, & quid in teſtamento, ibidem.

26 *Abbreuiatura non habens teſtes an probet, & an illi requirantur teſtes in inſtrumento, an rogati requirantur.*

Inſtrumentum quando non habet clauſulam, actum &c. annum, vel locum, non probat, ibid.

27 *Abbreuiatura etiam non cancellata non probat.*

1 Abbreuiaturam inſtrumenti † plenè pbare affirmat Bald. in rubr.C.de fid.inſtr.nu. 21. idem tradit Bar.in l.fideicommiſſa. §. 1. ff.de legatis 3. & expreſsè dixit Lanfrancus de Orian. in ſua prax.cap.9.de inſtrumen.product.numer. 17. cum ſequent.per gloſſ. in l. argentarius. de eden.Specul.de inſtrument. edit. §. videndum. verſicul. & nota quòd tabellio, & doctiſſimus Menoch.in conſi.48.numer.8.Cæpoll.in conſil.ciuili.23.nume.1. Franc.Mar.deciſ.Delphin.518.numer.1. cum ſeq.1.parte, & deciſ.231.ead.parte, & Dec.in conſ.444. num.1.

Contrariam tamen ſequutus eſt ſententiam Nic. de Mata.in dicta rubr.C.de fid.inſtrum. † ea ratione, quia abbre-
2 uiatura ſit ſcriptura imperfecta, & ſic non probet, argum. l.contract.C.eodem titulo, de fid.inſtrum. huic ſimile affert

F exem-

Exemplum de teſtamento,& ſententia,quę nondum cóple-
3 ta,licèt ſcripta ſit † tamen nihil probat,vt de teſtamento eſt
text.in l.ex ea.ff.de teſtament.& de ſententia eſt text.in lege
prima, C. de ſententijs ex breui. recit. & licèt ibi loquatur
de contractu in ſcriptis quoad ſubſtantiam obligationis,ta-
men idem dicendum eſt quoad ſubſtantiam probationis,
propter eandem rationem,vt l.final.C.de conſtitut. pecun.
ſic cenſuit Ioan.Andr.in addit.ad Specul.de inſtrum.edit.§.
videndum reſtat.verſi.& nota, quòd tabellio. & Andr. Bar-
bat.in addit. ad Bald. in dicta rubric. numero 21. verſicul.tu
dic. Hoc pronunciatum ſingulare arbitratus eſt Nicol. de
Mat.&ait ita eſſe decidendum.Hoc idem ſatis venuſtè con-
ſuluit Paul.Caſtrenſ.in conſil.307.incipien.ad primum.vo-
lumine 1.per totum,& in conſilio 111.incipien. viſis ponde-
ratiſque,numero 5.libr.1.Barto.ſibi contrarius in l. Lucius.
ff.de milit. teſtam. Huic opinioni ſubſcripſit etiam Cyn.in
d.l.contractus.C.de fide inſtrumen.Signor.in conſil.224.in
quæſtione præſuppoſita.num.1.Angel.in conſi.275.colum.
2.Grammat.in conſi.127.num. 6. in ciuil. & Cephal.in con-
ſilio 113.numer.6.volumine 1.& in conſil.13.numer. 6.volu-
mine 2.

Verum tamen,vt hæ opiniones inter ſe cóciliari poſſint,
à Bart. ſententia non eſſe recedendum arbitror in l. ſi is qui
cum teſtamentum,numer.3.ff.de teſtament.quo in loco ita
4 diſtinguit † aut ex ipſa abbreuiatura conſtat, notarium no-
luiſſe amplius ſcribere, quod cognoſci poterit ab imperfe-
cta clauſula, vt, exempli gratia,ita ſcriptum eſt, Titius ven-
didit fundum Sempronianum Seio centum aureis nummis,
his conditionibus appoſitis, videlicet, nec aliud præterea
ſcriptum inuenitur,tunc certè non probaret, quia ipſe no-
tarius iſtiuſmodi inſtrumentum imperfectum cenſeret,&
ita intelligendam eſſe ait dictam l. contractus. vnà cum Ni-
col.de Mata.& ſectatoribus eius,cùm ipſe in dicta l.contra-
ctus,ſe tueatur,eamque pro opinionis, & rationis ſuæ fun-
5 damento adducat, † dictum enim Doctoris debet intelligi
ſecundùm leges per eũ allegatas,ſecundùm Bar.in l.non ſo-
lùm. §. ſi liberationis verba.ff.de liberatio.legat. numero 2.
Quòd ſi liqueat,notarium illud protocollum perfeciſſe, &
abſoluiſſe, nec in eo amplius erat ſcripturus, quod cogno-
6 ſcitur, quando omnia neceſſaria † quæ ad ſubſtãtiam rei ex-
plicandam pertinent, narrat,& tantummodo quędam nul-
lius ferè ponderis prętermittit capita cum hac dictione&c.
ſub qua intelligebat omnia communia aliorum contractu-
7 um † hoc quippe in caſu probaret, vt ibidem Bartol. Bald.
voluere in dicta rubrica,C.de fide inſtrumẽt.numer.21. v-
bi ait, huiuſmodi accidentialia recipere interpretationem
iuris,& conſuetudinis,vt ex iuribus per eum ibi allegatis,&
hanc diſtinctionem ſequitur Anton.de Butr.in conſilio vn-
decimo incipiente,Ieſu Chriſti nomine. & Ioann. de Imol.
in conſilio 91.de teſtament. & ſacroſanctis eccleſi. in nomi.
dom.circa ſecundum dub. Idem probat Paulus de Caſtro,
in conſilio 191.viſis & ponderatis,quæ &c.numero 1. libr. 1.
Iaſon in conſilio 196.in prænotato.colum.2. lib.2. Panor.in
cap.cum P. Tabellio.column. 3. de fid. inſtrumento. Alber.
Brun.in tract.de forma, fol.82. column.2.& Roland.à Vall.
in conſilio 32.numer.33.volum.2.& hanc dictionem poteſt,
& debet notarius extendere iuxta ſtylum, & cóſuetudinem
* ſuam,concluſio * eſt communi Doctorum calculo recepta,
teſte Pariſ.in conſilio 48.numer.27. libro 1.& ante illum de
* * communi opinione atteſtatur Alexan.conſil.163.column.
final.lib. 7.

Quod quidem Bar. pronunciatum intellige procedere,
8 † ſi adiecti ſint teſtes neceſſarij,& locus,& tempus,licèt nul-
la eſſet ſubſcriptio notarij,dummodo ne quæſtio ſit, an ipſa
abbreuiatura ſit manu notarij cóſcripta,vt in ſimili reſpon-
dit Crauet.in conſil.88.numer.4. latè Anton.de Butr.in di-
cto conſil. 11.Caſtrenſ.in dicto conſil.191. numer.2.& Grat.
in conſil.76.numer.12.& in conſil.117. numer. 21. & in con-
9 ſilio 140. numer. 34. volum. 1. † Notarius enim non poteſt
actum ſcribendi ipſum documentum alteri demandare, vt
eſt textus. in §. nos autem. & ibi gloſſ. authentic. de tabel-
lio.& nota.Bald.in rubr.C.de fid.inſtrumento. & Grammat.
in conſi.127.numero 5.in ciuil. Nec inſtrumento debet ha-
10 beri fides, niſi conſtet ſcriptum fuiſſe † manu notarij de eo
rogati, iuxta ſententiam Alexand. in conſilio 198. columna
prima verſicul.5.volumine 7. qui inquit, quòd cum notari-
us, qui dicitur recepiſſe inſtrumentum, non ſupereſt, ſed è
vita migrauit, debere fieri probationem per comparatio-
nem ſcripturarum: ideſt illam ſcripturam, ex qua erat ſum-
11 ptum illud inſtrumentum, † fuiſſe conſcriptam manu No-
tarij,qui ipſum inſtrumentum receperat,argumen. l.ſi quis
decurio.C.de falſ.& gloſ.in auth.& ſi contract.C.de fide in-
ſtrumentorum.

Quod verò fuit à nobis ſuperius traditum actum ſcriben
di ipſum documentum non poſſe per notarium alteri de-
mandari, intellige locum ſibi vendicare etiam vrgente ne-
12 ceſſitate,vel negotiorum multitudine.† etiamſi notarius ſe
ſubſcribat, prout dicit Caſtrenſ. in conſilio 209. volumine
primo, ſecundùm nouiſſimam impreſſionem, vbi tradidit,
notarium poſſe omnia alij committere præter tria, audien-
tiam ſcilicet, protocollum, & ſubſcriptionem. Et licèt An-
charan.in conſilio 242.columna 1.velit, notarium poſſe per
alium conficere notam originalem, modò ſe ſubſcribat,
quia ſubſcriptio videtur in ſe omnia præcedentia contine-
re,ad quæ refertur. Natta tamen in conſilio 224.numero 5.
volumine 1.dicit,hanc opinionem eſſe periculoſam,& con-
tra multas deciſiones ab eo ibidem congeſtas, illud præter-
ea ſubiungens, ſupradictam concluſionem etiam procede-
re, ſi ſcriptura ſit facta partim manu notarij, partim alteri-
us; quia dicetur ſuſpecta: vt placuit Bald. in dicta lege con-
tractus.

Amplia primò procedere concluſionem, etiamſi eſſet
diſcrimen inter inſtrumentum extractum, & abbreuiatu-
13 ram: quia ſtatur abbreuiaturæ † & ei creditur, dummodo ſit
cæterata, quod affirmat Bald.in conſilio 409.lib.3. Quidam
nomine Cicolus,& plerique ferè ſcribentes id tradidere,in
primis Bartol. in l. Sempronius Proculo. de leg. ſecund. &
in l.ſi quis prætor,& ibi Alexand.ff.de eod. Bald. in l.publi-
cati. quæſtione 9. & ibi Angel. C. de teſtament.gloſſ.in au-
thentic.de tabel.§.penult. Lanfranc. de Orian. in ſua praxi,
capitul.9. de inſtrument. numer.18. Alber. in l.contractus.
C.de fide inſtrumento.latè Alexand.in conſilio 105.libro 2.
& in conſilio 175.lib. 7. & in conſilio 79. column.2.numer.
3.volumine.5.Bald.in conſilio 11.libro 2.conſilio 409.libro
tertio,Paul.de Caſt.in conſilio 371.in fin. columna penulti-
ma,lib.1.& in conſil.420.lib.2.Iaſ.in conſilio 62. columna 1.
libro primo, Roman.in conſilio 177. Bertran. in conſil.tri-
geſimo nono, data varietate, & in conſilio 321.ſi inter pro-
tocollon. libro tertio, Corn. in conſilio 28.column.1.libro
ſecundo,Boër.in deciſio.252.numer. 7. & 8. Socin.conſilio
277. viſo puncto inſtrument. verſicul. 4. neceſſariò, in fine
ibi. ex quibus.cum ſequentib.libro 2.qui atteſtatur hanc eſ-
* ſe * communem opinionem,à qua in iudicando non eſſet
recedendum, & iſtud ampliat etiam quod abbreuiatura eſ-
ſet cancellata. Menoch. cui multum propter eruditionem
tribuo, in tractat. de arbitr. iudic. libro ſecundo, centur.2.
caſu 187. numer. 21. latè Neuizan. conſilio 26. numero 45.
Alban.in conſil.10. numero primo, Felin. in capitu.quoni-
am contra. in 5. columna, de probatio. & in dicto capitulo
cum P.de fide inſtrument.Iaſo.in rubric.de actionibus. nu-
mero 16.Bolognet.in conſi.30.nume.10.Socin.Iun.in con-
ſilio 150.numer.5.volumin.4.vbi aſſerit inſtrumento exten-
ſo diſſidenti ab originali non eſſe ſtandum, ſed originali,&
in conſilio 23.numero vndecimo, & in conſilio 98.numero
45.volumine ſecundo, Cepha.qui multas auctoritates con-
gerit in conſilio 88.numer. 44. volumine 1.Ioan.de Graſ.in
tractat. de ſubſtantial. procurator. in verſic.die 21.Nouem.
numero 11. vbi vult, per protocollum bonum poſſe ſuſtine-
ri extractum, etſi vitioſum ſit, quod quidem memoria, &
notatu dignum exiſtimatur, quia extractum debet potius
carere vitio, quàm protocollum: vt in d.l. contractus.C.de
fide inſtrumento.

Limita

Limita hoc non procedere, quando illud protocollum, ſiue abbreuiatura caret ſigno, vel ſubſcriptione notarij: vt per Menoch. vbi ſupra, numer. 22. & notat etiam Roland. à Valle in conſilio 32. numero 35. volum. 2. vbi dicit, notarium, cui à iudice concreditur, vt in publicam formam redigat notas notarij iam defuncti, non poſſe authenticare (ſic aiunt noſtri) inſtrumentum, & illud exemplare, ſi non ſit in eo ſignum, & ſubſcriptio notarij, huius rei teſtem adducendo Corn. in conſilio 21. columna ſecunda. & in conſilio 118.
* columna 3. volumine quarto, quia ſecundùm magis * communem, de qua per Boër. in deciſio. 37. num. 8. iſta ſubſtantiam, & naturam reſpiciunt inſtrumenti, prout etiam infra dicetur.

14 Secundò limita non habere locum † quando inſtrumentum illud in protocollo deſcriptum aliqua falſi ſuſpicione laborat, nam tunc releuari & in formam authenticam redigi non debet, ſic reſpondit Rube. in conſilio 215. numer. 16. & 17. lib. 1. & latè per Menoch. vbi ſupra caſu 187. numer. 30. cum ſequent. ſentit Ruin. in conſil. 51. numer. 12. lib. 5. Quas ſuſpiciones falſi recenſet Mantica in conſil. 84. numer. 3. & in conſ. 175. nu. 8. vol. 1. & Caſſan. in conſi. 63. nu. 31. Idem eſt, quando inſtrumentum continet à veritate aliena, vt cauit Ruin. d. conſi. 51. nu. 12.

Ratio ſupradictæ ampliationis eſt, ſi credimus Grammat. in conſil. 66. numer. 58. in ciuil. quoniam cum abbreuiatura, ſiue protocollum ſit originalis ſcriptura, potius ei ſtari debet, quod dicit procedere, vbi repugnantia reperitur eſſe inter protocollum, & exemplum inſtrumenti traditum à notario, ſed vbi diſcrimen reperitur inter duo exempla tradita ab eodem notario, non eſt confugiendum ad protocollum; quoniam cum illa exempla, vel (vt vocant) copiæ præſumantur falſæ, neutra fidem facit.

Contrarium ſenſit Abb. in c. cum P. Tabellio. 2. col. verſi. vlterius quæritur, de fide inſtrument. Contrariam etiam ſententiam videtur ſequutus Natt. in conſil. 46. num. 4. vol. 1. vbi dicit, inſtrumentum publicum leuari poſſe à notula reperta inter rogationes notarij defuncti, etiamſi careat eius ſigno, & nomine, modo conſtet de rogitu, iuribus per eum allatis.

Secundò amplia cõcluſionem habere locum etiamſi ab-
15 breuiatura reperiatur cancellata: quia, & eo in caſu probatur debitum præceſſiſſe, & illi fuiſſe ſatisfactum: vt per Bal. in rub. C. de fid. inſtr. col. 8. verſi. iuxta hoc quæro. Neuizan. in conſ. 24. nu. 5. circa medium, per Alex. in conſ. 14. n. 14. viſis, & conſideratis. lib. 6. & ſentiunt Ang. & Imol. in l. acta. ff. de re iudicata, quod intelligitur procedere, ſi de conſenſu omnium, quorum intereſt, fuerit cancellata: vt voluere Angel. & Imol. vbi ſupra.

In materia verò non cancellationis, ſed erroris commiſſi per notarium in imbreuiatura, eſt aduertendum, notarium abbreuiaturam, ſiue inſtrumentum, in quo apparet ipſum erraſſe, non poſſe corrigere, niſi præceptum intercedat iudicis, parte vocata, & cauſa cognita, vbi error eſt in ſpectan-
16 tibus ad partem, & mutat ſubſtantiam facti † ſecus vbi eſt erratum in ſpectãtibus ad notarij munus; prout eſt annus Domini, vt conſuluit Grammat. in conſ. 66. nu. 53. in ciuil. tradidit Bal. in l. generaliter. in vltim. not. C. de non nu. pec. Bart. docuit in l. ſi librarius. ff. de regul. iur. in l. errore. C. de teſta. Alex. monuit in l. ſi vnus. eod. tit. Imol. & Canon. in c. ex litteris, de fid. inſtrum. Bart. in conſ. 208. & Ioan. Andr. in data ſexti colu. vlt. vbi ſubdit, cauere debere notarium ab huiuſmodi correctione erroris, cum ſemel ſit functus officio ſuo: quia in falſitatis crimen poſſet prolabi. Et licèt Bald. in dicta rub. C. de fid. inſtrumen. columm. 10. dicat, quòd ſi nondum mota erat quæſtio erroris inter partes, & exemplum non erat datum parti, notarium poſſe errorem ſuum corrigere: ſed tamen idem Bald. videtur aliter ſentire in l. cum proponeretur. ff. de leg. 2. dum loquitur per verb. forte, & videtur id opinari, ſatis eſſe notariũ abſoluiſſe, & in publicam ſcripturam retuliſſe. Ideo Gramm. ſuperiori loco inter ſe conciliando opiniones, dicit priorem procedere, vbi talis correctio fit ſtatim, poſteriorem procedere ſi ex interuallo, ſecundùm etiã Spec. in §. poſtremò. de inſtr. edit. verſ. ſed nunquid, qui tamen dicit hanc diſtinctionem tantum habere locum ante datam copiam parti: quia poſt non poteſt fieri illa correctio etiam illico, eo minus ex interuallo, prout etiam affirmat Alex. in conſ. 17. vol. 1. & Bar. in dict. conſ. 208. n. 5. Et quod de commiſſione iudicis ſpeciali cautus notarius addat omiſſum, ſeu appoſitum corrigat, admonet Alba conſil. 10. nu. 18. & id fieri debere ante litem ſuperinde motam, idem Alba conſi. 59. col. 1. Et quòd notarius generaliter ex iudicis commiſſione omnia ab ipſius officio depẽdentia, ſi plenam cauſæ cognitionem non requirunt, expedire liberè poſſit,
* * communis eſt opinio, teſte Bart. Ioan. de Plat. & Rebuff. poſt Lucam de Penna, in l. 2. C. de iur. fiſci, lib. 10.

Tertiò amplia concluſionem habere etiam locum in abbreuiatura notarij defuncti etiam non extenſa, nec in publicam formam redacta ab alio notario viuo, dummodo nõ careat ſuis ſolennibus requiſitis, ſecundùm Abb. in dicto c. cum P. de fid. inſtrum. & Ioan. Bapt. Ferret. in conſil. 61. nu. 8. volum. 1.

Quartò amplia concluſionem: vt etiam probet contractum eſſe in ſcriptis celebratum; vt per Spec. de inſtr. edit. §. videndum. verſiculo & nota quòd tabellio.

Primò limita concluſionem non procedere, quando abbreuiatura non eſt publica, & perfecta quoad ſolennitates,
17 & caret illis neceſſarijs requiſitis, quæ requiruntur in inſtrumento † nã illamet & in abbreuiatura requiruntur ad hoc, vt probet; vt multi reſpondere, præſertim Dec. in dict. conſ. 447. nu. 7. Pariſ. in conſ. 27. nu. 1. vol. 2. & Fran. Marc. in deciſ. Delph. qu. 518. in prin. & quæſt. 231. nu. 2. quia ſi non ſit iſtiuſmodi, nequaquam probabit, vt per Bald. in rubric. C. de fid. inſtrum. colum. 6. in fin. quæſt. 3. & in l. contractus. eod. titu. colum. 2. verſic. ſed quæro hic. Abba. in dicto c. cum P. Tabellio. col. 3. dicto verſic. vlterius quæro, vbi relatis opinionibus ad id deſcendit, notam, ſiue abbreuiaturam pro nihilo haberi, & non probare, ſi in ſe non contineat requiſita neceſſaria publici inſtrumenti, cui opinioni etiam adhæret Imol. ibi col. 2. verſic. item non obſtat, & Felin. ibidem col. 1. Idem Bald. in l. fideicommiſſa. §. quoties, in ver. item facit iſta gloſ. de leg. 3. Alber. in dicta l. contractus. C. de fid. inſtr. Lanfranc. de Oria. in c. quoniam contra. ver. inſtrumentum. verſic. quæro nunquid protocollum, de proba. Et latè per Ioan. Andr. in additio. ad Specul. de inſtrumento. editio. §. videndum. verb. & not. quòd tabellio. vbi Inno. ait, non probare, quæ non ſunt extenſa, cui conuenit Corn. in conſ. 226. licèt in hac. volu. 3. & in conſ. 94. vberrimè proſequutus eſt, col. 1. in conſ. 70. duo veniunt. col. 1. & 2. vol. 4. Alex. in conſ. 14. viſis, & conſideratis. col. 2. verſi. & licèt aliquando. vol. 6. Cephal. in conſ. 238. num. 14. vol. 2. latè Crauet. in conſ. 216. nu. 5. Guid. Pap. in quæſt. 19. Rol. à Valle in conſ. 32. n. 27. vol. 2. & Capta in conſ. 57. nu. 5.

Intellige iſtud non procedere in antiquis: quia pro requiſitis abbreuiaturæ in antiquis præſumitur, licèt de eis non liqueat. Vnde fidem facit, vt reſpondit Alex. Rub. in conſil. 10. num. 8. colum. fin. teſtem laudat Roman. in conſil. 303. ex ſcriptura, ſed de hoc nullum verbum, vt etiam notat Crauet. in ſuo tract. de antiq. temp. part. 3. ſect. vidimus in genere. num. 39. vbi ipſe quoq; iſtud confirmat, & ſequitur Menoch. in tract. de arbit. iud. lib. 2. centur. 2. caſu 187. num. 18. quo in loco arbitratur hoc eſſe verum, quando conſtat abbreuiaturam ſiue protocollum huiuſmodi eſſe illius notarij manuſcriptum, & Ceph. in conſ. 170. num. 22. vol. 2. vbi poſt multas authoritates aſſerit id adeo eſſe verum, vt etiam procedat, ſi de magno præiudicio agatur.

Contrarium tamen videtur probare idem Ceph. in conſ. 238. numer. 7. vbi dicit non releuare ſcripturam ſatis videri antiquam. nam præſumptio, quæ ex temporis antiquitate ſolet oriri, ceſſat, quando ex inſpectione ſcripturæ conſtat ſolennitates abfuiſſe: vt dicit concludere Caſtr. in conſi. 50. in antiquis, quem ſequitur Iaſ. in l. 1. 5. limita. C. qui admitt. & Socin. Sen. in conſil. 46. num. 41. in colum. pen. volum. 4.

vbi inquit præſumptionem hanc ex temporis antiquitate
deuenientem eſſe iuris tantùm, non autem iuris, & de iure.
Ideo contrarium probari poſſe per inſtrumentorum inſpe-
ctionem, cum multis alijs adductisper Cephal.vbi ſupra.

Hinc infertur, vt ſi abbreuiatura careat ſubſcriptione il-
lius,qui eam ſcripſit,tunc dicatur imperfecta,& per hoc nõ
probet,iuxta Bal.ſententiam in d.l.contractus.colu.2.verſi.
ſed quæro,& in conſ.158.ſi intereſt.lib. 2. & in conſilio 589.
duo inſtrumenta.in fin. Alexand. in conſilio 154. columnn.3.
volum. 2. & in conſil.48.colum.1.lib.7. Paul. de Caſtr. Iaſo.
in vlt.not.in l.cum antiquitas.C.de teſta. Ang.in conſil.120.
ad hoc vt ſcripturæ,verſi.concludendo dico. Corn. in conſ.
118.placet mihi Petro Philippo.col.2.lib.4. & latè per Pariſ.
in conſil.27.numer.5.volum.2.Rub.qui atteſtatur hanc eſſe
* magis * receptam opinionem,in conſil.144.nu.2.& in conſ.
159.num.3.lib.4.& in conſi. 211. num. 13.lib.2.& in conſil.11.
numer. 23. lib. 4. Roland. à Valle in conſil. 44. num.4.lib.1.
Didac.lib.practicarum quæſ.c.20.nu.4.verſi.7.ad valorem,
& Ruin.in conſi.51.numer.12.volum.5.cuius ſubſcriptionis
formam ponit Natta in conſil.15.num.3.vol.1.ſubſcriptio e-
nim tantum efficit, quantum propria ſcriptura: vt tradidit
Roman.in l.admonendi.col.19.ff.de iureiuran.per text.in l.
cum antiquitas. §. fin. C.de teſtamen.& ibi hoc notat Bald.
& expreſſius Caſtr.Bart.in l.emptor §.Lucius.ff.de pact.vbi
dicit,ſcripturam per alium conſcriptam,& ſubſcriptam per
Titium haberi, ac ſi tota fuiſſet ſcripta per Titium, & Caſ-
ſan.in conſ.31.num.12.

Contrarium voluerunt Dec.in conſi. 447. num.7.Curt.
Iun.in conſi.172.Crauet.in conſil. 118. num.7.Bald.in d.l.fi-
deicommiſſum.§.1.de leg.3.Cyn.in l.contractus.in fin.C.de
fid. inſtrum. & ibi Salycet.in 6.q.& tradit Alex. in conſil.14.
Quorum opinio ſi eſt vera,intellige procedere in abbreuia
18 tura notarij mortui † cum eius mors vim habeat ſigni, &
ſubſcriptionis,vt dicit Crauet.in d.conſ.158.nu.7.& elegan-
ter tradit Alex.in d.conſ.14.ſecus in notario viuo.

Limita tamen prædictam illationem non procedere in
inſtrumento partibus non lecto per notarium: quia licet ha
beret ſubſcriptionem,& ſignum,non probaret, nec præiu-
dicaret,argu.l.fi.vbi Bal. C. plus val. quod agit. & notat Ca-
ſtrenſ.in l.ne in arbitris,cum alijs adductis per Gramm.in d.
conſ.66.nu.71. & infrà etiam dicetur.

Secundò infertur,abbreuiaturam cum caret ſigno nota-
19 rij ſubſcribentis non probare † tanquam imperfectam, &
mancam,vt aſſeuerat Bald.in d.l.contractus.colu.2.& Paul.
Caſtr.ibidem colum.2.verſic.breuiter diſtinguendum. Bal.
in l.Lucius.in fi.ff. de teſtam.milit.Dec.in conſil. 97. dub.2.
Anchar.in conſ.431. præmiſſa ſine allegationibus. Feli. in d.
c.cum P.tabellio.colum.2.num.6.vbi arg.pro & contra, ta-
* men in c.1.eo.titu.de fid.inſtr.num.19.aſſerit * communem
opinionem eſſe,in protocollo requiri ſignum,& neceſſari-
am eſſe ipſius appoſitionem,vt plenè per Alex.in conſi.154.
colu.3.volu.2.vnde 1.conſiderat. verſic.confirmatur præfat.
Corn.in conſi.226.in litera B. C. volum.3. & in conſil.49.in
princ.& in litera C.Boër.in conſi.48.num.8.vbi innumeras
auctoritates congerit, & Bellamer. in conſi.1.verſicul.circa
quartum.

Contrarium ſequuti ſunt Car.in d. c. cum P. Tabellio,vt
refert Fel.verſ.quintò quęritur.Paul.Caſtr.in conſ.292.quia
in puncto,dub.2.lib.1.Idem.Car.in conſ.133.ad ſingula prę-
miſſa. colu. pen. & non requiri ſignum conſultus reſpondit
Franc.Albergot.inter conſ. Bal. nu. 62.punctus talis eſt.lib.
5.& ibi Bald. ſequitur in conſil.59.& in conſ. 128.quæritur.
lib.2.& in conſ.32.lib.1.

Priori igitur opinioni adhęrendo dic maximè habere lo-
cum,quando abbreuiatura reperiatur penes tertium, quia
tunc ſine ſigno non probat.Ita Ruin.in conſi.11.col.pen.lib.
3.& Ant.Butr.in conſi.11.

Sublimita priorem opinionem non procedere,cum no-
tarius ille exſcribere ſoleret ſine ſigno, & ſubſcriptione,&
20 ab omnibus id vbiq; locorum obſeruatur † vt fides adhibea
tur abbreuiaturę,& protocollo ſine ſubſcriptione,& ſigno,
ſi credimus Bal.in auth.ſi quis in aliquo.col.pen. verſ. dicm
eſt videre.C.de eden.&Rui.in d.conſ.11.nu.24.lib.3.& Alex.
in d.conſ.14.col.7.verſic.poſtremò. Huc ſpectat, quod ſcri-
bit Dec.in l.vt liberis.not.8.C.de collat.& idem Dec. in c. ſi
ſcripturam.num.37. de fid.inſtr.& Bartol.in l.ſi certis annis.
colum.3.verſic.Ego autem dico.C.de pactis.Neuiza.conſil.
* 24.num. 5. qui dicit, hanc eſſe magis * communem opinio-
* nem.Ioan.Andr. & poſteriores * communiter in c.1.de fid.
inſtrum. vbi in hoc ſtandum eſſe arbitrantur conſuetudini,
* & hanc opinionem eſſe obſeruandam * in praxi dicit Barb.
in dicta rub. de fid. inſtrum.colu.40.& quòd probet inſtru-
mẽtum extractum de protocollo carente ſigno notarij, niſi
conſuetudo aliter ſe habeat,conſuluit Card.in conſi.133.in-
ſtrumenta enim confici debent ſecundùm conſuetudinem
loci,argum.l.ſi prius.§. rectè placuit.ff. de aq.pluu. arcen.in
quo ſi diſſimiliter ſoleant cõfici inſtrumenta, tunc propter
iſtiuſmodi repugnantias ad ius commune confugiendum
erit,argumen.l.nemo.§.temporales.ff.de reg.iuris,& obſer
uat Alex.in conſi.5.colum.2.vol.5.Dec.in conſil.8.colu.3.&
Roland.à Valle in conſi.87.num.54.volum.2.& Lanfran.de
Orian.in ſua praxi,c.9.num.9.vbi tamen intelligit id proce-
dere, quando ille notarius, qui confecit abbreuiaturas, ſit
rogatus de inſtrumento conficiendo, ſed vbi committeret
alteri notario extractionem inſtrumenti de abbreuiatura
ſua,non haberet locum,per ea, quæ ibi adducit. Et ita etiam
intellexit Rui.in d.conſi.11.

Tertiò infertur, vt cum in dicta abbreuiatura nõ dicitur,
ſcribentem notarium fuiſſe rogatum, tunc non probet im-
breuiatura,vt conſultus reſpondit Cephal.in conſi.294.nu.
37.vol.2. Ang.in conſ.200.per totum, & Dec.in ca.1. nu.24.
extra de fid.inſtru.talis namq; defectus reddit vitioſam ſcri-
pturam,adeo vt ei nulla fides habeatur, nec releuari poſſit,
præſertim ſi non reperitur in protocollo, & corpore roga-
tionum,vt per Bar.Ang.Bald.& alios in l.ſi quis ex argenta-
rijs.§.ſi initium.ff.de eden.&tradit Innoc.in c.2.de fid.inſtr.
Ruin.in conſil.51.numer.12.lib.5.Cephal.in conſi.238.num.
12.vol.2. Feli.in c.quoniam contra.num.15. extra de probat.
Ita etiam cautum eſt iure municipali ciuitatis Ferrariæ, ſub
rubric. de proto. not. & qualiter debeant Not.cart. 299.&
* hanc * communem eſſe opinionem atteſtatur Pariſ.in con-
ſil.27.num.7.lib.2.teſtem laudando Alexand. in conſil. 154.
col.3.& in conſ.48.in cauſa.volum.5. & Corn. in conſil. 70.
in litera C. volumin. 4. quia requiritur notarium eſſe roga-
21 tum,cum ei non credatur † niſi de quo rogatus ſit.§.nos au-
tem.&gloſ.ibi.in verb.iniungatur,in auth.de tabell.& ibid.
Bar.& Ang.ad idem glo.in Clem.1.in verb.requiſitis,de hæ-
ret.aliàs eſt de iureiur.not.Spec.eod.tit.§.1.qui incipit, bre-
uiter.ver.& no.Bar.in d.auth.ſi quis in aliquo.col.pen.C.de
eden.Mantu.in conſi.72.num.7.& in conſil.136.num.4.vo-
lu.1.Nec in dubio præſumitur rogitus: vt tradidit Abb.poſt
Innoc.in c.ſi ſcripturam, de fid.inſtrum. & ibi Dec.num. 55.
* cum adductis ibi per eum, vbi etiam dicit eſſe * cõmunem:
quia eſt quoddam requiſitum, quod extrinſecus aduenit
22 † quod non præſumitur, niſi probetur.argum.l. quæcunq;.
§.final.ff.de public.cum alijs in medium allatis per Mant. in
conſil.125.numer.7.volum.1.per Roland.à Valle in conſi.32.
numero 28.volumin. 2.per Alexand. in conſil. 48. columna
penult.vol.5.per Afflict.in deciſio.45.numer.9.per Dec.vbi
* teſtatur de * communi, in c.1.de fid.inſtrum.per Butigell.in
l.ſciendum.numer.58. cum ſeq. ff. de verbor.obligat.& per
Grat.in conſi.82.numer.24.& in conſi.142.nu.1.volum.2.&
in conſil.46.numer.5. & in conſilio decimo tertio,numero
decimoſexto, volumine primo. Quæ tamen extrinſeca ſo-
lennitas quando præſumitur ex diuturno tractu temporis
* trigeſimi anni, vt de * communi opinione Bellon. vbi ſu-
pra.

Verumtamen ſi notarius aſſerat ſe rogatum fuiſſe,ei cre-
ditur:vt ex allegatis per eundem Dec.loco modo à nobis al-
lato num.56.per Bar.& alios in l.ſciendum.ff.de verb.oblig.
per Alexand.in conſi.110.volum.2.per Nattam in conſ.146.
nu.7.vol.1.per Roland. à Valle in dicto conſil.32.numer.29.

per

per Innocen.in d.cap.1.de fide inſtrument.vbi dicit vtile eſ-
ſe,vt notarius in inſtrumento atteſtetur ſe fuiſſe rogatum,
alioqui ſi id non agat, & decedat notarius, vel aliter conſta-
re non poſſit de rogitu, inſtrumentum nullius erit ponde-
ris,vireſq; ſuas amittet,& Innoc.ſequitur Alex.in conſi.153.
col.3.volu.2.quod tamen procedit,quando notarius dicit ſe
rogatum,vel publicauit inſtrumentum:vt not.Barto. in d.l.
ſciendum.de verb.oblig.Doct.in l.publicati.C.de teſtam.&
idem Bart.in conſil.163.nu.3.ſecus ſi dixerit ſimpliciter:Ego
notarius ſubſcripſi, quamuis & in hoc multi iuerint in alia
omnia, vt ex adductis per Dec. vbi ſupra, colligitur, & per
Grat.in conſil.28.nu.13.vol.1.

Contrariam etiam videtur ſententiam ſequi Soc. Iun. in
conſil.178.num. 13. vol.2.vbi tradidit,quòd licèt requiratur
rogitus notarij: non tamen eius omiſſio debebit vitiare a-
ctum veluti leuis ſolennitas, iuxta l.1.§.fin.vbi Docto.ff.de
vent.inſpi. & habetur etiam per Doct.in rubric. ff. de oper.
nou. nunciat.

Quod verò de rogitu paulò antè à nobis fuit traditum,
rogitum eius eſſe generis requiſiti, quod extrinſecus adue-
23 niat,& iſtiuſmodi requiſitum non ſolere præſumi.† Aduer-
te, id non procedere concurrente diuturnitate temporis:
quia tunc vtiq; præſumitur,iuxta ea,quæ accumulauit Rim.
Sen.in conſ.292.nu.85.& in conſi.429.nu.25. & ſequen.vol.
3.& Grat.in conſi.117.num.7.& in conſi.91.num. 48. volu.1.
conſueuiſſe præterea præſumi propter eius viri, qui actum
gerit,integritatem vitæ,prout dicit idem Riminal.in conſi.
158.nu.16.vol.1.

Quartò infertur,vbi in abbreuiatura locus, in quo con-
tractus fuit celebratus, nō eſt appoſitus, eam non probare,
24 tanquàm imperfectam † requiritur enim neceſſariò locus
tanquam illius ſubſtantia,& ſolennitas,argum.cap.Abbate
ſanè.§.pen.verſ.& his,de re iudi.lib.6.c.quoniam contra.de
probat.&auth.qui.mod.nat.effic.leg.§.quantum.colla.6.&
animaduertit gloſſ.C.de contrahen.ſtipulati.in l.optimam.
& ibi Cin.Bald.& Ioan.Fab.in titu.de inutil. ſtipulat.§.item
verborum.Ioan.And.in dicto c. abbate,& ſuper data VI.&
Specula.de inſtrumen.edit.§.porrò.aliàs incipit inſtrumen-
tum.verſic.quòd ſi locus,Abb.in c.cum dilectus. col. fin.de
fid.inſtrument.Paul.Caſtren. in conſil.417. viſo,in nouis.&
Corn.in conſ.60.in hac conſultatione. col.2.& in conſ.216.
licet.lib.4.pedibus,ac manibus,vt dicitur,in eandē deſcen-
dere ſententiam DD.Rotæ in deciſ. 739.5. aliàs deci.de fide
inſtrument.in antiquis. & in deciſio.440. aliàs deciſio.6.de
conſuet.vbi ſcribunt, non valere conſuetudinem, ne locus
apponatur.Idem Boich.in præcitato c.Abbat.Idem Capell.
Toloſ.quæſtio.492.Dec.in conſi.447.numer.6.& Natta in
conſi.239.num.1.volum.2.vbi tradit ab hac ſententia nemi-
* nem diſcrepare* quin debeat deſcribi in inſtrumento locus
præcipuus.

Et licet de loco loci multi multa dixerint: vnanimi tamen
conſenſu ad id deuenere,etiam locum loci debere deſcribi;
vt etiam docuit nos Bart. in l. de pupillo.§.qui nunciat.ff.de
oper.nou.nunc.& Alexan.in d.§.qui nunciat. & Canoniſtæ
in c.1.& ca.cum P.tabellio.de fide inſtrumen.Capell.Toloſ.
dicta deciſ.492.vbi Apoſt.latè,& Soci.Iun. in conſi. 127.nu.
2.vol.4.

Illud quidem ſine dubitatione dicendum eſt,tunc locum
loci ſingularis in contractu neceſſariò non requiri, quando
actus poteſt contextè confici in qualibet parte eiuſdem lo-
ci,ſecundùm Bar.in d.§.qui nunciat.&Soc.Iun.vbi ſupr.nu.
26.aliter quoq; diſtinguit Capell. Toloſ. in quæſtio. præci-
tata 492.& Dec.in d.c.ſcripturam.numer. 24.& Bonifac.de
Vital.in proœm. Clem.

Ad illud tamen animum aduertas, vt ſi ante quàm fieret
per notarium abbreuiatura carens loco, & tempore, ante-
ceſſiſſet alia abbreuiatura aliter conglutinata,habens & lo-
cum & tempus,abbreuiaturam carentem loco,& tempore
nihilominus probare: quia virtute quadam in ea locus &
tempus poſitum cenſetur: quoniam cenſetur repetitum, ꝙ
in ſuperiori inſtrumento in eadem fila poſito fuit expreſ-
ſum,argum.eorum, quæ dixit Bart.in d. l. ſi quis ex argenta-
rijs.§.ſi initium.col.8.ff.de eden.& Soc.Iun.in conſ.102.n.2.
volum.4.

Quintò infertur.cum non eſt appoſitum tempus,nullam
25 fidem facere tanquàm imperfectam † nam annus,& dies re
quiritur de ſubſtantia, argum. §. & hoc, authen.quib.mod.
na.effi.ſui.& per gloſ. in auth. vt præ.nom.impe.in verb.au-
cto.que ſic ſolere obſeruari admonuit,&hoc idem animad-
uertit Abb.poſt alios.in ca.1.de fide inſtrum. & Alexand.de
Neuo in conſi.27.num. 7. quod adeo verum eſt: vt ſi poſtea
notarius diem, & menſem prætermiſſum ſe memoria tene-
re aſſeueraret,fruſtra aſſeueraret; nullam etenim fidem ipſi
adhiberi conſuluit idem Alexand.in conſil.42.& Specul.de
inſtru.ed.§.inſtrumentum.verſi.nunquid, quo in loco ſcri-
ptum reliquit permultos peritiſſimos viros, quos conſulu-
it,idem vno ore confirmaſſe, quòd ſi notarius planum face-
re poterit,ſe imprudenter, non conſultò diem,vel menſem
omiſiſſe,apponere ſibi licebit,vt etiam commonuit Bartol.
in l.Imperator.ff.de ſtat.hom.vbi & illud addidit,id quidem
poſſe fieri,ſed permittente iudice. Vnde obiurgat Barto.ibi
notarios, qui in inſtrumento aliquid omittunt, & margini
illud adijciunt, quod ſupra per imprudentiam omiſſum eſt
inſcio iudice,nec cauſa cognita,cui adhæret Bald. & Imola,
in dicta l.cum proponeretur. ff. de leg.2. in fin.vbi tradunt,
non credi notario aſſerenti ſe errore ductum aliqua omiſiſ-
ſe in inſtrumento, niſi probet, qua in re lapſus ſit per teſtes:
ſic itaq; neceſſarium eſt, vt teſtes deponant, quo menſe,&
die fuerit celebratus contractus. Sed quoniam nonnulli iu-
ris interpretes aliter ſentire videntur, ideo diſtinguit Bar.in
dicto conſi.208.nu.3.Aut quandoque conſtat erratum eſſe,
ſed non liquet qua in re: vt ſi omiſſa ſit dies, error quidem
dignoſcitur,ſed non in quo ſit erratū, ideſt de certa die per-
ſpicuum eſt: tunc notario aſſerenti diem menti tenere,de-
bet credi,&hoc:quia eſt erratum in omittendo.ſed quando
eſt erratum in committendo:vt quia appoſuerit vnam diem
in inſtrumento, cum debuerit apponere aliam, tunc certè
non poſſet notarius ſe corrigere, niſi doceret de errore per
teſtes,vel alijs modis,vt l.quidquid aſtringendæ. ff. de verb.
obligat.in 2.reſp. quia functus eſt officio ſuo.l.qualem.ff.de
arbitris. quandoque eſt certum alio modo: vt quia de indi-
ctione recordatur cum annis Domini, & tunc dicit conſu-
luiſſe Dynum, inſtrumentum non vitiari. Sed vt,vnde di-
greſſa eſt,eò ſeſe referat oratio noſtra,dum dicebamus,om-
ninò diem, & menſem de ſubſtantia in inſtrumento requi-
ri,confirmes per gloſ.in l.generali.C.de tabell. lib. 10. in l.1.
§.edit.in verb. die. ff. de eden. & Ioa.Plot.in l.ſi quando.nu.
243.ver.liber rationum.in fin.C.vnde vi.Boer. in dicto con-
ſil.208.num.2.Natta in conſi.47.num. 3. volum.1. Riminal.
Sen.in conſi.384.numer.33.volum.2.& Soc.Iun. in conſil.3.
nume.2.cum ſeq.volum.1. vbi huius rei affert exemplum de
teſtamento, & dicit teſtamentum ratione incerti temporis
vitiari,nec vllam poſſe fidem habere, iuxta cōtextum aper-
tiſſimum in authent.quod ſine,verſic.& tempus, & in cor-
pore vnde ſumitur. C. de teſtam.& ita inquit declarare Do-
ctores, aſſerentes in inſtrumentis omnino debere apponi
annum, menſem, & diem, licèt non horam diei,idq; ratio-
ne confirmant: quia cum teſtamentum ſæpius poſſit confi-
ci,& vltimum valeat.§.poſteriore.Inſt.quib.mod.teſt.infir.
& l.cum hi,in princ.ff.de iniuſt.rupt.neceſſe eſt tempus ap-
poni. Et ita, ſi opus ſit,conſtet,quo tempore fuerit condi-
tum.Quod autem diximus diem apponendam eſſe in inſtru
mento,intelligendū eſt de die, qua conficit inſtrumentum,
iuxta ſententiam Spec.de fid.inſtr.in prin.Bar.in l. ſi quis.§.
ſi initium. in rep. col. 6.ibi, quando dixi quòd debet inſtru-
mentum.ff.de eden. & Caſſa. in conſ. 18.nu.18.& ꝙ indictio
ſit neceſſaria,auctor eſt Dec. in dicto conſ.447.& per Doct.
& Bart.in l.ſi librarius.ff. de reg.iur.& per not. in c. inter di-
lectos.in gl.in ver.indictionis. & in l. 1.§.fi. C.de contrah.et
committen.ſtipulat.& Alex. in conſ. 66. viſo. colum.2.& in
conſ.123.diſcuſſis.col.3.volu.1.Corn. in conſ. 94. quia cauſa.
& in conſil. 118. placet mihi. lib. 4. Socin. Iun.in conſil.127.

num.3.vol.4.Bal.in c.cum in iure.nu.16.de offic. deleg. quo in loco ſcripſit, indictionem, cum ſit ex neceſſarijs requiſitis, non poſſe ſubintelligi vi dictionis&c.poſſet quidem corrigi per Notarium viuentem, veluti ſi notarius appoſuiſſet indictionem decimamtertiam pro decimaquarta; quia talis error partibus nocere non debet, iuribus per Soc. allega. Butr.verò dicere ſolebat in d.ca.cum P. tabell.de fid.inſtru. ſi in abbreuiatura deeſſet indictio, vel alia res neceſſaria, & teſtes naturæ legibus ſatisfeciſſent non poſſe publicari: & quia text.in 1.conſtitu.C.ver.ita tamen,& §.fin.ver.ſed & ſi. C.de iuſt. Co.confir.aliter innuere videtur, vbi dicit, ſi quid deficiat ex ſolennitatibus, non tamen vitiari negotium, argu.l.1.in fi.ff.de ventre inſpi.l.milites.C.de teſtam.milit.& l. diuus. ff.de in integr.reſtit.Hinc.Bar.in conſ.197.in prin.diſtinguit, ſit tale negotium nec ne, quod debeat fieri in ſcriptis omninò. Primo caſu ſi erat iſtiuſmodi, vt omninò ſcripturæ ſolennitatem deſideret, & dies deſit, res erit irrita; vt l.contractus.C.de fid.inſtrum. Quòd ſi ſcripturæ ſolennitas non erat neceſſaria, ſed ad hoc fuit conſcripta ſcriptura, vt id quod factum erat, probabilius probaretur, tunc ſcriptura valet, argu.l.1.& l.pen. ff.de fid. inſt.& l.contrahitur.ff.de pignor.

Intellige ſupradictam illationem procedere tantùm in publica ſcriptura; quia ſcriptura priuata eſt rata etiam ſine die, arg.l.cum taberna.§.1.ff.de pign.& notat.Soci.Iun.in d. conſ.102.nu.19.vol.4.

Sextò infertur etiam cum in inſtrumento, ſiue abbreuia-
26 tura non ſunt appoſiti teſtes, illam non probare † cum ſint neceſſarij, & requirantur, quòd ſi defecerint, erit imperfecta, quemadmodum ſentit gloſ.in d.l.generali. & eſt text. in auth.de Tabellio. in principio, & in authentico, de inſtrument.caut.& fid.§. ſed ſi inſtrumento.in l. in donationibus. C.de dona.& animaduertunt Imo.& Doct. in d.c.quoniam contra.de probat.Pariſienſ.in conſil. 162.in princ.volum.4. Socin.Iun.in conſil.144.numer. 95. volum. 4. Grammat.in conſil.14.num.5.in ciuil.Alex.in conſi.96.& his,col.5. vol.1. & ſatis eſt à Notario inſcribi: vt concludit Abb.in d.c.ſi ſcripturam.de fid.inſtrum.per gloſ.in §.ſed & ſi inſtrumentum. in ver.adijciantur.in auth.de inſtr.caut. & fid. & idem gloſſ. in §. ſi verò abſunt. in verb. quantum. de hæred. & falcid.& placuit Bal.in d.l.1.col.fi.verſic.ſed hic quæro.C.ad velleian. idem Alex. in l. iuriſgentium. §.quòd ferè.ff.de pactis, quos refert, & ſequitur Dec.in d.c.ſi ſcripturam, & in d.conſ.447. Nec requiritur teſtes eſſe rogatos ſecundùm Abb.vbi ſupra, poſt gloſ.in c.teſtes.§.de his.3.quæſt.9. & in auth. rogati. C.de teſtib.not.Bal.in rub.C.eo.col.5.verſi.quæro igitur, quos etiam refert, & ſequitur Dec.vbi ſupra.

Septimò etiam infertur ex illa prima limitatione: nam ſi abbreuiatura non fuit coram partibus, & teſtibus lecta, non probat: vt docuere Bart.& Bal.in l.fideicommiſſa.§.1.de leg. 3.& idem Bald.in dicta auth.quod ſine.C.de teſta.& Ang.in conſ.74.dicta q.in princ.& in conſ.274. ex themate.colum. 2.And.Sic.in conſi.32.colum.5.in lib.2.& omninò videndus erit Dec.in dicto c.ſi ſcripturam.nu. 4. cum ſeq.id etiam vidit Socin.Iun.in dicto conſ.144.num.96.volum.4.vbi dicit, cum inſtrumentum non habet clauſulam, Actum&c.vel lectum &c.non probare, latè Cagno.& alij in l.ſi librarius.de regul.iur.vbi Cagno.in ſpecie num.71.& ſeq. Nec lectum in dubio inſtrumentum præſumitur, niſi notarius hoc teſtetur, vt voluit Bal.in l.fin.in princ.C.de ſent.ex breui.recit.& Socin. vbi ſupra, idem animaduertit Bologn. in conſilio 53. nu.3.qui exemplum affert in teſtamento, nam dicit, vt plurimum contingere ſolere teſtatorem, ne diutius teſtibus moleſtiam afferat, ſolere primò, quod in mente gerit notario exſcribendum tradere, pœnitentia poſtea ductum nolle notarium de illa voluntate eſſe rogatum, tradit Bart. in l. fideicommiſſa.§. quotiens. ff. de leg. 3. vbi eſt facti ſpecies maximè ſingularis in hanc rem, vt in l.hac conſultiſſima.§.at cum humana.C.qui teſtam.facer.poſſ.

Intellige ſupradictam illationẽ procedere, in contractibus, qui a natura ſua, & ſubſtãtia à lege requiſita ſcripturam requirunt, aliàs ſecus: vt reſpondit Soc.Iun.in conſi.102.nu. 8.vol.4.vbi multis auctoritatibus id comprobat.

Secundò limitanda concluſio præcipuè eſt, quando inſtrumentum ex abbreuiatura ſumptum, cancellatum liqui-
27 dò conſtat, † quia tunc licèt abbreuiatura ipſa non ſit cancellata, tamen non probat, ſicuti placuit Bar.in l.fi.ff.de his, quæ in teſtam.delent.& ibi Bald.in column.2.verſicul. item faciunt prædicta, & Paul.Caſtrenſi.in l.noſtram.in fin. C.de teſtamen.& ibi Bald.quod tamen verum eſt, niſi inſtrumentum fuerit cancellatum cõſentientibus partibus, quia tunc præſumitur voluiſſe etiam abbreuiaturam cancellari, vt dixit Bart.in d.l.fin.

CONCLVSIO V.

ARGVMENTVM.

An & quando præſentia, vel abſentia præſumantur, & quando, & per quem probentur.

SVMMARIVM.

1 *Abſentia præſumitur niſi probetur contrarium.*
Fundans ſe in præſentia, illam probet. ibid.
Facta non præſumuntur, niſi probentur, ibid. & nu. 2. & ibi contra, dicto nu. 1.
2 *Argumentum à communiter accidentibus in iure validum.*
Ciuis vbi habet domicilium, præſumitur ibi præſens eſſe, ibidem.
3 *Caſum abſentiæ allegare non ſufficit, niſi ea probetur. & num. 4.*
4 *Abſentia vel præſentia quomodo præſumatur, & quando & à quo probanda, num. 6.*
Fundamentum intentionis ſuæ quilibet probat. ibid.
5 *Canonici non præſumuntur ab eorum eccleſia abeſſe.*
Qui tenentur reſidere in ſua eccleſia, ibid.
6 *Solennitas intrinſeca adeſſe præſumitur, & num. 7.*
Verbum, promiſit, poſitum in ſcriptura, præſumit præſentiam ſtipulatoris ibid.
7 *Citatio præſumitur commiſſa ad partis inſtantiam.*
Scripturam inter præſentes factam præſumi, ſecus in epiſtola, ibid.
8 *Sententia præſumitur lata partibus præſentibus.*

1 Abſentiam in dubio præſumi † niſi contrarium probetur, reſpondit Alex.in conſi.89.num.13.lib.5. & in conſilio 92.nu.29.eodem vol.in conſilio 98.lib.2.& in conſ. 177. numer.13.lib.6.& voluit Spec.in titul. de actio. §.1. verſicul. quod ſibi poſt, iuncto verſic. ſequent. alleg. in argumen. l.ſi ideo. C. de bonis quæ lib. Iaſo. in l.1.C. qui admit.& Natta. in conſil.67.numer.6.volum.1.maximè procedit in citando ad actum, vbi præſentia non præſumitur, niſi probetur, ita inter cæteros Cephal. conſilio 203. numero 5. libro 2. nam qui ſe fundat in pręſentia, debet illam probare, vt dixit Imo. & Butrig. in l. fin. C. de præſcrip. long. temp. & Angel. in l. præſump.C.qui ob longum tempus præſcr.vbi inquit, cautum debere eſſe aduocatum, vt conficiat articulos, & probationes præſentiæ, alioquin deficeret in ſalutari ſuo, quia præſentia, cum facti ſit, non præſumitur, niſi probetur, allegat tex.in l.in bello.§.factę.ff.de capt.& poſtlim.reuer.idem placuit Alex.in conſil.118.numero 16.libro.2.& Franc.Balb. in tract.præſcrip.par.1.4.part. principal. q.3. nu.2.& ita ferè ad verbum decidunt Bal.& Ang.in l.emptor.verſ. ſed pone. C.de præſcript. long. temp. vbi dicit ſe vidiſſe ſæpiſſimè ita fuiſſe obſeruatum vbiq;, quod ſequutus eſt Paulus Caſtren. in l. Titia.§.idem reſpondit. il 2.de verb.oblig. Tiraquell.de retract. Lignag. §.35.in ver. præſens &c. & magiſtraliter per Balb.de præſcript.4.parte principali, quæſt.3.& facit à contrario ſenſu l.2.C.de ſtat.& imag.quam adducit Dec. in c. 3. loco.num.36.de probat.

Contrariam ſententiam ſunt ſequuti Bar. in l.is poteſt.de acquir.hæred.cui adhæſit Alex. ſibi contrarius in conſil.89.

in fi.

in fi.lib.5.& in conſil.220.colum.2.lib. 6.& in dicta l.is po-
teſt.de acquirend. hæreditate, & Aret. ibi, aſſerens opinio-
* nem Bart.eſſe magis* iuri conſentaneam, argumento a com
muniter accidentibus, quod in iure valet, & pro quo ſem-
per præſumitur.l.certi condictio.§.quoniam. ff. ſi cert. pet.
ait enim magis communiter contingere ſolere, vt qui Pla-
2 centiæ Ciuis ſit,& ibi habeat domicilium† ibique frequen-
tius habitet,præſumatur ibi eſſe præſens magis, quàm alibi,
ſic etiam ſcripſit Natta in conſil. 67. num.5. volum. 1. motus
authoritate Ang. in d.l. emptor. & aliorum per eum allega-
torum, ita etiam Aret. in conſil. 103. num. 7. & ſequitur Iaſ.
ac Barto. in dicta l. is poteſt. numero 69.& idem tenet An-
gel.in l.fi.C.de præſcrip. long.temp.Paul. Caſtren.in l. illud.
num.6.C.de ſacroſ.eccleſ.atque ita ſenſit Bald.in l. fin.§. ne-
ceſſitate.in fi.quæſtio.final. vbi abſentia eſt facti, & facta nõ
præſumuntur, niſi probentur.Silua. in conſilio 3.num. 13.&
Cepoll.in conſil. 58. num.15. in ciuil.Vnde non ſufficit affer-
3 re cauſas abſentiæ † niſi etiam probentur, vt dixit Matth.
Afflict.in conſti. Neap. de lit. cont.rubr.99. lib.1. nume.28.
& tradidit Anto.de Canar.in tract.de excuſa.queſt.16.quem
refert & ſequitur Franc.Mar.Delphi.deciſio.quæſt.626. nu.
3.part. 2. & quæſt. 174. volum. 1. & allegat c. interpoſita. de
appell.Mantu.in conſi. 125. nu.15. vol.1.& D. Clar.in ſua pra-
ctica crimin.§.fi.quæſt.34. verſ. ſed nunquid.

Ampliandum eſt, quod poſtremo loco diximus, vt alle-
4 gans abſentiam non ſolum teneatur probare illam, † ſed et-
iam iſtiuſmodi adeò locorum longinquitate remotum fu-
iſſe, vt facilè non potuerit conuocari, vt reſpondit Corn. in
conſilio 316.in littera O. la ſecunda, volumine primo, inci-
piente, quoad primum.

Intellige tamen, vt cauſas abſentiæ proponere nomine
* alicuius volens omninò audiri debeat,abſq; mandato: ita eſt
*commune Doctorum ſcholæ votum, vt tradit Præpoſitus
in c.ſi quando.2.q.6.nu.21.quod etiam procedit in crimina-
** libus cauſis,vbi abſens condemnari poteſt. Hanc magis **
communem eſſe opinionem profitetur Clarus in praxi ſua
crimi.in fi.§.fin.quæſt.33.verſi.ſed quod plus eſt &c.

Ad conciliandas huiuſcemodi opiniones dicere poteris,
priorem opinionem habere locum, quando allegatur præ-
ſentia: quia tunc præſumitur abſentia, niſi probetur aliter.
Et propterea auctori adducenti præſentiam incumbit onus
probandi.

Poſterior autem opinio vera eſt, quando affertur abſen-
tia:tunc enim præſumitur præſentia, niſi probetur abſentia
ab auctore adducente illam,ſi rationem quæris in promptu
eſt,quia non præſumitur in dubio præſentia, neq; abſentia,
ſed ſemper alleganti auctori incumbit onus probandi tan-
quam fundamentum ſuæ intentionis, quod fieri poteſt per
diligentiam, aliàs ſibi aſcribetur,ita cenſuit Bal. in l.fi. §. ne-
ceſſitate.in fi.C. de bonis quæ lib. eandem opinionem opi-
natus eſt veram Tiraq. in tract. de l. connub.in verb. de ſon.
mari. gl.1. numero 31. ſi non conſtat de domicilio, aut habi-
tatione eius, qui debuit præſtare præſentiam, ex allegatis
ibi late per eum. Id etiam præ oculis habuit Grat.in conſi.
77.numero 18.& in conſi.91.numero 27.volum.1.& in conſ.
130.num.1.volum.2.Socin.Iun.in conſ.12. num.3. volum.1.&
Alex.de Neuo in conſi.46.numero 1. per text.in l. qui accu-
ſare. C. de eden. l. fi. C. de rei vend. in c.ex litteris.de proba.
in c. inter dilectos. in fin. de fid. inſtrument. & in c. fi. de
iureiur.

Priori opinioni ſi adherere tibi placuerit, poteris illam
limitare,primo, vt non ſibi vendicet locum in omnibus ijs,
qui ratione ſui officij tenentur certo loco manere, vt cano-
5 nici † quorum abſentia ab eccleſia non præſumitur: quia
cum reſidere deuinciantur, arg.c.quia nonnulli,& c.cõqui-
rente,de cle.non reſid.& dicit Goz. in conſ. 66. nume. 6. id
eſſet præſumere delictum, vt per Crauet.in conſ.88. nume.
18.per doctrinam Oldrad. in conſ.198. incip. circa primum
punctum. colum. fi. & Innoc.in c. fi. de eo qui mitt. in poſ-
ſeſ. Ioann. Silu. in 4.parte tract. de benef. q.5.& per Dec. in
c. 3. loco, numero 37. de probat. vbi defendit opinionem
Aret. in d. c. 3. loco, eiuſmodi limitationem tenentis, non
præſumi abſentiam illorum, qui ſunt de capitulo, nam ab-
ſentia non præſumitur, vt dictum eſt, in loco, vbi quis reſi-
det,niſi probetur.huius rei teſtem locupletiſſimum laudat
Decius Bart. in d. l. is poteſt, de acquiren.hæred. hoc idem
etiam vidit Paris.in conſ. 99. numero 12. & 15. volum. 4. &
Gozad. in dicto conſ. 66 numero 6.ar.l.merito.ff.pro ſocio.
quibus adde Franciſ. Turzan. in ſuis communibus opinio-
nibus,opinione 154.

Secundò limita vbi præſentia eſſet de ſolennitate intrin-
ſeca: quia tunc non præſumitur abſentia,ſed præſentia: vt
voluere Ang. & Imol. in l. his verbis. ff. de duobus reis. di-
6 centes, quod ſi verbum promiſit, ſit poſitum in ſcriptura †
præſumitur etiam præſentia ſtipulatoris, cum promiſſio ſit
facta per ſtipulationem.iuxta gl. in l. 1.C.de vſuris,non enim
eſt neceſſe notarium dicere in ſtipulatione, de qua eſt roga-
tus, in præſentia talis &c. vt per Ange. in l. optimam. C. de
contrahen. ſtipula. cui etiam aſſentitur Paul. de Caſtr. in l.
illud ante fin. de ſacroſ. eccl.& refert,& ſequitur Felin. in c.
tenor.num.3.verſ.fallit 2.de re iud.Rui.in conſ. 131. num.1.&
nu.4.lib.1. & in conſ. 154. num.11.li. 5.ratio eſt: quia ille, de
quo fit mentio in inſtrum. ſemper præſumitur præſens,ſe-
cundum Imol.in conſ. 8. num.5.

Tertiò fallit,non procedere, vbi eſt ſtatus, in quo com-
7 muniter conſueuit peruenire pręſentia † quia tunc non pręſumitur abſentia: ita tenent expreſsè Ioan. Andr. in addit.
ad Spec. de empt. & vend. §. nunc autem formam. & Ol-
drad. in conſ. 117. ſolennitas enim intrinſeca, quæ ſolet rei
accedere,ſemper præſumitur acceſſiſſe. niſi aliter probetur:
vt per Mant. in conſi.84. numero 23. vol. 1. arg. l. ſciendum.
ff. de verb. obli.per Aret. in conſ.86. numero 1.arg.§. ſi ſcri-
ptum.Inſtitut.de inutil.ſtipulat.per Cephal.in conſ.256. nu.
63. vol.2. & per Aretin. in c. 1.col. 4.de iudic. vbi illud elicit,
citationem in dubio præſumi commiſſam ad petitionem
partis: quia communiter ſolet peti, iuxta ſententiam Aret.
in conſi. 36. incip. caſus talis eſt. in fi.& Socin. Iun.in conſ.
17. numero 2. & in conſ. 97.numero 14.vol. 2.ita dicitur de
ſcriptura quæ conſueuit fieri inter præſenres, vt apodiſſa,
quæ præſumitur in dubio confecta inter præſentes: ſecus
in epiſtola quæ ſolet fieri inter abſentes, ſecundum Bar. in
conſ. 25. numero 31.& Riminal. Sen. in conſ.156. numero 3.
vol. 1. vt ſi in ea diceretur, confiteor me tibi debere decem
ex cauſa depoſiti: quia ibi non præſumeretur præſentia,
ſed abſentia, niſi in ea adiecerit, quæ depoſuiſti penes me
Bononiæ,dum eſſemus præſentes: & tibi promiſi reddere,
vt pulchrè,& late per Imo.poſt Bar.& Ang.in l. Titia.§.idem
reſpondit.il 2.de ver.ob.& ſequitur Felin.in d. c.tenor, verſ.
facit. 3.

Quartò limita non habere locum,quando præſumtione
8 iuris † omnia præſumuntur ritè facta, ſicut ſententia, quæ
tranſiuit in rem iudicatam, quia præſumitur lata præſenti-
bus partibus & non abſentibus, vt per Felin. in dicto c. te-
nor.ex Innoc. in c. ſuper his,ad finem, ibi, ſed quid dicet, ſi
excipiatur, de accuſa. quo in loco doctrinam magiſtralem
huc ſpectantem tradidit, quam extollit Abb. in c. bonæ. il
1.col. 9. de elect. & in c.quoniam contra. col. 14. de proba-
tio. & Felin.dicto verſi. 4.fallit.in d.c. tenor.& Grammat.in
conſ.123. in ciuilibus, Gozad.in conſ. 96. num.13.

Quibus adde, quod huiuſmodi ſententia, quæ ſemel
in rem iudicatam tranſiuit, ſiue in præſentem, ſiue in
abſentem,& contumacem, & ſiue verum, ſiue fictum lata
fuerit, dicitur ſemper habere præſumptionem iuris, &
* de iure * communem dicit Imol. in c. in iure. de offic. de-
leg. Quod intellige maximè tunc procedere, vbi ſen-
** tentia de antiquo lata ſit, de magis ** communi Curt. Iu-
nior. in l. admonendi.numero 250. de iureiu. quod autem
dicatur in ſententia tempus antiquum poſt multas varias
* Doctorum opiniones arbitrarium atteſtatur de * commu-
ni Auguſt. Bero. in c. quoniam contra. numero 152. de
probat.

CONCLVSIO VI.

ARGVMENTVM.

Abſentia an; & quando præſumatur in bonam, vel malam partem.

SVMMARIVM.

1 Abſentia alicuius ſemper præſumitur in bonam partem, niſi ſemel malitioſè abſuerit.

2 Abſentia illius, qui aliquid facere tenebatur, iniuſta præſumitur, aliàs eſt, ſi non tenetur.

Clericus reſidere in eccleſia tenetur, ibid.

Quando dicatur iuſta cauſa abeſſe, ibid.

Maritus tenetur cum vxore morari, ideo nihil prodeſt abſentia, ibid.

3 Abſens poſt citationem, vel notitiam litterarum præſumitur malitioſè abeſſe, præſumitur contra eum, qui ſine cauſa recedit.

1 Abſentiam alicuius † ſemper æqui boniqúe conſu-
lendam, docuit Bald. in l. bonæ fidei. C. de iureiur. quem re-
fert, & ſequitur Petr. Duen. in reg. 290. in 1. limit in ver. fuga
in criminalibus.

Limita primò, niſi quis malitioſè à iudicio ſemel ab-
fuerit: quia tunc ſemper præſumitur ſubdolè abeſſe: vt
voluit Innoc. in c. veſtra. in princ. de el. & Luc. de Pen. in
l. quemad. C. de agri. & cenſi. 11. li. verſic. 194.

Secundò limita non procedere in illo, qui tenebatur a-
2 liquid facere † quia tunc eius abſentia præſumitur iniuſta,
& doloſa, niſi iuſta probetur: vt l. quamuis. C. de dec. & l.
fi. ff. vbi pupil. educar. deb. Innoc. in c. ſi aduerſarius. de
eo, qui mit. in poſſ. cauſa rei ſeru. num. 3. ver. & hoc intel-
lige, vbi tradit exemplum in clerico, qui aſtringetur reſi-
dere in eccleſia, & maritus cum vxore. Et ideo ſi abſunt
alibi ſine iuſta cauſa, eorum abſentia nihil prodeſt: vt per
Abb. in c. ex tua. numero vndecimo, de cleric. non reſid. &
in capitulo conſultationibus. de offic. deleg. & c. quoni-
am. vt lit. non conteſt. & vt nec etiam clerico iuuat, licèt
abſit ex iuſta cauſa, ſi abſque venia prælati, cui ſubeſt, ab-
fuerit, ſecundum Natt. in conſi. 41 numero 1. volum. 1. &
dicit abeſſe ex iuſta cauſa, quando abeſt pro ſuis negotijs,
arg. c. præſentium. 1. q. 7. & Natta. in d. conſ. 91. numero
9. ſed ſi nihil agere teneatur, præſumitur iuſta, ſicque hu-
iuſmodi præſumitur præſens: vt dicit Cacher. in deci. Pe-
demon. 92. numero 10. niſi abſentia probetur iniuſta: vt in
l. ſi eam. §. ſi ex iuſta. ff. de fideic. lib. facit l. 1. de milit. teſt.
ſic etiam ad verbum ſcripſit Matt. de Afflict. ſuper feud.
in titu. quo temp. mil. c. ſancimus numero trigeſimo octauo
fol. 81. col. 2.

Tertiò limita non procedere, quando quis poſt citatio-
3 nem vel notitiam litterarum ſponte receſſit † quia tunc præ-
ſumitur malitioſè diſcedere: vt docuit Dec. in c. conſultat.
numero 11. de offic. deleg. per iur. alle. in gl. 1. ibi. & per
nota. per Bal. poſt Odof. in l. quoties. col. fi. C. de rei ven-
dica. & per not. per Innoc. in c. fi. de eo, qui mitt. in poſſ.
ex 1. decret. in d. c. conſultationib. Idem Dec. in d. c. memi-
nimus. numero 10. de appell. & Innoc. in d. c. conſultat. præ-
ſertim quando ſine cauſa receſſiſſet: vt tradidit Innoc. in d.
c. fi. vbi inquit, præſumi contra eum, qui ſine cauſa diſceſ-
ſit à loco, in quo debet morari, ſequitur Abb. in cap. perla-
tum. in fi. qui fil. ſint legi. Card. in cle. 1. in q. 2. circa fi. de
iu. Ant. de But. in c. 1. col. 1. in fi. de ſin. & tradit Imo. in cle.
cām quæ. in gl. in ver. deuoluta.

Ratioq; viget in promptu, namq; affectata, ſeu improba-
bilis abſentia nemi prodeſſe de iure debet. Tiraq. latè de re-
* tract. lignag. §. 35. ver. ignorans. num. 28. & ſeq. de * commu-
ni opinione Iaſ. in l. de pupillo. §. ſi quis. num. 2. de oper. nou.
nuncia.

CONCLVSIO VII.

ARGVMENTVM.

An & quando abſentia in præſcriptione, & per quos probetur.

SVMMARIVM.

1 Abſentia in præſcriptione probatur, probato quòd is, contra quem præſcribitur, non eſt in territorio, in quo eſt præſcribens, & ibi non habere domicilium. nu. 2.

2 In præſcriptione magis identitas, vel diſparitas domicilij quàm perſonæ præſentia corporalis, vel abſentia attenditur. nume. 1.

3 Præſcriptio non probatur, niſi probetur, partes fuiſſe præſentes toto tempore præſcriptionis, & domicilium habuiſſe in loco, vbi agitur.

Petens, vel poßidens, quid probare ſibi ſufficiat in præſcriptione. nume. 3.

4 Prouincia quot modis à doctoribus accipiatur, ibi remißiuè.

5 Qui vult ſe præſcriptione decem annorum tueri, probare præſentiam debet eius, contra quem præſcribit.

Præſentia eſt facti, quæ non præſumitur, niſi probetur, ibi.

6 Præſcriptio eſt quid facti, quæ non præſumitur, niſi probetur, ibidem.

Præſcriptio non facilè præſumitur.

Negligentiam alterius non præſumi, ibid. & num. 7.

7 Qui allegat præſcriptionem: quia eius fundamentum, illam probet.

Abſentiam probandi cui onus incumbat. ibid.

8 Præſens quis præſumitur in ciuitate ſua, ſecus ſi ſit diuerſæ ciuitatis.

9 Abſentiam in præſcriptione ſtatutaria probari ex eo, quòd à loco abeſt.

10 Abſens non videtur eſſe à ciuitate, in qua filios reliquit & filiam.

Filij ſunt pars corporis. ibid.

11 Abſens metu morbi iuſta cauſa abeſt, & præſens dicitur.

12 Præſcriptio non venit contra abſentem metu morbi nec impeditum. num. 13.

Iuſtitia tempore morbi facilè exerceri non poteſt. ibid.

13 Præſcriptio ſicut tempore belli dormit, ità & morbi.

14 Regula, non valenti agere, non currere præſcriptionem, eſt naturalis.

Negligentia vbi non eſt, non debet eſſe pœna. ibid.

15 Abſenti tempus multiplicatur, ne contra eum præſcriptio dicatur.

Abſentiam in præſcriptione probari aſſeuera-
mus, probato quod in eadē prouincia,
vbi adhuc adminiſtratur per præſidem, ſeu in territorio, vbi
ciuitates ſuas obtinent adminiſtrationes, cuius eſt præſcri-
1 bens, non adſit † ille, contra quem præſcribitur, vt Inſti. de
vſucap. in princ. & ibi. glo. in verb. præſentes, & in l. fin. C.
de præſcrip. long. temp. & ibi glo. & doct. præſertim Felin.
in c. quoniam frequenter. vt lit. non conteſt. num. 10. Alciat.
in l. mulieris. ff. de verb. ſigni. & Io. Petr. in pract. Papien. in
* for. reſponſ. rei. verſ. præſcriptionis, num. 9. & Balb. de præ-
ſcrip. in 9. parte 4. par. q. 4. in fi. vbi de * communi atteſtatur,
adeo vt magis inſpiciatur, vt noſtti loquuntur, in præſcri-
2 ptionibus identitas, vel diſparitas domicilij † quam perſo-
næ præſentia corporalis, vel abſentia, vt glo. in d. l. fin. C. de
præſcrip. long. temp.

Amplia concluſionem, vt etiam dicatur probata abſen-
tia in præſcriptione, probato nullum habere domicilium,
nam tunc rectè appellatur abſens, vt docuit Specul. de præ-
ſcrip. verſi. quando dicatur, & Ceph. in conſi. 29. numero
14. vol. 1. quo in loco prodidit, præſcriptionem non proba-
3 re † niſi probetur partes fuiſſe præſentes toto tempore præ-
ſcrip. & habuiſſe domicilium in loco, vbi agitatur iudici-
um, quod iuribus per eum, & auctoritatib. adductis con-
firmat.

Verum-

Verumtamen in hoc eſt diligenter aduertendum non ſa-
tis eſſe, ſi probetur illum plurimis in locis habitaſſe, ſed ex-
tra prouinciam, ſi petens, vel poſſidens ſit ſub eodem præ-
ſide, vel vt ſupra, vel extra ciuitatis agrum petentis, & poſſi-
dentis, ſi ipſa ciuitas habeat ſuam adminiſtrationem nulli
ſubiectam, & ſuppoſitam iuriſdictioni Principis, vt tradide-
re Doctores dicta l. fina. C. de præſcrip. long. temp. & Alex.
in conſi. 89. numero 18. vol. 5. quot modis autem prouin-
4 cia † à Doctoribus accipiatur, adeundus erit auctor addi-
tionum ad Capell. Tholoſ. in deciſ. 49. & latius Balb. in
d. tract. de præſcrip. 4. parte principali. verſ. 4. opportunè
quæro.

Ad illud etiam accuratè eſt inſpiciendum, ei qui ſe præ-
ſcriptione decennij tueri velit, huic onus probandi præſen-
5 tiam eius † contra quem præſcribitur incumbere: vt reſpon-
dit Alex. in conſ. 89. num. 29. li. 5. & Franc. Balb. in tract. præ-
ſcript. par. 1. 4. par. principal. in q. 3. Nam præſentia eſt facti,
& ni probetur, nunquàm præſumitur: vt I. C. Triphonius
cauit in l. in bello. §. factæ. ff. de capti. & poſtlim. reuer. Hoc
idem protulit Rol. à Valle in conſ. 57. nume. 18. vol. 1. vbi ex-
preſsè inquit, præſcriptionem, cum ſit quid facti, non præ-
ſumi, niſi probetur, argum. l. ſi emancipati. C. de collat. &
per Bart. in l. Celſus. ff. de vſucap. ita etiam Abb. in conſi. 82.
colum. 3. vol. 1. vbi dicit, præſcriptionem ita facilè præſu-
6 mi non debere † quia nihil aliud eſſet, quam præſumere ne-
gligentiam alterius, ſecundum Corn. in conſi. 136. col. fi. vol.
2. cum alijs adductis per Rol. vbi ſupra, & in conſ. 89. num.
30. & 32. Immo in dub. quis præſumitur abſens, eo ipſo, quod
non conſtat de præſentia: vt placuit Spec. de acto. verſ.
ſed quid ſi iſte, nume. 45. & Bal. in l. fin. §. neceſſitatem. C. de
bonis quæ lib.

Et quia eſt etiam fundamentum eius, qui allegat præſcri-
7 ptio. † ergo ipſe probare debet. l. ei qui. & l. in excep. in prin.
de prob. & videndus erit omninò Bal. in l. emptor. C. de præ-
ſcri. long. temp. vbi clarè exemplũ affert, cui incumbat onus
probandi abſentiã. adeas etiã Tiraq. in tract. de vtroq; retract.
fo. mihi 559. ver. præſens & abſens. glo. 3. & Ceph. in conſ. 40.
num. 53. vol. 1. vbi dicit, præſcriptionem à negligentia aduer-
ſarij ortam eſſe, probare debet, qui ea ſe vult tueri, ſecun-
dum Ruin. in conſ. 111. propè fin. vol. 1. & Socin. Iun. in conſ.
64. nu. 14. vol. 1. argu. l. non enim. ff. quib. ex ca. ma.

Iſtud tamen rectè accipias, vbi dicitur onus probandi
præſentiam incumbere ei, qui vult ſe præſcriptione tueri, nõ
habere locum, ſi fuerit probatum, ambas partes eiuſdem
eſſe ciuitatis; quia tunc ſatis videtur habere intentionem
fundatam ille, qui nititur præſcriptione: vt per Ang. in d. l.
emptor. & ibi. Bal. & idem voluit Cor. in conſ. 50. in cauſa, &
lite vertente. col. vlt. verſ. & licèt in dubio. li. 2. Soc. Sen. in cõ
ſil. 121. viſa contingentia. li. 1. nu. 1. huc illa ratio ſpectat: quia
8 quis præſumitur præſens in ciuitate ſua † & in eo loco, in quo
habitat, ſecundum Corn. in d. conſ. 50. & dicit Bar. Imo. &
Alex. in l. is poteſt. ff. de acq. hære. & latè per Tiraq. in leg.
connub. glo. 8. q. 2. & in d. tract. de præſcri. glo. 6. d. ver. præ-
ſens, & hoc pacto vera eſt opinio Ange. in d. l. emptor, ſecus
ſi partes eſſent diuerſæ ciuitatis: quia tunc non præſumitur
præſentia, ſed abſentia, & ita locum habet ſententia Alex. in
alleg. conſi. 92. num. 29. li. 5. per ſupradicta, & quæ ſupra dixi-
mus in concluſio. abſentia præſumitur, & videas fuſius Balb.
agentem de hac re in d. tract. de præſcript. 4. part. principali.
verſi. 3. quæro, nume. 4. vbi ſingularem arbitratur hanc do-
ctrinã Ang. & ſibi videri tum iuri, tum rationi optimè con-
ſentaneam, nec etiam abhorret à mente Bart. in d. l. is po-
teſt.

9 Secundò intellige † non procedere in præſcriptione ſta-
tutaria, in qua abſentia probatur ex eo, quod abſit tantum à
loco, licet ibi habeat domicilium: vt conſuluit Pau. Caſtren.
in conſ. 94. nu. 3. vol. 1. Bal. in conſi. 488. nu. 1. vol. 1.

Primò limita non procedere in eo, qui reliquit in ciui-
10 tate familiam, & filios, † qui cum ſint pars corporis, non
videtur eſſe abſens à ciuitate, ſecundùm Angel. in conſi.
269.

Secundò limita non procedere, quandò quis eſſet abſens
11 metu morbi † quia tunc ex iuſta cauſa recedit à loco, arg. l.
1. §. ſi quis in iudicio. ff. ſi quis caut. & notat Natta in conſ.
41. nu. 1. vol. 1. & Rol. à Valle in conſi. 81. nu. 3. vol. 1. ob idq;
dicitur eſſe præſens. l. 1. C. de ann. excep. l. quæſitum. de leg.
1. l. ſi quis ita. ff. de condi. & demon. cum ſim. & Roma. in
cõſi. 267. viſo punct. vbi pulchre & diffusè, & Neuiz. in cõſ.
51. nu. 13. Grat. in conſi. 137. nu. 7. vol. 2. Soc. Iun. in conſi. 13.
nu. 17. & in conſi. 111. nu. 21. vol. 2. & in conſi. 76. num. 26. & in
12 conſi. 144. num. 61. vol. 1. & propterea † non debet ei curre-
re præſcriptio, per regul. non valenti agere &c. l. 1. in fi. de
ann. excep. glo. in c. auditis. de præſcrip. & dicit Calcan. in
conſ. 3. numero 30. vbi hanc affert rationem, quoniam tem-
13 pore morbi † iuſtitia ita facilè exerceri non poteſt: vt etiam
tradidit in conſi. 26. numero 8. & Rol. à Valle in conſi. 79.
num. 14. & in conſi. 81. num. 16. & 42. vol. 1. in quo hæc verba
loquitur, quod præſcriptio ſicut dormit tempore belli, ita
& tempore morbi, non enim contra impeditum currit vllo
modo. l. 1. §. ſi quis autem. & ibi Bar. & Alex. de itiner. actuq;
priuat. etiam ſi impedimentum eius culpa accidiſſet, capit.
quia propter. de conceſſ. præb. & ita etiam ait Alex. in conſi.
58. col. pen. vol. 5. quem refert Rol. à Valle in conſi. 79. num.
16. vol. 1. per text. & glo. in c. diuerſitatem. de conceſſ. præ-
ben. Illud quidem non eſt omittendum, eundem Rol. nu. 17.
referre eundem Alex. aliter ſentire in conſi. 220. col. penul.
in fi. vol. 6. & Balb. in d. tract. de præſcr. in 4. par. 3. par. prin.
col. 3. verſi. 3. principal. quæro. aſſerentem illam deciſionem
Alex. in dicto conſi. 58. non eſſe veram, & ab illa tum in con-
ſulendo, tum iudicando eſſe recedendum. Ideo concluſio-
nem, impedito non currere præſcriptionem, limitat Feli. in
ca. ex tranſmiſſa. col. 1. de præſcr. non habere locum in eo,
qui poterat impedimentum amouere, & non amouit, vnde
ſubiungit, laudandum eſſe Alex. quod ſententiam mutaue-
rit in d. conſ. 220. vt ſupra etiam dictum fuit de abſentia, quæ
abſenti non prodeſt, niſi etiam abſens probet ſe omnia fe-
ciſſe, vt impedimentum abſentiæ, quantum in ſe erat, remo-
* ueret* communis eſt opinio, de qua Iaſ. in d. §. ſi quis. num. 2.
Ratioq; eſt: namq; generaliter impedimentum non prodeſt
* ſi impeditus potuit illud amouere, vt eſt* communis opinio
per Boër. in deciſ. 40. nu. 5.

Quod verò diximus, impedito non currere præſcriptio-
nem, intelligendum eſt impedito impedimento iuris, dicit
Rimin. Sen. in conſi. 389. num. 22. vol. 2. motus auctoritate I.
C. in l. 1. ff. de ſucceſ. edict. & in l. 2. in princ. ff. de bon. poſſeſ.
ſecun. tab. per Bar. in l. ſenatus. ff. de offic. præſid. & in l. 1.
vbi etiam Bald. C. qui admitti, eadẽ etiam concluſio ſic eſt
accipienda habere locum, licèt ſtatutum præcisè præſcri-
ptionẽ induceret, arg. l. 1. in fi. C. de bo. mater. & animaduer-
tit Natt. in conſi. 437. numero 1. vol. 2. ea ratione permotus
14 † quia regula illa. non valenti agere, ne currat præſcriptio,
eſt naturalis: quoniam vbi non eſt negligentia, ibi nulla de-
bet eſſe pœna, ideo etiam in ſtatutis habet locum. his conce-
ptis verbis loquutus eſt Bald. in auth. niſi tricenale tempus.
in princ. C. de bon. mat. & Capra in conſi. 120. nume. 4. vbi
15 ideo dicit abſentiæ tempus duplicari abſenti † ne contra eũ
præſcriptum dicatur, argu. §. 1. auth. vt ſponſ. larg. & auth.
quod ſi quis. C. de præſcript. long. temp.

CONCLVSIO VIII.

ARGVMENTVM.

Abſentia in iudicijs quomodo probetur, & quot modis quis eſſe abſens dicatur, & quis eam probet.

SVMMARIVM.

1 *Abſentia in iudicijs probatur ex eo, quòd quis eſt extra vrbis continentia, vel quòd quis non citatus, vel citatus non adeſt, vel citare eſt difficile.*

2 *Paria ſunt, non facere, vel non commodè facere poſſe.*

3 Reus

3 *Reus in principio cauſæ in iudicijs ordinarijs in faciem citari de-
bet, niſi ſit abſens.*
4 *Citatio ad domum non valet, niſi proponatur extra vrbis conti-
nentiam iuiſſe, quando perſonaliter haberi poteſt.*
5 *Abſentia per famam probatur, & vulgi opinionem, & quando
procedat. num. 7.*
*Et iudex poterit doceri ſummariè quò citandus iuerit, ibid. &
num. 7.*
Et per diſcuſſionem nuncij fiendam. num. 6.
6 *Diſcuſſio ſicut de bonis fit, ita de perſonis.*
7 *Abſentiæ iuſta ratio dicitur, ſi ex illa impedimentum inſurgit, vt
non poſſit comparere.*
8 *Probatio ſimplex abſentiæ nihil concludit tanquàm incerta.*
9 *Abſens in iudicio probatur, quando non interfuiſſe actui conſtat.*
10 *Comparentibus pro citato abſente, eius abſentia allegata, concedi-
tur terminus arbitrio iudicis conſiderato.*
11 *Citatus, ſi ignoratur in quo loco reperiatur, in prouincia eſſe præ-
ſumitur, nec inde exiuiſſe, & ſumitur contra eum præſcriptio,
cum familiæ, quò iuit, non dixit.*
12 *Abſens extra prouinciam eſſe coniecturis probabitur, vt ſi merca-
tor, & ſimiles.*
*Item ſi in finibus prouinciæ habitaret, tunc non præſumitur eſſe in
prouincia, ibi.*
13 *Abſens in longinquis partibus, & vbi neſcitur, non expectatur, ſe-
cus in loco propinquo.*
14 *Abſentia quando probabilis, neceſſaria, odioſa, fauorabilis & vo-
luntaria dicatur, & de poſitionibus faciendis & de probatione
in materia, tam ex rei quàm actoris parte, vide ibi remiſſiuè.*

1 Abſentia in iudicijs probatur ex eo, † quòd quis ex-
tra continentia vrbis ſit, vt de iure reſpondit Vlpian. vnà
cum Alciat. in l. abſentem. ff. de verb. ſignifi. vel quòd quis
citatus non eſt, vel quamuis citatus non adeſt, aut quẽ citare
difficile eſt. l. aut qui. ff. quod vi. per Alciat. in l. mulieris. §.
2 abeſt. de verb. ſignif. Paria enim ſunt, non facere † vel non
commodè facere poſſe. l. nepos Proculo. ff. eo. & gloſſ. in
aut. hoc ius. verſ. non poſſit. de ſacroſanc. eccleſ. Bart. in
tract. de citatione, num. 3. & Grammat. in conſ. 152. num. 6.
cum trib. ſequent. in ciu. Quapropter cum à l. ſit ſancitum,
vt in iudicijs ordinarijs, in initio cauſæ reus coram, & in fa-
3 ciem debeat citari † niſi abſit, vt l. 2. C. quomodo, & quan-
do iudex. l. ſcire oportet. ff. de excuſation. tutor. l. 1. §. 1. ff. de
lib. agnoſ. Bart. in l. 4. §. prætor ait. ff. de dam. infec. Innoc. &
alij in c. cauſam. de dolo, & contumacia. late per Sebaſtia.
Vant. in ſuo tract. de nullit. tit. de nulli. ex defectu citationis.
* nu. 32. & 83. quo in loco * omnes Doctores ita ſentire affir-
mat, per Mil. in repert. in verſ. citatio. 2. verſ. Rot. deciſ. 48.
valet citatio, in nouis, & per Alex. in conſ. 107. num. 8. lib. 5.
non valet citatio ad illius domum facta, niſi declaretur, &
proponatur reum extra continentia vrbis ſeceſſiſſe, vel niſi
4 latitet, † aut quando aliter perſonæ copia haberi nõ poteſt:
vt l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. & §. fin. ff. ex quib. cauſ. in
poſſ. c. quoniam frequenter. §. porrò. cum glo. & actores, vt
lit. non conteſt. Sebaſtian. Vant. in dicto tit. de nullit. ex defe-
ctu citationis, num. 90. cum ſeq. & Alciat. in d. l. abſentem. ff.
de ver. ſig. & gl. in d. c. cauſam. de dolo & contumacia, cuius
doctrinam omniũ conſenſu à cunctis receptam locupletiſſi-
mus eſt teſtis Abb. in cõſ. 83. lib. 2. & Dec. in cõſi. 460. col. fin.
Ab iſtorum ſententia diſceſſit Riminal. Sen. in conſi. 396.
num. 2. volu. 2. vbi dicit, citationem factam in perſonam ea-
dem ferè cenſeri cum facta ad domum. Cum igitur lege
ſit cautum, reum aliquando coram, & (ne à noſtrorum vſi-
tata loquendi formula diſcedam) in faciem vocandum eſſe,
ſatis erit, ſi Riminaldo credimus, ſi ad domum tunc voce-
tur, quos vt inter ſe conciliare poſſis, dicas noſtram con-
cluſionem procedere, quando reus ipſe haberi non poteſt,
maxima diligentia ad id adhibita, quia tunc debet citari ad
domum, & citatio rata eſt, non ſecus, ac ſi reus ipſe præſens
** citatus fuiſſet, vt declarat. Bar. & ſi Alex. qui de magis ** com-
muni atteſtatur in l. 4. §. prætor ait. ff. de damn. infect. & vide
latè per Vant. eo. titu. de nullit. ſent. ex defect. cit. numero
84. cum plur. ſequen.
Amplia concluſionem, etiam probari abſentiam per fa-
5 mam † & vulgi opinionem. Bart. ſic docuit in extrauagan.
ad reprimendum, in ver. per edictum. num. 6. vbi inquit, ſo-
lam famam, & vulgi opinionem in probation. iſtiuſmodi ſa-
tis eſſe, Imperatoris auctoritate commotus in contex. §. ſi
verò, in auth. de exhiben. & introduc. rei. colla. 5. & idem
Bart. ibidem illud addidit, iudicis partes eſſe diligenter per-
quirere, quem in locum ſeceſſerit, idq; iudex agere poterit
ſummatim, nec aduerſa parte vocata, ſicut refert, & ſequi-
tur Ant. de Cannar. in tract. de excuſat. in 2. parte, quæ-
ſtion. 19.
Amplia 2. etiam probari per diſcuſſionem, quæ fiet per
6 nuncium † ſeu nuncios: nam ſicut fit de bonis ita de per-
ſonis, vt ſcripſit Bar. in l. 4. §. prætor. ſi. de damn. infect. cuius
doctrinam retulit, & probauit Anto. de Cannar. vbi ſupra,
dicta quæſt. 19.
Veruntamen modò à nobis relatam ampliationem de fa-
ma ſic accipere poteris, vt falſa dignoſcatur, niſi concludat
7 iuſtam rationem abſentiæ: quia tunc dicitur iuſta ratio †
cum illa impedimento eſt, quominus apud iudicem ſe poſ-
ſit ſiſtere, vt ſi ad oras tranſmarinas abnauigarit, vel loco-
rum longinquitate adeo ſit diſiunctus, vt ad ſe purgandum
iter capeſſere nequeat. Hinc euenit, vt rumor ille abſen-
8 tiæ probandus ſit † quò ſe contulerit. ſola namq; abſentiæ
probatio non concluderet tanquam incerta probatio. c. in
præſentia. de proba. & non hoc. C. vnde l. fieri etenim poſſe:
vt non longè inde abeſſet, atq; ſe præſentem poſſit exhibe-
re, in hanc ſententiam loquutus eſt Anton. de Cannar. vbi
ſupra 2. parte. q. 21. num. 13.
Amplianda tertio loco eſt concluſio: vt etiam abſens in
9 iudicio probetur † quando conſtat non interfuiſſe actis, vt
receptioni teſtium, quod meminit Felin. in c. quoniam fre-
quenter. num. 10. vt lit. non conteſtata.
Animum verò ad id, quod ſum dicturus lector aduertas:
nam ſi pro abſente citato in iudicio ſui copiam faciant pro-
curatores, vel excuſatores, & vocatum abeſſe contendant,
& idcirco ad eum perquirendum, vt is poſſit inueniri, ter-
10 minum ſibi circumſcribi efflagitent, † iudex tum tempo-
ris, tum loci longinquitate ſtudioſè examinata, arbitrio ſuo
id ſtatuet, vt videre eſt apud Iſern. in commentar. ad con.
Regni, ſub rub. de liter. citator. in glo. in verb. allegata pro-
bari, col. pen. ver. ſed quid ſi non. adducit Bar. in extraua-
gan. ad reprimend. in ver. per edictum. num. 7. quòd ſi, vbi
11 citatus commoretur, ignoratur † tunc præſumitur in pro-
uincia conſiſtere, & ab ea non exiuiſſe, vt per Iſern. vbi ſu-
pra, cui aſſentitur doctiſſimus Menoch. de arbitr. iudi. lib.
2. centur. 1. caſu 40. numero 8. & ita ſumitur præſumptio
contra eum, nempe, vt præſumatur eſſe in loco vicino, ne
multum temporis ei concedatur, ea ratione, quia illi ſit aſcri
bendum, quòd non ſignificauerit familiæ, quò profecturus
eſſet, vt idem ſapientiſſimè animaduertit Menoch. ibidem
ex auctoritate Iſern. loco modo à nobis allato. ſed qui pro-
babitur abſentem eſſe extra prouinciam, id commodi per
12 coniecturas confirmari poterit † vt ſi is mercator ſit, & pe-
regrè proficiſci conſueuerit, & demonſtrandum præterea
argumentis erit; cum diſceſſurus eſſet, bene nummatum ab-
ijſſe, vel aliud quidpiam egiſſe, è quo conijci poſſit illum eo
animo receſſiſſe, vt diu abeſſet, quib. id quoque adijcies, i-
dem iudicandum eſſe; cum vltimos prouinciæ fines incole-
ret: nam tunc non præſumitur eſſe in prouincia; vt per Me-
noch. in eod. caſu, num. 15.
Concluſionem noſtram volui ſic intelligas: vt habeat lo-
13 cum in eo † qui abeſt in longinquis partibus, & neſcitur, vbi
nam terrarum degat, & ſit diu abfuturus, & non in eo, qui
abeſt in aliquo loco propinquo, & eſt ſtatim reuerſurus, ex-
pectandus eſt enim, donec ſit præſens, per ea quæ tradit
Bald. in conſ. 488. lib. 1. & in conſi. 344. lib. 5. Franciſ. Aret. in
l. cum hæres. in prin. ff. de acqui. hære. Pau. de Caſt. in l. cum
antiquitas. in 3. nota. C. de teſtam. Corn. in conſ. 241. de duo-
bus,

bus, col.3.verſi. & huiuſmodi ſtatuta, lib. 2. & in conſi. 151.
videtur in hac conſultatione.col. vlt. verſ.tamē quòd valeat.
lib.4.Pau. de Caſt.in conſi.276. quia probabiliter.col. 2. lib.
1.& in l.ſi cum dotem.§. ſi pater.poſt princip. ff. ſolut. matri.
& per ea quæ latiſſimè memoriæ tradidit Tiraquell. in
tract. de legib. connub. in glo.8. ver.de ſon. Mari. nume. 6.
cum ſeq.

Quod tibi cordi erit inueſtigare, quando abſentia dica-
14 tur probabilis, neceſſaria, † odioſa, fauorabilis, & volunta-
ria, adeas Bal. in l. ab eo, in vlti. col. C. quom. & quan. iud.
& in Marg. ver. ſententia. col. vlt. & glo.magiſtralis in ver.
appellare.& ibi Bar.in fi. col.2. & 3. ff. de reſtit.in integ. Spe-
cu.in tit.de reſtit.in integ.in prin. ver. ſciendum eſt, vbi ple-
nè Calca.in conſ.3.num.29.& in conſ. 26. num.1. Cephal.in
conſi.146.num. 42. & conſi. 83.num. 6. vol.1. ſi verò cogno-
ſcere tibi in animo eſt de probatione, & poſitionibus faci-
endis in huiuſmodi abſentiarum materia tam ex parte rei,
quàm actoris, hæc latè docentem conſulas Roffred.de libel.
formand.parte 1. de actio. reſci.& Specul.vbi ſupra numero
12. cum ſequen.

CONCLVSIO IX.

ARGVMENTVM.

Abſentia in ſtipulationibus quo pacto probetur, & quando illa vitiat.

SVMMARIVM.

1 *Abſentia in ſtipulationibus probatur, probato quòd ad inuicem audiri non poterant partes, licèt præſentes fuerint.*
2 *Abſentia ſicut impoßibilitas ſtipulationem vitiat.*
Præſentia partium eſt de ſtipulationis ſubſtantia.
3 *Mutus non poteſt ſtipulari: quia loqui nequit.*
4 *Cauſa pia non requirit præſentiam partis, & valet ſtipulatio abſente parte.*
5 *Teſtis deponens de alicuius præſentia non concludit niſi & quod audierit deponat.*
Præſentia non arguit intelligentiam naturaliter, num. 6. & numero 8.
6 *Verba teſtis naturaliter accipiuntur, & vt ſonant in facto.*
7 *Præſens non dicitur, qui non intelligit, & qui non prohibet.*
8 *Præſentia non includit intelligentiam ſecundùm naturalem intellectum.num.11.aliàs ſecus, ſecundum ciuilem.*
9 *Præſentia intelligentiam includit, quando notarius dicit, præſentibus Titio, & Seio, & nume.10.*
10 *Verba iudicis, & notarij cum effectu ſunt intelligenda, legis, & teſtatoris vel contrahentis.*
11 *Notarius cenſetur in inſtrumento apponere verba, prout ciuiliter intelliguntur.*

1 Abſentiam in ſtipulationibus probari ex eo
† quod ſtipulantes inuicem
ſe audiri nequeunt, licèt ſint præſentes, optimè docuit gloſ.
quam ſequitur Bart. & Doctor. in l. 1. in princ. ff. de verbo.
oblig.& in §. item verb.Inſtit.de inut.ſtipula.Alciat. in dicta
l.mulieris.§. abeſt.de verb.ſigni.Feli.in c.quoniam frequen-
ter.vt lit. non conteſta.num. 9.& gloſ. in l. abſens. ff. de ver-
bo.ſignifi.

Et adeo efficax eſt huiuſmodi abſentia: vt vitiet ſtipula-
2 tionem † ſicuti (vt noſtrorum verbo vtar) impoſſibilitas:
neceſſariò namque in ſtipulatione requiritur, vt partes ſint
præſentes, quemadmodum commune facit Grat. in conſi.
120.numero 5.volu.1.& quod ſe exaudiant, nec ſatis eſt ipſos
proferre verba, niſi alter alterius verba haurire auribus poſ-
ſit, vt dicit Angel. Aret. in dicto §. item verborum.& Rimi-
nal.Sen.in conſi.277.nume.1.volum.2.argumen.l.1.in princ.
ff.de verb. oblig. & l.1. C. de vſur. Vnde ſi vnus in conclaui,
alter in cubiculo moraretur, & vociferando alter alterius
verba poſſet accipere, ij dicentur præſentes, & ſtipulari poſ-
ſunt, vt in hanc ſententiam ſcripſit Bart. dicta l. 1. in princ.
numero 8.

3 Quapropter † mutus non poteſt concipere ſtipulatio-
nem: quia voce caret: vt l. diſcretis. C. qui teſta.facer.poſſ.
& §. mutum, & ibi Docto.Inſti.de inutil.ſtipula.

Attamen illud reſtringas, quod dictum eſt de præſentia
4 partium, non procedere in pia cauſa † quia pia cauſa non
requirit præſentiam partis: vt voluit Bald. in auth. ſimiliter.
C.ad leg. falcid. & in l. illud. C. de ſacroſanct. Eccle. vbi ex-
preſſim dicit, in pia cauſa ratam eſſe ſtipulationem factam
parte abſente etiam per verba directa in ipſos abſentes, &
in c.innotuit.de elect. & Riminal.Sen. in conſi.118.num.19.
& ſeq. vol.1.

Primò amplia concluſionem, vt ſi teſtes deponant Ti-
tium, vel ipſos præſentes fuiſſe, nihil quo ad ſtipulationem
deponere: quia opus eſt, vt deponant ipſos etiam audiuiſſe:
5 nam † tali caſu non præſumitur intelligentia, vt dicit Bar.
in l.1.in fi.ff.de autho.tutor. Bal. Raphael, & Imo. in l. hære-
des palam. in prin. ff. de teſtamen. Idem Bar. in l. diem pro-
ferre.§.coram.ff.de verbo.ſignifi.&in ſuo tracta.teſtimon.§.
teſtis dixit ſe aliquid ſcire. Rationē huius rei quærens Ceph.
in conſ.185.nu.31.vol.2. eam eſſe reſpondit: quia cùm verba
6 teſtis naturaliter accipiantur † & prout ſonant in facto l.
ſtipulatio iſta. §. hi qui. ff. de ver. obli. præſentia naturaliter
intelligentiam non arguit, vt infra dicetur.

7 Præſens enim non dicitur† qui non intelligit, iuxta Bald.
ſententiam in l.1.in 2. q. de error. aduoc. & Bar. ibi. & in l. 1.
§. propter, ff. de poſtulan. Spec. de teſt. §. 1. verſi. item qui
non prohibet, & Abb. in ca.peruenit. de teſt. cogen. Soci.
Iun. in conſil. 19. nume. 10. vol. 2. vide Alex. in conſi. 179.
2. par. & Felin. in dicto c. quoniam frequenter. vt lit. non
conteſt. in fin. & Cephal. in dicto conſi.185.nume. 18. 20. &
8 ſequen. vbi & huius rei meminit, præſentiam † non argue-
re intelligentiam, præſertim in eo, ex cuius perſonæ quali-
tate notitiam haberi non præſumitur, & in eo qui eſt præ-
ſens ad alium finem. Quid? quod idem Cephal.in eodem
conſi.ſub num. 22. protulit, quamuis ſi ſecundùm naturam
loquamur præſentiam neceſſariò non conſequatur intelli-
gentia, argumen.dictæ l. 1. §. fin. vbi Bar.ff. de author. tutor.
attamen ſi iuris ciuil.iter ſequemur, præſentiam complecti
intelligentiam videbimus, argumen. l. coram. ff. de verbo.
ſignificatio.l. diem.ff. de arbit.& Imo.in d.l.hæredes palam.
num.2.ff. de teſtamen.

Reſtringitur tamen hæc ampliatiò hoc pacto, quando
notarius in inſtrumento dicat, præſentibus Titio, & Seio
9 † ſecundùm Natt. in conſi.142. nume.12.vol.1. nam etſi non
ſit additum, & intelligentibus &c. tamen præſupponit, &
includit ipſorum intelligentiam, Bar. in l. coram. ff. de
verb. ſigni. & Aret. in dicto §. item verborum, vbi atteſta-
* tur ita * communiter in praxi ſolere obſeruari per notarios,
quibus haud dubiè reſpondent ea, quæ ſupradicta ſunt in
concluſio. abſentia alicuius præſumitur. limita.2. Huc quo-
que peculiariter ſpectat doctrina Bar. in eodem tract.
teſtimoniorum, §. teſtis dixit ſe aliquid ſcire: quia præſens,
nume. 19. vbi dicit, quod ſi notarius in inſtrumento aliquid
factum eſſe ab aliquo præſente narraret, de præſente, & in-
10 telligente intelligitur† cum verba iudicis, & notarij cum ef-
fectu intelligenda ſint: vt etiam idem dicendum eſſet, ſi lex,
teſtator vel cōtractus diceret aliquid fieri debere aliquo præ
ſente: quia ſemper intelligetur præſente, & intelligente,
cuius ſententiam meritò comprobat etiam Socin. Sen. in
conſi.114.col.3. verſi. licèt poſſet. vol. 1. ita itidem conſuluit
Caſtr.quem refert, & ſequitur Felin. in procem. Grego. nu.
31.verſi.& iſtis adde.& Alciat in l.1. in prin. num.3. ff. de ver-
bo. oblig. Rationem in medium profert Cephal. dicto con-
ſi.185. nume.30. quoniam notarius cenſetur in inſtrumen-
11 to apponere verba † vt ciuiliter intelliguntur, per Bar. in
l. quòd ſi nepotes. ff. de teſtamen. tut. in l. 1. C. de vſur.
& vt ſupra dictum eſt, præſentiam ſecundùm ciuilem intel-
lectum arguere, vt notabiliter memorat. Dec. in rubr.
C. de in ius vocan. in ſtipulatione enim ſemper præſumitur
præſen-

præſentia; quia eſt actus, qui non poteſt fieri, niſi inter præſentes, ſicuti id firmat Ruin. in conſi. 154. nume. 11. lib. 5. & in conſi. 131. num. 4. & 5. lib. 1.

CONCLVSIO X.

ARGVMENTVM.

Abſentia aduocati quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Abſentia aduocati probatur iuramento clientuli.*
2 *Probatio abſentiæ aduocati eſt iuſta cauſa dilationem dandi, ſi breue ſit impedimentum, aliàs non.*
3 *Dicens, abſentem eius aduocatum alium debet inuenire.*
4 *Quicquid probari poteſt per iuramentum, permittitur contrarium aduerſario probari.*
5 *Abſentia aduocati in cauſa ſummaria non eſt iuſta cauſa dandi dilationem.*

1 Abſentia aduocati probatur † per iuramētum clientis, ſic dixit Specul. in titu. de dilat. §. fina. ad fin. quem refert, & ſequitur Feder. de Sen. in conſi. 114. Quòd ſi iſtius abſentiam egregiè probauerit, meritò cauſa prorogabitur, & differetur: vt ibidem Feder. & Hipp. de Marſi. in rubr. C. de probat. nume. 131. aliàs 143. & Caſſaneus in conſi. 45. nu.
2 30. † quod velim ſic accipias, cum obſtaculum breue futurum, & abſens diu non eſt abſfuturus, quia tunc nulla danda
3 dilatio eſt, ſed alium aduocatum † inuenire debet, vt dicit Bar. in l. ſi longius. ff. de iudic. in princip. & in l. 1. ff. de vacat. muner. & in l. ſed ſi vnus. §. final. ff. de iureiur.

Ad illud etiam animaduertendum eſt, ſemper quicquid
4 probari poteſt per iuramentum † contrarium etiam permitti aduerſario, vt probare poſſit, quemadmodum ſcripſit Chriſtophorus Porc. Inſtitutio. de inutilib. ſtipulationibus. §. item verborum. & latè per Tiraquel. in tractatu de vtroque retract. §. 4. gloſſ. 1. fol. 145. numero 3. cum ſequent.

Limita concluſionem non procedere, quando cauſa eſſet
5 ſummaria † quia tunc iſtiuſmodi dilatio danda non eſt, quod multis confirmat auctoritatibus Caſſan. in dicto conſi. 45. numero 50.

CONCLVSIO XI.

ARGVMENTVM.

Abſentiam cauſa Reipublicæ eſſe probandam, & quis cauſa Reipublicæ abeſſe dicatur, vel ex iuſta cauſa.

SVMMARIVM.

1 *Abſentia cauſa Reipublicæ probari debet, niſi dominus confiteatur.*
2 *Abſens cauſa Reipublicæ is eſt, qui mittitur à Principe, vel ad eos, ſecus de vna ad aliam ciuitatem.*
3 *Abſens partim publica cauſa, partim ſua propria, conſiderabitur, quod principaliter obſeruat, ſi fuerit dubium ſuum principale motiuum.*
Abſentia cauſa Reipublicæ probanda, quæ ex parte actoris & quæ rei poſitiones ſint faciendæ, vide ibi. numero 3. remiſſiuè.

1 Abſentia cauſa Reipublicæ probanda eſt † niſi dominus eam confiteatur. Ita Innoc. in cap. veniens. in principio, de accuſati. & in c. cum dilecti, de dolo, & contuma. & nota. in cap. cupientes. de elect. libro ſexto. Ab hac opinione non receſſit Matt. de Afflict. ſuper prim. feud. titulo, quo tempore miles, numero 37.
2 Abſens verò cauſa Reipublicæ is eſt, qui † mittitur à Principe, vt deciſum reliquit Boer. in quæſt. 17. numero 7. vel Republica, vel è contra mittitur ad eos, ſecus quando mittitur à ciuitate ad aliam, quia tunc non dicitur abeſſe cauſa Reipublicæ, ſed ex iuſta cauſa, vt dicit Iaſon in l. cum quidam. ff. de acquirend. hæreditate. Et fuſius de hoc agentem adeas eundem Iaſon. in §. rurſus. Inſtitut. de actio. numero 1. vſque ad 6. quo in loco connumerat omnia genera abſentiarum.
3 Si quis verò partim Reipublicæ cauſa, partim ſua abſit † conſiderandum erit, quod præcipuè ille perageret, per l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi cert. petat. per Iaſon. in l. non ſolùm. §. ſi cum iure. numero 2. titu. de oper. nou. nuncia. & gloſſ. in verb. negotij. in l. non vere. ff. ex quibus cauſ. ma. atque Tiraquell. de retract. municip. §. 30. in gloſſ. prima, numero ſexto, ſi autem de hoc ambigatur, illum cauſa ſua non Reipublicæ diſceſſiſſe Bald. teſtari poterit in capitulo cum dilecti, numero quarto, de appella.

Quæ verò poſitiones à reo, quæ ab actore, vt iſtiuſmodi Reipublicæ cauſa abſentia poſſit probari, afferendæ ſint, Rofred. ad vnguem præcipit, de libell. 1. part. de act. in rem reſci. per tot.

CONCLVSIO XII.

ARGVMENTVM.

Abſolutio ab excommunicatione quo modo probanda.

SVMMARIVM.

1 *Abſolutio ab excommunicatione per litteras abſoluentis vel per teſtes probanda.*
Et idem in promiſſa abſolutione, num. 7.
Dicenti ſe abſolutum non credi, num. 1.
2 *Excommunicatus ſemel ſemper præſumitur excommunicatus.*
Excommunicatum fuiſſe tempore actus, ſufficit ante actum probatum fuiſſe, num. 1.
3 *Abſolutio per cedulam preſbyteri abſoluentis probatur, ibi remiſſiuè.*
Et per vnum teſtem, ſi conditionalis ſit excommunicatio, numero 6.
4 *Teſtis pœnitentiarius habens auctoritatem abſoluendi illam probat. & ibi. quare.*
5 *Nuncio iurato, & notario creditur ratione officij, ſecus in alijs.*
6 *Abſolutionem à pura excommunicatione per litteras, vel teſtes probari.*
7 *Statutum, ne poſſit fieri probatio, niſi per ſcripturam, non habet locum in abſolutione ab excommunicatione.*

Abſolutionem ab excommunicatione debere probari per
1 litteras abſoluentis † ſiue per teſtes, vel alio legitimo modo, tenuere Domini Rotæ, deciſione 11. de ſenten. excommunicat. in antiquis, & eſt tex. in cap. ſicut nobis. eod. titu. de ſenten. excommunicat. & ibi. Abb. & Feli. vbi conſuluit, pro cautela in abſolutione debere adeſſe teſtes, cui adſtipulatur Franc. Mar. deciſ. Delphi. q. 860. par. 2. adeo vt nec creda-
2 tur dicenti ſe abſolutum, niſi probetur abſolutus † quia excommunicatus ſemel ſemper præſumitur excommunicatus, quemadmodum voluit Crot. de teſt. par. 6. numero 103. fol. mihi 281. & Grat. in conſilio 42. num. 5. volum. 2. quo in loco tradidit, ad probandum excommunicatum aliquem fuiſſe tempore electionis, ſatis eſſe, ſi probetur excommunicatum fuiſſe ante electionem, iuxta regulam, ſemel malus, quod idem confirmant à nobis modo adducti Doct. & Dec. in c. ad audientiam. in primo notab. de reſcript. quod comprobat auctoritate contex. in cap. propoſuit, vbi gloſſ. 2. &

2.& Abb. de cler. excommun. miniſtr. & in d.cap. ſicuti &
not.Rot.in dicta deciſio.11.& Rom.in conſilio mihi. 387. in
terminis propoſitæ conſultationis. & ibi Mandoſ. in addit.
& Imo.in clem. prima, de priuil. eſt etiam tex. in cap. poſt
ceſſionem, de probat. ſi intelligatur iuxta mentem Decij,
& dicta deciſio Delphi.860.par.2.& de probatione per ce-
dulam presbyteri abſoluentis, tenuit Rot. Cur. Roman. vt
per Paleot. in deciſ.ſua 220.& in deciſ. 269.quæ adhuc non
ſunt typis traditæ.

Amplia † vt imò per vnicum teſtem poſſit probari abſo-
3 lutio, vt retulit Feli. in c. veniens. col. fin. de accuſ. & Hip-
pol.de Marſil. in l. 1. §. idem Cornelio. de quæſt. & Card. in
conſi.2.de teſti.& ſequitur Gabr.in ſuis concluſ.lib. 1. de te-
ſtib.concluſ.1. numero 17.

Intellige primò: vt procedat hæc ampliatio † quando te-
4 ſtis huiuſmodi eſſet (vt appellant) pœnitentiarius habens
authoritatem abſoluendi, etenim cum priuſquam ad pœ-
nitentiariæ, quam vocant, munus, promoueatur, iureiurã-
do aſſeueret, ſe religioſe onus ſibi impoſitum adminiſtra-
turum, fides ei omnino adhibenda erit in his, quæ in illo
munere geſſit: quemadmodum etiam nuncio creditur, cùm
ſit iuratus, & publicus, vt reſpondit Cepha.in conſi. 113. nu.
12.vol.1.Mant.in conſi.179.num.12.& in conſi. 191.num.96.
vol.1.per tex.in ca. cum parati.de appel.in c.propoſuiſti.82.
diſtin.& in l. magis puto.§.ne paſſim.ff. de reb. eor. Grat. in
conſ.30.numero 37.& 58.vol. 1. & in conſil. 131. numero 1.
vol. 1. Io. de Amicis in conſil. 119. num.7. & Riminal.Sen.in
conſ.70.nu.19.vol.1.& in conſi.207.num.21.vol. 2. & in cõ-
ſi.403.num.5.vol. 3.vbi ſcribit, nuncio credi, qui dicit ſe ci-
taſſe: quoniam hoc pertinet ad eius officium, ſed ſibi non
credi referenti citatum renuiſſe venire, iſtud enim non
ſpectat ad eius munus, quod idem contingit in notario iu-
rato, vt voluit Calder.in dicto conſ. 2. circa medium, tit. de
teſti.Rui.in conſ.159.numero 16.vol.3. Bart.in l.iubemus.ff.
de reg.iur.in l.2.§. ſi quis neget.ff. quemad.teſtam. aperian-
tur. & in l. ſi quis decurio. C. de fal. Imol. in conſilio 105.
Grammat.in conſ.65.nu. 18.in ciuil. Anchara. in conſi.178.
numero 6.& per Ioan.de Amic.in conſi.120. nume.28. Vn-
de ſecus videtur eſſe ſtatuendum in alijs hominibus, vt ſen-
ſit Rot.per Creſcen. in deciſ. 163.

Intelligenda ſecundò forſan loco eſt noſtra hæc amplia-
tio vt non habeat locum, quando excommunicatio fuerit
lata conditione aliqua, ſed ſecus eſt quando excommuni-
catio eſt pura: quia tunc debet probari abſolutio per ſcri-
6 pturam † vel per teſtes qui minimũ duo debent eſſe.c. ſicut
nobis. de ſent.excommunic.& ibi Panorm.quem refert, &
ſequitur Franc.Mar.in deciſ.Delphi.quæſt.860.par.2. num.
2.vbi animaduertit iccircò quemlibet debere eſſe cautum
ad præſeruandum litteras abſolutionum, vt cauit gloſ. in c.
cum in iure peritus, de offic.deleg.

Secundò amplia concluſionem, vt non ſolum habeat lo-
cum in abſolutione, ſed etiam in promiſſione abſolutionis,
7 † quæ & ipſa per teſtes poteſt probari non obſtante ſtatu-
to ne poſſit fieri probatio, niſi per ſcripturam, quod tradi-
dit Hippol. de Marſil. cum allegatis in rubr. de probat. nu.
50.& per Ang.in conſ.200.nume.5. & huiuſmodi probatio
tandem efficit, vt conficiatur inſtrumentum, ſic Salyc. in l.
ſi quis argentum.C.de donat.

CONCLVSIO XIII.

ARGVMENTVM.

De eo, qui ſe ab excommunicatione liberari efflagitet, an iccircò excommunicatum ſe confiteatur.

SVMMARIVM.

1 *Abſolutionem petens probat ſe delictum commiſiſſe, & nume. 9.*
2 *Petens abſolutionem à ſimonia, videtur fateri ſe ligatum crimine.*
3 *Priuatio habitum præſupponit, & venia culpam.*
4 *Qui petit immunitatem cenſetur ſubiectionem fateri, quæ verã, vbi quis confitendo poteſt ſibi præiudicare: vide contra. num. 5.*
5 *Abſolutio ſolet peti ad cautelam.*
Bonarum mentium eſt, culpam, vbi non eſt, timere. nume. 5. & nume. 10.
6 *Culpa vbi non eſt, fauore animæ timenda.*
7 *Sententia excommunicationis non fertur propter crimen ſed propter contumaciam.*
8 *Petens abſolutionem videtur fateri tantum conſcientiam læſam, non ſe excommunicatum.*
9 *Abſolutionem petens excommunicationis in iudicio ſolenniter videtur fateri tacitè ſe excommunicatum, ſecus extra iudicium ad cautelam vel ex humilitate, vel dolorem mitigando.*
10 *Probationes debent eſſe claræ, vbi agitur de probando crimine.*
Venia peti poteſt gratia humilitatis. nu. 10.
Excipiens, vel replicans non videtur fateri intentionẽ aduerſarij.

1 Abſolutionem petens probat patraſſe de-
lictum † vt ſe eſſe excom-
municatum, vt ſenſit gloſſ. in capitu. venerabilem. de elect.
ſuper verb. poſtulauit, quæ ad hoc quotidie ſolet adduci, &
ibi Hoſt. quam gloſ. ſequitur Bart. in l. decem. ff. de verb.
* obligat. Alba in conſi.34.num.5. vbi teſtatur de * communi
concluſione, Inno.in c.per tuas, de ſentent.excom. & Io.de
Amicis in conſi.18. nume.10. cui optime quadrat, quòd pe-
2 tens abſolutionem ab excommunicatione † videtur fateri
3 ſe eſſe colligatum: nam priuatio † præſupponit habitum. d.
l.decem.& c.ad diſſoluendum.de deſp.impub.& idem con-
ſiderauere Caſſan.in conſ.1.num.16. Mantu.in conſi. 18. nu.
28.vol.1.Cephal.in conſi.93.nume.9. vol. 1. & in conſi. 248.
nume.15. vol. 2. Natt. in conſi. 373. nume. 25. vol. 2.Grat.in
conſi.41.nume.22.vol.1.Ioan.de Amicis in conſ. 49. num.2.
Capra in conſi.44.num. 4.& Riminal.Sen.in conſi.260.nu.
2.vol.2. ea etiam ratione, quia venia præſupponit culpam,
ar.l.ſi ideo.C.de his quibus vt indign. cap. verum. 8.alias. 9.
diſtin. cap. nerui. 13. diſtinct. ideo dicebat Riminal. Sen.in
conſi.289.nume. 41. & ſeq. volu. 2. Quòd ſi quis patiatur ſe
abſolui ab excommunicatione: quia videatur conſtitutus in
poſſeſſione excommunicationis, vti excommunicatum a-
uerſandum eſſe, per relatum c.venerabilẽ, cui optimè qua-
drat, quod aliquando Nat.conſultus reſpondit in conſ.299.
num.5.vol.2.abſolutionem petentem à crimine ſimonię (ſic
4 eam nominant) † videri eum fateri ſe illi culpæ affinem eſſe:
quia priuatio habitum præſupponat.idem pollet, quod re-
ſpondit Alba in conſi. 34. num. 5. vbi dicit in ſimili eum qui
petit immunitatem, fateri ſe ſubiectum, & qui remiſſio-
nem talearum pręteritarum poſtulat, eum ſe obligatum cõ-
fiteri. Quæ tamen vera ſunt, ipſe dicit, modo ſimus in his in
quibus poteſt aliquis confitendo ſibi præiudicare.

Hanc etiam concluſionem ſequutus eſt Specul. titu. de
probat.§.videndum, verſ.ſed nunquid probatur. nec ab illa
receſſit Mil.in repertor.in verb.excommunic. probatur.aſ-
ſerens excommunicationem probari per petitionem abſo-
lutionis, inſiſtendo veſtigijs gloſ. in dicto c. venerabilem, &
Bar.in d.l.decem. Huic tamen ſententiæ alacriter reclamat
ac refragatur Innoc.in dicto c.venerabilem.nume.4.& in c.
ij.de ord.cognit. Arch.in c.pia.de except.lib.6.& Collect.in
dicto c.venerabilem.Ioan. And. in c. exhibita. de homicid.
Specul.in titul. de probat. §. videndum, verſ.ſed nunquid
probatur, nu.24. Abb.in d.c. venerabilem. col. pen. quo in
loco reprehendit gl.in d.c.venerabilem.in d.l. decem. ff. de
verb.oblig.tenuit Rot.in deciſ. 146. de ſenten. excomm. &
in deciſio. 330. de exceptio. & obiectio. in antiq. Quorum
ſententiæ illud fauere videtur, quod voluit Put.in deciſ. 98.
5 lib. 2. aliquando abſolutionem † ſoleri peti ad cautelam,
nam ſummus Pontif.cautum reliquit, bonarum mentium
eſſe timere culpam vbi culpa non eſt. in c. ad eius verò.di-
ſtin.5.& in c. 2. de obſer.ieiu. Cui ſententiæ tam ſimile eſt,
quam lac lacti, quod ſcripſit Socin. Iun. in conſil. 29. nume.
6 31.volu. 2. vbi dicit, quòd culpa vbi non eſt † fauore tamen

animæ timenda eſt. Et tunc per iſtiuſmodi petitionem non
probabit quis ſe eſſe excommunicatum, nec eſſe in quaſi
poſſeſſione excommunicationis, ſecundùm Riminal. Sen.
in dicto conſ.289.nu.41.His adſtipulatur, quia ſententia ex-
7 communicationis non fertur propter crimẽ, † ſed propter
contumaciam. Et ideò per huiuſmodi ſententiam non de-
bet cenſeri probatum crimen, etiam ſi excommunicator
dicat, quia furtum feciſti, & monitus, vt compareres, vel ſa-
tisfaceres, non comparuiſti, nec ſatisfeciſti, ideò excommu-
nicauimus te, vt prodidit Feli. in c. teſtimonium, num. 25.
de teſti. & per eum ibi allegat. & Alex. in l.1.ff.de oper. nou.
nunciat.col.2.verſi. 2. not. quod aũt propter contumaciam
feratur ſententia excommunicationis, ſenſit Alex. de Neuo
in conſil.68.nu.1.per text.in c. ex parte, de verb. ſignifi.

Eidem etiam opinioni repugnant Pariſ. in conſilio 1. nu.
88.vol.4. & alij multi, qui in hanc ſententiam deſcendere,
abſolutionem petentem videri tãtum fateri conſcientiam
8 ſuam læſam eſſe † non autem ſe eſſe excommunicatum.

Iſtis ſigillatim ita reſpondendum, vt tandem noſtram in-
terponamus ſententiam, eſſe cenſeo, vt prior opinio proce-
dat, quando aliquis petit abſolutionem in iudicio cum ſo-
9 lemnitate † quia tunc videtur tacitè fateri ſe excommuni-
catum eſſe, & ſic intelligitur c. venerabilem. & per ibi not.
Abb.col.penu.in fin. vt dicit Mil.in repertorio in verb. ex-
communicatio.& probatur ex notatis per Ioan.Andr.in ca.
cum dilectus.de ord.cogni.ſuper glo.pen. & c. exhibita. de
homicid.ſi vero extra iudicium, & non ſolemniter petatur
abſolutio, ſiue ad cautelam, vel ſi petatur venia cum pro-
teſtatione, vel ad partis dolorem leniendum, vel propter
quandam humilitatẽ, tunc per talem petitionem non pro-
batur crimen, vt perpendit Abb. poſt Hoſt.& gloſſ. in verb.
veniam.in fine, in dicto c.exhibita. de homicid. nu. 6. & Fe-
li. in c. teſtimonium. nume. 25. cum ſequent. vbi latè, de te-
ſtib.& Natt. qui ita expreſsè, vt ſupra, loquitur in dicto con-
ſi. 299.num.15.vol.1.quo in loco ex Roman.ſententia ratio-
nem affert in l.1. in princ. de oper. nou. nunciat. quia pro-
10 bationes debent eſſe claræ, † vbi agitur de probando cri-
mine, ſed venia peti poteſt gratia humilitatis: tum quia, vt
diximus, bonarum mentium eſt, timere culpam vbi non eſt.
& vltra Roma.eadem fuit mens gloſſ. in dicto cap.exhibita.
in verb.poſtulauit.Bald.in l. 2. C. de inge.& manu. Imol.in
l.cum tale.§. fina. ff. de condi. & demonſtratio. Et potiſſi-
11 mum quia excipiens, vel replicans † non videtur aſſentiri
menti aduerſarij, argumento capi.exceptionem obijciens.
de reg. iur. in 6.

Hæc latius explicabuntur in concluſione, crimen, in
concluſione, delictum, & in concluſione, excommunica-
tio per abſolutionem, lector illuc te reijcio.

CONCLVSIO XIIII.

ARGVMENTVM.

An ſi probatum fuerit principale, ſtatim acceſſorium confirmatum cenſeatur, & quid in ſeparatis.

SVMMARIVM.

1 Acceſſorium probatur, probato principali, & econtrà, & numero, 3. & quando, numero 4. etiam quòd eſſent diuerſæ naturæ, numero 5.

2 Acceſſorium non veſtit principale, vel probat illud eſſe verum.
Poſito ſubſequenti ponitur & antecedens, num.2.

3 Principale trahit ad ſe acceſſorium.
Acceſſorium non poteſt ſtare ſine principali. num.3.

4 Principale ſiue antecedens, quando non eſt neceſſarium, etiam ſi conſequens commodius poſſit locum habere, eo probato, non probatur conſequens.

5 Caſtro in feudum conceſſo probato, probatum eſt etiam hortum conceſſum ibi contiguum, licet hortus poſſit eſſe allodialis, & caſtrum feudale.
Et quando hoc procedat, numero 6. & in legato, & venditione, num.10.

6 De principali ad acceſſorium propter diuerſitatem rationis non infertur.

7 Mobilia in Caſtro, vel domo feudali cenſentur allodialia propter diuerſitatem naturæ, quia veniunt acceſſoriè etiam ea in feudum datæ intelliguntur,

8 Mobilia accedunt naturæ immobilium, & illorum naturam aſſumunt, & pars fundi cenſentur. & quando, ibi. & nu. 9.

9 Rotæ, putei, fiſtulæ, & canales cenſentur pars ædium.
Et quid de bombarda, & arma, ibi.

10 Hortus contiguus eſt de pertinentijs domus, qui tamquam paratus ad domum dicitur de domo, & eius pars, & quando.

11 Pes, manus, & alia membra dicuntur de corpore.

12 Contractum principalem probato non valere, & acceſſoria in eo non valere, probata remanent.

13 Principali ſublato, & acceſſorium eſt ſublatum, & quando.
Obligatione principali extincta, non extinguitur acceſſoria, numero 13.

14 Natura correlatiuorum contractuum eſt, vt vna parte ſublata, altera tollatur, & quando, num.17.

15 Probata promiſſione vſurarum dotis, neceſſariò dicitur ipſius dotis promiſſio probata, & probata ſolutione gabellæ pro aliquo contractu probatur ipſe contractus contra partes præſentes. ibi num.15. & ibi contrarium.

16 Res inter alios acta alijs non præiudicat.

17 Contractus celebratus plurium rerum, vna prohibita vendi reperta, non annullatur omnium rerum venditio.

18 Venditio aliarum non dicitur acceſſoria rei, quæ vendi non poterat, ſed vnaquæque de per ſe ſubſiſtere, & numero 17.

19 Probato principali, non probatur acceſſorium, quando eſt diuerſa ratio.

20 Principali ſublato non tollitur acceſſorium.

21 Ratio eadem vbi non eſt, idem ius non eſt iudicandum de princ. ſicut de acceſſorio. nec econtrà.

22 Probata præſcrip. circa acceſſoria, non cenſetur probata circa principalia.
Præſcripta viſitatione non cenſetur præſcripta procuratio. ibid.

23 Tantum dicitur præſcriptum, quantum eſt poſſeſſum.

24 Præſcriptio iuriſdictionis extẽditur etiam vltra quàm poſſeſſum, dummodo poſſeſſio fuerit vacans.

Acceſſorium probari probato ſuo princi-
pali † & econtrà, multi dixe-
1 re iuris interpretes, inter cæteros Bal. per illum tex. in l. 2.
C.de dot. promiſſ. Dec. in conſi. 682. num. 10. & in c. præ-
terea.num.26.& in c. prudentiam.§.fi. num. 7. de off. deleg.
& in c.cum M.Ferrarienſis, nu.109.de conſti.& in rub.C.de
eden. verſiculo ſed reſponderi poteſt, & in rubr. de feud.
num.2. verſi. & quandoque ex acceſſorio.nec aliò reſpicit
contex. in l. quiſquis, & quod ibi notat Bart. C. de agric. &
cenſit.lib.11. hoc idem Aym. Craue.de Antiq.tempor.part.
1.ſectio.4.limita, num.74. Alba in conſ.116.num.4. Silua. in
conſi.102.nu.12.vol.7.Soc.Iun.in conſil. 11. nu. 13. & 18. vol.
3.per text.in l.ſi inter lega. ff.de ſer.l. nec is.§.1. ff. de acquir.
hæred.& in l.veteres.ff.de iti. actuq; priuato, & in conſi. 91.
num.10.& in conſi. 115. num.9.& in conſ.134. num.90.eod.
vol. Anchara.in conſ.387.nu.2.& Aret.in conſi.143. num.3.
huius ratio eſt: quia licèt acceſſorium non veſtiat, vt inqui-
unt, principale † tamen probat illud eſſe verum. Et certum
eſt, poſito ſubſequenti poni & antecedens, iuxta Dec. in
2 eodem conſi.682.nu.10.& in c.paſtoralis. §.verum.nume.5.
de appellat.tum etiam quia principale † trahit ad ſe acceſ-
3 ſorium, arg. l. cum principalis, de reg. iur. c. acceſſorium.
eod.tit.& not.Mantu.in conſ.89.nu. 17.vol.1.nec acceſſoriũ
ſine eo ſtare poſſe, dicit Natt. qui multos adducit in con-
ſil. 407.numero 15.vol.2. & Socin.Iun. in conſi. 106. num.
1.vol.3. Ideò probato principali, ſimul etiam erit probatum
acceſſorium.

Quod tamen aduertas, non eſſe tunc verũ, quando prin-
4 cipale, ſiue antecedens non eſſet neceſſarium † etiam ſi cõ-
ſequens

ſequens commodius potuiſſet locum habere: vt placuit
Rui.in conſ.114.num.5.vol.2.

Amplia concluſionem procedere, etiam ſi acceſſorium
& principale non eſſent eiuſdem naturæ: vt vnum allodiale
& alterum feudale: tunc enim ex probatione vnius infertur
etiam ad aliud: vt ſi probetur fuiſſe conceſſum caſtrum in
5 feudum † vtique videbitur etiam probatum conceſſum fu-
iſſe in feudum hortum ibi contiguum ex ſupra deductis.&
ex c. acceſſorium.de reg.iur.in 6.& notatur in terminis per
Aquen. in ſpec. feud. in titu. ſeu rubr. quæ res in feud.dar.
poſſ.col. 7. in princ. & per Calca. qui loquitur in ſimili in
conſ.58.num.9. licet hortus ibi contiguus poſſit eſſe allo-
dialis, & Caſtrum feudale; vt poſt Bald.ſcribit Præpoſit. in
prælud. feud.col.17.verſic.15. & Iſer. in titu. quæ ſint Reg.
in ver.& in plauſtrorum, col. final.vt refert,& ſequitur Ca-
gno.in l. cum principalis cauſa.ff. de reg.iur.num.13. quam-
uis hoc ita non ſit in confeſſio.cum regulariter propter diſ-
6 crimen rationis † non inferatur de principali ad acceſſori-
um, vt dicemus infra in limitat.

Pro cuius ampliationis confirmatione ſuccurrit, quod
in hanc ſententiam prodit Cagno. in d.l. cum principalis.
ff. de reg.iur.numero 13. nam ſi mobilia, quæ in caſtro, vel
domo feudali ſunt, cenſeantur allodialia, propter alienam
7 naturam,& rationem rerum † tamen quia acceſſoriè veni-
unt ad rem principaliter in feudo conceſſam, ipſa quoq; in
feudum conceſſa intelligantur, nec id mirum videri debet:
nam in illis caſibus mobilia accedunt naturæ immobilium,
8 † eorumque naturam aſſumunt, & cenſentur pars fundi &
feudi, permoti auctoritate Pauli I. C. in l. qui fundum. in
fin. & Vlpiani.l. ſi aquæductus. cum legib. ſequentib. ff. de
contrahen.emptio. Vbi rotæ, putei, & canales cenſentur
9 pars ædium. † & ideo nimirum ſi pro feudalibus habentur,
vt dicit Cagnol.eodem in loco per adducta ibi. per eum.

Hæc ita ſunt accipienda, vt habeant locum quando mo-
bilia deſtinata, & conſtituta ibi fuerunt, vt perpetuò de-
ſeruiant vſui immobilium Caſtri & domus, vt ſunt bom-
bardæ, munitiones Caſtri &c. arma, ſecus ſi conſtet eadem
bona non fuiſſe ibi ad miniſterium domus poſita: quia
tunc non veniunt in conceſſione feudalium, per ea, quæ
dixit Præpoſ. Mediolan. poſt Bald. in titul. de controuerſ.
inueſti. in §. ſi quis de manſo, & Iſer. in præallegato verſi-
culo plauſtrorum, colum.fi. in titul. quæ ſint Reg.& per ea
quæ in fortioribus terminis tradit Alex. in conſ. pen. vol.2.
circa princ.

Ex hac concluſione primò infertur, vt cum probatum
ſit, domum fuiſſe conceſſam ſeu venditam, vel legatam, dici
etiam probatum fuiſſe venditum, conceſſum vel legatum
10 hortum contiguum † tamquam acceſſorium domus, ſiuè
tamquam ex additamentis domus, per maximam excellen-
tiſſimi ingenij Papiniani auctoritatem in l.prędijs.§.qui do-
mum.ff. de legatis.3. & notat Alex. in conſi. pen. vol. 2. viſis
verbis.per totum,& in conſ. 54.lib.3.& in conſ. 26. lib. 4. &
in conſi.32. & 204.lib.6. Barb. in c. cap.1. col. 10. de proba-
tio. Cepoll. in tracta. de ſeruitut. vrba. prædio. in tit. de ort.
Dec.in conſi.109. pro tenui.col. 1.& 2.ver. 3.facit quia ſtan-
te.Feli.in c.Rodulphus.de reſcri.col.5.Paul.de Caſtr.in con
ſi.92.incip. notandum eſt.in antiq.& in conſi.217. lib. 1. Iaſ.
in l.fin.col.3.de conſtitut.princip.& adeas Alex. in l.pleriq;.
ff.de in ius vocan.Corn.in conſi.206.nu.11.lib.3. & Crauet.
in conſi.234.ratione etiam corroboratur: nam tum ille hor-
tus tamquam comparatus ad domum dicitur de domo,&
11 eſt eius pars † ſicut pes, manus & alia membra dicuntur cor
poris, vt dicit Ioan.de Amicis in conſi.1. nu. 6. cum ſeq.

Iſtud tamen reſtringas non procedere, quando hortus
ille non eſſet comparatum ad ipſius domus commodiorem
vſum, vt per Alex.in dicto conſil.penult.num.1.vol.2.addu-
ctus per contex. in l. Olimpico. aliàs fin. in prin. de ſeruit.
vrb.præd.cum glo.ſua in verb.legatum. & per Socin. Iunio.
in conſ.76. numero 7.vol.2.& plenè in conſ.61.volum.3.vel
quando aliter in conceſſione expreſſum fuerit, vt placuit
Calca.in dicto conſi.38.

Secundo loco infertur ex concluſione, ſi fuerit rationi-
12 bus confirmatum, non valere contractum præcipuum †
probatum etiam manere non valere acceſſoria in eo con-
tenta, ita reſpondit Roma. in conſilio 42. viſis egregiè.
numero tertio. in conſilio 57. in fin. & in conſilio 115. ſub
nu.3. verſicul. his ergo præmiſſis. & in conſilio 171. poſt nu.
4.& in conſilio 246.numero 2.Rip.docuit in l.1.§.ſi quis ita.
col.pen.ff.de verbor.oblig.Curt.Iun.conſuluit in conſi.131.
circa ingenioſam. num.12.Hippol. tradidit in rubr. de fide-
iuſ.num.352. Marant.inter conſilia ciuil. Grammat. in con-
ſil.95.in cauſa præſentationis, ante num.30.verſi.nec obſta-
re habet. Tiraq. meminit de iu. conſt. 3. part. limita.7.nu-
merò 27.Bald.voluit in l. ex teſtamento. C. de fideicom.&
idem in cap.1.§. ſi quis.col.fin. de feud.dat.in vicem l. com-
miſ. in rubr. extr. de præſcript.col. 3.& in d. l. non dubium.
col. 9. verſic.ſimiliter dico.C.de leg.nec abhorruit à mente
Bart.in l.quod meo. in princ. de acquir. poſſeſſ. & Roman.
retulit in l.ſi verò.§. de viro.ff.ſoluto matrimonio, fallen.33.
& Alex. nos hoc monuit in conſi. 82. perſpectis his. col. 5.
vol.2. atque protulit Bar.Cepol.in conſ.4.viſa querela, col.
2. nec omiſit Soc. Iun. in conſ. 129. numero 39. vol. 1. neq;
huius fuit immemor Feli. in conſi.25 .num. 24. idem prodi-
tum reliquit Barba.in conſilio 22. viſo puncto in 5. col. vol.
4. idque poſtremò vidit Cephal.in conſilio 118. numero 32.
13 vol.1.neque hoc ratione caret: nam principali ſublato † er-
go & acceſſorium, vt dicit Neuiz.in conſilio 69.num.16.vbi
aſſerit id non habere locum in ſummo iure: quia extincta
primaria obligatione, non tamen extinguitur acceſſoria,
argumento l. ſtichum.in fi. princ. ff. de ſolut. cum alijs per
eum adductis. Ratio etiam eſt in promptu modo allatæ illa-
tionis, quia ea eſt natura eorum contractuum, qui mutuò
14 ſe reſpiciunt, † vt vna parte ſublata, altera tollatur, argu-
mento l. fina. ff. de acceptil. & l.cum venditio.ff.de rei ven-
dicatione,& declarat Bartol.cui cæteri aſſentiuntur in l.pe-
tens.in fi.C.de pac.Bal.in l. ex teſtamento. C. de fideicom-
miſſ.& in capit. 2.de feud. dat.in vic.l. commiſſ. & Riminal.
Sen.refert in conſi.175. num. 6.& ſeq.vol.1.

Tertiò loco infertur: vt probata promiſſione fœnorum
15 dotis † neceſſariò probata dicitur promiſſio ipſius dotis:
vt in l.2.vbi Bal.C.de dot. promiſſ. Dec. in rub. C. de eden.
col.1.Curt.Iun.in conſi.168.col.2.poſt nu. 5. Et ex multis al-
legat.per Crauet.in 1.part. in ſectio.4.limitatur, num.24.

Quartò infertur, vt probata ſolutione gabellæ pro ali-
quo contractu celebrato, neceſſariò probatus ipſe contra-
ctus ſit contra partes præſentes, quia data pręſentia contra-
hentium in ſolutione vectigalis ex cauſa contractus, vide-
tur probari contractus, non quòd officium exactoris gabel-
læ proferat ſe ad probationem contractuum, ſed quia ſolu-
tio gabellæ pro contractu neceſſariò probat ipſum contra-
ctum contra partes præſentes, per regul. noſtram, vt dicit
Aym. Crauet. in d. tract. de antiq. tempor. prima par. ſect.
quarto limitatur, num. 74. & ſentit Alex.in conſilio 36.ver-
ſic.ſed ita eſt, vol.5.

Huic tamen apertè refragatur Socin.in conſilio 208. co-
lumna 2.num.2. verſi.3. ex libris, vol.2.

Limitanda eſt prior opinio, vt non procedat contra ter-
16 tium abſentem, † tamquam ſit res inter alios acta, vt reſpō-
dit Alex. in eodem conſilio 36. vbi ſuprà, per Imol.in conſi.
96.in quæſt. quæ vertitur, circa finem, quem ſequitur Cra-
uet.loco ſupra citato. Et fortè hoc in caſu de abſente habet
locum pronunciatum Soci.in alleg.conſi. 208.vol.2.

Aliter verò ſentire videtur Caſſan.in conſil. 62. numero
14.cum inquit, ſi celebratus fuerit contractus venditionis
plurium rerum, & poſtremò repertum fuerit aliquam ex il-
17 lis rebus vendi non potuiſſe † non ideò irritam fieri vendi-
tionem omnium rerum, ſed ratione eius tantum, quæ ven-
di non potuit, licet omnes vnico contractu vēditæ fuiſſent,
teſtem laudando Iaſ.in l. 1.§. ſed etſi mihi.col.6.ff.de verbo.
oblig.& alios. Verùm reſponderi etiam poteſt, non obſtare
18 illam repugnantiam, cum † venditiones cæterarum rerum,
quæ vendi potuerant, non dicerentur acceſſoriæ ad vendi-

tionem rei, quæ vendi non potuerat: ſed vnaquæque primò,& per ſe ſubſiſtere poterat, vt inquit idem Caſſan. vbi ſupra.

Primò limita, concluſionem ꝓcedere, vbi eſt eadem ra-
19 tio, ſecus ſi diuerſa, † quia tunc ex probatione principalis
non probatur acceſſorium, argumento l.& ſi is quem. C. de
præd. mi. l. ex placito. C. de rerum permutatione, & not.
Barto.in l. ita ſtipulatus in 12.oppoſitione, de verbo. oblig.
& Bal.in l. non dubium.14. oppoſ. C. de leg. & Alexan. in
conſil. 4. circa primum. col. penult.lib.1.& in conſilio 229.
num.29.vol.2. Dec.in d.l.cum principalis.num.3.de reg.iur.
vbi etiam Cagno.& idem Dec.in l.certi condictio.§.ſi num-
mos.num. 20. ff. ſi cer. pet. Socin. in regu. 5. & Tiraquel. in
20 d.tract.de vtroque retract.verſi.glo. 18.num.59. † nec ſi au-
feras principale continuò tollitur acceſſorium, vt dicit
Mantu.in conſi.197.num.20.vol.1.

Huius axiomatis ratio eſt, nam vbi nõ eſt eadem ratio, idẽ ius non eſt iudicandum de principali, ſicut de acceſſorio, nec econtrà, vt tradidit Caſſan.in conſi. 66. num.43.

Secundò limita concluſionem non procedere in præ-
21 ſcriptione, quia † probata præſcriptione circa acceſſoria,
non cenſetur probata circa principalia. Ideò præſcripta vi-
ſitatione, non cenſetur præſcripta procuratio, iuxta ſen-
tentiam Hoſtien.in cap.ex officij.de præſcript. col. 2.glo. in
c.odia.de reg.iur.in 6.Rom.in conſil. 368. col. pen. Mari.in
cap.cum contingat.col.14. in fi.& ſeq. de for.compet.Soci.
in conſil.275.num.7.vol.2.Fel.in c.at ſi clerici. §. de adulte-
rijs.col.8.vid.Balb.in tract.præſcrip.in 2.par.col.4.& cur ita
22 ſit, ratio ſuppetit, nam † tantum dicitur præſcriptum, quã-
tum eſt poſſeſſum, vt per glo.in c.auditis. in verb.interru-
ptionem. de præſcript. & ibi Innoc.col. fi. Alex. in conſilio
120.col.fi.in fi.vol 4.& in conſi.16.col.7.vol.5. Socin.in cõ-
ſil.74.col.3.Pariſ.in conſi.114.col.pen.vol.1.Mantu. in conſi.
29.num.46.vol.1.& Natt. in conſilio 98.num. 26. vol. 1.qui
23 tamen dicit ſupradicta non habere locum in † præſcriptio-
ne iuriſdictionis, quę etiam dilatatur vltra, quàm poſſeſſum
ſit, dummodò poſſeſſio iurisdictionis fuerit vacans, iuxta
etiam pronunciatum celebre Innoc. in capit. cum dilecto,
dę offic. Archidiac.

Tertiò limita concluſionem non procedere in odioſis, & in actibus penitus ſeparatis, quia tunc probatio principalis ad acceſſorium non extenditur, nec econtrà, vt eſt textus in l. fi.§. fi. ff. de cond. & demon. & notat Caſſan. in conſi.21. num. 20.

CONCLVSIO XV.

ARGVMENTVM.

De acceſſorio quo tempore poßit probari iuramento.

SVMMARIVM.

1 *Acceſſorium probatur iuramento, ſi principale per iuramentum probari poteſt.*

2 *Quando cautum eſt ſtari iuramento damnum paßi, ſtabitur etiã de dominio rei eius iuramento, ſi dominij quæſtio moueatur.*

1 Acceſſorium probatur iuramento † dum-
modo principale eodem poſ-
ſit confirmari, quod placuit præſertim Hippol.in rub.C. de
probatio.nu.148.& Bal.in l.ſi quis teſtib. C.de teſtib.

Vnde ſi caueatur, vt fides adhibeatur iuramento damnũ
2 paſſi in cauſis damnorum datorum † tunc nempe credetur
quoq; iuramento eiuſdem damnum paſſi de dominio rei,
ſi quæſtio dominij moueatur, ita Bal. hanc litem diremit in
l.1.in princ.C.de reb. credit.& ibi Doctor. & Bart. in l. 3. ff.
de aliment.& cib.legat.hoc idem arriſit Paul.Caſt. in l. cum
hoc, in prin.ff. de tranſactio.

CONCLVSIO XVI.

ARGVMENTVM.

An acceptatio præſumatur facta legitimo tempore, & an illud tempus ſit probandum.

SVMMARIVM.

1 *Acceptatio in dubio præſumitur facta intra tempus debitum, vt intra menſem, nu.3.& quando procedat, nu. 4.& nu.11.& 18.*

2 *Præſumptio eſt, quòd quilibet voluerit ſibi acquirere.*

3 *Appellatio in dubio præſumitur intra decẽ dies à tempore ſcientiæ. Contrarium vide num 8.*

4 *Patronus vbi præſentauit, & eſt admiſſa præſentatio per Epiſcopum, non tenetur probare, quòd intra tempus debitum præſentauerit.*

5 *Doctorum dicta ſecundùm legem, quam allegant intelligenda.*

6 *Probata confirmatione electionis præſumitur electionem fuiſſe legitimam, & probata confirmatione inſtitutionis non curatur de præſentatione, quaſi legitima præſumatur, & num.8.*

7 *Diligens quis præſumitur in his, quæ ad ſuum emolumentum ſpectant.*

Et quando, num. 16.

8 *Appellanti non ſufficit probare ſe appellaſſe, niſi probet, quòd intra decem dies appellauerit, & num. 11.*

9 *Tempus vbi eſt de ſubſtantia alicuius actus, opus eſt probare de tempore regulariter, & quando procedat, numero 17.*

Solemnitas extrinſeca non præſumitur, ibi num. 9.

10 *Acceptanti non ſufficit probare beneficium vacaſſe, niſi etiam probet, quòd intra menſem, & ibi vide contrarium.*

11 *Præſentatus à patrono tenetur probare tempus ſuæ præſentationis, quòd intra legitimum tempus fuerit facta.*

12 *Tempus in acceptatione, & ſi requiratur, non eſt de ſubſtantia.*

Acceptatio quandoque poteſt eſſe ſine tempore limitato, ibi.

13 *Vacatio beneficij quando non eſt publicè nota, non incipit currere tempus menſis.*

14 *Appellatione pendẽte præſumitur pro ſententia, non pro proceſſu.*

15 *Appellatio eſt contra ſententiam.*

16 *Diligens quilibet præſumitur, niſi probetur negligens.*

17 *Præſentatio redditur dubia propter factum epiſcopi.*

18 *Collatio præſumitur facta intra tempus.*

Acceptatio in dubio præſumitur fa-
cta iuſto tem-
1 pore, ni aliud probetur † adeo vt ſi quis acceptet benefici-
um vacans ſatis erit, ſi per teſtes probabitur beneficium va-
caſſe ante illius acceptationem, quamuis teſtes nihil de
vacationis tempore ſeu mortis comprobent: nam ſicuti di-
ximus, præſumitur, ipſum acceptaſſe intra legitimum tem-
2 pus, id eſt, intra menſem, cum credibile ſit † quemlibet vel-
le ſibi acquirere, argumen.l.ſi defunctus.C.arbit.tutel.iun-
cta l.cum debitore.ff.de probatio. Et ita decidit Rota in de-
ciſ. 94. incip. nota, quòd vbi aliquis, in antiquis. & in de-
ciſ.125. ſufficit acceptanti, in nouiſ.& decis. 525. nota quòd
ſufficit, in antiquis. Nec hinc longè abeſt quod DD. Rotæ
3 tradidere in deciſ.316. ſi poſſeſſor.in nou.hoc eſt, † in dubio
præſumi appellationem intra decem dies à tempore ſcien-
tiæ. ex eodem fonte manat, quod ijdem DD. de Rot. ſcri-
pſere in antiq.deciſ.629.ſi aliquis eſt primus, vbi voluere, vt
ſi ſecundus expectans det obiectus contra primum dicens,
quòd non acceptauit intra tempus à legibus conſtitutum,
hoc eſt, intra menſem, iuxta clem.primam de conceſſ.præb.
4 non audiatur dando obiectum, niſi hoc plenè probet. † quia
præſumitur acceptatio facta intra menſem, eandem ſenten
tiam cõprobat Rot.in antiquis 748.ſi duo ſunt expectãtes,
cui adhæret Roc. de Cur. in trac. iuriſpatronatus, in verb.
honorificum.q. 49. inquiens, quòd vbi patronus præſenta-
uit, & illam pręſentationem (ſic enim loquuntur) epiſcopus
probarit, patronũ non teneri ad probandum intra legitimũ
tempus præſentaſſe, conſimile eſt, quod ſenſit Bellamer.
deci.131.præſumitur acceptatio, & deci. 349. ſicut præſumi-
tur, &

tur,& deciſ.573. concluſio ſi expectans,& deciſio.574. con-
cluſio quòd dicta præſumptio. dicens illam præſumptio-
nem militare, ſi de tali impetratione detur contra impetrā-
tem per modum obiectus, tenet Rot. in ſuperiori allata de-
ciſio. 629. in antiq. etſi idem Bellam. deciſ. 528. concluſio,
quod inſtrument. dicat aliter fuiſſe concluſum, tamen ipſe
ſequitur iſtam opinionem, ſicuti idem facit in dec. 684.
quamquam, de appellat. in fi. quamuis non citra mendum,
ſic enim opinor, aſſerat, impetranti onus probandi tempus
incumbere, ex mente Innoc. in c. quia in cunctis. de con-
ceſ. præb. ibi enim negationis aduerbium non deſideratur,
volens innuere ipſum non debere probare tempus, quod
facile colligitur ex allatis ibidem per eum auctoritatibus, †
5 ſecundum quas dicta Doctorum ſunt intelligenda. Et cum
hoc tranſit Mil. in repert. in ver. beneficium acceptanti, &
huius rei teſtem laudat Rom. in conſ. 125. ſequitur Philip.
Franc. in c. ſuſceptum. col. pen. de reſcrip. in 6. & in c. quia in
cunctis. col. 2. de conceſſ. præb. in 6. vbi poſt Inno. colligit,
probata confirmatione electionis † præſumi electionem
6 fuiſſe legitimam, & probata confirmatione inſtitutionis,
non debere eſſe anxium de præſentatione, quaſi præſuma-
tur legitima, vt ſcripſit Rot. in dec. 189. ſufficit præſentato.
in nou. hoc etiam approbat Rom. conſ. 481. præſentis du-
7 bitationis articulus propè finem, dicens † præſumi vnum-
quemque ſatagere earum rerum, quæ ad ſuam vtilitatem
ſpectant. l. cum de indebito. ff. de probatio.

Iſtis refragari videtur pronunciatum Compoſtel. in c.
cum dilecti. de elec. vbi vult, non ſufficere appellanti pro-
8 bare ſe appellaſſe, † niſi probet tempus ſe intra dies decem
appellaſſe, cuius dictum non in poſtremis habuit Rota d.
deciſio. 125. ſufficit acceptanti, in nou. & dec. 94. vbi aliquis,
in antiq. in quo loco etiam affert dictum Inn. in c. qualiter.
9 ſuper verb. fama de accuſ. vbi voluit, neceſſariò † tempus
eſſe probandum cum ad aliquid opus perficiendum omni-
nò requiritur, cum hoc ſit requiſitum, quod pendet extrin-
ſecus, quod non præſumitur, & hoc expreſsè, & apertiſſimè
comprobat Rota deciſ. 190. quoad reuocationem, in nou.
ſequendo dictum Compoſtell. in d. c. cum dilecti, quod qui
dem nullam in ſe continet dubitationem, ſic enim in vſu
ſolet obſeruari, vt cum tempus eſt de ſubſtantia actus, pro-
bandum ſit, vt præcepit Bar. in l. non ſolùm. §. ſed vt proba-
ri. ff. de op. nou. nuncia. & Rota in deciſi. 255. licèt in mate-
ria, in fi. in antiq. & propterea Feli. in c. quod conſultatio-
nem. col. 14. verſi. 2. concluſio, nu. 25. de re iud. adducendo
Rot. in ſuperiori allata deciſ. 94. dicit illam velle, non ſuffi-
10 cere acceptantem probare beneficium vacaſſe, † niſi etiam
probet, id intra menſem. Sed (pace tanti viri dixerim) non
recte agit Fel. in errorem enim manifeſtiſſimum ſe prola-
pſum eſſe, non vidit, ibi enim Rota expreſſim aliter, ac Fel.
arbitratus eſt, dixit, quamuis illud, quod Compoſtel. protu-
lit, obiecerit; nec illi reſponderit. Et ideò Roc. de Cur. in
modo allato tract. iuriſpatronatus, in verb. honorificum. q.
49. Felini imprudentiam meritò reprehendit. Huic etiam
opinioni apertè reclamat Bellamer. in dec. 528. incip. con-
cluſio, quod inſtrum. Philipp. Franc. in c. 1. col. pē. de appel.
& Tiraq. de retrac. §. 1. gl. 16. nu. 28. & ibi affert dictum Com-
poſtell. qui ita dicit obtinuiſſe in d. c. cum dilecti. in fi. de e-
lect. & hanc ſententiā confirmat Rot. in antiq. dec. 556. vtrū
11 præſentatus, † quæ in ea fuit opinione, vt præſentatus à pa-
trono teneatur probare tempus ſuæ præſentationis, hoc eſt,
intra legitimum tempus fuiſſe factam præſentationem, &
illam deciſ. ſequitur Fel. in c. ex literis. col. pen. de probatio.
Huius inter ſe iuris interpretum repugnātiæ meminit Roc.
de Cur. in loco nuper allato, maximum etiam robur addet
huic opinioni deci. 225. adhęrentes. in nouis. vbi habetur, ꝓ
bādum eſſe ꝙ quis adhęſerit intra decem dies appellationi.

Conciliandi ſunt hi inter ſe auctores hoc pacto, vt huiuſ-
modi pręſumptio habeat locū, ſi de tali acceptatione primi
detur contra ſecundum impetrantem per modum obiectus
ad probandum conſumptionem gratiæ ſuæ, vt dixit idem
Bellam. in dec. 574. & ſentit in dicta deciſio. 349.

Secundo loco dicere poterit, quod licet in acceptatione
12 requiratur tempus † tamen negatur eſſe verum, quod ſit de
eius ſubſtantia, cùm & ſine ipſo tempore ſtatuto acceptatio
quādoq; ſtare poſſit, vt cum vacatio beneficij nō eſt publicè
13 nota. † quo in caſu non incipit currere tempus menſis, &
tamen impetrans poteſt acceptare, vt per Bellam. d. dec.
349. & in antiq. dicta deciſion. 94.

Tertio loco poſſumus dicere, aliam rationem in appella-
14 tione, & aliā in acceptat. cōſiderari † quia pendente appella-
tione p̄ſumitur pro ſnīa. licèt nō p̄ſumatur ꝓ proceſſu, iuxtā
ſententiā Abb. in c. quoniā contra. & ibi Dec. col. 17. ver. 2.
Abb. concludit. de ꝓbatio. Ideo nimirū ſi cùm ſtet præſum-
ptio pro ſententia, requiratur, partem probare tempus ap-
15 pellationis † quia appellatio eſt cōtra ſentētiam, ꝙ in caſu
noſtro aliter ſeſe habet, quia adeſt præſumptio pro acce-
16 ptante, cum quilibet præſumatur diligens † niſi probetur
negligens, p̄ſertim vbi agitur de cōmodo, & lucro compa-
rando. vt dicit Rota d. deciſ. 125. in nou. Nec vim facit, quod
notat Rota in antiq. dec. 556. vtrum p̄ſentatus. quia ibi illud
17 euenit, ꝗa præſentatio patroni fuit reiecta per Epiſcopū, †
ideo propter factum epiſcopi pręſentatio redditur dubia, &
præſumitur contra eam, & propterea mirum non eſt, ſi ibi
requiratur probari tempus præſentationis, alioqui eſſet
ſecus, vbi non militaret illa pręſumptio, vt tradit ibi Rota, &
declarat Roc. de Cur. in præalleg. tract. iuriſpatronatus, in
dicto verb. honorificum. q. 49. quod caue ne obliuiſcaris.

Amplia, vt concluſio procedat etiam in ſemeſtri dato ad
conferenda beneficia. c. quia diuerſitatem. de conceſſ. præb.
18 nam præſumitur † intra tempus eſſe factam collationem,
ius enim commune tuetur intentionem conferentis, ſicut
eſt in acceptante, qui habet pro ſe iuris præſumptionem,
iccirco partes ſunt aduerſarij, vt probet contrarium, ita con
cludit Bellamer. in præalleg. deciſ. 684. quamquam, de ap-
pell. in fi. vbi ſic in terminis ampliat.

Tertiò amplia procedere, etiam ſi tertius det obiectus
contra gratiam primi, quia adhuc præſumitur intra tempus
acceptatio, vt idem dixit Bellamer. in ſuperiori dec. 359. vt
& nos de hoc mentionem fecimus.

CONCLVSIO XVII.

ARGVMENTVM.

De non tuto acceſſu an probari debeat, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Acceſſum non tutum dicens, illum liquidè debet probare, nec ſuffi-
cit magiſtratus atteſtatio de non tuto acceſſu, num. 1. & 2.*
2 *Iudici non creditur in alterius præiudicium.*
3 *Probatio non tuti acceſſus quoad vnum, non ſufficit quoad alium,
etiam ſi in commiſſione eſſet clauſula, omneſque alios, & quan-
do procedat, num. 4.*
4 *Punire vnum pro alio non debet iudex.*
5 *Probatio ſemel facta de non tuto acceſſu in prima commiſſione, de
ſeruit in commiſſione executorialium.
Et adhuc præſumitur timor & metus durare, niſi contrarium
probetur.*
6 *Acceſſus quando notoriè eſt non tutus, non eſt opus probatione,
nec proponi debet, num. 8.*
7 *Citatio facta ad locum notoriè non tutum ipſo iure eſt nulla, ſi
notoriè non eſt tutus, debet comparere per procuratorem, & al-
legare non tutum, & probare, quo probato non tenetur com-
parere.*
8 *Notoriè conſtare de non tuto acceſſu, quando dicatur, vide ibi re-
miſſiuè.*
9 *Probatio de non tuto acceſſu non fit, ſi commiſſio ſignata ſimplici-
ter ſit, fiat vt petitur, ſi petatur in ea per edictum citari, ſecus ſi
ſit ſignata, fiat, vt petitur in forma, quia erit neceſſaria infor-
matio.*

1 Acceſſum non tutum ſi quis dixerit † id
manifeſtè declarare, atque
probare debet, ſic nos admonuit Deci. in conſilio 460. nu-

mero

mero 26.vbi aſſerit,non ſufficere atteſtationem magiſtratus
2 de non tuto acceſſu, † quia illi non habetur fides in detri-
mentum alterius,vt voluit Bal.poſt Guli. de Cun. in l.ſi qua
per calumniam,ver.quærit hic.C.de Epiſ.& cler. cum ſimil.
& tradit Alex.in conſil.206.viſo themate,lib.2. num. 5. in fi.
quod autem non tutus acceſſus debeat probari per allegan-
tem illum,ſenſit Hercu.in trac. de proban. negati. num. 26.
fol.23. ver.24. infertur.

Primò amplia concluſionem, huiuſmodi probationem
3 non tuti acceſſus quoad vnum,† nõ ſufficere quoad alium,
etiam ſi in cõmiſſione adeſſet clauſula,omneſq; alios, vt per
* Caſſad.de dol.&contum.in dec.2.vbi atteſtatur* coram ipſo
4 ita fuiſſe obtentum, quod quidem illud corroborat, † quia
id eſſet punire vnum pro alio,quod non eſt agendum, ar.l.ſi
quis in ſuo. §. legi. C. de inof.teſtam. c. non debet.de regu.
iur.in 6. cui rei ea omnia reſpondent, quæ ibidem adducta
fuere per eundem Caſſad.

Limita iſtam ampliationem eſſe veram,niſi in vniuerſum
eſſet probatum de non tuto acceſſu ad aliquam ciuitatem,
& refert Ant. Mar.Papaz. in addi.ad deciſ.5. aliàs 79. de re-
ſcrip.in nou.num.20. teſtem adducit Caſſad.in d.deci.2.vbi
inſuper & illud addidit, probationem ſemel factam de non
5 tuto acceſſu in prima commiſſione † inſeruire etiam in cõ-
miſſione executorialium, præſumitur enim adhuc timoré,
& metum perſiſtere, ſicq; non eſſe tutũ acceſſum,niſi con-
trarium probetur,vt idem.Caſſad.deciſio.3.de dolo,& con-
tum. dicit.

Primò limita concluſionem primariam non habere lo-
6 cum,quando acceſſus apertè non eſt tutus, † quia tunc non
eſt opus probatione, vt reſpondit Rui.in conſ.30.num.9.&
10.vol. 5.& per cle. paſtoralis.de re iud. animaduertunt &
idem Bar.Imo.&Alex.in l.de ætate.ff.ad Treb.Iſtis conſimi-
lia ſunt,quæ non minus doctè,q̃ & eleganter prodidit Me-
noch.in conſ.100.num.206.vol.1.Et ideò citatio facta ad lo-
7 cum manifeſtè non tutum † eſt ipſo iure nulla.quemadmo-
dum placuit Afflic.in deciſ.289.nu.24.Pariſ.in conſi.28.nu.
4.lib.4.latè Alex.in d.l.recuſare.§.ſi quis in alio.col.4.& ſeq.
ff.ad ſen.conſul.Treb.Iaſ.in conſil.86.nu.13.vol.3.& Rol.a
Valle in conſi.58.num.8.vol.2.ſi autem locus, in quo ſiſtere
debet,non eſt publicè tutus,tunc ipſe in ius vocatus per ſu-
um procuratorem comparere,& aſſeuerare comparitionis
locum, non eſſe ſibi tutum, quod quidem probabit,quo
probato ad comparendũ non poteſt cogi, vt tradidere Inn.
& Io.Andr.in c.ex parte.de appel.& aſſerit Bar.in l.pen.§.ad
crimen,ff. de pub.iud.atq; ſequitur Afflic. d. dec.289.num.
24.& ſeq.& ita videtur innuere Rota in dec.5.alias 15.de do-
lo & contum.in antiq.& Pariſ.in d. conſ. 28. nu.5.vbi etiam
8 habetur,quando dicatur conſtare notoriè † de non tut.ac-
ceſſu,& vide Boer.in deciſ.40.num.7. cum ſeq.

Amplia limitationem hanc, vt nec etiam debeat propo-
ni non tutus acceſſus,modò liquidò appareat locũ non eſſe
tutum, ſicut reſpondit Iaſ.in eod.conſ.86. ſub nu.13.circa fi.
& per Abb.& alios ab eo ibi relatos,in c.ex parte, il 1.ad fi.
de appel.& in hoc limitatur id quod ſolum dicitur de noto-
rio, nam etſi aliquando leuet onere probandi, tamen non
leuat onere proponendi. l.ſi adulteriũ cum inceſtu. §. idem
Pollioni,de adul.glo.in clem.appella.de appell.fallit quan-
do apertè conſtet de loco non tuto.

Secundò limita concluſionem non procedere, quando
9 commiſſio eſſet ſimpliciter ſignata,fiat vt petit,† nam tunc
ſi petitum fuerit,vt quis citetur per edictum, non erit opus
ſuper non tuto acceſſu aliqua probatio ſiue inſtructio. ſic
voluit Rot. in deci. 23. aliàs 782. de dol.& contum.in antiq.
quare hodie in commiſſionibus additur clauſula, conſtito
de non tuto acceſſu,vt refert idem Ant.Ma.Papaz.vbi ſupra
nu.6.& idem Staphil.eod.in loco,fol.168.vel niſi ſit ſignata,
fiat,vt petitur in forma,quia tunc erit neceſſaria inſtructio,
vt in dicta deciſ.23. aliàs 782.

CONCLVSIO XVIII.

ARGVMENTVM.

An probetur nõ tutus acceſſus per teſtes ſingulares, & quomodo deponere debeant.

SVMMARIVM.

1 *Acceſſus non tutus probatur per teſtes ſingulares.*

2 *Teſtes quomodo debent deponere ſuper non tuto acceſſu.*

1 Acceſſum non tutum probari per teſtes
ſingulares † pluribus nõ eſt
à nobis confirmandum,vt ſi vnus teſtis dicat citationes non
poſſe exequi niſi iuſſu proregis, & alius aſſerat,nullum au-
dere exequi,vt refert idem Ant.Mar.Papaz. vbi ſupra num.
4.per deciſ.quæ eſt 377. licèt ipſe non dicat nondum typis
eſſe traditas.

Quomodo verò teſtes deponere debeant, confugiendũ
2 eſt ad Caſſad. in d.deciſ.2.de dolo,& contuma. † vbi inquit,
ſatis eſſe,ſi affirment ipſos in ea eſſe opinione,fieri non poſ-
ſe,vel non eſſe tutum, præſentes illos in ius vocare, vel do-
mi.ſic etiam placuit Staphil.de lit.grat.& iuſt. fol. mihi 168.
& refert idem Anto.Mar.Papaz.vbi ſupra,nu.5.ita obtentũ
* fuiſſe* per Dominos coram eodẽ R.P.D.Achil. in vna Cor-
duben.& Vant. de nullit.proceſ.ex defectu citatio. nu. 128.
Rot.in deci.22. aliàs 693. nota quod aliquoties, de reſcri.in
antiq.& Bar.ad reprimen.in ver.per edictum.col. 1.Fel. in c.
quoniam frequenter.col.11.ver.pro pract. dictæ clem. extra
vt lit.non conteſt.

CONCLVSIO XIX.

ARGVMENTVM.

Acceſſus non tutus an probetur, inimicitias probando in loco,in quem ſe conferre debet.

SVMMARIVM.

1 *Acceſſus non tutus probatur, probando inimicitias, quas quis gerit cum aliquo in loco citationis perficiendæ, nec ideò tenetur accedere,num.15.*

Et quando dicatur non tutus acceſſus,num.8.& num. 9.

2 *Inimicitiæ regulariter non præſumuntur, niſi probentur, tamquam contra ius naturale, & quando excuſent,num.5.*

3 *Creditor tenetur recipere ſolutionem,quando debitor non audet ire ad locum ſolutionis deſtinatum, & num.4.*

4 *Creditor regulariter non cogitur aliud pro alio recipere, nec ſolutionem alibi,quàm in loco deſtinato.*

5 *Inimicitiæ ſingulares non excuſant citatum ad locum ſibi propter hoc ſuſpectum,& poteſt mulctari,ſi ſit contumax.*

6 *Damnum quod quis ſua culpa patitur, ſibi aſcribitur.*

7 *Citatus probato timore non ſolùm inferri ſuæ perſonæ, ſed etiam cauſæ,non tenetur comparere nec per procuratorem.*

8 *Citatus probatis inimicitijs publicis, vel propriæ ciuitatis nõ tenetur ibi comparere,etiam ſi publica fides ſibi data fuiſſet, nu. 9.*

9 *Publicæ fidei non debet credi, quando agitur de periculo vitæ, num.10.*

Nullus in vitæ diſcrimen debet venire,num.10.& 11.

10 *Publica fides,quam ſaluumconductum noſtri appellant,eſt fragilis cautio.*

11 *Citatum notoriè ad locum non tutum, non teneri ad comparendum etiam cum ſecuritate ſaluiconductus oblata.*

12 *Litteris ſaluiconductus in quibus caſibus ſit credendum,ibi remiſſiuè.*

13 *Citatus,ſi ſit potens,qui veriſimiliter non debuiſſet timere comparere in locum inimicitiarum,non ei ſuffragatur illius probatio, nec excuſatur non comparens.*

14 *Citatus debet comparere in loco ſibi inimico ex eius delicto pro quo conuenitur.*

15 *Acceſſus non tutus non probatur de inimicitijs per verba, ſub indignatione noſtra, à ſummo Pontif.vel alio Principe prolata.*

Hæc verba, ſub indignatione, nihil aliud innuunt, niſi quod princeps non præſtabit ſe gratioſum.num. 15.

1 Acceſſus præterea nõ tutus poteſt p ra
tiones cõpbari, † ſe
cum

cum aliquo graues inimicitias gerere & in loco in quem ſe
cõferre debet,ſic teſtatur contex.in c.cum R. canonicus.de
offic.deleg.& tenet Menoch.in d.conſ.100.nu.184.afferen-
do contextum hoc expreſsè probantem in clem. paſtoralis.
§.nos circa.de re iudi.& hinc fit: vt ad eum accedere nequa-
quam queat compelli,vt dicit Afflict.in deciſ.289.nu.22.per
adducta ibidem per eundem. Addidimus illud,ſi inimicitias
comprobet,iccirco quia regulariter inimicitiæ non præſu-
2 muntur,† niſi probentur,iuxta ſententiam Crauet.in conſ.
8.nu.8. & Mantu. in conſ.24.nu. 13.& in conſ.52.nu.17.& in
conſ.266.nu.45.vol.1.vbi ſub n.46.idq́; ratione probat:quia
ſint contra ius naturale,ideo manifeſtæ eſſe debeant, arg.l.
vt vim.ff.de iuſt.& iur.cum alijs per Mant.adductis. Huc et-
iam pertinet ad confirmandam prædictam conclu. gloſſ.in-
ſignis admodum,quam commendat Bal.in l.vſuras.C.de ſo-
lut. vbi creditor compellitur recipere ſolutionem, † quan-
3 do debitor non audet ſui copiam facere in loco conſtitutæ
ſolutionis propter inimicitias,ſecundum Hipp.de Marſi.in
l.1.§.præterea.nu.41.ff.de quæſt.quamuis cõmuni conſenſu
aliter obſeruetur, vt creditor, ſicut non cogitur inuitus re-
4 cipere aliud pro alio,† ita nec recipere ſolutionem alibi co-
gi poſſit,quam in ſolutioni certo,&definito loco,iuxta ſen-
tentiam Rol.à Valle in conſ.58.nu.17.vol.1.

Hoc in loco plurimum concluſioni noſtræ proderit de-
claratio Rom.in l.1.§.liberos.nu. 10. de in ius voc. vt intelli-
gatur,quando locus eſt ſuſpectus citato propter illius quas
gerit inimicitias, & non propter bellum cõmune cum alijs:
5 † tunc enim citatus in ius non ſe ſiſtens purgare ſe neutiquá
poterit.quid ſi etiam mulctari? Et refert Dominos Rotæ ita
ſentire in dec.704.in antiq.& huc vergit contex.in l.ſi mer-
ces.§.culpæ.ff.loc.vbi Caius conſultus reſpondit, damnum
6 † quod quis patitur ab inimicis ſuis ſuæ culpæ annumerati.

Primò amplia concluſionem, vt procedat, quando eſſet
7 probatum,quod timeretur vim inferri non ſolum ſibi † ſed
etiá cauſæ primariæ,vt propter factiones, & fomenta partis
aduerſæ: quia nec tunc citatus poteſt adigi, vt ibi cõpareat,
neq; per procuratorem:vt cenſuit Angel.in diſput.ſua,quæ
incipit Bonon.in 4.dubio.& in l.2.§.quod diximus.ff.ſi quis
caut.ſequitur Iaſ.in conſ.86.nu.13.vol.3.

Secundò amplia concluſionem procedere, etiam ſi fue-
8 rit probatum de inimicitijs publicis,vel ſuæ ciuitatis:† quia
eo caſu ibi etiam dicitur non tutus acceſſus,&ob id vocatus
ad eum locum comparere non impelletur,vt per Abb.in d.
c.cum R.Canonicus.nu.1.de offi.deleg.& ibi Fel.nu.1. & eſt
tex.in d.clem.Paſtoralis.in verſic.Piſani.de re iud.& in c.ac-
cedens.il 2.vt lit.non conteſt.& ibi Fel.nu.2.verſ. tene men-
ti,vbi plenè pertractat materiam, & Hipp. de Marſil. in d.l.
1.§.præterea.nu.37.ff.de quæſt.Afflict.in deciſ.289.num.20.
Barbat.in conſi.62.col.10.lib.1.Iaſ.in conſi.86.num.13.lib.3.
Franciſc.Mar.in deciſ. 68. par. 2.& Menoch.in dicto conſil.
100.num.186.

Quod etiam habet locum, ſi huic citato eſſet conceſſus
ſaluuſcõductus,ſiue mauis publica fides data ab his, quibus
9 à ciuitate tutus reddi poſſet: † quia non per hoc dicitur lo-
cus tutus,nec in fide publica ſpem aliquam debet habere re
poſitam,per d.c.accedens,vbi Doct.Afflict. in d. deciſ. 289.
nu.21.Iaſ.in conſ.86.nu.53.lib.3.& Imo.in l.nam quid.§.non
omnis.ff.ad Trebell.per tex.in d.c.accedens. el 2. vt lit. non
conteſt.& ibi Felin.colum.12.ver.tene menti, vbi dicit nul-
10 lum teneri adhibere fidem litteris ſaluiconductus† quando
in ſummo eſſet vitæ diſcrimine,cum publica fides caduca &
fragilis cautio ſit,argum.l.quæ ita.§.1.ff.ad Trebel.idq́; per-
pendit Barbat. in d. capit. cum R. Canonicus. vbi etiam in-
quit,neminem ad eum locum in quo ſecurè verſari nequit,
etiam accepta fide publica debere accedere, ſiq́ue illuc ſe
non conferat, excuſatione dignum eſſe, ſi non compareat;
nullus enim in vitę diſcrimen venire debet,argum.cap.1.de
cler.non reſid. Vnde omnes vno conſenſu in eam ſententi-
am deſcendunt,iſtiuſmodi in ius citatum ad locum manife-
11 ſtè non tutum † non cogi poſſe, vt compareat, etiam præ-
dicta ſecuritate oblata, vt teſtatur Felin.in d. capit. cum R.
Canonicus.in ver.amplia ſecundò,vbi inquit,nullum poſſe
adduci, vt credat litteris ſaluicondu. quando timet gentes
inimicas,populum, vel prouinciam, vt etiam voluit Boſſ.in
ſuo tract.crim.in tit.de citat. num. 37. quo in loco aſſeuera-
uit, quod ſi quis nõ tenetur comparere,non tenetur etiam
ſub ſpe fidei publicæ copiam ſui facere, quando locus non
eſt tutus propter inimicitias,nõ enim fides illa publica tunc
plenè tollit cauſam timoris.

Verumtamen iſtud de publica fide non procedit,vbi bel-
lum cum vniuerſo populo gereretur in eo loco, quia tunc
citati poſſunt litteris acceptis publicæ fidei à belligeranti-
bus accedere ad locum.quod ſi probaretur ipſos publicam
fidem potuiſſe accipere,nec acceperint, excuſationi nullus
erit locus,ſi iudici ſe nõ ſiſtant,quod tradidere Domini Ro-
tæ in deciſ.12.aliàs 315.de dol.&contum.in nou.& aſſentitur
Felin.in eodem c.cum R.Canonicus.nu.1.de offic. deleg. &
Hipp.in d.l.1.§.præterea.nu.40.de quæſt.& meminit Afflic.
in prædicta deciſ.289.nu.21.

Si verò quis à nobis ſciſcitetur quo tempore, & in qui-
bus caſibus ſit adhibenda fides litteris publicę fidei,vt locus
non tutus tutò poſſit adiri, huic ſatis eſſe poterit, ſi digito
12 fontem monſtrabo,hæc.n. latè † tradidit Fel. in prædicto c.
cum R.Canonicus.vbi ampliat,& limitat concluſionem,&
fuſius in eo.c.accedens.vt lit.non conteſt.omnium verò co-
pioſiſſimè in eam rem cõgeſſit Menoch.in allato conſ. 100.
à nu.184.vſq;ad 229.Afflict.in d.deci.289.à nu.18.vſq; ad 24.
&omnino Sal.in l.reos.in 5.col.ver.ex dictis contrarijs.C.de
accuſ.quẽ refert,& ſequitur Iaſ.in l. nõ exigimus.§.quod di-
ximus.nu.11.ff.ſi quis caut.& Io.de Imo.in l.pe.§.ad crimen.
col.38.ver.3.caſu.ff.de pub.iud. de hac re etiam differentem
vberrimè adeas Rol.à Valle in d.conſ.59.per totum vol.2.

Primò limita concluſionem non habere locum quando
citatus eſſet adeò à corporis viribus, & diuitijs optimè in-
ſtructus, vt vero non ſit ſimile eum ad illum locum ſibi non
13 tutum timuiſſe accedere:† nam tunc non ſuffragatur ei pro
batio inimicitiarum, nec poterit ſe purgare, ſi non compa-
reat,vt dixit Hipp.in d.l.1.§.præterea,nu.42.teſtimonio Bal.
id comprobans in c.1.§.niſi iuſta.quo temp.miles.

Secundò limita, quando locus non eſt ſecurus ipſi cita-
14 to ob crimen eiuſdẽ in ius vocati,pro quo cõuenitur,† quia
tunc non erit excuſatione dignus,ſed ſibi delinquens aſſcri-
bat,ſi non acceſſerit ad iudicem,quando in eum iure agere-
tur de delicto,& diceret locum nõ eſſe ſibi tutum ob inimi-
citias.ita docuit Bald.in l.omnes. §.ſi verò apparitor.colu.2.
ver.circa ſecũdum.C.de Epiſ.&cler.vbi declarat.& reſpon-
dit dictæ cle.Paſtoralis.§.nos circa,cuius Bald.ſententiæ ac-
ceſſere Alex.in l.recuſare.§.ſi quis alio.nu.5.ff.ad Treb.Rui.
in conſ.48.nu.15.lib.4.&Hipp.in d.§.præterea.nu.39.& no-
uiſſimè Menoch.in d.conſ.100.nu.208.

15 Adde pro iſta concluſione de inimicitijs † non rectè pro-
bari non tutum acceſſum per hæc verba (ſub indignatione
noſtra) prolata à Pontif.Max.vel alio Principe,quia illud ver
bum,ſub indignatione,nil aliud innuit, niſi quòd Princeps
non ſe præſtabit gratioſum citato,vt expreſsè placuit Ruin.
in conſil.30.nu.9.vol.5.ex notat.per Bartol.in extrauag.qui
ſint rebelles.in verb.indignatorum.

CONCLVSIO XX.

ARGVMENTVM.

Acceſſus non tutus, an eo ipſo cenſeatur probatus, quòd probatum ſit peſtem eſſe in aliquo loco.

SVMMARIVM.

1 *Acceſſus non tutus probatur, probato, quòd in loco, in quo citatus debet comparere, eſt peſtis.*

2 *Timor peſtis eſt valdè conſiderabilis, & fugiendus propter contagionem, & mortem.*

3 *Medici dicunt fuge, fuge, & cito, & longè, vt nu.8.*
Vadens ad locum peſtiferum dicitur tentare Deum.
4 *Peſtis ſua magnitudine ſuperat omnes morbos, & nu.8.*
5 *Morientibus peſte raro, vel nunquam poſſunt miniſtrari ſacramenta eccleſiaſtica.*
6 *Peſtis liberat à contumacia, à pœna, à curſu fatalium, & alijs pluribus. & quando procedat, num.7.*
7 *Citatus non excuſatur propter peſtem, vel mortalitatem, ſi in loco, in quo debet comparere, redditur ius, & num.8.*
8 *Citatus excuſatur propter aëris intemperiem, etiam quòd ibi reddatur ius, & quando hoc procedat.*
9 *Peſtis mala plurima recenſentur.*
10 *In iudicio ſolet adeſſe frequentia perſonarum.*

1 Acceſſus non tutus † non ſolum per inimicitias, ſed etiã probari poteſt,
probato in loco, in quo citatus debet comparere, peſtem
eſſe, vt ſenſere Bar. Imol. & alij Doct. in l. de ætate, ff. ad Trebell.
Alex. in l. inquilino. de dam. infec. Feli. in c. ex parte. de
appell. Cor. in conſil. 53. in hac conſultatione, colum. 2. & in
conſil. 131. num. 5. eo. volum. 4. & in conſi. 109. volu. 2. Rip. in
tract. peſtis, car. 26. in fin. Neuiz. in conſi. 51. num. 10. Boër. in
q. 228. num. 11. Rol. à Valle in conſil. 81. num. 31. & ſeq. volu. 1.
Pariſ. in conſi. 33. nu. 13. vol. 2. gloſ. in Clem. ne in agro. in fi. in
verb. rationabili, de ſtat. Monach. tex. in cap. ad ſupplicationem,
& ibi gloſſ. de renuntia. gloſ. in ca. communis filius. 23.
2 diſtin. timor enim peſtis maximè conſiderandus eſt, † & ab
omnibus fugiendus propter contagionis periculum, & ſubinde
mortis, arg. c. negotiatorem. 88. diſt. & Neuiz. in ſuperiori
conſ. 51. vbi dicit, peſtem eſſe fugiendam, & à longe cauendam,
quid enim tibi prodeſſet, ſi cum ciuitas eſſet cõtaminata
in villam tantummodo ſecederes? vt nobis optimè
conſulens dicebat Bertach. in tract. de gabellis. par. 2. qu. 24.
& aſſerit dicere Roſarium 1. par. ſermone vlt. col. fi. medicos
3 in hæc verba prorumpere, fuge, fuge † & cito, ac longe vade,
& accedentem ad locum peſtiferum dici tentare Deum,
contra c. ſi nulla. 23. q. 8. ſic etiam protulit Rip. in eod. tract.
4 peſtis, char. 1. in 4. q. vbi dicit, † peſtem ſui magnitudine ſuperare
oẽs morbos: & propterea imminere periculũ nedum
5 corporis, ſed etiã animæ, quia raró, vel nunquam † morientibus
peſte poſſunt miniſtrari eccleſiaſtica ſacramẽta, vt tradidit
ſumm. Angel. in ver. Euchariſtiam 4. & in ver. vnctio
extrema 6. Non eſt igitur mirum, ſi peſtis liberet nos à con-
6 tumacia † à mora, à pœna, à curſu fatalium, & ab alijs pluribus
congeſtis per Rip. in d. tract. peſtis, per Bal. & Paul. Caſt.
in l. 2. C. de ſum. Trinit. & habetur in auth. iuſiurand. quod
præſt. ab his, in fi. & per Alex. in l. caſus. C. de teſtam. & Pariſ.
in dicto conſilio 33. nu. 12.

Iſtud quod diximus limites non procedere, quando ius
redderetur in illo loco etiam tẽpore peſtis, & mortalitatis,
7 † nã propter hoc citatum non liberaret à comparitione, vt
aſſerit ex prædictis Ant. de But. Io. And. in c. dilecti. de dol. &
contuma. quem refert ibi Abb. col. 6. & aſſentitur Alex. d. l.
de ætate. Iaſ. in l. 2. §. quod diximus. añ fi. ff. ſi quis cauſ. cui accedit
Igneus in l. contract. col. 32. ff. de reg. iu. cum alijs adductis
per Neuiz. in conſ. 51. nu. 1. Et licèt etiã peſtis eſſet in curia
Romana, nihilominus appellationem proſequi deberet,
iuxta ſententiam Alex. in l. non exigimus. §. ſi quis in iudicio,
in 1. not. ff. ſi quis caut. & in d. l. de ætate refert, & ſequitur etiam
Iaſ. in d. l. non exigimus. §. quod diximus, num. 13.

In alia omnia ire videtur gl. in d. c. cõis filius, quæ genera-
8 tim loquens ait, quemlibet eſſe excuſatione dignum † propter
intemperiem aëris, quod idem vr̃ ſentire Bart. in d. l. de
ætate. vt refert Abb. in d. c. cum dilecti. nume. 16. qui pro reconciliatione
diſtinguit, nam aut cœli intemperies adeo eſt
vehemens, & citati natura ea eſt, vt veriſimiliter, ex acceſſu
poſſit dubitari de morte: & tunc non dicitur tutus ob id: nec
ad comparendũ poteſt cogi; licèt ibi ius redderetur, per iura
ſupra adducta. Aut aër non eſt adeo infectus, vel citati natura
iſtiuſmodi, & tunc ad iudicem accedere cõpelli poteſt,
nec ab hoc liberatur. ea adiuuant, quæ tradidere iuris interpretes
in cap. ſi veró. de re iudi. huius prætereà diſtinctionis
meminit Neui. in conſi. 51. nu. 20. vbi tamen dicit, Abbatem
intelligendum eſſe in alia peſte: vt febri peſtifera ex aliquibus
cœli exhalationibus, quod licet ſit aliqua ex parte cõtagioſum,
& leuibus morbis homines afficiat: tamen plures ex
morbo conualeſcunt, nec iccirco medici ægrotos viſere
deſiſtunt, nec propterea ciues deſerunt ciuitatem. Vel reſponderi
poteſt, ſupradictam deciſ. Ant. de But. & aliorum
Doct. nõ probari iure, immo huic aduerſari l. 2. §. ꝙ diximus
ante fi. ibi infortuita calamitas. ff. ſi quis cau. c. quorundam.
74. diſtinct. hancq; repugnare gloſ. in ca. ad ſuſpicionem. de
renunciat. Bart. in d. l. de ætat. & à multorũ aliorum opinione
diſſentire, quos recenſuit Neuiz. vbi ſup. nu. 10. Nec etiam
vera eſt eius opi. nec Io. And. referens & cæteros auctores
But. confirmant illud, ad quod eos affert But. ſed conciliando
illud c. cũ dilecti. cum c. quorundam. aſſerunt tantummodo
c. quorundam, vbi Monachus cœli intemperiem loci
illius ferre non poterat, procedere ex benignitate. textũ autem
in c. cum dilecti. ante fi. vbi debet proſequi appellationem
ille, qui excuſabat magnos calores, & inſidias ſibi poſitas,
ſecundum eum loqui in iudicialibus, quæ redduntur in
inuitum. Et ex iſta reconciliatione infert But. ꝙ quando redditur
ius, quis tenetur comparere in loco peſtifero; niſi feriæ
indicerentur: ſed iſtam illationem nullius eſſe momenti
aſſerit Neui. quia plurimum diſtat inter maximos calores, &
intemperiem aëris: ex illis enim poſſet quis in morbum incidere,
à quo conualeſcere medicorum ope fortaſſe poſſet,
9 † at peſtis ſtatim nullo tẽporis interuallo interficit: cui nulla
ægritudo poteſt comparari, cuius vis ingens nullo fere
poteſt tolli medicamine, in hac artes quæſitę nocent: medicinæ
ars nullius eſt ponderis: atq;

Ceſſere magiſtri
Phyllirides, Chiron, Amythaoniuſq; Melampus.

Hac graſſante, non parens filium, non filius parentem adiuuat,
frater fratrem fugit, vir vxorem, vxor virũ auerſatur.
Mirari igitur deſinamus, ſi conclamare ſoleant homines fu-
10 ge; fuge: præſertim in iudicio † in quo ferè ſemper frequentiſſimi
ſolent homines conuenire, iuxta gloſ. 2. in l. in donat.
C. de don. Alij etiam relati per Neuiz. vbi ſupra d. num. 2. reſpondent
tunc ptocedere ſupradictam limitationem, quando
ius redderetur ex ſtatuto vel decreto ſpeciatim facto.

CONCLVSIO XXI.

ARGVMENTVM.

Accidens cuius generis ſit probationis.

SVMMARIVM.

1 *Accidens ſolet probari facilè, quando conſtat de ſubſtantia.*
2 *Accidens ſine ſubſtantia conſiſtere non poteſt.*
3 *Subſtantia probanda prius eſt ad probandum accidens.*
4 *Accidens vt intelligatur extra ſubiectum, fieri non poteſt.*
Accidens in dubio non præſumitur.

1 Accidens ſolet facilè probari, † quando de ſubſtantia cõſtat: vt tradunt
Barto. & cæteri Doctor. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. ſi
cert. pet. Crauet. de antiquita. tempor. in vlt. parte, 1. part.
princ. nu. 24. & in 2. parte, nu. 63. & in 3. par. nu. 22. refert pe-
2 ritiſſimus Menoch. in conſ. 93. n. 5. Et ratio poteſt eſſe: † quia
accidens ſine ſubſtantia conſiſtere non poteſt. l. 2. ff. de vſufruct.
cum ſim. & Bar. in rub. ff. eodem.
3 Vnde ad probandum accidens, † neceſſe eſt prius proba-
4 re ſubſtantiam, quia fieri non poteſt, vt † intelligantur accidentia
extra ſubiectum, ſecundum Bald. in l. omnium. circa
med. pen. col. C. de teſtam. & referunt recentiores in Inſtit.
de actio. in prin. & Fran. Balb. in tract. de præſcrip. in 2. par. l.
Celſus. nu. 24. & Bertrand. in conſ. 67. nu. 11. in 2. parte vol. 3.
5 In dubio tamen † accidens non præſumitur, per ea, quæ
ſapientiſſimè animaduertit Menoch. in conſi. 1. nu. 121. ſicut
nec ſubſtantia, reſpondit Ceph. in conſ. 148. nu. 20. vol. 1.

CON-

CONCLVSIO XXII.

ARGVMENTVM.

Acclamato per quot teſtes & quomodo ſit probanda.

SVMMARIVM.

1 *Acclamatio poteſt probari per duos teſtes vicinos, qui audierint, etiam quòd non viderint acclamantem, dummodo notã habeant vocem.*
2 *Notam habere vocem ex maxima familiaritate.*
3 *Iudex non poteſt venire ad condemnationem ex eo, quòd teſtes dicant habuiſſe notas voces acclamantis alijs non concurrentibus, & num. 4.*
4 *Vox hominum eſt fallax, & multi habent conſimilem vocem.*

1 Acclamationem poſſe probari per duos teſtes vicinos † qui au-
diuerint illam acclamationem, Accurſ. auctor in l. fi. cui Bar.
& Doct. multum tribuunt. C. famil. erciſ. idem Accur. in l. fi.
in fi. in ver. excepto. quam doctrinam Ang. ibi examinat. C.
de cad. toll. & idem Accur. in auth. de teſtam. imper. in prin.
& ibi Angel. Pet. Gerar. in ſingul. 9. incip. nota quod in caſi-
bus reſpondere Crauet. in conſ. 2. nu. 9. & 10. cum ſequent.
& Alexand. in conſil. 71. column. fin. lib. 4. & in conſil. 41. ad
fin. lib. 3.

Amplia etiam procedere, ſi teſtes ijdem non viderint ac-
clamantẽ: vt quòd eſſet paries in medio, vel aliud quippiam
inter acclamantem, & teſtem: hoc confirmat Accur. in l. 2. §.
idẽ Labeo. il 1. in verb. audierunt. ff. de aq. pluu. arcen. anim-
aduertit Bald. in l. conuenticulam. C. de epiſ. & cler. Hoc ad
illud accedit, quod habetur in cap. 22. Exod. & capitu. 18. Iu-
dic. ibi, agnoſcentis vocem adoleſcentis, & lib. 1. Reg. ca. 27.
circa fi. ibi, cognouit Saul vocem Dauid, & Geneſ. c. 27. ibi,
vox quidem Iacob eſt &c. dummodo acclamantis vocem
notam habeant, quod debent dicere, cum rationẽ reddent,
iuxta Accurſ. ſententiam, quem ita declarat Bar. & alij in l. 2.
§. item Labeo. ff. de aqu. pluu. arcend. & alios adductos per
Natt. in conſ. 21. vol. 1.

Non tamẽ in hanc rem ſilentio prætereundum eſt illud,
ſi teſtes deponant de acclamatione, & reddant rationem
hoc pacto, vt illius vocem audiuimus, quia eam notam ha-
2 bemus † non ſufficit, nec eſt certa ratio: fieri enim poteſt, vt
cognoſcerent illius vocem confabulantis, non clamantis.
Et ideo ad hoc, vt ſit concludens ratio, & non eadem cum
dicto, deponere debent, eius voces notas habuiſſe ex eo, qa
eo ſæpius familiariter vtebãtur, & audiuerunt eum loquen-
tem, & acclamantem, vt reſpondit Aym. Crauet. in d. conſi.
2. numer. 4.

Intellige tamen concluſionem, vt & ſi per teſtes poſſit
3 probari acclamatio, † nõ tamen ex hac ſola probatione po-
teſt iudex peragere reum, niſi alia indicia concurrant, vt in
4 iam allatis iuribus. Vox enim hominum fallax eſt, † & ean-
dem ferè habuiſſe vocẽ multi inuenti ſunt, hinc plurimæ ſi-
mulationes prodiere, vnde alijs nõ concurrentibus non ha-
bet vim probationis, ſed tantùm indicij, vt placuit Franciſ.
Caſſa. in ſuo tract. de malef. tract. 8. de dict. in delict. ſeu poſt
delict. c. 1. nu. 2. vbi dicit, ita ſemel iudicaſſe.

Sed quando, & quomodo hoc habeat locum, & intelli-
gendum ſit, commodiori & opportuniori loco infra in con
cluſio. furtum, & in concluſione violentia declarabuntur.

CONCLVSIO XXIII.

ARGVMENTVM.

An acclamatio puellæ inducat præſumptionem ſtupri, vel adulterij, vel vulneris.

SVMMARIVM.

1 *Acclamatio puellæ inducit præſumptionem violationis, vel adulterij.*
2 *Exiens poſt acclamationẽ cum enſe habet contra ſe probationem.*
3 *Acclamatio facit præſumere alterum fuiſſe aggreſſorem.*

Acclamantem puellam exaudiens, ex hoc
veriſimili argumẽto, & con
1 iectura exiſtimandum, † in domo violatam, vel vulneratam
fuiſſe, monuit Ange. in l. 1. §. fi. ff. ad Sillanian. Hinc apparet,
quòd ſi ex aliqua domo, vel loco audita fuerit puella, ſeu a-
liquis è domo acclamans, ſuccurrite, ſuccurrite, & ſic aliquis
ſtricto enſe domo exiret, mulierque reperiatur vulnerata,
2 vel ſtuprata, † præſumptio eſt contra talem exeuntem, imo
inducit probationem, voluit Brun. in tract. de indic. col. 17.
verſic. item ponit. Paris de Put. in tract. malef. in verb. tortu-
ra. il 1. & in verb. viſis de indic. vbi multos adducit, Carer. in
ſua practica crimin. numer. 136. fol. mihi 24. afferendo Nic.
de Mattarel. in l. final. C. de probatio. Iacob. Nouell. in ſua
pract. crimin. in for. conſpic. cadauer. nu. 24. & ſeq. & Cepol.
in conſ. 29. nu. 9. verſ. 6. qui dominus Antonius.
3 Amplia, vt etiam per huiuſmodi † acclamationem exiſti-
metur alterum fuiſſe aggreſſorem, & acclamantem aggreſ-
ſum, vt conſuluit Alex. de Neu. in conſil. 77. numer. 1. inter
conſi. crimin. 1. part. qui huius rei teſtem laudat Bart. in l. vt
vim. ff. de iuſti. & iur. Id etiam probatur in l. 4. iuncta gloſſ.
ff. ad l. Aquil. & voluit Franciſ. Aluarot. in conſil. 24. numer.
6. inter conſilia crimin. 1. part. Idem ſenſit Cæpoll. in dicto
conſil. crimin. 29. numer. 9. ad quod idem reſpexit Innoc.
in cap. ſignificaſti. de homicid. & not. in l. capite quinto. in
fin. de adult. cui etiam accedit Marc. Anto. Blan. in ſua pract.
crimin. in 3. part. defenſ. num. 20. & ſequutus eſt Grammat.
in voto 22. num. 10. cum ſequent.

CONCLVSIO XXIIII.

ARGVMENTVM.

Qua pœna ſit afficiendus accuſans, & non probans, & quo pacto id procedat.

SVMMARIVM.

1 *Accuſans, & non probans debet eadem pœna condemnari, qua accuſatus abſoluitur.*
2 *Pœna non probantis erit arbitraria, & quando.*
Et an perſona accuſans ſit ſuſpecta.
3 *Accuſans ſtatim quòd non probat, præſumitur calumniari.*
Non verò ſi probauerit, non fuiſſe in calumnia, nu. 12.
4 *Accuſatio ſemper præſumitur cauſa odij, & inuidiæ, præſertim ab inimico.*
5 *Lex præſumit ſemper pro reo contra actorem, donec probetur contrarium.*
6 *Accuſator ſi fecerit probationes, & iudicem requiſiuerit, vt cauſam expediat, ſi expedire neglexerit, ipſe iudex punitur, non accuſator.*
7 *Mandatarius accuſans, & deficiens in probatione tenetur pœna talionis.*
8 *Etiam ſtante ſtatuto, quòd accuſans non probans teneatur, & intentauerit accuſationem plura capita continentem, nec omnia probauerit, num. 7.*
9 *Probans accuſationem per teſtes, quorum perſonæ reprobantur, excuſatur à pœna, niſi aliqua ſuſpicione laborent, quid ſi per vnum, num. 11.*
10 *Accuſator excuſatur, ſi reus abſoluatur iuramento iudiciali, vel voluntario non probans, ſecus in neceſſario.*
11 *Accuſatori probanti per vnum teſtem non defertur iuramentum ſuppletorium, & ibi vide contrarium.*
12 *Accuſator ſi probat tantum de fama, an teneatur ad pœnam, vide remiſſiuè.*
13 *Accuſator ſi ſit hæres occiſi dicentis ſe interfectum à Sempronio, & ipſum Sempronium accuſauerit, deficiens in probationibus excuſatur.*

14 Accuſator

14 *Accuſator inſtigatus ad accuſandum deficiens in probatione excuſatur.*
15 *Accuſator præſumitur legitimus, niſi contrarium probetur, antequam ſuccubuerit, ſecus ſi poſt.*
16 *Accuſans propter neceſſitatem officij, non probando, excuſatur à pœna, niſi appareat de calumnia.*
17 *Iudex agens contra reum doloſè tenetur de calumnia.*
18 *Accuſans vt puniatur, debet probari doloſè egiſſe.*

1 Accuſans & non probans debet condemnari eadem pœna † &
ſententia, qua accuſatus abſoluitur, ſi Bar. (proh deum qua-
lis auctor) credimus, in l. athletas. in fi. ff. de fal. & in l. athle-
tas. §. calumniator. in ver. quæro qualiter. ff. de infam. cui ad-
hæret Roman. in l. 1. C. de aduoc. diuer. iud. numer. 6. per il-
2 lum text. vbi tamen inquit † pœnam futuram arbitrariam
iudici. & Petr. de Bellapertica q. 362. vbi diſtinguit, an iudex
abſoluens reum fecerit mentionem de calumnia an non, ſi
meminerit de calumnia, debet puniri; & condemnari ac-
cuſans per officium iudicis, ſecus ſi de ea nullum verbum. l.
quod non probaſſe. C. de calumn. l. 1. §. calumniatoribus. ff.
ad turpillian. l. 3. de teſta. & conſiderat etiam Bellapertica,
vbi ſupra, an perſona accuſans ſit ſuſpecta nec ne. Notat et-
iam Riminald. Sen. in conſ. 21. numer. 10. volum. 1. & Rola. à
3 Valle in conſ. 45. num. 27. vol. 1. ex eo enim quòd † accuſator
non probat, continuò preſumitur calumniari: vt voluit Bar-
tol. in l. 1. in princ. & ibi Alex. ff. ad turpill. Natt. in conſil. 29.
numer. 13. volum. 1. per text. in lege 1. C. de aduoc. di. iud. in
Clem. calumnia. de pœn. 2. q. 3. c. qui non probauerit. in cap.
cum dilectus. extra, de calum. in c. ſtatutum. de elect. lib. 6.
& idem Natt. in conſi. 31. num. 8. eod. vol. & Ioa. de Amic. in
conſil. 127. numer. 34. tum etiam quia cauſa odij, & inuidiæ
4 † ſemper præſumitur accuſatio; præſertim quando ab ini-
mico fuit inſtituta: vt reſpondit Mant. in conſ. 33. & in conſi.
43. nu. 49. vol. 1. vbi etiam ſub nu. 14. dicit, quod ſi accuſatio
habeat ea omnia, quæ deſiderentur à lege; non videri calu-
mnioſa; ſupradictam cõcluſionem notat etiam Luc. de Pen.
in l. quemadmodũ. C. de agri. & cenſit. lib. 11. verſ. 76. præſu-
mitur. ad id adducit c. ſi omnia. 6. q. 1. & not. in c. ſi quis epiſc.
2. q. 7. Marſ. in ſingul. 444. ſtatutum eſt, adeas Menoch. nulli
noſtra tempeſtate doctrina ſecundum, de arbitr. iudi. libr. 2.
cent. 2. caſ. 127. & cent. 4. caſ. 321. & inſpicias infra concluſio.
proximam, Accuſator, & concluſ. Actore non probante, &
concluſ. calumnia. Et videas Angel. de Vbal. in conſil. 25. per
totum. inter conſil. criminal. vbi etiam te docebit, quomo-
do teſtes deponant ad probandum accuſationem. nam pro
5 reo ſemper lex præſumit contra actorem, † donec contra-
rium probauerit, arg. c. ex litteris. de probat. l. Arianus. ff. de
act. & obl. & l. qui accuſare. C. eod. & nota. Cepha. in conſi.
172. n. 1. vol. 2. ſed ne omittamus animaduerſione rẽ dignam
aduertas: nam ſi accuſator fecit probationes & iudicem vr-
6 gere non deſtiterit, vt cauſam abſolueret † ſi de abſolutione
iudex non laborauerit, ipſe nõ accuſator tunc eadem pœna
punietur, ſecundùm Gramm. in vol. 31. nu. 14.

Primò amplia concluſionem non ſolum procedere in ac-
7 cuſante; verum etiam in mandatario † nam ſi quis mandato
alterius aliquẽ accuſet, & poſtea in probatione deficiat, te-
netur pœna talionis: vt ſapientiſſime ſanxit Imp. Gordianus
in l. nõ ideo minus. iunctis concordantijs per gl. in ver. igno-
tum. C. de accuſ. & ibi Cin. & Bar.

Secundò amplia, vt vſq; eo concluſio procedat, vt ſi legẽ
municipali ſit cautum, vt non probans eius accuſationem,
puniatur in 10. ſi quis accuſationem intentauerit plura capi
8 ta continentem, & non omnia probauerit † tenebitur non
ſecus, ac ſi nullum probaſſet, ita Ang. in l. vnica. C. de ſuffra.
cuius opinioni album calculum addidit Hipp. Marſi. in l. 1. §.
ſi quis dicatur, nu. 6. ff. de quæſt.

Primò limite circunſcribas noſtram concluſionem non
procedere, quando accuſator probat per teſtes, qui à dicen-
9 do teſtimonio, non eorum dicta reijciantur: † quia tunc li-
beratur à pœna talionis; vt traditum fuit à Specul. tit. de ca-
lu. §. fi. per Bal. in auth. generaliter. nu. 9. verſi. 3. propter. col.
5. C. de epiſ. & cler. & in l. 1. nu. 8. C. de aduoc. diuer. iudic. vbi
etiam Rom. nu. 20. per Iaſ. in l. properandum. §. ſin autem al-
terutra. nu. 8. verſ. quinta concluſio, & ibi Alex. nu. 15. C. de
iud. qui declarat, non procedere, quando is, qui ſuccubuit,
non laboraret aliqua ſuſpicione, vt quia ſcienter horum te-
ſtimonio vſus fuiſſet: huc adhibeas Menoch. in tract. de ar-
bitr. iud. caſ. 321. cent. 4. nu. 31. & Marſ. in ſing. 444.

Secundò limita nõ procedere, ſi reus abſoluitur; eo quia
10 fuit delatum ei iuramentũ iudiciale, vel voluntarium: † quia
tunc accuſator non probans poteſt ſe purgare; ſecus ſi defe-
ratur iuramentum neceſſarium, iuxta ſententiam Butrig. in
cap. fin. de iureiur. & Iaſo. in l. ait prætor, la 1. per illum text.
nu. 14. ff. de iureiur.

Tertio loco limites non habere locum, ſi accuſans pro-
11 bet per vnum teſtem: † quia tunc ei licebit ſe tueri à calum-
nia, & à pœna talionis: vt voluere Accur. & Bart. in d. l. athle-
tas. §. calumniator. ff. de infam. Bal. in add. ad Spec. de accuſa.
verſi. fin. & in l. fin. colu. 2. verſic. quærit ipſe numquid. C. de
probat. vbi dicit verum hoc eſſe, niſi reus probet contrari-
um, & videas Fel. in c. 2. nu. 1. de calum. At aliquis à me ſciſci-
tari poterit, quid ſentiendum eſt, cum in eodem caſu noſtro
accuſator probat per vnum teſtem, an deferendum ſit ei iu-
ramentum, quod dicunt ſuppletorium, adeo vt in reum ac-
cuſandum poſſit animaduerti, id optimè explicantem Ac-
curſium & omnes iuris interpretes videbis in d. l. ait prætor
la 1. ff. de iureiur. negantes eſſe deferendum, & idem in alio
loco ſenſere Accur. & Bar. in l. maritus. ff. de quæſt. & in l. ad-
monendi. col. 14. eo. tit. de iureiur. & gloſ. in c. cum ſint par-
tium iura. de reg. iuris. in 6. & Panor. in c. fi. eod. tit.

Ab his totus eſt diuerſus Bal. in l. qui accuſare. circa 4. no-
tab. C. de eden. ſed perperam, ſi fides eſt adhibenda Iaſ. in d.
l. ait prætor. la 1. n. 19. vbi tribus argumẽtis comprobat prio-
rem opinionem tãquam communem, ad quem omnino vi-
dendum te reijcio.

Quarto loco limitabis concluſionem eſſe veram niſi ac-
cuſans probet contrarium, id eſt, in nulla verſari calumnia:
vt quia probet id publicè apertum eſſe, vel aliter ſecundum
Bar. in d. l. athletas. §. calumniator. verſ. puto autem. ff. de in-
fam. & per Spec. de accuſ. §. 1. ver. poſt hæc, & ſeq. atq; Fel. in
c. 2. de calu. per eundem Bar. in l. 2. ver. vlt. no. C. ſi ſer. aut lib.
ad decur. lib. 10. Angel. in l. cum quidam. §. cum dicitur. ff. de
acquir. hæred. per Alex. poſt Bart. in d. l. athletas. ff. de falſ. &
in l. 1. in princip. ff. ad Turpill.
12 Si verò accuſator probet tantum de fama † an teneatur
ad pœnam talionis, adeas Brixien. in ſuis quæſtion. Vener.
quæſtion. 83. vbi in vtranque partem ratiocinatur & eas re-
fellit argumentationes: vberius verò diſſerentem inſpicias
Felin. in c. 2. num. 2. ver. quod autem, de calum. vbi quæſtio-
nem examinat.

Quintò limita, quando accuſator fuerit hæres: & occiſus
dixerit ſe interfectum à Sempronio, ſi Sempronius accuſe-
13 tur, † in probationibus accuſationis deficiat accuſator, i-
gnoſcendum tamen ei erit. ſic reſpondit Vlpianus memora-
biliter in leg. qui cum maior. §. 1. ff. de bon. liber. & ſequitur
Bart. in d. §. calumniator. verſi. item puto, & de hoc videtur
facti ſpecies in l. mater. in fi. C. de calu. ſenſit gl. in d. l. athle-
tas. §. calumniator. & ibi Bal. num. 5. ff. de his, qui not. infam.
Crauet. in conſil. 178. numer. 10. atque affatim Felin. in ca. 2.
nu. 8. de calum. & Iul. Clar. in pract. crimin. lib. 5. §. fin. qu. 62.
verſi. ſed pone.
14 Sextò limita, ſi apparet accuſatorẽ fuiſſe inſtigatum, † &
impulſum ad accuſandum: quia tunc & ſi non probet accu-
ſationem impunitas ei danda erit, quod placuit Bar. & Alex.
in d. l. athletas. ff. de fal. & Alex. in d. l. 1. in prin. ff. ad Turpill.
& per Fel. in d. c. 2. de calu. & Bart. Soc. in conſi. 118. incip. vi-
ſis narratis punctis. verſ. confirmatur hæc opinio, in fin. vol.
1. & in conſ. 146. viſo proceſſu, circa med. col. 6. eod. vol. 1.
15 Secundò limita, † quia in dubio accuſator præſumitur
legitimus, niſi contrarium probetur: iuxta add. Specu. tit. de
accuſ. verſi. 1.

Huic repugnare videtur, quod in concluſ.ſeq.dicimus,&
ad hoc adhibe in conſilium ſcribent. in l. 1.de aduoc.diuer.
iud.& in l.1.§.1.ff.ad turpil.vbi ad ſatietatem hanc materiam
examinant.

Quod velim ſic accipias,vt intelligendum ſit, antequam
deficiat,ſed poſtquam ſuccubuerit, præſumitur calumnia-
tor,per ea,quæ tradit Alexa. in l.properandum.§.ſin autem
alterutra.nu.19.C.de iud.

Octauò limita non habere locum, ſi accuſator propter
16 neceſſitatem officij accuſauerit; † nam & ſi non probet,pœ
na calumniæ ei eſt condonanda,nam ius Reipublicæ non
debuit dimittere indefenſum,quod forte timore impenſa-
rum dimitteretur,vt dixit Paulus in l.illud.ff.de peti.hęre.&
retulit Hipp.de Mar.in ſua pract.cri.§.ſupereſt.num.3. & in
l.patre vel marito.nu.15.ff.de quæſt.l.2.C.qui accu.non poſ.
& Paul.Grill.in tract.de relax. car. tit.de calum.§.quæro,an
eo ipſo,num.6. vbi inſuper illud addidit,de illius calumnia,
quod doloſè,&calumnioſè egit,nõ ſit ſubterfugiturus pœ-
nas calumniantis, per l. in ſenatus.§. an ad eos. & ibi Bar.ff.
ad Turpill. vbi loquitur etiam in iudice, qui tenetur de ca-
17 lumnia † quando doloſè, & calumnioſè egit contra reum,
conſule Tiraquel.de pœn. cauſ.58. numero ſecundo, & ea,
quæ infrà dicentur in concluſ.actore non probante, am-
plia.9.

Nono limita concluſionem:quia ad hoc,vt procedat, o-
18 portet prius ꝓbare dolum accuſantis, quo probato, † tunc
poterit puniri,vt tradidit Bald.in l.& ſi legibus. C. ſi contra
ius.vbi etiam Iaſ.numer. 2. cum ſequent. refert Bald. vidiſſe
in quendam capitis pœna fuiſſe animaduerſum, quòd falſo
quendam apud iudicem detulerat exilio capitali fuiſſe mul-
ctatum:adeo vt reus ille in maximum vitæ diſcrimen vene-
rit,parumq; abfuerit,quin fuerit interfectus, cuius accuſa-
tionis calumnia à Præſide Peruſino comperta, capite ple-
ctendum carnifici dedit accuſatorem, per illam l. & ſi legi-
bus:& huic deciſioni adhærent Fulg.& Paul.de Caſtr.ibi. &
Iaſ.fuſius illam expendit.

CONCLVSIO XXV.

ARGVMENTVM.

Accuſator quando calumniator præſumatur, & quæ pœna ſit in illi infligenda.

SVMMARIVM.

1 *Accuſator non probans calumniator præſumitur,quia tunc reus innocens exiſtimatur,& nu.8.*

2 *Accuſatio non probata calumnioſa præſumitur,exceptis certis caſibus,vt ibi & nu.8.*

Etiam ſi accuſator de calumnia iurauerit,ibi.nu.2.

3 *Accuſator ſuccumbens non poteſt in expenſis condemnari propter præſumptam calumniam,& nu.5.*

4 *Fiſcus raro in expenſis condemnatur,vel procurator fiſcalis.*

5 *Accuſator raro ſolet condemnari in expenſis, quando agitur ex præſumpta calumnia.*

6 *Secus ſi de vera calumnia,& iudex ſimpliciter procedit ſuper accuſatione,vel querela,aut ex officio.*

7 *Succumbens in ciuilibus condemnatur in expenſis, etiam ſi iurauerit de calumnia.*

8 *Mater,vel pater accuſans occiſores filij,vel è contra,tollitur præſumpta calumnia.*

9 *Officialis,vel iudex abſoluens reum non præſumitur calumniaſſe, nec dolus,quæ habitis indicijs debent contra reos procedere.*

1 Accuſatorem, qui non probet,præſumi ca-
lumniatorem † nemo eſt qui
ignoret, quia non probando reus exiſtimatur innocens,ꝙ
clarè probari videmus à gloſſ.in cap. 2.de calum.in princ. &
* communi omnium * conſenſu id eſſe receptum teſtatur
Felin.in dicto capitu.ſecundo,numero quarto,& Bened.de
Vad.in add.ad reperto. Feli.in verb. accuſator eo ipſo,idem
aſſerit Abb.ibidem nu.5.gl.melior de iure eſt in d.l.athletas.
§.calumniator.ff. de his qui not.infam. & vno ore ab omni-
bus comprobatam retulit Abbas in ca.calumniam.nu. 2. de
pœn.Mari.in d. cap. 2. num.7. de calum.Iul.Clar.in practic.
* §.vlt.q.62.verſi.dixi ſupra.& eſſe communem * opinionem
etiam confirmauit Apoſtill. ad Angel. de male. in ver. & ad
querelam,nu.7.atq; Villalob.in ſua collect.commun.opin.
in littera C.num. 2. qui refert Præpoſ. atteſtantem de com-
* muni * in c.ſi quemquam.§.notandum.num.7. 2. quæſt.1.&
aſſentitur Boſ.in tit.de accuſ.numer.19.& ſatis abundè Me-
noch.de arbit.Iud.lib.2.cent.4.caſu 321.nu.5. cum ſeq. & vi-
de infra cõcluſionem noſtram,calumnia,& Mantu.in conſ.
43.num.16.vol. 1. vbi expreſsè reſpondit,accuſationem non
2 probatam † præſumi calumnioſam, præterquam in crimi-
ne adulterij,ratione officij,propter proximitatem perſona-
rum teſtatoris auctoritate; & quando imminet damnũ inſi-
gne & maximum circa ipſum patrimonium.

Amplia:vt hoc idem procedat etiam ſi de calumnia accu-
ſator iurauerit; quia non probando præſumitur etiam ani-
* mo calumniandi accuſaſſe: vt communem * dixerunt Alex.
in l.properandum.§.ſin autem.nu. 21. C. de iud.& alij,quos
refert Clar.dicta q.62.verſi.ſed quid.& Eman. Soarez in ſu-
is commun.opin.num.32.Salyc.in l.qui crimen. num. 14.C.
qui accuſ.poſſ.vbi inquit,hoc in foro & in iudicijs verſanti-
bus ſemper obſeruari * conſueuiſſe, à cuius opinione non
receſſit Alber. in d. l. athletas.§.calumniator,nu.1.quod et-
iam voluit Afflict.in 2.part.conſtit.Regni in rubric.13.num.
9.& in rub.62.num. 5.

3 Intellige iſtud non ſufficere, † vt accuſatori ſuccumben-
ti mulcta irrogetur,vt teſtatur Alber.in d.§.calumniator.in
* fi.quo in loco aſſerit,iuris interpretes communi * ſententia
huic opinioni ſubſcripſiſſe,quod idem aſſeuerauerit Bal. in
l.qui crimen. poſt num.28.qui accuſ.non poſ.vbi proditum
* reliquit hanc * opinionem à praxi, & vſu communi confir-
mari,inquiens,ipſum nunquam vidiſſe iſtiuſmodi condem-
nationem impenſarum in cauſa capitali, vt refert Anan.in
c. accedens,poſt num.11.de accuſ.Card.Alex.in c.in primis.
§.de epiſcopi.in fi. 2. qu. 1. atteſtatur in ſacro palatio raro vi-
4 diſſe † condemnari fiſcum in impenſis, vel procuratorem
fiſcalem, quod ſi aliquando fuit condemnatus, nunquam
tamen illam condemnationem exigi perſpexiſſe, vt omnia
refert Clar.loco ſupra citato.

Ab iſtis vehementiſſimè diſſenſit Bart.in auth.de manda.
princ.§.deinde.nu.3.& in l.1.in princ.circa fin. ff. ad Turpil.
* & ibi atteſtatur * communem eſſę ſententiam,quem refert
Socin.in conſ.36.nu.14.lib.2. in cuius opinionem deſcendit
Nicell.in concord.gloſſ.capit.47.incip. expenſæ,qui refert
Præpoſit. Mediol. præceptorem ſuum in c. fin. de dolo &
contum.ponentem reg.cum 20. limit. vbi ipſe Ant.ſatis ſu-
perque diligenter perpendit,& excutit materiam huius re-
gulæ expenſarum.vt refert Diaz.reg.20. nec defuere quam-
* plurimi, qui omnium * calculo comprobatam ſententiam,
cùm à iuris Cæſarei,tum etiam Pontificij interpretibus tra-
didere. ex quibus eſt Grat. in conſi.97.nu.1.lib. 1. è quorum
numero fuit idem Card.Alex.in d.c.in primis.§.de epiſcop.
colum. 4.ver.& quia.gl.2.quæſtio.1.inter quos extitit etiam
Franciſc. Viu.commun.opin.in verb.iudex,iſtis aſſenſit,vbi
* de communi * ſententia atteſtatur, & tradit Alba in conſil.
5.in primis verbis,poſſem ſexcentos hic cõgerere, ſed adhi-
bendus eſt modus, & aurium ſatietati parcendum: præſer-
tim cum me hoc onere leuarit Iul.Clar.in d.§.fin.verſic. ſed
numquid.

Quos iuris Coryphæos in gratiam reducere poteris hoc
pacto,vt prior opinio procedat, quando agitur de præſum-
5 pta calumnia.† quia tunc infrequenter ſolet accuſator mul-
ctari, & idcirco fit, ne delatores ab accuſationibus rece-
dant,metu huiuſmodi mulctæ, & delicta inulta impunitaq;
dimittantur.

6 Poſterior vero opinio habet locũ † quando agitur de vera
calumnia, & iudex ſimpliciter accuſationẽ proſequitur, aut
etiam ex officio; ſed alio inſtigante; impellente, & ſtudioſè
curante

curante inquiſitionem, vt clarè per Iul. Clar. d. verſic. ſed nunquid, circa fin.

Intellige prædictam ampliationem maximè procedere
7 in cauſis ciuilibus, † in quibus ſuccumbenti mulcta irrogatur, etiam ſi iurauerit de calumnia. vt per Soc. in reg. 181. expenſarum, vbi tamen hoc limitat quinq; modis.

Primò limita concluſionem, quando quis accuſat maxi-
8 mo ſtudio ductus erga aliquem † vt cum pater, vel mater accuſant occiſores filij, vel è contra. l. mater, & l. calumniæ. C. de calumniat. & ratio eſt: quia illa generalis præſumptio calumniæ tollitur per ſpecialem præſumptionem amoris: vt tradidit Felin. in d. c. 2. de calum. vbi Petr. de Anchar. voluit, iſtis caſibus exceptis, non præſumi quem calumniari, ſed regulariter optimè exiſtimari, cui adhæſit idem Clar. in d. §. fi. verſi. dixi ſupra.

Secundò limita non procedere in magiſtratum gerente:
9 quia licèt abſoluatur reus inquiſitus, † in eo tamen non præſumitur calumnia, neq; dolus; neceſſitas. n. officij eum purgat. nam cum primum ipſi magiſtratus indicia ſatis probabilia habent, debent contra reos inquirere, ita dicit Bal. in l. 2. per illum tex. C. qui accuſ. non poſſ. & in conſ. 177. præſuppoſito ſtatuto, in prin. li. 1. & in conſ. 494. ſciendum eſt, quòd moneta. col. fi. verſ. de tertia inquiſitione, eodem vol. 1. & in d. l. athletas. §. calumniator, & in conſ. 451. quia in accuſatione inſtituta. verſ. 4. ratio, li. 4. latè per Tiraq. de pœn. caſ. 58. nu. 2. & dixi infra concl. actore non probante, ſub amplia. 9. vberrimè per Menoch. in d. tract. de arbit. iud. caſ. 321. nu. 21. cent. 4. cum plur. ſequen.

Si alijs quinq; modis iſtud reſtringere volueris, adhibeas Felin. in d. ca. 2. & ibidem Abb. nu. 5. ſi verò decem, conſulas Menoch. vbi ſupra dicto caſ. 321. per totum, & vide infra in concluſio. calumnia.

CONCLVSIO XXVI.

ARGVMENTVM.

An quis poßit & accuſator, & teſtis eſſe contra accuſatum.

SVMMARIVM.

1 *Accuſator non poteſt eſſe teſtis contra accuſatum, & quando ex conſcientia, & vt iudex inquirat.*
Nemo poteſt & accuſator, & teſtis eſſe, vt nu. 2. 8. 9. 10.
2 *Accuſator ſubijcit ſe talionis pœnæ.*
Nemo teſtis poteſt eſſe in cauſa propria.
3 *Teſtis non poteſt eſſe, qui accuſationem impetrauit.*
4 *Conſanguineus, nec familiaris de domo accuſatoris poteſt eſſe teſtis, & quando poßit, numero 5. niſi conſanguineus vtriuſq; vel amicus.*
5 *Par affectio tollit ſuſpicionem.*
Conſanguineus, vel amicus inter alios integros examinatus ſuppletur ipſius fides per alios, nu. 5.
6 *Exceptio contra teſtes, quòd ſint conſanguinei, vel alia elidibilis debet in ſpecie probari, & adfuiſſe tempore eorum depoſitionis.*
Conditio teſtis debet intelligi ſecundùm tempus productionis, & præſtiti iuramenti, num. 6.
7 *Teſtes affines, domeſtici, & familiares in criminalibus ad defenſionem admittuntur.*
8 *Mater puellæ, & conſanguinei pro matrimonio poſſunt eſſe teſtes contra nobilem per eos accuſatum amore filiæ captum.*
9 *Magiſtratus præſidis accuſans, & denuncians delicta leuia, ei creditur.*
10 *Damnum paſſo quoad precium rerum contra furem ſtatur iuramento.*
Vnde accuſator admittitur in teſtem, & facit fidem in ciuilibus.
11 *Accuſator in cauſa hæreſis eſt teſtis, & in quibus alijs, infra conclu. 27. num. 5.*

1 Accuſator non poteſt eſſe teſtis contra accuſatum † quis enim ferat teſtem, & accuſatorem. arg. c. forus. §. in omni. de ver. ſignif. & c. accuſatores. 3. q. 5. & Specu. in tit. de teſt. verſ. quod ipſe, Nell. à S. Geminia. in ſuo tract. de teſt. num. 20. & eſt text. in l. diui. ff. de accuſat. gloſſ. in l. 2. qui in iudicio. ff. de accuſat. quinimò accuſator iſtiuſmodi ſaltem impenſas ſoluere cogitur, ſi ſuccumbat, vt ex allatis per Aufrer. in trac. de teſtib.
2 nu. 4. † & ſubijcit ſe pœnæ talionis, vt in l. fin. C. de accuſat. & diximus ſuprà. vnde poſſet nuncupari teſtis in cauſa propria, quod prohibitum eſt l. idonei. ff. de teſtib. quòd verò accuſator teſtis eſſe non poſſit, reſpódere Gram. in con. 49. num. 2. Gand. in tract. malef. ſub rub. qui accuſa. poſſ. 2. colu. Marſi. in conſ. 33. nu. 3.

Amplia concluſionem, vt nec ille, qui accuſationem im-
3 petrauerit † poſſit teſtificari: vt dicit Specul. tit. de teſte. §. 1. ver. item, quod ipſe eſt teſtis, & accuſator, quem ſequitur Steph. Aufrer. in tract. de teſt. nu. 5.

Secundò amplia concluſionem: vt nec conſanguinei, aut
4 familiares, † ſiue è domo accuſatoris prodeuntes, poſſint aduerſus extraneos teſtimonium perhibere, argum. c. ſuper prudentia. 14. qu. 2. & ita voluit Nep. de Monte Alb. in tract. de teſt. num. 9. Riminald. Sen. in conſi. 316. num. 17. 18. & 26. volu. 2. Cepha. in conſi. 65. num. 13. & in conſi. 82. numer. 24. & in conſil. 99. nu. 59. volu. 1. iſtis acceſſit Natt. in conſil. 315. nu. 8. & in conſi. 354. nu. 4. vol. 2. Idem Cephal. in conſil. 272. nu. 13. vol. 2. Verumtamen aduertas, nam ſi teſtis ſit vtriuſq; partis conſanguineus, in ſuſpicionem non adducetur, vt conſuluit Cephal. in conſil. 65. num. 26. volum. 1. vt etiam, ſi erit vtriuſque partis amicus, ſecundùm Albam in conſil. 56.
5 numer. 10. in promptu ratio eſt: † quoniam par affectio ſuſpicionem tollit, vt ſcripſit Ioann. de Amicis in conſi. 119. numer. 4.

Secundò ad id quod ſum dicturus animum aduertas, nam nam ſi vnus teſtis, qui ſit conſanguineus, familiaris, vel amicus, ſit inter quatuor examinatos ab vna parte; cæteri integri teſtes ſupplent fidem illius, vt admonuit Ioan. de Amicis in eodem conſi. 119. nu. 6.

Tertiò & illud diſpicias: licèt enim teſtis conſanguineus, & familiaris non ſit idoneus teſtis ratione ſtudij propinquitatis, tamen quando eſt notæ, & probatæ fidei, nil de eius fide diminuitur, vt idem reſpondit Io. de Amic. in conſil. 120. nu. 18. & ſeq. & in conſi. 74. nu. 7.

Quartò hoc te velim admonitum, teſtes, contra quos opponitur, ipſos eſſe conſanguineos, domeſticos, familiares, infames, vel alia probabili exceptione ſuſpectos, nó ſatis eſſe, ſi contra eos ita ſimpliciter, & indiſtinctè obijciatur, ſed ſpeciatim debet probari, ita fuiſſe tempore eorum depoſitionis: vt dixit Grammat. in conſi. 36. num. 6. & in conſil. 42. nu. 8. in ciuil. & ſequitur Ang. in conſil. 1. incip. porrecta fuit petitio, & in conſil. 308. incipien. factum, vbi præterea ſubiecit, quod minimè obſtarent dicta teſtium, ſi depoſuiſſent, prædictos teſtes fuiſſe domeſticos, & familiares, quoniam illud verbum fuiſſe, poteſt intelligi, poſtquam teſtimonium dixerunt, & tamen conditio teſtis debet intelligi ſecundùm tempus productionis, & præſtiti iuramenti, per l. ſi arbiter. C. de ſent. Et per alias auctoritates adductas per Grammat. vbi ſuprà.

Limita ſupradictam ampliationem non procedere quo
6 ad defenſionem † quia tunc & affines, & domeſtici, & familiares in criminalibus admittuntur, vt conſuluit Natt. in conſil. 319. num. 2. volu. 2. vbi id comprobat teſtimonio Specul. in tit. de inquiſit. verſi. ſed nunquid, cui adhæret Grammat. in conſil. 12. num. 19. in crim. ſi tamen de illis benè ſentiant homines, & ſint integerrimi: vt dicit Grammat. vbi ſupra.

Primò limita in cauſa matrimoniali; nam hoc caſu accuſator poteſt eſſe teſtis: vt placuit Inn. quē refert Spec. in tit. qui matr. accuſ. poſ. ſed Io. And. ibidem in additio. id improbat per rationem ibi adductam. Conciliat tamen hos inter ſe Aufrer. vt Inn. pronunciatum poſſit procedere, quando magiſtra-

magiſtratus publicus denunciauit, vt in c. præterea. de te-
ſtibus cog. vel quando iſtiuſmodi religione adductus im-
pedimentum matrimonij iudici ſignificauit: vt poſtea iu-
dex ex officio inquireret. Et tunc poterit eſſe teſtis pro ve-
ritate. Idem prius voluit Sicul. in rubr. qui matrim. accuſ.
poſſ. & Grammat. in conſilio 50. numero 20. in ciuil. vbi et-
8 iam dicit † quod teſtes eſſe poſſunt mater puellæ, & cõſan-
guinei pro matrimonio filiæ plebeiæ aduerſus nobilem per
eos accuſatum; captum amore prædictæ filiæ, per text. in
ca. ſuper eodem. de teſtibus. vbi pulchrè id tenet Abb. Imo.
Hoſti. & Felin.

Secundò limita in magiſtratu Præſidis, qui accuſat, &
9 denunciat delicta leuia: † vt quia viderit ludentes, vel feren-
tes arma; vel ſimilia, quia tunc ei creditur: vt no. Bar. in l. di-
uus. ff. de cuſt. reo. num. 8. Abb. Sic. in c. in omni. col. 2. de te-
ſtib. & per eundem Barto. in l. 1. §. 1. ff. de offic. præfect. vrb.
& quod animaduertit Apoſtilla. in l. 1. ff. in ius vocati vt
eant.

Tertiò limita, quando quis paſſus eſt damnum, quia tunc
10 contra furem, vel prędonem † quoad probandum pretium
rerum ablatarum, vel quantitatem, præſtatur iuramentum,
ſicq; accuſator admittitur in teſtem, & facit in ciuilibus ple-
nam fidem. vt docet Barto. in l. fina. ff. de in lit. iur. & notat
Camp. de teſtibus. regu. 104. vbi adducit eundem Barto. vbi
ſuprà.

Quartò limita non procedere in cauſa hæreſis † quia in
11 ea accuſator aſcribitur numero teſtium, cum non peruersè
ſed Chriſtianæ religionis ſtudio impulſus id agere videatur.
c. in omni negotio. de teſtibus. quem textum ita ibi intelli-
git Anto. de But. & Abb. numero 4. Iaco. Spie. in inſtit. ca-
tho. c. 62. numero 36.

CONCLVSIO 27.

ARGVMENTVM.

Accuſatus capitaliter an poſsit teſtimonium perhibere, pendente accuſatione capitali.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatus criminaliter non admittitur in teſtem, nec contra, nec pro aliquo pendente accuſatione, & quando procedat, nu. 3. & 4. & in quibus cauſis, nu. 5. vbi etiam contrarium.*
Accuſatione pendente opinio accuſati aggrauatur, numero 1. vt integri ſtatus non dicatur, & quare, & quando procedat, num. 6.
2 *Teſtis non repellitur tamquam criminoſus, licèt crimen probetur, niſi etiam quod iſtiuſmodi habebatur probetur.*
Omne crimen non repellit teſtem, niſi graue, ibi.
3 *Iudex poteſt terminum præfigere, intra quem accuſatio probetur, vel recipi dictum teſtis debeat, reſeruata fide in euentum finitæ accuſationis.*
4 *Excipiens contra aliquem de crimine videtur eum accuſare.*
5 *Accuſatus accuſatione pendente poteſt teſtificari contra aliquem de ſimili crimine accuſatum; licèt concurrant aliquæ coniecturæ contra ipſum accuſatum.*
6 *Teſtis accuſati de falſo fides non omnino euaneſcit, ſed diminuitur, iudicato culpabili.*

Accuſatus capitaliter per aliquem non poteſt
ferre teſtimonium pro aliquo, vel contra aliquem penden-
1 te accuſatione in cauſa capitali, ſic Venuleius in l. in teſti-
monium. ff. de teſt. c. teſtes. 2. q. 7. c. denique. de exception.
c. fin. de teſt. & ibi Doct. Spec. ti. de teſte. §. 1. verſi. item pen-
dente, cum alijs adductis per Nep. de Monte Alb. in tract.
de teſt. num. 133. & maximè ſi perſiſtit in eodem crimine, de
quo accuſatus eſt. c. neganda. 3. q. 9. cap. præceptum. 32. q. 5.
c. teſtimonium. de teſt. nam ex huiuſmodi accuſatione one-
ratur opinio accuſati; vt non dicatur integri ſtatus: ſicut ait
Aufrer. in ſuo tract. de teſtib. numero 3. & de facto ſaltem
cenſetur infamia inuſtus, vt prodidit Crot. in ſuo tractatu
de teſt. numero 103. in 3. parte & conſultus reſpondit Rimi-
nal. Sen. in conſi. 385. numero 45. vol. 2. atq; placuit Natt. in
conſi. 394. numero 9. vol. 2. & Mantu. confirmauit in conſi.
138. num. 10. vol. 1.

Præterea quia accuſans aliquem vinculum inſcriptionis
arripit, vt vtar verbis Impp. in l. fi. C. de accuſat. etiam ſuprà
dictũ eſt in concluſ. accuſator: ideò inſurgit vehemens præ-
ſumptio contra accuſatum: vt inquit Alber. de Malet. in
tract. de teſt. nu. 42. & Cro. vbi ſupra nu. 189.

Nec verò velim obliuiſcaris, teſtem non repelli tanquam
2 criminoſum, & ineptum, † licèt probetur crimen & (vt ſic
loquar) inhabilitas: niſi etiam probetur criminoſum & in-
habilem haberi, & exiſtima. ſecundùm Rimina, Sen. in con-
ſil. 383. nu. 50. vol. 2.

Succurrit & illud ſecundo loco, vt te admoneam, teſtem
non repellere omne crimen; ſed ſolum graue, & animad-
uerſione dignum, vt idem tradidit Riminal. in d. conſi. 385.
nu. 58. & Nat. ſequutus eſt in conſi. 161. nu. 10. vol. 1. per tex.
in auth. ſi dicatur. C. de teſtib.

Amplia idem procedere etiam donec pendet inquiſitio,
aut denuntiatio, ſi credimus Felin. in dicto cap. fin. de teſtib.
ſed ſi fuerit præſumptio partem velle aduerſario ſubtrahere
facultatem probandi, & ob id teſtes ipſius aduerſarij in diſ-
3 crimen capitis accerſentur † poterit iudex terminum præ-
ſcribere intra quem probetur accuſatio, vel dictum teſtis
recipi debet, reſeruatur fide ipſius in euentum finitæ accu-
ſationis, iuxta formam c. frequens. de reſtitut. ſpoliat. li. 6. ad
quod etiam facit c. ex parte. de teſt. & ita ait Ioan. Andr. in
addit. dicto c. fin. & ibi Abb. & Felin. & vide Aufrer. vbi ſu-
pra numero 3. & Petr. Monca. in add. ad Crot. de teſti. in li-
tera qq.

Secundò amplia non ſolum ſi quis à principio accuſatus
4 eſt de crimine, † ſed etiam ſi excipiendo ei obijciatur deli-
ctum, & crimen patraſſe: nam tunc etiam repellitur à teſti-
monio. Ille enim, qui excipit contra aliquem de crimine, vi-
detur eum accuſare: vt in eod. c. fin. de teſt. & per Alber. de
Malet. in tract. de teſt. nu. 450.

Primò limita, vt poſſit teſtari ſuper crimine læſæ Maie-
ſtatis. c. quiſquis. 6. q. 1.

Deinde ſuper crimine hæreſis. c. vrgentis. de hæret. & in
c. in fidei fauorem. eod. tit. lib. 6.

5 Præterea in crimine ſimoniæ. c. per tuas. el 1. de ſimon. †
nam licet is accuſatus fuerit: tamen pendente huiuſmodi
accuſatione, & cauſa criminali poteſt contra aliquem de ſi-
mili crimine accuſatum dicere teſtimonium, licet concur-
rant aliquæ coniecturæ contra ipſum accuſatum de illo cri-
mine: vt ex adductis per Crot. in tract. de teſt. numero 103.
in 3. part. & not. in d. c. fin. de teſt. & ibi per Siculum, & Spe-
cul. in titu. de accuſat. in fin. & Aufre. in ſuo tract. de teſt. nu-
mero 3.

Secundò limita non procedere in cauſa ciuili, vel cum a-
gitur ciuiliter, nam eo caſu pendente capitali accuſatione
poteſt recipi accuſatus pro teſte, vt inquit Aufrer. vbi ſupra,
allegat. c. fi. & ca. teſtimo. de teſt. & gl. in c. ipſi Apoſtoli. 2. q.
7. & Nat. in conſi. 138. nu. 14. vol. 1.

Aliter tamen videtur ſentire Riminal. in conſi. 75. nu. 18.
volum. 1.

Tertiò limita in accuſato de falſo; † nam eius fides omni-
no non extinguitur, ſi in teſtem adducatur: ſed admittitur,
ſi poſtea illi culpæ affinis iudicetur, vt Bar. monuit in l. Bar-
barius. col. 10. & 11. de offi. præf. quem ſequitur Aufre. vbi
ſuprà d. nu. 3.

Quartò limita, ſi contra illum agitur per inquiſitionem:
vt Alber. de Malet. tradidit in eodem tract. de teſt. num. 42.
Quòd ſi huius concluſionis materiam plenius inueſtigare
volueris, adeas ſcribentes ad vnguem explicantes in eodem
c. fin. de teſt. & infra in concluſio. Criminoſus.

CONCLVSIO 28.

ARGVMENTVM.

An accuſans teſtes falſi, dicens corruptos, teneatur probare corruptelam & falſitatem, & quando & quo pacto procedat.

SVMMARIVM.

1 *Accuſans teſtes de falſo, dicens corruptos, debet probare corruptionem & falſitatem, aliàs ſuccumbit.*

2 *Clauſula, non ſe aſtringens, quid operetur.*

3 *Accuſans debet in libello accuſatorio ponere diem commiſſi criminis ad accuſati requiſitionem.*
Et quando procedat.

4 *Dies ſi in libello accuſatorio ponitur, & non probatur, accuſator ſuccumbit.*

5 *Accuſatio quæ debet continere.*
Accuſator quæ debet inſpicere, antequam accuſet. ibi. nu. 5.

1 Accuſans teſtes falſi, dicens corruptos † debet probare corruptelam, & falſitatem; alias ſuccumbit. ſic docuit Bart. in l. Fulcinius. §. qui hic. in 1. col. verſi. & per hoc dicebam. ff. ex quibus cauſis in poſſ. eat. & videas de hoc Rayn. de Monte Vbiano inter conſilia criminal. conſi. 11.

2 Primò limita non procedere † ſi in accuſatione fuerit appoſita clauſula, non ſe aſtringens, &c. vt traditum fuit à Barto. & Doct. plenè in l. diuus. col. 2. verſic. facit ad prædicta, iunctis præcedentibus. ff. de re iudic. ad hanc rem adhibeas omnino eundem Barto. aliter loquentem in l. 1. q. 6. C. de condic. indeb. & Bald. in l. falſum. C. ſi ex falſ. Inſtrum.

Et ad hoc diligenter aduertas: nam accuſans debet apponere diem patrati facinoris in libello ad petitionẽ accu-
3 ſati † vt poſſit ſe tueri probando, ea die fuiſſe alibi; iuxta ſententiam Bart. in l. is qui reus. col. 6. verſi. ſed quæro cum in accuſatione. ff. de pub. iud. & ad verbum reſpondit Vlpian. in l. 2. §. ſi quis Epheſi. ff. de eo, quod cer. loc. non enim inquit I. C. debet detracto altero loco experiri, ne auferat loci vtilitatem reo, idem Bar. in dicto §. ſi quis in fin. & in l. Pantonius. §. 1. verſic. nota ex hac 1. gl. ff. de acq. hæred. Iaſ. in d. §. ſi quis Epheſi, qui defendit hanc opinionem à quibuſdam impugnationib. Fulgo. Ang. in tract. malef. in gl. & ad hoc colloquium, quid ſi ego imploro. & Roma. in l. Pomponius. §. rei perduellionis. ff. de acquir. hæredit.

Verum tamen iſtud declares, diem delicti debere apponi in libello ante reſponſionem accuſati, & non poſt: vt voluit Alex. in addit. ad Bart. in dicto §. ſi quis: quo caſu ſatis erit, ſi aſſerat, ſe memoria non tenere: ſicuti placuit Angel. in l. liberorum. ff. de accuſ. vbi dicit ita in frequenti vſu haberi, plurima ad id ſpectantia congeſſit Iaſ. in d. §. ſi quis Epheſi per tot. ad quem te reijcio.

4 Quod ſi apponatur, & non probetur dies † accuſatori ſuccumbendum eſt: vt habetur per eundem Bartol. in d. l. is qui reus, & in d. l. Pantonius. §. 1. verſic. nota ex hac 1. gloſ. & ibi Paul. Caſtr. in 2. col. & in l. denuntiaſſe. §. quod tamen, paulo poſt princip. ff. de adul. & in d. l. is qui reus. col. 8. verſic. ſed quæro, Bald. in l. 1. col. 8. verſic. ſuper 7. puncto. C. qui accu. non poſſ. Sali. in l. penult. C. de appell. & de hoc videas infra in concluſ. tempus, & concluſ. dies.

5 Si verò ſcire aues † quæ continere debeat accuſatio, iſtos in conſilium voces, Franc. Caſ. in ſuis ſing. quæſt. crim. ca. 3. num. 7. Placen. in tract. de accuſ. nu. 2. Boſſ. in tract. crim. titu. de accuſ. numero 2. & Gand. de malef. in tit. qualiter fiat accuſ. col. 2.

Et quæ inſpicere debeat accuſator antequam accuſet, adeas Specul. de accuſ. §. 1. vſq; ad verſi. cum autem.

CONCLVSIO 29.

ARGVMENTVM.

Reum abſolui accuſatore non probante illum turbaſſe poſſeſſionem.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatus de turbata poſſeſſione, ſi accuſans non probauerit dolum, reus abſoluitur.*

1 Accuſatus de turbata poſſeſſione, ſi accuſãs non probauerit dolum † reus erit protinus abſoluendus: vt ſcripſit ille iurium interpres Bartolus in l. 1. ff. ſi quis lib. te. eſſe ius. fue. facit, quod not. Bald. in l. ordinarij. C. de rei vendic. & idem ſenſit Catald. de Boncompag. in conſi. 58. num. 5. inter conſi. criminal. vbi teſtes adducit ſupraſcriptos Bar. & Bald. & ſubdit eo magis procedere quò per ſtatutum exigeretur dolus, per l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. & l. doli. iuncta l. 1. in princ. ff. de ſer. corrup.

CONCLVSIO 30.

ARGVMENTVM.

Acquiſita per mulierem conſtante matrimonio, an de bonis mariti acquiſita cenſeantur.

SVMMARIVM.

1 *Acquiſita per mulierem conſtante matrimonio præſumuntur de bonis viri acquiſita, etiam feudum, & quomodo procedat, nu. 2. & 3. ibi contra.*
Et vide ibi cautelam; vt non cenſeantur de bonis viri acquiſita, nu. 1. & nu. 3.
Quod procedit, etiam ſi vir confiteretur lucrum eſſe mulieris, nu. 6. & ibi quando procedat, & quando non, nu. 7.

2 *Maritus, vel hæredes (muliere negante non acquiſiſſe ex bonis viri) tenentur probare, quòd conſtante matrimonio acquiſiuerit.*
Intellect. l. quintus. de donatio. inter virũ, & vxorẽ, nu. 2. & 4.

3 *Eccleſiæ triumphanti nihil abſconditum.*

4 *Vidua quicquid acquirit ex bonis viri acquiſitum præſumitur, & quando procedat. nu. 5. & 7. & ibi vide contra.*

5 *Vidua eandem caſtitatem ſeruare debet, prout conſtante matrimonio, & vſq; quo.*

6 *Confeſſio inter perſonas prohibitas non releuat: quia ſimulata præſumitur.*

7 *Donatio inter virum & vxorem eſt prohibita, & nu. 8.*

8 *Confeſſioni viri regulariter non ſtatur, ſe emiſſe de bonis vxoris, niſi veriſimiliter mulier bona haberet.*

9 *Confeſſio mariti prædicta acquiſita eſſe de bonis vxoris, nihil eſt contra præſumptionem iuris, quæ non tollitur niſi contrarium probetur, quominus creditores vel hæredes viri vellent pecunias repetere, & ibi vide contrarium.*

10 *Mulieri non creditur, ſi ipſa negaret, acquiſiuiſſe ex bonis viri: quia non ſtatur eius aſſertioni, niſi probet, vide ibi contra.*

11 *Conciliantur præfatæ opiniones cenſeri ex bonis viri, vel non acquiſita, ibi remiſſiuè, & quid in dubio, quia contra mulierem.*

12 *Onus probandi mulierem acquiſiuiſſe conſtante matrimonio, vel intra annum luctus incumbit agenti.*
Fundans ſe in tempore, illud debet probare.

13 *Signa vnde præſumptiones oriuntur, ſunt probanda.*

14 *Mulier etiam putatiua cenſetur acquiſiuiſſe ex bonis viri conſtante matrimonio putatiuo.*

15 *Mulier poteſt quærere ex eius induſtria, & artificio ex ſe, vel cum viro, ex aliqua honeſta negotiatione, quo apparente tollitur præſumptio, acquiſiuiſſe de bonis viri, ac lucri turpis, & quando, nu. 8.*

16 *Coniunctio ſanguinis tollit ſuſpicionem adulterij ſeu præſumptionem, & quando.*
Quando coniunctus poſſit de adulterio puniri.

17 Probatio

17 *Probatio vincit præſumptionem.*

18 *Mulier tenetur operari viro, non ſtare in domo vt corpus mortuũ, & in quibus operibus, & ſecundùm conſuetudinem loci.*

Vir & vxor ſocij dicuntur: non tamen negotiari.

19 *Confeßioni viri in inſtrumento emere de pecunia vxoris abſentis non ſtatur. & quando ſtatur, & hoc procedat.*

20 *Vxor quod poßidet, ſuum eſſe præſumitur in iudicio poſſeſſorio, & quando procedat, ibi.*

21 *Præſumptio, quòd quis non videatur deliquiſſe, non ſufficit ad eum condemnandum extraneo.*

22 *Præſumptio non debet extraneo prodeſſe, niſi allegetur. Opponi non poteſt de iure tertij, nu.22.*

Acquiſita per mulierem cõſtante matrimonio, vt euitetur ſuſpicio turpis quæ-
1 ſtus † præſumuntur acquiſita de bonis mariti, ſic reſpondit conſultiſſimè Pomponius in l. quintus. ff. de dona. inter vir. & vxor. Gloſ. Bal. Flor. Ang. Pau. de Caſt. & Cor. vnanimes ſcripſere in l. cum oportet. C. de bonis quæ lib. nec id prætermiſit Guliel. de Cun. in auth. licentia. C. de epiſ. & cleri. huius etiam meminit Fran. Crem. in ſing. 6. incip. in eis. Luc. de Pen. confirmauit in l. ſi tempora. col. 2. C. de fid. inſtr. lib. 10. Alex. reſpondit in conſi. 31. viſo teſtamento. col. 1. vol. 3. Soci. conſuluit in conſi. 16. in cauſa. vol. 3. Sal. tradidit in l. ſi mater. C. de contrah. empt. Dec. docuit in conſi. 237. in caſu propoſito, ad fin. vbi dat cautelam mulieri, vt pecuniam à conſanguineis ſibi dandam curet, & poſtea emat, quam nec omiſit Cepoll. caut. 149. Berta. monuit in trac. de Epiſ. cart. 35. col. 1. lib. 4. in 4. par. Barba. ſcriptum reliquit in tract. de Card. in 1. tract. q. 3. col. 8. num. 21. Bern. Diaz. ſequutus eſt in reg. 9. Neui. in ſylua nuptia. protulit ver. eſt nubendum, mihi fol. 114. colum. 3. in parua impreſſ. Boer. ſenſit in deci. 81. num. 5. Ang. in conſi. 141. inci. ſuper 1. puncto, Bal. id animaduertit in conſi. 30. inci. proponitur, quòd quidam. vol. 4. & in conſi. 53. incip. à libello incipiendum eſt, eod. vol. & idem Ang. in conſi. 285. ſuper 1. puncto, verſic. venio ad tertium. Aymo Crauet. comprobauit in conſi. 81. num. 4. Abb. notatu dignum putauit in c. 1. num. 3. de pecul. cler. Lambert. ad id reſpexit in tract. de iur. patro. 7. art. 8. q. princ. 1. par. 1. lib. num. 14. Didac. expoſuit in c. 1. de teſta. num. 7. Bello. de hac re mentionem fecit in conſi. 17. nume. 10. vbi dicit, quòd ſi
2 vxor negaret quæſita conſtante matrimonio † maritum, vel hæredes aſtringi ad hoc probandum, hoc eſt conſtante matrimonio comparata fuiſſe, vt dixit Rip. in li. 3. reſponſ. c. 4. num. 1. & adhæret illi Hippo. Rimi. in §. 1. num. 135. Inſti. per quas perſo. nob. acq. Cacher. ſequutus eſt in deci. Pedemont. 140. numero 8. & 9. vbi exemplum adducit de feudo empto ab vxore, quia præſumitur emptum de pecunia viri, & ideò acquiritur viro. Eſt quidem verum, quod dicit verius eſſe, quod reſpectu acquiſitionis, ꝓprietatis, & poſſeſſionis non habeat locum diſpoſitio d. l. quintus. quia & ſi ex d. l. quintus præſumptio iuris inducatur, vt res empta ab vxore de pecunia mariti præſumatur empta, turpis quæſtus euitandi gratia, non propterea dicit lex illa, rem emptam ab vxore nomine ſuo ex pecunia, quę præſumitur mariti, acquiri ipſi marito, cuius nomine non fuit empta. Su-
* pradictam etiam concluſionem tamquam communi * vſu receptam videtur recenſere Plautus: dum in Caſina introducit Myrinam mulierem ita Cleoſtratam alloquentem, quæ dicebat ancillam quandam ſuam eſſe.

Vnde ea tibi eſt? nam peculi probam nihil habere addecet,
Clam viro, & quæ habet partum, ei haud commodum eſt, quin viro aut ſubtrahat,
Aut ſtupro inuenerit, hoc viri cenſeo eſſe, quicquid tuum eſt.

Eam etiam tenet Bello. in d. conſi. 17. nu. 11. vbi dicit, ve-
3 rum quidem eſſe, vt ſi pecunia eſſet verè mariti, † deciperetur Eccleſia militans ſed non triumphans, cui nihil eſt abſconditum. Quò verò ad ſupradictam cautelam, dicit aduertendum eſſe, ne reddatur ſtatim illa pecunia conſanguineo, quia ſi hoc probaretur, adhuc prolaberetur in diſpoſitionem d. l. quintus.

Idem etiam vt in ipſa concluſione, cauetur ſtatuto Mediolanenſi, poſito ſub rub. quòd acquiſita per vxo. lib. 1. c. 269. vbi in hæc verba loquitur ſtatutum, quod ſi qua mulier conſtante matrimonio rem aliquam vel ius acquiſiuerit, vel pecuniam alicui mutuò dederit, vel alijs crediderit, totum id, quod acquiſiuerit, vel crediderit, acquiritur marito, nec proderit mulieri proteſtatio, ſeu renunciatio in contrarium facta per maritum, etiam quocumque iuramento vallata.

Ampliatur primò concluſio, vt etiam procedat in concubina, & amaſia, quæ præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis amaſij: vt per Fran. Crem. in d. ſing. 6. vbi refert Bal. ita ſentientem in l. 1. C. de nat. lib. & Barba. ſupra adducto loco nu. 21. Idem Bal. firmauit in d. l. cum oportet. C. de bon. quæ lib. Gul. de Bened. tenuit in repetitio. c. Raynu. §. cuidam Petro tradidere. nu. 100. par. 2. & Hipp. Rim. tradidit in §. 1. nu. 136. Inſt. per quas perſo. nob. acq. Ratio eſt ne & ipſa videatur corporis ſui copiam alijs feciſſe, & ſic ob euitandam malam ſuſpicionem.

Aliam ſequutus eſt ſententiam Alcia. in tract. de pręſum. reg. 3. præſum. 26. nume. 2. vbi reſpondet & declarat dictam opinionem aliter opinantium.

4 Secundò ampliatur concluſio † vt etiam procedat in vidua, ſecundum Bald. in d. l. cum oportet. in princ. C. de bo. quæ lib. & receptiſſima eſt noſtrorum ſententia: vnanimes enim id ſentiunt, Sal. in d. auth. licentiam. poſt prin. C. de epi. & cler. Crem. in d. ſing. 6. Boer. in deciſ. 81. nu. 7. Pariſ. in conſi. 80. li. 1. num. 12. vbi dicit hanc eſſe magis communem
* * opinionem, Io. Lup. Hiſpan. in repeti. rub. de dona. int. vir. & vxo. fol. mihi 5. col. 4. & fol. 29. ver. operatur quartum effectum, vbi ponit tres ampliationes, & tres limitationes ad reg. l. quintus. latè Neui. in ſua ſylua Nuptia. ver. eſt nubendum, mihi fol. 115. Albe. de Roſa. in l. etiam. C. de don. int. vir. & vxo. nouiſſi. Gabr. in ſuis concluſio. lib. 1. ti. de præſump. concluſio. 5. numero 3. Bello. in d. conſilio 17. numero 12. Capra in conſilio 13. col. 2. & Guil. de Bened. in d. repet. c. Raynu. §. qui cum alia matri. contrah. nu. 144. part. 3.

Huic opinioni apertè reclamat Alcia. in d. præſump. 26. nu. 4. ſcilicet, vt non procedat in vidua emento poſt annum luctus, teſtem adducit Ange. in conſilio 141. & idem intellexerunt Dec. in conſilio 227. Crem. in d. ſing. 6. Pariſ. in d. conſi. 80. Franc. Rip. in l. fœminæ. q. 20. numero 40. C. de ſecund. nup. vbi de hoc abunde pertractat, alioquin ſequeretur ſecundum Ang. in d. conſi. 141. nullam mulierem poſſe acquirere tute, niſi oſtenderit, vnde pecuniam ſibi comparauerit. & hoc etiam fuit de mente Alber. in dicta l. etiam, vbi diſtinguit, an mulier ſtatim poſt mortem viri emat, an ex interuallo.

Intellige igitur modo allatam ampliationem procedere, quando vidua continuò poſt mortem mariti, & intra tempus luctus acquiſiuerit, quia tunc præſumitur ſemper acquiſiuiſſe de bonis viri: nam ex quo tam breui tempore acquiſitio fuerit facta; præſumitur ex vicinitate, & ꝓpinquitate tẽporis facta ex bonis mariti, arg. l. ſi ventri. §. in bonis. ff. de priuil. credit. & dicit Boer. in dicta deciſ. 81. nu. 7. ne illius caſtitas polluatur. Guliel. de Bened. in eadem repetit. c. Rainutius. §. qui cum alia matr. contrah. nu. 245. vbi dicit ſecus eſſe, ſi ex interuallo. & Rol. à Valle in conſi. 86. nu. 46. vol. 1. vbi itidem dicit ſecus eſſe, ſi poſt annum luctus mulier acquiſiuerit; niſi remanſerit in adminiſtratione bonorum mariti, vt dicit Angel. in conſi. 141. col. 1. & 2. vbi aſſignat rationem. Quia quando mulier emit primo anno luctus, dicitur eſſe in matrimonio viri, cum nõ poſſit nubere. §. ſoluta, auth. de nupt. & ideò de bonis viri præſumitur acquiſiuiſſe:
5 † quia per legem eadem caſtitas intra tempora luctus à muliere deſideratur; quæ deſideratur conſtante matrimonio, vt in corpore de reſtit. & ea quæ parit. in rubro, & nigro, ſecus lapſo illo tempore, quo non iſtam caſtitatem lex ſeruare voluit; cum viduæ nubendi permiſerit, nec videntur eſſe in primo matrimonio, aliàs niſi ita eſſet, ſequeretur, nullam mulierem poſſe quicquam ſibi quærere, niſi oſten-

deret, vnde originem pecunia habuerit, quod eſt falſum ſe-
cundùm Io. Lup. in repetit. rub. de do. int. vir. & vxor. char.
50. col. 4. Neuiz. in Sylua nuptia. fol. 14. à tergo, verſi. 1. am-
plia. Crem. in ſing. 60. & Rip. in l. fœminæ. num. 55. C. de ſe-
cun. nupt.

Reſtringe iſtam intelligentiam procedere; quando non
adeſſet alia coniectura, per quam veriſimiliter iudicaretur,
talia bona acquiſita vltra annum luctus fuiſſe ex bonis ma-
riti, aliàs adhuc iſta præſumptio militaret, dato etiam, quòd
ad ſecunda vota tranſiuiſſet, ita declarat, & intellexit An-
gel. in d. conſ. 141. vbi docet indicia, ſecundùm quæ iudicari
poſſit, ex quibus bonis potius potuerit mulier acquirere. Et
illum ſequuti ſunt Boer. in dicta deciſ. 81. num. 10. Alciat. d.
præſumptio. 26. nu. 5. & Caſſa. in conſuet. fol. mihi. 189. col.
2. num. 8.

Secundò reſtringe intelligentiam ſupra allatam non pro-
cedere, quando vxor mortuo viro remanſit in adminiſtra-
tione bonorum eiuſdem viri, fortè cum filijs ſuis pupillis;
quia tunc ſi non poteſt aliunde lucrari, præſumitur ex bo-
nis viri, & filiorum acquiſiuiſſe, per quam præſumptionem
lucri tollitur alia præſumptio delicti, vt per eundem Ang.
in d. conſi. 141. & Boer. in dicta deciſ. 81. num. 8. Franc. Aret.
in conſi. 31. conſiderata diligenter, quaſi per tot. Præpoſ. in
ca. ſignificauit. in fi. de donatio. int. vir. & vxo. Franc. Cur.
in conſ. 23. ego quoque, col. 2. verſic. nam præſumitur. Barb.
in c. 1. de pecu. cler. Bald. & Salic. in d. l. cum oportet. C. de
* bon. quæ lib. Pariſ. in d. conſi. 80. nu. 12. vol. 1. vbi duplici in
loco confirmat hanc eſſe communem * opinionem, de qua
etiam vide Bald. in conſi. 53. vol. 4. & Siluan. in conſi. 86. nu.
10. vol. 2. vbi dicit, quòd mater vidua commorans cum pu-
pillis, penes quam ſunt tantum bona pupillorum, ſi aliquid
acquirit præſumitur acquiſiuiſſe de bonis pupillaribus, vt
etiam ſcribit alio loco Bald. in conſi. ſcilicet 137. incipien.
quædam vidua lib. 5. niſi aliunde bona habeat, ex quibus
poſſet aliter conſtare.

Tertiò ampliatur concluſio, vt etiam procedat ſi mari-
tus confiteretur lucrum eſſe mulieris, & negaret proueniſ-
ſe ex ipſius propria pecunia: quia nihilominus adhuc vige-
6 bit præſumptio, ex bonis viri mulierem eſſe lucratam † ex
quo talis confeſſio inter perſonas prohibitas nullius ſit mo-
menti. l. qui teſtamenta. ff. de probat. nam præſumitur ſimu-
lata, & ficta, & à lege habetur pro ſuſpecta, etiam ſi nulla a-
lia contra mulierem concurreret præſumptio iuris, vt per
Bartol. in l. ſi diuortio. ff. de verb. oblig. & propterea cenſe-
7 retur maritum voluiſſe donare vxori † quod eſt prohibitũ,
quare non ſtaretur huiuſmodi confeſſioni, niſi eſſet confir-
mata per mortem, ſecundùm Bald. in conſi. 66. punctus ta-
lis eſt. vol. 5. tenet Franc. Aret. in conſ. 31. col. penult. & idem
voluit Alciat. in dicta præſump. 26. reg. 3. nu. 16. Pariſ. in con.
62. nu. 5. vol. 1. vbi nu. 8. arbitratur idem procedere, etiam ſi
confeſſio huiuſmodi eſſet corroborata iuramento mariti,
auctoritate Bartol. in l. Aurelio. §. fi. de lib. le. Petr. & Cin. in
l. 1. C. de ſacroſ. Eccl. Ioan. Andr. in addit. ad Specu. in rubr.
de donat. int. vir. & vxorem. Alex. in l. ſi diuor. colum. 5. ff. de
verb. obli. & Soc. in l. 1. nu. 18. ff. ſolut. matr. & ita etiam di-
cit Crauet. in conſi. 81. & Rom. in conſi. 44. ex ſupra narrato
themate.

Contrarium ſenſere, quando conſtat ex confeſſione ma-
riti pecuniam fuiſſe ipſius mariti. Alex. in conſi. 22. vol. 4.
Socin. in conſi. 65. in 20. arg. Signor. in conſi. 122. col. 2. Ruin.
in conſi. 44. col. 2. vol. 5. & Crauet. in conſi. 61. col. 3. Conci-
lies tamen, vt infrà in limitat. 2.

Limita ſupradictam ampliationem nõ procedere, quan-
do mulier haberet bona propria, nam inquit Grat. in conſ.
54. num. 26. vol. 1. quod marito confitenti ſe emiſſe de pecu-
8 nijs vxoris † licet regulariter non ſtetur propter prohibitã
donationem inter ipſos, ſtatur tamen, quando eſt veroſimi-
le, vt quia illa mulier habebat bona ꝓpria, iuxta etiam ſen-
tentiam Salice. in l. ſi mater. C. de contrah. emptio.

Intellige ampliationem habere locum, etiam ſi hęredes,
vel creditores mariti vellent repetere pecunias, vel res ac-
quiſitas nomine vxoris, quia & tunc poſſent, non obſtantẽ
confeſſione prædicta, quæ nihil facit contra præſumptio-
9 nem iuris, † quæ tolli non poteſt: niſi per ipſam mulierem
contrarium probetur: vt dicetur infrà in limitationibus: ita
etiam tradit Pariſ. in dicto conſi. 62. nu. 18. ex allegat. abun-
de ibi per eum.

Et idem procedit, ſi per ſingularem ſucceſſorem vel do-
natarium opponitur mulieri, ſecundùm Dec. in conſi. 237.
Neuiz. vbi ſupra in quarta ampliatione.

Refragatur huic Alex. in l. qui iure familiaritatis. ff. de ac-
qui. poſſ. & in conſ. 101. col. 1. vol. 7. Alciat. de præſumpt. d.
reg. 3. præſum. 26. nu. 7.

Idem dicendum eſt, quando mulier negaret illa bona ac-
10 quiſiuiſſe à bonis proprijs, vel alterius: † nam cum hoc ipſa
probare debeat, non erit ſtandum eius aſſertioni. l. neq; na-
tales. C. de probat. c. in præſentia. eod. titu. tradit Ioan. Lup.
Hiſp. in d. rubr. de donat. int. vir. & vxor. §. 60. fol. mihi 65. ſe-
quitur Neuiz. in Sylua nupt. in dicto verbo, eſt nubendum.
num. 21. & ſeq. Pariſ. in d. conſ. 62. num. 3. & ſeq. & Crauet. in
conſ. 81.

Contra ampliationem ſtant Sal. in l. cum propria per il-
lum text. C. ſi quis alteri, vel ſibi, in fi. & in l. ſi mater. C. de
contrah. empt. Alex. in conſ. 24. viſis dubijs. col. 1. nu. 5. vol.
1. quod eſt repetitum in vol. 4. in conſ. 23. Soc. in conſ. 61. cir-
ca primam, col. 1. nu. 3. vol. 4.

Concilies vt per Alcia. in d. præſum. 25. nu. 16. vbi conſi-
11 derat tres caſus pro reſolutione quæſtionis, † quos videre
vtile erit: quia ibi egregiè declarat materiam, & vide Pariſ.
in d. conſ. 62. num. 28. lib. 1. vbi ſentit contra primum caſum
eiuſdem Alcia. & Rip. qui conſuluit ſecundùm opinionem
Alcia. in reſponſ. lib. 3. cap. 4.

Quartò ampliatur: quia ſi ab vtraq; ſint præſumptiones,
ex quib. bonis mulier acquiſiuerit bona, & an tempore cõ-
tracti matrimonij, an poſt, in dubio præſumitur contra mu-
lierem, vt per Are. in conſ. 31. & per Albe. de Roſ. in d. l. et-
iam. C. de dona. int. vir. & vxor.

Diuerſum ab hac re videtur voluiſſe Alcia. in d. præſum.
26. num. 6. vbi in eam deſcendit ſententiam, onus probandi
12 mulierem acquiſiuiſſe cõſtante matrimonio † vel intra an-
num luctus, incumbere agenti, auctoritate Sal. in d. l. quin-
tus. & l. etiam. & ſequitur Alex. in conſ. 42. vol. 5. voluit Bal.
in l. ſi vxor. C. de cond. inſer. Et ratio eſt: quia iſto caſu agens
corroboratam habet intẽtionem in tempore, vnde ipſe de-
bet probare, iuxta no. in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ff. de
13 nou. oper. nuntia. Et quia † ſigna, vnde oriuntur præſum-
ptiones, ſunt probanda, vt per eundem Alcia. vbi ſupra, quẽ
vide: quia ibi conciliat opiniones.

Quintò ampliatur concluſio, vt etiam procedat in matri-
14 monio putatiuo † ideſt, vt ea, quæ vxor cõſtante matrimo-
nio putatiuo acquiſiuerit, præſumantur quæſita ex bonis
mariti, ſecundum Tiraq. in tract. leg. connub. in rub. de ſon
Mari. in glo. 8. nu. 271.

Primò limita concluſionem non procedere, ſi mulier
probet illa bona habuiſſe ante matrimonium, & in dotem
ei nõ fuiſſe aſſignata, auctor eſt Bal. in l. fi. C. de pig. & in l. ſi
vxor. colum. 2. ver. denuo quæro. C. de cond. inſer. nec ab il-
lo diſſenſit Alex. in conſi. 42. vol. 5. conſultè cauit Crau. in
conſ. 206. nume. 18. & in conſ. 61. nume. 7. in fi. & Hippo. Ri-
mi. commemorauit in d. §. 1. num. 142. Inſti. per quas perſo.
nobis acq. in quæſitis enim ante cõtractum matrimonium
ceſſat præſumptio, vxorem præſumi acquiſiuiſſe de bonis
mariti: vt decidit hic Boer. in q. 81. nume. 2. vbi & nume. 3.
dixit idem eſſe, ſi mulier comprobet illa bona etiam cõſtan-
te matrimonio ex aliquo titulo ſibi emiſſe aut acquiſiuiſſe
aliunde honeſtè: quia pecunia à conſanguineis, ſibi oblata
15 fuerit † vel fuit lucratà ex aliqua honeſta negotiatione, ve-
luti, quia erat obſtetrix, vel manu medendo, vel texendo, &
reſarciendo veſtes, aut inaurando, vel acu Phrygum more,
pingendo, veſtéſve auro intexendo, ſiue lactando infantes
alienos, vel vnà cum viro cauponariam exercendo, & iſti-
uſmodi quamplurima alia, vt videre eſt per Abb. conſi. 36.

circa

circa primum, volum.2. & clarius per Bal. Sal. Ang. & alios in d.l. cum oportet. C. de bon.quæ lib.Soc. conſilio 249.in materia.in fin. Barba. in d.ſuo tracta. de præſtan. Card. 3.q. 1.par.num.21.Ale.conſilio 133.inci. verè.Pet.Gerar.ſing.99. Crot. in l. frater à fratre. col.34.ff. de cond .indeb.Rip.in 4. reſpon. lib. 3. Neu.in ſylua nuptia.verſi.eſt nub.fo.mihi 115. col.3.ver.6.limita.Ruin.in conſi.96.nu.2.vol.5.Alcia.d.pręſum.26.reg. 3.nu.10.Caſſ.in conſil.29. Fulg.in conſil. 198.in quæſtione propoſita, Alex.in conſi.42.vol.5.& in conſi.133. circa primum.vol.4.

Nec id ratione caret: nam in iſto caſu ceſſat ſuſpicio turpis lucri: vt dicit Bello. in conſil.17 .nume.11. Ideò ceſſare debet præſumptio p̃dicta, arg.eorum,quæ no.in l.ſi qui adulterij. C. de adulter. vbi ſi qui accuſati fuerint adulterij, & obtentu proximitatis intenta depulerint, per cõmemorationem neceſſitudinis crimini fidem derogando, dum exiſtimatur non debere credi, quod contra adducitur,vel non potuiſſe committi, hi ſi poſtmodum in nuptias ſuas conſortiumque conuenerint, facinus illud,in quo fuerint accuſati manifeſta fide atque indicijs euidentibus publicabunt, in quos Impp. ſeueriſſimè vindicari iuſſerunt.Huc quoq; ſpectant l. diuus. ff. de reſt. in inte. & l.omnes.§.Lucius.ff. quæ in fraud. cred.& l. non ſolùm.§.de viro.ff.de rit.nup.& dicit Bald.in l.ſi certis annis.colum.3.verſi.concludo igitur.C.de pact. & Cor. in conſil.308. licèt dicta allegata.col. pen. vol. 1. & eo magis ceſſabit illa præſumptio : cum (vt diximus)
17 probatum fuerit contrarium, † nam probatio vincit præſumptionem, Neui.& Alcia.vbi ſupra. & tenuit Bar.Cepol. caut.149. inci.nota auream, & Fran. Are.in d.conſi.31. in 4. circa fin.

Præterea ad hanc limitationem adhibeas Alex.in conſil. 209. ponderatis his. colum.2.vol.6. & in conſil.24.viſis dubijs.volum.1. Barba.in conſil.22.ſcripſit Propheta.volum.1. pract. Papi. in for. libel. quo vxor agit ad dot. verſic. tamquam bona paraphernalia.in quib.locis illi, quos modo no-
18 minauimus, videntur dubitare de iſta limitatione, † nam illa, cuius matrimonio conſenſit, in officio mariti eſſe debet, vt verbis vtar Hermogeniani in l.ſicut.ff.de ope.li.quod & Paulus reſpondit, l.ſed ſi vir.in prin.ff.de dona.int. vir.& vx. Quapropter decidendũ videretur omne illud lucrum, tamquam ex operis debitis marito eſſet mariti; vel ſaltem dimidiam ratione ſocietatis contractæ, nam vir, & vxor dicuntur ſocij diuinæ, & humanę domus, vt optimè traditum fuit à Neui. vbi ſup.

Alciato tamen in d. præſum.26. nu.11. magis placet opin. Bal. in d.l.fi.C. de pign. tamq̃ verior: quia licèt vxor cogatur viri negotium procurare, non tñ tenetur pro eodem negotiari, vt etiam dicit Cap.in conſ.72.nu.15.vbi aſſerit, vxorem operari debere viro operib.obſequialibus, vt inſternere lectum, coquinari (vt Plauti verbo vtar) & ſimilia, non fabrilib. vel artificialib. cum ſtare non debeat in domo ſicut cadauer, vt dicit quoq; Bal.in l.1.C.de lega.& in l.ſi vxorem.C. de cond.inſer.Rip. in li.3. reſpon.c.4.num.4. vbi diſtinguit, quædam eſſe ſeruitia obſequialia, & quaſdam operas paruæ æſtimationis, & iſtas compelli vxorẽ præſtare in domo mariti iuxta conditionem perſonarum. Cæterum ſi vxor exerceret aliq̃ artem vel mercaturam, vel manu mederetur, vel eſſet obſtetrix, quæ non ſunt operæ domeſticæ, nec familiares, tunc quicquid acquirit ex iſtis operis, ſibi acquirit, non enim, vt dictum eſt, ad præceptum mariti cogitur vxor negotiari, Alcia. tñ vbi ſupra putat in hoc ſtandum fore conſuetudini, ſi aliqua eſſet, ſecundùm Hoſt.& cæteros in c.ſignificauit.de don.int.vir.& vxo.

Secundò limitatur, qñ maritus intererat acquiſitioni & inſtrumento, in quo dicebatur, pecuniam proueniſſe ab vxore, & maritus hoc confitebatur expreſsè, vel tacitè, non repugnando, ſic profitendo dixit Sali. in l.ſi non verum.C. de dona. int.vir. & vxo.in l.ſi mater.C.de contrah.emp.& in d.l. quintus. & Bello. in conſil.17.num.11. quia tunc præſumuntur acquiſita ex bonis coniugis, & ſtandum erit aſſertioni mariti: vt dicit Soci.in conſilio 71.circa primum.vol, 4.conſuluit Alex.in conſilio 24.vol.1.quod eſt repetitum in vol.4. in conſil.23. viſis dub.reſpondit Bal.in conſi.77.punctus talis eſt, col.5. Alciat. docuit in d. præſum.26.reg.3.nu. 16. Ruin.cauit in conſi.44. col.2.vol.5. Neui.tradidit vbi ſupra fol. 115.ver.3. limi.& Natta meminit in conſi.30. num.2. vol.1. vbi dicit, tunc vxorem non præſumi acquirere ex bonis mariti, quando in Inſtrumento dictũ eſt de pecunia propria vxoris præſente viro, & conſentiente, nam tunc ſtatur Inſtrumento, & creditur marito, vt etiam reſponſitauit Rip. in lib.3.reſpon.d.c.4.nu.2.

Quinetiam amplius dixit Sali. idem ſentiendum eſſe, quando maritus nõ ignorabat vxorem acquirere, & poſtea diu tacuerit cum muliere, nec aliquid obiecit, Sal.in auth. ſed iam neceſſe. C. de don.ante nup. per Fulg. in conſi.198. in quæſtione propoſita, atq; Ruin.in d.conſi.44.nu.5.& per Neuiz. in 4.limit.

Aliam ſequutus eſt ſententiam Pari.in d. conſi.62.nu.28. Ideo concilies, vt prior opinio procedat, quando. pecunia emanauit ab vxore pręſente viro, & non contradicente, poſterior verò, quando maritus emit feudũ pro vxore abſente,
19 † & cõfeſſus eſt precium quod ſoluit, fuiſſe ex pecunia vxoris: quia tunc non ſtatur aſſertioni mariti. & ita diſtinguit Rui.in d.conſi.44.nu.5.vol.5.& Alcia.in d.præſum.26.Alex. in d.conſi.24. vol.1.Soci.Sen.in conſ.65.nu.8.vol.1.

Diſſentire videtur ab iſtis Cach. in deciſ. Pedemon.140. n.3.vbi dicit, maritum ementem fundum pro vxore, & proteſtantem emere de pecunia donata vxori, acquirere vxori, Pauli reſponſo motus in l. vxor marito. ff. de don. int.vir.& vxo. vbi Bar. & cõmuniter Doct. vbi dicit id verum eſſe, niſi appareret ex aliquibus coniecturis, & pręſumptionib. vxorem aliunde bona ſibi comparaſſe, vel comparare potuiſſe, ſecundum Doct. in l. ſi filij. C. de don.int.vir.& vxo.& Sali. in l.cum propriè. in fi. C.ſi quis alteri vel ſibi.

Tertiò limitatur non procedere in muliere diuite, quæ nubit viro pauperi: quia tunc præſumitur acquiſiuiſſe de bonis ſuis peculiaribus, & non mariti: vt per Neuiz. vbi ſupra verſic. 1. limit.per Alcia.in d.præſum. 26. nume. 5. idem ſenſit Barb.in c. 1.columna 1. de pecu.cleri. & Ioan. Lup. in repeti. rub.de dona.int. vir. & vxor. vbi ſup. in 2. amplia. & cautum reliquere Bal. in conſil.70. apparent.colum.2.circa med. lib. 1. Cor. in conſil. 327. vol. 2. circa fi. lib. 1. & Cra.in conſi. 61.nu.7.

Nec aliter dicendũ eſt, quando maritus non erat eiuſdem loci, cuius erat vxor, & cõmigrauit in domum vxoris: quia & tunc ceſſat iſta p̃ſumptio: vt auctor eſt Crauet.in d.conſi. 61.nu. 7. qui teſtimonio comprobat Sali. in l. ob maritorũ. C. ne vxo.pro mar. quem ſequitur Soc. in conſil. 128. col.2. ver.pro hac accedat.vol.1.

Quartò limitatur non procedere, quando alię concurrerent præſumptiones, ex quib.iſtæ excluderentur, & conſtare poſſet de contrario, id eſt mulierem aliunde habuiſſe bona: vt per gl. in c. manifeſtè.12. q. 1.idq; ab omnib.ferè præclariſſimis conſulentib.approbatur, vt à Bal.in conſi.67.lib. 1. à Rui. in conſi. 99. col. 2.vol.5. Crau.in d.conſi.61.Cor.in conſil. 133. col.2. vol. 1. per Aret. in d.conſi.31. col.2.& ſupra dictum fuit.

Quintò limitatur non habere locum quoad poſſeſſorium; quia in poſſeſſorio iudicio mulier obtinebit, nec in eo
20 inquirendum erit de hac præſumptione † nam in poſſeſſorio illud quod poſſidet vxor, pręſumitur ipſius vxoris, vt per Bald.in d.l.ſi vxorem.C. de condi.inſer.Neui.vbi ſup.ver.limitat Lup. & Alcia. d. præſum. 26. nu. 8. vbi declarat, iſtud ſibi locum vẽdicare, quando vxor ſola poſſideret, alioqui ſi poſſideret cum marito, tunc præſumeretur potius poſſeſſio mariti, & ipſum poſſidere iure familiaritatis, teſte Alex. poſt alios in l.qui iure.ff. de acqui.poſſ.

Sextò limitatur procedere quoad ipſum maritum, ſeu eius hæredes, qui poſſunt vxori obijcere, illa bona fuiſſe acquiſita de bonis ipſius mariti, ſecus quoad extraneũ, quod proditum eſt à Bal. in d.l. ſi vxorem.col.fi.C. de condi.inſer. per no. in d. l. ob maritorum. C. ne vxo. pro mari.nec ab il-

lius opinione receſſit tum docendo, tum etiam conſulendo Alex. in d. l. qui iure. ff. de acq. poſs. & in conſ. 101. inci. ſuper 1. dub. vol. 7. Alcia. retulit in allata præſum. 26. num. 7. Bello. mentionem fecit in d. conſ. 17. num. 12. nec Hippolyt. Rimi. intactum reliquit in §. 1. num. 137. Inſti. per quas perſonas nob. acquir.

Reijcit hanc limitationem Alcia. in ſupracitato loco, quia nimis per ipſam reſtringitur tex. in d. l. quintus. ff. de don. in titu. vir. & vxo. Ideò verius putat, quemlibet, cuius intereſt, poſſe opponere, cum iſta præſumptio non ſit inducta ita demum ſi maritus velit, ſed in vniuerſum loquatur, vt euitetur mala ſuſpicio, & hanc ſententiam amplectuntur Dec. in conſi. 237. col. pen. & ante eum Bar. in l. 2. ff. de excep. Verùm Hipp. Rim. in d. §. 1. n. 137. dicit ſupradictam limitationẽ
21 eſſe veriſſimã, quemadmodum † pſumptio, vt quis in dubio
non videatur delinquere, non ſufficit ad eum condemnandũ: vt tradidere gl. Bar. & alij in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiur. & in l. meritò. ff. pro ſocio. Non ſatis igitur erit, ſi dixeris, vxorem præſumi quæſiuiſſe de bonis viri, vt euitetur delictum, eaq; extraneo condemnetur, cum iſtiuſmodi prę ſumptio adeo non ſit efficax: vt per illam poſſit ipſi pœna irrogari. Præterea obijcienti id condonemus hanc præſum-
22 ptionẽ militare, † nõ tamen extraneo prodeſſe debet, nam
ita demum quid præſumitur, ſi allegetur, & non aliter. ſi igitur nobis eſſet in optatis, vt contra mulierem vrgeret hæc præſumptio, opus eſſet, vt extraneus cum ea contendens, eam in medium afferret, & in mulierẽ inijceret, quod quidem facere non poſſet, ſic enim opponeret de iure mariti, & ita de iure tertij, quod fieri nequit, arg. l. 2. ff. ſi ag. vect. & animaduertit Bar. in l. 2. ff. de exce. rei. iu. meritò igitur vxor contra extraneum obtinebit.

Septimò limitatur, quando mulier adminiſtrauit bona alterius, vt etiam ſupra à nobis dictum fuit: quia licèt acquiſita ab vxore conſtantę matrimonio in dubio præſumantur acquiſita de bonis viri, tamen id fallit, ſi adminiſtrauit bona alterius, quia tunc ſecus eſt: ſi ijs eſt adhibenda fides, quę annotauit Rol. à Valle in conſi. 90. nu. 17. vol. 2. qui adducit teſtes Alex. conſi. 40. col. pen. vol. 3. & Salic. in d. l. quintus.

CONCLVSIO 31.

ARGVMENTVM.

An acquiſita per fratrem cum alijs fratribus viuentem poſt obitum patris hæreditate indiuiſa, cenſeantur acquiſita de paterno patrimonio, & iſtiuſmodi an debeant inter eos communicari, & quomodo inter fratres intelligatur contracta ſocietas.

SVMMARIVM.

1 *Quod acquirit frater vitam degens cum fratribus defuncto patre, & hæreditate indiuiſa, dicitur acquirere à communi patrimonio.*

2 *Statutum Laudenſe præſumit inter fratres indiuiſos tacitam ſocietatem, & ſolum excipit acquiſitũ ex donatione, vel ſalario.*

3 *Idem cauetur ex ſtatuto Mediolanenſi, & in illo excipitur vltra præfata, etiam ſucceſſio inteſtati, ex cauſa teſtamenti, ſiue codicillorum, vel dotis.*

4 *Inter fratres præſumitur contracta ſocietas, ſi poſt obitum patris ad eandẽ menſam, & in eadẽ domo communiter vixerint.*

5 *Societas dicitur leonina, ſi inter fratres omnia communicantur.*

6 *Acquiſita per fratrem, vt alijs communicentur, non ſufficit omnes ſimul habitaſſe hæreditate indiuiſa, ſed etiam tria copulatiuè requiruntur, &c.*

7 *Societas dicitur inita quoad fructus hæreditatis communes inter fratres, non quoad alia.*

8 *Societas non videtur inducta per hæreditatem patris in communi retentam, & eius poſſeſſionem pro indiuiſo, ac ſimul cohabitationem, cum hæc omnia citra ius, & ſocietatis nomen fieri poſſint.*

9 *Actus noſtri voluntarij non vltrò ſe extendunt, quàm ex eis colligitur.*

10 *Concluſio non habet locum, niſi fratres negotia ſua promiſcuè egerint, & ſine computatione communibus expenſis viuendo bona ſimul habuerint, & diu ſimul habitauerint.*

11 *Acquiſita non præſumuntur de communi, ſi inter fratres alius pupillus, alius maior, & alter furioſus exiſtat.*

12 *Societas non intelligitur tacitè contracta cum minoribus.*

13 *Acquiſita per fratrem maiorẽ omnia bona adminiſtrantem præſumuntur de communi acquiri, niſi ſit artifex, vel aliter acquirens.*

14 *Societas licèt non contrahatur inter fratrem maiorem, & minorem ſimul habitantes, tamen quia acquiſita præſumuntur acquiſita de communi debent communicari.*

15 *Acquiſita per fratres, vt in nu. 11. non præſumuntur acquiſita de communi, etiam ſi tractaretur de vtilitate pupilli.*

16 *Societas tunc intelligitur contracta, & acquiſitio facta de communi, quando pupillus habet tutorem alijs fratribus communicantem.*

17 *Societas, & acquiſitio proximè dicta non procedit in pupillo ſine tutoris authoritate.*

18 *Acquiſitio de communi quomodo procedat, quando pupillus efficitur adultus, & ratificat geſta.*

19 *Quo nomine iubet teſtator aliquid fieri, eo factum præſumitur.*

20 *Societas nõ præſumitur contracta inter fratres maiores natu, cum nullus negotiatur propter nobilitatem, & diuitias, licèt pro indiuiſo poſſideant hæreditatem, niſi aliter expreſſè dicatur.*

21 *Societas tacitè non intelligitur, vbi non eſt commercium.*

22 *Si vnus ex fratrib. proprijs negotijs incumbit, & alij hæreditaria bona eorum induſtria augent, non debent eorum labores amittere, ſed diuiſionis tempore eos habere præcipuos.*

23 *Societas non poteſt videri tacitè contracta inter plures fratres, quando poſt obitum patris aliqui negotiantur, aliqui non, & ſupra num. 21. ſecus ſi ipſi lucrarentur, & lucra etiam diſparia communicarent.*

24 *Societas itidem videtur contracta, quando alter negotiatur, & alij communicant omnia ſibi vndecunq; prouenientia.*

25 *Societas tacita non impeditur ob diuerſitatem negotiorum.*

26 *Socialis affectus, & voluntas apparet ex actibus quantumuis diſſimilibus, ſicut inter nobiles non mercatores, qui & ſalaria, & dotes, & quæcunq; alia bona acquirant, in cõmuni conferunt.*

27 *Quæ concurrere debent, vt abſq; negotiatione cenſeatur contracta ſocietas.*

28 *Societas inter fratres non præſumitur, quando defuncto patre alter negotiatur, & alter non.*

29 *Societas ſi contrahitur inter aliquos, & vnus eorum nihil in ſocietate ponat, nec in ea ſe intromittat, cenſetur ſocietati renunciaſſe.*

30 *Societas non contrahitur donationis cauſa.*

31 *Societas lucri, & quæſtus non intelligitur contracta inter fratres, quorum alter tantum negotiatur, & alter ſtudio vocat.*

32 *Societas inducta tacitè ex actibus vltra illos porrigi non debet.*

33 *Societas tunc non inducitur, quando qui negotiatur nihil impertit, niſi poſſeſſionum redditus, nec pro communi commodo operam præſtat.*

34 *Societas vt poſſit dici contracta, tribus caſibus diſtinguitur.*

35 *Societas nec expreſſè, nec tacitè poteſt dici contracta, quando alter fratrum eſt pupillus, vt etiam ſupra nu. 11.*

36 *Societas cenſetur contracta, quando fratres ſunt maiores, & ſupradicta requiſita concurrunt.*

37 *Socij non videntur, quando, qui negotiatur, facit nomine proprio, ſed ſi communi, ſocij iudicantur.*

38 *Societas non habetur pro contracta in voluntate, quando vnus ex fratribus ſe conſtituit debitorem de aliqua ſumma in libris ſuis, & ſtatuit domum creditricem.*

39 *Arbitrio iudicis eſt ex coniectura ſimplici non recedere à regula.*

40 *Acquirere non dicitur de communi vnus ex fratribus, ſi aliquem*

fundum

fundum emit ipſis præſentibus, & ſcientibus, & chartam pro ſe tantum recipit.

41 *Acquiſitum tunc præſumitur communiter, quando talis emerit alijs ignorantibus.*

42 *Emiſſe præſumitur de bonis communibus, & communi pecunia, cum emit nomine ſuo, & fratrum.*

43 *Acquiſitio facta per fratrem nomine ſuo, & aliorum, ſi dicatur acquiſita de pecunia propria, debet hoc oſtendi.*

44 *Diuitiæ non veniunt aliunde, niſi à caſu, & induſtria.*

45 *Facta non præſumuntur, niſi probentur.*

46 *Natura humana potius prona eſt ad deſidiam, & voluptatem, quàm ad laborem, & induſtriam, & ad malum potius, quam ad bonum.*

47 *Dominium cenſetur acquiſitū etiam fratribus, ſi vnus ex eis prædium emit, & eius fundum ipſo inſtante deſcribatur in cataſtro ſibi, & fratribus.*

48 *Acquiſita per fratrem induſtrium habentem aliqua bona propria, licèt in communione viuat cum alijs, præſumuntur acquiſita ex bonis proprijs.*

49 *Societatis materia fuſius tractatur infra in concluſione ſocietas, nam ibi propria ſedes eſt.*

Aquiſita ab vno ex fratribus probantur acquiſita fuiſſe de cōmu-
1 ni patrimonio, † ſi ipſe cum omnibus alijs fratribus ſimul
cum hæreditate indiuiſa poſt mortem patris vixerit, argum.
text. in l. ſi fratres. ff. pro ſocio. l. ſi maior. C. fam. erciſ. & in l.
non ideo, vbi gl. & Doct. C. co. diuid. Bartol. docuit in l. cum
duobus. §. idem Papinianus, aliàs in §. ſi fratres. C. eod. & in
l. ſi patruus. C. com. vtr. iud. & melius, & plenius quàm alibi
in l. Titium, & Mæuium. §. altero. nu. 5. verſic. ex præfatis. ff.
de adminiſtra. tutor. & in tract. de duob. fratrib. num. 14. nec
ab hoc fuit alienus Bald. in d. l. ſi patruus, Cor. reſponſitauit
in cōſ. 24. viſis nōnullis. col. 2. li. 1. & cōſ. 27. col. 2. li. 2. Paul. de
Caſt. cauit in conſ. 349. vol. 1. nouiſſimorū. conſuluit plurib.
in locis Dec. in conſ. 66. vbi latè, & conſ. 68. ꝑ reſolutione, &
conſ. 304. in caſu propoſito. Soc. animaduertit in cōſ. 4. vol.
4. Cępoll. decidit in conſi. ciuil. 40. quidam. Bertr. ſequutus
eſt in conſi. 39. col. 2. & 3. & conſi. 27. col. pen. 2. volu. nouiſſi-
morum, Rub. Alex. veriſſimum arbitratus eſt in conſil. 87.
Alciat. neque diſſenſit, de præſumpt. regu. 1. præſumpt. 25. in
* princip. vbi dicit hanc eſſe communem * opinionem, & de
* communi * atteſtatur Petr. Due. regu. 3. Idem protulit Dec.
in conſ. 21. viſo puncto. in prin. & in rub. C. qui teſta. fac. poſ.
Iaſ. ad id latiſſimè ſe fundit in l. 1. C. eod. tit. Crauet. nec reti-
cuit in conſi. 26. nu. 5. & conſi. 123. in fi. conſ. 159. num. 1. Spec.
non ſuppreſſit in tit. de iudi. §. ſequitur videre de communi-
bus iudicijs. Ioan. Bapt. Ferret. cōſulendo ſenſit in conſ. 120.
2 num. 6. Alciat. conſiderauit conſi. 359. nu. 1. vbi dicit † ita et-
iam caueri ſtatuto Laudenſi præſumente tacitam ſocieta-
tem inter fratres, qui nūquam à ſocietate receſſerunt, & il-
lud ſolum excipiente, quod acquiſitum ſit ex cauſa dona-
tionis, vel ſalarij. Ita quoq; diſponit ſtatutum Mediolanen-
3 ſe, † excipiens tamen nō ſolum quod acquiſitum ſit ex cau-
ſa donationis, vel ſalarij: ſed etiam ex ſucceſſione inteſtati,
ex cauſa teſtamenti, vel codicillorum, vel dotis.

Rationem huius concluſionis affert Mantua, in cōſi. 303.
num. 1. volu. 1. quam nullis verbis immutatis referam, quia,
inquit ille, ex quo omnes fratres remanſerunt poſt mortem
4 patris † ad vnum panem, & vnum vinum in eadem domo,
communiter viuentes contracta ſocietas præſumitur, arg. l.
1. in fin. & l. ſeq. ff. de his qui deie. vel effud. l. Procula. ff. de
proba. l. ſeruus communis. ff. de donat. int. vir. & vxo. & ca. 1.
§. ſi duo. de duo. fra. de no. bene. inueſt. in vſib. feud. Quo fit,
5 vt omnia communicari debeant: † quoniam alioqui ſocie-
tas non eſſet, niſi leonina, arg. l. ſi non fuerit. §. Ariſto. ff. pro
ſoc. Verùm, vt hęc concluſio vera ſit necne magis eluceſcat,
repetendum eſt, quod Dec. ſcriptū reliquit in eodem conſi.
21. præſertim in col. 2. Non enim, inquit, vt acquiſita ab vno
ex fratribus debeant alijs cōmunicari, ſatis eſt fratres cū hę-
6 reditate indiuiſa cohabitaſſe: † ſed tria ſimul requirūtur: vt
vnà cum hęreditate indiuiſa poſt mortem patris vixerint, vt
omnia lucra inuicem communicauerint, & de eo, quod ſu-
perlucrati fuerint ad inuicem rationem non reddiderint.
Decium ita dicentem refert Neuiz. in conſi. 76. n. 8. vbi aſ-
ſerit ea ratione, non ſufficere, vt hæreditatem paternam
indiuiſam tenuerint, quia licèt inter ſe hæreditatis fructus
7 communicauerint: † non dicuntur iniſſe ſocietatem, niſi
ſtrictè quo ad illos fructus, nō quo ad alia. Idem dicit ſenti-
re Alex. conſ. 16. incip. viſo teſtamento, col. fi. vol. 6. & Cor.
in conſ. 9. incip. præmittendum eſt, ꝙ fratres. vol. 1. Idē mul-
tis authoritatibus cōprobat Natt. qui tamen poſtremò con
* ſtituit regulam negantē tamquā meliorē, & magis cōem* in
cōſ. 264. nu. 1. vol. 2. cuius etiam rationem dicit eſſe: quia re-
tinere patris hæreditatem cōem cum fratrib. & eam indiui-
8 ſam poſſidere, ac ſimul cohabitare, † hæc omnia fieri poſ-
ſunt citra ius, & nomen ſocietatis, vnde ex eis non debet vi-
deri inita ſocietas, arg. l. pro hærede. §. inde Papinianus. ff. de
acquir. hæred. Et quia actus noſtri qui à voluntate pendent
9 non vlterius ſe proferunt, † quam ex eis colligi poſſit, arg. l.
1. §. ſi qs hoc interdicto. vbi Bar. ff. de iti. actuq; priua. & l. fi.
C. ne vx. pro mar. Idem Nat. in conſi. 91. nu. 1. volu. 1. vbi quo
ad illa requiſita dicit expreſſè ſupra dictam concluſionem
affirmantem nō habere locum, † niſi fratres vnà habitaue-
rint, in commune bona retulerint, communibus impenſis
nulla ratione ſubducta vixerint & negotia ſua promiſcuè e-
gerint. Ita etiam Iaſ. in conſ. 5. lib. 1. incip. quia ſemper. Fer-
ret. in conſ. 166. num. 6. Grat. latiſſimè in conſi. 118. volum. 1.
Martin. Laud. in conſ. 34. num. 1. & Rube. latè in conſi. 87. &
95. in princ.

Primo loco concluſio noſtra affirmatiua eſt reſtringen-
11 da, vt locum ſibi non vendicet, † quando fratres non ſunt
omnes maiores, ſed alter eorum eſt pupillus, & alter maior,
vel furioſus: quia tunc acquiſita non præſumuntur de re
communi, arg. l. vt in conductionibus. ff. pro ſoc. & conclu-
dit Bart. in loco ſuperiori relato, & Iaſ. in d. l. 1. nu. 6. & in au-
then. quod locum. C. de collat. huc reſpexit Alciat. de præ-
ſum. 25. nu. 2. adſtipulatur Dec. in d. conſi. 21. viſo puncto. col.
1. & in conſi. 66. ex eodem fonte manauit quod ſcripſit Ber-
tran. in conſ. 26. ex cauſa. in fi. vol. 2. conſimilem vim habuit
illud Bologn. in conſi. 7. col. 2. eiuſdem notæ eſt traditum à
Roma. conſi. 413. nu. 14. & in conſi. 291. inci. cum iſti fratres,
cuius opinioni fauet Dec. in l. in eo, quod plus. §. pupillus,
nu. 2. ff. de regu. iur. nec id ignorauit Andr. Sicul. in conſi. 31.
col. 2. libr. 1. cui neutiquam eſt diſſimilis Cæpol. in d. conſil.
40. His finitimum eſt, quod ſcriptis prodidit Cor. conſi. 213.
Philippi libr. 3. quibus haud dubie reſpondit doctrina So-
12 cin. Iun. in conſi. 24. vol. 2. vbi dicit, eam eſſe rationem † quia
cum minoribus non intelligitur tacitè contracta ſocietas,
ſic voluit Soci. Sen. in conſi. 160. colum. 5. volu. 2. cui optimè
quadra. Alex. in conſil. 48. col. 2. & 3. & in conſil. ſeq. volu. 1.
Idem pollet, quod conſuluit Ancha. in conſil. 31. incip. quia
quæſtio, & in conſi. 103. Iſtis ſubſcripſit Ioan. Bapt. Ferret. in
d. conſi. 166. nu. 5. hanc eandem ſententiam adiuuat Martin.
Laud. in d. conſi. 34. nu. 2.

Quorum omnium conſenſus Riminaldum non deter-
ruit, quin idipſum intrepidè reprobarit in conſi. 463. num. 1.
13 volum. 2. vbi dicit, † vt ſi frater maior adminiſtret bona o-
mnia, neque vlla arte, aut induſtria comparauerit, quod ac-
quiſiuit, præſumi de re communi acquiſiuiſſe, teſtem affe-
rendo Specu. eodem titul. de iudic. §. vt autem, loquentem
in fratre maiore, qui cum minore habitet, & concluden-
14 tem, † quod licèt inter eos ſocietas non contrahatur, tamen
debere acquiſita communicari: quia præſumuntur acquiſi-
ta de communi patrimonio.

15 Amplia iſtam limitationem, vt procedat † etiam ſi agere-
tur de vtilitate pupilli: vt per Bald. in l. cum oportet. in prin.
4. colu. C. de bon. quæ lib. quem ſequitur Iaſ. in d. l. 1. C. qui
teſta. fac. poſſ. nu. 6.

Primò ſublimita non procedere hanc limitationem,
quando ille pupillus haberet tutorem, qui alijs fratribus
16 cōmunicaret, & alij ſibi, † nam tunc intelligeretur inita ſo-

 cietas:

cietas:& acquiſitio facta de communi,vt reſpondit Vlpian.
in l.vt in conductionibus.ff.pro ſocio.Bald.expreſsè in d.l.ſi
patruus.colum.vltim.quem ſequitur Iaſo.in d.l.1.numer.6.
verſic.limita nunc,Alciat.d.præſump.25.regu.3.num.2.Ro-
17 ma.d.conſi.413.num.14.Bartol.in eod.tract. de duob.nu.17.
circa fin,& Martin.Lauden.in d.conſil.34.numero 3.† alio-
quin ſine tutoris authoritate nequaquam, decidunt Iaſ.de
Aret.Rayn.Oldr.Bart.& alij in relato.§.altero.

28 Secundò ſublimita non procedere †ſi cum pupillus ado-
leuiſſet,rata habuiſſet geſta, & id, ꝙ ad ſe pertinebat,quod
facere poteſt. cum tunc temporis habeat conſenſum: vt
placuit Alciat. ſupra citato loco, cui conſenſit Alex.in con-
ſil.49.colum.1.nume.2.incipien.maturè. volum.1. Iaſ.com-
probauit in d.l.1.num.6.verſi.3.limita. Bologn.confirmauit
dict.conſi.7. colu.2.Dec.protulit conſil.21.viſo puncto.col.
1.iſtis addas Corn.conſi.187.lib.3.& conſi.34. libr.4.quia de
pluribus ibi declarat, è quorum numero etiam fuit Alexan.
conſi.23.2.col.lib.2.

In aliam ſententiam videtur deſcendiſſe Alciat. d. reg. 3.
præſumpt.25.nu.3.

19 Tertiò ſublimita non habere locum, ſi pater mandaſſet,
vt communi nomine exerceretur, † quia quo nomine iuſ-
ſit teſtator, eo nomine factum præſumi etiam ſi aliquis eſ-
ſet pupillus, cauit Scæuola in l.qui negotiationem,in prin.
ff.de adminiſtra. tutor. huic adhæret expreſsè Socin. per il-
lum text.conſi.4.num.5.quantum ad primum.vol.4.&Bald.
id ſenſit in relata l.cum oportet.colum.3.C.de bon.quę lib.
ſequitur Iaſ.vbi ſupra.Alex.reſpõſitauit.conſ.49.nu.1.vol.1.

Secundo loco in primis limita non procedere, quando
omnes fratres eſſent maiores natu; ſed nullus eorum nego-
tiaretur; quòd eſſent nobiles, & diuites: † tunc enim licèt
20 hæreditatem paternam indiuiſam poſſideant; tamen non
præſumitur inter eos coita ſocietas;niſi expreſsè ſit dictum:
vt concludit Bart. in d.l.Titium & Mæuium. §.altero. ff. de
adminiſtrat. tut. & in l.ſi patruus. C. com.vtr.iud.& ibi Bal.
idem Bartol.in dicto tractatu de duobus fratribus nume.21.
21 vbi dicit eam eſſe rationem: † quia tacitè ſocietas non po-
teſt intelligi,vbi non eſt commercium,argumen. l.coire.ff.
pro ſoc.Iaſ.in l.1.C.qui teſta.fac.poſſ.num.7. Ioan. de Ami-
cis in conſi.16.num.11. vbi etiam ad hanc rem dicit, † vt ſi v-
nus ex fratribus habentibus hęreditatem,& bona commu-
nia,incumbat peculiaribus negotijs, & ſibi ipſi quærat, alij
vero bonis hæreditarijs, quæ ex eorum induſtria & labori-
bus diligenti cultura augeant faciantq; precioſiora: eos nõ
debere amittere ſuos labores, ſed tempore diuiſionis illos
debere habere præcipuos,iuribus & authoritatib. per eum
adductis.ſupra dictam etiam limitationem annotat Alciat.
d.præſumpt.25.nume.2. vbi idem voluit, quando alter tan-
tùm eſſet mercator, & alij nihil agerent, vt etiam dicit Iaſ.
in d.cõſ.5.lib.1.incip.quia ſemper,vbi arg.l.ex parte.§.filius.
ff.fa.erciſ.aſſerit,ꝙ quãdo poſt mortẽ patris ſunt plures fra-
23 tres;quorũ alij negotiantur,alij non item†inter eos nullam
videri contractã ſocietatem tacitè: cum non ſit aliquid, ex
quo poſſit præſumi coita ſocietas: nam per hoc, quòd hæ-
reditatem paternam ſimul indiuiſam habeant & potiantur
illa; non videtur inter eos idcircò inita ſocietas, niſi vt &
modo commemorauimus,expreſſim ſit dictum. ſecus ſi et-
iam ipſi lucrarentur, & lucra quamuis leuiora & imparia
communicarent: vt etiam tradidit Mantu.in conſil.303.nu-
mero 4. volum. 1. vbi aſſerit, itidem videri coitam ſocieta-
24 tem tunc, † quando alter tantum negotiatur; ſi alij tamen
in commune conferant, omnia ſibi ipſis vndecunque pro-
uenientia;vt notarius,clericus, aduocatus, & ſimiles.idem
latiſſimè dicitur per Barto.in d.§.altero.d.l. Titium & Mæ-
uium.ff.de admi.tutor.& per alios ſupra relatos: Et ad hanc
rem conſulas etiam Alexand.d.conſil.49.libro 1.& conſ.23.
viſis dubijs.libro 4.atque adhibeas Corne. conſil.299.præ-
mittendum. colum.1. libro 4. & adeas Bolognet. conſil.65.
viſo puncto,neq; Crauet.videre omittas in conſil.149.nu.3.
Baldumque inſpicias in conſi.178.lucra, libro 4. Nec velim
arbitrer multiplicia, & varia negotiorum genera impedi-
mento eſſe, quominus tacita ſocietas coita dicatur, locu-
25 pletiſſimus mihi teſtis ad hoc † Ancha.conſil.302. nume.7.
incipien. materia de qua quæritur.relatus etiam per Natt.
in conſil.91.nume.1. volum.1. vbi ipſe idem dicit,referendo
Bald.in d.l.ſi patruus.in colum. penult. id eſt, quòd etiam ſi
26 nullus frater negotietur; † poteſt tamen ex actibus liquidò
conſtare ſocialis affectus,ſicuti eſt inter nobiles,qui nullam
exercent mercaturam,tamen quæcumq; bona, quæcumq;
ſalaria, quaſcumq; dotes acquirant in commune cõferunt,
ex his enim actibus ſatis apparet ſocialis voluntas quãtum-
uis,vt dictum eſt,diſparibus,vt etiam dicit Roma. in conſil.
291.incipien.Cum iſti fratres lucra.&Andr.Sicu.in conſ.22.
incip. ſcripſit clariſſimus.

27 Sublimita hanc limitationem procedere † niſi concur-
reret diuturnitas, & patientia longi temporis, & commu-
nis vſus viuendi, ac coniunctio ſanguinis, quia ſunt fratres;
nam iſtis tribus concurrentibus abſq; alia negotiatione, et-
iam inter eos cenſebitur contracta ſocietas, vt voluit Iaſ.
d.l.1.num.7.in fi.ex adductis ibi per eum,& Crauet.d.conſi.
149.num.4.Dec.conſ.68. pro reſolutione. Alexan.conſ.67.
colum.3. verſicul. non obſtat. libro 7. Anchara. conſil.149.
plura dubia.nu.3.& d.conſ.302.num.4.& Grat.in conſi.118.
nu.22.vol.1.

Tertio præcipuo loco reſtringenda eſt noſtra concluſio
28 affirmans † quando mortuo patre alter ex fratribus tantum
negotiaretur,alter non item,quia iſto caſu non præſumitur
inter eos ſocietas, cum alter nihil in commune conferat.vt
Paulus reſpondit in l.1.in fin.ff.pro ſoc.ſenſit Barto. in ſupra
citato loco,quem ſequitur Iaſ.in d.l.1.num.8.Pariſ.conſ.86.
num.13.volum.1.Menoch.conſi.12.num.13.Crau.conſil.26.
num.4.Cephal.conſi.247.num.14.volum.2.Deci.conſil.21.
numero 4.Alba in conſi.53.num.1.& 4.vbi etiam ait quòd ſi
29 contracta fuerit ſocietas inter aliquos, † & vnus eorum ni-
hil vnquam cõmunicauerit ex ſuis bonis, neq; aliquo mo-
do ſe ſocietati immiſcuerit, cenſeri iſtiuſmodi ſocietati re-
nunciaſſe,& ita non poterit quicquã ab alijs exigere quam-
uis alij poſſint eum cõuenire ad intereſſe. Sic vnanimes re-
ſpondere Riminaldus in conſil. 130.num.14. volum.1. Man-
tua in d.conſi.303.num.2.& Natt.in conſi.264.nu.2. volu.2.
vbi rationem ſupradictæ limitationis eſſe dicit, quia ille fra
ter,qui negotiaretur,magis videretur donare, quàm ſocie-
30 tatem contrahere, cum alij fratres nihil communicent † &
donationis cauſa ſocietas non contrahitur. vt dixit Vlpian.
in argumentum in l.5. in fi. ff.pro ſoc.& not. Caſtren.in d.l.
ſi patruus,& Bal.in conſ.482.incipien.1. videtur dicendum.
volu. 5. vbi licet in illo caſu in quo conſuluit inter duos fra-
tres interceſſiſſet cohabitatio, commenſalitas, litium, &
cauſarum communis defenſio,& bonorum ſuorum indiui-
31 dua poſſeſſio,†tamẽ ex quo alter eorum tantum negotiaba
tur,alter ſtudio vacabat,concludit,poſt Barto.non intelligi
contractam inter eos ſocietatem lucri, & quæſtus, quia al-
ter tantum donare videretur, ex quo nihil ei confertur, &
ſolus negotiatur.Idem Bald.in l.ſi vnus ex ſocijs. §.ſi vnus.ff.
pro ſoc.vbi refert quæſtionem fuiſſe de facto in duobus fra-
tribus, qui quoſdam actus fecerant coniunctim, & quoſ-
dam ſeparatim, & quidam illorum fecerat mercaturã pro-
prio nomine, dicit ſe dixiſſe non debuiſſe illam communi-
care cum alio fratre,per illum textum,& quia ſocietas,quæ
32 inducitur tacitè ex actibus † vltra illos porrigi non debet
argum.d. l.1. §.ſi quis hoc interdicto.ff.de iti. actuque priu.
cum relata limitatione tranſit etiam Grat.in conſi.118.nu.4.
volum. 1. quam dicit fuiſſe originalem theoricam Bartol.in
d.§.altero.d.l.Titium &Mæuium.ff.de adminiſtrat. tut.con
tra quam tamen ſenſere Bart. Alexan.Soci. & alij Doctores
per eum adducti,qui nihilominus conciliari poſſunt ſecun-
dum Petr.de Peruſ. in tract.de duob. fratr. colum.8. vbi di-
cit opinionem Barto.tunc procedere † quando ille,qui ne-
gotiatur,nihil in commune confert niſi redditus poſſeſſio-
num, nec præſtat operam pro communi commodo: quia
tunc non inducitur ſocietas, & hanc eſſe veriorem opinio-
nem ex eo probat,quod ipſimet Doctores,qui tenent con-
tra Bar.

tra Bar. hoc expreſsè volunt, vt etiam dicit Iaſ. d. l. 1. col. 4. C.
qui teſt. fac. poſſ. & tandem prædictam limitationem ap-
probat Bart. in d. tracta. de duob. fratrib. numero 17. qui ex
omnibus ſupra deductis colligit ſingularem diſtinctionem,
34 inquit enim † quando plures fratres vnà vitam degunt, aut
nullus negotiatur, aut alter tantum, alter non, aut omnes.
Primo caſu aſſerit non poſſe dici contractam ſocietatem, li-
cèt hereditate paterna, & materna fruantur ſimul & indiui-
ſa, arg. l. cum duobus. §. ſi fratres. ff. pro ſoc. d. l. ex parte. §. fi-
lius, quod vnum etiam ſupra dictum fuit in ſecunda princi-
pali limitatione. Secundo caſu, idem dicit ratione de qua
35 ſuprà. Tertio caſu dicit, † quòd ſi alter eorum eſt pupillus,
non poſſe exiſtimari contractam ſocietatem, quoniam hoc
non poſſet expreſſe, minus tacitè, vt etiam ſupradictum fuit
36 in prima limitatione † ſi verò vterque ſit maior, & concur-
rant ſupradicta requiſita; tunc cenſetur contracta ſocietas.
Alteram etiam diſtinctionem tradit idem Bartol. in eodem
37 tract. num. 22. dicit enim † aut qui negotiatur, facit nomine
proprio, aut communi, ſi proprio, non videntur ſocij, d. §.
altero, ſi communi, ſocij iudicantur, iuribus per eum addu-
ctis.

Quartò limita, quando vnus ex fratribus in libris debiti
38 & crediti conſtituit domum creditricem † ſeque debito-
rem in parte ſummæ ſtatuit, tunc enim ex hoc actu declara-
tur, hunc nolle coitam fuiſſe ſocietatem inter fratres ſuos,
& illum, ita Dec. conſi. 21. col. 4.

Sed Alciat. de præſumptio. ad reg. 3. præſum. 25. dicit hoc
39 eſſe in arbitrio iudicis † ne ex tali coniectura ſimplici rece-
datur à regula.

Quintò limita, quando vnus ex fratribus ipſis præſenti-
40 bus, & ſcientibus aliquem fundum emeret, † & chartam (vt
noſtri loquuntur) pro ſe tantum reciperet, vt l. itaque. ff. pro
ſoc. l. 1. §. magiſtratu. ff. de exercit. act. ita Bald. in l. ſi ſocius. ff.
ſi cert. pet. & in l. 1. C. ſi quis alteri, vel ſibi, & in l. ſi vt pro-
ponis, ad fin. C. de rei vendi. Iaſ. in d. l. ſi ſocius. nu. 2. Rimina.
in conſilio quadringenteſimo trigeſimo ſecundo', nume. 1.
volumine tertio.

41 Quod aliter procedit † quando ille emerit alijs ignoran-
tibus, quia tunc præſumitur communiter acquiſitum. Ita
tradidit Iaſ. in d. l. ſi ſocius. num. 2. vel quando eum emiſſet
42 nomine ſuo, & fratrum; † quia etiam tunc preſumit' emptus
de bonis communibus, & de cōmuni pecunia, vt docuit Sa-
lice. in d. §. cum duob. §. ſi fratres. 2. q. Bald. monuit in l. cum
oportet. col. 3. verſ. quæro quare fratres. C. de bo. quæ lib. &
in conſ. 260. col. 1. volu. 1. & hanc opinionem eſſe de iure ve-
riorem dicit Natt. in conſi. 350. num. 6. vol. 2. quia poſtquam
fratres poſt mortem patris permanſerunt in communione
43 bonorum, † & vnus ſuo nomine, & aliorū acquirit, ſi poſt-
ea frater aſſerere velit, & illa ſibi comparaſſe ex peculiari
44 pecunia, neceſſe erit, vt id ipſe oſtendat: † quia cum diuitiæ
non veniant aliunde, niſi à caſu, & induſtria, hoc probādum
45 eſt: † quia facta non præſumūtur, arg. l. in bello. §. factæ. ff. de
cap. & poſtli. reuer. præſertim, quia, vt dicit idem Natt. vbi
ſuprà nu. 8. natura humana tanquam in primo homine cor-
46 rupta † procliuior eſt ad deſidiam, & voluptatem, quàm ad
laborē, & induſtriam, & ad malū potius, quàm ad bonum,
arg. c. omnis ætas. 12. q. 1. alteram hypotheſim in medium ad-
47 ducit Riminal. in conſi. 130. nu. 5. vol. 1. vbi dicit, † quod ſi v-
nus ex fratribus vnà vitam agentibus prædium emerit, &
chartam pro ſe tantum receperit, ſi tamen ille fundus in ca-
taſtro tunc deſcribatur ſibi, & fratribus, cenſetur vtroque
caſu dominium acquiſitum omnibus fratribus, id eſt tam in
charta, quàm in cataſtro: hincque colligit paria eſſe quo-
ad acquiſitionem, omnes fratres fuiſſe nominatos in in-
ſtrumento, vel rem acquiſitam per alterum ex eis nomi-
ne proprio, quæ poſtmodum fuerit poſita & conſcripta
in cataſtro ſibi, & fratribus, vt etiam notat Roman. in dicto
conſilio 291. cum alijs congeſtis per Deci. in relato conſi. 21.
numero 10.

Sextò limita, quando vnus ex fratribus, qui aliquid ac-
48 quiſiuerit, † haberet aliqua bona peculiaria vltra paternam
hæreditatem; quia tunc licèt vnà cum alijs fratribus in communione bonorum paternorum viuat, præſumitur tamen acquiſiuiſſe ex bonis peculiaribus. plures authoritates congerit Siluan. in conſilio 86. numero 12. & ſequ. volumi. 2. vbi tamen duo requirit, id eſt, quòd haberet bona precipua; & quod eſſet induſtrius, & diligens. Roman. in conſilio ducenteſimo ſeptuageſimo quarto, Decius in conſilio ducenteſimo quinquageſimo quinto, columm. fin. & Grat. in conſilio centeſimo trigeſimo quinto, numero quinquageſimo primo.

49 † Poſſem hic infinita propè cōgerere; ſed adhibendus eſt
modus, atq; ne inter ſe cōcluſiones confundantur, plurima alia in concluſio. ſocietas, vbi materiæ præcipua eſt ſedes, dicenda reſeruo. Interea ſi tibi libuerit ad id alia noſcere, libens voto tuo ſatisfaciam, adeas in primis Corne. conſilio centeſimo tertio, columna ſecunda, volum. primo, & conſilio nonageſimo octauo, per totum, vol. 4. Bartho. Caſſan. in rubr. ſeptimo. titu. de ſucceſſ. §. quinto, numero decimoſeptimo, folio 143. columna quarta, Aymon. Publicium in gloſſ. in conſuetu. Aluer. titul. 15. articul. 1. per totum. Sed ad alia pergamus.

CONCLVSIO 32.

ARGVMENTVM.

Acta iudicij quomodo probentur.

SVMMARIVM.

1 *Acta iudicij non probantur, niſi per ſcripturam.*
2 *Acta iudicij quæ dicantur.*
3 *Acta vocantur publica triplici ratione, &c.*
4 *Acta probari poſſunt per teſtes deponentes ſpecificè, ſic actum, & ſic ſcriptum fuiſſe.*
5 *Acta, quæ neceſſariò requirunt ſcripturam.*
6 *Acta poſſunt etiam probari per ſcripturam priuatam.*
7 *Acta probari poſſunt per teſtes, quando non requiritur ſcriptura, & econtra.*
8 *Libellus omninò requirit ſcripturam.*
9 *In cauſis ſummarijs ſufficit qualiſcunque petitio in ſcriptis redigenda.*
10 *Iudex in ſententia debet cum petitione conuenire.*
11 *Acta, & proceſſus ſi ſunt recentia, per ſcripturam probari debent, ſed ſi non ſint, per alias probationes probari poſſunt.*
12 *Pro ſententia præſumitur etiam quoad acta, licèt de eis non conſtet, quando eſt antiqua, & lata partibus præſentibus, & non repugnantibus.*
13 *Sententia dicitur antiqua poſt lapſum biennij.*
14 *Sententia, libellus, & ſcriptura amiſſa rectè probatur per teſtes, & ſupra, nu. 4 ſi tamen probetur prius, & ſcriptam, & amiſſam fuiſſe.*
15 *Amiſsio ſcripturæ quomodo probetur.*
16 *Scriptura amiſſa dicitur probata, quando probatur amiſsio, & tenor ſcripturæ.*
17 *Scriptura formalis magis requiritur in ſententia proferenda, quàm in libello.*
18 *Libellus amiſſus poteſt probari per teſtes, ſicut ſententia & appellatio.*
19 *Libellus fundamentum iudicij.*
20 *Teſtes deponentes ſuper tenore, & amiſsione ſcripturæ, non probant ipſum factum, ſed probant inſtrumentum continens, & probans ipſum factum.*
21 *Scriptura amiſſa, in qua ſint dicta teſtium, ſi extant alij deponentes primos ſolemniter examinatos, & talia dixiſſe, tunc eandem probant.*
22 *Scriptura redacta in ſcriptis, & notarij vitio amiſſa probatur per teſtes.*
23 *Notarius rogatus de conficienda ſcriptura, ſi per errorem, vel negligen-*

negligentiam omittit, poteſt eius rogitus probari per teſtes.

24 *Acta iudiciaria quando omnia ſunt perdita, iudex debet incipere cauſam recenter.*

25 *Sententia debet proferri ſecundum allegata, & probata.*

26 *Acta antiqua ſi extant, vel reperiuntur, facta noua non conſiderantur, & ſuper primis debet iudex iudicare.*

27 *Caſus amiſsionis inſtrumenti non debet officere creditori.*

28 *Inſtrumenti amiſsi non eſt opus petere refectionem, quando creditor vult agere, & eius creditum probare per teſtes.*

29 *Teſtes deponentes ſuper tenore, & amiſsione ſcripturæ debent eſſe peritiſsimi.*

30 *Libellus, & ſententia tantum neceſſariò requirunt ſcripturam.*

31 *Acta non requirentia ſcripturam benè probantur per teſtes.*

32 *Sententia non ſolùm ex actibus, ſed etiam ex teſtibus poteſt purgari.*

33 *Scriptura omiſſa per errorem probatur per teſtes, vt ſupra, numero 23.*

34 *Acta facta coram arbitro non valent ſine teſtibus, & per eos probantur, etiam ſi per notarium ſcripta.*

35 *Arbitri dicto non ſtatur, neq; creditur ſuper actis coram ſe factis.*

36 *Acta etiam in compromiſsis debent redigi in ſcriptis, vel ſaltim per teſtes idoneos probari.*

37 *Verba omni iuris ſolemnitate omiſſa, non tollunt ea, quæ inducuntur de iure naturali.*

38 *Iure naturali, & diuino non creditur vni teſti iuxta authoritatem Euangelicam.*

39 *Princeps, niſi ex cauſa, ſtatuere non poteſt, vt de actis iudici credatur.*

40 *Per verba, ſummariè, & de plano, non videtur receſſum à confectione actorum.*

41 *Aſſertioni iudicis non creditur, etiam ſi procedatur ſine figura iudicij.*

42 *Arbitro quomodo credatur de proceſſu.*

43 *Multi proceſſus arbitrorum in nihilum redigi poſſunt, cum non adhibeant teſtes in eorum actis.*

44 *Scriptura non requiritur in cauſis breuibus, & exiguis.*

45 *Copia Tabellionis quando haberi non poteſt, probatur per teſtes.*

46 *Scriptura requiſita ad probationem quando non poteſt adhiberi, probatur per teſtes.*

47 *Arbitrator habet poteſtatem procedendi ſine actis.*

48 *Teſtibus receptis, & interrogatis eſt adhibenda fides.*

49 *Acta per confeſsionem partis probari poſſunt.*

50 *Aſſertioni notarij actorum creditur ſine teſtibus, niſi contrarium probetur.*

51 *Actis iudicij per notarium ſcriptis creditur etiam ſine teſtium ſubſcriptione, dummodo in eis dies contineatur.*

52 *Acta iudicij ſatis conſtare dicuntur, quando notarius actorum de eorum tenore atteſtatur.*

53 *Iuſſus ſuperioris examinandi teſtes in actis apparere debet, aliàs notario actorum aſſerenti de iuſſu non creditur.*

54 *Acta probari poſſunt etiam per iudicem, vel arbitrum.*

55 *Quomodo in ſententia probetur per iudicem acta præceſsiſſe.*

56 *Iudici non eſt credendum, niſi quatenus conſtat ex actis.*

57 *Iudici aſſerenti ſe vidiſſe libellum non eſt credendum.*

58 *Prædicta non procedunt, quando agitur de laude, vel vituperatione iudicis, vel arbitri.*

59 *Arbitratori atteſtanti de actis coram ſe factis non eſt credendum.*

60 *Aſſertioni iudicis, vel arbitri creditur, quando à partibus data eſt facultas procedendi ſine ſcriptis.*

61 *Iudici creditur de actis ordinarijs in caſibus, in quibus poteſt procedere ſine ſcriptis.*

62 *Acta probatoria ſunt maioris præiudicij.*

63 *Scriptura poteſt reijci per teſtes.*

1 ACTA IUDICIJ † non poſſe probari, niſi per ſcripturam, habemus à Barto. in l. ne in arbitris, nu. 3. C. de recept. arbi. in l. emancipatione. C. de fide inſtrument. in l. in donatione. C. de donatio. & ab Accurſ. in l. in generali. C. de tabu. & in l. iuriſgentiũ. §. quod ferè. ff. de pact. & notat Bald. in l. geſta. verſicul. quæro numqd. C. de re iud. idem ſequutus eſt Bartol. in l. ſi quis. §. ſi initium. verſicu. 2. videndum. ff. de ed. & in l. fi. in vlti. verſicul. C. de edict. diui Adr. toll. nouiſſimè cauit Menoch. in conſi. 100. numero 54. atque hoc ſentire declarauit Feli. in capit. quoniam contra, nu. 55. de probat. memoriæ prodidit Alex. in conſi. 37. col. fin. lib. 3. & in conſi. 74. nu. 9. libr. 1. hoc idem non latuit Roman. ſing. 6. incipien. quòd miſſio. ſic cenſuit Guid. Pap. quæſt. 528. ita ſcripſit Alci. in l. pactum quod bona. C. de pactis, illud etiam commendauit Grammat. in conſil. 86. num. 5. in ciuil. nec diſplicuit Socin. in conſi. 40. nu. 4. Corn. neque ab hoc receſſit in conſi. 220. col. 2. vol. 2. & veriſſimum pronunciatum iudicauit Pariſ. in conſil. 162. col. 1.
2 volum. 4. etenim † acta iudicij dici omnes ſcripturas notarij actorum iuſſu iudicis conſcriptas, dixit Bald. in authent. quæ ſupplicatio. C. vt lit. pend. & Roland. à Valle, qui alios refert in conſi. 38. nu. 12. vol. 1. vbi etiam dicit † prędicta acta
3 vocari publica triplici ratione: quia cõfecta à notario, & ſic à perſona publica: item coram iudice, qui itidem eſt perſona publica; & in iudicio, & ſic in loco publico.

Ab iſtorum ſententia diſceſſerunt Innocen. Hoſtien. Anton. de Butr. & Abb. in cap. quoniam contra. de probat. col. fin. ver. vlt. hic quæritur, num. 8. & Deci. nu. 134. Bellam. deciſ. 67. de verb. ſignif. num. 3. Ruin. conſ. 16. num. 5. lib. 5. Marant. in ſuo Speculo, part. 2. act. 10. num. 24. Rot. deciſ. 409. fuit dubitatum. in nouis. ſed intellige vt ibi. Ancha. in conſi. 226. nu. 3. & videas Bellam. deciſ. 339. conſuetudo, qui credi-
4 derunt † etiam per teſtes poſſe probari, qui eo in caſu compellentur deponere ſpeciatim ſic fuiſſe actum, & ſic fuiſſe ſcriptum: dicit Barto. in d. l. ne in arbitris. in vlt. oppo. C. de recept. arbit.

Intelligendum tamen eſt priorem opinionem procede-
5 re in actis, † quæ neceſſario requirunt ſcripturam quæ ad iudicij requiſita deſiderantur, vt libellus, litis cõteſtatio, & id genus alia, vt per Ruin. conſi. 16. numero 5. Felin. d. capit. quoniam contra, num. 55. & Dec. num. 236. de probat. gloſſ. & Bart. in l. fina. C. de re iudica. idem Barto. in d. l. fin. in fi. C. de edict. diu. Adria. toll. Bellam. d. deciſ. 67. in fin. & Grat. in conſi. 75. num. 16. volum. 1. ſecus ſi non requirunt neceſſariò ſcripturam, vt eſt examinatio teſtium, & iſtiuſmodi: quia, & alijs modis, vt per teſtes poterunt probari, iuxta ſentẽtiam Bar. & Alex. in l. curent. ff. de teſtib. Soc. Sen. conſ. 46. nu. 45.
6 & ſeq. li. 4. nec non etiam † per ſcripturam priuatam, prout dicit Bal. in d. l. ne in arbitris, & Ioan. de Amicis in conſi. 93. n. 10. vbi & ipſe diſtinguit, quando requiritur ſcriptura, nec
7 interponitur, † non poſſe actum illum probari per teſtes; quando vero non deſideratur ſcriptura, ipſa interijciatur nec ne nihil refert: ſemper enim res geſta probari poteſt per teſtes, vel aliter, per textum in l. cum quidam inſtrumentum, in l. cum inſtrumentis, & in d. l. emancipatione. C. de fid. inſtrumen.

Nec hinc diſcedam donec te admonuero, dum ſuprà di-
8 cebamus, libellum de neceſſitate † ſcripturam requirere, id
9 non ſibi locum vendicare in cauſis ſummarijs † quia in eis qualiſcunq; petitio ſatis eſt, clem. ſæpe. de verbor. ſignif. licet Io. de Amicis in conſ. 1. nu. 3. dicat & iſtam qualemqualem petitionem in ſcriptis redigendam eſſe ad hoc, vt iudex
10 in ſua ſententia † poſſit cum petitione conuenire.

Secundò intelligẽdum eſt, prædictam opinionem habe-
11 re locum † quando proceſſus, & acta huiuſmodi recentia ſunt: quia tunc per ſcripturam debent probari, vt concludit Cin. conciliando opiniones in eadem l. emancipatione. C. de fid. inſtrum. ſecus ſi non ſint nouitia, quia etiam per alias probationes, quàm per oſtenſionẽ proceſſus, & actuum huiuſmodi poſſent probari, vt per eundem Cin. ibidem, & per Grammat. in conſ. 15. nu. 5. in ciuil. vbi ad id colligit pro
12 ſententia præſumi † quando eſt antiqua, & lata partibus præſentibus, & non repugnantibus: quia tunc pro ea præſumitur, etiam quoad acta, licèt de eis non conſtet ſecundum Bar. in l. admonendi, verſ. quid ſi reperiuntur dicta teſtium. ff. de iureiur. Innoc. in d. cap. quoniam contra. & in c. cũ in iure. de off. deleg. & in c. bonæ. de elect. Abb. in c. cum inter. col. 3. verſ. not. vlt. de re iudic. & in c. ſicut, col. 2. verſ. 1.

& ex his, eiuſdem tit. & iuxta eundem Grammat. in conſ. 115.
13 num. 7. in quo loco habemus etiam † ſententiam dici anti-
quam poſt lapſum biennij, iuxta Hoſtien. in eodem ca. cum
inter. & Bal. in c. 1. de mil. vaſa. qui contu. in vſib. feud. Guid.
Pap. in tract. de præſump. fol. 4. nu. 90. verſic. aliqua ſenten-
tia producitur, Calcan. in conſil. 15. vbi pleniſſimè. Aret. in
conſi. 36. & eundem Grammat. in conſ. 123. nu. 6.

Limitatur primò concluſio, ſi libellus, vel ſententia, vel
14 alia ſcriptura amiſſa fuerit † quia tunc rectè probari poterit
per teſtes id omne, quod in eis continebatur, vt ſi deponant
hoc fuiſſe actum, vel illud fuiſſe ſcriptum, Bart. animaduer-
tit in di. l. ne in arbitris C. de recept. arbitr. in verſi. contra
hoc oppono, & Fel. in d. c. quoniam contra. de proba. nu. 55.
& ibi Dec. nu. 236. M. Mant. conſi. 86. num. 4. vol. 2.

Sed prius probari debebit huiuſmodi acta ſcripta, & a-
miſſa fuiſſe, quod ſupra ſcripti Doct. tradunt, & Ferat. caut.
12. ad fin. Menoch. conſil. 100. nu. 55. Cin. in d. l. emancipa-
tione. C. de fid. inſtru. Soci. conſi. 46. nu. 46. lib. 4. Rot. de-
15 ciſ. 409. in nouis, & Abb. in di. c. quoniam contra † prout
inter cæteros modos probabuntur amiſſa fuiſſe, veluti per
depopulationē oppidi, vel ciuitatis, licet id ſimpliciter pro-
baretur: vt tradit Alba in conſi. 34. nu. 12. & Afflict. in deciſ.
13. colum. 3. prout etiam probabitur amiſſio libelli, vel alte-
rius ſcripturæ legendo & voluendo proceſſum, ſi nō repe-
riatur, arg. l. Titiæ textores. vbi Bartol. in princ. in 2. not. ff.
de leg. 1. & in l. fina. C. de reb. credit. & notat Io. de Amicis in
relato conſi. 93. nu. 4. 5. & ſeq. vbi dicit hanc regulam trade-
re, & ſentire cōmuniter Doct. acta iudiciorum requirentia
16 neceſſariò ſcripturam ad eorum eſſe, † probata amiſſione,
& tenore ſcripturæ, dici probatam ipſam ſcripturam. quod
etiam dicit procedere, quando ſumus in actu ſcripturā non
requirente, quòd ſi interpoſita fuit ſcriptura, & amiſſa ſit,
poteſt probari per teſtes res ipſa geſta, vt non pereat rei ve-
ritas, argum. d. l. cum quidam inſtrumentum, & d. l. cum in-
ſtrumentis, & l. cum te. C. de tranſact. vbi gl. & Salicet. nam
quo ad probationem, & modum probandi, relati duo caſus
non differunt: corroborat ita ſupradicta; nam dicit, in ſen-
17 tentia proferenda † magis ſtrictè requiri ſcripturam forma-
lem quàm in libello: quia ſi diceret ſine ſcriptis, & ſolemni-
ter, eſſet nullius momenti, arg. l. 1. l. ſtatutis, & per totum. C.
de ſenten. ex breuicu. reci. & c. fin. de re iudi. in 6. & tamen ſi
fuerit lata in ſcriptis, nec reperiatur, quòd eius iactura facta
ſit, probata amiſſione, & eius tenore, perinde erit, ac ſi tunc
præ manibus haberemus illam, & mandabitur executioni,
ſi nō ſit mandata; vel ſi ita factū ſit, defendenda erit eius exe-
cutio, nec erit neceſſe, vt iterum ſcribatur, per tex. in c. ſicut
nobis. vbi Inno. Abb. & alij, de re iud. Alber. in l. vnica. C. de
man. prin. & in l. quoniam. C. de hæret. eadem igitur erit ra-
18 tione idem dicendū in libello † cuius ſi iactura facta fuerit:
vt poſſit probari per teſtes, ſicut ſententia, & appellatio. ſic
in ſpecie declarat Bal. in l. geſta. C. de re iud. col. 2. verſi. ſimi-
liter libellus. Ideo hinc colligebat conſ. 95. nu. 8. Io. de Ami.
19 † quòd, ſicut libellus ſi extaret, vt fundamētum iudicij, pro-
baret; Ideò ſi euanuerit probata amiſſione, & eius tenore,
æqualiter dicetur res, de qua agitur, probata, vt poſſit ſuper
eo, de quo agitur, iudex ſententiam ferre, adducendo textū
meliorem; vt eius vtar verbis, de iure, in c. cū olim. el 1. extra
de priuileg. vbi ſummus pontifex ſententiam tulit pro mo-
naſterio ſuper immunitate contra epiſcopum, ex quo pri-
uilegij amiſſi tenor, & amiſſio fuit probata per teſtes, ac ſi
ibidē extitiſſet ipſum priuilegium. Ratio eſt ſecundū eum:
20 † quoniā teſtes deponentes ſuper tenore, & amiſſione ſcri-
pturæ non probant ipſum factum, ſed probant inſtrumen-
tum continens, & probans ipſum factum. & idem conclu-
dit Abb. in c. Alberic. de teſtib. vbi etiam Feli.

Quibus ſatis appoſitè ſubijciemus, quod in hanc ſenten-
tiam ſcripſit Bart. in tract. de teſtibus, in 5. colum. verſic. te-
21 ſtis dixit, vbi ait † quòd ſi amiſſa ſit ſcriptura, in qua extabāt
dicta teſtium, ſi ſuperſint alij teſtes deponētes, priores illos
ſolemniter examinatos fuiſſe, & talia dixiſſe, tunc eandem
probare. In hoc videas Paul. Caſtr. in l. ambiguitates. C. de
teſtamē. nu. 3. vbi ita diſtinguit, aut ſemel redacta in ſcriptis
22 ſunt † & culpa notarij fuit amiſſa ſcriptura, & tunc probatur
per teſtes, aut numquam fuit conſcripta ſcriptura, ſed con-
23 ſtat notarium rogatū fuiſſe, vt cōficeret, & ipſe errore, † vel
negligentia adductus omiſit, & tunc idem poteſt probari
per teſtes, vt infrà dicetur, aut non apparet, rogatum fuiſſe,
quia tunc ſecus ſentiendum eſt, vt tradit idem Paul. Caſtr.
in l. 1. §. ſed conſulto. ff. de his quæ in teſta. dele. & ſentit cla-
rè Maran. in ſuo Speculo 10. membro, actu 10. nu. 24.

Animaduertendum tamen eſt, Ioan. de Iſern. in conſti-
tutione Reg. incip. cordi nobis eſt. videri aliter ſentire, quia
24 dicit, ſi acta iudiciaria ſint amiſſa, † iudicem debere incipe-
re cauſam recenter à capite, ad inſtar inſtrumenti amiſſi, ſed
reſpondet Io. de Amicis in d. conſ. 93. nu. 13. illud eſſe veriſſi-
mum, quando omnium actorum facta ſit iactura: & tunc ra-
tio eſt, quoniam iudex non haberet, vbi tutò pedem poſſet
ſiſtere in proferendo ſententiam, † quæ debet ferri ſecun-
25 dum allegata, & probata, vulga. l. illicitas. §. veritas. ff. de of-
fic. præſid. & l. de vnoquoq;. ff. de re iudic. & ita etiam dicit
ſe ipſum limitare, & intelligere Ioan. de Iſern. dum quærit,
quid ſi acta amiſſa ſunt, & poſt conſtructum recens proceſ-
ſum iterū ſint amiſſa, an debeat iudicari ſuper primis actis,
an ſecundis, & concludit, ſuper primis iudicandum eſſe,
26 † quia ſi extant acta antiqua non requiritur, vt quæ recen-
ter facta ſunt, tunc attendantur. Nec dicit obſtare, quod aſ-
ſerit de inſtrumento amiſſo, illud debere refici, per tex. gl. &
Doct. in l. 2. C. de diſcuſ. lib. 10. & in auth. de man. princ. alle-
gatum per ipſum And. de Iſer. nam illud eſt fauore credito-
27 ris, † cui caſus amiſſionis inſtrumenti non debet officere, ne
veritas pereat, argum. d. l. cum quidam inſtrumentum. & d.
l. cum inſtrumentis, imò concludit Ioan. de Amicis, quòd ſi
creditor amiſſo inſtrumento vellet agere, & probare per
28 teſtes eius creditum, † opus non eſſet inſtaurationem pete-
re inſtrumenti, argum. d. l. cum te. C. de tranſactio.

Et dum ſuprà dictum fuit, poſſe probari tenorem, & a-
29 miſſionem ſcripturæ per teſtes, † aduertendum eſt, iſtiuſ-
modi teſtes debere eſſe admodum peritos, vt notarios, vel
aduocatos, qui vim atq; robur ſcripturæ amiſſæ percipiant,
vt docuit Bar. in auth. ſi quis. col. 2. C. de eden. cum ibi alleg.
quem ſequitur Dec. in c. quoniam contra. de probation.

Secundò limitatur in actibus, quę neceſſariò & ex eorum
30 natura, ac eſſentia non requirunt ſcripturam, † ſicuti ſunt
omnia præter libellū, & ſentētiam, quæ tantùm neceſſariò
requirunt ſcripturā, vt per Bartho. Soc. in d. conſ. 46. nu. 45.
31 volum. 4. quia talia non requirentia ſcripturam † rectè per
teſtes probari poſſunt, vt tradidit Bald. in d. l. emancipatio-
ne. C. de fid. inſtrumen. & Lanfranc. in d. cap. quoniam con-
tra. colum. 4. & per Canon. in d. c. Albericus. de teſti. & Bal.
in d. l. fi. in 2. col. C. de re iudic. nu. 12. cum ſeq. & Paul. Caſtr.
in conſ. 60. vol. 1. nu. 2.

Quantum tamen ſpectat ad ſententiam, licèt neceſſariò
32 ſcripturam requirat, † poterit tamen non ſolum ex actis,
ſed etiam ex teſtibus purgari, vt per Alex. in l. ſæpe. ff. de re
iud. per Alber. in l. ingenuum. ff. de ſtat. hom. cum alijs per
Grat. in conſ. 40. nu. 42. vol. 2.

Tertiò limitatur, ſi per errorem, vt diximus, ſcriptura
33 omiſſa fuiſſet, † quia tunc per peſtes probari poterit, vt ſci-
uere Imp. Diocletianus, & Maximianus. l. errore. C. de te-
ſta. vbi Cin. & Caſtr. in d. conſilio 60. Abb. in d. c. quoniam
cōtra. de probatio. col. vlt. & ibi Inno. Hoſtien. Ant. de But.
& Felin. nume. 55. & idem Caſtren. in d. l. ambiguitates. C. de
teſtam. nu. 3. vbi declarat id procedere, ſi conſtet, notarium
rogatum fuiſſe, vt ſcriberet, & ipſe aut imprudenter, aut ne-
gligenter prætermiſerit, vt ſuprà attulimus.

Quartò limitatur, ſi acta confecta fuerint coram arbi-
34 tro, † quia nullum ſortiuntur robur ſine teſtibus, & per eos
ꝓbari debent, etiam ſi per notarium ſcripta eſſent, nam in
35 hoc nec ipſiuſmet arbitri dicto † fidē facientis ſtari debet.
Arbitri. n. dicto nō creditur ſuper actis corā ſe factis, niſi a-
liter, veluti per teſtes, vt dictū eſt, de eis doceatur, argum.
d. l. ne in arbitris. §. ſin autem. & ibi Bartol. & notat Aret.
in conſi-

in conſilio 68. numero quinto, vbi etiam ad hoc propoſi-
tum memorabiliter tradidit, quòd licèt ſoleat in compro-
miſſis dari poteſtas arbitris procedendi omni ſolemnitate
36 omiſſa, & ſummariè, & de plano † per hæc verba non vi-
deri ſublatum, ne debeant acta redigi in ſcriptis, vel ſaltem
ſi nõ ſint redacta, quin debeant probari per teſtes idoneos,
vt dicit text. in dicto capitul. quoniam contra. in fi. adeò vt
non ſtetur aſſertioni ſolius arbitri, vel iudicis, nam illa ver-
37 ba, † omni iuris ſolemnitate omiſſa, non tollunt ea, quæ in-
ducuntur de iure naturali, vt animaduertit Bal. in l. filius. in
princip. ff. de dona. & in l. & militibus. C. de teſtamen. milit.
38 ſed de iure naturali, & diuino eſt cautum † ne credatur vni
teſti, iuxta authoritatem Euangelicam, de qua in cap. nouit.
de iudi. & in capitu. in omni. de teſti. & in l. 1. C. de ſacroſan.
39 eccleſ. ergo regulariter non videtur per hoc conceſſum † vt
iudici de actis credatur: quoniam etiam Princeps hoc ſta-
tuere non poſſet, niſi ex cauſa, vt ſingulariter probat text. in
cap. quicunque. 11. q. 1. & Doctor. in capitul. nuper. de teſtib.
40 Item nec per verba † ſummariè, & de plano, quia per illa
non videtur receſſum à monumentis, & confeſſione acto-
rum, etiam ſi adijceretur ſine ſtrepitu, & figura iudicij, vt
probatur in dicta clem. ſæpe. ibi, ff. de verb. ſignifi. & ſentit
41 Barto. in extrauag. ad reprimendum. ſuper verb. figura. † vbi
ait, quòd etiam ſi cauſa peragatur ſine figura iudicij, aſſer-
tioni iudicis non creditur, niſi ſit ſummus Pontif. vel Impe-
42 rator, † vel niſi partes dediſſent poteſtatem arbitro proſe-
quendi ſine ſcriptis, ex quo videretur inductum, vt ſibi de
proceſſu fides adhiberetur, vt docuit Bart. in auth. niſi bre-
uiores. C. de ſent. ex breuic. reci. in fi. ſupradictã limitatio-
nem ſequitur etiam Alexan. in conſil. 13. numero 8. volu. 1.
& Marant. in ſuo tracta. de ordin. iudic. part. 6. caſu 10. num.
43 24. vbi dicit hoc eſſe perpetuò notandum: † quia multi pro-
ceſſus arbitrorum in nihilum reduci poterunt, cum num-
quam, vel rarò adhibeant teſtes in eorum actis: cum videa-
tur ſufficere, ſi in ſcriptis reducantur, argum. d. l. ne in arbi-
tris. vbi Barto. in 3. notab. & Bald. in 10. notab. Quod tamen
44 fallit in cauſis breuibus, & exiguis † in ipſis enim non requi-
ritur ſcriptura, nec ſententiæ, neque proceſſus gratia, rela-
ta authen. niſi breuiores. & Bartol. in §. neceſſitatem. auth.
vt iud. ſi. quo. ſuffra. & ſcrib. in capitu. ſi quis cum clerico. 11.
quæſt. 3. fallit etiam, prout ſuprà dictum eſt, quando à parti-
bus tribueretur ipſi iudici, vel arbitro facultas progredien-
di ſine ſcripturis: ſicuti monuit Bartol. in d. authen. niſi bre-
uiores. gl. in cap. fina. de reg. iur. in 6. & Doctor. in d. c. quo-
niam contra.

45 Quintò limitatur † quando tabellionis copia haberi nõ
poteſt, quia tunc poſſunt probari per teſtes, ita Luc. de Pen.
in l. rura. C. de omni agro deſert. lib. 11. col. 2. verſicul. 7. quæ-
ritur, vbi etiam dicit, ſententiam poſſe argumentis compro
bari per teſtes. motus auctoritate ſummi Pontif. in capitul.
ſicut. de re iudic. Idem conſuluit Crauet. in conſilio 203. nu-
mero 18. vbi dicit, quòd quando ad probationem requiri-
46 tur ſcriptura, † illud intelligitur, quando potuit ſcriptura
adhiberi, alioqui poterit fieri probatio per teſtes, vt etiam
tradidit Oldr. in conſi. 254.

Sextò limitatur, quando eſt in illius manu poſitum, qui
47 iudicat, procedendi ſine actis, † vt arbitrator, quia poterunt
tunc per teſtes probari. Ita Mil. in ſuo reperto. in littera P.
verſi. probari poſſunt acta, ex allatis ibi per eum.

Septimò limitatur non procedere, poſtquam teſtes fue-
48 rint recepti, & interrogati, † quia tunc eis eſt adhibenda fi-
des, vt per Cyn. in l. ſi quis teſtis. vlt. quæſt. C. de teſti. Iaſ. in l.
patre furioſo. nu. 24. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur. Me-
noc. conſilio 100. num. 54.

49 Octauò limitatur, † etenim poſſunt etiam probari per
confeſſionem partis. cap. fin. de probatio. & ibi ſcribentes.
vbi Dec. ſub num. 3. explicat quonam pacto iſtud locum ſibi
vendicat, videas illum, & Bartol. in d. l. ne in arbitris. C. de
recep. arbitr.

Nonò limitatur poſſe etiam probari per aſſertionem
50 notarij actorum, † cui creditur etiam ſine teſtibus, niſi ſe-
cus confirmetur, vt dicit Inno. in capit. ad audientiam. in
verb. credentes. de præſcrip. Spe. de inſtrum. edit. §. oſtenſo.
verſi. & ſcias. & in §. reſtat videre. ver. ſed cum locis. vbi di-
51 cit, † credi actis iudicij ſcriptis per notarium, etiam ſine te-
ſtium ſubſcriptione, dummodò in eis dies contineatur, &
hoc dicit verum inter eaſdem perſonas, & in eodem iudi-
cio, non autem in alio. Idem voluit Maranta vbi ſuprà in re-
lato ſuo tract. de ord. iudican. par. 6. caſ. 10. num. 23. id etiam
conſulendo ſenſere Calca. in conſilio 8. num. 39. Mantu. in
conſil. 3. num. 9. vol. 1. Anchara. in conſilio 178. num. 6. & Ri-
52 minald. in conſilio 260. num. 12. vol. 2. vbi dicit † acta iudicij
ſatis conſtare, quando de eorum tenore notarius actorum
atteſtatur, iuxta etiam notata per Bartol. in l. chirographis.
ff. de adminiſt. tut. ſecus vbi notarius tantum diceret, illum
produxiſſe illum actum incipiens de mandato, & finiens
ſcripſit talis, vt etiam dicit Ioan. de Amicis in conſilio 77.
num. 18. vbi inquit, notario actorum non credi aſſerenti in
53 examinatione teſtium. † hoc eſt, frater Mattheus teſtis exa-
minatus iuſſu ſuperioris, niſi de iuſſu in actis appareat, per
ea, quæ tradit Innocen. in capit. cum in iure. de offic. deleg.
& in dicto capitu. quoniam contra.

54 Decimò limitatur, † nam etiam poſſunt probari per i-
pſum iudicem, vel arbitrum, vt per Bartol. & Docto. in di-
cta auth. niſi breuiores. in fin. C. de ſen. ex breui. reci. Bal. &
Guid. de Suzar. in l. prolatam. col. vlt. C. de ſent. & interloc.
omn. iud. Specu. titu. de remiſ. §. vtile cenſemus. circa fin. &
titu. de teſt. §. 1. verſi. quid ſi ad duo.

Verùm contrarium verius videri diximus in quarta limi-
tatione, præſertim ex authoritate Aretin. in conſilio 68. vbi
vltrà ſupradicta, numero 5. dicit etiam, quòd licèt arbiter,
vel iudex in ſententia ſua meminerit alicuius actus confecti
coram ſe: adhuc tamen illud inſtrumentum ſententiæ non
55 probare acta præceſſiſſe † quando arbiter, vel iudex ita nar-
rat in ſententia, niſi partes fuerint præſentes tempore pro-
lationis ſententiæ, argumento dicti capi. quoniam contra,
vt & notat Bar. in l. acta. in prin. ff. de re iudic. & in l. 1. C. de
relat. & in authent. ſi quis in aliquo. C. de eden. Bald. in di-
cta l. emancipatione. C. de fid. inſtrum. Innoc. in d. cap. cum
in iure. Abb. in conſilio 92. vol. 1. Grammat. in conſilio 130.
56 nume. 1. in ciuil. † vbi expreſsè dicit, iudici non eſſe creden-
dum, niſi quatenus conſtat ex actis. Guid. Pap. ſingul. 807.
57 Cephal. conſilio 265. nu. 16. vol. 2. quo in loco apertè tradit †
iudici aſſerenti ſe vidiſſe libellum, non eſſe credendum. Ri-
minal. in conſi. 422. num. 15. volum. 3. vbi ipſe addit, ſupradi-
58 ctam limitationem non procedere † quando ageretur de
laude, vel vituperatione ipſius arbitri, vel iudicis.

Ampliatur iſtud contrarium, vt etiam ſibi vendicet lo-
59 cum in arbitratore, quoniam arbitratori quoq; † atteſtanti
de actis coram ſe factis nõ eſt credendum, prout notat Bar.
in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſoc. quem ſequitur
Imo. in cap. cum à nobis. de teſtib. & Aret. in relato conſ. 68.
numero 5.

Ideò intelligenda eſt ſupradicta limitatio, vt procedat in
his, in quibus non eſt neceſſaria ſcriptura, veluti, quando
60 (vt dictum eſt) † à partib. iudici, vel arbitro data eſſet facul-
tas procedendi ſine ſcriptis, quia tunc ſimplici iudicis, vel
arbitri aſſertioni creditur, vt voluit Barto. in dicta authent.
niſi breuiores. gloſſ. & Doctor. in d. cap. fin. de regul. iur. in
6. in cap. de cauſis. de offic. deleg. in cap. Quintauallis, de iu-
reiur. & in d. capi. quoniam contra, & Crauet. in conſil. 258.
61 num. 3. vbi ſub num. 4. concludit, in caſibus, † in quibus iu-
dex poteſt procedere ſine ſcriptis, credi iudici de actis ordi-
62 narijs (ſic enim loquitur) non de probatorijs, † quę ſunt ma-
ioris præiudicij.

Illud poſtremò te velim admonitum, dum ſupra in con-
cluſione dicebamus. Acta iudicij non poſſe probari, niſi per
63 ſcripturam, † nihilominus, & ipſam ſcripturam poſſe reijci
per teſtes, vt nos docuit Accur. glo. in l. ſi prætor. §. Marcel-
lus. ff. de iudi. & in l. quoties. §. fina. ff. de probatio. & Imol.
reſpondit in conſi. 109. nume. 4. vbi expreſsè dicit, per teſtes
probari poſſe contra ſcriptum actorum.

CON-

CONCLVSIO 33.

ARGVMENTVM.

Acta iudicij facta in vno iudicio quomodo probent in alio inter eaſdem perſonas, & quo pacto id procedat.

SVMMARIVM.

1 *Acta quomodo probent in ſecundo iudicio.*

2 *Acta vnius inſtantiæ non probant in alia inter eaſdem perſonas.*

3 *Acta facta coram arbitro probant etiam in alio iudicio.*

4 *Arbiter non habet iuriſdictionem, ſed quandam notionem.*

5 *Partes vti perſonæ priuatæ non poſſunt dare iuriſdictionem.*

6 *Arbiter non dicitur propriè iudex.*

7 *Iuriſdictio arbitrorum oritur à compromiſſo.*

8 *Acta, quæ inſtituunt cauſam.*

9 *Acta non reſpicientia ad inſtructionem, & merita cauſæ.*

10 *Iudiciorum ordo qui ſit.*

11 *Teſtes ſi viuunt, erit in optione eius, contra quem producuntur, ipſos denuo interrogare.*

12 *Teſtes ſi mortui ſunt, ſtatur eorum dictis.*

13 *Acta mortuorum faciunt fidem.*

14 *Teſtes iam examinati ſi producuntur coram iudice, debent iterum ſolemniter examinari, & iurare.*

15 *Litis conteſtatio non pendet à voluntate partium, & eſt de ſubſtantialibus iudicij.*

16 *Proceſſus ſine litis conteſtatione eſt ipſo iure nullus.*

17 *Litis conteſtatio eſt lapis angularis iudicij, ſecundum Bal.*

18 *Acta facta ante litis conteſtationem non dicuntur de proceſſu.*

19 *Litis conteſtatio in poſſeſſorio recuperandæ non requiritur. Sed contrarium tenet tex. &c.*

20 *Litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem.*

21 *Acta fidem faciunt, quando Pontif. Max. diſponit de plenitudine poteſtatis.*

22 *Acta ſiue ordinaria, ſiue probatoria quomodo probent inter eaſdem perſonas.*

23 *Arbitri ſtatutarij dicuntur iudices, & habent iuriſdictionem ordinariam, vel ſaltem delegatam.*

24 *Acta facta coram iudice laico, & etiam coram eccleſiaſtico probant inter eaſdem perſonas.*

25 *Iudex eccleſiaſticus non arctatur ſtare actis factis coram iudice remittente ſibi cauſam.*

26 *Actis factis coram iudice ſeculari contra laicum adhibenda eſt fides coram iudice eccleſiaſtico, ſi de eodem agatur.*

27 *Confeſſio delicti facta in iudicio ſeculari à clerico, nihil operatur, nec probat in iudicio eccleſiaſtico, ſi demum eam reuocat coram iudice eccleſiaſtico.*

28 *Acta facta inter alias perſonas probationem qualem qualem faciunt inter eaſdem.*

29 *Qualis qualis probatio quanta ſit, & cuius effectus.*

30 *Acta probant inter plures perſonas, ſi tertius habet ius commune cum iure illius, qui fuit in lite.*

31 *Proceſſus factus in materia poſſeſſorij probat in alia inſtantia reſpectu petitorij.*

32 *Iudicium poſſeſſorium nullum infert præiudicium in petitorio, & acta poſſeſſorij non probant ratione petitorij.*

33 *Acta huiuſmodi non ſolum fidem faciunt inter eaſdem perſonas, ſed etiam inter quoſcunque homines de mundo.*

34 *Quæ acta apud omnes faciant fidem.*

35 *Acta facta in vno iudicio probant etiam in alio inter quoſcumque.*

36 *Iudicium, proceſſus, & ſententia, quæ in vna cauſa fiunt, non procedunt, & non præiudicant in alia aliam perſonam reſpiciente, nec ei patrocinantur.*

37 *Acta huiuſmodi fidem faciunt, quoad præſumptionem tantum, & quando ratio connexitatis interuenit, & non quoad plenam probationem.*

38 *Acta facta in alio iudicio proſunt, & nocent inter alias perſonas, ſi ſunt hæredes, & ſucceſſores.*

39 *Acta ſi facta ſunt ad diuerſum finem, non faciunt fidem inter eaſdem perſonas.*

40 *Confeſſio in vna inſtantia facit fidem in alia inter eaſdem perſonas, non habita diſtinctione quorſum tendat.*

41 *Confeſſio in vno iudicio ad vnum finem tendens poteſt reuocari in alio tendente ad diuerſum.*

42 *Acta non faciunt fidem in his, quæ curſu temporis mutantur.*

43 *Acta non probant, niſi denuo producantur.*

44 *Acta deducta principaliter in aliquo actu efficacius probant, quàm ea, quæ deducuntur incidenter.*

45 *Quid caueatur in ſtatuto Mediolanenſi de actis iterum producendis.*

46 *Acta furti probati contra depoſitarium non probant cõtra ipſum furem.*

47 *Acta facta in iudicio ſummario non probant in plenario.*

48 *Quod examinatur ſummariè, non prohibetur in iudicium deduci plenariè.*

49 *Probationes in ſummario ſi ſunt plenariæ, probant ac ſi receptæ eſſent in plenario.*

50 *Acta ſummarij quando probent in plenario.*

51 *Cauſæ cognitio quomodo adhibeatur.*

52 *Cognitio plenaria quomodo attendatur.*

53 *Acta facta in ſummario ad hoc, vt tollatur peccatum, probant in plenario.*

54 *Acta facta in iudicio nulla habita ratione ineptitudinis libelli, non probant in alio.*

1 Acta iudicij probant inter eaſdem perſonas, etiam in ſecundo iudicio † dummodo in eo producta fuerint ſpeciatim, & non (ne ab vſitata noſtrorum loquendi formula recedam) in filza, argu. tex. in capitul. cauſam quæ. el 1. de teſtib. vbi Feli. & l. acta. ff. de re iudi. l. cum lite mortua. ff. iud. ſol. l. 1. C. de aduo. diuer. iudi. l. cum antea. in fi. C. de arbitr. l. iubemus. C. de libe. cauſ. ſic communi conſenſu cum profitendo, tum etiam conſulendo iuris interpretes tradidere. Bartol. in l. naturaliter. §. 1. vbi etiam latè Iaſon numero 106. ff. de acquir. poſſ. & in d. l. cum lite mortua. ff. iud. ſol. relatus per Rimina. in conſil. 416. numero 3. volu. 3. Idem Iaſ. in l. is apud quem, nume. 19. C. de ed. Idem refert, & ſequitur Alex. in l. 2. C. de eden. in fi. & in conſilio 82. col. pen. vol. 1. & in conſi. 55. nu. 3. & in conſilio 61. nu. 9. vol. 2. Natt. in conſilio 136. nu. 5. vol. 1. Matheſi. in ſing. 141. Franc. Burſ. conſi. 75. num. 8. & ſeq. Cephal. conſil. 215. numero 56. Rui. conſi. 59. nu 5. volu. 4. vbi dicit hanc eſſe veriorem opinionem, & conſi. 49. nu. 4. lib. 1. Bellamer. deciſ. 538. de fid. inſtru. Cur. Sen. in conſ. 72. vol. 1. Afflic. dec. 396. nu. 7. Guido Pap. q. 136. vbi latè examinat. Spec. de confeſſ. §. nunc videndum. ver. quid de confeſſis. & titul. de probatio. §. fin. verſicu. hoc quoque, & ſequ. & de inſtru. ed. §. oſtenſo. ver. & ſcias, & ver. in quib. Pariſ. cõſ. 87. nu. 45. lib. 3. Mantu. in cõſ. 66. nu. 4. vol. 1. Calca. in conſ. 8. nu. 38. Vant. de nullit. in tit. quot & quibus mod. null. in iudi. prob. poſſ. nu. 127. & in tit. à quo & quib. null. prob. poſſ. nu. 21. Butr. in c. cum dilectus. col. antepen. de cau. poſſ. & propr. Anchara. in c. vt commiſſ. nu. 2. de hæret. Abb. in ca. ex parte. nu. 4. de arbitr. & in c. at ſi clerici. nu. 12. de iud. in c. præſentata. nu. 7. & 9. de teſtib. in c. ſuper eo. il 1. nu. 2. eo. tit. in ca. qualiter, & quando. il 2. nu. 34. de accuſ. in c. ſi clericus. num. 15. de foro compet. in d. c. cauſam quæ. il 1. num. 4. & 6. & in c. teſtimonium. de teſti.

Idque nullam in ſe continet dubitationem, quando agitur de modico præiudicio; vt probatur in relato cap. teſtimonium. & per Inno. in c. per inquiſitionem de elec. quem ſequitur Socin. reg. 8. atque etiam cum acta iudicij fuerunt facta ſolemniter & ordine iudiciario ſeruato, prout dicit Riminal. in conſ. 99. nu. 29. vol. 1.

Diuerſum ab alijs videtur ſentire Ioan. de Amic. in cõſil.
2 137. nu. 10. vbi expreſsè dicit, † etiam inter eaſdem perſonas acta vnius inſtantiæ nõ probare in alia, teſtes huius rei laudando gl. Bar. in auth. item poſſeſſor. C. qui pot. in pig. hab. Bald. & Docto. in d. l. is apud quem. C. de ed.

Primò ampliatur concluſio, etiam in actis factis coram
3 arbitro † vt probent inter eaſdem perſonas etiam in alio iu-
dicio corã ordinario: prout dicit Bal.in l.3. C.de eden.colu.
pen.Abb.in c.fin.nu.6.& ſeq.de arbit.Lanfranc.de Oria.in
* tract.de arbit.7.diuiſi.q.33.nu.77.vbi dicit communem.*&
idem Lanfran.ibidem nu.24.

Contrariam in hoc ſequuti ſunt ſententiam Innoc.Ioan.
Andr. & omnes in c. præſentata.de teſtib. notat Bald. in l.1.
4 C.de teſtib. † & ratio eſt, quia arbiter nõ habet iuriſdictio-
nem,ſed quandam notionem.l.1.C.de arbitr.l.ait prætor.in
princi. ff. de re iudic. quia partes cum ſint perſonæ priuatæ
5 † nullam poſſunt concedere iuriſdictionem,vt in capitu.ſi-
gnificaſti.de for.compet.& in l.priuatorum. C.de iuriſdict.
omn.iudic.Abb.in c.præſentata.colum.2. videtur circa pri-
6 mum. de teſtib.hinc fit, vt † arbiter non poſſit propriè dici
iudex, argum. l. à diuo Pio. in princ. & l. ait prætor. ff. de re
iudic.l.fina.C.de iud.d.c.cum dilectus.de arbi.c.vni delega-
torum.de offi.deleg.& notat Riminal.in conſi.48.nume.9.
volum.1.& Mantu.in conſil.362. numero 8.vol.1. in contra-
riam tamen ſententiam videtur deſcendere Bologn.in con-
ſil.6.nu.2.vbi dicit, arbitros, & arbitratores habere iuriſdi-
7 ctionem, † quæ à compromiſſo oritur, & in eo ſe tuetur,
arg. l.non diſtinguemus. §.de officio. in verſic.tractatum ex
ipſo compromiſſo ſumendum.ff.de arbi.c.fin.ext.de re iud.
d.c.cum dilectus,& c.examinata.ext.de arbitr.

Concilies hoc pacto,vt prior opinio procedat in actibus
8 † quæ inſtituere cauſam debent, cuiuſmodi ſunt atteſtatio-
nes,teſtimonia,& partium confeſſiones. l.penult. C.de ar-
bitr.& ibi Bal.& Cin.in l.cum apud.nu.2.C.de teſti.& in l.2.
C.de edend.

Poſterior verò opinio poteſt habere locum circa acta,
9 † quæ ad nullam reſpiciunt inſtructionem & merita cauſæ,
id eſt ordinationem iudiciorum, vt litis cõteſtatio, ſatiſda-
tio,& id genus alia:vt notant Doct. in d.c.cauſam. de teſtib.
& Abb.in d.c.fin.in 2.col. ver.ſed circa hoc quæro,de arbit.
& in cap.præſentata.in 4.notab.in verb.noto ibi iuxta, cum
ſeq.de quib. etiam vide per Dec.in conſ.483. nu.3. vbi dicit
10 † iudiciorum ordinem eſſe, vt libellus offeratur, lis conte-
ſtetur,ſatiſdetur,& de calumnia iuretur.

Quod autem pertinet ad dicta, & atteſtationes teſtium,
11 dicendum eſt,aut teſtes adhuc ſupereſſe † & tunc erit optio
eius,contra quem producuntur,an velit ſtare eorum dictis,
vel recens interrogari,vt l.cum apud. C.de teſti. & in l.pen.
§.fina. ff.de arbit. & Abb. per illum tex.in c. præſentata.nu-
12 mero 4.de teſt.aut ſunt mortui,† & eo caſu ſtatur dictis eo-
rum.l.iubemus. C.de lib.cauſ.& per Cin. in l.2. nu.2. propè
fin.C.de eden. Lex etenim cum ad id reſpiceret, ſibi partes
elegiſſe arbitrum, vt bonum iudicem,graueq; eſſe iſta acta
ad factum tendentia perire, cum non poſſent ita facilè ha-
beri, & coram arbitro licèt non ſit ſtrictè iudicium, eſſe ta-
13 men quaſi iudicium ſanxit, vt † acta mortuorũ facerent fi-
dem.In atteſtationib. autẽ eorum, qui adhuc viuunt, ceſſat
ratio nuper tradita, cum facile & ſine vllo negotio poſſint
haberi: ideò voluit lex recedere à ſtricto iure, dando facul-
tatem parti, contra quam producuntur examinandi: vt in
tex.d.c.præſentata.de teſtib.& l.fi.C.eod.tit.de teſtib. & di-
xit Marc.Ant.Blanc.in tract.de compromiſ. q.8. ſub nu.24.
& Lanfran.de Oria.in tract.de arbit.q.33.num.74. ꝙ autem
ſpectat ad teſtes viuos, eſt aduertendum, ꝙ ſi producantur
coram iudice, non poterint dicere, dico vt dixi in cauſa
14 coram tali arbitro,† ſed nouiter debent ſolemniter exami-
nari,& recenter iurare,ſecundum Lanfran. de Orian.& ad-
ducta ab eo in ſupra d.q.33.nu.75.alioq; l.fi.C. de teſtib.& d.
c.pſentata,eo.tit.eſſet de nihilo,& ſeruiret nobis de vento,
(vt aiunt noſtri) cum electio, quæ tribuitur illi, non ſuffra-
garetur in aliquo.Bal. tamen in d.l.fin. dixit contrarium,ſed
malè,ſecundum Lanfran.vbi ſupra.

Poſteriorem prædictam opinionem Inno. & aſſeclarum
dic primò non procedere, quando vtraque pars conſentit,
vt acta huiuſmodi valeant coram iudice ordinario,ſi tamen
15 non ſint de neceſſario requiſitis in iudicio † quæ non pen-
dent à voluntate partium, vt litis conteſtatio, iuxta not.in
d.c.cum cauſam.de teſti. & per Ioan.Andr.in c. præſentata.
poſt Abb.ibi nu.9.eo.tit.de teſti.Proceſſus enim factus ſi-
16 ne litis conteſtatione † eſt ipſo iure nullus,cum ſit de ijs,
quæ omnimodè deſiderantur in iudicio, argum. glo.in l.
conſentaneum. in princ. & in auth.quod ſemel. C.quomo.
& quand.iud.in l.fin.§.illud.C.de temp.appel.& notat Caſt.
in conſ.98.incipien.viſo quodam proceſſu.& Ioan.de Ami-
17 cis in conſi.137.num.9.& in conſi.72.num.6.vbi dicit † litis
conteſtationẽ eſſe lapidem angularem iudicij,iuxta dictum
Bald.in dict.§.illud.Dec.in conſil.302. numer.2. Iaſ. in con-
ſil.31.num.2. volu.1.quo in loco tradit,adeò verum eſſe,litis
18 cõteſtationem eſſe de ſubſtantialibus iudicij, † vt acta facta
ante litis conteſtationẽ non dicantur de proceſſu.huius rei
meminit Socin.Sen.in conſ.47.nu.1.vol.4. ꝙ tamen non vr̃
19 habere locum in iudicio poſſeſſorij recuperandæ, nam † li-
tis conteſtatio in poſſeſſorio recuperandæ non requiritur.
Ioan.de Amic.in conſ.6.nu.45.Bal.in addi.ad Specu.de libe.
concep.§.1.ver.an per ſimplicem.& Bartol.in diſputat.inci.
Lapus.In aliam ſententiam,hoc eſt,requiri conteſtationem
litis,videtur compilatus contex.in c.2. vt lit. non conteſt.v-
bi Abb.& alij per l.fi.vbi Doct.C.ſi per vim vel al.

Secundò fallit in omnibus actis factum reſpicientibus,
vt ſi ſit interrupta præſcriptio ex aliquo facto coram arbi-
20 tro, † vt ex litis conteſtatione: vt reſpondit Iaſ.in conſil.34.
nu.4.vol.1.per tex.in l.fina.C.de pręſcrip.30.annorum,quia
quoad effectum iſtum fidem faciunt coram iudice: vt l.pen.
C. de arbit.ſecundum Abba. in dicto capit. præſentata.nu-
mero tertio.

Tertiò fallit etiam, quando ſummus Pontif. deponeret
21 de plenitudine poteſtatis: † vt acta huiuſmodi fidem face-
rent:vt dicunt Inno.Ioan.And.& But.in d.c.præſentata,cui
rei reſpondent,quæ fuerunt animaduerſa in c.1.de iud.& in
c.cum veniſſent.de conceſſ. præ.& pro iſtis fallentijs videas
Feli.in relato.c.pręſenta.in 2.col.poſt med.in verſ.acta,cum
pluribus ſequent. de teſtib. & Purpur. in d. l. is apud quem.
nu.73.C.de eden.

22 Quartò fallit, quando acta prædicta ſiue ordinaria ſiue
probatoria facta fuerint coram arbitris ſtatutarijs,† tunc e-
nim reguntur in omnibus modo,& forma, vt etiam guber-
nantur acta facta coram iudicibus ordinarijs,quæ probant
inter eaſdem perſonas,ac ſi eſſent facta coram ordinario,vt
latè per Marc. Ant. Blanc.in tract. de cõpromiſſ.q.8.nu.24.
verſ. ſed aduerte. Et ratio eſt, quia huiuſmodi arbitri ſtatu-
23 tarij dñr iudices,† & habere iuriſdictionem ordinariam vel
ſaltem delegatam,vt rñdit Rim.in cõſ.169.nu.17.vol.1.Soc.
Sen.in conſ.27.nu.15.vol.3.arg.l.cum ſpeciali.l.cum apertiſ-
ſimi.C.de iud. c.ab arbitris. de offi. deleg. c.cum ſpeciali.de
app.l.fi.ff.à quib.ap.non li.l.arbitro.& l.ab arbitro.ff. qui ſa-
tiſd.cog. & latè proſequitur examinãdo hanc quæſtionẽ de
iuriſdictione idem Blanc.in nuperrimè allato tract.de com-
promiſſ.q.6.nu.1.cum plurib.ſeq.& propterea cum non de-
ficiat iuriſdictio, acta huiuſmodi poſſunt probare in omni
iudicio,vt idem Blanc.d.q.8.circa fin.

Secundò ampliatur etiam ſi acta fuiſſent facta coram iu-
24 dice laico, † quia probant inter eaſdem perſonas etiam co-
ram Eccleſiaſtico,& è contra,vt docuit Bal. in l.1. vlt.col. ff.
de fer.& plurib.oſtendit Fel.in d.c.cauſam quæ,ver.2.regul.
& in c.at ſi clerici.de iud.nu. 4.& ibi etiam Dec.nu.90.quod
intellige,vt ibi per eum,& Ang.in auth.de ſan.Epi.§.ſi verò
examen.colu.9. vbi atteſtatur Accur.in l.nemo.ff.de re iud.
Auguſt.Bero.in d.c.at ſi clerici.nume.121.Capell.Tholoſ.in
quæſt.199.

Iſtis intrepidè refragatur Philip. Dec. in d. c. at ſi clerici.
* col.3.de iud.vbi in ea eſt ſententia,iſtã eſſe cõmunem* con-
cluſionem omnium Doctorum, quã confirmat etiam Affli.
in conſti.Regni,ſi damna clandeſtina.in 9.notab.in verſi.4.
* verò,in 4.col.ipſius 9. notabi. & tamquam cõem* ſequitur
Gram.conſ.crim.42.nu.1. Viuius lib.1. opin.162. inci. iudex
laicus.Iul.Clar.in pract.cri.lib.5.§.fi.q.36.verſi.vltimò quæ-
ro,Rui.conſ.7.vol.5. Idem etiam videt ſequi D. Ant. in d.c.

at ſi clerici.num.11.vbi dicit † iudicem eccleſiaſticum,cui ſit
25 remiſſio per alium iudicem, non compelli vt ſequatur acta facta coram iudice remittente,etiam ſi remittens fuerit iudex idoneus,nihilominus in prin.d.c.verſic.oppo.ꝙ conui-
26 ctus, † ſentit actis factis coram iudice ſeculari cõtra laicum adhibendam eſſe fidem coram iudice eccleſiaſtico,ſi de eodem agatur,& contra eundem coram eo.

Extendas iſtam poſteriorem opinionem procedere,etiam ſi clericus confeſſus fuiſſet delictum, de quo inquiritur coram iudice laico, ſi demum reuocet illam confeſſionem
27 coram eccleſiaſtico, † illa confeſſio facta in iudicio ſeculari nullum ſortietur robur,nec probabit in iudicio eccleſiaſtico,ita conſuluit Grammat.d.conſ. cri.42. nu.2. authoritate Ang.motus in l.vnica.col.vlt.C.de confeſſ.

Limita, & diſtingue modò traditam ſecundam opinionem,vt per Iul.Clar.in pract.crim.lib.5.d.§.fi.qu.96. quæro etiam ſi iudex eccleſiaſticus.

28 Tertiò ampliatur, vt etiam illa acta † & probationes factæ inter alias perſonas faciant qualem qualem probationem inter eaſdem, vt dicit gloſſ.in l.2. C. de eden. vbi Alex. numero 2.

29 Et quanta ſit hæc qualis qualis probatio, † & quam vim habeat,declarant Ant.de But.in c.quamuis.de re iudi. Bart. in l.admonendi.col.14.verſic. quæro quid ſi dictus teſtis. ff. de iureiuran.& late Alex.in l.ſæpe. ff. de re iudica. vbi huius materiæ ſedes eſt.

Limitatur tamen hæc tertia ampliatio,vt tantum proce-
30 dat,† dummodò ille tertius habeat ius commune cum iure illius,qui fuit in lite,vt notat Bald.in d.l.2.C.de eden.nu.17. vbi adducit exemplum d.l.ſed ſi poſſeſſori.§.fi.verſi.nihil,& l.ſeq.ff.de iureiur.& idem ſequitur Cyn.Rayn. & Ang.in d. l.2.& ibi Alex.nu.13.

31 Quartò ampliatur etiam † vt proceſſus factus in materia poſſeſſorij probet in alia inſtantia ratione petitorij, vt ex multis ſentit Guid.Pap.deciſi.136.

In aliam opinionem videtur deſcendere Soc.Iu.in conſi.
32 1.num.80.volu.1.vbi dicit,poſſeſſorium iudicium † nullum præiudicium inferre petitorio, actaq; poſſeſſorij non probare ratione petitorij comprobando auctoritate contex.in l.ordinarij.C. de rei vendi.in l. incerti. C. de interdic. in l.1. C.ſi de moment. poſſeſſ. fuer. app.l.1. §.inter litigatores.ff. vti poſſ. & Docto. in d.l. naturaliter. §. nihil commune. in pluribus locis.& Canoniſtas in cap. cum olim.de cauſ. poſſ. & propr.Idem Socin.in conſil. 126.& in conſilio 182.numero 8.volu.2.

Quintò ampliatur, vt non ſolum huiuſmodi acta fidem
33 faciant inter eaſdem perſonas, † ſed etiam inter quoſcunq; homines qui ſuperſint:probant enim illa acta facta,ſic libellum datum,ſic litem conteſtatam,& ſic ſniam latam, &c.&
34 ſunt iſta publica inſtrumẽta, † quæ apud omnes faciunt ſidem.l.geſta.C.de re iud.c.quoniam contra. de probatio.ita inquit Bar.in d.l.2.C.de eden. quem ſequit ibi Bal.& alij,& idem Bar.in d.l.cũ lite mortua.ff.iud.ſol.Natt.cõſi.98. nu.5. in 1.par. vbi ait, ꝙ cum acta habeant public. formam, proculdubio vbicumq;, & inter quoſcumq; probant ſe ipſa, id eſt,factum,Grat.in conſ.95.nu.18.vol.2.& ad id adeas Tindar.in tract. de teſtib.in c.13. part.nu.5. vbi latè, & Iaſ.in l.is apud quem.nu.23.C.de eden.ver.limita ſecundũ Bart.Fulg. ibidem nu.5.vſq; ad fin.& Cephal.in conſi.215.nu.56.volu.2.
35 vbi dicit,cum quæritur,an quid ſit factum,† acta facta in vno iudicio probare etiam in alio inter quoſcunque, & quid factum fuiſſe ex actis conſtare ſolere, quæ ideò factum pro-
* bant quoad omnes,vt de communi * aſſerit atteſtari Dec.in d.l.2.C.de ed.num.51.& in cap.1.num.24.de fid.inſtr. eidem aſſentitur Nat.in conſilio 309. numero 5. volum.2. vbi quæ ſupradicta ſunt, ad verbum ferè recenſet ex iuribus ſuprà adductis.

Ab iſtorum opinione receſſit Soci. Iun. in conſil.37. numero 1. vol.4. vbi dicit veriſſimam, & enucleatam eſſe con-
36 cluſionem,† iudicium,proceſſum & ſententiam, quæ in vna cauſa fiunt, non procedere, ſeu non præiudicare in alia, aliam perſonam reſpiciente,iuxta titul.Codi.res inter alios acta,vt etiam tradunt Docto.maximè Alex.in l.ſæpè.ff. de re iudica.facit etiam l.ſi vnus.§.ante omnia. ff.de pact. & ſicuti non nocent,ita etiam nec patrocinãtur alteri:vt l.2.C.quib. res iud.non no.& ibi plenè Docto.Ideo.

Intellige hanc ampliationem non procedere quo ad ple-
37 nam probationem, † ſed tantum quoad præſumptionem: & quando ratio connexitatis intercedit: vt voluit Cyn.in d. l.is apud quem, num.2. C.de eden.per l.ſi duo patroni.ff.de iureiur.& Bar.in repe.eiuſdem legis,nu.20.

Sextò ampliatur primario loco,concluſionem procedere & inter alias perſonas,dummodò ſint hæredes,& ſucceſ-
38 ſores:† quia & ipſis acta facta in alio iudicio proſunt, & nocent,ſicut & ſuis maioribus, vt tradidit Soc. in reg.10. ad ꝙ probandum adducit contex.in l.ſimpliciter.§. fi. ff. de exce. rei iudi.qui quidem nuſquam reperitur,ſed(vt arbitror)voluit afferre l.ſi à te.§.Iulianus.ff.eod.excep.rei iud. qui iudicio meo ſatis id probat.

Limitatur primò ſupradicta concluſio,quando acta præ-
39 dicta aliò tenderent:† quia tunc neque inter eaſdem perſonas fidem faciunt,tex.eſt in l.cum quæritur.ff.de except. rei iud.& in cap.veniens.il 2.de teſtib.notant Ioan.Bapt.Ferre. conſ.360.nu.2.& 3.vol.2.Soc.in regula 11. Bar.& Docto.in l. 2.§.hoc edicto.ff.vi bo.rap.& in d.l.2.C.de ed.vbi preſertim Bal.Caſtren.Alex.& Dec.Canoniſtæ,præſertim Feli. in d.c. cauſam quæ.de teſtib.& in d.c.veniens.el 2.num.20.Rim.in conſil.416.num.3.vol.3.& Cacher.in deciſ.Pedemont.107. nu.1.vbi tamen in confeſſione facta in vna inſtantia videtur
40 aliter ſentire: † nam inquit, confeſſionem in vna inſtantia facere fidem inter eaſdem perſonas in alia inſtãtia,nulla habita diſtinctione,an tendat ad eundem,vel alium finem,ſupradictã limitationẽ ſequit etiam Cur.Iu.in conſi.41. nu.15. vbi infert,etiam ſi confeſſio facta ſit in vno iudicio ad vnum
41 finem tendente, † poſſe reuocari in alio iudicio ad alium finem tendente,teſtatur id per Accur.doctrinam cõmuniter
* *approbatam in auth.item poſſeſſor.C.qui pot.in pig. hab.
42 Secundò limitatur,non procedere in his,† quæ curſu temporis mutantur,tex.eſt in l.certa.§.deficientium.ff.de excu. mu.& notat Bar.in l.cura.§.1.ff.de mun.& oner.in l.1. §.1.ff. de vaca. mun. in l. ſpadonem. §. qui abſolutus. ff.de excuſa. tut.& in l.2.col.2.ver.ſed contra prædicta.ff.iud.ſolu.& Fel. in d.c.cauſam quæ,nu.12.Io.Crot.in tract.de teſtib. nu.281. & Calca.in conſi.8.nu.38.

Tertiò limitatur,ꝙ licèt probent inter eaſdem perſonas,
43 † tamen opus eſt illa recenter iterum producere apud acta vtriuſq; cauſæ, alioqui non probant,text.eſt in l.cum antea. C.de arbitr.& notat Bart.in d.l.naturaliter.§.nihil cõmune, col.16.per iura ibi per eum allata.ff.de acqui. poſſeſſ. vbi etiam Rip.nu.175.& notat Ant.de But.in c. cum dilectus. col. 13.de cauſ.poſſ.& proprie.& eos ſequitur Alexan.conſil.82. numero 5.libro 1. & in l. 2. in fi. C. de ed.Feder.de Sen.conſilio 160. incip. caſus talis eſt, dominus Minus. & ſequitur Hipp.de Marſi.ſingu.170.animaduertant, Alex. in cõſil.37. numero 22. volu.2. cum alijs multis adductis per Cache. in
44 dec.Pedemon.5.nu.40. † nam acta in aliquo actu præcipuè deducta efficacius probant,quam ea,quæ deducuntur incidenter.l.à Diuo Pio.§.ſi ſuper.ff.de re iud.Bart. in l.qui Romæ.in §.duo fratres.ff.de verb.oblig.

Ex diſpoſitione verò iuris municipalis ciuitatis Medio-
45 lani † non eſt opus in cauſa appellationis acta principalis cauſæ de integro producere,ſed pro productis ipſo iure habentur:idque habet etiam locum in actis factis in cauſa cuiuslibet compromiſſi: nam ipſo iure habentur itidem pro productis in cauſa reuiſionis,prout cautum eſt in Mediolanenſi ſtatuto,vol.1.capit.37.per totum,incip.Acta vero cuiuslibet cauſæ.

46 Quartò limitatur: † quia acta furti probati contra depoſitarium non probant contra ipſum furem: vt dicit Bal.in l. 2.colum.7. verſi.iuxta iſtam regulam.C.de eden.& not.in l. manifeſtiſſimi.§.ſin autem.C.de furt.

47 Quintò limitatur,ſi acta fuerint facta in iudicio ſummario,

47 rio,† quia non probant in plenario etiam inter eaſdem perſonas, notat tex. in l. pen. & ibi gloſ. Bar. Bal. & Ang. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. in l. ſi quis à liberis. §. ſi vel parens. ff. de lib. agno. gloſſ. in l. 2. C. de ord. cog. Bar. in l. 1. C. eod. titul. & in d. l. 2. ff. vi bon. rapt. verſi. ſed videtur. & in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iudi. Bald. in l. nam & poſtea. in prin. ff. de iureiur. idem ſentiunt Abb. Anto. de But. & Imol. in d. c. cauſam quę. per textum in d. c. veniens. el 3. Natt. in conſil. 373. nu. 3. vol. 2. Abb. in conſi. 50. num. 1. vol. 1. Inno. in c. 2. de
48 ord. cogn. propè fin. vbi dicit id,† quod examinatur ſummariè: non prohiberi poſtea in iudicium deduci plenariè, argu. l. pen. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & Rimi. in conſil. 99. nu. 26. vol. 1.

Sublimita hanc limitationē non procedere, quādo pro-
49 bationes in ſummario eſſent plenarię:† quia tunc probant, ac ſi receptæ eſſent in plenario, vt tradidit Fel. in d. cap. cau-
* ſam quæ. num. 2. & D. Anto. vbi atteſtatur de communi * & in dicto cap. veniens. & in cap. fraternitati. de teſtibus. Imo. in cap. cum litteris. de reſtit. in integr. Bartol. in extrauagan. ad reprimendum, in verſi. ſummariè. ad fin. Riminal. in conſil. 258. num. 34. volu. 2. & Natt. in d. conſi. 473. nume. 35. vbi
50 expreſſe dicit,† quando in iudicio ſummario fuit adhibita plena cauſæ cognitio, acta dicti Iudicij probare in plenario inter eaſdem perſonas, idque voluiſſe Iacob. Butr. in d. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. ff. ex quibus cauſ. maio. & tunc dici adhibitam fuiſſe plenam cauſæ cognitionem, non
51 ſolùm quando ſeruatus fuit ordo in procedendo,† ſed vbi etiam probationes ſunt plenæ, & ſic teſtes plenè probant, vt etiam voluit Anton. de But. in d. cap. cauſam quæ, colum. 2. quem refert & ſequitur Alexand. in dicta l. 2. circa finem. C. de edend. in dicta l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus, columna 2. & in l. ſæpe. ff. de re iudic. Voluit etiam hoc Alberic. in l. 3. §. cauſæ cognitio. ff. de carbo. edict. vbi in hæc verba loquitur, plenam cauſæ cognitionem eſſe, per quam religio iudicantis inſtruitur de veritate ſummaria, per quam ad rei, de qua agitur, in aliquam præſumptionem adducitur, & dicit Bald. in dicta l. penultim. 1. lectu. ff. de his, qui ſunt ſui, vel
52 alieni iuris,† plenariam cognitionem nō attendi penes ordinem, ſed penes qualitatem probationis, vt etiam reſpondit Abb. in d. conſ. 50. col. fina. vol. 1.

Secundò ſublimita, quando eſſemus in materia quæ ſpe-
53 ctet ad peccatum: quia ad hoc, vt tollatur peccatum,† acta facta in ſummario probant in plenario: vt Anton. de Butr. conſi. 41. incipien. quidam petijt, Fel. in d. cap. cauſam quæ, nu. 10. Dec. in d. c. at ſi clerici. de iudi. num. 101. cum adductis ibi per eum.

Sextò limitatur, ſupradictam concluſionem non proce-
54 dere,† ſi acta facta fuerint in iudicio, nulla ratione habita ineptitudinis libelli, quia non probant in alio iudicio etiam inter eaſdem perſonas, vt expreſsè ſentit Barto. in l. ſi patronus libertum. ff. de iureiu. & in l. 2. C. de fruct. & lit. expen. & Riminal. in conſi. 99. nu. 26. vol. 1.

CONCLVSIO 34.

ARGVMENTVM.

An acta, probationes, & confeßiones factæ, & coniecturæ, & præſumptiones habitæ in iudicio ciuili probent: & fidem faciant in iudicio criminali.

SVMMARIVM.

1 *Acta facta in cauſa ciuili non probant in iudicio criminali.*

2 *Probationes idoneæ in ciuilibus non probant in criminalibus.*

3 *Probationes in criminalibus debent neceſſariò concludere, & requiruntur luce meridiana clariores, vrgentiores, &c.*

4 *Probationes factæ in cauſa ciuili ſuper delicto non probant in criminali.*

5 *Probationes vrgentiores requiruntur, quando agitur de pœna corporali.*

6 *Coniecturæ ſufficiunt, vbi agitur de pœna pecuniaria, & in his quæ ſunt difficilis probationis.*

7 *Cauſa ciuilis magna, grauis, & ardua æquiparatur cauſæ criminali.*

8 *Cauſa dicitur grauis ratione perſonarum, & rerum, & quando coram Pontifice tractatur.*

9 *Acta facta in cauſa ciuili probant in criminali, ſecundum Bartol. &c.*

10 *Sententia in cauſa ciuili licèt faciat notorium, tamen eius vigore non poteſt quis puniri criminaliter.*

11 *Sententia quando faciat rem notoriam, & quando non.*

12 *Condemnatus in iudicio ciuili ex præſumptionibus, non poteſt ex iiſdem condemnari in iudicio criminali.*

13 *Præſumptiones habitæ in ciuili, & fama præcedens operantur, vt iudex poßit in crimine ad inquiſitionem procedere.*

14 *Acta ciuilia faciunt ſaltem indicium ad torturam in nouo proceſſu criminali.*

15 *Probatio ſemiplena in ciuilibus facit indicium ad torturam in criminalibus.*

16 *Confeßio facta in iudicio ciuili ſemper præiudicat in cauſa criminali.*

17 *Confeßio facta coram iudice, & coram parte in iudicio ciuili ſummariè, non probat in criminali etiam inter eaſdem perſonas, ſecundum Soc. &c.*

18 *Idem dicitur in iudicio ciuili plenario, quod non facit plenam fidem.*

19 *Confeßio facta in vno iudicio non facit fidem in alio, vbicumque mutatur modus agendi, & etiam ſi facta fuerit incidenter, quod intelligitur in confeßione vera, & non ficta, per totum.*

20 *Sententia lata in cauſa criminali præiudicat in ciuili, vt per Socin. Senior.*

1 Acta facta in iudicio ciuili † non probare in iudicio, in quo de capite, vel de pecunia ſed capitaliter agitur, vnanimes cuncti ferè Doct. ſenſere. Barto. in l. 2. §. hoc edicto. in fi. col. 4. verſic. quæro vtrum. ff. vi bon. rapt. per Paul. Caſtren. in l. fin. C. de probat. per Abbat. in c. at ſi clerici. de iudicijs, & ibi per Feli. nu. 12.
* vbi dicit * communem, & per Dec. num. 29. cum ibi allega.
* per Bernardum Diaz. vbi de * communi atteſtatur, regu. 10. Inno. in cap. per inquiſitionem, de elect. per Cephal. in con-
2 ſil. 204. num. 22. vol. 2. vbi dicit † probationes idoneas in ciuilibus non probare in criminalibus, ſecundum Caſtren. in conſilio 328. circa princip. volum. 2. Ruin. in conſilio 19. volum. 5. Blanc. tract. de indicijs, numero 210. propè fi. Bald. in l. 2. & Rip. in l. is apud. nu. 40. C. de eden. Imol. in l. interdum. ff. de pub. iud. & D. Clar. in ſua pract. §. vlt. qu. 54. verſi. item ſi, & ſequen. ea ratione, tum quia multa fortè potuiſſent obijci contra priora acta, ſi fuiſſet actum criminaliter, quæ fuerunt prætermiſſa propter leue præiudicium, tum quia ad alium finem agebatur, de quo vide per Abbat. in ca. qualiter. il 2. colum. fina. verſi. faciunt ad quęſtionem, de accuſatio. & in d. c. cauſam quæ, verſic. & aduerte, de teſtib. & per Egid. Boſſ. in tract. crim. tit. de plur. violen. nu. 117. & tum
3 quia † probationes in criminalibus non ſolùm debent neceſſariò concludere, ſed requiruntur luce meridiana clariores, vrgentiores, maiores, & efficaciores, quàm in ciuilibus, argumen. l. fina. ff. de probatio. l. abſentem. ff. de pœn. l. qui ſententiam. C. eo. l. addictos. C. de appell. l. vbi. C. de falſ. c. ſciant cuncti. 2. q. 8. c. Epiphanium. 5. qu. vlti. & notat Marſil. in conſi. 1. nu. 24. vol. 1. Ioan. de Amic. in conſi. 60. nu. 1. & in conſi. 131. num. 1. Imol. in conſ. 137. num. 2. Dec. in conſi. 249. nu. 8. & in conſi. 615. nu. 8. Rolan. à Valle in conſil. 16. nu. 30. volu. 1. Cephal. in conſi. 113. numero 11. vol. 1. & in conſi. 204. numero 21. vol. 2. Natt. in conſilio 411. num. 26. volum. 2. Riminal. in conſi. 11. num. 18. vol. 1. & Mantua in conſilio 56. numero 24. vol. 1.

Intellige ſupradictam concluſionem procedere tantum
4 in delictis, id eſt † probationes factas in cauſa ciuili ſuper delicto nō probare in cauſa criminali, iuxta ſententiam Rui. in conſ. 19. nu. 9. vol. 5. per gl. in l. ſi quis ad ſe. C. ad l. Iul. de vi.

Illud intactũ non relinquam, ꝙ ſupra dicebamus de pro-
bationibus, quæ in cauſa criminali requiruntur vrgentio-
5 res, † id tantum ſibi locum vendicare, quãdo agitur de pœ-
na quæ ad corpus pertineat, ſecus vbi agitur de pœna pecu-
6 niaria † quia etiam cõiecturæ ſufficiunt, ita diſtinguunt Fel.
in c.afferte.col.3.nu.11.2.limit.ext.de præſump.Alcia.in tra-
cta.de præſump.regu.2.præſump.9.num.4.Cephal.in con-
ſil.141.nu.18.& ſeq.vol.1.vt etiam ſufficiunt in his, quæ ſunt
difficilis probationis, ſecundum Barto.& alios in l.ſi quis ex
argentarijs. §.pen.ff. de eden. & iuxta eundem Bartol.in l.ſi
quando.C.vnde vi.& in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.ff.
de oper.nou.nuncia.8.q.Fed.de Sen.in conſil.119.incipien.
Nulli dubium.Hoſtien.in cap.fi.ext.de his quæ met.cau.D.
Anto.in c.veniens.el 1.ext.de teſti.col.vlt.Alex. in conſi.24.
col.1.vol.2.& Archidia.in c.inter memoratas.16.q.3.

Secundò id etiam ſibi locũ vẽdicat in cauſa ciuili magna,
7 graui, & ardua: † quia huiuſmodi cauſa cauſæ criminali æ-
quiparatur, vt tradidit Bal.in l.parentes.C.de teſt.quem re-
fert, & ſequitur Barb.in c.teſtimonium.de teſti. & in c.que-
relam.de procur. Ancha.in conſ.27. & in conſ.73.Marſil.in
conſi.101.nu.20.vol.2.Ioan. de Amicis in conſi. 53. nume.4.
Soc.Sen.in conſ.164.nu.17.vol.2.& in conſ.17.num.7.vol.1.
8 † & dicetur cauſa grauis habito ratione tum ad perſonas
tum ad res. Item ſi coram Pontifice peragi debeat: vt tradit
Mant.in conſ.113. nu.11.vol.1.

Contrariam ſententiam, id eſt, acta facta in cauſa ciuili
9 † probare in criminali, ſequutus eſt Bar.in l.fi.ff.de offi.prę-
ſid.Feli.in d.c.at ſi clerici.col.7.&in c. inquiſitionis. col.11.
de accuſ.Bal.in l.quod euitandi.verſ.ex hac ergo.C.de con-
di.ob turp. cau.& Alex.in l.2.§.ſi publico.ff.de adul.

Primo loco ampliatur, concluſionem procedere in ſen-
10 tentia, † quæ licèt faciat notorium, argu.l.emptorem.ff. de
act. empt. l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate. vbi Iaſ. not. 1.ff.
qui ſatiſd.cog.cum ſi. Ceph.in conſ.227.nu.10. vbi infinitas
auctoritates congerit, & in conſ.265.nu.5.vol.2.tamen pro-
pter vim illius ſententiæ non poterit quis puniri criminali-
ter: ita Abb.in d.c.at ſi clerici.in prin.de iud.& Inno. in cap.
qualiter & quando, verſi.reſpondeo ad obiectum.quos re-
fert Boſſ.vbi ſupra nu.117.

Quod verò modo dicebamus, ſententiam facere rem
11 notoriam, ſic indiſcriminatim non eſt prætereundum, † id
enim ſemper nõ procedit, ſed tunc ſolum quãdo ita tranſi-
uit in rem iudicatam, vt retractari non poſſit, ſecus quando
in dubium reuocatur, ipſa valeat nec ne, vt quia reuiſio
cõmiſſa ſit, quoniã tunc non facit rem notoriam.ſecundum
Cyn.in l.1.2.oppoſi.C.de condi. indebi. ſicut nec notorium
facit, quando ab ea appellatum eſt, ar.l.1.in fi. ff.ad turpillia.
& notat Alex.in l.1.in prin.& in l.de vnoquoq;, num.5.de re
iud.& in l.ſi cauſa cognita, nu.2.C.de tranſ.Afflict.deci.188.
numero 5. & Cephal.in conſilio 180. numero 17. & ſeq.vo-
lum.2.

Secundò ampliatur, concluſionem procedere etiam in
pręſumptione: quia ſi qs in ciuili iudicio ex pręſumptionib.
12 fuerit condemnatus, † non poterit ijſdem præſumptionib.
in criminali iudicio condemnari: cenſuit Anton.de Butr.in
c.quanto.de præſump.Abb.in c.2.eod.tit.Alex.in conſil.15.
col.3.vol.1.& Dec.in conſi.615.nu 3.

Primò limitatur, non enim diffiteri poteſt, quin in iudi-
cio, capitali ſaltem faciant præſumptionem & aliquam fi-
13 dem: & idem efficiant, quod fama præcedens, † vt ex his iu-
dex poſſit in illo crimine ad inquiſitionem procedere, ſicut
poſſet fama præcedente, vt dicit Bald.in l.quod euitandi.C.
de condi.ob turp.cau.& facit gloſſ.l.ſi quis ad ſe, verb.deſti-
natus.C.de vi.pub.& Bar.in d.l.2.§.hoc edicto.C.de vi bon.
rap.Abb.& Feli.in d.c.at ſi clerici.nu.12.& Dec. ibidem nu.
29.cum ibi adductis.

14 Secundò limitatur quoad hoc, † vt prædicta acta ciuilia
faciant ſaltim indicium ad torturam in nouo proceſſu cri-
minali, vt dicunt Aretin.Feli.Deci. & cæteri in d.c. at ſi cle-
rici, per l.tertiam.§.ſi quis dolo, vbi Ang.Bar. & Alber.ff.de
tabulis exhibendis.idem Bart.in d. §.hoc edicto.Bald.in d.l.
15 ꝙ euitandi, Rolan.à Valle in conſ.24.nu.3.vbi dicit, † illud,
ꝙ facit ſemiplenam probationem in ciuilibus, facere etiam
indicium ad torturam in criminalibus, auctoritate Bartol.
in l.fina.de in lit.iur.& Paris de Put.in tract.ſynd. chart.105.

Tertio limitatur in confeſſione facta in iudicio ciuili:
16 † quia illa ſemper præiudicat in cauſa criminali: vt dicunt
Innoc.in c.per inquiſitionem de elect.Areti.in d. c.at ſi cle-
rici.in fi. vbi Abb.Feli.& Deci. & Boſſ. vbi ſupra atteſtando
* de commmuni *& ad hoc faciunt etiam infra notata in con
cluſione, confeſſio facta in iudicio ſummario.

Diuerſum ab alijs ſenſit Soc.Sen.in conſi.8.num.6.vol.1.
17 quo in loco reſpondit, † confeſſionem factam in iudicio ci-
uili ſummariè coram iudice, & coram parte plenè non pro-
bare in iudicio criminali etiam inter eaſdem perſonas, per-
motus auctoritate Cyn. in l. 2. ff. ſi quis in ius voc.non ier.
Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.obli.& in l.nam
& poſtea. §.ſi minor.ff.de iureiu.Inno.in c.inquiſitionis, de
accuſatio.Docto.in c.2.de reſt.in integ. & Ant.de Butr.in c.
cum dilectus.de ord.cog.fortiſſima ratione id etiam corro-
18 borat, aſſerens † confeſſionem factam in iudicio ciuili ple-
nario coram iudice, & parte non facere plenam fidem et-
iam inter eaſdem perſonas in iudicio criminali, iuxta ſenten
tiam Io.And.in c.cum contingat. de offi. deleg. quo in loco
tradidit, vbicumq; mutetur modus agendi, confeſſionẽ fa-
ctam in vno iudicio, fidẽ non facere in alio, & ad hoc com-
probandum dicit, poſſe infinita iura, & auctoritates cõgeri.

Amplia hãc limitationem etiam procedere, qñ fortuitò
illa confeſſio facta fuerit. Ita Bal.in d.l.ꝙ euitandi.C.de con
di.ob turp.cauſ.& Felin.in d.c.at ſi clerici, nu.12. & Bal. in l.
mercedem.C.eo.tit.de condi.ob turpem cauſam.Abb.in c.
2.ſub nu.12.de confeſſ.Feli.in c.1.in 4.col.de excep.& Anto.
Corſe.in ſingulari ſuo incip.confeſſio incidenter.

Iſtud intelligas velim eſſe verum in confeſſione vera, &
non ficta; vt per Roma.ſingu.301. ſi confeſſus.per Bal.in d. l.
2.col.vlt.ver.2.quæritur, an confeſſio. C.de eden. vbi etiam
Alex.& in l.2.§.1.ff.vi bo.rapt.poſt Bartol.

Quartò limitatur, concluſionem non procedere è con-
20 uerſo, † ꝙ enim ſententia lata in cauſa criminali præiudicet
in ciuili, notat Soc.Sen.in conſi.60.nu.3. vol.4. per ea, quæ
ponit Bar.in d.l.2.§.1.ff.vi bo.rapt.& Bal.in repet. in l. geſta.
C.de re iud.cum ſimi.animaduertit Grat.in conſ.95.nu.24.
vol.2.& Rui.in conſi. 4. nu.5.vol.4.

CONCLVSIO 35.

ARGVMENTVM.

Aſſertioni iudicis, & notarij ſuper actis quomodo credatur, & latè de ſententia.

SVMMARIVM.

1 *Acta iudicij non præſumuntur, niſi probentur, & quod in actis ſcriptum non reperitur, præſumitur non actum.*
2 *Aſſertio iudicis non probat acta exiſtere, niſi aliunde de eis conſtet.*
3 *Iudici credendum non eſt, niſi quatenus conſtat ex actis.*
4 *Iudex habet officium iudicandi, non atteſtandi, nec ei creditur ad præiudicium partis, & eius aſſeueratio accedit potius ad naturam ſimplicis teſtis, quam publicæ perſonæ.*
5 *Sententia eſt ipſo iure nulla, ſi quod dicit iudex factum, & probatum in proceſſu non apparet.*
6 *Quibus in caſibus non credatur aſſertioni iudicis.*
7 *Duo iudices atteſtantes de actis geſtis coram eis plenè probant.*
8 *Commemoratio iudicis habetur loco actorum, & exæquatur ſcripturæ actorum, ſecundum ius Longobardorum.*
9 *Acta iudicij probantur per iudicis aſſertionem ſecundum Ruin.*
10 *Ex actorum geminata productione de non actis, & de non iuſticia probari poteſt.*
11 *Præſumptio eſt pro tela iudiciaria ſententiæ tranſactæ in iudicatum, & adeo potens, vt contra eam non admittatur probatio.*

12 *Acta & ſolemnitates probantur interueniſſe, ſi ſententia in rem iudicatam tranſierit.*

13 *Pro ſententia præſumendum eſt, poſtquam tranſiuit in iudicatum.*

14 *Acta omnia præſumuntur præceßiſſe, ſi interuenit tranſitus rei iudicatæ, vel iudicis aſſertio.*

15 *Notario atteſtanti creditur de his, quæ pertinent ad officium ſuum.*

16 *Acta ſatis dicuntur conſtare, quando de eorum tenore notarius atteſtatur.*

17 *Notarius non facit fidem, niſi de his, de quibus fuerit rogatus.*

18 *Aſſertioni notarij non creditur, quia magis videtur eſſe teſtimonialis, quàm habens formam officij tabellionatus.*

19 *Notario non ſemper credendum eſt de his, de quibus fuit rogatus, ſecundum Riminal. &c.*

20 *Tabellioni ſine ſcriptura, & teſtibus non creditur.*

21 *In ſententia antiqua actus præceßiſſe præſumitur, licèt in proceſſu non inueniatur.*

22 *Pro ſententia præſumitur etiam quoad acta, de quibus non conſtat, quando eſt antiqua & lata partibus præſentibus, & non contradicentibus.*

23 *Sententia lata poteſt exequi poſt biennium etiam non productis actis.*

24 *Sententia dicitur antiqua poſt lapſum biennij.*

25 *Sententia ſi lata fuit inter præſentes, & non fuit contradictum ſtatim, vel paulo poſt, continuò etiam quoad acta pro ea præſumitur.*

26 *Præſumptio vt ſententia antiqua præſumatur lata præcedentibus actis, tollitur quando per productionem proceſſus talia acta non reperiuntur.*

27 *Acta præceßiſſe præſumuntur, quando ſententia tranſiuit in rem iudicatam.*

28 *Sententia legati de latere præſumit acta præceßiſſe, licet non reperirentur in proceſſu.*

29 *Dicto legati de latere non magis creditur, quàm alterius iudicis.*

30 *Legatus de latere ita obſeruationi alligatur iuris communis, ſicut & alius iudex.*

31 *Honeſtas, & dignitas perſonæ non ſufficit, vt ſibi ſoli credatur in alterius præiudicium.*

1 Acta iudicij non præſumuntur, niſi probentur: † & ex hoc exijt,
vt quod in actis ſcriptum non reperitur, præſumitur non a-
ctum. l. fina. C. de iur. & fact. igno. Butr. poſt gloſſ. in l. 2. C. de
error. Aduoc. Bald. in c. cum ad noſtram. de reſtit. ſpoliat. &
in l. ſi contra. C. de appellat. ſcribentes omnes in ca. quoni-
am cõtra. de probat. Alex. in conſ. 123. col. 3. lib. 1. in conſ. 95.
in princ. lib. 6. & in conſ. 55. col. 2. lib. 5. Inno. in c. ex inſinua-
tione. eod. tit. & in cap. per tuas. de teſtib. Dec. in conſi. 483.
nu. 4. & in conſi. 302. nu. 5. & iſtis optimè quadrant, quæ an-
notauere Abb. & Fel. in c. 1. in c. inter cæteras. de fid. inſtru.
& in c. dudum, de conuerſ. coniug. & per Cephal. in conſil.
259. nu. 32. vol. 2.
Ampliatur primò concluſio, vt procedat, etiam ſi per iu-
dicem aſſereretur in ſentẽtia de dictis actis. vt ſi diceret, vi-
2 ſo libello, viſa litis conteſtatione, &c. nam † nec per huiuſ-
modi aſſertionem diceretur probatum, talia acta exiſtere,
niſi aliunde de eis conſtaret, cuius auctor fuit Feli. in d. cap.
quoniam contra, nu. 57. & hanc eſſe magis cõmunem opi-
nionem affirmat Alex. conſ. 42. col. 2. libro 4. Barb. in c. cum
in iure. col. 23. de offi. deleg. quem refert, & ſequitur Marſil.
in l. 1. §. ſi quis dicatur. nu. 10. verſiç. facit etiam: nam ſi iudex.
ff. de quæſt. Cephal. in conſ. 265. nume. 16. vol. 2. iudici enim
3 minimè credendum eſt, † niſi quatenus conſtat ex actis, ſe-
cundum Abbat. in conſ. 65. col. 7. Guid. Pap. in ſingul. 807.
incipient. ſi credatur, Grammat. in ciuil. in conſi. 130. num. 1.
idem Abb. in conſi. 53. num. 3. vol. 2. vbi dicit, eam eſſe ratio-
4 nem † quia iudex non habet officium atteſtandi, ſed iudi-
candi. Anchara. in conſi. 451. nu. 2. quo in loco monuit non
eſſe credendum iudici aliquid aſſerenti ad pręiudicium par-
tis, eius namq́ue aſſeueratio accedit potius ad naturam ſim-
plicis teſtis, quàm publicæ perſonæ, poſtquam de eius aſſe-
ueratione ſcriptura authentica non apparet. iuxta docto. in
l. Domitius. de teſtam. Io. de Ami. in conſ. 26. nu. 13. vbi dicit
regulam iuris eſſe notiſſimam, eſſe ſentẽtiam ipſo iure nul-
5 lam, † ſi in ea iudex dicat aliquid factum, & probatum, &
conſtare in proceſſu, ſi id in proceſſu factum, & probatum
non apparet. teſtes adducendo Bar. Bald. Cuma. & alios in l.
1. C. de erro. cal. Butr. in d. c. inter cæteras. Imol. in l. ex diuer-
ſo. §. ſi iudicis. ff. ſol. mat. & Alex. atteſtantem de communi
* * in conſ. 129. vol. 2. Idem dicit Mant. in cõſ. 147. nu. 14. vol. 1.
& in conſi. 60. nu. 16. & in conſ. 38. nu. 3. eod. vol.
6 Amplia iſtam ampliationem, † vt aſſertioni vnius iudicis
quantumuis authoritatis credendum non ſit, procedere, ſi-
ue in cauſis, ſiue ſuper teſtamentis, ſiue ſuper q̃buslibet alijs
contractib. quæſtio agitetur, per tex. in c. cum à nobis. de te-
ſtib. in c. poſt ceſſionem. de probat. & not. per Card. in conſ.
128. colum. 1. per Henr. Boich. in d. c. quoniam contra. & per
Grammat. in d. conſi. 130. nu. 4.
Limita primariam ampliationem non procedere, ſi duo
7 iudices atteſtẽtur de actis geſtis coram eis † quia plenè pro-
babunt: vt dicit Spec. in tit. de ſenten. §. iuxta. verſ. ſed pone.
Luc. de Penn. in l. 1. C. de quæſt. lib. 12. col. 2. & Grammat. in
d. conſ. 130. nu. vlt.
Diſſimilis ſibi ipſi diſſimilem ſequutus eſt ſententiam
idem Grammat. in d. conſi. 130. nu. 6. vbi, quòd credatur iu-
dici de geſtis coram ipſo, dicit ſentire glo. in conſtitut. regni
Caroli, ſub rubr. de exhib. malef. vbi And. de Iſer. & glo. tra-
dunt de iure Longobardo credi iudici cõmemoranti, quæ
8 geſta ſunt apud ipſum † quoniam cõmemoratio iudicis ha-
betur loco actorum, & ipſa exæquatur iuxta illud ius Lon-
gobardum ſcripturæ actorum, quam iudex coram ſe ſcri-
bendam curauit, ſecundum ius commune Romanorum. In
alia omnia diſceſſit Rui. in conſ. 16. nu. 5. vol. 5. vbi reſpõdit,
acta iudicij probari per iudicis aſſertionem iuncta confeſ-
ſione partis, argu. d. c. fi. & d. c. quoniam contra. de probat.
Secundò ampliatur: vt procedat, etiam ſi ſententia trãſi-
uiſſet in rem iudicatam ex curſu fatalium vel decennij ad ap
9 pellandum impartiti † namq; ex actorum redintegrata pro-
ductione de non actis & de iniuſtitia ex eis probari poteſt.
c. in noſtra. de probat. Fel. in d. c. quoniam contra. nu. 55. co.
tit. & Alex. conſ. 33. per totum, lib. 1.
In aliam deſcendit ſententiam à ſe ipſo diſpar idem Alex.
conſ. 136. col. 4. lib. 2. & in conſi. 25. libro 6. Grat. in conſ. 122.
11 nu, 3. vol. 1. vbi retulit, præſumptionem † quæ veluti tela eſt
iudiciaria ſententiæ, quæ tranſiuit in rem iudicatam, tãtum
habere efficacitatis, vt contra eam non admittat probatio,
& in conſi. 139. nu. 28. vbi voluit ex eo acta, & ſolemnitates
12 probari interceſſiſſe, † ſi ſententia in rem iudicatam tranſi-
uerit, ſecundum Fel. & omnes in c. paſtoralis. §. quia verò. &
Io. And. in d. c. cum in iure. de officio deleg. vbi de commu-
* ni * atteſtatur, facit etiam tex. in cap. bonæ. el 1. de electio. &
in d. c. cum inter. de re iudic. idem ſequitur Abb. in conſ. 73.
nu. 2. vol. 1. vbi adducit Imol. in d. c. cum in iure, in d. c. bonæ.
& in d. cap. quoniam contra, expreſsè dicentem præſumen-
13 dum eſſe pro ſententia, † poſtquam tranſiuit in rem iudica-
tam: quia durum eſt ſemper acta recenſere, & in conſilio 18.
nu. 6. vol. 2.
Limitatur primò concluſio, vt procedat tantum in ſub-
ſtantialibus iudicij, non autem in ijs, quæ nõ attingunt iudi-
cij ſubſtantiam, quia interueniente tranſitu in rem iudica-
14 tam, vel iudicis aſſertione, † omnia acta præſumunť pręceſ-
ſiſſe, vt per Fel. in d. c. quoniam contra, nu. 55. & ante eum di-
xit Ant. de But. in c. cum ad ſedem. ad finem. de reſtitu. ſpol.
& notat Cephal. in conſ. 185. nu. 15. vol. 2.
Secundò limitatur, vt non procedat, vbi notarius in actis
aſſertis in ſententia diceret ſe interfuiſſe, vel in eadem ſen-
15 tentia verbis id teſtaretur: † tunc. n. crederetur notario ita
teſtanti, quaſi de his, quæ pertineant ad officium ſuum, vt p̃
Fel. in d. c. quoniam contra, num. 58. Hippol. Marſil. in d. l. 1.
§. ſi quis dicatur. nume. 17. ff. de quæſt. Grammat. in con. 65.
nume. 18. in ciuil. Barto. in l. ſi librarius. ff. de reg. iuris. in l. ſi
quis

quis decurio.C.de fal.Imol.in conſ.105.vol.2.Calca.in con-
ſil.8.nume.39.Anchar.in conſ.178.nume.6.& Rimina.Sen.
16 in conſi.260.num.12.vol.2.vbi dicit † acta ſatis dici conſta-
re, quando de eorum tenore notarius atteſtatur, teſtando
Barto.in l.chirographis.ff.de admi.tut.Abb.& Moder.in d.
cap.quoniam contra.

Hoc tamen videtur nonnullam in dubitationem nos ad-
17 ducere † quia notarius non facit fidem niſi de his, de qui-
bus fuerit rogatus: vt conſuluere Alex.in conſ.42.colum.2.
lib.4.Silua.in conſi.45.nume.5.vol.1. Cephal.in conſi.294.
nume.36.vol.2. & in conſi.176.numero 40.Caſtren.in con-
ſilio 99.nume.2.vol.2. Soci. Iun.in conſi.47.num.7.vol.1.
Mantu.in conſi.72.nume.7.vol.1.& in conſi.136.numero 4.
& Riminal.Sen.in conſilio 430.numero 37.vol.3. cuius hæc
verba ſunt, quòd etiam ſi notarius in Inſtrumento ſenten-
tiæ atteſtatur de productione libelli, litis conteſtatione,
& alijs actis iudicij, apponendo etiam diem, & tempus, de
18 quibus ipſe ſit rogatus, quod plus eſt, † quia illa aſſertio
notarij magis videretur eſſe teſtimonialis, quàm habens
fomentum officij tabellionatus, ei non creditur. Idem di-
cit Curt.Iuni.in conſilio 176. numero 2.Ruin.in conſilio
159.numero 16.volum.3.& infra late examinabimus in con-
cluſ.notarius.

Verumtamen eſt diligenter obſeruandum, non videri ve-
19 rum † ſemper notario credendum eſſe de his, de quibus fu-
it rogatus, ſecundùm Riminal.in d.conſ.430.nume.36.vbi
expreſsè dicit, notario atteſtanti de aliquo Inſtrumento per
20 ſe rogato non eſſe fidem adhibendam, quia tabellioni † ſi-
ne ſcriptura & teſtibus non creditur, & alijs, de quibus in l.
generali C.de tabell.lib.10.& per Doctor.in c.1.de fid.In-
ſtrum.& in §.nos autem auth.de tabellio.eiuſdem memi-
nit Anchara.in conſi.431.nume.2.& Ioan.Baptiſta Ferret.in
conſi.101.nu.9.

Tertiò limitatur, vt non procedat in ſententia antiqua,
21 qua ſtante † licèt actus in proceſſu non inueniatur, tamen
præceſſiſſe præſumitur, ſecundùm omnium ferè conſulen-
tium ſententiam, vt Dec.in conſ.42.ſub nu.2.& in conſilio
409.col.2.& in conſ.558.nu.6.& 7.Boer.in deciſi.281.nu.15.
Crauet.in conſi.317.num.2.Areti.in conſi.36.col.fina.Alex.
in conſi.79.col.2.lib.1.Socin.in conſi.56.num.4.lib.2.Ioan.
de Amicis in conſi.101.numero 31.per textum in d.c.bonæ.
Bart.in l.admonendi.col.12.ff.de iureiu.Bald.in auth.quas
actiones.colum.vlt.C.de ſacroſ.eccle.in l.cum ſuper.C.de
rei vend.Rol.à Vall.in conſi.99.numero 22.volu.2.Gram-
22 mat.in conſi.15.numero 5.in ciuil.vbi cauit, † pro ſententia
præſumi, quando eſt antiqua & lata partibus præſentibus,
& non repugnantibus: quoniam tunc pro ea præſumitur,
etiam quoad acta, licèt de eis non conſtet, motus auctori-
tate Cyn.& omnium Doct.in l.emancipatione, vbi de ra-
tione C.de fid.Inſtrum.& ita concludit, adeò pro ſenten-
23 tia præſumi † vt ſi lata ſit poſſe executioni mandari poſt bi-
ennium, etiam non productis actis, de quibus in ea, ſecun-
dùm Alexa.in l.illud.ff.quando appell.ſit, But.in d.c.quo-
niam contra.verſic.venio ad illam opinionem.Felin.qui at-
* teſtatur de communi * in c.Albericus.de teſtibus.idem di-
24 cit Grammat.in conſi.115.nume.7.& 8.vbi aſſerit † ſenten-
tiam dici antiquam poſt lapſum biennij, iuribus & authori-
tatibus per eum adductis.Et Calca.in conſi.16.num.1.& 2.
vbi poſt multas authoritates inſuper addit, quòd ſi ſenten-
25 tia ſit lata inter præſentes † & non fuerit contradictum ſta-
tim vel paulo poſt, continuo etiam quoad acta pro ea præ-
ſumi.

Huic ſententiæ aduerſari videtur Rol.à Valle in conſ.90.
numero 45.vol.1.vbi inquit, licèt dicatur, ſi reperitur, latam
fuiſſe ſententiam longo ante tempore, præſumi latam præ-
26 cedentibus actis, † tamen iſtam præſumptionē tolli, & pro-
bari diuerſum per productionem proceſſus, in quo talia a-
cta non reperiuntur, teſtatur Socin.Sen.in conſi.46.nu.57.
vol.4.Abb.& alios in d.c.quoniam contra de probat.& A-
lex.in conſi.1.col.pen.in fi.vol.4.

Ideo ſupradictam limitationem amplia, & ſublimita vt
per Hercula.de proban.negat.numero 188.cum pluribus
ſequentibus.

Quartò limitatur; vt procedat concluſio quò ad ea, quæ
reſpiciunt proceſſum, non quoad ea, quæ pertinent ad iu-
27 ſtitiam, vt ſi iudex aſſerat dediſſe dilationes, † aut eo non aſ-
ſerente ſententia tranſiuerit in rem iudicatam, tunc enim
hęc præceſſiſſe pręſumuntur: vt latè ſcribit, & declarat Cra-
uet.in conſilio 266.nu.6.& ante eum tradidit Bart.in l.pro-
latam.C.de ſenten.quem ſequitur Felin.in d.cap.quoniam
contra.nume.56.de probat.& Riminald.Sen.in conſi.66.
nu.11.vol.1.

Secundò limitatur: vt non procedat in ſententia Lega-
28 ti de latere, † in qua acta præceſſiſſe aſſererentur, tunc enim
licèt acta non reperirentur in proceſſu, tamen præſume-
rentur, iuxta ſententiam Imo.in c.dilectus.in verb.re-
ſponſionem.de accuſat.Roman.in l.ſciendum.de verbo.
oblig.Felin.in d.c.quoniam contra.numero 60.& Bald.
in l.qui per calumniam.col.fi.verſic.deinde q.C.de epiſ.
& cler.

29 Vt aliter ſentiamus illud ſuadere videtur, † quia dicto Le-
gati de latere non magis creditur, quàm alterius iudicis,
cap.cum nob.de teſt.gl.in verb.ſeruaſſe.in clem.1.de prob.
Item quia Legatus de latere ita obſeruationi iuris commu-
30 nis alligatur, † ſicut & alius iudex, vt not.in c.fi.de hæret.in
6.& in cle.ſæpe.de verb.ſignifi.Alexa.in conſi.17.numero
14.lib.4.& conſi.34.colum.1.lib.6.Pariſ.in conſilio 136.nu-
mero 31.vol.4.& Abb.in conſi.44.num.3.vbi arg.gloſ.in c.
31 ſicut.de ſent.excom.& cap.nobiliſſimus.98.diſt.inquit †
non ſatis eſſe honeſtatem, & dignitatem perſonæ, vt ſibi ſo-
li fides habeatur in alterius præiudicium.

CONCLVSIO 36.

ARGVMENTVM.

*Actore non probante reum abſolui, latiſ-
ſimè examinatur.*

SVMMARIVM.

1 *Actore non probante reus abſoluitur, & quomodo, & quando procedat hæc concluſio.*
2 *Huic concluſioni nemo eſt qui contradicat.*
3 *Reo magis fauemus, quàm actori.*
4 *Actori magis eſt fauendum, quàm reo, vt iudicium ſuſtineatur, ſecundùm Cephal. & maximè in principio iudicij, ſecundùm Neuiz. & Natt.*
5 *Actori incumbit onus probandi, & non reo, cum ſi reus neget, actor ſemper probare debet, quod proponit.*
6 *Negantis factum per rerum naturam nulla eſt directa probatio.*
7 *Nocentem abſoluere tutius eſt, quàm innocentem condemnare.*
8 *Reus in dubio magis eſt abſoluendus, quàm condemnandus.*
9 *Abſolutio eſt fauorabilis, condemnatio verò odioſa.*
10 *Fauores ampliandi ſunt, & odia reſtringenda.*
11 *Iudex maiorem honorem conſequitur in abſoluendo, quā in condemnando.*
12 *Iudices maleficiorum damnantur, quando anhelant ad condemnationem.*
13 *Pro reo eſt pronunciandum ſtantibus paribus probationibus, etiam ſi ſit malæ conditionis, & famæ, & actor ſit perſona valde honeſta, & legalis.*
14 *Honeſtas perſonæ non facit, vt ſibi credatur in præiudicium alterius, & præſumptio bonitatis non attenditur, quando agitur de præiudicio tertij.*
15 *Nemo eſt tam ſanctæ & inculpatæ vitæ, vt ſolius eius aſſertioni ſtandum ſit.*
16 *Lex etiam Euangelica duos, vel tres teſtes requirit.*
17 *Ad ſubiectam materiam narratur pulchrum exemplum de Aulo Gellio.*
18 *Conſcientia depoſita ædificat ad Gehennam.*

19 *Actor non probans in caſu Gellij non debuiſſet condemnari in expenſis, ſecundùm Hoſtien.*
Sed contrarium voluit Socin.

20 *Iudex, qui liberum habet arbitrium, poteſt quemadmodũ Princeps ferre ſententiam pro actore probo viro contra reum improbum.*

21 *Iudex, cuius arbitrio aliquid cõmiſſum eſt, poteſt ſecundùm qualitatem negotij, & perſonarum determinare.*

22 *Reus abſoluitur etiam ſi de iure ſuo nihil probet, quando non ius actoris conſideratur.*

23 *Actore non probante, quod eſt fundamentum ſuæ intentionis, reus abſolui debet, etiam ſi nihil probauerit, & etiam ſi intentio actoris ſit fundata ſuper negatiua.*
Quod tamen non procedit in actore intentante actionem negatoriam, vt ſub numero 25. quod intellige, & limita, vt ibidem.

24 *Abſoluitur reus, etiam ſi conſtaret de non iure ſuo per confeſſionem ipſius.*

25 *Reus etiam ſi fateatur ſibi ius non competere, non tamen prius eſt priuandus, quàm conſtet de iure aduerſarij.*

26 *In dubio in fauorem rei eſt pronunciandum, etiam ſi probationes eſſent pares, & in dubio debet abſolui, &c.*

27 *Quæ præſumptio iuris ſit ex latere rei, ſiue in criminali, ſiue in ciuili iudicio, cum pro eo regulariter præſumatur.*

28 *Probatio magis arcta, & perfecta requiritur aduerſus eum cui fauet iuris præſumptio.*

29 *Reus abſoluitur, etiam ſi probationes actoris aliquo reſpectu excederent probationes rei.*

30 *Reus ſemper in paritate etiam præſumptionum debet obtinere.*

31 *Reus ſi confiteatur defectum ſui iuris in beneficio, in eadem inſtantia priuari non poteſt, quando actor non probauit de iure ſuo.*

32 *Princeps poteſt priuare reum, qui confeſſus fuit defectum ſui iuris, ſed non inferior à Principe.*

33 *Concluſio locum habet in cauſa criminali.*

34 *Probationes rei ſemper præferuntur probationibus actoris, quando ſunt pares, vel aliquo reſpectu inferiores.*

35 *Probationes in criminalibus requiruntur clariores.*

36 *In cauſa criminali etiam ciuiliter mota, quamuis actor habeat pro ſe præſumptionem, non defertur iuramentum in defectum probationis.*

37 *Reus non condemnatur, etiam ſi ſe aſtrinxiſſet ad aliquid probandum, & deficeret, ex quo actor non probauit.*

38 *Regula Bartoli, quod quando aliquis aſtrinxit ſe ad aliquid probandum, ſi non probat, perdat cauſam, procedit ſolum in actore, & non in reo.*

39 *Ponitur caſus, quando reus ſit abſoluendus, etiam ſi non probauerit, & quando non.*

40 *Iudex non poteſt cogere reum iurare, quando actor non probat intentionem ſuam, etiam ſi offerat ſe velle ſtare iuramento rei.*
Sed contrarium Alex. &c.

41 *Reus quando teneatur iurare, vel referre.*

42 *In cauſa criminali, etiam ciuiliter mota, non defertur reo iuramentum, vt ſupra, num. 36.*

43 *Reus etiam ſi efficiatur actor, habet tamen prærogatiuam quòd in dubio abſoluitur.*

44 *Actor ſi non probat, præſumitur temerè, & per calumniam litigaſſe, & in expenſis venit condemnandus.*

45 *Probatio ſemiplena excuſat à calumnia, quando iuramentum in ſupplementum probationum deferri poteſt.*

46 *Calumnia præſumpta contra actorem litigantem, quando ceſſet, & excuſetur ab expenſis.*

47 *Actor etiam ſi probauerit per teſtes infames, excuſatur à calumnia.*

48 *Cauſa iuſta litigandi nunquam videtur poſſe conſiderari in actore, ſecundùm Cephal. & Caſtr.*

49 *Actor ſi ab initio cauſæ expenſas ſoluere promiſerit, licèt iuſtam cauſam litigandi habuerit, à litis expenſis non excuſatur.*

50 *Iudex non tenetur in ſyndicatu, quando contra reum inquiſitum non probauit delictum.*

51 *Reus abſolutus poteſt agere actione iniuriarum ad damna, & intereſſe, vel de falſo contra accuſatorem.*

52 *Accuſator non debet deferre, niſi delictum, quod per ipſum poteſt probari.*

53 *Iudex eo ipſo, quòd habet ſufficientia indicia, debet procedere aduerſus reum.*

54 *Iudex inquirens, & non probans, tenetur pœna Turpilliani.*

55 *Iudex non debet procedere ad inquiſitionem ſpecialem, niſi prius conſtito de delicto, etiam ſi ei conſtaret per confeſſionem rei.*

56 *Actor non condemnatur in expenſis, ſi non probauit propter abſentiam teſtium dicentium, ſe ſcire veritatem.*

57 *Actor ſi eſt perſona honeſta, licèt ſuccumbat ſine iuſta cauſa, non condemnatur in expenſis.*

58 *Reus quando abſoluatur ab obſeruatione iudicij etiam diffinitiuè.*

59 *Reus quando non abſoluatur diffinitiuè, & in ſecunda intelligentia.*

60 *Probare ſemiplenè, facere imperfectè, & non facere, paria ſunt.*

61 *Reo non ſufficit ſemiplena probatio, ſi actor perfectè probauit.*

62 *Actor in actione malè intentata, etiam ſi plenè probat, non tamen obtinet.*

63 *Iniquum eſt ſuper cauſa non propoſita iudicare.*

64 *Probatio incerta, dubia, & confuſa non releuat, & nihil operatur.*

65 *Reus etiam ſi non petijſſet abſolui, tamen eſt abſoluendus tam in criminalibus, quàm in ciuilibus, actore non probante.*

66 *Reus venit abſoluendus, ſi actor vnum in iudicio deducit, & aliud probat.*

67 *Reus abſoluitur, etiam ſi iniuſtam cauſam foueret.*

68 *Cauſa matrimonij eſt cauſa grauis.*

69 *Fauor cauſæ præualet fauori rei.*

70 *Actori magis fauetur, quàm reo in præparatorijs iudiciorum.*

71 *Reus non eſt abſoluendus in foro animæ, nec in foro canonico.*

62 *Concluſio procedit tam de iure canonico, quam de iure Cæſareo.*

1 Actore non probante reum abſolui, adeo verum eſt, atque peruulgare, vt quotidie verſetur in ore vulgi, & vbique à reis circumferatur. Rem igitur inſtituto noſtro minimè alienam facturos arbitramur, ſi quomodo & quando locum habeat diligenter inueſtigabimus. Quod ſi primo loco quis à nobis requirat, vnde probetur hæc concl. equidem ſexcenta huc congerere poſſem, ſed pauca de multis. In primis ab Imp. Antonino in l. qui accuſare. C. de eden. id eſt ſancitum, Actor non probauit, inquit Imp. qui conuenitur & ſi nihil ipſe præſtat, obtinebit. hoc decreuere Impp. Diocle. & Maximian. in l. actor, quod aſſeuerat. C. de proba. Paulus ita reſpondit in l. 2. & in l. ab ea parte, Vlpian. in l. in exceptionibus. ff. de probat. vbi Soci. ſumm. Pontif. plurib. in locis ſciuit, in c. accuſator. 6. q. vlt. in c. 1. §. cum. n. vt eccle. benef. in c. inter dilectos. de fid. Inſtr. in c. fin. de iureiur. & vt cunctos vno verbo complectar, illam omnes ſequuntur, vt dicit Abb. in c. ex litteris. numero 10. de proba. in c. mulieri. numero 5. de iureiur. in c. per tuas. numero 7. de appell. &
2 nemo eſt † qui diſſentiat. Et huius concluſionis ratio po-
3 teſt eſſe, tantum quia magis fauemus reo, † quàm actori,
argu. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. & notat Boer. in conſilio 30. numero 8. & Ioan. de Amicis in conſi. 79. numero 7. vnde ab Ageſilao Lacedæmoniorum Principe fuit conſtitutum: vt æqualibus votis ſuper vindicando facinore in diuerſa trahentibus, pro reo iudicium ſtaret, quod videbatur æquiſſimum: id quod ſæpe ab Athenienſibus factitatum eſt. Nam cum de extinguendis Mitylenis ſuffragatores paribus votis diſſentirent, Diodoti ſententia peruicit, quia lenior, vt memoriæ tradidit Thucydides in tertio, quem poſtea ſequutus eſt Alexan. ab Alex. lib. 3. ca. 5. propè finem. Vnde Alexander ille, qui rerum geſtarũ magnitudine Magni titulum emeruit, cum in cauſis capitalibus ſederet iudex, accuſatori alteram aurem occludebat, rogatus cur id faceret, alteram, inquit, integram ſeruo reo.

Cephal,

Cephal. tamen aliter in hoc ſentiens, magis actori, quàm reo ſtuduit, in conſilio 112. numero 27. vol. 1. vbi expreſsè di-
4 cit actori magis eſſe fauendum, quam reo, † vt iudicium ſuſtineatur, per text. in l. ſi quis intentione. ff. de iudi. l. inter ſtipulantem. §. 1. ff. de verb. oblig. per gloſ. in c. cum ad ſedem. de reſtitut. ſpoliat. per Barto. in l. dedit. ff. qui ſatiſd. cog. cui videtur aſſentiri Neuiz. in conſi. 5. num. 36. vbi tamen inquit, id verum eſſe in principio iudicij, vt etiam inquit Natt. in conſi. 120. num. 18. vol. 1. & Rimina. Sen. in con-
5 ſilio 158. nu. 12. vol. 1. tum quia † actori incumbit onus probandi & non reo, argum. d. l. qui accuſare. l. fi. C. de rei vendic. d. c. ex litteris. d. c. inter dilectos, & notat Alex. de Neuo in conſilio 46. num. 1. per text. in l. negantes. C. de act. & oblig. & Neuiz. in d. conſi. 5. nume. 3. Actor enim ſemper probare debet, quod proponit, ſi reus id neget, & non reus ne-
6 gans, † cum negantis factum per rerum naturam nulla ſit directa probatio, vt Impp. Dioclet. & Maximia. verbis vtar in d. l. actor quod aſſeuerat. C. de probat. arg. c. bonæ. de elect. cap. quoniam contra. de probat. & notat Specul. in d. tit. de probat. §. probare. in princ. Altera ratio (vt eò vnde digreſſi ſumus reuertamur) cur actore non probante reus abſoluatur, eſſe poteſt: quia tutius eſt nocentem abſoluere
7 † quàm innocentem condemnare, argumen. l. abſentem. ff. de pœn. quod vnum conſiderauit etiam Ariſtot. in problematis, ſectione 29. q. 13. & notat Cephal. in d. conſi. 118. num.
8 4. vbi dicit, in dubio reum magis eſſe abſoluendum, † quam condemnandum, per textum in l. Arianus. ff. de act. & ob-
9 lig. & in d. c. ex litteris. & quòd abſolutio eſt fauorabilis, † condemnatio verò odioſa. d. l. fauorabiliores. & fauores
10 ampliandi ſunt, † odia verò reſtringenda. l. cum quidam. ff. de lib. & poſth. cap. odia. de reg. iur. in 6. Idem notat Rolan. à Valle in conſi. 45. nume. 79. vol. 1. vbi dicit iudicem maio-
11 rem ſibi comparaturum gloriam in abſoluendo, † quàm in condemnando, ſecundùm Caſtren. in conſilio 299. volum. 2. in fi. quem ſequitur Dec. in conſi. 175. col. pen. in fi. & in conſi. 189. col. 2. idem confirmat Anchara. in conſilio 23.
12 vbi inuehit contra capitalium cauſarum iudices, † qui condemnationi præterea nihil inhiant, cum per inquiſitionem cauſas perſequuntur, cui adhæret Rol. à Valle in conſi. 38. numero 47. eodem vol. & Marſil. in ſua pract. §. occurrunt. numero 7.

Ampliatur primò concluſio, vt procedat, etiam ſi actor eſſet vir bonus & innocens & reus malè audiret propter vi-
13 uendi genus flagitioſum: † quia paribus probationibus ab vtraque parte in iudicium allatis, pro reo eſt pronunciandum: vt per Dec. in d. l. qui accuſare. nume. 6. vbi Iaſ. num. 5. Alcia. num. 7. & Purpur. nume. 13. C. de eden. quia vitæ ali-
14 cuius integritas non facit, † vt ſibi credatur in præiudicium alterius, vbi enim agitur de præiudicio tertij præſumptio bonitatis non attenditur, vt notat Abb. in c. cum in iure. de offic. delega. quem ſequitur Dec. vbi ſupra numero 12.
15 quia nemo eſt tam ſanctæ, inculpatæque vitæ † vt ſolius eius aſſertioni ſtandum ſit, vt dicit glo. in c. ſicut. in fi. de ſent. excommun. Bald. in c. 1. vt lit. pend. ita vt lex etiam Euan-
16 gelica † duo, vel tres teſtes requirat, Matth. 18. D. Paul. 1. ad Corinth. c. 13. c. licet, de teſtibus & hanc ampliationem approbat Car. Albanus in d. l. 1. ff. ne quis eum. & in d. l. actor, quod aſſeuerat. C. de probat. & Mant. in conſilio 220. numero 5. vol. 1.

Hæc Cephalum permouere non potuerunt, quin in aliam deſcenderet opinionem, id eſt, imò præſumendum eſſe pro viris, qui ſunt maximæ authoritatis, & notæ integritatis, ac fidei, in conſi. 76. num. 31. vol. 1. per textum in l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. Marſil. in ſua pract. in princip. num. 7. & 8. & in l. 1. §. ad quæſtionem, num. 7. de quæſt. & Alba in conſi. 11. nume. 11. ex bonis enim alicuius viri actionibus bonus animus præſumitur, & contrà, & arg. l. famoſi. ff. ad l. Iul. maie. & notat Bar. in l. metum. ff. de eo quod met. cau. Alexa. in l. ſi quis mihi bona. §. ſed quid ſi mandauit. numero 16. ff. de acquir. hæred. vt etiam ex malis moribus hominis dicit idem Cephal in conſilio 164. numero 14. volum. 2. Felin. in c. auditis. de præſcrip. & Calca. in conſilio 19. nume. 11.

17 Pro † cuius ampliationis confirmatione memorabile extat exemplum apud Aulum Gell. lib. 14. c. 2. nam cum aliquando à prætoribus electus in iudicem fuiſſet idem Gellius, apud illum petita pecunia fuit, quæ numerata dicebatur. Qui petebat neque tabulis, neque teſtibus id factum docebat, & argumentis admodum exilibus nitebatur, ſed eum conſtabat virum eſſe bonum, notæq; & expertæ fidei & vitæ inculpatiſſimæ, multaque, & illuſtria exempla probitatis ſinceritatiſque eius expromebantur, illum autem à quo petebatur, hominem eſſe non bonæ rei, vitaque turpi & ſordida, vulgò mendacij conuictum, plenumq; eſſe perfidiarum & fraudum oſtendebatur. Qua in re Gellius non auſus reum condemnare diem diffiniri iuſſit. Quod enim de vtriuſq; vita atque factis diceretur, fruſtrà id fieri atq; dici. Rem enim de petenda pecunia apud iudicem priuatum agi, non apud cenſorem de moribus. Iaſ. verò in d. l. accuſare. ſentit. illum reum debuiſſe abſolui illius legis auctoritate motus. Idem voluit ibi Lancelot. damnando Aulum Gellium. Sed fortè prudenter ſe geſſit Gellius dicendo ſe nō eſſe inſtructum, cum ſibi religioni futurum arbitraretur ſi ab-
18 ſoluiſſet, qua conſcientia (vt ita dicam) † depoſita ædificaſſet ad Gehennam, iuxta c. per tuas. de ſimon. qua in re laudandus eſt iudex, ſi cauſam deleget alteri, cum cōſcientiam deponere non poſſit, vt dicunt Theologi, quos refert Sūm. Angel. in verb. iudicare. §. 7. & notat Franciſ. Purpur. in d. l. qui accuſare. nu. 13. cum ſeq. C. de eden.
19 † Et vt in illa rei ambiguitate Gellij meam interponam ſententiam, exiſtimo illi agenti non debuiſſe impenſarum mulctam irrogari, per id, quod voluit Hoſtien. in c. finem litib. de dol. & contum. & latè comprobat Iaſ. in l. iubemus. col. fi. de iudic. & ſequitur Purpurat, vbi ſupra.

In hac verò impenſarū mulcta aliter ſenſit Socin. in tract. fallen. reg. mihi 181. expenſarum. tertia fallen.

Limita hanc ampliationem fortè locum non habere, quando iudex haberet arbitrium in cauſis definiendis, vt
20 quia tamq̄ princeps poſſet ſententiam ferre † nam vt princeps tunc poſſet pro actore probo viro ferre ſententiam contra reum improbum, vt ſentiunt Purpur. & Alciat. in d. l. qui accuſare. & clarius omnes in l. 1. C. vt quæ deſunt aduocat. Felin. in cap. paſtoralis. §. quia verò. de off. delega. Didac. Couaruu. varia. reſolution. cap. 1. nu. 17. in fi. & Alber. in l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præſid. ſic poterit hic iudex, qui liberam habeat adminiſtrandi voluntatem, vt per Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 1. caſ. 98. nume. 10. & Albam in
21 conſ. 69. nume. 5. vbi dicit, † iudicem, cuius arbitrio aliquid commiſſum eſt, poſſe ſecundùm negotij naturam & perſonarum decernere.

Secundò ampliatur concluſio, vt procedat, etiam ſi reus
22 † de iure ſuo nihil probet. iuxta ſententiam Io. de Amic. in conſi. 65. num. 1. & in conſi. 86. nu. 1. Maria. Soc. in conſi. 75. nu. 2. vol. 1. quia in iſto caſu ſolùm non ius actoris conſideratur, vt tradidit Dec. in d. l. qui accuſare. numero 14. vbi etiam Iaſ. nume. 5. & Purpur. nume. 17. Marſi. in d. l. de minore. §. tormenta. nume. 4. Spec. d. tit. de proba. §. 2. num. 1. latè Rot. deciſi. 160. in nouis. incipien. reus, & poſſeſſor. in fi. & deciſ. 419. incip. nota, an reus, in antiquis. Gaſſ. deciſ. 2. de re iudi. Ioan. Bapt. Ferret. in conſil. 386. nume. 6. vol. 2. & eſt text. in l. fi. C. de rei vendic. & in d. cap. 1. vt eccleſiaſt. beneſi. M. Mantua. conſi. 33. nume. 8. vol. 2. Rol. à Valle in conſilio 33. nume. 16. in conſi. 58. num. 7. in conſi. 67. num. 1. & in conſi. 72. nume. 12. vol. 2. vbi dicit, actore non probante ple-
23 nè, † & legitimè id, in quo totius criminis obiectio reſidet, etiam ſi reus nihil probauerit abſolui debere, arg. d. l. qui accuſare. d. l. ei qui dicit, & d. l. actor. Alex. in conſilio 132. nume. 2. vol. 5. in conſi. 117. colum. 1. volum. 7. & in conſilio 72. eod. volum. 5. vbi dicit etiam procedere, ſi intentio actoris ſit innixa negatiuæ, ex notatis per Inn. in c. ſuper his. nu-
* me. 10. per tot. de accuſ. per ſcribentes communiter * in l. in illa. ff. de verbor. oblig. Idem dicit Crauet. in conſilio 112. nume.

nume.6.Rol.à Valle in conſ.51. num.30.& in conſi.60.num.
13.volum.1.& Calca.in conſilio 22.numero 1. Quod amplia-
24 tur, etiam ſi conſtaret de non iure rei, † per confeſſionem
ipſius rei, ſecundùm Abb. in c. cum nuper, numero 9. de
confeſſ. intelligendo, vt ibi per eum, & per Purpurat. vbi
ſupra, & ante eum per Iacobin. de S.Georgio in tractatu de
feud.ſuper verb. Princeps. nume.4.in 5. ſpeciali. & idem at-
tigimus infrà ampliat.4. per Cephal.in conſi.26.numero 11.
25 volum. 1. vbi dicit, Reum, † etiam ſi fateatur ſibi ius non
competere, non tamen prius eſſe priuandum, quàm con-
ſtet de iure aduerſarij, ſecundùm Dec. in d. l. qui accuſare.
numero 14.

Limita iſtud vltimum dictum de negatiua, non procede-
re, quando actor, qui innititur negatiuæ intentat actionem
negatoriam, vt quando dominus prædij, ſiue domus, vult
ſeruitutem à prædio depellere, & negat ſeruitutem huiuſ-
modi deberi, eo enim caſu reo incumbit onus probandi ſi-
bi tale ius ſeruitutis competere, quo non docto ſuccumbit,
& actor abſoluitur, quia eo ipſo, quòd non probetur per
reum prædium ſeruituti obnoxium eſſe, præſumitur libe-
rum, tex.eſt in l.ſi prius, & ibi gl.in verb.egiſſet, ff.de no.op.
nunc. dixit Guid. Pap. quæſtio. 28.in fin. Rofred. de lib.par.
quinta, rub.de actio.ciuil.in rem, quæ vocat.nega.numero
1.& 2. Bertr. conſi.93.numero 1.& 2.lib.1.& conſi.71.nume.
* 3.li.3.vbi de * communi, & vide Ang. Aret.in §.equè ſi agat.
Inſti.de actio.numero 12. cum ſeq. Guid.Pap. q.631. ſub nu-
mero 13.

Intellige tamen, vt actor in iudicio huiuſmodi cogatur
inter alia probare prædium, in quo dicitur vti ſeruitute, eſ-
ſe ſuum proprium: licèt non oporteat probare eſſe libe-
rum, quia in dubio tale præſumitur.l. altius. l. ſi in ædibus.
in fin. C. de ſeruit.& aqua, & glo.in d.l.ſi prius.de nou.ope.
nunc.nam cum ſeruitutes ex pacto, vel ex teſtamento con-
ſtituantur, conſtat aliquando fuiſſe liberum, ergo & nunc,
arg. l. ſiue poſſidetis. C. de probat. allata per gloſſ. in d. l. ſi
prius, de nou. ope. nunciat. ſentit Rofred. vbi ſupr. Ber-
trand. d. conſilio 93. numero 1. & 2. Guid. Papæ q.407.ſub
numero 2.

Sufficit tamen ad victoriam conſequendam, vt ipſe actor
probet poſſeſſionem rei huiuſmodi de præſenti, quia cum
in dicta actione negatoria, ſicuti & in confeſſoria domini-
um deducatur incidenter, & non principaliter ex proba-
tione poſſeſſionis, præſumitur actor dominus, ſecundum
glo. quam ita intelligit Bart.in l. quidam in ſuo.ff.de condit.
inſtit. not. glo. Bart. & doct.in l. ſicut.§.ſed ſequeretur. ff. ſi
ſeruitus vendi. & dicit Bertran. dic. conſilio 93. numero 1.
cum alijs per ipſum ibi alleg. Et hæc eſt ratio, propter quam
onus probandi ſeruitutem deberi transfertur in reum, cum
enim actor habeat intentionem fundatam ex præſumptio-
ne prædicta, transfert onus probandi in aduerſarium.ita di-
cit gloſ. in d. l.ſi prius. ff.de nou. oper.nuncia. & Bertran.d.
conſi.93. nu.2. & ante eum voluit gloſ. in l.circa.ff. de prob.
& Alex. in d.l.ſi prius. col.6.ver.& ſimiliter in 2.caſu, atten-
to quod agens negatoria.

26 Tertiò ampliatur, etiam ſi probationes eſſent pares, †
quia in dubio in fauorem rei eſt pronunciandum, & ita in
dubio debet abſolui, de eoque benignior ſumi interpreta-
tio, cap. ex litteris.de proba. & ibi Dec.l.abſentem.l.ſi præ-
ſes.l. interpretatione.ff.de pœn.d.l. Arrianus.c. hæc autem.
de pœnit. diſtinct. 1.Dec.in l. ſemper in obſcuris. numero 5.
ff.de reg. iur. in l.factum.§. in pœnalibus. eod. titu. in d.c.ex
litteris.nume. 4.& 5. & in c.de cauſis.num.6. de offic.deleg.
Bal.in d.l.qui accuſare.col.fi.in fi.in ver. vlt. nota, vbi etiam
Dec.num.16.Rom.in conſi.156.num.2.Bald. in conſi.29.in-
ci.ante vos. col. fi.verſi. ſciendum eſt autem. lib.5. Marſil.in
conſi. 51.incip.licet. numero 41.& in conſi. 65.inci. in cauſa.
numero 44.Alexa. conſi.159.incip. ſtantibus.in fi. volum.2.
idem Marſil. in l.vnius. §. in ea cauſa.numero 6.ff. de quæſt.
Cephal.in conſi. 234.nume. 21.in conſ. 218. numero 4. & in
conſi. 298.num. 18.vol.2. & in conſi.76. num.57.& in conſ.
134.nume.56.vol.1. Alciat. de præſump. reg. 3. præſump.5.
& 45. & ſylua Nuptia. lib. 5.numero 122. & huius ſententiæ
ratio eſt; quia vbi pares ſunt probationes, ſemper ex late-
27 re rei vna adeſt præſumptio iuris, † ſiue in criminali, ſiue
in ciuili iudicio verſemur. Pro reo enim regulariter præ-
ſumi ſolet, prout dicit Cephal.in conſilio 172. num.1. vol.2.
per textum in d.c.ex litteris. in d.l.qui accuſare.& in d.l. Ar-
rianus.Calca.in conſi. 100. nume.18. gloſ.valde no.vbi Do-
cto.præſertim Bald.& Ang.in l.ſi duo patroni. ff.de iureiur.
In capitali enim iudicio adeſt præſumptio, ne deliquiſſe
credatur.l.meritò.ff. pro ſocio, in ciuili, ne aliena bona oc-
cupare videatur: quod eſt peccare.c. peccatum. de reg. iur.
in 6. & perpendit Alciat. in d. tractatu de præſump. reg. 3.
præſumptio. 44. numero 5. & aduerſus eum, cui fauet iuris
28 præſumptio † probatio magis arcta, & perfecta requiritur,
vt conſuluit Cephal. in conſi. 138. numero 18. vol.1. Dec. in
conſi. 175. col.5. numero 5. & in conſilio 177. columna 2.in
principio, & in conſilio 438. in principio, latè Alexan. &
Iaſ.in l.ſi extraneus. per illum textum.ff.de cond.cau. da.ca.
non ſe. Ideo quod ſupra dictum eſt, procedit, etiam ſi pro-
29 bationes actoris † aliqua ratione excederent probationes
rei: vt per Dec. in capitulo ex literis. de probat. numero 7.
alleg. Abb. ibidem, & mouetur per gloſſ. nota. in capitulo
clerici.81.diſtinctione.ita etiam tenet Abbas in capitulo ad
noſtram. de proba. & in capitu. in noſtra. de teſt. & in capi-
tulo cum P. de accuſa. Idem Dec.in reg.fauorabiliores.nu-
mero 1. ff. de regulis iuris, & in conſilio 564. columna 1. &
vide latè Alciat. relato.tractat. de præſump. reg.3. præſum.
44. numero 8.& Menoch. de arbit. iud. lib.2.cent.1. caſ.98.
nume. 4.& ſeq.

Amplia ſupradictam ampliationem procedere etiam in
30 paribus præſumptionibus † quia ſemper reus in æqualita-
te etiam præſumptionum debet obtinere: vt retulit Ce-
pha.in conſilio 152. numero 30. columna 2. & Dec.in conſi-
lio 390.num.9.

Quartò ampliatur concluſio habere etiam locum in be-
neficialib. adeo vt ſi ius illum defeciſſe confiteatur in be-
31 neficio † continuò priuari non poſſit, quia cum actor de iu-
re ſuo non probauerit, non obſtante confeſſione rei habet
locum iſta concluſio, vt actore non probante reus abſolua-
tur, vt memorabiliter tradidit Compoſtell. in cap.manda-
tum.de reſcrip. quem refert, & ſequitur Dec. in d. l. qui ac-
cuſare. C. de eden.numero 14. Lud. Roma. in conſilio 347.
incipiente, quoad articulum primum.numero 4.in fin. Rot.
deciſ. 11. aliàs 261. incipien. Actor, & poſſeſſor, in no. de re
iudica. & deciſ. 419. incipien. nota an reus & poſſeſſor, in
no. Biſigne. deciſi. 2. incipien. an reus, & poſſeſſor, ſub ti-
tu. de excep. Stephan. Bertran.in conſilio 133. viſo proceſſu.
volum.2. in antiq.& in conſi.2. viſo proceſſu, poſt numer. 3.
volumine 3. etiam in antiq. Dec.in l. poſtquam.numero 28.
C.de pact. Staphil.de ſignatura gra. & iuſtitiæ, part.2.verſic.
vltimo quoad iſtam materiam, fol. mihi 174.ſentit Oldrad.
conſilio. 1.columna 2. verſic. vnd. ſi, & in conſilio 218. col.
2.verſic.cum ergo Do. Aym.Crau.in conſi.704. in fi. nu. 18.
& in conſ. 177.num.1.latè per Hipp. de Marſil. in l. vnius fa-
cinoris. §.in ea cauſa.nu.3. ff. de quæſt.Franc. Purpur. d.l.qui
accuſare. nu.16.C. de eden.notabiliter Feli.in c. olim.de re-
ſcri.col. pen. & Rebuff. in prax. beneficia.in reg. cancell. de
non tollen. ius quæſit.glo.3.nu.9.cum ſeq.

Intellige iſtud procedere, ſi cauſa peragatur coram in-
feriore à Principe, ſecus ſi coram ipſo Principe ex eadem
32 inſtantia ſine noua petitione diſcutiatur: † quia tunc pote-
rit priuare reum, qui ius illud defeciſſe faſſus ſit, ita Abb. in
c.cum ſuper.nume.9. de confeſſis, qui alleg.Spec.in titu.de
act.& peti.§. ſuper actionibus.verſic. ſed quid ſi reus.ſequi-
tur Iacob. de S.Georgio de feud. ſuper verbo princeps. nu-
mero 4. in 5. ſpeciali, & eſt de mente Purpu. d. l. qui accuſ.
numero 16.

33 Quintò ampliatur, vt concluſio maximè locum habeat †
in cauſa vbi de vitæ atq; etiam pecuniæ diſcrimine agitur:
vt per glo. d. l. qui accuſa. & ibi Dec.numero 13.Card. Alba.
d. l. 1. ff. ne quis eum, nu. 2. Alexa.in conſilio 30. col. fi.in 2.
dub.

dub. lib.7. Crau. in conſi. 6.num.40. cum ſeq. Io.de Amicis
in conſ.65.num.1.per tex.in l.ſciant cuncti.C.de proba.& in
34 l. qui ſententiam. C. de pœ. Nam probationes rei † ſemper
præferuntur ꝓbationibus actoris, quando ſunt pares,pro-
ut dicit Rimi. Sen.in conſ.32.num.31.vol.1.& Bald.in d.l.qui
accuſare,vel aliqua ratione inferiores,vt per Craue.ibi. nu-
mero 40.& diximus ſupra in 3. ampli. in cauſis capitalibus,
35 vel (vt noſtri vocant) criminalib. † requiruntur probatio-
nes clariores.l. fi.C. de probat. no. per glo. in c. tam literis.
in verſi.probata.de teſtib.vbi dicit, in cauſa criminali etiam
ciuiliter mota, etiam ſi actor habeat pro ſe præſumptioné,
36 non deferri iuramentum, ſi deficiat probatio † ſed habere
locum iſtam concluſionem,actore non probante reum ab-
ſolui, & idem confirmat alia glo. fi. in c. cum ſunt partium
iura.de reg.iur.in 6. quam alleg.Dec. d.l.qui accuſare. nu.13.
Idem etiam voluit Iaſ.ibi.nu.5.verſi.2. extende.& Hercu.de
proba. neg.nu.78.
Sextò ampliatur concluſio,etiam ſi reus ſe aſtrinxiſſet ad
37 aliquid probandum,& deficeret; † quia per hoc non debe-
ret reus condemnari, ex quo actor non probauit,vt per gl.
fi.in fi.in l.circa. vbi Bar.ff. de proba.per Dec.d.l.qui accuſa-
re.num.15.per Bar.in l.diuus. vlt.col.de re iudi. Iaſ.in d.l.qui
accuſare.nu.5. vbi per iſtam ampliationem limitat regulam,
quam ponit Bar.in l.1.§. item quæſitum. ff. de aq. quotid.æ-
38 ſtiu.& quam etiam ponunt canoniſtæ in c.2. de reſcr.ideſt,†
quando aliquis obſtrinxerit ſe ad aliquid probandum, ſi nõ
probet, cadere cauſa, procedere ſolum in actore, & non in
reo, per ſupradicta. Eandem ampliationem ſequitur Marſ.
in l. vnius facinoris.§.in ea cauſa.nume.5.ff.de quæſt.& ante
eum voluit Sali.in l.2.C.de proba. Ang.in §.1.col.5.Inſtit.de
actio.Bal.in l.poſtquam liti.in 4.q.C.de pact. Idem Ang.In-
ſti. de excep. in prin. q.25. huic adhæret etiam Purpur. vbi
ſupra num.17. & vide ibi. Bal. col.fi. vide etiam Fel.in c.cum
cauſa. col. 1.de re iud. vbi aliter declarat,& in ca.2. col.14.de
conſti. cui aſſentitur Alex.in l.neque,de iureiur.& huc ſpe-
ctat, quod voluit Crau. in conſi.192. nume.20. & M.Mant.
conſi.230. nu.6.vol.1.
Alium huius rei ſenſum habuit Rim.Sen.in conſi.65.nu.
4.vol.1. per tex.in c.2. de reſcrip.in c.exhibita. de iud.& in l.
voluntaria. C.de excu.tut.
39 Quocirca intelligas iſtam ampliationem procedere, †
quando reus aſtrinxit ſe ad probandum negatiuam contra
actorem tantũ, vt ſi Titius dicat,Seium eius eſſe libertum,
ſi nihil Titius probat, & deinde Seius aſtrinxerit ſe ad pro-
bandum, non eſſe libertum Titij, ſi nihil etiam ipſe Seius
probauerit,erit tamen abſoluendus. Secus eſt,quando reus
vult probare non ſolum eſſe libertum Titij,ſed etiam inge-
nuum: quia tunc ſi non probat quoad ingenuitatem iudęx
non pronunciabit illum eſſe ingenuum: quia iſta ſententia
præiudicaret etiam alijs nõ vocatis in iudicio, quod non eſt
dicendum,per l.circa.ff. de proba.& iſtud innuere voluit gl.
in d.c.1. vt Eccle.beneficia,verb.actore non probante,dum
limitat concluſionem noſtram, & comprobat auctoritate
contex. in d.l.circa,vbi etiam ipſa gl.idem ſentit.
Septimò ampliatur concluſio, vſque eo, vt ſi actor non
probet ſuam intentionem,non poſſit iudex cogere eum iu-
40 rare † etiam ſi actor obtulerit ſe velle ſtare iuramento rei,vt
dicit Abb. & alij in c. fi. de iureiur. Hippo. de Marſil. in l.de
minore. §. tormenta. num.4. ff. de quæſt. & in ſingu.ſuo 83.
inci. in ore vulgi, Pariſ.in conſi. 153. nume.3.lib.4. cum alijs
accumulatis per Iaſ. in l.admonendi. ff.de iureiur. colum.4.
& ſeq.
Aliam ſequutus eſt opinionem Ale. in d.l.manifeſtæ tur-
pitudinis, numero 5. ff. de iureiur. vbi conatur reſpondere
ijs, quæ obijciuntur: & idem dicit ſenſiſſe Alber. de Roſ.
in d.l. admonendi. eodem titu. refert Thom. Diplouat. in
apoſtill. ad eundem Alexan. vbi ſupra, aſſerens ita idem
Albericum vidiſſe in vſu forenſi obſeruari,prout etiam ipſe
Thomas atteſtatur practicaſſe (vt eius vtar verbo) & obti-
nuiſſe.
Sed Hipp. de Marſi. in d. ſing.83. dicit,opinionem Spec.
inniti reg.iuris & æquitati,illamq́; ſæpiſſimè in fori conſue-
tudine ſeruaſſe, ſibiq́; conſulendam contigiſſe.
Limita hanc ampliationem non habere locum, quando
actor habet aliquam iuris præſumptionem pro ſe vehemẽ-
41 tem,vel aliquid ſemiplenè probauit: † quia tunc reus tene-
tur iurare, vel referre, iux.l.manifeſtæ turpitudinis.ff.de iu-
reiur. quam hoc pacto declarat, & limitat Marſi.in d.§.tor-
menta. nu.4.& in relato ſingu.83. Idem placuit Abb. in d.c.
fi.in princ. de iureiu. & ante eos ſingulariter voluit Spec. in
tit.de iura. delatione.§.1.num.4.verſi.ſi autem actor nihil o-
mninò probat, & ſentit Purpu. in d.l.qui accuſare.num.20.
Gemi.in conſ.17.nu.12.& Rim. Sen.in conſi.274. num.6.&
32.vol.2. ſecus quando actor nihil probauit: quia tunc reus
non poteſt cogi ad iuſiurandum, ex pluribus accumulatis
per Hippo. d.ſingul.83.
Contraria hac in re fuit mente Iaſ.in d.l.manifeſtæ turpi-
tudinis.nume.3. vbi latè impugnat præſignificatam opinio-
nem.
Reconciliare & diſtinguere poteris, vt per eundem Iaſ.d.
l.manifeſtę.nu.3.ver.tamen pro 1.opi.facit.
Sublimita hanc limitationem non procedere in cauſa
criminali, etiam ciuiliter mota, in qua licet actor habeat
42 præſumptioné pro ſe,† non defertur iuramentũ:quia in ta-
li caſu habet locum concluſio, actore non probante &c.vt
per Pariſ.in conſ.153.num.5.li.4.qui alleg.Pet. de Anch.in c.
mediatores. verſic. no.3.de teſtib. lib.6.& glo.in c.tam lite-
ris. de teſti.per Alex.in conſi.66. viſo proceſſu.vol.1.colum.
1. & vide ad hoc Hercul. de proban. negat. nume. 75. vbi di-
ſtinguit.
Octauò ampliatur concluſio, vt procedat, etiam ſi reus
efficiatur actor per accidens: vt quia debitor ſiſtat ſe iudi-
ci, & petat actori imponi perpetuum ſilentium, iuxta ter-
minos l. diffamari.C. de ingen.& manumiſ.nam per hoc ta-
men non efficitur actor; ſed habet prærogatiuam conclu-
43 ſionis, † in dubio reum abſolui, ita inſigniter docuit Anto.
de Butr. in c.in præſentia,no.6.per illum tex. de proba.& e-
um ſequitur Dec.in reg.fauorabiliores. num.2.ff.de reg.iur.
Alciat. de præſump.reg.3. præſum.44.nu.7. Recentiores in
c.ex litteris.de prob.& Menoch.in tract.de arbitr.iud.lib.2.
cent.1. caſ.48.nu.7.
Intellige tamen iſtam ampliationem, vt dictum eſt, & in
concluſ.debitum, communia.
Nonò ampliatur concluſio eo vſq; procedere, vt ſi actor
44 non probet, † præſumitur temerè, & per calumniam liti-
gaſſe, adeò vt impenſarum mulcta ei ſit irroganda, iuxta l.
eum, quem temerè. de iud. eum quem temerè, inquit Vl-
pianus, aduerſarium in iudicium vocaſſe conſtiterit,viatica
litiſq; ſumptus aduerſario ſuo reddere oportebit. & not.in
l.properẽdum.§. ſin autem alterutra. C.eo.tit. & voluit Al-
ciat. d. reg.3. præſum.44.nume.10.Bal.in l.non ignorat.in 3.
not.C.de fruct. & lit.expen.& in l.generaliter. col.6. epiſ.&
cleri.
Quod etiam procedit,ſi ſemiplenè probauerit:vt per Bal.
in l. 2. in fi. C. de epiſ. audien. cui accedit, quod ſcribit Soc.
reg. 139. fall. 2. dum dicit ſemiplenam probationem à ca-
45 lumniæ culpa tunc liberare † cum iuramentum pro ſupple-
mento probationum deferri poteſt, & ſic innuit per ſe ſe-
miplenam probationem prę́ſumptæ calumniæ crimen non
remouere.
Id verò quando ſemiplenè probauit, abhorruit à ſenſu
Spec.de calum. in fi. titu. quem ſequutus eſt Feli. in c.2.in 3.
not.de calum. & Alba.in conſi.5.num.5. qui allegat Bal.in l.
fi.col. 2.de probat.
Quod quidem ſic accipies, & explicabis,vt per Menoch.
in relato tract.de arbi. iud. lib.2. centu.4. caſ.321. à nume. 7.
vſq; ad 19.
Limita iſtud non habere locum, ſi actor habuerit aliquã
iuſtam cauſam litigandi, arg.d.c. vt finem litibus. de dolo &
contum. l. qui ſolidum. §. etiam, vbi Bart. ff. de leg. 2.c. ca-
lumniam. de pœn. & notat Bart. & cæteri in l. qui in alte-
rius.ff. de regu. iur. in l. ſi quis inficiatus. ff.depoſit. in d. l.
prope-

properandum.§. ſin autem alterutra; in l.eum quem teme-
re, de iud. Ale. in l.qui Romæ§.. duo fratres.numero.6.vbi
etiam Iaſ.ff.de verb. obli. Cephal. in conſi.116.num. 13.vol.
1. & in conſi. 265.nume.18. vol.2. & Alex.de Neuo in conſi.
72. nume. 3. vt ſi habeat indicia, quæ ſatis ſint, vt tormentis
quæſtio rei habeatur, vel aliquam vehementem præſum-
ptionem pro ſe,& iuſtam cauſam,vt reſpondit Alba in con-
46 ſilio 9. nume.42. † quia tunc ceſſat præſumpta calumnia,&
liberatur ab impenſarum mulcta non ſolum in iudicio cri-
minali, ſed etiam in ciuili inquiſito abſoluto, ſecundũ Bart.
in l. voluntatis. C. de agric. & cenſit. lib.11. in l. 1.ff. ad Tur-
pill. in l. ſi poſtulauerit. §. fin. ff. de adul. in l. fin. C. de fruc.
& lit. expen. Abb. & Feli. in d. c. examinata. de iud. Abb. in
c. penul.de excep. Ange. in l.vacantia. in 6. q. C.de bon.va-
can.lib.10.quem refert, & ſequitur Alcia.vbi ſuprà nu.11.&
attigi ſuprà in limitatione ſeptimæ ampliationis, vel etiam
ſi actor probauerit per teſtes famoſos: † quia à calumniæ
47 culpa poterit eximi, quod placuit Bald.in addit.ad Spec.tit.
de calumnia.verſ.2. & ibi Spec.in verb.quid ſi calumniator.
Idem tradidit Bal. in d. l. non ignorat. C. de fruct. & lit. ex-
penſ.& in auth.generaliter. C.de epiſ.& cler. Marſil.ſingul.
444. incip. ſtatutum eſt, Soci.Iun. in conſil. 118. col. penul.
verſi. ex quibus concludo, lib.1. Alba in conſi.5.num.5. per.
text. in l. 3. C.de cal. Ioan. de Amicis in conſi. 83. num. 8. &
Rol. à Valle in conſil. 56. nu. 31.volu. 2. Cephal.tamen in d.
48 conſi. 265. num. 19. dixit † in actore nunquam poſſe conſi-
derari iuſtam cauſam litigandi, iuxta Caſtren. in l.deſtitiſſe.
ff.de iudic.

Intellige tamen iſtud procedere, niſi actor ab initio cau-
49 ſę impenſas ſoluere promiſerit:† quia tunc licèt iuſtam cau-
ſam litigandi habuerit, à litis expenſis non abſoluitur,vt ait
glo.& Ang. in §.oportet.circa med. verſicu. nota iſtam glo.
auth. de iud.Io. de amicis in conſi. 151. numero 25. Ceph. in
conſi.265.nu.21.vol.2. Nat.in conſi.113.num.9.vol.1. Bald.in
l.eos.§. cautione. C.de appel.& Salic.Bald.& Moder.in d.l.
properandum.§.ſin autem alterutra.

Intelligas etiam velim illam limitationẽ procedere, gra-
50 tia iudicis; ne idcircò teneatur in ſyndicatu, † quando con-
tra reum inquiſitum non probauerit delictum, non autem
ratione accuſatoris, ita declarat, & intelligit dictum Ang.
Alcia.vbi ſupra nu.12. verſi.ſed ego intelligo,reus enim,qui
51 fuit abſolutus † poteſt agere actione iniuriarum ad damna,
& intereſſe, vel de falſo contra accuſatorem, vt cauit Alex.
in conſi.11. inci.circa 1. dubium,in 2. dubio.volum.1.diſcri-
52 minis ratio illa poteſt afferri, † quia accuſator non debet
deferre niſi delictum, quod per ipſum poteſt probari. c. ſi
autem.2.q.6.l.3. C.ad l.Iul.maieſt. ſed iudex cum ſatis mani-
53 feſta habeat indicia, † debet procedere aduerſus reum, vn-
de plus ſuccurritur ex neceſſitate agenti.l. fin. §. iudicandi.
ff. de mun. & oner. l. ſi fideiuſſor. §.1.ff. qui ſatiſdare cogan-
tur. & dicit Alcia.d.præſump.44.num.12.in fi.latè tenet Ti-
raq. de pœn. cauſ.58. nu.2. & vide ſupra in concluſ. 25.accu-
ſator qui non probat, vlt.limita.

Quod ſi ad iudicem reſpiciemus, aliter iuxta Natt. ſen-
tiemus, in conſi. 225.nume.4. vol.1.vbi expreſsè dicit, iudi-
54 cem inquirentem † & non probantem teneri pœna Tur-
pilliani,per text.in l.ſenatus. §.nam ad eos. vbi glo. & Bar.ff.
ad Turpillia. per Bald.in l.iubemus.in fin. C.de prob.& per
Ang. de malef. ſuper verb. hæc eſt quædam inquiſitio. ver.
quæro an iudex.

Contrarium etiam videtur tenere Rol. à Valle in conſi.
55 51.n.11.vol.1. vbi tradit,† iudicem non debere procedere ad
inquiſitionẽ ſpecialem, niſi prius conſtito de delicto etiam
ſi ſibi perſpicuum eſſet de crimine per confeſſionem rei, ſi
credimus Bal. in addi.ad Spec.in tit.de ſent.col.18.

Secundò limita, quando actor non probauit propter ab-
56 ſentiam teſtium, qui dicebant ſe veritatem † non ignora-
re, quia tunc non mulctatur in expenſis, Bal. in d.l.nõ igno-
rat, verſiculo qui ſe teſtes. C. de fructib.& lit. expen. Ioan.
Andr.in cap. primo in fi.de elect. in ſexto, & vide, quæ dixi
ſupra concluſio. 24.Accuſans, & non probans.

57 Tertiò limita, ſi actor fuerit homo probatæ vitæ,† quo-
niam licet ſuccumbens ſine iuſta cauſa ſumptus litis mulcta
illi irrogetur, tamen fallit, vbi eſſet homo frugi, vt docuit
Do. Ant. poſt Hoſtien. & Io. And. in d.c.vt finem litibus,&
text.in ca.2.de ope.nou.nuncia.& Riminal.Senior in conſi.
270.nu.53. vol.2.

Decimò ampliatur concluſio, non ſolum reum debere
abſolui ab obſeruatione iudicij, ſed etiam diffinitiuè, ſi a-
58 ctor non probet ſuam intentionem † quando fuerunt ſta-
tutæ dilationes ab vtraque parte per iudicem ad proban-
dum. Grat.in conſi.69. numero 16.volum.2.cum allegat.ibi
per Matheſil.in ſingu.17.nota, quòd quandocunq;,& Her-
cu. de proban. negat. nume.79. Nicol.Mil. in ſuo repert.in
verb. Actore non probante, ſub nume.9. Marſi. ſingu.169.
Cur.Iun.ad l.vnicam.in fin.C.de ſent.quæ ſi. cert. quant. &
Specu.in titu.de proba.§.probare.nu.9. Neuiz.in conſi.19.
nu.15.Iaſ.in l.fi. col.fi.ff.de fer.in d.l.qui accuſare.in d. l.pro-
perandum.§.& ſi quidem.& in l. admonendi. in lect. col.13.
& in repe.col.32.ff.de iureiur.vbi etiam Curt.Sen.col.27.

Intellige hanc ampliationem procedere,ſi actor nihil pe-
59 nitus probauerit,ſecus autem ſi ſemiplenè probauit,† quia
tunc reus abſoluitur tantum ab obſeruatione iudicij, & nõ
definitiuè: vt traditum eſt ab Alexan. in d.l. properandum.
§.& ſi quidem.nu.14.in fi.C.de iud.

Secundò intellige, vt non procedat hæc ampliatio, ſi a-
ctori fuerit circumſcriptus terminus ad probandum abſen-
te reo,quia tunc & ſi actor non probet illo definito tempo-
re, tamen reus non eſt abſoluendus definitiuè, ſed tantum
ab obſeruatione iudicij, quia minus hoc caſu aſcribitur a-
ctori,nam ſi reus fuiſſet præſens, fortaſsè confeſſus fuiſſet
petitionem actoris,ita ſingulariter decidit Inn. in c. prout.
de dol. & contum. in fin.cuius pronunciatum ſingulare re-
fert, & ſequitur Bald. in Margarita ſua in verb. actor.verſic.
actor ſi dato, & id manifeſte docuit Accur. in auth. qui ſe-
mel. in verb. locum habent. C.quomodo,& quando iudex,
quam adducit & approbat. Io. Bapt. de S.Seuerino in repe.
l.admonendi.in 6.car.in 4.col.verſ.5.caſ.Mil.in reper. verſi.
actorem,actori &c.ſecus igitur ſi pręſente reo,vt reſpondit
Neuiz. in d. conſi. 19. nu.15. & Marſil. in ſing.169. incipien.
non eſt regula.

Non placet tamen hæc limitatio Hippol. Marſ.in ſingul.
ſuo 169. not. eſt reg. & ibi repellit rationem Inn. & aſſecla-
rum in fi. autem cogitandum,propter auctoritatem tanto-
rum virorum.

Intellige tertiò, vt in deciſione 15. ſi in cauſa beneficiali,
in nou. Bellamer. deciſion. 547. Reus, deciſ.70.nota,quod
vbi conſtat,in antiq.Bellam.deciſ.362.ſi P. contra T.& vide
eundem Bella. deciſ. 456. & vid. deciſ. 69. in nou. ſi actore
non veniente.

Vide Alphan.Collectan.l. qui accuſare.C. de ed.quæ eſt
num.102.

Vndecimò ampliatur concluſio, etiam ſi Actor pro ſua
intentione aliquid probaſſet,ſed minus quàm ſemiplenè,vt
dicit Ceph.in conſ.250.nu.1.vol.2.per tex.in d.c.ex literis.in
d. l. qui accuſare. C. de eden.& in §. cõmodum,Inſtit.de in-
60 terdict.† nam tunc æquiparatur aliquid facere imperfectè,
& non facere. l. ſi is qui. ff. de teſtib. & l.quoties.ff.qui ſatiſ-
dare cogantur. Pariſ. in terminis in conſi.104. nu.2.li.1.nam
econtrà idem procedit in reo, cui non ſufficit ſuam exce-
61 ptionem ſemiplenè probare, † quando actor ſuam inten-
tionem perfectè probauit, vt refert Hercul. de proban. ne-
ga.nu.71.per doctr. Ale.in conſi.134. lib.2.& in fi. & in conſ.
174. lib. 6. in fi.

Duodecimò ampliatur concluſio, etiam ſi actor plenè
intentionem ſuam probaſſet,per actionem tamen præpo-
62 ſtere intentatam † quia tunc etiam ſi plenè probet, non ta-
men obtinet. ita cauit Vlpian. in l. habebat quis. ff. de inſti.
c.abbate.de re iudic.& ſequitur Crot.conſi.87.num.9.cum
ibi alleg. nam ſi iudex pronunciaret vi probationũ non per-
tinentium ad actionem intentatam, ſententia nõ congrue-
63 ret libello, contra l.vt fundus. ff. communi diui.† & quia
iniquum

iniquum eſſet ſuper cauſa non propoſita iudicare,ita Corn:
in conſ.99.in litera L.verſ.probatur autem,vol.3.& Crauet:
in conſ.210.num.8.vbi plura adducit.

Decimotertiò ampliatur cõcluſio, quando actor probat
ſuam intentionem,ſed tamen variè,obſcurè, & perturbatè:
† quia huiuſmodi probatio nullius eſt ponderis , nec quid-
64 quàm efficere poteſt.l. neq; natales. de proba.c. in præſen-
tia.de probat.l.Pomponius ſcribit,ſi frumẽtum.§.fi. cum ſi-
milib.ff.de rei vendi.not.Abb.in c.auditis.col.1. de reſtitut.
in integ. & Alexand. in conſil. 4. & in conſil.90. in princip.
lib. 3. & Herculan.de probat.negat.numer.73. vbi alios ad-
ducit.

65 Decimoquartò ampliatur cõcluſio,† vt procedat, etiam
ſi reus petijſſet abſolui,idque tam in criminalibus, quàm in
ciuilibus,arg.c.licèt cauſam.in fin.de probat. & notat Rota
in deciſ.de quibus per Curt.in d.l.qui accuſare.& Roland.à
Valle in conſil.8.nu.58.vol.2.

Decimoquintò ampliatur concluſio , vt etiam tunc pro-
cedat, quando actor vnum in iudicio deducit , & aliud pro-
66 bat,† nam & eo caſu reus liberandus eſt , ac ſi actor nil pro-
baſſet,arg.l.habebat qui.ff.de inſti. c.licèt Heli.ext.de ſimo.
cap.qualiter, & quando.2.in fi. ext. de accuſ. Clem.ſæpe.de
verb.ſignif.l.vt fundus.ff.com.diuid.l.fin. C. de fideicom.li-
ber.& notat Bart.in l.1.col.3.verſic.veniamus.ff.de ed.Alex.
in l.ſcire debemus.nu.10.ff.de verbor.oblig.& in conſil. 56.
in princip.volum.2.Socin.in l.naturaliter. §. nihil commu-
ne.nu.2.& ibi Rip.num. 28. ff. de acq.poſſ.Craue.qui ratio-
nem reddidit in conſil.210.num. 8.Ceph.in conſ.176.nu.13.
volum.2.Afflict.in deciſ.2.& Riminald.Sen. in conſ. 49.nu.
8.volum.1.

67 Decimoſextò ampliatur concluſio, † vt procedat, etiam
ſi reus iniuſtam cauſam foueret, ſecundum Grat. in conſil.
77.numer. 19. & in conſil. 136. num.5. per textum in d.l.qui
accuſare.

68 Decimoſeptimò ampliatur concluſio † vt etiã procedat
in cauſis grauib.vt matrimonij,iuxta ſententiam Socin.Iun.
in conſ.86.nu.5.vol.2.poſt Alex.& Dec.in conſ.88.nu. 7.

Decimooctauò ampliatur concluſio , vt etiam procedat
eo caſu , quo ex forma ſtatuti denegaretur defenſio reo,vt
docet ſingulariter Bald.in rubric.C. de manu. vind. & hanc
ampliationem commendat , & ſequitur Cæpoll. in cautel.
343.incipien.ſimilem cautelam.& Cott.in ſuis memorialib.
in verſi. actore non probante,vbi dicit iſtam ampliationem
eſſe memoria dignam ad ſtatuta,quæ diſponunt, contuma-
cem non eſſe audiendum,ſed habendum eſſe ac ſi confeſſus
fuiſſet.

Primò limitatur concluſio, vt non procedat in cauſis fa-
uorabilibus,ſeu pijs,vt,ſi actor ageret pro libertate,dote &
69 ſimilibus,† quia fauor cauſæ præualet fauori rei, & ſi vtrin-
que æquè fuiſſet probatum pro actore eſſet pronuncian-
dum.ca.fi.de re iudic.l.inter pares.ff.eo.tit.Dec.d.reg.fauo-
rabiliores.nu.3.ff.de reg.iur.cum adductis ibi per eum.Alci.
d.præſump.44.reg.3.num.13.idem Dec.in eodem c.ex litte-
ris.nu.5.ver.præfata concluſio,de conſti. Menoch.de arbit.
iudic.relato caſu 98.nu.14.Alex.in l.1.ff.ſolut.matr.Cagnol.
in d.l.fauorabiliores.numer.4.& in l.in ambiguis.num. 1. ff.
de reg.iur.

Secundò limitatur concluſio,vt non procedat in præpa-
70 ratorijs iudiciorum,† in quibus magis fauetur actori,quam
reo,vt notat Bart. per illum text. in d.l.de die.ff.qui ſatiſdar.
cogant.l.ſi quis intentione.ff.de iud.not.per gl.in c. cum ad
ſedem. de reſtit.ſpol.in ver. cum pertinentijs. & per Dec. d.
reg.fauorabiliores.nu.4.Cagnol.nu.5. Alc.d.præſumpt.44.
nu.14.vbi tamen vltimo loco eidem Alcia.non placet iſta li-
mitatio,ex rationibus,de quibus per eum, & latè reſpondit
d.l.de die,& dicta l.ſi quis intentione.& alijs iuribus quibus
videtur inniti limitatio ipſa.

Tertiò limitatur concluſio, vt non procedat in foro ani-
71 mæ † in quo & ſi actor non probet , tamen reus non eſt ab-
ſoluendus,imò contra eundem fit præſumptio,quia huiuſ-
modi via eſt tutior pro ſalute,vt per gloſ.in cap.1.de ſcrut.in
ord.faci.in c.iuuenis,de ſponſal.& dixit Alci.in d.reg.3.præ-
ſumpt.44.circa princ.& nu.18.per Moder.in d.c. ex litteris.
in 3.col.de prob.& per Dec.in cap.ex litteris.nu.6.de conſti,
& Menoch.vbi ſupra nu.15.

Quod procedit non ſolùm ſimpliciter in foro animæ,ſed
etiam in foro canonico , quo ad pœnam ſuſpenſionis ab al-
tari.c. presbyterum.c.ſignificaſti.el 2.& c.ad audientiam.de
homicid.ſecundùm Alcia.dicta præſumpt.44.nu.18.

Iſtud poſtremum non approbat Menoch. d. caſu 98. nu.
15.ex c.ſi à ſede Apoſtolica.de præben.li.6.& pro eo faciunt,
quæ fuerunt adducta ſupra in quarta ampliatione , vbi dixi-
mus,cõcluſionem procedere etiam in beneficialibus, ſi er-
go æqualitas probationum detur, non efficit ius Pontifici-
72 um , vt fauor rei tollatur † ſic igitur procedit concluſio de
iure Pontificio vt Cæſareo,quod probat c.cum eccleſia Su-
trina.de cauſa poſſeſſ.& proprieta.in fi.

Limitatur concluſio alijs duobus modis per Alci.ibidem
& quinq; modis per Purpur.in d.l.qui accuſare.à nu.19.vſq;
ad fin.& 11.modis per Specul.tit.de proba.§.probare.nu.10.
verſic.tamen quædam ſunt,& per gloſ.in c.1.§.cum enim.in
verb. Actore non probante, vt ecc.benef. per Hipp.ſingul.
169.incipien.nota eſt regula, & vberius in d.l. de minore.§.
tormenta.ff.de quæſt.

Limitatur præterea tribus modis per Ioan.de Anan. in c.
1. num. 9. & 21.vt ecc.benef.limitatur etiam,quando agitur
poſſeſſorio,vt per eundem Ana.in ca.iuramentum.nu.4.de
iureiur.& latius ibidem nu.8.vide Iaſ.in d. l. qui accuſare, &
Bologn.ibidem nu.7.cum ſeq. Iac. de Ptol.in l.admonendi.
nu.115.ff.de iureiu.& videas infrà in concluſione, Reus non
tenetur probare,& in conclu.probationes non ſunt ſumen-
dæ de domo Rei.

CONCLVSIO 37.

ARGVMENTVM.

Actor an prius debeat probare, quàm reus.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes Actoris prius debent recipi,& examinari, quàm teſtes rei.*
2 *Actor primò probare debet actionem ſuam , quàm reus exceptiones.*
3 *Poſſeſſori non incumbit neceſſitas probandi. Et dominium apud eum remanet actore in probatione ceſſante.*
4 *Exceptio rei proponitur ſub conditione,ſi actor probauerit.*
5 *Reus non renunciat iuri abſolutionis,etiam ſi non probat exceptiones ſuas.*
6 *Qui prior appellat,prior agat.*
7 *Reus quando inferat præiudicium actori probãdo, & examinando vno & eodem tempore.*
8 *Termini ad probandum quomodo dentur actori,& reo.*
9 *Appellans debet primò probare.*
10 *Aduocatus actoris prior debet eſſe in dicẽdo , quàm aduocatus rei.*
11 *Probatio rei quando primò admittatur.*
12 *Probationes rei præcedunt, ſi ſunt in promptu, & ſi probationes actoris temporis curſum deſiderant.*
13 *Actor,& reus,quando ſimul admittantur ad probandum.*
14 *Probationes rei prius admittuntur in præiudicialibus quæſtionibus.*

Actor prius probat,& poſtea reus,& prius de-
bent recipi, & examinari teſtes a-
1 ctoris ſuper illius petitione, † quàm rei ſuper illius defen-
ſione,ne reus cum laborem,tum etiam nummos fruſtra cõ-
terat,arg.l.exceptionem. C. de probat.l.emptor.C.de præ-
ſcript.long.temp.l.ſi quidem.C.de except. & notat.Specul.
de prob.§.1.verſic. 11.numer.17.Bald.& Flor.in l.circa,& ibi
gloſſ.ff.de prob.Bald.in l.exceptionem.colum. 1. C. de pro-
batio.Albert.Brun.in tract.de reb.dub.§.ſequitur videre de
ſitu,numer. 17.idem Spec.de teſt.§. qualiter teſtes ſunt pro-
ducendi,in prin.& in tit.de prob.§. probare autem debent,
num.17.verſ, ego puto, & Cacher.in deci. Pedemonta.144.
*2 numer. 16. vbi dicit certiſſimi iuris * eſſe † actorem primò

probare debere actionem ſuam, antequam reus exceptio-
nes præſtare cogatur, per textum in l.qui accuſare.C. de ed.
in l.2.& in l.actor.C.de probat.vbi qui aliqua prædia vrbana
ſiue ruſtica ad ſe ptinere dicit, debet ſecundùm iudiciorum
3 morem proſequi, † quia poſſeſſori nõ incumbit neceſſitas
probãdi ad ſe pertinere, cum actore in probatione ceſſante
dominium apud poſſeſſorem remaneat, d.l. qui accuſare.v-
bi cõmuniter Doct.Bal.in conſ.406.in princ.vol. 4. & Dec.
4 in conſ.564.nu.1.Ideo reus excipiendo † intelligitur ſemper
exceptionem proponere ſub cõditione ſi actor probauerit,
iuxta ſententiã Accu.in l.non vtiq;.ff.de excep.in l.&ſi qui-
dem.in gl.1.C.eo.quam ſequitur Iaſ.in §. item ſi quis poſtu-
lante.col.4.Inſti.de acti.& idem tradit Accur.in l.circa.in fi.
ff.de proba. quòd ſi reus onus probandi exceptiones aſſu-
5 mat, & eas non probet, † non propterea videri renunciare
iuri abſolutionis, quæ fieri ſolet actore nõ probante, quam
gl.ſequitur Bar.ibi,& in l.diuus.col.2. verſ.itẽ in reo.ff.de re
* iudic.& eam dicit veram,& communiter* approbatam Fel.
in c.cum cauſam.num.1.de re iudica.poſt Fulgo. & alios per
eum adductos, Salyc.in l.2.& in l.fruſtra.C. de probat.Dec.
in conſil.430.colum.1.circa fin.& in d.l. qui accuſare. nu.15.
vbi Iaſ.& alij recentiores,& latè Marſi.in l.vnius.§.in ea.nu.
4.& ſequen.ff.de quæſtio.poſt Doctores per eum citatos.&
ratio iſtius concluſionis eſt: quia actor prior eſt in omnibus,
6 iuxta regulam illam, † qui prior appellat, prior agat, vt ait
Paulus in l.qui prior.ff.de iud.in ca.2.de ord. iud. cum ſimil.
& dicit Specul. vbi ſuprà, quòd ſi aliter factum ſit, actor ex
hoc poterit appellare, & ſic obtinebit: vt per Specul.dicto
§.1.num.17.in fin.licèt hoc non exiſtimet indiſtincte verum
Ioann. Andr. in additio. ad eundem Speculat. ibidem, quia
non videtur preiudicium actoris, ſi reus vult cum ipſo con-
currere in probando, & ſe onerare pluſquam ſibi expedi-
at. vnde nihil eſt, in quo innitatur appellatio. enumerat ta-
7 men ibi caſus, † ex quibus fit præiudicium actori, ſi teſtes
rei examinentur ſimul cum teſtibus actoris, quos per te vi-
dere poteris.

Conſulas etiam eundem Specul.titu. de dilatio.§.viden-
8 dum.numer.6.verſic.& nota.vbi inquit in curia ſeruari † vt
prius aſſignetur terminus actori ad ponendum, vel ad arti-
culos dandum, deinde reo, vt prior reus, poſterior ſit actor.
Rurſus datur ſecundus ſoli reo, tertiò datur vtrique com-
muniter peremptorius,& ſic viciſſim quodãmodo ponent,
vel articulos dabũt, ſi enim vltimus terminus ſoli reo dare-
tur,& aliquid nouum proponeret actor, contra illud ſe de-
fendere non poſſet nec aliquid obijcere, vel probare poſ-
ſet, propter peremptorium terminum ſibi obſtantem.c. de
illicita.24.q.3.& c.paſtoralis.de excep.

Ampliatur concluſio: vt etiam procedat in appellatione,
9 † quia actor ſiue appellans debet primò probare: vt per Spe.
d.tit.de prob.§.probare.nu.18.quidam tamen aliam ſequuti
ſunt opinionem, vt ibi per eundem Spec.

Secundò ampliatur concluſio: vt etiam habeat locum in
10 aduocato ipſius actoris, † qui prior debet eſſe in dicendo,&
producendo iura ſui clientuli aduocato rei: vt per Bald. in l.
Neſennius.ff.de neg.geſt.& in l.qui prior.ff.de iud.refert,&
ſequitur Marant.de ord.iudic.in proœm.nu.11.& in 2.parte
6.partis, act.vlt.nume.2. & ibi, vbique de conſuetudine ob-
ſeruatur.

Limitatur primò concluſio: vt nõ procedat quando pro-
batio rei eſt plena,& actor per iuramentum probare vellet:
11 † quia eo caſu probatio rei primò admittitur, ſecundùm
Gemi.in ca.ſtatutum.§.cum verò.col.4.ſub nu.8.in fi.de re-
ſcript.lib.6.& Felin.in c.cum cauſam.col.1.& in c.cæterùm.
de re iudica.

Secundò limitatur concluſio, niſi probationes rei eſſent
12 in promptu, † actoris verò temporis curſum deſiderarent,
ſecundum Butr.in c.1.col.4.de ordi.cogni.Felin.in d. c.cum
cauſam.ſub nu.1.& Albe.Brun.in d.tract.de rebus dub.§.ſe-
quitur, nu.17.

Tertiò limitatur, tunc admitti actorem priori loco ad ꝓ-
13 bandum reo † niſi eius non interſit reum concurrere cum
ipſo, quo caſu ſimul admittuntur; vt placuit Ant.de Butr in
c.1.de ord.cogni. qui notat in Spec.de actore, circa princ.
14 Quartò limitatur in præiudicialibus quæſtionibus, † in
quibus prius admittuntur probationes rei. cap. fin. de ord.
cogni.per totum, 3.quæſt. 9. & per Specul.de proba.§. pro-
re, ſub num.17.in fin.

CONCLVSIO 38.

ARGVMENTVM.

Actus in dubio cuius nomine præſumatur factus.

SVMMARIVM.

1 *Actus in dubio præſumitur factus nomine proprio potius quàm alieno.*
2 *Tutor licèt faciat nomine ſuo, cenſetur tamen facere nomine pupilli.*
3 *Procurator licèt nõ exprimat nomine domini facere: tamen præſumitur facere nomine domini.*
4 *Procuratoris factum, factum domini dicitur.*
5 *Procurator tenetur, quando gerit actum reſpiciens ſe ipſum tantum, & non dominum.*
6 *Actus præſumitur factus nomine illius, qui erat obligatus ipſum facere, quando non conſtat de nomine.*
7 *Probationis natura eſt, vt neceſſariò concludat.*
8 *Actus cenſetur celebratus nomine illius, ad quem negotium pertinet.*
Actus ſemper præſumitur factus ab eo, cuius commodum ad eum ſpectat.
Caßij ſententia in publicis iudicijs.

1 Actus in dubio † præſumitur factus nomi-
ne proprio potius, quam a-
lieno, arg.l.& magis.ff.de ſol.l.ſi ita ſtipulatus.la 6.§.Chryſo-
gonus.ff.de verb.obl.l.ſi pactum.ff.de prob. l.ſi non verum.
l.filij.C.de dona.inter vir.& vxo.l.poſt mortem.ff.quand.ex
fact.tut.vel cur.l.Titium.§.præfectus.ff.de admin.tut. Quæ
concluſio communi ſcribentium calculo recipitur, vt per
Abb.in conſil.2.numer.1. Iaſ.in l.pro hærede.§.Papinianus.
nu.11.& ibi adduct.ff.de acquir.hæred.Rom.in l.ſi finita.§.ſi
cauſam.nu.3.ff.de dam.infect.vbi remiſſiuè, Paul.Caſtr.in l.
Titius, in fi.ff.de conſti.pecu.& Lauren.Silu. in conſi. 8.nu.
11.Bald.in l.ad probationem.la 1.in fi.C.de proba. & in l.qui
aliena.C.ſi quis alt.vel ſibi,& ibi Saly.& in l.cum proponas.
vbi etiam Bar.& Bald.C.pro ſoc. Aret.in conſ.164.col.6. &
Alex.in conſ.173.col.3.vol.5.Bar. in l.poſt dotem.ff.ſol.mat.
Rom.in conſ.274.Dec.in conſ.21.nu.11.Rim.Sen.in conſ.6.
nu.16.& ſeq.vol.1.Soc.Iun.in conſ.79.nu.50.vol.3.Soc.Sen.
in conſ.113.nu.3.vol.4.Grat.in conſ.24.nu.3.in conſ.33.n.50.
vol.1.in conſ.12.nu. 37. & in conſ.127. nu.5.vol.2.& Ceph.in
conſ.250.nu.45.vol.2.

Primò limitatur concluſio: vt non procedat, quando quis
facit id, quod nomine alieno eſt obligatus ad agendum, vt
2 in tutore.† qui licèt faciat nomine ſuo, præſumitur tamẽ,&
cenſetur facere nomine pupilli, per l.Lucius.§.tutorem.ff.
de admini.tutor.per Bartol.in l.Titium. §.altero, ver.3.caſu
eod.tit.per Alb. in d.conſil.2. num.3.& per Grat.in conſilio
24.numer.4.volum.1.per text.in l.eius qui in prouincia. ff.ſi
cert.peta.

Secundò limitatur concluſio in procuratore, qui licèt
3 non exprimat nomine domini facere, † tamen id eius præ-
ſumitur facere nomine, vt per Bartol. in lege poſt dotem,
num.11.ff.ſolut.matr.& Iaſ.in l.cum procurator.num.2.ff.de
ope.nou.nun. & in l.1.§.nunciatio.cum ibi adductis, eo.tit.
per Pariſ.in conſil.72.num.34.volum.2.cum ibi adductis, &
vide Lauren.Silu.in conſil.8.numer.2.& ibi adduct.& Grat.
in conſilio 96. numer.11. volum.1. quo in loco eam eſſe ra-
4 tionem reſpondit † quia procuratoris factum, factum do-
mini dicitur.

Soci.

Soci.tamen Sen.in conſ.154.nu.15.vol.2.dicit, procurato-
rem teneri, quando gerit actum, qui cōueniat ſoli procura-
tori, &ad ipſum ſolū ſpectet, & non ad dominum: nam tunc
non poteſt dici ipſum nomine domini geſſiſſe, arg.l. procu-
rator meus.§.fin.& l.ſed& hæc.§.prætor.ff.de procur.

Tertiò limitatur concluſio, quando quis facit actum, qui
5 poteſt pertinere partim ad alium, &partim ad ſe ipſum;† qa
tunc pręſumitur nomine vtriuſq; factus.l.fin.& l.poſt mor-
tem.§.tutor, vbi Bar.ff.quando ex fact.tuto.& Abb.in dicto
conſil.2.num. 4.

Quartò limitatur concluſio, vt non procedat, quando a-
ctus fuerit factus ab aliquo: ſed non conſtat cuius nomine
6 id factum ſit:† quia præſumitur tunc factus nomine illius,
qui obligatus erat ad ipſum agendum, argument.l.final.vbi
Doctor. C. de ali.pup.præſt.per quem text.ita decidit Bart.
in l.cum ſeruus.ff.de verb.oblig.Bald.in l.ſi plures, colum.5.
ver.item opponio.C.de condi.inſer.Caſt.in l.cum ſeruus, de
verbor.oblig.vbi prius Bartol.& Felin.in c.ſicut. colum. 16.
ver.limita 2.num.31.de re iudic.Alexand.in conſ.25.viſo in-
ſtrumento.col.3.ver.nec habent.vol.2.& Soc.Iun.in conſil.
10.nu.15.vol.3.

7 Quintò limitatur in materia probationis: † quia eius eſt
natura, vt neceſſario concludere debeat. ita Natt. in conſil.
141.nu. 3. in 1.part.qui allegat Ant. de Butr. in c. ex litteris.il
1.in fin.de ſponſ.

Sextò limitatur, quoties in actu fieret mentio alterius, ad
8 quem negotium pertineret:† quia cēſeretur tunc actus ce-
lebratus nomine illus; vt ſi quis venderet rem Titij, vel rem
communem cum alio, nam cenſeretur vendere nomine
Titij, aut nomine ſocij, per textum in l. ab vno. vbi Alexan.
ff.de negot.geſt.per Bartol.& Doctor. in l. ſi fundum per fi-
deicommiſſum. ff. de lega. 1. & per Crauet. in conſilio 304.
numer.1.

Septimò limitatur: quia imo actus ſemper præſumitur fa-
9 ctus ab eo, † cuius commodum ad eum ſpectat, iuxta nota-
ta per Doct.in d.l.cum ſeruus.ff.de verb.oblig.in c.nonnul-
li.§.ſunt autem.de reſcriptis, & per Riminald. Sen.in conſi.
21.nume.14. volum.1. Vnde non ab re Cicero in publicis iu-
dicijs ſemper ferè crebris ſolebat vſurpare ſermonibus Caſ-
ſianum illud, Cui bono? vt in orat.pro Milone, & in M.An-
tonium.

CONCLVSIO 39.

ARGVMENTVM.

Actus facti à furioſo an, & quomodo valeant.

SVMMARIVM.

1 *Actus geſtus à furioſo, quo tempore præſumatur geſtus.*
2 *Actus ſemper interpretatur, vt potius valeat, quàm pereat.*
3 *Actus furioſi vt in dubio ſuſtineatur, debet præſumi factus tempore ſanæ mentis.*
4 *Furor præſumitur continuari, licet caſualiter habeat dilucida interualla.*
5 *Furioſus de præterito non præſumitur de præſenti.*
6 *Teſtamentum furioſi habentis dilucida interualla præſumitur factum tempore ſani intellectus, ſi videtur factum ab homine ſanæ mentis.*
7 *Teſtamentum furioſi continens aliquam fatuitatem, præſumitur factum tempore furoris, etiam ſi habeat dilucida interualla.*
8 *Actus furioſi præſumitur ſecundùm eius apparentiam.*
9 *Teſtamentum furioſi approbatum Romæ.*
10 *Stultus ſi facit actum ſanæ mentis valet.*
11 *Sententia cuiuſdam fatui Pariſienſis cōtra tabernarium fuit approbata per totum conſilium Pariſienſe.*

1 Actum geſtum à furioſo præſumi factum
tempore furoris, † & non
tempore ſanæ mentis, teſtis mihi gl.eſt, iuncto tex. in verb.
oſtenderis.in c.militas.3.qu.9. quam ibi ſequuntur ſcriben-
tes, alia gloſ.in c.fi.in verb.competen.in fin.de ſucceſ. ab in-
teſt.quam ſequitur ibi Abb.col.fin.Alex.qui plura accumu-
lat in conſi.139.colu.4.verſi. his præſumptis, lib.1.vbi etiam
adducit rationes concluſionem probantes, & in conſil. 87.
col.2.in conſ.88.vol.2.& in conſ.92.col.4.& 5.vol.5.latè Pa-
riſ.in conſ.87.nu.12.cum ſeq.vol.3.&dicemus infra latius, in
concluſ.furioſus, vbi materiæ ſuus eſt locus.

In aliam tamen ſententiam videntur deſcendere Docto-
res, dum dicunt, ita accipiendum eſſe ſemper actum, & pro
2 eo præſumendum,† vt potius valeat, quam pereat, in l. ter-
tia, & in l.diuus. ff.de teſt.milit.in l.quanquam.C.eod.titul.
Alex.in l.centurio.col.2.ff.de vulg.Felin.in ca.cum inter.de
except.in c.1.colu.8. circa fin.eo. Dec.in conſi.77.numer.5.
Cephal.in conſi.216.numer. 24. vol.2.Rol.à Valle in conſil.
65.num.16.vol.1.Socin.Iun.in conſil.1.numer.19.vol.3.& in
conſil.35.num.15.volum.4.Cæpoll.in conſ.34.num.4. in ci-
uil.Ruin.in conſil.26.volu.2.& in conſ.108.num.8.volum.5.
Goza.in conſil.82.num.6.Grat.in conſi.81.num. 13. vol. 1.&
3 deciſ.Pedemon.163.nume.2.ideo actus à furioſo factus, † vt
in dubio ſuſtineretur, deberet præſumi factus tempore ſa-
næ mentis.

Quod ſi prior opinio tibi magis arridebit, concluſionem
extendere poteris, vt procedat, etiam ſi actus fuiſſet celebra
tus per furioſum poſt furorem ex intetuallo, & poſt lon-
gum ſpatium, vt voluere Alex.& Corn.in l.furioſum. C. qui
teſtamen.fac.poſſ.Ancharan. in conſil. 5.numer.5.Alexa.in
relato conſ.87.col.4.verſ.cōſiderandum eſt igitur.vol.2.Pa-
4 riſ.in d. conſ.87.num.15.vol.3.nam † vt ipſe dicit, furor præ-
ſumitur continuari, licèt aliquo caſu habeat dilucida inter-
ualla, per textum in l. penult. C. de curat.furi.ita etiam re-
ſpondit Io.Baptiſt.Ferret.in conſ.207.nu.1.glo.in ver.com-
poſ.in c.fi.de ſucceſſ.ab inteſt.Alex.in conſi.92.col. 4.vol.5.
Cardin.in conſ.56.colu.2.cum ſimil.Iaſo.in l. patre furioſo.
col.2.ff.de his, qui ſunt ſui, vel alie.iur.& Doct.in eodem ca.
cum inter.de elect.

Id non ſentire ſed ab hoc diſſentire videtur Rui. in conſi.
5 8.num.3.volu.5. † vbi dicit, furioſum de præterito non præ-
ſumi de præſenti.

Limita ſupradictam ampliationē, imò etiā concluſionem
nō procedere in teſtamento furioſi.qa furioſi teſtamentum
6 habentis dilucida interualla, † ſi videatur factum ab homine
ſanæ mentis, præſumitur factum tempore ſanæ intelligen-
tiæ, ſecundùm Bald.in l.furioſum.C.de teſtam.quem refert,
& ſequitur Alexa.de Neuo in conſi.33.num.4.ſecus ſi aliqua
diſpoſita in teſtamento continerent aliquam ſtultitiam,
7 † quia tunc præſumeretur condidiſſe teſtamentum tempo-
re furoris, ſeu tempore nō ſanæ mentis: vt ita in dubio præ-
ſumi ſolet, iuxta Ang. Aret.in ſuo tract.crimin.ſuper verbo
ſcienter, & doloſè, Dominic.in c.1.de cle. ægrot. Doctor. in
d.c. fin.de ſucceſſ.ab inteſt.Barbat.in conſ. 65. Guliel.de Be-
nedict. in repetit. c. Raynutius.§. Adiectæ impuberi.nu.75.
& Boër.in deciſ.23.nu.62.vbi dicit id procedere etiam in fu-
rioſo habente dilucida interualla, per exempla id indican-
do, quam plures actus à furioſis factos, & latiſſimè hanc ma-
teriam declarando.

Procedit etiam dicta limitatio in quolibet alio actu more
ſapientis facto, vt cauit Grammat.in conſil.128.nu. 22. in ci-
8 uil.vbi dicit, ſi contingat dubitari, † an actus geſtus à furioſo
fuerit factus tempore furoris, an tempore ſanæ mentis,
tunc ſi actus ille apparet more ſapientis geſtus, præſumen-
dum ſit illum fuiſſe factum tempore, quo non erat furioſus,
ſed ſanæ mentis, aliàs ſecus, per l. is qui.ff.de tut. & cur. dat.
ab his.& l.Titia.ff.de inoff.teſtam.& ſecundùm prædicta eſt
9 intelligendum, quod dixit Bal.in c.1.per quos fiat inueſt.† de
exemplo Sempronij Tuditani, quod recenſuit Valer. Max.
lib.7. capitu.8. illius furioſi teſtamentum recte conditum à
Centumuiris probatum fuiſſe. Magis enim, inquit idem
Valer.Centumuiri, quid ſcriptum eſſet in tabulis, quàm qs
eas ſcripſiſſet, cōſiderandum exiſtimauerunt, nam quando
10 ſtultus facit actum, quē quilibet ſanæ mentis faceret, † tunc

valet, & tenet actus ille, ita voluit Io. And. in d.c. fin. de ſucceſſ. ab inteſt. & Hoſt. ac Abb. in c. ad noſtram. de conſuet. vbi meminerunt de ſententia lata à fatuo illo Pariſienſi contra Cauponem, qui egenum quendam compellere ſtudebat, vt ſuauitates odorũ, qui afflabantur è carnibus, perſolueret, propterea quod illorum iucunditate pellectus, ſuaue biberat, & maxima dulcitudine comederat, nam iudicauit debere ſibi ſolui tinnitum pecuniæ. Quæ quidem ſententia ab vniuerſo Pariſienſi conſilio comprobata fuit. quoniam quilibet prudens iudex ita decreuiſſet, & pronunciaſſet, vt etiam dicit Anchar. in clem. ſi furioſus. de homicid.

Communia Aditionis.

CONCLVSIO 40.

ARGVMENTVM.

Aditio hæreditatis quomodo probetur, & præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis quare ſit difficilis probationis.*
2 *Voluntatis ſcrutator eſt ſolus Deus.*
3 *Voluntas in mente retenta nihil operatur.*
4 *Declaratio animi requiritur ad eſſentiam aditionis.*
5 *Animus ſolus ſufficit ad aditionem hæreditatis, ſecundùm Angel.*
6 *Modi, & actus magni neceſſarij, & quibus in vſu forenſi vtimur, aditionis hæreditatis adducuntur.*
7 *Aditio hæreditatis ſolo animo abſoluitur, & eſt quid facti.*
8 *Id quod eſt quid facti non præſumitur, niſi probetur.*
9 *Aditio hæreditatis debet probari per eum, qui eam adducit.*
10 *In dubio præſumuntur extare hæredes.*
11 *Aditio præſumitur ex ſpatio longi temporis.*
12 *Aditio ipſa ſemper eſt alleganda, nec prodeſt probaſſe actum ipſum.*
13 *Poſitioni continenti, an aduerſarius habuerit animum adeundi, tanquam pertinenti reſponderi debet.*
14 *Aditio citius præſumitur in hæreditate aſcendentium, quàm aliorum.*
15 *Cautela, ne adiens hæreditatem poſſit à creditoribus hæreditarijs conueniri, remiſſiuè &c.*

1 Aditio hæreditatis † plerumq; difficile probari poteſt, vt
reſpondere Calliſtratus, & Vlpianus in l. 2. & 3. ff. de interrog. action. & Boër. in deciſ. 42. ſub num. 28. quod etiam tradit Bartol. in l. is poteſt. de acquir. hæredit. & Bald. in conſil. 273. numer. 8. volum. 1. incipien. quia maritus. dixit Mantica in tractat. de coniect. vlt. volun. lib. 12. titu. 9. numer. 5. adducit eundem Salyc. in conſ. 31. in fin. & in conſi. 223. vol. 2. & in conſil. 382. num. 2. in fin. volu. 3. & in conſil. 437. num. 2. eod.
2 vol. quia in nuda, & occulta voluntate conſiſtit, † cuius ſcrutator eſt ſolus Deus, vt in §. fi. Inſtit. de hæred. qualit. & diffe-
3 ren. & meminit Accurſi. in d. l. 2. Verùm † quia voluntas in mente retenta nihil operatur. ex regula iuris, de qua in l. ſi repetendi. C. de condi. ob cauſ. in l. 1. §. ſin autem. C. de cad. tol. in l. cum plures. §. locator horrei. ff. loca. & per Rolan. à Valle in conſil. 77. num. 30. volum. 1. & per Mantu. in conſil.
4 34. numer. 6. volum. 1. † cumque ea aditionis natura propria ſit, vt animi declarationem, qualis illa cumq; ſit, deſideret, ſiue actu, ſiue verbo, nec ſufficiat nuda voluntas, niſi foras proferatur, vt concludit Bart. conciliando opiniones inter
* ſe contrarias. in l. gerit, nu. 5. ff. de acquirend. hæredit.* & ibi omnes ſequuntur, vt ibidem dicit Rom. num. 4. Rol. à Valle in conſil. 77. num. 31. vol. 1. Mantu. in allato modo conſil. 34.
* numer. 3. Bartol. Imol. & * omnes in l. gerit. ff. de acquirend. hæred. præter Angel. qui diſſentit, aſſerens, ſolum animum
5 ſatis eſſe † nec actum, aut verba eſſe neceſſaria, niſi ad probationem ipſius animi, qui aliter, quàm per ea, quæ extrinſecus adueniunt, aut per iuramentum probari non poteſt, vt etiam tradidit Riminal. Sen. in conſ. 20. num. 2. vol. 1. cuius ſententiam falſam & mendacem reſpondit Grat. d. conſi. 34. num. 4. & ante eum dixit Imo. in d. l. gerit. in princip. Operæ pretium igitur erit, vt ſtudioſè perſcrutemur, quæ nam ſint ea, quæ diximus aduenire extrinſecus, quæ aditionem probare poſſint.

6 † Quot igitur ſint hi modi, & actus, per quos hæreditatis aditio præſumatur, dictu difficile eſt: infinitos enim propemodum eſſe, nemo eſt, qui in iuriſprudentia verſantur, qui ignoret, quos omnes ſi enumerãdo percurrere vellem, mihi maximum laborem, lectori offenſionem aliquam crearet. ſatius igitur erit, ſi tantummodò quos forenſis vſus obſeruat, & maximè neceſſarios atque præcipuos, quos ex varia multiplicique librorum lectione collegimus, perſequemur.

Verum antequam ad hoc deſcẽdamus, præmittendum &
7 præſciendum eſt, † aditionem hæreditatis, quia ſolo animo abſoluitur, vt cum docendo, tum conſulendo tradidere legum profeſſores, Silua. in conſ. 36. nu. 3. per text. in d. l. gerit. & in l. pro hærede. ff. de acq. hæred. Dec. in conſ. 652. num. 9. Anchar. in conſ. 252. nu. 3. Cephal. in conſ. 203. nu. 8. & vol. 2. Mantu. in d. conſil. 34. num. 2. & Riminald. Sen. in. conſ. 132. num. 22. volu. 1. cumque ſit quid facti, per textum in l. ſi auia. C. de iure deliber. in l. bonæ fidei. circa med. ff. de acqui. rer. domin. in §. fin. Inſtit. de hæred. qualit. & diff. per Bart. in l. ſi is qui pro emptore, colum. 6. verſic. concludit ergò. ff. de vſucapio. in dicta lege pro hærede. §. fin. per Dec. in l. id quod noſtrum. & in l. quatenus. ff. de reg. iur. & per Anchar. in d.
8 conſi. 252. & cum ſit quid facti, † illam nõ præſumi, niſi probetur, arg. l. neceſſarijs, vbi Bart. ff. de acquirend. hæredit. l. in bello. ff. de capit. §. factæ, & notat Natta in conſil. 398. nu.
9 44. volum. 2. adeò † vt probanda ſit per eum, qui eam in medium affert, illiq; innititur, vt reſpondit Signorolus de Homodeis in conſil. 154. numer. 4. Bald. in conſilio 224. lib. 2. & conſuluit Rom. in conſil. 154. num. 2. cuius rei ratio illa reddi poteſt, quia aditio hæreditatis, poteſt hæredi graue præiudicium inferre, ſi poſt implicita onerib. hęreditarijs reperiretur, & ſentit Alciat. in l. ſi actione. numer. 5. & 6. C. de tranſact. Bald. in conſilio 273. factum dicitur eſſe tale. colu. fin. lib. 1. in conſil. 31. Angelus, colum. 2. num. 2. & in conſilio 224. ſuper eo, quod quæritur. lib. 2. conſilio 382. pro parte, columna 2. poſt med. numero 2. & conſilio 437. ſuper dubia. libro 3. Romanus in conſilio 224. iſta captura, columna 1. circa medium. Grat. in conſilio 146. numer. 9. libro ſecundo, Socin. Iun. in conſilio 94. numero 36. libro 1. Crauet. in conſilio 33. numero 2. & in conſilio 37. numero quarto. Et huiuſmodi probatio debet eſſe certa, iuxta cap. in præſentia. de probat. alioqui non poſſet dici difficilis probat. contra d. l. tertiam. de interrog. action. quinimò debet eſſe concludens, & plenè probanda eſt, vt admonuit Crauet. in iam allegato conſil. 33. num. 2. & in conſil. 37. numer. 4. & in conſil. 312. numer. 3. verſic. 5. tradit etiam Dec. in conſil. 445. numer. 52. & 53.

Limita, vt vera non ſit, quando agitur de hęreditate opulenta, tunc enim debere præſumi aditionem, eſt æditum in l. 1. §. finali, ff. ſi mulier ventris nomine, quem ad hoc allegat gloſ. in l. 1. in fine C. de teſtament. milit. quam ibi approbant Bartol. Bald. & Salycet. & etiam ſequitur Paul. de Caſtr. in l. Pantonius, columna 2. verſiculo in textu ibi, ex perſona. ff. de acquirenda hæreditate, & animaduertit Aym. Crauet. conſil. 33. numero duodecimo, in fin. adducens ad hoc Corne. in conſil. 310. columna 2. ad fin. libro 3. volens in hæreditate lucroſa de facili præſumi aditionem, ſecus autem in damnoſa. In aliam deſcendit ſententiam conſilium Regium Neapolitanum in cauſa reclamationis Magnifici Michaelis Coſſi adhærendo regulæ, aditionem eſſe de neceſſitate probandam, nec præſumi niſi probetur, vt retulit inſignis Doctor Dominus Vincentius de Franch. in deciſione 60. numer. 10.

Intelligas tamen quemlibet præſumi habere hæredem,
10 donec ſit reclamatum, nec reperiatur hæres † quia in dubio præſumun-

præſumuntur extare hæredes, ſicuti docuit Accurſi. in l.ex facto.§.fi.ff.ad Trebellia.& Butr.& Paul.de Caſtr.in l.ſancimus.§.cum autem.ff.eod.tit.in eamque deſcendere ſententiam Domini Rotæ in vna Romana viginti millium inter Illuſt.Dom.N.ex vna, & creditores ex alia, vt per Put.deciſione 217.libro 1. Contrarium videtur tenere Signor. de Homod.in conſilio 165.numero 4.& Baldus in conſilio 224.volumine 2.Romanus in conſilio 154.numero 2.volentes prędicti,in dubio aditionem eſſe præſumendam,& quòd ſi alia coniectura capi poſſit, quàm aditæ hæreditatis, illam accipi debere,quæ aditionem excludat,& cum iſtis tranſit Mantica in ſuo tractatu de coniect. vltima. volunt. libro duodecimo, titulo 9. numero 3. & ſequent.in quo loco iſtius opinionis reddit rationes concludentes,idem etiam voluit Bal. in conſilio 224. volumine 2. dicens ſi eſt talis actus, qui fieri duplici modo poſſit,ab eo ſcilicet,qui ſit hęres,& ab eo qui non ſit hæres,in dubio non præſumi quem adire. Quod tamen non procedit, ſi interuenerit ſpatium longi temporis,
11 † quia ex illo præſumitur aditio,vt placuit Anton.Gabriell. libro 1.de præſumpt. concluſione 1.numero 43. qui adducit Gra. in dicto conſilio 146. Idem etiam reſpondit Cephal.in conſilio 98. numero 27. volumine 1.per text. in l.ſi filius.C.
* de pet.hæred.Felin.* & cæteri in c.ſicut.de re iudic.Omnes in l.1. C. qui admitt. & Decius in conſilio 442. numer. 22.& vide quæ dixi infra in concluſione, probationes per poſſeſſionem decennij. Prout nec etiam locum ſibi vendicat, quando ſumus in viro pio, & religioſo hærede inſtituto,in cuius corde charitas Dei diffuſa ſit,quia tunc præſumitur, adiuiſſe hæreditatem, etiam ſi ex ea nullã ſpem haberet aliquod conſequendi emolumentum, quia ſatis obtinebit à Deo mercedem, ſi exercendo officium pietatis exequatur voluntatem teſtatoris. Bartol. in authentic. ſed cum teſtator,nu.1.ad l.falcid. & in l.nemo poteſt.nu.4.& 5.de legat.1.

Verumtamen eſt animaduertendum, nam & ſi præſumatur aditio ex curſu temporis, & etiam ex probatione actus
12 neceſſarij aditioni,tamen ſi ipſa aditio non proferatur,† nihil proderit probaſſe actum ipſum, ideo ſemper eſt adducenda, vt ſingulariter cauit Alexand. in conſilio 94. colum. 2.plus dico, volumine 2. Afflict. in deciſione 14. numer. 7. Maranta in dicta l.is poteſt.nume.88. vbi alijs iſtis ſimilibus id comprobat.

Quæ hæreditatis aditæ productio de iure poteſt afferri etiam poſt cõcluſum in cauſa,in diſputationibus, & iurium productionibus,vt memorabiliter docuit Antonius de Butrio,& Ioa.de Imol.in c.peruenit, de emption. & venditio. quos refert Afflict.in deciſ.178.num.15.& eum ſequitur Maranta vbi ſupra nu.89.

Poſitioni continuò, an aduerſarius habuerit animũ ade-
13 undi, † tamquam pertinenti, reſponderi debet, Romanus meminit in d.l.gerit.nu.6.ff.de acquirenda hæred.

Nec illud intactum relinquam,citius pręſumi aditionem
14 in hæreditate aſcendentium, † quam aliorum, vt voluit Bal.in l.ſi matre.in principio,C.de ſui.& leg.& Mari. Soc.in conſ.14.nu.18.vol. 4. Item facilius præſumitur aditio in hæreditate lucroſa quàm damnoſa,Corn.in conſ.210.col.2. ad finem,lib.3.& refert Crauet.in conſ. 33.num.12. in finalibus verbis,cenſuit Bal.in conſ.298.nu.2.vol.5.& Natta 448.nu.
15 20.Cautelam verò ne adiens hæreditatẽ poſſit † à creditoribus hæreditarijs conueniri infrà certum tempus,tibi ſuggeret Cæpol.in caut.223.& tibi ſuppeditabit Durant.de art. teſtan.tit de acquir.hæred.cautel.15.

CONCLVSIO 41.

ARGVMENTVM.

Aditio hæreditatis, & animus adeuntis, quomodo probetur per verbum volo, & per verba demonſtratiua, conditionalia, & enunciatiua.

SVMMARIVM.

1 *Modi probandi aditionem hæreditatis diſcutiuntur.*
2 *Aditio hæreditatis quomodo probetur per verba.*
3 *Verbum, volo, cum infinito iniunctum, cum ſit futuri temporis nihil diſponit, nec aliquam deliberationem inducit.*
4 *Aditio inducitur per verbum, volo, & quomodo.*
5 *Verbum, volo, infinito adiectum in his, quæ à voluntate noſtra pendent, non diſponit.*
6 *Verba, volo eſſe hæres, propter eius eſſentiam ſtatim diſponunt.*
7 *Aditio non inducitur per verba, volo adire, ſecundum Bolognet.*
8 *Verbum, volo, eſt aptum ad complectendum omne tempus.*
9 *Animus deliberatus adeuntis quomodo probetur per verba volo adire, & tria ponuntur exempla.*
10 *Verbum, volo, prolatum in actu ancipiti inducit aditionem.*
11 *Voluntas adeuntis, & ipſa aditio quomodo probetur per verba enunciatiua.*
12 *Verba prolata demonſtratiue declarant aditionem, & probant animum adeuntis.*
13 *Nemo præſumitur dicere, quod mente non cogitauit.*
14 *Animus conſiſtit in verbis, ſicut facies in ſpeculo. Et in ore, & in animo præſumitur eſſe vnum, & idem.*
15 *Aditio non probatur per verba conditionalia, & actus adeundi conditionem non recipit.*
16 *Animus certus requiritur in aditione hæreditatis, & non dubius.*
17 *Verba enunciatiua in primis propter aliud emiſſa diſpoſitionem non inducunt, ſecundùm Ancha.*
18 *Verba obſcura, & generalia non probant aditionem.*
19 *In verbis dubijs ſtatur declarationi proferentis, qui ſi mortuus eſt, fides eſt adhibenda declarationi ſui hæredis.*

Aditionem hæreditatis probari per ſolam declarationem voluntatis in ſuperiori concluſione tradidimus, ſiue verbis, ſiue ſcriptura, ſiue
1 factis, aut non factis, † in præſentia non inutile erit ſigillatim ſingula expendere,& primò ne recedamus à recto Bart. ordine in d. l. gerit. ff.de acquir. poſſeſſ. docebimus quibus verbis aditio probetur, & gradatim de cæteris diſtinctè & compoſitè infra ſuo loco videbimus.

Primò itaque, vt hinc initium ſumam,aditio hæreditatis
2 probatur per verba quæ nullã dubitationem habeant † ſed clara,& diſpoſitiua,vt ſi quis dixerit,gero me pro hærede,vt l.pro hærede.ff.de acquiren.hęred.vel dicat,accipio,vel apprehendo,agnoſco, vel ſimilia, iſtam hæreditatem, tunc enim non eſt ambigendum aditionem hæreditatis probari, vt per Bartol.in dicta l.gerit.numer.9.verſic.circa primum, qui id comprobat per l.apud Aufidium.ff. de opt.lega.& eſt traditum à Iaſo. in l. pro hærede. numer. 3.ff. de acquirend. hæred. & in l. ſerui electione,numer.27. ff.de legatis 2. & in eadem re congruit ſenſus Alexand. in dicta l. pro hærede. numer. 3. & in l.qui in aliena.numer. 5. ff. de acquirend.hæredit. conuenit & Romanus in dicta lege gerit. numer.8. cum ſequen. conſenſitque Robertus Maranta in repetitione l.is poteſt.numer.48.ff.de acquirend. hæredita. atque in eadem ſententia manſit Guliel. Benedict.in repetitione capituli Raynutius.in verbo mortuo itaque teſtatore, il 1.numer.357.

Primò ampliatur,vt procedat, licèt huiuſmodi verba eſſent prolata per verbum volo,vt ſi quis dixit,volo adire hæ-
3 reditatem,† nam hoc caſu licèt verbum volo, cum infinito iniunctum,cum ſit futuri temporis, nihil diſponat, nec aliquod ratum & conſtans propoſitum demonſtret, vt tradidit Bart. in l.cunctos populos. C. de ſumm. Trinit.& fid.catho. vbi affert exemplum de eo, qui dixit, volo eligere Petrum in Abbatem, non tamen eligit, vt etiam ibidem Iaſo.
4 nu.22.Tamen in caſu noſtro † per verbum huiuſmodi,volo, inducitur aditio,vt auctor fuit Bald.in d.l.cunctos populos. numer.2.cum alleg. ibi per ipſum, & per Socin.Iun.in conſilio 179.numer.59.volumin.2.vbi dicit,aditionem hæreditatis induci, ſi quis conuocatis amicis dixerit, ſitis teſtes, quoniam volo adire hæreditatem, iuxta ſententiam Bartol. in dicta lege gerit, verſic.quæro quid ſi conuocatis amicis,

&ibi Raph. Cuma.quam ſententiam putat eſſe veriſſimam
Aret.ibidem col.3.&Imo.eo.loco,nu.7.exiſtimat hanc eſſe
veriorem opinionem.

Ab hac tamen opinione deflexit Alciat. in conſilio 141.
5 numer.8. vbi dicit, † verbum, volo, infinitiuo adiectum in
his, quæ à voluntate noſtra pendent non diſponere. Vnde
qui dicit,volo adire hæreditatem,non tamen adit,vt inquit
Bal.d.l.gerit.&hanc eſſe crebriorem ſententiam dixit Man-
tica de coniect.vlt.volun.lib.12.titu.11. ſub numer. 1. allegat
docto.& præcipuè Alciat.num.7.& Rip.numer.17.in l. ſer-
ui electione.ff.de leg.1.& vid.Manti.qui quæſtionem doctè
dilucidat.

Declara iſtam ampliationem: vt per Iaſ.in l.ſerui electio-
ne.numer.22.ff.de legatis, primo,vbi differentiam conſtitu
it,quando verbum, volo, eſt iunctum alicui verbo infiniti-
uo ſignificante alium actum futurum: quia tunc nihil per-
fectum de præſenti diſponit.Secus quando prædictum ver-
bum,volo,iungitur verbo infinitiuo ſignificanti eſſentiam,
6 † vt volo eſſe hæres, tunc enim diſponit ſtatim, cum eſſen-
tia ſit in eius voluntate abſq; aliquo facto extrinſeco, aliud
enim eſt dicere,volo adire, & aliud volo eſſe hæres,vel volo
hæreditatem:vt commonefecit Bartol.in d.l.gerit.num. 10.
adeas etiam Iaſon.in d.l.ſerui electione.numer.23.& 24.vbi
ſolidam, & enucleatam de hoc tradit doctrinam. Et quòd
7 per huiuſmodi verba, volo adire, † non inducatur aditio,
docet Bolognet.in l.qui ſe patris.C.vnde lib.vbi tamen hoc
limitat tribus modis, & latiſſimè excutit hunc articulum
num.49. & ſeq.

Ab hoc propoſito videtur declinare idem Bart.in l.ſi quis
ſuus.ff.de iur.deliber.nume.9.vbi inter ea, quæ nuper attu-
limus,nullum diſcrimen conſtituit,& iſtud propius ad veri-
tatem accedere arbitratus eſt Ludouic. Roman. in dicta le-
ge gerit. numer. 8. quia in vnaquaque iſtorum orationum
8 eſt verbum,volo,† quod ad omne tempus complectendum
eſt idem iuxta ſententiam Accurſ. iuncto text. in l. ſtipula-
tio. ff. de verbor. obligat. & vide Cin. in l.2.C.de iur.& fact.
ignoran.

Secundò intellige prædictam ampliationem, vt proce-
dat, quando iſtiuſmodi verba, volo adire, ſunt definitè, &
circumſcriptè prolata, vt reſpondit Socin. Senior in conſi-
lio 86.numer.4.volum.3. & tradidit Bart.in dicta lege gerit,
9 numer. 10. † vbi affert exempla, ex quibus poteſt elici hu-
iuſmodi certa deliberatio. Primum eſt, quòd probetur ex
pręcedentibus, vt ſi definitũ fuerit illi tempus ad deliberan
dum, & ipſe poſtea reſpondeat,volo adire, quod approbat
Roman.in l.qui ſe patris. numer.17.verſicul.2.idem probo.
C.vnde liber. & Alciat.in l. ſerui electione.numer.7.verſi-
culo hinc conſequens eſt.ff.de legat. 1. & ibidem Rip. num.
21.ſecundum eſt, quando cognoſcitur ex inſtantibus, ideſt,
nullo interuallò temporis intercedente, ait volo hæredita-
tem adire,vel eſſe hæredem,& ſimilia:vt ibi per Bartol.& id
max.procedit,ſi de hoc quis fuerit interrogatus,&ad inter-
rogationem reſponderit, volo adire hæreditatem, quia &
eo caſu deliberate cenſetur reſpondere, & ita adire præſu-
mitur,vt poſt Bartol.in dicta lege gerit.numer.10.tradit Al-
ciat.in dicta lege ſerui electione.numer.7. verſiculo ad hæc
pertinet.ff.de lega.1.& ibi Rip.nu.19.qui hanc eſſe commu-
nem opinionem eſt teſtatus, Roma. etiam in ſpecie id pro-
bat in l. qui ſe patris.numer. 12. verſiculo aut præfata verba
proferuntur.C. vnd. liber. Tertium eſt,quando ex ſequen-
tibus cognoſcitur, vt ſi poſt dicta verba elabuntur tres men
ſes,vt l.finali.§.ſimili modo.de acquirend.hęredi. quia tunc
ex ijs omnibus caſibus, & verbis probatur certus animus
adeuntis,ſecus verò ſi non definitè verba prædicta ſint pro-
lata, ſed indefinitè: quia verbum volo, non inducit aditio-
10 nem,† quando ſaltim eſt prolatum in actu dubiò, iuxta tra-
dita per Bart.in l.potuit.C.de iur.deliber.Neuiz.in conſilio
9.numer.15.gloſſ.in d.l.gerit.& ibi Bartol.numer.10. Corn.
in conſil.77.columna penultima,volumine 4.Abb.in capi-
tulo ex litteris,columna 2.de ſponſa.Robert.Marant. in re-
petitione dictæ l.is poteſt, numer. 49. ff. de acquirend. hæ-
redi. videas de huiuſmodi ampliatione vberrimè diſputa-
tum à Guliel.Bened.in repetitione capituli Raynut.in verb.
mortuo itaque teſtatore,el 1.numer.359.cum plurib.ſeq.de
teſtamen.

Secundò ampliatur,etiã ſi per verba enunciatiua propter
ſe declarata fuerit illa voluntas,vt ſi quis confeſſus ſit, ſe eſ-
ſe hæredem,ita Bart.in dicta lege gerit.nume.14. vbi tamen
hoc pronunciatum ita declarat, vt procedat, quando talia
verba ab eo prolata fuerint, qui tempore probationis po-
11 terat adire † quia tunc optimè voluntas adeuntis probatur,
& ſic ipſa aditio, vt dicta lege gerit, ſecus ſi proferantur ab
eo, qui adire non poſſet: quia tunc ei non præiudicat, niſi
quoad præſentes talis confeſſio: vt etiam dixit Dec.in conſ.
278. num. 6. vbi ſcriptum reliquit, quòd ſi hæres inſtitutus
confiteatur ſe hæredem eſſe etiam per verbum credo,adi-
tio hæreditatis probatur, & Bald.in l.1. in fin.numero 21.de
fal.cauſ.adiect.lega.& ad id adeas Bald. in conſil. 263. verbis
inſtrumenti.nu.1.cum ſeq.lib.1. & latius Manti. de coniect.
vlt.volun. lib. 12. tit. 11. num.5.qui examinat articulum,hæc
agentem, iſtis adijcias D. Vincentium de Fra. (vt voluit) in
deciſion. 60. numero 15.cum pluribus ſequentibus, neque
videre prætermittas Gozadin.in repetit. l. edita.in 3.notab.
C.de ede.in quo loco eſt arbitratus tex. in d.l.cum precum.
C.de libera.cauſ.debere intelligi ſecundum tex.in d.l.edita,
vt ſcilicet demum noceat confeſſio in libello, ſi non fuerit
reuocata,vel emendata ante litis conteſtationem, Gramm.
in deciſ.103. numer. 205. & ſentit Marant.vbi ſupra,nu.50.
vbi etiam iſtud ꝓcedere ſentit, ſi in epiſtola aliquis ſcripſiſ-
ſet alteri,talis hęres Titij ſalutem &c.& ſic enunciaſſet pro-
pter aliud,vt in ſequenti ampliatione.

Tertiò ampliatur, vt procedat, etiam ſi verba fuerint e-
nunciatiua propter aliud,dummodò proferantur per mo-
12 dum cauſæ, vt ſi quis dicit,id facio † quia ſum hæres illius,
vel prolata fuerint demonſtratiuè, vt ſi quis protulerit,ego
tamquam hæres te ſaluto, & ſimilia, nam iſto caſu declara-
tur,&probatur aditio,quia per huiuſmodi verba probatur,
& declaratur animus adeuntis, qui qualis fuerit,ſatis clarè
ex huiuſmodi verbis, & factis colligi ſolet,ſecundùm Rom.
ſententiam in conſilio 96. numer. 4. per textum in l. quod
Labeo.ff.de ſup.leg.in l.ſcire.ff.de tut.& cur.dat.ab his, in l.
reprehendenda.C.de inſt.& ſubſt.in c.ſignificaſti.de homi-
cid.per Aretin.in conſi. 136. in princ. & per Cephal.in con-
ſilio 96.nu.4.vol.1.aliàs animus diceretur ipſis verbis con-
13 trarius, quod non eſt præſumendum.† Nam nemo præſu-
mitur dicere,ꝙ mente nõ cogitauit,arg.l. Labeo. §.idẽ Tu-
bero.ff.de ſup.leg.c.2.requiris.de app.c.fin.de verb.ſignif.c.
is autem.22. q. 2. & notat Crauet. in conſ.20.numer.12.& in
14 conſil.35.num.6.vbi dicit,animum niti verbis, † ſicut facies
in ſpeculo ſubſiſtit,& in ore, & in animo præſumitur eſſe v-
num,& idem. ſupradictam ampliationem tradit etiam Bar.
in d.l.gerit.num.15.vbi ait,quod ſecus eſt, quando ſub con-
ditione illa verba proferuntur,vt ſi quis dicat, promitto de-
cem,ſi hęres ſum; nam per hæc verba non probatur aditio.
15 † nimirum, quia actus adeundi conditionem non recipit,
vt l.cum quis.in prin.ff.de acquir.hęred. & l. actus legitimi,
ff. de reg. iur. & quia etiam talia verba ſunt dubiè prolata,
16 nã in aditione hęreditatis requiritur animus certus, † & nõ
anceps,vt l.is qui hęres.§.1.l.ſi is ad quẽ.&l.hęres inſtitutus.
ff.de acquirend.hæred.Idem eſt ſi dixerit, talem rem perti-
nere ad ſe iuſto titulo, & legitima cauſa, nam per hoc non
pręſumitur habuiſſe animum adeundi, vt per Bald.in conſi.
17.num. 1.lib.3.

In contrariam mentem videtur deſcendere Anchara.in
17 conſ.27.nu.2 dum dicit † verba enunciatiua in primis pro-
pter aliud prolata diſpoſitionem non inducere.

Primò limitatur,vt tantum procedant,ſi verba ſint clara,
certa, & ſpeciatim dicta, ſecus ſi ſint obſcura, & in vniuer-
18 ſum prolata † quia tunc per huiuſmodi verba non proba-
tur, vt Aymo Crauet. reſponſitauit in conſil.33. numer.12.
nam vt ſupra dictũ eſt, in aditione hæreditatis actus clarus,
& certus, & non dubius deſideratur, vt ex dictis ll. allegat.

& per Bart. in d.l.gerit.n.17.vbi tamen ait, in huiuſmodi ver-
19 bis dubijs ſtandum eſſe declarationi proferentis, † & ſi ipſe
mortuus eſſet, aſſentiendū declarationi ſui hæredis, teſtem
ad id afferendo Iaco.de Aretin. in l. ſi quis intentione.ff.de
iud.& notatur in §.aliæ.Inſt.de actio.Socin.Senio. in conſil.
60.num.12.conſilijs noſtris, lib.1.Secundò limita, vt animus
adeundi probetur, ex verbis enunciatiuis propter aliud e-
miſſis, vt locum ſibi vendicet, ſi proferantur ab eo, cui hæ-
reditas eſt delata, & ſecus ſi prolata ſint ab alio, qui non po-
teſt alium hæredem facere, etiam ſi ſit legitimus adminiſtra
tor, vt dixit Mantic.in tract.de coniect.vlt.volunt.lib.12.tit.
11.num.11.ex not.in l.potuit.C.de iur.delib. & in l. pupillus.
in prin.de acqu.hæred.

CONCLVSIO 42.

ARGVMENTVM.

Aditio hæreditatis quomodo probetur per ſcripturam.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis probatur per ſcripturam.*
2 *Scriptura etiam inualida probat aditionem, & imperfecta voluntas probat voluntatem.*
3 *Scriptura imperfecta nil inducit ſecundùm Neuizanum.*
4 *Verba per quæ filius videtur adire, & ſe immiſcere in hæreditate patris.*

Aditio hæreditatis præterea probatur per ſcriptu-
ram, † nam in ſcriptis factum facilius decer-
1 nitur, quàm quando ſimpliciter profertur, vt l.2. C. de ſent.
ex breuicul.recit.& notat Bart.in l.gerit.nu.18.ff. de acquir.
hæred.& Mant.qui de hoc latè dixit, in tract.de coniect. vlt.
volunt.lib.12.tit.11.nu.9.

Ampliatur vt procedat, licèt ipſa ſcriptura eſſet inualida,
2 † quia etiam aditio probaretur ex ipſa ſcriptura.Imperfecta
enim voluntas probat voluntatem, argument. l.fin.ff.de re.
eorum.l.in teſtamento.C.de fideicommiſſ. & ita conſequi-
tur in caſu noſtro, vt aditionem probet, vt eadem l. gerit. &
ibi Bart.

Declinauit tamen ab hoc conſilio Neuiz.in conſi. 26.nu.
3 41. vbi expreſsè dicit † ſcripturā imperfectā nihil inducere.

Secundò ampliatur, ſi in libello quis filius dicat ipſa bo-
na fuiſſe paterna, & perſtitiſſe in bonis paternis, & poſtea
4 aſſeueret illa ad ſe ſpectare, & pertinere, † quia tunc videtur
adire, ſeu ſe imiſcere in hęreditate patris.eſt enim iſte actus;
qui nō poteſt fieri præter nomen, & ius hæredis, ergo vide-
tur adire.l. 1. C. de repud.hæred. in l. ſi auia C.de iu.delibe-
ran.& ita conſuluit Franc.Aretin.in conſil.136.in principio;
& Alcia.in conſi.574.num.17.

CONCLVSIO 43.

ARGVMENTVM.

Aditio hæreditatis quomodo probetur per facta.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis probatur per facta.*
2 *Facta præparatoria quomodo probent aditionem.*
3 *Aditio irrita eſt, niſi hæres ſit certus, teſtamentum valeat, nec nè.*
4 *Ex facto præparatorio neceſſario ad adeundum nō probatur aditio.*
5 *Animus dubius adeundi non poteſt dici adire hæreditatem.*
6 *Filius ſi intentat querelam, non præſumitur adire.*
7 *Cum ſumus in dubio liciti, & illiciti, interpretatio fieri debet in meliorem partem.*
8 *Iure fideicommiſſi quis præſumitur adire illicitè, & iure directæ inſtitutionis licitè.*
9 *Aditio hæreditatis non præſumitur in actibus dubijs, ſed in eis ſtandum eſt declarationi non ſolum hæredis, ſed hæredis hæredis.*

1 Aditionem hæreditatis † probari per facta,
fuit auctor Bart. in dicta l. gerit.
num.19.Iaſ.in conſi.112.num. 2.vol.4.Crauet.in conſi. 148.
num.10.Doct.in l.1. & 2. C. de repudian.hæredit. & in l. po-
tuit.C.de iur.deliber.

Sed quia multa, & diuerſa ſunt facta, ex quibus probatur
quem adiuiſſe, ideo ordinatim & diſtinctè de omnib.his ſe-
paratim infra dicemus, iuxta ordinem Bar. in d.l. gerit.

2 Primò igitur † probatur per facta præparatoria ad adi-
tionem ipſam non neceſſaria, vt ego filius accuſo teſtamen-
tum tanquam falſum, vel nullum, nam tunc per illud præ-
paratorium non neceſſarium aditio probatur, vt l.cum qui-
dam.ff.de bon.poſ. l. ſuus.C.de repudian. hæredit. & notat
Bart. in l. quemadmodum. de inofficio. teſtam. Marant.in
repeti.eiuſdem l.is poteſt.num.51. ff. de acquir. hæredit.vbi
* atteſtatur hanc eſſe * communem. Non neceſſarium enim
dicitur, quia cum ſit incertus, teſtamentum eſſe falſum, vel
nullum, acquiritur mihi ipſa hæreditas, vt dicta l.ſuus, & ibi
Bal.num.4.

Diuerſum videtur reſpondiſſe Roman. in conſi. 403. nu.
3 12.vbi dicit † aditionem ad hoc vt rata ſit debere hæredem
eſſe certum, an teſtamentum validum ſit, nec ne, alioqui ir-
rita eſt, & Salice.in d.l.ſuus.qui in vtroque caſu, ſiue quis di-
cat teſtamentum falſum, ſiue nullum, exiſtimat ex hoc ſolo
non præſumi aditionem, cum neceſſario non inferatur an
ex hoc velit potius ſe præparare ad deliberandum, nunquid
immiſcere nec ne ſibi magis expediat.

* Concilies & intelligas, vt communis * opinio locum ſibi
vendicare dicatur conſiderata æquitate quæ ſuadet, vt ad
fauorem filij intelligatur aditam fuiſſe hæreditatem: opinio
verò Salicet. poteſt procedere de rigore iuris, vt declarat
Mantica in tract.de coniect. vltim. volunt. lib. 12. tit.9. ſub
num.12. vnde fit, vt ſi hæreditas reperiatur lucroſa, intelli-
gitur adiuiſſe illum, qui dicit teſtamentum nullum: ſi verò
damnoſa non item, & ſi in dubio verſetur, tunc declaratio-
ni ipſius filij ſtandum erit, vt pulchrè ſcribit Imol. in l. filio
præterito.num. 48. & 49. ff. de iniuſto, & irrito teſtam. per
l.pro hærede.§.1.de acquir.hæredit. & per doctrin.Bart.in l.
gerit.num. 9. eod. tit. quod & approbat Mantica vbi ſupra
num.12. in fi.

Præterea ſi poſt iſtiuſmodi præparatorium aliquid faci-
am, adire videor, vt ex ſuprà in medium allatis ſatis liquet,
ſecus verò ſi facta præparatoria eſſent neceſſaria ad adeun-
dum, vt ſi aliquid facio, conditionem adimpleo, ſub qua fuit
4 relicta mihi hæreditas, † nam ex hoc præparatorio neceſſa-
rio ad adeundum (adire .n. non poſſum ante imperfectam
conditionem, vt l. 1. §. ſi parendi. ff. de condi.ob cau.) non
probatur aditio.

Quod etiam extenditur, ſi peto mihi exhiberi teſtamen-
tum, vt inſtruar de iuribus hęreditarijs, quia hoc caſu adhuc
5 habere videor animum ancipitem adeundi † vnde hinc eli-
ci non poteſt, me velle adire.ex actib.enim indifferentib.ne
que neceſſario, neq; veriſimiliter infertur aditio hæredita-
tis: quia vt inquit Bald.in l.potuit.nu.21.C. de iur.delib.non
poteſt ex his capi determinata coniectura.

Et quod dictum eſt de teſtamento nullo, dic vt tunc lo-
cum habeat, quando filius in iudicio dixerit teſtamentum
nullum, non autem ſi extra iudicium, ſecundùm Bald. in l.
filio præterito.col.2.verſi.3. quæro, de iniuſt. teſtam. quem
ſequitur Mantica, d.tit. 9.lib.12.num.12.

Limita iſtud tamen non procedere, ſi filius intentaret
6 querelam, † quia non per hoc præſumeretur adire, vt voluit
Bartol.in d.l.quemadmodum.de inofficio.teſtam.& in l.ge-
rit.num.19.ff.de acquir.hæred.& in l.cum quidam. nume. 2.
de bono.poſſeſſ.& Robert.Marant.vbi ſupra nu.51. & tenēt
Socin in conſil.20.col.1.vol.3.& Bal.in l.ſuus.in 4.notab.vbi
etiam Bar. C. de repudian. hæredita. Ratio eſt: quia cum

à me proponitur querela, tunc etiam ſi velim adire, non mi-
hi eſſet conceſſum, nam ex teſtamento non poſſum adire:
quia non fui inſtitutus; neque ab inteſtato, quia ex quo per
ſententiam nondum teſtamentum eſt reſciſſum, adhuc di-
citur valere, & cum propono querelam, non iccircò vt ad-
eam, intelligitur propoſita, ſed vt potius parata ſit mihi via
adeundi, quando felicem exitum ſortitum erit negotium,
vt ex traditis per Manticam in loco iam proximè citato, nu.
11. in quo loco iſtud extendit etiam, quòd lata fuerit ſenten-
tia, & teſtamentum reſciſſum, quia & tunc non intelligitur
filium adiuiſſe hæreditatem, niſi aliter apparet de animo
adeundi, per ea, quæ in ſpecie tradit Bal. in l. poſthumus. §. ſi
quis inſtitutus. in fi. ff. de inoff. teſtam.

Secundò id planum fit per factum dubium, id eſt quando
dubitatur, an quis aliquid fecerit tanquam hæres, & ſic re-
cta via, an tanquam non hæres, & ſic indirectè, nam hoc ca-
7 ſu, cum ſimus in dubio recti, & indirecti, † interpretatio fie-
ri debet in meliorem partem, id eſt, id tanquam hæres fe-
ciſſe, vt l. meritò. ff. pro ſocio, ſicq; ipſum adiuiſſe, vt dicit
Bart. in d. l. gerit. num. 20. & conſuluit Roman. in conſi. 247.
num. 4. vbi exemplum ponit de eo, cui hæreditas ſpectabat
iure fideicommiſſi, & iure directæ inſtitutionis, & conclu-
8 dit, tanquam hæredem directè inſtitutum, † præſumi adi-
uiſſe, & ſic directè, & non iure fideicommiſſi, & ſic indire-
ctè, permotus auctoritate contex. in l. duo fratres. in verſi.
vlt. ff. de acquiren. hæredit. Crauet. tamen in conſi. 197. nu.
4. aſſerit, aditionem hæreditatis non pręſumi in actibus du-
9 bijs, † qui poſſunt ſe habere ad aditionem, vel affirmatiuè,
vel negatiuè, ſed tunc tẽporis, ait, ſtandũ eſſe declarationi,
non ſolũ hæredis, ſed hæredis hæred. iuxta ſenten. Barto. in
dicta l. gerit. col. 6. & 7. idem placuit Bal. in conſil. 306. vol.
3. & in conſi. 405. vol. 5. voluit Socin. Sen. in conſi. 60. col. 6.
vol. 1. & ſequutus eſt Roman. in conſil. 154. num. 2. cum alijs
adductis per Crauet. vbi ſuprà, quibus nouiſſimè aſſenſit
Mantic. in ſuo tract. de coniectur. vltimar. volun. lib. 12. titu.
12. numero 6. cum ſeq.

CONCLVSIO 44.

ARGVMENTVM.

Plurimi enumerantur modi, per quos probatur aditio hæreditatis, quorum etiam ſingulorum explicationem habes.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio bonorum, vel iurium hæreditatis alteri facta probat aditionem.*
2 *Volens conſequens, videtur etiam velle omne neceſſarium antecedens ad illud.*
3 *Acta contraria proteſtationi probant animum.*
4 *Proteſtatio filij volentis eſſe hæredem patris, & reſeruantis credita ſua, quomodo teneat.*
5 *Solutio æris alieni infert aditionem hæreditatis.*
6 *Aditio hæreditatis pendet ab animo noſtro.*
7 *Qui gerit actum contra ius, & nomen hæredis, habetur pro adeunte per indirectum.*
8 *Proteſtatio non iuuat lege contrarium præſumente.*
9 *Ius proteſtationis tollitur per actum contrarium proteſtationi.*
10 *Quomodo procedat, & iuuet proteſtatio.*
11 *Aditio hæreditatis quomodo inducatur, nõ obſtante proteſtatione.*
12 *Aditio non inducitur, ſi hæreditatis renunciatio facta fuit ſimpliciter.*
13 *Portio renunciantis accreſcit pro rata omnibus non renunciantibus.*
14 *Cedens iura, & bona hæreditatis, non poteſt conueniri à creditoribus hæreditariis.*
15 *Aditio probatur ex tranſactione hæredis cum legatarijs, vel creditoribus ſuper rebus hæreditatis.*
16 *Aditio probatur ex perceptione fructuum bonorum defuncti, & retentione iumentorum penes ſe.*
17 *Statur declarationi cum iuramento percipientis fructus adierit, nec ne, & ſi ipſe perijt, iuramento hæredis ſui.*
18 *Aditio præſumitur ex eleemoſynis non neceſſarijs datis ex rebus defuncti.*
19 *Nemo poteſt largiri de alieno.*
20 *Eleemoſynæ neceſſariæ, quæ fiunt defuncto, non præſumunt aditionem.*
21 *Celebratio exequiarum quare non probet hæreditatis aditionem.*
22 *Habitatio domus paternæ probat aditionem.*
23 *Vxor inſtituta hæres à viro per habitationem domus non præſumitur adire hæreditatem.*
24 *Pupillus per habitationem in domo hæreditaria non probatur adire, niſi per longum tempus habitet.*
25 *Pupillus, & tutor ſi ambo ingrediantur poſſeſſionem, & domum paternam, probatur ex hoc adire hæreditatem.*
26 *Habitatio domus obligatæ pro dote materna, non præſumit aditionem.*
27 *Per habitationem domus communis non videtur quis hæreditatem adire.*
28 *Habitans in domo communi cum ſocio cenſetur eam habitare propter ius, quod in ea habet. nec poteſt ſocius petere ſibi penſionẽ pro dimidia parte habitationis, ſi fuerit abſens.*
29 *Solutio debiti hæreditarij creditoribus hæreditarijs facta probat aditionem.*
30 *Quilibet poteſt ſoluere debitum alienum.*
31 *Actus ſolutionis huiuſmodi videtur eſſe ambiguus.*
32 *In dubio quis præſumitur ſoluere pro ſe ipſo, nam pro alio homines grauatè ſoluunt.*
33 *Quibus ex actis inducatur aditio.*
34 *Acta aditionis à quibus fieri poſſint, & quomodo.*
35 *Solutio quid minimi non præſumit aditionem.*
36 *Filius ſi ſepeliat patrem, & iuſta ei faciat, non videtur animo adeundi id facere.*
37 *Donatio, & animus liberalis facile præſumitur in modicis.*
38 *Solutio alicuius modici debiti hæreditarij non inducit aditionem.*
39 *Modicum, & nihil, æquiparantur.*
40 *Adire dicitur, qui non ſoluit, & in ſe creditum retinet.*
41 *Adire præſumitur, qui in tempore ſtatuto ad adeundum, vel repudiandum hæreditatem nihil facit.*
42 *Adire videtur debitor teſtatoris inſtitutus hæres, ſi in termino ſolutionis non ſoluit debitum.*
43 *Debitores rarò ſoluunt in tempore non requiſiti, imò, vt experientia docet, etiam requiſiti ſæpenumerò differunt.*
44 *Aditio non debet probari ex non ſolutione, ſecundùm Bald. & Corn.*
45 *Aditionem probari per receptionem debiti hæreditarij.*
46 *Hæreditatem adire videtur pater pro filijs, & ipſi filij ſi diſtribuunt veſtes, vel mundum vxoris, vel matris charitate erga Deũ.*
47 *Aditio inducitur, ſi maritus mortua vxore det veſtes quotidianas pro animæ ſalute.*
48 *Largiri nemo poteſt de alieno abſq; furti crimine.*
49 *Veſtes precioſæ, & magni pretij datæ vxori à viro, ei reſtituuntur ſoluto matrimonio.*
50 *Veſtimenta data vxori à viro, ſi ſunt vilia, ſunt mulieris, & qui ipſa diſtribuit hæreditatem adire videtur.*
51 *Statutum Mediolani quid diſponat in reſtitutione veſtis nuptialis, & precioſæ.*
52 *Hæreditatem maternam nomine infantis præſumitur adire vir, ſi dotem, aut vxoris hæreditatem per annum retineat.*
53 *Caſus prædictus dubius eſt per Doctores contrarium ſentientes.*
54 *Infantia dicitur fundamentum, & iuſtificatio aditionis, quando pater retinet bona vxoris pro infante.*
55 *Aditio hæreditatis probatur, quando pater feudum dotale poſſedit nomine filiorum.*

Aditio hæreditatis probatur tertio lo-
co per ceſſionẽ bo-
1 norum † vel iurium hæreditatis alteri factam: nam niſi adita
hæreditate huiuſmodi ceſſio non valeret. l. ſi auia. C. de iur.
delibe. l. illud. l. gerit. ff. de acquir. hæredi. & notat Crauet.
in conſi.

in conſi.200.num.1.cum ibi allega.Socin.Iun.in conſi. 107.
nume 1. volum.2.Corn. in conſil.147. volum. 1. & in conſil.
236.diligenter conſideratis 2.col.lib.4.in conſi.32.col.1.lite-
ra D.in conſ.211. in prin.& 3.col.litera D. & in conſi. 52. vol.
2.& Socin. Iun. in conſi.107. nume.1. vol.2.Et ratio eſt:quia
volens conſequens, † videtur etiam velle omne neceſſari-
2 um antecedẽs,quod eſt aditio,l.ad legatum.& l.ad rem mo-
bilem. ff. de procur. c. ſanè. de offic. deleg. & dicit Marant.
dicta l.is poteſt.nu.56.ff.de acquir.hæred.Caſtr.in l.pactum
quod dotali.verſ.ſed etiam ſi non adijſſet. C. de colla.& in l.
ſicut.C. de repud. hære. Soc. Sen. in conſil. 34.vol.4.Bal.in
conſi.304. vol. 3. vbi loquitur in caſu fortiori, & Alcia. in
conſi.339. nu.4.

Ampliatur, etiam ſi cedens eſſet proteſtatus per illum a-
3 ctum,non intelligere adire hæreditatem: † quia tamen per
eundem actum, qui neceſſariò aduerſatur proteſtationi,
probaretur habuiſſe animum adeundi: cum illa ceſſio non
potuerit fieri citra ius,& nomen hæredis: vt idem reſpon-
dit Soci.in d.conſi.107.nu.4.& ſeq.Rimin.Sen.conſuluit in
conſi.346.num.17.vol.2.Ancha.cauit in conſ.252. num. 3. &
retulit Maran.in conſi.34.num.20. vol.1. & dicetur infrà in
concluſio. . . .

Iſtis non diſſimulanter fuit aduerſarius Alciat.in conſ.
344.num.1. vbi dicit, filium cedentem, vel dantem in ſolu-
4 tum creditoribus hæreditarijs cum proteſtatione † ſe nolle
eſſe hæredem patris; & cum reſeruatione creditorum ſuo-
rum nõ eſſe hæredem, quia iſtiuſmodi proteſtatio eum ad-
iuuat,motus per text.in l.at ſi quis.§.pleriq;.& in l.ſcriptus.
vbi Bar.ff. de relig. & ſumpt. fu. quem text. intelligunt Do-
ctores procedere,etiam ſi actus talis eſſet, qui aliàs hæredi-
5 tatis aditionem inferret, † vt ſolutio æris alieni ſecundum
Sali.Iaſ.& cæter.in l.2.C.de iur.delib.& per Bar.& alios in l.
qui in aliena.§. fi.ff. de acq.hære. Nec vllã vim facit,ſi dice-
retur quod tamquam contrarius deberet præualere pro-
teſtationi: quia iſtud non procedit in his, quæ pendent ab
6 animo noſtro tantum,† vt eſt hæreditatis aditio, ſecundùm
Bar. in l.non ſolùm.§. morte.ff.de oper.nou.nunc.verſ.bre-
uiter, & verſ. & tunc quæro, & in d. l. qui in aliena.§. fina.

Hinc dicere ſolebat Cepha.in conſ.203.num.10.vol. 2.v-
bicunque quis gerit actum,qui citra ius, & nomen hæredis
fieri non poteſt,licèt gerat pro hærede,non tamen dici adi-
7 uiſſe recta via,† ſed haberi pro adeunte per indirectum, &
in conſequentiam illius actus, ad quem non permouetur
potiſſimum ea mente atq; conſilio, vt adeat & vt efficiatur
hæres,& ſic actus ſemper non fit eà voluntate, ſed eſt lex,
8 quæ adeundi animum præſumit, † ideo meritò ſi proteſta-
tio lege contrarium præſumente non iuuet, ſecundùm Ca-
ſtren.in conſi. 274. incip. punctus de quo quæritur.colu.
2.verſi.nam ille, qui fecit. volumine 1.

Dicit etiam Soci.Iun.in conſi.107.num.2.vol.3. Non eſſe
9 dubium † quin per actum contrarium proteſtationis tolla-
tur ius proteſtationis,ſed pro reſolutione contrariorum di-
ſtinguendum eſſe. Quoniam aliquando quis proteſtatur ſe
nolle adire,& adit,& tunc fortaſſe poſſet procedere opinio
10 Doctorum tenentium illam proteſtationem adiumento
eſſe. argu.d.l.qui in aliena.§.Celſus. ff. de acqui. hæredi. Et
ratio eſt: quia ille actus proteſtationi contrarius, id eſt adi-
tio,per ipſum proteſtantem geritur,& ab eius ſola volunta-
te pendet,& cum alio non communicatur, vt tradidit Bart.
quem ſequuntur alij in eodem §. morte. Aliquando verò
poſt prædictam proteſtationem fit actus per proteſtantem
qui non poteſt fieri citra ius, & nomen hæredis,& eſt actus
qui cum alio communicatur,& geritur tamen liberè, & ex
propria voluntate,nec aliquo timore: vt eſt donare, aut ce-
11 dere bona,vel iura hæreditatis,† & tunc non obſtante pro-
teſtatione præcedenti inducitur aditio hæreditatis, & à ta-
li proteſtatione dicitur receſſum, vt docuere Barr. & alij in
l.pro hæred.§.Papinianus,ff.de acquir.hæredi. Bald.in con-
ſi.penul.& fina. vol. 3. quam diſtinctionem ad verbum pro-
bat Ruin.in conſ.157.num. 3.vol. 3.

Primò limitatur, ſi ſimpliciter nulla facta mentione de
donatione, aut ceſſione facta fuerit renunciatio hæredita-
12 tis: † nam hoc caſu non inducitur aditio, ſed repudiatio, vt
dicit Barthol. Soci. in conſil.183.col.4.verſ. ſed tamen præ-
miſſis. lib. 2. cum alijs adductis per Crauet. in relato conſi.
200.vbi ait,quòd licet huiuſmodi renuntiatio fieret vni tã-
13 tum hæredi,† tamen portio renunciantis pro rata omnibus
non renunciantibus accreſceret,per l. ſi actionem.C.de pa-
ctis.& ibi Dec. in 3. no. & Caſtr. in conſi.135.incipien.dubi-
um facit,col.2. verſi.& ſi dicatur, num.3.& in conſi.252. viſo
puncto,col.1.lib.1.

Secundò limitatur concluſio,vt tantum procedat,vt ipſa
14 ceſſio rata fiat, † & non vt cedens conueniri poſſit à credito
ribus hæreditarijs, vt ſentit Caſtr.in d. conſi.252.quem ex-
preſsè ſequitur Crauet.in eodem conſi.200.num.2.

Quarto loco poteſt aditio probari, vt ſi quis inſtitutus
hæres tranſigat ſuper rebus hæreditarijs cum legatarijs, vel
15 alijs creditoribus: † nàm ex hac tranſactione probatur adi-
uiſſe, vt conſuluit Bal.in conſi. 272. num.2. vol.5.ex rationi-
bus per eum ibi allatis,& Robert. Maranta in d.l. is poteſt.
num.67.ff.de acquir. hæredi.

Quintò fides ex eo poteſt fieri aditionis, ꝙ fructus bo-
16 norum defuncti † percipiendos & condendos curauerit, &
iumenta penes ſe habuerit, vt monuit Bart. in d.l. gerit.de
acquiren.hæredita.num. 24. vbi tamen ait ſtandum eſſe de-
17 clarationi illius cum iuramento,qui perceperit fructus † an
id fecerit, vt adiret, nec ne, quòd ſi non ſuperſit, illius hæ-
redis iuramento fides eſt habenda, ſic reſpondit Bald. in
conſi.210.num.2.lib.1. & Laurent. Silua. in conſi. 49.num.
86.lib.1.

18 Sextò probatur per aliud factum, † vt ſi quis pro defun-
cto dederit eleemoſynas de rebus defuncti non neceſſarias
ex neceſſitate, nam tunc in dubio præſumitur adiuiſſe,ar-
19 gum.l.indebitum,de condic. indebit. † Non enim quis po-
teſt largiri de alieno.l.ſi pignore. §. 1. de furt. ita Bar.in dicta
l. gerit,vbi tamen ait,ſecus procedere,quando erant neceſ-
ſariæ eleemoſynæ: vt ſi ex defuncti pecunia ſumptus fece-
20 rit,vt funus curaret,† vel aliquid aliud agat ad defuncti exe-
quias cohoneſtandas,quod in eadem vrbe fieri conſueuit:vt
etiam idem ſentit Marant.in relata repetitio.l. is poteſt, nu-
mero 78. & eſt text. in eadem l. at ſi quis. §. plerique. & Io.
de Amicis in conſilio 137. numero 7. vbi illud inſuper ad-
21 dit,† celebrationem exequiarum non probare hæreditatis
aditionem, cum poſſit fieri citra nomen hæredis,& pietatis
intuitu à vicinis, & amicis, per ea, quæ habentur in l. at ſi
quis.§. funeris. & §. hæc actio. ff. de relig. & ſumpt. fun. ſi-
cut idem dicendum erit de illo qui pauit familiam alterius
poſt eius mortem: quia & eo caſu talis non intelligitur adi-
uiſſe,præſertim ſi erant pueri paruuli, & impenſa erat mo-
dica: quia cenſetur potius,hoc feciſſe officio pietatis addu-
ctus quàm animo adeundi,vt per Bartol.in dicta l. gerit.nu-
mero 24. de acquir.hæredita.& Natt.conſilio 448.numero
17.quos ſequitur Mantica de coniectu.vltim.volunta.lib.12.
tit.9.ſub num.8.

Contrarium tamen ei quod diximus de eleemoſyna, ſiue
expenſa neceſſaria arbitratus eſt Areti.in d.l.gerit. col. 6.in
verſi.item adde, inquantum ipſe dicit, quòd ſi expenſæ ne-
ceſſariæ &c. vbi videtur velle, quòd ex quo ſumptus eſt fa-
ctus ex patrimonio defuncti, præſumatur adiuiſſe per l. tu-
tores.ff.de condi.indeb.in quo text. habetur, quòd qui ſol-
uit de patrimonio teſtatoris cenſetur adire, dicas tamen,il-
lum text.loqui in ſolutione, quæ fit creditoribus,quod di-
uerſum eſt ab eo,quod pietatis intuitu fieri ſolet: vt intelli-
git ibi Bar.& declarat Mantica vbi ſupra.

22 Septimò probatur † ex habitatione domus paternæ,vt l.
1. C. de repudian. hæredit. & ibi Doct. & tradidit Io. Du-
rant.in tract. de art. teſtan. de acquirend. hæredita.caut.15.
numero 1. & idem cuncti ferè qui conſuluere reſpondere,
Pariſ. in conſi.16. num.40. lib.2. Socin.in conſi.8.poſt redi-
tum.col.1.& in conſil. 108. volum. 3.Corn.in conſ.165.circa
princ. colum. 9. vol. 1. Bald. in conſilio 210.numero 2.lib.1.
Laur. Silua. in conſi.49. numero 86. vol.1. Cor. in conſil.

337.num.

337.numero 2.volu.1.& in conſil.147.numero 1.vol.1. Dec.
in conſi.21. & in conſilio 66.& Marant. in dicta l. is poteſt.
* numero 58.vbi dicit * communem. Verumtamen aliter
conſuluiſſe videtur Paul.de Caſtr.in conſilio 114.numero 2.
volu.1.& illum ſequutus eſt Mantica in loco iam allato,nu-
mero 17.per l. duo fratres,de acquiren.hæredita. & per ea,
quæ tradit Bart. in d. l. gerit.nu.27.dum voluit, vſum rerum
communium aditionem hæreditatis ſocij non inducere,ni-
ſi illud etiam geſſerit,quod ex neceſſitate communionis fa-
cere non cogebatur.

Concilies tamen,vt prędictorum opinio procedere poſ-
ſit,vt in limitationibus proximè infra allatis.

Primò limitatur non procedere in vxore inſtituta hære-
23 de à viro: † quia habitando domum viri non probatur ad-
ire hæreditatem, ſed potius pręſumitur, illam retinere iure
pignoris pro dotibus ſuis: vt per Marant. in ſæpè adducta l.
is poteſt,num.58.in fi.& per Corn.in conſi.147.col.1. vol.1.
& dicetur infra in concluſio. . . .

Secundò limitatur,vt non procedat in pupillo,qui etiam
24 ſciente tutore habitat in domo hæreditaria: † quia per hoc
non probatur adiuiſſe, niſi diuturno tempore incoluiſſet;
vt per Bartol.in dicta l. gerit.ad fi.ff. de acquiren. hæredi. &
in l.Mutius,in 1.oppoſitio.ff.de tutel. & ſentit Marant. in d.
l.is poteſt. num.62.

Sublimita, vt non procedat, ſi tutor expreſsè ſuam au-
ctoritatem interponit, vel ſi ambo pupillus,& tutor ingre-
diantur poſſeſſionem, ſiue domum paternam: quia licet
25 non loquatur tutor, † tamen probatur ex hoc adiuiſſe hæ-
reditatem, iuxta ſententiam Bald. in dicta l. potuit.in fine.
C. de iur. deliber. quem refert,& ſequitur Marant. vbi ſu-
prà,num.62.

Tertiò limitatur,ſi domus fuiſſet obligata pro dote ma-
26 terna:† quia tunc non præſumitur adiuiſſe,ita Grat.in con-
ſilio 146.numero 11.libro 2.qui allegat Alexand. Bald. &ali-
os in l.1.C. de repud.hæredit.

Quartò limitatur,vt non procedat, ſi habitans habebat
27 bona communia cum defuncto: † quia per habitationem
domus communis non videtur eius hæreditatem adire, niſi
aliter conſtet de eius animo, vel niſi vlterius progrediatur,
quàm vſus communis expoſtulat, ſapienter docuit Ma-
ranta in dicta l. is poteſt.numero 63. per text.nota. in l.duo
fratres.ff.eodem titulo,de acquirenda hæreditate. Quibus
concinit, quod ſcribit ad idem per ſimilitudinem Bald.in
capitulo imperialem. §. præterea ducatus. de prohib. feud.
alien. per Federi. & Petr. de Vbald.in tractat. de duobus
fratribus, in 9. quæſtio. 5. part. vbi ex auctoritate pluri-
morum doctorum, in eam deſcendunt ſententiam, vt ſi
ſint duo ſocij domum communem poſſidentes, & altero
28 abſente vnus totam domum † incolat, non poteſt ſocius
abſens petere penſionem pro dimidia parte habitationis
ab altero ſocio habitante ea ratione,quia habitans cenſetur
eam habitaſſe propter ius,quod in ea habebat.

29 Octauò probatur per ſolutionem † æris alieni hæredita-
rij creditoribus hæreditarijs factam,vt l.2.& ibi Bar.& cęte-
ri.C.de iur. deli.l. parentib. C. de inofficio. teſtamen. Bald.
in d.l.potuit,9.quæſt.C.de iur.delibe.Iaſ.in conſi. 112. num.
2.vol.4.& in d.l. pro hærede. in princ. §. 1. & §. Papinianus.
ff.de acquir. hæred. & in l. frater à fratre.colum.16.verſ.ca-
pio glo. ſeq. & in repetit. eiuſdem l. circa princip. Pariſ. in
conſi.16.num.41.lib.2.Socin.in conſ.45.in cauſa agitata.col.
2.num.4.vol 4.Bald.in conſi.71.nu.1.lib.5.Corn.in conſi.82.
numero 2.& in conſil.272.num.6.vol.2. & in conſi. 310. col.
1. volum. 3. Alex.in conſi. 32. col. 1. vol.3.Marant.vbi ſupra,
numero 69. Matth.in ſing. 35. incip. notat. quòd hæres ſol-
uendo, vbi dicit iſtud eſſe admiratione dignum, cum talis
30 actus poſſit etiam fieri citra ius, & nomen hæredis, † cum
quilibet poſſit ſoluere debitum alienum. l.ſoluendo. ff. de
negot. geſt. Hinc colligebat Natt.in conſ.448.numero 10.
vol.2. quòd licèt iſte actus ſolutionis videatur eſſe ambigu-
31 us: † quia (vt dictum eſt) pro alio etiam inuito quis ſoluere
poteſt, argu. dictæ l. ſoluendo. & l. ſolutionem. ff. de ſolut.
tamen in dubio præſumendum eſt; quòd quis ſoluat pro ſe
32 ipſo: † nam pro alio homines grauatè, & repugnanter ſol-
uunt, ita inquit Bald.in d.l.potuit.10.quæſtio. hoc idem tra-
dunt Fulg.Caſtren.& recentiores in l.2.C.de iur.delibe.per
text. in d. l. & magis. ff. de ſolu. Qua in re Nattæ diſtinctio,
quæ plurimum luminis ijs etiam afferet, quæ infra ſcripturi
ſumus, nobis ſummo ſemper opere placuit. Inquit enim,
aut ſunt facti quidam actus, qui tendunt ad aditionem, &
33 nullo modo poſſunt fieri citra ius & nomen hæredis; †
ſi quis exigat aliquod nomen, vel vendat hæreditari-
um fundum, vel fructus prædiorum in ſuos vſus conuer-
tat, vel liberet debitores defuncti, & ex iſtis proculdu-
bio inducitur aditio,argu.d.l. pro hærede.§. Papinianus, &
l. ſi quis mihi bona.§.ſed quid ſi mandauit. ff.de acquir. hæ-
redi.& l.ſi quis domum.§.pen. ff. locati. Aut actus ſunt am-
34 bigui, & ancipites † quia poſſint fieri ab extraneo quolibet,
item vt ab hærede. vt ſi familiam pauit, iumenta cuſtodiuit,
iuſta defuncto fecit, vel fulſit ædes ruentes. Item ſi ſoluit
hæreditarium debitum: quia hoc etiam poteſt fieri alieno
nomine cauſa obligandi hæredem, vel animo donandi, &
tunc an inducatur aditio, perpendendum eſt ex qualitate
perſonarum,actuum & rerum, quas attigerunt, ſic placuit
Accurſ. in relata l. pro hærede. in princ. verb. ſeruus. cuius
doctrinæ accedunt ibi Bar.Ang.Caſtr.& Imol. Idem Bar. in
d.l.gerit. verſi. circa tertium principale,& Bal.in l.non hoc.
35 C. vnde legit. vt † quia quis ſoluerit quid minimum; non
per illud præſumendum eſt hæreditatem adiuiſſe, ſed id po-
tius feciſſe tamquam affinis, & amicus, & quadam pietate
permotus: vt etiam ſi filius humet patrem,& iuſta ei faciat,
36 † per hoc non videtur animo adeundi id feciſſe, ſed pieta-
tis cauſa, arg. dictæ l. at ſi quis. §. plerique. ff. de relig. &
ſumpt. fun. Idem ſi ſoluit impenſas factas in ægrotatione
37 defuncti, dummodo modicæ ſint. In modicis enim † faci-
lè præſumitur donatio,& animus liberalis, argum. cap. & ſi
quæſtiones,de ſimo. l. vtrum. ff. de dona.inter vir. & vxor.
glo.in l. ſi filij.C.eod.tit.Barto. Bald.& Caſtr.in l.cum quid.
ff. ſi cer. pet.

38 Limita igitur dictam octauam probationem non proce-
dere,† in ſolutione alicuius modici debiti hæreditarij, præ-
ſertim quando hæreditas adeunda eſſet damnoſa, quia per
eam non præſumitur aditio,vltra illud vulgatum, quòd mo-
39 dicum †,&nihil æquiparantur, de quo in l. quamuis. ff. de
cond. & dem.in l. ſenatus. §. Marcellus. ff. de leg. 1. in gl.
in auth. minoris. C. qui da. tut. poſſ. pluribus rationibus
oſtendit Natta d. conſi. 448. nume. 13.ad quem,ne longior
ſim,me reijcio.

40 Ampliatur † habere etiam locum in non ſoluendo debi-
ta,vt cauit Alcia.in conſil. 271. num.2. vbi dicit eum adire,
qui in ſe creditum retinet,Bar.in conſil.10. & in dicta l. ge-
* rit. per textum in l. 3. §. ſin autem. ff. de pecu. lega. & iſtam
eſſe magis * cōmunem ſententiam, licèt aliqui repugnent,
vt infra dicetur,atteſtantur Corn.Dec. & recentiores in re-
lata l.non hoc.C. vnde legit.& Iaſ.in conſi. 3. numero 5.vt ſi
propter creditores ſtatuitur ei, cui defertur hæreditas tem-
41 pus, intra quod adeat, vel repudiet, † ſi intra illud tempus
nihil facit præſumitur adire.Ita Alex.in conſi.20.num.1.lib.
7.per text.in l.fina. §. ſin autem aliquis.cum §. ſeq.C.de iur.
delib.& dicetur infra in concluſ.probationes per nonfacta,
vel ſi debitor teſtatoris inſtituitur hæres, & præfinito ſolu-
42 tioni tempore ære alieno ſe non eximit, † videtur per hoc
adiuiſſe, vt euitetur periculum moræ, iuxta ſententiam
Alex.in l. non hoc.C. vnde cogn. Caſtr. in d.l. cum anti-
quioribus. C. de iur. delibe. Marant. in d. l. is poteſt. nu-
mero 74.

Ab hac opin. receſſit Bal. multis in locis, & præcipuè in
nuperrimè adducta l. non hoc.C.vnd.leg.& in l. 1.q.3.C.qui
admitti, in l. dos à patre profecta. C. ſolu. matri. & in alijs
locis allatis per Corn. in conſi.321.col.antepenul. littera H.
lib. 1. & cum Bal. tranſit ipſe Corn. in eodem conſi. 321. in
littera L. ibique in vtranque partem affert rationes & iura.
& licet eandem aſſeueret quæſtionē eſſe ancipitem, & am-
biguam,

43 biguam,ibi nihilominus cum Bald. conuenit ea ratione, †
quia rarò vel ferè nunquam contingere ſolet, vt debitores
ſatisfaciant creditoribus intra tempus ſolutioni ſtatutum,
imò & requiſiti ſæpenumerò differunt, vt rerum magiſter
nos docet vſus,c.quàm ſit. in princ.de elect.lib.6.& c. ſtatu-
tum.in princ.de reſcrip.eod.lib.meritò ex tali non ſolutio-
ne † non debet probari aditio, cum non concludat neceſ-
44 ſario.

Nonò probatur aditio † ſi hæreditarium æs alienum quis
45 recipiat,vt voluit Bar.in l. frater à fratre.ſuper gl.2.col. 12.ff.
de condi.indebi. & in l. Imperatores. §. debitor. in fi. ff. de
tranſactio. ſic etiam reſpondit Iaſ.in conſi.112.num.2. vol.4.
docuit Bald.in l.1.q.1.C.qui admitti.& in eadem l. non hoc,
Ci.præmonuit in l. 2.de iur.deli. Soc.tradidit in relata l.fra-
ter à fratre.ff. de condic.indebi.Natta meminit in cõſi.140.
num.12.vol.1.Alex. cauit in conſi.32.num.2.vol.3.& Ancha.
conſuluit in conſi.324.num.1.

Decimò probatur ex eo,quod pater,qui pro filijs ſuis po-
46 terat hæreditatem adire vxoris, vel ipſi filij † diſtribuerent
charitate erga Deum veſtes, vel totum eiuſdem mulieris
mundum, vt dixit Bar. in l. ex animo. de donatio. int.vir.&
vxor.& in d.l.gerit.col.6.Bal.in l. cum te.col. fi. C. de dona.
ante nup.& Alex.in conſ.42.col. 6.in princ.vol.1. & Nat.in
conſ.448.n.19.vol.2.vbi teſtatur Bar.& Bal. in ea.l. gerit.di-
centes, † quod ſi maritus mortua vxore donet veſtes eius
47 quotidianas pauperib. pro animæ ſalute, inducatur aditio,
non enim poteſt donare, vt dñs,niſi vt hæres,nec poteſt ca-
dere interpretatio, quod fecerit alio nomine: quia largiri
48 de alieno nemo poteſt, † abſq; furti crimine,arg.l.ſi pigno-
ri.§. 1.ff.de fur. & l. meritò. ff. pro ſo. Idem cum conſulen-
do,tum docendo dicit Bar. in conſi. incip. quæritur, an ve-
ſtes,& in l.ſi mulier.§. ſi vir. ff.de dona.int.vir.& vxor. & idẽ
animaduertit Bar. in l. in his. §. 1. ff. ſol.mat.ſcripſit Bal.in l.
cum te. nume. 4.in fi. de dona.ante nup.& ſequitur Natt.in
conſi.448.num.19.

Limitatur tamen, ſi veſtes illæ erant precioſæ, & magni
49 pretij: quia iſtiuſmodi,ſi datæ fuerunt à viro ſunt viri, † & ei
reſtituuntur ſoluto matrimonio, cum non cenſeantur do-
natæ vxori,& ad hæredes eius ſpectant, ſic quam ſi id genus
aliqua diſtribuunt,non in re mulieris, ſed patris dicuntur ſe
immiſcere, non verò in bonis hæreditatis.Ita protulit Bal.
in l.in his.§.ſeruus vxoris.col.2.verſi.item prædictis adde,v-
bi etiam Ludo.Imola,& Moder.ff.ſol.matr.Bar. poſt glo. in
verb.expreſſum.in l. ſi vſusfructus.§.fi.ff.ad l.falci.Doct.in l.
id veſtimen. ff.de pecul. & Alex.in l. ſi is qui quadraginta. §.
ſi dos.ff.ad l.falc.quod tamen ſecus eſt,ſi huiuſmodi veſtimẽ
ta data vxori à viro ſint vilia,atq; vulgaria: quia ſunt mulie-
50 ris, † & ſic ſi ipſa diſtribuunt videntur adire: quia talia non
poſſunt agi citra nomen,& ius hæredis,d.l.pro herede.ff.de
acquir.hære.& ita ſentit Bar.in d. l. ex animo.ff.de dona.in-
ter vir.& vxo.& melius declarat in d.l.gerit.ff.de acquir.hæ-
redi.nũ.26.& in l.his.§.1.ff.ſolu.matri.& Bald.in d.l.cum te.
Alex.in d.conſ.42.Caſt.in conſi. 429. & Marant.in d.l.is po-
teſt.num.76.de acquir.hære.quam diſtinctionem etiam ad-
ducit Roma. in conſi.146. nu. 2. & placuit Cor.in conſi.81.
num.10.vol.1.& in conſi.114.num.6.& 7.vol.4. Rol. à Valle
conſi.10.nu.11.vol.1. Affli.deciſ.315.Ang.in conſi.134.volens
* hanc eſſe veritatem, quam etiam vt communem * eſt atte-
ſtatus & ſecutus Ancha.in conſi.181. nume.3.& ipſam fuiſſe
frequentiſſimo Doctorum calculo receptam teſtatur etiam
Mantica d.ſuo tract.de coniect.vltim. volunta. lib. 12. tit. 9.
num.10. vbi etiam concordantias congerit.

51 Id vnum etiam innuere videtur † ſtatutum vigens Me-
diolani,poſitum ſub generali rubric. de ſucceſſ. ab inteſta-
to, in c. 291. quo cauetur. Quod ſi maritus deceſſerit cum
deſcendente maſculo, vel fœmina,mulier tenetur reſtitue-
re veſtem nuptialem,aliam veſtẽ ſuperiorem tamquam ma-
gis precioſas, & multa alia,de quibus in eodem ſtatuto.

Vndecimò probatur aditio, ſi vir dotem, aut hæreditatẽ
52 vxoris per annum retinuerit: † nam per hoc ſi habet filium
infantem præſumitur adiuiſſe hæreditatem maternam no-
mine infantis,iuxta l. ſi infanti. C.de iur. deli. Bar. in d. l. ex
animo.ff.de dona. inter vir. & vxor. nũ.3. & in d.l. gerit.col.
7.&in ſua diſput.10.incip.Debitor in diem,in ſolutione.nu.
4.& in conſi.129.incipien.quidam habuit vxorem, Corn. in
conſi.16.col.penul.in conſi.42.col.penul.vol.3.in conſi. 321.
col.4.in littera E.eod.vol.3.Alex.in d.l.nõ hoc.C.vnd.cogn.
& latè in conſi.20.nu.1.cum ſeq.lib.7. Natt.in conſ. 74. nu.
10.lib.1.Roma.in conſi.247.primo dici poteſt, col. 2. ver. 2.
Caſt.in relata l.cum antiquiorib. C. de iur.deliber. & in d. l.
gerit.in fin.Imol.in l.recuſare. ff. de acqui.hæredi.

Iſtis repugnarunt Bald.in l. cum antiquioribus. col. 2. &
in d. l. non hoc, C. vnd. cogn. Franc. Areti. in conſi. 161. &
Corn.in d.conſi. 42.col. penul. vbi dicit id plurimum in ſe
53 quæſtionis, & dubitationis continere: † quia multi aliter
ſentiunt:vt etiam Bald.in l.1.q.8.C.qui admitti. Idem Corn.
largiter & copioſè in conſil. 321. col. 2.in littera G.volum.1.
vbi in vtranque partem adducit iura; & tandem ab opinio-
ne Bar.recedit ex rationibus per eum ibi adductis: vt etiam
Caſtr.in d.l.cum antiquioribus. col. 4. dicit frequenter vi-
diſſe in hoc reprehendi Bart. ex rationibus Bal.

Prior tamen opinio propius ad veritatem accedit, ſi
credimus Natt. in eodem conſilio 74. numero 10. li-
bro primo.

Quam tamen intellige, vt procedat, ſi pater probet in-
54 fantiam, † cui innititur in hoc caſu & comprobatur aditio,
aliter ſuccumbit,Bal.in conſ.273.num.8.lib.1.

55 Duodecimò probatur aditio hæreditatis, † ſi pater no-
mine filiorum ſuorum poſſedit feudum dotale, vt inquit
Bar.in conſi. 207. incip. in quæſtione inter Franciſcum, &
eundem conſulas in conſi.129. quidam habuit vxorem. Et
ideo Bar.Bald.& Sal.hoc idem ſentiunt in ea.l.non hoc. C.
vnd.cog.& in l.filio.C.de iur.deliberan.& in l.ſi filius. C. de
petitio.hæreditatis.& quam plura huc ſpectantia ſunt egre-
gie animaduerſa per Manti.de coniect. vlt.volun.tit.10. lib.
12. illuc te reijcio.

CONCLVSIO 45.

ARGVMENTVM.

Aditio hæreditatis, quomodo probetur per poſſeßionem bonorum hæreditariorum defuncti.

SVMMARIVM.

1 *Aditionem hæreditatis probari, quando quis poßidet bona hæreditaria defuncti.*
2 *Adducuntur iuris interpretes aliter ſentientes.*
3 *Probatio aditionis requiritur, vltra quod quis poßideat bona patris.*
4 *Articulus iſte eſt multum diſputabilis, ſed prima opinio verior, vt per Iaſon.*
5 *Aditionem probari, etiam ſi res poſſeſſa ſit communis cum poßidente.*
6 *Poſſeßio vnius rei quantumuis minimæ, hæreditatis probat aditionem.*
7 *Poßidens domum hæreditariam dicitur adiuiſſe.*
8 *Aditio præſumitur etiam ex ſola interula hæreditatis amore Dei data.*
9 *Aditio partis arguit aditionem totius.*
10 *Poßidens rem hæreditariam præſumitur in dubio hæreditatem adiuiſſe.*
11 *Aditio non eſt præſumenda ex poſſeßione duarum rerum vilium.*
12 *Filium defuncti probatur, adiuiſſe hæreditatem ex perceptione vnius rei tantummodo.*
13 *Extraneus non præſumitur adire ex poſſeßione & perceptione vnius rei hæreditariæ.*
14 *Poßidens aliquid annexum hæreditati, vel feudum dicitur adire.*

15 Acce-

15 *Acceptans vnum videtur acceptare aliud annexum.*
16 *Feudi delatio, & acquiſitio fit per ſuccedentes per ſucceßionem.*
17 *Continuatio in feudum quomodo fiat.*
18 *Repræſentatio primi parentis non fit: niſi per eius hæredem.*
19 *Filius ſi vult feudum paternum habere, hæreditati paternæ debet ſe immiſcere.*
20 *Filius renuntians hæreditati paternæ: non renuntiat feudis.*
21 *Nomine hæreditatis non veniunt bona feudalia.*
22 *Filius poßidens feudum ſibi competens non præſumitur adire.*
23 *Filius repudians fraternam hæreditatem, & retinens feudum non dicitur adire.*
24 *Qui prius abſtinuit, & repudiauit bona, deinde cœpit poßidere, habetur ac ſi non abſtinuerit, & potius adiuerit.*
25 *Mala fides probatur ex coniecturis, & quomodo.*
26 *Poßidens pro emptore, vel alio ſimili bona fide, non tenetur legatarijs, nec creditoribus, & habetur ac ſi non adiuiſſet.*
27 *Mala fides in aditione non inducitur, ſi diuerſis temporibus, & titulis quis emerit.*
28 *Statutum diſponens, quòd qui emit omnia bona alicuius, teneatur ad eius debita, non habet locum, emendo ſeparatim, & diuerſis temporibus.*
29 *Filius remanens in domo patris, vel in poſſeßione alicuius rei, quæ ex cauſa, vt dotis matris, erat ei ſpeciatim, vel generatim obligata, non inducit aditionem hæreditatis.*
30 *Filius præſumitur tenere bona hæreditaria ex eo titulo, qui ſibi vtilior eſt. & num. 31.*
31 *Quis præſumitur actum facere velle eo modo, qui ſibi vtilior eſt.*
32 *Statur declarationi, vel iuramento poßidentis, ſi poſſederit ex alia cauſa, quàm hæreditaria.*
Etiam quòd non iuret, non præſumitur tamquam hæres adiuiſſe, num. 32.
Secus ſi alia cauſa, quàm hæreditaria, non ineſſet, dicto numero 32.
33 *Aditio hæreditatis proximiorum ab inteſtato delata ex poſſeßione præſumitur, quomodo procedat, numero 39. 42.*
34 *Hæreditate delata alicui, qui reperitur aliquam rem hæreditatis poßidere, præſumitur iure hæreditario poßidere, & num. 45.*
35 *Onus probandi hæreditario nomine non poßidere incumbit poßidenti, quæ probatio fit per proteſtationem factam, ſe non animo immiſcendi, ibi.*
36 *Cautio vt filius liberetur à præſumptione poßidendi hæreditario nomine.*
37 *Vxor hæres inſtituta habitando domum viri, cenſetur retinere nomine pignoris pro iuribus, & dotibus ſuis.*
38 *Poßidens bona hæreditaria vltra creditum præſumitur illius aditio ratione illius.*
39 *Et quomodo procedat. ibid. num. 39.*
40 *Obligari ſe quem velle pro modicare, non eſt veriſimile.*
41 *Animus adeundi hæreditatem ex translatione rei hæreditariæ in alium probatur.*
42 *Filius præſumitur poßidere rem hæreditariam ratione ſuæ legitimæ, alio hærede exiſtente.*
43 *Aditio hæreditatis non probatur per reſponſionem, ſeu confeßionem ſimpliciter factam interrogationibus, vel poſitionibus per poßidentem.*
44 *Poſitio quando indiſcreta dicatur & non concludens.*
Articulus, & poſitio debent formaliter concludere.
45 *Poßidens in dubio hæreditatem adiuiſſe præſumitur, niſi ex alia cauſa poßidere probetur.*
46 *Filius non præſumitur adiuiſſe, poßidens bona paterna, ignorans patrem feciſſe teſtamentum.*
47 *Aditio hæreditatis, & immixtio non valet, ſi ignoretur cauſa ſuccedendi.*
48 *Creditur iuramento filij ignoraſſe patris teſtamentum, & quid ſi non poteſt iurare religioſè.*
Ignorantia probatur iuramento. ibi.
49 *Factum non dicitur ſciri, qui facti qualitates ignorat.*
50 *Ignorantia paterni teſtamenti præſumitur.*
Et quomodo procedat, num. 53. & 55.
51 *Ignorantia eſt actus priuatiuus, habens negatiuam annexam.*
52 *Negatiua eſt de iure improbabilis.*
53 *Scientia ponit, & affirmat, vnde probanda eſt.*
54 *Hæres extraneus non poteſt hæreditatem adire, niſi certus ſit de viribus teſtamenti.*
Et præſumitur ſcire in teſtamento contenta, ibi.
55 *Hæres etiam ſuus poſt immixtionem præſumitur ſcire teſtamentum, & ipſum vidiſſe.*
56 *Succedens ab inteſtato etiam citra filios præſumitur ignorare teſtamentum.*
57 *Hæres non præſumitur adiuiſſe hæreditatem poßidens bona hæreditaria, ſi communis eſt hominum opinio, illam eſſe damnoſam.*
Secus ſi opulenta ab omnibus exiſtimabatur, ibidem num. 57.

Aditio hæreditatis decimotertio loco probatur etiam per

1 aliud factum, † ideſt, quando quis poſſidet bona hæredita-
ria defuncti. l. 1. & 2. C. de repud. hæredita. & ibi Doct. & Iaſ.
num. 1. Bald. & Salicet. tradidere in l. non hoc. C. vnde le-
git. Bart. explicauit in l. gerit. num. 21. ff. de acquir. hæredit.
& in quæſt. incipien. debitor in diem. Grat. expoſuit in con-
ſi. 146. num. 10. lib. 2. Pariſ. protulit in conſ. 16. num. 40. cum
ſeq. lib. 2. Bald. de hoc verba fecit in conſi. 202. num. 2. lib. 1.
Alcia. edocuit de præſumptio. reg. 2. præſump. 23. nu. 2. Ma-
* rant. commemorauit in l. is poteſt, vbi * communem dixit,
de acquir. hæredit. Alex. cauit in conſi. 32. nume. 1. colum. 1.
vol. 3. & in conſil. 126. numero 1. vol. 7. reſpondit Crauet. in
conſil. 321. numero 5. & ſequen. vol. 1. & conſi. 310. num. 4. &
5. verſicu. ad quam. volum. 3. & in conſi. 153. nume. 5. volum.
4. Ioan de Imol. comprobauit in dicta l. gerit, & in l. recuſa-
re. de acquir. hæredita. Paul. de Caſtr. ſequutus eſt in l. cum
antiquioribus. C. de iur. deliber. & in dicta l. gerit. ad fin. Sil-
ua. decidit in conſilio 49. numero 86. Cephal. conſulendo
ſenſit in conſilio 56. num. 48. volu. 1. per textum in l. 1. & 2.
C. de repud. hæredit. Iaſ. nec ſilentio præterijt in conſi. 3. nu.
3. in fi. volum. 1. Alcia. non ſuppreſſit in conſil. 192. numero
2. Natt. id animaduertit in conſ. 448. nume. 16. vol. 2. Socin.
Iun. obſeruauit in conſil. 69. nume. 7. vol. 1. & idem Cephal.
meminit in conſil. 294. numero 19. vol. 2. idem Bart. in con-
ſil. 207. in quæſt. inter Franc. num. 3. cenſuit Roma. in conſ.
247. num. 6.

2 Sed in alia omnia diſceſſere † Bal. in l. 1. q. 8. C. qui admit-
ti, & in l. non hoc. C. vnd. legi. & in c. 1. vt agnat. vel filius,
in quo loco ſcriptum reliquit, quod ſi quis fatetur poſſe-
diſſe rem hæreditariam, ex hoc non præſumitur aditio, niſi
in poſitione, cui fuerit reſponſum, ſcriptum fuerit, & poſ-
ſedit vt hæres, & idem voluit in l. ſi certis annis. circa fi. C. de
pactis. & in l. dos à patre. C. ſolut. matri. & in l. in his. §. ſi ſer-
uus. ff. ſolu. matr. & in d. l. cum antiquioribus. Ang. in conſ.
313. in Dei nomine, conſultatio præfata, & in conſ. 136. in
prin. quib. ſibi ipſe diſpar Salic. adhæſit in l. 2. C. de leg. hæ-
red. & in l. ſi filius. C. de pet. hæred. & Boer. in deciſ. 33. num.
25. 1. par. & Alex. cum ſeipſo diſſimilitudinem habens, l. non
hoc. C. vnde legit. & hanc partem tuetur Follerius in praxi
ſua cenſual. in verbo tamquam res iudicatas nulla &c. num.
vigeſimo quinto, vbi non ſatis eſt, ſi probetur contra ali-
3 quem, † eſſe filium, & poſſidere paterna bona, & ita con-
cludit Roman. conſilio 154. in principio. Socin. conſilio 91.
colum. 2. lib. 1. Caſſan. in conſuetudi. Burg. in titu. de ſucceſ-
ſione. §. 10. in vlti. gloſſ. quia præter hoc requiritur probatio
aditionis.

4 Tamen licet articulus iſte † ſit ambiguus & anceps, vt in
vtranque partem iura, tum rationes vrgeant, iuxta ſenten-
tiam Iaſ. in conſi. 30. ſub num. 3. ver. & pro ea fundanda. lib.
1. tamen prior opinio eſt verior, vt per eundem Iaſ. ibidem,
quam optimè tuetur Pau. de Caſt. in d. l. cum antiquioribus,
& in d. l. gerit. circa fin.

Primò amplia opinionem priorem tamquam veriorem
5 procedere etiam, † ſi res poſſeſſa eſſet communis cum poſſi
dente, vt tradidit Ang. in conſi. 166. incip. duo fratres, ſe-
cundum tamen diſtinctionem, quam ponit Bar. in d. l. gerit.
num. 27. & Maran. vbi ſupra, num. 63. Huc quoque peculia-
riter

riter ſpectant quæ ibi per eum in mediũ allata fuere, vbi aliter ſentit.

6 Secundò amplia, vt procedat etiam † licèt vnam rem tan-
tum, quantumuis minimam hæreditatis poſſideret, vt do-
mum, agrum, vineam, vt pręcepit Bal. quem ſequuntur Do-
ctor in d.l.1. C.de repudian.hæredit. & Io. Durant. in tract.
de art.teſtan.tit.de acqu.hæredi.caut.15.& Dec.in conſ.491.
7 nu.2.& particulatim † de poſſidente domum hæreditariam
animaduertit Grammat.in conſi.39. nu.14. in ciuil. & Io. de
Ami.in conſi.96.nu.1.Bal.in conſi.207.num.2. vol. 1. Bar.&
Ro.in l. gerit.vnus nu. 21.alter nu.11.

Intellige, ꝙ hic dicitur de habitatione domus non ſortiri effectum, quando alius eſſet hæres: quia tunc rationabiliter poteſt dici, eum habitaſſe ratione dotis vel legitimæ, vt poſt Rom.in d. l. gerit.nu. 22. ff. de acquir.hære.reſpondit.Grat. conſi.146.num.13.lib.2.

Imo tantum ex ſola interula hæreditatis charitate erga
8 Deum elargita † præſumitur aditio hæreditatis: vt dicit Bal.
in l.cum te.col.vlt. C.de dona.ante nup. quem ſequitur Iaſ.
in conſ.112.num.2. vol.4.

9 Aditio enim partis † arguit aditionem totius.l. ſi cui res.
ff.de leg.2.& dicit Maran.in repet.d.l.is poteſt.num.18.ff.de
* acquir.hæredi.& num.58.atteſtatur de* communi: & hanc
eſſe præſumptionem iuris & de iure, ita quod non recipiat
præſumptionem in contrarium, tradit glo.in l.ſi duo. ff. de
acquir.hæredi.quam adducit Roma.in l.1.eod. tit.

Quæ opinio non placuit Alex. & Salic. in l. non hoc. C.
vnd.legit.Diſplicuit etiam Natt.in d.conſi.448.num.17.vbi
10 dicit, † quòd licèt poſſidens rem hæreditariam præſumatur
in dubio hæreditatem adiuiſſe, per textum in d.l. 1. C. de re-
pud.hære.tamen iſtud non procedit, quando vnam vel duas
res mobiles viles attigiſſet, & reliquiſſet meliora intacta:
11 quia ex poſſeſſione tunc illarum duarum rerum vilium † nõ
eſſet præſumenda aditio, iuxta ſententiam Salic. in d. l. non
hoc.num.2.ver.ex hoc dico.quem ſequitur ibi Alex.num.4.
& Iaſ.num.15.ver.2.limita, idemq́; Iaſ.tradit in l.1.§.veteres,
num.13.ff.de acquir.poſſeſ.& ita etiam reſpondit Aym.Cra-
uet.in conſi. 33.nu. 12. quod idem fuit animaduerſum à Bar.
in d.l.gerit col.7. verſ.ad tertium.

Limita ergo hanc ſecundam ampliationem: vt tantum
12 procedat in filio defuncti: † quia ex perceptione vnius rei
tantummodo probatur ipſum hæreditatem adiuiſſe, & hoc
caſu perdit beneficium abſtinendi, & tenetur omnibus hæ-
13 reditarijs creditoribus, ſecus vero in extraneo: † quia ex
poſſeſſione & perceptione vnius rei hæreditariæ non præ-
ſumitur adiuiſſe, nec tenetur creditoribus hæreditarijs, imo
ei remanet beneficium abſtinendi: vt tradidit Ang. in d. l. 1.
C.de repud.hæredit.in glo.in verb.probatur: & ſequitur ibi
Iaſ.num. 2. vbi reddit rationem huiuſmodi differentiæ, ſed
ad hoc adhibeas eundem Iaſo.in l.1.§.veteres.numero 12. ff.
de acquirenda poſſeſſione.

Secundò limita hanc ampliationem locum ſibi nõ vendicare, ſi poſſeſſio fuiſſet vnius diei: quia tunc aditio nõ præſumitur, vt reſpondit Bald.in conſi.273.nu.8.vol. 1.

Tertiò ampliatur concluſio primaria, vt etiam procedat,
14 † quando quis poſſidet aliquid annexum hæreditati, vt feu-
dum, ita Bald. de feud.in titu.an agnat.vel fil.col.3.verſ.quæ-
15 ro an filius.num.14. Nam qui acceptat vnum † videtur ac-
ceptaſſe aliud annexum, argum.l.quidam eulogio.C.de iur.
deliber.& notat Aretin.in conſ.14.nu.13. & Cepha. in conſ.
224.nu.17.vol.2.Franc.Mant.de cõiect.vlt.vol.lib. 12. tit. 10.
nu.7.in quo loco declarat, quo nam pacto hoc intelligendũ
ſit, cum articulus non tranſeat ſine dubitatione.

Rationem verò, cur filius volens feudum aſſequi patris
hæreditatem adire teneatur, ponit Silua. in conſil.30. num.
16 23.vol.1.vbi dicit † feudi delationem & requiſitionem fieri
per ſuccedentes per ſucceſſionem, arg. c. 1. de conſue.rect.
feud.Vnde neceſſe eſt, † vt continuatio fiat de primo paren-
17 te acquirente feudum in agnatos volentes ſuccedere, & per
agnatũ volentẽ ſuccedere, repręſentetur perſona prima ac-
quirẽtis feudum, aut mediate, aut imẽdiate, id eſt, aut vt ipſe
proximè ſuccedat ipſi primo parenti: quia erat in primo gra
du ſuccedendi, aut ſi erat in gradu remotiori, & intermedia-
tus, per aliũ ſuccedat ipſi intermedianti. nã & p ſucceſſionẽ
intermediatè factã repræſentatur pſona primi acquirentis,
18 ſiue parentis, arg.l.fi.C.de inſt.& ſubſt.repręſentatio autem
primi parentis † non fit propriè, niſi per eius hæredem, vt
auth.de iureiur.à mor.præſtit.in princ. Non mirum igitur
19 ſi opus ſit, filium ſe paternæ hæreditati immiſcere, ſi vult
antiquum, & paternum feudũ conſequi, † illudq́; non aſſe-
quatur, ſi ab eo ſe abſtineat. Nam abſtinendo, & ſic ipſo nõ
repręſentante perſonam patris ſui, qui repræſentabat per-
ſonam ſui prioris parentis, interrumpit continuationem,
quæ fieri debet de primo parente, qui feudũ acquiſiuit in i-
pſum filium, qui modo vult feudum conſequi.

Aliter conſuluit Socin.Iun.in conſilio 72.num. 48.volu-
20 mine 1.vbi dicit, † ſi filius renuntiet bonis hęreditatis pater-
næ, non propterea dici renuntiaſſe feudis. Ratio eſt: quia
21 ſub nomine hæreditatis, vel bonorum teſtatoris, † non ve-
niunt bona feudalia, vt declarat Dyn. in conſilio 2.in prin.
Barto.in l.vt iuſiurandi.§.ſi liberi.ff. de ope.liber.Doctor.in
l.item videndum.§. finali, ff.de petitio. hæredita.in l. ſi pa-
troni.in principio. ff. ad Trebellia. cum alijs adductis per
Socin.in d. num.48. Idem videtur ſentire Calcan. in conſil.
74.num.12.

Ideo limita prædictam ampliationem: vt procedat, niſi
22 filius poſſideret feudum ex iure ſibi competenti, † vt ex in-
ueſtitura: quia tunc non præſumitur adiuiſſe: vt dicit Cra-
uet.in conſilio 197.nume.4.cum ibi allegat. ad quod etiam
faciunt, quæ dicta ſunt in ſequenti prima limitatione ad cõ-
cluſionem primariam.

Secundò limita dictam ampliationem, vt non proce-
dat in filio repudiante fraternam hæreditatem, & feudum
23 retinente, quia † quòd id poſſit, & nihilominus adire hære-
ditatem fraternam non dicatur, auctor fuit Aretin. in conſ.
14.num.13. vbi rationem reddit.

Quartò amplia concluſionem primo loco allatam pro-
24 cedere in eo, qui abſtinuerit ab huiuſmodi bonis † & ea re-
pudiauerit, ſed poſtea eadem cœperit poſſidere, quia forte
illa met mala fide emerit, quia tunc habetur, ac ſi non abſti-
nuiſſet, ſed potius adiuiſſet, vt docuere Accur.& cęteri Do-
ctor.in d.l.1.C.de repud.hæred.in verb. bona fide. Et huiuſ-
25 modi fides mala † probatur ex coniecturis: vt ſi emerit o-
mnia bona patris defuncti, vel emerit alicuius interpoſitu,
vel interiectu, vt per procuratorem, itidem ſi mercatus fu-
iſſet, cum primum abſtinuerit, vel repudiauerit. Idem ſi clã
emiſſet, vt dixit Iaſ.in d. l. 1. & eadem gl.& ibi Alex. vel ex a-
lijs coniecturis, de quibus per Bartol.in l. poſt contractum.
ff.de donat.Et licèt ab hac mente declinare videatur Dec.in
conſi.491. num.3. vbi ait, vt ſi quis poſſideat pro emptore,
26 pro dote, vel pro donato, aut alio ſimili titulo, † illum tunc
non teneri legatarijs, nec creditoribus hæreditarijs, nec
haberi, ac ſi adiuiſſet hæreditatem ex teſtamento, tamẽ hoc
procedit, quando bona fide ex eiſdem titulis poſſideret, ſe-
cus ſi mala fide, vt ex ſupra deductis.

Limita hanc ampliationem non procedere, ſi diſparibus
27 temporum interuallis, & titulis emiſſet † nam ex hoc non
inducitur mala fides, vt ex ea quam auream, & menti tenen-
dam dicunt ibi ſcribentes, præſumatur adiuiſſe, vt l.ſi pecu-
lium.la 2. ff.de pecul.leg.quàm notat ibi Bart. ad legem mu-
nicipalem cauentem, vt qui emerit omnia bona alicuius,
28 teneatur ad eius debita † id non habere locum, emendo nõ
ſimul, ſed varijs temporibus, ſed Bald. in l. 1. C. qui bona
poſ.& in l.1.C.ſi quis in fraud.creditor.& Alex.in d.l.1.C.de
repud.hæred.dicunt idem eſſe ſiue ſimul, ſiue diuerſis tem-
poribus emerit. Et licèt Iaſ.in eadem l.1.C. de repud. hære-
dit.num.3.videretur ſequi opinionem Baldi, tamen demum
relinquit cogitandum.

Primò limita concluſionem principalem non procede-
re, quando alia de cauſa, quàm titulo hæreditatis rem ipſam
29 poſſideret, † vt ſi filius remanſit in domo patris, vel in poſ-
ſeſſione alicuius rei, quæ ex cauſa, vt dotis maternæ erat ei

ſpeciatim, vel generatim obligata, tunc ex huiuſmodi poſ-
ſeſſione non inducitur aditio hæreditatis, vt tradit Bal. quẽ
ſequuntur Doctor. in d. l. 1. C. de repud. hæredit. & Dec. in
conſi. 491. num. 2. Grat. in conſi. 146. num. 10. cum ſeq. lib. 2.
& in conſi. 63. num. 12. lib. 2. & in conſi. 140. num. 8. & 9. eod.
* volum. & communem* dicit Marant. in repeti. d. l. is poteſt.
numero. 58. verſic. prædicta tamen. Afflict. in deciſ. 372. nu.
30 1. nam hoc caſu † imo præſumitur tenere ipſa bona hæredi-
taria ex eo titulo, qui ſibi vtilior eſt, vt concludit Paul. Caſt.
in conſi. 351. profundam. lib. 1. vbi comprobat id per l. an vi-
tium. §. ex facto. ff. de diuerſ. & temp. præſcrip. l. debitor. in
princ. ad trebell. l. ex ſextante. §. latinus. ff. de except. rei iu-
dic. & ita reſpondit Crauett. in conſi. 33. numero 11. Capr. ca-
uit in conſilio 93. num. 12. Natt. meminit in conſi. 140. num.
4. vol. 1. & Gozad. voluit in conſi. 82. num. 6.

31 Nec id mirum alicui videri debet, † nam quis præſu-
mitur actum facere velle eo modo, qui ſibi vtilior eſt. l. 1. ff.
ſolut. matrim. l. 3. & ibi Barto. ff. de milit. teſtam. cuius ſen-
tentiæ acceſſere Alex. in conſi. 172. col. 3. lib. 6. & idem Alex.
in conſi. 81. vol. 3. & in conſi. 33. eod. vol. & in conſi. 89. vol. 4.
& Cardin. in conſil. 37. in 1. & 2. vol. Bald. in conſil. 306. ſen-
tentia, lib. 3. & in conſil. 405. proteſtatio. lib. 5. & hoc caſu
non eſt neceſſaria aliqua alia probatio, id eſt, an ex tali cau-
ſa, vel titulo rem poſſideat: quia ex iam ſupra adductis ra-
tionibus, & iuribus præſumitur poſſidere dicto titulo ſibi
vtiliori; quod ſibi obligata ſunt, & non titulo inſtitu-
tionis, vt Durant. in tractat. de art. teſtan. de acquirenda hæ-
32 reditate, caut. 15. nume. 3. † vel ſaltem ſtatur declarationi vel
iuramento eius, dicentis ſe poſſidere ex alia cauſa, quàm hę-
reditaria, vt monet Bartol. in d. l. gerit. colum. 6. numero 9.
verſi. Iacob. de Aret. addit. & num. 17. & 21. in fin. & Bald. in
conſil. 366. num. 2. vol. 3. vbi etiam num. 3. adiungit, etiam ſi
detur, vt non iuret, illum non præſumitur tamquam hæ-
res adiuiſſe, & idem reſpondit Bal. in conſi. 17. num. 2. verſi.
quapropter. volu. 3. & Corn. in conſi. 77. num. 2. vol. 3. quem
ſequitur Crauet. in conſ. 197. num. 4. quod verò ſufficiat iu-
rare, vel declarare, voluit idem Bald. in conſi. 308. & in con-
ſi. 337. lib. 1. & in conſi. 312. lib. 4. & in conſi. 405. num. 3. vol.
5. & idem Crauet. in conſi. 33. num. 11. & in d. conſi. 197. num.
4. vbi allegat Alex. in conſil. 32. lib. 3. & in conſilio 118. num.
7. in fin. volum. ſecundo, cauit Corn. in conſ. 147. volu. 1. &
in conſ. 310. num. 5. vol. 3. & Natt. in conſi. 448. nume. 21. ſed
ſecus eſt, ſi nulla alia cauſa ſit, quàm hæreditaria, & poſſi-
deat, quia ex hac poſſeſſione pſumptio eſt contra eũ, id eſt
quod poſſideat, quia adiuerit, iuxta ſentiam Alex. in l. non
hoc. num. 4. C. vnd. legit. cum alijs adductis per Cephal. in
conſil. 294. num. 19. volum. 2. & in conſi. 56. nume. 48. & in
conſi. 148. nu. 10. vol. 1. per Ioan. de Amicis in conſ. 96. nu. 1.
per Grammat. in conſ. 39. numero 14. in ciuil. per Boer. in
deciſ. 101. num. 24. vbi tamen diſtinguit, nam aut aderant alij
proximiores ad quos pertinebat hæreditas, & tunc non ſuf-
33 ficit probare, quòd poſſederit, ſed quòd legitimè adiuerit,
per tex. in d. l. non hoc, vbi Bar. & Iaſ. † aut erat ſibi delata
hæreditas ab inteſtato tamquam proximiori, & tunc ex poſ-
ſeſſione præſumitur aditio, ſecundùm etiam Alciat. in con-
34 ſil. 192. num. 2. & de præſump. reg. 2. præſump. 23. num. 2. † v-
bi ait. cum alicui eſt delata hæreditas, & aliquam rem hære-
ditariam ipſe poſſidere deprehendatur, præſumi iſtud fa-
cere iure hæreditario, argum. l. 3. verſi. & quid de ſubeunda.
35 C. de nat. lib. † & incumbit ei onus probandi negatiuam,
cuius probatio fit ſolum per proteſtationem ab eo factam,
hoc eſt, animo non immiſcendi illam rem tenuiſſe, vt pla-
cuit Bald. in d. l. 1. C. de repud. hæredit. & idem in conſi. 405.
36 volum. 5. † nam vt liberetur filius ex hac præſumptione, ea
eſt adhibenda cautio, vt patre mortuo illico proteſtetur,
ſe non animo immiſcendi hæreditati paternæ, ſed vt ex
bonis paternis creditorib. ſatisfaceret, bona paterna, vel hæ
reditaria obtinere, ſic reſpondit Vlpian. in l. at quis. §. pleri-
que. ff. de relig. & ſumpt. fun.

Secundò limitatur etiam in vxore hærede inſtituta à vi-
37 ro, † quia incolendo domum viri, & vtendo alijs rebus viri,
vt vtebatur, cum inter viuos numerabatur adhuc, non cen-
ſetur, adire, ſed potius ea retinere iure pignoris pro iuribus,
& dotibus ſuis, ita ſcitè docuit Corn. conſ. 147. colum. 1. vo-
lum. 1. & conſilio 321. colum. 2. vol. 1. & ſequitur Marant. in d.
l. is poteſt, num. 58. in fin. Afflict. deciſ. 372. nume. 1. & Rol. à
Valle in conſi. 77. num. 34. vol. 1.

Sublimita iſtas duas limitationes non procedere, quan-
do poſſidens rem poſſidet maioris pretij quàm id quod
38 prætendit ſibi deberi, ex alio titulo quàm hæreditatis, †
quia tunc ratione illius quod ſupereſt præſumitur aditio
hæreditatis, vt Bal. conſi. 272. num. 2. incipien. in cauſa egre-
giæ, vol. 5. & ſequitur Crauet. in conſi. 33. num. 14. & ad hæc
reſpondet contextus in l. duo fratres. ff. de acquir. hæred.
& ſentit Bart. in d. l. gerit. ff. eo tit. numero 21. circa fi. verſi.
quid enim.

Tertiò limitatur concluſio, vt non procedat, quando
39 poſſidens tenet rem parui, & vilis pretij, † nam tunc per
huiuſmodi poſſeſſionem, hæreditatis aditio non probatur,
ita limitat Salicet. in l. non hoc. C. vnde legit. quem ſequi-
tur Hippol. de Marſil. in l. furem. nu. 22. C. de ſicar. vbi mul-
ta ſimilia adducit. ſequitur etiam Crauet. conſil. 33. numero
40 12. cum ibi allegat. & reddit rationem † quia non eſt proba-
bile, ſe pro modica re voluiſſe obligari ad onera hæredita-
tis. Et idem placuit Bart. in d. l. gerit. nume. 21. in fin. voluit
Iaſ. in l. 1. §. veteres. ff. de acquir. poſſeſſ. Alex. in conſil. 32.
vol. 3. Corn. in conſi. 147. vol. 1. Crauet. in conſi. 197. nume-
ro 14. vol. 1. Salicet. in d. l. non hoc, in fi. C. vnde legit. & Nat.
in conſi. 448. num. 17. vol. 2.

Sublimita, vt non procedat, ſi illæ res hæreditariæ & ſi
41 minimæ, fuerunt traditæ, & translatæ in alterum † quia ex
tali traditione probatur animus adeundi, vt per Bald. &
Dec. in l. penult. C. vnde legit. & Cagnol. in rubric. C. qui
admitt. num. 102.

Quartò limitatur concluſio, vt non procedat, quando a-
42 lius adeſt hæres, qui adiuerit hæreditatem, † quia tunc præ-
ſumitur potius poſſidere illam rem ratione ſuæ legitimæ,
vel alio titulo, quàm iure hæreditario, vt à Grat. reſponſum
fuit in conſi. 140. num. 13. vol. 2.

Quintò limitatur etiam non procedere, quando in iudi-
cio fit poſitio poſſidenti, vel idem interrogetur, an res hæ-
reditarias poſſideat, & ipſe ſimpliciter poſitioni reſponde-
43 at, poſſideo, † nam tunc ex hac confeſſione aditio non
probatur, vt ait Bal. in tit. an agnat. vel fil. defunct. col. 3. nu.
14. nam (vt ipſe quoque ait) huiuſmodi poſitio eſt inepta,
44 nec concludens neceſſario † quia oportet articulos, & po-
ſitiones ſpeciatim, & iuxta iuris præſcriptionem conclude-
re, nam dicere etiam debebat, an tamquam hæres poſſide-
ret. Verum iſtud Baldi effatum à Iaſ. culpatur in d. l. 1. C. de
45 repud. hæredit. vbi ait, contra illud vrgere tex. in d. l. 1. † vbi
in dubio pręſumitur poſſidens adiuiſſe, niſi probetur ex alia
cauſa poſſidere, vt etiam conſultus reſpondit Bartol. in con-
ſi. 58. num. 1.

Sextò limitatur, vt non procedat, ſi filius poſſidens bo-
46 na paterna ignorabat patrem teſtamentum condidiſſe, †
nam hoc caſu non præſumitur adiuiſſe, quia poteſt ſe tueri
à creditoribus paternis, dicendo ſe ab inteſtato immiſcuiſſe
in illius bonis, quæ immixtio irrita eſt, quando pater deceſ-
47 ſit facto teſtamento, & hoc ipſe ignorabat, † nam non valet
immixtio, nec aditio hæreditatis, ſi ignoretur ex qua cau-
ſa quis hæreditatem cernere poſſit. l. ſi is qui, & l. in repu-
dianda. ff. de acquir. hæred. & ibi per Doctor. & Mantica de
coniect. vlti. volunt. lib. 12. tit. 12. numero 1. ſcribit, quòd
quando quis ignorat factum fuiſſe teſtamentum, fruſtra
quæritur, an videatur adiuiſſe hæreditatem, quia iſto caſu
etiam ſi haberet animum adeundi, non poterat adire, cum
præcipue in aditione hæreditatis requiratur ſcientia dela-
tionis, & ex qua cauſa ſibi fuerit delata hæreditas. l. is ad
quem, & l. hæres inſtitutus. cum leg. 6. ſeq. ff. de acquir. hæ-
redit. & propterea cum non valeat immixtio nunc, nec
vult ex teſtamento, neque ab inteſtato hæres eſſe, & ſic li-
cet poſſidebat, ex huiuſmodi poſſeſſione non probatur adi-
uiſſe,

48 niſſe,† & quod ignorauerit teſtamentum patris, ſtatur eius iuramento, ſecundùm Bar. in l. ſi cui.§. iiſdem.tit. de accuſ. Felin.in c. 2. extra de conſtit. Bal. in conſ.434.lib.5.Roman. in conſilio 481.numero 10.& Cephal.in conſil.142.numero 17. volu. 2. ignorantia enim cum in animo conſiſtat iureiurando probatur, ar. c. vt circa. c. nulli, in fi. de electio.in 6. pulchra gl.in c.ſignificaſti. el 1.in verb.ſi ita eſt, de homicid. gl. communiter* approbata in §. aliæ.Inſti. de actio. quam refert Cacher.in deci.71.numero 24. vbi etiam dicit, id maximè verum eſſe in homine probo, qui bene audiat, pro quo præſumitur, argu. gl. in l. Titio fundus. ff. de condi.& demon.& notat Curt. Sen. in conſil. 70. colum. fina. verſi. confirmantur, & in conſi. 72. col. 8. cum alijs adductis per eundem Cacher. in dicta deciſ. 71. & in deci.101. numero 24. & infra, in concluſ.ignorantia, & concluſione, animus, vbi latè quòd ſi filius religioſe iureiurando aſſeuerare nequeat teſtamentum ignoraſſe, ſatis erit, ſi adiuret ſe igno-
49 raſſe qualitates, conditiones, & modos teſtamenti, † nam non dicitur factum ſcire, qui facti qualitates ignorat, vt dicit gloſ. in c.quanto.verſ. noto.de tranſlat.prælat. nec nocet qualis qualis notitia, vt teſtatur gloſ. In clem. cauſam, verſi. plenam. de elect. & gloſ. in c. concertationis. verſi. ſciuerit. de appell. lib. 6. Iaſ. in conſil. 159. colum. 4. volu.1. idem Io. Duran. in tract. de art. teſtand. tit. de acquir. hæredit. caut. 15. numero 2. & vide Bald. in conſil. 200. per tot. lib. 1. ſci-
50 endum tamen eſt, † ignorantiam paterni teſtamenti præſumi, vt dicit Capra in conſi. 40. nume. 11. & ſcripſit Corn. in conſi.310.numero 5. verſi.eſt etiam circa præfatam. lib.3. & in conſil.153. numero 4. vol.4. & in conſil. 175. numero 3. ad fin.& numero 5.lib.4. & Rol. à Valle in conſi. 36. num. 3.
51 vol.2. vbi illam eſſe rationem aſſerit, † quia cum ignorantia
52 ſit priuationis actus negationem complectens, † per rerum naturam factum negantis probatio nulla eſt, vt vtar verbis Impp. Dioclet. & Maxim. in l. actor C. de probat. quod
53 non eſt in ſcientia † quæ ponit, & affirmat. Ideo meritò probari debet, vt l.ei qui.ff. de probat.quam tamen concluſionem limitat Rol. à Valle numero 5. procedere tantum in hærede ſuo, ſecus in extraneis, quia quando ſunt hæredes ſui, & neceſſarij, tunc præſumitur ignorantia eorum, quæ continentur in teſtamento, niſi probetur ſcientia, ſe-
54 cus in extraneis † quia extranei non poſſunt adire hæreditatem, niſi ſint certi de viribus teſtamenti, vt l. ſed & ſi. ff. de acquir. hæredit. ideo præſumuntur ſcire, quæ continentur in teſtamento, eo ipſo, quòd præſupponimus ipſos hæredes, ſed in hæredibus ſuis & neceſſarijs hoc non eſt neceſſe ponere, quia ſunt hæredes ſtatim etiam teſtamento non cognito, nec inſpecto. Ideo non præſumitur ſcientia. Secundò limita dictam concluſionem non procedere poſt
55 immiſtionem, quia † quilibet hæres etiam ſuus poſt immiſtionem præſumitur ſcire teſtamentum, & ipſum vidiſſe.

Amplia ſupra dictam limitationem non ſolum procede-
56 re in filio, † ſed etiam in omnibus, qui ab inteſtato ſuccedunt, vt dicit idem Durant.de art. teſt. de acquirend. hæredit. d. caut.15. num. 12.

Septimò limitatur concluſio principalis, non procedere, quando communis eſt opinio hominum, poſſeſſam hæ-
57 reditatem eſſe damnoſam, † quia tunc non præſumitur adiuiſſe, vt dicit Bart. in d. l. gerit. numero 2. ff. de acquir. hæredit. vbi pro hoc adducit in arg. l.1.ff. ſolut.matrim. ſecus verò ſi hæreditas ab omnibus opulenta exiſtimetur, vt ibidem Bart.& Natt.in conſil.448.num.20.vol.2.

CONCLVSIO 46.

ARGVMENTVM.

Aditio hæreditatis probatur ex eo, quòd quis poſſederit bona hæreditaria per decennium.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis probatur ex poſſeſſione decennali, & ſolenniter adiuiſſe, ibidem. Niſi fuerit pupillus.*

2 *Conſenſus, & iuſſus patris probatur interueniſſe in aditione filij per poſſeſſionem decennalem.*

3 *Aditio licet ex temporis curſu præſumatur, non tamen inducitur.*

1 Aditio hæreditatis decimoquartò probatur † ex eo, quòd quis poſſederit bona hæreditaria per decem annos. arg.tex. in l.ſi filius.C.de petitio. hæredit. & ibi Doct. & Bald. in l. potuit.C.de iur.deliber.& Iaſ. in conſi.3.vol.1.num.3.vbi latè & copioſe defendit hanc partem, cùm alioqui articulus ſit maximè ambiguus, vt ibi per eum. Et in hoc temporis interuallo præſumitur adiuiſſe ſolemniter, ſecundùm Cephal.in conſi. 98. num.27.vol.1. quod probat etiam Ang. in conſ.318.num.3.& Tiraq.in tract.de præſcrip. verſi. per decem annos, verſi.39. ibi, rurſus ipſe, vbi hoc limitat, ſi ille non potuerit adire, vt quia pupillus erat, iuxta l. pupillus.ff. de acquir.hæredit. l. obligari. §. pupillus.ff.de auth. tut. l. ſi curatorem habens.C.de in integ. reſtit. & §.neque.Inſti.de auth.tuto. cum alijs adductis per Natt.in conſi. 434. numero 10. vol.2.Cepoll. in conſi.14.num.3. in ciuil.& Cephal.in conſi. 203. nume. 15. vol. 2. nam in eo, qui adire non poteſt, ceſſat præſumptio conditionis, quia vbi veritas locum habere non poteſt, nec præſumptio vires ſuas extendit.l. qui ad certum.ff.locat.& latè declarat Deci.in conſil. 442. num. 21.22.& 23.

Intellige ſecundò, vt vera ſit cõcluſio, ſi conſtet aliquem adiuiſſe, quia ſi conſtat de aditione, in dubio etiam præſumitur ſolemniter facta, nam vbi apparet de ſubſtãtia actus, facile præſumitur ſolennitas ipſius actus, ſecus verò eſt, vbi doceri non poterit de ipſa aditione, quia tunc ex temporis diuturnitate non præſumetur, ita declarando reſpondit Alex.in conſi.50.num. 4. & 5.vol.5.

Ampliatur, vt non ſolùm per illud ſpatium decem anno-
2 rum probetur aditio, † ſed etiam interceſſiſſe conſenſum, & iuſſum patris in aditione filij, vt tradunt Doct. in dicta l. ſi filius.C. de petitio.hæredit. & Tiraq. vbi ſupra §. 1. per decem annos. gl. 4. verſi.2. hic. vbi pro hac ampliatione teſtatur Angel. in l. ſciendum. ff. de verbor. oblig. & Bal. in l. ſi certis ann.C.de pact.col.3.verſi. 2. hoc probatur, & ibidem Iaſ. col. 3. verſic. pro iſta concluſione. & Natt.in conſil.74. num.11.vol.1.

Limitatur hæc ampliatio quinque modis, vt per Iaſon.in l.1.C.qui admitti. col. 5.

3 Limita concluſionem, quia † licèt ex curſu temporis præſumatur aditio, non tamen inducitur, argum.l.qui in aliena. §. 1. & ibi Bart. in princ.ff. de acquir.hæredit. Bald in l. 2. C. de legit.hæredi.& in l.1.oppo.26. C.qui admi. limita ſecundò concluſionem, vt non procedat, quando agitur de præiudicio tertij, eo enim caſu requiritur ſpatium 30. annorum, nec ſatis eſt tempus decem annorum, vt eſt cautum in c.peruenit.de empt. & vend. cui non obſtat text. in d.l. ſi filius.C.de petit.hæredit. quia locum habet, quãdo agitur de modico præiudicio, vt animaduertit Bart. in quæſt. 7. incipien.mulier habens magnum patrimonium, in fin.& ſcriptum reliquit Alex.in d.l.qui in aliena, in princ.nu.11. de acquir. hæredit. & conſultus reſpondit Dec. in d. conſil. 42. num. 23.

CONCLVSIO 47.

ARGVMENTVM.

Decimus quintus aditionis modus explicatur, quomodo procedat.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis probatur, quotieſcumq; quis aliquid agit in bonis defuncti, quod vltra nomen, & ius hæredis fieri non poteſt.*

Et quomodo procedat, num. 4. & 5. & num. 8.

2 *Aditio probatur etiam per actus factos inter alias perſonas, & parte abſente.*

3 *Quæ dependent ex vnius ſola voluntate, non requirunt partis præſentiam.*

4 *Actus factus, quod citra nomen hæreditatis fieri non poteſt, non probat aditionem in muliere, & ruſtico.*

5 *Mulier, & ruſticus præſumuntur ignorare iura.*

6 *Actus pius eſt ſepelire mortuum, paſcere familiam defuncti & curare cuſtodiam domus.*

7 *Actus factus ab hærede actum pium concernens, & modicũ ſumptum, non præſumitur adire, nec aditio per eum probatur.*

8 *Aditio hæreditatis inducitur per expenſas funerum.*

9 *Actus faciens inducẽtes aditionem hæreditatis cum proteſtatione, nolle adire, nec eſſe hæredem, etiam quòd ſit proteſtationi contrarius, non probatur, nec inducitur aditio, & quando procedat. num. 11.*

10 *Proteſtatio adiuuat proteſtãtem, etiam ſi talis eſſet, quòd alias inferret aditionem hæreditatis, puta ſolutionis, & vide ibi contrarium, & num. 12.*

11 *Actus contrarius proteſtationi iuuat, ſi à voluntate proteſtantis dependet, niſi cum alio celebretur.*

12 *Faciens actus contra proteſtationem, intelligitur à proteſtatione recedere, niſi non poſſet eſſe hæres, nu. 13. & quando procedat, num. 15.*

13 *Aditio hæreditatis non inducitur per actum proteſtationi contrarium, quando faciens actum contrarium non poteſt eſſe hæres, alias ſecus.*

14 *Hæres proteſtans non facere actum animo hæreditatem adeundi, non inducit repudiationem, ſed tantum declarat, ex illo actu nolle adire.*

15 *Medium datur inter aditionem, & repudiationem.*

16 *Actus, qui fiunt, quando ſunt indifferentes, quo animo ſint facti, ſtatur iuramento gerentis.*

Aditio hæreditatis decimoquintò, ſi in vniuerſum loquamur, probatur, quotieſcunq; quis aliquid agit in bonis de-
1 functi, † quòd vltra nomen & ius hæredis fieri non poteſt,
nam tunc ex tali facto probatur adiuiſſe, argu. l. pro hærede.
de acquirend. hæredit. & notat Grat. in conſi. 146. num. 14.
lib. 2. Ruin. in conſi. 168. num. 1. lib. 4. & in conſil. 157. num. 1.
lib. 3. Nicol. Bell. in conſi. 24. nu. 17. Rot. in deciſ. 432. num.
3. in nou. & Soci. Iun. in conſil. 69. num. 7. lib. 1.
2 Ampliatur concluſio, vt procedat † etiam ſi huiuſmodi
actus facti ſint inter alias perſonas, & parte abſente, vt dicit
Bartol. in l. ſi poteſt. col. 4. verſi. nunc videmus. ff. de acquir.
hæredit. & in l. gerit. verſi. circa ſecundum, colu. 3. eod. tit.
quem ſequitur Crauet. in conſil. 148. nobilis autem, num.
3 10. cum alijs per eum ibi allegatis † nam in his, quæ reſident
in ſola vnius voluntate, non requiritur aliqua partis præ-
ſentia, iuxta ſententiam Bart. in l. certum. §. ſi quis abſente.
ff. de confeſſ. & in l. Neſennius. ff. de neg. geſt. Abb. in c. fi.
col. 5. de confeſſ. Alex. in conſi. 130. lib. 1. & in conſi. 146. col.
3. vol. 5. Dec. in conſi. 35. col. 2. & in conſi. 181. col. 2. & in con-
ſi. 297. quem ſequitur Crauet. in d. conſi. 148. num. 11. Rimi-
nal. Sen. in conſ. 346. nu. 17. vol. 2. & Mantu. in conſi. 34. num.
20. vol. 1.
4 Primò limitatur concluſio, † quando actus iſtiuſmodi eſ-
ſet factus à muliere, vel ruſtico, nam id genus facta, licèt ci-
tra nomen hæredis fieri non poſſint, in his perſonis non in-
5 ducunt, nec probant aditionem, † quia tales perſonæ præ-
ſumuntur iura ignorare, ſecundùm gloſ. not. in aut. de in-
ceſt. nup. §. 1. verſi. ſciens. cum allegatis per Alex. in l. is qui
putat. ff. de acquir. hæredit. num. 7. vbi in fin. hanc fallenti-
am ponit, & eandem not. P. Paul. P. in additio. ad Bart. in l.
pro hęrede. de acquir. hęredit. & Cacher. in deciſ. Pedemõt.
54. nu. 11. per tex. in l. cum de indebito. ff. de probat. & Caſtr.
in l. Clodius. in fin. ff. de acquir. hæred.
Secundò limitatur in his factis, quæ ſpectãt ad pietatem,
aut ea ſunt, quæ etiam à quolibet vicino defuncti vel amico
6 facta fuiſſent. † vt corpus ſepultura afficere, familiam de-
functi alere, & in primis ſi eſſent paruuli pueri, & ſumptus
7 ſit exiguus, vel curare, vt domus cuſtodiatur, † nam cum hęc
omnia ex pietate faceret quilibet vicinus vicino, ideo ex his
actibus non præſumitur, nec probatur aditio niſi aliud pro-
betur, arg. l. at ſi quis. §. plerique. ff. de religio. l. pro hærede.
vbi Bart. de acquir. hæredit. & idem Barto. in d. l. gerit. num.
24. ff. de acquir. hæredit. Io. de Amicis in conſi. 137. num. 7.
& Natt. in conſi. 448. num. 13. vol. 2.
Ad illud tamen eſt aduertendum, quòd Roma. in conſil.
8 154. num. 3. ſenſit † per expenſas funerum induci aditionem
hæreditatis.
Tertiò limitatur, vt non procedat, quando in prædictis
actibus fuerit facta proteſtatio, per quam agens declarauit,
9 ſe per tales actus † nõ habere in animo adeundi, neque hæ-
redem eſſe teſtatori, quia tunc ex illo actu etiam contrario
proteſtationi non probatur, nec inducitur aditio, argum. l.
qui in aliena. §. Celſus. cum ibi not. & l. pro hærede. in prin-
cip. ff. de acquir. hæredit. & notat Ruin. in conſi. 157. num. 2.
& 3. lib. 3. Bal. in conſi. 499. per tot. lib. 3. vbi diſtinguit actus,
qui poſſunt inducere aditionem, non obſtante proteſtatio-
ne, & in con. 500. per tot. lib. 3. & in conſil. 17. eod. vol. idem
voluit Socin. in conſil. 45. colum. 2. volum. 4. Corn. in con-
ſi. 310. col. 1. vol. 3. & Bart. in l. ſcriptum. ff. de relig. latè, & pul-
10 chre Corn. in conſi. 161. col. 1. & 2. lib. 4. † proteſtatio enim
eo caſu proteſtantem adiuuat, argu. l. at ſi quis. §. plerunq;
& l. ſcriptum. vbi Bart. ff. de relig. & ſumpt. fu. quem tex-
tum intelligunt Doctores procedere, etiam ſi actus eſſet
iſtiuſmodi, ex quo alioqui hæreditatis aditio colligi poſſet,
vt ſolutio æris alieni, ſecundum Salicet. Iaſon. & cæteros in
l. 2. C. de iur. deliber. per Bart. & alios in d. l. qui in aliena. §.
fi. & per Alcia. in conſi. 344. num. 1.
Non vera tamen hæc ſententia viſa eſt Rimina. Sen. in
conſi. 168. num. 5. vol. 1. ideo.
11 Intellige ſupradictam limitationem eſſe veram, † quan-
do ille actus proteſtationi contrarius pendet à ſolo facto
proteſtantis, vt in exemplis dicti §. Celſus. l. pro hærede,
dicta l. non ſolùm. §. morte. vbi Barto. in verſi. breuiter dic.
& tradit Alcia in d. conſi. 344. num. 2. & Corn. in d. conſi. 161.
12 lib. 4. ſecus ſi ille actus celebretur cum alio, † quia tunc per
illum actum proteſtationi contrarium intelligitur à prote-
ſtatione receſſum, & hæreditatem adiuiſſe, ſecundum Bar.
in l. non ſolùm. §. morte. ff. de nou. oper. nuncia. nume. 17.
cum ſeq. per c. ſolicitudinem. de appella. & c. 1. quod met.
cauſa. Refert Ruin. in d. conſi. 157. nu. 2. tenet Bal. in d. con-
ſi. 499. num. 2. lib. 3. & in conſi. 500. eod. lib. 3. & Soc. Iun. in
conſi. 107. num. 3. & 4. lib. 2. quod procedit non tantum illi-
us perſonæ gratia, cum qua actus geritur, argumento l. fin.
cum ibi notat. ff. de interrogat. act. ſed etiam quoad omnes
alias perſonas, ſecundũ Bar. relatum à Ruin. in d. conſ. 157.
Secundò intellige dictam limitationem, vt habeat locũ,
quando ille, qui facit actum contrarium proteſtationi, non
poteſt eſſe hæres, vt quia prius expreſsè repudiauit hæredi-
13 tatem, † quia ex illo actu contrario proteſtationi poſtea fa-
cto non inducitur aditio, præcipuè ratione aliorum credi-
torum, cum quibus actus non geritur, ſecus ſi ille, qui fecit
actum contrarium proteſtationi poſſit eſſe hæres, vt quia
non præcucurrit repudiatio expreſſa, ſed ſimpliciter prote-
ſtatur, ſe actum, quem facturus eſt, ea mente non eſſe factu-
14 rum, † vt adeat, quia ex huiuſmodi proteſtatione non indu-
citur repudiatio, ſed ſolùm declaratur, ſe nolle ex illo actu
adire, quòd contingere poteſt, etiam ſi non repudiet, quia
15 hoc pacto datur cautio inter aditionem; † & repudiationẽ.
Ideo ille qui poteſt eſſe hæres gerendo prædictum actum
contrarium proteſtationi, non obſtante illa proteſtatione,
intelligitur adiuiſſe, ita voluit Bart. in d. l. non ſolùm. §. mor-
te. ff. de nou. oper. nuntiatio. & eum ſequitur Ruin. in dicto
conſi. 157. num. 3. lib. 3.
16 Limita tamen, quando actus, qui fiunt, ſunt ancipites †
quia tunc quò animo ſint facti ſtatur iuramẽto gerentis il-
los actus, quod deciſ. reliquere Domini Rot. in deciſ. 432.

num.3.in nou.Bal. in conſi.224. ſuper eo.lib.2.& in conſilio 499.num.3.lib.3.& in conſil. 306.ſententia.vol. 3.& in conſil.405. proteſtatio.volum.5.Corn. in conſil.308. & in conſil. 337.volum.1.& in conſil.312.volum.4.& Crauet. in conſilio 33.

Intellige vt per Corn. in conſi.161.colum.3.verſi.nec obſtat ſi dicatur,lib.4.

CONCLVSIO 48.

ARGVMENTVM.

Confectio inuentarij an aditam hæreditatem probet.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis probatur ex confectione inuentarij, quis hæres ſcriptus, vel ab inteſtato fuerit.*

2 *Inuentarij confectio ſoli hæredi, non alij conuenit, an verum, numero 3.*

Conficiens inuentarium cenſetur hæreditatem adire, num.2. an verum, num.3. & quando, num. 4.

3 *Hæres requiritur, vt poſt inuentarium repudiet, vel adeat.*

Inuentarium conficiens poteſt eo conſilio feciſſe, vt certior fiat de iuribus hæreditatis, quàm animo adeundi. num. 3.

4 *Hæres ſimpliciter inuentarium conficiens non dicitur adire, ſecus ſi vt hæres conficiat, etiam ſi ſe hæredem non nominet, ſed à notario fuerit ſcriptus.*

Aditio hæreditatis decimoſexto loco probatur ex confe-
1 ctione inuentarij † quod confecerit hæres ſcriptus, vel ab
inteſtato, ſi Bart. credimus in l.gerit. col.vlt.verſi. ad 3. ff. de
acq.hæred.quem refert,& ſequitur Ruin.in conſil. 168. nu.
1.lib.4.& ante eos ſenſit Cin.in l.fi.§.ſi verò poſtquam, per
illum tex.C.de iur.delib. animaduertit etiam Capra in con-
2 ſil.9. nume. 1.vbi rationem affert: † quia cum confectio in-
uentarij ſoli hæredi conueniat, non alij, vt l. ſcimus. C.
de iur. deliber. Ideo quis conficiens inuentarium cenſe-
tur hæreditatem adire, quaſi faciat actum, qui niſi ab hære-
de fieri poſſit: vt etiam decidit Cacheran. in deciſio. Pedemonta.147. num. 22.

Id diſplicuit Salicet. Alex. & Iaſ. in dicta l. fina. §. ſin au-
tem.per illum tex. in verſi. non recuſauerit. vbi requiritur
3 † vt poſt inuentarium hæres repudiet, vel adeat, & eſt ratio,
quia poterit eſſe, vt inuentarium eo conſilio fecerit hæres,
vt fieret certior de iuribus hęreditatis, quàm animo adeun-
di, & ideo cum actus iſte non inferat neceſſariò aditionem,
non probatur ex hoc animus adeundi, & ab iſtis fuit etiam
Ruin.in conſ.113. num. 4. vol. 3. Neuiz. in conſi. 9. num. 14.
* & Franc. Marc. in deciſ. 29. vbi aſſerit hoc * eſſe omnium
conſenſu comprobatum. quos omnes ſequitur Rol. à Valle in ſuo tract. de confectio.inuentar. part.3. §. ſed an per confectionem, & nouiſſime tranſit Mantica in tract.de coniect. vltim.volunt.lib.12.tit. 9.num.15.

Intellige hanc opinionem, vt procedat, quando inuen-
tarium fuit ſimpliciter factum, vt ſola bona deſcriberentur,
quia tunc ex eo non probatur animus adeundi, ſecus ſi con-
fecerit inuentarium vt hæres, vt quia in eo ſit nominatus
hæres, iuxta ſententiam Rol. à Valle in conſil. 73. in princ.
volu.2. tunc enim probatur ex illa confectione aditio hære-
ditatis, vt expreſsè videtur præſupponere Salicet. in d.l. fi. §.
4 ſin autem dubius. vbi dicit † quòd quamuis hæres ſimplici-
ter conficiendo inuentarium non dicatur adire, ſecus tamen eſt, ſi illud conficiat vt hæres, & ita etiam concludit Ruin. in d. conſi.113. num. 7. & ſecundùm iſtam intelligentiam poteſt defendi opinio Cin. & aſſectatorum.

Quod etiam procedit, ſi hæres nõ nominauerit ſe ipſum hęredem, ſed à notario fuerit hæres nominatus: quia idem eſt, l. optimam. C. de contra. ſtipul. Barto. in auth. ſi quis in aliquo. propè fin. C. de edend. & in l. ex hac ſcriptura. circa fi. verſi. quæro quid ſi in contractibus. ff. de donat. ſequitur Rui. in d. conſil. 113. num. 7. in fin. & huic confine eſt, quod ſcripſit Rober. Marant. in l. is poteſt. nume. 52. de acquir. hæred.

Amplia vt concluſio procedat, etiam ſi inuentarium cõfectum fuerit per tutores, nam ex ipſius inuentarij confectione inducitur aditio hæreditatis, quia tutor ſolus habet hanc facultatem, dum tamen agat pro infante, ſecus ſi pro pupillo, vt dicit expreſsè Barto. in l. potuit. numero 2. ff. de iur. deliber. in quo loco aſſerit ita illo anno reſpondiſſe pro hæreditate cuiuſdam filiæ infantis.

CONCLVSIO 49.

ARGVMENTVM.

Si quis inſtituat procuratorem ad adeundam hæreditatem, an propterea dicatur adiuiſſe hæreditatem.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis probatur per conſtitutionem procuratoris ad confitendum ſe eſſe hæredem, vel reſpondendum poſitioni quo pacto ſit hæres, ſiue ad exigendum aliqua debita, vel alia negotia expedienda. Vide contrarium ibi, & quando præſumatur, num.3. & 4. & quando procedat num.5.*

2 *Procurator Cæſaris non poteſt adire hæreditatem pro Cæſare, nec ſeruum iubere, quòd adeat, niſi faciat meliorem Cæſaris conditionem.*

3 *Defunctus pater in dubio inteſtatus deceſſiſſe præſumitur, & filium per actum conſtitutionis procuratoris adiuiſſe.*

4 *Notarius præſumitur in inſtrumento procurationis enuntians talem hæredem Titij, de voluntate conſtituentis enuntiaſſe.*

Notarius falſarius non eſt præſumendus, num.4.

5 *Aditio hæreditatis non præſumitur ex conſtitutione procuratoris, quando ex duplici capite hæreditas defertur, ius non dicitur hæredi quæſitum propter ambiguitatem & obſcuritatem actus.*

Aditio hæreditatis decimoſeptimò probatur per conſtitu-
tionem procuratoris ad confitendum ſe eſſe hæredem, vt
cautum eſt per text. cum gloſ. in l. per procuratorem. ff. de
acquir. hæredit. quam opinionem eſſe veram dicit Bartol.
* ibi, & eſſe * cõmunem affirmauit Paul. de Caſtr. eo. in loco,
vt ſequendo eoſdem retulit D. Vincentius de Franch. Do-
1 cto. illuſtris, in deciſ.60. num.5. † reſpondit Mantua in dicto
conſi.34.num.29. vol.1. vel ad reſpondendum poſitioni, vt ſit hæres, ſiue ad exigendum aliquod æs alienum, vel ad alia negotia expedienda. de hoc modo verba fecit Bal. in l.1.30. oppoſi. C. qui admitt. & in conſi.263.1.vol. Marant. in repet. d.l. is poteſt. nume. 52. & 68. Corn. in conſi. 69. in fin. volum. 4. idem voluit gloſ. & Barto. in l. Paulus. in fin. de acquir. hæredit. & idem Bar. in l. filio. C. de iur. delib. gloſ. in l. ſerui electione. ff. de legat.1. ſed rata non eſt aditio per procuratorem, vt ibi, & per Franc. Aret. in d.l. Paulus. Mantu. in conſi.34.num. 30. vol.1.

Reclamat huic rei Cepol. in conſ.14. num. 2. in ciuil. vbi
2 dicit, † quòd licèt procurator Cæſaris non poſſit adire hæ-
reditatem pro Cæſare, nec iubere ſeruum Cæſaris vt adeat, vt l.2. titu. de offi. procur. Cæſaris, ſi tamen facit meliorem conditionem Cæſaris, quoniam hæreditas eſt opulenta ſine vexatione, tunc rectè poteſt ſeruus fiſci iuſſu procuratoris Cæſaris adire, & rata manebit aditio. quod ita voluiſſe gl. aſſerit ſingularem in l. ſi quis mihi bona. §. ſi ſeruus. de acqui. hæreditate.

Amplia concluſionem, vt procedat, etiam ſi ambigere-
tur, an defunctus deceſſerit teſtatus, an inteſtatus, † quia
3 in dubio præſumitur inteſtatus, & propterea filium adiuiſſe

Per illum actum conſtituendi procuratorem. Ita Bald. in dicto conſi. 200. verſi. aut eſt dubium, lib. 1.

Secundò amplia, vt procedat, etiam ſi notarius in inſtrumento procurationis enuntiet in tertiam perſonam illum eſſe hæredem, vt Titij, quia nihilominus ex tali inſtrumen-
4 mento probatur aditio hæreditatis, † cum præſumatur notarium illa verba enuntiaſſe ex voluntate conſtituentis, aliàs eſſet falſarius, quòd non eſt præſumendum, ſi fides eſt adhibenda gl. in c. accedens. de crim. falſi. Marſil. in conſi. 51. num. 33. Rol. à Valle in conſi. 38. num. 31. vol. 1. Cephal. in conſi. 179. num. 24. vol. 2. Bald. in dicto conſi. 263. num. 2. vol. 1. & ſequitur Marant. vbi ſupra.

Intellige, vt procedat concluſio, ſi pater deceſſerit, nullo condito teſtamento, & filius certus fuerit de morte prædicta ab inteſtato, ſecus ſi pater perierit teſtatus, quia licèt id non ignorauerit filius, tamen quia non aperuit, ex quo ca-
5 pite adeat, vel ſe immiſceat, † cum ex duplici capite eſſet ſibi delata hæreditas, non præſumitur ex illa creatione pro curatoris aditio, propter ambiguitatem, & obſcuritatem actus, per quem ius non dicitur ei quæſitum, vt per Bald. in conſi. 200. per totum, lib. 1. & faciunt quæ dicta ſunt ſupra in concluſione, aditio per poſſeſſionem.

Intellige ſecundò, vt procedat concluſio, quando procurator conſtitutus ad adeundũ hæreditatem adierit ipſam, vel geſſerit actum ſibi impoſitum, & non ſtatim, cum conſtituerim ipſum ad adeundum hæreditatem, nam per conſtitutionem procuratoris etiam ſpecialis ad adeundum non ſequitur me velle ſtatim eſſe hæredem, quia quando mando procuratori, vt adeat hæreditatem, videor tunc animo pendere, vt ante hæreditas non quæratur, quàm per eum ſit adita, vt voluit Cin. poſt Iacob. de Rauenna, in l. 1. ſub nu. 1. C. qui admitti, & Aret. in l. Paulus. colum. fin. ff. de acqui. hære. licet ibi dicat communem opinionem eſſe contra Cinum, & cum Cino tenet Pau. de Caſtr. in d. l. Paulus. num. 4. & Ludouic. Roman. ibi num. 3. idem voluit Alberic. in d. l. 1. C. qui admitti, in quo loco paulò inferius ſubiungit, id maxime procedere, ſi hæreditas eſſet delata mihi. ſ. abſenti, cuius vires ignoro. Vnde nolo ſtatim adire, ſed mãdare procuratori, vt ſi inueniat eam vtilem, vt adeat. Vnde non poteſt dici, me ſtatim velle eſſe hæredem, & hoc idem tradit Cin. in loco ſupra allegato, & prodidit Dec. in l. 1. in 2. lectur. in 3. notab. C. quando non petentium partes, vbi iuribus, & rationibus fundat, ex mandato dato ad adeundũ non induci aditionem hæreditatis, ſed requiri etiam actus exequutionem, vt etiam animaduertit excellens D. Franch. in dicta ſua deciſ. 60. num. 15.

CONCLVSIO 50.

ARGVMENTVM.

Plurimi modi recenſentur, per quos hæreditatis aditio probatur.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis probatur per ſubtractionem rei hæreditariæ & alijs modis, vt ibi remiſſiuè, num. 2.*
2 *Hæredi quando denegetur officium abſtinendi.*

1 Aditio hæreditatis decimoquinto modò probatur per ſubtractionem † ſiue amotionem alicuius rei hæreditariæ, vt ſi ſuus hæres mortuo teſtatore amouerit aliquid de hæreditate, probatur ex hoc ipſum adiuiſſe.
2 † & ideo ei erit denegandum beneficium abſtinendi, vt eſt contex. apertus in l. ſi ſeruum. §. prætor ait. ff. de acquir. hæredit. ſi quis ſuus, inquit Vlpian. ſe dicit retinere hæreditatem nolle, aliquid autem ex hæreditate amouerit, abſtinendi beneficium non habebit.

Amplia, & limita hanc concluſionem, vt colligitur ex dicto textu, & eius gloſ.

Probatur etiam multis alijs modis obſeruatis à Iaſ. in conſil. 112. nume. 2. vol. 4. vt ſi locauit fundos hæreditarios, quod placuit Bartol. in d. l. gerit. num. 21. verſi. ſi verò non poterit, & reſpondit Corn. in conſil. 103. num. 4. vol. 2. & Alex. in conſi. 32. nume. 1. vol. 3. & in conſi. 126. num. 1. vol. 7. de qua locatione vide per Bald. in conſi. 13. num. . . vol. 1. vel fecit quitationes debitoribus hæreditarijs, aut conſtituit aliquem, qui negotia hæreditaria adminiſtret vel rationes negotiorum ſubducat, aut ſoluat legata in teſtamento relicta, vel quos in teſtamento teſtator ſciuerit, ad peragenda ſacra ſacerdotes decernat, vel litigauit, & compromiſit tamquam hæres. vt reſpondit Alciat. in conſil. 574. numero 17. vel alia iſtiuſmodi, quæ citra nomen, & ius hæredis fieri non poſſunt, vt l. pro hærede. ff. de acquir. hæredit. nam ex iſtis actibus probatur aditio hæreditatis, ſecundùm Iaſon. in dicto conſi. 112. Pariſ. in conſil. 16. numero 42. cum ſequent. lib. 2. Bald. in conſil. 314. num. 3. lib. 3. in conſi. 499. nume. 2. eod. lib. & in conſil. 21. numero 1. lib. 5. & in conſilio 272. numero 2. eod. volumine, Socin. Iun. in conſilio 69. numero 7. lib. 1. & Maranta in repetitione dictæ l. is poteſt. numero 48. cum pluribus ſequentibus, vbi adnotat triginta octo modos, ex quibus probatur hæreditatis aditio, & plenè per Lauren. Silua. in conſilio 49. numero 86. ſed vberius, & melius, quàm alibi iſta materia tractatur à Guliel. Benedict. in repetitione capituli Raynutius. de teſtamen. in verb. mortuo itaque teſtatore. il 1. num. 357. cum pluribus ſequent. ab Ancha. in conſilio 252. numero 3. & in conſilio 324. num. 1. & à Nat. in conſil. 140. num. 12. vol. 1.

CONCLVSIO 51.

ARGVMENTVM.

Aditio hæreditatis an per ceſſationem in non faciendo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis probatur, & præſumitur per non facere.*
2 *Debitor in diem, & ſub pœna ſuccedens creditori ſuo & infra talem diem debitum non ſoluit alijs ſucceſſuris illo repudiante, ex hoc non facto aditio probatur, & ibi vide contrarium. Vel dic. Aditio probatur, ſi debitor in diem, & ſub pœna ſuccedens, & reliqua vt ſupra.*

Aditio etiam hæreditatis probatur per non facta, vt ſi præfinitus ſit termin⁹ hæredi ad adeundum, vel repudiandum, & ipſe hæres intra terminum nihil
1 agat: † nam ex hoc non facere præſumitur, & probatur hæreditatis aditio. l. finali. §. ſin autem hoc. & §. ſi quis autem temerario. C. de acquirenda hæreditate. & notat Barto. in l. quamdiu. in gloſſ. finali. ff. eodem, & idem Bartol. in dicta l. gerit. numero 28. ff. eodem. vbi circa hoc adducit rationes, & alia exempla, quę per te ipſe videre poteris, è quo-
2 rum numero illud eſt de debitore, † qui in diem, & ſub pœna ſucceſſit creditori ſuo, & intra illum diem ipſe non ſoluit debitum alijs, qui ſuccederent illo repudiante: nam ait Bar. in dicta l. gerit. ex hoc non facto probari aditionem: idque vnum comprobat tribus rationibus, & in dicta l. non hoc. C. vnd. legit. vltim. columna, cui refragatur Bal. in l. ſi certis annis. C. de pact. latè Alex. in conſilio 20. per tot. lib. 6. vbi latiſſimè tuetur hanc partem Natt. in conſilio 24. numero decimo & ſequent. lib. primo. & dictum eſt ſupra in concluſione, per ſolutionem debiti.

Verùm quoniam hæc latius proſequutus eſt Franciſ. Mantica de coniectu. vltim. volunta. lib. 12. titulo 13. per totum, hic vlterius progrediendi onere me leuauit, ad illum igitur lector confugito, vbi non minus doctè, quàm inſigniter concluſionem noſtram explicat.

CONCLV-

CONCLVSIO 52.

ARGVMENTVM.

Per teſtes ſingulares probari aditionem hæreditatis, & quo pacto id locum habeat.

SVMMARIVM.

1 *Aditio hæreditatis probatur per teſtes ſingulares, dummodo ſuper eodem deponant, licèt de diuerſis actibus.*

2 *Teſtes ſingulares quando probent.*
Singularitas quando non noceat, ibi. & nu.3.

3 *Intellectus D.Innoc.in ca. qualiter. de accuſa.& gloſ.in l.ob crimen.§.fin.de teſtib.& nu.2.*

4 *Opinio Caſtrenſ.in conſil.113.nume.2. vol.1.an ſit tuta, vbi vendens tamquam hæres, prò hoc ſolo actù non probatur hæreditatis aditio.*

5 *Vendens rem hæreditariam, licèt non dicat tamquam hæres, ex tali actu ſolo adiuiſſe præſumitur.*

6 *Vendere rem hæreditariam ſimpliciter, vel tamquam hæres, id eſt ad inducendam probationem aditionis hæreditatis.*
Aditio hæreditatis eſt actus ſucceſſiuus circa diuerſa negotia.

1 Aditio hæreditatis probatur prętereà per teſtes ſin
gulares,† dum̃odo deponant ſuper eodem,
licèt de diuerſis actibus,& aſſertionibus, & ſi vnus teſtis de-
ponat illum, quando vinum vendidit, dixiſſe, ſe tanquam
hæredẽ,vel quia hæres erat,vendere,& alius deponat, cum
vendidit,vel emit domum, dixiſſe tamquàm hæredem ven-
dere:† hoc caſu licèt ſint ſingulares circa eundem actum,&
diuerſi ſint in venditionibus, tamen probant: ſecus verò ſi
vnus depoſuerit illum tãquàm hæredem vendidiſſe,& alius
nihil de hærede dixerit, licèt eſſet diuerſus actus: quia tunc
non probant:vt notat Paul. Caſtrenſ. in conſ.113.nu.2.vol.1.
vbi ait,ita intelligi dictum Innoc.in c.qualiter.de accuſat.&
gloſ.in l.ob crimen.§.fin.ff.de teſtib.& Corn.in conſil. 286.
pro præſenti,volum.4.Bartho. Socin.in conſil.295. numer.
4.vol.2.Gabriel.in ſuis concluſio.tit.de teſtib.concluſ.2.nu.
22.lib.1.& ibi adducta,Robert.Marant.in d.l.is poteſt.num.
90.ff.de acqui.hæred. ſed quando agitur de aliquo actu,qui
ex pluribus,& diuerſis actibus oritur,licèt teſtes ſint ſingu-
lares in actibus: quia vnus deponit de vno, & alter de alte-
ro, hæc ſingularitas non nocet, quin id, de quo quæritur,
3 probetur:† nam hoc dictum Inno.intelligitur,quando qui-
libet illorum actuum, de quo vnus teſtis tantum deponit,
ſatis eſſet per ſe ad illud, vt aditionem, probandum,ſi eſſet
probatum per duos teſtes:quia tunc ex caſu nõ nocet ſingu-
4 laritas,&ita reſpondet Paul.Caſtren.in d.conſ.113.† quæ ta-
men opinio Caſtrenſ.non videtur tuta:nam ipſe præſuppo-
nit,quòd ſi quis vendiderit tamquàm hæres,ex hoc actu ſo-
lo non probari aditionem hæreditatis,quod videtur falſum
5 ex ſuprà allega. † imo ſi quis tantùm rem hæreditatem ven-
diderit, licèt non dixerit tamquàm hæres, ex illo ſolo actu
præſumitur adiuiſſe: vt ſuprà notatum eſt in cõcluſione per
facta,& Bartol.clarè tradidit in dicta l.gerit. ff. de acquiren-
da hæreditate,quaſi per totam. Ergo multo magis id pro-
cedere debet, cùm ſit adiectum nomen hæredis,hoc eſt,
quia faciat tamquàm hæres. Vnde licèt vnus teſtis deponat
ſuper tali venditione,illum tamquàm hæredem vendidiſſe,
& alter nihil dixerit,an tamquàm hæres,nec nè, videri pro-
6 batam aditionem,† nam quilibet iſtorum actuum ex ſe ſa-
tis eſt ad inducendam probationem, ipſum adiuiſſe: vt ex
ſupra allegatis in concluſione, per facta, videre eſt.Huius
rei rationem te docebit Socin. in allegato conſilio 295. nu-
numero 4.volumine 2.vbi eam eſſe aſſerit, quòd aditio hæ-
reditatis eſt actus ſucceſſiuus circa diuerſa negotia: vt l. pro
hærede.ff.de acquirenda hæreditate, quo caſu teſtes ſingu-
lares probant.Et pro iſta ratione multa cumulat Gabriel. in
dicta concluſione ſupra allata num.19.lib.1.

CONCLVSIO 53.

ARGVMENTVM.

Adminiſtrator ſoluens, an de ſuis, vel pecunijs eius, cuius bona adminiſtrat, ſoluiſſe præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtrator præſumitur ſoluiſſe de pecunijs eius, cuius bona adminiſtrat, non de proprijs.& nu.3. & quando procedat, nu. 4. & quando non procedat, nu.7.*

2 *Adminiſtrator promittens, vel ſoluens dotem pro ea, cuius bona adminiſtrat, poteſt repetere.*

3 *Adminiſtrator ſemper præſumitur facere animo adminiſtrandi, & generaliter in quolibet, præterquam in patre, & in coniuncto, num.8.*

4 *Adminiſtrator habens penes ſe bona debitoris, de quibus poteſt ſibi ſolui, præſumitur de illis ſibi ſatisfeciſſe.*

5 *Res empta non efficitur illius, cuius eſt pecunia, ſed ementis, niſi ematur ex pecunia eccleſiæ: quia tunc cenſetur eccleſiæ, & quando procedat, n.6.*

6 *Adminiſtrator piæ cauſæ emens cenſetur ex pecunijs eccleſiæ, ſecus ſi ab alio, etiam ſi pecunia ſit eccleſiæ. & ibi.contrarium.*

7 *Solutio quando de re aliena facta induceret delictum, non cenſetur adminiſtrator ſoluiſſe de bonis cuius adminiſtrat, ſed de proprijs.*

8 *Adminiſtrator coniunctus præſumitur ſoluiſſe de proprijs, veluti mater, & frater, ſi dotet ſimpliciter, qui cenſetur donare, ſecus ſi ſit extraneus.*

1 Adminiſtratorem præſumi ſoluiſſe de
pecunijs eius, † cu-
ius bona adminiſtrat, & non de proprijs, cauit reſponden-
do Crauet.in conſi.129.nu.3.lib.1.qui teſtatur Corn.in conſ.
103.colum.2.verſiculo ſi autem non apparet.li.1. & in conſi.
98.colum.4.verſiculo aut neutro,lib.4.ſentit.Alex.in conſ.
100.incipien.in Chriſti Saluatoris.in 3.dubio.li.2.& ad hanc
rem multa adhibere poteris, quæ à nobis tradita ſunt in
concluſione, officialis, & in concluſ.ſolutio, & in concluſ.
tutor.
Ex hoc illud exijt,vt adminiſtrator ꝓmittens, vel ſoluens
2 dotem pro ea,† cuius bona adminiſtret,poſſit repetere: vt
docuit Bart.ſingul. in l. cum poſt.§.1. numer.2.ff.de admini-
ſtratio.tutor.& Bal.in l.finali,in 3.volum.C.de dot.promiſſ.
Adminiſtrator enim ſemper præſumitur facere animo ad-
3 miniſtrandi, † & non donandi,argument.dictæ l.cum poſt.
§.1.& ibi Barto.& Bald.in d.l.final.columna.3. verſiculo quæ-
ro quid in matre, & notat Alexand. in conſil.1.volumine 2.
& id vt plurimum contingit in quolibet adminiſtratore,
pręterquam in patre:vt videatur de bonis, quę adminiſtrat,
non de proprijs dotem dediſſe,argum.l.fina. C.de dot.pro-
miſſ.l.cum pater.§.genero.ff. de adminiſtrat.tutor. & notat
Anchara.in conſil. 300. numer.3.& in conſil.436.numer.3.
vbi expreſsè dicit, quemlibet adminiſtratorem diſponendo
de rebus ſuæ adminiſtrationi ſubiectis, videri in dubio vo-
luiſſe de illis diſponere, vt ſpectant ad adminiſtrationem,
non de iure ſuo proprio,quod haberet in illis, argu. dictæ l.
cum poſt.§.fina.
4 Amplia concluſionem, † vt etiam præſumatur admini-
ſtratorem habentem penes ſe bona ſui debitoris,de quibus
poteſt ſoluere, de illis, ſibi ſatisfeciſſe, vt decidit Afflict.in
deciſ.13.nu.18.& Crauet.in d.conſ.129.nu.5.
Primò limita concluſionem,vt non procedat, ſi admini-
ſtrator ſit diues, ſolers, & ingenioſus, vel adſint iſtiuſmodi
coniecturæ,ex quibus poſſit colligi,ſe de proprijs pecunijs
ſoluiſſe: quia tunc præſumptio eſt, illum non iure admini-
ſtrationis id feciſſe, ſecus ſi non eſt admodum diues, & in-
duſtrius,vt per Corn.in dicto conſ.103.& in dicto conſi. 98.
& Crauet.in dicto conſi,129.num.3.& ſequen.& eſt tex.in l.

 ſi defun-

ſi defunctus. C. arbitr. tut. gloſſ. in l. cum oportet. in verb. ex eius abſentia. C. de bo. quæ lib. Roman. in conſil. 346. colu. fina. in 8. dub. Abb. in conſil. 46. tertio dub. lib. 1. Cardin. in conſilio 140. colum. fin. verſiculo ad aliud dicimus, Alexan. in conſilio 78. in fine. lib. 2. & in conſil. 82. columna fin. verſiculo & regulariter, eod. volu. Curt. Iun. in l. 1. colum. 2. C. de furt. cum alijs multis adductis per Silua. in conſ. 86. num. 2. volum. 2. & Natt. qui multa ad hoc propoſitum adducit in conſilio 358. nu. 1. & ſeq. vol. 2. Ad coniecturas enim confugiendum eſt, quando nō ſatis liquet, an pecunia fuerit propria, ſecundum Silua. in d. conſ. 86. nu. 14.

5 Secundò limita, † vt etſi in dubio præſumatur adminiſtratorem emiſſe de pecunia eius cuius bona adminiſtrat, tamen res ſic empta non efficitur illius, cuius erit pecunia, ſed ipſius ementis, vt eſt tex. in l. ſi ea. C. de rei vendicatio. & in l. ſi patruus. C. commun. vtriuſque iudi. in lege prima. C. ſi quis alteri, vel ſibi, & in lege ſi de tua. C. de dona. inter vir. & vxor.

Sublimita huiuſmodi limitationem, niſi res fuerit empta ex pecunia eccleſiæ, & ſic piæ cauſæ: quia tunc fauore ipſius cenſetur eccleſiæ, & non ementis: vt voluit Gloſſ. in l. ſi vt proponis. & ibi Doctor. C. de rei vendicatio. l. 3. C. arbitr. tut. in capit. inquirendum, vbi Innoc. Hoſtien. Ioan. Andr. * Panorm. & * omnes de pecul. clericorum. Roman. in auth. ſimiliter. C. ad l. falcid. in 10. ſpeciali. & Tiraq. ac alij allati ab eo in tract. piæ cauſæ, priuil. 120.

6 Intellige hanc ſublimitationem, † quando emens huiuſmodi rem erat adminiſtrator piæ cauſæ, ſecus ſi ab alio, quia tunc non eſſet ipſius eccleſiæ, vel piæ cauſæ, ſed ementis, licèt de pecunia eccleſiæ mercatus ſit, ita tradidere Iacobus * Aretin. Bartol. Bald. Paulus de Caſtro, & omnes * in dicta l. ſi vt proponis. C. de rei vendicatio. quos ſequitur Tiraquel. in dicto priuil. 120. in fin. & hoc ex rationibus adductis per alleg. Doct. in d. l. ſi vt proponis.

Aduertendum tamen eſt, dum dictum fuit, in dubio præſumi adminiſtratorem emiſſe de pecunia eius, cuius bona adminiſtrat, ab hoc diſſentire Capram in conſi. 13. numer. 6. vbi dicit, ſi dubitetur de cuius pecunijs cenſeantur empta bona per adminiſtratorem, præſumi in dubio empta ſua ipſius pecunia, arg. dictæ l. ſi defunctus. ſecundùm Bartol. in l. Titium. & Meuium. §. altero. ff. de adminiſt. tutor. vbi inſuper addit illud, non eſſe concurrēdum ad coniecturas, quas enumerat Accurſi. in l. cum oportet, in princip. C. de bon. quæ lib. idem videtur voluiſſe Grat. in conſil. 188. numer. 16. volum. 1.

Tertiò limita concluſionem non procedere in illis caſi-
7 bus, † in quibus propter ſolutionem de re aliena criminis aliqua ſuſpicio poſſet incidere, vt in tutore, ſi exponeret pecuniam pupilli pro re ſuo nomine empta: quia tunc, vt delicti ſcrupulus euitetur, præſumitur potius ſoluiſſe de pecunijs proprijs, quàm alienis, vt per Corn. in dicto conſil. 103. & in dicto conſil. 98. vbi ſuprà per doctri. Bartol. Bald. Ang. Salycet. Fulgoſ. & Paul. de Caſtr. in l. cum oportet. in princ. ff. de bonis quæ liber. & per Capr. in dicto conſilio decimotertio, num. 5.

Quartò limita, vt non procedat, quando perſona, cuius
8 bona adminiſtrabat, erat coniuncta adminiſtratori. † quia tunc præſumitur ſoluiſſe de proprijs pecunijs, argu. l. 2. vbi Bartol. & Bald. C. pro ſocio. l. & magis. ff. de ſolut. allega. per Crauet. in dicto conſil. 129. numero ſecundo. Bald. in dicta l. penult. C. ſi quis alteri, vel ſibi, & Barto. in dicta l. ſi patruus. C. communia vtriuſq; iud. Veluti ſi adminiſtratores bonorum puellæ ſint mater, vel frater, quia ſi dent ſimpliciter in dotem rem propriam, vel communem, cenſentur do...ce.
* Et quòd hæc ſit verior, & magis communis * opinio, auctor eſt Alba. in conſil. 12. numer. 1. & ſequent. ſecus autem ſi extraneus impendat, & ſoluat pro extraneo, qui præſumitur ſoluere de pecunijs ipſius extranei, niſi aliud probetur, ſic conſuluit Romanus in conſilio tertio, column. ſecunda, per text. in l. fina. C. de pignor. & conſil. 274. Silu. cauit in conſi. 86. num. 2. volum. 2. & Crauet. meminit in dicto conſil. 129. numer. 4. licèt ibi diſſentiat à Rom. quoad inductionem illius l. fina.

Sublimita hanc limitationem, vt non habeat locum, ſi aliæ præſumptiones contra vrgeant, vt tradidit Bart. & doct. in dicta lege cum oportet. in princ. Alexand. in conſi. 82. colum. fi. verſi. & regulariter, lib. 2. quem ſequitur Crauet. vbi ſupra numer. 2. in fin.

CONCLVSIO 54.

ARGVMENTVM.

An probatio adminiſtrationis tutelæ debeat fieri ſingulatim de rebus adminiſtratis.

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtrationis tutelæ probatio debet ſpeciatim fieri de rebus adminiſtratis.*
2 *Sententia ferenda eſt ſuper probationibus productis, non ſuper alijs.*
Generalis probatio non ſufficit, & quando ſufficiat. nu. 3.
3 *Actor in exequutione ſententiæ poteſt liquidare res adminiſtratas.*
4 *Verbum, poſſum, non denotat neceſſitatem.*
5 *Adminiſtrator creditor illius, cuius bona adminiſtrat, præſumitur ſuum exigi feciſſe.*
6 *Mulier adminiſtrans bona pupilli præſumitur de eius dote ſatiſfacta.*
Secus ſi contrarium probaſſet per librum rationum.
7 *Negotia probantur per ratiocinium. & nu. 8.*
8 *Præſumptio cedit veritati, nec pluſquam veritas operatur.*
9 *Adminiſtrator deponens vt teſtis ſuper calendario non audietur, ſecus ſuper contractu eccleſiæ, cuius erat adminiſtrator, à ſe celebrato.*
10 *Adminiſtrator ſimpliciter an poßit eſſe teſtis.*

1 Adminiſtrationis tutelę pbationē † deberefieri ſpeciatim de rebus adminiſtratis, & ſuper illis, ſuper quibus producentur
2 probationes, eſſe ferendam ſententiam, nō verò ſuper alijs, nec ſatis eſſe, ſi in vniuerſum probauerit, ſe † adminiſtraſſe bona, doctrina eſt Bartol. & Alexand. in leg. 1. numer. 22. C. de eden.

Primò limitatur, quando adminiſtrator non poterat in illo iudicio ſingulas adminiſtrationes rerum probare, quia tunc ſi generatim fuerit facta condemnatio ad reddendam
3 rationem adminiſtrationis in vniuerſum † poterit Actor in executione ſententię demonſtrare particulatim de adminiſtratione rerum. ſic vno ore protulere Bal. Ang. Fulg. & Sal.
4 in l. edita. C. de eden. & Alexa. in l. 1. ff. eod. vbi ait, ita ſentire gl. magiſt. in d. l. 1. ibi potero, † ſic non arguit neceſſitatem, & idem voluit etiam Bart. in l. 2. C. de ſent. quæ ſine cert.

Nec id quod ſum dicturus longe abeſt à concl. noſtra, ad-
5 miniſtrator enim creditor illius, cuius bona adminiſtrat, † præſumitur, ſuum exigendum curaſſe, vt ſapienter docuit Ang. in l. ſed ſi damnum. §. peculium. per illum tex. ff. de pecul. cui adhæret Afflict. in deciſ. 13. n. 16. & aſſentitur Crauet. in conſi. 129. nu. 5. atq; illi accedit Neuiza. in conſil. 57. nu. 2. vnà etiam conuenit Soc. Sen. in conſ. 92. nu. 1. & 8. cum pluribus ſequent. vol. 4.

6 Amplia concluſionem, vt etiam procedat in muliere adminiſtrante bona pupilli, † quæ itidem pręſumitur ſuam recepiſſe dotē, & propterea non poteſt ex hoc petere dotem, ſecundùm D. Borgn. Caual. in ſuo tractat. de tutorib. n. 181. qui ... hoc allegat Ang. in dicto §. peculium. & Alexand. in l. vendito... ff. de verb. obligat. in quibus tamen locis fateor pauca reperiſſe.

Limita: vt concluſio procedat in re ancipiti non autem in clara, ideſt, quando iſte adminiſtrator probaret diuerſum

ex ratio-

ex rationibus adminiſtratis,& calculis ſubductis,&reuocã-
dis,ſibi quo ad debitum non fuiſſe ſatisfactum,nihilq; illius
pecuniæ accepiſſe,vt ſibi ipſi ſolueret: iuxta ſentẽtiam eiuſ-
dem Caualca. d.tract.de tuto.num.181.verſic.ſed prædicta.
7 ea ratione† quia negatiua probatur tali pacto,per ea,quæ
in ſimili tradit Franc.Hercul.in tractat.de proban.nega.nu.
177.ver.ſeptimus modus.& per ea,quæ tradit Bar.in l.Titiæ
textores.n.2.vbi Alex.&Iaſ.ff.de leg.1.& idem Alex.conſ.55.
nu.24.li.4.Gramm.deciſ.59.nu.16.Pariſ.conſ.139.col.fi.lib.
4.Dec.conſ.561.num.8.Bal.l.1.col.fin. de eden.vbi Alex.&
8 poſter.quia † tunc præſumptio cedit veritati,nec magis eſt
efficax quàm veritas,vt per Dec.in conſi.400.nu.8.& conſ.
444.nu.22.Roland.de Valle conſil.99.num.10.& ſeq. lib. 1.
Afflict.deciſ.64.num.9.& ſeq.Tiraq.de legib.connubialib.
gloſ.5.nu.60.Corn.conſ.35.nu.6.

Nec illud animaduerſione dignum in præſentia omittã,
nam & ſi credatur adminiſtratori editis rationibus ſibi non
9 ſatisfactum, † non audiretur deponens, vt teſtis in actu,in
quo ageretur de reprehenſione vitanda, teſtis eſt Deci. in
conſi.256.num.7.Eius tamen teſtimonium audiretur ſuper
contractu eccleſiæ, cuius ipſe erat adminiſtrator, à ſe cele-
brato.Nell.trac.de teſtib.ſub nu.22.& Stephan.Aufrer.nu.
7.& adeas Ioan.Monach.& Archidiac.in c.fin.de teſtib.lib.
10 6.& ibi Ioan.And.in nouell.† Si verò quæratur à me,an ad-
miniſtrator ſimpliciter teſtis eſſe poſſit, conſulat hic Dec.
capitu.inſuper.numer.14. de teſtibus, à quo id intelligere
rectè poterit.

CONCLVSIO 55.

ARGVMENTVM.

Adminicula an per ſe probent.

SVMMARIVM.

1 *Adminicula non probant per ſe,tamen adiuuant.*
2 *Adminiculum vehemens explet ſemiplenam probationem.*
3 *Adminicula vehementia decidunt cauſam.*
4 *Adminicula pro ſe habenti iudex poteſt iuramentum in ſupplementum præſtare.*
5 *Adminicula duo habens præfertur vnum habenti.*
6 *Teſtis vnus cum fama in cauſa matrimoniali non iungitur ad plenam probationem.*
7 *Adminicula alia vltra famam concurrentia etiam in cauſa matrimoniali faciunt plenam probationem.*

1 Adminicula licet non probent per ſe, † ta-
men iuuant, vt docuit Anton.
de Butr. in ca. cum cauſam, nu.12.de ꝓbat.vide Bald. ibidẽ,
numer.11.cum additio. & Abba. in cap. præterea.numer.7.
de teſtib.

2 Et vehemens adminiculum † explere ſemiplenam pro-
bationem monuit Bald.in l. ea quidem. C.de accuſat. Ioan.
Anna.in conſ.59.Hippolyt. Marſil.in ſingul. 205. & Bald. in
conſi.3.num.4.lib.3.

3 Primò amplia vſq; eo procedere, † vt ex vehementibus
adminiculis cauſa decidatur:ſicuti reſpondit Bald.in conſil.
400.nu.9.li.5.per tex.in c.dilectus.de ſucceſſ.ab inteſt.

4 Secundò amplia † vt habenti pro ſe adminicula poſſit iu-
dex præſtare iuramẽtum (quod vocant) ſuppletorium; iux-
ta ſententiã Bal.in conſ. 401.n.3. vol.3. & ibi per eum alleg.

Quintò amplia,† vt præferatur ille, qui duo adminicula
5 habet ad idem tendentia,habenti niſi vnum, ſecundùm Si-
gnorol.in conſi.96.nu.9.per tex.in l.re coniuncti.ff. de leg.
3.& per alia ibi adducta.

6 Quartò amplia, † vt etſi in cauſa matrimoniali vnus te-
ſtis cum fama nõ iungatur ad faciendam plenam probatio-
nem,vt per Alex.in conſ.143.li.2.& per Dec.in conſ.133.col.
2.verſ.vnde etiam dicit. tamen ſi præter famam concurrant
7 alia adminicula, † etiam in cauſa matrimoniali faciunt ple-
nam probationem,ita voluit Dominic.in ca.1.§.& quia.col.
2.de vſu.in 6.cum quo conuenit Gabr.in ſuis concluſio.lib.
1.titulo,de probatio.concluſio.1.nu.17.

CONCLVSIO 56.

ARGVMENTVM.

Adulationis mala quã plurima connumerantur, & an adulatoria verba probent.

SVMMARIVM.

1 *Adulatio qualibet præſumitur mala.*
2 *Malitia ſequitur ex adulatione.*
Et in clericis eſt crimen capitale.
3 *Adulatores non ſunt ſumendi pro conſiliarijs Principum.*
4 *Qui nequiores ſunt hoſtes,quàm qui foris ſunt.*
Qui per leges puniuntur.
5 *Verba adulatoria probant,ſi fauore libertatis proferantur.*
6 *Adulator accuſator eſſe poteſt.*

1 Adulatio quælibet adeò teterrimum&deteſtan
dum vitium eſt,vt ſemper † præſuma-
tur mala,argumento,c.ſunt nonnulli.& ca.ſequent. 45.diſt.
& notat Luc. de Penna in l. quemadmodum. C. de agric. &
cenſit.lib. 11. ver.127.& 128. Cuius perniciem Diogenes,vel
vt alij volunt, Antiſthenes ſentiens, dicere ſolebat, melius
eſſe incidere in coruos, quàm in adulatores. Nam corui
non comedunt niſi mortuos, adulator etiam viuos deuo-
rat.Quocirca idem Luc. de Pen. in eodem loco allato dice-
2 bat,† ex adulatione præſumi ſequi malitiam, ſecundùm l.1.
ff.de ſer.cor.

Sed ſciendum eſt,adulationem tripartitò fieri ſolere,pri-
mò attribuendo alicui bonum, quod non habet,è quorum
numero fuerunt illi, qui Alexandrum Magnum modo Io-
uis filium, modo illum egregijs geſtis Herculem ſuperaſſe
dictitabãt; atq; Ariſtobulus hiſtoricus,qui librum conſcri-
pſerat de rebus ab Alex. Macedone geſtis, in quo multa ſu-
pra veri fidem adulantiſſimè affinxerat. Secundò nimium
extollendo bonum,quod habet,qualis videri potuit Demo
ſthenes, qui, cum Æſchines,& Philocrates,quos præcipuè
fuerat in legatione complexus Philippus Rex, à legatione
reuerſi,multis alijs nominibus prędicarent Regem,tum his
præcipuè, quòd eſſet formoſus,facundus, & ad bibendum
ſtrenuus, Demoſthenes ita cauillatus eſt, vt diceret, in his
laudibus nihil eſſe dignum Reg.Nam primam eſſe fœmina-
rum,alteram ſophiſtarum,tertiam ſpongiarum.

Tertiò approbando,& laudando vitium,quod habet. 11.
q.3.c.nemo.22.q.2.c.primum.46.diſt.c.clericus.& 25. diſt.§.
alias, vt fuit Strathias quidam colax, qui Bianti ſtupido ſic
adulatus eſt,Plus bibiſti,quàm Rex Alexander. Quod in A-
lexandro turpiſſimum erat,illi laudi tribuit.Neq; enim ſta-
tim laude dignũ eſt,quod fit à principibus. Quinimò adeò
hoc vitium eſt execrandum, vt in clericis ſit crimen capita-
le.Caccialup. tract.de lud.nu. 2. Præterea illud cognitu ne-
3 ceſſarium,nonnunquam † à conſilijs adhibendos eſſe prin-
cipibus adulatores, qui nequiores ſunt hoſtes illis,qui aper
to Marte nobiſcum congrediuntur,arg.c.ſi inimicus.93.di-
ſtinct.de quibus Vates ille diuinus Pſalm.27.cecinit,qui lo-
quuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus
eorum.& Diuus Hieronymus in quadã Epiſtola ad Teclam
ſolebat dicere,meliora ſunt vulnera diligentis, quàm frau-
dulenta oſcula blandientis,vt etiam per Archid. & Ioan. de
Tur.Crema.in d.c.ſunt nonnulli,& c. ſequenti. Vnde Bias
Prienæus interrogatus,quod eſſet animal omnium maximè
noxium,ſi de feris, inquit, percunctaris, tyrannus,ſi de mi-
tibus,adulator.& Crates Thebanus,eos, qui cum adulato-
ribus viuerent, aiebat eſſe deſertos, non aliter quàm vituli
ſunt inter lupos, neq; enim illos adeſſe quos oportet, neq;
cum ijs qui adſunt,haberem ſocietatem,cum ſint inſidiato-
res.Poſtremò quàm ſint infelices ij, qui auſcultẽt adulatori-
bꝰ,Bias erit teſtis,qui eos eſſe ſimiles amphoris dicebat,quę
auribus circum aguntur. Poſſem præterea plurima alia pe-
ſtifera hic annectere,quæ à noſtris ſcribentibꝰ in adulatores
memoriæ traduntur,ſed hoc labore poſſum ſuperſedere,v-
nicuiq; enim ſunt obuia, præſertim apud Alb. in ſuo reper-

torio

torio in ver.adulatio.qui per ll.puniuntur.Pauin. tractat.de viſitatione, quæſtione decima, ſecunda parte, numero decimo, tomò tertiò, folio 179. & quamuis ſit adeò pernicio-
5 ſa peſtis adulatio, tamen ſciendum eſt, † verba adulatoria probare, ſi fauore libertatis prolata fuerint, argumento l. Paulus, & ibi Bart.ff.de fideicomm.libe.vt etiam probant, ſi referuntur ad honoratum, vt ab eodem Bart.traditum eſt in d.l.Paulus.in fi. Quinetiam adulatorem accuſatorem eſſe poſſe, eſt caſus ſingularis, tertia, quæſtion.ſecunda, capitulo in canone, quem refert Rom.in ſing.731.

Communia Adulterij.

CONCLVSIO 57.

ARGVMENTVM.

Adulterij ſcelus improbatur: quibus pœnis olim vindicati fuerint adulteri, & cuius ſit probationis.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium omni iure prohibitum eſt.*
Cuius prohibitione ſequitur prohibitio fornicationis.
Quot mala producat, ibi remiſſiuè, grauiſſimis pœnis puniebatur.
2 *Adulterium graue ſcelus, & grauius ſtupro, & cæteris criminibus, nec ex aliqua cauſa poteſt purgari non debere impunitum relinqui, ibi.*
Et grauiter puniri debet per iudices eccleſiaſticos.
3 *Adulterium eſt de criminibus, quæ fiunt in occulto, & clam committitur.*
Illud eſſe difficillimæ probationis, ibi.
Directè, vel ſpecificè probari non poſſe, ibi.
4 *Adulterium non plenè patet conſpectui, & nu.10.*
5 *Teſtes dicentes vidiſſe aliquos complexu venereo iungi non probant ad vltimum neceſſariò, & nu.10.*
6 *Adulterium probatur præſumptione violenta cum fama, & n.10.*
7 *Præſumptio in caſu adulterij habetur loco probationis, nu. 10.*
8 *Sui natura eſſe difficilis probationis, & in adulterio lex eſt contenta ea probatione quæ fieri poteſt.*
9 *Teſtes in cauſa adulterij ſe præciſè vidiſſe coniunctionem veneream deponentes, in ſuſpicionis crimen incidunt, nihil tamen probant.*
10 *Adulterium non poteſt directè probari per conſpectum, ſed per aſpectum quoad coniecturas violentas.*
Et quomodo conuincantur adulteri. ibi remiſſiuè.

1 Adulterij crimē, quàm graue, † & exitioſum ſit, nullus vnquam verbis aſſequi poſſet, ſcelus hoc impium nullus vnquam ſatis explicare queat, id facinus indignum nullus pro merito deteſtari poterit, hoc execrandum vitium quàm ſit, teſtantur veterum hiſtoriæ, teſtantur monumenta, dum pro ſe quiſq; in huius ſceleris indignitatem inuehitur, hoc ſenſere decreta Pontificia in c. 1.81.d.& in c.quid in omnibus.32.q.7.vbi adverbum ita ſcribitur. Quid in omnibus peccatis adulterio grauius? Quæ fuit ſententia D. Petri, vt retulit D. Clemens in Epiſt. ad Iacobum fratrem Domini, in quam etiam paulo poſt idem D. Petrus grauiter pronunciat, venenum adulterij eſſe cunctis malis pernicioſius. Iſtius flagitij atrocitatem execrati ſunt omnes Doct.in c.at ſi cleri. §.de adulterijs.de iud.& præ cæteris Bal.col.pen. in hæc verba loquutus eſt, adulterium reuera eſt crimē infeſtum laicis & bonis viris, & turbat honorem matrimonij, & etiam famam liberorum, qua conſiſtit decus gentium, vt not.in auth.de nup.in prin. Ang.id admodū exagitauit in §.2.in auth.de mona. vbi tradidit peſſimum vitium eſſe vxorem alterius adulterare. Idem Bald. inſectatus eſt in conſi.246.viſis actis.lib.4.& Bart.in rub.ff.de adul. vbi dixere, id crimen præter læſæ maieſtatis eſſe maximum. Thales verò Mileſius cenſebat adulterium eſſe peius periurio. At Sibylla Erythræa apud Lactantium li.de ira Dei.cap. 22.inter facinora, quibus maximè Deus iraſcitur, atq; irritatur, adulterium reponit. Quinetiam Euphron apud Stobœum.cap.6.protulit. Non eſſe adulterio maius malum. Spartani tanto odio adulterium ſunt proſequuti, vt eſſet incredibile adulterij crimen apud ipſos inueniri. Quantopere ab adulterio abhorruerit Alex.ille Magnus, illud ſatis teſtimonio eſſe poteſt. Nam cum puella multa nocte ad ipſum eſſet deducta, cum eo dormitura, rogauit Rex, vbi fuiſſet tamdiu, illa reſpōdente, ſe expectaſſe, donec maritus eſſet cubitum, miniſtros accitos acriter obiurgauit. Reducite, inquit, hác, parum enim abfuit, quin veſtra culpa fuerim factus adulter. At Dionyſius cum intellexiſſet filium, cui principatum relicturus erat, ingenui viri coniugem adulteraſſe, iratus interrogauit, an vnquam tale quicquam in patre cōperiſſet. Hic adoleſcens, tu enim, inquit, non habebas patrē regem. Nec tu, inquit Dionyſius, filium regem habiturus es, ni talia perpetrare deſinas. Tyrannus enim in filio dignū exhæredatione crimen iudicabat adulterium. Sed quid aliena cōmemoro? ſacræ litteræ quantopere diris adulteros ſunt inſectatæ? Hinc in Deut.c.27.dicitur, maledictus, qui dormit cū vxore populi proximi ſui, & dicet omnis populus, amen. & Exod. ca.20.& Deut.5.nō mœchaberis. & Deut.c.22. ſi mœchatus quis fuerit cum vxore alterius, & adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi ſui, morte moriatur & mœchus, & adultera. Sed quid homines commemoro? Vel bruta deteſtandum adulterij crimen quam maximè refugiunt, nulla nouerunt adulteria elephantes, vt retulit Plinius lib.8.cap.5.& ipſi deteſtantur hominum adulteria, & morte mulctant, vt ſcripſit Aelian.lib.1.hiſtor.animal. Ciconiam adulterum, & adulteram interemiſſe aliquando, tradidit idem eodem in loco li.15. Columbæ coniugij fidem non violant: vt Plinius refert lib.10.cap.34. Leones acerrimè adulteria leænæ vindicant, ſi eidem Plin.credimus lib.10.cap.3. Quòd ſi tam effrenatam hominum libidinem priſcorum deteſtationes, ſanctorum patrum diræ, belluarum exempla cōpeſcere nequeunt, at ſaltem tot ſuppliciorum genera, quæ adulteris ſolent irrogari ab hac p̄cipiti cupiditate ipſos auertere queant. modo enim adulteros morti adiudicatos, modò viuos fuiſſe combuſtos, modò corpus ſecuri conciſum, virum virgis cæſum, mulierem naſo mutilatam, virilia amputata, erutum vtrumq; oculum, ab equis diſcerptos, crines, & veſtes antè, & retrò in ignominiam inciſas, capitali pœna affectos, varijs in locis apud fide dignos auctores legimus. Quid? Hippomenes Athenarum Princeps, cum filiam ex Atalanta Limonē in adulterio deprehendiſſet, eam ob ſcelus cum equo iunxit, qui cum clauſus alimentis careret, dentes in puellam iniecit. Perhorreſco referens Opilium Macrinum duos boues miræ magnitudinis viuos ſubitò aperiri, atq; his ſingulos milites adulterij reos inſeri iuſſiſſe, capitibus, vt ſecū colloqui poſſent, exertis. In mentem veniat adulteris, Aurelianum Imperatorem, militem, qui adulterium cum hoſpitis vxore cōmiſerat, ita vindicaſſe, vt duarum arborum capita inflecteret, quas ad pedes militis deligarat, eaſdemq́; ſubito dimitteret, vt ſciſſus ille vtrinq; pēderet. Hæc multaq; alia ſi ſæpius memoria repeterent adulteri, iſtud vitæ genus, vel feris, vt diximus, deteſtabile abominarentur. Poſſem hoc in loco quam plurima alia de prohibitione, & deteſtatione adulterij congerere, ſed multi me hoc onere leuarunt, præſertim Egyd.Boſſ.tract.crimin.tit. de coitu damnato. & punib.num.47.Bart.de Spina in tract.de poteſtate Papæ ſuper coniug.nu.121. Tiraq. omnium copioſiſſimè de leg. cōnub. leg.13.à nu.1.vſq; ad n.27.& ſeq.& ferè ad nauſeam accumulat multa Petr. Foll.in ſua prax.cenſual. in verbo Nic. Epiſc. nu.169.cum pluribus ſeq.& Hieron.Zannet.in tract.de for.
2 conſ.& cont.nu.137.vbi tradidit † eſſe grauius ſtupro, & cæteris alijs criminibus.Io.Randei in trac. de diſpenſatione, §. in his, num.1.Et adeo ex ſe malum eſt, vt nulla cauſa purgari poſſit, Roſel.in tract.de conſil.§.poſtquam, nume. 2. & Foller.d.verbo Nicolaus Epiſcopus, num.30.& Neuiza.in verbo non eſt nubendum. fol.121.colum.2.verſ.2.reſpon.quod verò adulterio ſe contaminans matrimonium violet, ſacrilegium committere videatur, Paul. Sil. q. 6. nu.2. fol. 181.Ex

adulterio

adulterio enim plura incommoda, & ferè infinita mala ori-
untur, vt optimè animaduertit Neuiza. in ſua Silua nuptia.
in princ. oper. & Foller. in d. verbo Nicolaus Epiſcopus, nu.
172. Quis igitur hoc crimen ferat? quis impunitũ relinquat?
veſtra intereſt iudices eccleſiaſtici, qui in Chriſti verba iura-
ſtis, id ſceleris genus exquiſitis pœnis compeſcere, & vindi-
care, quòd vos etiam monuit Marc. Mant. in tract. de Spec.
iud. num. 61. præſertim cum neq; diuino, neq; humano iure
permitti poſſit, vt rectè meminit Foller. dicta pract. dicto
verb. Nicolaus Epiſcopus, nu. 30. & d. nu. 169.

Verùm quia crimen iſtud eſt de illis, † quæ fiunt abditè,
3 & occultè, l. conſenſu. C. de repud. euenit etiam, vt ſit diffi-
cillimæ probationis, vt cuncti ferè in hanc deſcendere ſen-
tentiam, vt Soc. Iun. in conſi. 99. num. 28. vol. 2. Bar. in l. 2. C.
de adult. in fi. Iaſ. in l. placuit. C. de iud. Pariſ. in conſ. 32. num.
4. vol. 2. & in conſil. 6. in fin. vol. 3. Grat. in conſilio 115. nu. 11.
vol. 1. & Riminald. Sen. in conſil. 50. num. 5. vol. 1. neq; poteſt
probari directè, vel ſpecificè, vt per Purpurat. in l. transige-
re, num. 69. C. de tranſact. ibi, quòd raro, aut nunquam po-
teſt probari verè adulterium, DD. in c. præterea, & præci-
puè Feli. col. 1. de teſtib. tradit Didac. Couar. in epito. in 4. li.
decret. 2. par. capitu. 7. §. 6. in 1. tomo, Angel. conſuluit inter
conſil. matrim. conſil. 44. num. 15. & 16. in lib. 1. & reſpondit
* Corn. in conſil. 171. lib. 2. & hanc eſſe communem * opinio-
nem obſeruauit Laurentius Chirchouius in ſu. recep. concl.
cent. prima concluſ. quinta, in ver. adulterium, & clam ſole-
re committi tradidit Alber. de Roſat. in tract. de teſtib. part.
1. §. ſupereſt, num. 24. & c. ſignificaſti. de adult. & c. cum cau-
ſam. de probat. & meminere glo. & doct. in l. quod ait lex. ff.
ad l. Iul. de adulter. Pariſ. in conſ. 54. num. 63. cum ſeq. lib. 4.
Dec. conſ. 577. num. 12. Menoch. conſil. 31. nu. 18. Alex. in l. 2.
§. fi. in l. capite quinto. ff. de adult. Hippolyt. Marſil. in rubr.
C. de probatio. nu. 10. & in conſ. 1. num. 47. & conſi. 28. nu. 5.
volu. 1. conſil. 116. num. 8. volu. 2. Pariſ. in conſil. 137. num. 29.
vol. 4. Gozad. conſ. 12. nu. 36. Marc. Mant. ſingu. 4. nu. 9. Rol.
à Valle in conſi. 50. nu. 2. vol. 1. Ruin. in conſ. 149. nu. 1. vol. 5.
Marſil. in conſi. 1. nu. 28. & 47. Ioſeph. Regien. in conſil. 97.
* nu. 31. inter conſ. crim. vol. 2. commune * dicit Nic. Bello. in
repet. rub. C. de edend. nu. 63.

4 Nam illud opus † non plenè patet viſu, vt vtar verbis gl.
in cap. litteris. de præſcrip. & docuit Bar. in l. 2. §. fi. ff. de adul.
Ang. Aretin. in tract. malef. in ver. che hai adulterato la mia
donna, nu. 41. Hinc fit, vt ſi teſtes deponerent vidiſſe com-
plexu venereo iunctos, vel etiam inueniſſe iuuenẽ in came-
5 ra diſpectoratũ, & caligis diſſolutis, ianua vero clauſa † non
tamen neceſſariò probaretur adulterium, contingere enim
poſſet, vt mulier eſſet arcta, & vir impotens, vel quod tenta-
uerit ſic agere, vt adulteraret, & tamen nõ adulterauerit, &
ſic potius videtur probari conatus quidam, quàm conſuma
* tio delicti, vt latè per Fel. & * omnes ſcribẽtes in c. præterea.
de teſtib. & Grat. in conſ. 50. nu. 2. & ſeq. libr. 2. Lap. alleg. 53.
* nu. 2. & ſequent. & hanc eſſe ſcribentium * communem ſen-
tentiam docuit Gandin. in tract. malef. in titu. de præſumpt.
& indicijs indubitat. & copioſè per Hippolyt. de Marſil. in
repet. d. rubric. C. de probat. nu. 257. Aym. Crauet. in conſil.
205. num. 21. Quæ tamen ſententia intelligenda eſt, vt vera
non ſit, quando agitur ad matrimonij ſeparationem, ſecus
ſi ageretur ad pœnam pecuniariam: quia ad condemnatio-
nem in criminali non ſufficeret iſta deprehenſio in comple-
xu venereo, ſed tantum, vt eſt dictum, valeret ad ſeparatio-
nem matrimonij, vt pulchrè conſultus reſpondit Philipp.
Corn. in conſ. 142. num. 11. & 12. vol. 4. adulterium enim pro-
batur, quando pudenda in pudẽdis, vel obſcœna in obſcœ-
nis ſunt poſita, ita expreſsè tradit Mar. Blanc. in tractat. de
indic. homicid. ex propoſ. commiſſ. numer. 69. ad l. final. ff.
de quæſtio. & ita reſpondit Ioſeph. Fontanel. in conſilio 97.
numer. 33. in 2. volum. conſiliorum criminalium, & latè do-
cuit Laurentius Chircouius in ſuis commun. concluſ. con-
cluſ. 5. centuria 1. in verb. adulterium. vbi concordantes ci-
tat, & in fine atteſtatur ita ipſo conſulente aliàs fuiſſe iudi-
catum.

Ideo in huiuſmodi probatione ſufficit ferre teſtimonium
ſuper eo, quod inducit violentam præſumptionem, & con-
iecturam adulterij commiſſi: vt in dicto capitul. litteris. & i-
bi gloſſ. & Doct. Et hinc eſt, vt Innocen. in cap. præterea. de
6 teſtib. ſentiat † per præſumptionem violentam cum fama
probari adulterium. Idem voluit Luc. de Penn. in l. quem-
admodum. C. de agric. & cenſit. lib. 11. verſicu. 60. & Gozad.
7 conſil. 13. numer. 36. † Præſumptiones enim in hoc caſu ha-
bentur loco probationis, gloſſ. in dicto capitu. præterea. de
teſtib. Deci. conſilio 577. numer. 12. Grat. cum allegat. per
eum dicto conſilio 50. numero 3. & 4. Lap. dicta alleg. 53. nu-
8 mero 2. & quia hęc materia † cum ex ſui natura difficilè poſ-
ſit probari, vt ſuprà oſtendimus, lex eſt contenta ea proba-
tione, quæ fieri poteſt, vt ex multis allegatis per Iaſon. in l.
ſi quis ex argentarijs, numer. 20. cum ſequent. ff. de edend.
Bartol. in l. in illa. ff. de verborum obligationibus, Bald. in
authen. quas actiones. in vltima columna, C. de ſacroſanct.
eccleſi. latè per Fel. in capitulo veniens. il ſecundo, in prin-
cipio 10. columna, de teſtib. & Grat. in conſilio 50. numer. 2.
volum. 3. & Bermondus Cherur. in titulo de pub. concub.
rub. de adulterio, in verb. ſupereſt. poſt numerum 26. verſic.
ego autem, Hippolyt. Marſi. conſi. 1. numer. 47. & conſ. 116.
num. 8. quia concludens probatio non poteſt haberi, & fieri
poſſunt probationes præſumptiuæ, vt in probando filiatio-
nem, & adulterium, dicit Dec. in repet. rub. de probatio. nu.
166. verſi. primus eſt, quando talis eſt materia.

9 Vnde teſtes deponentes, † ſe præciſè veneream illorum
coniunctionem vidiſſe, in ſuſpicionis crimẽ incidunt, & ni-
hil probant, vt conſuluit Marſi. conſi. 28. nu. 5. quia adulteri-
10 um, vt iam eſt dictum † non poteſt probari directè, & præ-
ciſè per conſpectum, ſed rectè per aſpectum quoad conie-
cturas violentas in illo actu conſideratas, vt ſi vir, & muli-
er viſi fuerint complexu venereo iungi, nam hæc depoſitio
non eſt directa, & præciſa probatio, vt Fel. d. c. præterea. nu.
1. cum allegat. ſed eſt violenta præſumptio, quæ facit veram
probationem, vt ſupra. Et quomodo conuincantur adulte-
ri, tradidit Petr. Lenaud. tract. de priuil. doct. q. 49. 4. parte.
& poſtremò qua ratione poſſit probari, adeundus erit Alb.
de Roſa. in tract. de teſti. part. 5. nu. 10. fol. 79.

CONCLVSIO 58.

ARGVMENTVM.

An antequam quis ad probationem adulterij deueniat, ſit in primis neceſſe probare matrimonium, aliàs ſuccumbat: nonnullaq́; ſcitu digna ad probandum adulterium traduntur.

SVMMARIVM.

1 *Ad probationem adulterij antequam deueniatur, matrimonium neceſſe eſt probare.*
2 *Adulterium propriè committitur cum nupta.*
3 *Accuſatus de adulterio commiſſo cum Seia vxore Titij, reſpondens cum Seia coïſſe, non exprimens qualitatem vxorietatis, eſt ab adulterio abſoluendus.*
4 *Accuſator debet probare, mulierem cognitam habitam & acceptam fuiſſe, vt cæteræ ſolent vxores accipi & haberi.*
5 *Maritus agens contra vxorem iure mariti debet probare veram eſſe vxorem, item è contra, quando vxor agit contra virum de adulterio.*
6 *Tempus certum, id eſt, annus, & menſis commiſſi adulterij debet poni in libello accuſatorio.*
7 *Probatio temporis certi in libello commiſſi adulterij eſt de ſubſtantia, quo non probato, etiam probato delicto accuſatus abſoluitur.*
8 *Capitula ad probandum adulteria quomodo debeant concipi, remiſſiuè.*

9 Teſtes

9 Teſtes quomodo, & qui debent deponere circa adulterij probationem. ibi remiſsiuè.

10 In crimine adulterij nulla datur dilatio ad probandum, tamen fiunt probationes, & ſunt ratæ.

Adulterij ad probationem antequam quis de-
1 ueniat,† neceſſe eſt huic in primis vt
probet matrimonium, & adulteram eſſe vxorem, vt Titij,
alioqui ſuccumbit, argu. l. ſi vxor. §. ſi ea. ff. de adult. & notat
Bald. in l. ita demum, in fin. C. de procur. Bar. in l. ſi cui. §. à fi-
lio. ff. de leg. 1. & ibi clarè Iaſ. num. 7. Roman. in conſil. 167.
2 per totum. † ea ratione, quia adulterium propriè commit-
titur cum muliere nupta. l. inter. & l. ſtuprum. ff. ad l. Iul. de
adulter. & not. Clar. in ſua pract. crim. §. adulterium. verſic.
tribus autem modis, vbi tradit alios modos, quibus proba-
tur adulterium. & Placentin. in tract. de accuſat. titul. 4. nu.
1. & Paul. Gril. in tractat. de pœna omnifar. coit. quæſtion. 6.
numer. 1. Dec. capit. at ſi clerici. §. de adulterijs. in princip. de
3 iud. & gloſſ. ſuper rubric. C. de adulter. & propterea † ſi ac-
cuſatus de adulterio perpetrato cum Seia vxore Titij, re-
ſpondendo accuſationi, dixerit, confiteor me coijſſe cum
Seia, & nihil aliud dixerit circa qualitatem (vt hoc verbo v-
tar) vxorietatis, non poterit puniri de adulterio, ſed abſol-
uendus erit, vt per Bartol. & Iaſon. in d. §. ſi à filio. ff. de leg. 1.
Bartol. in conſil. 33. num. 16. volum. 2. Corn. in conſ. 9. nu. 41.
volum. 1.

4 Iſtud tamẽ intellige limitando ſupradicta, † vt quando ac-
cuſator agit, non ſit illi neceſſe probare veram eſſe vxorem,
vt Titij, ſed ſatis erit ſi probetur illam habitam fuiſſe, & ac-
ceptam, vt ſolent cæteræ vxores accipi, & haberi, ſecus eſt,
5 quando maritus agit contra vxorem iure mariti, † quia
tunc debet probare veram vxorem, ita intelligit text. Barto.
in l. ſi vxor. §. ſed ſi ea. & §. ſi quis vxorem. ff. de adulter. quod
etiam procedit, quando vxor agit contra maritum de adul-
terio, quia probare debet illum tempore adulterij ſibi ex-
titiſſe maritum, alioqui cauſa cadet, vt dicit Romanus in
dicto conſ. 167. in princip.

Animaduertat etiam accuſans adulterium, vt ponat in
libello accuſatorio, & in inquiſitione, quæ loco accuſatio-
6 nis ſuccedit, † tempus certum, atque præfinitum, id eſt an-
* num, & menſem, iuxta text. vbi Bartol. & * omnes in l. libel-
lorum. ff. de accuſat. canonizatum in capitulo libellorum.
9. quæſtion. 8. & in cap. tuæ, & ibi not. de procurat. aliàs ſi
non apponeretur certum, & præſcriptum tempus, tunc li-
bellus, vel inquiſitio non procederet etiam parte non op-
ponente, vt in dicta lege libellorum. verſic. quòd ſi libelli,
vbi notat Bartol. & idem Bartol. in l. edita. 2. colum. C. de e-
den. & conſuluit Ioan. de Amicis in conſil. 127. col. 9. verſic.
vltima concluſio ſit.

Ex hoc infertur, vt ſi in accuſatione, vel inquiſitione ad-
7 ulterij † apponatur tempus ſtatum anni, vel menſis, vel diei,
tunc probatio temporis ſit de ſubſtantia probationis; vſque
eo, vt quamuis delictum probaretur, tamen ſi qualitas
tẽporis non fuerit probata, accuſatus ſit abſoluendus. l. de-
nunciaſſe. §. qui tamen. & ibi apertiſſimè voluit Bartol. ff. de
adulter. conſuluit Alexand. in conſilio 175. 2. volum. Bald.
in leg. & ſi ſeuerior, penultim. columm. C. ex quib. cauſ. in-
fam. Ioann. de Amicis in dicto conſil. 127. verſiculo, vltima
concluſio.

8 Capita verò ad probandum adulteria, † quomodo con-
cipi debeant, docet Angelus Aretinus in tractat. malefic.
in verbor. che hai adulterato la mia donna. numer. quadra-
geſimo & 41.

9 Verum quomodo, & qui teſtes debeant deponere † cir-
ca probationem adulterij, dicemus infrà in concluſ. adulte-
rium per teſtes, & videas etiam ad id Clar. latiſſimè in ſua
pract. crim. in §. adulterium, per totum.

10 Illud etiam diligenter animaduertas, † in crimine adul-
terij nullam dari dilationem ad probandum, tamen fiunt
probationes, & ratæ ſunt, vt per Iaſon. in l. in pecuniarijs.
nu. 51. ff. de ferijs.

CONCLVSIO 59.

ARGVMENTVM.

Quomodo teſtes probent adulterium.

SVMMARIVM.

1 Teſtes dicentes vidiſſe vnum ſuper alium, probant adulterium, in actibus venereis.

2 Carnalis copula per teſtes de viſu teſtimonio probatur, idem in teſtimonio auditus.

3 Fama in crimine adulterij cum adminiculis vt ibi coadiuuat.

4 Teſtis non probaret adulterium, ſi diceret, vidiſſe hominem ſuper mulierem, niſi diceret in actibus venereis.

5 Vir poteſt eſſe ſuper mulierem, & non habere rem cum illa, & ibi num. 8. quia vir poſſet eſſe impotens, vel mulier arcta.

6 Teſtes dicentes vidiſſe mulierem iacentem cum viro, probant adulterium. vide contrarium nu. 10. vbi & concordantias.

7 Idem eſt dicere, Titius iacuit cum Seia, vel adulterauit illam, & probato, quòd iacuerit cum illa, dicitur etiam probatum illam corruptam, & nu. 14.

8 Idem ſi teſtes dicunt, vidiſſe nudum cum nuda in eodem lecto.

9 Præſumptio vehemens, & violenta in crimine adulterij eſt, videre nudum cum nuda, & quando. nu. 2.

10 Adulterium non cenſeri probatum ex eo, quòd quis ſolus cum ſola in thalamo clauſo repertus eſt, & vir habeat ſoluta fœmoralia, & mulier recuſet oſtium recludere.

11 Adulterium non præſumitur in illis, qui poſſunt tale factum defenſare, vel propter paucitates veſtium, vel affinitatem, vel dilectionem, conſuetudinem regionis, & temporum.

12 Præſumptio violenta tollitur in adulterio ex cõſanguinitate, quæ etiam credebatur, niſi ficta, vel ſimulata eſſet.

13 Sententia abſolutoria lata in fauorem adulteri ratione conſanguinitatis, ſi verò poſtea adulterium probetur, vel præſumptio eſt, ceſſaſſe, non impedit, ne poſsit iterum cõtra adulterum procedi.

Adultero abſoluto, adultera abſoluitur, ibi.

14 Teſtes dicentes vidiſſe ſolum virum, & mulierem in latebris ſe oſculantes, vel amplexantes, probant adulterium.

15 Adulterium probatur propter oſculum luxurioſum, vel impoſitionem manus ad mammas.

16 Clericus amplectens mulierem, non præſumitur cauſa adulterij, maximè ſi vetula, vel deformis eſſet, vel aliàs de qua natura non permitteret hoc ſuſpicari, vt in coniuncta ſanguine, niſi eſſet ſcholaris.

17 Teſtes vnus poſt alium per rimulã videntes adulterantes probant adulterium, & non dicuntur ſingulares.

18 Simul fieri dicitur, vbicunq; ordo, vel viciſsitudo facti nõ permittit aliquid fieri ſimul ſed ſucceſsiuè.

19 Teſtes dicentes, vnus adulterium commiſſum vna die, & loco, alter alia die, & loco, tamen probant adulterium, vide ibi contrarium.

20 Adulterium probatur per teſtes domeſticos, cum ſoleat occultè committi, & ibi quando procedat.

21 Adulter, vel adultera in tormentis perſeuerans negando ſtante probatione prædicta, quando criminaliter agitur, abſoluuntur.

Adulterium primò probatur, ſi teſtes depo-
1 nant, † ſe conſpexiſſe illos com-
* plexu venereo iunctos: ſic tradidere * omnes ſcribentes in
d. c. præterea. de teſtib. & in c. litteris. de præſump. & Doct.
in ca. 1. & cap. ſignificaſti. de adulterijs, Abb. in capitulo præ-
terea. numero 1. de teſtibus. & Ioan. Andr. dicto c. præterea.
2 colum. 4. circa medium, ver. conueniens, vbi ait † per teſtes
coniunctionem veneream ſe vidiſſe aſſerentes adulterium
probari, quod idem procedere aſſerit in teſtimonijs audi-
3 tus, quæ adminicula, † & fama coadiuuant, dicta colum. 4.
verſic. præterea D. Io. Mar. Monti. in ſuo reperto. de teſtib.
in verb. adulterium.

Hinc diligenter eſſe obſeruandum, vt ſi teſtes tantum de-
ponerent, vidiſſe hominem ſupra mulierem, (vt noſtri lo-
4 quuntur) † nec diceret in actibus venereis, adulterium non
probarent, cum fieri etiam poſſet, vt cum illa rem non ha-
beret:

beret:vt per Doćto. in d.c.præterea.de teſtib.in c.tertio lo-
co. de præſumpt. per Marſil. in conſilio 1. numero 47. & in
conſilio 28.colum.2.& per Rolan.à Valle in conſil.7.nu.19.
volumi. 1. quin illud præterea adiunxit Grat.in conſilio 50.
5 numero 2. † vt etiam ſi teſtes deponant,vidiſſe virum ſupra
mulierem in re ipſa, adhuc neceſſariò adulterium non pro-
bent,cum euenire queat, vt vir ſit impotens, ſeu mulier ar-
* ćta: vt vberrimè dicit tradere Felin.& * omnes in dićto cap.
præterea.& Campeg.traćt.de teſtib. regu.385.quomodo &
qualiter.
6 Amplia primò etiam ſi deponant, † ipſos vidiſſe mulie-
rem iacentem cum viro:vt dicit Felin.in dićto capitulo prę-
terea. glo.in l.Ca. Se.ff.de fideicommiſſ.liber.tex.in l.quod
7 ait lex.ff.de adult.& Silua.in conſi.3.numero 2.vol.1. † nam
idem eſt ſi dicas, Titius iacuit cum Seia vel adulterauit il-
lam:quia probato, Titium iacuiſſe cum Seia, dicitur etiam
probatum illam eſſe corruptam, ita reſpondit Alex.in con-
ſilio 77.numero 2.volum.7.per doćtrin.Bald.in cap.1.colu-
mna 7.verſicul.quæro nunquid ſit, idem dicere, quib.mod.
feud.amitt. Marian.Socin.in conſil.34.numero 15.volu.2.&
Egid.Boſſ.in traćt.crim.tit.de coitu dam. nu.58.Boer.deciſi.
297.nu.9.vbi alios allegat.
8 Secundò amplia, vt procedat, etiam ſi deponant † con-
ſpexiſſe nudum cum nuda in eodem thoro cubare, vt text.
in dićto capitulo litteris. de præſumpt. & ibi ſcribentes in
dićto capitu.præterea.Campeg. dićta regu.385.verſic.ſepti-
mò probatur, vbi dicit, iſtas eſſe ſtrićtas præſumptiones,vt
non ſolùm ciuiliter,ſed etiam criminaliter de adulterio,vel
9 ſtupro,ſeu inceſtu quis poſſit condemnari,† hęc enim præ-
ſumptio eſt vehemens, & violenta, vt ait Domhaude.in ſua
prax.ciuil.c.178.numero 14.Lap.alleg.53. num.1. & ſequen.
nec ſecundum eum ibi requiritur alia probatio, cum fieri
non poſſit, vt per rerum naturam venerea coniunćtio poſ-
ſit iure probari.
Aliter ſenſit Matheſil.ſingu.119.nota quòd præſumptio,
Corn.conſi.192.in fin.lib.4.Crauet.conſil.205.num.20.vbi
10 num. 21. poſt Antonium Roſellum reſpondit † adulterium
non cenſeri probatum ex eo, quòd quis ſolus cum ſola in
thalamo clauſo repertus ſit,& vir ſoluta habeat fœmoralia,
& mulier recuſet clauſum reſerare oſtium.
Conciliare poteris hos inter ſe hoc paćto, vt doćtrina
Matheſil. & aſſećtatorum procedat, quando agitur in cauſa
criminaliter,ſecus ſi ciuiliter, vt ſi agitur ad amiſſionem do-
tis,vt clare ſentit Bal. in conſilio 6. fаćtum tale eſt, quidam,
in fine lib.5.& declarat Menoch.conſil.31.nu.25. & diximus
ſupra in communibus adulterij.nu.5.
11 Limita hanc ampliationem † non procedere in illis per-
ſonis, quæ fаćtum illud defendere poſſunt aliqua ratione,
vel propter veſtium inopiam, vel propter affinitatem, vel
propter ardorem quendam amoris, vel conſuetudinem re-
gionis, & temporum, quia tunc ex illo ſolo aćtu non præ-
12 ſumitur adulterium † imo illa violenta præſumptio tolli-
tur ex illa conſanguinitate, quæ ibi vera eſſe credebatur, vt
notabiliter voluit Iacob.de Belui.in ſua praćt. crimina.titu.
de lenonib.numero 45.& ſequ.cum iur.ibi per eum alleg.&
Ioan. de Amicis conſilio 127. col. fin. verſi. item probatum
eſt;vel ſi nó probauerit affinitatem, vt Iac.de Bel.in auth. vt
lic.matr.& aui.ad fi.& Luc.de Pen. in l. quemadmodum.C.
de agricol. & cenſi.lib.10. verſiculo 80. & idem erit, ſi affi-
nitas,vel illa ſanguinis coniunćtio eſſet fićta,& ſimulata,vel
ijdem reperti nudi ſimul,nullatenus purgarent faćtũ ſuum,
vt per eundem Belu.eod.loco num.48.& Aug.in additio.ad
Ang.in traćt.de male.in verb.che hai adulterato la mia don-
na,in princ.& idem Ang.in eod.verb.nu.41.& 42.& in l.2.§.
fina.ff.de adult.
Iſtud tamen intellige ſecundum Ang. in dićta l. 2. §.ſi ſic,
13 nam licet ratione ſanguinis coniunćtionis† ſententia abſo-
lutoria fuerit lata pro adultero,tamen ſi verè poſtea proba-
ri poſſit adulterium,vel quod ceſſauerit illa pręſumptio or-
ta ex ſanguinis coniunćtionis vinculo, nempe quia poſtea
illam duxerit in matrimonium, non repugnante prædićta
ſententia poſſet iterum procedi contra adulterum, & de
adulterio condemnari,ad quod alleg.tex.in l.ſi quis adulte-
rij.C.de adulter.quem notat Tiraq.in traćtat. ceſſ. cauſa,in
verb.præſumptio,per alia ibi adducta.Huc reſpexit vates il-
le feſtiuiſſimus Martialis,cum cecinit.

Quod nubis Proculina concubino,
Et mœchum modò,nunc facis maritum,
Ne lex Iulia te notare poſsit.
Non nubis Proculina,ſed fateris.

Quod idem probatur per l. miles. §. licet. ff. ad leg. Iul. de
adulter.quod ſi abſoluatur adulter, itidem adultera erit ab-
ſoluenda,vt voluit Bapt.à S.Blaſ.in traćt.de correl.num.29.
Hippol. Marſi. in l. ſi quis viduam. poſt numerum 23.in fin.
de quæſtio.& eius condemnatio nõ nocet mulieri, ſed pro-
ficit abſolutio,vt placuit Iac.de Belui.in praćt.crim. titu.de
lenoni.verſi.57.nu.26.
14 Tertiò amplia,vt procedat concluſio† etiam ſi teſtentur,
ſe conſpexiſſe ſolum virum, & mulierem occultè ſe deoſcu-
lantes,vel amplexantes,Dec.conſi.577.nu.12. Hippol.con-
ſi.1.numero 45. volum.1.& Campeg. dićta regu.385.verſicu.
ſecundò quia,ibi, & probatur fornicatio, folio 139. mihi in
paruis impreſſionibus, Abb. in dićto cap.præterea. gloſſ.3.
in l.1. de var. & extraord. crimi.& ibi Ange.Salic. in l.Grac-
chus.C.de adulte.Aret.in traćt. de malef.verſi.chę hai adul-
terato la mia donna,nu. . . Rol.à Val.conſi.24.nu.6.vol.2.
Bart.in l.c.quinto.nu.2.ff.de adulte.Ruin.in conſ.146.nu.4.
vol.5.Soc.Iun.conſi.32.num.16.libro 2. & Grat. in conſi.50.
num.4.vol.2.
Huic ſententiæ optimè congruit, quod notat Bald. in c.
15 tuæ de procura. vbi † propter oſculum luxurioſum, vel ſi
manus in papillas immiſerit, probatur adulterium,alleg.c.1
* & ibi glo.quib.mod.feud.amitt.quod axioma * omnes ſcri-
bentes recentiores, & maximè Deci. ſequuntur in rubr. C.
de eden. Sed id quomodo ſit verum, dicemus infrà in pro-
batione per oſculum.
16 Illud tamen limita†non habere locum in clericoample-
xante mulierem:quia non præſumitur, id cauſa adulterij fa-
cere, ſed potius cauſa benedicendi, vel ad pœnitentiam
cohortandi,vt gloſſ.in c.adſit 11.q. 3.& Specu.in tit.de præ-
ſump.in prin.
Sed reprehenditur,& reijcitur ab Abb.in c.1.de cler.non
reſid.& per Feli.in c. præterea. de teſtib. & per Nic. Bell.in
repet.rubr.C.de eden.nu.97. cum alleg. vbi refert Ang. di-
centem,à tali benedićtione libera nos domine.
Non omnino tamen eſt reijciendum illud, quod dicitur
de clerico, præſertim ſi illa mulier eſſet vetula, minimum
ſexagenaria vel deformis,& turpiſſima,aut iſtiuſmodi à qua
criminis adulterij ſuſpicio abeſſe poſſet, vt in capitulo 1. &
capitulo 2.de cohabitatio.clericorum,&mulier.& in l.eum
quem probabilem.C.de epiſcop.& cleric.& intellexit Gul.
de Bened.in repetitio. capitu. Raynutius.de teſta. in verſic.
duas habens filias.numero 208. alioqui falſam omnino glo.
illam arbitror, præſertim ſi clericus ſit ſcholaris: quia tunc
deprehenſus in iſtiuſmodi aćtu non eſt probabile illum ibi
adfuiſſe,cauſa dicendi pater noſter: vt vtar verbis Bald. in l.
neq; natales. C. de probatio. etiam ſi ille clericus eſſet reli-
gionis Montis Carmeli,aut Montis Oliueti,& quantus ma-
ximus eſſe poſſet religioſus, quia ab huiuſmodi aćtibus o-
mnino clerici cauere debent,& frequenter inuiſere mulie-
res prohibentur, & ſi religioſæ, & conſanguineæ ſint.capi-
tulo peruenit.18. qu.2.& per Gul.Benedićti in d.verb. duas
habens filias.nu.209.
Quartò amplia: vt omnia ſupraſcripta procedant, etiam
17 ſi huiuſmodi teſtes †viciſſim vnus poſt alium viderint adul-
terantes per rimulam, Abb. in capitulo præterea. nume.1.
de teſtib. Crauet.in tracta. de teſtib. numero 187. folio 102.
nam licet ſimul non viderint, non ex hoc dicuntur ſingula-
res ſed ſimul vidiſſe , vt gloſſ. in capitulo nihilominus. 3. q.
8. & de hac re vide Alber. de Roſ. C. de teſtibus. l. teſtium.
numero 9. Bald.in l.teſtium.C.de teſtibus, Ange.in l. quæ-
rebatur.numero 3.ff.de teſtamen.milit. Fulgo.l.in Aretuſa.

M nume-

18 numer.1.ff.de ſtat. homi.† quia vbicunq; ordo vel viciſſitu-
do facti non permittit aliquid fieri ſimul, ſed ſucceſſiue, il-
lud dicitur fieri ſimul.l. antiqui. ff. ſi pars hæred.pet.& l. A-
rethuſa.ff.de ſtatu hominum.vt per Nell.à S.Geminiano in
ſuo tracta.de teſtib. nu.187.& Sicul. in d.capit.præterea.de
teſtibus.Cin.Bald.& Salicet.in l.teſtium. C.de teſtibus. Io-
annes de Imola in l. ſi pater captus. ff. de vulgari, & pupil-
lari.

19 Amplia huiuſmodi ampliationẽ † etiam ſi teſtis vnus aſ-
ſerat admiſſum vna die, vel in vno loco, & alius altera die, &
loco, ita videt ſentire Spec.tit.de teſt.§.iam de interrogato-
rijs.verſ.quid ſi vnus teſtis, Iaſ.conſ.11.vol.2.Crauet.cõſi.73.
num.3.Socin.Iun.conſi.99.num.5.& 7.volu.2. Stephan.qu.
193.in additio.

In aliam tamen ſententiam deſcendit Ioan.And.in addi-
tio.ad eundem Spec.vbi ſuprà, nu.17.& Grat.conſ.50.nu.11.
vol.2.& nos infrà dicemus in probat.per teſtes.

Secundò amplia ſupraſcriptam quartam ampliationem
20 procedere, † etiam ſi huiuſmodi teſtes eſſent domeſtici, nã
ſi accuſatur maritus, vel vxor de adulterio, adulterium pro-
bari poteſt per ipſos teſtes domeſticos, quia huiuſmodi de-
licta ſolent fieri clam, & occultè, & non coram multis: vt l.
conſenſu.ff.de repud.& Alber.de Malet.in tracta. de teſtib.
nu.67.c.2.ita etiam tenet Soc.conſ.17.num.5.vol.1.& Grat.
conſi.50.nu.5.vol.2.

Limita ſupraſcriptam concluſionem, & eius ampliatio-
nes non procedere, quando agitur criminaliter, quia tunc
ex ſimilibus non probatur adulterium, ſed ſolum quoad ſe-
parationem thori, vt per Mattheſ. ſing.119. Corn. in conſil.
21 192.lib.4.Crauet. conſi.205.nu.20.& 21. † quia in criminali
ſtante dicta probatione opus eſt, vt eruatur veritas ex ore v-
xoris vel viri adulterantis, qui ſi perſtiterint, & negauerint
in tormentis, abſoluendi ſunt.Bald.in conſilio 427. volu.5.
& Roman.conſilio 451.

CONCLVSIO 60.

ARGVMENTVM.

Adulterium nunquid probetur, ex perno-ctatione mulieris extra domum mariti.

SVMMARIVM.

1 Adulterium probatur ex pernoctatione mulieris extra domum mariti, & debet dotem amittere.

2 Adulterium non probatur ex pernoctatione mulieris extra domum viri per ipſum eiectæ, nec ex hoc ipſam repudiare poteſt.

3 Adulterium non probatur, ſi mulier palàm viro ſciente extra domum pernoctauerit.

Suſpicio ſiniſtra ceſſat in his, quæ palàm fiunt, ſecus ſi clam: quia ſuſpicio arguitur, ibi.

1 Adulterium probatur ex eo † quòd mulier
pernoctauit extra domum ma-
riti.l.cõſenſu.§.vir quoq; pari fine.C.de repud. Aut ipſo in-
uito, inquiunt Impp.Theodo.& Valenti.ſine iuſta aut pro-
babili cauſa foris, ſcilicet pernoctantem.Felin.in capi.præ-
terea. de teſtib. & ante eum Angel.in §.minores.de nupt.in
auth.Dec.in conſi.577.nu.10.Boër.in q.297.nu.9.ſequitur
Menoch.in conſi.31.num.21.& vide Alcia. reſponſ.25.in fin.
Bald.in conſi.221.nam quandoq;, lib.2. vbi conſuluit, ex ſo-
lo diſceſſu à marito vſq; eo mulierem in adulterij ſuſpicio-
nem incidere, vt illi ſit dos amittenda, & Grat. in conſil.50.
nu.1.vol.2.

2 Primò limita concluſionem non procedere, † quandò
vir illam extra domum eiecerit, & illa pernoctauerit apud
propinquos, imò etiam apud extraneos, quia cum ſibi ipſi
cauſam dederit, mulier excuſatione digna eſt, nec poterit ex
hac pernoctatione dare libellum repudij, Glo. in d. §. vir
quoque, & eſt text. in §. quia verò plurimas. in authent. vt
lic.matr.& aui.collatio.8.& ſequitur Crauet. conſi.205.nu.
50. verſi. rurſus illa lex.

Secundò limita, quando mulier ſic pernoctaſſet, vt indè
ex eo poſſet tolli huiuſmodi ſuſpicio, vt ſi nõ exiuiſſet clam,
3 † ſed palam, & ſciente viro, nam tũc ceſſat ſiniſtra ſuſpiciõ,
ex his enim arguit ſuſpicio, quę fiunt clam.l.1. C.de interdi.
matr. iuxta illud, qui malè agit, odit lucem. Et itidem quæ
palàm fiunt, tollunt omnem ſuſpicionem, vt in hac hypo-
theſi ſapienter conſuluit Crauet.dicto conſil.205. nume. 4.
verſi.ad hæc ſi exiuiſſet.vbi adde l.non exiſtimo. ff. de admi-
niſt.tutor.& l.ſi.ff.de rit.nupti.Cin.& Bald.in l.nemo. C.de
ſacroſanct. eccleſ. & alia, per totum. vbi pulchre examinat
iſtam concluſionem, & declarat context.in d.l.conſenſu.

CONCLVSIO 61.

ARGVMENTVM.

Adulterium an probetur ex deprehenſione viri in domo mulieris formoſæ.

SVMMARIVM.

1 Adulterium probatur ex eo, quòd quis inuenitur in domo alicuius, vbi eſt pulchra mulier. & quando procedit, nu.3. & contra quem, nu.7. & 8.

2 Pulchritudo habet multum in præſumendo libidinem hinc inde.

Mulier formoſa vix poteſt caſtè viuere.

3 Pulchritudo cum pudicitia litem quaſi perpetuam habent ad inuicem.

4 Filius non tenetur regulariter dotare matrem, tamen ſi mater ſit pulchra, & pauper, poſſet dici teneri, ne labatur in impudicitiam, & nu.5.

5 Tria ſunt ſuſpecta ad libidinem in muliere, iuuentus, pulchritudo, & paupertas.

6 De guſtibus non eſt diſputandum, quia vni formoſa, alteri deformis eſt mulier.

7 Sententiæ tot, quot homines, & quot capita, tot ſenſus.

8 Homo ſæpe ingreditur domum ſine voluntate mulieris.

9 Sanguinis coniunctio tollit præſumptionem ſiniſtram inuenti in domo mulieris.

10 Inuentus in domo mulieris de die ingreſſus ex cauſa, quæ poſſit ſuſpicionem tollere, eam tollit

1 Adulterium porrò probari ex eo, † quòd
quis inueniatur in domo alicu-
ius, vbi eſt pulchra mulier, docuit Bartol. in l.2. ff. de furt.in
princip.& Abb.in ca.præterea, de teſt.& cap.literis.de præ-
ſumpt.Lucas de Penna in l.quemadmodum.C.de agrico.&
cenſit.libr.11. verſic.62. Bald.in l.falſus.in 4.oppo.ff.de furt.
Abb.in c.cum non ab homine.col.5.verſi.imò plus dicit, de
iud.Ange.Aret.in tract.maleſ.in verb. fama publica præce-
dente, col.5. verſi.quæro, an vnum indicium. Paris de Put.
in tractat. de ſindic. in verb. officialis offenſa, per totum,
Guliel.Benedic.in repet.c.Raynutius.in verb. duas habens
filias, nu.209.de teſtam.Doct.in c.tertio loco.nu.13.de pro-
bat.& Campeg.dicta regula 385.verſi.ſexto probatur. Soci.
Iun.conſil.32.nu.16. Huic opinioni non ſe ſubſcripſit Abb.
in d.cap.3.loco, de probat.& in c.3.loco, de præſump.col.2.
nu.4.cui ſententiæ Abb.aſſenſit Aret.in c. præterea, el 2.de
teſtib.& eundem eſt ſequutus Dec.in d.ca.3.loco, nu.59.de
probat. ea ratione, quòd vir potuerit ingredi domum mu-
lieris, ipſa ignorante, & probata ignorantia mulieris, nõ eſt
dubitandum de veritate iſtius opinionis Abbatis. Verum ſi
dubitetur, an inſcia, vel ſcienter ipſa ingreſſus fuerit iuue-
nis, tunc attendenda erit qualitas mulieris, & iuuenis, & ſe-
cundum eam iudicandum, vt docuit Dec.in loco iam allato
nu.59.& ſtatim dicemus in 1.limit.

Sed inſpiciendum eſt ad Bartol. non tantum loquentem
2 de muliere, ſed de pulchra muliere, † quia illa qualitas pul-
chritudinis multum momenti habet ad præſumendã vtrin-
que

que libidinem. Tum quia mulier formoſa vix poteſt caſtè,
3 & incorruptè vitam degere † pulchritudo enim cum pudicitia bellum inter ſe exitiale, inexpiabile, & internicinum gerunt, adeò vt lis inter vtramq; propè perpetua ſit, vt canit Ouidianus ille Paris.

Lis eſt cum forma magna pudicitiæ.

Et id genus alia multa annotauit Tiraq. de legib. connubia-lib. l. 2. nu. 6. quocirca concluſio fortaſſis locum ſibi vendicare non poſſet, quando vir eſſet deprehenſus in domo mulieris deformatæ, vt ſentit idem Tiraq. ad dictam l. 2. num. 9. à quo non videtur diſſentire, quod ante eum eleganter ſcripſerat Bald. nouell. in tract. de dote, in 6. par. 16. ſpecia. col. 2.
4 in fin. vbi in eam deuenit mentem † & ſi regulariter filius non teneatur dotare matrem per iura ibi allegata, tamen ſi mater ſit iuuenis, pulchra, & pauper, dicendum eſt, filium poſſe compelli, ne labatur mater in impudicitiam, vnde ibi Bald. nouell. ad ſuſpicionem libidinis ponderat hæc tria
5 † iuuentutem, pulchritudinem, & paupertatem, & idem ſentit Guliel. de Cu. in l. 1. de inoff. dot. ibi, aſſerens non cogi filium dotare matrem, etiam pauperem, niſi & pulchritudinis qualitas adſit.

Verumtamen vſus rerum optimus magiſter in aliam ſententiam deſcendere nos docet. Etenim vſq; eò inexplebilis hominum libido prorupit, vt & in fœdiſſimas mulieres cupiditatis ignes euomant, nec vllum ferè diſcrimen conſtituát formoſæ ne an deformes ſint mulieres. Huc alluſit auctor ille Grecus Stob. cap. 5. cũ cecinit in hanc ſententiam.

Neq; enim quod deforme eſt, caret ſuſpicione.
Neq; intemperans eſſe, quæcumq; formoſa eſt, ſolet.
Quædam enim eos, qui ob formam multa largiuntur,
Non ſequitur: multas verò & mulieres videre,
Non pulchras aſpectu, coeuntes inſatiabiliter,
Et his, qui eis vtuntur, multa gratis offerentes.

Ex quibus facilè colligere poſſumus deformatas mulieres adulterij ſuſpicione non carere, & eo vſq; progredi, vt cum hæ gratis ob deformitatem minimè ſolicitentur, pretium libidinis vltrò viris offerre, ſua & maritorum bona in eam rem profundentes. De quibus etiam conquerit Ezechiel. c. 16. omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autem dediſti cunctis amatoribus tuis, & dona dabas eis, vt intrarent ad te vndiq; ad fornicandum tecum. & Oſeas c. 4. Ephraĩ munera dederũt amatorib. ſuis. idq; potiſſimũ faciũt deformes, & anus, vel teſtimonio Ariſtophan. Teſmophor.

Ἢ δῶρα τὶς διδῶσιν μοιχῷ γραῦς γυνὴ.

Quid igitur mirum, ſi cum ea ſit mulierum effrenata libido, vt nec liberis, nec parẽtibus, nec patrię, nec rebus ſacratiſſimis, vt ſuæ cupiditati indulgeant parcere ſoleant, deformi etiam adulterio ſe contaminent? nec ab illis viri ſe abſtineant? Præſertim cum ea ſit vis amoris, vt quæ vni formoſa, alteri deformis videatur. Facit enim amor ob oculos puluerem amantibus, vt non facile videant, quæ amori reluctantur. Illæ enim ſunt amoris ſummi vires, quæ verrucas, & næuos etiam in ijs, quos amamus commendant. Ij præterea ſunt amoris ingentes impetus, vt animi ijs rebus pelliceantur, quibus abſterreri plurimum deberent. Hæc cauſa Platoni perſuaſit, vt amorem magnum ac veneficum appellaret. Vnde hic optimè congruit, quod de Gryllo Vlyſſis ſocio legimus, quem Circe in ſuem commutarat. Is enim beneficio Vlyſſis in priſtinam formam reſtitutus non deſijt inclamare, ſecum actum eſſe infeliciter, quod in hominem redijſſet, qui tam ſuauiter antea in ſue viueret. Turpis enim illius amoris vis ita in animũ tyrannidem exercebat, vt neq; homini redditus humanè ſapere cœperit. Iſtiuſmodi ſunt illi, qui amoris œſtro perciti mulieres Thereſię faciẽ habentes deperiunt, facilius enim clauum (vt aiunt) Herculi extorſeris, quàm illos ab illa inſania auerteris. Qua in re clarè liquet, nihil eſſe verius quàm Virgilianum illud in Buc. Ec. 2.

Trahit ſua quemq; voluptas.

Non enim omnibus idem eſt ſtomachus, & vt Homerus ille cecinit Odyſſ. 14.

Deniq; non omnes eadem mirantur, amantq;.

Atq; Litanus ſeruus apud Plautum in Aſinaria.

Non omnia eadem æquè omnibus, here, ſuauia eſſe ſcito.

Et Plinij lib. 22. cap. 24. cum dicit, non eadem omnibus amara eſſe, aut dulcia. Variæ enim ſunt hominum voluntates, vt reſpondit Vlpian. in l. quia poterat. §. non enim. ff. ad Trebel. c. quia diuerſitatem. in princip. de conceſſ. præben. & ibi gl. 1. & gl. in c. ſuper literis, ibi, & diuerſitatem corpo-
6 rum, de reſcrip. Et propterea † de guſtibus non eſt diſpu-
7 tandum, eo quòd † tot ſint ſententiæ quot capita, vt eſt in prouerbio. c. ſicut in ſacramentis. §. item ſi poſſet. de cõſecrat. diſt. 4. ibi, tot diuerſitates opinionum forſitan inuenirentur, quot homines numerentur, & gloſſ. ſuper verb. opinionum, & gl. & DD. in c. ſuper literis. de reſcript. & de conceſſio. præb. Et illud Ouidij.

Pectoribus mores tot ſunt, quot in orbe figuræ.

Sed tamen ſinamus, vt D. Paulus monet ad Romanos 14. in ſuo quenq; ſenſu abundare, nos inſtitutum & inceptum perſequamur iter.

Limita igitur, vt procedat concluſio, quoad delictum attentatum ex parte inuenti, non autem ex parte mulieris, eſſet enim abſurdum, & abſonum, ſi tantummodo ex illo ſolo actu venerea coniunctio probaretur ex parte mulieris, vel
8 delictum perfectum ex parte inuenti, † renitente namq; & inuita muliere ſæpenumero ſolet quis ingredi, vt experientia docet, ita per Aret. in c. præterea. col. 1. nu. 5. de teſt. Abb. in c. tertio loco, nu. 10. de probat. & in c. cum non ab homine, num. 19. ver. imò plus dicit, de iudi. Diligenter tamen eſt inquirenda qualitas inuenti, vt ſuſpicari poſſimus, qua ex cauſa lateret in domo, vt per text. in d. cap. præterea. in fi. in verbo etenim, quem ad hoc ponderat ibi Aretin. d. nu. 5. pro iſta limitatione faciunt pulchrè dicta per Ioſep. Fontanel. in conſ. crimi. lib. 2. conſ. 97. cum ſequent.

Secundò limita concluſionem † quando inuenti in domo alicuius mulieris, eſſent coniuncti aliqua conſanguinitate, vel affinitate cum illa, nam tunc abſq; dubio tollitur omnis ſiniſtra præſumptio contra illos repertos, vt conſuluit Ioan. de Amicis in conſi. 127. col. fi. verſic. item fuit probatum, per tex. in l. non ſolum. §. 1. & notat ibi gloſ. ff. de ritu nuptia. & in l. pen. §. ſi verò pater. vbi & gl. C. de adopt.

9 Item idem procedit, † quando repertus in domo introiuit interdiu ex cauſa, quæ poſſit tollere huiuſmodi ſiniſtram opinionem, vt ſi inueniſſet puerum filium illius mulieris in via plorantem, illumq; capiendo deportaſſet intra domum illius mulieris, quia tunc ceſſat præſumptio cõcluſionis noſtræ, gl. in l. 1. C. de ſiccarijs, & Ioan. de Amicis in d. conſ. 127. verſi. item fuit probatum.

CONCLVSIO 62.

ARGVMENTVM.

An adulterium per auditum probetur.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium probatur per auditum copulæ, vel commiſtionis ex tenui pariete, cortina, vel pallio in nocte.*

2 *Probatio viſus quando non poteſt haberi in occultis, auditus concurrente fama habetur pro plena probatione, vide contra, numero 3.*

3 *Adulterium, ſodomia, & ſimilia, nedum non poſſunt per auditum probari, ſed nec etiam per aſpectum, quia directò probari non poſſunt.*

4 *Teſtis de auditu auditus nihil probat, etiam de auditu confeſſionis adulteræ.*

5 *Probatio de auditu per ſe ſola non ſufficit etiam concurrente fama ad probandum adulterium, vt ſeparetur matrimonium, niſi alia adminicula, vt amor, vel amplexus, & ſimilia concurrant.*

6 *Singula ſi non proſunt, multa iuuant.*

7 *Copula non probatur deficiente aliquo ex prædictis, niſi tractaretur de præiudicio magno diſſoluendi matrimonium, ſed de impediendo ſufficerent.*

1 Adulterium inſuper probatur per auditum, † vt ſi teſtes deponant, ſe turpis
illorum concubitus ſonum auribus hauſiſſe, vt ſi tenuis pa-
ries erat intermedius, vel nocturno tempore poſt corti-
nam, vel aulæam, qua lecti obducuntur, ſtetiſſent, & nefan-
do complexu venereoq; coitu iungi audiuiſſent, verbaque
2 huiuſmodi ſcelus detegentia percepiſſent: † nam tunc ſi
probatio aſpectus haberi non poterit, iſta probatio auditus
cōcurrente fama habebitur pro plena probatione, ita Lap.
in allega.53.nu.3.& Federic.Schenc. in tract.de teſtib. num.
44.tom.13.fol.38.& Campeg.tract.de teſtib.reg.385. verſic.
quarto probatur, fol.mihi 159. in paruis impreſſionibus, &
verſi.ſeq.text.eſt.& ibi Abb.in c.præterea.de teſtib.vbi ple-
nè de hoc ſcribentes, & per Barto.l.2.ff.de furt. & in l. capi.
quinto.ff.de adulte.& Abb.in c.literis.de præſumpt. & alia
alleg.per Corſ.in repert.Ab.in ver.teſtis, & plura per Alex.
conſ.24.col.3.verſ.nec obſtat, quòd iſte teſtis, vol.2.Anch.c.
præterea, nu.4.de teſtib.Ruin.conſ.71.nu.2.vol.3.

Cum iſtis tamen non congruit Rol. à Valle in conſil. 50.
3 nu.3. vol.1.vbi dicit † ſodomiam, adulterium, & ſimilia ne-
dum non poſſe probari per auditum, ſed nec etiam per con
ſpectum, cùm directò probari non poſſint, & Hippol.Mar-
ſil.conſi.28.nu.5.

Et animaduertas, nos dixiſſe de auditu venerei comple-
4 xus, & coniunctionis, nam ſecus eſt, † quando deponunt de
auditu auditus, nempe quòd ab alijs audiuerint, quia tunc
nihil probant, vt doct.& glo. in cap.præterea.de teſtib.vide
But.in c.præterea.nu.9.de teſtib.lib.2.part.2.

Etiam ſi deponerent de auditu confeſſionis adulteræ, vt
Iaſ.in conſ.22.nu.3.vol.1.

Adeo vt nec huiuſmodi probatio de auditu per ſe ſola ſa-
tis ſit etiam concurrente fama ad probationem adulterij, vt
dirimi poſſit matrimonium, vt d.gl.& doct.in d. c. præterea
5 † ſed neceſſe eſt, vt cum teſtimonio, & fama concurrant a-
lia adminicula, vt amor, riſus, iocus, miſſio nuncij, tactus,
cohabitatio, amplexus, oſculum, & ſimilia, quibus omni-
bus concurrentibus fortè ſufficerent, vt inter coniuges fie-
6 ret diuortium, vt ſentit Felin.in d.c.præterea, num.3. † nam
quando non proſunt ſingula, multa iuuant, vt in c.literis.de
præſump.& c.cum cauſam.de probat.l.rationes. & l.exem-
plo.C.de probat.Ouid.de remed. amoris.

Forſitan hæc aliquis, nam ſunt quoque, parua vocabit:
Sed quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.

* Afflict.deciſi.13.num.24.& eſt * communis opinio, vt atte-
ſtatur Fel.in d. c. præterea, nu.5.

Sed altero iſtorum deficiente non eſſet probata coniun-
7 ctio, † niſi vbi non tractaretur de tanto præiudicio diſtra-
hendi matrimonium, ſed quando ageretur de impediendo,
ſufficerent, vt ſi quis cōtrahere volebat matrimonium cum
aliqua, & obijciebatur, id fieri non poſſe, quia ille cognoue-
rat conſanguineam illius, cum qua matrimonio iungi vole-
bat, nam tunc ſufficit leuis probatio vnius teſtis, vel ſola fa-
ma ad impediendum matrimonium, glo.in d.c.præterea.de
teſt.per cap.præterea.de ſponſ. & c.ſuper eo. de conſangui-
nitate. Quòd ſi intelligere exoptes quomodo probetur
adulterium tam ad matrimonium ſeparandum, quàm im-
pediendum, quàm etiam ad omnem pœnam imponēdam,
conſulas Lap. vbi ſuprà, alleg. 53. & alios referentem Egid.
Boſſ.tract.crim.tit.de rap.mulieris, nu.11.& ſequen.

CONCLVSIO 63.

ARGVMENTVM.

An ad excludendum matrimonium per rumorem probetur adulterium.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium probatur per ſolam famam ad impediendum matrimonium.*
2 *Adulterium per famam probatur quoad thori ſeparationem, concurrentibus teſtibus de auditu coitus ex tenui pariete.*
3 *Adulterium probatur per præſumptionem violentam cum fama.*

1 Adulterium itidem probatur etiam per ſo- lam famam, † quò tamen ad im-
pediendum matrimonium, nempe ſi quis contrahere vo-
lebat cum aliqua, & illi obijciebatur, ſe adulterio contami-
naſſe cum illius conſanguinea, nam tunc ſi de eo rumor eſt,
impeditur illud matrimonium, ita Bal.in c.præterea, de te-
ſtib.nu.8.& gl.ibi per c.præterea.de ſponſ. & c. ſuper eo. de
conſang.Campeg.tract.de teſt.reg.385.quomodo, & quali-
ter, ver. tertiò probatur.

2 Amplia, vt etiam probetur, † quoad ſeparationem thori,
vt ſentit ipſamet gl.in d.c. pręterea. vbi illud p̃terea ſubiun-
git, probari etiam quoad ſeparationem matrimonij, dum-
modò concurrant teſtes de auditu coitus, nempe ex tenui
pariete, &c. vbi ſupra diximus, & iſtam gl. ſequuntur omnes
* * communiter ſcribentes, vt atteſtatur Aret.in d.c. præter-
ea, & Inn.ibidem inquit, † per præſumptionem violentam
cum fama probari adulterium, arg.32. qu.1. quem refert, &
ſequitur Luc.de Pen.in l.quemadmodum.C.de agri.& cen-
ſit.lib.11.verſi.60.præſumitur, Alex.conſi.189. nu.10. vol.6.
Ioann.de Amicis conſil.127.verſic.facio tertiam concluſio-
nem, & Petr.de Barbo.de Padua, conſi.96.num.1.inter con-
ſilia criminalia, & 8.& per totum, ac Ioan.Crot.in tracta.de
teſtibus, part.4. verſicul. quarta concluſio, numero 55. &
ſequen.

CONCLVSIO 64.

ARGVMENTVM.

Nonnulli alij modi connumerantur quibus adulterium poteſt probari.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium probatur per teſtes dicentes vidiſſe mulierem à viro oſculari, vel manus ad mammas apponi.*
Quod ex præparatorijs probatur, & ibi præparatoria quæ ſint.
2 *Mulier an per oſculum luxurioſum amittat dotem, ibi remiſſiuè.*
3 *Adulterium probatur per oſculum luxurioſum.*
4 *Intelligentia verborum in rebus venereis, ibi remiſſiuè.*
5 *Adulterium probari non ſolum concubitu, oſculo, immiſſione manuum in mamillas, ſed per quemlibet actum inhoneſtum.*
6 *Clericus oſculans mulierem præſumitur facere bono Zelo.*
7 *Adulterium probatur, ſi mulier, vel vir in eo deprehendatur.*
8 *Deprehenſio in adulterio non ſufficit ad illud probandum.*
Deprehenſa exponitur, id eſt, conuicta, ibi.
9 *Deprehenſio in adulterio inducit ex eo infamiam.*
10 *Adulterium manifeſtum quibus modis dicatur probatum.*
11 *Adulterium probari per collocutionem viri, & mulieris, & quomodo, vide per totum.*
12 *Adulterium probatur per confeſſionem adulteræ. vide ibi contra.*
13 *Adulterium non probatur confeſſione adulteræ, vel adulteri, maximè impuberis, vel carente genitalibus.*
14 *Impubes, vel carens genitalibus naturaliter non poteſt adulterium committere.*
15 *Confeſſio de eo, quod eſt contra naturam, non valet.*

1 Adulterium quinimo probatur, ſi teſtes de- ponant, † ſe vidiſſe mulierem à
viro deoſculari, vt per Rol.à Valle in conſi.50.num.2. vol.1.
vel in teneris manus immiſcere papillulis, vt ille vates Pon-
tanus cecinit lib.1.Amor.in Anton.cinœd. vt per Bald. in c.
tuæ.de procurator.per c.1.& ibi gloſſ.tit.quibus modis feu-
dum amittitur, & Bartol.in l.capite quinto, ff.de adulter.&
videtur ſentire Dec.in rubr. C.de eden. nam ex præparato-
rijs adulterium probatur. Marc.Blanc.tract. de indicijs, nu-
me.69.tom.15.fol.157.& quæ ſint præparatoria, ſiue prælu-
dia adulterij, docuit Accur. in l. quod ait lex. de adulter. ſu-
per verbo, in ipſis.alleg.Ouid.

Viſus, & alloquium, tactus, poſt oſcula factum.

Et di-

2 Et dixit Blanc. dicto tract. num. 69. fol. 157. † vbi cadit illa
quæſtio, an per oſculum luxurioſum mulier amittat dotem,
de qua vide ibi per ſcribentes, & plenius per Bello. per to-
3 tum, & ꝙ per oſculum † probetur adulterium, ſentire videt
Marc. Ant. Blanc. in repe. l. fina. ff. de quæſt. nu. 69. verſ. præ-
parationes. vbi adducit gl. in l. quod ait lex. & ibi etiam Bar.
ff. de adulte. licet referat opinionem Budæi in ſuis annota-
tionibus ſecund. annotat. 35. aliter ſentientis, vbi declarat,
4 quomodo intelligenda ſint † illa verba. in rebus venereis,
quem etiam ſequitur Ioſeph. Fontanel. inter conſi. crimin.
libro 2. conſi. 97. nu. 22. & ſeq. & pro concluſione ſentit Bar.
in l. 1. C. de extraor. crim. Grat. in conſ. 115. num. 9. vol. 1. vbi
plus dicit, † adulterium probari non ſolũ per concubitum,
5 oſculum, manus ad mamillas poſitas, ſed per quẽlibet alium
actum inhoneſtum, vt etiam dicit voluiſſe Dec. in rub. ext.
de iudic. col. 2. & latiſſimè ita ſentit Dida. epito. 2. part. c. 7. §.
ſextus, num. 3. vbi videtur tenere cum Bello. ꝙ per oſculum,
& amplexum non videatur conuictam de adulterio, dicens
ex his vitam agere impudicam.

6 Limita cõcluſionem † non procedere in clerico oſculan-
te mulierem, quia præſumitur diuino adductus amore face-
re, & cauſa benedicendi eam. c. abſit. 10. quæſt. 3. & Alexan.
in l. 1. ff. de var. & extraord. crimi. & Angel. Aretin. de malef.
verſicu. adultera. 2. colum. & Bald. in l. quid ergo. §. ſi hæres.
ff. de leg. 1. idem docet Abb. in cap. 1. de cleric. non reſid. cum
declaratione tamen ibi per eum poſita.

Hinc etiam dicitur, adulterium probari † ſi mulier, ſiue
7 vir fuerit deprehenſus in adulterio, nam eo caſu non eſt o-
pus, vt teſtis probet adulterium, ſufficit. n. probare ipſam
fuiſſe deprehenſam in adulterio, ita Hoſt. & Abb. in cap. tua
fraternitas. de adul. nu. 2. & An. de But. ibidem nu. 2.

Ab hoc diſſidere gloſſ. & Ant. de But. ſibi contrarium in
capit. ex literarum. de eo qui dux. in matr. quam poll. dicen-
8 tes † non ſufficere deprehenſionem, quia illa facit tantum
indicium, ideoq; ibidem gl. exponit deprehẽſam, id eſt con-
uictam, & benè, iuxta text. in l. 1. & ibi Bartol. C. de pet. bon.
9 ſublat. libr. 10. verumtamen † quæ in adulterio deprehenſa
eſt, quaſi publico iudicio damnata eſt, vt reſpondit Vlpian.
in l. palam. §. fi. ff. de rit. nupt. de quo vide eundem But. vbi
ſuprà, & videtur ſentire idem Abb. in c. cum non ab homi-
ne. nu. 19. de iud. ſecundum diſtinctionem ibi poſitam.

10 Adulterium itidem manifeſtum dicitur probatum, † vbi
conſtat mulierem à marito proprio diſceſſiſſe & alicui pu-
blico concubino adhæſiſſe, vel habere virum alium in do-
mo, menſa, & lecto, vt in c. tua. c. fi. de cohab. cleric. Abb. in
c. intelleximus. nu. 6. de adulter. Vel etiam ſi frequenter vi-
ros in ędes ſuas accedere, vt cum illis adulterij cauſa ſe com-
miſceret permittebat, facit l. palam. ff. de rit. nuptia. & quod
not. in capit. diœceſi. de vſur. & multa per Petr. Barbo. inter
conſil. crimin. conſil. 96. libro 1. & ſi inuentæ fuerint penes
illam mulierem literæ amatoriæ, ita Pariſ. conſil. 54. nu. 64.
volu. 4. per l. non epiſtolis. C. de probati. cum alijs per eun-
11 dem allegatis. Quinimò etiam † per collocutionem viri, &
mulieris probatur crimen iſtud, dumtamen ſit præmiſſa
trina monitio, nempe à marito mulieris, ne cum illo collo-
queretur, vel ipſi viro, ne cum vxore ſua itidem colloque-
retur, nam ſi poſt huiuſmodi trinam monitionem inuentus
fuerit ipſum cum illa colloqui, poterit in ipſum animaduer
ti. Ex tali enim actu oritur maxima & violenta præſumptio
adulterij. Iaſ. in l. tranſigere. numero 5. & 6. C. de tranſact.
& Panormi. in cap. tertio loco. colum. penulti. de probat. &
Ange. Aret. in tract. malef. in verſ. che hai adulterato la mia
donna. colum. 5. verſi. an patre. Et eò magis iſta procedunt,
quando huiuſmodi collocutio facta fuerit in loco ſeiuncto
atque ſecluſo, vt Alexan. reſpondit conſi. 189. nu. 10. volu. 6.
& in auth. ſi quis. C. de adul. Luc. de Penn. in l. quemadmo-
dum. C. de agric. & cenſit. lib. 11. verſicul. 61. & §. is quoque,
auth. vt licet mat. & aui. colla. 8. facit. capitul. ſi quiſquam.
de cohabit. cleric. & Specul. in titul. de præſump. §. ſpecies.
numero 4.

Quod in dubio crederem eſſe verum, ſi probaretur con-
ſuetudo adulterandi cõtra inuentum, vt per Rom. conſ. 167.
nu. 7. & 8. ſemel enim adultera, ſemper præſumitur adulte-
ra, Ang. in auth. de reſt. & ea quæ par. §. fin. col. 4.

12 Hic etiam addas, † quod ſi adulter, vel adultera fateretur
adulterium, diceretur adulterium probatum per huiuſmo-
di confeſſionem, iuxta ſententiam Auguſt. Bero. q. 84. nu. 7.
& Maria. Soc. conſ. 32. nu. 17. cum ſeq. lib. 2.

13 Diſſenſit † tamen ab iſtis Roma. conſil. 167. Iaſ. conſil. 22.
vol. 1. Pariſ. conſ. 137. nu. 28. & 29. vol. 4. Franc. Herc. in tract.
de proband. negat. nu. 198. verſi. 14. fallit. & Lauren. Siluan.
conſ. 50. nu. 41. vol. 1. per ibi adduct.

Et hæc poſterior opinio eò magis procedit, quando con
feſſio fuiſſet facta ab impubere, vel carẽte genitalibus, quia
14 tunc non valet, † ex quo naturaliter hoc cõmittere nequit.
c. ſedem. de frig. & maleficiat. c. quanto pro aliquo pen. de
diuor. cap. 1. de delict. puer. & l. ſi minor 25. annis. ff. de adult.
15 nam huiuſmodi confeſſio eſt facta de eo, † quod eſt contra
naturam, nil mirum igitur ſi irrita eſt, l. confeſſionibus, & l.
ſequenti. §. fi. de interrog. actio.

CONCLVSIO 65.

ARGVMENTVM.

An teſtes, vnus de vna die & loco, alius de alia deponens, adulterium probent, vbi etiam intelliges nonnullas alias adulterij probationes.

SVMMARIVM.

1 Teſtes dicentes adulterium commiſſum vna die, & loco, alter alia die, & loco, tamen probant adulterium.

2 Teſtes videntes viciſſim vnus poſt alium per rimulam, & foramen virum, & mulierem commiſcentes, dicuntur conteſtes, & probant. & quare, & ibi vide contrarium.

3 Teſtes non reducuntur ad concordiam, quando per diuerſitatem actuum non remanet integra probatio, vt probent, ſed vt euitent periurium, & id ſi probatio ſit æquiuoca, ſecus ſi ſuper quolibet actu integra remanet probatio, tunc ſit, vt probent, & euitent periurium.

4 Cautela vt teſtes in probatione adulterij nunquam poſſint conuenire.

5 Adulterium poteſt probari per comitantem ad illud committendum, & ibi per quæ indicia probetur remiſſiuè, vide contrarium numero 7.

6 Teſtes vidiſſe dicentes tales ſe adulterantes per ſpeculum, & tunc cognouiſſe, non probant.

7 Adulter non poteſt teſtificari pro ſua amaſia, neq; pro alio extraneo, ſi manifeſtus, vel de eo crimine condemnatus eſt, quia eſt infamis infamia can.

8 Teſtes deponentes verum eſſe talem commiſiſſe adulterium, tenentur etiam non interrogati reddere rationem, quia probant, & ſi non fuerint interrogati de cauſa ſcientiæ. ibi, quomodo procedat.

9 Teſtes ſuper adulterio deponentes, ſi ciuiliter agatur, & non interrogati de cauſa ſcientiæ, ſuper ea non repetuntur.

10 Teſtes de credulitate in materia adulterij probant. & ibi vide rationem.

11 Adulter quomodo conuincatur, & qui ſint, & quomodo puniantur, & qui magis puniendi ſint adulteri, vel adulteræ.

12 Adulteri publici, & procuratores debent à curatis, & prælatis euitari.

13 Adulter manifeſtus quis dicitur.

14 Adulterium probari per iuramentum adulteri, ſed mulier poteſt contrarium probare, vt ibi, & ibi contrarium.

1 Adulterium illo † die, & loco fuiſſe perpe-
tratum ſi quis teſtis deponat,
alius aliter aſſerat, ſicq́, ſint ſingulares, nõ idcirco adulterij
probatio euaneſcit, vt per Capel. Tholoſ. deciſ. 11. & ibi ad-
dit. & deciſ. 309. ibi, quamuis Spec. propterea quod adulte-

rium ſoleat iterari,& repeti. huius rei teſtem laudat Innoc. in c.qualiter,& quãdo.de accuſa.& Collect.in ca.ex tenore. de teſt.& tenet Iaſ.conſ.11.vol.2. & dixi ſupra cõcluſione 59. in 1.amplia.4.ampliationis.Et hinc eſt, vt teſtes, qui eodem tempore non viderunt virum, & mulierem complexu ve-
2 nereo iungi, ſed viciſſim & vnus poſt alium, † vt quia viderint per rimam & foramen mutuò eos coire turpiter, dicuntur conteſtes, & probant, quia cum iſte actus ſit ſucceſſorius, non videntur deponere ſuper diuerſis probationibus,ſed ſuper vna tantum:vt gloſ.in d.c.nihilominus, 3.q.9. Cin.& Bal.in l.teſtium.C.de teſti.docto.in l.hac conſultiſſima. C. eod. Bartol. in l.quærebatur. ff. de re milit.& ſupra, concluſione 59.in ampliatione.

Aliter ſenſit eadem Capel. Tholoſa.deciſ. 309. mota auctoritate Ioann. Andre. in addi. Specul.titul. de teſte.§.iam de interrogatorijs,verſi.quid ſi vnus teſtis,licèt in hoc ſe reijciat ad no.per Collect. in dicto c. præterea.de teſt. & huic opinioni fauet gl.not.in d.c.nihilominus.3.q.9.&conſuluit Ioan.de Amicis conſi.127.2.& 3.col.

Diſtingue,vt per Stepha.Aufre. in addi.ad dictam deciſi. 309.&11.& vide Abb.in c.cum tu, de teſt. & ibi Felin.col.3. verſ.modò iſtis diuerſis,qui omnes videntur in hanc deſcendere ſententiam, vt ſi per reductionem teſtium ad concordiam per diuerſitatem actuum non remanet integra proba-
3 tio ſuper quolibet actu,† tunc non fit reductio: vt probent adulterium, ſed vt euitent periurium. & idem eſt, ſi probatio eſt æquiuoca, neceſſariò non concludens intentionem producentis, quia & tunc non probant: ſi autem remanet integra probatio ſuper quolibet actu, tunc fit reductio, vt probent,& euitent periurium,ſecundum ſuprà allatos auctores,& intelligit Bero.q.84.nu.4.& 5.

4 Sed animaduertas cautionem, † vt teſtes nunquam poſſint conuenire in probatione adulterij, quæ ita eſt, vt reus rogandũ curet actorem, an adulterium, de quo agiť, ſemel tantum, an vno loco tãtum commiſſum fuerit, nam ſi confiteatur,nunquam (vt dictum eſt) teſtes poterunt conuenire,ita dicit Spec.in titu. de teſti.§. iam de interrogatorijs.& Ioan.And.in c.cum Ioannes.de fid. inſtr.& Aufrer.in addit.
5 ad Capel.Tholoſ.qu.309.† & poterit probari per aſſociantem ad id committendum. Nell.in tract.de teſt. nu.18.tom. 13. folio 97. & per quæ indicia probetur, adeas Pari.de Put. in tract.de Sindic.§.quia,nu.3.tomo 12.fol.135.& Alex.conſil.189.nu.1.vol.6.
6 Limita,ſi teſtes dicant, † tales inter ſe commiſcentes vidiſſe per ſpec.& optimè cognouiſſe,non probant: vt Campe.vt ſupra d.reg.385.in fi.fol. mihi 140.

Necillud omittam ſcitu dignum,adulterum nõ poſſe te-
7 ſtificari ꝑ amaſia ſua,† neq; pro alio extraneo,ex eo quia eſt infamis infamia canonica,& apertiſſimè ita conſuluit Iulianus in l.ſcio.ff.de teſti.cui accedit Spec.in tit.de teſti.§.1.nu. 25.verſi.item excipitur, ꝙ eſt fur. Nell.à S.Gemi.in tract.de teſti.nu.18. quos refert & ſequitᷓ Iac.Nouel.in ſuis regu.216. nu.24.Idem Domhauder.in ſuo tract.de teſt.in prin. nu.19. & Bal.eo.tract.ver.31.ex eo, quia talis dicitur infamis,& Aufre.in ſuo eo.tract.de teſt.num.10.&Arch.in c.præceptam, 22.q.5.Ioann.Campeg.tracta.de teſti.reg.39.fol.18.intellige tamen hanc concluſionem procedere in manifeſto adultero, & qui adulterij crimine eſt damnatus, vt tradidit Aufre. d.loco.

Amplia,vt nec ille, qui comitatus eſt aliquem ad cõmittendum adulterium, poſſit eſſe teſtis, etiam in cauſa ipſius adulterij, adhibeas ad id Inno.in c. qualiter, & quando.il 1. de accu.contrarium vide ſupra,
8 Teſtes in materia adulterij deponẽtes verum eſſe † illos adulterij crimine ſe aſtrinxiſſe, cogũtur reddere rationem, etiam non interrogati,ita Bar. in l.capite quinto. ff.ad l.Iul. de adul.Bal.in l.ſolam.col.2.C.de teſti. ſed ſi non fuerint interrogati de cauſa ſcientiæ,Bal.in c.præterea.de teſti. nu.21. nihilominus probare docuit,ibiq; etiam idem voluit Inno. dummodo ſi criminaliter agitur, vt poſſint denuò interrogari ſuper cauſa ſcientię,vt veritas eluceſcat,quod ſi malam

cauſam reddiderint,nihil probabũt,q̃ ſi iterum rogati non
9 fuerint,probãt nihilominus,† quando autem agitur ciuiliter,ſecus eſt,nam tunc non conceditur repetitio,vt Bald.in d.c.præterea,& c.cum clamor.de teſt. vbi etiam Innoc.

Quinimò teſtis etiam de credulitate deponens probat,
10 † nempe ſi dixerit,vidi tales amplexantes ſe, vel alia facientes, vel in illo loco ſuſpecto, & opinor ipſos perpetraſſe adulterium, nam tunc iſta credulitas concurrit cum aliquo ſenſu corporis,& ideò non repellitur,ita Alexan.conſil.24. colum.4.verſ.nec obſtat,ſi iſtæ mulieres, volu.2.per doctri. Bar.in l.2.§.idem Labeo. ff. de aq. plu.arcen. & per id quod habetur in c.literas.de præſump.
11 Et adulter † quomodo conuincatur,docuit Petr.Lenauderij in tract.de doctor. & eor. priuileg. q.49. 4.par. verſic. quæro an doctor, & qui ſint. & quomodo puniantur monuit Paul.in tract.de viſit.quæſt.10.2.par. nu.14. & an magis ipſi,quam adulteræ puniendi ſint, & quare,conſule Specu. de modo geren. concil. part. 2. rub. 49. numero 4. tomo 2. fol. 142. & quæ pœna tam viri,quam fœminæ ſit,adeas eun-
12 dem Petr. d.tract.de priuileg.d.quæſt.49.d.4.parte † publicos peccatores debere à prælatis,& curatis euitari: vt Specul.ibidem.

Adulter verò manifeſtus is dicitur, qui deprehenſus eſt
13 in actu veneris, † ex ſolo actu deprehenſionis.ſic tradidit Gulielm.de Peruſ.conſil.36.num.4.inter conſil.criminal.& Campe.tract.de teſtib.reg.385.quomodo,& qualiter,verſi. ſecundò quia,in fi.

Illis etiam addi non abſurdè poterit, crimen adulterij
14 † probari poſſe per iuramentum adulteri dicentis ſe cum vxore illius concubuiſſe, text.in capi. continebatur.ibi,viri ſtandum eſt,vbi Abb.& cæteri; de deſponſ.impub.

Aduertendum tamen eſt, illam mulierem non obſtante tali probatione poſſe probare contrarium, vt eſt tex.in cap. propoſuiſti.de proba.& ibi Cano.& gl.in c.1. de frig. & male.& in c.quod autem.27.q.2.& in capi. ſi quis acceperit.32. q.1.& Tiraq.in tract.de retract.Lignag.§.4.gl.1.nu.3.& Bell. in repeti.rub.C.de eden.

Sed ab hac ſententia receſſit Curt.Iun. in d.rub. C. de eden. ſed eum reijcit & improbat idem Bello. per ibi plura adducta,& allegata.

CONCLVSIO 66.

ARGVMENTVM.

Aduocatus an in cauſa ſui clientis teſtando probet.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus ſi adhibeatur teſtis in cauſa ſui clientuli, nihil probat, etiam ſi teſtis ſit in aliquo contractu, vel inſtrumento, ſuper quo agatur,& ipſe fuerit patrocinatus in cauſa,& nu.15.*

2 *Affectio in teſte inſpicitur ad eum repellendum,& nu.10.*

3 *Poteſt tamen vt teſtis in actis deſcribi, quæ per clientulum geruntur in iudicio tempore aduocationis, vt de his teſtificetur in futurum, niſi ſit ſuſpectus etiam ad canonizandum inſtrumentum,vide nu.12. quomodo procedat.*

4 *Aduocatus non poteſt eſſe teſtis etiam in cauſa appellationis, in qua fuit aduocatus in prima inſtantia, etiam quòd in illa non ſit aduocatus,vide ibi contrarium,& quando admittatur.*

5 *Aduocatus non poteſt eſſe teſtis, quando à parte pecuniam receperit, vt aliam non foueat, vnde nihil probabit.*

6 *Aduocatus ex receptione pecuniæ præſumitur affectionem habere ad cauſam.*

7 *Qui nec in alia, in qua non eſt aduocatus, poteſt eſſe teſtis durante eius patrocinio in vna, quia redditur ſuſpectus. Et ibi vide contrarium,& limitationem.*

8 *Edictum de teſtibus eſt prohibitorium.*

9 *Aduocatus admittitur in teſtem parte contra quam patrocinatur poſtulante, igitur probabit.*

10 Aduo-

10 *Aduocatus, qui nondum cœpit patrocinari in cauſa, licèt conue-
nerit de ſalario, poteſt eſſe teſtis. & ibi vide contrarium.*
11 *Aduocatus ante incœptum patrocinium admittitur in teſtem.*
12 *Aduocatus teſtis in contractu compoſitionis, vel tranſactionis, in
ipſa cauſa, in qua fuit aduocatus, poteſt teſtificari.*
13 *Lis finitur per tranſactionem.*
14 *Aduocatus, quando aliter teſtes haberi non poſſunt, poteſt eſſe
teſtis ſaltem pro iudicis informatione, vel pro habenda præſum-
ptione.*
15 *Inſtrumentum, in quo aduocatus fuit rogatus teſtis, valet, licèt
poſtea cœperit patrocinari pro parte, in cuius fauorem eſt in-
ſtrumentum, ſecus ſuper viribus inſtrumenti, ſi de eo dubite-
tur.*
16 *Vox ſcripta aduocati facit fidem etiam tempore patrocinij, ſecus
vox viua.*
17 *Aduocatus locupletior partibus ſuper modica re admittitur in te-
ſtem.*
18 *Aduocatus poteſt eſſe teſtis de vtriuſq; partis voluntate.*
19 *Aduocati dictum cum alio idem.*

1 Aduocatum † ſi in cauſa ſui clientis teſti-
monium dicat, non probare,
reſpondit Arcadius in l. fi. ff. de teſti. mandatis cauetur, in-
quit I. C. vt præſides attendant ne patroni in cauſa, cui pa-
trocinium præſtiterunt, teſtimonium dicant. ita etiam ſan-
xit ſummus Pontif. in c. Romana. eo. tit. in 6. dixit etiam Ia-
cob. Egid. in trac. de teſt. num. 13. & tradidit Ale. de Male. eo.
trac. nu. 44. in c. 1. & voluit Alb. de Roſ. eo. trac. in prin. nu.
13. & in §. expedita 3. par. num. 2. docuit Nell. à S. Gemi. eod.
trac. nu. 31. monuit Mil. in reper. in verb. teſtis eſſe nõ poteſt
aduocatus, iſtorum ſententiæ adhæſit Fede. Schenck. in d.
trac. de teſt. num. 36. & ſequutus eſt Aufr. eo trac. de teſt. nu.
8. nec omiſit Bar. in l. deferre. §. idem decreuere. tit. de iur.
fiſ. Gram. in conſ. 41. nu. 6. in ciui. Ceph. in conſ. 65. num. 22.
vol. 1. Pari. conſ. 57. nu. 17. vol. 4. Ang. conſi. 28. Quib. in locis
2 id propterea eſſe tradidere † nempe propter animi volun-
tatem in cauſam ꝑpenſam, quamuis in primis atq; peculia-
riter de illius vtilitate & commodo non agatur, vt per Spec.
in tit. de teſt. verſ. quod fuit in eadem cauſa, & gl. in 2. q. 7. &
Cra. conſ. 56. num. 4. & Rot. deciſ. 381. in no. fuit dubitatum,
Sic. in c. 2. de arbi. Bal. & Iaſ. in l. dictantib. C. de teſta. & Hie-
ro. Grat. conſi. 51. nu. 8. vol. 2. Feli. & alij in c. cum à nobis. nu.
13. verſi. ex prædictis infert hic Ant. de teſti. Alex. in l. ex libe-
ra. ff. de quæſt. & in l. deferre. de iur. fiſ. Io. And. Sicu. Are. &
alij in c. olim. de accu. Phil. Franc. in c. Romana. vbi eſt caſus,
de teſtib. tradit Rauenna in §. 1. Inſt. de teſta. propter quod
ſtudium diceretur habere cõſimilem cauſam, ideò teſtis eſſe
non poteſt: ſic reſpondit Gram. in d. conſ. 41. n. 5. in ciui. Feli.
in d. c. perſonas. extr. de teſti. & Iaſ. in d. l. dictantib. col. pen.
C. de teſt. Bal. in l. omnib. C. de teſti. Pariſ. in conſ. 58. nu. 17.
& 84. vol. 4. & Rimi. Sen. in conſ. 415. num. 18. & in conſ. 433.
nu. 21. vol. 3. & Grat. in conſi. 51. nu. 8. vol. 2.
Primò amplia, vt procedat, etiam ſi aduocatus eſſet teſtis
in aliquo contractu, vel inſtrumento, ſuper quo nunc age-
retur, & ipſe patrocinaretur cauſæ: quia tunc etiam non po-
terit teſtis produci, & Spec. de teſti. §. 1. verſ. quod ſi aduoca-
tus, quem ſequitur Albe. de Male. in eod. tracta. de teſt. c. 4.
3 nu. 8. Verumtamen etſi aduocatus teſtis eſſe nequeat, † po-
teſt tamen deſcribi vt teſtis in actis, quæ geruntur per clien-
tulum in iudicio tempore aduocationis, vt de his in futurũ
teſtificari poſſit, But. in c. ex literis. nu. 2. de tranſactio. vt et-
iam poterit teſtis adhiberi ad canonizandum (ſic enim no-
ſtri loquuntur) inſtrumentum, vt in d. c. ex literis. de tranſa-
ctio. & per Franciſ. in c. fi. col. pen. de teſt. in 6.
Quod poſtremo loco diximus, ſic accipiendum eſt, vt fal-
ſum conuincatur, quando aduocatus eſt ſuſpectus teſtis in
inſtrumento, de quo nunc agitur, quia tunc nec teſtimoni-
um dicere, nec deponere poterit, licèt per illud inſtrumen-
tum probetur contractus, ſi credimus Spec. in tit. de teſt. §.
1. verſic. quid ſi aduoc. ſequitur Alb. de Roſ. in ſuo tract. de
teſtib. §. expedita. num. 8.

In contrariam partem ampliationis nuper allatæ conſu-
luit Crau. in conſi. 56. nu. 14. per ibi plura adducta.
Secundò amplia idem procedere in cauſa appellationis
4 † vt ſi in prima (vt vocant) inſtantia fuiſſet aduocatus, in
cauſa appellationis non poterit eſſe teſtis etiam ſi nõ ſit ad-
uocatus, d. c. Romana. de teſti. in 6. & tenet Lanfranc. de O-
ria. in tracta. de teſti. n. 90. Nell. à S. Geminia. eo. tract. nu. 31.
Ang. in conſi. 28. Iac. Nouell. in reg. 216. num. 64. Aufr. eod.
tract. num. 8. Innoc. Io. And. & alij in c. inſuper. de teſtib. glo.
in c. ſtatuendo. in verſ. cognitor. 2. q. 6. Grammati. in d. con-
ſilio 41. nu. 7.
Alber. de Roſ. opinio in tract. de teſtib. §. expedita. nu. 6.
cum hac pugnauit, nempe aduocatum in cauſa appellatio-
nis teſtem eſſe poſſe, Monticel. in ſuo reper. de teſtibus in
verb. aduocatus.
Limita ampliationem non habere locum, quando in
cauſa appellationis producitur cõtra clientulum ſuum pri-
mæ inſtantiæ: quia admittitur: vnde rectè probabit, ita Io.
And. in d. c. Romana. & Specul. in tit. de aduoc. §. nunc tra-
ctemus. in fi. & not. in l. fi. de teſti. vt etiam refert & ſequitur
Phili. Franc. in d. c. Romana. de teſti. in 6. nu. 4. licet non ſit
honeſtum, vt ibi ipſe inquit.
5 Tertiò amplia etiam procedere, † quando aduocatus ab
altera parte pecuniam recepit, ne alteram foueat, quia lin-
guæ latinæ ſcriptorib. præuaricator rectè dicitur, quia tunc
etiam non poteſt eſſe teſtis, arg. c. eadem l. 1. q. 1. & ita ſentit
Albe. de Roſ. in tract. de teſti. §. expedita. tertia parte. nu. 4.
vbi tenet opinionem veriorem eſſe contra Spec. in titu. de
6 teſt. §. 1. num. 75. ver. quod ſi recepit pecuniam. † dum enim
pecuniam recipit, inclinatione voluntatis in cauſam pro-
pendere videtur: vt ipſe Alber. inquit.
Quartò amplia, vt etiam nõ poſſit teſtis eſſe in alia cauſa,
7 in qua non eſt aduocatus: † nam durante patrocinio in vna
eſt ſuſpectus in alia, Mil. in ſuo reper. in ver. teſtes. num. 6. &
Ant. in c. ex literis. de tranſa. & Ceph. in conſ. 65. nu. 22. vol.
1. Ant. in c. ex literis. de tranſa.
Diſſenſit tamen Aufre. in d. ſuo trac. de teſte, nu. 8. & Lan-
fran. de Oria. eod. tract. nu. 9. quo in loco improbat, & reij-
cit Mil. vbi ſuprà, & Philip. Franc. in c. poſtremò. de appel-
la. vbi plenè, & eſt gl. in c. Romana. in fi. de appell. in 6.
8 Ratio eſt, † quia cum edictum de teſt. ſit prohibitorium,
nec à legibus interdictum deprehendatur, ne aduocatus in
alijs ſui clientis cauſis, in quib. ipſe aduocatus non eſt, poſſit
teſtificari, ex hoc fit, vt ipſe tanquam idoneus teſtis teſtimo-
nium ferre queat, iuxta text. in l. 1. ff. de teſtibus. Aufrer. d.
* tractatu numero 8. & hæc eſt * communis opinio. contra
Mil. pro cuius confirmatione facit, quod dixit Bart. in l.
deferre. §. idem reſcripſerunt. ff. de iure. fiſc. quo in loco
affirmat, procuratorem non repelli à teſtimonio in cauſa,
quam non agitat, licèt prohibeatur in alia, in qua præſtat
patrocinium.
Limita iſtam poſteriorem opinionem non habere locum
quando altera cauſa eſt connexa, vel pendet ab illa cui pa-
trocinatur, quia tunc ſecus eſt, vt no. in d. c. poſtremò, & per
Ioan. Andr. in cap. 1. de teſtib. in 6. Philipp. Franc. c. fi. col. fi.
eod. tit. in 6.
9 Primò limita concluſionem non procedere, quando
aduocatus eſt productus contra clientulum ſuum in cauſa
cui fauet; hoc optimè teſtatur Accur. in l. fin. ff. de teſt. Al-
be. de Roſ. in §. expedita 3. par. nume. 3. Nel. à S. Gemi. eod.
tract. de teſti. nume. 31. & Alber. de Male. in tract. eod. c. 4.
* nume. 5. & ita ſequuntur * omnes Doct. vt atteſtatur Lan-
franc. de Oria. in ſuo tract. de teſti. num. 67. & Spec. in tit. de
teſt. §. 1. verſi. quid ſi aduocatus. nu. 75. & Abb. in c. 2. nu. 12.
de arbi. & Gui. Pap. ſing. 982. imò iſto caſu poteſt compelli
ad teſtificandum, ſi pars, à qua diſſidet, requirat illum debe-
re examinari, ita etiam Aufrer. in d. trac. nume. 8. & Ant. de
Butr. in ſuo reper. in verſic. teſtis. in 27. col. per no. à. Cin.
& Iac. But. in l. etiam. C. de teſt. & idem no. Bal. in l. manda-
tis. in prin. ff. eod. tit. & Signo. conſi. 53. num. 5. Pari. conſ. 70.
num. 4. vol. 4.

Secundò limita, non procedere, poſtquam deſijt eſſe ad-
uocatus; quia tunc poteſt teſtificari, ita Egi. in ſuo tract. de
teſt.nu.13. & tenet Sali.in l. omnib. C.de teſt.col.4.

10 Tertiò limita in aduocato † qui nondum cœpit præſtare
patrocinium, licet inter illum & clientem conuentum fue-
rit de mercede & præmio, & illud eſſet paratus præſtare:
quia nihilominus poterit teſtificari, eſt Accur. doctrina in l.
fi.ff.de teſt.quam ſequuntur Spec.in d.tit. de teſt.§.1. nu.75.
verſic. item quod dixi, ſequitur Fel. in c.cum à nobis. col.fi.
* de teſt. Nel. à S. Gemi. eod.tract. num.31. de * communi at-
teſtatur Lanfran. de Oria. eod. tract. nume. 90. & Albe. de
Malet.eod. tract.c.4. num.5. & Ioan. Andr.in addi. ad Spec.
vbi ſupra, qui reprobat Gui. de Suſ. contrarium tenentem.
Et idem voluit Aufrer. eod. tract. nume.8. Alber.tamen in
tract.de reprob.teſt.in verb.aduocatus, ſub rub. quando te-
ſtes repelluntur ratione affectionis, colum. 1. videtur dubi-
tari de hac limitatione, quia ex quo conuentũ eſt, vt præſtet
patrocinium, videtur animum, & ſtudium cauſæ addixiſſe,
ideò debet repelli ratione illius procliuitatis, præter quam
quod animi propenſa voluntas futura ad cauſam eſt illa, quę
ipſum in ſuſpicionem adducit, conſequitur ergo, vt ſit re-
* pellendus, cuius opinio videtur æqua, licèt ſit * communi-
ter reprobata, vt ex ſup.alleg.conſtare videtur.

11 Quartò limita in illo aduocato, † qui prius dictum ſuum
depoſuerat, & poſtea cœpit patrocinari, ita Spec.ſecundum
Hug.in d. tit. de teſt. §. 1. verſi. item quod fuit.nume.74.ſe-
quitur Abb.in eo.tract.de teſti.in §.expedita. 3. par.in prin.
nu.4.Ro.conſ.186.circa fi.& Boſ.eo.trac.de teſti.cap.de pu-
blicat.proceſſ.& teſt.num.117.

12 Quintò limita non procedere, † quando aduocatus fuit
teſtis in Inſtrumento nempe compoſitionis, vel tranſactio-
nis, & ſi in ipſa cauſa, in qua fuit aduocatus, quia tunc pote-
rit eſſe teſtis, & probabit, ita Abb. in c.ex literis. nume.1.de
13 tranſactio. vbi reddit rationem † quia per tranſactionem li-
ti finis imponitur, & Inſtrumentum in id tempus transfer-
tur, in quo non erat futurus aduocatus. idem no.Bal.in l.fi.
ff.eod. de teſtib. & in d.c.ex literis.nu.3.

Sextò limita etiam non procedere deficientib. alijs pro-
bationib. vt cum aliter veritas haberi non poſſit, vt ſi dica-
tur, aliquid actum fuiſſe præſente ipſo aduocato, & partib.
14 † nam tunc poterit eſſe teſtis, arg.l. conſenſu.C. de repud.
& id ſequitur Ioan.Andr.in add.ad Spec.tit.de teſt.§.1.verſi.
item quod fuit, & idem Lanfran.de Oria.in ſuo trac.de teſt.
num.67.vel 90.& no.Ant.de But.in c.cum à nobis.& Io.de
Amic.in conſi. 53.col.4. in fi. & col.5. in prin.Crauet. conſi.
56.nu.13.

Vel ſaltem vt doceatur iudex, vel vt præſumptionem eli-
ciat, ita Albe.de Male.in ſuo tract.de teſtib.c.4.nu.6.qui re-
fert & ſequitur Imo.in c.cum à nobis.eo.tit. de teſti.Matth.
Matheſ.ſingu.188.nu.2.

15 Septimò limita non procedere, † quando aduocatus an-
tequam inciperet patrocinari fuerat rogatus ad teſtifican-
dum aliquod inſtrumentum, & poſtea cœpit præſtare pa-
trocinium, quia vt ratum ſtabiléque ſit huiuſmodi Inſtru-
mentum valet, licet adhuc ſit aduocatus, ſed ſi oriretur quę-
ſtio ſuper iſtiuſmodi Inſtrumento, & ambigeretur de viri-
bus ipſius, non poſſet examinari, ita Abb. in c. ex literis.nu-
me.1. verſic. & circa hoc, de tranſac. & eſt not. Inn.ibidem,
iſtam limitationem Abb. ibidem arbitratur ſingularem, &
16 mirabilem, † nam vox ſcripta aduocati facit fidem etiam
tempore patrocinij, vox autem viua nõ admittitur, & idem
voluit Spec. in d. tit. de teſte. §. 1. verſic. ſed & ſi quis inſcri-
ptus, nu.75.

Sublimita iſtam limitationem non procedere, quando
17 aduocatus eſſet locupletior ipſis partibus, † & quæſtio eſſet
ſuper re modica, qa tunc ceſſat omnis ſuſpicio, vt in ea hy-
potheſi, ſuper qua conſuluit Crauet. in conſi.56. nu.14. vbi
probat id per l. cum hi. §.modus. ff. de tranſact. & c. ſi quæ-
ſtiones. de ſimonia. Oldrad.conſ.162. Thema tale eſt P.con-
didit teſtamentum, & alia.

18 Octauò limita etiam non procedere, † quando aduoca-
tus product. fuerat ex voluntate vtriuſq; partis, arg. not. in
c. 1.de teſt.lib.6.& Alb.de Male.in ſuo tract.de teſtib.cap.4.
num.6.vel.Alber. de Roſ.eod.tract.§.expedita. tertia parte
poſt num. 3. imo etiam teſtificari coguntur. Bartol. in §.pe-
nult.num.4.in auth.de teſtib.

19 Nonò limita etiam non procedere, † quando alius teſtis
idoneus eſt adiunctus cum aduocato, quia tunc ratum erit
aduocati teſtimonium, ita reſpondit conſultus Ioan. de A-
micis conſi.121.colum.4. verſic. non obſtat, vbi plura addu-
cit, quæ videas.

CONCLVSIO 67.

ARGVMENTVM.

Affectio vbi, & quando præſumatur, & quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Affectio præſumitur in eo, qui fuit magis honoratus, vel primus nominatus, aut inſtitutus, & quando procedat, numero 7. & 8.*

2 *Affectio magis præſumitur in filijs legitimis, & naturalibus, quàm in naturalibus tantùm.*

3 *Bona ſua deuenire ad infames quem velle non præſumitur.*

4 *Naturales filij dicuntur infames, non ſunt in moribus continentes, nec in fide ſtabiles, nec in bello fortes.*

5 *Affectio non cadit in non natos.*

6 *Affectio maior habetur ad iam natos, quàm naſcituros. ibi.*

7 *Affectio præſumitur magis in nominatis in ſpecie, quam in genere.*

8 *Affectio non cadit in incognitum.*

9 *Affectio magis cadit in ſpeciebus, quàm pecuniis, quibus non cadit, etiam quòd vt ſpecies deberetur.*

1 Affectio præſumitur, & probatur in eo † qui fuit
magis honoratus, vel primus nomina-
tus, aut inſtitutus, argumento l. Publius. ff. de cond. & de-
monſtrat. auth. hoc amplius. C. de fideicom. Corn. conſil.
161.vol.2.& conſilio 304.vol.Crauet.conſil.161. num.5. Ma-
rian.Socin.conſi.21.nu.19. vol.1. & Pau.Caſtr. conſi.121.col.
2.vol.1. Anchar.conſi.38.num.1.

Limita non procedere, quando concurrunt legitimi, &
2 naturales cum naturalibus filijs tantum, † nam tunc affe-
ctio magis præſumitur in filijs legitimis & naturalibus,
quàm in naturalibus tantum, per ea quæ animaduertit Bar.
in l. hæredes mei.§. cum ita.col.1. verſi.& aduerte, quod re-
quiritur. ff. ad Trebell. cum concord. ibi adduct. per Alex.
quos refert, & ſequitur Tiraq. in l. ſi vnquam. C. de reuoc.
3 donat.in verb.donatione largitus, n.302.† nullus enim eius
eſſe mentis exiſtimatur, vt velit ſua bona peruenire ad in-
fames, vt ſunt naturales. c.1.§. naturales.ſi de feu. fuer. con-
trouer. int.do. & agna. vaſ. & ibi Bal. vbi rationem reddens
4 dicit, † quia non ſunt moribus continentes, nec in fide ſta-
biles, nec in bello fortes, & eſt text.in c. ſi gens Anglorum.
56.diſt.ſequitur Rip.in l. ex facto.§. ſi quis rogatus.ſub num.
8. ff. ad ſenat. conſul. Treb. Vnde licèt naturalis filius ſit in
ordine primò nominatus, tamen non attenditur, cum vo-
luntas refragatur. Rip.vbi ſup.nu.11.

Secundò limita non procedere in non iam natis filijs, ſi-
5 ue nepotibus, † nam in iſtos non cadit affectio, arg. l. cum
ita. §. in fideicommiſſo. & l.peto. §. patre. ff.de leg.2. l.ſi co-
gnatis. ff. de reb.dub. & l.qui filiab. in prin.ff.de leg.1. vt re-
fert, & ſequitur Bero. q. 127. nume.2.& Iaſ.in d.l. qui filiab.
nume. 19. vel ſaltem quia magis ſumus procliues ad iam na-
6 tos, † quam ad naſcituros, per tex. in d.l.qui filiab.& notat
Riminal. Sen. in conſi.223. num.23. vol.2. Soc. Sen.in conſi.
23.nume.6. vol.1.Soc, Iun.conſi.128. nume.95.vol.1.Crauet.
conſilio 173. numero 12. per plura ibi adducta, & in conſilio
98.nume.2.

Tertiò

Tertiò limita non procedere, quando nominatio prima
7 eſt facta generatim, & ſecunda ſpeciatim, † quia tunc præſumitur affectio magis in nominatis particulatim, arg. l. cũ ita. §. in fideicommiſſo. ff. de leg. 2. l. Titius. cum glo. vbi Alexa. colum. 2. ad fin. ff. de lib. & poſthu. & idem Alexa. conſilio 123. diſcuſſis. volum. 1. & ſequitur Curt. Iun. conſilio 57. col. fi. conſi. 58. col. 2. & conſi. 161. col. 3. & Crauet. conſi. 77. nume. 12.

Quartò limita, quando prior nominatio eſſet de inco-
8 gnitis, nam ex illa nõ præſumeretur affectio † cum ipſa affectio non cadat in ignotũ, arg. l. Pap. §. 1. ff. de inoffi. teſta. l. 2. C. eod. & notat Ang. in conſi. 78. nu. 2. Bald. in l. Lucius. de hæred. inſt. quem refert. Hieronym. Grat. in conſi. 64. nu. 3. vol. 2. per text. in l. ſi fuerit. cum ſeq. ff. de leg. 3. & Alexa. in l. Gallus, nu. 2. ff. de lib. & poſthum.

Quintò limita, quando nominatio primo loco facta verſatur circa rem conſiſtentem in quantitate, vt pecunia, & ſimilibus, & nominatio facta ſecundo loco ſita eſt in rebus
9 ſingularibus, vt fundus, vinea, domus, & ſimilia, † tũc enim magis præſumitur affectio in ſpeciebus inferiori loco poſitis, quam in quantitatibus, quia in huiuſmodi quantitate nulla cadit affectio, vt l. numis. de in lit. iuran. Iaſ. in l. planè. §. ſi ita Titio. ſub nu. 4. ff. de leg. 1. & in l. ſi duo rei, nu. 4. ff. de verb. oblig. Pariſ. conſi. 131. nu. 11. lib. 4. etiam ſi quantitas deberetur vt ſpecies, gl. notab. in l. ſed ſi certos. ff. de lega. 1. & Iaſ. in d. §. ſed ſi ita Titio, num. 4. ſecus eſt in ſpeciebus, quia in illas propriè cadit affectio, vt per Iaſ. dicta l. ſi duo rei, nu. 4. de verb. oblig.

Reliqua videnda ſunt in concluſione, dilectio, & in concluſione, amor.

CONCLVSIO 68.

ARGVMENTVM.

An affinis probet pro ſuo affine.

SVMMARIVM.

1 *Affinis non probat pro ſuo affine, etiam ſi ſit ex vno latere tantùm, & num. 10. quando.*

2 *Affinis per lineam tranſuerſalem poteſt teſtificari, & probabit, ſecus per aſcendentem.*

3 *Affinis in cauſa criminali ſine diſcrimine repellitur, quando eſt accuſatoris, vel partis læſæ, volens contra reum teſtificari, ſecus eſt ad defenſionem.*

4 *Dedecus vnius ex conſanguinitate ad omnes conſanguineos porrigitur, & iniuria facta vni ex familia, toti familiæ facta cenſetur.*

5 *Teſtis in cauſa propria nemo admittitur.*

6 *Affinis etiam in cauſa à principio ciuili, & poſtmodum effecta criminali, non teſtificatur. Poteſt tamen teſtificari, quando lis oritur ex crimine, & in cauſa agitur ciuiliter, dummodò ſit iſtiuſmodi crimen, vt non inferat iniuriam teſti producto.*

7 *Affinis vtriq; parti impari gradu affinitatis in teſtem admittitur in ciuili, & criminali.*

8 *Teſtis affinis admittitur pro affine ad tuendum eum à pœna homicidij.*

9 *Probationes dubiæ, & à perſonis ſuſpectis, vt à domeſticis, fratribus, & conſanguineis ad patrocinium rei admittuntur.*

10 *Teſtis affinis pro affine poteſt teſtificari in cauſis ciuilibus paruis.*

11 *Teſtis affinis pro affine non repellitur, ſi lis ciuilis orta eſſet ex crimine, dummodò non inferat iniuriam ipſi affini teſti producto.*

12 *Teſtis affinis dictum non reſcinditur, etiam ſi in eius depoſitione affinitatem negaſſet. vide ibi contrarium.*

13 *Affinitas remota valde teſtes non repellit.*

14 *Affinitas vſq; ad quartum gradum impedit, ne quis poſſit teſtificari, vel ad ſummum ad ſeptimum.*

15 *Affinis non repellitur omninò ſed tantum non cenſetur teſtis integer, vel omni exceptione maior, redditur ſuſpectus, nec ſicuti alijs ei creditur, & alijs concurrentibus ſuppletur eius defectus.*

16 *Inhabilitas vnius teſtis ſuppletur per alterius habilitatem.*

1 Affinis non probat † pro affine ſuo, iuxta notata in l. parentes. C. de teſt. c. videtur, qui matrimo. accu. poſ. l. 3. ff. de teſtibus. Hippolyt. Marſil. ſequutus eſt conſi. ciuil. 4. nu. 32. Specula. docuit in tit. de teſt. verſic. ſed nunquid, in fi. Stepha. Aufrer. monuit, in tract. de teſt. in verſi. affinis. gloſ. tradidit in c. accedens. il 1. vt lit. non conteſt. Guliel. de Cun. huic ſententiæ acceſſit in l. cui eorũ. ff. de poſtulan. Grammat. deci. 34. nu. 18. Nepos de Monte Alb. meminit in tract. de teſt. in princip. nu. 6. Alber. de Malet. non omiſit eod. tract. de teſtib. 1. par. nu. 47. Io. Cro. conſuluit conſi. 3. nu. 21. Laurent. Silua. reſpondit in conſi. 17. nu. 10. Alex. cauit in conſi. 13. col. pen. vol. 1. Angel. id ſenſit in conſi. 261. Neuiza. & intellexit in conſi. 78. num. 22. Bart. & Bald. in ea fuere opinione in l. aut affinitate. ff. de procur. Mantu. poſtremo loco iſtis ſubſcripſit in conſi. 285. num. 2. vol. 1. Quæ concluſio procedit, etiam ſi affinis tantum ſit ex vno tantum latere, vt placuit Corn. conſil. 298. nu. 3. vol. 1.

2 Primò limita non procedere, † quando affinitas eſt per lineam tranſuerſalem (ne à noſtrorum iuris interpretum dicendi formulis recedam) non autem per aſcendentem, vel deſcendentem, quia tunc poterit teſtificari, & probabit, ita doctè conſuluit Angel. in conſi. 194. incipien. viſis proceſſibus. 2. colum. vt refert Iaſ. in l. admonendi. in 71. colum. de iureiur. & Ioan. de Amicis conſi. 74. verſicul. nihilominus in caſu noſtro, & Hippolit. Marſi. conſi. ciuili 68. num. 20. & conſi. criminal. 113. num. 27. & ſingu. 133. Boſſ. in tract. de teſt. num. 62. & videtur ſentire Lanfranc. eod. tract. de teſtib. num. 58. & ibi in add. Cel. Grau. conſi. 2. nu. 9. Pariſ. conſi. 86. num. 27. vol. 3. Alex. conſi. 13. col. pen. verſic. quinimò teſtimonium affinis, volum. 1. & conſil. 133. colum. penult. verſic. Bartho. Sancti, eod. volum. Laurent. Silua. conſilio 36. nu. 8.

Sublimita iſtam limitationem non procedere in cauſa
3 criminali, † nam eo caſu ſine vllo diſcrimine affinis repellitur à teſtificando, ſic vnanimes in hanc ſententiam deſcendere Hoſtien. in ſumma de teſt. §. 2. verſic. vbi autem. Abb. in c. ſuper eo. de teſti. Alex. conſi. 280. num. 4. volum. 2. Marc. Ant. Natt. in conſi. 53. num. 6. in 1. part. Mantu. in conſilio 56. num. 22. vol. 1. Boſſ. in tract. de teſt. nume. 105. Alexa. conſil. 24. colum. 6. verſic. non obſtat. vol. 2. & conſil. 179. colum. 2. vol. 2. Hippol. conſi. ciui. 4. num. 31. cum ſequent.
* Areti. in c. cum oporteat. nume. 11. vbi de * communi atteſtatur, de accuſ. Grat. conſi. 75. num. 13. volum. 1. Corn. con-
* ſilio 172. volum. 2. qui etiam de * communi atteſtatur, Salic. in l. 2. verſic. quæro videtur gloſſ. C. de teſt. Lanfranc. de Oria. in tractatu de teſtib. nume. 58. Clar. in ſua prac. crimin.
** in §. fi. quæſt. 24. verſic. quæro modo, vbi de magis ** communi atteſtatur. dicit quidem hanc concluſionem tunc abſque difficultate procedere, quando affinis, vel conſanguineus accuſatoris, vel partis læſæ vuult contra reum teſtificari, nam eo caſu proculdubio repellitur, ſed pro defenſione dicit vidiſſe multoties examinari affines ad probandam innocentiam rei, licèt non ſint integri teſtes. Et ratio hu-
4 ius ſublimitationis eſt, † quia dedecus, in quod incidit aliquis de conſanguinitate, ad omnes conſanguineos porrigitur. Et iniuria, quæ vni ex conſanguineis infertur, toti familiæ illata cenſetur, vt reſpondere Vlpian. & Caius in l. 1. 2. & 3. ff. de liber. cau. & in l. vnica. vbi Bald. C. de rapt. vir. & notat Bart. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. Dec. in conſilio 135. colum. 3. & Grammat. deciſ. 23. num. 2. & 3. Vnde ſi affinis
5 pro affine teſtari poſſet † efficeretur teſtis in cauſa propria, quòd eſt prohibitum à iure, vt in l. idonei. ff. de teſt. & dixit Lanfranc. de Orian. in ſuo tract. de teſt. nu. 74.

Amplia iſtam ſublimitationẽ procedere etiam in cauſa à princi-

6 principio ciuili, & poſtea effecta criminali, † quia tunc af-
finis non poſſet teſtificari, ita Lanfranc.in tract.de teſt. nu.
58.alleg. Bar.in l. lex Cornelia.ff.de iniurijs,& in l.qui teſta-
mento. §. per contrarium.ff. de teſtamen.ſed quando lis o-
ritur ex crimine, & in cauſa agitur ciuiliter, dummodo cri-
men ſit iſtiuſmodi, ne inferat iniuriam teſti producto,affi-
nis tunc poterit teſtificari, vt Alex. reſpondit in conſi. 110.
ante fi. volum. 2. quem refert, & ſequitur Boſſ. in tracta. de
teſt. num.62.

7 Limita iſtam ſublimitationem nõ procedere, † quando
eſt affinis vtriq; parti, ſed illa affinitas nõ eſt admodum pro-
pinqua,quia tunc teſtis adhibetur nedum in cauſa ciuili,ſed
etiam in criminali,iuxta ſententiam Bart. in l.qui teſtamen-
to.§.quicunq;.in fi.ff.de teſtam.quem refert,& ſequitur Io-
an. Crot. in tract. de teſt. in 3.part. nume.75.pro quo etiam
adducit gloſ. in c. poſtremò. de appel. & text. in l.vnius.§.1.
ff. de quæſt. & text. in c. accuſatores. il 3.3. q.5.& Angel.in l.
aut affinitate. ff. de procur.idem etiam notat Cephal.in cõ-
ſilio 65. num.26. vol.1. & plura afferuntur à Petr. Monca.in
additio. ad Ioan. Crot. in tract. de teſt.vbi ſuprà, in verb.al-
terum affinem.

Secundò limita ſupraſcriptam ſublimitationem nõ pro-
cedere, quando affinis nititur ſe defendere, & tueri ab ho-
8 micidij pœna, † quia tunc admittitur teſtis affinis, vt con-
ſuluit Crauet. conſil.2. nume.10. per ea quæ ſcribit Paul.de
Caſtr. conſi. 273. viſa relatione. in fi.lib.1. Alex. in conſi.24.
col. pen. verſic. item teſtis. lib.2.Iaſ. in rubric.ff. de iureiur.
colum.3.verſic.ſicuti, & Dec.conſil.459,colum.2.Speculat.
in tit.de inquiſi. §.1. verſic.ſed nunquid eas.Bald. in l.paren-
tes. C. de teſt. per c. literas, de præſump. vel quando intro-
ducitur ad defenſionem rei,quia ad patrocinium admittun-
9 tur probationes dubiæ, † & à perſonis ſuſpectis,vt à dome-
ſticis, fratribus,& conſanguineis, ſecundùm Natt.in conſi.
359.num.2.vol.2.& Speculat.in tit.de inquiſit.§.1.verſic.ſed
nunquid.

Alias limitationes ponit Ioan. Crotus in tract. de teſtib.
part.3.nu.77.quas per te videas;& dicemus infra in conclu-
ſione, conſanguineus.

Secundò limita concluſionem principalem non proce-
10 dere in cauſis ciuilibus paruis,† quia tunc affinis poterit te-
ſtificari, ita conſuluit Ioan. de amic. conſil.74. verſic.ad ſe-
* cundum, per doctrin.Bald. Salicet.Paul.de Caſtr.& * com-
muniter Doctores in l. parentes. C. de teſt. Bartol. in l. qui
teſtamento. §. qui autem.col. vlt.ff. de teſtam. gloſ. & doct.
in c.accedens.il 1. in verſi. Metropolitano ſubeſſe,vt lit.non
conteſtat.

11 Amplia iſtam limitationem etiam procedere, † ſi lis ci-
uilis orta eſſet ex crimine, dummodo illud crimen non in-
ferret iniuriam ipſi affini, teſti producto,quia tunc non re-
pellitur. Egid. Boſſ.in tract.de teſtib.num.62. Alex.in conſi.
110.vol.2.

12 Secundò amplia iſtam limitationem habere locum,† et-
iam ſi affinis teſtis in eius depoſitione negauerit affinita-
tem, quia ex hoc eius dictum non reſcinditur, vt conſuluit
Hippol. Marſil. conſili.ciuil.15.nume.16. & pro valde nota-
bili dicto refert, & ſequitur ante eum Angel. in conſi. 194.
incip. viſis proceſſ. col.2. in fi.& idem Marſi. conſi.37.num.
6. & ſingular. 76. vbi plura cumulat, & Iacob. Butrig. in l.
Lucius. ff. de infam.

Aliter ſenſit Bald.in l. ſi ex falſis.C.de tranſ.& Innoc.in c.
fraternitatis.in 1.col. gloſ.1.de hæret.

Tertiò limita concluſionem principalem non vendica-
13 re ſibi locum in affinitate valdè remota, † quia tunc teſtes
non repelluntur,ita Hippoll. Marſil. conſil. crim.113.nume-
ro 26. & conſil. ciuil.70. num.11.per doctr.ſcrib. in l.paren-
tes. C. de teſt. & in c.cum oporteat. de accuſ. vbi Ant.& Io-
14 an. de Imol. in l. qui teſtamento. in §. fi. ff. de teſtam. † nam
vſque ad quartum gradum affinitas impedit, ne quis teſtifi-
cari poſſit, vt retulit Steph. Aufrer.in tract. de teſt. num. 9.
alleg. gloſ. & doct. in c.non debet. de conſangui.& affini.&
Ang. Aret. & doctor. in §. affinitatis. Inſtitut. de nupt. vel ad
ſummum vſq; ad ſeptimum gradum,vt viſum eſt Bartol.in l.
qui teſtamento.§. per contrarium. ff.de teſtam.quem refert
& ſequitur Lanfran.de Oria. in tract. de teſt. nume. 58. ver-
ſiculo & eſt ratio. & Ioan.Crot. eod.tract.de teſtib.3. parte,
num.73.

Quartò limita concluſionem, & intellige, vt non omni-
15 nò repellatur affinis, † ſed tantum ne cenſeatur integer te-
ſtis, vel omni exceptione maior, & ſit ſuſpectus, & illi non
creditur ſicut alijs, ſecundùm Socin. Senior. in conſil. 229.
nu.9. vol.2.attamen alijs concurrentibus ſuppletur eius de-
fectus,ita Speculat.in tit.de teſt. §.1.verſi. ſed nunquid. Bart.
in l. admonendi. verſic. venio ad tertium. ff. de iureiur.cum
alijs ad hoc collectis per Natt.conſil.32.num.20.in 1.part.&
16 Ant. Gabr. in ſuis concluſio. de teſti. concluſ. 5. regulam †
conſtituit, inhabilitatem vnius ſuppleri ex habilitate alte-
rius,quem adeas,quia multa ibi congerit.

CONCLVSIO 69.

ARGVMENTVM.

An affinitas, & conſanguinitas poſſit per teſtes probari.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas, & conſanguinitas poteſt probari per teſtes incipien. à communi parente, vel fratribus germanis, nec ſufficit, vt aliqui pro conſanguineis habiti ſint.*

2 *Teſtes domeſtici vt dirimatur & impediatur matrimonium admittuntur.*

3 *Teſtes de auditu probant affinitatem, vel conſanguinitatem.*

4 *Teſtes deponentes de auditu debent deponere, ſe audiuiſſe à maioribus eorum illos fuiſſe in tali gradu.*

5 *Teſtes de auditu ſuper affinitate, vel conſanguinitate debent eſſe graues, aut in dignitate conſtituti, & bonæ opinionis, & famæ, & ab iſtis audiuiſſe.*

6 *Teſtes de auditu ſuper affinitate non probant, poſt litem motam audiuiſſe dicentes, nec præſumptionem faciunt.*

7 *Affinitas & conſanguinitas poteſt probari per famam.*

8 *Affinitas, & conſanguinitas probatur per inſtrumentum dotis, vide contrarium, num.9.*

9 *Conſanguinitas ortum habet à natura, nec ideò probatur accidentali ſermone.*

10 *Teſtis vnus ſufficit probare vnum gradum, & alius alium. Et ibi vide contrarium.*

11 *Conſanguinitas, vel agnatio inter duos incerto gradu, debet quilibet gradus per duos teſtes probari.*

1 Affinitas † & conſanguinitas poteſt probari per
teſtes, ar.c.licet ex quadam. de teſtib.c.
1.de conſang. & affinit. & c. de parentela. 35. q.6. & ibi gloſ.
Gozad.in conſi.13.nume.34.Dec.in conſi.272.col.1.& notat
Natt. in conſi. 388.nume.3.vol.2. vbi amplius dicit,coniun-
ctionem ſanguinis probari per teſtes, ſed requiri vt teſtes
incipiant à communi parente, vel à fratribus germanis, ar-
gumen. dicti c. licet ex quadam. ibi, ſingulos gradus clara
computatione diſtinguant. Et præmonuit Anchara.in con-
ſilio 52.incipien.Pro clariori deciſione,non ſufficere ſi pro-
betur aliquos pro conſanguineis ſe habuiſſe, & acceptos
fuiſſe,niſi conſanguinitas verè,& per gradus diſtinctos pro-
betur, nec ſufficit probatio in genere, vt poſt Hoſtien. &
cæteros in c. licet ex quadam, de teſt. & in c.ex tua. de con-
ſang. & affin. & Cor. & Orian.per eum cita,reſpondit Ioan.
Baptiſt. Ferret. conſi. 50. Dominus Ant.per tot. & ſequitur
Burſ. in conſilio 48. nume. 9. alioqui teſtis non dicitur red-
dere cauſam dicti ſui,cum conſanguinitas ſenſibus non per-
cipiatur.

2 Primò amplia, etiam ſi teſtes eſſent domeſtici, † quia ad
illam probandam, vt dirimatur, & impediatur matrimoni-
um, admittuntur, ita Alber. de Malet. in tractatu de teſtib.
c.2. nume. 60. per c. primum.35. q.6. etiam ſi ſint parentes,
quini-

quinimo potius ij admittuntur quàm alij, quia melius præ-
ſumitur ſcire ſuam ſtirpem, vt per Ioan. Andr. in tract. de
conſangui. & affinitate, nu.92.

Secundò amplia, vt etiam teſtes de auditu probent hu-
3 iuſmodi affinitatem, † vel conſanguinitatem, vt eſt text. in
c. licet ex quadam. & ibi Abb. nu.2. & Ioan. And. de teſti. &
Lanfranc. de teſti. num.155. & Corn. conſil.35. col.6. litera Y.
in ver. & in caſibus. volum.1. & conſilio 146. colum.2. lib.3.
& Ioan. Crot. in tract. de teſtib. part.9. incipien. ſcias mi can-
dide Lector. in 2. fallen. & eſt add. Petr. de Monc. & id iccir-
co fit, quia fieri nequit: vt oculatum teſtimonium habea-
mus. Hier. Zanneti. in tract. de differen. vtriuſq; iur. nume.
274. vbi idem eſſe affirmat de teſte de credulitate, per iura
quæ ibi allegat, licet de iure ciuili non reperitur, quòd hæc
probatio in hoc caſu admittatur, vt ibi per eum, & per Bar-
tol. in eod. tract. de differ. vtr. iur. nu.39. & per Abb. d. c. licèt
ex quadam. nu.2.

Iſtiuſmodi verò teſtes aſſerentes de auditu debent depo-
4 nere ſe ab illorum maioribus audiuiſſe, † illos, de quibus
agitur, in tali gradu fuiſſe affines. requiritur præterea, vt
maiores illi ſint homines fide digni, vt eſt expreſſum in d. c.
licèt ex quadam. & inquit Lanfranc. de Orian. vbi ſupra. &
5 huiuſmodi teſtes debent eſſe viri auctoritate graues, † aut
in dignitate conſtituti, bonæ exiſtimationis, quique benè
* audiant, vt ad verbum admonet text. in d. cap. licèt. vbi * o-
mnes ſcribentes, & idem Lanfranc. vbi ſupra. & Corn. con-
ſilio 146. vol. 3. per tot. examinat, quomodo deponere de-
bent teſtes in probanda cognatione, & idem Dec. conſ. 321.
& Alex. conſ.82. circa medium. vol.1. & vide in c. tua nos du-
xit. de conſanguinit. & affinitate, & Natt. in conſi.388. num.
3. volum.2. vbi teſtatur Butr. in d. c. licèt ex quadam. expreſsè
dicentem, quòd licèt in probanda veteri conſanguinitate,
ſufficiant teſtes de auditu, tamen, vt dicti teſtes probent,
debent deponere ſe audiuiſſe à viris auctoritate grauibus,
& fide dignis, quinimò conſtare debet ſe intellexiſſe ab eiſ-
dem, nam ſi aliqui dicant ſe audiuiſſe à quibuſdam, & alij
ab alijs, non probarent tamquam ſingulares, argumento
cap. cum dilectus. de electio. ſequitur Alexa. in conſilio 82.
col.2. lib.1.

6 Limita primò iſtam ampliationem non procedere, †
quando deponerent, ſe audiuiſſe, poſtquam lis mota fuit,
quia tunc non probant affinitatem, vt in d. c. licèt ex qua-
dam, vbi gl. & Abb. & Corn. conſi.146. col.2. vol.3. Roma.
ſingul. mihi 746. incipien. omni caſu. Dec. conſ.82. col.2. per
Archidia. in c. conſanguineos. 35. q. 6. Petr. Monca. in ad-
dit. ad Ioan. Crot. in tract. de teſt. in par.9. nume.368. Cra-
uet. de antiq. tempo. 1. part. cap. viſo de fama, poſt nume-
rum 6.

Amplia iſtam limitationem, vt non ſolum non probent,
ſed nec etiam vllam faciant præſumptionem, quando de-
ponunt de auditu poſt litem motam, vt voluit Dec. in conſi.
82. vbi reddit rationem, & refert, & ſequitur Crauet. de an-
tiquita. tempo. vbi ſupra.

7 Tertiò amplia principalem concluſionem, † vt affinitas
etiam poſſit probari per famam, tex. in capitu. ſuper eo. vbi
gloſſ. & Abb. de conſanguinita. & affinit.

8 Item probatur † per inſtrumentum dotis, ſi credimus
Soc. in conſil. 68. ſub num.7. vol. 4. qui refert Bald. in c. ſe-
ries. num.1. & 4. de teſti. & in c. ex tranſmiſſa, ſub num.2. in fi.
de reſtit. ſpoliat.

Contrarium, ſaltim in alijs inſtrumentis videtur ſenti-
re Ioan. Bap. Ferret. in conſi.50. nume.5. vbi conſtituit regu-
lam negantem, per inſtrumenta non probari conſanguini-
tatem vel affinitatem, iuxta notata per Feli. in c. per tuas. col.
fin. de prob. Rationem adducit † quia cum conſanguinitas
9 ortum à natura ducat, deſcēdátq; à generationis principijs,
ideo accidentali ſermone probari non poteſt, non enim po-
teſt aſſeueratio alicuius facere aliquem filium, vel fratrem,
ſi non ſit. Intellige tamen Bal. in d. c. ſeries, vt habeat locum
eius dictum, quando inſtrumentum eſt celebratum inter
partes litigantes, & non quò ad tertium, vt ibi ipſemet di-
cit, nu.1. & 4. & in eiſdem terminis loquitur idem Bald. in c.
ex tranſmiſſione, 2. in fi. de reſtit. ſpol.

10 Quartò amplia, vt ſatis ſit, † vt vnus deponat de vno gra-
du, & alius de alio, vt eſt gloſ. in dicto c. licèt ex quadam, &
ibi Abb. num. 10. de teſtib. & eſt de mente Ioan. Andr. ibi-
dem, & de hoc vide latè per Alba. in conſilio 83. numero 19.
& ſeq.

Ab hoc tamen diſſentire videtur Cepol. in conſ. 43. nu.3.
11 in ciuil. vbi dicit, ad hoc, vt probetur conſanguinitas, † vel
agnatio inter duos incerto gradu eſſe neceſſarium, vt quili-
bet gradus probetur per duos teſtes, ſecundùm Innocent.
in c. ſeries. extra de teſtib. & Bald. in l.1. C. de teſta. idem te-
net Ioan. Bap. Caccialup. in repet. l. admonendi, num.203.
ff. de iur. iuran.

Huius concluſionis materiam pluribus ſumus proſequu-
ti infrà in concluſione, Conſanguinitas. ibi lector ſitim le-
uare poteris.

CONCLVSIO 70.

ARGVMENTVM.

Facilior ne ſit affirmatiua, quàm negatiua probatu.

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua melius quàm negatiua probatur, & quare & an procedat, nu.10.*
Negatiua ſui natura probari non poteſt.
2 *Creditur magis duobus affirmantibus, quàm mille negantibus, & quare. nu.3. & 4.*
3 *Deponens ſuper affirmatiua poteſt reddere cauſam probabiliorem.*
Negatiua non ita ſe offert ſenſui, ſicut affirmatiua, ibidem & numero 5.
4 *Affirmantibus magis, quàm negantibus creditur, & ibi vide contrarium.*
5 *Negatiua non munita loco, & tempore non cadit ſub ſenſum teſtis, & quando non procedat, nu.10.*
6 *Negatiuam loco, & tempore, quòd cadere ſub ſenſum teſtis, & probari poſſe.*
7 *Negatiua, quæ cadit ſub ſenſum teſtis, quæq; ab illo melius percipi poßit, quando eſt finita, & melius probatur per duos negantes, quàm vnum affirmantem.*
8 *Negatiua quo pacto, tempore, & loco coarctetur, vide remißiuè.*
9 *Teſtis deponens negatiuam interpoſitione affirmatiuæ, tunc non differre à teſtibus negantibus, & affirmantibus, & ibi quando ſit præſumptio contra teſtes ſuper ea deponentes.*
10 *In criminalibus tantùm creditur duobus negantibus, quam alijs affirmantibus.*
11 *Negantibus in criminalibus plus creditur, quàm affirmantibus.*
12 *Affirmatiua quando non eſt plenè probata, admittitur probatio ſuper negatiua, & magis creditur.*
13 *Negatiua probatur, quando pro ea præſumptio iuris concurrit.*
14 *Negatiua vniuerſalis eſt potentior affirmatiua, quia tunc magis negat, quam affirmatiua affirmet.*

Affirmatiua melius probatur, quàm negati-
1 ua † cum negatiua ſui natura ꝑ-
bari non poſſit, argum. c. bonæ. de elect. l. non hoc. C. vnde
legit. l. actor quod aſſeuerat. C. de ꝑbatio. & notat Mantu.
in conſil. 181. nume. 2. & in conſi. 208. nume.75. vol.1. Hinc
2 oritur regula illa vulgaris, † duobus teſtibus affirmantibus
magis credi, quàm mille negantibus, gloſſ. ordin. in l. diem
proferre. §. ſi plures. ff. de arbit. Bart. Bald. & Ang. in l. hære-
des palam. in princ. ff. de teſta. Rom. in l. in illa. nume.48. ff.
de verbor. obligatio. gloſ. in cap. 1. de præſcript. in 6. & ibi
Ant. de But. Imol. Innocent. & Hoſtien. in cap. quid per no-
uale. de verb. ſignif. idem Innoc. in c. veniens. circa medi-
um, eod. tit. Felin. in cap. in noſtra. colum.2. de teſt. Rom. in
rub.

rub. de arbitr. Boer. deciſ.100. col.1. Rui. conſil.12. nume.2.
lib.5. Abb. in c. in noſtra. de teſt. Caſſane. conſi.64. num.25.
Ant. Corſe. in ſingul. in verb. teſtis, in 15. ſingul. incip. duo
teſtes. Franc. Curt. in tract. de teſt. 2. concluſi. num. 8. & 25.
conclu. num.54. Calcan. conſi.42. col.5. ſub verſic. item non
obſtat quòd ſit probata vox, Guid. Pap. ſingul. 619. Socin.
Sen. conſi. 105. colum.4. volum.3. Socin. Iun. conſi.146. nu.
38. vol.1. Cepol. in conſi.50. num.3. in ciuil. Mantu. in conſi.
29. num.27. vol.1. per text. in c.1. de præſcript. in 6. rationem
prædictæ concluſionis aſſignat Bald. in l. actor, quod aſſeue-
rat. col.3. C. de probat. Balb. in tractatu præſcript. in 2. part.
3. part. principali. in 6. q. colum.7. in fi. & ſeq. idem Mantu.
in conſi. 67. nu.12. vol. 1. & Natt. in conſi.283. num.4. vol.2.
3 vbi dicit eam eſſe rationem; † eo quia deponens ſuper af-
firmatiua poteſt reddere cauſam magis probabilem, quia
negatiua non ita ſe offert ſenſui ſicut affirmatiua, ſecundùm
Bald. in l. teſtium. col. fi. C. de teſtib.

Amplia procedere concluſionem, etiam ſi deponentes
ſuper affirmatiua eſſent laici, & deponentes ſuper negatiua
4 eſſent clerici, † quia adhuc maior fides adhibetur affirman-
tibus, quàm negantibus, vt per gloſ. in c. clerici. 81. diſtin-
ctio. quam allegat & ſequitur Iaſ. conſil. 137. nume.9. lib.4.
& citat Roman. in l. in illa. num.49. ff. de verbor. obligatio.
qui Roman. ibi per illam gloſ. non ſenſit hoc, ſed contrari-
um, ideſt magis credi negantibus, quàm affirmantibus in
criminalibus, vt infrà dicetur in limitatio. & prout reuera
loquitur gloſ. præfata.

Primo limita hoc eſſe verum in negatiua nõ coarctata lo-
5 co, & tempore. † quia illa non cadit ſub ſenſum teſtis. Bald.
in l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de offic. proconſ. & legat. Bar-
to. in l. hæredes palam. in fi. principij. ff. de teſtament. Iaſ.
conſi.81. poſt nu.5. verſi. nec obſtat, ſi diceretur. vol.3. Natt.
in conſi.199. num.13. vol.1. Rol. à Val. in conſil. 24. nume.48.
vol. 1. Angel. in l. ſi quis ad ſe fundum. col. 6. ad l. Iul. de vi.
Grat. in conſi. 81. num.32. vol.1. Aret. in c. in noſtra. col.5. de
** teſt. vbi dicit hanc eſſe ** veriorem, & in vſu ſeruandam, ſe-
quitur Felin. ibidem col.2. Ioan. de Imola in c. cum in tua. de
teſt. Bald. in c. 1. in fi. de conten. inter domin. de por. feud.
6 & idem in l. cum hi. §. ſi integra. ff. de tranſactio. † ſi verò eſt
munita loco & tempore, ita vt cadat ſub ſenſum teſtis, & ex
ſui natura probari poſſit, vt ſi teſtis dicat illo die, & loco,
cum iudex ille ſententiam tuliſſet inter Seium, & Meuium,
pecunia, non domo Meuium multauit. ibi enim interfui, &
multam domus irrogatam vidi: tunc par eſt virtus teſtis de-
ponentis affirmatiuam, ſicut negatiuam, & non magis cre-
ditur affirmantibus, quàm negantibus. Cin. in l. errores. C.
de error. aduoc. Bald. in dicta l. diem proferre. §. ſi plures. ff.
de recept. arbitr. Grat. in conſi. 81. num.68. vol.2. Riminal.
poſt alios per eum citatos in l. 1. de bon. poſſ. Curt. Sen. in
conſi.72. num.8. Salicet. in l.2. C. de reſcin. venditio. col.18.
7 verſicu. ſed nunc quæro, vbi dixit, † negatiuam, quæ cadit
ſub ſenſum, quæq; à teſte poſſit cognoſci illam eſſe, cum eſt
finita, quia coarctata ſit loco, & tempore, rebus, & perſonis
validius per duos teſtes negantes, quàm per vnum affirmã-
tem probari, idque comprobat per context. inſignem in l.
1. §. 1. verſic. ſin autem. ff. de vent. inſpicien. iunctis alijs no-
tatis per gloſ. in dicto §. ſi plures. eidem limitationi ſubſcri-
pſere Dec. in cap. fi. in fi. de appe. Fel. in dicto c. in noſtra.
col. 2. de teſt. Afflict. deciſ.400. num.9. Grat. conſi.81. col.
penul. vol. 2. Ruin. conſil. 63. circa fi. vol.4. & conſi.97. col.
fi. vol.4. & conſi.164. col. fi. eod. vol. Signorol. conſi.75. nu-
mero 24. verſic. & ſi opponeretur, incip. in quæſt. verten.
Areti. in c. cum in tua. colum.3. de teſt. Corſet. in ſingul. is in
verb. teſtis. Alex. conſi.110. colum. fi. vol.1. & conſi.108. col.
fi. lib. 2. & conſi.90. col. fi. volumi.4. Bertran. conſi.4. col.1.
& ſequent. volum.2. & in conſi.211. nume.2. vol.3. & conſi.
149. num.2. vol.1. Socin. Iun. conſi.12. col. fi. volumi.2. Franc.
Curt. in tract. de teſt. num.9. & ſeq. 2. concluſi. num.55. 26.
concluſio. Boer. deciſ.23. num.93. cum ſeq. Abb. in c. bonæ.
il 1. poſt nume.13. verſic. quod ergo, de elect. Barbat. conſi.3.
nu.10. vol.2.

8 Quæ negatiua quo pacto, tempore, † & loco coarctetur,
vide per Neuiza. in conſ.47. nu.15.

Secundò limita, vt non procedat, ſi teſtis deponat ipſam
9 negatiuam interpoſitione affirmatiuæ, † vt ſi dicat, Titium
non poſſediſſe per triginta annos, quia per hoc tempus vi-
dit poſſidere Meuium. tunc enim nullum eſt diſcrimen in-
ter teſtes affirmantes, & negantes, vt per Aret. in dicto c.
in noſtra. col.7. de teſtib. Abb. in c. cum eccleſia Sutrina. nu.
28. de cauſa poſſeſſio. & proprieta. ſequitur afflict. deciſ.324.
nume.9. ſecus ſi non deponit ſuper affirmatiua; vt ſi dicat,
Martinum non poſſediſſe, quia clerici non elegerunt: nam
hæc negatiua nõ deſcendit ab aliquo intelligibili ſenſu cor-
poris: ideo eſt præſumptio contra teſtes. c. teſtes. 3. q. 9. &
l. teſtium. C. de teſtibus. & hoc videtur voluiſſe Bald. in c. ſi
quis per triginta. in 2. colum. ſi de feud. fuer. controuerſ. in-
ter dom. & agna. Abb. in dicto c. cum eccleſia Sutrina. nu-
mero 28.

Tertiò limita, vt ſuprà diximus, vt non procedat con-
10 cluſio in criminalibus, † in his enim tantum creditur duob.
negantibus quantum alijs affirmantib. vt conſuluit Marc.
Mant. conſi. 41. nume. 22. & in conſi.236. num.32. vol.1. per
gloſ. ſingul. ſupra alleg. in c. clerici. 81. diſtinctio. & pro tali
refert, & ſequitur Roman. in l. in illa. in penult. col. ff. de ver-
bor. obligatio. nu.49. & Iaſ. in l. vt vim. ff. de iuſtitia, & iure.
& in rubri. ff. de iureiuran. Roma. conſi.241. verſic. tertiò di-
citur. latè Ant. Corſet. ſingul. in verb. teſtis, incipiend. duo
teſtes. quod eſt ſingul. nonum, illius verbi.

11 Amplia iſtam limitationem, † vt imò amplius credatur
in criminalibus negantibus, quàm affirmantibus, ita Iaſ. in
conſi.167. num.9. volum.4. per ibi plura adducta, & Socin.
conſi.54. num.22. vol.4. & Roman. in dicta l. in illa. num.49.
de verb. obli.

Quartò limitatur concluſio non habere locum quando
12 affirmatiua non eſſet plene probata, † quia tunc admittun-
tur probationes ſuper negatiua, & maior illis fides habe-
tur, ita conſuluit Iaſ. conſi. 81. poſt num.5. verſic. tertiò di-
citur. vol.3. per notata in c. ad noſtram. de probat. vbi Abb.
num.3. & 4. & Anchara. & Alex. in apoſtill. ad Bart. in l. hæ-
redes palam. ff. de teſtam.

13 Quintò limita concluſionem, † quando pro negatiua
concurrat præſumptio iuris, vt contingit in ſeruitutibus
iuxta ſententiam Bald. in c. ſi diligenti. de teſtib. in l. ſi quis
diuturno. ff. ſi ſer. vend. & Cur. Sen. in conſi.24. nu.3.

Sextò limita concluſionem non procedere in negatiua
14 vniuerſali, † quæ potentior eſt, quàm affirmatiua, quia tunc
negatiua magis negat, quã affirmatiua affirmet, ſecundùm
Chacheran. in deciſ. Pedemont.100. num. 44. per text. in l.
hoc genus. & ibi glo. ff. de condi. & demonſtra. Caſtren. in
conſi.170. in fi. in antiq. & Brun. de ſtatut. exclu. fœm. in 15.
art. princip. queſt.26. col.6.

Hanc concluſionem latiſſimè examinat Gabrie. in ſuis
concluſio. lib.1. tit. de teſtib. concluſion.4. vbi quamplures
ponit illationes ad materiam attinentes, quare ad ipſum te
reijcio.

CONCLVSIO 71.

ARGVMENTVM.

Cùm ſemper aggreßio præſumatur facta animo occidendi, aggreſſoris ſunt partes, vt probet ſe non habuiſſe animum occidendi.

SVMMARIVM.

1 *Aggreßio ſemper præſumitur facta animo occidendi, quando cogitato, & dedita opera eſt facta.*

2 *Aggreſſor tenetur probare ſe non habuiſſe animum occidendi.*

3 *Animus non occidendi probatur iuramento.*

4 *Iuramento, vel ſimplici verbo alicuius ſi credatur, datur occaſio cauillandi.*

Nemo

Nemo ſe, ſeu ſanguinem ſuum odio habere præſumitur, ibidem.

5 *Amicus, filius, & conſanguineus, vel aliàs ex modo percutiendi, præſumitur non animo occidendi.*

1 Aggreſsio cum ſemper præſumatur facta animo occidendi † quando eſt facta data opera, & conſultò, vt inquit Martianus in l.1.§.diuus A-
drianus. ff.ad l.Cornel.de ſicar.& ſequitur Bernard.Bombi.
in conſi. 19. nu. 22. not. vna cum gl. & Docto.ibidem, ſi gladium ſtrinxerit.

Proinde cogitur aggreſſor probare, † ſe non habuiſſe a-
2 nimum occidendi, ſic reſcripſit Imp. Antoninus in l. pri-
ma, C. de ſicar. vt refert etiã Beluiſ.in ſua pract.tit.de inuas.
in verſi. & ipſum interfeciſſet, nu.4.

Quod facere poteſt iureiurando, † per iuramentum e-
3 nim probatur non animum occidendi habuiſſe, ſecundùm
Ioan. Nico. in additio. ad Alciat. de præſumptio.reg.3.præ-
ſumptio.16.per ibi adducta.

In hac diuerſus fuit Belui. vbi ſuprà, dicto num.4.ne da-
4 retur occaſio cauillandi, † ſi crederetur ſolo verbo, vel iu-
ramento illius, cum nemo ſe, ſeu ſanguinem ſuum odio ha-
bere præſumatur. l.1. ff. de bon. eor. Ignoſcendum enim eſt
ei, inquit Vlpianus, qui ſanguinem ſuum qualiter redem-
ptum voluerit, & facilè in hoc caſu præſumitur deiectare. l.
11. ad l. Iul. pecu. poſſet tamen probare id indirectè, nempè
5 quia erat amicus, filius, conſanguineus, † vel quia arbitra-
batur alium irrumpentem ferire, vel quia leuiter percuſſit,
vel cum poſſet percutere ferro, percuſſit haſta, auctor eſt
Accurſ. in d. l. 1. C. de ſicar. & not. etiam in dicto §. diuus A-
drianus. l. 1. ff. de ſicar. & l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ff. ad
l. aquil. vt etiam refert ipſe Belui. in d. ſua practica crimin.
tit. de inuaſ. verſi. & ipſum interfecit. numero 4. Hæc latius
explicabuntur in concluſione, animus, nos in præſentia illuc te reijcimus.

CONCLVSIO 72.

ARGVMENTVM.

De aggreſſore, & quomodo vter prior in alterum impetum fecerit, probandum ſit, & præſumendnm.

SVMMARIVM.

1 *Aggreſſor in dubio præſumitur, qui occidit, ſi eſt ſuperſtes. Vide contra, numero ſecundo, & quando procedat, nu 3.*

2 *Qui dicit feciſſe ad defenſionem, debet probare.*

3 *Mortuus præſumitur aggreſſor, ſi fuerit robuſtior, vel potentior.*

4 *Robuſtior dicitur, qui eſt potentior, & animoſior.*

Veroſimile non eſt minus debilem cogitare de occidendo homines potentiores, niſi præſumptioni repugnet effectus, & quando, ibidem.

5 *Aggreſſor præſumitur, quando mortuus viſus eſſet vndecunque irruere contra ſuperſtitem.*

6 *Litigioſus & ad rixandum procliuis præſumitur aggreſſor, maximè ſi ſuperſtes eſſet pacificus.*

7 *Mortuum habuiſſe animum offendendi, ex verbis præſumitur, & aggreſſor præſumitur.*

8 *Mortuus præſumitur primus aggreſſor, ſi grauius illi eſſet minatus.*

9 *Superſtes præſumitur aggreſſus, ſi exclamauit, vt ſibi ſuccurreretur.*

10 *Superſtes ſe recipiens, & refugiens præſumitur aggreſſus.*

11 *Mortuus ſi viſus ſit ad loca occulta, vel per quæ ſolebat ſuperſtes tranſire, & ibi munitus armis, præſumitur de rixa, & cæde cogitaſſe.*

12 *Mortuus ab armis optimè inſtructus præſumitur feciſſe animo, & cauſa aliquem lædendi, vel ſuperſtes eſſet inermis.*

13 *Mortuus incipiens dare operam rei flagitioſæ præſumitur aggreſſor.*

14 *Integra vita, & tranquillus ſtatus ſuperſtitis facit eum non præſumi aggreſſorem.*

15 *Aggreſſor nemo præſumitur in dubio, ſi tractetur de pœna conuentionali, vel commodo priuati.*

Si duo iniuriam ſibi inuicem inferant, nullus eorum tenebitur ad pœnam pacis, vel treugæ ruptæ.

1 Aggreſſor præſumitur in dubio, qui occidit aliquem, † nempe ſi duo inter ſe rixan-
tes, nec conſtet, vter fuerit prior aggreſſor, ſed eorum alter
interfectus ſit, alter ſuperuixerit, tunc præſumitur contra
illum ſuperſtitem. ſi credimus Ioan. And. in c. ſignificaſti, de
pœnit. & remiſſ. Bal. in c. 1. col. 3. de pac. tenen. & in l. vt vim.
ff. de iuſtit. & iur. col. penult. & Flor. in l. 1. §. cum arietes. ff.
ſi quadr. pauper. feci. dic. & ibi Ric. de Malumb. argum. l. 1.
C. de ſicar. & Lud. Bologni. in conſi. 37. col. 5. verſi. corrobo-
2 ro hoc, & Alba. in conſi. 56. nu. 18. Et ideo, † qui dicit ad ſui
defenſionem feciſſe, id probare debet, vt per Bart. in l. Au-
relius. §. item quæſijt. ff. de lib. leg. vt refert, & ſequitur Al-
ciat. de præſumpt. reg. 3. præſum. 39. num. 6. & 7. & Cepol.
conſi. 28. poſt nu. 4.

Contrà tamen ſtare videtur Boer. in deciſ. 237. per totum, vbi expreſſe concludit, præſumptionem eſſe contra mortuum priorem inuaſiſſe alterum. veruntamen vt id clarius tibi conſtare poſſit, eundem ibidem adeas, vbi vberrimè iſtius concluſionis materiam pertractat, vnà cum eius ampliationibus, & limitationibus, & eandem opinionem ſequutus eſt Carer. in prac. crimin. §. circa. il 6. nu. 148. Guid. Pap. in tract. de præſum. col. pen. & Grammat. conſi. 62. Redemptoris gentium. nu. 6. & in voto 22. altiſſimi Dei. nu. 13. Cepol. conſi. 42.

3 Primò limita concluſionem, † quando deceſſerit robu-
ſtior, vel potentior, quia tunc præſumptio premit ipſum,
ſecundùm Ray. in dicto §. cum arietes. l. 1. ff. ſi quadr. pau-
per. feciſ. dic. ar. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re milit. Al-
ciat. vbi ſupra de præſumptio. num. 10. Felin. in c. dilecti fi-
lij. colum. pen. de excepti. Hippolyt. Marſil. conſ. crimin. 41.
num. 13. Alexa. conſi. 14. in fi. verſic. ſed mihi præſupponi-
tur. volu. 3. Bald. in conſi. 201. incip. factum ſuper quo con-
ſilium, volum. 4. & in conſi. 431. volum. 1. Cepol. conſi. 28. 29.
Grammat. vol. 22. nume. 14. Ioan. de Amic. conſil. 23. verſic.
quarta concluſio, Socin. Iun. conſi. 36. num. 6. vol. 2. Crauet.
conſi. 119. nu. 9. Aluar. inter conſi. crimin. conſi. 97. nu. 14.
4 † quia non eſt veriſimile, imbecilliorem de hominum po-
tentiorum cæde cogitare, vt inquit Marc. Mant. conſi. 236.
num. 11. vol. 1. ille vero robuſtior dicitur, qui eſt potentior,
& animoſior, vt inquit Aluar. in d. conſil. crimin. conſi. 74.
numero 5. quique in ſimulato illo atque ficto decertandi
(quam ſcrimiam noſtri nominant) certamine ſit peritior,
ſecundùm Cep. in conſilio 28. quem refert Alc. vbi ſupra de
præſump. nu. 11. item ratione ſociorum, nempe quia plures
ſecum habebat, ita Marſi. conſi. 51. nu. 46. Quòd ſi huic præ-
ſumptioni repugnet effectus, vt quia viuus ſit exiſtimandus
fortior, & robuſtior, quòd ſuperuixerit, tamen iſtud po-
teſt accidere diuino iudicio, quia noluit innocentem peri-
re, vt inquit Cepol. conſ. 29. nume. 11. adducens exemplum
de Dauide & Golia, vt habetur Reg. 1. c. 17. quem etiam re-
fert, & ſequitur Alc. de præſump. vbi ſupra reg. 3. præſump.
39. nu. 10.

5 Secundò limita, † vbi mortuus eſſet viſus in ſuperſtitem vndecunque omni impetu irruere, quia ex hoc præſumitur illum fuiſſe aggreſſorem, ita not. Io. de Amic. conſ. 23. verſi. tertia concluſ. alleg. Bart. & Flor. in d. l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quad. pauper. fec. & ſentit Aluarot. inter conſi. crim. conſi. 97. nu. 10. lib. 1.

Tertiò limita, quando ille mortuus fuiſſet ex ſui natura
6 litigioſus, controuerſus & ad rixandũ procliuis † nam tunc
contra illum manat præſumptio, ſe irrupiſſe in ſuperſtitem.
Ita Zaba. in clem. vnica. in q. 33. de homic. & conſuluit Ioan.

de Amic.d. conſi.23. verſic. quinta concluſio, & Aluarot. d.
conſi.crimin.97.num.14. Alc.de præſumpt.reg.3.præſump.
39. num.9. Cepol. conſi.crimin.29. poſt nu.11. verſi.octauò
ſubeſt. Carr. in ſua prax.crim.in §.circa.il 3.num.146. Socin.
Iun. conſi.36. nu.6.vol.2. Gram.conſi.29.num.16.conſi.62.
& conſi.69. & vot.22. & 24.& Fel.in c. dilecti filij. de excep.
præſertim cum ſuperſtes pacis ſtudioſus eſſet & bonus, vt l.
non omnis.§. à barbaris.ff. de re milit. & Cepol.conſi.29.&
Io. de Amic.d.conſi.23.verſi.7.facio.

7 Quartò limita, † quando ex verbis prolatis eliceretur
mortuum habuiſſe animum lædendi: quia tunc præſum-
ptio vrget contra illum, prioré fuiſſe aggreſſorem, ita Gram
mat. vot.22.nu.14.alleg. Cep.conſi. 29. & ibi multa adducit
quoad hoc.Carrer.dicta ſua pract. crimin.§.circa.il 3.n.149.
& Io.de Amicis conſ.23.verſi.1.concluſio.Blanc.in ſua prax.
crimin.in 3.part.defenſ. nu.25.

Quintò limita, quando mortuus quondam eſſet iniuria
8 aliqua affectus ab ipſo ſuperſtite,† & grauius illi eſſet mina-
tus, quia tunc ille prior præſumitur aggreſſor, ſic cenſuit
Feli. in d. c. dilecti, de except. Alex.conſi.14.verſi.præterea
apparet. vol.3. Blan. in ſua prax.crimin.in 3. part.defenſ.nu-
mero 14.

Sextò limita, ſi ſuperſtes exclamauit, vt ſibi ſuccurrere-
9 tur, † quia præſumitur aggreſſus, non autem aggreſſor. ſic
præſumpſit Alc. de præſum.reg.3. præſump.39.n.12.per do-
ctri. Bal.in l.1.C.vnde vi.Innoc.in c. ſignificaſti.de homicid.
Blan. in ſua prax.crim.in 3.part.defenſ.nu.20.& pulchrè per
Cepol. conſi.29. num.4.& Carrer.in ſua prax.crim.§.circa,
il 3. nu.144.

10 Septimò limita,† quando quis conſpexerit ſuperſtitẽ, ſe
recipientem, & refugientem, id enim ſatis argumento eſſe
poteſt, quod à ſe irati animum inimici & eius impetum de-
precabatur, ſic voluit Cepoll. d. conſi.29. nu.9. verſi.quin-
tò.per not. in l.1. C. vnde vi.& in l.vt vim. ff.de iuſt. & iur.&
Alc. de præſump.reg.3. præſump.39.nu.12. Blan.in ſua prax.
crim.in 3.parte defenſ.nu.21.& Carrer.in ſua prax.crimin.in
§.circa.il 3.nu.145.

11 Octauò limita,† ſi qui deceſſit, viſus ſit iter illud ad faciẽ-
dã cædem apparaſſe, quod erat ſolenne, celebre, legitimũ,
& neceſſarium ſuperſtiti, ibique ſtipatum ſicarijs, ſeptum
armatis cum telo fuiſſe, quia ex hoc præſumitur cogitaſſe
de rixa & cæde, per l.1.§.vi poſſidere.ff.de vi & vi arma.Blan.
in pract. crimi. in 3. part. defenſ.nu.16. Cepol. d. conſ. 28.&
29. Carrer. in ſua pract.crim.§. circa.il 3.nu.142.

12 Nonò limita, quando mortuus inuentus eſſet ab armis
optimè inſtructus, aptiora, & potiora habuiſſe arma, id e-
nim feciſſe præſumitur animo aliquem lędendi.Blanc.in ſua
pract. crim.in 3.part.defenſ.n.18. Carrer.in ead. pract.§.cir-
ca.il 3. nu. 143. vel ſuperſtes eſſet inermis, alius armatus, ita
idem Blan.vbi ſupra nu.19.

13 Decimò limita † ſi prius mortuus cœpiſſet dare operam
rei flagitioſæ, quia præſumitur aggreſſor. Cepol. conſi. 29.
num.9.verſi. quartò quia,& prius nu.7.verſi.primò quia.&
ſentit Blanc. vbi ſupra nu.15.

Vndecimò limita, quando conſtaret de vita integra, ho-
14 neſtis moribus, & tranquillo ſtatu ſuperſtitis, † quia tunc
non præſumitur illum priorem inuaſiſſe, ita Alexan.conſi-
lio 14.columna 3.verſiculo ad defenſionem. volumine 3.per
plura ibi adducta, quem refert, & ſequitur Alciat. de præ-
ſumptio. 3. reg. præſumptio.39. numero 7. qui etiam alle-
gat Felin.in c. dilecti.colum.penult.de exceptio.& Ioannes
Fabri. & Flo. in l.prima, §. cum arietes. ff. ſi quadr. paup.fe-
ciſ. dic.

Duodecimò limita, vt in dubio non præſumatur aggreſ-
ſor, ſi tractatur de pœna conuentionali, vel commodo pri-
15 uati, † vnde ſi duo iniuriam ſibi inuicem inferant, nullus
eorum tenebitur ad pœnam pacis, vel treugæ ruptæ (ne re-
cedam ab vſitata noſtrorum dicendi formula) vide latè Bo-
er.in dicta quæſt.227. poſt Felin. in c. 1.nume. 5. de treug. &
pace. Bart. Alex.& Iaſ. in l.ſi quam.§.ſequetur.ff.de verbor.
oblig.

CONCLVSIO 73.

ARGVMENTVM.

Agnatio in ſucceſſione quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Agnatus dicens ſe habere ius ſuccedendi, vel reuocandi, debet prius probare ſe talem, & nu.2.*

2 *Qualitas, quæ eſt cauſa, vt quis audiatur, debet probari.*

3 *Ius agnationis reſidet in legitimis.*

4 *Agnatus veniens tamquam agnatus ad ſucceſſionem, debet probare, quo gradu agnationis ſit coniunctus.*

Gradus ſunt probandi, & diſtinguendi de iure canonico & de iure ciuili vſq; ad decimum, ibi. & ibi vide contrarium.

5 *Probatio generalis agnationis non inducit proximitatem, vt poſſit ſuccedi.*

Agnatio non dicitur probata per teſtes, ſine expreſſione gradus deponentes, quæ non cadit ſub ſenſum teſtis, ſed in iure conſiſtit.

6 *Agnatio non probatur per quaſi poſſeſſionẽ, neq; per tractatum, neq; per nominationem, neq; per ſolam famam, quia non poteſt ex his probari, quo gradu ſint coniuncti.*

Teſtes quomodo habent deponere ſuper agnatione, vide ibi remiſſiuè.

Agnatus qui dicit ſe tamquam agnatum ha-
bere ius ſuccedendi, vel reuo-
1 candi, † debet prius probare ſe eſſe iſtiuſmodi. Dec.in con-
ſilio 13.colum.2. verſic. ſed tamen his non obſtantibus,& in
conſi.222. num.11. alleg. Paul.Caſtr. in conſi.67.incip.ſuper
eod.& idem Dec.conſi.321.nu.2. Alb.conſi. 61. puto eſſe ha-
bendum. in princ.num.1.& Rol.à Valle in conſi.63. num.11.
& in conſi.3. num.41. vol.1. vbi ſub num. 42. rationem ait il-
2 lam eſſe: † quia qualitas, quæ eſt cauſa, vt quis audiatur, de-
bet probari, per l. ait prætor. §. docere. ff. vi. bo. rap.in l.ei
qui.ff.de probat. Angel. & Caſtren.in l.liberorum. ff.de his
qui not.infa. & idem Caſtr. in conſi.69. Butr.in c.peruenit.
col.2. qui fil.ſint. legi. & Dec. in conſi.471. col.1. vbi conſti-
3 tuit ea ratione, qui agit vt agnatus, † compelli ad proban-
dum ſe agnatum, & legitimum, cum ius agnationis tantum
reſideat in legitimè natis, & non competat illegitimè na-
tis, vt docuit Bart. in l.tutelas. ff. de cap.dimi.& in l.pronun-
ciatio.§. familiæ.ff.de verb.ſig.

4 Amplia, vt etiam ſit probandum, † quo gradu agnationis
ſit coniunctus. Anchara.conſi.52.nu. 7.incipieñ.pro clario-
ri concluſione, per text. in cap.licet ex quadam, de teſtibus.
in fin. quem refert, & ſequitur Dec. in alleg.conſ.321.nu.6.
* vbi inquit, in hoc * omnes Doctores conuenire, vt quinq;
gradus ſint probandi, & diſtinguendi, & hoc de iure Ponti-
ficio, quia de iure Cæſareo vſq; ad decimum gradum diſtin-
gui poteſt, ſecundùm Cepol.in conſi. 43. nu.2.in ciuil.& re-
fert etiam Alb.in dicto conſi.61.num.2.& Dec.dicto conſil.
222.num. 11. & alleg. Alexan. in conſi.82. in cauſa vertente.
volum.1.

Diſpar tamen à ſe ipſo aliter ſenſit idem Alexan. in l. is
poteſt.num.15. verſi.ſed iuxta prædicta, de acquirend.hære-
dit. quo in loco tuetur opinionem Rapha. Cum.ibidẽ iſtud
contrarium ſentientis, & Capic.deci.159. nu.12.idem Alex.
conſ.20. in fi.lib.1.

Decius tamen in nuper allato conſi. 321. nume. 13. repro-
bat opinionem Cumani, & Alex.refellit & arbitratur illam
non poſſe defendi, niſi prius probato aliquo gradu agna-
5 tionis, quia ex illa generali probatione agnationis † non
concluditur proximitas, vt poſſit adiri, minuſq; dicitur pro-
bata agnatio per teſtes ſic ſine expreſſione gradus deponen-
tes, cum probatio agnationis con cadat ſub ſenſum teſtis, &
conſiſtat in iure, vt per Anchara. conſilio 52.num.8.& Dec.
dicto conſil.321. num. 6. ſed probando eſſe conſanguineos
aliquo in gradu, videtur habere intentionem magis firmam
& ſtabilem, quia ſi dicat nullum alium eſſe proximiorem,

ex quo aſſerit negatiuam, illa videtur probata, ſi contrarium non probetur, vt per Decium ibi.

6 Ex iſtis conſequitur, vt † neq; per quaſi poſſeſſionem, neq; per tractatum, neq; per nominationem, neque per ſolam famam probari poſſit agnatio: quia ex iſtis non poteſt argumentis oſtendi, quo gradu ſint coniuncti, vt requiritur, vt pulchrè & affatim voluit Dec. in allegato conſil. 321. num. 12. verſi. non obſtat, quòd ſufficit probare &c. vberius Iaſ. in conſ. 81. per totum, vol. 1.

Quod ſi cognoſcere velis, quomodo deponere debent teſtes, adeas Lanfranc. de Orian. in tractatu de teſtib. numero 155. qui id te docebit, & ſupra in concluſione, affinitas, & infra in concluſione, conſanguinitas, & cognatio, à nobis eſt explicatum. Ad alia igitur tranſeamus.

CONCLVSIO 74.

ARGVMENTVM.

Agnati ſi compellantur ad teſtificandum contra eius agnatos, an probent.

SVMMARIVM.

1 *Agnatus non poteſt compelli ad teſtificandum contra agnatum ſuum.*

2 *Agnatus contra agnatum teſtificari compellitur, quando aliter veritas haberi non poteſt.*

3 *Agnati vſq; ad tertium gradum non compelluntur ad teſtificandum: in quarto tamen poſſunt compelli.*

1 Agnatum non poſſe compelli ad teſtificandum † contra agnatum ſuum voluere Paulus, & Accur. in l. lege Iulia. ff. de teſtibus. Lege Iulia, inquit Paulus, iudiciorum publicorum cauetur, ne inuito denuncietur, vt teſtimonium dicat aduerſus ſocerum, generum, vitricum, priuignum, ſobrinum, ſobrinam, ſobrinouè natum, eóſue, qui priore gradu ſint. & Alberic. de Malet. in tract. de teſtibus cap. 6. nume. 10. & Ioan. Crot. eod. trac. de teſtib. part. 5. nu. 166. Abb. in c. literas, nu. 8. verſi. aduerte tu, de præſumptio.

2 Primò limita, quando veritas aliunde non poſſet elici, † quia tunc poſſunt cogi, ita Specul. de teſt. §. de teſtium compulſione. nu. 1. verſi. item no. Dominus meus Abb. in cap. 1. nume. 4. de teſtib. cogen. & ibi Ioan. And. & Hoſtien. & Ioannes Crot. eod. trac. de teſtib. part. 5. numero 199. vbi adducit Felin. in dicto c. 2. de teſtibus cogen. in fi. & Flor. poſt Guid. de Suzar. in d. l. lege Iulia. de teſt. & Ant. c. delictorum. eod. tit. de teſti. cogend. & Roma. in ſingul. 798. incipien. tu habes.

Concluſionem noſtram ſic accipias, vt procedat vſque
3 ad tertium gradum. † nam agnati in quarto gradu poterunt compelli, ita intelligit Abb. in dicto c. literas, num. 8. ver. & quod dixi, de præſump.

CONCLVSIO 75.

ARGVMENTVM.

Cum alienatio rei eccleſiaſticæ vtroque iure, & Cæſareo, & Pontificio ſit prohibita, multa probanda ſunt, vt ſubſiſtere poßit, quæ recenſentur.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei eccleſiæ iure ciuili, & canonico prohibita.*

2 *Alienationem rei eccleſiæ fuiſſe validam dicens, probet, & numero 4.*

3 *Qui habet regulam pro ſe, debet habere intentionem fundatam, donec contrarium probetur.*

4 *Actus quando non poteſt fieri, niſi ſub certa forma, ille, qui formam dicit ſeruatam, probat, & fundans ſe in eo, vel verbis probat tam agendo, quàm excipiendo.*

5 *Habens contra ſe iuris præſumptionem tenetur probare.*

6 *Duo probanda coniunctim ad tuendam alienationem rei eccleſiaſticæ, id eſt, ſolemnitatem, & vtilitatem, ſiue neceßitatem eccleſiæ.*

7 *Vtilitas vbi euidenter eſt eccleſiæ in alienatione rei ſuæ, non requiritur ſolemnitas.*
Solemnitas in alienatione rei eccleſiæ quorſum adhibeatur, ibidem.

8 *Coniecturis opus non eſt in claris.*

9 *Solemnitas vbi requiritur ad aliquem actum ratione certi finis, habito fine & effectu, licèt ſolemnitas illa non interuenerit, valet actus.*

10 *Contractus alienationis rei eccleſiæ ſinè ſolemnitate poteſt haberi ratus, quando in eius vtilitatem vertitur etiam ex interuallo adhibitis ſolemnibus.*

11 *Contractus bonæ fidei dolo aduerſarij celebratus eſt ipſo iure nullus, tamen dolum paſſus poteſt illum ratum facere.*

12 *Solemnitates de forma contractus alienationis rei eccleſiaſticæ ſunt plures, cognitio cauſæ tam circa cauſam alienationis, quàm rem.*

13 *Alienatio rei eccleſiaſticæ regulariter prohibita eſt, ideo non poteſt ad eam deueniri, niſi legitima ſubſiſtat cauſa, & per iudicem examinetur.*
Cauſa alienandi poteſt ſubeſſe iuſta, tamen non expediat.
Res mediocres eccleſiæ debent vendi.

14 *Solemnitas cauſæ cognitionis interueniſſe præſumitur, ſi alienatio fuerit neceſſaria.*
Solemnitates præſumuntur interueniſſe ex antiquitate temporis. ibidem. nu. 14.

15 *Inſtrumento narranti ſolemnitatem cauſæ cognitionis in alienatione rei eccleſiaſticæ interueniſſe, non creditur ſine alijs probationibus.*

16 *Summo Pontif. non credi aſſerenti ex cauſa ſuis conſanguineis rem eccleſiæ alienaſſe.*
Epiſcopo non creditur, nec alteri inferiori prælato alienaſſe ex cauſa.

17 *Alienatio rei eccleſiæ ſine ſolemnitate facta in conſanguineos non præſumitur in vtilitatem eccleſiæ, ſecus ſi ſeruatis ſolemnitatibus, & ibi quando in dubio vtilis præſumatur.*

18 *Confeßioni prælati non eſt ſtandum in alienatione rei eccleſiæ, aſſerenti ex cauſa feciſſe, niſi concurrant aliæ coniecturæ.*

19 *Alienatio rei eccleſiæ quibus verbis per Pontif. Maxi. concedatur.*
Verbum, ſi tibi conſtiterit, vel ſi per diligentem inquiſitionem repereris, innuit conditionem, & cauſæ cognitionem, nu. 20. ſicut verbum conſtiterit.

20 *Conditio debet adimpleri in forma ſpecifica.*

21 *Euidens probatio dicitur, quæ fit per inſtrumentum, vel per teſtes, vel per ſententiam.*
Probatio per aſſertionem partis non dicitur legitima in præiudicium tertij.

22 *Solemnitates non requiruntur in alienatione rei eccleſiæ quando ipſa non eſt immobilium capax, vel alienat vigore fideicommißi.*

23 *Rem ſterilem permiſſum eſt eccleſiæ alienare ſine ſolennitate.*

24 *Conſuetudo eccleſiæ, vel ciuitatis facit ſolemnitates non requiri in alienatione rei eccleſiæ.*

25 *Conceßio rei eccleſiæ ad modicum tempus non requirit ſolemnitates.*

26 *Conceßio rei modicæ eccleſiæ non requirit ſolemnitates.*

27 *Modicum & magnum pertinet ad arbitrium iudicis iuxta qualitates, & conditionem, ſeu gradum perſonarum. ibi remißiuè.*

28 *In emphiteuſim conceßione rei eccleſiæ non requiruntur ſolemnitates.*

29 *Limitatio iurium requirentium ſolemnitates in alienatione rei eccleſiæ.*

Alienatio rei eccleſiaſticæ cum de iure communi ſit prohibita tam de iure Cæſareo,
1 vt in auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſ. eccleſ. † quàm
Pontificio, toto tit. de reb. eccleſ. nõ alien. extra, in lib. 6. &
* in clem. & communem * dicit Abb. c. tua. de his, quæ fi. à
præla. & Dec. conſi. 174. nu. 1. & c. 1. de reb. eccleſ. non alienan. & cap. ea enim. §. hoc ius porrectum. 10. q. 2. Soci. reg.
110. eccleſiæ res, de regu. iur. Idcircò qui dixerit contractum
2 alienationis rei eccleſiaſticæ fuiſſe ratum, † ei incumbit onus probandi, vt declarat Egi. Bellamer. in conſi. 33. col. 13. in
fi. verſic. quoad ſecund. difficul. Idem voluit Dec. conſilio
142. pro tenui, num. 4. & Rebuff. in tract. de alienatione rerum eccleſiaſtic. ſub num. 10. ad fi. Ratio eſt, quia qui habet
3 regulam pro ſe, † dicitur habere intentionem fundatam,
donec contrarium probetur, ſic loquitur Bal. in c. 1. de alienat. iudi. mut. cau. fact. gl. in l. omnis diffinitio. de regu. iur.
Dec. dicto conſil. 142. ſub nume. 4. & Rebuff. dicto tract. de
alienat. rei eccleſi. num. 10. in fi. eiuſdem modi eſt illud, nam
4 quando actus non poteſt fieri niſi ſub certa forma, † ille,
qui dicit formam ſeruatam, debet probare, glo. mag. in c. ſicut. de re iudic. & qui innititur verbis, vel actu, vel agendo,
vel excipiendo, ad id probandum compellitur. l. 2. de probat. Qui igitur dixerit alienationem huiuſmodi valuiſſe; il-
5 lam probare tenetur, † cum illi obſtet præſumptio iuris.

Et propterea, ne corruat, ſed valeat contractus alienatio-
6 nis rei eccleſiaſticæ, † duo coniunctim probanda ſunt, hoc
eſt, ſolenne illud à iure requiſitum, & vtilitas ſiue neceſſitas eccleſiæ, nec oſtendere ſatis eſſet, alienationem eſſe factam, quæ emolumentum afferret eccleſiæ, niſi quoq; pro-
** baretur ſolennia requiſita interueniſſe, vt eſt verior, & **
communior opinio, vt probat tex. in clement. 1. de reb. eccleſ. non alienan. iuncta ibi gl. & in c. 1. extra eod. tit. de reb.
eccleſiæ non alienan. & in c. tua. de his quæ fiunt à prælato,
& in c. ſine exceptione. 12. q. 2. glo. in ſumma in fi. 12. q. 2. tenet Iaſ. poſt Iacob. Butrig. Bar. Alberi. Fulg. & Pau. de Caſt.
in l. cum hi. §. eam tranſactionem. num. 2. ff. de tranſact. &. in
* l. contra iuris, nume. 9. vbi atteſtatur de * communi, ff. de
* pact. tradit Abb. in c. 1. num. 17. qui etiam aſſerit * communi ſenſu Doct. receptam, de in integr. reſt. Bal. in l. pupillorum. in princ. ff. de reb. eo. & in l. fi. §. neceſſitate, num. 17. C.
de bonis quæ lib. poſt Archidiac. in c. nullam. 18. q. 2. & idem
voluit Feli. in c. cauſam. col. 4. ver. contra hoc tamen fortiter argui, de iud. Bero. in c. nulli. ſub num. 57. de reb. eccleſ.
non alien. vbi ſubiungit, iſtam concluſionem nihil in ſe dubitationis continere. Rip. in l. is cui bonis, num. 47. quo in
* loco etiam hanc eſſe * communem opin. tradit, ff. de verb.
obli. Fab. de Monte in tract. de emptio. & vend. in 5. q. prin.
* ſub nu. 112. circa med. qui itidem confirmat de * communi
ſententia, vt etiam dicit Brun. in trac. de form. in c. de poten.
& effect. form. col. 43. in gl. amplia. Dec. conſ. 142, num. 4. vbi
* etiam de * communi meminit, & 174. n. 1. Rolan. à Val. conſ.
15. nu. 16. lib. 1. qui alios adducit, Capic. deciſ. 113. Caſſane. in
conſuet. Burgun. tit. de maimſmort. §. 9. in conſi. num. 10. &
ſeq. ver. & ſi cum ex his, fo. mihi 310. & fuit opinio Anto. in
c. fi. ne præla. vices ſuas, vbi in hanc ſententiam deſcendit,
hæc duo ſimul requiri, id eſt vtilitatem eccleſiæ, & obſeruationem ſolennitatis, iuxta not. in c. veniens. de tranſact. &
tenet Gem. in conſil. 17. in Chriſti nomine. colum. 2. per c.
decætero. de tranſact. ſequitur Ioan. de Ana. in d. c. fi. colum.
4. dicens, requiri auctoritatem ſuperioris, & conſenſum capituli ad hoc, vt tranſeat ad ſucceſſorem, nec ſufficere, quod
adeſſet vtilitas eccleſiæ, idem ſentit Calca. d. conſil. 124. in
cauſa Reuer. col. 3. in fi. & eſt caſus in clem. 1. de reb. eccl. vbi
text. prohibet, ne fiat alienatio ſine vtilitate, ſolennitate, &
conſenſu ſuperioris, & ibi imponitur pœna ſuſpenſionis
ab officio. hanc eandem opinio. tenet Franc. Cur. in tracta.
* feu. in 2. par. princ. q. 3. in fi. vbi de * cõmuni, & Pau. de Caſ.
conſ. 2. viſis omnib. ſupraſcriptis, col. 2. 1. vol. tenet mero iure non valere locationem, ſed cauſatiuè, quia ex quo ſubeſt
vtilitas eccleſiæ, ſucceſſor non poteſt reuocare niſi reſtituta
pecunia. Ang. in l. ſi in area. ff. de condic. indeb.

Ab hac ſententia diſceſſit glo. in l. cum hi. §. eam tranſactionem, in ver. alimentarius. ff. de tranſact. cuius opinio-
* nem eſſe * veriorem dicit Dec. in d. c. quæ in eccleſiarum,
num. 28. de conſt. & illam ſequitur Bal. & Ang. ibi, tenet in
terminis Ancha. conſi. 197. ſubtiliter, num. 2. & 3. dicentes,
7 † vbi apertè ſe profert vtilitas in alienatione rei eccleſiaſticæ, nullam requiri ſolemnitatem, confirmat id per c. ſine
excep. 12. q. 2. & reddit rationem, quia ſolemnitates huiuſmodi adhibentur huius tantum rei gratia, vt liqueat de vtilitate eccleſiæ, cuius res diſtrahuntur, at ſi conſtat dilucidè
8 de iſta vtilitate † non eſt laborandum de alijs coniecturis,
arg. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig. ſequitur Marſil.
in pract. §. ſecunda, nu. 27. tenet Bal. in d. l. cum hi. §. cauſa. ff.
de tranſact. & in l. quæcunque. C. de bonis quæ lib. Corſet.
in ſing. in verb. pupillus. circa princ. & per tot. vbi ex ibi ad-
9 ductis hanc colligit theoricam ſingularem, † vbi in aliquo
actu, ſeu diſpoſitione debet intercedere aliqua ſolemnitas,
quæ reſpiciat certum finem, habito fine, & effectu propter
quẽ introducitur ſolemnitas illa, licèt reuera non interueniat ſolemnitas prædicta, nihilominus actũ valere. Soc. Iun.
conſil. 28. nume. 10. vol. 2. Feli. in c. cauſam, nume. 8. de iud.
& in hanc deſcendere opinionem quam plures alij adducti
à Tiraque. in lib. de iu. marit. glo. 8. nu. 74. quod etiam confirmatur ex multis, quæ cumulantur per Soc. in l. conditionib. pupillus. nu. 1. in prin. ff. de cond. & demon. & Iaſ. in
l. contra iuris, num. 8. ff. de pact. & in l. more. nu. 11. ff. de acqui. hæred. & in l. potuit, nume. 3. C. de iur. deliberan. & Arius Pinell. in repet. l. 1. C. de bon. mater. par. 3. num 30. & 31.
multos congerens, & P. Rebuff. tracta. de decimis, tit. rerum eccleſiaſticarum alienationum frequens, & vtile compendium, nume. 34. verſic. nonus caſus eſt. idem eſſet, ſi ad
commune omnium commodum vtilitas illa ſpectaret, ibi.
** num. 35. & hanc eſſe magis ** communem opinionem dicit
Iaſ. in d. l. cum hi. §. eam tranſact. num. 2. de tranſact. Fel. in c.
cauſam, n. 8. de iudi. vbi hoc tradit tanquam receptiſſimum
ab omnibus, licèt neminem adducat, & hoc idem ſequuntur propè infiniti congeſti per Arium Pinellum in 3. par. l.
1. num. 30. cum ſeq. C. de bon. mater. tenet etiam Soc. conſi.
34. materia præſentis cõſultationis, vol. 3. vbi vult, ſufficere
vtilitatem eccleſiæ, & contractum fuiſſe celebratum nomine eccleſiæ, etiam ſi aliqua ſolemnitas non interuenerit, ita
confirmat velle Innoc. in d. c. fin. ne præla. vices ſuas, & ibi
hoc tenet Hoſtien. quem ſequitur ibi Henric. Boic. in fi. &
Pau. de Caſt. dicto conſi. 2. col. 2. vol. 1. quam opinionem amplies, vt procedat, etiam ſi non ſubſit aliqua vtilitas, dummodò locatio fiat ad modicum tempus, & facta ſit nomine
eccleſiæ: quia eo caſu prælatus poteſt locare ſine vtilitate,
& ſolemnitate etiam in præiudicium ſucceſſoris: cum prælato permiſſum ſit à iure locare ad breue tempus, clem. 1. in
fi. de reb. eccle. non alienan. Ideo non eſt aliqua ratio, quare
contractus iſte non debeat tranſire ad ſucceſſorem, ex quo
habet poteſtatem à iure contrahendi, & nomine eccleſiæ
cõtrahit quæ non moritur. c. alienationem 12. q. 2. ita voluit
Abb. in diſputa. incip. Sempronius clericus. in 1. dub. verſi.
in cõtrarium. & in ver. ſi verò ad tempus modicum, & hanc
opin. tenet Cardi. in d. c. fi. ne præla. vic. ſuas, & Maria. Soci.
conſi. 32. ex his quæ ſuperius. col. 3. in 1. vol. & iſta etiam fuit
opinio Anto. in d. c. fin.

Verum in hoc contrarium ſentit Abb. in d. c. fi. colum. 2.
ne præla. vices ſuas, & ibidem Io. de Ana. col. 5. atteſtantes
* ita communiter * teneri, & voluit Bellamer. in deciſ. 748.
ſuppoſitò quod D. Guido, quia eccleſia non poteſt obligari
per prælatum: niſi cum euidenti vtilitate. l. hoc ius porrectum. C. de ſacroſanct. eccl. & l. fi. ff. de exercito. & probatio
incumbit allegauti: vt notat Inno. in d. c. fi. ne præla. vices
ſuas, & ibi cæteri Docto. hanc eandem opinionem ſequitur Henric. Boic. poſt alios in eod. c. fi. quia prælatus non habet poteſtatem exhauriendi bona eccleſiæ. c. 2. de dona. ſecundum Abb. & alios in d. c. fi. Calca. in præalleg. conſi. 144.
col. 6. Valet tamen locatio dum locans ſuperuixerit, ſecundùm Pau. de Caſtr. d. conſilio 2. viſis omnibus ſupraſcriptis.

col. 2.

col.2.vol.1.& tunc eſt aſcribendum conductori qui vtiliter,
& ſolemniter non contraxit.

Intelligas tamen recidere in vtilitatem eccleſiæ, quando
commutatur in rem eccleſiaſticam duraturam; vt declarat
Pet. Rebuff.tract.de deci.tit.compend.aliena.rerum eccle-
ſiaſtica.nu.73.in paruis impreſſionibus.

Si quis priorem opinionem ſequi voluerit, quæ eſt veri-
** or,** & certior ſecundùm Caſſan. in conſuet.Burgun. ti.de
maimſmortes. §.9.in conſi.nu.13. & 14.cui accedit in termi-
nis Soci.in conſi.29. viſo quodam inſtrumento.col.3. & latè
proſequitur Gabri. Sarein. in annotat. ad ſingu. Mateſilan.
* 155.nume.11.cum plurib. ſequen. prout veriorem & magis *
communem eſſe atteſtatur idem Arius Pinellus loco ſupra
citato, n.32.verſi. ego autem nõ dubito.tradit Afflict.deciſ.
87. & faciunt quam plura alia notata per eundẽ Arium Pi-
nellum in locis iam citatis, dicere poterit poſteriorem opi-
10 nionem poſſe procedere, † non vt contractus alienationis
valeat, & teneat abſq; duobus requiſitis, ſed vt poſſit ratus
fieri etiam ex interuallo per eccleſiam adhibitis exinde ſo-
lennitatib.vt declarat Dec.in d.c.quæ in eccleſiarum. nu.31.
de conſti. & Corſe. in ſing.in ver. pupillus,Iaſ.in d.l.cum hi.
§.eam tranſactionem.ſub nu.2.ver.limita tamen.ff.de tranſ-
act. Mateſilan. in ſing. 155. no. quod ſi minor.ſequitur Fulg.
in d. §. eam tranſactionem. & tenet expreſsè Io. de Grad. in
apoſt.ad Steph.Aufre.in additio.ad Capell.Toloſ.deciſ.98.
& dicit,iſtud fuiſſe ſingulare dictum Innocentij & omnium
doctorum in c.1. de his quæ fi.à præl.firmat Glo.in c.1.ne ſe-
de vacan.facit, quod notat Ang. in l.iuriſgentium. & ibi gl.
11 ff.de pact. † vbi ſentiunt,vt ſi contractus bonæ fidei ſit cele-
bratus dolo aduerſarij, eſt ipſo iure nullus, tamen ſit in ma-
nu dolum paſſi ratum habere contractum ſi velit, & ita nu-
per vidi declarari per Do. Horatium Arrigoniũ Sacræ Reg.
Catt.Al.in Romana Curia aduocatum,& in hac iuris ſcien-
tia apprime doctum, & verſatum in vna Papien. bonorum,
verten.inter ampliſſimum Cardinalem Albanum & Domi-
nos de Palla vicinis, coram Reueren. Epiſcopo Papienſi, ꝑ
cuius tribunali in hanc ſentẽtiam fuit deciſum,quę quidem
opinio intrepidè ab omnibus eſt accipienda.

Hoc tamen intellige: vt procedat, niſi pars aduerſa ante
iudicium vel actum perfectum opponat defectum ſolenni-
tatis, tunc enim non erit electio perſonæ priuilegiatæ vo-
lentis actum ſuſtinere ob vtilitatem: vt pulchre voluit Bal.
in c.1.col.3.verſi.capio primam glo. de præſcrip.ſequitur Io.
Lup.in repet.rub. de dona.int.vir.& vxo.§.68.col.1.verſi.ex
iſtis infertur, Iaſ. in l. non eo minus. nu.1. verſi. limita. C.de
procur.Felin.in d.c.cauſam.nu.9.de iudi.ſequitur Arius Pi-
nellus in d.3.part.l.1.C. de bon.mater. nume.33.verſic.& ta-
men intellige, in quo loco firmat hanc ſententiam eſſe re-
ceptam.

Secundò intellige, vt iſtud locum habeat, quando clarè
conſtat de vtilitate, & commodo alienationis factæ ſine ſo-
lemnitate: nam in dubio deficiente ſolemnitate præſume-
retur non vtiliter factus,vt nuncupatim voluit Bal.in l.quę-
cumq;, ver.ſcias tamen.C. de bonis quæ libe.& Dec.conſi.
532.pro vera reſolutione.col.2.ver. & in dubio,ſequitur Ti-
raq.de leg.connub.in ver.de ſon Mari.gl.8.nu.89.

Tertiò intellige, vt prædicta non procedant, quando
perſona pro qua ſolennitas requiritur, eſt iſtiuſmodi in qua
mens prorſus deficiat,vt patet in furioſo, & in infante, iux-
ta text. in l. furioſo. vbi Bart. & omnes. ff. de re iudi. & iſtud
tradit Iaſ.d.l.non eo minus.num.1.verſi.2. C.de procu. tunc
enim alienatio deficiente ſolennitate etiam ſi ſit vtilis alie-
nanti,non valet,vt poſt prædictos ſentit Arius Pinel.vbi ſu-
pra nu.33.in fi.

Hic tamen aduerte, quod vbi adhibetur & conſtat de ſo-
lennitate alienationis rei eccleſiaſticæ,præſumitur tunc et-
iam quod vtilis ſit ipſi eccleſiæ, vt notabiliter dicit Bal. in c.
1.col.2. verſi.quærit Iacob. titul.qui feud.dar. poſſ.& in c.ſi-
cut, in fi.de re iudi. Alex.conſi.79. circa 1. de quo quæritur.
col.5.verſi. fortificatur: quia ibi interuenit,lib.1.Dec.conſi.
532.pro vera reſolutione. col.2. verſic. & in dubio. Tiraq. d.
glo. 8. num. 89. & ex his planè conſtat ad quos pertineat o-
nus probandi contractum, qui petitur reſcindi,fuiſſe com-
modum, vel in commodum contrahenti; nam ſi interuenit
ſolennitas, præſumitur vtilitas, ideo minor & eccleſia de-
bent probare contrarium. At ſi non interuenerit ſolemni-
tas, ij qui cum illis contraxerunt debent contra probare v-
tilitatem.

12 Verùm iuxta primam opinionem eſt ſciendum, † ſolen-
nitates, quæ de forma iſtius cõtractus requiruntur, eſſe plu-
res, quas in præſentia recenſere non inutile erit.

Igitur primò requiritur, antequam deueniatur ad aliena-
tionem rei eccleſiaſticæ, cognitio cauſæ, an expediat eccle-
ſiæ, ſeu monaſterio illam alienationem fieri, vt ſentit Archi.
in c. ſine exceptio. 12. q. 2. in princ. & in c.in venditionibus.
17. q. 4. cui adhæret Caſſa. in conſue. Bur. in tit. de maim-
ſmortes. § 9.in conſi. nu.17.fol.mihi 310. ſequitur Redoan.
in ſuo eleganti tract. de reb.eccl.non ali.in rub.de cau. cog.
num. 1. & 2. dixit Rebuſ. in tract. de alie.rer. eccleſia.in ver.
proſpiciat,nu.74.

Amplia: vt iſtud procedat, vt non ſolum debeat cognoſ-
ſci circa cauſam alienationis, ſed etiam circa rem alienan-
dam. ſic tradidit Rebuf. ſupra citato loco, teſtatur conſi.Fe-
der. 137. quod voluit eſſe conſ. 142. D. Ioan. & ſequitur Re-
13 doa.vbi ſup.& ratio eſt, † quia cum regulariter alienatio rei
eccleſiaſt. ſit prohibita, vt ſup.diximus, non poteſt deueni-
ri ad alienationem huiuſmodi, niſi cauſa legitima ſubſiſten-
te. Eſt ergo cognoſcendum cauſa ſubſit, nec ne. Et an per
iſtam cauſam expediat alienari potius vnum prædium, quã
aliud, quod dirimi debet per iudicem: fieri enim poteſt, vt
ſubſit iuſta cauſa alienandi, & tamen non expediat quod-
libet prædium alienari, vt in l. magis. ff. de reb. eor. & per
eundem Federic. d. conſi. 142. quem ſequitur Rebuff. in d.
verſi. proſpiciat, num. 34. & colligitur ex tex.in d. c.ſine ex-
ceptione. 12. q. 2. in ver. vt meliora proſpiciat, aliàs non di-
ceretur meliora proſpicere, qui venderet res eccleſiæ vti-
liores. Ideò parua prius debent vendi. §. hoc ius. 10. q. 2. &
per Rebuff.vbi ſupra.

Diſſenſit ab hoc idem Federic. in conſi. ſuo 249.domino
Michaëli,per totum.

Intellige hanc ampliationem, vt ſi verum ſit, vt in huiuſ-
modi alienatione requiratur cognitio circa rem alienan-
14 dam, fortè poſſet dici, † hãc ſolemnitatem cognitionis cau-
ſæ præſumi interueniſſe, ſi alienatio fuerit neceſſaria, vt di-
cit Federic. dicto conſi. 249. ſub nu.2.verſi. præterea fortè,
per ea quæ notat Speculat. in ti.de emptio. & vend.§. nunc
dicendum reſtat.verſ. & breuiter.licèt Fed.ibi dicat, huic o-
pinioni multum repugnare, quod ſolet dici de ſolennitate
extrinſeca, & intrinſeca, de qua re nos infra latius ſuo loco
diſſeremus.

Quod etiam intellige, niſi ex vetuſtate temporis præſu-
matur interueniſſe, cum ſolemnitates extrinſecæ interue-
niſſe præſumantur, vt reſpondit Rim. conſ.292. n.85. conſi.
429.nu.25. vol.3. & conſi.158. nu.16. Grat.conſi.117. nu.7. &
conſi. 91.nu.48. vol.1.& dixit Alex. conſi.79.2. dubio, vol.1.
tempore diuturnitatis conſenſum capituli, tractatum & ali-
as ſolẽnitates præſumi,& Deci.conſi.36.col.penul.in princ.
& conſi.152.nu.4.Rol. à Valle.conſ.99.nu.27.vol.2.Cephal.
conſ.272.nu.41.vol.2.& conſ.148.num.17.vol.1.& conſi.135.
nu.26.vol.1.& P. Rebuff. trac. de decimis, tit.compendium
aliena. rerum eccleſ.nu.37.in paruis impreſſionibus. Et ſic
iuris præſumptione dicit Grat.d.conſi.& conſi.317. poſt nu.
1.verſic.& iſta opi. videtur de iure verior, tam in iudicialib.
quam extraiudicialibus, & in hoc Doc. conuenere, vt in l.
ſciendum.de verbor.oblig. & per alia ibi adducta, vbi ſentit
etiã in præiudicium tertij lapſu 30.annorum. Hippol.Marſ.
ſingul.192. quod limit.vt ſingul.323.& 436.

Secundò amplia, vt vſq; eo procedat, vt in huiuſmodi a-
15 lienatione requiratur cauſæ cognitio, † vt nec etiam fides
habeatur inſtrumento, in quo dicatur ſolennitatem prædi-
ctam præceſſiſſe, ſed alijs probationibus id probandum e-
rit, vt docuit Rebuff.in d.tract.de alienat.rer.eccleſ.in verſ.

mo donandi,non repetendi:quia de æquitate canonica tenetur illos alere.

5 *Mater adminiſtratrix bonorum filij,vel tanquam tutrix alens filios,vel nepotes,non cenſetur animo donandi,ſed repetendi.*

Adminiſtratio bonorum in perſona matris facit ceſſare præſumptionem donationis.

6 *Frater gerens negotia ſororis habentis patrimonium,illam dotans, cenſetur non animo donandi,ſed repetendi dotare,licèt aliàs præſumeretur in dubio donare.*

7 *Mater proteſtans non animo donandi alere filios, vel nepotes, repetit alimenta.vide ibi contrarium.*

8 *Mater vel auia alens filios, vel nepotes cum proteſtatione animo repetendi,recuperat impenſas,etiam modicas factas in alendis filijs.*

9 *Expenſæ quæ ſint modicæ, vel paruæ,relinquitur iudicis arbitrio.*

10 *Mater alendo filios viuente patre, qui eſſet diues, & ad eum ſpectaret onus alendi eos,non præſumitur animo donandi, ſed repetendi à patre.*

11 *Mater faciens magnas expenſas in alendis filijs, non præſumitur animo donandi,ſed potius repetendi,maximè ſi mater erat pauper,ſecus ſi modicæ eſſent expenſæ.*

1 Alimenta à matre filio præſtita prçſumi donata,
†& non animo repetendi facta,ſancitum reliquere Impp. Seuerus & Antoninus in l. 1. & Imp.
Alex.in l.alimenta.C.de neg.geſt. alimenta quidem, inquit
Imp. Alex. quæ filijs tuis præſtitiſti, tibi reddi non iuſta ratione poſtulas,cum id exigente materna pietate feceris.vbi
Cin. Bar.Fulg.Alex. Bal. & alij ſcribentes. l. Neſennius. vbi
gl. & Bar.ff.de neg.geſt.Bar.in l.ſi quis à liberis.§.ſi modo.ff.
de lib.agno. Man.in conſ.185.nu.36.vol.1. Rim. Sen.in conſ.
398.nu.8.vol.2.& hoc ratione ſanguinis, & fauore alimentorum,cuius cauſa multa iure conſtituta ſunt † nam magna
2 in his æquitas, & parentum ſtudium conſiderati ſolet. l. ſi
quis à liberis.§.vtrunq;.&§.ſi mater.ff. de lib.agnoſ.&l.pen.
eo.tit.& pro concluſione facit,quod notat Ruin. conſi.145.
nu.3.vol.4.& Cor.conſ.28.in fi.verſ.circa expenſa, vol.4. ecōtra autem alimenta à filio matri præſtita,præſumuntur animo repetendi data,ita reſpondit Cor.conſ.199. colum.2.
verſ.circa ſecundum.vol.3.

Primò amplia idem procedere, † ſi alimenta præſtaſſet
3 nepotibus & neptibus,quia militat eadem ratio: vt Thom.
Diplo.in addi.ad Alex.in d.l.alimenta. ad hoc adducit Soci.
in conſ.161.inci.pro deciſ.vol.2.verſi.cōfirmatur,nam ratio.

Secundò amplia etiam procedere,ſi aleret ſpurios,†nam
4 præſumitur etiam illis prçſtaſſe animo non repetendi:quoniam de æquitate canonica illos alere tenetur,ita conſuluit
Bald.in conſi.258.verſi.alimenta tamen.vol.1. Socin. conſil.
161.inci.pro deciſ.verſi.confirmatur:nam ratio. vol.2. Abb.
in cap.cum haberet.nu.9. verſ.& aduerte.de eo,qui dux. in
matrim. quam poll. per adulter. & ibidem Anch. col.2. oppoſi.4,& Præpoſ.col.pen.in prin. verſ.tamen dicit hic Pan.
& ibi etiam Hoſtien.& Anto.de Butr.Idem Caccialup.in l.
ſi qua illuſtriſſ.colum.penult.verſicul.& quod tale opus. C.
ad orfic.

Primò limita non procedere, † quando mater tanquam
5 tutrix vel alio iure adminiſtraret omnia bona ipſius filij:
quia tunc non præſumeretur animo donandi, ſed repetendi præſtitiſſe alimenta,quia adminiſtratio bonorum in perſona matris facit ceſſare præſumptionē donationis, vt probatur in l.Neſennius.ff.de neg.geſt,& ibi Bar. nu.3. & Bald.
nu.5.& tenet Ruin.conſ.171.nu.4.vol.1.& conſ.1.nu.23. ver.
ſecundò,quia. vol.3.Dec.conſi.616.nu.3.Raphael Comen.
conſ.87.col.2.& Corn.conſ.28.in fin.verſic.circa expenſas.
6 vol. 4. ſicuti etiam videre eſt de fratre, † qui dotat ſororem
habentem patrimonium,quod ſi negotia ſororis gerit,non
præſumitur animo donandi,ſed repetendi,licèt aliàs in dubio donaſſe præſumeretur,vt docuit Barto.in l.fi. C.de dot.
promiſ.& in d.l.Neſennius,& dicit Ruin.d.conſ.171.num.3.
volum.1. & faciunt notata per Abb. in conſ.48.col.2.in fin.
verſi.ſed dubium eſt.lib.1.

Secundò limita non procedere, quando mater eſt pro-
7 teſtata,ſe alimēta prçſtare animo repetendi† quia tunc cum
ſumus in claris, & re ipſa conſtat,donationem nō eſſe, non
debemus præſumere pro donatione,argum.l.continuus.ff.
de verb.oblig.& probat context.in d.l.Neſennius,vbi Bart.
* & * communiter doctores, Mantu. in conſil. 185. numero
37.volum.1.Dec.in conſil.21. numero 7. & in dicto conſilio
616.numero 4. Tiraquell. in tract. de vtroque retract.§.36.
gl.2.num.53.

Ab hac tamen ſententia receſſit Grammat.in conſi.146.
nu.16.vbi dicit matrem, etiam ſi fuiſſet ipſa proteſtata de alimentis ipſis,non tamen repetere, ſecundum Bar.& Bal.in
d.l.alimenta.& in d.l.Neſennius, & licet aliqui aliter ſenſerint, attamen ipſorum opinio procedit, vbi alimenta fuiſſent legata,vt in l.alimentis.vbi Barto. C.de tranſact.& melius in l.1.columna 2.verſiculo nota,quòd ſi legatarius.C.de
fideicommiſ.

8 Amplia iſtam limitationem † procedere (ſtante huiuſmodi proteſtatione)etiam ſi impenſæ in alendis filijs eſſent
paruæ,& modicæ,vt per Alex.in l.1. nu.3. verſic.verum niſi.
C.de negot.geſt. Quæ autem ſint in hoc caſu modicæ, vel
9 magnæ † relinquitur arbitrio iudicis. Purpura. in l. cum
quid.nu.124.ff.ſi cert. pet. & plenius & doctius per iuriſperitiſſimum Menoch.in tract.de arbitr.iud.libr.2.cent.2. caſ.
169.cum ſeq.& præced.

Tertiò limita non habere locum, quando pater adhuc
ſupereſſet, & eſſet diues, & ad eum ſpectaret onus alendi:
10 †quia tunc mater alimenta ſuppeditando filijs,nō prçſumit
animo donādi,ſed repetēdi ab ipſo patre,illud feciſſe,vt per
dictā l.ſi quis à liberis.§.ſi mater.iuncta gl.ibi,ff.de lib.agno.
& Bal.in d.l.alimēta.nu.2.in fi.C.de neg.geſt. Rui.in d.conſ.
171.nu.2.vol.1.& conſ.145.nu.3.vol.4.Alci.reſponſ.153.nu.3.
Bartho.Soc.conſi.5.nu.14.volu.4. & Alexan.in d. l. alimenta,in principio.

Quartò limita quando impenſæ eſſent magnæ, quia
11 † tunc non præſumitur huiuſmodi alimenta præſtaſſe animo donandi,ſed potius repetendi,ita Alex.in d.l.alimenta.
nume.8.in fin. præſertim ſi mater erat pauper,vt per Corn.
conſi.28.in fi.verſic.circa expenſas,vol.4.ſecus ſi eſſent modicæ,vt idem Corn. conſi.165.in fin. verſicul.expen.autem.
eodem volumine 4.quæ autem ſint magnæ,vel modicæ expenſæ, arbitrio iudicis relinquitur, vt diximus in ſecunda
limitatione.

CONCLVSIO 77.

ARGVMENTVM.

An vir vxorem ægram alens,præſumatur pietatis cauſa, & coniugali amore facere, & quo pacto alimenta probanda ſint.

SVMMARIVM.

1 *Vir alens vxorem ægram præſumitur cauſa pietatis,& coniugali amore facere,nec videtur poſſe repetere.*

2 *Maritus alens vxorem cum proteſtatione animo repetendi, poteſt repetere.*

3 *Proteſtatio alimentorum animo repetendi quando operetur, vide remiſſiuè.*

4 *Maritus quando tenetur alere vxorem,non valet proteſtatio,quòd alat ipſam animo repetendi.*

Maritus in quibus caſibus teneatur alere vxorem, vide ibi remiſſiuè.

5 *Maritus alens vxorem ſanam,non præſumitur non animo repetendi alere.*

6 *Secus ſi dos non eſſet promiſſa, vel quando promiſſa, ſed non ſoluta.*

7 *Alimenta præſumuntur præſtita ab illo, qui tenebatur talem nutrire.*

Vnde pupillus præſumitur educatus à tutore, qui tenebatur alere.

8 *Probationes circa alimenta ſunt difficiles, ideò ſufficiunt probationes per coniecturas, & per domeſticas perſonas.*

9 *Libellus quo pacto ſit formandus per actorem petentem alimenta.*

10 *Mulier petens alimenta debet probare non habere bona aliunde ad ſe alendum, quando ſunt ei relicta miſerationis cauſa.*

11 *Negatiuam quis tenetur probare, quando eſt fundamentum ſuæ intentionis.*

12 *Alumnus non poteſt eſſe teſtis pro educatore, & ibi vide rationem.*

1 Alimenta † quæ vxori ægræ per virum præſtantur, præſumuntur cauſa pietatis, & a-
more coniugali præſtita fuiſſe. Sic ſanciuit Imp. Antoninus
in l. quod in vxorem. C. de neg. geſt. Quod in vxorē, inquit
Imp. tuam ægram erogaſti, non à ſocero repetere, ſed affe-
ctioni tuæ debes expendere, & ibi Alexand. in princip. Abb.
in conſilio 85. numero 4. volum. 2. Videtur & Alexan. conſi-
lio 31. numero 10. volum. 6. & ideo non videtur poſſe illa re-
* peti, ita dicunt * omnes per illum textum, in l. quod in v-
xorem. Cachera. latiſſimè in deciſion. Pedemontan. 132. nu-
mero 19.
2 Primò limita non procedere, † quando proteſtatus eſt
præſtare animo repetendi, quia tunc non præſumitur ani-
mo donandi præſtaſſe, & poterit repetere. Roman. in l. ſi
verò. §. de viro. ſub numero 76. verſicul. decimò proba-
tur. ff. ſolut. matrimon. & idem tangit in conſilio 517. in caſu
propoſito. & idem Abba. in alleg. conſi. 85. numero 3. volu-
3 min. 2. † & de iſta proteſtatione quando operetur, vt repeti
poſſint huiuſmodi alimenta, vide latius per Fulgoſ. in dict. l.
quod in vxorem, & dic breuiter ſecundum Bart. in d. l. quod
4 in vxorem, ꝙ † quando maritus tenetur alere vxorem, nihil
valet proteſtatio. ſecus quando non tenetur, in quibus verò
caſibus compellatur, vide per illummet Bartol. & Fulgoſ. &
Cin. in d. l. ꝙ in vxorem, & latè per Alexan. in l. in inſulam. §.
vſuras. ff. ſol. matrimo.
5 Secundò limita non habere locum in vxore ſana, † quia
tunc non præſumitur præſtaſſe animo non repetendi, vt li-
mitat etiam Alexand. in d. l. quod in vxorem, numero 7. ex
mente Imolæ in l. in inſulam. §. vſuras. ff. ſolut. matrimo. Ro-
man. in l. ſi verò. §. de viro. ſub numero 76. verſicul. 10. pro-
batur. ff. eod. titu. & idem Alexand. in d. §. vſuras. ſub nume-
ro 3. verſicu. ſi verò mulier erat ſana, & tangit idem Roman.
in alleg. conſi. 517. colum. 2. verſicu. aut præſtita fuerint mu-
lieri infirmæ, & idem Alexand. in conſil. 31. numero 10. per
ibi adducta. volum. 6. Iaſ. in conſi. 172. colum. 2. verſicu. ſi er-
go. lib. 4. Ruin. in conſi. 18. num. 20. volu. 1. Pariſ. in conſi. 23.
nume. 90. vol. 1. & Cephal. in conſ. 127. nu. 2. vol. 1. & Grat. in
conſi. 57. nu. 6. vol. 1.
6 Limita tertiò non habere locum, † quando dos non eſſet
promiſſa, vt reſpondit Alexand. in conſilio 21. colum. 4. vo-
lum. 7. & Grat. in dicto conſilio 57. vel quando eſſet pro-
miſſa, ſed non ſoluta, iuxta ſententiam Cacherani, in d. de-
ciſio. 132. num. 18.
Hic addas, alimenta præſumi eſſe præſtita ab ipſo, qui te-
7 nebatur illum, vel illam alere. † Vnde pupillus præſumitur
nutricatus à tutore, qui tenebatur illum alere, text. in l. fin.
C. de aliment. pupill. præſtan. & ibi Bald. & Salicet. Corne.
conſi. 110. incipien. in hac conſultatione, colu. 3. in litera M.
volum. 1. & in conſi. 113. incip. circa primum. colum. 2. in lite-
ra L. eodem volumin. 1. & dicetur infrà in concluſione ex-
8 penſæ. Et † quia probationes circa alimenta ſunt difficiles,
cum non ſoleant teſtes vocari, quando perpetuò præſtan-
tur, ideò ſufficiunt probationes per aliqua media, & conie-
cturas, vt per homines domeſticos, vt pulchrè per Corn. al-
leg. conſi. 113. colum. 2. verſicul. item præmitto. eod. volu. 1.
& Bald. in conſi. 323. in fi. volumine 2. & idem Corn. in dicto
conſi. 110. in litera M. & de hoc vide latè per Beninten. deciſ.
Bonon. deciſi. 43. per tot. in quo loco examinat, quando &
quomodo alimenta ſemper eſſe in domo præſtita proben-
tur, & ibi ponit contraria, & declarationes.

9 Verùm in hoc iudicio, † quo pacto ſit formandus libel-
lus per actorem petentem huiuſmodi alimenta, docet Bar.
in l. libertis, quos. §. manumiſſis. ff. de alim. & cib. leg. in 3.
membro ſuæ diſtinct. quem refert, & ſequitur Viu. in ſuis
* commun. opin. in verſic. alimenta preterita, vbi de * com-
muni atteſtatur, & mulieri petenti alimenta incumbit onus
10 probandi, † ſe aliunde non habere, vnde alere ſe poſſit, ſi
11 relicta ſint ei miſerationis cauſa, illa enim † negatiua eſt fun
damentum ſuæ intentionis, iuxta notata ger gl. Bar. & Bald.
in l. ſi verò. §. fina. ff. qui ſatiſdar. cogantur, & refert Mil. in
ſuo reperto. in verb. alimenta.
Verùm quia ille, qui alitur maximè ſolet educatorem
ſuum reuereri, cultuq; quodam, & honore dignari, eo quòd
12 vices patris ſuſtinere videatur. † ideò pro ipſo educatore
non poteſt eſſe teſtis, argum. l. quia parentes. ff. ſolut. matri-
mon. & gloſſ. in l. teſtis idoneus. ff. de teſtib. & voluit Lanfr.
de Orian. in tract. de teſtibus, numero 61. verſi. ita dicit, vbi
* de * communi atteſtatur, & Alberic. de Malet. eo. tracta. de
teſtib. in 1. part. numero 26. verſicul. vlterius dubitatur de a-
lio parente nutrimenti. In hoc tamen verſabitur arbitrium
iudicis ex qualitate cauſæ, & perſonarum, ita ait Iacob. No-
uell. in regul. 216. numero 78.

CONCLVSIO 78.

ARGVMENTVM.

Aliquid alleganti, vel dicenti illud eidem probandum eſt, cuius rei gratia multa afferuntur exempla.

SVMMARIVM.

1 *Allegans, & dicens aliquid id probare debet.*

2 *Allegans conſuetudinem debet illam probare.*

3 *Epiſcopus allegans conſuetudinem probat.*

4 *Veneream coniunctionem allegans probat per iuramentum.*

5 *Allegans defectum debet probare concludenter.*

6 *Dolum allegans debet probare, quia regulariter nō præſumitur.*

7 *Errorem iuris allegans probare debet, quia ſcientia præſumitur.*

8 *Scientiam allegans illam probare debet.*

9 *Allegans illegitimitatem alicuius illam debet probare.*

10 *Allegans impedimentum illud probare debet.*

11 *Litis pendentiam allegans tenetur illam probare.*

12 *Matrimonium allegans tenetur probare.*

13 *Metum allegans tenetur probare.*

14 *Mortem, vel vitam alicuius allegans tenetur probare.*

15 *Paupertatem allegans, illam probare debet.*

16 *Negotiationi alicuius quem propoſitum allegans tenetur probare.*

17 *Priuationem allegans illam debet probare.*

18 *Solutionem allegans illam debet probare.*

19 *Solemnitatem allegans illam debet probare.*

20 *Tempus allegans illud probare debet.*

21 *Vſurarium quem eſſe allegans, tenetur probare.*

22 *Legem fori pro ſe allegans, tenetur probare eſſe obſeruatam.*

23 *Inteſtatum quem deceſſiſſe allegans, tenetur probare.*

24 *Emancipationem allegans tenetur illam probare.*

25 *Teſtes plures haberi potuiſſe allegans tenetur probare.*

26 *Subſtitutionem aliquem comprehendere allegans tenetur probare.*

27 *Procuratorem ſe allegans tenetur probare.*

28 *Notarium, vel clericum eſſe vel poſſe viuere ex eius operibus allegans tenetur probare.*

29 *Poſſeſsionem ciuilem allegans tenetur eam probare.*

30 *Aditionem hæreditatis allegans tenetur eam probare.*

31 *Culpam allegans tenetur eam probare, vel in committendo, vel in omittendo loquatur.*

32 *Poſthumum natum allegans ad inualidandum teſtamentum debet probare.*

33 *Allegans exceſſum penſionis contra poſſeſſorem illum debet probare.*

34 *Allegans*

34 *Allegans qualitatem, pro qua nulla eſt præſumptio, illam probare debet.*

35 *Allegans titulum ex diuturna præſtatione, neceſſariò probare debet, præſtationes fuiſſe ex cauſa.*

36 *Allegans inquiſitionem factam fuiſſe, debet illam probare.*

37 *Allegans ſe legaliorem debet probare.*

38 *Allegans teſtes corruptos falſum depoſuiſſe, debet probare vtrunque, ſcilicet corruptelam, & falſitatem, ſi ſe adſtrinxit.*

39 *Allegans ſe exemptum, & ad cautelam petens abſolutionem, debet ante omnia probare exemptionem.*

40 *Allegans tutores, & curatores male geßiſſe, debet probare.*

41 *Allegans titulum ſingularem debet probare.*

42 *Allegans turpitudinem ſuam agendo non auditur, ſed excipiendo ſic.*

43 *Allegans, etiam ſi eſſet Epiſcopus, tenetur probare, quod allegat.*

44 *Iudex debet probare, quod allegat, etiam ſi dicat in ſententia, viſo libello.*

45 *Sanitas mentis non probatur per dictum notarij in teſtamento.*

46 *Notario non creditur, ſi dicat in teſtamento ſanus corpore, & mente inſanus, error præſumitur, & propterea teſtamentum non vitiatur.*

Nec ſi dicat, mulierem certiorem feciſſe de virtute renunciationis alicuius legis, vel ſtatuti, niſi alunde probetur, quòd certiorem fecerit.

47 *Præſentia mariti non probatur, ſi dicat notarius, mulierem feciſſe contractum coram marito.*

Duo allegans vtrunq; tenetur probare.

48 *Allegans habens præſumptionem pro ſe non tenetur probare.*

49 *Allegans ſi eſt in quaſi poſſeßione, quorum allegat, non tenetur probare, etiam ſi poſſeßio eſſet violenta.*

50 *Notorium non probatur.*

51 *Tribus modu limitatur, quod ſupra dictum eſt, in ſummo Pontif. Cardinale, & in perſona legaliſsima.*

52 *Iudicibus non eſt credendum, quantalibet præfulgeant dignitate.*

1 Allegans, & dicens aliquid † id probare debet, idque quod diximus probatur per glo. in cap. non eſt. de conſuet. lib. 6. & in clem. vni. de reſtitutio. in integ. tex. in l. actor. C. de probatio. & ibi Cin. Bart. & Bal. & Felin. in capitul. cum dilectus. colum. penult. de accuſ. & Hippolyt. Marſil. in l. 1. §. ſi quis dicatur, numero 4. ff. de qu. vbi per duas colum. allegat gloſſ. & Doctor. hanc concluſionem probantes, & text. in dicto §. ſi quis dicatur. optimè probat, vt ibid. ipſe Marſil. inquit, & plurib. hanc concluſionem comprobat Cachera. in deciſio. Pedemont. 79. numero 41. & in deciſio. 171. num. 11. & ſeq. numero 5.

Primò infertur ex hac concluſione, † vt allegans conſue-
2 tudinem eidem ſit probanda, iuxta ſententiam Accurſ. in l.
1. in ver. probatis. & 2. C. quæ ſit long. conſuet. & ibi Bald. in
1. notab. & q. 27. Pariſ. in conſi. 31. nu. 13. volu. 1. & in conſi. 10.
numero 14. vol. 4. Floria. in l. is cui. ff. quemadmod. ſer. amit.
Bartol. in l. de quib. ad fi. in 1. lectura. ff. de leg. & Gra. in con-
ſilio 113. numero 11. volum. 1. † etiam ſi eſſet epiſcopus alle-
3 gans huiuſmodi conſuetudinem, ſecundum gl. in dict. c. nõ
eſt. de conſuetud.

Secundò infertur, vt allegans veneream coniunctionem,
eidem met incumbat onus probandi, † qđ facere poteſt per
4 iuramentum, Ita Inno. in c. acceſſit. de ſponſ. & Bal. in Marg.
in ver. allegans. verſ. pen. & Card. Flor. in c. 1. de adulter. vbi
Abb. & Alex. conſi. 229. vol. 6. & Abb. d. c. 1. nu. 5. dicit virginitatem prꝗſumi, nec aſſerenti fuiſſe contaminatam incumbit probatio.

Limita, niſi publicè mulierem in concubinatu haberet: quia tunc poteſt eſſe nota, Abb. c. de illo. num. 2. de eo qui cog. conſ. vxor. ſuæ. eo. l. ſi vicinis ſcientib. C. de nupt. & videtur tex. c. tua. iuncta gl. in verb. non ex euidentia, de cohabitat. clericor. & mulier.

Limita etiam, niſi ſit vir aſſerens cognouiſſe vxorem; & vxor repugnet: quia fides eſt habẽda viro, donec aliter probetur: vt Bermon. Choueron. tract. de connu. rub. de ſtupro, in verſi. de quarta, nu. 11.

5 Tertiò infertur, vt allegans defectum † debeat probare, & concludenter, ita Bald. in l. cum apud. C. de commun. ſer. man. per l. miles. §. defuncto. ff. de adulter.

6 Quartò infertur, vt alleganti dolum, † munus incumbat illum probandi: vt dicit Ioan. de Port. in l. ſi quis cum aliter. de verb. obligatio. no. in l. quoties. §. qui dolum. ff. de probatio. & per Barto. in l. ſi quis ex argentarijs. §. penulti. ff. de edend. gloſſ. in l. ſi quis fundum. §. imperator. ff. de loc. gloſſ. in l. cum ita. §. fina. ff. de lega. 2. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. Fulgo. numero 127. col. fin. Specu. in rubr. de pigno. verſ. ſed quis probat. numero 17. & Ioann. Andr. in additio. ad Spec. §. reſtat. ver. quid iuris ſit. nume. 3. ſuper verb. de albo. cor. in litera E. ver. ſubdit, de dolo, & contum. & gloſ. c. 2. de renunciat. in 6. & l. palam. §. ſequitur dolo mal. & gloſſ. ibi ſuper ver. ſi in ea. cum regulariter dolus non præſumatur, vt voluit Cor. in conſ. 328. col. 1. volu. 4. & Silua. in conſ. 46. nu. 4. vol. 1. & l. quoties. §. qui dolo. de procur. Coſma. in pragma. ſanctio. §. ſi vero, ſuper ver. ea vice, verb. ſed nolens facere. de elect.

7 Quintò infertur, vt allegans errorem iuris † probare illum debeat, nam ſcientia præſumitur, ſic docuit Bar. in l. ſed ſi lege. §. ſcire. ver. ad vnum tamen aduerte. ff. de pet. hæredi.

Licet ab hoc diſſentire videatur Caſſan. in conſi. 1. in ter-
8 tio principali quæſito, num. 14. vbi dicit, † alleganti ſcienti-
am illam probare debere: vt etiam dicit Feli. in cap. 2. col. 2.
de excep. & Socin. Sen. in conſil. 229. nume. 2. volu. 2. & l. verius, de proba. Quæ per famam probatur, Bart. l. ſi cui. §. ijſdem. nu. 2. de accuſa. & in l. Celſus. num. 4. de vſucap. & per coniecturas, iuxta capit. afferte. de præſumpt. & quomodo probetur, & quomodo articuletur (vt aiunt noſtri) adeas Craue. conſi. 193. nu. 7. de qua ſcientia vide aliqua ad id ſpectantia apud Bal. conſ. 37. vol. 2.

9 Sextò infertur: † vt allegans illegitimitatem alicuius illam probare debeat, Bal. in addi. ad Spec. de proba. ver. qui dicit, & not. in c. ſi fortè. de elect. in 6.

Septimò infertur, allegantem impedimentum debere &
10 illud probare. l. qui commatu. & ibi Bar. ff. de re mili. & per
Feli. in c. ſciſcitatus. de reſcript. & probare debet vſum ſe diligentia, Bartol. in l. 2. §. quod dicimus. ff. ſi quis caut. & in l. præſes. C. de appel. Inno. & Feli. in c. tranſmiſſa. de præſcri. Crot. conſ. 31. nu. 14.

11 Octauò infertur † allegantem litis pendentiam illam probare debere, voluit Pariſ. conſil. 47. num. 41. volu. 4. per ibi adducta.

12 Nonò infertur, vt allegantis matrimonium † ſint partes illius probandi. Ita Pariſ. conſi. 61. nume. 1. cum ſeq. vbi plura dicit. vol. 4.

13 Decimò infertur, alleganti metum † opus eſt, vt probet. l. fi. in prin. & ibi Bar. ff. quod met. cau. Pariſ. conſil. 10. nu. 33. & 34. vol. 1. & in conſ. 5. nu. 168. vol. 4. & in cõſ. 60. nu. 20. eo. volu. 4. per ibi adducta. qui probatur arbitrio iudicis conſiderata perſona, Coſma. in gl. pragma. ſanct. in c. licet. §. item nec credit, ſuper verb. precibus. de elect. Ripa lib. 2. reſpon. c. 19. in princ.

14 Vndecimò infertur allegãti mortem † vel vitam alicuius,
neceſſe eſt, vt probet illam, docuit Bar. in l. ſi quidem. q. 1. C.
ſolut. matrim. intellige agendo, argum. l. ſpado. §. qui abſo-
* lutus. de excuſat. tutor. & ſic limitatur gl.* communiter ap-
probata in l. 2. §. ſi dubitetur. quemadmodum teſta. aper. quæ vult præſumi, quem viuere vſque ad 100. annos, procedit in reo excipiente, ſecus in actore. Allegans tamen quem deceſſiſſe ſine filijs, neceſſario cõuenit cum qualitate ſtatus hominis ab initio, & contradicens debet probare. Barto. in l. ſi prius. in 4. oppoſi. 3. partis. poſt num. 17. de nou. oper. nuncia. Bal. l. ex perſona. C. de prob. & ſic intelligitur l. ex facto. §. ſi quis aut. ad Trebell. & gloſſ. in l. quoties. la 2. de rebus dub. & Soc. in l. qui duos. §. cum in bello. numer. 4. de reb. dub.

Duodecimò infertur, vt allegans paupertatem alicuius
15 † illam probare debeat, gloſſ. & Bartolus in l. ſi vero. §. qui
pro rei. in verſicul. quæro ergo cui. ff. qui ſatiſdar. cogantur.

Petr.

Petr.de Suſ.in l.penult.C.quando fiſc.vel priu. & Franc.Aret.in l.neceſſarijs.col.pen.in prin.ff.de acqui.hæredi.Quæ iudicis arbitrio probatur,glo.§.hinc nobis.ſuper verbo neceſſitas.iuncto text.ibi, aut quælibet neceſſitas, vbi Bar.nu. 18.in auth.de hęredib.& falcid.& quomodo probetur Alex. l.ſi conſtante.nu.13.ſoluto matrim.

16 Decimotertiò infertur † vt allegans præpoſitum quem eſſe alicui negotiationi probare debeat.l.1.& ibi Bald.C. de inſtit.

17 Decimoquartò infertur,allegantem priuationem † illam probare debere.Bal.in l.ex perſona.col.fin.in prin.verſic.ſequitur de præſumptionib.C.de probatio.

18 Decimoquintò infertur, alleganti ſolutionem, † illam probandam eſſe.l.1.C.de probat.& l.1.C. de ſol.Pariſ.conſi. 90.numero 19.volum.1.& Riminal.Sen.conſi.61.numero3. vel confeſſio ſoluti per teſtes rogatos non tranſeuntes, vel fortuitos,quando contractus eſt in ſcriptis. cap.teſtes. §.de his.3.quęſt.9.l.teſtium.C.de teſt.& aut.rogati.C.eo.Azo in ſumma de teſtibus. §.ſin autem. dicit, forſan duos ſufficere non rogatos. Speculat.§.1.numero 91. verſic. & talis eſt caſus.de teſte.Afflict.deciſ.13.numero 25.vſque ad 28.dicit indirectè poſſe probari per ſcripturam,&per teſtes,per ibi allegata.

19 Decimoſextò infertur, † allegantem ſolemnitatem, debere illam probare,gl.in l.1.C.de vſur. & ibi Doct. text. in l. quæcunque.ff.de publicia.& notat Riminald.Sen.in conſi. 209.nu.7.volu.2.intrinſeca tamen præſumitur.l.ſciendum. vbi gl.ſuper verb.ſolemnibus, de verb. obliga.Ioan.Lup.in repet.c.per veſtras.de donat.inter vir.& vxor. nu.4. fol.175. &extrinſeca ex antiquitate pręſumitur,tam in iudicialibus, quàm extra.Doct.dicta l.ſciendum.vt Grat. conſil. 317. poſt nu.1.verſ.& iſta opinio videtur de iure verior,volu.1.de quibus ſolemnitatibus diximus ſupra concluſiò.4.numer.22.& concluſ.5.nu.6.

20 Decimoſeptimò infertur † alleganti tempus, illud probare conuenire, c. literas. de reſcript.Bald.in l.ſi minorem. verſ.item adde.C.de in integr. reſtit. & omnino per Cepol. de ſeruitut.ruſtic.prædior.c.de ſerui.paſc.

21 Decimooctauo infertur, † vt allegans aliquem eſſe vſurarium,id probare debeat.Bal.in addit.ad Specul. de appel. verſi.nota quod priuilegium.

22 Decimononò infertur, † allegantis aliquam legem fori pro ſe munus eſt, vt probet illam eſſe obſeruatam, & vſitatam,vt Petr.Duen.in reg.38.

23 Vigeſimò infertur, † neceſſe eſſe alleganti aliquem deceſſiſſe ab inteſtato id ꝑbare debere. Iaſ. in l.1. is poteſt. nu. 88.ff. de acq. hæred. & idẽ in l.ſi emãcipati.nu.1.C.de colla.

24 Vigeſimoprimò infertur, † vt allegans emancipationem ad illam probandam cogatur.Cagnol.in l.ſi emancipati.nu. 40.de collat.

Vigeſimoſecundò infertur,alleganti plures teſtes haberi
25 potuiſſe † incumbit onus probandi, vt per Corne.in l.fina. C.de teſta.per Iaſ.in l.Gallus.§.quòd ſi is.ff.de liber.& poſthum.& per Rolan.à Valle in conſ.26.nu.5.vol.1.

26 Vigeſimotertiò infertur, † vt allegans ſubſtitutionem aliquem comprehendere, probare debeat, vt dicit Abba.in conſ.140.vol.1.Pariſ.in conſ.4.nu.24.vol.3.Soc.Iun.in conſ. 102.nu.23.volu.1.cum alijs adductis per Cephal.in conſ.114. nu.5.vol.1.

27 Vigeſimoquartò infertur † allegantem ſe procuratorem alicuius,compelli ad faciendam fidem de ſuo mandato, per Doctor. in l.1. C.de procur.& per Roland. à Valle in conſil. 48.nu.1.vol.1.

Vigeſimoquintò infertur, alleganti aliquem eſſe nota-
28 rium,† clericum,vel ſibi poſſe ex operibus ſuis victum comparare, incumbit onus probandi, vt per Roland. à Valle in conſ.54.num.76.volum.2.& per Craue. in conſi.72.nu.2.& in conſi.150.col.1.

29 Vigeſimoſextò infertur † allegantem ciuilem poſſeſſionem,impelli ad eam probandam,& quid requiratur ad eius probationem,tradit Crauet.in conſ.5.nu.11.

30 Vigeſimoſeptimò infertur, † vt allegans aditionem hæreditatis teneatur eam probare,ſecundum Crauet.in conſi. 23.nu.2.per Bald.in conſi.273.col.fin.lib.1.& per Roman.in conſi.224.col.1.

31 Vigeſimooctauò infertur † vt allegans culpam debeat eam probare,ſiue loquamur in committẽdo, ſiue omittendo iuxta ſententiam glo. & Doct. in l.quotiens. §. qui dolo. ff.de probatio.Barto.in l.exceptio.ff.de exceptio. Bal.in c.1. de feud.ſi cul.non amitt.& Ioann. de Amicis in conſilio 65. numero 4.

32 Vigeſimononò infertur, † vt allegãs poſthumum natum ad reſcindendum teſtamẽtum,id debeat probare, ſiue agat, ſiue excipiat, ſecundum Capram in conſil.106.nu.1.

33 Trigeſimò infertur,† alleganti exceſſum penſionis contra poſſeſſorem, illum probandum eſſe. Bellame.deciſ.471. incip.teſtis cum fama.Ang. conſil.270.incip. Bonifacius epiſcopus,colum.fi.latè per Hierony. Gigan.in tract.de penſionib.q.9.nu.9.

34 Trigeſimoprimò infertur,† allegantem qualitatem,pro qua nulla eſt præſumptio, illam probare debere, ſiue iſte ſit actor,ſiue reus.ca.1.in fi.de gra. ſucceſſion.latè per Oldaric. Zaſ.in tract.de feudis,part.11.nu.29.

35 Trigeſimoſecundò infertur † vt allegans titulum ex diuturna præſtatione, neceſſariò probare debeat præſtationes fuiſſe ex cauſa, ſeu ex titulo deductas, alias diuturna præſtatio non probat,vt per Salicet.in l. ſi certis annis. in vlti.col. C.de pact.in ver.quęro,& clarius ibi in vlt.q.ſequitur Crot. conſil.94. nu.8. ex adductis ibi per eum.

36 Trigeſimotertiò infertur † allegantis inquiſitionem factam fuiſſe,officium ſit illam probare.Alex. conſil.91.nu.7. volum.7.

37 Trigeſimoquartò infertur, † allegantis ſe legaliorem, munus eſt id probare. Bart.in l.ſi actor.in 7. colum.in fin.in verb. quæro actor.ff.de procuratori. per gloſſ. in l.ſi verò.§. qui pro rei,qui ſatiſdare cogantur.

38 Trigeſimoquintò infertur † allegantem teſtes corruptos falſum depoſuiſſe debere probare vtrumq;, ideſt corruptelam, & falſitatem, ſi ſe adſtrinxit, aliàs non.l.falſum.C.ſi ex fal. inſtru. vide Bart. in l.Fulcin.§. cum hoc.in 1. col.in verb. ex hoc dicebam. ff. ex quib.cauſ.in poſſ.ea. & in l.diuus.in 1. col.in verſi. quæro hic dicit.& ibi Doct.de re iudi.Bal. in l.1. 6.q.C.de condi.inde.

39 Trigeſimoſextò infertur,† allegantis ſe exemptum,& ad cautelam petentis abſolutionem, partes eſſe ante omnia probandi exemptionem.

40 Trigeſimoſeptimò infertur, † vt allegans tutores,& curatores malè geſſiſſe, debeat probare. l. etiam & ibi Bart.C. ſi tut. vel cura.

41 Trigeſimooctauò infertur † alleganti titulum ſingularem, illum probandum eſſe, etiam ſi ſit filius, cum pro hærede vniuerſali præſumatur.l.ſiue poſſidetis.& ibi Bald.in 3. notab.C.de probatio.

42 Trigeſimononò infertur: † vt allegans turpitudinem ſuam agendo, non audiatur, ſed excipiendo etiam,Bald.in l.1. 2.col. verſi. quæro hic vtrum. C.de condic.ob turp.cau.per l.mercalem. eod. titu. & l. cum profitearis. de reuoc. dona. Iſtud etiam procedit, niſi alleget ad adiuuãdum alium, quia tunc poteſt, non autem ad fundandam intentionem ſuam, ſi credimus Bald. & Bart. in l.2. eod.titu. & ibi Bald.in fi.vbi dicit, ad adiuuandum ius dominij, vel aliud ius reale,audiri allegantem turpitudinem ſuam, ſecundùm Bald. in l.1. in fi. colum.1. verſic. quintus.l.vbi in fin.ver. C.de fur.vbi ſentit, allegare licere alicui turpitudinem propriam, vt ab ea deſiſtat, non vt perſiſtat in illa, item verum, niſi anima in diſcrimen vocetur, quia licet eam allegare, hoc eſt denunciando.Inno. in c.tertio loco.in glo.in verb.proponebat,la 2.de præſump.& Bal. in Marg.ver. allegans,verſic.1.& Ioan. And. in ca.conſanguinei.de re iudi. De hoc tamen vide Bar. & Alex. in l. iuſiurandum. §. procurator. in 5. columna verſiculo & pro huius declaratione, vbi ponit magiſtralem diſtinctionem, & plenam. ff. de iureiuran. & in l. tranſactione.C.

ne.C.de tranſact.& in l.ſi ſeruus. §.1.in fin. vbi ſimpliciter ſe
remittit.ff.de leg.1.& Bart.in l.ſi creditoribus. in verſic.mo-
do hæc generaliter.C.de ſeruo pig.dato ma.in ſpecul.de re-
cu. §.effectus.verſic.ſed nunquid excommunicatio.Iſtis ad-
das,vt nulli liceat allegare propriam turpitudinem agendo,
nec defendendo,ſecundum Bald.in Marg.verſicu.allegans.
verſic.fin.per notata in cap.inter dilectos. de dona. Nec re-
plicando iuxta Alex. conſilio 38. 4.parte ad finem , vbi dicit
verum contra eum,qui agit de damno vitando.l.viro. ff. ſo-
lu.matri.l.apud Celſum. §.Marcellus.de do.exceptio.& per
Felin.in c.ſciſcitatus.in verſi. non ſe, de reſcri. & in c. tertio
loco,vbi plenius, & Do.Iaſ.May.in d.l.iuſiurandum.& Feli.
in c.lator.de re iudi.per Fran.Are.duo verba.in l.qui ſuper-
ſtitis. in vlt.col.de acqui.hæredita.& in l.tranſactione.C.de
tranſact. & in d.l. iuſiurandum.in §.procurator. vbi latè, Ia-
cob.Philip.Por.Imol.conſi.16. nume.62. Crauet.conſi.105.
num.12. volum.1. Ad ſaturitatem multa alia ad id ſpectantia
te docebit Felin. in c.lator.colu.1.& 2.de re iudica. vbi po-
nit plures caſus , in quibus auditur quis allegans turpitudi-
nem ſuam.

Nec ita ſiccis pedibus,vt aiunt, pertranſire debemus has
illationes,latius ſuo loco hæ explicabuntur.

43 Primò amplia concluſionem procedere , † etiam ſi alle-
gans eſſet Epiſcopus,quia nihilominus id probare debet,&
gl.in c.cum non eſt.in verſi.quam allegat. de conſuetu.in 6.
per c.ſi tantum.& c.placuit.7.q.2.

44 Secundò amplia etiam ſi eſſet iudex , † & in ſua ſententia
dixiſſet,viſo libello, viſa litis conteſtatione, &c. non tamen
ſufficit,niſi aliunde probetur,ita Barbat.in cap.cum in iure.
colum.23. de offic. dele.& per alios,quos refert, & ſequitur
Hippol.Marſi.in l.1.§.ſi quis dicatur, nu.10. de quæſtio.Ce-
phal.in conſi.265.num.16.volum.2.& Mantu.in conſil.147.
numero 14.& in conſil.38.num.3.& in conſilio 60.num.16.
volum.1.

Tertiò amplia , etiam ſi notarius dixiſſet in teſtamento
† Titius ſanus mente,&c. quia ex hoc ſolum non probatur
45 illa ſanitas mentis, vel etiam ſi dixiſſet , Titius ſanus corpo-
re,& inſanus mente: quia per hoc non vitiaretur teſtamen-
tum , nec ei crederetur , ſed præſumeretur ita per errorem
locutum fuiſſe,vt placuit Bald.in l.Imperator.columna pri-
ma,verſiculo pone ergo.ff.de ſtat.homi. Iaſ.in l. ſanum. co-
lumna 3.verſiculo ſi autem notarius.C.qui teſta.facer. poſſ.
Cephal.in conſilio 62.numero 9. & in conſilio 72. nume.2.
volumine 1.& in conſilio 176. numero 40. volu.2. quicquid
contra aſſerat Socin. Sen. in conſilio 229. numero 2. volu-
46 mine 2. † ſicuti etiamſi diceret ſignificaſſe mulieri de virtu-
te renunciationis alicuius legis , vel ſtatuti : vt perſæpe fit:
nam niſi aliunde probetur certiorem feciſſe , nihil prodeſt.
nec probatur præſentia,† ſi dixiſſet mulierem feciſſe cõtra-
47 ctum coram marito.ita Hippol.Marſi.in d. §.ſi quis dicatur.
de pri.habetur, nu.7.de ſecundo nu.8. de tertio nu.9. & de
notario proſequitur à nu.2.vſq; ad nu.17.

Quartò amplia:vt allegans duo teneatur vtrunq; proba-
re.c.licet,de probatio.gl.& Doct. in l.diuus. de re iudi. Ro-
man.conſ.110.nu.1. & 2.Veſembec.conſ.6.nu.52.& 53.

Primò limita concluſionem præcipuè non procedere,
48 † ſi allegans haberet præſumptionem pro ſe.l.ei incumbit.
& ibi Bart.ff.de probatio.& eſt gloſſ.in l.tutor petitus.C.de
peric.tutor. & Hippoly.Marſil. in dicta l.1. §.ſi quis dicatur.
nu.25.ff.de qu.& gloſſ.l.2.de proba. in princ.ibi,hæc autem
fallit.& gloſſ.§. non ſolum.ſuper verb.vnius,Inſtit. de legat.
ibi.niſi præſumeret ius pro actore,& gloſ.l.actor.C.de pro-
ba.ſuper verb.non aſtringit. & quando per rerum naturam
nulla ſit probatio,dicta l.actor. in fi. ibi, cum per rerum na-
turam.

49 Secundò limita † quotieſcunque allegans eſſet in quaſi
poſſeſſione, quorum allegat.l.circa eum.& ibi Bartol.ff.eo.
tit.de proba.

Amplia iſtam limitationem procedere , quamuis poſſeſ-
ſio eſſet violenta.l.vis eius, & ibi Bald. verſiculo quæro hic.
C.eod.tit.

Tertiò limita , quotieſcunque allegaret rem notoriam,
50 † quia tunc non erit opus vt probet, iuxta gloſſ. in clemen.
appellanti. in verſicu.alias , de appellat.& ibi ſequuntur il-
* lam *communiter Doctores, & Car.Imo.& Dom.in c.cor-
di.in princip.2.col.poſt Ioann.And.de appella.in 6. & idem
not.Bald.in l.cum fratrem.col.3.C.de his quib.vt indign.A-
lex.in conſi.226.col.3.vol.6.& in cõſ.67. col.fin.vol.7.Rol.à
Valle in conſ.87.nu.23.vol.1.& Cephal.in conſ.75.num.46.
vol.1.glo. in l.ciues. ſuper verb. ſi ſub iuſta , ibi, prima enim
probatione non indiget.C.de appel.An.in l.neceſſarijs. nu.
5. de acquir. hæredit.

51 Quartò limita tribus alijs modis , † vt per Hippolytum
Marſi.in d.§.ſi quis dicatur. nempè in Pontif.Max.ibi nu.22.
deinde in Cardinale,ibi nu.23.& poſtremò in perſona lega-
liſſima, ibidem nu.24.

Licèt in aliam ſententiam deſcendere videatur Mantu.in
52 conſi.60.num.16. vol.1. vbi inquit † iudicibus non eſſe cre-
dendum quantalibet præfulgeant dignitate, argum.c.quo-
niam contra.de probat.c.cum à nobis.de teſtib. & l.illicitas.
§.veritas.ff.de offic. præſid.Sed hæc hactenus : hæc enim o-
mnia commodius & clarius ſumus explicaturi in ijs locis,in
quibus propria ſedes eſt.

Communia Allodij.

CONCLVSIO 79.

ARGVMENTVM.

*Allodium quid ſit, & quibus modis probe-
tur, & præſumatur.*

SVMMARIVM.

1 *Allodialis dicitur res, quæ pertinet ad plenum, & directum domi-
nium alicuius.*

2 *Allodium proprium dicitur, & liberum, & à nemine recognoſci.*

3 *Allodium eſt quædam proprietas, quæ non recognoſcitur niſi à ſo-
lo Deo, & quos habeat effectus, ibi.*

4 *Quilibet in re propria eſt moderator, & arbiter.*

5 *Allodialis res quare magis præſumatur libera, quàm feudalis , vel
alicui ſubiecta.*

Omnis res ab initio erat libera. ibidem.

6 *Feudum ſeruitutem in ſe continet.*

7 *Allodialis præſumitur res conſiſtens in territorio Caſtri habiti in
feudum à Vaſallo, niſi contrarium probetur.*

8 *Prædia in dubio præſumuntur feudalia , cum dubitatur de eorum
latitudine, an emphyteutica ſint, vel feudalia.*

9 *Caſtrum vel oppidum liberum præſumitur, & allodiale.*

10 *Comes ſub dominio Regis comitatum habens, iure proprio habere
præſumitur.*

11 *Feudalis probatur res non allodialis quoad recognitum de ea ſu-
periori factum.*

12 *Recognitione non obſtante res præſumitur allodialis , etiam ſi ab
Imperatore de ea facta fuerit inueſtitura.*

13 *Bona omnia præſumuntur feudalia, & non allodialia, quãdo quis
fatendo ſe vaſallum, & inueſtitum de caſtro, requiſitus nõ vult
oſtendere inueſtituram.*

14 *Allodialis non præſumitur eſſe res , quando aſſerens illam eſſe feu-
dalem offert ſe ſtatim ad probandum.*

15 *Idem dicitur, ſi viget fama publica, rem feudalem eſſe.*

16 *Fama publica transfert onus probandi in aduerſarium.*

17 *Maior pars rerum ſi eſt feudalis , aliæ etiam feudales præſumun-
tur, & infra nu.24. & contrarium per Nico.Bell. &c.*

18 *Feudalis præſumitur res, quando poßidens aſſerit talem eſſe, & qui
dicit allodialem, probare debet.*

19 *Allodialis res non præſumitur ea, quæ in præteritum aliquid præ-
ſtitit Principi in ſignum ſubiectionis, vt loquuntur.*

20 *Præſumptio , quòd bona allodialia ſint , ceſſat , quando ex verbis
Principis narratur, ea fuiſſe conceſſa in feudum.*

*Et quando etiam verba fuiſſent prolata ab alio , quàm à Principe,
vt nu. 21.*

21 Qualis

21 *Qualis qualis præſumptio operatur, ſicut & fama. Et in antiquis pro plena probatione ſufficit.*
22 *Quo titulo prædeceſſor bona habuit, eodem præſumitur habere hæres, & ſucceſſor.*
23 *Bona quomodo feudalia præſumantur.*
24 *Bona ſita in territorio, de quo quis eſt inueſtitus, ſi pro maiori parte ibidem feudalia ſint, omnia feudalia præſumuntur, vt etiam ſupra nu. 17.*
25 *Prædia ſi diuerſa ſint, poßidens vnum locum non habet præſumptionem in alio.*
26 *Bona connexa Caſtro infeudato, ſi per alios poſſeſſa non fuerint, quàm per dominos caſtri, feudalia eße præſumuntur.*
27 *Prædia ruſtica quando feudalia præſumantur.*
28 *Bona pro quibus vaſallus ſeruitutem præſtat, feudalia eſſe præſumuntur.*
29 *Præſumptiones ad dignoſcendum an bona feudalia ſint an allodialia, traduntur per Natt. &c.*

1 Allodialis res dicitur, quæ pertinet ad plenũ † & directum dominium alicuius, vt reſpondet Paul. de Caſtr. in conſi. 161. & propterea
2 allodium exponitur, id eſt proprium, & dicitur liberum † & à nemine recognoſci, de quo loquitur gloſſ. in l. at ſi quis. §. quis enim, ſuper verb. oportebit, de relig. & ſumpt. fun. & gloſſ. l. ingenuum, ſuper verb. libertinitatem. C. de ingenu. & manumiſ. vt per Caſſan. in conſil. Burgu. in titu. de ſucceſſion. §. 6. ver. & les enfans, num. 4. Vnde dicit Bald. in c. inter filiam, ſi de feud. fuer. controuer. allodium eſſe quandam
3 proprietatem † quæ non recognoſcatur, niſi à ſolo Deo, & ideò dicitur allodialis, id eſt libera, & nemini ſubijcitur, ac in poteſtate vniuſcuiuſq; eſt de illa diſponere, prout rerum caſus poſtulant, etiam abſque Principis iuſſu, cum ab eo nõ teneat, nec in hoc eum recognoſcat, vt dicit Caſſ. in conſue.
4 ti. des ruſtices. §. 8. verb. le ſigneur. nu. 2. folio mihi 81. † quia quilibet in re propria eſt moderator, & arbiter. l. in re mandata. C. mandat. etiam in abutendo, l. ſed ſi lege. §. conſuluit. ff. de petit. hæredit. ibi, cum re ſua abuti putat, quem tex. dicit ſingularem ad hoc Iaſ. in. l. more. in 3. col. ff. de iuriſdict. omn. iud. & in l. fi. C. qui teſta. facer. poſſ.

Hinc videmus, vt allodialis res magis præſumatur, & li-
5 bera, quàm feudalis, † vel alicui ſubiecta, ita fere * omnes
* Doctores affirmant, & ratio eſt, quia ab origine ſua omne prædium cenſetur liberum à qualibet ſeruitute, cum quæcunq; res ab initio eſſet libera, tex. in l. altius. C. de ſeruit. &
6 §. fina. Inſtit. eo. & † feudum dicitur ſeruitutem in ſe continere, gl. eſt in l. ſi cuius. §. ſi vſusfructus. verſ. oportet. ff. de vſufruc. cuius rationis vi conſtituerunt Doctores concluſionem hanc, quam ſequuti ſunt Grat. in conſil. 3. nu. 9. vol. 1. & in conſ. 9. num. 152. eo. volu. vbi alios adducit, & Gozadin. in conſ. 50. nu. 8. Dec. conſ. 424. nu. 8. & prius in conſ. 413. nu. 7. & in conſ. 498. nu. 3. in conſ. 588. nu. 12. in conſ. 269. num. 1. &
* ibidem alios affert, & Cur. Iun. atteſtatur de * cõi in cõſ. 108. nu. 15. & in conſ. 140. nu. 4. & in conſ. 184. nu. 1. Alex. in conſi. 128. nu. 1. vol. 1. Pariſ. in conſ. 20. nu. 1. volu. 1. Caſ. in conſi. 66. nu. 3. & per alios, quos ponit Alc. in tract. de præſumpt. in 3. præſump. reg. 2. & in conſ. 160. nu. 16. & conſ. 172. num. 4. Alber. Brun. in conſ. 1. in prin. verſ. & magis clarè, & diffusè in conſ. 2. idem Nic. Bell. in conſ. 10. poſt nu. 3. qui dicit huiuſ-
* modi concluſionem eſſe canonizatam * (ſic enim ipſe loquit.) Bertrã. in conſ. 183. nu. 7. vol. 6. & in conſ. 168. nu. 1. vol. 5. Pariſ. in conſ. 23. vol. 1. Ruin. in conſ. 155. nu. 1. & 156. num. 1. vol. 1. in conſ. 154. nu. 4. vol. 4. Imol. in conſ. 112. nu. 14. Rebuf. in tract. de congr. port. nu. 127. Cepha. in cõſ. 4. nu. 30. vol. 1. Natt. in conſ. 460. nu. 3. vol. 2. & latè Calc. in conſil. 50. nu. 2. Burſat. in conſi. 10. nu. 12. Corn. conſi. 165. nu. 30. vol. 2. Pariſ. conſi. 148. nu. 25. vol. 1. Maria. conſil. 67. num. 5. vol. 1. & Dec. conſi. 269. & conſ. 252. & Alba in conſi. 16. num. 2. & latè per Rolan. à Valle conſi. 2. nu. 11. vol. 3. & per Iaſ. in l. ſi prius. nu. 40. cum ſequen. de noui oper. nunciat. Aluar. in c. 1. de controuer. inter maſc. & fœm. de benef. & Marc. Mant. conſi. 1. numero 10. vol. 2.

7 Amplia concluſionem etiam procedere † quando res eſſet in territorio, & (vt aiunt) pertinentijs caſtri, quod habebat vaſallus in feudum, quia niſi aliter probetur, præſumitur allodialis, ita voluit Hoſtien. in c. nimis. col. 1. de iureiur. & ibi Abb. col. 1. & 2. placuit Caſſane. in conſuetud. folio 320. col. 4. & ſeq. Iacob. de S. Georg. ſequutus eſt in tract. de feud. in ver. dictiq; vaſalli promiſerunt. col. 3. & ſeq. Pa-
* riſ. ita reſpondit conſi. 16. num. 21. volu. 4. vbi dicit de * com-
* muni, & idem de * communi atteſtatur Bello. conſ. 10. nu. 11.
* verſi. nam primo, vbi alios adducit. Et fuiſſe iudicatum * per conſilium Neapol. refert Afflict. deciſ. 267. & alio etiam tempore, vt refert Iul. Clar. in §. feudum. quæſt. 18. vbi etiam
* de * communi atteſtatur, & ad id conſulendus erit Hieron. de Mont. de fin. reg. c. 96.
8 Aliud ſenſit Iaſ. in conſi. 235. nu. 2. vol. 2. vbi ait † ſi dubitetur de latitudine prædiorum numquid ſint feudalia, vel emphyteutica, in dubio præſumi feudalia, & eiuſdem qualitatis eorum, intra quorum fines reperiuntur.
9 Secundò amplia, etiam ſi eſſet caſtrum, vel oppidũ † quia nihilominus præſumitur liberum, & allodiale. ita tenet Alb. conſi. 16. num. 1. per ibi adducta, etiam ſi aliquis comes
10 comitatum haberet ſub dominio Regis, † quia præſumeretur habere iure proprio, Hoſtien. & Ioan. Andr. in c. fin. in ver. reſpondeo, de iudic. & in c. nimis, vbi etiam Anton. de But. de iureiur. & Alciat. in tract. de præſumpt. 2. regul. præſumpt. 3. nu. 2.
11 Tertiò amplia, vt procedat, † etiam ſi de ea re (vt noſtrorum hac loquendi formula vtar) recognouiſſet ſuperiorem, vt Imperatorem, quia licet quoad recognitum res non probaretur allodialis, ſed feudalis, vt per Afflict. conſil. 178. numero 2. ex allega. ibi per eum, tamen contra tertium ta-
12 lis recognitio non nocet recognoſcenti † imò non obſtante ipſa recognitione res præſumitur allodialis, vt poſt Bald. conſi. 178. lib. 1. Soc. conſi. 276. libro 2. Barb. conſi. 50. libr. 1. Corn. conſi. 24. libro 4. conſuluit etiam Alc. conſil. 178. nu. 2. vbi validius ac latius iſtud extendit, etiam ſi de re eſſet facta inueſtitura ab Imperatore, quia non noceret, niſi reſpectu domini, non autem aliorum.

Primò limita, quando quis confiteretur ſe eſſe vaſallum & habuiſſe inueſtituram caſtri, & quarundam aliarum re-
13 rum, & requiſitus nollet oſtendere inueſtituram, † quia tũc omnia bona præſumunt feudalia, & nõ allodialia, ita voluit expreſsè Hoſtien. in ſumma in tit. de feud. §. quib. mod. & facit, ꝙ not. Alber. de Roſ. in l. Titius Sempronium. ff. de act. empt. & ſequitur Iacob. de S. Georg. in inueſtitur. feudal. in verſi. dictiq; vaſalli, col. 5. & alios etiam ponit Alc. in d. reg. 2. præſump. 3. nu. 4. & Iaſ. conſi. 235. nu. 2. in fin. volu. 2. & refert Nicol. Bell. in conſi. 10. nu. 5. & 6. & poſt nu. 10. verſ. non obſtat modo, ponit, quando ceſſat huiuſmodi præſumptio. & Ruin. in conſi. 108. nu. 23. vol. 2.
14 Secundò limita non procedere, quãdo aſſerens rem eſſe feudalem † offert ſe ſtatim probare eſſe feudalem, quia tunc non præſumit allodialis, adeo vt poſſit in poſſeſſioné mitti, ita Alb. conſi. 78. nu. 16. & Gozad. in conſ. 50. nu. 20. qui refert ita limitando ſentire Andr. de Iſern. in capit. ſi de feud. fuer. controuer. inter dom. & agnat.
15 Tertiò limita non habere locum concluſio. † quando pro aſſerente rem feudalem vigeret fama publica, huiuſmodi eſſe, ita conſuluit Alex. in conſil. 15. in princ. volu. 5. vbi
16 multos alios adducit & Goza. in d. conſi. 50. num. 24. † quæ fama transfert onus probandi in aduerſarium, ita ibidem Gozadin. & Natta in conſilio quadringenteſimo ſexageſimo, nu. 17. vol. 2.

Quartò limita, quando conſtaret pleranque partem re-
17 rum eſſe feudalem, † nam tunc etiam aliæ præſumuntur feudales, per c. 1. de controuer. inter maſc. & fœm. & ibi ſentit Andr. de Iſern. Aluar. & Iac. de Beluiſ. per c. 1. §. cum autem, ſi de inueſtitu. fue. contro. & facit Bald. in cap. 1. §. cum autem. de contro. inueſtitur. Curt. Iun. latè in tract. de feud. part. 2. q. 6. & Ruin. in conſil. 108. num. 23. volu. 2. & Natt. in conſi. 460. nu. 6. vol. 2.

In contrariam tamen ſententiam deſcendit Nic. Bell. in
d.conſ.10.nu.12.&13.
Quintò limita, quando aſſerens rem feudalem poſſide-
18 ret, † quia tunc feudalis præſumitur, niſi qui dicit allodia-
lem, immunem, probet, ita Dec.reſpondit conſ.517.col.fin.
& Bald.in c.1.verſ.& quid ſi dubitatur, de vaſ.qui cont. con-
ſtit.Lothar.& idem Dec.conſ.146.col.5.Barba.conſ.17.præ-
clare.col.21.& refert,& ſequitur Nic. Bell. dict. conſ.10.nu.
8.&vide eundem n.14.& Alex.conſ.15.col.3.verſ.ſufficeret,
etiam ſi apparet, col.5.
Amplia hanc limitationem, etiam ſi aſſerens allodialem
19 poſſideret, † dum tamen aliàs aliquid præſtitiſſet principi
territorij, vnde aliquod ſubiectionis ſignum conſtare poſ-
ſet, nam tunc non præſumitur allodialis.ca.1.§. ſi verò, quid
ſit inueſtitura.Et refert ſequendo Alc.d. reg. 2. præſumpt.3.
verſi.& licèt talis comes. Afflic.ſuper conſtitut.reg.fol. 110.
col.4.& Iſern.ibidem, ſiue in lib.1.ſub rubr. de offi. iuſtitiar.
dummodo intelligas, vt plures eſſent actus, iuxta not. in l.ſi
certis annis.C.de pactis,& inquit Alciat.
Sextò limita, quando ex verbis narratiuis Principis nun-
ciaretur,&narraretur, talia bona fuiſſe conceſſa in feudum,
20 † quia tunc ceſſaret præſumptio concluſionis, ita voluit A-
lex.conſ.15.colu.2.verſ. ſufficienter etiam ſi probaret, col.5.
quem refert,& ſequitur Iaſ.in d.conſ.235.in fi. vol.2.& idem
Iaſ.in l.ſi prius.col.14.de oper.no.nuntiat.& Gozad.in conſ.
50.nu.27.& Natt.in d.conſ.460.nu.7.vol.2.
Amplia huiuſmodi limitationem, etiam ſi verba eſſent, p-
21 lata,& narrata ab alio, quàm à Principe† nam etiam hoc ca-
ſu inducerent cuiuſmodicumq; præſumptionem, quæ prę-
ſumptio eandem vim haberet, ſicut & fama, adeo vt in an-
tiquis pro plena probatione ſufficeret, ita conſuluit Alexa.
d.conſ.15.verſ.vbi autem eſſent, vol.5. per ibi allegat.
Septimò limita, quando eſſet probatum, bona, de quibus
22 ageret, qui præceſſit habuiſſe in feudum:† nam tunc præſu-
mitur eod.titulo in hæredem,& ſucceſſorem perueniſſe, &
ſic non allodialia, Bald.in l.ſi cuius. ff.de vſufruct.And.Sicu.
conſil.18.col.15.volum.2.quos refert Alciat.in d.reg.2. præ-
ſumpt.3.nu.5.
Octauò limita, quando bona non eſſent in publicas tabu
las relata, vel regiſtrata, vt noſtri aiunt, nec pro eis onera ſo-
23 luta:† quia tunc feudalia præſumuntur, ſi fides eſt habenda
Nat.in conſ.260.nu.15.vol.2.Ratio eſt: quia vaſallus non te-
netur ad collectas, ne duplici onere grauetur: vt tradit And.
de Iſer.in c.1.in verb.& plauſtrorum, quæ ſint regal. Iaco.de
S.Georg.in tract.de homag.colu.pen. & huc pertinet opti-
ma Accur.doctrina in l.honorem.tit.de mun. & honor.
24 Nonò limita, † quando quis eſſet inueſtitus de territo-
rio,& bona ibidem eſſent ſita maiori ex parte feudalia, quia
omnia feudalia præſumuntur: vt dicit Natt.in conſ.446.nu.
8.vol.2.arg.c.1.in fin.de contro.int.maſc.& fœm.
Sublimita tamen hanc limitationem, quod aut eſt vnum
integrum, ſicut vnus manſus:& tunc pcedit limitatio, arg.
l.eum qui ædes.ff.de vſucap.l.vxori.de leg.3.cum alijs addu-
ctis per Nat.vbi ſupra, nu. 9. aut ſunt diuerſa prædia plurib.
25 in locis, † & tunc qui poſſidet vnum locum, non propterea
habet præſumptionem in alio loco, quem nō poſſidet, arg.
c.1.§.ex eadem lege.de lege Corra.
Decimò limita, quando nullo intermedio bona connexa
ſunt caſtro infeudato, præſertim ſi non fuerint poſſeſſa per
26 alios, quàm per dominos caſtri, † quia feudalia eſſe prædia
præſumuntur, ſecundum Natt.in d.conſ.446.nu.1.argu. ca.
quanto.de iudi.l.quæ de religioſis.ff.de rei vendi.& eorum,
quæ notat Imo.in l.3.in prin.ff.de acquir.poſſeſſ.
Vndecimò limita, vbi inueſtitus de caſtro, & iuriſdictio-
ne vnà cum prędijs ſoluit ampliſſimam pecuniam, quę pro-
babiliter non fuiſſet ſoluta, niſi itidem prædia ab inueſtien-
27 te recepiſſet, † quia tunc prædia ruſtica feudalia præſumun-
tur, iuxta ſententiam Natt.in conſ.460.nu.13.vol.2.
Duodecimò limita, vbi quis pro bonis ſeruitutem præ-
28 ſtat, vt vaſallus, † quia feudalia præſumuntur eſſe bona, au-
ctore eod.Nat.in d.conſ.460. n.5.cum alijs per eū allegatis.
29 Plures alias præſumptiones ad dignoſcendum, † an bo-
nā ſint feudalia, an allodialia, tradit Natt. in dicto conſilio
460.nu.22.

CONCLVSIO 80.

ARGVMENTVM.

An alloquutio ſummiſſa ad aures faciat indicium tractatus delicti commiſſi, & an probet illud.

SVMMARIVM.

1 Alloquutio ſecreta ad aures facit indicium tractatus delicti commiſſi, & quando procedat.nu.2.3.& 4.
Si ſtatim fuerit commiſſum, vel paruo interuallo, & ibi vide contrarium.
2 Alloquutio ſecreta poteſt eſſe bona, & mala; in dubio tamen bona præſumitur.& nu.4.
3 His tribus concurrentibus, allocutio ſecreta, inimicitia capitalis occiſi, & homicidium illicò ſequutum, oritur plena probatio, nedum indicium, non tamen poteſt condemnari, vt ibi.
4 Alloquutio ad aures ſecreta nullis præcedentibus inimicitijs non facit præſumi, nec conſilium, nec mandatum.
Aliud eſt colloquium, aliud eſt conſilium.
5 Delictum ſequutum ex interuallo poſt alloquutionem ad aures non facit præſumi contra alloquentem.

Alloquutio ſummiſſa ad aures facit indicium
tractatus facinoris clanculum pa
1 trati, ſi continuò † fuerit commiſſum, vel breui ante tem-
pore.Bar.in l.ſi ventri.§.eorum.ff.de priuil.credit. Blanc. in
l.fi.ff.de quæſt.nu.232.Carre.in pract.in l.obſeruare iurabis,
nu.134.Nouell.in pract.ad defenſ.cap.an indicia pro rei &c.
nu.92.fol.mihi 65.Hipp.de Marſi.conſ.3.nu.15.Bald. in l.1.3.
colu.C. de ſeru.fugi.& in l.multum.C.ſi quis alteri, vel ſibi,
col.2.& Marc.Mant.conſ.325.nu.10.vol.1.
Hoc non placuit Bal.conſil.270.inci.in quæſtione D.Mi-
lani.in 1.col.n.1.vol.1.repetito in conſi.382.vol.5.vbi impro-
2 bat dictum Bar.in d.§.eorum.de priui.credit. ex plurib. † &
præſertim cum illa ſummiſſa alloquutio in vtranq; partem
ſiue bonam, ſiue malam poſſit accipi, & in dubio bona ſit
habenda, vt ibi per eum,& per ea, quæ dicit Iaſ. in l.1.nu.24.
C.de ſer. fugi. & ſequitur Hippolytus de Marſil. conſil. 21.
numer. 13. & ibi multa adducit, & pluribus id axioma Bart.
proſequutus eſt idem Marſil. in repet. l. final. C. de probat.
19.cart.
Amplia priorem opinionem procedere etiā ſi teſtes de-
ponerent neſcire, quid inter ſe loquuti fuiſſent, ita Blanc.in
pract.crim.in princ.nu.134.Bar.in d.§.eorum.
Secundò amplia, vt ſi concurrant hæc tria, nempe allo-
quutio ſecreta, inimicitia capitalis occiſi,& homicidium ſta
3 tim patratum, non ſolum † oriatur indicium, verum plena
probatio, vt tradidit Iaſ. in l.1.C.de ſeru.fugi.& Fulgo.in di-
cta lege ſi ventri.§.fina.ff.de priuileg.credit.ſequitur Blanc.
in repetitio.l.final.numer.232.ff.de quæſtio. vbi tamen non
dat, per hæc quem poſſe condemnari, ex allegatis ibi per
ipſum.
Primò limita: vt non procedat concluſio, quando nullæ
ante interceſſerint inimicitiæ inter alloquentem, & occi-
4 ſum † quia tunc ex ea alloquutione nō præſumitur aliquod
conſilium, ſiue mandatum, cum aliud ſit colloquium, & ali-
ud conſilium, & colloquium poſſit eſſe bonum, & malum,
& in dubijs debemus æquiorem partem ſequi, & accipere,
iuribus vulgar.& hanc limitationem tenet Felin. in c. affer-
te. in fin. de præſumpt. Alexand. conſil. 69. circa medium.
volum. 2. Carrer.in dicta l.obſeruare iurabis.in pract.num.
134.Nouel.vbi ſupra, nu.93. fol. 65.Hippol.de Marſil. in l.1.
§.præterea.numer.58.ff.de quæſt.Blanc.in d.l.fin. num. 232.
ff.de quæſt.

Secundò limita, quando poſt huiuſmodi alloqutionem ad
aures poſt longum tẽporis ſpatium, non vero ſtatim ſequu-
5 tum fuerit delictum,† quia tunc non præſumitur contra al-
loquentem, vt per Iaſ. in l. 1. C. de ſer. fugi. ſub numer. 31. ver.
mirabiliter limita, & Iacob. Nouell. in tractat. ad defenſ. tit.
an indic. pro reo clan. ſint, numer. 93. Marſil. Anton. Blanc.
in pract. crimin. num. 134.

CONCLVSIO 81.

ARGVMENTVM.

Alluuio quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Quo pacto probetur alluuio, & quomodo teſtes deponere debeant.*
2 *In materia alluuionis ponuntur multa per Natt.*
3 *Quomodo quid per alluuionem eſſe adiectum probetur.*

1 Alluuio quomodo probetur, † & quomodo te-
ſtes deponere debeãt, docuit Bar. in trac.
tibe. tit. de alluu. verſic. per alluuionem, nu. 3. vbi voluit, te-
ſtes probare, ſi dixerint, ſe vidiſſe minutatim incrementum
allatum, & alluuionem fuiſſe additam à flumine perexiguè,
vt ibi eſt videre. Contrarium ſentit Bapt. Aym. in ſuo elegan
ti tract. de alluuione nuperrimè typis tradito, lib. 1. c. 4. num.
2. verſ. mihi tamen, in quo loco reiecta ratione Bar. & Bald.
arbitratur teſtem reddere cõcludentiorem rationem, ſi in-
terrogatus de cauſa ſcientiæ dixerit, ſe ſcire, quoniam vici-
nus eſt, & quotidie forte agri illius aucti culturæ vacabat,
vnde potuit ſæpe ſæpius animaduertere, & videre paulatim
augeri fundum, admonet & itẽ ibi, ne teſtis dicat, ſe cogno-
uiſſe quantũ quoquo momento temporis adijceretur: quo-
niam rerum natura non patitur, momenta temporum per
corporeum ſenſum percipi, ex Iaſ. in conſi. 126. in fi. lib. 4. &
eo caſu tamquam valde ſuſpectus nihil probaret, vt per eun
dem Aymum, & ex allegatis ab eodem in loco præcitato.
Quod comprobatur ex Corn. in conſil. 191. num. 10. lib. 3. v-
bi hac in re nedum difficilem eſſe probationem, ſed etiam
2 impoſſibilem cenſuit † & multa alia in materia alluuionis
te docebit Natt. in conſi. 286. num. 2. vol. 2. Alciat. in conſil.
223. num. 9. & ſequen. Boër. in conſil. 23. Curt. Sen. in conſil.
56. & Bologn. in conſ. 14. per totum. Quomodo autem per
3 alluuionem eſſe adiectum † probetur, & vtrum ille qui agro
ſuo per alluuionem adiectum contendit neceſſe habeat ꝓ-
bare, à quo prædio detractum ſit illud incrementum, & an
paulatim, vide eundem Aymum d. c. 4. vbi ex conſtit. Impe-
ra. Gordiani in l. 1. C. de alluuio. refert vtrumq; coniunctim
probandum eſſe, id eſt accreuiſſe paulatim, & ex cuius agro
detractum ſit illud incrementum, cuius ſententiæ fuiſſe gl.
2. in c. ex tranſmiſſa. de præſcr. & Bal. in rub. de rer. diuiſ. nu.
20. ibidem notat, cui tamen opinioni idem Aymus non ſe
ſubſcribit, quinimo ex rationibus, & auctoritatib⁹ per eum
ibi adductis contrarium confirmat.

CONCLVSIO 82.

ARGVMENTVM.

Alternatio quomodo præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Alternatio inter æqualia præſumitur, vel parum diſtantia.*
2 *Statuto ſi cauetur, quem puniri pœna pedis, vel alia, illud alia, intelligitur de ſimili.*
3 *Pœna pecuniaria non cenſetur de genere pœnæ.*
4 *Abſciſsio capitis multum diſtat à mutilatione pedis.*

1 Alternatio præſumitur inter æqualia † vel pa-
rum diſtantia. ſic cõſuluit ſublimiſ-
ſimus, & excelſi ingenij Papinianus, quem ſic Imp. Iuſtinia.
appellat, in l. 1. §. tertio verò. in procem. ffrum. & in l. genera-
liter. §. cum autem. C. de inſt. & ſubſt. in l. 1. ff. de reb. dub. Re-
ſpondi, inquit Papinianus, non videri cætera prædia legato
voluiſſe defunctum cedere, ſi fundi Seiani pretium à fundi
Meuiani pretio non magna pecunia diſtingueretur. Idem
ſequutus eſt Bal. in l. conuenticulam, col. 3. C. de epiſ. & cler.
Iaſ. in l. eadem. §. Cato. col. 1. ff. de verb. obl. Caſſ. in conſil. 35.
nu. 101. & Grat. in conſ. 13. num. 34. vol. 1.
2 Hinc infertur, † vt ſi lege municipali caueatur, vt quis
puniatur pœna pedis, vel alia, illud alia, intelligendum ſit de
3 ſimili, non verò de pecuniaria, † quæ non cenſetur de gene-
re pœnæ, nec etiam ſit accipiendum de abſciſſione capitis,
4 † quæ multum diſtat à mutilatione pedis, ſic tradidit Ne-
uiz. in Silua. nuptia. in vol. tractatuum, num. 225. & vide Bar.
in d. l. 1.

CONCLVSIO 83.

ARGVMENTVM.

Altitudo quomodo probetur per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Altitudo alicuius rei probatur per teſtes, & quomodo.*
2 *Teſtes ſi cauſam ſufficientem non reddunt, altitudinem non probant.*

1 Altitudo alicuius rei probatur per teſtes depo-
nentes, † iſtiuſmodi rem eſſe decẽ bra-
chia, quia Seium illam dimetientem viderint, ſecus ſi depo-
2 nerent, eſſe decem brachia, quia eam inſpexerunt, † nam
hoc caſu cum cauſam debilem, & imperfectam reddant,
huiuſmodi altitudinem non probant, vt per Bart. in tractat.
de teſti. num. 47.

CONCLVSIO 84.

ARGVMENTVM.

Ambaſiatores quomodo probentur.

SVMMARIVM.

1 *Ambaſciatores probari per literas ſuæ ambaſiariæ, & ſine illis eis non credi.*
2 *Literis ambaſiariæ non eſt opus, quando perſona eſt nobiliſsima, perexcellens, & nota Principi.*

Vidi quandoque in controuerſiam aut diſceptatio-
nem vocari, an ambaſiatoribus (quos legatos
latini nominant) ſine literis ambaſiariæ ſiue legationis ſit
1 credendum. † in eamq; ſententiam itum, vt nulla ſit fides il-
lis habenda, quinimo neceſſarium eſſe ad probationem am
baſiariæ exhibere literas, tradidit Bar. in l. Palatin. C. de col.
fun. li. 11. & refert, ac ſequitur illum Bertach. in trac. de gabel.
in 1. membro, par. 7. q. 16. nu. 35. & idem Bar. in l. ſi quis decu-
rio. la 1. C. de decur. lib. 10. & in l. quoties. C. de leg. eo. lib. 10.
& docuit Ioann. de Plat. in l. Palatinos. C. de colla. fund. fiſc.
lib. 11. qui grati ſunt mittendi, ad quem vadunt. c. ad apoſto-
lica, in princ. de re iudica. numer. 6. vbi gloſſ. ſuper verb. re-
labantur.
Limita non procedere, quando vir eſſet nobiliſſimus, &
2 perexcellens, & notus Principi, † qa tunc nullis eſt opus li-
teris, vt eſt tex. in c. nobiliſſimus. 97. diſt. iuncta gloſ. quæ ex-
emplum de Cardinale adducit, quod etiam ſenſit Roma. in
l. ſciendum. nu. 58. ff. de verb. obli. & Bart. in l. vnica. C. de ſu-
* perind. lib. 10. & ibi Alex. in add. atteſtatur de * communi &
multos alleg. & gl. in ver. alio modo, in c. ſicut nobis. de ſent.
excom. Inn. in c. cum olim eſſemus. de priuil. vbi eſt optima
gl. & idem Inn. in c. cum in iure. de offic. deleg. Ant. de Butr.
in c. quoniam contra. de probat. Ioan. de Plat. in l. Palatinos.
C. de collat. fund. fiſca. ver. & nota tex. lib. 11. Nos etiam do-
cebimus infra in concluſione, Cardinalis, & in concluſione,
legatus. nam etiam in legato ſummi Pontifi. ſecus eſt, vt per
Card. 97. d. c. nobiliſſimus.

CONCLVSIO 85.

ARGVMENTVM.

Amicitia quomodo probetur per teſtes, & quomodo, & quando præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Amicitiam probari per duos teſtes, & quid deponere debeant.*
2 *Amicus eſt alter ego.*
3 *Qualitas extrinſeca non præſumitur, niſi probetur.*
4 *Amicitia in genere præſumitur inter omnes.*
5 *Salutatio, & aſſidua conſuetudo præſumunt amicitiam.*
6 *Salutatio nedum amicitiam, ſed recõciliationem inimicitiæ præſumit.*
7 *Amicus præſumitur, qui ad aliquid agendum electus fuit.*
8 *Amicitia etiam hodie præſumitur inter olim amicos.*
9 *Amicitia maxima præſumitur propter hæreditatem, & legata hæredi relicta.*
10 *Idem velle, & idẽ nolle, debet intelligi in rebus licitis, & honeſtis.*
11 *Amicitia non eſt inter malos, ſed fraus, dolus, & conſpiratio.*
12 *Quod dictum eſt de teſtibus, procedit etiam ſi eſſent mulieres.*

1 Amicitiam probari† per duos teſtes auctor eſt Bal.in l.errore col.1.in fin. verſicu. item amicitia.C.de teſt.& deponere debent, inter tales eſſe idem velle, & idem nolle, vt dicit Ang.in auth.de mon.§.cogitandum.Fel.in c.cum cauſam.col.5.circa fi.de teſt.Barb.in conſ.3.nu.27.vol.2.Ioa.de Amic.in conſ.148.nu.11.vbi dicit,
2 † amicum eſſe alterum me, vt etiam reſpondit in conſ.85.n. 14.& Natt.in conſ.298.nu.4.volum.2.nam cum ſit qualitas
3 quæ foras emineat,† nõ præſumitur, niſi probetur, ita Hippol.Marſ.in conſ.24.num.14.lib.2. quod eſt verum ſingula-
4 riter, † nam vniuerſè inter omnes præſumitur amicitia.l.ſi quis teſtib. & ibi Bald.col.fi. verſ.not.quod ille.C.de teſtib.
5 præſumeretur tamen ex ſalutatione, † & ex aſſidua conſuetudine, ita Mar.Mant.in conſ.173.num.6.vol.2.per ibi adducta, & Abb.in c.repelluntur, num. 2. de accuſ.& Gramm.in conſ.42.num.12.& vot.34.num.6.& Ioan.de Amicis in conſ. 41.& 85.nu.17.

Amplia, quod dictũ eſt de ſalutatione, vt non ſolùm præ-
6 ſumatur amicitia, † verùm etiam ſi præceſſerit inimicitia, præſumatur reconciliatio, ita Marc.Mant. conſ.325.nu.15.
7 cum ſeq. vol.1.item † ſi quis electus fuiſſet ad aliquid agendum pro ipſo, vt l.amiciſſimos, & ibi Bart.ff.de excuſ.tut.ſi-
8 militer ſi olim erat amicus, † quia hodie etiam præſumitur inter eos amicitia.l.cum in ipſius.C.fam.erciſ.Fel.in c.ſcribebam, nu.3.ver.item in paſſion.de præſum.

9 Propter hæreditatem etiã, & legata hæredi relicta, † quia tunc maxima amicitia præſumitur, argum.l.amiciſſimos, vbi Bar.& clarius Bal.tit.de excuſ.tut.& notat Ioan. de Amicis in conſ.4.nu.18.

Aduertendum tamen eſt, dum ſupra dicebamus, probari
10 amicitiam per teſtes deponentes, † inter tales eſſe idem velle, & idem nolle, debere intelligi in rebus licitis, & honeſtis,
11 quia inter malos non eſt amicitia, † ſed fraus, dolus, & conſpiratio, vt inquit gloſ.poſt Tullium in l.latæ.§.amicos.ff.de verb.ſign.& Bal.in l.eos.C.de teſtibus.

12 Amplia quod dictum eſt de teſtib. procedere † etiam ſi eſſent mulieres, ita Bal.conſ.40.vol.2.

Et quæ maxima cẽſeatur amicitia, docet Fel.in c.quoniam Abb. de offi. deleg. in qua probanda quomodo ſint articuli formãdi, monet Fran.Cur.trac.de teſti.n.65.tomo 13.fol.62.

CONCLVSIO 86.

ARGVMENTVM.

Amicus in quibus caſibus pro amico teſtimonium dicendo probet, et in quibus reijciatur.

SVMMARIVM.

1 *Amicus maxima amicitia coniunctus non admittitur ad teſtificandum pro amico.*
2 *Amicitia prorſus veritatem impedit.*
3 *Amicus non in totum repellitur, ſed de eius fide diminuitur, & ſemiplenam probationem facit.*
4 *Amicus deponens facit magnam fidem, ſecundum Bar. Cæpol.*
5 *Amicitia debilitat dictum teſtis, & ſic penitus non diruit.*
Et ibi contrarium.
6 *Amicus repellitur in totum, quando amicitia talis eſt, vt inter eos ſit vnum velle, & nolle.*
7 *Teſtis idoneus eſt pro amico, qui vtrique parti eſt æqualis amicus.*
Paritas amicitiæ omnem remouet ſuſpicionem.ibi.
8 *Amicitia leuis non impedit teſtificationem.*
9 *Amicitiæ defectui ſuppletur, quando adſunt alij teſtes idem deponentes, quod deponit amicus.*
10 *Si ad probandum aliquid duo teſtes ſufficiunt, & producantur tres amici, probant, quia ex numero ſuppletur.*
11 *Amicitia honeſta, iuſta officij pietatisq; plena eſt virtus, & talis amicus eſt idoneus teſtis.*
12 *Amicus verus pro amico ſuo non vult, niſi quæ bona ſunt, & æqua, vnde præſumendum non eſt, ſe pro amico falſum depoſiturum, cum hoc non eſſet nec bonum, nec æquum, quod Periclis exemplo confirmatur.*
13 *Amicus quomodo repellatur à teſtimonio.*
14 *Qui pro amico mentitur, non amat amicum.*
15 *Omnis amicus non dicitur integer teſtis noſtra tempeſtate, cum à communiter contingentibus ſint amici (vt aiunt) burſales.*
16 *Cauſa amicitiæ conſiderari debent à iudice.*
17 *Amicus amicitia inhoneſta, & turpi non admittitur, vt amaſius pro amaſia, & è contra.*
18 *Amaſij potius ſolent timere minas amaſiarum quàm probatiſſimorum virorum.*
19 *Amaſius pro Amaſia fas atq; nefas committeret.*
20 *Amor puellarum ſubuertit rectum iudicium.*
21 *Amicus teſtis admittitur, quando deponit ſuper facto, à quo amicus nec commodum, nec incommodum eſt accepturus.*
22 *Amici teſtes probant, ſi in eorum admiſſione non fuit oppoſitum à principio.*

Amicus non fictus ſi habet idẽ velle & nolle cum amico, & cenſetur alter idem, vt in ſuperiori oſtendimus concluſione, non ab re hic adnectitur.

1 Amicum maxima amicitia coniunctum † non admittendum eſſe ad teſtificãdum pro amico, ſic reſpondit Calliſtratus in l.3.ff.de teſtib.gloſſ.in c.accuſatores.il 1.3.q.5.glo.in §. cogitandum.verſ.teſtes.in auth.de Monach.Felin.in c.quoties.de teſtibus, not.in c.accedens vt lit.non conteſt.Bartol. in l.admonendi.num.37.ff.de iureiur.& idem Alciat.in l.la-
2 tæ culpæ.ff.de verb.ſignifi.vbi ait, † amicitiam prorſus veritatem impedire, idem Affli.in feudal.tit.quibus cauſis feud. amitt.in gloſſ.3. verſic. porrò qui dominium, nu.20.& conſuluit Marc.Anto.Natt.in conſi.95.nu.13. in 1.part.vbi pulchrè de hoc, & Campeg.in tractat.de teſtib.reg.21. Pariſi.in conſilio 83.nume.41.volu.1.& in conſi.53.numer.13.volu.4. Alex.in apoſtill. ad Bart. in d.l.3.in verb.conſiderare, verſic.
* quid autem de amico, vbi dicit iſtam * communem opinionem, Rom.in conſ.420.col.1.verſi.1.Alex.in conſi.78.col.2. verſi.non obſtat etiam, vol.1.& in conſi.90.col.3.verſi.præterea aſſerit.volu.2.& in conſi.18.colu.pen.verſic. item non eſt integer.volu.4. Afflict.deciſ.304.num.13.iterum Alex.in conſil.122. colum. 2. volum.2. Socin.Iun.in conſ.12.numer. 10.volumi.2. Ruin.in conſil.68.numer.8. volumin.1.& plenè per Moncad. in addit. ad Crott. in tractat. de teſtib.part. 4.numer.105.& 180.in ver. maxima, vbi ipſe Crot. atteſta-
* tur de * communi opinione, & Grat.in conſil. 75. numero 11.volum.1.& Ioan.Baptiſt.Ferret.in conſil.51.numer. 20.& quando repellatur à teſtimonio conſulas Alberic.de Roſat. tractat.de teſti. part. 1.§.ſupereſt.nume.9.tomo 13.fol.66.& num.2.fol.65.

Primò limita & intellige; vt non omninò repellatur ami-
3 cus, † ſed deminuitur eius fides, gloſſ. in §.cogitandum ve-
ro, ſuper verb. teſtes. ibi. licet tamquam amico aliquantu-
lum minor fides habeatur, in auth. de monach. & facit ſemi-
4 plenam probationem, Bar. verò Cępol. † reſpondit amicum
deponentem magnam facere fidem, conſi. 31. nu. 4. in conſi.
criminal. ſecundum Cin. in l. eos. C. de teſtib. Idem Andr. in
addi. ad Spec. in tit. de teſt. in princ. quos refert, & ſequitur,
& hanc eſſe veritatem ait Marth. Affli. in feud. in d. verſ. por-
rò qui dominium. dicto numer. 20. vbi ait hanc opinionem
confirmari ab Alex. de Imol. in conſ. 78. incip. in cauſa accu-
ſationis, volu. 1. & ad hoc facit etiam quod conſuluit Bald. in
conſi. 455. num. 2. vol. 4. vbi ait, amicitiam debilitare dictum
5 teſtis, † non verò penitus diruere, idem ſentit etiam Lanfr.
de Oria. in tract. de teſtibus. num. 84. verſi. idem ſecundùm
Cin. vbi adducit gl. ſingu. in d. §. cogitandum. in auth. de Mo-
nach. & clarè reſpondit Vlpian. in l. ſciendum. ff. de vſuris.
Quid enim, inquit I. C. ſi amicos adhibendos debitor requi
rat, vel expediendis debitis, vel fideiuſſoribus rogandis, vel
exceptio aliqua allegetur? Mora certè facta non videtur.
Idem placuit Iacob. de Butr. in l. parentes. verſiculo idem
in amico. C. de teſtibus. & Flori. in d. l. 3. nu. 2. ver. item nota.
ff. eo. tit.

Secus verò reſpondit Crauet. conſi. 281. numer. 4. vbi vo-
luit: vt neque etiam faciat ſemiplenam probationem, per
doctrin. Bart. in l. admonendi. col. 9. verſi. venio ad tertium
ff. de iureiur.

Sublimita tamen ſecundùm Nell. à S. Gemi. in tract. de
6 teſte, nu. 5. † quando eſſet amicitia talis: vt inter eos eſſet v-
num velle, & nolle: quia tunc penitus reijcitur, per l. etiam.
C. de teſti. & Guid. Pap. ſingulari 748. intimus amicus, Hip-
polyt. Marſil. ſingul. 385. dixi quoddam vulgare. verſiculo, &
ideo teneas menti.

Secundò limita, quando vtrique parti eſſet æqualis ami-
7 cus: nam † tunc eſt teſtis idoneus pro altero amico, huiuſ-
modi enim paritas amicitiæ omnem remouet ſuſpicionem.
l. non ſolum. §. 1. ff. de rit. nupt. & huc adhibere poteris, quæ
nos annotauimus in concluſione, conſanguineus, & ſupra
in concluſione affinis, & tenet in terminis Alb. conſ. 56. nu.
10. per doct. Bart. in d. l. non ſolum. §. 1. & in l. parentes. in fi.
C. de teſtib.

Tertiò: quia dictum eſt de maxima amicitia, limita non
8 procedere, quando eſſet leuis; † quia tunc non impediretur
teſtificari, ita voluit Spec. in tit. de teſti. §. 1. circa prin. quem
refert, & ſequitur Afflict. in feud. dicto verſi. porrò qui do-
minium, & idē ſentiunt ſupra allegati Doctores, & pulchrè
Natt. conſ. 95. num. 13. & 14. volum. 1. & Bald. conſ. 50. viden-
dum eſt primò. vol. 2. & gloſ. in l. ſciendum. ff. de vſur. & in c.
accuſatores. il 1. 3. q. 5. & Nell. à S. Geminia. in ſuo tract. de te-
* ſtib. nu. 5. & hanc eſſe * communem opinionem atteſtatur,
ſicuti etiam atteſtatur Alber. de Malet. eod. tract. ca. 2. num.
17. & Ioan. Crot. eod. tract. in 4. part. num. 193. & Stephan.
Aufrer. eod. tract. numer. 9. tenet. Bald. conſi. 444. colu. fin.
verſi. non obſtat quòd vnus, vol. 1.

Quartò limita, quando eſſent alij teſtes, qui deponerent
9 idem quod deponit amicus, † quia tunc defectio expletur
amicitiæ, Iac. But. in d. l. 3. in princ. & tex. ibi in §. ideoq;. ver.
ſicut non ſemper, ibi aliàs numerus teſtium. & ibi gl. d. ver.
numerus. ibi. vt ꝙ deficit in fide ſuppleat numerus. Hippol.
Mar. ſing. 477. in teſt. & Alex. in conſ. 78. vol. 1. Matt. Affli. in
feud. in d. ver. porrò qui dominium, & Gramm. in conſ. ciui.
107. in fi. faciunt notata per Bald. in conſ. 10. nu. 4. vol. 5. Imò
10 etiam ſi ad probandum aliquid duo teſtes ſufficerent, † &
producti eſſent tres amici, probarent: quia ex numero ſup-
pletur. videas hæc pulchrè tradentē Iaſ. in auth. ſi vero. n. 4.
C. de iud. Alcia. in l. latæ culpæ. §. amicos. de verb. ſigni. Imo.
in l. qui teſtamento. in princ. tit. de teſta. & Caſſan. in conſil.
37. numer. 2. quod limita in cauſa ardua ciuili, vel criminali,
Hippol. d. ſingu. 477.

Quintò limita, quando amicitia inter eos eſſet honeſta,
11 iuſta, officij pietatisq; plena, † quia tunc talis amicus eſſet
idoneus teſtis, nā huiuſmodi amicitia eſt virtus, vt ait Matth.
Afflict. in d. ver. porrò qui dominium, n. 20. allegans ad hoc
Hoſt. & Io. And. in c. quoties. de teſti. Idem etiam voluit Bal.
in l. eos. C. de teſt. ait enim ibi, verus amicus non vult prò a-
mico ſuo niſi ea, quæ bona ſunt & æqua. Vnde Pericles ami-
co roganti vt pro ſe falſum diceret teſtimonium, cui adiun-
ctum erat iuſiurandum, hoc eſt, periurium, reſpōdit ſe qui-
dem amicum eſſe, ſed vſq; ad arā: ſentiens aliquouſq; gratifi-
12 candum amicis, ſed citra violationem religionis. † ideoquè
non eſt præſumendum, ſe pro amico ſuo depoſiturum fal-
ſum, quia hoc non eſt bonum, neq; æquum, vt ait etiam Iaſ.
in addi. ad Port. in Inſtit. de teſta. vnde Alex. in conſ. 4. vol. 6.
13 ait † ad hoc vt amicus repellatur à teſtimonio oportere, vt
eo amore diligat amicum, vt odio habeat aduerſarium, ſed
14 talis non eſſet verus amicus † quia qui pro amico mentitur,
non amat amicū: ſed Rip. in l. admonendi. ff. de iureiu. n. 177.
ait, noſtra tempeſtate omnem amicum non dici integrum
15 teſtem † ex quo à cōmuniter contingentibus ſunt amici, vt
inquit, burſales, & alleg. Fel. in d. c. quoties. de teſti. Alexan.
conſ. 13. lib. 1. Dec. conſi. 105. ait tamen hoc relinqui arbitrio
16 iudicis, † qui cōſiderare debet cauſas amicitiæ: vt etiam ſen-
tit Fel. in c. 1. de teſtib. & Alex. conſ. 78. vol. 1. Sal. in l. eos. ver.
quæritur, an amicus. C. de teſtib. vbi & Bar. nu. 1. & l. teſtium.
§. ideoquè. ibi. tu magis. de teſt. & §. ſi verò tale. ibi. verumta-
men ſi hoc iudicis prudentia, in auth. de inſtru. caut. & ibi gl.
& gl. in ca. tertio loco. ſuper verb. teſtium. ibi, tunc conſide-
rabit iudex, de probatio. Bal. in l. ſcripturas. in princ. C. qui
pot. in pign. hab. verſi. ſtatur ergo.

Amplia, vt licèt ſingulares nō probent, tamen iudex poſ-
ſit eis credere, ſi ſint nobiles, & ſi ſecundùm verba probent,
poſſit non credere, dummodò cauſam exprimat. Hippolyt.
Marſi. ſing. 114. vulgatum, & tritum.

Et verum eſt, quod dictum eſt de amicitia honeſta & iu-
17 ſta, † nam ſi eſſet inhoneſta, & turpis, talis amicus nō admit-
teretur: vt amaſius pro amaſia, nec econtra, ita not. Bal. in c.
1. num. 3. verſic. quæro numquid, de teſtib. & ibi Feli. & Cin.
18 in l. 2. C. de teſtib. vbi ait † amaſios, qui nimis ardent, magis
ſolere expaueſcere, & timere minas amaſiarum, quam pro-
19 batiſſimorum virorum, & certum eſt fore, vt † amaſius pro
amaſia fas, atq; nefas committeret, iuxta text. in l. 2. §. & cum
placuiſſet. ff. de orig. iur. per quem text. dicit ibi Bald. amo-
20 rem puellarum † ſubuertere rectum iudicium. cui adhæret
Bauer. in §. pater. colum. 14. Inſtit. de teſtam. & Abb. in cap.
quoties. num. 5. de teſti. & C. ille Iulius Cæſar nobis exem-
plo eſſe poteſt. Nam, deuicto iam Pompeio cum hoſtem in
Egyptum vſq; perſequeretur magno exercitu, eo etiam in-
terfecto, venit ad Cleopatram, omnium quę in Egypto tunc
temporis erant formoſiſſimam. Quæ cum intellexit, ſe plu-
rimum à Cæſare, & turpiter etiam amari, voluit, vt Cæſar
eam contentionem, quam iamdiu cum fratribus habuiſſet,
dirimeret. Egit igitur ſuam cauſam primum per amicos, de-
inde verò ipſa (quandoquidem omnium erat facundiſſima)
apud Cæſarem ſola verba contra fratres fecit. At Cæſar ca-
ptus amore Cleopatræ, cum indulgens affectibꝰ in ea cauſa
pro Cleopatra ſtare contra fratres, iniuſtam ſententiam
pronuncians deprehenderetur, Egyptiorum facto tumul-
tu periclitari de vita cœpit. Itaque aufugiens, veſtemq; exu-
ens, pernatando flumen, vitæ conſuluit ſuæ. idem etiam in
P. Clodio apertè videre eſt. qui violatarum religionum, ac
manifeſti adulterij reus, aliquos ex iudicibus ſibi datis illu-
ſtrium fœminarum (apud quas conſuetudine, & muneri-
bus, & ſuarum interuentu precum potens erat) promiſſo
concubitu, & præſtito, adulteriorum ſtuprorumquè parti-
cipes, & ob hoc ſibi propitios fecit, alios magnis pecunijs
corrupit.

Sextò limita, quando teſtis amicus deponeret ſuper re, à
qua nec commodum conſequi, nec detrimentum accipere
21 poſſet amicus: † vt ſi deponeret ſuper re vendita, quando a-
micus vendens non teneretur de euictione, ita ait Alb. in l.
3. ff. de teſtib. quem refert Alber. de Malet. in ſuo tractat. de
teſtib. cap. 2. num. 18.

Septimò

Septimò limita, ſi in admiſſione teſtium huiuſmodi non
22 fuiſſet † oppoſitum à principio, ita not. gloſſ. & Doct. in l. ſi
quis teſtibus. C. de teſtib. & ita Sal. col. 6. amicorum verò teſtimonio in quibus credendum ſit, tradit Petr. Rebuff. in tract. de priuil. ſcholarium, 104. priui. nu. 15. fol. 402.

CONCLVSIO 87.

ARGVMENTVM.

Amiſsio quomodo probetur, & quando ſtetur iuramento amiſsionem aſſerentis, & quando non.

SVMMARIVM.

1 *Amiſsionem pecuniæ, vel alterius rei allegans debet probare, aliàs ei non creditur.*
2 *Amiſsionem aſſerens probare debet eueniſſe ſine aliqua ſua culpa, & ſi id non probat, præſumitur, quòd culpa talem amiſsionem præceſsit, & vti doloſus tenetur ad damna.*
3 *Amiſsio vel furtum præſumitur factum culpa eius, qui tenetur de cuſtodia.*
4 *Iuramento aſſerentis amiſsionem non ſtatur, & quare.*
5 *Iuramento amiſsionem allegantis quando ſtandum ſit.*
Quod iuramentum dicitur iuramentum purgationis.
6 *Onus probandi talem habere res amiſſas, pertinet ad eũ qui dicit.*
7 *Quando de amiſsione creditur iuramento partis, onus probandi ſpectat ad aduerſarium. & illud iuramentum cenſetur purgatio quædam.*
8 *Iuramentum eſt exoneratio ab onere probandi, & non probatio.*
9 *Iuramento de amiſsione quomodo, & quo caſu credi poſsit.*
10 *Iuramento debitoris creditur, quando tractatur de leui præiudicio aduerſarij, contra quem iuratur.*
11 *Amiſsio quando deducitur cauſa defenſionis, tunc probari ad eum perueniſſe.*

Amiſsionem pecuniæ, vel alterius rei allegãtem debere probare, † alio-
1 qui ei nõ credi, tradidere Bart. Alex. & alij in l. ſi quis ex argentarijs. §. an verò. ff. de eden. quos ſequitur Bart. conſ. 156. numer. 2. & 3. volum. 4. & dicit Bald. conſil. 476. factum tale eſt. colum. 2. lib. 1. numer. 5. ſub fin. Cornel. conſil. 318. num.
* 5. li. 4. ibi, cum tale. vide in hac materia, vbi dicit hoc * communiter probari à Doctoribus, & eſt gloſ. in §. fi. Inſtit. quib. mod. re contrah. oblig. Spec. in tit. de pignor. §. 1. verſicul. & notat. & verſic. ſequent. & ibi Ioan. Andr. & dicitur per Iacob. Butriga. in l. ſi quis fundum. §. Imperator. ff. locati, Aretin. conſil. 83. numer. 10. verſi. modo iſta, & num. 11. verſicul. præterea dato.

Amplia, vt non ſolum aſſerens teneatur probare amiſſio-
2 nem, ſed etiam ſit aſtrictus † ad probandũ prædictam amiſſionem eueniſſe ſine aliqua ſua culpa, ad hoc vt excuſetur à pœna: vt habetur in gl. in d. §. fi. Inſtit. quib. mod. re contrah. oblig. vbi ſcribentes hoc firmant: ponit Bar. Alex. & Iaſ. in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. an verò. ff. de eden. vbi adducuntur aliæ deciſiones conuenientes, ſequitur Pariſ. dicto conſ. 156. nu. 5. Corn. conſ. 318. nu. 6. & ſi hoc non probetur, præſumptio eſt, culpam præceſſiſſe talem amiſſionem, quo in caſu qui culpatur tenetur ad damna. l. ſi creditor. l. creditor. l. ſi nulla. C. de pignor. action. Corn. conſ. 108. videtur prima, in princ. in 1. volum. & conſil. 28. vol. 3. Rom. conſil. 395. vt res
3 clarior. col. fi. Pariſ. d. conſ. 156. nu. 6. † Amiſſio. n. vel furtum præſumitur factum culpa eius, qui tenetur de cuſtodia, vt habetur l. cum duob. §. damna. ff. pro Soc. & per Cæpoll. conſ. 18. ſtatutum Vincentiæ, colum. 1. Rom. conſi. 28. in hac conſultatione, lib. 3. num. 3.

Secundò amplia, † vt nec etiam fides habeatur iuramen-
4 to ipſius aſſerentis amiſſionem, vt concludit Bar. in l. ſi quis ex argentarijs. §. fin. ff. de eden. & ſuo tract. de teſtib. rubric. de perempt. ſequitur Cor. d. conſ. 318. num. 4.

Ratio eſt, ne ſequatur hoc abſurdum, ne vnicuiq; cõmodatario, conductori, locatori, pignora habenti, & ſimilibus habẽtibus res alienas, eſſet aperta via fraudandi creditores, dicendo, ego amiſi caſu fortuito, & volo iurare, vt conſiderauit Corn. d. conſ. 318. nu. 5.

5 Intellige hanc ſecundam ampliationẽ procedere, † quando apparet, res, de quibus agitur, perueniſſe ad aſſerentem amiſſionem, ſecus quando non conſtat ad aliquem eas perueniſſe, & ipſe dicat eas ſe non habere, tunc enim ſtatur ipſius iuramento. l. prætor. §. ſed ſi ſeruus. ff. de edend. l. cum ita legatur. §. ſpecies. ff. de leg. 2. Corn. d. conſil. 318. num. 4. cum allegatis ibi per eum. & iſtud iuramentum dicitur iuramentum purgationis, vt per Sal. d. l. ſi quis ex argentarijs. §. fi. ff. de eden. Vnde ex hoc fit, vt tali caſu onus probandi pertineat
6 ad aduerſarium, † qui dicit, eum habere res amiſſas, vt dicit Fulg. in d. §. fi. & ſequitur Corn. loco ſupra citato.

Ex quorum dictis infertur, quando de amiſſione creditur
7 iuramento partis, † non cenſeri onus probandi ſpectare ad eum, cuius iuramento ſtatur, ſed potius ſpectare ad aduerſarium, nec illud iuramentum non haberi pro probatione, ſed potius prò purgatione quadam, tex. in l. eum qui. in prin
8 cip. ff. de iureiurand. vbi habetur † iuramentum eſſe exonerationem ab onere probandi, & non probationem, vt etiam not. gloſſ. in l. cum de indebito. in princip. ff. de probatio. ſuper verb. legitimis.

Secundò intellige prædictam ampliationem ſecundam,
9 vt non procedat; quando concurrunt illæ coniecturæ † vt credibiliter credi poſſit eius iuramento, vt ſi probaretur, ipſum aſſeruaſſe res in horreo, & de nocte fuiſſe fracta hoſtia, vel aufugiſſe famulum, remq; fuiſſe, quæ facile poterat auferri, & aſportari à famulo. Iſto enim caſu credendum eſſet ipſius iuramento, vt declarat Cor. d. conſ. 318. nu. .. verſi. & de huiuſmodi coniecturis loquuntur, Doct. in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. an & hæredi. vbi Bar. nu. 3. & Card. Alb. n. 2. Abb. conſi. 92. vol. 2. Dec. conſ. 130. col. fin.

10 Tertiò ſublimita, vt non procedat † quando agitur de leui præiudicio aduerſarij, cõtra quem iuratur, nam tunc creditur iuramento debitoris. Corn. d. conſi. 318. nu. 5. & facit l. theſaurus, & quod ibi habetur. ff. ad exhibend. Aduerte ta-
11 men † quando amiſſiò deducitur cauſa defenſionis, vt quia debitor velit ſe liberare ab eo, ad ꝙ tenebatur iure actionis, tunc probari ad eum perueniſſe, vt voluit Bart. in l. ſi quis ex
* argentarijs. §. an & hęredi, num. 2. qui * communiter approbatur, vt dicit ibi Alexand.

CONCLVSIO 88.

ARGVMENTVM.

Amiſsio ſcripturarum quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Amiſsionem inſtrumenti, vel ſcripturæ probari per iuramentum.*
2 *Amiſsio apoſtolorum dimiſſoriorum conceſſorum appellanti probatur per iuramentum.*
3 *Res amiſſa dicitur, quando facta diligenti inquiſitione non inuenitur.*
4 *Quando ſtetur iuramento de amiſsione ſcripturarum, & de earundem tenore.*
5 *Quando non admittatur iuramentum, & non probetur tenor ſcripturæ.*
6 *Amiſsio ſcripturæ per iuramentum probatur, ſi tractatur de modico præiudicio, ſecus ſi de magno.*
7 *Amiſsio allegata à notario, qui cuſtodire tenebatur, non creditur, nec probatur per ſolum iuramentum.*
8 *Notario non ſufficit diligens inquiſitio, & aliter quàm per iuramentum probare tenetur.*
9 *Notarij, mercatores, & ſimiles, qui ratione officij tenentur cuſtodire, nedum amiſsionem probare debent, ſed etiam per caſum fortuitum amiſiſſe.*
10 *Qui non tenentur cuſtodire, non tenentur probare caſum fortuitum abſq; ſua culpa, & probatio per culpam, & dolum incumbit aduerſarijs.*

11 *Culpa non probata abſoluitur ille, qui ratione officij non tenebatur cuſtodire.*

12 *Amiſſio per furtum, vel incẽdium exorta, culpa cuſtodientis præſumitur eueniſſe.*

13 *Cuſtodienti, & debenti incumbit onus probandi caſum ſine culpa.*

14 *In caſibus fortuitis clandeſtinis, vt in furto, probatio fit per coniecturas, & quomodo, & dicitur manifeſta probatio.*

15 *Amiſſio alicuius rei immiſſæ in nauem dicitur probata, probato naufragio.*

16 *In probanda amiſſione vltra iuramentum oportet, vt præcedant aliæ coniecturæ.*

17 *Iuramento amiſſionis creditur deficiente alia probatione, ſecus ſi aliæ poſſent haberi.*

18 *Amiſſio inſtrumenti, quod quis tenetur exhibere officio iudicis, non probatur per iuramentum, ſed per legitimas probationes probari debet.*

19 *Viro integro, & iuſto adducenti veriſimilia creditur, ſed ſi ſit alienæ conditionis non creditur per ſolum iuramentum.*

1 Amiſſionem inſtruméti, vel ſcripturæ † probari per iuramentum, obſer-
uauere gl. & cæteri Doct. in ca. cum olim, il primo, de priuil.
& Bartol. in l. ſicut. & in l. emancipatione. C. de fid. inſtru-
mento. & idem Barto. in l. ſi quis. §. an vero. columna penul-
tima, verſiculo circa primum. ff. de eden. Flor. in l. lege aqui-
lia ſi deletum. columna quarta, ff. ad l. aquil. text. gloſſ. Bald.
in fin. quæſtio. & Doct. poſt Cin. in l. fin. C. de eden. Ioan. de
2 Sil. in tract. de iureiur. par. 2. qu. 1. numer. 6. & idem † in pro-
bãda amiſſione apoſtolorum (vt appellant) dimiſſoriorum,
qui conceduntur appellanti, poteſt probari per iuramen-
tum. ita Salyc. in l. præſes. C. de appell. & Hippolyt. de Marſi.
in rubric. C. de probatio. numer. 147. cum alleg. & ratio eſt,
3 † quia res dicitur amiſſa eo ipſo, quòd facta diligenti inqui-
ſitione non inuenitur, vt reſpondit Paulus in l. 3. §. Nerua.
ff. de acquirend. poſſeſſ. Felin. in cap. fin. de probat. & in cap.
ſicut. colum. 6. verſic. quinta declaratio, de iud. Aret. conſil.
119. Bar. in l. ſi quis ex argentarijs. §. tenet. hæredi. ſub num. 1.
ff. de eden.

Amplia & intellige, vt quando per teſtes quis probaſſet
4 vaſtationem † depopulationem, furtum, incendium, rui-
nam, vel ſimilia, nedum ſtaretur eius iuramento de amiſſio-
ne ſcripturarum, verum etiam de tenore earundem, ita Af-
flict. deciſ. 13. nu. 10. vbi allegat Pau. de Caſt. in l. ſicut iniquũ.
C. de fid. inſtr. & not. in l. ſi de poſſeſſione. C. de probat. & in
l. fin. C. eod. tit. de fid. inſtrum. & in l. ſi quando. C. vnde vi, &
tenet Alba in conſil. 24. nu. 12. cum ſequent.

Limita hanc ampliationem non habere locum quando
quis vellet probare factum alienum, nempe ſi filius dixiſſet,
5 patrem ſcripturam amiſiſſe, † & ad probandum tenorem
eiuſdem vellet pręſtare iuramentum, quia hoc caſu non ad-
mittitur, nec probatur tenor, ita Franciſ. Alberg. inter con-
ſil. Bald. conſil. 401. in fin. verſic. addito, volum. 3. & ipſe Bal.
conſil. 482. in fin. vol. 5. quos ſequitur Crauet. in conſi. 157. in
fin. num. 17.

Primò limita non procedere, niſi tractaretur de modico
6 præiudicio, † ſecus ſi de magno, vt per Iaſo. poſt Bartol. in l.
huiuſmodi. §. ſi ita. nu. 11. de lega. 1. Felin. in ca. ſicut. nu. 18. de
re iudic. & Alexand. in d. §. ſi ita. in fin. Hippolyt. de Marſil. in
rubric. C. de probat. num. 128. cum alleg. & iterum Felin. in
c. fin. in fin. de probat. Paul. Caſtr. in l. veluti. §. hęc vox. nu. 2.
ff. de eden.

Secundò limita non procedere, quando amiſſio allega-
7 retur à notario, qui tenebatur cuſtodire, † quia tunc ei non
creditur, nec probatur per ſolum iuramentum. Ioan. Andr.
in addi. ad Specu. tit. de inſtrum. edit. §. inſtrum. Fed. de Sen.
in conſ. 101. & Alba in conſ. 113. nu. 8. in fi. per doct. Bart. in l.
fi. C. de fid. inſtr. & Alex. in l. præt. §. prætor ait. n. 12. & Fel. in
c. ſicut. nu. 18. verſic. quæ duo ponunt, de re iudic. & tali caſu
8 non ſufficit etiam diligens inquiſitio, † quia nihilominus
cogitur iſtiuſmodi probare aliter, quàm per iuramentum,
vt Bartol. in l. ſi quis ex argentarijs. §. fin. ff. de eden. & Bald.
& Cin. in l. ſi venditor. C. de pignorat. actio. & Felin. in cap.
fina. not. 3. de probat. imo nedum probare debent tales, qui
9 ratione officij cuſtodire tenentur, † vt notarij, mercatores,
& ſimiles amiſſionem, verum etiã fortuitu amiſiſſe. l. ſi quis
ex argentarijs. §. prætor. ff. de eden. ibi gloſ. & Felin. in d. c. fi.
de probat. quod ſecus eſt in illis, qui non cogebantur cuſto-
10 dire, † quia etiam non compellitur probare caſum fortui-
tum abſq; ſua culpa, imo aduerſariorum ſunt partes, vt pro-
bent per culpam, & dolum amiſſum fuiſſe, vt l. dolum. C. de
11 dolo. & l. cum ita legatur. §. ſpecies. ff. de leg. 2. † qua culpa
non probata abſoluendus eſt ille, qui ratione officij non te-
nebatur cuſtodire, vt gloſſ. & Doct. in d. §. prætor. quod ta-
men non procedit in amiſſione per furtum, vel incendium
12 exorta, † quia in tali caſu præſumitur culpa cuſtodientis id
eueniſſe, vt l. cum duobus. §. damna. ff. pro Soc. & ibi gloſſ. in
l. ſi vendita. ff. de peric. & como. re. & ideo habenti, & cuſto-
13 dienti † incumberet onus probandi caſum ſine culpa, vt
Bart. Paul. de Caſtr. & cæteri tradidere in dicto §. prætor. &
Alexand. de Neuo inter conſil. criminal. conſil. 92. num. 6.
aduerte tamen, amiſſionem in caſibus fortuitis clandeſti-
14 nis, vt in furto † probationem fieri per coniecturas, quæ di-
citur manifeſta probatio, vt ſi ꝓbetur fores nocturno tem-
pore fuiſſe fractas, vel famulum aufugiſſe, ita Bart. Ang. Ful-
goſ. Raph. & cæteri in dicto. §. prætor. & Bart. in l. ſi quando.
in fin. C. vnde vi. & in l. 1. ff. fur. aduer. naut. Specul. in titu. de
fur. & idem latè in tit. de pignor. in princ. & facit, quod no-
tat Iaſ. id d. §. prætor. & in conſ. 141. nu. 4. vol. 4. quòd ſi præ-
terea probatum ſit, & rem aliquam fuiſſe immiſſam in na-
15 uem † & deinde probato naufragio, dicitur probata amiſ-
ſio illius rei, ita Crot. conſ. 122. nu. 34.

Tertiò limita, & intellige non procedere ſimpliciter
16 † nam vltra iuramentum oportet, vt præcedant aliæ conie-
cturæ, ſic ad verbum ſanxit Imp. Iuſtinianus in l. teſtium. in
fin. C. de teſtib. & ita etiam dicunt Innoc. Ioa. Andr. & Abb.
in ca. cum olim. de priuileg.

Quartò limita, & intellige, quando deficeret alia proba-
17 tio, † quia tunc creditur iuramento, ſecus ſi aliæ probatio-
nes poſſent haberi. ita Guid. Pap. quæſt. 244. & in ſingul. in-
cipien. probatur amiſſio inſtrumenti.

Quintò limita, quando quis teneretur exhibere inſtru-
18 mentum officio iudicis, † quia tunc talis amiſſio nõ proba-
tur per iuramẽtum, ſed debet probari per legitimas proba-
tiones. Bart. in l. ſi quis ex argentarijs. §. penult. & fin. ff. de e-
den. & Alex. in l. huiuſmodi. §. ſi ita. ff. de leg. 1. & Bald. in l. fi.
C. de fid. inſtrum.

Sextò limita, ſi ſit vir integer, & iuſtus, & adducat veriſi-
19 milia, † vt quia domus ſit combuſta, ſecus ſi alienæ ſit con-
ditionis, quia tunc non creditur per ſolum iuramentum, ita
Bald. in l. fin. in fin. C. de eden. Tiraquell. in l. ſi vnquam, in
præfat. numer. 39. C. de reuocan. donat. Iaſ. in l. huiuſmodi.
§. ſi ita. num. 11.

Multa alia ad huius concl. materiam ſpectantia in medium poſſent afferri, ſed dilucidius, & magis diſtinctè ſuis locis hæc traduntur, præſertim in concl. inſtrumentum, ſcriptura, res, & in concl. tenor, & in concluſione bona. lector ne grauere illas concluſi. adire.

CONCLVSIO 89.

ARGVMENTVM.

Nonnulli recenſentur modi, quibus amor inter amaſium, & amantem probatur.

SVMMARIVM.

1 *Amor inter amaſium & amantem quibus modis probetur.*

2 *Dicens aliquid eſſe factum amoris, vel libidinis cauſa probare debet.*

3 *Amans in alio corpore viuit, & amati faciem in animo ſuo ſculpit.*

4 *Amaſius*

4 *Amaſius pro amaſia non poteſt eſſe teſtis, & econtrà.*
5 *De effectu amoris plura dicuntur per Crot. & Tiraquell.*
6 *Amor præſumitur inter patrem & filios maior, quàm inter alios.*
7 *Amor in dubio non præſumitur in matre, quæ non diligit filium.*
8 *Pater plus præſumitur diligere ciuitatem, quàm filium.*
9 *Amorem inter fratres præſumi.*

Amor inter amaſium, & amantem probatur
ex eo,† quòd alter alterius domũ
frequentet, & inuiſat: vt Pariſ. conſilio 10. volum. 2. nume.
33. & notat. in c. tertio loco, de præſump. vbi doct. & glo. &
Bartol. l. capite quinto. de adult. & ex alijs ſimilibus conie-
cturis, & etiam per famam, nempe ſi rumor eſſet, Caium Se-
iam deperire, quæque ob ſingularem formam, atque venu-
ſtatem omnium in ſe oculos & animos conuertere poſſet,
vt inquit Franc. Hercul. in tract. de caut. de non offend. cap.
17. num. 8.
Quòd ſi aliquid eſſe factum amoris, & libidinis cauſa † di-
2 catur, incumbit onus probandi ipſi, qui inhæreat in hoc,
dum negat factum fuiſſe animo conuiciandi, ita Hercul.
vbi ſuprà, ſub num. 7. per doctr. Ang. in l. verum. ff. de furt.
3 † verum quia amans in alio corpore viuit, & amati faciem
in animo ſuo inſculpit, vt ex notatis per Tiraquell. de legib.
connub. l. 13. numero 46. & 47. Meritò amaſius non debet
admitti pro teſte pro amaſia, † neq; è contra, vt voluit Petr.
4 de Moncad. in add. ad Crot. in tract. de teſtib. part. 4. numero
128. vbi plura dicit de † effectu amoris, & latius per Tira-
5 quell. in tract. de legib. connubial. in l. 2. nu. 7. in leg. 7. nume-
ro 22. in l. 9. numero 84. cum plurib. ſequentib. & in l. 12. nu-
mero quadrageſimo quarto, & in le. 14. & in l. decima quin-
ta quaſi per totum. & in l. decima ſexta, numero 47. & Io-
an. de Ligna. in tractatu de Amic. §. dubitari. & vide Bald. in
cap. in litteris. num. 3. de teſtib.
6 Amor tamen inter patrem, † & filios ſemper præſumitur.
l. iſti quidem. ff. quod met. cau. l. ſi pupillus. §. ſi pater. ff. de
reb. eor. l. nec ei. ff. de adopt. §. final. Inſtit. de noxal. Alciat. in
tract. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 1. & maior, quàm inter
alios, pro vt dicit Cephal. in conſi. 164. numero 21. volum.
2. Ioan. de Amicis in conſi. 144. num. 5. Riminal. Sen. in con-
ſil. 261. numero 39. volum. 2. & Curt. Sen. in conſi. 46. num. 6.
7 † & in dubio non præſumitur in matre, quæ non diligit fili-
um, vt cap. afferte. de præſumptio. & Alciat. in dicto tract.
reg. prima, præſumpt. 14.
Sed intellige, quia pater plus præſumitur diligere ciuita-
8 tem, † quam filium. l. in albo. C. de decur. lib. 10. Alciat. dicto
tractat. regula prima præſumpt. 37.
Item amor præſumitur † inter fratres. c. literas de præ-
9 ſumpt. Alciat. in tract. de præſumpt. regul. 1. præſumpt. 32.
Cætera habuiſti in concluſioue, affectio, & alia addemus
in concluſione, dilectio.

CONCLVSIO 90.

ARGVMENTVM.

Quid præſumatur de ancilla ſuſcepta in vxorem à domino, & de reperta prægnante in domo domini, & an, & quando pro domino poßit teſtificari.

SVMMARIVM.

1 *Ancilla ſuſcepta in vxorem à domino præſumitur ab eo efferri, & ſuperbè agere.*
2 *Ancilla non poteſt eſſe teſtis pro domino, & non caret ſuſpicione.*
3 *Ancilla eſt teſtis idonea, niſi opponatur, nec iudex poteſt eam repellere.*
4 *Ancilla examinata non facit indicium.*
5 *Ancilla poteſt teſtificari in his, quæ ſecreto fiunt in domo.*
6 *Ancilla, & famuli admittuntur ad teſtimoniandum in his, quæ non poſſunt probari, niſi per domeſticos.*
7 *Id procedit, quando ex natura actus, vt in probando adulterio, alij teſtes habiles non poſſunt haberi, ſecus ſi teſtes idonei haberi poſſent.*
8 *Contractus matrimonij prohibetur clam contrahi.*
9 *Ad matrimonium probandum etiam ſi clam, & de nocte contractum ſit, non ſunt admittendi teſtes de domo, vel aliàs inhabiles.*
10 *Ancilla poteſt teſtificari eo tempore, quo deſierit eſſe in ancillatu, ſiue famulatu.*
11 *Ancilla ſi reperta prægnans in domo domini, non ſimpliciter eſt præſumendum contra dominum.*

1 Ancilla quam dominus vxorem duxerit †
præſumitur propter domi-
num efferri, & ſuperbè agere, auth. de nuptijs, §. iucundum.
Luc. de Pen. in l. quemadmodum. C. de agric. & cenſit. verſi.
201. lib. 10. ad idque referri poteſt antiquum prouerbium
Palladæ, lib. 1. Græcor. Epigram.

Μήποτε δουλ' ἄσασα γυνὴ δέσποινα γένοιτο.

Quo ſignificatur, ancillam, aut ſi mauis, ſeruam noſtram
non eſſe in vxorem ducendam, quaſi & hæ plerunque ſole-
ant eſſe erga maritos inſolentiores. Ad id reſpexit omnium
ſapientiſſimus ille Salomon, qui prouerb. 30. veriſſimè pro-
ditum reliquit, per tria mouetur terra, & quartum non po-
teſt ſuſtinere, & quæ ſequuntur.
2 Hinc meritò † non poteſt eſſe teſtis pro domino, arg. c. in
literis. de teſti. l. 2. C. eo. ita Io. de Amic. in conſi. 196. nume.
15. & Pariſ. in conſ. 87. num. 81. vol. 3. per doctrin. Bal. in l. et-
iam. C. de teſtib. & facit, quod ait Marc. Man. in conſilio 213.
nume. trigeſimo, volumine primo, vbi inquit ancillam non
carere ſuſpicione.
3 Intellige tamen concluſionem, ſi opponatur: † quia a-
lioqui eſt idonea, & iudex non poteſt eam repellere, iux-
ta ſententiam Ang. in auth. de teſti. in prin. col. 1. & Alex. de
Neuo in conſi. 6. num. 3.
Intellige ſecundò, eo vſque concluſionem procedere,
4 † vt ancilla examinata nec faciat indicium, ſi credimus
Abb. in d. cap. in litteris. in tertio no. de teſtibus quem re-
fert Ioan. de Amic. in d. conſilio centeſimo nonageſimo ſex-
to, numero. 15.
5 Primò limita in his, quæ ſecretò fiunt in domo: † quia
tunc poteſt teſtificari, eſt Accurſ. doctrina in leg. tertia, C.
de adult. quem ad hoc allegat Domhaud. in ſuo tractatu de
teſti. in fine, numero decimo, eſt etiam text. in l. conſenſu.
C. de repud. bona gloſ. in cap. cum dilecti. verſicu. & ſi tres.
extra de electio. bonus textus in cap. final. de teſtib. cogen.
& notat Alex. de Neuo in conſilio quarto, numero decimo
6 quinto, vbi inquit † in his, quæ non poſſunt probari, niſi
per domeſticos, admitti famulos & ancillas ad teſtimoni-
um, vt etiam dicunt Bald. & Sali. in lege ſecunda, C. de te-
7 ſtibus. & ratio eſt: † quia tunc ex natura actus à communi-
ter accidentibus alij teſtes habiles non poſſunt haberi: vt
in probando adulteria, eſt caſus præcipuus, vt declarat Abb.
8 in d. cap. in literis. ſecus eſt ſi ex natura actus poſſint habe-
ri teſtes idonei: vt eſt in contractu matrimonij, † quod
prohibetur clam contrahi: vt in titulo de cland. deſponſ.
quia licèt caſu aliquo non habeantur teſtes idonei: quia
9 clam, & tempore nocturno ſit contractum, † non propte-
rea ſunt admittendi huiuſmodi teſtes familiares, vel aliàs
inhabiles, ſecundum Abb. in conſilio quinquageſimo quar-
to, numero decimo quarto & ſeq. lib. primo. Alex. in conſi-
lio centeſimo quinquageſimo ſecundo, nu. decimo quinto,
volumine quinto. Dec. in conſilio trecenteſimo decimo. co.
2. verſic. & in iſto caſu. & Ioan. de Amic. in conſilio centeſi-
mo nonageſimo ſexto, num. 17.
Secundò limita quãdo eo tẽpore deſierit eſſe in ſeruitute,

10 ſiue famulatu: † quia tunc poterit teſtificari, ita per alios
ibid.allega.Crot.in conſ.131.num.15.
11 Verùm ſi reperta ſit prægnans in domo domini † non
ſimpliciter præſumendum contra dominum, Ita Alcia. in
tract. de præſump. reg. 3. præſump. 37. num. 5. per doctrin.
Bal.in l. filium, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur.

CONCLVSIO 91.

ARGVMENTVM.

Animal, vt bos, vel equus an probetur eſſe alicuius per ſtigma impreſſum.

SVMMARIVM.

1 *Animalia: vt bos, & equus quomodo probentur eſſe alicuius.*
2 *Agens pro boue, vel equo, quem dicit eſſe ſuum, licèt non probet dominium, ſufficit tamen probare illos ſuo ſtigmate inuſtos eſſe.*
3 *Res videntur eſſe cuius ſigno ſignata ſunt.*
4 *Probatio per ſtigma ſufficit etiam quoad poſſeßionem, & dominium animalium.*
5 *Rebus ſuis prohibetur quis ponere ſtigma alienum.*
6 *Dominus poteſt animal ſuum propria authoritate reducere.*
7 *Animal probatur ſuum eſſe, ſi probata fuerit impoſitio ſtigmatis in dicto animale.*

1 Animalia, vt bos, & equus probantur eſſe ali-
cuius, † probando inuſta eſſe ſtigma-
te, quo illius grex imprimitur. Ita. Luc. de Penn. in l. ſtigma-
ta. C. de fabric. lib. 11. col. 2. verſi. & nota hic argumentum: v-
bi ait, licèt agens pro boue, vel equo, quem aſſerit eſſe ſu-
2 um, † non probet dominium eius bouis, vel equi, ſatis eſſe
tamen probare illum ſuo ſtigmate inuſtum eſſe; & id com-
probat per l. pen. §. pen. C. de aquædu. lib. 11. & l. 1. ff. de ſer.
fugi. in fi. & argu. c. diſplicet, 23. q. 4. & c. ab exordio. 35. di-
3 ſtin. & Bar. in d. l. ſtigmata. Res enim videntur eſſe, † cuius ſi-
gno ſignatæ ſunt, arg. l. quod ſi neq;. §. fi. ff. de peric. & com.
rei vend. & videtur hoc expreſſum in c. ſi iudex. de ſenten.
excom. lib. 6. & ad idem facit c. quod quidam. in fi. 1. q. 1. & c.
quemadmodum 23. q. 7. & ca. poſtea ſignatur, de conſecra.
diſtinct. 4. & c. ſanè profecto, 24. q. 2. & c. fi. de vot. & infra
not. in concluſ. arma, & in concluſ. domus, & Bal. l. 1. nume.
1. C. quæ res vend. non poſſunt, vbi dicit, mercatores magnę
auctoritatis habere ſigna, & ſtigmata: vt fabri, quibus vtun-
tur in ſuis mercibus, & operibus, & notarij in ſuis inſtru-
mentis. & auth. dos data. C. de dona. ant. nup. vbi Bald. dicit,
ballas (ſic eas vocat) mercatorum præſumi, quorum ſunt
ſigna.
4 Amplia † vt huiuſmodi probatio per ſtigma ſufficeret et-
iam quoad poſſeſſionem, & dominium dicti animalis: vt i-
dem Luc. de Penn. d. verſi. & nota hic argumentum, vbi al-
5 leg. l. 3. C. de bon. vacan. & hac de cauſa † prohibetur quis re-
bus ſuis ponere ſtigma alienum, alleg. l. 1. C. de naui. non ex-
cuſ. lib. 11. & ſi quis appoſuerit, perdit rem, l. ſacrilegij. §. qui
6 cum. ff. ad l. Iul. pec. cum alijs ibi alleg. & refert † alios Docto.
ſentire, dominum poſſe ipſum animal propria auctoritate
reducere.
Limita vſque eo procedere, ſi probata fuerit impoſitio
7 ſtigmatis in dicto animale, † ſecus ſi non fuerit probata: ita
idem Luc. de Pen. vbi ſupra, qui alleg. dictam l. 3. C. de bon.
vacan. & l. quod ſi neque. §. fi. ff. de peric. & com. rei vend. &
l. diſtraheret. C. de reb. alien. non alien. cum ibi notat.

CONCLVSIO 92.

ARGVMENTVM.

An animal venditum morboſum, vel putridum apparens, tale præſumatur fuiſſe tempore venditionis, & traditionis.

SVMMARIVM.

1 *Animal, vt equus venditus intra triduum mortuus &c. præſumitur infirmum fuiſſe venditionis tempore, & locus erit ædilitio edicto.*
2 *Animal venditum ſi morboſum appareat illicò poſt contractum, tale præſumitur fuiſſe tempore contractus.*
3 *Præſumptio prædicta ſufficiens eſt, ſi modicum tempus interuenìat: ſecus ſi plures dies: quia tunc ſimplex eſt.*
4 *Medicorum dictis ſtandum eſt tamquam peritis in arte.*
5 *Animal non præſumitur corruptum fuiſſe tempore venditionis, quando venditor probat poſt traditionem comediſſe herbas venenatas.*
6 *Teſtes quomodo deponere debeant, & quibus ſtandum, vide remißiuè.*
7 *Actio in hoc iudicio qualis erit,*
8 *Animal quomodo probetur morbo lethali laboraſſe tempore venditionis, & traditionis.*
9 *Qui non comedit, nec bibit, ſanus non eſt, imo mortuo ſimilis.*
10 *Mortis celeritas in animali præſumitur ex vulnere, vel vlcere.*
11 *Inteſtinorum putrefactio, viſibilis, & apparens indicat animal omnino periturum fore.*

Animal vt equus venditus, ſi intra triduum mor-
tuus fuerit, & reperiatur eius cor putri-
1 dum, & marcidum, † præſumitur tempore venditionis fu-
iſſe infirmum, vnde erit locus ędilitio edicto, vt dicit Ang. in
l. ſciendum in fi. de verb. obl. quem refert, & ſequitur Alci-
at. in tract. de præſump. reg. 2. præſump. 27. numero 11. & ita
* * communiter Doctores ſentiunt in l. ſi quis cum aliter. ff.
de verb. obli. vt ait Rip. in tracta. de peſte, rub. de remed. ad
cur. peſt. num. 141. vbi pulchrè de hoc, & Bal. in l. 1. col. pen.
ver. item faciunt ad mercatores. C. de ædili. act. & in l. 2. q. 2.
C. de reſcind. vend. & idem Bal. & Flor. in l. paciſci. ff. de
pact. Ioan. And. in add. ad Specu. de empt. & vend. §. nunc vi-
dendum. ver. ſciendum. in add. quisquis emit bouem. Boer.
in deciſ. 323. num. 22. vbi quam plures alios citat, & Riminal.
2 conſil. 360. num. 11. vol. 2. vbi dicit, † animal venditum ſi poſt
contractum illicò, vel paulò poſt appareat morboſum, præ-
ſumi fuiſſe morboſum tempore contractus, vt etiam iudi-
catum fuiſſe Peruſiæ eſt atteſtatus Ioſeph. Ludouic. in ſuis
deciſion. deciſ. 118. quæ eſt fina. deciſ. 2. partis, quòd ſi intra
triduum moriatur, periculo venditoris moritur. Ioan. Ol-
dendor. tracta. de vſucapio. §. bellum, num. 3. & latius de hoc
Iacob. Nouell. regul. 226. vbi ponit ſeptem limitatio.
3 Limita, & intellige procedere, † vt dictum eſt, de modi-
co tempore, quia tunc erit valida huiuſmodi præſumptio,
vt per Iaſon. in l. lecta. col. 13. ſub num. 20. circa med. verſi.
primus eſt in ſpoliato. ff. ſi cer. pet. ſecus ſi plures dies inter-
ceſſerint, nam tunc eſſet ſimplex præſumptio, & niſi hoc
4 medici aſſeuerarent, † quibus eſſet ſtandum tamquam peri-
tis in arte, arg. l. ſemel. C. de re milit. lib. 12. non ſufficeret hu-
iuſmodi præſumptio, & Alex. in conſil. 148. vol. 2. & Rimi-
nal. vbi ſupra, num. 13.
Secundò limita, quando venditor probaret, infrà tridu-
5 um poſt traditionem comediſſe herbas venenatas, † quòd
etiam iudicio relinquendum erit peritorum artis. Ang. in
d. leg. ſciendum. de verb. ob. & ibi omnino Alexan. & Abbas
in cap. iuſtum, de rerum permuta. Teſtes autem quomodo
6 deponere debeant, † & quibus magis credendum, videndus
eſt omninò Alex. in conſi. 148. volu. 2. per tot. vbi vberrimè
examinat, & Bal. in conſi. 499. vol. 5.
7 Actio autem in hoc iudicio † erit redhibitoria, vel certè
quanti minoris, vt idem Bal. in allegat. conſi. 499.
8 Quod verò tempore venditionis, † & traditionis animal
laborabat morbo lethali, probatur ex eo, quod nec come-
9 dit, nec bibit, nam qui hoc non facit, ſanus non eſt, † imò
mortuo ſimilis eſt. l. in hac. ff. de triticar. quam allegat Bald.
in d. conſi. 499. vol. 5.
Probatur etiam, vt ſupra diximus, per mortis celerita-
10 tem, † quia tunc præſumitur mortuum vulnere, vel vlcere.
l. 1. C.

l.1.C.de emend.ſer.& Bald.in d.conſilio 499. vel quia inte-
11 ſtina in putredinem reſoluta eſſe claré conſtet, † Vnde faci-
le,& liquido pateat animal omnino fore periturum, vt idẽ
Bald. vbi ſupra dicto conſilio 499. per l.ædiles aiunt, ff. de
ædil. edict.

Cætera ſcitu digna huic ſubijcere, noluimus, opportunius hæc tradentur in concluſione, equus, mors, & morboſus.

CONCLVSIO 93.

ARGVMENTVM.

Mœrere teſtatoris animam ob mulieris impudicam vitam, præſumitur.

SVMMARIVM.

1 *Anima teſtatoris mortui propter impudicam vitam mulieris, cui legauit ſub conditione, ſi caſtè vixerit, præſumitur triſtari.*
2 *Idem ſi mulier tranſeat ad ſecunda vota.*
3 *Filijs primi matrimonij fit iniuria per tranſitum matris ad ſecunda vota.*

Anima teſtatoris mortui præſumitur mœrere ob
mulieris viuendi genus impudicum, ac im-
1 purum,† cui legauit ſub conditione, ſi caſtè vixerit, vt ex al-
legat.per Alb. in conſilio 25. nume. 12. & ita videtur ſentire
Pariſ. in conſilio 95.num. 21. & 56. vol.2. Marſil.in conſil.13.
num.8. gl. & Docto. præſertim Iaſ.in l.fideicommiſſum. C.
de fideicom.Cephal.in conſil.59.num.6.vol.1.& Rol. à Val-
2 le in conſi.69.num.34.volu.1. † Imo etiam per tranſitum ad
ſecunda vota, vt conſuluit Ruin. in conſi. 84. poſt nume.9.
vol.2.& Marian.Socin.in conſi.108.num.8. vol.1. §. nos igi-
tur.& §.ſolutio.in auth.de nupt.gl.& doct. in l.1. de ſecund.
nup.facit.c.fatendum.13.q.vlt. Alex. in l. mulier quæ.§. cum
3 proponeretur, nume.9.ff.ad Trebellian. vbi etiam inquit †
inferri iniuriam filijs primi matrimonij.

CONCLVSIO 94.

ARGVMENTVM.

Animus quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Animus directò probari non poteſt: quia ſolus Deus eſt ſcrutator cordium.*
2 *Animi probatio eſt quaſi impoſsibilis.*
3 *Animus etiam per teſtes ſingulares probari poteſt.*
4 *Animum probari per coniecturas, præſumptiones, & ſimilitudines, de quibus in hac concluſione.*
5 *Animum probari per iuramentum, & quomodo.*
6 *Animi probatio per iuramentum tanti eſt momenti, vt nulla alia certior haberi poſsit.*
7 *Teſtes, qualis fuerit animus alicuius, ſi præceſſerint verba declaratoria, per ea teſtificari poſſunt.*
8 *Probationi prædictæ contrarium probare volens non admittitur.*
9 *Doctores contrarium tenentes allegantur.*
10 *Quòd permittitur actori, id debet permitti reo, cui tolleretur exceptio ſua, ſi non poſſet probari contrarium.*
11 *Statuto ſi cauetur, ſtari iuramento alicuius, venit nihilominus admittenda probatio in contrarium.*
12 *Statutum ſi diſponat, ſtari conſcientiæ alicuius, poteſt tamen probari contrarium: dummodo cauſa ſit nimis præiudicialis.*
13 *Nuntio, & executori iurato licèt credatur in his, quæ ſpectant ad officium illius, poteſt tamen probari contrarium.*
14 *Animum probari per ſimplicem aſſertionem.*
15 *Poſſeſsio animo retinetur.*
16 *Animus cognoſcitur, & probatur per verba.*
17 *Verba ſunt inuenta, vt animum dicentis exprimant, & declarent.*
18 *Quæ ſunt parui præiudicij licet conſiſtant in animo, probantur tamen per ſolum iuramentum.*
19 *Concluſionem procedere etiam in his, quæ ſunt magni præiudicij, ſecundùm Rom.*
20 *Dicto alicuius cum iuramento non ſtatur, quando contra ipſum extat aliqua præſumptio iuris.*
21 *Furi de furto commiſſo ſe excuſanti, iurantique credidiſſe, dominum rei conſenſiſſe, vt ipſam auferret, non creditur, & quare.*
22 *Nemo rem ſuam iactare præſumitur.*
23 *Dicenti ſe conſenſiſſe, vt furtum fieret de re, ſi fur non ſit affinis, vel amicus, præſumitur dicere fictè, animoq; iuuandi, & cum habeat præſumptionẽ cõtra, eius aſſertio per iuramentũ non ꝓbatur.*
24 *Citati ad domũ iurare volentis ſe de citatione notitiam nõ habuiſſe, iuramento eius non ſtatur, & quare, & ibi contrarium.*
25 *Volenti probare ignorantiam conſtitutionis, edicti, aut ſtatuti nuper editi per proprium iuramentum, non creditur.*
26 *Nemo præſumitur ignorare, quæ omnes in ciuitate ſciunt.*
27 *Iuuenis ludens in tenebris cum virgine per iuramentũ nõ probabit non animo prauo, ſed bona fide ludere cum illa.*
28 *Homini bonæ famæ, & opinionis creditur per iuramentum, ſecus ſi ſit malæ, & homo leuis.*
29 *Statuto ſi cauetur, credi debere denunciatori, vel damnum paſſo cum iuramento, tamen non ſtabitur, ſi infamis fuerit etiam ſola infamia facti.*
30 *Libro mercatoris infamis non eſt credendum.*
31 *Veneficij accuſatus ſi dixerit, ſe potionem non dediſſe animo necandi, & ſtatuto caueatur propterea non puniri, eius dicto etiã cum iuramento ſtandum non eſt.*
32 *Iuramento circa animum non creditur, quando alio modo poteſt probari.*
33 *Aſſerenti ſe arbitratum eſſe in illo iuiſſe loco iure ſeruitutis, ſi nullus præceſsit titulus, ei non creditur per iuramentum.*
34 *Alleganti titulum reprobatum, & non bonum per iuramentum non eſt credendum.*

1 Animus cum directò probari non poſſit, †
cum ſolus Deus ſit ſcrutator
cordium, vt inquit Marc. Mant. in conſilio 24. numero 4.
volumine primo.per gl.in capit. de occidendis, 23. quæſtio-
ne 5.& in clemen.exiui de paradiſo. de verborum ſignificat.
& in l.2.ff.de interroga. action. Barbat. conſilio 42.num. 14.
per cap.nouit.de iudic.vol.1.c.tua.in fin.de ſimon.cum con-
cord.gloſ.in clem.vnica, de reliq.& vener.Sancto. Blanc. de
indic.num.57. tomo 15.Ioan.Lup.in tract. de matri. & legit.
2 part.1.num.6.& 10.vbi inquit, †eſſe quaſi impoſſibilem prõ
bationem, vt plenè Corn.conſi. 81.num.16. vol.1.conſil.124.
3 num.3.volumine 3.& Homod.conſ.63.num.3. vt † etiam per
teſtes ſingulares probari poſſit, ſecundùm Crauet. in conſil.
2.numero 33. & tenet Rot.deciſ.73.diuerſorum nondum ty-
pis tradit. quando concurrit publica vox, iccirco confugi-
4 endum eſt ad coniecturas, † præſumptiones & ſimilitudi-
nes, vt idem Marc. Mant. vbi ſuprà per ibi adducta. & ſapien-
tiſſimè Menoc. de arbitr.iud.caſ.361. nume. 2. Laur. Silu. in
conſilio 7.numero 21. Socin. conſi. 28. numero 14. volum.1.
Mando.in reg.cancel.reg.5.q.4.num. 7.& Cor. conſil. 45. in
littera A.volum. 3. ſed quæ ſint coniecturæ & præſumptio-
nes infra dicemus ſingulis ſuis in locis. Generalem igitur
5 conſtituimus concluſionem nempè † animum probari per
iuramentum illius, qui aſſerit id habuiſſe in animo, vel quòd
ſciuerit, vel ignorauerit, iuxta ſententiam Mar. Socin.in cõ-
ſilio 123. numero 19. volumine 2. & in conſilio 28. numero
19.vol.1.Guid.Pap. quæſt.614. & in conſi. 223. vbi plenè, nu.
13. verb.ſed qualiter. Alciat. de præſumpt. reg. 3. præſumpt.
16. Bell.in conſi. 49.numero 13.Bella.deciſ.45.Rot.deciſ.42.
in nou. ſi impetratum. & deciſ. 79. nota quòd vbi, & de-
ciſ. 494. nota ſi impetretur, in antiq. Staphil. de ſignatur.
grat.& iuſtit. titulo de commiſſ. fol. mihi 172. verſiculo ſo-
let tamen Hippol. Marſi. in rubric. C. de probat. nume-
ro 122.Iaſ.in conſi.84. numero 7. volumine 1. Roman. in l.
gerit, numero 5. ff. de acquir. hæredit. Neuizan.in conſilio
5. numero 38, Crauet. de antiq. temp. part.4. numero 153.
Riminal.

Riminal. Sen. in conſil. 216.num.22.volu. 2.Abb.in c.de his:
* nu.6.de accuſ. vbi * omnes ad hoc alleg.glo.in c. ſignificaſti.
de homic.vbi Felin.num. 2.& gloſ.in §. aliæ.Inſtit. de act.vbi
Iaſ.Oldra.conſ.286. Angel. conſil. 314. Anchara. 159. in fin.
num.44.& conſi.174.num.4.& 5.Rom. conſil. 398. in fin.&
in conſi.76.num.5.Grammat.vol.10.numero 28.Alex. conſ.
127.num.15.lib.4. Hippolit.conſ. 9.num.32.& conſi. 96. nu.
8.& Mar.Ant.Blanc. in pract. crimin. de re accuſat. incipi-
en.datis defenſionibus,num.65.& per alios,quos enumerat
Ioann. Nic. Arelat. in addit. ad Alciat. vbi ſupra. Quintilia.
Mando.ad reg. cancel. reg. 5. quæſt. 4. numero 2. & Barba.
conſilio 42.nu.14. vol. 1. Ruin. conſilio 1. num. 4. vol.5.

6 Primò amplia, † vt tanti ſit momenti huiuſmodi proba-
tio,vt nulla alia certior haberi poſſit, vt §.aliæ,Inſtit. de act.
& l. ſi cui.§.ijſdem.ff. de accuſ.Bartol.in l. inter omnes.§.re-
ctè.ff.de fur. & in l.2.§.ſi à pupillo. ff. pro empt. quos addu-
cit Rot. in deciſ.42.in nou. quod verum eſt, niſi aliqua ver-
7 ba declaratoria præceſſerint, † nam eo caſu teſtes de animo
alicuius,qualis fuerit, teſtificari poterunt, idque per verba
declaratoria.Bert.in verb.teſtes depo. num.176.

8 Secundò amplia,vt vſq; eo concluſio procedat † vt non
admittatur contrarium probare volens, ita Domini Rot.
deciſ.79.in fin.in antiq.Dec.in c. interpoſita. §. 1. de appell.
& in cap.ſtatutum.§.aſſeſſorem,de reſcrip.in 6.

9 Contrariam † tamen ſententiam ſunt ſequuti Felin.in c.
accedens,il. 2. num.14.vt lit. non conteſt.& in c.ſignificaſti,
num.4.de homic.& Bar.in l.2.§.ſi à pupillo.ff.de vſucap.pro
empt.& in l.is poteſt. col. num. 4. de homic.& Bartol in l.
2.§.ſi à pupillo.ff.de vſucap. pro empt. & in l.is poteſt. colu.
5.ff. de acquiren.hæredit. Bellam.deciſ. 45. exceptio de non
perhorreſcentiæ. Iaſ. in §. ſed iſtæ. colu. 25. verſic. tertiò ad
noſtram.de act. Tiraquell.in tract. de vtroq. retract. titu. de
retr.legnagier.§. 4.gloſ.1.nu.5.Capell. Toloſa. quæſtio. 236.
item quidam Bolo.vbi dicitur,bis ita fuiſſe deciſum,& con-
10 ſtitutum in capella. Et ratio eſt, † quia ſicuti permittitur a-
ctori,ita debet permitti reo,aliàs ſi non poſſet probari con-
trarium, tolleretur reo exceptio ſua, quod non eſt dicen-
dum,cap.paſtoralis de re iud.vt latius dicetur in concluſio-
ne,perhorreſcentia.

Amplia poſteriorem iſtorum opinionem vſque eo pro-
cedere,vt etiam lege municipali caueatur,vt credatur iura-
11 mento alicuius, † nihilominus ſit admittenda probatio in
contrarium, vt tradidit Angel. in l. qui reſtituere.ff.de rei
vendicat.& alleg.glo.in clemen. 1. de iurepatro. & ex alleg.
per Iaſ. in d. §. ſed iſtæ, nume 95. vbi notat id quod ait dicta
gloſ. in cleme.1.hoc eſt,ſi ſtatutum diſponat, vt fides habea-
12 tur conſcientiæ alicuius,† tamen ſi cauſa ſit nimis præiudi-
cialis poſſit probari cõtrarium ſecus ſi nõ ſit nimis præiudi-
cialis,iuxta gloſ.in cap. ſtatutum.§ aſſeſſorem, verſic. relin-
quatur, de reſcript.in 6. & ad hæc facit Paul. Caſtren. in l.
de pupillo. §.qui opus. ff. de nou. oper. nunciatio. Bald. in
cap. ſi ſacerdos. de offic. ordina. Ioan. de Anna. in conſilio
34.incipien.viſis & diligenter.

13 Infertur ex hac ſecunda opinione † vt & ſi credatur nun-
cio, & executori iurato in his, quæ ſpectant ad eius offici-
um,vt c.cum parati.& ibi Doct. de appell.& l.magis.§.illud.
ff. de reb. eor. poſſit tamen probari contrarium, vt gloſ.in
cap. propoſuiſti in verſi. non probatur.82. diſtinct. Imol. &
Alex.in l. qui bona.§.qui bona,qui damni.ff. de dam.infect.
& ex multis allegatis per Tiraquell. vbi ſuprà numero 6. &
Chriſtophor. Porc.in §.item verborum.Inſtit.de inutili.ſti-
pulat. in prin.

14 Amplia concluſionem præcipuam procedere † etiam in
ſimplici aſſertione,nempe cum quis ſemel poſſedit,& nunc
aſſerit poſſidere. Animus enim huiuſmodi probatur per ta-
15 lem aſſertionem,† nam poſſeſſio animo retinetur,ita docu-
it Bar.in 2.lect.l.ſiue poſſidetis.num.7. C. de probat. per di-
ctum §.aliç.Inſtit.de act.& per l.at ſi quis. §.ſed interdum.ff.
16 de relig.& ſumpt.fun.& facit etiam ad hoc illud † vt per ve-
ſtem etiam cognoſcitur,& probetur animus,vt eſt tex. iun-
cta gloſ. in verb. poteſt,in l. quidã in ſuo.ff. de condit.inſtit.
& in l. de minore.§.tormenta.ff. de quæſt. & Bertran.conſi.
17 324. numero. 5. volum. 4. nam verba inuenta ſunt, † vt di-
centis animum exprimant, & declarent, vt inquit Alciat.
lib.1.in prin.tract.de ver.ſig. & ante eum Cicero in topicis.

Primò limita concluſionem principalem procedere in
18 his, quæ ſunt parui præiudicij, ſecus ſi magni,† quia tunc
etiam ſi conſiſtant in animo, non probantur tamen per ſo-
lum iuramentum, ita docuit Paul.de Lya. in clement. con-
ſtitutione,de elect.& Dom.de S.Geminia.in c.eos.de temp.
ordin.in 6.Hippol.Marſil.in ſing.655.incip. memoriæ.& Io.
Nic. Arelat.in addit.ad Alciat.de præſumpt. in dicta reg. 3.
præſumpt.16.num.6.

Contrarium tamen conſuluit Roman.in conſi. 76. num.
19 5.nempe concluſionem procedere, † etiam ſi eſſemus in
his,quæ ſunt magni præiudicij.

Secundò limita, vt procedat concluſio, quando contra
ipſum aſſerentem iuramento non extat aliqua præſumptio
20 iuris,ſecus ſi extaret,† quia tunc non ſtatur eius dicto etiam
cum iuramento,vt per Felin.in c. ſignificaſti. il 1.in 1. col. de
homicid.& in c. inquiſitionis.§. quæſiuiſti.in penult.col.de
accuſ. ſequitur Hippolyt. Marſi.in conſi.9.numero 36.Cra-
uet.de antiq.temp. part. 4. nume. 153. & Barto.in l.inter o-
mnes.§.rectè,de fur.num.3.vbi dicit ſi fur ſe purgare velit de
21 furto commiſſo,† ita, quia habebat in animo,& credebat,
dominum rei conſenſiſſe, vt ipſam rem auferret, & iurat id
crediſſe, tamen non creditur illius iuramento, quia ha-
bet præſumptionem contra ſe ipſum, vt imò crederet Do-
22 minum non eſſe permiſſurum, † nemo enim præſumitur
iactare rem ſuam.l. qui vaſ.§ vetare.ff. de fur.cum ſimil. & i-
pſum Bartol.refert Alciat.in d. reg. 3. præſumpt. 16. nume-
ro 2. qui licèt per quatuor rationes oſtendat, huiuſmodi li-
mitationem non eſſe veram, tamen illam in fine tuetur,
nempe procedere, quando præſumptio iuris contra iuran-
tem eſſet magis efficax, & veriſimilis, quàm illa quæ ex te-
ſtamento oritur. & pro iſta limitat. ſentit Imol. in cap. 2. de
conſtit.colum.9. Cardin. in clemen. 2.§. cæterùm. quæſt.7.
de elect.Rot.deciſ. 444.incip. extra Rotam,ſiue,item extra
Rotam.in no.

Amplia huiuſmodi limitationem etiam procedere in eo,
23 qui vellet excuſare furem,† dicens ſe conſenſiſſe, vt furtum
faceret de re ſua,quia ſi fur non erit affinis,vel amicus, præ-
ſumitur illud dicere fictè, & animo iuuandi, nec probatur
per iuramentum huiuſmodi aſſertio, contra enim habet
præſumptionem, vt inquit Felin.in dicto capit. ſignifica-
ſti, num.3.de homicid.& not. Innoc. in c.2.col.9.de conſtit.
& Card. in clem.ne Romani.§. cæterùm.q.7.de elect.& Io-
an.de Anna.in c.2.circa fin.de calum.

24 Primò infertur ex hac limitatione † quòd ſi quis fuerit
citatus ad domum, ille autem citatus vellet iurare, notiti-
am non habuiſſe de illa citatione, ipſius iuramento non
ſtatur, quia habet præſumptionem contra ſe, nempe quia
quilibet præſumatur ſcire, quod ſibi eſt denunciatum ad
domum, vt gloſ. in l. ſi tutor.verſiculo oſtenderis. C. de pe-
ric.tuto.

Contrarium voluit Bald. in l. 2. §. penul. in fi. ff. ſi quis
caut.quem reprehendit Iaſ. in §. ſed iſtæ. Inſtit.de act.& ibi
etiam Iaſon.à Bal. tamen ſtat Alciat. vbi ſuprà, reprehen-
dens Iaſon.

25 Secũdò infertur,† vt ſi aliquis vellet probare ignorantiã
conſtitutionis,edicti,aut ſtatuti nuper editi,per proprium
iuramentum,non poſſet,nec ei creditur,ita Ioan.Andr. In-
noc. & alij in cap.1. de conſtit. & Iaſ. in d.§. ſed iſtæ. nume.
26 92.† nemo enim præſumitur ignorare, quæ omnes in ciui-
tate ſciunt, vt Iaſ. in dicto §. ſed iſtæ. vbi etiam ponit aliam
illationem, nempe de iuuene ludente in tenebris cum vir-
27 gine, † qui non probabit per iuramentum,non animo pra-
uo,ſed bona fide ludere cum illa, vt ibi per eum.

Tertiò limita, vt procedat in eo, de quo homines benè
28 ſentiunt † ſecus ſi malè audiat, homoque leuis ſit, quia ei
non creditur per iuramentum ſuum, vt pro hac limita-
tione Iaſ. in d. §. ſed iſtæ, numero 96. teſtatur Bal. in l. fal-

ſus.

ſus.colum.3. C. de fur. & gloſ. in c. ſignificaſti.il 1. verſic. ſi
eſt ita. de homici.& quod voluit Ange.in l.qui in iudicio.ff.
de accuſa. vbi inquit, ſi ſtatuto caueatur, vt fides habeatur
29 denunciatori,† vel damnum paſſo cum iuramento, tamen
non ſtabitur, ſi ipſi fuerint infames etiam ſola infamia facti,
& quod notat Bal.in l.cunctos populos.C.de ſumma Trini.
col.41.vbi ait,ſtatutum diſponens vt credatur libro merca-
30 toris,† intelligi,niſi mercator fuerit infamis: quia tunc nõ
erit credendum illi libro,non obſtante etiam iuramento,&
pro iſta limitatione ſentit Archidia.in cap. quia præſulatus.
nu.4.1.q.4. & ſequitur Felin.in d. capitulo ſignificaſti. nu. 2.

Quartò limita in criminalibus: vt ſi lege municipali ſit
31 cautum,ne quis puniatur de delicto,nempe de veneno † ſi
non animo interficiendi potionem dederit: de hoc animo
non erit ſtandum dicto ipſius,etiam cum iuramento. Marc.
Anto.Blanc.in practi.crimina.in verb. datis defenſionibus.
fol. 36. numero 69. nam animus probatur præſumptione
facti.l.is qui. §. diuus.ff. de tut. & cura.l. 1. §. diuus.ff.de ſi-
car. cum neque criminalia dirimantur iuramento,arg.l.fi.
C.de proba.

Contrarium voluit Hippol.Marſil. conſilio 96. licèt for-
ſan adducta per eum procedant in ciuilib.

Quintò limita, quando alio modo poſſet probari, quàm
32 per iuramentum, †ſecus ſi non poſſet probari, vt latè Lap.
alleg. 94. per tot. Bald. in diſputa. quæ incipit, ſtatuto ca-
uetur. col. 9. Cardi.in clemen. 1. in fin. de pœn.& ibi gloſ.
ver. commodè, & Felin. in d. capit. ſignificaſti. numer. 4.
aſſerens id procedere in foro conſcientiæ, & alleg. gloſ. in
eo.cap.ſignificaſti.in ver.credendum. & clem. 1. in ver. non
habita.de priuileg.

Sextò limita in eo, qui ſine fraude opinabatur, bonaque
fide arbitrabatur, ſe in eo loco profectum fuiſſe iure ſer-
33 uitutis:nam hoc caſu,†ſi nullus titulus præceſſit,ei non cre-
ditur per iuramentum, ita Bart. in l. 1. §. hoc interdicto.nu.
9.ff.de itin. act.priu.& Iaſo.in d.§.ſed iſtæ.Inſti.de act.in glo.
magna,verſi.in primis ergo.

34 Quod idem procederet, † ſi allegaret titulum, tamen
improbatum & irritum, quia nihilominus ei per iuramen-
tum non eſſet credendum,ita Iaſ. in d. §.ſed iſtæ.num. [illegible] In-
ſtit. de act.

CONCLVSIO 95.

ARGVMENTVM.

Quomodo probetur animus.

SVMMARIVM.

1 *Animus ex qualitate facti præſumitur, & probatur ita fuiſſe.*
2 *Animum meum ex operibus meis probo.*
3 *Animus talis præſumitur, qualia facta ſunt.*
4 *Animus in animalibus brutis ex eorum factis præſumitur.*
5 *Animus hominis ex qualitate orationis iudicatur.*
6 *Animus in ſequenti qualis fuerit, probatur ex præcedentibus.*
7 *Animus qualis fuerit in præcedentibus, probatur ex poſtea ge-
ſtis.*
8 *Animum in futuris præſumere difficile eſt.*

1 Animus ex qualitate facti præſumitur, † & pro-
baturita fuiſſe. argum. l. qui alienum. §.
actum.l.Paulus. ff. rem rat. hab. & notat Innoc. in c. bonæ.
de poſtul.prælat.quem refert Anchar. in conſil. 204. nume.
4.& Crauet.in conſilio 150. num.4. & facit l. duo fratres.ff.
de acquir.hæredit.& l. reprehendenda. C.de inſtit.& ſubſti.
2 Nam Iob ait † animum meum ex operibus meis probo. Ita
refert Bald.in procœm.decret. in verſicu.rex Pacificus. num.
14. & Gramma. conſi.13.nume. 2. & 3.per plura ibi adducta,
Corn.in conſi.6.in littera R. ibi, facto enim, vol. 3. Neuiza.
in conſ.50. num.52. & Cepha. in conſi. 75.num.3. vol. 1. vbi
3 dicit † talem præſumi animum, qualia facta ſunt, & Gram-
mat.deciſ.37.num.6.capit. dilecti filij.vbi gloſſ. ſuper verbo
facto,de appell.& l.fina.C. ſi maior fact. Vant. tract. de nul-
lit.tit. quibus modis ſum. null. reper. poſ. numero 103.ad
105. Abb. c.ad hæc, numero 3. de appell.per capi. 1. de præ-
ſumptio.& l.nam ludus.ad l. aquil.Marc.Blanc.tracta.de in-
dic.numero 58. tomo decimo quinto.fol. 156. & leg. ſi ta-
men. §.ei qui. de ædil. edict. l. de quibus.in fin. vbi Bald. de
legibus.
4 Primò amplia procedere etiam in animalibus brutis,†
ex quorum factis præſumitur animus, text.eſt in §. ceruus.
Inſtit.de rer.diuiſ. & dicunt Ancha. & Crauet. vbi ſupra, &
ex qualitate actuum illorum manifeſtatur. Paris de Puteo
tract.de re milit.§.cum inter.num.5.

Intellige etiam procedere concluſionem in ſermone ho-
5 minis,† quia itidem ex qualitate orationis animus hominis
iudicatur,iuxta ſententiam Bald. in l. ſed & reprobare. in
princ.ff.de excuſat. tut. & Rol. à Valle in conſi. 61. nume. 9.
vol.2.& Thom.Grammat.dicta deciſ.37.num.6.Socin. Iun.
in conſ.de duell.licit.num.18.tomo 16.fol.145.

Quam ſententiam optimè confirmauit Socrates. Nam
cum diues quidam filium adoleſcentulum ad Socratem mi-
ſiſſet,vt indolem eius inſpiceret,ac pædagogus diceret, pa-
ter ad te ò Socrates miſit filium, vt eum videres: tum So-
crates ad puerum loquere igitur, inquit, adoleſcens, vt te
videam: ſignificans: ingenium hominis non tam in vultu
relucere, quàm in oratione,quod hoc ſit certiſſimum, mi-
nimeque mendax animi ſpeculum. eſt enim, vt inquit ille,
oratio vmbra animi, cui Diogenes aſſenſit. Dicere enim ſo-
lebat, ſibi videri mirum, quòd cum ollam, aut operculum
non emerent homines, niſi pulſu ac tinnitu exploratum,
in emendo homine ſolo aſpectu eſſent contenti, ſignificãs,
hominem nulla ex re melius cognoſci, quàm ex ratione.
6 Et pariter animus qualis fuerit in ſequenti,† probatur ex
præcedentibus.l. ſi ſeruus plurium.§. fin. ff. de leg. 1. & fa-
cit Bald. in l. quamuis. C. de fide. com. Socin.conſil.57.col.
6. ad fin. verſicu. præterea. volumine 1. quos refert Crauet.
conſi.220.numero 11.Ruin.conſil. 10. numero 10. volu.5.&
conſilio 112.nume.3.volu.2. & vide Matth.ab Afflic.conſtit.
Neapol.de pœn.eius,qui com.rub. 11.nu.7.& 8. Mandos.ad
reg.cancellariæ, regul.5. quæſt. 4.num.8.
7 Item econtra, ex poſtea geſtis † probatur, qualis fuerit
in præcedentibus, argum.§. pauonum.Inſtitutio. de rerum
diuiſion.l. ſed Iulianus.§. proinde. ff. ad Macedon. gloſſ. in
l. Fulcinius.ff. quibus ex cau.in poſſ. ea.& ibi Bartol.gloſ.in
l. apud Celſum.ff.de do. except.& notat Grammat. in con-
ſilio 22.numero 11.deciſ. Pedemont. 71. numero 33. & deciſ.
90.nume. 19.Dec.in conſil. 421. Cephal.in conſi.3.num.28.
volum.1. Roland.à Valle in conſil.77. nume.33. vol. 1. Rimi-
nald.Sen.in conſi.72.num.11.& in conſi.361.num. 12.vol.1.&
Grat.in conſil.83.nume.6.volum.2.Crauet.in conſil.77. nu.
10.per plura ibi allegata. Socin. Sen. in conſil.162.nume.6.
vol.2.Socin.Iun.in conſi.144.num.10. vol.3.
8 In futuris autem † eſt difficile præſumere, vt dixit Bald.in
procœm.decret.in verb. Rex Pacificus. num.14.& ex præpa-
ratione mentis dignoſci animum monuit Barbat.in tractat.
de præſtan.car. quæſtio. 12. num.15.

CONCLVSIO 96.

ARGVMENTVM.

Animus compenſandi quibus modis pro-betur.

SVMMARIVM.

1 *Animum compenſandi probari ex coniecturis.*
2 *Prædium donatum à patre filiabus præſumitur animo compen-
ſandi cum ſupplemento legitimæ.*
3 *Prædium datum ſorori à fratre cenſetur animo compenſandi cũ
eius legitima.*
4 *Teſtator legans, quando iubet legatarium contentum eſſe ſuo le-
gato, animo compenſandi legaſſe præſumitur.*

5 *Teſtator*

5 *Teſtator legans filiæ pro omni eo, quod petere poteſt, relinquere videtur animo compenſandi cum dote per eam recepta.*

6 *Subſtitutus legans aliquid cui debebat ex diſpoſitione ſtatuti, cenſetur animo compenſandi cum debito à ſtatuto, vel lege introducto legare.*

7 *Pater neceſſario tenetur ſoluere legitimam filijs ſuis ex legis diſpoſitione, & legans, vel donãs, facere cenſetur animo cõpenſandi.*

8 *Soluendo quod quis ſe obligauit, non cenſetur animo compenſandi cum debito ſoluere.*

9 *Compenſatio non fit in debito voluntario ex contractu, vel actu immediatè voluntario.*

10 *Compenſatio fit in debito voluntario, quando ex verbis teſtatoris apparet legaſſe animo compenſandi.*

11 *Maritus legans aliquid vxori ſuæ, non cenſetur animo compenſandi cum dote, niſi expreßè dixerit, legare.*

12 *Voluntas teſtatoris in compenſatione quomodo intelligenda.*

13 *Verba, lego pretium rei dotalis, quam vendidi, vim habent compenſationis, etiam ſi de eo nihil expreſſum ſit.*

14 *Compenſatio ſufficit, quòd ex verbis ei æquipollentibus fiat.*

15 *Animus compenſandi non præſumitur in ſimpliciter legante.*

16 *Animus compenſandi non præſumitur, quando debitum eſt quantitas, & legatum ſpecies, cum oporteat vt ab vtraque parte ſit quantitas.*

17 *Debitum conſiſtit in quantitate, & legando ſpeciem videtur totum diuerſum.*

18 *In claris non eſt opus diſputatione.*

19 *Verba, lego de bonis meis, non præſumunt animum compenſandi.*

20 *Bona dicuntur deducto ære alieno.*

21 *Legatum factum videtur poſt id, quod erat debitum.*

22 *Pater relinquens aliquid filiæ non videtur compenſandi animo, niſi exprimatur, vel ex coniecturis aliud appareat.*

23 *Compenſatio non cadit in creditore legante debitori.*

24 *De hac con[illegible] reliqua videnda ſunt in concluſione compenſatio.*

1 Animum compenſandi † probari ex coniectu-
ris reſpondit Crauet. in conſi. 149. nu.
3. & in conſi. 131. numero 14. vbi ſi pater donauerit inter vi-
uos filiabus prædium, prçſumitur donatum animo compen
2 ſandi † cum ſupplemento legitimæ, iuxta nota. in auth. præ-
terea. C. vnde vir & vxor, & idem ſequitur de fratre dante
3 prædium pro dote ſorori ſuæ, qui † cenſetur dare animo
compenſandi cum eius legitima. l. vxorem. §. pater natura-
lis. ff. de leg. 3. Corn. conſi. 175. volum. 4. & Crauet. in dicto
conſi. 131. in fi. & ad hoc facit, quod notat conſulendo Paul.
Caſtren. in conſ. 139. num. 2. volu. 2. vbi quando teſtator le-
4 gans † iubet legatarium contentum eſſe ſuo legato, præſu-
mitur legaſſe animo compenſandi, & huc etiam ſpectat,
quod ait Abb. in conſi. 81. numero 2. vol. 1. vbi quando pa-
5 ter teſtator legat filiæ pro omni eo, quod petere poteſt, †
videtur relictum fuiſſe animo compenſandi cum dote per
eam recepta, & Anchara. conſil. 26. num. 5. in fin. vbi ſubſti-
tutus legans cui debebat aliquid ex diſpoſitione legis, vel
ſtatuti, propter aditionem hæreditatis, illud legatum cenſe-
6 tur factum animo compenſandi cum debito † a ſtatuti, vel
legis diſpoſitione introducto, ſed contra hoc conſuluit
Corn. conſi. 292. volum. 1. quod tamen reprehenditur per
Crauet. ex multis rationibus per eum in d. conſi. 131. allega-
tis, & in ſimilibus conſuluit Ioan. de Anna. conſi. 3. qui eius
dicta diſtinguit. Crauet. dicto conſi. 131. & vide pro conclu-
ſio. Dec. in auth. præterea. col. 7. C. vnde vir, & vxor.

7 Primò limita concluſionem procedere, † quando quis
teneretur ſoluere neceſſario ex legis diſpoſitione, nempe
pater legitimam filijs ſuis, quia hoc caſu ſi aliquid legat,
vel donat, cenſetur habuiſſe animum compenſandi, ſe-
cus vero ſi deberetur aliquid, ad quod ipſe ſpontè, & vo-
8 luntariè ſe obligauit, quia tunc ſoluendo non cenſetur † ani-
mo compenſandi cum tali debito feciſſe. l. ſi cum dotem. §.
ſi pater. ff. ſolut. matrim. iuncta l. creditorem. ff. de leg. 2. &
per Docto. in auth. præterea. C. vnde vir & vxor. & Anchara.
conſil. 26. nume. 4. & l. Titia. §. quia in vita. ff. de leg. 2. & ibi
Bartol. Angel. Boer. in quæſt. 92. num. 2. vbi atteſtatur hanc
* eſſe* communem ſcrib. & idem ſequitur Bal. & alij in l. ſi v-
* xor. C. de bo. auct. iud. poſſid. vbi * omnes in hanc ſententi-
9 am deueniunt † in debito voluntario ex contractu, vel ex
actu proximè voluntario nullã fieri compenſationem. Idem
Paul. Caſtren. in conſ. 35. col. 2. verſi. quintò ad idem, vol. 2.

Sublimita non procedere, quando ex verbis teſtatoris
10 appareret legaſſe animo compenſandi, † licèt fuerit debi-
tor voluntarius ex aliquo contractu, vt latè per Auguſtin.
Bero. d. q. 92. num. 7.

Secundò limita non ſibi vendicare locum, quando mari-
11 tus aliquid legaret vxori ſuæ, † quia hoc caſu non cenſetur
animus compenſandi cum dote ſua, niſi expreſſe reliquerit,
vel ſpeciatim dixerit, ſe vxori legaſſe animo compenſandi
cum dote, alioquin clarum eſt, teſtatorem voluiſſe mulie-
rem vtrunque habere, vt hoc confirmat tex. glo. & Bal. in l.
Titia. §. in vita. verſic. ratio eſt, & tex. in l. creditorem. ff. de
12 leg. 2. vbi dicitur † euidenter apparere, & conſtare debere,
teſtatoris voluntatem fuiſſe, vt compenſaretur, quod co-
gnoſcitur, quando teſtator dixiſſet, lego rem pro dote, ſeu
ex cauſa dotis, quam habuit, vel lego rem vxori pro com-
penſatione dotis, ſeu animo compenſandi, vt eſt text. & ibi
Bald in l. vnica. §. primum. C. de re. vx. act. ſed Alexand. in l.
ſi cum dotem. §. ſi pater. in fin. columna 2. ff. ſolut. matrimo-
13 nio. ait, idem procedere, ſi dixiſſet † lego pretium rei dota-
lis, quam vendidi, etiam ſi de compenſatione facienda ni-
hil expreſſerit, cui ſententię ſubſcribit Barto. in l. cum pater.
§. qui dotalem. ff. de legatis ſecundo, nõ enim refert, an ma-
ritus dixerit, lego gratia compenſandi, an verò vſus fuerit
alijs iſtiuſmodi verbis, ex quibus pateat, ſe voluiſſe com-
14 penſare, † ſufficit etiam, vt ex ęquipollentibus fiat, l. Gallus.
§. & quid ſi tantùm. ff. de lib. & poſthumis, & ſic procedit,
15 quando ſimpliciter legaſſet, † quia tunc non præſumitur a-
nimus compenſandi. Barto. in dicto §. qui dotalem, & Bero.
dicta quæſt. 92. num. 6.

Tertiò limita non habere locum, quando debitum eſſet
16 quantitas, legatum autem ſpecies, vel aliud: † quia tunc non
præſumitur animus compenſandi, oportet enim, vt ab vtra-
que parte ſit quantitas, vt apertè voluerunt, Bartol. Paulus
[illegible]aſtro in l. huiuſmodi. §. cum pater. ff. de legatis primo,
[illegible]bere intelligi l. ſi pater pro filia. ff. de colla. dot. vt
[illegible]o. dicta quæſtione 92. numero 4. & Bald. in l. filia le-
gatorum, C. de legat. Salicet in l. quoniam prioribus, C. de
inoffic. teſtamento, & in l. ſi vxor. & l. Neſennius. ff. de ne-
got. geſtis, & eſt de mente Corn. in conſilio 292. in littera H.
17 volumine primo, dum dixit † legando ſpeciem videri to-
tum diuerſum à debito, quod conſiſtit in quantitate, ſecus
autem eſſet, ſi expreſsè conſtaret animus compenſandi,
nam licèt eſſet legatum quid diuerſum à debito, tamen eſſe-
18 mus in claris, † nec eſſet opus diſputatione, vt idem Bero.
dicta quæſtione 92. numero 11. & Corne. dicto conſilio 292.
litera H. & Ioannes de Imola, quem ſequitur Alexander in
dicta l. ſi cum dotem. §. ſi pater, ſoluto matrimonio, & in di-
cta l. cum pater. §. pater filiæ. ff. de leg. 2. Romanus in auth.
præterea. C. vnde vir & vxor.

19 Quartò limita, quando teſtator dixiſſet, † lego de bonis
meis, nam tunc non præſumitur animus compenſandi, ſed
legatarius vtrunq; conſequi poteſt, etiam in caſu, quo cen-
ſetur facta compenſatio, vt Bero. dicta quæſtione 92. nume.
20 5. nam (vt ipſe inquit) † bona deducto ære alieno dicuntur.
l. ſubſignatum, §. bona. ff. de verborum ſignificatione, ideo
21 legatum videtur factum poſt id, † quod debebatur, vt col-
ligitur ex his, quæ voluit Bal. & Alexand. ſequitur in l. ſi cum
dotem. §. ſi pater ff. ſolu. matri. col. 4. & idem Bero. vbi ſuprà
in fin. quæſt.

22 Quintò limita, quãdo pater aliquid relinquit filiæ, † quia
compenſandi animo non videtur reliquiſſe, niſi id in ipſo
relicto exprimatur, vel aliud ex coniecturis appareat, ſecun-
dùm Capram in conſi. 164. num. 16.

23 Sextò limita quando creditor legat debitori, † quia tunc
compenſatio non cadit, imò ipſe debitor conſequitur re-
lictum ſibi factum, per text. in l. creditorem. ff. de leg. 2.

&in

& in l.creditor.C.eod.& notat.Capra in conſilio.143.nume-ro.9.
24 Reliqua † ſunt videnda in concluſione compenſatio.

CONCLVSIO 97.

ARGVMENTVM.

Animus delinquendi quibus modis probe-tur, & præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Animus delinquendi præſumitur, & probatur, ſi quis arma defert.*
2 *Genus armorum auget præſumptionem animo delinquendi, vt ſi ſint haſtæ, archibuſia (quæ vocant) ſagittæ, & ſimilia.*
3 *Animum delinquendi habuiſſe non præſumitur, qui percußit cum haſta, vel ſagittis ſine ferro, vel cum capſa archibuſij, vt noſtri dicunt.*
4 *Arma deferens, qui habet iuſtam cauſam deferendi ea, vt miles, vel qui ſtipendietur, animo delinquendi ferre non præſumitur.*
5 *Animus delinquendi non præſumitur in deferente arma ob aliquam inimicitiam antiquam, vel conſueuerit ferre, & non delicta perpetrare.*
6 *Animum iniuriam inferendi probari ex verbis, & factis.*
7 *Animum conuiciandi interueniſſe requiritur, antequam agatur actione iniuriarum.*
8 *Vocans debitorem ſuum, qui non eſt, tenetur actione iniuriarum, ſi interuenit animus iniuriandi.*
9 *Actionem iniuriarum vitabit, probans ſe non animo iniuriandi dixiſſe, vel feciſſe.*
10 *Animus non iniuriandi probatur per iuramentum aſſerentis.*
11 *Item per alias coniecturas, ſi aliter probari non poſſet.*
12 *Animum nocendi probari, ſi quis aliquid faciat, & ex eo facto nullam vtilitatem percipiat.*
13 *Oppidum nouum in re propria ædificans, nulla cauſa, vel vtilitate impellente, animo nocendi vicino, vel ſocio facere præſumitur.*
14 *Animus nocendi cognoſcitur ex circumſtantijs, & coniecturis.*
15 *Ad probationem iſtius concluſionis multa ponuntur per Crauet.*
16 *Vtilitas parua, & paruum commodum in eo, quod quis faciat, non tollunt animum nocendi.*
17 *Parum, & nihil æquiparantur.*
18 *Vtilitas parua, vel magna conſideratur à qualitate perſonæ, an diues, vel pauper.*
19 *Caſtrum propter bella dirutum ſi denuò per dominum reficiatur, nulla impellente cauſa, vel vtilitate, malo animo præſumitur reficere, & per magiſtratus cohiberi poteſt.*
20 *Animus occidendi præſumitur ex genere armorum, & ex modo percußionis.*
21 *Materia, quando quis dicatur habuiſſe animum occidendi, latè tractatur per Afflict.*
22 *In dubio interfecerit nec ne quis alium animo occidendi, ſi aliàs aliquem interfeciſſe conſtet, præſumptio eſt, animo occidendi illum interfeciſſe.*
23 *Percußio cum theca tubi ferrei, vel haſta exarmata, vel pugionis capulo, & ſimilibus, non præſumitur fieri animo occidendi.*
24 *Animus occidendi præſumitur ex qualitate loci percußionis.*
25 *Præſumptio orta ex qualitate armorum potentior eſt, & præualet illi, quæ oritur ex qualitate loci percußionis.*
26 *Animus occidendi non cenſetur, quando præceſſerint verba iocoſa, & riſus, licèt poſtea ſequatur homicidium ex percußione.*
27 *Percutiens baculo non præſumitur animo occidendi, ſecus ſi percutiat in capite, ibi.*
28 *Animum non occidendi probari per iuramentum homicidæ.*
29 *Animus non occidendi probatur, ſi quis percußit pugno, baculo, aliquouè leui ligno.*
30 *Animus non occidendi probatur, ſi quis inconſultus, caſu & fortuitò in rixantes inciderit.*
31 *Verberans famulum funiculo animum occidendi habuiſſe non præſumitur.*

1 Animum delinquēdi præſumi, & probari ex eo, ꝙ † quis arma deferat, tradidit gloſſ.
fin.in tit.de pac.Conſt.& ibi Bal.& Alex.in add. ad Bald. in l.
1.ff.ad l. Iul.de vi publi.nam ſimpliciter non præſumitur, ni-
ſi probetur, cum ſit facti, vt dicit Cephal.in conſi. 76. num.
18.vol.1. per text.in l.bonæ fidei, ver.in contrarium. ff.de ac-
2 quir. rer. dom. quæ præſumtio † augetur ex genere armo-
rum, vt per Bal.in c.1. de præſumpt. Felin.in c. ſignificaſti. il
2.de homic. numero 81. Bald. in l. ſed & ſi.§. magiſter. ff. ad
l. aquil. & idem Bald. & Salicet. in l. 1. C.de emend.ſer. Al-
ber.& Moder.in l.1.§. diuus.ff.ad l.Corn.de ſicar.vt ſi ſint ar-
ma haſtata, tubi ferrei, ſagittæ, & ſimilia.
3 Præterea ex modo percutiendi, † nam ſi percuſſerit non
cum illis armis, ſed nempe cum haſta, vel ſagittis exarmatis,
vel theca ferrei tubi, non præſumitur animum habuiſſe de-
linquendi, ſecus ſi cum illis armis, vt docuit Marſil. in l. 1. §.
diuus. ff. de ſicar. num. 24. & Doct. in l. eum qui. C.eod.de
ſicar.& Nouell.in ſuo tract. ad defen.quæſt. an indic.pro re.
dan.ſint, num. 72.& 73. & Grammat. vot.23.num. 10. & vide
Carrer.in pract. in §. homicidium. il 1. num. 30. & Nouell.
in pract. fol.13.numero decimo quinto, & infra in verſi. ani-
mus occidendi.
Primò limita non procedere, quando deferens arma ha-
4 bet iuſtam cauſam deferendi ea, † vt quia ſit miles ſtipendia-
tus, vel magiſtratuum iuſſu id armorum genus portet, ita
docuit Blanc. in l. final.num. 29. ver. armorum.ff.de quæſt.
vel cum telo ſit, quod veteres inimicitias cum aliquo gerat,
5 vel quòd † arma portare, nullique iniuriam inferre ſit ſoli-
tus, ſic tradidit Rom. in l. 1.§. hoc reſcriptum. ff. ad ſillania.
Alex.in apoſtill.ad Bar.in l.ædiles.ff.de via publica. Bald.in l.
nam. §. cognoſcit. in med. ff.de off. præf. vigil. & Nouell. in
tract.ad defenſ.tit, an indicia pro reo ſint danda, num.8.
6 Item animus conuiciandi probatur † ex verbis & factis, vt
vt per Bertrand.conſil.324.num.5.volu. 4. vbi allegat l. La-
beo.§.idem Tubero. ff. de ſupel. leg. l. ſcire. ff.de tut.& cu-
rat.ſed aduertendum eſt, quòd antequàm agi poſſit actione
7 iniuriarum † requiritur, vt interueniat animus iniuriam fa-
ciendi, licet dictum aut factum ſit ex ſe iniurioſum, vt pro-
batur in l. ſi non conuicij. C. de iniur. in princip. & ad hoc
8 facit: quia licèt quis teneatur actione iniuriarum, † cum vo-
cet quem debitorem ſuum, qui non eſt, requiritur tamen,
vt interueniat animus iniuriam inferendi, tex. eſt in l. apud
Labeonem. §. ſi quis non debitorem. ibi, iniuriæ faciendi
cauſa.ff.de iniur.ſed ad euitandam actionem iniuriarum co-
9 gitur probare, † ſe non conuicij conſilio aliquid iniurioſum
dixiſſe, vel feciſſe, glo. & Doct.in dicta l. ſi non conuicij. &
Guid.Pap.in conſi.223. Bertra.dicto conſ.324.vol.4.numero
5.& Marant.in ſua prac.in 6.par.verſic.confeſſio, num.27.&
vide Luc. de Penn.in l.quemadmodum. C. de agric. & cen-
ſit. colum.8.verſi.137. præſumitur, li. 11. & vide ad hoc Gui.
Pap.conſi.74. num.5.ver.nec obſtat, quòd dictus. Animus
10 verò non conuiciandi probatur † per iuramentum aſſeren-
tis, vt per Guid.Pap. in conſi. 223. num. 3. vbi adducit Innoc.
in c.querelam.ver.ſubtractum.q. penult.de electi.& per Sil-
ua.in conſ.7.nu.10.vol.1. Hucque ſatis opportunè adhibere
poteris, quòd ſuprà diximus in concluſione, animus per iu-
ramentum.
11 Item per alias coniecturas, † aliter probari non poſſet,
glo.Cyn.& alij Doctor.in dicta l.ſi non conuicij. C. de iniur.
& Guid.Pap.dicto conſi.223.num.2.gloſ.& doct.in l. 1. C. ad
l.Cor.de ſicar.& ex multis congeſtis tenet Afflict.in conſtit.
Neap.de pœn.eius, qui cond.rubr.11. nu. 7.
12 Animus verò nocendi probatur ex eo, † quòd quis facit
aliquid, & ex illo facto nullam percipit vtilitatem, vt Paul.
Caſtren.in l. fluminum. §.fi.ff. de damn. infect. & in l. altius.
C.de ſeruit.& Rom. in conſilio 52.num.4.& 5.vbi dicit, cum
quis nulla cauſa, vel vtilitate impellente nouum oppidum
13 in re propria ædificare, & conſtruere vellet, † præſumitur
hoc facere animo nocendi vicino, vel ſocio, vnde non po-
teſt illud conſtruere, vt per ibi allegata per eum, vltra quæ

eſt text.in l. opus nouum. ff. de oper. pub. opus nouum, in-
quit Macer, priuato etiam ſine principis auctoritate facere
licet, præterquam ſi ad æmulationem alterius ciuitatis per-
tineat, vel materiam ſeditionis præbeat, vel circum thea-
trum vel amphitheatrũ ſit.& ibi Bart.in d. l. fluminum. §. fi-
na.ibi, niſi animo nocendi, glo. in l. per prouincias, in verb.
ſui dominij.C.de ædif. priu.Bart.in l.1.in prin. ff. quod cuiuſ-
que vniuer.& in l.fi.C.de colleg. illicit. nume. 3. Innoc. in c.
piſa.de reſtitu. ſpoliat. Angel.in l. cum eod.ff.de ſeruit.vrba.
præd.Iaſ.in l.ex hoc iure.ff.de iuſt. & iur. numero 8. Alex. in
14 conſi.174.num.5.volum.2. vbi etiam dicit,† animum digno-
ſci ex ijs rebus, quæ rem circumſtant, & coniecturis, nem-
pe ſi Caius minatus ſit ſe id facere velle, vbi adducit notata
per Cyn. Bal.& Salicet. in l. manifeſte. C. de ſeruit.& Bar.in
l. quominus. q. 1. ff.de flum.& per Bald.in l.ſi quis ex argen-
tarijs.§.vitium.ff.de edend.& in rubr.ff.de rer. diuis.& Iaſ.in
conſi.32.num.3. volum.1.& conſil.150.volum.2. Rui.in con-
ſilio 74.num.16. vol. 1.& Crauet. de antiquit. temp. part. 4.
15 nume. 253. † vbi multa videre poteris, quæ ad hanc conclu.
probandam ſpectant.

16 Amplia etiam† ſi aliqua vtilitas perciperetur, dumtamen
parua vel aliquod paruum commodum ex iſtiuſmodi facto;
17 quia nihilominus procedit concluſio, parum enim †. & ni-
hil æquiparantur.leg.illud. §. minus. ff. de tribu.l. minus. ff.
de verborum ſignifica. Bald. & Doct. in auth.præterea. q.
final.C. vnd. vir & vx.& Barthol. Socin.in conſil.30.numero
3.volum.

Quæ autem dicatur parua, vel magna vtilitas, conſidera-
18 tur qualitas perſonæ, † ideſt, an ſit diues, vel pauper, vt ait
Crauet.de antiquit. temp. par. 4. verſic. circa præmiſſa, nu-
mero 33.& 34.fol.229. cum ſeq.

Secundò amplia, quod dicitur de oppido procedere etiã
in eo caſtro, quod iam erat conſtructum, & deinde propter
19 bella fuit dirutum, † quia ſi denuò illud dominus velit refi-
cere nulla impellente cauſa, vel vtilitate, præſumitur malo
animo hoc facere, & poteſt à magiſtratibus prohiberi: vt ex
ſupradictis patet, & ex ijs, quæ tradit Alber.Brun. in tract. de
ſtatut. litera C. verbo Caſtrum, verſic. ſecundo incip. ſtant.
ſtat. cum ſequen.

Hic proſequi fas eſt probationem animi deliberati occi-
dendi, qui ex qualitate armorum præſumi ſolet: vt ſi quis
enſe, pugione, & iſtius generis armis ad occidendum aptis,
20 vulnerat, † vel etiam ſi ſolo gladio infert vulnus in illa cor-
poris parte, vnde certa mors facilè ſperanda ſit: vt de Pub.
Magio Chilone ſcripſit Ser.Sulpitius li.4.epiſto. famil. Cic.
qui M. Marcellum pugione interfecit, duo dans ei vulnera,
vnum in ſtomachum, alterum in caput ſecundùm aurem: vt
vno conſenſu ſcriptum reliquere Doct. varijs in locis, vt l. 1.
§. diuus Adrianus. & ibi Bar. ff. ad l. Corn.de ſicar.& in cap.
ſignificaſti. circa fi. de homic. & ibi per Doct. Cepol. conſi-
lio 31.num.2.Boſſ. in tract. crimin. tit.de homic. nume. 37.&
in tit.de inquiſ. nume. 110. Hippo. Marſi. in d.l.1.§.diuus A-
drianus.num.13.cum ſeq.ff.ad l. Corn. de ſica.& in l. 1. num.
32.cum ſeq. C.eod.tit. Menoch.de arbitrar.iudic. lib.2. cen-
tur. 4. caſu 361. numero 5. cum plurib. ſequen. Idem Marſ.
conſi.67.num.37.& conſi.7. num. 44. cum ſeq.Felin.in c.ſi-
gnificaſti. el 2. in 4. colu. de homicid. Aluarot. inter conſilia
crimin.conſi.74.nu.9.lib.1.Gramm. conſi. 2.in prin.Nouell.
in tracta.ad defenſam, titu.an indicia pro reo ſint dan. nu.71.
armorum genus.idem Gramma.in conſ.49.ſub num.8.& la-
tiſſimè præter alios Clar. in ſua pract. crim. §. homicidium.
verſi.ex propoſito. & per totum, & Afflic.in conſtit. Regni.
in titu.de pœna eius, qui contra aliquem arma extraxit, lib.1.
21 nume. 7. ibi latè materiam expendit, † & diſputat, quando
dicatur habuiſſe animum occidendi, & quando præſuma-
tur animus interficiendi, Caccialup.tract.de debit.ſuſpec.q.
10. num.7.

Vnde occidendi animum illum habuiſſe ſatis liquet, qui
vulnus Pheræo Iaſoni exitij eius cupidus intulit, etiam ſi ex
illo vulnere cõualuerit. Nam cum inter inſidias gladio eum
percuſſiſſet, vomicã, quæ à nullo medicorũ ſanari potuerat,
ita rupit, vt hominem peſtifero malo liberaret. Quod & con
tigit Ptole. Philad. Regi Egypti, cui cum hoſtis mortem ob
illatum ei in pectore vulnus inferre ſtuderet, ſalutẽ ab hoſte
retulit. C. verò Fimbriæ animũ Scæuolam occidendi ſi quis
non videat eum nihil videre arbitror. Is enim Fimbria ege-
rat, vt Scæuola in funere. C. Marij iugularetur, quẽ poſtq̃ ex
vulnere recreatum comperit, accuſare ad populũ inſtituit,
interrogatus deinde q́d de eo ſec⁹ dicturus eſſet, cui ꝑ ſancti-
tate morũ ſatis digna laudatio reddi nõ poſſet: reſpondit ſe
obiecturum illi, quod parcius corpore telum recepiſſet.

Amplia concluſionem procedere potiſſimum in eo, qui
conſueuit delinquere, quia ſi dubitetur interfecerit nec ne
22 Seius Caium animo occidendi, † ſi conſtat, aliàs aliquem
interfeciſſe, præſumptio oritur, animo interficiendi illum
occidiſſe, vt dixit Gand. in tracta. malef. ſub rubric. de ho-
micid.colum. vlti.verſi.iſtud autem, Marſ. in l. 1. §. diuus A-
drianus.num.3.ff.de ſica.& Folle.in ſua prac.cri.in 2. parte 2.
partis.§.recipiantur.num.29.

Primò limita concluſionem non procedere in eo, qui
percuſſerit, licèt cum illis armis, non tamen eo modo, vt ex
23 illa percuſſione poſſit occidi, † nempè ſi theca ferrei tubi
ceciderit, vel haſta exarmata, vel pugionis capulo, & id ge-
nus alijs, quia tunc non præſumitur in eo animus occidendi.
Mar.in dicta l. 1. §. diuus Adrianus.nume.13. ff. ad l. Cornel.
de ſicar.per text.in l.eum qui.C. eod.titu. de ſica. Nouell. in
tracta.de defenſ.titu.an indic.pro reo ſint dan.num.73.Luc.
de Penn.in l.quemadmodum.nume.59.C. de agric. & cen-
ſit.& probatur in dicto cap. ſignificaſti. il 2. de homicid. vbi
Felin.& Menoch. de arbitrar. iudic. caſ. 361. numero 6. &
Marſ. in conſilio 7. numero 45. per ibi adducta, & conſilio
57.numero 16. 17. & 18. videtur ſentire Bero. q. 10.numero
6.cum ſequent.& Aret.conſilio 146. viſa conſultatione. per
Marc.Anto.Blanc.in practi.crimin.de defenſ. reorum, inci-
pien.His ſic præmiſſis, num.57.

Amplia iſtam limitationem procedere, etiam ſi icerit illi
24 caput, nam quamuis ex iſtius generis ictu † præſumatur ani-
mus occidendi, vt pulchrè examinat Marſil. in dicta le. 1. §.
diuus Adrianus. numero 15. & voluit Signor. in conſilio 1.
numero 3.tamen præſumptio, quæ oritur ex genere armo-
25 rum, † nempe cum haſta, vel ſude, cum eſſet cum telo, cum
illoque noluerit cedere, magis vrget, & ideo præualet, vt ex
multis congeſtis liquet per ipſum Marſil.in d.§.diuus Adria-
nus.num.24.cum pluri.ſeq.& ita ſentit Boſ. de homicid. nu-
mero 38. & 39.

Secundò limita, quando ante percuſſionem præcederent
26 verba ioco ſa, & riſus, † nam licèt poſtea ſequatur homicidi-
um ex percuſſione, in illo non tamen cenſetur animus occi-
dendi, ita Cepol.conſil.crimin. 31. numero 4. vbi alias limi-
tationes ponit pro iſta concluſi. quas per te videas, & Marc.
Ant. Blanc. in pract.crimi. de defenſ. reorum, incip.his ſic
præmiſſis, num. 18. cum ſequen.

27 Tertiò limita, ſi quis baculo percuſſerit, † quia animo oc-
cidẽdi id feciſſe non præſumitur, vt inquit Bal.in procem.di-
geſt.colum.3.& Foller.in dicta pract.crimin. 4. parte princi-
pa.§.pœnis debitis.numero 32. Niſi caput percuſſiſſet, quia
tunc ſecus eſt, iuxta ſententiã Ange.in l.1. §. ſed ſi.ff. de ſicar.
quem refert, & ſequitur Felin. in c. ſignificaſti.extra de ho-
micid.& Bart.in l.1.§. diuus.C. de emen. ſeruo. & idem An-
gel.in ſuo tractatu malefi.in verb.ſcienter, & doloſè. verſic.
penul.

Verùm hæc præſumptio non militaret in Hepolemo, pa-
tria Tyrinthio, qui Lycinum fratrem Altumenæ nothum,
ac filium Electrionis, venientem ex ſua patria, in vrbem Ty-
rintha, per ſeditionem. oleæ ramo interfecit. Volat. lib. 10.
Anthrop. Nec in Egnatio Metello, qui vxorem, quòd vi-
num biberat, fuſte necauit, auctor eſt Valer. lib. 6. capit. 3.
Nec in illa muliere, quam idem Valer. refert lib. 8.cap. 1. ex-
emplo pen. quæ matrem fuſtim interemit quòd ei duos li-
beros veneno ſuſtulerat.

28 Animus autem non occidendi † probatur per iuramen-
tum homicidæ, vt docuit gloſſ. in l. 1. verſiculo animo. C.
ad l.

ad l. Cornel. de ſicar. Roman. in l. in illa. colum. penul. de
verbo.obliga.Iaſ. in §.ſed iſtæ.Inſtit.de act. numero 9. & in l.
admonendi.num.263. ff. de iureiurand. faciunt ſupra iamdi-
cta in concluſione, animus probatur per iuramentum. Ce-
pol.conſil.2.col.fin.Caſſa.in conſuetu.Burgund. tit. de iuſti-
ces,rubri.1. num. 9. fol. 14.

29 Probatur ſecundò ex eo,† quòd pugno, baculo, alioquo-
uè leui ligno ferierit,vt per ſcribentes in l. 1. §. diuus.ff. de ſi-
car. Bald.in l.ſed ſi.§.ſi magiſter.ff.ad leg. aquil.Caſtren.con-
ſil. 277. incipien. in cauſa. num. 3. verſ. item quòd fecerunt.
vol.2.Gramm.vot.23.num. 6.& 7.

30 Item tertiò probatur, † ſi quis inconſultus,caſu & fortui-
tò in rixantes inciderit, ille non cogitato, nec de induſtria
præſumitur deliquiſſe. Crauet. conſi. 309. incipiente fiſcus.
num.6. Caſtren. conſilio 335. viſa, & ponderata.lib.2.Anch.
conſi.206.in fi.Corn.conſi.198.circa med.lib.2.vel alio mo-
do imprudenter fuerit interfectus,vt Helenus Priami filius,
qui dum venaretur,neſcio qua fortuna,Chaonem fratrem,
à cuius nomine Chaonia dicta eſt,imprudens peremit. Ser-
uius in 3.Aeneid.& Atys filius Crœſi, qui cum Adraſto cu-
ſtode ſuo ad venationem profectus,lancea,quæ in aprum ab
Adraſto contorta fuerat, tranfixus eſt. & Menaſippus Oe-
nei filius dum in ſyluis aprum Calydonium venaretur, à
Tydeo fratre imprudenter occiſus eſt: atque Oedipus, qui
cum patre Laio ignoto apud Phocidem congreſſus,ipſum
neſcius interemit. & poſtremò Heſiodus poeta Aſcræus,
qui noctu iugulatus eſt ab Antipho, & Crimeno fratribus,
non tamen dedita opera, ſed per errorem, dum illi ſororis
ſuæ interfectorem eſſe putarent.

31 Quartò,† ſi famulum funiculo verberauerit: ex hoc enim
colligere eſt, illum non habuiſſe animum occidendi. Alex.
conſilio 75. lib. 3. Franc. Herculan. tractat. de proban. neg.
numero 166.

CONCLVSIO 98.

ARGVMENTVM.

Animus deliberatus, & præmeditatus in occidendo an, quando, & quibus modis præſumatur, & probetur.

SVMMARIVM.

1 *Animus deliberatus, in malè agendo, & in occidendo ex dicendis in concluſione præſumitur.*

2 *Inimicus malè de inimico cogitare ſemper præſumitur, eidemque inſidias ſtruere, & nocere continuò.*

3 *Animus deliberatus, & præmediatus præſumitur in inimico committente homicidium, & intellige, vt ibi.*

4 *Animus deliberatus occidendi non debet præſumi ex inimicitia, ſecundùm Albam.*

5 *Animus deliberatus non præſumitur ex leui inimicitia, ſecus in capitali.*
Et ibi contrarium.

6 *Animus præmeditatus, & deliberatus præſumitur ex minis de occidendo iactatis, antequam ſequatur homicidium.*

7 *Minæ de occidendo ſi ſoleant executioni mandari à proferente præſumunt animum deliberatum, aliàs non.*

8 *Effectus demonſtrat qualitatem perſonæ.*

9 *Minans ſi vilis homo, & timidus ſit, nec ſolitus minas exequi, contra ipſum non præſumitur.*

10 *Multi reperiuntur verba minatoria proferentes, qui nil aliud gerunt, quàm ſe horribiles oſtendere.*

11 *Loquacitas viri ſoliti minas proferre, & nihil exequi, tollit præſumptionem minarum.*

12 *Colloquium præſumit animum deliberatum, & quomodo.*

13 *Loca, quæ animum deliberatum præſumant.*

14 *Locus non arguit animum præmeditatum, ſi præceſſit rixa, vel iuſtus dolor, ſecus ſi non præceſſit.*

15 *Frequentatio loci, vbi delictum fuit commiſſum, arguit animum deliberatum.*

16 *Animus deliberatus præſumitur, ſi ante delictum ſe iactauerit in ſua manu eſſe, & verè conſtet à iactante fuiſſe occiſum.*
Et quando procedat. ibi.

17 *Animus deliberatus, & præmeditatus præſumitur, ſi ante delictum congregauit multos ſocios præcedente tractatu, & conſilio.*

18 *Animus deliberatus præſumitur, quando per inſidias occiſus, vel vulneratus fuerit, & ſi quis abſconditus in loco occiderit tranſeuntem ex tempore & inconſulto.*
Et quando vulnerat à tergo tacitè, & proditoriè dicitur commiſſum. ibi.

19 *Animus præmeditatus præſumitur ex vulnerum multiplicitate, vel graue vulnus illatum ſit.*

20 *Animus deliberatus præſumitur ex multiplicatis vulneribus, abſente omni rixa, & caſu fortuito.*

21 *Secus ſi caſu fortuito tranſeuntes ſeſe impellunt, & enſibus eductis, vnus pluribus vulneribus interimatur, & quæ debeant interuenire, ibi.*

22 *Animus deliberatus præſumitur, ſi tempore noctis fuerit factum homicidium, ſi conſtaret de rixa.*

23 *Qui malè agit, lucem odit.*

24 *Animus deliberatus præſumitur, ſi incedit multis aſſociatus, & delictum ſequatur, vel præter morem armatus, niſi rixa, ira, & iuſtus dolor præceſſerint: ſecus ſi iam longo tempore, quod eſt iudici arbitrarium.*

25 *Animus præmeditati delicti præſumitur, ſi præter morem arma ſint congregata, vel inſolita emerit, incipiens ſe in ſcrimia exercere.*

26 *Animus deliberatus conſideratur ex aſportatione paulò ante bonorum, vel illorum diſtractione, niſi rixa præceſſerit.*

27 *In dubio videtur deliquiſſe præmeditatè, & eo animo alienaſſe, niſi aliquo dolore imminente deliquiſſe probauerit.*

28 *Rixa geminata facit animum deliberatum præſumi, niſi prima inopinata, & ſecunda eadem die.*

29 *Animus præmeditatus ex confeſſione extraiudiciali ipſius delinquentis colligitur.*

30 *Animus deliberatus præſumitur, quando nulla cauſa, nulla ira, & nullo iuſto dolore præcedentibus vnus alterum occidit.*

31 *Frequentatiò loci quando non præſumat animum deliberatum.*

32 *Animus deliberatus quot modis præſumatur, vide ibi remiſſiuè.*

33 *In Dominio Mediolanenſi quare vtile ſcire homicidium eſſe comiſſum animo deliberato.*

Multa ſuperiori concluſione de animi deliberati probatione tradita ſunt. Verùm cum plurima alia dicenda ſuperſint, hic annectenda operæprecium duxi.

1 Animus † igitur deliberatus, vt hinc potiſſimum exordi-
ar, ex præcedentibus inimicitijs probatur, modò etiam con
ſtet hunc inimicum occidiſſe abſque contentione, & ſine
2 rixa, ſubitò, vel paulò ante, præſertim cum † inimicus ſem-
per præſumatur malè de inimico cogitare, eidemque ſtrue-
re inſidias, & ſemper inire conſilium, quo pacto illi nocere
poſſit, vt not. conſuluit Marc. Mantu. in conſilio 325. nume-
ro 6. volum.1. per ibi adducta, & Blanc. in l. fina. nume. 89.
ff.de quæſt. quare ſi conſtabit ab inimico patratum homici-
3 dium,† præſumitur fuiſſe in eo, & animum deliberatum, &
præmeditatum, per ſupra allegata.

Intellige hoc procedere in his, qui ipſo inimico familiariſſimè vtuntur: nam ſi ab vno de illis familiaribus ſocij inimicus ſit cæſus, nec cum illo fuiſſe rixatos pateat, præſumptio eſt, illum conſulto, & cogitato fuiſſe occiſum, vt ſcriptum reliquit Blanc. in dicta l. fina. numero 163. & eum ſequutus eſt Menoch. de arbitr. iudic. lib.2. centur. 4. caſ. 361. numero 49.

Licèt contrariam videatur ſequi ſententiam Alba in cõ-
4 ſi.47.numero 12. vbi expreſsè dicit, † animum deliberatum
occidendi non debere præſumi ex inimicitijs, quæ interce-
debant, vel præſumebantur cum interfecto.

Limita. quando eſſet leuis inimicitia: non autem capita-
5 lis: † quia in hoc caſu non præſumeretur talis animus deli-
beratus, ſi credimus Accur. gloſſ. in l. licèt. ff. de arbit. & in §.

in ſumma.Inſtit.de iniur.& Barto.in l.3.in §.fi.ff. de adimend.
leg. prout refert,& ſequitur Marc. Mantu. in dicto conſilio
325.numero 8.

Totus ab Accur. ſententia diuerſus eſt Blanc.in dicta l. fi-
nal.numero 90.verſicu.intelligo prædicta,vbi ſiue capitalis,
ſiue nō capitalis interceſſerit inimicitia, priorem opinionē,
id eſt,præſumi animum deliberatum,veram eſſe cenſet.

Secundò præſumitur animus deliberatus, & præmedita-
6 tus in eo,qui † antequam ſequutum ſit homicidium, mina-
tus fuit illum velle occidere, ita Boſſ. in titu.de homicid.nu-
me.63.& Mant.dicto conſilio 325.nume. 9. volu.1.Blanc.in l.
fina. numero 179. vbi late, de quæſtio. Nouell. in pract.cri-
mi.in tracta.ad defenſ.numero 50.Matth.ab Affli. in conſti-
tu.Neapoli.titu.de pœn.eius,qui cum eo,rubri.11. nume. 7.
Caſon.in tracta.malef.tract.7.ca.1. num.10.

Hac etiam præſumptione Cicero fretus probare niteba-
tur Clodium Miloni cogitatò inſidias ſtruxiſſe, ſic enim in
orat.pro Milon. loquitur. Quin etiam Fauonio fortiſſimo
viro quærenti ex eo,qua ſpe fureret Milone viuo,reſpondit,
triduo illum, ad ſummum quatriduo periturum.

7 Limita,† vt iſtud procedat, quando ille qui minatus eſt,
minas huiuſmodi ſolitus ſit exequi, quod ſi ſecus ſit, falſum
erit,quod modò diximus: vt per Marc. Mant. dicto conſilio
325.num.10.vol.1. per text. in l. Labeo.§.idem Tubero ff.de
ſupel. leg.& per Docto.in l. metum. C. quod met. cauſ. Al-
ber.in tracta.de ſtat. quæſtio. 74. in 3. part. Bald. in conſilio
75.in princ.vol. 1.Socin.conſi.4. vol. 3.

Sublimita non procedere, quando delictum eſt iam pa-
tratum, & conſtat hunc minantem occidiſſe illum, cui eſt
8 minatus,quia tunc nullum diſcrimen eſt conſtituendum, an
minans conſueuerit exequi minas necne,† cum quod ſequu
tum eſt,ſatis indicet hominis illius genus, oſtendatque quis
fuerit ille, qui minas intulit, vt per Blanc. in dicta l.fina.nu-
mero 181. verſicu. & ex hoc dico.ff.de quæſt. doctiſſimus Ia-
cob. Menoch. de arbitr. iudi. lib. 2. centur.4.caſ.361.ſub nu-
mero 39.ſecus tamen ſi ignoretur quis homicidium patra-
rit, tunc enim certè animaduertendum erit,an ille, qui mi-
natus eſt, quod minitatus ſit,perficere conſueuerit, nam ſi
ſolet iſtiuſmodi minas perſequi, tunc eſt præſumptio, &
indicium contra ipſum minantem, vt ſentit Spec. in titu.de
præſumpt. §. ſpecies. in verſi. ſed pone,P. minatus eſt. Iaſ. in
l.1.C.de ſer. fugi.Feli. in c. cum oporteat.numero 9.de accu-
ſa.Bald.& Imol.in l.fina.col.pen.verſic.vlti.inducit.ff.de hæ-
redi.inſtit.Marc.Ant.Blanc.in l. fin. numero 183.ff. de quæſt.
Menoch.de arbitr.iudic. dicto caſu 361. ſub numero 39. Si
9 verò is qui minatus eſt † ſit abiecti & demiſſi animi,nec mi-
nas exequi ſolitus ſit, tunc non præſumitur contra ipſum, vt
* eſt text.in l. 1. C.ſi quis imper.maled.& ita * communiter te-
neri dixit Imol. in dicta l.fin.vbi ſupra, quem ſequitur Blanc.
ſupra citato loco, ſub numero 183.& Menoch. vbi ſupra
10 numero 39. in fine. cum multi reperiantur, † qui vt ipſo-
rum mos eſt,iactatione verborum & denunciatione pericu-
li omnes terrent, minas iactare , pericula intendere, formi-
dines opponere vnicuique ſolent, ſed cum facinus aliquod
aggrediendum eſt poſt principia ſe continent, vt Terentia-
nus ille Thraſo.Vnde ad remouendam præſumptionem hu-
11 iuſmodi minarum erit remedium probare loquacitatē viri,†
iactantiā,& oſtentationem inanem, qui cōſueuerat proijce-
re ampullas,& ſeſquipedalia verba,vt inquit Horatius,vt per
Blanc.dicta l.fin.nu.183.in fi.ff.de quæſt.De hac tamen mate-
ria latius agemus in conclu. Minæ.

Tertiò præſumitur animus deliberatus ex colloquio,†
12 nam ſi quis viſus fuerit alloqui aliquem, & ille poſtmodum
homicidij execrando crimine ſeſe aſtrinxerit, præſumitur a-
nimo deliberato illud patraſſe, ex adductis per Mantu. con-
ſilio 325.numero 10. verſiculo tertiò colloquium,volumine
primo, ſed de hoc dictum eſt ſupra in concluſione, allo-
quutio.

Quartò præſumitur iſte animus deliberatus, & præmedi-
tatus ratione loci,† nempe quia ex inſidijs illum præſtolaba-
13 tur, vt adoriretur eundem, vel ex deſerto & inſueto, vel et-
iam ex inſigni loco,vt in prætorio, vel in templo, vt optimè
Cicero præſumpſit in illo P. Clodij ſeruo,qui comprehen-
ſus eſt in templo Caſtoris,quem ille Clodius ad Cn. Pompe-
ium interficiendum collocarat, cui extorta eſt confitenti ſi-
ca de manibus.in orat.pro Mil. quia non præſumitur ibidem
acceſſiſſe,niſi conſultò, & cogitatò perpetrandi huiuſmodi
delictum.Marc.Ant. Blanc. in l.fin. numero 200. de quæſt.
& Mant. dicto conſilio 325. numero 10. verſ. quartò.& per
eum ibi alleg. Boſſ.in tractat.crimin. titu. de homicid. nu-
mero 63.

14 Limita hanc quartam præſumptionem non procedere, †
quando præceſſit rixa, vel iuſtus dolor, nam tunc locus non
arguit animum præmeditatum,ſecus ſi non præceſſiſſet,iux-
ta ſententiam iuris peritiſſimi Menoch.in dicto tracta. de ar-
bitr.caſ. 361. num. 38.

Quintò præſumitur animus deliberatus, & præmedita-
15 tus ex frequentatione loci, † vbi fuit commiſſum delictum,
nam huiuſmodi frequentatio oſtendit animum ad delinquē-
dum paratum,ita Fran. Caſ. in tract. malef. l. in præmiſſis. c.
2.numero 5.& Blanc.in dicta l.fina. num. 72. ff. de quæſt. vbi
plura adducit.& refert Menoch. vbi ſupra dicto caſ. 361. nu-
mero 44.

Sextò probatur animus iſte deliberatus à iactatione ante
16 delictum commiſſum facta, † vt ſi quis ſe iactitauerit,in ſua
manu eſſe,Caium è medio tollere,& exinde conſtat verè il-
lum à iactante fuiſſe occiſum, certè ex iactatione illa præſu-
mendum erit animo ſedato & præmeditato homicidium
patraſſe, vt præcitati Doct. in locis iam ſæpius allegatis tra-
didere, quos ſequitur Menoch. dicto caſu 361. numero 50.
in quo loco intelligit id tamen non procedere,ſi iam con-
ſtat præceſſiſſe rixam paulò ante delictum commiſſum, vel
in illo temporis puncto, vt ibi per eum.

Septimò præſumptio iſtius animi deliberati conſiderari
17 ſolet ex † aſſidua aſſectatorū copia, qui cum illo aſſiduè erāt,
& conſilium inire conſpiciebantur, tunc enim præſumitur,
facinus animo deliberato patratum fuiſſe, ita Menoch. vbi
ſupra numero 40. ex traditis per Caſon. dicto tract. de ma-
lef.tract.3. cap.7. & per ea, quæ dixit Blanc.in l. fin. numero
225.ff.de quæſt.Clar.in tract. crimin.in §. homicidium. verſi.
ſic ex propoſito,& ante eos ſcriptum reliquit Alber.in tract.
ſtatutorum,part. 3.q.64.dixit etiam Boſſ.in ſuo tract.crimin.
in tit. de homicid. num.63.

18 Octauò perpenditur animus deliberatus, † quando quis
per inſidias occiſus, vel vulneratꝰ fuerit. vt ſi quis alicubi de-
liteſcens,deinde repentè proſiliens extempore tranſeuntem
imparatum, quem declinare ipſe non poterat occiderit, vt
per Clar. in dicto §. homicidium. verſic. ex inſidijs.vel etiam
quando tacitè adoriendo à tergo vulnerat, tunc enim pro-
ditoriè & inſidioſè fuiſſe patratum diffiteri nequit, vt tradi-
dit Blanc. in dicta l. fina. numero 188. & numero 234.ff. de
quæſt. ſequitur Menoch. vbi ſupra caſ. 361. numero 27. &
ſequent. Quod accidit Val. Aureliano, qui cum poſt infi-
nita fortia facta contra Perſas demum in orientem profici-
ſceretur, in itinere, inter Heracleam,& Bizantium, notarij
ſecretorum inſidijs à ſuis interficitur. quod & multis alijs
tum antea tum etiā noſtra tempeſtate,quos longū eſſet enu-
merare, euenit.eundem igitur Menoch. nuper à nobis rela-
to loco adeas, qui præter alios ſcriptum reliquit, quando &
in quibus caſibus quis dicatur parare inſidias, adeò vt ex eis
colligi poſſit homicidium animo ſedato,& deliberato fuiſſe
commiſſum.

19 Nonò conſideratur animus præmeditati delicti, † ſi quis
plurima vulnera alicui inflixerit, vt ſatis apparet in Iulio Cę-
ſare Romanorum primo Imperatore, qui in ſenatu viginti
tribus vulneribus à Bruto & Caſſio confoſſus eſt.& in Ioan-
ne Scoto, quem Chriſtianæ Theologiæ diſciplina præſtan-
tem (dum erudiendis in Britannia pueris operam daret) fa-
cta conſpiratione diſcipuli ſui graphijs occiderunt.vt Alber.
dicto tracta. ſtatut. par. 3. q. 74. & Boſſ. dicto tractatu cri-
min. dicto titu.de homicid.nume. 64.& glo.in d.§.ſi quis ira-
tus.3. q. 2. in gloſ. fi. quæ dicit,non præſumi ex iracundia, ſed

deliberatè factum, quod ſæpius, atq; iterum factum eſt. Et
idem aliqui ex ſcribentibus dicunt, ſi illatum ſit graue vul-
nus, vt Caſonus tract.malef.tract.4.verſic.modo.
Intellige tamen conſiderari animum certum, & præme-
20 ditatum delicti ex multiplicibus vulneribus, † quando abeſt
omnis rixa, & omnis caſus fortuitus, vt ex iam diu præceden
te inimicitia, & illius diſſimulatione præſtolatur, & aggre-
ditur inimicum in via, tunc pluribus plagis inflictis apertiſ-
21 ſimè oſtenditur præmeditatus occidendi animus, † ſecus au-
tem vbi fortuitò, duobus pertranſeuntibus ſeſe inuicem
impellentibus, ſtrictoque ferro alter pluribus illatis vulne-
ribus alterum interimit, tunc certè ceſſat præmeditatus, ac
ex propoſito animus occidendi. ita Salicet. Calder. & An-
chara. conſuluerunt, vt relatum eſt inter conſil. ipſius An-
chara.conſi.216.col.2. vt Marc. Ant. Blanc. in repet. l. final.
num.196. & ſeq. de quæſtio. quæ eſt relata in tract. ſub titu.
de indit. vt & Marſil. tradit ſingulari 225. in delict. ac ſequi-
tur, & refert Menoch. vbi ſuprà caſu 361. rubric. animus de-
liber.atque cogit. occid. nume.33. vſque ad 35.dicto tract.de
arbitr. iud. dicto lib.2.centur. 4. dicens ita ipſum intelligere
dicta Alber. ſupra dict. q. 64. vt vna ſimul ad præmedita-
tum animum probandum, ideſt, inimicitia præcedens, de-
inde ſubſequentia vulnera grauia & ſæpius atque iterum il-
lata interueniant.
Decimò deprehenditur animus præmeditatus, † ſi tem-
22 pore nocturno patratum fuerit homicidium, ita Alber. dicta
quæſt.64.propè fin.& Boſſ. dicto titu. de homicid. num. 63.
in fin.& Mant. conſi.325.lib.2.& Blanc.dicta repet. l. fin. nu-
mero 198. de quæſt. & Caſon. vbi ſupra 3. tractat.malef.c.10.
verſ. à tempore, vt refert Menoch. vbi ſupra numero 36.vt
in illo ſicario, qui Baſſianum Landum Placentinum, philo-
ſophum, & medicum clariſſimum, & publicum theoricæ
profeſſorem in Patauino Gymnaſio, noctu domum ex vrbe
reuerſum in ſuis ædibus ſeptem vulneribus clam impeti-
tum interfecit.& in Landerico, qui Chilpericum noctu à
venatione domum redeuntem in ſaltu quodam obtruncat.
Et in Appio Claudio decemuiro, qui non ſine collegarum
conſenſu, ſcelerata proditione vſus, cum L. Siccium cum
exercitu aduerſus Cruſtumerorum populum legatum mi-
ſiſſet, ordinauit, vt qui eum in caſtra ſequebantur, cũ eo per
noctem ad explorandum caſtrorum locum profecti, ſe in ho
ſtium inſidias incidiſſe fingerent, atque ita eum occiderent.
& in illo, qui Hermolaum illum Barbarum vnum ex decem-
uiris auctoritatis ſummæ virum, dum domum rediret noctu
ex ſenatu profectum vnà cum ſeruo qui lumen præferebat,
extincto lumine interfecit.
Limita, vt procedat, niſi conſtaret de aliqua rixa, alioqui
præſumptio eſt contra occidentem, & tempus nocturnum
ad id credendum impellit, vt dedita opera occiderit, ratio
23 eſt, † quia qui malè agit, odit lucem.c. conſuluit.de offic.de-
le.vbi Dec. num.8.& gloſ.in l.furem. ad l. Cornel.de ſicar.&
factum tempore noctis habet non mediocrem ſuſpicio-
nem. l.fin. de efract.& expilat.vt dicit Menoch. vbi ſuprà.di-
cto num.36.
Vndecimò præſumitur cogitatò feciſſe, quando multis
24 ſtipatus aſſectatoribus per viam ſe conferat † & ſequatur de-
lictum, ita Caſonus dicto tract. 3. cap.3. vel armatus præter
morem, vt Blanc.dicta leg. fin. numero 78.& Caſonus dicto
tract. c.8.
Limita, niſi paulò ante quàm ſit rixatus, ira & iuſtus do-
lor præceſſerit, ſecus ſi iam longo tempore, quod arbitra-
rium eſt iudici, vt doctè docuit idem Menoch. vbi ſuprà, nu-
mero 41. & 43.
Duodecimò præmeditati delicti animus præſumitur per
25 † armorũ apparatum ingentem præter morem, vt Blanc. di-
cta l.fin.num.67.de quæſt.& Caſonus dicto tract.c.4.qui di-
cit, idem eſſe in emente arma inſueta, & inſolita, & cœpit in
ſcrimia (noſtrorum ſic eſt loquendi formula) ſe exercere, vt
ſupra de rixa, ita Menoch. dicto tract. de arbitrar. iudic. dict.
lib.2.centuria 4. num.42.
Decimotertiò ſolet conſiderari etiam ad animum præ-
26 meditatum detegẽdum, † quando quis paulò ante bona ſua
exportauerit, ita Salicet.in l.fin.col. 2. ver. nunc tranſeamus.
C.de quæſt.& Blan.dicta l.fin. nu. 84. ff. eod. de quæſtio. Vel
ipſa bona diſtraxerit, vel alienauerit, ita ſingulariter Blanc.
dicta l.fin.num.86.poſt Bart.in l. poſt contractum. de donat.
ita Menoch.dicto tract.vbi ſupra, nu.45. & 46.
Limita tamen, & intellige ſemper, an præceſſerit rixa,
27 quia non arguit animum deliberatum, vt ſupra diximus, †
ſecus verò ſi non conſtat de rixa, vt in dubio videatur con-
ſultò deliquiſſe, & ſic alienaſſe, vt eo animo deliberato, &
præmeditato patraret delictum, niſi aliquo dolore imminẽ-
ti deliquiſſe probauerit, ſecundùm omnes in d. l. poſt cõtra-
ctum.vbi Bar.num.8.& Sali.in l.poſt hac.C.de bon.proſcrip.
& alios relatos per D.Menoch.vbi ſupra, dicto num.46.
Decimoquartò conſideratur etiam ad præmeditatum a-
28 nimum † rixa geminata, ita Blanc. dicta l. fina. nume.233.niſi
prima fuiſſet inopinata, & ſecunda eadem die committatur,
quia creditur iracundia, & ſanguinis feruentis calore miſſa,
vt Menoch. dicto tract.vbi ſupra num.53.
29 Decimoquintò indicium animi præmeditati † colligitur
ex confeſſione extraiudiciali ipſius delinquentis, vt ſi poſt
homicidium confeſſus fuerit, ſe animo præmeditato occi-
diſſe, & Blanc.dicta l.fin.num.204.vbi latè declarat, & refert
Menoch.vbi ſupra, num.54.
30 Decimoſextò eſt & hic alius caſus conſiderandus † quan-
do nulla cauſa, nulla ira, nullo iuſto dolore præcedenti vnus
alterum occidit, Et hoc caſu dicitur verè, & propriè præme-
ditato animo patratum fuiſſe ſcelus, vt in Tiberio Principe,
qui Aſinium Gallum inſignem oratorem nulla manifeſta de
cauſa interfecit.
Limita, quod ſupra dictum eſt in quinta præſump. ani-
mum deliberatum, & præmeditatum prẽſumi ex frequẽta-
31 tione loci, non procedere, † quando talis erat ſolitus fre-
quentare huiuſmodi loca, & ſæpiſſimè illum ab ipſo occi-
ſum in dictis locis obuiam ſibi factum fuiſſe conſtat, quia
tunc non præſumitur animus præmeditatus, & deliberatus,
ita Nouell. in tracta. ad defenſ. ca. an indic. pro reo ſint dan.
numero 63.vbi etiam ait, quòd ceſſare facit huiuſmodi præ-
ſumptionem, ſi ille pertranſiens non eſſet ſolitus homicidia
committere, per doctri.Bar.in l.ædiles.ff.de via publi.& ſen-
tit Blanc. per plura adducta vbi ſupra num.6.
Intellige, vt iſtud tunc locum habeat, quando iam conſtat
homicidium eſſe patratum ab ipſo locũ frequentante, nul-
la præcedente rixa, vel multo ante tempore: vt ita intellexit
Menoch.de arbi.dicto caſu 361. num.44.
Præter hæc omnia, ſi cui libuerit plurima alia cognoſcere
32 de animo deliberato, id eſt, an præſumatur, † quando, & per
quas coniecturas excludatur, & an præſumatur ex inimi-
citia, quæ præcedebat, & an ex genere vulneris, vel percuſ-
ſionis, in conſilium hic adhibeat Albam in conſilio 46. per
totum, vbi latè, & vberrimè hæc examinat, plura etiam cu-
mulat Clar.in ſua practi. crimina. §. homicidium, verſiculo
33 ex propoſito, vbi inter cætera dicit † apprime conducere in
dominio Mediolanenſi ſcire, quando homicidium dicatur
commiſſum animo deliberato: cum in eo talium homici-
diorum pœnæ remiſſio à principib. non ſoleat condonari.

CONCLVSIO 99.

ARGVMENTVM.

Animus multis alijs in rebus quando, & quibus modis probetur, & præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Animum donandi probari per ſcripturam priuatam, & non præ-
ſumi in eo, qui ſoluit vſuras.*
2 *Animum exportandi aliquid vetitum, vt frumentum, probari ex
eo, quòd quis inuenitur cum illis rebus vetitis tranſire per viam
non rectam, & non conſuetam.*

3 *Animus latitationis cauſa fraudationis quomodo probetur.*
4 *Animum impudicum præſumi ex oculo impudico, & alijs, vt ibi.*
5 *Animum non redeundi in eo præſumi, qui ſtetit abſens per decennium.*
6 *Animum mutandi domicilium in eo præſumi, qui cum ſupellectili ab aliquo loco recedit.*
7 *Animum iudicis probari per teſtes.*
8 *Animum teſtatoris probari per teſtes ſingulares.*

Extant quamplurimi alij caſus, in quibus animus præſumitur, nec præſumitur, probaturq; ex medijs vijs, vt contingentia facti poſtulat, de quibus hic nonnulla ſubnectere fructuoſum & ad rem pertinens erit. Primum igitur omnium.

1 Animum donandi † probari per ſcripturam priuatam, conſultus reſpondit Crauet. in conſi. 125. numero 3. nec pręſumi in eo, qui ſoluit vſuras, docuit Abb. in ca. debitores. numero 5. de iureiur. Hoc idem nos attigimus in concluſio. donatio, vbi cumulatius hæc tibi ſunt ſuppeditata, atq; in concluſio. alimenta, ſed quando mulier eſt egens, & inops, vt nulla ſit ſpes in ſolutione dotis confeſſatæ, Campeg. explicabit in tracta. de dote, quæſtio. 52. num. 6.

Item animus exportandi aliquid, vt frumentum extra ci-
2 uitatem inuito Principe † probatur ex eo, quòd quis inuenitur cum illis rebus, quas exportare quis prohibetur, tranſuerſis tramitibus tranſgredi, inuſitatam viam indagare, tritam relinquere: ſic nos monuit Bar. in l. qui fiſcalis. C. de nauic. li. 11. & Alber. Bru. in tract. de ſtat. litera D. verb. Deuetum. verſi. 16. inci. ſtatutum prohibet.

Hinc etiam animus probatur, quem latitaſſe cauſa frau-
3 dationis, † ſi extra iudicium id aliquibus ſignificauerit, vel ex eo, quòd cum aduerſarius ei dixiſſet, cras tibi libellum dabo, ipſe verò in conſpectum ſe non dederit, vel quia ſemel fuerit in iudicio & de ſiſtendo promiſit, ſed poſtea non apparuit. ita tradit Bart. in l. Fulcinius. §. quid ſit autem. ff. quib. ex ca. in poſſ. ea.

4 Prætereà animus impudicus præſumitur † ex oculo impudico. c. nec ſolo. 23. q. 2. & Luc. de pen. in l. quemad. C. de agric. & cenſit. ver. 207. lib. 11. atque ſi qua non verecundetur, nec erubeſcat animum gerere impurum, voluit Tiraq. de legib. connubia. l. 9. numero 155. adducens illud Hieremiæ cap. 3. frons meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere, & l. in coniunctione. C. de nupt. c. . . . 3. q. 2. id etiam potiſſimum colligere eſt, ſi vino potuque ſtudioſè ſe obruat, vt meminit idem Tiraq. de leg. connubial. l. 9. nu. 208. ſi quidem vini vſus adeò mulieribus interdictus fuit, priſcis illis Romanorum temporibus, vt vinum bibiſſe perinde eſſet, ac ſi in adulterio, aut graui crimine deprehenſæ, capitali iudicio plectendæ eſſent. Hinc memoriæ proditur, Egnatius Metellus vxorem, quod vinum biberat, fuſte necaſſe. & Cn. Domitius mulierem, quæ viſa eſt plus vini bibiſſe, quàm valetudinis cauſa deceret, dote mulctaſſe. Et matrona magna natu, quòd claues cellæ vinariæ reſignaſſet, inedia mori coacta. Et ſanè, vt inquit Valer. Max. libro 6. cap. 3. quæcunque fœmina vini vſum immoderatè appetit, omnibus & virtutibus ianuam claudit, & delictis aperit. Quinimò id ex eo eliciemus, ſi nunc hanc, nunc illam domum ingrediatur. Ang. in l. ſi qua illuſtris. C. ad orfician. Tiraq. vbi ſupra l. 10. num. 34. nec ornatus indecorus ſuſpicione carebit, ſic Tiraq. vbi ſuprà l. 3. poſt num. 12. ver. ſed & Iuuenalis, & 26. vide in concluſio. 65. num. 11. & conſilium Petr. de Barbobus. 96. num. 8. inter conſi. criminalia. & Egid. Boſſ. tract. crimina. titu. de rapt. mulier. nume. 11. & quid ſit immunditia, quid luxuria, in c. in eo. 32. quæſt. 4.

5 Sic etiam animus non redeundi præſumitur ex eo, † ꝙ quis abfuerit per decennium, ita reſpondit Alex. in conſi. 91. num. 6. vol. 7. per ibi adducta, faciunt notata in §. pauonum. Inſtit. de rerum diuiſio. vbi per exteriora animus probatur, de quo Bar. l. gerit. de acquir. hæred.

6 Pariter animus aliò commigrandi præſumitur ex eo, † quòd quis recedit ab aliquo loco cum ſupellectili, ita notat Inn. in c. 3. de renunc. & per Bartol. in l. domicilium, & prius in l. aſſumptio. §. iuriſprudentibus. ff. ad municip. & facit Bald. in rub. C. ſi à non compet. iud.

7 Verùm animus iudicis † probatur per teſtes, ita not. in margi. ad Barto. in d. l. Fulcinius. §. quid ſit autem. ff. quib. ex cau. in poſſeſ. ea. & pro hoc alleg. eundem Bartol in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi. ff. de nou. oper. nunciat. & gloſ. in. l. & prætor. §. Marcellus. ſuper verb. approbatum. ff. de iudic. ibi Ange. & idem in l. eum quem temerè. ff. eo. de iudi.

8 Itidem dicimus, animum teſtatoris † probari poſſe per teſtes ſingulares, ſi credimns Crauet. in conſilio 72. nume. 33. duo verò teſtes ſufficiunt ad probandam coniecturam in vltima voluntate, & illius declarationem. ita ſcripſere Bald. & Salicet. in l. quamuis. C. de impub. & alijs ſubſtit.

CONCLVSIO 100.

ARGVMENTVM.

Annuli tranſmiſſio an probet matrimonium.

SVMMARIVM.

1 *Annuli tranſmiſſio de maſculo in fœminam probat matrimonium, & quare.*
2 *Annulus non facit præſumi matrimonium, ſed tantum ſponſalia.*
3 *Annuli ſubarratio præſumptionem inducit matrimonij.*

1 Annuli tranſmiſſionem à viro in fœminam probare matrimonium ſatis conſtat, † nam per iſtiuſmodi actum demonſtratur inter eos contractum fuiſſe matrimonium mutuo conſenſu, vnde pro matrimonio præſumitur, niſi contrarium probetur, argumento c. noſtrates. & c. fœminæ. 30. q. 5. & notat glo. in c. ſi quis vxorem. 17. q. 2. alia gl. latè in c. fin. vbi Doct. de ſponſal. alia gl. in ca. illud. extra de præſumpt. & notat Cepoll. in conſi. 4. nume. 1. & in conſilio 5. numero 15. in ciuil. Boer. in conſi. 40. numero 29. Didac. epito. 2. partis. c. 4. num. 3. & Franc. Aret. conſi. 13. nume. 4. Vnde Romani in ſponſalibus, & ſolenni nuptiarum die digitum minimo proximum annulo excolebant, & velut pignus amoris præcipuum ducebant, vt is in ſummo honore foret, quo duce mutuus amor vſq; ad cordis ima penetraret. Alex. ab Alex. lib. 2. c. 19.

2 Limites, & intelliges iſtud annulum non probare † ſiue non facere præſumi matrimonium, ſed tantum ſponſalia, ita notat Lap. alleg. 56. num. 5. & ibi Mand. in addit. ad literam R.

Licèt ab hac mente ſit alienus Natta in conſilio 250. nu.
3 7. volum. 2. vbi dicit † ſubarrationem annuli præſumptionem inducere matrimonij, permotus auctoritate ſummi Pontif. in contex. ca. tenor. in verb. ſubarraſſet. de re iud. & per Abb. in dicto capitu. illud, ita etiam tenet Mantu. in conſi. 62. num. 29. vol. 1.

Non immorabor in præſentia pluribus in hac explicanda concluſione cum affatim hæc tradiderimus in concluſione matrimonium, vbi huius rei propria ſedes eſt, lector illuc te reijcio.

CONCLVSIO 101.

ARGVMENTVM.

Annua præſtatio quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Annua præſtatio ſecundùm legiſtas, & canoniſtas quomodo probetur.*
2 *Annua præſtatio præſcribi non poteſt.*
3 *Annuam præſtationem probare volens, quid agere debeat.*
4 *Probatio ſola ſpatij annorum ſine allegatione cauſæ non ſufficit.*

5 Senten

5 *Sententia abſolutoria ferri debet, ſi in annua præſtatione non fuit allegata cauſa idonea, & ſpecifica.*
6 *Solutio quolibet anno facta probat annuam præſtationem.*
7 *Solutio primi, & extremi anni non præſumit ſolutionem integrorum decem annorum.*
8 *Solutio primi, & vltimi anni præſumit ſolutionem medij temporis.*
9 *Allegatio cauſæ ſpecificæ non habet locum in tempore cuius initij non extat memoria.*

1 Annuam præſtationem † à iuris Cæſarei peritis probari per præſcriptionẽ longi temporis, traditum eſt, nempè ſi oſtendatur per decem annos continuè ſolutam fuiſſe, à iuris verò Pontificij conſultis per quadraginta annos, proditum fuit, vt dicit Gui. Pap. in quæſtione 407. & 408.

Quamuis in contrariam videatur ſententiam deſcendere. Guliel. de Bened. in repetitione cap. Raynutius. deciſio.
2 5. in §. & vxorem nomine Adeleſiam. nu. 6. vbi expreſsè † aſſerit, præſtationem annuam præſcribi non poſſe, per tex. in l. cum notiſſimi. §. in his. C. de præſcrip. 30. vel 40. annorum. Verùm vt ad concluſionem noſtram reuertamur.

Aduertendum eſt, illum qui velit probare huiuſmodi an-
3 nuam præſtationem ſibi debitam † oportere, vt in libello alleget cauſam veram, & ſpecificam, cur ei debeatur, vt peto hunc annuum cenſum, quem mihi debes ex tali contractu, vel ex alio ex quo oritur obligatio, verumtamen illam cauſam non tenetur probare, nam ſufficit, vt dictum eſt, allegare, & probare ſpatium decem, vel quadraginta annorum,
4 nam ſola probatio ſpatij annorum † ſine allegatione cauſæ non ſufficeret, vt tradidere gloſſ. & Archid. in capitu. ſeruitium. 18. q. 2. & gl. Hoſt. Card. Floren. & cæteri in cap. peruenit. in ſecunda gl. de cenſib. vbi etiam recentiores iuris Pon-
* tificij profeſſores concludunt, hanc eſſe * communem opinionem, quam etiam tenent, & ſequuntur ius ciuile profitentes in l. cum de in rem verſo. ff. de vſur. & Dyn. in l. litibus. C. de agric. & cenſit. li. 11. Cin. Petr. & Bal. in l. ſi certis annis. C. de pactis, quod ſi non fuerit adducta cauſa idonea, & ſpe-
5 cifica, † ſequi debet ſententia abſolutoria, ita fuit deciſum in dicta qu. 408. Guid. Pap. & ratio eſt ſecundùm allegatos Doctores, ne curſus longi tẽporis duo ſpecialia operaretur, & ſic contra l. primam, C. de dotis promiſſio. cum ſimilib.

6 Sed id obſerues, † vt ad probandam dictam annuam præſtationem, probanda ſit ſolutio quotannis facta, nec ſatis e-
7 rit, ſi probetur ſolutio primi, & extremi anni ad hoc, † vt ꝓbetur, vel præſumatur ſolutio ſingulorum decem añorum, vt in cap. accedentibus. ibi. vnde continuè. de priuileg. & ibi gloſ. & Tiraquell. in tract. de præſcript. verſi. continuos. gl. 5. verſi. illud autem.

Contrariam tamen ſententiam ſequutus eſt Panormit. in d. c. accedentibus, cui accedit Pau. Caſtr. conſ. 51. vol. 2. vbi
8 ait, ex ſolutione primi & vltimi anni † præſumi ſolutionem medij temporis, quod quidem illud axioma cõfirmat, probatis extremitatibus media præſumuntur.

Limita illud, quod dictum eſt de allegatione cauſæ ſpeci-
9 ficæ, † vt non habeat locum, quando eſſet tempus, cuius initij non extaret memoria, nam tunc ſine allegatione cauſæ obtineret, ita Ioa. Fab. in §. æquè. Inſtit. de act.

Sed hæc omnia vberius docebimus in illis concluſionibus, cenſus, ſolutio, penſio, & canon.

CONCLVSIO 102.

ARGVMENTVM.

Quibus præſumptionibus antecedens prohibens poſſit præſumi, vel probari prohibitum etiam omne id per quod peruenitur ad illud.

SVMMARIVM.

1 *Antecedens prohibens præſumitur etiam prohibere omne id, per quod peruenitur ad illud.*
2 *Alienatio prohibita per ſtatutum præſumit etiã prohibitam promiſſionem de alienando.*
3 *Concluſio procedit, quando eadem ratio eſt in prohibitione principalis, ſicut acceſſorij.*
4 *Matrimonium prohibetur inter magiſtratum, & ſubditum.*
5 *Sponſalia diſſolui poſſunt, ſed non matrimonium.*
6 *Concluſio in materia, in qua non eſt facienda extenſio, non operatur, niſi in actu conſumato.*
7 *Concluſio tantum procedit, quando prohibitio eſt perſonalis impropriè.*
8 *Tempus quadrimeſtre datum reis principalibus, datur etiam eorum fideiuſſoribus de iudicato ſoluendo.*
9 *Prohibito principali præſumitur etiã prohibitum id, per quod ad illud peruenitur, vt nu. 1. & ibi ſecus.*
10 *Beneficium conceſſum ſocio eſt perſonale, & non tranſgreditur perſonam.*
11 *Beneficium reſtitutionis in integrum datum minori, licèt trãſeat ad ſucceſſores, non competit fideiuſſoribus.*
12 *Priuilegium nõ ſoluendi vectigal datũ fiſco, vel eccleſiæ, non competit emptoribus.*
13 *Matrimonium cum magiſtratu licèt prohibitum ſit, non tamen videntur prohibita ſponſalia, per quæ ad ipſum peruenitur, cum cauſa prohibitionis non ſit perpetua.*
14 *Concluſio non procedit in contractibus, & quomodo.*
15 *Extenſio verborum contractus non fit vltra, quàm eſt expreſſum.*
16 *Concluſio procedit, ſi quod prohibetur directò tendit ad productionem ipſius, ſecus ſi incidenter.*

1 Antecedens prohibentem, præſumi etiam prohibere omne id, † per quod peruenitur ad illud, dicendum eſt, per Vlpiani reſponſum in l. oratio. ff. de ſponſal. c. cum quid prohibetur. & ibi Dyn. de reg. iur. lib. 6. gloſſ. in clemen. 1. in verb. contrahere, de conſangui. & affinit. eſt bonus text. in c. conſtitutus. de conceſſ. præbend. Salyc. in l. 2. colu. 2. ver. ſecunda eſt. ff. de iuriſdict. omn. iud. & eſt text. in c. ex tenore. de conceſſ. præb. Dec. in conſil. 502. nu. 3. ex duobus conſilijs. Ruin. conſi. 145. num. 5.
2 circa primum. vbi prohibita alienatione per ſtatutum † pręſumitur etiam prohibita promiſſio de alienando, quia per promiſſionem peruenitur ad venditionem, idem Deci. in l. 2. colum. fin. numer. 37. ff. de iuriſdictio. omn. iud. Bald. in l. fin. C. ad l. falcid.

Quod ad ſe conſequens trahit, l. qui procuratorem, & l. qui indebitam, de condi. indebit.

3 Primò limita, vt concluſio tantum procedat, † quando eſt eadem ratio in prohibitione principalis ſicut acceſſorij, aliàs ſecus: vt cauit Alex. in conſ. 194. nu. 14. lib. 2. alleg. l. quis officio. de rit. nupt. & l. 1. C. ſi rector prouin. huic accedit Dec. in cap. nam concupiſcentiam. nu. 4. de conſti. & in cap. iurauit. colum. 2. de probat. Corn. in conſil. 147. col. fi. vol. 1. & fuit doctrina Petr. Cin. Ray. Bald. & Saly. in d. l. 1. C. ſi re-
4 ctor prouin. vt per Alex. d. conſi. 194. vnde licèt † prohibeatur matrimonium inter magiſtratum, & ſubditum, tamen non prohibentur ſponſalia, propter rationis diuerſitatem: quia ſi permitteretur matrimonium inter magiſtratum, & ſubditum, poſſet magiſtratus iure ſuo cum muliere ditiſſima contrahere, quod matrimonium non poſſet poſtea diſ-
5 ſolui in ſponſalib. † quæ ſi cõtracta ſint, diſſolui tamen poſſunt: vt ex adductis ꝑ Cin. in d. l. 1. ſub n. 1. C. ſi rector prouin.

Secundò limita: vt concluſio non procedat in materia, in
6 qua ſit facienda extenſio, vt in pœnalibus: † quia tunc non operatur, niſi in actu conſumato, gl. in dicta clem. 1. in verb. contrahere. de conſanguinita. & affinita. Abb. in c. 1. nu. 3. & ibi Dec. de poſtul. præl. Alex. in d. conſ. 194. n. 15. Corn. conſ. 147. columm. 3. verſicul. nec videtur obſtare. l. oratio. volum. 1. Iaſo. in l. 2. colum. ff. de iuriſdict. omn. iud. & in l. quominus. in 9. notab. ff. de flumi. & in l. cum quidam. col. 3. de lib. & poſthum.

Tertiò limita:vt concluſio tantũ procedat, quando pro-
7 hibitio eſt perſonalis impropriè, † quæ rei adhæret,& da-
tur potius cauſæ,quàm perſonæ:vt in terminis l.fin.§.fin.C.
de vſur.re.iudi.in quo loco habetur, tempus quadrimeſtre,
8 quod datur reis principalibus condemnatis, † dari etiam
eorum fideiuſſoribus de iudicato ſoluendo, & hoc ſingula-
ri priuilegio illius cauſæ fœneratitiæ:vt per Cin.in d.l. 1. ſub
1.verſi.ſi de iure ſpeciali.C.ſi rector prouin. & l. quoties.nu.
97.verſiculo ad contraria ſic reſpondet. C.de precib.Impe.
offer. quo in caſu rectè procedit, vt prohibito principali
9 † præſumatur etiam prohibitum id, per quod ad illud per-
uenitur, ſecus quando prohibitio eſſet de iure ſpeciali, &
reſpiceret perſonam, vt in terminis l. verum. §. 1. ff.pro ſo-
cio. vbi beneficium, quod conceditur ſocio,ne poſſit con-
demnari, niſi quatenus facere poteſt, non extenditur ad fi-
10 deiuſſorem,vel ad hæredem,† quia beneficium eſt perſona-
le, vt ibi, quod non tranſgreditur perſonam.l.priuilegia.ff.
de reg.iur.& l.in omnibus cauſis id obſeruatur. ff. eod.& c.
priuilegium.de regu.iur.lib.6. & ibi Din. Cin. vbi ſupra, &
Bal.in l.2.col.1.& ſeq.ff.de iuriſdictio.om.iud.

Ex hoc nimirum illud exijt,vt beneficium reſtitutionis in
11 integrum,quod datur minori, † non competat fideiuſſori-
bus,licèt tranſeat ad eius ſucceſſores,vt per Din. dicto capi.
priuilegium. num. 2. Item priuilegium non ſoluendi vecti-
12 gal datum fiſco, vel eccleſiæ, † non competit emptoribus,
vt dixit Dec.conſil.48.& in d.l.in omnibus cauſis. d. nu.2.ff.
de reg.iur.

Quartò limita non procedere, quando actus non eſſet
perpetuò prohibitus,vt.ff.de rit.nupt.l.ſi quis officium.vbi
Paulus reſpondet, vt ſuprà diximus, nam quamuis matri-
13 monium ſit prohibitum, † non tamen videntur prohibita
ſponſalia,per quæ peruenitur ad matrimonium, quia cauſa
prohibitionis matrimonij ad certum tempus erat prohibi-
ta,id eſt,durante magiſtratu, ſecus ſi cauſa prohibitionis eſ-
ſet perpetua, quia tunc prohibito antecedenti præſumere-
tur prohibitum etiam id, per quod peruenitur ad illud, vt
ſuprà in concluſio. per dictam l. oratio. de ſponſal. & dixit
Din.in cap.cum quid prohibetur. num. 5. & ibi Ioan.Andr.
num.1.de regu.iur.in 6.Dec.in l.2.colum.finali.ff.de iuriſdi-
ctio.omn.iud.& in c.nam concupiſcentiam,in 2. lectur.col.
1.in fin.& ſeq.de conſtitu. & ante eum tradidit Bald.in d.l.1.
col.2.& ſequen.C.ſi rector prouin.

14 Quintò limita, vt non procedat in contractibus † vnde
ſi vendo tibi vnum ex fundis meis,ad quem non poteris ha-
bere acceſſum,niſi per alium ex fundis meis;non videor ta-
men tibi vendere cum illa commoditate ſeruitutis viæ, vel
15 itineris per alium fundum meum, † ne fiat extenſio verbo-
rum ipſius contractus,vltra quàm eſt expreſſum, ita conſu-
luit Alex.in conſi.194.conſideratis verbis, in fin. verſi.con-
firmantur hęc.li.2.alleg.l.vendendo.ff.de contrahen. empt.
not.Bart.in l.1.in fin.ff.de ſeruit.leg.

16 Sextò limita,vt ſibi vẽdicet locum, † quando illud,quod
prohibetur, directò tendit ad productionem illius, quod
inhibetur,ſecus ſi per tranſennam,ita declarat Bartol.in l.2.
circa fin.& ibi Iaſ.col.fi.ff.de iuriſdictio.om.iud.

CONCLVSIO 103.

ARGVMENTVM.

Varijs in rebus quod tempus antiquum intelligatur, & quæ probationes ad id ſatis ſint.

SVMMARIVM.

1 *Antiquum intelligi poſt centum annos.*
2 *Antiquum quando dicatur, vide ibi remiſſiuè.*
3 *Antiquum diuerſimodè ponitur, & cẽſetur, per Menoch. & alios.*
4 *Vita communis hominum noſtri temporis breuior eſt, quàm antiquitus tempore conſtitutionis l. vſusfruct.*
5 *Vitæ hominis ſpatium fuit centum annorum.*
6 *Fieri poteſt, vt homo viuat centum viginti annos.*
7 *Antiquum intelligi ſpatio centum annorum per magis communem opinionem.*
8 *Antiquum in inſtrumentis dicitur 90. annorum.*
9 *Titulus ex fundatione vt allegari poſſit, requiritur tempus centum annorum.*
10 *Tempus octuaginta annorum non ſufficit contra libertatem eccleſiæ.*
11 *In ſententijs inter abſentes tempus viginti annorum dicitur antiquum.*
12 *Probatio exacta, & plena non requiritur in factis antiquis, ſed leuiores ſufficiunt probationes, ſecus in nouis.*
13 *Probatio adminicularis, & præſumptiua ſufficit in antiquis.*
14 *Probatio qualis qualis ſufficit in antiquus, vbi etiam indicia, & probationes recipiuntur.*
15 *Antiquitas in multis caſibus inducit probationem ſine aliquo adminiculo, & quomodo.*
16 *In antiqis non eſt neceſſe probare poſſeſſionem.*
17 *Concluſio procedit etiam contra eum, qui eſt in quaſi poſſeſſione iuſta cum titulo, & bona fide non perfecta tamẽ præſcriptione.*
18 *Probatio præſumptiua & coniecturalis ſufficit in antiquis.*
19 *Coniecturæ, & præſumptiones à iure approbatæ ſunt veræ, & plenæ probationes.*
20 *Coniecturæ ſi in iure expreſſæ ſint, probationẽ faciunt, non quando ex facti contingentia eueniunt.*
21 *Præſumptiones in facto conſiſtentes ſi non conſiderantur à lege, relinquitur arbitrio iudicis, an ipſis credendum ſit.*

Antiquum (vt prius dicamus cuius ſpatio in-
1 troducatur) † poſt centum annos
aliqui voluerunt debere intelligi, ſic intellexit Arch.in c. ſi
plures. 16.q.7.voluit Alexan.in conſi.58.vol.4.placuit Bart.
Socin.conſi.88.incip.in cauſa.verſi.præterea iſta concluſio.
volu.1.& idẽ tradidere Alex.& alij in l.cum aliquis.C.de iur.
* delib.vbi atteſtatur de communi* reſpondit Paul. Caſtren.
conſ.139.vol.1.docuit Iaſ.in l.admonendi.nu.209.ff.de iure-
iur.Dec.huius meminit in capit.dilecti. de appell.conſuluit
Curt.Iun.conſil.90.Crauet.cauit conſil.141.nu.3. volu.1.ſe-
quutus eſt Dec. conſil. 13. & 42. & 321. huic adhæſit Afflict.
deci.267.iſti acceſſit Cæpoll.conſi. 98.nu. 36.volu.1.confir-
* mauit Natt.conſi.383.nu.5.volu.2.qui atteſtantur de * com-
muni,& idem de communi Iaſ.in conſi. 81.nu.3.volu.1.& in
conſ.148.viſo proceſſu.nu.8.li.4.vbi pluries repetit hanc eſ-
* ſe*communem opi.& ita ſemper tenuiſſe in legendo, à qua
etiam non fore recedendum in iudicando & conſulendo.
Fran.de Curte in conſ.pen. inci.circa prim.in quo quæri vi-
* detur.ad fi.vbi etiam ipſe dicit hanc eſſe communem * opi-
nionem in iudicando ſequendam,ſenſit Ruin.conſi.173.nu.
3.vol.4.& in conſ.141.nu.2.vol.5.& alios probauit Pe.Duen.
in concl.299.fall.7. & alios adducit Crau. in tract. de antiq.
tem.in prin.nu.4. & alios refert etiam Menoch. ſapientiſſi-
mus de arbitr. iudic. caſ. 3.lib. 2.numero ſexto,vbi congerit
2 ſeptem opiniones Doctorum circa hoc † nempe quando
dicatur antiquum.Nam alij in arbitrio iudicis poſuerunt,a-
lij poſt curſum triginta annorum:vt Affli.deci.13.nu.23.gl.c.
primo, in princip. ſuper verb. ſi antiquitus,de his qui feud.
dar.poſſunt.Guid.Pap.ſingu.387.§.antiquitas.alij poſt qua-
3 draginta † alij per ſeptuaginta, alij per nonaginta, vt ipſe
Menoch.ibi retulit,adducendo auctoritates Doctor. Alia
etiam fuit opinio vltra relatas per Menoch. nempe ſpatio
56.annorum poſſe dici antiquum, quæ eſt Alexand.in con-
ſilio 90. numero 12. & 13. volumine ſexto, qui conſiderat
4 communem vitam hominum noſtri temporis, † quæ bre-
uior eſt,quàm antiquitus tempore conſtitutionis l.an vſuſ-
fructus.ff.de vſufruct.& l. finali. C. de ſacroſanctis eccleſ.ex
5 quibus habetur ſpatium vitæ hominis † fuiſſe centum an-
norum, & eſt text. in §.ſi verò,2. collatio.auth. de Monach.
6 vbi apparet fieri poſſe, † vt homo viuat centum viginti an-
nos, & hanc opinionem ſequent.refert Alba conſil.83. nu-
mer.10.

Tamen

** Tamen magis recepta opinio, & magis ** communis eſt:
7 † vt antiquum intelligatur ſpatio centum annorum, vt ſu-
pra citati atteſtantur, & Cacher. in deciſ. Pedemont. 173.
num. 8. Cephal. qui infinitos allegat, in conſi. 250. numer. 18.
vol. 2. Mantu. in conſi. 72. nu. 3. volu. 1. & Mil. in ſuo reperto-
rio, in verb. antiquum.

Verùm Domini Rotæ in hanc ſententiam deſcenderunt,
8 † in inſtrumentis antiquum tempus dici nonaginta anno-
rum, vt annotauit Put. in vna Bononien. Montis Cerreti
contra epiſcopum Feltren. pro vno de Graſſis coram Domi-
mino Mohedano 19. Ianuarij 1545. deciſ. 208. in fi. lib. 2. non
autem tempus octuagintaquinq; annorum, vt per eundem
Put. in vna Lucana Canonicatus, & præben. coram Mohe-
9 dano 2. Decembris 1541. deciſ. 213. lib. 1. Quinimo † vt poſſit
allegati titulus ex fundatione requiritur tempus centum
annorum, ſecundùm eoſdem Dominos de Ro. vt dixit Put.
met. d. deciſ. 213. in quo loco ſcriptum habetur, aliàs Rotam
habuiſſe tempus ſeptuaginta annorum pro tempore anti-
quiſſimo, vt in vna Bononi. Chiſlerij, tamen in caſu d. dec.
213. in quo tractabatur de probando iure patronatus, & ſic
contra libertatem beneficij, inquit fuiſſe per dominos con-
cluſum, tempus octuaginta quinq; annorum non haberi ꝑ
immemorabili, & antiquiſſimo, ſed requiri ſpatium cẽtum
annorum, ex eo quòd tempus ibi fuit deductum, & proba-
tum per ſcripturas, & veriſimile eſt, vt ſicut probauit illud
tẽpus per ſcripturas, probaſſet etiã antiquius tempus, ſi re-
uera extaret, & verùm cum non probauerit credendum eſt
non extare aliud tempus. Vnde ſecus eſt, ſi eſſemus in pro-
bationibus per teſtes, quia tunc cum ſit deducendum tem-
pus pueriliſ ætatis ſicque minimum nouem annorum, te-
ſtis qui deponeret de tempore annorum octuaginta quin-
que, ſatis diceretur deponere de tempore antiquiſſimo, vt
per eundem Put. dicta deci. 213. & facit, quod animaduertit
10 Zaſ. deciſ. 68. † vbi ait contra libertatem eccleſiæ non ſatis
eſſe tempus octuaginta annorum.

In ſententijs verò tempus viginti annorum inter abſen-
11 tes † dici antiquum, ſequitur Boër. in deciſ. 124. nu. 18.

Ex approbata omnium noſtrorum ſententia habetur, in
factis antiquis non requiri exactam, & plenã probationem,
12 vt in nouis, & recentibus exigitur, † ſed leuiores probatio-
nes ſufficere omnes conſentiunt, indiciaque, & coniectu-
ræ paſſim admittuntur, vt eſt tex. in l. cenſus, & monumen-
ta. ff. de proba. l. qui ex liberis. de bono. poſſ. ſecu. tabul. cap.
olim de cenſib. l. penult. ff. de probat. cap. cum cauſam, eod.
tit. & cap. veniens. de teſtib. Crauet. in tract. de antiqu. tem-
por. vlt. particula 1. partis princ. nu. 30. & ibi nu. 31. ex ſenten-
13 tia Calcanei, & Iaſonis affirmatur † ſufficere adminicula-
rem, (vt ipſe loquitur) & præſumptiuam probationem. So-
cin. conſil. 266. num. 31. vol. 2. Vital. tract. de clau. num. 3. fol.
259. Calcan. conſi. 56. num. 11. Pariſi. conſil. 104. nu. 42. & 43.
vol. 1. Corn. conſi. 24. nu. 1. volu. 4. & conſi. 62. num. 1. volu. 3.
conſil. 35. numer. 6. volum. 1. Afflict. deciſ. 13. numer. 64. Ca-
ſtrenſ. conſil. 164. in principali cauſa, quæ vertitur coram
maiore. colum. 1. lib. 2. Alexand. conſil. 187. numer. 3. libro 2.
Anchar. conſil. 310. & conſil. fin. Socin. Sen. conſil. 187. colu.
14 5. verſi. ſecunda ratio, lib. 2. quo in loco reſpondet † qualem
qualem ſufficere probationem, & vide Soc. conſ. 205. col. 2.
verſic. quartò optimè. lib. 2. vbi etiam cauit, indicia & con-
iecturas recipi.

Primò amplia, vt huiuſmodi antiquitas in multis caſibus
15 † etiam inducat probationem ſine aliquo adminiculo, vt de
conſtituto, nihil efficere, niſi probetur conſtituentem rem
tenere, & poſſidere tempore conſtituti. Angel. & Alexand.
tradidere in l. quamuis. §. conductor. ff. de acquir. poſſeſſ. &
16 tamen in antiquis † non eſt neceſſe probare poſſeſſionem,
nam ex antiquo præſumitur, vt Bart. Socin. conſilio 178. co-
lum. 5. volum. 2. & per quos adducit Crauet. dicto tractat. de
antiquit. tempor. 1. parte, verſiculo, viſo de fama, numer. 20.
fol. 97. & 98.

17 Secundò amplia, vt procedat etiam contra eum † qui eſ-
ſet in quaſi poſſeſſione iuſta, cũ titulo & bona fide, non per-
fecta tamen præſcriptione, vt optimè dixit Iacob. Menoch.
ex ſententia Crauet. vbi ſupra. in tract. de arbitr. iudic. lib. 2.
centur. 2. caſu 115. num. 4.

Tertiò amplia, locum etiam habere in eo caſu, in quo lex
18 exigeret plenam, & perfectam probationem, † nam & ad-
huc in his antiquis ſufficit iſta præſumptiua, & coniectura-
lis probatio, vt voluit Aym. Crauet. in d. tractat. de antiquit.
tempo. dicta vlti. part. nu. 35. Dec. conſi. 54. num. 3. & in rubr.
19 de probatio. num. 13. vbi affirmat coniecturas, † & præſum-
ptiones à iure approbatas eſſe veras & plenas probationes.
idem placuit Bald. in l. 1. num. 18. C. de fideicommiſſis, quem
ſequitur Tiraquel. in l. ſi vnquam. in verb. donatione largi-
tus, numero 159. C. de reuocan. donat. & ſentit Afflict. de-
ciſio. 44. numero 15. & Iaſo, in l. licèt Imperator. in 3. notab.
ff. de lega. 1.

Contrarius fuit iſtis Soci. Sen. conſi. 194. col. fin. verſicu.
confirmatur. lib. 2.

20 Priorem opinionem intellige, vt maximè procedat † ſi hæ
coniecturę in iure expreſſæ ſint, & non quando ex facti con-
tingentia eueniunt, vt dixit Menoch. dicto caſ. 115. numer. 7.
Verùm ſi præſumptiones huiuſmodi lex non conſiderauc-
rit, nec conſiderare potuerit, tamquam in facto conſiſten-
21 tes † tunc erit in arbitrio iudicis poſitum qui accuratè per-
ſcrutabitur, an coniecturæ huiuſmodi ſint, vt ad ita creden-
dum adduci poſſit, ita cenſuit Menoch. loco ſupra citato
nu. 9. & ſentit Corn. conſil. 19. col. fi. verſi. non enim eſt ſta-
tutum. libr. 2. dum reſpondit nil hac de re fuiſſe iure noſtro
ſtatutum, & ob id iudicis arbitrio relinqui.

CONCLVSIO 104.

ARGVMENTVM.

*Antiquum an & quando probetur per te-
ſtes de auditu.*

SVMMARIVM.

1 *Antiquum probari per teſtes de auditu.*
2 *Teſtimonium de auditu ſufficit ad probandum antiquum.*
3 *Auditus vt probet antiquum, intelligitur de auditu alieno.*
4 *Antiquum eſt ſpatium centum annorum.*
5 *Teſtis deponens de antiquo, & dicens de ipſo facto ſe recordari, non probat.*
6 *Probatio teſtium de auditu in antiquis non ſufficit, niſi concurrat fama, aut aliud adminiculum.*
7 *Teſtes etiam domeſtici deponentes de auditu auditus in antiquis admittuntur.*
8 *Teſtes domeſtici admittuntur in his, quæ domi fieri ſolent, vel quæ per alios ſciri non poſſunt, & cum aliter veritas haberi nequit.*
9 *Teſtis deponens ſe audiuiſſe ab vno tantum probat.*
10 *Teſtis dicens audiuiſſe ab vno, non ſufficit: quia ſaltem à duobus deponere debet, aliàs non probat.*
11 *Teſtis non probat, ſi dicit audiuiſſe ab vno; & ab alijs, & vnum nominet, & alios non.*
12 *Teſtes deponentes audiuiſſe à diuerſis perſonis, & non ab eiſdem licèt ſingulares videantur tamen probant.*
13 *Teſtes ad hoc vt probent deponere debent audiuiſſe ab eiſdem perſonis, & non à diuerſis.*
14 *Teſtes non deponentes audiuiſſe ab eiſdem perſonis dicuntur ſingulares, & non probant.*
15 *Teſtes deponentes de credulitate probant.*
16 *Parentela vel conſanguinitas de ſui natura ſunt difficilis probationis.*
17 *Dominium antiquum non eſt difficilis probationis, & ad probandum non ſufficiunt teſtes de auditu, niſi concurrat fama, vel aliud adminiculum.*
18 *Teſtes de auditu ſufficiunt ad probationem conſuetudinis cuius initij non eſt memoria.*
19 *Teſtes de auditu non ſufficiunt ad probationem parentelæ, quando de ea tractatur ad effectum ſuccedendi.*

20 *Teſtes*

20 *Teſtes de auditu, quando agitur de magno præiudicio, non ſuffi-
ciunt, niſi concurrente fama.*
21 *Teſtes de auditu non ſufficiunt ad probandum dominium vel poſ-
ſeßionem.*
22 *Quæ requirantur in teſtibus de auditu, & quomodo deponere de-
beant, vide remißiuè.*

Retulimus ſuperiori concl. nonnulla ſcitu di-
gna de tẽporis antiquitate, in præ-
ſentia rectè mihi feciſſe videbor, ſi poſtquam de hac re ver-
ba facere cœpi, hæc etiam non iniucunda ſubiecero.
1 Antiquum probari † per teſtes de auditu, habemus plu-
ribus in locis, præſertim ex tex. in capitulo licèt ex quadam.
de teſtib. & ibi Abb. & l. ſi arbiter. ff. de probatio. & in l. 2. §.
Labeo. ff. de aqua pluuia arcenda. Alexan. conſ. 187. nume-
ro 16. volumine ſecundo, vbi expreſſim aſſerit ad proban-
2 dum antiquum † ſufficere teſtimonium de auditu quod i-
dem approbat Iaſo. in conſilio 65. columna 3. verſiculo ter-
tiò principaliter. volumine tertio, & in conſilio 128. nume-
ro 1. volumine 1. & plurimi alij vno conſenſu, vt Franciſc.
Aretin. conſil. 37. numer. 2. & Iaſ. in conſilio 166. numero 2.
Hippolyt. in rubric. C. de probatio. numer. 195. Hoſtienſis
capitulo, quid per nouale. & in capitulo veniens. de verbo.
* ſignificatio. Caſſan. conſilio 54. columna 5. Dec. conſilio 321.
numer. 8. Cæpoll. in conſilio ciuil. 11. & * communem dicit
Aretin. in capitulo, tam literis. & in d. capitulo, licet ex qua-
dam. de teſtibus. & Crauet. dicto tracta. de antiquit. tempo.
in 1. parte, verſiculo viſo de fama, numer. 2. Alba in conſilio
6. numero 7. per doctrin. Anchar. in conſilio 310. incipien.
tres domini. columna 2. Socin. Iun. conſilio 86. numero 15.
volum. 2. Campeg. in tracta. de teſtibus, regu. 206. fallent. 4.
Ioann. Crott. in eodem tracta. de teſtibus, 9. part. num. 366.
quæ eſt pars addita à Moncad. ibidem. Id verò diligenter a-
3 nimaduertas, dũ dicitur de auditu, quia † intelligitur de au-
4 ditu alieno, nam antiquum vt ſuprà diximus, eſt † ſpatium
centum annorum. Vnde ſi quis vellet aliquod antiquum
per auditum ſuum probare, oporteret talem teſtem exce-
dere annos decem ſupra centum, vt gloſſ. meminit in capit.
cum nobis, verſi. centum annorum, de præſcript. quod ferè
ἀδύνατον eſſe dixit Crauett. vbi ſup. à numero 14. quod pro-
cedit etiam ſi deponeret ſe memoriam illius rei habere,
quod in ſuis aduerſarijs id ſcripſerit: nam nihilo ſecius non
5 probare, † dixit Bald. in lege iubemus. numero 7. C. de te-
ſtament.

Contrariam tamen ſententiam ſunt ſequuti Corn. conſi-
lio 78. columna 3. volum. 3. & Ruin. in conſi. 34. nume. 11. vol.
1. per plura ibi adducta, id eſt, non ſufficere huiuſmodi teſtes
de auditu, ſed cõcurrere famam debere, vt etiam tenet Ce-
phal. in conſilio 250. numer. 19. volum. 2. vbi dicit, in anti-
6 quis † ſolam teſtium probationem auditus non ſufficere,
niſi concurrat aliud adminiculum, iuxta ſententiam Hoſt. &
Ioa. Andr. in ca. licet ex quadam. vbi etiam Abb. Imol. & Fel.
extra de teſtib. & Calcan. in conſil. 9. per totum.

Priorem igitur opinionem, quippe quæ iuris interpre-
tibus magis placeat, ſequendo,
7 Amplia procedere, etiam ſi teſtes eſſent domeſtici: † quia
nihilominus admittuntur deponentes de auditu auditus in
antiquis: vt prodidit Bal. in c. 1. §. vaſallus. titu. ſi de feud. fuer.
controuer. int. dom. & agnat. & Apoſtil. ad deciſ. Toloſa. 4.
verſi. idem in factis antiquis.

Limita hanc ampliationem nõ procedere, niſi huiuſmo-
8 di teſtes deponerent de his, † quæ domi fieri ſolent, vel de
his, quæ per alios ſciri non poſſunt, aut aliter veritas habe-
ri nequit, vt latè ſcribit Crauett. in dicto tracta. de antiquit.
temp. d. verſ. viſo de fama, nu. 13. cum ſeq.

Secundò amplia, etiam ſi teſtis deponeret, ſe audiuiſſe ab
9 vno tantum, † quia ſufficeret: vt reſpondit Franc. Aretin. in
* conſil. 37. num. 4. per gloſ. in l. ſi arbiter. ff. de probat. * com-
muniter approbatam: vt atteſtatur Ioann. de Imol. in l. 2. §.
idem Labeo. ff. de aqua pluu. arcen.

Alienus tamen ab hac opinione fuit Cephal. in d. conſil.
280. num. 22. vbi dicit, non ſufficere, ſi teſtis dixerit audiuiſ-
10 ſe ab vno: † quia ſaltim à duobus debet deponere, alioqui
non probat, motus auctoritate Inno. in c. veniens. & c. quid
per nouale. de verbor. ſignific. & per Socin. in l. Gallus. §. ille
caſus. ad fi. ff. de libe. & poſthum. cum alijs per Ceph. addu-
11 ctis, nec ſufficeret, † ſi diceret, audiuiſſe ab vno, quem no-
minet, & ab alijs pluribus, quos tamen ſuo nomine non cõ-
pellat, ſi credimus Corn. in dicto conſil. 78. nu. 7. & Natt. in
conſi. 170. nu. 5. vol. 1.

Tertiò amplia, etiam ſi teſtes deponerent audiuiſſe à di-
12 uerſis perſonis, & non ab eiſdem, † quia licet videantur ſin-
gulares, tamen probarent, iuxta ſententiam Corn. d. conſil.
78. col. 1. in fin. vol. 3.

Receſſit tamen ab hac opinione Alexa. in conſi. 82. nu. 3.
vol. 1. cum ibi allegat. & ſequitur Dec. conſi. 321. & ſentit et-
iam Soci. conſilio 194. numero 9. verſic. ſed ad primum. vo-
lumine 2. & Crauet. vbi ſupra, numero 12. vbi concludunt,
13 † ad hoc vt probẽt, debere deponere ſe audiuiſſe ab eiſdem
perſonis, & non diuerſis, prout etiam reſpondit Cephal. in
dicto conſ. 250. n. 24. vbi dicit, omnino debere teſtes depo-
14 nere ſe intellexiſſe ab eiſdem, † non à diuerſis perſonis, alio-
quin dicerentur ſingulares, & non probarent.

Quartò amplia concluſionem, etiam ſi deponerent de
15 credulitate: † nam tunc etiam probarent, per tex. in c. quo-
ties. in fin. de teſtib. ibi, accepiſſe à maioribus ſuis. & crede-
re, Specul. in §. 1. col. 9. verſic. qui deponit de credulitate, tit.
de teſtibus. & Barto. in l. 2. §. item Labeo. ff. de aqua pluu. ar-
cen. Iaſ. in conſi. 65. volum. 3. col. 4. circa princip. & Abb. in
c. licèt ex quadam. de teſt. Crauet. in d. trac. de antiqui. temp.
1. part. verſi. viſo de fama. fol. 95. in prin. & Alexa. conſil. 187.
fin. col. vol. 2.

Contrarium tamen conſuluit Corn. dicto conſilio 78. in
litera E. volumine 3. & voluit Crauet. vbi ſupra numero 5.
ſed de hoc agetur infrà in concluſione, parentela, & dictum
eſt ſuprà in concluſione, affinitas.

Primò limita in primis concluſionem: vt tantum proce-
16 dat in his, † quæ ex ſui natura ſunt difficilis ꝓbationis: vt eſt
probatio affinitatis, vel conſanguinitatis: vt nobis præſcri-
pſit c. licèt ex quadam de teſtibus. & ſequitur Cor. conſilio
78. colum. 3. volum. 3. ſecus ſi ageretur de probatione ex ſui
17 natura nõ difficili, vt de probatione dominij antiqui: † quia
tunc teſtes de auditu tantùm non ſufficerent, niſi concurre-
ret etiam probatio famæ, vel aliud adminiculum, vt ait Cra-
uet. vbi ſuprà numer. 4. fol. 96. & licèt Dec. in conſilio 148.
numer. 5. aſſerat, ad probationem conſuetudinis, cuius ini-
18 tij non extat memoria, † ſolùm ſufficere teſtes de auditu:
non tamen aduerſatur huic limitationi, nam in caſu Decij
concurrit poſſeſſio de præſenti, vel obſeruantia huiuſmodi
conſuetudinis, & ſic vltra teſtes de auditu extat aliud admi-
niculum, nempe illa obſeruantia de præſenti. & ita intel-
ligit Crauett. ſupra allegato loco, numero tertio, cum ſe-
quent.

Contrarium eſt expreſſum in dicto capitulo licèt ex qua-
dam. ibi, non vtique ab vno, & ibi gloſſ. & ſequitur Inno. in
cap. veniens. de teſtib. & in c. quid per nouale. de verborum
ſignificat. Curtius Iunior in conſilio decimo ſeptimo, colu-
mna 1. & Corn. conſil. 78. col. 3. vol. 3. & conſilio 146. colum.
2. eod. vol. 2.

Sublimita illud, quod dictum eſt de conſanguinitate, non
19 procedere, † quando agitur de eius probatione, vt poſſimus
adire, quia tunc non ſufficiunt teſtes de auditu, ſic loquutus
eſt Paul. Caſt. in conſil. 56. nu. 7. vol. 1.

Secundò limita non procedere, quando ageretur de ma-
20 gno præiudicio, † quia tunc nõ ſufficerent huiuſmodi teſtes
de auditu, niſi tamen ex iſto teſtimonio induceretur, & ſe-
queretur probatio famæ, quia tunc licèt tractaretur de ma-
gno præiudicio, ſufficerent, eo quòd cum illis teſtibus con-
curreret fama, vt docuit Abb. Hoſtienſi. Ioann. Andr. in di-
cto capitul. licèt ex quadam. & Crauett. vbi ſupra. numer. 3.
fol. 95.

Contrarium ſenſit Franc. Aret. conſil. 57. num. 4.

Tertiò

Tertiò limita, quando ageretur de probando dominio,
21 vel poſſeſſione, † quia tunc teſtes de auditu non ſatis ſunt,
vt dicit Crauet. de antiquit. temp. part. 1. nu. 305. ad fi. & Cephal. dicto conſi. 250. nu. 20.

22 Quæ autem requirantur in huiuſmodi teſtibus † & quomodo debeant deponere, ad verbum tradita ſunt in dicto c. licèt ex quadam, & animaduertit Gabriel. in ſuis concluſionib. de teſtibus. concluſio. 3. & Cephal. in dicto conſil. 250. num. 22. cum ſequen.

CONCLVSIO 105.

ARGVMENTVM.

Nonnulli recenſentur modi, quibus antiquum poßit probari.

SVMMARIVM.

1 *Antiquum probari per famam.*
2 *Papa per famam poteſt probare ciuitates eſſe de dominio eccleſiæ, licèt non probet alijs inſtrumentis.*
3 *Fama ſola non probat antiquum etiam graue præiudiciale.*
4 *Fama ſola non probat antiquum, ſi ſumus in notorijs factis antiquis. Contrarium ibidem.*
5 *Antiquum probari per ſcripturam priuatam.*
6 *Antiquum per ſcripturam priuatam probatur tãtùm ſemiplenè.*
7 *Scriptura publica plenè probat.*
8 *Teſtes æquiualent inſtrumento.*
9 *Antiquum probari per libros antiquos, vel per hiſtorias.*
10 *Antiquum probari per literas ſcriptas, ſeu inſculptas in lapidibus.*
11 *Libri, vel hiſtoriæ probant, quando ipſis adhibita fuit fides ab antiquo.*

Poſteaquam referre cœpimus probationes, quibus quod eſt antiquum cõmode argumentis confirmari poteſt, pergamus & alias hic recenſere, quò res cognitu ſit facilior, & rectius penſum noſtrum abſoluamus.

1 Antiquum igitur probari † per famam affirmarunt In-
noc. in c. veniens. de verb. ſigni. in 6. glo. in l. at qui natura. §.
cum me abſente. ff. de negot. geſt. Bald. in l. proprietatis. C.
de probat. Alexa. cum alleg. in conſil. 4. nu. 11. volum. 2. & in
conſil. 187. num. 3. eod. vol. Hippolyt. de Marſil. in rubric. C.
de probatio. num. 195. Iaſ. in conſ. 65. colum. 2. in fin. volu. 3.
& per multa ibi alleg. & in conſi. 128. num. 1. volu. 1. Roman.
conſil. 109. incipien. in propoſita quæſtione. & in l. 2. §. idem
2 Labeo. ff. de aquapluu. arcen. vbi infert ex hoc, † Summum
Pontific. per famam poſſe probare ciuitates eſſe de dominio eccleſię, licèt illud non probet alijs inſtrumentis. Quod
videtur etiam ſentire Crauet. in dicto tract. de antiq. temp.
3 in 1. part. verſic. viſo in hac, 1. parte in prin. vbi ait † ſolam famam probare antiquum etiam graue præiudiciale. Et hanc
* eſſe * communem locupletiſſimus eſt teſtis Deci. in capit. 1.
colum. 4. numer. 46. de appellat. & à concluſione ſtat etiam
Bald. in auth. quas actiones. colum. fi. C. de ſacroſanc. eccleſ.
Ruin. conſi. 13. num. 3. conſi. 112. num. 2. conſi. 151. num. 2. & 3.
conſil. 137. nu. 2. volu. 4. & conſi. 103. nu. 16. vol. 5. Grat. conſi.
95. nu. 15. vol. 2. Pariſ. conſi. 52. num. 80. volu. 3. conſi. 23. num.
236. volu. 1. Gozadin. conſi. 8. nu. 47. Cæſ. Lambert. in tracta.
de iur. patro. lib. 2. part. 2. artic. 4. quæſtio. princ. 10. nume. 13.
& 14. fol. 332. Afflict. deciſi. 277. num. 1. & Alex. conſi. 90. nu.
2. & 10. vol. 6. & quod plenè probetur, auctor eſt Iaſ. in l. cum
aliquis. num. 5. C. de iur. deliber. & dicto conſi. 65. verſi. confirmatur & 2. vol. 3.

4 Primò limita, niſi eſſemus in notorijs factis antiquis, † qa
alioqui per ſolam famam non probaretur antiquum, vt per
plura adducta conſuluit Corn. in conſi. 304. in litera G. verſ.
his tamen nõ obſtantibus, vol. 3. contra hanc limitationem
* ſentit Dec. & atteſtatur de * communi in c. 1. vol. 4. de appe.
& refert Crauet. d. tract. in 1. par. verſi. viſo in hac, 1. part. nu.
3. vbi declarat mentem Corn.

5 Quinimò antiquum probari † per priuatam ſcripturam docet nos Ant. de But. in c. 2. de fid. inſtru. quem refert, & ſequitur Iaſ. in l. cum aliquis. nu. 6. C. de iur. deli. & Capic. deciſ. 86. num. 4. Soci. conſi. 186. col. 5. in fin. verſic. multum etiam operatur antiquitas, volum. 2. Dec. in cap. cum cauſam. verſic. 2. limitatur, de probat. Iaſo. in conſi. 65. colum. 3. verſ. tertiò confirmatur, vol. 3. & in conſ. 166. col. 3. ver. ad prædicta accedat. vol. 4.

6 Intelligas tamen † antiquum probari per ſcripturam pri-
uatam ſemiplenè tantum non autem plenè, vt ex relatis per
Crauet. tract. de antiquit. temp. 1. part. verſic. viſo de verbis,
numer. 2. & Marſil. in ſingu. 436. latè dixi, & latius explicabi-
tur infrà in concluſione, ſcriptura priuata, & in concluſio-
7 ne Apocha. † ſecus verò ſi eſſet publica, quia plenè proba-
ret, & vſq; eo, vt in antiquis maior ſit adhibenda fides pro-
bationibus, quæ fiunt per ſcripturam, quàm illis, quæ fiunt
8 per teſtes, licet regulariter † teſtes pares ſint inſtrumento,
cũ in antiquis teſtes præſumantur obliuioſi, quod non contingit in ſcriptura, iuxta latè notata per Neuiza. in conſil. 25. nu. 16. & conſil. 160. nu. 14.

Ex quo fit, antiquum probari etiam per libros antiquos,
9 † vel per hiſtorias, vt inquit Guid. Pap. in conſil. 88. num. 2. cum ibi alleg. Alba in conſi. 64. nu. 27. & Hieron. de Monte in tract. fin. cap. 20. nu. 8.

Amplia, vt etiam antiquum probetur per literas ſcriptas
10 † ſeu inciſas in lapidibus, gl. in c. cum cauſam. in verb. per li-
* bros. & ibi * omnes ſcribentes, de probat. & gl. in c. ſine. il 2.
24. qu. 2. Paul. Caſtr. in l. ſi ſepulchrum. C. de relig. & ſumpt. funer. num. 6. Specul. in tit. de probat. verſic. videndum reſtat. numer. 12. verſi. nonò per libros. Alba conſil. 54. nu. 27. & ex multis allegatis per Hippolyt. Marſil. in rubric. C. de probat. num. 191. & facit Bald. in conſil. 310. incipi. an patronatus. volum. 5. & ſequitur Dec. conſil. 135. circa princip. & Purpur. in l. 1. nu. 155. ff. ſi cert. pet. Calcan. conſil. 90. colum. 2. nu. 8. Bartol. in l. 1. in princ. num. 3. ff. de bon. poſſeſſ. ſecundùm tabul.

11 Limita concluſionem, vt tantum procedat, † quando ab antiquo talibus libris, vel hiſtorijs adhibita fuerit fides, ſecus ſi non fuerit adhibita, ita Feli. in c. inter dilectos. col. 8. & in c. cum cauſam. vbi etiam Abb. de probat. & Bart. in l. 1. ff. ſi cert. pet. & idem Hieronym. de Monte, vbi ſuprà.

CONCLVSIO 106.

ARGVMENTVM.

Antiquum quomodo probetur per verba enunciatiua, ſiue narratiua.

SVMMARIVM.

1 *Antiquum probari per verba enunciatiua, ſiue narratiua.*
2 *Antiquum probant verba enunciata, & narrata etiam propter aliud in priuilegio, vel reſcripto Principis.*
3 *Antiquum probant etiam verba enunciata in aliquo inſtrumento priuato.*
4 *Verba in inſtrumẽto venditionis poſita, ſi aſſerant bona eſſe in tali diœceſi, vel territorio etiam propter aliud enunciata probant in antiquis bona eſſe in eadem diœceſi, vel territorio.*
5 *Verba enunciatiua in antiquis probant, etiam quòd tempore aſſertionis, vel enunciationis tale enunciatum non eſſet geſtum, vel geri non potuiſſet.*
6 *Verba enunciatiua non probant antiquum nec plenè, nec ſemiplenè, nec præſumptionem inducunt, ſi ſunt obſcura, dubia, vel incerta, aut in genere.*
7 *Probatio per verba enunciatiua non valet contra tertium ſiue in præiudicium tertij.*
8 *Verba enunciatiua, in antiquo probant etiam inter alias perſonas, quàm contrahentes.*
9 *Verba enunciatiua, ſi tractatur de magno præiudicio, ſemiplenè probant, & ſi de paruo plenè.*
Et quod probent antiquum in vtroq; caſu. ibid. vide.

10 Verba

10 *Verba enunciatiua plenè probant antiquum etiam contra tertium, quando in pluribus ſcripturis illud enunciatur.*
11 *Probatio filiationis difficilis.*
12 *Verba enunciatiua tunc probant plenè, quando concurrit longa poſſeſsio, quæ conuenit cum illis verbis enunciatiuis.*

Pergamus & in inſtituto noſtro recéſendi probationes antiqui, è quibus illa prior ſeſe nobis offert.

1 Antiquum enim probari per verba enunciatiua, † ſiue narratiua, tradiderunt Anton. de But. & Abb. in c. cum dilectus. de ſucceſſ. ab inteſt. Iaſ. in conſil. 56. nu. 1. volum. 3. & in conſil. 128. numer. 1. volum. 1. Alexand. conſil. 90. numer. 15. volumine 6. conſil. 74. volum. 3. Pariſ. conſil. 104. numer. 47. volum. 1. Doctor. in l. cum aliquis. C. de iur. deliberand. Alb. in conſilio 83. numero 3. & 6. Deci. in conſilio 146. colum. 5. num. 14.

2 Amplia etſi eſſent enunciata, & narrata propter aliud † in priuilegio, vel reſcripto Principis, ita reſpondit Iaſ. in conſ. 65. numer. 1. volum. 3. vbi ad id teſtatur Anton. de But. in d. c. cum dilectus. de ſucceſſ. ab inteſt. & Alexand. in conſi. 6. vol. 6. & idem Alex. conſi. 15. num. 3. vol. 3. & Bertran. in conſ. 99. col. 2. nu. 2. vol. 6. & Dec. conſ. 152. col. pen. num. 1. & Crauet. eod. tract. in princ. nu. 8.

Secundò amplia, etiam ſi huiuſmodi verba eſſent enun-
3 ciata † in aliquo inſtrumento priuato, vt voluit Iaſo. dicto conſil. 65. volum. 3. num. 1. verſ. confirmatur, vbi ait, ſi in tali inſtruméto de antiquo fiat mentio de confinijs, vel de diœceſi, ſiue territorio, tunc per ea probari ſupradicta. & id auctoritate comprobat Bal. Saly. Alber. de Roſ. & cæterorum in l. cum aliquis. C. de iur. deliber. quibus accedit Franciſ. Aretin. in conſil. 42. numer. 2. incipien. viſo conſilio. vbi rationes adducit, & Bertran. in conſil. 99. numer. 2. volumin. 6. &
4 Alexand. conſil. 12. nume. 8. volum. 4. vbi ait: † vt ſi in huiuſmodi inſtrumento, vt venditionis aſſeratur, vel enuncietur, dicta bona eſſe in tali diœceſi, vel territorio: tunc per hæc verba etiam propter aliud enunciata probari in antiquis talia bona eſſe in huiuſmodi diœceſi, vel territorio, & Iaſo. in conſil. 23. colum. 2. circa medium. volum. 3. & Dec. in conſil. 149. numer. 14. idem ſentit de confinijs, & dicetur latius in concluſio. confines.

Tertiò amplia, etiam ſi tempore aſſertionis, vel enuncia-
5 tionis † tale enunciatum non eſſet geſtum, vel geri non potuiſſet: quia nihilominus probarent illa verba, iuxta ſententiam Pau. Caſt. in conſ. 202. nu. 4. vol. 1. inci. in cauſa confinium; pro quo adducit Spec. in tit. de inſtru. edit. §. oſtenſo. ſed quid ſi poſt publicationem, nu. 27. & Crauet. de antiq. temp. in princ. verſi. ampliatur, fol. 30.

Contrarium ſentit Lanfranc. de Orian. in tract. de proba. in fin. & Paul. de Caſt. conſil. 139. volum. 1. incip. pro declaratione, q; fortaſſis fallit in antiquis: vt videtur ſentire Crauet. vbi ſuprà.

Primò limita, quando verba huiuſmodi eſſent obſcura,
6 dubia, vel incerta, aut in vniuerſum prolata, † quia tunc non probaretur antiquum, neq; plenè, neq; ſemiplenè, nec præſumptionem induceret. Ita conſuluit Oldrad. conſil. 262. colum. 2. num. 4. incip. in quæſtione, quæ imponitur, ad hoc teſtatur Compoſtell. in cap. cum dilectus. de elect. huic confine eſt, quod animaduertit Paul. Caſt. in conſil. 139. inci. pro declaratione eius, de quo quæritur. lib. 1. & Crauet. vbi ſuprà, in 1. parte nu. 27.

Secundò limita non procedere contra tertium, ſiue in
7 præiudicium tertij: † nam tunc non valet huiuſmodi probatio per verba narratiua: vt voluit Crauet. ſupradicto loco, in verſi. ampliatur, nu. 4. fol. 30. vbi alleg. Paul. Caſt. in conſi. 139. col. 2. incip. pro declaratione. nu. 4. vol. 1. & Alex. conſil. 50. col. 2. in fin. vol. 1.

Contrarium videtur ſentire Iaſ. in conſi. 65. nu. 1. ver. con-
8 firmatur, vol. 3. vbi expreſsè inquit, † in antiquo probare etiam inter alias perſonas, quàm contrahentes, & ſic contra tertium, voluit & idem Bald. in l. pen. col. 2. verſi. item quod dicit gl. C. de iur. deli. & refert Cott. memor. in ver. antiquitas. & facit Bertran. in conſ. 167. vol. 3. in 2. part. num. 12. cum ibi alleg.

9 Hos inter ſe conciliat Cra. vbi ſuprà num. 8. † nam aut agitur de magno præiudicio, & tunc probatur ſemiplenè, aut de paruo, & tunc plenè, per rationes & iura ibi allegata.

Contra quam diſtinctionem ſentit Barba. in conſil. 6. nu. 17. vol. 2. vbi per multa ibi adducta concludit, non eſſe conſtituendum huiuſmodi diſcrimen, an agatur de magno, vel paruo præiudicio, & tenet, in vtroq; caſu probari illud antiquum per verba narratiua.

Sublimitatur hæc ſecunda limitatio per eundem Barbat.
10 in d. conſil. 6. nu. 17. † quando in pluribus ſcripturis illud enunciaretur, nam tunc plenè probaretur antiquum etiam contra tertium, quod etiam placuit Crauet. in d. verſi. ampliatur, nu. 14. vbi plura adducit.

Secundò ſublimitatur, quando ageretur de probatione
11 difficili, † nempe filiationis, nam tunc probaretur etiam contra tertium, vt idem Crauet. vbi ſuprà. nu. 12.

Tertiò ſublimitatur quando concurreret longa poſſeſ-
12 ſio, quæ conueniret cum illis verbis enunciatiuis † probaretur enim tunc plenè, ita cauit Alex. conſi. 229. col. 5. verſi. non obſtat etiam, vol. 6. quem refert, & ſequitur Crauet. vbi ſupra num. 20. Ad id præterea adhibeas noſtram concluſionem, verba enunciatiua.

CONCLVSIO 107.

ARGVMENTVM.

Antiquum per coniecturas, indicia, & præſumptiones, quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Antiquum probari per coniecturas, indicia, & præſumptiones.*
2 *In caſu regali, id eſt, in antiquo cõiecturæ, & præſumptiones ſufficiunt pro plena probatione.*
3 *Probatio coniecturalis admittitur contra poſſidentem poſſeſsione iuſta cum titulo, & bona fide.*
4 *Probatio coniecturalis, & præſumptiua non habet obſtare iuſtè poſſidenti.*
5 *Ius ex præſcriptione acquiſitum extinguit ius antiquum.*
6 *Probatio per coniecturas non admittitur in cauſa criminali.*
7 *Probatio de antiquo per præſumptionem non procedit in probandis ſubſtantialibus inſtrumentorum corroſis.*

Ad idem referendum eſt, quod & in præſentia docturi ſumus, nam antiquum probari
1 per coniecturas † indicia, & præſumptiones, tum Cæſareo, tum etiam Pontificio iure receptum eſt. ciuili, vt in l. cenſus, & monumenta. ff. de probat. & l. qui ex literis. ff. de bon. poſſ. ſecundùm tabul. canonico, vt in capit. cum cauſam. de probat. c. cum olim. de cenſ. iuris huius vtriuſq; conſultiſſimi conſulendo probauere, Barbat. conſ. 41. nu. 2. vol. 1. Alex. conſ. 90. col. 2. nu. 8. vol. 6. Iaſ. conſi. 128. nu. 1. vol. 1. Anchara. conſi. 310. nu. 2. incip. tres domini Magnifici, & conſi. fin. nu. 7. Alba conſ. 83. nu. 8. & per ipſos alleg. quos ſequitur Crau. tract. de antiquit. temp. in princ. verſ. viſo de fama, nu. 31. fol. 99. & per cõgeſta per Pariſ. in conſ. 104. n. 41. cum ſeq. vol. 1.

Primò amplia, etiam ſi lex, vel ſtatutum requireret plenam probationem, † nã in caſu regali, ideſt in antiquo ſufficerent coniecturæ, & præſumptiones pro plena probatione, ita vno ore aſſenſere Paul. Caſtren. conſ. 281. in cauſa iſta quinq;. col. 2. ver. nec obſtat, ſi dicatur, & conſ. 282. col. 3. poſt medium, verſ. & ſi dicatur, vol. 1. Dec. in rub. de probat. extr. col. 17. verſ. 2. concluſio. & in conſi. 54. col. fi. verſi. nam ſolet, & latè per Crauet. in d. tract. vbi ſupra, nu. 36. cum ſeq. & noſtra tempeſtate nulli ſecundus eruditione, & legum peritia Iac. Menoch. de arbitr. iud. caſ. 115. li. 2. centur. 2. nu. 5. Tiraq. in l. ſi vnquam. verb. donatione largitus, nu. 159. C. de reuoc. donat. qui alios refert.

Amplia

Amplia ſecundò, vt etiam locum habeat contra eum, qui
eſſet in poſſeſſione iuſta cum titulo, & bona fide, nō tamen
perfecta præſcriptione, † nam & iſto caſu aduerſus talem
3 poſſidentem adhibetur hæc coniecturalis probatio, vt cen-
ſuit Crauet. de antiq.temp.vlt.part.num.33.in quo loco de-
clarat, Socin. Senior in conſi.194. col. fi. verſic. confirma-
tur, lib. 2. ſentientem ibidem hanc coniecturalem proba-
tionem non ſufficere contra iuſtè poſſidentem, quod negat
Crauet. loco ſupracitato, ea præcipuè ratione, quod adhuc
præſumptio iuſtæ poſſeſſionis, non dicitur perfecta, ſi non
eſt perfecta præſcriptio, & cum iſta opinione videtur tranſ-
ire Menoch. d.caſu 115.nu.4.

Primò limita non procedere, quando liquet de iuſta poſ-
ſeſſione illius, contra quem agitur, nam tunc debet per alia
4 media plenè probari, † iſta enim probatio eſt coniectura-
lis, & præſumptiua, quæ non debet obſtare iuſtè poſſiden-
* ti, ita Innoc. & * communiter Docto. in c. cum cauſam. de
probat. prout refert Socin. in conſi. 194.nu.9. verſi. confir-
matur iſta concluſio, vol.2. & iſta limitatio procedit, ſi reus
præſcripſerit contra actorem, quia tunc huiuſmodi proba-
5 tio nullius eſt ponderis, † quia præſens ius ex præſcriptione
acquiſitum extinguit ius antiquum actoris, ſecus ſi non-
dum fuerit præſcriptum, ita vt ſuprà per eundem Crauet.
d. tracta. de antiquit. tempor. d. verſi. viſo de fama, num.33.
& ſequitur Menoch. de arbitrar. iud. dicto caſ. 115. libro ſe-
cundo.

6 Secundò limita in cauſa criminali, † quia tunc non ad-
mittitur huiuſmodi probatio per coniecturas, ita Paul. Ca-
ſtren. in conſi.282. col.3. verſicu. & ſi dicatur. vol.1. quem ſe-
quitur Crauet. vbi ſupra, num.37.

Tertiò limita non procedere in probandis ſubſtantiali-
7 bus aliquibus inſtrumentorum corroſis, † nempe ſi corro-
ſa, vel deleta eſſet indictio, nam tali caſu in inſtrumento et-
iam antiquo non præſumitur fuiſſe appoſita indictio, licèt
conſtet de annis, ex quibus colligi poſſit, quæ indictio cur-
reret, ſecundùm Corn. conſi.93. vol.4. per text. in c. inter di-
lectos, de fid. inſtrum.

Contrarium voluit Bald. in l. vnum ex familia, §. ſi com-
miſſa. ff. de leg.2. quem tuetur Crauet. vbi ſuprà à reprehen-
ſione Corn. & illum ſequitur per rationes, & iura ibi ad-
ducta.

Et à nobis dicetur infrà in concluſione, coniectura.

CONCLVSIO 108.

ARGVMENTVM.

Quo pacto antiquitas præſumat, & probet ſolemnitatem interceßiſſe in omnibus actibus.

SVMMARIVM.

1 *Antiquitas inducit præſumptionem, vt omnia in quolibet actu cenſeantur ſolemniter interueniſſe.*

2 *Antiquitas præſumit interueniſſe ſolemnitatem extrinſecam formalem, ſed non ſubſtantialem, vel materialem.*

3 *Præſumptio de ſolemnitate propter antiquitatem, ceſſat, quando apparet ex facie inſtrumenti, ipſam ſolemnitatem non interueniſſe.*

4 *Solemnitas in inſtrumento præſumitur interueniſſe propter antiquitatem.*

5 *Ex curſu longi temporis tollitur omnis defectus, qui poſſet allegari in alienatione rei eccleſiaſticæ.*

Antiquitati quantopere ſit à clariſſimis viris tributum, illud ſatis indicio eſſe
poteſt: etenim antiquitatem proximè accedere ad Deos,
tradidit Cicero de legibus, & idem li. de orat. Habet autem
vt in ætatibus auctoritatem ſenectus, ſic in exemplis anti-
quitas, & lib. de Amici. idem ſcripſit. Magnam eſſe vim ve-
tuſtatis, vnde non immeritò Cælius Calcagninus in lib. de
imitatione, ſcriptum reliquit, antiquitatem in ſcriptis gra-
tiam conciliare. Quocirca à noſtris rectè traditum eſt, an-
1 tiquitatem inducere præſumptionem, † vt omnia in quo-
libet actu cenſeantur ſolemniter interueniſſe, ſecundùm
Dec. in conſil. 199. num.5. & in conſi.375. num.3. per ibi ad-
ducta. Et idem confirmat Socin. Sen. in conſi.16. vol.1. verſi.
octauò probatur. & Franc. Curt. in conſi.76. col.2. verſi. ſed
præmiſſis. refert Par. in conſil. 104. nume. 45. volum. 1. Af-
flict. in deciſ.305. num.13. & in deciſ.251. nume.6. in fin. & vi-
de per duas colum. Hippolyt. Marſil. in ſingul. 323. Roland.
à Valle in conſil. 99. num.24. volum.2. Mantua in conſi. 38.
nume. 34. volum. 1. Cotta in ſuis memorialibus in verb. an-
tiquitas, & Marti. Laud. in conſi. 45. nume.5. & ſeq. Marzar.
conſil.15. colum.3. verſi. eſto & non conceſſo, quòd conſen-
ſus Reuer. Epiſcopi requiratur, vbi quam plures idem ſen-
tientes adducit Alex. conſi.79. vol.1. & conſi.45. in fi. vol.3.
& conſi.113. col. fi. vol.1. Dec. conſi.222. nu.6. Curt. Sen. con-
ſilio 277. col.2.

2 Primò limita procedere tantum, † quoad præſumptio-
nem ſolennitatis extrinſecæ formalis, vt quia in actu inter-
uenire debet conſenſus, vel auctoritas alicuius, vel ſubha-
ſtatio, vel quid ſimile, ſecus quoad ſolemnitatem ſubſtan-
tialem, vel materialem, vt conſuluit Natt. conſi.167. nume-
ro 24. part.1.

Secundò limita, quando ex ipſo inſtrumento conſtat ſo-
3 lemnitatem non interueniſſe, † quia tunc ceſſat illa præ-
ſumptio, ita Marc. Ant. Natt. dicto conſi.162. num.29. & an-
te dixit Paul. de Caſtr. in conſilio 48. incipien. in cauſa, quæ
vertitur inter Reuer. colum.5. ſecundùm antiquam impreſ-
ſionem, & ſecundùm recentem impreſſionem in conſi.81.
colum.3. volum. 2. Alexan. in conſilio 1. colum. penult. vo-
lum. 4. Dec. in conſilio 13. colum.1. & in conſilio 627. in fin.
Socin. in conſi. 2. col. 2. volum. 3. Iaſ. conſi.140. col. penult.
vol.4. deciſ. Neap.107. nu.5. Curt. Iun. in conſi.130. colum.2.
Gozadin. in conſi.73. col.1. Ruin. conſi.28. colum. fi. vol.4.
Grammat. conſi. ciuil. 77. col. 2. & Iaſ. in l.1. colum.5. C. qui
admitti.

Contrarium huic limitationi ſentit expreſsè Felin. in c.
ſicut. nume.33. verſic.2. & vlt. declarat, de re iudica. ibi. quod
licet ex oſtenſione inſtrumenti pateat illam ſolemnitatem
4 non interueniſſe, † tamen propter antiquitatem vult, vt ſo-
lemnitas præſumatur, teſtatur Petr. de Anchara. in conſi-
lio 136. ex conſilijs, in quo loco ſcriptum reliquit, ex curſu
5 longi temporis tolli omnem defectum, † qui poſſit alle-
gari in alienatione rei eccleſiaſticæ, quamuis ex inſpectio-
ne inſtrumenti conſtaret de non ſolemnitate. Idem tenet
Dec. in conſilio 409. numero 12. Socin. Iun. conſilio 56.
num. 4. lib.2. Cephal. conſi.238. num.18. volum.2. conſultiſ-
ſimus Iacobus Menoch. conſilio 1. numero 203. lib.1. Feder.
de Sen. conſilio 49. & Roland. à Valle conſilio 2. num.118.
& ſeq.

Cætera explicabuntur ſuis proprijs locis, nempe in concluſione, ſolemnitas, conſenſus, authoritas, titulus, decretum, & huiuſmodi.

CONCLVSIO 109.

ARGVMENTVM.

An & quomodo fidem faciat apocha.

SVMMARIVM.

1 *Apocha ſiue apodiſia quomodo probet.*

2 *Apocha plenè probat.*

3 *Apocha probat etiam contra hæredes, vel ſingulares ſucceſſores.*

4 *Apocha non probat contra tertium.*

5 *Apochæ requiruntur ſubſcriptiones trium teſtium.*

6 *Verba, quæ probant apocham, ſi proferantur à parte aduerſa.*

7 *Apocha probat etiam ſine ſolemnitatibus requiſitis.*

8 *Apocha non probat, & indiget alia probatione, quando debitor*

conſitens manu ſua ſcriptam , dicit contenta in ea non eſſe vera.

9 *Scriptura recognita mouet contra ſcribentem probationem validam contentorum.*

10 *Inſtrumentum ſolemne productum præualet apochæ confeſſatæ.*

11 *Apocha probat contra inſtrumentum , ſi adſunt tres teſtes incorrupti, & integri aſſerentes ſe vidiſſe ipſam apocham, antequàm conficerent publicum inſtrumentum.*

Apocha, ſiue apodiſia (quam Cicero ſyngrapham
1 nominaret) † an ꝓbet, hac diſtinctione
cognoſci poteſt: nam aut debitor confitetur ſua manu ſcri-
ptam, aut negat, & contenta in ea. Primo caſu erit conclu-
2 ſio, † apocham plenè probare, iuxta ſententiam Lanfran.
de Oria. in cap. quoniam contra. de probat. in tract. de fid.
inſtrument. verſi. quæro vlterius, num. 54. Barto. in l. admo-
nendi, num. 26. ff. de iureiu. per l. Publia. in fi. ff. depoſ. & ibi-
dem Rip. num. 101. Iaſ. in dicta l. admonendi, num. 88. & ibi
Roman. num. 62. vbi alleg. §. ſi quis igitur. in ver. ex eo quia
profeſſus non eſt, & ibi glo. & in §. ſi tamen quiſquam. in
verſic. negationem, & in ver. ſufficiens. in auth. de inſtrum.
cau. & fid. Bart. in auth. & ſi contractus. C. de fide inſtrum.
Abb. in c. 2. extra. eod. titu. & Alex. conſil. 82. in princip. in
cauſa, & lite. & in conſilio 83. in princip. volum. 4. circa pri-
mum dubium, & in conſi. 42. in cauſa, & lite, nu. 16, & Dec.
in dicto c. 2. de fid. inſtrument. nu. 6. dicit hanc cõcluſionem
eſſe claram, aliam diſtinctionem ponit Bald. conſi. 380. lib. 5.
quam per te potes videre.

3 Primò amplia procedere etiam contra hæredes † vel ſin-
gulares ſucceſſores, contra quos etiam probat, ita voluit
Crauet. in tract. de antiquit. tempo. in 1. part. verſi. viſo de
verbis enunciatiuis, num. 2. & nume. 15. & per dictam l. Pu-
blia in fi. ff. depoſ. & per l. generaliter. C. de non nu. pecu. &
per alios ibi adductos.

Contrarium ſentit Abb. in c. 2. de fid. inſtrumen. quem
refert Dec. ibidem, num. 6. vbi & adducit Petr. Anchara. in
conſi. 28. in princip. rationes adductæ. Bertrand. conſi. 219.
4 n. 2. vol. 3. & conſi. 219. nu. 17. vol. 2. & alios † qui in aliam ſen-
tentiam deſcendunt, non probare contra tertium, nam eſ-
ſet in poteſtate debitoris præiudicare tertio, & ideò requi-
5 runtur † ſubſcriptiones trium teſtium, per l. ſcripturas, vbi
Bar. C. qui pot. in pign. hab.

Secundò amplia procedere etiam contra partem aduer-
6 ſam. † nempe ſi perſona illius ſcribentis fuerit approbata
ab ipſa parte aduerſa etiam in genere. vt ſi dixerit, ſemper
habuiſſe illum veraçem in omnibus eius dictis, & ſcriptis,
quia tunc talis apocha probaret contra talia dicentem, ſal-
tem ſemiplenè, ſi credimus Crauet. de antiquit. tempor. 1.
part. verſ. viſo de verb. enunciat. nu. 17. per ibi adducta.

7 Tertiò amplia † etiam ſi eſſet ſine ſolennibus requiſitis,
quia tunc ſi ille, contra quem producitur, confiteretur eſſe
ſua manu ſcriptam, probaret, ita Felin. in cap. 2. nu. 11. verſic.
quintò. de fid. inſtrument.

8 Primò limita concluſionem non procedere, † quando
debitor faſſus eſt, apocham manu propria eſſe ſcriptam, ſed
contenta in ea non eſſe vera, quia tunc non probaret, & in-
digeret alia probatione, nempe ſuper contentis. Ita docuit
Salicet. in l. ſuper chirographarijs. C. ſi cert. pet. & Rip. di-
cta l. admonendi. num. 102. ff. de iureiur. vbi allegat Roman.
conſi. 404. incipien. pro diſcutienda, in 1. dubio.

Contrarium voluit Bald. in conſi. 198. ad intelligentiam,
9 in princip. vol. 1. dicens † ex tali ſcriptura recognita oriri
contra ſcribentem probationem validam contentorum in
illa apodiſia, per l. generaliter. C. de non numer. pecun. &
per alias ibidem adductas.

10 Secundò limita † quando contra huiuſmodi apocham
confeſſatam produceretur inſtrumentũ ſolemne, quia tunc
plurimum polleret inſtrumentum, quod placuit Felin. in
cap. 2. nume. 11. in fin. per dictam l. ſcripturas. C. qui pot. in
pigno. hab.

Primò ſublimita, niſi tres teſtes incorrupti, & integri re-
11 cognoſcerent apocham, † quia aſſererent ſe vidiſſe ipſam a-
pocham, antequam cõficeretur publicum inſtrumentum,
ita reſpondit Bald. in conſi. 198. col. 2. verſi. & ex hoc pono,
vol. 1. & conſi. 466. vol. 5. verſi. ex hoc pono.

CONCLVSIO 110.

ARGVMENTVM.

Si debitor neget apocham, quomodo fieri poßit, vt plenè probare valeat.

SVMMARIVM.

1 *Apocha negata à debitore quomodo plenè probat.*

2 *Apocha quando facit tantum ſemiplenam probationem.*

3 *Probationem plenam faciunt duo teſtes deponentes, apocham fuiſſe ſcriptam à debitore.*

4 *Teſtes deponentes de contentis in apocha, duo ſufficiunt. & quòd viderint apocham confici, tres eſſe debent.*

5 *Teſtes deponentes de viſu præualent alijs.*

6 *Arbitrio iudicis ponitur, cui teſtium magis fides ſit adhibenda.*

7 *Apocha propria manu ſcripta etiam non ſubſcripta cum teſtibus deponentibus ſcribi vidiſſe probata erit.*

8 *Subſcriptio illius, qui iam ſcripſit, ſuperuacanea eſt.*

9 *Teſtes apocham probant etiam non ſubſcripti, dummodo interfuerint ſubſcriptioni debitoris.*

10 *Teſtes de apocha quomodo deponere debeant.*

11 *Cognitio litteræ, vel manus alicuius quomodo habeatur.*

12 *Teſtes de apocha non probant deficiente vna ex ſolemnitatibus requiſitis in eorum depoſitione.*

13 *Teſtes deponentes vidiſſe, & audiuiſſe partes committentes tertio ſcriptionẽ apochæ, & ipſum ſcripſiſſe partibus, & teſtibus præſentibus, plenè probant.*

14 *Duo teſtes ſufficiunt ad probandum apocham ſcriptam per tertium.*

15 *Apocha non ſubſcripta à partibus, vel à teſtibus, non probat.*

16 *Teſtes deponentes de præſentia, & de veritate præualent.*

17 *Arbitrio iudicis relinquitur, an magis teſtibus, quàm comparationi litterarum ſit credendum.*

18 *Apochæ priuatæ vt plenam fidem faciant, quid requiratur.*

19 *Comparatio litterarum concurrere debet ad probandum apocham.*

20 *Comparatio litterarum fallax.*

21 *Apocha non habet plenam fidem ex ſola litterarum comparatione.*

22 *Teſtes ſi ſunt fœminæ non probant apocham, & ibi contrarium.*

De illius generis apocha egimus, quam debitor
ſua manu ſcriptã fatetur, videamus nũc
de illa, quam idem debitor negat. Etenim ſi apocha negata
1 à debitore † ſit ab ipſo ſubſcripta, & à teſtibus, qui depo-
nant fuiſſe præſentes, quando fuit ſcripta à debitore, plenè
probat, ita docuit Bart. in l. admonendi. num. 26. ff. de iure-
iuran. Ant. de But. in c. 2. de fid. inſtrum. Lanfranc. de Oria. in
tract. de fid. inſtrum. nu. 54. Imol. in dicto. c. 2. col. 3. verſi. ſed
aduerte, & in l. nuda. col. final. verſic. item adde. ff. de dona.
& Salicet. quem refert Alex. in dicta l. admonendi. num. 31.
de iureiur. & Iaſ. ibidem num. 88. & vide omninò Dec. in di-
cto. c. 2. num. 2.

In contrariam tamen videtur deſcendere ſententiam Ro-
2 lan. à Valle in conſi. 26. nu. 13. vol. 1. vbi dicit, † apocham ma-
nu debitoris ſcriptam, vel ſubſcriptam, & in iudicio nega-
tam, teſtium ſubſcriptione munitam, ſed adiutam depoſi-
tione trium teſtium deponentium illam fuiſſe ſcriptam, vel
ſubſcriptã manu debitoris, facere tantum ſemiplenam pro-
bationem, authoritatibus per eum allegatis.

Primò amplia, etiam ſi duo tantum ex teſtibus ſubſcri-
ptis deponerent talem apocham fuiſſe ſcriptam à debito-
3 re, † quia tunc etiam erit probatio plena, & ſufficiens, ſe-
cundùm Cyn. & Iac. de Aret. in l. comparationes. C. de fid.
inſtrument. prout refert, & ſequitur Alex. conſi. 81. num. 3.
vol. 2.

vol.2. vbi alios adducit, & vltra illos eſt Dec. in c.2. nu. 8. de
fid. inſtrument. Paul.Caſtr. in conſi.134. in cauſa ſer. Ludo-
uici.lib.1.Calcan. conſi.29.col. fi. Bertran. conſi. 409.nu.2.
volum.6.
Contrarium ſenſerunt Socin. in conſi.274. col. 7. vol.2.
& Aret. conſi. 64. num. 3. vt refert Menoch. de arbitr. iud.
caſ. 114. num. 3. lib. 2. priori opinioni accedit. Felin. autem
in d.c.2. num.3.verſi.tertia declaratio, de fid.inſtrument.in-
quit, † ſi teſtes deponant de contentis in apocha, duo ſuf-
4 ficere, ſi autem aſſerant ſe vidiſſe apocham confici, tres eſſe
debere.
Amplia iſtam ampliationem procedere, etiam ſi alij te-
ſtes per comparationẽ literarum contrarium deponerent,
5 nempe huiuſmodi literam non eſſe manu talis, † quia in ta-
li caſu plus poſſent teſtes deponentes de aſpectu, ita dicunt
Doct. in §.ſi verò tale.in auth.de inſtr.cau.& fid.& refert A-
lex.d. conſi. 81.in cauſa, & lite, nume.3.verſi. & pro iſta opi-
nione, vol.2.
Verumtamen id relinquitur arbitrio iudicis, † cui maior
6 ſit fides adhibenda, ſecundùm Menoc.in dicto tracta.de ar-
bitr.iudic.dicto caſ.114.num.17.
Secundò amplia, etiam ſi apocha non eſſet ſubſcripta, †
7 dum tamen ſit ſcripta propria manu, & teſtes deponant, vt
ſuprà, quia tunc probata erit, vt voluit ſapientiſſimus Me-
noch. de arbit. iud.lib.2.caſ. 114. nu.5. ex quo videtur ſuper-
8 uacaneam eſſe ſubſcriptionem illius, † qui iam ſcripſit, vide
ibi per eum.
Tertiò amplia, quamuis teſtes non eſſent ſubſcripti, ſed
interfuiſſent ſubſcriptioni debitoris, quando debitor ſub-
9 ſcripſit dictam apochã, † nam tunc probat. Ita tradidit Lan-
franc.in d.tract. de fid.inſtr.nume.54. & Alexa.in d.l.admo-
nendi, nume. 31. ver. Dic circa primum, ff. de iureiu. Rom.
ibidem num.60. Alex.conſi.181.num.3.volum.2.& Iaſ.in d.l.
admonendi, num.88. Rom.in l. nuda.col.fi. verſi. vltimò in
quantum. ff. de donat. Feli. in c.2. num.14. verſi. ſeptimò li-
mita, de fid.inſtrum.& Alex.conſi.139.num.6. verſi.fortius.
10 vol. 6. & teſtes in hoc caſu debent deponere † ſe vidiſſe il-
lam ſcribi, & ſubſcribi manu eius, per quem aſſeritur ſcri-
ptam fuiſſe, ſeque fuiſſe præſentes, quando eam ſcribebat;
alioqui nihil probarent, vt glo. magna in auth.& ſi contra-
ctus. C. de fid. inſtrumen.& ibi Iaco.Butrig. & Bart.in l.nu-
da ratio. ff. de donat. & in l. ſcripturas. C.qui pot.in pig.ha-
beant.Bal.in auth.ſed nouo iur.C.ſi cert.pet.Bertran.conſi.
* 184.volum.4. num.3. vbi atteſtatur hanc eſſe * communem
opinionem Alex. in conſi. 180. vol.4.num.4.& d. conſi.181.
num.3.vol.2. quibus in locis ait, non ſatis eſſe, ſi teſtes ſolum
11 deponant ſe cognouiſſe, † & cognoſcere literam dicti aſſe-
rentis eſſe ſuam, ex eo quia ſępe viderunt illum ſcribentem,
& illam apocham eſſe ſcriptam, & ſubſcriptam manu illius,
ſed oportet, vt deponant, ſe præſentes fuiſſe tempore, quo
ſcribebat dictam apocham, illamq; eſſe, quam ſcribi vide-
runt, ita reſponderunt conſulentes varijs in locis, vt Soc.
Iun.conſi.57. num.18.vol.2.Ruin. conſi.61.num.3.conſi.64.
num.15.volum.4.quod ſequitur etiam Bertrand.conſi.409.
num.2.vol.6.& conſi.32.num.9.vol.2. qui dicit, etiam opor-
tere, vt teſtes deponant, quo tempore d.apocha ſcripta fue-
12 rit, & ſubdit etiam † deficiente vna ex ſupraſcriptis ſolem-
nitatibus in depoſitione eorum, non probare, adeas eun-
dem plenè, & pulchrè tradentẽ ibidem modum deponen-
di in hoc caſu.
Amplia huiuſmodi tertiam ampliationem procedere,
etiam ſi teſtes deponerent, ſe vidiſſe & audiuiſſe partes ter-
13 tio committere, & mandare, † vt huiuſmodi apocham ſcri-
beret, & ſcripſiſſe ipſis partibus, & teſtibus præſentibus;
idque memoria tenere, & recognoſcere ipſam apocham,
nam etiam in tali caſu eſſet probata plenè, cum deponant
per ſenſum congruentem tali actui, vt inquit Iaſ. in d.l.ad-
14 monendi, num. 88. verſi.ſed iſta reſponſio, † & in hoc caſu
duos teſtes ſufficere voluit Alex. in d.l.admonendi, num.31.
verſic. dic circa primum. Intellige tamen, ſi ſubſcripta ſit à
15 partibus, vel à teſtibus † alioqui non probaret, ita ſenſit di-
ſtinguendo Roman.in d.l.admonendi, num.55.verb.aduer-
tendum, quòd verò nulla requiratur ſubſcriptio teſtium
in hoc caſu, tenere videtur Rip. in d. l. admonendi, nume-
ro 106.
Secundò amplia, etiam ſi contra huiuſmodi teſtes eſſet
comparatio literarum, ex qua argueretur, illum ſcripturæ
16 characterem non eſſe illius nominati per teſtes, † quia et-
iam in hoc caſu præualent teſtes de præſentia, & de veritate
deponentes, ita Alex. in d.l. admonendi.nu.31.verſi.dic cir-
ca primum, ff.de iureiu.
17 Hic verò caſus relinquitur arbitrio iudicis, † an magis
teſtibus, quàm comparationi ſit credendum. nam poteſt eſ-
ſe tanta vis literarum comparationis, vel teſtium, vt vtroq;
caſu quælibet probatio per ſe poſſit eſſe efficax, & plena, ita
Fulgoſ. in d.l.admonendi, nu.26.& ibidem Bar.nu.26.verſi.
duo tamen poſſe.
Contra principalem ampliationem tenet Rol. à Valle in
18 conſ.26.nu.1.vol.1. vbi dicit † ad hoc, vt apocha priuata ple-
nam fidem faciat, requiri, vt ſcripta ſit manu debitoris, &
ſubſcripta manu trium teſtium, qui teſtes viuant, & depo-
nant de veritate ipſius apochæ, per text.in l.ſcripturas, cum
authen. ibi poſita, vbi Bar. & Doct.C.qui pot.in pig.hab.in
§. ſi quis vult cautè deponere, auth.de fide inſtru. quod et-
iam ſequitur Iaſ. in conſi. 129. colum.1. volum.2. Alex.ſibi-
met contrarius in conſi. 80. num. 5. vol. 4. & idem videtur
ſentire in conſi.112. num.7. vol.2. & in conſi.188. in fi. vol.6.
& melius probat Socin. Sen. in conſi.274. num.6. volum.2.
vbi dicit, ab hac opinione non eſſe recedendum in iudican-
do, & Corn. in conſi. 88. colum. 1.in fi.ver. & licèt videatur.
volum.3. & in conſi.159.col.fi.verſi.tamen idem.vol.1. Aret.
in conſi. 64. & in conſi. 169. col.pen. vol.eo.verſi. ſed dato,
19 † qui tenent, non ſufficere, niſi concurrat etiam compara-
tio literarum.
Ratio eſt, quia comparatio literarum eſt admodum fal-
20 lax, † & characteris ſimilitudo facilè poteſt effingi, adeò e-
nim homines ſunt procliues, & propenſi ad falſitates, vt
peruerſo ſtudio aliorum manus, & ſcripturas effingant. Id-
21 circò ex ſola literarum comparatione † apocha non poteſt
plenam fidem facere, vt dixit Abb.in c.ſcripta.de fid.inſtru-
men. & Afflict. tradit in deci.182. in fi.in quo loco ait, fuiſſe
iudicatum in ſacro conſilio Neapolitano, quem ſequutus
eſt Dec. in conſi. 615.col.2. & conſuluit Pariſ.conſ.19. nu.32.
col.6.vol.3. & in conſi.27.colum.6.num.52. vol.2.& in con-
ſilio 55. col.5. num.12. vol.4. & approbatur in viridario con-
cluſionum iuridicarum, concluſione 62. Intellige, vt iſtud
procedat, quò ad plenam probationem, ſecus quò ad ſemi-
plenam, quia tunc per ſolam comparationem litterarum
approbata apocha ſemiplenè probat, vt decidit Bart. in l.
admonendi. colum. 5. verſi. circa primam. ff. de iureiur.re-
ſpondit Pau. Caſtr. in conſi. 88. col. 1. & 2. vol.2. & in conſi.
313. col.2. eod.vol. conſuluit etiam Alex. conſi. 58. colum.1.
* vol. 7. & hanc eſſe communem * Doctorum ſententiam te-
ſtatur Roland. à Val.d.conſi.26.nu.12.vol.1. vbi concordan-
tes citat, & ibi multa habentur, quæ ad apochæ robur & vi-
res confirmandas pertinent.
22 Primò limita principaliter concluſionem † non proce-
dere, ſi teſtes eſſent fœminæ, iuxta Bald. in l. ſcripturas. per
illum tex. in verb. trium virorum.
Contrarium tamen ſequutus eſt Felin. in c. quoniam. de
teſtib. nu.4.& in c.2. num.4. de fid. inſtru. vbi refert Bald. ita
tenentem, quem ipſe reprobat. & idem voluit Iaſ. in d.l. ad-
monendi. nu.114. verſi. tertiò intelligitur.

CONCLVSIO III.

ARGVMENTVM.

*De apocha, quæ nullo teſtium fulta adiu-
mento eſt; an & quo tempore probet.*

SVMMARIVM.

1 *Apocha nullo ſuffulta adminiculo teſtium nihil probat, nec videtur vllum robur habere.*
2 *Apocha huiuſmodi non facit ſemiplenam probationem, ſed ibi contrarium.*
3 *Apocha huiuſmodi non habet præſumptionem iuris pro ſe. Contrarium num.4.*
4 *Præſumptio eſt, quem facilè non conſcribere falſam ſcripturam.*
5 *Intelligentia ſecundæ ampliationis concluſionis.*
6 *Apocha prædicta etiam impreſſa ſigillo negantis, non probat, ſecus ſi ſigillo publico.*
7 *Princeps non poteſt ſtatuere, niſi ex magna cauſa, vt apocha nullo ſuffulta adminiculo teſtium probet.*
8 *Apocha ſine adminiculo teſtium, ſi eſt antiqua, & factum antiquum, ſemiplenam probationem inducit.*
9 *Apocha reperta in publico Archiuio etiam ſine ſubſcriptione, vel teſtibus, plenè probat, & etiam ſine ſolemnibus requiſitis.*
10 *Archiuium dat robur ſcripturæ non authenticæ.*
11 *Apocha ſi eſt mariti, & in ea ſcriptæ ſint res parafernales ipſius vxoris, probat.*
12 *Apochis ſtandum eſt, quando viget conſuetudo, vt eis credatur.*
13 *Apocha etiam ſi in alieno loco agatur, habet eandem vim.*
14 *Apocha reperta penes debitorem etiam ſine ſolemnitatibus, probat contra creditorem.*
15 *Reſtitutio apochæ facta per creditorem debitori arguit liberationem.*
16 *Liberatio benè probatur, ſi debitor probet, apocham habuiſſe ab ipſo creditore.*
17 *Apochæ ſtandum eſt, quando partium conuentione pactum ſit, vt etiam ſine ſolemnitatibus credatur.*
Contrarium ibi.
18 *Suſpicio falſitatis non cadit, quando agitur de ſcriptura iam facta.*
19 *Scriptura in muris, & lapidibus, ſi ſit de antiquo, & ex conuentione partium probat.*
20 *Apocha non ſolemnizata probat, ſi is, contra quem producitur, confitetur propria eius manu ſcriptam eſſe.*
21 *Apocha tutoris probat debitorem ſoluiſſe etiam contra pupillum.*
22 *Apocha benè probat contra ſcribentem ipſam.*
23 *Apocha cenſetur approbata approbatione perſonæ in genere.*

Reliquum eſt nunc, quod ad hanc materiam pertinet, poſtquam de eo genere apochæ inſpeximus, quæ ſubſidio aliquo fulta ſit, vt de ea, quæ caret adiumento, videamus.

1 Apocha igitur nullo ſuffulta adminiculo teſtium † nihil probat, argumen. l. inſtrumenta domeſtica. l. exemplo. l. rationes. C. de probationibus. l. nuda. ff. de donat. l. 2. & l. fina. C. de conuentio. fiſca. debit. lib. 10. cap. 2. ibi, non videtur alicuius firmitatis robur habere, de fid. inſtrumen. vbi Dec. numero 4. & Hippolyt. Marſi. in ſingulari. 436. incipien. latè ſatis dixi, in principio. Afflict. in deciſio. 8. numero 6. in fi. & refert Petr. Foller. in prax. de cenſi. in ver. quæ quidem executio, num. 61. Grat. in conſi. 66. nume. 22. volum. 1. Rol. à Valle in conſ. 26. nu. 1. vol. 1. & Ioan. de Amicis in conſ. 101. num. 24.

2 Primò amplia, † vt nec faciat ſemiplenam probationem. ita Bartol. in d. l. admonendi, num. 26. verb. apodiſia. ff. de iureiu. & Fulgoſ. ibid. num. 27. & Iaſ. num. 90. & Dec. in 2. cap. nu. 4. de fid. inſtru.

Sibi ipſi contrarius ab hoc diſſenſit idem Bartol. in l. ſcripturas. in fine. C. qui pot. in pig. hab. ideſt, vt faciat ſemiplenam probationem.

Tamen Iaſon, in d. l. admonendi, numero 89. & ibi Alexan. numero 32. & 33. tenent, Bartol. melius ſenſiſſe in d. l. admonendi, dum voluit, non facere ſemiplenam probationem.

3 Secundò amplia, vt huiuſmodi apocha † nec habeat præſumptionem iuris pro ſe, iuxta ſententiam Bart. in l. 1. col. 2. C. de iur. calum. & Dec. in d. c. 2. numero 4. de fid. inſtrum. quem refert & ſequitur Riminal. in l. 1. numero 29. ff. quod quiſque iuris, & Iaſ. in l. poſt diuiſionem, circa princip. C. de iuris, & fact. ignor.

Ab hac tamen opinione videtur diſſentire idem Bartolus in l. admonendi. ff. de iureiurando. Imol. Abb. & Felin. in cap. 2. de fid. inſtrument. & Roland. à Valle in conſilio 26. numero 14. volumine 1. vbi inquiunt, facere ali-
4 qualem præſumptionem ea ratione, † quia quis ita facilè non conſcribat falſam ſcripturam, ſecundùm Alexandrum in conſilio 239. volumine quarto, verſicul. vbi autem ſcri-
* ptura. volum. 6. Iaſ. in conſilio 129. colum. 2. in fi. vbi atteſtatur de * communi, & Ruin. in conſilio 79. columna 2. volum. 4.

Ideò intellige ſupradictam ampliationẽ procedere quoad præſumptionem, quæ transfert onus probandi in aduerſarium, de hac enim intelligunt Doctores, non autem de aliquali præſumptione, vt etiam dicit Crauet. de antiquit. tempor. par. 1. viſo de verbis enunciatiuis, nume. 7. vbi latè
5 reſpondet Soc. in conſi. 68. volu. 4. † tenentem huiuſmodi apocham habere præſumptionem iuris pro ſe, & ſequitur Rip. in d. l. admonendi, nu. 98.

6 Tertiò amplia, etiam ſi ſit impreſſa ſigillo negantis, † quia tunc nec etiam probat, vt Iaſ. in d. l. admonendi, numero 91. per ibi adduct. Secus ſi ſigillo publico, vt voluit Bald. in rubr. C. de fid. inſtrum. colum. penul. verſicu. ſecundum ſupplementum eſt, & per alios quos adducit vbi ſuprà Iaſ.

7 Quartò amplia, vt vſque eo procedat, † vt nec Princeps poſſit ſtatuere niſi ex magna cauſa, vt huiuſmodi apocha probet plenè. Rip. in d. l. admonendi, nume. 96. per cap. primum, de fid. inſtrumen.

Primò limita non procedere concluſionem principa-
8 lem, quando apocha eſſet antiqua, & factum antiquum, † nam tunc ſemiplenã probationem induceret, ita inſignitè limitat Hippolyt. Marſil. in ſingul. 436. Iaſ. in dicta l. admonendi. num. 90. Tiraquel. in tract. de præſcript. ver. per 10. ann. gloſ. 4. verſic. vigeſimoprimò, cùm ibi adductis. Iaſ. in conſil. 65. ſub num. 1. verſic. tertiò confirmatur. volum. 3. per doctrin. Anto. de Butr. in d. c. 2. colum. 4. verſic. tertius caſus eſt, de fid. inſtrumen. & idem refert per eadem verba ipſe Iaſ. in conſil. 166. ſub num. 2. verſic. ad prædicta accedat. volum. 4. & in l. cum aliquis. nume. 6. de iur. deliber. Felin. in dicto c. 2. nume. 10. verſic. tertiò limita, & Ioan. de Amicis in conſi. 101. nu. 30.

Secundò limita concluſionem principalem non procedere, quando huiuſmodi apocha eſſet reperta in publico
9 archiuio, † nam tunc etiam ſine ſubſcriptione, vel teſtibus plenè probaret, argum. aut. ad hæc. in fin. vbi Bart. & Doct. C. de fid. inſtrum. & notat Bald. in rubri. eod. titu. & in l. ſi vnus. circa med. C. de teſtam. Alex. in conſi. 138. volum. 1. Caſtr. in auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. Iaſ. in dicta l. admonendi. num. 97. cum ibi adductis. Felin. in c. 2. de fid. inſtrumen. num. 9. Abb. in dicto c. 2. nu. 6. Roman. in conſi. 318. per dictam aut. ad hæc. C. de fid. inſtrumen. vbi gloſ. & Bart. & idem Bart. in auth. & ſi contractus. num. 1. eo. & in 2. lectur. colum. 1. verſic. ex quo ſequitur, vbi dicit verum, etiam ſi in ea indictio, anni Domini, & alia ſolemnia deſint, vt etiam dicit Innocent. in c. 1. de procur. per text. in cap.
10 ad audientiam de reſcript. Rom. in conſi. 165. † nam Archiuium dat robur ſcripturæ non authenticæ per ſupradicta, & inquit Caſſan. in conſilio 15. nume. 2. verſi. conſtat igitur. Bertrand. in conſil. 172. columna 4. verſic. & fuerunt extracti, volum. 2. in nou. & Corn. in conſil. 171. num. 10. verſic. & ideo videtur, volum. 1. Alex. in conſil. 245. in fin. verſic. præterea vltra dictum librum. volum. 6. Grat. in conſi. 122. Geminia. in conſi. 82. col. 2. verſic. ſed opponitur. Boer. in deciſ. 105. num. 11. ampliationes, & limitationes ad hanc fallentiam ponemus in concluſio. liber, nam nonnulli ex allega. Doctor. loquuntur ſpeciatim de libris, ideò videto dictam concluſi. liber.

11 Tertiò limita, quando apocha eſſet mariti, † & in ea eſſent ſcriptæ res parafernales ipſius vxoris, per l. ſi ego. §. do-

tis.

tis.C.de iur.dot.quod placuit Bal.in l.2.col.fi.C.ne vxor pro
marito, & refert Iaſ. in d.l. admonendi. nu.94. & Baſti.Sap.
in add Abb.in c.2.in verb.quintum.

Quartò limita, quando extaret cõſuetudo, vt crederetur
12 huiuſmodi apochis,† quia tunc ipſis eſſet habenda fides,ca.
cum dilectus, de conſu.l.1.C.de emanc.lib.ſi credimus Ant.
de Butr.in dicto cap.2.col.3.& ibidẽ Imol.col.9.& tenet In-
noc.in c.cum P.tabellio.de fid.inſtrum.& voluit Ioan.And.
in additio. ad Specul. in tit. de edit. inſtr.§. nunc dicendum.
verſic. priuatorum.

Amplia huiuſmodi limitationem procedere, etiam ſi in
13 alieno loco agatur,† & apocha producatur, quia tunc ha-
bebit eandem vim, ita eximiè obſeruat Ant. de But. in d.c.
2.& refert Iaſ. in d. l. admonendi. nume. 95.& Baſti. Sap.in
additio. ad Abb. in d. c. 2. in ver. Quintum. Octauus caſus.
& Pom. in add. ad Bartol. in d. l. admonendi, in verb. apo-
diſſa.

Quintò limita, quando huiuſmodi apocha reperitur pe-
14 nes debitorem,† quia tunc licèt non habeat ſolemnitates
requiſitas, tamen probat contra creditorem, nempe debi-
tum eſſe ſolutum, vel remiſſum, ſicuti ſenſit Salice. in d. l.
admonendi. ff. de iureiur.vbi alleg.gloſſ. ſingularem in l.in-
ter cartulas. C. de conuen. fiſ. debit.lib.10. & facit text.in l.
15 creditorem, & ibi Bald.C. de re.pign.† vbi habetur reſtitu-
tionem apochæ factam debitori per creditorem indicare
& præſeferre liberationem.

Sublimita hanc limitationem, niſi debitor probaret,hu-
16 iuſmodi apocham habuiſſe ab ipſo creditore,† nam tunc
benè probaretur liberatio, ſecus ſi ſimpliciter apocha eſſet
penes debitorem,ita egregiè docuit Rom.in d.l.admonen-
di.num.65. per ibi adducta, & refert Fel. in c.2.num.8.de fi-
de inſtrum.

Sextò limita,quando partium conuentione eſſet creden-
17 dum apochæ etiam ſine ſolemnitatibus,† quia eo caſu eſſet
ſtandum, & valeret pactum. Anton. de Butr. in d.c.2.de fid.
inſtrument. alleg. Bartol. poſt Din.in l.fi.ff.de præt.ſtipul.&
Bartol. in l.Theopompus. ff.de dot. præleg.& vide Soc.in l.
1.§.fi.nu.5. cum ſeq.ff.de verb.oblig.

Contrarium tamen voluit Innoc. in ca. cum P. tabellio.
eodem titu. de fid. inſtrum. prout etiam refert Rom. in d.l.
admonendi.nume.56.& illum ſequitur Bald. in d.c. cum P.
& in l.Imperator.ff.de ſtat.homi.& in l.de quibus.ff.de legi.
& Roma.in conſil. 205. inci. in puncto præpoſito breuiter,
in princ.& videtur cum iſtis tranſire etiam Rip. d.l. admo-
nendi.num.97.

Vltra adducta per Felin. in dicto c.2. numero 13. cum ſe-
18 quent. de fid.inſtrument. qui à noſtra limitatione ſtat, dic †
vt cum agitur de ſcriptura iam facta, tunc procedat prior
opinio,quia tunc nulla eſt ſuſpicio falſitatis, ſecus in alio ca-
ſu, ita Dec. in dicto c. 2. nume. 10. de fide inſtrum. & Alexa.
in l.1.§. fin. nume. 3. ff.de verbor. oblig.& pro hoc facit Bar-
tol. in l.1. in princ. nume.3. ff. de bon. poſſ. ſecundùm tabul.
19 vbi ait† ex conuentione partium ſcripturam in muris, &
lapidibus probare, dummodo ſit antiqua,& id probat au-
ctoritate contex.& gl. in l.monumentorum.C.de reli.& de
hoc diximus ſupra in concluſione, antiquum probatur per
literas ſculptas.

Septimò limita, quando ille, contra quem producitur
huiuſmodi apocha non ſolemnizata (vt noſtrorum verbo
20 vtar)† confiteretur manu ipſius eſſe ſcriptam, quia tunc
probaret,argum.l. Publia.§.fi.ff.depoſit.l.cum de indebito.
§.fi. ff. de probat.& notat Felin. in d.c.2.num.11. verſi. quin-
tò limita, de fid. inſtrum. Bald.in conſi.466. in princip. vol.
5. Caſtren. in conſi. 312. in 2.dubio. lib.2.& ſupra eſt conclu-
ſio conſtituta.

Octauò limita non procedere in apocha tutoris† quæ
21 probat debitorem ſoluiſſe etiam contra pupillum, argum.
l. Lucius. §. tutelæ ff. de adminiſtratio. tutor.l. creditorem.
vbi Bal. C.de remi. pign.& ita tenet Barbat. in conſi. 54.col.
6.verſi. ſi verò dicta confeſſio, per ibi adducta, & refert Ti-
raquel.in tract. de vtroq; retract.§.1.gl.18.nu.93.& Raphael
Cuman. in conſi. 24. teſtator filio.col.2.& in conſi.31. col.2.
in fine tertiæ dubitationis.

Nonò limita non procedere contra ſcribentem ipſam
22 apocham,† quia tunc rectè probat, argum.l. Publia.§.fin.
ff. depoſit. l. generaliter. C. de non numer. pecun. & notat
Lap. alleg. 77. num. 4. per l. iubemus. & l. exemplo. C. de
probat. Cel. Hug. in apoſt. ad Rebuff. in l. 1. nume. 4. C. de
nau. non excuſ. lib. 11. Bald. in conſi.275. colum.2.lib.3. Ge-
minia. in conſilio 9. & Crauet. de antiquit. tempo. par. 1.
num. 97.

Decimò limita non procedere, quando ille, qui negat apocham eſſe alicuius,vel contenta in ea non eſſe vera, faſſus ſit, ſcribentem fuiſſe virum fide dignum, Sentit Socin. conſilio 113.nu.4. & 5. vol.4. & illum refert Crauet. de antiquit. tempor. verſic. viſo de verbis enunciatiuis, nu.17. cum alijs ibi adductis, & vide infrà concluſio. Epiſtola.

CONCLVSIO 112.

ARGVMENTVM.

Pluribus modis aliquem eſſe apoſtatã poſſe probari.

SVMMARIVM.

1 *Apoſtatam aliquem eſſe probatur, ſi habitum monachalem defert coopertum habitu ſeculari, vel clericali.*
2 *Habitum coopertum portans habetur, ac ſi non deferret.*
3 *Habitus religionis quare deferri debet deſuper omnes veſtes.*
4 *Portans habitum coopertum, & velatum eſt apoſtata, & excommunicatus.*
5 *Quod latet, dicitur non exiſtere, ſiue non eſſe.*
6 *Ex delatione habitus cooperti multi monachi hodie excommunicati ſunt, & apoſtatæ.*
7 *Apoſtatæ quare dicantur offendere mentem, & legem.*
8 *Veſtis nouitiorum, & profeſſorum diſpar eſt, vt vnus ab alio cognoſcatur. Et ſic diſpar veſtis iudæi, & Chriſtiani.*
9 *Quod non apparet, eſſe non videtur.*
10 *Apoſtata dicitur, qui portat habitum ſeparatum ſuperiorem à capucio.*
11 *Monachus probatur apoſtata, ſi ad negotia ſecularia ſe conuertit.*
12 *Apoſtata largo modo dicitur etiam, qui contra Dei præcepta operatur.*
13 *Apoſtata non dicitur, qui ex aliqua iuſta cauſa, vt timore, vel ſimili habitum cooperit.*
14 *Apoſtata non dicitur tranſiens ad minorem ordinem, etiam iniuſſu ſuperioris, & quare.*
15 *Apoſtata largè eſt, tranſiens ad minorem ordinem.*
16 *Apoſtatam, & excommunicatum eſſe, qui tranſit ad alium ordinem, nullo iure cautum reperitur, ex permiſſione iuris.*
17 *Apoſtata non admittitur in teſtem ad probandum apoſtaſiam.*
18 *Apoſtata quare periurus. & ei non creditur, & ipſo iure excommunicatus.*
19 *Supplicationes apoſtatarum Imperatori, vel regi porrectæ non admittuntur.*
20 *Apoſtata dicitur, quando recedit à fide.*
21 *Apoſtata eſt, qui non obtemperat præceptis ſuperiorum vel ſacris canonibus.*
22 *Apoſtata dicitur propter irregularitatem.*
23 *Apoſtata cenſetur, quando recedit ab habitu, non portando tonſuram vel coronam, vel habitum clericalem.*
24 *Apoſtata dicitur, & excommunicatus recedens à ſtatu aſſumpto, religionis habitum dimittendo cum aſſumptione ſecularis vitæ.*
25 *Apoſtatæ reuocati ad religionem, ſi nolunt redire, debent excommunicari.*
26 *Differentiæ inter apoſtatam, & hæreticum tres.*
27 *Apoſtata eſt, qui omnino à fide Chriſti deſciſcit.*
28 *Hæretico pœnitenti, & renuncianti hæreſes iudices parcere de-*

bent, ſed apoſtatantibus pœnitentibus non quoad pœnam temporalem.

29 *Contra hæreticos mortuos proceditur, vt damnetur eius memoria.*

30 *Contra apoſtatam mortuum ſolum intra quinq; annos procedi poteſt.*

31 *Monachus an & quibus modis per dimiſsionem habitus apoſtata cenſeatur.*

32 *Monachi in quibuſcunque locis exiſtant, ſiue etiam in lecto quieſcant, ſemper debent habitu monachali vti, & quo pacto debeat id accipi.*

1 Apoſtatam aliquem probatur ex eo † quòd
monachus qui monachali veſtitu
indutus incedere ſoleat virilem togam vel etiam clerica-
lem induat, ſic conſtituit Ioan. Andr. in regul. certum, de
regul. iur. libr. 6. in mercu. & eſt gloſ. in clement. quoniam,
in verb. extrinſeci, de vita, & honeſt. cleric. dixit Ioan. Imo.
in dicta clement. quoniam. nume. 31. & ibi Boni. de Vital.
in verb. dignitatem, nume. 9. cum enim monachalem virili
2 veſtitu obductum induat † habetur, ac ſi non deferret, &
non ſecus ac ſi dimitteret, Franc. in c. 2. nume. 2. ne clerici,
vel monach. lib. 6. nam iſtud veſtiendi genus debet deferri
3 deſuper omnes veſtes, † per quod oſtendatur ſtatus religio-
nis illius, quia habitus eſt ſignum ſtatus, ſed non illum præ-
ſefert niſi palam & apertè induatur, vt per eundem Ioan. de
Imo. ex alleg. ibi per eum. Et dixit latè Franc. de Plat. in tract.
de excommunicat. §. 9. de relig. qui temerè habitum ſuę re-
ligionis dimitter. num. 2. & ſequent. inquiens, ita fuiſſe ſan-
citum Bononiæ, alleg. Landul. Paul. de Leaz. & Franciſ. de
4 Maronis, omnes tenentes † induentem habitum cooper-
tum & velatum, eſſe apoſtatam, & excommunicatum. Idem
ſentit Beat. Ant. in tract. excommu. cap. 53. numero 3. & ſe-
5 quent. & quod latet † dicitur non exiſtere, ſiue non eſſe. l.
in lege. ff. de contrahen. emptio. & alijs adductis per An-
chara. in dicta clement. quoniam, numero 7. hinc fit, vt ex
huiuſmodi veſtitus genere multi monachi hodie ſint excō-
6 municati, † & apoſtatæ, ſecundùm ſupra citatos Doctor.
in d. clement. quoniam. & Ioan. Andr. in cap. Deus qui. de
* vita, & honeſtate clericorum. De * communi atteſtatur
7 Calca. in conſi. 123. nume. 1. vbi dicit † iſtiuſmodi apoſtatas
dici fraudem facere menti, & legi. quoniam ratio (vt dictum
eſt) cur religioſus veſtem non dimittat, vel habitum, eſt, vt
cognoſcatur religioſus à non religioſo, vnde diſſimile eſſe
8 ſolet induendi genus nouitiorum & profeſſorum, † vt co-
gnoſcatur vnus ab alio, argum. cap. fi. de relig. do. ſic diſpar
veſtis Iudęi, & Chriſtiani, argum. cap. nonnulli. de iudęis ſed
ſimulans habitum iſtud diſcrimen aufert, ſicuti per dimiſ-
ſum: quoniam religioſus à non religioſo cognoſci non po-
9 teſt, † quod enim non apparet, eſſe non videtur, ergo &c.
Amplia, vt procedat, etiam ſi ferat habitum ſeparatum
ſuperiorem à capucio, (res enim nouæ nouam verborum
10 explicationem deſiderant) † quia & tunc dicitur apoſtata,
vt per Pau. in clement. ne in agro. §. rurſus. de ſtatu reg. re-
fert Brixien. in ſuo repert. in verb. apoſtata, verſi. 27. Philip.
Franç. in d. c. 2. nu. 2. ne clerici vel monachi, lib. 6.
11 Secundò amplia, vt etiam procedat, † ſi monachus mun-
dana negotia gerat, quia & tunc probatur ipſum eſſe apo-
ſtatam, vt notatur in c. ex literis, de vita & honeſta. clerico-
rum.
12 Tertiò amplia, vt etiam procedat ſaltim largiter in eo †
qui à Dei præceptis deſciſcit, vt dicitur in Eccle. 10. initium
ſuperbiæ hominis eſt apoſtatare à Deo, quoniam ab eo re-
ceſſit cor illius. cum alijs adductis per Afflict. vbi ſupra, nu-
mero 18.

E quorum numero fuit Aquila Ponticus, qui 12. anno Hadriani claruit, vanitatibus aſtrologicis deditus, à quibus ne Chriſtianus quidem factus abſtinuit. Ab eccleſia itaque proſcriptus, proſelytus factus eſt, & circumciſus, Hebraicæ linguæ operam dedit, & poſt 72. interpretes Biblia in Græcam linguam traduxit, id maximè ſtudens, vt omnia Prophetarum de Chriſto teſtimonia deprauaret. Atq; Vlphilas, qui poſt Theophilum Gothorum epiſcopus Orthodoxus, magnam eorum partem conuertit. Poſtea tamen cum Gothi ab Hunnis expulſi, ad Valentem Imp. pro ſedibus impetrandis legationem miſiſſent, Vlphilas cum cæteris miſſus Conſtantinopolim, illic Arianis cōmunicauit, & poſtea ad ſuos reuerſus, totam eam gentem Ariana labe infecit. fuit & Porphyrius ſophiſta, qui cum à Chriſtianis quibuſdam Cæſareæ Paleſtinæ vapulaſſet, atra bile percitus, & Chriſtianiſmum abiurauit, & eorum odio, qui plagis illum affecerant, contra ſacras ſcripturas blaſphemias effundere cœpit. Infinita eſt propemodum iſtorum hominum colluuies, ſed hæc ſatis ſint, modus enim omnib. in reb. eſt optimus, vt dicere ſolebat ille Philoſophus.

Primò igitur limita, vt non procedat, niſi quando Reli-
13 gioſus temerariè obducat, vel dimittat habitum, † ſecus au-
tem ſi ex aliqua iuſta cauſa, vt timore, & ſimil. quia tunc nō
dicitur apoſtata, ca. 2. & ibi gl. in verb. temere, ne clerici vel
monac. Beat. Anton. in tracta. de excommunic. c. 53. nu. 3. &
ſeq. idem Franciſ. de Platea in dicto tract. de excommu. d. §.
9. nu. 3. in quo loco ex mente Tentilini aſſerit, quæ ſit cauſa
ꝓbabilis deferendi habitum tectum relinqui arbitrio boni
viri, tamen ſicut non dicitur quis aſſumpſiſſe habitum qui
ſtatim eſt dimiſſurus, ſic nō dicitur amiſiſſe habitum quem
iuſta de cauſa dimiſit, & ſtatim eſt recepturus, vt Alexand.
III. Pont. Max. qui mutato habitu fugiens, manus Federici
ſubterfugit, vt & in Euſebio Samoſateno epiſcopo Ortho-
doxo, qui à Valente Imp. Ariano in Thraciam relegatus,
aſſumpto militari habitu circumijt Syriam, Phœniciam, &
Paleſtinam, eccleſias confirmans, & epiſcopos conſtituens,
tandem ſub Gratiano Samoſatam redijt.
14 Secundò limita, vt non procedat, nec dicatur apoſtata, †
ſi tranſeat ad minorem ordinem, & id iniuſſu ſuperioris, vt
per Inno. in c. intelleximus. de ætate & qualitate, nu. 2. in fi.
& ratio eſt, quia & ſi tranſeat ad minorem religionem, ta-
men nulla in re repugnat ijs, quæ ſunt de ſubſtantia ordinis,
cum ſemper alicui ſit pariturus, vt ibidem tradidit Innoc. &
in c. ex parte. de temp. ordi. & Abb. in cap. Ioannes nu. 8. de
regular. & vide per Archidia. cap. fi. 50. diſtinct. & eſt deciſ.
16. Capell. Toloſan. & ibi Aufrer.
Intellige hanc limitationem, vt & ſi non ſit verus apoſta-
15 ta, quoad pœnas. cap. 2. ne cleric. vel monac. lib. 6. † tamen
largè apoſtata eſt, vt ibi notatur, & ita dicit Abb. in cap. Io-
annes. de regu. propè fin. quem ſequitur Aufrer. ad dictam
deciſ. 16. nec refert vt in prima & ſecunda religione vitæ ge-
nus obſeruet, quia licèt non ſit præuaricator in ſubſtantia-
libus regulæ, tamen præuaricatur quoad obedientiam ſui
Abbatis, cui parere cogitur. c. ſicut. de iureiur. & Abb. in d.
c. Ioannes, in fi.
Contrariam tamen videtur ſequi ſententiam Calcan. in
dicto conſi. 123. in princip. vbi dicit, nullo iure cautum re-
16 periri † tranſeuntem ad alium ordinem ex permiſſione iu-
ris, ſi habitum illius ordinis aſſumpſerit, eſſe apoſtatam, nec
excommunicatum. nam iſte caſus non eſt ex numero illo-
rum, quos recenſet gloſ. in c. ex parte. de temp. ord. nec in
cap. 1. de apoſta.
Illud obſeruatione dignum nunquam omittam, ad pro-
17 bandum apoſtaſiam non adhiberi † teſtem apoſtatam, vt
docuit Campe. in ſuo tract. de teſtib. regul. 42. teſtatur An-
ton. de Butr. in ſuo repert. in dicto teſtis. 24. col. & eſt text.
in c. Beatus. 3. q. 4. in fine, quinimò neque ad probandum
quiduis aliud: tum quia apoſtata eſt periurus, nam regula-
res aſtricti ſunt iuramento ad obedientiam, & religionem,
18 † & dicuntur periuri, quia ſine iuſſu receſſerunt. & propte-
rea eis non creditur tamquam manifeſtè periuris, tum quia
apoſtata eſt ipſo iure excommunicatus. cap. 2. ne cleric. vel
monac. libro ſextò. & dixit Monticell. in ſuo tractatu de te-
ſtibus in verb. apoſtata, & Afflict. in conſtitut. Reg. libro
19 primo, de apoſtat. numero 4. & ſeq. vbi etiam dicit † ſuppli-
cationes apoſtatarum Imperatori, vel regi porrectas non
admitti.

Verum-

Verumtamen vt iſtius materiæ concl. clarius eluceat &
20 percipiatur,ſciendum eſt, † apoſtatam vno ex iſtis tribus
modis nuncupari.Primò quando recedit à fide.2.q.7.c.non
21 poteſt. Secundò † quando præceptis ſuperiorum ſpontè
nolit parere,vel ſacris canonibus non obtemperet.3.q.4.c.
alicui,& c.ſi quis,de maio.& obe. Tertium dicitur apoſtata
22 † propter irregularitatem in quam incidit altero de duobus
modis. Primò,quando recedit ab habitu nõ portando ton-
23 ſuram, vel coronam † vel habitum clericalem. 20.q.3.c.1.2.
& 3.c.1.& 3. de apoſta. & negotia humana adminiſtrando,c.
ex literis.de vita, & honeſta.clericor. & c. perpendimus. de
ſenten.excommu. vel quando recedit à ſtatu aſſumpto reli-
24 gionis † dimittendo habitum & virilem veſtem induat,quo
caſu apoſtata dicitur excommunicatus. ca.vt periculoſa. ne
cleric.vel monach.in 6.quibus caſibus debent tales apoſta-
tæ reuocari ad regionem,& ſi voluerint redire,rectius ege-
25 rint,quòd ſi noluerint,† debent excommunicari. Et de iſtis
tribus modis apoſtaſiæ,id eſt fidei,inobœdientiæ,& irregu-
laritatis,latè diſſerit Afflict.in conſtitut.reg.lib.1.de apoſta-
tantibus,per totum.

26 Secundo loco non eſt ignorandum, tres eſſe † differen-
tias inter apoſtatam,& hæreticum.Prima,quia apoſtata eſt,
27 † qui omnino à Chriſtiana religione deſciſcit, adeò vt ex
Chriſtiano efficiatur.Iudæus,argum.l.1. C.eod.titu.hæreti-
cus, qui in aliquo fidei articulo errat. Secundum diſcrimen
eſt,quia hæretico pœnitenti,& renuncianti hęreſes iudices
28 debent parcere,† ſed apoſtatantibus pœnitentibus nõ par-
citur, vt in l.2.& l. hi qui. C. de apoſt. id eſt, quoad pœnam
temporalem, ſed quoad Deum cor contritum & humilia-
tum Deus non deſpiciet, vt dicit gl.in d.l.hi qui. Tertia dif-
ferentia eſt, quia contra hæreticos mortuos poteſt procedi
29 † vt damnetᷣ eius memoria etiã ratione bonorũ, vt nota-
tur in l.quiſquis. C.ad l.Iul.maie. & habetur in l. Manichę-
os.C.de hæret. vſq; ad annos 50.vt concludit Alberi.in l. 1.
C. de apoſta.† ſed contra apoſtatam mortuum ſolum infra
30 quinq; annos poteſt procedi,poſt verò talium memoria ac-
cuſari non poteſt,ſic loquutus eſt Afflict. vbi ſupra in rubri.
tit.de apoſtat.

Tertiò limita non procedere, ſi monachus dimittit ha-
bitum in lectulo, vel eius cella, vel dum balneum intrat in
31 occulto,& ſimilibus,† quia non per hoc cenſetur apoſtata,
ſed tunc quando ſe dat conſpectui hominum ſine habitu,
vel cum habitu virili, vel clerici ſecularis ſine iuſta cauſa, vt
per Domin.de Sancto Geminia.in cap.vt periculoſa.ne cle-
ric.vel monach.lib.6.& tenet Franci.de Plat. in dicto tract.
de excommun.excommun.2.§.9.num.4.& Beatus Antoni-
nus in dicto tract.excommun.cap.53.num.4. & 5.in quo lo-
co admonet,quòd c.Feli.20.q.1.& c.ſanctimonialis. 23.diſt.
vbi videtur adnotatum, quibuſcũq; in locis monachos exi-
32 ſtentes,ſiue in lecto quieſcentes † ſemper,& conſtanter de-
bere habitu monachali vti, non ita ſeuerè intelligenda eſſe,
ne fieri poſſit intermiſſio naturalis,prout prima facie viden
tur verba innuere. Idem firmat Franciſc.de Plat.in d.tracta.
de excommun.excommun.2.d.§.9.num.4.

CONCLVSIO 113.

ARGVMENTVM.

An & quando fides habeatur apoſtillæ adiectæ inſtrumento, & quomodo probet.

SVMMARIVM.

1 *Apoſtilla vt probet, quid notarius dicere debeat in ſubſcriptione ſua.*
2 *Apoſtilla reperta in qualibet parte inſtrumenti, ſtante mentione per notarium facta de ea in ſubſcriptione,probat.*
3 *Apoſtillata pluribus in locis debent ſigillatim nominari in ſubſcriptione.*
5 *Prolatum generaliter pro ſpeciali habetur.*
Apoſtilla ſi inueniatur appoſita in margine poſt confectum inſtrumentum, & ſubſcriptionem ipſius, ei non creditur, nec notario aſſerenti eam feciſſe.
6 *Apoſtilla probat, ſi eodem tempore, quo conficitur inſtrumentum, & ſubſcriptio,notarius de ea mentionem faciat,ſecus ſi poſt, & ex interuallo.*
7 *Quid cenſeatur de apoſtillis additis in margine teſtamento.*
8 *Apoſtilla pertinens ad factum notarij tantummodo probat, licèt de ea nulla mentio fiat in ſubſcriptione.*
9 *Vis apoſtillæ poſitæ in margine conſideranda.*
10 *Dicto notarij non ſtatur,ſi tractatur de eius commodo.*
11 *Inſtrumentum ſemel aſſumptum in formã publicam, & aßignatum parti ex eo, quòd ibi ſcriptum ſit in margine, factum, & aßignatum,non poteſt reaſſumi mortuis omnibus.*
12 *Atteſtatio de apoſtilla in ſubſcriptione notarij non eſt neceſſaria, quando nulla eſt dubitatio quin ſit manus eiuſdem notarij,contra,nu.18.*
13 *Atteſtatio non requiritur ad alium finem, niſi vt ſciatur, an ipſemet notarius fecerit apoſtillam.*
14 *Atteſtatio requiritur,vt cognoſcatur, apoſtillam factam non poſt inſtrumentum confectum.*
15 *Apoſtilla ſi confecta ſit eodem tempore,conſtat ex diuerſitate literarum,vel atramenti,ſine alia coniectura.*
16 *Apoſtilla etiam ſcripta manu perſonæ incognitæ probat,ſi eſt ſubſcripta manu ipſius notarij.*
17 *Subſcribens ſe ſcripturæ factæ per alium, ita ſibi præiudicat, ſicut ſi ipſe totam ſcripſiſſet.*
18 *Apoſtilla etiam facta manu ipſius notarij ſi in ſubſcriptione de ea non eſt facta mentio,non probat.*
19 *Solutio intelligentiæ Paul. de Caſtr. in conſilio 131. verſicul. nec nocet.*
20 *Apoſtilla ſi in controuerſia ſit,cuius manu ſit facta,ſi notarius non atteſtetur in fine,non probat.*
21 *Apoſtilla ſcripta alieno atramento in ſuſpicionem falſitatis prolabitur,præſertim concurrentibus alijs,quæ inducant talem præſumptionem,aliàs eſt dubitabilis.*

1 Apoſtillam probare,† ſi notarius in eius ſub-
ſcriptione atteſtatur, & mentio-
nem faciat eam ſcripſiſſe, vt ita dicat,ꝙ ſuperius additum,
vel apoſtillatum eſt in tali linea, fuit apoſtillatum non erro-
re, aut dolo, ſed per me notarium. ita docuit magnus ille
magiſter Bart.in l.ſi vnus.in fi.C.de teſta.& ibi Alex.num.8.
Iaſ.num.9.verſ.ego paucis concludo. Duran.in tract.de art.
teſtan.tit.de mut.teſta.caut.6.& hęc practica colligitur ex l.
1.& ibi Bart.ff.de his,quæ in teſta.delent. & ibi etiam Bal.&
facit tex.in l.diuus. la 1.§.item ſenatus.ff.de falſ.& Canon.in
c. ex literis.de fid.inſtrum.Abb.conſi.10.num.2. verſic.non
obſtant verba,lib.1.

Primò amplia procedere, ſiue apoſtilla reperiatᷣ in mar-
gine inſtrumenti,vel in corpore, aut in principio, ſiue in fi-
2 ne † nam etiam tunc, ſi illa adſit mentio in ſubſcriptione
per notarium facta,probat.Ita Iaſ.in d.l.ſi vnus. num.9. vbi
pro hoc alleg.Ioan.Andr.in add.ad Spec.in tit. de inſtrum.
edi.§. oſtenſo.in verb. dixit Rolandinus, & videtur ſentire
Curt.Iun.conſilio centeſimo quadrageſimo quinto, nu.17.
per ibi adducta.

Primò limita non procedere,quando plurib.in locis eſſet
3 apoſtillatum,† nam tunc non ſatis eſt ſi dicatur, ꝙ ſuperius
eſt apoſtillatũ,&c. ſed debet ſigillatim recenſere omnia lo-
ca, per dictam l.diuus.§.ita ſenatus.ff.ad l.Corn.de falſ.cum
ibi not.per Bar.& per Abb.in c.cũ venerabilis.in fi. de relig.
4 dom.ſecus ſi vno tantum loco eſſet apoſtilla, † nam tunc in
vniuerſum prolatum pro ſingulari haberetur,vt inquit Du-
rant.de art.teſtan.tit.de mut.teſt.caut.6.

Secundò limitatur, quando poſt confectum inſtrumen-
5 tum, & ſubſcriptionem ipſius appoſita inuenitur in margi-
ne aliqua apoſtilla, † cui tunc non creditur, nec notario aſ-
ſerenti eam,vt monuit Bal.in d.l. ſi vnus, quem ſequitur ibi
Paul. Caſt.& Ang.in conſi.279.& Alex.in conſil.59.col.pe-
nult.num.5.volum.2.& ſic ſupraſcripta concluſio procedit,

 † quan-

6 † quando eodem tempore, quo conficitur inſtrumentum,
& in eadem ſubſcriptione notarius de ea mentionem fa-
ciat, ſecus, vt diximus, poſt ſubſcriptionem, & ex interuallo,
& ita ſentit Corn. in conſ. 60. col. 2. vol. 4. Soc. in conſil. 227.
num. 8. volum. 2. & Afflict. in conſtitu. Reg. lib. 1. de fer. & ſa-
7 lar. nu. 37. vbi dicit, ita in vſu forenſi obſeruatum fuiſſe, † ſi
teſtamentum reperiatur ſcriptum in protocollo notarij, &
in margine ſunt additæ nonnullæ apoſtillæ cõtinentes ſpe-
ctantia ad teſtamentum, & in fine teſtamenti nulla facta ſit
mentio de illis apoſtillis, illud teſtamentum debere accipi
ſine illis apoſtillis, quia illæ apoſtillæ non dicuntur habere
diem, & alia ſolemnia, prout etiam infrà dicetur.

Sublimitatur iſta ſecunda limitatio, nõ procedere, quan-
do apoſtilla huiuſmodi non pertineret ad negotium con-
8 trahentium † ſed notarij tantummodo, & vt ratum eſſet in-
ſtrumentum, nam tunc fides haberet verbis notarij, & pro-
baret, licèt nullam mentionem fecerit in ſubſcriptione, ita
Bar. in l. in fraudem, §. ſicut. ff. de teſtam. milit. quem ſequi-
tur Iaſ. in d. l. ſi vnus. num. 9. C. de teſtam. ita etiam ſentire vr̃
Afflict. in cõſtit. Reg. vbi ſup. de fer. & ſalar. nu. 72. vbi tamen
dicit, vidiſſe antiquos regios conſiliarios ſic diremiſſe hanc
9 quæſtionem, † vt conſideretur vis illius apoſtillæ in margi-
ne poſitæ, vt ſi ſcriptũ fuerit, factum, & aſſignatũ, & ſit quæ-
ſtio ſuper ſalario, quia notarius, vel eius hæres dicit factum,
& aſſignatũ, & ideo petit ſalarium: pars verò negat, habuiſ-
10 ſe, & non creditur dicto notarij † quia agitur de eius com-
modo, vt in l. omnium, cum ſimilibus. C. de teſta. ſi vero aga
tur de eo, quod intereſt notario, tunc illa verba probant, ꝙ
fuit factum, & aſſignatum, quia notarius atteſtatur factum
proprium, & hoc, quando non agitur de reaſſumendo (ſic à
noſtris dicitur) illud inſtrumentũ iterum, ſed ſi ageretur, vt
iterum aſſumatur ex protocollo in formam publicam, quia
ſemel fuit aſſumptũ in eandem formam, & aſſignatum par-
11 ti, † tunc ex hoc ſolo, quòd ibi ſcriptum eſt in margine, fa-
ctum, & aſſignatum, non poteſt reaſſumi omnibus ex hac
vita migratis, vt falſitatis ſuſpicio declinari poſſit, nam ſine
nullo negotio potuiſſet notarius promiſſis in fraudem im-
pelli, vt poneret rogitum in contractu, & teſtes mortuos, &
poſt hæc in margine ſcriberet, factum, & aſſignatum, ea de
cauſa, vt poſſet poſtea reaſſumi in formam publicam.

Tertiò limitatur, vt non ſit neceſſaria dicta atteſtatio de
12 illa apoſtilla in ſubſcriptione notarij, † quando nulla dubi-
tatio eſſe poteſt, quin ſit manu eiuſdem notarij conſcripta,
vt declarat Paul. de Caſtr. conſil. 131. incipien. dubium facit,
verſ. nec nocet, quòd notarius, volu. 2. & idem ſentit Corn.
conſi. 60. verſi. nec obſtat quòd in margine, libro 4. Bal. in l.
noſtram. nu. 2. C. de teſtam. Alex. conſi. 59. num. 5. & 147. nu-
mero 11. lib. 2. cum ibi alleg. Crauet. conſi. 88. nu. 4. vbi huius
rei reddit rationẽ (ſecundũ eum) firmiſſimam, quę nũquam
13 labefactari poterit, idcircò † enim illa atteſtatio requiritur,
vt clarè conſtare poſſit, an idem notarius illam conſcripſe-
rit, aliúſve: verum cum id clarum ſit, ſuperuacanea huiuſ-
modi videtur atteſtatio, argum. l. 1. in fin. ff. de act. empt. ſed
quamuis hæc ratio in ſe vera ſit, tamen nihil ad nos in præ-
ſentia pertinet, alia etenim de cauſa requiritur mentio di-
ctæ apoſtillæ in ſubſcriptione, non vt cognoſcatur, cuius
14 manu ſubſcripta, † ſed vt intelligatur non poſt inſtrumen-
tum confectum, & ex interuallo abſentibus partibus, idq́;
falsò feciſſe notarium, per Bal. Alex. Caſtren. & Iaſ. & cæte-
ros in d. l. ſi vnus. C. de teſtam.

15 Tueri tamen poſſumus Crauettæ rationem † quando ex
diſcrimine literarum, vel atramenti ſine alia cõiectura con-
ſtat, nõ ex interuallo, ſed eodem tempore confectam fuiſſe
apoſtillam, vt per Bal. in l. noſtram. C. de teſta. nu. 2.

16 Amplia dictam limitationem, vt procedat † etiam ſi apo-
ſtilla ſit ſcripta manu hominis ignoti, tamen ſubſcripta ſit
manu ipſis notarij, quia tunc etiam probat, vt cõcludit Petr.
de Anchara. conſil. 242. incipien. prius de iuribus probatio.
& ſequitur Alexan. conſi. 14. nu. 18. lib. 6. & conſil. 129. nu. 4.
lib. 1. quia ex ſubſcriptione præcipuè eſt ſumẽda fides, vt ibi.
Et propterea qui ſe ſubſcribit ſcripturæ factæ per alium,
17 † ita ſibi præiudicat, ſicut ſi ipſe totam ſcripſiſſet, ex allegat.
per Alex. conſi. 147. nu. 4. lib. 2.

Contra hanc tertiam limitationem ſenſit Felin. in ca. ex
literis. ſub nu. 9. verſic. quinta declaratio, de fide inſtrumen.
vbi voluit per ibi allegata, quando etiam conſtaret, apoſtil-
18 lam fuiſſe manu ipſius notarij conſcriptam, † nihilominus
ſi in ſubſcriptione non fuerit de ea facta mentio, non pro-
bare ex eo, quia non habet requiſita, nempe diem, conſu-
lem, &c. & teſtatur ad hoc Paul. Caſtren. in dict. conſilio 131.
dubium facit, quod fuit alleg. in limit. per nos pro parte af-
firmatiua.

19 Sed rectè intuenti † facilis erit ſolutio, nam Paul. Caſtr.
in d. conſi. 131. verſi. nec nocet. inquit, non nocere in illo ca-
ſu, quòd notarius non meminerit illius apoſtillæ in ſubſcri-
ptione, cum conſtaret manu ipſius notarij fuiſſe exaratam,
ſed quia fuit obliterata, nec conſtabat cuius manu fuiſſet il-
la deleta, conſuluit tale inſtrumentum debere releuari, ac
ſi huiuſmodi abolitio non eſſet facta. non autem loquitur
de apoſtilla, vnde videtur concludere contra mentem Feli.
poſtillam probare ſine mentione in ſubſcriptione, quando
conſtat manu ipſius notarij fuiſſe factam.

A Felin. tamen ſtat Ruin. in conſil. 68. nu. 3. & nu. 5. vol. 4.
vbi inquit, etiam ſi conſtaret de manu ipſius notarij, non fa-
20 cere fidem, † niſi in ſubſcriptione facta fuerit mentio, & ibi
etiam ſi eſſet incertum, cuius manu fuerit facta apoſtilla, ſi
notarius nõ atteſtatur in fine, non probat, & ſic contra am-
pliationem ſuprà poſitam ad hanc tertiam limitationem. Et
idem tenet Ruin. in conſ. 215. nu. 16. vol. 1.

Quartò limita, vt non procedat concluſio, ſi ipſa apoſtil-
21 la eſt ſcripta alieno atramento, † tunc enim in falſitatis cri-
men prolabitur, per ſupradicta, & per Curt. Iun. conſi. 52. in
fin. & Ruin. conſi. 68. nume. 5. volum. 4. Quod maximè pro-
cedit, ſi concurrant alia, quæ inducant huiuſmodi præſum-
ptionem, alioqui res erit controuerſa, vt Aymo Craue. dict.
conſi. 88. num. 7. & tradit Socin. Sen. conſi. 94. ſub nume. 8.
verſicu. circa tertium dico, libro 1. vbi aſſerit eſſe leuiſſimam
præſumptionem.

CONCLVSIO 114.

ARGVMENTVM.

Quæ probare compellatur appellans, & quo pacto ſit probanda appellatio.

SVMMARIVM.

1 Appellans probare tenetur ſe iuſte appellaſſe.
2 Iuſtè appellans quis intelligatur.
3 Appellans elapſis decem diebus omni remedio priuatur.
4 Appellatio quid ſit.
5 Iuramentum non ſufficit ad probandum appellationem congruo tempore interpoſitam.
6 Appellationem interpoſitam probans, probare etiam debet intra decem dies appellaſſe.
7 Appellans duo probare debet, & quæ.
8 Dicens ſolemnitatem extrinſecam illam probare debet.
9 Appellans tria & quatuor etiam probare tenetur, & quæ.
10 Decem narrantur, quæ debet ſeruare appellans.
11 Appellatio præſumitur interpoſita intra decem dies, ſi pars appellata fatetur appellationem petendo cauſam ſuper ea expediri.
Et ibi contrarium.
12 Abſenti non eſt neceſſe, vt probet, ſe appellaſſe intra decem dies.
13 Appellatio à ſententia nulla debet debito tempore interponi, niſi nullitas de per ſe ſit deducta abſq; appellatione, quia tunc probatio nullitatis ſufficit.
14 Appellans nedum probare debet diem, quando appellauit, ſed etiam horam.
15 Appellatio non eſt recipienda à iudice ad quem, nec ei cenſetur

deuoluta

deuoluta iuriſdictio, niſi probetur, rite fuiſſe appellationem in-
terpoſitam.
16 *Appellationem probari per teſtes.*
17 *Appellationem probari per vnum teſtem.*
Et ibi contra.

1 Appellantem † ſe iuſtè appellaſſe, cogi ad
probandum, ſancitum reli-
quere Impp.Diocle.& Maxim.in l.hi, qui ad ciuilia.in fi. C.
de appel.Cum igitur,inquiunt Impp.ad munus vocatus ap-
pellaueris, apud præſidem prouinciæ iuſtè te appellaſſe o-
ſtende.vbi Bar.in 3.notab.nu.3.& in l.1.in prin.ver.dic ergo.
ff.ſi tut.vel curat.appel.Bald.in d.l.hi qui ad ciuilia.1.notab.
num.1.& poſt num.3.verſicul. & prædicta ſunt vera, & in c.
ex parte Adæ,num.18.colum.4.verſic. vlterius nota,in eod.
verb.de teſtib.Specu.tit.de appellat. §.de officio, in fi.verſi.
item quæritur, ſi conſtat per teſtes, tradit Cin.in d.l.hi qui.
in 3.notab.poſt nu.3.verſ.4.opponitur,vbi etiam Ioan.Fab.
verſ.oſtende.C.de appel. idem Cin. in l. per hanc, nume.4.
verſi.4.opponitur.C.de tempo. repar.appella.Rot.deciſio.
59.aliàs 316.ſi poſſeſſor beneficij,in nouis.tit.de appell.gl.in
c.in præſentia. ſuper verb.ſtandum, ibi, ſe iuſte appellaſſe,
& ibi Ab.col.6.poſt num.15.verſ.dic ſi dubitatur,de renun-
cia.tranſit Mil.in reper.in verb. appellans non ſolum debet
probare ſe appellaſſe,& docuit Guid.Pap.in tract.de appel.
verſi.10.concluſio.num.8.ibi.& 1. quæro, & in deciſio. 436.
cum materia, poſt nu.8. verſic.ſic diſtingue,cenſuit Iaſ.in l.
pro tribunali.col.7.nu.34.verſ.confirmatur.ff.de re iu.con-
ſuluit Loffred.conſi.20.in cauſa mota per Magnificum An-
tonium Vulcanum,nu.13. verſi. tũ quia ei qui appellat, me-
minit Tiraquell.de retract.Lignag. §.1.& obſeruauit pract.
Papien.in forma de appel.à diffinitiua, in gloſ. in verb.& in
quantum, verſi. proinde quæritur. & hanc eſſe ſententiam
* * communi calculo receptã eſt nouiſſimè teſtatus Ant.Ga-
briel.in ſuis concluſio.lib.2.tit.de appel. concluſ.5. nu.1. Iu-
2 ſtè autem appellaſſe intelligitῦis † qui ritè,& idoneo,aptoq;
tempore interpoſuit appellationem, ideſt antequã decem
dies elabantur,poſtquam de ſentẽtia certior factus ſit. nam
3 elapſis decem diebus † omni remedio appellans priuatur,
iuxta gl.ſententiam ſingu.vbi etiam Abb.in c.ad reprimen-
dum,in verb.ſuſpendatur.de off.ordina.Cepha.in conſ.163.
nu.1.vol.2.& in conſ.82.nu.54.vol.1. Guid.Pap. q.436.nu.8.
Soc.Sen.in conſ.24.nu.20.vol.1. Paul. Caſtren. & Bart.in d.
l.hi qui ad ciuilia, num.4.Dec.in conſ.295.num.3.& Capell.
4 Toloſ.deciſ.341.verſi.concluſum fuit, † nam appellatio eſt
intentio appellantis cui innititur, vt oſtendat iniquam ſen-
tentiam,& idcircò eſſe retractandam, ita Vant. latè de nul-
lit.proceſſ.tit.à quo,& quib. mod. nu.21. per plura alleg. &
Bar.in l.1.ff.ſi tut.vel cur.appel.& Sigiſm.Loffr. in conſi.20.
nu.13.per plura adducta.

Amplia, vt ad probandum huiuſmodi appellationem
5 † congruo tempore, nempe intra decem dies interpoſitam
fuiſſe,non ſufficiat iuramentum,ita docuit Feli. in c. quoad
conſultationem,numero 27.verſicu.6.concluſio. de appel.
per deciſio.Rot.74. incipien. ſciendum eſt, quòd ſi proce-
datur,de appellation.in antiquis, aliàs 822. ſed contrarium
infrà.

Secundò amplia, vt non ſatis ſit, ſi probetur appellatio-
6 nem interpoſitam, † niſi etiam probetur intra decem dies
appellaſſe,vt in cap.Romana.verſ.ſi verò. & ibi Ioan.Andr.
de appell.in 6.Feli.in c.ad conſultationem.nu.25.de ſenten.
& re iud.& Tiraquel.de vtroque retract.tit.de retract.lign.
§.1. gloſſ.16.num.8.& Rot.deciſi.190.incipien.quoad reuo-
cationem attentatorum, in nou. quam etiam refert Felin.
vbi ſuprà,num.30.de appel. & Vant. de nullit. proceſſ. tit.à
quo,& quib.mod.&c.numer.2.fol.56. & deciſio.125.ſufficit
acceptanti,in nou.Philip.Franc.in c.non ſolùm.in 1.notab.
7 de appel.lib.6.Neceſſe igitur eſt,vt † duo probet appellans,
primò ſe appellaſſe,deinde infrà decem dies appellaſſe,non
enim ex hoc conſequitur,ſi dicatur, hic appellauit,ergo in-
tra decennium appellauit, quia qui dicit ſolemnitatem ex-
9 trinſeçam,† illam probare debet,vt l.quæcunque.ff.de pu-
blicia.ſecundum Compoſtell.in cap. cum dilectus.de elect.
& annotauit Apoſtilla ad dictam deciſi.190.in nouis.Quin-
imò appellãs tria probare tenetur. Primò ſe appellaſſe. De-
inde ex cauſa iuſta, Poſtremò infrà decem dies, ſi credimus
Ioan.Andr.in d.c.Romana.Item & quarto loco debet pro-
bare,quòd infra tempora ſit proſequutus,argum.c.cum ſu-
per.de re iudic.His verò non contentus Speculator in ti.de
appel.§.quater.ver.item cautus,& ſeq.verſicu.decem ſunt,
verſ.item appellans.& verſ.item ſi debet ſoluere, decẽ enu-
10 merat, quæ appellanti ſeruanda ſunt. † Primò, vt cauſam
grauaminis inſerat,ſiue illati, ſiue comminati. Secundò ſe
infrà decem dies appellaſſe. Tertiò, vt ſit vera cauſa graua-
minis. Quartò,curet,vt iudex pronunciet ſuper exceptione
oppoſita,velit admittere nec ne. Quintò, vt appellet corã
iudice,vel appellationem iudici ſignificet. Sextò,vt aduer-
ſarium de appellatione certiorem faciat. Septimò,vt in ſcri
ptis appellet. Octauò,vt appellãs inſtructus accedat,vel mit
tat procuratorem inſtructum ad totam cauſam. Nonò vt e-
nitatur cauſam appellationis finiri intra annum. Decimò,vt
in appellatione nomen aduerſarij exprimatur.

Primò limita huiuſmodi ampliationem non procedere,
11 † quando pars appellata cõfiteretur, ipſam appellationem,
nempe ſi peteret cauſam ſuper appellatione expediri, quia
tunc præſumereť pro appellatione,ipſam eſſe interpoſitam
intra decẽ dies. Ita Bellamer. deciſ. 684. incip. quamquam.

Contrariam tamen ſententiam ſequuti ſunt D D. Rot.in
allegata deciſion.190.vel 30. de appel. & refert Felin.in d.c.
quoad conſultationem.nu.25.propè fin.

Secundò limita huiuſmodi ampliationem, vt non pro-
12 cedat,quando ſententia eſt lata contra abſentem, † quia il-
li abſenti non eſt neceſſe, vt probet ſe appellaſſe intra de-
cem dies,ex eo, quia præſumitur, quòd appellauerit infra
illud tempus decem dierum à die ſcientiæ, quia non præſu-
mitur ſcientia,iuxta ſententiam gloſ.&Doct.in cap.conſul-
tationi.de appel.lib.6. Ioan.Bap.Ferre.in conſ.98.nu.5.Bel-
lamer.in deciſ.349.incipien.ſicut præſumitur. Crot.in con-
ſi.7.nu.14.& tenuerunt DD.de Rot.vt per Chaſſan.deciſ.31.
& Pereg.deciſ. 100. lib.2.quæ nondum typis ſunt traditę,ac
Veral. deciſ.2.lib.2.

Tertiò amplia concluſionem procedere etiam in appel-
latione à ſententia nulla, quia licèt de nullitate ſententiæ
13 conſtet, † ſi tamen non probat appellationem legitimè, &
idoneo tempore interpoſitam,non obtinebit, niſi nullitas
ex ſe eſſet deducta abſque appellatione, quia tunc ſufficeret
probatio nullitatis, ita voluerunt Abb. & Ioan.Andr. in c.
dilecto. per illum text.de appell.& refert ibidem Dec.nu.2.
& refert etiam Vant.de nullit. proceſſ.vbi ſupra.

14 Quartò amplia, vt nedum debeat probare diem † quan-
do decimo die appellauit, ſed etiam horam,ita voluit Felin.
in d.c.quoad conſultationem.nu.26.de re iudic.Aret.in l.2.
§.dies.ff.quando appel.ſit,&Paul.Caſtr.in auth.hodie.C.de
appel.& Are.in c.ſignificaſti.in 5.notab.de teſtib.

15 Quintò amplia vſq; eo procedere,† vt niſi probetur, ap-
pellationem ritè fuiſſe interpoſitam, non ſit recipienda à
iudice,ad quem appellatur,ita Dec. in c.in eccleſia. num.2.
notab.2.de appellat. Imò non cenſetur deuoluta iuriſdictio
ad ipſum iudicem,ad quem,vt per Peruſ.in d. ca.cum in ec-
cleſia.not.fin.& refert Gigas in additio.ad eundem Dec.vbi
ſupra in litera A.

Sextò amplia,vt concluſio procedat etiam in illo,qui ap-
pellat pro ſuo intereſſe, vt admittatur in cauſa, nam & ipſe
tenetur probare legitimè intra tempus appellaſſe, vt ſcri-
ptum reliquit Zuccard.in repetit.l.fi.nu.297. verſic.ex qui-
bus deprehenditur error. C.de edict.Diui.Adria.tollendo.
intellige tamen iſtud,vt huic tertio ſufficiat probare ſaltim
ſemiplene, vt per Bartol. in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus.in
princ.de re iudica.quem ſequutus eſt Zuccard. in iam allata
l.fin.d.nu.297.& ſeq.

Septimò amplia, vt maximè locum ſibi vendicet con-
cluſio, ſi appellans nititur impugnare ſententiam ex capite
iniuſti-

iniuſtitię,quia tunc ei incumbit onus probandi iniuſtitiam,
vt dixit Bar.in d.l.hi qui ad ciuilia.poſt nu.4.verſi.quandoq;
quæritur.C.de appel.& vr̃ ſentire Inn.in c.1.poſt nu. 2. verſ.
ratio diuerſitatis,& verſ.ſed eſt vis,de ijs quæ ſi.à maior.par.
c.voluit Bal.in cap.in pręſentia,nu.3.5.not.intellige vt id demum
ſibi locum adſcribi poſſit, quando vtraq; pars ipſam
appellationem proſequitur, & negat appellans latam fuiſſe
ſententiam ipſo citato,vel aliàs per alium modum abnegatiuum,
tunc ipſe appellans per acta probare tenetur, ſecus ſi
ageretur de probatione,quę fit directo per teſtes,vel inſtrumēta,
quia tunc ille probare debet in cauſa appellat.qui habebat
probare in prima inſtantia,vt docuit Barto.d.l.hi qui
ad ciuilia,poſt d.nu.4.verſi.quandoq; vtraq; pars,& num.5.
verſi.ſi vero.C.de appellat.& in l.1.verſi.aut vtraq; pars proſequitur.
ff.ſi tutor,vel cura.appell.Bal.in d.c.ex parte Adæ.
num.5.ibi,not.quod excipiens.de teſtib.Cin.in d.l.hi qui ad
ciuilia,poſt nu.4.verſi.4.opponitur,& ibi Io. Fab. verſic. in
negotio principali.C.de appella.Capel. Toloſa.d.deciſ.341.
item condemnatus,verſi.quædam eſt probatio.& ibi Aufr.
verſi.nec etiam pręſumitur.inquiens hanc eſſe communem
* * ſententiam de mente Siculi in c.quoniam contra,de probatio.
Guid.Pap.deciſ.436.nu.8.

Octauò amplia, vt concluſio locum habet etiam in appellante
ab interlocutoria, quia & ipſum appellationem
ſuam iuſtificare debere cauit I.C.in l.ait prætor.§.præſumitur.
ff.de minor.& ſumm.Pontifex in clemen.appellanti,de
appellat.Bal.in d.c.ex parte Adæ,nu.18.verſi. vlterius nota.
& num.20.verſ.4. quòd talis appellans,de teſtib.Cin.in d.l.
per hanc, col.fi. poſt.nu.5. vt quærimus cui incumbat onus
probandi ſententiam ſic latam.

Nonò amplia concluſionem, vt procedat etiam quando
iudex arctauerit dilationem,& fuerit appellatum, quia ipſe
appellans debet probare,iudicem non potuiſſe talem dilationem
coarctare,nec ſubfuiſſe cauſam arbitrandi, vt Iaſ.d.
l. pro tribunali. poſt numer.33. verſicul.quis autem. ff.de re
iudic.

Intellige hoc procedere, quando dilationes eſſent arbitrariæ,
ſecus ſi à iure determinatæ, quia tunc appellato incumbit
onus probandi ſubfuiſſe cauſam abbreuiandi,vt Iaſ.
d.l.qui pro tribunali. col.7. poſt dictum nu.33.d. verſic.quis
autem debeat probare.

16 Si quis verò roget me,quo pacto † appellatio poſſit probari,
ex ſententia Inn. reſpondebo, per teſtes,in c.ſicut nobis.
dę re iudic. & ibi alij Doctor. quos ſequitur Bald.in l.fi.
num.18.C.eod.tit.& Mil. in ſuo repertor.in verb.probatio,
verſi.probari poteſt ſententia, & appellatio.

17 Amplia † vt poſſit etiam per vnum teſtem probari, ita
Rot.decic.409.fuit dubitatum in nou. vide contra Bellam.
deciſ.67.in fin.& deciſ.339.

CONCLVSIO 15.

ARGVMENTVM.

Nonnulla alia recenſentur, quæ ei, qui appellat, probanda ſunt.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ſententiam iniuſtam probare debet in cauſa appellationis.*
2 *Appellans debet citius loqui alternatiuè, quàm coniunctiuè.*
3 *Sententia iniuſta quæ dicatur, & quæ iniqua.*
4 *Libellus concipi debet cautè, dicendo ſententiam iniquam ſiue iniuſtam, quod Bononiæ ſeruatur.*
5 *Appellanti quando incumbat onus probandi, & producendi copiam actorum.*
6 *Appellatio probatur eo ipſo quòd nil in contrarium conſtat. & ibi contrarium.*
7 *Appellato quando incumbat onus probandi, producendi omnia acta, & totum proceſſum.*
8 *Appellanti incumbit onus probandi in arbitrarijs.*
9 *Probatio directa quæ dicatur.*
10 *In cauſa appellationis ſi agatur de probatione directa, probare debet is, cui in prima inſtantia iniunctum erat onus probandi.*
11 *Appellatione interpoſita omnia remanent in eodem ſtatu.*
12 *Appellatus probare debet, ſi appellans habet intentionem ſuam fundatam in iure communi, & econtra.*
13 *Quando neutra pars habet intentionem fundatam de iure communi. vide remiſſiuè.*

Proſequamur & cætera cenſere, quæ appellanti ad probandum neceſſaria ſunt.

Appellans itaq; inter cætera debet probare in cauſa ap-
1 pellationis † ſententiam iniuſtam, nam qui appellat, dicit
iniquam, vel iniuſtam ſententiam, ideoq; probare debet. l.
ei qui dicit. ff. de ꝓbat.ei incūbit, inquit Paulus, probatio,
qui dicit, non qui negat,& debet detegere etiam iniquitatem,
vel iniuſtitiam ſententiæ. l. hi, qui ad ciuilia. C. de appellat.
& ſequitur Vant.in tract.de nullit.proceſſ. tit. à quo,
& quib.mod.num.21.verſi.& poſtmodum eandem appellationem,
& eſt tex.in §.illud.in auth.de appel. & in l.ampliorem.
C.eo.titul.de appell.notat Alex.in conſi.101.nu.3. verſicu.
quarta.volum.2.& Dec.in c.cum in eccleſia.numero 2.
de appell.& eſt alius text.in l.1. ff. ſi tut.vel cur.appell.& ibi
Barto.in princi.Guid.Pap.deciſion.20.vbi diſtinguit. Spec.
in titu.de ſenten.§.fina. numero 17.verſic.ſed numquid appellans.
& ea ratione ſupra dictum fuit, appellantem debere
probare ſiue dicere ſententiam iniquam, vel iniuſtam,
2 † quia appellans debet potius loqui alternatiuè, quàm
coniunctiuè, nam non debet dicere ſententiam iniquam,
& iniuſtam, quoniam poſſet ſibi eſſe contrarius, iniuſta e-
3 nim ſententia dicitur † quando iudex contra rigorem iuris
iudicat,ſed iniqua,quando contra æquitatem,iniqua verò,
& iniuſta,quando contra vtrunque.ſecundum gl. ord.Inſt.
de iniur.in verb.iniuſtitia,nam ſi ſententia eſſet ſolum contra
æquitatem,malè diceretur iniuſta,& iniqua,& è contra,
4 ſecundum Cepol.in rubric.de teſta.col.21.vbi dicit, † libellum
concipi debere cautè,id eſt, dico ſententiam iniquam,
ſiue iniuſtam,& ita dicit ſeruari Bononiæ.

Primò amplia, etiam ſi vtraque pars proſequeretur appellationem,
& appellans diceret de iniuſtitia, vel de nullitate,
nempe quia ipſo non citato, vel non præcedente cau-
5 ſæ cognitione, & iſtis ſimilibus condemnatus fuit, † quia
tunc appellanti incumbit onus probandi, & producendi
copiam actorum,ad oſtendendum quicquid ipſe dixerit,ita
docuit Bar.in l.1.ff.ſi tut.vel cur. appel.in l.hi, qui ad ciuilia.
C.de appel.Cap.Toloſ.dec.341.ver.aut vtraq; pars.& Guid.
Pap.quæſt.436. nu.8. verſicu.quandoq; vtraque pars,& videtur
ſentire Papien. in for. appell. in verb. & in quantum.
poſt num.6.

6 Secundò amplia,imò etiam probat † eo ipſo,quòd quid
contrarium non conſtat,ita tenet gl.fi.in l.hi,qui ad ciuilia,
in fi.C.de appel.

Contrarium tamen ſenſit Barto.reprobando huiuſmodi
gl.in l.prima,ff.ſi tutor,vel curat.appella.

Primò limitatur concluſio non procedere, quando appellatus
vult appellationem ex aduerſo interpoſitam proſequi,
& declarari optimè fuiſſe iudicatum, & male appel-
7 latum: † quia tunc ei incumbit onus probandi, & producendi
omnia acta, & totum proceſſum: nec ſufficit producere
partem illorū actuum,& proceſſus, qui ꝓ ipſo facit.ita
voluit Vant.de nullit.proceſſ.in verb.à quo vel quibus modis.
nu.21.verſicul.ſi autem appellatus,vbi latè,& atteſtatur
de ſtylo, & obſeruantia Curiæ Romanæ.

Sublimita hanc limitationem non procedere in arbitra-
8 rijs, † in his enim onus probandi incumbit ipſi appellanti,
ita Abb.in c.quoad conſultationem. num. 18. de re iudic.&
colligitur ex notatis per Innocen. in c.ad petitionem. & ibi
Doct.de accuſ.ad quem ſe remittit Bart. in l.2. ff.de re iudica.
vt refert Apoſtil. ad ipſum Bartol.in d.l.hi,qui ad ciuilia.
C.de appel.in verſ.debet probare,in fin.& ſentit Papien. in
pract.

pract.titul.de for.appell.in verb. & in quantum, poſt nu.6.
ibi,aut fuit appellatum ab interlocutoria.

Secundò limita concluſionem non procedere,† quando
agitur de probatione directa, nempe de illa, quæ fit per te-
9 ſtes, vel per inſtrumenra: nam tunc in huiuſmodi cauſa ap-
10 pellationis debet probare,cui in prima inſtantia† erat onus
iniunctum probandi,ſiue ſit appellans, ſiue appellatus: ita
concludit Barto.in d.l.hi, qui ad ciuilia.per illum text.C.de
appel.& in d.l.1.ff.ſi tut.vel cur.appel.Guid.Pap. quæſt.436.
poſt nu.8.& capel.Toloſ.deciſ.341.verſic. quædam eſt pro-
11 batio, † nam appellatione interpoſita omnia remanent in
eodem ſtatu,vt inquit Bar.& Guid.Pap.vbi ſuprà,& videtur
ſentire Papien. in d. titul.de for.appell.in verſic.& in quan-
tum,& Abb.in c.quoad conſultationem,nu.18. de ſentent.
& re iudic.

Tertiò limita,vt non procedat concluſio,quando appel-
lans habet intentionem ſuam fundatam in iure communi,
12 † quia tunc appellatus debet probare,propter præſumptio-
nem iuris,quæ transfert onus probandi in aduerſarium: ſe-
cus in præſumptione iudicis, quæ non transfert onus pro-
bandi,niſi in ætate. l.de ætate.& ibi gl. ff.de mino.ita Bal.in
addit.ad Specu.tit.de appel.in 2.additio.incipien.confeſſus
in tormentis,mihi col.10. verſi. quæritur, quis debeat pro-
bare, ſi verò intentio appellati ſit fundata de iure commu-
ni: tunc appellatus debet probare.l.hi qui ad ciuilia.& l. ci-
ues. C. de appell. & dicit Bald. vbi ſupra, vbi etiam habes,
13 † quando neutra pars habet intentionem fundatam de iure
communi,quem per te poteris videre.

CONCLVSIO 116.

ARGVMENTVM.

Appellans an, & quando probare debeat impedimentum proſequendi appellationem, & quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Appellans impeditus proſequi appellationem, probare debet impedimẽtum,quare non eſt proſequutus intra legitima tempora.*
2 *Species impedimenti proſequendi appellationem ſunt ſex quas vide remiſsiue.*
3 *Appellans quæ probare debeat vltra impedimentum.*
4 *Appellans non faciens quantum in ſe eſt ad remouendum impedimentum proſequendi non excuſatur.contrarium ibi.*
5 *Appellans impeditus non tenetur probare impedimentum,quando notorium eſt,omnem diligentiam fuiſſe irritam,& vanam.*
6 *Appellans impeditus ſi adeundo iudicem potuiſſet impedimentum remouere,& per negligentiam illud omiſit, ſibi eſt aſcribẽdum maximè ſi facilè impedimentum remouere poſſet.*
7 *Appellans vltra impedimentum probare etiam debet proteſtationem factam, in qua ipſum deducat, & proteſtetur per ſe non ſtare.*
8 *Ioan.de Imol.ſemel obtinuit in vna appellationis, in qua appellans impeditus non fuerat de impedimento proteſtatus.*
9 *Deciſ.Pedemonta.abeundè tractat materiam, quando proteſtatio de impedimento appellandi neceſſaria ſit,nec ne.*
10 *In terris maritimis eſt cõſuetudo:vt fiat proteſtatio de impedimento appellandi.*
11 *Proteſtatio nõ eſt neceſſaria,ſi alio modo poteſt conſtare de impedimento appellandi, & potius eſt de conſilio quàm de neceſsitate.*
12 *Proteſtatio de impedimento appellandi quando ſit neceſſaria, & quando non,vide ibi per totum.*
13 *Impedimentum proſequẽdi appellationem probari poteſt per proprium iuramentum.Contrarium ibi.*
14 *Impedito proſequendi appellationem non defertur iuramentum in ſupplementum etiam ſi impedimentum probatum ſit per vnum teſtem.*
15 *Impedimentum quando & quomodo poſsit ꝓbari per iuramẽtum.*
16 *Impedimentum ſi eſt difficilis probationis, probatur per iuramentum,etiam quando tractatur de magno præiudicio.*
17 *Iuramentum non eſt deferendum ſemel periuro; nec ei credendum.*
18 *Leuatus onere ſatiſdandi propter cautionem iuratoriam, ſi ſemel fuerit periurus, nũquam poſtea leuabitur illo onere per dictam cautionem.*
19 *Iuramentum pro probatione impedimenti non defertur, quando agitur de magno præiudicio tertij.*
20 *Iuramentum non defertur illi, qui ſemel iurauit ſuper eodem facto.*
21 *Contrarium iuramenti probari poteſt.*

Recenſuimus nuper probationes, quæ ab
appellante, cui ad appella-
tionem proſequendam nihil eſt impedimento, ſunt affe-
rendæ, videamus nunc quid ab eo ſit probandum, qui im-
peditus eſt quominus appellationem proſequatur.
1 Appellanti impedito proſequi appellationem,† proban-
dũ eſt impedimentum,cur non ſit proſequutus intra legiti-
ma tempora,text.eſt in cap.ex ratione,& ibi ſcriben.de ap-
pella.& in l.fi.§.illud. C.de temp. appell. & in l. qui comea-
tus.ff.de re milit.& ibi Bar.& tenet Alexan.in conſil.82.nu-
mero 10.volum.3.& conſi.79.numero 2.vol.7.& Dec.con-
ſil.677.verſicul.ſed breuiter, quos etiam refert,& ſequitur
Hercula.de proban.negat.poſt nu.26.verſicul.3.infertur, &
verſic.36.Socin.Iun.in conſi.76.num.80.cum ſequen.lib.1.
& latè per Crauet. in conſi.240.per totum. & in conſi.270.
verſi.circa ſecundum dubium, per totum.Pariſ.conſil.108.
2 nu.11.volu.4.cuius quidem impedimenti † ſex ſunt ſpecies,
quas latè proſequitur Abb. & Imol. in d.c.ex ratione, nu.3.
& ſeq.poſt Innocen. ac alios,quos allegant, prout etiam di-
cit Cacher.in deciſ.Pedemonta.12.nu.11.

Primò amplia, vt nedum debeat probare impedimen-
tum huiuſmodi,ſed etiam diligentiam, & conatum ad illud
3 tollendum,† adeò ſi illud non obſtitiſſet, proſequutus fuiſ-
ſet intra tempora appellationem, per tex. in c.in præſentia.
de probat.& in l.qui comeatus.& ibi Bar.ff.de re milit.Alex.
in conſi.49.num.5.volu.2.Philip.Franc.in cap.cupientes.§.
quod ſi per viginti.in princ.de elect.in 6.Felin.in c.ex tranſ-
miſſa.num.2.de præſcri.Dec.in conſi.454.num.6.& in conſ.
552.num.6.& in dicto cap.ex ratione,num.19.de appellatio.
vbi examinat, & diſtinguit articulum, & ibi verſicul. ſed ta-
men,atteſtatur de communi opinione,& Iaſ.in l. properan-
dum.§.pen.num.4.verſic.ſextò adde. C. de iudic.& Balb.in
tract.de præſcrip.in 2.parte,6.part.princip.num.6.verſicul.
ex quo infertur.& Alexan.in l.2.§.quod diximus.numero 6.
ff.ſi.quis caut.Crauet.in conſi.151.num.22. vbi multis in lo-
cis alleg.Corn.& ex congeſtis per Vant.in tractat. de nullit.
proceſſ.tit.ex defectu iuris ord. nu.166.verſi.& erit.Pariſ.in
conſi.34.nu.19.libro 1.& vide Afflict.deciſ.50.& Boër.deciſ.
4 40.Ratio eſt,† quia non faciens quantum in ſe eſt ad remo-
uendũ impedimentum,non purgatur,quia videtur,& præ-
ſumitur ipſum affectare, prout eleganter inquit Iacob. de
Aren.& Bal. in l.quibus diebus.ff. de cond. & demon.argu.
l.fi.C.ne ſanc. bapt. cum alijs adductis per Ioan. de Amicis,
in conſi.6.nu.22.

In contrariam tamen deſcendit ſententiam Fulgoſ. in d.
l.2.§.quod diximus, nu.2.verſic.ego autem, & ibi Paul. Ca-
ſtren.per l.fina.poſt princ.ff.quis ord.in bon.poſſ. ſeruet.vt
refert, reijcit,& improbat Alex.in d.§.quod diximus.

Hos inter ſe concilies,vt diſtinxit Dec.in d.c.ex ratione.
col.pen.verſ.pro reſolutione, de cuius diſtinctione agemus
in concluſione,impedimentum.

5 Limita primam opinionem,vt nõ ꝓcedat † quado omni-
bus apertiſſimum eſſet, omnem diligentiam fuiſſe irritam,
& inanem,vt per Doct.in c.ex tranſmiſſa.de præſcri.& Nic.
Boër.deciſ.40.num.7.& ſequitur Contard.in l.diffamari.in
limitationib.nu.117.C.de ingen.& manumiſſ.

Secundò limita, vt procedat quoad impeditus potuiſſet
6 adeundo iudicem auferre impedimẽtum † & per incuriam
neglexit illud remouere,tunc illi eſt aſcribendum, vt plenè
per Felin.in c.ex tranſmiſſa.colum.1.de præſcript.Contard.

qui

qui alios citat in d.l.diffamari.in limit.numero 119.intellige
iſtud procedere,dummodò impedimentum facilè amoueri
poſſet, vt vltra præfatos ſentit Deci. in capitul. in nomine
Domini. in 5.notab. de teſtib. Socin. Iun. in conſi. 76. nu-
mero 81.libro 1. Gomeſ.ſuper reg. cancel. de triennali poſ-
ſeſſ.quæſt.71.

Secundò amplia,vt nedum debeat probare impedimen-
7 tum,† ſed & proteſtationem factam, vel coram iudice, vel
notario,in qua deducere debet tale impedimẽtum, & pro-
teſtari per ſe non ſtare,ita voluit Alexand. in conſi. 164. nu-
mero 5.& 6.volum.2.& in conſilio 114.numero 3.& 4.volu.
5.& eſt gloſſ.in cap.cupientes.§.quòd ſi per viginti.in verb.
propoſita.& ibi Ioann.de Imol.vbi refert ſemel obtinuiſſe
8 in vna cauſa appellationis,† in qua appellans non fuerat
proteſtatus de eius impedimento,quem refert Alex.ſupra
allegato conſil. 164.& 114.& Iaſ.in l.11. §. quod diximus. nu.
7.ff.ſi quis caut.& eſt gloſſ.in cap.fin.de appell.notat etiam
Gachera.deciſio.Pedemonta.12.numero 7.vbi abundè tra-
9 ctat materiam,quando proteſtatio† neceſſaria ſit nec ne.&
Socin.Iun.in conſi.104.nume.26.vol.3.

Contrarius tamen huic opinioni fuit Barto.in dict.l.2.§.
quod diximus.nam ibi tantummodò dicit,in terris mariti-
10 mis conſueuiſſe,vt talis proteſtatio fiat,† nec infert, pro-
pterea eſſe neceſſariam,quod optimè animaduertit Iaſ.ibi-
dem, num.7. & prius expendit Franc.de Aret.in conſi.162.
incipi.verum eſt,& idẽ Alex. ibidem, nu.7.vbi voluit,quòd
ſi alio modo, quàm per proteſtationem poſſet conſtare de
11 impedimento † non eſſe neceſſariam huiuſmodi proteſta-
tionem,& ab iſta opinione ſtat Abb.in capit.plerunque. de
reſcrip.& in capit.ex tranſmiſſa. de præſcript.& Paul.Caſtr.
conſil.21.incip.in cauſa deſertionis,colum.6.& tradit etiam
Alexand.in l.qui in aliena.§.1.columna 3.ff.de acquir.hære-
di. quod quidem magis ad conſilium, quàm ad neceſſita-
tatem ſpectat,vt monuit Barto. in l.2. §. dies. ff. quando ap-
pell. ſit, columna 7. verſicul. item fallunt, & nouiſſimè te-
nuerunt Domini de Rot. vt refert Veral. deciſ. 126. libro 1.
nondum typis traditæ, vbi voluerunt,ſatis eſſe,ſi conſtat de
impedimento etiam ſine proteſtatione, & ita aliàs tenuiſ-
ſe eandem Rot. in vna Hiſpalen. Scholaſtriæ de menſe O-
ctobris 1533. refert, & ſequitur Ludouic. Gomeſ. in ſuis
comment.ad regul.cancel.regul.de annali poſſeſſore.q.76.
nu.2.in quo loco affirmat,quòd pendente in auditorio Ro-
tæ articu. præſenti in cauſa proximè relata,eo ad longum
diſcuſſo negotio, tandem D D. voluiſſe nõ eſſe neceſſariam
proteſtationem, & ſufficere aliunde probare impedimen-
tum, & hanc opinionem ſequuti fuere D D. prædicti tam-
quam æquitati magis proximam: quia Rotæ ſufficit con-
ſtare de impedimento legitimo abſque alia proteſtatione,
quæ proteſtatio idcircò inducta fuit: vt conſtaret per iudi-
cem extitiſſe, quominus appellans proſequeretur cauſam,
qui quidem effectus optimè haberi poteſt per legitimas
probationes,ſicut & per ipſam proteſtationem,ideo potius
videtur id bene eſſe pro faciliori probatione, quàm neceſ-
ſaria,vt per eundem Gomeſ.loco ſupra citato in fine,allegat
tradita per Dec.in l.in omnibus cauſis,la 2.numero 10.ff.de
regu.iur.& facit, quia vbi habetur finis ad quem inducta eſt
proteſtatio, fine ipſo ſeruato, & conſequuto, non curatur
de ea,argu.clem.cauſam.de elect.vbi licet pro forma in caſu
illius tex.requiratur intimatio:tamen vbi pars haberet no-
titiam negotij: quia ad illum finem introducta fuit intima-
tio,ſufficit: vt ibi dicitur,& facit tex.in l.ſi mater. de inſtitu.
& ſubſtitutio. vbi in his, quæ requiruntur pro forma, non
refert,quid ex æquipollentibus fiat.

Sic inter ſe has opiniones conciliare poteris: nam aut
impedimentum eſt facto iudicis, & tunc procedit prima o-
12 pinio: † quia tunc debet appellatus proteſtari, aut facto
ipſius appellantis:& tunc non eſt neceſſaria proteſtatio: ita
voluit Afflict.deciſio.50.num.10.Contard.qui allegat idem
ſentientes in l. diffamari.in limitat.numero 119.C.de ingen.
& manu. & voluerunt Imol. in ca. fin. de appel. & Peruſ. in
cap.ex ratione.colum.6.verſi.ſed dubitatur,eo.tit. quos et-
iam ſequitur Dec.in d. ca.fin.nume.6.verſi.& quod dictum
eſt: aut etiam impedimentum prouenit à caſu fortuito: &
tunc etiam non eſt neceſſaria proteſtatio. Pariſ.conſ.31. nu.
20. lib.1. Boer.deciſ.40.Iaſ.& Alex.in l. de pupillo. §. ſi quis
ipſi prætori.ff.de nou.oper.nuncia.ita Imol.in d. cap.fin. &
Cardin. Alexand. quos refert Rip.in tract.de peſt.in 2.part.
2.partis principalis, dub.6.verſicu.ſed Ioan.de Imo.cum ſe-
quent. qui conſtituit ibi regulam, proteſtationem non eſſe
neceſſariam, ſiue impedimentum proueniat facto iudicis,
ſiue facto appellantis,aut caſu fortuito per ibi adducta, quæ
regula eo magis procedit, quando impedimentum eſt cla-
rum, nam tunc non erit neceſſaria proteſtatio,ita intelligit
Afflict.dicta deciſi.50.nume.5.& ita conſuluiſſe Paul.Caſtr.
conſ.286.incipien. viſis his,quæ ſuperius.& videtur ſentire
Alexand.in dicta l.2.§. quod diximus. & refert idem Rip.vbi
ſupra,& ibi etiam ponit tres limitationes ad ipſius regulam,
quas per te vide, & tenuit Boër. dicta deciſi.40. numero 7.
Verum contra Afflict. in deciſi.50. & alios eiuſdem ſenten-
tiæ tenet Cæſar Vrſillus in addit.ad dictam deciſi.in quo lo-
co reprehendit eundem Afflictum & retorquet ab eo alle-
gata contra ipſum & præcipuè Alexand. in dicta l. prope-
randum. §. ſin autem, vbi totum contrarium dixit, ibique
* Vrſillus atteſtatur communem * opinionem eſſe, quòd re-
quiratur proteſtatio, & ad hoc quamplura ibidem congeſ-
* ſit, & de * communi etiam conſtat ex his quæ tradit Tira-
quell.in tract.de retract.lignagier.§.9.gloſſ.3.& vlti. nume-
ro 9.cum ſequentib.& vide latius Dec.in conſi.357.in cauſa
Dominæ Mariæ, vbi nonnullas tradit limitatio. in quibus
non requiritur proteſtatio, & maximè quando notoriè ap-
paret ex actis de impedimento, & per Crauet. in conſil.151.
neminem exiſtimare, numero 22. & in conſilio 179.in cauſa
appellationis.numero 9.& in conſi.182.videtur,quòd iudi-
cium iudicis. numero 15. in quibus locis ſcriptum reliquit,
quo pacto etiam probari debeat impedimentum, & inter
alia adnotat ibi probari debere ab eo, qui ſe fundat in impe-
dimento,de quo etiam per Cor.in conſi.109.1.aſpectu, lit-
tera A.volum.2.vbi ait, multa debere facere impeditum,ne
pœnam incurrat,quæ etiam ponit Dec.in conſi.454.iuridi-
cam eſſe arbitror.nu.6.& latius infra ſuo loco in concluſio-
ne,impedimentum,dicemus.

13 Intellige quoad concluſionem, † vt poſſit probare hu-
iuſmodi impedimentum per proprium iuramentum, iuxta
ſententiam Specul.in tit.de appell.§.nunc breuiter.num.6.
verſicul. quid ſi ergo,& declarat Caſſan.in conſuet.Burgun.
rubri.4.§.20.fol.189.numero 1.cum ſeq.verſicu.de hoc im-
pedimen.Iaſ.in d.l. properandum. §. ſin autem vterq;, 1.co-
lum.C.de iudic.vbi plenè de intelligentia gloſſ.cap.cupien-
tes. §. quod ſi per viginti. in verb. propoſitum,& Federi.de
Sen.in conſi.114.incipien.ſuper puncto.verſicu. & quod ad
* probandum,refert Specu. Abb.& * omnes ſcribentes ibi in
cap.ex ratione. numero 11. de appell. & idem voluit gloſſ.in
cap.cum olim.de priuileg.& in l. fin. C. de fid.inſtrumen.&
facit text.in cap.ſtatutum.§.1. verſicul.iuram. de reſcript.in
6.& c.quia propter.de elect. & cap.1.22. quæſt.1. & Oldrad.
conſi.60.incipien.eſt tempus. colum.fin. verſicul.qualiter.
Guid.Pap.in tract.de appella. numero 61.quæſt.99.& deciſ.
205.per totum. Rot.deciſi.155.id eſt addi.2.incipien.ſed po-
ne,in fin. in nou. & deciſio. 858. dominus Papa, colum.pe-
nulti. & deciſio. 303. nota quòd vbi aliquis dicit ſe impedi-
tum, in antiqui.Guid.Pap. deciſio.436. numero 27.additio.
ad qu. Capell. Toloſa. quæſtio. 44. item fuit quæſitum, ſi
appellanti.in fi. ſequitur Felin.in cap.perſonas. col.2.in fin.
de appella.

Contrarium tamen ſenſere Philipp. Franc. in capitu.cu-
pientes.§.quòd ſi per viginti.numero 7. de electio. & Abb.
in dicto capitul.ex ratione.numero 11.cum ſeq. Pariſ.conſi-
lio 108.numero 11.volum.4.Alexand.in l.2.§.quod diximus.
numero 2.ff.ſi quis caut. & ex multis congeſtis per Iaſon. in
dicto §.quod diximus.& videtur text.apertiſſimus in l.fin.§.
illud.C.de temp.appella.ibi,euidentiſ.probationibus.

Amplia iſtam ſecundam opinionem vſq; eo procedere,

† vt

14 † vt etiam ſi huiuſmodi impedimentũ fuiſſet probatum per vnum teſtem, non deferatur iuramentum in ſupplementum: ita inquit Gigas in addi. ad Dec. in d.c. ex ratione. numero 6. verſicu. perſonæ. de appell. & refert ita tenuiſſe Iaſ. in l.admonendi, in repeti.numero 10. verſic.ſecundò infertur.ff.de iureiu.idem voluit Guid. de Suzar.in authe.ei qui. in fin.C.de temp.appell.

Concilies inter ſe huiuſmodi opiniones, & dicas, quòd ſi
15 impedimentum non poſſit probari per teſtes, † quia difficillimum ſit, poterit probari per iuramentum, dummodo non agatur de magno præiudicio, & homo ſit integer, & frugi. per l.theſaurus. ff.ad exhib. & l.fin.C. de fid. inſtrum. & ſentit Abb.in dicto cap. ex ratione.numero 11. verſic. ſed aduerte.& Philip.Franc.in dicto capitul. cupientes.§.quòd ſi per viginti.numero 7.Iaſ.in d.§.quod diximus. numero 2. verſicul. ſi verò impedimentum, ſecus ſi eſſet facilis probatio per teſtes: vt idem Iaſ.vbi ſuprà, & dixit expreſsè Rot.deciſi.155.ſi arctus terminus, in vl.additio.ver.ſed dubitatur, in nou.& deciſ.858.Dominus Papa.col.pen.verſ.ſed cum procurator.in anti.

Amplia iſtam reconciliationem, vt procedat † etiam,
16 quando agitur de magno præiudicio, ſi impedimentum ſit difficilis probationis, vt Bald.reſpondit in conſi.308. libr.4. Signo.de Homod.conſi.19.col.3.Boër. qui alios citat, deciſio.294.nu.16.

Dum igitur ſequimur priorem opinionem tamquam
* *communem ex allegatis, & vt atteſtatur Gigas in addi. ad Dec.in d.capitul.ex ratione.de appell.numero 16.verſi.perſonæ.in fin.

Primò limita non procedere in eo, qui ſemel fuit periu-
17 rus, † quia ei non erit credendum, nec deferendum iuramentum, ita limitat idem Gigas vbi ſuprà, per text. ſingu.in c.paruuli, 22.q.5.& tenet Alexan.poſt Rom.in d.l.2. §.quod diximus, numero 4.& Iaſ. ibidem numero 3. & faciunt not. per Boër. deciſi. 394. numero 17. cum alleg. ibi per eum. & facit notab.dictum Bald.in auth.ei qui iurat. C. de bo. auct. iud. poſſ. quo in loco ſcriptum reliquit, quòd ſi quis fuerit leuatus onere ſatiſdandi propter cautionem iuratoriam,
18 † ſi ſemel fuerit periurus, nunquam poſtea leuaturum onere ſatiſdandi per cautionem iuratoriam, quod & commendat Contar. in terminis iſtius limita. numero 125. Quinimò requiritur ſecundum eundem Contar.ibidem, vt ſit vir honeſtus, nec ſuſpectus, conueniatque allegatum impedimentum ex qualitate facti, vt per Hippol.in l.1. num.35. ff. de qu. Socin.Iun.conſi.29.num.14.libro 1.Boër.dicta deciſio.394. numero 16.

19 Limita, vt locum non habeat, † quando agitur de magno præiudicio tertij, vt ſi tractaretur de priuatione iuris alterius, quia tunc non defertur iuramentum pro probatione impedimenti, vt conſuluit Card.Par.conſi.108.nu.11. lib.4. Gomeſ. Reg.cancel.de trien.poſſeſſ.q.57.

Sublimita hanc limitationem, niſi impedimentum difficilè poſſet probari. Bald. conſil.308. libro 4. Signo. de Homod.conſi.19.colum.3.Abb.in conſilio 64. Ioann.Andr.in addi.ad Specu.tit.de appel.§.nunc breuiter. verſic. quid ergo.Bar.in extrauag.ad reprimendum. verb.ſummariè, verſi. quomodo cognoſcemus, Boëri. qui alios citat deciſio.394. ſub nume.16.& ſequitur Contard.in l.diffamari.in limi. numero 121.in fin.

20 Secundò limita non procedere in eo, † qui ſemel iurauit ſuper eodem facto, quia amplius ei non defertur iuramentum, ſacramentalis enim probatio niſi ſemel admittitur, ita monuere Alex.Iaſ. & quos ipſi alleg. vbi ſuprà, in d.§.quod diximus.ibiq; Bald.& Ang.& eſt text. in l.fi. ff.de bon.auth. iud.poſſi.Paul.de Caſtr.& Ang.in l.veluti.§.fina. ff.de eden. Marc.Ant.Bauer. in tract. de virt. iuramen. nu.65. & ſequit' Contard.vbi ſuprà, nu.137.

Tertiò limita, & intelligas, † vt poſſit etiam probari con-
21 trarium, ita docuit Tiraquel.de vtroque retract. §.4.gloſſ.1. num.7.per doctri. Inno.in c.quia propter.col.pen.de elect. Iaſ.in §.ſed iſtæ.nu.14.Inſtit.de act.Contard.loco ſupra citato, num.127. pluribus in præſentia non explicabimus, cum ſuis in locis hęc declaraturi ſimus in concluſio.impedimentum, vbi latè.

CONCLVSIO 117.

ARGVMENTVM.

Appellatio an & quando deſerta præſumatur, & appellationis renunciatio quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio deſerta non præſumitur, & quare in dubio iudex pronunciare debeat pro non derelictione.*
2 *Validitati fauendum ratione dubitationis, & pro ea interpretatio capienda aduerſus nullitatem.*
3 *In pronunciando ſuper derelictione non perit ius alicuius partis, ſed remanet incolume.*
4 *Appellans in dubio non præſumitur appellationem ſuam deſerere, nec ei renunciare.*
5 *Caſus, ex quibus deſertio appellationis probatur, deſcribuntur.*
6 *Appellationis cauſa deſerta dicitur, ſi tranſacto anno non eſt in ea proceſſum.*
7 *Appellationis cauſa quando non dicatur deſerta per lapſum anni.*
8 *Appellans habet biennium ad proſequendum appellationem, ſi aliquid facit infra annum.*
9 *Appellatio deſerta eſt poſt lapſum primi anni, ſi nullum obſtet impedimentum. contrarium nu.10.*
10 *Sententia non confirmatur, niſi poſt lapſum biennij.*
11 *Impedimenta in dubium reuocant, an appellatio ſit deſerta.*
12 *Argumentum à poßibili per aliud poßibile tollitur.*
13 *Appellatio melius eſt, vt non cenſeatur deſerta, ſicut in dubio deſerta non præſumitur.*
14 *Appellatio deſerta dicitur lapſo termino dato ad ſe præſentandum coram iudice ad quem.*
15 *Appellatio deſerta eſt ſecundũ conſtitutionem Regni ſi intra quinquaginta dies non præſentatur proceſſus.*
16 *Appellatio deſerta non dicitur, ſi appellans ſe præſentat coram conſilio Principis, licèt id non agat coram iudice appellationis in termino ei aßignato.*
17 *Appellatio cenſetur deſerta, quando appellans monitus à iudice certa die, & hora, non comparet in eodem tempore ad recipiendum apoſtolos.*
18 *Appellans licèt non inueniat iudicem, nec poßit apoſtolos habere, tamen omnem debet adhibere diligentiam.*
19 *Secunda appellatio non obſtat, quin appellatio deſerta dicatur, quando appellans non comparet die præfixa ad recipiendum apoſtolos.*
20 *Appellatio non cenſetur deſerta propter prorogationem termini, licèt in eo appellans non compareat.*
21 *Terminus ad proſequendum appellationem licèt ſit annus, tamen per iudicem ab ipſo detrahi aliquid poteſt.*
22 *Appellatio deſerta remanet, ſi intra terminum præfixum à iudice non proſequitur.*
23 *Quartus caſus deſertionis appellationis, de quo in concluſione, tripliciter limitatur.*
24 *Appellatio non habetur deſerta, quando appellans arripit iter ad iudicem ad quem.*
25 *Arreptio itineris ad iudicem quando non ſufficiat.*
26 *Appellatio deſerta cenſetur, quando appellans apoſtolos non petijt.*
27 *Appellatio deſerta redditur, ſi per appellantem ſtat, quominus omnia litis certamina compleantur, & cauſa ad finem perducatur.*
28 *Renunciatio appellationis quomodo probetur.*
29 *Renunciatio appellationis non probatur, ſi appellans proteſtatur executionem ſententiæ non petijſſe animo renunciandi.*

30 *Renunciatio appellationis inducitur per actum contrarium appellationi.*

31 *Renunciatio appellationis nõ inducitur, ſi id, quod facit appellans proteſtationi contrarium, non acceptatur à parte.*

32 *Renunciatio appellationis generaliter probatur per aditionem ad iudicem à quo.*

33 *Appellans non renunciat appellationi, quãdo agit coram iudice à quo ad impugnandum geſta per eundem.*

1 Appellationem deſertam non præſumi
† imò in dubio iudicem
debere pronunciare pro non derelictione, doctè pronun-
ciauit Paul.de Caſtr.in l.1.per illum tex.ff.ſi quis caut.quem
* *omnes ſequuntur, vt ibi Alex.num.21.quorum auctoritati
ſubſcripſit Iaſ.numero 17.& in auth.ad hæc, numero 3.C.de
iudic. ex eodem fonte manat, quod voluit Caſſad. deciſ. 4.
in fi.de appella.& deciſ.9.numero 10.eo.titul. vbi atteſtatur
* ſuo tempore ſemper * Rot.in hanc deſcendiſſe ſententiam,
cui aſtipulatur Vant.de nullit.proceſſ.tit. quibus mod.ſent.
null.repar.num.128. Hieron.Gigas idem ſcripſit in tract. de
penſ.q.95. numer.2. nec aliò reſpexit, quod conſuluit Pariſ.
conſil.124. in fi. volu.1. eiuſdem notæ eſt, quod tradidit Ce-
phal.in conſi.77.num.25.vol.1.ad hæc facit, quod dicit Ri-
minal.Sen.in conſ.90.num.17.vol.1.conſimilem vim habet
illud Grat.in conſi.163.num.12.volum.2.& hanc opinionem
confirmat Ioan.Bapt.Ferret.in conſi.98. num.6.huc vergit
pluribus in locis Dec.in conſil.87.numero 7. & conſil.445.
num.45.& conſil.677.nume.1.nec minus adiuuat, quod re-
ſpondit Socin.Iun.conſil.3.num.49. volum.2. cui conuenit
2 doctrina Fel.in c.ſignificauerunt, num.1. de teſti. † nam ra-
tione dubitationis eſt fauendum validitati, & pro ea aduer-
ſus nullitatem capienda interpretatio.l.ſi pars. ff.de inoffic.
teſt.l.inter.in fi.l.quoties.ff.de reb.dub.& per alia quæ con-
gerit Vant. de nullit. proceſſ. in 1. rubrica numero 24. item
3 quia in pronunciando † non perit ius alicuius partis, ſed re-
manet incolume, ita Pariſ. conſil.115. in princip.volum.1.&
Marant.in ſua pract.in titu.de appellat.num.397.quæſt.8.&
Fab.deciſ.Ro.29.in fi.lib.2. nondum typis traditæ. præterea
4 † quia appellans in dubio non præſumitur ſuam appellatio-
nem deſerere, eiq; renunciare, vt Rot. deciſio. 63. circa fin.
de appella.in nouis.aliàs 476.

5 Permulti autem ſunt caſus, † ex quibus derelictio appel-
lationis probatur, quorum nonnullos hic ſubiungere non
grauabimur.

Primus eſt, quando ex inſpectione actorum apparet in-
6 tra annum non eſſe proceſſum in cauſa appellationis, † nam
tunc tranſacto anno dicitur cauſa deſerta, per tex.in auth.ei
qui appellat.C.de tempor.appel. in c.perſonas. & in c.cum
ſit Romana. de appel.& voluit Bal.in l.ſi contra.in verſi.ſed
qualiter probatur, & ibi Guid.de Suzar.C.de appel.nec diſ-
ſenſit ab hoc Marant.in ſua pract.tit.de appell.in qu.3.prin-
cip.verſi.ſequitur modo videre, num.217. vbi latè examinat
iſtum articulum, & Alexand. de Neuo cauit in conſilio 6.
numero 17.

7 Limita tamen non procedere, † quando in illo primo
anno per appellantem cauſa fuiſſet commiſſa, & citata pars,
& inhibitum, quia etiam tranſacto anno cauſa huiuſmodi
non dicitur deſerta, ſecundum Dominos de Rot.vt per An-
char.deciſi.11.nondum typis traditæ, & videtur ſentire alio
in loco Rot. vt refert Pelegr. deciſio. 1. libro 2. vbi inquit
8 † appellantem ſi aliquid faciat infrà annum, habere bien-
nium ad proſequẽdum appellationem, nec dici appellatio-
nem deſertam. Cacher.tamen in deciſio.Pedemont.28.nu-
mero.1. & ſeq. vbi latè inſiſtit ſuper veritate iſtius limitatio-
9 nis, tenet, appellationẽ eſſe deſertam lapſo primo anno, † ſi
nihil impedimento fuerit: quoniam alius annus non datur
niſi propter impedimentum, vt per Capel. Tholo.in queſt.
244. Contrarium tamen dicit ſentire Bart.in authen.ei qui,
10 in fin. C.de tempo.appell.vbi dicit † lapſo primo anno ſen-
tentiam non confirmari niſi elapſo biennio, quem ſequitur
Bal.in l.eos.col.2.verſ.ſcias tamen.C.de appel.dicens ratio-
11 nem eſſe, † quia impedimenta ante biennium obſtare po-
tuerunt, quæ cum in facto conſiſtant, in dubio eſt, an appel-
latio ſit deſerta. Secundò, quia licèt argumentum à poſſibili
12 † per aliud poſſibile tollatur, attamen in dubio interpreta-
tio fit in meliorem partem, ſed melior pars eſt: vt appellatio
13 non cenſeatur deſerta: vt in dubio † deſerta non præſumi-
tur, ergo præſumptio huiuſmodi ſumenda eſt: vt obſiſtere
potuerint impedimenta in primo anno. Dicit tamẽ Cacher.
** **communem magis eſſe priorem opinionem: & omnia
contraria refellit.

Secundus caſus, quando præterijt terminus circumſcri-
14 ptus ad ſe ſiſtendum coram iudice, ad quem: † quia iſto trã-
ſacto dicitur deſerta appellatio per capitulum, perſonas. &
capitulum, ſæpe.de appel.& per l.2.§.fina. C.de tempor.ap-
pel.& not.Bal.& Doct.in l.ſi præſes. verſ.pone iudex à quo.
C.de appella. & Mat. Matheſ.ſingu.21.incipien. not.practi-
cam.verſicul.3. & ſecundum conſtitutionem Regni, ſi intra
quinquaginta dies non præſentauit proceſſum, perinde eſt,
15 † ac ſi appellatum non fuiſſet, & ſic deſerta: vt inquit Afflic.
deciſi.175.in princ.& in conſti. Reg.lib.2. de appel.nu.20.&
refert etiam Maran.in ſua pract.tit.de appel. poſt num.217.
verſi.Regni eſt additum.

Limita tamen iſtum caſum non procedere, ſi appellans
dediſſet ſe in conſpectum cõſilio, quod Principis perſonam
16 refert, & fuerit proteſtatus: † quia tunc appellatio non di-
cetur deſerta, licèt in termino ſibi aſſignato coram iudice
appellationis ſui copiam non fecerit, iuxta ſententiam Bart.
& aliorum.in dicta l.ſi præſes.C.de appell. & Rimin. Sen.in
conſ.364.nu.11.vol.2.

Tertius caſus eſt, quando iudex à quo monet appellan-
tem ad certam diem, & horam ad recipiendum apoſtolos,
appellans autem illa hora nõ comparet, licèt ante vel poſt,
17 † nam tunc cenſetur, & habetur appellatio pro deſerta, ar-
gu.cle.2.§.verum.de appel. vbi Card.quem text. recitat pro
ſingulari Matth.Matheſi.ſingu.21.incipien.not.practicam,
idem etiam tenet Boër.in conſ.43.nu.3. & Soc.Iun. vbi latè
in conſi.31.nu.1.vol.1.

Amplia etiam ſi iudex tali hora ſtatuta non profectus
18 fuiſſet ad locum, † quia licèt ſi veniſſet appellans non po-
tuiſſet apoſtolos habere, tamen debet omnem adhibere di-
ligentiam, illam enim conſiderat lex, non ipſius iudicis, ita
refert pro mirabili Maran.in ſua pract.in tit.de appel. qu.8.
prin.nu.409.verſi.ſextus caſus.

Secundò amplia, etiam ſi appellaſſet die latæ ſententiæ,
& iudex eadem die detuliſſet appellationi, & preſcripſit ter-
minum ad recipiendum apoſtolos, & poſtea etiam intra de-
19 cem dies iterum appellaſſet, † quia ſi nõ venerit illa die iam
ſtatuta, appellatio dicetur deſerta, nec obſtabit ſecunda ap-
pellatio, ita ampliat Apoſt.ad alleg. ſingul. Matheſ.& refert
Felin.in d.capi.perſonas, nu.1.verſi.amplia.& Rot.deciſi.23.
de appel.nu.8.in antiquior.

Limita nõ procedere, quando iudex prorogauit termi-
20 num, † & in illo termino appellans ſui copiam non fecit,
quia ex eo non cenſetur deſerta appellatio, ſufficit enim pe-
tijſſe bis in primo termino, ita fuit deciſ. per Dominos de
Rot.deciſi.57.de appel.in no.aliàs 460.numero 2.ſi auditor
appellanti.

Quartus caſus, quando iudex ſtatuit terminum ad pro-
21 ſequendum appellationem, † quod facere potuit, nam licèt
de iure habeat annum, tamen poteſt ab illo tempore detra-
hi per iudicem à quo, capi. perſonas.& cap.cum ſit Roman.
& ſimi.de appel. ideoq; ſi intra illum terminum præfixum à
22 iudice † non proſequitur, appellatio deſerta cenſetur, ita
per plura Mar.in ſua pract.tit. de appell.q.8.prin. num.401.
& in q.2. princip.verſicu.21.limita. & iſtum quartum caſum
23 tamen limitat ipſe Maran.tripliciter † nempe. Primò non
procedere in perſona, quæ poteſt petere reſtitutionem in
integrum.

Secundò, quando nõ ex illius negligentia, ſed iudicis, vel
à ſecretis, ſiue auditoris facto.

Tertiò in beneficialibus, in quibus etiam ſi iudex ſta-
tuiſſet

tuiſſet terminum, tamen illo tranſacto non dicitur deſerta appellatio, ſed neceſſe eſt, vt etiam elabatur terminus iuris, vt ibi per eum.

Limita tũ & quartò, † vt ſufficiat, vt arripiat iter ad iudi-
24 cem ad quem etiam alio non facto, ita loquitur Abb. in cap. cum cauſa. per illum tex. de re iudic. & Specu. §. nunc breuiter. verſic. quid ſi pars. de appel. & refert Felin. in capit. perſonas, poſt nu. primum, verſ. circa terminum. & tenuit Rot.
25 deciſio. 20. de appel. in antiquior. Intellige tamen † vbi non eſſet præſcripta certa dies ad ſe ſiſtendum apoſtolico conſpectui, quia tunc non ſufficeret arreptio itineris, vt per ipſam deciſ. 20.

Quintus caſus eſt, quando appellans apoſtolos non pe-
26 tijt, quia tunc cenſetur appellatio deſerta: vt in l. eos. §. apoſtolos. C. de appel. vbi Bar. Inno. in c. 1. eo. tit. & Grammat. in conſi. 109. nu. 15. in ciuil.

Tandem appellatio deſerta exiſtimatur, † ſi per appel-
27 lantem ſteterit, quominus omnia litis certamina ad exitum perducantur, & cauſa optatum finem conſequatur, ſecundum Cacher. in deciſio. Pedemont. 12. nu. 5.

Alios recenſet caſus Marant. vbi ſuprà, qui vnicuiq; ſunt obuij.

28 Renunciatio verò appellationis probatur, † ſi appellans petijt ſententiam, à qua appellauit, executioni mandari coram iudice à quo, vt in l. ad ſolutionem. C. de re iudic. & in c. ſollicitudinem. in fi. ext. de appel. & notat Bar. in conſ. 150. nu. 2. & Roman. in conſi. 9. per totum.

29 Limita tamen non procedere † ſi appellans fuerit proteſtatus, ſe illam executionem non poſtulaſſe animo renunciandi appellationi, vt reſpondet Bartol. in d. conſi. 180. per tex. in d. c. ſolicitudinem. in fin.

30 Secundò fit renunciatio appellationis, † ſi appellans aliquid moliatur, quod aduerſetur appellationi, & qui ſibiipſi contrarius ſit, vt no. Doct. in capit. cum veniſſent. de eo, qui mitt. in poſſ. & Rimi. Sen. in conſ. 364. nu. 1. vol. 2.

Limita tamen non procedere, ſi id, quod facit appellans
31 contrarium proteſtationi † non acceptetur à parte præſente, vt not. Anton. in c. gratum. de offic. deleg. vel ei pars aduerſa non repugnaret, vt notat Ange. in l. nihil. §. filius. ff. de inoff. teſta. & But. in c. quæſtio. de appel.

Et vt vno verbo me expediam, in vniuerſum probatur
32 renunciatio appellationis, † per aditionem ad iudicem à quo, ſecundum Anch. in conſ. 6. nu. 3.

Limita tamen, vt non procedat, quotieſcunq; appellans
33 ageret coram iudice à quo † ad impugnandum geſta per eundem iudicem, quod docuit gl. ordi. in c. ſi à iudice, in verb. teneris. de appel. in 6. & Gozad. in conſ. 18. nu. 9.

CONCLVSIO 118.

ARGVMENTVM.

An & quomodo non probata in cauſa principali probari poßint in cauſa appellationis.

SVMMARIVM.

1 *Non probata in cauſa principali, probari poſſunt in cauſa appellationis.*

2 *Lex per hanc C. de tempor. appellatio. vocatur per Cyn. lilium inter ſpinas.*

3 *Mandatum non probatum plenum in prima cauſa, poteſt probari in cauſa appellationis.*

4 *Idem dicitur de alijs non probatis in principali cauſa, quæ probari poſſunt in cauſa appellationis.*

5 *Appellatus in cauſa appellationis probare poteſt, quod in principali non probauit.*

6 *Appellatus vti poteſt nouis probationibus.*

7 *Non probata coram arbitro, probari poſſunt corã iudice, ad quem confugitur ratione læſionis.*

8 *Recurſus ad iudicem ad quem habet vim appellationis.*

9 *Dolus arbitratoris non probatur ex nouis actis.*

10 *Probationes ſi non fiunt facto arbitratoris occurrente, de nouo fieri poſſunt ad probandum eius dolum.*

11 *Exceptio dilatoria quomodo poßit opponi.*

12 *Probatio poteſt fieri poſt terminum, ſi per iudicem in termino non admiſſa iniuſtè.*

13 *Probatio omiſſa doloſè coram arbitratore, non probabit de nouo coram iudice recurſus. Et ibi ſecus.*

14 *Probationes in cauſa nullitatis, & appellationis, ſi de nouo oriantur, poſſunt, & debent recipi, non obſtante ſtatuto, vel iure communi prohibente.*

15 *Non probatum probari, & non deductum deduci poteſt, etiam ſi tantum dictum ſit de nullitate ſententiæ.*

16 *Poſitiones factæ in prima cauſa poſt litem conteſtatam mutari poſſunt in cauſa appellationis.*

17 *Verbum dubium in cauſa principali prolatum, in cauſa appellationis declarari poteſt.*

18 *Teſtes producti in principali cauſa, in cauſa appellationis publicari poſſunt.*

19 *Poſitio, & confeßio erronea reuocari poteſt in cauſa appellationis.*

20 *Exceptio falſi tutoris in prima cauſa excluſa, in cauſa appellationis iterum opponi poteſt.*

21 *Non probata probari, & non oppoſita opponi poſſunt in cauſa appellationis.*

22 *Bona fides, & titulus in cauſa appellationis allegari, & produci poſſunt.*

23 *Poſſeßio aduerſarij in cauſa appellationis probari poteſt.*

24 *Hæres opponens ex perſona defuncti auditur in cauſa appellationis.*

25 *Procurator non producta in principali producet in cauſa appellationis.*

26 *Reconuentio in cauſa appellationis fieri poteſt.*

27 *Exceptio peremptoria ignoranter omiſſa in principali, in cauſa appellationis opponi poteſt.*

28 *Exceptio dilatoria non poteſt opponi in cauſa appellationis.*

29 *Appellans, vel appellatus in cauſa appellationis producit, etiam ſi à lege ſtatutus ſit terminus ad probandum.*

30 *Interlocutoria iuſtificatur ex actis primò factis, nõ ex nouiter deducendis.*

31 *Appellatio ab interlocutoria reſpicit retrò deducens dedecus iudicis, ſed à diffinitiua in ſupremum finem oculos habet.*

32 *Appellatio ab interlocutoria quare odioſa, & à diffinitiua magis fauorabilis.*

33 *Sententia diffinitiua delegati quare odioſa dicatur.*

34 *Sententia interlocutoria non derogat ordinariæ iuriſdictioni, & magis fauorabilis, quàm diffinitiua.*

35 *Sententia interlocutoria dicitur quilibet iuſſus iudicis.*

36 *Sententia diffinitiua ordinem iudiciarium requirit.*

37 *In cauſis matrimonialibus, & alijs fauorabilibus proceditur non ſeruato ordine iudiciario.*

38 *Sententia diffinitiua ſcripturam requirit pro forma.*

38 *Appellando ab interlocutoria requiritur, quòd ſit illatum grauamen, & à diffinitiua nullo etiam exiſtente grauamine appellari poteſt.*

40 *Interlocutoria vbi, & quando poteſt probari, & iuſtificari ex actis nouis in cauſa appellationis.*

41 *Abſens de nouo probare poteſt, etiam ſi interlocutoria ſit lata contra eum.*

42 *Idem etiam ſi interlocutoria haberet vim diffinitiuæ.*

43 *In appellatione ab interlocutoria probari poſſunt non deducta in prima inſtantia, ſi nouiter alleganda, & probanda ſuperuenerunt.*

44 *Appellans non probabit in cauſa appellationis, ſi in principali doloſè omiſit probare, vt in expenſis partem aduerſam fruſtra fatigaret. Contrarium ibi.*

45 *Exceptiones dilatoriæ in cauſa principali omiſſæ, in cauſis appellationum opponi non poſſunt.*

46 *Appellatio quem ſtatum reſtituat.*

47 *Exceptiones dilatoriæ non oppoſitæ in principali cauſa quando poßint opponi in cauſa appellationis.*

48 *In termino à lege præfixo, ſi in prima inſtantia non ſunt oppoſitæ exceptiones dilatoriæ, & declinatoriæ in cauſa appellationis opponi non poterunt.*
49 *Terminus hominis ſuccedit loco termini legalis.*
50 *Nouum, & diuerſum ab eo, quod continetur in articulis deductis, probari non poteſt in cauſa appellationis.*
51 *Quæ tangunt iam deducta in principali cauſa deduci poſſunt, non alia noua non deducta prius.*
52 *Probationes nouæ quando recipi non debeant.*
53 *Timor ſubornationis teſtium non ſolum in cauſis clericorum, ſed etiam laicorum contingere poteſt.*
Vide ibi contrarium.
54 *Appellans in cauſa appellationis quando alios teſtes poßit producere ſuper articulis publicatis.*
55 *Appellans probare de nouo non poterit in cauſa appellationis, ſi in prima inſtantia diſtulit, vt aduerſarium magis fatigaret.*
56 *Negligenti iura non ſubueniunt.*
57 *Concluſio non procedit, ſi iudex inquirat ſententiam ſuam non poſſe iuſtificari in cauſa appellationis.*

1 In cauſa appellationis poſſe probari, & deduci, † quod non fuit probatum in cauſa prin-
cipali ſanxit Imp.Iuſtinianus in l.per hanc.C.de tempor.ap-
2 pell. & ibi Cin. qui † illam legem vocat lilium inter ſpinas,
ibique Bartol.in l.eos qui.in §.ſi quid autem. C. de appella-
tio.& in l. eum qui. ff. de tempor. appellation. notatur in c. fraternitatis. de teſtibus. l. ſcio. ff. de appellatio. Iaſ. in l. ita demum. columna tertia, & ſequenti. C. de procurator. ſequitur Rebuff.in tractatu de reſcriptis, articulo tertio, gloſſa quarta, verſicul. regula ergo fingenda eſt, tomo ſecundo, & dixit ante eum Felin. in capitulo cum Ioannes. per illum text. de fide inſtrumentorum, numero 17. vbi ponit regulam, & latè examinat hanc concluſionem, tenet Rot. in deciſ.1.vt lit.penden. aliàs 13.in additio.nume. 2.in nou.Corn. conſilio 241.in litera H. volumine 4.& in conſil.73. in fin.in litera O.volum.2.& Socin.Iun. conſil.131. numero 22. vol.3.
3 † propterea ſi in prima cauſa non fuerit probatum plenum
mandatum, poterit probari in cauſa appellationis. l. Titianus.ff.quod cum eo, ſic dicendũ erit de alijs non probatis in
cauſa principali, quia poterunt probari in cauſa appellatio-
4 nis, † vt eſt diſpenſatio in prima inſtantia non probata, quæ
in cauſa appellationis poterit probari, vt per Rebuff.vbi ſuprà, numero 3.in quo loco enumerat alios caſus, & quamplures alij recenſentur per Firman.in repert.in verb.appellatio, nu.146.quos poteris videre, & nonnullos ponit Felin. in d.c.cum Io.nu.17.

Primo amplia concluſionem, vt procedat etiam in ap-
5 pellato, † nam & ipſe poterit in cauſa appellationis proba-
re, quod in cauſa principali non probauit, text.eſt in d.l.per hanc. C.de tempor. appellatio.ibi, tam appellatori, quàm parti aduerſæ, & probatur in l.ampliorem. in princip.C.de appellatio.Specu.in titu.de appellatio.§.1. verſic. ſed pone,
6 vbi dicit, † appellatum poſſe vti nouis probationibus, ſe-
quitur Rebuff. vbi ſupra numero 4. ibique adducit in eandem ſententiam deſcendentes Rot.deciſ.365.ſi à diffinitiua. in nou.Anton.Imol. & Abb.in c.cum Ioannes. & ibi Felin. num.18. de fid.inſtru. in quo loco idem Felin.reſtringit ampliationem hanc tribus modis, vt ibi per eum.

Secundò amplia concluſionem procedere etiam coram
7 iudice, † ad quem concurritur ratione læſionis illatæ ab ar-
bitris, nam & coram eo poſſunt probari non probata co-
8 ram arbitro, iuxta l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſo-
cio. Ita conſuluit Federic. de Sen. in conſil. 285. incip. Petr. Rector eccleſiæ, per totum, Felin. in d.c. cum Ioannes.numero 22. allegat inter alios D.Anton, in c.quintauallis. verſicul.venio ad ſextum.de iureiur. Ratio eſt, † quia recurſus huiuſmodi habet vim eiuſdem appellationis: vt reſpondit Federic.d.conſi.285.nu.2.vide M.Anton.Blanc. in tracta.de compromiſ.quęſt.10.in fi. & iſtud amplectitur Rebuff.in d. tract.de reſcript.cap.3.gl.4.nu.8.

Hanc ampliationem reſtringe primò, vt non procedat,
9 ſi ageretur de probando dolo arbitratoris. † quia tunc non
probabitur ex nouis actis, iuxta ſententiam Bartol.in l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum.ff.pro ſocio.& D.Anton.& Imol.in d.c.quintauallis.quos ſequitur Feli.in d.c.cum Ioannes.numero 23.

Intellige tamen hanc reſtrictionem, vt non procedat, ſi
10 facto arbitratoris occurriſſet, † ne fierent probationes, eo
enim caſu illæ denuò poterunt fieri ad probandum eius dolum, ſecundum Anton.de Imol.in d.c.quintauallis.proquo
11 facit, † etiam exceptionẽ dilatoriam poſſe opponi poſt litẽ
conteſtatam, quando facto iudicis, vel partis fuit quis impeditus opponere ante, vt dicit gloſſ.in c. ex conqueſtione.de reſtitu. ſpoliat. itidem probatio non admiſſa iniuſtè per iu-
12 dicem in termino † poteſt fieri poſt terminum, vt not. An-
ton.in c.tam literis.per illum text. de teſtibus, quæ quidem multa ſunt obſeruatione digna, vt per Feli.in d.c.cum Ioannes.nu.23.in fin.

Secundò reſtringe dictam ampliationem, vt non procedat, ſi pars ſcienter, & doloſè omiſiſſet producere proba-
13 tionem coram arbitratore, † quia tunc non producet, neq;
probabit denuò coram iudice recurſus, vt docuit Bart. in d. §.arbitrorum.Do.Anton.d.c.quintauallis.ſecus ſi per iniuriam, vel ſimplicitatem omiſiſſet, vt poſt alios dicit Felin.in d.ca.cum Ioannes.nu.24. & huic reſtrictioni adde quod infra dicetur in 2.limitatione.

Tertiò amplia procedere, etiam ſi extaret ſtatutum, vel aliter ius commune, quod prohiberet recipi probationes
14 in cauſa nullitatis, vel appellationis † quia illo non obſtan-
te poſſunt, & debent recipi, ſi recenter oriantur, vt per Rebuff.in loco proximè citato, nu.7.vbi allegat arg.l.ſi fullo.ff. de condict.ſine cau.facit ca. paſtoralis. de exceptio. & dicit Bar.in l.inuitus.in vlt. col.C.de procurat.

Quartò amplia, vt concluſio procedat, etiam ſi non ſit
15 appellatum, † ſed ſit tantum dictum de nullitate ſententię,
quia & tunc poterit non probatum probari, & non deductum deduci, quod placuit Bald.in d.l.1.in antepenul.col.C. quando prouocare non eſt neceſſe, quem refert, & ſequitur Felin.in c.cum Ioannes.nu.25.de fid.inſtru.& Rebuff.in art. 3.gl.4.nu.6.de reſcrip.

Quintò amplia primò concluſionem vſq; eo procedere
16 † vt in cauſa appellationis poſitiones mutari poſſint factę in
prima cauſa poſt litem conteſtatam, ſi credimus Bal.in addi. ad Spec.in tit.de appel.ver.poſitiones factæ.

17 Sextò amplia vſq; eo procedere, † vt verbum quod in ſe dubitationem contineat prolatum in cauſa principali poſſit declarari in cauſa appellationis, vt probauit idem Bal.in l.Pomponi.§.plures. ff.de rei vendi.

18 Septimò amplia vſque eo procedere, † vt poſſint teſtes producti in cauſa principali publicari in cauſa appellationis, vt auctor fuit Bal.in tit.de pace Conſtan.§.in cauſis.col. 2.& in l.prolatam.in fin. de ſen.

19 Octauò amplia vſq; eo procedere, † vt poſſit poſitio, & cõfeſſio erronea reuocari in cauſa appellationis, ſecũdum Spec.de appellatio. §.pen. verſ.ſed nunquid.

20 Nonò amplia vſq; eo procedere, † vt exceptio falſi tutoris excluſa in prima cauſa poſſit iterum opponi in cauſa appellationis, ad quam cautio non extenditur, iuxta Bal.in addit.ad Spec.de tutore, verſ.conſuluit Din.

21 Decimò amplia: † vt non ſolum poſſint probari non probata, ſed etiam opponi non oppoſita, vt voluit Spec.de procura.§.1.verſi.ſed quod ſi procurator.

22 Vndecimò amplia, † vt bona fides, & titulus allegari, & produci poſſint in cauſa appellationis, ſicuti retulit Bald.in d.l.per hanc.C.de tempor.appel.col.6.

23 Duodecimò amplia, † vt poſſeſſio aduerſarij poſſit probari in cauſa appellationis, iuxta ſententiam Bald. in d.l.per hanc.col.7.verſ.pone actor probauit.

24 Decimotertiò amplia, † vt audiatur hæres in cauſa appellationis opponens ex perſona defuncti quemadmodum protulit Bal.in d.col.7.verſi.pone deceſſit.

25 Decimoquartò amplia, † quòd procurator producet in

cauſa

cauſa appellationis non producta in cauſa principali, quæ
fuit opinio Cin.Bal.& Doct.in d.l.per hanc,col.vlt.
26 Decimoquintò amplia, † vt in cauſa appellationis poſſit
fieri reconuentio, ſi fides eſt habenda Docto. poſt Cin. in
auth.& quoniam. C.de ſen.
Decimoſextò amplia, vt exceptio peremptoria ignoran-
27 ter omiſſa in cauſa principali † poſſit opponi in cauſa appel-
lationis, vt tradidit Butr. & Abbas in c. inter monaſterium,
col. 6. de re iudi. ſecus tamen eſt in dilatoria omiſſa in cauſa
28 principali, † quia non poteſt opponi in cauſa appellationis,
argum.l.ita demum.C.de procurat.
Decimoſeptimò amplia, quòd appellans, vel appellatus
producit in cauſa appellationis, etiam ſi in cauſa principali
29 † ſit ſtatutus terminus à lege, vel à iudice ad probandum, vel
producendum, vt ſcripſit Innoc.in d.c.cum veniſſent.de te-
ſta.& in c.cum dilectus, de fid.inſtrum.
Primò limita, vt concluſio non procedat, quando appel-
30 latio eſſet interpoſita ab interlocutoria, † q̃a iſto in caſu in-
terlocutoria ipſa debet purgari ex actis primò factis, & non
ex nouiter deducendis, clemen. appellanti. de appellatio.l.
2.ff.eo.Felin.in dicto c.cum Ioannes. numero 26. de fide in-
ſtrumen.Rebuff.vbi ſupra, numero 10. concludit Ioann. de
Ana.conſil.26.in cau. colum.1. tenet Bartol. in l.eius qui.ff.
de appella. & in l. ait prætor. numero 4. ff. de mino. & in l.
eos qui.§.ſi quid autem.C.de appel. Matth.de Afflict.deci-
ſio. 79. numero tertio, Roman. ſingul. 278. & ſingul. 399.
Capic.deciſio.5.numero decimoquarto, Menoch.de arbit.
iud.libro 1.quæſt.72. numero 5. & Rot.deciſio.1. vt lit. pen-
31 den.aliàs 13.in additi. numero 2, in nou. ratio eſt, † quia ap-
pellatio ab interlocutoria poſt ſe reſpicit deducens dede-
cus iudicis, vt in capit. vt debitus. de appellatio. ſed appel-
latio à diffinitiua ſpectat ad ſupremum finem. & propterea
Bald. in l.eos. §. ſi quid autem.ad fin.C.de appellatio.quem
ſequitur, & refert Felin. vbi ſupra, dicit appellationem ab
32 interlocutoria aliquando eſſe tolerabilem, † ſed tamen o-
dioſam, quia derogat iuriſdictioni ordinarij, ſed appella-
tionem à diffinitiua eſſe magis fauorabilem, ideò magis ad-
iuuandam per quaſcunque probationes, vt ſenſere Bald.Fe-
lin.& Rebuff.locis ſupra citatis, iſtud poſtremum, quod di-
ximus de odio, & fauore, non videtur falſitate carere. † quia
33 etiam ſententia diffinitiua delegati dicitur odioſa, quia de-
trahit iuriſdictioni ordinariæ, vt confirmauit gloſſ. in cap.1.
in verb. proceſſus, de expen. in 6. & tamen poteſt purgari
ex nouis probationibus. Præterea illud etiam à veritate a-
lienum eſſe videtur, ſententiam interlocutoriam derogare
34 ordinariæ iuriſdictioni, † imò videretur magis eſſe fauora-
bilem ſententiam interlocutoriam, quàm definitiuam,
35 quia ſententia interlocutoria † fertur nullo iuris ordine ſer-
uato: quia quilibet iuſſus iudicis dicitur ſententia interlo-
cutoria, l.quod iuſſit. ff.de re iudi. ſecus in ſententia diffini-
36 tiua, † quæ requirit ordinem iudiciarium.l. prolatam.C.de
ſent. hinc igitur fit, vt interlocutoria in hoc ſit fauorabilis,
37 ſicut cauſa matrimonialis, & aliæ cauſæ fauorabiles † in qui-
bus proceditur non ſeruato ordine iudiciario propter ma-
ximum fauorem. clement. diſpendioſa. de iudic. item ſen-
38 tentia definitiua † requirit ſcripturam pro forma. l. fin. C.
de ſenten.ſecus in interlocutoria, gloſſ. in l. 2. ff. de accuſa.
quocirca diſpicere nequeo, cur odioſa ſit interlocutoria.
Similiter dum fuit dictum pro ratione iſtius limitationis,
appellationem ab interlocutoria poſt ſe reſpicere & dif-
39 finitiuam ſpectare ad ſupremum finem, id eſt, † in inter-
locutoria requiri, quòd ſit illatum grauamen à quo appel-
latur, ſecus in diffinitiua, à qua poteſt appellari nullo et-
iam exiſtente grauamine, vt declarat Bartolus in l. ait præ-
tor. §. permittitur. ff. de minor. ex hac inquam ratione ni-
hil effici videtur, quia eſt eadem cum dicto, nam ex hoc,
quod in appellatione ab interlocutoria requiritur expreſ-
ſio grauaminis, ex hoc ſequitur, non poſſe iuſtificari, niſi il-
lud grauamen, quod fuit deductum, ſecundum Bartol.in l.
eius qui, columna penult.verſicul.quartò quæro, de appel-
lat. quæ ratio ceſſat in diffinitiua. Sed ratio, quæ eſt eadem
cum dicto nihil valet, vt docuit Accurſ. in l. fina. de offic.
procuratoris Cęſaris, in ea igitur ſum opinione, in hac re ſa-
tis firmam, & validam rationem afferre arduum eſſe.
Primò ſublimita, & intellige hanc limitationem proce-
cedere, niſi grauamen illatum ab interlocutoria diſcutiatur
40 cum appellatione à diffinitiua, † quia & tunc poterit pro-
bari, & iuſtificari in cauſa appellationis ipſa interlocutoria
ex actis nouis, vt monuit Bald.in l.generaliter.§.1. per illum
text.in penultima columna.C.de reb.credit.& ſequitur Fe-
lin. vbi ſupra. Intellige tamen hoc procedere in terris Im-
perij, ſed ſecus eſt in terris eccleſiæ, in quibus obſeruatur,
quod ſuprà eſt dictum per dictam clement. appellanti. &
declarat Bal.in d.§.1.in penult.colum. quem ſequitur Felin.
locò proximè citato.
41 Secundò ſublimita, vt non procedat, † quando interlo-
cutoria eſſet lata contra abſentem. l. ait prætor. vbi Bartol.
ff. de appellatio. recipien. tunc enim poterit denuò proba-
re, cum non debeat ſibi aſcribi, cur non illam allegauerit,
ex quo tunc temporis præſens non erat. Rebuff. vbi ſupra
42 numer.11.& idem erit † quando illa interlocutoria habebit
vim definitiuæ, vel non poſſit in definitiua reparari, ſiue a-
liquid recenter ortum ſit.ca.inſinuante. de offic. deleg.Au-
frer.ad deciſio. Toloſa. in 1. part. rubr. an appellans aliqua
de nouo producens, in prin.& ſequitur Rebuff.in dicta glo.
4.numero 11. Cardin.in d.clemen. appellanti. quæſt.9. nu-
mero 9.Roman. ſingul.278.tenet Bald. in l. minoribus.nu-
mero 8.C.de his, quib.vt indign.Corn.conſi.87.in litera E.
volum.3.
Tertiò ſublimita non procedere, quando nouiter illa
43 alleganda, & probanda inciderunt † quia tunc etiam in ap-
pellatione ab interlocutoria poterit illa probare, licèt non
eſſent deducta in prima inſtantia, vt eſt de mente Cini &
Badi, in l.inuitus.C.de procurat.ſequitur Roman.in ſingul.
278.incipien.clementina appellanti.& ſequitur idem Bald.
in d.l.per hanc.nu.29.C.de temp.appell.
Secundò limita concluſionem non procedere, quando
44 appellans potuiſſet probare in cauſa principali, † & tamen
doloſè omiſit, vt partem aduerſam fruſtrà fatigaret in ex-
penſis.gloſſ.& Doct.in c.ad audientiam.il 2. de reſcript.vbi
Anto.Abb.in c.exceptionem. de except. Felin. in d. c. cum
Ioannes.numero 27.de fide inſtrum.ſequitur Rebuff.in di-
cto tract.de reſcript.artic.3.gloſſ.4. nu.9. & tenuit Socin.in
tract.fallent.reg.323.producit.
Contrarium tamen ſenſit Imol.in dicto capit.ad audien-
tiam.& in cap.quintauallis. de iureiur.quem non reprobat
Felin.vbi ſuprà num.28.ratio ſecundum eos eſt, quia text.in
d.l.per hanc. C.de tempor.appellatio.cui innititur conclu-
ſio noſtra, loquitur ſimpliciter, nec reperitur declarata,
vel immutata per alia iura. Vnde nec nos declarare, vel im-
mutare debemus. vulgata l. præſes prouinciæ. ff. de offic.
præſid.poterit tamen opponens impenſarum mulcta illi ir-
rogari, iuxta c.exceptionem.de exception. quod verius pu-
tat Felin.in d.c.cum Ioannes.numer.28. & ita etiam ſeruari
confirmat Rebuff.d.gl.4.nu.9. quia vix poſſet probari, par-
tem dolo omiſiſſe.
Tertiò limita, vt concluſio non procedat in exceptioni-
45 bus dilatorijs, † quæ ſi in cauſa principali fuerint omiſſæ,
non poſſunt exinde in cauſis appellationum opponi, per
text.in l.ita demum.C.de procur.qui text. alibi non inueni-
tur, ſecundum Bald.ibi.& dicit Felin.in dicto capit.cum Io-
annes. numero 29. verſicul.3. limita, ſequitur Rebuff. dicta
46 gloſſ.4.articul.3.numero 13. ratio eſt, † quia appellatio non
reſtituit priſtinum ſtatum, in quo erat cauſa ante litem con-
teſtatam, ſed eum tantum, in quo erat poſtea, vt per Bald.in
dicta l. ita demum, & ſequitur Felin. & Rebuff. vbi ſupra,
Ange.Aret.in §.appellantur.col.24. verſicu.addas, quòd li-
ceat, Inſtit.de except.
Sublimita hanc limitationem non habere locum in ter-
47 mino præfixo ab homine, † id eſt, à iudice ſtatuente termi-
num ad opponendas dilatorias, nam ſi pars illas non oppo-
ſuit in cauſa principali, poterit proponere in cauſa appel-

lationis,vt per Anton.in cap.paſtoralis.de exceptio. per d.l.
per hanc. C. de tempor. appellatio. ſecus tamen eſt in ter-
mino præfixo à lege, quia tunc exceptiones dilatorias, &
48 declinatorias, quas non oppoſui in prima inſtantia † non
potero etiam opponere in cauſa appellationis, vt dicit Ro-
man.ſingul.ſuo.145.incipien. vltimo dico, vbi de hoc pluri-
mum geſtit,aſſerens nunquam hoc fuiſſe auditum, & eſſe
memorabile dictum Guliel.cui aſſentitur Ange.in rubri.de
except.col.25.verſic.5.quæro.in inſtitutio.ſequitur Rebuff.
d.gl.4.nu.13.

Contra primum membrum iſtius ſublimitationis ſtat
Abb.in d.c.paſtoralis. in vlt.colum. & illum ſequitur Felin.
49 in d.c.cum Ioannes.ſub numero 29. ea ratione, † quòd ter-
minus hominis ſuccedit loco termini legalis:ſiq; id dederi-
mus iſtum non eſſe excluſum vi termini pręfixi à iudice, erit
tamen excluſus ſaltem propter litis conteſtationem factam
in cauſa principali,per dictam l.ita demum. C.de procurat.
allegata verò per D. Anto.loquuntur de exception.perem-
ptorijs,vt animaduertit Felin.vbi ſuprà.

Quartò limita, vt concluſio non procedat, ſi velim ali-
quid omninò nouum, & diuerſum probare in cauſa appel-
50 lationis † ab eo, quod continebatur in articulis iam dedu-
ctis: tunc enim iſtud erit prohibitum, niſi fauore publico,
per l. ſi mater. §. fina. cum l. ſequent. de except.rei iudica.l.
eos. C. de appellatio. Petr. de Bellapertica in quæſt.ſua 120.
incipien. de temporib. & in quæſt.248. incipien. interdum
51 quæritur, † & ſic illa, quæ pertinent ad iam deducta in cauſa
principali, poſſunt deduci, non autem alia noua prius non
deducta, vt dicit Abb. in capit.ſi iudicauerant. de exceptio.
quem refert, & ſequitur Felin. ibi in 4. colum. ibi, propter
hoc maxima lætitia exultat, & dicit huius rei gratia dari ſin-
gularem declarationem ad dictam l.per hanc. & ad ca. cum
Ioannes.de fid.inſtrumen. hoc etiam pro ſingulari refert,&
ſequitur Hippolyt.de Marſil.ſingul.240.incipien.regula le-
gis, & dicit Felin.in ca.prudentiam.colum.1.de offic.deleg.
quem ſequitur Rebuff. in dicto tract. de reſcript. articul. 3.
gloſſ.4.nu.14.

Quintò limitatur concluſio principalis non procedere,
quando nouę probationes eſſent ſuper eiſdem articulis iam
52 publicatis,vel directò contrarijs † quia tunc ne quis ſubor-
netur,nō debent recipi,id eſt cautum in clem.2.de teſtib.&
Bart.in d.l.per hanc.C.de tempor.appell. & idem Bartol.&
Doct.in auth.qui ſemel. C.de proba. Abb. & Felin.in capi-
tul.fraternitatis.de teſti. Rot. deciſ.671.nota, quòd ſi in ali-
qua,in antiq.& in deciſ. 1. ille qui obtinuit, de teſtib. in an-
tiquior.

Amplia iſtam limitationem non ſolum habere locum de
iure Pontificio, ſed etiam Cæſareo, vt conſuluit Guid. Pap.
conſi.35.& latiſſimè Mar.Soc.in c.fraternitatis.columna 25.
& ſeq.de teſtib.& ibi Aretin.& Lanfran.in c. quoniam con-
tra,colum.11.de probat.in §.teſtium depoſitio.Boër.ſingul.
53 27.in verb.teſtis.† nam illa ratio, ne quis ex teſtibus ſubor-
netur, in vniuerſum prolata eſt, & poteſt contingere non
ſolum in cauſis clericorum, ſed etiam laicorum, ita Guid.
Pap.in alleg.conſi.35.

Ab hac tamen ſententia receſſerunt Azo,Cyn.Bar.Bald.
& Salic.in auth.qui ſemel.C.de probat.per gl.ibi, quam ta-
men reprobat Guid. Pap. vbi ſupra,dicens nondum fuiſſe
compilatam dict.clem.tempore Accurſij,nec illam vidiſſe.
* quod verò hæc poſterior opinio ſit * communis, atteſtatur
Alex.in l.iubemus.nu.16.C.de iud.& Guid.Pap.ſibi contra-
rius in ſingu.109.& Bar.in l.per hanc.nu.5. verſi.alij dicunt.
C.de temp.appell.

Primò ſublimita huiuſmodi limitationem non procede-
54 re, quando teſtes non fuiſſent rite examinati, † quia tunc
etiam in appellationis cauſa denuo alios teſtes appellans
poterit producere ſuper eiſdem articulis licèt publicatis,
ita conſuluit Alexan.conſi.213.num.17.volum.2.& not.in d.
* clement. fin. de teſt. & teſtatur de communi * in l. qui per
ſalutem. numero 2. ff. de iureiur. tenuit Rot. deci. 163. non
obſtante,in nou.& 391.ſi ad inſtantiam.in no.& in deci.140.
nota qualiter, in antiq. & deciſ. 437. fuit dubitatum, in fin.
in nou. Afflict.deciſ.33.nu.4. ex qua poſſunt colligi aliæ ſub-
limitationes, ſicuti etiam in deciſ. 216. & Guid. Pap. qu.72.
Bertran.conſi.37.vol.2.

Cætera commodius explicabuntur in concluſione, te-
ſtes poſt didicita teſtificata, vbi ipſius materiæ propria ſe-
des eſt.

Sextò limita concluſionem principalem non procede-
55 re, † quando appellans potuit in prima inſtantia produce-
re, & probare omnia, ſed tamen diſtulit: vt magis fatigaret
aduerſarium, & tunc non poterit in iſta cauſa appellationis
56 probare de nouo † nam negligenti iura non ſubueniunt.l.
pupillus, in fi. ff.de his, quæ in fraud. credit. pro limitat. te-
nuit Bald.in d.l. per hanc. C. de temp.appel. Soc.in reg.323.
fall.1.eſt gl.in c.inter monaſterium.de re iud.Barba.conſ.35.
col.1.in fin.libro 3.Iaſ.in repet.l.admonendi.nu.57. de iure-
iur.& Neuiz.conſil.19.num.16.qui alios retulit, & tenentes
contrarium in hac fallentia.

Septimò limita concluſionem principalem non proce-
57 dere, † ſi iudex inquirat, quoniam ſententiam ſuam non
poteſt iuſtificare in cauſa appellationis, vt inquit Bal. in d.l.
per hanc.col.8.verſi.quæro numquid inquiſitor.

CONCLVSIO 119.

ARGVMENTVM.

Appellationis delatio quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula, ſi & in quantum, quid operetur in delatione appella-
tionis.*
2 *Iudex appellationem admittendo cum clauſula, ſi, & in quan-
tum, non videtur appellationi detuliſſe.*
3 *Iudex admittendo appellationem interpoſitam à diffinitiua ex
cauſa probabili cum clauſula, ſi & in quantum, quare dicatur
ei detuliſſe, & illam admiſiſſe.*
4 *Appellatio ab interlocutoria, vel à diffinitiua, quæ tranſiuit in iu-
dicatum, eſt irrationabilis, & ex admiſſione cum clauſula, ſi &
inquantum, non intelligitur admiſſa.*
5 *Appellationi delatum fuiſſe non probatur ex eo, quòd dicatur in
actis, iudicem benignè appellationem recepiſſe. Contrarium
numero 6.*
6 *Iudex dicens recipio appellationem, appellationi deferre cenſetur.*
7 *Verba, recipio appellationem, prolata poſt habitam ſcripturam,
ad ipſam appellationem referuntur, non ad ſcripturam.*
8 *Iudicis à quo, proprium eſt appellationem recipere, & recipere
idem eſt, quod deferre.*

Appellationis delationem non probari ex
eo, quòd iudex detulit adie-
cta clauſula, ſi & in quantum de iure teneatur, & non aliter,
1 † optimè fuit traditum, efficit enim clauſula huiuſmodi, vt
ſi appellatio interponatur iuſta de cauſa, iudex dicatur ei
detuliſſe, quòd ſi vera & certa ratione careat, non intelligi-
tur admiſſa, vt conſultus reſpondit Rom. conſil. 501. quem
ſequitur Felin.in capit. cum contingat.numero 13. de offic.
deleg. & nec eruditiſſimus omiſit Iacobus Menoch. in tra-
cta. de recuper. poſſeſſ. ad nonum remedium, numero 331.
idem confirmauit Natt.conſil. 566. circa fin.libro 3. proba-
uit Socin. Iun.in conſil.16.numero 15.& conſil.28.nume.14.
libro 1.idem pollet, quod cauit Rolan.à Vall. conſil.77.nu-
mero 18.libro 1.cui quadrat Alciat.reſp.403.numero 3. cer-
2 tiſſimi enim & clariſſimi iuris eſt † in qualibet cauſa iudi-
cem admittendo appellationem cum dicta clauſula, non vi-
deri appellationi detuliſſe, vt nos docuit Philip. Franch. in
c.cum appellationib.§.ſi verò, numero 11.de appella.libr.6.
Soc.conſi.47.nu.61.libr.4.latè per Rot.Bon. deci.1.Maran.
in ſuo ſpec.in 6.par.nu.162.chart.90.

Intellige prædicta non procedere, quando verſamur in
appellatione à definitiua, & appellatio interponit ex cauſa
proba-

3 probabili,† tunc enim iudex admittendo cum clauſula,ſi &
in quantum de iure, dicitur ei detuliſſe, & illam admiſiſſe,
tunc enim iſtiuſmodi conditio ſuſpenſa,& incerta non pen-
det, ſed continet in ſe veritatem, etenim quamuis iudex di-
cat, ſi & in quantum &c. compellitur tamen rationi con-
ſentaneam admittere, & talis conditio per dictam clauſu-
lam, ſi & in quantum, ex tali caſu reſoluitur, & ad id, quod
præſens eſt, refertur, nec actum tenet ſuſpenſum, ſecus ſi
appellatio ſit ab interloquutoria, vel à definitiua, quæ tran-
4 ſitum fecit in rem iudicatam, † probabiliq; ratione careat,
vt ex inſpectione ipſius ſententiæ apparere poterit, quia
tunc ex admiſſione cum clauſula, ſi & inquantum &c. non
intelligitur admiſſa, ſi poſtea apparebit id non eſſe permit-
tendum, vt in dicta deciſio. Bononien. num.1. & alleg. ibi per
eum, & per Contardum ad l. vnicam. C. ſi de monent. poſ-
ſeſſ. fuer. appell. in limitat. 13. nu. 17. 18. in quo loco, & nu. 19.
& ſeq. declarat, & exornat hanc concluſionem pluribus per
eum ibi adductis, quæ ibi videri poſſunt.

Amplia concluſionem, † vt nec etiam probetur fuiſſe de-
5 latum appellationi ex eo, quòd in actis dicatur, iudicem be-
nignè recepiſſe appellationem. quæ fuit ſentẽtia Speculat.
in titu. de appellat. §. nunc dicamus. in fi. vbi tamen refert,
Clemen. III I. ſentire contrarium.

Contrarium cenſuit Abb. in c. oblatæ. nu. 3. de appell. per
cap. ſæpe. eod. tit. & ibi ſequitur Dec. num. 2. Philipp. Franc.
6 poſt Imol. in cap. ſæpe. nu. 4. de appella. quo in loco notat, †
iudicem, ſi dicat, recipio appellationem, cenſeri deferre ap-
pellationi, & propterea Specul. & Abb. vbi ſupra admo-
nent, vt iudex ſit cautus in reſpondendo.

Intellige tamen hanc opinionem procedere, † quando
7 illa verba proferuntur, poſtquam recepta fuerit ſcriptura
appellationis, tunc enim talia verba non poſſunt reſpicere
ipſam ſcripturam, vel vocem appellantis, ſed eſt neceſſe illa
verba referre ad ipſam appellationem, vt per Contard. in l.
vnic. C. ſi de moment. poſſeſſ. limitat. decimatertia, nu. 43.

Quod omni controuerſia vacare videtur, quia recipien-
do videtur detuliſſe, per c. ſæpe. & c. interpoſita. de appella.
8 vbi patet, † proprium iudicis à quo eſſe appellationẽ reci-
pere, & recipere idem eſſe quod deferre. & iſto modo po-
teſt intelligi illa ſententia Clementis III I. ſecundùm Ge-
minia. in capitulo primo, §. in quibus. in fin. de appella. li-
bro 6.

CONCLVSIO 120.

ARGVMENTVM.

Appellatio an & quomodo intra decem dies interpoſita præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio intra decem dies interpoſita præſumitur.*
2 *Appellationis tempus ab initio vtile eſt, & non currit ignoranti.*
3 *Ignorantia in dubio præſumitur.*
4 *Citandus per edictum appellare poteſt, niſi de ipſius ſcientia, & contemptu expreſſè conſtet.*
5 *Abſens, contra quem lata eſt ſententia, poteſt appellare poſt decem dies à tempore ſcientiæ.*
6 *Ignorantia præſumpta ceſſat, ſi ſententia lata eſt contra præſentem, vel abſenti intimata fuit.*
7 *Intelligentia Rot. deciſio. 316. & Philip. Franc. in cap. bonæ.*
8 *Continuatio temporis, & dierum per copulam denotatur vt in nomine, & circa.*
9 *Quæ differentia ſit dicendo, citra, vel & citra, & quid importet copula hæc, num. 10.*
10 *Appellaſſe præſumitur quis infra decem dies, appellando à grauamine, de quo dicat notitiam habuiſſe à decem diebus citra, ſecus ſi ponat copulam, & citra.*
11 *Appellatum præſumitur infra decem dies, ſi dicatur, quem appellaſſe à grauamine decem diebus citra.*

1 Appellationem prçſumi interpoſitam in-
tra decẽ dies † adeò cla-
rum eſt, vt probatione non indigeat. Hinc fit, vt rata ſit ap-
pellatio eius, qui dicit appellaſſe à grauamine, de quo di-
cit ſe habuiſſe notitiam citra decem dies, ſecundùm ſum-
marium Rot. deciſ. 316. aliàs 39. de appell. ſi poſſeſſor, in no-
uis. Philipp. Franc. in c. bonæ. colum. 8. quæſtio. 8. de appel.
in 6. tenuit Bellam. deciſ. 349. ſicut prçſumitur. & deciſ. 684.
2 quamquam de appellatione in fine. † Ratio eſt, quia tem-
pus appellationis ab initio eſt vtile, & non currit ignoran-
ti, gloſſ. in c. concertationi. in verb. ſi ſciuerit. de appell. in
3 6. & in dubio † præſumitur ignorantia, reg. præſumitur, de
reg. iur. in 6. & l. verius. ff. de probat. cuius opinionis fuit
etiam Præpoſit. in d. c. bonæ. colum. 6. verſicu. 6. requiri-
tur, de appell. Franc. in d. c. concertationis. in fine. de ap-
pell. allegans hoc etiam velle Rot. deciſ. 364. aliàs 16. titu.
de dolo & contumacia. cum iura clamitent, in nou. in fi.
quo in loco fuit conſtitutum, hoc modo citandum per edi-
4 ctum poſſe appellare, † niſi expreſsè conſtet de ipſius ſci-
entia, & contemptu, vnde in hanc deſcendit ſententiam, in
dubio præſumi ignorantiam, cui adhæret Rom. in l. ſcien-
dum, numer. de verb. oblig. His quoq; conuenit Rot. de-
ciſ. 125. ſufficit acceptanti, in nouis.

Intellige, vt iſtud maximè procedat, quando ſententia
5 ſit lata contra abſentem, † qui poteſt appellare poſt decem
dies à tempore ſcientiæ, nam hoc caſu cum præſumatur
ignorantia, præſumitur etiam appellaſſe intra decem dies
à tempore ſcientiæ, vt in terminis declarat Bellam. d. de-
ciſio. 349. ſicut præſumitur. Hinc fit, vt fortaſſe aliter vi-
deretur dicendum, ſi ſententia fuerit lata contra præſen-
6 tem, † vel quando abſenti fuiſſet intimata (vt forenſi ver-
bo vtar) quia tunc ceſſat ratio ignorantiæ præſumptæ, vt ait
Bellamer. deciſio. 684. quamquam, in fi. de appel.

Contrarium concluſioni videtur ſentire Felin. in c. quo-
ad conſultationem. colum. decimaquarta, verſiculo tertia
concluſio. de re iudic. in quo loco reprehendit Philipp.
7 Franc. in d. c. bonæ, & ſummarium dictæ dec. 316. † inqui-
ens Rotam hoc ibi non dixiſſe, ſed id ſenſiſſe, vt ſi in actis
dicatur, Titius appellauit à grauamine ſibi noto citra de-
cem dies, non intelligatur appellaſſe intra decem dies, ſed
poſt, & nulliter, & hoc ex ſummo iure, ſecus autem de æ-
quitate. Quo circa ſi eius mentem ſequamur Rot. ibi in-
nuit, inſpectis regulis iuris communis contrarium fore di-
cendum contra id, quod verum arbitratus eſt Philip. Franc.
vbi ſuprà. Verùm ſi diceretur in actis, inquit Felin. Titius
8 appellauit à grauamine à decem diebus, & citra, † quia per
copulam oſtenditur continuatio temporis, & dierum, tunc
exiſtimandum eſſe appellationem infrà decem dies, & Fe-
lin. ſequitur Balb. in repet. l. Celſus, numero 147. ff. de v-
9 ſucapio. vbi diſcrimen conſtituit, † an dicatur, appellauit
à decem diebus citra, & à decem diebus, & citra. Quia co-
pula, &, innuit continuationem temporis, & dierum, &
admonet hanc concluſionem, maxima obſeruatione di-
gnam, quod quotidiana ſit in vſu forenſi, & vltra prædictos
eandem concluſionem ſequitur Lanfran. de Oria. in c. quo-
niam contra. colum. 24. circa med. numero . . verſic. ſu-
per iſta continuatione, de probationib. & idem Felin. in c.
licet cauſam. colum. 5. nume. 8. eod. tit.

Verùm vt id, quod ſentio, liberè dicam, Franchi contra
Fel. ſententia propius ad veritatem accedere videtur, & à
me ſtat Nicol. Mil. in reper. in verb. appellans non ſolùm,
qui omninò labefactat, & proſternit iſtud dictum Felin. vbi
voluit, præſumi aliquem appellaſſe infra decem dies, quan-
10 do appellauit à grauamine, † de quo dicit habuiſſe notiti-
am à decem diebus citra, ſecus ſi interponeret copulam di-
cendo, decem diebus, & citra, teſtem laudat Roman. con-
ſilio 306. licèt iſtud in meo codice non inuenerim. Eſt ta-
men vera opinio Mil. quia vbi dicitur, quòd appellauit à
decem diebus citra, ſufficit ſi non ignorauerit vna die ex de-
cem diebus. ſecus ſi diceretur à decem diebus, & citra, quia

tunc copula oſtendit continuationem temporis,& dierum.
vnde poteſt declarari, illum vltra decem dies appellaſſe. Id
11 igitur firmum ac ſtabile manet, vt dicamus † præſumi infra
decem dies appellatum, quando diceretur, quòd quis ap-
pellauit à grauamine decem diebus citra.

CONCLVSIO 121.

ARGVMENTVM.

Approbatio ſententiæ, aut ſcripturæ quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Approbatio ſententiæ, aut ſcripturæ probatur, ſi pars dixerit, quòd ſemper habuit ſcribentem pro perſona veridica.*
2 *Aduerſarij dicto ſtandum erit, ſi eius dictum, & perſona approbata fuit.*
3 *Approbatio perſonæ nihil facit quoad approbationem dicti aut facti.*
4 *Approbando perſonam iudicis, non intelligitur approbari eius dicta.*
5 *Approbatio perſonæ teſtis, & non dicti ſaltem facit ſemiplenam probationem.*
6 *Approbatio ſcripturæ non probatur ex ſola taciturnitate.*
7 *Excommunicationem incurſam poſt appellationem non cenſetur quis approbare patientia, aut taciturnitate.*
8 *Approbatio inducitur ex facto aliquo, & non ex non facto.*
9 *Quando quid concorditer fieri debet, ex ſolo ſilentio non dicitur concordia fieri, ſed requiritur voluntatis declaratio.*
10 *Scriptura priuata quomodo ex taciturnitate cenſeatur approbata.*
11 *Inſtrumentum ſcienter recipiens, in quo conſtituitur procurator, tacitè ad officium illud ſe obligat, nec illud amplius recuſare poteſt.*
12 *Sponſalia ab initio nulla ob conſanguinitatis impedimentum, ſi poſt diſpenſationem Papæ contrahentes ea taceant, nec reuocent, illa approbare cenſentur.*
13 *Non contradicere, & approbare, paria ſunt.*

Approbationem ſententiæ, aut ſcriptu-
ræ, vel cuiuſlibet alte-
1 rius actus probari ex eo, non eſt ignorandum † quòd pars
dixiſſet, ſe ſemper habuiſſe ſcribentẽ hominem veracem, &
integerrimum in omnibus eius dictis, & ſcripturis, tunc e-
nim iſtiuſmodi ſcripturam probare contra partem, licèt in
ſpecie non approbauerit ſcripturam, reſpondit Alex. conſi.
113. nu. 4. lib. 4. fretus auctoritate Scæuolæ in l. Theopom-
pus. ff. de dot. præleg. cui aſſentitur Aymo Crauet. in ſuo
tract. de antiq. temp. prim. part. verſic. viſo de verbis, num.
17. & nimirum hoc quàm verũ ſit hinc facilè conijcere poſ-
2 ſumus, nam † ſi hominem, ſuiq; aduerſarij pronunciatum
probauerit, ei, qui ita probat & dicto, & eiuſdem aduerſarij
relationi fides eſt habenda, quod ſcite conſuluit Alex. di-
cto conſil. 113. num. 5. & ante eum dixit Spec. in tit. de teſt. §.
reſtat. verſic. hoc tamen fallit, Iaſ. profitendo ſequitur in l.
admonendi. nu. 200. ff. de iureiur.

Limita, vt non procedat, quando approbatio generatim,
non autem ſigillatim concepta ſit, vt ſi dictum fuerit, ſcri-
bentem eſſe virum honeſtum, & probatum, & nihil de fa-
cto, aut ſcriptura, de qua quæſtio eſt in vniuerſum, vel par-
3 ticulatim, † quia tunc approbatio hominis nihil facit quo-
ad approbationem dicti, aut facti, argum. l. ſi quis teſtibus.
C. de teſtib. c. ſi quis teſtib. 4. q. 3. c. præſentium. & ibi nota-
ta de teſtib. ſentit Alex. in d. conſi. 113. num. 4. in fi. & Craue.
vbi ſuprà, nu. 18. huc ſpectat, quod habetur in c. ſuper quæ-
4 ſtionem. de offic. deleg. vbi quis iudicem probauerit † non
intelligitur approbare eius dicta, vt etiam dixit Geminia.
in conſi. 15. colum. fi. in prin. idem etiam notat Riminal. Sen.
in conſil. 300. num. 103. volum. 2. per textum in d. l. ſi quis te-
ſtibus. cum ibi notatis.

Intellige hanc limitationem procedere tantum quoad
plenam probationem, non autem ſemiplenam, quia ex tali
approbatione ſaltem ſemiplenè probabitur, vt ex his, quæ
ſcribit Bald. in l. in bonæ fidei, colum. penult. verſicu. ſed
5 dubitatur de vno. C. de reb. credit. vbi † & ſi approbetur
tantum perſona teſtis, & non dictum, tamen eius teſtimo-
nium probare ſemiplene aſſeruit, & eum ſequitur Iaſ. in d.
l. admonendi. num. 200. ff. de iureiu. vbi eſſe ſingularem li-
mitationem confirmat. cum Bald. etiam tranſit ſimplici-
ter Sali. in d. l. in bonæ fidei. in 12. colum. verſic. circa præ-
fata quæro de caſu quotidie occurrenti, probauit Crauet-
ta d. tracta. de antiquit. temp. in 1. part. verb. viſis de verbis,
numero 18.

Secundò limita, vt non procedat, ſi quis tacendo non
contradixerit ſcripturæ, quam ſæpius præ manibus habuit,
6 † quia ex ſola taciturnitate non probatur approbatio, vt
per Innoc. in c. olim. el 3. in fi. de reſtit, ſpoliat. vbi ex patien-
tia, aut taciturnitate non cenſetur quis approbare excom-
7 municationem, in quam quis incidit poſt appellationem, †
nec renunciare appellationi, quod ſequitur Abb. in c. gra-
tum. de offic. deleg. & dixit Dec. conſi. 98. ad fi. & Bal. memi-
nit in l. ei qui. verſic. quæro nunquid ſi dominus. C. ſi ex falſ.
inſtrum. nec prætermiſit Alexan. conſil. 101. col. 3. verſic. &
hoc clarius ſenſit Bald. lib. 6. ea ratione approbationem in-
8 duci ex facto aliquo, † & non ex nõ facto, vt reſpondit Soc.
conſi. 104. col. 7. poſt med. lib. 4. vt eſt taciturnitas, quæ ni-
hil eſt, vt per Bald. vbi ſuprà, & conſi. 321. verba compromiſ-
9 ſi. libro 5. vbi ait ex ſolo ſilentio non dici concordia fieri, †
quando omnium ſenſa in illa re congruere debent, ſed re-
quiri declarationem voluntatis.

Contrà verò ſcripturam priuatam ex tali taciturnitate,
& non contradictione eius; qui eam præ manibus ſæpe ha-
10 buit † cenſeri approbatam, cõſuluit Paulus de Caſtro con-
ſilio 314. ſub numero ſecundo, in fin. incipien. omiſſo pri-
mo & ſecundo, libro ſecundo, ſequitur Iaſ. in l. quæ dotis.
num. 90. ſolut. matrim. pro quo adducit optimum contex.
in clement. 1. de procurator. vbi ſi quis receperit ſcienter
11 inſtrumentum, in quo conſtituitur procurator, † videtur
tacitè ſe obligare ad illud officium, nec poteſt amplius illud
recuſare, & ad id corroborandum pertinet id, quod con-
ſuluit Cald. in conſi. 1. in fine de ſponſ. vbi quando ſponſalia
ab initio ſunt nulla ob impedimentum coniunctionis ſan-
guinis, ſi poſt diſpenſationem Pontificis Max. contrahen-
12 tes taceant, † nec reuocent ſponſalia, cenſentur illa appro-
bare, & cum iſta opinione tranſit etiam Crauet. dicto ſuo
tract. de antiquit. temp. dicto §. viſo de verb. nu. 22. part. 1. &
in part. 2. in princ. nu. 19. tenuit Abb. conſi. 18. ſub nu. 7. ver-
ſicu. tertiò dixi. lib. 2. Idem Crauet. conſi. 54. nu. 4. vol. 1. &
13 ratio iſtius contrarij eſt, † nam non contradicere, & appro-
bare, paria ſunt, ſi credimus Bart. in l. ne in arbitris ad fi. verſ.
venio ad verſiculum finalem. C. de arbitr.

CONCLVSIO 122.

ARGVMENTVM.

Aquæ bonitas quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Aquæ bonitas ex aſpectu incolarum probatur, & quomodo.*
2 *Effectus cuiuſdam generis aquæ in Italia, & fontis in Inſula Chio.*
3 *Aquæ bonitas probatur, ſi in vas æneum, vel corinthium ſparſa maculam non fecerit, & per alia, vt ibi.*
4 *Aquæ bonitas cognoſcitur, ſi fuerit limpida, & placida & alias habeat qualitates, vt ibi.*
5 *Bonitatem, & ſalubritatem aquæ cognouiſſe maiores inſpiciendo iecinora pecorum.*

1 Aquæ bonitats probatur ex aſpectu incolarum, †
ſi ſint corpore robuſti, colore nitidi, non
gibboſi, non ſtrumoſi, non viciati cruribus, non lippis ocu-
lis, &

lis, & non fatui, tradidit Rip. in ſuo tractatu de peſt. part. 2.
numero 13. f. mihi. 38. vbi narrat in Italia extare quoddam
2 genus aquæ, † quam qui biberint eos effici turgidis guttu-
ribus, & in inſula Chio fontem eſſe quendam, ex quo qui
biberint fieri inſipientes, vnde deſcriptum eſt in eo Epi-
gramma, iucundam eſſe potionem fontis, ſed bibentes ſa-
xeos futuros.
Secundò probatur, ſi in vas æneum, † vel corinthium
3 ſparſa maſulam non fecerit, neq; in fundo vaſis arena limúſ-
ve inueniatur, ſi legumina cum ea aqua cõiecta, & ad ignem
poſita celeriter percocta fuerint, ſic dixit idem Rip, vbi ſu-
prà num. 15.
Similiter cognoſcitur bonitas aquæ, ſi fuerit limpida, &
4 perlucida, † & quocunq; profluxerit locum ab omni in-
quinamine reliquerit, neq; muſcum, neq; iuncos produ-
xerit: vt ibidem loquitur Rip. nume. 13. dicit: maiores, vt
cognoſcerent bonitatem, & ſalubritatem aquæ, inſpexiſſe
5 iecinora pecorum, † quæ his locis paſcebantur, & pluries
experti ſunt, quòd ſi liuida, vel vitioſa reperiebantur, ex a-
qua, & pabulo malignis id venire arbitrabantur. Et ideò a-
liò commigrabant, verentes aquam illam humanis corpo-
ribus peſtilentem futuram: vt ibi per eum. Idem ad litte-
ram recenſet Caſſan. in ſuo tracta. catalog. gloriæ mundi,
part. 12. decimaoctaua conſideratione: vbi multa alia mira-
bilia de aquis recenſet: quæ nimis longum eſſet referre.

CONCLVSIO 123.

ARGVMENTVM.

Aqua an, & quibus modis probetur eſſe propria alicuius.

SVMMARIVM.

1 *Aquam propriam eſſe alicuius probatur ex eo, quòd naſcatur in ſuo prædio.*
2 *Aqua poſtquam ingreſſa eſt fundum alicuius, eius propria effecta fuit, & de ea facere poteſt, quicquid velit, & diuertere, quo ei placuerit.*
3 *Aquam continere poteſt ille, in cuius fundum ingreſſa eſt, ob vtilitatem ſuam: nec ei prohiberi poteſt ab habentibus prædia inferiora.*
4 *Aquam ducere de flumine publico, vel priuato ſi liceat alicui, ei competit ius prohibendi quoſcunq; aliquod opus facientes per quod impediatur aquam ducere more ſolito.*
5 *Habenti ædificium in flumine publico, & ex eo aquam ducenti ad prædia irriganda, non poteſt alius eum impedire, vel quid facere, per quod ei tale commodum auferatur.*
6 *Aquam retinere ſuperiori non licet, quominus ad inferiorem fluat.*
7 *Licitum non eſſe alicui in ſuo ædificare, nec aliquid facere, quod vſum alterius incommodet.*
8 *Aqua quando eſt priuata, neq; alteri ius quæſitum, nõ poteſt impediri, quin ad inferiora prædia labatur.*
9 *Aqua licèt naſcatur ex prædio alicuius, tamen efficitur publica, poſtquam ad publicum locum peruenit.*
10 *Aquæ principium in aquarum ductu non inſpicitur, ſed aluei, & meatus, vnde pertranſit.*
11 *Aqua defluens ad locum publicum publica efficitur.*
12 *Dominus prædij, à quo aqua originem trahit, illam ad libitum poteſt diuertere.*
13 *Paria ſunt, aquam ire ſuper terram & ſubtus terram.*
14 *Aqua etiam ſi per mille annos elapſa fuerit ad inferiora prædia, tamen pro libito Domini loci originis aquæ poteſt diuerti quocunq; ipſe voluerit.*
15 *Aquæ naturalis defluxus ex fonte ſuperiori non inducit præſcriptionem, vel conſuetudinem.*
16 *A re inanimata nihil nobis acquiri poteſt.*
17 *Aqua defluens ad inferiora prædia opere manufacto, ſciente, & patiente domino aquæ præſcriptionem inducit, nec poteſt exinde inuito domino fundi inferioris aliunde diuerti.*
18 *Factum hominis, vt ſeruitutis acquiſitionem inducat, quale debet eſſe.*
19 *Aqua flumen magnum faciens non poteſt à domino fundi duci, quo ſibi placuerit, ſecus ſi flumen paruum faciat.*
20 *Aqua occupata præſumitur ab habente prædia ſuperiora.*
21 *Aquam occupans facere non præſumitur animo iniuriandi, vel damnificandi prædia inferiora habentes, ſed principaliter propter commodum ſuum particulare.*
22 *Aquæductus præſumitur conceſſus ſine præiudicio vel ſcientia alterius.*

1 Aquam eſſe propriam alicuius probatur ex eo, †
quòd naſcatur in ſuo prædio, per text. in
l. Proculus. ff. de dam. infec. & refert Pariſ. conſil. 129. nu-
mero 3. volumi. 4. & plura adducit in conſil. 112. in princ. vo-
lumi. 4. l. in concedendo. & in l. ſeq. in fin. ff. de aqua pluu.
arcen. l. aqua. & l. præſes. C. de ſer. & aq. l. ſolum. §. meum. ff.
de re. vendi. Cepol. de ſerui. ruſti. præd. in tit. de aquæd. nu.
37. verſ. ſed eſt dubium.
Amplia, vt procedat, etiam ſi non in eius proprio fun-
do oriatur, ſed in ſuperioribus, & poſtea ingrediatur pro-
2 pria prædia ipſius: † nam poſtquam ingreſſa eſt, eius pro-
pria effecta fuit, adeò vt ea vti poſſit, ſicuti ſibi libuerit, &
auocare quò ei placuerit, prout dicit Boer. in deciſ. 352. nu-
mero 5. Pariſ. in d. conſi. 112. nu. 2. vbi allegat l. primam. §. il-
lud Labeo. ff. de aqua quotidiana. & Bart. in l. quominus. in
3 12. q. ff. de flumi. vbi apertè ſentit † illum, in cuius fundum
ingreſſa ſit aqua, poſſe illam continere ob ſuam vtilitatem,
nec poſſe prohiberi ab illis, qui habent prædia inferiora,
ibiq; Alex. in addit. Iaſ. ibidem nume. 88. & 91. Rip. nume-
ro 83. & 95. Bald. in l. item lapilli. num. 4. de rerum diuiſ. &
in l. aquam. & ibi Curt. C. de ſer. & aq. Idem Bald. conſil. 72.
lib. 1. ad euidentiam. dixit Dec. conſi. 244. nume. 3. & conſil.
373. Alex. in conſilio 108. num. 2. volum. 2. Cepol. de ſeruit.
ruſti. prædior. cap. 4. Iaſ. in conſilio 150. lib. 1. Socin. in d. l.
quominus. num. 83. & Calcan. in conſilio 32. numero 5. & in
conſilio 56. numero 1. & Curt. Sen. in conſilio 33. numero 2.
eſt text in l. 1. §. illud Labeo. ff. de aq. quoti. gloſſ. in l. cum eſ-
ſent. §. 1. ff. de ſerui. ruſti. prædior. Vber. Lampug. inter con-
ſilia Calcan. in conſilio 53. verſic. præterea reperio. & ibi
Chriſtof. de Caſtel. in ſubſcriptione. plenè Caſtren. conſi-
lio 54. inter dicta conſil. Calcan. Ruin. conſil. 96. numero 6.
lib. 4. Pariſ. conſilio 129. lib. 4. nouiſſimè Menoch. in tracta.
retinen. poſs. remed. 6. 11. num. 86. & ſeq. & idem Pariſ. qui
* * communem ait in dicto conſil. 112. & conſilio 114. nume-
ro 19. & 20.
Ab hac tamen ſententia videtur recedere idem Calca.
in dicto conſilio 56. à num. 4. vſq; ad num. 8. vt vbicunq; li-
citum ſit alicui aquam ducere de flumine ſiue publico ſiue
4 priuato † ei competat ius prohibendi quoſcunq; facientes
aliquod opus per quod impediatur aquam ducere more ſo-
lito, per interdictum vti poſſidetis, & per alia interdicta, vel
iuris remedia ſibi competentia. Et propterea dicit ſentire
Bartol. in d. l. quominus. in 2. q. vt cum quis habet ædificium
in flumine publico, & ex eo liceat ei ducere aquam ad præ-
5 dia irriganda, † alium non poſſe eum impedire, vel aliquid
aliud facere, per quod ei tale commodum auferatur, idem
clarius ſequitur ibi in 8. q. vbi expreſsè notat contra con-
6 ſuetudinem, non licere ſuperiori aquam retinere, † quo-
minus fluat ad inferiorem: prout conſueuerat etiam poſt-
quam aqua ingreſſa fuerit prædia ipſius ſuperioris, argum.
textus, qui hoc expreſsè probat in l. 1. in princ. C. de alluuio.
hoc idem comprobat communis concluſio, non licere ali-
7 cui in ſuo ædificare, vel aliquid facere † ne vſui alterius in-
commodum feratur, de qua in l. ſicut. §. Ariſto. ff. ſi ſer. ven-
di. & in l. ſi fundum. §. qui vaſ. ff. de damn. infec. Iaſ. etiam a-
pertè repugnat in d. l. quominus. num. 96. per ea, quæ dicit
circa 2. qu. Bart.
* Communis, * & receptiſſima eſt prior opinio ex ſuperi-
us allegatis, & errorem Iaſ. aduertit, damnatque Boſ. in ti-
tu. de reg. poſt nume. 41. ver. an hoc idem. Poſſet tamen de-
fendi, vt procedat, quando aqua non ſit priuata, neque al-

teri

teri ius quæſitum,ſed publicum:† quia tunc non poteſt im-
pedire quin labatur ad inferiora prædia: ſecus ſi eſſet priua-
ta, & ius alteri quæſitum: vt concludit Calcan. vbi ſuprà
num. 13. per text. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aq. quo-
tid. & æſtiu.
9 Limita,& dicas,vt licet naſcatur ex prædio alicuius,† ta-
men poſtquam ad publicum locum peruenit, ſit publica,
& tunc poterit detineri, & occupari tamquam publica:
10 nam non inſpicitur in aquarum ductu principium aquæ, †
ſed aluei,& meatus,vnde manat: prout dicit Pariſ.in d.con-
ſil.129.nu.5.vol. 4.per doctri. Bald. in c.1. §. ſi quis de manſo.
col.5.de controuer.inueſtit.& per alia ibidem adducta.
11 Eſt tamen hic obſeruandum, † vt etſi verum ſit aquam
defluentem ad locum publicum effici publicam, & vti ta-
lem poſſe occupari: non tamen interdici domino prædij,
vel loci, à quo aqua originem trahit, poſſe illam deriuare
12 quocunq; maluerit, † etiam ſi iccircò noceret habentibus
prędia inferiora, text. eſt in l. fluminum. §. fi. & in l. Proculus.
ff. de dam. infect. & in l. ex meo. ff. de aq. pluu. arcen. ſiue a-
qua per venas ſubterraneas; ſiue ſupra terram dilabatur. vt
13 per Bal. in l. item lapilli. nume. 4. ibi † & paria ſunt ire ſuper
terram, & ſubtus terram. ff. de rer. diuiſ. & ſequitur Cepol.
in titu. de aquæductu. ſub. nume. 41. verſic. tracta tamen, &
ver. quæ iura licèt loquantur de aqua ſubterranea. de ſerui.
ruſti. prædio.
Amplia hanc obſeruationem, vt procedat, etiam ſi aqua
14 elapſa fuiſſet per mille annos ad inferiora prædia: † quia &
eo caſu poteſt, prout libuerit domino loci originis aquę de-
riuare quocunq; voluerit, vt decidit Cepol. d. titu. de aquæ-
du. num. 40. & 41. Franc. Balb. in tract. de præſcrip. in 2. par.
4. part. princip. q. 4. num. 3. vbi ait nihil referre, etiamſi per
mille annos ex naturali facultate fluxerint aquæ in prædi-
um inferius. Iaſ. in l. quominus. q. 28. num. 170. & ſeq. ff. de
15 flumi. dicens, † ſolum naturalem aquæ lapſum ex fonte ſu-
periori non inducere præſcriptionem, vel conſuetudinem,
16 cum ſit res animæ expers, per quā † nihil nobis acquiri po-
teſt, idem Pariſ. conſi. 112. nu. 1. lib. 1. & in nu. 29. 30. 31. & 32. in
fi. Crau. de antiq. temp. 4. par. ſect. vlt. nu. 39. Rol. à Valle in
conſi. 53. nu. 26. lib. 2.
Intellige hanc ampliationem: vt procedat, ſi naturali
curſu defluxerit ad inferiora prædia, ſecus ſi facto hominis,
17 † & opere manu facto id euenerit, ſciente, & patiēte domi-
no aquæ, quia eo principio aqua per ſe fluens præſcriptio-
nem induceret, & non poſſet exinde inuito domino fundi
inferioris aliundè illam diuertere, iuxta text. in l. cui fun-
dum. ff. quemad. ſer. amit. & tradit Bald. in titu. de cōtro. ver.
inueſti. §. ſi quis de manſo. nume. 14. in vſib. feud. Cepol. in
titu. de aquæduc. num. 40. & 41. Vber. Lampu. inter conſi.
Calca. conſi. 53. Pariſ. d. conſi. 112. num. 30. 31. & 32. in fin. lib. 1.
* vbi de * communi ait, & num. 39. poſt Bart. & Innoc. decla-
18 rat, quale debeat eſſe hoc factum hominis: † vt ſeruitutis
acquiſitionem inducat, nempe vt vtens quandoque prohi-
buerit ſuperiorem, in cuius fundo oriuntur aquæ, ne aquas
diuerteret, & illi prohibitioni acquieuerit, vel quòd inferi-
or ingrederetur fundum ſuperiorem, & aquam cepiſſet,
vel riuum purgaſſet domino ſciente, & patiente, vt ibi la-
tius per eum.
Secundò limita concluſionem in aqua excreſcente in flu-
19 men magnum, quia licèt in alterius fundo oriatur,† illa ta-
men dominus dicti fundi vti & ducere non poteſt, quo ſibi
placuerit, ſecus ſi paruum flumen faciat, iuxta ſententiam
Calcan. in dicto conſi. 56. nu. 12. per text. in l. 1. §. fluminum
quædam. ff. de fluminib.
Nec illud animaduerſione dignum omiſerim, aquā præ-
20 ſumi occupatam † ab habente prędia ſuperiora, ita dixit Pa-
riſ. in conſ. 112. n. 3. lib. 1. Bar. in dicta l. quominus. in 3. q. prin-
de fluminib. vbi etiam Iaſ. q. 12. vbi plura alleg.
21 Non tamen hoc præſumitur factum animo iniuriam, †
vel damnum inferendi ijs, qui habent prædia inferiora, ſed
præcipuè propter ſe, & ſuum commodum: vt per eundem
Pariſ. in d. conſ. 112. nu. 11. & ibi allegat quamplura.

Sicut etiam aquæductus præſumitur conceſſus ſine præ-
22 iudicio, † vel iniuria alterius, prout tradidit Barto. in dicta
l. quominus. in principio, in 1. oppoſitio. de fluminibus. &
ibi Iaſ. in 4. notab. nume. 10. & idem Iaſ. in l. fin. ff. de conſti.
Princ. num. 19. Bald. in titu. de pace Conſtan. in verb. detri-
mentum. §. aduerſus.

CONCLVSIO 124.

ARGVMENTVM.

Dirimitur illa concluſio, an arbiter poſſit eſſe teſtis in cauſis, in quibus fuit arbiter.

SVMMARIVM.

1 *Arbiter in cauſis, in quibus fuit arbiter, non poteſt eſſe teſtis, & quare.*
2 *Iudex duplici officio, ideſt, iudicandi, & teſtificandi fungi non debet. & num. 7.*
3 *Cauſam appellationis non cognoſci ab eo, qui primam ſententiam tulit.*
4 *Arbiter quomodo læderet partem teſtificando.*
Et ibi contrarium.
5 *Arbitro non credendum de actis coram ſe factis.*
Quod intellige, vt ibi.
6 *Arbiter non poteſt eſſe teſtis, etiam ſi ſint plures iudices.*
7 *Arbiter vices iudicis, & teſtis ſuſtinere non poteſt, vt ſupra numero 2.*
8 *Arbiter vnus eorum, qui iudicarunt, teſtificando ſe defendere velle videtur.*
9 *Arbitrum teſtificari non poſſe, etiam ſi ſententia dicatur bulla ex defectu ſolemnitatis.*
Quod intellige, vt ibi.
10 *Arbiter non admittitur ad teſtificandum lite pendente.*
11 *Arbiter teſtis eſſe non poteſt, etiam quòd ageretur de iuſtificatione ſolius ſententiæ latæ.*
12 *Arbiter ſuper his, quæ acta ſunt coram eo, teſtis eſſe poteſt, dummodo deponens amplius non ſit iudex ſuper eadem cauſa.*
13 *Arbiter poteſt teſtificari quantum ad proceſſum, & quomodo, ſecus quantùm ad iuſtitiam.*
14 *Arbiter ſi non deuenit ad laudum, quia compromiſſum, vel inſtantia expirauerit, poteſt teſtificari.*
Quod intellige, vt ibi.
15 *Arbiter in his tantùm, quæ pertinent ad litis ordinationem teſtificari poteſt, non autem in his, quæ reſpiciunt terminum, & litis deciſionem.*
16 *Arbitro non creditur plus, quàm vni teſti.*
17 *Arbitri ſi plures ſint, plenè probabunt.*
18 *Arbiter teſtificari poteſt, quando examinatur, non vt plenè probet, ſed vt alium iudicem inſtruat.*
19 *Inſtructio arbitri inducit præſumptionem non probationem.*
20 *Duo, quæ requiruntur ad hoc, vt inſtructio arbitri probet.*
21 *Iudici primo quando eſt adhibenda fides.*
22 *Arbiter poteſt eſſe teſtis, quando producitur, non vt teſtificetur viua voce, ſed ad ſolemnizandum inſtrumentum.*
Quod intellige, vt ibi.
23 *Arbiter teſtificatur, quando ambæ partes conſentiunt, vt hic iudex arbitrarius teſtimonium ferat.*
24 *Arbiter teſtificari poteſt ſuper his, quæ obſcurè dixit in ſententia, vel laudo ad declarandum, & afferendum congruentem intelligentiam.*
25 *Arbitri interrogati reddere debent optimam rationem ſuæ declarationis.*
26 *Declaratio nullum ius adfert, ſed tantùm ambiguum aperit.*
27 *Arbitrator etiam laudum ſuum declarare poteſt.*
28 *Arbiter teſtificari poteſt, quando ſolum agitur de interpretatione, & declaratione obſcuritatis, ſecus vbi verba ſunt clara, vt ibi.*
29 *Declaratio ſi eſt circa ſubſtantiam, non declaratio, ſed noua diſpoſitio dicitur.*

30 *Summus Pontifex, qui de nouo beneficia conferre poteſt, poteſt etiam declarare conceſſionem iam factam.*
31 *Princeps declarat verba inueſtituræ.*
32 *Pars eſt citanda in declaratione verſante circa ſubſtantialia.*
33 *Declaratio circa ſubſtantialia non leue affert detrimentum.*
34 *Citatione partis in declaratione ſententiæ quando non ſit opus. Vide contrarium.*
Et concilies, vt ibid.
35 *Arbiter productus ab vtraq; parte declarare poteſt ſententiam, vel laudum ſuum.*
36 *Arbiter teſtis adhibetur, ſi ex eius teſtimonio nullum partibus adfertur præiudicium.*
37 *Difficile eſt dare caſum, vbi teſtimonium arbitri noceat, vel proſit partibus.*
38 *Arbiter deponens contra ſe non admittitur.*
39 *Arbiter probabilem errorem allegans admittitur, ſed ſi propriam turpitudinem, quæ illum criminoſum reddat, non poteſt teſtificari.*
40 *Arbiter admittitur, quando ex eo, ſuper quo producitur, laus, vel dedecus non imminet.*
41 *Arbiter ad teſtificandum admittitur in ſubſidium ſuper his, quæ alijs cognita eſſe non poſſunt.*
42 *Exemplum adducitur tex. quare arbitro in ſubſidium credatur. Quod vide per totum.*
43 *Arbitri teſtificantis fides erit in arbitrio iudicis.*
44 *Intelligentia Feli. in c. cum à nobis, quam amplia, limita, & diſtingue, vt ibi vſq; ad num.*
45 *Dictum Doctoris intellige ſecundùm legem, quam allegat.*
46 *Arbiter probat tamquam vnus teſtis in caſibus, in quibus teſtificari poteſt.*
47 *Iuramentum ſuppletiuum non dari, niſi habenti integrum teſtem, & omni exceptione maiorem.*
48 *Teſtes domeſtici in ſubſidium admittuntur ad probandum illa, quæ in locis ſecretis fiunt.*
49 *Aſſertioni, & teſtimonio arbitrorum ſtari propter longitudinem temporis.*

Arbitrum tam in cauſa principali, quam appellationis in cauſa, in qua eſt, vel fuit
1 arbiter † teſtem eſſe nō poſſe, multorum clariſſimorū tum profitentium, tum etiam conſulentium virorum auctoritate fuit comprobatum, id enim traditum fuit ab Inno. in c. 2. de arbit. & in c. cum à nobis. iuncta gl. de teſt. vbi etiam latè Felin. nu. 5. qui ponit regulam cum multis limitationibus, idem reſpondit Alex. in conſil. 70. num. 11. lib. 3. hoc docuit Bart. in l. ne in arbitris. nu. 6. C. de arbitr. id etiam habemus à Stephan. Aufrer. in ſuo trac. de teſtib. nu. mihi 11. vbi etiam ipſe ponit reg. cum 9. limitat. in eandem ſententiam deſcendit Ruin. in conſi. 153. nu. 12. lib. 1. cui accedit Nell. de S. Geminia. in tract. de teſt. num. 31. ſequutus eſt Ang. in conſi. 28. huic ſubſcripſit Riminal. Sen. in conſi. 432. num. 14. vol. 3. nec ab iſtorum opinione receſſit Grat. in conſil. 27. num. 11. volum. 2. nec præterijt Fulg. in conſi. 142. num. 1. huius meminit Cuman. in conſil. 138. num. 3. & ne vt aiunt noſtri, per mendicata ſuffragia eamus, eſt text. apertus. in c. ſtatutum. 2. q. 6. & hoc ab eo deſcendit propter nimiam affectionem, quam cenſetur habere ad cauſam, vt dixit Iacob. Nouell. in 2. tomo reg. Petr. Duen. in reg. 216. num. 64. etiam ea ra-
2 tione † quòd iudex non debet fungi duplici officio iudicandi, & teſtificandi. Præterea quia de ſua priuata conſcientia non iudicat. l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præſid. vt per Docto. in d. l. ne in arbitris, quibus conuenit text. in l. eos. C. de appell. vbi cauſa appellationis ob veriſimilem ſuſpi-
3 cionem affectionis non cognoſcitur ab eo, † qui primam ſententiam tulit. Fuerunt etiam aliæ rationes adductæ per Albe. de Malet. in ſuo tracta. de teſt. cap. 4. nu. 28. quas ſine vllo negocio ex te videre poteris.

Illud inſuper addere poteris, iſtud iccircò fieri, ne daretur arbitro facultas lædendi partem aſſerendo ſe habuiſſe,
4 & vidiſſe probationes, quas nō vidiſſet, † quia & verba poſſunt eam vim habere, vt probationes coram eo fiendæ poſſint per teſtes probari, quod aliàs non poſſet, vt per Ruin. conſi. 68. ſub num. 14. ver. nam videmus. lib. 1. quæ quidem concluſio doctè, vt omnia, affatim diſcuſſa fuerunt à Menoch. de arbit. iudic. lib. 1. q. 73. & infra in concluſione, iudex, nos videbimus, conſulas ad hæc Blan. de compromiſ. q. 8. num. 25.

Contrarium videtur ſequi Bar. in auth. niſi breuiores. C. de ſent. ex breui. recit. cum alijs adductis per Cuma. in conſilio 138. num. 8.

5 Amplia, vt vſque eo procedat, † vt nec etiam ei credatur de actis coram illo factis, vt in l. ne in arbi. §. ſin autem. C. de arbi. & ibi Bart. ſequitur, & Franci. Aret. in conſi. 68. numero 5.

Intellige tamen procedere hanc ampliationem quando arbiter atteſtatur de actis coram ſe, & ex eius geſtione poſſet ſibi adſcribi laus, vel dedecus, prout dicit Riminal. Sen. in d. conſi. 432. nu. 15. vol. 3. cum alijs per eum adductis. & dicetur infrà in nona limitatione.

6 Secundò amplia, vt procedat, † etiam ſi eſſent plures iudices, vt per Fel. in c. cum à nobis. numero 6. de teſtib. poſt Bald. in d. l. ne in arbitris. num. 4. C. de arbitr. quos refert, & ſequitur Menoch. de arbit. iudic. lib. 1. quæſt. 73. nume. 9. dixit Aufrer. dicto ſuo tract. de teſt. num. 11. Bald. in c. quoniam contra. colum. 14. verſiculo. re aliqua, de probat. cu-
7 ius ratio illa videtur, † quòd vices duorum ſuſtinere nō poſſit, ideſt, iudicis, & teſtis, vt ſuprà, & l. ſi plures in fi. vbi glo.
8 de pact. & l. ſi conſul. ff. de adop. altera illa videtur ratio, † quia agitur de proprio commodo, cum vnus eorum, qui iudicarunt ſe defendere velle videatur, vt per Menoch. d. q. 73. nume. 9.

Tertiò amplia, vt procedat, etiam ſi ſententia diceretur
9 nulla † quòd n illa aliquod ſolenne requiſitum deſideraretur, ſecundùm Fel. in d. c. cum à nobis. num. 5. verſic. item procedit concluſio. & ante eum dixit ibi Anto. de Butr. & refert Aufrer. in ſuo tract. de teſtib. vbi ſupra in verb. procederet etiam.

Intellige iſtud procedere, quando hæc eſſet ſolemnitas, cuius obſeruatio ad iudicem ipſum pertineret, & cuius negligentiæ, ac imperitiæ adſcribendum eſſet, vbi non fuiſſet obſeruata, vt declarat Menoch. d. q. 73. nu. 8.

10 Quartò amplia, vt etiam procedat, † ſi lite pendente vellet teſtificari, quia nec tum admitteretur, ne duplici officio fungatur, vt per DD. in dicto capitu. cum à nobis. & per Bal. in l. ne in arbitris. C. de arbitr. Stephan. Aufrer. in dicto tracta. de teſta. nu. 11. Alberic. de Malet. eodem tract. de teſtib. c. 4. nu. 36.

11 Quintò amplia procedere, † etiam ſi ageretur de iuſtificatione ſolius ſententiæ latæ, vt idem tradidit Menoch. d. quæſt. 73. nu. 7. Fulgo. conſi. 142. Cardinalis Alb. in l. ſi. ſocietatem. §. arbitrorum, nu. 17. ff. pro ſocio.

Primò limita, & intelligas, vt poſſit eſſe teſtis ſuper his,
12 quæ acta ſunt coram eo. † dummodò dum deponit, amplius non ſit iudex ſuper illa cauſa, ſed fuerit, vt ex allegat. per Nepo. de Mont. in ſuo tractatu de teſt. nume. 144. & reddit rationem, quia nō prohibetur, ergo &c. l. 1. ff. de teſt. l. ne in arbitris. §. ſin autem in ſcriptura. C. de arb. & l. ab ea ratione. §. fi. ff. de teſt. fi. cum gl. ff. eodem.

Intellige procedere, etiam ſi à laudo, vel ſententia prolata ab ipſo fuerit appellatum, & ſit quæſtio per appellatio-
13 nem interpoſitam à ſuo laudo, † nam tunc quantum ad proceſſum iſtius cauſæ poterit teſtificari, cap. cum dilecti. de accuſatio. licèt ſecus ſit quantum ad iuſtitiam, nam hoc caſu non poterit teſtimonium dicere, cap. ſtatutum. 2. q. 6. & Alber. de Malet. in d. ſuo tract. de teſta. c. 4. num. 28. & ſeq. quem potes videre, quia ibi latè diſputat, & declarat hanc intelligentiam.

Secundò limita, vt non procedat, quando arbiter nondum deueniſſet ad laudum, † quia fortè expirauerit compromiſſum, vel perierit inſtantia, nam hoc caſu poterit teſtificari, ſicut alius, vt ex allegat. per Fel. in d. c. cum à nobis. de teſt. & per Bal. in d. l. ne in arbitris. C. de arbit.

Intel-

Intellige tamen hanc limitationem, vt arbiter poſſit eſſe
teſtis, ſi non pronunciauit, ſed expirauit compromiſſum
15 per lapſum temporis, ſi lis ſit coram alio, † & in his tantum,
quæ pertinent ad litis ordinationem, non autem in his, quę
reſpiciunt terminum, & litis deciſionem, quia tunc ei non
creditur, iuxta ſententiam Iacobi Butr. in dicta l. ne in ar-
bitris, & Riminal. Sen. in d. conſilio 432. numero 16. & ſe-
quenti.
16 Intellige ſecundò hanc limitationem, † vt maior fides
ipſi arbitro non haberetur, quàm vni teſti, per text. in c. li-
cèt ex quadam. de arbi. per Fel. in cap. ob carmen. §. 1. eod.
titu. quem ſequitur Aufrer. in d. tract. de teſt. num. 11. Quod
17 etiam intellige, † ſi vnus tantum ſit arbiter, ſed ſi ſint plu-
res, probabunt plenè, vt per gloſſ. in d. cap. cum à nobis. de
teſt. & per Alber. de Malet. in d. tracta. de teſti. cap. 4. nu. 34.
in fine.

Tertiò limita, vt non procedat, quando ille arbiter exa-
minaretur, non vt plenè probaret, ſed vt alium iudicem ad
18 id inſtrueret † vt melius examinatam ſententiam ferret, ſe-
cundùm gl. fi. & ibi Archidia. & Domin. in c. de conſilijs. 18.
diſtinct. & idem gl. in c. ſtatutum. in ver. cognitor. 2. quæſt. 6.
Idem Anton. & Imol. in c. olim. de præſcrip. vbi aiunt, iſtiuſ-
19 modi inſtructionem inducere præſumptionem, † non pro-
bationem, ſic etiam declarauit Bartol. in l. ſi ſocietatem. §.
arbitrorum, nume. 29. ver. quæro quando examinatur. ff.
pro ſocio. Stephan. de Aufrer. de teſt. ſub num. 11. verſi. fal-
lit ſecundò, Soci. fall. regu. 199. incip. iudex de actis. 1. fall.
Ioan. de Anan. conſi. 17. num. 13. Iaſ. in conſi. 10. nume. 5. &
conſilio 12. lib. 1. & Riminal. Sen. in conſilio 432. nume. 14.
volum. 3. vbi dicit, iudicem vti inſtructorem poſſe atteſtari
de geſtis coram ſe.
20 Intellige, quòd ad hoc vt iſtud procedat, † duo requiri.
Primum, vt agatur de facto declarando, deinde, vt fuerint
plures iudices, vt ſentire videtur Bart. in d. §. arbitrorum, &
declarat Menoch. de arbitr. iudic. quæſt. 73. num. 10. & ſeq.
allegat quam plura, quæ per te potes videre, vbi hoc etiam
21 reſtringit, † quando factum redditur adeò obſcurum, vt
aliunde declarari non poſſit, nec res magnum detrimentum
eſſet allatura, quo caſu admittit iudici primò fore adhiben-
dam fidem, præterea nihil, vt ibi num. 13.

Quartò limita, quando produceretur non vt teſtificare-
22 tur viua voce, † ſed ad ſolennizandum (vt noſtrorum ver-
bo vtar) inſtrumentum de geſtis coram eo, vt ex allega. per
Stephanum Aufrer. in d. tracta. de teſtibus numero 11. ver.
fallit 3.

Intellige non procedere, quando ad actum, in quo arbi-
ter eſt deſcriptus, vt teſtis, requireretur maior numerus te-
ſtium præter auctoritatem iudicis, vel arbitri, nam tunc in
illo numero non poteſt arbiter cenſeri, ita intellexit Felin.
in c. licet ex quadam. & cap. cum à nobis. de teſtib. & ſequi-
tur Aufrer. vbi ſupra.

Quintò limita non procedere, quando ambę partes con-
23 ſentirent, † vt hic iudex arbitrarius teſtimonium ferret, vt
per Ant. & Imol. in cap. non ſine, de arbitr. per text. in cap.
dilectorum. de teſtib. cogen. faciunt notat. in l. Theopom-
pus. ff. de dot. præleg. & alia alleg. per Aufrer. in dicto tract.
de teſtib. ſub dicto num. 11. ver. fallit 4. dixit Felin. in d. c. cum
à nobis. nu. 9. de teſtib. Socin. tract. fallent reg. 199. fallent. 2.
ſequitur Menoch. dicta quæſt. 73. nu. 28.

Sextò limita non procedere, quando producitur ad de-
24 clarandum, † & afferendum congruentem intelligentiam
ijs, quæ obſcurè dixit in ſententia, vel laudo ſuo, nam tunc
ſuper hoc teſtificari poteſt, ſi credimus Bald. in dicto cap.
cum à nobis. de teſtib. & in l. ne in arbitris. C. de arbitris. &
ibi Bartol. numero 6. Felin. in dicto cap. à nobis. nume. 10.
25 Innoc. in dicto cap. non ſine. de arbit. vbi dicit, † interroga-
tos debere reddere optimam rationem ſuæ declarationis,
vt conſuluit Barbat. conſilio 5. colum. 5. in fin. lib. 2. & abſo-
lutè tenuit Boer. deciſio. 172. nume. 23. & 24. & per Alber.
de Malet. dicto tract. de teſti. cap. 4. nu. 31. & ſeq. & ſecun-
dùm Aufrer. vbi ſupra. his illud conuenit, quòd huiuſmodi
declarationem nullus alius facere poteſt, cum conſiſtat in
animo, & in ſimili allegat Ange. in l. ex facto. in principio.
26 ff. de vulg. Quod permittitur, † quia declaratio nullum ius
adfert, ſed tantum ambiguum aperit. l. hæredes palam. §. ſi
quid poſt. ff. de teſta. vbi Barto. & latè Dec. in l. edita. nume-
ro 48. 49. C. de eden. & huc ſpectant plura adducta per Fe-
lin. in cap. qualiter, & quando, il 1. nu. 24. de accuſa. & non-
nulla alia congeſta per Menoch. dicta quæſtio. 73. num. 17.
& ſequentib.

Amplia iſtam limitationem procedere etiam in arbitra-
27 tore, † qui itidem ſicuti arbiter laudum ſuum poteſt decla-
rare, iuxta ſententiam Alci. in conſi. 418. num. 1. & 2. ſecun-
dùm impreſſion. Lugdun.

Intellige, vt prædicta limitatio procedat, quando ſolùm
agitur de interpretatione, & declaratione obſcuritatis, ſe-
cus vbi verba eſſent clara, & ageretur de noua interpreta-
28 tione, † quia tunc nõ diceretur declaratio, ſed noua diſpo-
ſitio, quo caſu arbiter non admittitur, vt declarat Dec. in l.
edita. num. 49. C. de eden. & ante eum dixit Paul. de Caſtr.
in l. hæredes palam. §. ſi quid poſt. columna 2. ff. de teſtam.
& ex multis proſequitur Menoch. dicta quæſtione 73. nu-
mero 23.
29 Secundò intellige, vt tunc procedat, † quando huiuſmo-
di declaratio verſatur tantùm circa circumſtantias actus, &
non circa ſubſtantiam, quia ſi verſetur circa ſubſtantialia,
non declaratio, ſed noua diſpoſitio nuncupatur, vt per Ia-
ſon. conſil. 56. colum. penult. verſicu. 3. reſpondetur, volu-
mi. 3. & tunc non ſpectat ad arbitrum, ſed tantum ad eum,
30 † qui actum recens facere poſſit: vt in ſummo Pontifice,
qui cum beneficia recenter conferre poſſit, poteſt & decla-
rare conceſſionem iam factam, vt per Dec. in dicta l. edita.
31 numero 49. in fi. C. de eden. & in Principe, † qui declarat
verba inueſtituræ, vt dixit Menoch. in dicta quæſt. 73. nu-
mero 27. teſtatur Socin. Iun. conſil. 95. numero 22. lib. 3. Par.
conſi. 50. in fi. lib. 4. Tiraquel. in l. ſi vnquam. in verb. liber-
32 tis. C. de reuoc. dona. nume. 15. † & in tali declaratione ver-
ſante circa ſubſtantialia pars eſt citanda, vt per Innoc. in ca.
olim. de verb. ſigni. ſequitur Ruin. conſi. 38. num. 10. volu-
33 mine 1. & dixit Dec. conſil. 533. in fine. ea ratione † quòd hu-
iuſmodi declaratio circa ſubſtantialia non leue poſſit affer-
re detrimentum.

Contrarium in hoc videtur ſentire Lauren. Calca. con-
ſilio 16. num. 43. vbi quando iudici eſt declaranda ſententia
34 iam lata ſecundùm acta, † non eſt opus amplius citatione
partis, comprobat per contex. in l. vnum ex familia. in prin-
ci. & in §. 1. ff. de legat. 2. quo in loco Calca. vt reconcilietur
cum alijs ſentientibus contrariam opinionem, poſſumus
dicere, ibi loqui de ſimplici declaratione, & non de reſpici-
ente ad ſubſtantialia ſententiæ.
35 Tertiò intellige hanc ſextam limitationem procedere, †
quando talis arbiter produceretur ab vtraq; parte, aliàs ſe-
cus, vt declarat Aufrer. in dicto ſuo tract. de teſti. nu. 11. verſi.
fallit 5. ex mente Felin. in dicto cap. cum à nobis & in cap. li-
cèt ex quadam. de teſtib.

Septimò limita, vt concluſio non procedat, quando ex
36 teſtimonio ipſius arbitri † nullum partibus adfertur præ-
iudicium, quia tunc teſtis adhibetur, vt voluit Archid. in
cap. de conc. 18. diſtinct. ſequitur Aufrer. vbi ſupra num. 11.
in ver. fallit 6. Innoc. in d. cap. 2. de arbit. ſentit Menoch. d.
37 quæſt. 73. nume. 14. 15. † vbi tamen aſſerit difficile eſſe dare
caſum vbi teſtimonium hoc vel noceat, vel proſit vni, vel
alteri partium.

Octauò limita non procedere, quando deponeret con-
38 tra ſe, † quia tunc non adhiberetur, quod fuit traditum à
Calder. Anto. Imol. & Sicul. in dicto cap. cum à nobis. de
teſti. & in d. cap. non ſine. de arbitris. quos refert, & ſequitur
Aufrer. vbi ſupra dicto num. 11. verſicu. fallit 7. tenet Socin.
d. reg. 199. 3. fall.

Intellige ſecundùm eundem Sicu. in d. cap. cum à nobis,
39 vt procedat, † quando afferret probabilem errorem, àlio-
qui, ſi ſuam ipſius turpitudinem adduceret, quæ illum cri-
mino-

minoſum redderet, non permitteretur, vt poſſet teſtificari,
vt refert Aufrer. d. verſicul. fallit 7. tenet Felin. dicto capit.
cum à nobis. numer. 11. de teſtib. & declarat Menoch. d. qu.
73. nu. 15.
Nonò limita, vt non procedat, † quando ex eo, ſuper quo
40 arbiter producitur, non oritur laus, vel probrum ex aliquo
geſto, vel omiſſo, quia hoc caſu admittitur, ſecundùm Ana.
in d. c. cum à nobis. num. 12. de teſti. Soc. d. reg. 199. fallen. 4.
Aufrer. dicto num. 11. verſic. fallit 8. & Menoch. dicta quæſt.
73. num. 30.
Decimò limita non procedere, † quando admitteretur
in ſubſidium, hoc eſt ſuper his, quę alijs cognita eſſe nō poſ-
41 ſunt, vt per Anto. & alios in dicto c. cum à nobis. & eſt text.
cum gloſ. in c. cum dilectus. in verb. & ſi tres. in fin. de elect.
vbi textus inquit. credi tribus deſtinatis à Capitulo Muti-
nenſi ad eligendum epiſcopum illum, quem maior, vel me-
42 lior pars canonicorum eiſdem ſecretò nominauerint. † &
propterea ſi illi tres conſtituti teſtificati fuerint ſe diligen-
ter perquiſiuiſſe à ſingulis canonicis, clam an nominauerint
Archidiaconum eiuſdem eccleſiæ Epiſcopum, fidem adhi-
beri dicentibus, ſe Archidiaconum prædictum Epiſcopum
elegiſſe, tamquam ſecretò nominatum à ſingulis Canoni-
cis. Et ideo dicit gloſſ. in verſicu. probatio. iuncto textu, ibi.
contrarium probari non poſſe eius, quod dixerunt illi tres
deſignati: id eſt, Canonicos non nominaſſe dictum Archi-
diaconum Epiſcopum, cum dictum ipſorum receptum
ſigillatim, & ſecretò ſit ſingulare, quia non poſſet dicere
quilibet Canonicorum directè niſi de ſe, ſecus ſi examina-
tio Canonicorum facta foret publicè per illos tres deputa-
tos, quia tunc poſſet fieri probatio contraria. Vnde ex his
ſequitur arbitro in ſubſidium credi, per dictum tex. in capi-
tulo cum dilectus, & ſequitur Felin. in dicto capi. cum à no-
bis. colum. 5. poſt numer. 12. verſic. fallit 9. & aſſentitur Me-
noch. dicta quæſtio. 73. numer. 31. vbi ex aliquibus compro-
bat dictum.
Intellige, vt non tamen iſto caſu arbiter futurus ſit inte-
43 ger teſtis, † ſed eius fides arbitrio iudicis relinquetur, ſecun-
dùm Stephan. Aufrer. in d. ſuo tract. de teſtib. ſub d. num. 11.
verſic. fallit 9. & dixit Felin. in d. c. cùm à nobis, ſub num. 12.
verſi. fallit 9.
Cuius tamen dictum non eſt ita ſimpliciter intelligen-
dum, prout ſi primò intueatur innuere videtur, ſed cum ali-
qua diſtinctione, quia ſi diligenter inſpiciatur, colligitur
44 clarè, ibi Felin. conſtituere duo capita, † ideſt, quando arbi-
ter deponit ſuper his, ſuper quibus alij teſtes potentia in-
teruenire potuerunt, licèt actu non interuenerint. Nam
tunc Felin. vult, arbitrum non eſſe integrum teſtem, ſed eius
fidem eſſe in arbitrio iudicis poſitam, quod quidem rectè
percipitur ex verbis Fel. ibi, & iſta fallentia habet pulchrum
in ſe, quia negari non poteſt, quin parti imputetur, cur a-
cta, quæ communiter ſolent fieri præſentibus multis aſtan-
tibus, non probentur per teſtes. Vnde vides, talis culpa non
attenditur, hæc Feli. ibi. Vnde intuenti patebit, illum apertè
loqui in hoc primo capite de his, quæ potuerunt probari
per alios teſtes, quàm per arbitros, licèt actu probata non
fuerint, & in his vult Felin. arbitrorum teſtimonium inte-
grum non eſſe.
Secundum caput ponit Feli. ibi, quando ſumus in facto,
quod non poteſt probari, niſi per eos teſtes, qui producun-
tur, & ſic per arbitrum, ex quo factum pręfatum coram ipſo
arbitro ſecretò factum eſt, & hoc elicitur ex illis verbis Fe-
lin. id eſt, ſuper his, quæ alijs non poſſunt eſſe nota. Et tunc
eſt intelligendum Felin. velle, arbitrum eſſe integrum te-
ſtem, & hoc maximè dum adducit text. in dicto cap. cum di-
lectus. de electio. & ibi gloſſ. in verb. tres. quem ſupra indu-
ximus, demonſtrare nedum illos tres deputatos eſſe inte-
gros teſtes, ſed adeò integros eſſe, vt contrarium probari
non poſſit, & hoc idem vult Felin. ibi in dicto capitu. cum à
nobis. verſicu. fallit 9. ſub num. 12. in illis verbis, aut dicitur
quod in c. cum dilectus. loquitur propriè de actibus, qui ſua
natura probari non poſſunt, niſi per eos, qui producuntur,
& ideo extenſio iſtorum quo ad hunc caſum eſt bene notan
da, hæc Felin. ibi. Quapropter Felin. ipſe videtur velle, vt ex-
tenſio diſpoſitionis ca. cum dilectus. loquentis in actu, qui
probari non poſſit, niſi per eos, qui producuntur, extenda-
tur etiam ad eum actum, qui per alios, quam per eos, qui ꝓ-
ducuntur, probari potuit, licèt non probetur. Et ſic primò
caſu non negat, arbitrum eſſe teſtem integrum, quia ſi id di-
ceretur, loqueretur contra tex. d. c. cum dilectus. & ibi gloſ.
45 quos ad eam rem adducit, & ita debet intelligi, † cum di-
ctum Doctoris intelligatur ſecundùm legem, quam allegat.
vulgata doctri. Bar. in l. non ſolùm. §. ſi liberationis verba. ff.
de libe. lega. & hoc caſu vult Felin. arbitrum eſſe teſtem in-
tegrum, quod clarius probatur ex doctrina ipſius Feli. poſt
Card. in conſ. 144. dum dicit, in caſibus, in quib. poteſt arbi-
46 ter teſtificari, probare tanquam vnum teſtem, † & partem,
pro qua latum eſt laudum, & examinatur arbiter, poſſe in
ſupplementum probationis iurare, iuxta l. admonendi. ff.
de iureiur. & licèt iſtud dictũ videatur recens, tamen tutum
eſſe ipſum ſequi, ſi ergo datur iuramentum ſuppletiuum ha
benti arbitrum teſtem, ſequitur, vt arbiter ſit integer teſtis,
47 † quia non datur iuramentum ſuppletiuum, niſi in integro
teſte, ſicque ſit omni exceptione maior is, cui defertur iura-
mentum ſuppletiuum, iuxta ſcribentes in dicta lege admo-
nendi. Felin. ergo in dicta doctrina intelligendus eſt, ne ſibi
repugnet, arbitrum, quando deponit ſuper his, ſuper qui-
bus teſtes potuerunt adeſſe vltra arbitrum, non eſſe inte-
grum teſtem, ſed eius fidē arbitrio iudicis relinqui. Verum
quando deponit ſuper his, quæ probari non potuerunt, niſi
per arbitrum, tunc teſtimonium eſſe integrum, & illud ha-
benti eſſe deferendum iuramentum in ſupplementum pro-
bationis, & ita etiam intelligendus Steph. Aufr. ſupra alleg.
& omnes alij in propoſito articulo loquētes per ſupradicta.
48 Quod confirmatur ex eo, † quod in ſubſidiũ ad proban-
dum illa, quæ in locis ſecretis fiunt, admittuntur etiam te-
ſtes domeſtici, vt ſancitum reliquere Impp. Theodoſ. & Va-
lent. in l. conſenſu. §. ſin autem aliter. C. de repud. Crauet. de
antiquit. temp. 2. part. 1. part. principalis, nu. 13. & 14. vbi latè,
& Bar. in l. quoties. nu. 2. C. de naufr. lib. 10.
Vndecimò limita concluſionem principalem nō proce-
49 dere in antiquis, † quia propter longitudinem temporis aſ-
ſertioni, & teſtimonio arbitrorum ſtatur, vt reſpondit Soc.
Sen. in conſi. 66. nu. 3. vol. 4. ſuperſunt & aliæ iſtius concluſ.
declarationes, verùm cum per Capell. Toloſ. in deciſ. 142.
iunctis additio. enucleatè traditæ ſint, lector illuc te reijci-
endum putaui.

CONCLVSIO 125.

ARGVMENTVM.

Quid cenſendum ſit de illo qui tanquam arbiter, & arbitrator pronunciat, cui potiſſimum id ſit aſſcribendum.

SVMMARIVM.

1 *Arbiter pronunciando tamquã arbiter, & arbitrator, tamquam arbitrator pronunciaſſe præſumitur. contrarium nu. 2.*
2 *Arbiter, & arbitrator, ſi pronunciauerit ſimpliciter, nec colligi ex proceſſu poſſit, qua poteſtate vti voluerit, in dubio præſumitur, quòd proceſſerit vt arbiter.*
3 *Arbiter quibus modis videatur elegiſſe viam arbitri in procedendo, & iudicando.*
4 *Arbiter ſi arbitri viam elegit, non poteſt ad arbitratoris viam redire.*
5 *Eligens vnam cenſetur & præſumitur renunciaſſe alteri.*

Arbitrum pronunciando tamquam arbiter, &
arbitrator, præſumi † pronunciaſſe
1 tamquam arbitratorem, traditum fuit à Bald. in l. non codi-
cillum. C. de teſta. quem refert Crem. in ſing. 147. commiſſa
quæſtio.

Contrarium ſequutus eſt Vant.in ſuo tract.de nullit.ſent.
ex def.iuriſd.ord.num.173.vbi dicit,quod ſi arbiter,& arbi-
trator ſimpliciter pronunciauerint, & ex proceſſu, vel ſen-
tentia colligi non poſſit mens iudicantis, qua poteſtate vti
2 voluerit, † in dubio præſumi proceſſiſſe vt arbitrum;cum
* hæc ſit mitior, & æquior interpretatio, cum tollatur redu-
ctio ad arbitrium boni viri,& ita dicit *communiter tenere
Doct.ſecundùm Fel.in c.cum ex officij.col.11.verſi.ſunt duæ
opiniones,de præſcript.cum alijs per eum adductis.

3 Limita igitur ſupradictã concluſionẽ procedere,† quan-
do ex actis aliud appareret, nempe ſi in procedendo ſeruaſ-
ſet ſubſtantialia, & formalia iudicij, vt ſi producendum li-
bellum,curaſſet, litem conteſtari,& huiuſmodi, nam tunc
videtur elegiſſe viam arbitri,& tamquam arbitrum iudicaſ-
ſe, docuit Bart.in l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum. ff.pro ſocio,
4 † nam poſtquam illam viam elegit,non poteſt ad viam arbi-
tratoris redire,vt conſtituit Spec. tit.de arbit.§.differt.verſ.
5 quid ſi compromiſſum, quia eligendo vnam, cenſetur † &
præſumitur renunciaſſe alteri,vt voluit Innoc.in ca. cum ex
officij,verſic.item ex hoc loco, de præſcript.& vide ibidem
Fel.num.23.& 32. quod vltimum dictum quando procedat,
conſulendus erit Gabr.concluſio.4.titulo de actio.

CONCLVSIO 126.

ARGVMENTVM.

Arbitramentum quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Arbitramentum probari per teſtes.*
2 *Teſtes deponentes tantummodo de contractu, & præparatione arbitramenti non probant.*
3 *Multa dicuntur,quæ non fiunt,& multa tractantur quæ nõ perficiuntur.*
4 *Arbitramentum per teſtes probatur,niſi ſtatutum diſponat contrarium,vt in ciuitate Mediolani.*
5 *Arbitrator in dubio quis præſumitur potius,quam arbiter.*

1 Arbitramentum poſſe † probari per te-
ſtes, Ange.docuit,fre-
tus auctoritate Imp.Alex. in l.cum te.in fi. C. de tranſ.& re-
ſpondit Dec.in conſi.11.nu.1.

Sed illud in materia noſtra obſerues, vt ſi teſtes depone-
2 rent tantummodò de tractatu, † & præparatione arbitra-
menti,non probarent, quoniam multa dicuntur, quæ non
fiunt,vt notat Bald.in l.cum allegas.col.3.C.de vſu.& multa
3 tractantur, † quæ non perficiuntur,prout dicit idem Bal. in
l.multum intereſt.col.2.C.ſi quis alter.vel ſibi,cum alijs ad-
ductis per Dec.vbi ſuprà.

Intellige ſupradictam concluſionem procedere,niſi ſta-
4 tutum contrarium diſponat,† prout in ciuitate Mediolani,
vt atteſtatur Dec.vbi ſuprà numer.2.per quod cauetur,non
poſſe probari per teſtes ſententiatum.

Nec illud animaduerſione dignum in hac re non præter-
5 mittam, vt arbitrator quis in dubio præſumatur † potius,
quàm arbiter, iuxta ſententiam Bartol. in l. ſi ſeruus pluri-
um,& in l.final.ff.de legatis primo.Natt.in conſilio 7.in fin.
in prima parte, vbi allegat Bald. in l. non codicillum. C. de
teſtament.Imol.& Aretin.in l.nemo poteſt. ff. de legat.pri-
mo,idem etiam notat Anton. & Imol. in capitul. Quinta-
uallis.de iureiurand.Baptiſt. de Sancto Blaſio in tract. de ar-
bitr. verſic. quartò quæro. quem refert Gozad. in conſilio
100.numer.3.

CONCLVSIO 127.

ARGVMENTVM.

Arbor per quot pedes præſumatur emittere radices.

SVMMARIVM.

1 *Arbor vſq; ad quindecim pedes præſumitur agere radices.*
2 *Arbor per vigintiquinq; pedes extendit radices ſecundùm Bart. & Rip.*

1 Arborem præſumi † radices emittere ad quin-
decim pedes, ſciuit Imp. Conſtanti-
nus in l.prima, C. de aquæduct. lib. 11. vbi Bart.quod tamen
vſque ad vigintiquinq; pedes profert,ſed fortaſsè corruptè,
quia text.de quindecim tantum meminit,& ita etiam notat
ibidem Butrig. Bartoli etiam ſententiam confirmat Rip.in
2 ſuo tract.peſtis.de præſeruat.remed.qu.1.nu. 25. † vbi de vi-
gintiquinq; pedibus tradit,allegando tex.in d.l.1.

CONCLVSIO 128.

ARGVMENTVM.

Si quis cum telo ſit, cẽſeatur ne bene, an malè animatum eſſe.

SVMMARIVM.

1 *Arma mali animi præſumptionem inducunt.*
2 *Domini tenẽtur de iure prohibere ſubditis delationem armorum: ideo malè & iniuſtè ruſtici de eis conqueruntur.*
3 *Latus cultro ſi quis cinxerit præſumitur habere animum rixandi. vide nu.6.niſi adeſſet iuſta cauſa deferendi, quia eſſet miles,vel ob id ſtipendium acciperet.*
4 *Miles portando arma dicitur portare ſua propria inſignia,quod intelligitur in veris militibus,qui ſunt in expeditione belli.*
5 *Qui dicantur habere iuſtam cauſam portandi arma, vide remiſſiuè.*
6 *Portans arma ligata non dicitur habere malum animum,vel ferens ſuperioris iuſſu,ſeu permiſſu.*
7 *Venia,vel permiſſio ſuperioris tollit omnem malam ſuſpitionem; ſecus ſi non conſtaret,quia ſuſpi.io augeretur.*
8 *Læſus portans arma nõ præſumitur animum gerere maleuolum; ſed propter iuſtum timorem,ne iterum lædatur.*
9 *In ſolito portare arma,nec delicta cum eis perpetrare, ceſſat præſumptio mali animi,vide in concluſ.*
Animus, quando quis animum maleuolum habere cenſeatur, & vide hic remiſſiuè.

1 Arma indicio eſſe poſſunt, † quẽ malè ani-
matum eſſe erga alium, iuxta
gloſſ.in cap.1.§.ſi quis ruſticus.de pace tenen.in vſib.feud.&
notat Alexan.in l.1.ff.ad l.Iul.de vi pub.in addi.ad Bartol.&
in conſilio 103.colum.3.ante med.verſi.pro eo facit,volum.
1.Iaſ.in §.ex maleficijs.colum.13.nu.81.Inſtit.de acti. Crauet.
in conſi.314.num.3.† vbi dicit iniuſtè,& malè conqueri ſub-
2 ditos de dominis prohibentibus, ne quis cum telo ſit,ad
quod agendum ius eos impellit. id animaduertit etiam Cæ-
poll.in conſi.ciuil.2.numer.6.& alios congerit Guid.Pap.in
conſil.75.ſub num.5.verſic. ideò alibi dicit Bal. & Thom.de
Pipe.in ſuo tractat.criminali de fam. numer. 68. Bertran.in
conſilio 316.numer. 7.volumine 2. Franc.Curti. in repet. l.
licet inter priuatos.nu.4.C.de pactis,& Rimi.Sen.in conſi.
3 15.num. 10. vol.1.vbi dicit,† illum,qui cultro latus cinxerit,
præſumi habere animum rixandi, per text. in l. licet. C.de
pact.cum alijs per eum adductis.

Primò limita,quando haberet iuſtam cauſam illa portandi, nempe quia eſſet miles, vel ob id ſtipendium acciperet, vt eſt text. in l. iubemus.la 1. C. de præpoſit. ſacr.cub.lib.12. & dicit.

4 Et ratio eſt, † quia miles portando arma, dicitur portare
ſua propria inſignia, ſecundum Bald.in c. 1.num.50.quid ſit
inueſt.in vſib.feud.

Intellige tamen in veris militibus, qui ſunt in expeditione belli,vel fuerunt veri milites, iuxta Tiraquell. in tractat. de nobilit. capitulo vigeſimo, numero ſexageſimo octauo, & 72.

5 Cæteros verò,† qui dicuntur habere iuſtam cauſam portandi arma, recenſet P.Duen.in reg.vtriuſq; iuris. in reg. arma portare.
6 Secundò limita, ſi quis portaret arma ligata,† nam non diceretur malum animum gerere, per tex.in c.1.§. ſi quis, de pace tenen.in vſib.feud.vbi Andr.de Iſer.

Tertiò limita non procedere, quando iuſſu, vel permiſſu
7 ſuperioris illa deferret, † quia tunc tollitur omnis mala ſuſpicio, vt idem Nouel.vbi ſuprà, ſecus ſi de tali permiſſione, & venia non conſtaret, quia tunc augeretur ſuſpicio, vt inquit Bertra.dicto conſil.16.

Quartò limita, quando aliàs ille, qui defert arma, læſus
8 fuiſſet † ſicq; propter iuſtum timorem, ne iterum ſibi iniuria inferatur, illa arma defert, quo caſu non præſumitur animus maleuolus, ſed vt ſeipſum tueatur, ita limitat, & intelligit Marſi.conſi.21.nu.27.vſq; ad 31.

Quintò limita, quando quis conſueuit eſſe cum telo, il-
9 loq; abuti non eſt ſuæ conſuetudinis, † nam tunc ceſſat illa præſumptio, ſecundùm Nouel. in d.tract.ad defenſam, eod. tit.an indicia danda ſint reo; numer.68. verùm quando quis præſumatur animum iniquum gerere, diximus ſuprà in cõcluſione animus.

Si quis verò requirat alia quæ ad hanc explicandã concl. pertinent, præſertim vt cognoſci poſſit quãdo quis dicatur portare arma, vt iniuriam inferat, adeat Afflict. ſup. conſtit. reg.lib.1.in tit.de illicita portat.armorum, per totum.

CONCLVSIO 129.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probanda ſit arrarum traditio in ſponſalibus.

SVMMARIVM.

1 *Arrarum traditio in ſponſalibus probatur per confeſſionem recipientis, niſi per coniecturas probetur contrarium.*
2 *Arrarum traditio debet probari per teſtes, vel inſtrumentum in quo Notario præſente atteſtentur factam numerationem.*
De quibus arris, vide ibi remiſſiuè.
3 *Concilies opiniones, vt ibi remiſſiuè.*

1 Arrarum in ſponſalibus traditionem probari per confeſſionem recipientis,† niſi per aliquas coniecturas cõtrarium probetur, fuit ſententia Bartol.in l.Titia.in princ. ff.de verbor.obligãt.& conſuluit Steph.Bonacur.in conſi.9.inter conſil.matrimon.num. 9.& Agab. Matth.in conſi.6.numer.21.inter conſilia matrimonialia, & Fran.Manſue.inter ead.conſil. matrimonial. in conſil.7.numer.14.cum ſequent.id vnum etiam notat Bald. in l.Deo nobis, in prin.2. column. verſiculo quinto, no.hic. C.de epiſc.& cleric.contra Bartol.in l.fin.C.de ſenten.& in l.2.in 2.colum.verſic.nonò quæritur.C.quando lice.ab emptio.diſced.

Contrarium videtur voluiſſe idem Bald. in l. final.C.de
2 epiſcop. & cleric. vbi ait, id probari debere per teſtes, † vel per inſtrumentum, in quo notarius atteſtatur de numeratione facta ipſo præſente, & adhibeas eundem Bald. in l.final.numero 7. C. de ſponſalib. cui aſſentitur Fulgoſ.per dictam l.final.de ſponſal. & in dicta lege Deo nobis. numer. 3. C. de epiſcop. & cleric. vbi reijcit & improbat opinionem illorum, qui aliter ſenſere, quique atteſtati ſunt de generali conſuetudine, nam, vt ipſe inquit, aliter vidit ſeruari Papiæ, & ſubdit ita teneri per canoniſtas in capitulo Gemma. de ſponſ. nos verò oportunius hæc trademus in concluſio. confeſſio. de iſtis tamen arris vberius differentem conſulas Didac.epito. 2.partis.ca.3.nu.6.cum ſequent.

Concilies hos,† & intelligas, vt per D.Agab.Matth.dict.
3 conſi.6.nu.20.cum pluribus ſequen.& per Stephan. de Bonacur.dicto conſi.9.nu. 8.cum ſequen.& vide Paul.de Caſt. in d.l.fin.nu.6.

CONCLVSIO 130.

ARGVMENTVM.

An cenſeantur admiſsi articuli, ſi ſuper his ſint teſtes recepti.

SVMMARIVM.

1 *Articuli præſumuntur admiſsi, ſi ſuper eis ſunt recepti teſtes.*
Admiſsio articulorum non eſt de ſubſtantia iudiciarij ordinis.
Iudex recipiendo teſtes cenſetur articulos admittere.
2 *Teſtes ſi recipiantur ſeruatis omnibus terminis, articuli cenſentur admiſsi.*
3 *Paria ſunt aliquid facto fieri, vel verbis.*
4 *Articuli quando producuntur, pars debet citari.*
5 *Articulorum admiſsio eſt interloquutoria.*
6 *Teſtes faciunt quale quale indicium recepti parte non citata.*
7 *In articulorum admiſsione non eſt neceſſe ferre ſententiam interloquutoriam, ſi articuli ipſi ſunt pertinentes.*
Et quando articuli cenſeantur pertinentes. vide ibi remiſſiuè.

1 Articulos præſumi admiſſos, † & proinde probare, ſi ſuper eis ſint recepti teſtes, conſtituere DD.Rot.deciſio.105. valet receptio, & deciſio. 392.ſi auditor, in nouis, vbi in hanc deſcendere ſententiam, admiſſionem articulorum non eſſe de ſubſtantia ordinis iudiciarij, q̃a iudex recipiendo teſtes cenſetur tacitè admittere articulos, ideò nõ eſt neceſſe proferre ſententiam interloquutoriam ſuper admiſſione articulorũ, dummodo ſint articuli pertinentes, conuenit cum iſta deciſio. deciſ.446. ſi auditor admittat articulos, in antiq. quo in loco deciſum
2 fuit, vt ſi ſeruatis omnibus terminis teſtes recipiantur,† articulos cenſeri admiſſos, & cum hoc ſimpliciter tranſit Mil. in repert.in verb.teſtium etiam non affuturorum receptio, aſſentitur etiam Philip. Franc. in capitu. præſentium. §. teſtes, nume.4.de teſtib.lib.6.vbi ſimpliciter allegat pro concordan.præallegat.deciſio. 392.ſi auditor, cui adhæret Mil. in dicto ſuo repert. in verb. iudex recipien. teſtes, allegat gloſſ.in cap. cum contingat. in verb. nihilominus, de offic. deleg.ſequitur Crauet.conſi.179.numer.12.& eſt deciſ.595. ſi aliquæ exceptiones, & 516. valet receptio, in antiq. & ra-
3 tio eſt † quia paria ſunt, aliquid fieri facto, vel verbis, vulgata l. Paulus reſpondit. ff. rem rat. hab. & dixit Crauet.dicto conſi.179.nu.12.
4 Verumtamen quando producuntur articuli† partem debere citari monuit Alber.de Malet.in tract. de teſtib.cap.7. numer. 6. per deciſio. Rot. 90. quæ potius eſt 93. iudex admittendo, in nouis. illumque ſequitur Campeg. de teſti. regul.165.

Verùm in hoc animaduertendum eſt, Rotam, ſi rectè intueatur, hoc non ſentire, ſed loqui de admiſſione, qui terminus differt à termino productionis, vt infrà, & ita etiam
5 videtur loqui Alber.dum poſtea inquit† huiuſmodi admiſſionem articulorum eſſe interlocutoriam, videtur ibi Alberic. perturbare terminum productionis & admiſſionis. Idem facit Felin.in cap.2.numer.32.de teſtib. vbi quærit, an in productione articulorum ſit neceſſaria citatio, & per Doctor. ibi concludit affirmatè, ſubdens, quia admiſſio eſt interlocutoria quædam, & nihilominus plurimum inter ſe diſtant productio, & admiſſio, vt etiam animaduertit Abb. in cap.in nomine Domini. numero 16. de teſtib. & concludit, citationem fore neceſſariam in productione articulorum, ſecus in admiſſione, de hoc verò quod ſecundo loco diximus, infrà agetur, & ab hac parte ſtat etiam Luc. Pet. de iud. for. Capitol. cap. 5.ſub numero 6. verſicul.remanet, & vide Campeg. d.reg.165. vbi ponit ſex limitationes, quæ tamen nõ conueniunt, niſi prima, & tertia, id eſt, iſtud dictum non procedere, quando eſt facta generalis citatio, & quòd
6 ſi pars non ſit citata, † nihilominus teſtes facere qualecunq; indicium, quod comprobat per doctrin.Bartol.in l.hæreditaria. C. de crim. expil. hæredit. quam tamen non inueni in Codice meo.

Quod autem nuper à nobis eſt traditum, in admiſſione
articulorum non eſſe neceſſe, vt feratur ſententia interlo-
7 quutoria,† ſi articuli ipſi ſunt pertinentes, dicendum eſt, ad
id quando articuli cenſeantur pertinentes, inter alios ad-
eundum eſſe Bertrand. conſilio 198. in princip. volumine 3.
& in conſil. 142. num. 8. volum. 1. Pariſ. conſil. 122. num. 1. vol.
1. & conſil. 67. nu. 12. vol. 4. & conſil. 60. nu. 7. vol. 3. & conſil.
31. numer. 54. vſque ad 60. volum. 4. Corn. conſil. 18. litera I.
volum. 3.

CONCLVSIO 131.

ARGVMENTVM.

An pars vocanda ſit, quando articuli admittuntur.

SVMMARIVM.

1 *Articuli quando admittuntur, debet pars citari.*
2 *Articulorum admiſſio eſt ſententia interlocutoria, quæ eſt præiudicialis.*
3 *Articuli poſſunt eſſe pertinentes, & non pertinentes, & ibi vide contrarium.*
4 *Citatio generalis quando præceſſit, non requiritur alia citatio in interloquutoria admiſſionis articulorum.*
5 *Iudex quando citauit partem ad dicendum contra articulos, & cōtradixit, ſi illos admittat, valet admiſſio abſq; alia citatione.*
Appellari poteſt ab admiſſione articulorum. vt ibi.
6 *Citatio non requiritur ad videndum articulos admitti. vide ibi contrarium.*
7 *Citatio generalis ad totam cauſam & ſingulos actus non requirit vlteriorem citationem partis.*
8 *Iudex quando ſimpliciter procedit ad vlteriora, non requiritur citatio partis, ſecus ſi admittēdo articulos pronunciat ſuper eis.*

1 Articuli quando admittuntur,† debere
partē citari, ſentit Rot.
d. deciſ. 93. iudex admittendo, in no. quam deciſionem ad
hoc expendit Philip. Franc. in c. 1. præſentium. §. teſtes. nu. 4.
de teſtib. in 6. teſtatur etiam Rot. deciſi. 10. fuit dubitatum,
in no. ſequitur Mil. in repert. in verb. citatus ad videndum
admitti, Socin. in tract. de cita. art. 7. in 7. ampliat. tenet Fe-
lin. & Dec. in ca. 2. vnus num. 32. & alter num. 69. de teſtib. &
tradit Aretin. conſi. 75. diligenter, & maturè. columna 5. vbi
2 hanc reddit rationem,† quia iſta admiſſio articulorum ſit
ſententia interlocutoria, quæ eſt præiudicialis, & propter-
ea partem eſſe citandam, quod ſequitur Dec. dicto capit. 2.
num. 69. & ſeq. Alb. de Malet. de teſti. cap. 7. num. 6. cum ſe-
quent. idem Felin. in ca. ſuborta. limit. 6. de re iudic. Grauat.
in addit. ad Veſtr. lib. 5. cap. 1. nume. 5. vbi adducit Dec. dicto
* cap. 2. numer. 69. de teſtib. atteſtantem de* communi, licèt
ibi Dec. dicat tantummodo in ſententia interlocutoria præ-
* iudiciali requiri citationem, & de hoc eſt* communis opi-
nio, quod tamen dictum poteſt referri ad cōcluſionem no-
ſtram, huiuſmodi enim interlocutoria videtur præiudicia-
3 lis,† cum articuli poſſint eſſe pertinentes, & impertinen-
tes, & idem voluit Veſtr. in ſua pract. d. lib. 5. c. 15. nu. 3. & ibi-
dem Grauat. qui alios citat.

Contrarium voluit Abb. d. capitul. 2. numer. 16. de teſtib.
& eum ſequitur Marian. Socin. in tractat. de cit. artic. 7. in
verſic. 23. in fin. & Nicel. in concord. gloſ. concord. 53. in 101.
fallent.

* Verùm prior opinio eſt* communis, & verior, vt con-
ſtat ex adductis per Veſtr. vbi ſupra, cap. 15. ſub num. 3. & di-
xit Luc. Pet. de iud. for. Capitoli. c. 5. numer. 6. Felin. in d. ca.
2. numer. 32. vbi in primis damnat opinionem Abb. reſpon-
dendo eius rationibus.

4 Limita non procedere,† ſi præceſſiſſet citatio generalis
ad totam cauſam, quia tunc nō requiritur alia citatio in iſta
interloquutoria, vt per Fel. in d. c. 2. nu. 32. verſ. limita tamen
ex mente D. Ant. & Imol. ibi.

Secundò limita, vt non procedat, quando iudex citauit
5 partem ad obijciendum articulis, & oppoſuerit,† quia tunc
ſi iudex admittat articulos, valet admiſſio, nec requiritur
amplius citatio, licèt ab huiuſmodi admiſſione poſſit appel-
lari tamquam iniqua, & ſuarum exceptionum repulſiua,
cap. ex parte. de appellatio. & ſentit Rota dicta deciſ. 93. iu-
dex admittendo, in no. & deciſio. 392. ſi auditor admittat, in
no. & 443. ſi auditor. in antiquis, ſequitur Philipp. Franc.
in dicto cap. præſentium. §. teſtes. colum. 2. ver. 2. quæritur.
6 de teſtib. in 6. Mil. in repert. in verb.† citatio non requiritur
ad videndum articulos admitti, ſequitur Abb. in d. cap. 2.
ſub num. 16. de teſti. dicens, vbi pars fuit citata ad videndum
articulos producendos, non eſſe neceſſe in admiſſione cita-
re partem. & iſtam opinionem Abb. approbat Mar. Socin.
in d. tractat. de citatione, artic. 7. verſi. 23. caſus eſt in art. ad-
miſſione.

* Contrarium videntur tenere Ant. Imol. Aret. Dec. qui de
* communi atteſtatur, in d. c. 2. nu. 69. & 70.

7 Intellige, vt prior opinio procedat,† quando præceſſit
citatio generalis ad totam cauſam, & ſingulos actus, quia
tunc citationes, quæ fiunt per audientiam, vel alijs modis,
potius ſunt, & fiunt quadam vrbanitate, quam neceſſitate.
quo caſu non requiritur citatio partis, vt voluit Rot. deciſi.
320. licèt in cauſis beneficialib. in no. & dec. 114. maior pars
Dominorum, in no. & deciſ. 132. appellans in cauſa benefi-
ciali. & 345. licèt impetrans, in no. & 402. in no. Abb. in c. cō-
ſuluit. nu. 7. & ibi Fel. nu. 7. de offic. delegat.

8 Secundò intellige, vt poſſit procedere,† quando iudex
ſimpliciter procedit ad vlteriora, quia tūc nō reqritur cita-
tio: ſecus ſi admittendo articulos, pronunciat ſuper illis,
quia tunc requiritur citatio, vt colligitur ex dictis Dec. d. ca.
2. num. 71. de teſtib.

CONCLVSIO 132.

ARGVMENTVM.

Articuli impertinentes an ſint admittendi.

SVMMARIVM.

1 *Articuli impertinētes non ſunt admittendi, ſi de facto admittantur, pars appellare debet.*
2 *Articuli impertinentes etiam cum clauſula, ſaluo iure impertinentium, non ſunt admittendi, quando omnino ſunt impertinentes.*
3 *Statutum etiam ſi extaret, quòd omnes probationes eſſent admittendæ ſaluo iure impertinentium, non tamen admittuntur impertinentes, nec articulis huiuſmodi eſt reſpondendum.*
4 *Articuli in dubio admittuntur cum clauſula, ſaluo iure impertinentium.*
5 *Rota ſolet admittere articulos, quando eſt dubium, an ſint admittendi, vel nō, & eſt ſtylus, illis pertinentibus vel non, reſponderi.*
6 *Articulorum admiſſio cum clauſula, ſaluo iure impertinentium, operatur admiſſionē non eſſe in conſideratione, vbi articuli impertinentes reperiuntur, & quando ſic dicantur. vide ibi remiſſiuè.*

1 Articulos impertinentes† non eſſe admitten-
dos, colligitur ex Vlpian. reſponſo in
l. ſi duo patroni. §. item Iul. ff. de iureiur. ibi Bar. & ex contex.
in l. ad probationem, la 1. vbi Bar. in 2. not. C. de probat. & ex
l. ſi defenſor. §. qui interrogatus. ff. de interrog. action. & eſt
gloſſ. in c. cum contingat. gloſ. 2. in verb. nihilominus. de of-
fic. deleg. & ibi Bal. & Rot. deciſ. 373. nota in articulis, in an-
tiquis. Alber. de Malet. in ſuo tract. de teſti. c. 7. nu. 97. quòd
ſi de facto admitterentur, pars debet appellare, vt tradidit
Luc. de Pet. de for. iud. Capitol. c. 5. nu. 6. verſi. hic aduerten-
dum, & Pariſ. conſi. 97. nu. 131. vol. 1. & Fulgoſ. in l. neq; nata-
les. nu. 2. C. de probat.

Primò amplia etiam ſi inſtaretur, vt admitterentur cum
clauſula, ſaluo iure impertinētium, quia etiā cum huiuſmo-
2 di clauſula,† cum ſint impertinentes, non ſunt admittendi,
iuxta ſententiam gl. Bal. & Doct. in c. cum contingat, in gl. 3.
de

de offi.deleg.Iaſ.in l.ſi duo patro.§.idem Iul.col.fin.ff.de iu-
reiuran. Crauet. in conſi. 23. numer. 4. & Pariſ.in conſ. 97.
numer.13.volum. 1. per doctrinam Bartol. in l.ille à quo.§.ſi
de teſtamento.ff.ad Trebell.& per alios ibidem.& latè pro-
ſequitur Anton. Grauat.in additio. ad Veſtr. lib. 5. capitulo
14.de poſitionib. articul. & compul.numero 26. Grammat.
deciſio.45.Dec.conſilio 161.Guid.Pap.quæſtio. 347.Afflict.
deciſ.33.

Intellige tamẽ iſtam ampliationem, quando articuli ſunt
omnino impertinentes: prout dicit Crauet.vbi ſupra, Guid.
Pap. Afflict. & Grauat. vbi ſupra, Dec.in capitul.in nomine
Domini. numero 35. de teſtib. Angel.in lege ſpeciali. de rei
vendica.

Secundò amplia, etiam ſi lege municipali eſſet cautum:
vt omnes probationes eſſent admittendę, ſaluo iure imper-
3 tinentium, & non admittendorum, † nam etiam tunc non
admittuntur impertinentes.Ita voluit Imol. quem ſequun-
tur recentiores in l.4.§.prætor ait, per illum text.ff. de dam.
infect. & Iaſo. in l. ſi duo patroni. §.idem Iulianus.columna
4.ff.de iureiurand.& refert Grammat.deciſio. 45. num.8.&
Pariſ.conſil.67.numer.41. volum. 4. & in conſilio 97.num.
136.volum. 1.

Tertiò amplia, vt nec etiam ſit reſpondendum huiuſmo-
di articulis.Ita Pariſ.reſpondit conſi.67.numer 15.vol.4.per
deciſ. Rotæ 394. ſi ſuſpenſo. quæ licèt illud dicat, tamen ab
illo recedit, & contrarium tenet, ibi, his rationibus non ob-
ſtantibus.

Primò limita, quando quæſtio eſſet, an deberent admit-
4 ti, † nam tunc admittuntur, eſt deciſio Rot.641.DD.de Rot.
in antiq.& accedit Hoſtien.& Imol.in cap.per tuas.de teſti-
bus.& Caſtrenſ. in l.1.ff. ſi quis cautio.& ſequitur Grauat.ad
Veſtr.lib.8. cap. 14. num. 27.& idem Veſtr.ſua pract.cap.15.
lib.5.numer.7.& ſequent.Alber.de Mal.ſuo tract. de teſtib.
cap.7.num.100.cum ſeq.Franc.Mar.deciſ.Delphin.565.nu.
2.part.1.

Intellige tamen, vt cum admittuntur, debeat fieri cum
clauſula, ſaluo iure impertinentium, ita docet Bald.conſilio
143.num.5.vol.2.per l. prætor. §. ſi controuerſia.ff.de damn.
infect.vt voluit etiam Veſtr. licèt Bald. non alleget, in dicta
ſua pract.lib.5.capit. 14.numer.6.& Afflict.deciſ.33.& Pariſ.
conſil.67.num.39.vol.4.& voluit etiam Grammat.dicta de-
ciſio.45.nu.5.& Dec.conſ.142.nu.1.per plura ibi adducta, li-
cèt affirmet in relatione Cardinalis in cap. cum contingat.
de offic. deleg. iſtiuſmodi cautelam Romæ annotari, quam
etiam cautelam fallentiam appellat Grauat.ad Veſtr.vbi ſu-
pra, numer. 26. & ſibi non placet, tamen Rota ſupra alleg.
5 deciſio.645.inquit, † conſueuiſſe Dominos admittere arti-
culos partium, quãdo in dubio verſatur, an debeant admit-
ti, nec ne, vt facit etiam alia deciſ. 641.in antiq.vbi habetur
hunc eſſe ſtylum Sacri Palatij, vt ſemper reſponderi debeat
per partes poſitionibus pertinentibus, & impertinenti-
bus, & ſubdit idem procedere in articulis, & vrbe in foro
capitolino, nam per ſtatutum eſt ſancitum, vt omninò ar-
ticuli cenſeantur admiſſi ſine decreto iudicis, diſputatione
pertinentium, & impertinentium in fine cauſæ reſeruata,
* & in c.49.lib.5.& de * communi etiam atteſtatur Mil.in ſuo
repert.in verb.articuli, in penul.& de ſtylo etiam atteſtatur
Mandoſ.in tracta. commiſſionum. forma 19.in verb.in ma-
terijs admiſſibilibus.Et ratio cur quando articuli admittun-
tur, debeant admitti cum clauſula, ſaluo iure impertinenti-
um, illa eſt, quia dein in dicta clauſula efficit, ne attendatur
6 admiſſio † vbi articuli impertinentes reperiantur, ſi credi-
mus Bartol.in d.l. ſi duo patroni.§.idem Iulianus.ff.de iure-
iur.Bald.in l.fin.in fin.C.qui legi.perſo.& Crauet.vbi ſupra,
* Ioan.Andr.Imo.But.Felin. & * communiter omnes in cap.
cum contingat.de offic.delegat. Bar. Alexan.Iaſ.& alij in l.ſi
duo patroni. §. item Iulianus. ff. de iureiur.& poſt Mandos.
ſupra alleg.tenet Franciſ.Mar.deciſ.Delphi.565.nu.1.& ſeq.
& deciſio.567.in fin.part.1.

Quando verò articuli dicantur impertinentes, obſeruat
Crauet.in conſi.5.num.18.

CONCLVSIO 133.

ARGVMENTVM.

*Articuli in cauſa ciuili, vel criminali ciui-
liter intẽtata, an poſt lapſum terminum
etiam re integra admittantur.*

SVMMARIVM.

1 *Articuli poſt lapſum terminum in cauſa ciuili, vel criminali ci-
uiliter intentata, non admittuntur etiam re integra.*
2 *Dilationum materia eſt amputanda.*
3 *Aßignatio termini ſuum effectum operari debet, vt nõ poßit pro-
rogari contra naturam ſuam.*
Impetrans poſt menſem etiam re integra, non poteſt acceptare.
4 *Poſt terminum quis admittitur ad producendum teſtes, vel in-
ſtrumenta re integra, ſi ius aduerſarij non ſit factum deterius.*
*Purgatio moræ admittitur, quando ius aduerſarij non eſt factum
deterius.*
5 *Articulus de iure dantis poſt terminum etiam debet admitti.*
6 *Articulus de iure dantis dicitur, quando cauſa, vnde ius compe-
tit, deſcendit à iure agendi, vel excipiendi.*
7 *Articuli ſi admittuntur poſt lapſum terminum, ſit parti præiu-
dicium.*
8 *Ius parti non quæritur per lapſum termini, qui à iudicis volunta-
te dependet.*
9 *Pars poteſt acceptare re integra poſt menſem.*
10 *Aequitas Palatij non curat de præiudicio, vt lis bene expediatur,
ne pereat ius partis.*
11 *Articulos poſt terminum admitti de ſtylo Palatij.*
12 *Damna, & expenſæ, quæ fiunt in iudicialibus non ſunt in conſi-
deratione, vt impediatur moræ purgatio.*
13 *Si quis intra biduum tenetur articulos offerre, & exceptiones, po-
terit ex cauſa etiam poſt biduum, intra tamen terminum da-
tum ad probandum, eos offerre.*
14 *Articuli dati poſt terminum poſſunt declarari, licèt non poßint
dari.*

Articulos poſt lapſum terminum in cauſa ciuili,
vel cauſa criminali ciuiliter intentata
1 † non admitti etiam re integra, apertè confirmat Archidia.
in c.iudicantem.30.q.5.Rot.deciſ.30.fuit dubitatum.in no-
uis.quæ in hoc ſequitur opinionem Specul.in tit.de dilat.§.
videndum.verſi.ſed quid ſit actus, voluit Bar.in l.mancipio-
rum.ff.de opt.leg.idem ſequuti ſunt Ioan.de Lign. Ant.Bal.
Abb.& Imol.in c.cum dilectus. de fide inſtru. quibus aſſen-
tiuntur Inno.Bened.Cap.Aret.& Feli.in capitulo licèt cau-
* ſam.ſub nume. 18.de probationibus, dicens * iſtam opinio-
nem eſſe veriorem in puncto iuris (vt ipſe loquitur) & ſe-
quendam ex rationibus, & iuribus ibi per eum adductis. Ac-
cur.tradit in l.ſi ea.C.qui accuſ.non poſ. & ibi Guid. de Suz.
dicit ſe pro iſta parte obtinuiſſe: vt ibi refert Salyc. & Felin.
in dicto capit.licèt cauſam.nume.18.in princ.Card.in clem.
conſtitutionem. §. cæterùm. in 6.quæſt.de electio.Oldrad.
conſilio 167.ante omnia conſiderandum, quas auctoritates
ſequendo alleg.deciſ.30.accumulauit Felin.in dicto capitu.
licèt cauſam.nu.18.de proba.Idem Felin.in capit.paſtoralis.
* numer. 2. de except. vbi dicit, iſtam eſſe * communem opi-
nionem. Idem aſſerit Georg. Natt.in repet.clem.ſæpe.§.&
quia.colum.17.18.de verbo.ſignific.meminit Iaſ.in l.fin.co-
lum.9.numer.39.ff.de ferijs. ſequitur Mil.in repert.in verb.
termino ad articulandum dato, videtur alia deciſi. Rot. in
antiquis.485. cauſa criminali, dicens tamen, ab vtraq; par-
te ſcribentium opiniones æquè inter ſe pugnare, ſeque in
contrariam opinionem ſententiam tuliſſe, cui adhæret Bel-
lamer. deciſ.745.column.4.verſicul. & ad prædictum capi-
tulum paſtoralis.vbi tamen diſtinguit, & Dec.conſi.74. ter-
mini.& Rot.deciſio.648.nota quòd ſi in aliqua, & 607. dic,
quòd ſtylus, in antiquis.vbi contra loquitur de articulis ob-
iectiuis.

2 Ratio huiuſce opinionis illa videtur, † quòd materia di-
lationum eſt amputanda, ne lites trahantur in longum. l.1.
in fin.C.de dilationibus. capit. ſignificauerunt.c.vltra terti-
am.de teſtib.

Quòd etiam procedit, ſi res eſſet integra, & ius actoris
non eſſet factum deterius: quia tamen aſſignatio termini
3 debet operari ſuum effectum: † vt nō poſſit prorogari con-
tra naturam ſuam,& hinc eſt:vt impetrans poſt menſem et-
iam re integra non poſſit acceptare:vt placuit Rot.in antiq.
192.impetrans.

Contrarium in hoc tenet gloſ.ordinaria in clem. ſæpe.in
4 verb.non obſtat.de verbo.ſignificatio.§.& quia,volens,†vt
quis poſt terminum admittatur ad producendum teſtes,vel
inſtrumenta re integra,ſi ius aduerſarij non ſit factum dete-
* rius, & illa opinio eſt * communiter approbata ſecundùm
Cardin. ibi, dixit Bellamer.deciſ. 399.an in actione iniuria-
rum. & deciſ. 745. concluſio quòd articuli, colum. 3.verſic.
hoc probo. Tertiò facit, quia vbi res eſt integra, & ius ad-
uerſarij nō ſit deterius intercedente diſpoſitione iuris per-
inde eſt, ac ſi terminus non fuiſſet lapſus.l.mancipiorum.ff.
de opt.leg.c. ſi tibi abſenti. de præben.in 6. Hinc eſt,vt ad-
mittatur purgatio moræ ex æquitate, quando ius aduerſarij
non eſt factum deterius. l. & ſi poſt tres. ff.ſi quis caut.& ita
etiam reſpondit Nat.in repet.clemen. ſæpe. §. & quia.colu.
18.de verb.ſignif.facit etiam,quod reſpondit Bellam.in prę-
allega.deciſ. quòd cum iſte poſt terminum velit probare, ſe
5 conuitijs & iniurijs fuiſſe laceſſitum, hunc † dici articulum
de iure dantis, ideò poſt terminum debet admitti.cle.con-
ſtitutionem.de elect.& Rota deciſ.27.in fi.in no.

Quod autem ſit de iure dãtis in actione iniuriarum, pro-
6 bat Bellamer.ibi,quia,† vt articulus ſit de iure dantis,reſpi-
citur,an cauſa, vnde ius competit,deſcendat à iure agendi,
an excipiendi: ſed cauſa iſta,vt fama mea conſeruetur illæ-
ſa,& ne mihi iniuria inferatur,eſt illa, propter quam inten-
tatur actio iniuriarum, ideò non obſtante lapſu termini de-
bet audiri,& iſtud vltra Bellam.in actione iniuriarum:quod
articulus ſit de iure dantis,conſiderat Rota deciſion.36.fuit
dubitatum,an in actione iniuriarum,in nou.

Huic tamen rationi nititur occurrendo reſpondere Ro-
ta dicta deciſio.30.fuit dubitatum,in nou. vbi collector ait.
7 † ſemper ſi articuli admittantur poſt lapſum terminum, in-
ferri parti prçiudicium propter remiſſionem ad partes,quę
poſſet forſan decerni, quæ non decerneretur, ſi iſti articuli
non admitterentur,& forſan iſta remiſſio ad partes fieret in
partibus longinquis,& haberet longum tractum. Secundò:
quia ſi articuli non admittuntur, reus reportabit ſententi-
am pro ſe cum condemnatione expenſarum partis aduerſæ:
ideo nō debet extra terminum producere articulos in præ-
iudicium aduerſarij,cui ius fuit quæſitum.c.mutare. de reg.
iur. in 6. & in hac ratione conſiſtit meo iudicio totius con-
trouerſiæ baſis.

Cui rationi tamen obijcit Bellamer.d.deciſ.745.conclu-
8 ſio.colum. penult. † per lapſum termini non eſſe quæſitum
aliquod ius parti, quia videtur quæri ius parti oriens tamen
à iudicis voluntate vel gratia, & per conſequens quæritur
ſub conditione, niſi iudex dixerit contrarium, ſic in l.ſtipu-
latione.ff.de iur.dot.ſed licèt lata fuerit pro ſe ſententia, ta-
men melius eſt, vt fiat contraria inſtantia, quia ſic non ſe-
quitur appellatio, nec aliæ expēſæ de nouo fiendæ. Eandem
opinionem videtur ſequi Rot.deciſ. 328.habens gratiam.in
9 no. volens lapſo tempore re integra poſt menſem † partem
poſſe acceptare.l.mancipiorum. ff. de opt. leg. facit, quod
notat Rota deciſ.69.actor non veniente,in no. quæ vult,vt
ſi actor non comparuerit præfinito tempore ſed poſt,poſſit
de nouo ad illum actum procedi,& ad alios,ſequitur Mil.in
reper.verſi.citat. ad certū terminum,quãdo res eſt integra.

Hanc tamen opinionem ſequere, quoad effectum, vt lis
10 bene expediatur, ne pereat ius partis, † æquitatem Palatij
de iſto præiudicio,non laborare:iſtud vult Rot.deciſ.20.an-
no.in no.dicens,vt licèt termini ſint ſeruati in partibus co-
ram iudice,vel coram Auditore Cameræ, ſi cauſa commit-
tatur in Rota,iterū omnes terminos repeti,nec de hoc prę-
iudicio laboratur.Idem not. Bella. deciſ.74.termini inſtan-
tiæ,& huc pertinet,quod notat Rot.deci.101.omnes Domi-
11 ni: volens, † vt articuli poſt terminum admittantur de ſtylo
Palatij,& tamen inſpecto prçiudicio repetitionis termino-
rum, conſiderato vt ſuprà, non deberet fieri admiſſio poſt
terminum.

Idem iſtud præiudicium, quod conſiderat Rota in iudi-
cialibus,non videtur eſſe in conſideratione.nam damna, &
12 expenſæ,quę fiunt in iudicialibus non attenduntur,†vt im-
pediatur moræ purgatio, ſed ſolum conſideratur, an ſit fa-
ctum ius deterius ratione ſubſtantiæ actionis:vt conſidera-
uit Bar.in l.ſi inſulam. in 1.oppo.1.part.ff.de verb.obli.& ibi
* ſequuntur * communiter Doct. ſed in caſu noſtro, licèt ſit
lapſus terminus, durat actio in ſubſtantia. Ideo non debet
impediri repetitio termini.

Intellige ſupradictam cōcluſionem procedere in admiſ-
13 ſione articulorum, non in præſentatione, † nam ſi quis te-
neatur intra biduum offerre articulos, & exceptiones,po-
terit ſubſiſtente cauſa etiam poſt biduum intra tamen ter-
minum datum ad probandum,eos offerre, vt ſi duo inter ſe
colloquuti ſint aduocati, & dixerint ſufficere, ſi articuli of-
ferantur in termino probatorio,iſta dicitur iuſta cauſa,ſi illi
non ſatis rectè conſuluere, vt dicit Bart.in l.in bonorum.ff.
de bo.poſſ.tit.generali,& Alex.in conſ.183.in fin.vol.2.cum
alijs adductis per Afflict.in conſtitutione Reg.lib.2.in tit.de
proceſſu iudicij,num.17.

Limita ſupradictam concluſionem non procedere in de-
claratione articulorum iam admiſſorum, quia licèt articuli
14 poſt terminum non poſſint dari, † dati tamen poſſunt poſt
terminum declarari,ſecundùm Fel.in ca. qualiter, & quan-
do,verſi.fallit 1.de accuſ.& Bal.in l.1.§.huius ſtudij ff.de iuſt.
& iur.cum alijs adductis per Boër.in deciſ.172.nu. 23.

CONCLVSIO 134.

ARGVMENTVM.

Articuli an admittantur poſt publicatas atteſtationes.

SVMMARIVM.

1 *Articuli poſt publicatas atteſtationes non admittuntur, & ſi admittantur cum clauſula ſaluo iure, non valet admiſſio.*

2 *Admiſſio articulorum valet aduerſario patiente, probatumq́; producenti iuuabit.*

3 *Articuli ijdem cum primis admittendi ſunt propter teſtes nouiter repertos.*

Teſtes noui admittuntur ad reprobationem aliorum.

4 *Inſtrumenta nouiter reperta, & teſtes poſt concluſum in cauſa admittuntur. vide ibi contrarium.*

5 *Subornatio teſtium poſt publicationem atteſtationum timetur.*

1 Articulos poſt publicatas atteſtationes † nō ad-
mitti reſpondit Bertran. conſil. 107.
num.8.volum.3.per clem.teſtibus.de teſtib.& c. fraternita-
tis.eod.titul.& per id quod notant Doct.in l.per hanc.C.de
tempor.appell.

Amplia, vt ſi fuerint admiſſi, dum tamen cum clauſula,
ſaluo iure impertinētium,nihil valeat huiuſmodi admiſſio,
cum ſit conditionalis,& conditio deficiat,cum non ſint ad-
mittendi,ita Bertran.d.conſil.107.& 272.nu.6.eod.vol.3.
2 Limita non procedere,† quando ſimpliciter ſint admiſſi
non reclamante, ſed patiente aduerſario, nam tunc valebit
admiſſio,probatumq́; ipſi producenti iuuabit, ſic idem ca-
uit Bertran.d.conſi.272.nu.7.d.vol.3.

Secundò limita nō procedere, ſi teſtes recens fuerint re-
perti,prout dicit Ioan.Bapt.Ferret.in conſi.194.nu.1.vbi in-
3 quit,capitula eadē cum primis poſt didicita teſtificata † ad-
mittēda eſſe propter teſtes nouiter repertos, & ita dicit ex-
preſsè tenere Ant.in c.fi.colu.pen.in 6.q.de iureiur.duabus

rationi-

rationibus,quoniam noui teſtes admittuntur, vt reijciantur alij teſtes,arg.auth.qui ſemel.C.de probat.& c.licèt cauſam.eod.titu.& quia iſta eſt noua inſtantia,ergo nouæ probationes,& noui teſtes admittendi,per regulam de qua in l. per hanc.C.de tempo.appell. hanc eandem opinionem dicit ſentire Iaſ.in l.admonendi.in repet.num. 321. ff. de iureiur.duabus rationibus, prior eſt, quia ſi teſtes ſunt nouiter reperti,nihil poteſt parti imputari,& ſic timor falſitatis, & ſubornationis ceſſat, qui præſumitur didicitis teſtificatis, arg.clem.2.de teſtib.& ca.fraternitatis.eo.tit. ſecundam adducit Bar.in dict.auth.qui ſemel.col. 3. vbi dicit, quòd poſt concluſionem in cauſa,ſicut admittuntur inſtrumenta no-
4 uiter reperta,† ita etiam teſtes nouiter reperti, & hoc quia parti non poteſt aſcribi negligentia, vt quoniam teſtes non fuerunt producti propter iuſtam ignorantiam,vel aliquod iuſtum impedimentum.

Contrarium tamen de iure verius exiſtimat idem Ioan. Bapt.Ferret.vbi ſupra,in quam ſententiam deſcendere etiam ait illos, qui præ cæteris inter ſcribentes maiori auctoritate pollent,inter quos vnus eſt Barto.qui omnium eſt inſtar,in d.l.admonendi,col.fin.qui mouetur ratione,& lege. l.per textum in d.clem. 2. in d.c. fraternitatis. & in d.auth. qui ſemel.ratione,nam ſi ante latam ſententiam publicatis atteſtationibus voluiſſet actor, vel reus teſtes nouos producere ſuper eodem capitulo, vel directò contrario, non fuiſſet admiſſus propter timorem ſubornationis, & falſita-
5 tis,eo magis non debet admitti poſt ſententiam, † timetur enim ſubornatio poſt publicationem atteſtationum, quoniam poſt eam vidit pars, in quo ſui teſtes defecerint, vnde poterit ſubornare alios,& ſupplere, item poſt publicationem facilius inducitur pars tamquam prouocata ad ſubornandum teſtes,quam ante publicationem, videns quòd nō probauerit, quod ſperabat, vel quòd pars aduerſa melius probauit,quæ ratio prohibitiua communis recta via militat in teſtibus de nouo repertis, quoniam iſti de nouo venientes ſunt illi,qui corrupti præſumuntur, & ſeducti.

CONCLVSIO 135.

ARGVMENTVM.

Artificem quem non eſſe, quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Artificem non eſſe, probatur eo ipſo, quòd conſtat per decennium non exercuiſſe artem ſuam.*
Lex obliuionem præſumit tempore decem annorum. ibi.
2 *Artifex quis dicatur.*
3 *Artificem eſſe quem probatur per teſtes videntes talem dictam artem exercentem.*
4 *Operari in aliqua arte aliud eſt, & aliud artem illam exercere.*
5 *Artifex per viginti annos præſumitur lucratus ex illo exercitio quantum expendit pro arte adipiſcenda.*
6 *Artifex bonus præſumitur acquiſiuiſſe de ſua arte,non de cōmuni patrimonio.*

1 Artificem aliquem non eſſe probatur eo ipſo, † quòd conſtat per decennium non exercuiſſe artem ſuam, vt voluit Bartol. in tract. de teſtib.in verb.mercatorem.nu.64.ibi,ſed ſi de artificijs, tanto enim tempore obliuionem lex præſumit,vt ſtatuit de poſſeſſ. per-
2 denda. Hinc eſt,vt artifex propriè dicatur ille, † qui de præſentia per ſe artem exercet,& non qui per alium, nec qui in præteritum exercuit,vt notat. in l.ſi.ff.de excuſat.tut. & ibi Bar.in vtraq; lectura.Dicit etiam Bertha.de Gabell.in 2.par. verſi.16.num.34. & Bar.Cepol. in l.eum qui vectigal.de vectigal.

Limita tamen,vt etiam ille artifex dicatur, qui incipit artem exercere,ſed deſijt propter morbum,licèt aliam artem minus laborioſam exerceat poſt, vt in l. ex agentibus. C. de prin.agen.in reb.lib.12.& Roma.in ſing.incipien. priuilegium conceſſum.

3 Contra verò artificem quem eſſe probatur per teſtes deponentes, † qui viderunt talem exercere dictam artem,vel melius ſi deponant, ſe vidiſſe eum aliquod opus facere, quod certum ſit abſq; illius artis peritia fieri non poſſe,ſecus verò ſi depoſuerint, quod inſpexerint eum operantem
4 in illa arte,quia tunc non probat,†nam ſi quis præparat corium,vel quid aliud iſtiuſmodi artifici, talis dicitur operari in illa arte,& tamen ipſe nō eſt artifex,ita ait Bar. in tract. de teſtib.in verb. cerdonem.num. 61. vbi etiam habetur,ad probandum talem eſſe in arte peritum,& ſatis inſtructum, probari debere per eos, qui ſunt in eadem arte periti, vt dicetur infra in concluſione,mercator. Artifici enim credendum eſt in arte ſua,& ſuæ artis vnum quemque,& actorem, & diſputatorem optimum eſſe tradidit Val.Maxi.lib.8. c.12. vnde Q. Scæuola quotieſcunque de iure prædiatorio conſulebatur,ad Furium,& Caſellium, quia huic ſcientiæ dediti erant, conſultores reijciebat, vt eleganter ſcripſit Cicero in orat.pro L.L.Cornel.Balb. Platonis quoque eruditiſſimum pectus hæc cogitatio attigit; qui conditores ſacræ arcis de modo & forma eius ſecum conferre ſermonem conatos, ad Euclidem Geometram ire iuſſit, ſcientiæ eius cedens imo profeſſioni,ſic retulit idem Valer. eod. in lib. & cap. Quinimmò cum Philon Athenis armamentarium illud inſigne mille capax nauium fabricatus eſſet, ita facundè rationem inſtitutionis ſuæ in theatro reddidiſſe conſtat, vt Athenienſis ille popul⁹ non minorē laudem eloquentię eius,quàm arti tribuerit,vt auctor eſt Pli.lib.7. c. 37. & Cic. li. de orat.1.& Valer.eod.in loco. Mirificè & ille artifex,qui in opere ſuo moneri ſe à ſutore de crepida,& anſulis paſſus, de crure etiam diſputare incipientem,ſupra plantam aſcendere vetuit,idem Plin.lib.35.cap.10.de Apelle, & idem Valer.nuper a nobis relato loco lib.8.cap.12.

Quod ſi id probatum fuerit, hinc rectè fiet, vt ſi artifex
5 per 25.annos in illa arte ſeſe exercuerit,† præſumitur lucratum fuiſſe ex illo artificio,quantū expendit pro diſcenda arte,quam didicit,ſecundum tex.in leg. quod ſi artificem,vb. Fulg. num.1.ff.de rei vendicat. & facit gl. in l. ſi quis argentum.de donat.

Si verò peritus ſit artifex non præſumitur acquiſiuiſſe de
6 communi patrimonio,ſed ex ſua arte,vt conſuluit Alexan. conſi.30.num.10.vol.2.per Bald.in l.ſi patruus. colum. 2. C. communia vtriuſ.iud.

CONCLVSIO 136.

ARGVMENTVM.

Aſcendentes an præſumantur velle relinquere hæreditatem deſcendentibus.

SVMMARIVM.

1 *Aſcendentes præſumuntur velle relinquere hæreditatem deſcendentibus.*
2 *Hæreditas aſcendentium naturali ratione deſcendentibus eſt debita.*
3 *Aſcendentes, nec deſcendentes pro ſe, nec contra ſe ferunt teſtimonium,propter nimiam affectionem.*
4 *Aſcendentes, & deſcendentes in infinitum non poſſunt inter ſe ferre teſtimonium.*
5 *Mater de ætate filij poteſt teſtificari, & quomodo procedat,ibi.*
6 *Aſcendentes, & deſcendentes non recipiuntur in criminalibus, niſi agatur de impediendo matrimonio ratione conſanguinitatis,vel affinitatis.*

1 Aſcendentes præſumi † velle relinquere hæreditatem deſcendentibus,obſeruauit Alciat.de præſump.reg.1.præſump.8.per l.cum ratio.ff.de bo.damnat.& Riminaldus Senior in conſi.centeſimo octuageſimo primo,numero octauo, volum.1.

2 Ratio eſt,† nam hæreditas aſcendentium naturali ratio-
ne deſcendentibus debita eſt, iuxta notata per Natt. in con-
ſi.201.num.9.vol.1.

Vnde propter nimiam affectionem aſcendentes & de-
3 ſcendentes pro ſe, vel contra ſe † non ferunt teſtimonium,
vt eſt text. in l. parentes.C. de teſtib.

Amplia vltimum dictum procedere vſque in infinitum
4 id eſt,vt † aſcendentes,& deſcendentes vſque in infinitum
teſtimonium inter ſe ferre non poſſint, prout dicit Bar. in
ſuo tract.ad reprob.teſti.num.57.

Limita iſtud non habere locum, ſi agatur de ætate filio-
5 rum,† quia mater teſtis eſſe poterit,arg.cap. tranſmiſſæ. c.
per tuas.ext.qui fil.ſint legit.& l.matrem. C. de probat.

Verumtamen iſtud verum eſt, vt tunc mater non vt te-
ſtis ſit, propriè recipiatur,ſed vt ex eius reſponſione iudex
melius inueſtiget veritatem, quæ fuit ſententia Bar. vbi ſu-
prà eod. num.

6 Secundò limita non procedere † in criminalibus, arg. c.
item teſtis.10.q.5.l. teſtis.ff. de teſtib. & notat Bal. in l. pa-
rentes. C. eod. cum alijs adductis per Natt. in conſilio 359.
numero.2. vol. 2.

Tertiò limita, quando agitur de impedimento matrimo-
nij ratione conſanguinitatis, & affinitatis, argu.c. quoties.
ext.de teſtib. c.tenor. ext.de ſenten. & re iud. c. vlt,ext.qui
matr. accuſ. poſſ.c.1.c.3.& c. cæterum.30.q.7.& Bar. vbi ſu-
pra,num.8.

Quartò limita concluſionem non habere locum in leui-
bus,vt per Zaſiũ lib.4.reſpon.c.11.& refert Alfa. in ſuis col-
lecta. in l. 485. Quæ omnia explicabuntur infrà in conclu.
parentes,& in conclu.filius.

CONCLVSIO 137.

ARGVMENTVM.

Aſſaßinium, vt noſtri loquuntur, quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Aſſaßinium probatur argumentis, & ſemiplenis probationibus.*

2 *Teſtes examinati parte non citata abſente, & lite non conteſtata, ſufficiunt ad probandum aſſaßinium.*

3 *Statutum quando contentatur ſolum argumentis, & non exigit plenam probationem, teſtes poſſunt recipi parte non citata. vide ibi contrarium.*

4 *Teſtis, de auditu auditus licèt in alijs criminibus non probet, tamen contra aſſaßinum facit indicium ad torturam, quia facit qualem qualem præſumptionem, ſeu coniecturam, & transfert onus probandi in aduerſarium.*

5 *In crimine aſſaßinij proceditur omiſſo iuris ordine, ſi de eius qualitate conſtat, ſecus ſi dubitetur.*

Aſſaſſinium (vt hoc vtar noſtrorum verbo)
propter eius immanitatem,& di-
1 ritatem criminis, † probari per argumenta probabilia, &
ſemiplenas probationes,contex. habemus in dicto cap. pri-
mo de homic.lib.6. circa fin. ibi, poſtquam probabilibus
conſtiterit argumentis, & dixit Hippol. Marſil.in l. vni. C.
de rapt. virgin.numero 127. teſtatur Bartol.in leg. non ſo-
lùm.§. ſi mandato.ff.de iniur.idem Mar.in pract. §. exami-
nanda.nu.24.Carrer. in praxi dicto §.circa num.17.& Felin.
in c.afferte.num.9.in 3.limitatio.de præſumptio.

Primò amplia, vt hoc caſu ſufficiant teſtes examinati,
2 † etiam parte non citata,abſente,& lite non conteſtata: vt
notat Philip.Franc.in dicto cap.1.ex illo text.num. 5. de ho-
mi.lib.6.vbi infert ad ſtatutum,quod requirit ſolum argu-
3 menta,& non exigit plenam probationem, † illo caſu poſſe
recipi teſtes ſine citatione partis. Eandem ampliationem
ante Franc. approbauit Domin.de ſancto Geminia. in dicto
capitu.1.§.fina.col.penult.Carrer.ſua pract.§. circa num.18.
qui alios citat.Dec. in capi.in nomine Domini, quod eſt c.
1.de teſtib.num.54.limitatio. 7.

Contrarium voluit Felin. in ca.2.nume.11. in 5.limitatio-
ne, de teſtibus.& ante eum ibi Areti. & Grammati. conſi-
lio 1. poſt deciſ. de foro iudi.num.64.vbi animaduertit,Ho-
ſtien. à quo originem traxit dictum hoc, non aſſeueranter
id confirmare, ſed loqui per verbum forſan: dum hæc ad
verbum dicit,quòd forſan propter periculum valebunt te-
ſtes recepti parte non citata. Idem Grammat. vol. 11. nu-
mero.16.

Secundò amplia, vt licèt teſtis de auditu auditus in alijs
criminibus non probet: vt habetur in cap.teſtis.4.q.9.& in
4 l. teſtem. C. de teſtibus.cum ſimilib. † tamen talis teſtis fa-
cit indicium ad torturam contra aſſaſſinum: ſiue mauis præ-
donem,ſecundum Marſi. in prax. §. examinanda. nume. 28.
cum ſeq.ea ratione,quia tale dictum teſtis de auditu audi-
tus facit cuiuſmodicunque præſumptionem, ſeu coniectu-
ram,vt ſingulariter dixit Archidia.in cap.hoc videtur.22. q.
5.quem refert,& ſequitur Rom.in repet.l.ſi verò.§. de viro.
colum.fin.ff. ſol. matri.Alex. in conſilio 77.incipien.in cau-
ſa accuſationis,de crimine falſi, 1. volum. Curt. Sen. conſil.
76.nume.4.Curt.Iun.de teſt.concl.31.Roman.ſing.345. te-
ſtimonium de auditu.& Mar. ſingul. 371. teſtis de auditu,&
557.iuris.vbi dicunt,ipſum etiam transferre onus proban-
di in aduerſarium. Vnde ſi tale dictum facit coniecturam,
& qualemcunque probationem,& contra prædatores ſuf-
ficiat probatio per probabilia argumenta, vt per d. cap.1.
de homi.in 6. ex hoc fit, vt quæcunque ſatis ſit præſumptio
quę maiorem vim habet, quàm argumentum,vt colligi po-
teſt ex dictis à Bald. in l. ea quidem. col. 2. C. de accuſ.& in
terminis dixit Marſ. dicto §. examinanda. numero 29. Item
5 quia in tali crimine † inquiritur omiſſo iuris ordine, vt tra-
ditum eſt per eundem Marſ. dicto §. examinanda. num.23.
& in l. vnius.§. cogniturum.numero 65. ff.de quæſt. teſtem
laudans Barto.in l.non ſolùm.§.ſi mandato. ff.de iniur.Grã-
matic.vot.8.num.5.& vot.9.num.17.

Intellige hanc ampliationem, vt ita demum procedat,
quotieſcunque conſtet de huiuſmodi qualitate aſſaſſinij,ſe-
cus autem ſi dubitaretur, an quis commiſiſſet aſſaſſinium,
necne,vt per Gramm.vot.11.num.4. & 5.Cap.deciſ. 112. nu.
* 7.& 8. vbi hanc eſſe * communem opinionem affirmat, li-
cèt aliter fuerit pronunciatum per ſacrum Conſilium,vt ibi
ipſe inquit.

CONCLVSIO 138.

ARGVMENTVM.

An quis probetur aſſaßinus, vel prædo, qui numis captus pecuniam acceperit, vt patraret homicidium, & alijs modis, qui enumerantur in concluſione.

SVMMARIVM.

1 *Aſſaßinus quis probatur, ſi præmio, vel pecunia, promißis, etiam incertis, ſuſceptione mandati, pretio conuento impulſus, vel vt alicui morem gerat, homicidium patrat, & num.2.*

2 *Quis punitur de aſſaßinio, & ſi non ſequatur effectus, etiam ſi ſolus conatus interueniat, vide ampliationem, etiam ſi mandatum reuocat. & contrarium, nu.*

3 *Pœna mortis non ſolet de iure irrogari, & vbi canones de ea mentionem faciunt, exponitur de morte excommunicationis.*

4 *Papa non ſolet diſpenſare circa totum Chriſtianum populum, quia diſtinctæ ſunt iuriſdictiones.*

5 *Conatus in crimine aſſaßinij ſi effectus non fuerit ſequutus, non eſt puniendus pœna vltimi ſupplicij, ſed mitiori pœna.*

6 *Affectus non punitur, niſi ſequatur effectus, niſi fecerit quantum in ſe fuerit, vt delinqueret, ſed non potuit: tunc dicitur aſſaßinus, & affectus punitur. & nu.8.*

7 *Clericus volens facere homicidium, & non fecit: quia non potuit, efficitur irregularis.*

8 Cona-

8 *Conatus in enormiſsimis punitur, licèt non ſequatur effectus, vide ibi contrarium de conſuetudine totius Italiæ.*
9 *Conatus effectu non ſubſecuto, quando puniatur pro effectu conſumato, & quando non, vide remiſsiuè.*
10 *Aſſaſsinus dicitur etiam quis, ſi pro pecunia promittat vulnerare, & nu.12. & quomodo intelligatur. ibi.*
11 *Aſſaſsinus dicitur, qui ſcindit animam à corpore ad alterius mandatum.*
12 *Delictum atrocius eſt, quod fit, vel fieri mandatur per pecuniam.*
13 *Aſſaſsinium, vel mandatum probare ſimpliciter non ſufficit, niſi probetur, quòd ſit occiſus Chriſtianus.*
14 *Chriſtianus in dubio occiſus præſumitur, niſi circumciſus reperiretur, vel etiam circumciſus, contrarium probaretur.*
15 *Filius occidens de mandato patris non dicitur aſſaſsinium commiſiſſe.*
16 *Aſſaſsiniũ vt dicatur, debet per ſententiã ꝓbari, & ibi contrariũ.*

Aſſaſsinus vel ſi quis rectius loqui voluerit, prędo, probatur, ſi conſtat illum rece-
1 piſſe præmium, vel pecuniam † ad maleficium committendum, c.1. & 2. de homic. in 6. Bart. in l. Cicero. ff. de pœnis. &
in l. non ſolùm. §. ſi mandato. ff. de iniur. Alex. in conſi. 166.
nu.1. vol.7. Corn. conſi. 249. nu.2. verſi. his tamen, volum. 1.
Grammat. vot.9. num.1. Rimin. Sen. in conſi. 55. num.14. vol.
1. Boſſ. ſua pract. crimi. titu. de mandat. ad homicid. numero
decimo quarto. Pariſ. conſilio 166. numero 2. volumine 4.
Grammat. conſi. 1. num. 59. de foro iudic. Anchar. Imol. &
Prob. in c.1. de homic. in 6. Marſi. in praxi criminali. §. examinanda. nu. 21. & de * communi atteſtatur Viu. in tracta.
commun. opinio. in verb. Aſſaſſini. Didac. Couaruu. var. reſolu. lib. 2. c. 20. num. 9. & Afflic. in conſtit. Regn. lib.2. de
bannitis & for. iud. num.9.

Qualis fuit M. Liuius Druſus, qui Maguſſam Mauritaniæ Principem ob regis ſimultatem profugum, accepta pecunia à Bocho prodidit, quem ille elephanto obiecit. Sueton. de Vir. illuſtrib. & L. Septimius, qui cum C. Gracchi familiaris fuiſſet, caput eius abſcindere, & per vrbem pilo fixum ferre ſuſtinuit: quia Opimius conſul auro id ſe repenſurum edixerat. Val. lib. 9. c. 4. Fl. etiam Fimbria, qui legatus in Aſiam profectus, per ſimultatem dimiſſus corrupto exercitu, ducem interficiendum curauit. Volat. li. decimo ſexto Anthrop.

Contrarium tamen videtur tenere Alciat. in conſilio 11. numero tertio. vbi negat eſſe verum, quem ex eo ſolo dici aſſaſſinum, qui delinquit per pretium: quia etiam milites hoc modo eſſent aſſaſſini, ſed qui ſuſcipit mandatum occidendi hominem pretio conuento.

Primò amplia concluſionem procedere etiam per promiſſionem, vt ſi probaretur alicui fuiſſe promiſſum aliquod ad hoc, vt maleficium patraret: vt fuit vnus ex militib. Rizardi Camini Principis, quem magnis promiſſis Altinerij atque Reinbaldi, quod eius vxori atque filiæ vim attuliſſet, idem miles occidit, quia etiam tunc dicitur aſſaſſinus, vt cõſuluit Curt. Sen. conſ.20. ſub nu.43. verſ. omitto poſtremò. & vide Ang. Are. idem tenentem conſi. 14. inci. cum quæſt. præmiſſa. & Aret. conſi. 167. ſicut Ioan. dicit Apocalypſi, nu.
17. vt dicit Grammat. dicto vot.9. ex allegatis ibi per eum, v-
2 bi etiam voluit, † vt & ſi non ſequatur effectus, tamen puniatur tamquam de aſſaſſinio, per ibi plura adducta, & alios adducit Carer. in ſua pract. tit. de homicid. §. circa. num.4. & pro iſta ampliatione faciunt notata per Bald. conſi. 98. num. 1. volum.1. quod eſt duplicatum conſil. 383. volum. 5. & vide eundem conſi. 256. volum.2. & conſi. 351. eod. volu. 2. conſi. 432. volum.5. & Iodo. Damhaud. in ſua praxi criminali cap. 83. de aſſaſſin. numero 1. & 2. cum ſequent. Prob. in cap. 1. de homicid. in 6. Roland. à Valle conſilio 24. 1. volum. Iul. Clar. in praxi criminali, in §. aſſaſſinium. Grat. reſpon. 52. numero 2. Riminal. in conſil. 59. in 1. & conſilio 561. volumine 3. Didac. Couaruu. dicto cap.20. lib.2. va. reſolut. & Aret. dicto conſi. 163. ſicut Ioa. dicit in Apocalypſi, nu. 16. circa fin. ver. tertiò allegant.

Amplia hanc ampliationem, vt procedat, etiam ſi ſit promiſſum quid incertum, vt eſt direptio domus, vt per Gabriel. de criminal. conclu. 1. num.3. alleg. Aret. conſil. 164. colum.2. & ſequent. quod incipit. ſicut Ioannes dicit in Apocalypſi, & eſt conſi. 163. num.16. in fin.

Secundò principaliter amplia concluſionem, vt procedat, etiam ſi committit homicidium ea mente, vt alteri morem gerat, quia & tunc dicitur aſſaſſinus, ſi credimus Gram. vot.9. col.1. poſt Io. And. in c. pen. de cler. non reſid.

Contrarium colligitur ex animaduerſis à Bald. in conſil. 387. in fi. volum.5. quem refert, & ſequitur Gabri. d. conclu. 1. num.1.

Tertiò amplia, vt etiam locũ habeat, ſi interuenerit ſolus conatus, licèt effectus non fuerit ſequutus, vt eſt text. in dicto capitu.1. de homicid. in 6. ibi, quamquam mors inde ſequuta non fuerit, Ange. Are. conſi. 14. in quæſt. pręmiſſa. colu. . . . in fin. Cor. conſi. 249. verſi. his tamen, ſub nu.2. volumi. 1. quem vide. Hippoli. de Marſi. in l. vnius. §. cognitorum. ff. de quæſtio. Bolog. conſi. 8. col.2. ſequitur & alios adducit Gabr. dicta concluſio. 1. de crimi. nu.7. vbi num.9. dicit hanc magis eſſe ** communem opinionem.

Vt fuit Caianus Auarorum Rex, qui pecunia corruptus à Leone Impe. Iuſtinianum Impe. prodidiſſet, niſi Imper. admonitus ad Therbellem Bulgarorum regem confugiſſet.

In contrariam deſcendere ſententiam Cor. conſil. 202. nume.3. & 4. volum.1. vbi reſpondet ad dictum cap. primũ, de homicid. in 6. nec arbitratur diſpoſitionem illius text. ita
3 facilè eſſe trahẽdam ad pœnam amputationis capitis, † pręſertim cum non ſoleat de iure cano. pœna mortis irrogari, & vbi canones faciunt mentionem de morte, intelligũtur, & declarantur de morte excommunicationis, per c. per venerabilem. propè fin. qui fil. ſint legi. quod ſuadetur per illa verba, à toto chriſtiano populo diffidatus, poſita in dicto ca.1. ſub fin. per quæ non debet intelligi pœna mortis temporalis, cum ſummus põti. non ſoleat diſponere circa totũ
4 Chriſtianum populum, † cum diſtinctæ ſint iuriſdictiones, per ea, quæ habentur in ca. ſolitæ. de maior. & obed. & in dicto cap. per venerabilem. faciunt tradita per Didac. Couarru. variar. reſolut. lib.2. cap. 20. numero 10. verſic. primum verè cenſeo. Idem ſequutus eſt Grammat. deciſ. 74. numero decimo quinto, vbi inquit, ita millies fuiſſe iudicatum per magnam Curiam Vicariæ, & plenè ſcripſit in ſuis votis. voto 20. & 8. quibus in locis aliquando prædicti delinquentes fuerunt damnati ad perpetuos triremes, aliquando pœna pecuniaria mulctati, & vide Petr. Anchara. in dicto capit.1. col. pen. verſic. primo caſu, qui & ipſe quoque in hanc de-
5 ſcendit mentem, † conatum in crimine aſſaſſinij, ſi non fuerit ſequutus effectus, non eſſe puniendum pœna vltimi ſupplicij, ſed mitiori pœna.

Prima tamen opinio, vt dixi, eſt magis ** communis, vt atteſtatur per Gabr. tit. de crimi. conclu. 1. nume. 9. vbi allegat concordata, quæ vide.

Amplia primam opinionem, vt procedat, etiam ſi mandans re integra pœniteat, & reuocet mandatum, per gloſſ. in dicto cap.1. in verb. mandauerit, quam ſequuntur ibi Ioan. And. colum. fina. & Domi. colum. penult. & fin. Ioa. Mona. col.2. de homicid. in 6.

Contrarium in hoc ſenſit Angel. in l. item apud Labeonem. §. ſi curauerit. ff. de iniur. & fa. libell. & Hippolyt. de Marſi. conſi. 105. num. 22.

Concilies, vt hæc ſecunda opinio procedat, qñ delictum ad exitũ non perduxit, quia noluit pœnitentia ductus, tunc
6 enim vera eſt propoſitio † nõ puniri affectum, niſi ſequatur effectus. Prima verò opinio procedere põt, quando iſte, qui habuit animum delinquendi, fecit, quantum in ſe fuerit, nihilq; intactum reliquerit, quominus delinqueret, ſed ad delinquendum non potuit procedere, iſto enim in caſu dicitur aſſaſſinus, & punitur affectus ẽt non ſequuto effectu, ita diſtinguit cõciliando opiniones Hippolyt. de Marſil. in l. is qui cum telo. num.82. C. ad l. Cornel. de ſicar. in quo loco corrigit ſentẽt. quam aliàs tenuit in l. qui falſam. ff. de fal. vbi approbauit gl. in d. c.1. §. fin. de homic. in 6. id eſt, mandantem

dantem

dantem patrari homicidiũ pecunia,& ſic per aſſaſſinamen-
tum,debere puniri pœna aſſaſſinij,etiam ſi re integra reuo-
cauit mandatum,ꝙ eſt falſum ſecũdum eum ibidem. Et pro
iſta diſtinctione facit gl.fi.in c.periculoſè.de pœn.diſtinct. 1.
7 quæ dicit,† ꝙ ſi clericus voluit committere homicidium,ꝙ
tamen non patrarit,quia non potuit,nihilominus eſſe irre-
gularem. & facit ſimilem diſtinctionem Bar.in l. qui falſam.
ff.de fal.Cacheran.verò in deciſ. Pedemont.19.num.2.tenet
8 indiſtinctè quod in atrociſſimis delictis conatus puniatur,†
licèt non ſequatur effectus, in primis ſi deuentum fuerit ad
actum facto proximum,quo caſu dicit perinde puniendum
eſſe,ac ſi delictum eſſet perfectum. In contrariũ tamen ad-
ducit conſuetudinem generalem totius Italiæ,qua conatus
non punitur vera pœna delicti niſi ſequatur effectus,de qua
per Fel.in tract.de conatu,& per Marſi. in l. is qui cum telo.
C.ad l.Corneliã de ſicar.cum alijs adductis per Cacher.Ve-
rùm ſi quis eſt qui in puncto iuris cupiat videre,quando co-
natus effectu non ſubſecuto puniatur pro effectu perfecto,
9 † & quando non,adeat Silua.in conſ.43.per totũ,vol.1.Nat.
conſulat in conſ.174. num. 14. vol. 1. latè Tiraq.differentem
adhibeat in tract.de pœn. caſ. 37. num. 6. Cephal.videat in
conſi.57.per totum,vol. 1. vbi ſub num. 49. loquitur in ter-
minis aſſaſſinij, & concludit conatum puniri. Alc. inſpiciat
in conſ. 456. nu. 2. & ſeq. nec omittat Soc.Iun.in conſi.105.
nu.34.& ſeq.vol.3.iſtis adijciat Ruin.in conſ.145.nu.15.vol.5.
& adiungat Grat.in conſi. 136. num.26.volu.1.his addat Bo-
log.in conſi.8.num.5.neque linquat Iaſ. in conſi. 111. volu. 1.
& in conſi.167.vol.4.ad Ang. contendat in conſ.14.num. 4.
Rimi.Sen. conſideret in cõſ. 24. vol.2.& in conſi.281.nu.10.
Mantu.legat in conſi.30.nu.1.& in cõſ.41.nu.12. vol. 1.& Af-
flict.euoluat in conſtitut.Regni,in tit.de adult. c. 1. num.13.

Quarto amplia, vt procedat,etiam ſi quis pecunia pelle-
10 ctus promittat vulnerare,†quia & tunc dicitur aſſaſſinus ex
notat.per Alex.conſilio 166. circa fin. vol. 7. dum alternati-
uè loquitur de mandato de occidendo,vel de vulnerando.

Cuius Alex. pronunciatum falſum arbitratus eſt Anto.
Gabr.d.concluſ.1.de criminal. num. 30. motus authoritate
Archidiaconi in d.c.1.col.1. de homi. in 6. vbi voluit, vt aſ-
11 ſaſſinus dicatur is † qui ſeiungit animam à corpore alterius
iuſſu, & qui nummis captatus hominem occidit, non verò
qui vulnerauit. idem ſequutus eſt ibi Ioa. And. & Dominic.
vnus col.1.in fin.alter col.2.in princip. admittit tamen idem
Gabr. loco ſupracitato,in hoc caſu vulnerantem grauius
debere puniri, cum id quod fit, aut fieri mandatur per pe-
12 cuniam † atrocius delictũ exiſtimetur,ad tradita per Doct.
in l.Cicero.ff. de pœn.

Contra hoc videtur facere, quod conſuluit Corn. conſi.
249.ſub.num.2.vol.1. vbi voluit,quòd ſi quis per pecuniam
vulnerauit aliquem,ita dici poſſe eius vitæ non ſecus inſidi-
atum fuiſſe, ac ſi occidiſſet.

Sed fortaſſe id procedit in caſu illo,in quo mandatarius
acceperat pecuniam pro homicidio committendo, licèt
incidenter,& præter eius volũtatem vulnerauerit tantum-
modo.

Primò limita, quòd non ſufficiat probare mandatum,
13 vel aſſaſſinium ſimpliciter, † imo nec etiã per confeſſionẽ,
niſi probetur, quòd ſit occiſus Chriſtianus, ita notat Car-
rer.in ſua praxi crimin. d.§. circa num.16. per doctrin. Ioan.
And.d.ca.1.de homic.in 6.q refert,ſe aliàs defendiſſe quen-
dam accuſatum de aſſaſſinio, & cum non fuerit probatum
mortuum fuiſſe Chriſtianum, abſolutum fuiſſe à pœnis d.
c.1.& idem refert Bertran.conſi.140.nu.5.vol.2.conſ.30.nu.
3.vol.1.Boſſ.ſua prax.crimin. de mandant. ad homici. nu. 23.
Corn.conſ.202. col. fin. vol. 1.dicit copioſè Viu.dicto tract.
* commu. opinio. in verbo, aſſaſſini, vbi teſtatur hanc eſſe *
communẽ opinionem,& conſuetudine receptam, adeò vt
pauci ſcribentes admodum refragentur, teſtatur Aretin.
conſi. 165. colu. 2. niſi velit adducere Aret.d. conſ. 163.ſicut
Ioan.dicit ſupra allegato num.17.vbi loquitur de c.pro hu-
mani,in 6.an diſponat ſolum ratione certi generis hominũ,
qui dicuntur aſſaſſini,& ſicut alieni à Chriſtiana religione,
an contra omnes,qui accepta pecunia,vel promiſſis homi-
nem ſpondent occidere. Idem de communi atteſtantes vl-
tra alios allegatos congeſſit Gabriel.d.concluſ. 1. num. 6.de
criminal.tenuit Couaruu.variar.reſol. c. 20.lib. 2. nume. 9.
* qui & de * communi atteſtatur.

Intellige tamen, quòd ſi eſſemus in dubio ſuper iſta qua-
14 litate † an occiſus ſit Chriſtianus necne, præſumi Chriſtia-
num fuiſſe,ita Carrer.dicta ſua prax.crimin.tit.de homic. §.
circa,ſub num.15.verſi.etiam per Mathe.in conſtit.

Crederem hoc non debere procedere in his,qui circũ-
ciſi reperirentur,vt ſunt hebræi,& alij infideles,quia ex hoc
ſatis dicitur præſumi illos non eſſe Chriſtianos,cui pręſum-
ptioni ſtandum eſt,niſi contrarium probetur.

15 Secundò limita non procedere in filio, † nam licèt pater
mandauerit, vt talem occideret, tamen non dicitur com-
miſiſſe aſſaſſinium, cũ id videatur feciſſe reuerentia, & ob-
ſeruantia paterna, ita conſuluit Bal.conſ.246.nu.1. vol. 2.

16 Tertiò limita, vt requiratur, vt huiuſmodi aſſaſſinium †
dicatur probatum per ſententiam, Boſſ. in ſua prax. tit. de
mand.ad homicid.num.21.Alexan.conſi.166.colum.fin.nu-
* me.5.volu. 7. qui dicit hanc eſſe * communem opinionem.
Capic. deciſ.112. num.2. Philipp. Franc. d.c.1. colu.3. de ho-
* micid.in 6. qui etiam dicit * communem,& ibi Prob. in ad-
dit.ad Monach. in fin.

Contrarium videtur ſentire Curt.Sen.conſ.20.num. 44.
Angel.in tract.de malef.in verb. Sempronium mandatorẽ,
in princip.ſentit etiam Ioan. Monach.in dicto capitulo 1.in
fine de homicid. lib. ſexto.

CONCLVSIO 139.

ARGVMENTVM.

An ſum. Pont. aſſertio probet adeo, vt ei nihil obijci poſſit.

SVMMARIVM.

1 Aſſertio Papæ atteſtantis de ſuo facto proprio probat adeo, vt in contrarium probatio non admittatur, & nu.2. 6. 8. 18. & 19.

2 Papæ intentio ſibi ſoli, & Deo tantùm eſt nota, qui ſolus eſt intentionis hominum perſcrutator.

3 Papa in cauſa eccleſiæ poteſt eſſe teſtis, & de eadem iudicare.

4 Papæ ſtatur dicenti quem eſſe ſuum Capellanum, ſeu cubicularium, vel familiarem, & num. 5. quomodo procedat, num. 9. in quibus caſibus, num. 12. & 13.

5 Papæ creditur narranti aliquem renuntiaſſe beneficia per procuratorem, creditur, quòd fuerit procurator, etiam ſi non conſtat de mandato, & ſi aſſerit aliquem eſſe pcuratorem. ibi vide contrarium.

6 Papæ creditur teſtificanti etiam de eo, quod vidit ante Pontificatum, dum erat Cardinalis, vel in minoribus, & de voluntate ſui prædeceſſoris in quacunq; diſpoſitione pura, vel conditionali, dummodo de facto ſuo atteſtatur, ibi, & nu. 20. ſuper eo quod ſit iuris, vel facti ſtatur, vt non admittatur probatio in contrarium, & nu 9. & quando poſſit, vide nu. 18. & 19.

7 Papæ magis creditur quam notario, & quam multis notarijs.

8 Papæ ſtatur aſſerenti de facto ſuo, & alterius. & ibi quomodo procedat, & vide contrarium num. 9. etiam contra laicum nu. 12. & quomodo procedat num. 13. & quando num. 14.

9 Papa non debet argui de mendacio.

10 Dicta in Papa procedunt etiam in Imperatore, vel rege non recognoſcente ſuperiorem, & quolibet alio Principe ſuperiorem de facto non recognoſcente, etiam in aſſertione, nu. 11. & ibi contrarium, & limitationes, & concorda. nume. 12.

11 Delphinus habet iura Principis ſupremi, vide remiſſiuè, & dux Mediolani iura Imperij.

12 Principibus inferioribus creditur, & tamen probatio admittitur in contrarium.

13 Papæ aſſertioni ſtatur in beneficialibus, & ſpiritualibus, in quibus habet latiſſimam poteſtatem, ſecus in profanis quando contra non ſubditum, ſecus quando contra ſubditum, & ibi quomodo procedat.

14 Papæ

14 *Papæ atteſtanti non creditur; quando agitur de alterius graui præiudicio.*

15 *Papæ aſſertioni non ſtatur de delicto alicuius, niſi aſſerat conſtare ſibi de notorio, & inexculpabili. Et in beneficialibus omnino Papæ ſtatur, num. 16.*

16 *Imperatoris dicto ſtatur, aſſerenti de notorio delicto, & inexculpabili conſtare, prout Papæ.*

17 *Aſſertioni Principis ſtatur circa benemerita, etiam in præiudicium tertij, etiam quando de benemeritis non conſtaret, niſi ex ſimplici narratione in ſpecie illa narrantis.*

18 *Probatio contra Papæ aſſertionem, licèt non directè poſsit fieri, poteſt tamen indirectè.*

19 *Atteſtationi Papæ ſuper iuris diſpoſitione non admittitur probatio in contrarium, nec directè, vel indirectè, vel diſponeret omnino eius diſpoſitioni ſtari, & ibi vide rationem.*

20 *Papæ aſſertioni tamquam ſibi à parte narratum non ſtatur, & ibi vide rationem, ſecus ſi eſſet de facto ipſius Papæ, vel Principis, quia eſſet ſtandum.*

21 *Aſſertioni Papæ de facto alieno non coram ſe geſto fundanti ſuper tali facto ſuam intentionem ſtatur, vt onus contrarium probandi in eum transferatur, qui vellet contrarium probare.*

22 *Papæ in narratis de facto alieno creditur, donec contrarium probetur, & ibi vide contrarium. Et quando procedat num. 23.*

23 *Papæ in litteris ſuis aſſerenti aliquem eſſe procuratorem ſtatur.*

24 *Verba priuilegij numerantis aliquem locum inter loca ſubiecta non probant ſubiectionem.*

25 *Dicta de Papa habent locum in Imperatore & rege. reliqua vide verbo, Papa.*

Aſſertionem Summi Pontif. atteſtantis de facto ſuo proprio probare, a-
1 deo vt plenam faciat fidem, † & probationem pleniſſimam
vſque eo, vt nec probatio in contrarium admittatur, iure
cautum eſt in clemen. 1. de probatio. & ibi gl. in verb. feciſſe
* narramus, & ibi Ancha. col. 1. & Imol. col. 4. vbi etiam alij *
omnes. Fel. in c. cum à nobis, de teſt. col. 1. Hippol. in l. 1. §.
ſi quis dicetur. colu. penult. ff. de quæſtio. glo. pragm. ſanct.
fol. 180. Ang. in conſilio 274. num. 2. & ratio eſt, ſecundùm
eum, quoniam eius voluntas ſibi ſoli, & Deo tantùm nota
2 eſt, † qui ſolus eſt mentis hominum perſcrutator, arg. l. 2. ff.
de interrog. acti. cle. exiui de parad. verſi. fi. & §. alię. Inſtit. de
actio. Quæ concluſio etiam procedit, ſi teſtificetur quid-
piam in cauſa eccleſiæ, nam in illa cauſa & teſtis eſſe poteſt,
3 † & de eadem iudicare, tradidit But. in c. cum veniſſent. nu.
10. de iud. Ioan. Crot. in tract. de teſtib. §. ſexta pars. nume.
217. ex quo fit, quòd ſi Pontifex Max. aſſerat aliquem eſſe ſu-
4 um Capellanum, ſeu Cubicularium † ſtatur ſuæ aſſertioni,
vt reſpondit Geminia. conſi. 59. in princip. Aen. de Falco.
in tract. reſer. fol. 16. idem ſi dicat aliquem familiarem ſu-
um. Sarnen. ſuper reg. de impet. obit. fami. Card. q. 13. Idem
ſi narret aliquem renuntiaſſe beneficia per procuratorem,
5 † nam creditur, fuiſſe procuratorem, etiam ſi non conſtet
de mandato. Boer. deciſ. 281. colum. fi. quod etiam locum
habet, ſi aſſerat aliquem eſſe procuratorem. Ruin. in conſi.
148. num. 7. vol. 4.

Contrarium tamen videtur aſſerere Rot. deciſ. 197. incipien. nota quòd vbi Papa, in antiq.

Amplia primò concluſionem ſecundum priorem ſen-
tentiam procedere non ſolum quando aſſerit quidpiam ſu-
6 per eo, quod geſſit tempore ſui pontificatus, † ſed etiam ſi
deponat ſuper eo, quod vidit ante ſui Pontificatus adeptio-
nem, veluti quod vidit, dum erat Cardinalis, vel in minori-
bus conſtitutus, ita volunt duæ gloſ. hoc eſt, in capitulo 1.
in ver. ſtatuit, de renuntiat. in 6. & alia in capitulo ad apo-
ſtolicæ. in verb. promiſiſſent, de re iud. eod. lib. D. Ioa. Crot.
dicto tract. dicto num. 217. capitulo querelam. de elect. cle-
ment. 1. verſic. intelleximus. de reliq. & venerat. Sanct. Are-
tin. in cap. cum à nobis, de teſtib. colum. 6. Præpoſ. cap. fina.
col. 2. qui matrim. accuſ. poſſ. Iaſon in repetit. l. admonendi.
columna 2. de iureiur. Felin in capitu. pueris. in fine de ſen-
ten. excommun. Roman. in ſingul. 172. Inde fit vt credatur
Papæ; etiam ſi atteſtetur de voluntate ſui prædeceſſoris.
Rom. in conſil. 350. Card. in clem. 1. & ibi Imol. col. 6. de p-
bat. Alex. conſi. 112. col. 1. vol. 7. Rot. deciſ. 197. in Antiq. Iaſ.
in conſil. 65. col. 3. vol. 2. Ruin. conſi. 38. col. 4. vol. 1. & con-
ſilio 188. col. fin. & conſilio 215. col. fin. lib. 1. & conſilio 108.
col. 8. vol. 2.

Quæ ampliatio procedit in quacunque Papę diſpoſitione, ſiue ſit pura, ſiue ſit conditionalis, ſiue ſit modalis, dūmodò Papa atteſtetur de facto ſuo, dicta clement. 1. & ibi tenet Pau. de Eleazar. & Imol. colum. 2.

7 Secundò amplia hanc concluſionem, † vt magis creda-
tur Papæ quàm notario. Andr. de Iſer. in cap. 1. col. pen. ver-
ſi. ſed numquid ſtabitur, in tit. qui ſucceſſ. tene. Immò ma-
ior erit adhibenda aſſertioni Pontificis, quàm multis nota-
rijs, vt dicit Ruin. conſilio 103. col. 6. vol. 5.

8 Tertiò amplia idem eſſe, ſi de facto ſuo, & alterius † pro-
ut in renunciatione beneficij, & ita tenuit Lap. in d. clem.
1. dicens eſſe de mente Calder. & ſequitur Imol. col. pen.
vbi etiam Boniſa. col. 2. Feder. de Sen. in conſi. 117. Staphil.
de literis gratiæ, & iuſtitiæ, fol. 155. & declara, vt per eum,
quod etiam intellige, etiam ſi atteſtetur de facto alterius co-
ram ſe facto, vt per Aret. in c. cum à nobis. col. 3. de teſtib. &
ibi Felin. col. 1. Aret. in conſilio 23. col. 3. Socin. in conſi. 266.
col. 12. vol. 3.

Hanc tamen ampliationem intellige procedere, quando Papa quid aſſerit ſuper eo, quod ſit iuris, ſiue facti, nam ita ſtatur ipſius aſſertioni, vt non admittatur probatio in contrarium, ſic cauit Anch. conſi. 288. incipien. vltra alia ſolemnia. Socin. conſi. 187. col. 8. volum. 3. ſecus verò quando eſt narratio, prout voluit Ruin. in conſi. 41. col. 1. volum. 1. & in conſil. 103. col. 3. vol. 5.

Contrarium huic vltimæ adiectioni prædictæ ſenſit Lap.
in d. clemen. 1. ex mente Calderi. & ſequitur ibi Imol. colu.
pen. ego autem crediderim priorem opinionem eſſe verio-
9 rē, † ne Papa de mēdacio arguatur: vel dici poteſt pro recō-
ciliatione, Papæ atteſtationem probare, & inducere præ-
ſumptionem adeo vt transferatur onus probandi in eum,
qui contrarium aſſerere vellet, & ita procedat prima opi-
nio, non autem quòd probet plenariè, ita vt non poſſit con
trarium probari, & ita procedat ſecunda opinio. Alex. con-
ſil. 15. col. 2. vol. 5.

Quartò amplia eandem concluſionem procedere in Im-
10 peratore, † vel in Rege non recognoſcente ſuperiorem, vt
conſultus reſpondit Caſtren. conſi. 339. colum. 2. vol. 1. Card.
conſi. 128. col. 1. Alex. conſ. 11. col. 4. vol. 7. Socin. Iun. conſil.
65. vol. 4. & in conſ. 66. col. 2. conſil. 76. col. 18. vol. 1. Item in
quolibet alio Principe, qui de facto non cognoſcit ſuperio-
rem, vt cauit Alex. conſi. 15. col. 2. vol. 1. Signor. conſilio 185.
col. 5. Bertr. conſi. 109. col. 1. vol. 3. Ruin. qui loquitur in Du-
ce Ferrariæ, conſil. 21. col. 2. vol. 1. & in conſi. 31. col. 6. & con-
11 ſi. 175. col. 2. & 3. volu. 1. † quòd verò Delphinus habeat iura
Principis ſupremi, & in eo locum habeat, ſancitū eſt in cle.
1. de probat. voluit Bert. conſilio 42. colum. 1. & ſeq. volum.
1. in antiq. & quòd Dux Mediolani habeat iura Imperij in
ſtatu ſuo, tradidit Ruin. conſil. 83. col. 1. & ſeq. vol. 3. & hanc
ampliationem intelligo, vt etiam procedat in aſſertione i-
pſius Principis circa contractū à ſe factum. Ruin. conſil. 215.
col. 3. vol. 1. Mandoſ. in additio. ad allega. D. Lap. in 2. col.

Contrarium, concluſionem iſtam non habere locum niſi in Papa, voluit Geminia. conſi. 96. col. 4. Pau. de Caſt. conſil. 46. col. fin. vol. 2. Felin. in c. cum à nobis. colu. 2. de teſtib. Iaſ. in conſi. 72. col. fi. vol. 1. Dec. in conſi. 528. col. 2. & in cōſ. 357. Fran. Curt. in conſi. 61. col. 5.

Limita primam opinionem in Principibus recognoſcētibus ſuperiorem, vt per Card. conſ. 28. col. 1. Feli. in d. c. cum à nobis. col. 2. de teſt. Soc. in conſi. 4. col. 3. & in conſi. 77. vol. 3. Rui. in cōſ. 98. col. 4. vol. 4. & col. 8. vbi dicit, ꝙ concluſio non habet locum in inferioribus à ſupremo Principe.

Contrarium, iſtam diſpoſitionem procedere in omni
Principe etiā recognoſcente ſuperiorem, ſequutus eſt Cra-
uet. de antiq. temp. in par. 1. nume. 41. ea tamen conditione
12 addita, † vt licèt inferioribus credatur Principibus, tamē ita
creditur

creditur ijs: vt in contrarium admittatur probatio.Bar. do-
cuit in l. ambitioſa. colu. pen. ff. de decret. ab ordin.facien.
Socin.in conſi.87. col.9.vol.3.

Conciliando ergo has Doctorum opiniones, dic, quod
aut quærimus de his, quæ geſta ſunt coram Papa, vel Princi-
pe, & tunc hæc non admittunt probationem in contrari-
um, ſecus autem quoad inferiores: quia tunc recipiunt cõ-
trariam probationem. Aut quærimus de his, quæ non ſunt
geſta coram Papa, & tunc proculdubio contrariam proba-
tionem recipiunt. Iſta diſtinctio expreſsè ſumitur ex verbis
Rui.in conſi.227.num.6.vol. 1.

Quintò amplia, vt ſtetur aſſertioni Papæ etiam contra
laicum ſibi ſubditum, vt dicit Ruin.conſi.103. colu.5. & ſeq.
volum.5.

13 Limita primò † ſupradictam concluſionem principalem
procedere in beneficialibus, ſeu in alijs ſpiritualibus, in qui-
bus Papa habet latiſſimam poteſtatem.c.2.de præben.in 6.
ſecus in profanis, vt dicit Abb.in c.cum à nobis.d.tit.de teſt.
col.2.Rom.in l.ſciendum.col.22.verſ.pręterea aduertendũ.
ff.de verb.obl.Dec.conſ.447.col.pen.Iaſ.con. 72.col.fi.vol.
1.Gemi.conſ.53. poſt nu.14.ver.vel tertiò poteſt dici.

Præſens tamen hæc limitatio ita intelligenda eſt vt non
credatur ipſius Papæ aſſertioni etiam in prophanis, vt ſupra
dictum eſt, ſed cum hac diſtinctione notanda eſt procede-
re, quando Papa atteſtatur ſuper prophanis contra non ſub
ditum, eo caſu nõ ſtatur ipſius aſſertioni, vt tenet Abb.in c.
ad audientiam. de præſcrip. Caſtre.in d.conſ.46.col.fi.vol.2.
Fel.in d.c.ad audientiam. col. 3. Caccialup. in tract.de pen-
ſio.24.q.Pariſ.conſi.15.col.fi.vol.4.Rui.conſil.116. col. 1.vol.
5. Verùm quando atteſtatur Papa ſuper prophanis contra
ſubditum ſibi, ſtatur ipſius aſſertioni, vt diximus ſuperius in
quinta ampliatione.Aret.d.c.cum à nobis.col.2.

14 Secundò limita, quia Papæ atteſtanti non creditur, †
quando ageretur de alterius graui præiudicio, monuit Pau.
de Caſt.d.conſ.46.col.fi.vol.2.Anch.cõſ.398. col. fi. Gozad.
conſ.5.col.4.Dec.in c.quæ in eccleſiarum. col. 12. de conſti.
& in conſ.357.col.3.& conſi.576. in fi.& in conſ.606.Gram.
deciſio.65. num.9.& ſeq.& deciſ.103.nume. 227. & deciſio.
105.num.2.Curt.conſ.142. col.4.Pariſ.conſ.15.col.fi.& con-
ſi.67.col.3.vol.4. Crauet.conſi.48. & cõſ. 171.col.3.Idem in
tract.de antiq.temp. fol. 7. & fol. 27. num. 44.in 1.par.Rui.
in conſi.175.col.2.& colum.4.vol.1. Staphil.de literis gratiæ
15 & iuſtitiæ, fol.155.& propterea, † ſi Papa vellet aliquem feu-
do, vel bonis ſuis ſpoliare, atteſtando ſibi de delicto cõſtare,
non ſtaretur eius aſſertioni.Dec. conſilio 544. columna ſe-
cunda, & conſilio 445. columna antepenult. Aret. conſilio
165.colum.3.Iaſ.conſilio 86.colum.5. volum. 3. & conſil.34.
colum.6.vol.1.Rui.conſi.7. columna 7.volum. 1. & conſilio
147.colum.3.volu.1. Rebuff.in concord. fol.241. Niſi aſſerat
ſibi conſtare de notorio crimine, & delicto, quod nullo
modo purgari poſſit, tunc enim ſtatur aſſertioni Pontificis:
ita in terminis decidit Grammat. deciſ. 65. nume. 58. & ſeq.
Innoc.in c.tua. in fin. de cohabit.cleri.& mulier. Abb. in c.
16 cum olim. verſic.ad hoc. de re iudi. † quod etiam in dicto
Imperatoris procedit. Grammat. dicto loco.& Innoc. loco
citato.

In beneficialibus tamen omnino Papæ aſſertioni ſtatur.
Anch.conſi.293. col. 3.& ſeq. Ruin.conſi.41.num. 12. vol. 1.
& ita procedit, quod notat Felin. in capitulo cum à nobis.
colum.2. verſic.quartò nota. de teſtib.

Sublimita hanc limitationem, vt quamuis non credatur
aſſertioni Papæ, vel Imperatoris in præiudicium tertij: vt
17 eſt dictum, † ſtatur tamen aſſertioni Principis circa bene-
merita etiam in præiudicium tertij, etiam quando non
conſtaret de benemeritis, niſi ex ſimplici narratione Prin-
cipis aſſerentis in ſpecie benemerita.Iaſ.conſ.227.colum. 7.
verſi.8.facit & ſeq. vol.2.

Tertiò limita concluſioem principalem, vbi dictum eſt,
atteſtationem Papæ pleniſſimam facere probationem, nec
18 directo poſſe contrarium probari, † vt poſſit aliquid pro-
bari indirectè, quod debilitet vires atteſtationis, & gratiæ
deſuper fundatæ: vt benè notat glo. in d. clem. 1. in verb.
feciſſe probamus, circa medium. de prob. Gem. conſilio 33.
col.2.Feli.in d.c. cum à nobis.col.3.& in ca.quan.o.in fin.de
præſum.Pariſ.conſil. 15. in fi. vol.4. quod tamen intelligen-
dum eſt procedere: vt admittatur indirecta probatio circa
ea, quæ ſunt facti, non autem circa ea, quæ ſunt iuris. Si e-
19 nim Papa quid ſuper diſpoſitione iuris atteſtetur, † nihil in
contrarium adduci poteſt nec directè, nec indirectè, ita
declarat Imol.in dicta clem.1.colum.4.de proba. Quam li-
mitationem & procedere docet Gramma. deciſ. 65. nume.
60.quando Papa diſponeret, vt omninò ſuæ ſtaretur aſſer-
tioni, tunc enim ei omninò fides haberetur, nec recipere-
tur contraria probatio. Abb. in c.cum olim verſi.ad hoc.de
re iud. Et ratio eſt: quia ſi ſtandum ſit Papæ diſpoſitioni,
quãdo mandat, vt alicui credatur, eo magis ſibi credendum
eſt, & hoc ſaltem donec ſibi probetur contrarium, ita con-
ſuluit Soc.conſilio 266.ibi, ſed tamen ad præmiſſa reſpon-
detur, volu.6.& hinc eſt, quòd Ioan.Fab.dixit in l. ex verbis.
C.de dona. int vir.& vxo.quòd hodie videtur, quòd ſi prin-
ceps, vel Papa recitat, & fundat ſuam intentionem ſuper
eo, quod recitat, ſtabitur ei, & ideo ſi id confirmat, quaſi ri-
tè factum tenendum eſt, teſtatur dicta clem. 1. de probat.
Gramm.d. deciſ.65.num.63.& 64.& eum ibi latè vide, & in
deciſ.103.num. 227. cum multis ſeq.

Quartò limita non procedere ſupradictam concluſio-
nem, quando Papa quid atteſtetur tamquã ſibi à parte nar-
20 ratum, † tunc enim non ſtatur eius aſſertioni. Sed impetrã-
ti incumbit onus probandi narrata in reſcripto eſſe vera, ſi
ab aduerſario negentur. Abb. in c. 2. de reſcri.& in c.fin.de
præſump. & Aret. in c.cum à nobis.de teſtib. & in ſuo con-
ſi.165. & ratio eſt, quia conſtat hoc in caſu ſe ad relationem
alterius edoctum fuiſſe, nec hoc dicere ex certa ſcientia, &
motu proprio. Ita Grammat.in terminis. in deciſ. 64. num.
14. per multos ibidem loci per eum adductos, & in deci. 65.
à num.9. vſque ad num.14. Anto. de But. in d. clem. 1. colu.
penu. verſic. hæc vera. de proba. & ibi Bonifac.& Imo. qui
tenet, quod in facto alterius nullo modo creditur Papæ, niſi
probetur, quia de illo non eſt informatus. tenet etiam Ioa.
Andr.in reg.non licet, de regu. iur. & tenent communiter
* * doct.in c. in literis. de fid. inſtru. Alex. conſi.112. vol. 7. Ri-
pa, in 6.reſpon.colum.4.lib.2.Ruin.conſi. 41.colum. 4. vol.
1.conſi.13.colum.3. vol.4.conſi.103.colu. 1.volum. 3. vbi de-
clarat.volu.5.Bellamer.deciſ.158. Monachus. Rota in nouis
deciſ. 111. licet motus. & deciſ. 230. Papa in nouis, late hoc
proſequitur Io. Lup. in tract. de libertat. eccle.q. 1.nu.2. 4.
* & 5. vbi in fin.num.4. teſtatur hanc eſſe communem * ſen-
tentiam omnium doct. in d. clem. 1. de prob. Si tamen id quod
narratur, eſſet de facto ipſius Papæ, vel Principis illud at-
teſtantis narratiuè, ſtandum eſſet huiuſmodi aſſertioni. A-
lex.in d.conſ.112. volu. 7. procedit enim limitatio in ijs, quæ
ſunt de facto alieno, non autem in facto proprio.

Amplia, vt hæc opinio locum etiam ſibi vindicet etiam
ſi eſſent in facto antiquo, vt docto.in d. clem.1.de proba.Io.
And. in c. ſi Papa. de priuileg.lib. 6. & ibi Domini. in 1. no-
tab. vbi inter alia notat, quod verba narratiua Pontificis nõ
prolata principaliter propter ſe ſed incidenter, appoſita in
aliqua diſpoſitione, non inducant diſpoſitionem narrato-
rum etiam ſi à poteſtate narrantis pendeat narrata conce-
dere. Ratio eſt: quia de natura narratorum eſt, vt proben-
tur, & nõ vt probent, ſecundum Io.monachum in d.c.ſi Pa-
pa.de priuil. lib. 6. tenet Lup.d. trac. de liber.eccl.q.1.num.
4.& 5. cum ſeq.

Verùm licèt aſſertioni Papę de facto alieno non coram ſe
21 geſto, fundanti tamen ſuper tali facto intentionem ſuam †
ſimpliciter nõ ſtatur, nihilominus facit talem præſumptio-
nem, vt onus probandi contrarium transferatur in eum qui
contrarium probare vellet, quo non probato ſtatur eius aſ-
ſertioni, glo.in d.clem.1.de proba.in verb.feciſſe narramus.
Card.& Anch.ibidem Bella.deciſ.290.& quod glo.& deciſ.
611.licèt capella.Item in deciſ.253. ſi Papa, Rot. in antiq. de-
ciſ.197. Nota quod vbi &c. Domi. in c. ſi Papa. col. pen. de
priuil.

priuil.in 6.Soc.in conſ.266. col.12.vol.3. Car.conſ.128.col.1.
& ſeq.de teſti.& in c.ad aures.col. 7. de reſcri. pulchrè Lap.
in ſuis alle.alleg.7.ſub nu.1.vbi ait, in narratis Papæ de facto
22 alieno credi,† donec probetur contrarium,& ſub num. 7.
verſi.in alio autem,& allegat.121. num.5.ver.Item differen-
tia eſt.Rom.conſ.180.ſi admittimus.poſt num.3.ver.tertiò,
quia verba Papæ, Calder.conſi. 2. verſi. fin.latè Mandoſ.in
ſuis addit. ad allegat.D. Lapi.Oldra.conſi.258. Mil.in reper-
torio ſuo,in verb.verba narratiua Papæ, Tiraqu. de retract.
fol.127.nu.49.Staphil.de literis gra.& iuſt.fol.90. Et qn̄ ſte-
tur eius aſſertioni,vel non, Aret.conſ.163. ſicut Io. dicit in
Apocalypſi.poſt num.2.verſ. iſta concluſio probatur,& ſeq.
poſt nu.3.& poſt nu.4.ver.ſed his videtur poſſe.Iaſ.conſi.86.
num.7.lib.3.& in conſi.100. num.3.

Contrarium, quod immò talis Papæ atteſtatio de facto
alieno, etiam ſi Papa ei innitatur,non faciat probationem
etiam talem, quæ transferat onus probandi contrarium in
aduerſarium,ſentit Ioa. And. in reg.non licet. de reg.iur.in
Mercurialib. But. Imo. Bonif. in d. cle. 1.de proba.qui atte-
* ſtatur,Roma.Curiam ita ſeruare*Do.in c. ſi Papa.§.fin. de
priuileg.in 6.Oldrad.in conſi.258. Aret.conſi. 23. Curt. qui
* atteſtatur iſtam eſſe* communem ſententiam,in conſi. 20.
col.5.Iaſ.in conſi.34.col.6.num.9.vol.1.Grammat.deciſ.103.
num.229.230.& ſeq.

Sunt & alij, qui conſuluerunt ſtandum eſſe omninò tali
aſſertioni Papæ etiam de facto alieno non corā ſe facto: vt
ſentit gloſ. in verb.feciſſe, dum exemplum adducit de mor-
tuo. Ant. de Bu. in c. fin. de ſucceſ. ab inteſt. Soc. in conſil.
23 87.col.8.vol.3.† & propterea ſtatur Papæ aſſertioni aſſerē-
ti in literis ſuis aliquem eſſe procuratorem Titij. Feli. in c.
cum in iure,col.fin.de offi.deleg. Sed vt priorem opinionē
ſequamur, Limita illam non procedere,ſi Papa non inhæ-
reret talibus verbis aſſertiuis, ſed narratiuis facti alieni: vt
in clem. ſi ſummus. de ſent.excom. c. ſi Papa. de priuileg.in
6.Rot.deciſio. 197. in antiq. Nota, quòd vbi Papa.

Ex hoc illud exijt, vt verba priuilegij numerantis ali-
24 quem locum inter loca ſubiecta,† non probent ſubiectio-
nem.Inno. in c. inter dilectos. de fid. inſtrum. Rom.conſi.
180. Reliqua autem quæ ad hanc materiam ſpectant, fuſius
infra declarabuntur in verb. Papa.vbi propria eſt huius ma-
teriæ ſedes.Et de hac materia vide Mandoſ. in addi. ad alle-
gat.D.Lap.allegat.7.incip.diſceptat.Gramm.deciſ.64.& 65.
Item D.Gabr.in ſuis concl.tit.de proba.concl. 2.

25 Quæ hactenus de Papæ aſſertione dicta ſunt, † locum
etiam ſibi vendicant in aſſertione Imperatoris, & Regis,
mutatis mutandis. peculiaria tamen quæque ſuis locis vi-
debuntur.

CONCLVSIO 140.

ARGVMENTVM.

An aſſertioni Cardinalis Legati aſſerenti ſibi aliquid eſſe commiſſum à Papa, vel à Principe, plena fides adhibeatur; licèt non oſtendat literas ſui mandati.

SVMMARIVM.

1 *Cardinali aſſerenti aliquid ſibi commiſſum, plena fides adhibetur, licèt non oſtendat literas ſui mandati, & ibi vide rationem, & vide ibi contrariū, & quando procedat, nume. 9. & 10.*

2 *Cardinali legato etiam in ijs, quæ iure ordinario legationis competunt, non creditur.*

3 *Cardinali creditur in ijs, quæ veniunt iure ordinario legationis non oſtenſis literis.*

4 *Vicario creditur in ijs, quæ veniunt ex generali commiſſione.*

5 *Cardinali legato creditur in omnibus, quæ veniunt in generali commiſſione: vt ea quæ competunt, quia legatus eſt, & in his ei creditur.*

6 *Legitimatio per Cardinalem tamquam legatum de latere aſſerentem ſpeciales commiſſiones habere, facta valet, non oſtenſis literis commiſſionis, ratione præſumptæ veritatis & aſſertionis tanti viri. vide temperamentum num.12.*

7 *Aſſertioni ſimplici Cardinalis non ſtatur in præiudicium alterius, ſecus in legatione, quæ nulli præiudicat, & eius acceſſoria, vt facultas legitimandi, clericandi, doctorandi, & ſimilia, & circa ea, ad quæ dicit ſe eſſe miſſum.*

8 *Cardinali creditur legato etiam in ijs, quæ de conſuetudine ſunt ſolita legato concedi, & in his, quæ geſta ſunt coram eo tanquā coram legato, ibi. & eo modo tamquam coram delegato.*

9 *Cardinali aſſerenti ſibi aliquid demandatum viuæ vocis oraculo creditur, etiam quòd factum illud aſſertum per Cardinalem cenſeatur factum Papæ.*

10 *Cardinali legato non creditur, niſi literas ſuæ commiſſionis oſtendat, quando tractatur de magno tertij præiudicio, & ibi in quibus etiam procedat.*

Idem in quantumuis nobili, cui non creditur niſi literis oſtenſis, quando agitur de præiudicio tertij.

11 *Commiſſio in caſu, quo eſſet probanda, poteſt probari per teſtes probantes de communi reputatione.*

12 *Cardinali aſſerenti habere commiſſionem de illis, quæ tranſcendunt naturam legationis, videlicet quæ ſunt reſeruata ſpecialiter Papæ: niſi illa exercuiſſet, & in quaſi poſſeſſione illa exercendi eſſet.*

13 *Summo Pœnitentiario non creditur aſſerenti habere commiſſionem à Papa viuæ vocis oraculo in præiudicium tertij.*

14 *Cardinali aſſerenti ſe delegatum, vel ſibi cauſam viuæ vocis oraculo commiſſam, non creditur, vide ibi contrarium.*

15 *Cardinalis dicto non ſtatur aſſerentis aliquem ſuum familiarem ad hoc vt poſſit de eius beneficijs diſponere.*

16 *Cardinali maximè credendum de commiſſione ſibi à Papa facta, quando Papa eſt præſens.*

Idem in Principum mandatis procedit, de quibus facilè poteſt haberi copia, quando Princeps eſt in eadem Ciuitate.

17 *Cardinalis legati aſſertioni ſtatur ex conſuetudine Romanæ Curiæ indiſtinctè, dummodo conſuetudo probetur.*

Alia vide in concluſione Cardinalis.

1 ASSERENTI Cardinali ſibi aliquid eſſe commiſſum
à Principe, ſiue Romano Pontifice,
plena fides adhibetur, † licèt literas ſui mandati non oſten-
derit, quod multis in locis à ſcribentibus eſt traditum, & in
primis in c.nobiliſſimus. vbi glo. 97.diſtin.glo.in c. ſicut. de
ſent.excom.glo.in c.cum olim 1.in verbo ſine reprehenſio-
ne,vbi etiam Inno. in verſ. aſſertiones. de priuileg. Abb.in
c. quod ſuper his. de fid.inſtr.& ibi Imo. & Feli. columna 2.
verſ.1.Spec.in tit.de teſtib.in §. reſtat.verſi.59.Bal. in l.iuſiu-
randi.C.de teſtib. Specu.tit.de legat.§.ſupereſt,verſic. quid
ſi ergo.Pau.de Caſt.Sali. in l. 1. C. de mand. Princip. Lap. in
* ſua allegat.15.num.2. Rot. deciſ. 176.nota quòd legatus. in
antiq. in terminis hoc decidens, Calder. conſilio 2.titu. de
offic.delega. & iſtud* communi ſcribentium ſententia eſſe
receptum, vt credatur Cardinali in his, quæ veniunt iure
ordinario legationis, ſcriptum reliquit Ioan. And. poſt Ar-
chi.in c.1.de offic. legat. in 6. & ibidem Domi. col.pen. di-
cens in exactione procurationis, quæ fit in prouin. ſuæ lega-
tionis,non poſſe compelli Cardinalem, vt oſtendat literas,
quia hoc venit iure legationis,& ideo ei creditur, & ſequi-
tur Phili.Fran.in d.c. 1.de offi.leg.in 6. col.pen. Gondiſal.in
trac.de leg.in 6.q.1.part.col.4.Gemin.in c. vt circa.§.edicto.
poſt num.5. verſ. fallit,in Card. de elect.lib.6. Feli.c.cum in
iure.num. 12.de offic.deleg. latè Iaſ.in repetit.l.admonendi.
num.189. ff.de iureiur. latiſſimè And. Barba. de Cardin.le-
gat.à latere,in 1.queſt.pluribus examinatam hanc materiam
videas apud Geminia.in c.eos qui.§.fina.ante fin. verſic. no-
ta benè, quòd licet credatur.de ſenten. excommu.lib.6.Ro.
conſi.59.ad diſcutiendum. poſt nume. 6. verſi.primò quia,
Hoſtien.in ſum.de recuſa.iud.deleg.§.fin. verſi. item legato
Cardinali, Soci.Iun.in conſi.79.num.56.vol.3.

Ratio huius concluſionis eſt: quia cum non ſoleant Car-
dinales exire ſine tali facultate,vel dignitate. Ideo facilè di-
gnum eſt fide, ipſos habere talem facultatem, vt ait Abb. in
c.quod ſuper his.& Feli.col. 7.de fid. inſtrum.

Contrarium ſequutus eſt Barb. in tractatu de præſtan.
Cardi. in prima queſt. 2. par. vbi per multa iura nititur euer-
* tere * communem hanc opinionem, ſentiens etiam in his,
2 quæ competunt iure ordinario legationis † non credi Car-
dinali legato, & idem voluit Barba. in repet. leg. ſciendum.
columna ſexageſima ſecunda, & ſexageſima tertia, ff. de ver-
** bo. obligat. Tu tamen ne recedas à priori opinione, quæ
eſt ** communior.

Amplia primò hanc concluſionem non ſolum procede-
re in Cardinali, ſed etiam eandem locum habere in qua-
cunque alia perſona nobili, ſummæque auctoritatis, ſic
docuit Ioan. Crot. in ſuo tractatu de teſti. §. ſexta ſe offert.
ſub numero ducenteſimo decimo, idque per d. cap. nobi-
liſſimus, & per leg. primã, C. de mand. princi. & per aucto-
ritates ſupra allegatas, Roman. in conſilio quinquageſimo
nono, in quarto dubio. ad diſcutiendum. numero 6. Abb.
in conſilio 17. in fin. volumine 2. & in cap. cum olim. circa
fin. de priuileg. Felin. in c. quod ſuper his. ſub numero octa-
uo, de fid. inſtrum. & in cap. ad eminentiam. in prin. de ſen.
excom. Tiraq. in tract. de nobili. c. 20. numero 39. Ang. in
conſilio 182. mandatum Principis, qui tamen ſuper hoc di-
ſtinguit. Ioan. Plat. in leg. prohibitum. C. de iur. fiſ. lib. 10. &
Ioan. Andr. in cap. ad Apoſtolicæ. in verb. duo poni iura,
de re iudi. in 6. Spec. in titu. de leg. §. ſupereſt, verſi. quod
tamen dicunt. & in §. excipiendo, ver. item excipitur. Abb.
in c. cum olim circa fin. de priuileg. Inno. in c. cum iureperi-
tus. in prin. de offic. deleg. Hippo. in l. 1. §. ſi quis dicatur. col.
pen. de quæſtio.

3 Hinc colligi poteſt, vt in eis, quæ veniunt iure ordinario
legationis, ſibi credatur nullis oſtenſis literis, veluti in pro-
curatione exigenda in prouincia ſuæ legationis: vt monuit
Ioan. Andr. poſt Ancha. in capitu. primo. de offic. leg. in 6.
Philip. Franc. in d. cap. 1. columna . . . Hoſtien. in ca. pro-
curatores. de cenſib. & ſentit Rot. in ſimili dec. 47. in no. va-
4 lent acta. quæ vult: vt ſine literis credatur Vicario † in his,
quæ veniunt ex generali commiſſione.

Subamplia hanc doctrinam de procuratione exigenda,
vt non ſolùm procedat, ſi exegerit procurationem in Pro-
uincia ſuæ legationis: ſed etiam extra eam, eo enim caſu et-
iam ei creditur non oſtenſis literis. Hoſt. ita declarat, Do. in
cap. 1. colum. pen. de off. leg. in 6. & Fran. loco ſupra proxi-
mè citato.

Secundò principaliter amplia: vt etiam ei credatur in
5 omnibus his, quæ veniunt in generali commiſſione, † vt
ſunt ea, quæ competunt legato, quia legatus eſt, in his
enim creditur aſſertioni ipſius legati, ſi ergo creditur ei,
quòd ſit legatus, ergo etiam quoad omnia alia, quæ ex eo
manant, argu. c. nobiliſſimus. nonageſima ſeptima diſtin.
& notat Gemini. in conſilio ſexageſimo ſecundo, colu-
mna 2. Imol. & Feli. in d. cap. quod ſuper his. columna 2. de
fid. inſtrum. Hoſt. in c. procuratores. de cenſibus. Ioan. And.
in cap. primo, de offic. leg. Bal. in leg. ſi qua per calumniam.
circa finẽ. C. de epiſc. & cleric. Dec. in le. vnica. C. de mand.
Princip. & Salic. in l. exemplo. in fin. C. de proba. vbi Bald.
in fin. ait, quod ſi Cardinalis tamquam legatus de latere
aſſerat ſe habere certas peculiares commiſſiones: vt ad le-
6 gitimandum, vel ad reſtituendum famæ, † ſi legitimet abſ-
que eo, quod literas commiſſionis oſtendat, legitimatio-
nem valere ratione præſumptæ veritatis, & aſſertionis tan-
ti viri, quamuis enim in his, quæ reſpiciunt alterius præ-
7 iudicium, vt infra dicetur, † Cardinalis ſimplici aſſertioni
non ſtetur, Bald. tamen in cap. curauit. extr. de proba. per
glo. in c. cum à nobis, extr. de teſtib. dicit ſecus eſſe in le-
gatione, quæ nemini eſt præiudicialis, & conſequenter
nec eius acceſſoria: prout eſt facultas legitimandi, cleri-
catus, doctoratus, & ſimilia, & ita etiam notat Marſi. in leg.
prima, §. idem Cornelio. numero ſeptimo, titu. de quæſtio.
Iaſ. in l. reſcripta. num. 5. C. de precib. Imp. offer. & in l. hu-
iuſmodi. §. legatum. ff. de leg. 1.

Quæ ampliatio etiam procedit in his, quæ exponit ei,
ad quem dicit ſe eſſe miſſum, nam & illis per ſe fides adhi-
betur, ſi credimus glo. in capit. ad Apoſtolicæ. in verb. pro-
poni. de ſen. & re iudi. in ſexto. Areti. in cap. cum à nobis.
columna 4. de teſti. Felin. in c. quod ſuper his. columna 2.
de fid. inſtrum.

8 Tertiò amplia, quòd etiam credatur ei in ijs, † quæ de
more ſolita ſunt concedi Legato à latere, etſi non veniant
in generali commiſſione, vt notat Abb. in cap. ad eminen-
tiam. de ſenten. excommun. & ibi Felin. Idem Panormita.
in cap. quod ſuper his. de fid. inſtrum.

Quartò amplia, vt etiam concluſio procedat in ijs, quæ
geſta ſunt coram eo tamquam coram legato. Bald. in d. leg.
ſi qua per calumniam. C. de epiſc. & cler. Specula. in d. tit.
de leg. §. ſequitur, circa finem, & in titu. de teſti. §. primo,
columna tertia, verſiculo ſed quod dixi, refert, & ſequitur
Anto. de Butr. in cap. quoniam contra. columna vigeſi-
ma octaua, de proba. Rom. in leg. ſciendum. columna vige-
ſima ſexta, ff. de verbor. oblig. & eodem modo fides habe-
tur ei de his, quæ facta ſunt coram eo, tamquam coram de-
legato. Brun. in tract. octogeſimo octauo, columna quarta,
Staphil. de literis gratiæ & iuſtitiæ, fol. centeſimo quinqua-
geſimo nono.

Quintò amplia concluſionem vſque eo procedere, vt
nedum credatur Cardinali aſſerenti ſibi aliquid demanda-
9 tum fuiſſe viuæ vocis oraculo, † verùm etiam vt factum il-
lud aſſertum per Cardinalem, cenſeatur factum ipſius Põt.
Max. vt intelligit Lap. alleg. trigeſima ſecunda, an frater
minor. nume. quarto, quem ita ponderauit Mandoſ. in vna
Caurienſi confidentiæ inter Aghilleram, & Treiam, ver-
tente coram Illuſtriſ. & Reueren. Flauio Vrſino tunc Ca-
meræ Apoſtolicæ auditore digniſ. nunc verò Cardinale
ampliſſimo, officioſiſſimoque in omnes pro neceſſarijs ad
eum accedentes. Et idem tenet Felin. in c. ex parte. il primo,
ante nume. decimum ſeptimũ, de reſcri. vt refert Mandoſ.
in addi. ad dictam alleg. Lap. trigeſimam ſecundam, in ver-
bo viuæ vocis oraculo. circa medium. & multos cumulat
Burſat. in conſilio vigeſimo, numero vigeſimo quarto, cum
ſequentib.

Primò limita ſupradictam concluſionem non procede-
10 re, quando ageretur de magno tertij præiudicio, † tunc e-
nim ei non creditur, niſi literas ſuæ commiſſionis oſtende-
rit, id apertè iure cautum eſt in ca. cum à nobis, de teſti.
& textu. in c. licèt ex quadam. verb. etiam ſi præſidali re-
fulgeat dignitate, eo. titu. tex. in leg. iuſiur. C. de teſti. ibi.
etiam ſi præclaræ curiæ honore, ex glo. in c. ſicut nobis.
in verb. alio modo. de ſen. excom. & ibi Mod. & præcipuè
Abb. Dec. in cap. cauſam quæ, in fin. de offic. dele. Iaſ. in
leg. admonendi. columna ſeptuageſima ſexta, ff. de iureiur.
Abb. conſilio nonageſimo quarto, volumine ſecundo, dub.
ſecundo, Alex. conſilio centeſimo duodecimo, volumine
ſeptimo. Cur. in conſilio ſeptuageſimo primo, columna 5.
& Socin. Iun. in conſilio primo, numero ſeptuageſimo ſe-
ptimo, volumine primo, vbi dicit hanc limitationem ma-
ximè procedere in his, quæ ipſe Cardinalis ex ſuo officio, &
ex proprio arbitrio non poſſet diſponere, niſi cum cauſæ
cognitione, iuxta doctrinam Baldi poſt Guliel. de Cun. in d.
leg. ſi qua per calumniam. colum. fin. verſic. quærit hic Gu-
liel. C. de epiſ. & cler. quam refert, & ſequitur Alex. in con-
ſilio ducenteſimo ſexto, numero quarto, volumine 2. Go-
zad. in conſi. 41. num. 15. & Crauet. qui alios plures allegat
in conſi. 104.

Subamplia hanc limitationem etiam procedere in viro
nobili, quantumuis illuſtri, quia ei non creditur, niſi oſten-
ſis literis, quando agitur de præiudicio tertij, ita declarat
Abb. in d. c. cum olim. 1. de priuileg. circa fin. Felin. in d. c.
quod ſuper his. colum. 2. de fid. inſtrum. & in c. ad eminen-
tiam. de ſenten. excommun. allegat not. per Bar. in l. Palati-
nos. C. de coll. fun. fiſ. lib. 10. idem tenet Alciat. de præſump.
3. reg. in 2. præſumpt. num. 3. eo enim in caſu neceſſe eſt pro-
11 bare commiſſionem, † quæ etiam probari poterit per te-
ſtes probantes ita communi conſenſu exiſtimari. Bellamer.
deciſio. 402. inter priuatos.

Secundò

Secundò limita, vt non credatur Cardinali aſſerenti ſe
habere commiſſionem de illis, quæ tranſcendunt naturam
11 iuriſdictionis, & legationis ſuæ, † id eſt eorum, quæ ſunt re-
ſeruata peculiariter ſummo Pontific. Geminia. conſ. 62. co-
lumna 2. Bald. Imol. & Felin. in c. quod ſuper his. colu. 2. de
fid. inſtrum. Butr. in c. cum in iure. colum. 6. de offic. deleg.
& in c. ad eminentiam. de ſen. excom. Abb. in cap. quod ad
translationem. de offic. deleg. Anchara. in clemen. 1. col. 2.
de probatio. Corn. in conſi. 155. in fin. volum. 1. Pariſ. in con-
ſil. 2. colum. 1. vol. 1. Aene. de Falco. in tract. reſeruat. fol. 60.
Capel. Toloſ. 463. deciſio. & Rot. deciſ. 33. aliàs 714. nun-
quid non creditur. in antiquis.

Quidam tamen cenſent hanc limitationem non proce-
dere, quando legatus ſæpius hæc peculiaria exercuiſſet, &
ſic eſſet in quaſi poſſeſſione exercendi talia reſeruata, ſic o-
ſtendit Fel. c. cum in iure peritus. col. 4. de offic. deleg. Bal. in
l. exemplo in fin. C. de probat. Cald. in conſi. 2. in tit. de offic.
deleg. Dec. in l. vnica. C. de mand. Princip. num. 19.

Vt tamen hæc doctorum opinio procedat, addenda eſt
hæc temperatio, nimirum quando illud, de quo dicit ſe ha-
bere commiſſionem, non tenderet in præiudicium tertij, vt
quia diceret ſe habere poteſtatem diſpenſandi cum illegiti-
mè natis, vt poſſint promoueri ad ordines, & dignitates ec-
cleſiaſticas: ita ſublimitat prædictam limitationem Ang. in
l. quæcunq;. §. fin. ff. de public. & in conſ. 292. D. Ioan. Crot.
in tract. de teſtib. §. ſexta ſe offert, ſub nu. 210. verſ. tertia ſit
concluſio. Abb. in c. ſicut. poſt gl. 1. de ſenten. excomm. & in
d. cap. quod ſuper his, de fid. inſtrum. & vtrobiq; Fel. & idem
Fel. in c. ad eminentiam. de ſent. excommun. Corn. in conſi.
155. in fi. vol. 1. Iaſ. conſ. 72. col. penult. & in conſ. 104. volum.
13 1. & propterea non creditur ſummo Pœnitentiario † aſſe-
renti ſe habuiſſe commiſſionem viuæ vocis oraculo à Papa,
vt reſpondit Goza. conſi. 71. col. pen.

Contrarium tamen ſenſerunt Anchar. in clem. literis. de
proba. Are. in c. cum nobis. extra de teſt. Ruin. conſi. 90. col.
3. & penult. vol. 1.

Tertiò limita, vt non credatur Cardinali aſſerenti ſe de-
14 legatum, † ſeu cauſam ſibi commiſſam viuæ vocis oraculo,
vt docuit Innoc. in c. cum olim. 1. in gl. fi. de priuileg. Butr.
Imo. & Fel. in dicto c. quod ſuper his. colum. 2. in fin. & ſeq.
Abb. in c. præterea. col. 2. de dilatio. idem ſentit Abb. in d. c.
cum olim. dum allegat text. in c. cum in iure. vbi Feli. col. 3.

Contrarium, vt immò Cardinali atteſtanti ſe delegatum
in aliqua cauſa credatur, ſequutus eſt Hoſtien. in ſum. tit. de
offic. deleg. ſub rubr. Salice. in l. iuſiurandi. C. de teſtib. & in
l. 1. C. de mand. princip. Alex. conſi. 92. colu. 3. vol. 6. Roman.
conſilio 59. in 4. dubio. Abb. in conſilio 27. in cauſa Orien-
tali. in fin. volum. 2. Ruin. conſilio 90. colum. 3. volumine 1.
Gramm. in conſi. ciuili 24. nu. 9. vbi alios adducit.

Quartò limita, vt non credatur dicto Cardinalis aſſeren-
15 tis † aliquem familiarem ſuum ea de cauſa, vt de ipſius be-
neficijs poſſit diſponere. Sarnen. in reg. de impetrat. per o-
bitum fam. Card. quæſt. 13.

Et pro concluſione in hac materia animaduertas, vt ma-
ximè credendum ſit Cardinali aſſerenti de commiſſione ſi-
16 bi facta à Papa, † quando Papa eſt præſens, qui facilè adiri
poſſit, quia tunc non eſt præſumendum ipſum mētiri. Imol.
in dicto c. quod ſuper his. & ibi Felin. col. 3. de fide inſtrum.
Iaſ. in repet. l. admonendi. col. 81. ff. de iureiur. & in conſilio
145. col. 2. vol. 4. Alex. in dicto c. nobiliſſimus. Gramm. conſ.
54. & in conſ. 24. col. 3. Pariſ. conſi. 11. col. fi. & conſil. 132. col.
penult. volum. 4.

Quod etiam procedit in mandatis Principum, de quibus
facilè copia haberi poteſt, quando princeps eſt in eadem
ciuitate. Speculat. in ti. de proba. §. videndum. verſic. audi-
toribus, quem ſequitur Roman. in l. ſciendum. ff. de verbor.
obligat. Bald. in l. aliquando. q. 4. ff. de offic. præſid. Gramm.
deciſio. 36. num. 27. reliqua tradentur in concluſione, Car-
dinalis, & concluſione, legatus de latere.

Obſeruatione etiam in hac materia dignum non omit-
17 tam, vt ex conſuetudine Romanæ Curiæ receptum ſit, † vt
fides habeatur aſſertioni Cardinalis legati indiſtinctè, gloſ.
cleme. in verb. reſeruante narramus. de probat. Ioan. Andr.
in c. conſtitutus. col. fin. de appellat. Alex. conſi. 106. colu. 3.
vol. 2. quod intellige, dummodo iſta conſuetudo probare-
tur. Aret. in c. cum à nobis. col. 3. verſi. ſed certe.

Alia quædam de atteſtatione Cardinalis in concluſione,
Cardinalis, infra dicemus.

CONCLVSIO 141.

ARGVMENTVM.

De aſſertione Principis an ei ſit credendum.

SVMMARIVM.

1 *Aſſertioni Principis non adhibenda fides, quando alteri eſt nocitura.*

1 Aſſertioni Principis, ſi res alteri detrimentum
allatura ſit, † nō eſt fides adhibenda,
iuxta ſententiam Felin. in c. cum à nobis. colu. 2. de teſtib.
quod etiam placuit Alex. in conſi. 112. volum. 7. num. 1. & in
eandem deſcendit ſententiam Soc. in conſ. 127. volu. 1. cum
iſtis ſenſit Corn. in conſi. 199. col. 7. in fi. volum. 2. hoc aſſer-
tione approbauit Anchara. conſ. 399. col. fin. horum menti
acceſſit Dec. in conſ. 124. in conſ. 220. in conſ. 357. & in con-
ſilio 576. aſſenſit Curt. Iun. in conſilio 144. columna 4. & in
conſilio 170. columna 7. eidem opinioni ſubſcripſit Cra-
uet. conſilio 135. numero 42. conſilio 171. numero. 11. volum.
1. album calculum addidit Angel. in conſil. 368. ab his ſtetit
Roman. in conſi. 369. columna 8. & poſtremò ſequutus eſt
Ruin. in conſ. 3. num. 1. 9. & 14. vol. 5. Huc adhibeas ea, quæ
tradita ſunt in concluſione, Princeps.

CONCLVSIO 142.

ARGVMENTVM.

De aſſertione iudicis, an probet factum partium.

SVMMARIVM.

1 *Aſſertio iudicis non probat factum partium.*
2 *Aſſertio eius de fama eſt leuis præiudicij, cui creditur ad inquiſitionem formandum.*
3 *Aſſertio iudicis, quòd crimen ſit notorium, eſt magni præiudicij reo.*
Et quando iudicis aſſertioni credatur, vide ibi remiſſiuè.

1 Aſſertionem iudicis † factum partium non
probare multi tum ex profiten-
tibus, tum etiam ex conſulētibus memoriæ tradidere, pręſ-
ſertim Crauet. conſilio 255. num. 3. Gozadin. conſilio 11. nu-
mero 20. Iaſ. in l. admonendi. num. 15. ff. de iureiuran. An-
chara. conſilio 277. conſilio 436. Aretin. conſilio 170. Cra-
2 uet. conſilio 54. num. 13. vol. 1. † licèt aſſertio eius de fama ſit
leuis præiudicij, cui creditur ad formandam inquiſitio-
3 nem, ſed aſſertio iudicis, quòd crimen ſit notorium, † eſt
magni præiudicij reo, ita reſpondit Aret. conſilio 163. poſt
num. 5. verb. non obſtat, quod conſil. incipit, ſicut Ioannes
dicit in Apocalypſi, & ibi, quando eius aſſertioni credatur.

Videnda eſt concluſio, iudex, vbi eſt propriè huius loci
materia.

CONCLVSIO 143.

ARGVMENTVM.

Aſſertio notarij an probet.

SVMMARIVM.

1 *Aſſertio notarij non probat, nec eius dicto ſtandum.*

1 Aſſertionem †notarij non probare, nec eius dicto fidem eſſe adhibendam,
conſultum fuit à Socin. Iunior. conſil. 148. vol.2. Pariſ. con-
ſil.98.nu.9. volu.1.cætera, quæ ad hanc concluſionem ſpe-
ctant, explicabuntur in concluſione, notarius.

CONCLVSIO 144.

ARGVMENTVM.

Aſſertioni vulnerati contra inculpatum an ſtandum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Aſſertioni vulnerati contra culpatum eſt ſtandum, maximè in vltimo vitæ ſpiritu, id ſemper affirmanti, quia præſumitur non mentiri. Vide ibi. & nume.3. & num. 4. & ibi quem excuſet. concordiam vide nu.4. & quando procedat, num.6.*
2 *Argumentum à communiter accidentibus validum eſt.*
3 *Non omnis qui moritur eſt Sanctus Ioannes Euangeliſta.*
4 *Confeſſio facta in mortis articulo valet, quia non eſt veriſimile, quem mentiri.*
5 *Quis dicens contra veriſimile non audiendus.*
6 *Aſſerenti quid in articulo mortis cum iuramento creditur, & ibi quomodo procedat, & num.7.*
7 *Aſſertioni conſtituti in mortis articulo creditur, ne veritas pereat, nec delicta remaneant impunita.*
Aſſertio conſtituti in mortis articulo facit fidem contra inculpatum ſaltem ad torturam, & quando ibi num.8.
Contrarium vide num.10. & 11.
8 *Morientibus ſæpe contingit eſſe à mente, & intellectu alienis.*
9 *Oppreſſus mortis timore ſimilis eſt mortuo.*
10 *Nullus in cauſa propria eſt teſtis idoneus.*
Inimicitia grauis præſumitur ex atroci iniuria.
11 *Teſti inimico non creditur.*

1 Aſſertioni vulnerati eſſe credendum contra e-
um, cuius culpæ tribuitur, decidit †
Grammat.deciſ. 42. nume. 7.8.9. & ſeq.deciſio.56.num.12.
docuit Nouel.in pract.fol.29.num.12. Marſ.cauit conſilio 5.
num.14.conſi.20.num.14.
Quod maximè procedit, quando vulneratus agit animã,
& idem ſemper affirmauerit, quia tunc tenendum eſt in tali
ſtatu non mentiri, ne dicamus ipſum immemorem eſſe ſa-
lutis æternæ, cum nos quotidie experientia rerum magi-
ſtra doceat, conſtitutos in articulo mortis communiter
laborare ad ſalutem, & quam plures facinoroſos, ac impro-
bos in extremo vitæ ſpiritu ſigna pœnitentiæ præbere. Vn-
2 de† validum eſt argumentum à communiter accidentibus.
l.certi condictio.§. ſi nummos.ff. ſi cert.per.
Contrarium tamen, aſſertionem vulnerati non probare
contra eum, qui culpatus eſt, docuit Ang.in l. mater. C. de
calum. Nicola. de Neap.in l.1. §. ſi quis moriens. ff. ad Silla-
nia. Alex.in conſi.14.num.4. vbi aſſerit, iſtiuſmodi aſſertio-
nem eſſe vilem præſumptionem, & ſolum ſufficere ad ex-
cuſandum à calumnia, & temeritate hęredis dicti vulnerati,
qui propter dictam aſſertionem motus eſt ad accuſandum
illum, cuius culpæ datum eſt à dicto vulnerato moriente.
vol.3. & facit, quod dicit Bal.in titu.de pace Conſtan. verſic.
3 vaſalli, vbi inquit, † quòd non omnis, qui moritur eſt San-
ctus Ioannes Euangeliſta. & ſequitur Bertran.conſi.162.lib.
2. & conſi.132.lib.2. & Grat.in conſi.57.nu.30. vol.2.
Concilies has inter ſe opiniones hoc pacto, vt prior opi-
nio procedat concurrentibus alijs adminiculis, poſterior
verò, quando adeſt ſola aſſertio vulnerati, vt ſentit Paris de
Puteo in ſuo tract. ſindicatus. in verb. tortura. lo. vlt. in c.
officialis, poſuit & tenet Grammat. d. deciſ. 42.nu. 7. & ſeq.
vltra ꝙ ipſemet Bal.in con.25.caſus ſuper quo: in 2.col. lib.1.
tenuit contrarium, & expreſsè affirmat, confeſſionem fa-
4 ctam in mortis articulo valere, † quia non eſt præſumendũ,
talem confitentem mentiri, quod profectò ad veritatem
propius accedit, quàm illud, quòd dicit idem Bal.in d. verſi.
vaſalli, cum frequentius contingere ſoleat, vt bona pars mi-
grantium ex hac vita mori prius non contendant, quàm fa-
cinorum pœnituerint. & hanc opinionem ſequitur Marſil.
conſi.5.num.14. & 15.lib.1. & conſi.109.nu.33.lib. 2. & Anch.
conſi.151.viſa facti narratione, vbi dicit, vt ſi quis aſſereret
quem conſtitutum in mortis articulo mentiri, diceret non
5 veriſimile, † cui ſi quis repugnet, audiri non debet. Tenet
idem Marſil.in pract.§.diligenter.nu.118. & 119.cum ſeq.vbi
in vtranque partem quæſtionem diſputat, & tandem ex va-
lidis rationibus tranſijt in hanc eandem opinionem, aſſe-
rens, ſibi videri opinionem hanc fore magis æquam, & ra-
tioni, ac iuri naturali magis conſentaneam, non obſtanti-
bus in contrarium allegatis, & adductis, quibus omnibus
ibidem ipſe ſub numero 121. ſatis diffusè reſpondet.
Primò limita, vt concluſio procedat, dummodò talis aſ-
6 ſerens in articulo mortis† illud dicat cum iuramento, ſecũ-
dùm Roman.in l.ſi quis in graui.§.ſi quis moriens.ff. ad Sil-
lania. quem refert, & ſequitur Marſil.in d.§. diligenter, nu.
118. in fin.
Secundò limita, vt procedat, ſi talis aſſerens in articulo
mortis ſit ſuę mentis compos, & illud, quod aſſerit, nõ poſ-
7 ſit probari per alios teſtes, † nam tunc ne veritas pereat, &
ne delicta maneant impunita, talis aſſertio cõſtituti in mor-
tis articulo facit fidem ſaltem ad torturam contra eum, qui
culpatur, ita diſtinguendo concludit Marſil.d. §. diligenter.
ſub num.123. quod comprobat pluribus rationibus, exem-
plis, & auctoritatibus, quæ omnia per te poteris videre.
8 ſecus verò, † ſi talis conſtitutus in articulo mortis mente, &
intelligentia motus, vt ſæpè morientibus contingit, iuxta
text.in l. hac conſultiſſima.§. at cum humana fragilitas. C.
qui teſta.fac. poſſ. quia tunc non procedit concluſio, ſed lo-
cum habet alia opinio, vt dictum talis nullam probationẽ,
9 nec indicium faciat, † nam mortis timore oppreſſus ſimilis
eſt mortuo, vt dicit text.in l. iubemus. poſt prin.C. de teſta.
& voluit Caſtren.conſil. 366. viſo puncto. & ideo dixit Bal.
in l.extraneum, in prin. C. de hæred. inſtit. conſtitutum in
mortis articulo non poſſe adire hæreditatem.
Contrarium tamen indiſtinctè tenet Natta in conſi.354.
num.1. & 2.vol.2. vbi expreſsè dicit, aſſertionem vulnerati
10 non facere indicium ad torturam, † quia nullus in cauſa p-
pria ſit idoneus teſtis, argu.l.nullus.ff.de teſtib. & l. omnib.
C. eo. & quia dicendo ſe à tali vulneratum, oſtendit ſe eius
inimicum capitalem, nam ex iniuria atroci præſumitur ini-
micitia grauis, iuxta ſententiam Bart. in l. 3. §. fi. ff. de adi.
11 lega. † & inimico teſti non creditur, per tex. in l. 1. §. præte-
rea. vbi gl. & Bar. ff. de quæſtio. & videtur etiam de hoc eſſe
tex.in l.ſi quis in graui.§.moriens.ff.ad Sillania. vbi non cre-
ditur domino morienti in eo, quòd aſſerit ſe percuſſum ab
eius ſeruo. & ibi licèt Ang.videatur velle, vt hæc culpatiò
vulnerati faciat probabile indicium ad torturam: tamen
contrarium ſequitur idemmet Ang.in l.mater, C. de calu-
mnia. dicens per gl.ibi, iſtiuſmodi aſſertionem non facere
indicium ad torturam, ſed liberare tantummodò hæredem
à calumnia, ne temerè videatur accuſare, & hanc opinionẽ
probat etiam Alex.in conſil.14.ponderatis narratis in the-
mate.col.1.vol. 3. & Iaſ.in l.1.in fi.C. com.de leg.

CONCLVSIO 145.

ARGVMENTVM.

Aſſeſſoris teſtimonio an ſtetur in cauſa, in qua fuit aſſeſſor.

SVMMARIVM.

1 *Aſſeſſoris teſtimonio non ſtatur in cauſa, in qua fuit aſſeſſor.*

2 Aſſeſſor

2 *Aſſeſſor non poteſt eſſe aduocatus in cauſa, in qua fuit aſſeſſor.*
3 *Aſſeſſoris ſententia non valet lata ſuper cauſa, in qua fuit aſſeſſor.*

1 Aſſeſſoris teſtimonio nulla fides habetur in cauſa, † in qua aſſeſſor fuit. c. ſtatuendum. 2. q. 6. & ibi gl. in verb. vel cognitor. Capel. Toloſa. deciſ. 143. & latiſſimè additio. per c. cum dilecti. de electio. & c. 2. de arbitr. & ibi Innoc. c. quemadmodum contra falſam. de proba. & c. in noſtra. de procurat. in fi. plenè per Speculat. in tit. de teſtib. §. 1. verſi. item opponitur. Cin. in l. ne in arbitris. circa fi. ff. de arbit. & ibi pleniſſimè.

Primò amplia hanc concluſionem procedere vſque
2 eo † vt nec aduocatus eſſe poſſit in ea cauſa, in qua aſſeſſor fuit, vt tradidit Speculat. de aduoc. §. 1. verſic. item quòd fuit aſſeſſor.

3 Secundò amplia, vt nec ſententia † aſſeſſoris valeat lata ſuper cauſa, in qua aſſeſſor fuit, idem docuit Specula. de aſſeſſ. §. fin. Adeas ea, quæ ſuprà in concluſione, aduocatus, diximus, nã illa, quæ de aduocato, & arbitratore dicta ſunt, militant etiam in aſſeſſore.

CONCLVSIO 146.

ARGVMENTVM.

Attentata reuocari petens, an ſufficiat ei probare ſe poſſediſſe tempore litis motæ, & lite pendente fuiſſe ſpoliatum, licèt de titulo non probet.

SVMMARIVM.

1 *Attentata reuocari petens ſufficit ei probare ſe poſſediſſe tempore litis motæ, & lite pendente ſpoliatum, licet non probet de titulo, nec coloret poſſeſſionem propter priuilegium attentatorum.*
2 *In attentatis ſufficit probare ſolam detentationem.*
Attentatorum via eſt leuis in procedendo, & probando: quia non requiritur probatio tituli.
3 *In attentatis valet receptio teſtium etiam ſuper articulis non admiſſis.*
In attentatis ſufficit præſumpta probatio ad primum extremum probandum, & ibi vide rationem, & ampliationem etiam in beneficialibus.
Vbi non tenetur petitorium colorare, colorans ex infecto titulo non eſt audiendus, quia peius eſt infectũ, quàm nullũ oſtendere.
4 *Attentatorum remedium eſt priuilegiatum in hoc, quia in eo non requiritur probatio tituli, ſecus in interdicto recuperandæ.*
In attentatis ſufficit probare ſimpliciter ſtatum, & poſſeſſionem, in qua quis erat tempore appellationis interpoſitæ, & nunc poſſeſſionem reperiri penes iſtum tertium.
5 *Attentatorum remedium eſt priuilegiatũ quantùm ad ordinem iudiciarium, ſed non ad hoc, vt quis poſſit procedere in materia beneficiali ſine probatione tituli.*
Petens reuocationem attentatorum debet probare, quòd eſt ſuæ intentionis fundamentum, videlicèt per appellatum eſſe appellatione pendente innouatum.
Quæ probatio debet eſſe concludens, licèt non teneat attentata reuocari poſſe, facta fide legitima de appellatione, & attentatione.
Opinio Viuarij reprobata, & ibi quid teneat Palatium.
Et ibi vide remiſſiuè differentias, ampliationes, reſtrictiones, & declarationes, & etiam ibi conſiderationem auctoris.
6 *Attentata reuocari petens non auditur, quando conſtat notoriè de non iure ſuo, niſi titulum coloret, intellige vt ibi. Et num. 13.*
Quando apparet de non iure petentis attentatorum reuocationem, non auditur. ibi. & num. 7.
7 *Iudex repellit petentem attentata reuocari, vbi conſtat de non iure petentis, nec eum in delicto auctorizat, tunc non differt remedium attentatorum, & poſſeſſorium.*
Contrarium ibi.
Attentata non reuocantur, quando conſtat in actis de bono iure attentantis. ibi.
Et ſic in beneficialibus practicatur ibi.
Contrarium ibidem.
8 *Reus & poſſeſſor de cuius iure non conſtat, poteſt dare obiectus cõtra actorem, & ſe tueri in poſſeſſione beneficij.*
Prima opinio vbi non conſtet de iure, non auditur, procedit in actore agente, ſecus in reo poſſeſſore ſe defendente. ibidem.
Tractans de poſſeſſione acquirenda, vel recuperanda, non auditur, vbi eius non intereſt, & conſtet de non ſuo iure, ſecus de retinenda, qui non reijcitur, licèt de non eius iure conſtet, ibi. & rationem vide ibi, & in quibus procedat ibi. & num. 9.
Niſi reus poſſeſſionem adeptus fuiſſet lite pendente, ibi.
9 *In beneficialibus non datur vitioſus ingreſſus. & num. 10.*
Notorius defectus agentis non impedit reſtitutionem in profanis. ibi. Et quomodo procedat, ibi. vide ampliationes & limitationes remiſſiuè, & nu. 10. Et quando poſſeſſio tam in profanis, quàm in beneficialibus ſequeſtretur. ibi remiſſiuè.
Attentatorum reuocatio non retardatur, quando cauſa requirit diſcuſſionem, vel altiorem indaginem, vel ſit ante concluſum in cauſa.
10 *Conſtare de non iure petentis non poteſt dici ante concluſionem cauſæ, niſi reſultet ex confeſſione ipſius paſſi attentata, ſecus ex probationibus aduerſarij remiſſiuè.*
11 *Notorius defectus iuris agentis obſtat in beneficialibus, non in profanis.*
12 *Titulus in profanis non eſt colorandus, ſecus in beneficialibus.*
Rota quando ſoleat reuocare attentata, & ſequeſtrare poſſeſſionem, & cognoſcere de bono iure tam in beneficialibus, quàm profanis.
13 *Fructus dicuntur res profanæ, licèt ſint beneficij.*
14 *Petens ſe reſtitui in profanis quando teneatur colorare bonã fidem, vel informare aliqualiter de aliquibus probabilibus præſumptionibus.*
Et quando procedat.
15 *Notorius defectus per conuentum oppoſitus non impedit reſtitutionem, quando opponens eſſet in eodem crimine.*
Pluralitas beneficiorum impedit reſtitutionem.
16 *Spoliatus violenter non reſtituitur, ſi ipſe antea ſuum ſpoliatorem violenter ſpoliauerit.*
17 *Notorium facti permanentis de non iure petentis impedit reſtitutionem, ſecus facti tranſeuntis, quia recipit probationem, & quando procedat. vide num. 18.*
18 *Adulterium eſt factum, quod tranſit.*
19 *Notorietas ſuperueniens ex poſſeſſione propter ſententiam latam non impedit reſtitutionem, ſi probetur, vt ibi.*
20 *Ius acquiritur ſpoliato per actum ſpoliationis, quod non aufert notorietas ſuperueniens.*
Reuocatio executionis per viã attentati, quãdo non fiat & quando duret attentatum, & fiat reuocatio illorum reuocationis.
21 *Exceptio notoria adulterij ſuperueniens poſt ſpoliationem facit, vt mulier ſpoliata non debeat ante reſtitui.*
Notorietas quando reſtitutionem impediat.
22 *Notorius defectus proprietatis de proprietate tertij, non impedit reſtitutionem, ſi agens probauerit attentatum lite pendente, & ibi vide rationem, & quando agenti obſtet.*
23 *Attentata per procuratorem non reuocantur, niſi probetur, attentatum lite pendente, & procuratorem habere mandatum ſpeciale. rationem vide num. 24. & 25.*
Delictum procuratoris non nocet domino. ibi. & num. 24.
Dominus præſumitur dediſſe mandatũ ad licita. ibi. & num. 24.
24 *Poteſtas mandans familiari ſuo, quòd recipiat poſſeſſionem, non intelligitur mandare, vt ſpoliet. & vide ibi rationem.*
25 *Dominus nõ incurrit pœnam. c. eum qui. de præbend. in 6. propter factum procuratoris.*
Mandatum non cenſetur datum ad illicita, & ampliationes ibi remiſſiuè. & id in ſindico communitatis. & hoc Rotam ſeruare niſi oſtenderetur mandatum ſpeciale, & quando dicatur mandatum ſufficiens, & ſpeciale. ibi remiſſiuè.
26 *Attentatorum per procuratorem commiſſorum reuocatio poteſt peti, ſi dominus expreſſè, vel tacitè geſta ratificauit, probando, vt ibi.*
Dominus ſibi præiudicat ratificando. ibi. & vide ampliationes, & limitationes remiſſiuè, & modos probandi ſcientiam, &

quando Dominus poteſt de attentatis conueniri ex facto procuratoris.

27 *Attentatorũ reuocatio poteſt peti, quãdo dominus ſciuit attentata per procuratorem, & non prohibuit abſq; probatione mandati.*

28 *Dominus ſibi præiudicat, quando ſcit tranſgreſſionẽ procuratoris in mandatis, quia videtur tacitè geſta per eum ratificare. Et idem ſi domino præſente.*

29 *Dominus tenetur, vbi veriſimiliter præſumitur ratificatio eius, quod geſſit procurator ſuus, & debet mandare, quòd deſiſtat, niſi procurator ſit in longinquis.*

Domini ſcientia quando inducatur ad effectum reuocandi attentata. & quando illis modis non probetur, an in dubio illa præſumatur, vide ibi remiſſiuè.

Attentata petens reuocari ſufficit probare ſe
poſſediſſe tempore litis inchoatæ, &
1 lite pendente fuiſſe ſpoliatum † licèt aliter non probetur
de titulo, nec ſignis poſſeſſio coloretur. & hoc eſt priuilegium
beneficio attentatorum peculiariter irrogatum, ita
tenet Rot. deciſ. 14. fuit dubitatum, in nouis. allegat Innoc.
in c. dilecti. de maiorit. & obœd. & ita proſequitur inter recentiores
Robertus Lancellotus Peruſinus in ſuo ampliſſimo
tráctatu de attentatis, in 3. part. ca. 26. verb. alij verò duo,
nu. 3. tit. de probat. attentatorum, allegans concordantes.
eſt etiam deciſ. 89. in antiq. vbi poſt appellationem, quo in
loco ſcriptum habetur, quòd vbi poſt appellationem, vel
dum lis pendet aliquid dicitur attentatum, & tamquam attentatum
debere reuocari, ſufficiat probare attentatum,
licèt aliter non probetur poſſeſſio. Et hoc ibi dicit Rota procedere,
niſi ille, contra quem petuntur attentata reuocari
de iure communi, aut ex cauſa veriſimili, præſumatur poſſidere,
quia tunc non reuocantur attentata, niſi ille, qui petit
reuocari, & contra quem eſt attentatum, probaret, ſe
verè poſſediſſe tempore attentatorum, vt voluit Innoc. in c.
bonæ. de appella. quem etiam allegat Rot. dicta deciſ. 14.
quæ deciſio ideo dicit ibi, quòd quis probet ſe poſſediſſe
tempore motæ litis, ea ratione quia aduerſarius forſan ex aliqua
cauſa præſumebatur poſſidere, alioqui non eſſet neceſſario
probanda poſſeſſio, ſecundùm Rot. dicta deciſ. 89.
& ex recentioribus proſequitur idem Lancell. dicto tract.
de attent. dict. 3. parte, ca. 26. ver. quam clauſulam limita, nu.
34. d. ti. de proba. attent. plura allegás. Probat etiam concluſionem
Rot. deci. 56. in antiquis. vbi aliq. tenet beneficium.
2 & deciſ. 348. ſi conſtito de non iure, in antiq. dicens, † in
hoc priuilegium in attentatis alicui irrogari, quod ſufficiat probare
ſolam detentationem, & ita idem aſſeruit Lancello. dicto
tract. & tit. num. 29. verb. vnde circa hoc 1. extremum. &
in 3. part. c. 24. ti. de reo, & except. contra attent. competen.
quæſt. 6. nu. 11. ver. quòd detentio, quam ſupra in facto. & 2.
parte, c. 4. tit. de attentatis lit. penden. limit. 1. nu. 35. facit etiam
deci. 446. col. 2. in nouis dicens, viam attentatorum eſſe
leuem in procedendo, & in probando, quia non requiritur
probatio tituli, vt etiam tenet Bellam. deciſ. 49. agens poſſeſſorio.
& Inno. d. c. dilect. de maiorit. & obœd. & Ioa. Mo-
3 nachus in c. cupientes. de elect. in 6. & † valet receptio teſtium
etiam ſuper articulis non admiſſis. Rota deciſ. 10. aliàs
105. valet teſtium receptio, de teſti. in no. ſufficitq; præſumpta
probatio ad primum extremum probandum, vt dicit dictus
Lancello. tractat. in ti. de probat. attent. dicta 3. parte. d.
c. 26. nu. 82. ad 89. referens ita dictum in Rota, vt in recoll.
Putei, dec. 1. præſumptiua. de reſtit. ſpoliat. ratio eſt cur non
requiritur titulus, quia magis æſtimatur contemptus ſuperioris,
& integritas ſtatus cauſæ, quàm ius agentis, vt lite pẽdente,
per totum. & Bellam. ibi, vbi ita in Palatio obſeruari
affirmat, & idem ſequitur deciſ. 101. ſi conſtat de non iure,
dicens quòd in hoc fauetur remedio attentatorũ, quia procedidur
ſummariè, & non oportet probare poſſeſſionem cũ
titulo, ſed ſufficit ſola detentatio, quia adeſt contemptus, ex
quo attentando offendit iudicem, & partẽ, ad not. in c. cordi.
de appellat. in 6. & Fran. in c. bonæ. nu. 14. & 39. de appel.
Natta conſi. 568. quidam fratres. nu. 4. lib. 3. & dictus Peruſin.
3. parte, cap. 24. titu. de reo & except. con. attentata cõpeten.
quæſt. 21. num. 1. & dicta 3. parte, c. 30. tit. de priuileg.
attentatorum, verſ. prima vt in attentatis. num. 12. per dec.
2. aliàs 14. fuit dubitatum, nume. 3. de reſtit. ſpoliat. in no. &
per alia, vt ibi, & latius proſequitur multos allegans ibi in
ver. ſecundum priuilegium, à num. 70. ad 74. vbi ampliat etiam
in beneficialibus limit. quod vbi non tenetur colorare
petitorium, illud ex infecto tit. colorans, nõ eſt audiendus,
cũ peius ſit infectum quàm nullum oſtẽdere, per dec. Egid.
393. ſi petens, vt ibi. verb. eadem limita. poſt nu. 76. & de iſta
ſummarietate vide eundem Peruſ. dicta 3. parte. ca. 26. tit. de
proceſſu in cauſa attentatorum. poſt nu. 7. ad 32. Iſtud etiam
tenet idem Bellamer. deciſ. 553. concluſ. quòd licet petens.
vbi affirmat, in hac concluſione omnes dominos vnanimes
conſenſiſſe nemine diſcrepante, & idem decidit in deciſ.
288. itẽ quòd poſſeſſor. & ita etiam in vſu forenſi ſolere obſeruari
atteſtatur Aufre. in additio. ad deciſ. 15. Capel. Toloſa.
item fuit quæſitum, an intentati. iſtud etiam ſequitur Biſignet.
tit. de reſtitut. ſpoliat. deciſ. 1. & Felin. in c. dilecti. co-
* lum. fin. de maiorit. & obœdien. vbi atteſtatur hanc eſſe * cõmunem
opinionem, teſtatur Oldrad. hoc tenentem conſilio
199. in princip. & Card. conſ. 10. Iaco. exeq. voluit Franc.
in c. ad decimas. col. 4. poſt Dominicum ibidem de reſtitut.
ſpoliat. in 5. limitat. placuit & Dec. poſt Abb. & Franc. num.
4 14. in c. bonæ. colum. penult. de appellat. dicentes † in hoc
eſſe pinguius remedium attentatorum, quia in eo non requiritur
probatio tituli, ſecus in interdicto recuperandæ.
Idem Dec. poſt Abb. in c. ex parte. in vltim. columna de re-
* ſcript. vbi approbari * communiter dictum Innocent. in ca.
dilecti. cui præcipuè innititur hæc opinio, affirmat, vt etiam
ibi probat Felin. ſequitur Caſſador. deciſ. 3. de reſtit. ſpoliat.
Manfre. in ſuo tract. de attentatis. concluſ. 41. & 43. cui accedit
Io. Monac. in c. cupientes. §. quòd ſi per viginti. num.
136. 146. de elect. in 6. Geminia. conſi. 94. in cauſa Hiſpalen.
in fin. Nicol. Mil. in repert. in verb. poſſeſſorio recuperandæ
agens. lo 3. ver. ſecus ſi incidenter. & in ver. attentata
lite pendente. lo 4. Imol. in clemen. 1. colu. fin. de cauſa poſſeſſ.
& propriet. Socin. in le. rem, quæ nobis. in 7. quæſtio.
princ. de acquir. poſſeſſ. Nicell. in tract. de concordan. gloſ-
* ſa. in gloſ. 6. nume. 112. vbi atteſtatur * communem ſententiam
eſſe in materia attentati, ſatis eſſe, ſi probetur ſimplex
ſtatus, & poſſeſſio, in qua quis erat tempore appellationis
interpoſitæ, & nunc poſſeſſionem reperiri penes iſtum tertium,
vt etiam reſpondet Dec. conſ. 103. in cauſa poſſeſſ. in
princip. & in conſi. 200. in caſu propoſito paucis, colum. 2.
Bened. Capra in ca. in literis. de reſtit. ſpoliat. & eſt gloſ. in
clem. fin. vt lit. pendente. Marſil. ſingul. 199. in iure expreſſum
eſt. Hercul. in tract. ſuo de attentatis. ca. 15. num. 1. & ſequent.
Beninten. deciſ. Bonon. 76. num. 1. & proſequitur dictus
Lancellotus eodem tract. de attent. dicta 3. parte. cap.
26. num. 29. & ſeq. tit. de probat. attentatorum, & dicit in
dicta 3. part. ca. 24. tit. de reo & except. cont. attent. competen.
quæſt. 8. ver. quartò quia, num. 7. non requiri nec poſſeſſionis,
nec tituli probationem in attentatis, ſed ſufficere
detentationem, & ſtatum, in quo quis erat tempore attentati
probare, dicto ver. num. 8. & in q. 9. d. tit. ver. in attentatorum
autem reuocatione, nu. 11. & ita obtentũ aſſerit in
vna Rom. Archipresbyteratus S. Priſcę corã Oradino anno
1560. & fatetur deci. in recollect. Creſcen. 158. tertius. ſub
rubr. de reſtitut. ſpoliat. in fi.

In contrariam deſcendit ſententiam Bellamer. deci. 294.
5 id autem quod dicitur, inquiens, † remedium attentati eſſe
priuilegiatum quantum ad ordinem iudiciarium, ſed non
quantum ad hoc, vt quis poſſit procedere in materia beneficiali
ſine probatione tituli. & idem Bellamer. tradit deciſ.
286. in mater. attentat. nec ab hac opinione receſſit Abb. in
c. in literis. verſic. item aduerte ad vnam, nume. 26. de reſtitut.
ſpoliat. & eam conſulendo ſequitur Oldrad. conſi. 1. in
cauſa Eboracen. num. 16. verſiculo nec obſtat, ſi diceretur.
dicens non reperiri iure cautum reuocationem attentatorum
eſſe magis priuilegiatam, quàm interdictum vnde vi.

Conciliare

Conciliare poteris hoc pacto, vt illæ deciſ. 294. & 286.
Bellamer. loquantur ſecundùm opinionem Domini Viua-
rij, quæ tamen ab omnibus alijs videntur reprobatę, vt dicit
idem Bellamer. deciſio. 49. agens poſſeſſorio, vbi præcipuè
affirmat, Palatium priori opinioni adhærere, vt in deciſ. 14.
in nouis. licèt viderit dubitaſſe Dominum Viuarium. & ad
id quod obijcit Oldrad. poteſt dici, illud dictum non eſſe ve-
rum: cum ipſemet Oldra. omninò aliter ſentiat in conſ. 199.
pro fundamento. & probatur ex pluribus differentijs tradi-
tis per Rot. dicta deciſio. 14. in nouis, remedium attentato-
rum eſſe magis priuilegiatum. Et hanc opinionem Oldrad.
* præallegat. conſil. 1. tamquam contra* communem opi-
nionem reprehendit Dec. in c. ex parte. el 2. colum. 3. in fin.
num. 22. de reſcript. & conſi. 200. in caſu propoſito, ſub nu.
2. & eandem opinio. contra Oldrad. ſentit idem Dec. conſil.
103. in cauſa. numer. 1. Alexand. conſi. 99. nu. 9. lib. 5. Afflict.
deciſio. 98. numer. 4. & hanc partem pluribus defendit di-
ctus Lancellot. Peruſi. & ita eſſe recolleċt. Achil. de Graſſ.
deciſ. 24. attentatorum cauſa, ſub rub. de attentatis, vt dicto
eius tract. 3. part. cap. 30. verſi. 1. vt hoc remedium, à nu. 6. ad
11. tit. de priuileg. attentatorum. & vndecim differentias ex-
plicat ibi à dicto num. 11. ad 29. vbi etiam habes multas am-
pliationes, & plures reſtrictiones, ſeu declarationes, ponens
29. ipſorum attentatorum priuilegia, vbi ad num. 79. verb.
quæ ampliatio limit. nō procedere in beneficialibus, quan-
do conſtaret de non iure petentis, tunc compelli ad docen-
dum de ſuo intereſſe, & coloratè.

Vidi tamen alias in quibuſdam allegationibus Domini
Ioannis Baptiſtæ Senenſis, Aduocati conſiſtorialis in qua-
dam Baionen. canonicatus coram tunc Reuerendo Patre
Iacobatio Sacri Palatij auditore, & inde Cardinale ampliſ-
ſimo, dici, deciſionem 14. ſupra allegatam in nouis, cui in-
nititur cōcluſio noſtra, loqui, & procedere, vbi inſtatur pro
ipſa poſſeſſione, tunc enim agendo remedio attentatorum,
nō debere titulum colorari, ſecus quando peteretur ipſum
beneficium ſecundum eum. & ita procedunt illæ duæ deci-
ſiones Bellameræ contrariæ huic noſtræ concluſioni.

Verumtamen hæc reſponſio mihi penitus non ſatisfacit,
diſpicere enim nequeo, quomodo in reuocatione attenta-
torum poſſit cōſiderari, quòd agatur de adiudicatione ipſi-
us beneficij, cum per remedium attentatorum ſolum quis
exoptet incolumis & illæſus ſeruari, & in eodē ſtatu in quo
eſſet manu teneri.

Intellige tamen, etiam ſi ſit ſummarium & priuilegiatum
iudicium attentatorum, illud proſequens debet ad illorum
reuocationem obtinendam probare eius eſſe intentionis
fundamentum. id eſt, eſſe appellatum, & innouatum pen-
dente appellatione, vt per Franc. in c. ad audientiam. in fin.
de appellat. & proſequitur dictus Lancellott. Peruſin. dicto
tract. 3. part. ca. 24. tit. de reo & excep. contra atten. compet.
quæſtio. 14. num. 20. & in dicta 3. part. ca. 26. titu. de probat.
attentatorum. nu. 4. Quæ probatio debet eſſe concludens,
vt idem Peruſi. d. tract. dicta 3. parte. ca. 26. de probat. atten-
* tatorum, num. 1. licèt dicat, Rotam* communiter tenere fa-
cta fide legitima de appellatione, & attentatione proximè
attentata reuocari poſſe, vt dec. 28. aliàs 765. ſciendum eſt,
de appell. in antiq. quando verò fit reuocatio attentatorum
inſtante parte, citata parte, & cum cauſæ cognitione eſt fa-
cienda, vt tradidit Speculat. d. §. nouiſſimè. ver. ſed quæro v-
num. numer. 20. de appell. & dicta 3. parte dicto cap. 26. titu.
de proceſſu in cauſa attentatorum, verb. quamuis autē, poſt
num. 32.

Limita, vt concluſio nō procedat, quando petens atten-
tata reuocare conſtaret notoriè de non iure ipſius petentis,
6 † quia tunc deberet colorare titulum, alioqui non auditur.
iuxta ſententiam Innoc. in c. conſtitutus. de fil. presbyter. &
Rot. dicta deciſ. 14. in nouis. verſic. ſed ſi conſtaret clarè, &
ita dictus modernus Peruſin. d. tractat. 3. parte. capit. 24. titu.
de reo, & excep. contra attent. compet. q. 1. verſi. ſecundò vt
actor; nu. 79. nam ex quo clarè liquet de non iure illius, ap-
paret etiam, quòd ſua non intereſt, & propterea non eſt au-
diendus. c. ſuper his, de accuſat. Idem ſenſit Rot. deciſ. 55. ad
inſtantiam illius. in nouis. & deciſ. 411. ſi lite pendente. colu.
2. verſ. & per hoc videtur, in nouis. & deciſ. 505. ad inſtantiam
illius. in antiquis. & deciſ. 348. ſi conſtat de non iure, in an-
tiq. dicens, vbi conſtat de non iure petentis reſtitutionem,
vel reuocationem attentatorum in præiudicium litis pen-
dentiæ, iſtam repelli, & ſequitur dictus modernus Peruſi. d.
tractat. cap. 22. tit. de actore, & quis poſſit reuocationem at-
tentatorum petere, num. 3. & 45. verſi. quod ideo is, & verſi.
7 2. limita, vt non procedat in eo, † ne iudex petentem aucto-
rizet (vt ſic loquar) in delicto. & in hoc caſu non eſt differen-
tia inter remedium attentatorum, & remedium poſſeſſori-
um, ſecundum Rot. ibidem, licet in alijs ſecus, prout dicit
Grat. in conſi. 13. nu. 13. vol. 2. Idem etiam tenet Biſignet. de-
ciſ. 1. in tit. de reſtitut. ſpoliat. & idem dicit Bellamer. deciſio.
101. ſi conſtat de non iure, & in deciſio. 356. ille de cuius non
* iure, vbi dicit* omnes in hoc conſentire. & idem Bellamer.
tradit deciſ. 553. concluſ. quod licèt. vbi pariter atteſtatur
* * omnes in hoc vna mente congruere, placuit Rot. deciſi.
89. vbi poſt appellationem, in antiquis, & deciſ. 7. vbi agitur
poſſeſſorio, & deciſ. 46. vbi aliquis dicit, & deciſ. 423. ſed po-
ne retento themate. & deciſ. 625. vbi agitur iudicio poſſeſſo-
rio, omnes in antiquis. & deciſi. 393. ſi A. conferatur, in no-
uis. Biſignet. deciſi. 1. titu. de conceſſ. præbend. facit deciſio.
382. fuit dubitatum, in nouis. & deciſi. 69. in cauſa appella-
tionis, in antiquis. & in hanc opinionem deſcendit Felin. in
cap. ad petitionem. colum. 3. in 4. declarat. num. 6. de accuſa.
vbi dicit hoc ſentire Anto. poſt Innoc. in c. bonæ. de appell.
numer. 16. verſicul. tu dic, & ſequitur Imo. in clemen. 1. in vl-
tim. column. de cauſ. poſſeſſio. & propriet. Mil. in repert. in
verb. poſſeſſ. recuper. & in verb. attentata lite pendente.: ſe-
quitur Philip. Franc. in c. ad decimas. colum. 4. in 5. limita. in
6. poſt Dominic. ibi Butr. in dicto ca. bonæ. colum. antepe-
nult. nu. 16. dicto verſi. tu dic, de appell. vt etiam ſentit Car-
din. Alex. in c. 1. colu. 10. 3. q. 1. dicens, ita obſeruari in benefi-
cialibus, & attentatis, ſequitur Conſent. in c. cum Eccleſia-
ſticæ, col. 3. de excep. & Alex. conſ. 99. ius proceſſ. colu. 2. lib.
5. Et ſimiliter quando cōſtat in actis de bono iure attentan-
tis, attentata non reuocantur, dicto tract. part. 3. c. 24. qu. 31.
tit. de reo, & except. contra attentata compet. nume. 8. tam
in profanis, quàm in beneficialibus.

8 Ab hac mente videtur recedere deciſ. Rot. 160. reus, &
poſſeſſor, in nouis, dum voluit † reum, & poſſeſſorem, de
cuius iure nō conſtet, poſſe dare obiectus contra actorem,
& ſe tueri in poſſeſſione beneficij. & idem voluit Rot. deciſ.
419. an reus, & poſſeſſor, in antiq.

Conciliare poteris iuxta ſententiam Biſignet. deciſi. 2. de
excep. dicens, priorem opinionem, vt vbi nō conſtet de iu-
re non audiatur, procedere in actore agente, ſecus in poſ-
ſeſſore ſe defendente: quia etiam ſi conſtet de non iure po-
teſt ſe defendere, nam tractans de poſſeſſione acquirenda,
vel recuperanda, non auditur, vbi eius non intereſt, & con-
ſtat de nō ſuo iure: ſed certans de poſſeſſione retinenda non
eſt eijciendus, licèt conſtet de non iure, niſi per illum, cuius
intereſt: ſecundùm Inn. in c. cum noſtris. de conceſ. præben.
& ita in terminis declarat Felin. in c. olim. colu. pen. verſi. li-
mita tertio, de reſcrip. Et ratio eſt, quia intereſt rei, & poſſeſ-
ſoris, vt remaneat in poſſeſſione, & dando obiectus facit ap-
parere de non iure actoris, quod ſufficit quantum ad id, vt
abſoluatur, vt per Biſignet. dicta deciſ. 7. de except. qui ad
hoc allegat Compoſtellan. in cap. mandatum. de reſcript. &
faciunt ſupra allegatæ deciſio. 160. in nouis. & 419. in antiq.
de exceptio. aliàs 7. deciſ. & ſequitur dictus Modernus Pe-
ruſi. d. tract. 2. part. ca. 4. tit. de attent. lit. penden. declarat. 4.
verſ. 2. vt procedat. nu. 47.

Intellige tamen hoc non procedere, quando reus poſſeſ-
ſionem adeptus fuiſſet lite pendente, vt dictus Modernus
Peruſi. citato loco, de attent. lit. penden. declarat. 4. nu. 48.
& ſequenti, per Rotam deciſ. 5. aliàs 433. nunquid reo, vt lit.
pendent. & deciſio. 1. nunquid reo, eodem titu. Biſignet.
& Roman. conſi. 499. in præmiſſa conſultatione, nu. 7.

Intellige hanc limitationem, vt procedat in beneficiali-
9 bus peculiari ratione,† ne detur vitioſus ingreſſus:ſecus eſt
in profanis,quia licèt eſſet notorius defectus agẽtis, tamen
non impediretur reſtitutio, vt docuit Philip. Franc. in cap.
non ſolùm.§.1.in 4. notab.de appellat.in 6. vbi ad hoc pon-
derat deciſiò. 130. ſi poſt inhibitionem, in nouis. quæ vide-
tur facere cõtra ſupra allegatam deciſio.14.in nouis, & con-
cordat,quòd dicta deciſio 14. procedit in beneficialibus,ſe-
cus eſt in prophanis. idem ſequitur Franciſ.in c. bonæ.in 7.
differ. de appellat. vbi aſſerit defectum notorium non im-
pedire reſtitutionem, per text.in capit. ſi conſtiterit. de ac-
10 cuſat.vbi† in reuocatione attentatorum pendente appella-
tione non debet obſtare notorius defectus iuris agentis,vt
etiam placuit Præpoſi.in dicto ca.bonæ.& ibi Imol.& Petr.
de Peruſ. quod (vt dixi) procedit in profanis, non autem in
beneficialibus, in quibus non datur vitioſus ingreſſus,ſi cre
dimus Geminian. poſt Lap. in capitul. ad decimas. column.
3.de reſtitution.ſpoliat. in 6.quod proſequitur D.Lancello.
dicto tracta. 3. part.capi.24. de reo, & except. contra atten-
tata competen.qu.1.verſic.regula,quòd petenti reuocatio-
nem,num.21.& comprobat quatuor rationibus, & duobus
* ſimilibus,vſque ad nu. 31. quam concluſionem dicit* com-
muniorem eſſe Mandoſ. in tracta.commiſ.14.formul.com-
miſſionis attent. in ver. cauſam,& cauſas,colum.8.verſicul.
quoad ſeptimum priuilegium, vbi ponit quatuor amplia-
tiones,& totidẽ limitationes. Et cum iſta declaratione Lap.
& Geminia.quòd ſolum in beneficialibus in materia atten-
11 tatorum† notorius defectus obſtet,non autem in profanis,
tranſit Alexan.conſil. 99. viſis proceſſ.colum.2.in 5.volum.
& ita declarando proſequitur etiam Mil. in repert. in verb.
poſſeſſorio recuperandę agens,dicens,notorium defectum
obſtare reuocationi attentatorum in beneficialibus, non
autem in profanis, vt etiam dicit Franc. in d. cap.bonæ.ibi,
quòd hoc ſolum procedat in beneficialibus, propter tex.in
capit.ſi conſtiterit.de accuſ. Iſti opinioni acceſſit etiam Ol-
drad.in dicto conſi.1.in cauſa Eboracen.numero 10.ver.nec
priuilegium reſtitutori,quod pro ſingulari arbitratur Mar-
ſil.ſingul.11.incip.regula vulgata,& eſt deciſ. Rot.7.vbi agi-
tur poſſeſſorio,in antiquis. & facit deciſ.46.vbi aliq.dicit ſe
ſpoliat. in antiquis, & eſt alia deciſio.625. vbi agitur iudicio
12 poſſeſſorio pariter in antiquis, † & ideò in cauſa prophana
non eſt titulus colorandus, licèt ſit ſecus in beneficialibus.
Rot.deciſio. 679. not. quòd in cauſa ſpiri.in antiqui.ſecun-
dùm eundem D. Petr. & iſtud fuit dictum Bald. qui ita di-
ſtinguit inter cauſas beneficiales & profanas, in l.ordinarij.
in vltim.colum.C.de rei vendi.& Lanfranc. in repet.rub.de
cauſ.poſſeſſ.& propriet.colum.5.Cardin. Alexand. in cap.1.
col.2.3.quæſt.1. poſt Gemin. & Petr. de Anchar.in dicto ca-
pitulo ad decimas,& etiam animaduertit Paul.de Caſt.con-
ſilio 243.ad confirmationem,in fine,volumin.1.& quòd iſta
exceptio notorij non iuris obſtet in beneficialibus dicit ve-
* riorem, &* communem dictus Lancellot. in dicto tractat.
de attentat. in 3. parte, capitulo 24. titul. de reo, & except.
contra attentat.competen. dicta quæſtione 1. numero 9.13.
18.21.& 22.& ſecus eſſe in prophanis,ibi.numer.10. & num.
* 51. & ſequentib. vbi refert, dicentes hanc* communem,&
numer.54. vbi ad numerum 53. dicit Rotam adueniente ca-
ſu ſolitam, eſſe reuocare attentata, & poſſeſſionem ſeque-
ſtrare,&cognoſcere de bono iure in negotio principali tam
in beneficialibus,quàm in profanis. Et ex hoc poteſt colli-
gi, quòd quando agitur poſſeſſorio, vt reſtituantur fructus
beneficij, non ſit neceſſe colorare titulum. Ratio eſt, quia
13 vbi agitur de fructibus† fructus dicuntur res profanæ, li-
cèt ſint beneficij, vt per Rot. deciſio. 554. vtrum ſpoliat. in
antiq.

Limita tamen hanc intelligentiam non procedere,quan
do aliquis diu non tenuiſſet poſſeſſionem, nec fuiſſet pro
Domino publice habitus: quia tunc non dico ad coloran-
dam poſſeſſionem ex titulo, ſed potius ad colorandam bo-
14 nam fidem † etiam in profanis deberet petens reſtitui ali-
quo modo edocere aliquibus probabilibus præſumptioni-
bus ſuam bonam fidem. Ita ſingulariter concludit Bellam.
deciſ.17.ſecundùm eundem D. Pet. in fine, per notata per
Innoc.in c.2.de reſti.in integ.in verb.per Monachos, in fin.
& facit ca. tenor. de re iudic. & c.veniens.de regular.qui di-
cunt de noua poſſeſſione, in cuius præiudicium poteſt ali-
quid innouari. & quod conſuluit Bero. conſil.110. an à ſen-
tentia,in fin.nu.39.lib.3.loquens de tenuta data dementi,&
ſuper ea lis mota fuerit.

Secundò limita prædictam intelligentiam:vt non proce-
dat in caſu, in quo ius commune faceret cõtra poſſeſſorem:
vt in caſu l.2.§.permittitur.ff.de interdict.& in cap. ad deci-
mas.de reſtit.ſpol.in 6.ſecundùm Bellamer.d. deciſ.17.circa
fi.verſi.ſecundò,ſecundùm aliquos,& Afflict.deciſ.352.qui-
dam Curbiceruix.poſt nu.4.verſ.item ſi agenti,ac in execra-
bili contra extrauag.Io.XXII. cap.execrabilis.de præben.
per Rot.deciſ.15.aliàs 371.nota quòd vbi aliquis, de reſtitut.
ſpoli.in antiq.vt in moder.Put.dec.13.exceptio.rub.de reſti.
ſpol.& Capel.Toloſ.dec. 464. d. tract.Peruſ.3.parte c.13.de
actore,verb.ſecundò limita,nu.45.& ſeq.

15 Secundò intellige &ſublimita primam limitationem,†vt
notorietas (ſic noſtri loquuntur) defectus oppoſita per con
uentum impediat reſtitutionem, nõ procedat, quando op-
ponens eſſet in eodem crimine, vt quia opponeret plurali-
tatem beneficiorum, quæ impedit reſtitutionem, vt per
Rot.deciſ.371. item not. quòd vbi aliquis, in antiqui.nam ſi
ipſe opponens (vt dixi) eſſet in eodem crimine, quia etiam
ipſe haberet plura beneficia,non poſſet opponere hanc ex-
ceptionem defectus etiam notoriam,iuxta ſentẽtiam Con-
ſen.per illum tex.in c.cum eccleſiaſticæ.col.3.de except. fa-
cit,quod dicit D.Lancell.d.tract.de attent.3. part. ca. 24.tit.
de reo & except.contra attent.compe.verſi.qua concluſio-
ne,num.15. q. 16. vbi non impedit reuocationem oppoſitio
partis contra petentem de attẽtatis prius per ipſum peten-
tem,& huc pertinet,quod dicit Ant.de Matthæis in repeti.
d.§.nihil commune.in 15.fall.l.naturaliter.de acqui.poſ.nu.
49.ver.primum caput,per Rotam dec.16.aliàs 393.ſi A.con-
16 feratur,in fi.de reſti.ſpolia.in nouis, † niſi ſpoliatus per vim
itidem eius ſpoliatorem antea ſpoliauerit, ver. ibi. quod ta-
men limito.

Tertiò ſublimita prædictam limitationem, vt quando
notoriè conſtet de non iure agentis, non ſufficiat probare
attentatum ea ratione, vt reſtituatur, procedit quando eſt
17 notorium facti permanentis,† quia tunc ſufficit allegare il-
lud notorium, & impeditur reſtitutio, vt docuit Alexand.
in l.ſi verò. §. qui pro rei qualitate.nu.6.ff.qui ſat.cog.ita lo-
quitur ca.ad decimas. de reſtit.ſpolia.ſecus vbi eſſet notori-
um facti tranſeuntis, quia talis notorietas,ex quo exigit pro
bationem,non impedit,quin agens reſtituatur ad poſſeſſio-
nem, ſi per eum probetur attentatum, quod placuit Ruin.
in repet.l.naturaliter.§.nihil commune.in 1.lect. ff.de acqu.
poſſ.& iſtam diſtinctionem tradit etiam Cardin. Alexandr.
in c.1.col.4.3.q.1.dicens, quòd vbi eſt notorium facti tranſ-
euntis,ex quo exigitur probatio.c.ſicut.de re iu.& defenſio
ex parte rei,tunc non impeditur reſtitutio,ſecus vbi eſt no-
torium facti permanentis,vt ibi per eum,ad quę vide etiam
d.per Lancel.d.tract.3.part.c.24.q.10.nu.6.& ſeq. tit.de reo
& excep.contra attent.competen.

Contra hanc differentiã notorij facti tranſeuntis,& per-
manentis tenet Philipp. Franc.in c.ad decimas.ſub nu.11.de
reſtit.ſpoliat. in 6.per tex.in c.ſignificaſti, de diuort. vbi ad-
18 mittitur exceptio notoria adulterij, † & tamen adulterium
eſt factum, quod tranſiuit. Et dato, quòd aliqua probatio
ſummaria, vel extraiudicialis requiratur ad probationem
notorij,illa admittitur,ſecundùm Inno.ibi.

Quartò ſublimita procedere dictam limitationem,quan-
do notorietas non iuris agentis ſubeſt tempore ſpoliatio-
nis,tamquam ſpoliatus non habeat aliquam excuſationem,
prout loquitur ca. ad decimas. de reſtitutio. ſpoliat.& capi-
19 tul. ſignificaſti. de diuort. † ſecus vbi notorietas ſuperuenit
ex poſt facto propter ſententiam latam,quia in tali caſu hu-
iuſmodi notorietas non debet impedire reſtitutionem, ſi

fuerit

fuerit probatum per agentem attentatum lite pendente,&
poſſediſſe tempore ſpoliationis.
Ratio eſt, quia cum per actum ſpoliationis iam ſit quæſi-
20 tum ius ipſi ſpoliato, † non debet illa notorietas, quæ poſt-
ea ſuperuenit tollere ius quæſitum parti, vt per Cardin. Za-
barel. in clemen. 1. 16. quæſtione, numero 22. de cauſa poſ-
ſeſſio. & proprieta. & dixit Bal. Nouell. in l. naturaliter. §. ni-
hil commune. ff. de acquirenda poſſeſſio. vbi in fine illius
§. declarat hanc materiam, & faciunt dicta per eum in tra-
ctat. de dote, in vltim. part. quæſtion. 23. numero 69. & 70.
vbi non fit reuocatio executionis per viam attentati inte-
rim factæ cauſa appellationis commiſſa, ſi ſubinde contra
dotem in ſecunda inſtantia pronunciatum ſit, tunc incipit
conſtare de non iure, & reuocatur via iniuſtitiæ, & quod di-
cit Francus in capitulo, non ſolùm. num. 10. ver. in ea. glo. in
fin. de appell. in 6. quando duret attentatum, & fiat reuoca-
tio illorum reuocationis.
Sed tamen Iaſ. in dicto §. nihil commune. numer. 45. in 1.
lectur. refellit hoc dictum, per tex. in dicto capitulo ſignifi-
21 caſti. de diuor. † vbi exceptio notoria adulterij vxoris ſuper-
ueniens poſt ſpoliationem facit, vt mulier ſpoliata non de-
beat ante reſtitui, vt illud etiam oppugnat Lanfr. in repeti-
tio. rubric. de cauſa poſſeſſio. & proprieta. per capitu. acce-
pta. de reſtit. ſpoliat. vbi defectus notorietatis impedit reſti-
tutionem, quia ibi apparuit de abiuratione poſt ſpoliatio-
nem, quæ impedit reſtitutionem.
Quintò ſublimita, vt non procedat, quando notorius de-
22 fectus proprietatis eſſet de proprietate tertij † quia illa non
impedit reſtitutionem, ſi per agentem fuit probatum at-
tentatum lite pendente, vt ſupra, quia notorietas defectus
proprietatis obſtat agenti poſſeſſorio recuperandæ, ſi do-
cet de ſua proprietate, non autem de proprietate tertij, vt
latè declarat Felin. in capit. ad petitionem. columna 3. in 2.
declaratione, de accuſat. & Lancellot. dicto titul. de reo &
except. contra attentata compet. quæſtio. 10. dicta 3. parte,
dicto capitul. 24. verſicul. 2. limitari poteſt. numero decimo
octauo, Bartol. in l. 2. C. de except. & Pariſienſ. conſilio 47.
libr. 4. & Anchara. conſilio 97. verſicul. præterea. & in re-
coll. Putæi deciſio. 11. poſſeſſio, rubric. de cauſa poſſeſſio. &
propriet.
In primis limita, concluſionem non procedere, vbi quis
diceret fuiſſe attentatum per alium, vt per procuratorem:
23 † quia tunc non ſufficeret probare ſpolium lite pendente,
ſed neceſſe eſſet probare etiam procuratorem habuiſſe ad
hoc peculiare mandatum, alioqui ſuccumberet actor, quia
delictum procuratoris non nocet domino, nec præſumitur
dominum dediſſe mandatum niſi ad ea, quæ licent. iuxta
not. in cap. 1. vt lit. non conteſt. ita dicit Rot. deciſio. 81. quo-
ad reuocationem, in nouis. Et ſequitur Bellamer. deciſion.
551. ſi procurator datus. & Rot. deciſio. 438. fuit dubitatum.
pone, quòd A. Bellamer. deciſione 695. factum, ſeu confeſ-
ſio. idem placuit Thomæ Faſtoli cau. 1. dub. 3. conuenit cum
iſtis Paris de Put. in ſuo tractat. de ſindicatu, cart. 48. colu-
24 mna 1. dicens † quòd ſi Præſes mandauit familiari ſuo: vt re-
cipiat poſſeſſionem: non intelligitur mandaſſe, vt ſpoliet,
quia non ſufficit mandatum ad recipiendum, vt dicatur
ſpoliaſſe. Tranſit Felin. in capitul. 1. ſub numer. 8. verſicu. di-
xit etiam Rota, vt lite non conteſt. Lap. allegat. 127. Anaſta-
ſius Canonicus. numer. 5. & Roman. conſilio. 60. numer. 2.
& conſil. 74. numer. 1. Fulgoſ. conſil. 219. ſuper eo. numer. 2.
Imol. conſil. 76. viſis, & conſideratis. & conſil. 84. viſa loca-
tione. in vltimo verſicu. Alexand. conſilio 139. numer. 3. lib.
4. Ioan. Baptiſt. Ferret. conſil. 21. vacante, ad fin. Domin. in c.
eum qui. §. inſuper. numer. 10. verſicul. circa ſecundam, de
25 præbend. in 6. qui dicit, † nullum incidere in pœnam illius
capituli propter factum procuratoris: quia non cenſetur ei
datum mandatum quoad illicita, & cum iſta limitatione
tranſit Mil. in repert. in verſicul. procuratoris mandatum
quæcun. geſſer. & Socin. conſil. 302. videbatur primo aſpe-
ctu. lib. 2. Manfred. in tractat. de attent. concluſ. 15. Hercula.
eod. tractat. capit. 15. numer. 6. & proſequitur idem Peruſin.
in 1. part. cap. 1. titu. de attentatis à parte, numer. 6. verſic. ni-
hilominus, niſi procurator ad hoc, & ampliat, ibi numer.
16. verſicul. primo, vt procedat etiam ſi dominus de aliqua
culpa redarguatur, vt ſi ipſum non admouerit. amplians et-
iam idem in ſindico Communitatis: vt ibi numer. 26. per
Mil. in verbo, attentata lite penden. per procuratorem. &
Lap. in capit. eum qui. de præben. in 6. & per alia vt ibi, di-
cens ſic Rotam ſeruaſſe eueniente caſu, per tradita per Bar-
tol. & alios in l. in illa ſtipulatione. la 2. de verborum obliga-
tio. vt etiam in recollect. deci. Gambar. 2. incipien. fuit dubi-
tatum.
Primò ſublimita hanc limitationem, vt non procedat,
quando oſtenderetur mandatum procuratoris peculiariter
ad hoc, quia tunc poſſunt attentata reuocari, iuxta ſenten-
tiam Firma. in repert. in verbo. lite pendent. & dicit Rot. di-
cta deciſio. 81. quoad reuocationem, in nouis, Philip. Fran-
cus, in cap. eum qui. §. inſuper. numer. 3. in fin. de præbend.
vt ibi, vbi ſupra, dictus Lancellot. Peruſin. numer. 32. verſic.
primo, vt non procedat, declarans etiam quando dicatur
ſpeciale, & ſufficiens mandatum habere. & in caſu ibi Do-
minos de Rota inclinaſſe pro ſufficienti: vt ibi proſequitur
num. 34. & ſeq.
Secundò ſublimita, vt non procedat, quando dominus
ex poſt facto expreſsè, vel tacitè rata habuiſſet iſta geſta, &
26 attentata per ſuum procuratorem, † quia hoc caſu poſſet
peti reuocatio talium attentatorum probando attentata li-
te pendente: nam tunc dominus ratum habendo ſibi præiu-
dicat, ſecundùm Lap. in præalle. alleg. 127. Oldr. conſi. 199.
Felin. qui multa cumulat in c. 1. ſub nu. 8. verſi. tertiò declar.
vt lit. non conteſt. Philip. Franc. in d. ca. eum qui. §. inſuper,
nu. 3. verſic. & procederent prædicta, de præben. & Paris de
Put. in ſuo tract. de ſindicatu, fol. mihi 48. colum. 1. vt dictus
Lancell. proſequitur vbi ſuprà ver. ſecundò principaliter,
num. 47. & ſeq. per notata in c. mulieres. de ſent. excommu.
& Egyd. deci. 551. ſi procurator. vt ibi proſequitur per 5. am-
pliationes, & tres limitationes, narrans in quibus cauſis hoc
obtentum fuerit in Rota, exemplificans 5. modos probandi
ſcientiam huiuſmodi: vbi habes quando ex facto ipſius pro-
curatoris dominus poſſit de attentatis conueniri.
27 Tertiò ſublimita non procedere, † quando dominus ſci-
uit procuratorem ſuum commiſiſſe attentata prædicta, &
non prohibuit, quia tunc talis ſcientia nocet domino, adeo
vt hoc caſu poſſet peti reuocari iſta attentata abſq; alia pro-
batione mandati propter prædictam ſcientiam. Domini. c.
non dubium. de ſent. excom. in 6. & dixit Gemin. in dicto c.
eum qui. §. inſuper, propè finem de præben. in 6. & plura ad
hoc allegat Feli. in præalleg. c. 1. num. 8. verſi. 3. declaratio. vt
lit. non conteſta. & pro hoc facit, quod notat Rota deciſio.
28 428. ſi habens. in nouis, quæ vult † quòd vbi procurator
tranſgreditur mandatum, & dominus hoc ſcit, ſibi præiudi-
cet: quia videtur tacitè omnia per eum geſta rata habere. Et
idem eſt, quando procurator talia attentaret domino præ-
ſente, vt ex allegatis per Felin. vbi ſuprà, verſic. 4. declaratio.
& hoc etiam voluit Bellamer. deciſ. 577. etiam ſi exeq. & de-
ciſ. 511. concluſio, quòd non valet, & deciſ. 551. ſi procurator
29 datus. dicens, † quòd vbi probabiliter præſumeretur rati-
ficatio domini ipſe teneretur. In ſimili notat Rota deciſio.
278. ſi Vicarius, in nouis. Et facit deciſio. 428. ſi habens, in
principio, in nouis. Et hoc caſu non ſufficit verbo reuocare
attentata, ſed de facto ipſe dominus debet mandare procu-
ratori: vt deſiſtat, vt per Bellamer. dicta deciſio. 551. & Felin.
in capitulo Petrus. colum. 2. verſi. fallit 4. de homicid. quod
eſt intelligendum, ſi procurator longo locorum interuallo
non ſit diſiunctus, adeo vt dominus mittendo procurato-
rem maximum damnum acciperet, vt per Bella. dicta deciſi.
551. & Domi. Lancellot. dicto tract. de attentatis. dicto titu-
lo de attentatis à parte. dicto capit. 1. 1. part. numer. 54. & 60.
vbi habes, quando inducatur ſcientia ad effectum huiuſ-
modi, & quando illis modis non probetur, an in dubio illa
præſumatur, proſequitur ibi num. 88. verſi. quòd ſi ſcientia
Domini.

CON-

CONCLVSIO 147.

ARGVMENTVM.

Attentata quomodo probentur per remiſſionem ad partes, & an attentatum probetur per inſtrumentum.

SVMMARIVM.

1 *Attentata non probantur per remiſsionem ad partes, quia debent probari in curia.*

2 *Remiſſoria nō datur ad partes ſuper attentatis, vt probentur attentata poſt litis pendētiam, ſed ſolum datur terminus ad probandum in curia de ſtylo palatij, & numer. 3. etiam ſi per teſtes conſtaret de fumo. ibi, & vide rationem.*

3 *Remiſſoria datur reo ad ſe excuſandum nō attentaſſe, niſi euidenter conſtaret de attentatis, & reo ad repulſam examinare.*

Reus in quibus magis priuilegiatur quàm actor, & quando, & quibus caſibus detur, ibi remiſsiuè, & quando reo denegetur, & quare, & quando non negatur.

4 *Actor quando incontinenti eſt paratus probare attentata potius recipiuntur probationes actoris, quæ ſunt in promptu, quàm rei, quæ abſunt.*

Vna coniectura aliam debiliorem tollit.

5 *Attentatum an per inſtrumentum probetur, & an plenè, vel ſemiplenè.*

6 *Attentatorum materia eſt ſummaria.*

7 *Probatio ſemiplena ſufficit in materia attentatorum.*

8 *Iuramentum in ſupplementum poteſt deferri ad probationem attentatorum.*

1 Attentata non probantur per remiſſionem ad
partes † quia debent probari in Cu-
ria, vt tradidere DD. Rot. deciſ. 220. nota quòd ſeruat. in an-
2 tiq. & deciſ. 57. in addit. attent. lit. penden. in no. vbi † remiſ-
ſoria non datur ad partes ſuper attentatis, vt probent, quòd
ſint attentata poſt litis pendentiam, ſed datur ſolùm termi-
nus ad probandum in Curia, & Rot. deciſio. 99. vbi poſt. &
775. item eſt ſciendum, in antiquis. inquiens, quòd ex ſtylo
ſacri palatij non conceditur remiſſoria ad partes ad proban
dum attentata poſt litis pendentiam, ſed hoc ſolum conce-
ditur ad probandum in Curia, & non extra. Idem ſequutus
eſt Caſſad. deciſ. fin. de dilat. meminit Veſtr. in ſua praxi Cu-
riæ Romanæ, lib. 6. ca. vlt. de remiſſione ad partes, num. 2. &
Hercula. in ſuo tractat. de attentatis. cap. 16. numer. 1. & Rot.
dec. 10. aliàs. 89. nota quòd vbi, de appell. in antiq. & deciſi.
4. aliàs 57. attenta. in fin. vt lit. penden. in nouis. & proſequi-
tur Lancellot. Peruſin. dicto tract. tit. de probat. attentat. 3.
parte cap. 26. verſi. circa tertiam inſpectionem, nu. 108. & ſe-
quent. vbi ampliat, etiam ſi per teſtes conſtaret de fumo at-
tentatorum, vt ibi num. 112. ratio eſt, ne detur materia calu-
mniandi, & lites prorogandi, vt in dicta deciſ. 220. in antiq.
& Hercul. vbi ſupra.

3 Primò limita, vt procedat, † quando ab actore peteretur
remiſſoria ad probandum attentata, ſecus quando petere-
tur à reo accuſato de attentatis, qui vellet ad ſui excuſatio-
nem probare nō attentaſſe, quia tunc etiam reo dabitur re-
miſſoria, vt decidit Caſſad. deciſ. 4. de dilat. vbi ita tempore
ſuo pluries fuiſſe obſeruatum atteſtatur, & eum ſequitur
Veſt. ſupra citato loco, de remiſſione ad partes, nu. 2. & Her-
cula. de attentatis. dicto cap. 16. num. 8. & Manfred. concluſ.
78. & 79. & Afflict. deciſio. 351. & in hoc magis fauetur reo,
quàm actori, vt idem Manfred. dicta concluſ. 79. & dictus
Lancellott. citato loco, numer. 113. amplians etiam ſi reus
vellet ad repulſam examinare, ibi numero 114. & ſequentib.
vel peteretur ad probandum attentata per ipſum appellan-
tem commiſſa ratione ipſius odij, vt ibi. num. 125. vbi plures
dat limitationes, hoc eſt, quando teſtes eſſent in remotiſſi-
mis regionibus, vt non facile propter magnos ſumptus poſ-
ſent in curiam adduci, vel alia iuſta impedimenta, vt Fel. in c.
cum cauſam. nu. 27. & 31. de teſt. & alios, vt ibi nu. 126. vel ver-
teretur irreparabile damnum ex denegatione, vel conſtaret
omnem calumniam abeſſe, vel ad attentata liquidanda, &
vide ibi quatuor limitationes ad concluſionem.

Intellige hanc limitationem nō procedere, qn̄ clare con-
ſtaret de innouatis, & attentatis lite pendente, vt quia per
actorem iampridem attētatum eſſet probatum, & reus pe-
teret terminū ad repulſam, vt potius differretur finis cauſæ,
quàm vt ſe defenderet, qa in tali caſu etiá reo denegaretur
remiſſoria ad probandum contrarium, vt per Caſſad. d. deci.
4. de dila. & Veſtr. in d. c. fi. de remiſſ. ad partes, nu. 2. & eſt de-
ciſ. Affli. 351. nu. 6. & 7. & Hercul. d. c. 16. nu. 8. in fi. & ſequitur
dictus modernus d. 3. parte, c. 26. tit. de probat. attētatorum.
poſt nu. 115. ver. qua retenta illa limitanda videtur, & nu. 116.
ea ratione quòd iſtiuſmodi exceptiones vidētur calumniam
ſecum adferre. c. licet cauſam. de probat. glo. in qui. caſ. audi.
teſt. commi. in conſtitutionibus Regni, vbi And. de Iſern. in
princ. Fel. in c. 1. de app. & ſequitur Veſtr. vbi ſupra nu. 2. ver.
quamobrem, in quo loco intelligit iſtud procedere, niſi for
tè exceptiones, quæ ad repulſam teſtium dantur, litem per-
irent, veluti ſi teſtes ex aduerſo producti dicerentur corru-
pti, vt falſum deponerent, & ſimil. d. c. licèt cauſam. de prob.
quia hoc caſu non denegaretur remiſſoria, vt voluit idem
Veſtr. ſupra citato loco, vel ad probandam violationem ſe-
queſtri. vt per Caſſador. dec. 5. dubitatum fuit, de ſequeſtra.
poſſ. & fructu. & proſequitur dictus Lancel. d. tit. de probat.
attentatorum. ver. 2. videtur poſſe limitari. nu. 119.

Secundò intellige prefatam limitationem, vt non proce-
4 dat, † quando actor eſt paratus illicò probare attētata, quia
tali caſu potius ſunt recipiendæ probationes actoris, quæ
ſunt in promptu, quàm probationes rei, quæ abeſſent, tra-
didit Veſtr. d. capit. fina. de remiſſio. ad partes. nu. 2. vbi pau-
lò inferius admonet procuratorem actoris, vt ſit cautus, vt
confeſtim, quantum poteſt, aliquam ſpolij probationē faci-
at, ad excludendam dilationem, ſeu remiſſoriam, & econtrà
etiam ꝓcurator rei diligenter inuigilet, vt alijs probationi-
bus, & contrarijs coniecturis animum iudicis ad conceden-
dam remiſſionem propenſiorē faciat, vna enim coniectura
aliam debiliorem ſummouet. l. diuus. ff. de in integ. reſtit. l.
nō ſolùm. §. de vno. ff. de rit. nup. & ex ſimilibus preſumptio-
nibus ſolent iudices moueri ad cōcedendam, vel denegan-
dam remiſſoriam. l. teſtium. §. ideoq;. & §. ſeq. ff. de teſt. ca. in
præſentia. de renun. c. conſtitutus. in fi. de fideiuſſ. Caſſa. de-
ciſ. 11. de dilationibus, & ita proſequitur dictus Lancell. vbi
ſuprà, nu. 117. & ſeq. d. tit. de probatione attentatorum.

5 Attentatum autem † an probetur per inſtrumentum cō-
ſulendus erit Tho. Faſt. c. 1. dub. 3. & dubio 41. & quæ alleg. ad
l. qui vniuerſas. §. qui per colonū. ff. de acqu. poſ. & an plenè,
vel ſemiplenè ſufficiat probare in materia huiuſmodi atten
tatorum, adeundus erit Bero. in c. 1. n. 39. de appell. dicēdum
6 tamē videretur, quòd ſatis eſſent leuiores probationes † qa
cum materia attentatorum ſit ſummaria, vt per Rotam de-
ciſio. 74. not. ſi attent. in antiq. requiruntur in ea probatio-
nes leuiores per ea, quæ notat Bartol. in extrauag. ad repri-
mendum. in verb. ſummariè, & dicit Hercul. dicto tract. de
attentat. ca. 15. n. 41. niſi dicamus illam eſſe ſummariam quo-
ad ordinem procedendi, & non quoad probationes, vt dicit
Bellamer. deciſio. 294. id autem quod dicitur. & 286. in ma-
teria attenta. & Abb. in c. in literis. verſi. item aduerte ad v-
nam, num. 26. de reſtitut. ſpoliat. quod ante cenſuit Oldrad.
conſ. 1. in cauſa Eboracen. num. 16. verſicu. nec obſtat, ſi di-
ceretur, quod tamen eſt falſum, vt demonſtrauimus ſuprà
in ſuperiori concluſione, attentata petens, vbi verſicu. con-
trarium tenuit, & verſi. concorda, reconciliauimus opinio-
nes, & ibi vide. Nec tamen dicuntur probari exceſſione de
illis in actis facta per condemnatum ad illa purganda, niſi
vere in facto extarent, nec etiam ex ſententia in rem iudica-
tam tranſacta, ſi tanquam notoriè iniuſta reuocaretur in du
bium, vt dictus Lancell. refert fuiſſe dictum in Rot. d. 3. par-
te cap. 26. nu. 104. & ſeq. dicto tract. de attentatis. d. titul. de
probat. attentatorum.

Deueniendum eſt igitur ad id, vt † in materia attentato-
7 rum ſufficiat ſemiplena probatio, vt expreſsè docuit Dec. in
ca. dilecti. num. 35. de appellat. & eſt deciſ. Rot. 234. ſi rector.
cum qua conuenit Bellam. deciſ. 98. ſententia lata, & deciſi.
99. in reſtitutorio, & 455. Monaſterium. Rot. deciſ. 49. agens
poſſeſſorio, & deciſio. 308. ſi quis petat, in antiquis. & deciſ.
327. ſi contra, verſic. & hoc verum, niſi allegaret. in antiq. &
deciſ. 116. nota quòd vbi epiſcopus. in antiquis. & tradidit
Abb. in c. 1. nu. 7. de appella. & ibi Doct. Gemin. conſ. 16. col.
fi. Prępoſit. in c. porrò. col. 4. 16. fallen. de diuor. Vnde eo ca-
ſu dici poteſt, vt ſi probarem talem attentaſſe circa multa,
8 & non apparuerit, † vt iuramentum forſitan deferri poſſit,
iuxta notata in l. admonen. ff. de iureiur. & ſentit Hercul. di-
cto ſuo tract. de attentat. c. 15. nu. 41. in fine.

CONCLVSIO 148.

ARGVMENTVM.

Attentata quo pacto probentur.

SVMMARIVM.

1 *Attentatum probatur ex eo, quòd quis facit aliquid prohibitum medio tempore appellatione pendente ab interlocutoria, vel diffinitiua.*

2 *Ius ſuum quis proſequens faciens quod ſolitus erat, non dicitur attentare.*

3 *Nullus tenetur, nec debet dimittere ſuum ius, vel deſiſtere à proſequutione ſui iuris, vel poſſeſſionis ſuæ propter aliquam cõtradictionem, vel appellationem.*

4 *Attentare dicitur, qui aliquid noui facit poſt litem inceptam, & appellatione pendente.*

5 *Attentati deſcriptio quæ ſit, lis quid ſit, quotuplex ſit attẽtatum, quot genera in eis conſiderentur, & quando lis pendere dicatur, quid ſit appellatio, & quando dicatur pendere, & finire. vide remiſsiuè.*

6 *Quod licitum ante litem, & appellationem erat facienti, his introductis illicitum efficitur.*

Emphyteutam expellere quibuſdam caſibus domino licet. ibi remiſsiuè.

Via quam elegit quis ſibi pateat.

7 *Petens aduerſario iuramentum deferri, nõ poteſt reſcindere ſententiam ex nouis probationibus.*

Pactum de recedendo infra tempus, vel quandocunq; à contractu, niſi ſit tale quid factum, intelligitur, niſi fecerit quid, per quod videatur ab illa facultate recedere.

8 *Dominus lite pendente non poteſt ædificium demoliri, & cementa aliò transferre.*

Prohibitum lite pendente in magno, nec in minimo quicquam licèt innouare.

9 *Natura orationis negatiuæ eſt, quòd nullo tempore vera ſit.*

Negatiua vniuerſaliter indefinitè concepta omnes caſus nõ comprehendit.

Dictio, omnis, vniuerſaliter affirmatiua, collectiua omnes caſus complectitur, & nihil excludit.

10 *Actus appellatione pendente, etiam ad ſedanda ſcandala factus, tamquam attentatus eſt reuocandus.*

11 *Iudex poteſt ad tollendas rixas quid facere, quod aliàs non liceret.*

12 *Appellatione pendente etiam ab actu, vel ſententia nulla, nihil poteſt innouari.*

13 *Appellatione generali etiam contra incertam perſonam pendente, quid factum, vt attentatum reuocatur.*

Etiam ſi appellatio à tertio pro ſuo intereſſe, nedum per ipſos litigantes eſſet interpoſita, non poteſt illa pendente quicquam innouari, ac nedum in vera, & actualiter emiſſa appellatione, verum & in tacita, & præſumpta.

14 *Medio tempore diſputationis an appellatio admittenda ſit, vel ne, prout poſt eius admiſsionem nihil poteſt innouari.*

Appellatione quaſi aperte non admittenda pendente, prout illa non admiſſa nihil eſt innouandum, alias vt attentatum reuocatur.

15 *Appellatione à iudicis contentioſæ, vel voluntariæ iuriſdictionis ſententia lata interpoſita pendente nihil attentandum, aliàs reuocatur.*

16 *Appellatione, ſeu proteſtatione coram honeſtis viris interpoſita pendente nihil attentandum, aliàs reuocatur.*

Appellatio regulariter coram iudicibus à quo, vel ad quem eſt interponenda.

17 *Attentandum non eſt appellatione pendente non ſolùm reſpectu appellationis, ſed etiam eius, qui adhæſit, aliàs vt attentatum reuocabitur.*

Idem pendente illius proſecutione, prout & ſi deſerta fuerit.

18 *Attentatorum iuri ſibi quæſito per deſertionem renunciaſſe quis non præſumitur.*

Renunciantem appellationi agi ad reuocationem attentatorum permittitur.

19 *Iudici à quo eſt appellatum poſt appellationem interpoſitam exequi volenti poteſt impunè reſiſti.*

20 *Iudex non dicitur attentare, ſi poſt appellationem interpoſitam timens de dilapidatione facit fructus ſequeſtrari.*

21 *Debitor effectus ſuſpectus de fuga etiam lite pendente poteſt capi.*

22 *Iudex à quo eſt appellatum in cauſa matrimoniali inhibendo partibus, ne interim lite pendente alteri nubant, non dicitur attentare.*

Idem eſt in marito, qui eſt in poſſeſsione, vel quaſi matrimonij, quod de iure non valebat, cui pendente lite poteſt inhiberi, ne cum vxore coeat.

23 *Iudex non attentat ſtatuendo terminum appellanti ad recipiendum apoſtolos, vel proſequendum, vel ad docendum de proſecutione appellationis, vide ibi rationem.*

24 *Attentare non dicitur poſſeſſor aliquem actum faciens per viam continuationis poſt appellationem interpoſitam.*

Etiam ſi per modum refectionis continuat.

25 *Inhibitus reficiens non attentat.*

26 *Poſſeſſor non vtens poſſeſsione poſt appellationem interpoſitam eo modo, quo ante, attentat.*

27 *Continuatio poſſeſsionis in eo procedit, penes quem ante motam litem poſſeſsionem conſtaret fuiſſe verè, vel præſumptiuè.*

28 *Appellatione ab interlocutoria pendente ante inhibitionem poteſt procedi, & quando procedat.*

29 *Appellatio ab interloquutoria eximit appellatum à iuriſdictione iudicis à quo.*

30 *Iudex deferens appellationi ab eius interlocutoria interpoſitæ non poteſt ad vlteriora procedere.*

Iudex per delationem appellationi coram eo interpoſitæ abdicat à ſe omnem iuriſdictionem in illa.

31 *Appellatione manifeſtè inualida, iniuſta, & friuola interpoſita pendente, quid faciens non dicitur attentare.*

32 *Appellatione in omnibus caſibus, in quibus appellatio eſt prohibita, pendente, geſta non reuocantur tamquam attentata.*

33 *Executio poteſt fieri appellatione pendente in omnibus caſibus, in quibus appellatio eſt prohibita.*

34 *Ampliationes, limitationes, & declarationes in materia ſupradictæ concluſionis vide ibi remiſsiuè.*

1 Attentatum probari ex eo, † quod quis facit
aliquid, quod prohibeatur me-
dio tempore appellatione pendente ab interlocutoria, vel
à diffinitiua, cautum fuit in cap. non ſolùm. de appellat. in 6.
& à ſcribentibus edoctum in l. appellat. C. de appellat. & di-
xit Manfr. in ſuo tract. de attent. par. 7. nu. 2. Vnde fit, vt cum
quis ius ſuum proſequitur, & id agat, quod facere ſolitus e-
2 rat, † non dicitur innouare, nec attentare, q͠a id omne, quod
agit, pertinet ad tuitionem, & conſeruationem iuris ſui an-
te acquiſiti. c. 2. vt lit. penden. Nullus enim tenetur, vel de-
bet dimittere ius ſuum, vel deſiſtere à proſequutione, & cõ-
3 tinuatione ſui iuris † vel poſſeſſionis ſuæ propter aliquam
contradictionem, vel appellationem, vt eſt deciſi. Rot. 321.
ſi appellatus, circa medium, & deciſ. 344. nu. 1. & 2. in nouis.
Pariſ. conſ. 39. lib. 1. Abb. cap. 1. per illum text. in 3. notab. vt
lit. pendent. Cardin. Zabarell. in clemen. 2. in oppoſitione

2.vt lite penden.Manfred.de attent.concluſio.6.& Auguſt.
4 Bero.q.120.† Attentat igitur qui aliquid facit poſt litem in-
ceptam,& appellatione pendente.

Verùm vt ea,quæ hic tradituri dilucidius percipi queant,
videnda erunt, quæ præmiſit dictus Lancellot. Peruſi.dict.
tract.in præfatione primæ partis.vbi num.6.& 14.habes at-
tentati huiusmodi deſcriptionem,& nu.18.quid ſit lis.& n.
5 35.verb.tertiò præmittendum,† quotuplex ſit attentatum,
ac quot genera in eiſdem conſideranda ſint, quæ ibi pluri-
bus diſſeruntur,& quando lis pendere dicatur,habes per e-
um in 2.par.c.4.tit.de attentatis lit.penden.quidque appel-
latio ſit,& quando dicatur pendere,& finire,ibi.& d.2.part.
c.12.tit.de attentatis appellatio.penden.in eius pręfatione,
vbi videre potes.

Amplia concluſionem, etiam ſi quid lite,vel appellatio-
ne pendente fit,quod aliàs citra litem, & appellationē pen-
6 dentem licitum facienti extitiſſet † cum his introductis at-
tentatumque & minus licitum efficitur, vtpotè domino in
iudicio emphiteutam ad ipſius è poſſeſſione inexpulſionem
coram iudice conuenienti,cui aliàs ꝓpria auctoritate ipſum
expellere in quibus caſib.licuerat.Iaſ.in l.2.nu.117.C.de iur.
emphi.& 105.ver.&tenendo hanc partē.& alios ibi citatos,
non permittitur vlterius lite pendente hoc effici,cum viam
ſibi hanc electam patuiſſe debeat.l.fi.C.de codicill.l.cōmo-
diſſimè.C. de pactis inter emptorem, & venditorem.Spec.
§.ſequitur de quibuſdam.ver.quid ſi compromiſſum eſt.nu.
9.tit.de arbitr.& l.ſed & ſi.de re iud.& l.1.vi bo.rapt.l.inter-
dum.§.qui furem.de fur.Spec.§.nunc verò aliqua, ver. item
cum eis duplex,poſt nu.68.de inſtru.edit.&in §.ſequitur vi-
dere legaliter, ver. notandum, nu.7.& ſeq.de actio.ſeu pe-
titio.Oldrad.conſ.302.hic ſunt breues,nu.12.& Iaſ.d.l.2.nu.
7 114.& Hippolyt. Marſil. ſingul.213. vbi ampliat,† ſi quis pe-
tijt deferri iuramentum aduerſario, non poteſt ſententiam
ex nouis probationibus reſcindere,ac ſi erat facultas à con-
tractu infra tempus,vel quandocunque recedere,niſi ſit fa-
ctum tale quid, intelligitur, niſi fecerit quid, per quod vi-
deatur ab illa facultate recedere,Capic.deciſ.119.n.9. Affli.
deciſio.372.fuit lata ſententia in magna curia, ver.replicat.
D.Io.poſt nu.2.Dec.conſi.116.ver.3.non obſtat.per D. Lan-
cellot.Peruſi.d.trac.2.part.c.4.tit.de attentatis lite penden.
in præfat.num. 420. & ibi proſequitur,& alij adducti per d.
Peruſi.citato loco,ampliat.1.num.3.& ſeq.ver.quam tamen
appellationem,de cuius ampliationis limitat.vide ibi d. nu.
3.per tres limitationes ibi poſitas.

8 Aliud exemplum poteſt afferri, † vt dominus lite pen-
dente non poſſit ædificium demoliri,cæmentaq; aliò tranſ-
ferre, vt reſpondit Bero.conſ.118.cum Alfonſus.nu. 4. lib.3.
&ſi aliàs citra litis pendētiam id licuerit.l.cætera.§.itē quæ-
rit.de legat. 1. & l.2. C. de ædif.priuat. quod & per alia 5.ex-
empla proſequitur d.Peruſi.d.1.limitatione.

Secundò amplia concluſionem prædictam, vt cum lite
pendente in magno quid prohibitum ſit innouari, vt & ibi-
dem in minimo nequaquam liceat.exiſtēte rub.lit. penden.
nihil innouari,generaliter negatiua.Soc.Sen. conſ.21.verb.
9 & pro prædicta,volum.1.quod quidem illud adiuuat,† quia
natura orationis negantis eſt,vt nullo tempore vera ſit.Bar.
l.metum autem. §. volenti, nu.2. quod met.cau.& dicta per
Tiraqu. in l. boues. §. hoc ſermone.7.limit.num.4.de verb.
ſignifi.cum indefinitè concepta in vniuerſum negatiua om-
nes caſus comprehendat, vt econtrà dicimus de dictione,
omnis,generaliter affirmatiua collectiua.Bar.conſi.51. San-
tucia fecit teſtamentum,nu.3.Rom.ſing.27. ſi emptor pro-
mittit,& in conſ.44.ex ſupra narrato,nu.6.Thom.Gramm.
deciſ.4.nu.1.& 2.& alia vide in d.2.par.c.42.in præfatio.dicti
tract.Peruſin.de attentatis,tit.de attentatis appellatio.pen-
den.nu.7.verſi.regula principalis.

10 Ita vt & actus appellatione pendente † etiam ad ſedanda
ſcandala factus tamquam attentatus reuocandus ſit, veluti
in ſequeſtratione poſſeſſionis,vt decidit Affli.deciſ.98.pul-
chrum eſt dubiū,per totum,& Lap.alleg.78. vacauerat. nu.
11 10.licèt aliàs ad homines placādos, † & tollēdas rixas licitum
hoc ſit iudici.l.congruit.de offic.præſid. & l.ſi eius.§.ſi inter
duos.de vſufru.& Ang.in tract. de ſequeſt.verſ.ſequitur no-
uus caſus.nu.11.& Iac.de Arena d.tract.nu.22.

Tertiò amplia concluſionem prædictam in l.nouari, in
appellatione non ſolum ab actu, & ſententia valida, ſed et-
12 iam à ſententia, † vel actu nullo interpoſita,cum & ab actu
nullo non ſit abſurdum appellari, vt cauit Alex. conſil. 130.
ponderatis, circa fin. volumin. 3. & in l.2.C.de bon.poſſeſſ.
cont. tabul. Doctores in l. ſi expreſſim.de appellatio. & per
Franc.in ca.dilect.quæſt.7.de appell.

Quartò amplia, etiam ſi contra incertam perſonam, &
13 generalis eſſet appellatio,† cum & hoc caſu attentata reuo-
centur,ſic docuit Franc.in cap.bonæ.numer.42.de appel.&
Rota deciſ.23.aliàs 407.ſi expectans, num.2.de præbend.in
nouis.etiam vt procedat non ſolùm quando per ipſos liti-
gantes, ſed etiam per tertium pro ſuo intereſſe interpoſita
foret,vt Pariſ.conſ.107.quæritur.nu.123.& ſequen. li.3.& in
conſi.209.de pluribus.nu.26.lib.1.

Ac vt nedum in vera, & actualiter emiſſa appellatione,
verum,& in tacita,& præſumpta,ad ca.meminimus.& c.di-
lecti.il 2. de appell.

Quintò amplia, vt etiam ſibi locum vendicet non ſolum
14 in factis,& commiſſis poſt emiſſam appellationem, † ſed et-
iam medio tempore diſputationis, ſuper appellatione ad-
mittenda vel ne perpetratis. Ita vt etiam quādo quaſi aper-
te illi non eſſe deferendum conſtaret, illam non admiſerit,
hic caſus eſt, ipſa appellatione per eum non admiſſa nihil
debeat in non recepta appellatione innouare, vt Franc.in
cap.conſtitutus.numero 18.& ſequen.de appell.& Barto.&
Bald.per eum relati. Vt non ſolùm à ſententia per iudicem
15 iuriſdictionis contentioſæ, † ſed etiam circa quæ volunta-
riæ iuriſdictionis lata, interpoſita appellatione facta proce-
dat, vt Alexand.l.1.nota.1.numero ſecundo, C.de bon. poſſ.
ſecund.tabul.vbi Bald.numer.20.& Guid.Pap.tracta.de ap-
pel.quæſt.94.

Sextò amplia prædictam concluſionem & in appellatio-
16 ne, † ſeu proteſtatione, coram honeſtis viris nedum coram
iudicibus à quo,vel ad quem interpoſita,vel emiſſa,licèt re-
gulariter interponenda coram iudice à quo appellatio ſit.
cap.vt debitus.de appell.& c.alias.§.biduum. 2. quæſtion.6.
gloſſ.in ca.ſuggeſtum.de appell.& in c.appellatio.eod.titul.
in 6.& clement.1.de appell.vbi Imol.in princip. non ſolùm
17 gratia eius, qui appellauit, † ſed etiam ratione illi interpo-
ſitæ per alium adhærentis, vt Bald. l.qui à latronibus.§.1. de
teſta.& in l.1.C.ſi à non compet.iud.Manfred.li.2.practicar.
concluſio.ſuper attentatis,concluſ.114.Fel. ca.ſuper eo. nu.
3.de offic.delegat.

Quod nedum procedit in ipſa appellationis proſequu-
18 tione,ſed etiam ſi deſerta extiterit,† cum nec per derelictio
nem, iuri attentatorum renunciaſſe ſibi quæſito præſumi-
tur.Mil.in verb.appellationem deſerens, fol.10. & ſi appel-
lationi renunciatum extitiſſet, cum & renuncianti ad atten-
tatorum reuocationem agere permittatur, vt Franc.in c.ad
audientiam.in fin.& in dicto cap.bonæ.numer.39. verſic.6.
concluſio,de appell.& deciſio. Toloſa.193.ver.3.fallit,& ibi
in addit.Boër.deciſ.256.nu.2.& notat Mil.dicto verb.appel-
lationem deſerens, adeò vt ſi iudex à quo poſt appellatio-
19 nem interpoſitam † ſententiam exequi vellet, illi poſſet
impunè quis reſiſtere,vt not.Innoc.Abb.&Fel.in c.ſi quan-
do.de offic. deleg. & Guid.Pap.d. tract.de appell.q.120.ver.
quid autem ſi non obſtante, & Marant. tract. de ordin.iudi.
diſputa.1.num.38.

Primò limita non procedere concluſionem, ſi poſt ap-
pellationem interpoſitam timeatur de fructuum dilapida-
20 tione,& iudex curet eos ſequeſtrandos, † quia tali caſu non
dicitur attentare, vt per Speculat. in tit. de appellatione.§.
nouiſſimè, & dicit Veſtr. in ſua praxi Curiæ Romanæ lib.8.
capit.de attent. numero 3. ſequitur Herculan.in ſuo tracta.
de attentat. capitulo 5. numero 7. Marant. in Specul. 6.
part.in 2.actu princip. de appellat.numer.193.& capitulo fi-
nal.de ſeq.poſſ.& fructuum,& Aufrer.in additio.ad deciſio.
Toloſan.

Toloſan.477.& Barr.l.Imperatores.de appell.& Spec.in §.
nouiſſimè.in princ.de appel.Deç.in l.ab executore.C.quo-
rum appell.non recipia.Soc.reg.459.ſequeſtratio.in 1.limi-
tat.Corſet.in ſuis ſingular.in verb.appellatio, la 1.incipien.
regula eſt, limita.1.ibi, limita hanc regulam.
Secundò limita, vt non procedat in debitore, in quo fu-
21 gæ ſuſpicio ſubſit, † qui etiam lite pendente poteſt capi, vt
per Marc.Anton.Bauer.in tract. de mora, in 3. part. §. con-
deſcendo.num.13.& dixit Rip.in cap.1. num.88. verſi.6.am-
plia.de iudi.allegat Ange. in l.nemo carcerem. in fine. C.de
exactor.tribut.tenet Veſtr.ſupra citato loco libr.8. capit.4.
de attentat. numero 3. & ſequitur Herculan. dicto tract. de
attentat.cap.5.numero 8.Alexan.conſi.106. colum. fin. vo-
lum.3. Marant.in ſuo ſpecul.6. part.2. actu principali, verb.
de appellatione.numero 176. & decidit Philip. in capi.cum
teneamur. columna 4. de appellat. & ar. gloſſ. in l. dies fe-
ſtos.ſuper verb. fideiuſſionis. C. de ferijs. Iaſon in l. ſi ab ar-
bitro.verſicul.quid ſi lite pendente.numero ſexto, ibi, con-
trarium eſt verum.qui ſatiſdar.cogan.& Docto.per eum ibi
citati.
Amplia ſecundam limitationem prædictam, vt debitor,
qui, ne fugam arripiat, dubitatur, lite pendente poſſit capi,
etiam propria auctoritate ſine aliqua iudicis commiſſione.
l.ait prætor.§.ſi debitorem.& ibi doct.& Iaſ.in l.1.ver.quar-
tò facit.numero 20.ibi, item ſi lite pendente.de iuriſdictio.
omnium iudicum.
Tertiò limita concluſionem non procedere in cauſa
22 matrimoniali, † in qua ſi eſt lata ſententia, & iudex à quo
eſt appellatum inhibeat partibus, ne interim appellatione
pendente alteri nuberent, non dicitur attentare.gloſſ.eſt in
c.2.in verb.diſtrictius, de matrim. contract. con. int. eccleſ.
& dicit Veſtr.vbi ſupra nu.4. & Herculan.nu.17. Idem eſt in
marito, qui in poſſeſſione, ſeu quaſi matrimonij eſſet, quod
de iure non valebat, nam & pendente lite poteſt ipſi prohi-
beri, ne cum vxore rem agat.text. eſt ſingular. ſecundum
Butr.ibi num.5.in c.laudabilem. vt lite pendente.& Roma.
ſingul.406.lit.penden. licèt text. in dicto cap.2. & in c.cum
in Apoſtolica, de ſponſal.& in c.tenor.de re iudic. imponat
pœnam taliter contrahenti, non tamen eſt pœna attenta.
cuius inter alias eſt nullitas, & reuocatio actus, & ca. ad au-
dientiam.& c.dilecti. de appell. quoad primum, quoad ſe-
cundum de reuocatione, Alexand. conſilio 89. diligenter.
verſi. eſt verum.nu.9.vol.1.& Lap.allegat.2. nume.10.ſed eſt
pœna extra ordinem impoſita, vt ibi. Vnde ratione attenta-
ti actus eſt licitus.
Quartò limita non procedere in his, quæ tendunt ad fa-
23 ciliorem exitum cauſæ ipſius appellationis, † vt ſi pendente
ipſa appellatione iudex ſtatuerit terminum appellanti ad
recipiendum apoſtolos: vel ad proſequendum appellatio-
nem, ſiue ad docendum de proſecutione, iuxta notata in c.
perſonas.& in cap.cum ſit Romana.de appella.quia in iſtis,
cum nõ pendeat iuriſdictio iudicis à quo, c.cum teneamur.
vbi Abb.Imol. & Dec. de appella.in princ.& ibi Franc.in 2.
notabili, & c.2.& gl.ibi in verb.diſtrictius, de matri.contra.
con.interdict.eccle.& ibi Abb.vltim.nota.& cap.tua.& ibi
Abb.nu.2.de ſponſ.duorum, non dicitur iudex à quo inno-
uare, & attentare, ſed potius ſe conformare cum pręſcripta
iuris communis regula: vt appellatione interpoſita nil in-
nouetur: ac faciliorem exitum præſtare, ſecundum Veſtr.
ſupra citato loco, nu.3. quem ſequitur Herculan. illo tract.
de attentat.c.5.nu.5.& dicit Marant.dicto ſuo Spec.par.6.2.
actu principali, nu.205. Rot.deci.50.aliàs 356.ſi appelletur,
de appellationibus.in nouis.
Quamplures alias limitationes numer.22. habes notatas
per eundem Marant.eodem loco, à num.174. vſque ad nu-
me.206.& vide Herculan.in dicto tract.de attentatis, cap.5.
qui & ipſe quoque congeſſit quamplures caſus, in quibus,
& ſi aliquid lite pendente fiat, non tamen dicitur attentaſ-
ſe, & per dictum Lancellot. Peruſ.dicto tract. de attent. &
innouatis, lite & appellatione pendente. in 2. part. cap. 12.
titul.de attentat. appellation. pendente, limitatione 4. vbi
ponit tres ampliationes, & duas limitationes, & declaratio-
nem ibi. dummodo de cauſa appellationis non cognoſcat:
vt ibi in fine, caſus autem congeſtos per Hercul.prædictum
in eius tract.de attentatis, d.c.5.ibi potes videre, quia ſigilla-
tim omnes hic referre ſuperuacaneum eſſe duximus.
Quintò limita ſupradictam concluſionem, vt non pro-
24 cedat, † quando quis poſſeſſor continuando eius poſſeſſio-
nem aliquem actum faceret per modum continuationis,
quia tunc attentatum non dicitur: vt eſt gloſſ. magna ſuper
verbo reducendum, verſ.ſi autem.in c.non ſolum, de appel.
in 6.ibi, quis vtitur poſſeſſione, eodem mo.& gloſ.in clem.
fin.ſuper verb. Ianuarijs, vt lit. pendente, ibi. antiqua vero
poſſeſſione, & Rota deciſio.10.aliàs 89.nota quòd vbi poſt.
de appellationibus, in antiq. & 43.aliàs 321. ſi appellatus.de
appellationibus.in nouis.& 44.aliàs 344.licèt in cauſa. eod.
tit.in nouis, & gloſ.in l.Imperatores.§.ſi magiſtratum.ſuper
verb.ab aduer.de appell.
Quod locum habet, etiam ſi continuatio hæc per mo-
25 dum refectionis eſſet, † quia etiam inhibitus reficiens non
innouat. Alciat. conſil.100. Alciati cauſa, in fin. numero 8.
volum.5.
Sextò limita, ſi non vteretur ea poſſeſſione eo modo
26 † quo prius ante litem: vt dicta gloſſ. dicto cap. non ſolum.
* verſicul. dici tamen, & ibi omnes, in quam * communiter
ſcribentes conſentire dicit Bero.conſi.118.cum Alphonſus.
numero 7.8. & 24.libro 3.& Alexand.ad Bart.in l.1. in verb.
litigioſa.de litigioſ.vbi alios allegat, & capitulo cum tenea-
mur.de appellation.vbi Franc.1.notabili, & alij, vt ibi.
Sublimita ſextam limitationem prædictam, vt continua-
27 tio in eo procedat, † penes quem ante motam litem poſ-
ſeſſionem fuiſſe conſtaret verè, vel præſumptiuè, vt Ro-
ta deciſio. 10. aliàs 89. nota quòd vbi. de appellationibus
in antiquis. Natta conſilio 206. approbo, numero de-
cimo, & ſequent.libro tertio, & per ea quæ Franc. notat in
capitul. ſignificante. verſicul. ſed quando conſtaret. de ap-
pellation.
Septimò limita ſupradictam concluſionem non habere
28 locum regulariter † in appellatione ab interlocutoria ſen-
tentia, cum poſſit in ea procedi, donec inhibeatur, dicto
cap. non ſolùm. de appellation.in 6.Guid.Pap.deciſio.436.
verſi.ſecundò quæro, numero 9.licèt ipſa ab interlocutoria
29 appellatio † eximat appellantem à iuriſdictione iudicis à
quo, d.cap.ad audientiam.& c.dilectus.de appel.c.per tuas.
de ſent.excommun.& c.licèt.eod.titu.in 6.Craue.conſ.103.
viſis, nu.6.lib.1.
Quod intellige, & ſublimita, niſi iudex dictæ appellatio-
30 ni † à ſua interloquutoria interpoſitæ detuliſſet, tunc non
poteſt ad vlteriora procedere, cum à ſe omnem iuriſdictio-
nem propter delationem huiuſmodi abdicaſſe cenſeatur, c.
cum appellationibus.de appellationibus in 6.Ioan. And.in
c.cum ceſſante, & alij ibi per Franc. relati verb.5. limita.nu.
14.de appella.
Octauò limita concluſionem ſupradictam non procede-
31 re, † quando appellatio eſſet manifeſtè inualida, iniuſta, &
friuola, dicto capitulo cum appellationibus friuolis, de ap-
pellation. in 6. Specul. §.nunc dicamus.verb. item appella-
tione pendente, nu.8.de appellatio. Abb.cap.conſuluit.il 3.
de appella.& Franc.dicto capitulo vt debitus.nume. 47. de
appella.
32 Et ſimiliter in his caſibus, † in quibus eſt appellatio pro-
hibita, poſt per appellantem geſta non reuocantur tam-
quam attentata, dicto capitul. non ſolùm. vbi gloſſ.in verb.
caſibus. & Speculat. d. §. nouiſſimè, poſt principium verb.
quartus caſus. de appell. Et in quibus caſibus appellatio eſt
33 prohibita, † in his omnibus illa pendente poteſt fieri exe-
cutio, vt Iaſ.conſi.187.circa primum.lib.2.Barbat. conſi.10.
mihi videtur.verb.præterea ſi dicatur, libro 1. & Guid.Pap.
conſi.219.malè, num.2.
34 De quibus omnibus † plenius potes videre in d. tractat.
de attentatis, ſuis titulis diſtinctis, vltra adducta per Maran.
ſupra citato loco à num.174. vſque ad 206. & Herculan. di-

ᵭo tract.etiam de attentatis.c.5. vbi habes ampliationes, limitationes, & declarationes in vnum peculiare volumen congeſtas, vltra omnes alios, quos hucuſque viderim, ad quem, ſi tibi contigerit, confugere poteris, ne, quod fieri nolumus, huc omnia tranſcribere videamur.

CONCLVSIO 149.

ARGVMENTVM.

Atteſtationibus in iudicio receptis legitimè publicatis an, & quando, quibúſve modis ſtandum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Atteſtationibus in iudicio receptis quibus, quibuſque modis ſtandum ſit.*

2 *Atteſtationibus in iudicio receptis, vt ſupra ſtandum eſt, etiam ſi variaretur inſtantia de iudice ad arbitrum.*

3 *Atteſtationes factæ in vno iudicio ad æternam rei memoriam etiam non publicatæ fidem faciunt in alio iudicio.*

4 *Diſtinguitur, an concluſio locum habeat, quando mutatur inſtantia de arbitro vel arbitratore ad iudicem.*

Et diſtinctio quando procedat. ibidem.

5 *Atteſtationes non receptæ publica auctoritate iudici fidem non faciunt, etiam ſi teſtes mortui ſint.*

6 *Pactioni ſtandum eſt, ſi partes aliquid conuenerint.*

7 *Atteſtationes coram arbitro defuncto factæ probant etiam coram alio.*

8 *Atteſtationes fidem faciunt, etiam ſi in quarta, quinta, ſexta, & vlteriori dilatione productæ ſint.*

9 *Atteſtationes non probant, ſi teſtes didiciti ſint, & contradictum, & appellatum fuerit.*

10 *Teſtium receptio poſt concluſionem in cauſa valet, ſi cõtradictum non fuerit.*

11 *Atteſtationes in alia inſtantia probant, etiam ſi reus abſolutus eſſet ab obſeruatione iudicij.*

12 *Atteſtationes potius ſunt acta litis, quàm iudicij.*

13 *Acta iudicij probant, etiam quando quis abſoluitur ab inſtantia iudicij, & ibi quomodo id intelligendum ſit.*

14 *Atteſtationes ſuper nullitate proceſſus, vel inſtrumenti probant quoad omnes.*

15 *Atteſtationes coram executore Papali, vel alterius domini probant etiam coram quocunq; iudice.*

16 *Atteſtationes factæ contra debitorem nocent creditori ſuper pignore omni caſu, quo noceret ſententia.*

17 *Atteſtationes in ciuilibus factæ in criminalibus probant etiam inter alias perſonas, & in alio iudicio.*

18 *Atteſtationes non publicatæ in cauſa principali probant in cauſa appellationis.*

19 *Atteſtationes etiam ſi amplam fidem faciant in vna cauſa, non tamen ijs vti quis poteſt in alia.*

20 *Atteſtationes teſtium parte non vocata examinatorum non probant.*

Idem de declarationibus factis parte non citata, ibi.

21 *Atteſtationes non publicatæ quando non faciant fidem in aliquo iudicio etiam inter eaſdem perſonas.*

22 *Atteſtationes non publicatæ non probant in alia inſtantia, etiam ſi publicantur à iudice alterius inſtantiæ.*

23 *Teſtes ſi mortui ſint, vel diu abſentes fidem faciunt. Et quando non faciant, vide ibidem in intelligentia.*

24 *Atteſtationes à iudice examinante non publicatæ, quando in alia inſtantia poſſunt per alium iudicem publicari.*

25 *Atteſtationes niſi depoſitæ fuerint intra terminum à iudice ſtatutum nihil probant.*

26 *Atteſtationes ſumptæ in iudicio ſummario fidem non faciunt in plenario, ſi in eo agatur ad alium finem.*

1 Atteſtationibus † in iudicio receptis legitimè publicatis in alia
quacunque inſtantia, & cõram quocunque iudice inter
eaſdem perſonas, & ad eundem effectum, fidem eſſe adhi-
bendam, & illas probare, tradidit D. Maria. Soc. in ſuo tract.
de teſtib. numero 115. & pro hac doctrina vide quæ docuit
Nicol. de Mata. & poſt eum Bal. in l. fi. C. de teſtib. vbi hanc
præſentem firmat concluſionem. Do. in leg. geſta. C. de re
* iud. & eſt doctrina * communis iuxta ſententiam Soc. dicto
loco, & de his diximus ſuprà in concluſione, acta, ad quam
potes confugere.
2 Amplia primò † prædictam concluſionẽ locum habere
etiam ſi immutaretur inſtantia de iudice ad arbitrum, eo e-
nim in caſu Bal. in l. fi. verſicul. quæro hic quid econtra, in 2.
* col. & ibi Doctores * omnes C. de teſtibus, concludunt, ta-
les atteſtationes receptas in verò iudicio fidem etiam facere
coram arbitro, argumẽto ducto à loco à maiore ad id quod
eſt minus, nam ſi fidem faciunt coram ſuperiore iudice, eo
magis & coram inferiori, & coram arbitro.
Secundò amplia, vt etiam procedat in atteſtationibus fa-
3 ctis † in vno iudicio ad æternam rei memoriam etiam non
publicatis, quia & ipſæ fidem faciunt in alio iudicio, vt ha-
bemus à capitul. cum I. & A. columna 2. de probat. ſequi-
tur Sebaſtian. Sapia in repetit. l. de ætate, numero 18. ff. de
minoribus.
An autem concluſio ſuperior locum etiam habeat, quan
do mutatur inſtantia de arbitro, vel arbitratore ad iudicem,
4 † diſtinguendum eſt hoc modo, nam aut teſtes ſunt mor-
tui, & fidem faciunt eorum atteſtationes coram iudice, cap.
præſentata, & ibi glo. in verb. acta, de teſtib. aut verò teſtes
viuunt, & illius optio eſt, cõtra quem teſtes ſunt producti,
an tales atteſtationes publicatas coram arbitro velit nunc
recipere coram iudice, an verò, vt denuò producantur, &
hæc eſt diſtinctio, quæ colligitur ex l. fi. C. de teſt. & d. c. præ-
ſentata. eod. & eam aperte tradit gl. in verb. acta, & ſequitur
Inno. in c. quintauallis. de iureiu. & in cap. cum in tua. gloſſ.
ibi. in verb. præferantur, de teſtib. Bald. in l. fi. C. de teſtib. in
1. colum. & Bartol. ibi. & in l. 2. numero 12. C. de edendo, &
Ferra. in for. oppo. cont. teſt. poſt public. in gloſſ. ſuntque
publicatis iam teſtibus aliàs recepti. num. 3. verſic. vt tamen
præmiſſorum. & num. 12. verſicu. proinde, vbi habes quid in
ciuili, & quid in criminali. cum Specul. §. videndum reſtat.
nu. 20. verſi. hoc quoq; ſcias, de probat.
Et hæc diſtinctio, procedit quando mutatur inſtantia de
arbitro ad iudicem. Si verò mutetur de arbitratore ad iudi-
cem, tum hac in re hanc conſtituas concluſionem.
Quòd cum tales non ſint receptæ publica auctoritate,
5 † nec ad eius ſimilitudinem, non faciant fidem iudici, etiam
ſi teſtes eſſent mortui, & ideò ſine diſcrimine non obſtante
publicatione poſſunt teſtes nouiter recipi coram iudice, &
ita conclud. Nicol. Matta. & Bald. in d. l. fin. & D. Maria. Soc.
in ſuo tract. de teſtib. ſub num. 132. ſub finem. Innoc. in capi.
quintauallis, num. 3. verſ. item coram huiuſmodi. de iureiu.
& in c. cum Ro. poſt nume... verſic. præferuntur. de teſtib.
Fer. in for. oppo. contra teſtes. poſt public. in glo. ſuntq; pu-
blicatis iam teſtib. poſt dictum numerum 12. verſic. aut fue-
runt recepti coram arbitrat.
Limitat tamen Bald. d. l. fi. col. 1. verſicul. quæro quid de
teſtibus. hanc diſtinctionem, niſi ex pacto partes aliud con-
6 ueniſſent, † tunc enim pactioni ſtandum eſſet, iuxta l. le-
gem. C. de pact. & eſt doctrina notabilis Lanfran. de Orian.
in ſuo tract. de teſtibus, num. 39. vbi eos vide, Innoc. in cap.
Quintauallis, de iureiur. & c. cum in tua, & ibi gloſſ. ſua in
verb. præferatur, de teſtib. contrarium tamen dicit Bart. in
d. l. fi. in 2. notab.
Subamplia vſque eo prædictam concluſionem procede-
7 re, † vt etiam atteſtationes coram arbitro defuncto factæ
etiam probent coram alio, notat. in d. l. fin. & ibi DD. Bald.
poſt Bar. in d. l. fi. col. 1. in ver. reuoco ergo in dubium. C. de
teſtib. Butr. in c. præſentata. de teſtib.
8 Tertio principaliter amplia, † vt atteſtationes valeant, &
faciant

faciant fidem, etiam ſi in quarta, quinta, ſexta, & vlteriori
dilatione productæ ſint, ita in terminis concludit Capel.
Tholoſ.in ſua quæſt.200.aliàs 199.ſi productio.Innoc.in c.
in cauſis.circa prin.de teſtib.& ibi Ab.in fi.
Limita hanc ampliationem non procedere, ſi teſtes ſint
didiciti, & fuerit contradictum, & appellatum, † quia tunc
9 non probant atteſtationes, per Innocent.& Sicul.in d.cap.
in cauſis.Aufrer.ad dictam qu. Capel. Tholoſ. 200. ſi pro-
ductio.ſecus ſi pars aduerſa non contradixerit, eo enim caſu
videtur receſſum ab illo termino excluſiuo, ſicut in ſimili, &
fortiori caſu dicimus, valere teſtium receptionem factam
poſt concluſionem in cauſa, † ſi non fuerit contradictum.
10 Rot. deciſ.5. ſi poſt concluſionem. in nou. Iaſ. in l. patre fu-
rioſo.num.21.ff.de his, qui ſunt ſui, vel alie.iur.& Rot.deciſ.
468.nota ſi poſt concluſionem, in antiq.
Quartò amplia: vt atteſtationes probent in alia inſtantia,
11 † etiam ſi reus eſſet abſolutus ab obſeruatione iudicij. In-
noc.in c.cauſam.in gl.in verb. iudicibus. ſub nu.1. de teſtib.
ex eo præcipuè, quòd atteſtationes potius ſunt acta litis,
† quàm iudicij, reſpicientiaq; in factum. Et propterea non
12 videtur obſtare l. properandum. C. de iudic. vbi dicitur, ꝙ
quando quis abſoluitur ab inſtantia iudicij: tunc acta ipſius
iudicij proſunt: † quia id eſt intelligendum de his, quæ ſunt
13 tantùm acta iudicij, & quæ ex ipſo iudicio oriuntur, & pen-
dent: vt citationes, ſatiſdationes, & iſtiuſmodi, quę verè pro-
ſunt, argu.l. pen.ff. iud. ſol.in quorum numero non ſunt at-
teſtationes, & confeſſiones, vt per eundem Innoc. loco ſu-
pra citato.
Limitatur tamen hæc ampliatio, vt procedat, ſi atteſta-
tiones fuerint publicatæ, quia aliàs proſunt teſtes cum in-
ſtantia, ſecundũ Bal.in l.properandum.§.& ſi quidem.in vlt.
col.in verb.tertiò quæro.C.de iud.& Bart.in l.1.in verb.no-
ta hanc gloſſ.nu.2.ff.quæ in fraud.credit.Alex.in l.cum lite.
ff.ſol. matri.
Quintò amplia, † vt atteſtationes ſuper nullitate proceſ-
14 ſus, vel inſtrumenti probent quoad omnes, ſicut ſententia
contra tertium prodeſt omnib. Alex.in l.2.ff.iudicat.ſol.Io-
an.de Imol.in l.ſæpe.col.7.ff.de re iudic.
Sextò amplia, † vt atteſtationes coram executore Papa-
15 li, vel alterius domini probent etiam coram quocunq; iudi-
ce.Bal.in l.fin. in 1.col.in fin. in verſic. quæro quid de teſtib.
C.de teſtib. maximè ſi ſit clauſula, ſi tibi cõſtiterit, vel ſi tibi
probatum fuerit, ſecundum Bal.ibidem.
Septimò amplia, † vt atteſtationes factæ contra debito-
16 rem obſint creditori ſuper pignore omni caſu, quo noceret
ſententia.Bar.in l.ſi ſuperatus.in fin.ff. de pignor. & in l.ſæ-
pè.in 1.quæſt.ff.de re iudi.l.ſi mater.§.fi.ff.de execu. rei iudi.
Alex.in d.l.ſæpe.nu.125.idem Alex.in l.2.col.4. verſi.2. con-
cluſio.C.de eden.& in conſi.61. viſo proceſſu.nu.9.lib.2.&
in conſil.135.ponderatis in fin. & conſi.280.viſo ſummario,
num.16.volu.2.& fuit primarium dictum Inno. in cap.cum
cauſam, in penulti. colum.in gloſſ.in verſicul.præſumptio-
nem, de teſti. quod pro notabili dixit, & ſequitur Roman.
conſi.311.in caſu propoſitæ conſultationis. numero 5.Matt.
ab Afflict. deciſ.396. in cauſa Comitis. colum.3. verſicul.in
contrarium dicitur, numero 3. Dec.in conſi.fi. in cauſa.nu-
mero 5.& Curt.Iun.in conſi.72.Magnifici, colum.1.verſicu.
ſic etiam contingit. Iaſo. in l. ſed & ſi poſſeſſori. §. fina. in 2.
nota.ff.de iureiur.& Deci.in capitul. cauſam quæ, ante fin.
de teſtibus.
Octauò amplia, † vt quemadmodum atteſtationes fa-
17 ciunt fidem in ciuilibus, ſic etiam probent in criminalibus,
etiam in alio iudicio, & inter alias perſonas, c.teſtimonium.
de teſtib.And.Barbat.in ſuo tract.de teſtib.§.ſequitur quar-
ta pars, niſi ageretur de magno præiudicio, vt ibi per eum
ſub numero primo, facit, quod notatur in capit. per inqui-
ſitionem. de elect. & capitul. inter dilectos. de fide inſtru-
mentorum.
Nonò amplia, † vt atteſtationes non publicatæ in cauſa
18 principali probent in cauſa appellationis, Sali. Alex. in l. 2.
C.de eden.Alex.in l.2.iud.ſol.

Limita primò concluſionem non procedere, nam quan-
tumuis atteſtationes faciant amplam fidem in vna cauſa,
19 † tamen poteſt quis ijs vti in alia. l. ſpadonem. §. qui abſo-
lutus.& ibi Nicol.de Neapol.in lectur. Bart.ff.de excuſ.tut.
vide Bar.in l.2.§.1.in pen. col.in fin. verſi. quæro quid ſi ille.
ff.vi bono.raptor.
20 Limita ſecundò † atteſtationes teſtium examinatorum
parte non citata non probare, capit.præſentata.de teſtib.l.
non diſtinguemus.§.de officio.ff.de arb. ſecundum Bald. de
pace Conſtant.Franc.Marc. in deciſ. Delphina. quæſt.803.
numero 5.
Subamplia hãc limitationem etiam procedere in decla-
rationibus, quæ factæ fuerunt parte non citata, & ſic fidem
non faciunt.capitul. 2.de teſt.l.iuſiurandi.& l.ſi quando. C.
de teſtibus.
21 Tertiò limita, † vt atteſtationes non publicatæ non fa-
ciant fidem in aliquo iudicio etiam inter eaſdem perſonas,
prout dicit Felin.in c. cauſam quæ.num.13. de teſtib. qui de
* *communi atteſtatur, & etiam ſi iudex, coram quo produ-
cuntur, ſit ſecundæ inſtantię, ſecundum Alexan.qui pariter
* atteſtatur de* communi, in conſ.82.nu.20.vol.3.
Amplia iſtam limitationem habere locum, etiam ſi dictę
atteſtationes eſſent tranſlatæ in aliqua monumenta ad per-
petuam rei memoriam, vt in l.geſta.C. de iudic.& not.l.3.ff.
quæ in fraud.credi.D.Nell.a Gemin.in tract.de teſtib.num.
81.& per ea, quæ ibi notabiliter adducit, & quòd atteſtatio-
22 nes non publicatæ † non probent in alia inſtantia, tradit
Purpur.in l. is apud quem. numero 96. C. de edend. Felin.
qui declarat materiam in capit. licèt cauſam.colum.3. verſi.
fallit 2. de probat. Quod ampliatur, etiam ſi publicentur à
iudice alterius inſtantiæ, vt per Bartol.in d.l.geſta.quem ſe-
quitur Alexand. in d. l. is apud quem. concludens, hoc caſu
iterum teſtes eſſe examinandos, & ibi cum eo tranſit Pur-
purat. d. nu. 96. præſertim ſi iſte iudex alterius inſtantiæ ſit
penitus diuerſus à primo, quia tunc, vt ipſe dicit, res clara
videtur, & idem fortè erit dicendum, ſi publicentur à ſuc-
23 ceſſore primi iudicis, qui examinauit, † ſi tamen teſtes
ſint viui, & præſentes, alioqui ſi reperirentur mortui, vel eſ-
ſent viui, ſed diu abſentes, fidem facerent, vt concludit Pur-
purat.loco ſupra citato. num.97.& Alex.ibi ante eum, & in
conſi.82.viſo proceſſu.lib.3. Intellige hoc tamen procede-
re, niſi ei, qui examinandos curauit, poſſit aſcribi negligen-
tia, quia tunc nõ obſtante morte vel diutina abſentia fidem
non facerent. Bal. in c. conſuluit. circa fin. de offi.deleg. &
ſequitur Purpu.vbi ſupra num.97.in fin.
Sublimita hanc tertiam limitationem, vt non procedat,
quando dicta teſtium eſſent ſubſcripta nedum per notari-
um, qui ea ſubſcripſit, & recepit, ſed & per iudicem, & cõ-
24 miſſarium, qui examinauit, † quia tunc etiam non publica-
tis atteſtationibus à iudice examinante, vel qui examen cõ-
miſit, poterunt in alia inſtantia per alium iudicem publi-
cari, ſi credimus Aquenſi in d. l. is apud quem. C. de eden.
quod tamen non approbat Purpur.ibidem, nu.99.ex pluri-
bus rationibus, quas per te videas.
25 Quartò limita † atteſtationes nihil probare, niſi depoſi-
tæ fuerint intra terminum ſtatutum à iudice: quia ſi poſt il-
lud tempus producantur, nullius ſunt fidei, vt docuit Bart.
in l.2.in fin. ff.de appellat. quem ſequitur Bald.in l.2.in 13.q.
C.de epiſcopa. audient. & in l. ſi ea. C. qui accuſ. non poſſ.
cui adhæret Aretin. in c. licet cauſam. de probat.in 7. col.
pro quo facit text.in d.c.licèt cauſam.in verb.nullatenus.&
in c. paſtoralis. de exceptio. & glo. in authen. ſi qua mulier.
C.ad Velleia. & accedit Io.Cro.in ſuo tract.de teſt.§.aggre-
dior.num.270.
Quintò limita, vt non procedat concluſio in atteſtatio-
26 nibus ſumptis in iudicio ſummario, † quia fidem non faci-
unt in plenario, maximè ſi in eo agatur ad alium finem.cap.
veniens.el 2. de teſtib.& quod ibi per Doct. & per gloſ. In-
noc. & doct.in ca.cum dilectus.de ordin.cognit.& per Ber-
trand.conſi.1.num.133.lib.1.
Sextò limita concluſionem in atteſtationibus in ſcriptis

iudici miſſis per teſtem, quæ non probant. Abb.in c.de teſtib.num.10.verſic.vlt. hic quæritur quid ſi teſtis ſcripſit teſtimonium,& tradidit ſcripturam iudici, de teſt. & ca.à nobis.§.ad hoc.ibi,nullius momenti.& Abb.nu.1.& 3.& glo.1. qui matri. accuſ. poſſ.& ibi gl.ſuper verb.præſumptionem, & c.teſtes in princ.3.q.9.Roma.conſi.204.pro diſcutienda, columna 2.num.6.verſi.quoniam vt dictum teſtis. Specu.§. nunc tractandum,qualiter. poſt nu.17. verſi.quid de muto, ibi.argu.tamen contra, tit.de teſte. Alexand.l.qui bona.§.ſi alieno.colum.6.verſi.pro hoc facit,poſt num.21.de dam.infec.Tiber. Decia. conſil. 51. & prima fronte ſic diſcurrenti, num.1.per rationes ibi vſq; ad nume.4. & ibi numero quinto,verſi.in ſcriptis miſſa.volumine 2.Rom. in l.admonendi. poſt nume.57.verſicu.aut in vim teſtimonij,quoniam vt dictum teſtis.de iur.iur.

Amplia dictam limitationem etiam ſi prius in iudicio iuraſſet.Bal.l.in bonę fidei,verſ.ſequitur videre. C.de reb.credit.& in l.iuſiuran.C.de teſt.verſ.ſed hic quæro. Tiber. Decia.d.conſ.51.nu.6.verſ.quod talis teſtis.

Contra ſupradictam limitationem tenet Bartol. in l. Theopompus.de dot.præleg.numero 12.verſicu.quæro,an teſtis,quem ſequitur Alexand.in l.legata inutiliter. num.7. verſicul. item inducitur iſte text.ibi veriorem puto opinionem Bar.de leg.1.Specul.d.§.nunc tractandum.verſi.3.quid de muto,numero 17. titu.de teſte.Lanfranc.de Oria. in cap. quoniam contra.& ibi Apoſtill.in verſic.ſcriptum,nume.5. de prob.& in verb.teſtis.quos Barto.& Alexan. refert & ſequitur Tiber.Decia.d.conſi.51,nu.96. verſi. quia reſpondetur.vol.2.col.24.

Amplia hanc contrariam opinionem,vt poſſit etiam per procuratorem,vel nuncium deponere.Barto.in l.qui bona. §.ſi alieno.colum.2.num.15. verſicul. quod aduerſarius non vult,de dam.infect.Roman.ſingu.8.vtrum iuramentum teſtis.& ibi addit.Abb. capit. licèt ex quadam, poſt numer. 6. verſicu.ſed credo, de teſti. quod non liberè affirmat, tamen dicit, vbi à iure requiritur proprium iuramentum, vel per ſtatutum,non ſufficit per procuratorem etiam peculiariter deputatum.

Intellige,&declara ſupradictam contrariam opinionem, & eius ampliationem procedere in ciuilibus, & vbi talis eſt conſuetudo,glo.in d.cap.teſtis,3.qu.9.ſuper verbo ſed præſentes.Barto.d.l.qui bona.§.ſi alieno.colum.2.nu.16. verſic. prædicta puto,& nume.17.verſicu.idem dico in teſtibus,de dam.infect.Roman. d.conſi.204.num.4.verſic.concludens pretium,& poſt num.7.verſic.hæc autem vera ſunt,niſi aliter diſponat patriæ conſuetudo, prout eſt conſuetudo Venetijs,vt teſtatur Nicol.Franc.in add.ad Abb.in d.ca. de teſtibus.in verb. an teſtis poſſit deponere, & reſpicit conſuetudinem patriæ,dicit Roman.d.l.admonendi.nu.59.verſic. & ex prędictis.de iureiurand.

Intellige etiam ſupradictam limitationem, & eius ampliationem procedere, quando iudex vellet in ſpecie ipſe videre qualitatem, & vultum teſtis, & in ſcriptis redigere dictum eius, vt quia fortaſſe teſtes ſunt ſuſpecti, & viles, vt per tenentes contra Bar.per eorum rationes, & ſentit Bart. in d.l.Theopompus,& alij ſupra allegati, & Decia.d.conſil. 51.col.25. num.101.verſic.4. dico.vt iudex poſſit cognoſcere quo vultu, & trepidatione teſtis deponat, vt ibi etiam in contrarijs dicitur,& idem Barto.in d.l. Theopompus, poſt numer.12.verſicu.ſi tamen iudex.de dote præleg.& Alexan. d.l.legata inutiliter.poſt num.7. verſi.niſi iudex aduertit,de leg.1.in d.l.qui bona.§.ſi alieno.col.6.verſi.pro hoc facit,de dam.infect.& refert Abb.d.c.à nobis. poſt nume.3. verſi.licet fateatur,qui matri.accuſ.poſſ.& in d. c. de teſtibus, poſt numer.10. verſicul. licèt iudex poſſit compellere. de teſti. vel quando pars opponeret, & contradiceret dictæ teſtificationi,vt Abb. d.c.de teſti.in fi. Tiber.Decia.d.conſ.51.poſt nu.96.verſ.2.reſpondetur,col.24.

Quod tamen locum ſibi vendicat in criminalibus, vt d. gloſſ.c.teſtes ſuper d.verbo ſed præſentes.3. qu.9.& Bartol. d.l.qui bona.§.ſi alieno.numero 16,verſi.prædicta puto, de dam.infect.& ſentit Alex.in d.l. legata inutiliter, poſt nu.7. verſ.niſi iudex,allegat.l.de minore.§.tormenta.de quæſtio. & Bar.d.l.Theopompus.nu.12.verſi.ſi tamen iudex, de dot. præleg.& Roma.d.l. qui bona.§.ſi alieno.num.10.verſ.1.caſu poteſt iudex indiſtinctè.

Primò ſublimita dictam limitationem non procedere in muto, qui in ſcriptis poteſt teſtificari. Specul.d.§.nunc tractandum qualiter.verſi.quid de muto. num.17. tit.de teſte, & Abb. d.c. de teſtib.poſt nu.10.verſi.ſecus in muto. de teſtib. & in alia facit ſaltem præſumptionem, vt & gloſ.d.c.à nobis. qui matrim. poſſ. Ad quæ vide not.in l.à diuo Pio.de re iud.Bal.in d.l.in bonę fidei.C.de reb.cred.& l.iuſiurandi. C. de teſti. Lanfranc. d. c. quoniam contra. & eius ibi datas limitationes,de proba.& Anton. in cap.licèt ex quadam.de teſti.

Secundò ſublimita,etiam quando periti in arte deponerent, vt Bartol. in l. 1.in fin.& l.vel per literas.ff.ſi mens.falſ. mod. dixer. Decia.refert, & ſequitur colum.25.poſt nume. 107.verſ.3. reſpondetur. & allegat Feli.in c.de teſtib. Quod & in dies obſeruatur, & generalis eſt conſuetudo,vt periti in arte tranſmittant iudicibus eorum relationes in literis etiam clauſis.

Tertiò ſublimita, niſi partes ex conſenſu ducerent dictum teſtem ſcribentem ad iudicem, vt ea quæ ſcripſit, voce aperiret,eo in caſu plenam fidem faceret, vt Roman.d.l. admonendi.poſt numer.57.verſicul.benè tamen confiteor, de iur.iur.

Ac poſſet procedere in iudice ordinario forſan, qui tenetur procedere ſecundum iuris ſolemnitates.l.3. de teſtib. niſi eſſemus in notorijs, in quibus creditur teſtibus etiam non iuratis.cap.tua nos.vbi gloſſ.ſuper verb.teſtimonio,de cohabit.cleric.& mulier.& Roman.in l. admonendi. de iureiur.poſt nu.99.verſi.primus, quando deponunt ſuper eo quod eſt notorium, & ibi vide quatuor caſus, vbi teſtis poteſt coram iudice ſine iuramento deponere ſuper eo, quod eſt notorium,ſecus in arbitro, vt Tiber. Decia. d. conſil.51. poſt nu.101.verſi.quintò,vt tollatur.

Reliqua huc ſpectãtia videas infrà in verb.teſtis, & adeas Felyn.in c.cauſam.& ibi latè Aretin.dę teſtib.

CONCLVSIO 150.

ARGVMENTVM.

Cum auari omnes præſumantur, declaratur in quibus id potiſſimum locum habeat.

SVMMARIVM.

1 *Auarus quilibet præſumitur.*
2 *Clericorum genus præſumitur auariſſimum.*
3 *Mulierum genus auariſſimum præſumitur.*

1 Auarum † quemlibet præſumi facilè colligi poteſt ex reſponſo Pauli in l. cum de indebito. ff. de probat. & l. quæ dotis. ff.ſolut. matrimon.l.2.C. quod met.cauſa,qui magis dolet pro amiſſis,quàm pro non acquiſitis.Tiber.Decia.conſil.4. ſufficere poterant.colum. 17.numero 55.inquiens dicere Gregor. libro 15. moral. Naturam auari eſſe, vt magis doleat ex amiſſione iam partorum quàm acquirendorum, ſemper auarum dolor fatigat, vt cum ſolicito timore cuſtodiat, quod tam anxiè concupiuit, & graui labore meminit acquiſitum, gratius intuetur aurum,quàm ſolem. c.ſicut hi.47. diſt. vbi bonus text.de auaro loquens.& ibi gl.1.

Cuius naturam optimè Valer.Maxim.explicauit, libro 9. capit.4. dum inquit, protrahatur etiam auaritia, latentium indagatrix lucrorum, manifeſtè prædæ auidiſſima vorago, nec

nec habendi fructu felix, & cupiditate quærendi miſerrima. Vnde non immeritò traditum eſt à Diogene, Auaritiam ipſam eſſe arcem omnium malorum. Et Marcus Cato apud Aul. Gell. libro 2. capite 2. auaritiam omnia peccata habere exiſtimat,& Ariſtoteles libro 2.Politic.capite 7.tradit omnia peccata voluntaria ab auaritia,& ambitione procedere.

Amplia concluſionem procedere maximè in clericis,
2 † quorum genus præſumitur auariſſimum, vt dicit gloſſ. in cap. ſi pluribus. in verb. maioris. de præbend. libro 6. & in capitu.nonnulli.de cleric.non reſiden. Ioan.Andr. in capit. peruenit. de cenſib. quem refert Crauet. in conſil.11.nu.16. iuxta illud.

Vna ſacerdotis manus accipit, altera condit;
Tertia ſi fuerit, tum dare promptus erit.

Vnde vulgo dici ſolet, clericos communiter habere in armis ſuis quinque, id eſt,

Toi, tira, tieni, toſto, è tutto.

Sed fortè & etiam laici nedum clerici talia arma ferunt, vnde poſtea venit illud, vt malè parta, male dilabantur, quod enim nequiter partum eſt, diu ſtare non poteſt, capit. eijciens. §. ſed ſubſtantia talium. 88. diſt. de quibus poſſunt dici verſus.

Congeries lapidum varijs conſtructa rapinis
Corruit, & alter raptor habebit eam.
Sic vos non vobis has collegiſtis ædes,
Sic vos non vobis has collegiſtis opes.

3 Amplia ſecundò † concluſionem potiſſimum procedere in mulieribus, quarum pariter genus præſumitur auariſſimum, arg.l.ſed & ſi.vbi gl.ff.ad Velleia.l.ſi ſtipulata,in fi.ff. de iur.dot.& notat Soc.Sen.in conſi.214.nu.10.vol.2.gl.in l. quæ dotis.ſolut.matrim.Roma.l.de quæſtione, numero 35. C.de pact.

Tertiò amplia procedere potiſſimè in medico, vt Tiraquell.tract.de nobilit.capit.31.titul.an ars med.nobil.deroget.& num.437.verſi.his prætermitto, vltra alia ibi narrata, videlicet adulterium, veneficium, auaritia, & arrogantia, vt ibi.plurib.in eos inuehit.

Quartò amplia, vt procedat etiam in iudicibus, quibus præcipuè adſcribitur auaritia, vt dicit Neuizan. in ſilua nuptial.lib.5.verb.iudicandum. fo.mihi 229. colu. 2. ex mente Ariſto.car.18.problema.4.Hinc pictores pingunt quinque, videlicet, Papam, iudicem, militem, agricolam, & fœminam, & ſubſcribunt Papæ quòd orat pro illis quatuor, militi, quòd defendit illos quatuor, agricolæ, quod alit illos quatuor, mulieri, quòd decipit illos quatuor, iudici autem, quòd furatur illis quatuor. eſt enim auaritia omnium malorum mater. §.cogitatio, in auth. vt iudi.ſine quoquo ſuffragio.Hippo.ſingul.190.iudices.

CONCLVSIO 151.

ARGVMENTVM.

Auditus quid probet.

SVMMARIVM.

1 *Auditu quid poſſit probari, vide ibi remiſſiuè.*
2 *Verus actus hominis vbi probandus eſt, non ſufficit probatio per auditum.*
3 *Antiqua poſſunt probari per auditum.*

1 Auditu quid poſſit probari, † adhibendus erit Tiraquel.de præſcript.in fi.in verb.ne crediderit.§.2. & adeundus omninò Franciſc.Areti. in conſil. 37. num.1.2.3. & 4. Docto.in l.pen.ff.de probat.& conſulendus Ioan.Anna.in ſuo tract.de teſtib.Bald.in l.in ſumma.§.idem Labeo.ff.de aqu.pluu.arcen.Doct.in c.teſtes.3.q.9. Specul. in titul.de teſte,in princip.verſ.quid ergo. & diſtinctionem Ioan.And.in c.3.extra de teſtib.

2 Et in vniuerſum id in præſentia ſcias, † quòd vbi verus hominis actus eſt probandus, probatio per auditum non ſufficiat, ſi credimus Iac.de Aret. & Cyn. in l. teſtium. C.de teſtib.Inno.in c.cum cauſam.extra de teſtibus.cum alijs adductis per Curt.Sen.in conſi.82.nu.10.

3 Limita † non procedere in antiquis,& in his, quæ hominum memoriam excedunt, quia talia auditu probari poſſunt: prout dicit Mantu.in conſil.4.num.32. volum.1.& Riminal.Sen.in conſi.93.num.3.volum.1.

CONCLVSIO 152.

ARGVMENTVM.

Augmentum dotis de bonis cuius præſumatur eſſe.

SVMMARIVM.

1 *Augmentum dotis præſumitur eſſe de bonis viri, niſi in inſtrumento exprimatur, vnde illa pecunia prouenerit.*
2 *Augmentum dotis non præſumitur eſſe de bonis viri, quando mulier haberet agnatos ditiſſimos.*

Augmentum dotis præſumitur eſſe de bonis viri, niſi exprimatur in in-
1 ſtrumento, † vnde pecunia illa prouenerit, colligi poteſt ex reſponſo Pomponij in l. Quintus Mutius.ff.de donat.inter vir.& vxor.

Quintus Mutius, inquit I. C. ait, cum in controuerſiam venit, vnde ad mulierem quid peruenerit, & verius & honeſtius eſt, quod non demonſtrat, vnde habeat, exiſtimari à viro, aut qui in poteſtate eius eſſet, ad eam perueniſſe. c.2. eo.tit. & notat Specul. tit.de dote reſtit.§.nunc de dote.nu. 11.verſ.& ſic nota.& §.formatis.verſic.quid ſi vir diu.nu.29. Vide omninò Soci.Sen.in conſi.65.nu.6. volu.1. Apoſtil.ad Bar.in l.qui iur.ff.de acquir.poſſ.& ibi Doct. Alex.in conſil. 24.in princ.volum.1. & in conſi.40.num.16.volum.3. Alcia. in tracta.præſumpt. in 3. regula, 26. præſumptione, vbi latiſſimè.Rip.in l.fœminæ. numero 39. & ſequ. C. de ſecund. nupt.Neuizan.in ſilua nuptiali,in 4.libro, numero 20.cum pluribus ſeq.Pariſ.in conſi.80.nu.12. vol.1.& Dec. in conſil. 237.numero 9.

Limita concluſionem non procedere, quando mulier
2 haberet agnatos ditiſſimos, † & in eam liberales, iuxta ſententiam Socin.Iun.poſt Alex.in conſ.139. num.12. volu. 2.& quòd augmentum dotis differat à donatione propter nuptias, ad id erit adeundus Natt. conſil.253. quædam domina Anna.num.7.volum.2.

CONCLVSIO 153.

ARGVMENTVM.

Authoris alicuius rei atteſtationi an ſtetur.

SVMMARIVM.

1 *Authoris atteſtationi alicuius rei, videlicet ſcripturæ, vel inſtrumenti ſtatur, & facit fidem.*
2 *Author præſumitur benè inſtructus de veritate eius rei, cuius eſt author.*

1 Authoris alicuius rei atteſtationi, † veluti ſcripturę inſtrumēti, &c. credi & fidem facere, pluribus non eſt confirmandum, cū ex ſe pateat, cuius rei ratio eſt, quia ipſe author præſumitur plenè inſtructus
2 de cognitione, & veritate eius rei, † cuius author eſt, argumento l.ſi quis ex argentarijs. §.fin.ff. de edend.l.ſi quis decurio, in fin. C. de fal. & notat Bartolus in dict. leg. ſi quis ex argentarijs. §. cogentur. & Lap. in allegatione ſeptuageſimaſeptima, numero 5.

CONCLVSIO 154.

ARGVMENTVM.

Authoritas ſuperioris quomodo interueniſſe præſumitur.

SVMMARIVM.

1 *Authoritas ſuperioris requiſita præſumitur interueniſſe ex temporis diuturnitate.*
2 *Authoritas ex diuturnitate temporis præſumitur interueniſſe, commorante ſcientia, & patientia illius, cuius authoritas requirebatur.*
Reliqua vide in verbo, decretum, & in verbo ſolemnitas.

1 Authoritatem ſuperioris † requiſitã præſumi interueniſſe ex diuturnitate temporis, nos docuere iuris Pontificij profeſſores in capi. illud. de præſump. & recentiores in capit. requiſiſti. de teſtamen. Iaſ. in l. ſciendum. numer. 17. ff. de verb. obliga. & idem in l. qui in aliena. numer. 36. ff. de acquiren. hæredit. & idem in l. prima, num. 11. & ibi Doct. C. qui admit. num. 77. & ſeq. & ad hoc faciunt notata per Iaſon. in d. l. qui in aliena, num. 35. vſque ad num. 40. Socin. conſi. 56. num. 25. volu. 2. Caſſan. conſi. 17. num. 11. Crott. conſi. 26. num. 14. Bertran. conſil. 17. num. . libro 1. Alexand. in conſil. 79. in ſecundo, volum. 1. Gozad. in conſi. 11. numer. 15. & Roland. à Valle in conſ. 99. num. 26. volumine ſecundo, Afflict. deciſione 107. Soc. Iun. in conſi. 56. num. 25. vol. 2. vbi adiungit concluſionem ad multa ſingularia.

Quæ tamen authoritas non præſumitur ex lapſu decem, vel viginti annorum, ſicut reſpondit Ioann. Crottus conſil. 26. dudum domina Iulia. numer. 14. per Bald. in l. 2. C. de leg. hæred.

2 Verùm intelligas concluſionem procedere, † quando vltra diuturnitatem temporum accedit, & concurrit ſcientia & patientia eius cuius requirebatur conſenſus, ſic conſuluit Alex. conſi. 9. num. 8. lib. 4. ita tradidit Crauet. de antiquitat. tempo. 3. parte. §. 1. nu. 18.

CONCLVSIO 155.

ARGVMENTVM.

Authoritates quando, & quomodo probent.

SVMMARIVM.

1 *Authoritates quando probent, vide remiſſiuè.*
2 *Conditio hominum eſt varia, quorum authoritas propter diuerſas proprietates fidem facit, vt ibi.*

1 Authoritates † quando probent, conſulendus erit Bar. in l. 1. ff. ſi cer. pet. * & ibi omnes * communiter ſcribentes, & maximè Parpal. qui multas ampliationes, & limitationes ibidem congerit, & Calcan. in conſ. 11. nu. 3.

2 Et cum † varia, & multiplex ſit hominũ conditio, quorum authoritas partim propter vitæ ſanctitatem, & morum probitatem, partim propter egregiam literarum, qua alijs præcellunt, ſcientiam, fidem facit, qualis eſt authoritas ſanctorum, ſacrorum Pontificum decreta, ſanctiones, & reſcripta Imperatorum, & cætera id genus alia. Ideò de ijs hic ſigillatim ſcribere ſuperſedebimus, vnamquamq; infrà ſuo loco dicturi vberius.

CONCLVSIO 156.

ARGVMENTVM.

Auus an in dubio præſumatur dotare neptem contemplatione filij, vel ipſius neptis, vel ipſiuſmet.

SVMMARIVM.

1 *Auus in dubio præſumitur dotare neptem propter filium.*
2 *Auus regulariter præſumitur dotare neptem contemplatione ipſiuſmet neptis.*
3 *Dos data ab auo nepti ipſi filio in legitimam imputatur. & ibi contrarium.*
4 *Dos ſi data fuerit nepti ab auo contemplatione filij, ipſi filio in legitima computatur.*
5 *Dos data ab auo nepti non imputatur in legitima, quando liquidè, vel per vehementia indicia conſtat datam fuiſſe contemplatione ipſius neptis. & non filij.*
6 *Filiæ dotata à patruo habente bona communia cum fratre, cenſetur dotata de bonis communibus pro parte bonorum patris ipſius filiæ.*
7 *Neptis in dubio dotata præſumitur contemplatione filij, & ad eius exonerationem.*
8 *Communis ſententia eſt, auum in dubio præſumi neptem dotare filij contemplatione. contrarium, nu. 9.*
9 *Aduentitium dicitur, quod habet nepos ab auo quoad ipſum patrem, & datum præſumitur contemplatione nepotis, & nõ filij.*
10 *Auus neptem dotare præſumitur, vt filium ab onere huiuſmodi releuet.*
11 *Dotem datam nepti computari filio in legitimam, in quibus caſibus procedat.*
12 *Aui obligatio in dotando ſecundaria eſt, patris verò principalis.*
13 *Datum nepti ab auo quando dicatur profectitium, vel non.*
14 *Dotem relictam nepti ab auo eſſe profectitiam, quomodo locum habeat.*
15 *Neptem in dubio non præſumi dotatam ab auo contemplatione filij, quando pater eſſet pauper.*
16 *Auus in dubio videtur dotare neptem contemplatione ſuimet, non filij.*
17 *Dos quando videatur data nepti contemplatione ipſius neptis.*
18 *Auus ſi diues eſt, & filius pauper, habet onus dotandi, & filius non tenetur ſibi in legitimam computare.*
19 *Pater ſi inops eſt, & mater diues ſit, mater dotare tenetur.*
20 *Auus de proprio patrimonio dotem dare videtur.*
21 *Auus nepti dotem dare tenetur, ſiue filius diues ſit, ſiue pauper.*
22 *Neptis quomodo in dubio teneatur, vel non ſibi computare dotem in legitimam.*
23 *Legatum factum filiabus filij naſcituris, factum præſumitur contemplatione filij, contrarium. nu. 26.*
24 *Affectio non habetur ad ignotos.*
25 *Legatum factum à patre, vel ab auo filiabus, vel neptibus naſcituris, dicitur potius filio eſſe relictum.*
26 *Propinquus legans propinquo, ratione propinquitatis legare videtur.*
27 *Auus præſumitur inſtituere nepotem, vel neptem, ſi filium exhæredauerit.*
28 *Auus ſi dotem dederit ſimpliciter, dotaſſe præſumitur de bonis ipſius, vel filij.*
29 *Auus ſi in conſtitutione dotis iuſſerit neptem tacitam, & contentam eſſe, dotaſſe præſumitur contemplatione filij, etiam quod pater eſſet diues.*
30 *Auus ſi adminiſtrator eſt bonorum filij, dotare neptem cenſetur filij contemplatione.*
Idem eſt in patre. vt ibi.
31 *Auus dotans neptem quando cenſeatur dotare neptis contemplatione.*

1 Auum præſumi in dubio dotare neptem † propter filium cauit Celſus in l. dotem dedit, de colla. bono. vbi etiam Bar. nu. 2. verſi. aut eſt dubium. Occurrit æquitas rei, inqt I. C. vt ꝙ pater meus propter me filiæ meæ nomine dedit, pinde ſit ac ſi ipſe dederim, quippè officium aui circa neptem ex officio patris erga filium pendet, quia pater filiæ, ideò auus propter filium nepti dotẽ dare debet. habemus etiam à Pomponio in l. quintus. §. fi. de an. leg. & docuit Alex. in l. in quartam. poſt nu. 27. verſi. ſed ſi dotauit contemplatione filij, ad l. falcid. Bar. conſi. 130. primò arguitur. poſt nu. 1. verſi. in contrarium videtur, quod conſilium allegatur, pater dedit dotẽ, gl. l. auus, de iur. dot. ſuper verb. habuiſ-

habuiſſet. Dec. cõſil.81. in caſu propoſito agam.col.3.poſt
nu.5. verſ.ſecus ſi contemplatione filij, quem allegat, & ſe-
quitur Crau.conſ.219.licet datũ nepoti ab auo,nu.2.ver.ſed
* ex præmiſſis, in quo loco teſtatur hanc eſſe* communem
opinionem,in 2.parte.Rui. conſ.30. circa primũ.poſt nu.9.
verſ.& ad cõfirmationem.ibi,aut fauore filij,vol.2.Bertran.
conſ.73.viſo caſu mihi exhibito,col.3.nu.20.verſ.tum & qa.
vol.2. Paul. de Montepico in repet. d.l. in quartam. col.78.
nu.240.verſi.quæſiuit Ange.Ioan.Crot. in repet.l.1.col.20.
nu.81.& ſeq.notabis tamen quòd iſta,ſolut.matr.& in conſ.
1.nu.20.verſ.ad hoc enim reſpondeo.

Contra ſupradictam concluſionem, imò contemplatio-
ne ipſius neptis præſumi auum dotem dediſſe,conſuluit A-
lex.conſ.199.nu.7.vol.2. teſtatur Accur. in l. qui in aliena.§.
interdum,ſuper verbo,facit hæredem. de acquir. hæred.gl.
& Doct.in l.quæſitum. in princ.ſuper verb. ſeruo.de lega.1.
Alexan.d.l.in quartam.col.14. poſt nu.27. verſ.ſed in cõtra-
rium,facit id, quod not.ad l. falcid. Crauet. d. conſil.219.in
2 princ.vbi conſtituit regulam.contra: id eſt, † vt regulariter
prę́ſumatur datum ab auo contemplatione ipſius neptis,&
ibi in verb.non omitto,refert Cor.in conſ.34. vol.4. dicen-
* tes hanc eſſe*communem opinionem.licèt alibi idẽ Corn.
in conſ.200.col.fi.vol.3. non auſus fuerit hanc quæſtionem
dirimere.in hanc eandem ſententiam deſcẽdit Ruin.d.cõſi.
30.verſ.& ad confirmationem.col.3.poſt dictũ numerum9.
Bertrand.d.conſ.73.poſt num.21. verſ.tum & quia eſto,ꝙ in
dubio,vol.2.Rom.d.l.qui in aliena. §.interdum. nu.9.verſi.
& quia relictum filio in dubio,de acqui.hæred.Rui, conſili.
72. habita ſuper his. poſt nu.4. verſi. imò legatum hoc dici
debet aduentitium,dicto vol.2.& faciunt dicta per eundem
Ruin.conſ.8.caſus,de quo quæritur.nu.3.d.vol.2. Soci.Iun.
conſ.77.iam quinq;,vel ſex.nu.2. verſi.tamen videtur poſſe
reſponderi,vol.2.& nu.4.verſi. vel & tertiò. per l. nec adie-
cit.pro ſocio.

Si priorem opinionem retinere voluerimus,inferre po-
3 terimus: † vt dos data ab auo nepti ipſi filio in legitimã im-
putetur,l. quoniam nouella. & l. omnimodo. C. de inoffi-
cioſo teſta.l.profectitia.in princ.de iur.dot.Cin.in l.ſcimus.
nume.5. C. de inoffi. teſta. l. ſed ſi plures. §. in arrogato. de
vulg.& pupil.Alex.in d.l.in quartam. poſt d.num.27. verſic.
& tunc debet, ad l. falcid. Bart. conſi. 130.num. 2.verſic. ſu-
per eo verò, quod per D. Miguatiam. Ripa in d.l. in quar-
tam. num. 206.ver. an autem neptis. Alex.conſi.30. colu.2.
verſi.ſed iuxta hoc,vol.4. & conſ.154. col.2.verſi.& bene fa-
cit.vol.7.Bal. in auth. ex teſtamento.n.13. C.de colla.bon.d.
l.auus.vbi gloſ.ſuper verb.habuiſſet.de iur.dot.Dec.d.con-
ſil.81.d.verſi. ſed in dubio, Alciat.tract. de præſump.regu.1.
* præſum.17.nu.4.verſi.quæſtio eſt,nunquid.Docto.* cõmu-
niter in d.l.in quartam Ruin.d. conſi.30.poſt nu.10.verſi.di-
cens eo caſu.dicto vol.2. Bertrand.d.conſi.73.d.col.3.nu.22.
verſi. quod etiam ſi eſſemus in caſu. Picus in d.repetitio.d.l.
in quartam,75.poſt nu. 231. ver.præterea & hoc aduerte ibi,
pater de iure communi.

Contra ſupradictam illationem, quòd non computetur
in legitimam, tenet Dec.dicto conſi.81.poſt d.nu.5.d.verſic.
vbi concludit, & iura ſupra in contrarium allegata, & d.l.
auus. & ibi gloſ.ſuper verb. habuiſſet.de iur.dot.Picus d.re-
petitio.l. in quartam.nu.241. Illuſtriſſi.Cardin.Alban.in ſu-
is perlucidis ad Bar.lucubrat.in d.l.dedit dotẽ.de colla.bon.

4 Concilies hoc pacto,vt prior opinio,† & eius illatio pro-
cedat, quando conſtat, auum dotem dediſſe nepti contem-
platione ipſius filij,vel ſaltem dubitatur, quo caſu, ſ. in du-
bio idem eſt ac ſi contemplatione filij dotaſſet, tunc enim
computatur dos data ab auo in legitima, vt tradidit Accurſ.
in d.l.dedit dotem. ſuper verb. idem, in prin. de colla. bon.
& d.gloſ.in d.l.auus.ſuper ver.habuiſſet.in principio,de iur.
dot. Alex. conſi.21.viſo teſtamento, vol.4. & expreſsè idem
Alex.in l.in quartam.nu.27. verſ. quærit etiam Ang.hic,ibi.
ſed ſi dotari.ff.ad l.falcidiam.& Bart.d.l.dedit.num.2.verſic.
quandoq; auus. Dec.dicto conſi.81. poſt nu.5.col.3. verſi.&
iſta benè procedunt. Socin. conſi.33. circa præſentem con-
ſultationem. col.6. poſt num.16. verſic. quoniam ad hoc re-
ſpondetur. vol.3. per Bart. & alios in d.l. quæſitum. nu. 4. ff.
de lega.1. Rui.d.conſil.30.verſic. aut fauore filij.Bertrand.d.
conſi.73. poſt nu.21. verſic. tamen non procederet. Picus d.
repetitio.l. in quartam. col.79. poſt nu.241. verſic. aut auus
dotauit neptem contemplatione filij expreſsè.

Poſterior verò contraria opinio dotem datam nepti ab
auo, non debere imputari in legitimam procedit, quando
5 conſtat liquidò vel per vehementia indicia, † auum nepti
dotem dediſſe contemplatione ipſius neptis, & non filij:
vt Alex.d.l. in quartam.d. col.13.nu. 27. verſic. quærit etiam
Ang. hic de mente dicti Angeli ibi, & ſic dicit intelligere d.
l.auus.de iur.dot.Bart. d.l.dedit.poſt num.2.verſic.aut dedit
contemplatione neptis, de colla. bon. & gloſſ. ibi ſuper d.
verbo idem in 2.reſponſo,ibi propter nepotem, gloſſ. in l.
qui in aliena. §. interdum. ſuper verb.fecit hæredem,de ac-
qui. hæredit. vbi docto. Alex. d.conſi.30.nu.5.vol.4.& con-
ſilio 117. nu. 5.vol.6. Cin.d.l.ſcimus.d.num.5.quinta q.C.de
inoffi. teſtam.gloſſ. in d.l.auus. ſuper verb.habuiſſet. de iur.
dot.Bar.in d.l.quæſitum.in prin.de leg.1.& ita tenet. Dec.d.
conſi.81. poſt d.nu.5.verſi.& iſta concluſio.& verſi.vbi con-
cludit, Rui.d.conſi.30. poſt num.9.verſi.& ad confirmatio-
nem. vol.2. Bertrand.d. conſi.73. 3.col.poſt nu.22.verſi.An-
gel.in d.l. in quartam. Bart.in aut. ex teſtamento. in fin.poſt
nu.4. verſi.in contrarium videtur. C. de ſecund.nupt.Picus
d.repetitio. l.in quartam. col.79.num.241.ad l.falcid. & per
not.per Socin.Iun. dicto conſi.77. nu.4.verſi. vel & tertio.
d.volum.2.

Amplia concluſionem etiam locum habere in dotẽ da-
ta filiæ fratris à patruo, vtpotè ſi pater habens bona com-
munia cum fratre dotauit filiam fatris de bonis communi-
6 bus, † cenſetur pro parte bonorum fratris ipſius dotaſſe fi-
liam,& per conſequens omnia quæ dicta ſunt de auo,& ne-
pte, hoc quoq; in caſu procedere, ita in terminis conſuluit
Alexan. conſi.179.num.3. lib.5.argumen.dictæ l. dotem de-
dit. Paul.de Caſtr. conſi.96. incipien. ſi dicta Cornelia, co-
lum.1. verſic.de altera verò,volum.2.& ratio eſt: quia frater
dotans magis credibiliter afficiebatur fatri ſuo tamquam
propinquiori, quàm filiæ ipſius fratris, quæ erat remotior
in gradu.l.fin.C.de verbor. ſignificatio. l.cum ita.§. in fidei-
commiſſo. ff. de leg. ſecundo, per notata in l. Gallus. §. 1. ff.
de liberis,& poſthumis. Ripa in l.in quartam. nume.206.ff.
ad l.falcid.Ruin.conſil.148.colum.penul.verſicu.vel ſecun-
dò. volumi.2. Socin.Iun. conſi.77. col.1.verſic. & 1.iſta con-
cluſio. vol.2.

Ampliaq; idem eſſè, ſi auus dotem dederit nepti ex filia.
Alexand. conſi. 117.num. 8. verſi. nec dicatur.vol.6.& con-
ſilio 115.vol.7.

Limita dictam poſteriorem opinionem non procedere
7 in dubio: † quia tunc neptis dotata præſumitur contem-
platione filij, & ad eius exonerationem, ita reſpondit Dec.
dicto conſilio 81. poſt numerum 5. verſicu. & iſta benè pro-
cedunt, Bartol. in d.l. dedit dotem. poſt nume. 2. verſiculo
aut eſt dubium. de colla. bon. & in iſtis terminis dicit Dec.
loqui dictam l. dedit dotem. & per l. quintus. §. fina.de an.
leg. Barto. dicto conſilio 130.primò arguitur. poſt nume.1.
verſicu.in contrarium videtur. Ripa l. 1.colum.14.nume.75.
& ſequen. verſic. quòd ſi auus ſit adminiſtrator.ff. ſol.matr.
Bart. l.fi. poſt gloſſ. ibi.ſuper verbo intelligi. in verſic. quæ-
ro quid in auo, nume.2.C.de dot.promi.Cra.d.conſi.219.li-
cèt datum nepoti, circa princip.verſic. igitur dos præſumi-
tur. & verſic. tamen illud. & verſicu. ſed ex præmiſſis. d. 2.
part. Alexan. & Ripa in d.l.in quartam. poſt nume.27.num.
206.reſpectiuè ſupra alleg. ad l.falc.Soci. conſi.33.circa præ-
ſentem conſultationem. colum.6.num.16. verſicu. ibi con-
cludit. volum.3. Ruin. d. conſi. 30. colum. 3. poſt nume. 11.
verſic.& tamen iſta dos dicatur relicta, volum.2. & verſi.vel
melius. & conſi.148. videtur prima facie, poſt nume.7. ver-
ſicu. vel ſecundò, & melius, & conſi. 138. præſuppoſito pro
vero. poſt nume. 11. verſic. cum quo tranſit etiam, volum.2.
Bertrand. conſi. 73. viſo caſu mihi exhibito. colu.3. num.21.

ver.præſens caſus modicam dubitationem , & poſt num.22.
verſic.& idem vbi ſumus in dubio , & verſic.cum igitur.ibi,
vel ſaltem non appareant, volum.2.Caſtren. conſil.96.ſi di-
cta Cornelia.poſt num.2.verſic. nam de dimidia non eſt du-
bium.volum.2. loquens de patruo dotante,qui præſumitur
dotando neptem ex fratre , voluiſſe fratri donare propin-
quiori. Alexan. d. conſil. 117. colum. 2.num.5. verſi.& bene
facit , volum. 6. Alciat. d. tract. de præſumptio. reg. 1. præ-
ſumpt. 17.nume.3. Picus d. repet. l. in quartam.colum. 79.
poſt num. 241. verſic. aut ſumus in dubio, ad l.falcid. vbi di-
* cit eſſe * communem ſententiam † in dubio auum præſumi
8 neptem dotare filij contemplatione, & ibi nu. 244.
Contra ſupradictam limitationem tenet Iaſ. in d.l.qui in
aliena.§.interdum.num.27. verſic.quia in dubio,de acquir.
hæredit. dicens,vt in dubio etiam ſi filius non ſit exhæreda-
9 tus, † tamen illud quod habet nepos ab auo dicatur aduen-
titium,quoad ipſum patrem,& ita datum præſumi contem-
platione nepotis , & non filij, vt dicit ſentire gloſſ. & Doct.
* * communiter in d.l.quæſitum, in princ. de leg.1.quam glo.
* dicit ab omnibus * communiter approbari,& in d.num.27.
* allegat ad hoc alias quotas,& dicit hanc eſſe verã & * com-
munem opinionem. Vnde non eſt profectitia.
Secundò limita dictam ſecundam opinionem , vt non
procedat, quando pater eſſet diues , vt Docto. ſupra alleg.
quia tunc eſt munus paternum non aui,filiam dotare , ſic
tradidit Ioan. Crotus d. repe.l. 1. ſolut. matri. 20. colum. 83.
verſic. iſta concluſio fallit, vbi Alexan.num.19.Iaſ. num.27.
verſic. limita tamen communem ſententiam,per ibi allega-
* ta per eum , vbi dicit hanc eſſe claram, & * indubitatam cõ-
cluſionem, & alij Doct. ibi,& hoc idem ſentit Ruin.d.con-
ſilio 138. in fi. verſicu. ſed in caſu noſtro, cum filius teneatur
dotare filiam. d.volum.2.
Et ita auus dotando neptem videtur facere contempla-
10 tione filij , † vt ipſum filium onere huiuſmodi leuet , vt do-
cuit Picus.d. repet.l.in quartam, colum.79. num.282.verſi.
conſidera tamen. ad l. falcid. & hoc ſequitur Ruin. d. conſi.
138. in fin. verſic. ſed in caſu noſtro. Picus enim dicit d. nu-
mero 242. quòd vbi dicitur,dotem datam nepti computari
11 filio in legitimam , procedere in caſibus , † in quibus filius
tenebatur dotare filiam , vt quando eſt diues pater , quia a-
uus hoc caſu dicitur facere filij contemplatione,ex quo ipſe
filius tenetur dotare. Ripa d. l. 1. poſt num.74. verſi. ex quo
infertur.ſolut.matrim.colum.14.vbi dicit, patris obligatio-
12 nem eſſe principalem in dotando , † aui ſecundariam, quæ
non compellit vbi principalis eſt ſoluendo, per aut.præſen-
te. C.de fideiuſſor. & ita dicit tenere Bald.in aut.res quæ.C.
communia de leg. & dicit hanc eſſe communem opinio-
nem.
Primò ſublimita prædicta procedere , quando auus dan-
do dotem nepti, vel aliquid aliud faceret , ad quod teneba-
13 tur ex perſona filij , † quia tunc datum hoc modo dicitur
ꝓfectitium , & contemplatione filij , quoad ipſum patrem,
ſecus ſi non tenetur ex perſona patris , & aliquid nepotibus
daret,tunc nõ cenſetur profectitium quoad ipſum patrem,
vt Picus,d. repet.l.in quartam.num.45.ad l.falcid.de mente
Alexan. in conſil. 138. in princ. volum. 5. & hoc caſu poteſt
procedere contraria opinio relata ſuprà per Iaſon. in d. l.
qui in aliena. §. interdum. nume. 27. de acquir.hæredit. vt
ipſemet Iaſ. declarat ibi num. 29. & dicit Ruin. d. conſi.72.
num. 5. quòd eo caſu , quo dicitur dotem relictam nepti ab
auo eſſe profectitiam &c. hoc non habere locum quoad
14 omnem effectum iuris , † ſed ad hoc vt neptis imputet ſibi
illam in legitimam de bonis ſui patris , non autem, vt illam
pater teneatur conferre, vel minus in diuiſione accipiat fa-
cienda cum fratribus, vt ibi dicto nu.5.& ſeq.
Secundò ſublimita prædicta,vt in dubio præſumatur ne-
ptis dotata ab auo contemplatione filij , & ad eius exonera-
15 tionem , non procedere nec locum ſibi vendicare,† quan-
do pater eſſet pauper,vt Dec.reſpondit d.conſ.81.poſt nu.5.
verſic. & hoc ſanè intellige, colum. 3. & conſultus eſt Cra.
d.conſi.219.verſi. imitantur tamen Doct. Socin.d.conſi.33.
poſt num. 16. verſic. auus enim teneatur , tradit Bartol. in l.
non quemadmodum. nume. 2. verſic. quærit Iacob. de lib.
agnoſ. Alexan. d. l. 1. colum.5. num.19. verſi. iuxta hoc quæ-
runt , ibi. & quod dixi in auo paterno. ſolut. matr. vbi Ro-
man. colum. 3. poſt nume. 13. verſic. quod puto verum,per
dicta Baldi in auth. res quæ. C. communia de leg. Specu.
idem ſentit in §.ſequitur.nume.11.verſic.quid ſi vnus ex fra-
tribus, de iud. Alexan. d.l. in quartam. colum.14.poſt num.
27. verſic.auus enim tenetur , ad l. falcid. Alciat.d.tracta.de
præſumpt. regul. 1. præſumpt.17. poſt num.3.verſi.& ſupra-
dicta præſumptio , & poſt num. 4.ver. tu conſidera pro ea-
dem parte. Picus d. repet.l. in quartam, colum.79.poſt nu-
16 mer. 242. verſicu. ſed vbi filius fuiſſet pauper. vbi dicit † in
dubio videri auum contemplatione ſuimet dotare neptem,
non filij.
17 Nec tunc imputaretur patri neptis, † quia tunc videre-
tur data dos contemplatione ipſius neptis , vt dicit Dec. d.
conſil.81. poſt num 5. per Bald. in l.fin. colum. penult.verſi.
ſed pone , quòd vnus. C. de dot.promiſſ. & Picus d. repet.l.
in quartam. poſt num. 242. ver. ſed vbi filius fuiſſet pauper.
& num. ſeq. 246. & 249. ad l.falc.dicit, vbi eſſet auus diues,
18 & filius pauper , † tunc onus dotandi eſſe aui,& filium non
cogi computare ſibi in legitimam,tamen tunc dos onus aui
putetur,& tamquam æs alienum aui deducat.
Ratio eſt , quia tunc auus tenetur neptem dotare, iuxta
ſententiam Bartol. d. l. dedit dotem. num.3. verſic.item di-
citur hic, de colla. bon.l.nihil. de in rem verſo. Aretin.con-
ſilio 17. conſideratis diligentiſſimè. colum.10.num.13.verſi.
venio igitur ad quartum. Bald.in d. aut.res quæ.C. commu-
nia de leg. in lectur. noua. Rom. in d. l. 1. colum.3. nume.13.
verſic. an autem auus teneatur dotare neptem. ſolut. matr.
vbi Soc. colum.7.num.46.verſi. circa quæ etiam dubitatur.
* vbi dicit, Doctores omnes * communiter ibi idem ſentire.
& eſt caſus , in l. profectitia. §. ſi filius. il 2.de iur.dot.ſecun-
dum Aret.d.conſi.17.& Socin.in d.l.1.ſolu.matri.quod pro-
ſequere : vt Aret. & Socin. vbi ſupra. & ibi Ripa colum.14.
* nume.74.verſic.an auus.vbi teſtatur de * communi opinio-
ne, Crauet. d. conſi.219. verſi.ſed ex præmiſſis apparet, nu-
* mero 2. etiam atteſtans de * communi opinione. Socin. di-
cto conſi.33. poſt nume.16. verſi. auus enim tenetur dotare
neptem propter filium. Picus in d.repeti.l. in quartam.poſt
num.242.verſi.ſed vbi filius.& num.ſeq.& num.246.& 249.
ad l. falcid. Ioan. Coraſius in repeti.l.qui liberos.colum.14.
num. 105. verſic. quod autem dicimus.& ibi alleg.per eum,
de rit. nupt. Camillus Viſitarinus in repet. l. 1. colum. 29.
poſt nume. 120. verſic. iſtud intelligebat. ſolu. matrimo.Iaſ.
dicta l. qui in aliena.§.quæſitum.num.29.verſic.vnde ſecun-
do modo,de acquiren.hæred.Nat.conſilio 362.Sebaſtianus
Lauora legando, num.5. per l.profectitia.§.ſi paterfamilias.
de iur.dot.& l. iſto. de in rem verſo, Soci. d.l. 1. nume.47.&
ſequen.ſolut. matri.& ibi Ioan.Crottus colum.20.num.80.
verſic. quærit etiam Barto. & colum. 21. poſt nume. 83. ver.
Soc. hic tentat contrarium. Ioan. Campe. tract.de dote,14.
quæſt. in verbo an auus. Alexan. in l. à filia.num. 10.ad Tre-
bel. Bald. nouell. de dot. priuil.16.num.3. Iaſ.in d.l.1. nu. 26.
verſic. iuxta prædicta quærit Barto. ſolut. matrim.vbi dicit
* hanc eſſe * communem opinionem , pro qua adducit plu-
res:vt ibi per eum,poſt dictum num.26. verſiculo pro com-
muni opinione, quam ibi limitat,niſi pater ſit diues,vel pa-
19 ter ſit inops , † mater verò diues: quia tunc mater tenetur,
vt ibi per eum, & in l. auus neptis. num. 1. de pact. Roman.
l. quæ neptis. num. 1. de acquirenda hæreditate. Illuſtriſſi-
mus Cardinalis Alban. in ſuis doctiſſimis lucubra. ad Bar-
tolum,in d.l.dedit dotem.num.1.de colla.bon.vbi Bartolus
num. 1. & 4.
20 Vnde auus † de proprio patrimonio dediſſe dotem vide-
tur,licèt dixerit de patrimonio filij.Fulg.in l.ſi pater dotem.
num.2. de dot.promiſſ.
Obſerues tamen aſſerere Picum in dicta repetitio. l. in
quartam.ad leg. falcid. nu. 244.docto.indiſtinctè tenere, in
21 dubio † auum dare nepti dotem cõtemplatione filij,intel-
ligi,

ligi, ſiue filius ſit diues, ſiue ſit pauper. Ideò concludit ex
* mente * omnium, vt dicit ipſe, vt in dubio neptis teneatur
ſibi computare in legitimam, niſi expreſsè, vel tacitè appa-
22 reat, auum dotaſſe ipſam † ipſiuſmet neptis contemplatio-
ne, & ad intelligentiam dictæ l. dedit dotem, reijcit ſe ad
Alexand. in conſilio 8. viſis ſubtiliſſimis quæſtionibus. vo-
lumine 3.

Et quoniam ſupra, ſi meminiſtis, diximus, cuius con-
templatione auus videatur dotem dediſſe nepti, poſſe de-
prehendi per vehementia indicia, in medium afferamus ali-
quas coniecturas, vnde id colligi poſſit.

Quarum prima erit illa, quæ dicitur de legato dotis, quã-
do eſſet factum filiabus filij naſcituris, † & ſic incognitis:
23 tunc contemplatione filij præſumitur factum, vt dicit Dec.
dicto conſilio 81. poſt dictum numerum 5. verſicu. ad iſtud
dubium: vbi præcipuè Ruin. dicto conſilio 138. poſt nume.
11. verſiculo, & tanto magis in caſu noſtro. volu. 2. per Bart.
dicto conſilio 131. primò arguitur, verſicu. & hoc eſt veriſſi-
mum. & dicit Ruin. dicto conſil. 138. verſicu. & tantomagis,
* hoc probari * communiter per gloſſ. & docto. in l. qui filia-
bus. in princip. de leg. 1. quando neptis non erat nata tem-
pore teſtamenti aui, & per dicta Soci. in conſilio 77. poſt
numerum 5. verſiculo & licèt etiam poſtea non habuerit.
Natt. dicto conſilio 363. Sebaſtianus, poſt numerum 5. ver-
ſicul. & hoc dicendum omninò videtur. volum. 2. vbi dicit
non poſſe allegari teſtatorem motum fuiſſe beneuolentia
24 neptum ad eis legandum, † quoniam cum nondum natæ
eſſent, ipſas notas non poterat habere, argumen. l. cum ali-
quis. C. de iur. deliber. & l. qui filiabus. ff. de legat. 1. ſed con-
templatione filij illud videtur factum, vnde magis patri, ei-
demq; filio, quàm nepti dicitur eſſe relictum, per textum.
25 in l. filio. ff. de condi. & demonſtra. † & ita in auo legante
dotem neptibus naſcituris tradit Ange. in conſil. 78. incip.
ad iſtud dubium. Et tenet Alexand. conſi. 88. colum. 2. verſi.
non obſtat. vol. 4.

Contrarium tamen confirmat Natt. dicto conſilio 363.
nume. 10. poſt adducta ſuperius, in quo loco cõcludit, quòd
licèt non poſſit dici auum permoueri propter merita filia-
rum, quas filius non habet: tamen poteſt dici permotum
fuiſſe ad relinquendum propter coniunctionem ſanguinis,
26 quæ intercedit inter auum, & neptes: † nam vbi propin-
quus legat propinquo, videtur ratione propinquitatis le-
gaſſe, argumen. l. tutor potius. §. quæ tutoribus. ff. de ex-
cuſatio. tutor. l. ſi ſeruus plurium. §. fin. ibi, legatarij cha-
ritas, & neceſſitudo. ff. de leg. 1. & l. Aurelius. §. Titius te-
ſtamento. ibi, propter naturalem affectum. ff. de liber. lega.
& per l. cum aliquis. C. de iur. deliber. & dicta l. qui filiabus.
27 Niſi filium exhæredauerit, † tunc non præſumitur nepo-
tem inſtituere contemplatione filij, ſed ipſius nepotis, vel
neptis, vt Roman. in dicta l. qui in aliena. §. interdum. poſt
nume. 8. verſic. & iſtarum glo. ratio eſt. de acquir. hære. vbi
Iaſ. num. 25.

28 Secundo loco ſi data eſſet dos ſimpliciter, † præſumitur
dotaſſe de bonis ipſius, vel filij. Alciat. dicto tracta. de præ-
ſump. reg. 1. d. præſump. 17. numero 3. Ripa d. l. 1. ſolut. ma-
tri. numero 76. verſicu. infertur tertiò, colum. 14. & non de
bonis neptis.

29 Præterea quando auus in conſtitutione dotis † iuſſiſſet
neptem eſſe tacitam, & contentam, præſumi tunc contem-
platione filij dotatam, tradidit Rip. d. l. in quartam. nume-
ro 205. verſi. intellige tamen hanc fallentiam, etiam ſi pater
eſſet diues, per l. ſi adulta. C. de hæredi. actio. & ſcriptum re-
liquit Picus in dicta repetitio. l. in quartam. ad leg. falci. poſt
numerum 249. verſicu. iſtas concluſiones, per eandem l. ſi
adulta.

30 Ad hæc † quando auus eſſet adminiſtrator bonorum fi-
lij, præſumendum erit dotaſſe contemplatione filij, iuxta
tradita per Rip. d. l. 1. 14. col. numero 75. ſolut. matrimo. per
l. Neſennius. ff. de neg. geſt. ſcripſit Fulgo. d. l. ſi pater do-
tem. poſt numerum 2. verſic. ad fin. dic hoc. C. de dot. pro-
miſſ. & idem eſt in patre adminiſtratore bonorum filiæ ſe-
cundùm Ripam d. l. 1. colum. 16. numero 90. verſicu. limita-
tur, niſi pater eſſet adminiſtrator bonorum filię, licèt in hoc
* dicat * communiter contrarium teneri ibi. per l. fi. de petit.
hæred. quam communem limitat, quando pater poterat,
vel tenebatur.

Rurſus verò coniectura eſt, quòd neptis contemplatio-
31 ne auus dederit dotem, † quando filium inſtituiſſet, & do-
tem ab eo nepti legaſſet, tunc in dubio neptis eſt patris cre-
ditrix. Rui. conſil. 72. habita ſuper his. poſt nume. 3. verſic.
ſed quando auus inſtituit, & nume. 4. & per ibi adducta per
eum dicto volumine ſecundo. & ſic dici non poteſt, auum
dotem nepti reliquiſſe filij cõtemplatione, vt ibi proſequi-
tur Ruin. vſq; ad nume. 8. vbi dicit idem eſſe, quando neptis
non eſſet nobilis tempore legati, & ſic nec auus, nec pater
compelleretur ad dotandum, & ſic dicitur aduentitium.

CONCLVSIO 157.

ARGVMENTVM.

Auis reperta penes tertium an præſumatur auolaſſe.

SVMMARIVM.

1 *Auis enutrita per aliquod ſpacium temporis, & quodammodò facta manſueta, penes tertium reperta præſumitur auolaſſe.*
2 *Naturalis cauſa potius præſumitur, & attenditur, quàm extrinſeca, & accidentalis.*
Delictum non præſumi niſi probetur. ibi.
3 *Signum facit præſumere rem eſſe in dominio alicuius.*
4 *Signa naturalia non inducunt præſumptionem, quòd res ſit in dominio alicuius.*
5 *Intellectus l. ſtigmata. c. de fabric. lib. 12. ibi.*
6 *Auis auolans fit occupantis, non obſtante ſigno.*
Quis non poteſt facere, quin legis diſpoſitio, quatenus concernit alterius fauorem, ſortiatur effectum. ibi.
7 *Quod dictum eſt de aue habet locum in quolibet genere volucrum, quæ ſit natura fera.*
8 *Actor volens ſibi eſſe conſultum, duo debet copulatiuè probare, quòd auem enutriuerit, ſecundò, quòd auis habuerit conſuetudinem auolandi, & reuolandi.*

Aui ſi quis per aliquod ſpatium temporis cibaria de-
derit adeo quidem, vt quodammodo facta ſit ci-
1 cur, & penes tertium reperta, † præſumitur, quòd auola-
uerit, & ad tertium deuolauerit, probat hoc textus ſubtili-
ter in l. naturalem. in princ. ff. de acquiren. rer. domin. Caſ-
ſan. de conſue. Burgun. titu. des foreſt paſturagh &c. §. 1. fol.
366. nume. 4. 2. colum. qui concluſionem prædictam pro-
bat ex illa lege, per illa verba, cum dicit, quod ſi auis effu-
gerit oculos noſtros, intelligitur, id eſt præſumitur recupe-
2 raſſe naturalem libertatem, & ſic euolaſſe, † naturalis enim
cauſa potius præſumitur, & attenditur, quàm extrinſeca, &
accidentalis, vt plenè notatur in l. quæ habebat. ff. de teſta-
mentar. tute. nec huc cadit vlla ſuſpicio, quòd ille, penes
quem eſt reperta auis, eam à tali, à quo euolata eſt, abſtule-
rit, cum non ſit præſumendum delictum, niſi probetur, ar-
gum. l. meritò. ff. pro ſocio.

Quæ incluſæ manſuetè poſſidentur, ſecus columbæ, &
aues euolantes è noſtris ædificijs, vel alueis, quæ poſſideri
non dicuntur à nobis, niſi conſuetudinem eundi, & rede-
undi habeant. Alexand. l. 3. §. Nerua, num. 3. ver. ex quo re-
fertur, de acq. poſſ.

Amplia primò concluſionem procedere, etiam ſi teſtes
deponant, quòd auis ſit illius, qui eam contendit ſuam eſ-
ſe, eo quòd deponant, quòd eam cognoſcant, quia careat
3 vngui in vno pede, vel aliud ſimile habeat ſignum, † quod
ſignum indicio eſſe poteſt rem eſſe in dominio alicuius. l.
ſtigmata. C. de fabric. lib. 12.

Non inquam teſtes eo caſu probant, nam licèt dicta auis
eſſet ſignata naturaliter, vt quia careat vngui in vno pede,
nemo

nemo enim eſt, qui neſciat, iſta ſigna eſſe naturalia, & non facta per primum occupatorem. Caſſan. loco ſupra citato,
4 num. 6. Hinc fit, † vt ſigna naturalia non inducant præſumptionem, quòd res ſit in dominio alicuius, nam etiã ſi nunquam auis fuiſſet in dominio alicuius, nihilominus tamen ineſſent ſigna illa naturalia, & non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe. l. non hoc. C. vnde legit. & ibi tex. c. in præſentia. & ibi canoniſtæ, extra de probat. ſequitur itaque, vt huiuſmodi teſtes non probent, cum de ſigno natu-
5 rali loquantur, & † quòd l. ſtigmata. non ſit intelligenda in ſigno naturali, ſed in accidentali impoſito per hominem, docet Caſſan. d. loco ſupra citato, & Bald. in authentica dos data. C. de donationibus ante nuptias.

Secundò amplia concluſionem locum etiam ſibi vendicare etiam ſi auis habeat aliquod ſignum peculiare, quod teſtes deponerent ſe cognoſcere, affirmantes illud ſignũ aui
6 eſſe impoſitum per primum occupantem, † quia nihilominus illo non obſtante ſigno ſi auis auolaret, fieret occupantis. Caſſan. dicto loco, quia non poteſt quis facere, quin diſpoſitio legis, quatenus reſpicit fauorem alterius, ſortiatur effectum. l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. l. ius publicum, ff. de pac. facit l. ſi quis in conſcribendo, à contrario ſenſu, & ibi Do. C. de pact. ſed in hac noſtra concluſione lex ſimpliciter diſponit, vt auis quæ euolauit efficiatur occupantis, quo caſu priſtinam libertatem auis nanciſcatur, vt Caſſan. dicto loco.

7 Et quæ hic de aue dicta ſunt † eadem locum habent in quouis genere volucrum, quarum fera eſt natura. & de hac re vide latè Caſſan. dicto loco ſupra citato tit. des foreſt paſturagh &c. §. 1. nu. 1. 2. 3. 4. fol. 367. colum. 2. qui hypotheſim examinat nouiter in foro allatam & à ſe defenſam eo modo, quo ſuprà diximus, quo in caſu ſi actor velit ſibi conſultum, debet duo coniunctim probare. Primò, quòd auem enutri-
8 uerit, † ſecundò, quòd habuerit auis conſuetudinem auolandi, & redeundi, vt docet Caſſan. d. loco ſupracitato.

Vnde Syluia illa apud Virgilium lib. 7. iuſtam conquerendi cauſam habuit, cui ceruus à Troiano Iulo, qui abire, & redire ſolebat, vulneratus fuit. Cuius caſum, quoniam optimè ad rem noſtram pertinet, non pigebit adſcribere.

Ceruus erat forma præſtanti & cornibus ingens.
Thyrridæ pueri quem matris ab vbere raptum,
Nutribant, Tyrrhuſq; pater, cui regia parent
Armenta, & latè cuſtodia credita campi.
Aſſuetum imperijs ſoror omni Syluia cura
Mollibus intexens ornabat cornua ſertis:
Pectebatq; ferum: puroq; in fonte lauabat.
Ille manum patiens, menſæq; aſſuetus herili,
Errabat ſyluis, rurſuſq; ad limina nota,
Ipſe domum ſera quamuis ſe nocte ferebat.
Nunc procul errantem rapidæ venantis Iuli
Commouere canes: fluuio cum fortè ſecundo
Deflueret, ripaq; æſtus viridante leuaret:
Ipſe etiam eximiæ laudis ſuccenſus amore
Aſcanius, curuo direxit ſpicula cornu:
Nec dextra erranti Deus abfuit, actaq; multo
Perq; vterum ſonitu, perq; ilia venit arundo.
Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit.
Succeſſitq; gemens ſtabulis, queſtuq; cruentus,
Atq; imploranti ſimilis, tectum omne repleuit.
Syluia prima ſoror palmis percuſſa lacertos
Auxilium vocat, & duros conclamat agreſtes.

Et quæ ſequuntur.

CONCLVSIO 158.

ARGVMENTVM.

Auxiliator criminoſi an poſſit eſſe teſtis.

SVMMARIVM.

1 *Auxiliator criminoſi non poteſt eſſe teſtis ad probationem ſed ad præſumptionem in crimine ſimoniæ.*

2 *Bannum, quòd indicanti malefactorem detur pretium, non habet locum, ſi ſocius reuelauit.*

3 *Auxiliator, vel ſocius criminis non facit indicium, niſi in tortura deponat, niſi concurrant aliæ coniecturæ, vt veriſimile ſit non mentiri, vel ſi aliter veritas haberi non poteſt, nu. 6.*

4 *In crimine adulterij ex dicto ſocij poteſt procedi ad torturam in defectu alterius probationis propter difficultatem probationis.*

5 *Dictum ſocij facit ſemiplenam probationem iuncta rei infamia.*
Contra infames leuiores probationes ſufficiunt, & indicia leuiora.
Teſtis vnus idoneus cum ſocio criminis facit plenam probationem. ibi.

6 *Auxiliator in crimine læſæ Maieſtatis admittitur.*

1 Auxiliatorem criminoſi teſtem eſſe † non poſſe ad probationem, tradidit gl. in c. 2. de teſt. Grat. in conſi. 59. nume. 16. volum. 1. & Afflict. ſuper conſtitu. Regn. lib. 1. de homicid. clandeſt. vbi dicit vſq; eo concluſionem eſſe veram, † vt ſi per ſtatutum,
2 vel bannum caueatur, vt præmio ſit afficiendus, qui criminis reum indicarit, non habeat locum illud præmium, ſi ſocius oſtenderit ſocium, argumen. l. 3. circa fi. ff. de condic. ob turp. cau. & notat Ang. in l. 1. §. ſi ex ſtipulatione. ff. ad Sillania. & tandem pro iſta concluſione videas Boer. qui latiſſimè loquitur in deciſ. 319. pet totum. & Cephal. in conſil. 75. num. 44. volum. 1. ad præſumptionem tamen ſic, vt ead. gloſ. quæ gloſ. non procedit niſi in crimine ſimoniæ, licèt contrarium ſentiant Alexan. de Neuo in conſi. 64. numero 5. per textum, vbi dicit eſſe caſum, in c. 1. de teſtib. in nullis alijs criminibus indicium, ſiue præſumptionem facit, vt c. 1. de confeſſ. ibi. ciuili cenſemus &c. D. Nell. à S. Geminia. tractat. de teſtib. nume. 16. latè Innoc. in c. qualiter 2. de accuſat.

3 Amplia concluſionem vſq; eo procedere, † vt nec etiam faciat indicium, nec aliquid efficiat, niſi depoſuerit in tortura, ſi credimus Grat. in conſilio 98. numero 11. & in conſilio 136. numero 3. volumine 1. & in conſil. 57. numero 29. vol. 2. Afflict. tamen ſuper conſtitut. Reg. lib. 1. de homicid. clandeſt. nume. 49. dicit facere aliqualem præſumptionem, vt poſſit contra eum inquiri. Rol. verò à Valle. in conſi. 73. num. 70. vol. 1. dicit, non facere probabile indicium ad torturam, niſi alia concurrant, & ſub numero 25. dicit, quòd ad hoc, vt credatur conſcio criminis etiam in caſibus exceptis vltra alia adminicula, & coniecturas requiritur, vel quòd ex numero teſtium, vel ex eorum qualitate, vel perſona eorum contra quos deponitur, veroſimile ſit, eos non mentiri, iuxta ſententiam Aret. in c. cum P. Manconella. colum. 7. de accuſ. Alex. in conſi. 89. col. 3. in fi. & Marſi. in conſi. 24. nume. 15.

4 Limita primò † concluſionem non procedere in crimine adulterij propter difficultatem probationis, quia tunc ex dicto ſocij criminis poteſt procedi ad torturam, ſi deficiat alia probatio, argum. l. conſenſu. C. de repud. cum alijs notatis per Afflict. vbi ſuprà.

5 Limita ſecundò, vt ſaltim † faciat ſemiplenam probationem iuncta infamia rei, quoniam contra infamem ſufficiunt leuiores probationes, & leuiora indicia, vt reſpondit Crauet. in conſilio 178. num. 3. vbi teſtatur Calcan. in conſilio 110. colum. 1. in fi. qui inſuper addit, quòd ſi cum ſocio criminis concurrat vnus alius teſtis idoneus, fiat plena probatio.

6 Limita tertiò concluſionem non procedere in crimine læſæ Maieſtatis, † quia tunc auxiliator admittitur ſecundùm Speculat. in titu. de accuſ. §. 1. verſic. item repellitur. quem ſequitur Marſil. in l. de minore, in princip. nume. 3. de quæſtio. & in conſi. 1. num. 32. & in conſi. 109. num. 11. cum alijs adductis per Rolan. à Valle in conſilio 68. numero 5. volum. 2.

Limita quartò, concluſionem non procedere, quando aliter veritas haberi non poteſt, prout dicit Marſi. in conſilio

ſilio 61. in fi. & in conſi. 189. num. 10. & Cephal. in conſi. 75. num. 45. vol. 7.

Ille verò ſocius criminis præſumitur, qui cum poſſit delicto non it obuiam. Abb. d. ca. ſicut dignum. num. 5. de homicid.

CONCLVSIO 159.

ARGVMENTVM.

Auxilium delinquenti quomodo quis præſtare præſumatur, & probari poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Auxilium quis delinquenti præſtare præſumitur eo ipſo, quòd adſiſtit cum delinquente armatus propè, etiam ſi remotus. numeros 5. & 6.*

2 *Auxilium præſtare dicitur armatus aſſiſtens delinquenti, etiam ſi arma non tractarit. & nu. 7. & 8. intellige vt nu. 9.*

3 *Cinctus armis latus etiam ad ea manum non apponens, dicitur vim cum armis inferre, etiam ſi arma ſua deponat. numero 4. & 5.*

4 *Qui ſe armis induit de rixa præſumitur cogitare.*

5 *Armatus contra aliquem inuehens licèt arma deponat, dicitur, quod facit, facere cum armis.*

6 *Lædens ſi redditur audacior, & læſus timidior, dicitur aſſiſtens auxilium præſtare.*

7 *Clericus aſtans bello iniuſto, nihil faciens, ſed eius præſentia accendit pugnantes, homicidia ſequentia faciunt ipſum irregularem.*

8 *Auxilium, & opem præſtare facto proximum dicitur aſtans delicto armatus, etiam ſi diſſuaſiſſet, ne delictum fieret: dummodò eo tempore aſtaret armatus.*

9 *Præſentia ad maleficium armati non ex animi propoſito ſe immiſcendi, non dicitur præſtare auxilium.*

10 *Armatus caſu in dubio adfuiſſe præſumitur.*

Nullus præſumitur velle malum committere: ſed iudex ex circunſtantijs arbitrabitur.

11 *Armatus aſſiſtens non vt maleficio faueat, non dicitur auxilium præſtare.*

12 *Voluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficia.*

Auxilium præſtitum non dicitur, niſi probetur quis aſſociaſſe delinquentem ad maleficium, nec tenetur auxiliator, niſi in dolo fuerit, ibi.

13 *Nemo in criminalibus ex præſumptionibus damnatur, & in dubio fortuna interfuiſſe præſumitur.*

14 *Qui vulnus intulit, ſi incertus ſit aſtantem armatum veniſſe animo aſſiſtendi, non dicitur auxiliari.*

Animus ex coniecturis probatur. ibi.

15 *Si incertum ſit principale, vitiat acceſſorium.*

16 *Armatus aſtans auxilium præſtitiſſe præſumitur.*

17 *Opem præſtaſſe non præſumitur condemnatus in contumaciam, vel ex confeſſione, niſi conſtaret per ſententiam.*

18 *Auxilium, & opem præſtans tenetur, & punitur eadem pœna, qua principalis, quando procedat. numero 22. 23. & 24.*

19 *Auxilium præſtans per actum proximum facto facienti aſſiſtens punitur eadem pœna, ſi per actum remotum, tunc mitius.*

20 *Qualitas in principali agente exaggerans factum cenſetur adeſſe etiam in præſtante auxilium.*

21 *Auxilium præſtans ignorans qualitatem augentem, non cenſetur illi adeſſe, ſuper non delicto, & ibi, quando excuſetur, & procedat.*

22 *Auxilium vt poſſit puniri, eſt neceſſe, vt ſit actui nefario proximũ, & niſi reus eſſet condemnatus, per ſententiam.*

23 *Auxilium propriè dediſſe non dicitur, aſſiſtere malefactori poſt delictum in auxilium.*

Præſumptio tamen contra eum oritur de occulto auxilio, & tenetur probare contrarium.

24 *Arma ignoranter præſtans dicenti rus ire, non dicitur opem præſtare.*

25 *Lex ſi aliter punit principalem, quàm opem præſtantem, non procedunt prædicta, & quando eadem, vel alia pœna puniatur auxilium, & delinquens, vide ibi diſtinctionem.*

26 *Diſtinctionem D. Clar. in quæſt. 90. quibus modis poſſit præſtari auxilium delinquenti, vide ibi per totum.*

1 Auxilium † delinquenti quis præſumitur, & probatur præſtare, eo ipſo quòd quis aſſiſtat cum alio armatus, vt innuit text. in c. ſicut dignum, ext. de homicid. ver. illi autem. glo. in l. licet. verſi. iam cuncti. C. de pact. Bald. in l. data opera. in 2. colum. verſic. item notandum. C. qui accuſ. non poſſ. & Bald. in l. ob hæc verba. ff. de his qui notant. infam. num. 5. & primus omnium dixit Innoc. in c. continentia. de cler. percuſſ. quod ſequuntur
* * communiter vbiq; tum Cæſarei, tum etiam Pontificij iuris profeſſores, vt dicit Alex. in conſi. 138. num. 4. lib. 6. quem refert, & ſequitur Clar. in pract. crimi. lib. 5. §. fin. quæſt. 90. verſic. quæro nunquid ille. Bart. in l. ſi in rixa. penul. colum. verſic. poteſt punire. ff. de ſica. in l. qui ſeruo. §. fi. ff. de fur. l. 1. §. ſed in eo. ad Sillania. Alex. in l. is qui opem. de furt. Bald. in l. non ideo. colum. 3. C. de accuſa. in l. raptores. in 2. colum. in verbo omnino adde. C. de epiſ. & cler. & vide eum omnino in l. non eo minus. in vlti. colum. verſi. item quæro. C. de accuſa. Guid. Pap. tracta. de præſumpt. nu. 29. & dec. 437. inter cæteras. Rom. conſi. 97. incipien. ex præmiſſa ſtatuti particula. Bart. in l. non ſolùm. §. ſi mandato. in vlti. colum. ff. de iniur. item in l. furt. §. ope. ad finem, verſic. quæro, vtrum ille. ff. de furt. Sali. in l. 1. ver. ideo ante omnia. ff. de ſer. fugit. Felin. in c. ſicut dignum. nume. 1. 2. vſque ad 7. ext. de homicid. Ioan. de Ana. in c. ſi perfodiens. 2. de homicid. & in ca. ita quorundam. de Iude. Zabarel. in clem. 1. col. 4. in 10. quæſt. de pœni.

Quæ quidem concluſio adeo in ſe vera eſt, vt neceſſe non ſit, aliud quid vlterius probare, quàm quòd armatus aſtiterit cum eo, ita tradit Bald. in d. l. ob hæc verba. num. 5. verſic. adde vlt. ff. de his, qui notan. infam. item in l. data opera. 2. colum. verſicu. item notandum eſt, C. qui accuſ. non poſſ. Inn. in c. continentia. de cler. percuſſ. latiſſimè Felin. c. ſicut dignum. num. 5. de homicid. & Anchar. conſi. 216. in 1. colum. Et ratio eſt, quia præſumitur aſtare, ad hoc vt ille ſecurius, & commodius committat ſcelus. Bald. d. l. ob hæc verba. num. 5.

Intellige tamen concluſionem, quando aſtat propè armatus cõmittentem delictum, ſecus ſi ſtet longe, & remotus, vt voluit Nat. in conſi. 458. nu. 2. vol. 2. Inno. in ca. continentia. de cleric. percuſſor. & de propè armato dicit Bart. in l. ſi in rixa. poſt nu. 4. verſi. tamen aduerte, de ſicar. & in l. qui ſeruo. §. fi. poſt nu. 2. verſi. ſed de iure, de fur. & in l. 1. §. ſed in eo. nume. 2. ad Sillan. Bald. in margarita in verbo, auxilium præſumitur. Roma. conſil. 117. lex præmiſſa, verſicu. aiunt moderni. Ang. de male. in verb. D. Andreas armatus. Dec. in c. 1. colum. 6. num. 14. ver. & nota, quòd ille etiam videtur præſtare opem, de offic. deleg. Hippol. Marſi. in pract. crimi. in §. cenſuit. num. 56. & poſt nu. 61. verſic. & adde etiam his. ſequitur Natt. conſi. 458. ſub num. 2. lib. 2. Roma. l. cum aliter. §. ſed meo. poſt numerum primum, ver. ſecundo, niſi præſens ſteterit armatus. ad Sillan.

Amplia concluſionem procedere, etiam ſi talis armatus
2 aſſiſtens arma nullo modo tractarit: nam talis † dicitur ipſo
iure præſtare auxilium: vt not. in gloſſ. de facto, in l. 2. §.
& ſi quis. ff. vi bono. rapto. & l. 3. §. armis deiectum. ff. de vi,
& vi arma. Capra regu. 80. numero 60. & ſingulariter vo-
luit Innocen. in capitulo continentia. de cler. percuſſ. quem
refert, & ſequitur Felin. in c. ſicut dignum. num. 5. & Bald.
in l. ad hæc verba. numero 5. ff. de his, qui notant. infa. gloſſ.
in l. licet. C. de pac. in ver. pergentes, quæ incipit, iam ar-
3 mati. Bartol. in l. 3. §. armis deijci. ff. de vi & vi ar. † qui dicit,
illum qui armis latus habeat cinctum, etiam ſi illa nõ ſtrin-
xerit, tamen dici vim cum armis intuliſſe, vt auctor fuit Lu-
douicus Roman. ſingul. 568. quod incipit, inſultus factus
cum armis. vbi hoc in ſpecie tenet. Marian Socin. qui dicit
* ita ſe obtinuiſſe in facto, * in c. qualiter, & quando ſecunda,
artic.

* artic. 6o. de accuſ. ſequitur Ang. Areti. dicens ſe in* facto
Nurſiæ, habuiſſe, in §.ex maleficijs.colum.5. verſi. item dixi
in libello. & ibi Iaſ. num. 7o.Inſtit. de actio. idem Angel. in
tract. maleſ. in verb. dictus Andreas armatus, num. 1. Hip-
polyt. de Marſi. in ſua pract. crim. §. & pro complemento.
Gramm. conſil. 43.colum.1. num.3. pulchrè Alexan. conſil.
98. num.3.volum.3. Bal.in l.ob hæc verba.ff.de his, qui not.
infam. & in c.1. de benef. fra.& in l.1.§. tuliſſe. ff. ad Sillania.
in l. raptores. C. de epiſ. & cler.& in l.data opera. colu.pen.
C. qui accuſ. non poſſ. & ratio eſt ſecundùm eundem Bald.
in l.1.colum.2. C.de ſer.fugit.nam qui cum delinquente ſtat
armatus, licet arma non tractet, tamen præſumitur ex pro-
4 poſito ad hoc eum aſſociaſſe, † nam ille qui ſe armis indu-
it, præſumitur de rixa, & bello cogitare, prout dicit idem
Bald.in l. non ideo minus.col.fi. verſic. pone quòd ſtetit ar-
matus. C.de accuſ.

Et quòd auxilium præſtare dicatur quis ſtando armatus
etiam à longè, vt ſupra diximus,videas Marſi.in d.pract.cri-
min.in §.cenſuit.nume.56. & poſt numer. 61. verſic. & adde
etiam his, Carrer. in ſua pract. crimin. in §. 4. homicidium
autem. num.9.verſi.ſi fuerit aſtans maleficio armatus.Mar-
ſil.in d.l. ſi in rixa. de ſicar.poſt num.45.verſic.alio modo et-
iam dicitur præſtare opem ipſi maleficio aſſiſtendo arma-
tus, allegatur ad hoc Alexan. in l. is qui opem.de furt.ſuper
quo titu. non video Alexand. aliquid ſcripſiſſe. Bald. conſi-
lio 492. dicitur, quòd cum fecerunt, in princ. volum.1.Ce-
pol.conſi.34. ſi vnquam Magnifice domine, colum.6.verſi.
circa 2.dubium.& colum.7.in princ.verſi.nam quando duo
ſimul. Caſtren. in l.raptores. C.de epiſ. & cler.num.6.verſi.
adde quod dicit Innoc. Paul. de Girland. de pœnis omni-
fari.coit.quæſtio.10.poſt num.3.verſi.ex quo infertur,quòd
ſi Caius armatus, & poſt num.14.verſi.& quoniam diximus
ſupra. & Marſil.conſi.24. poſt num.10.verſic. cum ambo,&
conſi.39.num.48. verſi. quòd omnes dicti inquiſiti.& con-
ſilio 43. nu.44. verſi. etiam ſi arma non extraxiſſent,& con-
ſilio 67.num.45. verſic. quòd licèt ille,qui armatus.Corſet.
in ſuis ſingul. in verb. auxilium. & quomodo,& quando aſ-
ſiſtens armatus intelligatur auxilium præſtare delinquenti,
eſt arbitrarium iudici,vt ex more ſuo doctiſſimè tradidit Ia-
cob.Menoch. tractatu de arbitr.iud.caſ.35o.in verſic.opem
quando armatus aſſiſtens talis dicatur, num.2.lib. 2. centu-
ria 4. ac vt auxiliator cenſeatur, requiritur, quòd ad illud
delictum committendum fuerit expreſsè, ac deliberatè cõ-
demnatus.vt dicit Tho. Grammat. dec.25. num.3. & Pariſ.
d. conſi.164. num.13.d.volum.4.& quando dolosè, & ſcien-
ter ſic armatus aſſiſtit, ſecus ſi caſu,& fortuitò,vt ibi Gram-
mat. numero 4. & ſequitur. & refert Iacob. Menoch.d.caſ.
35o. numero 3. d. lib.2 .centur. 4. Pariſ. d. conſilio 164. nu-
mero 11.

Secundò amplia,concluſionem procedere,etiam ſi is aſ-
ſiſtens arma ſua depoſuerit. Dec.& Cagnol. in l.quo tutela.
§.in factum. ff. de reg. iur.Alex. d.conſi.98.num.3.volum.3.
gloſſ. in l. 3. §.qui armati.quam Angel.ibi dicit multum no-
5 tandam ad hoc, † vt ille, qui inuehit contra aliquem licèt
arma deponat,tamen illud quod facit,dicitur armis facere.
Nico.Pig.in additio.ad ſingular.Roman.ſingul.568.Boſſ. in
tract.crimin.tit.de homicid.nu.22.

Tertiò amplia,vt procedat concluſio,etiam ſi ſteterit ar-
matus procul, vt dicit Bald.in l. non ideo minus is. vlt. col.
C. de accuſat. Franc. Caſon. tract. de indici. homici. in ver-
bo à modo quo quæritur.num.4.dummodo potuerit auxi-
liari delinquenti,vt ibi per eum,per Bald.in l.1. C. de ſer. fu-
git. & Blanc. tract. de indicijs, ſuper verbo aſſociatio, nu.6.
poſt homicid.aſſiſtentia.numero, 236.Bald. in l. ad hæc ver-
ba.verſiculo.adde vltimo. numero 5. ff. de his, qui notant.
infa.

Verùm hæc ampliatio cum hac moderatione eſt intelli-
6 genda procedere, † dummodò offendens fiat audacior, &
læſus timidior. Bald. d. l. non ideo minus. num.3o. C.de ac-
cuſ. & d. l. ad hæc verba. num.5. Felin.in c.ſicut dignum,nu-
mero 6. de homicid. Pariſ. d. conſi. 164. num.15. Franc. Ca-
ſon. tract. crimin. de indicijs homicid.in verbo à modo quo
quæritur, num.7. tract.4.& Blan.tract.de indicijs, verſic.aſ-
ſiſtentia, numero 236. & poſt num.237.verſic.hoc intellige.
Natta, d. conſi. 452. in cauſa inquiſitionis.nume.2.& ſeq.&
ita ſeruari per conſi. Neapol. teſtatur Grammat. voto 21. &
idem in vſu obſeruare Senat. Mediol.refert Iul.Cla.in prac.
crimin. lib.5. §.fin. q.9o. verſi.quæro, numquid ille, Innoc.
7 in c. petitio. de homicid. qui dicit † quòd ſi clericus aſtans
bello iniuſto & nihil faciat, ſed præſentia ſua accendat pu-
gnantes, homicidia ſequentia faciant illum talem irregu-
larem. Abb.in c.ſignificaſti.titu.de homicid.Specul.in titu.
de leg. §. iuxta, verſi. quid ſi aliquis, quia tum demum dici-
tur aſſiſtens præſtaſſe auxilium. Bald. in l. non ideo. in col.
* penul.nu.3o.C.de accuſat. qui dicit illam eſſe veram * theo-
ricam, arg. l. cum dominus. ff. ad Sillania. & l.1.§. quæ one-
randæ.ff. quar. rer. act.non dat.

8 Quartò amplia vſq; eo concluſionem procedere,† vt ta-
lis armatus aſſiſtens dicatur auxilium, & opem ferre facto
proximum, vt inſigniter nota. Bald.in d.l.ob hæc verba.nu-
mero 5. ff. de his qui notant. infam. qui citat Innoc. in d. c.
continentia. de cler. percuſſo. & ſequitur & refert Natta d.
conſilio 458. poſt numer. ſecundum,verſiculo tamen Bald.
ibi.vol.2.

Quintò amplia concluſionem procedere, etiam ſi quis
deterruiſſet, ne maleficium fieret, dum tamẽ tempore ma-
leficij armatus aſtiterit, vt per Fel. poſt Speculat. quem ad-
ducit in c.ſicut dignum.colum.3.de homicid. & per Natt.in
conſi.458. nu.3.vol.2.

Limita primò concluſionem ſupradictam cum ſuis am-
9 pliationibus non procedere, † quando illa præſentia non
ſit ex animo ꝓpoſito ſe ſe immiſcendi facto, ſed fortuitù eò
loci venerit armatus, vt affatim reſpondit Anchara. conſil.
216.verſic. reſtat reſpondere.Bald.in d.l.ob hæc verba.nu.5.
verſic. adde vltimò. ff.de his, qui notant. infam. Fel.in c.ſi-
cut dignum. num.6.verſic.& omnia iſta limita.de homicid.
Pariſ. d.conſi. 164. num.11.verſi. ſeu per errorem,vel caſua-
liter.d. volum. 4. & num.12. Ioan. de Amicis conſilio 53. ſu-
per inquiſitione formata per capitaneum ciuitatis Iſerniæ,
colum. 2.in princ.verſi.per quæ verba,& Riminal. conſi.13.
& per Clar. pract. crimin.libr.5.§. fi. q.9.verſic. quæro nun-
quid, circa finem.

Illud vero in hac re obſeruatione dignum nõ eſt præter-
10 eundum, in dubio † ſemper quem caſu præſumi adfuiſſe
potius, quàm ex induſtria. ſic tradidit Felin.d.c. ſicut dignũ.
num. 6. Bald. in l. 1.in lectura antiqua. ff. de ſeruo corrup.&
in c.1. de benef. frat. Innoc. in c. continentiam. de cler.per-
cuſſo. quia nullus malum præſumitur velle committere,
donec probetur, argumen. l. Quintus Mutius. ff. de donat.
inter vir. & vxo. Pariſ. d. conſil. 164.nume.12.& 14.16. & 17.
volum. 4. Boſſ. tract.crimin. titu.de homicid.num.25. Nat-
ta,d. conſi.458. poſt num.2. verſi. & licet in dubio. volum.2.
concludit tamen Bald. vt iudex debeat hoc arbitrari ex cir-
cumſtantijs, argum.l. 1.§.ſi quis in villa.ff.ad Sillania.& hæc
nota, quia pulchra.

Secundò limita non procedere, quando aſſiſtens non a-
11 ſtat, vt maleficio faueat, † nam ſi fortuna poſtea committa-
tur delictum, non dicitur auxiliator: & tunc iſta præſentia
probata, non videtur probatum auxilium delinquenti de-
diſſe.d.l. cum aliter.§.ſed in eo.vbi Roman. num.1.ad Sillan.
exemplum poteſt afferri de eo, qui accurrit cum batillo ad
dirimendam rixam, in qua deinde ſequutum eſt homicidi-
um, pro quo conſuluit Mant.conſi. 281.lib.1. & non eſſet a-
liquo modo puniendus,vt per Clar.d.q.9o.§.fi.d.verſ.quæ-
ro nunquid. in fi.l. prætor.§. homines.ff.vi bon.rapt.Augu-
ſtin. Ariminen. in addit. ad Ang. de maleſi. in verbo. dictus
12 Andreas.nume.4. ratio eſt, † quia voluntas, & propoſitum
diſtinguit maleficium, ita reſpondit Bald. in addition.ad l.
1. ff. de ſer. corrupt. nam niſi quis probetur aſſociaſſe delin-
quentem ad maleficium perpetrandum, auxilium præſti-
tum non dicetur, quoniam non tenetur auxiliator, niſi fue-
rit in dolo, vt docuit Bartol. in l.ſæpè.in fi.ff. de verbor.ſign.

Roma. in l. 1. §. ſed in eo. ff. ad Sillania. Paul. de Caſtro con-
ſilio 90. quod incipit, in cauſa incarceratorum &c. in capi-
13 tis enim iudicio † nemo ex præſumptione debet damnari.
l. abſentem. ff. de pœnis, & in dubio ſemper præſumendum
eſt, quem caſu interueniſſe, vt per Natt. in d. conſilio 458.
num. 2. vol. 2.

Tertiò limita concluſionem non procedere, quando is,
14 qui vulnus intulit, ſit incertus, † etiam ſi aſtans armatus ve-
nerit animo aſſiſtendi, & ille animus ex coniecturis probe-
tur, ita cauit Alex. conſi. 15. nu. 10. lib. 1.

Ratio, quia ſi incertum ſit principale † vitiat acceſſori-
15 um, vt conſuluit Anchara. conſi. 96. ad fin. Bart. & Salicet. in
l. ſi is qui rem. §. ſi tu Titium. ff. de fur. item in l. ſi in rixa. & ibi
Alber. & in l. item Mela. §. 1. ff. ad l. aquil.

Quartò limita concluſionem non procedere, niſi deli-
16 ctum fuerit perpetratum, † nam tum demum præſumitur
armatus aſtans auxilium præſtitiſſe. l. ſæpe ita. de verb. ſigni-
fic. in fin. Din. in l. ſi diuortij. ff. rer. amotar.

Quintò limita concluſionem non procedere, niſi con-
17 ſtet per ſententiam de præſtatione operis, † quia non ſuffi-
ceret, quòd principalis eſſet condemnatus fortè propter
contumaciam, vel confeſſionem. Bartol. in l. is qui rem. §.
ſi tu Titium. in fine. ff. de furt. Ancha. conſilio 217. Nos
Bartholomæus, in fi. Maria. in c. qualiter. 2. q. 11. ar. 4. de pro-
bat.

Ex iſtis igitur omnibus, quæ à nobis hucuſque tradita
18 fuere, pro appendice & corollario dici poteſt † præſtan-
tem opem, & auxilium teneri & puniri eadem pœna, qua
principalis, quam cōcluſionem tradit Bart. in l. is qui opem.
ff. de furt. l. nihil intereſt. ff. de adulter. Cepo. in conſi. 34. So-
cin. conſil. 188. col. 3. verſic. ſed iterum, & col. 4. verſic. con-
firmatur iſta reſponſio. Ang. de malef. in verbo d. maleficio
ſemper, nume. 10. §. ope. Inſtitut. de obligat. quæ ex delic.
naſ. gloſſ. in verbo defenſam. in cleme. 1. de pœn. pleniſſimè
Salicet. in l. 1. C. de rapt. vir. Angel. in l. 1. C. de Nili agge. non
* rumpen. & hanc eſſe * cōmunem opinionem dicit Corn. in
conſilio. 8. in litera A. lib. 3. quem refert Dec. in c. 1. num. 12.
* vbi pariter de * communi teſtatur, de offic. deleg. Crauet.
conſilio 220. poſt nume. 12. verſicu. ſed arguitur. Bologni. in
conſi. 5. col. fi. verſi. 2. de hoc Bald. in l. 1. C. de Nili agger. non
rumpen. cum alijs multis adductis per Natt. in conſil. 458.
num. 9. vol. 2.

In contrariam tamen deſcendit ſententiam Din. in l. ni-
hil intereſt. ff. ad l. Cornel. de ſica. ideſt præſtantem auxilium
homicidio media tantùm pœna affici debere.

Verùm conciliandi ſunt hoc pacto iuxta ſententiam Bald.
19 in l. vnica. C. de crimin. pecul. vbi dicit † opem ferentem
per actum proximum facto, vt quia aſtitit facienti, in eum
animaduerti eadem pœna, ſin autem ferat opem per actum
remotum, tunc mitius puniri, prout etiam dicit Natt. in
conſil. 151. num. 5. volu. 1. & D. Clar. in ſua pract. crimin. in §.
* fi. q. 90. vbi atteſtatur de * communi & æquiori opinione,
nam proculdubio minor eſt culpa auxiliantis, quàm prin-
cipalis, & hinc conſequitur, vt etiam mitius videatur pu-
* niendus, & de * communi etiam teſtatur Socin. in conſilio
188. lib. 2. prout refert Couaru. in clem. ſi furioſus. fol. mihi
291. nu. 2. in fin.

Primò amplia hanc illationem procedere vſque eo † vt
20 qualitas in principali agente maius & grauius faciens fa-
ctum, cenſeatur adeſſe etiam in præſtante auxilium, vnde
opē prēſtans parricidæ, ita grauiter punitur, ſicut ipſe com-
mittens, vt auctor fuit Bart. in d. l. is qui opem. ff. de furt. &
in l. vtrum. ff. de parric. Fel. in c. ſicut dignum. nu. 1. de homi-
cid. Salicet. in l. 1. de rapt. virg. verſi. quæro ſi propter quali-
* tatem inhærentem. & hanc eſſe opinionem * communem
dicit pract. Conrad. fol. 330. numero 6. relata à Iul. Clar. d.
q. 90. §. fin. circa princip. qui diſtinguit inter auxilium præ-
ſtitum ante delictum, vel in ipſo delicto, ſiue poſt delictum
perfectum, quem ibi potes videre.

Limita hanc ampliationem non procedere, † quando
21 dans opem ignoraret hanc qualitatem exaggerantem, ſe-
cundùm Angel. in l. 1. verſ. conſocios, & cōſortes. C. de Nili
agger. non rumpen. qui ita dicit ſe obtinuiſſe in facto, Ioan.
de Anna. in c. ſicut dignum. de homicid. l. is qui opem. ff. de
furt. Clar. d. quæſtio. 90. vbi ſupra.

Sed obſerues hanc limitationem procedere, quando o-
pem dans ignorat qualitatem amplificantem ſuper non de-
licto, nam tùm ignorantia qualitatis exaggerantis excuſat,
non autem quando quis ignorat delictum, ſed non qualita-
tem augentem factum, gloſ. ordinar. in d. c. ſicut dignum. &
gloſſ. in cap. fin. de homicid. in 6. gloſſ. in c. merito. 15. q. 1. vbi
non excuſatur dans operam rei illicitæ.

Secundò amplia illationem prædictam procedere, etiam
ſi qualitas aggrauans delictum, non adfuerit tempore, quo
quis auxilium aggreſſus ſit, ſed tempore maleficij. vnde ſi
volenti occidere priuatum, attulerim ſponte ſcienter ar-
ma, & ille interim conſtituatur in dignitate, potero con-
ueniri etiam quoad illam qualitatem. Bartol. d. l. is qui o-
pem. qui allegat gloſſ. in l. 1. §. perſuadere. ff. de ſer. cor-
rupt.

22 Primò limita ſupradictam illationem non procedere †
niſi quis præſtiterit opem delicto proximam, text. opt. in c.
felicis. in verſic. ſimplici fauore, & ibi gloſſ. de pœn. in 6. Sa-
licet. in d. l. 1. vlt. col. de rap. virgin. Bal. in l. iudices. C. ad l. Iul.
peculat. Bart. in l. qui ſeruo. ff. de furt. & in l. ſi in rixa. ad fin.
ff. de ſicar.

Secundò limita non procedere, niſi reus principalis eſ-
ſet condemnatus per ſententiam, Bartol. in l. is qui rem. ff.
de furt. in §. fi. ver. ſi tu Titium. Baldus conſilio 120. aſſeſ-
ſoris delicto. Anchara. conſilio 212. nos Bartholomæus. in
fine.

23 Tertiò limita † niſi poſt delictum commiſſum aliquis aſ-
ſiſteret malemerito, vt ferret auxilium, quia non dicitur
propriè dediſſe opem delicto. Bart. in l. non ſolùm. §. ſi iu-
ramento. ff. de iniur. item in l. ſi quis in graui. §. ſi quiſquam.
ff. ad ſillania. l. in furti. §. ope. ff. de furt. item in l. raptores. &
* ibi Bald. C. de epiſ. & cleric. & eſt * communis opinio, vt di-
cit Clar. d. §. fi. q. 90. verſi. aut verò, & hanc eſſe ſententiam
* frequentiori * calculo receptam, dicit etiam Plac. lib. 1. de-
lict. c. 16. nu. 15.

Animaduertendum tamen hic eſt, contra huiuſmodi a-
ſtantem oriri præſumptionem auxilij occulti, adeo vt is de-
beat probare contrarium, Bald. in l. non ideò minus. in pe-
nul. col. C. de accuſat. refert, & ſequitur Natta. conſil. 548.
nu. 2. in fi. dicto vol. 2.

24 Quartò limita, † niſi quis ignoranter præſtitiſſet opem,
quia dicenti ſe velle ire rus, commodaſſet equum, & arma,
& occidiſſet hominem. Bald. in l. quicunq;. in pen. col. ver-
ſicu. not. 6. C. de ſeru. fugit. per l. apud antiquos. C. de fur.
Fely. in c. ſi quis epiſcopus. de hæret.

25 Quintò limita † niſi lex expreſsè aliter puniret principa-
lem, quam præſtantem opem, prout in caſu l. 1. de rapt. virg.
& l. 1. C. de Nili agger. non rump. Card. in clem. 1. in 11. q. de
pœn. & eleganter Pet. de Ancha. in regula acceſſorium. in
7. opi. de reg. iur. in 6.

Sextò limita, niſi operatio auxilij ſimplex fuiſſet ex qua
delictum, ſiue tractatus non ſit auctus, nam tunc eadem
pœna non punitur, ſi fides eſt habenda Iaſoni in conſi. 137.
num. 3. & duob. ſequen. vol. 1. Grammat. in conſ. 45. num. 41.
Cepol. in conſi. 27. nume. 9. & Cache. in deciſi. Pedem. 79.
num. vlt.

Quapropter vt ea omnia, quæ in medium attulimus, di-
lucidius explicentur, cum iſta quæſtio ſit admodum ardua,
* videndus erit D. Clar. in d. q. 90. qui poſtquam retulit *
communem eſſe opinionem, indiſtinctè auxiliatorem ea-
dem pœna puniri, qua principalis delinquens, poſtquam
* etiam retulit * communem pariter eſſe opinionem mitio-
ri pœna puniendum eſſe auxiliatorem, allegando pro vtra-
que parte Doctores, non num. paucos, & ita quæſtionem
26 eſſe valde † dubiam & controuerſam, ſic diſtinguit, præſup-
ponendo tripliciter poſſe præſtari auxilium delinquenti,
primò ante delictum, ſecundò in ipſo delicto, tertiò poſt de-

lictum conſumatum, deinde ſic diſtinguit, Aut delictum commiſſum eſt pręuio tractatu, vel deliberatione, accedente conſenſu, vel ſaltem ſcientia ipſius auxiliatoris, & tunc indiſtinctè dicit tenendum eſſe, auxiliatorem eſſe eadem pœna, qua principalis puniendum, & hoc quocunq; tempore auxilium præſtiterit, ſiue ante delictum, ſiue in delicto, ſiue poſt, teſtando Bart. in l. in furti. §. ope. paulo ante fi. ff. de furt. vbi dicit, ſpem datam auxilij ad euadendum, dici auxilium ad maleficium committendum. Aut non pręceſſit aliquis tractat. vel deliberatio, & tunc ſi auxiliator præbuit cauſam delicto, punitur eadem pœna, iuxta ſententiā Grat. in conſilio 53. nume. 3. volum. 2. ſi verò non præbuit cauſam, tunc punitur mitiori pœna, præſertim ſi præſtitit auxilium poſt commiſſum delictum, nam tunc non dicitur verè auxiliatus, vt dicit Bartol. in l. 3. §. ſi quiſquam. ff. ad Syllania. Aut eſt dubium, nunquid præceſſerit tractatus, ſiue deliberatio ſaltim ratione auxiliatoris, & tunc auxiliator eſt in primis torquendus ſuper ipſa deliberatione, aut tractatu, aut ſcientia delicti, ſecundùm Mantu. in conſilio 67. volum. 1. & vbi id fateatur, debet adhuc pro ipſo auxilio puniri pœna extraordinaria, maxima enim vrget ſuſpitio cōtra eum, qui præſtitit auxilium delinquenti, etiam poſt commiſſum delictum, ſe fuiſſe participem & conſcium ipſius delicti committendi.

B

CONCLVSIO 160.

ARGVMENTVM.

Balla an præſumatur illius mercatoris, cuius eſt ſignum in ea.

SVMMARIVM.

1 *BALLA præſumitur illius mercatoris, cuius eſt ſignum in ea.*
2 *Trabs præſumitur eius, qui illam ſignauit, & numero 6.*
3 *Emptor illas ſignans videntur ſibi traditæ.*
4 *Secus in vegete vini empta per ſolam ſignaturam non transfertur dominium.*
5 *Animal illius præſumitur, cuius ſigno ſignatum eſt, de qua vide ſupra in concluſione, animalia.*
6 *Idem eſt in arboribus venditis, quæ ſignantur.*
7 *Niſi prædicta ſignauerit quis ſigno alieno, & fecerit expreſſam mentionem, quod erat alienum.*

BALLAM (noſtrorum hæc vox eſt) mercatoris
1 præſumi illius eſſe, † cuius ſignum in ea ſit ſcriptum, tradidit Bald. in auth. dos data, in 1. colu. verſic. not. ex ſignaculo. C. de donat. ante nup. Dec. in c. cum cauſam. num. 6. de probat. Boer. deciſ. 105. num. 9. & 10. Andr. Barba. in repet. rub. de fid. inſtrum. col. 42. in fi. verſi. vnum tene menti, vbi vide, & Ioan. de Ana. in c. fi. col. 3. in princip. verſi. adde etiam Bald. Iacob. de Sancto Georg. in l. pacta nouiſſima. in vltimis ver. C. de pactis. Afflict. in conſtitu. Regni Siciliæ, quæ incipit, priuilegia, & iuſtitia, in 2. lib. 2. notab. & Caſſan. in conſuetud. Burgund. titu. de iuſtitijs. §. 8. verb. le ſigne. n. 2. fol. mihi 80. arg. l. ſtigmata. C. de fabricen. lib. 11. Bald. in l. 2. nu. 1. C. quæ res vend. non poſ.

2 Primò amplia etiam in trabe, † quia præſumitur illius, à
quo fuerit impreſſa, text. eſt in l. quod ſi neq;. in fi. ff. de peric. & commo. rei emptæ. iuncta gloſſ. in verb. ſignaſſet. Videri autem trabes traditas, inquit Paulus, quas emptor ſignaſſet. Bald. in rub. C. eod. verſic. ſi vendidi. Iaſ. in l. quoties. nume. 18. limita. 6. C. de rei vendicatione, nam ſi emptor il-
3 las trabes ſignat † videntur ſibi traditæ. d. l. quod ſi neque. & Iaſ. in d. l. quoties.

Limita iſtam ampliationem non procedere in dolio vini
4 empto, in quo † per ſolum ſignum non transfertur dominium, text. in l. 1. §. ſi dolium. ff. de peric. & commo. rei vendit. Si dolium ſignatum ab emptore, inquit Vlpian. Trebatius ait, traditum id videri. Labeo contra, quod & verum eſt, magis enim ſubmitteretur, ſignari ſolere, quàm vt traditum videatur. Iaſ. in d. l. quoties. Bald. rub. C. eod. titu. Roman. ſigul. 285. tu ſcis, quòd traditionibus, Boer. dec. 105. num. 10. & Iaſ. in l. traditionib. num. 8. C. de pact. & ratio eſt, quia in vino, & ſimilib. alia præſumptio ſumi poteſt, quàm animus tradendi, exempli gratia, ne in dolio aliquid immittatur, d. §. ſi dolium. & Bald. vbi ſuprà. Moder. Anco. in tract. de merca. 2. parte. nu. 90. declarando, vt per eum poſt Bald. vbi ſupra, & Salic. in l. fi. C. eod. tit.

Secundò amplia etiam in animali procedere, quia illud
5 præſumitur illius, † cuius ſigno ſignatum eſt, vt nos docuit Bartol. in l. ſtigmata. C. de fabri. lib. 11. & Zanet. in ſumma, in rub. 11. q. vlt. & Alex. in l. cum diuerſis. ff. de relig. Bald. in rub. C. de pericul. & commod. rei emptæ. verſicu. ſed in arboribus. Quod & antiquitus in ſeruis fieri ſolebat, etenim illi Samij bello capti, qui Sameæ nauis ſigno erāt deformati, vel illi ſerui, qui literis erant inuſti, quos literatos vocabant, Athenienſium eſſe pręſumebantur, vt meminit Alex. ab Alex. lib. 1. c. 18. Rurſus verò illi Athenienſes à Samijs capti, quos ſeruorum loco habebant, qui noctuæ figura erant notati, Samiorum eſſe cenſebantur, idem ibidem. Syracuſani verò, vt diſcrimen ingenuæ, & ſeruilis perſonæ notaretur, ſeruis equi characterem inuſſerunt. idem ibidem, & Plutarchus etiam. Quod etiam noſtra tempeſtate Neapoli, Siciliæ, & in alijs regionibus ſolet obſeruari, vt cuius ſigno ſerui inuſti ſint, eorum eſſe præſumantur, & ad ipſos deducantur. Ad iſtam ampliationem adhibenda erunt, quæ tradidimus ſuprà in concluſione, animalia, vbi ampliatur, & limitatur, & videnda etiam erit concluſio ſignum.

6 Tertiò amplia † etiam idem præſumi in arboribus vendi-
tis, quæ ſignantur, ſic meminit Boer. d. deci. 105. nu. 9. alleg. tex. in l. quod ſi neq;. ff. de pericu. rei ven.

Primò limita concluſionem, quando quis ſignauit ali-
7 quid cum alieno ſigno, † & apertè protulerit, eſſe alienum cuius rei auctor fuit Bar. in l. ad teſtium. de teſtam. & Specu. de probationib. §. videndum. verſic. & nota. & Philip. in c. ſignificauit. de appel. Ioan. And. ſing. in c. 2. de fid. iuſtrum. Alex. conſi. 87. nu. 9. lib. 7.

CONCLVSIO 161.

ARGVMENTVM.

Bancherius cōmunis ſiue mauis nummularius, vel argentarius an præſumatur quæſiuiſſe bona, quæ habet ex pecuniis publicis, an ex officio ſuo.

SVMMARIVM.

1 *Bancherius communis non præſumitur quæſiuiſſe bona quæ habet de pecunijs communibus, ſed ex officio ſuo. vide contrarium ibi.*
2 *Prima opinio procedit, quando quis gerit officium priuatum, alia opinio quando gerit publicum.*
3 *Præſumptio, quæſiuiſſe de pecunijs publicis bancherium communis, ceſſat reddita ratione.*

Bancherium communem (quem politius nummularium, vel argentarium dixeris) non præſumi quæſiuiſſe bona, quæ habet ex pecunijs

1 cunijs publicis, † ſed ex officio ſuo dicendum eſt, per ea, quæ animaduertit Bartol. in l. ſpadonem. §. eſt autem. ff. de excuſatio. tutor. per l. ſi defunctus. C. arbitr. tut. & per eundem Bart. in l. facultas. ad fin. C. de iur. fiſ. lib. 10. per dictam l. ſi defunctus, & per l. 3. §. multa. ff. eod. tit. de excuſat. tutor. Guliel. de Cun. & Petr. in auct. licentiam. C. de epiſ. & cler.

Contrarium videtur velle gloſſ. fi. in dicta l. facultas. ibi. quaſi omnia, quæ habet, præſumantur fiſci, quam not. Bald. in dicta l. ſi defunctus, & non eſſe alibi, inquit idem Bald. in l. cum omnem. in princip. de bon. quæ lib.

Conciliatur hoc pacto, vt prior opinio procedat in illo, qui gerit officium priuatum, prout loquitur text. in d. l. ſi
2 defunctus, † ſecus eſt, quando officium eſt publicum, quia tunc procedit opinio gloſſæ, vt inquit Bald. in dicta auct. licentiam. col. 7. verſi. iuxta prædicta. & Alex. in additionib. ad Bartol. in dicta l. facultas.

Limita tamen opinionem gloſſæ procedere, quo adusq;
3 reddiderit rationem de adminiſtratione. † quia ſi benè illam reddet, ceſſabit illa præſumptio. ita inquit Bald. in dicta auct. licentiam. dicto verſic. iuxta prædicta. ex mente Guliel. de Cun. & Pet. in dicta auct. licentiam. & idem Bald. in dicta l. ſi de functus. C. arbitr. tut.

CONCLVSIO 162.

ARGVMENTVM.

Bannitum quem eſſe quomodo probetur, & quando poßit iure occidi.

SVMMARIVM.

1 *Bannitum quem eſſe probatur per libros, in quibus deſcribuntur banniti.*

2 *Bannitus deſcriptus in libro bannitorum poteſt impunè occidi ſtante ſtatuto.*

3 *Bannitus ſi impunè poteſt occidi, multo magis in priuatis carceribus detineri, & torqueri poteſt.*

4 *Bannitum cancellatum de libro occidens quis ignoranter excuſatur.*

5 *Etiam ſi ſit cancellatus immeritò occidens excuſatur.*

6 *Bannitus cancellatus de banno præſumitur indebitè cancellatus, quando cauſa non apparet, propter quam fuerit cancellatus.*

7 *Bannitus deſcriptus in libro bannitorum, quem magiſtratus impunè in ciuitate eſſe ferat, cui permiſſa ſit facultas banniendi, & ſaluum conductum faciendi, non poteſt occidi. quia habetur pro non bannito, & illum lædens punitur, ac ſi non bannitum læſiſſet.*

8 *Patientia, & tolerantia ſuperioris, vel Principis induci conſenſum Principis volentis ipſum pro non bannito haberi.*

9 *Bannitum occidens proditoriè non gaudet priuilegio ſtatuti permittentis occidi.*

10 *Bannitum probatur quem eſſe per ſcripturam in archiuio publico communis, etiam non publicam repertam.*

11 *Scripturæ in archiuio communis probant inter eaſdem perſonas, inter quas ſunt ſeruatæ, niſi locus extra territorium archiuij eſſet confœderatus cum loco dicti archiuij.*

12 *Sumptum ex regiſtro probat bannitum, etiam ſi regiſtrum fuerit conſumptum, vel combuſtum, & talis bannitus virtute illius ſumpti poterit impunè occidi, dummodo ſumptum ſit cum ſolemnitatibus requiſitis.*

13 *Bannitus etiam ſi ſoluerit condemnationem, vel pœnam, & non ſit cancellatus de banno, præſumitur etiam bannitus, quia donec deſcriptus eſt, ſemper ineſt ſibi iſta appellatio banniti, & ſi durat iſtud nomen appellatiuum, durat etiam nominis effectus.*

14 *Bannitus cancellatus de banno quando non apparet cauſa, in dubio præſumitur indebitè cancellatus.*

15 *Banna probantur per ſcripturam etiam cancellatam, dum modo reperiatur in archiuio communis.*

16 *Bannitum quem eſſe non præſumitur, niſi probetur.*

17 *Bannum, quod alicui datur ob contumaciam, facit indicium ad torturam, ſi ritè, & ſeruatis ſeruandis fuerit bannitus.*

18 *Bannitum occidens tempore ſaluiconductus præſumitur non habuiſſe notitiam dicti ſaluiconducti, nec puniendus.*

19 *Ignorantia in dubio præſumitur.*

20 *Notorium tollit præſumptiones ignorantiæ.*

21 *Cautela bannitorum qui à banno liberati curent ſe de libro bannitorum cancellari.*

22 *Bannitus debet cancellari de omnibus libris bannitorum, quando eſt conſuetudo vt in diuerſis libris ſcribantur, aliàs poſſet occidi.*

23 *Bannitus ſi iuſtè fuerit cancellatus de banno, non poteſt impunè occidi aliàs ſecus.*

24 *Statutum dictans, quòd banniti debeant rebanniri per quoſdam ſapientes, licèt bannum non ſit cancellatum, non poſſunt impunè occidi.*

25 *Cancellatio banni ſufficit facta verbo.*

26 *Capitula pacis ſi continent, vt banniti rebanniantur, ſufficit ſine alia cancellatione.*

27 *Bannitum occidens ſciens ſoluiſſe pœnam banni, vel de proximo rebanniendum, vel rebannitum verbo à ſuperiore, punitur, etiam non cancellatus, ac ſi cancellatus fuiſſet.*

28 *Scientia bannitum occidentis, gratiam ſibi eſſe factam banni, quomodo probetur, vide ibi remißiuè.*

29 *Rebannitus etiam ſi re ipſa non ſit cancellatus de banno, ſi per ſolemne inſtrumentum in archiuio publico apparet reuera ſolutam pœnam in banno contentam, non dicitur, nec figuraliter, nec ſubſtantialiter amplius bannitus.*

30 *Bannitum occidens non venit puniendus, niſi iuxta bannum ſit facta mentio ſolutionis dicti banni, cum veriſimiliter potuiſſet occidens ignorare.*

31 *Bannitus à ſuperiore toleratus licet ſit in banno, & in libro bannitorum deſcriptus, non poteſt impunè occidi.*

32 *Bannitorum non cancellatorum, & cancellationis materiam vide ibi remißiuè.*

33 *Banna præſidum terrarū potius ad terrorem præſumuntur, quàm ad valorem facta.*

34 *Bannitus poteſt ferre teſtimonium de iure ciuili extra locum, in quo exulat, quia bannum non irrogat infamiam.*

Bannitum (is eſt, qui à Cicerone pluribus in locis dicitur, cui ſit interdictum a-
1 qua & igni) quem eſſe † probatur per libros, in quibus deſcribuntur banniti, ita profitendo docuit Alex. in l. decem ſtipulantes. nume. 37. ff. de verbor. obligat. & idem Iaſ. numero 18. & idem Alexand. in l. 1. numero 11. ff. de nou. oper. nunciat. & Salicet. & Bald. in l. moueor. C. ſi ſer. exporta. ven.

2 Adeo vt † poſſit talis deſcriptus in libro bannitorum impunè occidi, ita tradidit docendo Hippolyt. Marſil. in l. 1. ff. ad l. Cornel. de ſicar. nume. 9. Alex. conſulendo in conſi. 65. num. 2. lib. 3.

Intellige ſi ſuper hoc extet ſtatutum, Bart. Bald. Iaſ. Dec. in l. vt vim. ff. de iuſt. & iur.

3 Ex quo infertur, † vt quemadmodum bannitus impunè occidi, eo magis & in priuato carcere detineri, & torqueri poſſet, vti inſigniter dicit Bald. in l. iubemus. nu. 5. C. de priuat. carcerib. inhib. l. neminem. nu. 4. & 5. C. de exhiben. & tranſmitten. reis.

4 Amplia ſuperius dictum, etiam ſi bannitus eſſet deletus ex libro, dummodo occidens ignoret, † quia tunc excuſatur. Iaſ. in l. ſi ſe non obtulit. §. condemnatum. num. 37. ff. de re iudic. per doctrin. Ange. Imol. & aliorum in l. filio quem pater. per illum text. in princip. ff. de liber. & poſth. & refert Ang. quòd ita conſuluerunt Iacob. de Beluiſ. & Iacob. Butr. in q. Baldarij, & Iacob. Clarij de Florentia, & idem refert Angel. in l. ſi duo. ff. de acquirend. hæredit. Ludo. Rom. in l. 2. in princip. ff. ſi cert. pet.

Secundò amplia illud dictum, ſi ſit abſterſus tamen im-
5 meritò, † quia occidens excuſatur ac ſi occidiſſet non dele-

tum, ita egregiè dixit Bald. in c.1. in princip. in titu. hic fini-
tur l. dein. incip. conſu.reg. & in l.ſcriniarios. C.de teſt.mi-
li. & Ioan. Andr. in c. veniens. de accuſ. in nouel. Hippol.
Marſil. in d. l.1. ff.ad l. Corneliam de ſicar. nume.71.Nell.in
tract. ban. in 1.part.3.temp.in 3.q. voluit Barthol.Cep.con-
ſilio 7. quidam fuit Paduæ condemnatus. & ad hoc obſer-
6 ues † bannitum deletum à banno preſumi immeritò adem-
ptum, quando non apparet cauſa, propter quam fuerit ſub-
latus. Mar.vbi ſupra numero 72.& Nell.in d. tract.de bann.
in 3.part.2.tempo. numero 75. Bald. in c.cum ſuper. colum.
fina. de re iudic. & in l. ſi non ſortem.§. adeo.ff. de cond.in-
deb. & in l. ſi præſes. C. quomodo, & quando iudex, in
fine.

Limita hanc ampliationem non procedere, ſi ipſe ban-
nitus toleraretur, vt impune eſſet in ciuitate à ſuperiore,
qui habet poteſtatem banniendi & fidem dare publicam,
7 † nam hoc caſu propter patientiam, & tolerantiam ipſius
ſuperioris licèt ſit deſcriptus in libro bannitorum, vt in ſub-
limitatione, tamen habetur pro non bannito. l. 1. §. ſcien-
tia. ff. de tributo. l. 1. §.magiſtrum.ff. de exercit.actio. vt Sa-
licet. in l. nullus. C.de Iudæis, quem ſequitur Ioan. de An-
nan.in c.ſicut Iudæi.colum.4.de Iudæis. & ibi Felin. in pen.
colum. Alexand. conſilio 1. colum. vltim. volum. 2. Hippo-
lyt.de Marſil. ſingul. 77. quod incipit, patientia.numero 2.
& in ſua pract. §. aggredior, numero 28. vbi dicit, quòd ſi
quis hoc caſu læſerit bannitum, debere puniri, ac ſi læſiſ-
ſet non bannitum, vt per ſuprà allegatos Doctores, quos
ſequitur Marſil. in conſil. criminal. conſilio 9. numero 25.
& conſilio 46. numero 31. Marſil. in l. 1. numero 10. ff. ad l.
Cornel. de ſicar. & in l.fina. numero 13. ff. de iuriſdictio.om.
Iud.

8 Ratio eſt, † quia talis patientia, & tolerantia ſuperioris,
vel Principis inducit conſenſum dicti Principis volentis i-
pſum haberi pro non bannito. Marſil. dicto ſingul. 77. nu-
mero primo. latè Dec. conſilio 327. incipiente, viſo caſu. in
vltima colum. Iaſ. in l. omnes populi. nume. 47. ff. de iuſti-
tia & iure.

Secundò limita non procedere ſi quis bannitum occidat
9 proditoriè, † nam tunc occidens non gaudet priuilegio
ſtatuti, ita ſcripſit Bartol. in l. genero. ff. de his, qui notant.
infam. & in l. ſi quis in graui. §. vtrum. ff. ad ſillania. Bartol.
& Angel. in l. nulla.C.de delat. lib. 10. Aret.in l.cum ſeruus.
ff. de verbor.obligat.Cepol.conſilio 34.ſi inquam.3.colum.
verſic.præterea.

Primò amplia principalem concluſionem procedere et-
iam in ſcriptura non publica, reperta in archiuio publico
10 communis, † quia illa probat bannitum. Bald. ſing. in rub.
C. de fid. inſtrum. in fine. nam huiuſmodi libri, vel inſtru-
menta reperti in tali loco faciunt fidem, etiam ſi non ha-
beant requiſita, vt diem, & conſulem, vt auth.ad hæc.C. de
fid. inſtrumen. & Alexand. in aut. ſi quis in aliquo.C. de e-
den.verſic.6.fallit.Roman. conſilio 165.liber regiſtr.& con-
ſilio. 260. in propoſito. numero 3.conſil. 319. in cauſa. Dec.
conſil.146.& pro tenui. nume.10. in dicta authen. ſi quis in
aliquo. nume.23. C. de eden. in c. cum cauſam. nume. 7. de
probat.latè per Aym. Crauet. in tract. de antiq. temp. part.
1. limit. 4. Marſil.ſuper rubr.C.de prob.nume.293. conſilio
20. digneris quæſo. nume.57. & ſeq.conſi.43. Spiritus San-
ctus.num.13.

11 Intellige inter eaſdem perſonas procedere † inter quas
ſunt ſcripturæ ſeruatæ; niſi locus extra territorium Archi-
uij eſſet confœderatus cum loco dicti Archiuij.ita loquutus
eſt ſingulariter Bald.in rubr.C.de fid.inſtrument.vbi ſupra,
& de materia huiuſmodi ſcripturæ vide in concluſione,
ſcriptura, per totum.

12 Secundò amplia in ſumpto, † quia illud probat banni-
tum, adeo, vt etiam ſi regiſtrum fuerit conſumptũ, vel com-
buſtum, talis bannitus poterit vi illius ſumpti impunè occi-
di, dummodo ſumptum ſit cum ſolemnitatibus requiſitis.
Ita Nell.in tract.de bann. part.2.nu.9.

Tertiò amplia concluſionem, etiam ſi bannitus ſoluerit
condemnationem, ſeu pœnam, & non ſit deletus à banno,
13 † quia tunc præſumitur etiam bannitus, quia quandiu ban-
nitorum albo eſt deſcriptus, tandiu bãniti nomen illi com-
petet, quod ſi durat iſtud nomen appellatiuum, ſtabilis et-
iam permanet nominis effectus, ita reſpondit Alex. in con-
ſilio 114. nume. 5. in fin.volum.1.Bald. ita docuit in l. Labeo.
in §.1.in fin.ff.de pact. vbi id cautionis genus ſuggerit, vt fa-
cta ſolutione curet eam abolendam à libris bannitorum,
& l. tutelas. C.de cap. diminut. idem Alexand.conſilio 160.
viſis narratis. volum. 7. Iaſon in l. ſi creditor. in 1. columna.
C. de fideicomm. Alberic. de Roſat. in tract. ſtatuto. in vlt.
part. in q.33.

Iſtis addendum illud arbitror, in dubio quem præſumi
14 immeritò & iniuſtè deletum eſſe à banno, † quando non
apparet cauſa, cur fuerit abſterſus.Bald. in capitulo cum ſu-
per. in ſexta columna, de re iudic. & in l. ſi non ſortem.§.a-
deo.ff.de condi.indeb. & in l.ſi præſes.C. quomodo & quã-
do iud. Hippolit. de Marſili. in l. prima. C. de ſicar. Abbas
in conſilio ſeptimo, tria circa primum. libro tertio, Nell.
in ſuo tractatu bannit. in tertia parte, ſecundi tempo. in
quæſtione 77. incipiente, ſed circa idem. Bald.in conſilio
208. incipiente, coniungamus, libro ſexto, quem omninò
vide. Bald. in ſuo repert. in B. verſiculo, bannum cum can-
cellatur.

15 Præterea nec illud omiſerim, etiam probari banna † per
ſcripturam etiam deletam. Bald. in l.moueor. C. ſi ſeru. ex-
por. & in additio. ad Speculat. titu. de ſententia, verſiculo,
banna. Bald. in l. emancipatione. C. de fide inſtrumen. Bar-
tol. in l.acta.ff.de re iudic.

Intellige tamen hanc concluſionem procedere, dummo-
do reperiatur in archiuio communis. Bald. ſingu. in rub.C.
de fide.inſtru.in fin.

Verumtamen in dubio bannitum quem eſſe non præ-
16 ſumitur, † niſi probetur: vt reſpondit Bolognin. conſilio
27.num.1.

Succurrit & illud hoc loco opportunè dicendum, ban-
17 num, quod alicui datur ob contumaciam † facere indici-
um ad torturam. Gramm. conſilio 12. numero 21. & conſi-
lio 32.num.8.

Sed hoc proculdubio intelligendum eſt procedere, ſi e-
rat bannitus ritè, & ſeruatis ſeruandis. idem conſi. 37. num.
5. Brun. in tract. indicio. nume. 5. q.2. partis, nume.7. Hip-
pol.ſingu.117. & in l.1. num.3. ff.de quæſt. vide Blanc. decla-
rantem in l. fin. de quæſt. nume. 293. Grammat. deciſio.34.
nu.50. Par. in ſindic. in verb.tortura. verſicu. ſequitur quæ-
ſtio. num.5.

Ex ijs, quæ diximus, elici poteſt, bannitum occidentem
tempore, quo habebat ſaluumconductum vel mauis fidem
18 publicam, † præſumi non habuiſſe notitiam dicti ſaluicon-
ductus, vnde puniri non debet, ac ſi occiſus verè non habu-
iſſet ſaluumconductum: ita conſuluit Pau. de Caſtr. conſil.
199.nu.2.incip.licèt iſta.vol.1.

19 Ratio, quia in dubio † præſumitur ignorantia.l. verius.
ff.de probat.regula præſumitur.ff.de reg.iur.in 6. Dec.con-
ſilio 327. numero 6. vbi allegat Alber. in 4. part.ſtat.quæſt.
38. in fin. & alia, vt ibi. Nec habet neceſſe probare, ſe ſci-
uiſſe ipſum bannitum.Bartol.l. inter omnes.§. rectè.num.4.
de furt.

Primò limita concluſionem non procedere, quando a-
20 pertiſſimum eſſet omnibus de ſaluoconductu † nam tunc
tolluntur præſumptiones ignorantiæ, gl.ſingularis in l.1. ff.
de recept.arbit.quam gloſſam reputat ſingularem Alex.in l.
ſi tutor.C.de peri.tutor.in apoſtil.ad Bar.ibi.

Vt igitur rem in pauca conferam, & vt bannitis conſu-
21 lam, adijciendum eſt: † vt diligenter obſeruent banniti,
cum primum in patriam reuocati fuerint ſe delendos cu-
rent à libris bannitorum, quam cautionem ponit Bald. in
l. Labeo. §. 1.ff. de pact.Iaſ. in l ſi creditori. in 1. colum. C.de
fideicommiſ. Alberic. de Roſat. in tracta. ſuo ſtatutorum,
in vlt.part.in q.33. incipiente tranſeundo ad ſecundam quę-
ſtionem.

Quam

* Quam concluſionem, & * communem opinionem in
fauorem,& cautionem bannitorum adductam amplia duo-
bus modis.

Primò, vt non ſolùm talis bannitus debeat adimi ab vno
22 libro bannitorum, † ſed etiam ex omnibus bannitorum li-
bris, quando iſtiuſmodi eſt conſuetudo: vt in diuerſis li-
bris ſcribantur, vt ſit Bononiæ, nam aliàs poterit occidi,
ac ſi non fuiſſet abſterſus, ita inſignitè dixit Angel. in l. fin.
per illum text. ff. de his, quæ in teſta. delentur. & ibi Ra-
pha. Cuma. Angel. in l. noſtram. C. de teſtam. & hanç do-
ctrinam latius firmat Alexand. conſilio 280. attenta diſpo-
ſitione ſtatuti. 1. & 2. colum. & conſil. 301. viſis dubitationi-
bus, vol. 4.

Secundò amplia ſupradicta, & dicas, † vt talis bannitus,
23 ſi fuerit cancellatus, non poſſit occidi impunè, hoc eſt ve-
rum, ſi iure optimo, & legitimo; ſecus ſi immeritò fuerit
cancellatus, quia iniuriam inferens bannito iniuſtè cancel-
lato de banno non punitur, perinde ac ſi occidiſſet banni-
tum non cancellatum, dixit Bald. in c. 1. in princ. in titu. hic
finitur lex Corra. & incipit conſuetudo Regni, & Bald. in
conſi. 208. coniungamus 2. col. vol. 6. Idem voluit ipſe Bald.
in l. ſcriniarios. C. de teſta. milit. Ioannes Andreas in c. veni-
ens. de accuſat. Nel. in trac. bannitorum, in 1. part. 3. tempo-
ris, in 4. q. Cepol. conſi. 7. quidam fuit Paduæ.

Dum verò ſuprà dicebamus, bannitum non cancellatum
à banno poſſe impunè lædi, ſicut antea poterat, limita ali-
quot modis.

Primò limita, quando lege municipali caueretur aliquo
in loco, vt banniti debeant à banno eximi à quibuſdam ſa-
24 pientibus, † nam hoc caſu licèt bannum non ſit cancella-
tum, tamen tales banniti nõ poterunt impunè occidi, quo-
niam tunc bannum propter tale ſtatutum redditur nullum,
ita notabiliter dicit Bald. in l. ſi creditoris. num. 1. C. de fidei-
commiſ. quem ſequitur Paul. de Caſtr. dicto loco dicens,
quòd ſi deliberatum ſit, vt banniti à banno eximerentur,
tunc etiam antequam à banno inducerentur, non poſſe ex
forma ſtatuti impunè lædi, idem tenet Alex. conſi. 114. pon-
deratis his. num. 2. & per totum, lib. 1. vbi ad id comproban-
dum teſtatur Ioan. Andr. in additionib. ad Speculator. tit. de
accuſat. in 3. parte. §. ſequitur. verſic. quartum membrum.
Iaſ. in l. ſi creditoris. C. d. tit. pro quibus etiam faciunt dicta
per Ange. in ſuo tract. de malef. in verb. qui iudex, in 1. ver-
25 ſicu. ante fin. † vbi dicit ſatis eſſe lituram verbis tantummo-
dò expreſſam, ad quod adducit Bart. in l. emptor. §. Lucius.
in fi. ff. de pact.

Secundò limita non procedere, quando in capitibus pa-
cis actum ſit, vt banniti in integrum reſtituerentur, & eo-
26 rum condemnationes, & banna inducerentur, † tunc enim
non requiritur, vt de facto deleantur ex libris, ſed ſatis eſt,
ſi declarentur haberi pro deletis. Barto. in dicta l. emptor.
§. Lucius. Idem firmat expreſſius Angel. & Imol. in l. prima
in fi. ff. de his, quæ in teſtam. del. Bald. & Caſtrenſ. in l. huiuſ-
modi. in §. cum ea. ff. de legat. 1. & Caſtren. conſi. 33. incipi-
ente viſo dicto inſtrumento. & in l. ſi non ſortem. §. adeo. ff.
de condic. indebit.

Tertiò limita in eo, qui ſciebat factam fuiſſe gratiam, vel
27 ſoluiſſe pœnam banni, † vel illum eſſe in patriam reſtituen-
dum de proximo ex aliqua cauſa, vel denique illum eſſe à
banno liberatum verbo à ſuperiore, nam talibus caſibus,
propter talem ſcientiam, punitur occidens bannitum, non
cancellatum, ac ſi eſſet cancellatus. Domin. Nell. in ſuo tra-
cta. Bannitor. in prima parte 3. tempo. in ſecunda quæſtio-
ne, Bald. in l. ſecunda, in 3. columna. ff. ſi quis in ius vocat.
&c. & in l. quid ſit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de ædili-
tio edict. Ioan. Andreas in regula, quod quis mandato. de
regulis iuris, in 6. in Mercur. Bald. in l. prima. C. de pœn. A-
lexand. dicto conſi. 114. volumi. 1. Bald. in l. huiuſmodi. §. ſi
ita. ff. de leg. 1.

Ad illud, quod dictum eſt de eo, qui ſciebat bannito fa-
ctam fuiſſe gratiam banni, vel ſoluiſſe, vel debere de pro-
28 ximo eximi à banno, † ſi quæras, ex quibus præſumatur ta-
lis ſcientia, adeundus erit Ange. id late examinans in l. Titi-
us. in §. Lucius Titius. ff. de lib. & poſthum.

Quartò limita, quando rebannitus is qui à banno fuit li-
beratus, & ſi re ipſa non ſit à banno deletus, tamen per ſo-
lemne inſtrumentum repoſitum in archiuio publico appa-
reret ab eo fuiſſe re ipſa ſolutam tantam pecuniam, pro qua
29 erat in banno poſitus, † ea enim ſoluta nõ præſumitur am-
plius in banno, ſed ab eo eximitur, quia tunc non dicitur
amplius figuraliter (vt his noſtrorum loquendi formulis v-
tar) nec ſubſtantialiter bannitus, huius ampliationis au-
ctor fuit Iaſ. in l. ſi creditoris. C. de fideicommiſſ. qui allegat
etiam Bald. hoc voluiſſe, & Cuma. in d. l. huiuſmodi. §. ſi ita.
de leg. 1.

Limitat tamen hanc limitationem Imola in dicta l. ſi cre-
ditoris. vt procedat, ſi iuxta bannum facta ſit mentio de ſo-
lutione, alioqui ſtat adhuc, vt occidens non ſit puniendus,
30 † cum iam tum etiam poſſit probabiliter ignorare, quam
tamen limitationem improbat ibi Iaſon & Hippolyt. Mar-
ſilius in ſua repeti. rubr. C. de probat. in columna 55. 57. &
58.

Quintò limita non procedere in bannito, quem ferat
31 magiſtratus, vel princeps, † nam tali bannito non poterit
impunè iniuria inferri, licèt ſit deſcriptus in banno, & in
libro bannitorum. Iaſ. dicto loco ſupra citato, & dixit Sali-
cet. in l. nullus. C. de Iud. Hippol. de Marſil. ſingul. 77. in-
cipient. patientia. Ioan. de Anna. in ca. ſicut. in 5. colum. de
Iud. dicens hoc eſſe dictum ſingulare, & ſe vidiſſe ſeruare
Bononiæ. Ioan. de Are. ſingul. 10. nu. 1.

32 Hæc qui ad ſaturitatem voluerit inueſtigare, adeat † Bal.
in l. ex morte. C. ad l. Aquil. Bal. in l. quid ſit fugitiuus. §. apud
Labeonem. ff. de ædilit. edict. & in l. 1. in 2. colum. C. ſi à
non compet. iud. vbi de banniti non cancellati, vt aiunt no-
ſtri, atq; cancellationis materia plurima congerit. Nell. et-
iam in ſuo tract. bannitorum, in 3. parte 2. tempo. quæſtio.
74. incip. in ciuitate ordinatum fuit. & Hippolyt. de Mar-
ſil. in ſua pract. crimin. in §. aggredior. nu. 30. & ſeq. & in l. 1.
in princ. ff. de ſicar. in 9. colum.

Quamuis hæc præter materiam probationum videantur
adiecta, nihilominus tamẽ cum materia bannitoria ſit quo-
tidiana, & omninò ſcitu neceſſaria, nõ ab re duxi hanc pau-
lò altius repetere.

33 Nec illud interea omittendo, † banna per præſides ter-
rarum præſumi potius ad terrorem quàm ad valorem facta,
ita loquutus eſt Bald. in addit. ad Speculat. de ſententia. co-
lumna 17. verſicu. banna. his quoque conuenit, bannitum
34 teſtimonium ferre poſſe de iure ciuili † ea ratione, quia
bannum non irrogat infamiam, vt tradidit Bald. in c. ſuper
eo prima de teſtib. & in l. in exercendis. penult. columna,
verſicu. ſed quæro nunquid. C. de fid. inſtrum. Felin. in c.
poſtulaſti. nume. 5. de foro compet. gloſ. in l. ex ea. ff. de poſt.
Abb. in c. paſtoralis. §. verum. in penult. col. de appellatio.
Bart. in l. ictus fuſtium. ff. de his qui not. infam.

Quæ concluſio ita intelligenda eſt, procedere, vt tan-
tùm teſtis eſſe poſſit extra locum, ex quo exulat, argum. eo-
rum, quæ dicit Bald. in l. 1. nu. 20. C. de hæred. inſtit.

CONCLVSIO 163.

ARGVMENTVM.

Baptizatum quem eſſe quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Baptizatum quem eſſe ſufficit probare per vnum teſtem.*
2 *Baptiſmus poteſt fieri cum vno teſte, & cum quo vide nu. 4.*
3 *Baptiſmus probatur per libros antiquos eccleſiæ, in quibus baptizati notantur.*
4 *Infideli teſtificanti non eſt ſtandum.*
5 *Teſtis vnius dicto non ſtatur in præiudicium tertij, ſecus vbi non de præiudicio alicuius.*

6 *Baptizatus non præſumitur, niſi probetur.*
7 *Baptizatus an quis ſit, ſi dubitatur, debet baptizari, vt ibi.*

1 Baptizatum quem eſſe † ſatis eſſe, ſi probe-
tur per vnum teſtem, docuit gl.
in c. cum itaque. c. paruulos. cap. placuit, de conſecrat. di-
ſtinct. 4. quam gloſſ. dicit ſingularem Brixien. in ſuo dictio-
nar. in verb. baptiſmus. gloſſ. fi. in c. licèt vniuerſis. de teſtib.
gloſ. in c. nuper. in verb. numerus. de teſti. & ibi not. Bald.
& in c. quanto. & ibi Dom. 2. q. 5. Specu. in titu. de teſtib. §.
teſta. in 4. & 16. fall. Iaſ. in l. reſcripta. numero 7. C. de pre-
cibus Imp. off. Ant. But. in c. veniens. il 1. in 1. colum. in fi.
de teſti. Gerard. ſingu. 49. nume. 2. Matth. ab Afflict. in con-
ſtitu. Neapol. de apoſt. lib. 1. rubr. 3. nu. 12. Nepos de Mont.
in tract. de teſtib. nume. 68. Felin. in c. veniens. il 1. colum. 7.
in fin. & in d. ca. licèt vniuerſis. in fi. eo. titu. de teſti. vbi Bald.
Iaſ. in repet. l. admonendi. col. 8. ff. de iureiur. & in conſilio
77. volum. 3. & in conſi. 120. colum. 1. volum. 4. Crot. in tract.
de teſtib. part. 6. nume. 10. Iaſ. in l. reſcripra. colum. 2. C. de
2 precib. Imp. offer. ratio eſt, † quia baptiſmus cum vno teſte
fieri poteſt, ſic habemus à gloſſ. in ca. placuit. de conſecrat.
diſtinct. 4.

Primò amplia, vt etiam probetur per libros antiquos ec-
3 cleſiæ, † in quibus notantur baptizati, cōpatres, & ſimilia,
ita Felin. in c. cum cauſam. de probation. nu. 2.

Limita, & intellige procedere in teſte chriſtiano & fide-
4 li, † ſecus ſi à noſtra religione alienus teſtificaretur, quia ei
non eſſet credendum, vt per glo. in c. cum itaque. verb. qui
teſtimonio. de conſecrat. diſtinct. 4. & gloſſ. in c. nos. ead.
diſtinct.

Limita, niſi agatur de præiudicio tertij, vt hæredis graua-
5 ti, vt de Titio ſub conditione, ſi baptizabitur, † tunc enim
vnus teſtis non ſufficit, vt traditum fuit à gloſ. in d. c. placuit.
de conſecrat. diſtinct. 4. ſecus eſt, vbi non agitur de præiu-
dicio alicuius, vt in concluſione, & per adducta per Felin.
in d. c. veniens. il 1. num. 18. verſic. ſecundò in quantum di-
cit Spec.

6 Nec in dubio baptizatus quis præſumitur, † niſi probe-
tur. c. paruulos. cum ſeq. de conſecrat. diſtinct. 4. Alcia. in
tract. de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 4. numero 1. Matth. ab
Afflict. in conſtitut. Neap. incipien. ſi banna clandeſtina. li-
bro 1. nume. 68. Lucas de Pen. in l. vnica. C. de quæſt. lib. 12.
7 verſicu. 23. † Ideoque ſi probabiliter dubitatur, an ſit ba-
ptizatus, debet iterum baptizari ſecundùm normam tra-
ditam in c. 2. vbi Abb. & alij de Bapt. & vtitur Curia Roma-
na ſub his verbis conceptis videlicet: ſi tu es baptizatus, ego
non te baptizo, ſi tu non es baptizatus, ego te baptizo inno-
mine Patris, Filij & Spiritus Sancti, amen.

CONCLVSIO 164.

ARGVMENTVM.

Barrataria magiſtratus quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Barrataria probatur ex eo quòd magiſtratus recipiunt aliquid à priuato, vt faciant non facienda, vel omittant facienda.*
2 *Magiſtratus vltra illorum ſalarium nihil debent recipere, nec officio durante, nec poſt.*
3 *Iudicium iuſtum, vel iniuſtum nemini vendere licet.*
4 *Magiſtratus accipiens pecuniam à fœneratore gratis, ſi poſtea tulerit ſententiam pro illo etiam iuſtam, tunc dicitur committere barratariam.*
5 *Barrataria præſumitur contra mutuantes iudici pecuniam.*
6 *Iudices debent eſſe contenti ſtipendio ſuo publico & priuatis miniſtrare iuſtitiam.*
7 *Barrataria conſiſtit in corruptione iudicis, non habita ratione an magis iuſtitiam, quàm iniuſtitiam adminiſtrauerit.*
8 *Barratariam magiſtratum commiſiſſe dicitur, etiam ſi illam aggreſſus ſit, nec perfecerit. vt ſi accipit pecuniam, & nondum tulit ſententiam.*
9 *Crimen barratariæ æquiparatur crimini læſæ maieſtatis.*
Crimen ſimoniæ æquiparatur crimini læſæ maieſtatis, ibi.
10 *Res ſacra per ſimoniam venditur, ſic per barratariam venduntur leges, quæ dicuntur ſacratiſſimæ.*
11 *Barratariam non committit magiſtratus recipiens à ſubditis ad ſemetipſum, & familiam ſuam ſuſtentandam, quam ſuſtentare non poteſt propter tenue ſalarium.*
12 *Magiſtratus non committit barratariam, quando ab amico ſuo donatum gratia amicitiæ recepit.*
13 *In crimine ſimoniæ attenditur qualitas perſonæ dantis, & recipientis, quantitas, modus, & tempus donationis.*
Non omnia, non ab omnibus accipienda ſunt munera. ibi.
14 *Barratariam non committit iudex recipiens pecuniam poſt ſententiam, nec punitur de barrataria non probato aliquo pacto.*
15 *Donatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non ex accipientis petitione proceſſit.*
16 *Barratariam non committit iudex, quando nollet adminiſtrare iuſtitiam ſine pecunia, quæ ſibi debetur de ſuo debito ſalario, & quæ data ſit publicè coram teſtibus, & notario.*

Barrataria (quæ elegantius repetundę poſſet di-
ci) probatur ex eo, quòd magiſtratus
1 recipiunt aliquid à priuato, vt faciant non facienda, † vel
omittant ea, quæ ſunt facienda, ſic loquutus eſt Accurſ. in
l. 1. ff. ad l. Iul. repetun. & l. ead. §. fi. l. lex Iulia. eod. titu. A-
mode. de Caſtell. in tract. de ſindicatu, in verbo item in eo,
quòd dictus Poteſtas. num. 163. Boſſ. in tract. cri. titu. de offi.
corrup. num. 1. cum ſeq.

Vnde iure optimo illud Alcamonis memorandum di-
ctum ſolet circumferri, quem cum quidam interrogaſſet,
quā ob rem munera à Moſſenijs oblata ita recuſaſſet, quo-
niam ſi recepiſſem, inquit, cum legibus pacem habere non
poteram, meminit Plutarchus.

Nil enim penitus, exceptis ſalarijs, tam in adminiſtratio-
2 ne poſiti, † quàm poſt depoſitum officium pro aliquo præ-
ſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quàm gratuito
meruerint, accipere debent, vt ſciuere Impp. Theod. & Va-
len. in l. fi. C. ad l. Iul. repetundar.

3 Iudicium enim iuſtum, † vel iniuſtum nemini vendere
licet, vt inquit ſummus Pontif. in ca. non licèt. 11. quæſtio. 3.
item capitu. lex Iulia. 14. q. 5. c. cum non ab homine. de vita,
& honeſt. cleri. & ad id conſulendi erunt Bald. & Ang. in l.
generaliter. ff. de cal. in auth. ſed nouo iure, C. de pœn. iud.
qui mal. iudica.

Primò amplia dictam concluſionem habere locum, et-
iam ſi magiſtratus acceperit pecuniam à fœneratore gratis,
4 & propterea ſententiam pro illo tulerit: etiam iuſtam, †
quia tunc dicitur committere barratariam, vt loquutus eſt
Bald. in l. venales. nume. 5. C. quando prouo. non eſt neceſſe.
l. quinetiam. ff. de calumniat. ibi, idemque ſi pecunia inten-
datur data &c. & l. generalem. d. titu. ibi. ſi aut quid com-
pendij ſentit propter hoc, ſiue ab aduerſario, ſiue ab alio,
ſiue ante iudiciū, ſiue poſt. l. 1. §. quod autem. eod. tit. pro quo
eſt text. in l. fina. C. ad l. Iul. repetund. & text. in l. quiſquis.
5 ibi, quaſi emptor legum. C. ſi cert. petat. vbi Bald. dicit, †
contra mutuantes pecuniam iudici præſumi barratariam:
quem ſequitur Amod. in dicto ſuo tracta. de ſindic. nume-
ro 166.

Et ratio eſt: quia iudices debent eſſe contenti ſtipendio
6 ſuo publico, † & priuatis gratis miniſtrare iuſtitiam, vt re-
ſpondit Venuleius in l. eadem. §. l. Iulia. ff. ad l. Iuli. repetun-
dar. & Boſſ. in dicto ſuo tractatu crimina. titu. de offic. cor-
rupt. nume. 1. cum ſequen. Bald. in conſilio 21. volumine 5.
ibi dicit, barratariam conſiſtere in corruptione iudicis, &
7 ſic non habita ratione † an magis iuſtitiam, quàm iniuſti-
tiam adminiſtrauerit. Paul. de Caſtr. conſilio 152. incipien.
videndum ex primo poſito. vide etiam Ancharan. conſilio
272. columna 3. & omninò Boſſ. dicto ſuo tractatu, vbi ex
mente Caſtren. in dicto conſilio 152. diſtinguit, & ponit

tres caſus in iſta materia, quando magiſtratui datur pecunia,
vt ferat ſententiam iuſtam, & quando vt feratur iniuſta, &
quando ſi detur ſimpliciter, in quibus omnibus caſibus in
* eam ſententiam * communi conſenſu receptam deſcendit,
committi barratariam.

Secundò amplia procedere concluſionem, etſi magiſtra-
8 tus non perfecerit barratariam, † ſed ſolum illam aggreſſus
ſit: vt quia accepit pecuniam, & nondum tulit ſententiam,
vt dicit Bald. in dicta auth. ſed nouo iure. C. de pœn. iud. qui
mal. iudic. l. generaliter. §. 1. ff. de calumnia. ſicut in ſimili di-
cimus eſſe in crimine graſſationis. l. 1. ff. quod quiſq; iur.

Verũ id diligenter obſerues, id eſſe peculiare & ſingulare
in huiuſmodi crimine barratariæ, quia † æquiparatur crimi-
9 ni læſæ Maieſtatis, vt dicit gl. in d. authen. ſed nouo iure. vt
etiam æquatur crimini ſimoniæ, vt in cap. licet. 2. de ſimo.
10 ratio eſt, quia ſicut per ſimoniam venditur res ſacra, † ſic
per barratariam venduntur leges, quæ dicuntur ſacratiſſi-
mæ, ſic dictæ fuerunt ab Impp. Valentin. & Martian. in l. le-
ges ſacratiſſ. C. de leg.

Limita primò prædicta non procedere, quando magi-
ſtratus aliquid recipiunt à ſubditis, vt ſemetipſos, ſuamquè
familiam ſuſtentare poſſint, quam aliter alere non poſſunt
11 propter penuriam rerum, & tenuitatem ſalarij, † tunc enim
magiſtratibus licitum eſt aliquid dare, & eos recipere, vt in
auth. ſcriptum exemplar. in fin. & ibi nota. in l. plebiſcitum.
de offic. pręſid. & not. in l. ſi aliquam. §. fin. de offic. proconſ.
& leg. prout conſtituit Franciſ. de Aretio in cauſa ſindici cu-
iuſdam Franciſci de Farolinis Florentiæ, vt refert Amod. di-
cto ſuo tract. de ſindicat. verſi. ſiue. §. an ſi tempore. num. 3.
vbi vltra alia allegata dicit etiam ita teneri per Canon. in c.
ſtatutum. de reſcrip. in 6.

Secundò limita concluſionem non procedere, † quan-
12 do officialis recipit aliquid ab aliquo amico ſuo, etſi ei do-
netur gratia amicitiæ, quia tunc non committit barratari-
am, vt animaduertit Accur. in l. 1. C. de cond. ob turp. cau.
13 & text. in cap. & ſi quæſtionis. de ſimo. vbi dicitur, † in cri-
mine ſimoniæ attendi genus perſonæ dantis, & recipientis,
& quantitatem muneris, & tempus donationis, & in ſum-
ma debere notari quid, quale & quantum. & non omnia
& non ſemper, & non ab omnibus accipienda eſſe munera.
l. ſolet, de offi. proconſul. nam valdè inhumanum eſt, inquit
Vlpian. à nemine accipere, ſed paſſim viliſſimũ, omnia aua-
riſſimum. Ex quibus I. C. verbis vnicuique conſtare liqui-
dò poteſt, non rectè Principes illos ſuis magiſtratibus con-
ſulere, atque adeò præcipere, ne quamlibet vel minimam
rem accipiant à quouis hominum genere. Huc commodè
adhibere poteris, quæ tradita ſunt à nobis, infra in conclu-
ſione ſimonia.

Tertiò limita non procedere, quando iudex recepit pe-
14 cuniam poſt ſententiam, †, quia ſi de aliquo pacto non pro-
betur, non poterit puniri de barrataria, vt docuit Feli. in ca-
pitulo tua nos. in fin. verſic. tertiò limita. de ſimo. & Ancha-
ra. in conſil. 271. numero 5. quem refert, & ſequitur ibi Fe-
lin. Ratio eſt, nam cum præſumitur datum loco remunera-
15 tionis, & impenſi obſequij, cum dicat canon † donationem
nullam culpæ maculam ingerere, quæ non ex accipientis
petitione proceſſit. c. ſi epiſcopum. quæſt. 2.

Quartò limita, quando iudex nollet adminiſtrare iuſtiti-
am, niſi perciperet pecunias, quæ ſibi debentur ſecundùm
16 debitum ſui ſalarij, † & quòd datæ ſint publicè, & coram te-
ſtibus, & notario, ita vult ſingulariter Archidiacon. 11. quæ-
ſtione 3. capitulo qui teſte. & Bald. in capitulo fina. de appel-
lat. & ita fuiſſe aliàs in ciuitate Mediolani pro quodam iudi-
ce prolatum, refert hoc in regula barrataria, vbi limitat hoc
eo modo. idem Felin. in dicto capitulo tua nos.

CONCLVSIO 165.

ARGVMENTVM.

Barratariam iudicis ad probandum an ſufficiant coniecturæ, & præſumptiones.

SVMMARIVM.

1 *Barratriæ crimen ad probandum ſufficiunt coniecturæ, & præ-ſumptiones.*
2 *Barratariа eſt de delictis, quæ ſunt difficilis probationis, in quo admittuntur probationes, quæ aliàs non admitterentur.*
3 *Mediator admittitur ad probandum barratariam, ſicut dicitur in ſimonia, & quando procedit. ibi.*
4 *Probationes in criminalibus debent eſſe luce meridiana clariores.*
5 *Teſtes ad probandũ barratariam inducti, nen debent eſſe ſuſpecti.*
6 *Teſtis contra officialẽ ſuper barrataria non poteſt eſſe, qui libellum, vel petitionem dedit contra officialem, quia eſt ſuſpectus.*

1 Barratariæ crimen ad probandũ ſufficere † con
iecturas, & præſumptiones, elicere
poſſumus ex l. dolum. cum materia. C. de dolo, & id tradidit
Egid. Boſſ. in ſuo tract. crim. tit. de offic. corrup. nu. 14. & do-
cuit Amod. d. tract. de ſindicat. nu. 168.

Et ratio eſt, quia cum ſit de illis delictis, † quæ ſunt diffi-
2 cilis probationis, vt dicit, & oſtendit Bartol. in l. ea mente.
colum. fin. ff. de furt. hinc fit, vt admittantur probationes,
quæ alioqui non admitterentur, vt ſuprà in probatione
adulterij diximus.

Vnde ex hoc conſequitur, vt † ad probandum tale deli-
3 ctum admittatur ille, qui fuit ſequeſter, ſicut dicitur in ſi-
monia, vt capi. 1. de teſtib. in 6. ſed plenius de hoc vide per
Pari. de Put. in tract. de ſindicat. in verb. teſtis.

Limita tamen iſtud habere locum, quando agitur ciuili-
ter pro intereſſe, & damno paſſo, ſecus ſi agatur criminali-
ter ad pœnam tripli vel exilij, † quia tunc probationes eſſe
4 debent euidentes, & luce meridiana clariores, cum pro eis
multum præſumatur. Bal. in l. obſeruare. §. proficiſci. 11. quę-
ſtio. ff. de offic. proconſ. & leg. l. fin. C. de probat. capitul. per
tuas. cap. ad aures. de ſimo. & capit. non licet. 11. quæſti. 3. &
text. in authen. vt lit. iu. §. & hæc quidem, vbi dicit, requiri
probationes idoneas. idem ſequutus eſt Amod. de Caſtell.
in dicto ſuo tract. ſindicat. nu. 168. & Boſſ. dicto titul. de offi.
corrupt. num. 14.

Ad hæc addas, † vt teſtes, qui ad probandum hoc deli-
5 ctum producuntur, non debeant eſſe ſuſpecti, ſed idonei, vt
in cap. licet Heli, & c. per tuas. de ſimo. & notat gloſſ. in c. 3.
loco. de probat.

6 Vnde qui dedit libellum, † vel petitionem contra magi-
ſtratus, non poteſt eſſe teſtis, quia eſt ſuſpectus, vt in ca. me-
minimus. & capit. cum P. de teſtib. & dixit Amod. dicto ſuo
tract. ſindicat. nu. 168.

CONCLVSIO 166.

ARGVMENTVM.

Barratariа quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Barratariа probatur per ſolam fugam officialis cum iuramento habentis intereſſe.*
Fuga officialis facit contra eum indicium ad torturam.
2 *Iudex per ſolum iuramentũ accuſatoris cõuincitur de barrataria.*
3 *Barratariа poteſt probari etiam per familiares iudicis tam actiuè, quàm paſſiuè.*
In iſtis delictis admittuntur in teſtes illi de domo, aut Capitulo.
4 *Barratariæ crimen eſt tantæ abominationis, vt pari paſſu cum crimine læſæ maieſtatis exiſtimetur.*
Et in hoc crimine delictum patris etiam filio nocet, ibi.
5 *Sententia lata per barratariam eſt ipſo iure nulla, & vide numero 8. & 9.*
6 *Dans pecuniam iudici non cauſa corrumpendi, ſed iuris, & quietis cauſa ſibi conſeruandi, poteſt ab ipſo repetere.*
7 *Sententia arbitri ratione pecuniæ lata non eſt ipſo iure nulla.*
8 *Sententia non erit nulla, ſi pecunia data ſit poſt ſententiam, nec iudex poterit puniri de barrataria.*
9 *Sententia ſuſtinetur lata à tribus iudicibus vno tantùm pecunia corrupto.*

1 Barrataria per ſolam fugam magiſtratus,† vel(vt
noſtri dicunt)officialis,cum iuramen-
to habentis intereſſe commode probari poterit, vt in au-
thent. de colla.§. ſuper hoc. & per illam fugam in ſuſpicio-
nem adeò incidit magiſtratus,vt ſi poſtea captus fuerit,poſ-
ſit torqueri.vt not.in l.admonendi. ff. de iureiur. & in l. bo-
næfidei.C.eod.tit.& dicit Amod.vbi ſupra.

2 Primò amplia, vt etiam ſine fuga † conuincatur iudex
per ſolum iuramentum accuſatoris, ita docuit Hippo.Mar-
ſil.in l.lege Cornelia.nume.3. ff.ad l.Cornel.de ſica.& gloſſ.
& Ang. in authen. vt iud.ſine quo. ſuff. in §. oportet primò.
pro quo facit inſigne dictum Bald. in ca.1.col.2.ſi de inueſti.
inter dom.& vaſall.lis oriatur.quem refert,& ſequitur Feli.
in c.licèt cauſam.col.5.de proba.& idem Hippo.ſing.112.in-
cip.in ore duorum.

3 Secundò amplia,† vt etiam probari poſſit per familiares
iudicis,tam actiuè,quàm paſſiuè,iuxta ſententiam Bald.in l.
obſeruare. §. proficiſci.ff.de offic.proconſ.in 8.qu.& in fin.
quia in iſtis delictis admittuntur teſtes illi de domo, aut ca-
pitulo.l.conſenſu. C. de repud. cap.veniens.de teſtib.capit.
etſi Chriſtus.de iureiuran. in fin. ita Franc.Maran.quæſtio.
648.gloſſ.1.

4 Quod† quidem barratariæ, ſiue mauis repetundarum
crimen adeò eſt deteſtabile,& execrandum, vt cum ſcelere
læſæ maieſtatis æquetur, vt dictum fuit ſuprà. Adeò vt in
hoc crimine delictum patris etiam noceat filio: vt notat gl.
in auth.nouo iure.C.de pœn.iud.qui mal.iud.quòd eſt me-
moriæ tenendum ſecundum Bal.ibi. Petr.de Rauen.ſingul.
156. delictum patris.

Ex quibus omnibus ſuperius adductis pro concluſione
5 infertur, † ſententiam latam per Barratariam eſſe ipſo iure
nullam.l.venales. & ibi Docto. C. quando prouoc. non eſt
neceſſe. c.quatuor modis.§. venales.11.q.3.gl.ordinaria,Fe-
lin.in c.tua nos.nu.5.de ſimo.

6 Inde fit: † vt dans pecuniam non cauſa corrumpendi,ſed
iuris,& quietis cauſa ſibi conſeruandi, poſſit ipſam à iudice
repetere,gl.in c.non ſanè.11.q.2.& pulchrè notat Archidia.
in c.quæ rectè. 11. q.3.

Limita primò hanc concluſionem non procedere in ſen-
7 tentia arbitri, † quæ ratione pecuniæ lata non eſt ipſo iure
nulla.l.3.C.de arbit.Imo.in c.1.in 10.col.de conſtit.

Secundò limita, niſi eſſet data pecunia poſt latam ſen-
8 tentiam: † quia ſi aliquo pacto non probetur, non erit nul-
la.nec poterit iudex puniri de barrataria,ita eleganter con-
ſuluit Ancha.conſi.271.incipiente,titulus criminum, vt et-
iam diximus ſupra.

Tertiò limita, niſi eſſent tres iudices, quorum vnus tan-
9 tùm eſſet corruptus,† nam tunc ſententia ſuſtinetur,ita tra
didit Ioann.Andre.ſingulariter in addi.ad Specu.de ſenten.
probatio.§.iuxta.in princ.in additionib.quæ incipit,quid ſi
ex duobus, nam quamuis vnus receperit pecuniam, & cau-
ſa ſit connexa, non tamen ideò dicetur iudicium corru-
ptum.

Plurima alia huc adhiberi poſſent,verùm cum enucleatè
hæc tradita ſint à iuris interpretibus,huic oneri ſuperſeden
dum duxi. adeundus igitur erit Bald. Salicet. & Doct.in d.l.
venales.& Archidiac.& Dom.in d.§. venales.Ang.in l.præ-
tor. §. incarceratus. ff. de iud. Domi. in capitul. 1. de regul.
iuris.in 6.

CONCLVSIO 167.

ARGVMENTVM.

Baſilica cuius præſumatur.

SVMMARIVM.

1 Baſilica præſumitur illius epiſcopi,in cuius diœceſi ſita eſt.
2 Baſilica in dubio quando non apparet in cuius diœceſi ſit conſtructa,illius præſumitur epiſcopi,qui probat ſe exercuiſſe in illo loco aliquod ius epiſcopale,licèt non probet de exercitio, & quomodo procedat,nu.4.
3 Præſumptio tenuis ſufficit, ex quo non conſtat de iure alterius.
4 Onus probandi,quod baſilica ſit in eius diœceſi,incumbit epiſcopo.
5 Baſilicam probans epiſcopus eſſe in ſua diœceſi,non obtinebit quoad temporalia,ſed quoad ſpiritualia.

1 Baſilicam præſumi illius epiſcopi, † in cuius
diœceſi ſita,ſit,vt in c.omnes baſilicę.
16.q.7. cap.conſtitutus.de reli.dom. Ad hoc faciunt notata
per Abb.in c.ſi diligenti.2.notab.de præſcrip.Socin. conſil.
127.colum.2.in fin.& ſequenti.Caſſan.in conſuetud.18. co-
lumna 7. in fin. Socin.conſi.86.colum.2.in fin.3.concluſio.
libro 1.Oldrad.conſi.176.in fin.dec. Neapol.267.in antiqu.
Abb.in cap.nimis.colum.1.de iureiur.Guid.Pap.ſingu. 661.
Boer.in ſingu.in verb.præſumptio,verſicu.18. Afflict.ſuper
conſtitu.fol.172.colum.4.fol.269.colum.3.& fol.170. col.1.
Petr.de Ancha.in d.c.nimis.& ibi Imol. Curt.Iun.in conſil.
158.in fi. colu.4. & videas,quæ dicentur in concluſione,ca-
ſtrum,& in concluſione, poſſeſſio.

2 Et in dubio † quando non apparet, in cuius diœceſi ſit
conſtructa, præſumitur illius epiſcopi, qui probat ſe exer-
cuiſſe in illo loco aliquod ius epiſcopale, licèt non probet
3 de exercitio omnium iurium epiſcopalium,† quaſi ſufficiat
tenuis præſumptio, ex quo non conſtat de iure alterius, ita
reſpondit Abb.in conſi.53.nu.3.vol.1. per c. 1. de relig. dom.
vbi idem Abb.nu.2.& 3.

4 Et quòd ſit in diœceſi † onus probandi incumbit epiſco-
po,vt idem tradidit Abb.in c.cum olim.decenſ.nu.2.

Primò limita concluſionem non procedere in tempora-
libus, quia etiam ſi epiſcopus probaret baſilicam, ſiue ec-
cleſiam in eius diœceſi eſſe ſitam,nihilominus non obtine-
5 bit quoad temporalia, † ſecus quoad ſpiritualia, ita ſanci-
tum eſt in c.cum venerabilis,& ibi Abb.num.1.de relig.do-
mi.Huic etiam loco conuenient,quæ à nobis explicata ſunt
ibi concluſione,eccleſia.

CONCLVSIO 168.

ARGVMENTVM.

Bellum an iniuſtum probetur ex eo, quòd iuſtum non probatur.

SVMMARIVM.

1 Bellum iniuſtum probatur eo ipſo,quòd non probatur iuſtum.
Bellum in dubio iniuſtum præſumitur,niſi iuſtum probetur.ibi.
2 Bellum aſſerenti iuſtum onus probandi incumbit.
Bellum ex quibus iuſtum probetur.vide ibi remiſſiuè.
3 Bona rapta in bello illicito ſunt reſtituenda:ſi iuſtum fuerit, occupanti conceduntur.
4 Bellum dicitur iniuſtum etiam initum pacto, vel conſenſu partium, ſine auctoritate legis, vel ſuperioris, ſine quorum auctoritate non poteſt iuſtificari.
5 Bellum à Papa, vel Imperatore indictum iuſtum præſumitur.
Bellum iuſtum quibus modis dicatur, vide ibi remiſſiuè.
6 Bellum præceſſiſſe præſumitur per inſtrumentum Pacis.

1 Bellum probari iniuſtum † eo ipſo, quòd non pro-
batur iuſtum, ſcriptum fuit ab Hoſtienſ.in
c.ſicut.de iureiu.& ibi ab alijs cano. nam in dubio præſumi-
tur iniuſtum,niſi probetur iuſtum. l.1. C. vt armorum vſus,
&c.l.1.C.de glad.lib.10.Franc.de Aret.conſi.14.nu.7. maxi-
mè non accedente auctoritate Imperatoris, ita conſultiſſi-
mus Menoch.conſ.1.nu.246.& Dec.conſ.691.nume.3. & 4.
& quòd præſumatur iniuſtum, tenet Boſſ.in tit.de captura,
num.59.& 60.

2 Et propterea aſſerenti illud eſſe iuſtum † incumbit onus
probandi, vt l.2.ff.de probat.& idem reſpondit Barb. conſi.
38.nu.2.cum ſeq.& ex quibus probetur iuſtum, videndus e-
rit Innoc. in c. olim 1.de reſtitu. ſpoliat. & ibi Card.qu.31.&
cap.ſcire,& cap. omnium.23. q.7. & per Hoſtien.in ſumma
de treug.& pace.§.quid ſit iuſtum.& Barto. in l.ex hoc iure.
verſi.quæro quæ ſint bella licita.ff.de iuſt.& iur. & ibi Alex.
& in l.

& in l. hoſtes. verſicul. hoc præmiſſo videamus.ff.de capt.& poſtli.reuerſ.Ioan.Lupus in tract.de bello. §. ſi ſumus in caſu.nu.6.& Anchara. conſi.140. nu.3. Corſet.in tract.de poteſt. reg.in vlt. part. q.85. nu.19.20.27.35. & latius per Ioan. Lup.in d.tract. de bello, in princ. & in §. video omnia. cum ſeq.& Guid.Pap.q.191.nu.3.

3 Et hæc ſuperius adducta proſunt ad hoc, † vt ſi bellum
fuerit illicitum,& iniuſtum,bona in eo capta ſint reſtituenda,ſin verò iuſtum,occupantis efficiantur,ita habemus à gl. in d.c.ſicut.& ibi cano. & in l.hoſtes.ff.de cap.& poſtli. reu. & in l.hoſtes.de ver.ſignifi. Are. d.conſ.14.Barb. d.conſ.38.

Amplia primò,vt etiam bellũ dicatur iniuſtum, † quam-
4 uis pacto, & conſenſu partium ſit initum, ſine authoritate
tamen legis,vel ſuperioris,ſine quorum authoritate iuſtum eſſe non poteſt,ſi credimus Bald.in authen.item nulla communitas.ſub numero 2.C.de epiſco.& cleric. teſtatur Ioan. Andr.in cap.pro humani.de homic.in 6.quem refert,& ſequitur Franc.Aret.conſi.14.nu.7.

Limita concluſionem non procedere, † quando bellum
5 indicitur ab Imperatore, vel à ſummo Pontifice, nam tunc
præſumitur iuſtum,ita conſuluit Dec.conſ.691. nu.4.Aret. reſpondit dicto conſi.14.& docuit Fran. Mar. q.457.nu. 41. 1.par.vbi ponit ex quib.modis diciturIuſtum bellum.& tradidit Abb.in c.ſicut.de iureiu.nu.13.

His etiam addi poteſt, † vt bellum præſumatur præceſ-
6 ſiſſe per inſtrumentum pacis. Alex.in l.1. de nou.oper. nun-
cia.nu.9.Iaſ.in l.decem ſtipulat. de verb.obligat. Barto.in l. legata inutiliter.ff.de adimen.legat.

CONCLVSIO 169.

ARGVMENTVM.

De benedictione facta ab aliquo auctoritatem habente quid ſit præſumendum.

SVMMARIVM.

1 *Benedictio facta ab aliquo auctoritatem habente præſumitur facta ab eo tanquam à ſacerdote.*

2 *Benedictio ſimplex dicitur fieri, quando fit cum ſigno crucis, ſine vlla ſolemnitate, quæ ſola ſacerdoti competit.ibi.*

3 *Benedictio cum ſolemnitate formali, vt puta verbis, adiutorium noſtrum, &c. non præſumitur facta tamquam à ſimpliciter ſacerdote, ſed tamquam à Prælato, & Epiſcopo.*

Benedictio cum ſolemnitate regulariter epiſcopis competit.ibi.

4 *Benedictio, quæ in aliquibus locis dari conſueuit, præſumitur eſſe de ſolemnitate, & non de ſubſtantia actus.*

5 *Benedictio, quæ datur nubentibus, ſolet dari aut ante valuas eccleſiæ, aut ante ſummum altare.*

Benedictio quæ datur nubentibus præſumitur eſſe de ſolemnitate matrimonij, non de ſubſtantia.

Benedictionem factam ab aliquo auctoritaté habente præſumi
1 factam ab eo † tamquã ſacerdote, reſpõdit Old. cõſ.256.nu.1.

Intellige concluſionem procedere in benedictione ſim-
plici, † quæ dicitur fieri cum fit ſigno Crucis ſine vlla ſo-
2 lemnitate, nam hæc ſola competit ſacerdotibus.c.miſſas.de
conſecratione, diſtinctione 1.c.deniq;.21.diſt.

Secus autem eſſet, ſi benediceret ſolemniter certa quadam ſolemnitate peculiari, vt verbis ſimilibus, adiutorium
noſtrum, &c. ſit nomen Domini, &c. † nam eo caſu non
3 præſumeretur facta benedictio tamquam à ſimplice ſacerdote, ſed tamquam à prælato, & epiſcopo, quia illis tantummodo ea regulariter competit. Zabarell. in clemen.2. §.ſtatuimus.in 2.col.de ſtat.monacho.c.miniſtrare.26.q.6.Ioan. And.in additionib.ad Spec.tit.de electio. ver.cõſequenter.

Et benedictio, quę in aliquibus locis dari conſueuit, prę-
4 ſumitur eſſe de ſolemnitate † & non de ſubſtantia actus, ita
docuit Ab.in c.conſultationi, nu.2. de ſponſalib.& matrim.

Vt benedictio, quæ datur nubentibus, ſolet dari aut ante
valuas eccleſiæ, † aut ante ſummum altare, de qua vide cap.
5 vir autem.ext.de ſecund.nupt. quæ benedictio præſumitur
eſſe de ſolemnitate matrimonij, non de ſubſtantia.

CONCLVSIO 170.

ARGVMENTVM.

Si quis dum vitam degeret poßidebat beneficium, an illud vſque ad vltimum vitæ ſpiritum poſſediſſe præſumatur, & quomodo id probetur.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium poßidens in vita præſumitur vſq; ad mortẽ poſſediſſe.*

2 *Petenti reſtitutionem per interdictũ vnde vi ſufficit probare, quòd iam poſſedit abſq; quòd probet poſſediſſe tempore ſpoliationis.*

3 *Voluntatis mutatio non præſumitur.*

Qui rem ſemel poſſedit, adhuc eam poßidere præſumitur.ibi.

4 *Libellus procedit, quando in eo dico, fundũ ad me pertinere, & conſueuiſſe, licèt non dicam de præſenti, quia præſumptiuè cõcludit.*

5 *Dominio probato de præterito etiam ex confeßione aduerſarij infertur dominium de præſenti, & nu.12.*

6 *Poßidens tempore ſententiæ præſumitur etiam poſſediſſe antè, aliàs debet probare ante non poſſediſſe.*

7 *Poſſediſſe quem probato poßidere præſumitur.*

Amplia, vt in ciuili, & naturali procedat, vt infra num.16. & diſtingue, vt infra nu. 18. & 19.

8 *Excommunicatum quem ante electionem probato, tempore electionis etiam excommunicatum eſſe præſumitur.*

Excõmunicatus ſemel, ſemper excõmunicatus præſumitur.ibi.

Contraria ibidem vide. & nu.9. & ſequen. diſtinctione.

9 *Diuitem, vel pauperem quem fuiſſe probato, non præſumitur in futurum tale.*

Diminutio, vel augmentum facultatum facile obuenit.

10 *Vixiſſe quem probare non ſufficit, niſi probetur nunc viuere.*

Mors de facili contingit.ibi.

11 *Bartoli reprehenſio.*

12 *Præſumptio dominij de præſenti infertur ex confeßione aduerſarij fatentis ſe quondam fuiſſe ſubiectum.*

13 *Dominium non ita de facili perditur, ſicut poſſeßio.*

14 *Credendum mihi magis de animo meo, quàm alij.*

15 *Beneficium ſemel habens, illud adhuc retinere præſumitur, quicquid ſit in profanis.*

Quod non poteſt amitti ſine auctoritate ſuperioris.ibi.

16 *Auctoritas ſuperioris non præſumitur, niſi probetur.*

17 *Beneficium qui poſſedit, ſi non viuit, præſumitur vſque ad tempus mortis poſſediſſe.*

Hæredes non poſſunt declarare animum defuncti.ibi.

18 *Poßidens beneficium medio tempore, non præſumitur eiuſdem continuatio vſq; ad mortem.*

19 *Poſſeßio vbi per alium apprehenditur, cõtinuatio illius impeditur.*

20 *Poſſeßio continuata certi, & limitati temporis requirit extrema, videlicet initium, & finem illius temporis.*

21 *Ex poſſeßione de præſenti non præſumitur in præteritum.*

22 *Obliuio præſumitur vltra decem annos.*

23 *Obliuio inducitur, vbi longum tempus tranſiuit.*

24 *Præſumptio iuris allegari debet.*

25 *Poſſeßione ſemel probata præſumitur ſemper poßidere.*

26 *Probata ſemel poſſeßione rei mobilis, non præſumitur, quòd ille poßideat ex poſt.*

27 *Probata poſſeßione de præterito præſumitur in præſens, quando allegatur continuatio poſſeßionis ad commodum poſſeſſoris. Et hoc quando non procedat.ibi.*

1 Beneficium, quod quis in vita poſſedit, † pręſumi illud vſq; ad mortem poſſediſſe, niſi probetur contrarium, decidit Rota deciſione 124.ſi probetur, in nouis. Idem voluit Bellam. deciſio.135.ſi epiſcopus,& ſequuti ſunt Hoſtien.& Abba. in capi.cum ad ſedem. columna 6. verſicul. ex his infertur, de reſtitutione ſpoliat. & iure clariſſimè id ſancitum eſt in capitulo olim.el 3.eodem titulo, de reſtitutione ſpoliatorum, ibi, dum dicit,
2 vel etiam prius habuiſſet, ex quo clarè colligitur, † petenti
reſtitutionem per interdictum vnde vi, ei ſufficere, ſi probetur,

betur, ſe iam poſſediſſe, licèt non probet, illum poſſediſſe
tempore ſpoliationis. Ratio eſt, quia non præſumitur mu-
3 tatio voluntatis, † & quia qui ſemel poſſedit rem, adhuc
eam præſumitur poſſidere. l. tertia, §. in amittenda. & §.
quòd ſi ſeruus.ff. de acquirenda poſſeſſi. & l. eum qui. ff. de
procurato. & dixit Rot. allegat. deciſione 124. Idem tenet
Cinus in l.ſiue poſſidetis. C. de probatio.& facit, quod vo-
4 luit Rot. deciſione 325. ſi in libello. in nou. dum tenet, † li-
bellum procedere, quando in eo dico, fundum ad me per-
tinere,& conſueuiſſe pertinere,licèt non dicam, pertinere
in præſentia,quia præſumptiuè concludit, ad me pertinere
in præſentia.Et ideò non eſt neceſſe allegare dominium de
præſenti, & pro hoc etiam facit text.in capitulo præterea.
5 il 2.de tranſact.& ibi notat Abb. & alij † vbi probato domi-
nio de præterito etiam ex confeſſione Aduerſarij infertur
dominium de præſenti.Felin. in cap.ſcribebam. vlt.colum.
de præſumpt.reſpondit Socin.conſil.89.in cauſa agitata in-
ter Iacob.colum.fin. volum.1. Alexand. conſil.95. viſis nar-
ratis.in fin. volum. 4. id comprobat etiam Rot. deciſi. 478.
6 ſuppoſito quòd P. in fin. quæ dicit † quòd ex quo A. poſſi-
debat tempore ſententiæ, præſumi etiam ante poſſediſſe,
vnde quòd non poſſederit ante,debet probari, & idem vo-
luit Bellame. deciſ. 709. ſuppoſito quòd P. ſequitur Mil.in
repert.in verſi.poſſeſſio ſemel habita. Barto.Bald.Salic.in l.
non ignorat. C. de exhiben. Alex. poſt Archid. Ioan. And.
c.Pontifices.colum.2.7.quæſt.1. Roman. conſilio 329. præ-
7 ſens conſultatio. in fin.dicens † vbi probatur aliquem poſ-
ſediſſe,præſumi poſſidere,teſtatur Rot.deciſ.427.ſecũdum
ordinem ſuum deciſ. nouarum, & antiquarum ſimul, quæ
eſt deciſ.124.in nou.ſupra allegata, conſuluit Corn. conſil.
280.laborioſa plurimum,numer.7. volum.4. vbi atteſtatur
* hanc eſſe * communem opinionẽ, prout & idem dicit Imo.
in d.ca. cum ad ſedem.de reſtit. ſpoliat.cui aſſentitur Franc.
Balb.in repetit.l.Celſus.in 4.part.num.6.ff. de vſucapio.vbi
quamplures auctoritates allegat, facit etiam Rota deciſ.
238.in antiq.nota. gloſ.vbi, cum probatur aliquem excom-
8 municatum ante electionem † præſumi tempore electio-
nis etiam eſſe excommunicatum,per ea, quæ obſeruauit
Cin. in l. ſiue poſſidetis. C. de probatio. quia illa probatio
iuris præſumptione adiuuatur, ex quo ſemel excommuni-
catus,ſemper præſumitur excommunicatus. Dec. in l. non
hoc.colu.2.C.vnde legit.& idem Deci. in c.poſt ceſſionem.
num.54.& 55.de probatio.& hoc tradit Alexand. conſil.88.
quoniam omne datum.colum.pen.in 2.volum.& conſi.133.
viſo proceſſu.col.2.in 1.volu.dicens, iſtud procedere,etiam
ſi quis dicat, ſe non poſſediſſe tempore ſpoliationis, quia
præſumitur, ſe poſſediſſe tempore ſpoliationis, ex quo
probatur,quòd ſemel poſſedit,vt idem Alex. conſi.33.pon-
deratis verbis,in fin.vol.3.Aret.conſi.66.nu.9. & conſil.68.
num.6.Boër.deciſ.239. num.6.& Alciat. latè in ſuo tract.de
præſump.reg.1.præſump.21.nu.5.

In contrariam deſcendit ſententiam gloſſ. in cap.cum ad
ſedem.in verb.diutius poſſediſſet,de reſtit.ſpoliat. & glo.in
c.cum eccleſia.in verb.vlti.de cau.poſſeſſ.& propr.& facit,
quod voluit Bart.in l.certum.§.1.de confeſſis.vbi ſi dico pe-
tendo rem fuiſſe meam, videor innuere in præſentia non
eſſe meam. ſic videtur etiam dicẽdum, vt facta probatione,
me ſemel poſſediſſe in pręterito,videor negaſſe,me in præ-
ſentia poſſidere. & hanc ſententiam confirmat idem Barto.
9 in l.in confirmando.ff. de confirmat.tutor. vbi dicit † quòd
licèt ſit probatum, quem fuiſſe diuitem,vel pauperem,non
præſumitur in futurum talis, quia diminutio vel accretio
facultatum facile obuenit.l.ſpadonem. §. qui abſolutus. de
10 excuſ.tut.& ibi Bartol.ſicut in ſimili dicitur † non ſatis eſſe,
ſi probetur, quem vixiſſe, niſi probetur etiam nunc ſuper
eſſe, quia mors facile contingit, vt notat Bartol. in l. ſi qui-
dem.C.ſolu.matrim.ſequitur Alexand.conſi.27.conſidera-
tis his.in fin.vol.7.

Verumtamen,vt id quod ſentio in hac re proferam,prio-
rem opinionem propius ad veritatem accedere, etiam ex
Abbatis ſententia,arbitror,in c.cum ad ſedem. nu.15.de re-
ſtit.ſpoliat.vbi reprobat gloſſ. in d. c. cum ad ſedem.d.verb.
diutius,& diſtinguendo conciliat opiniones, & num.16.&
17. refellit ea, quæ obijciuntur, & confirmat hanc opinio-
nem,cui opinioni non obſtat,quod ſupra fuit adductum ex
11 mente Bartol.in l.certum. §.1. ff.de confeſſ.† quia in hoc o-
mninò non benè ſenſit Bartol. vt illum reprehendendo di-
cit Ant.de Butr. in c.2.colum.5. in fin.ſub num.10. de libell.
oblat. allegans Specu.in titu.de actio.& petitio.§.ſequitur,
Imol.d.c.2.nu.5.verſ.ſed an ſufficiat.

Et pro hac opinione eſt tex.& ibi tenet Innoc.& Abb.in
12 c.præterea.el 2. de tranſactio. † vbi ex confeſſione aduerſa-
rij fatentis ſe quondam fuiſſe ſubiectum, infertur præſum-
ptio dominij de præſenti, & ita etiam ſentit Felin. in c.ſcri-
bebam.vlt.colum.de præſumpt.ponderans text. pro hac o-
pinione in c.venerabilis.in prin.de exceptio. & idem Felin.
in c.cum ordine.colum.pen. de reſcript. vbi inter alia dicit,
quòd dictum Barto.in d.l.certum,reprobant Ant.de But.&
Imol. in d. c. præterea.de tranſact. hanc opinionem contra
Bartol.ſequitur etiam Mil.in repert.in verb.libellum. ſuffi-
cit concludere præſumptiuè, & etiam contra Bartol. ſtat
Sadolet. in d. l. certum. §.ſed ſi fundum. colum.3.ff. de con-
feſſis,teſtatur Angel. in l.ſiue poſſidetis. C. de probatio.&
prædictis non videtur obſtare, quod voluit gloſſ. in d.capi.
cum ad ſedem. in verb. diutius. dum adducendo rationem
differentiæ,quare probato dominio de pręterito,præſumi-
13 tur de præſenti, & non ita in poſſeſſione, † quia (inquit)
dominium non ita facilè amittitur ſicut poſſeſſio, nam hæc
ratio non concludit id,ad quod adducitur,non enim ſequi-
tur,facilius perditur,ergo ſi poſſedi,non pręſumor poſſide-
re,vt reſpondit Abb. in d.c.cum ad ſedem.num.15. de reſti-
tut. ſpoliat.in quo loco dicit, hanc opinionem ſequi Hoſti.
qui adhærendo opinioni Placentini,& Vgonis dicit quam-
uis poſſeſſio facilius amittatur, quàm dominium, cum ta-
men qui probat ſemel ſe poſſediſſe, adhuc præſumi poſſi-
dere, niſi contrarium probetur, vt d.l.3.§. in amittenda, &
ſeq.& §.quod ſi ſeruus. de acquir. poſſeſ. huc enim reſpexit
Paulus I. C. dum ibi ita reſpondit, nam conſtat poſſidere
nos,donec aut noſtra voluntate diſceſſerimus,aut vi deiecti
fuerimus, ergo qui hæc dicit, hæc probet. l. eum qui. ff. de
14 probatio. † nam ſi dico, me nunquam habuiſſe animum a-
mittendi poſſeſſionem, magis credendum eſt mihi, quàm
alijs, ex quo de animo meo quæritur, vt in cap. ſignificaſti.
de homicid. & de materia poſſeſſionis continuatæ vide la-
tiſſime Tiraq. in tract. præſcript. gloſ. 5. in verb. continuè,
vt per notata infrà ſuo loco in concluſione, poſſeſſio con-
tinua.

Verum quicquid ſit in profanis, † ſecus tamen eſt in be-
neficialibus, quia in eis ſi probetur, quẽ ſemel habuiſſe be-
neficium, præſumitur illud adhuc retinere, ex quo illud nõ
poteſt amitti, niſi cum authoritate ſuperioris, c. admonet.
ca.in dubijs,de renunciat.& hæc authoritas ſuperioris non
15 præſumitur, † niſi probetur, cap. cum in iure. de offic. de-
leg. Vnde firmum remanet, vt qui probet in vita poſſediſſe
beneficium, illud etiam tempore mortis præſumatur reti-
nuiſſe, niſi contrarium probetur, vt per hanc rationem di-
xit Graſſus Mediolanenſis in præalleg.capit.cum ad ſedem,
col.28.de reſtit.ſpol.

Amplia primò hanc concluſionem procedere non ſo-
lum in ciuili poſſeſſione,quæ in ſolo animo conſiſtit,verùm
etiam ratione naturalis, ita ſenſit Card. Alexandrinus con-
tra Archid.in præalleg.c.Pontifices.col.2.7.q.1.

Amplia ſecundò, vt procedat non ſolùm in ipſo poſſeſ-
ſore, ſed etiam in ſucceſſore ſingulari, vel vniuerſali, quia
poteſt ſucceſſor vniuerſalis, vel ſingularis adducere fuiſſe
continuatam poſſeſſionem ab eo, à quo cauſam habuit, ita
docuit Barto.in l.Pomponius.§.fi.de acq.poſſeſ.nu.4. & ibi
* Claud.Seiſel.qui dicit eſſe * cõmunem,& hoc ſcripſit Abb.
in cap. cum ad ſedem,nu.16. verſi.ex his infertur.de reſtitu-
16 tione ſpoliat. ibi dicit † quòd ſi non viuat ille, qui poſſedit,
præſumitur vſq; ad tempus mortis poſſediſſe, ſiue hæredes
eius hoc aſſerant, ſiue negent, quia ipſi non poſſunt decla-
rare

uare animum defuncti, & hanc ponit Balb.in repetit.l.Cel-
ſus.col.44.de vſucapio.ſequitur Petr. Graſſus Mediolanen.
in repet.d.c.cum ad ſedem. col.26.quod dicit eſſe de mente
Rotæ deciſio. 124. ſi probetur aliquem. de probat. in nou.
tenet Alex.conſi.33.ponderatis verbis vltim. in fi. volu.3. &
Bald.conſi.20.ſuper puncto quæritur,nu.6.verſi.item mul-
to fortius.vol.5.

Limita primò , vt non procedat , quando conſtaret , ali-
18 quem fuiſſe in poſſeſſione beneficij medio tempore,† quia
tunc non præſumitur continuatio poſſeſſionis vſq; ad tem-
pus mortis , niſi probetur de poſteriori poſſeſſione, ita tra-
didit Claud.de Seiſel.in l.Pomponius.§.fin.ff.de acq.poſſeſ.
comprobat id per pronunciatum Bart.in l.fi.col.vlt.verſi.ſi
verò probat titulum. C.de edict.diu.Adria. toll. & hoc vult
Din.in reg.ſine poſſeſſione.col.2.verſi.ſed dicas.de regu.iu.
in 6. qui vult , quòd vbi per alium poſſeſſio apprehenditur
† impediatur continuatio poſſeſſionis , & ſequitur Franc.
19 Balb.in repetitione d.l.Celſus.in 4.par. principali,nume.6.
verſi.quod dictum limita procedere.ff.de vſucapio.

Secundò limita,vt procedat,quando ille,qui allegat poſ-
ſeſſionem de præterito,eſt in poſſeſſione de præſenti, ſecus
ſi non poſſidet nunc , quia tunc allegatio poſſeſſionis de
præterito non ſufficit ad probandum poſſeſſionem conti-
nuatam ex eo,† quòd poſſeſſio continuata certi, & limitati
20 temporis requirit extrema , hoc eſt initium , & finem illius
temporis , ita pulchrè Matheſi.in notab. 121. aliàs 116. inci-
pien.nota mirabilem doctrinam.& ſequitur Alex.in apoſtil.
ad Bar.in d.l.Celſus.ſuper verb.alio modo, col.pen. de vſu-
capi.& conſ.89.excellentiſſimi,in col.fin.vol.5. Balb.in d.l.
Celſus.vbi ſuprà,nu.7.vbi ponit hãc declarationem , quam
dicit etiam eſſe de mente Barto.ibidem,& pulchrè declarat
Tiraq.in tract.præſcri.gl.5.verb.continuelz. ver.ſed parum
abfuit,& hoc etiam ſentit Rot.deci.478. ſuppoſito, ꝙ P.in
fi. in nou. de quo ego aliquantulum dubito, quia ex poſſeſ-
ſione de præſenti † non præſumitur in præteritum , iuxta
21 ſententiam Bal.in l.ex perſona. C. de probatio. niſi concur-
rat aliqua ratio,vel præſumptio , per quam poſſit conijci,ſe
in prçteritũ poſſediſſe,ſi credimus Salic.in d.l.ex perſona.&
declarat Soc.cõſ.89.in cau.agita.inter Iac. in vl.col.in 1.vol.

Tertiò limita,vt procedat in poſſeſſione decẽ annorum,
non vltra,† quia extra illos præſumitur obliuio,vt à Barto.
22 traditum fuit in l.1.C.de ſer.fugit.& ſentit ibi gl.ſuper verb.
præſcriptionem,in fi.& ibi Bald.ex qua obliuione amittitur
poſſeſſio, gloſſ.l.furtum. §.fundi quoq;, de vſucapio. ſuper
verb.longo tempore.vbi Barto. num.2. & latè Tiraquel.de
præſcript. gloſſ.5. in verb. continuelz. in verſicul. ſed certe
parum abfuit,& ita limitat Milis in repertorio in verb.poſ-
ſeſſio ſemel habita, & Matheſil.d. ſingula.116. nota mirabi-
lem doctrinam,& ſequitur Balb.in repet.d.l.Celſus.col.45.
de vſucapio.vbi adducit Aret.hoc ſentientem in l. Pompo-
nius.§.fin.circa medium,verſicul.tu autem. de acquir. poſſ.
& Alexand.in apoſtill.ad Bartol.d.l. Celſus. & Curt. conſil.
24.ſuper eo,quod quæritur.colum.1. circa fin.& hoc etiam
tradit Cardin.Alexandrin.poſt Archid.in d.capitu.Pontifi-
ces. in fin.7. quæſt. 1. dicens vbi longum tempus præterijt
non procedere quod dictum eſt , † quia tunc inducitur
23 obliuio, ex qua iactura fit poſſeſſionis , licèt dicat hoc tem-
pus nõ eſſe decem annorum,ſed arbitrio iudicis, iuxta Spe-
cul.titul.de pœn.§.1. & Archi. & Laurent. ibidem,& iſta eſt
* *verior opinio ſecundum Iaſ. multa congerentem in d.l.1.
col.fin.C.de ſer.fugit.nu.45.

De qua communi limitatione ego animi pendeo:quia il-
lud , quòd per obliuionem perdatur poſſeſſio , procedit in
ſola ciuili,non autem in naturali,quod placuit Alexan.poſt
Archid.d.capit.Pontifices.7.q.1.& non præſumitur obliuio
ratione naturalis,quæ præſumitur continuata,vt Matheſil.
de ea dubitat dicto ſing.116. no. mirabilem. Ideò intellige,
vt hçc tertia limitatio locum ſibi vendicet,quando nõ con-
ſtat de naturali poſſeſſione, vt declarat Tiraq.loco proximè
citato,fretus auctoritate Matheſil.dicto ſingul.216. cum a-
lijs ibi per eum adductis.

Et intellige concluſionem,vt procedat, quando quis aſ-
ſerit aliquem continuò poſſidere , alioqui ſi diceret illum
24 ſimpliciter poſſidere,non obtineret,† quia iſta eſt prçſum-
ptio iuris , quæ debet allegari. l. ſi adulterium cum inceſtu.
§.ijdem Pollioni.de adulterijs.ita limitat Bal.in d.l.ſiue poſ-
ſidetis.C.de probat.verſicu.quæro qui in poſſeſſione,& ita
declarat Aret.in l.Pomponius.§.fi.circa medium,de acquir.
poſſeſſ. & ſequitur Balb. in prædicta repetitione l. Celſus.
colu.46.verſi.4.limita.de vſucapio. & iſtam declarationem
ponit Firmian.in d.verbo poſſeſſio continuatur, & ibi ſic li-
mitat dict. deciſio.Rotæ 104. & illam allegat Iaco. But. in l.
licèt.C.de acq.poſſeſ.de qua limitatione dubito, quia Rota
25 ibi loquitur indiſtinctè , † quòd probata ſemel poſſeſſione
præſumitur ſemper poſſidere,& ita illam deciſionem intel-
* ligunt * omnes Doctores in locis præcitatis , non autem il-
la deciſio dicit, quòd iſte diceret illum continuò poſſidere,
& ſic dicit d.l.Celſus. nu.21. & dicit formari, quòd poſſedit
annis 20.citra,& per dictum tempus,vt ibi,nu.25.

Quartò limita , iſtam concluſionem procedere in rebus
immobilibus, quia in illis,ex quo eſt vilis, & abiecta poſſeſ-
ſio,non retinetur poſſeſſio animo, niſi quâtenus ſit in præ-
26 ſentia,†ideò probata ſemel poſſeſſione rei mobilis,nõ prç-
ſumitur,quod ille poſſideat ex poſt,ita tenet Spec.§.1.verſi.
quid ſi ago.de emptio.& vendi. Aret.conſil.119. proceden-
do. & ſequitur Claud. & Balb. in prædicta repeti. l. Celſus.
col. 46. & iſtam opinionem in rebus immobilibus ſequitur
Firmian.d.repet.d. verb.poſſeſſio continuatur,alle.Bald.in
conſi. . . ſciendum eſt ad euidentiam quis contrarium te-
neat.Abb.in d.c.cum ad ſedem.col.5.nu.15.& 16.de reſtitut.
ſpoliat.poſt Anton.de Butr.quos impugnat Claud. & Balb.
in dictis locis.

Vltimò limita , quando allegatur continuatio poſſeſ-
27 ſionis ad commodum poſſeſſoris, † nam tunc probata poſ-
ſeſſione de præterito præſumitur in præſens , ſed non pro-
cedit,quando aliquis ad mei incommodum hoc aſſerat, me
ſemel poſſediſſe, & ego hoc nego, quia tunc non præſumi-
tur continuatio ad commodum ſuum , & ita tradidere Ac-
cur.& Bar.in d.l.ſiue poſſidetis. C.de probat. & ibi Bald. &
Abba.d.c.cum ad ſedem,col.5.num.5.de reſtitu. ſpoli.& ſe-
quitur Balb.d.l.Celſus.colu. 46.in 5. limitatio. de vſucapio.
quæ nunquam è memoria elabi ſinas pro declaratione d.
deciſi.Rot.124.ſupra alleg.

Poſtremò limita , vt concluſio locum habeat in eo , qui
ſe fundat in poſſeſſione ꝓpria, ſecus ſi ſe fundaret in poſſeſ-
ſione aliena,vt eſt, quando datur de poſſeſſione tertij, nam
cum poſſeſſio tertij poſſit pluribus modis extingui,non de-
bet præſumi , quòd duret,ita limitando declarat Alciat. de
præſumpt.regu.2.præſumpt.21.numero 9.verſicu.limitatur
4.ſequendo Anchar.in conſilio 297. colum.6.& iuxta hanc
ſententiam dixerunt Domini de Rota in vna Tauriſien.co-
ram Puteo 7. Maij 1543. vt annotauit idem Put. deciſio. ſua
19.libr. 2.in quo loco declarat deciſionem 124. ſi probetur,
in nou. ſupra citat. volens illam intelligi debere poſt mor-
tem illius tertij,prout ſic intelligit Abb.in capit. cum ad ſe-
dem,columna 6.numero 16.verſicul. ex his infertur. de re-
ſtit.ſpoliat.

CONCLVSIO 171.

ARGVMENTVM.

An beneficij vacatio, vt adiudicatio fiat, ſufficiat probari per publicam vocem, & famam.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij vacationem ad effectum adiudicationis facienda, non ſufficit probare per publicam vocem, & famam, & quid quando in modum præambuli, & quando procedat, nu.5.& 6.*

Fama non facit plenam , nec ſemiplenam probationem , niſi alijs adminiculis adiuuetur.ibi.& nu.6.quando procedat.

2 Com-

2 *Communis opinio non probat plenè titulum in beneficialibus, maximè aduerſario ſe opponente.*

3 *Probatio vbi requiritur ad veritatem effectus, non ſufficit probatio communis exiſtimationis.*

Probatio plena requiritur ad adiudicationem beneficij, nec ſufficiunt verba narratiua.ibi.

4 *Quando agitur de probatione directè, non in modum præambuli, non ſufficit probatio per communem ſenſum.*

5 *Regula cancellariæ de non iudicando iuxta formam ſupplicationis, habet locum, quando petitur beneficium adiudicari, non in abſolutoria.*

Et ita intelligitur alia regula, non fieri confeßionem cauſarum literis non abſolutis, in adiudicatoria, non in abſolutoria.

6 *Probatio ad præiudicium aduerſarij debet plenè probari exiſtente aduerſario, ſecus aliàs non exiſtente.*

7 *Probatio poſſeßionis ſufficit per communem opinionem & famam.*

8 *Probatio per famam, & auditum in antiquis ſufficit etiam ad effectum adiudicationis.*

Reliqua vide in concluſione, dominium per famam.

Beneficij vacationem, vt ſibi adiudicetur illud,
1 † non ſufficit probare per publicam
vocem, & famam, quia fama non facit plenam, nec ſemiplenã probationem, niſi alijs adminiculis adiuuetur, iuxta notata in cap.veniens.il 1.de teſtib.& tenuit Rot. deciſione 236. ad effectum, in no. & deciſione 330. ſi vendico à te caſtrum, in nou.Bellame.deciſio.740. ſi à te vendico caſtrum. colum. penult. & idem in deciſio.564. concluſio quòd gra-
2 tia facta, vbi † traditum eſt, communem hominum opinionem non probare plenè titulum in beneficialibus, præſertim aduerſario ſe opponente. Iſtud etiam ſequitur idem Bellamer.deciſi.612.actor admiſ.vbi pariter concludit, probationem communis opinionis, & famæ non releuare actorem, quo ad adiudicationem ſibi faciendam, quia vbi
3 requiritur probatio ad veritatem effectus † non ſufficit probatio communis exiſtimationis, vt etiam notat idem Bellamer.deciſio.98.ſententia lata, & deciſi.ſeq. & deciſio. 455. monaſterium. & deciſio.342. ad effectum obtinen. vbi vult, pro adiudicatione beneficij debere fieri plenam probationem, & non ſufficere verba narratiua. Hoc etiam ſentit Rot.in deciſione 257.ſi quis dicat.& deciſi.4. poſſeſſ. benefic.in verſicul.fateor, in nou. reſpondit Bellamer. conſil.
4 41. ſuppoſito quod eccleſia. colum.3. † quia ex quo agitur de probatione directè, non in modum præambuli, non ſufficit probatio per communem ſenſum & famam, & iſtam differentiam confirmat id, quod ſum dicturus, nam regula cancellariæ 25.ne adiudicetur iuxta ſupplicationem, ſed ſe-
5 cundum formam literarum, † procedit in adiudicatione, & non in abſolutione. Ita fuit concluſum per D. de Rot. de anno 1521. menſe Maij in vna Rhedonen.parochialis Sancti Elerij coram D. Triuultio.in 1.inſtantia, & D. Breuio in ſecunda, vt refert Caſſad.deciſi.2. titul.de ſentent. & re iudic. incip. obtentum eſt in palatio. & eſt alia regula cancellariæ 29.qua cauetur, cauſæ commiſſionem non fieri, niſi literis abſolutis, nam procedit in adiudicatoria, & non in abſolutoria, vt per Caſſador. ſup.regu.cancell. deciſione ſecunda, item voluit, & hanc concluſionem approbat Pauin. in tracta.de poteſtate capituli ſede vacan.in vltimo præludio, colum.penul.& ſequitur Firman.in repetitione, in verſiculo, beneficium.col.2.

Primò limita, vt concluſio procedat, quoties aduerſarius ſe opponit, alioqui nemine ſe opponente, fortè probatio communis opinionis, & famæ ſufficeret ad adiudicationem fiendam, ita per verb.fortè limitat Bellam.deciſio.563. aliàs
6 564.concluſio quòd gratia, quod verum videtur, † quia cum debeat fieri probatio ad præiudicium aduerſarij, debet plenè probari, ſi adeſt aduerſarius, vt dicit Bellamer. in præalleg.deciſi.712. actor admiſ.ſecus ſi non extat aduerſarius.

Secundò limita, vt non procedat concluſio quo ad effe-
7 ctum poſſeſſionis, † quia ſufficit probatio per communem exiſtimationem, & famam.Bellamer.deciſio.594. licèt poſſeſſio.& Rot.deciſio.123.ſufficit probare, in nou. & deciſio. 499.valent acta, in antiq. & deciſio.47. valent acta, in nou. tenet Lap.allegatione 89.in Dei nomine amen.ſub num.8. verſi.venio ad ſecundum, in fin.qui dicit ſufficere communem ſenſum.

Tertiò concluſionem non procedere, quando ſumus in
8 antiquis, † quia in his etiam quoad effectum adiudicandi ſufficit probatio per famam, & auditum, quod placuit Bald. qui loquitur in dominio, in l.proprietatis.C.de probatio.& ſequitur Deci. conſil.42. diuin. implor. patrocin. colum.7. quod quidem latius à nobis explicabitur infrà in concluſio. dominium per famam.

CONCLVSIO 172.

ARGVMENTVM.

Beneficium ex primaria inſtitutione ſeculare ne, an regulare præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium ex primæua inſtitutione præſumitur ſeculare, niſi regulare probetur.*

Impetrans beneficium tamquam ſeculare, ſufficit probare, quòd per decem annos tantum per ſeculares fuerit adminiſtratum. ibi.quando procedat, nu.13.& 14.

2 *Beneficia omnia de iure communi ſunt ſecularia, & num.16. vide contrarium ibi.& nu.3.*

3 *Conſuetudo licèt ſit ſecundum ius commune, requirit tempus quadraginta annorum.& nu.4.*

4 *Conſuetudo vbi eſt ſecũdum ius, ſufficit tempus decem annorum, ſecus contra, quia tunc quadraginta, & niſi lex requirat conſuetudinem legitimè præſcriptam, declara, vt nu.15.*

5 *Præſcriptioni, vel ſecundum ius, vel præter non ſufficiunt decem anni, quando agitur de præiudicio ordinis, vel eccleſiæ, vel perſonarum eccleſiaſticarum.*

6 *Conſuetudo, quæ non eſt contra ius, detrahens in totum, vel in partem iuri eccleſiæ, vel perſonarum eccleſiaſticarum, requirit ſpacium quadraginta annorum.*

7 *Beneficium debet probari verè obtentum per aliquem ſecularem, vt onus in regulares contrarium probandi transferatur, & quando procedat, nu.19.*

Semper pro poſſeſſore præſumitur.ibi.

8 *Beneficij vltimum ſtatum probare ſufficit, & ille attenditur, & ſecundum illum iudicandum, quando procedat, numero 9.& 12.& 19.*

9 *Papa exprimente ſimpliciter in literis prouideri de beneficio, non adiecto conſueto per ſeculares regi, ſufficit impetranti vltimum ſtatum probare, aliàs ſecus.*

10 *Conſuetum intelligitur per præſcriptionem quadraginta annorum, & quando verificatur, nu.13*

11 *Appellatione conſuetudinis intelligitur de præſcripta, & denotatur dominium, & proprietas.*

12 *Habens literas exprimentes prouideri de beneficio aßignari clericis ſecularibus conſueto, ſufficit probare, quòd vltimus ſtatus fuerit ſecularis, licèt nõ probetur quadragenarius, nec decenarius, & quando procedat, nu.19.*

Status poſſeſſorij beneficij, qui tunc eſt, attenditur.

Verbum, conſuetum, refertur ſolum ad vſum.

13 *Impetratio ſuſtinetur ratione ſolius vſus.*

Canonici, ſi dicatur, conſueuerunt eligere, ſufficit probare, aliquando elegiſſe.

14 *Præſcriptio quadragenaria non tollitur, niſi per aliam præſcriptionem quadragenariam.*

15 *Conſuetudo vbi eſt inducta, & completa, licèt requiratur alia contraria completa ad tollendum primam, quando reducit res ad ius commune, ſufficit tempus decem annorum.*

16 *Res de facili reuertitur ad ſui priorem naturam.*

17 Capella

17 *Capellæ fundatæ in monaſterio præſumuntur regulares, niſi probetur ſolitas per ſeculares teneri.*
Cautela impetrantium capellanias, vel alia beneficia in monaſterijs ſita, ibi. & num. 18.
18 *Statuta regularium non ligant ſeculares, niſi quatenus diſponunt, quòd capellani ſic ſeruiant capellanijs in eorum monaſterijs ſitis.*
19 *Beneficium impetrans, ſi ei obijcitur, fuiſſe regulare ante, vel poſt ſecularitatem, cogitur probare ſtatum medium, quòd fuerit ſeculare per quadraginta annos.*

Beneficium regulariter præſumi ſeculare ex
primaria inſtitutione, † niſi pro-
1 betur regulare, ab omnib⁹ eſt receptum, quia poſtquam di-
uus Petrus fuit ſecularis, præſumitur, ita beneficia fundata
fuiſſe, ſequẽdo illum primum patronum, & ideò ſi clericus
ſecularis impetret beneficium tamquam ſeculare, vel cleri-
cis ſecularibus aſſignari conſuetum, ſufficit probare, per de
cem annos fuiſſe adminiſtratum per ſeculares, quia (vt dixi)
2 de iure communi † omnia beneficia ſunt ſecularia, ita volu-
it Rot. deciſione 52. fuit dubitatum, numquid impetrans, in
nou. & deciſio. 487. nota quòd impetranti, in antiq. Philip.
Prob. in addit. ad Ioan. Monach. in cap. ſuper eo. num. 17. de
præben. lib. 6. Philip. Franc. in capit. cum de beneficio. colu.
3. de præben. in 6. Feli. in c. in noſtra. in 4. corollario. verſi. 4.
nota. de reſcript. Mil. in repert. in verb. beneficium. qu. 23. &
quòd ſufficiat, probare tempus decem annorum, dicit Bel-
* lencin. qui atteſtatur de * communi, in tractat. de ſubſid. ca-
ritatiu. quæſtio. 82. & tenet Felin. in c. ſtatuimus. de maiorit.
& obœd.

Contraria in his terminis eſt deciſio. Rot. 460. quæritur
quanti temporis. col. 4. num. 5. in nou. vbi Rot. tenet contra
3 Ioan. Andr. in c. fin. de conſue. in 6. dicens † quòd licèt con-
ſuetudo ſit ſecundùm ius cõmune, requiritur tempus qua-
draginta annorum, per tex. in c. cum de beneficio. iuncta gl.
in verb. legitima. de præben. in 6.

Conciliari poterunt hoc pacto, vt dicta deciſio 460. ma-
lè loquatur per ſupradicta, vel dicas, & melius, ibi Rot. lo-
qui, quando agitur de præiudicio eccleſiæ ſuæ, vt declarat
Bellencin. in præalleg. tract. de ſubſid. caritat. q. 82. vel tertiò
dicas, concluſionem iſtam procedere, vbi eſt conſuetudo
4 ſecundùm ius, † ſecus ſi eſſet conſuetudo contra ius, q̃a tunc
nõ ſufficit tempus decem annorum, ſed requiritur tempus
quadraginta annorum, ſecundùm dictam deciſio. 460. ita
declarat, & limitat Mil. in repert. in verbo conſuetudo ra-
tionab. Nec obſtat tex. in d. ca. cum de beneficio, cui inniti-
tur dicta deciſio 460. quia illud ibi eſt, eo quòd requiritur
præſcriptio legitimè completa, quo caſu quando lex ita re-
quirit, licèt conſuetudo non ſit contra ius commune, ſed ſe
cundùm ius commune, tamen requiritur præſcriptio qua-
draginta annorum, iuxta ſententiam gl. in præalleg. c. fin. de
conſuetud. in 6. & ibi Ioan. And. in nouell. & ita intelligitur
etiam gloſ. in d. c. cum de beneficio. vt declarat Alexa. in ca.
mos eſt. col. 2. prima diſtin. & ſequitur Cur. in ca. fin. de con-
ſuetud. col. 34.

Sed contra hanc diſtinctionem multum facit illud, quod
5 dicitur, † vt cum præſcriptio ſit ſecundum ius, vel præter,
ſufficiant decem anni, non procedere, vbi agitur de præiu-
dicio ordinis, aut Eccleſiæ, vel ipſarum perſonarum eccle-
ſiaſticarum, vt per Felin. in capitu. ſtatuimus. verſicul. limita
primò. de maior. & obœdientia. & Rot. dicta deciſio. 460.
columna quarta, & latè declarat Curt. in dicto capit. fin. co-
lum. 41. de conſuetud. Vnde cum hic agatur de præiudicio
ordinis Regularium in præſumendo beneficium ſeculare,
non videtur ſufficere probationem decem annorum, id eſt,
tale beneficium fuiſſe adminiſtratum decem annis per ſecu
lares, ita ſenſit Mil. in repert. in verſicul. præſcriptio contra
ius. vbi impugnat deciſ. 32. in no. quæ eſt contraria dictæ de-
ciſ. 460. dicens, quod conſuetudo, quæ non eſt contra ius,
6 † ſi tamen detrahat in totum, vel in parte iuri Eccleſiæ, vel
eccleſiaſticæ perſonæ, requiritur ſpacium quadraginta an-
norum, vt in terminis dixit Rot. in præalleg. deciſ. 460. col.
4. in fin. quia re ipſa diffiteri non poteſt, quin ſit contra per-
ſonas eccleſiaſticas, ſi præſumatur illud beneficium eſſe re-
gulare, vel ſeculare. Et licèt huic difficultati conetur reſpon
dere Rot. poſt Ægyd. in d. deciſ. 32. fuit dubitatum, nunquid
impetrans. in no. inquiens, hic non agi de præiudicio ſtatus
ipſius beneficij, ſed ſolùm de vſu, & ſtatu illius vſus, tamen
non videtur omninò tollere dubitationem, & ſatisfacere,
quia non poteſt recuſari, quin alterando vſum, & ſtatum
fortè non probatum, non ſequatur etiam alteratio in præ-
iudicium ordinis regularium, & propterea Rot. in præal-
lega. deciſio. 460. columń. 4. in fin. impugnat hanc ſolutio-
nem, quæ fuit Ioann. Andr. quia quod applicetur ſtatus vni
Eccleſiæ, hoc ad rem non facit, cum ſatis ſit, vt detrahatur
Eccleſiæ, vel perſonis. Quocirca vt ſtare poſſit illa deciſ. 32.
7 in no. neſcio quid dici poſſit, niſi † verè probandum eſſe ali-
quem ſecularem obtinuiſſe illud beneficium, quo caſu pro-
pter probationem poſſeſſionis transfertur onus probandi
ad regulares, cum ſemper præſumatur pro poſſeſſore. §. cõ-
modum. Inſtit. de interdic.

Primò amplia, vt etiam ſufficiat probare vltimum ſtatum
beneficij, illum ſcilicet, per cuius mortem vacauit benefici-
8 um fuiſſe ſecularem, † quia attenditur vltimus ſtatus bene-
ficij, & ſecundùm illum debet iudicari, vt traditum fuit à
Bald. in l. ſi mater. per illum text. C. ne de ſtat. defunc. l. Me-
la. §. licèt ſi alimenta. ff. de alimen. & cibar. legat. voluit Rot.
dicta deciſ. 32. ſequendo opinionem Egyd. Dominic. & Phi-
lip. Franc. in d. c. cum de beneficio. colum. tertia, de præb. in
ſexto. ſequitur Mil. in repert. in verb. beneficium ſi eſt im-
petrat. & Felin. in ca. ante. colum. penult. de reſcript. & in c.
in noſtra. in 4. corollario. verſi. quarto. nota. eod. tit. non eſt
neceſſe probare, decem annis fuiſſe retentum à ſeculari cle-
rico, ſed ſufficit probare vltimum ſtatum, quia in impetra-
tione agitur ſolum de ſtatu ipſius rei, adeo vt probato illo
ſtatu valeat impetratio, ſic vt aduerſario dicenti tale bene-
ficium regulare incumbat onus probandi, ratione poſſeſ-
ſionis, & ſequitur Calderin. in tit. de præb. conſ. 28. an impe-
trans beneficium.

Intellige, & declara ampliationem prædictam procede-
9 re, † quando Summus Pontifex non expreſſit in literis de
beneficio, quod adminiſtrari conſueuerat à clericis ſecula-
ribus, ſed ſimpliciter ſcripſit pro clerico, nõ adiecto, quòd
adminiſtrari conſueuerat, quia tunc ſufficit impetranti pro-
bare vltimum ſtatum ſecularem per ſupradicta, ſecus verò
eſt, ſi Papa expreſſerit in literis, vt conferatur beneficium,
quod ſolebat regi per clericos ſeculares, nam tunc non ſuf-
ficit probare vltimum ſtatum, ſed requiritur quadragena-
ria præſcriptio, quia vbi dicitur conſueuiſſe clericis ſecula-
10 ribus aſſignari, † non poteſt intelligi conſuetum, niſi per
præſcriptionem quadraginta annorum, iuxta ſententiam
Geminia. in dicto capitul. cum de beneficio. ſub numer. 8. &
ibi Philip. Franc. ſub numero 5. de præben. libr. 6. teſtantur
Archid. & Lap. in præallega. ca. cum de beneficio. vbi etiam
iſtud tenet Ioann. Andr. & ſequitur ibidem Franc. numer. 9.
verſicul. ſi verò mandetur prouidere, & tenet Calderin. in
præalleg. conſil. 28. ſub titul. de præben. quia verbum, con-
ſueto, intelligitur de præſcripto, vt per Franc. in d. verſic. ſi
11 verò mandetur, † & appellatione conſuetudinis intelligi-
tur de præſcripta. ca. Cumana. de elect. vbi Abb. & reliqui,
& ſic tunc ſignificatur dominium, & proprietas, itaque
non ſufficit ſola poſſeſſio, vt dicit Franc. vbi ſupra, qui alle-
gat Lap. in dicto capit. cum de beneficio. in gloſſ. in verb. le-
gitimè.

Contra tamen hanc declarationem ſtat in terminis de-
ciſ. 32. fuit dubitatum, nunquid. verſicu. D. verò Egyd. in no.
12 in quo loco Domini tenuerunt, quòd † etſi in literis fuerit
expreſſum prouideri de beneficio conſueto aſſignari cleri-
cis ſecularibus, tamen ſufficere probare, vltimum ſtatum
fuiſſe ſecularem, licèt non probetur, illum ſtatum nedum
non fuiſſe quadragenarium, verum nec etiam per decenni-
um obſeruatum. quia tãtummodo inſpici debet ſtatus poſ-

ſeſſionis, qui tunc eſt. per cap. ſi Iudex. de ſentent. excommunic. lib. 6. & cap. querela. de elect. ita verbum, conſueto, referatur ad ſolum vſum, per l. 3. C. de epiſc. audientia.

Huic repugnantiæ non facilè videtur poſſe reſponderi, & in praxi forſan difficile eſſet obtinere contra tot Patres propter maximam eorum authoritatem, qui impugnant, & expreſsè reprehendunt dictam deciſio. 32. tamen crederem dictam deciſio. poſſe defendi, quia licèt in impetratione dicatur, beneficium conſuetum, tamen verbum, conſuetum, poteſt referri ad ſolũ vſum, vt dicit ibidem Rot. per dictam l. tertiam. C. de epiſc. audien. ideo debet valere impetratio
13 † quæ ſuſtinetur ratione ſolius poſſeſſionis, & non obſtat, quòd verbum conſuetum requirat præſcriptionem legitimam, quæ etiam ſecundùm materiam ſubiectam verificatur in conſuetudine non præſcripta, vt ſi dicatur, canonicos conſueuiſſe eligere, ſufficit probare, aliquando Canonicos elegiſſe. ca. querelam. de electio. notat Ant. de Butr. & Abb. in dicto capit. Cumana. eod. titu. & ſequitur Curt. in cap. ſi. colum. 34.

Primò limita concluſionem, vt non procedat, quando per regulares ex aduerſo fuiſſet probatum, tale beneficium fuiſſe per 40. annos gubernatum per regulares, tunc. n. cum obſtet prima præſcriptio quadraginta ann. non ſufficit impetranti probare per decem años fuiſſe tale beneficium re-
14 tentum per ſeculares: † nam præſcriptio prima quadragenaria non tollitur, niſi per aliam præſcriptionem quadragenariam in contrarium, vt per Rot. dicta deciſion. 32. in nou. allegat capitulum accedentibus. de exceſſ. prælat. & Rot. deciſion. 487. impetranti. in antiqu. ſequitur Rebuff. in praxi beneficiali, 1. part. titulo, quotuplex ſit beneficium. num. 5. Ideo in hoc caſu requiritur præſcriptio quadraginta annorum, capitulo ad decimas. de reſtitutio. ſpoliato. in 6. & capitulo Cumana. de electio. & ſequitur Dominic. & Franc. in præallegat. capitulo cum de beneficio. column. 2. de præbend. in 6. circa fin. Mil. in reperto. in verb. beneficia omnia. Felin. in præallegato ſæpius capitulo in noſtra. in 40. corollario.

Hanc limitationem omninò veram eſſe non arbitror ex eo maximè, quòd licèt ſit probatum per quadraginta annos tale beneficium fuiſſe gubernatum per regulares, non tamen videtur, hoc caſu eſſe neceſſe probare aliam contrariam præſcriptionem quadraginta annorum, immo ſufficeret impetranti etiam in iſto caſu probare, per decem annos
15 tale beneficium fuiſſe gubernatum per ſeculares: † quia vbi conſuetudo eſt inducta, & completa, licèt requiratur contraria conſuetudo completa ad tollendam primam: vt dicit Rot. dicta deciſion. 32. in nou. & gloſſ. in l. nemo. §. temporalis. ff. de regul. iur. Felin. in capitulo cum acceſſiſſent. columna 14. verſiculo ſeptimò limita, & ibi Dec. column. penultim. de conſtitutio. Tamen quando conſuetudo contra aliam conſuetudinem reducit nos ad terminos iuris communis, ſufficit tempus annorum decem ad tollendam con-
16 trariam conſuetudinem contra ius quadragenarium, † res enim facilè reuertitur ad ſuam priſtinam naturam. l. ſi vnus. §. pact. verſiculo, quod in ſpecie. ff. de pactis. Iſta eſt ſingularis doctrina Abb. in capit. fin. de conſuetud. quam ibi ſequitur Curt. column. 65. & Felin. in præallega. c. cum acceſſiſſent, in verſicu. 7. limita. & in terminis prædictæ deciſio. 32. reperij idem tenere Gome. in tract. de gratijs expectati. numer. 106.

Modò in terminis noſtris, licèt probetur per regulares illud beneficium adminiſtratum fuiſſe ab eis per quadraginta annos, & ſic probata ſit præſcriptio contra ius, quia tamen clericus ſecularis impetrans, probando quòd fuerit rectum per clericos ſeculares ſpacio decem annorum, reducit rem ad terminos iuris communis, quia de iure communi omnia beneficia ſunt ſecularia; Ideo ſufficeret probare præſcriptionem decem annorum.

Cogita tamen, an poſſet dici, quòd cum prima conſuetudo, vel præſcriptio ſit completa, ideò præſcriptio illa, vel conſuetudo facit ius, ergo contraria conſuetudo venit contra ius, ideo requiritur tempus quadraginta annorum.

Secundò limita, vt concluſio non procedat, ſi capellæ fu-
17 erint fundatæ in monaſterio, ſiue eccleſia regulariũ; † quia tunc illæ præſumuntur regulares, niſi probaretur, per ſeculares teneri eſſe ſolitas, vt dicit Rebuff. in ſua praxi beneficiali, 1. par. titu. quotuplex ſit beneficium. numero 6. per ca. cum de beneficio, de præbend. in 6. Vnde quando quis illas capellanias, ſiue & alia beneficia impetrat, debet in bulla adijcere clauſulam, non obſtantibus monaſterij ſtatutis,
18 † quamuis ea ſtatuta non ligent ſeculares, quatenus reſpiciunt regulam, ſed regulares tantùm, tamen quatenus diſponunt, quòd capellani ſic ſeruire illis capellanijs debeant, & ſeculares ligantur illis ſtatutis. Vnde eis derogandum eſt, & hoc eſt tutius, quicquid in contrarium dicatur, vt admonet idem Rebuff. vbi ſuprà, nu. 7.

Tertiò limita concluſionem non procedere, quando ex aduerſo daretur obiectio, dicendo tale beneficium fuiſſe regulare ante, vel poſt ſecularitatem: nam tunc licèt non fuerit regulare per quadraginta annos, tamen ex quo aliquando fuit regulare, cogitur impetrans ad probandum ſtatum
19 medium † id eſt, beneficium fuiſſe ſeculare per quadraginta annos, per tex. in dicto capitulo cum de beneficio. de præbend. in 6. ibi, etiam ſi ante, vel poſt religioſi quandoq; miniſtrauerint in eodem, nam intelligitur, quãdoq; miniſtrauerint, adeò vt poſſeſſio regularium fuerit cum bona fide, & colorata, licèt tempore impetrationis non fuerit colorata, vt tenet Lap. in dicto ca. cum de beneficio. & ibi ſequitur Philip. Franc.

CONCLVSIO 173.

ARGVMENTVM.

Beneficij collatio ad quem ſpectet, & quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1. *Beneficij collationem pertinere ad epiſcopum, vel alium, probatur per famam auditam, conſueſſe conferri tale beneficium per talem, & quando procedit, num. 7.*
2. *Agenti ex cauſa permutationis ſufficit probare compermutantem fuiſſe habitum & reputatum pro tali.*
3. *Opinio præualet veritati in collatione beneficij.*
4. *Impetranti ſufficit, quòd epiſcopus ſit in quaſi poſſeſſione conferendi beneficium impetratum.*
5. *Quaſi poſſeſſio in collatione, vel præſentatione beneficij quid operetur.*
6. *Præſentatio facta ab eo, qui eſt in quaſi poſſeſſione quomodo valeat.*
6. *Prouiſus ab habente poſſeſſionem conferendi præfertur ei, cui ille, ad quem de iure pertinet, contulit, non tamen eſt in poſſeſſione.*
8. *Quaſi poſſeſſio ex vnico tantùm actu præſentationis acquiritur.*
9. *Quaſi poſſeſſio probatur ſecuta inſtitutione per præſentationem.*
10. *Collatio beneficij poteſt probari per inſtrumentum admiſſionis illius, ad quem ſpectabat, ac etiam per teſtes.*

Beneficij collationem pertinere ad epiſcopum vel alium probatur per famam, quæ
1 percrebuerit, ſolere † conferri tale beneficium per talem, vt decidit Rot. deciſ. 123. ſufficit probare. in nouis. ſequitur Mil. in repert. in verb. probatio, quod beneficium pertineat, idem confirmat Rot. deciſ. 47. valent acta, in nou. vbi habetur, quòd ſi negetur facultas epiſcopi, ſufficit probare communem opinionem, idem Rot. deciſi. 449. valent acta, in antiqui. & deciſio. 4. poſſeſſor beneficij, in nou. ſequitur Lap. allegatio. 89. in Dei nomine amen, ſub numero 8. verſicul. venio ad ſecundum, in fin. cui accedit Lambertin. de iurepatronat. articul. 14. ante numer. 5. quæſtion. 2. parte 1. libro

libro 2.& articu.1.quæſtio.3.part.1.lib.2.numer.7. verſiculo
& aliud ſimile ad validitat.colla.& adhæret Staphil.ſuper ſi-
gnatura,verſi.eſt alius.fol.69.iuxta primam impreſſionem.
Conſimile eſt quod voluerunt Docto. in capitul. conſulta-
tionibus. & in capitulo ex literis.de iurepatron.Socin.con-
ſilio 33.ex his.poſt numer.20.Dec.in capitulo primo, colu-
mna 4.verſicul.tertius caſus eſt, de appellat.vbi concludit,
per famam probari collationem beneficij pertinere ad ali-
quem:iſtud etiam facit Rot. deciſ. 109. agenti & petenti,in
2 nou.dicens † agenti ex cauſa permutationis, ſufficere pro-
bare illum cum quo permutabat fuiſſe habitum, & exiſti-
matum pro tali.Bellamer. deciſio. 389.ſi in impetrat.bene-
ficij,idem notat deciſio.375. depoſito de communi reputa-
3 tione.Ratio eſt,† quia in collatione huiuſmodi præualet o-
pinio veritati,vt per Rot.deciſi.557. quidam in antiq. quin-
4 imò ſatis eſt impetranti ad collationem epiſcopi, † vt epi-
ſcopus ſit in quaſi poſſeſſione conferendi beneficium im-
petratum, quæ quaſi poſſeſſio in collatione vel præſenta-
tione beneficij, quando valeat, attenditur, & inſpicitur,&
propterea facit:vt electus,ſiue præſentatus ab illo,qui eſt in
5 quaſi poſſeſſione, † præferatur omnibus alijs, per ca.con-
ſultationibus.de iurepatron.& cap.querelam. de electio.&
nota. Oldrad. reſpondit in conſil. 312. Federic. conſulendo
ſenſit in conſil.294.conſuluit Abb.in conſil.54. & Calde.in
conſil.23.in tit.de præben.& in conſil.vltim. de iurepatron.
& tradidit Rot. deciſio. 14.incipi. vtrum ſicut præſentatus,
in titu.de iurepatron.in antiq.facit text.in capit.cum eccle-
ſia Sutrina, vbi Abb. de cauſ. poſſeſſio.& proprieta.& adeo
iſtud eſt verum: vt ſcilicet præſentatio facta ab eo,qui eſt in
6 quaſi poſſeſſione, valeat, † vt præualeat præſentationi fa-
ctæ à proprietario iuriſpatronatus,ita Ant.de Butr.& Abb.
in dicto capitulo conſultationibus, poſt Innocen.quem re-
ferunt in pluribus locis.Et ideo voluit not.Car.in conſi.69.
incipient. quoad primum, quòd ſi alij re ipſa patroni ſint,
alij in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus, non ſit opus in
gratia facere mentionem de veris patronis; quia illis non
præiudicat, & non ipſi, ſed qui ſunt in quaſi poſſeſſione
debeant præſentare, per Innocent. in dicto capitulo cum
eccleſia.Vnde ſi eius aduerſarius vellet probare,immò pro-
prietatem collationis reuera pertinere ad collationem illi-
us, qui eum prouidit, non eſſet admittendus: quia proba-
tum non releuaret:cũ in talibus(vt dixi)magis conſideretur
7 poſſeſſio,† & prouiſus ab habente poſſeſſionem conferen-
di præferatur ei, cui ille,ad quem de iure pertinet, non ta-
men eſt in poſſeſſione, contuliſſet, vt per Rot. deciſio.557.
quidam impetrauit.in antiquis.Abb.in capitulo cum olim.
in 3.notabi.numero 4. Dec. dicto conſilio 134. viſo puncto,
& pro tenui. numer. 1. in princip. Din.regul. 1. verſiculo ſe-
ptimo quæritur, quid ſi credebatur, & eſt deciſi.575.vtrum
8 ſicut,in antiquis.Præterea obſerues,iſtam† quaſi poſſeſſio-
nem ex vnico tantum actu præſentationis acquiri, ita re-
ſpondit Dec. in dicto conſil. 134. numer. 1. teſtatur Oldrad.
conſil. 312. incipiente thema quæſtionis. circa finem verſi-
culo & dato ſine præiudicio,vbi adducit context. in capitu-
lo cum eccleſia Sutrina.de cau.poſſeſſio. & propriet. & per
illum text.idem voluit Federic.conſilio 234.ſuper 1.& 2. du-
bio. Abb. conſilio 14. incipiente videtur primò libro 1.di-
9 cens † ſecuta inſtitutione per præſentationem probari
quaſi poſſeſſionem, & huic adſtipulatur capitulum con-
ſultationibus. de iurepatronat. & capitulum querelam.de
elect.& quod notat Innocent.in capitulo 2.de in integr. re-
ſtitutio.& hoc idem ſequutus eſt Cald.in conſil.12.tit.de iu-
repatron.

Quinetiam iſtis aſſcribas,vt collatio beneficij poſſit pro-
bari per inſtrumentum admiſſionis illius, ad quem ſpecta-
10 bat, † ac etiam per teſtes, & per auditum, vt deciſum reli-
quit Rot.dicta deciſ.123.in nou.& deciſio. 780. collatio ali-
cui facta, in antiquis, & ad hoc reſpicit Bellamer. deciſion.
246.licèt obſeruet, circa principium, de probatione verò
per teſtes cautum eſt in capitulo ſolicitè. & ibi Bald. in fin.
de reſtitutio.ſpoliato.Rot.deciſio.39. in titulo de probatio.
in antiq.Ripa in rub.de conſtitutio.num.32.vbi dicit, colla-
tionem beneficij factam benemerito abſque diſpenſatione
teſtibus probari poſſe, quem ſequitur, & refert Gig.in con-
ſil.118.interrogaſti me.nu.6.

CONCLVSIO 174.

ARGVMENTVM.

Beneficij collatio, ſiue renunciatio probari an poßit per teſtes.

SVMMARIVM.

1 Beneficij collatio, vel renunciatio probari poteſt per teſtes, & nu. 8.& 9.vbi locum habeat.

2 Collationem habens ab ordinario præfertur collationi Papæ.

3 Teſtes & inſtrumenta eandem vim habent.

4 Scriptura non requiritur ad probandam collationem beneficij.

5 Collatio beneficij poteſt per collatorem probari, dummodo producatur vt teſtis.

Vide ibi contrarium.

6 Inſtitutor feudi admittitur in cauſa feudi ad informationem tantum.

7 Quæ fides adhibenda ſit teſtimonio, ſecundum perſonarum qualitatem arbitrandum eſt.

8 Beneficij collatio ſimplicis probatur teſtibus, ſecus dignitatum, quæ non probatur, niſi per ſacros apices.

9 Beneficij magni collatio non poteſt probari per teſtes. ſecus ſi ſit modicum.

10 Agens poſſeſſorio debet probare collationem beneficij ſibi factam ab habente poteſtatem.

Auctoritas beneficium conferendi probatur fama, & reputatione, & alijs adminiculis, vt ſi collator ſit in quaſi poſſeſſione conferendi.

1 Beneficij collationem † ſiue renunciationẽ pro-
bari poſſe per teſtes, prodidit Bald.in
capitulo 2.ext.de reſtitutio.ſpoliatorum, numer.3.quem ſe-
quitur Dec.in l.nihil tam naturale, numero ſecundo, ff. de
regul.iuris. & in l.cum poſtea.in fine.C. de pactis. Iaſon do-
cuit in rubric.ff.de acquirend.poſſeſſ.numer.17. & ita deci-
derunt Domini de Rota deciſ.780.in antiquis, & idem Iaſ.
in l. 1. C. de bono.poſſeſſ.contra tabul. & Gig.in tract.pen-
ſio.quæſtio.45.numer.4.& Lambertin.de iurepatron.artic.
2. quæſtion. princip.3. partis. Nec illud animaduerſione di-
2 gnum è memoria elabi ſinas,† habẽtem collationem ab or-
dinario præferri collationi Pontificis Max. ſi appareat de e-
ius(quam vocant)prioritate, quã probare debet, vt reſpon-
dit Barthol.Soci.conſil.67.numer.5.volum.3. vbi etiam diſ-
putatur, quid decidendum ſit, quando ſumus in dubio de
prioritate, & quando poſterior poſſidet, & quam vim ha-
beat clauſula, motu proprio, quoad materiam prioritatis,
vel poſterioritatis. Et in deciſ. prædicta Dominorum Rotæ
780.in antiq.dicitur, poſſe etiam probari collationem, ſiue
3 renunciationem beneficij per inſtrumenta,† cum teſtes,&
inſtrumenta eandem vim habeant. ca. cum Ioannes Erimi-
ta. de fid.inſtrument.& cap. poſt ceſſionem.de probatio.&
de huiuſmodi probatione per inſtrumenta, & per teſtes di-
ximus etiam ſuprà in proxima præcedenti concluſione ad
finem.

4 Primò amplia, vt nec etiam requiratur ſcriptura † ad il-
lam probandam.Iaſ.ita docendo ſcripſit in dicta rubr. ff. de
acquir.poſſeſſ.nu.17.& in l.cum proponas filios.nu.4. C.de
pact. dicens ſe de facto interrogatum fuiſſe. & ad hoc teſta-
tur Bald.in d.c.2.de reſtit.ſpoliator.

Secundò amplia, vt etiam poſſit probari per collatorem,
5 dummodo producatur † vt teſtis, ita Roman.in ſingul. 733.
incipien. quidam dicit ſibi, per gloſſ.ſingul.in capitulo 1.§.ſi
duo.de pac.tenen.& eius viol.in vſi.feud.& gloſſ. in capitul.
primo, de cleric.viol.pact.Ioann. Crott. in tracta. de teſtib.
parte 4.num.93.

Contrarium videtur ſentire Stephan. Aufrer.in tract. de
teſt.in ver.collator. vbi adducit ſimile dictum Bald.in c.2.de
6 pa.te.in ſe.§.ſi duo.d.li. feud.vbi inquit, † inueſtitorem feu-
di non admitti in cauſa feudi ad probationem,ſed ad infor-
mationem,(vt nominant)& aliquale indicium,&concludit
ibidem Stephan.tunc collatorem eſſe admittendum,quan-
do nullum ex eo teſtimonio ſentiat commodum, & iuxta
7 genus perſonarum vnum eſſe ſtatuendum,† quæ nam fides
ſit adhibenda tali teſtimonio , per text.in cap. & ſi quæſtio-
nes. de ſimon. & notatur in ca. cum parati. de appell. & de
hoc videas in concluſione,collator,& Petr.Rebuff.in prac.
benefi.in 1.part.titu.reg.ad coll.bon.numer.25.verſi. ſed an
epiſcopus.

Primò limita concluſionem , vt tantum procedat in be-
8 neficijs ſimplicibus , ſecus verò in dignitatibus , † quæ non
probantur,niſi per ſacros apices.l.probatorias.C.de diuerſ.
offic.lib.11.& ita limitat Bald.in d.c.2.ext.de reſtitut.ſpoliat.
quem ſequitur remiſſiuè Iaſ.in dicta rubr .ff. de acquir. poſ-
ſeſſ.num.17.

Secundò limita non procedere , ſi beneficium ſit opi-
9 mum , † ſecus verò ſi tenue ſit,poteſt quippe tunc probari
per teſtes.Bald.in rubric.de reſcript.extr.nu. 2. & vide infra
in concluſ. collatio.

Vnde beneficij collationem ſibi factam ab habente au-
ctoritatem probare debet , † qui vult intentare poſſeſſori-
10 um.Rot. deciſ. 65. in antiq. quam refert, & ſequitur Ioann.
Bapt.Ferr.conſi.93.nu.4.lib. 1.

Quod quidem probatur per famam ,& exiſtimationem,
& alia adminicula, vt quia collator erat in quaſi poſſeſſione
conferendi,ita Rot.deciſi.3.aliàs 123.titu.de probat.in nou.
pro hoc allegat ca.cum eccleſia Vulterana.de elect. & in ca.
nouo. diſtinct. 21. & cap. ſi quis epiſcopus. 1. quæſtion. 3. &
cap.cum ex iniuncto. de hæret. Dec. in ca. 1. num.14.de ap-
pel.& in ca. veniens. numer. 24.de except. Petr. Duen. reg.
299.limitat.12.

CONCLVSIO 175.

ARGVMENTVM.

Beneficiatus an teneatur probare de iuſto titulo beneficium renunciantis.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij collatio facta alicui de beneficio renunciantis non infringitur ex eo, quòd non probatur renunciantem legitimè titulum habuiſſe.*

2 *Beneficium renunciantem fuiſſe tentum & reputatum pro rectore illius probare ſufficit.*

3 *Beneficium renuncians , ſi per triennium pacificè poſſederit, non tenetur probare iuſtum titulum.*

Reliqua vide in concluſione, titulus.

Beneficij collationem factam alicui de beneficio
1 renunciantis nõ infringi ex eo , † quod
nõ probetur renunciantem legitimè titulum habuiſſe,pro-
fitendo reſcripſit Imol.in capitulo illud, de præſump. capi-
tulo innotuit.de eo qui furt.ordin.ſuſcip.quem refert,&ſe-
quitur Roman. in conſil.465. ſufficit enim tantum probare
2 ipſum fuiſſe exiſtimatum,&habitum† pro rectore illius ec-
cleſiæ,vt ibi not.Roman.& Bellamer. deciſione.545.incho-
ante , non obſtantibus concluſionibus. Lap. allegat. 89. in
Dei nomine Amen.verſic.venio ad ſecundum.& Bellamer.
deciſ.112. ſubrogatus. & idem in deciſione 116. Caſſad.deci-
ſio.2.de cauſ.poſſeſſ.& propriet.numer.4.Boër. deciſio. 42.
num.30.

Intellige , ſi renuncians poſſederit per triennium pacifi-
3 cè , † quia tunc non tenetur probare iuſtum titulum, & ita
intelligendam eſſe Rot.deciſion.120. agenti, in nou. inquit
Mandos.in add.ad Roman. in dicto conſil. 465. & ante eum
tenuit Philip.Franc.in capitulo ſuſceptum. numer.11.de re-
ſcript.libro ſexto, & dom.Lap.allegat.89.vult,requiri lon-
giſſimam poſſeſſionem ad hoc, vt quis nõ teneatur probare
iuſtum titulum ſui prædeceſſoris , debet intelligi etiam in
triennali poſſeſſione,ita ſeruaſſe,&ſeruare palatium,inquit
Caſſad.dicta deciſion.2.ſuo tempore,ibi.nu.6.& per Achil.
in deciſion.non impreſſis,deciſione prima, titulus anteceſ-
ſoris.ſub rubr.de tit.ſed de hac re commodius , & opportu-
nius in concluſione,titulus.

CONCLVSIO 176.

ARGVMENTVM.

De beneficij collatione clandeſtina, an ſimulata præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij collatio clandeſtina præſumitur ſimulata, & nu.2.*

2 *Contra prouiſum clandeſtinè poteſt excipi de crimine, vel infamia ad differendam poſſeßionem.*

3 *Contractus clandeſtinè factus fraudulentus, & ſimulatus præſumitur.*

4 *Præſumptio, quòd collatio clandeſtina ſimulata præſumatur, tollitur, ſi probetur aliqua legitima cauſa collationem occultè factam fuiſſe.*

5 *Præſumptio in incertis ſolummodo locum habet.*

6 *Collatio beneficij palam facta, idoneitatem perſonæ præſumit, & contrarium aſſerens probare debet.*

7 *Beneficij collatio clandeſtina dicitur nulla , & ibi vide contrarium.*

8 *Collatio beneficij clandeſtina, & contractus clam factus , licèt ſimulata præſumantur, non tamen nulla ſunt.*

Et de beneficij collatione vide in concluſione, collatio.

1 Beneficii collationem clandeſtinam † præſumi
ſimulatam, ſancitũ eſt in c. vt noſtrum.
vt eccleſ.benef.& cap.vt noſtrum. de appell.& ibi Abb. col.
fin. ex hoc exijt , vt dicere ſolitus ſit Abb. in cap. cum olim.
de cauſ.poſſeſſio. & propriet. numero 17. contra clandeſti-
nè prouiſum poſſe excipi de crimine , vel infamia ad diffe-
2 rendam poſſeſſionem , † quia eſt præſumptio contra talem
collationem,quem ſequitur Petr.à Biax.in tract.direct.dict.
cap.46.tertia parte,numer.2.Bart. Cæpoll. in tract. de ſim.
contra. 20. præſump.nu.67.Huic optimè reſpondet,quod
ad hanc rem tradunt de contractu clandeſtinè facto , eum
3 præſumi fraudulentum,† & ſimulatum,ſcriptum reliquere
doct.in l.ab Anaſtaſio.C.mand.& in l.poſt contractum, vbi
præcipuè Bart.verſic. quartus caſus.ff. de donat.text.in cle-
ment.ex grandi.de vſur.l.data. C.de dona. quod idem com-
probat text.cum gloſſ.in capitul. conſuluit.de offic. delega.
vbi habetur , illum , qui malè agit , odio proſequi lucem,vt
ſcripſit Innocen. in cap.1.de fid.inſtrument.tot.titu.extr.de
4 cland.deſponſat.& prædicta ſunt vera,† niſi probaretur ali-
qua legitima cauſa talem collationem occultè factam fuiſſe,
ex qua cauſa tolleretur talis præſumptio contra collatio-
5 nem , nam præſumptio habet tantum locum in his , † quæ
ſunt incerta , non autem in his , quæ ſunt clara.l.continuus
§.cum ita.de verb.oblig. ſicut econtrà , collatio facta palam
inducit præſumptionem pro habilitate perſonæ:& aſſeren-
6 ti contrarium † incumbit onus probandi,ita Abb.in d.c.vt
noſtrum.nu.8.verſi.not.7.

7 Primò amplia vſque eo , vt † immò dicatur nulla,ita not.
Innocent. & Docto. in dicto capitulo vt noſtrum.& in add.
ad Abb. in dicto capitulo cum olim. penultima columna,
verſiculo ſecundo fallit,& Archid. in capitulo ſi tibi abſen-
ti.de præben.

In contrariam deſcendit ſententiam Bal. in ſua Marga. in
verb. collatio. id eſt immò valere , & de hoc videas Abb. in
d.c.vt noſtrum.vt eccle.benefic.nume. 18. nam licèt contra
illam præſumatur , non per hoc dicitur nulla , vt ex ſupra
8 allegatis in ſimili de contractu clam facto † qui tamen li-
cet

cèt præſumatur ſimulatus, non tamen eſt nullus, vt de hoc
latè Cæpo.in tract.de ſimul.contract.in 20.præſum.& infra
fuſius diximus in concluſ.contractus ſimulatus, & de bene-
ficij collatione adeas concluſionem, collatio, infrà.

CONCLVSIO 177.

ARGVMENTVM.

An qui beneficium impetrat & iuriſpatronatus eſſe laicorum aſſerat, illud probare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium impetrans, & aſſerens eſſe iuriſpatronatus laicorum, debet illud probare.*
Quod intellige, vt ibi diſtinguitur.
2 *Prouiſio beneficij de iure patronatu laicorum quando valeat.*
3 *Beneficium præſumitur patronatum magis, quam liberum, & ibi vide contrarium.*
4 *Iuriſpatronatus acquiritur per conſtructionem eccleſiæ.*
5 *Eccleſia præſumitur habere patronum.*
6 *Eccleſia licèt præſumatur habere conſtructorem, non tamen præſumitur patronata.*
7 *Iuſpatronatum prætendens ex præſumptione, quòd eccleſia conſtructa ſit alicuius, docere debet, ſe eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi, quæ quaſi poſſeſſio non præſumitur.*
8 *Qualibet res præſumitur libera.*

Beneficium impetrans, & aſſerens eſſe iuriſ-
patronatus laicorum debet illud
1 probare † idque aut ex capite præſcriptionis, aut conſuetu-
dinis, aut fundationis, aut dotationis, aut conſtructionis, ita
decidit Caſſad.decif.7.in prin.de iur.patron.

Iſtud tamen ſic eſt accipiendum, vt idem Caſſa.intellexit
ibidem. Nam aut dicitur in impetratione beneficij, quod
(vt aſſeris) de iurepatronatus laicorum exiſtit, & tunc impe-
tranti incumbit onus probandi, cum verba, vt aſſeris, refe-
rantur ad impetrantem, & ſit cauſa intentionis ſuæ. Aut di-
citur, quòd beneficium (vt aſſeritur) de iurepatronatus lai-
corum exiſtit, & tunc impugnanti incumbit probare. Aut
dicitur, quod beneficiũ (vt aſſeris) de iurepatronatus laico-
rum, vel clericorum exiſtit, & tunc etiã ſi ſit laicorum, onus
probandi incumbit impugnanti literas prouiſionis, hæc v-
berius explicata videas ab ipſo in dicta deciſio.7. vbi etiam
2 decidit, † prouiſionẽ beneficij de iurepatronatus laicorum
ex fundatione, dotatione, vel conſtructione exiſtentis tunc
valere, quando fuerit expreſsè tali iuripatronatus deroga-
tum à Sanctiſſimo Patre, vel patroni conſenſerunt in proui-
ſum de tali beneficio, per tex.in c.decernimus. 16. q. 7.

3 Et quòd præſumatur patronatum magis, † quam liberum,
refert Lamb.in tract.de iur.patro.4.art.2.q.prin.1.par.1.lib.
num.14.& Abb.in c.querelam.in 3.not.in 2.& 3. col. de ele-
ctio.quem ibi adducit Lambert.& idem Abb.in conſi.106.
incipien.caſus.volum.2.vbi dicit, vt cum eccleſia ex ſe naſci
non poſſit, dicendum ſit illam ab aliquo cõſtructam: & ideo
4 de alicuius iurepatronatu eſſe † cum per conſtructionem
eccleſiæ acquiratur iuſpatronatus, Cardin. Flor.in capitulo
nobis, quæſtio. 8. de iurepatron. vbi etiam Ioannes Andre.
& latè per Roc.de Curt.in tractat.de iurepatron.in verſicu-
lo conſtruxit.& idem Abb.in conſil.454.incip.caſu contin-
5 gente.circa med. volum.1. dicit, eccleſiam † præſumi habe-
re patronum.

Contrarium videtur ſentire dictus Roc.de Curt.in dicto
tract.de iurepatron.in verb.conſtruxit.nume.29. quia licet
præſumatur eccleſia habere conſtructorem, cum ex ſe ipſa
6 naſci nequeat: † tamen non præſumitur patronata, nec re-
ctè colligere poſſumus, prȩſumitur habere conſtructorem,
ergo præſumitur patronata. accedit & huc, quod voluit
Abb.ſemetipſum fortaſſe in alijs locis ſupra citatis contra-
rijs declarantem, in conſilio 76. volumine 2. vbi inquit,
quòd licèt eccleſia præſumatur ab aliquo conſtructa, & ic-
circò eſſe ex alicuius iuriſpatronatus, tamen iſtud iuſpatro-
7 natus non ex ſola tali præſumptione probabitur, † ſed o-
portet: vt prætendens ex tali præſumptione iuſpatronatum
doceat ſe eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi, aliàs ſecus,
& talis quaſi poſſeſſio non præſumitur, vt idem Abb. per il-
lum text.in capitulo olim 3. de reſtitutio. ſpoliato. in tertio
notab. quæ etiam opinio probatur per concluſionem ge-
8 neralem, quæ ſic ſe habet, † vt quælibet res præſumatur li-
bera.l.altius.& ibi gloſſ.alleg.concord.ff.de ſeru.& aqua.

CONCLVSIO 178.

ARGVMENTVM.

Beneficij permutatio, vel r ſignatio, an & quando probetur facta in fraudem.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij permutatio ſiue reſignatio præſumitur facta in fraudem patroni, ad quem ſpectabat præſentare, vel collationem facere.*
2 *Beneficij patronus poteſt agere contra permutationem, & eam annullare infra ſex menſes à die notitiæ permutationis.*
3 *Permutatio facta ſpretis patronis non dicitur nulla ſed annullanda, ibi.*
4 *Beneficij permutatio fraudulenta probatur ex diſparitate beneficiorum permutatorum.*
Et quibus coniecturis probetur, ibidem.
5 *Beneficium eſſe tenue, cui onus probandi incumbat.*
6 *Beneficij permutatio fraudulenta probatur ex coniunctione ſanguinis perſonarum compermutantium.*
7 *Beneficij permutatio probatur fraudulenta, quando permutans ſemper poſſedit beneficium.*

Beneficij permutationem ſiue reſignationem
1 † præſumi factam in fraudem patroni
dicti beneficij, ad quem ſpectabat præſentare, vel collatio-
nem facere ex eo, quòd facta fuerit ab ægroto, ſciuit ſum-
mus Pontif.in c.2.de renunciat.in 6. Alexan. docuit in l.filiæ
meæ.ff.ſolut.matrimo. Aymo Crauet. reſpondit conſil. 88.
numero 18.& idem Crauett.conſilio 82.num.3.vbi pro hoc
adducit idem ſentientem Oldrad. conſilio 324. incipien.
factum tale eſt.column.2.poſt medium, & conſuluere Bald.
conſilio 312.in fine lib.1.& Ancharan.conſilio 430.incipien.
fuiſſet expedien. & huiuſmodi permutatio nulla dicitur, vt
Crauett.eod.conſilio 82.numero 5. Bertrand. conſilio 467.
* volumine 4.numero 5.atteſtatur * communem eſſe opinio-
2 nem † patronos poſſe agere contra permutationem de con-
temptu eorum, & eam irritam facere, & hoc intra ſex men-
ſes à tempore notitiæ permutationis. Feder. in tractat. per-
mutat.quæſtion.31. per id, quod not.Innocent.ca.2.de con-
ceſſio.præbend.addit.ad deciſ.Guid.Pap.deciſ.374.Felin.&
Abb.in ca.quia veriſimile, de præſumptio. Bertrand.conſi-
lio 311.in 1.parte, volum.2.Calcan.conſilio 25.numer.24.Pa-
riſ.conſi.130.vol.4.Gigas in tracta.de penſio. in reſponſ. 19.
numero 9. & Cagnol.in repetit. l.2. C.de reſcind.vendi.nu.
56.& 57.

Intellige tamen, vt ex quo permutatio ſit facta ſpretis pa-
3 tronis, † non dicitur nulla, ſed annullanda, ſic loquutus eſt
Federic.in d.tract.de permutatio.qu.30.& Paul. in clemen.
vnica.de rer.permutat.

Secundò probatur doloſa ex diſparitate beneficiorum
4 permutatorum † id eſt, ſi pingue cum exiguo, & tenui be-
neficio permutauerit. Anchar. conſil. 88.volum.1.verſi.1.ex
diſparitate, & colum.2.verſic. præterea, & Tiraquell. in l.ſi
vnquam. C.de reuocand.donatio. in verb. donatione largi-
tus.numer.122.vbi allegat vltra hoc Ioan.Andr.in capitul. 1.
in princip.de rer. permutat. libr. 6. & Aymo Crauett.dicto

conſil.82.numer.4.vbi ait,hanc ſolam coniecturam ſufficere ad probandam fraudem, & ad nihilum redigendam permutationem, vt Do.de Rot.deciſ.361. incip.nota.præſumitur.in antiq. Verùm Dom.de Rot.in deciſio.129.nota quòd non vitiatur,in antiq.vt ipſemet Crauet.d.nu.5.ait,aſſerunt iſtam ſolam coniecturam nõ ſufficere,ſed cum alijs iunctam multum prodeſſe,vt declarat Federic. de Sen.in tracta.permutatio.q.vlt.& ita Pariſ.dicto conſil.130.numer.3.& Abb. in d.cap.quia veriſimile.de præſump.idem ſentit Rebuff.in ſua praxi benefic.tit.de permutatio.verſic.18.nu.42.& vide Rot.deciſ.Biſignet.5.de rer.permutat.& Docto.in cap.cum venerabilem.& in c.cum vniuerſorum. de rer.permuta.qui tenent pinguia pro minimis beneficijs licitè permutari poſſe, de cuius tamen veritate diximus infra in concluſio. permutatio beneficij,& ibi vide.Et cui incumbat onus pro-
5 bandi,†beneficium eſſe tenue,vide text.in §.ſin autem fortuita.in authen. de æqualit. dot. & Ang.conſil.270.Bonifacius,column.vltim. Calderin. conſili.10. titul. de probatio. Cardina.in capitulo fina. extr. de præſumptio. column.2.& videas infra in concluſione,beneficium tenue,& Capr.reg. 88.de permutation.benefic.nu.149.

Tertiò probatur fraudulenta ratione coniunctionis ſan-
6 guinis perſonarum,vt ſi permutauerit cum nepote,† nam ratione coniunctionis præſumitur fraus, vt reſcripſit Imp. Conſtantinus ad Seuerum in l. lata.C.de donat. Bartol.in l. poſt contractum. ff. de donat. & in terminis permutationis beneficij eſt Rot.deciſio.361. nota præſumitur, in antiq. & ſequitur Crauet.conſil.82.num.5.& Ioan. de Sel.in tract.de benefic.par.1.q.18.nu.2.

7 Quartò probatur frauduléta, † quando permutans ſemper poſſidet beneficium ſuum,ita Pariſ.conſil.130. nu.6.lib. 2.per tex.in l.ſicut.§.ſuperuacuum.ff.quib.mod. pignor.vel hyp.ſol.l.& qui ſub his.§.igitur.C.de remiſſ.pign.Barto.in l. poſt cõtractum.in 6.coniectura. ff.de don. quam coniecturam magni facit Inno.in c.1.de cler.non reſiden.

CONCLVSIO 179.

ARGVMENTVM.

Beneficij vnio quomodo præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij vnio præſumitur ex temporis diuturnitate, cuius initij non extat memoria.*

2 *Præſumptio vnionis beneficij non inducitur ex diuturnitate temporis.*

3 *Solennitates vnionis beneficij præſumuntur ex diuturnitate temporis.*

4 *Præſumptio vnionis beneficij procedit etiam per tempus quadraginta annorum.*

1 Beneficij vnioné præſumi ex tanti temporis diuturnitate, † cuius initij memoria non extet,elegantiſſimè,vt omnia,ſcripſit Tiraquell.in tract. de præſcript.verb.per decem annos.fol. 74. & 47.verſic.20.& 21. Crauet. in tract. de antiquit.temp.fol. 128.nu.48.& eundem in conſil.158.Petr.de Anchar.in conſi.162.in fin.Oldr. qui loquitur in tempore, vt idem inquit, immemorabili, conſil.296. Iaſ. in l. qui in aliena.col.6.ff.de acquir.hæredit. Rot. deciſi. 205.in antiquis, ſed hoc clarius fuit explicatum in concluſio. vnio præſumitur, & in concluſione, vnio beneficij probatur.

2 Contrarium verò, ideſt, † ex diuturnitate temporis non induci præſumptionem vnionis, voluit Alex. conſi. 101.circa principium,vol.6.Bal.in d.c.ex parte.de teſtib.

Primò amplia priorem opinionem, vt nedum præſuma-
3 tur vnio, † ſed etiam ſolennitates vnionis, ita Fel. in conſi. 20.nu.21.Lofred.conſil.40.col.9.Boër.deciſ.345. Romanus conſil.275.in principio deciſ. Neapol.368.col.2.in antiquis, Mant.in conſi.83.

Secundò amplia,vt etiam procedat talis vnionis præſum-
4 ptio † per tempus quadraginta annorum, ſic me docuit Card.in clement.1.in 20.quæſt.de ſupplen.præla. negligen. Boër.dicta deciſione 345. per text.iuncta gl.in c. cum de beneficio, de prẹben. in ſexto, ſed hæc vberius enucleata ſunt in concluſione,vnio præſumitur,& in cõcluſione, vnio beneficij probatur,lector illuc te reijcio.

CONCLVSIO 180.

ARGVMENTVM.

Beneficium habens, quid probare cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium habens probare tenetur, quòd canonicè in eo fuerit inſtitutus.*

2 *Beneficium tenendum non eſt ſine inſtitutione canonica.*

3 *Regula: quòd quis non teneatur oſtendere titulum ſuæ poſſeſſionis,non habet locum in beneficialibus.*

4 *Poſſeſſio ſola in beneficialibus non ſufficit, niſi adſit canonica inſtitutio.*

5 *Beneficium obtinens, ſi iubetur titulum probare, appellare non poterit.*

A correctione non appellatur,ibidem.

6 *Titulum iuſtum non habens beneficium tenet cum peccato, & animas parochianorum decipit.*

7 *Inquiſitio tituli generaliter etiam fieri poteſt ex officio iudicis.*

8 *Poſſeſſionem adipiſci tentans probare debet iuſtum titulum.*

9 *Spoliatus in poſſeſſione recuperanda iuſtificare tenetur ſuæ poſſeſſionis titulum.*

10 *Beneficiatus non eſt dominus beneficij ſed adminiſtrator, ac procurator.*

Procurator ante omnia mandatum producere tenetur.ibidem.

11 *Beneficiatus tenetur titulum oſtendere, aliàs ſine eo intruſus dicitur.*

Nullus præſumitur à ſe ipſo habere nec titulum, nec poſſeſſionem beneficij.

Vide ibi contraria non habere locum, quando longo tempore poſſedit.

12 *Longa poſſeſſio habet vim tituli.*

Spoliator excipiens de titulo ſpoliati agentis, non oſtendens proprium titulum,nec ſpoliatus ſuum probare debet,ibi.

Et vide ibidem declarationem quando procedat.

13 *Viſitatores veriſimiliter non ſunt paſſi beneficia poſſideri ſine titulo.*

Beneficij poſſeſſor nullo tempore ius acquirit quoad ſuperiorem, quin titulum beneficij oſtendere teneatur,ibi,& declara,vt ibi.

14 *Beneficij poſſeſſori ſufficit oſtendere titulum coloratum ex prima facie verum apparentem,nec exigitur exacta illius probatio.*

15 *Titulus beneficij diſcoloratus habetur pro non titulo,nec iuſtificat poſſeſſionem,& titulum,& poſſeſſionem annullat.*

16 *Cardinalis titulum ſuum iuſtificare tenetur.*

17 *Titulus coloratur per confeſſionem aduerſarij, & dicto vnius teſtis, & intellige,vt ibi.*

18 *Agens ſiue acquirendæ ſiue recuperandæ poſſeſſionis remedio ſemper tenetur docere titulum ipſius beneficij.*

19 *A petitione facta à ſuperiore de legitimitate tituli quare nõ detur appellatio.*

20 *Inquiſitio tituli fieri poteſt ad libitum à iudice, & à ſuperiore,*

21 *Poſſeſſorium intentans,ſi de recenti eſt beneficium conſequutus, iuſtum titulum epiſcopo oſtendere debet.*

22 *Titulus in facto antiquo ne oſtendatur,tribus rationibus excuſari poterit.*

23 *Probationes ſæpe pereunt ex longinquitate temporis.*

24 *Titulus quando,& quibus de cauſis probari poterit per iuramentum.*

25 *Superior ſi onus probandi defectum tituli in ſe aſſumere voluit, probare poterit.*

26 *Epiſcopus non ſolum,ſed etiam beneficij patronus, vel alius intereſſe habens inſtare poteſt, vt de iuſto titulo ſibi doceatur.*

27 *Intentans remedium retinendæ non tenetur probare titulum ſui beneficij, etiam quòd ſit iniuſta poſſeſſio, & contra l. dummodo poßideat titulo colorato: ſed probare de antiquiori poſſeßione, etiam quòd aduerſarius habeat iuniorem cum titulo acquiſito poſt illam antiquam poſſeßionem.*

28 *Poſſeßio in beneficialibus debet iuſtificari ex titulo ſaltem colorato, & quando procedat. ibi.*

29 *Probatio per iuramentum poßidentis admittitur propter antiquitatem facti, niſi ius commune eſſet contra poßidentem, & quando procedat. ibi.*

30 *Quæ conſideranda ſint in caſu probationis tituli.*

31 *Titulus attenditur quando actor, & reus ſunt in pari probatione poſſeßionis.*

Reliqua de titulo videnda erunt in concluſione, titulus, vbi iuſtius cadit materia.

Beneficium habenti cui opponitur irritam
fuiſſe inſtitutionem, † incumbit
1 onus probandi canonicè, & legitimè ſibi fuiſſe collatum. vt
optimè tradidit gl. ff. in cap. ex inſinuatione. vbi etiam text.
de procur. Idem voluit Hoſtien. quem refert, & declarando
ſequitur Abb. in cap. licet Heli. de ſimo. numero 22. Bal. in
leg. inciuile. in 1. oppoſi. C. de furt. verſi. item ſi tenet. &
in l. cogi. C. de peti. hæred. & leg. 2. verſic. porrò C. quom.
& quan. Iudex. Ang. ſin. in leg. qui in aliena. §. ſed & ſi non
adierit. ff. de acquir. hæred. Gem. in capitulo ordinarij, de
offic. ordinarij. & in capit. 1. de reg. iur. in 6. & ratio eſt, quia
2 beneficium non eſt tenendum † ſine inſtitutione canonica,
cap. vnico. vt eccleſia. benef. & in c. beneficium. de reg. iur.
in 6. & in Pedemont. deciſ. 54. nume. 4. & licet regulariter
3 quis non teneatur docere titulum † ſuæ poſſeſſionis, vt in
l. cogi. C. de pet. hæred. tamen in beneficialibus hoc locum
non habet, vt in c. ordinarij. de offic. ordinarij. lib. 6. & ita
tenet Abb. in cap. licèt Heli. de ſimo. numero 22. quem ſequitur
Iacob. de Sancto Geor. in leg. quodam quaſi. nume.
6. ff. de probat. tum quia ſola poſſeſſio in beneficialibus nõ
4 ſufficit, † niſi adſit canonica inſtitutio, vt in ca. ex frequentibus.
de inſtitut. quinimo debet habere literas ſuæ inſtitutionis,
vt in c. legum, 29. diſtin. & in hoc caſu, ſcilicet quando
beneficium obtinens iubetur titulum probare, non po-
5 terit appellare, † ſicut non appellatur à correctione, c. ad
noſtram. & c. reprehenſibilis. de appel. cum correctionis ſimile
ſit præceptum de tituli legitimitate (vt aiunt) docenda,
nam ſi non habet iuſtum titulum obtinet beneficium
6 cum peccato, † & decipit animas parochianorum, vt traditum
eſt in cap. dudum. el 2. de electio. in 6. Item quia iſta in-
7 quiſitio tituli poteſt fieri etiam generaliter † ex officio iudicis,
arg. c. graue. de præben. & c. 3. de inſtit.

Amplia vt etiam procedat in cauſa poſſeſſionis adipi-
8 ſcendæ, in qua oportebit, vt tentans tale poſſeſſorium † probet
iuſtum titulum, ita reſpondit Ioan. Bapti. Ferret. in conſil.
93. nume. 4. lib. 1. & ex ſupra allegatis per capitulum, beneficium.
de regul. iur. in 6. & c. vnico, vt eccleſia. benef. &
deciſio. Pedemon. 54. nu. 4.

Amplia, vt etiam procedat in cauſa poſſeſſionis recupe-
9 randæ, in qua ſpoliatus † tenetur purgare titulum ſuæ poſſeſſionis,
ita ait Rot. deci. 65. in antiq. Pariſ. conſ. 12. num. 2.
* volum. 4. vbi * communem dicit, per Alex. in l. naturaliter.
§. nihil commune. colum. 2. verſi. 8. fallit. numero 25. ff. de
acquiren. poſſ. faciunt adducta per Abbatem in capitulo in
* literis. numero 11. & 12. & de * communi teſtatur etiam Stepha.
Aufrer. in additio. ad Capell. Toloſ. deciſio. 15. incipien.
item fuit quæſitum. Idem voluit Innoc. in c. in literis.
de reſtitutio. ſpoliat. & in c. ex parte. eod. titu. & in capitu.
conſtitutus. de fil. presbyter. Archid. in capi. eum qui. de eo,
qui mit. in poſſ. lib. 6. Bellamer. deciſ. 17. & deciſ. 49. agens
clement. vnica. de cauſ. poſſeſſio. & propriet. D. de Rot. deciſio.
1. & 2. titu. de reſtitut. ſpoliat. in nou. & in antiq. eod.
titu. deciſ. 20. Caſtren. conſilio 254. ad confirmationem eorum,
colum. 2. verſi. ſuper tertio articulo, li. 1. in antiq. Guid.
Pap. in quæſtio. 85. & ſingul. 231. Dec. in l. vlt. numero 19. in
fin. C. de edict. diu. Adri. toll. Capic. deciſ. 6. numero 23. Ferret.
conſilio 28. nume. 9. Ioa. de Selu. tractatu de benefic. 2.
parte q. 25. Quintilia. Mandoſ. in regul. cancell. Iulij tertij,
in reg. 1. de reſeruat. quæſtio. 3. Crauet. conſilio 322. colum.
10 2. verſic. 2. conſidero. qui ea ratione vtitur, † quia beneficiatus
non dicitur beneficij dominus, ſed eſt adminiſtratoris
loco, diciturque procurator, vt ergo ante omnia conſueuit
procurator mandatum producere, l. ſi quis inficiatus. ff. de-
11 poſ. ſic beneficiatus iſte titulum oſtendere debet † alioqui
ſi ſine titulo ſit, intruſum nominant, capit. 1. de eo qui mittit.
in poſſeſſion. aliam reddit rationem Bellamer. dicta deciſio.
49. quia nullus præſumitur habere titulum, nec poſ-
* ſeſſionem à ſe ipſo, vt ibi per eum, & hanc aſſerit * communem
opinionem nulli doctrina ſecundus Iacobus Menoch.
de recuper. poſſeſſione, 15. reme. nu. 458. & 459.

Contra hanc * communem opinionem relatam facit tex.
in capitu. in literis. de reſtitu. ſpoliato. & capi. ſuſceptis, &
capitu. cum ſuper. de cau. poſſeſſ. & propriet. & capitulo ex
inſinuatione de procurat. & contra ſupradictam opinio-
* nem * communiter tenere Docto. teſtatur Abb. in dicto c.
in literis. num. 12. verſicu. ego declarando materiam, & in
verſicu. 4. opinio. eod. loco. & pro iſta ſecunda opinione
conſuluit Geminia. conſilio 57. colum. 3. & conſilio 148. Innocen.
& Butr. in dicto capitulo in literis, & in cap. cum ad
ſedem. de reſtitut. ſpoliato. refert Socin. in l. rem quæ nobis.
num. 17. ff. de acq. poſſeſſ. Franciſc. de Marchis quæſtio.
197. in fine inquit, non eſſe neceſſariam titu. probationem,
12 cum longo tempore poſſidet, † nam longa poſſeſſio vim
tituli habet. Rip. in l. naturaliter. §. nihil commune. de acquir.
poſſeſſio. quando ſpoliator ipſe excipiens de titulo
ſpoliati agentis non oſtendit proprium titulum, nam tunc
nec ſpoliatus ipſe ſuum probare debet, ex quo enim is conuentus
ius non habet, vt extraneus dicitur, nec ſua videtur
intereſſe, ſic ſentit Io. de Selu. tract. de benef. 2 parte quæſt.
25. nu. 6. ſed in hac varietate atq; repugnantia opinionum,
* videas omninò Abba. in d. ca. in literis. nume. 12. cum plurib.
ſequentibus, quibus in locis declarat, & enumerat has
opiniones.

Primò intellige & declara prædictam ampliationem primò
in lite non procedere, quando conſtat ante litem pacifice
poſſediſſe vltra triennium, vel ſucceſſiue poſſeſſori pacifico
vltra triennium, ſic declarat poſt alios Caſſador. in
ſuis deciſio. titu. de cau. poſſeſſ. & proprie. deciſi. 2. & Menoch.
vbi ſupra nu. 461. quia inquit Caſſador. vbi ſupra, nõ
13 eſt veriſimile † quòd viſitatores paſſi eſſent eum ſine titulo
poſſidere, quod Menoch. d. nume. 46. intelligit quoad ſpoliatorem,
quo enim ad ſuperiorem nullo tempore ius acquiret
poſſeſſor beneficij vt titulum non oſtendat. Innocent.
in c. cum contingit. col. 7. de preſcript. Tiraquell. tract.
de præſcript. §. 1. gloſ. 4. verſi. ſed huic ſententiæ.

Secundò declara, & intellige non procedere, quando agitur
via attentatorum, vt Menoch. d. num. 462. & remedio
vlt. in d. tract. num. 32.

Tertiò intellige, & declara, vt ſufficiat oſtendere titu-
14 lum coloratum, † & qui prima facie verus appareat, nec enim
licet poſtmodum ſpoliatori quidquam obijcere in illum,
ſic Caſtrenſ. d. conſilio 254. d. verſi. ſuper 3. artic. ſic declarans
text. c. in literis. de reſtitut. ſpoliat. Caſſador. in titu.
de reſtitut. ſpoliat. deci. 1. in fi. ſent. & declarat ſufficere poſſeſſionem
purgare, non ergo exigitur exacta tituli probatio,
ſed ſufficit, vt titulus coloratus ſit, ita Bellamer. deciſ.
49. 50. & deciſio. 99. & 455. Bertrand. conſil. 2. nume. 18. 1.
15 parte. lib. 3. & conſil. 135. nume. 6. qua ratione fit, † vt ſi titulus
eſſet, vt loquuntur diſcoloratus, & pro non titulo haberetur,
non eſſet poſſeſſio iuſtificata, vt ſi de intruſione appareret,
nam ſolet intruſio titulum, & poſſeſſionem irritam
facere. Ripa, d. l. naturaliter. §. nihil commune. nume. 71. &
latè Menoch. vbi ſupra, num. 464.

Quartò declara, & intellige non procedere in Illuſtriſſi-
16 mis, & Reuerendiſſimis Cardinalibus, † qui ſuum titulum
purgare tenentur, cum ſuas eccleſias in titulum Cardina-

dinalatus teneant.ita Dec.conſil.157.colum.1.poſt Petr.Pe-
ruſ.& in ſpecie notauit Anto.Mathe.Roma.l.naturaliter.§.
nihil commune.num.48.in fine,qui ibidem num. 52.docu-
17 it † titu.colorari per confeſſionem aduerſarij. Caſſador.de-
ciſio.1.item ex vnius teſtimonio. Bellamer.deciſio.50.98. &
577. & Menoch.vbi ſupra num. 47.

Declara, & intellige non procedere, quando de leui de-
trimento agitur,ita Anchara.c. ad decimas.de reſtitu.ſpoli-
at.in 6.ſunt tamen qui ibi diſſentiant,vt Franc.& Gomeſ. vt
eos refert Mathe.Roma.dicto §.nihil commune. nume. 56.
verſi.neque titulum.

Declara modo poſteriorem opinionem contrariam ad
18 ampliationem,vt ſcilicet illa nō habeat locum quoad ſupe-
riorem, † nam ſemper agens ſiue acquirendæ, ſiue recupe-
randæ poſſeſſionis remedio tenetur illum docere titulum
ipſius beneficij.ita concludit Abb. de mente Hoſtien. in d.
cap.licet Heli.nume. 22.de ſimon. vbi & illud inſuper addi-
19 dit, à tali petitione facta à ſuperiore de legitimitate tituli †
non dari appellationem, ea quippe ratione,quia agitur de
corrigendo facto caſu,quo non eſſet rite factum,& quia et-
iam talis inquiſitio tituli poteſt fieri ex voluntate iudicis,
20 vel ipſius ſuperioris, † per ea, quæ habentur in c.graue.de
præben. & c.3. de inſtit. idem voluit Bald.in l.inciuile. in 1.
oppoſit.C.de furt.verſi.item ſi tenet.& in l.cogi.C.de petit.
hæred.& l.2.verſi.porrò. C. quomodo,& quando iud.Ang.
in l.qui in aliena.§. ſed & ſi non adierit. ff. de acquir. hæred.
Gemin. in capitulo ordinarij. de offic. ordin. & ca.1. de reg.
iur. in 6.

Sed hanc declarationem intellige, vt tunc procedat,quā
21 do factum eſſet recens, vt † ſi poſſeſſorium intentans eſſet
recens illud beneficium conſecutus,quia tunc debet(vt di-
citur) oſtendere iuſtum titulum epiſcopo,& tenetur, vt in
ſupradicta declaratione, ſecus ſi factum eſſet antiquum,
22 quia tunc non obſtabit, nec agenti nocebit, † etiam ſi non
doceat titulum, primò quia aſcribendum eſt epiſcopo, qui
diu tacuit, argum. ca.1. de frigid. Deinde, quia videtur ta-
cendo conſenſiſſe,argum.cap.ex ore de his, quæ fi. à maior.
par. capit.Poſtremò, quia probationes non poſſunt facile
23 haberi,† cum ſæpè pereant ex longinquitate temporis, ſed
ſi ſuperior titulum requirens nunquam conſenſit tacitè,vel
expreſsè, vt quia recenter adeptus eſt epiſcopatum, vel
24 diu ſtetit in captiuitate, † tunc poterit titulus probari per
iuramentum,quod ſufficit,argu.ſunt ea, quæ habentur in l.
ſi arbiter.ff.de probat.& not.in c.illud,de præſumpt.

25 Quod tamen intellige, niſi ſuperior voluerit in ſe aſſu-
mere onus probandi defectum tituli, † quo caſu poterit,
arg.quæ ſunt in c.dilecto.de præben. Et quod dictum eſt in
ſuperiore,& epiſcopo,idem intellige habere locum in pa-
26 trono beneficij, vel alio, cuius præcipuè intereſt,† qui po-
teſt inſtare,vt ipſe doceatur de iuſto titulo,ita & hoc pacto
hæc omnia declarat & ſequitur Abb.ex mente Hoſtien. in
d.c.licet Heli.nu.22.vſq; in fin.& Feder. conſi. 98.

Primò limita non procedere, quando intentatum eſt re-
medium retinendæ poſſeſſionis, quia tunc non tenetur
27 probare titulum beneficij † cum debeat reſeruari in iudicio
petitorio,vt cauit Nat.conſi.411.num.5.& 7.lib.2.& Anton.
de Butr.in ca.in literis. de reſtitut.ſpoliat.quem ibi refert &
ſequitur Abb.colum.8.num.27. Bart. in l. naturaliter. §. ni-
hil commune.ff.de acquir.poſſeſſ.Guid.Pap.conſi.292.poſt
Angel.in §. quadrupli.in col.fin.Inſtit.de act.Abb.in c.cum
veniſſent.columna antepenult. in 1. lectu. de inſtitu.quem
refert,& ſequitur Ferre.in conſi.1.num.12.vol.1.quo in loco
* teneri * communiter à doctoribus affirmat. & ita tenere in
d.c. cum veniſſent,inquit Henri.Boic.poſt Bernard. Innoc.
& Hoſtien. colum. penult. verſ. ſed ſecundum hoc,vbi ad-
ducit rationem iſtius concluſionis,idem Ferret.conſ. 7. nu.
3.lib. 1. vbi etiam tenet id procedere licèt poſſeſſio ſit iniu-
ſta,& contra l. priuatiuam iuris,dummodo poſſideat titulo
* colorato,& dicit hanc * communem ibi nu.4.in fin.& * cō-
* munem etiam aſſerit in conſi.1. num. 11. eod. lib. ſed ſufficit
probare de antiquiore poſſeſſione,etiam ſi aduerſarius ha-
beat recentiorem poſſeſſionem, cum titulo acquiſito poſt
illam antiquiorem poſſeſſionem,argum. l. ſi fundum. ff.de
fund.dota.ſequitur ibi Dec.latè in c. licèt cauſam.de proba.
col.8.verſi.3. in interdicto.conſi.56.colu.2.in fin. conſi. 162.
num.2. conſi.303.nu. 8. Didac. Couar.practicar.quæſt.cap.
17.verſi.12.iſtud tamen dictum non habet locum in benefi-
28 cialibus, † in quibus oportet iuſtificare poſſeſſionem ex ti-
tulo ſaltem colorato, ita reſpondit Oldrad.conſi.7.num.6.
& 10.But.in d.c.in literis.colum.8.Caſſa.deciſio.3.num.5.de
reſtit. ſpolia.Pariſ.conſi.12.nu.7.vol.4.Alex.conſi. 45. num.
8.volum. 3.

Secundò limita non procedere, quando quis longo
tempore poſſedit beneficium, quia tunc ſi allegatur ali-
us titulus, & non poſſeſſio ſola pro titulo, tunc præſumitur
canonicus titulus,& nemo compelletur oſtendere titulum
29 ſui beneficij, † & propter antiquitatem facti admitteretur
probatio per iuramentum poſſidentis,vt in l.ſi arbiter.ff. de
probat.& notatur in c. 1. de præſump.& ita Lamber.de iure
patrona.2.artic.1. q. prin.3.par.2.lib.& num.3.& Felyn.con-
ſi.12.aliàs 2.& Abb.in c. licet Heli.de ſimon.in fi.& illud di-
ctum de probatione iuramentali limitatur non procedere,
quando ius commune eſſet contra poſſidentem,vt,quando
quis poſſideret duo beneficia,quæ ſimul ſtare non poſſint,
quia tunc non ſufficeret illa probatio ſacramentalis, arg.c.
ordinarij. de offic. ordin. lib. 6. & c.contra priorem.100.
diſt.& ita Lambert.ſupra citato loco,& Abb. in eodemmet
30 citato loco dicit † in hoc caſu debere conſiderari longin-
quitatem temporis,& genus beneficiati anteceſſoris,& et-
iā illius qui anteceſſit,qui,vt illa duo beneficia,quæ vnà ſta-
re non poterant,fuerit perpeſſus, & ſecundum hæc eſt de-
cidenda quæſtio.

Limita etiam non procedere,quando actor, & reus ſunt
31 in pari probatione poſſeſſionis † quia tunc attenditur titu-
lus,vt per Ioan.Bap.Ferr.d.conſi.7.nume.3.& 4.lib.1. alleg.
* Abb.in c.licèt cauſam.in 10.notab.colum.4. in prin. & ibi-
dem Fel.col.8.idem Ferret.conſi.1.nu. 13. vbi * communem
dicit eod. lib.

Sed hæc vlterius de titulo proſequi nobis non eſt in ani-
mo,cum magis opportunè in concluſione titulus, vbi ma-
teriæ propria ſedes eſt,hæc ſimus explicaturi.

CONCLVSIO 181.

ARGVMENTVM.

An qui beneficium velit conſequi, ab illo dandus & probandus ſit certus aliquis modus vacandi.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium impetrans debet dare, & probare aliquem certum modum vacandi.*

2 *Clauſula in ſupplicatione appoſita, & quouis alio modo vacans, quam vim habeat.*

3 *In commiſſione ſi plura narrentur, quorum aliqua falſa, aliqua vera ſint, ſi euiſdem effectus ex veris ſequi poteſt, valet commiſſio.*

4 *Modus quilibet vacandi, quare intelligatur de modo euenienti in perſonam, de qua in ſupplicatione, & non in alia, de qua non fuerit facta mentio.*

5 *Clauſula, quouis alio modo vacans, comprehendit etiam vacationem in alia perſona interuenientem, quam in expreſſa, & indiſtinctè omnes modos vacandi.*

6 *Communis opinio auditorum Sacri Palatij circa prædictam clauſulam, quouis alio modo vacans, refertur per Ioan. Cald. vt ibi.*

1 Beneficium impetrans, † vt illud conſequi poſſit, præſcribendus, & probā-
dus ab illo eſt aliquis modus certus vacandi, ſic me docuit
Caſſa. ſuper reg.canc.deciſi.15 .numero 2.quòd ſi pluribus
modis

modis vacare aſſeueret, ſufficiet vnum modum probare,
Rot.deci.14. aliàs 83.de reſcrip.num.1. in nouis.c.cum iam-
dudum.de præben.& de appell.capit. ſignificauit.de exceſſ.
præla.c.graue.de prob.c.licet.de reſcrip.c.2. & Bellam. de-
ciſ.734.& facit Rot.deciſ.7.de reſcrip.in nou.& deciſ.3.eod.
titu. in antiq.

Quod intellige habere etiam locum, quando impetrans
expreſſit modum, veluti per conſtitutionem, execrabilis,
2 quem deinde non probauit,† ſed quia in ſupplicatione fuit
appoſita clauſula, & quouis alio modo vacans, ſi probabit
alium modum, per quem beneficium vacaſſe inferri poſſit,
ſufficit nihilominus ad illud beneficium adipiſcendum, vt
in d.deciſio.83. nec aliò reſpicit, quod in ſimili habetur in
deciſio.68.eod.tit. vbi dicitur, quòd ſi in commiſſione plu-
3 ra narrentur, quorum aliqua ſunt falſa, aliqua vera,† ſi ex
veris poterit ſequi effectus commiſſionis, valebit commiſ-
ſio, vt etiam notatur in c. ex parte,& c.inter cæteras. & c.
olim.de reſcri.& in ſimili faciunt d.in c.licet.de probatio.&
cap.exhibita.in vlt.gl. de iud.

Nec ſine declaratione prætereũdum eſt, quod nuper di-
ximus de modo quouis vacandi, intelligendum enim de mo
4 do euenienti in perſonam, de qua in ſupplicatione,† ſecus
ſi in alia perſona, de qua non fuerit facta mentio in ſuppli-
catione, quia clauſula, quouis alio modo, in literis apoſto-
licis appoſita pertinet ad alium modũ ex dicta perſona pro-
uenientem, ita habetur in deciſi. 1. aliàs 29. de reſcrip. inci-
pien.ſi mandetur.in nouis, non autem omnes alias perſo-
nas, per quas vacare poſſet tale beneficium, vt in dictis iu-
ribus,& deciſio.143. in nou.incipient.habere gratiam, & in
antiquis deciſ. 483. incip. nota quòd clauſula,& ita ſeruan-
dum,& ſemper ſeruatum fuiſſe aſſerit d. dec. 29. & de hoc
vide Fel. in c.in noſtra. de reſcr. in 5.& 6.corelar.Caſſ.deciſ.
5.de præben.

Contrarium, id eſt, clauſulam, quouis alio modo vacan-
5 tem,† comprehendere etiam vacationem interuenientem
in alia perſona, quàm in expreſſa, & indiſtinctè omnes mo-
dos vacandi, voluit Rot.deciſ.613.in antiq. per c. ſuſceptũ.
de reſcrip.lib.6. & Ioan. Cald. in quadam quæſtione, quam
diſputauit Bononiæ incipien. Papa contulit, in qua omnes
6 rationes, quæ repugnare videntur, refellit,† & ita* cõmuni-
* ter auditores ſacri Palatij ſentire tradit in dicta deciſ.613.

CONCLVSIO 182.

ARGVMENTVM.

Beneficium impetrans, quod vacans ſit per contractum matrimonij, quæ probare teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium vacans per matrimonium contractum, illud impetrans probare tenetur matrimonium per verba de præſenti cõtractum fuiſſe.*

2 *Matrimonium contrahens exercet actum omninò contrarium clericatui, & videtur renuntiaſſe beneficio, & illud habere pro derelicto.*

3 *Beneficium ipſo iure vacat, quando contractum eſt matrimonium per verba de præſenti, etiam non ſequuta copula.*

4 *Beneficium etiam amittitur per contractum matrimonij verbis de præſenti, & ſi ſponſa incognita monaſterium ingrediatur.*

5 *Beneficium clerici iam promoti ad ſacros ordines per contractum matrimonij ipſo iure non vacat, ſed requiritur ſententia priuationis.*

6 *Impetrans præbendam primò vacaturam, & contrahens matrimonium, ſi vxor moriatur, & deinde vacet præbenda, non poteſt tunc eam acceptare.*

7 *Beneficium impetrans ſi ſolum probet ſponſalia contracta, probatio nõ ſufficit, & vti dubia interpretatur contra impetrantẽ.*

8 *Impetratio beneficij non valet, ſi matrimonium non eſt completũ.*

Beneficium vacans per contractum matri-
monij, impetrans illud cogi pro-
1 bare matrimonium per verba de præſenti contractum,†
nec ſatis eſſe oſtendere actum fuiſſe de contrahendo, vel
ſponſalia contracta, fuit determinatum per DD.de Rot.de-
ciſ.1.aliàs 26.ſi impetretur, in nou.de cler.coniugat. & deciſ.
21.aliàs 480. de probatio. in antiq. ſi impetretur benefici-
um, argum.c. 1. de cler.coniugat. & ibi Ioan. And.& firmat
Rot.deciſi.103. vbi clericus.in antiq.dicens, pro iſta opini-
one fuiſſe terminatum in Rot.licèt Ioan. Andr.videatur no-
tare contrarium in c. Ioañes.de cleric.coniugat. Idem Rot.
ſentire videtur deciſ.571. vtrum ſi beneficiatus, in antiq. &
Biſignet.tit.de ſponſal.deciſ.1.licèt hoc non decidant ſed ſe-
ſe remittant ad notata per Ioan. Andr.in nouell.in ca.2.de
cleric.coniug.qui hoc tenet. Iſtud etiam diremit Capel. To-
loſa.quæſt.239.ſi clericus habens beneficia, & ibi Aufrer. in
additio.notat gl. Ioan. Andr.in cap.beneficia, de regul. iur.
in 6.vbi per ſponſalia beneficium non vacat, & vide Innoc.
in cap.tuæ.de apoſtat.vbi pulcrè ſcribit de hac materia.

2 Ratio concluſionis eſt,† quia talis contrahens matrimo-
nium exercuit actum omninò clericatui contrarium, quo
fit, vt videatur renuntiaſſe beneficio, & illud habere pro
derelicto.arg.c.ex tranſmiſſa.de renuntiat.c.cum renuntia-
tione.32. quæſt. 1. & dicit Capell. Toloſ.deciſ.239.

Amplia, vt concluſio procedat, etiam ſi matrimonium ſit
contractum per verba de præſenti, nulla coniunctione ſe-
3 quuta, & † quia tunc vacat beneficium ipſo iure, vt tenet
* gloſ.Ioan.Andr. Abb. Imo. & Bened. Capr.qui dicit eſſe*
communem opinionem in cap. 1. de cleric. coniugat. & ibi
pleniſſimè per Collecta. & Speculat. in tit. de cler. coniug.
in fin. tenet Dominic.& Philipp.Franc.in c.1.in fin.princip.
eod.titu.in 6. ſequitur Pauin. in tract. de poteſt.c.ſede va-
cante.prælud.7.colu. 3.Geminia.d.c.1.de cler.coniug.lib.6.
Capell. Toloſa.dicta deciſ.239.in additio.

4 Secundò amplia concluſionẽ, vt vſq; eo procedat, †vt ſi
poſt contractũ matrimonij per verba de præſenti vxor in-
grediatur religionẽ, antequam eſſet cognita, vacat tñ be-
neficium, nec poſſit recuperari, ſi credimus Abb. in c.1. de
cler. coniugat.& ſequitur Dominic. & Philipp. Fran. in ca.
1.in fin.de cler.coniugat.& additio ad dictam q.Capell. To-
loſ.q. 239.

Primò limita concluſionem, vt procedat in clerico con-
ſtituto in ordinibus minoribus, quia tunc ipſo iure vacat
beneficium, ſecus in clerico iam promoto ad ſacros ordi-
5 nes,† tunc enim non ipſo iure vacat beneficium, ſed requi-
ritur ſententia priuationis, vt ſenſit Ioan.Andr.in d.cap.Io-
annes.de cler coniugat.& ibi tenet Ant. Imol. & Floria. &
hanc opinionem dicit tutiorem, & in vſu ſeruandam Be-
ned.Capr.in alleg.c.1.de cler.coniugat.licèt ibi Abb. diſſen-
tiat.eandem opinionem ſequitur Dec.conſi.166.Egid. Phi-
lippus.nu.2.& ſeq.

Contrariam huic limitationi ſententiam ſequutus eſt
Barthol.Brixien.in quæſt.Dominicali 10.incipien. quidam
clericus, immo concludit ibidem in quæſt. 9. quòd ſi quis
impetrauerit præbendam primò vacaturam, & contraxerit
matrimonium & mortua ſit vxor, deinde vacauerit præbẽ-
6 da,† vt non poſſit tunc eam acceptare. Eandem opinionem
ſequendo Brixen.tenet Aufrer.ad dictam quæſt.239.& Cla-
uaſ. in ſumma nuncupata Angelica.in ver.clericus.el 5.§. 1.
ratio eſt, quia quantum in eo fuit contraxit matrimonium.
Rot.deciſ.103. not.quòd vbi clericus, in antiq. & ad hoc ad-
de Gigan. in tract.penſion.q.54.in fin.& vide Staph.de lite-
ris gra.& iuſt.fol.72.& 44.vbi videtur reprobare hoc dictũ.

Prima tamen opinio eſt** communior, & hæc poſterior
** reprehenditur à Nicolao Antonio Grauatio in additio.ad
prædictum conſi. Dec.166.litera A.

Ex hac concluſione illud obſeruatione dignum elicimus,
vt ſi fuerit contractum matrimonium de præſenti,& ſic da-
to, quod quis ſit priuatus ipſo iure beneficio,† ſi tamen im-
7 petrans beneficium per contractum matrimonij probat ſo-
lum ſponſalia contract.iſta ꝓbatio non ſufficiat, vt ſupra, i-
deo cum ſit dubia, interpretatur contra impetrantem. c.in
præſentia de probat.

Et

Et opinionem hanc ſequitur Petr. de Anchara. in conſi.
20. quidam volens, quòd ſi quis impetrat beneficium, di-
cendo illud vacare per contractum matrimonij, & ſint ſo-
lum contracta ſponſalia, non valet talis impetratio in odi-
8 um impetrantis, † cum matrimonium debeat eſſe perfectũ
& abſolutum.

CONCLVSIO 183.

ARGVMENTVM.

Beneficij vacatio per aſſecutionem alterius quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium vacare per aſſecutionem alterius, ſufficit impetranti ꝓbare aſſecutionem poſſeßionis pacificam alterius beneficij.*

2 *Fama publica de per ſe non facit, nec plenam nec ſemiplenam probationem.*

3 *Pacificam aſſecutionem alicuius beneficij quando, & quomodo quis conſequatur.*

4 *Impetrans beneficium vacatum per aſſecutionem alterius à deci. Rot. in antiquis. 72. de reſcript. aſtringitur in ſupplicatione porrecta Papæ facere mentionem de annali poſſeßione ſecundi beneficij.*

5 *Mentio poſſeßionis beneficij in ſupplicatione non eſt neceſſaria, ſi per annum non poſſedit.*

6 *Poſſeßio annalis beneficij attenditur in curia, & non bimeſtris.*

7 *Poſſeßio eccleſiæ non dicitur pacifica, ſi intra annum ſuper fructibus mota fuerit controuerſia.*

8 *Beneficij violenti aſſecutio, vitioſaque poſſeßio facit vacare priora beneficia.*

9 *Beneficio acquiſito per ſimoniam vacat primum beneficium.*

10 *Beneficij ſecundi iuſta, vel iniuſta receptio inducit vacationem primi.*

11 *Beneficia priora vacant, nec retineri poſſunt, licèt ſecunda collatio ſit iniuſta, vel facta ab eo, qui auctoritatem non habebat conferendi.*

12 *C. de multa. de præbend. non habet locum, niſi poſſeßio ſecundi beneficij ſit pacifica de facto, & de iure.*

13 *Epiſcopus non dicitur negligens in conferendo beneficium quando illud non vacat de iure, & de facto.*

14 *Beneficij primi vacatio non inducitur per aſſecutionem ſecundi ſine iuſſu ſuperioris.*

15 *Beneficium primum vacare dicitur per ſolam tranſlationem ad aliud, etiam non aſſecuta poſſeßione ſecundi beneficij.*

16 *Sententia lata per vicarium tranſlati quare non valeat.*

17 *Conſenſus præſtitus tranſlationi facit vacare primum beneficiũ.*

18 *In cauſa epiſcopi Florentini conſultum fuit, quòd epiſcopatus non vacabat per promotionem epiſcopi in Cardinalem, niſi à tempore, quo dictus epiſcopus tali aſſumptioni conſenſit.*

19 *Eccleſia epiſcopi vacare non dicitur per promotionem eiuſdem ad Cardinalatũ, vſq; quo idẽ epiſcop. Cardinalatui nõ conſentiat.*

20 *Ad vacationem prioris eccleſiæ epiſcopi tranſlati nihil aliud requiritur, quàm illius conſenſus.*

21 *Conſenſus tranſlationi ad aliam eccleſiam etiam tacitus, & præſumptiuus eandem habet vim, ac expreſſus.*

22 *Vacatio primi beneficij quomodo introducatur, etiam non attento conſenſu tranſlati.*

23 *Conſenſus præſtitus à tranſlato quomodo probari poßit per epiſtolam.*

24 *Conſenſus dicitur interueniſſe, ſi appareat voluntas ratificans tranſlationem.*

25 *Hæres ſi ſcribit ſe hæredem talis, facit conſtare de illius conſenſu circa illam hæreditatem.*

26 *Literæ, & ſubſcriptio dicuntur vox ſcribentis, & cenſentur, vti confeßio facta parte præſente, ſi peruenerint ad manus eius, ad quem diriguntur.*

27 *Literæ non ſolum demonſtrant conſenſum ſcribentis, ſed etiam illum obligant.*

28 *Scribenti non licet repugnare confeßioni ſuæ ſcriptæ dilucidè probanti voluntatem ipſius, & conſenſum.*

29 *Tranſlationem probari per aſſecutionem poſſeßionis ſecundi beneficij.*

30 *Tranſlatus non dicitur eſſe in poſſeßione ſecundi beneficij, ſi in ea non perſeueret minimum duos menſes.*

31 *Beneficia priora non vacant, ſi tranſlatus aſſecutus non eſt pacificam poſſeßionem ſecundi beneficij.*

32 *Paria ſunt, non poßidere, & poßidere, ſed non pacificè.*

33 *Epiſcopatus, & dignitates per ſimplicem tranſlationem epiſcopi vacare dicuntur etiam ſine adeptione poſſeßionis ſecundi epiſcopatus, præſuppoſito tamen ſemper tranſlati conſenſu.*

34 *Beneficia minora vacare dicuntur, non per ſimplicem aſſecutionẽ ſecundi beneficij, ſed per adeptam poſſeßionem eiuſdem.*

35 *Beneficia priora vacare dicuntur per ſimplicem tranſlationem, etiam quando de tali tranſlatione nondum confectæ fuerunt bullæ.*

36 *Gratia Papæ proficiſcitur viuæ vocis oraculo, adeo, vt non euaneſcat morte concedentis, etiam non confectis bullis.*

37 *Beneficium impetrans quomodo dicatur poßidere pacificè ad effectum vacationis primi, contrarium num. 40.*

38 *Adeptio poſſeßionis ſecundi beneficij pacificè, id eſt de facto, ſufficit ad inducendum vacationem primi.*

39 *Beneficium primum vacat per impetrationem ſecundi etiam litigioſi.*

41 *Poſſeßio pacifica quæ dicatur.*

42 *Quis non dicitur pacificam poſſeßionem habuiſſe, qui in ea non ſtetit.*

43 *Agens petitorio, & poſſeſſorio adipiſcendæ ad effectum, ne pars aduerſa petitorium ſuſpendat, ad ſuſpenſionem impediendam ſufficit ſolam factam gratiam producere.*

44 *Per gratiam ſolam probatur reſeruatio, & manuum ſummi Pontif. appoſitio, quæ impediunt ſuſpenſionem petitorij.*

45 *Beneficium qui conſequitur, habens exercitium curæ animarum, ſi cum poſſeßione ipſius exercitij non habeat adminiſtrationem bonorum eccleſiaſticorum, vel maioris partis, non dicitur pacificè poßidere beneficium.*

46 *Intellectus text. in cap. licèt canon. de elect. in 6.*

47 *Beneficium ſecundum conſequens ad effectum inducẽdi vacationem primi quid probare debeat.*

48 *Poſſeßio annalis requiritur, vt quis dicatur pacificè poſſediſſe beneficium.*

49 *Poſſeßio pacifica dicitur etiam, quando quis percipit omnes fructus, vel maiorem partem.*

50 *Poſſeſſio non deſinit eſſe pacifica, quando per aliquem non ſteterit, quominus aſſequuta ſit.*

Quod intellige, vt ibi.

1 Beneficium vacans per aſſecutionem alteri-
us impetranti † ſufficit probare
pacificam aſſecutionem alterius beneficij, ita deciſum reli-
quere DD. Rot. deciſ. 3. aliàs 61. de conceſſio. præbẽ. in nou.
& deciſi. 15. aliàs 365. in antiquis. de probat. & Innoc. in c.
conſtitutus. de appellat. & Felyn. in c. accedentes. col. 2. de
præſcript. alleg. gloſſ. in clemen. fin. in verb. proprium de
cenſi. quam tamen aſſecutionem non ſufficit probare per
vocem, & famam publicam dumtaxat, nam fama ex ſe non
2 facit plenam, nec ſemiplenam probationem † ſine alijs ad-
miniculis, vt legitur, & notatur in c. 1. de appell. & c. veni-
ens. il 2. & c. præterea. de teſt. ita Rot. deciſio. 16. aliàs 236. de
præben. in nou. incipien. ad effectum, pacificam autem aſ-
ſecutionem quis dicitur conſecutus fuiſſe alicuius benefi-
3 cij, † quando ſecundùm aliquos quis poſſederit beneficium
pacificè per duos menſes, ita Lap. in c. commiſſa. de elec. lib.
6. ſuper gl. quæ incipit, aliquandiu, & Caſſan. in deciſ. 9. Ro-
ta in antiquis, de cauſ. poſſeſſ. & propriet. nu. 2. Gemin. con-
ſi. 78. incipien. in nomine Domini. Ioan. Andr. in c. ex par-
te Abbatiſſæ. de priuileg. & Rot. in antiq. deciſ. 206. nota
ſecundùm aliquos, & ſecundùm alios per annum, vt Felyn.
in c. in noſtra. 36. corela. verſ. 3. not. de reſcript. vbi addu-
cit deciſ. Rot. in antiq. 72. incipien. Dic, quòd ordinatio
4 Papalis, de reſcrip. † quæ aſtringit impetrantem benefici-
um, quod dicebatur vacare per aſſecutionem alterius, vt
in ſupplicatione porrecta Papæ faciat mentionem de an-
nali

nali poſſeſſione beneficij ſecundi, in qua probabit illum qui fuerit aſſecutus ſecundum beneficium, fuiſſe, vt gratia valeat,& ſic ille priuetur primo beneficio,& adducit etiam regulam cancellariæ,quę eſt 32.incipien.item voluit Dominus noſter,vbi dicitur, vt ille,qui impetrat beneficium,tūc per annum immediatè præcedentem pacificum poſſeſſum debeat facere mentionem de poſſeſſione illius, & quot annis poſſederit,aliàs impetratio eſt nulla.vnde innuere vide-
5 tur,vt ſi non poſſederit per annum,† non ſit neceſſaria mētio poſſeſſionis,qui idem Felyn.reprobat præallegatam deciſ.206. & inquit ita ſeruari in curia, vt attendatur annalis
6 poſſeſſio † non autem bimeſtris, idem voluit de anno Bonif.Vital.in clem.ſi plures.col. penul.de præben. vbi inquit quòd ſi quis habeat poſſeſſionem eccleſiæ, & ſibi mouea-
7 tur quæſtio ſuper pluribus infra annum † non dici pacificā poſſeſſionem,ſecus ſi poſt annum fiat controuerſia.l.ſi poſt perfectam. C. de euict. ſecundùm verò Gondiſal. in tracta. de legato,in 14.q.1.partis,col.31.remittit arbitrio iudicis, ex quo non reperitur à iure determinatum.

Primò amplia,etiam ſi de facto,& violenter eſſet aſſecutus,quia probando hanc aſſecutionem,obtinebit impetra-
8 tor primum beneficium † nam vitioſa etiam poſſeſſio facit vacare priora beneficia.c.eū qui.de prçb.li. 6. Inn.in c.conſtitutus. de appel. & Guliel. in c. licèt.de præb. in 6. & Rot. in dicta deciſio.3. & 15. & in antiq.deciſ. 274. incipien. vbi Papa reſeruat. Felin. cum plurimis ibi per eum in c.accedentes.col.2.de præſcript.alleg.glo. in clemen. fin .in verb. proprium.de cenſ.& deciſi.Rot. in antiq.360.incipien. ſufficit impetranti. vbi allega. Guil.hoc tenentem in c.licèt.de præben. lib. 6.idem voluit Ioan. de Ana. in c. 2.colum.2.de
9 ſimo.dicens † acquiſito beneficio per ſimoniam vacare 1. beneficium, idem voluit Mil.in repert.in verb. beneficium primum,& Philipp. Franc. in d.c.eum qui.in glo. 2. dicens, iniuſtam receptionem ſecundi beneficij inducere vacationem primi, † ſicut induceret iuſta receptio, nec melioris
10 conditionis ſit iniuſtus occupator,quàm iuſtus,vt dicit tex. in d.c.eum qui.hanc eandem ſententiam ſequitur Firma.in reper.in verb.beneficium.& Felin.in c.ad aures,in fin. de ſimon.dicens,vacare priora beneficia,quæ non poſſint retineri, † licèt ſecunda collatio ſit iniuſta facta ab eo,qui au-
11 ctoritatem,nec poteſtatem habebat conferendi, eandem ſententiam confirmat Maria.in repet.cap.de multa.col. 44. verſicu.11.declara,de præben. dicens, diſpoſitionem illius tex.procedere etiam ſi acceptatio ſecundi curati ſit facta ineptè & illegitimè,& illam ſequitur Felin.in c.ex tenore.col. 7.in ver.cæterùm.de reſcri.Geminia.conſi.101.& conſ.140. Bellamer. deciſi.116.ſi petens confirmationem.

Contra hanc ampliationem ſtare videtur in terminis deciſio Bellamer. 597. incipien.non eſt locus, cap.de multa.
12 vbi concludit, † capitu. de multa.de præbend. non habere locum,niſi poſſeſſio ſecundi beneficij ſit pacifica,nedum de facto, ſed & de iure, ſecundùm gloſ. in capitulo commiſſa, de elect.in 6. per capitu. dudum. de præben.in 6. in fin. & aſſerit in hoc reijci dictum Innocen. in c.conſtitutus.de appell.cuius ſententiam confirmare videtur Rot. deciſio. 263.
13 in nou.vbi dicitur, † epiſcopum non dici negligentem in conferendo beneficium,quando illud non vacat, & de iure,& de facto, & ad hæc ſpectat Rot.deciſio.460.vbi dicitur per aſſecutionem ſecundi beneficij non induci vacatio-
14 nem primi † ſine iuſſu ſuperioris.

Secundò amplia concluſionem, vt etiam ſufficiat impetranti probare tranſlationem tantùm de vno ad aliud beneficium,per quam ſolam trāſlationem dicitur vacare pri-
15 mum, etiam non aſſecuta poſſeſſione ſecundi beneficij † vſq; eo, vt impetratio de 1. beneficio facta rata ſit, ita Egid. Cremonen.in c.quod ob gratiam.de reg. iur. in 6. Hoſtien. in ſumma de tranſlatione epiſcopi.§. quæ ſit cauſa. cap. 2. §. ſicut ergo de tranſlatione epiſcop. bonæ.el 2. in fi. de poſtulat.prælat.c.gratum.& ca.in cauſis de electi. nec alio reſpicit,quod conſuluit ſpeciatim Cald.conſilio 10.de ſent.&
16 re iudic.vbi dicit † ſententiam latam per vicarium tranſlati non valere, quia ab eo dicitur abdicata poteſtas, vbi etiam ait,iſtud debere habere locum,quamuis idem vicarius eſſet ignarus tranſlationis,per c. quia cunctis.§.adducebatur. de conceſſio.præben.li. 6. pro iſta ampliatione facit etiam tex. in c.in apibus.§. ecce.verſic.tranſlatus.2.q.1. c.inter corporalia.de tranſlat. epiſcopi. gloſſ. in capitulo finali,21. quæſtione prima, gloſſ. in capitulo paſtoralis ſeptima quæſtione prima, capitulo dilectiſſimi. 8. quæſtione ſecunda, capitulo relatum. de præbend. libro ſexto, vbi notat Doct. capitulo ſi tibi abſenti. de præbend. lib. 6. Hoſtien. in d. cap. fin. in ſumma de poſtulat. prælat. vbi Ioan. Andr.Paul. Leaz. Ant. de Butr.

17 Intellige tamen ſupradicta tunc habere locum, † quando adfuit tranſlati conſenſus præſtitus tranſlationi, tunc enim ſine controuerſia omnes in eam deſcendunt ſententiam, talem noſtram ampliationem veram eſſe, & proce-
** dere, licèt nonnulli voluerint, vt etiam non attento conſenſu tranſlati vacet primū beneficium, ſed ** cōmunior opinio eſt pro prima parte,de qua Cardinal.Zabarel.in clementina 1.num.20. in fin. vt lit. pend. Calder. conſilio 1.de tranſlatione prælat. Dec. in c.cum in cunctis. §.cum verò. num.3.de elect. Abb.conſi. 101. numero 2.libro 2. referens
18 in cauſa epiſcopi Florentini, quem Papa promouerat in Cardinalem,† plures Doctores conſuluiſſe,tunc non vacaſſe Epiſcopatum niſi à tempore, quo dictus epiſcopus tali aſſumptioni conſenſit, idem voluerunt Ioannes Andreas, & Egid.Cremonen.in capit. quod ob gratiam.de regul.iuris,in ſexto, vbi etiam Ioannes Monac. conſuluerunt,idem Calder. & duo alij, qui ipſius conſilio ſe ſubſcripſerunt in conſilio primo,ſub titulo de poſtulat. prælat. dum quærebatur, an epiſcopus promotus ad Cardinalatum dicens ſe nolle illum acceptare licitè contradicere poſſet Epiſcopo, cui fuerat prouiſum de Epiſcopatu promoti ad Cardinalatum,& an valuerint interim geſta per ipſum Epiſcopum ꝓ-
19 motum ad Cardinalem,& concludit valere, † quia talis ꝓmotio ad Cardinalatum intelligitur ipſo volente, vnde ſi nolit, & quouſq; non conſentiat acceptare Cardinalatum eccleſia illius non vacat,& conſequenter vti non vacans,niſi eo conſentiente, ab eo regi,& adminiſtrari debet, & poteſt,& prouiſio de ea facta recipiebat tacitam conditionē, ſi conſentiret in Cardinalatum, idem voluit Abb. in dicto capitulo fi.colum penult. & ſequen.de poſtula. prælat. vbi nihil aliud requiri ait ad vacationem prioris eccleſiæ epi-
20 ſcopi tranſlati, † quàm illius conſenſum, vbi idem ſentit Barbat. in quo loco teſtatur pro conſilio Cald.ſupra alleg. conſuluiſſe Doctores Bononien. & Flor.idem ſenſit expreſsè Roma.dicto conſil. 145. in 1.articulo, maximè ante num. 16.& nume. 17. Ioan. Franc. Paui. olim Rot. auditor in tracta. de offic. & poteſt. ca. ſede vacante,in 6.& vltimo prælud. numero 98. & quæ diximus vera ſunt, etiam ſi expreſ-
21 ſus non præcedat talis conſenſus, † ſed tantummodo tacitus, & præſumptiuus,veluti cum talis tranſlatus ſubmittit ſe in omnibus voluntati transferentis, & beneficium illud, ad quod tranſlatus fuit,eſt illud optabile:nam idem efficietur,ac ſi expreſſè conſenſiſſet,ita ait Ioan.Andr.in dicto ca. quod ob gratiam.& Innoc. in cap. in Geneſi.de elect.quem alios ſequen. refert Claud. in l. quæ dotis.columna quinta, verſiculo 2. inquantum. ff. ſolut. matrimonio.& in ſimili etiam tradit Roma. conſilio 140. numero ſexto, vbi rationibus etiam nonnullis hoc comprobat. Nec illud obliui-
22 ſcaris,vacationem primi beneficij introduci etiam non attento conſenſu tranſlati, quando conſtat Pontificem Maxim. voluiſſe illum transferre etiam inuitum, veluti quando transfert aliquem intuitu eccleſiarum, vt quia illi eccleſiæ magis expedire videtur, ita dicit Ioan. Monac.in c. generali.de elect. lib.6.Ioan. Andr. in ca. quod ob gratiam. de reg.iur.in 6.& ita diſtinguit Abb.in c. fi.de poſtulat.prælat.& ſeq. omnes.

Nec ſilentio prætereundum eſt, iſtiuſmodi conſenſum
23 præſtitum à tranſlato poſſe probari per epiſtolam, † in qua ſcripſit ſe fuiſſe tranſlatum ad ſecūdum beneficium, & ſubſcri-

ſubſcripſit ſe tali epiſtolæ ſub nomine dignitatis illius ſe-
cundi beneficij,vt euenit,quando aliquis epiſcopus trans-
latus ad aliam eccleſiam id per literas ſignificat capitulo
primæ eccleſiæ,& illis literis ſe ſubſcribit nomine epiſcopi
ſecundæ eccleſiæ,nam talis dicitur conſenſiſſe,& probabi-
liter,ac legitimè,vt eſt caſus,Inſtit.de obli. quæ ex conſenſ.
naſc. l. ex conſenſu. ff. de action. & obligat. & talis conſen-
ſus dicitur approbationis, ita inquit Bero.in cap. quæ in ec-
cleſiarum.num.26.& 27.de conſtit.ſatis eſt enim , vt dicatur
24 conſenſum interueniſſe, † vt appareat volūtas ratificās ipſi-
us translationem, vt in ſimili dicitur de hærede , qui appel-
lat,ſed ſcribit ſe hæredem talis,& eius appellatione , & ſcri-
25 ptura † conſtat de conſenſu illius circa illam hæreditatem,
ita per hoc exemplum planum facit Bart.in l. gerit. colum-
na tertia,verſi.circa ſecundum, & verſi. circa tertium , ff.de
acquiren. hæreditate , & ratio eſt , quia talis ſubſcriptio , &
tales literæ dicuntur vox ipſius ſcribentis,& ſemper loquū-
26 tur , † & cenſentur veluti confeſſio facta parte præſente ,
quoties peruenerunt ad manus eius,cui directæ ſunt, quiq;
eis vtitur , vt eſt bonus tex. in l. ſi procuratorem , ibi, veluti
præſentis procuratoris.ff.de procurat. & per nos latè alle-
gata in concluſione de confeſſione abſente parte,in 14.li-
mitatione , vbi etiam diximus non ſolum demonſtrare
27 conſenſum ſcribentis † ſed etiam illum obligare, per l. Pu-
blia.ff.depoſ.Caſtrenſ. in l. vnica.colu.fi.C.de confeſſ.Soci.
reg.89.verſi.11.fallit.Hieron.Gab.conſi.9.nu.19.& 20.lib.1.
Ruin.conſi. 121. nu. 11. volum.4.Alex.conſi.181.num.2.volu.
* 7.& * communiter ſcribentes in cap.2. de fid. inſtrumen. &
in l.admonēdi.ff. de iureiurand. & alibi paſſim , vt cumulat
28 Pariſ. conſilio 19. numero 105. & ſequent. libro ſecundo.†
quia non licet ſcribenti repugnare ſuæ confeſſioni ſcriptæ,
dilucidè ſignificanti , & probanti ipſius conſenſum, & vo-
luntatem , vt ait Iuſtinianus in l. generaliter. C. de non nu-
merata pecunia , alio errore per eum non probato,vt tra-
dit Salicet.in l. non epiſtolis. C.de probat. & Cyn. in l. non
nudis. C. eo. & per nos latè in concluſione de confeſſione
præſente parte.

Contra hanc ampliationem quatenus diximus ſatis eſſe
29 probare trāslationem, † etiam ſine aſſecutione poſſeſſionis
ſecundi beneficij,ſtat Rot.deciſi.61. incipien. ſufficit impe-
tranti. in nou.& eſt text. in ca.cum in cunctis. §. cum verò.
vbi Abb.& Dec.num.5.de elect.iuncto cap.licet epiſcopus.
de præben.lib.6.Roma.conſil.145. numero 17. glo.in cap.ſi
qui epiſcopi. 92. diſtinctione , & in c. ne per cuiuslibet.16.
quæſt.1.cap.ſi quis iam translatus.21.quæſtione 2. c. de mul-
ta.in verb.petita.de præbend.in cap.commiſſa. §. 1. in verb.
pacificam.de electio.in ſexto,in cap.ſi tibi cōceſſio.in verb.
vacare.de præbend.in ſexto,Archidia. in capitulo 1. nume-
ro 26.& 27.& ibi latè Præpoſit. Mediolanen. colum. 8. ver-
ſiculo in ea gloſſ. ibi, pro poſſeſſore. 23. diſtinctione , idem
Archid.& Præpo.in dicto cap.ſi qui epiſcopi. 92. diſtinc. &
plenè in d.cap.commiſſa,§. 1.de elect. Rot.deciſ.3. aliàs 62.
in nou. de præben.Roman.conſi.341.num.17. & 335. num.1.
Abb. in c. de multa.colum. 4. de præbend. & conſilio 101.
in princip. lib. 2. Oldrad. conſilio 14.numero 4. Francus in
cap.licèt epiſcop. in 1.not.de præben. in 6. Franciſcus Mar-
cus deciſione 1120. in fin.& ſecundùm Geminia.in conſ.78.
30 incipien.in nomine Domini , † talis translatus non dicetur
fuiſſe in poſſeſſione ſecundi beneficij, ſi in ea non perſeue-
rauerit minimum duos menſes.idem voluit additio ad di-
ctam Rot. deciſion.61.quod prius etiam ſenſit Lapus in di-
cto capitulo contra illa. ſuper gloſſ. aliquandiu. de electio-
ne libro ſexto , quæ opinio multoties fuit in Rota obſerua-
ta, vt atteſtatur ſupradicta additio ad deciſion.61.adde præ-
terea id, quod voluit Prob. in capitulo poſt electionem in
verb. confirmatione , iuncta gloſſ. ſuper eodem verb. de
31 conceſſio.præbend. dum dicit † quòd interim, hoc eſt, dum
translatus aſſecutus non fuerit poſſeſſionem ſecundi bene-
ficij priora beneficia non vacant.& quod hic dicitur de poſ-
ſeſſione , intelligendum eſt de pacifica , cum alioquin pa-
32 ria eſſent, non poſſidere , † & poſſidere , ſed non pacificè,
vt ex not. in dicto capitulo commiſſa. de electio. libro ſex-
to , & dicto capitulo licèt epiſcopus. de præbend. eodem
libro , vbi Philipp. Francus in primo notab. & Gomeſius
in regula de trienna.quæſtione 53.ſub num.2.

Verùm vt hæ inter ſe opiniones concilientur,altera qua-
rum negat, vt prima beneficia vacent per translationem
ad ſecunda , neceſſariam eſſe adeptionem poſſeſſionis ſe-
cundi beneficij , altera aiendo contrarium ſentit , hoc eſt,
neceſſariò requiri dictam aſſecutionem poſſeſſionis,pote-
ris dicere , vt

Prior opinio locum obtineat in beneficijs , & dignitati-
33 bus maioribus, vt in epiſcopatu , † qui etiam ſine adeptio-
ne poſſeſſionis ſecundi epiſcopatus per ſimplicem transla-
tionem ſupradictam vacare dicitur , vt probant iura ad di-
ctam priorem opinionem confirmandam adducta , decla-
rantq; exempla per Doctores illam ſequentes recitata,dum
tamen ſemper conſenſus translati præcedat , vt ſupra di-
ctum eſt.

34 Poſterior opinio procedit in beneficijs minoribus, † de
quibus non per ſimplicem aſſecutionem ſecundi beneficij,
ſed adiuncta etiam poſſeſſionis aſſecutione dicitur habere
locum vacantia , & de illis facta impetratio, ita loquuntur
iura ſupra allegata pro dicta ſecunda opinione , & ſecun-
* dùm hanc intelligentiam interpretantur * cōmuniter Do-
ctores,vt ibi eſt videre,& præcipuè gloſſ. in dicto capitu. in
apibus.in verb.deſinit, & in capitu.fin.21.quæſt.1.

Quod verò diximus per ſimplicem translationem vaca-
35 re beneficia priora,intelligendum † eſt, vt etiam habeat lo-
cum , quando de tali translatione nondum confectæ fue-
runt bullæ, ſed tantum per ſimplicem voluntatem ſanctiſ-
ſimi Patris verbis declaratam de tali actu conſtat,vt proba-
tur in capitulo inter corporalia de translatione epiſcopi.&
capitulo ſequen.eod.titulo,& per ea quæ dicit Bald.in l.hu-
manum.in fin. C. de legi.& l.cum apud. C.de com.ſer.man.
& Cald. in capit. quiſquis. Gom. de non iud. iux.for. ſup.in
quæſtione 16.qui volunt, ex hoc verbo prolato à ſanctiſſi-
mo Patre in ſignatura,fiat gratia,intelligi ipſo factam fuiſſe
36 gratiam, † cuius rei ratio eſt, quia ſolo viuæ vocis oraculo
perficitur gratia ſummi Pontif.adeo vt non euaneſcat mor-
te concedentis,etiam (vt dixi) non confectis bullis , ita Ar-
chidia.Ioan.Andr.& Geminia. in d.c.fina.

Tertiò amplia concluſionem, vt etiam ſibi locum vendi-
cet,ſi impetrans primum beneficium probauerit aduerſa-
rium adeptum fuiſſe poſſeſſionem ſecundi naturaliter tan-
tùm,nam licèt poſtea fuerit ſibi mota lis de iure ſuper bene-
37 ficio, † dicitur tamen poſſidere pacificè ad effectum vaca-
tionis primi beneficij, ſecundùm Innocent. in capitu. con-
ſtitutus.de appellat.& dicit Rot.deciſione 36. vbi aliquis eſt
in poſſeſſione , in antiquis,per text. in l. ſciendum.§.ſi fun-
dum. ff. qui ſatiſdar. cogan. & tenet Archidiac. Ioan. And.
Philipp.Franc.in capitulo licèt epiſcopus.de præbend.in 6.
volentes , ad inducendam vacationem primi beneficij per
38 ſecundum (vt aiunt) incompatibile, † ſufficere adeptionem
poſſeſſionis ſecundi pacificè , ideſt, de facto, per c.eum qui.
de prǫben.in 6.idem voluit Bonifacius de Vitalin.in clemé.
gratia de reſcrip. dum affirmauit ſufficere ab initio pacificè
poſſediſſe,licèt poſtea lis moueatur, & cum hac opinione
tranſit etiam Calderin. in conſi. 5. titu.de præbend.& Mil.
in repertorio , in verſicu. poſſeſſio quando dicatur pacifi-
ca. Voluit etiam Ioan.Andr.poſt Innocen.& Hoſtien. & ſe-
quitur Anto. & Imola,& approbat Benedict.Capra in cap.
39 de multa , in tertia carta , de præbend. tenentes † per im-
petrationem ſecundi beneficij etiam litigioſi vacare pri-
mum , quia tunc dicitur pacifica poſſeſſio, ex proximè
citatis.

Contrarium , vt immo requiratur pacifica poſſeſſio de
40 facto, & de iure ad hoc, † vt primum beneficium per aſſe-
cutionem alterius vacet, ſenſere gl. & Ancharan.& Domi-
nic. in capitulo commiſſa. de electio.in ſexto, Alexand.
conſilio 170.viſo teſtamento Bartholomæi.volum.quinto,
Cardinal. in dicta clement gratia. quæſtione 14.de reſcri.&

Bellamer.deciſione 597. non eſt locus capitulo de multa.ſe-
quitur Abb. dicto capitulo de multa.colum. 5. per gloſſ. in
dicto capitulo commiſſa,& per dictam clementin.gratia.&
ibi notat.per Paul.de Leazar.vbi tradit dici pacificam poſ-
41 ſeſſionem,† quando quis poſſidet ſine controuerſia de iu-
re,vel de facto,de qua opinione Pauli facit mentionem Ro
ta deciſ. 61. ſufficit impetranti.in nouis. & cum ipſo Paulo
tranſit Cardinal. in dicta clement. gratia. quæſtione 13. de
reſcrip.& ibi etiam ſequitur Barbat. & pro hac opinione eſt
caſus in capitulo primo, de confirmatione vtili,vel inutili.
& ibi notat Dec. in ſecundo notab. poſt Abbat. volens, il-
lum non dici pacificè poſſidere,cui mouetur quæſtio,tenet
Geminianus conſilio 78. in nomine Domini. columna ter-
tia,per tex.dicti capituli 1.de confirma. vtili, vel inutili, ad-
dens,vt etiam ſi laicus magiſtratus illi eſſet infeſtus, non di-
ceretur habere pacificam poſſeſſionem, ſequitur etiam cō-
mentator regul. cancellariæ, regula 32. vbi dicit,pacificam
poſſeſſionem intelligi,quando de iure,& de facto benefici-
um quis poſſidet, ita vt non fuerit ſibi mota lis,& idem vo-
luit in regul.33.cui acceſſit etiam Caſſad.deciſio.nona, titu-
lo de cauſa poſſeſſio. & proprietat. incipient. Rota in anti-
quis,in quo loco atteſtatur,deciſionem tertiam aliàs 36. de
cauſa poſſeſſio.& proprietat.in antiq.quæ huic opinioni o-
mninò aduerſatur, nunquam ſuo tempore fuiſſe obſerua-
tam, quinimò potius contrarium, & ibi reſpondet ad §.ſi
fundum.ſupra allegatum,& latè examinat opinionem dictę
deciſionis, idem voluit in deciſione ſexta, ſuper regul. can-
cellariæ,voluerunt Domini.vbi in numero 15.atteſtatur pa-
riter non obſeruari dictam deciſio. tertiam,de cauſa poſſeſ-
ſi.& propriet.in antiq.

Subamplia hanc opinionem,vt procedat etiam ſi poſſeſ-
ſio ſit ſequeſtrata tantum, quia tunc non dicitur pacificè
poſſidere, ex quo non percipit fructus, iuxta ſententiam
Ioan.Andr.in ca.examinata.de iudic.

Primò limita concluſionem, niſi momento habuerit il-
lam pacificè,ſed illicò mouetur ſibi quæſtio de iure, vel de
42 facto, † quia non dicitur fuiſſe in poſſeſſione, qui non
ſtetit in ea.ad hoc pertinet text.iuncta gloſſ.in verb. pacifi-
ca.in capitulo commiſſa. de electio. in ſexto, & in clement.
gratia.de reſcript.ibi Paul.not.Abb.in capitulo de multa,
in ſeptima columna, de præbend.& faciunt,quæ ſupra di-
cta ſunt de pacifica poſſeſſione.

Secundò limita non procedere,quando quis agit petito-
43 rio,& poſſeſſorio adipiſcendæ,† & pars aduerſa vult ſuſpē-
dere petitorium, quia tunc vt impediatur dicta ſuſpenſio,
ſufficit habenti gratiam de huiuſmodi beneficio produce-
re ſolam factam gratiam,licet non probet plenè huiuſmodi
vacationem, vel aſſecutionem, ita tradidit Rot.deciſione
decimaquinta, aliàs 235. de præbend. in nouis. incipient.
habenti gratiam. & vidit rationem, quia ſatis conſtat per
44 dictam gratiam de reſeruatione,† & manus Papæ appoſi-
tione,quæ petitorij ſuſpenſionem impediunt,per nota.per
Innocent.in capitulo conſtitutus. de fil. presbyterorum. &
de reſtitutione ſpoliatorum, capitulo in literis. in fin. & de
diuor.c.ſignificaſti.

Tertiò limita, vt non procedat concluſio, quando quis
conſequitur beneficium cui cura animarum demandata ſit,
& de hac re habeat poſſeſſionem, non tamen adminiſtra-
tionem bonorum eccleſiaſticorum, vel maioris ipſorum
45 partis.nam licet habeat poſſeſſionem curæ animarum, †
non per hoc dicitur pacificè poſſidere beneficium, ſi cum
exercitio curæ animarum non habeat etiam adminiſtratio-
nem omnium bonorum eccleſiæ, vel ſaltem maioris par-
tis, & per hoc non ſufficiat impetranti probare conſequu-
tionem ſecundi beneficij ſub hac forma ad effectum vaca-
tionis primi, niſi etiam probet conſequutionem bono-
rum prædictorum,ſine quibus,vt iam diximus, non poteſt
dici quis habere pacificam poſſeſſionem ſecundi beneficij,
vt dixit Bellamer. deciſione 153. Papa diſpenſando, & vo-
luit Ioannes Andreas & ſequitur Imola, & Benedictus Ca-
pra in capitulo de multa, tertia carta de præbend. & adhæ-
ret Caſſador. dicta deciſione nona, Rota in antiquis, de
cauſa poſſeſſio. & propriet. ſub numero ſecundo, in quo
loco reſpondit ad text.in capitulo licet canon.de electione
in ſexto, qui videtur velle, ſatis eſſe, habere pacificam poſ-
ſeſſionem, & exercitium curæ, licèt non habeatur ma-
46 ior pars bonorum, † nam textus ille, cum ſit pœnalis,
imponens pœnam priuationis, debet ſtrictè intelligi, &
ita, vt tantum procedat, vt curet ſe promoueri ad ordi-
nes ſacros legitimo tempore ſub pœna priuationis, ſecus
quoad aſſequutionem ſecundi beneficij, vt quis ipſo iure
amittat primum,in quo præter pacificam poſſeſſionem ex-
ercitij curæ requiritur etiam poſſeſſio omnium fructuum,
vel ſaltem maioris partis. cap. ſi tibi conceſſo. de præbend.
in 6.& antè dixit Bellamer.dicta deciſio. 153. & ratio eſt, ne
clerici mendicare cogantur, quòd primum beneficium ſi-
mile non vacet, ſed ne pereant animæ, promoueri tenen-
tur,vt dicit gl. in dicto c.ſi tibi conceſſo. vbi hoc eſſe pecu-
liare affirmat, vt etiam refert Caſſador. dicta deciſione 9.
ſub num.2.

47 Quartò limita, & intellige concluſionem, † vt conſe-
quenti ſecundum beneficium ad effectum inducendi va-
cationem primi, probandum ſit ſecundum poſſediſſe ſal-
tem duos menſes, alioqui non diceretur illud pacificè poſ-
ſediſſe,vt voluit Compoſtellan. in capitulo commiſſa. de e-
lectione in ſexto cuius opinionem ſequitur Caſſador. in
præallegata deciſione nona, dicto numero ſecundo, de cau-
ſa poſſeſſion. & proprietat. & Geminianus conſilio 78. in
nomine Domini, Ioan.Andr.in capitulo ex parte Abbatiſ-
ſæ. de priuilegi. Rota deciſione 61.alias tertia,de præbend.
48 ſufficit impetranti,in additione,in nouis. † Quinimò anna-
lis poſſeſſio videtur requiri, vt pacificè dicatur poſſediſſe,
per ea, quæ tradit Felynus in capitulo in noſtra. in trigeſi-
mo ſexto corelar. verſiculo tertio nota,de reſcript.vbi con-
cludit per deciſio.Rot.783.dic, quòd ordinatio Papæ.in an-
tiquis, & per regulam cancellariæ trigeſimā ſecundā. item
voluit Dominus noſter, conſiderari poſſeſſionem pacifi-
cam per annum, vnde ſi ſit poſſeſſio pacifica minoris tem-
poris,non conſideratur, vt etiam ſupra ad principium con-
cluſionis verba fecimus.

49 Præterea ſecundùm aliquos pacifica poſſeſſio dicitur, †
quando quis percipit omnes fructus, vel ſaltem maiorem
partem,vt nos docuit gloſſ. in dicto capitulo commiſſa.in
verb.pacifica.de electi.in ſexto, ideo ſi quis percipit funera-
lia, vel ſalaria capellanorum, vel aliquid minutum, non di-
citur habuiſſe pacificam poſſeſſionem, vt declarat Gemi-
nianus conſi. ſeptuageſimo octauo, in nomine Domini. in
vltima columna.

Illud vnum poſtremò te velim admonitum, vt ſi ſteterit
per aliquem, quominus aſſequeretur poſſeſſionem pacifi-
cam, non per hoc deſinere eſſe pacificam poſſeſſionem,
quinimo pro tali habenda eſt ſi credimus Paulo de Leazar.
in clement. gratia. de reſcript.

Ideo debet probari, hunc non omiſiſſe peragere quic-
quid in ſe fuit, etiam confugiendo ad ſuperiores, nam qui a-
liquid facere poteſt, recurſum, vt loquuntur noſtri, habere
videtur. capitulo finali, de electione, & ita declarat Gemi-
nianus dicto conſilio ſeptuageſimo octauo, in nomine Do-
mini. columna penultima, & ibi declarat hoc intelligen-
dum eſſe, quando confugit ad ordinarium eccleſiaſticum,
ad quem de iure debebat confugere, licèt nō profugerit ad
dominum temporalem, ad quem de iure non competebat
concurrere.

Intellige, vt hoc procedat in eo, qui habet titulum cano-
nicum & legitimum, ſecus in habente titulum reproba-
tum, quia tunc inducitur vacatio per ſolam aſſecutionem
poſſeſſionis de facto, nec conſideratur, ſe tunc potuiſſe aſ-
ſequi: quia ſufficit ficta poſſeſſio.l. in rem.§. tertio, ff.de rei
vendicatione, & declarat Bonifacius Vitali. qui etiam red-
dit rationem differentiæ, in clement. ſi plures. columna 3. in
fin. de præbend.

CONCLVSIO 184.

ARGVMENTVM.

De benemeritis, an & quomodo probentur per verba enunciatiua.

SVMMARIVM.

1 *Benemerita probari per verba enunciatiua.*
Contrarium num.2.
2 *Aſſertio ſimplex donatoris non ſufficit ad probationem meritorum.*
3 *Quando in donatione ſit mentio meritorum, ſi de eis non appareat, non valet, & quare.*
4 *Verba enunciatiua probare benemerita, ſi inter perſonas non prohibitas donare facta eſt donatio.*
5 *De probatione meritorum vide remiſſiuè per Tiraquell.*
6 *Benemerita niſi probentur aliter, quàm per aſſertionem donantis, donatio non valet, ſi facta eſt inter perſonas prohibitas.*
7 *Donatio propter merita facta concubinæ valet, ſi merita, & ſeruitia probari poſſunt.*
8 *Verba narratiua inſtrumenti, donauit pro ſeruitijs, meritis & obſequijs, nõ ſufficiunt ad probandam donationem, ſi emanarunt inter perſonas prohibitas.*
9 *Verba enunciata in genere, vt dono pro benemeritis acceptis, ſi actum ſit inter perſonas non prohibitas donare, probant benemerita.*
Contrarium num 10.
10 *Benemerita non probari per verba enunciatiua in genere prolata, ſed quando in ſpecie beneficia, & benemerita relata ſunt.*
11 *Benemerita probantur per verba enunciata, dummodo expreſſa, & ſpecificata ſint, quando probata ſunt in actu inter perſonas prohibitas illum facere.*
12 *Specificatio requiritur ad probandum benemerita condigna, & correſpondentia donationi.*
13 *Benemerita probari per verba in genere enunciata inter perſonas prohibitas, dummodo in actu interuenerit iuramentum.*
14 *Donatio facta filio per patrem cum iuramẽto, in qua ſpeciem, & qualitatem meritorum in indiuiduo exprimit, valet, & donantis hæredes illi ſtare tenentur.*
15 *Expreſſio meritorum ſi in genere facta eſt, benemerita probantur, ſicut & in ſpecie.*
16 *Iuramentum probat merita etiam in prohibito donare.*
17 *Iuramentum quonam modo intelligatur probare merita inter perſonas prohibitas donare.*
18 *Iuramentum cum ſit de iure diuino, vel naturali, patria poteſtas non conſideratur, vbi illud interuenit,*
19 *Iuramentum firmat donationem inter patrem, & filium.*
20 *Donatio iuramento non conualidatur, vbi concurrunt defectus, ſcilicet rei, & perſonæ, niſi iuramentum non ſit duplicatum.*
21 *Benemerita iuramento iuſtificata, non ſunt aliter iuſtificanda.*
22 *Aſſertio benemeritorum etiam iurata, non probat merita, & quare.*
23 *Aſſertio beneficiorum, & benemeritorum probat benemerita.*
24 *Iuramentum inducit plenam probationem meritorum.*
25 *Donatio concubinæ donantis clerici, & ſi regulariter durante cõcubinatu non valeat, tamen locum habet, quando ob merita facta ſit, & ipſa benemerita probantur ſacramento dantis.*
26 *Benemeritis probatis donatarius non aſtringitur aliam probationem eorum facere.*
27 *Iuramentum non ſufficit ad probationes benemeritorum vel ad validitatem contractus, ſi coniecturæ, & præſumptiones concurrant, quæ contractum ſimulatum reddant.*
28 *Iuramentum cenſetur eiuſdem qualitatis, cuius eſt contractus.*
29 *Impoſitio alicuius clauſulæ inſolitæ cum iuramento fraudem præſumit.*
30 *Iuramentum nihil releuat, quando agitur de tertij præiudicio.*
31 *Benemerita probantur etiam quoad præiudicium tertij, ſi aſſertione Principis ſpecificata, & iurata fuerint.*
Contrarium num.33.
32 *Benemerita ſi ſpecificata, & expreſſa ſint, probant etiam quoad præiudiciũ tertij, etiam ſi iuramentum non interuenerit, & nõ à Principe pronunciata fuerint, ſed à quolibet alio.*
33 *Aſſertioni Principis, non ſtari, etiam vbi merita ſint ſpecificata.*
34 *Aſſertioni Principis, iudicis, aut alij habentis iuriſdictionem de publico, ſtatur, licèt illam faciant in actu, in quo liberè non poſſunt diſponere.*
35 *Benemerita ſi notoria ſint, probantur per verba enunciata in actu inter perſonas prohibitas, vel non, & in genere, vel in ſpecie.*
36 *Aſſertioni de benemeritis ſtandum eſt, quando de his ſint præſumptiones, & coniecturæ.*
37 *Benemerita probari per coniecturas etiam veriſimiles.*
38 *Aſſertioni partium de benemeritis ſtatur, quando de modico præiudicio tractatur.*

1 Benemerita probari per verba enunciatiua, † vt donantis in donatione prolata, dixit Bald. in l. illud. in quarta quæſtione C. de ſacroſ. eccleſi. & in l. ſi donatione, vbi etiam Cyn. in prima columna verſi. quærit gl. C. de collat. & in authen. vnde ſi parens. in 1. notab. C. de inoff. teſta.

Contrarium videtur ſentire Cephal. in conſilio 94. nu. 18. volum. 1. vbi clarè loquitur, ad probationem meritorum
2 donatoris † ſimplicem aſſertionem non ſufficere, vt etiam dicit Oldrad. in conſil. 5. Socin. in conſilio 295. volu. 2. Ruin. in conſil. 173. nu. 12. volumine 1. Pariſ. in conſilio 73. numero 62. cum pluribus ſequen. Roland. à Valle in conſilio 18. num. 49. volum. 1. & Neuiz. in conſilio 8. nume. 16. vbi et-
3 iam dicit, vt cum in donatione fiat mentio meritorum, † ſi de eis non appareat, irrita ſit, quia per talem clauſulam apparet, non velle donare, ſed remunerare, ergo ille actus non valebit tamquam donatio, vnde tradit ſe illam clauſulam meritorum à pluribus donationibus iccircò amouendam curaſſe. ſupradictæ etiam concluſioni adhæret Silua. in cõſilio 4. nume. 3. volum. 1. Curt. Sen. in conſil. 67. per totum, Capra in conſil. 81. nu. 9. Grat. in conſ. 61. num. 58. vol. 1. & in conſi. 63. num. 24. vol. 2.

4 Ideò intellige concluſionem procedere, † ſi inter perſonas non prohibitas donare facta fuerit huiuſmodi donatio, & dummodo in ea talia verba fuerint aſſerta. Bar. in l. ſi forte. ff. de caſtr. pecul. Caſtren. in l. Aquilius, ff. de donat. & in l. per diuerſas. C. mand. gl. & Doct. præſertim Bart. in l. ſi donatione. C de collat. & in leg. optimam. C. de contrah. & commit. ſtip. & notat Mantu. in conſi. 51. num. 6. volum. 1. & Neuiz. in conſi. 8. num. 16.

* Et hanc eſſe * communem opinionem atteſtatur Socin.
5 Sen. conſ. 295. num. 7. volu. 2. † Verùm de probatione benemeritorum videas plenè per Tiraq. in l. ſi vnquam. C. de reuoc. donat. in verb. donatione largitus, nu. 7. cum alijs. vſq; ad . . . quem omninò vide, nam alioqui vbi donatio facta ſit inter perſonas prohibitas propter merita, non valet. niſi
6 benemerita probentur aliter, † quàm per aſſertionem do-
* nantis, vt per Doct. * cõiter in d. l. ſi donatione, & voluit Alex. in conſ. 43. col. 2. vol. 4. Dec. in conſ. 20. vol. 2. Iaſ. in conſi. 154. per totum, volu. 2. & Anchara. in conſil. 242. vbi dicit, ꝙ
7 licèt donatio propter merita facta concubinæ valeat, † tamen id intelligendum eſt, ſi merita, & ſeruitia probari poſſunt, aliàs ſecus, & vſq; eo dicit hoc eſſe verum, vt non ſufficerent verba narratiua inſtrumenti donationis, vt ſi diceret, ſe donaſſe pro ſeruitijs, meritis, & obſequijs, quia illa
8 verba non ſufficerent ad prædicta probanda, † poſtquam prolata ſunt inter perſonas prohibitas, talibus enim verbis fides non adhibetur, ſed adiecta præſumuntur in fraudem legum, arg. l. cum quis. §. penu. ff. de leg. 3. cum alijs multis adductis per Rol. à Valle in conſi. 98. nu. 53. vol. 1.

Primò amplia, vt procedat, ſi talia verba in genere fue-
9 rint enunciata, vtpotè dono pro benemeritis acceptis, † nam hoc caſu, ſi actum fuerit inter perſonas non prohibitas facere donationem, huiuſmodi verba enunciatiua probant benemerita, ita cõſuluit Dec. conſi. 20. per totum, ita Iaſ. conſi. 154. nume. quarto, volumine ſecundo, qui quidem conſulentes aiunt, ita intelligi debere dictam leg. ſi forte,

hoc

hoc eſt, quando in genere inter perſonas non prohibitas
huiuſmodi verba enunciata ſunt, benemerita probantur, &
ita intelligit Paulus Caſtren. in d.l. Aquilius. vbi in genere
loquitur. Alex. in d.leg. ſi donatione. Felin. in c. ſicut. colu-
mna 12. de re iudic. & Neuiz. in d. conſilio 8. num. 16. vo-
lumine 1.

Sed contrarium huic opinioni conſuluit Bartholom. So-
10 cin. in conſi. 295. volu. 2. num. 7. & 8. † vt non probentur per
verba enunciatiua in genere prolata, ſed quãdo ſpeciatim,
& nominatim beneficia, & benemerita relata ſunt, & idem
ſequitur Bald. in l. illud. C. de ſacroſan. eccle. in 4. q. & in le.
fi. de exercito. act. & Oldra. in conſi. 5. incipien. Titius dedit.
nu. 1. & idem conſuluit Iaſ. ſibimet contrarius in conſi. 227.
num. 8. & 9. & 10. fundamento, ſed Ripa in l. ſi vnquam. C.
de reuocan. donat. quæſt. 16. num. 37. approbat opinionem
& conſil. Dec. in d. conſilio 20. ex rationibus per eundem
Dec. ibidem adductis, quas ſequitur idem Rip. in d. l. ſi
vnquam. C. de reuoc. donat. & ibi refellit, quæ huic opi-
nioni repugnare videntur, & latè Iaſ. in conſi. 154. vbi ex ra-
tionibus per eum ibi allegatis, & adductis ponit falcem ad
radices huius dubiæ quæſtionis, & ad hoc faciunt in hac ſe-
cunda ampliatione notata.

Secundò amplia, ſi huiuſmodi verba enunciata, & pro-
11 lata fuerint in actu inter perſonas prohibitas illum facere, †
dummodo ipſa benemerita expreſſa, & ſignificata fuerint,
quia tunc per talia verba benemerita probantur, vt placuit
Bald. in d.l. ſi donatione, & idem Bald. in lectura antiqua in
l. fin. ff. de exercito. act. vbi limitat glo. in d. leg. ſi donatione,
procedere, quando merita non fuerunt ſpeciatim enume-
rata in actu inter perſonas prohibitas illum actum facere, vt
ibi loquitur glo. ſed eſt ibi in vniuerſum facta mentio me-
ritorum, ſecus ergo ſi ſpeciatim, & pro hac allegat d.leg.
Aquilius. cum glo. in verb. meram. & idem videtur ſentire
Paul. Caſtr. conſi. 105. Dominus Hubertus, & expreſsè idem
voluit Iaſ. in d. conſil. 154. num. 4. volu. 2. vbi ait, ita intelligi
dictum Bart. in d.l. ſi forte. aliorum idem dicentium, id eſt,
vt procedat, quando generatim inter perſonas prohibitas
benemerita enunciata fuerunt, ſecus ſi particulatim, & cla-
rè connumerata fuerint, vt tunc, etiam ſi inter perſonas pro-
12 hibitas, probent, † illud verò obſerues, huiuſmodi peculia-
rem mentionem requiri ad probandum, benemerita paria
eſſe, & reſpondere donationi, vt docuit Rip. in d.l. ſi vnquã.
d. q. 16. C. de reuoc. donat.

Tertiò amplia, vt procedat, etiam ſi huiuſcemodi merita
fuerint vna comprehenſione in actu inter perſonas prohi-
bitas enunciata, vt in donatione facta inter virum, & vxo-
13 rem, & filium, & patrem † quia tunc per talia verba, dum-
modò in illo actu interuenerit iuramentum, benemerita
probantur, ita Ripa in d.l. ſi vnquam. d. q. 16. & in conſil. 9.
col. fi. lib. 3. Grat. in conſi. 7. num. 33. vol. 2. Corn. conſil. 104.
circa prin. lib. 2. & in add. ad Alcia. in tract. de præſum. reg. 1.
14 præſu. 16. nu. 2. Bald. in d.l. ſi donatione, vbi inquit, † dona-
tionẽ factam filio per patrem cũ iuramento, & in qua pater
particulatim ſpeciem, & genus meritorum exprimit, valet,
& hæredes donantis tenentur illi fidem habere, & Bald. ſe-
quuntur Iaſ. ibi, & recentiores in repet. d. rub. de donat.
int. vir. & vxor. §. quinquageſimo, num. 29. & licèt Bal. vt di-
15 ctum eſt, loquatur, † quando eſt facta pręcipua mentio me-
ritorum, id etiam dicendum eſt, quando ſolum facta eſt ex-
preſſio meritorum in vniuerſum, vt dicit Rol. à Valle in cõ-
ſil. 98. nu. 52. vol. 1. quod verò iuramentum probet merita,
16 † etiam in prohibito donare, reſpondet Alex. in conſil. 8. ad
fi. vol. 2. Ang. in l. pe. §. mulier. ff. ſol. matr. Iaſ. in repet. l. fra-
ter à fratre. ff. de cond. indebi. col. penul. in fi. Io. Lup. in rub.
de dona. int. vir. & vxor. cum alijs multis adductis per Neui-
za. in conſi. 8. num. 17.

Ad id tamen, quod diximus, animaduertas, merita pro-
17 bari iuramento inter perſonas prohibitas, † vt inter pa-
trem, & filium, ſimpliciter iſtud vnum non ſit intelligen-
dum, ſed ſalubriter & incorruptè. nam ſi iuramẽtum appo-
natur ſuper benemeritis, donatio ipſa facta inter patrem, &
filium ob benemerita tali iuramento non confirmatur, ſe-
cus ſi iuramentum fuerit in primis appoſitum ſuper ipſa do-
natione, & ita intelligendos eſſe Doctores dicit Gra. in con-
ſi. 63. num. 26. vol. 2.

Huius axiomatis ratio eſt, quia iuramentum hoc caſu ita
18 efficit, vt ipſa donatio cenſeatur, † ac ſi facta fuiſſet inter
perſonas non prohibitas donare, quia cum iuramentum ſit
de iure diuino, vel naturali, patria poteſtas non conſidera-
tur, vbi illud interuenit, vt l. item in poteſtate. ff. de his, qui
* ſunt ſui, vel alie. iur. Verumtamen quod communis* ſit Do-
19 ctorum opinio, † iuramentum probare donationem inter
patrem, & filium, tradit Rip. vbi ſupra, num. 35. & Cephal. in
conſi. 61. num. 21. volu. 1. vbi tamen ſub num. 6. limitat hanc
communem concluſionem non procedere, vbi concurrant
duo defectus, id eſt, rei, & perſonæ, quòd donatio excedat
limites à iure præſcriptos, ſicq; facta inter perſonas prohi-
20 tas, nam tunc ſtante tali duplici defectu, † donatio iuramen
to non corroboratur, niſi fortè, vt inquit Dec. in conſi. 237.
num. 3 verſi. nec dicatur. iuramentum in tali donatione eſ-
ſet duplicatum, & geminatum, & dicit Cephal. in d. conſi.
61. num. 12. ſupra dictam communem concluſionem maxi-
mè procedere in donatione remuneratoria inter patrem,
21 & filium, † in qua ſi benemerita ſint cum iuramento demõ-
ſtrata, illa neceſſariò non eſſe aliter declaranda, vt etiam de
* *communi atteſtatur Bal. in l. ſi donatione. C. de colla. cum
alijs adductis per Cepha. vbi ſupra, num. 14.

Secus verò ſi non interceſſerit iuramentum, vt idem Ri-
pa ſentit nu. 35. ponderando dictum Bart. in l. cum quis de-
22 cedens. §. Titia. ff. de le. 3. vbi tenet, † aſſertionem beneme-
ritorum etiam iuratam non probare merita, quia ibi præ-
ſupponit, iuramentum non roborare donationem inter vi-
rum, & vxorem, quod pręſuppoſitum, cum hodiè ſit falſum.
* quia* communis eſt opinio, ipſum confirmare, vt idem Bar.
in l. 1. ff. de donat. inter vir. & vxor. Abb. & canonis. in c. cum
23 contingat. ext. de iureiur. † ergo fit, vt aſſertio beneficio-
rum, & benemeritorum probet benemerita, & in terminis
idem decidit Tho. Grammat. deci. 73. num. 10. vbi expreſsè
24 ait, † iuramentum inducere plenam probationem merito-
rum quod etiam placuit Barthol. Cepol. de ſimul contract.
in ſeptima præſumpt. idem Capic. in deciſio. 102. vbi affert
exemplum de donatione concubinæ donantis clerici, quæ
25 licèt regulariter adhuc durante concubinatu non valeat, †
quia inter perſonas prohibitas, tamen locum haberet, qñ
ob merita facta fuiſſet, & ipſa benemerita probentur per
iuramentum dantis, vel aliundè, quàm per aſſertionem do-
nantis, & per hoc teſtatur Roman. conſi. 43. qui loquitur in
26 donatione militis, vt ſuprà de clerico † & ſic probatis be-
nemeritis donatarius non aſtringitur aliam probationem
eorum facere, vt Pariſ. conſi. 73. nu. 11. Donatio iſta, vol. 1.

Primò limita hanc ampliationem non procedere, ſi aliæ
27 coniecturæ, & præſumptiones concurrerent, † quæ redde-
rent contractum ſimulatum, quia hoc caſu nihil quoad be-
nemeritorum probationes vel ad firmitatem contractus
tale iuramentum ſufficeret, vt gloſ. notab. in l. emptione. C.
plus val. quod agitur &c. & ibi Doc. & Zabarell. in c. ad no-
28 ſtram. in 2. quæſtio. ext. de empt. † nam iuramentum hoc ca-
ſu cenſeretur eiuſdem qualitatis, cuius eſt contractus, l. fin.
C. de non nu. pec. & quòd iuramentum tali caſu nihil profi-
ciat, eſt conſi. Barbat. 29. nu. 4. vol. 3.

Sublimita, vt tantùm procedat, ſi ſimpliciter iuratum eſ-
ſet (vt non contraueniendo) ſecus ſi expreſsè fuerit iuratum
omnia, & ſingula in iuramento contenta vera eſſe, quia
tunc allegando ſimulationem non repugnaret iuramento,
vel niſi iuramentum ex interiori interueniſſet, quia tunc
non obſtantibus præſumptionibus probarentur beneme-
rita, ſicque confirmaretur contractus, vt Barthol. Cæpol.
de ſimulat. contract. 2. præſumpt. numero 46. cum ibi al-
legatis.

29 Sed in hoc diligenter obſerues, † ne imponatur aliqua
clauſula inſolita, exempli gratia, apponatur illum expreſsè
iuraſſe, illa benemerita fuiſſe præſtita ſibi à tali, quia hoc

caſu præſumitur fraus,arg.l. cum allegas. C.de vſur.& ita ait
Barbat.conſ.29.num.15. volum.3.

Secundò limitatur tertia ampliatio, & omnia alia ſupra
30 notata,quando agitur de præiudicio tertij,† quia ſi hoc ca-
ſu iuramentum nihil releuat. vt c.quamuis. de pact. in 6.c.
licèt.ext.de iure. eod. lib.Alexa.conſil. 55.colum. 2. volum.
1. cum ibi allegat. Ergo multo minus, vbi agitur de tertij
præiudicio locum habere debent ſupradicta, cum in eis
præſupponatur non interueniſſe iuramentum. Et ſicut
tunc probantur benemerita quoad ipſum iurantem, vt pa-
tet per ſupra allegata iura, quæ negant, quando agitur de
tertij præiudicio,ergo cōcedere videntur, quando tantùm
de præiudicio iurantis agitur,arg.c.nōne bene dicimus.ext.
de præſumpt.l.cum prætor.ff.de iudic. & ita dicitur per ad-
dit.in marg.ad Guid.Pap.in deciſio.95.in fin.

31 Sublimita,† ſi aſſertioni Principis ipſa benemerita ſpe-
ciatim enumerata,& iurata fuerint, quia tunc benemerita
probantur etiam quoad præiudicium tertij, nam propter
ſingularitatem perſonæ creditur eis de cauſa, licèt actum
facere non poſſint ſine illa cauſa, vt ſentit Alexan.in con-
ſil.24. volu. 4.Grat.in conſil.61.num.58. volum.1.ita conſu-
luit Iaſ.in conſil.227.colum.7.verſ. 9.vol.2. & in conſil. 101.
nume. 3. volum. 3. vbi ſentit etiam ſi generaliter enunciata
fuerint, cum ibi allegatis, ex quibus etiam ibidem ſentire
32 videtur† probare in præiudicium tertij, etiamſi non inter-
uenerit iuramentum, & non à Principe pronunciata fue-
rint,ſed à quolibet alio, dummodo benemerita ita nomi-
natim dicta & expreſſa ſint, quia tunc probant etiam quo-
ad præiudicium tertij.

De Principe tamen contrarium videtur ſentire Cephal.
33 in conſi.168. nume. 42. volum. 2. vbi dicit non eſſe verum †
quòd vbi merita ſint ſigillatim nominata,de illis credi aſſer-
tioni Principis, per Alex. & Dec. in d. l.ſi donatione. C. de
collatio. quia fraus facilè fieri poſſe.

Tertiò limita, quæ ſupra dixi, id eſt, quando enunciata
fuerint in actu inter perſonas prohibitas illum facere, vt
non procedant, quando huiuſmodi enunciatio fieret à
Principe,vel à iudicibus, aut ab alijs habentibus iuriſdictio
34 nem de publico,† quia tunc licèt faciant illam aſſertionem
in actu,in quo liberè non poſſunt diſponere, tamen ſtatur
eorum aſſertioni,& confeſſioni.Iaſ.in d.conſil. 227.colum.
3.verſic.10. vbi corroborat hoc dictum multis exemplis, vt
ibi per eum, & idem conſuluit idem Iaſ.conſil. 101. nume.3.
volum.4.vbi pro hoc allegat Bar.in l.ambitioſa.ff.de decret.
ab ordin.faci.colum.vlt. & ſequitur Bald. in cap. paſtoralis.
in princ.de offi.delega.& hoc procedit etiam, vbi agitur de
præiudicio tertij,vt idem in dicto conſil.227.col. 7. & idem
tenet ex multis alleg.Dec.in d.l.ſi donatione.num.30. C. de
collat.

35 Quartò limita,ſi talia benemerita eſſent notoria, † quia
hoc caſu licèt eſſent enunciata in actu inter perſonas pro-
hibitas, vel non, & in genere, vel in ſpecie probantur per
talia verba.Iaſ.dicto conſilio 227. colu. 7. Hippolyt. Marſil.
ſingul.610. non ſtatur.

Quintò limita, vt non procedat concluſio,quando eſ-
36 ſent præſumptiones,† & coniecturæ de aſſertis benemeri-
tis, quia quoad eorum probationem ſtandum eſt tali aſſer-
tioni, vt notat Salic. in l. ſi mater. C. de contrahen.emptio.
Alex.conſil.18.lib.3. & ſequitur Dec.in d.l.ſi donatione. nu.
37 31.† nam hoc caſu benemerita abſque alia probatione pro-
bantur per tales coniecturas,vt in ſimili Bald. in l. iubemus.
C. de ſacroſan.eccleſ. & ex multis allegatis per Alciat.in ad-
ditio.in ſuo tract.de præſump.reg.1. præſump. 16.num.1.

Ampliatur etiam hæc limitatio, vt ſi actus inter perſo-
nas prohibitas factus ſit, quia tunc ſi adſint veriſimiles cō-
iecturæ,ſufficiunt ad probationem benemeritorum,ita in-
quit Alciat. de præſumpt. d.præſumpt.16. vbi pro hoc alle-
gat vltra Salice. in d. l. ſi mater. & Alex. in d. conſi.18.etiam
Dec.conſil.202.col.pen. & Ang. conſ.341.pater emit. Hip-
pol. Marſ. ſing. 610. non ſtatur aſſertioni. Bald. conſil. 66.
inter virum. lib.1. & in leg.ſi voluntate. C. de dot. promiſ.
& hoc notabiliter dicit Dec. in d. l. ſi donatione. colum. 4.
C. de collat.

38 Sextò limita concluſionem, vt non procedat, † quan-
do de modico præiudicio agitur, quia tunc aſſertioni par-
tium de benemeritis ſtatur, etiam in materia, in qua non po-
teſt diſponere, ita Dec.in d.l.ſi donatione.nu.31.vbi pro hoc
adducit Abb.in c.fin.de probat.& ibi idem Dec.

CONCLVSIO 185.

ARGVMENTVM.

Benemerita quomodo probentur.

SVMMARIVM.

1 *Probatio coniecturalis, & præſumptiua probat benemerita.*
2 *Aſſertioni mariti dicentis ſe ex pecunia vxoris emiſſe, creditur, ſi coniectura, vel præſumptio cōcurrat, mulierem aliunde, quàm ex bonis mariti pecunias illas habuiſſe.*
3 *Aſſertioni mariti dicentis dotem fuiſſe numeratam ſtatur, quando aliqua præſumptio, & coniectura concurrit.*
4 *Veriſimile non eſt, maritum vxorem diu indotatam habere voluiſſe.*
5 *Coniecturæ legum non expreſſæ, nec definitæ iudicis arbitrio relinquuntur.*

1 Benemerita vt probentur ſufficit coniectura-
lis,† vel præſumptiua probatio,
ſic loquutus eſt Iaſ.in conſ.154. colum.4.verſ.5. pro iſta par-
te,& clarius in conſ.184.colum.penult.verſic. de præmiſſis.
lib.2.& magis clarè Alciat.tract.de præſump.reg.1. præſum.
16.numero 3. & reſponſ. 584. verſic. 5. huic confert conſili-
um Bald. 66.inter vir.& vxor.lib.1. Bald. ſequutus fuit Tira-
quell. in l. ſi vnquam. in verbo donatione.num.101.Salicet.
2 in l. mater.C.de contrah.emptio. qui dicit,† vt & ſi creden-
dum non ſit aſſertioni mariti dicentis ſe ex pecunia vxoris
emiſſe, credi tamen, quando aliqua coniectura, vel præſum
ptio concurrit, mulierem aliunde, quàm ex bonis mariti
pecunias illas habere potuiſſe. Idem voluit Socin. ſen.con-
ſil. 65.verſi. 20. probatur, colum.5. latè Crauet.de antiquit.
tempo.in 3. partic.primæ part.princip.num. 70. 71. Bald. in
3 l.vnica.num.7. C.de priuileg.doc.cum docuit, † vt etſi non
ſtetur aſſertioni mariti dotem fuiſſe numeratam, credi ta-
men, quando aliqua præſumptio, & coniectura concurrit,
vt quando maritus iam eam diu domi aluiſſet, quia veriſi-
4 mile non eſt, illam † tamdiu indotatam habere voluiſſe.
Grammat.deciſ.103.num.6.Neuiza.conſil.57. num.3. in fin.
Rolan.à Valle conſi. 85. nume.43. lib.1. Verumtamen quia
5 hæ coniecturæ legum non ſunt expreſſæ † nec definitæ, iu-
dicis arbitrio relinquuntur. Tiraquell. dicto loco ſupra ci-
tato in verbo donatione, numero 102.in fin. & ſentit Alcia.
d.præſumpt.16.nu.3.& reſpon.184.nu.3. dum citat l. etiam.
§.1.ibi, æſtimare debebit iudex. ff. de manumiſ. vindic.

CONCLVSIO 186.

ARGVMENTVM.

Probandum eſſe, benemerita remunerationi eſſe paria, & reſpondere rei donatæ, & quo pacto id procedat.

SVMMARIVM.

1 *Benemerita probari debent condigna eſſe remunerationi, & reſpondere rei donatæ.*
2 *Donatio facta propter benemerita non valet, ſi ad numerum, & æqualitatem benemeritorum facta non ſit.*
3 *Præſtans inſigne officium remunerationem meretur.*
4 *Benemeritus dicendus eſt is, qui aliquod rarum præſtitit ſeruitiū.*

5 *Benemerita filij non eſſe æſtimanda, ſi ſint obſequialia, ſecus ſi artificialia, & ex abundanti charitate procedentia.*

6 *Impius, inhumanus, reprehenſibilis eſt frater, qui fratrem ſecum habitantem, ac infirmitate periclitantem deſerit.*

7 *Frater alimentans fratrem, vel eius familiam facere cenſetur intuitu pietatis, & naturalis obſequij.*

8 *Quæſtio de æquiualentia, & paritate benemeritorum, & donationis per Doctorum opiniones in hac concluſione diſcutitur.*

9 *Benemerita an æqualia dicuntur remunerationi, quando omnino, & per omnia ſunt æqualia.*

10 *Benemerita æquiualentia dicuntur, quando non ſunt infra dimidium ipſius rei donatæ.*

11 *Conſideratio caritatis benemeritorum cum remuneratione relinqui debet iudicis arbitrio.*

12 *Merita multa incidere poſſunt, quibus honeſtum eſt, liberalitatem cum decreto præſtare.*

13 *Quæ conſiderare debeat iudex ſuper qualitate donationis, & benemeritorum.*

14 *Fraus facilè præſumitur in caſibus, in quibus donatio prohibita eſt.*

15 *Diligentia ad cognoſcendum an valida ſit donatio, vel ne, non adhibetur in caſibus, in quibus liberè donari poteſt.*

16 *Qualitas perſonæ donantis inſpicienda eſt, ſolent enim nobiles pro beneficijs, & obſequijs præſtitis multam ampliorem referre gratiam.*

17 *Donatio non excedens quod ſolebat, & debebat facere donans ex more diuitum, & nobilium non dicitur excedere merita.*

18 *Benemerita vt condigna remunerationi cenſeantur, per iudicem arbitrari debent.*

1 Benemerita probari debent eſſe paria remu-
nerationi & † reſpondere rei do-
natæ, ita me docuere plurimi tum profitendo, tunc conſu-
lendo, inter quos primas fert ille Bar. mens legum, in leg. ſi
quis pro eo. §. 1. in fin. ff. de fideiuſ. & in l. frater à fratre. col.
vlt. ff. de condi. indeb. tradidit Dec. in l. ſi donatione. nu-
mero 16. C. de collat. idem in leg. petens. numero 17. C. de
pac. latè proſequutus eſt Tiraquel. in d. leg. ſi vnquam. in
verb. donatione. num. 80. vbi etiam idem edocuere Angel.
& Bald. Salicet. & alij in l. illud. C. de ſacroſan. eccle. Ruin.
reſpondit in conſil. 60. num. 16. lib. 3. Caſſan. cauit in conſil.
7. num. 11. Barba. conſuluit in conſil. 29. nume. 12. volum. 3.
Salicet. meminit in d. le. ſi donatione. & in l. filiæ. C. famil.
erciſcun. egregiè conſuluit Alexan. in conſilio 55. numero
2 2. 3. & 4. li. 1. vbi ait † donationem factam propter beneme-
rita non valere, ſi non ſit facta ad numerum, & æqualitatem
benemeritorum, vt etiam dicit Cephal. in conſi. 94. nume.
16. volu. 1. Mantu. in conſil. 51. num. 7. volum. 1. Natt. in con-
ſil. 188. num. 2. volum. 1. Roland. à Valle in conſil. 18. nume.
71. volum. 2. Brun. in conſil. 12. num. 17. & Iaſ. in conſilio 116.
columna 1.
3 Limita primò hanc concluſionem non procedere, † niſi
quis præſtitiſſet aliquod inſigne officium, per quod talem
remunerationem mereretur, vt pulchre conſuluit Alex. cō-
ſil. 55. num. 3. lib.
Ratio eſt, quia is propriè dicendus eſt eſſe benemeritus,
4 † qui aliquod rarum præſtiterit ſeruitium, vt dixit gl. in c.
ſi quos. 11. q. 2. in verbo, benemeritos, & per ibidem ad-
ducta.
Secundò limita prædictam concluſionem locum non
habere in filijs, qui cum ratione naturali omne genus obſe-
quij parentibus debeant, ratione naturæ & generationis ab
5 eis productæ, ſequitur, † vt benemerita filij non ſint æſti-
manda, an ſint obſequialia, ſed neceſſe eſt, vt ſint artificia-
lia, & ex abundanti charitate procedentia, vt pulchrè Sali-
cet. in l. filiæ. C. fam. erciſ. quem ſequitur Barba. d. conſilio
29. num. 2. vt etiam in fratribus dicit Cepha. in d. conſil. 94.
6 num. 16. recenſendo exemplum de fratre ægrotante, † nam
inquit, quod impius fuiſſet frater, & inhumanus, ac repre-
hendēdus, ſi fratrem ſecum habitantē, ac ægrotatione peri-
clitantem deſeruiſſet, cui talia obſequia debita officio, ac
pietati fraternæ præſtare tenebatur, & hinc dicit eſſe, quòd
7 † ſi frater alat fratrem, vel eius familiā, cēſetur id facere in-
tuitu pietatis, & naturalis obſequij, iuxta ſententiam Bald.
in l. certum. col. fin. verſic. vlterius quæri poteſt. C. fami.
erciſc. & ideò alimenta repetere non poteſt, vt per Dec. in
conſil. 628. nu. 6. per textum in leg. Neſennius. de neg. geſt.
Idem etiam dicit Natt. in d. conſil. 188. num. 3.
Verùm cum huc inciderit quæſtio (vt aiunt) de æquiua-
8 lentia, † & paritate benemeritorum, & donationis, non ab
re in præſentia duxi, ſi aliquas Doctorum opiniones de va-
lore meritorum, & quando ea dicantur paria remuneratio-
ni, in medium attulero.
Prima itaque eſt opinio Bart. in l. ſi quis pro eo. §. 1. in fin.
ff. de fideiuſſorib. dicentis, tunc benemerita eſſe æqualia re-
9 munerationi, † quandò omninò & per omnia ſunt æqualia,
quem ſequitur Dec. in l. ſi donatione. num. 16. C. de collat.
idem in l. petens. nume. 17. C. de pact. Ruin. conſil. 60. nu-
mero 16. Verùm iure non probatur hæc opinio; quia aliqui
reperiuntur viri animo tam generoſo, & grato, vt exiſtimēt
collatum ſibi ex tempore beneficium ingenti ſumma pen-
ſari non poſſe, quod alius quis vili, & abiecto animo nulla,
aut minima dignum remuneratione arbitrabitur.
Secunda fuit ſententia Bal. in authen. ex teſtamento, nu-
10 mero 1. in fi. C. de collat. † benemerita tunc appellari æqui-
ualentia, quando non ſunt intra dimidium ipſius rei dona-
tæ, iuxta l. 2. C. de reſcind. venditio. Tiraquell. in d. leg. ſi vn-
quam. in verb. donatione. nu. 81. 82. & 83. qui plures refert.
C. de reuoc. donat.
Tertia eſt, quam Iaſ. in conſil. 154. num. 5. vol. 2. teſtatur
* eſſe * communem † hanc conſiderationem paritatis, & æ-
11 ſtimationis benemeritorum, cum remuneratione debere
relinqui iudicis arbitrio. ita cenſuit Socin. Sen. in conſi. 295.
colum. 3. ver. circa ſecundam, lib. 2. Curt. Iun. in conſi. 126.
num. 11. verſic. ſed circa hoc. & Purpura. in l. cum quid. nu-
me. 131. ff. ſi cert. pet. & Natta in d. conſil. 188. num. 3. vbi te-
ſtatur Bald. in d. l. ſi donatione. circa prin. quem ſequuntur
recentiores ibi, quorū ſententiam probari opinor ex Paul.
12 reſponſo in l. etiam. §. 1. ff. de manumiſſ. vindic. ibi, † quia
multa merita incidere poſſunt, quibus honeſtum ſit, libe-
ralitatem cum decreto præſtare, quæ æſtimare debebit is,
apud quem de ea re agitur, quæ & mihi probabilior vi-
detur.
Prudens autem Iudex hoc in caſu conſiderabit omnes
13 qualitates, † & donationis (quas appellant) circumſtan-
tias, item & benemeritorum, an ſubſit fraus, cum pater
donat filio, vel maritus vxori, ratione eius, quod donat vl-
tra beneficij collati æſtimationem, nam cum ſimus in caſi-
bus, in quib. donatio prohibita eſt, fraus facilè præſumetur,
14 † ſi rei pretiū excedat pro dimidia æſtimationem beneme-
ritorum. ita procedit doctrina Bald. in dicta authen. ex teſta-
mento. vt eam ſic intellexit Tiraquel. in dicta l. ſi vnquam.
in verb. donatione. num. 83. verſic. hic autem in noſtro ca-
ſu. C. de reuoc. donationi. & ante eum Purpurat. in leg. cum
quid. num. 131. ſi. cert. pet.
15 In cæteris verò caſibus † in quibus liberè donari poteſt,
non adhibetur hæc diligentia ad cognoſcendum, an valida
ſit donatio, an minus, ſolùm enim hoc in caſu Iudex bene-
merita, & rei pretium poterit conſiderare ad iudicandum,
an puta, an ob cauſam ſit donatio, atque ita perſonę donan-
16 tis qualitas inſpicienda erit, † an diues, an nobilis is ſit, cum
ſoleant nobiles multam ampliorem referre pro beneficijs,
& obſequijs præſtitis gratiam, cap. 1. de donat. nam etſi tunc
donatio excedat merita, modò non excedat, quod in ea re
ſolebat, & debebat facere donans ex more diuitum, & no-
17 bilium, † non dicitur excedere merita, vt eleganter admo-
dum reſpondit Corn. conſil. 144. colum. 2. li. 2. quem ſequu-
tus eſt Tiraquell. d. l. ſi vnquam. in verb. donatione. no. 84.
& idem Tiraquel. tract. de nobilitate. cap. vlt. num. 50.
Vt igitur rem in pauca conferam, ex iſtis colligi poterit,
18 benemerita, vt paria remunerationi cēſeantur † debere per
iudicem cenſeri, vt à nobis ſupra relatum fuit.

CONCLVSIO 187.

ARGVMENTVM.

Benemerita eſſe probanda, vt præſumantur.

SVMMARIVM.

1 *Benemerita non præſumuntur, niſi plenè probentur. Contrarium ibidem vide.*
2 *Benemeritus quilibet præſumitur, niſi probetur demeritus.*
3 *Benemeritus quis dicatur loquendo in genere.*
4 *Donatarius dicitur valdè benemeritus, cum liberat donatorem à morte detegendo conſilium mortis.*

1 Benemerita non præſumi, † niſi plenè probentur, habuimus ab Accur. &
cæteris Docto. in leg. ſi donatione. C. de collat. Cepol. de
ſimulat. contract. præſump. 7. numero 45. l. ſi forte. ff. de caſtren. pecul.

In contrariam tamen deſcendit ſententiam Bald. in l. illud. C. de ſacroſ. eccl. in 4. quęſt. numero 8. per l. nec adiecit. ff. pro ſoc.

Quam quidem opinionem illud ſatis confirmat, Bene-
2 meritum quemlibet præſumi † niſi probetur demeritus, vt
dicit Crot. in l. re coniuncti. in fi. ff. de legat. 3. quod tamen
dictum Crauet. in tract. de antiquit. temp. in prima parte,
in verb. propoſitum noſtrum, nume. 75. fol. 28. omnino re-
probat. Intellige tamen hoc procedere in vniuerſum lo-
3 quendo, † vt quis dicatur benemeritus, argum. l. ſeruos. ff.
de manumiſſ. teſt. nam hoç modo quilibet præſumitur citius dignus, quàm indignus, argu. c. dudum. ext. de præſumpt. glo. in c. ſi quos. in ver. benemeritos. 12. q. 2. & Bald. in l. iubemus. num. 5. C. de ſacroſanct. eccleſ. l. Aquilius Regulus. de donat. l. ſi præter. d. tit. & ſecundum eum eſt optima lex
4 in l. ff. de manum. vindic. quam omninò monet videri.

Illud verò, quod eſt inſigne, non omittam, donatarium dici valde benemeritum, cum liberat donatorem à morte, vt ſi de nece eius conſilium quod erat initum, indicaſſet, vt eſt text. in c. ſi quis Papam. 79. diſt. gloſ. in c. ſi quis. 12. q. 2. & Ioan. de Amicis in conſi. 31. num. 11.

Sed quoniam de hac concluſione, & probatione meritorum ſatis ſuperq; dictum fuit in concluſione, quomodo benemerita probentur, & quando poſſint præſumi, necne, ideò ad eam te reijcio.

CONCLVSIO 188.

ARGVMENTVM.

Beneplacitum ratione dignitatis, aut perſonæ conceſſum quando morte concedentis expiret.

SVMMARIVM.

1 *Beneplacitum ratione dignitatis non autem perſonæ conceſſum præſumitur, & quomodo.*
2 *Dignitas ſi non moritur, non poteſt, nec dicitur finire beneplacitum per mortem obtinentis dignitatem.*
3 *Dignitas conſideranda eſt, non autem perſona in conceſſione facta ad beneplacitum Papæ.*
4 *In conceſſone ſi exprimatur, ad beneplacitum noſtrum, & ſuperiorum noſtrorum, vt ſedis Apoſtolicæ, nullo pacto, nec morte concedentis, nec abſolutione eius officij præſumitur reuocatum beneplacitum.*
5 *Beneplacitum, ſi in eo publicus fauor, vel Reipublicæ vtilitas cenſetur, ratione dignitatis conceſſum præſumitur.*
6 *Beneplacitum morte concedentis reuocari non cenſetur, ſed neceſſe eſt reuocari per ſucceſſores.*
7 *In fauorabilibus, quæ certũ finem non habent, perpetua credũtur.*
8 *Iudex ſi dicat, pono te ad confinia, donec te reuocauero, non per hoc eiuſdem Iudicis morte cenſetur beneplacitum reuocatum.*
9 *Voluntas licèt morte finiatur, non tamen inducit reuocationem, quæ contrariam voluntatem expoſtulat.*
10 *Aliud eſt voluntatem ceſſare, & aliud voluntatem reuocare.*
11 *Verba, donec reuocauero, interpretanda ſunt, ſicut in vltima voluntate, ideſt benigniori interpretatione.*
12 *Bartoli authoritas maximi eſt ponderis, nec temerè ab ea recedendum.*
13 *Beneplacitum concedens ſi nullam habet poteſtatem ſimilia concedendi, ſed tamen pro tali ſe gerit, & habetur ab omnibus, nõ præſumitur eius beneplacitum reuocatum morte, vel finito officio concedentis.*
14 *Communis error facit ius.*
15 *Qui ſe gerit tanquam legatus, & non eſt, geſta per eum nihilominus valent.*
16 *Habitus, & reputatus in dignitate, vt pro legato, ſi non habuerit titulum legitimum, geſta per eum non tenent.*
17 *Geſta per habitum in dignitate valere poſſunt quoad ea, quæ veniunt ex generali facultate ordinaria, ſecus quoad ea, quæ non competunt, niſi ex ſpeciali commiſſione.*
18 *Quem reputari communi opinione habilẽ habilitate generali non ſufficit, ſed requiritur, vt exiſtimetur habilis habilitate ſpeciali.*
19 *Officium geſtum ſi non eſt cum auctoritate publica collatum, ei non ſuffragatur communis opinio & exiſtimatio.*
20 *Magiſtratus ſi creatus non fuit ſolennibus requiſitis, geſta per eum vti habitum & exiſtimatum pro tali ſunt nulla, & nullius momenti.*
21 *Delegatio facta ſub forma beneplaciti, donec reuocanda fuerit, non cenſetur morte reuocata, neq; beneplacitum extinctum, ꝙ limita vt ibi.*
22 *Precarium, quando ad beneplacitum conceditur, non cenſetur morte concedentis reuocatum.*
23 *Hæres rei precariò conceſſæ, niſi recuperationem reuocet à poſſidente, cenſetur vti ea patientia, & animo, qua vſus eſt ille primus.*
24 *Precarium tantum dicitur durare, quantum durat voluntas concedentis.*
25 *Reuocatio voluntatis non inducitur per mortem, ſed ceſſatio.*
26 *Beneplacitum quando, & quomodo morte finiatur, & extinguatur.*
27 *Mandatum morte finitur, quia mandantis voluntas deficit.*
28 *Superioris præceptum illius morte finitur.*
29 *Beneplacitum Principis eius morte finiri.*
30 *Beneplacitum magiſtratus ceſſat eius officio finito.*
31 *Reuocatio non inducitur, licèt per mortem, vel finitum officium ceſſet voluntas.*

1 Beneplacitum ratione dignitatis non autem perſonæ conceſſum †
vt ſi dictum fuiſſet, quoad Iudici placuerit, præſumi non
tantum durare quoad vixerit Iudex, ſed etiam donec reuocetur per ſucceſſores, auctor fuit Bart. in l. centeſimis. §. ſi ita ſtipulatus. num. 9. ff. de verb. oblig. & ibi Iaſ. nu. 13. item idem probauit Bart. in leg. more. nume. 7. de iuriſdict. om. iud. hoc habemus à Dec. in cap. ex literis. in fin. de conſtit. Ruin. conſulendo reſpondit in conſil. 104. num. 2. lib. 5. qui plures refert, iſtorum ſententiæ ſubſcripſit Didac. lib. 3. variar. reſolut. cap. 15. nu. 2.

2 Nec id ſine ratione traditũ eſt, etenim † ſi dignitas, cui
tale beneplacitum commiſſum eſt, non moritur, non poteſt, nec dicitur finire tale beneplacitum morte tunc dignitatem illam obtinentis, & ideò opus eſt noua derogatione ad hoc, vt beneplacitum dicatur finitum, ita idem docuit Bart. in d. l. centeſimis. num. 9. verſic. ſi verò retulit ſe ad dignitatem, & id comprobat auctoritate I. C. in l. annua. §. 1. de ann. leg. & l. proponebatur. de iud. & cap. gratiosè. de reſcrip. lib. 6. & ibi Bal. Philip. Franc. ſub num. 7. verſic. quod tamen limitat Capic. deciſ. 136. ſub num. 3. & per Rot. deciſ. 36. de reſcrip. in antiq. facit Calder. & Imol. in c. literis. de
reſcrip. relati à Capic. in d. deciſio. 136. ſub nume. 7. vbi vo-
3 lunt † in conceſſione facta ad beneplacitũ Papæ conſiderádam

dam eſſe dignitatem, non autem perſonam, quod maximè
procedit, vbi verba ſunt concepta in tertiam perſonam, vt
ſi dictum ſit, donec Papæ placuerit, vt per Franc. & Bald. re-
latos in d. deciſio. 136. Iſtud etiam eo magis procedit, quan-
do in conceſſione exprimitur vtrunque, ſcilicet ad bene-
placitum noſtrum, & ſuperiorum noſtrorum, vt ſedis Apo-
4 ſtolicæ, † quia tunc nullo pacto, nec morte concedentis,
nec quòd illud officium fuerit perfectum, præſumitur re-
uocatum beneplacitum, ita Geminia. in d. c. ſi gratioſè. ſub
num. 14. & ibi Franc. colum. fin. de reſcript. lib. 6. Et ad hanc
rem optimè accõmodat quæſtionem, vt quando iudex con-
ſtituit aliquem ad regenda confinia, his verbis vtens, ideſt,
pono Sempronium ad confinia, donec voluero, vel donec
reuocauero, vel donec huic poteſtati placuerit, an morte
talis iudicis dicantur finita confinia. & in hoc diſtinguit, vt
ibi eſt videre.

Primò amplia concluſionem, & id conuincitur ex parte
5 concedentis beneplacitum, vt eò magis procedat, † quò in
beneplacito publicus fauor, vel Reipublicæ vtilitas verſe-
tur, quia etiam ſi decedat concedens, non tenetur, ideo re-
uocatum beneplacitum, vt in eo notabili caſu propoſito à
D. Bal. in l. meminiſſe. propè fin. verſi. 4. ff. de offic. proconſ.
dum quærit de Principe, qui concedit ordinariam iuriſdi-
ctionem ad ſuum beneplacitum, tunc inquit Bald. illud be-
neplacitum morte concedentis non cenſeri reuocatum,
6 † ſed neceſſe eſſe vt reuocetur per ſucceſſores, ex tex. §. ſu-
per hoc. auth. de quæſt. Paris Put. in ſuo tracta. ſindicatus. §.
an officialis, verſi. ſi Princeps. Philip. Franc. in c. ſi delegatus,
de offic. delega. in 6. Capic. deciſion. 116. & 126. Vant. tracta.
nullitat. titu. de nullitate ſenten. ex defect. iuriſdict. delegat.
numer. 104. qui fauoris publici, publicæque vtilitatis ratio-
nem attulit.

7 Accedat huc, † quòd in fauorabilibus, quæ certum finem
non habent, perpetua creduntur. l. iuriſperitos, in princ. ff.
de excuſa. tut. quam ſic declarat Dec. in d. c. ex literis. in fi. de
conſtit. l. ſufficit. ff. de cond. indeb. & latè Tiraquel. in tract.
conuent. §. 2. gl. 1. nu. 39.

Secundò amplia concluſionem procedere, etiam ſi be-
neplacitum ſit conceſſum verbis amplioribus, & contrari-
8 am voluntatem quaſi ſignificantibus, † veluti, ſi dixerit iu-
dex, Pono te ad cõfinia, donec te reuocauero, nec hoc in ca-
ſu cenſetur morte iudicis beneplacitum reuocatum.

* Et hanc concluſionem ait Iaſ. eſſe * communem opinio-
nem in d. l. centeſimis. §. ſi ita ſtipulatus. nume. 14. & ibi Ale-
** xand. numer. 11. Et hanc ** receptiorem ſententiam reſpon-
dit Socin. Sen. conſil. 78. ſuper prædicta, colum. 1. verſicul. 5.
& vlt. libr. 3. huic etiam ſententiæ accedit Dec. in l. tertia in
fin. de reg. iur. idem in capit. ex literis. de conſtitut. & conſil.
108. num. 4.

9 Et ratio eſt, † quia quamuis voluntas morte finiatur, vt l.
4. ff. locat. non tamen inducitur reuocatio, vt l. mandatum.
C. man. & Inſti. eod. tit. §. item ſi adhuc, quæ contrariam vo-
luntatem expoſtulat. c. ſi delegatus. de offic. deleg. in 6. pul-
chrè Ruin. conſil. 115. numer. 5. 7. libr. 1. qui clarè reſpondit,
10 aliud eſſe voluntatem ceſſare, † aliud verò voluntatem re-
uocare, vt euenit in beneplacito conceſſo ratione dignita-
tis, nam vt illud intelligatur reuocatum, & finitum, non ſuf-
ficit mors dignitatem illam obtinentis, niſi aliter & digni-
tas quoque moriatur, vel finiatur, cum tali iudici, vel digni-
tatem obtinenti conceſſum fuerit tale beneplacitum, non
vt ſibi, ſed vt pręſupponimus tanquam dignitatem illam ad-
miniſtranti, & ratione ipſius dignitatis, ergo ſiue moriatur,
ſiue viuat ille iudex, nihil ei tribuendum eſt, circa ea, quæ
reſpiciunt naturam, & proprietatem dignitatis, non autem
officium illam gerentis.

Contrarium tamen huic opinioni voluit Bart. in dicto §.
11 ſi ita ſtipulatus. num. 10. ea ratione ductus, † quia iſta verba,
donec reuocauero, ſunt in hoc caſu interpretanda, ſicut in
vltima voluntate, ideſt, pono te ad confinia, donec vixero,
niſi ante reuocem, benigniori inquiens interpretationi in-
ſeruiens, & nonnullis alijs per eum ibidem adductis. Cui
opinioni conſentire viſus eſt Gozadi. conſi. 22. nũ. 3. & nu. 11.
Verùm quamuis maximi ſit ponderis Bartoli authoritas
12 † nec temerè ab ea recedendum, hoc in caſu tutius credide-
rim communi opinioni adhærendum, cum ea ratione vali-
da, vti hoc noſtro caſu, munita ſit.

Tertiò amplia, vt concluſio procedat, etſi concedens be-
neplacitum huiuſmodi nullam haberet poteſtatem ſimilia
13 concedendi re ipſa, † ſed tamen pro tali ſe gerebat, & pro
tali habebatur & tenebatur ab omnibus, ita vt qui conſe-
quutus eſt beneplacitum, bona fide vſus ſit cõceſſione, nam
& tunc non præſumitur beneplacitum tale reuocatũ mor-
te, vel finito officio concedentis, & propterea ſi ille, qui ad-
eptus eſt conceſſionem, aliquid contra ius, vel conſtitutio-
nes locales permiſſu eiuſdem conceſſionis patrauit, excuſa-
14 tione dignus eſt, † quia communis error facit ius. l. Barbari-
us. ff. de offi. præt. & in terminis de eo, qui ſe gerit tamquam
15 legatus, qui tamen non eſt, quòd geſta per eum † nihilomi-
nus valeant, tenet Hoſtien. in ſumma de offic. legati. §. quid
pertinet. verſi. quid ergo. & in Specu. tit. de legato. §. ſuper-
eſt videre. verſi. quid ſi quis ſe pro legato. nu. 18.

Intellige hanc tertiam ampliationem procedere, quan-
do talis, qui exiſtimabatur, & habebatur pro tali, habuerit
titulum legitimum, alioqui communis error non facit ius,
16 † nec geſta per eum rata ſunt, vt dicetur infrà in concluſio-
ne, error, vbi oportunius hæc explicabuntur. Et voluit Spe-
cul. in tit. de inſtrum. editione. §. reſtat. verſi. quid ſi is. num.
* 32. Bal. in l. 2. col. pen. C. de ſent. Alexand. qui dicit * commu-
nem in l. 1. col. 5. num. 12. de teſtam. & iſtud procedit, etiam ſi
haberet titulum ab illo, qui non haberet facultatem dandi
talem titulum, quia & tunc non ſufficeret, vt per Bal. in d. l.
Barbarius. col. 8. in 1. lect. verſ. prædicta, de off. præt. & Spec.
vbi ſupra.

Secundò intellige prædictam ampliationem tertiam, vt
17 procedere poſſit quoad ea, † quæ veniunt ex generali facul-
tate ordinaria, ſecus quoad ea, quæ non poſſunt compete-
re, niſi ex peculiari, & pręcipua commiſſione, vt reſponſum
fuit à Corn. conſ. 247. col. 1. vol. 1. & traditum ab Abb. in ca.
cum in iure peritus. col. 2. de offi. deleg.

Tertiò intellige, vt non ſufficiat quem haberi communi
18 opinione habilem habilitate generali, † ſed requiritur, vt
habeatur habilis habilitate ſpeciali, de qua agitur, vt per A-
lex. conſi. 80. col. 1. vol. 2.

Quartò intellige, vt procedat ampliatio, quando offici-
um geſtum erat cum auctoritate publica collatum, ſecus ſi
19 priuata, † quia tunc non ſuffragatur communis opinio, &
exiſtimatio, vt præſupponit Hoſtien. in ſumma de off. legat.
§. quid pertinet. & Speculat. d. tit. de legato. d. §. ſupereſt vi-
dere, nume. 18. vel quando delegatus fuit creatus, & delega-
tus ab habente facultatem delegandi, vt declarat Bal. in l. 2.
C. de ſenten. Alex. in conſi. 138. in 1. volum. ſequitur Cardin.
Alban. in lucubrat. ad Bartol. in l. Barbarius. ff. de offic. præ-
tor. nu. 2.

Quintò intellige prædictam tertiam ampliationem, vt
20 procedat, † quando magiſtratus fuerit creatus ſolennibus
requiſitis, & iuxta normam, quæ ſolet exigi. Bar. in terminis
in l. actuarios. C. de nu. & actuar. nu. 2. li. 11. Alex. in conſ. 138.
oportunè conſideratis. ſub nu. 7. & ſeq. lib. 1. in quibus locis
ſcriptum habetur, aliàs geſta per talem habitum & exiſtima
tum eſſe nulla, & nullius momenti.

Quarto amplia concluſionem etiã procedere, cum ꝓba-
tur delegationem factam ſub hac forma, ad beneplacitum,
21 & donec reuocandam duxerit, † nam hoc quoq; in caſu be-
neplacitum nõ cenſetur morte delegantis extinctũ, neq; re-
uocata delegatio. c. ſi delegatus. de off. deleg. in 6. Et hoc oẽs
* * communiter Doct. affirmant in l. more. vbi Bar. nu. 7. Alex.
nu. 12. Iaſ. nu. 15. Dec. nu. 19. ff. de iuriſd. omn. iud.

Limita tamen hanc ampliationem, vt tantummodo pro-
cedat re non integra, quo caſu verum eſt, iſtiuſmodi delega-
tionem morte delegantis non expirare, nec illius benepla-
citum cenſeri reuocatum, & finitum, vt iura ſupra allegata
loquuntur. ſecus verò erit, ſi res integra adhuc erit, qa tunc

delegatio expirare dicetur,nec delegatus poterit à die mor-
tis mandantis,ſiue delegantis procedere in cauſa, ita intelli
* gendam eſſe ſecundùm * communem Doctorum ſententi-
am percipitur apertiſſimè ex iuribus in d. ca. ſi delegatus.&
in c.relatum.& c.licet.ext.de offic.deleg.
22 Quintò amplia concluſionẽ etiam locum habere,† quan
do precarium ad beneplacitum conceditur, nam eo in caſu
beneplacitum nõ cenſetur morte concedentis reuocatum,
ſed tranſit ad hæredes eius, vt ab eis precario habere quo-
que videatur ille, cui erat conceſſum à defuncto, æquè ac à
defuncto,ſic reſpondit Vlpian. in l. 1. in princ.ff.de preca.&
in l.quæſitum.§.1.Celſus in l.cum precario.§.1.ff.d. tit.idem
tradidere gl.& Doct.in l.vlt.d.tit.Dec. monuit in l.more. ff.
de iuriſ.omn.iud.& in l.contractus.nu.13.de reg.iur.c. fi.vbi
Doct.de precar.& facit l.Lucius.& ibi Paul. Caſtr. ff. de do-
nat. & idem voluit Paul. in l. Aquilius Regulus. circa med.
eod.titul.dum conciliat eam l.cum d.l. Lucius.poſt gloſſ.in
ead.l.Aquilius.Bartol.docuit in dicta lege centeſimis.num.
10.verſic.& ideo hic inſurgit dubium.ff. de verbo.oblig.vbi
quoque Alex.colum.5.verſi.ſi autem dixiſſet.& ibid.Iaſ.col.
5.verſic.2.quærit Bart.Imol.conſi.26.inci. in caſu præmiſſo.
viſis & conſideratis.meminit Didac. Couarr.lib.3.var.reſol.
c.15.nu.1.2.
23 Nam † niſi hæres rei precatio poſſeſſæ recuperationem
reuocet à poſſidente rem precario, cenſetur vti ea patien-
tia,& animo,qua vſus eſt ille primus, qua non reuocata,pre
cario is dominus conſentire dicitur.Et hinc eſt,quod glo.in
l.quæſitum.§.1.verbo ab hęrede.ff.de precar.ſentit hanc eſ-
ſe nouam hæredis voluntatem,quaſi ex ſua patientia preca-
rium confirmetur,quæ gl. videtur etiam contrarium ſenti-
re ad illud,quod dictum eſt, precariũ non finiri morte con-
cedentis ea ratione, quia (inquit) per mortem defuncti de-
24 ſinit velle,& voluntas deficit,† ſed precarium tantum dici-
tur durare, quantum durat voluntas concedentis, d.l.1.in
prin.& l.quæſitum.§.1.& l.cum precario.§.1.ff. eo. tit. ergo,
cum morte finiatur voluntas, & velle, precarium quoq; fi-
niri dicetur.facit text. in l.4.ff.locati, vbi expreſsè dicitur, ꝙ
locatio precarijve rogatio morte concedentis tollitur, ſed
poteris conciliare oſtendẽdo dictos Doc. in varijs terminis
loqui,ac loquitur Accur. illi enim de reuocatione loquun-
tur,iſta verò de ceſſatione,&aliud eſt voluntatem ceſſare,&
aliud voluntatem reuocare, ita Ruin.conſ.3.nu.5.& 7.lib.1.
Alex.in d.l.centeſimis.§.ſi ita ſtipulatus.in fi.ff.de verb.obli.
25 nam benè verum eſt, † per mortem non induci reuocatio-
nem voluntatis, vt præfati Doctores voluerunt, verum ta-
men quoq; eſt, per mortem induci ceſſationem voluntatis,
vt inquit gl.& loquitur d.tex.in l.4.ff. loca.
Primò limita concluſionem non procedere,ſed benepla-
citum morte eius, à cuius voluntate pendebat, extingui,
26 † quando quis vtitur verbis ſimplicibus, & contrariam vo-
luntatem non indicantibus, verbi gratia,ſi iudex dicat, do-
nec beneplacitum fuerit:donec voluero,hoc enim caſu be-
neplacitum morte illius finitur.d.l.4.ff.locati. Bart.& Iaſ.in
l.centeſimis.§.ſi ita ſtipulatus fuero.Bald.nu. 9. Iaſ.nu.12.de
verb.obl.Et ratio eſt,quia iſta verba præſeferunt,& reſpici-
unt tantummodò voluntatem ac beneplacitum conceden-
tis, & voluntas morte finitur,vt ſup.alleg. ergo & benepla-
citum per talia verba meritò finiri dicetur.
27 Rectè igitur dicimus, † mandatum morte finiri, quia
mandantis voluntas deficit.l.mandatum.C.mand. Item de-
clarandi,& eligendi arbitrium morte finitur.Iaſ.conſil.148.
28 penultim.colum.verſicul.2.† ſic ſuperioris præceptum illi-
us morte finitur.Dec.in rubr. C. de man.princ.& ſic de alijs
ſimilib.
Secundò limita concluſionem non procedere in ſuſpen-
29 ſione banni ad beneplacitum Principis.† nam Principis be-
neplacitum eius morte finitur, vt reſpondit Ang. conſ.217.
colu.9.quem refert, & ſequitur Dec.conſ.108.num.2.cuius
etiam meminit Gozad.conſil.22.numer.10.qui & alia plura
congeſſit, quibus oſtendit, beneplacitum Principis eius
morte finiri, quod latè probat Marſil. rubric. C.de probat.
num.270.Soc.Iun.conſil.63.num.12.lib.2.idem facit Didac.
Couar.lib.3.variar.reſol.ca.15.nu.1.& 3.verſ. ſecundus caſus.
Caſtrenſis conſil.438.in 1.dubio. Tiraq.de legib.connubial.
in gloſſ.4.numer.18.c.ſi gratioſè.de reſcript.in 6. Guid.Pap.
30 ſingu. 394. vt etiam † beneplacitum magiſtratus ceſſat,eius
officio finito,argu. l.4. locat.c.ſi gratioſè.de reſcript.in 6.&
notat Grat. in conſ. 92.nu.1.volum.2. niſi ſit tale beneplaci-
tum, quod reuocationem requirat, quia licèt per mortem,
31 vel finitum officium ceſſet voluntas, † non tamen induci-
tur reuocatio,iuxta ſententiam Alexan. in l. centeſimis. §.ſi
ita ſtipulatus. in fin. ff. de verb. oblig. & eundem Grat.in d.
conſil.92.nu.28.
Sed huic ſecundæ limitationi videtur repugnare illud,
quod dictum eſt ſuprà in prima ampliatione, in qua cõclu-
ſum fuit,per mortem Principis non reuocari beneplacitum
conceſſum circa ordinariam iuriſdictionem obtinendam,
ſed oportere per ſucceſſores huic expreſsè, & præcipuè de-
rogari,iuribus ibi adductis.
Concilies tamen,prout conciliauimus ſuprà gl.in l.quæ-
ſitum.§.1.in verb.hærede.ff.de precar.& tex.in l.4. ff. loc.ad
quintam ampliationem,hoc eſt vt præfata prima ampliatio
loquatur in reuocatione voluntatis, quæ per mortem non
inducitur, vt iura in dicta quinta ampliatione adducta lo-
quuntur. Iſta autem ſecunda limitatio loquatur in ceſſatio-
ne voluntatis, quæ per mortem benè inducitur, vt inquit
dicta gloſſ.& l. quarta, & ſic aliud eſſe, vt diximus volunta-
tem ceſſare,& aliud voluntatem reuocare,per iura in d. cõ-
cor.adducta.

CONCLVSIO 189.

ARGVMENTVM.

De berroarij teſtimonio in iudicio quam fidem faciat.

SVMMARIVM.

1 *Berroarij teſtimonium in iudicio nullam fidem facit.*
2 *Berroarij quare dicantur viliſſimæ perſonæ.*
3 *Berroarij teſtimonio nõ creditur etiam in his, quæ eius officio coniuncta ſunt.*
4 *Notario ſcribenti in actis aliquid ſibi commiſſum non creditur.*
5 *Berroario non creditur etiam in pendentibus, & ſequentibus ex illius officio.*
Contrarium ibi.
6 *Berroario creditur, ſi cum eius dicto concurrat alia præſumptio, vel ſi dictum ſuum ſit roboratum dicto alterius fide digni.*
7 *Berroarij dicto plenè creditur in his, quæ ad illius officium pertinent.*
8 *Berroario, vel nuntio referenti ſe aliquem citaſſe, creditur, donec eius dictum reprobatum fuerit per contrarias probationes.*
9 *Berroarij relationi creditur præſtito iuramento.*
10 *Nuntij dicto ſi contradicant acta ſcripta per Notarium, ſtatur actis ſcriptis.*
11 *Iudicis arbitrio ſtatur, an magis credendum ſit nuntio aſſerenti ſe citaſſe, vel citato dicenti ſe non citatum, vel non ita citatum.*
12 *Berroario, vel nuntio creditur in his, quæ explicitè refert.*
13 *Berroario conſtituto à iudice ad perquirendum delinquentes per vrbem, referenti ſe aliquem delinquentem inueniſſe, creditur, ſi delictum ſit ex minoribus.*
14 *Berroario, & nuntio creditur de excuſſione bonorum creditoris, hoc eſt, quando dicunt non reperijſſe bona, in quibus ſententiam exequi potuerint, vel non inueniſſe in domo ſupellectilia.*
15 *Berroario, & nuntio creditur, bona, in quibus exequuta eſt ſententia, eſſe illius, contra cuius bona exequenda erat.*
16 *Berroarij teſtimonio pro Præſide in ſuo ſindicatu ſtatur.*
17 *Berroarij teſtimonio non ſtatur, quando eſt viliſſima perſona.*
18 *Berroarij teſtimonium contra Præſidem ſuum in ſindicatu validum eſt.*
19 *Berroarij ſi partim pro Poteſtate depoſuerint, partim contra, creditur eorum dicto in totum.*

20 *Berroarij*

20 *Berroarij teſtimonio fides per Præſidem adhibetur, niſi ſit vilis perſona, & de vilitate eius vitæ ſit ſuſpectus.*
21 *Berroarij pro Præſide teſtificantur, ſi reuera ab eo receſſerint, ſecus ſi receſſuri.*
22 *Berroarij à teſtimonio dicendo reijciuntur.*
23 *Berroario quare fides ſit adhibenda, cum de ſua exequutione tractat.*
24 *Berroarijs multum de fide diminuitur, propter eorum ſtatus viliſſimam conditionem.*
25 *Berroarij vti qui dicuntur familiares Poteſtatis gaudent priuilegijs, quibus Præſes.*
26 *Berroario exequenti ſententiam iudicis de facto reſiſti poteſt, ſi modum excedat in capiendo bona.*
27 *Berroarius, quod ſibi à ſtatuto prohibitũ eſt, ne accipiat pro exequutione ſententiæ, illud accipere non poteſt etiam à ſponte dantibus.*

1 Berroarij teſtimonium in iudicio † nullam fidem
facere tradidit Bald. in l. etiam. ſub nu-
mero quarto, verſi. ſed reuoco. C. de teſtib. & ibi Salycetus,
Ioan. Andr. in additio. ad Speculat. in tit. de citatio. §. primo.
ver. ſed nunquid. & in tit. de contuma. §. 1. in addit. magna, &
idem in cap. cum parati. de appel. vbi Anton. But. & Imol. &
ibi Bald. & Iaſ. in l. age cum Geminiano. num. vndecimo. C.
de tranſactio. Imol. in clement. ſi ante. colum. decimaquar-
ta. de do. & contuma. facit gloſſ. in cap. venerabilibus. §. ſe-
cus. in ver. in iudi. de ſentent. excommun. in ſexto. Ang. in l.
ſciendum. ff. de vſur. Alexand. in l. tertia. ff. de teſta. Lanfr. de
Orian. in c. quoniam contra falſam. §. teſtium depoſitiones,
nu. 115. verſi. quid de berroario. de probat. D. Stepha. Aufre.
tract. ſuo de teſtib. nu. 12.
2 Ratio eſt, † quia illi dicuntur viliſſimæ perſonæ, qui miſ-
ſiones, & executiones in tenutam faciunt, quales ſunt ber-
roarij, ita loquutus eſt Bal. in l. fin. in 8. qu. in fin. C. de edict.
diu. Adri. toll. nu. 47. l. fin. ff. de iud.
Amplia primò, vt procedat nedum in ſeparatis ab eius of-
3 ficio, verumetiam in his, quæ illi ſunt cõiuncta, † & quæ an-
tecedunt, vt in mandato citandi aliquem, de quo ſibi non
creditur, niſi aliter conſtet, vt Bald. in tract. de probat. in tit.
de cita. & dilat. qu. 10. Bar. in l. 1. §. cura. ff. de offi. præfec. vrb.
Felin. in ca. quoniam contra. nu. 13. in fin. de proba. vbi dicit
* hanc * communem. Are. in c. 1. col. 2. de iud. Sebaſt. Sapia in
l. fi. nu. 17. C. de edic. diui Adr. toll. gl. & Doct. in l. ſicut pro-
ponis. la 2. quom. & quan. iud. Alex. in d. l. 1. §. cura. Fel. in c. 1.
col. 6. ver. 4. concluſio, de iudi. Ioa. And. in addit. ad Specul.
in tit. de cit. §. 1. ver. ſed nunquid creditur. Ioan. de Imol. in l.
ex conſenſu. §. eum qui. ff. de appellat. idem Imol. & Anto.
de But. in c. cum parati. poſt gloſſ. ibi de appell. Felin. in cap.
quoniam contra de proba. & in c. 1. ver. quarta concluſio, de
* iudi. vbi hanc dicit eſſe * communem. Franc. de Aret. qui &
* ipſe hanc dicit * communem conſil. 34. relatus per apoſt. ad
Angel. de malefic. in §. iudex commiſit, ver. & bene not.
Ludo. & Alexan. in l. ſciendum. ff. de verb. oblig. Bal. in l. his
4 ſolis. C. de reuoc. donatio. † ſicut, nec creditur Notario in
actis ſcribenti aliquid ſibi commiſſum. Affli. in deci. 317. per
totum. Guid. Pap. in quæſtio. 126. Alexand. in conſi. 213. lib. 2.
& conſil. 212. lib. 6. & conſ. 104. li. 5. licèt contrarium tenue-
rint aliqui, quos refert Iaſ. in §. quadrupli. Inſt. de act. tamen
Bald. in l. fin. C. de exhib. rei. dicit opinionem priorem eſſe
de iure veriorem.
Secundò amplia, vt procedat etiam in ijs, quæ pendent,
5 ſequunturq; † ex illius officio, vt ſi dicat ſe citaſſe Titium,
qui reſpondit, nolle comparere, nõ enim creditur, illum ita
reſpondiſſe. Bal. in addi. ad Spe. in tit. de ſententia, in ver. ci-
tatio debet eſſe legitima. Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit. de
citatio. verſicu. ſed nunquid. & in tit. de contuma. §. 1. But. &
Imo. in clem. ſi ante. de dolo, & contuma. gl. in cap. venera-
bilibus. §. ſecus. de ſenten. excommu. lib. ſexto, faciunt dicta
Bald. in l. diuus. in 1. lectu. in 1. column. & ibi Angel. de in in-
teg. reſtitut. Imol. in clemen. 1. de dolo & contuma. & in d. c.
venerabilibus. Paul. de Caſt. in conſil. 145. lib. 2. Corn. conſil.
79. lib. 3. Iaſ. in l. properandum. §. eo quidem. C. de iud. Ant.
de Butr. in cap. cum parati. de appella. Iaſo. in l. age cum Ge-
miniano. C. de tranſact. Tiraq. in tract. de retra. conſang. in
verb. lignag. §. 8. gl. 9. num. 14.
In contrariam tamen ſententiam iuere glo. & Bar. in l. ex
conſenſu. §. fi. ff. de appel. & in l. fi. ff. de reſtit. in integr. Bar. in
l. tres denunciationes. C. quomodo & quando iudex. Inno-
cent. in c. ad petitionem. de accuſa. Dec. in capi. cum parati.
numer. 12. de appellat. Ioann. de Imol. in l. ſi finita. §. Iulia-
nus. ff. de damn. infect. Florian. in dicta clement. ſi ante, in 8.
quæſtione.
Hanç repugnantiam conciliant Philip. Franc. & Abb. Pa-
normit. in d. cap. cum parati, & ibidem Abb. Sicul. vt prima
concluſio negans procedat, vbi non concurrit alia præſum-
6 ptio vltra dictum berroarij, vel nuntij, † ſed ſi concurrat ali-
qua alia præſumptio, vt quia citatus non comparuit in ter-
mino, illi creditur, idem etiam ſi dictum ſuũ ſit roboratum
dicto alterius fide digni, ita Matheſi. in auth. niſi. num. 10. C.
de ſent. ex breu. recitan. Et eadem deciſio ſeruatur, ſi quid a-
liud referat, vt ſe fuiſſe verberatum, vel prohibitum exequi
ſibi demandata, quia ſibi non creditur, niſi aliter probet di-
ctum ſuum, ad quod faciunt omnes ſupraſcriptæ auctori-
tates, quibus adde Bar. & Doct. in l. diuus. ff. de cuſto. & ex-
hibi. reo. in l. ea quidem. C. de accuſa. vbi præſertim Salycet.
videas. Hunc caſum nihil in ſe dubitationis continere ſen-
tit Boſſ. in ſua prax. crimin. in tit. de nuntia. nu. 12. hancq; cõ-
cluſionem ſequitur Tiraq. de retract. conſang. §. 8. in gloſ. 9.
num. 19.
Primò limita hanc concluſionem, vt nõ procedat in his,
7 quæ ad illius officium pertinent, † de quib. plenè creditur
illius dicto. c. cum parati. c. prudentiã. vbi gl. de app. l. appa-
ritores. C. de exacto. li. 10. c. ſi forte. 65. diſt. c. 1. de teſt. cogen.
per quæ iura ita tenet Specul. in tit. de citatione. §. ſequitur.
nu. 6. ver. & videtur. & ibi latè Ioan. Andr. l. ſi quis decurio.
C. de fal. Bar. in l. ſi librarius. ff. de reg. iur.
Hinc meritò colligitur, vt ſi berroarius, vel nuntius refe-
8 rat ſe Titium citaſſe † credatur illius dicto, donec reproba-
tum fuerit per contrarias probationes, ita tradidere Spec.
& Ioann. Andr. vbi Bald. in l. vt perfectius. C. de ann. except.
Card. in cle. 1. in 9. q. de iud. Bar. in extraua. ad reprim. in ver.
nuntium. Bart. in l. 1. §. fi. ff. de off. præfect. vrb. Fel. in ca. quo-
niam contra. in 8. col. de probatio. & in c. ad petitionem. in
9. colu. de accuſa. Paris de Put. in tract. ſind. in ver. nuntius.
Corn. in conſ. 79. in litera B. in 3. vol. Iaſ. in l. nec is. nu. 10. de
acquir. hæred.
Declaratur hæc limitatio, vt non procedat ſimpliciter,
9 † ſed prẹſtito iuramento ante illius dictum atq; relationem,
vt per citatos Doct. in d. limit. qui loquuntur hac conditio-
ne, quibus addo Ang. in §. hi qui cauſas. auth. de iud. & in §.
ſi quis autem. de eccleſi. tit. Ioann. de Arnono in ſuo ſingul.
20. vbi tamen cum gl. dicti c. cum parati, ſentit, ſatis eſſe il-
lum ſemel iuraſſe in aſſumptione ſui officij de omnibus le-
galiter faciendis, & adminiſtrandis.
Declaratur ſecundò præfata limatio, vt procedat, ſi nun-
tius conuenit cum actis ſcriptis per Notarium, alioqui ſi re-
10 pugnet, verbi gratia, Notarius ſcripſit, † nuntium retuliſſe,
ſe citaſſe Titium ad domum, & poſtea nuntius dicit, ſe ci-
taſſe (vt inquiunt) perſonaliter, de hoc fides habetur a-
ctis ſcriptis per Notarium. Cyn. & Bald. in leg. ſi quis de-
curio. C. de fal. Io. And. in addi. ad Spec. in titu. de inſtru. edi-
tio. §. reſtat. verſ. ſed ſi vnus. Ioan. de Imol. & alij doctores in
c. ad audientiam. de præſcr. Ang. in l. 1. ff. quemad. teſta. ape-
riantur. Abb. Fel. Dec. & Maria. Socin. in d. c. cum parati. de
appell. Ang. in Inſtit. de act. §. quadrupli.
Declaratur tertiò, vt procedat, quatenus non habet cita-
11 tum contradicẽtem, † ſed ſi ille, quem dicit citatum, ſe non
citatum, vel non ita citatum aſſerat, tunc ſtatur arbitrio iu-
dicis, cui magis credat, conſiderata vtriuſque natura, atque
genere præiudicij, vt docuit Ioan. And. in addit. ad Specul.
in titul. de citatione. §. ſequitur. verſicul. ſed nunquid credi-
tur. Salycet. in l. abſentem. in 5. quæſtio. de accuſa. & in l. tres
denuncia-

denunciationes. verſi. ſed an credatur nuntio. C.quomodo
& quan.iud.Maria.Soc.in rub. de dilat.art.16.vbi multos al-
* legat,& dicit hanc* communem Io.And. & Abb. Panorm.
poſt alios in d.c.cum parati.

12 Declaratur quartò,vt procedat in his,† quæ explicitè re-
fert, ſecus ſi implicitè aliquid habuiſſe dicat, vt ſi retulit ſe
citaſſe Titium domi habitationis ſolitæ,& dein dicat impli-
citè,ſe illum prius perſonaliter perquiſiuiſſe,vt fuit neceſſe,
nō enim illi de hoc poſtremò fides eſt habenda, vt nos præ-
monuit Bart. in l.3.§.prætor ait.ver.ſed quid debet nuntius.
ff.de dam.infect.Ant.de But.in c.cauſam.col.pen. de dol. &
contu.latè Alex.in conſ.2.conſideratis his,li.3.Abb.in conſ.
84.lib.2.Rom.in conſ.414.in re præſenti.

Infertur ſecundò, vt ſi berroarius ſit conſtitutus à iudice,
vt perquirat delinquentes per vrbem, tunc credi illius di-
13 cto, † ſi referat inueniſſe aliquem delinquentem,ſi tamen
delictum ſit ex minoribus, vt quia inuenerit aliquem cum
armis,vel ludentes alea.Bar. l.diuus.la 2.ff.de cuſt. & exhibi.
reor.Bal.in l.magis.§.illud.ff.de reb. eor. qui ſub tute. Egyd.
Boſ.in ſua praxi crim.in tit.quando de cri.cogno. tamquam
noto.Aret.in conſi.antepen.col.2.

Infertur tertiò,vt berroario,& nuntio credatur de excuſ-
14 ſione bonorum debitoris,id eſt, ſe † non inueniſſe bona, in
quibus ſententiam exequi potuerint, vel non reperiſſe in
illius domo ſupellectilia. Bartol. in l. à diuo Pio. §.in vendi-
tione.verſi.ſed quæro qualiter.ff.de re iud.& Alex. ibi num.
12.vbi multos idem ſentientes adducit.ff.de verbor. obliga.
Angel.in auth.hoc ſi debitor.in 2.& 3.col.C.de pignor. Bal.
in l.1.C.quand.fiſ.vel priua.Barthol.Cæpoll.in l.rem amiſiſ-
ſe.ff.de verb.ſign.

Infertur quartò , vt berroario, & nuntio fides habeatur,
15 bona in quib.exequutus eſt ſententiam,eſſe illius, † contra
cuius bona exequenda erat, ſic voluere gloſſ. Bald. & doc.
in l.1.C.de priuil.fiſ.Salycet.in l. 1. C.ne vx. pro mari.proba-
tur hæc concluſio in l.1.§.cura.ff.de offi. præfec.vrb.Doc.in
d.c.cum parati.de appel.Bar.in extrau. ad reprimendum, in
verſ.per nuntium.Io.de Imol. in l.à diuo Pio.§. ſic quoq; C.
de re iud.Cyn.in l.ea quidem.C.de accuſ.Bar.& Bal. in l.fin.
C.de exhiben.reis.Bald.in l.2.C.quando fiſ.vel priua.Alexa.
in d.l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.idem tenet Paul.de Caſt.in
conſil.273.viſis,& conſideratis, niſi appareat contradictor,
qui contrarium probet.

16 Secundò limita concluſionem non procedere,† quando
teſtimonium fert contra Præſidem in illius ſindicatu, quia
tunc eius teſtimonio ſtatur, quia contra domeſticum poſ-
ſunt produci,ita dixit Bal.d.l. etiam. nu. 4 .& per authorita-
tes ſupra allegatas.Ang.in l.ſciendum.de vſur.

Sublimita tamen hanc limitationem , non procedere,
17 † quando berroarius eſſet adeò perſona vilis , vt eſſet ſuſpe-
ctus ex vilitate vitæ, quia tunc ipſius teſtimonium nullius
eſt ponderis,ita Bal.loco ſupra citato, argum. l.aut affinita-
te.ff.de procurat.argumento.l.cui eorum.§.affinitatis. ff.de
poſtul.

Tertiò limita, quando pro Præſide ſuo in ſindicatu teſti-
18 monium ferret , † nam tunc eius teſtimonium etiam eſſet
validum , cum deſierit eſſe domeſticus , & familiaris illius
Poteſtatis.Bald. in dicta l. etiam. numer.4. verſic. ſed quid è
contra.Angel.in l.ſciendum.ff.de vſur.Alex.in l.4.de teſtib.
Lanfranc. in ca. quoniam contra.verſic. quid de berroario,
de probatio.

Sed obſeruandum eſt , vſque eo hanc limitationem prò-
19 cedere,† vt ſi partim pro Poteſtate depoſuerit,partim con-
trà , credatur omninò eius dicto , vt notabiliter dixit Bald.
in dicta lege etiam. idq; ea ratione potiſſimum, ne fides di-
uidatur.

Intellige tamen primò ſupraſcriptam tertiam limitatio-
20 nem cum illa declaratione , de qua in ſecunda,† vt fides te-
ſtimonio berroarij per Poteſtatem adhibeatur, niſi eſſet a-
deò vilis perſona,vt de vilitate vitæ eſſet ſuſpectus ; per iura
ſupra alleg.

Intellige modò ambas ſupraſcriptas limitationes, ber-
roarium poſſe ferre teſtimonium pro Poteſtate ſuo, proce-
21 dere , † dummodo penitus reuera à Poteſtate receſſerit, ſe-
cus verò ſi ſit receſſurus ab ipſo , quia eo caſu adhuc durat
familiaritas.l.1.C.ſi rector proui.& l.1.C.ſi quacunq; prædi.
22 po. Bald. dicto loco ſupra citato , † & ideo à teſtimonio fe-
rendo reijciuntur , vt regula generali cautum eſt. l. 2.C.de
teſtib.

Quartò limita concluſionem non procedere,quando de
23 ſua executione tractata deponit , † nam eo in caſu ipſi ber-
roario fides eſt adhibenda.Ratio eſt, quia cum propter vili-
tatem ſtatus à teſtimonio dicendò reijciatur , vt ſuprà di-
ctum eſt , ſequitur , vbi viliſſima tractat , ei fidem eſſe adhi-
bendam,ita Bald. in l. edicto. num.47.C.de edict.diui Adr.
tollen.

Verum enimuerò animaduertendum eſt pro declaratio-
ne limitationum , in quibus dictum eſt, credi Berroario ijs
in caſibus , in quibus teſtimonium ferunt,non eſſe teſtes fi-
24 dei pleniſſimæ , † cum eis multum de fide detrahatur pro-
pter eorum ſtatus viliſſimam conditionem , authent.de te-
ſtibus,verſic.ſancimus, in prin.& §.ſi cum ignoti. & argum.
tex.in l.fi.§.ſin autem. C. de iur.deliber. & §.oportet.de fid.
inſtrum.collat. 8.

Concluſioni noſtræ & illud, quod ſequitur optimè con-
25 gruit , nam berroarij, tamquam † qui dicuntur familiares
Poteſtatis,vt per Bal.in l.etiã.n.5.C.de teſt.gaudent priuile-
gijs,quib. Poteſtas. Bal.in l. obſeruare.§. proficiſci.in 8.q.in
fi.ff. de offi.procon.& leg.ſicut cæterorum familiares, arg.l.
1.C.de epiſ.& cler.& l.ſi vnus.§.1. ff.de iudi.

Nec illud alienum eſt : etenim berroario exequenti ſen-
26 tentiam iudicis, ſi modum excedat in capiendo bono:† po-
teſt de facto reſiſti,vt docuit Bar.per illum tex.in l.pen.C.de
exact.& exequ.lib. 12.refert,& ſequitur Hippol.Marſil.in l.
fi.num. 46.ff.de iuriſdict.omn.iud. faciunt dicta Bart.in l.vt
vim.ff.de iuſt.& iur.Alex.in l.1.§.item ſi quis cum. ff.ne quis
eum.Paul.de Caſt.in conſil. 192. Roma. in l.1.in 10.col.ff.de
re iud.Flo.in l.quemadmodum.§.Magiſtratus.ff.ad l. Aquil.
Amanel.de cla.aquis,in 23.ſing.vbi ponderat ad id tres text.
l.defenſionis. & l. prohibitum.C.de iure fiſ.& authentic.vt
non lic.§.ſin autem ciuili.

Poſtremò loco addendum eſt, berroarium ſi ſtatuto pro-
hibeatur certum quid accipere pro exequutione ſententię,
27 † non poſſe illud accipere etiam à ſponte dantibus.l. vni.C.
de ſalgamo hoſpi.non præſtan.li.12. l.fin.§.1.C.de re milit.&
in l.1.in fin.C.de rap.vir.& in l.ſpem. C.quæ res pign. oblig.
poſſ.per quæ iura ita tenet Marſil. in l. vnius. §. ſuus.nu.2.ff.
de quæſt.& in l.vni. num.238.C.de rap.virg.& in l.lege Cor-
nelia. §. conſtitutum. nu. 2.ff.ad l. Corn.de ſicar.vbi multos
in idem conſentientes affert, vltra quos optimè deſeruit di-
ctum Boër.in deciſ.134.num.10.

CONCLVSIO 190.

ARGVMENTVM.

Beſtiarum legato relicto, an cenſeantur legata eſſe animalia domeſtica, & manſueta.

SVMMARIVM.

1 *Beſtiarum legato relicto, non cenſentur legata eſſe animalia domeſtica, & manſueta.*

2 *Beſtiæ appellatione non veniunt, niſi animalia feræ naturæ, vt vrſi, leones &c.*

3 *Animalia domeſtica ſi vocantur beſtiæ communi vſu loquendi regionis, tali ſignificatui ſtandum eſt.*

4 *Verba debent accipi ſecundùm vſum loquendi regionis, licèt lex aliter ea interpretetur.*

5 *Statutum puniens dimittens beſtias ſine cuſtode, procedit etiam in dimittente ſine cuſtode pecudes.*

6 *Beſtiæ ſimplici appellatione venit fera, & manſueta.*

7 *Cicero beſtias vocat omne animal rationis expers.*

Beſtiarum

1 Beſtiarum legato relicto † non cenſentur legata eſſe animalia domeſtica, & man-
ſueta.l.1.§.beſtias.ff.de poſtul.& ibi latè Ang.& Bart. Alexa.
in addit.ad Bart. in d. l.1.§.remouet. qui allegat l.anniculus.
in prin.ff.de ver.ſign.& Silua.in conſ.72. nu.5. vol.2.adde ad
id tex.in l.1.in ver.in beſtijs.ff.ſi quadr.pau.feciſ.di.& text.in
l.2.in ver.vt igitur.ff.ad l.Aquil.

Cuius rei ratio eſt,quia ſtricta vocis ſignificatione beſtiæ
2 † non veniunt, niſi animalia feræ naturæ, vt vrſi, & leones
&c.Beſtias enim,inquit Vlp.in d.l.prima.§.beſtias.ff.de po-
ſtulat.accipere debemus ex feritate magis, quàm ex anima-
lis genere.D.Matth.de Matheſ.ſing.95.& ibi doctiſſimè ad-
ditio,quod incipit. Nota vnum mirabile.

3 Primò limita concluſioné non procedere† quando com-
muni vſu loquendi regionis animalia domeſtica vocarentur
beſtiæ, quia tali ſignificatui ſtandum eſt, nam in ſtatutis et-
iam exorbitantibus & correctorijs iuris cõmunis verba de-
4 bent accipi ſecundùm vſum loquendi regionis, † non ob-
ſtante,legem aliter tale verbum interpretari,argum. l. cum
de lanionis.§.aſinam molendinariam.ff.de fun.inſtr. & inſt.
leg.l.Labeo.ff.de ſupelle.leg.Fel.in procem.decret.nume.3.
cum ſeq.vbi latè de hac concluſione, & Tiraque.de retract.
lignag.§.2.in prin. num.5.cum ſeq.& Euerar.in loco ab opi-
nione vulgi. colum. pen.ver. & tertius caſus.ita etiam notat
Nat.in conſ.347.num.2.volum.2.qui allegat Matth. in ſing.
96.incip.nota vnum notabile, referentẽ fabulam cuiuſdam
Aduocati allegantis rubr. C.de aſinis,& beſtijs non haben-
dis.lib.12.& Albe.de Roſa.in d.§.beſtias. & tandem conclu-
5 dit,† ſtatutum puniens dimittẽtes beſtias ſine cuſtode,pro-
cedere etiam in dimittente ſine cuſtode pecudes. Idem et-
iam dicit ſentire Socin.in l.3.§.Nerua filius.ff.de acqui.poſſ.
ponderantem ibi tex.in verb.feras beſtias,nam ex quo adij-
6 cit hanc qualitatem feras† innuit,ſimplici appellatione be-
ſtiæ venire feram,& manſuetam, & ita ſequitur hoc Iaſo.in
dicto §.Nerua.numer.10.licèt poſtea ſe remittat ad allegata
per Bartol.in dicto §. beſtias. ita etiam ſentit Siluan. in d.
7 conſil. 72.nume. 7.† vbi dicit, Ciceronem beſtias vocare o-
mne animal rationis expers, vt de Natu. Deor. cũ dixit,be-
ſtiæ aquatiles,vt crocodilli, fluuiatileſq́; teſtudines. & de a-
micit.Hoc apparet in beſtijs,volucribus, agreſtibus,natan-
tibus,ſuibus,cicuribus,feris.& in Tuſcul.quæſt.Aliæ beſtię
natantes ſunt, aliæ volucres, ſerpentes quædam, quædam
gradientes,& multis alijs in locis.

CONCLVSIO 191.

ARGVMENTVM.

Bibliæ auctoritas, atq; fides ſummariè narratur.

SVMMARIVM.

1 *Bibliæ auctoritas quantæ ſit energiæ, ac fidei.*
2 *Bibliæ ſcriptura ab ore omnipotentis Dei, ter optimi maximi excerpta eſt, populoq́; electo data.*
3 *A biblia diſcedere ſcelus nefarium, ac morte piandum.*
4 *Biblia ſuper omnia fidem ter pleniſsimam facit.*
5 *Bibliæ litterulam, vel iota addere, vel diminuere nõ licet ſub æternæ damnationis pœna.*
6 *Bibliæ auctoritas allegari poteſt ad cauſarum deciſionem.*
7 *Dicta prophetarum, & ſanctorum ad deciſionem cauſarum allegari poſſunt.*
8 *Lex Moſaica allegari poteſt, & probat in deciſione cauſarum. Quod declara, vt ibi.*
9 *Auctoritas legis condendæ cui data ſit à Deo optimo maximo.*
10 *Bibliæ auctoritates, & ſanctorum Patrum ſi contrariantur dictis Papæ, vel Cæſaris interpretantis legem, vel ſacram ſcripturam, præualent auctoritati Papæ, & Cæſaris.*
11 *Dicta ſanctorum Patrum ſi fundata ſunt auctoritate noui teſtamenti, vel veteris, præualent etiam Conſtitutioni Papali.*

1 Bibliæ auctoritas † quantæ ſit energiæ,ac fidei,faci-
lè ille dijudicabit, qui Chriſtianam religio-
nem vel ſummis labijs deguſtauerit. Nam cum bibliæ ſcri-
ptura ab antiquis ſanctis Patribus,ab ore omnipotentis Dei
2 ter optimi Maximi† ad eruditionem,ac recte,iuſteq; viuen-
di normam populo electo excerpta ſit,ac poſteritati relicta,
vt ſecundùm eam omnia ſua geſta, & actiones moderaren-
3 tur, à qua cum vel latum † vnguem diſcedere ſit ſcelus ne-
fandum,ac morte piandum,nullus dubitet,quin ſuper om-
4 nia fidem † ter pleniſſimam faciat, præcipuè cùm eidem nẽ
minimam quidem litterulam,vel iota addere, vel diminue-
5 re † ſub pœna æternæ damnationis non liceat. Ioa.in Apo-
cal.c.vltimo.cap.certificari.extra de ſepultur.Abb.in cap. 1.
nu.4.extra de offi.delegat.

6 Et quod allegari poſſit ad cauſarum deciſionem † probat
tex.in cap.cum cauſam.& ibi Abb.in 5. notab.de electio.25.
diſtinctio. cap. 1.& cap. fin. & capitu.cum Apoſtolica,& ibi
Abb.de his,quæ fiu.à præla.not.Innoc.in cap.cum venera-
bilis.de excep.cap.ſunt nonnulli.in ver. tantorum Patrum,
decimaſexta quæſt.1.& in cap.ſancta Romana.decimaquin-
ta diſtinctione, debet enim vſq; ad vnum iota ſeruari, eſt gl.
in ca.noli.vndecima diſtinctione.

Amplia primò,vt procedat etiam in cauſis ciuilibus, tex.
eſt,& ibi gloſſ.in authen.vt iudi.ſi.quo. ſuffra. §. cognitio.in
ver.colloquiorum,quam gloſſ.not.ad hoc Bald.in authent.
ad hæc. C. de vſur. gloſſ. in l.ſi cum venderet.§.fina.ff.de pi-
gnor.actio.in l.cuſtodiam.ff.de pericu.& commod.rei ven-
di.gloſſ.in l.illud.ff.de offic. præſid. Bald. in rubric.C.de fid.
inſtrument.

Secundò amplia, vt procedat etiam in dictis Propheta-
7 rum,† gl.in §. his igitur.Inſti. de iuſti.& iur.& in auth.vt iu-
dices ſi.quo.ſuffra.colum.2.in ver.illicitas,& in cap.& ſi Iu-
dæos.de iud. & ibi Ioan.Andr.& Hoſtien.facit l. ſolent. cir-
ca fi.ff.de offi.procon.& lega.& in l.ſi chorus.ff.de legat.ter-
tio,& capit.ne tales, de conſecratione.diſtinctio.5.& in ca.
quemadmodum.de iureiurand.

Tertiò ampliatur, vt procedat in dictis ſanctorum Pa-
trum,text.in cap.licet, decima diſt.in cap. ſunt quidem.30.
quæſtion.1. & in cap.magnæ.de vo.facit gloſſ.in l.illud.ff.de
offic.præſid.

Quartò ampliatur, vt procedat etiam in lege Moſaica,
8 † quæ & ipſa poteſt allegari, & probat in deciſione cauſa-
rum.Corn.in conſil.65. ver.item ſuper prima prouincia, &
in conſil.180.lib.ſecundo.Salycet.in ſuo conſ.quod incipit,
Mathaſias Hebræus. per l.in ſinagoga.C.de Iudæ.& l.Iudæ-
os.C.eo.Barbat.in conſ.15.li.2.Ioa.Campeg.in tract.de dot.
in vlt.q. Ant. de Roſe.in arbore conſanguinitatis,in vlt.qu.
verſ.ſed nunc occurrit dubium,Alex.& Iaſ.in l.1.ff.ſi cer.pe.
Florianus in l.max.vitium.C.de libe.præt.

Hæc verò ampliatio declaranda eſt,vt procedat duobus
concurrentibus.Primum,vt quæſtio ſit inter Iudæos, quia
ſi inter Iudæum, & Chriſtianum,ſeruantur iura Romano-
rum. le. Iudæi. C. de Iudæis. Secundum, quod lex Mo-
ſaica loquatur ſpecificè in illo caſu:lex verò Romanorum ni
hil loquatur de hoc caſu, vel ſi diſponit, hæc diſponit in
genere;Moſaica verò ſpecificè, ita tenent omnes præcitati
d.ampliatione quarta,in dictis locis,& Fel.in c.Iudæi.in ver.
ext.gloſ. de Iudæ.

Limitatur modò principalis concluſio, vt procedat in
quæſtionibus per leges, vel Canones non deciſis, ſecus in
his,quarum deciſionem habemus in iure Cæſareo,vel Pon-
9 tificio, † auctoritas enim legis condendæ non illis, ſed iſtis
data eſt à Deo Opt.Max.c.tranſlato.de conſti.gl. in ſumma.
xx.diſt.& ibi tex.in c.1.& ſeq.facit clem.1.§.fi. de ſumm. Tri.
& d.Archi.& Dom.in c.Auguſt. 26.diſt.Abb. in c.1.de offic.
iud.deleg.& ibi Fel.& in c.ne innitaris.de conſti.

Reſtringitur hæc limitatio, vt non procedat in duobus
caſibus.

10 Prior eſt, † quando dictæ auctoritates Bibliæ, & ſancto-
rum Patrum aduerſantur dictis Pontificis Max. vel Cæſaris
non legem condentis, ſed interpretantis legem, vel ſacram
ſcriptu-

ſcripturam, nam auctoritas ſummi Pont. & Cæſaris cedit. Innoc.IIII.in ca.per tuas.de ſimo. Abb.in c. capellanus.de fer.Hoſt.in c.ſolet.de ſent.excom.in 6.& ibi,Io. And.Arch. & Domi.in Summa xx.diſt.poſt gl.ibi, Archi. & Dom.in ca. Auguſtinus. 26.diſt.niſi tamen interpretatio eſſet de neceſſarijs ad ſalutem,vt dè fide,& ſacramentis,quia in illis ſtatur interpretationi ſummi Pont.qui ſi errat à ſolo concilio corrigitur.ca.nulli fas.19.diſt.c.ſi Papa.40.diſt.facit cle.1.§.fi.de ſumm.trin.ſentit Abb.in c.ne innitaris.de conſtit.

11 Poſterior caſus eſt,† ſi dicta ſanctorum Patrum eſſent innixa auctoritati noui Teſtamẽti,vel veteris, tunc enim prævalent etiam conſtitutioni Pontificiæ, gl.in ca.de libellis.in ver.illorum, 20.diſtin.tex.& ibi glo.in cap.fi.36.q.2.Abb.in c.qualiter,& quando.il 2.de accuſ.Ioann.de Imo.in ca.cum contingat.in 7.not.de iureiu. Andr.Tiraquell.in tractat.de
* iur.primogen.q.40.Dec.in l.1.ff ſi.cer.pet.&* omnes Doct. in c.1.de off.deleg.& in c.ne innitaris.de conſti.Iaſ.in §.quędam.nu.67.Inſtit.de actio.Roman.in ſing.ſuo 685.

CONCLVSIO 192.

ARGVMENTVM.

Bibliothecæ legato an iudicandum ſit cum libris venire armarium.

SVMMARIVM.

1 *Bibliothecæ legato non iudicandum eſt, venire armarium, ſed tantùm libros,ſed in hoc attenditur prius qualitas & legantis, & legatarij.*
2 *Scholaris legans alteri ſcholari bibliothecam,ex tali legato veniunt etiam libri.*
3 *Stationarius legans alteri bibliothecam cenſetur ſentire magis de armario,quàm de libris.*

1 Bibliothecæ legato non iudicandum eſſe,venire armarium, † ſed tantum libros,doctrina fuit inſignis Bart. in l. cum pater.§. menſæ.in fin.de lega. 2. & text.in l.librorum.§. ſed etſi Bibliotheca. & §.libris. & ibi Bart. de leg.3.

Sed in hoc tamen erit ſtatuendum inſpecta prius qualitate,& legantis,&legatarij, niſi aliter ex verbis legãtis de eius
2 mente appareret,† nam ſi ſcholaris ſit qui legat alteri ſcholari,ex tali legato venirent etiam libri,ita ait Barto. in dicto §. ſed etſi bibliotheca. per text. in l. quod tamen Caſſius. in fin.ff.eod.titu.& l.plenum.§.equitij.de vſu & habi.l.ſed etſi ſuſceperit.§.1.ff.de iud. Si verò ſtationarius ſit,qui legat alte
3 ri,† tunc cenſetur ſentire magis de armario, quàm de libris, ita ſentit idem Bart.in d.loco, per text.in l.cum filiofamil.ff. eod.ti.de legatis tertio.primùm tamen eſſet aduertendum, quomodo fuiſſet concepta carta legati,vt aduertit idẽ Bart. ibidem,&tandem eſſet attendendus cõmunis vſus loquendi illius regionis, vt in ſimili diximus in limitatione ad concluſionem,beſtiæ,per iura ibi allegata.

CONCLVSIO 193.

ARGVMENTVM.

Blanditiæ Principum inſtantiſſimæ an metum inducere dicantur.

SVMMARIVM.

1 *Blanditiæ Principum inſtantiſſimæ metum inducere dicuntur, & de illis conſtito, & probato metus probatus dicitur.*
2 *Blanditiæ Principum minis æquiparantur.*
3 *Blanditiæ quando metum inducant, & quando non, vide remiſſiuè.*
4 *Blanditiæ, & rogamina iuſtum metum inducunt, ſi agantur à tyranno ſolito ſæuire in eos, qui ſuis precibus non obtemperant.*
5 *Blanditiæ prælati, & ſuperioris, qui in ſuos ſubditos ſolet ſæuire precibus, & votis non obedientes, metum inducunt.*
6 *Princeps vel prælatus in dubio malè tractare ſuos ſubditos non præſumitur.*
7 *Metus non præſumitur ob reuerentiam, niſi concludenter probentur præceßiſſe verbera, & minæ.*
8 *Blanditiæ Principis ſimpliciter, abſque quod præceſſerint minæ, vel quòd conſuetus ſit tyrannicè ſæuire in eos, qui precibus ſuis blandis non obtemperant, metum non inducunt.*
Idem dicitur de iuſſu ſuperioris.ibi.
9 *Blanditiæ, preces, ac perſuaſiones Principis, ſi ſunt importunæ, licèt non faciant præſumi metum, niſi præceſſerint minæ, tamen faciunt actum nullum.*

1 Blanditias Principum vehementiſſimas metum inducere,† & de illis conſtito,& probato,metũ ꝓbatum dici,ſciuere Imp.Grat.Valen.& Theo. &ab Accu. explicatum fuit in l.1.C.ſi rect.prouin.idem tradidit gl.in l.1.in princ.in ver.quemadmodum, & ibi Paul.ff. quod iuſſu.capit.cum inter R.de elect.& ibi latè Imo. Bald. in ca.quæſitum.& ibi Felin.num.2.extr.de offi.& poteſt.iud. deleg.Imol.in cap.petitio.in princi.extr.de iureiuran.gloſſ. in l.1.in verſicul.quædam. ff. quod iuſſ.Bald. in cap.vnico.§. iniuria. de pace iuram.firmand. in verbo feudo. Alexand.in conſilio 124. lib. 1. Corſet. in ſuis ſingularibus in verbo me
2 tus.Et ratio eſt, † nam blanditiæ Principum minis æquiparantur, argument. gloſſ. in l.1.C.ſi rect.prouin.& notat Felin. in capit. 1. de offic. delegat. vbi etiam declarat, quando
3 blanditiæ inducant metum,† & quando non.Etenim,vt inquit ille.

Eſt rogare Ducum ſpecies violenta iubendi.

Hinc Zeno cum ab Antigono per literas obnixè fuiſſet rogatus,vt ad illum proficiſceretur,reſpõdens dixit,ſe id facturum, quod iuberet Antigonus, niſi ætas obſiſteret,cum tamen non iuſſiſſet Antigonus,ſed oraſſet,vt tradidit Diog. Laer. Id etiam comprobat Tacitus libro decimoquarto, cum dicit de Nerone loquens. Merces ab eo, qui iubere poteſt, vim neceſſitatis affert. Eodem pertinet illud Auſonij ad Theodoſium Auguſt. in quadam epiſtola ad Paulum.

Scribere me Auguſtus iubet, & mea carmina poſcit:
Plenè rogans, blando ius latet imperio.

Primò amplia multo magis concluſionem procedere in tyranno, qui ſolitus eſt ſæuire in eos, qui ſuis precibus non obtemperant,nam tunc blanditię inducunt iuſtum metum
4 in parente,† bona glo.in l. prima. ff. quod iuſſ.tenet Bart.in ſuo tract.de tyranni.Abb.in c.Abbas.num.4.ext. de ijs quæ vi metus &c.Felin.in dicto cap.quia quæſitum. numer. 2.de offic.deleg.

Vnde Plato dicere ſolebat in epiſtola quam ſcripſit ad Dionis propinquos.Preces tyrannorum neceſſitati eſſe permittas. quod ex eo vſurpauit Cicero lib.epiſtol. ad Attic. 9. cuius initium tuas. Mimus quoque eſt in eam ſententiam elegantiſſimus:

Rogando cogit, qui rogat potentior.

Secundò amplia idem procedere in omni prælato, & ſu
5 periore,† qui ſolet ſæuire in ſuos ſubditos precibus ſuis, & votis non obedientes, vt intelligenda eſt gloſſ. in l. 1.§. quæ onerandæ.ff.quar.rer.act.non datur. Abb. dicto ca. Abbas. num.4.ſub.fin.

Limita primò non procedere in dubio,quia non præſu
6 mitur Princeps,vel prælatus † malè accipere ſibi ſubditos, ita placuit Ioan.Andr. in c.inſinuante. qui cler. vel vouent. & ibi Abb.in fin. Felin. dicto cap. quia quæſitum. numer.2. ſub fin. quia in illis nec præſumitur metus ob reuerentiam,
7 † niſi concludenter probentur præceſſiſſe verbera, & minæ,ſicut nec in patre & marito.Inno.in c.cauſam matrimonij.de off.dele.quem ſequitur Zab.Abb.Sicul. Anch.& Fel. Bar.in l.1.§.quæ onerandæ.& ibi Bolog.in prin.l.ff.quar.rer. act.Bar.Bal.Ang.Alex.Franc.de Aret.in l.interpoſitas.C.de tranſ.Bal.in l.fin.ff.de cond.ob.turp.cau.Bar.in l.metum.& ibi

ibi Iac. de Aurelianis. C. quod met. cau. Cy. & Bald. in l. 1. C. de bo. mat. Ang. Ioan. de Imo. Alex. in l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore. ff. ſolu. matr. Abb. Sicul. in c. cum contingat. in prim. not. de iureiu. & in c. nonne. de præſump. Domin. in c. quamuis pacta, per illum text. & ibi Geor. Natta ver. 2. nota. de pactis. lib. 6. Inn. & Abb. Sicu. in c. accedens. de conuer. coniug. Ioan. Fab. Bart. Bald. Ang. Pau. de Caſt. Franc. de Are. in l. ad inuidiam. C. de his, quæ vi, me. ca. Ang. Aret. & Iaſ. in §. quadrupli. Inſti. de act. Bald. in conſil. 223. num. 3. lib. 2.

Hinc euenit, † vt neceſſe ſit probare vltra blanditias qua-
8 litates ſupraſcriptas, id eſt, vt præceſſerint minæ, vel quod ſoleat tyrannicè ſæuire in eos, qui precibus ſuis blandis non obtemperant, vt reſpondit Alexand. conſilio 16. lib. 3. numero 4. And. Barba. in c. 1. de offic. dele. Inn. in c. peti. de iureiu. Io. And. in c. inſinuante, qui cler. vel vouen. vbi Abb. in fin. huc ſpectat, quia idem dicitur de iuſſu ſuperioris, etenim illo probato non dicitur probatus metus, niſi ſupraſcriptæ qualitates probentur. Alexa. in conſi. 16. lib. 3. Petr. de Anch. conſil. 290. aliàs 300. viſa ſupraſcripta facti narratione. Ang. in conſil. 215. thema tale proponitur. Domi. in conſil. 15. in 1. dubio. Natta conſil. 589. num. 11. & conſil. 616. nu. 4. Bart. in l. metum. C. quod me. cau. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. colum. 2. ver. 5. quæro. ff. de oper. nou. nun. Abb. poſt alios in c. fi. de appella. Rol. à Valle conſilio 27. lib. 3.

Reſtringitur primò hæc limitatio, vt non procedat, ſi
9 blanditiæ, preces, ac perſuaſiones ſint importunæ, † quia tales licèt in cauſa non ſint, vt præſumatur metus, niſi vt ſupra, tamen actum reddunt nullum, qui per eas factus probatur. ca. petitio. & ibi Inn. in princ. de iureiu. quem ſequitur Gui. Pap. ſing. 463. Affl. in deciſ. Neap. deciſ. 69. num. 5. vbi multos allegat, & plures ad id alleg. Aym. Crau. in conſ. 10. nume. 17. quos ſequitur.

CONCLVSIO 194.

ARGVMENTVM.

Blaſphemia quàm graue ſit ſcelus oſtenditur, atque quomodo probetur quis blaſphemus, & an idem teſtis eſſe poßit.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemus conſuetus is dicitur, qui ſæpius, quàm bis, vel ter blaſphemauit.*

2 *Blaſphemandi conſuetudo non probatur per teſtem deponentem de vno actu, & alium de alio, quia ſinguli actus probari debent per duos teſtes.*

3 *Blaſphemus quis non dicitur per verba, quæ in communi vſu loquendi iniurioſa ſunt potius, quàm maledicentia.*

4 *Peruſini per laſciuiam, & ebrietatem blaſphemant, & puniendi ſunt, ſed mitius.*

5 *Blaſphemare eſt, dicere al diſpetto di Dio.*

6 *Blaſphemia reputatur in dominio Mediol. & inter atroces dicere, al diſpetto di Dio.*

7 *Conſuetudo Prouinciæ non tollit, quòd blaſphemans in totum impunitus euadat.*

8 *Senatus Mediol. iubet reÿci capitula, in quibus imputati de blaſphemia conſuetudinem probare volunt.*

9 *Blaſphemans ex conſuetudine loci non eſt puniendus.*

10 *Conſuetudo quamuis iniqua, & irrationabilis, tamen excuſat à pœna temporali.*

11 *Conſuetudo facit, quod illud, quod ſecundùm leges eſt delictum, non ſit delictum punibile temporaliter.*

12 *Luſor ſemper præſumitur blaſphemare, & blaſphemus eſſe.*

13 *Blaſphemator teſtis eſſe non poteſt.*

14 *Grauißimum ſcelus diuinam offendere maieſtatem.*

15 *Blaſphemator nec etiam eſt admittendus ad probandum contra perſonas teſtium.*

16 *Blaſphemator admittitur ad probandum contra perſonas teſtium in dominio Mediolanenſi, & etiam in ſupremis curÿs Franciæ.*

17 *Imputatus de blaſphemia ſemper admittitur ad probandum contra teſtes quicquid vult, prout in alÿs criminibus.*

Blaſphemia quàm graue ſit ſcelus, nullus vnquam ſatis verbis aſſequi queat. Etenim ſi eò grauius crimẽ illud cenſetur, quò perſona grauior læditur, ſi tanto atrocius flagitium illud vindicari ſolet, quanto dignitate præſtantiori iniuria fit, quod ſceleris genus, quibus exquiſitis pœnis blaſphemiam coercendam cenſebimus, quo ſupplicio blaſphemos dignos iudicabimus, qui nefariæ linguæ virus in diuinam maieſtatem euomunt? qui Deo Opt. Maxi. maledicere ſtudent? Qui cum Deo beneficentiſſimo ob tot in ipſos collata beneficia gratias agere deberent, diuinum numen execrationibus proſcindere conantur. Et ſanè qui diuinæ prouidentiæ maledicit, pluribus ſuccumbat criminibus neceſſe eſt. Dei enim contemptor & ingratus efficitur, hinc contentiones, hinc iurgia, hinc cædes, hinc diuinarum, & humanarum legum deſpicientia. Præterea, vt inquit Propheta, Abyſſus abyſſum inuocat. Huius deteſtandi flagitij quam ſit atrocitas varia, & acerbiſſima mortis genera blaſphemis diuinitus illata, exemplo nobis eſſe poſſunt. Iuliani enim Imp. theſaurarius, cum in gratiam Imp. à fide defeciſſet, ſanguine ex toto corpore per os emiſſo (conſpicatus enim vaſa in templo, en qualibus vaſis, dixit, miniſtratur Mariæ filio?) miſerrimè perijt. Olympius Epiſcopus Arrianus, Carthagine in Elyanenſium balneo lauans, cum Trinitatem publicè blaſphemaret, tribus ictus fulminibus conſumptus eſt. Antonius quidam Picens, iactando plurima in Chriſtum, & Virginem eius matrem, vermiculis acerbiſſimo morbi genere abſumptus, animam expuit. Eunomius, Theodoſiopolis in Armenia epiſcopus fuit. Cum autem duce Gororane Perſæ eam ciuitatem obſiderent, quidam regulus ad mœnia accedens, ne templis quidem ſe parſurum dixit, & multa alia verba impia ſparſit. Tunc epiſcopus tormentum in eum dirigi iuſſit, in Dei, quoniam blaſphemarat, nomine, quo ita regulus comminutus fuit, vt Perſæ præ terrore obſidionem ſoluerint. Filius mulieris Iſraelitidis præcepto Domini lapidibus fuit obrutus, eo quòd nomen Domini blaſphemaſſet. Leuit. 24. Ob blaſphemiam ſeruorum Sennacherib Regis Aſſyriorum Angelus Domini 185. millia hominum de exercitu eius percuſſit. 4. Reg. 19. ob blaſphemiam Holofernes per fœminæ manum victus fuit. Iudith 12. ob blaſphemiam Hieremiæ populus gladio & fame conſumptus eſt. Hierem. 44. ob blaſphemiam Antiochus inſanabili & inuiſibili plaga percuſſus eſt. 2. Machab. 9. ob blaſphemiam Nicanor cum armis ſuis ruit. 2. Macha. 15. Præclarè quidem Alphonſus Aragonum, & Siciliæ Rex potentiſſimus dicere ſolebat, propterea Deum tantopere in iſtos ſæuire, quòd dum homines decipiunt, interponant Deum ipſum tanquam ſceleris mediatorem. Ideoq; vt plurimum viuentes adhuc plecti in oculis hominum, quos Dei nomine fefelliſſent, vt intelligant mortales, à talibus monſtris maximè cauendum eſſe, quod Deum ipſum non tantum poſt mortem, ſed etiam in ipſa vita haberent indubitatum vltorem. Poſſem huc plurima alia, tum noſtrorum, tum etiam exterarum nationum iſtiuſmodi exempla afferre, ſed hæc in præſentia ſatis, ad blaſphemorum impetum reprimendum, dicta ſint. Nos propius ad inſtitutum noſtrum, quomodo blaſphemus quis probari poſſit, accedamus.

Blaſphemus igitur quis non probabitur, quòd bis, vel ter
1 diuinę maieſtatis numen execratus ſit, † ſed neceſſe eſt probare, illum ſæpius blaſphemaſſe: ita conſuluit Alexan. conſilio 77. numero 8. lib. 1. Cy. in l. 2. C. de reb. credit. l. 3. C. de epiſcopal. audien. & ibi Doctores. D. Marc. de Mant. ſingul. 606. num. 3. Alex. in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœn. Fab. Monteleo. in ſua pract. criminal. parte 4. nume. 739. Ioan.

de Sel. tract. de iuramento, parte vlt. q. vlt. num. 9. Menoch.
de arbitr. iudi. caſ. 275. nu. 31. quem latè vide hanc materiam
examinantem.
2 Nec ſatis erit, quod obſeruatione dignum eſt, † ad pro-
bandum hanc conſuetudinem, vnum teſtem deponere de
vno actu, alium de alio, ſed ſinguli actus probari debent per
* duos teſtes, ita dixit Alexand. qui de * communi teſtatur in
conſil. 72. lib. 1. quaſi per totum.

Primò amplies, & intelligas concluſionem procedere,
vt multominus is dicatur execrator, qui ſæpius in verba pro
3 rumpit, quæ licèt de ſui natura ſapiant blaſphemiam, † ta-
men in communi vſu loquendi loci, Ciuitatis, vel Prouin-
ciæ, potius ſunt iniurioſa, quàm maledicentia, vt ſi quis di-
cat, Al diſpetto di Dio. l. quotiens. §. ſi quis nomen. ff. de hæ-
redi. inſtitu. Bald. conſi. quod incipit, an dicatur maledice-
re. Feli. in proœm. decretal. in 3. col. in fi. Ioan. de Arno. ſin-
gul. 4. non intendo. Angel. in l. his verbis. §. 1. de hæred. in-
ſtitu. Petr. Gerard. de Petr. ſingul. 83. num. 3. Iaſ. in l. 3. §. iu-
rati. num. 11. cum ſequent. ff. de iureiuran. & Dominus Clar.
in dicto §. blaſphemia, verſicu. excuſari poteſt, vbi etiam al-
legat Bald. in l. accuſationem, nume. 11. C. qui accuſar. non
4 poſſ. dicentem † in illis, qui execrantur per laſciuiam, & e-
brietatem, vt conſueuere Peruſini, non adeò immane ſce-
lus, puniendi tamen ſunt, ſed mitius, & idem de conſuetu-
dine voluit Petr. Gerard. in ſingular. 83. nu. 2. de mente Papi-
enſium, Ioan. de Arnono in ſing. 4. nu. 2.

Illud verò animaduerſione dignum non omiſerim, dum
nuperrimè dicebamus, ſi dicatur, al diſpetto di Dio. non
5 eſſe blaſphemare, † contrarium iudicaſſe curiam Burdega-
len. vt per Boer. deciſio. 301. vbi in princip. dicit, hanc opi-
nionem eſſe veriorem, tam ſecundùm Theologos, quàm
ſecundùm Canoniſtas, & Legiſtas. Idem etiam iudicauit
conſil. Neapolitan. vt atteſtatur Grammat. in deciſio. 50. &
ſuper conſtitu. Regni. fol. 114. colum. 3. quem refert Dida.
in repetit. c. quamuis. de pact. & dicit Dominus Clar. in ſua
pract. criminal. §. blaſphemia. verſicu. ſed nunquid dicat,
6 † in dominio Mediolanenſi non ſolùm haberi loco bla-
ſphemiæ, ſed etiam connumerari inter atroces. & in verſi-
cul. vlt. dicit, conſuetudinem prouinciæ non efficere, vt ſic
7 † blaſphemans omninò impunitatem conſequatur, immò
in eodem dominio Mediolanenſi ſenatum iubere reijci ca-
8 pitula, in quibus rei blaſphemiæ † velint huiuſmodi con-
ſuetudinem probare. huc pertinet Imo. in l. his verbis. §. 1.
de hæred. inſt. qui reprehendit Alexand. contrarium ſen-
tientem.

Contrarium tamen eius, quod ſupra dictum eſt, ſcilicet
9 conſuetudinem non excuſare † ſenſit Bal. d. conſilio, & An-
gel. in loco ſupracitato, qui voluerunt, ex conſuetudine
loci blaſphemantes non eſſe puniendos, ſecundùm cano-
nis decretum c. 2. de maled.

Huius ratio eſt, quia conſuetudo quamuis praua, & ini-
10 qua ſit omnique careat æquitate † tamen liberat à pœna
temporali, gloſſ. nota. & ibi Abb. in c. cum venerabilis, de
conſuetud. quamuis non vindicet à pœna diuina, gloſſ. in
c. denique. 4. diſt. Rom. conſil. 464. incip. videtur 1. fronte.
Rom. ſing. 19. in princ. quod verò conſuetudo faciat, vt illud
11 † quod ſecundùm leges eſt delictum, non ſit delictum pœ-
na dignum temporaliter, tradidit Rom. in d. ſingu. 19. & in
ſingu. 384. & ibi in addi. allegantur concordantes ad ſaturi-
tatem.

Limita concluſionem locum non habere in luſore, quia
12 ille ſemper præſumitur blaſphemare, † & eſſe blaſphemus,
ita ſingulariter decidit idem Petr. Gerard. de Petr. d. ſingul.
83. num. 2.

Quæ quidem omnia diligenter obſeruanda ſunt, etenim
inſeruient ad reprobandum teſtes, quia blaſphemator non
13 poteſt eſſe teſtis in iudicio, † Rip. in l. admonendi. nume-
ro 180. verſicu. idem blaſphemator. ff. de iureiuran. Feli. in
c. 2. in fi. de excep. quos refert, & ſequitur Iacob. Nouell. in
regul. 216. numero 23. grauiſſimum enim ſcelus eſt offende-
14 re † diuinam maieſtatem, vt dicit Gramm. in conſil. 12. nu-
mero 29. & 30. Dec. in conſil. 143. col. 9. Alex. in conſil. 152.
colum. 4. incip. viſo proceſſu. vol. 5. Lanfr. de Orian. in repe-
tit. c. quoniam contra. in verſic. teſtium. 41. col. ext. de pro-
bat. & quòd teſtis eſſe non poſſit, probatur etiam arg. c. te-
* ſtimonium. vbi Abb. & * omnes in c. ex parte, & in c. ſuper
eo. de teſtib. c. teſtes. 2. q. 7. c. & ſi teſtes. 4. q. 3. & l. non po-
teſt. vbi Doct. ff. de iur. Ioan. de Amicis in conſilio 78. nu. 7.
Alexand. de Neuo in conſi. 2. nu. 10. Rolan. à Valle in con-
ſilio 63. nu. 25. vol. 2.
15 Quod quidem vſq; eo procedit, vt nec etiam † ſit admit-
tendus ad probandum contra perſonas teſtium, prout di-
cit Paris de Put. in ſuo tract. de ſindica. fol. 210. poſt num. 13.
Illud quidem verum eſt, Dominum Clarum in dicto §. bla-
16 ſphemia, verſicu. reperio etiam, aſſerere, † ſupradictam de-
ciſionem Paridis in dominio Mediolanenſi non obſeruari,
vt etiam non ſeruatur in ſupremis curijs Franciæ, teſte Bo-
er. in d. deciſio. 301. in fine. & ideo ſemper admittitur reus
17 blaſphemiæ † ad probandum contra teſtes, quicquid ve-
lit, vt in alijs criminibus.

CONCLVSIO 195.

ARGVMENTVM.

Blaſphemator quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphematorem quem eſſe per vicinum probatur.*
2 *Blaſphemare quis dicatur.*
3 *Blaſphemare dicitur maledicens Deo, vel alicui Sancto. Omne conuicium contumeliæ, vel maledictum prolatum in Deum, vel Sanctos eſt blaſphemia. ibi.*
4 *Blaſphemiæ pœna locum non habet in eo, qui aliquod malum imprecatur alteri.*
5 *Blaſphemare dicitur, qui turpia, & ſcelerata verba in Deum, vel Sanctos profert, vel cum contemptu de illis loquitur.*
6 *Blaſphemare an dicatur, qui iurat per corpus, capillos Dei vel ſimilia, vide remiſſiuè.*
7 *Blaſphemare dicitur maledicens irrationalibus, in quantum ſunt creaturæ Dei.*
8 *Blaſphemare non eſt, dicere ſe ci appontaſſe la noſtra donna, me lo renderai.*
9 *Peccatum eſt non reſtituere rem, quam quis reſtituere tenetur.*
10 *Blaſphemare dicitur is, qui aliquid potentiæ diuinæ detrahit.*
11 *Blaſphemare dicitur, qui attribuit Deo aliquid, quod ſibi non conuenit.*

Blaſphematorem quem eſſe, ſi teſtis de-
ponat & rationẽ red-
1 dat, † quia ſum vicinus, hunc probare tradidit Purpurat. in
l. 1. ff. ſi cert. petat. numero 108. blaſphemare autem is dici-
2 tur in Deum vel Sanctos, ſi aliquid detrahat potentiæ, † vel
alteri qualitati, quæ eis conuenit, iuxta ſententiam Beat.
Thomæ. 2. 2. q. 34. articu. 2. & in 4. ſenten. diſt. 22. art. 1. idem
3 dicitur quis blaſphemare quoties maledicit Deo, † vel ali-
cui Sancto, nam omne conuitium, contumelia, vel male-
dictum prolatum in Deum, vel Sanctos eſt blaſphemia, vt
dicit Bart. in l. item apud Labeonem. §. conuitium. ff. de in-
* iur. & de * communi atteſtatur Auguſtin. ad Ang. de Maleſ.
in verbo verba iniurioſa. nume. 13. quem refert Pract. Con-
radi, fol. 409. nume. 25. & Didac. in repet. c. quamuis. nume-
ro 8. de pact. Afflict. ſup. conſtitut. Regni. lib. 3. in rub. de
blaſphemantibus Deum, & Virginem, multa exempla re-
cenſet Dominus Clar. in ſua pract. criminal. §. blaſphemia.
in prin. vbi etiam dicit, quòd licèt Bar. ſenſerit etiam in ho-
mines poſſe dici blaſphemiam, tamen hoc non admittere
communem vſum loquendi, vt dicit Boſſ. in titu. de inquiſi-
4 tione, poſt num. 131. † & ideo in eo, qui aliquod malum im-
precaretur alteri, non haberet locum pœna blaſphemiæ.
Præterea, & alibi dicitur blaſphemare, qui turpia, & ſcele-
5 rata verba in Deum, vel Sanctos profert, † vel cum cõtem-
ptu de illis loquitur, gloſſ. 25. diſt. in c. qualis. Bald. & Angel.
in l.

in l.1. C. ſi quis Impe. maledi. Ang. & Imol. in l. ſuis verbis. §.1.ff. de hæred.inſtit.Bart.in l.apud Labeonem.§.ſed quandó adijcit.ff. de iniu.Bald. in l.ignorantia.C.de crimi.ſtellio.
6 Angel. de maleſi. in verb. iniurioſa verba. An verò † qui iurat per corpus, capillos Dei,vel ſimilia, dicatur blaſphemare. Bartol. in auth. vt non luxurien. contra naturam, ait per text. ibi. & alium text. in c. ſi quis per capillum. 22. q. 1. qui text. id probant.

Quinimò dicitur quis blaſphemare, ſi maledicat † ratio-
7 ne carentibus, quatenus à Deo creata ſunt : nam eſt peccatum blaſphemiæ, ſecus ſi malediceret ſecundum ſe conſideratis, prout dicit Sanct. Tho. 2. 2. quæſt. 76. quem refert Caſſan. in conſi. 1. num. 54.

An verò is dicatur blaſphemare, ſi ita dixerit, † ſe ci appõ-
8 taſſe la noſtra donna, me lo renderai, vide Corn. conſil. 181. incipien. licèt. vol. 1. vbi negat, quando ſcilicet talis teſtis teneretur reſtituere rem illam ipſi blaſphemanti, † nam non
9 reſtituere abſolutum eſt peccatum. c. peccatum. de regulis iur. in 6. vnde non eſt dicendum, Beatam Virginem Mariam contra huiuſmodi reſtitutionem velle ſe opponere, quia ſe opponendo opponeret ſe Dei iuſtitiæ, & ſic ipſi Deo, qui eſt iuſtitia, & etiam propterea peccaret, vnde peccando nõ eſſet beata, ſequitur, vt huiuſmodi euitentur, illum ita dicendo non blaſphemare, quia nihil detrahit potentiæ Diuę
10 Virginis, † cum is dicatur blaſphemare, qui aliquid potentiæ diuinæ detrahit, vel alteri qualitati Deo, vel Sanctis ſuis inhærenti, vt Corne. dicto conſi. 180.

11 Poſtremò etiam is dicitur blaſphemare, † qui attribuit Deo aliquid, quod ſibi non conuenit, vt conſuluit Bartholom. Socin. in conſi. 102. lib. 1.

CONCLVSIO 196.

ARGVMENTVM.

Quid præſumendum ſit de binubo, cui ſint liberi prioris matrimonij.

SVMMARIVM.

1 *Binubus malè tractare præſumitur liberos primi matrimonij, quod exemplo probatur.*

2 *Binuba non ſolum male tractare præſumitur liberos priuignos, ſed etiam bona, & vitam filiorum dare ſecundo marito.*

3 *Nuceria nouerca Firmum priuignum gladio dormientem adoritur.*

Binubum præſumi liberos primi matrimonij male accipere † colligere poſſumus
1 ex l. non eſt enim. ff. de inoffic. teſtam. Non eſt enim, inquit Maximus I.C. conſentiendum parentibus, qui iniuriam aduerſus liberos ſuos teſtamento inducunt, quod plerunq; faciunt : malignè circa ſanguinem ſuum inferentes iudicium, nouercalibus delinimentis, inſtigationibúſve corrupti, quod quidem in Attilia Variola Romana contigit, quæ ab octogenario patre vndecimo die, poſtquã is nouercam ei ſuperinduxerat, exhæredata fuit. Verùm centumuirali iudicio in paternis bonis reſtituta eſt : reſciſſo teſtamento, quod libidinoſus ſenex feciſſe putabatur, nouæ vxoris illecebris à recto ſenſu abalienatus. Fulg. lib. 7. cap. 7.

Primò amplia concluſionem etiam in binuba, † quę prę-
2 ſumitur non ſolùm liberos priuignos malè tractare, ſed etiam bona, & vitam filiorum addicere ſecundo marito. l. lex quæ. §. lex enim. C. de adminiſtratione tutor. Luc. de Penn. in l. quemadmodum. C. de agricol. & cenſit. lib. 11. num. 145. & num. 146.

Vt ferè ſolet eſſe omne nouercarum genus in miſeros priuignos. Vnam † tantummodo Nuceriam vxorem Nebij
3 in pręſentia referam, quę cum Firmum priuignum maligno proſequeretur odio, filios ſuos ad inferendam ei mortem incendebat. Quod cum illi facere per pietatem abnuerent, dormientem gladio adorta eſt, auctor Doſitheus apud Plutarchum. Sed in his recenſendis nunc non immorabor, hæc qui cognoſcere voluerit, adeat hiſtoricos vbiq; de hac re tradentes.

CONCLVSIO 197.

ARGVMENTVM.

Bona conſumpta fuiſſe quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bona conſumpta, & corrupta fuiſſe ſine culpa ſua probant tutores, & alij habentes de eis reddere rationem, ſi probant, quòd communi vſu, & conſuetudine ipſa tanto tempore corrumpi ſoleant, & quòd eo tempore poßint eſſe corrupta, vel cõſumpta.*

2 *Bona conſumpta eſſe probatur per librum rationum, & iuramentum.*

3 *Bona eſſe conſumpta iudex ex officio arbitrari poteſt.*

4 *Bonorum conſumptio, & corruptio per tales quales probationes arbitrio boni viri, & per coniecturas probari poteſt.*

Bona, quę vſu conſumuntur, & corrumpuntur conſumpta fuiſſe ſine culpa ſua probant tutores,
1 & alij qui de eis rationem redditURI ſunt, † ſi probant communi vſu, & conſuetudine talia bona intra definitum aliquod tempus corrumpi ſolere, & illa ex tempore potuiſſe corrumpi, vel conſumi, vt doctè conſuluit Alexand. conſilio 45. nume. 3. volum. 1. Bart. in l. quod ad præſens. C. de murileg. lib. 11. qui allegat l. fi. C. de alim. pupill. præſtan. repetit Ant. Corſet. in ſingul. ſuo 183. in ver. mors.

Amplia concluſionem procedere, vt etiam conſumpta
2 probari poſſint per libros rationum, † & iuramentum ſuum, ſecundùm notata in l. diuus. ff. ſi quis plus quàm per leg. fal. &c. l. fi. §. in computatione. C. de iur. deliberan. l. ſi quis pro redemptione. C. de donat. Bart. in l. 1. §. officio. ff. de tutel. & rationibus diſtrahen. Bald. in rubric. C. de fid. inſtrumen. num. 18. col. . . . & in l. in reſtituenda. C. de petit. hæred. & in l. 1. col. vltima, C. de eden.

3 Secundò amplia ex mente Bartol. † vt etiam hoc iudex ex ſuo officio arbitrari poſſit, bona eſſe conſumpta. Bartol. in l. qui ſub conditione. ff. de condition. & demonſtration. & in l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expenſ. pulchrè Federicus de Senis, conſilio 119. nulli dubium. Accedant huc notata per Bartol. in l. cum ſeruus. de verb. obliga. Alexan. conſilio 45. nu. 3. ſub fi. vol. 1.

Amplia tertiò, vt ſit quartus modus probandi talem conſumptionem, & corruptionem per tales quales probatio-
4 nes arbitrio boni viri, † & per coniecturas. Bald. in l. 4. C. de proba. gl. & Doct. in l. fin. §. in computatione. C. de iure deliberand. per quæ hoc dixit Anton. Corſet. in ſingular. ſuo 183. in verb. mors. in fin.

CONCLVSIO 198.

ARGVMENTVM.

In bonis ſibi hypothecatis quid creditori ſit probandum.

SVMMARIVM.

1 *Bona ſibi hypothecata fuiſſe in bonis debitoris, ſi creditor dixerit, hoc probare tenetur.*

2 *Bona ſibi hypothecata fuiſſe in bonis debitoris creditor probare tenetur, quoad neceßitatem deducendi dominium, ſed non probandi, & quare.*

3 *Dominium debitoris probatur per poſſeßionem illius.*

4 *Creditor agens ad rem ſpecialiter hypothecatam probare debet dominium directò.*

Bona ſibi hypothecata fuiſſe in bonis debitoris ſi di-
1 xerit creditor, † hoc probare compellitur, ſiue qui agit ad illa bona actione hypothecaria, ſiue cõtra ipſum

debitorem, ſiue contra tertium poſſidentem habentem
cauſam à debitore ſiue lucratiuam, ſiue oneroſam, ſiue et-
iam contra tertium non habentem cauſam ab illo, ita te-
nuit Bartol. in l. rem alienam. ff. de pignora. actio. quem ſe-
quitur Angel. Aretin. Inſtitu. de actio. §. item ſeruiana. in gl.
1. iuxta fi. vbi dicit ita vſu ſeruari, & ibi. numero 82. per tres
colum. ita concludit præter in vno caſu, in quo diſtinguit,
diſtinctionem tamen & ſuam, & nouam dicit, opin. Bart.
ſequitur Roffred. indiſtinctè loquens in tracta. ordi. iudi.
in 1. parte, in titu. de actio. hypothe. in 4. requi. Alexan. in
conſilio 115. per totum. lib. 6. latè Neguſan. in tractatu de
pigno. in 3. memb. 8. part. nume. 6. cum pluribus ſeq. apud
quos doctores videndæ ſunt reſponſiones ad rationes Sali.
& Cyn. in l. cum res. C. ſi res alie. pig. da. fue. qui aliter ſen-
ſerunt.

Limitatur præfata concluſio, vt procedat quoad neceſſi-
2 tatem deducendi dominium, † ſed non probandi, nō enim
idem eſt in omnibus præfatis caſibus probandi modus, ſi e-
nim agat creditor contra ipſum debitorem, debet deducere
dominium ipſius debitoris, ſi hypotheca eſt ſpecialis tem-
pore, quo contracta eſt, ſi verò generalis, vt tunc, vel poſt
illud tempus, quo illam habuit, ſicut etiam ſi ageret contra
tertium, ſed modus probādi dominium in hoc differt, quia
3 ſi agit contra ipſum debitorem, † ex eo probatum eſt domi-
nium, quod probauit poſſeſſionem illius, cum non poſſit
referre quæſtionem dominij, ſi verò agit contra tertium, o-
portet probare per titulum, & poſſeſſionem, vel aliter di-
rectè, ita ſentiunt Bartolus, & omnes præcitati Doctores v-
bi ſuprà, & Alexander in conſilio 137. nume. 4. lib. 2. hanc
** conſuetudinem ſeruari, & magis ** communem eſſe circa
eam doctorum ſententiam apparet ex deductis per Afflict.
in deciſione quadrageſima ſexta, numero primo, & ſecun-
do, & in deciſione 383. per totam, licèt dicat in Regno, &
conſilio aliter ſeruari.

Verùm dum dicebamus, contra debitorem probari do-
minium ſola probata poſſeſſione illius, declarandum eſt, vt
4 procedat, † quando creditor agit ad rem ſpeciatim hypo-
thecatam, ſecus ſi debitor generaliter tantum hypotheca-
uit omnia bona, quia ſi tunc agitur ad certam rem, oportet
probare dominium directò, quia poteſt referre quæſtio-
nem dominij, ita Salycetus in dicta l. res aliena. C. ſi res a-
lienan. pign. obligat. ſit, quem refert, illius opinionem
comprobans Iaſon in dicto §. item ſeruiana. numero octua-
geſimonono, verſicu. præfata limitatur multum ſingulari-
ter. Inſtitu. de actio.

CONCLVSIO 199.

ARGVMENTVM.

Bona hæreditaria in bonis teſtatoris fuiſſe quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bona hæreditaria in bonis teſtatoris fuiſſe dupliciter probatur.*
2 *Bona hæreditaria in bonis teſtatoris fuiſſe probatur, ſi omnia de-
ſcribantur in libello & inuentario hæredis, & deinde probetur
illa per defunctum poſſeſſa fuiſſe.*
3 *Nuncius ſi referat ſe inueniſſe hæredem in poſſeßione talium bo-
norum, præſumitur illa bona poſſeſſa fuiſſe tempore mortis
per defunctum, & contrarium aſſerenti incumbit onus pro-
bandi.*
4 *In petitione hæreditatis ſufficit probare teſtatoris poſſeßionem,
ſeu etiam detentionem.*
5 *Dominium teſtatoris debet directò probare, qui ſuper eo ſe fun-
dat.*
6 *Dominium non præſumitur ex titulo, & poſſeßione defuncti.*
7 *Dominium probari debet reſtrictum etiam ad tempus mortis de-
functi.*
8 *Dominium probatum dicitur probando titulum captum ad trāſ-
lationem eius, & diutinam poſſeßionem defuncti.*
9 *Poſſeßionem probare ſufficit in iudicio rei vendicationis contra
violentum poſſeſſorem.*
10 *Ius oritur ex longißima poſſeßione defuncti.*
11 *Poſſeßio excedens memoriam hominum habet vim tituli, & priui-
legij etiam à Principe.*
12 *Dominium vtile acquiritur per poſſeßionem triginta, vel quadra-
ginta annorum, & directum per poſſeßionem immemorabilis
temporis.*
13 *Titulus habitus à priuato non ſufficit ad probationem dominij, ſed
ſi habitus eſt à Principe ex certa ſcientia ſufficit, quia non tene-
tur quis docere de iure Principis.*
14 *Dominium in beneficialibus probatur, probata poſſeßione aucto-
ris tituli, & quòd ipſe fuerit vltimus, & immediatus poſſeſ-
ſor.*
15 *Dominium ad probandum, non ſufficit probare titulum defuncti,
quem defunctus habuit ab alio, ſed probari etiam debet domi-
nium illius, à quo defunctus titulum habuit.*
16 *Dominium probare onus graue eſt.*
17 *Dominium probari poteſt per proclamationes, & bannimenta, &
quomodo.*
18 *Dominium probatur per famam publicam, ſi ſumus in antiquis.*
19 *Dominium probatur per coniecturas, & veriſimiles præſumptio-
nes.*
20 *Dominium probatur per librum extimi communis.*
21 *Bonorum identitas probari debet in probando dominio, vt ſcilicet
bona quæ petis, ſint illa, quæ poßidebantur per defunctum tem-
pore mortis ſuæ.*
22 *Bonorum identitas probari debet ſaltem per conuenientiam duo-
rum confinium antiquorum cum nouis, etiam ſi res mutet qua-
litatem, puta quia exculta efficiatur nemoroſa.*
23 *Bonorum identitatem probare ſufficit per conuenientiam duo-
rum confinium nouorum cum duobus ex quatuor antiquis, ſed
ſi conſtat, quòd alia duo conueniant alio fundo, tunc non ſuffi-
cit, quia res in dubio deducta eſt.*

Bona hæreditaria fuiſſe in bonis teſtatoris duplici-
1 ter † probari poſſe, teſtis eſt Cur. Iun. in l. fi. C.
de edict. diu. Adria. tollen. nu. 78.

Primò, vt omnia bona deſcribantur in libello, & inuen-
tario hæredis, & poſtea probetur illa bona fuiſſe poſſeſ-
2 ſa † per defunctum, ita docet pract. Papien. in forma libel-
li, quomodo petitur hæreditas ex teſtam. in verbo poſſide-
bat.

Secundò modo probari poteſt, ideſt, omiſſa ſpecifica-
tione omnium bonorum, vt ſcilicet permittatur nuncio,
vt illa bona perquirat, iuxt. gloſſ. in l. prima in princ. ff. de
edend. allegata per D. Curt. Iunior, in d. l. fi. vbi ad hoc af-
fert Sali. in d. l. fi. & Pau. de Caſtro ibidem, vbi ait, ſi nun-
cius retulit ſe inueniſſe hæredem in poſſeſſione talium bo-
3 norum, † præſumi, illa bona poſſeſſa fuiſſe tempore mor-
tis per defunctum, & aſſerenti contrarium onus probandi
incumbit.

Limitantur præfata, vt ſufficiant, quando hæres conue-
nitur ab alio quis actione, vel ſi alium conueniat petitione
4 hæreditatis † in qua ſufficit probare teſtatoris poſſeſſio-
nem, quinimo detentionem. l. & non tantum. in princ. ff.
de petitio. hæred. per quem text. reſpondit ita Paul. de Ca-
ſtro in conſilio 138. in cauſa, quæ vertitur coram locum te-
nente patriæ fori Iulij, nume. 1. lib. 2. ſed agat rei vendica-
tione, cum petitio hæreditatis non detur contra titulo poſ-
ſidentem. l. hæreditatem. C. in qui. cauſa ceſſ. long. tempo.
5 præſcrip. † tunc quia innititur dominio teſtatoris debet il-
lud probare, vt conſultum fuit à Paul. in d. conſil 138. vſque
eo, vt directò probare oporteat de iure ciuili, vel gentium
acquiſitum. l. in rem. la 1. ff. de rei vendicatione, nec ſuffi-
ceret allegare titulum, & probare poſſeſſionem defuncti,
6 quia † ex hoc non præſumitur dominium. l. cum res. C. de
probatio. l. ſed & ſi fur. ff. commo. & ibi not. Anto. de Butr.
& docto. omnes poſt Cyn. & Bartol. Abb. Siculus in c. cum
ad ſedem. de reſtitut. ſpolia. Imo. in c. illud. de præſumptio.
Corne. in conſilio 19. in litera R. & ſequen. lib. 2. Paul. de
Caſt.

Caſt. in conſilio 297. certè ſi dictus magiſter Iacobus. lib. 2.
& in conſilio 406. ſatisfaciendo ſingulis. libro 1. Bartol. in
conſilio quidam Maſſiolus, vbi allegat Innoc. in c.cum cau-
ſam. de teſti. idem Bartol. in ſua diſput. incip. mulier habens
amplum patrimonium, ver. circa tertium. Socin. in conſi-
lio 39. nume. 2. & conſilio 112. nume. 2. & ſeq. lib. 4. Bald. in
l. nihil. C. pro hære. Natt. conſilio 292. num. 6. & conſi. 296.
numero 5.

Ampliatur principalis limitatio, vt vſq; eo ſit neceſſe pro-
7 bare dominium, † vt immò debeat probari reſtrictum ad
tempus mortis defuncti, ita declarat Bald. in l. 1. in princ. &
in l. & quemadmodum. §. 1. ff. de pign. & in l. 2. in fi. de adul-
te. & in l. & in perſona. vbi Salicetus. C. de probatio. Alex.
in conſi. 16. lib. 5. Corn. in conſi. 112. lib. 4. Socin. conſi. 56.
lib. 4. Alexan. conſi. 4. lib. 2. & conſi. 235. lib. 7. Angel. in con-
ſilio 229.

Declaranda hæc limitatio eſt, vt non procedat, ſi allega-
8 ret titulum aptum ad tranſlationem dominij, † & diutinam
poſſeſſionem defuncti, vtrunq; probando, quia ex hac poſ-
ſeſſione dicitur probatum dominium, ita not. Bart. & Bald.
* in d. l. cum res. C. de probatio. quos ſequuntur * omnes ibi.
Sed tamen animaduertas, vt iſta diuturnitas non debeat eſ-
ſe neceſſariò decem annorum, ſed arbitrio iudicis, ita dicit
Bald. ibi in 2. col.

Declaratur ſecundo loco eadem limitatio, vt non pro-
9 cedat contra violentum poſſeſſorem, † contra quem etiam
in iudicio rei vendicationis ſufficit probare poſſeſſionem.
l. ſi quis emptionis. §. ſed hæc. C. de præſcrip. triginta, vel
quadraginta annorum. Bar. in dicta l. cum res. & in l. pen. C.
cod. de proba. & ibi Bald. & Socin. in d. conſi. 112. nume. 22.
libro 4.

Tertio loco explicatur, vt non ſibi locum vendicet, ſi
10 probaret longiſſimam poſſeſſionem defuncti, † quia ex tali
poſſeſſione ius oritur. l. ſi quis emptionis. §. 1. C. de præſcrip.
30. vel. 40. annor. Bald. in l. non ignorat. ver. de iur. rerum,
C. qui accuſ. non poſſ. & eo magis, ſi probet poſſeſſionem
11 excedentem memoriam hominum, † quæ habet vim titu-
li. Alex. in conſi. 24. lib. 5. vbi ad id allegat text. in cap. ſerui.
18. q. vlt. & l. 2. §. idem Labeo ait. ff. de aqu. quo. & æſt. & c.
contra morem. 2. diſt. idem conſuluit Oldradus in conſilio
172. Dec. in conſi. 496. poſt Bald. in c. 1. quæ ſint rega. in vſi-
bus feudorum. vbi illud inſuper addit, iſtiuſmodi poſſeſſio-
nem habere vim priuilegij, & tituli à Principe, Bald. in con-
ſilio 252. & hæc eſt differentia inter poſſeſſionem quadra-
ginta vel triginta annorum, & non memorabilis temporis,
quia per illam acquiritur non directum, ſed vtile domini-
12 um, † per iſtam autem directum, ita Fel. in rub. de præſcrip.
in 3. fallen. Bald. & Alexand. & poſt eos recentiores in l. tra-
ditionibus. C. de pact. Dec. in conſi. 85. col. 2. & conſi. 496.
ita vt probatio non admittatur contra dictam præſcriptio-
nem temporis non memorabilis, Feli. poſt Butr. quem re-
fert in c. cum nobis. col. 3. ver. ſcias etiam, de præſcrip. Alex.
in conſi. 13. col. 3.

Declaratur quartò, quod dictum eſt ſufficere ad proba-
tionem dominij, & quod bona fuerint in bonis, allegare
13 titulum, vt procedat ſi allegetur titulus habitus à priuato †
ſecus ſi à Principe, qui titulum dederit ex certa ſcientia, non
enim tenetur docere de iure Principis, vt tradidit Angel.
in d. l. officium. ff. de rei vendi. Socin. in d. conſil. 89. verſic.
primo, Iacob. de S. Georg. in d. l. traditionibus. C. de pact.
Alexand. in conſi. 3. ver. facit, quod no. lib. 6. Barba. in conſi.
5. nu. 9. lib. 2. & conſi. 8. nu. 17. lib. 1. Iaſ. in conſi. 27. nu. 1. cum
ſeq. lib. 1. Petrus Beluga in ſpecu. Princip. in ti. de iuriſdictio.
& mero impe. nu. 7. Io. Fabri. Inſtit. de actio. §. omnium. ver.
nunc videamus.

Declaratur quintò, vt procedat in profanis, ſecus in be-
14 neficialibus, in quibus dicitur probatũ dominium, † ſi pro-
betur poſſeſſio auctoris tituli tui, vt ſi habes beneficium ex
titulo ſimplicis renunciationis, vel permutationis, non co-
geris probare, renunciantem eſſe dominum, ſed probato,
ipſum fuiſſe vltimum, & proximum poſſeſſorẽ, habes quod
tota mente petijſti, ſic decidit Rot. deciſi. 109. aliàs 4. de re.
permuta. in nou. Bellamer. deciſio. 545. incipien. non ob-
ſtantibus. Lap. allegat. 89. in Dei nomine, ver. venio ad ſe-
cundum caput. Domin. in capitu. ſuſceptum. de reſcript. in
6. Bellamer. deciſione 112.

Verùm ad id animum aduertas, vt ad probandum domi-
15 nium, bonaque fuiſſe in bonis, per ſupradicta † non ſuffi-
cere probare titulum defuncti, quem defunctus habuit ab
alio, niſi etiam probetur dominium illius, à quo titulum
habuit, vt voluit Accur. in d. l. cum res. C. de proba. Paul. in
conſi. 134. iſte Martinus ex deductis. lib. 2. & in l. ſi quis ſer-
uo. vbi Iacob. de Sancto Georgio. ff. de furt. & Alexand. in
conſi. 4. ver. ſecundò videtur. lib. 2. & conſi. 180. eodem lib.
in conſi. 71. lib. 1. conſi. 11. col. 1. lib. 4. Cyn. Bart. Bald. Paul. &
Alex. in l. ſi ſic. §. 1. ff. de leg. 1.

16 Sed quoniam † graue eſt onus probandi dominium, po-
teris illud probare, ſi iuſſu iudicis proclamandum, vel exi-
lia promulganda curabis, quòd ſi deprehendatur aliquis,
qui aſſeueret talia bona fuiſſe ſui dominij, vel alterius, ante-
quam poſſiderentur per N. defunctum, cuius ipſe eſt hęres,
debeat illud deduxiſſe, & probaſſe intra illum terminum,
17 quem iudex aſſignare voluerit, † in quo termino ſi aliquis
non compareat, ex hoc dicitur ſatis probatum dominium
defuncti, cum enim non conſter, cuius fuerit ante defuncti
poſſeſſionem, dicendum eſt, fuiſſe vacantem, & vti talem
concedi huic, qui illa poſſedit tamquam qui primus occu-
pauerit, per l. 1. in princ. vbi Socin. in 3. not. ver. circa ſecun-
dum, poſt Bart. & Franc. de Are. ff. de acq. poſſeſſ. ſequitur
Alex. in conſi. 4. lib. 2. num. 10. Franc. de Are. in conſi. 15. ver-
ſicu. ex his videtur, quamuis ipſi Areti. & Alexan. in dicta l.
rem quæ nobis. ff. de acquir. poſſeſſio. impugnent Bartol.
hanc practicam tradentem in dicta l. prima, quem ſaluat ibi
Socin. in dicto tertio not. & Iaſ. in ver. ſecundo principali-
ter. & in §. omnium. num. 71. & Iacob. de Sancto Georgio in
rubr. ff. de rei vendicatione.

Alter, & ſecundus modus probandi dominium eſt per
18 famam publicam † ſi ſumus in antiquis, vt cõſultus reſpon-
dit Alex. in conſi. 4. num. 10. lib. 2. & in conſi. 116. perſpectis,
& conſideratis, lib. 5. & in conſilio 101. ſuper 1. dubio. lib. 7.
Areti. in conſil. 37. qui loquuntur in terminis fideicommiſ-
ſi antiqui, & Alexand. in conſi. 139. num. 8. & ſequent. lib. 6.
Are. in conſil. 102. Cephal. in conſil. 137. numero 14. lib. 1.
Dec. in conſi. 42. numero tertio, & conſi. 146. nu. 17. & con-
ſilio 428. per totum, vbi videas.

19 Tertius probandi modus eſt † per coniecturas, & veriſi-
miles prę ſumptiones, de quo latè traditum eſt à Maria. Soc.
Iunior. in conſi. 135. nu. 14. & ſequen. lib. 2. vbi multas conge-
rit coniecturas ad id ſufficientes.

20 Quartus probandi modus eſt † per librum æſtimi com-
munis, vt reſponſum fuit à Rom. in conſil. 175. & ab Alba in
conſi. 6. nu. 8.

Limitatur ſecundò principalis concluſio, vt procedat, ſi
probata ſit (vt ita loquar) identitas bonorum, vt bona, quæ
21 nunc petis, ſint illa, † quæ poſſidebantur per defunctum
tempore mortis illius, ſic docuit Bart. in l. demonſtratio fal-
ſa. ff. de condition. & demonſtra. Ioan. And. in c. auditis. de
præſcript. quem ſequitur Alexand. in conſilio 118. & 119.
lib. 1. Dec. in conſi. 91. & conſilio 129. & conſilio 156. quæ de-
22 bet probari ſaltem vt duo cõfines antiqui † cum nouis con-
ueniant, vt placuit Bartol. in d. l. demonſtratio falſa. & alios
poſt eum ibi ſcribentes. Alexand. in conſilio 73. colum. 2. li-
bro 3. & conſilio 38. lib. 5. conſilio 50. nume. 13. & conſilio
183. libro 6. Socin. in conſilio 54. numero 2. lib. 4. & conſi-
lio 89. colum. 5. verſicu. ſed circa. libro 1. vbi dicit identita-
tem probari per dicta duo confinia conuenientia, etiam ſi
res mutet qualitatem, vt quia exculta efficiatur nemoroſa,
eidem accedit Bald. in l. ex perſona. C. de probatio. Corne.
in conſilio 165. libro 3. Crauet. in conſilio 112. nume. 3. & in
conſilio 199. Pariſ. in conſilio 59. numero 21. libro 3. & con-
ſilio 67. libro 2. Ruin. conſilio 50. numero 12. lib. 1. & con-
ſilio 143. lib. eo. & in conſilio 115. numero 10. lib. 5. & hanc

* dicit* communem Socin. in l. in teſtamento. la prima, ff. de
cond. & demonſtra. & in l. ſi quis in fundi vocabulo. in prin-
cip. colum. 2. verſicu. 2. concluſ. ff. de leg. 1. Quod verum eſt,
nedum ſi res, quæ petitur, deſcribatur in inſtrumento an-
tiquo cum duobus tantum confinibus, verùm etiam ſi cum
quatuor, quorum duo tantùm nunc conueniant cum no-
uis, ſi credimus Paul. Caſtr. in l. ſi in nomine. C. de teſtam.
ver. ſed qualiter conſtare dicetur, ſequitur Ruin. in dicto
conſil. 115. nume. 10. lib. 5. Rimin. in dicta l. in nomine, cui
adhæret Pariſ. in conſil. 58. nume. 25. lib. 3. & Ruin. in con-
ſilio 50. nume. 12. lib. 1. Alexand. in dicta l. ſi in nomine. co-
lum. 1. qui limitat pulchrè vltimum dictum, vt ſcilicet ſuffi-
ciat probare duo noua confinia conuenire cum duobus ex
quatuor antiquis, ſi non conſtet, alia duo conuenire alio
23 fundo, † ſed ſi alia duo conueniant alio fundo, tunc non ſa-
tis eſt, quia res in dubio deducta eſt, vt etiam docuit Spe-
culat. in titu. de loca. §. nunc aliqua. verſicu. 58. Bartol. in
l. emptor fundi. ff. pro empto. Oldrad. in conſil. 164. Ale-
xand. in conſil. 35. nume. 5. lib. 7. in conſil. 57. num. 1. & 2.
eodem libro, vbi ſingulariter de hac materia. Abb. Sicul. in
conſilio 6. ver. venio ad quintum. libro 2. Bald. in cap. 1. in
principio, verſicu. pone dicit Comes, de feu. guardiæ, & in
conſil. 75. Dominus Thomas. verſicu. ad euidentiam præ-
mittendum. libro tertio, Angel. in l. officium. ante finem.
ff. de rei vendi. Bald. in conſilio 106. cum duobus ſequen-
tibus, libro tertio, Matthe. de Afflict. deciſione quadrage-
ſima, numero tertio, & quarto.

CONCLVSIO 200.

ARGVMENTVM.

Affirmanti bona ex bonis patris ad filium perueniſſe onus incumbere probandi.

SVMMARIVM.

1 *Bona ad filium perueniſſe ex bonis patris ſi quis dixerit, probare debet & oſtendere illa fuiſſe hæreditatis talis N. patris illius.*

1 Bona ſi quis dixerit ad filium perueniſſe ex bonis pa-
tris, debet hoc probare, † & oſtendere illa bo-
na fuiſſe hæreditatis talis N. patris illius. Ita in terminis de-
cidit Bald. in authen. ex teſtamento. verſicu. decimum ca-
pitulum. C. de collat. & Bald. in l. cum oportet. in princi-
pio, C. de bonis quæ liberis, Alexander conſilio 104. vbi
latè hoc conſuluit numero primo, volumine quarto, qui
illum allegat.

CONCLVSIO 201.

ARGVMENTVM.

Bona in contractibus deducta, quæ intelligantur.

SVMMARIVM.

1 *Bona in contractibus deducta ſi ſint, de ijs ſolùm debet intelligi quæ ſuperſunt, deducto omni ære alieno.*

2 *Bona regulariter, & in dubio intelliguntur ære alieno deducto.*

1 Bona in contractibus ſi deducta ſint, † non per hoc
probatur ea omnia omninò eſſe obligata, vel
debita, ſed de ijs ſolum debet intelligi, quæ ſuperſunt, de-
ducto omni ære alieno, quia regulariter, & in dubio bo-
2 na intelliguntur † ære alieno deducto. l. mulier bona. ff. de
iur. dot. l. ſubſignatum. §. bona. & l. bonorum. ff. de ver-
borum ſignificatione, Alexander in conſilio 222. nume. 3.
libro 6. Cuman. in conſilio 30. nume. 5. Capra in conſil. 29.
nume. 8. in conſil. 143. nume. 12. & in conſil. 164. nume. 7.
Pariſ. in conſil. 95. numero 11. volum. 2. Roland. à Valle in
conſil. 8. nume. 11. volum. 2.

CONCLVSIO 202.

ARGVMENTVM.

Bona prælati defuncti an quæſita præſumantur de bonis eccleſiæ, vel de bonis paternis.

SVMMARIVM.

1 *Bona prælati defuncti quæſita fuiſſe de bonis eccleſiæ, ſi quis dixerit, ei incumbit onus probandi.*

2 *Bona prælati defuncti ſemper præſumuntur quæſita de bonis eccleſiæ, ſi aliunde non conſtiterit, quòd epiſcopus bona habuerit.*

3 *Hæredes prælati ſi reperiuntur in poſſeßione bonorum per eum acquiſitorum, eccleſiæ incumbit probare illa fuiſſe quæſita de bonis eccleſiæ, & è contra, ſi eccleſia eſt in poſſeßione, hæredibus prælati incumbit onus probandi illa fuiſſe acquiſita de bonis proprijs prælati.*

4 *Bona prælati defuncti, ſi dubitatur, ex cuius bonis quæſita ſint, in dubio pro eccleſia præſumitur.*

5 *Acquiſita per prælatum cenſentur in dubio acquiſita intuitu, & nomine eccleſiæ.*

6 *Clericus poſt clericatum in dubio præſumitur acquiſiuiſſe intuitu beneficiorum, & eccleſiæ.*

7 *Promißio facta prælato cenſetur in dubio facta intuitu eccleſiæ.*

8 *Diſpoſitio loquens in dote habet locum etiam in dote promiſſa.*

9 *Declaratio voluntatis defuncti ad hæredem ſpectat, quia eſt eiuſdem poteſtatis cum defuncto, & perſona hæredis eadem habetur cum perſona defuncti.*

10 *Poteſtas declarandi voluntatem defuncti non tranſit ad eius hæredes.*

11 *Facultas declarandi voluntatem prælati defuncti tranſit ad ſucceſſorem, cum hoc concernat voluntatem dignitatis, quæ nunquam moritur.*

Bona prælati defuncti, ſi quis dixerit de bonis eccle-
ſiæ quæſita fuiſſe, & alius dicat, de bonis pa-
1 ternis † onus probandi incumbit ei, qui dicit de eccleſiaſti-
cis, ſi tamen conſtat ipſum prælatum ante ordinationem
bona propria habuiſſe, vel conſtat aliunde aliqua habuiſſe,
vt c. ſint manifeſte, & ibi Archid. & gloſſ. 12. q. 1. & c. quicun-
que. ead. cau. q. 4. Aretin. conſi. 31. nu. 1. & 6.

Verùm ſi non conſtiterit, aliunde bona habuiſſe præla-
2 tum, † ſemper pro eccleſia præſumitur, pulchrè Bald. in au-
then. licentiam. nu. 3. verſi. reuoco in dubium. C. de epiſ. &
cler. Barbat. in conſil. 69. colum. antepen. verſicu. & 1. ex
eo. volum. 3. cum alijs adductis per Boer. in deciſio. 81. nu. 6.
& per Roland. à Valle in conſil. 90. nume. 11. volum. 2. vbi
etiam aliter diſtinguit, ſecundùm gloſſ. ſingular. in c. nulli.
12. q. 5. nempe, ſi hæredes prælati ſint in poſſeſſione bono-
3 rum acquiſitorum per prælatum, † incumbere eccleſiæ pro-
bare illa fuiſſe quæſita de bonis eccleſiæ, & econtrà, ſi ec-
cleſia ſit in poſſeſſione, hæredibus prælati probandum eſſe,
illa fuiſſe acquiſita de bonis proprijs prælati, teſtando gl. in
cap. ſint manifeſte. 12. q. 1. & Ruin. in conſil. 96. nume. 6. vo-
lum. 5. per c. 1. 12. q. 5. in fin. ibi, nec ei ſine cognitione &c. qui
eſt not. ſecundùm Bertra. in tract. de epiſcopo, in 4. parte. in
titu. de poteſtate epiſcopi in temporalibus circa res eccle-
ſiæ. nume. 6.

Quod verò dicitur, ſi non conſtet de bonis prælati, tunc
præſumi, de bonis eccleſiæ acquiſiuiſſe.

4 Amplia primò, vt etiam procedat, ſi dubitetur, † quia in
dubio pro eccleſia præſumitur. Ioan. And. c. 3. de pecul. cle-
rico. Roman. conſi. 159. ſup. eo. nu. 4. & ſeq.

Secundò amplia, vſq; eo hoc dictum procedere, vt etiam
5 ea, quæ per prælatum acquiruntur, † cenſeantur in dubio
acquiſita intuitu, & nomine eccleſiæ, ita traditum eſt à Bal.
in d. auth. licentiam. nu. 3. Bar. in l. cum ipſe. verſi. quærit lex
noſtra. C. de contra. emptio. vbi dicit, res acquiſitas per præ-
latum, cenſeri acquiſitas intuitu eccleſiæ.

Tertiò

Tertiò amplia, concluſionem procedere, vt etiam pro-
cedat in clerico acquirẽte bona, nam in dubio clericus poſt
6 clericatum præſumitur acquiſiuiſſe, † intuitu beneficio-
rum, & eccleſiæ, vt eſt text. cum gloſſ. in c. 1. extr. de pecul.
cler. gl. in c. 2. ext. de don. int. vir. & vxor. gloſſ. in c. ſint mani-
feſte. 12. q. 1. glo. & Doct. in authen. licentiam. C. de epiſco. &
cleri. & in corpore vnde ſumitur, videlicet in authen. de ec-
cleſia tit. §. interdicimus. in fin. colla. 9. Panor. in c. relatum.
2. nu. 11. extr. de teſtam. & ibi gl. & Doct. & Cepol. in conſ. 51.
num. 3. in ciuil.

Quartò amplia, idem procedere in promiſſione facta
7 prælato, † nam promiſſio facta prælato cenſetur in dubio
facta intuitu eccleſiæ. Lap. in allegatione 113. numero 2. Io-
an. Andreas, capitulo tertio, de pecul. cleric. & ibi Doctor.
recentiores, & antiqui, quos videas, & pro hac ampliatio-
8 ne facit concluſio, † vt diſpoſitio loquens in dote habeat
locum etiam in dote promiſſa, in qua multos videas concor
dantes allega. in addi. ad Lap. d. alleg. 113.

Verùm circa hanc vltimam ampliationem non leuis, nec
contemnenda dubitatio poteſt oriri. Nam ſi Prælatus de-
ceſſerit non declarata voluntate, an nomine eccleſiæ, an
proprio, & de bonis patrimonij acquiſiuerit, ad quos tranſ-
ibit facultas declarandi, ad hæredes defuncti Prælati, an ve-
rò ad ſucceſſorem in Prælatura, & beneficio? Pro vtraque
9 parte pugnant auctoritates, & in primis, † quòd ad hære-
des ſpectet declaratio, videtur tex. in l. hæredem. ff. de regu.
iur. vbi dicitur, hæredem eſſe eiuſdem poteſtatis cum de-
functo. idem ſanxit Imp. in authen. de iureiuran. à mor. præ-
ſtit. in princi. vbi perſona hæredis eadem habetur cum per-
ſona defuncti. Socin. conſi. 293. præſens. num. 1. verſic. vnde
dicatur, libro 2. Iaſ. & Iac. de Sancto Georgio in l. ſi deceſſe-
10 rit, & ibi Barto. num. 1. ff. qui ſatiſd. cogantur. † & quod verò
poteſtas declarandi non tranſeat ad hæredes defuncti, vo-
luerunt Bartol. in l. inter ſtipulantem. §. 1. nu. 3. & Alex. nu. 8.
ff. de verborum obligat.

In hac tamen controuerſia dicendum crediderim, facul-
tatem declarandi tranſire ad ſucceſſorem Prælatum, cum
11 hoc reſpiciat voluntatem dignitatis, † quæ nunquam mo-
ritur. cap. ſi gratioſè. de offic. deleg. libro 6. capitu. quoniam
Abb. 12. quæſtione 2. Dyn. in regula delictum, numero 16.
verſicul. item quæri poteſt, an ſucceſſor Prælati. Bartol. in l.
bonorum, numero 5. ff. rem rat. haber. Caſſador. deciſione
quarta, incipien. mentalis reſeruatio columna quarta, cir-
ca medium, ſub titulo de reſeruat. latè vide allegat. Lap.
114. & ibi addit.

CONCLVSIO 203.

ARGVMENTVM.

Bona per Prælatum poſſeſſa, an in dubio præſumantur eſſe de menſa eccleſiæ, & quibus modis id probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bona eccleſiæ per Prælatum poſſeſſa, in dubio præſumuntur eſſe de menſa eccleſiæ, & ipſi incorporata, niſi contrarium probetur.*

2 *Bona illa præſumuntur eccleſiæ, quorum dominium vtile & directum ad ipſam ſpectat.*

3 *Bona quæ conſueuere dari in feudum, vel emphyteuſim, quare non dicantur de menſa eccleſiæ.*

4 *Bona conſueta dari in feudum, ſi detur caſus caducitatis, & reuerſionis ad eccleſiam, poſſunt iterum infeudari, tanquam ſi non ſint de menſa.*

5 *Bona feudalia reuerſa ad eccleſiam, ſi recenter coniungantur menſæ tanquam bona de menſa, non poſſunt dari in feudum, ſiue in emphyteuſim.*

6 *Bona illa præſumuntur de menſa eccleſiæ, quorum proprietas, & vtilitas fuit longiſſimo tempore penes eccleſiam.*

7 *Bona de nouo data, conceſſa, & donata eccleſiæ, quare dicantur eſſe de menſa eiuſdem.*

8 *Bona illa dicuntur de menſa eccleſiæ, quæ aliàs in feudum, vel emphyteuſim data fuerunt, ſi aliqua de cauſa ad eccleſiam reuerſa Prælatus ſignificauerit, ipſa eſſe de menſa eccleſiæ.*

9 *Declaratio voluntatis Prælati, vt bona ſolita infeudari, vel in emphyteuſim dari reuerſa ad eccleſiam, ſint de menſa eccleſiæ, non ſufficit quoad eos, qui ob curſum temporis immeritò ab emphyteuſi ſunt excluſi, & poſſunt petere de nouo inueſtiri, quia requiritur, vt per annum poſſederit vltra talem declarationem.*

10 *Feuda noua, vel de nouo aperta non dicuntur poſt anni curriculum.*

Nouæ nuptiæ dicuntur infra annum, ibi.

11 *Bona infeudata, & emphyteuticata reuerſa, per magiſtratus ad id electos notata in libro aliarum poſſeſſionum, & rerum menſæ, dicuntur eſſe menſæ incorporata, & eidem applicata.*

12 *Vnuſquiſq; præſumitur eſſe talis, quales ſunt illi, quibus eſt connumeratus, vel inter quos eſt deſcriptus.*

13 *Bona reuerſa ad eccleſiam, & poſſeſſa per quadraginta annos de iure canonico, & per triginta de iure ciuili, ſunt omninò de menſa.*

14 *Prælatus poſſidendo per decem annos, videtur in dubio declaraſſe bona incorporata, & acquiſita menſæ eccleſiæ.*

15 *Poſſeſſio decennalis inducit animum præſumptum acquirendi ius, & dominium de nouo, & eo magis in retinendo acquiſitum.*

16 *Bona vt dicantur de menſa eccleſiæ, ſufficit, vt poſſeſſa ſint per ſolum anni curriculum.*

17 *Tempus, quod requiritur, vt bona dicantur de menſa eccleſiæ, cum non ſit à iure expreſſum, debet iudicis arbitrio terminari.*

18 *Bona non efficiuntur de menſa eccleſiæ, quando conſtat de aliqua cauſa, qua Prælatus diſtulit ea dare in emphyteuſim, vel feudum.*

19 *Bona durare dicuntur conſueta infeudari, & emphyteuticari, ſi Prælatus diſtulit ea concedere aliquo legitimo impedimento diſtentus, vel quia volebat inuenire feudatarium, & emphyteutam, qui faceret conditionem eccleſiæ meliorem.*

20 *Bona quæ dicantur eſſe de menſa eccleſiæ, vide etiam remiſſiuè.*

Bona eccleſiæ per Prælatum poſſeſſa in dubio præ-
ſumi eſſe de menſa eccleſiæ, & ipſi inhærere,
1 † niſi contrarium probetur, vnanimes tradidere Innocent.
& Hoſtien. & Cardinal. Florent. in capitulo primo, de cleri.
qui inueſt. fecit, cuius rei gratia adeas ea, quæ docuit Baldus
in d. cap. primo, cap. vt ſuper. & ibi Hoſtienſis, de rebus ec-
cleſi. non alienan. Cephalus, in conſilio 162. numero ſexto,
volumine ſecundo.

Verùm cum de hac materia multas Doctores ſtatuant concluſiones, operæpretium duxi rem altius repetere, & per quaſdam poſitiones dilucidare.

Præſumuntur igitur, vt hinc exordiar, primò de menſa
eccleſiæ illa bona, † quorum dominium vtile, & directum
2 ſpectat ad ipſam, iuxta ſententiam gloſſ. in clementina pri-
ma, in verb. ad menſam, de exceſſibus prælatorum, quam
* * communiter ſequuntur Doctores in capitulo vt ſuper. de
rebus eccleſi. non alienand. & Abb. in capitulo ſecundo,
in ſecundo notab. de feud. Martinus Laudenſ. in capitulo
primo, qui feud. dar. poſſunt. Vnde bona, quæ conſueuere
dari in feudum, vel emphyteuſim, non dicuntur de menſa
3 eccleſiæ, † cum eorũ vtile dominium dicatur translatum in
recipientem, vt de feud. habetur per Raynaldum in repe-
titione, capitul. imperialem, de prohib. feud. alienat. per
Federicum, dum conatur tradere definitionem feudi, cui
videtur aſſentire Iulius Clar. in §. feudum. quæſtione quar-
ta, & idem tenet Afflict. in prælud. feudor. numero ſexa-
geſimonono. Et ſi datur caſus caducitatis, & reuerſionis ad
4 eccleſiam, † poſſunt nouiter infeudari tanquam ſi non ſint
de menſa, per capitulum ſecundum. de feud. & c. 1. in princ.
qui feud. dare poſſ.

Intelligas tamen iſtud procedere, ſi dicta bona reuerſa
illico darentur in feudum, vel emphyteuſim, ante applica-
tionem eorundem eccleſiæ, ſecus ſi prius adiungerentur, &
5 denuò coniungerent menſæ: † quia tunc tanquam bona de
menſa nõ poſſent dari in feudum, ſiue in emphyteuſim, ob-
ſtat enim contex. in d. c. vt ſuper. de quo ſtatim, in fin.

Secundò,illa bona præſumuntur eſſe de menſa eccleſiæ,
6 † quorum bonorum proprietas, & vtilitas fuit longiſſimo
tempore penes eccleſiam,ſic habemus ab Abb.in d.c.vt ſu-
per.& ibi Doctores,per capit. videntes.12. quæſt.1. vbi talia
bona deſeruiunt menſæ neceſſitatibus, & vtilitatibus ec-
cleſiæ.

Tertiò, bona quæ recens data, conceſſa, & donata ſunt
7 eccleſiæ,vel ſimili modo acquiſita, † dicuntur eſſe de men-
ſa eccleſiæ,quia videntur data, vt ſint de vtilitate, & in bo-
nis ipſius eccleſiæ,& ob id de menſa,per Innocent.& Abb.
dicto loco ſupra citato.

Quartò, ea dicuntur bona de menſa eccleſiæ, quæ aliàs
in feudum, vel emphyteuſim data fuerunt,ſed aliqua cauſa
8 ad eccleſiam reuerſa,Prælatus apertè ſignificauerit, † bona
illa eſſe de menſa eccleſiæ.Cardinal.Zabarel.in cap.2.quęſt.
13.de feu.Abb.in dicto cap.vt ſuper, nume.10.& in verſic.&
dicendum eſt,de reb.eccleſ.non alienan.Bartol.in d.l. ſi va-
cantia.num.9.verſic.vel ſi Abbas. C.de bonis vacan.lib.10.
Ancha.in conſi.156.propter tria.colum.2. verſicu.præterea
videtur.Barba.in d.cap.vt ſuper.colum.2.verſicu.ſi verò lo-
quimur.Claudius deSeyſello in Specul.feudor.pag.251.ver-
ſicul. tamen concludendo, & prudentiſſimus Iacobus Me-
noch.in conſi.79.nu.10.

Verumtamen id declarando, vt procedat tantùm in ſui
præiudicium, vt ſcilicet non poſſit ipſe infeudare, vel in
9 emphyteuſim dare,† ſed quoad alios,vt eos,qui ab emphy-
teuſi ob curſum temporis immeritò ſunt excluſi,& poſſunt
petere, vt iterum reinueſtiantur,iuxta tradita per Bart. in l.
1.§.permittitur.ff.de aq.quoti.& æſti.Tiraq.de retract.con-
ſangui. in procem. num.41.non ſufficiat talis declaratio,ſed
requiritur, vt per annum poſſederit vltra talem declaratio-
nem,ita D.Claud. vbi ſupra pagi.252.verſi. & illud Cardi.in
c.1.epiſcop.vel Abb.Menoch.in d.conſi.79.nume.12.& per
Archid.in c.1.35.q.8.Barto.in l.ſi vacantia.C.de bon.vacan.
lib.10.vbi Ioan.de Plat.referunt ſcribentes d.c.vt ſuper,Flo-
ria.in c.2.de feud.& ibi Abb. qui mouetur primò hac ratio-
ne,quia ſolum noua feud. Prælatus infeudat, quæ nondum
ſunt de menſa eccleſiæ facta, id eſt, quę recenter ſunt aper-
10 ta.cap.2. de feud.ſed noua feuda, † vel de nouo aperta non
dicuntur poſt anni curriculum,vt in d.capit.35. quæſt.8.vbi
nouæ nuptæ dicuntur infrà annum, non poſtea. l. inter-
dum.§.quorum.ff.de publica.eſt text.in capit.vt ſuper,alle-
gatus ſupra,vbi ait Innocen.vt ſi archiepiſcopus retinuerit
per annum iſta bona penes eccleſiam, videatur illa menſæ
applicaſſe.

Quintò bona infeudata, & emphyteuticata reuerſa per
prælatum, vel magiſtratus, ad id conſtitutos notata in libro
11 aliarum poſſeſſionum & rerum menſæ, † dicuntur menſæ
inhærere,& eidem applicata.Bart.& Angel. in l.ſi vacantia.
& in l.ſi quando.C.de bon.vacan.lib.10.per illos tex.vbi res
vacantes dicuntur fiſco incorporatæ per deſcriptionem fa-
ctam in libro illarum rerum, quæ ſunt de menſa, & D. Ar-
chidia.dicit in c.contra morem. c.homo librum.c.Iſidorus.
15.diſtinct.c.ſi Romanorum.19.diſtinct. quem præſumi eſſe
12 talem,quales ſunt illi,quibus eſt connumeratus, † vel inter
quos eſt deſcriptus, ſentit Ioann. de Plat. in d. l. ſi vacantia.
nu.3.Zabarel.in c.2.q.13.de feu.& in d.c.vt ſuper.col.2. verſ.
& ideò diſtingue,de reb.eccleſ.non alien.Anchara.in conſ.
156.col.2.ver.Præterea videtur,Præpo.in c.1.epiſc.vel Abb.
Claud.Seyſel.in d.Spec.feud.pagi.251. verſi. tamen conclu-
do.Cur.Iun.in tract.feu.par.2.q.5. princ.in fi.Menoch.in d.
conſ.79.nu.14.Par.de Puteo in tract.de feu.reintegratione,
ſub rub.res ſolita concedi quando dicatur. nu.7. Riminald.
ſenior in conſ.340.nu.14.lib.2.

13 Sextò bona,quæ reuerſa ad eccleſiam,† & poſſeſſa de iu-
re canonico per quadraginta annos, & per triginta de iure
ciuili,ſunt omninò de menſa, & minus non ſufficit ad id,ſic
edocuit Ioan.de Imol.dicto capit.vt ſuper,Iſer.in cap.1.col.
2.verſicu.item bona titulata,de his, qui feud.dar.poſſ.Mar-
tin.Lauden. in cap.1. in princip. colum.1.in fi.epiſc.vel abb.
Angel. in l.ſi vacantia. colum.6. C. de bon. vacan. libro 10.
quorum opinioni aduerſatur Barba.in dicto capit.vt ſuper
colum.3.ver.& ideò mihi.de reb.eccleſ.non alienan. vbi ſe-
quitur hanc ſententiam,in dubio Prælatum poſſidendo per
decem annos videri declaraſſe animum ſuum bona fuiſſe
14 incorporata, † & acquiſita menſæ eccleſiæ, nec ſufficere
breuius tempus, argument.l. ſi filius. C.de petit. hæredit.l.
qui in aliena.§.1.ff.de acquiren.hæredit.eſt text. in l.penult.
c.Commu.diuid.l.cum poſt.de iur.dot. vbi decennalis poſ-
ſeſſio inducit animum præſumptum acquirendi ius, & do-
15 minium de nouo, † eo magis igitur debet valere decenna-
lis poſſeſſio in retinendo acquiſitum.

Tertia illorum fuit opinio,qui dixerunt, ad id ſufficere
16 ſolum anni curſum etiam abſque alio adminiculo † inter
quos fuerunt Archidiaconus, trigeſimaquinta,quæſtione
octaua, Florianus in capitulo ſecundo,de feud.& ibi Cardi.
Zabarel.quæſtione duodecima,& idem Cardin. in conſilio
34.columna 1.verſi.item & alio reſpec.Abb.in cap.vt ſuper.
numero 10.de rebus eccleſi.non alienan. Barba. in conſilio
decimoſeptimo,columna 6.in fin. libro 4. Guid.Pap. deci-
ſione 150.Dec.in auth.qui rem. C. de ſacroſanct. eccleſ.Iul.
Clar.in libro 4.ſenten.§.feud.quæſtione decimatertia.verſ.
ſed nunquid.

17 Quarta,& verior opinio fuit,ſententium,† vt cum iſtud
tempus non ſit à iure expreſſum, debeat iudicis arbitrio ter
minari, quam opinionem finaliter tenuit Cardin. in dicto
capitulo ſecundo, quæſtione duodecima, in fin. de feud.
Claud.de Seyſello in Specul.feudor.pag.255.verſi.hæc con-
iectura.& Riminaldus Senior in conſilio 141. numero 15. li-
bro ſecundo.

Declaratur hæc concluſio,vt procedat, quando nõ con-
ſtet de aliqua cauſa, quare Prælatus diſtulerit dare in em-
18 phyteuſim,vel feudum:† nam ſi aliqua cauſa conſtaret,non
efficerentur bona de menſa eccleſiæ, ſed durarent conſue-
ta infeudari, vel emphyteuticari: puta quia ita diſtulit ali-
quo legitimo impedimento diſtentus:ita in ſpecie Anchar.
in conſilio 156.colum.2.verſic.item & ſi vera eſſet.Zaſ. in e-
pito.feud.parte 5.nu.150.Claud.de Seyſello in dict. Specul.
feud.pagi.255.verſic.prædicta tamen, quos refert Menoch.
19 in dict.conſi.79.vbi aliam affert bonam cauſam,† ſcilicet ſi
penes ſe retinuit: quia volebat inuenire feudatarium, vel
emphyteutam, qui faceret conditionem eccleſiæ melio-
rem,quam vellent facere illi,qui hucuſque comparuerunt,
& ibi etiam affert auctoritates iſtius opinionis.

Hæc ſummatim dicta ſint pro declaratione huius quæ-
20 ſtionis, quæ nam bona eſſe dicantur de menſa eccleſiæ, † ſi
quis vltra requirat, adeat iuris Pontificij interpretes in di-
cto cap.vt ſuper.& per Redoan.in ſuo tract.de rebus eccleſ.
non alienan. quæſt.3. §. facit.ſub finem, numero vigeſimo-
ſecundo,& in ſequent.

CONCLVSIO 204.

ARGVMENTVM.

*Bona quem non habere, quomodo probe-
tur.*

SVMMARIVM.

1 Bona quem non habere probatur per librum æſtimi.
2 Probatio, quòd quis bona non habeat, fieri debet per nuncios, & exploratores miſſos à iudice ad inueſtigandum.
3 Bona quem non habere probatur per librum æſtimi, & bona fuiſſe in bonis alicuius probatur per eundem librum æſtimi.

1 Bona quem non habere probari per librum æſtimi,
† profitendo voluere Barto.& Alexand.in l.de-
cem ſtipulatus,numero 16.cum ſequent.de verb.obligatio-
nibus.Sed Bal.Ang.Fulgoſ.& Imo. ibidem contrarium ſen-
tiunt,id eſt,non ſufficere probationem per librum æſtimi,
2 ſed oportere, vt probatio fiat per nuncios, † & explora-
tores miſſos à iudice ad inueſtigandum, per l. magis puto.
§.ne paſſim. C.de rebus eor. & pro hac opinione Alexan.in
dicta

dicta l.decem ſtipulat.adducit duas rationes, nume.17.quæ
meo iudicio ſatis arrident. Tu adeas eundem pro concilia-
tione harum opinionum: quia ibi diſtinguendo conciliat.
Et ſicuti quem non habere bona probatur per librum æſti-
3 mi,† ita bona fuiſſe in bonis alicuius probatur per eundem
librum æſtimi: vt reſpondit Roman.in conſi.165.& Abbas
in conſilio ſexto, numero octauo.

CONCLVSIO 205.

ARGVMENTVM.

Si quis aſſerat bona ad hæreditatis debita ſoluenda non ſufficere, quomodo illi probandum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Bona non ſufficere ad ſoluenda debita hæreditatis, probatur per inuentarium ab hærede exhibitum, aſſerente non eſſe, nec reperiri alia bona in hæreditate, & transfert onus probandi in aduerſarium.*

2 *Probatio per inuentarium, bona non ſufficere ad ſoluenda debita hæreditatis, non concludit neceſſariò, prout concludere debet.*

Fundans ſe in negatiua illam debet ſufficienter probare. ibi.

3 *Aſſertio ſola etiam cum iuramento non eſt probatio, neq; probationis ſpecies.*

4 *Neganti bona non ſufficere ad debita, obſtat iuris præſumptio: quia quilibet præſumitur ſoluendo.*

5 *Aſſerenti æſtimationem beneficij non excedere ſummam expreſſam in impetratione, incubit onus probandi, & aſſerens redditus alicuius eſſe diminutos, debet legitimè probare.*

6 *Negatiuam allegans illam probare debet.*

7 *Præſumptio iuris transfert regulariter onus probandi negatiuam in aduerſarium.*

8 *Hæres præſumitur deſcripſiſſe omnia bona in inuentario alioqui præſumitur deliquiſſe, quod non eſt dicendum.*

9 *Negatiua probatur per ſcripturam, & dicitur coarctata ſcriptura, quæ per ſcripturam probatur.*

10 *Negatiua ſi non probaretur per inſpectionem inuentarij, fruſtrà eſſet hæredi conceſſum beneficium inuentarij.*

11 *Negatiua quare probetur per aſſertionem hæredis.*

12 *Quæ conſiſtunt in animo, & facto aſſerentis probantur per aſſertionem ipſius iuratam.*

13 *Aſſerenti ſe non habere pecuniam creditur, quia hoc conſiſtit in facto proprio.*

14 *Probationi per inuentarium, bona non ſufficere ad ſoluenda debita hæreditatis, ſtatur etiam, quando agatur de magno præiudicio tertij.*

15 *Bona non ſufficere ad ſoluenda hæreditatis debita ſatis eſt probare per ſemiplenam probationem, dummodo agatur de modico præiudicio.*

16 *Creditores, & legatarij probare poſſunt ſubſtantiam defuncti eſſe maiorem, quàm in inuentario per hæredem ſit deſcripta, & talis probatio poterit ſumi de domo hæredis.*

17 *Aſſerenti bona non ſufficere incumbit onus probandi, ſi fama, vel opinio communis repugnet.*

18 *Res, quæ probatur perueniſſe ad aliquem, præſumitur penes illum exiſtere, niſi probetur deperdita, vel diſtracta, & non ſufficit aſſerere rem apud ipſum non extare.*

19 *Hæredi aſſerenti bona nõ ſufficere, creditur, quando tantummodo agitur de pretio rerum, non autem quando agitur de æſtimatione bonorum.*

20 *Præſumptio pro inuentario per hæredem confecto eſt tanta, vt transferat onus probandi in aduerſarium.*

21 *Hæres fundatam habet intentionem ex inuentarij ſcriptura.*

22 *Quando aliquis ſuſtinet partes rei, reo ſufficit dicere, bona nõ ſufficere, & nihil aliud tenetur docere.*

23 *Hæres, ſi ex inſpectione inuentarij oſtendit tantum eſſe in bonis, probat.*

24 *Bona fuiſſe in bonis eius, qui fecit fideicommiſſum, quomodo probetur, vide remiſſiuè.*

25 *Bona illata, & inuecta ab inquilino in domum, ex quibus præſumantur fuiſſe inuecta, vt ibi perpetuò remaneant, & ſic vt cenſeantur tacitè obligata, & hypothecata pro penſione domus, vide remiſſiuè.*

Bona non ſufficere ad ſoluenda debita hæreditatis
probari per inuẽtarium ab hærede exhibitum,
1 aſſerente non eſſe,† nec reperiri alia bona in hæreditate,&
transferre onus probandi in aduerſarium, habuimus ab Im-
pe.Iuſtiniano in l.fin.§.licentia.C.de iur.deliber. & à Bar.in
rubric.ff.de nou.oper.nunciat.l.conficiuntur.§.codicilli.ff.
de iur.codicillo.in l.1.§.ſi vſusfructus.circa finem.ff.ad l.fal-
cid.vnà tradidere Bal.& Salice.in d.l.cum de lege.ff.de pro-
bat.voluere Ang.Imol.& Alex.in l.mutum.ff. de acqui.hæ-
red. Imo. in l. cum ex cauſa. ff. de iud. meminit Caſtren.in l.
maritum.ff.ſol.matri.docuere Bal. Ang.Ioan.de Imol.in d.
l.fi.§.licentia.reſpondere Areti.in conſil.119. circa finem.&
Caſtren.conſ.212.col.pen.volu.1.cauit Roma. conſi.276.in
fin.non omiſit Ioan.Crot.in l.ſi conſtante.col.13. & ſequ.ff.
ſolu.matrim.nec præterijt Alex.conſ.41.in fi. volum.3.& in
conſ.71.in fi.vol.4.idem Alex.in conſi.239.col.3. volu.6.cui
accedit Guid.Pap.q.143.idem ſenſit Iaſ.in §.item ſi quis.col.
35.Inſtitu.de actio. iſtis adhæſit Gozad. conſi.94.col.7.ean-
dem ſententiam ſequutus eſt Caſſan. in conſuetu. folio mi-
hi 251.col.1.conſultus reſpondit Aymo in conſ.80.col.3.vo-
luit hoc idem Ant.de But.in c.fin.de probat. & in c.contin-
git.de fid.inſtrum. placuit Socin.conſ.104.in fi.vol.3.nec ab
hoc receſſit Cur.Iun.in conſi.150. col.4. glo.in l.cum de le-
ge.ff.de probat.præcepit etiam Bart. in l. ſi conſtante.ff.ſol.
matrimo.& in l.decem.ff.de verb.oblig.& latè Iaſ. videas in
d.l.ſi conſtante, qui plurimos allegat, conueniunt cum iſtis
Alexand.conſil.102.colum.1.vol.3.& ſcriptum reliquit Soc.
conſi.129.tota difficultas.col.pen.lib.4.Ruin.in conſil.187.
* vbi * communem dicit, volum.1.& in conſilio 116.volum.2.
* Guid.Pap. qu.42. idem Ruin. conſil.144.vbi de * communi
* etiam atteſtatur,volum.1.prout * communem dicit in con-
ſil.109.vol.3.

Contrarium ſenſere Iacob. But. in l. actor. C.de probat.
Imol.& Roman.& Alex.in l.cum de lege. colum.12. ff. eod.
Paul.de Caſtr.in l.Mæuia.§.fina.ff.eod. Cuma.Aret. & Ale-
xan.in d.l.decem.colum.3.ff.de verbo.obligat. Corn. in l.fi.
§.licentia.vbi etiam Alex.& Iaſ.C.de iur.deliber. Areti.in l.
in illa.colum.penult.ff.de verbo. obliga. Lancellot.Deci.in
d.l.ſi conſtante. colum.1. & ibi Claud. col.5. & idem Claud.
in l.decem.ff.de verbo.oblig.Marian.Socin.in conſi.26.co-
lum.3.volum.2.Imol.Roman.Aret.Paul.de Caſt.& Alexan.
2 quos refert Iaſ.in l.ſi conſtante.col.21. Ratio eſt, † quia hu-
iuſmodi probatio nõ concludit ex neceſſitate, prout debet
concludere.l.nõ hoc.C.vnde legit.l.neq; natales. C.de pro-
bat.c.in præſentia.extr.eod.tit.& ſentit Calcan. conſil.9.&
verſicul.8.voluit Franc. Curt.in conſil.150. ſcripſit Crauet.
conſi.2.& Ruin.ſibi contrarius in conſilio centeſimo quin-
quageſimo quarto,volum.3. comprobatur porrò, quia qui
negatiuæ innititur debet illam optimè probare. l. in illa. &
ibi Bartol. ff.de verbo. obliga. ſola autem aſſertio, non eſſe
3 plura bona,etiam cum iuramento,non eſt probatio, † ne-
que probationis ſpecies.l.eum qui. ff. de iureiuran. in prin-
cip.Bald.in cap.1.§.conuenticula.de pac.iur.firman.in vſib.
feud.alioqui ſi ſola aſſertio probaret, eſſet in manu aſſeren-
tis proferre,quod vellet,quod non eſt concedendum.l.ma-
ritus.§.fi.ff.ad l.falcid.

Confirmatur ſecundò, quia contra negantem bona non
4 ſufficere ad debita,obſtat iuris præſumptio,† quia quilibet
præſumitur ſoluendo,iuxta ſententiam gl. in c. bonæ.il 1.in
verb. naturam.in fin.de elect.& probatur in l. ſi creditores.
ff.de priuileg.creditor.

Accedat tertiò conclusio D.Alexan. in l.ſi defunctus. C.
arbitr.tut. Panor. & Felin. in c.fi. de præſum. & Feli.in c.ad
5 aures.de reſcrip.vbi concludunt, † aſſerenti æſtimationem
beneficij non excedere ſummam expreſſam in impetratio-
ne incumbere onus probandi.

Præ-

Præterea aſſerens redditus alicuius eſſe diminutos, de-
bet legitimè probare. §. quia verò iam legem ibi, & probe-
tur à patre fortuita diminutio, authen. de æqualit.dot.
6 Ad hæc † quod allegans negatiuam debeat illam proba-
re, vt infrà loco ſuo dicetur.

Quibus omnibus argumentis in contrarium adductis
non obſtantibus, ſententiam Iaſon.in d.l.ſi conſtante. ff.ſo-
lut.matrimo.& Barto.in d.l.decem, de verb. oblig. aſſeren-
tem, concluſionem ſupradictam procedere per l.fi.§.licen-
tia.C.de iur.delibe.amplectendam duco.

Nec id ratione caret, nam hoc caſu pro aſſerente concur
rit iuris præſumptio, vt tradidit Alex.in rubric.de nou.ope.
7 nunciat. † ſed præſumptio iuris transfert regulariter onus
probandi negatiuam in aduerſarium.l.cum pater.§.rogo.ff.
de leg.2.l.fina.C.de reuoc.donat.

Præſumptio enim eſt pro hærede, illum omnia bona de-
8 ſcripſiſſe in inuētario, † cæteroqui præſumeretur deliquiſ-
ſe, quod non eſt dicendum.l.meritò.ff.pro ſoc.

Iſtis addatur, quòd negatiua probatur per ſcripturam,
quia hic actus, de quo agitur, ſolet authenticè deſcribi, vn-
9 de dicetur negatiua coarctata ſcriptura, † quæ per ſcriptu-
ram probatur, vt eſt text.& ibi recentiores in l.Titiæ texto-
res.ff.de leg.1.l.final.C.de reb.credit. Barto.conſi.39.Corn.
conſi.191.& Socin. in dicto conſi.129. Nam ſi negatiua non
10 probaretur per inſpectionem inuentarij, † fruſtra eſſet hæ-
redi conceſſum beneficium inuentarij, quia alioqui non
poſſet probare hanc negatiuam, hoc eſt in hæreditate non
eſſe alia bona, quia huiuſmodi negatiua eſt vaga, quæq; non
poſſit probari.l.actor.C.de probatio.

11 Secunda ratio eſt, † quòd negatiua probatur per aſſer-
tionem hæredis, quia actus iſte negans cōſiſtit in facto pro-
prio ipſius negantis, qui non negat plura bona eſſe in hæ-
reditate, ſed per inuentarium negat plura reperiſſe in hæ-
reditate, hæc autem, quæ conſiſtunt in animo, & facto aſ-
12 ſerentis, probantur † per aſſertionem ipſius iuratam, ſi cre-
dimus gloſſ. in §. ſed iſtæ. Inſtitu. de actio. & in capitulo ſi-
gnificaſti.vbi Felynus, de homicid.hinc dicebat Baldus con-
ſilio 318.incipiente, practica ſic ſe habet, libro 1. credi aſſe-
13 renti ſe non habere pecuniam, † quia hoc conſiſtit in facto
proprio, huic optimè adhiberi poterit, quod decidit Ca-
ſtren.in l.quicunque.C.de ſeru.fugitiu. & in l.ſeruos. C.de
teſtibus.

** Et hanc dicit Ripa eſſe ** communiorem opinionem in
l.ſi conſtante.nu.18.ff.ſoluto matrimo.Ruin.conſ.39.col.3.
vol.1.& conſi.187.col.2.eod.volum.vbi aſſerit hanc eſſe o-
* pinionem * communem.

14 Primò amplia concluſionem procedere † etiam quando
agatur de magno præiudicio tertij, eſt tex.in l. fi. §.licentia.
* C. de iure deliberan.& de * communi atteſtatur Rip.in d.l.
ſi conſtante.nu.18.ff.ſolu.matrim.

Secundò amplia, vt etiam ſufficiat probare per ſemiple-
15 nam probationem, † dummodò agatur de modico præiu-
* dicio, vt gl.in d.l.cum de lege.ff.de probat.Bar.& * omnes in
d.l.ſi conſtante.ſolut.matrimon.

Quibus omnibus non obſtantibus creditores, & legata-
rij probare poſſunt maiorem eſſe ſubſtantiam, quàm in in-
16 uentario per hæredem ſit deſcripta, † quæ quidem proba-
tio poterit ſumi de domo hæredis, vt docuit Alex. in l.ſci-
* mus.§.licentia. C.de iur.deliber. nu.1. & hæc eſt * commu-
nis opinio, vt ex allegatis per Herculan. de proband. negat.
numer.256.& Alexand.in d.l.ſi conſtante.numero 7.8.& 9.
ff.ſoluto matrimon.

Primò limita concluſionem, niſi fama, vel opinio com-
17 munis obſtaret, † nam tunc onus probandi incumberet ipſi
aſſerenti bona non ſufficere, vt colligitur ex dictis Bart.in l.
is poteſt.col.pen.ff.de acquiren.hæredit.

Et ex hac limitatione infertur, vt ſi probaretur rem per-
ueniſſe ad aliquem, quia præſumitur penes illum exiſtere,
18 † niſi probetur deperdita, vel diſtracta, non ſufficit aſſerere
rem apud ipſum non extare, ſic voluit Bartol. in l. ſi quis ex
argentarijs.§.an verò hæredi.ff.de edendo. Iaſ.in conſil.34.
col.4.volu.1. vbi dicit, iſtam concluſionem non procedere,
quando præſumptio eſt contra illum, qui neget.

Secundò limita, vt concluſio procedat tantummodo,
19 quando agitur de probando pretio rerum, † non autem
quando agitur de probanda quantitate bonorum, vt re-
ſpondit Iaſ.ex mente aliquorum in conſil.34.nu.6.volu.1.li-
cèt ipſe eam impugnet, quem adeas.

Tertiò limita, quando dicitur res non extare ex cauſa de-
fenſionis, vt per Ruin. conſil.49. colum.2.& in conſi.81.in
fi.volu.5.

Si verò aliam opinionem, quæ concluſioni aduerſatur,
ſequi velimus.

Primò limitanda eſt, illam non procedere confecto in-
20 uentario per hæredem, † quia tanta eſt præſumptio pro in-
uentario per hæredem confecto, vt transferat onus pro-
bandi in aduerſarium, & ita procedit gloſſ. in dicta l. cum
de leg. ff.de probat. & ita etiam intelligenda ſunt omnia di-
cta Doctorum, qui dicunt hæredem habere fundatam in-
21 tentionem † ex inuentarij ſcriptura, vt dicit Paul. de Caſt.
conſ.212.col.pen.vol.1.& ita declarat Alex. in l.ſi conſtante.
col.12.& ibi Iaſ.col.21. Corne.in l.fi.§.licentia.vbi etiam Iaſ.
C.de iure deliber.Ruin.conſi.49.col.1.& ſequen. & conſil.
82.col.fina.vol.5.

Idem eſt, ſi alia præſumptio concurreret pro negante, ita
declarat Felyn.in c.ad aures.col.4.de reſcript. Claud.in d.l.
ſi conſtante.colum.5. ff.ſolut.matrimon.& in l.decem.ff.de
verb.oblig.Rofre.in conſil.32. col.7.Marian.Iun.conſil.26.
colu.2.volum.2. Alciat.de præſumpt.in 3.regula in ſecunda
præſumpt.

Secundò limita non procedere, quando aliquis ſuſtine-
22 ret partes rei, quia tunc ſatis eſt dicere † bona non ſufficere,
nec aliud tenetur docere, ſecus ſi ſit actor, ita Paul. de Caſt.
declarat gloſſ.in dicta l.cum de lege.in l.Mæuia.§.fi.ff.ſolut.
matrim.& idem dicit Imol.& Rub.ff.de nou.oper.nunciat.
& hoc videtur fuiſſe de mente Bart.in l.ſi verò.§.qui pro rei
qualitate.ff.qui ſatiſdar.cogant.Marian.Socin. Iun.in conſ.
26.colum.3.volu.2.Alciat.de præſumpt.in 3.regula, ſecun-
da præſump.

23 Tertiò limita, † quando hæres ex inſpectione inuentarij
oſtendit tantum eſſe in bonis, vt cauit Lofred.in conſil.32.
nu.10.& Iaſ.in conſ.34.col.4.vol.1.

Quomodo verò probetur, bona fuiſſe in bonis eius, † qui
24 fecit fideicommiſſum, adhibendus erit Alba in conſ.6.in 4.
quæſito, incipien.ſatis de hoc dictum ſupra.

Bona autem illata, & inuecta in domum ab inquilino, ex
quibus præſumantur eſſe inuecta, vt ibi perpetuò remane-
25 ant, & ſic vt cenſeantur tacitè obligata, † & hypothecata
pro penſione domus, conſulendus erit conſultiſſimus iuris
vtriuſque Iacob.Menoch.de arbitr. iudic. libro 2. centur.5.
caſ.441.& in tract.de adipiſcend. poſſ. remed.3. quæſt.17.&
quæſtione 161.

CONCLVSIO 206.

ARGVMENTVM.

Non probari, nec præſumi bona futura comprehendi in obligatione, & diſpoſitione loquente ſimpliciter de bonis.

SVMMARIVM.

1 *Bona futura non probantur, nec præſumuntur comprehendi in obligatione, & diſpoſitione loquente ſimpliciter de bonis.*
2 *Bonorum appellatione nunquam veniunt bona futura, quando de graui præiudicio agitur.*
3 *Diſpoſitio in pœnalibus non debet extendi ad bona futura.*

Bona futura non probari, nec præſumi comprehen-
di in obligatione, & diſpoſitione loquente
1 ſimpliciter de bonis, † niſi id expreſsè dicatur, ſed ſolum
præſentia, cōſultum fuit ab Alba in conſ.4.nu.2.quod idem
obſer-

obſeruant Docto.in l.ſtipulatio hoc modo.ff. de verb.obli-
ga.& Alba in conſi.4.nu.2.

Amplia concluſionem potiſſimum procedere, quando
de graui præiudicio agatur, quia tunc appellatione bono-
2 rum † nunquam veniunt bona futura, argu. l. fi.C. quæ res
pig.obli.poſſ.& notat Bald.in conſil.170. magnifica, & illu-
ſtris.vol.1.Dec.in conſi.502.col.3.circa med. Barto.& Doct.
in l.ſi ſtipulatus.§.cum ſtipulamur.ff.de verbor.obliga.cum
alijs adductis per Crauet.in conſi.139.nu.7.

Amplia ſecundò concluſionem maximè procedere in
3 pœnalibus, † nam in pœnalibus non debet extendi diſpoſi-
tio ad futura bona, prout dicit Dec.in conſ.445. nu.65.cum
ſeq.& Rimin.Sen.in conſ.136.nu.12. vol.1.

CONCLVSIO 207.

ARGVMENTVM.

Bona ſubiecta eſſe, quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bona ſubiecta eſſe probatur ex eo, quòd deſcripta reperiuntur in regiſtro, vel æſtimo.*
2 *Prædia cenſentur ex oneribus affecta per regiſtrationem.*
3 *Regiſtratio non tantum præiudicat regiſtranti, ſed etiam omnibus cauſam ab eo habentibus.*
4 *Regiſtrum non ſolum præiudicat regiſtranti, verum etiam ſola patientia actus regiſtrationis.*
5 *Exemptus à taleis ſi patitur bona ſua deſcribi in æſtimo, ſibi præiudicat, niſi intra decem dies appellet.*

Bona ſubiecta eſſe, probari ex eo, quòd deſcripta re-
1 periantur in regiſtro, † vel æſtimo, adeò per-
ſpicuum eſt, vt probatione non indigeat, nam per regiſtra-
tionem cenſentur prædia eſſe oneribus affecta, & pro eis
2 hypothecata † iuxta ſententiam Bald.in l. prima. §. quòd ſi
nemo.columna ſecunda, verſicul. ſuper ſecundo, quod cu-
iuſ.vniuer.& in titul.de pace Conſtan. verſicul. nos Roma-
norum.colum.quarta. Alexand. in conſ.145. colum.fin.vo-
lum. ſecundo. Iacob. de ſancto Georgio, in l. inter debito-
rem.ff.de pact.Dec.in conſilio 285.columna ſecunda,in fin.
Brun.in conſi.quadrageſimonono, circa finem.Rub.in con
ſil.nono, nu.vndecimo. Cacher. in deciſione nonageſima-
prima, numero quarto.Alber.in conſilio trigeſimoquarto,
numero vndecimo, Alba in conſil.34. numero 11. & Rola.à
Valle,in conſ.32.nu.1. vol.1.

Quæ quidem regiſtratio non tantum præiudicat regi-
3 ſtranti, † ſed etiam omnibus cauſam ab eo habentibus, vt
reſpondit Brun.in conſil.nonageſimoquarto,& in conſilio
centeſimotertio, colum.ſecund.in fi. & Pariſ.in conſilio vi-
geſimoquinto, numero 77. volum.1. Quinimò, quod ma-
ius eſt, non ſolùm regiſtrum regiſtranti, † verum etiam ſo-
4 la patientia actus regiſtrationis præiudicat.Ideò† ſi quis ab
5 oneribus ciuitatis immunis patiatur bona ſua deſcribi in
æſtimo, ſibi præiudicat, niſi intra decem dies appellet, pro-
ut dicit Angel.in l. prima.§. ſi quis tutor. ff. quand. appella.
ſit, quod dictum pro ſingulari refert Alexand.in conſil.101.
colum.penultim. verſicul.tertiò principaliter. volumi. pri-
mo,& in conſilio 136.colum.3.volum.ſecundo.Dec.in con-
ſil.638. colum. ſecunda. Balb. in tracta. præſcript.in quarta
parte.4.partis principalis, quæſtione 30.colum.3. Corſet.in
ſingular.269. & Crauet. in conſil.293. columna 12. circa fi-
nem, verſiculo nono conſidero.

CONCLVSIO 208.

ARGVMENTVM.

Bona defuncti eſſe vacantia quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bona defuncti eſſe vacantia probatur, quando vocatis proximioribus primi gradus, qui illi ſuccedere debent ab inteſtato, nullus comparet in termino aſſignato.*
2 *Bona defuncti quando ſunt vacantia, ij debent nominatim vocari, quos contingit prima cauſa ſucceſſionis.*
3 *Terminus ſtatuendus ijs, quos contingit prima cauſa ſucceſſionis ad deliberandum, velint adire, necne, debet eſſe minimum centum dierum, & ſi nullus comparebit, ſatis dicetur conſtare bona eſſe vacantia.*
4 *Tutor dabitur bonis per ſecundum decretum, quando ex primo nullus comparuerit ad ſucceſſionem.*

Bona defuncti eſſe vacantia ex eo probari, quòd vo-
catis proximioribus defuncti primi gradus, qui
1 illi ſuccedere debent ab inteſtato, † nullus ſtatuto tempo-
re ſui copiam faciat, nos docuit Accur.in l.ſcimus.ff.ad Tre-
bell.Bar.in l.ſi bona.C.de bon.author.iudi.poſſid.& Afflic.
ſup.conſtitut.Regn.libro 1.in titu.de offic.ſecr.numero 10.
per l. 1. de ſucceſſ. edict.l. ſi diu. ff. quibus ex cau.in poſſeſſ.
2 eat. † Verum illud obſerues, nominatim eos eſſe compel-
lendos, ad quos prima cauſa ſucceſſionis ſpectat, vt in l.1.ff.
de vent. inſpicien. quibus vocatis debet ſtatui terminus ad
3 deliberandum, velit adire, necne, † terminus erit minimum
centum dierum. l.1. & l. 2. ff. de iure deliberan. ſi nullus ap-
parebit, ſatis probatum dicetur bona eſſe vacantia, vt dict.
gloſſ.in l.ſancimus.

Limita hanc doctrinam, vt procedat quantum ad miſſio-
4 nem ex primo decreto, † quò autem ad ſecundum decre-
tum dabitur tutor bonis.l.1.de curat.bon.dand.l. fin.de pri-
uileg.credi.& not.glo.in l.ab hoſtibus.in princ.ff.ex quibus
cauſis ma.Matheſ.in l. ſi bona.C.de bo.auth.iud.poſſid.

CONCLVSIO 209.

ARGVMENTVM.

Bona omnia an allodialia, & libera eſſe præſumantur, & quomodo id probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bona omnia præſumuntur allodialia, & libera eſſe, niſi probetur contrarium.*
2 *Bona eſſe feudalia, vel allodialia, an dignoſcantur ex ſola confeſſione, vel aſſertione.*
3 *Bona eſſe allodialia aſſerens, de iure communi habet intentionem fundatam pro ſe.*
4 *Feudum eſt quædam ſeruitus.*
5 *Quæſtio ſi inciderit inter filiam defuncti, & agnatos de feudo aſſerentes eſſe feudalia bona, & filia negante, filiæ dicto ſtatur aſſerentis eſſe allodialia, & per conſequens mittenda eſt in poſſeſſionem.*
6 *Feudalis res in dubio non præſumitur, ſed libera.*
7 *Feudalis res præſumitur, ſi de ea concurrat fama, & ſimus in antiquis.*
8 *Licèt in dubio res cenſeatur libera, & allodialis, tamen quando fama in contrarium concurrit, & ſumus in antiquis, & de facto alterius agitur, illa fama facit plenam probationem.*
9 *Bona feudalia eſſe probatur, ſi Princeps in reſcripto, vel aliqua alia ſcriptura, & inſtrumento per verba enunciatiua narrat eadem feudalia eſſe.*
10 *Princeps in inueſtitura narrans bona feudalia eſſe, cenſetur plenè edoctus.*
11 *Verba ex certa ſcientia, & animo deliberato appoſita in decreto Principis operantur præſumptionem informationis.*
12 *Verba narratiua, in quibus Princeps non fundat intentionẽ ſuam, faciunt qualem qualem præſumptionem idem operãtem, quod fama, & in antiquis ſufficerent pro plena probatione.*
13 *Geſta à Principe in ſuis terris, qui de facto ſuperiorem non cognoſcit, iudicantur ac ſi à ſummo Principe, ſeu Imperatore geſta eſſent.*

14 *Eccleſia concedens iuriſdictiones, vel penſiones præſumitur in dubio concedere in feudum.*

15 *Quando dubitatur de latitudine prædiorum feudalium præſumitur, omnia eſſe feudalia, & eiuſdem qualitatis, & conditionis, vbi nullæ apparent notæ diuerſitatis.*

16 *Feudalis res præſumitur, quãdo eam poßidens in præteritum præſtitit aliquid Principi territorij in ſignum ſubiectionis.*

17 *Bona præſumuntur eſſe feudalia, ſi poßidentur ab eo, qui præſtiterit ſeruitium perſonale.*

1 Bona omnia præſumi allodialia, & libera eſſe, † niſi
probetur contrarium, à nobis ſupra traditum
eſt, in concluſione, Allodialis, & vltra ibi adducta ſequitur
Paul. Caſtrenſ. conſi. 180. nume. 1. volu. 1. & Bertrand. conſi.
183. numero 7. volum. 6. & idem in conſi. 163. numero 1. volum.
5. & Pariſ. conſi. 20. numero 1. & idem in conſi. 203. numero
9. eod. volum. Dec. conſi. 413. numero 7. & conſi. 468.
numero 6. & an ex ſola confeſſione, vel aſſertione bona eſſe
2 feudalia † vel allodialia dignoſcantur, multi tum profitendo,
tum conſulendo docuere, in primis Curt. Iun. conſ. 145.
numero 4. volum. 2. Ruin. conſil. 155. 156. numero 1. volum. 1.
& conſil. 154. numero 4. volum. 4. Imol. conſil. 112. nume. 14.
Corn. conſi. 165. num. 30. volum. 2. Grat. conſil. 9. numer. 152.
volum. 1. Alciat. reg. 2. de præſumpt. præſump. 3. numer. 1. &
nume. 2. Pariſ. conſi. 148. nume. 25. volum. 1. Maria. conſi. 67.
num. 5. titu. 1. latè Dec. conſi. 169. Caſſã. in conſuet. in titu. de
ſucceſſioni. §. 6. in verbo, & les enfans de ſes freuſ. numer. 5.
fol. 251. ſentit Abb. in cap. veniens. in 2. & 3. notab. de accuſ.
Gozad. in conſi. 7. colum. 1. numer. 4. & in conſil. 47. colum.
penulti. & conſil. 50. colum. 1. nume. 8. Caſtrenſ. conſil. 179.
num. 1. cum ſequen. Pariſ. conſi. 20. nume. 1. Ioann. Andre. &
Doct. in c. nimis. de iureiur. & habetur in c. 1. & ibi glo. 1. Caſtrenſ.
conſil. 163. incipien. in cauſa, & Alexand. conſil. 129.
ponderatis. in prin. 1. volum. & conſi. 15. viſis in princip. in 5.
vol. l. actus. C. de ſeruit. & aq.

3 Ratio eſt, † quia is, qui aſſerit bona eſſe allodialia, de iure
communi habet intentionem fundatam pro ſe, quia omnia
bona præſumuntur allodialia, & hoc ex regula, quæ ſeſe habet,
omnes res præſumi liberas, niſi probetur ſeruitus impoſita,
quia ab initio, & ab origine omnia ſunt libera, vt ſciuit
Imperat. Iuſtin. §. fin. Inſtitu. de ſeruit. Bald. in capit. cum
4 omnes. colum. 11. de conſti. † rem autem eſſe feudalem, vel
emphyteuticam, eſt quædam ſeruitus, vt notat. per gloſſ. &
Doct. in l. ſi cuius. ff. de vſufruct. in princ. Bal. in c. 1. colu. vlti.
de contro. inueſt. & in c. ſignificauit. Ioann. And. & alij, in c.
ſi. de iureiu. Imo. in clemen. 1. de iureiur.

Hinc iure optimo colligi poteſt, vt ſi quæſtio inciderit
5 inter filiam defuncti, & agnatos, † vel dominum de feudo,
quia aſſerant agnati, vel dominus bona eſſe feudalia, filia
verò neget, filiæ dicto fides ſit habenda aſſerentis eſſe allodialia,
& idcircò mittenda eſt in poſſeſſionem, nam ipſa habet
fundatam intentionem, cum in dubio res non præſu-
6 matur feudalis, † ſed libera, caſus eſt deciſus, capit. 1. §. inter
filiam. ſi de feud. fuer. controu. inter dom. & vaſal. & ibi do-
* ctores * omnes hanc deciſionem ornant, & maximè Bald.
Præpoſi. Alexand. & huic conuenit. l. cum res. C. de probat.
pulchrè Gozad. conſi. 7. num. 4. Dec. conſi. 32. colum. fin. &
conſi. 269. colum. 1. & conſi. 413. num. 7. & conſil. 468. nu. 6.
Alex. conſil. 15. nu. 1. volum. 5. & conſil. 129. numero 1. libro 1.
conſi. 15. nu. 19.

Primò limita concluſionem non procedere, quando pro
7 eo, quòd res ſit feudalis, concurrat fama, † & ſimus in antiquis.
ita declarat Alexan. conſi. 55. num. 1. 6. libr. 5. per text. in
cap. ſi quis per 30. tit. ſi de feud. fuer. controu. inter domi. &
agn. Andr. Tiraq. in conſuet. Picto. tit. de retract. §. 32. nu. 9.
cum ſeq. Iaſ. in l. ſi prius. col. 14. verſ. ſecundo limita. ff. de oper.
nou. nunciatio. Caſſan. in conſuetud. Burgund. fol. 114.
col. 3. Gozad. conſi. 50. col. 4.

Cuius rei ratio eſt, quia, licèt maximè in dubio res cen-
8 ſeatur libera, & allodialis, † tamen fama repugnet, & ſimus
in antiquis, & de facto alterius agatur, tunc illa fama facit
plenam probationem, ſic obſeruauit Innoc. & alij in ca. veniens,
& in cap. quid per nouale. de verb. ſignif. Speculat. in
titul. de probat. §. 1. verſicul. & nota quòd præſcriptus, &c.
Innocen. in capit. cum cauſam. de iuram. calum. Cin. in l. ſiquidem.
C. ſolut. matrimo. Bald. Ange. & Salic. in l. proprie-
* tatis. C. de probat. ita * communiter notant Doctor. in l. atqui
natura. §. cum me abſente. ff. de nego. geſt. Bald. in auth.
quas actiones. C. de ſacroſan. eccle. & quando fama probet,
infra dicetur in verbo, fama.

9 Secundò limita, niſi in reſcripto, † vel aliqua alia ſcriptura,
& inſtrumento per verba enunciatiua Princeps narraret
dicta bona eſſe feudalia, ex hoc enim probatur, eſſe feudalia,
vt dicit idem Alexan. in eodem conſi. 15. nume. 1. & 2. per
tex. in clemen. 1. de probat.

Declares præfatam limitationem, vt procedat, dummodò
in talibus narratiuis verbis Princeps fundet intentionem
ſuam, vt quia illa ſic narrata conferant ad id, quod primò
& præcipuè diſponebatur per principem in dicto reſcripto,
vel inſtrumento. ita habetur in dicta clementi. prima,
ſecundum Laudunum ibi, quem refert, & ſequitur Ioann.
de Imol.

10 Ratio eſt, † quia cenſetur Princeps eo caſu plenè edoctus
de eo, quod narrat, & aſſerit, argu. d. clemen. primæ, &
per ea quæ notat Ioan. Andre. in c. nonnulli. de reſcri. Card.
Floren. in 9. qu. qui allegat extrau. Clem. ſexti, quæ incipit,
prouidè attendentes.

Hanc vim habent illa verba ex certa ſcientia, & animo
11 deliberato, apponi conſueta in decreto Principis, † quæ
efficiunt præſumptionem informationis. l. ſed etſi quis. §.
fin. & ibi not. Bart. & alij. ff. ſi quis cautio. & Bart. in l. ſi dari.
ff. de verb. obliga. & in l. fin. §. item quæſijt. ff. de cond. indeb.
Bald. in l. mater. C. de rei vendicat. & in rubri. C. de confeſſ.
& in l. 1. eodem titul. & in l. 2. in 7. quæſtio. fin. C. de reſcind.
vendit. Ioann. ab Imol. in l. à Titio. ff. de verbo. obligatio.

Quòd ſi eſſent verba narratiua facti ab alio, quàm ab ipſo
Principe, vel à prædeceſſore ſuo prolata, nec cõſtaret, Principem
plenè, & perfectè de ipſis edoctũ fuiſſe, tunc omnes
* * communiter affirmant, † talia narratiua, in quibus Prin-
12 ceps non fundat intentionem ſuam, facere tantum qualemcunque
præſumptioné eandem vim habentem, quam
habet fama, adeò vt in antiquis tantum ſufficeret pro plena
probatione, per notata per gloſſ. & Doct. in capit. ſi Papa. in
verbo probata. de priuil. in 6. & in cap. cum olim. de cenſ. &
plenè notat Anto. de Butr. in c. fin. de ſucceſſio. ab inteſta. &
notant Doct. in d. clemen. prima, & Ioan. And. in regu. non
licèt. in Mercurial.

Secundò declara ſupra dictam limitationem, quod vt
procedat, neceſſe ſit, vt Princeps, qui tale quid aſſerit, iſtiuſmodi
ſit, qui ſaltem (vt cum noſtris loquar) de facto ſupe-
13 riorem non cognoſcat, † quoniam geſta à talibus in ſuis terris
iudicantur, ac ſi à ſummo Principe, ſeu Imperatore geſta
eſſent, vt per Bart. in l. regula. ff. de pœn. & in l. 3. in princip.
ff. de minor. & in l. hoſtes. ff. de capt. & poſtlim. reuerſ.
in l. quidam conſulebant, in fi. ff. de re iudi. l. infamem. in fin.
ff. de publi. iud. capit. per venerabilem, ext. qui fil. ſint legit.
facit cap. ſuper quibuſdam. §. præterea. de verborum ſignific.
& notat Barto. in l. 1. §. de qua re. ff. de poſtul. Ioann. Andre.
in addit. ad Specul. titul. de inſtrumen. edit. §. porrò. in
addit. incip. Hæc ſubſcriptio.

Tertiò limita concluſionem non procedere, quando ec-
14 cleſia concedit alicui iuriſdictiones, vel penſiones, † quia
præſumitur in dubio concedere non libera, ſed in emphyteuſim,
vel in feudum, ita docuit Bal. in cap. ad audientiam.
in vl. col. de præſcript. refert, & ſequitur Iaſ. in l. ſi prius. col.
14. de oper. nou. nunciatio. latè Curt. Iun. conſ. 158. nume. 1.
Ruin. conſ. 22. ſub nu. 7. col. 4.

15 Quartò limita non procedere, quando dubitatur de latitudine
prædiorum feudalium, nam tunc præſumitur, tota

eſſe

eſſe feudalia, & omnia eſſe eiuſdem qualitatis, & condi-
tionis, vbi nulla apparent veſtigia diuerſitatis, vt declarat
Iaſ.in conſil.235.in fin. volumine ſecundo, facit text. in cap.
primo, in fin. & ibi gloſſ.de controuerſ.inter maſc. & fœm.
de benefic.& ibi Aluarot.col.2.Zaſ.conſ.11.vol.1.

Quintò limita concluſionem non procedere, quando
16 poſſidens rem † in præteritum præſtitiſſet aliquid Principi
territorij, in quo bona à ſe poſſeſſa ſita ſunt, in ſignum ſub-
iectionis, quia tunc res præſumitur feudalis, ſic loquutus
eſt,& declarauit Afflict.ſuper cõſtit.Reg.fol.110. col.4.poſt
And.de Iſern.in lib.1.ſub rub.de offic.iuſtitiar.

Sextò limita, niſi quis præſtiterit ſeruitium perſonale
17 Principi. † nam tunc bona à tali poſſeſſa præſumuntur eſſe
feudalia.ita decidit Grammat.deciſ.77.num.1.& ſeq.refert,
& ſequitur Cyn.in auth.ingreſſi. verſicu.circa præmiſſa ad-
huc quæro.C.de ſacroſanct.eccleſ.

CONCLVSIO 210.

ARGVMENTVM.

Bona inuecta, & illata in fundum conductum quomodo probentur domino fundi obligata pro penſione, & quo pacto id procedat.

SVMMARIVM.

1 Bona inuecta, & illata in fundum conductum ex eo, quòd in fundum inuecta, & illata fuerunt, probantur domino fundi obligata pro penſione.

2 Bona omnia illata in fundum conductum cenſentur tacitè obligata domino pro penſione, non obſtante expreſſa obligatione in alijs rebus, & etiam in aliquibus ex ipſis illatis.

Idem dicitur de illatis, & inuectis in molendinum, ibid.

3 Molendinum an ſit prædium ruſticum, vel vrbanum, vide remiſſiuè.

4 Bona inuecta, & illata in naui, vt vehantur, obligata ſunt pro fœnore nauis.

5 Bona illata, & inuecta etiam in porticum domus, & illi cohærentem cenſentur obligata domino pro penſione.

6 Merces illatæ, & inuectæ in domum, vel apothecam ad id conductam pro penſione obligata ſunt domino.

Horreum, & magazinum idem ſunt. ibid.

7 Merces non probantur obligatæ pro penſione, cum ſunt illatæ in domum conductam. Quod declara, vt ibi.

8 Bona illata, & inuecta in fundum emphyteuticum pro penſione domus domino obligata ſunt.

9 Bona illata in domo conducta, vt ibi eſſent, quæ conductor poſtea aſportauerit, cenſentur obligata domino pro penſione.

10 Bona inuecta in domo conducta domino obligata ſunt nedum pro penſione, verumetiam ſi deteriora facta ſint.

11 Bona in domum illata nedum à conductore primo, verumetiam à ſubconductore obligata cenſentur primo locatori domino fundi.

12 Bona coloni partiarij illata in fundum conductum ſunt obligata domino pro penſione.

13 Actio ex obligatione datur etiam contra tertium poſſeſſorem.

14 Bona inuecta, & illata, nedum in fundum vrbanum, verùm etiam in ruſticum conductum pro penſione obligata ſunt.

15 Res, quarum dominus eſt conductor, & res alienæ, quas colonus poſſidebat mala fide, & inuehit in fundum conductum inſcio domino rerum, an cenſeantur domino obligatæ pro penſione, diſtingue, vt ibi.

16 Pecunia, quam quis habet in arca, vt impendat in quotidianas neceſſitates, non cenſetur obligata domino pro penſione domus.

17 Pecunia, quam aliquis in arca reconditam habet, ex qua nec obolum amoueret, ſed tenet loco peculij, & ſupellectilis, cenſetur obligata domino pro penſione domus conductæ.

18 Veſtes quotidianæ, cum non veniant in expreſſa hypotheca, nec in tacita venire debent.

Idem dicitur de lecto, & de omnibus his, quæ non veniunt in expreſſa generali obligatione, vt de ſcholarium libris, & de militum armis. Quod tamen limita, & reſtringe, vt ibi.

19 Inſtrumenta, & chirographa creditorum pro penſione domus non cenſentur obligata domino.

20 Res in fundum illatæ, & inuectæ, vt ibi perpetuò maneant, pro penſione obligatæ ſunt domino, & quænam ſint inuecta, & illata animo, vt ibidem permaneant vſq; ad finem conductionis, ſtatur arbitrio iudicis.

Bona inuecta, & illata in fundum conductum ex eo
probari domino fundi obligata pro penſione,
1 † quòd in fundum inuecta, & illata fuerunt, ſanxit Imp. Iu-
ſtinian.Inſtit.de actio. §.item Seruiana. verſicul.1.& 2.& l.in
prædijs. ff.in quib.cauſ.pignor.& hypoth.contraha.l.ſi non
inuecta. l.certi iuris.C.eod.tit.

Ampliatur primò, vt procedat, etiam ſi dominus pro di-
cta penſione ſibi proſpexerit de obligatione in alijs rebus,
2 etiam ſi in aliquibus tãtum ex ipſis inuectis,& illatis: † nam
etiam omnes illatæ cenſentur obligatæ tacitè, non obſtan-
te dicta expreſſa obligatione, vt ſenſit Bald. in l. certi iuris.
numero 13.C.loca.quam referunt,& ſequuntur Ioan. Fabr.
Aretin.& Iaſ.in dicto §.item Seruiana. Neguſan.in tract. de
pigno.& hypoth. in 4.membr.2.partis. numero centeſimo
trigeſimo octauo.

Amplia ſecundò, vt procedat etiam in illatis, & inuectis
in molendinum, vt tradidit Bart.in dicta l. certi iuris. quem
ſequitur Neguſan.vbi ſupra.num.144.& quia dubitari con-
3 ſueuit,† an molendinũ ſit prædium ruſticum, vel vrbanum,
de hoc latè ſcribit Tiraquell.in tract. de retract. conſangui.
§.1.gl.7.nu.92.

Amplia tertiò, vt procedat etiam in inuectis, & illatis in
4 naui, vt vehantur, quæ obligata ſunt † pro fœnore nauis.
Bald.in dicta l. certi iuris. C.in quib. caſibus taci. contraha.
oblig. Tiraquel.in tract.de retract.conſangui.§.1.gloſ.7.nu.
89.Neguſan.vbi ſupra nu.140.

Amplia quartò, vt procedat nedum in inuectis, & illatis
5 in domum, verumetiam in illatis † & inuectis in porticum
ipſius domus, & illi cohærentem, argum. text. in l. eo iure.
§.1.ff.in quib.cau.pign.taci.contrah.Neguſan.vbi ſupra nu.
139.Bal. in d.l.certi iuris.facit: qa legata domo venit & por-
ticus illi coniunctus.l.cætera.§.hoc Senatus. vbi Bart.& Iaſ.
ff.de leg.2.

Amplia quintò in mercibus illatis,& inuectis in domum,
6 † vel apothecam ad id conductam, ſic docet Bart.in l.ſi con-
ſtante.in princip. in 3.quæſt.3. part. princip. ff. ſolut. matri-
mon. & Bald.in l.vbi adhuc.in 8.colum. C. de iure do.per l.
cum tabernam.in princip.ff.de pignor.quem dicit multum
ſingularem, hanc ſententiam approbat Conna. in libro 4.
iuris ciuilis, cap.16. numero 8. Gozadin. Inſtitu.de actio.in
§.item Seruiana. numero 23. & Zaſ.in numero 20. ad quod
plurimum confert l.3.ff.in quibus cauſ.pign.taci. contraha.
præſuppoſito quòd horreum, & area erant loci, in quibus
merces,& negociationes exercebantur.l. quoties. ff. de pe-
cu.l.cum in plures.§.locator horrei.ff.loca.l.ſed etſi.ff. de in
ſtito.actio.& Alciat.in l.non ſolùm.§. morte. numero 58.ff.
de oper.nou.nunciat.aſſerit horreum, & magazinum idem
eſſe.

Verùm quoniam nonnulli in contrariam ſententiam de-
7 ſcenderunt, merces non probari obligatas † cum ſunt illa-
tæ, vt Bald. ſibi contrarius in dicta l. certi iuris. C. in quibus
cauſ.pign.tac.contrah. Alexan.in dicta l.ſi conſtante. nu.35.
ff.ſolu.matrim.& ibi Crot.in prima lectu.num.36. Socin.in
tract.fallen.regul.192. fallen.2.Neguſan.in tracta.de pigno.
in quarto membr. 2. part. numero 153. ita poſſet contractus
tolli.

Declara præfatam ampliationem, vt procedat in ſuo ca-
ſu, quando fundus, & domus ad id cõducta fuit, ſecus ſi cõ-
duxit ad habitationem propriam, licèt poſtea intulerit mer-
ces, quas fortè alibi conſueuerat collocare, quæ quidẽ pro-
cedunt in primis per dictam l.cum tabernam.

8 Amplia ſextò, vt procedat etiam in rebus illatis † & in-
uectis in fundum emphyteuticum, vt per Bald.in dicta l.

certi iuris.nume.8. C.loca.quem ſequitur Angel.Areti.In-
ſtitut.de actio.in §. item Seruian.nume.1.ad quod pertinet,
quia in iure noſtro talis contractus quandoque appellatur
emphyteuticus.§.adeo.Inſtit.de loca.

Amplia ſeptimò, vt procedat etiam dato, ſi conductor
9 bona illata, vt ibi eſſent, † poſtea aſportauerit. Bald. in l.
certi.iuris.C.loca.Ange.Areti.in §.item Seruiana.numer.1.
Inſtit. de actio. Neguſan. in tract. de pign. in 2. membro 4.
part.num.142.

Amplia octauò, vt procedat vſq; eo, vt nedum pro pen-
10 ſione,verum etiam ſi deteriora facta ſint,†obligata ſint,per
l.2. ff. in qui.cauſis pig.taci. contraha. per quem text. ita di-
xit Bartol.in l. ſolutam. §.ſolutum. ff.de pigno.actio.Negu-
ſan.ſequitur in dicto tracta.in 2.membr.4.part.numer.129.
Balduinus in comment.de pigno.capitul.6.colum.3. verſic.
ſed obſtandum eſt. Conna. libro quarto, commentar. iur.
c.16.num.7.

Ampliatur nonò, vt procedat nedum in bonis illatis à
11 conductore primo, verumetiam à ſubconductore, † quæ
etiam obligata cenſentur primo locatori domino fundi, vt
tradidit Bartol.in l.ſolutum. §.ſolutam.ff.de pigno. actio.&
in l. ſed etſi lege. §. ſi colonus. ff. loca.Roman.in ſingul.191.
Neguſan.in tract. de pigno.in 4. memb.2.part. numero 135.
Balduin.in commenta.de pigno.cap.6.colum.2.verſi.ſed &
cum olim.

12 Ampliatur decimò, vt procedat etiam † in bonis coloni
partiarij,ita ſentiunt vno conſenſu Roffre. & Cyn.in dict.l.
certi iuris.& poſt eos Bald.numero 6.C.loc.& gl. in §. item
Seruiana.in verſ.quis,Inſtit.de actio. vbi Angel.Aretin.nu-
mero 13.& Gomeſ.numero 9.qui teſtatur de* communi,&
ibidem Zaſius numero 14.Florian.in l.2.num.3.ff.loca. Ale-
xan.in conſi.32.nu.3.libro 1. Soci. in tracta.reg. regu.192.li-
mit.vltim. Barb.in rubr.extr. de loc.etiamſi dictus colonus
aliqua certa ſpecie promiſſa colat.Bald.in d.l.certi.nume.6.
Roman.in ſuo ſingu.233. vbi multa iura ad id ſubtiliter pon-
derata adducit.

Amplia vndecimò, vt procedat, etiam ſi res huiuſmodi
13 poſtea ſint alienatæ, † quia etiam contra tertium poſſeſſo-
rem datur actio ex dicta obligatione.l.1.in prin. ff. de ſal.in-
terdicto, qui loquitur in partu ancillæ obligatæ, qui caſus
in vtranq; partem diſputari poteſt. Et in primis quòd ad di-
cta bona detur actio contra tertium, voluere gloſſ. cæteriq;
Doct. in d.l.1.& in l.1. C.eod.titul. Neguſan. in dicto tracta.
memb.4.ſecundæ partis,numer.133. Balduinus in §.interdi-
ctum.Inſtit.de interdict.& in commenta.de pigno.capi.14.
columna 2. Franc. Sarmentus in comment. de reddi.eccle-
ſiæ,part.3.cap.2.num.19.

Amplia duodecimò, vt procedat nedum in inuectis, &
14 illatis in fundum vrbanum † verumetiam in fundum ruſti-
cum conductum. pro hac ſententia eſt * communis opinio
Doctorum in §.item Seruiana. Inſtitu. de actio. vbi gloſſ. &
Ang.nu.12.& Iaſ.nu.54.Gomeſ.nu.13. Zaſius num.16. Ioan.
Baptiſta Aſinius in l.at ſiquis.§.ſi colonus.num.18.ff.de reli-
gio.& ſumpt.fun.qui alios antiquiores allegant.

Limitatur primò hæc concluſio ita ampliata, vt proce-
dat in rebus, quarum dominus eſt conductor, ſecus ſi ſint
res alienæ,quas colonus poſſidebat mala fide, & inuehit in
fundum conductum inſcio domino rerum, ſed ſi bona fide
15 poſſideret,† adhuc eſſent obligatæ,& de * communi teſta-
tur Iaſ.in d.§.item Seruiana.num.53. Inſtitu.de act. quod di-
ctum dicit eſſe originale gloſſ. in l.item quia.in prin.in ver-
ſicul. inuecta. ff. de pactis. quam approbat ibi Angel. Aret.
in dicto §. item Seruiana. Bald. in dicta l. certi iuris. C.loca.
num.10.& ibi Salicet. in 2.q.& Afflict. deciſ.184. Aſinius in
l.at ſi quis.§.ſi colonus.in fin.ff.de relig.& ſumpt. fun. ſi ve-
rò poſſideat mala fide, & inuehantur ſciente, & patiente
domino rerum illarum,pugnant vtrinque auctoritates.In-
ter quas primas ſibi vendicat Accur. auctoritas in dicta l.
certi iuris. C. loca. qui ſentit eſſe obligatas, quem ſequitur
Barto.in l.quæ dotis.in vlt.colum.ff.ſolut.matrim.vbi Alex.
Bal.in l.ſi ſine.C.ad Velleia.in 2.colum.verſi.quartò quæro.
Alexand.in l.Lucius.ff.ſolut.matrim.Salicet.in l.inuitus.C.
de procura.alij ſenſere,nullam contrahi tacitam obligatio-
nem ſuper illis rebus,ex quibus fuere Cyn.Ia.de Aret.Bald.
& Salice.in d.l.certi iuris. C.loc.& Alexan.in l.item quia.in
princ. ff.de pact.vbi Bald. & hanc dicit * communem Iaſ.in
dicto §.item Seruiana.nu.54.Inſtit.de act. & ibi Gomeſ. nu-
mero 24.Neguſan.in tract.de pigno.in 2.memb.4. part.nu-
mero 152. niſi tamen dominus pateretur res ſuas inuehi in
fundum conductum,vt locator magis alliceretur ad locan-
dum,quia videbat conductorem optimam habere ſupelle-
ctilem, & inſtrumenta, vel ni aliter dolo perferret, vt per
Doctores in locis mox citatis.

Limitatur ſecundò, vt procedat in rebus mobilibus, &
16 ſupellectilibus,†ſecus in pecunia,quam quis habet in arca,
vt impendat in quotidianas neceſſitates,quæ non cenſetur
obligata.Gomeſ. Inſtit.de actio.§.item Seruiana. nume.20.
& Zaſius numer.22. Crotus in l.ſi conſtante.in prima lectu.
in num. nonageſimoſexto, & in repetitio. numero 140. ff.
ſoluto matrimon.

Declaratur hæc limitatio, vt non procedat in pecunia,
17 † quam aliquis in arca reconditam habet, ex qua nec obo-
lum amoueret, ſed habet loco immobilium, & peculij, ac
ſupellectilis,ita tradit Barb.in c.nulli.colum.vltima,de reb.
eccleſ.non alienan.Gomeſ.in §.item Seruiana. numer.21.&
Zaſ.num.22.

Limitatur tertiò, vt non procedat in veſtimentis quoti-
18 dianis, quæ cum non veniant in expreſſa hypotheca, † nec
in tacita venire debent, vt per Bald. in d. l. certi iuris. nu.9.
C.loca.Neguſan.in dict.tract.de pign.in 4.membro.2.part.
numero 151.Ioan.Faber in dicto §.item Seruiana.numero 2.
& Angel.numero 1.in fin.vbi Zaſius numero 22. verſi.quin-
tò inferas,vbi ex ſimilitudine rationis idem dicit tenendum
in lecto,& omnibus his,quæ non veniunt in expreſſa gene-
rali obligatione,quem ſequitur Afflict.dicta deciſione 184.
vt in ſcholaribus libri, & in militibus arma, & ibi idem te-
net ante eum Angel.

Quæ limitatio debet reſtringi, vt procedat, quando ad-
ſunt alia bona mobilia illata, & inuecta, quæ poſſunt obli-
gari, nam alioqui & illa obligarentur, quia tunc ceſſat pri-
uilegium, ne illa illiuſmodi obligentur, priuilegium in-
quam, l.obligatione generali.cum l.ſeq.ff.de pigno.quæ iu-
ra ita declarat Petraſancta in ſuo ſingul.35.dictum eſt,quem
in ſimili ſequitur Zaſius in dicto §.item Seruiana. nume.22.
ad fin.

Limitatur quartò, vt non procedat in inſtrumentis &
19 chirographis creditorum, † quæ non cenſentur obligata,
nec nomina debitorum,ita tenet Iaſ.qui teſtatur de * com-
muni in dicto §.item Seruiana.nu.40.vbi alios allegat, qui-
bus adde Neguſ.de pigno.in 4.membr.ſecundæ par.nu.153.
verſi.octauò limita.

20 Limitatur quintò & vltimò, vt procedat, ſi res in fundum
illatæ, & inuectæ ſint,vt ibi perpetuò maneant, † aliàs ſe-
cus. l. debitor. ff. de pign. l. in prædijs. §. 1. illud autem per-
petuò declarant Doctores,id eſt,per totum tempus condu-
ctionis,vt per Iaſ. in d.§.item Seruiana. num.35.vbi teſtatur
de * communi, & idem ſentientes in medium adducit,ſub-
iungens ſtari arbitrio iudicis, quænam inuecta, & illata ſint
eo animo, vt ibi permanerent vſq; ad finem conductionis,
quem ſequitur nunquam ſatis laudatus ille Menoch. de ar-
bitra.iudi.in centu.5.caſu 441. vbi allegat Neguſ. in tract.de
pigno.in 2.memb.2. part.nu.128.

CONCLVSIO 211.

ARGVMENTVM.

Bona mulieris an dotalia, vel paraſernalia eſſe præſumantur.

SVMMARIVM.

1 *Bona mulieris præſumuntur eſſe paraſernalia, ſi ſuper illis non apparet de dotis conſtitutione.*

2 Mulier

Mulier habet patrimonium triplicis generis.
2 *Dos eſt mariti.*
3 *Maritus cenſetur procurator vxoris in bonis paraphernalibus eiuſdem.*
4 *Vbi nulla dos eſt conſtituta, ibi paraphernalia eſſe non poſſunt, ibi.*
5 *Maritus non eſt procurator in bonis penes vxorem retentis, nec ipſi traditis.*
6 *Maritus in bonis paraphernalibus vxoris intelligitur habere tacitam adminiſtrationem.*
7 *Mulier ſi contradicat, non poſſunt eius bona paraphernalia à viro adminiſtrari.*
8 *Qualitas viri, & eius conditio, & facultates attendendæ ſunt, vt præſumatur bona vxoris non eſſe omnia paraphernalia.*
9 *Bona vxoris, quæ per maritum adminiſtrantur tanquam maritum, dotalia præſumuntur.*

Bona mulieris non ex eo probantur in dotem data,
quòd marito ſunt tradita, & illa adminiſtrat,
1 ſed† præſumuntur eſſe paraphernalia, ſi non apparet de
dotis cõſtitutione ſuper illis bonis, ſi fides eſt habenda con-
ſulenti Alexand. in conſil.144. per totum, quem latè diſſe-
rentem videas. Bald. in conſil.69.factum tale eſt.numero 11.
vol.5.& Cephal.in conſi.122.nu.17.vol.1.& in conſi.157.nu-
mero 1.volu.2.Dec.conſil.521.num.8.verſic.venio ad ſecun-
dum, qui loquitur in fortioribus, ſcilicet, quando mulier
tradidit bona per hæc verba, ad habendum, gaudendum, &
vſufructuandum ſupra dotem. Alexand.in conſi.142. libr.7.
Paul.de Caſt.in conſi.60.libro 2.& in auth. præterea. C.vn.
vir & vxor.vbi Dec. Florian.in ſua diſputa.1.Corn.in conſil.
227.lib.4.Roman.in conſi.314.Dec.conſi.521.Iaſ.in l.ſi con-
ſtante.ff.ſolut.matrim.Hippol.Marſi.in ſingul.ſuo 638. Bal.
in conſi.68.libro 2. aliàs eſt conſilium 102.libro 4. Bartol.in
diſputat.ſua, quæ incipit. Mulier habens amplum patrimo-
nium. Bald.in auth.res quæ, verſi.ſed nunquid.C.commun.
de leg. Ange.in l.prima.ff.ſolut.matrim.quod eſt verum, et-
iam ſi mulier nullam dederit dotem viro, ita conſuluit Ale-
xan.in d.conſi.144.lib.5.

Vt autem termini (vt cum noſtris loquar) & vocabula ar-
2 tis iuridicę rudioribus nota fiant, ſciendum eſt, † mulierem
habere patrimonium triplicis generis, vt ait Bald.in conſil.
ſuo incip.ſciendum, quòd mulier. Alex.in conſil.42. libro 1.
nu.2.& in conſi.42.lib.2.Afflict.in deciſ.44. Iaſ.in conſ.197.
lib.2.Dec.in conſi.521.

3 Primò habet dotem † quæ eſt mariti, argu.l. doce ancil-
lam.C.de rei vendic.l. in rebus. C. de iure dot. cum alijs ad-
ductis per Dec.in conſ.521.nu.1.

Secundò habet bona, quæ à noſtris vocantur parapher-
4 nalia, quæ ab vxore marito extra dotem traduntur,† in qui-
bus maritus procurator vxoris cenſetur, arg. l.fi. C.de pact.
conuen.adeò vt vbi nulla dos eſt conſtituta, ibi parapherna-
lia eſſe non poſſint, vt reſpondit Alex.in conſ.144.circa pri-
mum.col.2.poſt medium, vol.5.

Tertiò habet bona penes ſe retenta, nec marito tradita,
5 †in quibus maritus non eſt procurator, argumen.l.maritus.
C.de procurat.& in iſtis bonis vir nullam habet adminiſtra-
tionem, vnde ſi agit, cauet de rato pro muliere, argument.
dictæ l.maritus. Sed pro paraphernalibus non cauet, quia
6 in illis intelligitur † habere tacitam adminiſtrationem, ar-
gum.dictæ l.fin.C.de pact.conuen.& ibi gl.Et dicit Bal.ma-
ritum cogi reddere rationem, quatenus conuertiſſet in vſus
proprios, quia debuit cõuertere in vſum communem, vt in
dicta l.fi.& in l.ſtipulata. §.1.ff.de donat. inter vir. & vxor.&
notat latè Alex.in dicto conſ.144.libro 5.per totum.Cepha.
in conſil.122.in princip. volum.primo, & Natt.in conſil.75.
7 volum.1.vbi tamen ſub nu.3.dicit † ſi mulier repugnet, non
poſſe bona paraphernalia à viro adminiſtrari, argu.l.hac le-
ge.& ibi Bald.C.de pact.conuen.

Limita concluſionem non procedere, quando ex qua-
litate perſonarum aliud præſumendum eſſet, vt cum qua-
litas viri, & eius conditio, & facultates ita merebantur. l.
quæro.l.ſiue generalis.ff.de iure dot.ſecundum Bartol. in l.
ſi cõſtante.in 4.q.3.partis.ff. ſol.matr. Bal.in l.fin. C.de ſent.
quæ ſine cert.quant.& in l. ſi ante.ff.ſol.matr. & Bal. conſil.
69.nu.2.vol.5.Alex.d.conſ.144.nu.1.vol.5.

Limita ſecundò concluſionem non procedere in bonis
vxoris, quæ per maritum adminiſtrantur tanquam maritus,
9 † quia talia bona dotalia præſumuntur, argum. l. quamuis.
ff.de iur.dot.l.penult.in princ. & l.fin.ff.ſolu.matri.& notat
Barto.in l.ſeruus dotalis.in fin.ff.eod.& Siluan.in conſil.95.
numero 1.volum.2.

CONCLVSIO 212.

ARGVMENTVM.

Vidua adminiſtrans pupilli bona, an ea, quæ penes ipſam fuere inuenta, ex bonis pupilli quæſita præſumantur.

SVMMARIVM.

1 *Bona penes viduam reperta habentem adminiſtrationem pupillarem, præſumuntur ex bonis pupilli eſſe quæſita.*
2 *Coniecturæ, & præſumptiones legibus expreſſæ tantæ ſunt energiæ: vt omninò dicantur liquidiſſimæ probationes.*
3 *Vidua ſe acquiſiuiſſe aſſerens, ſed non ex bonis, & pecunia adminiſtrationis curæ pupillaris, hoc probare tenetur.*
4 *Vidua ſi habuit bona propria, vnde potuerit acquiſitionem facere, & pupillus ſit inops, non præſumitur, quòd acquiſiuerit ex bonis, & pecunia adminiſtrationis curæ pupillaris.*
5 *Mulier an ſemper præſumatur acquiſiuiſſe bona intuitu mariti, vide remiſſiuè.*

Bona penes viduam reperta habentem adminiſtra-
1 tionem pupillarem † præſumi ex bonis pupil-
li eſſe quæſita, & intuitu dictæ adminiſtrationis, reſpondit
Pariſ.conſi.80.numer.duodecimo, libro 1. qui hanc aſſerit
* *communem eſſe opinionem. Angel.conſil.141. numero 2.
per totum, quod conſilium Angeli tanquam ſingulare re-
fert, & ſequitur Præpoſitus in cap.ſignificauit. in fin.ext.de
donat.inter vir.& vxor. Curt.Sen.conſil.24.nu.2.Alexand.
conſ.82.num.14.perſpectis. libro 2.Franc.Aret.conſ.31. per
totum.quem vide.

Et iſta concluſio inniti videtur l. quintus. ff. de donat.in-
ter vir. & vxor.& l. etiam. C.eodem de donat.inter vir.& v-
xo.& iſtud ſenſit Bald.in l. cum oportet. & ibi Salic.in prin-
cip.C.de bon.quæ liber. & Alberic. de Roſat. in d.l. etiam.
C.de donat.inter vir. & vxor. Barbat. in capitulo primo, de
pecul. Ioann.Crot.in repetit. l.frater à fratre. charta nona,
columna ſecunda, quæſtione 32.ff. de condi. indeb. confir-
mant etiam recentiores adducentes alias deciſiones in tra-
cta.Silu.nuptial.fol.68.col.1. verſi. ſecundo. Primò amplia,
qui hoc modo ampliat diſpoſitionem dictæ l. quintus. & d.
l.etiam.C.de donat.

Et ratio eſt, ne contra eam habeatur ſiniſtra ſuſpicio, &
vt à delicto liberetur, vt reſpondit Angel. conſilio 141. nu-
mero 2.

Hæ verò coniecturæ & præſumptiones tantæ ſunt ener-
2 giæ,† eo quòd legibus ſunt expreſſæ in dict.l.quintus, & di-
cta l.etiam, vt omninò dicantur liquidiſſimæ probationes.
l.ſi quis locuples.in fi. ff. de manumiſſ. teſta. l. licet Impera-
tor. de legat. primo, cum alijs allegatis per Angel. & Alex.
in l.prima.C.de teſta.mili.& per Dec.in rubr.ext.de probat.
nu. 24. vſque eo, vt onus probandi in aduerſarium transfe-
rant præciſè.

3 Vnde infertur,† vt vidua, quæ ſe acquiſiuiſſe, ſed non ex
bonis, & pecunia adminiſtrationis curæ pupillaris aſſeue-
ret, hoc probare compellatur. Pariſ. conſi.80. nu.13. libro 1.
Herculan.de proban. negat. fol.23.num.26.verſi.vigeſimo-
ſeptimo infertur, &c.

Quod verò ſum dicturus, obſeruatione dignum eſt, nam

4 concluſio procedit, dummodò non occurrat cauſa, † cur aliunde talem acquiſitionem facere potuerit, quòd habebat propria bona, & pupillus erat inops, vt nõ potuerit aliquid ſupereſſe ex illius redditibus deductis impenſis, ita Docto-
* res * omnes dictis locis ſuprà citatis, & præcipuè Angel. in d. conſi. 141.

An autem in dubio ſemper mulier præſumatur acquiſiuiſſe bona † intuitu mariti, dicetur fuſius infrà in concluſione, Mulier. & in concluſ. Vxor.

CONCLVSIO 213.

ARGVMENTVM.

Bona reperta in domo viri, an præſumantur eſſe viri, an vxoris, & quo pacto vxor ſua eſſe probare poterit.

SVMMARIVM.

1 *Bona reperta in domo viri præſumuntur viri eſſe propter præeminentiam, & mulier aſſerens ſua eſſe, probare debet.*

2 *Bona ſua eſſe probare poterit mulier per ſcripturam priuatam viri.*

3 *Bona reperta in domo viri, cum non poſſit clarè probari, an illius, an mulieris ſint, ſufficit probatio per coniecturas, & præſumptiones.*

4 *Mulieris ſunt veſtes, & alia, quæ eidem conueniunt, vt pectines, belleta, & ſimilia, & contrarium dicens, probare debet.*

5 *Bona paraphernalia vxoris, eiuſdem ſunt, alio non probato.*

Bona reperta in domo viri præſumuntur eſſe viri propter quandam emphaſim. Hinc fit, vt cum
1 mulier ſua eſſe bona aſſerat, † debeat hoc probare, alioqui non admittetur, ita ſingulariter decidit Mathe. Matheſ. in l. 1. C. de priuileg. fiſ. nu. 3.

2 Primò probare hoc in caſu poterit mulier † huiuſmodi bona eſſe ſola per ſcripturam priuatam viri, arg. l. ſi ego. §. dotis. ff. de iur. do. Ang. Imo. Roma. in l. qui iure familiaritatis. ff. de acquir. poſſ.

3 Præterea cum non poſſit id clarè probari, † ſufficit probatio per coniecturas, & præſumptiones, argum. l. conſenſu. C. de repud. Bart. Soc. conſ. 128. nu. 3. vol. 1.

Primò limita concluſionem non procedere, quando ex qualitate rerum oritur præſumptio pro muliere, alio non
4 probato, † vt in veſtibus muliebribus, & in alijs, quæ conueniunt mulieri, vt eſt ipſius mundus, pectines, vnguenta, fuci, & huiuſmodi, his enim in caſibus, qui repugnare voluerit, non eſſe mulieris, hoc probare debet, argu. l. hoc legatum, ff. de leg. 3.

Secundò limita concluſionem non procedere in bonis
5 paraphernalibus vxoris, † quia in eis eſt fundata intentio mulieris, alio non probato, nam ex eo, quod ſunt in ipſius vſu, præſumuntur eſſe ſua. l. quidam. ff. de condi. inſti. l. 1. ff. fam. erc. & dictum eſt ſuprà latè in verb. bona mulieris.

CONCLVSIO 214.

ARGVMENTVM.

Bona reperta penes vxorem, an in dubio acquiſita præſumantur ex bonis mariti.

SVMMARIVM.

1 *Bona reperta penes vxorem in dubio præſumuntur acquiſita ex bonis mariti, vt euitetur ſuſpicio turpis quæſtus.*

2 *Vxor acquirens nomine proprio tenetur reſtituere pretium marito, aut eius hæredibus.*

3 *Præſumptio iuris tolli non poteſt, niſi probetur contrarium.*

4 *Confeſſio mariti in inſtrumento acquiſitionis facta, quando dicit, acquiſita eſſe de bonis vxoris, non tollit præſumptionem, vt non ſint ex bonis ipſius, & ſimulata, & ficta præſumitur, & à lege ſuſpicioſa cenſetur.*

5 *Vxoris eſſe res probatur per ſcripturam priuatam mariti, in qua ipſe id confiteatur.*

6 *Vxor in inſtrumento acquiſitionis dicens ſe acquirere de pecunia propria, marito conſentiente, ſeu patiente, facit ceſſare præſumptionem, quòd acquiſita ſint ex bonis mariti.*

7 *Confeſſio fauore dotis nec iuramẽto aſſertorio præiudicat marito.*

8 *Mulier ſi ſit hæres amplæ hæreditatis paternæ, vel aliunde bona habeat, quod emit nomine proprio, cenſetur emiſſe de bonis Patris.*

9 *Vxor ſi ante contractum matrimonium habuit pecunias, & illas marito contracto iam matrimonio nõ aſſignauerit, quod emit, acquirere non præſumitur ex bonis viri.*

10 *Intellectus l. quintus. ff. de dona. int. vir. & vxor.*

11 *Mulier aliquam artem habens, vt obſtetrix, ſiue manu medeatur, vel textrix, quod acquirit, ſibi acquirit, quaſi ex propria induſtria partum, & ceſſare facit omnem ſuſpicionẽ turpis lucri.*

12 *Mulier obſequialia ſeruitia debet præſtare marito, non autem induſtrialia.*

13 *Vxor habens paraphernalia, quando maritus non eſt induſtrius, nec à diuitijs ſit inſtructus, quod ipſa acquirit ex bonis mariti acquirere non præſumitur.*

14 *Bona acquiſita dicuntur de pecunijs mulieris, ſi maritus confiteatur, vel proteſtetur ita eſſe, iurans proteſtationi ſtare, non contrauenire.*

15 *Filius, quod acquirit, acquirere præſumitur ex pecunia paterna, niſi pater aliter confeſſus, & iuratus fuit.*

Argumentum valet de vno ad alium ibi.

16 *Confeſſio dotis receptæ ſapit reprobatam donationem.*

17 *Maritus ſoluto matrimonio ſi agat contra vxorem, non debet in libello concludere, vt reſtituat bona, ſed pretium, ſeu pecuniam per ipſam in dictis bonis impenſam.*

Bona reperta penes vxorem, in dubio præſumuntur
1 acquiſita ex bonis mariti, † idq; ea ratione fit, vt euitetur ſuſpicio turpis quæſtus, vt in l. quintus. ff. de donat. int. vir. & vxo. & ibi Doctores, & maximè Salicet. & in l. etiam. §. fin. C. eod. idem etiam notat Crau. in conſilio 81. nu. 4. vbi etiam dicit, idcircò vxorem acquirentem nomine
2 proprio cogi reſtituere pretium marito, † aut eius hæredibus, vt traditum fuit à Bar. in l. vxor marito. C. de dona. inter vir. & vxo. quem refert, & ſequitur Bald. in conſil. 358. incipien. ſuper eo quod quæritur. col. 11. lib. 3. Conſulas noſtram concluſionem ſuprà relatam, bona penes viduam, atq; concluſionem, Acquiſita per mulierem, & Pariſ. in conſil. 62. nu. 9. cum alijs ſuprà in dictis concluſionibus allegatis, vol.
3 1. vbi dicitur notabiliter, † huiuſmodi præſumptionem, cum ſit iuris, tolli non poſſe, niſi per ipſam mulierem probetur contrarium, vt etiam dicit Bart. in ſimili in l. ſi quis ex argentarijs. §. prætor. ff. de eden.

Primò amplia concluſionem, vt procedat, licèt maritus dicat in inſtrumento acquiſitionis fuiſſe acquiſita de bonis
4 ipſius vxoris, † nam tunc per huiuſmodi confeſſionem mariti non tollitur talis præſumptio, cum facta ſit conſtante matrimonio, & in fauorem mulieris, ſicque ſimulata, & ficta præſumitur, & à lege ſuſpicioſa cenſetur, etiamſi nulla alia contra mulierem concurrat iuris præſumptio, prout dicit Pariſ. in d. conſil. 62. numero 5. volum. 1. & cum ibi allegat. & latius de hac infra dicetur in concluſione, confeſſio mariti.

Scias tamen contrarium ſentire Crauet. in conſil. 61. nu.
5 7. vbi dicit † per priuatam ſcripturam mariti, in qua confitetur, res eſſe vxoris, id vnum probari poſſe, tuncq; non habere locum contextum in dict. l. quintus. ſecundum Angel. Imol. & Roman. in l. qui iure familiaritatis. ff. de acquir. poſſeſſ. & Salicet. in l. cum propria. C. ſi quis alteri, vel ſibi, vbi
6 quando vxor in inſtrumento acquiſitionis dicit, † ſe acquirere de pecunia propria, marito conſentiente, ſeu patiente, ceſſat præſumptio dictæ l. quintus.

Prior opinio confirmatur ex eo, quòd nec fauore dotis con-

confeſſio præiudicat marito.l.2. C.de do.cau. non numera.
7 quod vſq; eo verum eſt,vt nec iuramento aſſertorio † con-
feſſio præiudicet. Cyn.in l. prima. C. de ſacroſanct. eccleſ.
Roman.in conſilio quadrageſimoquarto,Socin.in l.prima,
columna decimanona, verſiculo ſecunda concluſio. ff. de
iureiurand. & conſilio ſexageſimoprimo, columna tertia,
verſicul.non obſtat.libro primo,& conſil.ſexageſimoquin-
to,colum.ſeptima,verſicul.ſed tamen,eod.libr. Ruin.con-
ſilio 135.numero nono,libro primo,& conſilio quinquage-
ſimo quarto,libro quinto,& conſilio 142.libro primo,gloſ.
in l.tertia.C.plus vale. quod agi.vbi Bald. Gozadin. in con-
ſilio ſexageſimonono, numero vndecimo. Iaſ. in l.prima.ff.
de iureiurand.& in §.item ſi in fraudem. columna ſecunda,
verſicu. vltimò præmitte. Neuiza. in conſilio vigeſimoter-
tio.Didac.libro 2.varia.reſo.capi.ſeptimo,numero 4.Imol.
in capi.cum contingat.de iureiurand.Socin.in l.prima, co-
lum.penult.verſiculo, ſed à præmiſſo fundamento. ff. ſolu-
to matrimonio.

Primò limita concluſionem, ſi aliunde potuit mulier di-
8 cta bona acquirere,†vt ſi eſſet hæres amplæ hæreditatis pa-
ternæ, prout dicunt Doctores ſupra allegati in dictis con-
cluſionibus ſuperioribus, & Bartholom. Socin. in conſilio
249.numero trigeſimotertio, volumine ſecundo , cum ibi
allegat. Eo enim in caſu , licèt aliquid emiſſet nomine pro-
prio,cenſetur emiſſe de bonis patris, vt ibidem ſcripſit So-
cin.vel aliunde bona haberet,vt tradit gloſſ.in c.manifeſte.
duodecima quæſtione prima.Bald.in conſi.67.lib.5.& Cra-
uet.in d.conſi.61.nu.7.

9 Secundò limita, † ſi conſtaret, vxorem ante contractum
matrimonium habuiſſe pecunias, nec illas contracto iam
matrimonio aſſignaſſe,vt voluit Bald.in l.fina. C.de pignor.
numero tertio,& in l.ſi vxor.numero quarto. C.de condit.
inſert. & videas quæ ſupra adducta ſunt in concluſione, ac-
quiſita per mulierem , in prima limitatione , & Alexand.in
conſi.42.incip.in cauſa.nu.2.

Nam diſpoſitio dictæ l. quintus. ſolùm habet locum in
10 bonis,† quæ obuenerunt vxori poſt contractum matrimo-
nium,ſecus ſi ante ipſum matrimonium,prout dicit Bald.in
l.vxorem. C. de condi. inſer. & in l. ſuper hypothecis. C.de
pigno.& Crauet.in dicto conſilio ſexageſimoprimo,nume-
ro ſeptimo.

Tertiò limita concluſionem , quando vxor haberet ali-
11 quam artem,vt quòd eſſet,aut obſtetrix,vel manu medere-
tur,ſiue textrix,†cuius exercitij cauſa pecunias aliquas coe-
giſſet,nam tūc omnis ſuſpicio turpis lucri ceſſaret. & idcir-
cò ſibi hoc acquireret , quaſi ex propria induſtria partum.
Iacob. Nouell.in ſuis regul.regul.96.Nec vllam vim facit,ſi
dicatur, vxorem viro debere laborare, cum hoc non ſit ve-
rum ſimpliciter , nam obſequialia ſeruitia debet præſtare
12 marito, † non autem induſtrialia, vt obſeruat Capra conſi-
lio ſeptuageſimoſecundo , numero decimoquinto. Bald.in
l. prima. C.de leg. & in l. in vxorem. C. de conditio. inſert.
reliqua vide ſupra in dicta concluſione, Acquiſita in quarta
ampliatione,& de hac materia plenè vide D.Gabriel.in ſuis
concluſion. titulo de præſumptio.concluſione decimaquin
ta,quem videas, & Angel. conſil.141. per totum , qui plenè
hanc materiam tractat.idem Aretin.conſili.31.vberius hanc
materiam diſcutiens.

13 Quartò limita,† vt tunc etiam non habeat locum diſpo-
ſitio dictæ l.quintus,quando maritus nō eſt induſtrius,nec
ab opibus eſt inſtructus,præſertim ſi vxor habeat parapher
nalia, prout dicit Bald.in conſi.70. col.2. circa med. libro 1.
Corn.in conſi.329.colum.2.circa fin.volu.1.& Crauet. in d.
conſi.61.nu.7.

Quintò limitatur , vt non procedat , ſi maritus confitea-
14 tur , † vel proteſtetur , illa bona fuiſſe acquiſita de pecunijs
ipſius mulieris , iurans hoc verum eſſe, & huic proteſtatio-
ni ſtare , nec contrauenire , quod iuramentum erit (vt no-
ſtrorum verbis vtar) aſſertorium , & non promiſſorium,
vt in eadem ferè quæſtione dicitur de patre , qui ita confeſ-
15 ſus,& iuratus fuit in filium,† quia cæteroqui præſumitur ac-
quirere ex pecunia paterna.Ruin.in conſi.96.lib.5.& argu-
mentum valet de vno ad alium,vt per Segur. in l.1.§.ſi vir.ff.
de acquir. poſſ. ſicut etiam dicitur in confeſſione dotis re-
16 ceptæ, † quæ aliàs ſapit reprobatam donationem, vt tradi-
dit Inn.in c.cū contingat.nu.10.in 3.q.de iureiu. Iaſ.in conſ.
184.lib.2.Pet.& Cy. in l.1.C. de ſacroſ.eccleſ.& Soci.iterum
in conſi.66.num.26.lib.1.Corſet. in tract. iuramenti.priuil.
25.Aret.in conſi.74.col.3.Soci.in conſi.61. numer.4.libro 1.
Ruin.in conſi.69.colum.fi.libro 3.Curt.Iun.conſi.95.col.2.
verſ.quartam ſciuit concluſionem.lib.3.Barba.in conſil.59.
libro 2.Crau.in conſi.81.col.1.Alcia.in d.ca.cum contingat.
num.107. Bald.Nouel.tract.dot.par.10. col.5. Lup.in repe-
titio.rubr.de donat.int.vir.& vxor. fol.50. col.1. Homod.in
conſi.106.col.fin.Ant.Petruc.in repet.l.1.ff.de iureiu.col.6.
nu.26.Rui.in conſi.132.nu.11.lib.4.Corn.in conſil.76.nu.7.
& conſi.71.lib.3.

Verùm ne erres in formando libellum , ſi fortè maritus
ſoluto matrimonio agat contra vxorem,aduerte , quia non
17 debes in libello concludere , † vt reſtituat bona , ſed preci-
um, & ſic pecuniam per mulierem in dictis bonis impēſam.
l.& ſi de tuo.& ibi Bart. not. C.de don.int.vir.& vx.l.1.& ibi
Bal. C.ſi quis alteri.Bar.in l.3.C.de fid.inſtru. & iur.haſt.fiſc.
lib.10.Bal.in conſi.67.lib.4.Signorol.de Homod.conſi.122.
Alcia.in tract.de præſump.part.3.præſump.26.nu.14. Ripa.
in l.fœminæ.in princ.nu.53.de ſecund.nupt.Bart.& Ioan.de
Plat.in l.etſi inſtrumenta. C.de fid.inſtrum.Crot.in l.frater
à fratre.nu.120.ff.de condi.indebi.Pariſ.in conſ.80.num.9.
lib.1.Rip.in reſpon.4.par.3.

CONCLVSIO 215.

ARGVMENTVM.

Bona vxoris quomodo præſumantur data viro in dotem.

SVMMARIVM.

1 *Bona vxoris præſumuntur data viro in dotem, ſi vxor dixit ei, do tibi bona mea.*

2 *Mulier nubens dote non conſtituta viro , in dubio omnia bona ſua in dotem ipſi viro dediſſe cenſetur, quando viro congruit matrimonium.*

3 *Mulier, quando priori viro bona ſua in dotem dederat, & ſimpliciter ſecundo viro tradidit, tunc dos ipſa repetita videtur, ſi ex priore matrimonio non extant liberi.*

4 *Bona à muliere viro tradita præſumuntur eſſe paraphernalia , ſi apparet de quantitate in dote data , aliàs ſecus.*

5 *Bona vxoris tunc præſumuntur dotalia, quando per maritum adminiſtrata ſint tanquam maritum.*

1 Bona vxoris præſumi data viro in dotem,ſi vxor dixit
ei † do tibi bona mea,affatim proſequitur Ro-
land. à Valle in quæſtione 72. ſtatut. de lucrand. dot. Curt.
Iun.in conſi.154. nu.4. & gl. in l.mulier bona.ff.de iure dot.
quæ inſuper addit,vt mulier nubens viro, dote non conſti-
tuta , in dubio omnia bona ſua in dotem ipſi viro dediſſe
2 cenſeatur,† quando viro congruit matrimonium,cuius ta-
men gloſſ. doctrina,vt Dec. refert in authen. præterea. nu-
* mero 6. C. vnde vir & vxor. * communiter reijcitur, & im-
probatur à Bartol. in ſua diſputat. incipien. Mulier habens
amplum patrimonium , tanquam contra legem conclu-
dens,vt vno caſu tantum omnia bona ſua in dotem viro de-
diſſe cenſeatur, ſcilicet, quando priori viro in dotem dede-
3 rat,† & ſimpliciter ſecundo viro tradidit,quia tunc dos ipſa
repetita videtur,ſi ex priore matrimonio non extant liberi,
alioqui ſecus eſt,prout etiam dicit Socin. Iuni. in conſil.29.
num.16.& ſequen.vol.1.

Aliter diſtinguit Cephal.in conſil.157. numero 1. volu-
mine 2.vbi quærit, an bona viro tradita præſumantur dota-
4 lia,† an paraphernalia,& concludit ea eſſe paraphernalia,ſi
apparet de quātitate in dote data,alioquin aliter dicendum

 eſt,

eſt, ſecundum Bald. in l. vltima, verſiculo ſed nunquid præſumitur. C. de ſenten. quæ ſi. cer. quantita.

Aliam præſumptionem adducit Silua. in conſ. 95. num. 1.
5 volu. 2. vbi dicit † bona vxoris tunc præſumi dotalia, ſi per maritum adminiſtrata fuerint tanquam maritum.

CONCLVSIO 216.

ARGVMENTVM.

Bona officialis Principis an acquiſita eſſe præſumantur de bonis ipſius Principis.

SVMMARIVM.

1 *Bona officialis Principis non præſumuntur acquiſita de bonis ipſius Principis, ſed id liquidè probari debet.*
Contrarium ſub num. 2.
2 *Bona in dubio præſumuntur empta de pecunia propria.*

Bona officialis, vel rectius magiſtratus principis non præſumi acquiſita fuiſſe de bonis ipſius Prin-
1 cipis, † ſed id liquidè probandum eſſe placuit Bal. in authen. licentiam. num. 4. C. de epiſco. & cler. Apoſtill. ad Bald. in l. quiſquis. C. ſi cert. pet. & not. Bertran. latè in conſi. 151. nu. 6. volum. 6.
2 Ratio eſt, nam † in dubio bona præſumunt empta de pecunia propria, argum. l. & magis. ff. de ſolut. & notat Rolan. à Valle in conſ. 90. nu. 7. volu. 2. & Riminal. Sen. in conſ. 130. num. 2. volum. 1.

Contrarium tamen huic concluſioni ſentire videtur glo. in l. defenſionis facultas. C. de iur. fiſc. libro 10.

CONCLVSIO 217.

ARGVMENTVM.

Quid cenſendum ſit, ſi bona ſint intra fines Regni, Prouinciæ, Ciuitatis, vel Caſtri ſita, an idcirco illius eſſe dicendum ſit, cuius eſt regnum, & cætera loca, & quo pacto id probandum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Bona intra fines Regni, Prouinciæ, Ciuitatis, vel Caſtri ſita cenſentur eſſe illius, cuius eſt Regnum, Prouincia, Ciuitas, vel Caſtrum.*
2 *Iuriſdictio domini poſſidentis ineſt toto territorio, ſicut ineſt nebula ſuper tota palude.*
Contrarium, num. 3.
4 *Caſtra ex conſuetudine hodie dicuntur habere diſtincta territoria etiam quoad iuriſdictionem.*
5 *Bona omnia quæ ſunt intra fines comprehendi præſumuntur in venditione, niſi nominatim fuerint exempta.*
6 *Venditio non dicitur eſſe facta ad certam menſuram, ſi vendo tibi tale prædium pro mille, & dico eſſe tot iugerum.*
Idem dicitur de locatione facta ſub eadem verborum formula. numero 7.
8 *Legato venit quidquid eſt intra confines rei legatæ, dummodò res finibus circumſcripta ſit tota in dominio teſtatoris.*
9 *Bona ſita intra confinia Caſtri cenſentur eſſe eius, cuius eſt ipſum Caſtrum, etiam quoad proprietatem.*
10 *Bona ſita intra confinia Caſtri non cenſentur eſſe domini quo ad proprietatem.*
11 *Princeps non habet fundatam intentionem, vt res intra fines ſuos aliquibus conceſſæ ſint feudales.*
12 *Quidquid eſt intra fines prædiorum, præſumitur eſſe dominorum prædiorum, ſi fines eorum ſunt priuatarum perſonarum.*
13 *Loca incluſa in finibus Caſtri, Regni, Ciuitatis, vel Prouinciæ non præſumuntur eſſe domini.*
14 *Bona ſita in aliquo loco, ſi dubitetur, cuius ſint territorij, præſumuntur eſſe illius, cui ſint magis propinqua.*
15 *Bona in dubio non dicuntur de pertinentijs caſtri, licèt ſint iuxta illud, ſed agens debet probare eſſe pertinentia.*
16 *Res quæ ſunt intra fines Caſtri, Prouinciæ, vel Regni, ſi per aliquem poſſeſſæ non ſunt, & ignoretur, cuius ſint, præſumuntur eſſe illius, cuius eſt Prouincia, vel Regnum.*
17 *Bona immobilia ſi quæ ſint, quæ non reperiantur à priuatis occupata, præſumuntur eſſe illius vniuerſitatis, vel dominij, in cuius territorio reperiuntur.*
18 *Bona, quæ ſunt in territorio alicuius, aut ſunt domini vniuerſitatis, aut priuatarum perſonarum.*
19 *Quando pro re exiſtente intra fines domino præſtatur aliquod annuum, præſumitur ratione dominij præſtitum.*
20 *Bona ſi ad concedentem ſpectant, ſiue priuatum, ſiue Principem, omnia quæ ſunt incluſa intra fines veniunt in conceſſione.*
21 *Dominus fundatam habet intentionem ſuam etiam quoad vnum, vel duos, vel tres exceptos, quando omnes homines qui commorantur intra fines Ciuitatis, Caſtri, vel Regni aliquid ſoluerunt pro rebus per eos poſſeſſis in recognitione dominij.*
22 *Rem in feudum habens, quidquid eſt intra fines illius rei, cenſetur iure feudi habere, niſi aliud probetur.*

1 Bona intra fines Regni, Prouinciæ, Ciuitatis, vel Caſtri ſita, cenſentur eſſe illius, † cuius eſt Regnum, Prouincia, Ciuitas, vel Caſtrum, vſq; eo, vt dominus Regni, Prouinciæ, Ciuitatis, vel Caſtri habeat intentionem fundatam, arg. l. æde ſacra. ff. de contrah. empt. quod etiam pleriq; ſcribentium vno ore tradidere, vt Bal. in rubr. C. eo. tit. q. 22. & poſt Caſtr. Soc. in l. 1. in princ. num. 27. in fi. ff. de acq. poſ. Dec. in conſ. 517. nu. 9. & in conſ. 528. nu. 2. Calca. in conſ. 100. num. 15. verſ. & quod fortius eſt. Ruin. in conſ. 26. col. 3. vol. 1. in conſi. 40. col. 9. eod. lib. in conſi. 53. nu. 4. & in conſi. 92. col. 5. lib. 4. Brun. in conſil. 24. col. 2. Gozad. in conſil. 50. col. fin. Soc. Iun. in conſi. 65. nu. 68. & in conſil. 68. nu. 6. volum. 1. Ioann. Fab. in l. 1. col. 2. C. de ſum. Trin. & fid. cath. Iaſ. in l. rem quæ nobis. col. 7. in fi. verſic. crederem. ff. de acqui. poſſ. vbi ait hanc ſententiam vſu, & conſuetudine eſſe receptam. Guid. Pap. ſing. 661. in fi. Specu. in titu. de iuriſd. omn. iud. arg. c. quo iure. 8. diſt. c. 1. 23. q. 7. c. ſi diligenti. ext. de præſcri. Boër. in ſing. in verb. præſumpt. num. 18. Caſſa. conſi. 18. nume. 22. item Bald. in l. imperium. ff. de iuriſ. omn. iu. cuius
2 ibidem hæc verba ſunt, † iuriſdictionem domini poſſidentis illud ineſſe toto territorio, ſicut ineſt nebula ſuper tota palude, quem refert, & ſequitur Pariſ. conſi. 16. nu. 22. col. 4. Ang. in l. ſi fines. C. de euic. Aret. in conſ. 63. ad fi. Abb. in c. ſi diligenti. in 2. notab. ext. de præſcr. & in c. nimis. col. 1. & ſequ. de iureiur. Soc. conſ. 80. col. 2. verſ. 3. conclu. & conſ. 126. col. 2. in fi. Old. conſ. 186. in fi. deciſi. Neap. 267. in antiquis. Andr. de Iſern. in conſti. Regni incip. ab officialibus noſtris. & Ancha. ibidem, & ibi etiam Imol. Iac. de S. Georgio in tracta. feudo. in verbo denique vaſalli promiſerunt. col. 3. & ſeq. Curt. Iun. in conſi. 41. num. 9. in conſil. 141. colu. fin. in conſi. 158. num. 24. & in conſi. 184. nume. 8. & Felin. in d. c. ſi diligenti.
3 Contrarium † etiam quoad iuriſdictionem non præſumi pro domino, voluit Guido Pap. conſi. 213. ſentit Andr. de Iſern. in c. 1. in fi. qualiter vaſallus iurare debeat fidelitatem, in vſib. feudor. Henric. Boic. in cap. ſi diligenti. colum. 1. in fin. & ſeq. vbi notabiliter dicit hanc præſumptionem quoad ſolos Imperatores, non quoad alios inferiores locum habere. Cardi. in cap. nimis. de iureiur. Pariſ. conſi. 16. nu. 23. verſi.
4 nam hodie, vbi ait † ex conſuetudine hodie Caſtra, &c. dici habere diſtincta territoria, etiam quoad iuriſdictionem, ſecundum Bart in l. piam. ff. de dam. infec.

Primò amplia concluſionem procedere, vbi confinia appoſita ſunt rei vénditæ, nam in huiuſmodi venditione omnia bona quæ ſint intra ipſos fines comprehendi in venditio-
5 ne præſumunt, † niſi nominatim fuerint exempta. l. æde ſacra. §. 1. ff. de contrah. empt. l. ſi fines. & ibi Angel. C. de euict. latè Deci. in conſilio ducenteſimo quadrageſimoſeptimo, numero primo, incip. 1. facie. Obſerues etiam vſque

que eò hanc ampliationem procedere, vt eiuſdem ſit iuris in venditione bonorum facta cum ſuis confinibus, cui adiecta fuit certa menſura, nam eo caſu venditio non reſtringitur ad illum numerum adiectum, ſed extenditur ad omnia bona intra confinia poſita tanquam certum corpus,
* & hanc eſſe aſſerit * communem opinionem Dec. dicto conſi. 347. nume. 1. Oldra. conſil. 197. in conceſſione. in fin. notat Barto. in l. Iulianus. §. ſi Titius. ff. de actio. empti. vbi
6 ait † ſi vendam tibi tale prædium pro mille, & aſſeuerem eſſe tot iugerum, non dici eſſe eo caſu factam venditionem ad certam menſuram. Alexand. conſilio 7. in princip. incipien. Videtur fortaſſe. lib. 3. Corn. conſilio 59. licèt videatur. lib. 4. Soci. conſil. 32. placet concluſio. lib. 4. & conſ. vlt. lib. 3.
7 Secundò amplia idem procedere † in locatione facta ſub ea verborum formula, qua diximus venditionem initam, vt tradidit Caſtren. in l. ſi venditor. ff. de actio. empt. & per Doctor. ſuprà immediatè citatos.
Tertiò amplia idem procedere in legato, in quo venit,
8 quicquid eſt intra confines rei legatæ, † dummodo res finibus circumſcripta ſit tota in dominio teſtatoris, vt reſpondit Craue. conſilio 105. nume. 1. ſub fin. Oldr. conſilio 197. nume. 3. Alexand. conſil. 54. lib. 4. Alexand. conſil. 95. colum. penult. ad fin.
Quartò amplia concluſionem vſqueeo procedere, vt huiuſmodi bona ſita intra confinia caſtri &c. cenſeantur eſ-
9 ſe eius, cuius eſt ipſum Caſtrum, † etiam quoad proprietatem, ſecundùm quoſdam. Bald. in rub. C. de contrah. empt. in 10. quæſt. quem refert, & ſequitur Caſſan. conſil. 18. numero 22. Hoſtien. in cap. ſi diligenti. volum. 1. verſic. item argumentum, de præſcrip. Socin. in l. 1. colum. 4. in fin. ff. de acquiren. poſſeſ. & conſil. 15. volum. 3. colum. 2. Gozadin. conſil. 80. nume. 28. Ruin. conſil. 26. nume. 7. lib. 1. Caſtren. in l. 1. & ibi Doctores recentiores de acquiren. poſſeſſ. Pariſ. conſil. 27. colum. 2. & colum. 22. volum. 1. Idem ſentit Ioan. Faber in l. cunctos populos. colum. 2. C. de ſum. Trin. Socin. conſil. 166. colu. 2. verſic. tertia concluſio. Albert. Brun. in conſil. 34. col. 2.
10 Contrarium huic ampliationi † idest, non cenſeri eſſe dominum quoad proprietatem, ſenſerunt Abb. in c. ſi diligenti. in 2. notab. de præſcri. Oldr. conſil. 177. in fin. Corn. conſil. 248. in fin. volu. 2. Are. in l. 1. ff. de acquir. poſſeſ. deciſ. Neapol. 267. Andr. de Iſern. in ca. 1. §. inſuper filius. numero 17. de feud. alien. Federic. in conſtit. Regn. incipien. ſi dubitatio. num. 3. Henrich. Bohic in dicto cap. ſi diligenti. colum. 1. & ſeq. Caſſan. in conſuetud. fol. 320. colum. 3. & ſeq. Barbat. conſil. 66. colum. 2. volum. 3. Afflict. ſuper conſtitut. fol. 172. colum. 4. Paul. de Caſtr. in conſil. 179. colum. 2. volum. 1. ſentit Aret. in conſil. 15. in 2. colum. verſicu. ex his etiam inferendum. Socin. expreſsè in conſilio 127. colum. 3. verſicul. aliquando & tertiò, Curt. Iun. conſil. 158. colum. 4. in fin. Prob. in addit. ad Ioan. Monach. fol. 42. columna tertia.
11 Inde fit, † vt nec Princeps habeat fundatam intentionem, vt res intra fines ſuos aliquibus conceſſæ ſint feudales, vel eſſe præſumantur. Abb. in dicto c. nimis. colum. 1. de iureiur. colum. 1. & 2. Hoſtien. in c. ſi. in 1. colum. Iacob. de S. Geor. in tract. feud. in ver. deniq; vaſſalli promiſerunt. col. 3. & ſeq.
12 Conciliando autem has contrarias opiniones dicas, † aut loquimur in finib. prædiorum, quæ ſunt priuatarum perſonarum, & tunc procedit quarta ampliatio ſupra allegata, vt nimirum eo caſu præſumatur eſſe dominorum prædiorum, quidquid eſt intra fines prædiorum.
Aut loquimur de finibus Caſtri, Regni, Ciuitatis vel Pro-
13 uinciæ, † & eo in caſu non præſumitur pro domino quoad loca, incluſa in finibus. Ita hoc declarat Soc. conſi. 127. colum. 2. in fin. & ſeq. Caſſane. in conſuetud. fol. 320. colum. 3.
Quintò amplia, vt etiam bona ſita in aliquo loco, ſi du-
14 bitetur, cuius ſint territorij † præſumatur eſſe illius, cui magis propinqua ſint, vt dicit Ang. in l. ſane inſulæ. ff. de iniur. & latè Ruin. in conſi. 53. nu. 4. vol. 4.
In contrariam tamen videtur deſcendere ſententiam Cephal. in conſil. 230. num. 13. vol. 2. vbi inquit, in dubio bona
15 non dici de pertinentijs Caſtri, licèt ſint iuxta illud, † ſed agentem debere probare eſſe pertinentia, vt loquutus eſt, & ſentit Oldr. in conſil. 164. Bartol. in l. ſi ſit. §. 1. in fi. ff. de leg. 1. Alexand. in conſilio 43. in princ. volum. 1. clarius in conſ. 55. num. 19. volum. 4. Are. in conſil. pen. colum. 1. verſ. primum probatur. & omnes in l. 3. §. incertam. & in l. locus. ff. de acquir. poſſeſſ.
Sequendo igitur poſteriorem opinionem, quæ magis eſt communis.
16 Primò limitanda eſt, eam procedere, † niſi res, quæ ſunt intra fines Caſtri, Prouinciæ, vel Regni non eſſent per aliquem poſſeſſæ, & ignoraretur, cuius eſſent, quia tunc præſumuntur eſſe illius, cuius eſt Prouincia, Regnum &c. ita notabiliter decidit Paul. de Caſt. in l. 1. in princ. & ibi moder. ff. de acq. poſſ. dicens, ſi aliqua ſint bona immobilia, quæ non reperiantur à priuatis occupata, præſumi eſſe il-
17 lius vniuerſitatis, vel dominij, † in cuius territorio reperiuntur, cuius concluſionis ſubtilem reddit rationem D. Barthol. Socin. in d. l. 1. tuendo dictum Paul. Caſtren. quia cum olim fuerint termini appoſiti, & per dictam appoſitionem fuerint dominia diſtincta, fuerint etiam bona ex hoc occupata, quæ cum non appareant fuiſſe prius à priuatis apprehenſa, fuerunt acquiſita domino illius vniuerſitatis, per dictam l. 1. de acq. poſſeſ. & per gloſſ. in l. hoc iure. ff. de iuſti. & iur. tum quia bona, quæ ſunt in territorio alicuius,
18 aut domini ſunt vniuerſitatis, † aut priuatarum perſonarum, cap. 1. §. item ſi quis. & ibi Bald. quib. mo. feu. amitt. & in cap. cum Bertholdus. extra de iudic. ſi ergo non apparent eſſe priuatorum, præſumuntur eſſe domini, cuius eſt territorium, ſumpta præſumptione à prima dominiorum diſtinctione. Carol. Rui. conſil. 26. nume. 7. volum. 1. Curt. Iun. conſil. 158. num. 22. quem omninò videas, & præcipuè eo caſu procedit doctrina, quando non ſolùm quis habet iuriſdictionem, ſed etiam eſt dominus agrorum, qui ſunt in territorio. Cur. d. conſil. 158. num. 25. & ſeq. Ruin. conſ. 74 num. 4. lib. 2.
Contrarium tamen huic opinioni fuit Are. in l. rem quæ nobis. col. 2. & l. 1. in 2. not. ff. de acq. poſ.
19 Secundò limita, quando pro re, quæ ſit intra fines, † domino præſtatur aliquod annuum, nam eo caſu præſumitur ratione dominij præſtitum, vt reſpondit Aymo Crau. conſilio 15. nume. 1. ita Spec. in titu. de loca. §. nunc aliqua. quæſtio. 86.
Illud quidem verum eſt, vt ſi bona ad concedentem ſpe-
20 ctarent, ſiue priuatum, ſiue Principem, † omnia, quæ ſunt incluſa intra fines, deſcenderent in conceſſionem, ita Alex. conſ. 107. num. 2. Ruin. conſ. 74. num. 1. & 2. Oldr. conſ. 187. Pariſ. conſ. 4. col. 1. vol. 4. Rui. conſ. 108. num. 23. & 24. quem omninò vide lib. 2.
Tertiò limita, niſi omnes homines, qui commorantur intra fines ciuitatis, Caſtri, vel Regni (vno, vel duobus, vel tribus exceptis) aliquid ſoluerent pro rebus per eos poſſeſ-
21 ſis in recognitione dominij, † quia etiam quoad illos vnum, vel duos, vel tres dominus habet fundatam intentionem, ita dixit Caſſa. in conſue. fol. 220. col. 4. & ſequen. qui etiam voluit in conſil. vt ſi conſtiterit aliquem habere rem in feudum, quidquid ſit intra fines illius rei cenſeatur iure feudi habere, † niſi aliud probetur. Iaſ. in conſilio 235. in fin. volum. 2.

CONCLVSIO 218.

ARGVMENTVM.

Bona communia fuiſſe, quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bona communia fuiſſe probatur per inſtrumentum diuiſionis, quia aliàs non fuiſſent diuiſa.*
Contrarium num.2.

1 Bona fuiſſe communia probari † per inſtrumentum diuiſionis poterit, nam alioqui non fuiſſent diuiſa, arg.l.1. vbi gl.ff.fam.er.l.2.vbi Bar.& Bal.C.commu.diui.cum alijs adductis per Rub. in conſi.154.nu.5.& per Bart. Socin.in conſi.46.nu.1. volum.3.

2 Contrarium tamen † videtur colligi ex l. prædia.cum ibi not. ff. de acq. poſſ. Specul. in titu. de empt. & vend. §. ſciendum. verſicu. ſi verò non res. & Bald. in l. indicia. C. de rei vendic.

CONCLVSIO 219.

ARGVMENTVM.

Si quis aſſerat bona non adeſſe mobilia, vt immobilia alienentur, id probare debet.

SVMMARIVM.

1 *Bona mobilia aſſerens non adeſſe ad hoc, vt deueniatur ad alienationem immobilium, hoc probare debet.*

2 *Res immobilis vendi non poteſt, quando æs alienum tolli poteſt ex venditione rerum mobilium.*

3 *Interlocutoria iudicis prius requiritur, per quam declaretur non extare mobilia ad hoc, vt alienatio rerum immobilium fieri poſſit.*

1 Bona mobilia ſi quis non adeſſe dixerit, ad hoc, † vt ad alienationem bonorum immobilium deſcendatur, hoc probare debere reſpondit Pariſ.in conſi.99. nu.4.5.6.volum.1. & Herculan.de proband.negatiu.num. 26.verſi.16.infertur.fol.23.col.2.

2 Ratio eſt, quia vendi non poteſt res immobilis, † quando æs alienum tolli poteſt ex venditione rerum mobilium, arg. l. magis puto. §. non paſſim. & §. in primis. ff. de reb. eor. iure igitur ac merito non adeſſe bona mobilia prius probari debet, & clarum eſſe iudici per diſcuſſionem bonorum, quod adeo verum eſt, vt notabiliter Ang. dixerit
3 in authen.de eccle.re.immo.alie.colla.5.† interlocutoriam iudicis præcedere debere, per quam declaretur non extare mobilia, alioqui irrita erit alienatio rerum immobilium, vt concludit Pariſ. vbi ſupra nume.6.

CONCLVSIO 220.

ARGVMENTVM.

Bona fuiſſe alicuius quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bona alicuius fuiſſe probari poteſt, ſi ſumus in antiquis per publicam vocem & famam.*

2 *Bona fuiſſe in bonis alicuius, quomodo probetur, vide remiſſiuè.*

1 Bona alicuius fuiſſe probari poſſe, ſi ſumus in antiquis per publicam vocem, † & famam, conſultus reſpondit Franc. Are. conſil.37. nume.1. & in conſilio 102. & multis ſequentibus, quem omninò videas, & ita dixit Hoſtien. in capit. quid per nouale. de verbo. ſignif. gloſ. ordin. in ca.1. de præſumpt. lib. 6. Anton. de Butr. & recentiores in cap. veniens. primo, de teſtibus. Bald. in l. 3. C. de probatio. & in l. conuenticula. C. de epiſc. & cleric. vbi teſtatur Barto. hoc ſentientem, & optimè congruit text. in l. ſi arbiter. ff. de probatio. gloſſ. in l. atqui natura. §. cum me abſente. ff. de nego. geſt. Alexand. in conſilio 139. numero 8. & 9. volumi. 6. & Cephal. in conſilio 137. nume.14.
2 volum. 1. † quomodo verò probetur, fuiſſe bona alicuius, adeas ſupra Concluſionem, Bona fuiſſe in bonis defuncti, vbi hanc materiam latius proſequuti ſumus.

CONCLVSIO 221.

ARGVMENTVM.

Bona eſſe acquiſita è re Patris quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bona eſſe acquiſita ex ſubſtantia Patris, quomodo probatur, vide remiſſiuè.*

2 *Bona empta per filium cenſentur acquiſita de bonis paternis, ſi tempore emptionis filius habitabat cum patre, nec eſſet adeò induſtrius, vt induſtria ſua aliquid lucrari potuiſſet.*

1 Bona eſſe acquiſita è re Patris, † quomodo probetur conſulendus erit Accurſ. in l. cum oportet. C. de bo. quæ lib. in verbo, ex eius ſubſtantia. & notat Roland.
2 à Valle in conſilio 90. numero 8. volum. 2. vbi dicit. † bona empta per filium tunc cenſeri acquiſita ex bonis paternis, ſi tempore emptionis filius habitabat cum patre, & iſtiuſmodi eſſet, nec adeò induſtrius, vt induſtria ſua aliquod lucrari potuiſſet, per gloſ. Bartol. & alios in dicta l. cum oportet. per Alexand. in conſilio 15. colum. penult. volum. 13. & in conſilio 31. colum. 2. volum. 4. per Abb. in conſilio 36. colum. 1. volum. 2. per Socin. in conſilio 161. in princip. & in conſilio 61. colum. 1. volum. 4. & Corn. in conſilio. 174. colum. 2. volum. 1. in conſilio 182. colum. 2. eod. volum. & in conſilio 154. volum. 2.

CONCLVSIO 222.

ARGVMENTVM.

Bonus quomodo quilibet præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Bonus quilibet præſumitur, niſi euidenter de contrario conſtet.*

2 *Bonus quilibet eſt naturaliter, ſecundùm præſumptionem naturæ.*

3 *Bonus præſumitur, qui à bona patria oriundus eſt, vel natus à bonis parentibus.*

4 *Electus ad eccleſiam, ſi probetur eſſe venatorem fit interpretatio, vt id animi gratia faciat, vel ſi probetur natura ad iram & indignationem eſſe procliuem, id accipitur ex iuſta cauſa hoc facere.*

5 *Bonitatis præſumptio valere non debet ad ius alienum perimendum, aut minuendum.*

6 *Bono viro credendum eſt, vbi non agitur de præiudicio alterius.*

7 *Bonus cum ſuo damno non præſumitur bonus.*

8 *Bonus quilibet eſſe debet, etiam ſi de bono opere lapidaretur.*

9 *Bonus quis non præſumitur, quando agitur de vtilitate animæ.*

10 *Præſumitur in dubio magis, quòd quis cõmiſerit delictum, quàm non.*

11 *Bonitas non præſumitur, neque integritas, quando agitur de aliquo promouendo ad beneficium eccleſiaſticum, cum quilibet homo naſcatur filius iræ, & ſeruus ad malum, & ideo rogari debet de vita bona, & adhiberi aliqualis inſtructio.*

12 *Bonus quis non præſumitur, quando ex actibus præcedentis vitæ ſua oritur aliqua coniectura doli, & prauitatis, niſi poſſet probari, virtutibus vacaſſe, appoſito ſpatio triennij.*

13 *Bonus quis non præſumitur in his, quæ ſonant in factum, & ad quæ quis tenetur vigore contractus.*

14 *Bonus licèt quis præſumatur, non tamen præſumitur optimus, & ſi ſtatuto caueatur, vt ad probationem alicuius negocij teſtes debeant eſſe optimi, ſeu optimæ opinionis, illa qualitas declarari, & probari debet.*

15 *Bonus licèt quis præſumatur, non tamen ſi ſtatutum requireret teſtem omni exceptione maior.*

16 *Bonus quilibet non ſolum præſumitur, ſed etiam præſumitur bonæ exiſtimationis, & famæ.*
17 *Bonus facultatibus quilibet non præſumitur.*
18 *Qui alicuius delicti labe fuit imbutus, is famæ, & opinionis integræ non eſt præſumendus.*
19 *Bonus non eſt ille præſumendus, qui rei illicitæ operam dedit.*
20 *Qui ſemel fuit malus, ſemper malus præſumitur in eodem genere mali, vel ſimili.*
21 *Inquiſitus de furto ſi habet contra ſe teſtes deponentes, conſueuiſſe committere homicidia, incendia, vel ſacrilegia, non per hoc poterit torqueri, quia requiritur, vt probatio ſit in eodem genere mali.*
22 *Præſumptio prioris malitiæ ceſſat, ſi quis poſt delictum honeſtè triennio vixerit.*
23 *Quis talis præſumatur, qualis olim fuit, vide ibi remiſſiuè.*

1 Bonum quemlibet præſumi, niſi † dilucidè aliter conſtet, ſancitum eſt in c. dudum. & in c.
fin. ext. de præſumpt. & in cap. 1. in ver. exiſtimare. ext. de
ſerut. & in l. cum pater. §. rogo. ff. de leg. 2. in l. meritò. ff.
pro ſoc. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de probat. l. omnimodo. C. de inoffic. teſtam. Crauet. in conſil. 60. num. 7. Grat.
in conſil. 41. num. 14. volu. 2. per text. in l. cum pater. §. rogo.
ff. de leg. 2. & in conſil. 46. num. 20. eod. volum. Purpurat. in
l. 1. ff. ſi cer. peta. num. 18. iſta verò eſt præſumptio naturæ,
2 † quia naturaliter quilibet eſt bonus, vt dicit gloſſ. in l. fi.
ff. quod met. cauſ. Angel. in l. ſciendum. in fi. ff. de verb.
oblig. ſequitur Alciat. in tracta. ſuo de præſumpt. in 3. regula, præſump. 2. nume. 1. & reg. 2. præſumpt. 8. nume. 1. Soc. in
conſil. 15. incip. omnipotens Deus adſit, colum. 1. lib. 1. Hippolyt. de Marſil. in l. 1. nume. 67. C. de ſica. Dec. in l. milites.
num. 23. C. de militar. teſta. Maria. Socin. in conſil. 83. num. 3.
volum. 2. & in conſ. 89. num. 3. eod. volum. Bertrand. in conſil. 126. num. 10. volu. 7. c. mandata. extr. de præſumptio. Caſſan. in conſuetud. titu. de droict. & appat &c. §. 5. num. 25. f.
146. Grammat. in conſil. 30. num. 9. & adeò hoc eſt verum,
quod inquit gloſ. in c. ne quis arbitretur. 27. q. 2. vt verba in
alienum ſenſum torqueantur, vt quis dicatur bonus, quam
ſequitur Marſil. in conſil. 2. num. 9. & Rolan. à Valle in conſilio 96. num. 10. volum. 2.

Primò amplia concluſionem potiſſimum procedere, ſi
3 ille ſit bona natus patria † vel ex bonis parentibus ortus,
vnde verſus.

Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri,
Qualis erit mater, filia talis erit.

argum. l. quod ſi nolit. §. quia mancipia, vbi gloſſ. & Doctor.
ff. de ædilit. edict. & notat Ioan. de Amicis in conſil. 86. nume. 13. & in conſ. 134. nu. 10.

Verumtamen quod ad illud de patre diximus, longe ſecus ſenſit Demoſthenes, qui dicere ſolebat, à viris egregijs,
proinde quaſi fato quodam id accidat, improbos proficiſci filios. In quam ſententiam iſtud eſt etiam Euripidis in
Heraclidis.

Vnum forſan inter plurimos inueneris, qui patre non ſit
nequior. Illud quoq; Homericæ Mineruæ. Telemachum
alloquentis lib. 2. Odyſſ.

Pauci enim filij ſimiles patri ſunt:
Plures peiores, pauci autem patre meliores.

Propterea Elius Spartianus in vita Seueri Imper. Conſtat
(inquit Diocletianum alloquens) Auguſte, neminem propè magnorum virorum optimũ, & vtilem filium reliquiſſe.
Qui quidem Spartianus ibidem multis cõprobat exemplis.
& eſt apud Valer. Max. lib. 3. cap. 5. tit. de his, qui à præclaris
parentibus degenerarunt.

Secundò amplia, vt procedat concluſio, etiam ſi probetur talem, qui electus fuit ad regendam eccleſiam, eſſe venatorem, † nam hoc accipitur, vt animi cauſa id faciat, vel ſi
4 probetur ad iram & indignationem natura eſſe procliuem,
interpretatio ſit iuſta de cauſa hoc feciſſe, vt habemus ab
Inno. cap. dudum. 2. nu. 2. de electio. Feli. in c. fi. col. 3. de præſump. Huius verò ampliationis meminit Soci. in reg. 39.

Primò limita concluſionem non procedere, quando agitur de præiudicio tertij, nam ad ius alienum perimendum,
5 aut minuendum † valere præſumptio bonitatis non debet,
vt ſcitè tradidit Felin. in c. fi. ext. de præſump. Abb. in c. cum
in iure. de offic. deleg. in princ. & gl. in c. ſi quis. 50. diſt. &
gloſſ. in c. ſtatutum. in verbo ab aliquo. de reſcript. in 6. &
Alciat. d. tract. de præſump. reg. 3. præſump. 2. numero 2. vbi
ait, ita limitari Accur. doctrinam in l. Titio fundus. ff. de
6 condit. & demon. † placuit enim ibi Accur. vt credatur bono viro, nam iſtud non procedere, vbi ageretur de præiudicio alterius, ita reſpondit Dec. in conſil. 445. numero 61.
idem Petr. Benint. in deciſ. 67. nume. 19. Si quis verò eſt, qui
multorum prudentum auctoritates ad hanc rem congeſtas
videre ſtudeat, adeat Crauet. in ſuo conſil. pro genero. numero 63.

7 Secundò limitatur, vbi quis præſumeretur bonus cum †
illius detrimento, tum enim non præſumitur bonus, id voluere iuris interpretum coryphæi, Accur. & Bart. in l. qui
iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiuran. Fel. in d. c. fi. de præſump.
Abb. in c. cum in iure. de offic. deleg. Dec. in c. ad hæc. colum. 2. de appell. Grat. in d. conſilio 46. nume. 22. volum. 2.
nam quæ inuenta ſunt, vt proſint, non Vlpiani debent nocere, vt colligere eſt ex reſponſo in l. legata inutiliter. ff. de
lega. primo.

At hæc limitatio non placet Alciat. in d. reg. 3. præſump.
8 2. nume. 4. Nam inquit quilibet debet eſſe bonus, † etiamſi
de bono opere lapidaretur. c. qualiter, & quando. 2. ext. de
accuſat. notata in c. clericis. ext. de vit. & honeſt. cleric. &
rationem reddit Alciat. in d. loco dicens, præſumptionem
prædictam non eſſe inductam ſimpliciter in fauorem alicuius, ſed dimanat generaliter ex natura.

9 Tertiò limita, quando agitur vtilitas animæ, † quia tunc
non præſumitur bonus, vt gl. in c. 1. de reſcrip. & ibi Fel. Ancha. in conſil. 179. incip. prima facie. nu. 7. & Fel. in c. cum in
iure. extra de offic. delega. nu. 2.

Cuius rei ratio eſt, quia in dubio præſumitur magis quis,
10 quòd commiſerit delictum, † quàm contra, vt Anchar.
conſuluit d. conſilio 179. numero 7. Alcia. d. præſump. 2.
numero 5.

Quartò limita, quando agitur de aliquo promouendo ad
beneficium eccleſiaſticum, quia tunc cum quilibet homo
naſcatur filius iræ, & ſeruus ad malum, integritas non præſumitur, neq; bonitas. Hinc fit, vt ab eo accuratè ſit inquirendum de vitæ integritate, & aliqua ex parte id docendum
11 ſit, † ſecundùm Card. in clem. 1. in 2. notab. de conceſſio.
præben. & ſequitur Feli. in d. c. cum in iure. nume. 3. extr. de
offic. deleg. & hanc limitationem notauit Petr. Duen. in
regu. 75. in 1. limitat. & Alciat. d. regu. 3. præſump. 2. num. 6.
vbi dicit, hanc non eſſe limitationem ad concluſionem,
quia hoc caſu etiam præſumitur bonus, licèt lex nõ ſit contenta hac ſola præſumptione, ſed quid vlterius requirit, vt
ſuprà.

Sublimitatur hæc limitatio in iam promoto, vt per ſuprà
allegatos Doctores, & præter eos Archidiac. in c. actor. 6. q.
1. & Dec. in c. 2. extr. de electio. nu. 7.

Quintò limitatur, quando illius ante actæ vitæ actioni-
12 bus oritur aliqua coniectura doli, † & prauitatis, vt monuit
Bald. in l. 1. ante finem. C. ſi quis omiſſ. cauſ. teſta. & §. ſancimus. auth. de teſtib. & l. de minore. §. pen. ff. de q. & id confirmat regul. ſemel malus. de regul. iur. in 6. Alciat. in ead.
præſumpti. 2. nu. 7.

Sublimita hanc limitationem, niſi poſſet probari, illum
honeſtis actionibus vacaſſe trium annorum interpoſito interuallo, vt auth. de monachis. §. ſancimus. & Salic. in l. minorem. in 2. colum. verſicu. ſtat ergo concluſio. C. de in integ. reſtit. Bartol. in l. Caſſius. ff. de ſenat. & cano. in c. inſinuatum. extr. de ſimo. Ludouic. Rom. in conſi. 225. colum. 2.
Iaſ. in l. ſi prius. colum. pen. ff. de oper. nou. nunc. Imo. in c.
cum deputati. de iudic.

13 Sextò limita concluſionem non procedere † in his, quæ
ſonant in factum, & ad quę quis tenetur vigore contractus,

arg.

arg. l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. empt.& notat Grat.in d.
conſi.46.num.21.volum.2.
Septimò limita, vt licèt quis præſumatur bonus, non ta-
men præſumatur optimus, vnde ſi ſtatuto caueatur, vt ad
14 probationem alicuius negotij teſtes debeant eſſe optimi,†
ſeu optimæ conditionis, debet illa qualitas declarari, &
probari, prout dicit Angel.in l.2. §.in diem.ff.quemadm.te-
ſtam. aper. & Angel. de Aret. in §. item verborum.Inſtit.de
inutil. ſtipul. Alexan.in conſi.8.vol.1.Soc.in conſi.274.Dec.
in conſi.321. col.pen. Alciat.loco ſupracitato, vbi dicit hanc
* eſſe * communem opinionem.Petr.Duen.in reg.75.in 4.li-
mitat.Hippolyt.de Marſil.in ſing.187.& Cepol.in conſi.57.
num.8.in criminal.
15 Amplia prædictam limitationem, † etiam ſi ſtatutum
requireret teſtem omni exceptione maiorem, nam licet
quis præſumatur bonus, non tamen in tali caſu præſume-
retur omni exceptione maior, ita voluit Dec.conſilio 27.
colum. 4.
Sublimites id, ſi ſtatutum diceret, vt eſſet bonæ exiſtima-
tionis, nam licèt eſſet bonus, contingere tamen poteſt, vt à
ciuibus ſcelere contaminatus habeatur, tum verò neceſſe
16 non eſt, vt illud probetur † quia quilibet non ſolum præſu-
mitur bonus, ſed etiam præſumitur bonæ exiſtimationis, &
famæ, vt cauit Calliſtratus in l.pen.§.1.ff.de var.& extra. co-
gnit.& Vlpian.l.quantæ.§.fi.ff.de publica.
Octauò limitatur concluſio non habere locum quoad
17 facultates, † quia non quilibet præſumitur bonus faculta-
* tibus, vt tradidit gl.* communiter approbata in l. ſi verò. §.
qui pro rei qualitate.in verbo dubitetur. ff. qui ſatiſdar. co-
gant.& ibi Iaſ.n.15. & hanc limitationem ponit Petr. Duen.
in reg.75. in 2.limitatione.
Nonò limitatur, quando contra eum eſſet aliqua infa-
18 mia, vel præſumptio, † quia is famæ, & opinionis integræ
non eſt præſumendus, qui alicuius delicti labe ſit contami-
natus, vt inſigniter dicit Lucas de Penna in l.hac lege. C. de
proxi. ſacr. ſcri. lib.12. in prin. & in l.2. C.de bon.vac.lib.10.
quem refert Afflict. ſup.conſtitut.Reg.lib.1. in rub. de feri.
& ſalar. num.65. prout etiam ille non eſt bonus præſumen-
19 dus † qui rei illicitæ operam dedit, iuxta ea, quæ obſerua-
uit Accur.in l. 1. C. de ſicar.& Bartol. in l. Aurelius. §. idem
quæſijt. de lib. leg. atq; Alexand. in l. 1.§.ſi quis ſimpliciter.
columna 3. ff. de verbo. oblig.& Marſil. in d. l. 1. de ſicar. &
Grat.in conſil. 93. nume. 17. volum. 1.Duen. in d. regul. 65.
nume. 3. in 3.limitat. & per notata per Bernard. Diaz. in re-
gul. 140.
Decimò limita concluſionem non procedere, quando
20 quis ſemel fuerit malus, † nam ille ſemper præſumitur ma-
lus in eodem genere mali, vel ſimili, arg. c. ſemel malus. de
reg.iur.in 6. l. non omnes.§. à barbaris.ff. de re milit. Marſil.
in pract. §. diligenter. num.100. Alcia.in tract.de præſump.
reg.2.præſump. 7.nu.2. 1.limit. Cephal.in conſi.82.num.34.
volum.1.Natt.in conſi.362.num.8.in conſi.420. nu.40.& in
conſi.422.num.21.volum.2.& in conſi.42.nu.5.volum.1.Ca-
cher. in deciſ. Pedemont. 88. nume. 27. Ioan. de Amicis in
conſi.116.nu.7. Riminal.Sen. in conſi.391.num.22.volum.2.
21 Alex.in conſi.5.vol.1.vbi dicit † reum furti, cui teſtes obijci-
ant, illum homicidam, incendiarum, vel ſacrilegum eſſe, ic-
circò quæſtionibus nō poſſe ſubijci, quia requiritur, vt pro-
batio ſit in eodem genere mali, alioqui nulla eſt, vt placuit
Bart.in l.ſi cui,§.ijſdem.ff.de accuſat.in l.Caſſius.ff.de ſenat.
in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. q. 7. ff. de oper. nou.
nunciat. Bald. in l.fi.in fi. C.de his, qui per met.iud.non ap-
pell. vide latè Felin.in c.fi.de præſump.
Sublimita tamen hanc limitationem non procedere, ſi
22 poſt delictum honeſtè triennio vixerit, † quia ex hoc ceſſat
prioris nequitiæ præſumptio, prout dicit Ang.in authen. de
monachis. ibi, triennalis temporis teſtimonium, & hanc
ſublimitationem eſſe in primis notandam dicit Guliel. de
Bened. in repeti.c. Raynutus. in §.qui cum alia. matr.contr.
num.274.Salicet.in l.ſi minorem.C.de in integ.reſtitut.mi-
no.idem Salic. & Alex.in l.ſi fideiuſſor.§.ſi ſatiſdatum.ff.qui
ſatiſd.cogan. Dec.in conſi. 163.col.8.in princ. verſicu. quar-
tò non deponit. Imol. in c. cum deputati, de iud. Iaſ. in l. ſi
prius. colum. 15. in princ. ff. de oper. nou. nunciat. & Curt.
Iun.in l.1.nu.36. C.de prohib.ſeq.pecu.
An autem quis talis præſumatur, † qualis olim fuit, adhi-
bendi erunt in conſilium prudentes omnes, in l. cum qui-
dam.l. pater. §. rogo.de leg.2. & infra ſuis locis commodius
dicetur, & vide latè differentem Feli. in ſuo reperto.in lite-
ra bonus quis præſumitur.
Vberius verò hanc concluſionem explicantem adeas Il-
luſtriſſimum Cardinalem Albanum in additio. ad Bart. in l.
meritò. ff. pro ſoc. vbi prædictam concluſionem ampliat
duodecim modis.

CONCLVSIO 223.

ARGVMENTVM.

*Maior ne fides teſtibus habenda ſit, bo-
num eſſe quem, non malum aſſerenti-
bus.*

SVMMARIVM.

1 *Bonum quem eſſe, teſtes ſi aſſerant, ipſis magis creditur, quàm
deponentibus malum.*
2 *Bonum quem eſſe deponens, ſi reddit rationem ſcientiæ, quia eſt
vicinus, probat.*
3 *Bonum non præſumitur de malo, nec econtrà malum de bono.*
4 *Bonum omne factum rectè præſumitur.*
5 *Malum omne factum, prauè ſemper præſumitur actum, niſi ra-
tione perſonæ contraria omninò oriatur præſumptio.*
6 *Bonus non præſumitur, quem pater minus idoneum iudicauit.*

1 Bonum quem eſſe teſtibus deponentibus magis
credi † quàm malum aſſerentibus, con-
ſuluit Anchara.conſil.253. ſub nume.3.verſic. in iſta veritate
dico, arg.c.fi.de præſumpt.& not.in c.ſi fortè.de elect.lib.6.
& huius doctrinæ auctor fuit Inn. in c.veniens.de præſump.
vbi ait, vbi teſtes ſunt contrarij, nos debere ſequi illos, pro
quibus facit præſumptio iuris. Tiraquel. etiam meminit in
tract. de præſump. §.1. verbo bonæ fidei, gloſ.2.fol.8.verſic.
ſed quid in dubio.
2 Quod ſi reddat rationem ſcientiæ, † dicens, quia eſt vi-
cinus, probat, vt notant Bart.& Alex.in l.1.ff.ſi cert.petat.&
ibi Purpurat.nu.42.
3 Prout bonum non præſumitur de malo, † nec econtrà
malum de bono, vt animaduertit Speculat.titu.de præſum-
ptio.§.ſpecies.num.10. circa fi.c. nonnulli. in fi.46.diſtinct.
vide latè Iacobum de Beluiſ.in l. omnimodo. C. de inoffic.
teſtam.
4 Sicut etiam nunc bonum † factum rectè præſumitur, ar-
gum. c. in præſentia. extr. de renunciat. & c.fi. extr.de præ-
ſump.c. abſit.9.q.3. l.1. C.de commit.& contrah.ſtipular.
Amplia item concluſionem procedere in malo, quia o-
5 mne malum factum, † prauè ſemper præſumitur actum.c.
1. extr. de præſump.l. nam luſus.ff. ad leg.aquil.c.ſi quis non
iratus. 15. q. 1. & c. 1. ea. cauſa. q. 6. quæ concluſio omninò
vera eſt, niſi ratione perſonæ contraria omninò oriatur
præſumptio, d. c.cauſa 15. q.5.c.non omnes.Specu. in tit.de
præſump.§. ſpecies.nu.10.
6 Rurſus verò bonus non præſumitur, † quem pater mi-
nus idoneum iudicauit, argum. l. penul.in fi.ff. de curat.fu-
rio. nam & aliàs talis videtur eſſe infamis infamia facti, vt. l.
ea quæ. C. de his qui not. infam. Luc. de Pen. in l. vnica. C.
de quæſtor. lib.12.

CONCLVSIO 224.

ARGVMENTVM.

*De bona fide an in dubio præſumatur, ni-
ſi pro-*

ſi probetur mala, & quomodo id procedat.

SVMMARIVM.

Bona fides in dubio præſumitur, niſi probetur de mala.

1 *Actor, qui proponit emiſſe rem bona fide, non tenetur illam probare, ſed aduerſarius, qui bonam fidem negat.*

2 *Bona fides in dubio præſumitur, etiam ſi is, qui poßideat, nullum titulum poßidendi habeat.*

3 *Contrarium num. 12.*

4 *Bonam fidem quod quis habeat, & non habeat titulum, ſimul ſtare poteſt.*

5 *Bona fides non præſumitur in dubio, ſi alius poſſeſſor antiquior appareret.*

6 *Mala fides nocet.*

7 *Dominia rerum propter publicam vtilitatem nō ſunt omni tempore indiſtincta, ſiue incerta.*

8 *Locupletari non decet cum alterius iniuria, & damno.*

9 *Bonæ, vel malæ fidei in materia, ſtandum eſt potius iuri canonico, quàm ciuili.*

10 *Intellectus ad Bar. in l. vlt. C. vnde vi.*

11 *Vera mala fides nunquam tollitur, neque purgatur per aliquem temporis lapſum, & longißimum, & memoriam hominum excedentem.*

12 *Bona fides non præſumitur, niſi adſit titulus.*

13 *Quod ſuum non eſt, debet quis ſcire eſſe alienum.*

14 *A communi opinione, quæ benè probetur in iure, nunquam recedendum eſt.*

15 *Sciens rem occupatam ſuam non eſſe pro certo ſcire debet, ad alios eam rem pertinere.*

16 *Credens rem ſuam eſſe, & illam poßidens eſt in bona fide, licèt non habeat titulum, vt quia intellexerit fuiſſe maiorum ſuorum, ſeu anteceſſoris ſui, vel alio modo ad eum ſpectare.*

17 *Bona fides oriri poteſt ex iniuſtis, & temerarijs cauſis.*

18 *Bona fides eo magis præſumitur, quò agitur de damno euitando.*

19 *Bona fides in dubio præſumitur, dummodo allegetur.*

20 *Bonam fidem allegare omittens, omninò ſuccumbit.*

21 *Præſcriptio præſumpta omninò allegari debet.*

22 *Bonæ fidei allegationem ſufficit præſumi tacitè ex deductis.*

23 *Bona fides ad hoc vt præſumatur, ſufficit allegare difficultatem probationis.*

24 *Bonæ fidei probatio ſufficit, vt fiat, poſtquam concluſum eſt in cauſa.*

25 *Bona fides ſemper præſumitur, & allegari non debet in præſcriptione, cuius memoria vſurpari non poßit.*

26 *Bona fides quando requiritur per ſtatutum, tunc non præſumitur, ſed opus eſt, vt probetur per quædam ſimilia.*

27 *Bonam fidem arguit poſſeßio longi temporis.*

28 *Coniecturæ ſi appareant, ex quibus arguatur de bona fide, ad probationem bonæ fidei ſufficiunt abſq; alia probatione, etiã quando ſtatutum bonam fidem requirit.*

29 *Bona fides non præſumitur in præſcriptione ſeruitutum, niſi aliqua iuſta cauſa oſtendatur credulitatis.*

1 Bonam fidem in dubio præſumi, † niſi probetur de mala, reſpondit Vlpian. in l. merito. ff. pro ſoc. & ſanè plerunq; credendum eſt, inquit I. C. eum qui partis dominus eſt, iure potius ſuo vti, quàm furti conſilium inire. Idem docuit Accur. in l. ſuper. in ver. probatur. C. de præſc. long. temp. l. penul. C. de euict. gloſſ. in c. fi. de præſum. Bald. in d. l. ſuper, colum. 3. verſic. illud autem. & ibi Angel. gloſſ. in c. fi. ver. bona fide. & in c. ſi diligenti. in verbo bona fides. de præſcrip. Calcan. in conſil. 99. colum. 5. in fi. Innoc. in c. nihil. colum. 2. ver. nam creditoribus hæreditarijs. de elect. Alexand. in conſil. 200. colum. 2. verſi. præterea in dubio. vol. 2. Innoc. in c. ſi diligenti. circa princ. verſicu. bona fides, & in c. vigilanti. in princ. ver. & dicitur. de præſcrip. Ant. de But. in d. c. ſi diligenti. colum. 2. verſic. quæro quomodo probetur. Bart. in l. quemadmodum. colum. 1. in fi. nu. 3. ver. nota ex hoc. C. de agricol. & cenſit. §. 2. Inſtitut. de vſucap. Archidiac. in c. 1. in verſicu. bona fides. de præſcrip. in 6. Barbat. in conſi. 41. colum. 10. verſic. ad hoc poteſt reſponderi. Cephal. conſil. 130. nume. 11. volum. 1. & in conſil. 253. nume. 47. volum. 2. Neuizan. in conſil. 37. numero 24. Alexand. de Neuo in conſil. 98. num. 2. Ferdinand.
* Vaſq. illuſt. controuerſ. lib. 2. c. 79. nume. 15. vbi de * communi atteſtatur. Boer. in deciſ. 42. numero 35. Alcia. regu. 3. præſumpt. 5. latè Didac. Couaruu. de ſponſ. 2. par. c. 3. §. 1. nume. 4. & in reg. poſſeſſor. 2. par. titu. 6. §. 8. nume. 2. de reg. iur. erudit iſſimus Menoc. de recuper. poſſeſſione, remed. 8.
* num. 64. Anchara. in conſil. 142. nume. 6. & iſta eſt * communis opinio, vt per Claud. in l. Celſus. nume. 77. ff. de vſuca. Corn. in conſilio 136. colum. 1. in princ. verſicu. ſufficit enim. volum. 2. Dec. in l. non hoc. num. 5. C. vnde legit. & ibi Iaſ. colum. fi. ver. facit, quòd licèt. Abb. in c. grauis. colum. 3. verſicu. ſi verò non conſtat. de reſtitur. ſpoliat. Alci. tit. de præſump. in 3. reg. in 5. præſump. facit Rota in deciſ. 24. fuit dubitatum. in nouis.

2 Hinc fit, † vt actor, qui proponit emiſſe rem bona fide, non teneatur illam probare, ſed aduerſarius qui negat bonam fidem, vt tradidit Roffred. in ſuo tract. de libel. in 1. parte, in rubric. de actio. publ. nu. 6.

Amplia concluſionem procedere, etiam ſi is, qui poſſi-
3 deat, † nullum titulum poſſidendi habeat, vt notat Bar. in l. Celſus. nu. 17. ff. de vſucapio. iuxta ſententiam Accurſ. in l. ſi quis emptionis. in verbo tenuerit. iuncto tex. C. de pręſcrip. 30. vel 40 annorum, gl. in §. 1. Inſtit. de vſucap. ver. quæ bona. & gl. in c. ſanctorum. in verb. ſacræ, & ibi Panor. de præſcrip. Alexand. conſi. 201. col. 2. lib. 2. Corn. conſi. 130. lib. 1. Curt. Iun. conſi. 72. & Soc. in conſi 38. in cauſa dominorum. lib. 3 Dec. conſil. 376. nume. 6. & in conſil. 309. nume. 3. cum multis alijs allatis à Tiraquell. in tract. de præſumpt. §. 1. verſicu. bona fide. gl. 2. fol. 8.

Vnde rectè dicere conſueuerat Bart. in eo nuper à nobis
4 adducto loco † ſi ſimul poteſt ſtare, vt quis non habeat titulum, & habeat bonam fidem, ſecundùm gl. in l. ſi quis emptionis. in verbo tenuerit, iuncto tex. C. de præſcrip. 30. vel 40. annorum, ergo ita debemus præſumere, cum iſtiuſmodi præſumptio ſit humanior. Alcia. tract. de præſump. præſump. 5. reg. 3. num. 2.

5 Limita primò hanc ampliationem non procedere, † ſi alius poſſeſſor antiquior appareret, per l. fi. C. vnde vi. Bart. in d. l. Celſus. nume. 17. ff. de præſcrip. Alciat. loco ſupra citato, ponderando in ijs, quæ antecedunt loquutum fuiſſe, Iaſ. de præſcriptione temporis, cuius initij non extabat me-
6 moria in contrarium, & tamen in d. colum. pen. vult, † vt noceat mala fides, eandem opinionem ſequitur Alexand. in conſil. 13. colum. 4. in fi. Crauet. conſil. 146. nume. 12. & alijs ſequen.

Ratio conciliandi has contrarias opiniones in eo ſita eſt, vt prior opinio procedat de iure ciuili, quod ius conſiderauit rigorem ex conſtitutionibus hominum ſuadentibus ali-
7 quas publicas vtilitates, quæ eſt primò, † ne dominia rerum eſſent omni tempore indiſtincta, ſiue incerta. l. 1. ff. de vſucap. Deinde vt finis litib. facilius imponatur. l. fi. ff. pro ſoc. ius verò Pontificium conſiderauit naturalem æquitatem
8 diuinæ diſpoſitioni conuenientem, † qua cauetur, ne cum alterius iniuria, & damno locupletemur. l. iure naturæ. ff. de regul. iur. Dyn. in c. malæ fidei poſſeſſor. nume. 2. de reg. iur. in 6.

Verùm in hac materia ſtandum eſt potius iuri canoni-
9 co, † quàm ciuili, vt habetur in d. reg. poſſeſſor malæ fidei, de reg. iur. lib. 6. tradit Rom. in conſilio 275. ante fi. verſicu. & prædicta ſunt ſeruanda, lib. 2. in conſil. 51. colum. 2. in fi. lib. 5. Dec. conſil. 144. colum. 3. circa med. verſicu. præterea iſte. Iſta verò reſponſio penitus ea, quæ obijciuntur, non videtur auferre, non enim Bartol. dicit in d. l. vlt. C. vnde vi,
10 † poſt triginta annos poſſe quem præſcribere cum mala fide, nam ſi hoc ſentiret, perperam ſentiret, inſpecta diſpoſitione iuris canonici, cui (vt dictum eſt) ſtandum eſt, ſed inquit Bartol. præſumptionem malæ fidei præcedentem

tolli

tolli per curſum triginta annorum. Vult ergo Bart.ſecus eſ-
ſe in mala fide vera, non præſumpta, quia vera mala fides
nunquam tollitur, neque purgatur per aliquem temporis
11 lapſum, & longiſſimum, † & memoriam hominum exce-
dentem, vt cum ex inſtrumento, vel teſtibus apparet, ſcien-
ter aliquem emiſſe rem alienam, ita doctiſſimè, & elegan-
ter conſulendo ſenſit Aret. in d. conſil. 153. incipit conſulta-
tio, addi. ad Bart. in l. fi. C. vnde vi. Ay. Crau. in conſil. 146. &
in tract. de antiq. temp. in 4. par. ſectio. materia iſta, num. 20.
fol. 159. in his, qui ſunt paruæ impreſſionis.

Secundò limita, niſi ius tali poſſeſſioni contradiceret, c.
1. de præſcrip. lib. 6.

Contrarij huic primæ ampliationi fuere Inno. in c. per
12 tuas, & ibi Bald. de teſtib. † volentes, vt immò non præſu-
matur bona fides, niſi adſit titulus, quod idem placuit Imol.
in repetit. l. fi. in 5. colum. de præſcrip. & dicit Fel. in c. ſi di-
ligenti, de præſcript. hanc opinionem iure poſſe defendi
13 per text. in l. fi. C. vnde vi, † quia omnes ſcire debent, quod
ſuum non eſt, hoc ad alios modis omnibus pertinere, vt in-
quit Imp. Iuſtin. ibidem.

Verùm his non obſtantibus nunquam à communi opi-
14 nione eſſe recedendum, conſulerem, vt pote, † quæ bene
probetur in iure in l. ſi quis emptionis. C. de præſcrip. 30.
vel 40. anno. & in c. 1. de præſcriptio. in ſexto.

Nec vllam vim facit ratio per diſſentientes adducta, quia
d. l. fi. loquitur in eo, qui ſcit rem occupatam ſuam non eſ-
15 ſe pro certo, nam tunc debet ſcire, † ad alios eam rem per-
tinere.

Ampliatio verò ſupra notata eſt intelligenda in eo, qui
rem eſſe ſuam ignoret, immo credat eſſe ſuam & in bona fi-
de, licèt non habeat aliquem titulum, vt quia aliquis ei di-
16 xerit, † fuiſſe maiorum ſuorum ſeu anteceſſoris ſui, vel alio
modo ad eum ſpectaſſe.

17 Quod autem fides poſſit oriri ex iniuſtis, † & temerarijs
cauſis, ſequuntur Alexan. & recentiores. Bart. in d. l. Celſus.
Bald. in l. 1. & gloſſ. ibi. C. vbi cau. ſtat. Alexand. conſi. 125. in 3.
col. lib. 4. Andr. Sicul. conſilio 17. in pen. col. lib. 2. Felin. in c.
cum contingat. in 3. col. de reſcript. & in d. c. ſi diligenti. in 2.
columna. Iaſ. in l. ſi id quod. in 8. notab. ff. de iuriſdicti. omn.
iudicum.

Amplia ſecundò concluſionem principalem potiſſimum
18 habere locum, quando agitur de damno euitando, † quia
tunc eo magis bona fides præſumitur, prout dicit Bald. poſt
Inno. in c. per tuas. col. 1. ext. de teſtib. multa tradit Alciat. in
tract. de præſum. reg. 3. præſumptione 5. & Cephal. in conſil.
130. num. 11. vol. 1.

Primò limita ſupradictam concluſionem principalem
19 procedere, † dummodo allegetur, motus auctoritate I. C.
in l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem Pollioni. ff. de adult.
Bald. in d. l. ſuper. C. de præſcrip. Alex. in conſil. 57. nume. 5.
vol. 7. & in conſil. 177. num. 12. vol. 6. Crauet. in conſi. 258.
num. 23. Calca. in conſil. 28. incipien. illud afferam, num. 18.
Angel. in l. eum qui. §. publiciana. ff. de public. vbi inquit,
ſis tamen cautus in allegando bonam fidem, aliàs ſuccum-
bes. gloſſ. in c. ſi quis per triginta. in titu. ſi de feud. fuer. con-
trouer.

20 Quæ limitatio vſqueeo procedit, † vt omittens talem al-
legationem omnino ſuccumbat, iuxta ſententiam Bart. in l.
cum quid. col. vlt. vbi etiam Bald. ff. ſi cert. petat. per text. in
l. ſi adulterium. §. idem Pollioni. ff. de adult. Anto. Butr. in
c. ſi cautio. extr. de fid. inſtrumen. Franc. Aret. in l. qui in
aliena. §. 1. ff. de acqui. hæredit. Angel. in §. ſed iſtæ. colum. 11.
Inſtitut. de actio. Cepol. in tract. ſeruit. vrb. prædio. c. 2. co-
lum. 2. vbi dicit ſe vidiſſe in hoc plures errare. Iaſ. in l. non
hoc. col. fi. C. vnd. cog. Ioan. Bap. Ferret. in conſil. 61. num. 13.
Rom. in conſil. 77. incip. Reuerende pater. & ex multis alijs
adductis per Tiraquell. in tracta. de præſcript. in verbo bo-
na fide. fol. 9. §. primo, gloſ. ſecunda, & ibidem fol. 12. vbi re-
prehendit Barbat. in conſil. 41. nume. 8. volum. 1. & in alijs
multis conſil. per eum ibi allegatis, in quibus Barbat. con-
trarium ſequitur.

Amplia iſtam intelligentiam maximè procedere in præ-
21 ſcriptione præſumpta, † quia omninò allegari debet, pro-
ut dicit Afflict. ſup. conſtitut. Reg. fol. mihi 120. poſt nu-
mer. 31.

Nec omittemus illud obſeruatione dignum, ſatis eſſe al-
legationem bonæ fidei præſumi tacitè ex deductis, vt ſi quis
22 aſſerat ſe fundum poſſediſſe tanquam ſuum, † vel pro ſuo,
quia hoc caſu dicetur allegatam fuiſſe bonam fidem, vt vo-
luit Alexand. in conſilio 201. libro ſecundo, & ſequitur Dec.
in conſil. 267.

23 Quinimò ſufficit allegare difficultatem probationis, †
ad hoc, vt præſumatur bona fides, ita reſpondit Romanus
in dicto conſil. 77. poſt principium.

Adeò vt nec requiritur, vt talis probatio fiat in initio cau-
24 ſæ, ſed ſufficit ſi fiat, † poſtquam concluſum ſit in cauſa,
quæ fuit ſententia Panormitani, in capitulo dudum. il pri-
mo, columna ſecunda, de electio. Alexander in l. prima,
columna prima, C. vt quæ deſ. aduoc. part. & Dec. in con-
ſilio 266.

Sublimita tamen ſupradictam limitationem non proce-
dere in præſcriptione, cuius memoria vſurpari non poſſit,
25 † nam tunc bona fides ſemper præſumitur, & allegari non
debet, vt per text. in capitulo primo, de præſcript. in ſexto,
& ibi Doctor. & per Afflict. in deciſione 239. in fi. cum mul-
tis alijs adductis per Roland. à Valle in conſilio 3. nume. 95.
volum. 1.

Secundò limita, ſi ſtatutum requirat bonam fidem, quia
26 tunc non præſumitur, ſed opus erit † vt probetur per quæ-
dam ſimilia, ita Calcan. in conſilio 58. incipien. illud afferam
in medium. quem ſequitur Tiraquell. in dicto ſuo tract. de
præſcript. dicto verſiculo bona fide. eodem §. & gloſſ. fol. 9.
& Cephal. in conſi. 227. nu. 58. vol. 2.

Sublimita prædictam limitationem, vt non procedat, ſi
27 appareant aliquæ coniecturæ, † ex quibus bona fides col-
ligi poſſit, vt poſſeſſio longi temporis, vel ſimilia, nam tunc
28 huiuſmodi coniecturæ ſufficiunt abſque alia probatione, †
etiam quando ſtatutum requirat bonam fidem, ita reijcit
dictum Barbat. Aymo Crauet. in ſuo tract. de antiq. tempor.
prima parte, verbo quæritur etiam. nume. 40. & 41. Bartol.
& Doctor. in l. Celſus. C. de vſucapio. hanc verò materiam
latè Tiraquell. proſequutus eſt tit. de præſcript. gl. 2. verſic.
ſed quod in dubio. cum ali. verſi. ſeq.

Tertiò limita in præſcriptione ſeruitutum, nam in tali
29 præſcriptione bona fides non præſumitur, † niſi aliqua iu-
ſta cauſa oſtendatur credulitatis, vt obſeruat gloſſ. in l. pri-
ma, §. hoc interdicto. C. de iti. actuq; pri. Cy. in l. 1. & 2. C. de
ſeruitu. & Calcan. in conſi. 53. nume. 1.

CONCLVSIO 225.

ARGVMENTVM.

Bona fides quomodo præſumatur ex diuturnitate temporis triginta, vel quadraginta annorum.

SVMMARIVM.

1 Bona fides præſumitur ex diuturnitate temporis triginta, vel quadraginta annorum, & ſic ex præſcriptione.
2 Præſumptio malæ fidei videtur purgari ex curſu triginta annorum.
3 Mala fides allegari non poteſt poſt lapſum longiſſimi temporis.
4 Mala fides præcedens non tollit præſumptionem bonæ fidei acquiſitam per ſpatium triginta, vel quadraginta annorum.
5 Mala fides nocet in præſcriptione.
6 Malæ fidei poſſeſſor de iure canonico non præſcribit in æternum.
Poteſtas ſuprema non eſt præſcriptibilis. nu. 7.
7 Poteſtati Imperatoris non præſcribitur, niſi per tempus antiquiſſimum, cuius initij memoria non extat in contrarium.
8 Græci non potuerunt præſcribere contra ſuperioritatem Romanæ eccleſiæ cuiuſcunq; temporis propter malam fidem.

9 *Mala fides opponi poteſt vſque ad triginta annos, & millia millium.*

10 *Intellectus ad Bar. in l. fi. C. vnde vi.*

11 *Mala fides præſumpta allegari non poteſt poſt triginta annos.*

12 *Bona fides præſumitur apud omnes perſonas præſcribentes eandem rem ſucceſſiuè, excepta prima illa perſona, quæ incepit præſcribere.*

13 *Bona fides inducitur etiam ex actu nullo ſtante temporis poſſeſſione.*

14 *Bona fides præſumitur etiam ex præſcriptione, decem annorum.*

15 *Malæ fidei præſumptio ſi eſt fortior præualet præſumptioni bonæ fidei, non obſtante curſu temporis,*

Vna præſumptio tollit aliam, & fortior tollit debiliorem. ibi.

16 *Præſumptio, quòd coniunctus, familiaris, & vicinus præſumatur ſcire facta coniuncti, præfertur illi præſumptioni, quòd per ſpatium triginta, & quadraginta annorum præſumatur bona fides.*

17 *Mala fides, quæ inducitur ex ſtatuto, nō tollitur ſpatio tanti temporis.*

18 *Error iuris etiam ſi proſit in præſcriptione longi temporis non tamen prodeſt, quando ille titulus eſt reprobatus à iure per ſtatutum.*

19 *Bonæ fidei præſumptio nō inducitur, licèt malæ fidei præſumptio ceſſet tanti temporis ſpatio.*

20 *Bona fides præſumitur ex curſu triginta annorum, vbi agitur de modico tertij præiudicio.*

21 *Bona fides licèt præſumatur ex curſu triginta, & quadraginta annorum, admittitur tamen contra eandem præſumptam probatio in contrarium.*

22 *Lex licèt conferat vim tituli antiquitati temporis, ceſſat tamen eius prouiſio, quando apparet de expreſſa prouiſione hominis, vt ſi contrarium appareat per inſtrumenta producta per aduerſarium.*

23 *Lex quomodo præbeat efficacitatem tituli antiquitati, & lapſui temporis.*

24 *Bona fides ceſſat, quando apparet de titulo reprobato, & mala fides apertiſſimè arguitur, quæ præſcriptionem in æternum impedit.*

25 *Probatio cōtra præſumptionem iuris admittitur per indirectum.*

26 *Probari per indirectum poteſt, antiquitatem tanti temporis vim tituli non habere.*

Bonam fidem præſumi ex diuturnitate temporis
triginta, vel quadraginta annorum, † ſicq;
1 ex præſcriptione, multi tum docuere, tum conſuluere, vt
Inn. & alij in c. 2. de reſti. in integr. Abb. & alij in c. ſi diligenti.
de præſcriptio. Doct. in l. Celſus. ff. de vſuca. Alex. in conſi.
71. num. 1. lib. 1. & in conſi. 203. nu. 12. volum. 6. & in conſil. 4.
nu. 3. vol. 7. Aymo Crauet. in ſuo tracta. de antiq. temp. in 4.
parte, verbo materia iſta, num. 21. & multis ſeq. Rimin. Sen.
in conſi. 288. nu. 19. & in conſi. 246. nu. 25. vol. 2. in conſil. 93.
nu. 47. & ſeq. vol. 1.
Ratio eſt, † quia ex curſu triginta annorum videtur pur-
2 gari præſumptio malæ fidei, prout dicit Bart. in l. fin. in fi. C.
vnde vi. Dec. in conſ. 267. colum. 3. poſt med. & in conſi. 272.
col. 5. circa medium. Iaſ. in §. ſed iſtæ. col. 19. num. 100. Inſtit.
de actio. & in conſi. 57. col. fin. in fi. in conſi. 72. colum. 2. poſt
med. lib. 10. & in conſil. 209. colu. 2. circa finem. libr. 2. Curt.
Iun. in conſi. 52. col. 4. Pau. de Caſt. in conſ. 169. viſo quodam
3 proceſſu. col. 2. lib. 1. vbi ait † poſt lapſum longiſſimi tempo-
ris malam fidem allegari non poſſe, ſimiliter Corn. in conſi.
96. col. fi. lib. 4. voluit bonam fidem ſimpliciter præſumi ex
lapſu longiſſimi temporis. Cæpol. in tractat. de ſeruit. vrba.
prædior. c. 20. nu. 2. & 3.
Amplia vſque eo concluſionem procedere, † vt nec mala
4 fides præcedens tollat præſumptionem bonæ fidei per ſpa-
tium triginta, vel quadraginta annorum acquiſitam, hincq;
conſequatur, vt nec huiuſcemodi præſcriptioni obſtet, vt
tradit Dec. in l. traditionib. colum. 3. circa med. numer. 11. &
ſeq. C. de pact. & conſ. 496. col. 2. circa medium, & conſ. 638.
col. 1. in fi. allegat Salycet. in l. 2. col. fi. C. de ſeruit. idem ſen-
tit Ioan. Zenob. de Vbal. inter conſi. Bal. in conſi. 370. verba
reſcripti, circa finem, verſic. non obſtant ea, quæ dicuntur.
lib. 3. & nouiſſimè Boër. deciſ. 39. nu. 7. vbi ſimpliciter hoc di-
ctum refert.
5 In contrariam verò † vt immò noceat mala fides in tali
præſcriptione, deſcendit ſententiam gl. in c. 1. in gl. penul. in
verſi. niſi, de præſcrip. lib. 6. & ibi Franc. col. fi. quam glo. re-
fert, & ſequitur deciſ. Neapoli. deciſ. 368. col. 4. verſi. & ideo
voluit. idem voluit Ang. de Aret. in §. furtiuæ. circa prin. In-
6 ſtit. de vſucapio. vbi † de iure canonico poſſeſſor malæ fidei
non præſcribit in æternum, idem placuit Abb. in ca. fin. in 1.
notab. de conſti. vbi requirit bonam fidem, vt quis præſcri-
bat contra ſupremam poteſtatem Imperatoris, & tamen ta-
li poteſtati non præſcribitur, niſi per tēpus antiquiſſimum,
7 † cuius initij memoria non extet in contrarium, vt habetur
in l. imperium. ff. de iuriſd. omn. iud. Immo plerique volunt,
talem poteſtatem ſupremam non poſſe prēſcribi, idem vult
Domi. in c. ſacr. ſanct. 22. diſt. quem refert, & ſequitur Fel. in
8 c. cum nobis. col. 1. de præſcr. inferens † Græcos non potu-
iſſe præſcribere cōtra ſuperioritatem Romanæ eccleſiæ cu-
iuſcunq; temporis, propter malam fidem, eandem opinio-
nē ſequitur Bertach. in 3. parte ſui repertorij, in verbo præ-
ſcriptio quomodo cauſatur. verſic. fi. Orland. de Curt. inter
9 conſilia Calca. in conſ. 6. col. pen. circa med. vbi ait † malam
fidem opponi poſſe vſq; ad triginta annos, & millia millium,
idem ſenſit Bartholom. de Vulpis inter conſi. Calcan. conſi.
58. col. 2. ante medium. Iaſ. in conſi. 24. col. penul. ante med.
libr. 3. latiſſimè conſuluit Aymo Crauett. conſi. 147. per to-
tum: vbi, eo modo, quo dictum eſt, explicat Bartol. in d. l. fi.
10 C. vnde vi. & quod dictum Bart. † nō procedat, vbi verè con-
ſtaret de mala fide aliter, quàm per præſumptionem, tenet
Aretin. in conſil. 153. conſultatio. Additio ad Bar. in d. l. fi. C.
vnde vi. Quòd ſi omnes Doctores cum Bart. opinione ſen-
tientes accuratè, & optimè inſpiciantur, videbimus illos lo-
qui in mala fide præſumpta. & hinc eſt, quòd Paul. Caſtren.
11 in conſi. 169. col. 2. † voluit, malam fidem allegari non poſſe
poſt triginta annos, debeat intelligi de mala fide præſum-
pta, non vera. Crauet. de antiquit. tempor. parte 4. §. mate-
ria. nu. 21. ex his igitur adductis firma manet & ſtabilis con-
cluſio noſtra ſupraſcripta.
12 Secundò amplia concluſionem procedere, † vt præſu-
matur bona fides apud omnes perſonas præſcribentes ean-
dem rem ſucceſſiuè, excepta prima illa perſona, quæ ince-
pit præſcribere, vt tradit Geminia. in capit. 1. column. 2. de
præſcript. lib. 6. Peruſin. in column. 3. numer. 8. & pract. Pa-
pienſ. in forma libell. in confeſſo. in gloſſ. ſeruitus. column.
6. numer. 23. latè Iacob. Mandell. conſil. 64. numer. 55. & 56.
quem vide.
13 Tertiò amplia concluſionem procedere vſque eo, † vt
ſtante tanti temporis poſſeſſione etiam ex actu nullo indu-
catur bona fides, ſic conſuluit Ruin. conſil. 31. nume. 25. verſ.
præterea quamuis. vol. 1. & conſi. 69. col. fin. ver. & quamuis.
eod. vol.
14 Quartò amplia concluſionem locum etiam habere † in
præſcriptione decem annorum, vt reſpondit Dec. conſil.
266. nu. 5. & Dec. conſi. 267. n. 5. & 4. & conſi. 232. nu. 9. Alex.
conſ. 142. conſideratis diligenter. lib. 1. & conſi. 24. pondera-
tis his. lib. 5. & conſi. 69. d. lib. 5.
Primo limita concluſionem non procedere, ſi præſum-
ptio malæ fidei eſſet fortior, quia tunc non obſtante dicto
curſu temporis præſumptio malæ fidei fortior præualeret,
15 nam vna præſumptio tollit aliam † & fortior tollit debilio-
rem. l. pen. ff. de reſtit. in integ. Fel. in c. vigilanti. in fi. extr. de
præſumpt. Bald. in conſi. 249. ante fi. ver. ſcias, quòd mala fi-
des, volum. 3. Boër. in deciſ. 211. nu. 18. part. 1. Crauet. d. tract.
de antiquit. temp. par. 4. §. materia. num. 21. Corn. conſi. 136.
colum. fina. verſic. & per hoc. vol. 2. Aret. conſi. 102. colum. 1.
veluti ſi præſcribens erat coniunctus, vicinus, vel familia-
ris, prout decidit Alex. in conſi. 46. colum. 3. volum. 6. & ra-
tionem eſſe dicit Grat. in conſil. 125. num. 4. volum. 1. quoni-
16 am iſta præſumptio, † vt coniunctus, familiaris, & vicinus

pręſumatur ſcire facta coniuncti, præfertur illi pręſumptio-
ni, vt per ſpatium triginta, & quadraginta annorum præſu-
matur bona fides, cum (vt dictum eſt) vna præſumptio tol-
lat aliam.

Secundò limita concluſionem, niſi mala fides inducere-
17 tur ex ſtatuto, † nam eo caſu nõ tolleretur ſpatio tanti tem-
poris. l. quemadmodum. C. de agricol. & cenſit. c. qui contra
iura. de reſcrip. Bar. in l. ſed ſi lege. §. ſcire. de petit. hæred. la-
tè Ruin. conſil. 41. nu. 28. & 31. volu. 1. Alex. conſ. 73. vol. 2. vbi
18 ait, † etiam ſi error iuris proſit in præſcriptione longi tem-
poris, hoc non procedere, quando ille titulus eſt reproba-
tus à iure per ſtatutum.

Tertiò limita concluſionem, quia licèt ex tanti temporis
19 ſpatio ceſſet præſumptio malæ fidei, † non tamen inducitur
præſumptio bonæ fidei: vt docet Bar. in d. l. ſed ſi lege. §. ſci-
re. de petit. hæredi. & ita tenuit D. Abb. in cap. de quarta. de
præſcrip. & glo. in c. 1. de his quæ fi. à Præl. ſine conſenſu Ca-
pit. & in c. apoſtolicæ. de donat. & in c. cura. de iure patrona.
Paul. de Caſtr. in conſi. 74. incipien. quia fruſtra diſputatur,
circa fin. verſi. 2. ratio, & Ruin. conſi. 41. nù. 30. & ſeq. Alex.
conſi. 134. nu. 15. vol. 2.

Quartò limita, vt quamuis pręſumatur bona fides ex cur-
20 ſu triginta annorum, † hoc tamen eſt intelligendum, vbi a-
gitur de modico tertij præiudicio, iuxta ſententiam Ant. de
But. in c. cum eccleſia. col. vlt. extr. de cauſa poſſeſſio. & pro-
priet. qui ſic intelligit notata per Inno. in c. 2. de reſtit. in in-
teg. & nouiſſimè Rui. d. conſi. 41. nu. 22. lib. 1.

Verùm, vt prædicta concluſ. clarius eluceſcat, nonnulla
21 ſunt obſeruanda. Primùm, † quòd licet præſumatur bona
fides ex curſu triginta &c. vt ſupra dictum eſt, contra tamen
huiuſmodi bonam fidem præſumptam probatio contraria
poteſt admitti, quæ varijs modis fieri poteſt, per confeſſio-
nem partis, auth. ſed iam neceſſe. C. de donat. ante nupt. l. fi.
ff. quod. met. cau.

Secundo loco, nam licèt lex vim & robur titulo antiqui-
22 tati tanti temporis, attulerit, hoc tamen eſt verum, † quan-
do ceſſat prouiſio humana, ſed quando liquidò conſtat de
expreſſa cautione hominis, vt ſi cõtrarium appareat per in-
ſtrumenta producta ab aduerſario, ceſſat legis prouiſio, vt
refert Crauet. dicto loco ſupra citato, nu. 13.

Tertiò, nam lex confirmat, & probat quidem titulum an-
23 tiquitatis illius temporis, † & lapſum eiuſdem, atq; præſcri-
ptionem tam antiquam, modò tamen cætera omnia ad præ
ſcriptionem apta, & habilia præcedant, vt præſcribens ſit
capax iuris, quod præſcribitur, vt ſit in bona fide, vel præ-
ſumpta, quia quoties de aliquo diſputatur, omnia habilia a-
liunde putantur. l. qui teſtamento. in prin. ff. de teſta. ca. 1. de
ætate, & qualitate.

24 Verùm † quando apparet de titulo vitioſo, & reproba-
to, ceſſat bona fides, & mala fides apertiſſimè arguitur, quæ
præſcriptionẽ in æternum impedit, vt dictum eſt ſuprà per
regulam, poſſeſſor. de reg. iur. in 6.

Quartò contra præſumptionem iuris, qualis eſt hæc de
25 qua in præcedenti concluſione agitur, † admittitur proba-
tio in contrarium per indirectum, vt vtar verbis gloſ. ſingu-
* lar. & * communiter approbatæ. in clem. 1. de proba. quam
gloſ. inſignem & ſingularem refert, & ſequitur Soci. in con-
ſil. 242. colu. 2. in fin. verſic. quoniam ad hoc videbatur poſſe
reſponderi. lib. 2. & conſilio 191. col. 2. in fin. verſic. contraria
ratio ceſſat. lib. 2. modò licèt directò non admittatur quis ad
probandum antiquitatem tanti temporis vim tituli non ha
26 bere, † admittetur tamen per indirectum, dicendo. Non re-
cuſo, ne diſſimulo, quin antiquitas tanti temporis vim titu-
li non habeat, ſed aſſero illum titulum hic non nocere, quia
præſcribens fuit in mala fide, ad probandum adduco titu-
lum hunc expreſſum, per quem apparet contractum fuiſſe
contra expreſſam iuris prohibitionem, & contra ius quo-
dammodo naturale &c.

Huiuſmodi enim probationes, & id genns aliæ admit-
tuntur in contrarium, vt habemus à Crauc. in d. tract. loco
ſupra citato, nu. 14.

CONCLVSIO 226.

ARGVMENTVM.

Bonam fidem ex coniecturis præſumi & probari.

SVMMARIVM.

1 *Bonæ fides præſumitur, & probatur ex coniecturis, vt ex poſſeſſio-
ne longi temporis.*

1 Bonam fidem præſumi, & probari ex coniecturis,
† vt ex poſſeſſione longi temporis, colligi-
mus ex Pauli reſponſo in l. 1. §. ſi ſeruus. ff. de acquirend. poſ-
ſeſſione. quem refert, & ſequitur Alexan. in conſilio vltimo,
volu. 1. notant Bart. & Doctores in l. Celſus. ff. de vſucap. Pa-
riſ. in conſi. 112. nu. 52. vol. 1. Alba in conſi. 28. nù. 3. Crauet. de
antiquit. temp. part. 1. §. quæritur etiam, nu. 40. & 41. Bal. in
conſi. 20. num. 4. & 5. volum. 5. Dec. in conſi. 266. in conſi. ſe-
quent. & in conſi. 275. Aretin. in conſil. 130. Rolan. à Valle in
conſi. 3. nu. 94. vol. 1. Soc. Iun. in conſi. 144. nu. 48. volu. 1. Af-
flict. deciſ. 369. num. 8.

CONCLVSIO 227.

ARGVMENTVM.

Bona fides an probetur per iuramentum.

SVMMARIVM.

1 *Bona fides probatur per iuramentum aſſerentis ſe aliquid feciſſe,
cum ea, quæ conſiſtunt in conſcientia, & animo tantum, per iu-
ramentum probentur.*

2 *Bonam fidem alleganti etiam cum iuramento nõ creditur, ſi nul-
lus præcedat titulus, vel ſi allegetur reprobatus.*

3 *Bona fides aſſerta non probatur cum iuramento, quando præ-
ſumptio iuris eſt contra aſſerentem ipſam.*

4 *Præſumptio iuris eſt, patremfamilias ſcire ea, quæ in domo fiunt.*

5 *Bonam fidem ſi iurare vellet adoleſcens ludens cum virgine in te-
nebris, ei non creditur, & quare.*

6 *Bonam fidem allegans etiam cum iuramento non creditur, ſi cõ-
trarium probetur, quod probari poſſit.*

7 *Bonam fidem iurans, ſi ſit homo nequam, nec fide dignus & malè
audiret, ei non creditur, etiam iuranti.*

1 Bona fides præterea probatur per iuramentum aſſe-
rentis ſe aliquid feciſſe, † nam ea, quæ in men-
te, & animo ſita ſunt, tantum per iuramentum probantur,
vt latè dixi ſupra in concluſione, animi probatio, & quod
bona fides per iuramentum probetur, tradidit gl. notabilis
in c. ſignificaſti, extra de homicid. & in l. atqui natur. §. ſi cum
me abſente. verſi. committat. ff. de neg. geſt. Iaſ. in §. ſed iſtæ.
num. 90. Inſtitut. de action. & ibidem Iaſ. num. 22. vbi ponit
infra ſcriptas limitationes.

Primò limita concluſionem nõ procedere, ſi nullus præ-
cedat titulus, bonam fidem alleganti, etiam cum iuramento
2 non creditur, † exempli gratia, ſi quis interrogatus cur hanc
rẽ poſſideat, ipſe reſpõderet, ſe neſcire titulum, ſed bonam
fidem habere, ipſi fides non habebitur, vt docuit Bart. in l. 1.
§. hoc interdictum. ff. de itinere, actuq; priua. & idem ſi ad-
duceret titulum reprobatum, & non bonum, Zaſ. in d. §. ſed
iſtæ. nu. 23. Inſtit. de actio.

3 Secundò limita, vt non procedat, † ſi præſumptio iuris
eſſet contra aſſerentem bonam fidem, quia tunc iuramen-
to non probaretur bona fides aſſerta, vt voluit Bart. in l. in-
ter omnes. §. rectè. ff. de furt. vt pote ſi nota fuerit facta cita-
tio domi ſuę & ille vellet iurare ſe ignoraſſe, & ſic bonam fi-
4 dem, ſibi non crederetur, † nã pręſumptio iuris eſt, patrem-
familias ſcire ea, quæ in domo fiunt, vt l. ſi tutor. C. de peric.
tut. vel ſi adoleſcens luderet cum virgine in tenebris, vellet
5 iurare bonam fidem ei non crederetur, † quia præſumptio
eſt contra eum, nam à iuuene, & cupido non creditur red-
dita virgo, vt Zaſ. d. loco ſupra citato nu. 23.

Tertiò

Tertiò limitatur non procedere, ſi cōtrarium probetur,
8 † quod probari poſſit, vt traditum fuit à Barto. in l. 2. ff. pro
empt. Innoc. & cæteri in ca. quia propter. §. illud. de elect. &
per not. per Zaſ. in d. §. ſed iſtæ.
Quartò limita concluſionem, vt non procedat, ſi iurans
bonam fidem eſſet homo nequam, nec fide dignus, maleq;
7 audiret, † nam tunc ei non crederetur etiam iuranti, vt vo-
luit Bald. in l. funus. in 3. oppoſitione. C. de furt. gloſſ. in d. c.
ſignificaſti. extr. de homicid. idem Bald. in l. 1. colum. 1. verſi.
quintum exemplum. C. de ſumm. Trinit. & fide cathol. &
Angel. in l. quæ iudicio. ff. de accuſa. quos ſequitur Zaſ. in d.
§. ſed iſtæ. num. 24.

CONCLVSIO 228.

ARGVMENTVM.

Bona fides quo pacto præſumatur ex titulo.

SVMMARIVM.

Bona fides præſumitur ex titulo.
1 *Bona fides ipſo iure præſumitur probata ſtante aliquo titulo.*
2 *Bona fides ſtatim præſumitur oſtenſo titulo.*
3 *Bona fides præſumitur etiam in titulo iniuſto, & ex temerarijs*
4 *rationibus acquiſito.*
Bona fides quomodo inducatur.
5 *Poſſeſſio prædeceſſoris præbet iuſtum titulum, & errorem. ibi.*
6 *Bona fides præſumitur etiā ſine titulo, dummodo præceſſerit ſpatium longi temporis, vt triginta annorum.*
7 *Simul ſtat, vt quis non habeat titulum, & tamen ſit in bona fide.*
8 *Bona fides ad hoc, vt præſumatur, oportet, vt quis iuſtum titulum habeat, & quod longo tempore fuerit in poſſeſſione.*
9 *Tempus longum ad bonam fidem præſumendum arbitrio boni viri, ſeu iudicis relinquendum eſt.*
10 *Mala fides etiam poſt triginta annos poteſt allegari, ſi poſſidenti reſiſtit ius commune.*
11 *Bona fides præſumitur in præſcriptione lōgiſſimi temporis, etiam ſi poſſeſſio ſit contra ius.*
12 *Bona fides præſumitur etiam ſine titulo, quando agitur poſſeſſorio.*
13 *Bonam fidem ſine titulo non præſumi, opponere quis non poteſt, niſi dominus, vel antiquior poſſeſſor.*
Contrarium ibi.

1 Bonam fidem † præſumi ex titulo colligere eſt ex
Impp. Dioclet. & Maximian. reſcripto in l.
penult. C. de euictio. & ex Vlpian. reſponſo in l. Celſus. vbi
plenè Barto. colu. penul. ff. de vſucap. & ex c. ſi diligenti. extr.
de præſcriptio. & ca. 1. eod. titu. in 6. Cyn. & Doctores idem
voluere in l. ſuper longi. de præſcrip. longi. temp. reſpondit
Alex. in conſi. 134. nu. 15. lib. 2. & in conſi. 94. nu. 10. dicto lib.
2. & in conſi. 24. nume. 16. vol. 7. & in conſi. 134. numer. 2. vo-
lum. 7. Alben. conſuluit in conſil. 84. num. 3. & in conſil. 64.
2 nu. 62. vbi inquit † ipſo iure bonam fidem præſumi proba-
tam, ſtāte aliquo titulo, quod idem ſenſit Dec. in conſi. 266.
col. fin. num. 5. Natt. in conſil. 456. num. 16. vol. 2. & in conſi.
16. num. 9. in conſi. 38. num. 4. & in conſi. 230. num. 2. volu. 1.
3 Mant. in conſi. 297. nu. 2. vol. 1. vbi dicit, † bonam fidem ſta-
tim præſumi oſtenſo titulo, vt dixit. Soc. Iun. in conſ. 50. nu.
29. vol. 4. & in conſi. 47. nu. 3. vol. 2.
Amplia concluſionem vſq; eo procedere, vt etiam habe-
4 at locum in titulo inualido, & † ex temerarijs rationibus ac-
quiſito, quod inſigniter dicit Bal. in l. 1. in fin. C. vbi cauſa ſta-
tus &c. quem refert, & ſequitur Albenſ. in d. conſ. 64. nu. 63.
idem Bal. in l. precibus. col. 6. C. de impub. & in l. fi. nu. 45. C.
de exeq. li. 10. Dec. in conſ. 272. colu. penul. num. 9. Abbas in
conſil. 55. in cauſa, quæ ad præſens. in fin. lib. 2. Natt. in conſi.
72. nu. 7. vol. 1. Cacher. in deciſic. Pedemon. 160. nu. 6. Curt.
Iun. in conſi. 168. num. 35. Mantu. in conſ. 297. num. 10. vol. 1.
Alex. in conſi. 75. viſis ponderatis. lib. 4. & Bar. in l. 1. circa fin.
C. de ſeruit. & in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itin. act. priua. &
in l. Celſus. verſic. dic ergo. ff. de vſucapion. & Riminald. ſen.
5 in conſil. 282. numer. 30. volum. 2. vbi dicit † etiam bonam
fidem induci ex eo, quòd maiores mei, vel auus, vel proauus
dixerunt ſe emiſſe, vel titulum habuiſſe, ex hoc enim manat
iuſtus error ad præſcribendum, præterquam quòd etiam
poſſeſſio præceſſoris præbet iuſtum titulum, & errorem, vt
in c. tuta. de iurepatro.
Secundò amplia, vt etiam bona fides præſumatur ſine ti-
6 tulo, dummodo præceſſerit ſpatium longi temporis, † vt
triginta annorum, prout dicit Bart. in l. fi. in fi. verſi. item iſta
allegatio. C. vnde vi. Bal. in l. penult. C. quib. non obſta. long.
temp. præſcrip. Cyn. in l. ſuper longi. & ibi Ang. colu. 3. verſi.
tu autem dicas. C. de præſcript. long. tempor. Alexand. in
diſputatio. ſua incipien. Sigiſmundus. col. 31. Archidiac. in c.
1. verſ. bona fides. de præſcrip. in 6. Innocen. in ca. 2. columm.
3. verſ. item nota, quòd licèt. de in integ. reſtitut. Abb. in cap.
ſi diligenti. colum. 3. de præſcrip. Aret. conſi. 105. colum. pe-
nult. ſub nu. 7. verſicu. illud etiam non lateat. incip. in cauſa
& quæſtione, & conſil. 153. incipit, conſultatio propoſita. in
fi. colum. fi. verſ. non obſtat, ſi dicat aliquis. Nicell. concord.
154. Imol. in l. Celſus. colum. 3. in princip. verſi. & pro prædi-
ctis. Ruin. conſi. 44. num. 17. & conſi. 115. num. 6. & in conſil.
118. num. 4. volum. 4. Dec. conſil. 267. num. 5. Pariſ. conſ. 266.
7 nu. 88. vol. 3. ſtat enim ſimul † vt quis non habeat titulum, &
tamen ſit in bona fide, ſecundùm Bar. in l. Celſus. ff. de vſuca.
per gl. in l. ſi quis emptionis, in ver. tenuerit. C. de præſcr. 30.
vel 40. annor. quam ſequitur Alci. in tract. de præſump. reg.
3. præſump. 5. nu. 21.
Huic tamen ſententiæ aduerſari videtur Bomb. in conſil.
29. vbi dicit, ad hoc vt præſumatur bona fides neceſſe eſſe,
8 † vt quis iuſtum titulum habeat, & quòd longo tempore fu-
erit in poſſeſſione, & ita videtur innuere, ſine titulo non da-
ri bonam fidem, licèt præceſſerit ſpatium longi temporis,
per multas auctoritates per eum allegatas, vbi etiam aſſerit
9 † prædictum longum tempus arbitrio boni viri, ſeu iudicis
relinquendum eſſe.
Intellige ſecundam ampliationem, vt nō procedat, ſi poſ-
ſidenti reſiſtit ius commune, quia tunc etiā poſt triginta an-
10 nos † poteſt allegari mala fides, docuit Bar. in l. quemadmo-
dum. col. 1. in fi. verſ. nota ex hoc. C. de agric. & cenſit. lib. 11.
Archi. in c. 1. in princ. de præſcrip. Inn. in c. 2. nu. 6. verſ. item
nota, quòd licet. de in integ. reſtit. & ibi Ioa. Andr. n. 6. Abb.
in c. bonæ. 2. nu. 21. de poſtul. prælat. Imo. in d. c. 2. col. fi. verſ.
item aduerte. Domini de Rot. deciſio. 268. incip. collatio, in
nouis. aliàs 7. de iurepatro.
Limitanda eſt hæc intelligentia ad proximam ampliatio-
nem, non procedere in præſcriptione longiſſimi temporis,
11 † quia tunc præſumitur bona fides, etiam ſi poſſeſſio ſit cō-
tra ius, vt reſpondit Abb. conſi. 102. nu. 1. verſic. & primò cir-
ca articulum qui teſtatur, Innoc. in ca. 2. de in integ. reſtitut.
huc ſpectat, quod obſeruat Bart. in l. quæritur. C. vnde vi. &
videtur probari in ca. cum eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſ-
ſio. & proprieta. Alexa. conſi. 110. nu. 6. li. 1. per l. 3. §. ſi ſeruus.
de acquiren. poſſeſſio. quod ſequitur Ruin. conſil. 118. nu. 2.
ſub verſic. nec obſtat. volu. 4.
Tertiò amplia concluſionem tùm maximè procedere,
quando agitur poſſeſſorio, quia tunc præſumitur bona fi-
12 des † etiam ſine titulo, vt traditum fuit à Dom. c. 1. col. 2. ver.
ſed pone. de præſcr. in 6. Inno. in c. 2. vol. 3. verſi. ſed ſi agitur.
& ibi Ioa. And. ver. & quamuis. & Card. nu. 6. & Imol. col. fi.
ver. item aduerte. de reſtit. in integ.
Quartò amplia prædictam concluſionem, vſque eo pro-
cedere, vt exceptio in contrarium, ideſt, bonam fidem ſine
13 titulo non præſumi, non poſſit opponi, † niſi per domi-
num, vel antiquiorem poſſeſſorem, ita Barto. in l. fin. col. 3.
ver. ſed contra prædicta oppono. C. vnde vi. & in l. Celſus.
colu. 4. ver. ſed contra hoc. & ibi. Bal. num. 85. & in l. Celſus.
col. 4. ff. de vſuca. Alex. in con. 200. col. 2. ver. præterea in du-

bio.vol.2. Abb.in ca.ſi diligenti.colum.3.verſi.examinemus
nunc,de præſcri.& ibi Anton.de Butr.col.2.verſic.quomo-
do.Bal.in l.1.col.3.verſi.aut loquimur reſpectu.C.vnde vi.&
in l.ſuper longi.verſi.nunc habemus.de præſcrip. Pract.Pa-
pien.in reſpon.rei conuen.& oppo.except.præſcrip. nu.16.
Rui.conſi.129.col.fin.vol.4.

Ab hoc diſſenſit Imo.in c.fin.col.4.verſic.ſed aduerte,de
præſcrip. Fel.in ca.ſi diligenti.colu.2.verſicu.ſi tu diceres.&
col.3.verſ.& dixit Bar.eo.tit.Imol.in l.Celſus.colu. 2. verſic.
item adde.& ibi Claud.col.7.ver.item obiecit Bar.ff.de vſu-
cap.Alex.conſ.192.col.1.verſ.non obſtat,vol.2.Ang.Aret.in
§.ſi quis à non domino.nu.4.Inſtit.de rer.diuiſio.

CONCLVSIO 229.

ARGVMENTVM.

Bonam fidem præſumi ex titulo renunciationis & diuiſionis.

SVMMARIVM.

1 *Bona fides præſumitur ex titulo renunciationis.*
2 *Bona fides ex titulo diuiſionis præſumitur, qui efficax eſt ad inducendam præſcriptionem.*

1 Bona fides inſuper præſumitur ex titulo renuncia-
tionis,† vt reſpondit Dec.in conſil.265.volu.4.
ſub.fi.Ratio eſt,quia bona fides ex titulo vero,vel falſo præ-
ſumitur,vt ſupradictum eſt, & notat Bart.in d.l.Celſus.ver.
dic ergo.ff.de vſuca.ſequitur Abb.in conſi.55.in cauſa, quæ
ad præſens.in fi.& in conſi.22.incip.quidam Ioa.lib.2. Alex.
in conſil.75.incip.viſis ponderatis.col.penult.lib.4. Bald.in
l. 1.circa fi. C.de ſeru.& in conſil.200.incip.viſo,& diſcuſſo.
col.1.volum.2.& vide ea, quæ ſuprà diximus in concluſione
præcedenti.

2 Præterea præſumitur etiam ex titulo diuiſionis, † qui ti-
tulus efficax eſt ad inducendam præſcriptionem, prout di-
cit lateDec.in conſi.266.num.5.facit tex.in §.1.Inſtit.de vſu-
cap.l.ſi quis emptionis.in princip.C.de præſcrip.30.vel 40.
annorum, in l. præſcriptio. C. quib.non obſtet long.temp.
præſcript.& ſcribit Alex.in conſi.24.ponderatis his.libro 5.
allegat notata in l.cum ſolus.ff.de vſucapio.& in l.1.C.com-
munia vtriuſ. iudic.

CONCLVSIO 230.

ARGVMENTVM.

Bona fides in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bona fides in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus probari poteſt per hiſtorias, & quomodo.*
2 *Iuſpatronatus probatur per literas inciſas in marmore, vel lapidibus templi.*
3 *Bona fides probatur per famam, & ipſa præſtat iuſtum titulum ad præſcribendum.*
4 *Bona fides præſumitur ex authoritate Principis.*
5 *Bona fides cauſatur ex dicto, & verbis ſuperioris.*

Bonam fidem in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus
probari poſſe per hiſtorias narrantes eos,
1 †qui te anteceſſerunt, fundamenta iéciſſe illi eccleſiæ, di-
xit Purpurat. in l.1.numer.154.ff.ſi cert.petat.& idem tradi-
dere recentiores omnes Auinionenſes in capit.cum eccle-
ſia Sutrina extra de cauſ.poſſeſſio.& proprieta.col. 21.verſi.
2 tertia coniectura, quod quidem illa ratio confirmat † quia
iuſpatronatus probatur per literas inciſas in marmore, vel
lapidibus templi, ſecundùm Baldum conſi.310.lib.5.de quo
literis infra dicetur in concluſione, iuſpatronatus.

3 Ad hæc probatur etiam bona fides per famam† quæ qui-
dem fama præſtat iuſtum titulum ad præſcribendum, prout
dicit Bart.in d.l.Celſus.ff.de vſuca.in l.2.§.hoc interdicto.ff.
de itin.actuq; priua. cum ſimilibus, & Alciat.in conſil.403.
numer.5.

4 Prout præſumitur etiam † ex auctoritate Principis, ita
docuit Matth.de Afflict.in feudal.in titulo quæ ſint Regalia
per Imperat.Feder.num.127.vbi teſtem laudat Bal.in l. 1. C.
de furt.& quod idem obſeruat Felin.in conſi.24.num.2. vbi
5 dicit, bonam fidem dimanare ex dicto, † & verbis ſuperio-
ris, teſtando Bart.in d. l. Celſus. ff. de vſucap.& gl.in l. Titio
fundus.ff.de condi.& dem.

CONCLVSIO 231.

ARGVMENTVM.

Bona fides quomodo in dubio præſumatur in poſſidente, & ex poſſeſſione.

SVMMARIVM.

1 *Bona fides in dubio præſumitur in poſſidente, & ex poſſeſſione, niſi probetur contrarium, præcipuè ſi habet titulum verum, vel putatiuum etiam ex errore iniuſto.*
2 *Bona fides in dubio præſumitur in poſſidente, etiam ſi poſſeſſor ſit ſine titulo, dummodo ius non contradicat.*
3 *Titulus putatiuus etiam ex errore iniuſto procedit quoad acquiſitionem fructuum, non autem quoad vſucapionem.*
4 *Error in titulo debet eſſe probabilis, aliàs vſucapio non procedit.*
5 *Intellectus gloſſ.in l. 1. C. vbi cauſ. ſtat. & l.igitur.§.poteſt.ff.de liber.cauſ.*

Bona fides in dubio præſumitur in poſſidente, & ex
1 poſſeſſione,† niſi probetur contrarium, vt ar-
gumento eſſe poteſt Venulei reſponſum in l. penult. ff.de
euict.glo.in c.ſi diligenti.& ibi Doct.de præſcriptio.Abb.in
c.ſanctorum. eodem titu.gloſ. in cap. cum eccleſia. extr. de
cauſ.poſſeſſ.& propriet.Alex.conſ.200.col.1.2. vol.& conſ.
35.col.pen.vol.4.Franc.Curt.conſi.82.col.2.

Iſtud autem intelligendum eſt, ſi habeat titulum verum,
vel putatiuum, etiam ex errore iniuſto. l.igitur. §. poteſt.ff.
de libera.cauſ. & l. ſicut.§.primò, ff.de vſucapio.& ita tenet
* Bartol.in l.Celſus.ff.de vſucap.dicto titulo,& eſt * commu-
nis opinio, ſicut atteſtatur Alciat.tracta.de præſumpt.3. re-
gula præſumpt.5.nume.1.vbi eam ſequitur, & ad ea reſpon-
det, quæ contrarium ſentientes obijciunt, & inſignis Doct.
D.Ioannes Franc.Balb.in d. l. Celſus.col.33. verſi.2.conclu-
ſio,& Barbat.in conſi. 4.incipien.illud afferam in medium,
vol.1.& Soc.Iun.in conſi.76.nu.60.vol.1.

2 Amplia concluſionem, vt etiam procedat, † ſi poſſeſſor
ſit ſine titulo, dummodo ius non contradicat, prout dicit
Balb. in l. Celſus.de vſucap. par.3. verſ. tertia concluſio, vbi
* atteſtatur de * cõmuni, Couarr.in reg.poſſeſſor. de reg. iur.
tit.6.§.6.nu.2.part.& Curt.Sen.in conſil.71. nu. 5. vbi alleg.
glo.in l.ſi quis emptionis titulo.in verſ.tenuerint.C.de præ-
ſcript.30.ann.Angel.in l. ſuper longi.C. de præſcript.long.
temp.Bal.in repeti.l.1.col.4.C.vnde vi.

3 Limita quod ſupra dixi,† ſufficere titulum putatiuum et-
iam ex errore iniuſto, vt vſque eo procedat quoad acquiſi-
tionem fructuum: non autem quoad vſucapionem, ita me
docuit Imol.in l.fina.C.vnde vi.& hanc opinionem arbitra-
tur veriorem Alcia.loco ſupra citato, nu.5.pro quo adducit
4 text. in l. fin. C. pro ſuo,† qui requirit: vt error in titulo ſit
probabilis, alioqui vſucapio non procedit, & hoc eſt de men-
te gl.in l. 1.C.vbi cauſ.ſtat. quæ ſi diligenter inſpiciatur, pro-
bat contra Bart.dum requirit gl. quaſi poſſeſſionem 30. an-
norum. quando ſeruus ex iniuſtis cauſis crederet ſe liberum
eſſe, & tamen ſi præſumeretur bona fides, ſatis eſſet quaſi
poſſeſſio viginti annorum. l. 2. C.de long.tempo.præſcript.
quæ pro liber.

Nec

5 Nec obſtat l.igitur.§.poteſt.ff.de liber.cau.quia† ibi non
probatur poſſeſſionem inductam ex tali errore iniuſto ſatis
eſſe ad vſucapionem, ſed ſimpliciter talis vtitur commodo
poſſeſſoris, quantum ſit ad inſtruendum iudicium, vt ibi ha
betur. & ratio eſt: quia quoad illud commodum ſatis eſt, ne
ſit in mala fide, licèt non habeat bonam: inter hæc enim eſt
dare medium, vt dicit Bart. in l.ſed ſi lege.§.ſcire.ff.de petit.
hære. Pau.de Caſt.conſ.289.in vlt. col. Alciat.in dicto tract.
de præſump.reg.3.præſumpt.5.nu.5.

CONCLVSIO 232.

ARGVMENTVM.

Bonam fidem an per depoſitionem vnius teſtis probari, & cur.

SVMMARIVM.

1 *Bona fides probatur per depoſitionem vnius teſtis.*
2 *Bona fides per indicia probari poteſt.*

1 Bonam fidem per depoſitionem vnius teſtis † probari, conſuluit Iaco. Mandell. conſ.28.nu.
3. Alexand.conſil.54.num.9. volum. 6. gloſſ.& Docto.in l.ſi
quis.C.ad leg.Iul.maieſt.& in l.maritus.ff.de quæſt.& plenè
Bar.in l.2.§.item Cornelio.ff.de quæſtionibus.& in l.admo-
nendi.poſt gloſ.ff.de iureiurando.& Alexa.conſil.187.nu.8.
volu.2.Bald.in l.Celſus.ff.de vſucapion.Angel.in l.ſi quis.de
præſcript.30.anno.& Ioan.de Imo.in repet.ca.fin.in 2.char.
de præſcript.

2 Ratio eſt, † quia cum bona fides per inditia probari poſ-
ſit.l.penult.vbi Bald. C.de euict. & Bart.in l.Celſus.colu.4.
num.18.meritò etiam per vnum teſtem probatur, prout et-
iam dicit Abb.in conſ.102.col.1.

CONCLVSIO 233.

ARGVMENTVM.

Quomodo quis probetur bonæ conditionis.

SVMMARIVM.

1 *Bonæ conditionis quem eſſe, ſi teſtis deponat, & reddat rationem, quia ſum vicinus, probat.*
2 *Bonæ conditionis quem eſſe probat etiam teſtis deponens ſuper diuitijs, vel paupertate, vel fama, ſi eſt vicinus.*
3 *Ratio ſcientiæ teſtis, quia ſum vicinus, non ſufficit, vbi agitur de probatione eorum, quæ in genere ſciri non poſſunt.*
4 *Teſtes regulariter debent ex neceſſitate concludere.*

Bonæ conditionis quem eſſe ſi teſtis deponat, & red-
1 dat rationem: quia ſum vicinus † hunc proba-
re, docuere Bar.& Alex.in l.1.ff.ſi certum peta.& ibi Purpu-
rat.num.92.verſi.ex qua.Alexan.in conſi.50.col.pen.nu.17.
Fel.in c.literis.col.1.de præſumpt.Bar.in l.de ætate.ff.de mi-
nor.& in l.ſi cui.§.hiſdem.de accuſ.Bald.in auth.quas actio-
nes.in fi.C.de ſacroſ.eccl.

Amplia concluſionem procedere, etiam ſi teſtis deponat
2 ſuper diuitijs, vel paupertate, † ſiue fama; nam in ijs, quæ in
vniuerſum ſciri poſſunt, qualia ſunt prædicta, ſufficit prædi-
cta ratio atteſtationis, vt habemus à Bal.in l.fin.§.1. col.6.C.
de iur.delib.Rom.conſ.245.in vltimo dubio, Purpurat.in d.
l.1.nu.93.& 94.ff.ſi cert.pet.Alex.d.conſi.50.nu.18.& per a-
lios ſupra allegatos; quos ibidem refert Alex.

Limita concluſionem non procedere, vbi ageretur de
3 probatione aliorum, quo generaliter ſciri nõ poſſunt, † vel
in quibus non ſufficeret probatio præſumptiua, tunc ratio
ſcientiæ teſtis, quia ſum vicinus, non ſatis eſſet, iuxta ſenten-
tiam Alex.in d.conſil.50.nume.17.Bar. in l.conuenticulam.
C.de epiſ.& cler.& idem in l.1.ff.de ſer.fugit.Bald. in l.teſti-
um.C.de teſtib.

4 Nec id ratione caret, nam † teſtes regulariter debent ne-
ceſſariò concludere.l.non hoc.C.vnde cog.ca.in præſentia.
extr.de probatio.

CONCLVSIO 234.

ARGVMENTVM.

Bonitas, & bona qualitas alicuius quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bonitas, & bona qualitas alicuius probatur, ſi teſtis deponens ſuper illis dicat, ſcio talem illius eſſe qualitatis, quia expertus ſum.*
2 *Teſtibus deponentibus de bonitate magis ſemper creditur quàm aliter deponentibus.*
3 *Teſtes deponentes de bonitate debent alijs præferri, & quare.*
4 *Teſtes deponentes de bona fama alicuius præferuntur teſtibus de mala aſſerentibus.*
5 *Præſumptio naturalis concurrit cum probatione bonæ famæ.*
6 *Teſtes duo clerici, ſi teſtificantur contra me, & duo laici pro me, creditur laicis deponentibus me non deliquiſſe, licèt clerici ſint digniores.*
7 *Teſtimonium virorum dignius eſt teſtimonio fœminarum.*
Teſtimonium mulierum quo caſu præferatur teſtimonio virorum.ibi.
8 *Præſumptio bonitatis procedit etiam quando adſunt coniecturæ ſceleris alicuius, & malæ famæ.*
9 *Bonitas eſt propagata ex origine, & habitudine naturæ, ſed malitia non, & ideò magis pro ea præſumendum.*
10 *Vulneratus ſi culpat aliquem à quo dicat ſe vulneratum fuiſſe, talis culpatio culpato non nocet, & ſi à culpatione liberetur, prodeſt culpæ liberatio.*
11 *Bonitatem, ſeu bonam famam pro ſuæ intentionis fundamento allegans, illam probare tenetur.*

Bonitatem, & bonam qualitatem alicuius pro-
bari ex eo, ſi teſtis deponens ſuper
1 illis † dicat, ſcio talem illius eſſe qualitatis, quia expertus
ſum, voluit Ang.authen.de monach.§.1.verſ.& hoc ad quæ-
ſtionem.& §.cogitandum.verſi. nota.ex conuerſatione bo-
na, num.8.

Præſertim cum in dubio magis ſemper creditur teſtibus
2 deponentibus de bonitate, † quàm aliter aſſerentibus iuxta
ſententiam Fel.in c.fi.col.3.de præſum. Crauet.conſil.6.nu.
63.vbi hanc reddit noſtræ concluſionis rationem, quia te-
ſtes deponentes de bonitate debent alijs præferri, eo quòd
3 deponant ea, quæ magis naturæ conueniant † & eidem ma-
gis amica, & conſentanea ſint, prout etiam dicit Bal.in ca.in
noſtra.in prin.de teſt.Inn.in c.cum P.col.fi.de accuſat.idem
Crauett. in conſi.8.nu.7.vbi eadem omninò verba repetit,
& allegat in conſil. 20.nu.6. in conſil.145.nu.15.& in conſil.
151.nu.20.Inno.& Doctor.in c.auditis.de præſump. in c.ec-
cleſia Vulterana.de elect. Abb.in c.cum P.col.fin.de accuſ.
Corn.in conſi.219.colu.fin.lib.1.in conſil.176.circa fin.& in
conſi.261.col.9.lib.4.

4 Ex ijs illud exijt, vt † teſtes deponentes de bona fama ali-
cuius prę̨ferantur teſtibus de mala aſſerentibus, ſi credimus
Bal.in conſ.166.incip.proponitur, quòd ex quodam inſtru-
mento in fi.lib. 2. & in conſi. 77.colum.2.lib.3.pulchrius in
conſi.348.nu.4.quæritur, an per ſolam diffamationem. col.
1.poſt medium, lib.5.Card.in ca.tua.extr.de ſponſ.quem re-
fert, & ſequitur Curt. in tractat. de teſtib.concluſ.48.incip.
magis creditur.Gozad.in conſil.13.numer. 28. Ancharan.in
conſ.253.in quæſtione presbyteri. circa fi.Cor.in conſ.209.
col.fi.li.1.in conſi.176.circa finem. li.4.pulchrè Aymo Cra-
uet.in conſ.6.nu.63.& ſeq.Marſi.in conſ.18.nu.4.& in conſ.
5 44.nu. 20. & ratio eſt, † quia cum tali probatione congruit
præſumptio naturalis, prout dicit Roland.à Valle in conſil.

 63.nu.

65.nu.363.nu.39.vol.2.& gloſſ.in fortioribus terminis in ca.
cleric.71.diſt.vbi dicit,ſi duo teſtes clerici teſtificantur con-
tra me, & duo laici pro me,fidem haberi laicis deponētibus
6 me nō deliquiſſe,† licèt clerici dignitate antecellant laicos,
quam gl.ſequitur Abb.in c.ex literis,in pen.not.de probat.
in c.ad noſtram.eod.tit.Marſi.in conſil.2.nu.19.in conſi. 41.
nu.42.& in conſi.65.num.45.vbi etiam ipſe inquit, quòd li-
7 cèt teſtimonium virorum , † quod eſt dignius illo fœmina-
rum,præferatur teſtimonio mulierum , tamen hoc locum
nō habet, ſi teſtimonium fœminarum tenderet in fauorem
rei, & illud virorum in fauorem actoris , quia hoc caſu præ-
fertur teſtimonium mulierum, vt etiam reſpondit Gramm.
in conſi.45.nu.40.

8 Amplia concluſionem ſupra fortuitò deductam,† id eſt,
præferri præſumptionem bonitatis , etiam quando vrgeant
coniecturæ ſceleris alicuius , & malæ famæ , vt tunc præſu-
matur etiam pro bonitate,&non pro facinore,vt inſigniter
dicit Bal.in d.conſi.398.nu. 4. vbi hanc reddit rationem,di-
cens,quòd bonitas propagata eſt ex origine,& procliuitate
9 naturæ,nequaquam autem ſcelus,† hinc fit,vt magis ſit pro
illa,etiam quando adſint cauſæ nequitiæ,quàm pro hac præ
ſumendum,argu.l.fin. §.ſin autem aliquis,ibi,quia potiora.
C.de edict.diui Adria.tollen. & idem Bald.in c.in noſtra. de
teſtib.Inn.in c.cum P.col.fi.de accuſ. Crauet.conſi.6.nu.63.

Quibus reſpōdet optimè, quod ſingulariter voluit idem
Bald.in l.1.circa finem.C.communia de legat.vbi ſi vulnera-
tus culpam vulneris in aliquem conferat, à quo aſſeueret ſe
vulneratum fuiſſe , hæc culpatio illi , cuius culpæ tribuitur,
10 † non nocet,&tamen ſi ab illa culpatione liberet eum,pro-
derit ei culpę liberatio,cuius axioma pro ſingulari refert,&
ſequitur Iaſ.ibi circa finem, & idem Iaſ. in l. de die.in princ.
col.fin.ff.qui ſatiſdar.cogant.Alexa.conſi.24.column.4.lib.
2.& conſil.124.col.2.volum.6.nu.11.Crauet.conſil.6. nu.64.

Limita tamen prędictam, concluſionem non procedere,
ſi bonitatem,aut bonam famam pro ſuæ intentionis funda-
mento quis alleget , † quia tunc illa ei neceſſariò probanda
11 eſt,prout de *communi atteſtatur Dec.in cap.1.num.20.de
* probat.Fel.in c.cum in iure. de offi.delega.& in c.1.nu.11.de
præſump.Afflic.li.1.conſtit.rub.17.nu. 25. Hippolyt.ſingul.
487.& in rubric.num.44.C.de probat.

CONCLVSIO 235.

ARGVMENTVM.

Bonam famam deponentibus, an magis credatur, quàm de mala atteſtantibus, etiam ſi illi ſint pauciores numero.

SVMMARIVM.

1 *Bonam famam teſtibus deponentibus magis creditur, etiam ſi illi pauciores ſint numero, quàm illis, qui de mala atteſtantur.*
2 *Nemo delinquere præſumitur.*
3 *Teſtes duo ſuper infamia deponentes præferuntur alijs contrarium aſſerentibus.*
4 *Quando ſunt duæ famæ contrariæ, vna alterā abſorbet, & attenditur poſterior.*
5 *Famæ duæ contrariæ ſi concurrant eodem tempore, illa potior eſt, quæ habet originem ab honeſtioribus, credibilioribus & quæ melioribus probatur inditijs.*
6 *Famæ duæ ſi concurrant, illa præferenda eſt, quæ fundatur in iudicio meliori.*
Quando in eodem loco ſunt contrariæ opiniones, credi debet opinioni rationabiliori. ibi.

Bonam famam alicuius teſtib. deponentibus ma-
gis credi, etiam ſi illi magis exiguo ſint nu-
1 mero, † quàm illis , qui de mala fama atteſtantur, conſultus
reſpondit Bald. in conſi.166. incipien. proponitur,quòd ex
quodam inſtrumento,in fin.vol.2.&in conſil.77. colum.2.
vol.3.Corn.in conſil.261.colum.9.volu.4. Anchar.in conſi.
189.num.7.per textum in cap. cum in tua. vbi etiam Cardi-
nal. de ſponſal. refert, & ſequitur Innoc.in cap. qualiter,&
quando.de accuſat.circa med.& notat idem Innocen.in tit.
de præſcript. Abb.in capit. cum oporteat.in fin.de accuſat.
numer.10.Felin.in cap. cum contingat.colum.2.de reſcrip.
Socin.in conſil.54.col.2.volu.3.Crau.in conſil.276.num.12.
Hippolyt.in l.de minore.§.plurimùm.colu.17.de quæſtion.
Alexand.in conſi.150.col.5.vol.5.Venafr.in conſi.7.Mantua
in conſi.67.col.1.

2 Et ratio iſtius concluſionis eſt , † quia nemo præſumitur
delinquere,arg.l.merito.ff.pro Soc.& notat Natta in conſi.
362.num.11.vol.2.

Ab hac ſententia receſſit Roman.in conſi.167.nu.10.vbi
3 ait,duos teſtes ſuper infamia deponentes† præferri alijs cō-
trarium aſſerentibus etiam mille , idem etiam ſentit Archi.
in c.omnibus.2.q. 4. Salyc.in l.ea quidem.in vlt. charta,in 1.
col.quæſt.11.C.de accuſa.

Notatione dignum illud circa concluſionē noſtram per-
4 petuò menti teneas,vt cum ſint duæ famæ contrariæ, † vna
alteram abſorbeat,attendatur poſterior,ita Felin.docuit in
cap.cum oportet.colum.1.verſic.& adde.extr.de accuſatio-
nib. Alexand.conſil.24.numer. 20.& 21.libr. 2. verſicul. nec
obſtat.

Quod ſi eodem tempore concurrant duæ famæ contra-
5 riæ , † illa eſt potior , quæ habet originem ab honeſtiori-
bus,& fide dignioribus viris, quæq; validioribus inditijs p-
batur,vt voluit Felin.in d.c.cum oporteat.col.9.ſub num.6.
Alexan.dicto conſ.24.nu.19.Bald.in c.1.§.fin.in fin.qui feud.
dar. poſſunt. vbi dicit , quòd ſi concurrant duæ famæ , illa
6 præferenda eſt , † quæ iudicio meliori innitatur,iſtis addas
Imol.& Barto.poſt Bald.in l.ſi poſt.in vltim.colum.ff.de ac-
quirend.hæred. vbi dicit, ſi in eodem loco eſſent contrariæ
opiniones,vt tunc debeat credi opinioni rationi magis cō-
gruenti, ſic Archidiac. in cap.omnibus.in ſecundo volumi.
2.quæſtio. 5.

CONCLVSIO 236.

ARGVMENTVM.

Bona fama quomodo per teſtes probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bona fama per teſtes etiam ſingulares probatur.*
2 *Mala fama ſaltim per duos teſtes probari debet.*
3 *Bona fama probari poteſt per iuramentum propinquorum.*
4 *Fama qualiter probetur, vide remiſſiuè.*

1 Bonam famā porro probari † per teſtes ſingulares
reſponſum fuit ab Alex. in con.51.verſ.nec
eſt curandum.num.5.refert, & ſequitur Barto.in l.de mino-
re.§.plurimum.in verſic. ſed quid ſi teſtes. de quæſt.& idem
Bart.in l.de minore §.tormenta. dicto tit.Corn.in conſi.34.
col.penult. vol. 2. Franc.Curt.in conſi.64.colum.3.Felin.in
c.cum oporteat.nu.6.de accuſat.Innocent.in cap. qualiter,
& quando,de accuſat.Speculat.in tit.de accuſat.& inquiſit.
§.nunc tractemus.verſic.ſuper probatione.Bald.in l.1.C.de
teſtibus. per notata in l. crimen. §.fin.ff.de teſtibus. Hippo-
lytus de Marſil.in l.de minore. §.plurimùm quoque.nume.
40.cum multis ſequent.ff.de quæſtion. & Crauet.in conſil.
63.num. 33.

Limita hanc concluſionem non procedere in mala fama,
2 † quia illa ſaltim per duos teſtes probari debet,vt cauit Ro-
land.à Valle in conſil.7.nu.53.vol.1.

Quinimmò iſtis adiungere poteris , bonam famam pro-
3 bari poſſe,non ſolùm per teſtes , † ſed etiā per iuramentum
propinquorum,vt placuit Fel.in c.cum oporteat, ſub num.
6.de accuſat.per capitul.cum in tua. in 6.notab.de ſponſali.
quem vide.

4 Et vt rem in pauca cōferam,quomodo † probetur fama,
habes

habes ab Anchar. in repet. c. canonum. in 43. chart. verſic.
ſubijcio ſimilem quæſtionem, de conſtit.& ab Alex. conſil.
24.col.5.verſicu.non obſtat.lib.2.& conſil.5.col. 2. verſ. nec
obſtat ad hoc. & conſil. 77.col. 1. in fi.1. vol. ab eodem Ale-
xan.in conſi.51. in colum. 2. nume.5. verſ.nec eſt curandum.
vol.1.latiſſimè hæc tradentem conſulas Hippolyt. Marſil. in
l. de minore. §. plurimùm quoque. ff. de quæſt. Salic. in l.
ea quidem.dicto tit.C.Bart.adeas in l.3. ff. de teſtib. adhibe-
as Ant.de But.in c.veniens. de teſtib.videas Bal. in c. ſubor-
ta.vltra medium.de re iudi.inſpicias Alex.conſi.incip. ſuper
primo,in 6.col.in fin.lib.2.nec omittas Ioan.de Ana.in con-
ſil.ſuo 1.circa vlt.col,quæras ab Alex.in dicta l.de minore. §.
plurimũ quoq;.de quæſtio.à Feli. ſciſciteris in c.veniens. de
teſtib.roges Abb.in cap.cum oporteat.nu. 10. de accuſat. &
poſtremò hæc te docebit Ang.in conſ. 309. num.2.

Huius concluſionis argumentum vberius à nobis infrà
ſuis locis explicabitur.hic igitur vlterius nõ progrediemur,
ne bis idem repetatur,lector illuc te reijcio.

CONCLVSIO 237.

ARGVMENTVM.

Bonorum poſſeßionem ſecundùm tabulas præſumi & probari ob temporis antiquitatem petitam.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum poſſeßio ſecundum tabulas præſumitur ob temporis antiquitatem petita infra annum.*
2 *Bonorum poſſeßionem agnouiſſe debito tempore probare debet qui eam allegat.*
3 *Bonorum identitas quomodo probetur, vide remißiuè.*

1 Bonorum poſſeſſio ſecundùm tabulas præ-
ſumitur † ob temporis antiquitatem
petita intra annum, ab Imp. Conſtantino colligere eſt in
l.fi.C.qui admit.propter antiq.temp.gl.& Doc.in l.1.in ver.
ratam.C. eod.titu. Paul. de Caſtr.in conſil.365.incip.ne ſub
æquiuoco.col.2.circa medium,verſ.dicet aliquis.li.1.Corn.
in conſ.94.col.fin.lib.2.nu. 15.& 16.Crauet.de antiq. temp.
par.3.verbo vidimus in genere.num.42.

Bonorum verò poſſeſſionem agnouiſſe debito tempore
2 probare debet,qui eam allegat,†vt §. fi. Inſtit.de bon. poſſ.
* Barbat.Dec. Curt. Iun. & cæteri magis* cõmuniter in rubr.
C.qui admit.& Ceph.in conſi.82.nu.55. vol. 1.

Bonorum autem identitas quomodo probetur † viden-
3 dus erit Rimin.Sen.in conſil.254.nume.11.cum ſequ.vbi di-
cit per coniecturas probari poſſe, prout etiam tradit Ce-
phal.in conſil.223.num.53.volum.2. Bart. in l. demonſtratio
falſa.ff. de condi.& demonſtr.in l.forma.de cenſib. in l. ſi in
rem.ff.de rei vendicat.& Abb.poſt Ioan. And.in c. auditis,
de præſumpt.& ad hanc concluſionem multa adhibere po-
teris à nobis tradita ſuprà in concluſione,Bona fuiſſe in bo-
nis defuncti.

CONCLVSIO 238.

ARGVMENTVM.

Non probari bonorum poſſeßionem coram Prætore legitimè agnitam fuiſſe per patientiam longi temporis.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum poſſeßionem coram Prætore legitimè agnitam fuiſſe, non probatur per patientiam longi temporis.*
2 *Patientia non poteſt adaptari Prætori.*
3 *Donatio non præſumitur ex poſſeßione longi temporis pacifica, & ſine vlla contradictione.*
4 *Patientia nec authoritas prætoris nihil habet commune cum poſſeßione.*
5 *Bonorum poſſeßionem filij pater præſumitur ratificaſſe, ſi paſſus eſt ipſum per decennium poßidere.*

1 Bonorum poſſeſſionem coram Prætore legiti-
mè agnitam fuiſſe † non probari per
patientiam longi temporis, docuit Bal. in l. ſi eius. nume.3.
C.de legit.hæred.&c.& hanc reddit rationem Bal.dicto lo-
2 co, quia patientia † non poteſt adaptari Prætori, quod idẽ
volunt Angel.in conſ.94.num.5.verſ.ex teſtamentis.vbi af-
firmat prædictam concluſionem,per l. fin. C. qui admit. ad
bonor.poſſ.& per Bal.in rub.dicto tit.& gl.Inſtit. de hæred.
qualit. & different.in verb.ad legitimam. Rapha. in d. l. fin.
C. eod. tit.& Alex.in dicta rubr. C. eod.tit.

Primò amplia concluſionem etiam locum habere in do-
3 natione,† quia ex poſſeſſione longi temporis pacifica, & ſi-
ne vlla contradictione facta non præſumitur inſinuatio fa-
cta donationis. Ratio eſt, quia nihil habet commune pati-
4 entia,† nec authoritas Prætoris cum poſſeſſione.Bal. in d.l.
ſi eius.num.3.Felin.in c.ſicut de re iud.

Limita concluſionem non procedere in bonorum poſ-
ſeſſione filij,quem Pater eſt paſſus per decennium poſſide-
re,qui filius agnouit bonorum poſſeſſionem coram iudice,
5 † eo quòd Pater præſumitur dictam bonorum poſſeſſionẽ
filij ratam habuiſſe, ita notatur in l.1. ff. qui admitt. ad bon.
poſſ.quod dictum Bal.tanquam ſingulare menti tenendum
docet in dicta l. ſi eius. nu. 4. C.de leg. hæred. eſt contex.in
l. qui in aliena. §.1. ff. de acquir. hæred. & declarat Camill.
Plautius in l.1.verſic.ſi ratam.nu.16.C.qui admit.

Contrariam huic limitationi ſequuti ſunt ſententiam
multi in d.l.1. verſi.ſi ratam.C. qui admit.præſertim Iac.Bal-
duin.Bald.Iacob. Nig. nume. 11. Zuccard. num. 85. & Dec.
num.80.qui nititur has inter ſe conciliare opiniones,num.
81.quorum ſententia multis innititur rationibus.Primò lo-
co, certum eſt,ratihabitionem intra id tempus fieri debe-
re, quo actus ipſe geri poteſt.l. bonorum. ff. rem ra.hab.l.
vlt. ff. quis ord. in bon. poſſ. ſerue. elapſo igitur tempore
fruſtrà fit ratihabitio,d.l.vlt.§.queri. ff.quis ord.in bo. poſſ.
ſerue.& fruſtrà præſumitur.

Præterea & illud vim facit, nam lapſo anno pater filio
expreſsè iubere non potuiſſet,vt petat, quia omninò eſt ex-
cluſus, d.l. vlt. ff. quis ordo. ergo nec tacitè. l.cum quid.ff.ſi
cert.peta.quocirca qui poſt illud tempus tacuit, non vide-
tur ideò tacuiſſe, vt conſenſum præſtet, ſed quaſi excluſus
tacuit. Abb.in cap. peruenit.nu.8.de empt. & vendit. Zuc-
car. d.l.1.nu.85.

Poſtremò & id maximè vrget,tranſacto enim tempore
ius petendæ bonorum poſſeſſionis ad alium pertinere inci-
pit, primo excluſo. d.l.vlt.ff. quis ord. in bon. poſſ. ſerue. l.
1.§. quibus.ff. de ſucceſs.edict. igitur in alterius præiudici-
um ratihabitio induci non poteſt. gl. & Bar. in l. ſi indebi-
tum.§.fi.ff.rem rat.habe.

Verùm diligenter intuenti patebit, iſtam limitationem
* noſtram,quam ab omnibus* communi conſenſu recipi te-
ſtatur nunquã ſatis laudatus idem doctiſſimus Camil. Plau-
tius præceptor meus, in d.l.1.verſi.ſi ratam.nu.25.C.qui ad-
mitt.non labefactare,ſed potius reſtringere.

Sequendo igitur hanc limitationem noſtram. Primò ſub
limitanda erit,vt non procedat,quando de magno alterius
præiudicio agitur. cæterùm inter patrem & filium tantum
vigebit præſumptio, ità intelligitur le. ſi filius. C. de petit.
hæred. Iaſ. in d.l. 1. colum.5. limit. 4. Alexan.conſil. 1. lib.4.
Balb. de præſcript. par.3. partis princ. q.10.num.10.recen-
tiores omnes in d.l.1.ita Bart. in leg.cum de in rem verſo. ff.
de vſur. nume. 7. quamuis ab hoc diſſentiat idem Camill.
Plau.in d.l.1.ver. ſi ratam.nume.26. C. qui admitti. Secun-
do loco ſublimitatur habere locum, quãdo filius poſſidere

cœpit, antequam tempus, quo adiri poteſt, labatur, & præſcriptionem impleuit, eo lapſo ſecus eſt, & ita procedit d.l. ſi filius. C. de petit. hæred. & l. qui in aliena. § ſed ſi non adierit. ff. de acquir. hæred. & ſic durante tempore ad adeundem poſſedit per longum tempus. hoc tamẽ in bon. poſſ. locum habere non poteſt, quæ intra annum agnoſcenda eſt. Ideo hoc caſu ſaltem oportet, vt cœperit poſſidere, antequam tempus agnoſcendi bo. poſſ. præſtitutum lapſum ſit, vt poſſeſſio initium validum habeat. Sal. Corn. Rimin. & Dec. nu. 80. in d.l. 1. lapſo tempore non proderit, quia filius iam excluſus eſt. l. vlt. §. quæri. ff. quis ord. in bon. poſſ. ſerue. ideo fruſtra rata habetur. d.l. vlt. §. quæri. ius enim ſemel amiſſum amplius non reparatur. l. vlt. C. de condi. inſer. Tertiò ſublimitatur non procedere, ſi conſtat lapſo anno proximiorem agnouiſſe, quaſi ad ſe deuolutam, tunc in præiudicium iſtius non præſumitur ratihabitio, nec agnitio filij ex tempore, per ea, quæ tradit Bart. in d.l. cum de inrem verſo. ff. de vſur. Sublimitatur quartò, vt procedat, dummodò cum diuturnitate temporis poſſeſſio continua non interpolata concurrat. ita procedit d.l. ſi filius. C. de peti. hęre. & d.l. quę in alieno. §. ſed ſi non adierit. ff. de acquir. hæred. alioquin ſolum tempus hoc non efficit, quia non eſt modus tollendæ, nec inducendæ obligationis. l. obligationum. §. placet. ff. de actionib. & oblig.

Vltimò loco limitatur, dummodo conſtet, petitionem filij fuiſſe factam coram iudice, alioqui ſecus eſt, quia patientia & diuturnitas nihil habent cõmune cum licentia iudicis. Fel. in cap. ſicut. de re iud. Bald. in leg. 4. C. de legit. hæred.

CONCLVSIO 239.

ARGVMENTVM.

Bouem perijſſe quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Bouem perijſſe diuino iudicio prabatur per corij præſentationem, & per duos teſtes fide dignos, omni exceptione maiores.*

2 *Bouem mortuum eſſe quis probare debeat, an dominus, quod culpa ruſtici, an ruſticus, quòd caſu fortuito, vide remiſſiuè, & diſtingue, vt ibi.*

3 *Caſus qui regulariter non ſolent contingere abſque culpa, qui ſint.*

4 *Caſus regulariter contingentes abſque culpa qui ſint.*

Bouem perijſſe diuino iudicio quo pacto probetur, adeas latè tradentem id Alexan. conſi-
1 lio 158. per totum, lib. 2. vbi ait. Bouem perijſſe diuino iudicio probari, † per corij præſentationem, & per duos teſtes fide dignos, qui ſint omni exceptione maiores, qui nec ſint familiares, coniuncti, vel domeſtici, quem omninò vide d. conſil. num. 2.

Quod ſi cognoſcere aueas, quis mortuo boue probare
2 debeat, an dominus, quod culpa ruſtici, † an ruſticus, quòd caſu fortuito, conſulas Silua. in conſil. vigeſimonono, num. ſecundo, volum. primo, vbi dicit, adhuc litem ſub iudice eſſe, diſtinguit tamen ipſe hoc pacto, Quòd interdum quis conuenitur, & vult ſe excuſare per caſum, qui regulariter non ſolet contingere abſq; culpa, prout eſt furtum, vel in-
3 cendium, vel captiuorum † aut animalium fuga, quæ aliquis ſuſceperat cuſtodienda, & ſimilia, & tunc dicit omnes conuenire, & congruere illum, qui vult ſe excuſare, non abſolui probata amiſſione, ſeu interitu, niſi probet etiam ſine culpa ſua rem illam perijſſe, aut non inueniri, nam amiſſio prędicta orta à furto, vel incendio, aut fugá, infert præſumptione iuris culpam contra eum, apud quem res eſt amiſſa, igitur ſi non doceat de non culpa ſuccumbit, cùm præſumatur amiſſio doloſa, interdum quis conuenitur ad rem, & vult ſe purgare allegando amiſſionem illius rei propter ca-
4 ſum, qui regulariter contingere ſolet abſque culpa eius, † vt eſt incurſus hoſtiũ, & latronum, vel inundationes aquarum, & in his ſufficit conuento probare caſum, quòd ſi aduerſarius adducat culpam, ipſam debet probare, cum præſumptio ſit, perijſſe ſine culpa, & iſte eſt caſus mortis incidentis in captiuum, vel in beſtias commiſſas cuſtodiæ alicuius, & in his, vt etiam carceri præpoſitus, vel cuſtos animalium, ſi dictum per eos ſit captiuum mortuum in cuſtodia vel animalia mortua, & exhibeatur cadauer illius carcerati, vel corium animalis mortui, ſufficit ad abſolutionem ſibi, vt excuſetur, eum tamen videas. Reliqua huc ſpectantia vide dicta in concluſione, Animal, & fuſius dicentur in concluſione, Equus.

CONCLVSIO 240.

ARGVMENTVM.

Breuitas termini in iudice quid probet, & quid in alijs breuitas actus.

SVMMARIVM.

1 *Breuitas termini iudicis iniquitatem arguit, & probat.*

2 *Breuitas temporis in termino iudicis infert non potuiſſe interuenire debitam cauſæ cognitionem, & reddit actum nullum.*

3 *Breuitate temporis rationes non rectè redditæ cenſentur.*

4 *Breuitas actus facit præſumi conſilium datum alicui, vt faciat, quòd illicò fecit.*

1 Breuitatem termini iudicis iniquitatem arguere, † & probare ſanxit ſummus Pontifex in cap. ad petitionem. extra, de accuſat. Innocen. & Doctor. docuere in ca. primo, de dilatio. Aymo Crauet. reſpondit conſil. centeſimotertio, nume. decimo. idem in conſilio 132. num. 17. per l. meminerint. C. vnde vi. l. fin. C. ſi per vim, vel alio modo.

Amplia primò concluſionem, vt etiam propter temporis breuitatem appareat, non potuiſſe adhiberi debitã cau-
2 ſæ cognitionem, † hinc fit, vt actus reddatur nullus, l. ex ſtipulatione. cum ibi notat. per Bart. C. de ſenten. cap. cum ex his. de in integ. reſtitut. & idem Bartol. in l. prolatam in fin. C. eod. titu. Speculat. in tit. de ſenten. prolat. §. quomodo. ver. item oppono quod iudex. & not. Ant. de Butr. in capit. iurgantium. de re iudic. & cap. veſtra. de cohabitatione clericor. & mulier. & capitul. poſt electionem. de conceſſio. præben. & dicit expreſsè Bald. poſt Cin. in procœmio Digeſtorum, in §. itaque. in fin. latè Alexand. conſil. 218. numero 9. libro ſecundo, & idem Alexand. in leg. magis puto. §. fundi, de reb. eorum. Iaſ. in l. nec quidquam. §. vbi decretum. ff. de offic. proconſ. Petr. Ancharan. conſil. 25. Pariſ. conſ. 125. num. 22. volum. 1.

Secundò amplia, vt etiam propter breuitatem temporis
3 † rationes non rectè redditæ cenſeantur, ſic cauit Card. Pariſ. conſil. 96. num. 6. vol. 1.

Quinimò breuitas actus facit præſumi conſilium datum
4 alicui, † vt faciat, quod illicò fecit, veluti, ſi Titius remotis arbitris Seium ſit alloquutus, & ignoretur, quid ei dixerit, & ſtatim Seius aliquem occidat, profectò ex breuitate temporis, & tali colloquio præſumitur, Titium Seio conſuluiſſe, vt illum interficeret, argum. l. ſi ventri. §. fi. ff. de priuileg. credi. & Bart. & Angel. ibi. Bald. in l. 1. C. de ſeru. fugiti. & Bald. in l. multum. C. ſi quis alteri vel ſibi. Alexand. conſil. 69. num. 5. libro 2. vbi affert exemplum ſimile, quem omninò vide.

CONCLVSIO 241.

ARGVMENTVM.

Breuitas temporis quomodo faciat præſumi dolum & fraudem.

SVMMARIVM.

1 *Breuitas temporis facit præſumi dolum, & fraudem.*

2 *Breuitatis temporis cauſa nullæ redduntur ſententiæ latæ præcipiti feſtinatione.*
3 *Sententia ferri debet cum cauſæ cognitione.*
4 *Breuitas temporis arguit non fuiſſe adhibitam cauſæ cognitionem.*
5 *Breuitate temporis fit nulla ſententia interloquutoria lata præcipiti feſtinatione.*
6 *Breuitate temporis nulli fiunt etiam proceſſus, quando præſumitur cognitionem aliquam ſaltem legitimam non potuiſſe adhiberi.*
7 *Breuitas temporis acta vitiat etiam in arbitrarijs.*
8 *Tempore indigemus in omnibus actis, vt aliquid maturius agamus.*
9 *Breuitate temporis etiam Principis ſententia vitiatur.*
10 *Veritas lēta eſt, & omnia cunctatur, iniquitas omnia præcipitat.*
In labyrinthum erroris incidit, qui prius iudicat, quàm intelligat. ibi.
11 *Breuitas temporis non vitiat ſententiam, nec facit præſumi dolum, vel fraudem, quando iudex potuit illa temporis breuitate eſſe inſtructus.*
12 *Breuitas temporis non vitiat ſententiam in cauſa criminali, quādo iudex condemnando reum ad mortem, eſt inſtructus de veritate facti.*
13 *Breuitas temporis ſententiæ non nocet, quando mora damnum afferret.*
14 *Breuitas temporis non vitiat ſententiam interloquutoriam quæ nullius, aut modici eſt præiudicij.*
15 *Breuitatis commendationes vide remiſsiuè.*

1 Breuitas temporis in cauſa eſt, vt præſumatur do-
lus frausve, id eſt, iudicem doloſè verſa-
tum eſſe † adeò feſtinanter procedendo, vt in l. ſi ventri. §.
in bonis. ff. de priuileg. credit. & in l. filiæ meæ. ff. ſolut. ma-
trimonio. & in cap. officij. extr. de electio. & notat Ancha-
ran. in conſilio 285. incipien. tria principaliter. columna 2.
Mantu. in conſil. 309. num. primo, volumine 1. Paul. de Ca-
ſtro, in conſil. 174. colum. 2. in fin. lib. 1. Crauet. conſil. 153.
num. 1. & 2.
2 Primò amplia concluſionem vſque eo procedere † vt et-
iam nullæ reddantur ſententiæ latæ præcipiti feſtinatio-
ne ob temporis breuitatem. leg. 2. & leg. fin. C. de ſenten.
ex breuic. recitan. l. prolatam, vbi Bart. C. de ſenten. l. 4. de
accuſat. leg. meminerint. C. vnde vi. l. fin. C. ſi per vim, vel
alio modo. capit. eccleſia Sanctæ Mariæ. de conſtit. c. nos in
3 quemquam. ſecunda quæſtio. prima. Ratio eſt, † quia ſentē-
tia ferri debet cum cauſæ cognitione, vt dicit Crauet. in di-
cto conſilio 153. numero ſecundo. Et breuitas temporis ar-
4 guit † non fuiſſe adhibitam cauſæ cognitionem, prout di-
cit Natt. in conſilio 214. num. vndecimo, volumine primo.
Barto. in l. ex ſtipulatione. C. de ſent. & interloc. omn. iudic.
Butr. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtit. cum multis alijs
adductis per Iaſon. in conſil. 21. nu. 5. vol. 1.
Primò amplia prædictam ampliationem procedere † et-
5 iam in ſententia interloquutoria. l. à procedente. C. de di-
lat. Bart. in leg. nec quidquam. §. vbi decretum. ff. de offi.
proconſ. & in l. quod iuſſit. colum. penult. ff. de re. iudic. A-
lexand. conſil. 33. colu. fin. lib. 1. Calcan. conſi. 115. colu. 1. in fi.
Crauet. d. conſil. 153. num. 2.
Secundò amplia concluſionem procedere vſq; eo, vt et-
6 iam nulli fiant proceſſus propter temporis breuitatem, †
nam tunc præſumitur cognitionem aliquam ſaltem legiti-
mam non potuiſſe adhiberi, argum. capit. cum ex literis. ext.
de in integr. reſtitut. Speculat. in tit. de ſenten. prolat. §. quo
modo. verſi. item opponitur, quòd iudex. Anto. in c. iurgan-
tium. de re iudica. & in c. veſtra. de cohabitatione clericor.
& mulier. Bart. in l. prolatam, in fin. C. de ſenten. & Cyn. &
Bald. in proœm. Digeſtorum. in antepenult. col.
Tertiò amplia etiam idem ꝓcedere in arbitrarijs, † quia
7 etiam in his breuitas temporis acta vitiat: vt reſpondit An-
charan. conſilio trigeſimo ſexto, viſa quadam petitione, co-
lumna 2. nu. 3.
8 Ratio eſt, quia in omnibus actis tempore indigemus † vt
aliquid maturius agamus, ſic dixit Ancha. dicto loco per le.
cum hi. §. ſi Prætor. ff. de tranſactio. capitul. poſſent. de in
integrum reſtitutio. Crauet. dicto conſil. centeſimoquin-
quageſimo tertio, num. 2.
9 Quartò amplia, vt etiam Principis ſententia in vitio ſit †
ex temporis breuitate. capit cum ex literis. de reſtitut. in in-
tegr. Dec. conſi. 544. colum. ſecunda. circa med. Crauet. di-
cto conſil. 153. Veritas enim tarda eſt, & omnia cunctatur,
10 iniquitas autem † omnia præcipitat. cap. inter hircum. de
pœn. diſtinct. 3. Et in labyrinthum erroris incidit, qui pri-
us iudicat, quàm intelligat, vt legitur in capit. ſciendum 29.
diſtinct.
Limita hanc concluſionem ita ampliatam non procede-
re, quando iudex potuit illa temporis breuitate eſſe in-
ſtructus, quia tunc breuitas temporis non vitiat ſententi-
11 am, † nec facit præſumi dolum, vel fraudē. cap. iurgantium.
in verb. celeri ſententia. cum ibi notat. extr. de re iudic. A-
lexa. conſi. 213. numero tertio, volum. ſeptimo. Bald. conſil.
204. longum thema. colum. ſecunda, lib. tertio ibi, quòd
iudex ſtatim poteſt procedere ad ſententiam. Crauet. conſi.
179. num. primo, Imol. in clement. Paſtoralis, in tertia colu.
de re iudica. capitulo cum Bertoldus. de re iudic. melius in
cap. iurgantium. eod. tit.
Amplia hanc limitationem etiam locum habere in cauſa
12 criminali peragendo reum, † quando eſt inſtructus de veri-
tate facti, ita Bald. conſuluit in terminis in conſilio 204.
longum thema. colum. ſecunda, ad fi. lib. 3. vbi aſſerit, iudi-
cem illicò poſſe ſententiam proferre in cauſa, in qua de vitæ
diſcrimine agitur, vt tandem morti adiudicetur reus, quan-
do de tota facti ſerie eſt edoctus, vt ſi reus ſit faſſus crimen,
quem refert, & ſequitur Crau. dicto conſil. 169. num. 1.
Secundò amplia prædictam limitationem etiam proce-
13 dere, † quando mora damnum afferret, nam tunc breuitas
temporis ſententiæ non nocet, ita in terminis Crauet. con-
ſuluit dicto conſilio centeſimoſexageſimo nono, dicto nu-
mero primo, & Baldus dicto conſilio ducenteſimo quarto,
colum. 1.
Quod idem etiam procedere in ſententia interloquuto-
14 ria velim obſerues, † quæ nullius, aut modici eſt præiudicij.
l. quanto magis. ff. de iureiuran. Crauet dicto conſil. cente-
ſimo ſexageſimo nono, num. 1.
Verumtamen ſi alia multa de breuitate intelligere tibi
15 ſit cordi † videas Afflict. ſup. conſtitutio. Regn. lib. 2. in rubr.
de cauſis in iudicio citò decidendis.

CONCLVSIO 242.

ARGVMENTVM.

Bullæ falſitas quando arguatur.

SVMMARIVM.

1 *Bullæ falſitas an ex eo arguatur, quòd contra ſignaturam expedita ſit.*
2 *Bullæ falſitas non arguitur, quando agitur de ætate, & quare.*

1 Bullæ (quod diploma Cicero vocaret) falſitas ex eo
arguitur, † quòd contra ſignaturam expedita
ſit. Rebuf. in ſua praxi benef. in formul. de diſpenſat. ratione
ætat. in principio nu. 12.
Limita hanc concluſionem non procedere, quando agi-
tùr de ætate, verbi gratia, ſi quis in ſupplicatione dicat, ſe
eſſe annorum 23. & antequam expediantur bullæ eſt anno-
rum 25. poteſt omitti defectus ætatis, nec poterit oppone-
re pars aduerſa malè expeditas, quia non ſecundùm ſup-
2 plicationem, † nam hoc erat introductum in fauorem im-
petrantis, vt ætatem exprimeret, cui fauori pars, cum ſit le-
gitimæ ætatis, poteſt renunciare. capit. ſi diligenti. de foro
competen. Rebuff. dicto loco ſuprà citato dicto nume-
ro vndecimo.

CON-

CONCLVSIO 243.

ARGVMENTVM.

Bullæ imperfectæ an fides ſit adhibenda.

SVMMARIVM.

1 *Bullæ imperfectæ nulla fides eſt adhibenda.*
2 *Bulla imperfecta propriè bulla vocari non poteſt.*
Teſtamentum illud propriè non dicitur, quod iure perfectum non eſt. ibi.
3 *Expeditio nulla, & nec efficax perinde eſt, ac ſi non ſit in rerum natura.*
4 *Iudex non accipit iuriſdictionem, niſi literis expeditis.*

1 Bullæ imperfectæ nullam fidem adhibendam eſſe †
Rebuff. auctor eſt in ſua praxi beneficio. titu.
quæ contra bull. oppo. poſſ. numero 21. Nam imperfecta
bulla propriè bulla vocari non poteſt, ſicut teſtamentum
2 illud propriè non dicitur, † quod iure perfectum non eſt,
licet minus propriè teſtamenta ea quoque vocemus, quæ
falſa ſunt, iniuſta, aut irrita, vel rupta. l. 2. §. primo. ff. quem-
admodum teſtam. aperiant. l. Polla. in fi. C. de his quib. vt
indignis. l. fina. ff. quemadmod. teſtamen. aperian. Alexand.
conſilio 215. viſis probationibus. in princip. volum. ſecun-
do, numero primo, vbi ait expreſsè bullam imperfectam,
bullæ nomine non eſſe dignam, citat leg. Polla. in fin. C. de
his quibus vt indign. §. penultim. Inſtitut. quemadmod. te-
ſtam. aperian.
3 Tum quia expeditio nulla, & nec efficax † perinde eſt,
ac ſi non ſit in rerum natura. capitulo inter. de translatio.
epiſcop. & tradunt recentiores in auth. ſed nouo iure. C. de
ſeru. fugit.
4 Accedat, quòd iudex non accipit iuriſdictionem † niſi
litteris expeditis, vt eſt deciſ. 17. titu. de conceſ. præbēd. in
nouis, latè Gomeſ. in regul. Cancella. reg. de non iudican.
iux. form. ſup. q. 10. num. 2. quem vide.

CONCLVSIO 244.

ARGVMENTVM.

Bullam ſuam producens actor poſt terminum ad articulandum, ſi non conſtet de die abſolutionis, an in dubio p̃ſumatur, ante terminum fuiſſe perfectam.

SVMMARIVM.

1 *Bullam ſuam ſi producat actor poſt terminum ad articulandum, & non appareat de die expeditionis, in dubio præſumitur, quòd ſit ante terminum expedita.*
2 *Bullis menſem eſſe appoſitum ſufficit, & quomodo.*
3 *Actus in dubio debet præſumi expeditus legitimo tempore ad effugiendum contumaciam.*
4 *Actus ille præſumitur factus prius, qui fieri debuit, vt valeat, quādo duo actus reperiuntur facti eodem tempore.*
5 *Poſſeſſoris beneficij triennalis poſſeßio ſufficit pro titulo colorato acquirendo.*
6 *Adminiculum quodlibet ſufficit ad tuendam poſſeßionem alicuius.*

1 Bullam ſuam † ſi actor producat poſt terminum ad
articulandum (vt cum noſtris loquar) nec
conſtet de die expeditionis, in dubio præſumi, ante termi-
num fuiſſe expeditum, idq; vt euitetur nullitas, latè Gomeſ.
proſequutus eſt in regul. Cancellar. tit. de vtriuſque ſigna-
tur. compen. numero quinquageſimo quarto, Calder. con-
ſilio ſecundo, de pecul. cleri. & addit Gomeſ. dicto loco,
2 Rotam voluiſſe † ſatis eſſe in bullis menſem eſſe appoſitum
per ſcribam, vt in vna Gebenen. beneficiorum, de menſe
Martio 1520. ſtatuit Rota, nam in dicta cauſa terminus ad
articulandum fuerat ſeruatus de menſe Decembris, & a-
ctor produxit bullas ſuas poſt terminum ad articulandum,
ſed bullæ tergo erat appoſita per ſcriptorem iſta ſyllaba De,
quæ ſignificat, menſe Decembri, non tamen apparebat de
die expeditionis, voluerunt Domini per hoc actorem ex-
cuſari. Nam licèt illa appoſitio menſis neceſſariò non con-
cludat expeditionem fuiſſe factam ante terminum ad arti-
3 culandum, † nihilominus, vt euitetur contumacia, debet
præſumi actus in dubio abſolutus legitimo tempore, iuxta
notata per Bartol. in l. non ſolùm. §. ſed & reprobari. de o-
per. noui nunciat.
Nam quando duo actus reperiuntur facti eodem tem-
4 pore, in dubio ille actus præſumitur factus prius, † qui fieri
debuit, vt actus valeat, ſic reſpondit Alexan. conſilio cen-
teſimodecimoquarto, in cauſa, & lite. numero ſeptimo, in
quarto volumine, per leg. meritò. ff. pro ſocio. Bald. in l.
cum teſtamento. §. hæc verba. ad fin. ff. de hæred. inſtitu.
quod dicit memoria dignum Alexan. in l. diuortio in quar-
ta colum. ff. ſolut. matrimonio. & idem Alexand. pro ſingu-
lari illud dictum adducit in l. tertia. C. de codicill. & in con-
ſilio octuageſimoprimo, lecto, & diſcuſſo. in quarta colu-
mna, libro tertio, & Iaſ. in l. hac conſultiſſima. in prima &
ſecunda columna. C. qui teſtam. face. poſſ. Felin. in capitu-
lo paſtoralis. columna quarta, de reſcript. Dec. conſilio 10.
columna 11.
Bulla autem penſionis abſoluta pro illo, qui reſignaue-
5 rat eidem poſſeſſori beneficium, quod poſſidet, † ſufficit
poſſeſſori triennalis poſſeſſio pro titulo colorato acqui-
rendo, ita in terminis eſt deciſio Rotæ in nouis, in titulo de
reſtitutione ſpoliato. deciſione decimaſeptima incipien.
item fuit dubitatum, & deciſione decimanona, eodem titu.
& facit deciſ. 245. incipien. nota quòd vbi. in antiq. & deciſ.
Bellame. 183. aſſertioni.
6 Huius rei ratio eſt, quia † ad tuendam poſſeſſionem ali-
cuius quodlibet adminiculum ſufficit, ſic docuit Gomeſ. in
regul. Cancellar. regul. de triennal. poſſeſſore quæſtio. tri-
geſimanona, num. 2.

CONCLVSIO 245.

ARGVMENTVM.

Bullæ deperditæ tenor quomodò probari debeat.

SVMMARIVM.

1 *Bullæ deperditæ tenor per teſtes expertos, practicos, & literatos probari poteſt.*
2 *Teſtibus deponentibus, bullam deperditam, plena fides adhibenda erit, probatis ſiniſtris caſibus, puta excidij vrbis, vel incendij.*

Bullæ cuius iactura facta ſit, tenor per teſtes, qui v-
ſum, & conſuetudinem calleant, & litterarum
1 periti ſint, probari poteſt, † qui bullam, bullarumque regi-
ſtrum, ſupplicationem, ſupplicationumq; regiſtrum amiſ-
ſa eſſe deponant, vt tempore excidij vrbis, vel propter in-
2 cendium, ſeu alios iſtis ſimiles ſiniſtros caſus, † quibus pro-
batis bona fides adhibenda erit talibus atteſtationibus,
prout adhiberetur authenticæ ſcripturæ amiſſæ. leg. ſicut
iniquum, & ibi gloſ. Barto. & alij. C. de fid. inſtrum. l. teſti-
um. in fin. C. de teſtib. capitu. cum olim. il primo, cum gloſ.
mag. in princi. & in fin. C. de priuileg. Bartol. in auth. ſi quis
in aliquo. colum. ſecunda, numero ſexto. C. de eden. Bald.
in l. prima. ff. ſi cert. petat. columna penult. verſicul. ſi e-
nim. Cardin. in procem. clement. verſicul. hæc ſanè, in 5.
quæſtione, Rot. deciſ. 332. licèt Romana. poſt princip. in
nou. Abb. in capi. Albericus. columna ſecunda, & ibi Feli.
de teſti. & idem Abb. in cap. ſicut. columna 1. & Fel. ibidem
numero 2. verſic. vbi ſcriptura eſt de ſubſtantia. de reiudic.

Alex.

Alex.conſil.196.viſo reſtamento.num.9.& ſeq.volu.2.per Mathe.de Afflict.deciſ.302.verſ.aliud dubium.num.3.vſq; ad fin.Felin.ſuper rubr.de conſtitu.colum.penul.ante numerum 7.verſ.tertius caſus eſt, & ibi Ripa col.penul.num.53.verſ.item iſtud intelligo, niſi agatur de probando tenore gratiæ ſemel ſcriptæ,ſed caſu amiſſæ.Dec.conſ.82.viſo proceſſu.col.2.& conſil.215.in cauſa vertente.num.primò, latè Mandoſ.in reg.Cancellar.regu.26.de non iudic.iuxta mod.ſupplic.quæſt.6.per totum.Bald.in l. ſicut iniquum.C.de fid.inſtrum.Angel.in l.2.§.diuus.in fin.ff.de iure fiſc.Bald.& Salicet.in l.1.C.de fid.inſtrum.Paul.de Caſtr.in l.noſtram: col.vlt.C.de teſtam.Affl.deciſio.274.quem vide.

CONCLVSIO 246.

ARGVMENTVM.

Bullæ tranſumptum ex regiſtro an plenam vbiq; ſicut bulla originalis fidem faciat.

SVMMARIVM.

1 *Bullæ ſumptum ex regiſtro bullarum tranſumptum plenam vbiq; ſicut & ipſa bulla originalis fidem facit.*

2 *Bullæ tranſumptum de regiſtro ſupplicationum Papæ fidem non facit.*

3 *Tranſumptum ſupplicationis vti & ipſa ſupplicatio fidem facit, quando tantummodò agitur de fide ipſius ſupplicationis.*

4 *Bullæ tranſumptum nullam fidem facit, quando agitur extra Romanam Curiam, ſecus quando agitur in Romana Curia, vbi facilè confugere poſſumus ad Regiſtrum, vel Papam.*

1 Bullæ ſumptum ex regiſtro bullarum tranſumptum, (vt noſtri vocant) plenam vbique † ſicut & ipſam bullam originalem fidem facere deciſum reliquere DD. Rot. deciſ. 28. de probatio. aliàs 621. in antiquis.inci. nota ſumptum &c. & deciſ. 681. nota quod ſumpt.in antiq. & deciſ.10.de fid.inſtru.aliàs 689.ſic quod tranſumptum.in antiq. Ant. de But.conſ. 2. viſis literis, numero 3. verſiculo his non obſtant.Belenci.de charit. ſubſid.q.113. Sarn. in cap. ſtatutum.num.60.verſ.ſufficeret tamen,de reſcrip. lib. 6.& vide Lanfr.de Oria. in c.quoniam contra. de probat. in ver. inſtrum. productiones, num 11. Alexa.in auth.ſi quis in aliquo. C.de eden.num.9.verſic.7.fallit.idem Alex. in conſil. 138. opportunè conſideratis.num.5. verſi.non obſtat, quod credatur, vol.1.vbi limitat Feli.deci.in d. auth. ſi quis in aliquo. num.23.ver. 6. fallit.

Limita primò, concluſionem non procedere in tranſum
2 pto ex regiſtro ſupplicationum ſummi Pont. † quoniam hoc fidem non facit,ita notatur in d. deciſ. 28.de proba. aliàs 621.& 10.de fi. inſtr.aliàs 689.in antiquis. Rom. conſ.336. circa propoſitum.num.5. ver. cæterùm non ſufficit.Bellam. deciſ.282. ſumptum.

Sublimita hanc limitationem non procedere, quando
3 tantummodò agitur de fide ipſius ſupplicationis,† & eiuſdem clauſulis appoſitis, non autem, vt ſecundùm eam iudicetur, nam tunc tranſumptum ſupplicationis vti & ipſa ſupplicatio fidem facit,ſic docuit Belen.trac.de charit. ſubſid.q.113.in fin.& tradidit Mandoſ.d.loco ſupra citato. nu.2.

Secundò limita concluſionem ſupradictam non proce-
4 dere,quando † agitur extra Romanam curiam, nam tunc nullam tranſumptum bullæ fidem facit,ſecus verò, quando ageretur in Romana curia. Et ratio differentiæ eſt, quia in curia Rom. facilè confugere poſſumus ad regiſtrũ, vel ſummũ Põt.ſi de viribus ſumpti dubitet, & ad huiuſmodi regiſtrum in dies videmus homines confugere, ſic animaduertit Mandoſ. in reg. Cancellariæ, regu. de non iud. iux. for. ſupplicatio.ſed expe. Spec. in tit.de probat.§. videndum reſtat.num.3.ver.quod de auditorib. Palatij. Reliqua huc ſpectantia vide infrà in concluſione, Gratiæ tranſumptum, & in concluſione, ſupplicatio.

CONCLVSIO 247.

ARGVMENTVM.

Bulletinum quod fit pro peſte, vel aliqua alia cauſa, an probet.

SVMMARIVM.

1 *Bulletinum factum pro peſte, vel alia cauſa non probat, nec ei fides danda eſt, ſi ſigillum in eo poſitum non ſit benè impreſſum.*

2 *Priuilegium habens ſigillum, quod non benè appareat non facit fidem.*

1 Bulletinum quod fit pro peſte, vel aliqua alia cauſa non probat,† nec vlla ei fides danda eſt, ſi ſigillum in eo poſitum non ſit benè impreſſum, prout dicit Ripa in tra.de peſt.in ver.de remed. ad conſeru. vbert.num.286.per text.in c.inter dilectos. de fide inſtrum.

Quod idem eſt in priuilegio habente ſigillum, quod non
2 benè appareat, † vt nullam faciat fidem, ſic dicit Craue. in conſilio 46.numero.6. per text. in cap.inter dilectos.de fid. inſtrum. in c. cum cauſam. de proba. in l.cum aliquis. C. de iur. deliber.

CONCLVSIO 248.

ARGVMENTVM.

Bulletinum an probet aliquem non eſſe de peſte ſuſpectum, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Bulletinum probat aliquem non eſſe de peſte ſuſpectum, ſi habet omnia requiſita.*

2 *Bulletinum ſecum ferens, licèt habeat præſumptionem pro ſe, quòd à peſte liber ſit, nemini tamen conſulitur, vt illũ recipiat.*

3 *Peſtis eſt genus morbi venenorum omnium peſtiferrimum, medullis, & intimis hominum viſceribus inhærens, qui hominem ſubito ſuo veneno contaminatum proſternit.*

Bulletinum (ſchedulam vocat Cicero) probat aliquem non eſſe de peſte ſu-
1 ſpectum, † ſi habet omnia requiſita notata, vt vtar verbis Rip.in ſuo trac.de peſte, part.2.num.mihi 491. cum plurib. ſeq. ſed de hac vide infrà in concluſione, ſanitas, & in concluſione infirmitas.

Quamuis tamen vt plurimùm ille habeat præſumptionem pro ſe, à peſte liberum eſſe, qui bulletinum ſecum affert, vt dictum eſt, nemini tamen auctor eſſem, vt venien-
2 tem à loco peſte infecto, † vel de hac ſuſpecto (qui ſibi conſultum tutò ab huiuſmodi peſtifera cõtagione velit) ſecum recipiat. Quoties enim, proh dolor, in almo illo Mediolano celeberrimo emporio, cum inibi peſtis mirum in modũ graſſaretur anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſexto, & ſeptimo; quumq; ibidem officio Vicarij apud Illuſtriſſimum, & Reuerendiſs. Carolum Borromæum tituli S. Praxedis S. Rom. eccleſiæ Cardinalem vigilantiſſimum fungeremur, viſum eſt, vt cum ilhinc quidam proficiſcentes acceptis litteris dimiſſorijs à præfecto ſanitatis, qui illos ab omni ſuſpicione peſtis liberos aſſereret, Laudã perueniſſent, illicò mortui ſubſiderent, quod idem ſpectaculum funebre, & alijs in locis nõ ſemel contigit, vt in Burgo Abbiatis graſſi.

Neq; mirandum eſt: quippe cum hoc genus morbi vene-
3 norum omniũ pernicioſiſſimũ † medullis, & intimis hominum viſcerib.inhærens hominem ſubito ſuo veneno contaminatum proſternat. Quandoq; poſt 40.dies, aut eo amplius, vbi integrè illũ infecerit, puncto temporis occidit, in illud vſq; tẽpus ſano homine exterius apparente corporetenus, vixq; fieri põt, vt quis certò credat ſe tutũ ab hac cõtagione exitioſa cum bulletinum viatoris cognouerit, quũ vt ipſi vidimus, ille, qui Præpoſitus erat ſanitatis officio, qui

omnib.

omnib.ſanitatem promittebat, infectus peſte ſubitò corruerit, interim dum bulletina ſanitatis obſignaret. Verùm non hæc eò dicimus, vt hominum animos à viatoribus huiuſcemodi bulletinos circumferentibus abducamus, immò ad omne genus ſubſidij, & charitatis eis præſtandum quàm maximè adhortamur, cum maxima tamen, qua fieri poteſt ſui cura, & vitæ tuitione, cum illius generis morbus ſemper conſuetudine hominum improuida acquiratur, quàm alio quouis modo, vti Mediolani vidimus dicto anno. Quapropter ſuaderem relinquendum eſſe eorum iudicio, qui viatores cum bulletinis ſuſcipiant, vtrum admittendi eſſent, necnè, habita ſemper ratione perſonarum qualitatis, & conditionis. Vidimus etenim hoc genus morbi ſemper contemptæ conditionis homines ſqualidos adoriri potius, quàm præclaros, & mediocris fortunæ homines, vt experientia docuit.

CONCLVSIO 249.

ARGVMENTVM.

Bulſum equum eſſe an magis credatur teſtibus affirmantibus, quàm negantibus.

SVMMARIVM.

1 *Bulſum eſſe equum magis creditur teſtibus affirmantibus, quàm negantibus.*

1 Bulſum equum eſſe teſtibus affirmantibus magis credi† quàm negantibus reſpondit Alex. conſ.148.nume. 4. incip. excellentiſſime. lib.2. quem vide. Bald.in auth.omnes peregrini.num.8.C.communia de ſucceſ.& latius dicetur infrà in verbo, Equus, & dictum eſt ſuprà in verbo, Animal, vbi vide.

C.

CONCLVSIO 251.

ARGVMENTVM.

Caducitas an probetur ex non ſolutione canonis.

SVMMARIVM.

1 *CADVCITAS probatur ex non ſolutione canonis.*
2 *Emphyteuta cadit à iure quod habet in re ſibi conceſſa in emphyteuſim, ſi ceſſauerit à ſolutione per triennium integrum in re priuati, & per biennium in re eccleſiæ.*
3 *Caducitas inducitur, & emphyteuta efficitur periurus per ceſſationem vnius anni à ſolutione canonis, ſi contractus à partibus iuratus fuerit.*
4 *Iurans ſoluere canonem, ſi propter paupertatem non ſoluit in primo anno, non cadit.*
5 *Caducitas probata dicitur etiam in emphyteuſim magni valoris, pro qua minima penſio ſoluitur, ſi per triennium ceſſauerit emphyteuta ſoluere illud minimum.*
6 *Recognitio directi domini potius conſideratur in conſtituenda penſione, quæ ſoluitur ab emphyteuta quàm emolumentum ipſius concedentis.*
7 *Caducitas inducitur ex ſummo iure, ſi emphyteuta ceſſat à ſolutione per iuſtum tempus, etiam ſi ignoret rem eſſe emphyteuticam.*
8 *Caducitas non inducitur, ſi ceſſans ſoluere ſoluit magnam penſionem.*
9 *Emphyteuta ſoluens magnam penſionem, potius debet cõductor, quàm emphyteuta appellari.*
10 *Caducitas non probatur ex non ſolutione, ſi ceſſans ſoluere canonem domino eſt creditor ipſius domini, & paratus ſit cum eo compenſare.*
11 *Emphyteuta ceſſans ſoluere triennio non cadit, vbi dominus eſt debitor, & ipſe ſit paratus cum eo compenſare.*
12 *Caducitas inducta non erit, etſi conſtaret de non ſolutione, quando inter partes conuentum fuerit, ne ob non ſolutionem cadat emphyteuta.*
13 *Res emphyteutica caduca dici non poteſt, antequam dominus directus declarauerit voluntatem ſuam fore, rem haberi pro caduca ob non ſolutionem.*
14 *Sententia declaratoria requiritur ad rem emphyteuticam caducam dicendam.*
15 *Emphyteuta ſi percepit tantum vnicum fructum, non ſoluens canonem per biennium in priuato, & per triennium in eccleſia, non cadit à iure ſuo.*

CADVCITATEM à iure proprio, quod
quis habet in re ſibi in emphyteuſim conceſ-
1 ſa † probari ex non ſolutione canonis* o-
* mnes aſſeruere in leg.2. C. de iu. emphyteut.
per illum textũ qui hoc apertè probat, & ad
idem pertinet context.in c. potuit. de locato. in quibus lo-
cis ordinariè tractatur hæc materia, & per Iaſ.poſt Bald. nu-
mero 9.in dicta l.2. in ſeptimo notab. numero 5. & Bal. in l.
lex vectigali. ff. de pigno. Bart. etiam in d.l. 2.in princ.verb.
dicit glo.C.de iur.emphyt.& in auth. qui rem. numero pri-
mo, C. de ſacroſ.eccle.& in §. ſi verò quis. nume. 1.in auth.
de alien.& emphyt. & in l. locorum. numero 5. C. de omni
agr. deſert. lib. 10.Bart. in tract. differ. inter ius cano. & ci-
uil.num. 101. Bald. in conſilio 271. & conſi.518. volu. 5. & in
conſil.290. volum.2. & in conſil.27. num. 1. vol. 3.& in cap.
1. verſ. quæro nunquid, num. 10. de alie.feud. vt dixit Plot.
iſta tamen corruptè allegans, referens alios in conſil.48.nu.
6.& 7.& Tiraquell.de retract.in gloſ.9.§.1. num.159. f. 167.
tradit Natta conſi.3.num.3.vol.1.& conſil.274.nu.14. vol. 2.
Iaſ.in l.poſthumo.n.24. C.de bo.poſſ.cont.tab.Marſil. ſing.
446. magna profecto, & longa, nu.2.ver.nam licèt. Mathe-
ſil. ſing. 50.num.1.in addit.Ant.Corſet. ſing.in ver. emphy-
teuſi.il 2.num. 1.
Intellige, vt hoc locum ſibi vendicet, ſi emphyteuta ceſ-
2 ſauerit à ſolutione per triennium integrum in re priuati †
& per biennium in re eccleſiæ, non autem per ſimplicem
ceſſationẽ vnius anni, vt expreſsè diſponunt iura prædicta.
Quæ tamen intelligenda ſunt, vbi in contractu emphy-
teutico non fuerit appoſitum iuramentum, ſed ſi contra-
ctus ipſe à partibus iuratus fuerit, tunc per ceſſationem hu-
ius anni à ceſſatione canonis emphyteuta efficitur periurus
3 † & illico caducitas inducitur, vt profitendo ſcriptum reli-
quit Bal.in c.querelam.de iu.iur.à qua opinione non receſ-
ſit Guliel.de Bened.in repet.c.Rayn. in ver. teſtamentum.il
3.nu.27.& reſpondit Gozad.in conſ.57.poſt nu.19.verſ.non
* obſtant allegata, quam opi. cõmunem* eſſe teſtatur, & Iul.
vbi ſuprà, cui tamen ſententiæ aduerſari videtur Iul.Clar.in
§.emphyteuſis.q.8.vbi tenet contrariam ſententiam æquio
rem eſſe. Cogita tñ, quia pro Bal. cõtra Clar. cõſuluit Nat-
ta in conſ.426. num.21.& defendit Iaſ.in l.1. C.de iu.emphy.
nu.47.verſi.9. quæro, vbi dicit mirabile dictum Bal. & non
habere contradicentem, & idem cauit Natt.conſi.479.nu.
11.& Corſet. in ſin.in ver.emphyteuta.il 1.n.1. Marſ. ſin. 226.
emphy.priuati.nu.1. Marſ.ſing.50. nota magnum.num. 1.
Limita ſecundam intelligentiam ꝙ iurans ſoluere ſi non
4 ſoluit in 1.anno cadat† non ſubſiſtere, ſi iurans ſoluere pro-
pter paupertatem non ſoluit, vt Ioa. de Arno. ſingu.52. quia
in præcedenti. num.1.
Primò amplia, vt concluſio procedat etiam in emphyt.
magni valoris, pro qua minima penſio ſoluitur, nam ſi per
triennium ceſſauerit emphyteuta ſoluere illud minimum,
5 cadit tamen à iure ſuo † & ex hoc dicitur probata caduci-
* tas, vt vna mente * omnes id cenſere ſcribentes aſſeuerauit
Apoſtilla ad glo.in auth.qui rem.in ver.repelli poteſt. C. de
* ſacroſ. eccl. & quod * omnes tenuerunt hanc opinionem,
* dixit Bal.in d. auth.qui rem.num.5. & de hac * communi et

eſt at-

eſt atteſtatus Dec.ibidẽ,nu.3. ſubdens ita ſeruari de conſue-
tudine,idem dixit Ripa in reper.l.fin.nu.130.C.de reuo.do-
nat.& accedit Afflic.deciſ.80.nu. 7.in fin.& ab hac opinio-
* ne in practica* non eſſe recedendum monuit Iul.Clar.in §.
emphyteuſis.q.10.verſ.ſed pone,circa fi. motus ea ratione,
quod in conſtituenda penſione,quę ſoluitur ab emphyteu-
6 ta potius conſideratur recognitio directi dominij † quàm
emolumentũ ipſius concedentis,& ideo hoc in caſu eadem
militat ratio in parua penſione quæ in magna.

Secundò amplia,vt cõcluſio vera,ſit,etiam ſi emphyteu-
ta ignorat rem eſſe emphyteuticam,quia, & hoc in caſu, ſi
7 ceſſat à ſolutione per debitum tempus † inducitur caduci-
tas de rigore iuris, licet de æquitate detur reſtitutio in inte-
grum ex c.probabilis ignorantiæ,vt cauit glo.in d.l.2.in ver.
* legẽ.C. de iur.emph.quã noſtri * vna mente cõprobant,vt
* ait Dec.in conſ.58. in fi. & * omnes in hanc deſcendere ſen-
* tentiam ſcripſit Salic.in d.l.2.nu.25.& hanc eſſe * communẽ
ſententiam Doct. eſt etiam teſtatus Imol. in c. potuit.num.
56.de loca.reſpondit Corn.conſ.165.in littera Q.& R.lib.2.
* latè Iaſ.in d.l.2.nu. 184. hoc in practica * non pati difficulta-
tem aſſeuerauit Iul.Clar.in §.emphyteuſis,q. 8. verſ. proſe-
quendo materiam,conſulas ibi eum,quia tibi ſuppeditabit
alia ad hanc concluſionem ſpectantia.

Primò limita hanc concluſionem, vt non inducatur ca-
8 ducitas† ſi ceſſans ſoluere ſoluit magnam penſionem. l. 1.ff.
locati,nam ratio,qua non ſoluens cadit à iure,& perdit me-
lioramenta eſt,quia ſoluit quid modicũ annuatim, quæ ra-
tio omninò ceſſat in emphyteuta ſoluente magnam penſio
9 nẽ,qui potius debet conductor † quàm emphyteuta appel-
lari,ita aduertit Io. Ant.Rub.in l. Gallus.col.penul.nu.207.
verſ.infertur 2.ff.de li.& poſthu.& Tiraq.d.tract.§. 4.glo. 6.
num.26.fol. 723.

Secundò limita concluſionem, vt non procedat, qñ ceſ-
ſans ſoluere canonẽ domino erat creditor ipſius domini,&
paratus ſit cum eo cõpenſare,tunc.n.ex non ſolutione † nõ
10 ꝓbatur caducitas,per ea,quæ not.Alber.de Roſa.in l.cũ ali-
ter.ff.de cõpenſat.& in l.2.C.de iu.emph.& ibi Iaſ.q. 19.qui
dicunt,ꝙ vbi dominus eſt debitor, quod emph. ceſſans ſol-
uere triennio non cadit † ſi ſit paratus compenſare,hoc idẽ
11 tradit Curt.ſen.in cõſ.71.3.quęſito.& reſpondit Goza.in cõſ.
69.Pariſ.ẽt cauit in conſ. 108. col.antepe.in fi.verſi.ad 2.op-
poſitionem,vol.1.& ſequitur Rol.à Valle conſ.87. n. 26.li.1.
quod & latè proſequitur congerendo quamplures hoc idẽ
tenentes Tiraq.in tract.de retract.in 1.par.§.3.in ver.à payer
perſoluen.glo.3.nu.4.aſſeuerans ibi neminem hactenus le-
giſſe qui contrarium tenuerit. Quod procedit,etiam ſi com
penſatio non ſit appoſita infrà biennium, vt per eundẽ Go-
* zad.d.conſil. 69. & ita * obſeruari in palatijs protulit Curt.
* Iun.d. conſ. 71.in 3. quæſito in fi.& ita * communiter teneri
affirmat Salic.in d.l.2.in finalib. verbis.

Tertiò limita non procedere,quando inter partes con-
12 uentum fuerit,ꝙ ob nõ ſolutionem non cadat emph. †quia
eo in caſu,etſi conſtaret de non ſolutione,non ex hoc cadu-
citas inducta erit,ita colligitur ex tex.dictæ l.2.in prin.ibi e-
aſdẽ,& in omnibus alijs ca. iuncta gl. ſuper ver. capitulis.C.
de iur emph.& gl.ibi ſuper ver.repellere,verſ.ſed quid ſi fe-
cerit pactum.& tradit Iaſ.in l.1.nu. 11. & in d.l.2.nu.1.C.eod.

Quartò limita,vt locum concluſio habeat tunc demum,
qñ dominus directus declarauerit voluntatem ſuam fore,
13 rẽ habere pro caduca ob nõ ſolutionem † ante aũt hanc de-
clarationem res emph.caduca dici non põt,ita cautum reli-
quit Imp. Iuſtinianus in d.l.2. C.de iu. emph.ibi, volenti.&
ibi,ſi dominus voluerit &c. & obſeruauit Iaſ. ibidem nu. 6.
* 5.not.& nu.10.vbi * omnes aſſentire dicit,voluit gl. in l.2.ff.
ſi ager vect.vel emph.ſuper verb.ita tamen, vbi Bart. prodi-
dit etiam,idem Iaſ.in l.poſthumo. ver.pro iſta opinione.C.
de bo.poſ.contra tab.& concludendo latè tradidit Cra. cõ-
14 ſi.212.in caſu ꝓpoſito. n. 1.cùm plurib.ſeq. vbi ẽt aſſerit † in
hoc requiri ſententiã declaratoriam ex Dec.referente alios
in conſ.185.col.4.poſt med.verſ.ſed breuiter ad iſta, & ex a-
lijs allatis ibi per ipſum.Et quæ hic deſunt alibi fortè in con-
cluſione, emphyteuta cõmodius dicemus, &ꝙ non cadat
niſi domino volente,voluit Alexa. conſ.113.nu.3. ver.2.for-
tificatur. vol. 4. & Bar.d.l.2.nu.2. ver.venio,& Bald.in d.l.2.
num.3.ver.quòd emphy.non cadat à iure. C. de iur.emphy.
in prima addit.

Quintò limita concluſionem, vt non ſoluens canonem
per triennium in priuato,& per biennium in eccleſia cadat
15 à iure ſuo † non habere locum,quando ipſe emphyteuta
perceperit tantum vnicum fructum, vt proditum reliquit
Marſi.ſing.409.tu ſcis regulã.Iaſ.l.1.num.4.4. not.C.de iur.
emphyt.

CONCLVSIO 252.

ARGVMENTVM.

Caducitas quomodo ꝓbari poßit remiſſa.

SVMMARIVM.

1 *Caducitas probatur remiſſa per receptionem penſionis poſtea decurſæ.*
2 *Caducitas intelligitur remiſſa,ſi dominus, poſtquam res ad eum erat reuerſa per ceſſationem ſolutionis canonis, receperit ſolutionem penſionis pro tempore decurſo.*
3 *Simul ſtare non poſſunt,vt recipiatur penſio à domino pro tempore decurſo, & poßit habere locum pœna, quæ dicitur commiſſa per lapſum temporis locationis.*
4 *Per ſecundam interpellationem intelligitur interpellantem recedere ab effectu primæ.*
5 *Si quis recipit penſionem pro tempore decurſo poſt pœnam caducitatis, intelligitur moram, & pœnam remiſiſſe.*
6 *Caducitas remiſſa cenſetur per receptionem penſionis poſtea decurſæ,etiamſi dominus penſionem recepiſſet cum proteſtatione, vt ſibi integrum remaneret ius expellendi.*
7 *Proteſtatio contraria facto non iuuat.*
8 *Caducitas proculdubio non probatur fuiſſe remiſſa, ſi dominus in receptione canonis proteſtatus ſit,iccircò non remittere voluntatem,vel ſibi dilucidè reſeruauerit ius ipſius caducitatis.*
9 *Proteſtatio prodeſt,quando dominus recipit penſionẽ tantũmodo tẽporis præteriti,ideſt elapſi,antequam caducitatẽ declararet.*
10 *Caducitas cenſetur remiſſa, ſi dominus recipiat penſionem etiam pro tempore elapſo poſt ortam caducitatem, licèt proteſtetur ſe illam recipere ſaluo iure caducitatis.*
11 *Simul ſtare non poſſunt,vt quis eodem tempore habeatur pro emphyteuta,& pro non emphyteuta.*
12 *Solus Prælatus eccleſiæ collegiatæ, vel eius generalis procurator recipiens penſionem ſine capitulo non præiudicat eccleſiæ.*
13 *Caducitatis pœna ipſo iure incurritur per contrauentionem iuramenti,vbi in inſtrumento emphyteutico iuramentum adeſſet.*
14 *Facilius impeditur,pœna ne cõmittatur, quàm cõmiſſa tollatur.*
15 *Iuramentum ita operatur ſuos effectus in contractibus emphyteuticis,ſicut & in alijs.*
16 *Emphyteuta priuati vbi obligauit ſe ad ſolutionem cum iuramẽto. ſtatim ob ceſſationem expelli poteſt, & efficitur periurus.*
17 *Iuramentum appoſitum in contractu excludit pœnitentiam, impedit purgationem moræ,& auget obligationem intenſiuè.*

Caducitas probatur remiſſa per receptionem
1 †penſionis poſtea decurſæ,vt anim-
aduerſum fuit à gl.Bart. & cæteris Doctor. in l. 2. C. de iur.
emphyt.& in c.potuit.de locat. vbi volunt, vt ſi dominus,
poſtquam res ad eum erat reuerſa per ceſſationem ſolutio-
nis canonis, receperit ſolutionem penſionis pro futuro tẽ-
2 pore,hoc eſt pro tempore decurſo † poſt pœnam caducita-
tis commiſſam,illam intelligi remiſſam, menti auctoritate
Hermogeniani I.C.in l.poſt diem.ff.de l.commiſſo. & Imp.
Alex.in l.commiſſoriæ.C. de pact.int.empt.& vendit. ſenſit
Hieron.Gabr.conſ.88. incip. anno 1431.nu. 15. & reſpondit
* Rui.in conſ.110.nu.4.lib.1.vbi* communem dicit.

Ratio eſt,quia ſimul ſtare nõ poſſunt, vt recipiatur pen-
ſio à domino pro tempore decurſo poſt finitam locationem
3 † & vt poſſit habere locum pœna,quę dicitur commiſſa per
lapſum temporis ipſius locationis, & hæc ratio cõfirmatur
in l.Aemilius.ff.de min. verſ. dicebam, iuncta gl. in ver.re-
ſtitui,vbi dicitur,per ſecundam interpellationem intelligi

4 interpellantē recedere ab effectu primæ† & remittere mo-
ram pcedentis interpellationis, quemadmodum ergo cre-
ditor interpellando rurſus debitorem poſt moram iam cō-
miſſam, videtur illā remiſiſſe, d.l. Aemilius. cum gl. quā Bar.
plurimum commendat, eadem ratione recipiendo quis pē-
5 ſionem pro tempore decurſo † poſt pœnam caducitatis in-
telligitur moram, & pœnam remiſiſſe, ita reſpōdit Rui. cō-
ſi.110.nu.4.lib.1. Cagnol. poſt citatos in auth. qui rem. num.
37. C. de ſacroſ. eccleſ.

Amplia concluſionem, vt vſq; eo pcedat, etiamſi domi-
6 nus penſionē recepiſſet† cū proteſtatione, vt ſibi integrum
remaneret ius expellendi, ſi credimus Cyn. & Salic. in d. l. 2.
C. de iur. emph. Card. Anto. de But. & Imol. in c. potuit. ext.
de locat. Ruin. d. conſ. 110. n. 4. li. 1. ver. & iſtud eſt ēt verum,
* aſſeuerans ibi hanc eſſe* cōem ſcribētium ſententiā, † quia
7 huiuſcemod proteſtatio, cum ſit contraria facto non iuuat.
* ca. cum M. de conſtit. quod ab * omnibus communiter eſſe
receptum tradit Rui. dicto loco ſupra citato.

Huic opinioni repugnat gl. 3. in c. potuit. de loca. in quo
loco habet, q̄ ſi dominus in receptione canonis proteſtatus
ſit, iccircò non remittere caducitatē, vel ſibi dilucidè reſer-
8 uauerit ius ipſius caducitatis† tunc proculdubio non proba
tur, caducitatē fuiſſe remiſſā, hac. n. clara declaratione con-
tra firma manente ad hanc probationē confugere non poſ-
ſumus, ſic teſtatus eſt Iaſ. in l. ſi poſt moram. poſt nu. 4. vſ. cō-
firma per illud. ff. de eo, q̄ cer. loc. vbi in hac ſententia com-
* munia * tum Cæſarei, tum ēt Pontificij profeſſorum ſtudia
eſſe aſſeruit, & refert etiam Alber. in l. 2. C. de iur. emph. di-
* centē ita* cōmunem eſſe ſcribentium ſentētiam, & ita con-
* ſentientem omnium in hac* opinione volūtatem eſſe teſta-
tur Corn. in conſ. 40. in littera Q. lib. 4. quam opinionem
ante eos ſequutus eſt Bart. in d. l. 2. num. 8. in fin.

Verùm, vt hæ inter ſe repugnātes ſententiæ cōcilientur,
9 dicendū eſt, vt illud pcedat † qn̄ dominus recipit penſionē
tantūmodo temporis præteriti, id eſt elapſi, anteq̄ caduci-
tatē declararet, tunc pfectò prodeſt iſtiuſmodi proteſtatio,
nihil. n. impedit, quominus ſibi pro præterito dominus cō-
ſulat, dum ſibi debitā pēſionem recipit, & ſibi ſartum tectū
ius etiam futurum conſeruet caducitatem incurſam.

Cæterùm aliter ſentiendū eſſet, ſi recipiat penſionem ēt
10 pro tempore futuro, id eſt elapſo poſt ortam caducitatē† nā
iſto caſu licèt proteſtet̄, ſe illam recipere ſaluo iure caduci-
tatis, cenſetur tamen, nō obſtante proteſtatione, vel reſer-
* uatione, caducitatem ipſam remiſiſſe, ſic* vno ore ſcripſiſſe
Doct. (quicquid dixerit Bar. in d. l. 2. nu. 8. in fin.) dicit Gigas
* de penſion. q. 73. in fi. Hanc etiam * cōi ſcribentium calculo
opinionē eſſe receptam, teſtatur Rui. conſ. 110. nu. 4. lib. 1. &
conſ. 151. nu. 12. eod. vol. ſimul. n. ſtare non poſſe videt̄, vt re-
cipiatur penſio pro tēpore poſt caducitatē elapſo, & q̄ ſal-
uum ſit ius caducitatis, & ſic vt quis eodē tempore habeatur
11 pro emphy. † & pro non emphy. vnde cum huiuſmodi pro-
teſtatio, ſiue reſeruatio ſit cōtraria facto, nullius eſt momē-
ti, vt animaduertit Iul. Clar. in d. §. emphyteuſis li. 4. q. 10. in
quo loco aſſeuerauit temporibus ſuis reuocatam fuiſſe ſen-
tentiam cuiuſdam Doctoris qui contrarium iudicauerat,
qui innitebatur auctoritati Bart. in d. l. 2. dum non animad-
* uertit* communi ſcribentium conſenſu reiectam fuiſſe Bar.
ſententiam, vt ibidem animaduertit Iul. Clar.

Limita primò, concluſionem procedere in emphy. pri-
uati, & eccleſiæ non collegiatæ, ſecus ſi eccleſia ſit collegia-
12 ta, tunc. n. ſolus prælatus, † vel eius generalis procurator re-
cipiens penſionem ſine cap. non præiudicat eccleſiæ, gl. pe.
* c. potuit. ff. locati. Fulgoſ. con. 2. col. 2. & hāc eſſe* communē
Doct. ſententiā teſtatur Iaſ. d. l. 2. n. 163. C. de iu. emphy. Cur.
in ſuo tract. de feud. in 2. par. prin. q. 26. Clar. poſt Doct. quos
refert dicto §. emphyteuſis. q. 10. nu. 3. verſ. ſed nunquid.

13 Secundò limita, vt concluſio vera non ſit † vbi in inſtru-
mento emphyteutico adeſſet iuramentū, quo caſu pœna ca
ducitatis ipſo iure incurritur per contrauentionē iuramen-
ti, ex diſpoſitione l. ſi quis maior. C. de tranſac. eo enim caſu
per receptionem canonis penſionis decurſæ non videtur
remiſſa pœna caducitatis, ex quo iam erat commiſſa, ſecus
ſi pœna eſſet cōmittenda, quia facilius impeditur ne cōmit-
14 tatur † quàm commiſſa tollatur, per l. patre furioſo. ff. qui
ſunt ſui, vel alie. iur. vt hoc ſentire declarauit Natta conſ. 335.
nu. 3. & licèt ipſe eodem loco nu. 4. voluerit, dominum re-
cipiendo penſionē, non cenſere remittere caducitatem, ex
eo, q̄ caducitas nō incurritur ipſo iure, ſed domino volen-
te, tamen id intelligi debere, ſi ipſe contractus emphyteuti-
15 cus non fuerit iuramento firmatus, aliàs ſecus, † cum iura-
mentum ita operatur ſuos effectus in his contractibus em-
phyteuticis, ſicut & in alijs, pro quo facit, q̄ licèt emphyt.
priuati, non ſoluendo canonem, expelli nequeat, niſi lapſu
triennij, d. l. 2. C. de iur. emphy. hoc tamen non procedit, v-
16 bi obligaſſet ſe ad ſolutionem cum iuramento, † qui ſtatim
ob ceſſationem expelli poteſt, & efficitur periurus, vt ſupra
iam diximus, & idem Natta monuit in conſ. 426. num. 21. v-
bi & num. 23. illud addit, quòd iuramentum appoſitum in
17 contractu excludit pœnitentiam, & impedit † purgationē
moræ, per ea, quæ tradit Bart. in l. ſi inſulam. quæſt. 5. ff. de
ver. obli. ac auget obligationē intenſiuè, licèt nō extenſiuè.

CONCLVSIO 253.

ARGVMENTVM.

Calculi error qua ratione probetur.

SVMMARIVM.

1 Calculi error quibus argumentis probari poſſit.

2 Error probatur, quando in tractatu de celebrando contractu aliquid expreſſum fuit, quod poſtea fuit omiſſum, vel aliter fuit ſcriptum, quàm tractatum.

3 Error calculi probatur ex reuiſione.

4 Error ex eo probatur, quòd oſtenditur rem aliter ſe habere.

5 Calculi error non probatur per eos, qui à partibus, vel à iudice nō ſunt electi.

6 Calculatio erroris ſi facta ſit ab eo, cuius nullæ ſunt partes, nullum ſortitur effectum.

7 Calculationibus eorum, qui à partibus electi fuerunt, fides habenda eſt.

8 Calculatorum decretum ſententia appellatur, & eidem parendum eſt.

9 Calculorum ratio eſt reddenda arbitrio boni viri.

10 Calculus quando ſub ſpecie erroris non poſſit vlterius retractari.

11 Calculationibus fides habenda eſt, quando accedit abſolutio, & liberatio generalis per verba prægnantia, quæ omnia videntur amplecti.

12 Calculatoribus etiam à iudice, & partibus confirmatis quando, & quo caſu non ſtetur.

13 Calculatio per electos facta contra veritatem eſt retractanda, reuocanda, & denuò repetenda officio iudicis.

Calculatio fallax non debet exequi docto de errore, ibi.

14 Calculatio ab electis facta non ſortitur effectum, quando aduerſus eam petitur reſtitutio.

15 Calculatio doloſa, & computatio per deputatos facta nulla eſt.

16 Calculatorum dolus, & fraus quando præſumatur.

Veritas rei præferenda eſt, & attendi debet, reiecta calculatorū collatione doloſa, & nulla, ibi.

17 Stipulatio de non contraueniendo dicitur fallax, & irrita ratione calculi fraudulenti, qui debet retractari ſemel, vel pluries.

18 Pactum de non contraueniendo calculis conſiderandum eſt quoad effectum liberationis, quæ vallata ſtipulatione, ſeu iuramento tanquam facta per fraudem, & extorta doloſè nulla eſt.

19 Stipulatio de non contraueniendo calculis illicò appoſita non nocet, cum eodem errore, quo facta fuit calculatio, cenſeatur & ipſa eſſe appoſita, & ſic vtrunq; retractandum ſit.

20 Pro calculatoribus in dubio præſumendum eſt.

21 Calculatores denuò vrgendi non ſunt ad repetendum calculum, ſemel rationibus redditis atque ſubductis.

22 Calculi rationes ſpecie ſolius erroris iterum reddendæ non ſunt.

23 Calculator quando ſubductis rationibus aſſequutus eſt liberationem iureiurando confirmatam, non tenetur repetere calculum.

24 Calcu-

24 *Calculi rationes ſi non fuerint demonſtratæ dolo, vel fraude redditæ, calculator non tenetur eas repetere.*
25 *Calculi rationes iterum reddendæ ſunt, cum dolo, vel fraude redditæ fuerunt.*
26 *Calculi error doloſus detegendus eſt claris, & perſpicuis rationibus, probationibusq;.*
27 *Præſumptio vbi pro aliquo ſubeſt, non admittitur probatio contra eam, niſi præcedente cauſa cognitione.*
28 *Calculatores ad hoc, vt rationes repetere habeant, non ſufficiet probare dolum præſumptum, ſed opus erit dolum, & fraudem veram probare.*

1 Calculi error quo pacto argumentis oſtendi † atque probari poſſit, ſi quis à me requirat,
huic ex Pariſij ſententia reſpondebo, optimè probari poſſe,
cum ea admiſſa fuere, quæ nullo pacto erant admittenda,
eaq; ſunt omiſſa, que neceſſariò ad id erant admittenda, vt
idem reſpondit in conſil. 89. incip. rationes, & computa ſocietatis. nu. 27. verſic. & de errore, & alijs adductis, & paulò
infrà nu. 35. lib. 1. locupletiſſimum teſtem laudat Bart. in l. 2.
ver. aut quis vult tetractare, poſt num. 7. C. de iur. fiſ. lib. 10.
cuius Bart. auctoritatem referendo ſequitur etiam Iacob.
Rebuff. in d. l. 2. poſt n. 2. ver. ſi aũt vult retractare calculationẽ ratione, quorſum etiam ſpectant, q̃ animaduertit Nicol.
2 Boer. in ſingul. in verb. probatio, num. 2. vbi dicit † probari
errorẽ, qñ in tractatu de celebrando contractu aliquid fuit
expreſſum, quod poſtea fuit omiſſum, vel aliter fuit expreſſum, ſeu ſcriptum, quam tractatum, vt ibi per eum.

Veruntamen hic error calculi facilè patebit, & probari
3 poterit, ſi rationes, atq; calculatio denuò ſubducetur, † etenim ex reuiſione calculi ꝓbatur error, quod aſſeruere iuris
interpretes in l. vnica. C. de erro. calcu. & in d. l. 2. C. de iur.
fiſ. lib. 10. vbi illud colligere poteris, quando noceat, vel nõ,
& quouſque poſſit reuideri, vel non, ita reſpondit idem Pariſ. in d. conſil. 89. d. num. 35. & nu. 37. & in conſ. 131. num. 27.
& ſeq. lib. 1. quod & illud confirmat, nam error ex eo proba-
4 tur, † quòd oſtenditur, rem aliter ſe habere. l. poſt diuiſionẽ.
C. de iu. & fact. ignor. quod & tradit Soc. in conſil. 25. num.
3. lib. 4. qui idem ſentientes adducit, & eundem ſequutus eſt
Pariſ. in d. conſi. 89. nu. 37. & dicto conſil. 131. num. 28. volu.
1. idem teſtatus eſt Emanuel Soarez in theſau. recep. ſenten.
ſeu commun. opi. in verb. error in calculis. fol. mihi 279. vbi
ex multorum ſententia id confirmat.

5 At ſi dixero † calculi errorem non probari per eos, qui à
partibus, vel à iudice non ſunt electi, me non falſa dicere,
teſtis erit Bart. in d. l. 2. C. de iur. fiſ. lib. 10. dum dicit, ſi facta
6 ſit ab eo, cuius nullæ ſunt partes † nullum ſortiri effectum,
per tot. titu. ſi à non compet. iud. quod ſecus eſſet, ſi quis ad
hoc eſſet cõſtitutus à lege, vel à iudice, aut ab ambabus partib. ſimul, vt idem tradidit Bart. in d. l. 2. C. de iur. fiſ. li. 10. atque conſultus reſpondit Ruin. conſil. 71. nu. 3. li. 4. & Corn.
in conſi. 43. circa hanc, littera G. verſi. facit quia, vol. 1. atque
Pariſ. d. conſi. 89. num. 4. & 5. par. 1. etenim calculationibus
7 eorum, † qui à voluntate partium electi fuerunt, fidem habendã eſſe, auctor eſt mihi Bar. & alij in l. ſi cui libertas. ff. de
condit. & demonſt. & in d. l. 2. C. de iure fiſc. lib. 10. & ibi Ioa.
de Platea q. 3. Corn. conſil. 43. circa hanc, colu. 4. verſi. facit
quia, vol. 1. ſub num. 1. habetur in l. 1. C. de vſufruct. legat. &
per Doctores in l. vnica. C. de error. calcul. & per Bar. in l. 2.
§. 2. ff. de adminiſtr. rer. ad ciuita. pertinent. Pariſ. cõſi. 89. nu.
5. volum. 1.

Rationem præter auctoritates ſi quæris † dicto calcula-
8 torum fidem eſſe habendam, ea eſt, nam cum eorum decretum ſententia appelletur, eidem parendum eſt, ſic ſancitum
eſt in contex. d. l. 2. & notat ibi etiam Imo. & Paul. de Caſtr.
ibidem, dum dicit, iſtiuſmodi calculatores habere iuriſdi-
9 ctionem, per illum tex. accedat huc, † quòd ratio calculorũ
ſit reddenda arbitrio boni viri, vt obſeruat Bal. in l. voluntatis. num. 2. C. de fideicom. per l. Thais ancillam. §. ſororem.
de fideicom. liberta. l. qui filium. in fi. ff. de manumiſſ. teſta.
Corn. conſi. 43. num. 1. ſub fin. libro primo.

Quæ concluſio tunc maximè procedit, quando poſt calculationem perfectam, & rationes vtrinq; redditas, partes
ipſæ deuenerunt ad pactum, & ſtipulationem, expreſsè vo-
10 lentes obtemperandum eſſe prædictis † quo fit, vt ſpecie
erroris non poſſit vlterius calculus, & ſubductio retractari,
ar. l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. & l. ſi quidem. C. de tranſact. & per Bart. in d. l. 2. C. de iure fiſ. li. 10. & per Modernos,
& maximè Iaſ. in l. vnic. C. de errore calc. nu. 6. So. conſ. 190.
incipien. Memini. col. 3. verſic. ex quibus patet. vol. 2.

Eoq; magis tum procedit prædicta concluſio, quãdo ac-
11 cedit abſolutio, & liberatio generalis † per verba prægnantia facta, quæ omnia videntur amplecti, vt traditur à glo. &
Doctoribus in d. l. emptor. §. Lucius. Bald. in l. ſub prætextu
ſpecierum. C. de tranſanct. Imol. poſt alios in c. 1. extr. de
tranſact. Barto. in l. Aurelio. §. Caius. ff. de liberat. legat. &
per Soc. in d. conſi. 190. col. 4. verſi. tertiò quia, vol. 2. latè Pariſ. conſ. 89. nu. 1. 2. 3. & multis ſeq. lib. 1.

Iſtud verò, quòd relationi calculatorum à partibus ele-
12 ctorum ſtandum ſit, limita primò non procedere † quando
calculatio facta eſt cõtra claram veritatem, admittendo ea,
quæ non deberent admitti, conſtituendo eum creditorem,
qui reuera debitor eſſet, & ſimilia agendo, nam tali caſu nõ
ſtatur calculatoribus etiam à iudice, & partibus confirmatis, ita dicit Bart. in d. le. 2. verſi. aut qui reuocat, col. fi. dum
13 vult † officio iudicis talem calculationem per illos electos
factam eſſe retractandam, & reuocandam, & denuo repetendam. ſequitur Ioa. de Plat. in d. l. 2. q. 3. volens talem fallacem calculationẽ non debere exequi docto de errore. l. 1.
C. de appellat. Pariſ. d. conſi. 89. nu. 35.

14 Secundò limita non ſortiri effectum † quando aduerſus
talem calculationem petitur reſtitutio. l. ſeruo inuito. §. cũ
* prætor. ff. ad Trebel. vbi etiam Doctores notant * communiter, Ioan. de Pla. d. l. 2. q. 3. Pariſ. d. conſi. 89. nu. 35. in fi. lib. 1.

Tertiò limita, quando ipſi calculatores ſunt ab altera partium decepti, vel ab alijs, vel exiguè in fraudem, & doloſè
exhibentes rationes, nec ſignificando lucra, pecunias, &
15 bona &c. † nam talis doloſa calculatio, & computatio per
ipſos ad id conſtitutos facta nulla eſt, cum in omni actu, &
diſpoſitione dolus dicatur exceptus, l. creditor. §. Lucius. ff.
mand. vbi Alex. in apoſt. poſt Bar. concord. adducit, eſt. n. omnis dolus contra ius diuinũ, Afflict. deciſ. 403. num. 11.

16 Dolus autem, & fraus calculatorum † præſumitur, quando diligenter proſpectis, & perquiſitis libris accepti, & expenſi, nullam eorum mentionem in calculo edendo faciũt.
l. verius. ff. de proba. l. fi. ff. pro ſuo, & ita veritas rei præferenda eſt, quæ attendi debet, reiecta calculatorum collatione
doloſa, & per conſequens nulla. c. fraternitatis. extr. de frigid. & malefi. ca. 2. de purgat. cano. Ancha. conſil. 327. Pariſ.
conſ. 89. nu. 38. & nu. 55. cum ſeq.

Nec me mouet, quod ſupra diximus, concluſionem procedere maximè, quando interceſſerit pactum, vel ſtipulatio
17 de non contraueniendo † nam hoc caſu pactum, & ſtipulatio dicitur fallax, & ratione calculi fraudulenti irrita, quæ
non ſunt impedimento, quo minus calculus debeat retractari ſemel, vel ſæpius. l. vnica. C. de erro. cal. vbi omnes id
* ſentiunt * communiter Doctores, vt ait Pariſ. d. conſi. 89.
num. 38. & maximè Iaſ. col. fi. Corn. conſi. 62. colum. 2. verſic.
his non obſtantibus. lib. 4. Nam huiuſmodi pactum, vel ſtipulatio conſideranda venit quò ad effectum liberationis,
18 quæ vallata pacto, ſtipulatione, ſeu iuramento nulla eſt †
tanquam facta per fraudem, & exorta doloſè, & ita reſpondit Soc. conſil. 92. col. penul. & vlt. num. 19. lib. 2. & Iaſ. in d.
l. vnica. C. de erro. cal. in 2. notab. dum ait, ſtipulationem, &
pactum illico appoſitum hic non nocere, nam eodem erro-
19 re, quo facta fuit calculatio † cenſentur etiam iſta eſſe appoſita, & ſic vtrumque retractabitur. l. doli mali. §. diuerſum,
ff. de nouat. Bart. & alij in l. ſi quis cum aliter. ff. de verbo.
oblig. Dec. conſi. 60. nu. 3.

Quòd ſi nulla iſtiuſmodi librorum accepti, & impenſi
20 inquiſitio ante facta ſit, † in dubio pro calculatoribus præſumendum eſſe, conſulendo ſenſit Dyn. conſil. 31. incipien.
Tholomeus. Bal. in l. fin. C. de contrah. emptio. c. niſi eſſent.

* de præbend.& ibi Cardin.expreſsè ſcribentes * omnes poſt
Innoc.in c.in præſentia.de probat.Doctores in l. ſciendum.
ff.de verb.oblig.Soc.conſi.90.viſis.in fi.vol.4. Pariſ. conſil.
89.num.8.lib.1.

Quod quidem pronunciatum procedere vſq; eo dicen-
21 dum eſt,† vt ſemel rationibus redditis,atque ſubductis de-
nuò vrgendi non ſint ad repetendum calculum. l. ſemel. C.
de apoch.lib.10.ita affirmant Ioan. Monach. Archid. Ioan.
Andr.& cæteri in c.vnico.de cleri.ægrot.lib. 6.quos ſequu-
tus eſt Socin.Sen.conſi.92.num.1.lib.4. Quod eo magis ꝓ-
cedit quando vna calculatione facta interuenit abſolutio,
22 & pactum de non contraueniendo,† nam adhuc ſpecie ſo-
lius erroris rationes reddendæ non erunt, vt docuit Bart. in
l.2. C. de iur. fiſc. quem ſequutus eſt Socin. Sen.d. conſi.92.
num.4.& Ruin. conſil. 16.in fi. lib. 5. vel quando calculator
23 ductis rationibus aſſequutus eſt † liberationem iureiuran-
do confirmatam, iuxta notabilem glo.in l.3.§.1.in ver. libe-
ratione. ff. de contra. & vtil. actio. tutel. quam in hanc ſen-
tentiam adduxit Caſtren.conſi.346.nu. 1. aduertendum eſt.
lib.1. Quæ quidem gl. idem ait procedere in iuramento à
minore præſtito,authen.ſacramenta puberum. C.ſi aduerſ.
vendit. quam ſingularem pro hoc dicto dixit Tiraqueh. de
legib.connubial.poſt leges,gl.3.nu.7.

Limitandum porrò iſtud eſt, locum ſibi non vendicare,
24 †dummodo redditæ rationes non fuerint demonſtratæ do-
lo,vel fraude redditæ,ita tradidere Doctores in d. le.1. C.de
error.calc.Caſtren.d. conſil.346.colu.2.Anchara. conſ.330.
quos ſequuti ſunt Iaſ.conſi.219.num.2.lib.2.& conſ.14. col.
3.lib.3.Socin.Sen.conſil.159.columna 3. & conſilio 190.col.
25 3.lib.2.qui fuſiſſimè ſcribit.† Nam eo caſu calculatæ,& red-
ditæ rationes iterum reddendæ erunt,ita conſuluit Neuiza.
conſ.94.in fi.Roland.à Valle conſ. 49.nu.61. lib. 1.

Hac tamen in re obſeruandum erit,hunc errorem,dolo-
26 ſum eſſe claris, & quam perſpicuis rationibus, † & proba-
tionibus detegendū,ita in hac hypotheſi reſpondit Dec.cō-
ſil.94.num.4.verſic.non obſtat.Idem in l.1. num. 8.in fin.C.
de erro.calc. Crauet.conſi.189.num.3. namque vbi pro ali-
quo ſubeſt præſumptio, non admittitur probatio contra
27 illam præſumptionem† niſi præcedente cauſæ cognitione,
& requiritur,quòd teſtes ſint tantę fidei,vt non ſit præſum-
ptio,quòd debeant iurare falſum,Alex.conſi. 99. in fi.vol.3.
* & Doctores *communiter in locis præcitatis.

Nec ſufficit probare dolum præſumptum, ſed opus erit
28 dolum † & fraudem veram probare, ita ſenſit Socin. Sen.d.
conſilio 92. & Roland. à Valle dicto conſilio 49. numero
22. & 23. Menoch. de arbitr. iudi. caſ.209.in fin. centur.3.
quem vide.

CONCLVSIO 254.

ARGVMENTVM.

Calumnia quomodo præſumatur, atque probetur.

SVMMARIVM.

1 Calumniam probari ex non probatione accuſationis.

2 De calumnia ſine alijs indicijs poteſt puniri accuſans, ſi defecerit in probatione.

3 Calumniari præſumitur, qui non ſufficiens mandatum dederit procuratori.

4 Calumnia probatur ex eo, quòd facta propoſita non probantur, nec ad rem faciunt.

5 Ponens, quæ non ſeruiunt deciſioni proceſſus, calumnioſè præſumitur facere.

6 Calumniari dicitur, qui non probat, quod opponit etiam excipiendo.

7 Reus in excipiendo eſt actor, & ſicut actor ſuam intentionem, ita reus ſuam exceptionem probare debet.

8 Calumnia probatur ex eo, quòd id, de quo quis accuſatus fuit, nō probatum eſt, etiam ſi accuſator eſſet bono genere natus, & accuſatus obſcuris parentibus ortus.

9 Calumniatur is, qui moratur, & differt litem, vel fruſtratur, & fruſtra vexat aliquem.

10 Calumniatores nuncupantur, qui per fraudem, morā, & fruſtrationem litibus alios vexant, ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus.

Ad calumniam repellendam inuentum eſt iuramentum calumniæ. ibi.

11 Calumniator non præſumitur, qui ſuccumbit, ſi ſemiplenè ꝓbauit.

12 Calumnioſè litigare non dicitur, qui ſuam intentionem ſemiplenè probat.

13 Calumniator præſumitur, qui ſuccumbit, etiam ſi ſemiplenè probauit, in illis caſibus, in quibus non poteſt deferri iuramentum ſuppletorium in defectum probationis.

14 Semiplena probatio non excuſat à calumnia, quia pro non probatione habetur.

15 Cauſæ ſemiplenæ probationis non liberant calumniatorem à refectione impenſarum.

16 Accuſator non probans querelam excuſatur à pœna per ſemiplenam probationem.

17 Accuſator calumnioſus poteſt conueniri actione iniuriarum.

18 Calumniari qui conſueuit, ſemper calumniari præſumitur.

19 Semiplena probatio, quæ elidebat præſumptionem calumniæ, à cōtraria præſumptione tollitur.

20 Calumniator præſumitur accuſator non obſtante ſemiplena probatione, ſi reus ad ſui defenſionem aliquid probauit.

21 Accuſator non præſumitur calumniator, cum conſtat à teſtibus deceptum fuiſſe.

22 Accuſator non præſumitur calumnioſè agere, quando probauit audiuiſſe à perſonis fide dignis accuſatum patraſſe delictum, de quo in querela.

23 Accuſator excuſatur à præſumpta calumnia, licèt in probatione deficiat, ſi accuſat aliquem de eo delicto, de quo iam erat infamia notatus.

24 Accuſans non præſumitur calumniator, nec de calumnia tenetur, & ſi accuſationem non probauerit, quando accuſauit aliquem de delicto atroci, nefando, & inſigni.

25 Accuſatores tenentur de calumnia non probando delictum, ſi accuſant exercentes publicè officium.

26 Delictum illorum, qui publicè in itinere viatores adoriuntur, dicitur atrociſſimum, & qui accuſant aliquem de eo, non probantes tenentur actione iniuriarum.

27 Accuſatores, qui defecerunt in probationibus non excuſantur ab actione iniuriarum.

Quæ delicta atrocia dicantur, vide ibi remiſſiuè.

28 Mulier propter morbum excuſatur, ſi non probauerit accuſationem.

29 Mulier vbi non probauerit delictum publicum, quod propoſuit, tenetur eadem pœna, qua venit puniendus accuſatus.

30 Mulier punienda eſt extra ordinem arbitrio iudicis, & poteſt actione iniuriarum conueniri, & vi illius tenetur ad omne damnum, & intereſſe accuſati, quando accuſationē non probauit.

31 Meretrix propter infamiam eius perſonæ tenetur ad pœnas non probando accuſationem propoſitam in iudicio.

32 Mulier honeſta, & probatæ vitæ, & famæ propter fragilitatem ſexus excuſatur, ſi non probat accuſationem intentatam.

33 Intellectus Alex.conſi.11.lib.1.

34 Accuſantes ex neceſſitate officij, vel propter ingentem dolorem, & ſi deficiant in probatione, excuſantur à calumnia.

35 Accuſans, ſi is ſit, qui tenetur denuntiare maleficia commiſſa vel in ciuitate, vel in comitatu, excuſatur à calumnia.

36 Præſumptio calumniæ, quæ vrget contra non probantem deducta, & propoſita, non eſt præſumptio iuris, & de iure, & contra probari poteſt.

37 Accuſator ſatis poteſt à præſumptione calumniæ liberari, ſi probauit publicam vocem eſſe accuſatum deliquiſſe, vel id intellexerit à viris fide dignis.

38 Fama excuſat a calumnia, ſicut excuſat à dolo.

39 Accuſantes, ſi illi ſint, quibus licèt accuſare ex ſola ſuſpitione, digni ſunt excuſatione per famam, quæ præceſſit, ſi non probant, quia fama inducit ſuſpicionem, ſecus, vt ibi.

40 Fama excuſat à calumnia, quando ſumus in calumnia præſumpta, & non in vera.

41 Qui

41 *Qui habuit iuſtam cauſam accuſandi, & litigandi, & oſtendit errorem iuſtum, excuſatur à calumnia.*
42 *Calumnia quibus in caſibus non præſumatur, vide remiſſiuè.*

1 Calumniam probari, vel præſumi ex eo, quod id, de quo quis accuſatus fuit †
non probatum fuit, auctor eſt gl. in l. athletas. §. calumnia-
tor. ff. de his, qui not. infam. ſuper verb. ex vtraque. Bart. in
l. 1. colum. 2. num. 6. verſ. vlterius probando. ff. ad ſenatusc.
Turpilia. Bald. in l. 1. num. 7. C. de aduoc. diuerſo. iudic. & in
authen. generali. C. de epiſc. & cler. num. 1. & in l. criminis.
not. 2. C. qui accuſar. non poſſ. idem docuit Feli. in c. 1. num.
4. & c. 2. nume. 1. per illum tex. de calum. & idem voluit Ay-
mo Crauet. conſil. 262. num. 7. vbi allegat l. qui non probaſ-
ſe. C. de calum. & notat. in l. 1. ff. ad Turpilia. Soc. conſil. 118.
* colum. 4. lib. 1. & hanc eſſe * communem Doctorum ſenten-
tiam fidem facit Abb. c. calumniam. nume. 2. ex. de pœnis.
Clar. poſt citatos in ſua pract. criminali. §. fin. q. 62. nume. 6.
ver. dixi ſupra. Abb. c. cum dilectus, num. 5. in fi. ext. de calu.
& ibi Feli. num. 4. dicens, quòd gl. in l. athletas. §. calumnia-
tor, in ver. ex vtraq;. ff. de his, qui not. infam. quæ idem pro-
bat, eſt ad hoc melior de iure reputata.
2 In iſtiuſmodi verò accuſantem † deficientem in proba-
tione poteſt ſine alijs indicijs de calumnia animaduerti, ita
tenet glo. 2. in verb. calumniari, & ibi Abb. in d. c. cum dile-
ctus. de calum. & cum alijs allegatis per Benintend. in de-
ciſ. 46.
Quinimo calumniari præſumitur is ex eo, quòd non ſuf-
ficiens mandatum † procuratori dederit. l. ſed ſi vnius. §. pro
3 curatorem. ff. de iniur. c. cum dilecti. de reſtitut. ſpoliat. vbi
contex. eſt inſignis iuxta Bald. ſententiam, quem ſequitur i-
bidem Baldus num. 7.
Prout calumniam probari ex eo, quòd facta propo-
4 ſita non probantur † nec ad rem faciunt, tradit Rebuff. in
tract. de reſcri. artic. 3. gl. 3. in fine, tomo 2. ex eo enim, quòd
facta noua non ſeruiunt deciſioni proceſſus, præſumitur,
5 quòd ponens calumnioſè fecerit † & propterea debere pu-
niri, niſi ex aliqua cauſa venit excuſandus, ſcriptum reliquit
Rebuff. d. tracta. de reſcript. artic. 3. gl. 5. adhibens eundẽ in
glo. 4. d. arti. 3. & ibi videre potes, quæ dicantur facta noua.
Primò amplia concluſionem procedere etiam, quando
6 quis non probat, quod opponit † etiam excipiendo, nam &
eo caſu etiam quis calumniari dicitur, ſi conſulenti credi-
mus Nattæ in conſi. 31. num. 8. lib. 1. eſt contex. in le. 1. C. de
aduoc. diuerſ. iudic. & in c. qui non probauerit. 2. q. 3. c. cum
dilectus. extr. de calumnia. c. ſtatutum. de elect. lib. 6. & ibi
7 notat. Reus enim excipiendo eſt actor † vnde ſicut actor
ſuam intentionem, ita reus ſuam exceptionem probare de-
bet. l. in exceptionib. l. quinquaginta. ff. de proba. Bald. l. fru-
ſtra. C. eo. titu. de proba. tradit Iodoc. in ſuo Enchirid. ſimi-
lium iuris, verb. excipere ſine probatione.
Secundò amplia concluſionem, vt locum habeat, etiam
8 ſi accuſator eſſet bono genere natus, † & accuſatus obſcu-
ris eſſet parentibus ortus, ita cauit Iaſ. conſi. 144. in fi. lib. 2.
huc referas, quæ dicta ſunt ſuperius in concluſione, actore
non probante, in 1. ampliat. Franciſ. Aret. conſil. 114. in præ-
ſenti conſultatione. in fi. Soc. tract. de fallent. reg. 181. expen-
ſarum, fallent. 3.
Tertiò amplia, vt concluſio etiam vera ſit, quando quis
9 moratur, & differt litem † vel fruſtratur, & fruſtra vexat ali-
quem, quia ex hoc apertè probatur talem calumniari, ita re
ſcripſere iuriſconſulti in l. ſi calumnietur. ff. de verbo. ſigni-
fic. & in l. ſed & ad eos. ff. ex quib. cau. maio. vt hoc annotauit
Rebuff. in tract. de reſcrip. art. 3. gloſ. 3. verb. pour articuler
calumnieuſement. Ideo calumniatores nuncupantur, qui
10 per fraudem, moram, & fruſtrationem † litibus alios ve-
xãt, ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus, ad quam calumni
am repellendam eſt inuentum iuramentum calumniæ, tot.
titu. de iureiur. propter calum. dando, & in tit. de iura. ca-
lum. libro 6.
Limita primò non procedere, quando is qui ſuccumbit
ſemiplenè probauit, tunc enim non præſumitur calumnia-
11 tor † neque impenſarum mulcta ei eſt irroganda, ita Specu-
lat. in titu. de calum. in fin. quem ſequutus eſt Fel. in c. 2. in 3.
notab. de calum. Iaſ. in l. properandum. §. ſin autem alteru-
tra, num. 8. verſi. 4. concluſio. C. de iudic. & ibi Alex. nume.
12 13. quia tunc litigare calumnioſè non dicitur, † qui ſuam in-
tentionem ſemiplenè probauit, vt voluit Anchara. conſi-
lio 248. columna penult. numero ſeptimo, quia ille hoc pa-
cto probans ſemiplenè iuuatur primordio veritatis, & ideo
non poteſt de calumnia, & temeritate redargui, neque im-
penſis mulctari poterit, vt le. cum pater. §. hæres. ff. de leg. 2.
Anchara. d. conſi. 248. numero 7. Hippolyt. de Marſil. in l.
patre, vel marito, nu. 36. ff. de quæſtio.
Sublimita prædictam limitationem non habere locum
in illis caſibus, in quibus non poteſt deferri iuramentum
13 ſuppletorium in defectum probationis, † quia aſcriben-
dum videtur ipſi mouenti litem, cùm præcauere debuerit,
illam ſemiplenam probationem poſſe prodeſſe, vt inquit
Soc. tract. fallent. regul. 181. incipien. expenſarum, fallen. 2.
teſtatur Imol. & Bald. in auth. generaliter. C. de epiſ. & cler.
ſentit Alex. in l. properandum. §. ſin autem. nu. 17. de iudic.
14 dum docuit, ſemiplenam probationẽ non excuſare, † quo-
niam pro non probatione habetur, & illum tamen ſequu-
tus eſt doctiſſimus, & iuriſperitiſſimus Menoch. de arbitra.
iudi. libro 2. caſ. 321. centur. quarta, numero ſeptimo, & mul-
tis ſequentibus, quem adhibere poteris.
Reſtringe ſublimitationem prædictam ſecundum Me-
noch. in d. caſu 321. num. 9. procedere tantummodo quoad
15 impenſarum refectionem † à qua hæ cauſæ ſemiplenæ pro-
bationis non liberant calumniatorem, vt conſultum fuit ab
Abb. conſ. 78. in fi. li. 1. cui adhæſit Boſſ. in ſuo tract. crimin.
tit. de accuſat. num. 28. vbi tamen declarat iſtud intelligi de-
bere, niſi magna, & pluſquam iuſta eſſet cauſa.
16 Quò autem ad pœnam, ſiue ſupplicium ſimile in caſu †
in quo ſuccumbit, teneretur accuſator non probans quere
lam, dicendum eſt, per ſemiplenam probationẽ excuſari, &
ad eam non teneri, vt per eundem Menoch. vbi ſuprà nu. 33.
Poterit tamen nihilominus accuſator calumnioſus con-
17 ueniri † actione iniuriarum, ita reſpondit Alex. conſi. 11. nu.
4. lib. 2. quod etiam multis probare nititur Socin. ſen. conſi.
118. col. vlt. lib. 1. Anchar. conſi. 325.
Secundò ſublimita prædictam limitationem non proce-
dere in eo, qui calumniari conſueuit. Specul. titu. de accuſa-
tore, num. 22. verſi. item quod ſemel, allegat. l. 2. ff. ad Turpi-
18 lia. † quia tunc ſemel malus ſemper præſumitur malus. c. ſe-
mel malus. de regu. iur. in 6. & ſequitur non excuſari hoc ca-
ſu, quia illa ſemiplena probatio, quę elidebat illam pręſum-
19 ptionem calumniæ † à contraria præſumptione tollitur, ita
declarat But. & Fel. in c. 2. de calum. & eos eſt ſequutus Me-
noch. d. caſu 321. nu. 17.
Tertiò ſublimita, vt non procedat, quando ipſe reus ad
ſui defenſionem aliquid probauit, quia nihilominus non
20 obſtante ſemiplena illa probatione † pręſumitur calumnia-
tor, cum dicta eius ſemiplena probatio per probationem
contrariam fiat. . . . ita Feli. in d. c. 2. in 3. notab. de calu.
Menoch. d. caſu 321. num. 18.
Secundò limita principaliter concluſionem non proce-
dere in illo, qui habebat teſtes ſe iactantes extra iudicium,
quòd deponerent in fauorem illius, qui poſtea in iudicium
producti dixerunt nihil ſcire, vel deponunt omninò diuer-
21 ſum, quia ex iſta iuſta cauſa † accuſator non præſumitur ca-
lumniator, cum conſtet ab ipſis teſtibus illum deceptum
fuiſſe, tum enim proculdubio liberandus eſt, vt tradidere
Ioan. And. c. 1. in fi. de elect. in 6. Abb. in c. 2. nume. 5. & ibi
Feli. in 3. notab. de calum. Bal. in l. non ignorauit. C. de fruct.
& lit. expenſ. Alexa. in d. l. properandum. §. ſin autem alter.
nu. 18. & ibi Iaſ. poſt num. 19. verſ. ſexta concl. C. de iud. Me-
noch. in d. caſu 177. num. 11. & caſ. 321. num. 19. Iulius Clarus
lib. 5. ſententiarum iuris. §. fi. quæſt. 62. verſic. ſed pone, nu-
22 mero 8. vbi teſtatur de * communi poſt Abba. & Conra.
quos allegat.

Tertiò limita, vt non procedat concluſio, quando accu-
ſator probauit ſe audiuiſſe à perſonis fide dignis, accuſatũ
22 patraſſe delictum, de quo in querela † quia tunc non præſu-
mitur calumnioſè agere, ſed tunc excuſatur à calumnia, ita
Bar. in l. athletas. §. calumniator, num. 3. ff. de his, qui notãt.
infam. & in l. 1. nume. 7. verſi. eſt & alius. ff. de hęred. inſt. qui
ſentit eſſe fide dignos amicos, & conſanguineos in leg. 1. in
princ. ff. ad Turpilia. Iaſ. conſ. 144. li. 2. in fi. Abb. in d. c. 2. nu.
6. & ibi Feli. in 3. notab. de calum. Menoch. d. caſ. 321. num.
** 21. vbi atteſtatur hanc eſſe magis ** communem opinionẽ,
quidquid dixerit Cyn. in l. 1. C. de aduoc. diuerſ. iud. allegat
Socin. ſenior. conſilio 118. colu. penult. ver. nec obſtat. lib.
1. à qua opinione ipſe Socin. non recedit.

Quartò limita non habere locum in eo, qui accuſat ali-
quem de eo delicto, de quo iam erat infamia notatus, pro-
23 pter enim illam præcedentem turpitudinis notam † excuſa-
tur accuſator ab hac præſumpta calumnia, & calumniator
non præſumitur licèt in probatione deficiat, ita Bar. in d. l.
athletas. §. calumniator. nu. 3. verſ. puto autem. ff. de his, qui
notant. infa. Abb. conſi. 78. nu. 1. verſ. ſed non ſtando in ver-
bis. lib. 1. Corſet. ſingul. in verb. pœna, incipien. licèt iuſta. in
fi. idem Abb. in d. c. 2. nu 5. & ibi Fel. nu. 2. de calum. Bar. in
l. 2. C. ſi ſeru. vel li. li. 10. vbi admonet eſſe menti tenendum,
facit c. primum circa fi. de elect. lib. 6. ſecundùm Abb. in c.
cum contingat. de reſcrip. nu. 4. vbi refert illud dictum Bar.
& ita millies obtentum fuiſſe tradit Bar. in l. cum quidam, §.
quod dicitur. num. 2. ff. de acq. hæredi. quem ſequuntur re-
lati per Clar. in ſua pract. crimin. §. fi. q. 72. poſt num. 8. verſ.
& dicit Bar.

Quintò limita, vt non habeat locum, quando accuſatio
24 facta eſt de delicto atroci, nefando, & inſigni, † tunc .n. & ſi
non probetur accuſatio, tamen accuſans non præſumitur
calumniator, nec de calumnia tenetur, ſed propter atroci-
tatem delicti excuſatur, quod à multis comprobatum fuit,
vt ab Abb. in d. c. 2. num. 5. & ibi Fel. num. 6. Spe. conſil. 118.
num. 11. lib. 1. qui tradunt exemplum in delicto falſæ mone-
tæ, ex le. penul. C. de falſ. mon. gloſſ. in d. l. athletas. §. calu-
mniator. ff. de ijs, qui not. infam. Socin. tamen d. conſi. 118.
declarat iſtud debere intelligi in accuſantibus illos, qui oc-
cultè in locis priuatis, & ſecretis huiuſmodi delictum pa-
25 trarunt † ſecus ſi accuſant exercentes publicè officium ſi-
gnandi æs, & publico munere ſibi demandato, quia tunc
nõ probando delictum, accuſatores tenentur de calumnia,
vt ibi per eum.

Secundò ibidem nu. 12. declarat limitationem prędictam
procedere tantum quoad excuſationem calumniæ, vt per
allegat. gl. in d. §. calumniator, non autem, quoad actionem
26 iniuriarum in eos † qui publicè in itinere viatores adoriun-
tur, quod delictum dicitur atrociſſimum, vt patet ex Cali-
ſtrati reſponſo in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœn. & tamẽ
accuſatores, qui defecerunt in probationibus non excuſan-
27 tur † ab actione iniuriarum.

Quæ autem delicta atrocia dicantur, conſulas Menoch.
de arbitra. iud. caſ. 289.

Sextò limita, vt non procedat in muliere, quæ propter
28 morbum ſexus excuſatur † & ſi non probauerit accuſatio-
nem. Menoch. d. caſu 321. nu. 32. per tex. in l. 1. §. accuſatorem.
ver. at quando Papinianus, & ver. merito. ff. ad ſenatuſconſ.
Turpil. & ex Harmenopol. lib. 1. titu. de mulier. verſ. mulier,
quæ ab accuſatore.

Contrarium prædictæ limitationi apertè reſpondit Ale.
conſi. 11. num. 4. lib. 1. ver. ſuper ſecundo dubio † vbi pro de-
29 licto publico, quod propoſuit mulier, & non probauerit,
teneri eam ſcribit eadem pœna, qua venit puniendus accu-
ſatus, motus auctoritate Imp. in l. fi. C. de calum. & in l. fi. C.
de accuſat. pro alijs verò caſibus puniendam eſſe extra or-
dinem arbitrio iudicis, ac etiam poſſe actione iniuriarum
conueniri † & vi illius actionis teneri ad omne damnum, &
30 intereſſe dicti accuſati ex iuribus per eum ibi d. conſilio 11.
allegatis.

Verùm pro conciliatione harum opinionum diuerſa-
rum dici poſſet, vt opinio Alex. fortaſſe procedat in publica
meretrice, vt in caſu ſibi propoſito, d. conſil. 11. vbi propter
infamiam illius perſonæ, contra quam omnis mala, & ſini-
31 ſtra præſumptio videtur poſſe induci † reſpondit, teneri ad
prædictas pœnas, non probando accuſationem propoſitam
in iudicio. Altera verò opinio procedat in muliere honeſta,
& probatæ vitæ, & famæ, quæ propter fragilitatem ſexus
32 excuſatur † ſi non probet accuſationem intentatam, quippe
quòd in illam omnis generis improbitatis cadat ſuſpitio,
quia ſemel malus ſemper malus præſumendus, c. ſemel ma-
lus. de reg. iur. in 6. in hanc verò perturbationum muliebri-
um, & imprudentiæ cadat præſumptio, quæ excuſationem
meretur, vt in ſuperiori limitatione dictum eſt.

33 Vel ſecundò dici poſſet † Alex. d. conſil. 11. loqui in mu-
liere, quæ erat in vera calumnia, ſupponit enim in caſu ſuo
conſtitiſſe de accuſati innocentia, tùm ex quæſtione eius,
tùm verò ex plurium teſtium atteſtationibus, limitatio ve-
rò loquitur de muliere, quæ erat in præſumpta calumnia,
nempe quia non probauit delictum. Vnde non videtur poſ-
ſe fieri argumentum ex illo ad caſum propoſitum, cum non
ſit par vtriuſq; calumniæ ratio, vt per Clar. dicto §. fin. quæ-
ſtione 67. poſt numerum quartum, verſi. pro reſolutione
huius articuli.

Septimò limita, concluſionem non procedere in ijs, qui
34 accuſant, vel ex neceſſitate officij † vt in tutore, vel propter
ingentem dolorem, vt in patre, vel matre accuſantibus ali-
quem de morte filij, & econtra, vel vxor de morte viri, &
rurſus, l. mater. l. calumniantes. C. de calum. tradit Pau. Gir-
lan. ſuo tracta. cauſarum crimin. tit. de calumniator. §. quæ-
ro, nu. 3. cum ſeq. Clar. d. q. 62. nu. 6. in fi. & per Dec. d. c. 2.
ext de calu. item quod dicitur de ijs, qui accuſant ratione of-
ficij, poteſt exemplum afferri in caſu quotidiano, nempe in
35 eo, qui tenetur † denũtiare maleficia commiſſa, vel in ciui-
tate, vel in comitatu, vt per Girlan. vbi ſupra, nu. 7.

Octauò limita, vt licèt contra non probantem deducta,
& propoſita vrgeat culumniæ præſumptio, non tamen iſta
36 eſt præſumptio iuris, & de iure † quin contra probari poſ-
ſit, ita colligit Bar. ex Marcelli reſponſo in l. 1. ff. ad Turpilli-
an. poſt num. 6. & eſt gl. in l. 1. ſuper verb. tranſactionis, in fi.
C. de plus petit. & ibi Bal. poſt num. 5. verſi. non obſtat hæc
lex. & ait Bar. in l. non ignorat. in 1. oppoſ. C. de fruct. & lit.
expenſ. Bal. etiam dixit in auth. generaliter. nume. 13. verſi. 2.
quæritur, vtrum. C. de epiſco. & cler. Specul. in §. nunc de
expenſ. poſt num. 10. verſi. quid ſi eſt talis, & verſic. nam eo
ipſo. titu. de expenſ. & poſt nume. 8. verſi. hoc vult. ibi, vnde
lata ſententia abſolutoria, & in §. ſequitur. nu. 24. verſic. in
ſumma nota, tit. de accuſat.

Quòd ſi probauerit publicam vocem eſſe, & famam, ac-
37 cuſatum deliquiſſe † vel id intellexit à viris fide dignis, ſatis
erit, vt poſſit à calumniæ præſumptione liberari, ſic aſſeue-
rauit Bar in d. l. 1. ſub nu. 6. verſi. poteſt enim eſſe. ff. ad ſena-
tuſconſul. Turpillian. & dixit in l. athletas. ff. de fal. & hoc i-
pſe verum arbitratus eſt in dicta l. 1. & dixit Bald. in l. qui nõ
probaſſe. num. 4. C. de calumniatoribus.

38 † Fama enim excuſat à calumnia, ſicut excuſat à dolo, vt
leg. miles. §. mulier. & ibi not. ff. de adulter. & Baldus vbi
ſupra.

Intellige tamen iſtud vt verum ſit tantum in illis perſo-
nis, quibus licet accuſare ex ſola ſuſpitione, tunc enim iſtæ
39 perſonæ excuſatione dignæ ſunt † per famam, quæ præceſ-
ſit, quia fama inducit ſuſpitionem, vt l. iuſtiſſimos. de offic.
rect. prouinc. ſecus verò eſt in illis perſonis, quibus non eſt
permiſſum accuſare ex ſola ſuſpicione, nam tunc licèt fa-
ma adſit, non tamen hæ perſonæ excuſantur, vt apertè de-
clarauit Bald. in d. l. qui non probaſſe. numero 4. C. de ca-
lumnia.

Secundò intellige, vt tunc fama excuſet, quando ſumus
40 in calumnia præſumpta, † ſecus eſt, quando ſumus in vera
calumnia, tunc enim apertiſſimi iuris eſt, nedum famam,
ſed nec etiam aliam probationem excuſare, vt tradidit
Bald. in d. l. qui non probaſſe, ver. vbi autem dixi, & adducit
l. fin.

l.fin. C. eod. de calum. ſex alias limitationes ſubminiſtrabit
tibi Fel.in c.2.de calumn.conſulas eum.

Vltimò limita, ſi alia præſumptio non obſtet, videlicet,
41 quòd habuerit † iuſtam cauſam accuſandi, & litigandi, vt
quod oſtenderit errorem iuſtum, & in l.miles. §. mulier.ff.
ad l.Iul.de adulter.& ibi vide DD. Nam cùm dicta præſum-
ptio calumniæ non ſit iuris, neq; de iure, admittitur proba-
tio in contrarium, ita ait Bar.in l.1.ff.ad Turpilia.

42 Et in quibus caſibus † non præſumatur calumnia, conſu-
las gl.ſingularem in l. athletas. §. calumniator.ver.ex vtraq;
parte.ff.de infam.& ibi Bar. in 1.colu.verſi.quæ autem ſunt.
Abb.Fel.& alios, c.2.extr.de calumnia.

CONCLVSIO 255.

ARGVMENTVM.

Campſor eiusq; libri quod probationis genus faciant.

SVMMARIVM.

1 *Campſor deponens pro alio ſemiplenam probationem facit.*
2 *Campſoris ſemiplena probatio perficitur ex libris illius productis pro tertio, qui ſimpliciter ſemiplenè probant.*
3 *Duæ ſemiplenæ probationes poſſunt iungi ſimul, & facere plenam probationem.*
4 *Probatio dicitur facta efficax, ſi vnus teſtis probet veritatem, & alius probet famam.*
5 *Probationes, quæ ab vno, & eodem teſte originem habent, an faciant plenam probationem.*
6 *Campſor, qui publicè artem factitet, & qui artem bona fide exercere iurauerit, cum eius libris plenam probationem facit.*
7 *Campſoris liber ſi contineat data, & accepta ſemiplenam probationem facit.*
8 *Campſoris publicè artem exercentis liber regulariter ſemiplene probat pro tertio, & contra tertium.*
9 *Campſoris liber ſemiplenè probat in ſpectantibus ad artem illius, non autem in alijs actibus.*
10 *Mercatorum libri, quando ipſi etiam ex conſuetudine nō iurant artem ſuam ſine fraude exercere, nec plenè probant, nec vllam fidem faciunt.*
11 *Liber ſi ſit plurium mercatorum, plenam fidem facit.*
12 *Liber conſcriptus ex neceſſitate officij publicè iniuncti plenam fidem facit.*
13 *Libris gabellariorum, vel quæſtorum publicorum credendum eſt, non ſecus ac inſtrumento publico manu notarij publici conſcripto.*
14 *Liber ſi ignoretur cuius ſit, nullam fidem facit.*
15 *Aduerſus libros mercatorum, ſeu campſorum poteſt contrarium probari, etiam ſi teſtator diſpoſuerit, vt de re quapiam ſtetur libris rationum.*
16 *Conſuetudo, vt libris campſorum fides adhibeatur, probari debet.*

Campſorem deponentem pro alio facere ſe-
miplenam † probationem, aſſe-
1 ruere * omnes in l. admonendi. ff. de iureiur. vbi præcipuè
Bart.poſt nu.28. Caſtren.poſt nu.44.Fulgo.nu.28.Rom.nu.
67.colum.12.verſi.item in quantum. Alex.poſt num.32.col.
10.ver.circa finem verò, dicens cum Bart.ibi * omnes tranſ-
ire excepto Roma.Iaſo.nu.76.& in repetitione eiuſdem le-
gis poſt num.112.ver.ſi autem non erat. Firma.in d.tracta.de
gabel.4.par.poſt nu.6.ver.contra tertium autem liber mer-
catoris probat ſemiplenè,& reſpondit Ruin.conſi.81.num.
7.lib.5.

2 Quæ ſemiplena probatio † perficitur ex libris illius pro-
ductis, qui ſimpliciter ſemiplenè probant, producti pro ter
tio, iuxta ſententiam Bart. & alior.in l.quædam. §.nummu-
larios.de eden.Bald.& Alexand.in l.1.C de eden.& per alios
repertentes in dicta l. admonendi. vbi Iaſ.num. 405.colu.55.
teſtatur de * communi,& Fel. in ca.2. poſt numerum 32. ex-
tra de fid. inſtrum. quæ duæ ſemiplenæ probationes pote-
3 runt iungi ſimul † & facere plenam probationem, ſecun-
dùm Bart. & alios in d. l.quædam.§.nummularios.Ruin.di-
cto conſi.81.num.8.lib.5.

Huc illud pertinet, nam ſi vnus teſtis probet veritatem
ipſe idem, & alius teſtis probet famam, coniunctis iſtis pro-
4 bationibus, † facta dicitur efficax probatio, doctrina eſt Bal.
in l. Gallus. §. ille caſus.num.1.in fi.ff.de lib.& poſthu. quod
vti ſingulare, ac mirabile, in vſuque notandum ſcribit ibi
Alexand.poſt num.14.vbi tamen ipſe hoc non putat verum,
rationibus ibi per eum adductis, ſed recentiores, veluti Iaſ.
Soc.& alij Baldi deciſionem tuentur ibi,& in d.l.admonen-
di.ff.de iureiurand.

Aduerte tamen, quia hoc, quod proximè diximus, duos
nihilominus habet teſtes, ſed concluſio ſupra relata in effe-
ctu loquitur de probationibus, quæ ab vno, & eodem ori-
5 ginem habent † ex qua emergit, vt vnus teſtis faciat ple-
nam probationem, contra l.iuſiurand.C. de teſtib.quod eſ-
ſe abſurdum, probat Iaſ.dicto §.ille caſus,& ibi Soc.poſt nu.
4.verſi.præterea reſpondeo, vbi allegat gl. communiter ap-
probatam in cap.licèt ex quadam.in verſic.ab vno, extra, de
teſti. ex quibus concluſio quæ in fine præcedentis traditur,
valdè periculoſa apparet.

Verumtamen intelligas hanc concluſionem locum ſibi
6 vendicare in campſore † qui publicè artem factitet, quique
artem bona fide exercere iurauerit, quod profectò in eo ve-
rum non eſſet, qui priuatim arti campſoris operam daret,
vt tradidit Alexand. in dicta l.admonendi, num.34. & 35.per
argum.notat.in l. quædam. §. nummularios.ff.de eden.quo
in loco aſſeuerat cum Bartolo Baldum conuenire in rubric.
C.de fid.inſtrument. ver. ſequitur videre de ſcripturis mer-
catorum, etiam explicat dictum Bar. eſſe verum, quando li-
7 ber ille contineret data † & accepta, & dicit ad hoc facere
text.in l.rationes. iuncta l. ſi quis ex argentarijs.§.cogentur.
ff.de edendo. quod idem voluit Iaſ. dicta l. admonendi.poſt
nu.8.verſi.quintò limita, atq; idem Iaſo.in repetitione eiuſ-
dem l.poſt numer.115. verſi. & quòd liber rationum,& poſt
nu.120. verſic. tu tamen ad hoc,& ſequitur Firman.in dicto
tract.de gabell.in quarta parte, num.5.ver.quæro ſucceſſiuè
quid de libris mercatorum.

Quæ quidem commodius explicata fuere ſupra in con-
cluſione, apocha, & oportunius examinabuntur in conclu-
ſione, liber mercatorum, illuc igitur te reijcio, & ad conclu-
ſionem, gabellariorum liber.

Nec id mirum eſt, ſi campſor deponens ſemiplenè pro-
bet, cum & eius campſoris librum publicè artem exercen-
8 tis † regulariter ſemiplenè probare pro tertio, & contra ter-
tium docuerit Bar.in l.admonendi, nu.28.cum quo tranſire
magis * communiter Doctores teſtatur Iaſo. in repetitione
dictæ l.admonendi.poſt n.281.col.47.verſ.tertio caſu.Abb.
etiam meminit in conſi. 81. videtur quominus. col.1.verſic.
quòd autem filia ſciuerit.vol.1.tradit Bertachi. in ſuo tracta.
de gabell.in 4.parte nu.2.cum ſeq.

Quod quidem limitandum eſt, tantum procedere in ſpe-
9 ctantibus ad artẽ campſoris † ſecus in alijs actibus ab arte a-
lienis, vt ſi ſit mercator pannorum, in libro autem ſit ſcri-
ptum de aliquo depoſito, vel mutuo, eo enim caſu nul-
lam probationem facit, vt ſenſere Iaſo. & Cur.in d.l.admo-
nendi, num.40.quem refert,& ſequitur Purpurat.in d.l.ad-
monendi.nu.210.reſpondit Rom.d. conſil.204.pro diſcuti-
enda.n.3.argu.optimo in l.idem ait. §.eo modo.ff.naut.cau-
po, ſtabul.& in conſil.205.in puncto propoſito.poſt num.3.
citat Ioa.And.hoc eleganter terminantem in addit. ad Spe-
cul.tit.de inſtrumen.edit. §.nunc dicendum.Aret.conſil.33.
conſultatio, poſt princ.Iaſ.& Dec.in l. age cum Geminiano.
n.4. C.de tranſact.Iaſ.poſt Ludo.& Alex.in d.l.admonendi.
in 1.lectura poſt nu.81.verſ.ſecundò limita, Dec.in c.1. n.30.
verſ.ſecundò talis conſuetudo.de probat.& idẽ Dec.conſil.
40.viſo tenore.nu.3.Hippol.ſing.560.habemus, nu.1.Fel.in
c.cæterùm. poſt nu.8.verſi.4. per id quod conſuluit, de iud.
& in ca.poſt ceſſionem. nu.4.de probat.& in c.2.poſt nu.26.
de fid.inſtrum.

10 Secundò loco limitare poteris,† quando mercatores et-
iam ex conſuetudine non iurarent artem ſuam ſine fraude
exercere, non enim tunc probant, nec plenè, nec vllam fi-
dem faciunt, vt elicere eſt ex his, quæ adduxit Curt. in d.l.ad-
monendi.d.nu.40.& ſenſit ibi Rom. ſub nu.56.

Tertiò prætereà ſic limitabis, iſtud locum ſibi non ven-
11 dicare, quando liber ſit plurium mercatorum, † nam tunc
fidem plenam facere ſcripſit Iaſ. in l. ſi quis ex argentarijs.§.
cogentur.num.3.ff.de edend.Bald.protulit in capitulo quo-
niam contra falſam. in decimatertia colu. de probatio. & ſi
ſcriptura vnius facit ſemiplenā probationem, eò magis igi-
tur ſcriptura duorum faciet plenam, ſiue vterque ſcripſerit,
ſiue vnus, & alter ſubſcripſerit, vel obſignauerit, vt traditum
eſt à Iaſone loco citato.

Ad hęc quartò limites id procedere in ijs, qui aliquam ar-
tem publicam abſq; officio exercent, illorum namque ſcri-
12 ptura ſemiplenè tantum probat † verum ſi liber ſit conſcri-
ptus ex neceſſitate officij publicè iniuncti, tunc plenam fi-
dem facit, vt tradit Barto. dicta lege nuda ratio. nu.7.in fi.ff.
de don. quod poteſt exemplo declarari in libris gabellario-
rum, vel quæſtorum publicorum, quibus eſſet plenè cre-
13 dendum, non ſecus † ac ſi eſſet inſtrumētum publicum ma-
nu Notarij publici conſcriptum, vt meminit Bald.l. 2.C.de
conue. fiſci deb. lib.10.Alexand. & Socin. ſenſere, quos re-
fert Rip. dicta l. admonendi. numer. 130.vbi propterea tue-
* tur Barto. ne ſibi ipſi contrarius arguatur, cum quo * com-
muniter ſentire Doctores, fidem facit Iaſo.d.l.admonendi.
column. 47. vt retulimus ſupra in prima huius concluſionis
limitatione.

Inſuper iſtud quintò limitabis, vt procedant præfata,
quando liber apparet ſcriptus ab eo, cuius eſſe dicitur, &
14 partes cōfitentur,† nam ſi ignoretur, cuius ſit, nullam tunc
fidem facit, ſed eſt confugiendum ad comparationem lite-
rarum, quæ iſto caſu plenam fidem facerent, vt monuit Bar-
tol.dicta l.admonendi.dicto nume.29. & dicta l.nuda ratio.
* num.9.Corn.conſi.19.litera I.vol.2.& hoc ſequi * commu-
niter Doct.probat idem Iaſ.dicta l.admonendi.& poſt num.
112.verſi.ſubdit vlt.Bart.in repetit.vbi dicit, cum hac Barto.
* doctrina magis * communiter Doctores tranſire, ac tuetur
ibi Ripa nu.130.in fi. & 131.

Poſtremò, & ſextò loco limitandum erit, vt aduerſus li-
15 bros huiuſmodi † poſſit contrarium probari, etiam ſi teſta-
tor diſpoſuerit, quòd de re quapiam ſtetur libris rationum,
& ideo ſit illis credendum, vt ſcriptum reliquit Tiraquel.in
tract.de retract.§.4.gloſſ.1.num.9.authorem laudat Abb.in
conſilio 51.videtur primò ſtandum.libro 1.& Alexand.con-
ſuluit in conſil. 68. incipient. quamquam ſuper vacatione.
in fin.lib. 2.

Ea verò, quæ diximus, ſic declarare tibi licebit, vt quan-
do libri campſorum, & ſimilium perſonarum accipiunt ro-
16 bur probationis à conſuetudine,† non à iure communi, il-
los producentes in ius probent talem cōſuetudinem, quòd
conſuetum ſit ipſis fides adhiberi, vt confirmauit Firma. in
dicto tract.de gabell.in 4.parte.nu.4.

CONCLVSIO 256.

ARGVMENTVM.

Cancellatio inſtrumenti an, & quomodo probet inſtrumentum cancellatum.

SVMMARIVM.

1 *Cancellatio inſtrumenti ſine teſtibus facta etiam manu eiuſdem notarij in margine ipſius non probat inſtrumentum cancellatum.*

2 *Cancellatio, ſiue interlineatura diei appoſita in inſtrumento ſuſpicionem falſitatis inducit.*

3 *Cancellatio appoſita in inſtrumento, ſi nulla interuenit auctoritas iudicis in ea, inducit ſuſpicionem falſitatis.*

4 *Cancellatio ſententiæ immeritò præſumitur facta, ſi non conſtet cauſa cancellationis.*

5 *Cauſa cancellationis in banno cancellato ſubijci debet, ac perſona, cuius auctoritate id ſit.*

6 *Cancellatio actorum habet vim ſententiæ, ſi iudex cancellationis cauſam apertè declaret.*

Cancellatio inſtrumēti ſine teſtibus facta et-
iam manu eiuſdē notarij in mar-
gine ipſius inſtrumenti appoſita nō probat inſtrumentum
1 cancellatum, † etiam ſi dicat, ſic deletum partibus conſen-
tientibus, petente altera parte inde inſtrumentum ſumi, vt
docuit Ioan. Andr.ad Specul.in §.oſtenſo.ver.illud quoque
prætereundum non eſt, ſuper verbo verior eſt, tit.de inſtru.
editio.& hoc idem placuit Caſtren.in d.l.ſi vnus.num.5.ver.
quod ergo ſi notarius. C. de teſtament. Alexand.in dicta l.ſi
vnus.reijciens ſe ad dicta Ioan.Andr.in dicto §.oſtenſo.poſt
num.5.in fin.cui adhæret ipſe Alexand. in dicta lege ſi vnus,
poſt num.8.verſic. ſed ſi eſſent extrauagantia, dict. D.Ioan.
And.vbi ſupra, cuius opinionem propius ad veritatem ac-
cedere aſſerit.

Iſtud verò ſic extendas, cancellationem, ſiue interlineatu-
ram, vt appellant, diei appoſitam in inſtrumento nō ſolùm
2 non probare, ſed potius † ſuſpitionem falſitatis inducere, vt
animaduertit Bar.in l.1.§.fi. de bonor.poſſeſſ. ſecundum ta-
bul.& in l.ſi vnus, vbi plenè Doctores. C. de teſtam.vberri-
mè iuris Pontificij profeſſores in c. ex literis.extra de fid.in-
ſtrument.conſultus reſpondit Alex.conſil.14.numer.3.& 4.
volum.6.l.fi.ff.de eden.cap.inter dilectos.de fid.inſtrum.ibi
cum dicit, quædam literæ in eo erant &c. docuit Speculat.
in titu.de reſcript.§.1.igitur. verſi. item excipitur contra re-
ſcriptum, quòd eſt cancellatum, tradidit Innocent.in cap.1.
dicto titu. de fide inſtrument.pleniſſimè per Socin.conſilio
267.viſis publico inſtrum.colum.6.verſic.quoniam ad præ-
dicta.vol. 2.

3 Potiſſimum verò prædicta concluſio procedit † cum nul-
la interuenit auctoritas iudicis in litera prædicta, iuxta ea,
quæ obſeruat Barto.in l.Imperator. ff.de ſtat.homi.& in l.ſi
* librarius.ff.de reg.iur.Fel.dicto c.ex literis.nu. 6.extr.de fid.
inſtrum. vbi poſt citatos ait, ſic de facto * ſeruari, latè Pariſ.
conſ.28.nu.10. cum ſeq.lib.2.

Quod & illud nobis exemplo eſſe poteſt, nam cancella-
4 tio ſententiæ immeritò præſumitur facta † dum nō conſtet
cauſa cancellationis, quod fuit pronunciatum Bald. in c.ſu-
per.nu.18.verſi.quòd ſi conſtat ſententiam latam, de re iud.
& in l.ſi non ſortem.§.adeo.ff.de cond.indeb.poſt numer.1.
verſic.& nota, quòd in cancellatione banni, vbi aſſeuerauit
5 in banno cancellato neceſſe eſſe, vt cauſę cancellationis † ac
perſona, cuius auctoritate id fiat, ſubijciatur, hoc idem illud
confirmat, quod ipſemet ſcripſit in l.ſi præſes.in fi. C. quo-
modo, & quando iudex. actorum cancellationem vim ha-
bere ſententiæ, modò tamen iudex cancellationis cauſam
6 † apertè declaret, quibus eſt finitimū axioma Abb.in conſil.
7.tria circa primum dubium, poſt nu.3. col.2. verſi.nec can-
cellatura debiti facta in libro cler.vol.2.Nell. in trac.banni.
in 3.parte ſecundi temporis, quæſt.74.num.75.verſi.ſed cir-
ca idem, quibus concinit Marſil.ſing. 340.cautè agant ban-
niti, num.4.ver.ſuas, quòd quis præſumitur indebitè, & in-
iuſtè cancellatus.

CONCLVSIO 257.

ARGVMENTVM.

De cancellatione inſtrumēti, vel teſtamenti quid ſit præſumendum.

SVMMARIVM.

1 *Cancellatio inſtrumenti, vel teſtamenti præſumitur in dubio facta voluntate teſtatoris, & ſic teſtamentum nihil valet.*

2 *Cancellatio propriè dicitur, quæ facta fuit cum calamo obliquè per folium in morem crucis.*

3 *Differen-*

3 *Differentia quæ eſt inter verbum, circumducere, inducere, & can-*
cellare, eſt in modo, non in effectu.
* *Cancellatio ſi ſit in loco ſuſpecto, & ſubſtantiali teſtamenti,*
adeo eſt efficax, vt illud inſtrumentum nullam faciat probatio-
nem.
5 *Inſtrumētum præſumitur falſum, ſi deprehenditur varietas, cum*
primò eſſet ſcriptum vnum, & poſtea illud raſum, & aliud ſcri-
ptum.
6 *Cancellatio inconſultò, & propter incuriam præſumitur indu-*
cta fuiſſe fauore libertatis, quandò teſtamentum continet lega-
tum libertatis.
7 *Cancellatio præſumitur propter incuriam inducta, quando lega-*
tum eſt factum ad pias cauſas.
8 *Cancellatio præſumitur facta voluntate teſtatoris, ſi penes ipſum*
reperitur inſtrumentum.
9 *Cancellatio præſumitur ab eo inducta, penes quem inſtrumen-*
tum reperitur.
10 *Cancellatio exiſtimatur facta creditoris voluntate, ſi inſtrumen-*
tum æs alienum continet.
11 *Cancellatio ſi tendit ad fauorem tertiæ perſonæ, inſtrumentum*
non præſumitur cancellatum voluntate teſtatoris.

Cancellationem inſtrumenti, vel teſta-
menti præſumi in du-
bio factam voluntate teſtatoris, † & ſic teſtamentũ nihil va-
1 lere, locupletiſſimi mihi teſtes ſunt Bart. Alex. & Iaſ. in l. ſi v-
nus. C. de teſta. tradit Lanfran. in ca. quoniam contra. in ver-
bo inſtrumentorum productiones, nu. 49. in fin. de probat.
Pariſ. reſpondit in conſil. 28. num. 45. lib. 2. Rubeus Alexan-
drinus in conſilio 95. num. 4. & animaduertit Achil. Perſo-
nal. in tract. de adipis. poſſeſſione. num. 136. & præſumi velle
diſcedere inteſtatum, auctor eſt Bal. in l. noſtram. C. de teſta.
nu. 1. quod idem conſulendo ſenſit Alex. conſil. 14. vol. 6. nu.
2. & 3. & nu. 9. & idem Alex. conſil. 104. vol. 7. nu. 6. quem vi-
de, Paul. de Caſtr. conſil. 131. dubium facit, vol. 2. & Albenſ. in
conſil. 34. parte 2.
Et vt voces quoq; declarentur, ſciendum eſt, † cancella-
2 tionem propriè dici, quando facta fuit cum calamo obliquè
per folium in morem crucis inductam, ita voluit Accur. in
l. ſi quis libertatem. in ver. inducatur. ff. de pet. hæredit. vbi
ponit differentiam inter verbum circumducere, inducere,
& cancellare, ad idem gloſſ. in l. inductum. C. de ſolutio. &
de verbo, cancellare, tradit Alex. dicto conſil. 14. nu. 9. vol. 6.
Barto. in l. cancellauerat. num. 3. ff. de ijs, quæ in teſtam. del.
† Iſta tamen differentia eſt in modo, non in effectu. Barto.
3 dicta l. ſi quis libertatem, nu. 6.
Amplia ſi ſit cancellatio etiam in parte illius teſtamenti,
ſed in loco ſuſpecto, & ſubſtantiali, quia huiuſmodi cancel-
latio adeo eſt efficax, vt illud inſtrumentum † nullam faciat
4 probationem nec plenam, nec ſemiplenam, niſi illud can-
cellatum per id, quod in eodẽ inſtrumento continetur non
deletum, conſtet id eſſe verum, & eadem manu ſcriptum, vt
Bald. in d. l. ſi vnus. nu. 4. C. de teſtam. probat id per cap. cum
venerabilis. extra de relig. domib. argu. l. cum pater. §. cum
imperfecta. ff. de lega. 2. cœteroqui ſecus eſt, nam † præſumi-
5 tur falſum ex eo, quòd deprehenditur varietas, cum primò
eſſet ſcriptũ vnum, & poſtea illud raſum, & aliud ſcriptum,
argum. l. ſcripturæ. ff. de fide inſtrum. & l. qui falſa. ff. de teſti.
& ita tradit Alex. conſil. 14. num. 10. & 11. lib. 6. & conſil. 104.
nu. 3. vol. 7.
Limita primò concluſionem non procedere, quando te-
ſtamentum contineret legatum libertatis, quia fauore li-
6 bertatis præſumitur inconſultò † & propter incuriam in-
ductam fuiſſe lituram. l. proximè. in princip. ff. de his, quæ in
teſtam. delentur. & Iaſo. in dicta lege ſi auus. numer. 7. Bart.
dicta l. proximè. §. primo, & Alexand. dicta lege ſi vnus. poſt
numer. 7.
Amplia prędictam limitationem etiam locum habere,
7 quando legatum † eſſet factum ad pias cauſas, vt idem vo-
luit Bart. in d. l. ſi vnus, quem ſequuntur ibidem Ang. & re-
centiores, & idem Bart. Bal. & Imol. in d. l. proximè. §. 1. ff. de
his quæ in teſta. delent. idem voluit; & ſequitur Iaſ. in d. l. ſi
vnus. nu. 8. Ludou. Roman. in repetitione authen. ſimiliter.
in 1. ſpeciali piæ cauſæ. C. ad leg. fal. & Nicola. Euerard. in ſu-
is locis legalibus, in loco à liberta. ad piam cauſam, verſicul.
quartò iſtud facit.
Secundò limita, vt procedat, quando inſtrumentum re-
8 peritur penes ipſum teſtatorem, † tunc certè præſumitur
eius voluntate factam lituram, ſecus ſi penes tertium repe-
riatur, quod placuit Bald. Fulgoſ. & Paul. de Caſtr. in l. 1. ff. de
* his, quæ in teſt. delent. & hæc eſt * communis opinio Do-
ctorum in d. l. ſi vnus. ſicuti ibi atteſtatur Iaſ. num. 9. & ratio
9 eſt, quia cancellatio pręſumitur ab eo inducta † penes quem
reperitur inſtrumentum. l. maiorem. & ibi Cyn. Bald. & Sa-
lycet. & alij. ff. de falſ. quos refert, & ſequitur Iaſ. in l. ſi vnus.
num. 9. C. de teſtam.
Quod poſtremum limite circumſcribendum eſt, non ha-
bere locum in inſtrumento, quod æs alienum contineat,
10 quia cancellatio in eo facta † exiſtimatur creditoris volun-
tate, ſiue reperiatur penes eum, ſiue penes tertium, moti au-
ctoritate I. C. in l. chirographum. ff. de probationibus, & I.
C. in l. ſi fullo. §. qui tabulas. ff. de furt. & ibi per Barto. & ali-
** os, & in l. Labeo. ff. de pactis. & ita magis ** cõmuniter ſen-
tire Doctores, fidem facit Alexand. in dicta lege ſi vnus. poſt
numer. 7.
Iſtius ſecundæ limitationis, quod primo loco diximus, ſic
eſt ſublimitãdum, vt procedat, quando ipſa cancellatio ten-
11 dit ad fauorem ipſius tertiæ perſonæ † non enim tunc præ-
ſumitur deletum voluntate teſtatoris, ſecus verò ſi nul-
lum fauorem conſequeretur ex illa litura ille tertius poſſeſ-
ſor, eò nanq; caſu procedit etiam præſumptio in teſtatore,
ita profitendo explicauit Alex. d. l. ſi vnus. nu. 7. ad materiam
verò cancellationis latè tradentem conſulas Corn. conſilio
118. numero primo, lib. 4. Doctores in capitulo ex literis. de
fide inſtrumen. in capitulo inter dilectos, & in capitulo fin.
de crim. falſ. & in c. cum olim. el 2. de priuileg. gloſſ. Specula.
& alios relatos per Alex. d. l. ſi vnus. poſt numerum 6. verſic.
& de hac materia. C. de teſta.

CONCLVSIO 258.

ARGVMENTVM.

Cancellariæ regulæ quomodo probent.

SVMMARIVM.

1 *Cancellariæ regulæ probant tanquam conſtitutiones locales.*
2 *Cancellariæ regulæ non ligant in vniuerſum omnes.*
3 *Cancellariæ regulæ ſtatuta quædam ſunt, ſiue cõſtitutiones, quæ ad certum locum pertinent.*
4 *Lex an ſit vniuerſalis, an ſingularis, cognoſcitur ex loco.*
5 *Cancellariæ regulæ conſtituunt ius, quod ſingulos, & non vniuerſos attingit.*
6 *Natura legis generalis ea eſt, vt ſit perpetua, & ſtabilis, ſed cancellariæ regulæ vnà cum authore ſuo deficiunt.*
7 *Cancellariæ regulæ conditæ tantum fuere, vt inſtrueretur cancellaria, & eius magiſtratus in literis expediendis.*
8 *Lex communis, eo quòd vbiq; publicatur, omnes ligat, & non poteſt allegari ignorantia.*
9 *Cancellariæ regulæ in curia tantùm publicantur, & ibidem tantummodo obſeruantur.*
10 *Sententia lata contra legem communem etiam non deductam, nec in iudicio allegatam, eſt ipſo iure nulla, ſed ſententia lata contra regulam cancellariæ valet, & tenet.*
11 *Lex, vt vniuersè liget, oportet, vt à Principe dilucidè mandetur omninò obſeruari.*
12 *Cancellariæ regulæ probare non poſſunt, tanquam ius commune, ſed locale.*
13 *Cancellariæ regulæ non ligant, niſi prius gratia præcipua impetrentur, vt allegari, & produci poſſint.*
14 *Statuta particularia quamprimum ſunt publicata, & in vnum volumen redacta, ligant ſuos ſubditos.*

15 Cancel-

15 *Cancellariæ regulæ certis finibus circunſcriptæ ſunt, vt niſi prius impetrentur, non poßint allegari.*
16 *Cancellariæ regulæ conſtituunt ius generale etiam extra curiam.*

Cancellariæ regulas probare tanquam conſtitutiones locales non autẽ tan-
1 quam † conſtitutiones generales, conſuluit Anch.conſ.297.
nu.1.& 2.incipien.efficacibus.Iaſ.in l.1.nu.29.ff.ſi cert.peta.
Barth.de Belench.in c.ex parte.col.3.de feud.Cardin.Zaba-
rell.conſi.99.in fi.Dec.in c.1.num.1.in 2. lect.extra, de con-
2 ſtitu.& hinc fit, vt non ligent † in vniuerſum omnes, vt tra-
ditum fuit à Gomeſ.in proœ.reg.cancell.quæſt.2. nu. 1. per-
multis rationibus adductus.Etenim hæ regulæ ſtatuta quæ-
3 dam ſunt, ſiue quædam conſtitutiones, † quæ ad certum lo-
cum pertinent, vt patet ex earum titulo, vocantur enim re-
gulæ cancellariæ, cuius quidem denominationis cauſa fit e-
ius loci gratia tantùm, dicuntur enim regulæ reſpicientes
ea, quæ in dicto loco tractãtur, & quemadmodum ex ſigno
cognoſcitur, quale quidque ſit. Doctores in §.teſtes.Inſtit.
de teſtam. Bald.in l.computationes. colum.fin. C.de fid.in-
4 ſtrumen.ita lex an ſit vniuerſalis † an ſingularis cognoſcitur
ex loco, ea enim quæ rebus accidũt, plurimum conferunt,
vt intelligatur quale quidq; ſit. l.non omnes.§.à barbaris.ff.
de re militar.Bald. in l. fin. C. de executi.rei iudic.cum ergo
dictio adiecta, cancellariæ, prę́ſeferat certum locum, dicen-
dum erit, regulas prædictas conſtituere ius, quod ſingulos
5 † non quod vniuerſos attingat, qualitas enim adiecta diſ-
poſitioni ita eam afficit ſecundùm qualitatis adiectæ natu-
ram, vt eſt text.in terminis.§.ſed ius quidem ciuile.Inſtit.de
iur.natu.gent. & ciuil. cap.ſtatutum.de elect.lib.6.& quan-
do lex ad certũ locum pertinet, illos, qui ſunt extra locum,
non ligat, ca.1.& c.2.de conſtitut.lib.6.l.fin.ff.de iuriſdictio-
ne omn.iud.
6 Secundam ſubiungit idem Gomeſ.rationem † quia ea eſt
natura legis vniuerſalis, vt ſit perpetua & ſtabilis.l.edita.ver.
perpetui edicti. C. de eden. Mil.in ſuo repertorio, in verb.
lex.§.2.Archid.in capit.donatum.1.quæſt.7.ſed hæ vnà cum
authore ſuo deficiunt, vt patet in procœm. verſicul.ſuo tem-
pore duraturæ. Anchara.dicto conſil.297.num.2.Quinimo
hæ regulæ tantùm conditæ fuere, vt inſtrueretur cancella-
7 ria † & eius magiſtratus in literis expediendis, vt patet ex re-
gulis Ioan.XXII.& Benedicti, quod cum ita ſit, non debet
actus agentis operari quidpiam præter ius propoſitum.
cap.ſi ſacerdos. de offic.ordina. & vulgata l. non omnis.ff.ſi
cert. petat.
Tertia Gomeſ. ratio ea eſt, nam lex communis, eo quòd
8 vbiq; publicetur, omnes ligat, vnde † non poteſt tunc alle-
gari ignorantia, vt patet in authen. vt factæ nouæ conſtitu-
tiones, per totum.ca.1.de poſtul.prælat. c. nouit.de ſent.ex-
com.Bar.in l.omnes populi. . . ff.de iuſtit.& iur. cum
ſimilibus, ſed cum regulæ cancellariæ tantùm in curia pu-
9 blicentur, ſequitur tantummodo † eas ibidem obſeruari,
idq; ne ſequatur abſurdum, quod nimirum illi obligaren-
tur illis regulis, apud quos non eſſent publicatæ.c.2.de con-
ſtitut.& c.2.eod.tit.lib.6.
Quarto loco illud adducit, quia videmus ſententiam la-
tam contra legem communem etiam non deductam, nec
10 in iudicio allegatam † eſſe ipſo iure nullam. l. cum prolatis.
ff.de re iudicat.cap.cum ritè.extr.eod.titu. tamen ſententia
contra regulam cancellariæ lata valet, & tenet.Feli.in c.1.de
re iud.& ita ſeruat Rota.
Quintò illud confirmat, nam adde, vt lex vniuersè liget,
11 oportet Principẽ dilucidè † hoc mandare, vt lex obſeruetur
omninò, vt fuit animaduerſum in l.neq; Dorotheum. C.de
decurio.lib.10.huc ſpectat contex.in c.1.de conſtit.
Hæ, & iſtis ſimiles Gomeſij rationes in medium afferri
poſſent ad probandum regulas cancellariæ non probare
12 † tanquam ius commune, ſed locale, vt dictum eſt, quæ fu-
ſius proſequentẽ dictum Gomeſ.in dicta q.2.conſulas, quas
cauſa breuitatis hic omiſimus.

Et quod autem dictum eſt in concluſione regulas proba-
re tanquam ius locale &c.
Primò limita hoc ex mente Gomeſ.dicto loco ſupracita-
13 to, vinculum vt plurimum non ligare † niſi prius gratiæ prę-
cipua, & certa quadam formula, & ceremonia impetrentur,
vt allegari; & produci poſſent prædictæ regulæ. Gomeſ.di-
cto loco num. 4.
Ex quo videtur inferri poſſe vinculum ſingulare, & præ-
cipuum dictarum adeo debile eſſe, vt nec ſtatutis ſingulari-
bus comparari poſſit. Nam ſtatuta particularia quàm pri-
14 mum ſunt publicata † & in vnum volumen redacta ligant
* ſuos ſubditos, vt tradunt * omnes in l. omnes populi. ff.de
iuſt. & iure, ca.1.de conſtitut. lib.6.quod ſic non procedit in
regulis cancellariæ, quæ adeo cancellatæ ſunt, & certis fini-
bus circunſcriptæ, vt licet regulæ publicentur, & in vnum
15 volumen redigantur † non tamen per hoc vinculum ali-
quod inijciunt, nec poſſunt allegari, niſi prius impetrentur,
vt dictum eſt ſupra, ſed hæc latè tradentem adhibeas Go-
meſ.dicto loco nume. 4.cum ſequent. vbi poſt relatos con-
* cludit * communem eſſe opinionem, iſtas regulas cõſtituere
16 ius generale etiam extra curiam † arbitratur tamen fœdere
diſtinctionis poſſe conciliari opiniones, vt ibi per eum in
fin. & videas infra in concluſione, regula cancellariæ, & de
hac materia latè gloſſ. ad regul. cancella. 26. incipient.item
attendens.

CONCLVSIO 259.

ARGVMENTVM.

Canonis præſtatio quid probet.

SVMMARIVM.

1 *Canonis præſtatio probat ſubiectionem.*
2 *Canon ſi longo tempore ſolutus eſt pro aliquo fundo, probat fundum eſſe emphyteuticum.*
3 *Quod tempus ſufficiat in ſubiectione perſonali, vel in iure reali propter canonis præſtationem.*
4 *Canonem qui ſoluit triennio, præſumitur etiam retrò ſoluiſſe.*

1 Canonis præſtationem † probare ſubiectionem
habemus à Matth. ab Afflict.in feudal.
titu.de controuerſ. inter maſcul. & fœmin. numer.22. faci-
unt tradita per Bar. l.litibus.nu.2.C.de agricol.& cenſit.lib.
11.vbi dicit, quòd ſi canon longo tempore ſolutus ſit pro ali
2 quo fundo † probari fundum eſſe emphyteuticum.hoc vo-
luit idem Bart.in l.cum de in rem verſo. ff.de vſur.Abb.cap.
quod tranſlationem.poſt.nu. 4. de offic. lega.idem Abb.ca.
peruenit.per totum, extra de cenſibus.& conſi.74.in princ.
1.par.Felin.poſt citat.c.cum M.Ferrarien.de conſtitut.idem
Fel.c.cum Bertoldus.nu.28.de ſent.& re iudi.Iaſ.l. 2.nu.192.
* C. de iur. emphyt. & Doctores * communiter in l. ſi certis
annis.C.de pact.
Et iſta præſtatio, ſi agatur de ſubiectione perſonali, vide-
3 licet iure vaſallagij, ſiue homagij (vt cum noſtris loquar) † re
quirit tempus triginta annorum, ſed ſi agatur de iure reali,
videlicet, quia quis poſſedit rem vti feudalem, & canonem
præſtitit, ſufficit decennium, vt ex traditis per Clar. §. feu-
dum.quæſtio.19.vbi in vtroque dicto teſtatur hanc eſſe Do-
* ctorum * receptam ſententiam, & de * communi quoq; te-
* ſtatur Viuius inter communes opiniones.§.emphyteu. ver.
ſoluens alicui.
Quòd ſi quis canonem ſe ſoluiſſe triennio probauerit
4 † præſumitur etiam retrò ſoluiſſe, ita conſulendo cauit Bar-
thol.Soc.conſ.145.nu.4.vol.1.& pro hoc faciunt notata per
Petr.Duen.in reg.incip.apocha.
Ad id verò latè à nobis tradita conſulas in concluſione,
ſolutio, & in cõcluſione, emphyteuſis per annuam ſolutio-
nem, in 1.ampliatio.ad hoc ſolet adduci l. quicunque. C. de
* apoch.pub.li.10.& ſenſere gl.& * communiter Doctores in
l. 2. C. de iur. emphyt. probat Viuius inter communes opi-
niones.§.emphyteut.in prin.

Ad hanc concluſionem vide vndecim ampliationes, &
tres limitationes, quas refert Gabriel.tit.de præſumptioni-
bus, concluſ.11.per totum.

CONCLVSIO 260.

ARGVMENTVM.

Canonicus quomodo quis probetur, & præſumatur.

SVMMARIVM.

Canonicum quem eſſe probatur per ſcripturam.
1 *Scriptura requiritur ad probandum titulum beneficij, qui propter ordines conceditur.*
2 *Canonicum quem eſſe poteſt probari per teſtes.*
3 *Quo caſu probatio canonici poßit per vnum teſtem fieri.*
4 *Canonicum legitimè fuiſſe inſtitutum probatur, oſtendendo diu*
5 *in eccleſia pro canonico manſiſſe, concurrente ſaltem fama viciniæ.*
6 *Canonicus præſumitur legitime inſtitutus ex antiquitate temporis.*
7 *Canonicum quem eſſe probatur ex diuturnitate temporis, etiam abſq; aliqua probatione tituli, vt inſtitutionis, vel confirmationis, ſiue in poſſeſſorio, ſiue in petitorio.*
8 *Matrimonium probatur per diutinam cohabitationem decem annorum accedentibus alijs adminiculis.*
9 *Tempus adeò inducit præſumptionem tituli, vt quis nihil aliud cogatur oſtendere.*
10 *Titulus nō præſumitur in beneficijs eccleſiaſticis ex temporis diuturnitate.*
11 *Poſſeſſor beneficij quocunq; tempore illud poſſederit, ſemper cogitur ad oſtendendum titulum, ſi ordinarius illud petat.*
12 *Beneficia non poſſunt præſcribi, & nullus in ijs iuuatur temporis diuturnitate.*
13 *Periculoſum eſt iudicare de ſententijs maiorum inter ſe dißidentibus.*
14 *Poſſeßio ſi antiqua eſt, præſumitur pro titulo, quem poßidens non cogitur oſtendere.*
15 *Decennio poſſediſſe debet, qui vexatur à prælato ſuper titulo, & triennio, qui ab alio.*
16 *Canonicus eſſe non præſumitur, etiam qui nominatur à Pontifice Max.*
17 *Papa ſi nominet quem ſub titulo dignitatis, per huiuſmodi nominationem non præſumitur ipſum approbare in illa dignitate.*

1 Canonicum quem eſſe, vt probetur† requi-
ri de iure ciuili ſcripturam, ſcri-
ptum reliquere Petr.&Cyn.in l.ſi qua per calumniam.C.de
epiſ.& cler.nam aiunt, ſicuti requiritur ſcriptura de iure ci-
uili ad probandū ordinis clericatus, vt notatur infrà in con-
2 cluſione, clericatus per teſtes † ea debet requiri ad proban-
dum titulum beneficij, qui propter ordines conceditur. ca.
cū ſecundùm.de præbend.ſed de iure canonico poteſt pro-
3 bari † per teſtes, vt reſpondit Alex. conſi. 107.nu.7.volu.7.
quem videas, qui plurima adducit, & conſulas dictam con-
cluſionem, clericatus, in prima limitatione, & Rebuf.in ſua
prac.benef.in forma literarum cenſuræ, nu.23.cum ſequen-
tibus, vbi aliā affert diſtinctionem, nempe, quia aut ex hoc
alteri infertur magnum præiudicium, veluti ſi litigarem ſu-
per beneficio, & tunc, vel per ſcripturam, vel etiam per du-
os teſtes debet fieri probatio clericatus, quando probare-
tur amiſſio ſcripturæ, vel quando non eſt facta ſcriptura ra-
tione impedimenti, aut non infertur magnum præiudici-
um, vt in clerico peregrinante, & tunc, & per inſtrumen-
4 tum, & per teſtes fiet probatio, vt per eum. † Quinimo iſto
caſu probatio poterit per vnum teſtem fieri. Bal. & Fel. c.li-
cèt vniuerſis. in fi.extr. de teſtib. Rebuff.vbi ſupra.num.24.
Port.libr.1. commu.opin. conclu.5.faciunt tradita per Cra-
uet.conſi.182.nu.15.

Præterea ſi quis aliquem canonicum legitimè fuiſſe inſti-
5 tutum probare velit, id commodè facere poterit † ſi diu in
eccleſia pro canonico manſiſſe, cōcurrente ſaltem fama vi-
ciniæ, oſtenderit, vt conſuluit Alex.conſi.79. num.14.vol.1.
qui rationem ſubiungens, ait, propter temporis diuturni-
tatem præſumi legitimè fuiſſe inſtitutum, & omnia ſolen-
6 nia requiſita † in inſtitutione præceſſiſſe, quod ſine contro-
* uerſia probatur per l.quam Bart.& * omnes Doctores arbi-
trantur in hac re ſingularem, & inſignem, in l.ſi filius. C. de
petit.hæredit.& ibi Bal.& idem Bal.in l.qui in aliena.§.ſed&
ſi non adierit.in 1.notab.ff.de acq.hæred.
7 Illud ampliabis, vt verum ſit † etiam abſq; aliqua proba-
tione tituli, vt inſtitutionis, vel confirmationis, ſiue in poſ-
ſeſſorio, ſiue in petitorio, quod latè proſequitur Tiraquell.
in tracta. de præſcriptio.in verb. decem annorum.ver.ſextò
eiuſdem farinæ, qui comprobat id per c. illud.de præſumpt.
vbi per diutinam decem annorum cohabitationem ait pro-
8 bari matrimonium † accedentibus alijs adminiculis, quem
contex.Ant.Card.Floren.Imo.Panor.&Fel.trahunt ad ma-
trimonium ſpirituale, id eſt, vt ad probationem tituli, inſti-
tutionis, vel confirmationis ſufficiat longo tempore quem
poſſediſſe beneficium, & habitum fuiſſe pro poſſeſſore, hęc
Tiraq. d. loco ſupra citato.
Vnde tempus, vt illi aſſerunt, inducit præſumptionem ti-
9 tuli † adeo vt quis nihil aliud cogatur oſtendere, quod idem
ſpeciatim ſenſit Hoſtienſ.in c.licèt.in verbo officij, vnà cum
Panor.ibid.colu.pen.& Fel.col. 4.nu.10.ver.3.concluſio.de
ſimo.Paul.de Caſt.in conſ. 202.in cauſa confinium.ver.bre-
uiter ſi bene, lib.1. Dec.in conſi. 36.exemplum inſtrumenti.
col.3.ver.quintò non interuenit, & in conſil.118.viſo inſtru-
mento.& in conſi.135.ad iuſtificationem.Ioa.Corſe.in ſing.
ſuo, in verb.titulus.Reſpōdit Fed.de Sen.in conſ.61. vacante
quodam prioratu, poſt n.2.ver.contra hæc opponit epiſco-
pus. & conſi.234.incip.principio ſuper 1. puncto. poſt nu.3.
ver.præterea quicquid facit Papa.& decidit Afflict. deciſio.
268.nu.10. & meminit Caſſad. in reg. cancel.deciſ.8.& pro-
bauit Rub.Alex.in conſi.13.nu.7.atq; reſpondit Riminal.in
conſi.319.nu.31.vol.2.atq; Ferre.in conſ.218.n.1. conſuluitq;
Gabriel.in conſil. 190.num.7. idem ſenſit Anto.Gabriel.in
concluſ.lib.1.tit.de præſumptio.concluſ.1.nu.17.vbi & con-
trarium ſentientes adducit, ſed præter hos Tiraquell. in d.
loco de præſcript.verb. decem annor.ver.ſextò eiuſdem fa-
rinę, ad nauſeam ferè plurimos adducit, nos verò oportuni-
us hæc trademus in conclu. titulus, vbi iſtius rei propria ſe-
des eſt, & nonnulla attigimus in concluſione, beneficium,
ad quæ te reijcio.
Huic ſententiæ prædictæ de acquiſitione tituli, veluti ex
diametro repugnat (vt aiunt) quod ſcribit Bal. in c. ex parte.
10 in princ. de teſtib. vbi per illum tex.animaduertit † ex tem-
poris diuturnitate non pręſumi titulum in beneficijs eccle-
ſiaſticis, quod idem voluit Bald. in l.malè agitur. C.de præ-
ſcript.30. annor. & in l.non mutatur.C.de lib.cauſ. dum di-
cit, communem errorem, de quo in l.Barbarius. ff. de offic.
prætor.operari tantum in temporalibus, non autem in ſpi-
ritualibus, vt obſeruat Inno.in c. nihil de electio.& reſpon-
dit Socin.in conſil.270.num.2.vol.2. atque conſuluit Bom-
bin.in conſil.29.& tradidit Angel. in l.ſi maior. numer.2.C.
commun. diuidun. & idem Bald.in c. contingit.colu.7.ver.
quæro nunquid titulus eccleſiæ. de dolo & contuma.vbi in
11 hanc deſcendit ſententiam † poſſeſſorem beneficij quo-
cunq; tempore illud poſſederit, ſemper compelli ad oſten-
dendum titulum, ſi ordinarius illud petat, & idem conſil.
209.caſus talis eſt, vbi dicit, nullum in beneficijs iuuari tem
12 poris diuturnitate, † quia non poſſunt præſcribi, per d. c.ex
parte. & Soc. qui elegantiſſimum Baldi dictum exiſtimat in
d.l.non mutatur.in conſi. 59. viſo elegantiſſimo.colu.2.ver.
circa quartam dubitationem.lib.1.& Iaſo.in l.ſi certis annis.
col.3.ver.facit quod notatur.C.de pact.
Qua in re diligens lector facilè poterit obſeruare Bal. vt
aliàs ſæpe, ſibi fuiſſe contrarium, cum aliter ſenſerit in l. qui
in aliena.ff.de acquir.hæredit.& in l.ſi filius. C.de petit.hæ-
redit.

redit.& in l.ſiue poſſidetis.C.de probat.& aliter in allegatis
ſupra auctoritatibus.

Verum vtra complectenda ſit opinio, aliorum eſto iudi-
13 cium † præcipuè cum periculoſum ſit iudicare de ſenten-
tijs maiorum inter ſe diſſidentibus, vt ait Franciſ. Aret.con-
ſil.155.ſtatim in ingreſſu, & tradidit Tiraquell. de præſcript.
verb. decem annorum. §.1. gloſſ. quarta, verſicul. in qua re
Bald.vt vides.

Quapropter mihi ipſe ſatis in præſentia feciſſe videbor,
ſi aliorum opiniones, & ſententias retulero, vt cuiuſcunq;
optio ſit, illam opinionem, quæ magis ſibi æqua, & ratione
fulta videbitur, ſequi.

14 * * Communis nihilominus videtur opinio † vt ſi poſſeſ-
ſio antiqua ſit, prȩſumatur pro titulo, ideo non cogitur poſ-
ſidens oſtendere, vt per Fel.d.c.licèt Heli.num.20.verſi.ter-
tia conclu.

Sed quæro in propoſita quæſtione, quòd dicatur longum
tempus? Reſpon. quòd ſi quis vexatur à prælato requiritur
15 decennium, ſi vero ab eo, qui non ſit prælatus, † ſufficit tri-
ennium ad defenſionem poſſidentis, iuxta regulam cancel-
lariæ de triennali poſſeſſore, ita Fel.d.c.licet Hel.num.11.

Verumtamen ad id conſulas concluſionem noſtram, ti-
tulus, vbi vberius hæc explicata fuere, atq; nonnulla anim-
aduerſa ſupra in concluſione, Benef.quam, ſi placuerit, vi-
debis.

16 Cùm igitur iſtis rationibus quis ꝓbetur canonicus † non
tamen ſi Pontifex Maximus quempiam canonicum nomi-
net, iccircò canonicum eſſe prȩſumetur: licèt enim ſummus
Pontifex quem ſub titulo cuiuſlibet dignitatis, etiam ex cer
ta ſcientia, verbo, conſtitutione, vel literis nominet, hono-
ret, vel quouis alio modo accipiat, non tamen per huiuſmo-
17 di nominationem in illa dignitate † ipſum nominatum ap-
probare præſumitur, nec quicquam ei noui iuris tribuere,
vt ſancitum eſt in clement. fina. §.ſimiliter quoq;.iuncta gl.
ſuper verb.approbare.de ſentent.excommu.vt tradidit Ioa.
de ſilua in tract.de benefic.quæſt.10.par.3.numer.16.verſic.
pro ſolutione præſentis quæſtionis. hoc idem aſſeruit di-
ſtinguendo, Bonicontius filius Ioan. Andr.in tract. paruulo
de priuileg.cleric.nu.14. & latius hæc proſequutus eſt Ioan.
Andr.in reg.non licet actori.de reg.iur.in 6. vbi ex profeſſo
examinat quæſtionem. & ſub num.5. in hanc deſcendit ſen-
tentiam, nominationem illam ſaltem facere præſumptio-
nem, vt impediatur iuriſdictio iudicis ſecularis pro remiſ-
ſione clerici capti.

Ad hæc illud etiam in controuerſia verſatur, an canoni-
cus, qui ſe reſediſſe aſſerit, an capitulum, quod id ab illo fa-
ctum negat, atq; an ille, qui canonicum non ritè ingreſſum,
an ipſe, qui affirmat, illud probare debeat, ad quod conſu-
lendus erit Fel.in c.ex literis.num.2. de probatio.& Paul.de
Leaza.in diſputat.capitulum petijt.

CONCLVSIO 261.

ARGVMENTVM.

Canonicus an teſtis eſſe poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Canonicus regularis non poteſt in iudicio teſtimonium perhi-
bere.*
2 *Teſtamentum, in quo monachus abſque ſui ſuperioris licentia eſt
teſtis, poteſt impugnari.*
3 *Monachus pro mortuo habetur mundo.*
4 *Monachus ſi mortuus præſumatur, id intelligi debet quoad ma-
trimonium.*
5 *Monachi, vel conuerſi cuiuſuis religionis teſtes eſſe non poſſunt in-
iuſſu illius, cui ſubſunt.*
6 *Canonici admittuntur in teſtes, quando agitur de cauſis propriæ
eccleſiæ.*
7 *Canonicus poteſt eſſe teſtis in cauſa ſui canonicatus.*
8 *Canonici teſtimonio minor, vel maior fides eſt adhibenda, prout
eius ad cauſam ſtudium patietur.*
9 *Canonicus teſtificari poteſt pro collegio, & capitulo.*
10 *Canonicus teſtis etiam eſſe poteſt in cauſa ſuæ præbendæ.*
11 *Canonicus regularis in teſtamento ad pias cauſas teſtis eſſe poteſt.*
12 *Canonicus religioſus, & quilibet alius clericus iniuſſu ſui Prælati
teſtimonium dicere non debet in cauſis priuatorum.*
13 *Depoſitio canonici religioſi ſine auctoritate ſui Prælati coram iu-
dice ſeculari, vel alio valet, ſi ſponte deponet.*

1 Canonicum regularem † non poſſe teſtimo-
nium in iudicio perhibere, tra-
didit Speculat. titulo de teſtam. verſiculo item excipitur,
quòd eſt monachus, cui aſſentitur Ang.in auth.de monach.
§.cogitandum, & Inſtitut.de teſtam.§.teſtes.& ibi not.& gl.
in §.primo, Inſtit.de iur. perſona.in verb.aut ſerui, verſicul.
item de monacho. idem Specul. dicto titulo de teſte, verſi-
culo quid de monacho, & verſiculo item quòd eſt clericus,
idem ſequutus eſt Dom. Nellus à Sancto Geminiano tract.
de teſtament.numer. 22.eidem ſententiæ ſubſcripſit Anto-
nius de Butrio capitulo cum nuntius. de teſtament. quod
placuit Campeg.ſuo tract.de teſtib. reg. 91.capitulo mona-
chi. vbi gloſſ.fin.16. quæſtione prima, capitulo ſecundo, de
poſtul.capitulo nõ magno, ne cler.vel monach.l.3.§. in bel-
lo. iuncta gloſſ. ſuper verb.ceſſerit.ff.de re milit. capit.quid
ergo, vndecima quæſtione tertia, & ibi gloſſ. fin. Stephan.
Aufrer.in tracta. de reprobat.teſti.num.13. verſi.canonicus
regularis non poteſt.Ioan.Fab.in §.teſtes.numer.3.Inſtit.de
2 teſta.quo in loco inquit, teſtamentum poſſe impugnari † in
quo monachus abſq; ſui ſuperioris licentia eſt teſtis, gloſ.in
authen. de teſtib. in §. ſi verò dicatur ſeruilis. ſuper verb.ita
ſit.circa fin.verſic. item quid de monacho:ca.ſuper pruden-
tia.in fi.14.q.2.rationem affert gl. in dicta auth. tit.de teſtib.
§.ſi verò dicatur.in verb.ita ſit, circa finem, verſic.item quid
3 de monacho. volens eam eſſe, quòd † monachus pro mor-
tuo habetur mundo.

Diuerſum ab hac re videtur voluiſſe Accurſ. in authen.ſi
teſtis productus dicatur, ſuper verb. impleatur.C.de teſtib.
per l. 1. ff. de teſtib. & idem Accurſ.tradit in §. cogitandum,
ſuper verb. teſtes. in auth. de monach. quo in loco illud ac-
curatè obſeruat, quòd & ſi monachus mortuus præſumatur
4 † id tamen intelligi debet quoad matrimonium, vt in §.ſi
autem.eod.titu.de monach.in auth.

Concordes hos efficere poteris, vt prior ſententia locum
ſibi vendicet de iure canonico, vt ibi allegata, & per totum
titulum, ne cleric. vel monach. quod animaduertit apoſtil.
ad dictam gloſſ. in verb. teſtis. §. cogitandum, poſterior ve-
rò, vt procedat de iure ciuili, vt cauetur in dicta gloſſa, & ibi
apoſtil.

Amplia concluſionem, etiam locum habere in quolibet
alio monacho, vel conuerſo, aut alterius cuiuſuis religionis
5 † quoniam teſtes eſſe non poſſunt iniuſſu illius, cui ſubſunt,
argum.dicti c.monachi.26.quæſt.1.c.2.de poſtul.c.non ma-
gno. ne cler. vel monach. Stephan. Aufrer. tract.ſuo de re-
proba.teſti.nu.22.&ver.canonicus regularis non poteſt.nu.
13.conſulas latè docentem Campeg.tracta. de teſtib.reg.91.
cum aliquot ſeq.

Primò limita concluſionem, vt vera non ſit, quando agi-
6 tur de cauſis propriæ eccleſiæ † in quibus canonici admit-
tuntur in teſtes, vt ſancitum eſt in authen.ingreſſi. C.de ſa-
croſanct.eccleſi.& ibi gl.decimaquarta quæſt.2. per totum,
& ibi gl.Ang.in authen.de monach.§.cogitandum.Antoni-
us de Butr.in ſuo repertorio in d.teſtis, in col.28.allegat no-
tabiliter authen.ſi dicatur.C.de teſt.in gloſſ. Campeg.dicto
tractat.reg.93.

7 Secundò limita, vt canonicus poſſit eſſe teſtis † in cauſa
ſui concanonici, teſtis eſt ad id gl.& ibi Sicul. & Fel. num.4.
ver.not.quod canonicus.c.cum R.de off.deleg.ſuper verbo
cum ſint eius ſocij.Steph.Aufre.dicto tract. de teſt. poſt nu.
13.verſ.adde quod canonicus.D.Nell.à Sancto Gemin.dicto
tract.de teſtib.nu.22.cum allegatis ibi per eum.

Verumtamen minor, vel maior fides eis eſt adhibenda
8 † prout illorum ad cauſam ſtudium patietur, nam eorum
vox

vox eſt funeſta, quam reprimi potius,quàm audiri oportet. ca.placuit.ſecunda quæſtione 7.l.Deo nobis. C. de epiſc.& cler.Crot.in ſuo tract.de teſtib.num.75.& Aufrer.vbi ſupra poſt dictum nu.13.

Tertiò limita, vt poſſit teſtificari canonicus pro Colle-
9 gio,† & Capitulo.c.inſuper.&ibi Imo.nu.3.de teſtib.cuius rei ea videtur eſſe ratio, quia ipſi reddunt teſtimonium vt ſinguli,nõ vt vniuerſitas, vt tradit Inno.d.loco,& videas ea, quæ à nobis dicta fuere ſuprà in concluſione, Abbas.Quod tamen eſt intelligendum,dummodo ipſe non agitet in cauſa, vt ſupra dixi in d. concluſ. Abbas, & conſulas infra concluſionem,clericus,& concluſionem,Monachus.

Quartò limita, vt etiam canonicus teſtis eſſe poſſit in
10 † cauſa ſuæ præbendæ, vt dictum eſt ſupra in concluſione Abbas,& dicetur infra in concluſione clericus, tradit Bald. ratione canonici regularis,in additio. ad Specul. d.titul. de teſt.verſ.Monachus.

Quintò fallit concluſio, etenim canonicus regularis in
11 teſtamento ad pias cauſas † teſtis eſſe poteſt, ita docuit Bal. in l.1. penulti.col.C.de ſacroſ.eccle. & in repet.comprobat id per authent. de monach. Campeg. in ſuo tract. de teſtib. reg.94.in 4. limitat. quod corroborat argumento à minori ad maius, nam ibi aſſerit, Monachum poſſe eſſe teſtem ad pias cauſas, ergo multomagis canonicum, cum in illo non ſit tanta religionis,& voti aſtrictio.

12 Sextò declara, quia licèt canonicus religioſus † & quilibet alius clericus teſtimonium dicere,non debeat in cauſis priuatorum, & vbi aliter veritas haberi non poſſit, id ſine licentia ſui Prælati fieri non debeat. ca.quanquanquam.14. q.2.Nihilominus ſi ſpontè deponit ſine auctoritate ſui Præ-
13 lati coram iudice ſeculari, vel alio iudice nõ ſuo † valet eius depoſitio. Abb.in capitul.cum nuncius.numero 3. & 4. extra de teſtibus.& ibi Felin.numero 3.gloſſ.Abb.& alij in c.1. in gloſſ.fin. de iur.calum.Roland.à Valle conſil.24.numero 77.cum ſequ.libro primo.

CONCLVSIO 262.

ARGVMENTVM.

Canonizatio quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 Canonizationis probatio difficilis.
2 In canonizatione quæ requirantur.
3 Canonizandus quis non eſt ob ſanctitatem ſolum.
4 Peccatum eſt dare eleemoſynam propter inanem gloriam.
5 Bonitas vitæ in quibus conſideratur.
6 Superbis Deus reſiſtit, ſed humilibus dat gratiam.
7 Quæ requirantur ad probandum vitam laudabilem confeſſoris canonizandi.
8 Ad canonizandum aliquem non ſufficit ipſum fuiſſe eximiè doctum, vel prudentem, vel præter omnes in omni ſcientiarum genere peritiſſimum.
9 In martyribus canonizandis quæritur tantum de miraculis, & de cauſa propter quam paſſi ſunt.
10 Sanctitas vitæ ſufficit ad meritum animæ canonizandi.
11 Cauſa, propter quam quis patitur, vt canonizetur, debet eſſe à Sancta Romana eccleſia approbata, & confirmata.
12 Permulti hæretici crudeliſſimum genus mortis perpeti non dubitarunt potius, quàm à peruerſa ſua hæretica opinione diſcedere.
13 Sententia mortis omnium terribilium maximè horribilis, horrifica, & formidabilis.
14 Multi catenis circumuincti dum cremarentur, canere non ceſſarunt, donec mors vocem abrumperet.
15 Georgius Cella Nouarienſis ciuis Bononiæ hæreſeos conuictus, ſpreto tormenti terrore, & ſpacio ad ſalutem retinendam, obſtinatè in hæreſi permanens, carmina ſemper decantauit, donec vnaquæq; pars corporis ſui combuſta fuit.
16 Anglici cuiuſdam hæretici impium facinus, qui etiam viuus igne torreri, quàm à nefaria hæreſi deſiſtere, maluit.
17 Georgius Seruiæ, quæ Meſiæ pars eſt, Princeps, dixit ſe malle regno priuatum laqueo vitam finire, quàm à paterna auorũ ſuorum religione diſcedere.
18 Viri animo fortiores eſſe ſolent.
19 Iuuenculi, ac mulieres permultæ non minus ad mortem conſtanti animo ſe præpararunt, quàm ſi ad nuptias, vel ad ſaltus prodiſſent.
20 Separatio extrema corporis, & animæ quàm ſit cõtraria naturæ exemplo Domini noſtri Ieſu Chriſti oſtenditur.
21 Duarum mulierum Bohemarum conſtantia in ſceleratæ diſciplinæ inſtituto.
22 Margarita Tridentina fratris Dulcini hæreſiarchæ coniunx crudeliter comburi maluit, quàm ſcelus, quod profitebatur deſerere.
23 Corpora damnatorum apta aduſtioni.
24 Miracula probari debent ad ſanctum canonizandum.
25 Miraculum ex Deo fit cum vitæ bonitate eius, per quem ipſe id operatur.
26 Miracula aliquando fiunt per malos arte quadam magica, & diabolica.
27 Miraculis ſtatim non eſt credendum, eo quòd aliquando etiam fiunt à ſceleratis hominibus.
28 Apollonij Thianei magnæ operationes, quæ miracula appellabantur.
29 Arphaxat, & Zoroes magi, pro Dijs ſe vendicarunt in Naddauer vrbe AEthiopiæ, factis miraculis clari.
30 Mirandum facere, donum eſt Spiritus ſancti.
31 Ioannes, & Mambre AEgyptij magi coram Pharaone quæ miracula fecerint.
32 Pythoniſſa quædam ad vitam reuocauit Samuelem precibus Saulis Regis.
33 Miracula magorum non miracula ſunt, ſed præſtigiæ propriè dicuntur.
34 Miraculum accidit præter rerum naturam.
35 Theſphetion Gymnoſophiſtarum in AEthiopia Dux magicis artibus effecit, vt arbor Vlmus Apollonium ſalutaret.
36 Miraculum ex hominum meritò contingere debet, non vi verborum.
37 Miraculum debet eſſe apertum, non autem latens.
38 Miraculum ad corroborationem fidei eſſe debet.
39 Teſtes ſuper miraculis diligentiſſimè ſunt examinandi, & ſigillatim inducendi.
40 Miraculorum frequentia probari debet à pluribus teſtibus, quàm duobus.
41 Teſtes examinari non debent ſimul, ſed quilibet ſeparatim, & ſeorſum, vnuſq; poſt alium.
42 Teſtibus ſuper miraculis debet adhiberi diligens inquiſitio ſingularum circumſtantiarum.
43 Miracula ad canonizandum aliquem non ſolum probari debent in vita facta, ſed etiam poſt mortem.
44 Vincentij Ferrarienſis ordinis Prædicatorum mors, & canonizatio, & Bernardini Senenſis ordinis S.Franciſci canonizatio quo tempore ſequutæ ſint.
45 Bernardinus Senenſis, & Vincentius Ferrarienſis ſeptem annis ante mortem miraculis claruerunt.
46 Miracula plura requiruntur ad canonizandum aliquem.
47 Margarita Belgica Louanio oriunda, ob eius in caſtitate conſtantiam crudeliter occiſa, in flumenq; rapidiſſimum proiecta, contra rapidiſſimos fluctus viſa fuit mirabili ſplendore natare.
48 Virgunculæ Parmenſis miracula quædam, licèt admiranda, non tamen ad canonizationem ſufficientia.
49 Miraculum vnicum ad canonizationem non ſufficit, ſed plura deſiderantur, & ante, & poſt mortem in perſona canonizandi diuina gratia facta.
50 Canonizare ſanctos poteſt ſolus ſummus Pontifex.
51 Pontifex Maxim. Dei Optim. Maxim. perſonam & vices gerit in terris.
52 Deus, & Pontifex Maximus vnum, & idem tribunal faciunt.
53 Summus Pontifex eſt ſupremus Dei Vicarius, iſq; mentitur, qui aliter ſentit.

Pontifex Maximus eſt ſuper omnes, & ſuper omnia in ſpiritualibus.ibid.
54 *Summus Pontifex vti Vicarius Chriſti, qui canonizat ſanctos in eccleſia triumphante, ſic canonizat ſanctos in eccleſia militante.*
55 *Canonizatio ſanctorum iure, ac meritò ad ſummum Pontificem pertinet.*
56 *Epiſcopus non poteſt ſanctos in ſua diœceſi canonizare.*
In canonizatione non requiritur conſenſus Cardinalium.ibidem.
57 *Pontifex in canonizatione errare non poteſt, ſicut nec in cæteris, quæ reſpiciunt fidem eccleſiæ.*
58 *Quæ in canonizatione obſeruanda ſint.*
59 *Miracula hodie Deus raró operatur.*
Miracula ſunt veriora ſigna ſanctitatis alicuius.ibi.
60 *Miracula interdum etiam fiunt ab improbis hominibus.*
61 *Circa maiora maius periculum verſatur.*
62 *Miraculorum operatio frequens creſcere debet, fama de operibus percrebeſcere, & in cordibus Chriſtianorum opinio ſanctitatis, antequam quis canonizetur.*
63 *Pontifex Romanus quæ facere debeat, quando continuis ſupplicationibus, fama, & miraculorum continuatione eidem inſtatur pro canonizatione alicuius, vide vſq; ad finem concluſionis.*
64 *Summus Pontifex compellitur ad requirendum conſilium epiſcoporum, vbi de fide agitur.*
65 *Qui non ſunt ſcripti in matricula, ſunt tanquam priuati.*
66 *Militibus ſcriptis in matricula ſolum danda ſunt priuilegia militaria.*
Mercator non deſcriptus in matricula, non gaudet priuilegio mercatorum.ibi.
67 *Qui non reperitur ſcriptus inter alios de vniuerſitate, non præſumitur eſſe de vniuerſitate.*
68 *Canonizari, nec adſcribi aliquis poteſt ad ordinem, & dignitatem Apoſtolorum.*

Quàm difficilis, & arduæ probationis ſit, vt quis
in canonizatorum numerum referri dignus
1 cenſeatur † facilè id ille dijudicabit, qui varia hominum, &
ſtudia, & appetitus, quibus aguntur, inſpexerit. Tantò enim
canonizationis eſt probatio difficilior, quantò canonizatorum
veneratio magis colenda eſt, & obſeruanda. Multi
quippe viſi ſunt, & in dies (Dij melius faxint) videmus quamplurimos,
qui nomini perpetuo ſtudentes, ſe & quotidianis
vigilijs, & abſtinentia continua conficiunt, vitæ ſuæ neceſſaria
ſubducentes, diſciplinis, ac ſupplicijs aſperrimis ſe
quaſi mactant, & quauis deniq; vitæ duritia, in dies magis
afflictantur acerbiſſimè: quorum tamen meritum apud
Deum ter Opt. Max. exiguum eſt, aut omninò nullum. Idq;
ea ratione potiſſimum, quod ipſe, cum ſit ſcrutator (ſecundum
Prophet.) cordium, & renum, omnia in iſtiuſmodi
præter animi integritatem, & ſinceritatem reperiat. Inanis
enim gloriæ appetitus ſæpe hominem tranſuerſum agit, &
ad huiuſmodi vitæ acerbitatem, & vt quiduis etiam patiatur,
compellit, quàm, vt ſinceri, & boni quid ſupponat, tantum
ſiquidem eſt relinquendi quidpiam poſteritati, quod
de ſe dicatur, poſtquam è viuis exceſſerit, deſiderium.

In hac ergo difficilis probationis materia ex multis pauca,
idq; qua poteſt fieri breuitate perſtringam.

Duo in primis, vt quis canonizetur, probanda eſſe cen-
2 ſeo, vitæ præteritæ ſanctitas, & integritas, † Deumque eius
perſonæ, ſiue vitam, ſiue mortem miraculis illuſtraſſe. Nec
in hoc ſola ſanctitas vitæ quoad actum canonizandi ſufficit,
quoniam facilè contingere poteſt, vt ficta, vel ſimulata ſit,
vt ſupra diximus, nec rectum reſpiciat finem, ſed potius appetitu
inanis gloriæ bonum ſe ſimulabat, vt diceretur bonus,
licèt reuera non eſſet, vt ſunt hypocritæ, vt ſanctiſſimè
ſcripſit D. Matthæus 7. ca. Incedunt induti pellibus ouium,
intus autem ſunt lupi rapaces. Vnde huiuſmodi vita non eſt
meritoria, imò demeritoria, & contra tales exclamat Paulus
dicens. Vide quantum bonum eſt charitas, ſi ita martyrium
ferimus, vt noſtras velimus reliquias ab hominibus
liberari, & ſi opinionem vulgi ſectantes, ſanguinem intrepidi
fuderimus, & ſubſtantiam noſtram vſque ad medietatem
propriam dederimus, huic operi non tam præmium,
quàm pœna debetur, & perfidię magis torméta ſunt, quàm
corona victoriæ. cuius opinioni patrocinatur, eandem ſen-
3 tentiam tenens † ſcilicet, quòd ob ſanctitatem ſolam quis
non ſit canonizandus, frater Auguſtinus de Ancona in ſumma
de poteſt. eccleſ. quæſt. 15. dub. 2. de quo tranſumptiuè in
cap. vide, prima. q. 1. ideò dicit ibi gloſſ. dare eleemoſynam
4 propter inanem gloriam † peccatum eſſe, arg. cap. militare.
23. queſtio 1. Vnde dicitur in Euangelio Matthæi 6. cum facis
eleemonſyam, noli tuba canere ante te, & eodem loco in fine.
Neſciat ſiniſtra quod faciat dextra. Et hæc bonitas vitæ
5 conſideratur in multis laboribus, in morib. caſtis † in ſtrenuis
actibus. c. miramur. verſic. nec poteſt de eius moribus.
61. diſtinct. & hoc oportet præſenti teſtificatione prædicari,
& bonæ famæ preconijs non taceri. c. quatuor 12. queſt. 2.
ſicut enim homines fama bonos cæteri obſeruant in vita, &
venerantur, ruſus verò qui fama mali habentur, ſpernunt,
& abhorrent. Vnde ſi ſummus Pontifex illum canonizaret,
qui fama bonus non haberetur, nedum non venerarentur
illum fideles quod deberent, ſed irriderent, vt inquit D.
Frater Auguſtinus in ſumm. de poteſtat. eccle. q. 15. in 3. dubio.
Maximè etiam quæri debet de ſimplicitate, & humili-
6 tate, quia ſuperbis Deus reſiſtit † humilibus autem dat gratiam.
Iacob. 4.

Item debet inquiri, an in vita perſecutiones paſſus fuerit.
c. omnis qui. 7. q. 1. & an paſſus ex charitate, cap. fin. inci.
ibi adunat. d. 7. q. 1. & d. cap. vide quantum bonum. Iſta probantur
per Doct. in c. 1. de reli. & vener. ſanct. per Ioan. And.
& alios Doct. in c. vnico. eod. tit. in 6.

Ad probandum verò vitam laudabilem canonizandi in
7 confeſſoribus adduci poteſt † quod dicitur de epiſcopo
confirmando, ſecundum Hoſt. in ſumma de elect. §. qui eligitur.
verſic. canon tamen antiquus, cuius hæc verba ſunt,
nam debet eſſe natura prudens, docilis, moribus temperatus,
vita caſtus, ſobrius, ſuis negotijs ſemper cauens, humilis,
miſericors, litteratus, affabilis, in lege Domini inſtructus,
in ſcripturarum ſenſibus acutus, in dogmatibus eccleſiaſticis
exercitatus, & ante omnia fidei documenta ſimplicibus
aſſerens, ſcilicet, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum,
&c. c. qui epiſcopus. 23. diſt. cap. fi. 50. diſt. Non tamen
8 ſufficeret ad canonizandum aliquem † ſi fuerit eximiè doctus,
vel prudens, vel præter omnes in omni ſcientiarũ genere
peritiſſimus, dicuntur enim tales non in vniuerſum in
ſe boni, quales oporteret eos eſſe, qui debent generaliter
omnibus prodeſſe, cuiuſmodi ſunt ſancti, ſed ſunt in ſe præcipue
boni illo bono intellectus, & ſimilium, ita dixit frater
Auguſtinus de Anconia in ſumma de poteſt. eccleſ. q. 15. dubio
1. vbi etiam dubio quinto ſentit, nec ob donum prophetiæ
debere quem canonizari. In martyribus enim nõ fit tan-
9 ta examinatio † ſed quæritur tantùm de miraculis, & cauſa,
propter quam paſſi ſunt, arg. c. catechumenum. & c. baptiſmi
vicem. de conſecra. diſt. 4. ſecundum Hoſt. in ſumma de
reli. & vener. ſanctorum, ver. & hæc intelligas. ſufficit tamen
10 iſta ſanctitas vitæ † ad meritum animæ canonizandi. ſecundum
ſanctum Auguſtinum in c. teneamus. 1. q. 1.

Nec fruſtrà additur cauſa, propter quam paſſi ſunt. Non
enim eſt reſpiciendum ad ſupplicij genus, vel tormẽtorum
aſperitatem, niſi cauſa, propter quam quis patitur à Sancta
11 Romana eccleſia approbata, † & confirmata ſit. Quot enim
hiſce noſtris infeliciſſimis, ac deplorandis temporibus vidimus,
qui blanditijs, falſiſq; hæreticorũ doctrinis in fraudem
pellecti, & ſeducti, laqueiſq; diabolicis irretiti, quod
uis etiam crudeliſſimum genus mortis perpeti non dubi-
12 tarũt, quàm vel latum quidem vnguem † à peruerſa ſua hæretica
ſcabie diſcedere. Non paucos equidem auidi in medijs
ignibus carmina, hymnoſq;, non Deo creatori ſuo, ſed
diabolo, cui ſemper decepti ſeruierant, modulaſſe, ac alacri
fronte, lætoq; animo geſtientes, ſententiam mortis † quæ
omnium terribilium maximè horribilis, horrifica, & formidabilis
eſt (vt ait Plato) ſuſtinuiſſe, qui cum iam igne feruentiſſimo,

tiſſimo, catenis circumuincti cremarentur, canere non ceſ-
ſarunt, donec catenis iam candentibus medij ſcinderentur
14 † ac mors ipſa vocem abrumperet. Qualis fuit Georgius
Cella Nouarienſis ciuis, qui cum Bononiæ hæreſeos con-
uictus eſſet, eumq; nec promiſſa, nec minæ à propoſito de-
ducerent, vt viuus combureretur, damnatus fuit. Itaque in
ſumma pyra ſine laqueo vllo conſtitutus veſte ſeuo delibuta
amictus eſt, vt tormenti aucto terrore facilius à ſuo propo-
ſito reuocaretur. Verùm cum in ſententia perſtaret, vt ad
pœnitentiam quoque regreſſus relinqueretur, in vna pyra
prius coniectus ignis, ita eam ſenſim ſuccendebat, vt adhuc
ſpacij permultum Georgio ad ſalutem retinendam, ſi eum
pœniteret, daretur. Ceterùm quo periculum magis augeba-
15 tur, eò obſtinatius in hæreſi permanens † & carmina ſem-
per decantans, paulatim, donec vlla pars ſuperfuit, combu-
ſtus eſt, Fulg.lib.3.c.3.Egnat.lib.3.c.3.

Pertinaciſſimus etiam fuit in malo propoſito ætate no-
ſtra, dum iſta in manibus haberemus nondum typis impreſ-
ſa, quidam Anglicus hæreticus, qui Romæ in Baſilica diui
Petri dum publicè ſacerdos manè ſacra de more peragit, au-
dacter, & impudenter ſacrum calicem è ſacerdotis manibus
abripuit, in mediumq; templum, vbi frequentiſſimè, vt rei
diuinæ intereſſent, conuenerant homines, proiecit, Quod
cum, vt Chriſtianam religionem probro afficeret, ſe auſum
fuiſſe, aſſereret, ſeq; pro falſa religione ſua omnia tormen-
16 torum genera perpeſſurum confirmaret † in media pyra ſu-
di alligatus, cum nunquam à duobus ſocietatis Ieſu integer-
rimis patribus Anglicis, à nefaria ſuperſtitione, quam pro-
fitebatur, abduci, & ad ſanctiſſimam Chriſtianam religio-
nem reuocari poſſet, abſciſſa prius impia manu, qua dete-
ſtandum ſcelus aggreſſus erat, viuus exuri, & torreri maluit.

Quinetiam Georgius Seruiæ, quæ Meſiæ pars eſt, Prin-
ceps, ac dominus, cum Græcorum errorem ſequeretur, in
catholica fide hortatus à Ioan. Capiſtrano celeberrimo Mi-
norum fratrum concionatore, vt ad Romanæ eccleſiæ do-
17 gma veniret, dixit † ſe malle regno priuatum laqueo vitam
finire, quàm à paterna, auorumq; ſuorum religione diſce-
dere. Fulg. lib.6.c.4. Neq; hoc ſpectaculum in viris ſolum,
18 † qui animo fortiores eſſe ſolent, ſed, proh dolor, in iuuen-
culis, ac mulieribus tenuioris, & imbecillioris naturæ quo-
ties editum eſt? Hæ etenim non minus ſe ad mortem ge-
19 neroſo, conſtantiq; animo præparabant, † quàm ſi ad nu-
ptias vel ad ſaltus prodirent. Cum tamen, quàm naturæ illa
extrema corporis, & animæ ſeparatio ſit contraria, ſatis Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti exemplo doceamur, qui cum iam
mortis hora à Deo Patre ab æterno decreta immineret, ſu-
20 dore ſanguinis aqua mixta, † vt diuinæ hiſtoriæ teſtantur,
manauit, & tamen hæc omnia, vt maiori, tum probro, tum
etiam animæ feliciſſimæ diſpendio afficiantur, ſupplicia
ſuſtinent.

Legimus enim in Bohemia, poſt Vincislai Regis mor-
tem, Gallum quendam, natione Piccardum nouæ hæreſis
ſcelus in eam intuliſſe. Is Adami nomine inter ſectatores v-
ſurpato, cum adoptiuum ſe Dei filium appellaret, atq; redi-
gere gentem ad primos hominum ritus vellet, inſtituit, vt
nudi degerent, ac promiſcuus fœminarum vſus eſſet. Cuius
turpitudinis magnitudinem abominatus Ioannes Ziſca,
qui eo tempore magna ex parte Bohemorum genti impera-
bat, Gentem hanc, quæ Litmericij amnis inſulam incole-
21 bat, adortus, occidione deleuit, † ſuperſtitibus tantùm fœ-
minis duab. quòd eas grauidas eſſe inuenerit. Hæ autẽ, cum
neq; poſt partum diſcedere à ſceleratæ diſciplinæ inſtituto
vellent, & propterea ſupplicio ſuccenſis ignibus rogo in-
iectæ afficerentur, carmina modulantes nunquam, do-
nec eas vita defecit, canere deſiuerunt. Egnat. libro 3.ca-
pit.3. Fulg.lib.3.c.3. Parem quoq; obſtinationi coniunctam
Nouariæ patientiam oſtendit Tridentina mulier Margari-
ta nomine, fratris Dulcini hæreſiarchæ coniunx, cuius hæ-
ſis haud multum abhorrebat ab ea, de qua nuper dictum
eſt, in eam ſectam, cum ingentem traxiſſet numerum, com-
22 buri maluit † quàm ſcelus, ꝙ profitebatur, deſerere, id quod
Bonifacij Octaui Pontificatu actum fuit. idem ibidem.

Vult quippe Deus interdum huiuſcemodi homines ob-
duratos ac hæreticæ prauitatis laqueis irretitos & hoc in ſe-
culo torqueri, grauiora tamen animæ reſeruans in futuro
ſupplicio, poſtquam corpora eorum aptiora erunt combu-
23 ſtioni, dicente ſcriptura † & erunt corpora damnatorum a-
pta aduſtioni. Vt econtrario legimus multis ſanctorum
Patrum, & hoc in ſeculo proſpera illis contigiſſe omnia, &
tamen poſt hanc vitam frui illa æterna beatitudine, & feli-
citate nunquam intermoritura, ſed ad reliqua pergamus.

Secundò, vt dictum eſt ſuperius, ad ſanctum canonizan-
24 dum debent probari miracula, hoc eſt † vt Deus eius ſiue
mortem, ſiue vitam nonnullis miraculis illuſtrauerit. Caſ-
ſan. Catalogo gloriæ mundi 3.par.cap.pen.verſi.2.D.Troyl.
Maluit.tract.de canonizat.ſancto. §.aggredior, in princ.eſt
text.Diui Auguſtini regiſtratus in cap.teneamus.1.q.1.& ibi
Doctores. Ad probationem verò miraculi quatuor in pri-
mis probantur.

25 Primò, †. vt ex Deo fiat cum vitæ bonitate eius, per quem
Deus id operatur. Troyl.dicto loco ſup.citato, num.6.alio-
quin ſimplex miraculum non ſufficeret, quoniam miracula
26 aliquando fiunt per malos arte quadam magica † & diabo-
lica.d.c.teneamus.1.q.1.c.nec mirum.in 2.col.26.qu.5. Vn-
de dicit glo.in verb.miraculi, in ca. cum ex iniuncto.de hæ-
27 ret.ſtatim nõ eſſe credendum miraculis † eo quod aliquan-
do etiam fiunt, vt dictum eſt, à ſceleratis hominibus, vt latè
proſequitur Troyl. loco ſupra citato. Vt fuit Apollonius
Tyanæus, qui plurima prædixit futura, quæ ita (vt prædixit)
euenerunt, qui cæcos, claudos, atq; ab immundis ſpiritibus
vexatos quibuſdam præſtigijs ſanauit. Hic Epheſum vrbem
graui peſte laborantem liberauit. Hic cum in Palatio publi-
cè cuſtodiretur, apud Domitianũ accuſatus, ab eius conſpe-
ctu euanuit atque Puteolis eo die inuentus eſt, quo Comi-
28 tem præmiſerat, atq; vt illic ſe expectaret, mandarat. † Hic
etiam imperante Nerone, cum in Tiglini manu libellus eſ-
ſet, in quo eius accuſatio continebatur, prodigioſè effecit,
vt apertus liber nulla in parte ſcriptus inueniretur. Fulg.lib.
8.cap.2. Philoſtratus in vita Apollon.relat.lib.13.c.4. Huiuſ-
modi fuerunt Arphaxat & Zoroes magi, qui ſe pro Dijs ven
29 ditarant † in Naddauer vrbe Æthiopiæ, fictis miraculis cla-
ri. Infinita huiuſmodi ſuperſtitioſorum hominum multitu-
do, qui ſimulatis quibuſdam miraculis miſeras hominum
mentes decipiunt. Ex hoc igitur conſequitur, vt neceſſe ſit,
vt illi per quos Deus miracula operatur, impetrauerint à
Deo, quæ mandat.c.ſi quis præpoſtera.50.diſtin.& hoc caſu
30 procedit illud, quod dicitur † facere miraculum donum eſ-
ſe Spiritus ſancti, vt cap. quærendum. de pœnit.diſt.2.& ibi
notatur, alioqui nõ eſt miraculum, vt in diuinis monumẽtis
ſcriptis eſt conſecratum de Ioãne, & Mambre Ægyptijs Ma-
gis, qui coram Pharaone diuinũ numen, quo Moyſes vteba-
31 tur, prodigiorum magnitudine auſi laceſſere † vt virgę, quas
habebant, ſerpentes viderentur, atq; vt aqua cruentaretur,
naſcerenturq; ranæ, fecerunt. Exod.cap.7.de quibus latè in
c.nec mirum.26. q. prima. Et vti legitur de Pythoniſſa qua-
32 dam † quæ ad vitam reuocauit Samuelem precibus Saulis
Regis, de quo agitur primo Regum, c.28. quæ quidem ficta
fuit vitæ reſtitutio, & non vera, qualis illa vera fuit Lazari,
33 quæ prædicta omnia † & his ſimilia non miracula ſunt, ſed
præſtigia propriè dicuntur.ca.reuera.& ibi Arch.de conſe-
cra. diſtin.2.

Secundò requiritur, vt pręter rerum naturam id accidat,
ſicut dictum eſt de virga Moyſis mutata in ſerpentem, reli-
34 quorum magorum virgas † etiam in ſerpentes commuta-
tas deuorante, de qua habetur Exod. 7.8.14.16. 17. & ca.re-
uera.de conſecra.diſt.2.& c.cum ex iniuncto.de hæret.ſimi-
le eſt de Aſina loquente ad Balaam, de qua legitur Ioſue c.3.
& 4.& Deuter.8.c.latè Troyl.dicto loco ſupra allegato, nu.
40. Illud verò quod legitur de Theſphetione magicis arti-
bus effectum eſt. Hic etenim Theſphetion Gymnoſophi-
35 ſtarum in Æthiopia Dux † præcepit arbori vlmo, vt Apol-
lonium ſalutaret. Illa ſalutauit, diſtincta quidẽ voce, ſed fœ-

minea,auctor eſt Philoſtrat.in Apollon.vita,& Volater.lib.
13.c.4.Anthrop.
36 Tertiò requiritur, ne vi verborum † ſed ex hominum
merito illud contingat. Nam panis, & vinum poteſtate, &
virtute verborum tranſubſtantiatur in corpus, & ſangui-
nem Domini.c.cum Matthe. ext.de celebra.miſſ.ſed requi-
37 ritur,vt † miraculum ſit apertum,non autem latens,& cre-
dibile,vt eſt Euchariſtia.Troyl.dicto loco nu.41.

Quartò requiritur, vt miraculum ſit ad corroboratio-
38 nem fidei.† Herba enim miniſterio, & induſtria hominis
tranſit in vitrum, ſed nihil hoc ad corroborationem fidei.
Ideò ad canonizationem alicuius,niſi hæc quatuor concur-
rerent in miraculi probatione,non prodeſſet, quia nõ eſſet
miraculum,ſed potius miraculoſum,vt dicit Ioan.And.in c.
vnico.de reliq.& veneratio.ſanctor.in verbo ſedis.circa fin.
&Hoſtien.in ſumma de reliq.& vene.ſanctor.verſicul.item
quærendum eſt de miraculis. Archidiac.d.c. teneamus.1.q.
1.Hoſtienſ.Ioan.Andr.& alij in c.venerabili. de teſtib.ex. &
ibi Bal.Troyl.dicto loco ſupra alleg.nu.42.cum ſeq.Caſſan.
catalog.glor.mundi.tertiæ partis.c.penul.& de his quatuor
requiſitis in miraculo vide ſingula.gloſ.in c.vnico.in verbo,
ſedis Apoſtolicæ.ſub ſing.libro 6.

Super huiuſcemodi miraculis,(quæ vt dictum eſt)omni-
39 modè ad canonizationem alicuius requiruntur † teſtes di-
ligentiſſimè ſunt examinandi, & ſigillatim inducendi, vt
cautum eſt in cap.venerabili.de teſtib. latè D.Gofred.in ſua
ſumm.de reliq.& venerat.ſanctor.Henric.Ferrand.in Apo-
ſtilla. Guido.Pap.q.84.c.miramur.circa fin.61.diſtin.Barto.
trac.de teſtib.§.qualitas.nu.56.cum ſeq.Franc.Cur.in tract.
de teſtib.concluſ.37.nume.80.ibi. Nec ſufficit aliquem de-
ponere de vno miraculo,& alterum de altero,teſtatur Abb.
conſil.42.incip.ex multis agitatis.ex latè traditis à Troyl.di-
cto loco citato, num. 60. vbi ex auctoritate in dicto cap.ne
mirum, 26.quæſt.5.Vincent.in d.capi. venerabili. de teſtib.
40 aſſerit, requiri † vt frequentia miraculorum probetur à
pluribus teſtibus, quàm duob. & idem miraculum per eoſ-
dem teſtes, idq; factum eſſe tali die per inuocationem talis
ſancti oſtendendum eſt.Nec ſufficit probare vnum miracu-
lum eſſe factum per duos teſtes, & aliud per alios duos,&c.
Nam tales dicuntur diuerſa probare, nec inter ipſos in eo-
dem actu conuenit.Troyl.dicto loco citato,vt inſtitutio.de
duob.reis.§.1.& c.ex quadam.extr.de teſtib. Nec etiam de-
41 bent teſtes ſimul examinari † ſed quilibet ſeparatim,& ſeor-
ſum, & vnus poſt alium, cæteroqui irritum eſſet teſtimo-
nium,vt ait inſigniter Ioan.And. in d.c. venerabili. verb.ſi-
gillatim, quem refert,& ſequitur D.Troyl.loco ſupra cita-
42 to.nu.54. debetq; fieri diligens inquiſitio † ſingularum cir-
cumſtantiarum,de quibus in capitu.cauſam.de teſtib.quod
comprobat Barto. in dicto ſuo tract. de teſt. §. qualitas ſine
ſubſtantia.num.56. Nec præterea ſatis eſt, ſi probentur mi-
racula ante mortem in vita facta, ſed neceſſe eſt etiam mi-
43 racula poſt mortem canonizandi † argumentis planum fa-
cere,ita Troyl.in dicto loco ſupra allegato, num.73. Hoſti.
in ſum.de reliq.& venera.ſanct.Ioan.And.in c.vnico.de re-
liq.& vener.ſanct.lib.6.& ibi latè gl.in verb. ſedis, circa fin.
quę in terminis hoc ſpeciatim tradit,quod idem colligi po-
teſt ex 84.q.Guido Pap.dũ tractat de canonizatione ſancto-
44 rum † Vincentij Ferrarien.ordinis Prędicatorum qui mor-
tuus eſt anno à Natiuitate Dom.milleſimo quadringenteſi-
mo decimoquinto.& canonizatus anno 1455.Romę à ſum-
mo Pontifice Calixto Tertio,& Bernardini Senen. ordinis
ſancti Franciſci, qui canonizatus fuit anno Iubileo 1450.à
45 Pontifice Maxim. Nicolao Quinto † quos aſſerit ſeptem
annis ante mortem claruiſſe miraculis. Nec inſuper vnicum
miraculum ad canonizandum aliquem ſufficit, quod aut
ante mortem, aut poſt mortem permittente gratia diuina
46 contingit † ſed & plura requiruntur miracula, & ſimul ea,
de quibus agitur in gl.ſingul. in d.cap.vnico.in fin.de reliq.
& venerat. ſancto.in 6. Audiuimus etiam aliquot hiſce no-
ſtris temporibus,in quorum mortem mirè Chriſtus opera-
tus eſt,inter quos vel illa adoleſcentula Margarita nomine,
natione Belgica,celeberrimo Louanio oriunda principem
locum obtinet, quæ ardentiſſimo ſemper zelo caſtitatem
cum foueret,vt mens ipſa ſoli Deo tanquam ſponſo ſuo per
amorem copularetur, & vt melius cogitaret ea, quæ Dei
ſunt, vtq; corpore ſancta eſſet, ſicuti erat ſpiritu, quod vir-
ginib.conuenire ait D. Paul.1.ad Corin.7.ab omnium con-
ſuetudine ſe abſtinuit, quæ cum ita vitam caſtè degeret, in-
uidus tantæ caſtitati aduerſarius Diabolus, quamplurimos
in eius fœdum amorem, qui illius animum ad libidinem
occulta carnis titillatione illicerent, excitauit, quo factum
eſt, vt illi æſtro amoris perciti, cum animum libidinoſum
47 explere facto non poſſent † vi illam noctu oppreſſam, atq;
crudeliter occiſam, in flumen rapidiſſimum, quod Diliam
vocant, proiecerunt. Cuius corpus caſtum indignum ſanè
tali ſepultura contra rapidiſſimos fluctus contrarijs vndis
mirabili ſplendore natauit,qui tantus erat, vt totam ciuita-
tem mirificè quaſi Sole quodam meridiano illuminaret, ac
omnes in ſummam admirationem raperet,nihilominus ca-
nonizata non eſt.Plura namq;,vt dictum eſt ſupra,ad cano-
nizationem requirũtur,hæc ſiquidem, & id genus alia meo
quidem iudicio contingere poſſe videntur, & iſtiuſmodi
impiorum tantæ effrenatæ libidinis diuina Maieſtas inul-
tum ſcelus non patitur, ſed debitas ſuis facinoribus pœnas
luent, quod quoties contigerit permiſſu diuino, facilè ille
nouerit, qui ſacros libros, vel à primo (quod aiunt) limine
ſalutauerit.

Cui non diſſimile eſt illud, quod de Virguncula illa Par-
menſi memoriæ traditum eſt, quæ cum inceſtuoſum patrui
ſui concubitum conſtantiſſimo animo recuſaret,ab eodem
48 truculenter cęſa occubuit † è cuius caſtiſſimo corpore poſt-
quam à crudeliſſimo illo ſicario humo iniecta contectum
eſt,geminæ faces noctu ſplendidiſſimę viſę ſunt,adeò quidẽ
ardentes, vt omnes illius loci incolas mirum in modum in
admirationem ſui traherent, quæ nec fulgere deſtiterunt,
donec à Reuerendiſſimo Parmenſi Epiſcopo corpus illud,
vt par erat, honorificentiſſimè humatum eſt, ex cuius ore
puriſſima lilia ſuccreſcere viſa fuere. Hęc,& ſexcenta alia in
medium afferre poſſem, ſi fuſius hæc repetere noſtri eſſet
inſtituti, huiuſcemodi tamẽ miracula licèt admiranda ſint,
ad canonizationem tamen non ſufficiunt, vt ex bulla illa
Leonis ſummi Pontificis Decimi, quæ in canonizatione
ſancti Franciſci de Paula ordinis fratrum minorum inſtitu-
toris,anno à Natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo
decimonono ipſis Cal.Maij promulgata fuit, ſatis dilucidè
conſtat, quam refert Lauren. Zurius in ſuis hiſtor.2.parte.
in vita D. Sancti Franciſci de Paula, quam vide copioſè. Ex
49 qua colligi videtur vnicum miraculum † ad canonizatio-
nem non ſufficere,ſed deſiderari plura,& ante,& poſt mor-
tem in eius perſona diuina gratia facta, quibus etiam acce-
dere debent ea, quę ſuperius in primo requiſito poſita ſunt.
Reliquum eſt, vt paucis oſtendatur quis canonizare poſſit,
& quę formula in eadem obſeruari debeat. Et ad prius quod
attinet, breuiter dicendum eſt, ſolum ſummum Pontificem
50 † canonizare poſſe ſanctos,& iſta eſt opinio Panor.& Imol.
in c.fin.de ferijs,per text.in cap.1.in fin.de reliq. & venerat.
ſancto. Vbi clarè cauetur,ne quis ſine pręcipua ſummi Pon-
tificis auctoritate canonizare poſſit. Idem ſequutus eſt Imo.
in cap.venerabili.de teſtib.extra.Hoſtien. in ſumma eod. ti-
tul.de reliq.& venerat.ſancto. Anto.Florent.in 3. parte ſuæ
ſummæ,tit.22.cap.5.§.5.& pro hac opinione Ioann.Andr.in
c.vnico.in verb.ſedis.de reliq.& venerat.ſanct. in 6. vbi ad-
ducit quinque rationes poſt dictam glo. quæ ibi videri poſ-
ſunt,latè D. Troyl. in dicto tract. de canonizat. ſancto.§.ſe-
quitur.nume.6. quibus accedat, quòd Pontifex Maximus
51 † Dei Optimi Maximi perſonam, & vices gerit in terris, vt
ſancitum eſt in capitul.quarto de translat.Epi.in cap.vt no-
ſtrum.vt eccleſ.benef.ſine diminut.conferant.c.fundamen
ta.§.docet.de elec.lib.6.clement.1.§.1.de Magiſt.Specul.tit.
de lega.§.nunc eſt ſciendum.verſic.89.& gloſ.in verb.quod
Deo.in cap.ſerpens. de pœn. diſtin.1. Et idem ſentit Th.in
tract.ſuo contr.Græco.errores,qu.71. quo ad teſtem laudat

Chryſoſtomum, in primis verò diſtin. 85. dicit Hoſtienſ. in
52 c.quanto.de tranſlat.Epiſc.†Deum,&Pontificē Maximum
vnum, & idem tribunal facere, & tradit Bald.in l.Barbarius
Philippus.ff. de offic. prætor. ſummum Pontificem eſſe ſu-
53 premum Dei Vicarium † eumq́; mentiri, qui aliter ſentit,
quinimò in poſtremis verbis aſſerit, Pontificem Maximum
eſſe ſuper omnes,& ſuper omnia in ſpiritualibus.Et cùm ſit
Vicarius ſupremus Dei,& ſit in locum eius in hoc terrarum
orbe ſuffectus,tanquam ſapiat naturam eius,qui canonizat
54 ſanctos in eccleſia triumphante,ſic canonizabit ſanctos † in
* eccleſia militante,& iſta eſt * cõmunis opinio,vt dicit Imo.
in d.c.fin.extr.de fer.Et ita etiam ſentit Ioan.de Turre Cre-
ma.in c.1.de conſecr.diſtin.3.vbi dicit canonizationem ſan-
55 ctorum iure, ac meritò † ad ſummum Pontificē triplici ra-
tione,quas ibi videas,pertinere,latè proſequitur Caſſan.ca-
talo.glor.mund. par.3.47.conſideratio.idem voluit Augu-
ſtinus de Anco.in ſumma de poteſta.eccleſ.qu.14. in primo
dubio,vbi reſpon.contrarijs argum.& in ſecundo dubio ibi
56 tenet intantum ſummo Pontifici hoc ſpectare † vt nec epi-
ſcopus poſſit ſanctos in ſua diœceſi canonizare. Nec in hoc
requiritur conſenſus Cardinalium, vt docuit gloſſ. in verb.
contingeret in d.cap.fundamenta. in §. decet.de electio. in
ſexto, cui etiam adhæret Ioann. Andr. & Domi.in c.ſi ſuper
eo.de hæret.libro 6.Salicet.in rubr.C.de legib.allegans Ar-
chidiac.in cap.quæ ad perpetuum. & in capit.ſunt quidam,
25.quæſt.5.& in cap.quamuis.de offic.ordin.in ſexto, & fra-
ter Auguſtinus de Anco.in ſumma de poteſt. eccleſ. quæſt.
14. in tertio dubio. Reliqua conſulas apud Caſſan. dicto lo-
co ſupra citato,& vſque eò tenenda eſt hęc concluſio,vt et-
57 iam aſſeuerandum ſit,ſummum Pontificem † in hoc errare
non poſſe,ſicut nec in cæteris, quæ reſpiciunt fidem eccle-
ſiæ, præallegat. frater Auguſtinus de Anc.in dicta ſua ſum-
ma de poteſta.eccleſ.d.quæſt.14.in 4.dubio.

Supereſt vt de forma canonizationis dicamus,videamuſ-
q́ue quæ obſeruentur.Hæc verò, quæ ſequuntur,plerunq;
obſeruari ſolent.

Primò igitur expectandum eſt, donec aliqui probatæ vi-
tæ, honeſtiſq́ue moribus viri rem ſummo Pontifici ſignifi-
58 cent, vt Diuum in Sanctorum numero referat † idq́ue non
ſemel,ſed diuturnis precibus poſtulent,efflagitent,inſtent,
vrgeant,quod idem de conceſſione,& petitione pallij vſur-
pari ſolere,obſeruatum eſt in cap.quidam cedendi,extra de
renuncia. capit.cum petitam. de electio. Non enim ſtatim
permoueri ad perficiendam iſtiuſmodi inquiſitionem Ro-
manus Pontifex, ſed potius expectare conſueuit, quamdiu
pulſetur,& an fama de hac re percrebuerit, & vtrum mira-
cula in dies magis augeantur, & continuentur, antequam
inquiſitionem committat,&id quidem iure,ac meritò prę-
59 ſertim propter tria.Primò † quia miracula hodie Deus rarò
operatur, vt dicit ſanctus Auguſt.in libro de vera religio.
quæ miracula ſunt veriora ſigna ſanctitatis alicuius. Dein-
60 de, quòd miracula interdum etiam fiant † ab improbis ho-
minibus,vt dictum eſt ſupra per cap.teneamus.cap.nec mi-
rum 26.quæſtio.5.gloſſ.& cap.cum ex iniuncto. ext. de hæ-
ret.Bald.in cap.venerabili.de teſtib.extra. Vnde cauendum
eſt,ne populus decipiatur,vt in cap. fin. extr. de reliq.& ve-
61 nera. ſanctor. Poſtremò, quia circa maiora † maius pericu-
lum verſatur,ideò cautius eſt agendum,& diuturna tardita-
te,& conſiderata maturitate.capit. quieſcamus. 40.diſtin-
ctione,cap.miramur.61.diſtinctio.capitu.nuper.7.quæſtio.
ſecunda cap. vbi periculum. in princip. de elect. in ſexto, &
in l.prima.§.ſed & ſi quis.ff.de carbon.edict.Tertiò vt diffe-
rendo, & procraſtinando creſcat frequens operatio mira-
62 culorum † & fama de operibus illius percrebeſcat, in cor-
dibuſq́ue Chriſtianorum opinio ſanctitatis,& firmetur,at-
que roboretur, ad id conſulas fratrem Auguſtinum de An-
cona in ſumma de poteſtate eccleſiæ. quæſt. 16. dubio 2. li-
cèt non ita latè id deducat.

Secundum requiſitum eſt,vt ſi ſupplicationib.continuis
vrgeant,& fama,& miraculorum continuatio in dies magis
63 vires accipiat, ſoleat Romanus Pontifex † hoc referre ad
fratres,& ad aliquos epiſcopos Patriæ illius,qui dicitur ſan-
ctus, vel ad alios bonæ frugi, integerrimæq́ue vitæ viros in
conſultationem proponere, vt diligenter inquirant de fa-
ma, de pietate, ſanctitate, & religionis cultu populi, & de
miraculis,& alijs,quę ſunt eidem nunciata in vniuerſum,&
non ſpeciatim,& quoad famam,& non quoad veritatem,&
vt litteris mandent,quæ euenerint,& an eis videatur, vt ſu-
per veritate eorundem ſit inquiſitio committenda.

Tertium eſt, vt ſi tales reſcribant talia, per quæ videatur
requiſitionem veritatis eſſe committendam, requirat ite-
rum ſummus Pontifex fratrum conſilia, & diffiniat, vtrum
ſit inquiſitio committenda,necne.

Quartum, quòd ſi inquiſitio ei committenda videatur,
denuò reſcribat eiſdem, vel alijs, vt iterum veritatem re-
quirant, primò de fama, deinde de vita, poſtremò de mira-
culis exactè, diligenter, fideliter, & prudenter, ſecundum
articulos & interrogationes, quæ ſub bulla ſua tranſmittit,
de quo notatur in cap.venerabili.de teſtibus,extra,& quod
inuenerint, remittant ſub ſigillis proprijs incluſum.

Quintum, vt remiſſa inquiſitione committatur exami-
natio in curia aliquibus capellanis, vel alijs probatis,& con
ſultiſſimis viris,qui etiam componant rubricas.

Sextum, vt rubricæ ita compoſitæ exacta diligentia exa-
minentur à Pontifice Maximo,& eius fratribus,& requirat
ſummus Pontifex conſilia eorundem, an ſcilicet videantur
probata talia, propter quæ ſit canonizatio non immeritò
facienda.

Septimum, quòd ſi Pontifici Maximo videbitur eſſe fa-
ciendam,hoc diffinit ſecretò inter fratres,& ad id pertinet,
quod per ſimilitudinem dicitur de ſubſtantia & forma ele-
ctionis,vt obſeruant Doctores in c.quia propter.de electio.
& ibi gl.in verb. maior.

Octauum, vt in vnum conuocatis Epiſcopis, qui ſunt
pręſentes in curia,narret publicè in conſiſtorio ea,quę acta
ſunt,& probata, ſecreta definitione iã facta ſuppreſſa & re-
quirat conſilium Prælatorum,huc ſpectat gl.in verb.conſi-
lio, in cap.Anaſtaſius, decimanona diſtinctione, vbi aſſerit
64 † ſummum Pontificem compelli ad requirendum conſili-
um Epiſcoporum,vbi de fide agitur,quam gloſſam ſequun-
tur ibi Dominic. & Cardinal. idem etiamconfirmat, quod
dicit Panor.in c.ſignificaſti.de elect.

Nonum, ſtatuitur certa dies, vt omnes conueniant ad a-
liquod templum, in quo accendentur cerei multi, templi-
q́ue parietes in ſplendido apparatu aulæis obtenduntur, o-
mniaq́ue argento,veſte omni apparatu,ornatuq́ue videan-
tur, illucq́ue conueniant, ſummus Pontifex proceſſum re-
citans, & probata, populum obſecrationibus roget, vt ad
Deum preces fundat ipſumq́ue imploret,ne eos labi in hac
re patiatur.

Decimum,vt flexis genibus pia, & religioſa fiat oratio,&
cantetur hymnus, Veni ſancte Spiritus, vel alius, ſiue anti-
phona,quæ tunc congruat.

Vndecimum,vt ſurgat ſummus Pontifex ab oratione, &
definiat illum,de quo agitur,ſanctum eſſe,& ſanctorum ca-
talogo aſcribendum, ad hoc cõfirmandum doctrina eſt Ac-
curſ.inſignis in l. eos. in verb. qui. C. de officio mag. milit.
65 qui ait † eos,qui non ſunt ſcripti in matricula eſſe tanquam
priuatos. Ideò dicit Angelus in authent. de mand. princip.
§.penultimo incipiente ſiquidem. poſt gloſſ. ibi. in dicto
verbo. collat. tertia, ſolum militibus ſcriptis in matricula
66 † danda eſſe priuilegia militaria. Vnde tradidit Bald. in l.di-
ximus.in fi.ff.de excuſation.tutor. mercatorem non deſcri-
ptum in matricula non gaudere priuilegio mercatorum,
hoc idem adiuuat cap.ſi Romanorum. decimanona diſtin-
ctione,vbi probatur,eum, qui non reperitur ſcriptus inter
67 alios de vniuerſitate † non præſumi eſſe de vniuerſitate.

Duodecimum, & vltimum requiſitum eſt, vt præcina-
tur, Te Deum laudamus,& celebret ſummus Pontifex rem
diuinam ſolemniter in honorem illius Sancti, quod idem
fit, peracta epiſcopi electione, ſecundum Speculatorem ti-
tul.de electio. §.primo,verſicul. conſequenter. capitul. de

hymnis. de conſecratione diſtinctio. prima, de his vide latè D. Troyl. dicto ſuo tracta. de canonizat. §. reſtat quartum. & Caſſan. catalog. glor. mund. capitul. vltimo, & frater Auguſtinus de Ancon. in ſumma de poteſt. eccleſ. quæſtione decimaſexta, in ſecũdo dubio. quos vide. Illud etiam ſci-
68 endum eſt, ad ordinem, & dignitatem Apoſtolicam † non poſſe aliquem adſcribi, nec canonizari, vt per d. fratrẽ Auguſt. vbi ſupra in quarto dubio.

Et hic eſt vſus, qui in praxi ſolet obſeruari, & quamuis nonnihil ab inſtituto recedere videamur, nihilominus in gratiam ſtudioſorum lectorum praxim actus ſolemnizationis canonizationis paucis aſcribere voluimus.

CONCLVSIO 263.

ARGVMENTVM.

Cantus quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis dicens ſe vidiſſe aliquem bene cantare, nihil probat.*
2 *Cantus, & ſonus ſub auditionem cadunt, & aſpectu percipi non poſſunt.*
3 *Vndecim, quæ oculorum ſenſu percipiuntur.*
4 *Oculorum ſenſus ad cæteros omnes eſt quaſi generalis, illiq; ſub iſto comprehenduntur.*
5 *Oculorum ſenſus commune eſt vnicuiq; ſenſui.*
6 *Nomine viſus corporis ſenſus intelligitur.*
7 *Teſtis dicens ſe Titium vidiſſe promittere optimè probat.*
8 *Teſtis deponens per hæc verba, vidi tale vinum eſſe dulce, & talem rem duram, vel mollem, quæ alio ſenſu percipiuntur, rectè probat.*
9 *Senſus viſus adaptatur ad omnem ſenſum.*
10 *Veritas magis oculata fide, quàm per aures animis hominum infigitur.*

1 Teſtem dicentem † ſe vidiſſe aliquem benè cantare, nihil probare, auctor fuit Bald. in capitul. cum cauſam. de teſtib. numero quinquageſimotertio,
2 cantus etenim, & ſonus aſpectu percipi non poſſunt † ſed ſub auditionem cadunt, nam quæ oculorum ſenſu percipiuntur, vndecim tantummodo ſunt ex mente Philoſophi
3 † pulchritudo, lux, tenebræ, color, corpus, figura, remotio, propinquitas, motus, & quies. Et cum nullum horum ſub auditionem cadat, ſequitur, vt malè deponat, ſic Bald. dicto loco.

Tuum tamen lector hac in re eſto iudicium. Etenim vt aliter ſentiam, illud ſuadere videtur, nam oculorum ſenſum
4 ad cæteros omnes eſſe quaſi generalem ſenſum, † illoſque ſub iſto comprehendi, auctor eſt idem Bald. in additio. ad Specul. titul. de teſte. columna ſecunda, verſicul. viſus eſt quaſi. per Cin. in l. teſtium & in l. nomen. C. de teſtibus, id etiam ſentit Barto. in §. hinc nobis. columna tertia, verſicul. ſed non obſtat, quod dicit hic, in authent. de hæred. & Falcid. quod integrè arbitratus eſt Guido Pap. in ſingul. 462. §.
5 ſenſus viſus. ad hæc † vnicuique ſenſui eſſe communem oculorum ſenſum tradidit Alouiſ. de Albert. in ſingul. 156. ſen-
6 ſus viſus. vnde nomine viſus † corporis ſenſus intelligi confirmauit Speculat. in §. primo, numero quinquageſimotertio, verſicul. quoniam nomine viſus, titul. de teſte. Hinc rectè colligebat Bartol. in tract. de teſt. verſicul. teſtis dixit. numero 16. teſtem dicentem, ſe Titium promittere vidiſſe,
7 † hunc optimè probare, quòd idem proſequitur Bartol. in dicto tracta. de teſt. in verb. vinum, numero trigeſimoquarto, eadem permotus ratione, quia oculorum ſenſus ad omnes alios corporis ſenſus ſpectat, vt ibi per eum. quotidie enim, inquit Bartol. in dicto tract. de teſtib. verſicul. teſtis dixit, numero decimoſexto dicimus, vidi tale vinum eſſe
8 dulce, † & vidi talem rem eſſe duram, vel mollem, & ſimilia, cum alio ſenſu percipiantur, quem ſequitur Guid. Pap. in dicto ſingul. 642. vbi id pro eximio, & ſingulari tradit, ſen
9 ſum viſus † adaptari ad omnem ſenſum, ideò teſtem dicentem, quia vidi, in vtroque ſenſu probare, motus auctoritate gloſſ. in capitul. teſtes, ſup. verb. quæ nouerunt, & viderunt. tertia quæſtione nona, & Aret. in l. quod meo. §. ſi venditorem. ff. de acquiren. poſſeſſione, quam gloſſ. adducit etiam idem Alouiſ. de Albert. in d. ſingu. 156.

Quod fortaſſe ea ratione corroborari poteſt. nam, vt in-
10 quit Imperat. in §. fin. Inſtitu. de grad. cognat. † magis veritas oculata fide, quàm per aures animis hominum infigitur, quam rationem probauit Ioann. Andre. in additio. ad Specul. in rubri. incipien. Tancredus poſuit. titu. de execu. ſent. circa fin.

CONCLVSIO 264.

ARGVMENTVM.

Capellania honoris quomodo per teſtes probari poßit.

SVMMARIVM.

1 *Capellania honoris, ſeu protonotariatus quare non probetur per teſtes.*
2 *Capellania honoris non probatur per teſtes, etiamſi per ipſos probaretur poſſeßio.*
3 *Poſſeßio nihil operatur in his, quæ conceduntur ex ſolius Principis priuilegio.*
4 *Capella ſummi Pontificis de iure ſcripturam non requirit.*
5 *Teſtes deponentes de poſſeßione, eo quòd viderint aliquem inſignibus, & ornamentis capellaniæ honoris indutum, fidem faciunt.*
6 *Signum oſtendit ſignatum, ſicut ſtigmata militem, habitus monachum, & clericum, purpura regem, ſtola ſacerdotem, toga aduocatum, bricus ruſticum.*
7 *Talis quis præſumitur, qualis in habitu reperitur.*
8 *Priuilegia ſummi Pontificis viuæ vocis oraculo cõceſſa ſolent in publicas tabulas referri, & in matriculam redigi.*
9 *Capellania honoris non probatur per teſtes, etiamſi deponerent, ſe non opinari, ſed ſcire capellanum honoris eſſe talem, quia adfuerunt in curia, dum ille creatus fuit.*
10 *Teſtimonium bonum eſt, quod de actu, quod oculis cerni, vel auribus hauriri differit.*
11 *Capellania honoris non probatur per verba narratiua ſummi Pontificis.*
12 *Narratiua ſummi Pontificis non probat, quando innititur facto alieno non autem proprio.*
13 *Familiaritas probari debet, etiam ſi ſummus Pontifex aſſerat in literis ſuis quem familiarem Cardinalis.*
14 *Ad probandum quem fuiſſe Papæ capellanum, ſufficit producere gratiam, in qua id narretur.*
15 *Capellanatus probatur, quando in gratia narratur, illum, per cuius obitum vacauit beneficium, fuiſſe capellanum ſummi Pontificis.*
16 *Confeßio facta in epiſtola tranſmißa probat contra ſcribentem, & non pro ſcribente.*
17 *Allegans ſe gratiam peculiariter à Pont. Max. ſub certa verborum formula obtinuiſſe, debet illam producere, cum nihil faciat, probando narrata per teſtes.*
18 *Communis opinio inducit præſumptionem, quæ transfert onus probandi in aduerſarium; ſi poſſeſſor petit abſolutionem, non autem adiudicationem.*
19 *Capellania honoris probatur per teſtes, ſi adducatur probabilis cauſa impedimenti, quòd de dicta inſcriptione fidem facere non poteſt.*
20 *Capellania ſatis probatur per ſupplicationem aduerſarij, in qua impetrat beneficium morte Titij, quem narrat fuiſſe capellanum.*
21 *Verbis narratiuis ſummi Pontificis etiam de facto alieno creditur quoad aliquod præparatorium.*
22 *Narratiuæ Papæ creditur quoad effectum obtinendi adiudicationem, vel etiam quoad effectum obtinendi commißionem.*
23 *Narratiuæ, & aſſertioni Papæ ſtatur etiam de facto alieno in his, quæ ſunt parui præiudicij.*

Capel

1 Capellaniam honoris ſeu protonotariatum
ſiue auditoriatum Rotæ, † nō
probari per teſtes, pluribus non eſt à nobis confirmandum,
etenim cum de ea communiter ſcriptura confici ſoleat,
quæ facilè poteſt haberi, hinc fit, vt probatio per teſtes vi-
deatur captioſa, ſic decidendo ſenſit Egid. Bellamer. deci-
ſio. 432. incipien. capellania. & deciſ. 433. poſſeſſio, & de-
ciſi. 610. licet. & deciſio. 612. & 613. & ſequitur Caſſan. de
conſuetu. Burg. titu. des iuſtices. & droict. §. 6. nu. 13. ver. ad-
uerte ad id, fol. 70.

Amplia prædictam concluſionem procedere † etiam ſi
2 per teſtes probaretur poſſeſſio, qui dicerent ſe vidiſſe illum
indutum cappa, & rocchetto, ita diremit Bellamer. d. deciſ.
433. quia in his, quæ conceduntur ex ſolius Principis priui-
3 legio † nihil operatur dicta poſſeſſio, ſic tradidit Bellamer.
d. deciſ. 433. deciſ. 611. cum deciſ. 612. actor.

Verùm, vt aliter ſentiam, illud ſuadere videtur, nam ſum-
4 mi Pontificis capella † de iure ſcripturam nō requirit, quo-
niam Pontifex Maximus, qui capellanos creat interceden-
te bulla eos non creat, ſed illos recipiendos curat à camera-
rio, & in numerum aliorum redigendos, qui cappa, roc-
chetto, & bireto eos ornat, vt ait Bellamer. deciſi. 611. in
princ. & Æne. de Falcon. in tract. reſeruat. 3. principali quæ-
5 ſtione. num. 16. quod cum ita ſit, videtur † teſtes de poſſeſ-
ſione deponentes, eo quòd viderint illum inſignibus, & or-
namentis capellaniæ honoris indutum eſſe, quæ niſi prædi-
ctis capellanis concedi ſolent, fidem facere, inſpecta præ-
cipuè ratione ſupradicta, cum (vt ait Bald. in c. cauſam, nu. 2.
ext. de proba.) ſignum oſtendat ſignatum, ſicut ſtigmata mi-
6 litem. l. ſtigmata. C. de fabricens. † habitus monachum, &
clericum, c. ſi iudex. de ſenten. excommun. li. 6. chlamis mi-
litem, purpura Regem, ſtola ſacerdotem, toga aduocatum,
bricus ruſticum, cucullа monachum, vt legitur, & notatur
in l. 1. C. null. licer. in fren. equeſtrib. lib. 11. ex quibus infer-
7 tur † quòd talis quis præſumitur, qualis in habitu reperi-
tur. c. in audientia. de ſenten. excom.

Contrarium tamen deciſum eſt, idque propter præſum-
ptam calumniam, vt voluit Bellamer. d. deciſio. 611. in fi.

Accedat huc, quòd ſummi Pontificis priuilegia viuæ vo-
cis oraculo conceſſa ſoleant in publicas tabulas referri, ac
8 ſub certa forma † in matriculam redigi, cuius exemplum fa-
cilè haberi poteſt, cum in archiuio ad perpetuã rei memo-
riam cuſtodiantur. & hinc eſt, quod teſtes in poſſeſſione ha-
bitus nihil probent, cum poſſeſſio in his, quæ concedun-
tur ex ſolius Principis, vel ſummi Pontificis priuilegio ni-
hil operetur, adeo vt abſurdum ſit, illam allegare, ita cauit
Bellamer. in d. deciſ. 611. in princ. item deciſ. 746. licèt ob-
ſeruet, cuius etiam meminere Ioan. Andre. & Archidiac. in
proœ. lib. 6.

Subamplia vſque eo prædictam ampliationem procede-
9 re † etiam ſi teſtes deponerent, ſe non opinari, ſed ſcire ta-
lem eſſe capellanum honoris, quia adfuerint in curia, dum
ille creatus fuit capellanus, ſi credimus Bellamer. deciſ.
613. Nec huic rei refragatur, quod Bartol. in ſuo tracta. de
teſt. docuit, hoc teſtimonium eſſe bonum, quod de actu
10 † quod oculis cerni, vel auribus hauriri diſſerit, cum hoc
dictum Bartol. locum habeat, quando probabiliter actus
non potuit fieri, quin præſens hoc viderit, vel audierit, fa-
cilè enim contingere potuit, teſtes in templo fuiſſe, nec
quid in ſummi Pont. capella fiat, cernere potuerint, ſic pla-
citum eſt Bellamer. d. loco, deciſ. 613. in fi.

Secundò amplia prædictam concluſionem, vt nec etiam
11 huiuſmodi capellania honoris probetur per † verba narra-
tiua ſummi Pontificis, exempli gratia, ſi Pontifex Maxi-
mus præbendam vacantem conferat tanquam reſeruatam
morte capellani honoris, talia verba narratiua ſummi Pon-
tificis non probant, quòd ſit capellanus ille, cuius morte
vacat talis præbenda, niſi aliàs probetur, ſic ſtatuere Do-
mini de Rota deciſione 197. nota quòd vbi, in antiquis. ar-
gumen. clement. ſi ſumus. de ſenten. excommunic. cap. ſi
Papa, de priuileg. libro ſexto, cuius ratio eſt, nam hoc caſu
innititur ſummus Pontifex facto alieno, non autem pro-
12 prio † & ideo narratiua eius non probat, vt dicta deciſione
196. nota quòd vbi. in antiq. & Bellamer. deciſio. 253. ſi Pa-
pa narrans, & deciſione 145. licèt verba, & deciſione 125.
ſi appellatus, deciſione 158. Monachus. Rot. deciſione 697.
dic, quòd ſi aliqua, & 272. nota qualiter, in antiq. Bonif.
de Vitelli. in clemen. prima, colum. tertia, de probat. nu-
mero 39. vbi in terminis tenet, quòd ſi Papa confert ali-
quod beneficium tanquam reſeruatum per obitum talis ca-
pellani, non ſtatur eius aſſertioni, quia iſtud de capellano
non eſt de facto proprio, cum potuit eſſe, quòd prædeceſ-
ſor non fecerit eum capellanum, vide gloſſ. primam in cle-
ment. prima de præben. & ibi Archidiac. Nicol. Boer. de-
ciſ. 348. quæritur. poſt numer. 7. & Alexand. in conſilio
112. Viſa copia. nume. 6. volum. ſeptimo. Corn. etiam con-
ſilio 139. pro deciſione, poſt numer. 34. libro primo, ſequi-
tur Pauin. in extrauaganti, ad onus. colum. 6. dicens, non
13 ſatis eſſe † ſi ſummus Pontifex aſſerat quem familiarẽ Car-
dinalis in literis ſuis, ſed debet probari illa familiaritas. ſic
aſſeuerauit Lap. allegatione 67. incip. clementina ſi ſum-
mus, numero ſecundo, & ſeq. quam alleg. citat Paris. in cō-
ſilio 136. ſtante, poſt nume. 31. volum. 4. idem proſequitur
Tiraq. de vtroq. retract. par. prima, gloſſ. 14. §. 1. num. 49.
ſecus autem eſſet, vbi de facto proprio quid aſſereret, vel
ſuper hac narratiua fundaret intentionem ſuam. Lap. dicta
allegatione 67. num 2. Verum de hac materia latius dicetur
infra in concluſ. Papa, & dictum eſt ſupra in conclu. Aſſer-
tio, vel Atteſtatio Papæ.

Diuerſum ab hac ſecunda ampliatione videtur voluiſſe
Bellame. in deciſione 596. ſi A. contra B. in qua expreſsè ha-
betur, quod ſi quis contra aliquem velit probare talem fu-
14 iſſe Papæ Capellanum † ſufficit producere gratiam, in qua
narretur talem eundem fuiſſe capellanum.

Hanc contentionem hunc in modum ſedare poterimus,
vt prædicta deciſio 596. Bella. procedat, quando narrati-
ua Papæ producitur contra impetrantem gratiam, in qua
narratur illum, per cuius obitum vacauit beneficium, fu-
15 iſſe Capellanum Summi Pontificis, eo enim caſu † proba-
tur capellanatus. Ratio ſuppetit, quia talis narratiua indu-
cit confeſſionem partis impetrantis, & iccircò in eius præ-
iudicium probat, vt ex d. deci. 596. colligitur, & per ea quæ
animaduertit Ioan. And. in c. cum in poſitionibus. de iure-
iuran. lib. 6. ſecus verò quando ipſe impetrans vellet pro ſe
vti gratia prædicta, & ex narratiua huiuſmodi ſimplici in-
ducere capellanatum contra aduerſarium, quia tunc non
ſufficeret, neq; probaret ſuam voluntatem, vt voluit Rot.
dicta deciſione 197. & alijs ſupra adnotatis, nec id mirum
16 videri debet, † cum & aliàs confeſſio in epiſtola tranſmiſ-
ſa facta probet contra ſcribentem, & non pro ſcribente, vt
habuimus à Bartol. in l. nuda. num. 10. de donati. & à Bartol.
deciſione 282. num, 6.

Tertiò amplia concluſionem etiam locum habere in pe-
culiari gratia à Summo Pontifice viuæ vocis oraculo con-
ceſſa, nam allegans quis ſe gratiam peculiariter à Pontifice
17 Maximo ſub certa verborum formula obtinuiſſe, † & de
narratis dans articulos, petens eos admitti ad probandum
per teſtes, nihil facit, niſi producat gratiam, dummodo eam
de regiſtro poſſit faciliter habere. Bellam. d. dec. 611. in fi. ſed
de hoc vide in concl. Gratia.

Limita primò concluſionem non procedere ſi poſſeſſor
18 peteret abſolutionem, † non autem adiudicationem, tunc
enim cōmunis opinio inducit præſumptionem, quæ tranſ-
fert onus probandi in aduerſarium, ita cenſuit Bellamer.
deciſi. 612. ſub fin. l. ſiue poſſidetis. C. de probatio. & ſcriptis
mandauit Cin. in l. actor. C. de proba.

Secundò limita, niſi adducatur probabilis cauſa impedi-
19 menti † quòd de dicta inſcriptione fidem facere non po-
teſt, ſic monuit Bellame. dicta deciſio. 611.

Tertiò limita concluſionem, nam licèt per teſtes capel-
lania honoris, vt ſupra dictum eſt, non probetur, tamen per

20 ſupplicationem aduerſarij † in qua impetrat beneficium
morte Titij, quem narrat fuiſſe Capellanum, capellania ſa-
tis probatur, iuxta ſententiam Bellame. deciſi. 596. & ſupra
dictum eſt in contrario ſecundæ ampliationis.

Quartò limita, vt non procedat quoad aliquod præpa-
ratorium, quia tunc creditur verbis narratiuis Summi Pon-
21 tificis † etiam de facto alieno, vt in ſimilibus terminis dixit
Bellame. deciſio. 242. ad effectum obtinendi, in quo loco
habetur, vt etſi quoad effectum obtinendi adiudicationem
non ſufficiat probare aliquem collectorem, vel ſubcolle-
ctorem per literas Pontificis Maximi narrantes eum ſub-
collectorem, tamen hoc ſufficit quantum ad effectum ob-
tinendi commiſſionem, qua committitur Auditori, ne ob-
ſtante petitione petitorij, ſi reperiat fuiſſe ſubcollectorem,
22 procedatur ſuper vtroque, † quia quantum ad iſtum effe-
ctum creditur narratiuæ Papæ, & ita dicit procedere opi-
nionem Pauli, & gloſ. in clem. prima, de probatio. ad cuius
ſententiæ comprobationem vltra eum pertinet, quia hic
videtur agi de quodam pauco præiudicio, & in his, quę ſunt
23 parui pręiudicij, aſſertioni, & narratiuæ Papæ ſtatur † etiam
de facto alieno, ſecundùm Abb. c. cum oporteat. colu. 4.
de prob. & ibi Felin. col. 3. in 4. notab. & infra dicetur in con-
clu. Papæ aſſertio.

CONCLVSIO 265.

ARGVMENTVM.

Caprarius quid probare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Caprarius debet probare, capras ſine dolo ſuo abactas fuiſſe.*
2 *Caprarium fuiſſe in culpa lex præſumit, ſi capræ abactæ fuerint.*
3 *Culpam, vel dolum alterius allegans probare debet, alioqui ſuccumbit.*
4 *Culpa purgatur, eo quòd non probatur contrarium.*
5 *Caprario ſufficit probare caſum, quo probato excuſatur à pœna.*
6 *Caprario obligato ad ſpeciem ſufficit tantum probare interitum, vt excuſetur à pœna.*
7 *Caprarius licet portet pelles animalium, & ex eis conſtet de interitu, non tamen excuſatur à pœna, niſi probet caſum mortalitatis, vel alium caſum fortuitum.*

1 Caprarium debere probare capras ſine dolo
ſuo † abactas fuiſſe, reſpondit Iu-
lianus in l. ſi quis fundum. §. imperator. ff. locat. ſi capras la-
trones (inquit Iureconſultus) citra tuam fraudem abegiſ-
ſe probari poteſt, iudicio legati caſum præſtare non coge-
ris. idem dixit Accur. in l. cum ita. §. final. in verb. hæredis.
ff. de leg. ſecundo, vbi gloſſ. ſuper verbo nec dolo. Bald. in
dicta l. ſi quis. §. ſi colonus. & ea eſt ratio, vt dicit ibi Bartol.
2 & Bald. † quia lex præſumit caprarium fuiſſe in culpa ab
eis, quæ vt plurimum euenire ſolent, ſecus autem in alijs
3 caſibus, quia qui culpam, vel dolum alterius allegat, † de-
bet probare, alioqui ſuccumbit, de qua re locus eſt ordi-
narius in l. creditor. C. de pigno. actio. & in l. ſi quis ex ar-
gentarijs. §. penultimo. ff. de eden. & in terminis reſpon-
dit Laurent. Syluan. in conſilio quadrageſimoſexto, vidi
celeberrime. nume. 8. verſicu. vel & ſecundò. Vnde idem
ibidem colligit ſecus eſſe in cuſtode aſini, qui de interitu
eius non tenetur, nec in eo præſumitur culpa, niſi probe-
tur rationibus, & iuribus ibi adductis. & purgatur culpa,
4 eò quòd non probatur † contrarium, ita docuit Bald. in di-
cta l. ſi quis fundum, in princ. de mente Ricar. & Guliel.
Et tetigimus de caprario in concluſione, Appellans tene-
tur probare.

Intellige ſufficere caprario probare caſum, quo proba-
5 to † excuſatur à pœna, licèt non probet abfuiſſe dolum e-
ius, nam poſtquam eſt probatus caſus, qui dicit dolum com-
miſſum à caprario, ipſe hoc atteſtans probare debet, vt tra-
didit Bald. in dicta l. cum ita. §. ſpecies nominatim. verſicu.
in ea. gloſſ. ff. de leg. 2.

Quinimò in obligato ad ſpeciem ſufficiet tantum proba-
6 re interitum † licèt non probet per teſtes caſum fortuitum,
vnde ſatis erit, ſi talis probet, rem fuiſſe peremptam, vt quia
teſtes dixerint, quòd viderint animal mortuum per aggreſ-
ſuram latronum, vel per alium caſum fortuitum, vt idem
ſenſit Bald. in eo loco modo à nobis allato.

Non tamen (vt iam diximus) ſic erit in caprario portan-
7 te pelles animalium, † quia licet ex eis conſtet de interitu,
tamen, niſi etiam probet caſum mortalitatis, vel alium ca-
ſum fortuitum, non excuſatur, hoc ratione priuati offi-
cij, quo tenetur ad cuſtodiam, ſicut & hac eadem ratione
non excuſantur cuſtodes carceris, & ſimiles publico mu-
nere fungentes, in quo tenentur ad cuſtodiam, vt latè id
tradidimus in concluſione, Carceratus, & ſentit Bald. in
eodem loco in fine. & ponderat Laurent. Syluan. in dicto
conſilio quadrageſimoſexto, poſt numerum octauum ibi,
minus etiam obſtat, & in concluſione, Caſus. hæc proſe-
quemur.

CONCLVSIO 266.

ARGVMENTVM.

Carceratus aufugiens fractis carceribus, an pro confitente reo habeatur.

SVMMARIVM.

1 *Carceratus carceribus detentus fractis vinculis aufugiens habetur pro confitente reo.*
2 *Carceratus è carceribus aufugiens in cauſa eſt, vt verum illud crimen cenſeatur, pro quo detinebatur.*
3 *Carcerato aufugienti poteſt pronunciari ſententia ac ſi verè fuiſſet in iudicio confeſſus.*
4 *Carcerati, qui aufugerunt, ſi capiantur, poſſunt ſtatim puniri, tanquam ſi confeſſi eſſent crimen, propter quod erant in carcere.*
5 *Carceratus aufugiens pro confitente reo habetur, etiamſi in carcerem non eſſet coniectus, ſed ſolùm vinculis coerceretur.*
6 *Ariſtomenes Meſſenius captus à Lacedæmonijs in vincula coniectus, ad ignem ſe acclinauit, & combuſtis vinculis ſolutus cuſtodes occidit.*
7 *Hegeſiſtratus Elæus ferratis ſoleis vinctus dimidium pedem præcidit, & exemptus compedibus, ſubruto muro, periculum effugit, deceptis excubitoribus.*
8 *Carcerati aufugientes pro confitentibus habebuntur, etiamſi ſub ſola cuſtodia fuerint, vel domum ius dicentis, ſeu palatium pro carcere aſſignatum habuerint.*
9 *Carceratus etiam is dicitur, qui in palatio eſt conſtitutus propter iudicis præceptum.*
10 *Carcere effugiſſe dicitur etiam, qui præceptum habuerit non exeundi domum, vel ciuitatem, & exierit.*
11 *Arreſtatus in ciuitate, vel palatio pro crimine habetur pro confeſſo, ſi recedat, ſeu aufugiat.*
12 *Contractus celebrati ab arreſtato reſcinduntur, ac ſi in ipſo carcere celebrati fuiſſent.*
13 *Carcerem aufugiens, ſi iam exibat, & interim fuit captus, perinde eſt, ac ſi perfectè aufugiſſet.*
14 *Carcerati conſpirantes de erumpendo, & aufugiendo carcere, re adhuc integra, ſed patefacta, habentur pro confeſſis, & conuictis, vel in arctiores carceres detruduntur.*
15 *Carcerati ſi carcerem eruperunt, & aufugerunt, nec tantùm habentur pro confeſſis, & conuictis pro delictis, ſed indifferenter puniuntur pœna capitis.*
16 *Qui vi carceris fores frangendo efficit, vt carcerati effugerent, is eadem pœna puniendus eſt, qua puniendi erant qui aufugerunt.*
17 *Inſtigator, fautor, & conſultor, qui ſuaſit carcerato, vt aufugeret, punitur eadem pœna qua punitur, qui aufugit.*
18 *Qui carcerem effregit, vt aliqui ex debitoribus fugerent, tenetur loco illorum debitorum.*
19 *Qui debitori de fuga auctor fuit, non liberatur etiamſi debitor capia-*

capiatur, & in carcerem conijciatur, ſed cogitur ad perſoluendum pro eo totum æs alienum.

20 *Carceratus aufugiens forſitan aperta ianua, & ſine vlla effractione non habetur pro conuicto, ſed iudicis arbitrio puniendus eſt.*

21 *Carcerem qui aufugit, & deinde reuerſus eſt, non poteſt vt effractor puniri.*

22 *Arreſtati in palatio, vel in ciuitate recedentes, & ſtatim redeuntes non incidunt in pœnam.*

23 *Ibi quis eſſe dicitur, vbi habet animum reuertendi.*

24 *Carceratus aufugiens puniendus eſt mitiori pœna.*

25 *Aufugientes è carceribus ſtrictius, & arctius aſſeruari debent.*

26 *Carceratus iniuſtè, & indebitè in carcerem coniectus, fores carceris, & parietes vi effringere impunè poteſt.*

27 *Captus iniuſtè in foro conſcientiæ carceres euadere poteſt.*

28 *Licitum eſt iniquis Principibus, & iniuſtis iudicibus reſiſtere, cum aliter mortem quis euadere non poteſt.*

29 *Mulier effugiens è carceribus cauſa euitandæ libidinis, punienda non eſt, ſed eſt excuſata.*

30 *Carceratus etiam dicitur, qui tenetur in aliqua ciuitate ſub cautione.*

Carceratus carceribus detentus aufugiens fra-
ctis vinculis † vel carcere, pro con-
1 fitente reo habetur, argumen. l. nudos. & ibi gloſſ. in ver.
puniendi ſunt. ff. de cuſtod. reorum, & plenè ſcribit Ioan.
And. ad Speculat. titu. de præſump. §. ſpecies. verſic. violen-
ta, quia in cauſa eſt, vt verum crimen illud cenſeatur † pro
2 quo detinebatur, dicta l. in eos. ff. de cuſtod. & exhib. reor.
Thom. Grammat. conſil. 57. dicto numero 3. ſub fin. Boer.
deciſ. 215. numero quinto, 9. 10. 11. 15. 20. 21. & paſſim per
* totam deciſionem, quem vide, & hanc eſſe * communem
opinionem teſtatur Boer. dicta deciſio. 215. numero 9. Rip.
l. admonendi. numero 170. ff. de iureiuran. Viuius inter
communes opiniones, §. fugiens à carcere. Clar. poſt cita-
tos. §. final. quæſtione 21. numero 25. verſicu. tertio autem
modo.
Amplia primò vſqueeò concluſionem procedere, † vt
3 aufugienti poſſit pronunciari ſententia etiam abſenti, ac ſi
verè fuiſſet in iudicio confeſſus, ita ſentit glo. & Bart. in d. l.
in eos. & eſt text. in terminis in l. ſi apparitor. C. de cohor-
talib. lib. 12. Grammat. dicto conſil. 57. num. 3. ſub fin. Boer.
dicta deciſio. 215. num. 9. & Viuius dicto §. fugiens à carce-
re. num. 2.
Secundò amplia, vt ſi denuò capiantur, poſſint ſtatim pu-
niri † tanquam confeſſi eſſent crimen, propter quod com-
4 pacti ſunt in carcerem, quamuis innocentes ex eo crimine
inueniantur, ſic Caliſtratus in l. in eos. ff. de cuſto. reor. Bo-
er. dicta deciſi. 215. num. 9. quem tex. faciunt ibi ſingularem
* Bart. & * communiter Doctores, & Ioan. And. in addit. ad
Speculat. tit. de præſump. §. ſecundo. in verb. ſuper. l. vnica.
idem conſuluit Oldrad. conſil. 65. hic agitur de duobus, co-
lum. 1. & Ioan. de Ana. conſil. 1. colum. vlt. in princ. verſicu.
ſed omnia iura allegata, & Cæpol. conſ. 20. colum. 1. ante
fin. verſicu. item ex quo fugit, & Guil. de Ludo. in ſingul.
ſuo. fol. 1. colum. 2. in fin. inci. lex eſt, quòd ſi carceratus. ad
idem text. in l. 1. ff. de effract. carcer. & ibi gloſſ. in verbo, ca-
pite, & in l. ſi quis aliquid. §. miles. & l. 1. ff. de pœ. & in l. mi-
lites agrum. §. eius fugam. verſicu. eum tamen qui carcere.
ff. de re milit. authen. vt nulli iudicum. §. ſi quis verò accu-
ſatus de adulter. collat. 9. Ludouic. Bolog. in ſuis interpre-
tationibus, in l. lege Cornelia. ff. ad Sylla. & in l. admonen-
di. ff. de iureiur. Ang. de Malef. in verbo fama publica. ver.
ſed ſi quis fuerit poſitus in carcere. Hippol. in ſua praxi cri-
min. §. diligenter. numer. 46. & eſt melior text. qui in toto
ſit iuris corpore, in c. nullus de præſump. vbi Zabarel. Imol.
& Abb. Sicul. Franc. Brunus in tract. de indicijs, & tortura,
quæſt. 3. princi. fol. 2. colum. 4. ante medium, ver. quæ etiam
limitat tertiò. Guido Pap. ſingul. 206. qua pœna puniatur
qui exierit de carcere. Boſſ. titul. de effract. carce. ad fin. vbi
allegat dictam l. in eos. ff. de cuſtod. reor. ex quo videtur
probari iſta communis opinio. ibi, & quamuis innocentes
ex eo crimine inueniantur &c.
Contrarium huic ſententiæ ſenſerunt Iacob. de Beluiſ.
in authen. de exhib. reis. §. ſi vero etiam. Bartol. Bald. & An-
gel. Fulgoſ. in dicta l. lege Cornelia. ad Sylla. cum alijs pluri-
mis allegatis per Boer. dicta deciſione 213. numero decimo,
qui contrarium quoq; tenuerunt, quibus & ipſe Boer. re-
ſpondit, quem videas.
5 Tertiò amplia concluſionem, vt procedat † etiam, ſi hic
effugiens in carcerem non eſſet coniectus, ſed ſolùm vin-
culis, aut compedibus coerceretur, ita probat Caliſtrat. in
l. ſuccurritur. ff. ex quib. cauſ. maior. dum inquit, nihil in-
tereſt compedibus an parietibus quis detineatur, ita tradit
Iacob. Menoch. de arbitra. iud. caſ. 301. lib. 2. numero 6.
Quod feciſſe Ariſtomenem Meſſenium memoriæ prodi-
6 tum eſt, † qui captus à Lacedæmonijs, & in vincula con-
iectus, ad ignem ſe acclinauit, atq; combuſtis vinculis ſo-
lutus cuſtodes occidit, clam inde Spartam ingreſſus, eo-
rum ſcuta Chalciæci templo affigens inſcripſit, Ariſtome-
nes illæſus à Lacedæmonijs euaſit. Hoc patrato Meſſanam
reuerſus eſt. Polyen. lib. 2. Hegeſiſtratus verò Elæus captus
7 à Lacedæmonijs † in vincula coniectus rem fecit vniuerſæ
poſteritati commendabilem. Nam cum ferratis ſoleis vin-
ctus eſſet, dimidium pedem præcidit, vt ſe compedibus illis
eximeret, demum ſubruto muro periculum effugit dece-
ptis excubitoribus. Herod. in Calliope. Hi igitur in vinculis
& compedibus coniecti aufugientes pro reis confitentibus
habebuntur.
Quartò amplia concluſionem locum habere in eo, qui
8 eſt ſub ſola cuſtodia † vel qui habent domum iuſdicentis,
vel palatium eidem pro carcere aſſignatum eſt, ita docuit
poſt alios Curt. Sen. in l. admonendi. n. 165. de iureiu. Gram-
mat. conſ. 57. nu. 4. quæ allegat. ar. l. in eos. ff. de cuſtod. reor.
Etſi enim ſub cuſtodia poſitus, quoad alia propriè carcera-
tus non dicatur, nihilominus ob iudicis præceptum, etiam
9 is dicitur carceratus † qui in palatio eſt conſtitutus, ita tra-
didit Iaſ. in repe. l. admonendi. nu. 163. Gram. d. conſ. 57. nu-
me. 4. quia palatium, vel domus iudicis dicitur haberi loco
carceris, dum quis in eo detinetur iuſſu magiſtratus, vt vo-
luit Gramm. d. loco citato ſupra, per tex. & ibi ſcribentes in
l. prima. ff. de cuſt. reor. Menoch. dicto loco ſupra citato.
Viuius inter communes opiniones dicto §. fugiens à carce-
re. nume. 5.
10 Quintò amplia prædicta, vt locum habeant in caſu, † quã-
do arreſtum eſt (vt loquuntur) alicui factum, ſeu præce-
ptum, ne exeat domum, vel ciuitatem, is enim carcerem ef-
fugiſſe dicetur, ſi exiuerit, ita reſpondit Oldr. conſ. 65. Boer.
d. deciſ. 215. nu. 21. & ſeq. Thom. Grammat. conſil. 57. nume-
ro 5. Ioan. And. in additio. ad Specul. in titu. de præſumptio.
§. ſpecies. verſicu. violenta, dum dixit, etiam arreſtatum in
11 ciuitate † vel palatio pro crimine haberi pro confeſſo, ſi re-
cedat, ſeu aufugiat, ſic decidit Guido Papæ quæſt. 253. inci-
pien. ſi quis diremit, ita arreſtatum dici propriè carceratum
etiam quoad alia, vtpotè, quod celebrati ab eo contractus
12 reſcindantur † ac ſi in ipſo carcere celebrati fuiſſent, quod
eſt notandum maximè in regionibus tramontanis, vbi iudi-
ces huiuſmodi præcipiunt arreſta.
Sextò amplia concluſionem, vt procedat etiam in eo, qui
13 effregit carcerem, & iam exibat, & interim fuit captus †
perinde enim eſt, ac ſi perfectè aufugiſſet, quod placuit Bo-
er. dicta deciſione 215. numero duodecimo, quem refert, &
ſequitur Menoch. de arbitrar. iudic. caſ. 301. nume. vndeci-
mo, ſecundùm Iacob. de Beluiſ. in tractatu criminum, tit. de
quæſtio. fol. 89. col. 1. pro quo allegat l. quid ſit fugitiuus. §.
idem Celſus. ff. de ædilit. edicto.
Quinimò concluſio videtur procedere in carceratis con-
ſpirantibus de erumpendo, & aufugiendo carcerem re ad-
14 huc integra nec abſoluta, † ſed patefacta, tunc enim ha-
bentur pro confeſſis, & conuictis, vel in arctiores carceres
detruduntur, & ita procedit text. dicta l. in eos. cui inniti-
tur hæc concluſio. At vbi res optatum finem conſequuta
eſt,

eſt, tunc non tantum habentur pro confeſſis, & conuictis
15 pro delictis, de quibus arguuntur, ſed indifferenter † puni-
untur pœna capitis, iuxta l. primam. ff. de effracto. & l. ſi
quis aliquam. §. miles. ff. de pœn. & l. milites. §. eius qui. ff.
de re milit. prout ita poſt longum ſtudium tenet Alber. di-
cta l. in eos. quem refert & ſequitur Boſſ. titulo de carcer.
nu.5. & tit. de effracto. carcerum. nu.1.

Septimò amplia, vt prædicta concluſio locum habeat et-
iam in eo ſolo, qui vi carceris fores frangendi efficit, vt car-
cerati effugiant, ij enim eadem pœna puniendi ſunt, qua
16 puniendi erant † qui aufugerunt, quod probatur in l.1.C.
de ijs, qui latro. Bart. in l. ſed eximendi. §. item ſi quis. in fin.
ff. ne quis eum qui in ius vocat. Angel. in l. prima. §. item ſi
quis. in fin. ff. d. titu. Vbi fortius affirmarunt, non eſſe ha-
bendam rationem, an is aufugiens fuerit iuſtè, vel iniuſtè in
carcerem coniectus, idem reſpondit Alex. conſi.35. num.4.
in fi. lib. 2.

Quam ampliationem Menoch. dicto caſu 301. nume.16.
intelligit hoc modo, vt nimirum effractor puniatur ea pœ-
na, qua puniendus erat is fugiens non inſpecto fine, ſed ſo-
la accuſatione, & imputatione conſiderata, quem dicto lo-
co conſulas latius, qui id factum eſſe ait ea ratione, vt com-
primeretur horum effractorum audacia.

Octauò amplia, vt concluſio locum ſibi vendicet in in-
17 ſtigatore, fautore, & conſultore † qui ſuaſit carcerato, vt
aufugeret, ex d. l. 1. C. de his, qui latr. Butr. & cæteri in cap. 1.
de offic. deleg. & Alexand. d. conſil. 35. num. 4. lib. 2. Boer.
dicta deciſio. 215. num. 3. & 4. & 16. & vide multa per eum ibi
allegata.

Nonò amplia, vt procedat etiam in eo, qui effregit car-
cerem, vt aliqui ex debitoribus fugerent, is enim effractor
18 † tenetur loco illorum debitorũ, vt ſanxit Imperator Con-
ſtantinus in l. quoties. C. de exact. tribut. lib. 10. Bart. tract.
de carcer. num. 18. Nec vlterius quæritur, illi carcerati eſ-
ſent verè debitores, necne. Nec enim huic effractori datur
facultas, ſi probare vellet carceratos illos verè non fuiſſe
debitores ita inſigniter obſeruauit Angel. in l. ſed eximen-
di. §. item ſi quis. in fi. ff. ne quis eum. Cæpol. conſil. 14. co-
lum. tertia, in fin. & Marſil. in praxi criminali. §. attingam.
nume. 48. Ioan. de Anan. conſi. 55. in fi. Iaſ. conſi. 27. nume-
ro 1. lib. 3.

Quinetiam amplius addit Boer. quæſtio. 217. nume. 12.
poſt multos, vt etiam ſi is debitor, qui fugit, denuò capia-
19 tur † & in carceres conijciatur, per hoc non liberari, qui il-
lius fugæ cauſa fuit, aut ei de fuga auctor fuit, ſed cogi ad
perſoluendum pro eo totum æs alienum. Doctores in l.
quoties. C. de exacto. tribut. lib. 10. & præcipuè Salicet. qui
ad hoc illam legem allegat. in l. in bonæ fidei. colum. quin-
ta, verſic. tene tamen menti. C. de reb. credit. & in l. admo-
nendi. colum. quinta, verſic. tene tamen cordi. & ibi eum
ſequitur Ludou. Rom. & Iaſ. fol. 26. colum. 4. Boer. dicto
loco citato ſupra, quem refert & ſequitur Menoch. d. caſ.
201. num. 23.

Primò limita, concluſionem non procedere in eo, qui
carcerem aufugit, forſitan aperta ianua, & ſic ſine vlla effra-
20 ctione, nam is non habetur pro conuicto † ſed iudicis arbi-
trio eſt puniendus, ita ſcribunt Angel. in l. verum. ff. de furt.
Alber. in l. ſuccurritur. ff. ex quib. cauſ. maior. quos ſunt ſe-
quuti Boer. deciſi. 215. num. 13. 15. & 21. Didac. Couaru. li-
bro 1. variar. reſol. car. 2. num. 11. in fin. qui allegat Guliel.
Cune. Iacob. But. & Alber. in l. ſuccurritur. ff. ex quib. cauſ.
maior. l. 1. ff. de effracto. Raph. Comenſ. conſil. 105. Felin.
in c. nullus. num. 4. de præſump. Marſil. in prax. crim. §. at-
tingam. num. 37. & num. 45. vbi affirmat talem ita fugien-
tem non teneri pro confeſſo, quod Menoch. dicto caſu 301.
nu. 3. ait eſſe menti tenendum.

Secundò limita concluſionem non procedere in eo, qui
21 aufugit † & deinde reuerſus eſt, is enim non poteſt vt effra-
ctor puniri, ita permulti tradidere, vt Bald. in l. 1. C. de ſeru.
fugit. Marſil. in l. qui falſam. num. 41. ad l. Cornel. de falſ. in
l. is qui cum telo. num. 54. ff. ad l. Cornel. de ſicar. & in rubr.
ff. de fideiuſſo. nume. 441. Curt. Sen. in l. admonendi. nu-
mero 159. & ibi etiam Rip. nume. 169. de iureiur. Alexand.
in additio. ad Bartol. in dicta l. eos. ff. de effract. quod dicit
22 eſſe menti tenendum pro retentis † ſeu arreſtatis in Pala-
tio, vel ciuitate recedentibus & ſtatim redeuntibus, illos
non incidere in pœnam. ſed nulla auctoritate id probat, ve-
rum pro hoc adde bonum text. in l. diuortium, in fi. ff. de
diuer. ibi, in breui reuerſa eſt vxor, non diuertiſſe viden-
tur. Canoniſt. in capitul. vulgaris. §. diuortium. de pœni-
tent. diſtinctio. prima, & l. nihil intereſt. ff. de captiu. &
poſtlimin. reuerſ. dum ita reſpondit Florentinus. Nec enim
ſatis eſt corpore domum quem redijſſe, ſi mente alienus
23 eſt, quem Bartol. commendat ad id † vt quis ibi eſſe dica-
tur, vbi habet animum reuertendi, vt etiam conſuluit Cor-
ne. conſil. 244. ſecundo volum. Boer. deciſione 215. nume-
ro decimoſeptimo, qui multa accumulat in vtranque par-
tem, vbi numero decimooctauo ad finem, teſtatur, quod
* ſupra relatum eſt * communius teneri, teſtatur quoque de
** communi Clar. in pract. criminali. §. fi. q. 21. verſic. tertio
autem modo, in fi. nu. 28.

Verumtamen animaduertendum eſt, eum ſic aufugien-
24 tem † mitiori pœna puniendum eſſe, per text. ſingularem
in l. ſi adulterium cum inceſtu. §. Imperatores. ff. de adul-
ter. & hanc limitationem refert Boer. dicta deciſione 215.
numero decimonono, ſe vidiſſe obſeruari in curia propter
audaciam, & temeritatem cuſtodiarum reprimendam, ar-
gum. l. ſi quis aliud. §. qui abortionis. ff. de pœn. illud inſuper
25 addit idem Boer. interdum vidiſſe obſeruari † huiuſmodi
exeuntes ſtrictius, & arctius in carcere aſſeruari, & ita di-
cit eſſe faciendum Iacob. Beluiſ. in tract. de malefic. tit. de
quæſt. fol. 8. 9. col. 3. verſi. quæritur. quem refert, & ſequitur
Boer. d. deciſio. 215. nu. 19. & ſeq.

Tertiò limita, concluſionem non procedere in iniuſtè, &
26 indebitè in carcerem coniecto † is enim, & vi fores carce-
ris, vel parietes effringere impunè poteſt, ita tradidit Paris
de Put. in ſuo tract. ſindica. in §. carcerem. quem eſt ſequu-
tus Ripa in l. admonendi. num. 171. de iureiuran. Menoch.
* de arbitra. d. caſu 301. num. 14. & eſſe * communem Docto-
rum theoricam dicit Roland. à Valle conſil. 7. num. 47. vo-
lum. 1. quem refert Clar. in pract. crimina. §. fin. q. 21. nu-
mero 26.

27 Amplia hanc limitationem, vt etiam iniuſtè captus † in
foro conſcientiæ carceres euadere poſſit, etiam ſi inde cu-
ſtodi detrimentum aliquod contingat, immo ſi mortem a-
liter euadere nequeat, cuſtodes carcerum tutè interficere
poterit, ita latè multorum auctoritatibus confirmat Didac.
Couaruu. lib. 1. variar. reſolut. capit. 2. nume. 11. & 12. Lici-
tum eſt enim iniquis principibus, & iniuſtis iudicibus re-
28 ſiſtere. † cum aliter mortem quis euadere non poteſt. Ar-
chid. in c. cum homo. 23. q. 5. Alexand. in l. 1. §. item ſi quis.
ff. ne quis eum, qui in ius vocat. Dyn. in regula quod quis,
de regu. iur. in 6. notatur in l. prohibitum, & in l. defenſio-
nis facultas. C. de iur. fiſ. tit. 10. latè Caſſan. in conſuetud.
Burgund. rub. 1. §. 7. verſic. notanter, num. 3. Hippolyt. de
Marſil. in l. 1. nu. 28. ff. de quæſtio. Grammat. conſil. 51. num.
6. & num. 7. latè Boer. in dicta deciſio. 215. num. 32. & Angel.
de malef. verbo, præſente dicto car. & ibi latè Auguſt. in
additio. adde Neuiza. conſil. 61. nume. 37. Menoch. dicto ca-
ſu 301. num. 15.

Quartò limita, concluſionem non habere locum in mu-
29 liere aufugiente de carceribus † cauſa euitandæ libidinis,
talis enim fuga non eſt punibilis, ſed mulier eſt excuſata, ita
Bal. l. 1. nu. 11. C. de ædi. actio. & inter communes opiniones
refert Viuius. §. fugiens à carcere. in fi.

Ex quibus omnibus ſupradictis ampliationibus facilè
colligere quis poterit, quando quis dicatur captus, & ſu-
per his concluſiones certas ſibi conſtituere poterit, & hanc
materiam latè docentem conſulas Boer. deciſio. 215. quia la-
tiſſimè ipſam examinat.

30 Quibus omnibus adde etiam, eum dici carceratum † qui
tenetur in aliqua ciuitate ſub cautione, ſic decidit Gram-
mat. de-

mat. deciſione 14. numero 3. & 4. Iaſ. in l. ſi pecuniam. §. ſi
accepit. numero fin. ff. de condit. cau. dat. cauſ. Ang. in l. qui
in carcerem. ff. quod met. cauſ. Adde Capic. deciſione 153.
vbi contrarium ſequitur, niſi habeat talis cuſtodias, & quæ
dicta ſunt ſupra in hac eadem concluſione, in quinta am-
pliatione, vide quæ diximus in concluſione, fuga carcera-
ti. & vnamquanque concluſionem & limitationem ipſa-
rum ad inuicem alijs huiuſce præſentium annectas, quas li-
buit duplicare, vt dilucidius in vtroque ipſarum verbo ha-
beas claras reſolutiones.

CONCLVSIO 267.

ARGVMENTVM.

Carceratum mortuum inuentum præſumi culpa cuſtodis è vita migraſſe.

SVMMARIVM.

1 *Carceratus mortuus iuuentus præſumitur mortuus culpa cuſto-dis, niſi aliud probetur.*

2 *Qui ad cuſtodiam tenetur, vel publici, vel priuati, officij ratio-ne, non ſufficit ei probare interitum, niſi & caſum fortuitum probet.*

3 *Quomodo ſuccurratur cuſtodi carcerum, ſi aliquis ex carceratis in carcere moriatur.*

4 *Mulier carcerata ſi grauida inueniatur, culpa cuſtodis præſumi-tur.*

5 *Mortuus in carcere dicitur mortuus in cruciatu, & ſic non culpa cuſtodis.*

6 *Carcer eſt ſpecies torturæ.*

7 *Omnes ferè confitentes tempore confeſſionis in carceribus deti-nentur.*

8 *Carcer torturæ ſpecies dicitur, quando quis in illo ponitur, vt non comedat, donec confiteatur, vel ſit datus pro pœna.*

9 *Carcer durus, & arctus æquiparatur quæſtioni, quando alimen-ta denegantur carcerato, vel quando in hieme iubet illum nu-dum permanere, donec confiteatur.*

10 *Carceratus, ſi è carceribus fugeret, præſumitur culpa cuſtodis au-fugiſſe.*

11 *Ferrum, venenum, & ſimilia non præſumuntur poſſe in carcerem inferri, niſi culpa, & negligentia cuſtodis.*

12 *Anaxagoræ, Codri, & Diodori fuga è carceribus.*

13 *Carceratus ſi ſibi ipſi necem intulerit ſpontè, præſumitur cuſtodis culpa id accidiſſe.*

14 *Niciæ Athenienſis, & Demoſthenis mors ſibi ipſi in carceribus il-lata aſcribitur culpæ cuſtodis.*

15 *Cleomenes, & alij ſub cuſtodia traditi mutuis in carcere vulneri-bus ſe necauere, & incuria cuſtodis ſeipſos occidiſſe præſumun-tur.*

16 *Cuſtos carcerum non tenetur de fuga carcerati fugientis cum al-tero ex cuſtodibus.*

17 *Carceratus non tenetur de morte carcerati, quando iuſſu domi-norum, vel magiſtratuum in carcere occiſi ſunt.*

18 *In carcere plurimi occiſi connumerantur.*

19 *Cuſtos non tenetur de fuga carcerati, quando cuſtodiuerit ea ra-tione, qua ſolent cuſtodiæ cuſtodiri in illo loco.*

Carceratus inuētus mortuus pręſumitur mor-
tuus culpa cuſtodis † & eius, qui
1 carceribus præfectus eſt, niſi aliud probetur, vt docuit Ac-
cur. nonnullis in locis, in primis in l. cum ita legati, §. ſpe-
ciei, ſuper verb. nec dolo, in fi. ibi, aut nunquid, & diligen-
tia quoque exigenda eſt ab hærede, quod verius eſt, iun-
cta gloſſ. ibi ſuper verb. diligentia, verſicu. ſed hic dixi tene-
ri. ff. de legat. 1. l. fi. §. ergo ſi caſu cuſtodia. iuncta gloſ. ſuper
verb. probandum eſt. verſicu. ſed eſt ſpeciale. ff. de cuſtod.
& exhiben. re. quas gloſſ. ſequitur Paris de Put. in tract. ſin-
dic. in verb. mandauit Rex Poteſtati, num. 15. verſicu. ſi car-
ceratus reperiatur, & in verb. an poteſtas, num. 5. dum alle-
gat gloſ. in dicto §. ſpecies. Alciat. in tract. de præſump. præ-
ſumptione 15. num. 4. reg. 3. verſic. fallit etiam per dictam l.
final. C. de cuſtod. reorum. Cataldi. de Boncompag. in tract.
de ſindicatu. num. 182. verſicu. adde quòd cuſtos carcerum
tenetur probare. Boer. deciſio. 216. ad ſecundum venio, &
breuiter quod ſic, nume. 1. Marſi. in l. qui falſam. nume. 117.
verſicu. quòd ſi reperiatur carceratus mortuus. ff. de falſ. &
in conſil. 52. miſericordia Domini. colum. 19. verſicu. quòd
ſi reperitur carceratus, nu. 236. & Bald. in d. §. ſpecies. dicit,
obligatum ad ſpeciem probantem interitum liberari, & ſi
non probet caſum fortuitum quod non procederet tamen
in eo, qui ad cuſtodiam tenetur, vel publici, vel priuati of-
2 ficij ratione † quia non ſufficit ei probare interitum, niſi &
caſum fortuitum probet, & ita eſſe in carceris cuſtode, ar-
gentario, & caprario, pelles animalium ad domum domini
afferente. & refert, & ſequitur Boer. hoc dictum Bald. in d.
deciſio. 216. num. 2. Ang. in tract. malef. in verb. fama publi-
ca, in quinta carta. verſicu. primò ſciendum eſt, quòd carcer
regulariter, ibi, ſecundò quæro, carceratus reperitur mor-
tuus, refert, & ſequitur Marſil. in pract. criminal. in §. attin-
gam. nume. 51. verſicu. ſcias etiam, quod mortuus, & vide-
tur ſentire Iul. Clar. in ſua pract. criminal. q. 46. lib. 5. §. fin.
verſicu. ſed in hoc propoſito, dum docet quomodo ſuccur-
3 ratur † cuſtodi carcerum, ſi aliquis ex carceratis in carcere
moriatur. Iacob. de Beluiſ. in d. pract. iudicial. num. 129. ver-
ſic. ſed nunquid ſi reperiatur mortuus, & Boer. d. deciſio.
216. in fin. ibi, tenebitur probare. Thom. Grammat. voto 29.
num. 15. verſicu. dummodo ipſe probet. Marſil. in pract. cri-
min. §. diligenter. nume. 93. ver. ipſe cuſtos debet probare,
4 prout ſi mulier carcerata impregnata inueniatur † culpa
cuſtodis præſumitur, dicit Boer. d. deciſio. 216. colum. 3. poſt
numerum tertium, verſ. & hoc verum.

Verùm prædictæ concluſioni videtur obſtare illud, nam
5 mortuus in carcere dicitur mortuus in cruciatu † & ſic non
culpa cuſtodis, ita Bald. in l. 1. in fi. nu. 6. verſ. in contrarium
videtur. C. qui non poſſ. ad libert. peruen. per. l. 1. C. de cu-
ſtod. reor. ſequitur, & refert Marſil. conſ. 29. ſolamen omni-
um. nu. 35. verſ. quod mortuus, & conſ. 125. æternæ lucis. nu-
me. 18. verſi. quòd mortuus.

6 Cuius ratio eſt † quia carcer eſt ſpecies torturæ, vt dicit
Bald. in l. ſi clericus, poſt nu. 6. verſi. canoniſtæ dicunt, quòd
ſit. C. de epiſcop. audient. refert & ſequitur Marſil. in d. con-
ſil. 29. nu. 34. & dicto conſil. 125. nu. 17. verſ. immo carcer di-
citur. Franciſ. Caſon. in tract. crimin. cap. 9. tit. de captur. &
carcer. num. 8. verſi. ratio quia carcer eſt. fol. 426. & titu. de
tormentis, ca. 12. num. 8. fol. 417. Franci. Herculan. tract. de
cautio. de non offenden. c. 35. nume. 5. per l. item apud La-
beonem. §. quæſtionis. ff. de iniur. quam tamen rationem
non videtur approbare Iul. Clar. in ſua pract. crimin. libro 5.
7 §. fin. q. 64. verſic. ſed an forte. vbi inquit † omnes ferè con-
fitentes tempore confeſſionis in carceribus detineri, quæ
ſi dicerentur metu extortæ, deſtruerentur ferè omnes cri-
minales proceſſus.

Nam tunc forſan poteſt dici torturæ ſpecies, quando po-
8 nitur quis in carceribus, vt non comedat † donec confitea-
tur, vt dicit gloſ. d. §. quæſtionis. d. l. item apud Labeonem,
ſuper verbo dicunt. ff. de iniur. vel fuerit carcer datus prò
pœna, vt dicit Cataldin. de Boncompag. in d. tracta. ſindi-
cat. num. 103. verſicu. ad quod carcer dicitur mala manſio,
& ſic intelligere Ang. in d. l. item apud Labeonem. d. §. quæ-
ſtionis. ſecus ſi ſolùm ad cuſtodiam ibi ponatur, & ſic intel-
ligi poteſt ſupradicta contraria opinio, & ſic etiam decla-
rat Iacob. de Beluiſ. in pract. iudicial. nume. 5. ver. iuxta hòc
9 quæritur, vbi dicit † durum, & arctum carcerem æquipara-
ri quæſtioni, quando alimenta denegantur, donec confi-
teatur carceratus, vel in hieme iubet illum nudum perma-
nere, donec confiteatur, per dictam l. item apud Labeo-
nem. d. §. quæſtionis.

Amplia concluſionem etiam procedere, quando carce-
10 ratus è carceribus fugeret † præſumitur culpa ipſius cuſto-
dis aufugiſſe. Franc. Aretin. conſil. 38. conſultiſſime Domi-
ne. in prin. & per totum, vbi etiam dicit, ferrum, venenum,
& ſi-

11 & ſimilia non præſumi poſſe in carcerem inferri † niſi cul-
pa, & negligentia cuſtodis. Boer. d. deciſ. 216. colum. fi. ver-
ſicu. & niſi de hoc appareat. Iaſ. conſil. 27. cuſtodes carce-
rum. verſicu. quando incarceratus aufugit, volum. 3. per
Bartol. in l. ſi quis ex argentarijs. §. pen. ff. de edendo. & per
dictas gloſſ. in d. concluſ. allegatas. Paris de Put. d. tract. ſin-
dicat. in verb. an poteſtas. nume. 4. Alciat. d. tracta. de præ-
ſumpt. poſt num. 4. d. præſump. 15. verſicu. & eodem modo
ſi carceratus, d. reg. 3. per l. carceri. ff. de cuſtod. & exhibit.
reo. Franc. Cremen. ſing. 100. erant duo cuſtodes, verſicu.
quilibet dicere, & Boer. d. deciſ. 216. poſt nume. 3. ver. tum
etiam contra ipſum cuſtodem præſumitur quando ferrum
&c. Tho. Grammat. d. voto 29. num. 16.

12 Vnde merito debuiſſet cuſtos ille ſuſtinere culpam † fu-
gæ Anaxagoræ, Codri, & Diodori, qui cum Epheſiorum
tyrannum Hegeſiam compedibus vinctum interfeciſſent,
per vimq; rapti in arcem Scardiniorum miſſi, & ſe ipſos li-
berauerunt, accerſita Philurina, cuius auxilio vſi vincula
diſſiparunt, & ſeruilib. veſtimentis induti per noctem qua-
ſi ſerui è carcere egreſſi fune, & veſtimentis ſecundùm lon-
gitudinem diſſectis, ea connexuerunt, ſeſeq; de mœnibus
demiſerunt. Diodorus ſubitò decidens ex alto, claudúſq; fa-
ctus, in eo loco remanſit, captúſq; factus poſtea & ipſe ſe li-
berauit. Polyen. libro 2. nunquam enim funes in carcerem
potuiſſent ferri, ſi cuſtos nunçios euntes, & redeuntes ex-
ploraſſet optime.

13 Subamplia etiam locum ſibi vendicare, † ſi carceratus
ſibi ipſi necem intulerit ſpontè, præſumitur enim cuſtodis
culpa id accidiſſe, ſic reſpondit Herennius Modeſtinus in
d. l. vlti. ff. de cuſtod. & exhibit. reor. ſed ſi cuſtodia, inquit
I. C. ſe interfecerit, vel præcipitauerit, militis culpæ aſcri-
bitur, ideſt, caſtigabitur. Cuſtos igitur Niciæ Aheninſis,
& Demoſthenis fortiſſimorum Ducum, mortis ipſorum
culpam ſuſtinebit, qui cum infeliciter aduerſus Syracuſa-
14 nos pugnaſſent †. captiui ducti, & in carcerem coniecti,
ſibi ipſis mortem conſciuerunt, vt eſt apud Plutarch. ſic et-
iam ille cuſtos pœna dignus fuit. Nam Cleomenes ad Pto-
lomeum Regem (ab Antigono victus) fugiens, à Nicagora
quodam apud Regem ſuſpectus factus, cuſtodiæ cum qui-
buſdam alijs traditus eſt, qui tamen ſe omnes mutuis infli-
ctis in carcere vulnerib. necauere, idem Plut. incuria enim
15 cuſtodis † ſe ipſos occidiſſe præſumuntur, qui antequàm in
cuſtodias illi conijcerentur, debuiſſent ab illo cuſtode ex-
cuti accuratè, ferrumnè alicubi occultatum haberent, vel
venenum in carcerem ab aliquo illatum ſit, quod ſi ita fa-
ctum ſit, culpa, & negligentia cuſtodi aſcribitur, inſigniter
admonuit Aret. conſ. 38. nume. 1. & 2. & eſt contextus inſi-
gnis in l. carceri. in fi. ff. de cuſtod. reor. quod & tradidit Boſſ.
poſt citatos ab eo in ſuo tract. criminal. titu. de carcer. nu. 2.
& octauo.

16 Limita primò ampliationem non obtinere vim † quan-
do carceratus cum vno ex cuſtodibus carcerum aufugiſſet,
vt d. l. fi. §. nam cum cuſtodia. ff. de cuſtod. & exhib. reor.
Cremen. d. ſingul. 100. verſicu. ſed tu dicas contrarium. Ro-
man. ſingu. 30. ſi dicat ſtatutum, & conſ. 365. vt res clarior.
poſt nume. 4. ver. ſecundùm ad idem textus ſingu. Marſil. in
repetitio. rub. de fideiuſſor. q. 17. poſt nume. 143. ver. & te-
neas menti, quòd nedum, & nume. 163. ver. vbi eſt text. Bo-
er. deciſio. 217. quoad tertiam quæſtionem, & videtur di-
cendum, colum. 3. nume. 7. verſ. 2. limitatur, per l. fin. verſi-
culo incertum. ff. de cuſtod. reor.

17 Quod idem locum haberet † quando iuſſu dominorum,
vel magiſtratuum carcerati in carcere occiſi fuiſſent, vt in
D. Ioan. Baptiſta qui iuſſu Herodis Regis in carcerem con-
iectus ibidem decollatus eſt. Matth. 14. & Mar. 6. & Ariſto-
bulus, atq; Alexander Herodis primi Iudæorum Regis filij,
qui à parente propter falſam ſuſpicionem in carcere ſunt
18 necati. Fulg. lib. 5. cap. 6. † vt Theramenes, & Socrates Phi-
loſophi Athenienſes, qui in carcere veneno, & cicuta iuſ-
ſu magiſtratuum ſunt extincti. Cic. in Tuſcul. quæſt. quod
in multis alijs videre eſt, qui iuſſu Regum, Imperatorum,
vel Præſidum in carcere occiſi ſunt, qualis fuit Eumenes
Cappadociæ, atq; Paphlagoniæ Rex, Ariſtonius, C. Ma-
rius. Q. Cæpio, Syphax Rex Numidarum. D. Agatha, Ro-
manus martyr, & alij plurimi. Tunc igitur cuſtos non de-
bet culpam ſuſtinere, cum dominorum iuſſu id factum ſit.

Secundò limita dictam ampliationem non habere lo-
19 cum † quando cuſtos cuſtodiuerit ea ratione, qua ſolent
cuſtodiæ cuſtodiri ibidem, vt animaduertit Boer. d. deci-
ſio. 217. quoad tertiam quæſtionem, & videtur dicendum,
colum. 2. nume. 5. verſ. quam limitat primò, & ante eum re-
ſpondit Bald. conſ. 32. num. 2. in fi. vol. 3.

CONCLVSIO 268.

ARGVMENTVM.

Carceratus an teſtis eſſe poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Carceratus ſi pro teſte adhibetur, nihil contra reum probare po-
teſt, & quare.*

2 *Homicidium commiſſum à nobili Cremonenſi in vinculis deten-
to non potuit probari ab alijs, qui in carceribus detineban-
tur.*

3 *Captiui licèt plenè non probent, tamen inditium faciunt ad tor-
turam.*

4 *Coniectus in carcerem ob crimen, quod infamiæ notam eius vitæ
inureret, non poteſt eſſe teſtis.*

5 *Teſtes carcerati indicio ſaltem ſunt, vt quis poſſit torqueri.*

6 *Teſtis, quem epiſcopus incluſit in cuſtodias pro iuriſdictione ſua,
poteſt admitti pro ipſo epiſcopo.*

7 *Teſtis ab epiſcopo in cuſtodiam datus etiam contra ipſum epiſco-
pum poteſt teſtimonium ferre.*

8 *Carceratus de crimine non ſuſpectus, ſed ob aliam cauſam detru-
ſus in carcerem poteſt eſſe teſtis.*

9 *Incarceratus teſtis poterit adhiberi in teſtamento ad pias cauſas,
etiam ſi ſit contruſus in carcerem pro maleficio.*

Carceratus ſi teſtis adhibebitur, hunc nihil
1 contra reum † probare poſſe, eſt
cautum in c. ſi teſtes omnes. §. lege Iul. de vi cauetur, & ibi
gloſſ. ſuper verb. in vinculis. 4. q. 2. & 3. & in text. l. 3. §. lege
Iulia. ff. de teſtib. & ibi gloſſ. quæ dicit, iſtos, qui in cuſtodia
incluſi ſunt, repelli, vel quòd nota turpitudinis alicuius il-
lorum vitæ inuſta ſit, licèt non ſint infames, vel quia præ-
ſumuntur, quod falſum teſtimonium pro aliquo dicerent,
qui promitteret eis, ſe eos à vinculis liberaturum. Huic
conſentaneum eſt: illud Speculatoris in titu. de teſtib. §. 1.
verſicu. item quia carceratus, contra quem &c. & Alber. in
d. §. lege Iulia. refert Azonem, dum publicè è ſuggeſto pro-
fiteretur, dixiſſe, ſe quendam honeſto loco natum Cremo-
nenſem protegiſſe, qui furore percitus, dum in vinculis de-
2 tineretur, famulum ſuum trucidauit, eo quòd ab alijs † qui
in carceribus detinebantur, homicidium contra illum no-
bilem non potuerit probari, nec propterea in illum anim-
aduerti, in cuius ſententiam cœteros prudentes deſcen-
diſſe dixit, cuius Azon. ſententiæ adſtipulatur contex. in d.
§. lege Iulia. ſecundùm Alberic. de Malet. in tract. de teſtib.
c. 2. nume. 48. vbi nume. 49. duas affert cautiones contra
hanc ſententiam Azon. videlicet 1. vt magiſtratus duos, ad
ſummum tres è carceribus eximat, qui poſtea deponant de
tali homicidio, poſterior eſt illa cautio, vt homicidam iu-
3 dex ad quæſtionem poſtulet, quia † licèt illi captiui plenè
non probent, tamen, vt ille torqueatur, indicio ſunt, vt
fuit animaduerſum à Bartol. in d. l. de minore. § tormen-
ta, in l. maritus. ff. de quæſtionibus, & ex alijs per Malet.
ibi adduct.

Intellige concluſionem, vt tunc procedat, quando car-
4 ceratus in carcerem fuiſſet coniectus ob crimen, † quod in-
famiæ notam eius vitæ inureret, vt habemus à gloſſ. in d. c.
ſi teſtes. in d. verb. in vinculis. Specul. §. 1. ver. item quòd ac-
cuſatus,

cuſatus, nu.90. ſequitur, & refert Stephan. Aufre. in tract. de reprob.teſt.nu.15. ver.carceratus,ſeu detentus.

Secundò limita, quia dicti teſtes ſaltem indicio eſſe poſ-
5 ſunt, † vt quis poſſit torqueri, ſic profitendo ſcripſit Alber. in d.l. 4. §. lege Iulia.ff. de teſtib.& Campeg. d. loco ſupra citato.

Tertiò limita non vendicare ſibi locum in teſte, quem epiſcopus incluſit in cuſtodias, nam is pro iuriſdictione
6 ſua poteſt admitti † in fauorem ipſius epiſcopi, quia non prohibetur lege, præſertim in cauſa ciuili, ita notat Alber. Mal. & Anto. de Butr. in c. cum oporteat.numero 9. de accuſat.

Amplia hanc limitationem, vt & ab epiſcopo in cuſtodi-
7 am datus, etiam contra ipſum epiſcopum † poſſit teſtimonium ferre, quæ fuit ſententia Ioan. Andr. ad Spec.ſup.rub. titu. de teſte.ver. tertiò quærebatur, quamuis hoc non iure eſſe cautum aſſerat; tamē de fide teſtis iccirco detrahi, motus auctoritate Imper. in §. ſi verò odioſus.in auth.de teſtibus.cui acceſſit Oldrad.conſi.145. quæritur,ſi teſtis,num.2. ver.item quæritur,vtrum aliqui.

Quartò limita,vt non procedat in carcerato,qui à crimi-
8 nis ſuſpicione abeſt, † vt quia propter illud non ſit contruſus in carcerem, ſed ob aliam cauſam, tunc enim ipſe poterit eſſe teſtis, & examinari, ſecus ſi eſſet de crimine ſuſpectus, ita ſcriptum reliquit Campeg.d.regu.130.

Quintò limita, quia incarceratus teſtis poterit adhiberi
9 in teſtamento ad pias cauſas, etiam ſi ſit † contruſus in carcerem pro maleficio, ſic protulit Bal. in repet.l. habeat.nu. 42.C.de ſacroſanct. eccleſ. l. nouiſſimè.§.1. ff. quod falſ. tut. au.quem ſequutus eſt D. Monticel. in verb. carceratus,ſuo tracta. de teſt. quorum ſententiæ adhæſit Campeg. d. reg. 130. quos vide.

CONCLVSIO 269.

ARGVMENTVM.

Cardinalis quod probationis genus faciat.

SVMMARIVM.

1 *Cardinalis legati de latere atteſtatio plenam probationem facit, dummodo ipſe aſſerat ſe legatum.*
2 *Commiſſio facta præſumitur Cardinali in his, quæ veniunt in forma generali legationis.*
3 *Nulli creditur ſine litteris, niſi ſit Cardinalis.*
4 *Vicario creditur ſine litteris in his, quæ veniunt ex generali commiſſione.*
5 *Cardinali legato facilè fides habetur, cum extra curiam exire non ſoleant ſine tali dignitate, & facultate.*
6 *Legato non creditur etiam in his, quæ competunt iure ordinario legationis.*
7 *Legatus de latere poteſt exigere procurationem in prouincia ſuæ legationis, & etiam extra, & ei creditur ſine litteris, cum veniat iure ordinario ex officio legationis.*
8 *Legatus, ſiue natus, ſiue miſſus non exigit procurationes in ſua prouincia, niſi hoc habeat in commiſſione.*
9 *Cardinali legato de latere fides habenda eſt in his, quæ coram ſignificat.*
10 *Cardinali legato creditur in his, quæ geſta ſunt coram eo tanquam coram legato.*
11 *Legato à latere creditur etiam in his, quæ de conſuetudine ipſi ſolita ſunt concedi, licèt non veniant in generali commiſſione.*
12 *Aſſertioni legati indiſtinctè fides habetur ex conſuetudine in Romana curia recepta.*
13 *Cardinalibus ordinariè creditur in ſibi commiſſis à Papa, non autem in alijs.*
14 *Cardinali aſſerenti ſe habere mandatum ſuper his, quæ non ſolent venire in generali commiſſione, ſi ea exercet non oſtenſis literis, ei creditur, dummodo ſæpius tales actus exercuerit.*
15 *Cardinali aſſerenti ſe habere commiſſionem in his, in quibus requiritur facultas peculiariter conceſſa, non creditur.*
16 *Quicunq; à legato recipit, quod ad eum iure legationis non pertineat, ſub manu publica tenorem literæ, per quam talis poteſtas ipſi legato eſt commiſſa ſpeciatim, habere curet.*
17 *Cardinali credendum non eſt in reſeruatis ſummo Pontifici.*
18 *Cardinali non creditur in alterius præiudicium in ijs, quæ requirunt ſpecialem commiſſionem.*
19 *Cardinali creditur in requirentibus ſpecialem commiſſionem ſi eadem ſpeciali exercuerit.*
20 *Cardinali aſſerenti ſe delegatum, vel cauſam ſibi commiſſam viuæ vocis oraculo nulla fides habetur.*
21 *Cardinali non creditur in his, quæ tertij præiudicium concernunt.*
22 *Summo pœnitentiario aſſerenti ſe habuiſſe commiſſionem viuæ vocis oraculo non creditur.*
23 *Cardinalis dicto aſſerentis aliquem eſſe ſuum familiarem, vt de ipſius beneficijs poſſit diſponere, nulla fides habetur.*
24 *Cardinali aſſerenti de commiſſione ſibi facta à Pontifice maximo, tunc maximè credendum eſt, quando ille ſummus Pontifex eſt præſens, ad quem facilè quiſq; poteſt confugere.*
25 *Gratia Papæ, vel Principis non probatur, niſi per ſcripturam.*
26 *Magiſtratui creditur etiam cum maximo præiudicio tertij, quando Princeps, vel ſuperior eſſet in illo loco præſens.*

1 CARDINALIS legati de latere atteſtationem plenam probationem facere † dummodo ſe aſſerat legatum, habemus à gl.& tex.in c. nobiliſſimus 97. diſt. gl. in c.cum olim.1. in verbo ſine reprehenſione.de priuileg. gl.in c.ad Apoſtolicæ. in verb.proponi.de re iud. lib.6. quod idem placuit Abbati in c.quod ſuper his.de fid.inſtrum. & ibi Imol.& Fel.colu.2. ver.1.concluſio. idem Felin.in c. cum in iure. colu.pen. num.12. de offic. deleg. di-
2 cens † præſumi commiſſionem factam Cardinali in his, quę veniunt in forma generali legationis, etiam ſi aliter non appareat, quia raro, vel nunquam exeunt Cardinales extra curiā ſine literis legationis, & quia de ſtilo curiæ eſt, vt nul-
3 li credatur ſine literis † niſi ſit Cardinalis, & hoc gratia eorum, quæ veniunt ex generali officio delegationis. iſtud etiam tenet Gondiſal. in tracta. de lega. in 6. quæſt. 1. partis, colu. 4. ſenſit Rot. in deciſio. 47. valent acta in nouis, dum
4 voluit, vt ſine literis credatur Vicario in his † quæ veniunt ex generali commiſſione, id voluit Lap.alleg.15. incip.idem eſt dicere, nume. 2. & alleg. 32. numero 1. iuncto nume. 4. quem ſequitur Alexand. in conſilio 106. perſpectis his, numero 19. colum. 7. verſicu. & de commiſſione facta circa prædicta, volum. 2. vbi adducit Calder. Corn. ac Lap. in d. allegatione 32. multi alij tum profitendo, tum conſulendo docuere, vt Speculat.titu. de legat. §. ſupereſt. verſicu. quid ſit ergo. Ludo. Roma. conſilio 59. ad diſcutiendum. poſt num. 6. verſicu. 1. quia, Hoſtien. in ſumm. de recu. iud. deleg. §. fi. verſicu. item legato Cardinali. & ibi in apoſtil. in verb. legato. Calder. conſi.1. an valeat, dę offic. deleg. Abb. in c.quod tranſlationem.ad fi. ext.eodem.Rot. deciſio. 176. aliàs 2. de offic. delegat. Nota quòd legatus. in antiq. Gemin.in ca. vt circa. §.edicto. poſt num. 5. verſi. fallit in Cardinali.de elect.lib.6. ſequitur Felin.in c.quod ſuper his. nume. 8. in 1. concluſio. de fide inſtrum. apoſtill. vlt. ad Iaſ. in l. 1. §. fin. ff. ſi ex nox. cauſ. Gemin. in c. eos qui. §. fi. ante finem. verſicu. nota bene, quòd licèt credatur, de ſenten. excommunic. lib. 6. Angel. in conſil. 182. mandatum Principis. Roman. in l. ſciendum. num. 58. & ſeq. qui adducit alleg. Lap. 15. ff. de verbor. oblig. latiſſimè Iaſ. in repetit. l. admonendi, nume. 189. ff. de iureiur. latiſſime etiam Barbat. tracta. de Card.legat. à latere, qui plurimos citat. Anton.de Butr. in c. ex literis. de in integ. reſtitut. colum. 14. Corn. conſilio 155. in fi. volum. 1. verſicu. quòd autem non credatur. Pariſ. conſil. 82. num. 46. lib. 1. Corn. conſil. 248. incipien. videtur prima facie dicendum. ad fi. volum. 3. Alciat. tracta. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 48. nume. 3. Andr. Sicul. in tracta. de præſtant. Cardin. in 1. quæſt. 2. partis, in ſecundo membro.

5 Concluſionis noſtræ illa poteſt afferri ratio, nam cum † non ſoleant Cardinales extra curiam exire ſine tali faculta-

te, vel dignitate, nulli mirum videri debet, ſi facilè eis fides
habeatur, illos hanc habere facultatem. Huius rationis au-
ctor eſt non minus dignitate, quàm doctrina clarus Abb. in
c. quod ſuper his.& ibi Felin.de fid.inſtrum.vt iam ſupra at-
tigimus.

Diuerſum ab hac ſententia ſenſit Barbar. in tract.de præ-
ſtant. Cardin. 1. q. 2. partis, quo in loco per multa iura niti-
tur euertere communem hanc ſententiam, tenens quòd
6 etiam in his, quæ competunt iure ordinario legationis †
non credatur legato. & idem eſt arbitratus in repet. l.ſcien-
dum.col.62.& 63.ff.de verb.obli.

Primò loco ampliare poteris, vt etiam procedat conclu-
ſio in procuratione, quæ venit iure ordinario ex officio
7 legationis, etenim tunc creditur legato de latere † exigen-
te procurationem ipſam, adeo vt non cogatur literas o-
ſtendere, quod quidem intelligendum eſt in prouincia ſuæ
legationis, & etiam extra prouinciam, quia poteſt exige-
re, & ei creditur ſine literis, ita poſt Hoſtienſ. declarat Do-
mini. à Sancto Gemin. in cap. 1. colum. penul. de offic. le-
ga. & ibi ſequitur Philipp. Franc. colum. 2. & in hac re diſ-
8 crimen eſt inter legatum de latere, & alios legatos, † quia
alius legatus, ſiue natus, ſiue miſſus, non exigit procuratio-
nes in ſua prouincia, niſi hoc habeat in commiſſione, iux-
* ta ſententiam * omnium Doctorum, in d. cap. 1. de offici.
legat.

Præterea ſecundo loco concluſionem extendere ſic po-
9 teris, vt etiam ei fides habenda ſit in his † quæ illi coram
ſignificat, ad quem ſe fuiſſe miſſum aſſerit, ita tradidit Felin.
in c. quod ſuper his. columna 2. numero 8. in fin. de fid. in-
ſtrument.

Tertiò amplia, vt etiam credatur Cardinali legato in his,
10 quæ geſta ſunt coram eo, tanquam † coram legato, vt ſi fa-
bricatus fuiſſet proceſſus coram Cardinale, tunc enim fi-
des adhibetur de actitatis coram ipſo, ad id teſtis eſt Bald.
in l. ſi qua per calumniam. poſt numer. 5. ver. addo tamen.
C. de epiſcop. & cler. Felin. in c. ſicut. de ſentent. excom.
ver. limita iſtam gloſſ. vbi addit vnum, tunc fidem haberi di-
cto Cardinalis, ſi iureiurando confirmatum fuerit. Bellame.
deciſio. 183.

Quartò amplia, vt etiam credatur legato à latere in his
11 † quæ de conſuetudine ſolita ſunt concedi ipſi legato de la-
tere, licèt non veniant in generali commiſſione, vt obſer-
uauit Abb. in c. ad eminentiam. numero 2. extr. de ſent. ex-
commu. & ibi Felin. Abb. in c. quod etiam ſuper his. de fid.
inſtrum.

Quintò amplia, vt ex conſuetudine in Romana curia re-
12 cepta fides habeatur † aſſertioni legati indiſtinctè, ſic in-
quit gloſſ. in clem. prima, in verb. reſeruaſſe. de probat. in
fi. teſtatur ad id c. ſuper his. de fid. inſtrument. ex mente
Ioan. Andre. ibi, & Abbatis. ita conſultus reſpondit Ale-
xand. conſil. 106. nume. 13. libro ſecundo, & quod de con-
ſuetudine dixi, intelligas de ea, quæ approbaretur, ſic in-
tellexit Aret. in c. cum à nobis. columna tertia, ver. ſed cer-
tè. de teſtib.

Sublimita hanc prædictam ampliationem, vt locum tan-
13 tum habeat in Cardinalibus, † quibus ordinariè creditur in
ſibi commiſſis à Papa, non autem in alijs, ſic confirmauit
Bellamer. in conſil. 16. vbi dicit, ita vidiſſe iudicari in curia
per tres ſententias definitiuas, teſtem laudat Soc. conſi. 99.
num. 13. vol. 3.

Sextò amplia, quòd ſi Cardinalis aſſerat ſe habere man-
datum ſuper ijs, quæ non ſolent venire in generali commiſ-
14 ſione, & ea exerceat, non oſtenſis literis mandati, † ei cre-
datur, dummodo ſæpius tales actus exercuerit, præſumitur
enim habuiſſe mandatum, & valebunt actus ratione com-
munis erroris, & præſumptæ voluntatis, vt voluit Stephan.
Aufrer. in addit. ad Capel. Toloſ. q. 464. num. 2. nec abhor-
ruit à mente Bald. in l. exemplo. in fin. C. de probat. notat.
c. ex literis. de reſtitut. ſpoliat. Bald. in l. ſi qua per calumni-
am. C. de epiſ. & cler. cui adhæſit Ludoui. Rom. in l. ſciend-
dum. ff. de verb. oblig.

Primò limita concluſionem non procedere in Cardina-
15 le aſſerente ſe habere commiſſionem in his, † in quibus re-
quiritur facultas peculiariter conceſſa, quæ non veniunt in
generali commiſſione, conſentiens eſt Bald. Imol. & Fel.
in hac re voluntas in c. quod ſuper his. colum. 2. de fid. in-
ſtrum. & alio in loco ſcriptum reliquit Bald. in l. ſi qua per
calumniam, circa fi. C. de epiſ. & cler. id præterea vnanimes
plurimi ſcripſere prudentes, præſertim Domin. in ca. 1. co-
lum. fi. de offic. leg. in 6. Specul. in tit. de lega. §. ſupereſt vi-
dere, nume. 16. verſic. quidam tamen. quo in loco conſulit
16 propterea, vt quicunq; à legato recepit † quod ad eum iu-
re legationis non pertineat, ſiue fuerit diſpenſatio, vel a-
liud, habeat ſub manu publica tenorem literæ, per quam
talis poteſtas ipſi legato eſt commiſſa ſpeciatim, argu. eo-
rum, quæ habentur in c. cum ex iniuncto. §. quod ſi fortè.
de hæret. Abb. in c. quod ad tranſlationem. poſt num. 10. in
fin. de offic. deleg. & in c. ad eminentiam. de ſent. excomm.
& Abb. in conſil. 94. in 2. dubio, vol. 2. Paul. de Caſtr. in l. 1.
17 C. de mand. Princ. & ibi Dec. col. 2. num. 18. vbi † in reſerua-
tis ſummo Pontifici non eſſet credendum Cardinali, latè
Corn. conſil. 155. in fi. vol. 1. Pariſ. conſi. 2. col. 1. num. 9. vol. 2.
latè Capel. Toloſ. q. 463. item fuit quæſitum. num. 1. vbi in
18 his, quæ requirunt ſpecialem commiſſionem † non credi-
tur in alterius præiudicium, gloſ. ſingul. in cap. ſicut. de ſen-
ten. excommun. vbi Abba. poſt gloſſ.

Sublimita hanc limitationem prædictam, quando lega-
19 tus identidem huiuſmodi ſpecialia exercuiſſet † tunc enim
ei crederetur, ſi nos credimus Felin. in cap. cum in iure pe-
ritus. colum. 4. de offic. deleg. hoc idem probauit Bald. in l.
exemplo. in fin. C. de probat. cui conſulendo album calcu-
lum addidit Cald. in conſi. 2. titu. de offic. leg. & hinc eſt, vt
ſcripſerit Dec. in l. vnica. C. de mand. Princip. ſupradicta
non procedere, quando legatus eſſet in quaſi poſſeſſione
exercendi reſeruata.

Secundò limita, vt nulla fides habeatur Cardinali aſſe-
20 renti ſe delegatum † ſeu cauſam ſibi commiſſam viuæ vocis
oraculo, ſic à iuris Pontificij Principibus traditum eſt, vt ab
Innoc. in cap. cum olim. 1. de priuileg. Anton. de Butr. Imol.
& Felin. in d. cap. quod ſuper his. colum. 2. in fi. & ſeq. Abb.
in c. præterea. col. 2. de dilat. Capel. Toloſan. q. 464. num. 1.
in princip.

Tertiò limita, vt non credatur Cardinali in his, quæ ter-
21 tij præiudicium † concernunt, ſic fuit conſtitutum in Ca-
pel. Toloſ. d. q. 464. & ibi apoſtil. quod quidem multi tum
profitendo, tum etiam conſulendo docuere, vt Pariſ. conſi.
136. colum. 3. num. 31. volum. 4. Aymo Crauet. conſil. 104.
colum. 1. nume. 5. Abb. in c. ſicut. de ſenten. excommun. &
ibi gloſſ. quam gloſſ. pro notabili ad hoc refert, & ſequitur
Dec. in c. cauſam quæ. ad fin. de offic. deleg. tradit Iaſ. in l.
cum filiusfamilias ſtichum. in princ. colum. penul. ad fi. ver-
ſic. quia etiam Cardinali. ff. de verb. obliga. & latius in repe-
titi. l. admonendi, num. 189. verſi. adde etiam, quòd dicto
Cardinalis. ff. de iureiuran. Abb. in conſi. 94. in 2. dubio. huc
* ſpectat, quod conſuluit Alex. conſ. 112. lib. 7. nu. 2. vbi * com-
muni mente ab omnibus eſſe probatum tradit, & conſu-
lendo ſenſit Cur. Iun. conſil. 61. colum. 5. num 13. in fi. Corn.
conſil. 155. in fi. volum. 1. Bartol. in l. diuus. ff. de cuſtod. reor.
Dec. conſil. 463. in cauſa quæ nomine cameræ, num. 10. verſ.
& alicui etiam Cardinali.

Ex hoc illud exijt, vt non credatur ſummo Pœnitentia-
22 rio † aſſerenti ſe habuiſſe commiſſionem viuæ vocis oracu-
lo à ſummo Pontifice, ita deciſum fuit in Capel. Toloſan. d.
q. 464. cuius ſententiæ ſubſcripſit Gozadin. conſil. 41. co-
lum. pen. nume. 5. ſecus verò in his, quæ principaliter non
inferunt præiudicium, vt notat Angel. in conſil. 182. & in l.
quæcunque. §. fi. ff. de public. Dec. in l. 2. colum. penul. C.
de mand. Princip. Diuerſam ſententiam videntur tenuiſſe
DD. de Rot. in vna Romana inter canonicos, & benefi-
ciatos Sancti Petri coram Contareno anno 1540. menſis
Octobris, vt annotauit Put. deciſ. 3. lib. 1. circa 1. de probat.
quo in loco ſcriptum reliquit, quòd Cardinali aſſerenti
aliquid

aliquid in præſentia Papæ credendum ſit, etiam vbi agere-
tur de præiud. tertij, citat Innoc. & Felin. in c. ſuper his. de fi.
inſtrum. & alios, quos videre poteris.

Quartò limita concluſionem, vt nulla fides adhibeatur
dicto Cardinalis † aſſerentis aliquem eſſe ſuum familia-
23 rem, ea de cauſa, vt de ipſius beneficijs poſſit diſponere,
ita tenuit Sarnen. in reg. de impetrat. per obitum Card.
quæſt. 13.

Quod verò pertinet ad concluſionem, obſerues tum ma-
ximè credendum eſſe Cardinali aſſerenti de commiſſione
ſibi facta à Pontifice Maximo, quando ſummus ille Ponti-
fex eſt præſens † ad quem facilè confugere quiſque poteſt,
24 quia tunc non eſt præſumendum ipſum mentiri, ſic per-
multis placuit, vt Imol. in dicto cap. quod ſuper his. & ibi
Felin. colum. 3. de fide inſtrumento. latè profitendo, & con-
ſulendo tradit Iaſ. in repetit. l. admonendi. nume. 189. de iu-
reiuran. & in conſil. 145. colum. 2. volum. 4. & in conſi. 104.
colum. 1. & ſeq. volum. 1. Barbat. in tract. de præſtan. Card.
in 2. parte, in 1. quæſt. facit Gramma. conſi. 54. num. 1. Pariſ.
conſil. 11. nume. 17. colum. fi. & conſi. 132. num. 20. columna
penul. volum. 4.

Quorum conſenſus Dec. non deterruit, quin id ipſum
apertiſſimè reprobarit in l. 1. colum. 2. de mand. Princip. nu-
mero 6. confirmat id auctoritate Barto. in l. prohibitum. C.
de iure fiſc. lib. 10.

Cuius ſententiæ maiorem in modum concinit illud, nam
gratia Papæ, vel Principis † non probatur, niſi per ſcriptu-
25 ram, vt aſſerit Bellamer. deciſione 746. licèt obſeruet. &
cum multis per nos allegatis in ſuperiori concluſione, cùm
ageremus, quomodo probaretur capellania honoris, & in
concluſione, gratia, infra diſcutienda. l. vnica. C. de mand.
Princip. Bartol. in l. vnica. C. de ſuper indic. libro decimo,
hoc tamen locum non habet, quando Princeps in eadem
ciuitate moratur, tum enim ſine vllo negotio mandati ex-
emplum habere poſſumus, vt voluit Specul. titu. de pro-
batio. §. videndum. verſiculo auditoribus. quem refert, &
ſequitur Roma. in l. ſciendum. ff. de verborum obligatio-
nibus, Iaſ. in conſilio 145. columna finali, volumine quar-
to, & in l. ex quacunque. columna prima, in fine. ff. ſi quis
in ius vocat. non ier. Bald. in l. aliquando, quæſtione quar-
ta, ff. de offi. præſid. Grammatic. conſilio 54. numero de-
cimoſeptimo, & Grammatic. deciſione 36. numero 26. &
27.

Vbi ampliant hanc doctrinam vſque eò procedere, vt et-
iam magiſtratui crederetur, etiam cum maximo præiudi-
26 cio tertij † quando Princeps, vel ſuperior eſſet in illo loco
præſens, quem vide dicta deciſione 36. nu. 26. & 27. & con-
ſilio 54. num. 17.

De materia autem legati à latere agemus plenius in con-
cluſione, legatus, vbi propria eſt huius argumenti ſe-
des.

Huc quàm plurima poſſem in medium afferre, quibus
concluſionem, cum ampliare, tum etiam limitare mihi eſ-
ſet integrum. Verum Anton. Gabriel. me hoc onere leua-
uit, hæc enim doctiſſimè proſequutus eſt in titulo de pro-
batio. concluſione tertia, quæ omnia huc tranſcribere ſu-
peruacaneum duxi, te igitur lector illuc reijcio.

CONCLVSIO 270.

ARGVMENTVM.

Cardinali in quibus, & quomodo credatur.

SVMMARIVM.

1 *Cardinali in his creditur, quæ aguntur coram eo in cauſa ſibi cõmiſſa.*
2 *Cardinalibus duobus iuratis teſtibus maior adhibetur fides, quàm ſeptuaginta alijs.*
3 *Cardinalis aſſertioni non ſtatur, quando aſſerit quid vt teſtis.*
4 *Cardinali non creditur in iudicio deponenti ſine iuramento præmiſſo.*
5 *Cuicunq; viro bono quantacunq; ſit vitæ integritate non creditur ſine iuramento.*
6 *Cardinalis aſſertiones, ſeu cuiuſuis viri boni, licèt plenam probationem non faciant, inducunt tamen quandam præſumptionem.*
7 *Cardinali creditur, cum alium habet conteſtem.*
8 *Cardinalis aſſertioni in iudicio etiam ſine iuramento fides adhibetur, dummodo nihil contra obijciatur.*
9 *Inſtrumento notarij imperialis ſtandum eſt, ſi contra illud non opponitur.*

Cardinali fidem adhiberi in his, quæ aguntur
1 coram eo † in cauſa ſibi commiſſa,
decidit Bellamer. deciſione 183. aſſertioni. DD. de Rot. de-
ciſione 714. aliàs 34. nota quòd non creditur, in antiquis.
de probat. & in deciſione 96. aliàs quinta, nota quòd reſer-
uationum, in fi. eod. titu. de prob. cap. cum dilectus, de
accuſat. & ibi gloſſ. in verbo hodie autem, gloſſ. in capitu-
lo ſicut nobis. in verb. alio modo. de ſenten. excommun.
& eſt contextus in capitulo cum olim. cum ibi notat. de pri-
uileg. & videas ea, quæ in ſuperiori concluſione dicta ſunt
in ampliationibus, cui alludit illud Bald. dictum in l. iuſiu-
2 randum. C. de teſtibus † quòd duobus Cardinalibus iura-
tis maior adhibetur fides, quàm ſeptuaginta alijs teſtibus,
vt retulit Felin. in capitulo ſicut. nume. 4. de ſent. excom-
munic.

Limita primò, concluſionem non procedere, quando
3 Cardinalis quid aſſerat vt teſtis, nam tunc † eius aſſertioni
non ſtatur, ſic traditum eſt à Bellamer. deciſione 628. Car-
dinalis, & deciſione 629. nulli etiã, vbi ait, nulli credi, etiam
ſi eſſet Romanæ eccleſiæ Cardinalis. l. iuſiurandi. C. de te-
ſtibus. cap. tuis. cap. nuper. cum ibi notatis. cap. etſi Chri-
ſtus, extr. eod. titu.

Secundò limita, concluſionem vſque eo non procede-
4 re, vt nec etiam † credatur Cardinali in iudicio deponenti
ſine iuramento præmiſſo, vt placuit Ioanni Crot. tracta.
de teſtibus parte ſeptima, numero primo, argumento l. iuſ-
iurandi. C. de teſtibus, capitulo cum olim. verbo quæren-
dum. de priuileg. capitulo tuis, extra de teſt. Panor. in dicto
capitulo cum olim. numero quinto, qui hanc doctrinam
5 extendit etiam in quocunque viro bono † quanta maxima
ſit vitæ integritate, vel quantuncunq; bene audiat etiam in
fauorem eccleſiæ, vt voluit Abb. dicto loco, & capitulo nu-
per. extra de teſtib.

Primò ſublimita hanc limitationem, quòd quamuis de-
poſitiones Cardinalis, ſeu cuiuſuis viri boni probationem
plenam non faciant, tamen inducunt aſſertiones prædicto-
6 rum † quandam præſumptionem, ſic docuit idem Abb. di-
cto loco numero ſexto, & ita intelligit Abb. ibi. Innocen-
tium in dicto capitulo cum olim. cum dicit, aſſertioni-
bus Cardinalium credendum eſſe, intelligi debere quo ad
quandam præſumptionem inducendam, non autem quòd
plenam fidem faciant, hoc probat per dictum cap. cum o-
lim. vbi ſummus Pontifex ponderat dicta teſtium, vltra
depoſitionem Cardinalium, quibus ſuffragatur, quod in
hanc rem fuit obſeruatum in capitulo cum à nobis. de te-
ſtibus, & capitulo quod ſuper. de fid. inſtrumentor. quem
vide.

7 Secundò ſublimita † niſi alium habeat conteſtem, nam
tunc creditur Cardinali, vt ait Bellamer. deciſione 628.

Tertiò ſublimita, vt fides habeatur Cardinalis aſſertio-
8 ni in iudicio, etiam ſine iuramento, dummodo † nihil con-
tra obijciatur, iuxta ſententiam eiuſdem Bellamer. in de-
ciſione 540. ſi pars. vbi in ſimili, ſi nõ opponitur contra in-
9 ſtrumentum notarij Imperialis † ſtandum eſt ei, adeo vt
nec iudex debeat requirere probationem notaria-
tus, litterarum, & ſigni, poſtquam pars
non opponit.

CONCLVSIO 271.

ARGVMENTVM.

Caſtrum vt probetur alicuius vrbis eſſe territorij, & cum ſit intermedium duarum ciuitatum, cuius præſumatur, & an illud poßidens prædiorum adiacentium poſſeßionem habere cenſeatur.

SVMMARIVM.

1 *Caſtrum eo ipſo probatur eſſe territorij alicuius ciuitatis, quod ſubijt onera illius, vel ibi perſoluit collectas.*
2 *Caſtrum duabus ciuitatibus interiacens in dubio præſumitur eſſe iuriſdictionis illius, cui eſt magis propinquum.*
3 *Caſtrum, vel villa intelligitur in dubio eſſe de iuriſdictione magis adiacentium, niſi aliud oſtendatur.*
4 *Vicinitas, & aptitudo ſunt dominij argumenta.*
5 *Ad Principem ſolum ſpectat de finibus tractare, & non ad alium.*
6 *Vicinitas, vel longinquitas quare non efficiat, vt præſumatur locum eſſe magis vnius, quàm alterius.*
7 *Caſtri poſſeßionem habens non cenſetur etiam poſſeßionem habere prædiorum, ſeu aliarum rerum à caſtro pendentium.*
8 *Caſtri, qui poſſeßionem habet, prædiorum adiacentium non cenſetur poſſeßionem habere, quando ſunt res ſeparatæ.*
9 *Poſſeßio iuris canonicalis, vel præbendalis, non extenditur niſi ad apprehenſa, & poſſeſſa.*
10 *Poſſeßionem vnius fundi nomine præbendæ, vel decimæ accipiens, acquirit poſſeßionem generalem in iuribus, non autem in corporalibus.*
11 *Caſtri poſſeßione apprehenſa acquiritur omnis iuriſdictio etiam in cohærentibus ad caſtrum.*
12 *Qui per partem itineris it, totum ius vſurpare videtur.*
13 *Poſſeßione apprehenſa vnius rei, cenſetur acquiſita poſſeßio aliarum rerum, cum agitur de acquiſitione iuris vniuerſalis.*
14 *Acquiſitio partis, quæ ab ipſo toto diuelli nequit, ratione indiuiduæ rei extenditur ad totum.*

Caſtrum probari eſſe territorij alicuius
ciuitatis eo ipſo, quòd
1 probetur, illud ſubijſſe onera illius ciuitatis † vel ibi per-
ſoluiſſe collectas, traditum fuit à Caſſan. de conſuetudi-
ne Burgundiæ, titulo des iuſtices, & droict. §. primo, ver-
ſiculo multa alia. numero decimo, vndecimo, & duode-
cimo, folio vigeſimotertio, columna ſecunda, quod etiam
ſenſit Bald. in l. data. in decimaſexta columna, C. qui ac-
cuſ. non poſſ. verſiculo ſuper iſta cadit teſtimonium, idem
Bald. in l. tertia, C. de natural. liber. eundem Bald. refert,
& ſequitur Alexand. conſilio quadrageſimotertio, incipi-
ente, de celerrima expeditione requiſitus. in fin. numero
tertio, in primo volumine, ita etiam tenet Felin. in capitu-
lo cum Bertol. in penultima columna, extra de re iudic. per
text. in §. ſi quis ex qualibet. authen. quibus modis natura.
effici. ſui. collat. ſeptima, & huc reſpexit Bartol. in conſi-
lio quadrageſimoſecundo. Viſa inquiſitione facta contra
Franciſcum Vecennium de Aſſiſio. in fine, vbi inquit, quem
dici eſſe de tali porta, vbi vocatur ad munera, & eſſe de Aſ-
ſiſio, & ibi vocari ad munera.

Præterea ex propinquitate illud optimè probare pote-
rit, etenim caſtrum, quod duabus ciuitatibus interiaceat
2 † in dubio præſumi eſſe iuriſdictionis illius, cui magis eſt
propinquum, docuit Hieronym. de Monte in tracta. de fi-
nibus regend. cap. 83. numero 2. quod etiam probauit Mart.
Lau. in tracta. de Caſtellania. in 7. quæſt. argum. l. adeo. §.
inſula. ff. de acquirendo rerum dominio, §. inſula. Inſtitut.
de rerum diuiſion. & habetur per Parid. de Put. titulo de
feud. reinteg. in capitulo an ſi Dominus Baroniæ, nume. 4.
pag. 107.

Iſtis conſentanea ſunt, quæ memoriæ mandauit Ale-
xand. in apoſtil. ad Bart. in l. ſi conuenerit. §. ſi nuda. nume-
ro 3. in additio. quæ incipit, Guliel. de Cuneo. ff. de pignor.
actio. vbi habetur, vt cum diſputetur de iuriſdictione, ſeu
3 confinibus caſtri, vel villæ † intelligantur in dubio eſſe de
iuriſdictione magis adiacentium, niſi aliud oſtendatur, pro-
ut etiam voluit Bald. in c. cum olim. de præſcriptionibus.
nu. 1. per tex. in d. c. olim. verbo, adiacentibus.

4 Cuius ratio eſt, quia vicinitas † & aptitudo ſunt domi-
nij argumenta, vt ſcriptum reliquit Bald. in c. cauſam. co-
lum. 3. verſicu. item dicit Innoc. de probat. & idem tradi-
dit Hieronym. de Monte dicto loco nume. 3. vel ſecundùm
Cal. conſil. 90. incipien. quia iſta quæſtio. num. 16. quando
caſtrum locatum eſt in confinijs duorum territoriorum, &
5 dubitetur, cuius ſit, confugiendum erit ad Principem, †
quia ad eum ſolum ſpectat de finibus tractare, & non ad ali-
um, ita ſenſit Alber. de Roſate in l. ex quacunque. ff. ſi quis
ius dicent. non obtemp.

Contraria tamen in hac re fuit mente Brun. in conſilio
109. numero 8. dicens, vicinitatem, vel longinquitatem
6 non efficere, vt præſumatur, locum eſſe magis vnius † quàm
alterius, quia conſtat aliquas ciuitates longa, & latiora ha-
bere territoria, & aliquas parua, & anguſta, aliquas verò
nulla, per ea, quæ animaduerſa fuere in c. fœlicis. §. ciui-
tas. de pœnis. lib. 6. prior tamen ſententia propius ad veri-
tatem accedit, ad id tamen conſulas ſupradictam conclu-
ſionem noſtram, bona intra fines, cum concluſione ſe-
quenti.

Iſtis igitur rationibus adductus, ſi quis caſtrum alicuius
eſſe territorij probauerit, non continuò probatum erit, vt
cum caſtri poſſeſſionem habuerit, prædiorum adiacenti-
um poſſeſſionem habere cenſeatur, cum caſtri poſſeſſio-
7 nem habentem † non cenſere etiam habere poſſeſſionem
prædiorum, ſeu aliarum rerum à caſtro pendentium, con-
ſuluit Iacob. Mandel. conſil. 78. num. 12. & 13. ſentit Bartol.
in l. 3. in fi. principij, verſic. aliàs ſi ille non traderet &c. ff. de
acquir. poſſeſſ. prout clarè tradit Innoc. ad quem Bartol. ſe
remittit in c. dilectus. colum. 1. in fi. de capel. monacho. &
in c. dilecto. in fi. de offic. Archidiac. per reſponſum Celſi
in l. quod meo. §. fin. ff. de acq. poſſeſſ. atque reſpondit A-
lexand. in conſil. 43. de celerrima expeditione, nume. 1. vo-
lum. 1. quod & latè conſultus reſpondit Burſat. conſi. 46. nu-
mero 26. quo in loco citat Dec. Pariſ. Craue. Ruin. Cur. Iun.
* Brun. & quàm plures alios ab eo ibi congeſtos, vbi etiam *
communem dicit.

8 Intellige iſtud poſtremũ tum maximè procedere † quan-
do ſunt res ſeparatæ, vt tradidere gloſſ. in dicta l. tertia, in
princip. in verb. quemlibet, in fi. Alexand. ibi numero 22.
Andr. de Iſern. in capitulo primo, in eadem colum. in ti-
tulo quid ſit inueſti. per l. qui abſentem. in fi. ff. de acqui-
renda poſſeſſione per l. primam, §. veteres, ff. dicto titulo,
Rot. deciſio. 277. ex quibus, in nouis. verſicul. ſed quan-
tum, vbi dicitur, poſſeſſionem iuris canonicalis, vel præ-
9 bendalis, non extendi ad alia † niſi ad apprehenſa, & poſ-
ſeſſa, quia vt inquit Paul. in l. prima, §. primo, ff. de acqui-
rend. poſſeſſione, in rebus ſeparatis, & corporalibus, ſeu di-
uiſibilibus tantum acquiritur, quantum apprehenditur,
iuxta ſententiam Dyn. in cap. 1. de regul. iur. in 6. Bald. qui
ſequitur dictum Dyn. in l. 2. colum. 2. verſi. ſuper tertio pun-
cto. C. de ſeruit. & aq. dicens eum, qui accipiat poſſeſſioné
10 vnius fundi nomine præbendæ, vel decimæ † acquirere
poſſeſſionem generalem in iuribus, non autem in corpo-
ralibus, in quibus corpora in ſpecie conſiſtunt, & vltra ſuos
limites non extenduntur. l. final. C. de præſcrip. long. tem-
poris. cuius pronunciatum profitendo ſequutus eſt Ancha-
ra. in cap. primo, in ſecunda quæſtione, de regul. iur. in ſex-
ta, Mil. in ſuo repertorio, verſiculo poſſeſſio rei, & latè
tradentem conſulas Anchara. in regula ſine poſſeſſione. co-
lum. 19. de reg. iur.

Iſtud vltimo loco dictum ſic velim limites, vt non habe-
11 at locum quoad iuriſdictionem, † nam apprehenſa poſſeſ-
ſione

ſione caſtri ab eo, qui habebat iuriſdictionem, quam is vo-
luit in me transferre, acquiro omnem iuriſdictionem, et-
iam in cohærentibus ad caſtrum, vt docuit Alexand. in di-
cta l. 3. numero 22. ſub fin. ff. de acquiren. poſſeſſione, per
l. ſi ſtillicidij. §. fina. ff. quemadmod. ſeruit. amittat. vbi ca-
12 uit Paul. eum † qui per partem itineris it, totum ius vſur-
pare videri, hoc idem multis alijs placuit, Bartol. in dicta
l. tertia, ff. de acquirend. poſſeſſione, Angel. in l. prima, §. ſi
quis hoc interdictum, cum §. ſequen. ff. de itin. actuq; pri-
ua. & vide latè Alexand. dicto loco ſupra allega. num. 23. cum
aliquot ſequentibus, ſed hæc tradentem latius cõſulas Ol-
drad. conſilio 121. per tot. & conſil. 11. Ludou. Rom. conſilio
444. num. 3. & 5. Franc. Aret. conſi. 119. Bald. conſi. 482. lib. 4.
& conſi. 71. lib. 1.

Secundò limita ſecus eſſe in corporalibus, vt ſeruituti-
bus, vel iuribus vniuerſalibus, ſic profitendo ſcripſit Præ-
poſ. in capitulo primo, columna penultima, quid ſit inue-
ſtitura, vbi concludit, quòd cum agatur de acquiſitione iu-
13 ris vniuerſalis, apprehenſa poſſeſſione vnius rei † cenſetur
acquiſita poſſeſſio aliarum rerum, confirmat id per ea, quæ
obſeruauit Innocent. in capitulo in literis. de reſtitutione
ſpoliatorum, Iaſ. in l. tertia, in principio, ff. de acquirend.
poſſeſſione, & ibi Alexand. dicto loco, nu. 23. ac Bart. quoq;
per l. quotiens. ff. de ſeruitut.

Accedat huc, quod vbi præſcribitur, vel acquiritur pars,
14 quæ ab ipſo toto diuelli nequit, tunc præſcriptio † vel ac-
quiſitio partis extenditur ad totum ratione indiuiduæ rei,
per id, quod notat Innocent. in capitulo cum in tua. de de-
cim. & per eundem in capitulo dilectus. de capell. mona-
cho. ita notat Corſet. in capitulo bonæ. ſecunda, in apoſtill.
ad Abb. ſuper tertio notab. de poſtulat. prælatorum, argu-
men. l. ſi ſtillicidij. §. final. cum l. ſequent. ff. quemadmod.
ſeruit. amitta. Felin. in capitulo auditis. columna ſecunda,
in quarta declaratione, de præſcript. Mil. in repertorio, in
verbo poſſeſſio rei corporalis, quæ allegat capitulum fina.
columna 48. verſic. reſtat vltimò videre. extr. de cauſa poſ-
ſeſſion. & propriet.

Verum fuſius de hac re dicetur in concluſione præben-
da, & in concluſione, poſſeſſio, infra, quæ tibi, lector, ſi
opus erit, videnda erunt.

CONCLVSIO 272.

ARGVMENTVM.

Caſum fortuitum quis probare cogatur.

SVMMARIVM.

1 Caſum fortuitum allegans, illum probare debet.
2 Caſum fortuitum tam actor agens, quàm reus excipiens proba- re habet.
3 Caſus plerunq; contingere ſolet culpa eius, qui ad cuſtodiam te- netur.
4 Caſus eſt quid facti.
5 Caſum fortuitum probare debet, vbicunq; quis tenetur ad cuſto- diam ratione officij, ſiue publici, ſiue priuati.
6 Caſum fortuitum allegans, non ſolùm illum probare debet, ſed ſe omni culpa caruiſſe.
7 Caſum allegans, de culpa tenetur, non probato, quòd culpa ca- ruerit.
8 Caſus qui ſine culpa præcedente euenire non conſueuerunt.
9 In caſibus, qui regulariter ſine culpa euenire ſolent, probata amiſ- ſione, caſus præſumitur, niſi culpa probetur.
10 Caſus fortuiti quandoq; facto naturæ, quandoq; facto hominis di- cuntur contingere.
11 Conductori pecudum aſſerenti eas ſibi fuiſſe abactas, credendum non eſt, niſi probauerit caſum furti.
12 Aſſerenti amiſiſſe pecuniam, & ex hoc nõ potuiſſe impertire ſocijs, credendum non eſt, niſi probet caſum fortuitum.
13 Caſus fortuitus per iuramentum probatur, concurrente qualita- te perſonæ arbitrio iudicis.
14 Caſus ſuperueniens, vt quis citatus comparere intra terminum ſi- bi affixum non poßit, probatur per iuramentum.
15 Caſus ſuperueniens, vt citatus comparere non potuerit, relinqui- tur arbitrio iudicis.
16 Caſus fortuitus non poteſt ſolo iuramento probari, quando quis vult ſe excuſare propter ipſum, cui ratione contractus tene- batur.
17 Caſus per iuramentum probare poteſt, qui non tenetur ex con- tractu.
18 Actor allegans caſum pro fundamento ſuæ intentionis, aliter, quàm per iuramentum illum probare debet.

1 Caſum fortuitum allegantem † debere illum pro-
bare, teſtis eſt Pariſ. in conſilio 156. nume. 2.
& 3. volum. 4. Barto. Alex. Bald. & alij in l. ſi quis ex argenta-
rijs. §. an verò. ff. de edendo. vbi dixit Bartol. tam in actore
2 agente, quàm in reo excipiente id procedere, † cum vtriuſ-
que intentionis fundamentum ſit, cui accedit Franc. Aret.
in conſil. 83. poſt numerum 11. verſicu. præterea dato, quod
in principio locationis, & idem reſpondit Alexand. in con-
ſilio 58. circa primum quæſitum, num. 6. volum. 1. Alber. in
l. ſi creditor. numero 2. C. de pact. & habetur §. fi. Inſt. quib.
mod. re contrah. oblig. reſpondit Bald. conſi. 476. factum
tale eſt, colum. 2. num. 2. lib. 1. & ſentit Ang. in l. eum qui. §.
ſi rem. ff. commod. Bart. & alij in l. ſi creditor. C. de pignor.
actio. Cor. conſil. 108. num. 1. lib. 1. & conſi. 318. eod. volum.
Roman. conſil. 395. vt res clarior. per totum. Dec. in conſi-
lio 552. num. 7. Gozadin. in conſil. 63. num. 2. Socin. in con-
ſil. 24. num. 4. lib. 1. Anchar. conſil. 316. num. 4. Bart. conſ. 98.
num. 4. vol. 3.

3 Nec id ratione caret † nam plerunque caſus eius culpa
contingere ſolet, qui ad cuſtodiam tenetur, ſic Vlpian. in l.
cum duobus. §. damna quæ. ff. pro ſoc. §. præterea. Inſti. qui-
bus mo. re contrah. oblig. Barthol. Cæpol. conſil. 18. ſtatu-
tum Vincentiæ. col. 1. latiſſimè Corn. conſil. 28. nume. 4. in-
cip. in hac conſultatione. lib. 3. §. effracturæ. ff. de offic. præ-
4 fect. vigil. Item † quia caſus eſt quid facti, & facta non præ-
ſumuntur, niſi probentur, vulgata l. in bello. §. factæ. ff. de
captiuis, & poſtlimin. reuerſ.

Primò amplia concluſionem procedere, vbicunq; quis
5 tenetur ad cuſtodiam ratione officij ſiue publici † ſiue pri-
uati, vt reſpondit Natta conſi. 79. nu. 2. vol. 1.

Secundò amplia, vt non ſolùm debeat probare caſum
fortuitum, qui illum allegat, ſed amplius etiam probare co-
6 gatur † omni culpa caruiſſe, ita me docuere Barto. Alexand.
& Iaſ. in l. ſi quis ex argentarijs. §. an verò. ff. de edend. Pariſ.
dicto conſil. 156. nume. 5. volum. 4. quo non probato præ-
ſumptio eſt culpam præceſſiſſe talem caſum, quo caſu tene-
7 tur caſum allegans † de culpa. l. ſi creditor. l. creditor. l. ſi
nulla. C. de pig. actio. l. cum duobus. §. de damna. ff. pro ſo-
cio. l. ſi vendita. l. lectos. §. de peric. & comm. rei vend. ca-
noniſtæ in c. extr. de commod. & habetur in §. quod ſi fue-
rit, Inſtitut. de emptio. & venditio. Bartol. in l. ſi vt certo.
§. ſed interdum. ff. commod. Corn. conſilio 108. in princ.
volum. 1.

8 Limita, vt procedant præfata in his caſibus † qui ſine cul-
pa præcedente facilè euenire non conſueuerunt, vt in fur-
to, incendio, fuga ſeruorum, vel aliorum, qui debuerunt cu-
ſtodiri, ſecus in ijs, qui ſine culpa regulariter euenire ſolent,
vt vis hoſtium, impetus aquarum, & ſimilia, in quibus pro-
9 bata amiſſione, præſumitur caſus † niſi culpa probetur. Bar.
d. l. ſi quis ex argentarijs. §. an verò hæredi. num. 4. cum quo
Angelum, Fulgoſ. Abba. & alios ſimpliciter tranſire fidem
facit ibi Iaſ. colu. fina. & inter communes opiniones refert
Franc. Turza. concl. 185. num. 23. in fi. cum ſequentib. Vnde
poſſe in materia colligi aliquorum iurium declarationem
dicebat Bello. §. item is cui. nu. 11. Inſt. quib. mod. re con. ob.
Salicet. in l. ſi creditor. num. 2. C. de pig. actio. & in l. quę for-
10 tuitis. C. eod. tit. vbi, num. 6. ait † quòd iſti caſus fortuiti du-
pliciter dicuntur contingere, quandoq; facto naturę, quan-
doq; facto hominis, vt per eum.

Ex hac concluſione inferas, quòd ſi conductor pecudum
11 aſſeruerit, eas ſibi fuiſſe abactas, ei credendum non ſit † niſi
probauerit caſum furti, ita reſpondit Alex. conſi. 118. vol. 1.
& conſultus eſt Bertrand. conſi. 98. num. 4. vol. 3. Quod in-
telligere debes, ſi deponat de identitate pecudum, vt tradit
Bart. in l. ſenatus. ff. de accuſatio.

Secundò infertur, vt aſſerenti amiſiſſe pecuniam, & ex
12 hoc non potuiſſe impertire ſocijs, non ſit credendum † ni-
ſi probet caſum fortuitum, vt docuit Soc. conſilio 24. nu-
mero 40. volum. 1. & ſcripſit Bald. in l. ſi creditor. C. de pi-
gnorat. actione.

Ille igitur, qui caſum fortuitum allegauerit, illud probare
debebit, ſed inueniendę ſunt rationes, quibus id poſſit pro-
13 bari. Caſum ideò fortuitum probari per iuramẽtum † con-
currente qualitate perſonæ arbitrio iudicis voluere Bart.
* Alexand. & Iaſ. & ſimul * omnes ſcribentes in l. non exigi-
mus. §. quod diximus. ff. ſi quis cautio. vbi dicitur de caſu ſu-
perueniente, vt quis citatus cõparere intra terminum ſibi
14 affixum non poſſit, talis enim caſus † probatur per iura-
mentum. idem Bart. ſcripſit in l. ſcire. §. ſufficit. ff. de excu-
ſat. tutor. tradit Alexan. in l. 2. §. quod diximus. ff. ſi quis caut.
& eſt conſultus conſil. 55. volum. 2. ſcripſere Doctores in l. ſi
quis fundum. §. Imperator. ff. locati, voluit Bald. in l. teſtem.
C. de teſtib. & in l. ſicut. C. de fid. inſtrum. prodidit Abb. in
c. 2. de depoſ. & conſuluit Alexand. in conſil. 58. circa pri-
mum quæſitum, num. 6. volu. 1. idem Barto. in dicto §. quod
diximus. ff. ſi quis cautio. latè Corn. conſilio 318. nume. 3. &
4. lib. 4. qui plurimos ibi cumulat. Roman. conſil. 295. incip.
vt res clarior. Archidia. c. 1. poſt num. 1. de dolo, & contum.
15 in 6. vbi dicit † id arbitrio iudicis relinquendum, conſide-
rata qualitate perſonæ, & honeſtate, & modo impedimen-
ti, fama, & alijs adminiculis, & inſpecta difficultate proba-
tionum. Marſil. l. de minore. §. plurimùm quoq;. num. 67. ff.
* de quæſt. Alexan. vbi teſtatur de * communi, d. §. quod dixi-
mus, nu. 1. & 2.

16 Limitabis iſtud poſtremum nõ procedere † quando quis
vult ſe excuſare propter caſum fortuitum, cui ratione con-
tractus inniti tenebatur, nam tunc nõ poteſt hoc ſolo iura-
mento probari, ſed tantum prædicta concluſio habet lo-
17 cum, quando quis non tenebatur ex contractu, nam † tunc
ſufficit iuramentum, vt auctor eſt Bart. in l. ſcire oportet. §.
ſufficit. ff. de excuſ. tutor. qui allegat gloſſ. in l. fi. C. de fid.
inſtrumen. Speculat. ponit iſtam quæſtionem tit. de appel-
la. §. nunc breuiter. ver. quod ergo. vbi in hanc deſcendit
ſententiam inſpecta qualitate perſonæ, procedere conclu-
ſionem, cui adhæſit Cuman. in l. 2. §. quod diximus. ff. ſi quis
cautio. quod Bartol. d. loco ſupracitato dicit menti eſſe te-
nendum.

Id verò, quod diximus, eum qui non tenetur ex contra-
ctu, poſſe caſum per iuramentum probare, intelligendum
eſt procedere in reo, qui ſolùm iudicis officio tenebatur,
ſecus in actore, qui allegans caſum pro fundamento ſuæ in-
18 tentionis aliter † quam per iuramentum illum probare de-
bet, ſic ſcripſit Salicet. l. fi. num. 6. C. de fid. inſtrument. &
ante eum docuit Bart. in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. an verò
hæredi, numero 1. & ſeq. vbi manifeſtiſſimis probationibus
cogi probare rem amiſiſſe, ait per text. in l. ſi creditor. C. de
pignor. actio.

CONCLVSIO 273.

ARGVMENTVM.

Caſus naufragij, furti, & ſimilium debent probari, & quo pacto.

SVMMARIVM.

1 *Caſus fortuiti, naufragij, rapinæ, & ſimiles non præſumuntur, niſi probentur.*
2 *Caſus naufragij probandus eſt ab eo, qui illud propoſuit, & per teſtes commodè probari poteſt.*
3 *Caſus manifeſti perfectam requirunt probationem.*
4 *Teſtes de caſu in loco, vbi incidit, examinari debent, & eorum depoſitiones faciunt poſtea fidem coram iudice legitimo.*
5 *Examinatio teſtium contra rapientem ex naufragio fieri poteſt in loco naufragij, & probat.*
6 *Caſum, vbi quis patitur, ibidem curare debet examinandos teſtes, qui poſtea fidem facient coram iudice ſuo.*
7 *Teſtes in loco non apto examinari poſſunt, vbicunque neceſſitas imminet propter periculum mortis, vel abſentiæ in loco longinquo.*
8 *Teſtes de caſu poſſunt etiam examinari ſuper articulis à iudice repulſis, & reprobatis.*
9 *In examinatione teſtium ſuper caſu nõ eſt neceſſe citare partem, quæ fortè loci longinquitate diſiuncta eſt.*
10 *Caſum probare ſatis eſt ex naturali iuſtitia, non attenta ſolemnitate ciuili.*
11 *Caſum naufragij probare intendens, probare debet intra annum, quia poſt non eſt audiendus.*
Mercator rationem reddere debet omni anno, ibi.
12 *Mercatores ſi aſſerant ſe damnum ſuſtinuiſſe furti, vel naufragij, aut ſimilium, debent facere de hoc fidem intra annum.*
13 *Omnes exceptiones ſunt perpetuæ, etiam ſi actio ſi annalis.*
14 *Suſceptor ſpecierum publicarum tenetur de earum amiſſione, niſi intra annum caſum probauerit.*
15 *Familiares, & domeſtici in ſubſidium admittuntur in probatione caſus fortuiti per teſtes facienda.*
16 *Domeſtici teſtes recipiuntur, vbicunq; veritas aliter haberi non poteſt.*
17 *Caſus furti probari poteſt per coniecturas, præſumptiones, & veriſimilitudines, quæ aliàs non eſſent validæ ad plenam probationem.*
18 *Caſus clandeſtini, & occulti per coniecturas probantur.*
19 *Caſus furti, vel pignoris ſubrepti quomodo probetur.*
20 *Clamor, ſeu vociferatio nocturna contra latrones, vbi aliud veſtigium non apparet, non probat furtum.*
21 *Caſus furti ſi probandus eſt, hoc permitti debet iudicis arbitrio.*
22 *Furtum qua ratione probetur, vide remiſſiuè.*

Caſum fortuitum, naufragij, rapinæ, & ſimilia
1 nõ præſumi † niſi probentur, docuit Abb.
in c. ſi verò, 1. num. 8. de ſenten. excommun. Dec. conſil. 552.
num. 7. per tex. in l. ſi creditor. C. de pignor. actio. Bald. con-
ſilio 476. num. 6. vol. 1. & duo debet probare, ſcilicet caſum
emergentem, & ſine ſua culpa illum accidiſſe, vt monuit
Bald. in d. l. ſi creditor. C. de pignorat. actio. & vide quæ in
ſuperiori concluſione ſunt adducta.

Cum igitur non præſumatur naufragium, ab eo erit pro-
2 bandum, qui illud propoſuerit † quod per teſtes commodè
poterit probari, vt tradidit Bart. in l. 2. C. de naufrag. lib. 11.
num. 7. vbi teſtatur Cy. in l. ſi creditor. C. de pig. actione, ſic
ſenſit Capel. Toloſ. q. 448. num. 2. ita docendo voluit Alex.
de Imo. in l. 2. §. quod diximus. ff. ſi quis cautio. & conſulen-
do ſequutus eſt Alex. conſil. 54. lib. 2. in eandẽ deſcendit ſen-
tentiam Specu. ti. de pign. in princ. verſic. ſed qualiter. Cum
3 enim iſte ſit de caſibus manifeſtis † nimirum ſi perfectam
requirit probationem, Bart. l. ſi quis ex argentarijs. §. an ve-
rò hæredi. numero 3. ff. de edendo, & non ſufficit perfun-
ctoria, & imperfecta probatio. Natt. conſilio 79. poſt nu-
me. 2. lib. 1.

Amplia concluſionem, vt in probatione huiuſmodi ca-
ſus, vel cuiuſcunque, vt incendij, furti, rapinæ, & ſimilium,
vbi caſum quis patitur, ibi debent examinari teſtes de ca-
4 ſu in loco, vbi incidit † quæ teſtium depoſitiones poſtea fa-
ciunt fidem coram iudice legitimo, ita Bart. in d. l. 2. C. de
naufrag. lib. 11. Capel. Toloſ. d. q. 458. numero 2. ſequitur
Anto. Corſet. ſing. 48. incip. in loco vbi aliquis. in verb. te-
* ſtis. num. 1. vbi dicit hanc eſſe practicam, quam etiam * mi-
rabilem nuncupauit Bartol. d. l. 2. nume. 2. & ad hoc erunt
teſtes idonei nautæ & miniſtri nauis, vt reſpondit Socin.
ſen. in conſil. 17. omnipotens Deus ſupradictæ cauſæ. nu. 5.
in princ. volum. 1.

Secundò

Secundò amplia idem procedere, ſi quis vellet probare
5 † contra rapientem ex naufragio, quia huiuſmodi examina-
tio fieri poteſt in loco naufragij, & probat. ſic dixit Ang. in
l.2.C.de naufra.lib.11.in addit. ad Barto.ibidem, nu.6.cuius
ſententiæ acceſſit Paulus de Caſtro, in l.ſi creditor.C.de pi-
gnor.actio.
Tertiò amplia, vt in loco, vbi patitur quis aliquem ca-
6 ſum, curet ibidem examinandos teſtes, qui poſtea fidem fa-
cient coram iudice ſuo, ita conſuluit Crauet. conſil.2.nu.7.
vol.1. hoc idem Alex. ad addit. Barto. ad dictam l.2.C.d.titul.
quod inſigne, & ſingulare arbitratus eſt Anton. Corſet. in
ſuo ſing.371.in verb.teſtis.18.incip.in loco vbi quis patitur.
Sed obſeruandum eſt, hanc ampliationem ſemper eſſe
veram, vbicunq; neceſſitas imminet, vt teſtes examinentur
à parte propter periculum mortis, vel abſentiæ in loco lon-
7 ginquo, quoniam etiam eo caſu † poterunt teſtes in loco
non apto examinari, ſecundum Dominos de Rota conclu-
ſione 120.in antiquis.& hoc ſequitur Ludouic.in l.ſi verò.§.
de viro. ff. ſoluto matrimonio. in fallen. 54.additio ad Lan-
fran.de Oria.in c.quoniam contra.§.confeſſiones, nume.2.
verſ.quia forenſes.extra de probatio.
Quartò amplia, vt non ſolum teſtes poſſint examinari, ſi
periculum, vel mortis, vel abſentiæ, vt dictum eſt, immi-
8 neat, ſed etiam poterunt teſtes examinari † ſuper articulis à
iudice repulſis, & reprobatis, ſic diremere Domini Rot.de-
ciſ.90.iudex appellationis, in nou.Ludouic.Roman.in d.l.ſi
verò.§.de viro. ff.ſolut. matrim. quod pronunciatum maxi-
ma obſeruatione dignum cenſet, quinimò aſſerit, ſe ita con
ſuluiſſe apud Vincentiam, cui aſſentitur Alex. in additio. ad
Bar.in d.l.2.C.de naufrag.lib.10,nu.3.& 4.
Quintò amplia concluſionem vſque eo procedere, vt in
9 † examinatione teſtium non ſit neceſſe citare partem, quæ
fortè loci longinquitate diſiuncta eſt, vt aſſeuerauit Bart. in
l.2.& ibi Alex.tit.de naufrag. C.lib.10. in annotatis ad Bart.
qui dicũt hoc eſſe mirabile dictum, & ſic intelligenda eſſet
l.ſcire oportet. §. ſufficit, vbi dicit ſatis eſſe probare caſum
ex naturali iuſtitia, hoc eſt, ſecundum ius gentium, in quo in
ore duorum, vel trium ſtat omne verbum † non attenta ſo-
10 lemnitate ciuili, obſeruauit Hippolyt.de Marſi.in ſingu.24.
& fuit deciſum in Capell.Toloſa.vt ex eius deciſi.447.item
fuit quæſitum, quidam Sempronius. vbi etiam apoſtilla la-
tè, ſic etiam tradit ante Gul. in l.2.§.quod dicimus. ff. ſi quis
cautio. ita quoque cauit Bart.in l.contumacia.ff.de re iudi-
cat.& idem Bar.& Imol.ſcripſere in l.quæſitum. ff.eod.An-
ton. de Butr. etiam docuit in ca. querelam.de procurat.per
glo.in cap.quenquam, 4.queſtione 3.& Azo in ſumm.de di-
latio.Bal.in l.1.ff.eod.titu.de probat.Archid.& Ioan.Andr.
in cap.1.de dol.& contuma.in 6.Bald.& Cyn. in l.ſi cum, gl.
in verb. ſanctum. C. de fid.inſtrumen. per Ioann.Andre. in
additio.ad Specul.in titul.de appellat.§.nunc breuiter. ver-
ſicul.quid ergo.Anton.de Butr.in capitul.ex ratione.de ap-
pellat.per Angel.in l.fin.ff.de ferijs. Bartol.in l. ſi quis ex ar-
gentarijs.§.penultim.ff. de edend. Bartol. in l. qui accuſare.
C.eod.titul.Anton.Corſet. ſingul.18.in verb. teſtis. latè vi-
deas Alexand.hæc proſequentem in l. ait Prætor. §. ſi debi-
torem, in fi.ff.de his, quę in fraud.creditor. Felin.c.2.nu.10.
verſi.quartò fallit, extra de teſtibus.Gabriel.poſt citatos, ti-
tul.de citationibus, conc.1. num.352. verſi.18. limita. vbi et-
iam ampliat hæc procedere in quolibet alio caſu occurren-
ti in remotis partibus.
Limita concluſionem non procedere † niſi intra annum
11 probauerit de cauſa naufragij, vt ſupra, ſecus ſi poſt annum,
nam tum non erit audiendus, & hoc illud confirmat, quòd
mercator debet reddere rationem omni anno. l.neminem.
C.de ſuſcept.& archa.lib.10.& ibi Barto.num.1. Vnde intra
annum debet facere fidem, & hæc reſtrictio eſt mirabilis, vt
atteſtatur idem Barto. in d.l.2.C.de naufrag.num.5.pro his,
qui ſuas pecunias mercatoribus erogant, vt inter ſe com-
municent lucrum, & damnum. Nam hi mercatores, ſi aſſe-
ruerint ſe damnum ſuſtinuiſſe furti, vel naufragij, aut ſimi-
12 lium † debent facere de hoc fidem intra annum, alioqui
non audientur, ſed licèt hoc videatur innuere text. in d.l.2.
C.de naufrag.& ſequatur idem Capel.Toloſ.qu.447. item
fuit quæſitum, quidam Sempronius, vbi cum apoſtilla ibi
latè traditum eſt.tamen Ang. in eadem l.2. non probat hoc
Bart.axioma, reddens rationes, quia ſi hoc eſſet verum, ſe-
queretur, quòd actio de naufragio eſſet perpetua, & exce-
ptio eſſet temporalis, quod eſt falſum contra omnes iuris
13 regulas † nam omnes exceptiones ſunt perpetuæ, etiam ſi
actio ſit annalis.l.pen.ff.de do.excep.& idem ſequit Steph.
Aufrer.in additio.ad Capel.Toloſan.d. qu.448. & Ioan.de
Plat.& Iacob.Rebuff.dicunt illam l.procedere in caſu præ-
cipuo, & ſingulari, fauore fiſci in ſuſceptore ſpecierum pu-
14 blicarum, † vt videlicet teneatur de earum amiſſione, niſi
intra annum caſum probauerit, ſecus autem eſſe in priuato,
quia defenſiones (vt dictum eſt) ſunt perpetuæ.
Illud verò animaduertas in probatione caſus fortuiti per
teſtes facienda in caſu, quo dictum eſt ſupra, admitti fami-
15 liares † & domeſticos in ſubſidium, ita voluit Ioã. de Plat.in
præallegata l.2.C.de naufrag.& in l.3.C.d. titul.libro 10. la-
tè Aufrer.in additio.ad quæſtio.Capell.Toloſa.quæſt.448.
numero 2.ſub fin. Gabriel. titul. de teſtib. concl.9. numero
87.verſi.primò infertur.vbi poſt citatos tradit, vt vbicunq;
16 veritas aliter haberi non poſſit † teſtes domeſtici recipian-
tur, & iſtud pro regula habetur in c. veniens. el 2.in fi.& ibi
gl.extr.de teſtib.& alibi ſæpè, vt per eundem Gabriel.eo.tit.
de teſtib.conc.7.
Caſus etiam furti, cum inter caſus fortuitos connume-
retur, probatione indiget, qui quidem poterit probari per
17 coniecturas, ſeu præſumptiones, † & veriſimilitudines et-
iam tales, quæ aliàs non eſſent validæ ad plenam probatio-
nem, conſultus reſpondit Alexand. conſilio 53. libro 2. per
totum, ita notat Bartol. quem alij ſequuntur in l. ſi quis ex
argentarijs.§.an verò hæredi. ff.de edendo. vbi inquit ſuffi-
18 cere probare per coniecturas caſus clandeſtinos † & occul-
tos, puta furtum, vt probando fractas fuiſſe fores, famulum
fugam arripuiſſe, & id genus alia, argumen. l. non omnes.§.
à barbaris. ff. de re milit. & obſeruat Cyn. in l. ſi creditor.in
fi.ff.de pigno.actio.Federic.de Sen. conſi.119.nulli dubium
eſt, allegat ca.Michael.de filijs presbyter.& in c.tertio loco.
de probat.l.ſi vicinis.C.de nupt.c.veniens.2.de teſtib.
Attendendum tamen eſt illud, quod dicit Bart. ſufficere
fugam famuli, qui caſus videtur, vt notat Bar.in d.l.ſi quis ex
argentarijs.§.antepen.& idem Barto. in l. ſi quando.ad fi.C.
vnde vi.& Spec.in tit.de furt.verſi.pen.vbi quærit Specula-
tor, de eo, cui res aliqua pro pignore ſit tradita, & illa fuerit
ſibi ſubrepta.Reſpondet ibi, quòd . . . probando, tali no-
19 cte irrupiſſe latrones in hoſtium ſuum † & illud fregiſſe, ſic
Ioan.Andr. titul.de locat. vel probabit ſe vociferatum fuiſ-
ſe, vel ingentem clamorem edidiſſe noctù, & quando latro-
nes irruerunt in domum, ſeque ſurrexiſſe, & dixiſſe tale pi-
gnus ſibi fuiſſe ſubreptum. clamor tamen, ſeu vociferatio
nocturna, dà alli ladri, vbi aliud veſtigium non appareret
20 † non probaret furtum, aliàs enim multæ fraudes poſſent
fingi. Speculat.titul.de pigno.in prin. quod vti ſingulare di-
ctum refert Iaſon d.l. ſi quis ex argentarijs. §.prætor ait. co-
lum. penultim. ff.de edendo. Boſſ.titul.de furt.in principio
poſt num.2.
* Verumtamen * communis Doctorum fuit traditio, vt ſi
probandus ſit caſus, vel ablatio, hoc debere permitti iudi-
21 cis arbitrio, † qui inſpecta facilitate probationis, vel diffi-
cultate, & conſiderata perſonæ qualitate, interdum exiget
plenam probationem, aliquando non, vt traditum fuit ab
Angel. in l.fin.ff.de fur. Bald. & Salicet. in l. 1. C. de dilatio.
in l. quæſitum. ff. de re iud. Alexand. conſilio 53. numero 3.
libro 2.
Aduertendum tamen eſt, Bar.& Doctores præcitatos nõ
loqui de indicijs contra furem, ſed de probando ipſo furto,
veluti quia vult quis ſe tueri per amiſſionem rei, vt per Boſſ.
tit.de furt.in prin.nu.2.vbi ſubdit conſtare debere de rebus,
licèt non requiratur probatio quantitatis explicitę, quę per
iuramentum probari poterit, vt per eum.

22 Verum † qua ratione probetur furtum conſulas Specu-
lat.tit.de pignor.in princ.verſ.ſed qualiter.Pariſ. conſil.156.
nume.2.& 3. volum.4.Bald.conſi.476.factum tale,nume.5.
libro 1.Corn.conſil.318.nu.4.lib.4.& fuſius à nobis explica-
bitur in concluſione furtum,infrà.

CONCLVSIO 274.

ARGVMENTVM.

Cataſtrum licèt regulariter nõ probet, bona tamen in illo deſcripta illius dicuntur, cuius eſt cataſtrum.

SVMMARIVM.

1 *Cataſtrum, ſiue liber æſtimi regulariter non probat.*
2 *AEſtimum non probat nec dominium, nec poſſeſſionem.*
3 *AEſtimum probat, quando agitur inter perſonas in illo comprehenſas.*
4 *Cataſtrum quando producitur vnà cum ſolutione cenſus, & collectarum quid probet.*
5 *Cenſus, & collectæ deſignant ſubiectionem, & probant caſtrum, vel villam eſſe territorij illius, cui ſoluuntur.*
6 *Cataſtrum vbi per ſe ſine ſolutione producitur, non probat.*
7 *Cataſtro ſi res deſcripta reperiatur tanquam alicuius, nõ per hoc tendit in illius præiudicium, qui non conſentit.*
8 *Cataſtrum in argumento eſt, vt bona in illo deſcripta illius ſint, cuius cataſtrum eſt.*
9 *Cataſtrum hominis priuati non plenè probat.*
10 *Cataſtrum plenè probat contra eum, qui eſt dominus rerum in ipſo deſcriptarum.*
11 *Cataſtrum inuentum penes illuſtres perſonas plenè probat.*
12 *Cataſtrum plenè probat, ſi inter ſcripturas publicas collocatũ ſit, & ei præſit publicus magiſtratus.*
13 *Cataſtri, ſiue libri æſtimi cum aſſeruentur in archiuio publico, dicuntur ſcripturæ publicæ.*
14 *Cataſtri, ſiue æſtimi libri dicuntur authentici.*
15 *Cataſtrum, quando habitum eſt pro publico, vel authentico probat.*
Authoritas antiquitatis magna eſt, & vim legis obtinet. ibi.
16 *Vetuſtas ſemper pro lege habetur.*
17 *Cataſtrum probat, quando agitur inter perſonas eiuſdem territorij, ſecus ſi contra alios.*
18 *Cataſtrum probat contra tertium, dummodo adſuerit ſcripturæ cataſtri.*
19 *Cataſtrum inducit præſumptionem in gratiam eius, cui ſunt bona deſcripta.*

1 Cataſtrum, † ſiue librum æſtimi regulariter
non probare optimi ferè quique
ſcribentes docuere, vt Fel.in c.cum cauſam. num.2. de pro-
batio. Aymo Crauet.tract.de antiquit.temp.§.quartò limi-
tatur.numero 71.parte 1.fol.mihi 96.Hierony.de Monte in
tract.de finib.reg.c.64.per totum.Pariſ.conſil.104.nu.169.
* qui dicit *communi prudentum ſententia fuiſſe receptum,
2 vt æſtimum nõ probet nec dominium † nec poſſeſſionem,
vt l.ſi pater.vbi plenè ſcribentes. C.de rei vend. & per Bald.
in l.quidam in ſuo.ff.de condit.inſtit.Alexand.conſil.10.co-
lum.2. verſicul. non probantur. in 4.libro, & per Bald.in l.
ſolemnibus.C.de rei vendicat.Soc.conſil.6. licèt. colum.3.
nu.81.lib.4.Dec.conſi.150.perfecto, plenè per Corn. conſi.
304.per totum,lib.1.

Sic verò eſt accipienda concluſio, vt procedat quando a-
gitur contra tertium, nam eo caſu nihil probat æſtimum
3 † ſecus verò quando agitur inter perſonas in illo æſtimo
comprehenſas, vt reſpondere Pariſ.conſil.104.nu.fin.& A-
lex.d.conſi.10.nu.6.lib.4.& tradidit Hierony. de Monte, d.
c.64.nu.6.& 7.

Limita concluſionem non procedere, quando cataſtrum
producitur vnà cum ſolutione cenſus, & collectarum, tunc
etenim probat locum, vel villam ſoluẽtem cenſum, vel col-
4 lectas eſſe † de dominatu loci illius, cui ſoluuntur, quod pla
cuit Hieron.d.c.64.num.4.ſecundum Alex.in conſil.35. vi-
ſo proceſſu, nu.4. volum.4. per §. ſi quis igitur ex qualibet,
in auth.quib.mod.natur.effic.legit.& ibi per gloſſ. in verſi-
culo perſoluatur, & per Baldum in l.tertia, C. de natural.li-
ber. vbi illius contex. auctoritate motus obſeruat, per cen-
5 ſus, & collectas deſignari ſubiectionem † & per eam pro-
bari caſtrum, vel villam eſſe territorij illius, cui ſoluuntur,
& per l.3.verſicul.ſub quo vicus, vel poſſeſſio cenſeatur. C.
de iure emphyt.

Secus verò eſſet, vbi cataſtrum per ſe ſine ſolutione pro-
6 duceretur † non enim probaret, ſecundum Felin. in c. cum
cauſam.nume.2.& paſſim per totum, de probat.vbi dicit, ſi
res deſcripta reperiatur in cataſtro tanquam alicuius, per
7 hoc non tendere in illius præiudicium † qui non conſen-
tit, quod idem voluit Aymo Crauet.de antiq.temp.§.quar-
tò limita.nu.71.Alexan.conſi.62. in cauſa, & lite. nu.16. vo-
lu.ſeptimo, & conſi.77. viſo proceſſu.nu.21. vol.6. Lanfran.
de Oria.in c.quoniam contra falſam. verſic.teſtium. nu.165.
de probatio.

Quod quidem cataſtrum, licèt (vt diximus) regulariter
non probet, attamen non leue, nec mediocre probationis
8 ſignum, & argumentum eſt, bona in illo deſcripta † illius
eſſe, cuius eſt cataſtrum, licèt non plenè probet, vt latè pro-
ſequitur Mandel.Albenſ.conſi.34.num.11.& 12.Hierony.de
Monte dicto tract. de fin. regen. capit.64. num.8. Alexand.
conſ.92.viſo proceſſu.num.5.volum.2.Socin. conſil.89.nu-
mero 11.volum.1.Pariſ. conſil.53. primò dicendum. num.21.
volum.primo.

Sed velim animaduertas, iſtud verum eſſe, quando agitur
9 de æſtimo † vel cataſtro hominis priuati, quia eo caſu non
plenè probat, ſic conſulit Barbat.conſi.6.nu.10.libro 2.huc
adhibeas ea, quæ ſuperius dicta ſunt.

In primis iſtud nuper à nobis dictum limitabis, vt plenè
10 probet cataſtrum contra eum, qui eſt † dominus rerum in
cataſtro deſcriptarum, ita Barbat.in dicto conſil.6. num.10.
Bar.in l.rura.C.de omni agro deſer.libr.11.l. cenſualibus.C.
de donat.& Cyn.in l.ſolemnibus.C.de rei vendi.gloſ.in c.ſi
Papa.de priuileg.in 6.

Secundò loco limitabis iſtud poſtremum, etenim cata-
11 ſtrum, vel librum æſtimi inuentum penes egregias † & illu-
ſtres perſonas, quales ſunt Marchiones, plenè probare, au-
ctor fuit Barba.conſi.6.num.9.lib.2.Hierony.de Monte di-
cto tract.de fin.cap.64.in fin. Bar.in l.rura. C. de omni agro
deſer. libro 11. vbi dicit, quoſdam ex fratribus inſcribenda
curaſſe nomina aliorum fratrum in cataſtro, per huiuſmodi
cataſtrum ipſis fratribus ſcriptis acquiſitum fuiſſe domini-
um, ſicut illis, quos tenor inſtrumenti deſignat, comprobat
id per l.cenſualis.C.de donat.

Tertiæ limitationi dabitur locus, illum plenè probare
12 † ſi inter ſcripturas publicas collocatus ſit, & ei pręſit Magi-
ſtratus publicus, & cõſueuerit ei fides haberi, vt reſpondit
Barb.conſ.6.nu.10.& 11. Alex.conſ.92.nu.6. lib.2.

13 Huius ratio eſt, quia † cum aſſeruentur in archiuio pu-
blico, habentur, & dicuntur ſcripturæ publicę, auth.ad hęc.
C.de fide inſtrumen.& ibi Bar.glo.& Doct.in cap.cum cau-
ſam.de probat.quod vero iſtiuſmodi libri æſtimi, ſiue cata-
14 ſtri † dicantur authentici, dicit Ioann.Andre.in addit.mag.
verſ.quantum ſupplementum. & Bal.in rubr.de fid.inſtr.in
penultima colum.& l.exemplo. C. de probat. & idem Ale-
xand. conſilio 12.numero 1.volu.4.l.in fraudem.§.quotiens.
ff.de iur.fiſc.

Quarto præterea loco limitare poteris, quando tale ca-
15 taſtrum diu habitum ſit pro publico, † vel authentico, ſic
Barbat.d.conſi.7.nu.13.cum allegatis ibi per eum.Ratio eſt,
qui auctoritas eſt magna antiquitatis, cum vim legis obti-
neat.l.2.ff. de aq.plu.arcen.

In ſumma inquit Paul.I.C.tria ſunt, per quæ inferior lo-
16 cus ſuperiori ſeruit. lex, natura loci, vetuſtas † quæ ſemper
pro lege habetur, minuendarum ſcilicet litium cauſa, idem
conſtituit Imper.in l.teſtamenta. C.de teſtamentis. l. ſanci-
mus.eo.tit.c.cum dilectus.de fid.inſtrum.

Illud

Illud verò obſeruatione dignum non præteribo, omnes
has limitationes locum habere, & procedere, quando agi-
tur inter perſonas eiuſdem territorij, vt ait Barba. conſil.6.
numero 10.† ſecus verò ſi agatur contra illos, qui non ſunt
17 in illius dominatu, argu.l.regula.§.penulti.ff.de iur. & fact.
ignoran.

Poſtremò limitabis, vt etiam probet contra tertium,
18 dummodo adfuerit † ſcripturæ cataſtri. l.ſolemnibus, & ibi
Doctores. Alexand.in l. pretia rerum. columna tertia, ff. ad
l.Falcid. quem refert Marian.Socin.conſil.61.numero 2.vo-
lum.3. Deci. in capitul. cum cauſam. columna 2.in princip.
ſuper gloſſ.prima, de probat. latè Doctores in l.decem.ff.de
verb.obliga.

Nec illud tibi è memoria elabatur, etenim licèt cata-
ſtrum non probet ordinariè, tamen inducit præſumptio-
nem in gratiam eius, cui ſunt bona deſcripta. Maria. Socin.
conſil. 61. numero 3. vbi teſtem laudat Bartol. in dicta l. de-
cem. Paul.de Caſtro, in d.l. ſolemnibus. & Bartol. in l. rura.
C.de omni agr. deſer.libro vndecimo. Corne. in conſil.333.
numero 3.& conſi.172. videtur.volum. primo, & fuſius hæc
agentur infra in concluſione, Confines per æſtimum, & in
concluſione, Liber.

CONCLVSIO 275.

ARGVMENTVM.

Cauſam iniquam quomodo quis fouere dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Cauſam iniquam fouere præſumitur, qui omnes aduocatos pro ſe conduxit, & nullum pro aduerſa parte reliquit.*
2 *Cauſam iniquam fouere is dicitur, qui à lite ceſſat.*
3 *Qui iudicem refugit, apparet de iuſtitia diffidere, & impenſarum mulcta ipſi irroganda eſt.*

Cauſam iniquam fouere, qui omnes Aduocatos
pro ſe conduxit † & nullum pro aduerſa
1 parte reliquerit, ſanxit Imperator Gratianus in l.prouiden-
dum. C.de poſtuland. ſi quis autem ex litigatoribus, inquit
Imperator, detectus fuerit, ſeparatim tractaſſe cum pluri-
mis, & aduerſario ſuo tali fraude ſubtraxiſſe defenſionis co-
piam, oſtendet proculdubio iniquam à ſe litem foueri, &
auctoritatem iudiciariam à ſe deluſam experietur. cui ſen-
tentiæ accedit Lucas de Penna in l. quemadmodum. C.de
agr. & cenſ.lib.11.verſicu.114.

Amplia, vt & is dicatur iniquam cauſam fouere † qui à
2 lite ceſſat, argumen.cap.per tuas.in fin.de ſimon.& ibi gloſ.
ſuper verb.ceſſit.& cap.bonæ. il ſecundo. §. quid ſi contra-
dicentibus, ibi, vos contingeret, &c. iuncta ibi gloſſ. ſuper
verbo diffidere.de poſtulat.prælat. cap. nullus.in princ.ibi,
qui ita iudicium, &c.& ibi, confitetur enim, & ibi gloſſ.pri-
ma ibi, qui enim iudicium refugit.de præſumpt.quod etiam
decidit Afflict.deciſ.13.vertitur dubium. nu.22. verſi.præſu-
mitur enim.

Vnde, qui iudicem refugit, apparet † de iuſtitia diffide-
3 re, vt tradidit Ioann.de Deo, tit.de aduocat.cap.9.numer.4.
verſi.qui iudicem, libro primo, cauil.per capitu.chriſtianis.
vndecima quæſtio. prima, & ſuſpitio contra eum in cauſa
eſt, vt ipſi impenſarum mulcta irrogetur, vt inquit Bald. in
authen. generaliter.poſt numerum 8. verſicul. quandoque
ſententia.& poſt numerum 9. verſic.ex prædictis autem.C.
de epiſcopis, & clericis.

CONCLVSIO 276.

ARGVMENTVM.

Cauſa in reſcripto Principis an præſumatur, & quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa præſumitur in reſcripto Principis, licèt non exprimatur.*
2 *Cauſa præſumitur, quando Princeps diſpenſat circa ea, quæ ſunt iuris poſitiui.*
3 *Cauſa non præſumitur, quando Princeps quidpiam diſponit contra ius gentium.*
4 *Cauſa in principe non præſumitur in his, ſuper quibus liberè diſponere non poteſt, niſi illa exprimatur.*
5 *Cauſa in principe præſumitur etiam cum actum facere nõ potuit.*
6 *Ad iuſtificandum placitum principis ſufficit quæcunque occaſio.*
7 *Cauſa præſumitur in principe reſcribente etiam dum aufert alicui dominium ſuum.*
8 *Cauſa in principe reſcribente, & auferente dominium quæſitum priuato de iure gentium non præſumitur.*
9 *Aſſertioni principis de cauſa, qua aufert alicui dominium, non ſtatur.*
10 *Præſumptio, quòd cauſa præſumatur in principe, talis eſt, vt nihil contra illam poteſt obijci.*
11 *Cauſa in diſpenſatione non præſumitur iuſta, quando reſcriptum, & diſpenſatio tributa non exiuit motu proprio.*
12 *Præſumptioni iuris, & de iure contrarium probari non poteſt.*
13 *Cauſa tantum præſumitur in principe ratione ſubiectorum.*
14 *Cauſa præſumitur iuſta, licèt perſona non ſit ſubiecta principi, ſi res, cuius dominium aufertur, eſt in territorio, & iuriſdictione principis auferentis.*
15 *Iuriſdictionem non poteſt quis exercere in non ſubdito.*
16 *Cauſa in principe præſumitur, quando ex conceſſione principis facta poſſit aliqua cauſa iuſta conijci.*
17 *Præſumendum non eſt aliquid placere principi, quod videatur à iuſto, & à vero abhorrere.*
18 *Cauſa non præſumitur, quando princeps per ſuum reſcriptũ diſponit, & derogat iuri gentium.*
19 *Princeps dicitur animal rationale, & ligatus dictamine rationis naturalis.*
20 *Cauſa non præſumitur, quando princeps ſine partis citatione procedit ad gratiam, quæ alteri præiudicium creare poteſt.*
21 *Cauſa non præſumitur, quando princeps ſine cauſæ cognitione reſcribit.*
22 *Cauſa legitima non præſumitur in principe, quando ex eius reſcripto immineret aliquod ſcandalum, ſeu ſeditio Chriſtianorum, vel graue peccatum.*
23 *Cauſa non præſumitur, ſed apertiſſima requiritur in diſpoſitione ſummi Pontificis, propter quam vniuerſus eccleſiæ ſtatus turbatur.*
24 *Cauſa, ob quam alicui licitum eſt à regula iuris recedere, debet ab illo allegari, & exprimi.*
25 *Cauſa non præſumitur in principe, quando reſcriptum diſpoſitum fuerit, efflagitante parte.*
26 *Cauſa non præſumitur, quando princeps diſponeret cõtra ius quæſitum ex contractu.*
27 *Princeps non poteſt ſuo vaſallo tollere feudum ſine cauſæ cognitione.*
28 *Feudi natura eſt, vt non auferatur, niſi cum cauſæ cognitione.*
29 *Princeps careret omni commercio, ſi reſolutio contractus initi eſſet in manu eius.*
30 *Pontificis ſola voluntas vt plurimum habetur pro cauſa.*
31 *Cauſa non præſumitur in inferiore à principe ſupremo in diſpenſatione alteri præiudiciali.*
32 *Cauſa non præſumitur, quando princeps vtitur clauſulis derogatorijs.*
33 *Cauſa non præſumitur in principe reſcribente contra diſpoſitionem teſtatoris.*
34 *Cauſa non præſumitur, quando à principe declarata irrita eſt.*
35 *Cauſa non præſumitur, quando epiſcopus diſponeret contra id, quod ſit iuris diuini, vel naturalis.*

Cauſam præſumi in reſcripto Principis conceſſo
motu proprio † licèt ipſa non exprima-
1 matur, cauit Roman. conſil.436. incipien.quod indultum.
col.pen.nu.19.verſicul.& ſi dicatur, quod in Principe, cuius
ſententiam cæteri probauere. Socin.in conſil.273. col. pen.
nume.11.verſicul, & ſi dicatur. libr.2. Iaſ.in l.ſi teſtamentum.
poſt

poſt numerum 5.verſicu. vltimò limita dummodo.C.de te-
ſtam.Crauet. in tracta. de antiquitate temp.in prima parte,
verſiç.ſeu.§.non omitto circa præmiſſa.num.23. verſi. limi-
tatur nunc præmiſſa concluſio, tranſit Socin.Sen. in conſil.
* 266. poſt numerum 55. vbi * communem dicit, volum. 2. à
verſi.2.in principio,& conſi.6.num.34.& num.57.verſ.non
obſtant allegata.Gozadin.conſi.5.poſt num.19. colum.pen.
verſic.quod Papa,& numer.24.poſt med.col.Rebuff.ſuper
concord.in tit.de for.mand.apoſt.pag.186.verſi.vltimus ef-
fectus eſt, quod etiam latè proſequitur Marſil. in l. de vno-
quoq;.nu.14. ff.de re iudi. & in ſing.ſuo, incipien.in Princi-
pe.& idem tradidit Thom.Gramma.conſi.ciuili 100.nu.17.
& Capicius dixit in deciſ.51.in fin.Soc.in conſi.10.nu.13.vo-
lum.4.Ab.in c.cum olim.nu.17.de ſent.& re iud.& in c.cum
veniſſent.nu.8.de iudic.

2 Intellige concluſionem,vt procedat † quando Princeps
diſpenſat circa ea, quæ ſunt iuris diſpoſitiui, ita obſeruauit
Dec.in cap.quæ in eccleſiarum.col.13.nu.132. verſi.ſupereſt
tertium membrum, de conſtit.Iaſ. in d.l.ſi teſtamentum. in
fin.primi notab.C.de teſta.conſiderando in præcedentibus
dixiſſe non præſumi iuſtam cauſam in Principe, niſi de his,
quæ ſunt iuris poſitiui.Crauet. de antiqui.ſupra allegato §.
non omitto.nu.24.

3 Secus verò † quando princeps quidpiam diſponeret con
tra ius gentium, vt monuit Iaſ.in l. quo minus. in tertio no-
tabili.ff.de flumin.& in l. ſi teſtamentum in primo notabili.
C.de teſtamen.vbi in his,quę ſunt de iure gentium,& ſuper
quib. Princeps liberè diſponere non poteſt, non præſumi
4 cauſam in Principe † niſi illa exprimatur, inquit Crauet.d.
tract.de antiqui.temp.§.circa primam partem dictæ primæ
partis.nu.24.& 25.latè Dec.in d.c.quæ in eccleſiarum.num.
132.& ſequent.de conſtit.

Primò amplia prædictam concluſionem ex aliquorum
ſententia procedere, vt præſumatur cauſa in principe † et-
5 iam cum actum facere non potuit, vt cautum reliquit Iaſ.
in conſi.227.colum.11. circa medium. verſicul.in tali autem
principe.lib.ſecundo,quod idem tenet Iaſ.in conſi.236.co-
lum.2.verſ.confirmantur præfata, lib.2. quo in loco inter a-
lia admonet, quòd vani capitis eſſet exiſtimare, principem
non poſſe præcipere ſine cognitione, vel expreſſione cau-
ſæ,iuxta ſententiam Innoc.in c.ad aures,de tempo.ordin.&
6 † quod ad iuſtificandum placitum principis ſufficit quæ-
cunq; occaſio,ex traditis per Bald.in cap.eccleſia S. Mariæ.
colum. penultim. vt lit. non conteſt. Roman.in conſil.369.
in quinto dubio,num.27. Alexan. conſil.203.colum.tertia,
verſic.ſextò quia.libro 6.num.11.vbi tamen Alexan.hoc di-
ctum reſtringit in principe non recognoſcente ſuperio-
rem,& cauit Abb.in conſi.84.colum.fin.nu.7.lib.1.ſequen-
do Cyn. in l.fi. C. ſi contra ius, vel vtili. public. Idem voluit
Socin.in conſi.266.colum.19.poſt numerum 55.verſicu.ali-
quando & ſecundò.lib.2.in conſi.4.colum.4. in prin. nu.13.
verſic.vnde ex quo.& conſi.120.colum.ſeptima,nu.9.verſi.
nam aduertendum eſt, libro 3. Verum contra hanc doctri-
nam multa opponit Crauet. dicto loco ſupra proximè cita-
to,quem vide.

Secundò amplia concluſionem,vt cauſa etiam pręſuma-
7 tur in principe reſcribente † dum aufert alicui dominium
ſuum,ſic docendo ſenſit Cyn. in l.reſcripta. poſt numerum
8.circa fi.C.de precib.Imper. offe. quod cæteri poſtea con-
firmauere.Anto.de But.in cap. quæ in eccleſiarum. colum.
penul.in verſicu. aut eſt dubium,& in cap. quia plerique.de
immun.eccleſ.Imol.in dicto capit. quæ in eccleſiarum. co-
lum.4.in fin.verſic.ſi autem eſt dubium. Bald.in l. reſcripta.
col.fin.verſic.tertiò quærunt Doct. poſt num. 10. C.de pre-
cib.imp.offer.in c.cum olim.nu.17.de ſent.& re iudic.idem
Abb.in cap.cum veniſſent.poſt numerum 8. verſicu.ex hoc
infero.de iudic.Alexand. in conſil.136. colum.2. in princip.
poſt numerum 1. volum.1. & in conſil.94. colum.4. num.8.
volum.1.Curt.Sen.in conſi.72.colum.9. in fin.Fulg.in con-
ſil.143.col.2.in fin. verſicu.ſed hic iuſta.Guid.Pap.conſil.31.
inci.viſo ad plenum proceſſu.in fi. verſi. & in dubio in prin-
cipe iuſta cauſa præſumitur.Capic.deci.51. in fi. num.13. Fe-
lin.in cap.qualiter,& quando.1.col.23.numer.36.verſicul.7.
fallit,de accuſat.Lucas de Penna in l. fin. nu.93. C. de locat.
præd.ciuil.vel fiſc.libro 11.Bertrand.in conſi.340.numero 5.
verſi.præterea eſt aliud.volum.3.Socin.Iun.in conſil.56.nu.
15.verſi.& licèt aliàs rem alterius.volumi.1. Iaſ.in conſil.236.
colum.2.in princ.verſicu.confirmantur prædicta. volum.2.
& in conſi.38. colum.fin. poſt numerum 4. verſicul. fortius
ergo in caſu præſenti.volum.3.Nicell.in concord. gloſſ.ſub
num.474. verſicu.moderatur tamen. Ruin.conſil.91. col.1.
volum.1.num.4.5.& conſi.95. poſt numerum 4.verſic.& ſic
prædicti præſupponunt.col.3.& in conſi.153.num.13. verſic.
nam iuſta cauſa.vol.1. & conſil.79.col.3.num.9.verſic.& li-
* cèt in principe.vol.3.& * communiter Doctores Caniniſtę
* in capit.quæ in eccleſiarum. de conſti.& hæç eſt * commu-
nior opinio.

Contrariam huic ſententiam, imò cauſam in principe
8 reſcribente † & auferente dominium quæſitum priuato de
iure gentium non præſumi, quamplurimi ex noſtris ſequu-
ti ſunt,vt Abb.in ç.quæ in eccleſiarum.verſi.hoc dictum vi-
detur ſatis durum.de conſtitutio.& ibidem Dec.numer.17.
idem Dec.in cap.cum inter.numero 13.de exceptio. ſcripſit
etiam Iaſ.in l.ſi teſtamentum.C.de teſta. traditq; Felin.in d.
c.quæ in eccleſiarum. verſi. ex quibus redditur dubia.nu.7.
decidit Afflict.deciſ.166.nu.8.conſuluit Dec. in conſi.600.
num.15.cum pluribus ſequentibus.& idem reſpondit Paril.
in conſi.ſecundo,numero 48.& in conſi.101.num.72. volu.
primo,Crauet.in conſi.135. num.41.& ante eum cauit Bald.
in conſi.426.in fin.vol.1.

9 Quod quidem locum ſibi vendicat † etiam ſi princeps
aſſereret de cauſa, nam tunc non ſtaretur illi aſſertioni, ita
decidit Capic.in deciſ.166.nu.7.

Tertiò amplia, vt ſit talis hæc præſumptio, vt nihil con-
10 tra illam † poſſit obijci,vt cenſuit Abb.in dicto cap.quæ in
eccleſiarum.poſt numerum 14.verſic.quando dubitatur.de
conſtitut. quod etiam in eodem loco Felin. placuit, nu.60.
verſic.& adeò procedit, vbi in eandem ſententiam deſcen-
dentes adducit,quod idem etiam ſcripſit,& idem cauit Go-
zadin.in conſi.5.num.27.verſicu.& tertiò dico,quod & tra-
didit Socin.Sen.in conſi.4.ſuper quæſtio. num.13. verſi.vn-
de ex quo.volum.3.ſic etiam Alexand.in conſil.2.nume.20.
verſic.eſt modò videndum.vol.1.vbi profitentium hac in re
* ſenſum * omnium congruere reſpondit. & Abb. in conſi.3.
colum.penult.poſt numerum 12. verſi, condeſcendo igitur.
Anton.de But.in d.c.quæ in eccleſiarum. colum.pen. verſi.
aut eſt dubium.& ibi Imol.colum.4.in fi.verſi.ſi autem eſſet
dubium.Gramma.deciſio.65.numer.30. motus auctoritate
Cyn.in l.reſcripta.C.de precib.impe.offer.& in l.fi.C.ſi con
tra ius,vel vtilit.publi.

In contrariam deſcendit ſententiam Crauet. in conſ.135.
numer.42. vbi aduerſam huic partem tuetur, cui contrariæ
opinioni adhæret Dec. in d. c. quæ in eccleſiarum. poſt nu.
129.verſ.ſed conſiderandum eſt,de conſtit.

Primò limita concluſionem non procedere, quando re-
11 ſcriptum, & diſpenſatio tributa non exiuit motu proprio,
ſed ab inuerecunda petentium inhiatione, quia tunc cauſa
iuſta non præſumitur in diſpenſatione, ſic colligere eſt ex l.
1.vbi Barto.C.de peti.bono.ſubla.libr.10.reſpondit Dec. in
conſil.576.circa finem,nume.12.Curt.Iun.in conſi.170.co-
lumna 6. circa medium. numero 25. & 40. vbi etiam addit,
12 † quòd hæc præſumptio eſt iuris, & de iure, ita quòd con-
trarium probari non poſſit. meminit etiam Crauet. conſil.
135.num.44.& nume.ſequen.latè tradit idem Dec. in d.cap.
quæ in eccleſiarum. numero 135. verſic. & hoc intelligitur,
vbi declarat, quando hoc locum habeat, hoc idem tuetur
Felin.in d.capit. quæ in eccleſiarum.numero 65.verſicul.li-
mita quinto.

Secundò limita,vt cauſa tantum præſumatur in principe
13 † ratione ſubiectorum, non autem aliorum gratia, qui in
illius non ſunt dominatu,vt auctor eſt Feli.in capitu.quæ in
eccleſiarum. nume,60.61.62.& 63. verſicu.limita tertiò.vbi
plures

plures adducit Doctorũ auctoritates, & ibi Ab.nu.15.verſi.
item limito, vt præſumatur pro principe reſpectu ſubdito-
rum tantum, non autem reſpectu aliorum, & ibi in apoſtill.
ad commentaria Abb.in verb.reſpectu ſubditorum allegan
tur, ext.de conſtit.* communem opinionem eſſe hanc dicit
* Vaſquius Menchacenſis in lib.1.controuerſiar.illuſtr.cap.2.
nu.2.vt refert Laurentius Chirchouius in ſuis communibus
opinionibus concluſione 28.in verb.cauſa iuſta.nu.2. Deci.
in d.c.quæ in eccleſiarum.nu.95.verſi. tertia concluſio, vbi
14 tamen iſtud reſtringit non habere locum † ſi res, cuius do-
minium aufertur, eſſet in territorio, & iuriſdictione princi-
pis auferentis, quia tunc pręſumeretur cauſa iuſta, licèt per-
ſona nõ eſſet ſubdita ipſi principi, vt ex allatis ibi per ipſum.
Innoc.in ca.inquiſitioni. de ſenten.excommunic. clement.
paſtoralis.de re iudic.Ruin.conſil.91.nu.5. volum.1.Paul.de
Caſt.in conſ.317.incip.viſo, & examinato puncto.ſub nu.14.
verſi.ſed princeps.in antiq. Aret.cap.per venerabilem.extr.
qui fil. ſint legit. quia cum hoc ſit ſpecies quædam iuriſdi-
15 ctionis † non poteſt quis eam exercere in non ſubdito, vt
dixit Aretin. dicto loco ſupra citato, & huc pertinet, quod
vult Imol.in clement.prima, vt lite penden. & idem conſu-
lendo ſenſit Ruin.d.conſi.91.nu.5.vol.1.

Tertiò limita, quando ex cõceſſione principis facta poſ-
16 ſit aliqua cauſa iuſta † conijci, aliàs ſecus eſt. Id voluit Imol.
in capitul. nam concupiſcentiam. de conſtitut. columna 2.
verſicul.extra gloſſ. tangit, & ibi etiam Anton. de Butr. co-
lum.2.verſicu. examinemus hæc tria. Socin.Sen. in conſilio
273.numero 11.verſicul. & ſi dicatur.volum.2. conſi.120.nu-
mero 9.volum.3.Curt.Sen.conſi.120.colum.4. & conſi.50.
colum.72.verſic.ſecunda concluſio.Curt.Iun.conſilio 170.
numero 22.& 23. Iaſ. conſil.233. colum.fin.volum.2.Ripa in
19.reſponſ.colum.6.volum.2.Gozad.conſ.5.colum.5.nu.19.
Pariſ.conſi.82.num.54.vol.1.Felin.in c. quæ in eccleſiarum.
num.61.verſicu.recipit tamen iſta concluſio.Ruin.conſi.21.
col.3.vol.5.

17 Tamen non eſt præſumendum † aliquid placere princi-
pi, quod videatur à iuſto, & à vero abhorrere, hinc eſt, vt
clauſula de veritate ſemper ſuæ reſponſioni inſita ſit, vt
Marc.Mant.ſingu.21.princeps ſolutus.nu.6.

Quartò limita, quando ipſe princeps per ſuum reſcriptũ
18 diſponit, & derogat iuri gentium, † quia tunc cauſa nõ præ-
ſumitur. Alciat.tracta.de præſump.reg.tertia, præſumpt.o-
* ctaua, numer. 3.dicens hanc * communem eſſe opinionem,
ſecus verò, quando alteri concedit facultatem, vt ſupra in
intelligentia concluſionis dictum eſt, & probat Mar. Iuni.
conſi.65.numero 4.volum.ſecundo, & Iaſ.in dicta l.ſi teſta-
19 mentum. C. de teſta. cui ſententiæ † proculdubio con-
uenit, quòd princeps dicitur animal rationale, & propterea
dicitur ligatus dictamine rationis naturalis, vt inquit Bald.
in l.2.colum.6.C.de ſeru.& aq.dicens, quòd à tali ligamine
nullus poteſt eum abſoluere.

Quintò limita, quando princeps procedit ad gratiam,
20 quæ alteri præiudicium creare poſſet † ſine partis citatio-
ne, ſic cauit Socin.conſi.266.colum.pen.poſt numerum 55.
verſic. amplius, & etiam dico.volumi.2.& conſil.164.col.6.
num.17.eod.volum.2.& conſi.62. columna fin. poſt nume-
rum 25. volum. 4. cuius ſententiæ permulti ſubſcripſere, vt
Iaſ.conſi.233.colum.fin. ſub num.3.verſi. Præterea quando,
volum.2.Crauet.conſi.50.num.5.Curt.Iun.conſi.170.num.
25.verſic.cum igitur, & Curt.Sen.conſi.20.colum.4. verſic.
tertiò poteſt reſponderi.Abb.in capitul.primo, colum.5.de
cau.poſſ.& propriet.

Sextò limita idem eſſe, quando princeps ſine cauſæ co-
21 gnitione deſcribit † quæ fuit ſententia Ruin.conſil.80.nu-
mero 22.vol.3.

Sed huic limitationi aduerſatur Abb.in c.olim.colum.7.
num.23.verſicu.fateor tamen.de re iudic.& idem ſenſit Ab.
in c.in cauſis.in ſecund. notab.eodem tit.cui accedit Felin.
in d.cap.quæ in eccleſiarum.nume.6.verſic. ſexto limita.de
conſtit.

Septimò limita, quando ex reſcripto principis ſcanda-
lum immineret aliquod (vt Græco verbo vtar) ſeu ſeditio
22 Chriſtianorum † vel graue peccatum, quia tunc non præſu-
mitur cauſa legitima in principe, vt meminit Felin.in dicto
cap.quæ in eccleſiarum.num.64. verſicul. quartò limita, de
conſtitut.& Abb.ibidem, qui allegat Innoc.in d. capitu. in-
quiſitioni.idem Abb. in cap. ſi quando.extra de reſcript. &
plenè videas Dominum Abb. pro hac limitatione in ſua
diſputatione incipiente, Epiſcopus, & quidam Rector, ver-
23 ſicu.venio ad tertium membrum.vbi dicit † in diſpoſitione
ſummi Pontificis, propter quam vniuerſus eccleſiæ ſtatus
turbatur, requiri apertiſſimam cauſam, quæ talí in caſu non
præſumitur, ſic docuit Innocen.in cap.tertio, extra de con-
ſuetud.& ibidem Abb. & comprobatur ex inſigni axioma-
24 te Innoc.in cap.pen.de dilatio. cum dixit, † vbi alicui ex ali-
qua cauſa licitum eſſet à regula iuris recedere, non ſufficere
cauſam ſubeſſe, niſi illa per illum, cui hoc de iure competit,
allegetur & exprimatur, ſic etiam reſpondit Oldra.conſ.62.
inci.circa hoc veniunt tria.& conſ.287.

Octauò limita, vt concluſio locum habeat, quando re-
25 ſcriptum motu proprio diſpoſitum fuerit † ſecus ſi efflagi-
tante parte, vt voluit Felin.dicto capit. quæ in eccleſiarum.
numero 65. in cuius deſcendere ſententiam permulti cum
conſulentes, tum profitentes.Socin.in conſilio 273.colum.
pen.numero 11.verſicul.non omitto, & in conſil.164.col.4.
numero 11.verſicul.amplius, & ſecundò dico. volum.1.& in
conſi.62.colum.fin.num.25.verſic.& licèt in principe.volu.
4.Curt.Iun.conſil.170.num.25.colum.5. & Curt. Sen. con-
ſil.20.colum.4.verſicul.tertiò reſpondeo. Deci.conſil.576.
numero 12.Roman.conſil.436.colum.6.numer.19. Iaſ.con-
ſilio 105. colum. penul. volu.1. Hippolyt. ſingul. 6. incip. in
principe.Gozad.conſil.41.numero 12.& in conſil.51. nume-
ro 41.Roman.in l.ſi verò.§.de viro. in 24. fall. ff. ſolu. matri.
Deci. in l.3.in prima colum. in fi. ff. quod quiſque iur. Bar-
ba.conſil.13.colum.6.verſic.& ſi dicatur.volum.3.Ioan.Mo-
nac.in cap.ſi motu proprio.numero 10.& nume.13. de præ-
ben.in 6.Rebuff.in concordan.in tit. de form. man. Apoſt.
fol.186.verſic.vltimus effectus.Grammat.deciſio.65.nu.30.
& ſequen.

Quorum omnium conſenſus Alexand. non deterruit,
quin idipſum intrepidè reprobarit in conſi.2.col.fi.verſi.eſt
modò videndum.vol.1.qui vt ſuam corroboret ſententiam,
plurimas adducit authoritates, ad quas me reijcio, quo in
* loco * communem teſtatur, & in conſi.87. col.12. volum.2.
vbi idem tenet, & repetit eaſdem authoritates, Crauet.in
tracta. de antiqu. temp. numero trigeſimoſecundo, prima
parte.

Nonò limita, quando princeps diſponens contra ius
26 quæſitum ex contractu, † quia tunc cauſa non præſumitur,
ſic ſentit Felin.in d.cap.quæ in eccleſiarum.num.62. verſic.
limita ſecundò.Abb.in conſi.3.poſt numerum 12.in penult.
columna, in 27.quæſt.verſi.condeſcendo igitur.vol.2. Ber-
trand. in conſilio 15.numer.4.volum.1.verſicul.ſecundò re-
ſpondetur.& in conſi.233.num.3.volu.3.alioqui ſequeretur,
vt poſſet facilè irritum facere omnem contractum cum eo
initum, quod eſt contra l. Cæſar.ff.de publi. & capitul.1.de
probat.ſecundum Abb.dicentem in d.cap.quæ in eccleſia-
27 rum † principem non poſſe ſuo vaſallo ſine cauſę cognitio-
ne tollere feudum, quia in feudo eſt quidam contractus, ex
quo vltrò, citroq; naſcitur obligatio.capit.de forma.22.q.5.
& in l.liber homo.ff.de verb.oblig.& hæc inſita natura feu-
28 di eſt, vt non auferatur † niſi cum cauſæ cognitione, vt vo-
luere Bald.in l.qui ſe patris.C.vnde lib.gloſſ.& Bald. in cap.
1.§.notandum.qui feud.dar.poſſ.capitul. vnico. de feud.ſin.
culpa non amit. & hinc dicit Baldus, in capitulo 1. de natur.
feud.Federicum Primum, qui Communitatem Papiæ cu-
rauit compromittere in certis caſtris, non poſſe reuocare
ſine culpa communis.Ludo.Roma.in conſilio 353.quod in-
29 cipit, quæritur primò, numero 24.verſic. & huius eſt ratio,
dicens † ſi reſolutio contractus initi eſſet in manu princi-
pis, nullus inueniretur, qui cum principe contraheret, &
ſic careret omni commercio, quod eſſet valde graue. l. hi
qui.

qui. C. de apoſtat. & ſic ſentit, ſolam voluntatem iſto caſu
non haberi pro cauſa in principe, quamuis vt plurimum
30 † ſola voluntas principis habeatur pro cauſa, vt reſpondit
Gramma.deciſ.65.numero 30.& cauit Bertrand.in conſi.15.
incip.ex themate.nume.5. volumi.1.in nou.& in conſi.360.
incip.benemerite. nume.6.volum.3. in antiq. ſcripſit etiam
Alciat.in tracta.præſump.reg. tertia,præſump.8.numero7.
* & hanc eſſe * omnium conſenſu opinionem receptam, te-
ſtatur Aymo Crauet.in tracta. de antiqu. temp. part.1. poſt
numerum quintum, & notat gloſſ. in l. relegati. ff. de pœn.
Rebuff.in ſua praxi beneficiorum, tit.de diſpenſat.ad plura
beneficia.nu.54.

Decimò limita in inferiore à principe ſupremo, in cuius
31 diſpenſatione alteri præiudiciali † cauſa non præſumitur,vt
cauit conſulendo Gozad. conſi.29.colum.1.numero 2. quo
in loco citat Curt.in conſi.17.colum.fin.& in conſi. 35.in fi.
& alios in quampluribus locis,idem monuit Crauet. de an-
tiquita.temp.verſi.non omitto,num.32.Alexand.conſ.203.
colum.2.poſt nume.11.verſi.& inferior à Principe.volum.6.
& idem tradidit Alexan.in conſi.44.in fin.nume.6.verſicul.
nec obſtat.volum.1.Curt.Sen.conſi.17.colum.fin. & conſil.
65.colum.7.Ruin.conſi.79.colum.3.ſub num.9. verſicul.&
licèt in principe,volu.3.& conſi.96.col.pen.num.11.d.lib.3.
& conſi.98.col.12.vol.4.Alciat.de præſump.præſumptio.8.
nu.5.reg.3.

32 Vndecimò limita † quando princeps vtitur clauſulis de-
rogatorijs,& non alijs,vt dicit Nicell.in concord.gloſ.474.

Duodecimò limita, quia non præſumitur cauſa in prin-
33 cipe reſcribente † contra diſpoſitionem teſtatoris, ſic Rui.
conſilio 80.numero 14.verſicul.vndè veriſimile non eſt.vo-
lum.3.ita docuit Iaſ.in l.ſi teſtamentum.in 1.notab. C.de te-
ſtamen.

Decimotertiò limita, quando cauſa à principe declara-
34 ta † irrita eſt, idem Ruin. conſil. 123. numero 23. & ſequ. li-
bro tertio.

Decimoquartò limita,quādo epiſcopus diſponeret con-
35 tra id,quod ſit iuris diuini † vel naturalis,ſic docuit Rebuff.
in pract. benefic.titu.de diſpenſat.ad plura beneficia.nu.53.
* & ſeq.& * communiter Doctores in d.capi.quæ in eccleſia-
rum.de conſtit.

Sed hæc latius diſſerentem adeas Cardinalem Alex. in c.
per venerabilem.§.quod autem.colum.1.in tertio notab.&
ſeq.extra,qui fil.ſint legi.vbi ponit,quando cauſa præſuma-
tur in principe,& quando non,& Alciat.relatiuè in tractat.
de præſump.præſump.8.num.9. verſic.& propterea dicunt
Doct.& addit.regul.tertia.

CONCLVSIO 276.

ARGVMENTVM.

Cauſæ cognitio quomodo probetur, & in decreto iudicis præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ cognitio ex quo non probetur.*
2 *Cauſa, & ſolemnitas requiſita quando fuit ſpeciatim enunciata in decretis, probat cauſæ cognitionem.*
3 *Cauſæ cognitio præſumitur in decreto iudicis, & transfert onus probandi in aduerſarium.*
4 *Cauſæ cognitio eò magis præſumitur, quando in inſtrumento dictum eſt, prædicta facta eſſe à iudice cum cauſæ cognitione.*
5 *Cauſæ cognitio præſumitur, ſi apponatur clauſula prædictæ æquipollens, veluti omni meliori modo.*

Cauſæ cognitio non probatur ex eò, quòd Nota-
1 rius † in inſtrumento dixit, Decretum fuiſſe
interpoſitū cum cauſę cognitione, nam in hoc non eſt fides
habenda aſſertioni Notarij, quod pluribus confirmat Petr.
Beninten.in deciſio.Bononienſi 2.numero quarto, cum ſe-
quent.

Intelligendum eſt illud ſecus eſſe, quando cauſa, & ſo-
2 lemnitas requiſita † fuerit ſpeciatim enunciata in decretis,
ſic tradidit Accur.in l.prima,ſuper verb.omni ordine,circa
fin. C. de fid. inſtrum. libro quarto, Bald. in l. ex his verbis.
poſt numerum 3. verſic. item oppo.quòd verbis enunciati-
uis.C.de teſta.mili.& in l.1.in fin.C.de reb.credi.Ioan.Faber
in §.fina. poſt numerum 4.verſi.ſed videtur, quòd extrinſe-
ca,Inſtitut.de fideiuſſor.

Verumtamen ad iſtiuſmodi conſulas concluſionem, de-
cretum,& concluſionem,verba enunciatiua,& infra,cauſę
cognitio præſumitur.vbi hæc latius ſumus proſequuti.

Cauſæ namque cognitionem præſumi in decreto iudicis
3 † pro quo ſemper eſt præſumendum, multi tum conſulue-
re,tum etiam profitendo ſenſere, è quorum numero eſt Ia-
cob.Mandel.Albens.conſilio 4.numero 55.argumento l.in
cauſæ.§.cauſa cognita. ff.de minorib. Alexand. conſilio 80.
numero 5.6.& 8.volumine quinto. adeò,vt transferat onus
probandi in aduerſarium,vt inquit Speculat. in titu.de em-
ptio.& vend.§. nunc dicendum reſtat. verſic.breuiter ſcias,
per id,quod habetur in cap.in præſentia,de renuncia. l.ſci-
endum.de verbo.obligat.idq; propter auctoritatem decre-
ti iudicis.Bald in l.quæcunque. §.fina. ff. de publicia.& in l.
cum hi. §.ſi prætor. ff. de tranſactio. & in l. non aliter. ff. de
arbitr.& in l.quæcunque.C.de bon.quæ liber. & in l.fin.C.
de præd.min.c.1.in tit.qui feud.dar.poſſ.Ioan.de Imol.in l.ſi
quis cum aliter.ad fin.ff.de verbor.obligat.Paul.de Caſtr.in
l.iuſtè poſſidet.ff.de acquir.poſſ.benè facit l.2. C.de offic.ci-
ui.iud.& l.1. C.de præd. curial.libro decimo, & habetur in
capit.accepimus.de æta. & quali.& Bald.dicit in d. l. fin.C.
de præd.min.

Illud verò præterfluere ne ſinas,concluſionem procede-
4 re eò magis, quando in inſtrumento diceretur, † prædicta
facta eſſe à iudice cum cauſæ cognitione,licèt non exponan
tur ſingularia,vt dicit inſigniter Paul. de Caſtro, in d.l. cum
hi.§.ſi prætor.ff.de tranſact.

Amplia idem eſſe,ſi apponatur clauſula,† quæ cum præ-
dicta idem valeat, veluti omni meliori modo, vt conſuluit
Alex.d.conſi.80.cum nu.6.& conſi.125.nu.5.lib.1.

CONCLVSIO 277.

ARGVMENTVM.

Cauſa legitima in alienatione rei eccleſiaſticæ an probari debeat, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa legitima in alienatione rei eccleſiaſticæ probari debet.*
2 *Cauſæ, propter quas fieri poſſunt alienationes rerum eccleſiaſticarum, quot ſint.*
3 *Cauſa neceſſitatis eccleſia alienare poteſt, vt pro ſolutione æris alieni.*
4 *Cauſa vtilitatis eccleſia alienare poteſt.*
5 *Cauſa pietatis pro redimendis captiuis eccleſia alienare poteſt.*
6 *Acacius Amydenus epiſcopus conuocato eccleſiaſtico collegio, vaſa, & donaria eccleſiæ precioſiſſima vendere curauit, vt eo pretio miſeros captiuos redimeret.*
7 *Eccleſia alienare poteſt pro pauperum alimentis.*
8 *Gregorius Pontifex Maximus dum Abbas eſſet, omnes monaſterij res pauperibus erogauit.*
9 *Gregorij Pontificis Maximi in elargiendo eleemoſynam cuidam naufragium paſſo frequenter petenti, inſigne pietatis, & benignitatis exemplum.*
10 *Baſilius Magnus epiſcopus Cæſarienſis frumentum ex facultatibus ſuis venditis in fame vehementi cōparauit, vt pauperes omnes etiam Iudæorum aleret.*
11 *Paulinus Nolanæ vrbis epiſcopus pro redimendis captiuis, poſtquam cuncta conſumpſit, ſeipſum in eleemoſynam tradidit.*

12 *Cauſa incommodationis, vel minoris vtilitatis eccleſia alienare*
poteſt, vt quando res alienanda ipſi eſt maiori detrimento,
quàm vtilitati.

1 Cauſam legitimam in alienatione rei eccleſiaſti-
cæ † debere probari, reſpondit Barthol.
Socin. in conſ.29.nu.8.vol.1.vbi ait, legitimam cauſam eſſe,
videlicet neceſſitatem eccleſię, vel apertiſſimam vtilitatem,
vt in cap.ſi quis presbyterum. de reb. eccleſ.non alienan.&
per Cano.in cap.1.de reb.eccleſ.non alienan. in ſexto.
2 Cauſæ verò † propter quas fieri poſſunt alienationes re-
rum eccleſiaſticarum regulariter ſunt quatuor; videlicet.
Neceſſitatis, vt ſi æs alienum aliquod eccleſiæ vrgeat, & alie
3 nare opus ſit † vt æs alienum diſſoluant; ita ſancitum eſt ab
Imperat.Iuſtinia.in authen.hoc ius.C.de ſacroſanct.eccleſ.
& à ſummo Pontifice in c.ſicut.12.quæſt.2.& quandoq; eius
appellatione venit omnis cauſa.cap.non habent.ibidem.&
ibi Præpoſit.hac nominatione exprimit.Bellamer.in ca.ſed
notandum. 12. q. 2.vbi dicit nomine neceſſitatis intelligi o-
mnem iuſtam cauſam alienandi.
Secunda cauſa eſt † vtilitatis, vt ſtatuit Pontifex Maximus
4 in c.ſine exceptione. 12.qu.2. c. tua. extra, de his, quæ fiunt
à Prælato.
Tertia eſt cauſa pietatis † pro redimendis captiuis, ita ſci-
5 nit Imperator Iuſtinianus, l.ſancimus.C.de ſacroſan. eccleſ.
Quod exemplo ſatis memorabili confirmandum eſt, nam
Theodoſio Iuniore contra Perſas ſuſcepto bello regionem
Azazenam vaſtante, capti erant à Roman. circiter ſeptem
Perſarum millia, quos cum Regi Perſarum reddere nollent
Romani, fame cœperunt periclitari. Ibi tum Acacius Amy-
6 denus epiſcopus † conuocato eccleſiaſtico collegio omnes
eò duxit, vt vaſa, & donaria eccleſiæ pretioſiſſima vende-
rent, & eo pretio miſeros captiuos redimerent. Eos ergo ci-
bo refectos, & viatico inſuper donatos, ad regem remiſit.
Qui tanta Acacij pietate motus à Theodoſio impetrauit,
vt Acacium coram videre, eiusq; colloquio frui poſſet. So-
crat.lib.7.cap.21.
Aut pro † pauperum alimentis, per text.in ca.aurum ha-
7 bet.12.quæſt.2. Vnde D. Gregorium Pontificem Maximum,
dum adhuc Abbatis officio fungeretur, omnes monaſterij
8 res † pauperibus erogaſſe legimus, vt ſibi victum ſuppedi-
tare poſſent. Ad eundem veniſſe quendam, atq; eleemoſy-
nam popoſciſſe memoriæ proditum eſt, quòd ſe naufragi-
um feciſſe diceret, & cum ſero nummos ab eo accepiſſet,
mox reuerſum, totidem pari facilitate (tanta erat largitoris
benignitas) impetraſſe. Perendiè rurſum acceſſiſſe lamen-
tantem, minimum quod præ ijs, quæ mari amiſerat, ſibi fu-
9 iſſe emendicatum † proinde ad opem eius implorandam
iterum, atq; iterum neceſſe ſe habere cōfugere. Tunc mur-
murante multum diſpenſatore, ac dicente. Iam aliud nihil,
quod dari poſſit, præter argēteam lagunculam in monaſte-
rio reſtare, continuò eam ipſam à Gregorio tradi iuſſum.
Hinc Baſilius Magnus epiſcopus Cæſarienſis in fame ve-
10 hementi facultates ſuas vendidit, † frumētum comparauit,
ex quo pauperes omnes, etiam Iudæorum liberos aluit.
Poterunt igitur diuinę benignitatis optimi diſpenſatores
ſacerdotes, cū iſtiuſmodi neceſſitates vrgebunt, eccleſiaſti-
ca bona, quæ in illos vſus illis elargita ſunt, alienare, etiamſi
oportuerit ſeipſos offerre. Quod Paulinum Nolanæ vrbis
11 epiſcopū feciſſe legimus † qui depopulata Campania Van-
dalorum excurſionibus, cum in redimendis captiuis cuncta
conſumpſiſſet, ſeipſum quoq; in eleemoſynam tradidit.
Quarta eſt cauſa incommodationis aut minoris vtilita-
tis, quia res, quæ eſt alienanda, eccleſiæ maiori eſt detrimen
12 to † quàm vtilitati.c.non liceat Papæ.c.ſine exceptione. ca.
terrulas.12.q.2.& enumerantur per gl. in ca.in ſententia.di-
cta 12.quæſt.2.per Bal.in conſi.374.factum tale eſt.
Quæ ſingula ad ſatietatem te docebit Redoan. de reb.
eccl.non alienan.rub. de cauſ. propter quas fiunt alienatio-
nes, cum ſequ. & vide latè ſupra in concluſione, Alienatio
rei eccleſiæ.

CONCLVSIO 278.

ARGVMENTVM.

Cæcitas quomodo poßit probari, & an quondam cæcus, nunc cæcus præſumatur, & nunquid teſtificari poßit.

SVMMARIVM.

1 *Cæcitas probari debet per teſtes, & quomodo.*
2 *Cæcus propriè quis dicatur.*
3 *Statutum puniens eum, qui aliquem excæcauerit, non comprehendit illum, qui aſpectum alicui debilitauerit.*
4 *Cæcus aliàs, nunc non præſumitur cæcus.*
5 *Cæci permulti, qui Dei beneficio conſpectum receperunt, enumerantur.*
6 *Cæcum aliquem fuiſſe tali die, ſi teſtis aſſerat, non ex hoc efficit, vt etiam poſtea tempore quo aliquem contractum celebrauerit, cæcum fuiſſe præſumatur.*
7 *Cæcus teſtis eſſe non poteſt.*
8 *Teſtis deponere debet per quinq; ſenſus corporis.*
9 *Cæcus in his poteſt teſtificari, quæ vidit, antequam oculis caperetur.*
10 *Cæcus teſtificari poteſt ſuper verbis formalibus prolatis à contrahentibus, modò ipſorum contrahentium voces notas habeat.*
11 *Cæcus an in vocibus decipi poßit, ſicut aliquis in viſu, & in tactu.*
12 *Cæcus an decipi poßit circa vocem, relinquitur arbitrio iudicis.*
13 *Cæcus in confectione inuentarij teſtis eſſe non poteſt.*
14 *Cæcus teſtis eſſe non poteſt in teſtamentis.*
15 *Cæcus teſtis admittitur in his, quæ principaliter requirunt auditum, & in alijs ſenſibus, præterquam in viſu.*
16 *Cæci teſtimonium valet, quando aſſerit ſe noſſe vocem perſonæ, de qua teſtificatur.*
17 *Cæci teſtimonium in prohibēdo matrimonium, & adulterio probando admittitur.*
18 *Cæcus non facit plenam, nec ſufficientem probationem.*
19 *Cæcum teſtem eſſe non prohibetur in iure.*

1 Cæcitas probari debet per teſtes ita deponentes,
videlicet † ſe vidiſſe iſtiuſmodi habere o-
culos à capite auulſos, & omninò clauſos, ſi autē talis habe-
bat oculos nō clauſos, ſed quædam obſtacula, vel membra-
nulas, quæ omninò illi vidēdi facultatem auferrent, debent
teſtes dicere, ſe vidiſſe talem ſemper ire cum duce, ſi verò
quandoque à nullo comitatus proficiſceretur, illum ſæpius
muro caput illidere, & ire per loca inculta, nec alicui per-
uia, per quæ, ſi vidiſſet, nunquam fuiſſet profectus, hæc eſt
doctrina Bartol.in l.2.ff.de bonor. poſſeſſ. furi.infant.delat.
num. 6. & ait Angel. in §.cæcus autem.Inſtitut.quibus non
eſt permiſſum facere teſtament. Rolandin. Bonon.in tract.
ſuo vltim.volunt.in rubr.25.tertiæ part. de form. teſta.à cæ-
co, numer.quinto.Iaſo.in l.furioſus.C.qui teſtament.facer.
2 poſſ.num.4.Hinc ait Natta conſi.210.numer.1. † illum pro-
priè cæcum non eſſe, niſi qui careat acie vtriuſq; oculi, nam
talis propriè cæcus nuncupatur.l.1.C.qui morb.lib.10. Ali-
ud verò, ſi haberet pupillam obſcuratam, quia eo caſu non
diceretur cæcus. Natta dicto conſil.210.Bald.Angel.&Paul.
de Caſtr.in l.binas ædes.per illum text.ff.de ſeruitut.vrban.
prædio.
Ex quibus infertur ad quęſtionem ſtatuti punientis eum,
3 qui aliquem excæcauerit † vt non comprehendatur is, qui
aſpectum alicui debilitauerit, per Bal. Ang. & Paul.de Caſt.
loco ſupra citato. Nat.d.conſi.210.quem vide nu.1.
Ille verò non rectè cæcitatem probabit, quòd quondam
cæcum fuiſſe quempiam probauerit. Etenim cæcus aliàs
4 † nunc non præſumitur cæcus, ſic me conſulendo docuit
Natta conſil.210.num. 2.Bart. idem dicit in terminis in l.ſe-
cunda.ff.de bonor. poſſeſſ.infan.furo.delat. Permulti enim
cæci fuerunt, qui poſtea Dei beneficio conſpectum rece-
perunt, vt in Cedonio Chriſti diſcipulo, qui cæcus natus eſt,

ſed poſtea ab humani generis vindice Chriſto aſpectum re-
cepit, qualis etiam fuit Lucilla virgo, filia Nemeſij Tribuni,
quæ fuit cæca primò, demum à Stephano Pontifice viden-
5 di facultate donata eſt, & † Nautulphus puer natura cæcus,
qui de lacte Ciliniæ matris D. Remigij iam nati oculos ſu-
os liniens, illuminatus eſt, & in ſexcentis alijs videre eſt, qui
cum prius oculis eſſent capti, diuinæ Maieſtatis benignita-
te oculis fuere donati. Hos igitur, ſi quondam oculis or-
batos eſſe probabitur, non illicò conſequetur, & in præ-
ſentia cæcos eſſe, quod & vlterius confirmandum eſt, ete-
nim ſi teſtis depoſuerit ſuper cæcitate alicuius, aſſerens il-
6 lum tali die fuiſſe cæcum † non ex hoc efficietur, vt etiam
poſtea tempore, quo aliquem contractum celebrauerit,
præſumatur cæcum fuiſſe, ſic obſeruauit Bartol. in l. ſecun-
da, in fin. C. de bonor. poſſeſſ. quem refert, & ſequitur Ale-
xand. conſilio octuageſimo quinto, volumine ſecundo, re-
petitum ſub numer. 147. numer. 8. volumine ſeptimo, quod
idem clarè tradidit in l. pretia rerum. numero tertio. ff. ad
leg. falcid.

Iſtis igitur rationibus ſi quis alicuius cæcitatem proba-
7 uerit, ex hac cæcitatis probatione efficiet † vt teſtis eſſe ne-
queat, vt permulti tradidere, & præcipuè gl. in §. ſi verò ab-
ſunt. ſuper ver. & vidiſſe, in auth. de hæred. & falcid. Specu-
lat. de teſt. §. 1. verſi. ſed nunquid cęcus. nu. 56. Corn. conſ. 18.
nu. 5. vol. 2. item conſ. 200. nu. 9. d. lib. Campeg. de teſti. reg.
118. Monticell. in ſuo reper. in verb. cæcus, Stephan. Aufrer.
tract. de teſtib. nu. 16. gl. in ca. teſtes. 3. q. 11. Ioan. Crot. in ſuo
tract. de teſti. in 4. parte, nu. 186.

8 Cuius ratio eſt, † quia teſtis debet deponere per quinq;
ſenſus corporis iuxta tex. in c. teſtes. & in c. nihilominus. 3. q.
9. quem refert & ſequitur Ioa. Crot. loco ſupra allato.

Primò limitabis, iſtud locum ſibi non vendicare in his,
9 quæ vidit, antequam oculis caperetur † in his etenim po-
teſt teſtificari, non poſt, vt tradidit Speculat. de teſt. §. 1. ver-
ſic. ſed nunquid cæcus, nu. 56. atq; Iaſo. in addit. ad Port. in §.
poſſunt autem. Inſtit. de teſtam. verſic. quando inſpiciatur,
cui aſſentit Bar. in l. ad teſtium. §. 1. nu. 6. ff. de teſtam. Angel.
in §. ſin autem affuerit. in auth. de hæred. & falc. gl. in c. ad A-
poſtolicæ, de re iudi. lib. 6. & in c. 1. de renun. eod. lib. Monti-
cell. in ſuo reper. in verbo, Cæcus, Campeg. tract. de teſtib.
regul. 118. Alb. Mal. in ſuo tract. de teſt. in 1. parte. in 69. colu.
Hoſt. in cap. ex litteris. de teſtib. Nell. à S. Geminiano in ſuo
tract. de teſtib. numer. 21. & numer. 29. Felin. in cap. præter-
ea. in fin. verſic. & idem puto dicendum. ſub numer. 4. dicto
tit. de teſtib. Stepha. Aufrer. in ſuo tract. de teſtib. nu. 16. qui
plurimos adducit.

10 Secundo loco limitabis † vt poſſit teſtificari, ſuper ver-
bis (vt appellant) formalibus prolatis à contrahentibus, mo
do tamen voces ipſorum contrahentium notas habeat, &
ſibi cognitas. Barba. in cap. ſignificaſti. num. 6. Felin. in cap.
cum cauſam. nu. 35. de teſtib. verſic. 6. nota. Hippolyt. in rub.
C. de probat. num. 332. Specul. tit. de teſte. §. 1. colum. 17. nu.
56. ver. ſed nunquid cæcus. Barto. & alij in l. 2. §. idem Labeo.
ſub num. 4. ff. de aqu. plu. arcenda, quos ad hoc refert, & ſe-
quitur Boër. in deciſione 226. num. 4. & ita voluit gloſſ. in c.
teſtes. 3. quæſt. 9.

11 Nec obſtat † quod cæcus in vocibus decipi poſſit, vt 27.
quæſtio. 1. & ca. nec aliqua. Nam & pariter viſu quis poteſt
decipi, c. quomodo, ſimiliter, & in tactu quis decipi poteſt.
c. in tantum. 33. qu. 2. Et quod ſupradicta limitatio procedat,
voluit Accurſ. in authen. de hæred. & falcid. §. ſi verò abſuit.
ſuper ver. & vidiſſe. col. 1. & ibi Angel. de Peruſ. ſed tamen ad
12 id, videlicet, an cæcus decipi poſſit circa vocem † relinque-
tur arbitrio iudicis, cuius munus erit diligenter inueſtiga-
re, & conſiderare, an habeat adeò notas voces contrahen-
tium, vt falli non poſſit, ita tenet Alberic. de Malet. in ſuo
tract. de teſtib. cap. 5. numero trigeſimo ſexto, vide Cyn. in l.
teſtium. C. de teſt.

Sublimita primò in confectione inuentarij, nam in hoc
13 † cæcus teſtis eſſe non poteſt, dicto §. ſi verò abſint. authen.
de hæred. & falcid. cuius fallentiæ auctor fuit Saly. in l. teſti-
um. C. de teſtib. quem refert, & ſequitur Stephan. Aufrer. in
ſuo tract. de teſtib. nu. 16.

14 Secundò ſublimita † in teſtamẽtis, vt cauit Imp. in dicta l.
ſi non ſpeciali. C. de teſtam. Bart. in l. ad teſtium. §. conditio-
nem. ff. de teſt. Aufrer. vbi ſuprà, dicto nu. 16.

Tertiò limita, quia in his, quæ principaliter requiruntur au-
15 ditum; admittitur teſtis cæcus † & idem in alijs ſenſibus;
præterquam in viſu, ſic ſentit Accurſ. in auth. de hæredit. &
falcid. §. ſi verò abſunt. in verbo ſe vidiſſe. & Angel. ibi. Ioan.
Crot. de teſtib. reg. 118.

Quartò limita, quando aſſerit ſe de voce perſonam noſſe,
16 de qua teſtificatur, † quia tunc valet eius teſtimonium, dum
modo hoc aſſerat, ſic ſcripſit Salycet. in l. teſtium. in 6. co-
lum. C. de teſtib. cui accedit Crotus dicto loco ſupra citato,
atque Specula. in §. primo, verſicul. ſed nunquid cæcus. nu-
mer. 56. Alberic. in tracta. de teſt. in prima parte principali,
titu. quando repell. teſtes ratione defec. perſonæ, in fin. nu-
mer. 19. verſi. vltra prædicta videndum. Ioan. Oldendorpius
in tractat. de teſt. in tit. de perſonis teſtium, numer. 39. verſi.
de cæcis. Stephan. Aufrer. in tractat. de reprob. teſt. numer.
16. verſicul. cæcus teſtis eſſe poteſt, vbi alleg. concord. Nell.
de Sancto Geminiano in tract. de teſtib. numer. 29. ver. cæ-
cus teſtificatur.

Quintò limita, cæci enim teſtimonium in matrimonio
17 prohibendo † & adulterio probando admittitur, ita ſcripſit
Igne. in l. 1. §. hoc autem. nu. 40. par. 1. ff. ad Syllan. Monticell.
in reper. de teſtibus, in verb. cæcus.

Quorundam tamen ſententia fuit in illis caſib. ſuperiori-
18 bus cæcum non facere plenam probationẽ † nec ſufficien-
tem, vt animaduertit Ang. in l. ſi nõ ſpeciali. C. de teſt. quem
ſequitur Abb. Sicul. in c. cum cauſam. in 5. col. de teſt. etiam
vbi haberet notas voces contrahentium.

Contraria tamen huic ſententia propius ad veritatem ac-
19 cedere videtur, eo quòd non prohibeatur in iure † cæcum
eſſe teſtem, vt traditum fuit ad Specul. titulo de teſtamen. §.
primo, verſiculo ſed nunquid cæcus, numer. 56. ex context.
in l. prima, §. primo, ff. de teſtibus, quod quidem, vel ea ra-
tione præcipuè cõfirmatur, quia cæcus retinet dignitatem,
vt colligere eſt ex Vlp. I. C. reſponſo, in l. qui furere. ff. de ſtat.
homi. & ex eiuſdem Vlp. l. cæcus. ff. de iud. & meminit Spec.
loco ſupra citato, & num. 37.

CONCLVSIO 279.

ARGVMENTVM.

Cenſus an per annuam ſolutionem probe-tur.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus probatur per annuam ſolutionem quadraginta annorum.*
2 *Cenſus in rebus priuatorum probatur per ſolutionem triginta annorum.*
3 *Cenſus in ciuilibus probatur per ſolutionem decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes.*
4 *Cenſus elapſi temporis ſolutio probatur per ſolutionem trium annorum ſibi cohærentium.*
5 *Cenſus probatur per annuam ſolutionem etiam in eccleſia quoad res temporales.*
6 *Cenſus etiam in fiſco probatur per annuam ſolutionem.*
7 *Cenſus ſolutio in his, in quibus ius vetat, probari debet per tantum tempus, de quo memoria non extet in contrarium.*
8 *Cenſus ſolutio in rebus priuatorum etiam de iure Pontificio probatur per triginta annos.*
9 *Cenſum annuum fuiſſe ſolutum quadraginta annis probatur, ſi afferatur cauſa in ſpecie.*
10 *Cauſa, propter quam ſoluitur cenſus, debet ſpecificè allegari.*
11 *Cenſus probari debet ſolutus ex cauſa allegata.*
12 *Cenſus ſolutio ſi tanti temporis ſit, de quo memoria non extet in contrarium, per ſe ſufficit ad obtinendum, licèt non allegetur cauſa idonea.*

13 Cenſu

13 *Cenſu probato formali, vt quem ſe poſſediſſe tanquam cenſuari-
um, & eo nomine cenſum præſtitiſſe, ſatis erit poſſeßio quadra-
ginta annorum ad præſcribendum contra eccleſiam.*
14 *Cenſus ſolutio vt probetur, requirit allegationem cauſæ ſpeci-
ficæ.*
15 *Cenſus probatur probata ſolutione duorum annorum, quando a-
gitur ad obtinendum in poſſeſſorio.*
16 *Præſtatiò diuturna non obligat in futurum, quando quis ſemper
ſoluit cum proteſtationibus, vel aliter, non animo ſe obligandi
verè, vel præſumptiuè.*
17 *Præſumptio emergens ex diuturna præſtatione facta non animò
obligandi, non eſt iuris, nec de iure, & recipit probationem in
contrarium.*
18 *Cauſa valida tituli, & obligationis annuæ præſtationis cenſus al-
legari, & exprimi debet in libello.*
19 *Cenſus probatur per annuam ſolutionẽ quadraginta annorum;
dummodo non probetur contrarium.*
20 *Præſtatio probari debet per 30. annos facta, quando agitur de
mutatione ſtatus, vel ſubiectionis perſonæ.*
21 *Cenſus non probatur per vnam ſolutionem pro decem annis.*

Cenſum probari per annuam ſolutionem cen-
ſus quadraginta annorum factam de iu-
1 re canonico, † traditum fuit à Domin. de Sancto Geminia.
* in c.1. de præſcript. lib. 6. in quam ſententiam * omnes iuris
Pontificij profitentes vna mente deſcendere, teſtis eſt idem
locupletiſſimus, quem refert, & ſequitur Guid. Pap. in deci-
ſio. 407. & 408. vbi multos teſtatur idem ſentientes. Innoc.
in cap. de quarta. ext. de præſcript. vbi text. & ibi gloſſ. 1. alle-
gat. cap. quia. 10. quæſt. 3. & ca. contra morem. 100. diſtinct. l.
1. §. 1. ff. de aq. plu. arcen. Hoſtienſ. in capit. peruenit. extr. de
cenſib. qui alleg. cap. olim. extr. de cenſib. & Henric. Bohic.
in d. cap. peruenit. dicto tit. & ibi Zabarell. Anto. de Butr. in
dicto ca. peruenit, & idem tenuerunt Ioan. & Bernar. Hiſpa.
dicto loco, quos refert Henr. Bohic. in dicto cap. peruenit.
2 Verum hæc concluſio procedit in rebus eccleſiæ † ſed in re-
bus priuatorum triginta anni ſufficiunt ad probandum ſo-
lutionem cenſus. cap. ſanctorum, & ibi gloſſ. in verſicul. ſin-
cere. in fin. extr. de præſcript. vt cautum eſt in ca. poſſeſſio-
nes. in gloſſ. 1. 16. quæſt. 4. & Panorm. in c. de quarta. in 4. col.
ſub num. 14. in verſicu. ſed quantum ad principalem articu-
lum, ext. de præſcript. Henri. Ferrand. in addit. ad deciſ. Gui.
Pap. deciſ. 407.
In iure verò ciuili ſufficiunt decem anni inter præſentes
3 † & viginti inter abſentes, vt Hoſtien. in ſua ſumm. in tit. de
conſuetud. §. obtentis, & idem in ſumma de præſcrip. lib. 6.
cum multis alijs coaceruatis à Gui. Pap. vbi ſuprà & Ioa. Fab.
in Inſtit. §. æquè. ſub num. 16. verſicul. item acquiritur ſerui-
tus. Inſtitut. de action. glo. & Doct. in l. cum de in rem verſo.
ff. de vſur.
Primò amplia, vt probetur ſolutio cenſus elapſi tempo-
4 ris, ſi trium ſibi cohærentium annorum † cenſus ſolutos o-
ſtenſum fuerit, ſic ſanxit Imp. Martianus in l. quicunque. C.
de apo. public. lib. 10. Caſſan. de conſuetud. Burgund. rubri.
11. des cenſes. fol. 359. col. 2. in ver. & de cenſ. aluy non payer.
Capell. Tholoſa. deciſ. 235. iam fuit quæſitum, & ibi Aufrer.
quod velim intelligas, quando ſolutiones fuerunt factæ per
ſe ſingulo anno, ſecus ſi ſemel pro tribus, vt tradidit Iaſ. in l.
2. poſt numerum 135. verſi. limitate tamen. C. de iur. emphy.
& obſeruauit Petr. de Rauen. in ſingul. 22. incip. qui oſten-
dit, & Cremen. in ſuo ſing. 80. incipien. item quæro. & idem
retulit Iaſ. in l. ſi certis annis. poſt n. 4. verſi. quartò notabili-
ter limita. C. de pactis. & Aufr. in d. deciſio. 235. ver. limita ta-
men hanc concluſionem, de qua re infra loco oportuniori
in concluſione, Solutio, dicemus.
5 Secundò amplia, vt procedat etiam in eccleſia † quo ad
res temporales, vt loquutus eſt Salycet. in d. l. cum de in rem
verſo. ff. de vſur. & Iaſ. in d. l. ſi certis. poſt nu. 14. ver. extende.
C. de pact. & refert Petr. Foller. in pract. ſua cenſuali, in ver-
ſic. huiuſmodi cenſualia. fol. 179. ver. & prędicta procedunt,
poſt num. 91.
6 Tertiò amplia, vt procedat † etiam in fiſco, vt auctor fuit
Iaſo. in dicta l. ſi certis annis. poſt dictum numerum 14. ver.
& per hoc ego, quem refert Petr. Foller. ibid. loco ſuprà ci-
tato.
Primò limita opinionem Canoniſtarum, ſcilicet dum aſ-
ſerunt, quadraginta annos requiri, vt tantum procedat in
7 his, quæ ius commune non prohibet, quia in his † in
quibus ius reſiſtit, requiritur tantum tempus, de quo me-
moria non extet in contrarium, ita docuit Hoſtienſ. in cap.
peruenit. extra de cenſibus. ſequitur Guid. Pap. in dicta de-
ciſ. 407. ver. vbi dicit, quòd ſeruitia, nu. 2. & Ioan. Fab. in di-
cto §. æquè. nu. 19. verſi. canoniſtæ verò, Inſtitu. de act. cap. 1.
de præſcript. in 6. in fin.
Secundò limita, vt tantum procedat in rebus eccleſiæ, in
8 quibus requiritur præſtatio quadraginta annorum, † ſed ſe-
cus in rebus priuatorum, quia etiam de iure Pontificio ſuf-
ficient triginta anni. cap. ſanctorum, & ibi gl. in verb. ſenſe-
re, de præſcrip. 16. q. 4. c. Poſſeſſiones eccleſiarum. Panor. in
gl. 1. ca. de quarta. col. 4. nu. 14. ver. ſed quantum ad principa-
lem articulum, de præſcript.
Tertiò limitatur, vt procedat, ſi afferatur cauſa in ſpecie,
9 licèt poſtea non probetur, dummodo probet † cenſum an-
nuum ſibi fuiſſe ſolutum quadraginta annis, vt ſenſere gloſ.
Archid. in c. ſeruitium. 18. q. 2. & gl. fi. in ca. peruenit. extr. de
cenſibus. & ibi Hoſt. & Card. Flor. in 3. & 4. quæſtio. refert,
& ſequitur Guid. Papæ in dicta deciſio. 408. cum ibi allega.
ex quibus omnibus concluditur, quòd ſi ſaltem non allege-
tur cauſa ſpecifica, vtputa ex ſtipulatione, vt Barto. in l. cum
de in rem verſo. ff. de vſur. propter quam debetur talis cen-
10 ſus † non ſufficit ad obtinendum, nec ſufficit ſimpliciter di-
cere, peto cenſum, quia illum mihi ſoluiſti quadraginta an-
nis, ſed (vt dixi) oportet dicere, peto cenſum, quia illum mi-
hi debes ex tali contractu, ipſum nominando, ad quem con
tractum probando poſſeſſionem induci 40. annorum, vt ex
* allegatis ſupra patet, quæ ſententia * communi ius cæſare-
um profitentium calculo recipitur, cui iuris Pontificij re-
centiores profeſſores ſubſcripſere in cap. peruenit. extr. de
cenſ. videlicet non ſatis eſſe probare tantum tempus, niſi
* fuerit allegata cauſa, ſic de * communi atteſtatur Guid. Pap.
in d. deciſ. 408. & idem atteſtatur Ioan. And. in c. 1. de præſcr.
& idem atteſtatur Bal. nu. 14. & 19. & Ang. in repet. d. l. ſi cer-
tis annis. C. de pact. & infra latius dicetur.
Primò ſublimita, vt licèt nō teneatur probare illam cau-
11 ſam huiuſmodi contractus † tamen compellatur probare
cenſum ſolutum fuiſſe ex cauſa allegata, ne vſus temporis
operetur duo ſpecialia, contra l. 1. C. de dot. promiſſ. Salyc.
in l. ſi certis. colum. 4. ver. quartò dixi. C. de pact. & ibi Bald.
colum. 3. & poſt num. 8. Barto. in l. cum de in rem verſo. ff. de
vſur. num. 14.
Secundò ſublimitatur, ſi tantum ſit tempus, de quo me-
12 moria non extet in contrarium, † quia tunc per ſe ſufficit
ad obtinendum, licèt non allegetur cauſa idonea, ita prodi-
dit Iaſ. in dicto §. æquè. Inſtit. de actio. quem refert, & ſequi-
tur Gui. Pap. in dicta deciſ. 408.
Quartò porrò limitabis procedere, ſi probetur per acto-
rem formaliter ſe poſſediſſe tanquam cenſuarium, & eo no
mine cenſum præſtitiſſe, eo enim caſu ſufficeret poſſeſſio
13 40. annorum aduerſus eccleſiam, † ſecus ſi ſimpliciter poſ-
ſederit, & non appareat illam rē formaliter poſſediſſe, quia
non ex hoc induceretur probatio cenſus, vt reſpondit Alex.
qui loquitur in re feudali, conſi. 79. circa primum. nume. 4.
lib. 1. & in conſil. 166. viſo themate. num. 4. volu. 2. compro-
bat id auctoritate text. in ca. ſi quis per triginta. in verbo, vt
feudum. & ibi Bald. num. 6. ſi de feud. controuer. inter dom.
& agn. & c. fin. quidam obligauerunt. & ibi Bald. poſt num.
1. ver. aut tu, poſt gloſ. ſuper verb. per triginta annos. titu. de
feud. dat. in vic. leg. commiſſ. poſſeſſio enim debet eſſe for-
malis, id eſt, vti cenſualis, & vt poſſeſſor tanquam cenſuari-
us ſoluerit penſionē, alioqui parum ei proderit, vt ex dictis
iuribus elicere poſſumus, & præcipuè ex Bal. d. c. ſi quis per
triginta. nu. 6. & Alex. d. conſi. 169. nu. 4.

Quintò limita, ſi cenſus fieret in cauſam piam, vt ex alle-
gatis per Foller. in dicta ſua pract. cenſual. in dicto verb. cen-
ſus, fol. 179. in 1. parte. ver. ſed tamen non procedit.

Quod verò diximus, ſententiam eſſe ius ciuile profiten-
tium, ſatis eſſe tempus decem annorum.

Limita primò, vt dixi ſupra in limitatione Canoniſta-
rum.

Secundò limita, prout dixi in tertia limitatione principa-
li, ſed præter eos, quos ibi adduxi, adde in terminis ſecun-
dùm ius ciuile gl. & Doc. in l. cum de in rem ver. ff. de vſur. gl.
& Dy. & Bar. in l. litib. nu. 2. cum ſeq. C. de agricol. & cenſi.
li. 11. Bart. in l. ſi certis annis. nu. 3. & 4. C. de pact.

14 Ex quibus omnib. concluditur † requiri ad obtinendum
allegationem cauſæ ſpecificæ, licèt cauſa allegata non pro-
betur. Reliqua videas, vt ſupra dictum eſt in duabus ſubli-
mitationibus.

Sextò principaliter limita, quando agitur ad obtinẽdum
15 in poſſeſſorio, quia tunc cenſus probatur † probata ſolutio-
ne duorum annorum, iuxta ſententiam Iacob. in tit. ſuper
penſ. ſeu in tit. redditus libellus, verſi. item credo, vbi dicit,
in acquirenda quaſi poſſeſſione annuæ præſtationis duos
annos ſufficere, licèt aliter non conſtet de titulo, quem pro
ſingulari refert Guid. Pap. in d. qu. 408. in fin. & idem refert
Guliel. de Bened. in c. Raynut. de teſtamen. num. 438. vbi ait
hoc eſſe notandum in materia l. ſi certis annis. C. de pact. &
l. de in rem ver. ff. de vſu. & c. querelam. de elec. quos omnes
refert, & ſequitur Petr. Foller. in ſua pract. cenſual. in d. ver.
cenſus. tit. huiuſmodi cenſualia, nu. 88. ver. probatur etiam
cenſus, fol. 177.

Septimò limita, ſi conſtet aliquem ſoluiſſe, non animo
16 † ſe obligandi verè, vel præſumptiuè, vt contingit in perſo-
nis, quæ ſemper ſoluunt cum proteſtationibus, vel aliter, qa
eo caſu diuturna præſtatio non obligat in futurum, ſi credi-
mus Bal. in l. fi. nu. 1. C. ne de ſtatu defunc. quem ſequitur A-
lex. conſi. 190. maturè geſtis. ad fi. nu. 22. ver. non obſtat, vol.
2. & idem refert, & ſequitur Pet. Folle. in d. ſua prac. cenſual.
d. verſic. huiuſmodi cenſualia, poſt num. 91. verſic. 1. conclu-
ſio eſt, quod vbi interuenit diuturna præſtatio, fol. 179. vbi
ait illam præſcriptionem, quæ emergit ex illa diutur-
17 na præſtatione † non eſſe iuris, nec de iure, & ideò reci-
pere probationem in contrarium, vel ſi ex aliquibus conie-
cturis, & præſumptionibus apparere poterit, præſtationem
fuiſſe factam non animo obligandi, tunc nimirum per di-
ctam præſtationem non probatur cenſus, vt per Pet. Foller.
vbi ſupra loco citato.

Octauò limita, vt procedat, ſi capituletur (vt cum noſtris
loquar) & probatur per actorem, ſingulas præſtationes di-
cti longi temporis factas fuiſſe ex cauſa, & titulo allegatis in
18 libello † in quo debet ſpeciatim allegari, & exprimi cauſa
valida tituli, & obligationis annuæ præſtationis dicti cen-
ſus, vt voluit Alex. conſil. 124. 1. col. ſub nu. 1. vol. 4. & Salyc. in
d. l. ſi certis annis. C. de pact. & clarius in d. l. cum de in rem
ver. de vſur. cuius ſententiæ conſulendo accedit idem Alex.
in conſil. 108. circa fi. nu. 15. ver. 2. quia, vol. 2. & conſ. 75. col.
3. circa. fi. nu. 41. vol. 4. quos refert, & ſequitur Foller. vbi ſu-
prà, & huc adhibeas ea, quæ dicta ſunt ſupra in tertia limita-
tione concluſionis.

19 Nonò limita † dummodo non probetur contrarium, vt
profitendo ſenſere Cy. in d. l. ſi certis annis. ſub nu. 11. Bal. &
Pau. de Ca. in l. 2. C. de dot. promiſſ. quos refert, & ſequitur
Foller. in d. pract. cenſual. d. verſ. huiuſmodi cenſualia, poſt
nu. 91. in fi. verſi. 3. limitatur.

Decimò limita, vt nõ procedat, quando ageretur de mu-
20 tatione ſtatus, vel ſubiectionis perſonæ. † quia eo caſu licèt
interueniſſet præſtatio, non tamen ſufficeret longum tem-
pus, ſed requiruntur 30. anni, ita protulit Petr. Foller. in d.
ſua pract. cenſual. verbo, huiuſmodi cenſualia, nu. 91. in 4. li-
mita. fol. 179. circa fin.

Vndecimò limita, vt procedat ita, & hunc in modum, ſi
præſtationes factæ per decennium fuiſſent ſeparatæ, atque
21 præſtatio fuerit annua † ſecus ſi fuerit vna ſolutio pro de-
cem annis, vel pluribus, iuxta ſententiam Cyn. in dicta l. ſi
certis annis. verſic. 6. quæro. ſub num. 7. & idem Cyn. & Bal.
in dicta l. 2. C. de dot. promiſſ. & Pariſ. conſil. 13. ſub num. 10.
& 14. volum. quarto. Quos refert, & ſequitur Pet. Foller. vbi
ſuprà num. 91. in fin. 5. limit. Quæ omnia vberius explicata
fuere ſuperius in concluſione, Annua præſtatio, ad quam te
reijcio.

CONCLVSIO 280.

ARGVMENTVM.

Cenſus qua ratione probetur.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus probatur ex eo, quòd venditor in venditione rei cenſualis dixerit, ſe vendere cum onere ſoluendi cenſum.*
2 *Cenſualis res quibus caſibus rectè probetur, tam in præiudicium venditoris, quàm quorumcunq; ſucceſſorum.*
3 *Cenſualem rem eſſe non probatur per ſolam aſſertionem venditoris.*
4 *Emptor in bona fide conſtituitur ex ſimplici aſſertione venditoris aſſerentis rem venditam liberam eſſe.*
5 *Cenſus probatur per æſtimum, vel cataſtrum.*
6 *Cenſus emphyteuticus probatur per inſtrumenta, vel ſcripturas.*
7 *Cenſus emphyteuticus probari poteſt per teſtes, etiam ſi ſint ſingulares depouentes de varijs ſolutionibus per legitimum tempus factis.*

Cenſum probari ex eo, quòd in venditione rei
cenſualis venditor dixerit, ſe vendere
1 † cum onere ſoluẽdi cenſum, à noſtris eſt paſſim receptum,
tunc enim talis confeſſio probat cenſum, adeo vt nedũ ipſe
confitens, ſed etiam ſingularis ſucceſſor habens cauſam ab
eo teneatur domino, & obligetur, ſic reſpondit Aymo Cra-
uet. conſi. 217. nu. 4. vbi alios citat, & proſequitur Caſſan. in
conſuetud. Burgund. rub. 11. des cenſes. §. 5. verſ. quid autem.
num. 5. fol. 355. cum alijs allatis ad idem per Petrum Folle. in
ſua pract. cenſual. verbo huiuſmodi cenſualia, nu. 98. in no-
uiſſimè impreſſis.

Limita, vt hæc vera non ſint, niſi concurrant etiam alia,
2 præterquam dicta aſſertio venditoris † vt ſi probetur, antea
venditorẽ conſueuiſſe ſoluere, vel quia venditor aliàs diſpo
ſite recognouerat, & profeſſus fuerat rem illam cenſualem
coram parte, cui debetur cenſus, vel Notario ſtipulante, &
acceptãte pro eo, nã iſtis caſibus rectè probatur res cenſua-
lis tam in prȩiudicium venditoris, quàm quorumcunq; ſuc-
ceſſorum, vt traditum fuit per Pet. Foller. in d. ſua prac. cen-
ſua. vbi ſuprà, nu. 87. in ver. cenſus, & ſcriptum reliquit Gui.
Pap. quæſt. 272. vtrum domini, per totum.

3 Quòd ſi ſolum appareat ipſa aſſertio venditoris, † non
probatur rem eſſe cenſualem, ſic decidit idem Guid. Pap. in
q. 24. quiſpiam vendidit, teſtem laudat Specul. in tit. de em-
phy. §. nunc aliqua. verſi. 74. num. 95. & pro hoc facit ſecun-
dùm eum l. fi. in fi. ff. de contrah. emp.

Verumtamen, ſi venditor aſſerat rem venditam eſſe libe-
4 ram, ex tali aſſertione ſimplici † emptor conſtituitur in bo-
na fide, vt apertè tradidit Guid. Pap. dicta quæſt. 24. ſub fin.
motus auctoritate Modeſt. in l. bonæfidei emptor. ff. de ver.
ſignific. & Pauli in l. bonæfidei poſſeſſor. de acquirend. rer.
dom. atq; Vlpiani in l. ſi ego. §. item Vlpianus. ff. de publicia.
vſq; eò quidem, vt emptor à . . . . excuſetur, ſi non ſol-
uat canonem, vel deteriorem faciat, vel alienet, argum. l. 1.
§. dies. & §. ſi aduerſus. ff. quando appel. ſit, & l. ſi annus. ff. de
calum. Guid. Pap. dicta quæſt. 24.

Nec illud, quod magnopere ad noſtram concluſionem
5 confert, præteribo, † cenſum probari per æſtimum, vel ca-
taſtrum (vt noſtri loquuntur) id eſt, ſi in ipſo æſtimo ille, cu-
ius nomine res eſt deſcripta, dicat, & aſſerat, rem ſoluiſſe
cenſum, vt Titio, nam per huiuſmodi cataſtrum probari
cenſum docuit Petr. Foller. in ſua pract. cenſua. vbi ſupra,
numer. 85. in dicto verb. cenſus, verſi. quid enim .. de cenſu,
vbi.

vbi ad hoc teſtatur Caſſan.dicta rubr.11.de s cenſes.§.tertio,
in conſuetud.Burgund. num.5.& Bened.in repetit.ca.Ray-
nutius.de teſtam.nu.444.vbi pluribus id explicat, conſulas
etiam concluſionem noſtram, Cataſtrum.
6 His finitimum eſt, quod ſcriptis prodidit Gui.Pap.† cen-
ſum emphyteuticum probari per inſtrumenta, vel ſcriptu-
ras, in conſi.118.poſt nu.4.ver.nec poſſet, quo in loco pluri-
bus id auctoritatibus confirmat, ad quem te reijcio.
Quod quidem ſic velim amplies, vt etiam per teſtes poſ-
7 ſit cenſus emphyteuticus probari † etiam ſi ſint ſingulares
deponentes de varijs ſolutionib. factis per legitimum tem-
pus, hoc eſt, quòd vnus deponat de vno actu ſolutionis, ali-
us de alio, vt conſultus reſpondit Caſſan.conſil.16. num.19.
verſic.nec obſtare, cui accedit Gabriel.in ſuis concluſ.lib.1.
tit.de teſtib.concluſ.2.num. 47. verſi.13.quoad probandum
cenſum, ſic etiam conſulendo ſenſit Caſtren.in conſi.51.in-
cipien.in caſu ſpectabilium virorum.in 2.colum. ſecundùm
antiquam impreſſionem, num.4.verſi.nec obſtat, quòd iſti
teſtes.lib.2.

CONCLVSIO 281.

ARGVMENTVM.

Cenſualis an in dubio præſumatur contractus, an emphyteuticus, & quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Cenſualis in dubio potius præſumitur contractus, quàm emphyteuticus.*
2 *Cadere quis non poteſt à iure ſuo ex non ſolutione, quando non conſtat, an ipſe ſit emphyteuta, an cenſuarius.*
3 *Cenſualis intelligitur contractus, ſi rectè probatur penſio ſoluta per quadraginta annos.*
4 *Cenſus magis præſumitur, quàm emphyteuſis, etiam ſi quis per triginta annos ſoluiſſet eccleſiæ, vti de re emphyteutica.*
5 *Contractus emphyteuticus quid ſit.*
6 *Quod ſolutum eſt vniformiter quotannis, præſumitur potius ſolutum iure emphyteutico, vel coloniæ perpetuæ, quàm iure cenſus, tam in conceſſione facta à priuato, quam in conceſſione facta ab eccleſia.*
7 *Cenſualis non præſumitur contractus, quando in prouincia, & loco celebrationis eiuſdem frequentantur contractus emphyteutici.*
8 *Cenſualis potius præſumitur contractus, quàm emphyteuticus, ſi anceps eſt, & non clarus, nec conſtet de origine eius.*

Cenſualis contractus in dubio potius præſumi-
tur, quàm emphyteuticus † ſi appa-
1 ret factam fuiſſe ſolutionem cenſus nonnullis annis antè,
vnde non ſoluens cenſum non cadit à iure ſuo, ſic tradidit
Alb.de Roſa.in l.2.C.de iur.emphy.col.8.verſ.quid de quæ-
ſtione à me quæſita, in quo loco ſcriptum reliquit, vt ſi non
conſtet, ſit ne aliquis emphyteuta, an cenſuarius, ſiue quo
2 iure teneatur † ꝙ nunquã ex non ſolutione cadet à iure ſuo,
& ex hoc aſſerit aliàs ſe cõſuluiſſe, quòd cum in quodam in-
ſtrumento non conſtabat an eſſet cenſus, vel emphyteuſis,
non poſſet dici Titium cecidiſſe à iure ſuo ob non ſolutio-
nem, & ſenſere Domini Rotæ in vna Imolen.bonorum co-
ram Gambera die 12.Februarij 1524. vt annotauit Gambera
deciſ.33.& teſtatur Creſcen.deciſ.33.li.2.Idem voluiſſe Ioan.
Fab.in l.1. C.de iur. emphy. aſſerit Iaſ.qui eum ſequitur in l.
2.ſub dicto num.165.eod. titu. quæſtio.9. vbi quærit, quid ſi
non appareat de aliquo cõtractu præcedenti, ſed rectà pro-
betur penſio ſoluta per quadraginta annos, an præſumatur
cõtractus emphyteuticus, an cenſualis.In hanc ipſe deſcen-
3 dit ſententiam, † intelligi cenſualem, quia in dubio, quod
minimum eſt, ſequimur. leg. ſemper in ſtipulationibus.ff.
de reg. iur.Idem Iaſ.referens dictum Alber.in l.2.C. d.tit.in
auth.qui rem.C.de ſacroſ.eccleſ.Socin.conſi.167. non inu-
tilis, per totum, lib.2.Imol.in c.ad audientiam.col.2. de reb.
eccleſ. non alienan. Natta conſuluit in terminis in conſil. 3.
pro habenda.num.2.& 3.volu.1. & idem conſulendo docuit
4 Burſat.in conſil.26.numer. 24. † vbi magis cenſum, quàm
emphyteuſim præſumi, etiam quòd quis per triginta annos
ſoluiſſet eccleſiæ vti de re emphyteutica, ſi de cõtractu non
conſtat.
Eorum, quæ diximus, ea videtur eſſe ratio, quia contra-
ctus emphyteuticus præ ſe fert ſpeciem quandam ſeruitu-
tis, quia alius recognoſcitur in dominum, & eſt contractus
5 valdè grauis, † eo quod propter non ſolutionem certo tem-
pore factam res aufertur, vnde huiuſmodi contractus non
cenſetur initus, niſi dilucidiſſimè de eo conſtet, ita Natta
d.conſ.3.lib.1.clariſſimè autem apparet, quando imponitur
penſio ſoluenda pro recognitione dominij, vt obſeruauere
Bart.& cæteri Doctores in l.1.C.de iur.emphyt.ſed plura de
his in concluſione, Contractus emphyteuticus.
A concluſione noſtra penitus diſſenſit Iul. Clar.in §. em-
phyteuſis. qu. 1. verſi.ſed pone, vbi aſſerit Doctores ſentire,
6 vt ſi vniformiter fuerit quotannis quidpiam ſolutum † præ-
ſumitur potius ſolutũ iure emphyteutico, vel coloniæ per-
petuæ, quàm iure cenſus, hoc enim eſt in minus conceden-
* tis præiudicium, hanc verò ſentẽtiam * communi omnium
ſcribentium conſenſu eſſe probatam teſtatur Bero.q.14.nu.
* 1.& vna mente * omnes id ſenſere ſcribentes, docuit Burſa.
in conſi.56.nu.8.
Quod quidem ampliat, vt etiam procedat, tam in con-
ceſſione facta à priuato, quàm in conceſſione facta ab ec-
cleſia, nam (vt inquit) in eodem caſu militat eadem ratio, vt
ibi per eum.
7 Primò limita, vt tantum procedat concluſio † ſi in pro-
uincia, & loco celebrati contractus frequententur contra-
ctus cenſuales, alioqui, ſi celebrentur contractus emphy-
teutici, tunc non præſumitur cenſualis. Iaſ. auctor fuit in d.
l.2.ſub num.165.verſi.quod ipſe limitat, quem refert, & cor-
roborat quibuſdam rationibus Petr. Foller. in d. ſua pract.
cenſ.in dicto verbo, huiuſmodi cenſualia, numer. 80. cum
alijs, fol.175.Bald.in cap.querelam.num.11.de elect.& elect.
poteſtat.
Secundò loco limita, vt locum habeat concluſio, quan-
8 do caſus anceps eſt, ideſt † an cõtractus ſit cenſualis, an em-
phyteuticus, ſecus quando clarus ſit, nec vllam in ſe dubita-
tionem contineat, vt quia conſtet de origine contractus, ita
id dirimere Domini Rotæ.declarando Albe.in loco ſuperi-
us adducto in d.deciſ.Gambaræ 33.in cauſa Imolenſ.

CONCLVSIO 282.

ARGVMENTVM.

Certam ſcientiam probandi cui incumbat onus, & quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Impetranti incumbit onus probandi aliquid eſſe factum ex certa ſcientia.*
2 *Aliquid factum eſſe ex certa ſcientia, pluribus modis probari poteſt.*
3 *Clauſula, non obſtante, & clauſula, ex certa ſcientia, æquiparantur.*
4 *Decretum, vel reſcriptum habet vim clauſulæ certæ ſcientiæ.*
5 *Certa ſcientia quid fieri dicitur, quando tenor rei confirmatæ exprimitur.*
6 *Certa ſcientia quid fieri probatur, quando expreſſè dicitur, ex certa ſcientia confirmamus.*
7 *Certa ſcientia fieri dicitur, quod ex narratis comprehenditur, licèt non exprimatur.*
8 *Confirmatio dicitur facta ex certa ſcientia, ſi tenor rei confirmatæ inſeratur.*

9 *Certa ſcientia ſi quid factum eſſe dicitur, attenditur voluntas Principis.*
10 *In voluntate Principis declaranda non eſt forma.*
11 *Teſtatoris voluntas ex coniecturis inſpicitur.*
12 *Certa ſcientia probatur, ſi Princeps in ſua diſpoſitione eam exprimat.*
13 *Certa ſcientia probatur, quando Princeps in ſua conceßione apponit totum tenorem priuilegij, cui derogare conſtituit.*
14 *Certa ſcientia probatur, quando aſſeritur, factum eſſe cum cauſa cognitione.*
15 *Certa ſcientia probatur per teſtes.*
16 *Certa ſcientia probatur, quando interuenit ſecunda iußio Principis.*
17 *Certa ſcientia probatur, quando in diſpoſitione eſt apposita clauſula non obſtante.*
18 *Certa ſcientia probatur ſi ex tenore conceßionis de ea conſtet.*
19 *Princeps in confirmatione ſemper præſumitur confirmare ex certa ſcientia.*
20 *Certa ſcientia non præſumitur, niſi de ea certò conſtet.*

Onus probandi, aliquid eſſe factum ex certa ſcientia,
1 †incumbere impetranti, docuit Abb. in c. porrecta. n. 5. verſ. in dubio tamen. de confir. vtil. vel inut. quem refert, & ſequitur Dec. in d. decretali, nu. 9.
Aliquid autem eſſe factum ex certa ſcientia pluribus mo-
2 dis † probari poteſt. Quorum omnium primum eſt, ſi in literis ſit facta mentio d. decretalis porrecta, vt optimè ſcripſit Abb. dicto loco ſupracitato, numer. 5. ver. qualiter autem conſtabit, argum. c. 1. de exceſſi. prælator. in 6. & hoc il-
3 lud confirmat, nam clauſula non obſtante, † & clauſula, ex certa ſcientia, æquiparantur, iuxta ſententiam Dec. in d. ca. porrecta. num. 14. verſic. & ad hoc facit, & Accurſ. apertiſſimè id voluit in l. ratas. in verb. conueniamini, in fi. C. de reſcin. vendit. & animaduertit Bal. in l. idem Vlpianus. in princip. ff. de excuſa. tutor. & in c. 1. §. naturales. nu. 4. ver. ſed ego quæro, ſi de feud. fuer. controuerſ. & conſulendo ſenſit Ioa. de Ana. in conſi. 81. viſo inſtrumento. colu. fin. Paul. de Caſt. profitendo ſcripſit in l. 3. ſi is. verſic. item quod ſubijcit, ſub num. 3. ff. quod quiſq; iur. & recentiores tradidere in c. nonnulli. in princ. col. 15. verſ. quartò fallit, de reſcrip. Alex. conſultus reſpondit in conſil. 30. ponderatis. colu. 3. nu. 10. lib. 5. atq; meminit Dec. dicto loco ſupra citato.
Secundum probandi modum ſubiungam, quando ſecun-
4 dò emanauit decretum † vel reſcriptum, quia tunc habet vim clauſulæ certæ ſcientiæ, ſic inquit Abb. dicto loco, ſub nume. 2. quod quidem eſt eximium Bal. pronunciatum, in l. nec damnoſa. ſub num. 1. ver. ſed contra primum dictum. C. de precibus imperator. offerend. hunc ſequitur Alex. in l. 3. in prin. ſub nu. 3. verſi. quod primò limita. ff. quod quiſq; iur. & recentiores in d. c. nonnulli. colu. 40. ver. fallit 6. & in c. ſi quando. col. penult. de reſcript. & Dec. in d. ca. porrecta. nu. 15. verſic. ſecundò quando ſecunda iuſſio emanauit, de confirma. vtil. vel inutil.
5 Addam & tertium, † nam dicitur fieri ex certa ſcientia, quando tenor rei confirmatæ exprimitur, vt ſancitum eſt in cap. penult. extr. de confirmat. vtil. vel inutil. & dixit Dec. dicto ca. porrecta. ſupra citato poſt dictum nu. 15. verſic. tertiò dicitur fieri ex certa ſcientia.
6 Quartò dabitur locus, quando expreſsè dicitur, † ex certa ſcientia confirmamus, vt fuit animaduerſum à gl. in clem. & ſi principalis. in gloſſ. fi. de reſcript. & gl. in c. clerici. de reſcript. & in c. ſtatutum. in gl. 3. in verb. literarum. de reſcript. in 6. nec id præterijt Abb. in c. examinata poſt num. 5. ver. in gloſſ. fi. de confir. vtil. vel. inutil. Roman. etiam idem conſuluit conſil. 327. iſtæ ſunt rationes. col. 3. num. 7. verſic. quarta ratio. Alex. reſpondit in conſil. 59. viſo inſtrumento, num. 8. verſi. nec obſtat, quod adducebatur. li. 1. iſtis ſubſcripſit contex. in clem. 1. de probatio.
7 Quintum ſubnectam † etenim ex certa ſcientia, etiam fieri dicitur, ſi ex narratis comprehendatur, licèt non exprimatur, ſic voluit gl. inſignis in cap. paſtoralis. §. præterea. in ver. ex certa ſcientia. extr. de offic. delegat. & in clemen. 1. in eod. verb. ex certa ſcientia. de iudic. & obſeruat Abb. in c. ad hæc, poſt n. 7. ver. ſed Innocent. de reſcrip. & in c. cum inter. poſt num. 8. de exceptio. & latè tradidere recentiores ibi, & voluit idem Imol. in l. quidam conſulebant. col. 4. verſ. item aduerte. ff. de re iud. & in clemen. 2. in fin. de reſcript. Franc. Cur. cauit in conſ. 65. ſuper præmiſſa. Alexand. monuit in d. conſil. 59. dicto nu. 8. lib. 1. Areti. profitendo ſcripſit in l. poteſt quis. col. 3. de vulgar. & pupil. Quod quidem confirmatur bipartita ratione.
8 Prior eſt, † quia videmus, quòd ſi tenor rei confirmatæ inſeratur, dicitur confirmatio facta ex certa ſcientia, ſic ſummus Pontifex ſciuit in capit. pen. extra de confirma. vtil. vel inutil. atq; protulit Dec. dicto cap. porrecta. ſupra allato nu. 15. ex quo patet præcisè non requiri, vt exprimatur de certa ſcientia.
9 Poſterior ratio eſt, † nam in hoc ſolum voluntas Principis attenditur, vt ſupradictum eſt in concluſione, cauſa, quę omnia huc referenda eſſent, ad quæ lectorem reijcio, quibus adde Inno. in c. cum eccleſiaſticæ. ſub num. 2. ver. ſed di-
10 ces. de exceptio. & in tali voluntate declaranda † nō eſt forma præſcripta, ergo ſufficit quocunque modo illa voluntas colligatur. l. certum. ff. ſi cert. petat. nota in l. hac conſultiſſima. C. qui teſtament. facere poſſ. vt etiam per quandam ſi-
11 militudinem videre eſt in teſtatore † cuius voluntas etiam ex coniecturis inſpicitur. l. licèt Imperator. vbi Bart. ſub nu. 4. de legat. 1. l. cum auus. de condic. & demon.
Præterea certa ſcientia pluribus modis probatur. Primò,
12 ſi Princeps † in ſua diſpoſitione eam exprimat, vt tradidit gl. in c. ſtatutum. in verb. literarum. de reſcrip. in 6. Abb. Fel. & Dec. vna mente id meminere in c. cum inter. Abb. ſub nu. 8. Felin. num. 1. Dec. num. 15. de exceptio. Alexan. in conſilio 122. viſo puncto, num. 23. lib. 4. Domin. voluit in c. 1. col. 6. de conſtit. lib. 6. Afflict. decidit ſuper conſtit. Neapolita. in tit. de iur. ſu. cur. obſer. nu. 4. Pariſ. conſultus reſpondit in conſil. 3. colum. 5. num. 55. iuncto nu. 57. vol. 4. & conſil. 19. col. 1. nu. 13. & 14. vol. 1.
13 Et ſecundum ſuggeram, † certa enim ſcientia probatur, quando Princeps in ſua conceſſione apponit totum tenorem priuilegij, cui derogare conſtituit, iſta nanq; conceſſio dicitur facta cum clauſula ex certa ſcientia, licèt iſta clauſula in literis non fuerit declarata, iuxta ſententiam gl. in cap. paſtoralis. §. præterea. verb. ex certa ſcientia. de offic. deleg. & protulit Aretin. in conſi. 8. col. 2. ſub numer. 2. verſicu. ſecundò pro deciſione, cui adhæſit Pariſ. in conſil. 3. colum. 5. nu. 48. vol. 4.
Tertium probandi modum audias, nam eadem proba-
14 tur † quando aſſeritur factum eſſe cum cauſæ cognitione, vt me docuit gloſſ. in ca. 1. in verb. de quæſtione, de confirmat. vtil. vel inutil. Afflict. ſuper conſtitutione dicti tituli, de iur. ſu. cur. obſer. nu. 5.
Quartum modum ſubijciam, probatur enim certa ſcien-
15 tia † per teſtes, vt id diremere Domini de Rota in deciſ. 332. licèt Romana. nu. 1. in nou. latè decidit Bellamer. deciſ. 746. licèt obſeruet, vbi cōcluditur, certam ſcientiam poſſe probari per teſtes, vt etiam idem ſequutus eſt Philipp. Franc. in cap. ſi motu. colu. 1. ver. quid autem de clauſula. de præbend. lib. 6. & in c. 1. poſtquam, ver. quinquageſimoſexto, de cenſib. eod. lib. 6. tradidit Mandoſ. in commen. in reg. in cancellar. reg. 16. quæſt. 6. num. 5. ſcripſit. Iaſ. in l. ſi quis iniquum. in princ. nu. 5. ff. quod quiſq; iur. quod non præterijt Feli. in c. præterea. col. penul. ver. tertiò ſcias. de teſtib. cogen. & in c. inter priorem. col. 2. & ſeq. de except. conſultus reſpondit Alex. in conſil. 2. aliàs conſului. nu. 2. lib. 7. & cum ijs tranſijt Lanfran. de Oria. in tract. de interlocutor. & appell. num. 9. Roman. etiam ſentit in conſil. 327. incipien. iſtæ ſunt rationes. nume. 8. Afflict. decidit deciſ. 253. duo Regij Conſiliari. numer. 8. & in titul. per quem fiat inueſtitura. numer. 34. Iaſ. docuit in l. ſi quis iniquum. ſub numero quinto, ff. quod quiſque iur. Oldrad. reſpondit conſi. 329. poſt num. 1. ver. & ſuper primo puncto. & conſil. 330. numer. 6. col. 2. ver. ſuper articu-

articulis admittendis,& in conſi.331. poſt num.3.verſic. iura
autem canonica.ibi,& diſpenſatio per teſtes. Fel. profiten-
do ſcripſit in ca. præterea, nu.9. de teſtib.cogen.& in c.cum
inter.poſt num. 4. verſic. & pulchrè præ cæteris, vbi etiam
Dec.de exceptio.Felinum ſequutus eſt Gom.in c.ſtatutum,
num.11.de reſcri.in 6.Staphil. hoc idem probauit, de literis
gratiæ,& iuſtitiæ, char. 84. verb. immo, volunt aliqui, qui-
bus conſulendo adhęſit Maria.Iun.conſilio 65. numero 54.
volum.1.

Receſſit ab hac ſententia glo. in cap. ſtatutum, in verb.
literas.de reſcrip.in 6.& gl. in clem.& ſi principalis.in verb.
obſeruari, eodem tit. de reſcrip. in 6.quas ſequitur Iaſ. in l.
iuſtitia.col.fin. verſi.quartò, & vltimò. ff. de iuſtit.& iur.ei-
dem repugnauit opinioni Bald. in c. 1. per quem fiat inue-
ſtitura,Ioan.And.& alij in c. nonnulli. de reſcrip.

** Verumtamen priorem ſententiam magis ** communi
* ſcribentium calculo eſſe receptam, & gl. iam relatas eſſe *
communiter reprobatas,atteſtatur Nicol. Boer.in tract.de
poteſtat.legat.à latere, nu. 78.

16 Quintus iſtis probandi modus aſcribetur, † nam certa
ſcientia probatur, quando interuenit ſecunda iuſſio Prin-
cipis, quæ habet vim clauſulæ ex certa ſcientia,vt præcepit
Bal.in l.nec damnoſa.ſub num. 1.ver. ſed contra primum di-
ctum.C.de precib.imper.Mil.in repert. in verbo, gratia nō
poteſt dici, qui vltra Bald.aſſerunt Ioan.Andr. & Anton. in
c. porrecta. de confirmat.vtil.vel inutil.Aret.conſi.15.num.
7.verſi. quid multa.

Sextum adiungam, vt probetur illa, quando in diſpoſi-
17 tione † eſſet appoſita clauſula, non obſtante, vt reſpondit
Alex.conſi.219.colum.2.ſub numero 6.ver. item videtur ex
certa ſcientia.vol.6.Fel.in d.cap.nonnulli.col. 18. ſub num.
12.in fi.ibi.idem tenet Salicet.de reſcrip. & Franciſ. Aret.in
conſi.58.poſt nu. 6.ver.reſtat igitur.

Septimus,& poſtremus certam probandi ſcientiam mo-
18 dus ſupereſt,is eſt, † ſi ex tenore conceſſionis conſtaret de
certa ſcientia Principis,licèt illa non fuerit expreſſa, vt fuit
reſponſum ab Aret. conſilio 58. ſub num. 5.ibi,quia immo
ſatis eſt,quòd ex ſerie commiſſionis aliter conſtat ex certa
ſcientia, & clarius id aſſeruit in conſilio 15. ſub numero 5.
ver.vnde dicit Specul. & ſub num. 9. verſi. confirmatur iſta
concluſio,& conſuluit Brun.conſi.1.col.10.

Verumtamen hæc declares, nam in dubio Princeps in
19 confirmatione † ſemper præſumitur confirmare ex certa
ſcientia,ſic placuit Alex.conſil.1.ſub num. 35. ver. præterea
confirmatio.vol. 5. & conſil.219.col. 2.num.5.volu.6. atque
docuit Aret.in l.quod ſeruus.ff. de acquirend.poſſeſſ.atque
apertè voluit Franc.Aret.in conſi. 8. ſub. num. 3. in prin.&
in verſ.ſed in confirmationibus.&Dec.meminit in l.more.
colum.4.ſub num.21.ff.de iuriſd.omn.iudi. & reſpondit Al-
benſ.in conſil.64. num. 40. licet huic pronunciato aduer-
ſetur Alex.ſibi ipſi contrarius in conſi. 122. col. fi.ſub nu.22.
20 & alijs ſequ.lib.4.vbi † reſpondit,ſcientiam certā non præ-
ſumi,niſi de ea certò conſtet,per notata ibi per eum.

CONCLVSIO 283.

ARGVMENTVM.

Certificatio cùm non præſumatur, probanda eſt.

SVMMARIVM.

1 *Certificatio non præſumitur, niſi probetur.*
2 *Certificatio non præſumitur, nec probatur, etiam ſi in inſtrumēto diceretur, talem fuiſſe certificatum.*
3 *Inſtrumentum non facit fidem de his, quæ notarius dicit feciſſe.*
4 *Licet in inſtrumento aſſeratur, oblato libello, & lite conteſtata, non per hoc talia verba probant litem conteſtatam.*

1 Certificationem non præſumi, † niſi ꝓ-
betur, cum ſit ſolemni
tas, quæ extrinſecus aduehiat, colligere eſt ex Caij reſpon-
ſo in l. quæcunq;.§. fin.de publi. in rem actio.in hanc etiam
ſententiam de iure optime reſpondit Federic. de Sen.in cō-
ſil.199.quæritur, an domina Margarita, num. 2. atque pro-
fitendo,idem dilucidè ſenſit in l.ſciendum. de verbo. oblig.
num.35. poſtremò iſtis adhæſit Firma.in reper. in verb. cer-
tus, ver. certificatio.

Iſtud axioma relatum ſic velim amplies locum ſibi ven-
2 dicare † etiam ſi in inſtrumento diceretur,talem fuiſſe cer-
tificatum, etenim adhuc non præſumitur, nec probatur
certificatio. Namque inſtrumentum ſolet tantum fidem
facere de his,quæ inter contrahentes gerentur, non autem
3 de his † quæ ipſe notarius dicit feciſſe,argum.l.omnibus.C.
de teſtib.& traditum fuit ab eodem Federic.in d. conſi.199.
nume. 2. ad quod conferunt etiam quæ fuere obſeruata ab
Inn.in c.quoniam de probati.& ibi ab Hoſtien.in princ.ſu-
per verb. per ſententiam,quo in loco ijdem vnanimes ſcri-
4 pſere iuris interpretes, vt licèt † aſſeratur in inſtrumento,
oblato libello,& lite conteſtata,non per hoc talia verba ꝓ-
bare litem conteſtatam. Quæ omnia opportunius,vbi iſti-
us rei propria ſedes eſt,explicabuntur in concluſione, ſci-
entia.

CONCLVSIO 284.

ARGVMENTVM.

Charta maculoſa ſuſpicioſa eſt, nec admodum probat.

SVMMARIVM.

1 *Charta deturpata, & maculoſa reddit ſcripturam valde ſuſpectam.*
2 *Inſtrumentum non redditur ſuſpectum per raſuram chartæ, ſi raſura eſt in præfatione, vel in parte non ſubſtantiali.*
3 *Bulla falſa exiſtimatur, ſi charta, in qua reperitur ſcripta, ſit ſordida, & perforata.*
4 *Inſtrumentum inſcriptum in charta raſa, aut vili, & ſordida, nō eſt de iure falſum.*
5 *Charta, in qua ſcriptus eſt aliquis actus, vt contractus, ſine teſtibus ſubſcriptis eidem, qui actui adfuerint, non probat.*

Charta deturpata & maculoſa, in qua quod ſcribi-
1 tur, † reddit ſcripturam valde ſuſpectam,
adeo quidem, vt multum de eius fide & probatione dero-
getur,ſic tradidit Alex.in l.ſi quis ex argētarijs. §. ſi initium,
nu.1. & 2.ff.de eden.teſtatur Guliel.de Cun.in l.contractus.
C.de fid. inſtru. qui hoc dictum aſſerit verum, Ant.de Butr.
in c.1. de fid.inſtrum.per l.fi. Cod. de edic.diu. Adria. tollen.
Bal.etiam cauit in l. contractus. num. 10. C. de fid.inſtrum.
qui teſtem laudat Accur.in §.& quod ſæpe.in auth.de trien.
& ſemiſ.& profiten.ſcripſit Sebaſti.Sapia.in repet.l.fi.Cod.
de edic.diu.Adriani toll.num. 73. verſi. 2. concluſio, vbi lo-
quitur de teſtamento, & arbitratur ex hac ſola raſura im-
pediri poſſe miſſionem, quod tamen ſtatim limitandum di-
xit,non ſortiri effectum, ſi raſura adfuerit in præfatione,vel
2 in parte non ſubſtantiali † quia tunc non reddit inſtrumen-
* tum ſuſpectum,nec impedit miſſionem, vbi * communi o-
mnium conſenſu fuiſſe probatum teſtatur, & quòd charta
maculoſa falſi ſuſpitionem reddat,tradidit idem Sapia eo-
dem loco,num.74.& 75.quod & profitendo voluit Dec. in
d.l.fi.nu. 37. ver. & præd. concluſio C.de edic.diui Adrian.
3 toll.Hinc fit vt † in curia Romana ſic charta ſit ſordida aut
perforata,in qua reperiatur ſcripta bulla, exiſtimatur bulla
falſa, ſic Bal. d. loco num.10.

Aduertendum tamen eſt, nam & ſi aliquo modo detra-
hatur de fide inſtrumenti inſcripti in charta raſa, aut vili &
ſordida,vt notat pleniſſimè Alexan. in. d. l. ſi quis ex argen-
tarijs. §. ſi initium.ff.de eden. & Speculat. in titu. de inſtru.
4 edit.§.8.ver.per medium † non tamen eſt iſtiuſmodi inſtru.
de iure falſum, vt id animaduerſum fuit in l.chartæ. & ibi
Bar.de bon.poſſeſ.ſecundùm tab. Ang.& Salicc.in l.quoni-
am indignum,ff.de teſtam.Alex.in d.l.ſi quis ex argentarijs.

§.ſi initium, numero 2. ff.de edend. idem ſcripſit Dec. in d.
l. fi. numero 37.ver.ſed hoc non videtur.C.de edic. diui A-
dria.tollen.

Huic quidem chartæ derogatur, ſed illa, quæ ſequitur o-
mnino abrogatur. Etenim chàrtam, in qua ſcriptus ſit ali-
5 quis actus † vt contractus ſine teſtibus ſubſcriptis eidem
qui actui adfuerint, non probare reſpondit Guid. Pap. in
conſil. 152. nume. 1. id verò, quod dicimus, ea etiam confir-
mant, quæ ſupra à nobis obſeruata fuere in concluſione, a-
pocha, & infra in concluſione, ſcriptura priuata, animad-
uerſa ſunt, atque tradituri ſumus in concluſione, inſtrum ẽ-
tum, & in concluſione, raſura.

CONCLVSIO 285.

ARGVMENTVM.

Chirographum quomodo omninò probet.

SVMMARIVM.

1 *Chirographum tribus teſtibus ſubſcriptum facit plenam fidem.*
2 *Chirographũ vbi tribus teſtibus ſubſcriptum eſt, fidem facit, nec indiget comparatione literarum.*
3 *Chirographi non ſufficit recognitio trium teſtium, niſi accedat & comparatio literarum.*
4 *Teſtes duo non ſufficiunt in recognitione chirographi, licèt vnus illorum ſit notarius.*
5 *Teſtes ſubſcribentes ſe chirographo debent eſſe mares, & non fœminæ.*
6 *Chirographi teſtes debẽt eſſe bonæ, & probatæ exiſtimationis, & hæc qualitas articulanda, & probanda eſt.*
7 *Signum habet vim ſubſcriptionis.*
8 *Chirographum non probat, quando opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ, & hoc ſublimita, & intellige, vt ibi.*

Chirographum tribus teſtibus ſubſcri-
ptum videtur facere o-
1 mnino plenam fidem † de quo tractatur, vt per ſcribentes
in l.ſcripturas.cum authen.ſi quis vult.C.qui potio.in pign.
& reſpondit Alben.conſi.33.num.3.

Et obſerues, vſque eo hanc concluſionem procedere, vt
2 tali caſu non ſit neceſſaria † comparatio literarum, ſic re-
ſpondendo voluit Calcan.conſilio 29.num.16.ſub fin.verſi-
cu.ſed tunc poſſet opponi. Ant.de Butr.docendo ſenſit in c.
ſcriptura, num.4.ex.de fid.inſtrum. Alex.in conſilio 182.nu-
mero 3.libro 2.& conſilio 118.libro 4.numero 3. Aret. con-
ſilio 64. columna 1. in fine, verſiculo amplius videtur, Bar-
tol.in authen. & ſi contractus.C. de fid.inſtrum. Ioan.de I-
mo.in l.nuda ratio. ff.de donation. ſequitur Alexander in
l.admonendi, nume. 29. & ſequen. ff.de iureiuran.& ibi Iaſ.
nu.88.& ſeq.in repeti.& in lectu.num.76.& ſeq.

In contrariam, quòd imo non ſufficiat recognitio trium
3 teſtium † niſi accedat & comparatio literarum, deſcendit
ſententiam Cur.& Caccialup.in d.l.admonendi, in 10. con-
cluſio.& ſequen.glo.in §.ſi quis. in verb. faciamus, auth. de
inſtrum.caute.& fide, & Iac. de Belui. in §. ſed ſi quis, auth.
cod.Angelus in l. comparationes. C. de fid.inſtrum. Butri.
Abb.& Feli. in capitulo 2. de fid.inſtrum. Bald. in auth. ſed
nouo iure, colum. 2. ver.modò oppono.Cod.ſi cert. petat.
Socin.in conſilio 274. in cauſa Dominę, in 2. dubio, clarè
Bart. partes tuetur Petr.Philip.Corne.in conſilio 48.in hac
conſultatione, columna 2.libro 3.& conſilio 296.in præſen-
ti conſultatione, in fin. Alexa. in conſilio 123. diſcuſſis.co-
lumna 3.numero 5.libro 1. & conſilio 76. ponderatis, lib. 3.
** hanc dicit magis ** communem Purpu.in d.l.admo.nume-
ro 169.& ſequ. vbi tamen admittit priorem opinionem ve-
ram eſſe, ſi teſtes in recognitione nedum dicãt ſe fuiſſe præ-
ſentes, dum ſcriberetur illud chirographum, & quòd ſub-
ſcripſerunt, ſed etiam dicant vera eſſe contenta in illa ſcri-
ptura, vt etiam in illis terminis loquitur Alexander in con-
ſi.ſupra relatis.

Verùm, vt rectè percipiatur hæc concluſio, animaduer-
tẽdum eſt, eo vſq; tres requiri teſtes, vt habemus in d.l.ſcri-
4 pturas, Cod.d.tit.† vt nec duo ſufficiant, nec pauciores eſſe
poſſint, licèt vnus illorum eſſet notarius, quod multi ſenſe-
re, vt Fel. in c.2.col.2.verb.4.declara, ext.de fid.inſtrum.nu-
5. Roman.conſil.204.incip.pro diſcutienda, num.2. & con-
ſi.205.incip.puncto propoſito, num.1. & ſeq. huc ſpectant,
quæ tradidit Socin. ſen. in conſi. 274. in cauſa Dominæ Li-
uiæ, ſub num.6.& 8.vol. 2.

5 Secundò requiritur, vt teſtes ſint mares † non verò fœ-
minæ, ita probat context. in d.l. ſcripturas. in fi.verſic.viro-
rum, & ibi notat Bal. colum.2.in prin.verb.iſto ergo caſu,
Dec.in c.quoniam.col.fi.num.18.ver.2.concluſio.de teſtib.
& in c.2.colum.2. numero 11.verſic. & notandum eſt.de fid.
* inſtrum.vbi dicit iſtam eſſe * communem opinionem, Soci.
d.conſi.274.colum.8.poſt num.9.verſi. poſtremò dico. vo-
lum.2.Iaſ.in l. ſi quis id quod.colum.4.verſicu.10. limita. ff.
de iuriſd.om.iud.Aymo de antiquit.tempo.1.parte, nu. 166.
§.viſo de verbis enũciatiuis, per totum. Purpurat.in l.admo-
nendi.nu.164.verſi.tales teſtes. de iur.iuran.

6 Tertiò requiritur, vt tales tres teſtes † ſint bonę, & ꝓba-
tæ exiſtimationis, quæ qualitas eſt omninò articulanda, &
probanda, vt reſpondit Socin.in conſilio 274.colum.2. ver-
ſi.poſtremò duo.Purpurat.in l.admonendi, num.165.ver.&
debent eſſe. Aymo de antiq.tempo.2.par. §. 2. quæro.

Quartò requiritur, vt ſcriptura illa, ſiue chirographum
ſubſcriptum ſit manu dictorum teſtium, aut ſaltem ſuis ſigil
7 lis fuerit obſignatum, † quia ſignum habet vim ſubſcriptio-
nis, ita conſuluit Rom.d.conſilio 204.& 205. & 303. num.2.
Hippolyt.de Marſ.in repet.rub.C. de probat.num.300.vbi
alios citat.& in ſuo ſingul. 436. incip. latè ſatis dixi, reliqua
vide infra in concluſ. ſcriptura priuata.

Concluſionem limitare poteris, vt habeat locum, quan-
8 do opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ † tunc e-
nim chirographum nõ probat, vt vberrime tradidit Bal.in
cap.Antigonus, nume. 60.extra de pact.motus auctoritate
Pauli in l.lecta.ff.ſi cert.pet.& eiuſdem Pauli in l.ſi ita ſtipu-
latus.la 6.§. Chriſogonus.ff.de verb. oblig.

Iſtud poſtremum ſublimitabis hunc in modum, non pro-
cedere, quando confitens in chirographo eſſet pupillus, ec-
cleſia, vel ciuitas, vt reſpõdit Vlpia.in l. ciuitas. ff.ſi cert.pet.
& Imp.ſciuit.in authe.hoc ius porrectum, C.de ſacroſ.eccl.
Bald.etiam tradidit in d. c. Antigonus.nu.10.de pact.

Quæ tamen ſublimitatio, vt locum habeat, eſt intelligẽ-
da, quando prædictæ perſonæ fuerint quid per chirogra-
phum confeſſæ in contractu mutui, non autem ſic in alijs
contractibus, le.1.C.ſi aduerſ.creditores.ibique à Cyn.ſcri-
ptum fuit per capitu.grauis.extra de depoſit.& per Innoce.
ibidem Bal.loco ſupra citat.dictæ enim perſonæ excipiun-
tur odio fœneratorum, vt Bal.monuit vbi ſupra, & per eun-
dem Bald.in l.ſi pupilli. in princip.ff. de negot. geſt.

CONCLVSIO 286.

ARGVMENTVM.

Chriſtianum quem eſſe quomodo ꝓbetur.

SVMMARIVM.

1 *Chriſtianum quem eſſe probatur per teſtes dicentes, ſe vidiſſe talem baptiZari.*
2 *Qui in chriſtianorum oris occiſus inuenitur, in dubio baptiZatus præſumitur,*

Chriſtianum quem eſſe probatur per te-
ſtes dicentes † ſe vidiſſe talem
1 baptizari, nec refert, ſi non deponant de modo & verbis
ſacramenti, quia omnibus nota ſunt: ſed ſi probaretur iſti-
uſmodi baptizatum ritum Chriſtianorum diciſeruaſſe, in
foro noſtro præſumuntur illa verba, modus, & omnes ſo-
lemnitates, quas ille actus requirit, interceſſiſſe, ſic ma-
gnus ille magiſter docuit Bar. in tract. de teſtib. verſi. ſub-
ſtantiæ,

ſtantiæ, numero 59. verſicu. ſi ergo quæratur, an aliquis ſit Chriſtianus.

2 Quinimò † ſi quis in Chriſtianorum oris occiſus inue-
niatur, in dubio ſacro baptiſmatis fonte lotum fuiſſe, teſtis
eſt locupletiſſimus Matth. Afflict. in conſtit. Neapol. incip.
damna clandeſtina, num. 69. libro 1.

CONCLVSIO 287.

ARGVMENTVM.

Chronicarum, & hiſtoriarum exemplum an, & quomodo fidem faciat.

SVMMARIVM.

1 *Chronicarum, & hiſtoriarum exemplum fidem facit.*

2 *Chronicarum exemplum non ſolum ſi auctor ex ſua ſed etiam ex aliorum ſententia loquatur, fidem facit.*

3 *Chronicarum illi parti fides erit habenda, à qua plures ſcriptores ſtabunt.*

4 *Chronicarum auctoribus etiam paucioribus creditur, dummodo grauioris ſint auctoritatis.*

5 *Chronicarum auctores ſi pares ſunt, illis fides adhibebitur, qui validiores rationes in medium proferent.*

6 *Hiſtoriæ in multis notorium inducunt.*

7 *Poetis, qui narrare ſolent veritatem fides adhibetur.*

8 *Chronicarum auctoribus fides non habetur, quando à lege illi reijciuntur, quia plus poteſt lex.*

9 *Chronicæ, quæ loquuntur per verba enunciatiua, non faciunt fidem.*

10 *Chronicæ probant, ſi longiſſimo tempore fuerunt approbatæ.*

1 Chronicarum & hiſtoriarum exemplum † fidẽ facere tradidere Bar.
& Alex. in l. 1. ff. ſi cert. pet. per tex. in c. cum cauſam. de pro-
batio. probatur in le. 1. ibi, à quibuſdam ſcriptoribus tradi-
tum eſt. ff. de offic. præfect. prætor. & in leg. 1. ibi Iunius &
Trebatius & Feneſtella ſcribunt. ff. de offi. quæſtor. glo. in
clem. 1. in verbo, vrbano, de reliq. & ven. ſanctor. & in cle-
ment. 1. in ver. Bononia, de magiſt. & in c. quamuis. 21. diſt.
Huc addas glo. in verb. trapezitas, in capitu. in nomine Do-
mini. 23. diſt. doctor. in c. ſunt. 15. diſt. Arch. in prooem. 6. Lu-
douic. Rom. in conſ. 524. incip. vos eſtis lux mundi. De hiſto-
rijs eſt tex. in l. 2. in §. eodem tempore. ff. de orig. iur. & in l.
quæſtionibus. ff. ad l. Iul. maieſt. vbi Saluſtij hiſtoria inferri
videtur, & in §. 1. in fin. Inſtit. de donat. & [illegible] hiſtorijs eccle-
ſiaſticis eſt tex. in c. fi. 9. diſtinct. & gl. in c. veterum, in verb.
Græci. eadem diſt. gloſſ. in §. hæc autem tria, in prooem. ff o-
rum, in verbo regis. in l. 1. ff. de offic. quæſto. & in l. ſeptimo
menſe. ff. de ſtat. hom. Dec. conſi. 135. Abb. in c. 2. nume. 11. de
feud. & in c. cum cauſam, num. 1. de probation. Cepol. in au-
then. ſed nouo iure. nume. 22. C. de ſer. fugit. & notabiliter
Pariſ. in conſi. 1. nu. 50. vol. 1. Plat. in §. penult. notab. 1. Inſtit.
de teſtam. Iaſ. in l. 1. num. 25. ff. ſi cert. petat. Bellam. deciſio.
70. incip. adminicula, vbi latè de hac materia diſſerentem
conſulas.

Primò amplia primam concluſionem procedere, ſi au-
2 thor huiuſmodi chronicarum ex aliorum, † non ſolùm ex
ſua ipſius ſentẽtia loquatur, vt ſcribit Soc. in l. 1. ff. ſi cer. pet.
& ibi purpurat. num. 156. affatim Fely. in c. cum cauſam. col.
1. nu. 1. ſub fi. extr. de probatio.

Secundò amplia, & ſi chronicarum ſcriptores inter ſe
3 diſſentiant † quia illi parti fides erit habenda, à qua plures
ſcriptores ſtabunt. l. 1. ff. de offic. quæſtor. c. nouimus. ff. de
verbo. ſigni. Purpurat. in d. l. 1. num. 156. ſub fi.

Subamplia hãc primam ampliationem, vt etiam paucio-
4 ribus credatur † dummodo grauioris illi ſint authoritatis,
per id quod dicit Ange. in l. ſi idem. §. fi. ff. de iuriſd. omnium
iudi. & per text. l. ob carmen. §. fi. ff. de teſtib. & de vtroque
Alex. conſi. 13. in fi. libro 1. num. 15. quòd ſi pares erunt, illis
5 fides adhibebitur, † qui validiores rationes in medium
proferent, arg. §. item pretium. Inſtit. de emptio. & vendit.
imo iſtiuſmodi abſolutè præferuntur, ſic Purpurat. d. loco
ſupra citato, num. 157.

Tertiò amplia, vt tales hiſtoriæ in multis notorium in-
6 ducant, † vt de regno Cæſaris & alijs, ita Bald. dicit in l. ea
quidem. col. 4. in fin. C. de accuſatio.

Quartò amplia in Poetis, qui narrare ſolent veritatem,
7 † vt de Lucano eſt glo. in l. fi. ff. de rerum diui. §. ſanctæ. ver.
deliquerunt, Inſtit. eod. titu. & generaliter hoc dicit Bal. in
l. exemplo. prima quæſtio. C. de probatio. Purpurat. dicto
loco ſupra citato, num. 158. Felin. in c. qualiter & quando, el
2. in. 2. notab. de accuſat.

Primò limita, concluſionem non procedere, quando à
8 lege illi reijciuntur, † quia tunc lex plus poteſt. l. 1. §. ſed an
ſine. ff. de contrahen. emption. vbi de Homero & Virgilio.
l. in tantum. §. fin. vbi glo. cum le. ſequen. ff. de rerum diui.
Purpurat. dicto loco ſupra citato.

Secundò limita vltra Purpurat. & Doct. in dicta l. prima,
ff. ſi cert. pet. vt non procedat concluſio, quando huiuſmo-
9 di chronicæ loquũtur † per verba enunciatiua, vt tradit
Felin. in dicto c. ex parte, num. 46. ff. de reſcript. cum ibi al-
legatis per eum.

Tertiò limita, vt chronicæ probent, ſi longiſſimo tem-
10 pore † fuerint approbatæ, ita Felin. vbi ſupra in d. c. ex par-
te. num. 146. & in ca. inter dilectos. de fide inſtrum. cum ibi
allegat. num. 12. latè per Bart. in d. l. 1. & ibi fuſius per Roma.
ff. ſi certum petatur.

CONCLVSIO 288.

ARGVMENTVM.

Cifra inuſitata an, & quo pacto probet.

SVMMARIVM.

1 *Cifra inuſitata non probat inſtrumentum.*

2 *Signum notariorum, quo ſignificare volunt nomen ſuum, niſi ſoleat apponi in inſtrumentis, nihil probat.*

3 *Cifra vſitata, vt ſi per centum ponatur C. & id genus alia in inſtrumento, probat.*

4 *Signis, vel abbreuiaturis notarij in inſtrumentis appoſitis non ſtatur, ſi non ſunt in publica forma ſcripta.*

5 *Abbreuiatura notarij non facit fidem, ſi ibi non eſt ſignum tabellionis publici.*

6 *Inſtrumentum teſtamentarium ſignis ſubſcriptum non valet.*

7 *Teſtamentum militis licèt ſit ſcriptum notis inuſitatis, tamen valet, & tenet, dummodo intelligatur.*

8 *Teſtamentum ad pias cauſas ſemper valet, ſiue ſcriptum ſit notis vſitatis, ſiue non vſitatis.*

9 *Libri iuris ciuilis debent ſcribi per congeriem literarum, non per ſigna.*

Cifram quam Paulus I. C. notam vocat in le. ſed
cum patrono. §. fi. ff. de bonor. poſſeſſ. &
1 Cicero Epiſt. 205. inuſitatam † non probare inſtrumentũ,
colligere eſt ex dicto loco Pauli mox allato, & à Bart. in au-
then. quod ſine. per tot. C. de teſtam. latè reſpondit Alex.
conſi. 153. num. 6. libro 2. cauit ante Specul. in tit. de inſtrum.
edit. in §. inſtrumentum ergo, num. 26. verſic. item opponi-
tur, quòd inſtrumentum ſcriptum eſt per notas. exemplum
2 affert Barto. in notarijs, qui apponunt ſignum, † quo ſigni-
ficare nomen ſuum volunt: huiuſmodi ſignum, niſi ſoleat
apponi in inſtrumentis, nihil probat, ſecus verò ſi cifra fu-
it vſitata, veluti, vt per centum ponatur C. & id genus alia,
3 nam tale ſignum in inſtrumento † probaret, vt per Bart. vbi
ſupra l. quoties, §. 2. ff. de hæred. inſtituen.

Primò amplia concluſionem procedere, vt nec ſtetur ſi-
gnis, vel abbreuiaturis notarij in inſtrumentis appoſitis, ſi
4 non ſint † in publica forma ſcripta, ſic reſpondit Alexan.
conſi. 153. nume. 12. lib. 2. argumen. l. ſi quis ex argentarijs. §.
ſi initium. ff. de eden. & obſeruat Speculat. in titu. de in-
ſtrum.

ſtrum.edit.§.inſtrumentum. ver.item opponitur, quod res
aliter fuit geſta, & §. oſtenſum. ver. quid ſi abbreuiatura.
Hinc dicere ſolebat Bal. in le. Lucius.in princ. ff. de teſtam.
5 milit. abbreuiaturam notarij non facere fidem † ſi ibi non
eſſet ſignum tabellionis publici, probat id per. § oportet.au
then.de fid.inſtrum.& l.nemo. C. de aſſeſſor.& le.decenni-
um.C.de aq. duc. li.11.cum concordan.ibi allegat. per eum,
& notat Bald. in rubr.C. de fid.inſtrum.in 12. col. verſic. ſed
tertiò quæritur, nunquid abbreuiatura. canoniſt. in c.cum
P.tabellio. de fid. inſtrum.

6 Secundò amplia, concluſionem etiam procedere † in
inſtrumento teſtamentario ſignis ſubſcripto, non enim va-
let, vt inſigniter obſeruatur in authen.quod ſine. in verbo
non ſignis.C.de teſtamen.& ibi Bar.vbi tex.non vult ſignis,
vel cifris ſubſcribi teſtamentum, ſed ſcriptura extenſa, vt
ibi.

Primò limita primam ampliationem non procedere in
7 teſtamento militis, quia licèt ſit ſcriptum notis inuſitatis †
tamen valet, & tenet, dummodo intelligatur, ita Ange. in l.
Titius.vbi id clarè reſpondit Marcellus, ff. de teſtam. milit.
glo. in l. ſed pro patrono. §. fi. de bono. poſſeſſ. apoſtil. ad
Bart. in d. authen. quod ſine.

Secundò limita, vt locum non vindicet in teſtamento ad
pias cauſas, quod ſemper valet, ſiue ſit ſcriptum notis vſi-
8 tatis † ſiue non vſitatis, modò poſſit quoquo modo conſta-
re de voluntate teſtatoris, ita docuit Roma. in repetit.auth.
ſimiliter.17. ſpeciali circa vltimas voluntates, num.67.C.ad
l.falcid.teſtem laudat Dyn.in l.Lucius.ff.de teſtam.milit. &
cauit Barbat.in c.cum acceſſiſſent.col.4. de conſtit. hoc idẽ
tradidit Socin.in tract.fallen.regul.382.incip. priuilegia piæ
cauſæ quæ ſint, in 37.ſpeciali, & Nicol.in c.cum tu, in fi.col.
1.notab.1.d.titu.de conſtit.quod etiam proſequitur Tiraq.
in tract.de priuileg.piæ cauſ.priuileg.12.

Tertiò limita in libris iuris ciuilis, qui debent ſcribi per
congeriem literarum non per ſigna, licèt hodie non ſerue-
tur, vt in conſt. C. de emend. Iuſtin. C. & Bart.in d.authen.
quod ſine.in fine. reliqua huc ſpectantia ſcripſimus in con-
cluſi. abbreuiatura, & in concluſ. ſignum, conſulas illa loca.

CONCLVSIO 289.

ARGVMENTVM.

Cimiterium quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Cimiterium non probatur ex eo, quòd quædam corpora in eo loco ſepulta reperiantur.*

2 *Locus cimiterio adiectus non habetur pro ſacro, licèt in eo aliquis ſit ſepultus, neq; gaudet priuilegio cimiterij.*

3 *In aſſignatione loci cimiterij requiritur epiſcopi conſenſus cum ſolemnitatibus requiſitis.*

4 *Locus, in quem mortua corpora ſepulta reperiuntur, ſi diu habitus fuerit pro cimiterio, cimiterium præſumendus eſt, & ſimul benedictum fuiſſe.*

1 Cimiterium non probari ex eo † quod quæ-
dam corpora in eo loco ſepulta
reperiantur, docuit gl.in cle.1. in verb.cimiterijs, de ſepult.
c. nemo. de conſecrat, diſt.1. Niſi conſtiterit de benedictio-
ne, & epiſcopum illum locum ad cimiterium conſtituiſſe,
ad id latè ſe fundat Cardinalis Zabarel. in d. cle. 1. nu. 10. &
11.& ibidem ſenſit Anchar.nu. 4. in prin. & Bonif. de Vital.
ibidem, nume. 14. §. illud, in auth. de Monach. idque cum
ijs ſolemnitatibus requiſitis, de quibus in auth. de eccle.
titu.§.ſi quis, collat.9. Innoc.in c. abſoluendæ, num.2.extr.
de ſepult.

Vnde infertur, vt ſi religioſi habentes modicum clauſtrũ
per epiſcopum dedicatum longè ipſum ampliarint profe-
rendo ad locum, vbi prius erant domus priuatę, nulla inter-
2 cedente ſolemnitate, & fortè fortuna euenerit † vt in loco
recenter addito aliquis ſit ſepultus, non obſtante quendam
ibi ſepultum fuiſſe, ille locus tamen cimiterio adiectus non
habebitur pro ſacro, vt decidit Zabarel.latè loco ſupra ci-
tato, neque gaudebit priuilegio cimiterij, vt ibi per eum, &
per Innoc.in d.c. abſoluendæ. nume. 2. extra de ſepul.idem
voluit Petrus de Anchar. in d. clem. de ſepul.ver. contrari-
3 um tenet ipſe. Quia (vt dictum eſt) requiritur epiſcopi cõ-
ſenſus in aſſignatione loci cum ſolemnitatibus requiſitis,
quam quæſtionem vberrimè proſequitur Zabarel. d.loco,
argumentis in contrarium ibidem per eum adductis fusè
reſpondens.

Limita concluſionem non procedere, quando locus il-
le, in quem mortua corpora ſepulta reperiuntur, diu fuit
habitus pro cimiterio, nam eo caſu præſumendum eſſe vi-
4 detur, iſtiuſmodi locum fuiſſe ad ſepulturam attributum, †
& ſimul benedictum fuiſſe. quocirca habebitur pro cimite
rio, etiam ſi re vera benedictum non fuit, ſic voluit Zaba-
rel.d.loco ſupra allato, num.10.argum.eorum quæ allegan-
tur per Innocen. in cap. veniens. poſt nu.4.extra de ver.ſig.
Anto.de Butr.in c.quid per nouale. ſub num.16.d.tit.& arg.
eorum quæ dicta ſunt ſupra in concluſi. Abba. in 1. intelli-
gentia.

CONCLVSIO 290.

ARGVMENTVM.

Citatio an præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Citatio non præſumitur, niſi probetur.*

2 *Citatio eſt ſolemnitas, quæ extrinſecus aduenit, & vt plurimum non præſumitur.*

3 *Pro citatione in dubio præſumitur.*

4 *Citatio cum ſit facti non præſumitur, niſi probetur.*

5 *Citatus præſumitur ille, q. licèt longè abeſſet, in iudicio reperitur.*

6 *Qui tempore ſententiæ præſens fuit, ac ſe defendere potuit, pro citato habetur, & ſententia valet.*

7 *Citatio probatur ex ſententia antiqua, vbi aſſeritur de citatione lata etiam in abſentem.*

8 *Citatio in ſententia antiqua præſumitur interueniſſe, licèt in ea nulla ſit facta mentio de citatione.*

9 *Citatio præſumitur interueniente diuturnitate, & lapſu temporis, licèt de ea non appareat.*

10 *Citatio partis non præſumitur ex diuturnitate temporis.*

11 *Citatio non præſumitur ex lapſu temporis.*

12 *Citatio ſemper præſumitur ex diuturnitate temporis. Quod intellige, & declara remiſſiuè, vt nu.13.*

1 Citationem non præſumi † niſi probetur ſan-
citum eſt in c. quod ſicut, & ibi
gl.in ver.vocatos, de elec.gl.in c.bonæ.il 1.eod.tit.& ibi Pa-
nor.in capit.Albericus.de teſtib. c.ſacro.de ſen.excom. vbi
ſcribentes in cap.quoniam contra. de probatio. apertè tra-
dit Bald.in c. vnico.§.ad hoc per illum text.in ver.not.quod
qui dicit, ſub num.9. titu.de pac. iur. firmand. Nam eſt ſo-
2 lennitas † quæ extrinſecus aduenit, quæ vt plurimum non
præſumitur.l.quæcunque.§.fi.ff. de publicia.in rem actio.l.
ſciendum. ff. de ver.obl. & in terminis obſeruauit Bald.in l.
geſta. colu. pen. num 16. C. de re iudi.& Abbas in c. tenor.
col.3.num.10.ver.extra gl. de ſent.& re iud.& Pan.conſi.84.
nu.2.lib.2. Alex.conſi.106.lib.5.& Vantutius in tract.nullit.
titu.de nullita. ex defectu citatio.numero 12. Alciat.de præ-
ſump.præſum.9.num.19.Reg. tertia, de materia citationis
tractatur in l. de vnoquoque. ff. de re iud. verùm Fel.in ca.
tenor, nume.2.ex. de ſent. & re iud. ver.nihilominus opinio
contraria, videtur ſentire contrariam opinionem propius
ad veritatem videri accedere, & pro hoc affert Ioan. de I-
mo.in ca. in præſentia. de renunc. & in cap. cum in iure.de
offic.delega.hanc eandem ſententiam confirmat Angel.in
3 l.de vnoquoque.ff.de re iud. vbi in terminis aſſerit † in du-
bio præſumi pro citatione, idque comprobat auctoritate
contex.

contex.in c.bonæ.de elect.qui tex.propriè loquitur de cita-
tione,ſed ex allegatis per eundem Fel.in d.c.bonæ.quæ pro
** contraria opinione faciunt,iudicio meo videtur ** com-
4 munior,vt non præſumatur citatio, niſi probetur,† quia cũ
ſit facti, non præſumitur, niſi probetur,vt protulit Alciat.
dicta præſump.9.num. 19.reg.3.

Limita concluſionem non procedere,quando quis licèt
5 longè abeſſet, tamẽ in iudicio reperiretur,† quia tunc præ-
ſumitur fuiſſe citatum, ita declarat Archidiac. in c. propo-
ſuiſti.82.diſt.quam pro notabili ſequitur Abb.in d. c.bonæ.
de elec.colum.penul.& pro hac limitatione, cui adſtipula-
tur deciſ. Dom. Rotæ. 271. aliàs 11. de dolo & contu. ſi de
manda.in nou. & ſequitur Vantius ſupra eo.tractatu & eo.
tit. num. 16.

Limita 2.nam licèt citatus non præſumatur, tamen ſi ap-
6 pareat tempore ſententiæ præſentem fuiſſe † ac ſe defen-
dere potuiſſe,habetur pro citato, & hoc caſu ſententia va-
leret,ſic ſenſere Bart. Bald. & Ang. in l. 1.ff.de in ius vocan.
moti auctoritate contex.in l. de vnoquoque, ibi, præſenti-
bus omnib.C.de re iud.vbi Alex.nu.4. & in rub. C. de in ius
voc.nume. 8.vbi dicit,veram hanc videri concluſionem in-
diſtinctè,& ex alijs multis pro hoc accumulatis à Vantio in
eod.tract.& tit.num.17.& in tit.qui.mo.ſentent.nul. defen.
* poſſ.num.115.& hæc eſt vera & *communis opinio,vt atte-
ſtatur Bal.in addit.ad Speculat.tit.de reo.in verb. qui habe-
bat ius reuocandi, & idem tradidit Bald. in l. ſi accuſatori-
bus.col.2. verſi. fuit ibi præſens,num.14.C.de accuſat.& re-
fert & ſequitur Vantius,vt ſupra num.18. quod & ante pla-
cuit Lanfran.de Orian.in c.quoniam contra,in ver.citatio-
nes, nu. 8. Dec. conſi.449. num.8.Socin.regu.378.in verb.
præſens in iud.

7 Tertiò limita, vt citatio probetur † ex ſententia antiqua,
vbi aſſeritur de citatione etiam lata in abſentem. Nam tunc
licèt dubitetur de citatione, tamen ex ratione latæ ſenten-
tiæ præſumitur interueniſſe, ita cautum reperitur in d. cap.
bonæ memoriæ. 1.de electio. & ibi tradidere Compoſt. &
Inn.Barb.etiam conſultus reſpondit in conſi.18.nu.6. vol.1.
& prodidit Bal.in c.1.col.5. num. 11. verſic.quæro ſi apparet,
tit.de milit.vaſal. qui contu.cum multis alijs allegat.& con-
ſuluit Alex.conſi.105.incip.ponderatis. colu.2.nu.6.lib.5.&
quod non præterijt etiam Cyn. in auth.ſi quis in aliquo, C.
de ædend.& C.de fid.inſtru.l.emancipatione,& Bar.in l.ad-
monendi. ff.de iur. iura. & ſic eſt arbitratus Bello.conſi.49.
* vbi apertè cauit hanc eſſe *cõmunem opi. quem refert & ſe-
quitur Lauren.Chircouius in communibus opi. ſuper ver.
citatio præſumitur, tom. 1.

8 Amplia hanc limitationem vt vera ſit, † etiam ſi in ſen-
tentia nulla ſit facta mentio de citatione,quia & tunc cita-
tionem in ea præſumi interueniſſe, tradit Iaſ.in l.ſi ſe obtu-
lit.§. condemnatum, nume. 8,ff.de re iud.vbi teſtatur hanc
ſententiam communi calculo à noſtris fore receptam,vt de
* communi * eſt etiam teſtatus Ioan.Baptiſta Villa.referendo
Iaſ.proximè citatũ li.3.communium opi. in verb. citatio.

Quartò limita,vt concluſio non procedat interueniente
9 diuturnitate & lapſu temporis, † quia tunc præſumi cita-
tionem,licèt de ea non appareat, voluit Floria.in le.2.ff.de
fid.inſtru. & ita quam plures conſulti reſponderunt, vt A-
lexan.conſi.102.ſuper 1.dubio.col.3.num.9.verb. tamen his
non obſtantib.lib.7.& latè probat Fran. Aret. conſi.36. col.
pen.& Corn. conſi.304.rem arduam.col.2.li.3.& conſ.144.
ſuperiorib.li.4.Soc.conſi.187. in controuerſia, ver. & quia
ſupra ſunt allegata,lib.2.tradit Feli.in d.c.Alber.col.2. nu.3.
vſque in fi. & Philip. Dec.conſi.36.nume.1. ver. non obſtat,
quod in iſta, Iaſ.cauit in auth. ſi quis in aliquo, nu. 5.ver. no-
nò fallit.C.de eden.& in l.2.col.3.num.5.ver.nota tamen di-
ligenter,C.de teſtam.Bal.etiam monuit in l.emancip. C. de
fid. inſtrum.

Contrariam tamen † quantum ad citationem partis, ſe-
10 quutus eſt ſententiam Bal.in d.auth.ſi quis in aliquo, num.
21.ver.ſed hic quæritur, ad hęc reſpicit illud, quod voluerũt
Card.& Panor.in c.Alberic.de teſtib.non præſumi citatio-
11 nem † ex lapſu temporis. Nec minus adiuuat, quod elegan-
ter conſuluit Pau.Caſtr.conſ.74. in facto iſto quatuor ſunt
principaliter conſideranda,col.1.verſi.2.principaliter. lib.1.
atque Soci.conſi.46.eleganter & ſubtiliter.col.9. verb. ſed
12 duo videnda,lib.4. Verum ſemper præſumi citationem †
ex diuturnitate temporis ſentiunt Io.And. Ant. & Imol. in
d.c.Alber.Ang.in l.ſciendum.ff.de verb.obl. latè Tiraquel.
de pręſcriptio.§.ver.dixi ans.glo.4.ver.370.

Quod quidem intelligendum & declarandum eſt, prout
13 remiſſiuè Purpurat. intellexit † & declarauit in authe. ſi
quis in aliquo.C.de eden.num. 23.

CONCLVSIO 291.

ARGVMENTVM.

Citatum quem fuiſſe quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Citatum quem fuiſſe, vel non, probatur per acta ipſius cauſæ.*
2 *Ab antiquitate receditur, ſi in ſcriptura, quæ producitur, apparet non interueniſſe citationem.*
3 *Citatus ad actum quis non dicitur, quando ille actus, ad quem citatur, ſit aliter in ſubſtantia, vel qualitate, quàm fuerit dictũ.*
4 *Actus, qui ſit alia hora, quàm ea, qua quis citatus fuit, dicitur factus non citata parte. Limita vt num. 5.*
Contrarium vide num. 6.
7 *Citatio ex quo potuit interuenire, & non interuenit, præſumitur, quòd interuenerit.*
8 *Citatio probatur, ſi affixum ſit edictum in vicinis partibus, ita vt veriſimiliter potuerit ad aures citandi peruenire.*
9 *Citatio per edictum affixum in vicinis partibus, quando & in quibus caſibus permittatur, & valeat, vide remiſſiuè.*
10 *Citati iuramento fides adhibenda eſt, an citatio peruenerit ad eius notitiam.*
11 *Citato iuranti non intellexiſſe de citatione credi debet.*
12 *Citatio probatur ex ſententia antiqua, vbi aſſeritur de citatione, etiam lata in abſentem,*
13 *Citatio non probatur per verba enunciatiua in aliquo actu poſita.*
14 *Solemnitas, quæ non potuit adeſſe tempore actus, non præſumitur interueniſſe per narrationem.*
15 *Citatio probatur ex verbis enunciatiuis, ſi in aliquo actu iudiciali enunciatur, quem citatum comparuiſſe die tali.*
16 *Citatio probatur ex comparitione illius, qui aſſeritur citatus.*
17 *Citatio probatur per duos teſtes, vel per inſtrumentum publicum.*
18 *Nuncio, & actis iudicum creditur, niſi ex aduerſo validæ offerantur probationes.*
19 *Citatio probatur per ſolum nuncium iurantem, ſed negans ſe citatum fuiſſe non conuincitur ab illo.*
20 *Arbitrarium eſt an credendum ſit nuncio ſimplici, quamuis iurato.*
21 *Citatio probatur per diuturnitatem temporis.*
22 *Citatio præſumitur, ſi lapſus tanti temporis interceſſerit, vt quaſi nulla fieri poſſit probatio.*
23 *Citatio non præſumitur ex lapſu temporis.*
24 *Citatio probatur per relationem nuncij dicentis, ſe talem citaſſe.*
25 *Nuncio magis creditur, ſi pars neget ſe fuiſſe citatam, niſi iudex ex aliqua coniectura contrarium arbitretur.*
26 *In cauſa valde graui, nec nuncio, nec parti neganti ſe fuiſſe citatum, creditur.*
27 *In captura non creditur nuncio, niſi conſtet, & appareat de cõmiſſione.*
28 *In citatione verbali, quæ requirit cauſæ cognitionem non creditur nuncio, niſi appareat de commiſſione.*

1 Citatum quem fuiſſe vel non † probatur per acta ipſius cauſæ, nam quod ibi non apparet, non dicitur factum, & econtra, le. fi. & ibi DD.C.de reb.cred. tradidere Barto.& alij in l. 2. C. de error. aduo. & Bald. in le.abſentem, numero tertio. C. de accuſat.per authen.offeratur. C. de lit. conteſt. & Ioan. Andr. in additio. ad Spe-

ad Speculat.titu.de ſentent.§.vt autem. col.8. numero 11. in
verb.citationi,& per Dec. conſi.445. nume.68.vbi extendi
etiam affirmat, etiam ſi ſumus in antiquis, volens vt ab iſta
2 antiquitate recedatur † ſi in ſcriptura, quæ producitur, ap-
pareat non interueniſſe citationem, teſtatur Caſtren. in cõ-
ſil.49.in cauſa quæ vertitur, & Alexa. in conſi. 1.ponderatis
his,lib.4.ac Imol.in conſil.102. in cauſa quæ vertitur, idem
Dec.in conſil.583.num.6. ſequitur Vant. vt ſupra in eodem
tract.& tit. de nullitate ex defect. citatio. num. 15. cum alijs
ab eo ibi in medium allatis, & idem voluit Archi. 82. diſt. c.
propoſuiſti.num. 3. cum ibi allegat.

Illud verò obſeruatione dignum non omittam, nam quã-
uis (vt dictum eſt) ex actis cauſæ conſtet, quem eſſe cita-
3 tum † tamen ſi actus ille, ad quem citatur quis, aliter fit in
ſubſtantia, vel qualitate, quam fuit dictum, dicitur tamen
ille ad illum actum non citatus, l. aut qui aliter.in princ.ff.
quod vi aut clam, & ibi Bar. Socin. in conſil.20.& omninò
Abb.in conſi.38.nu.1.ver.non obſt.motiua,in 1.vol.Felin.in
c.quia iudicante,num.1.in prin.de præſcrip. in c. conſuluit,
4 num.3.de offic. deleg. vbi ait † ſi citatus ſit aliquis ad certã
horam, & actus fiat in alia hora, dicitur factus nõ citata par-
te,& Fel.in c.1.num.3.de iud.vbi multa ſcitu digna in re pro-
poſita cumulat Bar.in l. ſi vitem.§.ſi is quæ infra. ff. quod vi
aut clam, & ibi latè Cardina. Alba. in ſuis addit.& in le.aut
qui aliter.d.tit.Imol. conſi.67.vol.3.

Limita tamen prædictam doctrinam † ſi pars ibi præſens
5 reperiretur, vt per Feli.in d.c. 1.& in d.c. conſuluit, colu.1.&
ſeq.& in c. ad petitionem. de accuſat.in verſi.iſtis etiam, &
vide Abb.in d.c.conſuluit.vbi hæc latius declarat.

6 Contrarium † quando ſumus in antiquis, ſenſere DD.
Rotæ in vna Parmen.Caſtri Coluini pro Cardi.S.Floræ cõ-
tra comitiſſam Caiacci die 23. Ianuarij 1545. coram Putheo,
vt ipſe retulit deciſ.209.lib. 2.in quo loco reiecta opi. Dec.
in d.conſi.445.& Corne.conſil.44.col.4.vol.5.fuit dictum,
citationem in antiquis,& maximè in antiquiſſimis, prout e-
rat in Camillo, preſumi, ex not.per Purpu.in authen.ſi quis
in aliquo. colu. 3. ver. vltimo an talis citatio.C.de æden.vbi
multa ad hanc rem tradit, vt non obſtante, quòd non con-
7 ſtat in actis de citatione, præſumi interueniſſe † quia ex quo
potuit interuenire, & non interuenit, præſumitur, quod
interuenit, quia non ſemper & omni in caſu eſt de eſſentia,
quòd in tranſumpto ponatur citatio, nam illæ ſolemnita-
tes, quæ ſtant intrinſecè actus, ſi non apponantur, ex ipſo
probatur, quod non interuenerit, vt quando producitur to
tus proceſſus, & non appareat de citatione, ſed quando ſu-
mus in ſolemnitate extrinſeca, quæ non ſoleat ſemper cum
actu ipſo apponi, quia aliundè probando actus eſt varius,
tunc ex eo quòd non ſit illa ſolemnitas in actu deſcripta, ex
hac non probatur, quòd non interuenerit.

Secundò loco probatur, ſi affixum ſit edictum in vicinis
8 partibus † ita tamen vt veriſimiliter potuerit ad aures citã-
di peruenire, vt decidit Bellam.deciſ.188.vt citatus, motus
auctoritate contex.in c.ſi aduerſus.ext de eo qui mit.in poſſ.
& de huiuſmodi citatione per edictum latè tradentem con-
ſulas Sebaſt.Vant. in tract.ſuo de nullit.titu. de nullit.& de-
9 fec.citatio.num.120. vſque ad num.143. vbi latè agit † quan-
do & quibus in caſibus permittatur talis citatio, & quando
valeat.

Intellige tamen deciſionem Bellam.cum hoc experimẽ-
tò, ſcilicet eius iuramento fidem aſſe adhibendam, an cita-
10 tio peruenerit † ad eius notitiam, vt cautum eſt in contex.
c.fina.extra qui matrim.accuſ.poſſ.Bal.in l.2.§. penul. in fin.
ff.ſi quis caut. Alcia. in trac. de præſump. in præſump.16.in
3.reg.nume.2. vbi reprobat Iaſ. in §. ſed iſtæ.Inſti.de action.
contrarium ſentientem, nec tenetur probare ignorantiam,
vt voluit Arch. 82. diſt.c. propoſuiſti.num.5.verſi. in eadem
11 gloſ. † Quod verò debeat credi illius iuramento qui dici-
tur citatus, hoc eſt non intellexiſſe de citatione, dilucidè
docuit ille Bartolo. in leg. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de ex-
cu. tut.

Huic eſt proximus tertius citationis probandæ modus.
12 Probatur enim citatio ex ſententia antiqua † vbi aſſeritur de
citatione etiam lata in abſentem. Nam tunc licèt dubitetur
de citatione, tamen ratione ſententiæ præſumitur interue-
niſſe, vt c.bonę memoriæ, primò de elect.& ibi Inn.Barbat.
reſpondit in conſ. 18. num. 6. volum.1.& docuit Bald.in c.1.
col.5.num.11.ver.quæro, ſi apparet de, tit.de milit.vaſal.qui
contum.cum multis allegatis per Alexan.conſil. 105. incip.
Ponderatis. col.2. nu. 6.lib.5.

Quartum mihi Bald. ſuppeditauit, nam non probatur
13 citatio per verba enunciatiua † in aliquo actu poſita, vt idẽ
voluit in l. fi. C. de re iud. nu. 16 & 17.& Inn. in c. quoniam
contra.de proba.& Abb.in c. Albericus.de teſtib.quod tã-
men intelligitur, quando d. verba ſunt de præterito, & in a-
ctu enunciata, in quo non potuit interuenire citatio tem-
pore dicti actus, & in eodem temporis puncto, vt ſi in pu-
blicis actis caueatur, Titium in exilium fuiſſe miſſum, quia
cum citatus fuit, non ſoluit, nam per hæc verba enunciati-
ua non probatur, citatum fuiſſe, vt dixit Bald.in d.l.fi. nec id
14 ratione caret † nam cum illa ſit ſolemnitas, quæ non potu-
it adeſſe tempore talis actus, mirandum non eſt, ſi nõ præ-
ſumatur, talem citationem interueniſſe per talem narratio-
nem, vt authen. ſi quis in aliquo. cum ibi not.C. de eden.vt
in l.ſciendum.ff.de verb.obli.& licèt in contrariam ſenten-
tiam deſcendant Hoſt. Ioan.An. Ant. de Bu. & Imol.in d.c.
** Albericus.tamen hæc eſt ** communior opinio.

Limita prædictam concluſionem, ſi in eo actu, in quo
enunciatur, poteſt de ſui natura quis in eorum puncto tem-
15 poris citari † vt in aliquo actu iudiciali enunciatur, quem
eſſe citatum, comparuit die tali. Nam ex huiuſmodi ver-
bis enunciatiuis optimè probatur citatio, vt ſentiũt omnes
ſupradicti Doc.& præ cæteris Bald.in d.l.fi.nu. 26. ver. ſi au-
tem poſſit cohęrere &c.

Archidiaconus quinti modi auctor fuit, citationem e-
16 nim probari ex comparitione illius † qui aſſeritur citatus,
idem aſſeruit in 82. diſt. c. propoſuiſti, nume.4.& ſequitur
Bal.in l. eadem oratione, ff. de ferijs, & in le. in ius. ff. de in
ius vocan. nume. 2. Abb.in c. bonæ.el 1. colu. 7. de electio.
meminit Lanfranc. Balb. in ſuis communibus opin. con-
cluſi. 504. citatus præſumitur. cent. 6. tomo.3. communi.
opinio.

17 Præterea ſi dixero, probari citationem per duos teſtes †
vel per inſtrumentum publicum, me non mẽtiri, teſtis mi-
hi erit Nic.Boer. in repet. l. conſentaneum, C.quomodo &
quando iud. nu. 11. verſi. quinimmo dicit hic vnum not. di-
gnum Bal.ſicut quodlibet aliud factum, vt tradidit Vincen.
in ca.quod ſicut.extra de elect.ſed ibi Gofred. ait ſufficere,
18 ſi credatur nuncio & actis iudicum, niſi ex aduerſo † validæ
offerantur probationes, idem etiam ſentit Innocen.in cap.
quoniam contra.de probat.& idem ſequitur Archidia. 82.
diſt.c. propoſuiſti, nume.3. & 4.vbi ad id adducitur c. cum à
nobis.extra, de teſtibus, & l. magis.§. illud.ff.de reb.eorum,
authen.de eccleſiaſt.tit.§.ſi autem pro redemptione; quod
dixi de nuncio intellige, vt in ſeq. probatione, & ſupra in
concluſione, berroarius.

Septimus mihi citationem probandi modus erit prima
19 facie † per ſolum nuncium iurantem tãquam tabellionem,
ſi verò quis negat ſe citatum fuiſſe, non ex hoc conuincitur
ab illo nuncio affirmante illum citatum fuiſſe, vt protulit
Archid. diſt.82. c. propoſuiſti, num.5. vbi ad id confirman-
dum affert c. ſacro.in princ.extra, de ſentent. excom. & ibi
gl.in verbo probari poſſit, & c. ex literis, extra, de in integ.
reſtit.& l. fi.C.de decurio.lib.12.& refert ita ſentire Hoſti-
en.in c. quoniam contra. de probat. & plenè notatur per
Speculat.in rub.de accuſat.§. ſequitur videre, qualiter, ver.
ſed nunquid crederetur ſoli nuntio, extra glo. & docto. in
c. venerabilibus. de ſentent. excom. lib. 6. Innoc. & Ioan.
Andre.in c.nouit. de offic. deleg. Bald. in c. cum dilecti. de
do.& contu.Cardi. in clem. 2. in 7. q. vt lite penden. Anto.
de Butr.& Abb.in c. 1. de iudi. Bart. in l. præſes. ff. de offic.

præſi.

præſi.Bal. in l. ſciendum.ff.de verbo.obli. Ang.in l.ſi vacan-
tia.C.de bo.vac. lib.18.Fed.de Sen.in conſi.142.domino Io-
ân.Card.in conſil.10.Iacobus exequutor,&idem Archid.in
20 d.c. propoſuiſti.ait hoc eſſe arbitrarium † an credendum ſit
nuncio ſimplici quamuis iurato, vt arg.tex.cap.vlt.extra,de
iureiur. & ſequitur remiſſiuè Bal. in l. eadem oratione,ff.de
fer. Menoch. de arbitra.li.2. centur.2.caſu.112.ſed de hac re
infra latius dicetur, vbi de materia nuncij tractabitur in cō-
cluſi.nuncius,& ſupradictum fuit in concl.berroarius.

Octauum nobis ſubminiſtrauit Innocē.voluit enim pro-
21 bari citationem, † vel ſaltem præſumi per diuturnitatem
temporis, nam hoc caſu præſumitur omnia ſolemniter a-
cta, vt idem voluit in c. ſuper his. de accuſat.& idem Innoc.
& Dom.Ant.in c. illud.extra de præſcr. Ang. & recentiores
in l.ſciendum.ff.de verb.oblig.huc quoque ſpectant, quæ à
nobis animaduerſa fuere ſupra in tertia probatione per
ſententiam.

22 Limita prædictam concluſionem, vt procedat † ſi lapſus
tanti temporis interceſſerit, vt quaſi nulla fieri poſſit pro-
batio, profitendo docuere Ioan. Andr. Ant.de Butr.& In-
noc.in c.Albericus,de teſtibus, & Angel.in d.le.ſciendum.
ait, requiri tempus antiquiſſimum.Imol.Do. Card.& Abb.
23 volunt, † ex lapſu temporis non præſumi citationem, quod
clare confirmat Paul.de Caſtro conſilio 3. in facto iſto qua-
tuor ſunt videnda,& idem ſentit Angelus in conſi.273.inci-
pien.ex facto prædicto duo eliciūtur dubia, quos omnes ſe-
quitur & atteſtatur Barthol.Socin.conſi.46.num. 39.& 40.
vol.4.ſed Bal.in d.c.Alberic.tenet in antiquis prę́ſumi, licèt
ſecus in recenti, quem videas.

Superpondij loco nonus & vltimus probandi modus e-
24 rit † citationem probari per relationem nuncij dicentis, ſe
talem citaſſe, vt ex multis rationibus & auctoritatibus ad-
ductis per Alciat.in tract.præſump.reg.3. præſump.14. qua-
* ſi per totum,& præcipuè nu.8.vbi ait ita conſuetudine * ap-
probari,& ita animaduertunt Ioa. And.& Abb.in c.quoni-
am contra de probatio. & licèt communis opinio refrage-
tur, non credi nuncio, vt ex multis collectis ibidem per Al-
ciat.qui ita dicit num. 8. tamen ipſemet contrarium ſentit
ex rationibus per eum ibi allegatis, & ad id conſulas ſupra
concl.Berroarius.

25 Amplia, vt præfata concluſio procedat † etiamſi pars ne-
get ſe fuiſſe citatam, quia tunc magis creditur nuncio, niſi
iudex ex aliqua coniectura contrarium arbitretur, & hæc
eſt cōmunis opinio, vt atteſtatur Alciat. in dicto ſuo tract.
dicta præſump. 14. num. 10.

Sublimita hanc prædictam ampliationem, vt non proce-
26 dat, † ſi eſſemus in cauſa valde graui, in criminalibus cauſis,
quia tunc neutri creditur, prout in ſimili dicunt DD.de te-
ſte citando coram notario,in c. cum cauſam. in fi. extra de
teſt.& idem ſeq.Alciat.in dicta præſumpt. 14.in fi.

Primò limita prædictam concluſionem principalem, vt
27 non procedat in citatione reali, † vt captura, quia tunc non
creditur nuncio, niſi conſtet, & appareat de commiſſione,
vt traditum fuit à Salic.in l. nullus.C.de exhiben.re.& Bald.
in l.conſentaneum.C.quomodo & quando iud.& idem Al-
cia.in d.præſump.14.num.8.& ibi in additio.

Secundò limita, vt tantum procedat in citatione verbali,
28 quæ non requirit cauſæ cognitionem, ſecus ſi requirat †
quia nec in tali citatione verbali creditur nuntio, niſi ap-
pareat de commiſſione, vt voluit Bald. in l.neminem. C.de
exhiben.reis.& Nico.in additio.ad Alciat.in d.prę́ſump.14.
& idem ſentit ibidem Alciat.in 2.confirmatione opinionis,
Ibi nec requirit cauſæ cognitionem eſſe.

CONCLVSIO 292.

ARGVMENTVM.

Citationis notitia quomodo probari poſsit.

SVMMARIVM.

1 *Citationem ad notitiam citati perueniſſe quomodo probetur.*
2 *Citationis notitia probatur, ſi conſtat citatum ſuper ea procuratorem conſuluiſſe, & poſtea ad talem caſum ipſum conſtituiſſe.*
3 *Citatus ad domum præſumitur de citatione notitiam habuiſſe.*
4 *Citatum notitiam citationis habuiſſe, qui dicit, probare debet.*
5 *Citatio per teſtes probari poteſt.*

1 Citationem ad notitiam citati perueniſſe probatur † ſi ille certior fieret & in-
ſtrui curauerit de actu contra talem faciendo, tunc proba-
ta huiuſmodi perquiſitione inſtruendi habetur pro legiti-
mè citato, vt videtur innuere tex.in clem. cauſam.in fi. & ibi
tradunt Doct. poſt gl. de electio. & Felin. poſt alios in cap.
cum contingat.num.5.verſic.& pro iſta 1.limitatione,de re-
ſcript.hoc idem confirmat Marcelli reſponſum in l.1.§.item
ex edicto.ibi, neque in notitiam peruenit. ff. quæ ſent. ſin.
appellat. reſcind. & excellentiſſimi vir ingenij Papinianus
ille in l.ex conſenſu. §. fi. ibi, eum qui cognouit edictum.ff.
de appellatio.& reſpondit Roma.conſi. 410. incip. vt clari-
or reddatur.colu.1.cum plurimis alijs adductis in propoſito
per Boer.qui hoc idem ſenſit deciſio.235.col. penult.

Notitia autem huiuſcemodi probabitur inter alios mo-
dos, ſi conſtabit citatum, vel citandum ſuper eadem cita-
tione vel comprehenſis in ea amicum ſeu procuratorem
2 conſuluiſſe, † vt docet gloſſ.in d.clem.cauſam.in verbo cer-
ta.aut ſi appareret poſt executionem huiuſmodi citationis
eundem citatum ad talem cauſam procuratorem conſtitu-
iſſe, vt monuit Rot.deciſi.19.fuit dubitatum. & deciſio. 271.
& 402.ſi actor.c.fi.in nou. Bellam. conclu.538.licet. & con-
ſi.364. qui per ſe, & ſeq.Fel.in d.cap. cum contingat.& Sta-
phil.in literis gratiæ.fol.145.latè Vant. de nullit. proceſſ. tit.
fi.num.122.& ſeq.

Præterea hæc notitia conſtabit, ſi ad domum fuerit cita-
3 tus † præſumitur enim habuiſſe notitiam de illa citatione,
ſed tali quali (vt aiunt) præſumptione, & non iccircò vt cō-
ſtituat eum reum contumacem, niſi fortè factus eſſet certi-
or ab amicis, vel domeſticis, ita docuit Bal. in c. quoniam
frequenter. §. porrò vt lit. non conteſtat. & idem ſenſit in
c. ſi aduerſarius, num. 7. verſic. quæro de duobus, tit.de eo
qui mittit. in poſſeſſio.

Vnde ſi quis ex his, & id genus alijs me fuiſſe citatum aſ-
4 ſerat † ego verò negem, illi affirmanti incumbet onus pro-
bandi, vt tradidit Bal. in c. 1. §. ad hoc.col.7.num.19.verſic.
nota quòd qui dicit, de pac. iuram. firmand.& glo. dilucidè
vnà cum cęteris Docto. docuit in c.quod ſicut.in verbo, vo-
catos, de electio. & Archid. in c. propoſuiſti. 82. diſt. atque
5 per ea quæ ibidem adducit † quæ quidem citatio poterit
probari per teſtes, ſi id decidenti credimus Matthæo Af-
flict. in conſtitu. Neapolit. incip. de litteris citatorijs, lib.1.
rub.96.num.7.

CONCLVSIO 293.

ARGVMENTVM.

Citatus quomodo impedimentum, vel caſum probare poſsit.

SVMMARIVM.

1 *Citatus per iuramentum probare poteſt, ſe impeditum fuiſſe ad comparendum.*
2 *Citatus ſi impedimentum probare vult, neceſſe eſt, vt probet ſe aggreſſum fuiſſe, ſed adimplere non potuiſſe.*
3 *Citatus ad euitandum contumaciam, probare debet ſe paratum proficiſci, ſed impeditum fuiſſe.*

1 Citatus ſe fuiſſe impeditum ad comparendum ob aliquem caſum aſſerens † ſi caſum hunc
probare volet, per iuramētum id commodè facere poterit,
modo tamen iudex perſonę genus diligenter inueſtiget ar-
* bitrio ſuo, vt ſcriptum reliquere * omnes ſcribentes vno
conſenſu, præſertim Bald.Alex.& Iaſ. in l. non exigimus. §.
quod dicimus, ſi quis caut. quod etiam à nobis animaduer-
ſum eſt in concluſione, caſus per iuramentum.

Intellige,non ſufficere citato impedimentum probare,
2 ſed neceſſe eſt † vt probet, ſe aggreſſum fuiſſe adimplere,
tamen non potuiſſe, ſic Boer. deciſio. 40. num. 4.& 5. dicit
hanc eſſe communem opinionem, vt refert Lauren. Chir-
co.in ſuis communib.opinionibus,in verb. citato non ſuf-
ficit,tom.1.

Declara iſtud, quod ſatis erit, ſi citatus probet tantum-
modo ſe paratum proficiſci, ſed impeditum fuiſſe,licèt non
3 probet,ſe cœpiſſe iter ad proficiſcendum † quia ſufficit ad
euitandam contumaciam, vt eleganter ſcriptum reliquit
Luc. de Pen. in l. quiſquis ſine commeatu. C. de cōmeat.li.
12. colu. 1. in fi.cum ibi ad hoc allatis ab eo, & commodius
hæc tradita ſunt in concl. appellans debet probare impedi-
mentum, & in concluſi. impedimentum.

CONCLVSIO 294.

ARGVMENTVM.

Citatio an iudice mandante facta præſu- matur, quando in dubio verſatur.

SVMMARIVM.

1 *Citatio ſi in dubio verſetur à iudice mandante facta non præſumitur.*

2 *Nuntio aſſerenti in relatione ſe citaſſe iudicis mandato ac iuſſu nulla fides eſt habenda.*

3 *Commiſſio iudicis præceſſiſſe præſumitur ex relatione nuntij in actis facta.*

4 *Commiſſio iudicis in cauſis ciuilibus de conſuetudine præſumitur conſtito de relatione nuntij aſſerentis ſe iudicis mandato citaſſe.*

5 *Nuntij dicto ſtatur ratione publici muneris, & pro eo præſumitur.*

6 *Citatio à iudice mandata non præſumitur, etiā ſi notarius in relatione nuntij retuliſſet iuſſu iudicis citationem factam fuiſſe.*

7 *Sententia lata quando tranſitum fecit in rem iudicatam, omnia rite acta præſumantur, & iuſſum iudicis in citatione præceſſiſſe etiam præſumitur.*

8 *Citatio rata non eſt, neq; iudicis mandatum in dubio præſumitur, etiam ſi conſtet de iuſſu iudicis in vniuerſum nuntio facto, quod per notarium appareat.*

9 *Citatio mandato iudicis facta præſumitur, ſi nuntius publicus eſt generaliter conſtitutus ad quoſcunque in ius vocandum.*

10 *Citatio iuſſu iudicis facta præſumitur, ſi facta eſt per nuncium; qui alias eſt bonæ conditionis, & famæ, ac de modico præiudicio tractatur.*

11 *Citatio inualida ex defectu commiſſionis iudicis conualidatur à cōparitione citati, qui defectum commiſſionis non oppoſuerit.*

12 *Curia eccleſiaſtica non oretenus, ſed in ſcriptis dicat.*

Commiſſio iudicis in citatione præſumitur, vbi eſt conſuetudo nō ſcribendi huiuſmodi commiſſiones citandi.

Citatio ſi † in dubio verſetur, nequaquam iudice
1 mandante facta præſumitur, vt cauit A-
ret.in conſilio 33. conſultatio præmiſſa, poſt numer. quin-
* tū, ver. quartò præmitto. quo in loco id vno * conſenſu ab
omnibus fuiſſe comprobatum meminit, vbi Butr. teſtatur
id apertiſſime ſentientem in c. 1. de iudic.& docuit Bart. in
l.1.§.cura carnis .nu.2.ff. de offi. præf. vrb. idem cenſuit Ro-
ma. in l. ſciendum,num.42.verſic.quintò quid ſi apparet,&
num.ſequen.ff. de verb.oblig.vbi idem Barto.nu. 10. verſic.
quæro extra gloſſ. iuncto num.18. verſic.aut ex commiſſio-
ne iudicis, & eundem referendo ſequitur Alex. ibidem nu.
45.& ſeq.quod etiā Rom. conſulendo placuit in conſi.497.
diligenter perſcrutatis.col.3.poſt. num. 7. verſic. tertiò op-
ponitur,& nu.ſeq.idem probauit Aret.in conſi.36.caſus ta-
lis eſt,in fi.& in conſil.30. viſo themate, poſt num.10.quam
ſententiam confirmauit Ange.in §. quadrupli.num.25.Inſt.
de action.voluit etiam Fel.in cap. quoniam contra, colu.7.
poſt num. 13. ver.gl. in verbo citationis. de offic. deleg.vbi
* omnes*hoc probaſſe nemine diſſentiente teſtatur, vberius
hoc proſequutus eſt Rip.in c.1.num. 90. verſi.quartò quæ-
* rit Abb.col.43. de iudic. vbi conſentientem * omnium eſſe
in hac opinione voluntatem auctor eſt, idem aſſeruit Af-
flic.in conſtit.Neapol.incip. de literis citatorijs, lib.1.rubr.
96.num.7.

2 Primò amplianda eſt cōcluſio † & ſi nuncius aſſeueret in
relatione citaſſe iudicis mandato, ac iuſſu, quia tunc ei nul-
la fides eſt adhibenda, iuxta ſententiam Spec.in tit.de citat.
§.ſequitur videre, nume. 6. verſi. ſed nunquid creditur, vbi
poſtquam in medium attulit ea, quæ repugnare videntur,
* & quaſdam recenſuit diſtinctiones, in eam deſcendit ſen-
tentiam,non credi nuncio,quod communi* ſenſu ab omni-
bus fuiſſe probatum teſtatur Fel. in ca. quoniam contra. ſu-
per gl.in verb.citationis,col. 8.nu.13.in fi.de probatio. & in
* c.1.ver. quarta concluſio, vbi itidem vna mente * omnes id
ſentire aſſerit,num. 13. de iudic.

3 Contraria in hac re fuere mente quàm plurimi † ex re-
latione nuncij in actis facta præſumi præceſſiſſe iudicis cō-
miſſionem,quod plurimi ſenſere à Iaſ.relati in §.quadrupli.
* ver.circa. Inſtit.de act. vbi conſentiētem omnium*eſſe ſen-
tentiam in hac opinione tradit.

Sed idem ſentient hi inter ſe auctores diſſentientes,ſi di-
cemus, priorem opinionem habere locum de iure ſcripto,
poſteriorem verò procedere ex communi vſu forenſi, ſic
colligimus ex Bal.doctrina in l.fi.ff. de exhib.reis.vbi aſſerit
4 † in cauſis ciuilibus de conſuetudine obſeruari, quod con-
ſtito de relatione nuntij aſſerentis ſe iudicis mandato citaſ-
ſe,præſumi commiſſionem,quamuis de iure verius ſit,nun-
cio talia referenti credi non poſſe,de qua conſuetudine idē
Bal.meminit in l. cum clerici. in ver. memoratus. C. de e-
piſc.& cler.cui diſtinctioni ſe ipſum ſubſcribit Sebaſt. Van-
ti.in trac.de nullit.tit.de nullit.ex defect. citatio. nu.42.

Quod eo pacto eſt intelligendum,vt etſi nuntio fides nō
5 adhibeatur,ratione tamen publici muneris † eius dicto ſta-
tur,& pro eo præſumitur, vt ſaltem id negans cogatur iu-
rare ſe non fuiſſe citatum, vt idem tradidit Spec. in d. titu.
de citatio. §.ſequitur videre,ver. ego dico, poſt nu. 6. in fi.
vbi pluribus id auctoritatibus fulcit,ſed nos in conclu.nun-
cius,vbi propria huius rei ſedes eſt,id explicauimus.

Secundò amplia, vt etiam concl.vera ſit, etſi notarius in
6 relatione nuntij retuliſſet † citationem factam fuiſſe iuſſu
iudicis, nam & tunc non præſumitur iudicem mandaſſe, vt
docuit Aret.in d.conſilio 33.ſub num.5.quem ſeq.Rip. in d.
c.1.num.90.ver.1. amplia. de iud.& conſulas Hipp. de Mar.
in l.de vno quoque,num.118.ver.an autem, quando in actis
conſtat,ff.de re iud.vbi ad vtranq; partem citat ſcribentes,
& ipſe ibi complectitur ſententiam affirmatiuam, quod ſi
præſumatur commiſſio iudicis,ſi in actis conſtat de relatio-
ne nuncij.

Sic tamen accipias hanc ampliationem,vt non vera ſit ſi
7 cum relatione nuncij concurrat aliqua coniectura † vt ſi
ſententia lata tranſitum fecerit in rem iudicatam, tunc cer-
tè omnia ritè acta pręſumuntur,vñ iudicis iuſſum præceſſiſ-
ſe etiam præſumitur,ita Franc.Aret.ſententiam in d.conſi.
33.ab Ang.Aret.diſcrepantem in tractatu de malefi.in verb.
iudex commiſit,conciliando explicat Rip.in d.c.1.num.90.
verſi.pro concordia, de iudic.

Tertiò amplia conclu. habere locum etiam ſi conſtaret
de iuſſu,vel mandato iudicis in vniuerſum nuncio facto, quod
per nota.appareret,neq; tunc in dubio præſumitur iudicis
8 mandatum † neque rata eſt citatio,vt fuit reſponſum ab A-
ret.in d.conſi.33.poſt num.6.verſi. nec obſtat, quod in actis
conſtat,& ver. ſeq. nec poteſt dici cui, & idem met Rip. vi-
detur aſſentiri in d.c.1.poſt d.nu.90.ver.amplia, & 2. & ante
eum ſcripſit Abb.in d.c.quoniam cōtra.poſt nu.10. ver.hoc
probo ratione,col.6.cir. fi. de probatio.

Ab hac tamen ſententia diceſſit Inno.in d.c. quoniā con-
tra,nu.3.verſic.citatio,in fin. de probat.cui placuit ſatis eſſe
9 † ſi generatim liqueat de iudicis iuſſu, vt ſi nuncius pu-
blicus eſſet generaliter conſtitutus vt quoſcunque in ius
vocaret.

Verumtamen vna cum Ang.Are.ſentio priorem ſenten-
tiam

tiam propius ad veritatem accedere, vt idem cenſuit in di-
cto tractatu malefic.in verb.iudex commiſit,in verſi. & be-
ne nota.
Limita primò concl. ſibi locum non vendicare quando
10 appareret † citationem factam fuiſſe per nuntium,qui aliàs
ſit bonæ conditionis & famæ,ac de modico præiudicio tra-
ctaretur, vt teſtatus eſt Abb. in d. c. poſt num.33.ver.an au-
tem ſi apparet citationem factam,de iud. cui adhæret Rip.
in iam ſæpe allato c.1.poſt num.90.ver. limita primum.
Secundo loco limita conclu. ipſam tunc non attendi,
quando citatus comparuiſſet,nec iudicis commiſſionis de-
11 fectum oppoſuiſſet † tunc enim ea comparitio ſponte facta
conualidaret citationem inualidam ex defectu commiſſio-
nis iudicis.l. 1. §. ſed ſi prætor. iuncta gl. ſuper verb. ſenten-
tia,c.fi.ibi, vel dici poteſt, quod vocatio prima non tenuit.
ff. de ferijs,cui accedit Rip.motus auctoritate illius contex.
in d.capitulo primo, poſt d. numer. 90. verſiculo limita &
tertiò.
Limita tertiò conclu.ipſam cum ſuis ampliationibus mi
nimè attendendã in curia ſeculari, quando quis citatur in
ciuitate de communi ſtilo, vbi citatur in via publica viua
12 voce,ſecus ſi extra ciuitatem † & in curia eccleſiaſtica, quæ
non oretenus ſed in ſcriptis citat, vt protulit Nico. Boer.in
repetit.l.conſentaneum.n.14. C.quomodo,& quan. iudex.
Quartò limita concluſionem,& ampliationes iam à no-
bis adductas locum non poſſe conſequi,quando in loco eſ-
ſet conſuetudo non ſcribendi huiuſmodi iudicis commiſ-
13 ſiones citandi † quia tunc ipſa commiſſio præſumeretur, vt
voluit Rip.in d.loco ſuperius allato,ver. limita & ſecundò,
vbi teſtem laudat Inno.in c. cum parati. de appella. & ibi il-
lud inſuper addidit, hodie commiſſionem hanc parum in-
ſeruire,non enim conſueuere huiuſmodi commiſſiones in
actis regiſtrari,ſecundùm Ioan. Andr. & Panormi.in d.cap.
quoniam contra. de probatio. relatos ab eodem Rip. vbi
ſup.

CONCLVSIO 295.

ARGVMENTVM.

Ciuis an præſumatur eſſe, qui in ciuitate reperitur.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis eſſe præſumitur, qui in ciuitate reperitur, niſi probetur alienigena.*
2 *Inſtrumentum decani & capituli certæ eccleſiæ valet, & ratum eſt, quia præſumitur factum in eccleſia.*
3 *Contrahens ſi curet ſe ſcribendum Titium de Papia, deinde Papiæ repertus velit declinare forum, quaſi non ſit Papienſis, cogitur id probare, licèt non habitet Papiæ, ſed alibi.*
4 *Ciuis præſumitur ea ſcire, quæ in ciuitate fiunt, de quibus eſt fama publica.*
5 *Ciuis nouus probabiliter præſumitur ignorare ea, quæ ſunt facta in ciuitate.*
6 *Vicinus præſumitur ſcire facta vicini, niſi recens ſit vicinus.*
7 *Ciuis abſens non præſumitur ſcire ea, quæ facta ſunt in ciuitate.*
8 *Ciuis abſens à ciuitate non ſolùm coactè, ſed etiam ſponte nõ præſumitur ſcire, quæ in illa facta ſunt.*
9 *Ciuis, qui eſt in comitatu, vel in villa, præſumitur ignorare, quæ publicè fiunt in ciuitate.*
10 *Ciuis ægrotus graui morbo non præſumitur ſcire ea, quæ fiunt etiam publicè in ciuitate.*
11 *Ciuis in dubio præſens in eo loco, in quo ciuis eſt, ex eo probatur, quòd eſt ciuis, niſi aliter ipſe probet.*
12 *Abſentia eſt facti, & facta non præſumuntur, niſi probentur.*
13 *Ciuis q. eſt vnius loci, & ibi habet domiciliũ, ibique frequentius habitat, præſumitur ibi eſſe præſens potius, quàm alibi.*
14 *Ciuis vniuerſitatis vel ciuitatis ordinariè non probat, nec poteſt eſſe teſtis pro vniuerſitate in cauſa criminali.*
15 *Illi de vniuerſitate admittuntur contra extraneum in defectum aliorum, ſi vniuerſitas eſt magna.*
16 *Par affectionis cauſa tollit omnem ſuſpitionem.*
17 *Vniuerſitas ſi parua eſt, illi de ipſius corpore non admittuntur.*
18 *Ciuis pro ſua ciuitate adhibetur in teſtem, quando factum aliter probari non poteſt per alios.*
19 *Ciues pro ciuitate ſunt teſtes idonei, quando non ſentiunt commodum in particulari.*

1 Ciuis quis eſſe præſumitur in ea ciuitate,in quã
reperitur, † niſi probetur alienige-
na, quia non præſumitur quis mutare locum, ſed incolere
patriam ſuam,iuxta ſententiam Barto. in l. is poteſt. 5. colu.
verſi.aliquando ille qui dicitur hæres, ſub numero 17.ff. de
acqu.hære.Alciat.in tracta. præſump. reg. 2. præſump. 15.in
princip.
Hinc admodũ inſigniter elicebat Guid.Pap. in ſuo tract.
præſump.colum.11.num.81. verſi.reperitur aliquid, vt ſi re-
periatur inſtrumentum Decani & capituli certæ eccleſiæ,
licèt in eo non ſit determinatus locus, iuxta not. in l. gene-
raliter.C.de tab.lib.10.in l. optimum. C. de contrah. ſtipul.
2 tamen valebit † & ratum erit, quia præſumitur factum in
illa eccleſia, cum canonici ibi ſoleant reſidere, nec talis lo-
cus præſumitur mutatus,id confirmat per ſimilitudinem l.
ſi locus.ff.de iud.& quod obſeruat Bart. in l. ſi vt proponis.
la 2.ver.quęro,an in citatione, ſub n.1. C. quomodo & quã-
do iud.circa hanc materiam conſulas l.2. §.deinde cum poſt
aliquod.ff.de orig.iur.
Secundò infertur inſignite illud, quod voluit Bald. in l.
fin.ſub.num.11.in fi.verſi. pone in inſtrumento continetur.
C. ſi à non compet. iud. vbi ait, ſi quis contrahens curet ſe
3 ſcribendum Titium de Papia, deinde Papiæ repertus † ve-
lit declinare forũ,quaſi non ſit Papienſis,cogitur id proba-
re,licèt non habitet Papiæ, ſed alibi, quia præſumptio eſt
contra eum,vt dicit in term. Feli.in cap.cum cauſam, nu.6.
& per allegata ibi per eum,extra de proba.Bar.& alij in rub.
ff.ſolut.matr.Alcia.in d. regu.2. præſum.15.
Cum igitur quis in ea vrbe probetur ciuis,in qua reperi-
4 tur,ex hoc fit, † vt præſumatur ea ſcire, quæ in ciuitate fi-
unt,de quibus eſt fama publica,l. regula.§.1.& l. nec ſupina,
ff.de iur.& fac.igno. facit.l. ſi eo tẽpore. C. de remiſ. pigno.
& l.ſi tutor. C. de peri. tuto. & c. cum in tua. extra qui ma-
trim.accu.poſſint, per quæ iura ita ſenſit Bart. in l. is poteſt,
num.16.verſic. ſed ſi non eſſet vicinus. ff. de acquir.hæred.
quem ſequitur ibi Alexan.num.14.& Iaſ. nume. 63. ver.ter-
tiò ſi erat ciuis, Abb.in d.c.cum in tua, num. 2. & reſpondit
Lauden.in conſil. 38. num. 7. & conſuluit Rimina.in conſi.
190.num. 8.
Quod poſtremò loco diximus ſic eſt limitandum, vt non
5 procedat in ciue nouo † quia iſte probabiliter præſumitur
ignorare ea, quæ ſunt facta in ciuitate, quia cenſetur tiro,
argum.l. qui cum vno. §. fi. le. qui commeatus.§. fi. ff.de re
milit.ſic tradit Alexan. in l. is poteſt, num.14. ff. de acq. hæ-
red.ita voluit Bald.in l.data opera.col. 6.poſt num.17. verſi.
quæ de iure communi, C. qui accuſa. non poſſ. ſic placuit
Purpur.in l. 1. nu. 126. ff. ſi cert. petat.vbi hoc dicit in ſimili
6 de vicino † qui præſumitur & ipſe ſcire facta vicini, niſi re-
cens ſit vicinus.Iaſ. ſcripſit in d.l.is poteſt,num.71.de acqui.
hæred.Cacheran.deciſ.Pedemon.71.num.42.Rom.in con-
ſil.228.incip.pro plena diſcuſſ.ſub nu.8.ver. inde ipſe etiam
dixit, & idem in conſil. 491. in caſu propoſitæ conſultatio-
nis,nu.2.& in conſ.251. clariſſ.dicitur,nu.3.ver.ſolus.n. ciuis
nouellus, & in ſuo ſing. 74. nunquid ciui nouello, & con-
ſultus reſpondit Cur. ſen. in conſi. 27. magnificus.num.18.
& profitendo ſcripſit Iaſ. in l.1.in 2. lectu. poſt num.70. ver.
item in quantum Bar. C.de ſum. trini.& fid.catho.& protu-
lit Cur.Iun.in conſi.19. viſo ac diligenter conſiderato,poſt
num.5.& Marſi.in l. qui ignorans,num.23.& in l.qui falſam.
num.83.ff. de falſi.
7 Limita non procedere † quando ciuis fuiſſet abſens quo-
niam tunc non præſumitur ſcire ea, quæ facta ſunt in ciui-
tate, doctrina eſt Bal.in l.planè. in verbo facilius.ff. de excu-
ſat. tut. quam legit cum §. tutorem. l. tutor petitus. præce-

dentis,cui aſſentitur Iaſ.in d.l.is poteſt.num.65. & 66. & ibi
Bart.num.16.ff. de acq. hæred. & adhæret ijſdem Alex.in le.
Titius.in §. Lucius.ff.de lib.& poſthu.poſt nu.5.ver.cautela
ergo eſſet probare abſentiam. Marc. Mant. in ſimili de vici-
no,l.1. in. 1. lect. nume.61.ff.ſi cer.pet.& ibi Purpurat. num.
122.probat tex.in c.cum in tua.& ibi Abb.in 2.notab.ex.qui
matrimonium accuſ. poſſ.

8 Subamplianda eſt allata limitatio, vt procedat † non ſo-
lùm ſi coactè, verum etiam ſi ſpontè abfuiſſet ciuis à ciuita-
te,vt colligere eſt ex Vlpian. reſponſo in l.1. ff. de decret. ab
ordi.facien.Iaſ.in l.is poteſt.num.66.ff.de acq. hæred. Bald.
in d.l.planè. in ver.facilius.ff.de excu.tuto.quinimmò ſuper
9 illud addit Iaſ. in d. l. is poteſt. numero 67. ciuem † qui ſit
in comitatu,vel in villa, præſumi ignorare ea, quæ publicè
fiunt in ciuitate,refert Bald.Angel. & Imol.poſt alios id ſen
tientes in l.Titius.§.1.ff.de libe. & poſthum.

Tertio limit. vt non procedat in ægroto graui morbo,
10 nec enim præſumitur ſcire ea † quæ fiunt etiam publicè in
ciuitate,tex.eſt in d.c.cum in tua.extra qui matri.accu. poſſ.
& ibi not. Abb.in 2.not.& Iaſ.num.67.poſt Bart.num.16.in
d.l.is poteſt.ff. de acquir. hæred. & in d.c. cum in tua, limi-
tatur id generaliter, ſi ex veriſimili & neceſſaria cauſa potu-
it neſcire.

Illud prætereà ex concluſione noſtra efficitur,vt ciuis in
11 dubio præſens † in eo loco, in quo ciuis eſt,ex eo probe-
tur,quod eſt ciuis,niſi aliter ipſe probet, ita ſanxit Pontifex
Max.in c.cum in tua.ex.qui matrim.accuſ.poſſ.Bald.in l.fin.
§.neceſſitate.in fin.quæſt.vlt.num.11.C.de bo. quæ liber.&
12 rationem reddit,eò † quod abſentia ſit facti, & facta nõ prę-
ſumãtur,niſi probentur.l.in bello.§.factæ.ff.de cap.& poſt-
lim.reuerſ.Alex.in l.is poteſt. & ibi latè Iaſ. nu. 68. cum ſeq.
ff.de acq.hæred.qui mouetur auctoritate I.C.in l.cum quæ-
dam ita.in fin.cum l. ſequen.ff. de legat.primo, & Bart. in l.
3.§.1. circa fi. in pen. q. ff.de acq.re.do.idem docuit Ang.in
** d. l. is poteſt. dicens doctrinam Bart. eſſe magis ** com-
munem,idque ex argumento à communiter accidentibus,
quod eſt validum in iure.l.certi condictio. §. quoniam. ff. ſi
13 cert. pet. ſed communiter contingit † vt qui ſit ciuis vnius
loci,& ibi habeat domicilium, & frequentius ibi habitet,
præſumatur ibi eſſe præſens potius, quàm alibi, ſic Iaſ. in d.
l.is poteſt.nu.70.& 71. ff.de acqui.hæred.

Quocirca vbi probatum erit,quem eſſe ciuem, ex hac re
magnam ſibi cõparabit vtilitatem aduerſarius, nam ex hoc
14 ſequetur † vt ciuis vniuerſitatis, vel ciuitatis ordinariè non
probet, nec poſſit teſtis eſſe pro vniuerſitate in cauſa cri-
minali, ita tradidit Bald. in rub. ff. de rer. diuiſ. ſub nume-
ro 17. poſt verſiculum, quædam ſunt vniuerſitatis. Ant. de
Butr.in c.cum nuntius.ext. de teſtibus. Iaſ. in l. ſed ſi hac. §.
qui manumittitur,qui aliàs legitur cum l.in ius.ſub §.patro-
num.num. 7.ff.de in ius voc.Io.Crot.in tract. ſuo de teſtib.
par.3.nume. 116.& ſentit Petrus Ghirard.de Petraſancta in
ſingul. ſuo 24. incipi. vtrum ciuis, & idem voluit Gui. Pap.
ſingul. 958. incip. licèt cauſa.

Ad id tamen vltimo loco traditum animus diligenter eſt
attendendus, non enim ita ſimpliciter eſt illud intelligen-
dum,ſed diſtinguendum eſt,an vniuerſitas ſit magna,an par
15 ua,† priori caſu admittuntur illi de vniuerſitate, contra ex-
traneum in defectum aliorum,ſi verò agatur inter ipſos de
vniuerſitate,vel ciuitate ſine vllo diſcrimine admittuntur,
16 † quia par affectionis cauſa tollit omnem ſuſpicionem.

Poſteriori verò caſu ſi vniuerſitas ſit adeò parua, vt illi de
ipſius corpore cadant ſub nomen domeſticorum, vel coha-
17 bitantium, † tunc procedit prædicta doctrina,vt non ad-
mittantur,iſta diſtinctio probatur ex ijs, quæ animaduertit
Specula.in tit.de teſt.§.1. verſic. ſed nunquid in caſu vniuer-
ſitatis, vel ciuitatis,num.22.per ea quæ obſeruata fuere per
Ioan.Andr.in dicto cap.cum nuntius,& per Panorm.& Fe-
li. in cap. inſuper. poſt numer. 4. de teſt. vbi latè de hac re,
& per Alber.Malet. in tracta.de teſtib.in 9. fol. in ſecunda
colum.& per Franciſ.Curt. in tract.de teſt.in tertia conclu-
ſione,numero vndecimo,per totum,& per Hippoly. Marſ.
in l.1.§.ſeruus mancipium.nume.4. ff. de quæſt. latè Petr.de
Monea.in addit.ad Io.Crot.in dicta par.3.ſub numer.166.in
verbo quod non.de teſtibus.

Poſteriori loco illud eſt declarandum, vt non ſibi locum
vendicet, quando aliter factum probari non poſſit per ali-
18 os,quàm per ipſos ciues † nam tunc & ciuis pro ſua ciuita-
te,& quis de vniuerſitate adhibetur in teſtem. Ita dilucidè
ſancitum reliquere Imp. Theodoſ.& Valentin.in l.conſen-
ſu.circa medium.C.de repud.& contex. eſt c. & ſi Chriſtus.
in fi. de iur.iur.glo in l.intantum.§.ideoque ſuper verbo re-
ſcripſerunt.ff.de rer.diuiſio.vbi Bar.verſi.quædam ſunt,quę
non poſſunt probari niſi,per d.l.conſenſu, ſic etiam intelli-
git Gui.Pap. ſing. 257.incip.illi de vniuerſitate, ac ita decla-
rat Petr. Ghirar. d. ſingul.

Sed iſtud poſtremum ita demum locum habet, quando
ex natura negotij habita & acta non potuerunt alij teſtes
interueniſſe, vt de tractatis in collegio, ad quod cõſulas re-
centiores Papien.in l.cunctos populos. C. de ſumma trinit.
& fid.cath.& Petraſancta ſingul.24.vtrum, & Barth. de Ca-
pua ſingul.4. ſed an vnus.

Id verò vltimũ axioma ſic accipias, vt procedat, quando
illi de vniuerſitate non ſentiunt commodum in particulari,
ſed publicè, & vtilitas præcipuè ad ciuitatem ſpectat, tunc
enim ipſi ſunt teſtes idonei, etiam ſi factum per alios poſ-
ſit teſtes probari, ita tradunt Bart. & cæteri doct.in d.leg.
conſenſu. de repudijs. Secus autem id eſſet, cum ad ſingu-
los vtilitas, & emolumentum pertineret, non enim tunc
ſunt idonei teſtes, vt ſentit Bart. in l.in tantum. §. vniuerſi-
tatis, verſi. quædam ſunt, quæ poſſunt probari per alios.ff.
de rer. diui. & in l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur ff. de in
ius voc. Vnde tradunt, ſi quæſtio ſit de paſcuis & nemori-
bus,in quibus ſingulorum beſtiæ paſcantur, & ſinguli ligna
incidant,teſtimonium ipſum non admittatur,vt ſenſit Bar.
in eodem nuper allato loco, & ſequutus eſt Marcell. Bonus
in additio.ad Barth. de Capua ſingul. 4. incip. ſed an vnus,
atque idem probauit Pet.Ghirard.de Petraſancta ſingu. 24.
incipien. vtrum ciuis.

CONCLVSIO 296.

ARGVMENTVM.

Quæ probentur eſſe ciuitatis.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitatis ea præſumuntur eſſe, quæ intra fines eiuſdem reperi-
untur.*
2 *Quæ intra fines ciuitatis reperiuntur, ſi ſunt ad vſum eiuſdem,
præſumuntur omninò eſſe de bonis illius ciuitatis.*
3 *Ciuitatis præſumuntur eſſe non ſolùm immobilia bona, ſed etiam
mobilia, quæ intra fines eiuſdem exiſtunt.*
4 *Aſſerens aliqua bona, quæ fuerunt, & hodie non ſunt, eſſe ex per-
tinentijs ciuitatis, probare debet.*

1 Ciuitatis in dubio ea eſſe præſumuntur, † quæ-
cunque intra fines eiuſdem reperiun-
tur,vt voluit Caſtren.in l. prima, in princip. ff.de acquiren.
poſſeſſ. & ibi Socin. in 4. colum. nume. 18. cum plurib.ſeq.
Barth.Socin.conſi.166.in cauſa communitatis.2.col. Maria.
Soc.iun. conſil.68.num.6. lib. 1.

Quæ concluſio tum maximè procedit, quando illa, quæ
2 reperiuntur intra fines, ſunt ad vſum ciuitatis, † nam eo
caſu præſumuntur eſſe omninò de bonis illius ciuitatis, vt
reſpondendo voluit Maria.iun. dicto conſilio 68. numero
decimo ſexto, & tradidere Innoc.& alij in capitulo cum ad
ſedem.de reſtitu.ſpoliat.Bald. in conſilio 445. qualiter pro-
bentur pertinentiæ. col. 1.vol.5.

Amplia

Amplia prædicta etiam procedere non ſolùm in rebus
3 immobilibus† ſed etiam in mobilibus bonis, vt cautum fu-
it ab Innocent. in dicto cap. cum ad ſedem. num. 4. de reſtit.
ſpol. Socin. in d. conſil. 68. num. 16. lib. primo, Bald. in cap.
primo, colum. quinta, de cap. qui cur. vendi. in vſib. feud. in
verſicu. quædam ſe habent. Qui ergo dicit aliqua bona,
quæ fuerunt & hodie non ſunt, eſſe ex eius pertinentijs †
4 debet illud probare, aliàs contra eum præſumitur, ita con-
ſuluit Socin. d. conſi. 68. nu. 16. & per not. per eum.

CONCLVSIO 292.

ARGVMENTVM.

Clam ſi quid factum ſit ꝓbat contra eum, qui id egit, & clam fieri quid dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Clam quod factum eſt probat contra eum, qui id egit.*
2 *Error iuris non prodeſt minori, mulieri, vel ruſtico, vbi occultè quid agunt, licèt tractent de damno vitando.*
3 *Clam quid fieri probatur ex eo, quòd ſine ſolemnibus requiſitis factum reperitur.*
4 *Clandeſtinum matrimonium quare dicatur.*
5 *Clam fuiſſe contractum matrimonium dicitur, ſi omiſſæ fuerunt ſolemnitates bannorum.*
6 *Matrimonium publicè dicitur, & non clam contractum, ſi conuocatis amicis, & conſanguineis, & nemine ſerioſè excluſo celebratum fuerit.*
7 *Matrimonium in faciem eccleſiæ dicitur contractum, ſi in publico conuocatis vicinis contrahatur etiam ſine bannis.*
8 *Clam factum dicitur, quod fit omiſſis eis, quæ iuxta conſuetudinem requiruntur.*
9 *Clam factum dicitur, quod ſine iudice factum eſt, in quo iudicis præſentia requiritur.*
10 *Clam factum eſt, quod eſt factum, vt ad notitiam eius, cuius intereſt, peruenire non poſſit, quod intellige vt ibi.*
11 *Clam factum dicitur, quod factum eſt parte non citata.*
12 *Quid in citatione partis exprimi debet.*
13 *Citatio citato debet denuntiari, aut, ſi abſens eſt, amicis, vel procuratori, vel domi.*
14 *Clam dicitur fieri actus, qui ſit, vel in ſubſtantia, vel in qualitate aliter, quàm fuit denuntiatum.*
15 *Clam dicitur factus actus & parte non citata, qui fit alia hora, quàm ea, qua quis citatus eſt.*
16 *Clam non dicitur factus actus, in quo pars præſens reperitur.*

1 Clam vel clandeſtinè quod fuit factum † probare
contra eum, qui id egit, conſultus reſpondit
Crau. conſ. 129. num. 11. comprobat id per reſponſa Tripho-
nini in l. fin. ff. de rit. nup. & in l. non exiſtimo. ff. de admini.
tuto. & per reſcriptum Imp. Seueri, & Antonini in l. 1. C. de
interd. mat. & per c. conſuluit. §. ne verò iudicium. de offic.
delegat. cap. Anaſtaſius, iuncta gloſſ. penult. in verb. occul-
tè. 19. diſtinctio. l. ita fidei. ff. de iur. fiſ. c. pernitioſam. circa
princi. 18. quæſt. 2.
Quorum auctoritate permotus prædictam concluſionē
2 amplio iuxta Roman. ſententiam in conſil. 506. poſt num. 4.
verſic. & primò moueor, col. prima, vt vſque eo ſit vera, vt
etiam error iuris non proſit minori, mulieri, vel ruſtico, vbi
occultè quid agant, licèt tractent de damno vitando, quod
refert Crau. d. conſil. 129. num. 11.
Clam verò quid fieri probatur † eo quod ſine ſolemni-
3 bus requiſitis factum reperitur, ita docuit Bart. in l. fin. ff. de
rit. nup. & in l. 2. C. de his, quæ de publi. ratio. lib. 10. ad id
contex. eſt in cap. cum inhibitio. §. 1. de clandeſt. deſponſ. &
* ibi communiter omnes* Doct. quos refert & ſequitur Soci.
iun. in conſi. 87. num. 48. & ſeq. lib. 2. qui loquitur in matri-
4 monio contracto † non præcedentibus denunciationibus
in faciem eccleſię iux. formulam prę́ſcriptam in d. c. cum in-
hibitio, quod propterà dicitur clandeſtinè contractum.

Illud ſic velim extendas, vt vendicet ſibi locum, etiam ſi
matrimonium eſſet contractum conuocatis amicis & ne-
mine ſerioſè excluſo, quia & tunc ſi fuerint omiſſæ ſolem-
5 nitates bannorum † clam tamen fuiſſe contractum ma-
trimonium dicitur, ſic vna mente tradidere Innoc. Hoſt. Io.
Andr. & Ant. de But. in c. ex tenore, qui filij ſint legit. & ſe-
quitur Præpoſ. in c. quod nobis. eo. tit. & iux. hanc ſententi-
am reſpondit Ruin. in conſil. 14. num. 10. lib. 3. & Cephal. in
conſil. 503. col. pen. lib. 4.
* Contraria huic eſt* communis ſententia Theologorum
& Canoniſtarum, quod immo ſemotis ſolemnitatibus, de
quibus in dicto cap. cum inhibitio. matrimonium dicatur
6 publicè & non clam contractum † ſi conuocatis amicis &
conſanguineis, & nemine ſerioſè excluſo, celebratum fue-
rit, ita apertiſſimè aſſeruit Lup. in tracta. de matri. & legiti-
mat. in ſecunda part. princ. num. 14. & reſpondit Oldrad. in
conſil. 256. Clemens epiſcopus. num. 4. & ſequ. cui adhæſit
Abb. in d. c. cum inhibitio. num. 9. & conſuluit Curt. iun. qui
* etiam* de communi atteſtatur in conſ. 64. colu. 2. id etiam
protulit Rol. à Val. in conſil. 93. num. 25. & ſeq. vol. 3. Ruin.
ſenſit in conſil. 51. nume. 15. & ſeq. volu. 1. & in conſilio 100.
num. 2. in fi. volum. 3. idem Lup. vbi ſupra, nu. 18. vbi oſten-
dit in hanc ſententiam deſcendiſſe Inno. in d. c. cum inhibi-
tio. & in cap. ex tenore. Et idem dixit Crot. in conſil. 304.
num. 7. & 8. lib. 3. Hoſt. etiam in contrarium citatus in hanc
deſcendit ſententiam in ſumm. in titu. de clande. deſpon. §.
quot modis, quàm plures etiam alios tenuiſſe eandem opi-
nionem connumerat Lup. in loco ſupra allato, numero 10.
idem voluit Specul. in titu. de clande. vbi indiſtinctè tenet
7 matrimonium dici in faciem eccleſiæ contractum † ſi in
publico conuocatis vicinis contrahatur etiam ſine bannis.
Cephal. etiam ſibi ipſi contrarius hanc complexus eſt ſen-
tentiam in conſi. 82. num. 26. & ſeq. & in conſil. 216. num. 15.
volum. 2. Dec. qui idem ſentientes adducit in conſil. 153. Iaſ.
in conſ. 156. vol. 4. & hanc opinionem multis rationibus de-
fendit Didac. Couar. in 4. decret. in ſecunda part. cap. 6. in
princip. num. 10. vbi teſtatur hanc opinionem eſſe moribus
* *receptam.
8 Primò amplia, vt etiam clam eſſe factum probetur † in
eo, quod eſt factum omiſſis eis, quæ iuxta conſuetudinem
requiruntur, vt voluit Bald. in dicta l. 2. num. 2. C. de his qui
ex pub. ratio. mut. pec. accep. lib. 10.
Secundò amplia, vt etiam procedat, quando quid factum
9 eſt ſine iudice † quando in eo facto præſentia iudicis requi-
rebatur, vt tradidit Bartol. in dicta le. 2. nu. 2. & Bald. in l. fin.
C. de præd. curia. non alie.
Tertiò amplia, locum habere concluſionem, quando ita
10 quid factum eſt † vt id ad notitiam eius, cuius intereſt, per-
uenire non potuerit, auctor eſt Bartol. in dicta le. 2. C. eod.
tit. vt in l. clam poſſidere. ff. de acqui. poſſ. l. non intelligitur.
§. tacita. vbi Bart. circa prin. ff. de iu. fiſc. Corſet. ſing. in ver-
bo occultè. incip. quid dicatur fieri occultè. verſic. ſimiliter
dicitur, Aret. in l. clam poſſidere. nu. 5. ff. de acqu. poſſ. Bart.
in l. 2. poſt numer. 1. verſic. clam enim dicitur. C. de his qui
ex pub. ratio. mut. pec. accep. lib. 10. Soci. conſi. 86. numero
53. vol. 2.
Intellige hanc ampliationem procedere, ſi in rei veritate
& non ex opinione ad præfatum ſpectabat tale factum, ſiue
negotium ſcire, l. aut qui aliter. §. ſi quis. & ibi Bartol. num.
1. ff. quod vi aut clam.
11 Quarto noto concluſionem locū habere † quando quid
factum eſt parte non citata, vt reſpondit Vlpian. in d. l. aut
qui aliter. §. ſi quis te. ff. quod vi aut clam. Innoc. in c. cum
olim. in gl. in verſi. prædicto, ext. de re iud.
12 Nec ſufficit ſimpliciter partem citare, † ſed debebit &
diem & horam in citatione apponere, & locum, in quo a-
ctus fieri debet, & quod opus facturus ſit, non perfuncto-
riè, aut obſcurè quid dicere, aut denunciare, neque tam ar-
ctare debet citandum, vt intra diem occurrere ad prohi-
bendum non poſſit, ſic ad verbum loquutus eſt idem Vlpia.
in l. aut qui aliter, qui eſt aureus tex. ex mente Barto. ibi. ff.

quod vi aut clam.in §. ſi quis ſe denunciauerit. Quæ omnia
13 prædicta, licèt ad amuſſim obſeruanda ſint, † debet omni-
nò citatio ipſi citato denunciari, ſi tamen adſit, ſin minus, a-
micis, aut procuratori, aut ſaltem ad domum denuncianda
eſt. d. l. aut qui aliter. §. ſi quis.ff. eod.tit. quod vi aut clam.
Quibus omnibus in citatione obſeruatis, ſi nihil minus a-
14 ctus ille, ad quem † quis citatus eſt, aliter fiat, vel in ſubſtan-
tia, vel in eius qualitate, quàm fuerit denuntiatum, actus il-
le nihilominus dicetur factus clam, & non citata parte, con
ſulas ad id Abb.in conſ.38.poſt num.1.verſic. non obſtat ali-
ud motiuum, in 1. lib. Feli. in cap. quia iudicante.colum. 1.
num.1.de præſcrip.& in c. conſuluit. num. 3. & 4. de offic.
15 delegat.vbi ait, ſi citatus ſit aliquis pro certa hora † & actus
fiat alia hora, dici factum clam, & parte non citata.& omni-
nò adhibeas eundem Feli.in c. 1.numer. 2.& 3.de iudic. vbi
multa ſcitu digna in re propoſita cumulauit Bart. in d. l. aut
qui aliter. §.ſi quis.ff. quod vi aut clam, & ibi latè vberrime-
que ſe fundit Illuſtriſs. Card.Alba. in addit.ad eundem Bar.
Imo. in conſil.97.col.3.
16 Limita tamen prædicta, ſi in illo actu † pars præſens re-
periatur, vt ſcriptum fuit à Feli. in d. cap. 1. num. 2. & 3.& in
dicto cap.conſuluit.colum.1. num.2.& 3.& ſeq. & in cap. ad
petitionem.de accuſat.in verſic.iſtis etiam.& Abb.d. conſi.
38. d. verſic. non obſtat. & in d.cap. conſuluit. nume. 7. vbi
declarat Card.Alba. in d. le.aut qui aliter.numer.1. ff. quod
vi aut clam.

CONCLVSIO 298.

ARGVMENTVM.

Clauium receptio quid probet.

SVMMARIVM.

1 *Clauium receptio probat poſſeßionem eius rei, cuius claues tra-
ditæ ſunt.*
2 *Clauibus traditis videtur tradi poſſeßio eorum, quæ ſub clauibus
ſunt.*
3 *Spoliato ſufficit probare poſſeßionem per traditionem clauium.*
4 *Clauium traditio poſſeßionem non arguit, niſi claues traditæ ſint
apud illam rem, cuius ſunt.*
5 *Clauium traditione transfertur rei poſſeßio, quando ſit in rei
præſentia.*
6 *Aſpectus idem efficit in rebus vicinis à nobis poßidendis, quod poſ-
ſeßio corporalis in rebus maximis.*
7 *Claues traditæ in loco propinquo rei poſſeßionem arguunt.*
8 *Inſtrumento ſtandum eſt, niſi contra probetur.*
9 *Clauium traditione, ſi res eſt in præſentia, vt in ciuitate, vel ter-
ritorio, videtur poſſeßio tradita. & ſi eſt in abſentia nequaquã.*
10 *Clauium traditione res immobilis tradita non præſumitur, niſi
appareat de venditoris voluntate.*
11 *Duo non poſſunt rem in ſolidum poßidere.*
Clauium traditione transfertur ſola cuſtodia rerum clauſarum.

Clauium receptionem probare poſſeſſionem
eius rei † cuius claues ſunt traditæ, re-
1 ſpondit ſubtiliſſimus ille Papin.in l. clauibus. & ibi Bar. nu.
1. ad quem multa addit Card. Alban. in ſuis lucubrationi-
bus, quem videre poteris.ff. de contrah. empt. ab Vlpiano
etiam cautum fuit in l.Pomponius.§. ſi iuſſu.ff.de acq. poſſ.
quod idem multi tum conſulendo, tum docendo ſenſere, vt
Dec.in conſi.56. num.2. Anchar.conſi.190.numer. 3. ita et-
iam voluit Iaſ.in l. 1.§.ſi iuſſerim.num.16. verſi. vltimo nota,
atque Hormannotius Detus in repetit.d.l.1.num. 65.verſic.
tertia concluſio.ff. de acquiren. poſſeſſ. Bertran. conſil. 30.
num.12.in 1.parte, volum.1.& idem conſil.185. num. 6. vol.
3.Bart.latè in d.l.clauibus.ff.eodem tit.vbi ait, traditis claui-
2 bus † videri tradi poſſeſſionem eorum, quæ ſub claui-
bus ſunt, nam per claues, vt inquit Bal. in le.2.C.de verb.ſi-
gnif.intratur ad poſſidendum, quem refert & ſequi. Dec.
d.conſilio 56.numer. 2. & latè reſpondit Oldrad. in conſil.
209. in cauſa hoſpitalis. num. 3. & ſequ. decidit Rot. deciſ.
717. aliàs 21. dic quòd aliquis, de reſtit. ſpoliat. in antiq. vbi
3 ſpoliato ſufficit † quod probet poſſeſſionem per traditio-
nem clauium, ſenſit Socin. Sen. in conſilio 131. in præſenti
conſultatione.num.8.lib.1. & ad idem tex.in l. 1. & ibi Bald.
C.de crim.expilat. hæredi.
Primò limita concluſionem non procedere, niſi claues
4 traditæ ſint † apud illam rem, cuius claues ſunt. d.l. claui-
bus.verſi.ſi claues apud bona traditæ ſunt. Bartol. ita expli-
cat d.l. clauibus.& in l.1. ff.de acqu.poſſeſſ.poſt num.18.ver-
ſic.tamen in traditione clauium, dicens tum demum tradi-
5 tione clauium rei poſſeſſionem tranferri † quando fit in rei
præſentia. quem refert & ſeq. Dec.d. conſi. 56. In cauſa ap-
pellationis. num. 2. quæ ſententia fuit glo. in l. 1. in princ. in
verb.qui primi.ff.de acquir. poſſeſ. quæ non obſcurè vult,
poſſeſſionem tum demum transferri traditione clauium,
cum contrahentes ſunt in conſpectu rei venditæ, quam qui-
dem glo. ita intelligunt, & ſequuntur Bart. Raph. Comenſ.
Roma. Socin.& Franciſ. Ripa, ac cæteri citati per Andr. Ti-
raq.in tract.de iur.conſtit.in 2.par.3.ampliat.num. 3. verſic.
ex quibus iur. Et hoc ratione viſus, vt reſpondit Paulus in
d.l. 1. §. penult.verſic.& vina tradita videri, cum claues cel-
læ vinariæ emptori traditæ fuerint, per dictionem, &, co-
pulatiuam, quæ repetit qualitates præcedentes. Bart in l.
fi.§.cui dulcia.ff.de vin.triti.& ole. lega. & l. quod meo. §.ſi
venditorem.ff.de acquir.poſſ. Nam aſpectus non minus ef-
6 ficit in rebus vicinis à nobis poſſidendis † quàm ſi pedem fi-
nibus intuliſſemus, vt cauit Celſus in d.§. ſi venditorem. &
Paulus in d.l.1.§. ſi iuſſerim.ver.cum ea res in præſentia ſit,
videri mihi traditam.
Contrariam ſententiam quod imo neceſſe non ſit claues
7 eſſe traditas in aſpectu, vel in præſentia rei, ſed ſufficere eas
eſſe traditas in loco propinquo ipſius rei, adeo vt de proxi-
mo poſſit emptor ad eam accedere, ſequutus eſt Alex. in l.
1. num.70.verſi.habetis diligenter.ff. de acquir. poſſeſſ. vbi
poſt Imol.ſibi contrarium firmat, poſſeſſionem acquiri per
traditionẽ rei, in abſentia rei factæ.cui opinioni aſſentitur
Paul.de Caſtr.in d.l.1.num.18.verſi.alia opinio, quo in loco
dicit priorem opinionem eſſe truffam.
Verùm opinionem Bar.contra Alexan.tuetur Horman-
not.Det. in d.l. 1. numer.ſexageſimo quinto, verſicu.ſed te-
neas ſententiam Bart. quo in loco argumentis ab Alexan.
contra allatis reſpondet, rationibuſque & auctoritatibus
Bar.ſententiam confirmat, ſed vltra Harmannot. Det. ad
Bart. opinionem corroborandam non abs re fuerit hic ſin-
gularem doctrinam Specul. adijcere, quam idem refert in
§. primo, numer.trigeſimo ſecundo, ſub titu.de emptio. &
vend. vbi ſic quærit, quid ſi in inſtrumẽto contineatur, ven-
do & trado tibi &c. nunquid præſumatur traditionem fa-
8 ctam eſſe? Affirmatè videtur reſpondendum, † quia ſtãdum
eſt inſtrumento, niſi contra probetur.l.cum precibus. C.de
probat.l.ſi quis vuas.ff. de vſufruct.quidam aliter ſentiunt,
arg.l. prædia. ff. de acqui. poſſeſ. vbi inſtrumentum nihil p-
bat. Quidam diſtinguunt, an res, de qua agitur in venditio-
ne, ſit in præſentia, ſcilicet in eadem ciuitate, vel territorio
9 eodem, an ſit in abſentia, id eſt in alia ciuitate, † & primo
caſu videatur poſſeſſio tradita, & acquiſita, in alio nequa-
quam, vt in l.quod meo.§.plus. ff.de acqu.poſſ.argu.l.parui.
ff.de condictio.fact.vel dic, aut res, quæ venditur eſt mobi-
10 lis, & tunc tradita præſumatur, † aut immobilis, & tũc neu-
tiquam, niſi appareat de venditoris voluntate, vt in præall.
l.prædia. ſi ergo ſcribatur in inſtrumento, vendidit & tra-
didit, intelligitur, ſi res ſit in præſentia, qui eſt modus quæ-
rendi poſſeſſionem, vt ibi Speculat. Ad hæc præterea adijci-
as ea, quæ tradit Tiraq.in trac.de iur. conſtit.ſecunda par.in
3.ampliat.num.2. & infra, atque ea quæ fuſius ſumus proſe-
quuti in concluſione, Poſſeſſio.
Secundò limita non procedere, ſi alius eam rem de qua
11 claues traduntur, poſſideat, † nam dici non poſſunt rem in-
ſolidum poſſidere. l. ſi vt certo. §. ſi duobus vehiculum. ff.
commo. ita reſpondit Socin. in conſil.131. num.8. volum.1.

Rot.deciſ.168.quam non inueni,ſed rectè facit d.deciſ.717.
alias 21.de reſti.ſpol.in antiq.recenſuit Oldr.in conſi.209.in
caſu hoſpitalis.nu.13.
Tertiò loco cõcluſio limitanda eſt,vt tunc vera ſit, quan-
do traditio clauium pręceſſit titulum, vt venditionis,vel al-
12 terius, † aliàs per traditionem clauium transfertur ſola cu-
ſtodia rerum clauſarum, ita limitat Iaſ.in d.l.1.§.ſi iuſſerim.
nu.16.ff.de acquir.poſſeſſ.auctorem laudat Bar.in l.cum pa-
ter.§.pater pluribus.per illum tex.ff.de leg.2.& Petr.de An-
char.in clem.1.§.ſanè.de hæretic.

CONCLVSIO 299.

ARGVMENTVM.

Clauſula inſolita quo pacto probetur appoſita in aliquo inſtrumento.

SVMMARIVM.

1 *Clauſulam inſolitam in aliquo inſtrumento fuiſſe appoſitam aſſerens probare debet.*
2 *Clauſula inſolita probatur appoſita in aliquo inſtrumento ex inſpectione multorum inſtrumentorum.*
3 *Clauſulæ conſuetæ in dubio præſumuntur appoſitæ in inſtrumento potius, quàm inſolitæ.*
4 *Quæ moris, & conſuetudinis ſunt, in bonæ fidei iudicijs venire debent.*
5 *Clauſulæ in inſtrumento appoſitæ non probantur inſolitæ, ſi conſtet de conſuetudine generali, vel præcipua ipſius notarij, clauſulas iſtiuſmodi ſolere apponi.*
6 *Vbi ſtilus notarij varius eſt, debet attendi vltimus, & vbi in loco plures ſunt cõſuetudines, ſtatur ei, quæ minus damnoſa, & magis æquitati, ac rationi conſentanea eſt.*
7 *Contractus videntur geri ſecundum conſuetudinem loci, licèt id non exprimatur.*
8 *Clauſula ſolita poni in certo loco, ſi transfertur contra ius, intelligitur inſerta loco ſuo.*
9 *Quod ſolet apponi in cõtractu habetur pro appoſito, etiam ſi non fuerit ſcriptum.*
10 *Notarius ſimpliciter rogatus, præſumitur rogatus cum clauſulis conſuetis.*
11 *Notarius in inſtrumento dotis apponere debet obligationem hypothecariam, etiam ſi ſibi non fuerit dictum.*
12 *Subſtantialia inſtrumenti ſi non declarentur apertè, licèt vſitata ſint, pro expreſſis non habentur.*
13 *Error notarij circa ſubſtantialia teſtamenti ex dolo præſumitur.*
14 *Quæ raro fieri ſolent, & iure quodam extra ordinem inſolita præſumuntur.*
15 *Promiſſio de euictione non ligat venditorem, ſi iure quodam extra ordinem euincatur.*
16 *Notarius poteſt tantum apponere clauſulas conſuetas in inſtrumento ab eo recepto.*
17 *Clauſulæ conſuetæ licèt habeantur pro appoſitis, iuramentum tamen, quod ſolet præſtari, ſi non eſt præſtitum, Notarius non debet apponere.*
18 *Clauſula vbi probatur inſolita, inducit ſuſpicionem ſimulationis actus.*

Clauſulam inſolitam fuiſſe appoſitã in aliquo
instrumento † aſſerentem id pro-
1 bare debere, ſancitum eſt in l.præſcriptione.cum gloſſ. C.ſi
contra ius vel vtilit.publi.hoc idem voluit Dec.in c.1.col.13.
nu.113.verſic.1.quia negari poteſt de probat.quod etiam ſe-
quitur Ant.Rub.in l.non ſolum.§.morte.numer.84.verſic.
vnum tamen nota, quod dicenti. ff. de no. oper. nunc. cui
ſubſcripſit Gallial. in l. Gallus. §. idem credendum.nu.23.ff.
de lib.& poſth.
Quæ quidem probatio poterit haberi ex inſpectione
2 † multorum inſtrumẽtorum, vt ab eodem ſcriptum eſt Ru-
beo loco nuper à nobis allato, quia ad hoc teſtatur Bar.in l.
de quibus.in 5. quæſt. ff. de legib.in illa parte, dum allegat l.
quod ſi nolit.§.quia aſſidua.ff.de ędil.edi.ad hoc etiam con-
ſulas Abb.in conſ.53. volu.2.& idem videtur ſentire Alex.in
d.l.Gallus.§.idem credendum.num. 6. verſi. item quia.ff.de
lib.& poſthu.
Quod ſi de hac re dubitetur, in hac dubitatione pręſumi-
3 tur clauſulas † conſuetas fuiſſe appoſitas in inſtrumento, vt
de hac re eſt Vlpian.reſponſum cuiq; obuium in d.l. quod ſi
nolit.§.quia aſſidua.ff.de ædil. edic.Ea enim inquit I.C.quæ
4 ſunt moris & conſuetudinis † in bonæ fidei iudicijs debent
venire, cui reſpondet Pauli reſponſum in l. fi.ff. de fideiuſſ.
qui tex. eſt melior de mundo, vt ore Bald. loquar in l.huiuſ-
modi.in prin.ff.de leg.1.ſic etiam tradidit Abb.in c.cum M.
numer. 4. & ibi Fel. nu. 6. de conſtit.idem voluit Anton.de
Rub.in l.non ſolùm.§.morte. num. 21. ff.de nou.oper.nun-
ciat.cui opinioni aſſentitur Dec.in d.cap.cum M. nume.18.
verſi.quintò nota.Lancellotus Galliaula in l.Gallus. §.idem
credendum.nu.14.& ſeq.& ibi Iaſ.col.1.num.2. verſ. confir-
matur.ff.de lib.& poſthu.
Iſtud verò ſic eſt accipiendum, vt intelligatur verum eſſe
5 † ſi conſtabit ſaltem de conſuetudine generali, vel pręcipua
ipſius notarij, clauſulas huiuſmodi ſolere apponi, vt decla-
rat Alex. in d. l. Gallus.§. idem credendum.num.4.ff.de lib.
& poſthum. in quo loco aſſerit, vt vbi ſtilus notarij ſit vari-
us, debeat attendi vltimus, quod ſi non liqueat de conſuetu
dine ipſius notarij, debeat accuratè notari conſuetudo ge-
6 neralis aliorum notariorum, † & vbi contingat in loco plu-
res adeſſe conſuetudines, ſtatur ei, quæ magis æquitati, atq;
rationi conſentanea ſit, quæq; minus damnoſa ſit, vt & idem
Alex.explicat in l.2.vbi quoq; recentiores ad fin. ff.ſol.mat.
quem ſeq.Rub.dicto §.morte.l. non ſolùm.n.84. ff.de nou.
oper.nunciat. & tradit etiam Iaſ. in d.l. Gallus.dicto §.idem
credendum.col.5.nu.23.verſic. item adde, quòd ſi notarius.
ff.de lib. & poſthum.
Quonam verò pacto intelligendum ſit id, quod ſupra di-
ximus, clauſulas conſuetas haberi pro appoſitis, declaran-
dum eſt, vt primò procedat in contractibus, vt ſcilicet vide-
7 antur geri ſecundùm conſuetudinem loci, † licèt id non ex-
primatur in contractu, vt colligere eſt ex Vlpian. reſponſo
in dicta l.quod ſi nolit. §.quia aſſidua.ff.de ædil.edict. & ob-
ſeruauit Bar.in l.nemo eſt qui neſciat.ff.de duob.reis, quem
refert Abb.in d.ca.cum M.adducens ca.cauſam.de reſcript.
8 † vbi clauſula ſolita poni in certo loco ſi transfertur contra
ius, intelligitur inſerta ſuo loco, ſic etiam Fel.in dicto capit.
cum M.numer.6.& Abb.in d.cap.cauſam.& in eandem de-
ſcendere ſententiam Anto. & Imol. & Bald. in d.capit.cum
M.aſſerentes nullum eſſe contex. meliorem in iure pro eo,
quod illud, quod ſolet apponi in contractu habeatur pro
9 appoſito † etiam ſi non fuerit ſcriptum, ſic etiam teſtatus eſt
idem Rub.in d.l.non ſolùm.d.§.morte.ff.de nou.oper.nun-
cia.numer.72. verſic. prima ſit concluſio. Bart.in l.ſi pigno-
re.in fin.ff.de pign.action.& in l.fi.ff.quæ in frau. cred. Dec.
in c.1.col.12.num. 112. ver. vbi inquit, quòd in contractibus,
de probat.
Deinde intelligendum eſt, vt notarius ſimpliciter roga-
10 tus † præſumatur rogatus cum clauſulis conſuetis, ſic anim-
aduertit Bald.motus auctoritate contex. in l. fi. in fi.ff.de fi-
deiuſſ.atque Fel.in d. cap.cum M.numer.6.& in c.ex literis.
colu.5.poſt nu.12. ver.quod notarius ſimpliciter rogatus, de
fide inſtr. & verſi. ſed tamen iſtud non videtur neceſſariò.&
Abb. in dicto cap. cum M.num.5.ver.ibi, ſicut conſueuit.de
conſtit. quod idem placuit Paul. Caſtrenſ.in l.2.num.3.ff.de
iuriſd.omn.iud.Anton.Rub.in d.§.morte.num.79.verſicu.
ex præmiſſis inferunt pręfati doct.per text. in dicta l.fin.vbi
gloſſ.ſuper verb.ſimpliciter. C. de fideiuſſ.& idem num.82.
ver.retenta tamen.Iaſ.in l.Gallus.§.idem credendum. col.3.
nume.12. verſicu.adde rationem, quod per text.ff.de libe.&
poſthu.per glo. in l.4.§.in commiſſoria.ff.de leg.commiſ.&
alia, vt ibi Guid.de Su. in l.in omnibus. ff.de arbit.& not.in
l.ſi pigno.§.fin.ff.de pign.& plenè per Alexan.in l.ſi finita.in
princip.num.2.ff.de damn. infect. & Bartol.in l.prius.§.1.ff.
de aq.plu.arc.

Hinc dicere conſueuerat Bald.in l.1.num. 27.ver.ſed po-
11 namus. ff. ſolut.matr. † notarium in inſtrumento dotis de-
bere apponere obligationem hypothecariam, etiam ſi ſibi
non fuerit dictum, cum id ſoleat apponi per l.fin. in fi.C.de
fideiuſ. Multa & quamplurima alia huiuſmodi videas apud
Fel.in d.c.cum M.numer.6.cum ſeq.& apud Iaſ.in l.vt libe-
ris.n.7.vſq; ad nu.15.C.de collatio.& apud eundem in l.cer-
ti condictio.§.ſi nummos.à num.5.vſq; ad num.30.ff.ſi cert.
petat. & Gabr. in ſuis concluſio.lib.6.concluſ.3.de conſuet.
in princip.qui ea in hac materia congeſſere, quæ breuitatis
cauſa prætereo.

Præterea declares, vt locum nō habeat, vbi ea, quæ con-
12 ſueuere apponi, actus ſubſtantiam reſpiciunt: † tunc ete-
nim ſi ſubſtantialia nō declarentur à parte, licèt vſitata ſint,
pro expreſſis non habentur. huc ſpectat, quod ſancitum eſt
in l.teſtamentum.& in l.iubemus.C.de teſtam.& in contex.
cap.iuſtè.de ſponſa.cum alijs, quæ congerit Fel. in cap.cum
M.colum.3.de conſtit.idem Fel.in cap. ex litteris.in verſicu.
ſeptima declaratio, de fid.inſtrum. & Iaſ.in l.vt liberis. C.de
collat.hanc limitationem cōfirmat id, quod obſeruauit Bal.
in l.generaliter.in vltim.not.C.de non numer. pecun.& id,
quod ſcribit Fel.in d.c.ex litteris.in 2.colum.in verſic.tertia
concluſio. de fid.inſtrum. nam licèt error notarij non præ-
ſumatur ex dolo prouenire, l. pen. C.de his, qui ſib.aſſcrib.
* &vno conſenſu * aſſeruere ſcribentes poſt Bar.in l.quoties.
13 §.1.de hæred inſtit. †tamen vbi notarius errat circa ſubſtan-
tialia teſtamenti, iſtiuſmodi error ex dolo præſumatur, vt
eſt caſus in l.iubemus.§. fin.ff.de hæred. inſtitu. Rubr.in d.l.
non ſolùm.§.morte.num.85.verſi.id tamen.ff.de nou.oper.
nunciatio.

Id inſuper declarari poterit, vt ſolùm procedat in his, quę
14 communiter fieri ſolent de iure ordinario, † ſecus autem ſi
raró & iure quodam extra ordinem, ſic memoriæ proditum
reliquit Fel.in d.cap.cum M.de conſtit.locupletiſſimum te-
ſtem laudat Barto.in l.Seio.in §. medico.ff.de annu.leg.huc
pertinet I. C. reſponſum in l. fiſtulas. in §. ſi frumenta. ff.de
contrah.emp.& doctrina Bart.vbi Alex. & recentiores in l.
ſed etſi quis. §.quæſitum.ff.ſi quis caut.& reſpondit Alex.in
conſil.31.colum.penult.vol.2.& in conſil.107.incip.perſpe-
ctis verbis.colum.penult.lib.3. Quibus ſimile eſt illud axio-
ma Angel. in conſil. 174. incipient. præmittendum, vbi ait,
vt ſi venditor promiſerit de euictione, ſiue res de facto, ſiue
15 de iure euincatur, † iſta promiſſio non liget ipſum vendito-
rem, ſi iure quodam extra ordinem res ipſa euincatur, cuius
pronunciatum refert & ſeq.Soc.in l.quidam relegatus.in 5.
not.ff.de rebus dub.idem Rub.in d.§.morte.nu.87.verſi.ſe-
cunda datur declaratio.

Huic ſubijcietur illa declaratio, vt illud procedat in his,
quæ ſolent fieri vno & eodem modo, ſecus ſi diuerſimodè.
ita limitat Alexand.in conſil.quinto, columnn.2.& 4. volu.5.
teſtatur Bar.in l.ſciendum.in 4.oppo. ff. de verborum obli-
gatio. Idem Rub. §. morte.numer.89.verſicul.tertia datur
declaratio.

16 Poſtrema declaratio erit, vt poſſit tantum notarius † ap-
ponere clauſulas conſuetas in inſtrumento ab eo recepto,
ſecus tamen eſſet, vbi vellet apponere clauſulas conſuetas
in nota alterius defuncti, vt concludit Barba.in conſ.10.col.
pen.ad hanc tamen declarationem conſulas Iaſo.in d.l.Gal-
lus.in §.idem credendum.ff.de lib.& poſthum.

Quinto loco vltra Rubeum limitare poteris id, quod di-
17 ximus, clauſulas conſuetas haberi pro appoſitis, † vt nō pro-
cedat in iuramento, nam licèt iuramentum ſoleat præſtari,
tamen ſi non ſit præſtitum, notarius non debet apponere,
ſingularis hæc eſt doctrina Soc. in l. Gallus.§.idem creden-
dum.colu.3.ff.de lib.& poſthu.quem refert & ſequitur Bel-
lacomba in addit.ad Iaſ.in l.vt liberis.ſub verſic.Item ex vlt.
parte.C.de collat.

18 Scias tamen, quòd vbi probatur clauſula inſolita † illam
inducere ſuſpicionem ſimulationis actus, vt conſuluit Alb.
in conſi.56.nu.23.& Dec.in conſ.399.nu.8.cauit gl.in l. 1. C.
de fid.inſtr.&iur.haſt.fiſcal.lib.10.Petraſancta ſing.77.clau-
ſulæ inſolitæ.nu.1.4.5.6.Aloiſ.de Alber. ſingul. 143.clauſulæ
inſolitæ.Cæpoll.in tracta,de ſimul.contract.num. 48. & ſe-
quent.Caſtrenſ.in conſil. 337.colum.4.poſt num.20.verſic.
quintò præſumitur.vol.1.Bald.in c. quod veriſimile. num.2.
de præſumptio.& conſil.75.num.2.vol. 2.& diximus in fi.in
concluſione, Contractus ſimulatus ex clauſu. inſolit. & in
concl.Simulatio.

CONCLVSIO 300.

ARGVMENTVM.

Clauſula codicillaris an præſumatur appoſita ex mente teſtatoris.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula codicillaris nō præſumitur appoſita de voluntate teſtatoris, ſed ex ſtilo, & capite Notariorum.*

2 *Clauſula codicillaris ex voluntate teſtatoris appoſita præſumitur, cum teſtamentum publicè coram eo legatur.*

3 *Clauſula codicillaris non intelligitur ſcripta ex mente teſtatoris, quando eſt cōſuetudo, ſeu ſtilus illius notarij, qui teſtamentum ſcripſit, apponere clauſulam codicillarem.*

4 *Clauſulam codicillarem appoſitam eſſe ex mente teſtatoris tunc præſumitur, quando eſt conſuetudo generalis Notariorum illam ſcribendi, quia videtur eſſe conſuetudo populi, & omnium teſtantium.*

5 *Clauſula codicillaris abſq; dubio appoſita eſt de mente teſtatoris, quando teſtamentum ſcriptum eſt manu ipſius.*

1 Clauſulam codicillarem non præſumi appoſitam de voluntate teſtatoris, † ſed ex
ſtilo & capite Notariorum, profitendo ſcripſit Barto.in l.1.
nu.10.in fin.ff.de iur.codicill.& eum ſequutus eſt Alexan.in
conſil.52.nu.27.vol.4.& reſpondit Barba.in conſi.42.nu.31.
& ſeq.colum.8.volum.1.& in conſil.48.colum.7.num.11.&
in conſil.58.colum.7.num.11.& ſequent.volum.1.& in conſ.
16.circa princ.volum.2.& in conſil. 60. nume.8.& ſequent.
* volum. 2. & id vna mente * omnes ſenſere ſcribentes teſta-
tus eſt Curt.Iun.in conſil.101.nu.11.quod & placuit Calcan.
in conſil.17.num.11. verſ. & ad hoc adduco. Idem reſpondit
Bertran.in conſi.170.ponitur in facto.num.6.volum.1.& in
conſil.71.ex tenore. num. 7. volum.3.hoc etiam aſſeuerauit
Soc.Iun.in conſil.216.num.21.volum.2.& decidit Gramma.
in deciſio. 62. nu.22. in quo loco in hanc ſententiam omni-
* um * fuiſſe propenſam voluntatem diſſeruit, id etiam pro-
tulit Soc.Sen.in conſil.250.num.8. vol.2. & in conſil.93.nu.
27.vol.4.à quo non receſſit Rub. Alex. in conſi. 112.circa fi.
verſic.& maximè.

Ab his totus eſt diuerſus Imol. in l. filio præterito.nu.21.
2 in fi.ff.de iniuſt. irrit.fact. teſta. volens ibi † ex voluntate te-
ſtatoris clauſulam codicillarem præſumi appoſitam, cum
teſtamentum publicè coram eo legatur, cuius opin.ſequu-
tus eſt Alex.ſibi contrarius in conſi.42.nu.7.vol.2.in conſil.
primo, num.vigeſimo primo, & ſequen.volum.5. in conſil.
50.numer 8.volum.6.& in conſil. 53. numer. vndecimo, vo-
lum.ſeptimo.Idem ſenſit Barbat.in conſil.6.in fin.volum.3.
& in capitu. quoad tranſlationem.nume. vigeſimoſexto, de
offic.deleg.& idem reſpondit Ruin.in conſil. 15. numer. vi-
geſimoquarto, volum.2.& ſcripſit Dec.in l.ſemper in ſtipu-
lationibus.poſt num.vndecimum, verſic.ex prædictis infer-
* tur.ff.de regul.iur.& in conſi.90.nu.10.vbi dicit opi.Bar. * à
* cunctis ſcribentibus etiam reprobatam, & de * communi
cont.Bart.atteſtatur etiam Grat.in conſil.112.nu. vigeſimo-
quinto, volu.2.idem ſcriptum reliquit Guliel.de Benedictis
in repet.cap. Raynut. in verbo, in eodem teſtamento relin-
quens.num. 48. de teſta.& nouiſſimè reſpondit Hier. Gabr.
* Eugub.in conſ.113.nu. 1. vbi communem * ſcribentium eſſe
ſententiam profitetur.

3 Hi † inter ſe diſſidentes auctores reconciliari poterunt, ſi
dicamus, ſententiam Bart. procedere, quando eſſet conſue-
tudo,

tudo, ſeu ſtylus illius tantum Notarij qui ſcripſit teſtamentum, apponere clauſulam codicillarem, quia tunc non intelligitur ſcripta ex mente ipſius teſtatoris, aliorum verò ſcribentium cont. Bart. ſententia locũ habere poteſt, quando extat generalis conſuetudo notariorum, vt ſcribant clauſulam huiuſmodi codicillarem, nã tunc quia videtur etiam
4 conſuetudo populi & omnium teſtantium † erit præſumendum teſtatorẽ mandaſſe, vt ea clauſula apponeretur, ita declarando ſcripſit Barba. in d. ca. quoad tranſlationem. num. 76. de offic. deleg. & in d. conſi. 6. in fi. vol. 3.

Declarabis tamen, vt ſententia Bart. & illorum, qui cum eo ſentiunt, vera non ſit, quando teſtamentum, in quo appoſita eſt clauſula codicillaris, ſcriptum ſit manu ipſius te-
5 ſtatoris † quia tunc clauſulam prædictam fuiſſe appoſitam de mente ipſius, dubium non videtur, vt cõſulendo reſpondidit Pariſ. in conſi. 60. nu. 27. vol. 2.

CONCLVSIO 301.

ARGVMENTVM.

Clauſulæ in contractibus appoſitæ quo pacto probent.

SVMMARIVM.

1 *Clauſulæ omnes in contractibus appoſitæ præſumuntur appoſitæ, vt probent, & aliquid operentur.*

2 *Clauſula generalis excluſiua nõ probat excluſionem perſonarum priuilegiatarum.*

3 *Clauſula in principio, ſeu præcedentibus poſita non probatur ex mente diſponentium in ſequentibus repetita.*

4 *Clauſula in præcedenti capitulo poſita nõ cenſetur repetita in ſequenti in his, quæ pertinent ad facti narrationem.*

5 *Clauſulam in principio poſitam referri ad ſequentia, regula eſt.*

1 Clauſulas omnes in cõtractibus appoſitas, præſumi appoſitas † vt probent, & aliquid operentur, optimè docuit Bal. in rub. C. de contrahen. emp. 9. quæſt. in capitul. ſi Papa, circa med. de priuileg. numer. 6. l. ſi quando. ff. de legat. primo, Barbat. conſi. decimooctauo, clementiſſimum Deum. colu. 6. circa finem, ver. Ideo idem Bal. volum. 4.

2 Clauſula generalis excluſiua † non probat excluſionem perſonarum priuilegiatarum, ita tradidit Cardin. in clem. 1. §. nonnulli. de exceſſ. prælato. & docuit Bart. in l. decurionibus, vbi Imp. Valent. id ſciuit. C. de ſilent. libr. duodecimo. Decurionibus & ſilentiarijs, inquit Imperat. etiam ſi ad ſuperiorem gradum ſucceſſu meliore tranſcendunt, omnia priuilegia, quæ iamdudum Diuorũ principum iudicio meruerunt, legis iſtius præceptione nouerint eſſe firmata, non præiudicatura quacunque generalitate pragmatica. & idem voluit Barto. in l. prima, columna penultima, numer. vigeſimoſexto, verſi. vnde quæritur. C. de furt. & Bal. conſi. 67. ſuper hoc puncto.

Quemadmodum clauſula in principio ſeu præcedenti-
3 bus † poſita non ideo probatur ex mente diſponentium repetita in ſequentibus, niſi clarè id dicatur, quod placuit Bar. in l. 1. ff. de pact. dotal. & idem Bartol. in l. in actionibus. ff. de his qui not. infam. dicit, clauſulam in præcedenti capitu-
4 lo poſitam non cenſeri repetitam in ſequenti in his † quæ pertinent ad facti narrationem, ſecus quoad iuris diſpoſitionem, atque idem Bartol. poſt gloſſ. in l. tranſigere in vltima colum. in princip. numero vigeſimo, verſic. ex hac gloſſ. C. de tranſactio. limitat & declarat pręcedentem concluſionem dicens in diſpoſitione legali dicta in præcedentibus non cenſeri repetita in ſequentibus, cum regula aliàs ſit, vt
5 clauſula in principio poſita † referatur ad ſequentia, vt innuit Vlpian. reſponſum in l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium. ff. de edend. & ſenſere Bart. & cæteri Doct. in l. talis ſcriptura. §. fin. ff. de leg. primo, & in l. prima, per Bartol. C. de libe. præterit. Doct. poſt gloſſ. in capitulo ſecundò requiris. de appellatio. & Doct. in l. tertia. §. filius. de liber. & poſthu. plenè per Speculator. titu. de inſtrum. editio. §. nunc autem. numer. 8. verſicul. & nota quòd, & in titul. de diſputa. & allega. §. poſt hæc. verſicul. vltimo, Paul. de Caſtr. conſil. 455. numer. 2. & Roman. conſil. 110. & conſil. 219. notatur plenè in apoſt. ad Guliel. de Cun. in l. ſi idem cum eodem. in princ. de iuriſdictio. omnium iudic. & ibi Bartol. in gloſſ. in verbo eorum ſententia.

Verùm circa hanc clauſulam conſulas Bartol. in l. prætor ait. ff. vi bonor. raptor. & in l. talis ſcriptura. ff. de lega. primo. & præcipuè contextum ſingularem in capitul. eccleſia veſtra. il ſecundo, & Abb. numero quinto ibi extr. de electio. Et hæc hactenus de clauſulis, quòd ſi ſingillatim clauſularum concluſiones hic perſequi vellem, rerum argumenta in infinitum (à quo quàm qui maximè abhorremus) proferre id profecto eſſet. His paucis igitur in præſentia contenti ſimus. Nec deerunt, qui ad nauſeam vſque hæc ſuppeditabunt. Adeat qui volet Celſum Hugonem Cabilinenſem, qui tractatum clauſularum exactiſſimè proſequutus eſt.

CONCLVSIO 302.

ARGVMENTVM.

Clericatus an probetur, eo quòd quis incedat in habitu tonſurario.

SVMMARIVM.

1 *Clericus nemo probatur ex eo, quòd incedat in habitu & tonſura clericali.*

2 *Clericum ſe aſſerens docere debet de titulo, vt obtinere poßit beneficium, ac declinare iudicem ſecularem.*

3 *Clericatus ſufficienter per ſolum habitum probatur, quando ex huiuſmodi probatione non emergeret graue præiudicium.*

4 *Clericatus non probatur ex habitu & tonſura, quando agitur de commodo ipſius aſſerentis ſe clericum, ſecus vt ibi.*

5 *Clericus læſus probare debet ſe clericum, & docere de clericatu ad hoc, vt qui ipſum percuſſerit in pœnam incidat c. ſi quis ſuadente.*

6 *Clericus & clericatus probatur ex ſola poßeßione habitus, & clericalis tonſuræ.*

7 *Clericus ex poßeßione clericalis habitus debet à iudice haberi pro vero clerico.*

8 *Clericus præſumitur profanus, cum non induat ſacerdotis veſtes, neq; tonſura inſignitus incedat.*

9 *Signum & ſignatum ſub eandem rationem cadunt.*

10 *Clericus ex poßeßione habitus præſumitur quoad fori priuilegium, non tamen quoad beneficium obtinendum.*

11 *Clericum ſe eſſe probare debet impetrans beneficium alioqui non obtinebit.*

12 *Clericus ſtante probatione præſumptiuè emergente ex poßeßione habitus, non debet probare ſe clericum electum, ſed qui hoc negauerit, probare tenetur.*

13 *Quilibet naſcitur laicus, niſi clericum ſe probet.*

14 *Natura non creat artem, ſed diſponit ad artem.*

15 *Clericatum plenè docere debet vltramontanus & tranſalpinus.*

16 *Clericus, qui eſt in poßeßione clericatus, ſi eſt poſſeſſor beneficij, clericus præſumitur.*

17 *Exiſtens in poßeßione, poßeßionem probare debet, & tolerantiam antiqui temporis 30. annorum.*

18 *Clericus illegitimus vltra poßeßionem habitus clericalis probare debet ſuum clericatum per litteras, & non per communem exiſtimationem, & ſibi gratiam factam, vel legibus ſolutum fuiſſe.*

19 *Clericus licèt illegitimus, & non diſpenſatus quoad poßeßionem, ſeu quaſi beneficij, & clericatus manutenendus eſt in ſtatu, in quo reperitur.*

20 *Clericus illegitimus ſi captus ſit pro criminali cauſa à foro ſeculari, remittendus eſt ad ſuum iudicem eccleſiaſticum.*

21 *Character*

21 *Character ex collatione ordinum imprimitur etiam illegitimo, licèt executio ipſius ſuſpendatur.*
22 *Clericatus de rigore iuris non præſumitur ex poſſeſſione habitus.*
23 *Præſumptio clericatus ex poſſeſſione non ſufficit ad adiudicandum beneficium, niſi verus titulus probetur.*
24 *Clericus ſi diu fuerit in poſſeſſione clericatus, de æquitate clericus præſumitur.*
25 *Pro poſſeſſore ſemper præſumitur, niſi contrarium probetur.*

1 Clericum neminem probari ex eo, quod incedat † in habitu & tonſura clericali,
niſi probetur de titulo, tradidit Ange. quem ſequitur Alex.
in l.ſi prius.ff.de no.ope.nunciat. num. 38. Quocirca ſi quis
dixerit ſe clericum, licèt ſit in habitu, & tonſura, non obtinebit
beneficium tamquam clericus, nec declinare poterit
2 iudicem ſecularem † niſi doceat de titulo. i. clericatu, ita
cautum eſt in capitu.ſi iudex laicus, & ibi gloſſ.in verbo clericali,
de ſenten.excommunica.in ſexto, Alcia.voluit in tractat.
de præſumptio. præſumpt.4.num.2.reg.ſecunda gloſſ.
docuit.in capit.presbyteri.68.diſtinct.Domi.de Sancto Geminiano
meminit in cap.ſi Iudex.§. fi. de ſenten. excommu.
in ſexto, decidit Boër.deciſio.171.nu.12. cum ſeq. Tiraquell.
ſcripſit in tract. præſcript. verſic. per decem annos, gloſſ.4.
§.1.ver.17.huc pertinet.

Primo loco limitabis prædictam concluſionem non pro-
3 cedere † quando ex huiuſcemodi probatione non emergeret
graue præiudicium, quia tunc ſufficeret probari clericatum
per ſolum habitum, ſic Alciat.nos monuit d.tractat.de
præſumpt. dicta regul. 2. præſumptio.4.in fin. exempli gratia
cum ſumus in præparatorijs iudiciorum, & hunc in modum
accipiendum eſt cap.ſi iudex.de ſentent. excommu. in
6.& declarat Bald. in l.non ignorat.in ſecunda colum. num.
decimo. C. qui accuſar. non poſſ.nec hinc longè diſtat context.
in cap.ſi eos.de conſecratio. diſtinctio.4. Quamobrem
ſi ita accipies & intelliges opinionem Bald. in prooem. Decret.
in princip. numer. 40. rectè, vt mihi quidem videtur,
intelliges.

Secundo loco limitare poteris concluſionem, vt locum
4 ſibi nō vendicet † quando agitur de cōmodo ipſius aſſerentis
ſe clericum, quia tunc non ſufficit præſens ſtatus, id eſt
habitus, & tonſura abſque probatione tituli, ſecus verò ſi
ageretur de commodo aliorum, & id præſertim ſi verſatur
publica vtilitas, ita dixit Alexand. in l.ſi prius. numer.38.ff.
de nou.oper.nunciat.& Angel.ibidem id etiam confirmare
videtur l.Barbarius.ff.de offic.præto.& l.1.C.de teſta.l.2. C.
de ſentent. & hoc in primis ſi agatur publica vtilitas, vt dictum
eſt per Alex.ibidem.

Sublimita, vt immò etiam proſit alijs, etiamſi non verſetur
vtilitas publica, veluti ſi agatur de vitādæ pœna, vt ſi quis
percuſſerit clericum incedēdo in habitu clericali, nam tunc
5 licèt non verſetur vtilitas publica † tamen non ſufficit habitus,
vt percutiens in pœnam incidat c.ſi quis ſuadente.17.
quæſt.4.ſed opus eſt, vt clericus læſus probet ſe clericum &
doceat de clericatu, vt Alexand.tradidit in d.l.ſi prius. d.nu.
38. vbi ad id adducit l. item apud.§.ſi quis virginem.ff.de iniur.
l.ſi ignorans. ff. loca. & idem reſpondit Alexa.in conſil.
8.incip.videtur ſuper primo.poſt nu.2.verſic. quidam enim
intelligunt, lib.1.

Huic concluſioni contrariam plurimi ſunt ſequuti ſententiam,
hoc eſt, clericum atque clericatum probari ex ſo-
6 la poſſeſſione habitus † & clericalis tonſuræ, donec contrarium
probetur, vt ſcriptum fuit à Petr.Anchar. & Franc.in
capi. ſi iudex.colu.3.de ſenten.excomm.in 6.& in cap.ſi forte.
in verbo ſententiæ, & ibi Philipp.Franc.de elect.lib. 6.&
idem voluit Ioan.And.quem ſequitur ibi Bald.in ca.dudum
1.num.5.de electio.ſic etiam obſeruauit Innocen. in cap. ſuper
his. circa fin. magnæ gloſſ. poſt numer. 10. verſicul. ſed
quid dices, ſi excipiantur. de accuſat. & in capitu. innotuit.
de eo qui fur.ord.ſu. latiſſimè Tho. Grammat. deciſion.81.
numer. 16. verſ. & tamen ſolùm poſſeſſio, Innocentium ſequutus
eſt Bald. in prooemio Decret. verbo Gregorius. nu.
7 23.vbi aſſerit † ex huiuſmodi poſſeſſione clericalis habitꝰ debere
à iudice haberi pro vero clerico, ſic animaduertit idem
Bald.in l.ſi qua per calumniam.poſt numer.2.verſicu. ſed tu-
dic.C.de epiſcop.& cler. Archid. in cap.ſi quis ſuadente.17.
quæſtion.4.atque protulit idem Archidia.in ca.contra morem.
100.diſtinct. Primus verò cum non induat ſacerdotis
veſtes, neq; tonſura inſignitus incedat, pręſumitur non cle-
8 ricus, † ſed prophanus, nō quod habitus in cauſa ſit, vt quis
ſit, vel fiat ſacerdos, ſed quòd ſit nota quædam eorum, quæ
id conſequuntur, vt tradidit Andreas Gail. in pract. obſeruatio.
obſeruat.118.num.4. li. 2. quod quidem eſt argumentum
à ſolitis, & quæ rem comitantur, cap. non eſt facile.11.
9 diſt.Porrò ſignum, † & ſignatum ſub eandem rationem cadunt,
l.ſtigmata.C.de fabric.lib.11. Vnde vulgò ſolet illud iactari,
eum pro eo haberi, qualis indutus incedat, cap.in audientia.
de ſentent. excommun. Si igitur quis in habitu clericali
non inueniatur, non præſumetur clericus. His ea conueniunt,
quæ dicta ſunt ſupra in concluſio. Capellania honoris,
lector illuc te reijcio.

Primùm omnium poſtremum enunciatum ſic limitabis,
10 vt tantùm procedat quò ad fori priuilegium † non tamen
quoad beneficium obtinendum, niſi per litteras doceatur,
vt ſæpius ſupra dictum eſt, & meminere Nicol. Boër. in d.
ſua deciſio.171.num. 13. & Grammat.d.deciſio.81. d.numer.
16. Nam impetrans beneficium cogitur probare proculdu-
11 bio † ſe eſſe clericum, alioqui non obtinebit, vt voluit Ioa.
Andr. in dicto cap. ſi iudex laicus. de ſenten. excomm.in 6.
& ibidem Franc. cum multis alijs allatis per dictum Boërium
in d.ſua deciſio. 171. numer. 12. & 13. & idem ſenſit Cardinal.
Zabarell.in repetit.c.perpendimus. column. 8. verſicul.
vt autem præmiſſorum plenam notitiam habeamus, de
ſenten.excommun.atque etiam profitendo ſcripſit Luc. de
Pen.in l.1.in 25.præſumptione. C. de quæſto. libro 12.per ea
quæ fuere obſeruata in cap. presbyteri. 68. diſtinction. cui
ſententiæ conſulendo ſubſcripſit Domin. de Sancto Gemi.
in conſil.91.in prima quæſt.& ſcripſit Philipp. Dec. in conſil.
125.colum.2.in medio, numer.5.verſi.ſecus eſt in caſu noſtro.
Barbat.protulit in c. quoniam contra. colum.12. num.
45.de probat.

In alia omnia ire videtur Innocen.in capit. ſuper his.poſt
num.10.verſi.ſed quid dices ſi, de accuſa.aſſerens, ſi obijciatur
contra electum, non eſſe clericum electum, ſtante dicta
probatione præſumptiuè emergente ex tali poſſeſſione
12 † non debere probare ſe clericum, poſtquam ei obiectum
eſt, ſed negatiuam probare debere, qui obijcit, vt ſancitum
eſt in capitulo primo, & in capitu. vt circa.de electio.libr.6.
Philipp.Franc.poſt Ioan.And.aſſeruit in dicto ca.ſi fortè. &
Panorm.in capit.fin.poſt num.7.verſi. in hac autem extrinſeca,
de præſump.

Prior tamen ſententia propius ad veritatem accedere videtur,
idque ratione naturali permoti, nam quilibet naſci-
13 tur laicus † niſi clericum ſe probet, vt dicit Ioan. And.in regula
ſcienti, columna penultima, poſt princ.de regul. iur.in
Mercurial.ad id affert contex.in cap. legum. ſecunda, quæſtio.
prima, & ipſum ſequ.Luc.de Pen.in l. quicunque in 62.
præſumptio. C. de apoch. pub. libro decimo, & Aufred.in
repetitio. clement. primæ, de offic. ordinar. colum.prima,
numero quinto, & Bald.in dicto capitulo fin.colum. ſecunda,
numero quarto, verſicul.ſed quæro, nunquid præſumatur
quis clericus, de præſumptio. quia eſſe clericum non inest
à natura, ſicut nec eſſe cerdonem, vel exercitatum, aut in
14 ſcientijs verſatum.† Natura enim non creat artem, ſed diſponit
ad artem, vt colligere eſt ex Valentis reſponſo in l.Stichus.
ff.de legat. tertio. & ex cap. ex ſtudijs. de præſumptio.
& reſpondit Alber.Brun.in conſil.trigeſimooctauo, col.3.
verſicu.nec obſtat.ſi dicatur, quòd ipſe dominus donans eſſet
clericus, idem aſſeruit Bald.in l. Macedoniani.poſt nu.2.
C.ad Maced.

Quod verò ſuperiori loco traditum eſt, clericatum probari
ex ſola poſſeſſione habitus, & clericalis tonſuræ, pro-

cedere

cedere quoad fori priuilegium,ſic velim intelligas,vt hodie
verum ſit ex ſacroſancti Tridentini Concilij decreto,modò
alicui eccleſię ex mandato epiſcopi inſeruiat,&illi ſit aſſcri-
ptus, vel in Seminario clericorum , aut in aliqua ſchola,vel
vniuerſitate, Epiſcopi iuſſu,quaſi in via,ad maiores ordines
ſuſcipiendos verſetur,vt ſancitum eſt in eo.Concil.Triden.
ſeſſio.23.reformat.ſacram.ordin.c.6.& ita in praxi obſerua-
tur,prout nos multoties habuimus in facto.
Secundò limita iuxta ſententiam Io.Galli in arreſtis rela-
ti à Nic.Boër.in dicta deciſio.171.nu.13.id eſt clericalis habi-
tus poſſeſſionem ſufficere,vt procedat,quando eſt eiuſdem
15 prouinciæ,vt regnicola Italus &c.† ſecus verò ſi eſſet Vltra-
montanus & Tranſalpinus,quia tunc de clericatu plenè de-
beret docere,& ita decidit in terminis Grammat. deciſi. 81.
poſt nu.16.quem videas.
Tertiò limita, vt locum ſibi vendicet,ſi talis aſſertus cle-
16 ricus,qui ſit in poſſeſſione clericatus † eſſet poſſeſſor bene-
ficij,aliter enim dicendum eſſet,ſi non eſſet poſſeſſor, vt D.
de Rot.in deciſio. 312. aliàs 13. Nota quòd clericus exiſtens,
titulo de probatio.in antiqui.vbi teſtantur,Ioannem Mon.
& Archidia. ita ſentire in dicto capitulo ſi laicus. & id dire-
mit Bellamer.in deciſio. 612. aliàs 611. Actor admiſſus,verſi.
ſed ſi eſſet reus,de probationibus , & idem Domin.de San-
cto Geminiano conſultus reſpondit in conſil. 91. & ſequi-
tur Boër.dicta deciſio.171. numer.13.qui omnes in hanc de-
ſcendunt ſententiam , hunc qui ſit in poſſeſſione debere
17 probare poſſeſſionem † & tolerantiam antiqui tempo-
ris triginta annorum , ſi credimus Innocent. in capitul. ſu-
per his.de accuſat.quos etiam ſequitur Gramm. dicta deciſ.
81.nu.16.circa finem.
Quarto loco limitabis,non procedere in clerico illegiti-
mo , quia illegitimus , præterquam quòd ſit in poſſeſſione
18 habitus clericalis & tonſuræ,† debet etiã probare, ſibi gra-
tiam factam,vel legibus ſolutum fuiſſe,& ſuum clericatum
probare per litteras,&nõ per communem exiſtimationem
ſolùm , vt dixere Domini de Rota in vna Hiſpalen. canoni-
catus coram domino Ioa.Paulo Tholomeo, vt ipſe teſtatus
eſt in ſuis recollectis deciſionum, deciſ.25.incip. illegitimo
non ſufficit,de probation.
Iſtud tamen velim ſic intelligas , vt verum ſit, quoad iu-
dicium proprietatis , ſcilicet validitatis , vel inualiditatis
19 clericatus , & collationis beneficij † ſecus verò quoad poſ-
ſeſſionem , ſeu quaſi beneficij & clericatus , quia tunc licèt
ſit illegitimus, &non diſpenſatus,tamen manutenendus eſt
in ſtatu , in quo reperitur , per context.in capit. ſi laicus. de
ſenten.excommunic.in 6.vbi Anchar.in tertio notab.&piè
ac doctè declarat D. Vincent. de Fran.regius conſiliarius in
ſua deciſ.189. per tot. Vnde conſequitur, vt ſi quis illegiti-
20 mus † ſit captus pro criminali cauſa à foro ſeculari,ſit remit-
tendus ad ſuum iudicem eccleſiaſticum , tum quia hæc ſit
parui,& leuis præiudicij,teſte Gramm.in deciſio.81.tum et-
iam quia negari nõ poteſt , quin ex collatione ordinum im-
21 primatur character etiam illegitimo, † licèt executio ipſius
ſuſpendatur , per text. in capitul. filij. quinquageſimaſextâ
diſtinct. vbi Domin. & Præpoſit.de quibus meminit, & eos
ſequitur Diaz.in ſua practi.crimin.in verb.illegitimi , in fin.
ver.quod & proſequitur latè D. Vincent.in d. deciſio.189.
nu.4.& ſeq.
Quinto loco limitare poteris , vt ſibi locum non vendi-
22 cet † de rigore iuris,vt loquutus eſt Ioa. And.in cap.in litte-
ris.de ſentent.excommun.in ſexto,& voluere Domini Rot.
deciſio.264.aliàs 8. Nota quod talis eſt opinio Rotæ,titul.
de cau.poſſeſſ. & propriet.in antiquis. Etenim licèt poſſeſ-
ſio clericatus ſine alia probatione tituli inducat præſum-
ptionem , vt tradidit gloſſ. magna,capit. ſuper his. de accu-
ſat. tamen in beneficialibus talis præſumptio non ſatis eſt
23 † ad adiudicandum beneficium,niſi verus titulus probare-
tur,vt capit.primo,de re iudi.libro ſexto,quod quidem ob-
ſeruauit Innocent. in capitul. illud. numer. tertio , de præ-
ſumpt.vt per Rot.deciſio.8.de ca.poſſ.& proprie.aliàs 264.
in antiq.

Verumtamen ſecus eſſet de æquitate, quia ſecundùm e-
24 am ſemper conuenit obſeruari , † præſertim ſi aſſertus cle-
ricus diu fuerit in poſſeſſione clericatus,argumen.l. tertiæ.
ff.ad Macedon.l.Barbarius.de offic.prætor. & dicta deciſ. 8.
aliàs 264.
Sublimita, vt illud procedat etiam ex ſummo iure,ſaltem
25 ad tuendum clericum aſſertum in poſſeſſione , † quia ſem-
per præſumitur pro poſſeſſore , niſi contrarium probetur,
vt animaduerſum fuit in capitulo ex inſinuatione. de pro-
curato. quibus haud dubiè reſpondent ea, quæ obſerua-
uit Archidiac. in capitul. 2. de confeſſ. libr. ſexto , & refert
Rota dicta deciſio 8.de cau. poſſeſſ.& proprie. aliàs deciſio.
264.in antiq.

CONCLVSIO 303.

ARGVMENTVM.

Clericatus per quot teſtes probari poßit.

SVMMARIVM.

1 Clericatus per duos teſtes,qui actui in[te]rfuerint , probari poteſt, ſi litteræ amiſſæ ſint.
2 Probatio per duos teſtes legitima dicitur.
3 Clericatus per duos teſtes probari poteſt, quando non agitur de materia obiectiua , vel quando probare intendens non patitur defectum natalium.
4 Clericatus etiam per vnum teſtem probari poteſt,quando tractatur de nemini præiudicium offerendo.
5 Clericatus probatio per duos teſtes fieri debet, quando lis eſt in iudicio ſuper aliquo beneficio.
6 Presbyter non poteſt ſe talem probare,niſi per litteras.
7 Clericalis tonſura probatur per vnum teſtem.
8 Scriptura nõ eſt de ſubſtantia actus,nec regulariter alterius contractus.
9 Clericatus de iure ciuili non poteſt probari, niſi per ſcripturam.
10 Conſtitutio Imperatorum,vt clerici & monachi , qui ad almam vrbem proficiſcuntur,litteris epiſcopi, quorumlibet eorum muniti ſint,vt pro clericis,& monachis habeantur.
11 Clericatus probatur per teſtes , maximè quando dicitur ſcripturam amiſſam eſſe.

1 Clericatum probari poſſe p̃ duos teſtes † qui
actui interfuerint,ſi litterę cleri-
catus amiſſæ ſint, ſancitum eſt in capit. ſecundo, & cap.ter-
tio.ex. de cleri.pereg.Alexand. conſuluit conſil.centeſimo-
ſeptimo,num.ſeptimo,volumine ſeptimo,& tradidit Bald.
numero quarto,verſic.iſta gloſſ.in cap.licet,primo de teſti-
bus, & ibi Felin.in fin. verbis. Guid.Pap.ſenſit in quæſtion.
474.& Matth.de Afflict.voluit in conſtitutio. Neapol.in li-
2 bro primo,rub.tertia conſtit.de Apoſt.num.12.vbi ait † hu-
iuſcemodi probationem per duos teſtes dici legitimam, i-
dem præterea dicit gl.in auth.quib. mod.nat.li.effic.§.quo-
niam.in verbo legitimis.Idem tenent Cyn.& Alb.in l.ſi qua
per calumniam.& ibi Bal.C.de epiſ.& cler.
Amplia primò,vt probari poſſit etiam per vnum teſtem,
vt ait Afflict. loco ſupra citato , & facit tex.in c.cum itaque,
de conſe.diſt.4.gloſſ. fin.in cap. licet vniuerſis. de teſt.gloſſ.
in c.nuper.in ver.niſi iuratus,de teſtib.& atteſtatur Bal.in d.
c.licet vniuerſis.nu.4.extr.de teſt. tenuerunt Dom.de Rot.
vt per Guidobo. deciſi.133. ibi tamen id procedere ſcribit,
3 quando non agitur de materia obiectiua , † vel quando is
qui quærat probare clericatum non patitur defectum nata-
lis. Petraſancta ſing. 49.incip.nota regulam.numer. 3. Iaſo.
in repet.l.admonendi.numer.198. de iureiur. vbi illam red-
dit rationem, quia iſte actus ex ſui natura principaliter non
præiudicat,& in l.reſcript.numer.7.C.de prec.imper.offer.
Hippolyt.in l.1.§.idem Cornelio.num.7. ff.de quæſt. Fel. in
c. licet vniuerſis. in fine. ver.de teſtib.Caſſan. in conſuetud.
Burg.fol.72.col.1.Gui.Pap.d.deciſ.474. Iaſ. conſil.120.iuri-
dica,in princ. volum.4. ſequitur Rebuff.in tracta.nominat.
quæſt.14.nu.52.

4 Intellige illud tamen procedere † quando tractaretur, vt
nemini præiudicium afferatur, & extra iudicium, vt cele-
brare poſſet, vel alia ſacra exercere, ſiue aliquod aliud ſimi-
le non præiudiciale tertio probare per vnum teſtem ſe eſſe
clericum. Secus verò in iudicio, vt quando ſit lis ſuper ali-
5 quo beneficio, quia tunc ſaltem per duos teſtes † probatio
fieri debet, & per Rebuff. in tractat. de nominatio. d. quæſt.
14. nu. 32. quòd ſi fuerit presbyter, non potuit ſe talem pro-
bare, niſi per litteras, quia ſemper ſolet de eo fieri ſcriptura,
6 † niſi probaretur impedimentum, quare illa ſcriptura tunc
haberi non poſſit, vt per Mil. in repert. in verb. probatio ca-
pellanatus, quem ſequitur Rebuff. vbi ſupra.

Valeret tamen probatio, ſi inſtrumentum ordinum dice-
ret, epiſcopum vltramontanum, quem vocant portatilem,
de licentia & mandato epiſcopi illi ordines contuliſſe, quia
potuit tunc in actu ordinum interueniſſe, maximè ſi ſigilla-
tæ ſunt litteræ ſigillo epiſcopi. Cardin. in cap. Albericus. de
teſtib. Felin. in cap. ſicut. colum. 12. de re iudic. ſequitur Re-
buff. loco ſupra citato, vbi etiam ſcribit, quòd de anno 1414.
die 27. Martij fuit remiſſus quidam Ambroſius Mabriſet.
tamquam clericus ad epiſcopum Pariſienſem, licèt non o-
ſtendiſſet litteras tonſuræ, ſed per informationem & teſtes
de illa apparebat.

7 Sed tamen animaduertendum eſt. Dd. † qui vnum teſtem
ſufficere aſſerunt, loqui de clericali tonſura, vt Bald. docuit
in d. capit. licèt vniuerſis, & Gerard. de Petraſancta in ſingu.
49. & Boër. in deciſ. 171. nume. 24. cuius rei illa videtur ratio
8 † quia ſcriptura non eſt de ſubſtantia illius actus, prout nec
regulariter alterius contractus, verum ad hanc materiam
Ripam conſulas in ca. decernimus. numer. 4. de iudic. vbi id
vberrimè explicat, atq; Fel. in cap. cum cauſam. de teſtib.

Limita, vt prædicta concluſio non procedat de iure ciui-
9 li, † quia illo iure non poteſt probari clericatus, niſi per ſcri-
pturam, ita conſtituere Imperat. Theodoſ. & Valentinia. in
l. ſi qua per calumniam. C. de epiſcop. & cleric. Prætereà in-
quiunt Imp. iubemus, vt omnes clerici atque monachi, qui
de ſuis ciuitatibus ad hanc almam vrbem eccleſiaſtici nego-
tij, vel religionis cauſa, proficiſcuntur, litteris epiſcopi, cui
10 vnuſquiſq; eorum iter facientes obſequitur † muniti adue-
niant, ſcituri, quòd ſi citra hanc fiduciam acceſſerint, ſibi-
met imputabunt, quod non clerici, vel monachi eſſe puta-
buntur. vbi Iacob. de Butr. in cap. legum. ſecunda quæſtio. 1.
tradit latè Rebuff. in practic. ſua benef. titul. de forma. lite.
tonſ. numer. 22. & 24. Guid. Pap. quæſtion. 582. incip. Repe-
ritur inſtrumentum publicum. numer. 2. verſ. Item cum ali-
quis dicit ſe fore clericum. Caſſa. de conſuet. Burg. tit. de iu-
ſtices & droict. §. 6. fol. 7. num. 12. Didac. Couar. pract. quæſt.
cap. 33. num. 3. & hoc ordinario iure procedit. Ea autem quæ
à nobis ſuperius allata ſunt procedunt de iure canonico, vt
tradidere Petr. Bald. Cyn. & Salycet. in dicta l. ſi qua per ca-
lumniam. quo iure per teſtes clericatum probari ſancitum
eſt in cap. ſecundo, & capit. tertio, de cler. peregrinant. at-
que ita decidit Nicol. Boer. dicta deciſio. 171. nume. vigeſi-
mo tertio, & vigeſimoquarto, & reſpondit Alexan. in dicto
11 conſil. 107. numer. 7. volum. 7. † tum maximè quando dici-
tur, ſcripturam amiſſam eſſe, vt ſupra dictum eſt, ſic Rebuff.
in ſua pract. benefic. titu. de litteris tonſuræ. numer. vigeſi-
motertio, argum. l. teſtium. in fin. ff. de teſtib. Huc ſpectant
ea, quæ tradidit Iaſ. in repet. l. admonendi. numer. 186. verſi-
cul. vnus tamen caſus, de iureiurand. Guid. Pap. in deciſion.
474. incipien. de materia priuilegij clericalis, vbi adducit
notatu digna in hac materia. l. ſolennibus. C. de fid. inſtrum.
id etiã voluit Did. Couar. prac. q. c. 13. nu. 3. nam hoc caſu per
teſtes probari poteſt, vt dictum eſt, per quoddã ſubſidium.

CONCLVSIO 304.

ARGVMENTVM.

Clericatus ex diuturna poſſeſſione an probetur.

SVMMARIVM.

1 *Clericatus probatur ex diuturna poſſeſſione.*
2 *Teſtes producti in depoſitione antiquæ poſſeſſionis clericatus quid deponere debeant.*
3 *Clericum quem non eſſe aſſerens, probare debet.*
4 *Prælatus, vel alius, vbi fuit longo tempore in poſſeſſione, non poteſt admitti contra eum exceptio defectus tituli.*
5 *Tolerantia longi temporis probari debet in probando ordinem.*
6 *Clericatum auctoris ſui probabit, qui probauerit ipſum fuiſſe per triennium pro clerico habitum.*
7 *Succeſſor non arctatur probare titulum anteceſſoris, neq; diſpenſationem.*
8 *Clericatus probatur ex diuturna poſſeſſione ad hoc, vt quis in eius poſſeſſione manuteneatur.*
9 *Legitimus quis non præſumitur, quantum ad hoc, vt adiudicetur beneficium, niſi ſe legitimum probet.*
10 *Clericatus poſſeſſio ſi deducta eſt, leuat onere probandi.*
11 *Præſumptio ſemper debet allegari.*
12 *Pro clericatu ex tempore non præſumitur, quando non eſt probata, neque deducta poſſeſſio.*
13 *Clericatus non probatur ex diuturna poſſeſſione celebrandi miſſas.*
14 *Litteræ ſacerdotis non ſufficiunt in probatione ordinum, ſed aliæ litteræ oſtendi debent.*
15 *Titulus non præſumitur ex lapſu temporis antiquiſſimi, quando producitur titulus expreſſus, qui ſit nullus, nec validus.*
16 *Qui vult conſequens, vult & antecedens.*
17 *Collatio ordinaria pendet à ſola voluntate ordinantis, niſi præcedant requiſita iuris.*
18 *Præſumptio eſt pro ſuſceptione ordinum inferiorum, ſi interceſſerit decennium.*
19 *Clericus quando eſt actor, vt ſibi adiudicetur beneficium, nõ ſufficit ei diuturna clericatus poſſeſſio, ſed docere debet de clericatu per ſcripturam, aut teſtes in ſubſidium.*
20 *Clericatus omnino per ſcripturam, vel per teſtes probari debet, ſi clericus ad beneficium admitti velit, Subamplia, vt ibi.*
21 *Clericatus defectum opponens probare cogitur.*
22 *Nominatio ſummi Pontificis non eſt valida probatio pro clericatu, ſi vendicando beneficium quis aſſerit ſe clericum.*

1 Clericatus præterea ꝓbatur † ex diuturna poſ-
ſeſſione, vt cum quis diu deſeruierit
in beneficio tanquam promotus, vt ſi miſſas celebrauerit,
vel euangelium decantauerit, vt fuit obſeruatum in c. illud,
de præſump. & cauit Pau. de Caſ. in conſ. 202. in cauſa conſi-
nium nu. 3. li. 1. & huic ſententiæ congruit, quod notat Dec.
in dicto conſi. 135. nu. 1. & conſi. 152.

2 Ad id tamen animum aduertas † ſi teſtes producantur in
depoſitione huius antiquæ poſſeſſionis nõ ſufficere, vt ſim-
pliciter deponãt, iſtiuſmodi ſacerdotem miſſas celebraſſe,
ſed requiritur, vt deponant de temporis diuturnitate, ideſt
diu miſſas celebraſſe, vt conſultus reſpondit Aymo Crauet.
conſi. 134. num. 41. cum aliquot ſequent. & conſi. 39. nu. 5. &
idem Crauet. de antiq. tempo. in 3. parte, verſic. vidimus in
genere, fol. 127. nu. 30. & ſeq.

3 Præterea obſerues, conditionem vſq; eo procedere, † vt
aſſerenti quem clericum non eſſe incumbat onus proban-
di illud, quod dictum eſt, firmo manente, diu ipſum in ſacer-
dotio deſeruiſſe, ita iſtud diremere DD. de Rota in deciſi. 4.
aliàs 84. Nota vbi contra aliquem excipitur, tit. de proba. in
antiq. ſic etiam Felin. nume. 19. & Innocen. in cap. ſuper his,
de accuſat. colum. 4 poſt num. 10. verſi. ſed quid dices, ſi ex-
cipiatur, non eſt ſubdiaconus, & idem Innoc. in princ. in ca.
innotuit. & ibi quoque Hoſtienſ. Anchar. Panor. numer. 6.
verſic. ex gloſſ. ex. de eo qui ordi. fur. ſuſce. quorum ſenten-
tiæ ſubſcripſit Roma. in l. in illa. numer. 3. & 4. la 1. ff. de ver-
bor. obligat. cum multis alijs collectis à Tiraquell. in tract.
præſcript. §. 1. per decem annos, gloſſ. 4. verſicul. 17. & ijdem
DD. de Rot. in deci. 264. aliàs 4. de cau. poſſeſ. & prop. Nota,
quòd talis eſt opinio, in antiq. Panormitan. in cap. fraterni-
tati. de cler. non reſiden. num. quarto. Anton. de Butr. in ca.
inter

inter quatuor. de cleri. peregri. & in cap. peruenit.de emp.
& vendit. His quoq; adſtipulatur, quod voluit Abb.in c.ni-
4 hil.colum.fi. de elect.dicens,vt † vbi prælatus,vel alius fue-
rit longo tempore in poſſeſſione, non poſſit admitti con-
tra eum exceptio defectus tituli, & ita debet intelligi Rot.
in deciſio.331. nota cum poſt,aliàs 6.de except. in antiq. qui
refert dictũ Compoſtel. in dicto cap. nihil. de elect. vt pro-
cedat ſcilicet, quando prælatus fuit longo tempore in poſ-
ſeſſione, vt tunc non admittatur contra eum exceptio de-
fectus tituli. Idem admittit Felin. in cap.1. de lit. conteſt.&
in cap. illud. colum. 3. de præſump. Gemin.conſil.91. Præ-
5 mitto, quod poſſeſſori.dum voluit † in probando ordinem
requiri, vt probetur tolerantia longi temporis. Idem Fe-
lin.in cap. ſuper his.colum. penul.de accuſat.poſt Innocen.
ibi,Dec.in conſil.118. viſo inſtrumento.volum.2.latè Iaſ.vbi
multa cumulat, in l.ſciendum.colum.8.in quarta limitatio-
ne principali.C.qui admitti, & plura etiam alleg.Fel.in cap.
Albericus, col.2.de teſtib.

Amplia ex mente DD .de Rota, vt ad probandum cleri-
6 catum ſui authoris † ſufficiat probare auctorem fuiſſe per
triennium pro clerico habitum, ſic dirimere DD. Rotæ. in
deciſ.2.de fil.preſb.n.7.8.in nou.incip.voluerunt DD.quòd
opinio.

Subamplia, vt nec arctetur ſucceſſor † probare titulum
7 anteceſſoris, neque diſpenſationem ,ſi ageretur de ſubre-
ptione diſpenſationis factæ cum anteceſſore. Rot. dicta de-
ciſio.2.d. nu.8. & Anchar.conſi.409.

Primò limita prædictam concluſionem, vt procedat
8 quantum ad id † vt quis manuteneatur in poſſeſſione ſui
clericatus, non autem adiudicandum clericatum, & ratio-
ne eius beneficium poſſeſſum, ita decidit Rota deciſ. 4. de
ca.poſſ.& propr.aliàs 264.in antiqu.talis eſt opinio. Dicens
talem præſumptionem non efficere, vt poſſit adiudicari ti-
tulus beneficij, vel clericatus, niſi verus probetur titulus,
moti auctoritate contex. in c. 1. de reg. iur. in 6.iſtud etiam
ſenſit Rot.deciſ.343.aliàs 1. in antiq. Nota quod non præſu-
9 mitur, titu.de præſumptio. dicens † non præſumi quem le-
gitimum, quantum ad hoc, vt adiudicetur beneficium, niſi
probet ſe legitimum, ſecus quantum ad illud, vt quis manu
teneatur in poſſeſſione, quia præſumitur legitimus, niſi
contrarium probetur. Et hoc etiam tradit Rot. deciſio. 40.
aliàs 3. Nota vbi reus eſt in poſſeſſione, titu. de proba. &
deciſio.312. aliàs 13. Nota quòd clericus exiſtens, eod.tit. de
probatio. in antiqu.

Secundò limita concluſionem, vt procedat, quando ali-
quis eſt in poſſeſſione clericatus, & eſt deducta dicta poſ-
ſeſſio, † quia tunc leuat onere probandi, ita probat text. in
10 capit. ſi iudex laicus. de ſenten.excommu. in 6. & probatur
in §. commodum. Inſtit. de interdic. & generale eſt axioma
11 † vt ſemper præſumptio debeat allegari, quod habetur in
clem. appellanti.de appellatio.& in l. ſi adulterium cum in-
ceſtu. §. idem Pollioni, & ibi Bartol. num.14. ff. de adulter.
Secus quando non eſt probata, neq; deducta poſſeſſio cle-
12 ricatus, † quia tunc non procedit hæc deciſio, vt ex tempo-
re præſumatur pro clericatu.

Tertiò limita tribus alijs modis, quos habuiſti ſuprà in
concluſione, Abb.in ſecunda intelligentia, cum aliquot ſe-
quentibus, quæ huc referre non cenſui, ne bis idem repe-
tatur, quod penitus eſt abſurdum.

Quartò limita, vt non procedat concluſio in ſuperiori-
bus ordinibus, pro quibus non præſumitur ex poſſeſſione,
13 ſi non conſtaret de ordinibus inferioribus † nam etſi diu
miſſas celebraſſet, tamen ex hac diuturna poſſeſſione non
probaretur clericatus, vt in terminis ait Rebuf. de for. lite.
tonſu. in prac. benefi. num. 28. vbi inquit, non ſufficere o-
ſtendere litteras ſacerdotij, niſi alias etiam litteras ordinum
oſtenderet, quia per ſaltum poſſet eſſe promotus, cap. 1. de
14 cler. per ſalt. promot. † alioquin fruſtrà conficeretur ſcri-
ptura de quolibet ordine, ſi per ipſam non eſſet proban-
dum, niſi eſſet integritas ordinantis, quod ſenſit Panorm.
in c. niſi. de præben. poſt numer. 3. verſicu. vbi dicit, quòd
ſi quis probet ſe fuiſſe ordinatum, atque Felin. in c. ſuper
his. num. 19. verſicu. ex quibus, de accuſat. & ſequutus eſt
Præpoſit. in capitu. ſollicitudo.52. diſtinctio. colum.2. Caſ-
ſa. tradidit in conſuet. Burg. titu. des iuſtices & droict. §. 6.
fol. 70. nume. 12. verſicu. vide etiam, & per ſimilitudinem
idem conſuluit Bellam. in conſi.10. colum.decima, in prin-
15 cip. vbi ait † non præſumi titulum ex lapſu temporis anti-
quiſſimi, cuius initij memoria non extet in contrarium,
quando producitur titulus expreſſus, qui ſit nullus, nec
validus, tunc enim ſtamus expreſſo, vt reſpondit Aymo
Crauet. conſilio 134. num.44. & 45. vbi latè, & cautum reli-
quit Paul. de Caſtr. conſilio 81. in cauſa quæ vertitur, co-
lum. 3. ad fi. num.3. lib.2. & conſultus reſpondit Dec. conſi-
lio 13.colum.1. num.2. & conſil.36.colu.3. ad fi.num.5.Curt.
Iun. reſpondendo ſenſit in conſilio 130. colum.2.ad fi.Abb.
conſulendo voluit in conſilio 61. columna fi. num.6. verſi-
cul. item antiquitas. lib. 1. quibus concinit, quod animad-
uertit idem Crauet. in tract. de antiq. tempo. in tertia parte.
§.vidimus in genere, num.28.fol.127. Nec obſtat, nec etiam
me mouet, ſi quis dicat, cum probatur de ordine maiori &
ſacerdotali, præſumi debere præceſſiſſe ordines minores,
16 per illud axioma, quod circumferri ſolet, vt † qui velit con-
ſequens velit & antecedens ad illud. l. ad legatum. l. ad rem
mobilem. ff. de procurat. etenim reſpondetur, id procede-
re in his, quæ pendent à mera voluntate diſponentis, ſecus
17 in alijs, vt in hoc caſu, nam ordinaria collatio pendet † à
ſola voluntate ordinantis, niſi præcedant requiſita iuris, er-
go &c. vt tradidit Aym. Crat. in d. conſil. 234. num.45. Præ-
terea, quòd ex maioribus ordinibus non præſumantur mi-
nores, conſuluit Bellamer. in conſil.30. colum.2. in fi. teſta-
tur Innoc. in c. 1. de cleri. peregrin. & hoc dilucidè docuit
Bartol. in l. illud. ff. de acquir. hęredit. moti auctoritate con-
text. in cap,2. de cleri. peregri.

18 Sublimita non procedere, ſi interceſſiſſet decennium †
nam tunc eſt præſumptio pro ſuſceptione ordinum infe-
riorum, ſic placuit Franc. Aret. in additio. ad Caſtren. in l.
illud. ff. de acquir. hæred. adducit ea, quæ obſeruata fuere in
l. qui in aliena. ff. eodem, & à recentioribus in l. ſciendum. ff.
de verborum obligat.

Quintò limita, vt concluſio ſolum procedat in poſſeſſo-
re beneficij, vel abſoluatur à petitione actoris, vel vt ma-
nuteneatur in poſſeſſione, licèt non doceat de clericatu per
19 ſcripturam aut teſtes † ſecus quando huiuſmodi clericus
eſt auctor, vt ſibi adiudicetur beneficium, quia eo caſu non
ſufficeret ſibi hæc diuturna clericatus poſſeſſio, ſed neceſſe
eſt vt conſtet de clericatu per ſcripturam, aut per teſtes in
ſubſidium, cæteroqui beneficium ſibi vt idoneo adiudicari
non poteſt, ita deciſum fuit à DD. Rotæ deciſio.17. de pro-
batio. aliàs 312. nota quòd clericus, & deciſio. 1. de præ-
ſumpt. aliàs 34. in antiq. nota quòd non præſumitur, quibus
adhæſit Rebuff. in tract. nomi. in 22. & 23. quæſt. princ. pag.
154. num. 13. quos omnes ad idem refert & ſequitur, Aymo
Crau. in tract. de antiquit. tempor. in 3. parte, ſectio. vidimus
in genere, num.33.

Quod autem dictum eſt in ſuperiori limitatione neceſſe
eſſe omninò per ſcripturam, vel ſaltem per teſtes probare
20 clericatum, † ſi ad beneficium admitti velit.

Primò ſubamplia, vt procedat, etiamſi ab alio tertio
non opponatur, ſed de habilitate tantum illius perquiratur
ab exequutore impetrationis beneficij obtentæ in forma,
ſi dignum &c. non enim præſumitur ſubeſſe hæc qualitas
clericatus, cum extrinſecus adueniat, quæ non præſumitur,
vt ſæpius ſupra dictum eſt c. cum nobis. ex. de electio. Io-
annes Andreas in Mercurial. in reg. non licet actori, de reg.
21 iur. in 6. ſecus ſi à tertio opponatur defectus clericatus, †
quia ipſe cogitur probare, alioquin punitur, vt in c. pri-
ma, & c. vt circa. de elect. libro ſexto, c. cum dilecti. in an-
tiq. Card. Zabarel. in clemen. vnica. quæſtio. 4. de except.
Ioan. de Imol. & Felin. in c. fi. nume. 4. poſt Abb. ibi num. 5.
& 6. de præſump. latè Nicol. Boer. deciſio. 171. num. 15. &
16. quem vide.

Secundò ſubamplia, vt procedat, etiam ſi ſummus Pon-
tifex illum nominauerit clericum in tali collatione bene-
22 ficij, † quia huiuſmodi nominatio non eſt valida probatio
pro clericatu, ſi vendicando beneficium ſe clericum aſſe-
rat, ita voluere Ioan. Andr. in Mercurial. in reg. non licet.
& Pet. de Anchar. & Franc. in cap. ſi iudex laicus. de ſent. ex-
commu. in 6. & affatim traditum eſt à Boer. in dicta deciſio.
171. num. 12.

CONCLVSIO 305.

ARGVMENTVM.

Clericatus an per litteras Epiſcopi, & alijs hic enumeratis modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Clericatus per litteras epiſcopi probatur.*
2 *Litteræ epiſcopi fidem faciunt probabilem & veram, ſi obſignatæ ſint ſigno authentico, & ad talia conſueto, vel manu ipſius ordinarij ſubſcriptæ, vel ornatu teſtium.*
3 *Clericatus probatur per litteras promotionis ad diaconatum.*
4 *Clericatus non probatur ex nominatione ſummi Poutificis, vel epiſcopi in literis collationis beneficij.*
5 *Clericatus probatur etiam per indicia, & argumenta.*
6 *Clericatus probatur ex confeſſione partis.*
7 *Confeſſio aduerſarij non probat titulum in beneficialibus, ſed bene quoad obtinendum in poſſeſſorio.*
8 *Probatio tituli leuior ſufficit in poſſeſſorio, ſecus quando agitur in petitorio.*
9 *Confeſſio aduerſarij licèt non probet plenè in beneficialibus, ſufficit tamen ad imponendum ſilentium confitenti.*
10 *Confeſſio partis ſufficit ad coadiuuandum titulum.*
11 *Clericatus probatur per famam concurrentibus aliquibus adminiculis.*
12 *Clericatus illigitimè nati probatur per famam concurrentibus alijs coniecturis.*
13 *Clericatus illegitimi non probatur ex ſola fama.*
14 *Præſumptio eſt contra illegitimum, & ad illam euitandam tenetur ipſe oſtendere litteras ſuæ diſpenſationis.*
15 *Clericatus probatur per ſolam aſſertionem Cardinalis dicentis quem eſſe clericum.*

1 Clericatum probari per litteras epiſcopi † at-
teſtantis ſe contuliſſe ordines il-
li, qui clericum ſe aſſerit, latè proſequitur Felin. in c. poſt
ceſſionem, numero 3. & nume. 15. verſicu. fallit 7. de pro-
batio. Petr. de Belluc. in ſuo Speculo princ. Grammat. de-
ciſi. 81. num. 1.

Hoc tamen ſic intelligas procedere, dummodo obſigna-
tæ ſint ſigno authentico, & ad talia conſueto ipſius ordi-
2 narij † vel epiſcopi, & ſubſcriptæ fuerint manu teſtium, ſic
enim faciunt fidem probabilem & veram, iuxta ſenten-
tiam Fel. in d. cap. poſt ceſſionem, num. 3. de probatio. Hæc
tamen fuſius, & vberius explicabuntur in concluſione, lit-
teræ epiſcopi, infrà.

3 Amplia concluſionem procedere † vt etiam probetur
clericatus per litteras promotionis ad diaconatum, quam-
uis in illis dicatur, illum ordinem non fuiſſe collatum à pro-
prio epiſcopo, nam per huiuſmodi litteras ad diaconatum
probatur clericatus, vt traditum eſt in additionibus ad de-
ciſio. Rotæ. 2. de filijs preſbyter. in nou. nu. 14.

Limita vt non procedat, ſi epiſcopus, vel ſummus Pon-
tifex in litteris collationis beneficij nominet ipſum aſſer-
4 tum clericum ſimpliciter, † quia ex hac nominatione in hu-
iuſmodi litteris facta non probatur clericatus, vt voluit Pet.
de Ancha. in c. ſi iudex laicus. de ſent. excommu. in 6. & ibi
Philipp. Franc. in §. non ſic, & Ioan. Andr. in Mercuriali-
bus in reg. non licèt. in 6. cuius opinioni ſe reijcit Matth.
Afflic. in conſtit. Neapo. conſt. Apoſtatantes. rub. 3. lib. 1. nu-
me. 12. verſic. & an per litteras, quòd verò litteræ huiuſce-
modi beneficij non probent clericatum, ſequitur Alexand.
in l. ſi prius. ff. de nou. oper. nunciat. num. 38. & Bald. in l. ſi
* qua per calumniam. C. de epiſ. & cler. quem ibi * commu-
niter DD. ſequuntur, vt atteſtatur Thom. Gram. d. deciſ. 8.
nume. 4.

De his litteris epiſcopi quando probent, & quando non,
dicetur latius in ſuo loco, & conſulas Fel. & DD. hæc vſq; ad
nauſeam tradentes in ca. poſt ceſſionem. de probatio.

Præterea non ſolum per epiſcopi litteras, ſed etiam per
5 indicia † & argumenta probatur clericatus, vt cautum eſt
in c. inter quatuor. & ibi gl. in verbo per argumenta, de cle-
ri. peregri. & ſeq. Nicolaus Boer. d. deciſ. 171. nu. 25.

6 His addas, clericatum probari † ex confeſſione partis, vt
conſuluit Aymo Crauet. conſil. 93. num. 4. quem latè id exa-
minantem conſulas, & profitendo ſcripſit in c. 1. colum. 2.
de eo qui mit. in poſſ. lib. 6. & ibi Philipp. Franc. col. 4. Rot.
deciſio. 433. in antiq. incip. nota quòd tum quid, tradit Mi-
lis in repert. in verb. probari non poteſt titulus, & in verb.
7 poſſeſſor recuperand. agens in beneficialibus, dicẽs † quòd
confeſſio aduerſarij non probat titulum in beneficialibus,
ſed bene quoad obtinendum in poſſeſſorio.

Limita, vt tantum concluſio procedat, quando agitur
8 de poſſeſſorio † in qua ſufficit leuior tituli probatio, ſecus
autem eſſet, quando ageretur in petitorio iudicio, vt ſibi
adiudicaretur beneficium, ita decidunt in terminis DD.
Rotæ deciſio. 408. fuit dubitatum, vtrum confeſſio, in nou.
Crau. d. loco ſup. citato. Bella. deciſio. 183. aſſertioni Cardi-
nal. & eſt deciſio Capel. Toloſ. quæſt. 423. item fuit quæſi-
tum, vtrum in cauſis beneficialibus, tradit Felin. in c. olim.
colum. vltima, in princ. verſicu. limita ſecundò, poſt nu. 10.
de reſcrip.

Illud verò animaduerſione dignum in hac re non præte-
9 rierim, vt etſi confeſſio partis † nõ probet plene, vt dictum
eſt, in beneficialibus, adeo vt non ſufficiat ad adiudicatio-
nem beneficij, ſufficit tamen ad imponendum ſilentium
confitenti, ita cauere DD. de Rot. deciſio. 245. Nota, quòd
vbi poſitio. in antiqu. de poſit. & confeſ. aliàs deciſio. 44. de
10 teſti. in antiq. inſuper † ſufficit talis confeſſio ad coadiuuan-
dum titulum, vt inſigniter dixit gloſſ. in c. pen. in verſicu. ſi
non appareat. de reſcrip. libro 6. quam pro ſingulari notat
Barbat. in c. tuæ. colum. 10. vt lite non conteſta. Felin. in cap.
olim. colum. penult. & ſeq. num. 9. & 10. de reſcrip. Crauet.
d. conſil. 93. num. 4. & 6.

Illud inſuper ſubiungam, clericatum probari per famam
11 † concurrentibus aliquibus adminiculis, ſic Papazo. in ad-
ditio. ad deciſionem DD. Rotæ deciſ. 2. de filijs preſbyter.
num. 13. in nou. aſſerens ita fuiſſe obtentum per DD. de Rot.
in vna Leodienſ. decanatus.

12 Quod ibi ampliatur etiam procedere in † illegitimè na-
to concurrentibus alijs coniecturis, vt tenuiſſe pariter di-
ctos DD. affirmauit Peregri. in ſuis deciſio. deciſio. 26. lib. 2.
ſecus eſt, vbi concurrat ſola fama, nam tunc ex ea non pro-
13 batur † clericatus illegitimi, vt idem DD. diremere die 23.
Octobris. 1542. in vna Calagurgitan. denogron. Proponen-
te Domino de Thanis, vt refert Puth. deciſ. 363. lib. 1. vbi at-
teſtatur ita Rot. ſeruare per conſil. Gemin. 91. idem eſt teſta-
ſtatus Guidobon. deciſion. 133. & Chiſan. deciſio. 26. ratio
14 eſt, † quia præſumptio eſt contra illegitimum, & propte-
rea tenetur oſtendere litteras ſuæ diſpenſationis, vt per Bi-
ſignetum deciſio. 2. de probat. & Papazo. vbi ſupra.

Nec ſilentio præteribo, clericatum etiam probari per
15 ſolam aſſertionem Cardinalis † dicentis, quem eſſe cleri-
cum, teſtis mihi eſt ad hoc Bald. in proœm. decretal. in prin-
cip. nume. 23. teſtatur Archid. in capitu. nihilominus, 90.
diſtinct. Cætera huc ſpectantia commodius examinabun-
tur infra in concluſione, ordinatus.

CONCLVSIO 306.

ARGVMENTVM.

Clerico teſti quanta fides habeatur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Clericus ratione presbyteratus eſt magis idoneus teſtis, quàm laicus.*
2 *Teſtimonium quatuor clericorum par eſt cum teſtimonio ſex laicorum.*
3 *Clericus dicitur quodammodo teſtis omni exceptione maior.*
4 *Clerico tanta fides habetur, vt non poſſit repelli à teſtimonio dicendo pro ſua eccleſia abſq; iuſta cauſa.*
5 *Clerici non ſolùm repellendi non ſunt à depoſitione teſtimonij, ſed omninò cogendi tam pro ſua eccleſia quàm contra eam, deficientibus alijs probationibus.*
6 *Clericus non poteſt teſtificari contra laicum in cauſa criminali, in qua agitur pœna ſanguinis.*
7 *Clericus teſtificari poteſt in cauſa criminali, vbi pœna ſanguinis non agitur.*
8 *Quilibet de vniuerſitate recipitur pro teſte, ſi aliquis de vniuerſitate accuſet prælatum.*

Clericum ratione preſbyteratus eſſe magis idoneum teſtem † quàm laicum, voluit
1 gloſſ. in cap. monachus, in verbo compendia. 77. diſt. vbi
dicitur tantùm par eſſe teſtimonium quatuor clericorum
2 † quàm ſex laicorum, quod idem conſulendo ſequitur Socin. conſi. 28. colum. 3. circa princ. Dec. tradidit in c. ex litteris. colum. 2. num. 24. de probatio. quod verò teſti clerico magis credatur, reſpondit Alexand. conſil. 43. colu. 1. nume-ro 5. volum. 7. quos omnes refert, & ſequitur Crauet. conſilio 169. nume. 3. Dec. conſil. 109. ante fi. nume. 4. verſicu. non obſtat, quòd abſoluatur. Caſtren. conſil. 143. viſo proceſſu, & atteſtationibus, col. fi. num. 3. ver. item adeſt 2. frater Bartholomæus, lib. 2.

Amplia, vt etiam is dicatur quodammodo teſtis † omni
3 exceptione maior, ſic cauit Aymo. d. conſil. 169. num. 4. in fi. ver. Anto. de Butr. ſenſit in c. 2. ext. de electio. & Franc. Curt. conſuluit conclu. 10. de teſtibus, & idem Butr. tradidit in c. cum nuncius, num. 5. de teſtibus, Guid. Pap. decidit in quæſt. 65. num. 1. Corn. id vidit in conſi. 135. num. 7. volu. 2. Felin. idem docuit in d. c. cum nuncius, num. 3. cum gloſſ. ibidem.

Cui quidem clerico tanta fides habetur, vt etiam non
4 poſſit repelli † à teſtimonio dicendo pro ſua eccleſia abſq; iuſta cauſa, vt ſancitum eſt in ca. cum nuncius. de teſtib. cum ſupra allegatis auctoritatibus, c. 1. in fi. cum gloſ. ibi. item ciuili iure, niſi in cauſa eccleſiæ ſuæ, & cap. 2. §. poteſt etiam, verſicul. ſed pro eccleſia, quæ mater &c. 14. q. 2. & ibi gloſſ. 1. verſicu. ſed eccleſiæ tantum, Specu. §. 1. ver. ſed nunquid rector, num. 23. tit. de teſte. Deci. in c. tertio loco, nume. 17. de probat.

Iſtud velim ſic amplies, vt non ſolum repellendi non ſint
5 clerici à depoſitione teſtimonij † ſed omninò ſint cogendi tam pro eccleſia, quàm contra eam deficientibus alijs probationibus, ſic habuimus ab Innoc. in d. c. cum nuncius, arg. ca. quiſquis metu. 11. q. 3. & à Curt. in ſuo tract. de teſtib. concluſi. 49. num. 97.

Poſtremo loco à nobis traditum limitabis non procede-
6 re in cauſa criminali † nam contra laicum in ea non poteſt teſtificari clericus, quod placuit gloſſ. in c. teſtimonium. 11. quæſt. 1. c. de cætero. extr. de teſtibus, argu. contrariorum, quod verum eſt in ea cauſa, in qua ageretur de pœna ſanguinis, ita concludit Abb. in 1. not. & cæteri ſcriben. in d. ca. decætero, & ita debet intelligi text. in d. c. teſtimonium. quem ſic intelligit gloſſ. in c. 1. 51. diſtinc. in verbo ad ſacer-
7 dotium † ſecus autem in cauſa criminali, vbi pœna ſanguinis non ageretur, ca. quandoque. 14. q. 2. ſecundùm Abbat. in d. cap. decætero. in 1. not. & Butr. in d. c. dilecto. de teſtibus cogen.

Verum iſtud ſublimitabis, niſi aliquis de vniuerſitate ac-
8 cuſaret prælatum † tunc enim quilibet de vniuerſitate recipitur pro teſte, ita cautum eſt in 2. q. 7. c. lator, & meminit Innoc. in d. cap. cum nuncius. de teſti.

CONCLVSIO 307.

ARGVMENTVM.

Clientulus an poſſit eſſe teſtis pro ſuo patrono.

SVMMARIVM.

1 *Clientulus non eſt idoneus teſtis pro patrono ſuo.*
2 *Clientulus repellendus eſt à teſtimonio propter affectionem, quæ regulariter repellit teſtem à teſtificando.*
3 *Teſtis non eſt omni exceptione maior, in quo eſt præſumpta affectio.*
4 *Clientulus teſtis eſſe poteſt finita clientela.*

1 Clientulum non eſſe idoneum teſtem † pro patrono ſuo tradidit Specula. in titu. de teſtibus in princ. nume. 13. verſicu. quid ſi olim fuit, quem refert, & ſequitur Campeg. in ſuo tract. de teſtibus, regu. 19. eiuſdem ſententiæ acceſſit Alberic. de Malet. tract. de teſtibus, num. 39. qui ad id adducit l. recipiendum. §. furta. ff. de pœnis, qui §. furta. non probat (vt arbitror) concluſionem noſtram, quia loquitur de clientulo commorante in domo patroni, quod in clientulis noſtri temporis verum eſſe non poteſt, qui vt plurimum non commoran-
2 tur in domibus patronorum † ſed ea ratione illum potius à teſtimonio repellendum eſſe videtur propter affectionem, quæ regulariter repellit teſtem à teſtificando, vt tradidit Campeg. in tracta. de teſti. in reg. 312. per text. in l. fin. ff. de teſti. eodem ea pertinent quæ ſcripſit Cur. in tract. de teſti.
3 conclu. 30. num. 66. † vbi dicit, teſtem non eſſe omni exceptione maiorem, in quo ſit præſumpta affectio.

Limita concluſionem, vt procedat tantùm quandiu quis
4 eſt cliens, nam finita clientela † teſtis eſſe poteſt, ſic voluit Speculat. d. loco ſupra allegato, nu. 13. ver. quid ſi olim fuit, argum. l. 3. §. affinitatis. ff. de poſtulan.

CONCLVSIO 308.

ARGVMENTVM.

Codicilli probatio quo pacto fiat.

SVMMARIVM.

1 *Codicillus, quando agitur, quo pacto factus ſit, per duos teſtes probatur.*
2 *Legatum validum & obſcurum poteſt coram duobus teſtibus declarari.*
3 *Quod à teſtatore dictum fuit, & à notario prætermiſſum, poteſt per teſtes probari, vt ſuum ſortiatur effectum.*
4 *Teſtes duo ſufficiunt in declaratione voluntatis teſtatoris.*
5 *Teſtes, qui admittuntur in teſtamento, admittuntur etiam in codicillis.*
6 *Mulieris teſtimonium idoneum eſt in codicillis.*
7 *Legatarius licèt in teſtamento admittatur, non tamen admittitur in codicillis.*

Codicillus vt probetur, licèt ad ſolemnitatem ipſius requirantur quinque teſtes.
1 l. fin. C. de codicill. † tamen quando agitur, quòd hoc pacto, vel illo ſit factus, ſufficiunt duo teſtes, vt dicit Guid. Pap. conſil. 118. circa definitionem proceſſus. ſub num. 6. verſicu. & licèt quò ad ſolemnitatem, teſtem ad id adducit glo. & ibi Azo. & DD. in l. comparationes. C. de fid. inſtrum. in verbo duobus. l. hęredes palam. ff. de teſtament. quę gloſſa loquitur idem de teſtamento, reſpondit Alex. in conſil.
2 54. num. 3. lib. 3. dicens † legatum validum & obſcurum poſſe coram duobus teſtib. declarari, per gloſ. ordinariam in l.
* hæredes palam. §. 1. ff. de teſta. quam * communiter fore receptam à noſtris ibi teſtatur.

Indubitati enim iuris illud eſt, quod fuit à teſtatore di-
3 ctum † & à notario prætermiſſum, poſſe per teſtes probari,

vt ſuum ſortiatur effectum, ita dilucidè tradit Paul. de Caſt.
in conſi. 18.num.3. vol.2.& ante eum cauit Rom.in conſilio
385. num.7.in fi.& ſi agatur de declaratione voluntatis ipſi-
4 us teſtatoris † duo profecto ſufficiunt teſtes, vt poſtallega-
tam gloſſ. in d. l. palam.§. ſi quid poſt factum teſtamentum,
placuit Signor. in conſil. 188. nume.19. cui aſſentit.Oldr. in
conſil.297.num.7.& obſeruauere Bartol.in d.§.ſi quid poſt
factum teſtamentum,nu.4.& Caſtr.num.13.ſcribit Soc.ſen.
in conſi.92.num.10.vol.2.& idem tradidit Soc.Iun.in conſi.
189.num.30.vol.3.& profitendo docuit Bart.in l.cum pro-
ponebatur, num.3.ff.de leg.2.

5 Huc accedat in codicillis eoſdem teſtes admitti,† qui ad-
mittuntur in teſtamento, vt ſcripſit Crot. in ſuo tract.de te-
ſtibus, par. 2. num.1. & 2. vbi hoc limitat in muliere, quæ li-
cèt in teſtamento non ſit teſtis idonea, tamen in codicillis
6 eſt idoneum † eius teſtimonium, teſtatur gloſſ. in l.fi. C. de
codicillis.

Quod idem arbitratur etiam procedere in legatario, qui
7 non admittitur in codicillis † licèt in teſtamento admitta-
tur,ea ratione, quia in codicillis totum negotium agitur in-
ter teſtatorem, & legatarium,eandem opinionem ſequitur
Socin. in l. ſi quis ita. in fi.ff. de reb. dub.& Bald. in l.ſi quæ-
ſtio.ff.de teſtamen.ſed Petrus de Moncad. in addit.ad Crot.
vbi ſupra contra ſenſit, motus auctoritate Impera. Zeno-
nis, qui id dilucidè ſanxit in l. dictantibus. C. de teſtam.in-
ducendo vt ibi per eum, tamen in fin. ſuæ ſententiæ pro-
pter auctoritatem illorum virorum non firmat pedes, ſed
ipſe quæſtionem relinquit cogitanti, prout ego etiam alio-
rum iudicio relinquo.

CONCLVSIO 309.

ARGVMENTVM.

Cogitatio quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Cogitatio mentis probatur per ſolam confeſſionem.*
2 *Cogitatio mentis aliter quàm per confeſſionem probari poteſt.*

1 Cogitatio mentis quo pacto probetur, ſi quis à
me ſciſcitetur, huic † per ſolam con-
feſſionem poſſe probari ex Bald. ſententia reſpondebo, in
l. ſi quis non dicam, colum.1. verſic.iſtud tamen fallit in hæ-
reſi. de epiſcop. & cler. & fuit animaduerſum in l.2.ff.de in-
terrogat. action.

2 Non tamen † ſola confeſſio probat cogitationem,verum
etiam aliquando colligi poteſt ex alijs ſignis quàm per con-
feſſionem, vti in percelebri illa l. triticum. ff.de verbo.ob-
liga. vbi ſtipulatio aliàs per ſe inualida, eſt efficax ratione
cogitationis, quæ cognoſcitur ex certis illius ſtipulationis
indicijs,latè Zaſ.ibidem & conſulas ea quæ diximus in con-
cluſione, animus, vbi quàm plures formauimus huius rei
concluſiones.

CONCLVSIO 310.

ARGVMENTVM.

Cognatus an teſtimonium dicere poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Cognatus licèt dicendus ſit perſona domeſtica, non tamen à teſti-
monio dicendo repellendus eſt.*
2 *Cognatio ſpiritualis maior eſt, quàm vinculum adoptionis.*
3 *Compater, & patrinus prohibentur eſſe teſtes.*
4 *Quilibet admittitur ad teſtimonium dicendum, qui non reperi-
tur expreſsè prohibitus.*

Cognatus licèt quodammodo ſit dicendus per-
ſona domeſtica, arg. l.vnicæ.C.de e-
1 menda. propin. † non tamen iccircò à teſtimonio dicendo
eſt reijciendus, quod placuit Speculat. ti. de teſtib.in princ.
num.14. verſic.ſed nunquid agnati, quem refert Alber. de
Malet. tracta.de teſtib.num.4. quæ concluſio procedit tan-
tum in cognato carnali, quia ſi loqueremur de cognatione
2 ſpirituali,fortaſſe ſecus eſſet dicendum,nam maior eſt † co-
gnatio ſpiritualis, quàm vinculum adoptionis, gl.eſt not.in
c. qui dormierit.30. q.2. & in c. Pitatium.30. q.3. & ad hoc
conſulendus erit Curti. in tract. de teſti.in ſua concluſ. 30.
3 præterea, quod tam compater, quàm patrinus † prohibe-
antur eſſe teſtes, dixit Bald.in l.generaliter.per illum text.ff.
de in ius vocan. cuius ſententiæ adhæſit Salic. in l.teſtis ido-
neus. ff. de teſti. id quod falſum eſt, nam compater & patri-
nus non repelluntur à teſtimonio, quod illa ratio confir-
mat, nam edictum de teſtibus eſt prohibitorium certarum
4 perſonarum, † quilibet ergo admittitur, qui non reperitur
expreſsè prohibitus.l.1.cum gl.ff.de teſt.& gl.in l.quoniam.
in gl.fi.C.de hæretic.& Manich.idem ſenſit Bar.in conſ.92.
incip. in quæſtione vertente inter D. Simonem, nu. 8. Bald.
& Salic. ſibi aduerſantes in l. parentes C.de teſtib. Alex.in l.
generaliter, nu.5. ff. de in ius vocand. & multis alijs allatis à
Iaſ. in l. apertiſſimi, ſub num. 8. vbi iſtud diligenter eſſe ob-
ſeruãdum aſſerit, C.de iudicijs, & in d.l. generaliter.in 1.co-
lum. ff. de in ius voc. ſed leuiter attigiſſe ſit ſatis, cum latius
hæc docuerimus in concluſionibus, coniunctus, & conſan-
guineus, ad quas te reijcio.

CONCLVSIO 311.

ARGVMENTVM.

Coitus impotentia quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Coitus impotentia probatur per confeſſionem viri in ſui præiudi-
cium.*
2 *Coitus impotentia ad hoc, vt diſſoluat matrimonium, requiritur,
quòd durauerit per triennium.*
3 *Statutum de lucranda dote vxore mortua, non habet locum in eo,
qui propter impotentiam coire non poteſt.*
4 *Coitus impotentia vbi probatur per alia ſigna vrgentia, & mani-
feſta, non requirit triennalem cohabitationem ad matrimonij
diſſolutionem.*
5 *In certis non eſt opus aliqua temporis coniectura.*
6 *Mulier ſi tempore contractus matrimonij aſſerat ſe virginem, &
poſtea fateatur ab alio corruptam, non eſt audienda, vt potè
quæ alleget ſuam turpitudinem.*
7 *Matrimonium dirimi poterit, ſi per inſpectionem viri ſtatim pa-
tebit de eius impotentia.*

Coitus impotentiã probari per confeſſionem viri
1 † in ſui præiudicium, clarius eſt, quàm vtà
me probetur. Quod feciſſe Antonium Caracallam ex mor-
bo impotẽtem legimus, nam cum Virginem Veſtalem Clo-
diam lætam ſtupraſſe diceretur, & illa viua ſepelienda eſ-
ſet, clamauit, ipſum Antonium ſcire ſe virginem eſſe, quod-
que propter impotentiam virum ſe præſtare non potuerit,
Xiphilinus in Antonino. iſtiuſmodi verò impotentia non
præſumitur præceſſiſſe matrimonium, niſi conſtet, nunquã
fuiſſe conſumatum, quia tunc præſumitur præceſſiſſe, ſed
2 tamen obſerues, ad hoc † vt matrimonium diſſoluatur ob
hanc coeundi impotẽtiam, requiri iſtiuſmodi impedimen-
tum duraſſe per triennium, vt de omnibus, quæ dixi, teſta-
tur Iaſ. conſi.58.per totum,& 59.etiam per totum, vol.1.vbi
concludit, ſtatutum de lucranda dote vxore mortua nõ ha-
3 bere locum in eo, qui propter impotentiam † coire non
poteſt, licèt vxorem traduxerit domum, quamuis iura ſuper
tali tempore inter ſe repugnare videantur, nam decretalis
1. quæ incipit, accepiſti, de frigid. & malef. tradit de ſeſqui-
anno.lex, in cauſis.C.de diuor.aſſerit de biennio, & in d.tit.
de frigid. eſt decret. laudabile, quæ loquitur de triennio,
quod etiam habetur in authen.de nupt.§. per occaſionem,
collat. 4. quæ duo iura corrigunt alia iura, quæ loquuntur
de alio tempore, quàm de triennio, & ita ſenſit Rofred. in
nono

nono impedimento matrimonij poſt aliquas ſolutiones
Doctorum ſupra dicto tempore relatas. Ideo, quod dictum
eſt, de cohabitatione per triennium, intelligendum eſt, v-
bi frigiditas, & impotentia per alia ſigna vrgentia probari
4 non poteſt † quòd ſi alia ſigna manifeſta appareant, non re-
quiritur triennalis cohabitatio, ita ſcripſit Panor. in c.1. ſub
nu.5. de frigid. & malef. motus auctoritate ſummi Pontifi-
cis in d. c. laudabilem. verbo ſi frigiditas prius probari non
poſſit, eo. tit. de frigid. quæ abundè proſequitur Brunell. in
ſuo tract. de ſponſ. & matrimo. 28. concluſ. limitat. 2. nu. 17.
vbi ait propter frigiditatem, aut aliam impotentiam non
requiri cohabitationem triennalem, quando impotentia
eſt naturalis, ac omnibus nota, vt quia viro, vel mulieri de-
ſint membra genitalia, aut ſi habeat, ſint omninò inutilia,
5 cuius rei illa poteſt eſſe ratio, † quia in certis non eſt opus
aliqua temporis cõiectura. l. continuus. §. cum ita. de verb.
oblig. Notum eſt & illud vulgare, quia hodie conſtat, hodie
ſine vlla tẽporis dilatione agatur. l. ſi is à quo. ff. vt in poſſeſſ.
legato. ſic ſentiunt Inn. nu.1. vbi nu.2. dat tria argumenta ad
frigiditatem probandam, de quibus dicemus in concluſio-
ne, frigiditas, & in concluſione, impotentia, & Ioan. Andr.
Henric. Bohic. in c.1. de frigid. & malef.

Quinimo aſſerunt Doctores in d. c.1. vt ſi tempore con-
6 tractus matrimonij † mulier aſſereret ſe virginem, ac poſtea
fateatur ſe ab alio fuiſſe corruptam, non eſſe audiendam, vt
pote, quæ alleget ſuam turpitudinem, argum. l. cum profi-
tearis. C. de reuocan. donatio.

Quocirca, ſi (vt dictum eſt ſupra) ex alijs ſignis certis con-
ſtare poterit de impotentia, debet inſpici vir, ſi verò per e-
7 ius inſpectionem ſtatim de vitio patebit † illico poterit ma-
trimonium dirimi, ſic voluit Brunel. dicto loco. Hoſtien. &
Ioan. Andr. in d. c.1. de frigid. & malef. Quod etiam locum
ſibi vendicat, ſi mulier fuerit vidua, & cum alio concubue-
rit, vbi difficilior vitij probatio futura eſt, vt dixere Docto-
res in d. c.1. & Brunel. d. limitat. 2.

Quomodo autem probetur impotentia, infrà ſuo loco
examinabitur fuſius in concluſione, impotentia.

CONCLVSIO 312.

ARGVMENTVM.

Coitus quo pacto præſumatur, atque probetur.

SVMMARIVM.

1 *Coitus præſumitur, quando vnà cubauerint vir, & mulier & in eodem thoro quis cum puella iacuerit.*
2 *Paria ſunt, quem iacuiſſe cum muliere, & cum ea coitionẽ feciſſe.*
3 *Coitus præſumitur etiam in conſanguineis, ſi vnà cubauerint.*
4 *Coitus præſumitur in conſanguineis remotioris gradus, ſi viſi fuerint ſimul dormire.*
5 *Clandeſtina dormitio arguit contra ſimul dormientes.*
6 *Contra conſanguineos præſumitur, ſi ſimul non habitent, & ſimul occultè deprehendantur, quia actum inſolitum faciunt.*
7 *Coitus præſumptio tollitur in aſſinibus, & conſanguineis proximioris gradus.*
8 *In clerico, qui intra ſepta domus ſuæ continet matrem, filias ſuſceptas ante clericatum, & ſorores, ſeu germanas, nihil ſæui criminis exiſtimari fœdus naturale permittit.*
9 *Coitus non præſumitur in fratre cum ſorore, nec in conſanguineo cum conſanguinea.*
10 *Ratio generalis efficit, vt dictum extendatur ad caſum ad quem aliàs non adaptantur verba etiam in materia ſtricta.*
11 *Lex extenditur ad omnes cauſas, quibus adaptatur ratio legis.*
12 *Cubatio manifeſta ceſſare facit omnem malam, & ſiniſtram ſuſpitionem.*
13 *Contrahens matrimonium à legibus prohibitum, præſumitur per errorem id facere.*
14 *Falſitas, & corruptio non præſumitur in teſte, cui palam elargita eſt pecunia, vt veritatem dicat.*
15 *Babylonum, Parthorum, Aegyptiorumque, ac aliorum dirum, & deteſtabile inſtitutum circa coitum cum conſanguineis proximioribus.*
16 *Coitus non præſumitur in valetudinario, & qui ex aſpectu arguatur frigidæ eſſe naturæ.*
17 *Argumentum ab oppoſitis valet.*
18 *Coitus præſumptiones ex eiuſdem domicilij habitatione, & inſimul cubatione, non tantæ ſunt fidei, quin aliæ præſumptiones in contrarium admittantur.*
19 *Coitus ex coniecturis, & præſumptionibus probari poteſt.*
20 *Coitus coniecturæ quæ ſint.*
21 *Coitus probatur, cum vir ad mulierem frequenter accedere conſueuit, & cum moratur ſolus cum ſola, & nudus cum nuda.*
22 *Coitus, & copula carnalis directè non poteſt probari, etiam ſi deprehenderetur in loco nudus cum nuda.*
23 *Coitus poteſt probari per iuramentum viri dicentis ſe cum muliere concubuiſſe.*
24 *Mulieri iuranti ſe à viro cognitam fauore matrimonij fides habetur.*
25 *Mulieri licet contrarium probare, quando vir per iuramentum aſſerit, ſe cum ipſa concubuiſſe.*
26 *Coitus præſumitur, quando diu quis cum aliqua muliere habitauerit.*

Coitum præſumi, quòd vnà cubauerint vir, &
1 mulier † & in eodem thoro quis cum
puella iacuerit, à nobis dicendum eſt moti auctoritate text.
in c. literis. de præſumptio. & in c. præterea. de teſtib. atq; in
c. nec aliqua 27. q.1. vnde dicere poſſumus, veneream con-
iunctionem, & coitum probari ex eo, quod aliqui ſimul ia-
cuerint in eodem loco, & hæc paria videntur, iacuit quis
2 cum muliere † & cum ea coitionem fecit, vt tradidit Ac-
curſ. in l. Caij Caſſij. ff. de fideicommiſſ. lib. in gl.1. quam glo.
ad hoc etiam affert Bald. in c.1. colum.6. in §. vel ſi cum filia.
quib. mod. feud. amittat. Alexand. in conſil. 77. incipien. in
cauſa, & lite inter Luciam vxorem. col.1. num.2. verſic. ac-
cedit etiam id quod. vol.7. & quòd ſi vnà cubauerint, pro-
betur coitus, reſpondit Paul. Caſt. conſil. 45. licèt per ſupra-
ſcriptum. col. fi. poſt num.10. ver. tertiò poſſet quis. lib.1. vbi
citat illud Ouidij.

A Iuuene, & Cupido credatur reddita virgo?

Alex. & doct. in l.1. ff. ſi cert. petat. poſt nu.19. ver. exemplum
in probatione actus copulæ. Abb. in c. literis. vbi Felin. de
præſumpt. & idem Felin. in capit. præterea.

3 Amplia, concluſionem etiam locum habere † in conſan-
guineis, quia context. in d. c. litteris. de præſumpt. loquitur
in conſanguineis, & tamen arguit inceſtum, licèt in conſan-
guineis nihil ſæui criminis exiſtimari fœdus naturale per-
mittat, vt conſtituere Imperatores Honor. & Theodo. in l.
eum qui probabilem. C. de epiſcop. & cler. & in l. ſi qui. C.
de adulter. gl.1. c.1. de cohabita. cler. & mulier. ſuper verbo
canones, & gl. prima, in l. non aliter. ff. de vſu & habit.

4 Quæ ampliatio tum maximè locum habet † quando con-
ſanguinei remotioris gradus viſi ſunt ſimul dormire, vt con-
ſuluit Crauet. conſi. 321. ſub num.1. in fi. idq; occultè, & clan-
5 deſtinè, lociſq; ſecretis, & ad hoc paratis, & commodis † ex
qua clandeſtina dormitione arguitur contra eos, vt collige-
re eſt ex Pauli reſponſo in l. fi. ff. de ritu nuptiar. & ex reſcri-
pto Imperatoris Seueri, & Antonini in l.1. C. de interd. ma-
tri. Nam, qui malè agit, odit lucem. c. conſuluit. de offic. de-
lega. c. Anaſtaſius. 19. diſtinct. l.1. circa med. ff. de ventr. in-
ſpicien. Bart. in tract. q. ventil. coram domino. col.3. verſic.
quibus auditis aduocatum. Tùm etiam locum habet præ-
6 dicta ampliatio, † quando illi conſanguinei ſimul non ha-
bitarent, nam hoc caſu, cùm ſimul occultè deprehendan-
tur, præſumitur contra eos, quia actum inſolitum faciunt,
& ex actu inſolito præſumitur dolus, vt docuere Accurſ. in
glo.1. & Bald. in l. ſi quis ſub conditione. in fin. verſi. item al-
legatur hæc gl. ff. de condit. inſtitutio.

Primò limita concluſionem non procedere in aſſinibus
7 † & conſanguineis proximioris gradus, à quibus coitus
præſumptio tollitur, quod apertiſſimè ſciuere Imperatores

in l. eum qui probabilem. C. de epiſcop.& cler.& in l.ſi qui.
C. de adult. ex quibus iuribus probatur, ratione proximi-
tatis, & coniunctionis ſanguinis depelli, & purgari omnem
ſuſpitionem coitus inceſtuoſi, Imperatores enim in l. eum,
8 qui probabilem, loquuntur in clerico † qui intra ſepta do-
mus ſuæ continet matrem, filias ſuſceptas ante clericatum,
& ſorores, ſeu germanas, in his enim (inquiunt Imperato-
res) nihil ſæui criminis exiſtimari fœdus naturale permit-
tit, vt & ſupra docuimus.

Subamplia prædictam limitationem etiam locum habe-
9 re in omnibus caſibus, in quibus militat eadem ratio † vti
in fratre cum ſorore, conſanguineo cum conſanguinea, ſic
Crauet d. conſil. 321. numero 1. nam iura prædicta loquun-
tur in vniuerſum, nec excipiunt cauſam, quòd vnà cubaue-
rint, ergo generaliter videtur intelligenda l. de precio. ff.
de publi. l. actio. ff. de calum. l. regul. §. ſi quis. vbi Bartol.
in princ. & Bald. verſi. itèm ſi principium legis. ff. de iur. &
fact. ignoran. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. 2. l. nomen
debitoris. §. fi. ff. de leg. 3. Bart. in l. pater filium. §. fundum.
in fi. poſt nume. 3. ff. de legat. 3. Bald. in l. voluntas. C. de fidei-
commiſſ. quinimò (quod maius eſt) ratio generalis efficit
10 † vt effatum extendatur ad caſum, ad quem aliàs non ada-
ptantur verba, etiam in materia ſtricta, vt tradidit gloſſ. in
clem. 1. de electio. ſuper verb. homines, & cauit Corn. con-
ſil. 273. colum. 2. in fi. lib. 4. reſponditq; Geminia. in conſil.
11 39. colum. 1. vbi inquit, legem extendi ad omnes cauſas †
quibus adaptatur ratio legis, licèt lex ſtrictius loquatur in
parte diſpoſitiua, permotus auctoritate dictæ gl. in d. clem.
1. de elec. Curt. Sen. conſil. 81. colum. 4. verſicu. & in propo-
ſito noſtro.

Secundò ſubamplia prædictam limitationem locum ha-
bere, etiam ſi conſanguinei proximioris gradus viſi fuiſſent
12 ſæpius ſimul dormire, dummodo palam id fecerint, † quia
ex manifeſta cubatione ceſſare videtur omnis mala, & ſini-
ſtra ſuſpitio, vt cauit Triphonius in l. non exiſtimo. ff. de ad-
miniſtrat. tutor. Crauet. d. conſil. 321. nume. 2. Vnde ſi quis
13 contrahat matrimonium à legibus prohibitum, † vt quia
inter coniunctos, palam præſumitur per errorem id facere,
vt ille reſpondit Papinian. in l. ſi adulterium cum inceſtu. §.
1. ff. de adulter. Quod etiam per ſimilitudinem confirmari
poteſt, nam ſi elargiatur teſti pecunia palam, vt veritatem
14 dicat † non præſumitur in eo falſitas, neq; corruptio, vt vo-
luit Bald. in c. fi. poſt. nu. 11. verſi. iuxta prædicta, de appellat.
& Dec. conſuluit in conſi. 189. col. 8. poſt nu. 13. verſ. item di-
citur, in verſi. inſuper accedat.

Verùm hæc mala ſuſpitio non ceſſaret in Babylonijs,
quorum inſtitutum fuit, vt cum parentibus filij, cum ſoro-
ribus frater coirent, atq; ex eis ſobolem gignerent. In qua
etiam ſententia Chryſippum fuiſſe legimus apud Alexa. ab
Alex. lib. 1. cap. 24. & ita Parthis, quorum deteſtabile, & di-
rum inſtitutum fuit, ſed in regio tantum ſtemmate, vt non
niſi ex filio, & matre genitus regnum capeſſeret. Fulgo. li. 9.
cap. 1. & in Aegyptijs, qui ſororum amoribus, coniugijſq;
15 implicari † atq; cum his paſſim matrimonia inire ſolent. A-
lexan. ab Alex. in lib. 1. capitulo 24. Multi præterea inuenti
ſunt, qui nullo habito diſcrimine (honor ſit auribus) cum
matre, cum ſorore, cum nepte, cum vxoris ſorore, & mulie-
res itidem cum patre, cum fratre, cum patruo, cum mariti
patre, & multis alijs ſiue proximioribus, ſiue remotioribus,
clàm, & palàm turpiter coirent: vt paſſim videre eſt apud
hiſtoricos, quæ ſi recenſere vellem, honor eſſet præfandus,
nec ſine magna hominum, & fœminarum ignominia poſ-
ſent commemorari. in iſtiuſmodi igitur perſonis hæ præ-
ſumptiones ſanguinis coniunctionis, vel aliæ nullæ erunt:
nec erit vlla dubitatio, quin, etiam ſi cum ſanguine coniun-
ctiſſima cubauerit, nefando inceſtu ſe contaminarit.

Secundò limita, concluſionem in primis non procede-
16 re in valetudinario, † & qui ex aſpectu frigidæ eſſe naturæ
arguitur: vt idem reſpondit Crauet. dicto conſil. 321. nume-
ro tertio ſub fin. Nam in eo non militat ratio, nec ſuſpicio
ab illo prouerbio ſumpta.

A Iuuene, & Cupido credatur reddita virgo?

17 Valet enim argumentum † ab oppoſitis, quod omnino va-
lidum eſſe atteſtatur in loco à contrarijs, & oppoſitis, Euer-
ard. latiſſimè in ſuis locis legalibus, titu. ſeu rubr. locus à
contrarijs aduer. pug. ſeu oppoſit. fol. mihi 117. Contra-
riorum enim eadem eſt natura & diſciplina, l. prima. ff. de
his, qui ſunt ſui, vel alien. iuris, & ibi Angel. Bald. & Alber.
l. & ſi contra. in fin. ff. de vulgari & pupillari, text. nota. in l.
penultima, & ibi Bald. C. de ſolutio. Nam ſicut in ludis ve-
nereis ſuſpicio eſt contra iuuenem fortem, & cupidum, ita
à contrario præſumptio eſt pro homine imbecilli, valetu-
dinario, & prouectæ iam ætatis, argumento ducto à contra-
rio ſenſu, quod fortiſſimum eſt, & longè vtiliſſimum, l. pri-
ma. §. huius rei. ff. de offi. eius, cui mand. eſt iuriſd. l. qui teſta-
mento. §. mulieri. ff. de teſtamen. capitulo cum Apoſtolica.
in fin. de his, quæ fiunt à Prælato &c. capi. cum virum, de re-
gular. D. Euerard. in ſuis locis legal. in loco à contrario ſen-
ſu. fol. mihi 496.

18 Tertiò limita concluſionem: nam † quamuis idem do-
miciliũ incoluerint, & vnà cubauerint, præſumatur coitus,
vt ſupra dictum eſt in concluſione per iura ibidem allegata,
nõ tamen tantæ ſunt fidei huiuſcemodi p̃ſumptiones, quin
aliæ præſumptiones admittantur in contrarium: vt conſul-
tus reſpondit Anchar. in conſil. 219. facit dubium. veluti ſi
negetur coitus à viro, & muliere, vel mulier ſtatim aufuge-
rit, ita Crauet. dicto conſil. 321. num. 4.

19 Sunt & aliæ vrgentiſſimæ cauſæ † quibus coitus facilè
poſſit probari, nam coitum ex præſumptionibus, & conie-
cturis poſſe probari, conſuluit Pariſ. conſil. 160. nume. 25.
volum. 4. & in conſil. 54. nume. 91. & ſequen. & cauit Lap.
alleg. 53. factum, ſuper quo, num. 3. idem Pariſ. conſi. 57. nu-
me. 34. eod. vol. 4.

Coniecturæ autem hæ eſſe poſſunt, veluti ſi tempore no-
20 cturno, & in locis ſecretis ſola morabatur † quam comple-
xam multi tenebant, quos & illa oſculabatur, libenter fe-
rens ſe impudicè attrectari. hæ namq;, & id genus aliæ con-
iecturæ, & præſumptiones iſtiuſmodi ſunt, vt ex ijs lex iudi-
cet quampiam verè fuiſſe cognitam: vt in ca. litteris. & ca.
tertio loco. de præſumptio. Coitus quippe per coniecturas
21 probatur, vt cum vir ad mulierem † frequenter accede-
re conſueuit, cumque moratur ſolus cum ſola, & nudus
cum nuda, atque per id genus alia: gloſ. in c. præterea de te-
ſtam. & obſeruatur in l. Lucius. ff. de conditio. & demon-
ſtratio.

22 Ratio huius rei illa eſſe videtur, quòd coitus, † & copu-
la carnalis non poteſt directè probari, etiam ſi deprehen-
deretur in loco nudus cum nuda: vt tradit Angel. de Gam-
bellio. in tracta. de teſta. gl. 46. poſt num. 4. & docuit Bart. in
l. 2. §. ſi ſimul. nume. 3. ff. ad l. Iul. de adulter. & Lap. dicta alle-
gat. 53. num. 1. & ſeq.

23 Præterea poteſt probari per iuramentum viri dicentis †
ſe cum muliere concubuiſſe: vt habetur in ca. contineba-
tur. in verb. viri ſtandum eſt, & ibi gloſſ. & Doctores, de de-
ſponſ. impuber. Quod idem aperuit Didac. Couaruu. in
epitom. 2. par. cap. 3. §. primo, ſub numero 14. quod qui-
dem locum habere tradit, vbi de matrimonio contracto
cum ea agitur, comprobat id per cap. continebatur, de
deſp. impub. & ca. ſi quis acceperit. 33. quæſtio. 1. quinimo
24 ait. Et mulieri iuranti ſe à viro cognitam † fauore matrimo-
nij fides habeatur, teſtes ad id laudat Hoſtien. Anto. Abb.
Præpo. & alios in ca. duo pueri. de deſponſ. impub. & Hen-
* ric. in dicto cap. continebatur. quam ſententiam * cunctis
placuiſſe ibidem auctor eſt, cui ſubſcripſit Emmanuel Soa-
rez in ſuis communibus opinionibus, in ver. copula, ſeu,
coitus probatur.

25 Sed tamen † licet mulieri contrarium probare, vt in cap.
propoſuit. de probatio. tradidere gloſ. Panor. & cæteri Do-
ctores, & itidem glo. in c. primo, de frigid. & malef. & in ca.
quod autem. 27. quæſt. 2. & in cap. ſi quis acceperit. 32. quęſt.
1. & ex Theologis ſentit hoc idem Ricar. in quarto ſenten.
diſtinctio. 34. vberrimè id proſequutus eſt Tiraquell. de v-
troq;

troq; retract.verb.admittetur ad probandum.§.quarto,gl.
prima,nu.3.fol.mihi 130.
26 Coitus inſuper ex eo præſumitur, † quòd diu quis cum
aliqua muliere habitauerit.27.quæſti.prima,capitu.nec ali-
qua,& reſpondit Alexand.in conſi.150.incip.in cauſa.& li-
te inter dominam Lucretiam, numero 8. libro 5. quæ qui-
dem dicitur violenta præſumptio, quæ vocatur iuris præ-
ſumptio:vt à Speculat. tit. de præſumptio. §.ſpecies.nume-
ro 3. Ex qua quidem viri cum muliere habitatione Antigo-
nus filij ſui coitum animo præſenſit: nam cum filium ſuum
diuertiſſe audiſſet in eius domum,cui tres filiæ inſignes ſpe-
cie eſſent. Audio,inquit, fili, anguſte habitare te, pluribus
dominis domum poſſidentibus: hoſpitium laxius accipe.
iuſſoque commigrare,edixit, ne quis minor quinquaginta
annos natus hoſpitio matrisfamilias vteretur. Front. libro
quarto,capitulo primo. Verum hæc, & alia multa fuſius ſu-
mus proſequuti in concluſ. adulterium, & in concluſione,
copula, illas igitur concluſiones adire lector ne graue tibi
videatur.

CONCLVSIO 313.

ARGVMENTVM.

Collatio valida quomodo, & quibus rationibus probetur.

SVMMARIVM.

1 *Quæ probanda ſint ex parte collatoris, vt collatio valida probetur.*
2 *Collatio ſimoniaca eſt, & nulla, ſi collator conferat, vt parem gratiam pro beneficio alicui referat.*
3 *Epiſcopus canonicè poteſt conferre beneficium alicui ſub conditione, vt aliud, quod obtinet, reſignet.*
4 *Collatio facta aliquo impulſu nulla eſt.*
Quæ metu geſta ſunt, nullum habent robur. ibi.
5 *Collatio debet eſſe facta ſine aliqua diminutione.*
6 *Epiſcopus non poteſt alicui conferre beneficium, & ſibi, vel nepoti, vel famulo ſuo reſeruare penſionem, quia diminueretur beneficium.*
7 *Epiſcopo non licet conferre cuidam beneficium, & ſibi fructus addicere.*
8 *Collationi, vt credatur, neceſſe eſt, vt facta ſit præſentibus teſtibus fide dignis.*
9 *Collatio beneficij perpetua eſſe debet, & facta, vt quis perpetuò illam poßideat.*
10 *Actus legitimi non recipiunt diem, nec conditionem.*
11 *Collatio vt dicatur habilis, probari debet, vt is, cui confertur ſit habilis, & idoneus.*
12 *Collatio vt habilis dicatur, ætas legitima probanda eſt.*
13 *Quo ætatis ſuæ tempore quis initiandus, & promouendus ſit ad ordines.*
14 *Ætatem probare debet, qui ei innitur, ſiue agendo, ſiue excipiendo.*
15 *Collatio vt dicatur habilis, probari debet ſcientia ſufficiens & mediocris, quæ ſatis ſit ad adminiſtrandum illud beneficium, quod quis obtinet.*
16 *Collatio probari debet facta bonis moribus prædito.*
17 *Coniugatus non poteſt beneficium conſequi.*
18 *Illegitimi ſine ſummi Pontificis gratia beneficia obtinere nequeunt.*
19 *Collatio facta abſenti, antequam ipſe declarauerit voluntatem, nullius eſt momenti.*
20 *Collatio, vt valeat ex parte rei, probari debet, quòd beneficium ſit vacans.*
21 *Collatio probari poteſt per inſtrumenta, ſeu per teſtes in iudicio.*
22 *Collationem beneficij ad aliquem pertinere probatur per famam, & communem opinionem, atq; per inſtrumentum.*
23 *Collationem alicui pertinere, ſatis eſt docere per litteras, vel inſtrumentum, beneficium conſueuiſſe per talem conferri, & ad illum collationem, & inſtitutionem ſolere pertinere.*
24 *Agenti ex cauſa permutationis ſatis eſt probare, compermutantem habitum, & exiſtimatum fuiſſe pro tali.*
25 *Collationem fama probat, quando aliquis cõſequitur beneficium ab aliquo, ad quem de iure non ſpectat collatio, ſecus, vt ibi.*
26 *Fama ſatis eſt ad probandam collationem, vbi directè non agitur ſuper pertinentia, vel ſuper collatione facta ab ordinario.*

Collatio beneficij quo pacto probet, ſuperius (ſi meminiſtis) tradidimus in concluſione, beneficij collatio, ad quam
vos reijcio. Nunc verò valida collatio quomodo, & quibus
rationibus probetur, paucis aperiendum eſt.
1 Primum igitur omnium, vt hinc exordiar † ex parte col-
latoris debet probari, illũ eſſe habilem, idoneum, & nõ ex-
communicatum. ſic ſancitum eſt in c.paſtoralis. de cler.ex-
comm. Deinde, vt purè conferat, id eſt ſine pacto, conditio-
ne, & modo, alioquin, ſi conferat, vt parem gratiam pro be-
2 neficio alicui referat, vel ſi alia conditio interuenerit † col-
latio ſimoniaca eſt, & nulla. c.quàm pio.1.quæſt.2. & c.cum
pridem, & c.fin.de pact.cap.2.de electio.lib.6. Canonicè ta-
men poterit conferre epiſcopus beneficium alicui ſub con
3 ditione, ſi aliud † quod obtinet reſignet, vt docet Hoſtienſ.
in c.ad audientiam.de reſcrip.Ioan.Franc.in tract. de pote-
ſtat.c.ſede vacante.q.1.par.2.col.4.
Tertio loco debet liberè collatio probari facta, id eſt, ſi-
4 ne aliquo impulſu, † alioquin eſſet nulla, ſic eſt conſtitutum
in cap.2.de ijs, quæ vi, met.cau.ſi. nam quæ metu geſta ſunt,
nullum habent robur, vt voluit I. C. in l.1.ff. quod met. cau.
idem eſt ſi per vim, ca.ad aures.c.pen.extr.de ijs, quæ vi me-
tus.cau.ſi.
Quartum probationis genus eſt, vt ſine aliqua diminu-
5 tione † facta ſit collatio, vt decreuit ſummus Pontifex. c. v-
nico, vt eccleſiaſt. beneſi. ex hoc illud exijt, vt non queat e-
piſcopus conferre beneficium vni, & ſibi, vel nepoti, vel fa-
mulo ſuo reſeruare penſionem, quia diminueretur benefi-
6 cium † quod fieri non poteſt ab epiſcopo, d.c.vnico, & ca.extir-
pandæ.in ſi.de præbend. Quinimò nec poteſt iura, quæ di-
gnitati congruunt, conferendo illam ſibi adiudicare.c.cum
veniſſent. de inſtitut.Caldc. in verb.conferens dignitatem.
Quemadmodum nec epiſcopo licet conferre cuidam be-
7 neficium † & ſibi fructus addicere, quòd ſi hoc faciat ex pa-
cto, vel conuentione, nefario ſimoniæ ſcelere ſe aſtringit, d.
c.vnico.in ſi.c.ſi quis præbendas.1.q.4.
Et quintum ſubijciam, nam neceſſe eſt, vt ſit facta colla-
8 tio † præſentibus teſtibus fide dignis, non domeſticis, alioq;
illi collationi non creditur.c.poſt ceſſionem, de probat.
Poſtremus ex parte collatoris probandi modus erit, col-
9 lationem beneficij eſſe perpetuam, † vt quis perpetuò id
poſſideat, & non ad tempus. c.præcepta, 55.diſtinct. & capi.
ſatis peruerſum. 56. diſtinct. Nam ſicut matrimonium ad
tempus non contrahitur, eſt enim viri, & mulieris coniun-
ctio, indiuiduam vitæ conſuetudinem continens, vt definit
Imperator in §.1. Inſtit.de patr.poteſt. ſic nec ſacrum matri-
10 monium.c.inter.de tranſlat.epiſc. quia † actus legitimi non
recipiunt diem, nec conditionem, per l.actus. ff. de reg.iur.
c.2.de elect.lib.6. & hæc ſunt, quæ probari debent in colla-
tione à parte collatoris, à parte autem eius, cui confertur,
vt collatio dicatur habilis,
11 Primò probari debet, vt is, cui confertur, ſit † habilis, &
idoneus.c.graue.de preben. idoneus autem dicit̃ ſecundum
iurium interpretes, ſi præditus ſit ſcientia, moribus, & æta-
te.c.cum in cunctis.de elec.c.licèt canon.eo.tit.in 6.
12 Secundo loco probanda eſt legitima ætas † quæ pro or-
dinum diuerſitate varia eſt, nam in tonſura requiruntur ſe-
ptem anni completi, ſic eſt conſtitutum in c.fin.de tempor.
ordina. lib.6. in quatuor minoribus poſt ſeptem annos po-
teſt quis initiari, vt docuit gloſſ. in ſumma diſt. 77. ad ordi-
13 nem autem ſubdiaconatus in decimooctauo anno † ad
diaconatus ordinem in vigeſimo, ad presbyteratum in vi-
geſimoquinto anno promoueri quis poteſt, vt ſancitum eſt
in clem. fin. de ætat. & qualit. ad epiſcopatum in trigeſimo

anno completo, capitulo cum in cunctis. de elect. plenè Panormitan. in capitulo ſuper inordinata. de præbend. per totum.

14 Ætatem autem probare debet † qui ei innititur, ſiue agendo, ſiue excipiendo, ideò, qui dicit prouiſum non habere ætatem legitimam, hoc probare debet, quod multis in locis à plurimis fuit traditum, vt in l.cum de ętate.ff.de probat.l.de ætate.ff.de minor.Bar.in l.in illa.ff.de verbo.oblig. l.ſi maiorem.vbi Paul.& Iaco. C.de in integ.reſtitut.Domini de Rota deciſio.254. aliàs 2. nota quòd vbi quis opponit, in antiquis, tit.de except.& deciſ.Biſigne.1.vtrum vnio. nume.5.tit.de reb.eccleſ.non alienan.Fel.in c.dubium.de pręſump.poſt nu.10.nu.31.& latè Rebuff.in tracta.de paciſ.poſſeſſ.in 4.limitat.num.174.cum ſeq.

Tertia erit probatio, vt debeat probari ſcientia ſuffici-
15 ens, & mediocris † quæ ſatis ſit ad illud adminiſtrandum beneficium, quod quis obtinet, ita ſciuit Pontifex Maximus in c.venerabilis.de pręben. Panor.in d.c.cũ in cunctis.

Quarto præterea loco probandum erit, factam eſſe col-
16 lationem bonis prædito moribus † nam ij maximè neceſſarij ſunt beneficiato. l.ſcire.§. eos qui. ff. de tut. & cura. dat. ab his. neque enim facultates, inquit Modeſtinus iureconſultus, neq; dignitas ita ſufficiens eſt ad fidem, vt bona electio, & benigni mores. ſic etiam tradidit Rebuff.in ſua praxi beneficiorum, titul. requiſita ad bonam collationem, &c. numero 44.

17 Quintò erit probandum † vt non ſit coniugatus ille, in quem beneficium eſt collatum, nam coniugatus non poteſt beneficium conſequi, vt cautum eſt in c.1.& per tot. titu.de cler.coniugat.

Sextò vt ſit legitimus, nam illegitimi ſine ſummi Pontifi-
18 cis gratia †beneficia obtinere nequeunt, ca.1. & per tot.de fil.presbyteror.

Septimò, vt ſi collatio facta ſit abſenti, vt ipſe acceptet, alioqui collatio facta alteri, antequam iſte abſens declara-
19 uerit voluntatem † nullius erit momenti, ſic ſciuit Pontifex Maximus in capitu.ſi tibi abſenti.de præbend.in 6.Panor.& alij in c.accedens.dicto titu.

Poſtremo loco probari debet, vt collatio valeat ex parte
20 rei † quòd beneficium ſit vacans, non enim vacans conferri non poteſt.c.1.& per totum, extra de conceſſio.præbend. ſed hæc latius proſequutus eſt Rebuff. in ſua praxi benefic. tit.requiſita ad bonam collationem, ad quem te reijcio.

Quod ſi de virib.collationis beneficij dubitetur, collatio
21 illa commodè probari poterit per inſtrumenta † ſeu per teſtes in iudicio, cum habeant eandem vim, vt ſancitum eſt in c.cum Ioannes Eremita. de fid. inſtrumen. huc pertinet c. poſt ceſſionem. de probatio.ſic etiam tradidere Domini de Rota in deciſi.38. aliàs 780. incip. Dic, quòd collatio alicui facta, in antiq. de probat. quam deciſionem pro ſingulari notat Lamberti. in ſuo tract. de iurepatro. in 3. artic.11. q. prin. 3. par. 2. lib. nu.3. vbi alibi non inueniſſe ſimile dictum aſſeruit Alber.Bru.in trac.de diminut.& deteriorat.conclu. 4.num.22.cauit Gig.de penſ.q.45.num.4.

Quemadmodum etiam collationẽ beneficij ad aliquem
22 pertinere probari per famam, & communem opinionem † atque per inſtrumentum admiſſionis illius, ad cuius collationem ſpectare dicitur, dixerunt Domini de Rota in deciſi.123.aliàs 3.ſufficit probare, de probat.in nouis, & obſeruauit Milis in ſuo reperto. in verb. probatio ꝙ beneficiũ pertineat.idem ſancitum fuit in deci.47.aliàs 1.tit.de offi.vicar. valent acta, in nou. vbi ſi negetur facultas epiſcopo, ſufficit probare per communem reputationem. idem habetur in deci.449.valent acta, in antiq.ſenſit Lap.allegat.89.incip.in Dei nomine amen.poſt num.8.ſub verſ.venio ad ſecundum caput. in fi. per contex.in cap. cum olim. de cauſa poſſeſ. & proprie. quod & meminit Lamber. de iur. patrona.in 1.art. 3.q.princip.1.par.2.lib.nu.7.verſ. & aliud ſimile ad validitatem collationis.idem confirmat Rot.in deci.4.aliàs 1. tit.de reſtit.ſpolia.poſſeſſor beneficij, in nouis, & docuit Deci. in cap.1.num.39. verſ.tertius caſus.de app.iſtud etiam diremit

23 Rot.in deciſ.257.aliàs 7.tit.de probatio.ſi quis dicat.in nou.
† vbi ad probandum alicui pertinere collationem, & eſſe
canonicè inſtitutum, ſatis eſt docere per litteras, vel inſtru-
mentum, iſtiuſmodi beneficium conſueuiſſe per talem con
ferri, & ad illum collationem, & inſtitutionem ſolere perti-
nere, ita etiã decidit Bellam.in deci.116. ſi petens confirma-
tionem. & deci.570. concluſio, ꝙ licèt. & ita fuiſſe deciſum
per Dominos de Rota in vna Parmen. Sanctæ Chriſtinæ,
de menſe Martij 1520. atteſtatus eſt Caſſad.deci.1.pertinen-
tia collatio. de probatio. huc ſpectat, ꝙ animaduertit Rot.
in dec.109.aliàs 4.tit.de rer. permuta. agenti, & petenti. in
24 nou.aſſerens † agenti ex cauſa permutationis ſatis eſſe pro-
bare compermutantem habitum, & exiſtimatum fuiſſe pro
tali, iſtis conſentaneum eſt, quod tradidit Bellamer. in deci.
389.ſi in impetratione beneficij.volens ibi ſufficere, proba-
re cõmunem exiſtimationem, & famam, beneficium eſſe ta-
lis qualitatis, & idem notat in dec.375.depoſitio de cõmuni
reputatione.

Verumtamen hoc limitabis, famam probare collatio-
25 nem, quando aliquis conſequitur beneficium ab aliquo † ad
quem de iure nõ ſpectat collatio, ſecus vbi aliquis eſſet pro-
uiſus ab epiſcopo, ad quem iure pertinet collatio, & alius
ab alio, vt à canonico, prætendente ratione præbendæ ſuæ
illud beneficium ſpectare ad ſui collationes, nam tunc ſola
fama non ſufficeret, niſi eſſet adiuncta alia ſpecies proba-
tionis. ꝙ quidem traditum, & deciſum fuit à Bellam. in dec.
570. conclu. ꝙ licèt. aſſerens † famam ſatis eſſe, vbi directè
non agatur ſuper pertinentia, vel ſuper collatione facta ab
ordinario, vnde ita fuiſſe conſtitutum in vna Parmen. Paro-
chialis S. Chriſtinæ, auctor eſt Caſſad.in d. deciſ.1.pertinen-
tia collationis, de probat.

CONCLVSIO 314.

ARGVMENTVM.

Quæ collatio prius facta cenſeatur, an illa Summi Pontificis, an collatio ordinarij.

SVMMARIVM.

1 *Collollatio prius facta præſumitur à pontifice Maximo quàm ab ordinario.*

2 *Collatio epiſcopi præſumitur prius facta, quàm illa vicarij ſui.*

3 *Collatio ordinarij prius eſſe facta præſumitur, ſi habet horam determinatam, quæ in collatione Pontificis maximi non ſit appoſita.*

4 *Collatio Papæ non præfertur collationi ordinarij, quando ab ordinario prouiſus reperitur in poſſeßione.*

5 *Prouiſus à Papa ſi habet eius prouiſionem motu proprio, præfertur prouiſo ab ordinario, maximè ſi adſit etiam clauſula decretiirritantis.*

Collationem beneficij ſi vnus cõſequatur à
ſummo Pontifice, & alius ab
1 ordinario iudice, ſi non conſtet, vtra alteri præcedat † præ-
ſumitur prius facta collatio Pontificis Maximi, & ille, qui
eam habuit à ſummo Pontifice, præfertur, ita cautum eſt in
c.ſi à ſede.de præben.in 6.Iaſ.tradidit in l.1. nu.6.ff.ſolu.ma-
trimo. & ibidem latè proſequitur Rip. num.7. cum aliquot
ſequent.Dec.reſpondit in conſi.169. nu.4.& paſſim per to-
tum, & tradit Soc.Sen.in conſ.67.eadem die prouidit, nu.1.
& ſeq.vol.3.& ſequutus eſt Ioan.de Silua in ſuo tract.de be-
nefic.part.3.q.15.nu.18.

Amplia hoc idem locum habere in collatione epiſcopi,
2 & Vicarij ſui † nam illa epiſcopi præſumitur prius facta, vt
docuit Iaſ.d.l.1.nu.6.ff.ſolu.matrimo. & ibidem Ripa nu.7.
verſ.ſecundò aduerte, pulchrè conſuluit Calder.conſ.ſuo 2.
de offi. vicarij, incip.an collatio epiſcopi, fuſius hæc ſcripſit
Lamber.de iurepatron.3.artic.2.q.prin.3.par.2.lib.nu.5.

Concluſionem limitabis hoc pacto, locum ſibi nõ ven-
dicare, ſi in collatione ordinarij erat dies, & hora determi-
nata, & in collatione Pontificis Maximi non erat appoſita
3 hora, nam tunc præſumit † collationem ordinarij prius eſſe
factam,

factam,&illa prefertur,vt Iaſ.ſenſit in dicta l.1.nu.6.vbi ait,
hanc eſſe veriorem opinionem, & Dec. hoc idem ſequutus
eſt in dicto conſil.169.num.5.quam ſententiam veram pro-
bauit Felin.in cap.paſtoralis.de reſcript. quod etiam Socin.
conſulendo ſequutus eſt conſil.67.d.num.2.libro 3.& idem
docendo Socin.in l.1.ff.ſolut.matrimon.numero 11.& ſequ.
& obſeruauere Cyn.& Bald.in l.de rebus.numero 2. de do-
nat.ante nupt.& animaduertit Dec.in conſil.689.viſo pun-
cto,numero 2.& conſi.169.diligenter pro tenui.numero 6.
& ſequent.l.cum quid,num.1.& ſeq. vbi loquitur de docto-
re ſeniori, & iuniori, qui prius fuerit licentiatus, prout, &
idem aſſerit Socin.in d.l.cum quid. num.19. & ſeq.ff.ſi cert.
petat.l.in ambiguis. ff. de reg.iur. nu.3.4. quibus opinio Io-
an.de Plat.conuenit in l.1.C.de iur.fiſ.lib.10.
Ad vnum tamen hic aduertas † collationem Papæ mini-
4 mè ordinarij collationi præferri, quando prouiſus ab ordi-
nario etiam citra horæ appoſitionem reperiretur in poſſeſ-
ſione,vt Socin. in dicta l.1.colum.2.poſt num.13. verſic.nam
lex. in d. c. ſi à ſede.ff.ſolut.matrimon. & in dicto conſil.67.
poſt numerum 3.verſi.confirmatur,& num.4.verſ.quòd ſi à
ſede.volum.3. & idem videtur ſentire Iaſ.in dicta l.1.num.7.
verſicul. tertiò limita regulam traditam per Bartol.ff. ſolut.
matrimo.& Dec.in d. conſil.169.d.nume.6. & in d.conſilio
689.in princ.& in dicta l.in ambiguis. dicto nu.4. in fine.ff.
de regu.iur.
Sublimitare poteris prædictas limitationes, quicquam
5 non ſuffragari prouiſo ab ordinario † habente prouiſo à
Papa eius prouiſionem motu proprio,vt Soc. in d. conſ.67.
nume.7.vſque ad finem dicti conſilij : maximè ſi adſit etiam
clauſula decreti irritantis,vt ibi Soc.poſt dictum num.7. vſ-
que ad finem dicti conſil.

CONCLVSIO 315.

ARGVMENTVM.

Collator an ſit idoneus teſtis pro illo, cui contulit beneficium.

SVMMARIVM.

1 *Collator beneficij non videtur idoneus teſtis pro illo, cui fecit collationem.*
2 *Inueſtitor in cauſa feudi teſtis eſſe non poteſt.*
3 *Inſtrumentum collatoris ordinarij fidem facit.*
4 *Collator admittitur, vt aliquo pacto iudicem doceat, & ad aliquod iudicium.*
5 *Collator poteſt aßiſtere illi, cui contulit beneficium.*
6 *Collatio beneficij facta clam, præſumitur ſimulata, & non valet.*
7 *Collatio beneficij facta contra interloquutoriam præſumitur ſubreptitia.*

Collator beneficij nõ videtur idoneus
teſtis pro illo † cui
1 fecit collationem, nam ſecurus eſſe præſumitur, vt quod e-
git,valeat,præterea ſua videtur intereſſe,capi.inter cætera.
de præbend.Bald.in cap.1.de pace tenen.§.ſi duo,nu.2.ver-
ſicul. quæro ergo, nunquid inueſtitor. & poſt eum ibi Præ-
poſit. in lib. feudor. vbi concludit Bald. inueſtitorem † in
2 cauſa feudi teſtem eſſe non poſſe,cui adhęret Ludou.Rom.
ſingu.733.quidam,&c.quam ſententiam etiam ſequutus eſt
Stephan.Aufrer.tracta.de teſtib.num.19. cui opinioni ſub-
ſcripſit Ioan.Monticel.reperto.de teſtib.verb. collator be-
nef. & iſtorum ſententiæ album calculum addidit Crot.
tract.de teſtib.nu.183.
3 Primò limitare poteris concluſionem,nam quamuis col-
lator beneficij teſtis,vt dictum eſt,adduci non poſſit† pote-
rit tamen collatoris ordinarij inſtrumentum de collatione
produci,quod omninò fidem facit,argumen.eorum,quę v-
berrimè à Doctoribus fuere animaduerſa in capit. poſt ceſ-
ſionem.de præbend. ſic Domini de Rota deciſione 22. aliàs
prima, tit.de probat.fuit dubitatum, in nouis. ita Ludouic.
Roman.d.ſingul.733.

Deinde limitabis,vt licèt non admittatur ſimpliciter pro
4 teſte † admittitur tamen,vt aliquo pacto iudicem doceat,&
ad aliquod inditium,vt ſenſit Bald.in d.ca. 2. de pace tenen.
§.ſi duo.in lib.feud. dicto numero ſecundo, poſt gloſſ.ibi in
verb.teſtimonium,circa fiem, quos refert, & ſequitur Ste-
phan.Aufrer.dicto ſuo tract.de teſti.numero decimonono,
5 quod verò collator poſſit aſſiſtere illi † cui contulit benefi-
cium, docent Domini Rotæ deciſion. 282. nota qualiter.in
antiquis,aliàs 4.tit.de excep.
Vnde eo minus teſtis eſſe poterit in collatione beneficij
6 facta clam, nam præſumitur ſimulata, † & non valet, vt
ſciuit Pontifex Maximus c. vt noſtrum.extr.vt eccleſ.bene-
fic.in verſicul. Porrò cum donatio,&c. quod quidem ſenſit
Bartholom.Cepoll.de ſimulat.contract. præſumptio.vige-
ſima,nu.67.& facit tot. tit.extr.de clandeſt. deſponſ.c.cum
de iniuncto. extr. de hæret. ad quam rem conſulat conclu-
ſionem noſtram,beneficij collatio,vbi id attigimus.
Sicut etiam collatio beneficij facta cõtra interloquuto-
7 riam † præſumitur ſubreptitia,nec valet,ſicut nec impetra-
tio beneficij,vt tradidere Domini, poſt gloſſ. in cap.cum o-
lim.extr.de verb.ſignific.& Ioann.Andre. voluit in capitul.
cum dilectus.extra de iur.patrona.

CONCLVSIO 316.

ARGVMENTVM.

Collectam quem ſoluiſſe quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Collectam aliquem ſoluiſſe probatur per teſtes, etiam vniuerſitatis.*
2 *Teſtes de vniuerſitate non ſunt idonei ad probandum aliquem ſoluiſſe collectam.*
3 *Collectæ ſolutio indiſtinctè probari non poteſt per teſtes.*
4 *Collectas quem ſoluiſſe, vel non ſoluiſſe probatur per librum exactoris.*
5 *Libris exactoris vti auctoritate publica electi fides adhibetur.*
6 *Libris exactoris collectarum maior fides adhibetur, quam teſtibus.*
7 *Libri in archiuio publico repoſiti, qui habent cuſtodem publicè ad id conſtitutum, magis fidem faciunt, quàm teſtes.*
8 *Collectas non eſſe ſolutas, qui dicit, probare debet.*
9 *Collectæ præſumuntur potius ſolutæ contra voluntatem, quàm ſponte.*

Collectam aliquem ſoluiſſe probatur per te-
1 ſtes † etiam vniuerſitatis, quia vtili-
tas præcipuè pertinet ad vniuerſitatem,& communitatem,
licèt deinceps vtilitas, & commodum ſingulos etiam attin-
gat,ita conſuluit Alex.conſi.99.viſis proceſſibus cauſæ.col.
4.verſic.nec obſtat,ſi diceretur,num.15. & verſicu. ſecundò
reſpondeo,num.16.lib.5.& conſi.68.vt viſo.colum.4. verſi.
non obſtat,quòd homines.num.14.vol.2. & in conſil.136.in
cauſa,& lite verten. nu.16.verſicul. non obſtat,quòd noſtri
teſtes.eod.volu.2.Dec. conſi.342. in cauſa partus ſuppoſiti,
nu.5.verſ.& videmus in teſtibus.Curt.Iun.conſi.61.nu.12.&
* hanc eſſe* communem opinionem affirmat Ioan. de Ami-
cis conſi.8.nu.34.verſi.ſed certum eſt,quos refert, & ſequi-
tur Nicol.Feſtas.in ſuo tract.de collect.par.3.ſub nu.24.ver-
ſic. quærunt octauò Doctores.
Contraria tamen in hac re fuit mente Bald.in c.tertio lo-
co. de probatio. num.5. verſic.ſed pone, & in c.inſuper.nu-
mer.3.verſi.ſecundò notà,de teſtib. quem ibi ſequitur Feli.
num.2. verſicul. fallit primò,loquendo propriè in terminis
2 collectæ † aſſerens teſtes de vniuerſitate non eſſe idoneos
tanquam in cauſa propria deponentes, quando agitur de
impoſitione collectæ, in qua ſinguli de vniuerſitate ſen-
tiant incommodum, ſi enim ciues nõ ſoluerent collectam,
maior eſſet portio ruralium.
Contrarium etiam ſequutus eſt Bartol.in l.1.in fin. C. de
apoch. publ. libro 11. dicens, collectæ ſolutionem probari
indiſtinctè non poſſe † per teſtes.idem voluit Archidiac. in
cap.

cap.in ſumma.12.quæſtione 2. iſtiuſmodi verò teſtes de vni-
uerſitate,teſtes non eſſe integros ſcripſit Alexand.ſibi con-
trarius in conſilio 43. viſis, & ponderatis, columna 5. verſi-
cul.quia licèt aliàs.numero 23. libro 4.& docuit Bartol.in l.
intantum, §.vniuerſitatis. ff. de rer. diuiſi.item per alios re-
latos à Dec.in cap.inſuper.nume. 6.7. de teſtibus. ſequitur
idem referens Barto.dicto loco,Hieron.de Monte tract.de
finib.regend.c.64. numero 2.Iaſ. Barto. D D. in l.decem.ff.
de verb.obligat.

Prior tamen opinio propius ad veritatem accedit, & à
plerisque probatur,vt per Ioann.de Amic. dicto conſilio 8.
numero 34. verſicul. ſed certum eſt. Verùm ea omnia, quæ
diximus,intelligenda,& declaranda ſunt, vt per Nicol. Fe-
ſtas. in dicto ſuo tractat. de æſtimo, & collect.par.3.nume-
ro 27.verſiculo vnde non obſtat,cum pluribus alijs ſequen-
tibus.

An verò teſtes de vniuerſitate ſint idonei, latiſſimè infra
in concluſione,teſtes de vniuerſitate, diſſeremus.

4 Secundo loco probari etiam poterit,† quem ſoluiſſe per
librum exactoris. Nam nomina, & bona eorum, qui colle-
ctas ſoluere tenētur,in æſtimo deſcribi ſolent,quòd ſi con-
ſtet per libros illius,eos non ſoluiſſe, vtiq; fatendum eſt,eſ-
ſe tales debitores,&negatiuè probari tales non ſoluiſſe col-
lectam,vt ſenſit Bald.in rubr. C.de fid. inſtrum. columna fi.
nume.43.qui ad id affert authen.ad hæc.C.d. titul.l.cenſus.
ff.de probatio.l Barbarius.ff.de offic.prætor. perſona enim
exactoris eſt auctoritate publica electa, & ideò omninò ſe-
5 qui videatur, † vt illius libris fides adhibeatur, vt reſpondit
Alexand.conſi.136.in cauſa,& lite.poſt num.2.verſicu.item
etiam de ſolutione. libro 2. comprobat id per l. quædam. §.
nummularios. & ibi Bartol. & Doctores. ff. de edend. & eſt
Marcelli reſponſum id ad verbum probans in dicta l. cen-
ſus.cum gloſſ.ff.de probatio. cenſus, & monumenta publi-
ca,inquit I.C.potiora teſtibus eſſe,ſenatus cenſuit,& idem
conſuluit Alexan.conſil.186. viſis ſubtiliſſimis dubitationi-
bus.colum.2.poſt nu.6.verſ.nec etiam obſtat.lib.2.in quam
ſententiam permulti quoq; deſcendere,vt Curt.Iun.conſi.
6 106.num.5.vbi aſſerit † maiorem fidem illis adhiberi,quàm
teſtibus,& Decius conſilio 285. & pro tenui facultate mea,
numero ſecundo, & numero tertio, quod & proditum eſt
ab Alexandro conſilio quadrageſimotertio, de celerrima
expeditione, in fin. in primo volumine. Quod tamen
eſt intelligendum, ſi cauſa ageretur inter ſubditos dicto
communi,cuius ſunt libri,& modò ſint in archiuio publico
7 repoſiti † & habeant cuſtodem publicè ad id conſtitutum,
& alia de quibus per canon.in capitulo cum cauſam.de pro-
bat.& in capitulo ad audientiam.de præſcriptio. ita limitat
Salicet.in l.exemplo.C.de probation.& Felin. in d.capit.ad
audientiam.

Si autem quis aſſerat contra, aliquem non debere audi-
ri, quod non ſoluit collectas, incumbit ei onus probandi
8 † qui dicit collectas non eſſe ſolutas,vt auctor eſt Bartol. in
l. in illa. la 1. colum.2. nume.7. verſicul. & prædicta faciunt.
ff.de verbo.oblig.cui accedit Roman.ibidem numero 15.&
tradidit Anto.de Butr.c.ſuper his.col.10. de accuſ. Bald.vo-
luit in l.ſi à furioſo.colum.2.in fi. verſ.ſi verò dicit ſtatutum.
ff.ſi cert.petat.ita cenſuit Ange.in l.1.colum. 7. C. de fid.in-
ſtrument. lib.10.& in repet.l.pen.§.docere.ff. ne quis eum,
&c.idem probauit Alexand. in d.l.in illa. colum. penultim.
numer.10.verſic item in quantum. Bart.ff.de verbo.oblig.
Bal.alio in loco idem ſenſit in l.2.poſt nu.17. verſic.ſed con-
tra hoc.C.de iur.emphy.& ibi Ang. circa fi.& Iaſ.poſt num.
132.& 133.ver.in ea gloſ.ibi.& verſ.ſubtilis. Petr.de Bellaper.
Bar.quoq; idem repetijt in l.ſi quis conſortium.verſic.vnde
ſi dico. C.de fabricenſ.lib.11.& ibi Ange.

Verùm hæc omnia tibi ad nauſeam vſque ſuppeditabunt
omnes in d.l.in illa,illos igitur conſulas.

Sed à me ſciſcitabitur quiſpiam, an præſumantur ſolutæ
collectæ ſponte, an contra voluntatem? paucis quærenti
ſatisfaciendo† collectas præſumi potius ſolutas timore im-
pulſos,quàm quòd ita deberēt,aſſero, hinc fit,vt in eis præ-
ſumptio currere non videatur, ſic me docuit Innoc. in cap.
ſi diligenti,poſt nume.5.ſub verſi.item nota,quòd cum tan-
tum per coniecturas, extra de præſumpt. cui adhæſit Lucas
de Penna in l.quemadmodum.C.de agric.& cenſit.libro 11.
verſi.154.& quando, & à quibus præſtari debeat, vide Egid.
Thomat.in ſuo tract.de collectis.

CONCLVSIO 317.

ARGVMENTVM.

Collectoris facultas, ſiue commiſſio, quo pacto probari debeat, & an ex eo, quòd quis ſit collector, eius beneficia reſeruata dici poſſint.

SVMMARIVM.

1 Collectoris facultas, ſiue commiſſio debet probari per litteras, & non per teſtes.

2 Vbi agitur de alterius præiudicio, vt de exigendis pecunijs, quæ dicuntur vita hominis, non creditur etiam legato de latere, nec alicui quantumcunq; honeſtæ perſonæ.

3 Collectoris litteræ cum illius ſigillo ſine manu notarij, & ſubſcriptione teſtium probant facultatem, & deputationem ſubcollectoris.

4 Subdelegationes probantur per ſola ſigilla delegantium.

5 Commiſſio, & ſubdelegatio probatur per litteras ſolo ſigillo legati ſigillatas.

6 Collectoris facultas probatur per litteras originales, non autem per earum tranſumptum.

7 Sumptum facultatis collectoris de regiſtris bullarum Papæ probat facultatem.

8 Sumpta poſtquam clauſa, & ſigillata ſunt producta coram Auditore cauſæ in curia, recognito ſigillo fidem faciunt.

9 Collectoris deputatio poteſt probari per teſtes, ſi aliquis deputatus eſt in collectorem in eccleſijs vrbis Romæ, in vrbe exiſtente Papa.

10 Auditor deputatus ab ordinario præſente non tenetur probare per literas ſuam iuriſdictionem.

11 Collectoris poteſtas poteſt per teſtes probari, quando litteræ collectoriæ amiſſæ ſunt.

12 Bullæ amiſſione probata ſatis eſt probare tenorem per teſtes.

13 Litterarum amiſſione probata non admittitur probatio per teſtes ſecundùm ſtilum Palatij Apoſtolici.

14 Collectoris facultas probatur per literas in actu delegationis, vel ſimplicis cognitionis.

15 Subcollectoria per teſtes probari poteſt.

16 Commiſſio ſubcollectoris, & eius poteſtas, ac exercitium probari poteſt per teſtes, qui fuerint præſentes tempore commiſſionis ſibi factæ.

17 Collectoris, vel ſubcollectoris deputatio, ſi nec per litteras, nec per teſtes conſtat, nec etiam per communem hominum exiſtimationem, poteſt probari.

18 Geſta per legatum, qui non erat, licèt exiſtimaretur legatus, non valent.

Inſtrumenta facta à notario, qui non erat, non valent, ibidem.

19 Communis error nihil operatur, quando nullum reperitur fundamentum.

20 Geſta per ſubcollectorem tunc ſuſtinentur, & valent, quando ſuperior, ad quem ſpectat, veriſimiliter ſcit, & ſuſtinet.

21 Geſta per illum, qui exercuit officium tabellionatus ſciente, & patiente ſuperiore, qui habet poteſtatem creandi notarios, valent.

22 Quæ probanda ſint ab eo, qui beneficia collectorum vti reſeruata impetrauerit.

23 Reſeruatio beneficij ſubcollectoris inducitur, ſi conſtet de qualitate vnicitatis.

24 Aſſerenti pluralitatem, ſeu multiplicitatem, incumbit onus probandi.

25 Collector non tenetur probare ſe acceptaſſe, & exercuiſſe officium collectoriæ.

Con-

Contrarium nume. vigeſimoſeptimo.
26 *Collectoria eſt officium, quod & honorem, & vtilitatem Reipu-*
blicæ affert, & confertur in inuitum.
28 *Papa ſi reſeruauit beneficia capellanorum commenſalium reſer-*
uatio eius ſtabit in terminis ſuis, & ad beneficia commenſalium
tantum reſtringetur.

Collectoris facultatem, ſiue commiſſionem debere probari per litteras † non
1 autem per teſtes, diremere Domini de Rota in deciſio.266.
aliàs 10. dixerunt, & concluſerunt. de offic. delegati. in nou.
per contex. in l. vnica. C. de mandat. Princip. & in c. cum in
iure. de offic. delega. & tradidit Milis in repertorio in verb.
Probatio, quòd quis ſit collector. quod quidem confirmat
Felin. in cap. in noſtra. colum. 5. poſt num. 7. in fin. de reſcrip.
& idem ſcripſit Bartholom. Bellencin. in tracta. de charitat.
ſubſid. quæſt. 110. numero primo, ad quod adducit text. &
ibi Bartol. in l. prohibitum. circa fin. ibi, cum litteris noſtris
cognouerit. C. de iur. fiſc. libro 12. & iuxta ſententiam Iaco-
bi Simonettæ in tracta. de reſeruat. benef. cap. 34. atque In-
nocen. in dicto cap. cum in iure. in verſic. de mandato. nu. 4.
de offi. delega. Æneas de Falconib. in tract. reſeruat. in 3. qu.
prin. nu. 16. ibi, ſed ſi quis vellet probare per teſtes. & atteſta-
tur Lambert. in tract. iuriſpatronat. artic. 12. q. 3. par. 2. libr. 2.
numero 5. verſic. & adde etiam nota. per Bellenci. Quos ſe-
quitur Quintil. Mandoſ. in Comment. in regu. cancel. in re-
gu. 4. de reſeruation. in 2. quæſt. numero 2. verſic. breuiter e-
go diſtinguerem.

Et in vniuerſum hoc verum eſt † vt vbi agitur de alterius
2 præiudicio, vt eſt in caſu noſtro, vbi tractat de exigendis pe-
cunijs, quæ dicitur vita hominis, iuxta Bald. poſt gloſſ. in l.
aduocati. C. de aduoc. diuerſi. iudic. non credatur etiam le-
gato de latere, nec alicui, quantumcunque honeſtæ perſo-
næ ſint, ſecundum Abbatem in capitul. cum olim. de priui-
leg. & eſt gl. inſignis, quam approbat collector in cap. ſicut.
de ſentent. excommunicat. & voluit Gondiſal. de Villadie-
go in ſuo tract. de legat. in 6. quæſt. 1. par. colum. 4. & hæc eſt
* * communis opinio, quam ſequitur, & tuetur latè Felin. in
c. cum in iure. colum. 2. poſt num. 6. verſicu. ſecundò limita.
de offic. deleg.

Quod verò diximus, collectoris facultatem debere pro-
3 bari per litteras, ſic eſt extendendum, vt † etiam per litteras
collectoris cum illius ſigillo, ſine manu Notarij, & ſubſcri-
prione teſtium probetur facultas, ſiue deputatio ſubcolle-
ctoris, per ea, quæ tradidit Innocent. in cap. quoniam con-
tra. vltra medium, verſicul. alij dicunt, de probat. ibi ſcri-
4 pſit, ſubdelegationes probari per ſola ſigilla † delegantium,
quem ſequitur Bellenci. in dicto ſuo tract. de charitati. ſub-
ſid. quæſt. 114. numero 1. & eſt deciſ. Rotæ 701. aliàs 17. nota
quòd non creditur, de probatio. in antiq. & deciſ. 574. aliàs
7. vtrum credatur, de offic. deleg. in antiquis. & deciſ. 348.
aliàs 10. voluerunt, & ordinauerunt, verſic. contra primam
concluſionem, de probatio. in nou. quibus in locis habe-
5 tur † commiſſionem, & ſubdelegationem probari per lit-
teras ſolo ſigillo legati ſigillatas. Quod tamen ſic eſt accipi-
endum, ſi ille ſubcollector litteras acceperit, antequam of-
ficium exerceat, iuxta Bellenci. in d. quæſt. 114. in fi. nume. 2.
verſic. dum tamen literas, per Bart. in conſil. 73. incip. vtrum
procurator.

Præterea cum tradiderimus, per litteras collectoris fa-
cultatem probari, ſic intelligere debemus de litteris origi-
6 nalibus † non autē per tranſumptum, & exemplaria ipſarum
facultatum, ita concludit Bellencin. in dicto tracta. de cha-
rit. ſubſid. quæſt. 113. nume. 1. adducit Roman. in conſil. 336.
circa propoſitam conſultationem primò quæritur. nume-
ro 5. verſicul. cæterùm nec ſufficit, idem voluit Dec. in l. vni-
ca, numer. 8. C. de mandat. princip. & decidit Boër. in deciſ.
181. venditio, ante nume. 9. Gomeſ. etiam in capit. ſtatutum.
poſt nu. 6. de reſcrip. in 6. Andr. Tiraq. de vtroq. retract. tit. 1.
§. 2. glo. 1. nu. 10.

7 Quod tamen ſic eſt limitandum, vt nō procedat † quan-
do exhiberetur ſumptum facultatis collectoris de regiſtris
bullarum Papæ, quia tunc per tale ſumptum probatur fa-
cultas iſtiuſmodi, ita limitat Bellenci. in dicta quæſt. 113. &
ita ſeruat Romana Curia ſecundum Rot. deciſio. 621. aliàs
28. nota ſumptum, de probatio. in antiquis. & deciſi. 681.
nota, quòd ſumptum. in antiq. & deciſi. 689. ſic quòd tran-
ſumptum in antiqu. & deciſio. 882. nota quòd vbi gratia, in
antiqu. & ita dicit Bellenci. hodie ſeruare palatium Apo-
8 ſtolicum, † quia poſtquam talia ſumpta clauſa, & ſigilla-
ta ſunt producta coram Auditore cauſæ in curia recognito
ſigillo, tunc fidem faciunt, ſecus extra curiam, quia requiri-
tur, quòd ſumptum producatur ſub bulla plumbea, aliàs ei
non daretur fides, nec ſufficeret ſigillum.

Primo loco concluſionem limitabis, vt non procedat,
9 quando eſſet aliquis deputatus in collectorem † in eccleſijs
Vrbis Romæ, in vrbe exiſtente Papa, tunc enim talis depu-
tatio illius collectoris poterit probari per teſtes, ita docuit
Bellencin. in dicto ſuo tract. de charit. ſubſid. quæſt. 110. nu-
mero 10. vbi adducit tradita per Speculat. in titu. de probat.
§. videndum. verſicul. quid de auditoribus. numero 3. nam
auditor deputatus ab ordinario præſente non tenetur pro-
10 bare † per litteras ſuam iuriſdictionem, ex quo ordinarius,
vel Pontifex Maximus eſt præſens, ad quem facilè quiſque
confugere poteſt, idem placuit Roman. in l. ſciendum. co-
lum. 12. nume. 50. verſi. aut ſit citatio. de verb. oblig. & idem
protulit Felin. in dicto capitul. cum in iure. colum. 2. nume-
ro 6. verſicul. prima limitatio, & tenet etiam Archidiaco. in
c. nobiliſſimus. 96. diſtin. & ſequitur Milis in verb. Probatio
delegationis.

Secundò præterea eſt limitanda concluſio, vt locum ſibi
non vendicet, quando litteræ collectoriæ eſſent amiſſæ,
11 nam tunc talis poteſtas collectoris poterit † per teſtes pro-
bari, ſicut per ſimilitudinem dicit Innocen. in capit. cum o-
lim. il primo. de priuileg. quòd licèt poteſtas delegati veniat
probanda per ſcripturas, hoc tamen non procedit, quando
ſcriptura eſſet deperdita, cuius Innocen. pronunciatum ſe-
quitur Rot. in deciſio. 459. aliàs 21. circa tertium dubium,
ſub num. 7. verſic. vtrum delegatio poſſit probari per teſtes.
de conceſ. præben. in nou. & cum hoc tranſit Mil. in repert.
in verb. Probatio ſubdelegationis. ad quod citat Anton. in
dicto capitulo cum in iure. de offic. deleg. & decidit Bella-
mer. in deciſio. 611. licèt Capella, & Gondiſal. de Villadiego
in tracta. de legat. in 6. quæſtio. primæ part. colum. 4. dicens
12 † probata amiſſione bullæ, ſatis eſſe probare tenorem per
teſtes, per l. teſtium. §. fin. C. de teſtibus, & non ſufficere te-
ſtes deponere ſe vidiſſe bullam, ſed debere deponere de te-
nore bullæ, iuxta ea, quæ obſeruauit Bartol. in authent. ſi
quis in aliquo. C. de edendo. idem diremit Bellamer. in de-
ciſ. 595. vbi ius actoris.

Ab hac ſententia diſceſſit gl. in d. c. cum olim. de priuileg.
& concludit Bellen. in dicto ſuo tract. de charit. ſubſid. qu.
13 110. num. 9. verſicul. concludo ergo † vbi ita obſeruare pa-
latium Apoſtolicum atteſtatur, non admitti probationem
per teſtes, etiam probata amiſſione litterarum, ea ratione,
quia ex regiſtris Papæ poteſt fieri probatio de nouo expe-
diendo bullas, à qua opinione gl. non omninò recedit Spe-
culat. in tit. de probatio. in §. videndum. circa prin.

Tertiò inſuper limitabis concluſionem, vt tantum pro-
14 cedat in actu delegationis † vel ſimplicis cognitionis, vt lo-
quitur Rot. dicta deciſ. 266. aliàs 10. dixerunt, & concluſe-
runt. de offic. dele. in nou. ſecus vbi foret mandatum alte-
rius actus, vt procuratoris, quia poterit tunc per teſtes pro-
bari, iuxta ſententiam Anto. de Butr. in dicto ca. cum in iu-
re colum. 5. de offic. deleg. quam probat Barbat. in d. capit.
cum in iure. col. 8. aſſerens mandatum procuratoris per
* teſtes poſſe probari, vbi auctor eſt * omnes ſcribentes id
tenere, in l. 1. C. de procurat. idem voluit Bald. in l. falſus. C.
de fur. & in l. fi. C. de re iudic. ſcripſit etiam Bellenci. in dicto
tract. de charit. ſubſid. q. 110. per contex. in c. ex inſinuatio-
ne. de procurat.

Quarto loco tibi limitanda erit concluſio, vt non vera
ſit † in

15 ſit † in ſubcollectoria, quæ cōmodè per teſtes poterit probari, vt voluere Domini de Rota in dicta deciſ.266. aliàs 10. dixerunt, & concluſerunt. de offi. deleg. in nouis. poſt princ. verſicu. tamen ſubcollectoris commiſſio. aſſerentes ibidem commiſſionem ſubcollectoris, & eius poteſtatem, ac exer-
16 citium poſſe probari per teſtes, † qui fuerunt præſentes tempore commiſſionis ſibi factæ, idem concludit Mil. in ſuo repert. in verb. Probatio, quòd quis eſt ſubcollector. huic ſententiæ ſubſcripſit Bellencin. in dicto ſuo tracta. de charit. ſubſid. quæſt.3. ſub num.1. & 2. verſicu. tamen contrarium, cuius opinioni adhæſit Mandoſ. in comment. in regu. cancel. 4. de reſeruatio. quæſt.2. poſt numer.2. verſicul. in ſecundo caſu concludo, & cauit Felin. in c. in noſtra. colu.5. nu.7. in fin. de reſcrip.

Si verò de collectoris, ſiue ſubcollectoris diſputatione nec per litteras, nec per teſtes conſtabit, hinc fiet, vt nec et-
17 iam † per communem hominum exiſtimationem poterit illius deputatio probari, vt tradidit Bellencin. in dicto ſuo tract. de charit. ſubſid. quæſt.112. numero 3. verſic. ſed Inno-
* cen. vbi arbitratur hanc eſſe veriorem * opinionem, prout animaduertit Anton. de But. in cap. conſultationibus. in 8. chart. verſic. ſecundò principaliter. de iurepatron. & in cap. cum dilecto. de reſcript. vbi ex hoc declarat, l. Barbarius. locum non habere in delegato, quando non apparet aliqua deputatio, vel auctoritas ſuperioris, hanc etiam ſententiam in ſimili tenet Gondiſal. in tract. de legat. in 6. quæſt.1. part.
18 colum. fin. vbi concludit † non valere geſta per legatum, qui non erat, licèt exiſtimaretur legatus communi opinione, ex notatis per Innocentium in cap. nihil. de electio. qui aſſerit, inſtrumenta facta à Notario, qui non erat, non valere, quia adeſt defectus auctoritatis ſuperioris, nam commu-
19 nis error nihil operatur, quando † nullum reperitur fundamentum. l. actuarios. C. de numera. libro 12. quę quidem In-
* nocentij opinio * communiter ab omnibus eſt recepta, licèt in vtranque partem articulus diſputari poſſit, vt latiſſimè per Iaſonem in dict. l. Barbarius. verſicul. limita nunc iſtam legem, & idem apertè tenet Bald. in l. 1. C. de teſtam. de qua re nos etiam in concluſione, Notarius, infrà diſſeremus.

Hoc poſtremo loco dictum limites velim, vt non procedat, quotieſcunque gerit quis ſe pro collectore in Prouincia, in qua eſſet Camerarius, vel ſummus Pontifex, aut alius habens hanc facultatem deputandi talem collectorem, vel qui ſubcollector gereret ſe pro ſubcollectore in Prouin-
20 cia, in qua eſſet collector, † nam ex quo ſuperior, ad quem ſpectat, veriſimiliter ſcit, & ſuſtinet, tunc geſta per ſubcollectorem ſuſtinentur, & valent, vt in ſimili concludit Gondiſal. in tract. de leg. in 6. quæſt.1. part. in fi. per l. Titianus. ff. quod cum eo, & l.3. ff. ad Maced. quod & aſſeuerauit Iaſ. in dicta l. Barbarius. columna 11. numero 52. verſic. facit, quòd dicit Ioan. Andr. in regula, de offic. prætor. vbi in hanc ſententiam deſcendit, quòd licèt ſecundum communem opinionem non valeant geſta per eum, qui non eſt Notarius, tamen fallit, quando quis exercuiſſet officium tabelliona-
21 tus ſciente † ac patiente ſuperiore, qui habet poteſtatem creandi notarios, per contex. in capit. conſultationibus. de iur. patron. teſtatur Anton. de Butr. in capit.1. de fide inſtrument. ita limitantem, & idem docuit Salicet. in l. 1. C. de teſtamen.

Hoc igitur pacto probata collectoria, vel ſubcollectoria, in dubium vocari ſolet, an ex eo ſolo, quod quis ſit collector, eius beneficia reſeruata dici, & haberi poſſint, adeò vt comprehenſa cenſeantur in regula 4. Cancellariæ de reſeruatione? Et quidem, vt ſententiam aliquorum referam
22 † nonnulla probanda ſunt ab eo, qui beneficia collectorum vti reſeruata impetrauerit, non enim ſatis erit docere, collectorem fuiſſe deputatum, niſi quoq; probentur alia, quæ in ipſa regula tradita ſunt.

Illud enim in primis probandum erit, ſubcollectorem eſſe vnicum, vt verba illius regulæ ibi, & vnicorum concepta ſunt, nam ad hoc, vt inducatur reſeruatio, conſtare de-
23 bet † de hac qualitate vnicitatis, vt ore loquar Mand. in Comment. ad dictam regulam quartam, quæſt.1. numero 1. & cenſuit Rot. in deci.207. aliàs 11. licèt iuxta ordinationem tituli, de præben. in no. quam declarat Bellenc. in tracta. de ſubſidio charit. q.118. & Commentator regulæ Cancell. ad dictam regulam 4. in fi.

Verùm, cui incumbat onus probandi, an impetranti vnicitatem, an verò oppugnanti reſeruationum pluralitatem, in hoc totus rei cardo vertitur. Et (vt verum fatear) reſpon-
24 dendum videtur † aſſerenti pluralitatem, ſeu multiplicitatem incumbere onus probandi, ea ratione, quia vnicitas, & non pluralitas præſumitur, vt colligere eſt ex context. in l. omnium. cum gloſſ. in verb. comprobatur. C. de teſt. cuius
* Accurſ. doctrinam * communi calculo Doctorum eſſe receptam, teſtis eſt locupletiſſimus Quintilia. Mandoſ. ad dictam regulam 4. nume.3. quo in loco aſſeuerat, ita fuiſſe obtentum, & obſeruatum per Dominos de Rot. in vna Callagurgitan. Scholaſtriæ de Logreno coram Reueren. Patre D. Anton. Aug. vltima Maij 1546. ea præſertim ratione, quòd probata deputatione collectoris, transferatur onus in partem aduerſam, cum ſint præſumptiones de vnicitate.
25 Præterea, an probandum ſit collectorem acceptaſſe, † & exercuiſſe officium collectoriæ, Domini de Rota docuerunt me, minimè iſtud probandum eſſe, vt deciſum fuit in deciſ.700. beneficia collectorum, in antiquis, & de hoc extat adhuc extrauagans Pauli II. quod incipit, Beneficia collectorum, & eſt deciſ. 207. aliàs 11. licèt iuxta, de præben. in nou. & cum hac opinione tranſit Mil. in reper. in verb. beneficia collectorum, & in verb. Gratia, per quam quis eſt exemptus, dicens, quòd vbi quis eſt exemptus, vel Capellanus, talis gratia operatur effectum, etiamſi non perueniat, vel antequam perueniat ad notitiam, idem tradit Philipp. Franc. in capit. ſtatutum. columna 3. in princip. de præbend. in 6. & confirmauit Felin. in capitul. in noſtra. in 21. corelar. in prin. & in c. cæterùm. colum.13. in fi. verſic.3. reſtitutio. de reſcr. idem etiam meminit Commentator Regularum Cancellariæ Apoſtolicæ in 6. regu. tradens, beneficia cubiculariorum, & officialium Papæ etiam cauſa honoris eſſe reſeruata ante acceptationem officij.

Ratio huius rei illa poteſt eſſe, etenim cum collectoria ſit officium, quod & honorem, ac vtilitatem Reipublicæ
26 afferat † ſtatim ſortitur effectum ſuum, etiam antequā ſuam poteſtatem videat, vel exerceat, adeò vt etiam conferatur in inuitum, vt habetur in dicta deciſ.207. aliàs 11. de prębendis in nouis.
27 Contrariam ſententiam ſequuti ſunt † poſteriores Domini de Rota in vna Regien. præbend. coram Domino de Thanis pro Thadæo Dugeno, contra Thadæum Caſalium die 30. Aprilis 1542. vt atteſtatus eſt Puteus in deciſ. ſua 319. incipient. licèt Rota libro 1. reiecta opinione Rotæ in deciſio.207. in nouis. & 700. in antiquis, ac reiectis nonnullis alijs contrarium aſſerentibus, permoti ipſi verbis ipſius regulę. ibi, eorum, quod pro tempore officia exercuerint, &c. quæ verba repugnant omninò ſententiæ cōtrariæ, & ad tuendas deciſiones 207. & 700. ſupra citatas, fuit dictum ab eiſdem Dominis, quòd in dictis deciſionibus non apparebat regulas Cancellariæ illius temporis habuiſſe illa verba, dum tamen eorum officia exercuerint, quinimò ſubiungit ibi Putheus, D. Mariſcanum eius collegam teſtatum fuiſſe ſecundum hanc opinionem fuiſſe etiam aliàs cauſa propoſita ita reſolutum, propter repugnantiam verborum regulæ. idem reperio tenuiſſe Alexandrin. in capit. per principalem. in fin.1. q.1. qui aſſerit Rotam ita ſæpius ſtatuiſſe, beneficia ſcilicet non cenſeri reſeruata, quando Papa deputauit capellanum, vel officialem, niſi quando apparuit talem abſentem acceptaſſe talem deputationem, idem etiam inuenio hoc confirmaſſe Th. Faſto. in dubio Rot. 11. incipien.
28 quartum dubium, numero 3. in fin. vbi concludit † quòd ſi Papa reſeruauit beneficia capellanorum commenſalium, quòd reſeruatio huiuſmod ſtabit in terminis ſuis, & ad beneficia commenſalium tantum reſtringetur, & minimè ſe exten-

extendat ad illos, qui commenſales non ſint, ſic videt̃ dicen-
dũ in caſu noſtro, ꝙ ex quo Papa reſeruauit beneficia eorũ
collectorum, qui pro tempore officia exercuerunt, non de-
bet extendi regula ad illos, qui nunquam exercuerint, alio-
qui eſſet implicare contradictionem.

CONCLVSIO. 318.

ARGVMENTVM.

Collegiatus an teſtis eſſe poßit in cauſa collegij.

SVMMARIVM.

1 *Collegiatus poteſt eſſe teſtis in cauſa collegij.*
2 *Collegiati pro collegiatis teſtificari non poſſunt, quando illi ex collegio alios teſtes exhibere poſſunt.*
3 *Collegiati teſtes eſſe nequeunt pro collegio, quando de collegij commodo agitur, quod ſigillatim ſpectat ad vtilitatem ſingulorum.*
4 *Collegiati teſtificari poſſunt pro collegio, quando ſe referunt ad aliquod inſtrumentum vniuerſitatis.*

1 Collegiatum poſſe eſſe teſtem † in cauſa col-
legij cauit Bar. in l. ſed ſi hac. §.
qui manumit. ff. de in ius voc. & idẽ tradidit Bar. in l. in tan-
tũ. §. vniuerſitatis. ff. de rer. diuiſio. poſt nu. 1. ver. quędã ſunt.
probat̃ in c. tertio loco, & ibi Fel. col. 2. extr. de proba. nu. 3.
Primò limita concluſionem hunc in modum non pro-
cedere, cum illi ex collegio alios teſtes exhibere potuerunt
† tunc enim collegiatis pro illis teſtari non eſt integrum, ita
2 docuit Abb. Sicul. in c. inſuper. nu. 2. de teſtib. quem refert,
& ſequitur Barth. Soc. conſi. 17. nu. 5. vol. 1.
Secundò limita nõ habere locum, quando agit̃ de com-
modo collegij, ꝙ ſigillatim ſpectat ad vtilitatẽ ſingulorum,
† nam hoc caſu teſtes adhiberi nequeunt, teſtis eſt mihi ad
3 id Bar. in d. l. intantum. §. vniuerſitatis. ff. de rer. diuiſ. Bald. in
c. tertio loco. nu. 3. ſub fi. vbi latè hoc argumenti genus exa-
minat, ad quem te lectorem reijcio, quorũ ſententiam per-
multi tum profitendo, tum conſulendo probauere, in pri-
mis adeſt Cepoll. in tract. de ſerui. ruſt. præd. in rubri. de ſer-
uit. pecor. paſcen. nu. 10. & 28. Bal. conſ. 168. nu. 1. verſi. quæ-
dã verò, li. 2. & conſ. 391. nu. 12. vol. 1. & in conſ. 10. nu. 5. vol. 5.
Rom. conſ. 7. nu. 4. & conſi. 508. præſens conſultatio. in fin.
& plenè obſeruatur vnà cum gloſſ. in d. §. vniuerſitatis. l. ſi in
hac. §. qui manumittuntur. ff. de in ius vocan. l. parentes. &
ibi affluenter per Cyn. C. de teſtib. c. cum mutuis, & ibi co-
pioſè per Canoniſt. ext. de teſtib. latè Rip. in l. explicito. §.
ſi autem collegium. nu. 2. ff. ad Trebell. Alex. in conſil. 68. vt
viſo. nu. 14. verſi. non obſtat, ꝙ homines dictæ communita-
tis, cum ſeq. vſq; ad 17. nu. vol. 2. vbi multos cõcordantes ci-
tat, & in conſ. 99. viſis proceſſibus. nu. 15. vol. 5. vſq; ad nu. 20.
& conferũt dicta per Bal. conſ. 10. nu. 2. vol. 3. Barba. conſ. 77.
illud afferam. verſ. & licèt iſta. vol. 3.
Poteris hanc limitationem ſublimitare, non ita de facili
procedere, † quando iſti teſtes ſe referrent ad aliquod in-
4 ſtrumentum dictæ vniuerſitatis ſuper præmiſſis, vt reſpon-
dit Bal. in d. conſ. 10. d. nu. 5. vol. 5. ac etiam quando in conſe-
quentiam commodum ad eos peruenturum eſſet, vt Alex.
d. conſ. 68. poſt nu. 15. ver. cũ ergo. d. vol. 2. & Burſa. in d. conſ.
77. col. 4. verſi. ſextò facit. d. l. omnibus. d. vol. 3. alia ad hunc
propoſitum potes videre in concluſione noſtra, Ciuis, &
concluſione, Clericus.

CONCLVSIO 319.

ARGVMENTVM.

Collegium quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Collegium probatur ex cõmuni ſigillo, cõmuni tractatu, arca communi, refectorio & dormitorio. ac ex fraternitate, & familia communi.*
2 *Collegium tres faciunt.*
3 *Collegium omne præſumitur illicitum, niſi probetur licitum.*
4 *Collegium, & fraternitates, vt vocant, battentium, an dicantur loca pia, & collegia approbata.*
5 *Collegiatum quem non eſſe probatur, quando cohortales dicunt ipſum non eſſe ex eorum numero.*

Collegium ſi quis probare velit, id commodè
facere poterit, ſi probabit omnes
ex collegio communi ſigillo vti, præterea ei ex cõmuni tra-
1 ctatu id colligere licebit † inſuper quòd poſſideant arcam
cõmunem, adhuc, ꝙ habeant cõmune refectorium, & dor-
mitorium, poſtremò ex cõmuni fraternitate, & familia re-
ctè poterit animaduertere, quæ pluribus proſequitur Bar-
bat. in conſ. 17. præclarè, in prin. & nu. 3. cum ſeq. verſi. quod
ſigna, per quę cognoſcimus. vol. 1. tradit etiam Rip. lib. 2. re-
ſponſ. c. 10. de reſcrip. verſic. quomodo ſcitur collegiata, vel
non, ex vſu cognoſci, &c. idem aſſerit Luc. de Pen. in l. leges.
C. de curial. lib. 11. vbi remiſſiuè docet, quot homines con-
ſtituant collegium, vel congregationem, ad ꝙ conſulas tex.
in l. Neratius. ff. de verbo. ſignificat. vbi Marcellus ex ſenten
2 tia Priſci † tres facere collegium reſpondit, & ibi gl. & gl. in
rub. ff. de colleg. illic. vbi Bart. & idem Bart. in l. fin. poſt nu. 3.
eo tit. Chriſtofor. Port. in §. ſi grex. poſt nu. 1. verſ. addit ter-
tium, Inſtitutionib. de lega. gl. fin. in l. ſicut. in princ. ff. quod
cuiuſq; vni. nomine, & Barba. d. conſ. 17. nu. 15. & 17. ver. mo-
dò ſi ſunt, vol. 1. & Innocen. in c. 1. de elect. in princ. vbi Bald.
nu. 3. & idem Bald. in rub. de elect. nu. 2. idem Bald. in rub. C.
pro ſocio. poſt nu. 1. verſ. ſed de eſſe iſtius. Rip. lib. 2. reſponſ.
c. 10. de reſcr. num. 4. & ſeq. Vnde ſcias formare articulos in
illud probandum, cætera vide quæ diximus in concluſione,
Eccleſia collegiata.
Qui igitur ita probabit, ſciat non idcircò collegium il-
3 lud honeſtè poſſe dici conſtitutum, ſed † collegium omne
præſumi illicitum, niſi probetur licitum, vt reſpondit Mar-
tianus I. C. in l. 1. poſt princip. ff. de colleg. illicit. & in l. 3. §. in
ſumma. eo. tit. cuius reſponſum ſequutus eſt Luc. de Pen. in
l. quemadmodum. C. de agric. & cenſ. lib. 11. verſic. 198. Cot-
ta tamen in ſuis Memorialib. verbo collegia, declarans lo-
cum illum Iuriſconſulti in d. l. 1. non ſemper arbitratur col-
legia illa ſodalitia eſſe inhoneſta & illicita, & ibi loquitur de
4 collegijs, † & fraternitatibus battẽtium, vt eius verbo vtar,
an talia dicantur loca pia, & an ſint collegia approbata, qđ
ibi negat ex ſingulari deciſ. Bald. in conſi. 162. quidam Fran-
ciſc. in 4. dubio. lib. 5.
Quòd ſi ꝓbato collegio collegiatũ quẽ nõ eſſe vellet pro-
bare, ex hoc ꝓbabit, ꝙ curiales, vel cohortales, quos vocãt,
5 † dicant ipſum nõ eſſe ex eorum numero, ꝙ ait Bar. eſſe ob-
ſeruatione dignum in l. nemini liceret. §. non aliter. C. de ad-
uocat. diuerſ. iudic. & in l. hoc iure. ff. de verb. obl. adducit l.
rura. C. de omni agro deſer. & Bar. in l. 1. C. de colleg. lib. 11.

CONCLVSIO 320.

ARGVMENTVM.

Colonus an pro domino teſtis eſſe poßit.

SVMMARIVM.

1 *Colonus teſtis eſſe non poteſt pro domino.*
2 *Colonus aſcriptitius, & mercenarius, qui cum ſibi libuerit non poteſt recedere, teſtis eſſe non poteſt pro domino.*
3 *Colonus partiarius, qui non eſt domeſticus, & non dicitur productus è domo producentis, pro domino teſtis eſſe poteſt.*
4 *Coloni noſtri temporis ſunt idonei teſtes pro dominis, & contra dominos.*
5 *Colonis teſtibus quanta fides ſit adhibenda, à iudice inueſtigandum eſt.*
6 *Coloni teſtes ſine vllo diſcrimine probant, quando non agitur de eorum emolumento, & commodo.*
7 *Coloni teſtari poſſunt pro domino, eo ita iubente, nedũ de proprietate, ſed etiam de poſſeßione fundi, quando ſunt coloni, & laboratores in poſſeßione, de qua agitur.*
8 *Colonus pro domino teſtis eſſe poteſt, quando de re minima tractatur.*
9 *Colonus partiarius ſi adhibebitur in teſtem, rectè probabit pro do-*

mino ſuo, quando agitur de proprietate alicuius rei, non autem de fructibus.

10 *Coloni ſi plures ſunt, probant pro domino.*

1 Colonum pro domino teſtem eſſe † nõ poſſe, colligere ẽſt ex gl. in §. pater. in fin. in verb. in ea re, Inſtit. de teſta. & conſuluit Bal. conſ. 293. nu. 8. col. 3. verſ. quantum ad tertium. Alber. de Roſa. tradidit in l. etiam. C. de teſtib. Steph. de Aufr. monuit in tract. de teſtib. nu. 21. verſ. colonus. Spec. ſenſit d. titu. de teſt. §. primo. verſi. item excipitur, poſt nu. 11. & nu. ſeq. Soci. reſpõdit conſ. 135. nu. 6. vol. 2. & conſ. 146. nu. 11. & 12. vol. 1. Cãpeg. voluit in tracta. de teſtib. regu. 14. Crot. cenſuit eod. tract. par. 4. nu. 142. Medic. in ſuis regulis in reg. 5. atq; conſultus reſpondit Alex. in conſi. 32. viſo puncto, & dubijs, nume. 2. & ſeq. vol. 1. & in conſ. 116. nu. 16. vol. 4.

Primò limita, & intellige concluſionẽ procedere de co-
2 lono aſcriptitio, & mercenario † qui nõ poteſt, cum ſibi libuerit, recedere, & ita videt͛ intelligenda glo. in c. in litteris. ext. de teſtib. ſuper verb. de familia, verſ. familiares appellantur, quã gl. ſic explicauit, & refert Soc. Iun. d. conſ. 135. nu. 6. ſub fin. nã eo modo omninò talis eſt repellendus, quia ſit de familia, ꝙ idem atteſtat͛ Alex. in conſ. 57. in cauſa, & lite inter Magnificum. nu. 14. vol. 7. aſſerens gl. in d. c. in litteris. ſuper
* d. verbo, de familia * cunctis placuiſſe, dicens omninò repelli eos, quibus poteſt imperari.

3 Secus aũt eſt in colono partiario † qui nõ eſt ita domeſticus, & verè nõ dicit͛ productus è domo producentis, ita ſcripſit Soc. d. conſ. 135. ſupra allegato, in medium affert c. teſtes. 4. q. 3. & ita intelligit gl. in d. §. pater. in fin. in verb. in ea re. ꝙ etiam ſenſit Alex. in d. conſi. 57. num. 16. de mente Salic. in l. quoniam liberi. C. de teſtib. Iaſ. in addit. ad Port. in d. §. pater. in vlt. additio. nam ibi ait. Colonos noſtri temporis ido-
4 neos eſſe teſtes † & pro dominis, & contra dominos, vbi inſuper illud addit, ita in vſu forenſi ſolere obſeruari, ſequitur idem Steph. Aufre. in d. tract. de teſtib. nu. 21. dicens hoc de conſuetudine procedere, cum hoc tamen moderamine, vt
5 iudex ex arbitrio ſuo inueſtiget † quantũ fidei ſit huiuſmodi teſtib. adhibendum, ſic Aufr. d. loco, comprobat id per l. 3. verſ. ideoq;. ff. de teſtib. Ioan. Faber. §. in teſtib. poſt num. 1. verſ. ſed filius poteſt. Inſti. de teſta. ꝙ idem egregiè diſtinguit Soc. d. conſ. 235. nu. 7. ſub fin. & dicit illam fuiſſe opinionem Hugo. in ſum. 3. q. 5. & ita inſigniter refert, & ſequit͛ Abb. in d. c. in litteris. de teſti. nu. 5. col. 2. verſ. ſed quærit gloſ. &c. cui opinioni etiam adhæret Dec. conſ. 10. incip. in cauſa inquiſitionis. col. pen. verſ. 6. cõtra perſonam. nu. 8. Fulgoſ. in conſ. 173. in cauſa inquiſitionis. & idem conſuluit Alex. d. conſil. 57. d. num. 16. libro 7.

6 Secundò limita nõ procedere † quando de eorum emolumento, & cõmodo non agit͛, quia tunc ſine vllo diſcrimine probant, ita cauit Cur. Iun. conſ. 168. nu. 15. & idem ſentit Bal. in d. conſ. 293. nu. 8. vol. 3. ibi, ex quo ſentiunt cõmodum ſecundario. Alex. voluit in conſ. 78. col. 2. vol. 1. nu. 2.

Tertiò limita procedere, quando ſunt coloni, & labora-
7 tores in poſſeſſione, de quibus agitur † nam tunc poterunt illi teſtari pro domino, eo ita iubente, nedum de proprietate, ſed etiam de poſſeſſione fundi, ſic Salice. in terminis in l. liberi. nu. 8. C. de teſtib. quem refert & ſequitur Cur. Iun. d. conſ. 168. nu. 15. ver. nõ obſtat. & teſtatur Soc. conſ. 228. incipien. in cauſa Gabrielis. col. 3. nu. 7. verſ. nec obſtat quę contra. volu. 2. vbi dicit ſecundum hanc opinionem vidiſſe plurimos doctiſſimos iudices iudicare.

8 Quartò limita concluſionem non attendi † quando tractaretur de re minima, vel colonus eſſet pro re minima, vt de vno ſacculo frumenti, vt Dec. inquit conſil. 100. In cauſa inquiſitionis, col. fin. nu. 8. verſ. ſextò contra perſonã teſtis. cui accedit Stephan. Aufrer. de reprobat. teſtium, in verbo Colonus, quod etiam refert, & ſequitur Tiraq. in tit. de iud. in reb. exig. ferend. verſ. 88.

Quintò inſuper limitabis, nõ habere locũ concluſionem in colono partiario, quãdo agit͛ de proprietate alicuius rei,
9 non aũt de fructib. † tunc. n. ſi adhibebitur in teſtem, rectè probabit pro domino ſuo, ita proditum eſt à Salic. in l. quoniam liberi. col. fi. verſ. ex prædictis patet. C. de teſtib. & reſpondit Cur. Iun. in conſ. 168. nu. 15. verſi. non obſtat etiam, idem tradidit Soc. Iun. in conſi. 135. nu. 6. vol. 2.

His aduerſatur Grat. in conſ. 41. col. 2. verſi. tertiò dubitatur. volum. 2.

Sextò limitare poteris, vt nõ procedat, quãdo eſſent plu-
10 res coloni, † quia tunc propter numerũ explent defectum coloniæ, & probabunt pro domino, vt conſultus reſpondit Alex. in conſ. 57. nu. 13. & ſeq. vol. 7. & Soci. Iun. in conſ. 146. nu. 14. vol. 1. ꝙ & placuit Curt. Iun. in conſi. 168. col. 4. verſi. præterea numerus maior. Sed ad hanc concluſionem conſulas Gabriel. in ſuis concluſionib. concl. 10. nu. 57. cum plurib. ſeq. lib. 1. tit. de teſtib.

CONCLVSIO 321.

ARGVMENTVM.

Color quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis deponẽs de colore, ſi dicit, rem talis coloris eſſe, quia viderit, probat.*
2 *Album eſt ita clarum ex ſe, vt non indigeat alia demonſtratione.*
3 *Demonſtratæ rei quicquid adijcitur, fruſtra eſt.*
Manifeſta non indigent probatione. ibi.

1 Teſtis deponens de colore probat, exempli gratia † ſi interrogatus, an res eſſet alba, an alterius coloris, & dicat, albam eſſe, quia viderit, hunc probare docuit Bar. in l. de ętate. nu. 11. ff. de minorib. licèt interrogatus,
2 qd ſit albũ, poſſit dicere, neſcio tibi demonſtrare, † quia eſt ita clarum ex ſe, vt nõ indigeat alia demonſtratione. Imò ait Bar. d. loco, ſic nõ debere interrogari. id probat in l. 1. in fi. ff. de dot. præleg. in poſtremis verbis, quæ optimè prędicta ꝓ-
3 bant. Nã † quicquid, inquit Vlp. I. C. demonſtratæ rei adijcitur, ſatis demonſtratę, fruſtra eſt, vbi ẽt not. gl. manifeſta nõ indigere ꝓbatione, ſuper d. verbo demonſtratę, & Bar. in tract. teſtimo. in verb. rem aliquã. poſt nu. 23. ver. ſi vlterius.

CONCLVSIO 322.

ARGVMENTVM.

Colluſio quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Colluſio eſt difficilis probationis, & propterea probatur ex coniecturis.*
2 *Colluſio in dubio non præſumitur, niſi probetur.*
3 *Colluſio probatur, quando inter accuſatum, & accuſatorem ſit magnus vſus, & familiaritas.*
4 *Colluſio ſatis probatur ex familiaritate accuſatoris, & accuſati.*
5 *Leno præſumitur, qui ex adulterio ſuæ vxoris non iraſcitur.*
6 *Colluſio non præſumitur ex cõcordia, & amicitia in iudicio ciuili.*
7 *Colluſio probatur, ſi accuſatus, & accuſator poſt litem conteſtatam non compareant in termino ſtatuto per iudicem.*
8 *Colluſio probatur, ſi aliquis veras probationes abſcondit, vel diſſimulat, & falſas excuſationes admittit.*
9 *Colluſio probatur, ſi teſtes corrupti ſunt, vel iudices, vel examinatores facto, & opera actoris.*

1 Colluſionem eo quòd difficilis † ſit probationis, vt dixit Abb. in cap. de his. nu. 8. extr. de accuſat. & Afflict. in conſtitu. Neapolitan. incipien. Sæpè contingit. lib. 2. nu. 2. probari ex coniecturis ſenſit Ioan. Andre. in c. audiuimus. col. 1. de colluſ. & hoc dilucidè reſpondit Vlpian. in l. quia autem. §. non ſimpliciter. verſi. ſi tamen nulla ſuſpicio collationis religionem Prætoris inſtruxerit. ff. ſi quis omiſſ. cau. teſtam. quem contextum dicit eſſe inſignem, & eximium ad materiam probandę colluſionis Bald. in l. 1. §. fin. C. ſi quis omiſſ. cauſ. teſtamenti. quem refert, & ſequitur Hieronym. Gigas in tracta. penſio. in q. 42. num. 4. & in conſi. 59. circa primum. numero 9. & am-

& ampliſſimus Cæſar Contard. in repet. l.diffamari.in am-
pliatio.nu.163.qui alios adducit.C.de ingenu. & manumiſſ.
In dubio tamen † colluſionem non præſumi,niſi probe-
2 tur,conſultus reſpondit Æmilian.in conſil.6.nu.13. & Natt.
in conſ.537.nu.30.verſ.ego in eandem.per rubr.ff.& C.atq;
in decret.de colluſio.detegen.
Secundo loco † probatur colluſio ex eo , quòd inter ac-
3 cuſatum , & accuſatorem ſit magnus vſus , & familiaritas,
quia ex accuſatione criminali oriuntur inimicitię capitales.
l.1.& l.ſi inimicitiæ.ff.de his,quib.vt indig. ſi ergo accuſatus
non laboret de accuſatione,& familiariter vtatur accuſato-
re, præſumit colluſio, ꝙ Panor. ait obſeruatione dignũ eſſe
in c.de ijs.nu.8.extr.de accuſat.ad id adducit c.repellant.eo.
tit.pulchrè Bart. in l.accuſatorum.§.præuaricatorem.nu.4.
ff.ad Turpilian.vbi ait † ſatis probari colluſionem ex ſupra-
4 dicta familiaritate accuſatoris,& accuſati,comprobat id ar-
gumento à ſimili , ꝙ & rectè comprobat Natt. in d. conſil.
537.oritur controuerſia.nu.31.verſ.probari autem.lib.3.per
contex.in c.1.de colluſ.detegen. nam quemadmodum præ-
5 ſumitur leno † qui ex adulterio ſuæ vxoris non iraſcitur. l.
mariti lenocinium.ff.de adult.ſic quoque , qui accuſatione
criminali non obſtante accuſatore valdè familiariter vtitur,
præſumitur colluſio.ita Bar.d. l. accuſatorum. quem ſequi-
tur Rober.Marant.in tract.de ordin.iudic.in 6.parte. tit. de
inquiſitione.nu.51.
Iſtud velim intelligas , locum ſibi vendicare in cauſa cri-
6 minali , ſecus verò in ciuilibus , in quibus † licita eſt con-
cordia , & amicitia : etenim ſi in iudicio ciuili cum aduerſa-
rio meo amicitiam contraham,non pręſumor colludere,vt
tradidit Salic.in l.2.C.de colluſ.deteg.per l.ſi conuenerit.ff.
de re iud. & l.iudicem.C.commu.diui.ꝙ etiam conſulendo
ſequitur Nat.in d.conſ.537. nu.31.
Tertiò præterea probatur colluſio,ſi accuſatus, & accu-
7 ſator poſt litem conteſtatam † non compareant,nec in ter-
mino ſtatuto per iudicem,vt ſcripſit Matth.de Afflic.in cõ-
ſtit.Neap.quæ incipit,ſæpe contingit. lib.2. nu.2. quem re-
fert Marant.vbi ſupra in d.tit.de inquiſit.nu.51.
8 Prout ꝓbari etiam colluſio dicitur,† ſi aliquis veras ꝓba-
tiones abſcõdit,vel diſſimulat,& falſas excuſationes admit-
tat,adiuuãs cauſam aduerſam,& ꝓdens ſuam,ita Nat.d.cõſ.
137.poſt nu.31.verſ. probat quoq; colluſio,vbi etiam addit,
colluſionem probari, ſi corrupti teſtes fuiſſent , vel iudices
9 † vel examinatores facto,& opera actoris,vel rei, ex text.in
c.fin.de colluſ.deteg.vbi alios idem ſentientes citat.

CONCLVSIO 323.

ARGVMENTVM.

Comes an præſumatur habere Comitatum iure proprio,an tanquam feudalem.

SVMMARIVM.

1 *Comes ſub dominio Regis in dubio præſumitur habere comitatum iure proprio, & non tanquam feudalem.*

2 *Comes ſi ſeruitia Regi præſtiterit,præſumitur ea tanquam ſuo ſuperiori feciſſe, non tanquam domino feudi.*

3 *Petitio inueſtituræ eſt actus de natura feudi.*

4 *Comitem ſub dominio Regis habere Comitatum tanquam feudalem probatur,ſi ſumus in antiquis,per famam.*

5 *Verba narratiua Principis probare,Comitem habere Comitatum feudalem.*

6 *Feudalia præſumuntur bona omnia, quando quis requiſitus à Domino,vt oſtendat pro quibus bonis præſtet homagium , hoc non facit.*

7 *Bona,quæ anteceſſor habuit in feudum,præſumuntur eodem iure perueniſſe ad hæredem.*

8 *Eccleſia concedens iuriſdictiones, vel penſiones,cenſetur concedere in feudum.*

9 *Infeudatio potius præſumitur in rebus eccleſiaſticis,quàm in rebus laicorum.*

Comitem ſub dominio Regis in dubio præſu-
mi habere Comitatum iure proprio
1 † nõ autem tanquã feudalem,aſſeruere Hoſt.& Ioã. And.in
c.fin.de iudic.& in c.nimis.& ibi Ant.de But.de iureiu.& ita
Cardi.Alex.in prælud.feudor.nu.56. Alex. pluribus in locis
docuit,vt in conſ.15.in princ.verſ.vnde licet. vol.5. & conſil.
126.nu.1.verſ.nam præmitto.vol.1.& in conſ.55.nu.19. verſi.
reſpõdeo ꝙ ſolum.vol.4.& conſ.87.nu.6.verſ.& ad deciſio-
nem iſtorum.vol.6.ꝙ etiam placuit Ruin. conſi.155.in prin.
vol.1.nu.1.& nu.2.& ſcripſit,tum profitẽdo tum etiam con-
ſulendo Iaſ.in l.ſi prius.col.12.poſt nu.37.verſic.vnde teneo.
& nu.38.& nume.40.ff.de ope.nou.nuncia. & in conſil.60.
col.2.verſ.& tanto magis cum in dubio.& conſi.102.num.1.
vol.1.atq; monuit Alber.Brun.conſ.1. col.1. in princip. & in
conſ.83.in princip.& ſcriptum reliquit ſæpiſſimè Dec. vt in
conſ.467.poſt nu.8.verſ. quibus tamen non obſtantibus.&
conſ.468.nu.6.verſ.ꝙ bona de quibus quæritur. & in conſi.
498.poſt nu.2.verſ.videtur habere fundatam intentionem,
atq; conſi.588. poſt nu.8.verſi.& hoc clarum eſt in bonis al-
lodialibus. conſ.269.in princ.ver.circa primum fundata.&
conſi.425.poſt nu.7.verſi.& pro fundamento.nec præterijt
Alciat.de præſump.reg.2.præſump.3. per totum.iſtis adhæ-
ret Duen. in ſuis regulis, regu.107.atq; Afflict.in deciſ.267.
num.4.verſic.in contrarium dicebat, ꝙ d.territorium non
pręſumit feudale, c.1.§.inter filiam.ſi de feud.defunct. con-
tro.ſit in vſibus feudorum, vbi Bal.nu.2.verſ.prædia autem.
Sed hæc latius in noſtra concluſione , allodialis , tradita
ſunt,ad quam te reijcio.
2 Amplia concluſionem † vt licet talis Comes ſeruitia Re-
gi præſtiterit,pręſumatur ea ſimpliciter,& tanquam ſuo ſu-
periori feciſſe:non tanquam domino feudi , ad quod perti-
net tex.in l.non dubito.verſi.hoc enim adijcitur.ff.de capti.
& poſtlimi.reuer.& contex.in clem.paſtoralis.col.pen. ver.
eo mod.de re iudi.
Primò limita & intellige, niſi feciſſet aliquos actus , qui
3 proprie eſſent de natura feudi † prout eſt petitio inueſtitu-
ræ:vt fuit conſtitutum c.1.§.ſi verò.in vſib. feud. quid ſit in-
ueſtit. dummodo facti fuiſſent plures actus , iuxta notata in
l.ſi certis annis.C.de pactis.
Ad hæc ſecundò limitabis.quando fama eſſet,ꝙ talia bo-
4 na ab illo comite poſſeſſa eſſent bona feudalia † & eſſemus
in antiquis,tunc etenim fama plenè ꝓbat, vt habet in c.ve-
niens.1.de teſtib.& in c.q̃d per nouale.extr.de verb.ſignif.&
ita aſſeruit Alex.in d. conſ.15.nu.6. vol.5. vbi dicit idem eſſe,
5 ſi probaretur † per verba enunciatiua Principis,iuxta clem.
1.de probat.vt ibi per eum,& placuit Alc.in d.tract. de prę-
ſump.præſump.3. nu.3.reg.2.
Quòd verò fama in antiquis plenè probet,explicabitur à
nobis infra in conluſione,fama,& huc adhibeas Feli. in d.c.
veniens. de teſtib. & latè conſulentem conſulas Roman. in
conſ.414.& additio.ad Alc.d.nu.3.ſub litera A.
Tertiò limitare tibi licebit,quando conſtaret in genere,
ꝙ aliquis haberet bona feudalia talis domini,& requiſitus à
Domino,vt oſtenderet, pro quibus bonis præſtaret homa-
6 gium,hoc non faceret,† nam tunc omnia bona pręſumunt
feudalia,ita conſultus reſpondit Bellon.in conſ.10.nu.6.vbi
multos affert in medium,tradidit etiam Spec.in tit.de locat.
§.nunc aliqua,verſ.62.& docuere vna mente Iaco.de Belui.
Card.& Bal.in c.vaſallus.extr.ſi de feud.fuer.controuerſ.in-
ter dom.& agn.Bal.inſuper in c.1.§.inſuper.de prohib.feud.
alienat.idem proditum reliquit Alber.de Roſat. in l. ſi cer-
tis annis.C.de pact.& in l. plures apochis.de fid. inſtru. Al-
ber.& Fulg.prodidere in l. Titius.ff.de actio.empt.nec præ-
terijt Iaſ.in l.2.in 13.q.C.de iur.emph. quod intellige, & de-
clara,vt per Cardin.in d.cap.vaſallus.& per Bald.conſil.225.
in 1. volum.
7 Quartò limitabis,quando probaretur † quòd anteceſſor
habuiſſet illa bona in feudum , quia præſumuntur eodem
iure perueniſſe ad hæredem,iuxta ſententiam Bal.in l.ſi cu-
ius.ff.de vſufruct.& And.Sicul.conſil.18.in 15. col. volu.2.&
Andr.Alc.d.præſump.3.nu.5.d.reg.2.

Quintò limites velim, quando eccleſia concedit iuriſdi-
8 ctiones, vel penſiones, † in dubio.n. cenſetur concedere in
feudum, vt eſt context. in c.ad audientiam.vbi Bald.extr.de
præſcrip. Alciat.vbi ſupra nu.6.cuius rei illa reddi poteſt ra-
tio, quia de natura rerum eccleſiaſticarum eſt, vt non alie-
nentur, ſi facilius in feudum dari poſſunt, vt ſancitum eſt in
c.1. qui feu. dar. poſſ. Vnde fit, vt potius præſumatur in his
9 infeudatio, † quam in rebus laicorum, annotauit Alcia. vbi
ſupra qui hanc regulam cum ſuis limitationibus ponit, &
adeas quæ tradidimus ſupra in concluſione, bona feudalia,
& concluſione, allodialis.

CONCLVSIO 324.

ARGVMENTVM.

Comiti Palatino an & quomodo credendum ſit aſſerenti ſe habere facultatem legitimandi.

SVMMARIVM.

1 *Comiti Palatino aſſerenti ſe poteſtatem habere legitimandi non creditur, niſi id probet per eius priuilegium.*

2 *Facultas legitimandi eſt de reſeruatis Principi in ſignum ſupremæ poteſtatis Papæ, ſiue Imperatoris.*

3 *Legitimatio eſt quædam reſtitutio primorum natalium.*

4 *Non præſumitur aliquem poteſtatem habere legitimãdi, niſi priuilegium oſtendat.*

5 *Legato de latere non creditur in his, quæ non veniunt in generali commiſſione.*

6 *Comiti Palatino aſſerenti ſe habere poteſtatem legitimandi non creditur, etiam ſi vnà cum aſſertione concurreret longitudo temporis.*

7 *Notario aſſerenti ſe vidiſſe, & legiſſe priuilegium Comitis Palatini, non creditur, niſi aliunde probetur.*

8 *Comes Palatinus vltra exhibitionem priuilegij probare debet, ſe eſſe illum, cui fuit conceſſa facultas, vel ab illo deſcendere, cui ante fuit conceſſum priuilegium legitimandi.*

Comiti Palatino aſſerenti ſe poteſtatem habere
1 legitimandi non eſſe credendum † niſi id
probet per eius priuilegium, conſulendo reſpondit Dec.in
conſ.288.quæritur.col.3.in fi.poſt nu.8.facit cõtex.in c.por-
rò.de priuileg.& colligitur ex Socin.Sen.in conſ.212. prima
conſultatione.col.2.poſt nu.3.verſ.ſed præmitto.vol.2.& in
conſ.63.viſis teſtamento.col.1.poſt nu.2.verſ.ex quo infero.
vol.3.ꝙ & affirmat Franc.de Cur.in conſ.16.clarus vir.col.3.
in princ.& clarè tradidit Pariſ.in conſ.2.legitimatio, de qua
in præſenti.nu.8.& ſeq.verſi.& ideò,& in conſi.3. iſta legiti-
matio.nu.10.& ſeq.verſic. & ideò.& conſ.dicendum primo
aſpectu.nu.6.verſi.& licet.lib.2.& ſequutus eſt Ioan. Crott.
in conſi.422.difficultas præſentis caſus.nu.3.verſi.non enim
ſufficit.lib.3.
2 Facultas namq; legitimandi † dicitur de reſeruatis Prin-
cipi in ſignum ſupremæ poteſtatis Papæ, ſiue Imperatoris,
neq; ab alijs poteſt fieri: niſi ab eis, quib. Papa, vel Impera-
tor cõmiſit, vt ſancitum eſt in §.fin.cum ibi no. in authẽ.qui
fil.ſint legit.per c.per venerabilem.qui fil.ſint legi.& obſer-
uauit Alex.in conſ.70. Magnificus miles.nu.1. verſi.& dato
ꝙ facultas.lib.6.atq; Pariſ.d.conſ.2.nu.7.libr.2. legitimatio
3 enim † eſt quædam reſtitutio primorum natalium, quę im-
petranda,& obtinenda eſt ab iſtis. l.1. & l.quoties. ff. de na-
tal.reſtit.& l.1. C.eod.ideò præſumendum non eſt, aliquem
4 facultatem, & priuilegium habere legitimandi, † niſi illud
oſtendat, vt videri poſſit eius tenor, à quo facultas legiti-
mandi pendet, vt latè per Doctores in d.c.per venerabilem.
qui fil.ſint legit.& tradit Dec.d.conſ.288.poſt nu.8.atq; Pa-
riſ.d.conſ.3.nu.10.& Soc.Sen.in d.conſ.212.prima conſulta-
tione. col.2.verſi.ſecundò præmitto. volu.2. & Crott. in d.
5 conſ.422.nu.2.verſ. & ideò. lib.3. ꝙ ex eo confirmatur, † ꝙ
legato de latere non credatur in his, quę non veniunt in ge-
nerali commiſſione, vt poſt Bal.& Abb.& alios citatos per
Dec.docet idem Dec.in d.conſi.288. nu.9.& eſt deciſ.Tho-
loſa.464. & nos ſuperius latè, & vlterius diximus in conclu-
ſione, Cardinali aſſerenti, & nonnulla etiam attingemus in
concluſione, legatus.& Crott.aſſeruit d.conſi.422.nume.3.
verſi.videmus enim.lib.3.
Amplianda primo loco eſt concluſio, vt locum habeat
6 † etiam ſi vnà cum aſſertione concurreret longitudo tem-
poris: etenim etiam tunc ei non eſt credendum habere po-
teſtatem legitimandi, vt tradidit Pariſ.in d.conſ.2.nume.10.
ver.nec ſufficit longitudo.& in conſ.3.nu.12.vol.2. quibus in
locis id comprobat auctoritate Alex.in conſ.1. col.fi. vol.7.
& Soc.in conſ.29. viſo inſtrumento.volum.1. quæ tamen in
meis codicibus non deprehendi, & Crauet. vbi ſupra nu.4.
verſi.neq; hic ſumus.
Secundò ampliare poteris, vt vera ſit concluſio, etiamſi
7 Notarius, qui rogatus eſt de legitimatione † aſſeuerauerit ſe
vidiſſe, & legiſſe priuilegium: nam adhuc illi non creditur,
niſi aliundè probetur, hanc facultatem ſibi competere, per
ea, quæ * communiter tradunt Doctores in auth. ſi quis in
aliquo documento.C.de eden.& dilucidè voluit Pariſ. in d.
conſ.2.nu.11.& d.conſ.3.nu.13.& Crot. d.conſ422.nu.5.verſ.
* quinimò nec plurib.vbi & ipſe atteſtať de * cõmuni, eo.li.3.
Tertiò ampliare tibi licebit, vltra exhibitionem priuile-
8 gij, vt Comes Palatinus † etiam ꝓbare debeat, ſe eſſe illum,
cui fuit cõceſſa talis facultas, vel ab illo deſcendere, cui ante
fuit conceſſum priuilegium legitimandi: ita auctor eſt Soci.
Sen.in conſ.246.eleganter,& ſubtiliter, poſt nu.1.verſ.circa
primum habeo.lib.2.& ſcripſit Pariſi.in d.conſ.2.nu.12.& d.
conſ.3.numer.14. vbi idem ſentientes adducit, & reſpondit
Crot.d.conſ.422.poſt nu.5.verſ.accedat. eo.lib.3.

CONCLVSIO 325.

ARGVMENTVM.

Commiſſio vt valeat, quæ probanda ſint.

SVMMARIVM.

1 *Commiſſio, vt valeat, in qua narrata ſunt plura capitula, quorum aliqua vera, & aliqua falſa ſunt, ſufficit probare vnum, quòd verum ſit.*

2 *Ordinarius ſi conferat beneficium vacans, declarata duplici cauſa, eius collatio ſuſtinetur, ſi vna vera ſit.*

3 *In commiſſione cum plura capitula narrantur, quæ de iure minimè neceſſaria ſunt, ipſa in diſiunctiuam reſoluuntur.*

4 *Appellatio interpoſita ab admiſſione articulorum iuſtificatur, ſi vnum verificare poterit, cum prætenduntur impertinentes, vel defectiui, ſiue obiectiui.*

5 *Reſcriptum Papæ ſi continet diuerſas gratias, per ſubreptionem in vna, non vitiatur in alia.*

6 *Impetranti beneficium, & narranti illud pluribus modis vacare, ſufficit vnum modum probare.*

7 *Sententia lata ex pluribus cauſis, ſi vna vera ſit, & alia falſa, ſuſtinetur.*

8 *Quando in reſcripto duæ cauſæ expreſſæ ſunt, ſi vna ex ſe potens eſt ad mouendum Principem, ſufficit illam probare.*

9 *Commiſſio valet, quando plura narrata ſunt, & aliqua ſunt vera, etiam ſi narrans iuraſſet omnia narrata ſe credere eſſe vera.*

10 *Quando vnum de copulatis venit qualificatiuè ad aliud, tunc vtrunq; probandum eſt.*

11 *Qui dicit, quem manifeſtè deliquiſſe, videtur ſe qualitatem cum facto ad probandum aſtrinxiſſe.*

12 *Cum aliquid adijcitur per modum qualitatis, non debet vtrunq; probari, ſi in articulis eſt appoſita clauſula, non ſe aſtringens ad vtrunq; probandum.*

13 *Qualitas, & narrata, quando ſunt de ſubſtantia actus, vtrunque probari debet.*

14 *Dicens teſtes falſum dixiſſe corruptos, videtur ſe aſtringere ad vtrunq; probandum.*

15 *Ponens ſi omnia ad probandum ſe aſtrinxit, omnia probare debet.*

16 *Succumbens in qualitate probanda, ſuccubuit in toto.*

71 *Deducta ſi talia ſunt, ad quæ quis fuit à principio etiam diſtributiuè*

tiuè ad probandum vnũ tantum admiſſus, vnũ probare ſufficit.
18 *Ponens duo copulatiuè, vel diſiunctiuè, ſi vnũ venit qualificatiuè*
ad alterum, videtur ad vtrunq; probandum ſe aſtrinxiſſe.
19 *Reus licèt ſe aſtringat ad duo copulatiuè probandum, ſi vnum ta-*
men probabit, ei ſufficiet.
20 *Nemo poteſt ſe aſtringere ad duo copulatiuè probanda, niſi quo-*
ad concernentiam eius intereſſe.
21 *Duo ſi coniunctim narrantur, & vtrunq; ſufficiat ad concluſio-*
nem, tunc vtrunq; probandum eſt.
22 *Vnum non ſufficit probare, quando in pœnam calumniæ ius repel-*
lit non probantem propoſita ab alijs propoſitis.
23 *Quando vnũ ex narratis falſum eſt, omnia falſa præſumuntur.*
24 *Falſa expreſſio ætatis vitiat gratiam, licèt alia narrata vera ſint,*
& ſuper ætate Papæ non ſe fundet. *(ratur.*
25 *Ignorantia tolerabilis nõ datur in id, quod in facto proprio nar-*

In commiſſione ſi plura capitula ſint nar-
rata copulatiuè, quorum
1 aliqua vera, & aliqua ſint falſa† ſufficit probare vnum, quod
verum ſit ad id vt commiſſio valeat: ita dixerunt Domini de
Rot.in deciſ.68.aliàs 7.licèt capitula.de reſcript.in nouis.&
deciſ.175.aliàs 7.nota ꝙ licèt plura capitula, tit.de reſcrip.in
antiq. ꝙ & decidit Bellam.in deciſ.280.licèt plura.d.titu.de
reſcr.cui ſententiæ patrocinatur gl.1.& Doct.in c.2.in prin.
& ver.ſed ſi alterum.& text.ibi, eo cognito, & ꝓbato.de re-
ſcrip.nec ab illa receſſit Lap.alleg.23.limitat decretalis.in fi.
& alleg.54.quidã quorum.col.3.ver.de hoc patet, poſt nu.5.
& ver.item non expedit.col.4.facit l.hoc enim.ff.de ſuſpec.
tutor.& huc ſpectat, ꝙ conſultus reſpondit Gemin.in conſ.
52.vacante canonicatu, poſt nu.3.ver.in cõtrarium videtur,
2 inquiens† ſi ordinarius beneficium vacans conferat, decla-
rata duplici cauſa, ſi vera vna ſit, inſtitutionem ſuſtineri,
cũ habet ordinarius in vtroq; caſu poteſtatẽ, ꝙ & Feli.com-
ꝓbat in c.licèt cauſam.col.20.poſt nu.40.ver.1.limita.de ꝓ-
ba.& ibi Abb.col.11.poſt nu.30.verſ.gl.in verbo ſe aſtrinxit.
Cuius quidem illa poteſt afferri ratio: nam cum plura nar-
rentur, quæ de iure minimè neceſſaria ſint capitula † ipſa in
3 diſiunctiuam reſoluuntur: vt traditum fuit in c.cum iamdu-
dum.de præbend.& in c.ſignificante.& ibi notat Dec.in vl.
notab.nu.9.per illum tex.de appel.& ibi Ab. ſequitur nu.5.
& in c.licèt cauſam.col.12.poſt nu.31.ver.reddo rationem.de
probat.d.deciſ.68.& d.gl.prima, circa finem, d.c.2.de reſcri.
& tenet Bellam.in deciſ.735.ſeu 734.ſi impetrans vnum be-
neficium. verſ.in contrarium fuit.
Verum concluſioni adſtipulatur deciſ. Rot.360.aliàs 30.
nota, ꝙ mandatum directum, de reſcrip.in antiq.nec ab hoc
longè abeſt, ꝙ notat Bellame.in deciſ.444. ſi ab admiſſione
articulorũ appello, de appell.vbi aſſeruit † iuſtificari appel-
4 lationem interpoſitam ab admiſſione articulorum; qa im-
pertinentes, vel defectiui, ſiue obiectiui prætenduntur: ſi in
vno verificari poterit, ꝙ & tradidit Iaſ.in l.1.§. ſed & ſi mihi.
nu.15.ver.6.adde.ff.de verb.oblig.tradens, reſcriptum Papę
5 continens diuerſas gratias, ſubreptionem in vna † non vi-
tiare reſcriptum in alia: ꝙ auctoritate contextus fulcit in c.ſi
eo tempore.de reſcrip.in 6.& per c.exhibita.in fi.& ibi Ant.
de But.de iud. ꝙ idem placuit, dum reſpondit Rom.in conſ.
369.circa primum.col.13.nu.37.ver. vnde ſuccedit, adducẽs
Lap.alleg.24.idem voluit Bellam.deciſ.415.ſi impetraui. ꝙ &
ſequit Fel.in ſupradicto c.2.col.10.ver.fallit tertiò.nu.23.de
reſcri.ad id affert ea, quæ obſeruantur in deciſ.83. aliàs 14.ſi
impetrans aliquam Eccleſiam, de reſcrip. in nou.vbi cõclu-
6 ditur, impetranti beneficium † & narranti illud plurib.mo-
dis vacare: vt per conſtitutionem execrabilis, per c.de mul-
ta, & per non promotionem, ſufficit vnum modum proba-
re, per d.c.2.de reſcrip.cui quidem deciſioni adhæret Anto.
de But.in d.c.exhibita, de iudic.hoc idem meminit Pauin.in
tract.de poteſt.c.ſed.vac.in vltimo pręludio, nu.18.in fi.ver.
quod ſufficit.Card.etiam in clem.conſtitutum, in princ.in
15.qu.de elect. ꝙ & ſequitur Mil. in ſuo repert. in verb.gra-
tiam beneficij vacantis, il primo. his proximum eſt illud, ꝙ
animaduertit Cardi. in conſil.19. Iudex de iure iudicaturus.
7 col.2.aſſerens † ſententiam latam ex plurib. cauſis, quarum
vna ſit vera, alia falſa, ſuſtineri, vt per plura ibi per eum alle-
gata, & inquit Mil.in d.ſuo reperto.in verb.reſcriptum non
vitiatur, dummodo ex verbis poſſit ſequi effectus & conclu
ſio, etiamſi plura capitula narrarentur in reſcripto, quorum
aliquod falſum fuerit: ſic pręterea Fel.in c.ſedes.col.2.ver.li-
mita 5.ibi, item licèt plura de reſcri. ad idem occurrit, ꝙ de-
ciderunt Domini de Rota in vna Tramet. penſionis coram
8 Putheo, † ꝙ licèt duæ cauſæ eſſent expreſſæ; quia vna erat
ex ſe potens ad mouendum Principem, ſatis fuit illam pro-
bare, per dicta per Fran.in c.cum ceſſante.in prin.de appell.
vt in recollectis Puthei in 2.lib.deciſ.70.itẽ fuit reſolutum.
9 Sic velim amplies concluſionem etiam procedere † ſi
narrans iuraſſet omnia narrata ſe credere eſſe vera, ſecundũ
gl.ſuper verb.probare, in c.vt circa.de elect.in 6.in §.edicto
perpetuo: vt Fel.refert, & ſequitur in d.c.licèt cauſam. dicta
col.2.d.verſ.primo limita.
Primo loco limitabis prædicta non procedere, quando
10 vnum de copulatis veniret qualificatiuè ad aliud † tunc nem
pe eſt vtrunq; probãdum: vt ſancitum eſt in c. licèt cauſam.
de proba.vbi Fel.col.20.ver.glo.in verbo aſtrinxit.nu.40.&
ibi Ab.nu.33.ver.quapropter. vbi & Aret.& Imo. & alij ibi
relati à Fel.ita dicit concludere, & idem Fel.in d.c.2. ver.re-
ſtringitur quinq; modis.nu.22.col.12.quod probat per c.ab
eo.de elect.in 6.atq; ſequitur Dec.ibi, col.6. verſ.ſexta con-
cluſio, nu.57. de reſcrip. quod etiam exemplo planum facit
Fel.in d.c.licèt cauſam.de probat.nu.40.verſi.gl.in verbo a-
11 ſtrinxit: vt ſi dicatur † quem manifeſtè deliquiſſe; quia licèt
vnum factum ſit, tamen ratione additæ qualitatis videtur ſe
qualitatem cum facto ad probãdum aſtrinxiſſe: quod etiam
traditum fuit à Bar.in l.diuus.ff.de re iudi.nu.3.4.& 5.& deci
ſum fuit in d.deciſ.Rot.68.aliàs 7.nu.2.de reſcrip.in nou.
Sublimitanda tamen eſt hęc limitatio, vt cum aliquid ad-
ijcitur per modum qualitatis, debeat vtrunq; probari, non
12 procedere † quando in articulis eſſet appoſita clauſula, vi-
delicet, non ſe aſtringens ad vtrunq; probandum, &c. vt vi-
dere eſt ex d.deciſ.Rot.68.aliàs 7.nu.3.quia vi illius clauſulę
iuuatur quis, vt non teneatur ad vtrunq; probandum, vt vo-
* luere omnes *Doctores in d.c.licèt cauſam.de ꝓbat. & Fel.
in d.c.2.d.col.13.nu.33.ver.ſextus caſus.de reſcript.
Ad hæc ſecundò limita concluſionem locum ſibi nõ ven
13 dicare † quando illa qualitas, & narrata eſſent de ſubſtantia
actus, vel defenſionis: etenim tunc vtrunq; probari debet,
ſic colligit ex Vlp.reſponſo in l.habebat.in prin.ff. de inſtit.
actio.l.prætor.la 2.§.docere.ff.vi bo.rap.vt ſcripſit Feli.in d.
c.licèt cauſam.col.21.nu.41.ver.ſecundò limita.
Præterea tertiò limitabis concluſionem non eſſe veram,
quãdo in eadem oratione quis hoc poneret, videlicet dico,
14 teſtes falſum dixiſſe corruptos: † quia videtur tunc quis ſe
aſtringere ad vtrunq; probandum: vt Barto.docuit in d.l.di-
uus.d.nu.4.per illum tex.& d.cap. licèt cauſam. vbi Felin.d.
nu.40.& Ab.poſt numerum 33.ver.ſecundo caſu ſubdiſtin-
guo, de probat.
Illud enim adiectum in propoſitione, corruptos, qualifi-
cat totam orationem; vt dixit Barto.in d.l.diuus.d.nu.4.vt l.
Fulc.§.ſecundo, ff.quib.ex cau.in poſſeſ.eat.atq; voluit Fel.
in d.c.licèt cauſam.col.21.poſt num.41.verſi.& aduerte ſub-
tiliter.cum verſi.ſequenti, & poſt numerum 42.verſi.modò
aduerte, de probat.
Quartò inſuper limita etiam prædictam concluſionem
15 non procedere † niſi ponens omnia ad probãdum ſe aſtrin-
xiſſet, vt traditum fuit in d.c.licèt cauſam.de probat. & in d.
l.habebat.in prin.ff. de inſtit.actio.vt protulit Bar. in d.l.di-
uus.d.nu.3.ff.de re iudic.& Fel.in d.c.licèt cauſam.d.col.20.
poſt d.num.40.vbi Abb.col.11.poſt num.30. d. verb.gloſ.in
verbo ſe aſtrinxit.de probat.& Rot.d.deciſ.68.aliàs 7.de re-
ſcrip.poſt num.2.in fin.atq; Bar.in l.prima, §.quæſitum.ver.
illud.ff.de aq.quotid.& æſtiu.& tex.in c.ab eo.de elect.in 6.
16 vbi † ſuccumbens in qualitate probanda, ſuccubuit in to-
to: quod non eſſet, niſi ad vtrunq; videretur ſe aſtrinxiſſe: vt
Felin.vbi ſupra per allegata, vt ibi.
Subamplia præcedentem limitationem non procedere,

ſi erant talia in eadem oratione deducta, ad quę quis fuiſſet à principio etiam diſtributiuè ad probandum vnum tantum
17 admiſſus † quia tunc vnum probare ſufficeret, vt Ab. tradidit in d.c. licèt cauſam. col.14. ver. ſecundo caſu. poſt num.33. de probat.

Niſi ad vtrunq; probandum ſe aſtrinxiſſet expreſsè, ſecus ſi quis à principio etiam diſtributiuè ad probãdum deducta non fuiſſet admiſſus; tunc nõ ſufficeret alterius probatio: vt declarat Ab. in d.c. licèt cauſam. d.col.14. poſt d.nu.33. d.ver. ſecundo caſu ſubdiſtinguo. & nu.34. & ſequen. & Fel. in d.c. 2.col.15. ver. reſtringitur tertiò. de reſcript.

18 Et tunc videtur quis ſe aſtrinxiſſe † quãdo poſuit duo copulatiuè, vel diſiunctiuè in eadem oratione, & vnum veniret qualificatiuè ad alterum; tunc enim videt ad vtrunq; ꝓbandũ ſe aſtrinxiſſe in dubio, vt paulò ante diximus: ſic Bart. in d.l. diuus. d. numer.4. quem ſequitur Ab. in d.c. licèt cauſam. in d.col.11. nu.31. ver. & Bar. in d.l. diuus. de prob. & Fel. ibi poſt d.nu.40.

Intelligas tamen: vt id ꝓcedat tantum in actore, ſecus in
19 reo, qui licèt ſe aſtringat ad vtrunq; probandum † tamen & ſi vnum probabit, ſufficiet; vt placuit Abb. in d.c.2. nu.51. & ibi Feli. num.36. ver. nonum caſum in reo. de reſcrip. & probauit Bal. in l. fi. C. de edict. diu. Adria. tollen. col.11. verſicul. quartò generaliter conſideret, poſt num.43.

Secundo loco intellige has duas præcedentes limitationes, & ſublimitationem, ſi ſe aſtrinxerit ad probandũ vtrunque, procedere in cauſa priuati in ſui præiudicium, ſecus fa-
20 uore publico concurrente: † quia non potuit ſe ad hoc aſtringere, niſi quoad concernentiam eius intereſſe: vt protulit Fel. in d.ca.2. col.13. poſt nu.38. verſi. reſtringe ſecundò, ibi excipitur vnus caſus, d.tit. de reſcrip.

Quintò limita concluſionẽ ſibi locũ minimè vendicare, quãdo duo cõiunctim narrarentur, quorũ ex ſe neutrũ ſuf-
21 ficeret ad concluſionem † ſed ſi vtrunque ſufficeret; tunc vtrunq; probandum erit, ſic fuit conſtitutũ in c. olim. & in c. inter cęteras. de reſcri. & d.gl.1. in d.c.2. circa medium. ver. ſi coniunctim duo mandant. & tex. ibi, meo cognito. de reſcr.

Sextò limita concluſionem locum ſibi vendicare nõ poſ-
22 ſe, quando in pœnam calumniæ ius repellit † non probantem ꝓpoſita ab alijs propoſitis: vt declarat Feli. in d.c.2. col. 16. verſ. reſtringe 5. hanc tertiam fallentiam. de reſcript. quia tunc non ſufficit vnũ probare, per c. ſi forte, de elect. in 6. & ibi declarat gl. in verb. euidentem: quia quando vnũ ex illis
23 eſt falſum † omnia falſa præſumuntur, iuxta ſententiam Bellam. in deciſ.410. item ſi petat, in fi. de reſtit. in integr.

Poſtremò intellige prædicta procedere in reſcript. ad lites, ſecus verò ſi ſimus in gratioſis; ita dixerunt Domini de Rot. in vna Hiſpal. patrimonij portionis coram Thoma de Thanis, vt habetur in recollectis Accorambo. deciſ.17. de reſcri. vbi ex hoc limitauerunt d.alleg. Lap.23. ibiq; volue-
24 runt Domini præfati † falſam expreſſionẽ ætatis vitiare gratiam, licèt alia narrata vera extiterint, & ſuper ætate Papa non ſe fundaſſet: vt refert Mandoſ. in additio. ad d. allegat. Lap.23. in ver. narrantur: ꝙ tamen intelligendum eſt ſolum in mendacio non doloſo, ſecus autem, quando pręſumi deberet eſſe doloſum: vt ſi quid in facto proprio narraretur, † in quo tolerabilis ignorantia non datur, vt reſpondit magnus ille Papinianus in l. quanquam. ff. ad Velleian. & ſciuit ſummus Pontifex in c. ab excommunicato. de reſcri. & conſuluit Dec. conſ.464. viſo. in fin. nu.14. & aſſeruit Mandoſ. in d. addit. ad d. alleg. Lap.23.

Et in his terminis videntur loqui Felin. in dicto cap. licèt cauſam. d.col.20. poſt d. num.40. verſic. vbi ſuccumbens in qualitate probanda, & Abb. in d. colum.11. in d. ver. gloſſ. in verbo ſe aſtrinxit. de probat.

CONCLVSIO 326.

ARGVMENTVM.

Commiſſio facta Vicario generali viua voce de conferendis beneficijs à legato, vel Epiſcopo, an probetur per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Commiſſio Epiſcopi, vel legati de conferendis beneficijs facta viua voce Vicario ſuo generali valet, & probatur per teſtes.*

2 *Gratia ſubcollectoris Apoſtolici, qui deputatur à collectore, & ab inferiore poteſt teſtibus probari.*

3 *Commiſſiones factæ per Papam, vel Imperatorem nõ poſſunt probari per teſtes, ſed per literas, & ſcripturam.*

4 *Commiſſio facta ſuper diuerſis, & pluribus articulis à iure communi diſcrepantibus requirit ſcripturam.*

Commiſſio Epiſcopi, vel legati Vicario ſuo
1 generali viua voce facta † de beneficijs conferendis valet, & probari poteſt per teſtes, ita diremere Domini de Rota in deciſ.397. aliàs 5. ſi Epiſcopus dat, & concedit. tit. de offic. Vicar. in nouis. vbi latè additio nu.8. quod & obſeruauit Milis in repertorio. verſic. probatio gratiæ Papalis. Belenc. etiam tradit in trac. de ſubſid. cha-
2 ritatiu. quæſt. 3. allegat in ſimili † quia gratia ſubcollectoris Apoſtolici, qui deputatur à collectore, & ab inferiore poteſt teſtibus probari, ſecundum Rot. d. deciſ.10. aliàs 226. dixerunt, & concluſerunt, in nou. de off. deleg.

Primò limitabis concluſionem procedere, ſi agatur tantum de probanda commiſſione facta ab inferioribus, vt in concluſione; ſic monuit Bal. in l.1. C. de mand. princ. & idem in auth. ſi qua per calumniam. col.2. C. de Epiſc. & cler. ſecus autem eſt in commiſſione facta per Papam, vel Imperato-
3 rem; † quia tales cõmiſſiones probari nõ poſſunt per teſtes, ſed per litteras, & ſcripturam: vt ſancitum eſt in l. vnica. C. de mand. Princ. & ibi notat Bald. & eſt context. in capit. cum in iure peritus. ff. de offic. delega. Domini de Rot. etiam d. deciſ.5. numero 4. & dicta deciſ.10. de offic. deleg. in nouis.

Secundo loco limitare poteris, vt vera ſit concluſio, ſi loquimur de commiſſione facta viuæ vocis oraculo ſuper vno articulo, vt ſupra: ſecus verò, ſi ſuper diuerſis, & pluribus articulis, ac à iure communi diſcrepantibus facta fuerit
4 commiſſio: † quia tunc requiritur ſcriptura: vt videre eſt in iam allata deciſ.5. circa finem.

Verum de hac materia fuſius dicetur in concluſione, delegatio, & in concluſione, gratia, infra, quæ propria eſt huius materiæ ſedes.

CONCLVSIO 327.

ARGVMENTVM.

Commodatum an præſumatur factum rogatu, & ad requiſitionem commodatarij.

SVMMARIVM.

1 *Commodatum præſumitur factum rogatu commodatarij.*

2 *Commodatum ſi perierit, commodatarius tenetur nedum de dolo, ſed etiam de culpa.*

3 *Commodatum quando aliquid repetitur, cautio eſt: vt in libello dicatur, ſe commodaſſe ad requiſitionem ipſius commodatarij, & econuerſo, cõmodatarius debeat facere articulos, quòd ſponte res commodata ſibi fuerit oblata.*

4 *Commodatum qua cautione probari poterit, quãdo deficiant modi probandi per teſtes, vel inſtrumenta.*

5 *Acceptatio litterarum, in quibus petatur reſtitutio centum commodatorum, & taciturnitas ſequuta inducit probationem contra illum acceptãtem de dictis centum, adeò vt ex hoc poſſit cogi ad ſoluendum illam quantitatem.*

6 *Litteræ acceptatæ, & lectæ obligant legentem, & acceptantem ad contenta in eis, niſi ſtatim expreſſè contradicat.*

7 *Commodata res ſi pereat penes commodatarium, ipſe probare tenetur rem peremptam, ſed agens contra eum probare debet, quòd eius dolo, vel graui culpa illa perempta ſit.*

Com-

1 Commodatum prę́ſumi factum rogatu † & ad requiſitionẽ com-
modatarij, ſi aliud in contrarium non appareat, docuit Bar-
tol. in l. vt certo. §. interdum. nume. 3. & ibi Paul. Caſtr. nu-
mero 5. ff. commod. ex quo fit, vt ſi commodatum perierit,
2 cõmodatarius teneatur nedũ de dolo † ſed etiam de culpa,
vt tradidit idem Bart. in d. §. interdum. n. 2. quod ſecus erit,
ſi commodatum fiat gratia dantis; tunc enim cõmodatarius
de ſolo dolo, & lata culpa tenetur, vt per eundem Bart. pro-
ximè citatum nu. 1. & ibi Caſtren. nu. 4. vbi pro cautione ad-
3 monent, vt quando repetitur commodatum † dicatur in li-
bello, ſe cõmodaſſe ad requiſitionem ipſius cõmodatarij,
quod probandum eſt, ſi velit, vt ſit cõdemnandus de leuiſ-
ſima culpa, & è conuerſo cõmodatarius debet facere arti-
culos quòd ſponte res commodata fuit ſibi oblata. Verum-
tamen ſi deficiant modi probandi per teſtes, vel per inſtru-
4 menta; tunc hac cautione poterit probari † commodatum
fuiſſe factum, ſi ad te litteras ſcribam coram duobus, vel tri-
bus teſtibus, qui legant ea, quæ in litteris continentur, qui-
bus tibi ſignificem, & rogem: vt mihi reſtituas mea centum,
quæ tibi cõmodaui, quo peracto ad te literas illas per nun-
cium vnà cum dictis tribus mittam, qui viderunt, & lege-
runt continentiam illarum literarum; nam ſi legerit dictas
literas, & non fuerit continuò proteſtatus, illum non eſſe
mihi aliqua in re debitorem, ſed tacuerit; tunc per iſtam ac-
5 ceptationẽ litterarum † & per taciturnitatẽ inducitur pro-
batio contra illum de dictis ducatis centum; adeo, vt ex hoc
poſſim illum cogere ad ſoluendum dictam quantitatem, vt
inſigniter docuit Bart. in l. ſi filius, la ſeconda, per illum text.
ff. ad Macedonia. & in l. quoniam. §. 1. ff. rem rat. hab. & idem
in l. ſi tabernam. §. idem quęſijt. ff. de pig. & in l. 2. §. idem per
contrarium. ff. de liber. agnoſ. & in l. Publi. in fin. ff. depoſit.
& idem in l. Titius. in fi. ff. de conſtit. pecun. atq; Bald. ibidẽ
verſi. ſed quæro. Abb. in conſi. 18. incip. in cauſa, & quæſtio-
ne. col. 2. & in c. non iuſtè. col. 3. de probatio. cum multis alijs
collectis per Hippolyt. de Marſil. in rub. C. de proba. nume.
246. atq; Alex. in conſ. 78. viſo proceſſu. n. 1. vol. 1. & inſignè
arbitratus eſt Matheſilan. in ſingul. 22. nota mirabilem mo-
dum, reſpondit etiam Gozadin. in conſi. 23. prima, num. 6.
6 verſi. 3. clarum eſt: quo in loco cauit † litteras acceptatas, &
lectas obligare legentem, & acceptantem ad contenta in
eis, niſi ſtatim expreſsè contradicat: idem Gozad. in conſil.
94. ab Illuſtriſſima domina Argentina. col. 10. nu. 49. verſic.
octauò concludo, tradidit idem Marſil. in repet. rubr. C. de
proba. col. 50. nu. 299. & ſeq. Corn. quoq; in conſi. 319. circa
primum conſultationis. col. 4. n. 5. verſi. ex quibus elicienda
eſt concluſio, & pro cautione hac tradidit Cepoll. in cautel.
9. Pone, quod filius. num. 2. Præterea Corſet. in ſingu. 381. in
verb. taciturnitas. incipien. in oneroſis. nu. 2.

Verum commodata res ſi pereat penès commodatarium
7 † tenetur ipſe probare rem peremptam; ſed agens contra
eam tenetur probare, quòd eius dolo, vel graui culpa, de
qua commodatarius tenetur, res illa perempta ſit; vt ſcri-
pſit Io. And. in additio. ad Speculat. tit. de commodato, ver-
ſi. nunc dicendum, vbi adducit l. cum ita. §. ſpecies. ff. de leg.
2. & eſt tex. in l. ſi quis fundum. §. imperator. ff. locati, & vo-
luit Abb. in c. 2. extra de depoſit. & protulit Imol. in c. 1. de
commod. & latè Salice. in l. quæ fortuitis. C. de pignor. a-
ctio.

CONCLVSIO 328.

ARGVMENTVM.

Communio quomodo ſit probanda, & ex quibus etiam præſumenda.

SVMMARIVM.

1 *Communio regulariter non præſumitur.*
2 *Communio præſumitur diſcordiam, & diſſenſionem excitare.*
3 *Communio dicitur mater diſcordiæ.*
4 *Communio probari poteſt ex coniecturis, præſumptionibus, & actibus, qui non poſſunt fieri citra ius, & nomen ſocietatis.*
5 *Communio probatur contracta inter fratres, quando diù ſimul habitauerint, & omnia lucra communicauerint, nec ad inuicem rationem bonorum reddiderint.*
6 *Communio præſumitur inter fratres, niſi contrarium probetur.*
7 *Communio præſumitur inter fratres quo ad ſocietatem, & communionem fructuum, & lucrorum, non autem omnium bonorum.*
8 *Communio præſumitur ex eo, quòd quis habeat tigna immiſſa in muro ab aliquo poſſeſſo.*
9 *Murus, quando non apparet magis de iure vnius, quàm alterius, & communiter poſſideatur, præſumitur eſſe communis, donec probetur contrarium.*
10 *Murus quando ex parte alicuius habet aliqua ſigna, vt feneſtræ, & alia, ex ſola immiſſione tigni alterius non præſumetur communis.*

1 Communionem regulariter † non prę́-
ſumi colligi poteſt ex
his, quæ latè tradidit Bartol. poſt Oldra. in l. Titium, & Mæ-
uium. §. altero. poſt nume. 4. ff. de adminiſtra. tut. & ex his,
quæ vberrimè conſultus reſpondit Dec. in conſilio 20. viſo
puncto & diligenter pro viribus examinatis. nume. 1. & 3.
& in conſil. 68. pro reſolutione. nume. 3. & clarè tradidit Io-
an. Cephal. in conſil. 250. menſibus elapſis. nume. 8. & col-
ligitur ex Grauet. conſilio 26. de duobus videndum eſt. nu-
mero 1. & conſilio 159. viſis his, quæ in facto. nume. 1. facit
etiam Socin. Sen. in conſil. 160. in præſenti conſultatione.
num. 12. verſic. ſed contra præmiſſa. volumi. 2. & huc ſpecta-
uit Rimi. cum protulit, communicare nolle quem præſu-
mi, in conſi. 75. nu. 7. vol. 1.

2 Cuius axiomatis ea fortaſſis ratio eſſe poteſt: † quia com-
munio præſumitur diſcordiam, & diſſenſionem excitare,
& parere, l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. 2. gloſſ. in l.
ſi vetuſtiſſima. ſuper verb. ex communione. C. de iur. do-
mi. impetr. & ibi textus in §. ſi autem minus. quod & dixit
Spec. in §. ſequitur videre. verſicu. ſcias ergo. nume. 1. de iu-
3 dic. atq; gloſſ. in c. 1. ſuper verb. religione ſed. vacan. † com-
munio enim mater diſcordię dicitur, c. 1. de parochi. & mul-
ta incommoda afferre ſolet, l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff.
de condi. indeb. & Hormanot. Dec. in l. 4. §. Cato. num. 154.
ver. ſecundò probatur. ff. de verb. obli. & ibi Marian. Socin.
num. 218. verſic. & tenendo iſtam opinionem, & ex alijs ad-
ductis per Luc. de Penna in l. quemadmodum. C. de agr. &
cenſit. lib. 11. nu. 129.

Ideo probanda communio eſt, quod rectè fieri poterit
4 ex coniecturis, & præſumptionibus, atq; actibus † qui non
poſſunt fieri citra ius, & nomen ſocietatis, vt tradidit Bart.
in d. l. Titium, & Mæuium. §. altero. ff. de admin. tut. & in
l. ſi patruus. C. commu. vtri. iud. & reſpondit Dec. in conſi-
lio 21. viſo puncto. colum. 2. verſicu. prædictis tamen mini-
mè obſtantib. & tales prę́ſumptiones, vel coniecturæ quan-
doque ſunt graues, quandoq; violentæ, quandoque leues,
ſecundùm varietatem caſuum, vt ſcriptum reliquit Anchar.
in conſil. 303. colum. 1. quem ſequitur Dec. d. conſil. 21. lo-
co proximè citato, & idem Dec. in conſil. 68. pro reſolutio-
ne. num. 1.

Primo loco limitanda eſt concluſio, vt vera non ſit, quan-
5 do fratres diù ſimul habitauerint, † & omnia lucra com-
municauerint, nec ad inuicem rationem bonorum reddi-
derint, quia ex his actibus præſumitur, & probatur inter
ipſos contracta communio, vt poſt Oldra. & Bartol. in d. l.
Titium, & Mæuium. §. altero. poſt num. 4. verſic. prædicta
iura ſunt. ff. de admin. tut. reſpondit Dec. in d. conſil. 20. nu-
me. 1. qui quamplures adducit, & dixit Crau. in conſil. 159.
viſis his, quæ in facto. nume. 1. qui & ipſe concordantes ci-
tat, cui ſententiæ aſtipulatur Ioan. Bapt. Ferre. in conſil. 120.
Et aduertat Reue. D. V. in fi. num. 6. verſic. nec obſtat, quod
6 vbi aſſeruit † inter fratres præſumi cõmunionem, niſi con-
trarium probetur, per l. ſi maior. C. fam. ercis. & l. non ideo.
C. communi diuid. vbi gl. & Doct.

Intelligendam tamen arbitror limitationem procedere
quoad ſocietatem, & communionem fructuum, & lucro-
7 rum † non autem omnium bonorum, vt conſultus reſpon-
dit Crau. in conſil. 26. de duob. videndum, nume.1. & dixit
Dec. in d.conſi.21. num.6. verſi.& concluditur. vbi ab vtro-
que tum à Crau. tum etiam Dec. adducuntur concordantes.
Plura his in medium afferre poſſem, ſed hæc leuiter attigiſ-
ſe ſit ſatis: etenim copioſius iſtiuſmodi tradidimus in con-
cluſione, Acquiſita, & vberius, atq; affluentius ſumus pro-
ſequuturi in concluſione, Societas, vbi iſtius concluſionis
argumenti propria ſedes eſt, illas igitur lector adire ne gra-
ueris.

Sed interim illud prætermittere nolui, communionem
8 præſumi ex eo † quod quis habeat tigna immiſſa in muro
ab aliquo poſſeſſo, vt docuit Bart. in l. damni infecti. la ter-
tia.§.cum parietem.ff. de dam.infec.quem ſequitur Cepoll.
in tract. ruſt. præd. in c.de pariete, & muro. nume.13.& ſeq.
verſi. ſecundo modo, vbi alia multa ſigna refert, ex quibus
communio inferri poteſt.

Illud ſic limitabis, vt procedat, quando ambo ſunt in poſ-
9 ſeſſione muri, nec conſtet, quis illum ædificauerit † & ſic
quando non apparet magis de iure vnius, quàm alterius,
tunc enim præſumitur murum communiter poſſeſſum in-
ter illos eſſe communem, donec probetur contrarium, ſe-
cus quando pro iure alterius partis apparent aliqua ſigna, vt
10 feneſtræ, & id genus alia: tunc enim † ex ſola immiſſione
tigni non præſumitur communis, ſed illius, pro quo ſunt ſi-
gna, vt reſpondit Rui.conſi.55. nu.6.& 7.vol.4.

CONCLVSIO 329.

ARGVMENTVM.

*Communis vſus loquendi quo pacto pro-
bari poſſit.*

SVMMARIVM.

1 *Communis vſus loquendi eſt difficilis probationis.*
2 *Communem vſum loquendi qui allegat, illum probare debet.*
3 *Communis loquendi vſus præfertur proprietati ſermonis.*
4 *Ad communem vſum loquendi rectè probandum, quomodo ſit formandus articulus.*
5 *Communis vſus loquendi probatus dicitur à teſtibus deponentibus, quòd inoleuerit per decem annos ante.*
6 *Communis vſus loquendi non eſt in loco, ſi teſtes non concludunt de tempore decem annorum.*
7 *Tempus expreſſum in dicto teſtis intelligitur repetitum in ratione ſui dicti.*
8 *Quando aliqua diſpoſitio interpretatur ſecundùm communem vſum loquendi, intelligitur de illo communi vſu, qui erat tempore diſpoſitionis.*
9 *Communis vſus loquendi præualet propriæ verborum ſignificationi, quando probatur extitiſſe tempore conditi ſtatuti.*
10 *Teſtis deponens ſuper communi vſu loquẽdi, debet addere in dicto ſuo, quòd ſciat, quia ſic audiuerit dici communiter.*
11 *Præſumptio iuris eſt, teſtem audiuiſſe, & ſcire illud, quod deponit, ſic communiter dici in ciuitate.*
12 *Teſtes, qui probare habent communem vſum loquendi, ſi factum ſit quotidianum, deponere debent ſe audiuiſſe à multis, & ſi non ſit, ſufficit audiuiſſe ab aliquibus.*
13 *Teſtes ſuper communi vſu loquendi atteſtari debent de communi illius generis hominum, cui conuenit actus, vel verba, de quo deponunt.*
14 *Articuli quo pacto formari poſſint, & teſtes quomodo ferre teſtimonium in probatione communis vſus loquendi.*
15 *Teſtis deponens ſuper vſu an debeat aliquas perſonas nominare.*

1 Communem vſum loquendi † eſſe diffici-
lis probationis teſtatur Ioan.
de Ana.in c.1.col.7.de ſagit.& illum ſequitur Roch.de Cur.
in tract.de conſuetud.nume.625.verſic. ſeptimò principali-
ter. idem ſentit Raphael Cuman. in conſil.77.nu.5. & clarè
tradidit Paul. Pic. in l. Titia, §. Titia cum nuberet, num.21.
ad fi. ff. de leg.2.aſſerens ibi magnam eſſe difficultatem pro-
bare hunc communem vſum loquendi, idem monuit Felin.
2 in procem.Gregor. numero 22.ad fi. & ſeq. vnde fit † vt qui
communem vſum loquendi alleget, illum probare debeat,
vt reſpondit Paul. de Caſtr. in conſil.48.ſuppoſito quodam
ſtatuto, nume. 3. lib. 1. atq; Fulgoſ.in conſil.165. circa med.
colum.4. & poſt alios Gabriel. Saray. in annot. ad ſing. Mat-
theſil. ſingu. 74. nota quòd ſtatutum diſponens, nume. 7.
& quamuis difficilè probari poſſit, magni tamen effectus
3 eſt, † quia præfertur proprietati ſermonis, vt ſancitum eſt
in l. librorum. §. quod tamen Caſſius. vbi gloſſ. de leg.3.&
Bartol. in l. talis ſcriptura. in princ. de leg. 1. & copioſè tra-
* dunt * omnes ſcribentes in rub. ff. de nou. oper. nunciat.
atq; clarè docuit Bartol. in l.Labeo. nume.1.& 5.ff.de ſupel-
lect. legat. idem Bart. in l. non dubium. C. de legib.& idem
in repetit. l. omnes populi. nume. 58. ff. de iuſtit.& iur.& in
l. talis, num. 2. de legat.1.& reſpondit Socin. Iun. in conſi-
lio 10. volum. 2. atq; Didac. Couaruu. lib. 3. variar. reſol. c.
5. nume.1.

Bart. tamen in d. l.Labeo.nu. 6. de ſupellect. legat. egre-
giam tradit doctrinam ibi poſt gl. ad probandum commu-
nem vſum loquendi, comprobando illud exemplo teſtato-
ris habentis multos equos, qui deinde alteri legauit pala-
frenos ſuos, & ſi contigerit dubitari, quid appellatione pa-
lafrenorum contineri debeat, tunc confugiendum erit ad
4 communem vſum loquendi † ad quem quidem commu-
nem vſum loquendi rectè probandum erit formandus ar-
ticulus, quòd à decem annis citra, & per ipſum tempus
communis vſus loquendi fuit in illa ciuitate, in qua teſtator
commorabatur, vel conuerſabatur, equum talis conditio-
nis appellari palafrenum, teſtis autem deponet contenta in
articulo eſſe vera, & ſi interrogetur, quomodo id ſciat, re-
ſpondere poterit, quia per dictum tempus in dicto loco au-
diuit, equum talis conditionis ab omnibus talia tractanti-
bus palafrenum vocari, & probari, quam doctrinam ſequi-
tur, & probat Roc. de Curt.in d. ſuo tract.de conſuetud. in
7. q. princ. num.627. quam etiam commendauit, & ſequu-
tus eſt Alex.in conſi.131.nu.4. vol.7.& de ea meminit Franc.
Mantic.in ſuo tract.de coniectur.vltimar. volunt.lib.3.titu.
8.n.6. vbi ante, & poſt quam plurima ad communem vſum
loquendi ſpectantia annotauit.

5 Quòd verò is communis vſus loquendi † probatus di-
catur, ſi teſtes depoſuerint, quòd inoleuerit per decem an-
nos ante, alibi dixit Bart. in l.1. nume. 99. C.de digni.lib.12.
atq; Bald. in l. 2. C. ſi aduer. rem iudic. & in l. dies feſtos. C.
de fer. Aret.etiam in conſil.2.num.6. atq; reſpondit Crauet.
in conſil. 308.colu. 3.verſi. ad illud reſpondeo, quod & pla-
6 cuit Lanfranc. de Oria.in tract. de teſtib. num.97. vbi ait †
neceſſe eſſe, vt teſtes concludant de tempore decem anno-
rum, quia alioqui non eſſet communis vſus loquendi in lo-
co, vt in l. nummis. ff. de leg.3. & in l. ſi ſeruus. §. fin. ff. de
leg. primo.

Verumtamen ſi teſtis in ratione ſui dicti non replicet
tempus decem annorum, nihilominus dictum ſuum vale-
7 bit, † quia tempus expreſſum in dicto intelligitur repeti-
tum, in ratione ſui dicti. Bart. vbi ſupra.

Et eſt animaduertendum, quòd in huiuſmodi probatio-
ne communis vſus loquendi probari debet, quòd eſſet,
tempore, quo teſtes depoſuerunt, & non ſufficit probare,
quòd nunc ſit talis loquendi vſus, quia quando aliqua diſ-
poſitio interpretatur ſecundùm cõmunem vſum loquen-
8 di † de illo communi vſu intelligi debet, qui erat tempore
depoſitionis, vt probat eleganter, & concludit Fulgo. in
conſilio 165. in quæſtione propoſita, colum. penult. & ob-
ſeruauit Matheſilan. in ſingu. 102. nota, quòd ſi capitulum,
numero 19. in additio. & ante eum optimè tradidit Dec.
in c. in præſentia. colum.10. numero 90. verſicul. & in tali
communi vſu loquendi, de probat. & facit, quod prodidit
Cardin. Alban. in ſuis doctiſſimis lucubrat. ad Bart. in l. La-
9 beo.ff. de ſupellect.legat. vbi cauit, quòd ad hoc, vt † com-
munis

munis vſus loquendi prævaleat propriæ verborum ſignifi-
cationi, neceſſe ſit probare tempore conditi ſtatuti, huiuſ-
modi conſuetudinem extitiſſe, iuxta documentum Alexa.
in l. 5. in princ. ff. de lib. & poſthum. & pro notabili cauit
Ferrat. in cautel. 52. nume. 4. & teſtes, qui ſuper hoc depo-
10 nunt in ratione dicti ſui debent addere, quòd ſciunt, † quia
ſic audiuerunt cõmuniter dici, & non ſufficeret, ſi depone-
rent ſimpliciter, quòd ſciunt, quia ſic communiter dicitur,
quia debet addi, quòd audiuerint ſic dici communiter, vt
monuit Bartol. in dicta l. Labeo, in 2. colum. de ſupellect.
legat. quod tamen non placet Iaſ. in l. 1. nume. 23. verſic. vlti-
mò in hac quæſtione. ff. ſi cer. petat. vbi conſiderat, quòd
depoſitio huiuſmodi eſt facta per tale quid, propter quod
ſi non explicitè, ſaltem præſumptione iuris poteſt deueniri
ad ſenſum corporis, nam ſi teſtis deponit, quòd ſic commu-
11 niter dicitur in ciuitate † præſumptio iuris eſt, quòd hoc
ipſe audiuit, & ſciat, iuxta illud Euangelij, tu ſolus Peregri-
nus es in Hieruſalem, & neſcis quæ facta ſunt? & facit gl. in
l. ſi tutor petitus. C. de peric. tutor. quam allegat Iaſ. loco ci-
tato, qui relinquit hoc cogitanti.

Præterea non eſt etiam prætereundum, quòd teſtes, †
12 qui probare habent hunc vſum communem loquendi, de-
beant deponere ſe ita audiuiſſe à multis, ſi factum eſt quo-
tidianum, ſi verò non ſit quotidianum, ſufficiat audiuiſſe ab
aliquibus, vt obſeruauit doctiſſimus Iacob. Menoch. de ar-
bit. iud. centur. 5. lib. 2. caſ. 488. nume. 4. quod eſſe dignum
annotatione ſcripſerunt Aret. in conſil. 73. in fi. & Dec. in
conſil. 11. num. 12.

Poſtremò requiritur, vt teſtes atteſtentur de communi
13 vſu loquendi illius generis hominum, † cui conuenit actus
ille, vel illa verba, vt ſi agatur de negotiationibus mercato-
rum, & allegetur communis vſus loquendi, debent teſtes
deponere de vſu communi mercatorum, & non aliorum,
ita conſulti reſponderunt Dec. in conſ. 7. prima facie dicen-
dum videbatur, nu. 3. poſt verſ. iſta enim verba. & Soc. Iun.
in conſ. 61. inſpectis, & diligenter conſideratis, nu. 27. verſi.
& plus dico, volu. 2. & conſultiſſimus in vtroq; iure Iacob.
Menoch. de arbitr. iud. centur. 5. lib. 2. caſ. 488. nume. 5. †
14 Quòd ſi quis ſcire exoptet, quo pacto in hac re articuli for-
mari poſſint, & teſtes ferre teſtimonium, conſulat Bar. in d.
l. Labeo. propè fin. ff. de ſupellect. lega.

15 Et an teſtis deponens ſuper vſu communi debeat † ali-
quas perſonas nominare, vide Roc. Curt. tract. de conſuet.
num. 641.

CONCLVSIO 330.

ARGVMENTVM.

Comparatio literarum an & quomodo probet.

SVMMARIVM.

1 *Comparatio litterarum per ſe ſola non probat, quòd literæ conſueuerint mutari ex curſu temporis.*
2 *Multi reperiuntur, qui non ſciunt ſcribere diuerſas literas, adeo vt vna alteri ſimilis non ſit.*
3 *Baptiſta de Illico tam facilè variorum hominum litterarum characteres referre, & effingere ſolebat, vt omnino haberetur eadem ſcriptura, & eadem manus.*
4 *Comparatio litterarum ſimpliciter non probat, ſed eget alio adminiculo, vel ſubſcriptione trium teſtium.*
5 *Comparationem litterarum adminiculantur teſtes deponentes, ſe fuiſſe præſentes, quando ſcripta fuit talis ſcriptura, & vidiſſe ſcribere illas literas, & ſcripturam, de qua agitur.*
6 *Teſtes ſoli ſine comparatione literarum non plenè probant ſcripturam, quia vtrunq; neceſſarium eſt.*
7 *Comparatio litterarum ſemiplenè probat.*
8 *Comparatio litterarum plenam probationem facit.*
9 *Comparatio literarum apochæ priuatæ perſonæ ſemiplenè probat, ſed in libris mercatorum, rationum, & in epiſtola ſcripta abſenti, plenè probat.*
10 *Iudicis arbitrium multum operatur in comparatione litterarum.*
11 *Comparatio litterarum dat plenam fidem epiſtolæ negatæ, ſi non habeat ſigillum.*
12 *Comparationi litterarum facilius ſtatur in epiſtola, quæ mittitur abſenti.*
13 *Intellectus l. comparationes.*
14 *Comparatio litterarum per ſe ſola nõ probat tam in apocha, quàm in epiſtola, & ſimilibus ſcripturis.*
15 *Comparatio ſola litterarum facit plenam fidem, quando tractatur de comparatione publici inſtrumenti.*
16 *Comparatio inſtrumenti poteſt fieri non ſeruata illa ſolemnitate, quæ traditur regulariter in comparatione facienda.*
17 *Comparatio ſola literarum plenè probat in libris rationum.*
18 *Ratio differentiæ inter comparationem literarum apodiſſæ, & libri rationum.*
19 *Comparatio ſola literarum in libro rationum Caij, in quo aliquid reperitur ſcriptum contra Sempronium ab eodem Sempronio, non ſufficit, ſi eo libro Caius vti velit.*
20 *Comparatio, quæ oſtendit ſcripturam ſimul cum ſcriptura per omnia ſimilem, plenè probat.*
21 *Comparatio ſi omnimodam ſimilitudinem habet, probationem inducit.*
22 *Comparatio literarum, ſi non omnimodam ſimilitudinem habet, ſed aliquam diſsimilitudinem, ſemiplenè probat.*
23 *Comparatio vt poſsit fieri, iudex poteſt compellere debitorem ad ſcribendum manu propria.*
24 *Diſsimilitudo literarum ex quibus, & quomodo probetur.*
25 *Comparatio ſola literarum non probat, nec ſufficit ad probandum falſitatem.*
26 *Comparatio litterarum in crimine falſi facit indicium ad torturam.*
27 *Comparatio literarum eſt indicium indirectum falſitatis, quod non ſufficit ad torquendum.*
28 *Comparatio literarum, ſeu ſcriptura plenè probat, ſi adeſt ſubſcriptio trium teſtium grauium, & honeſtorum, qui recognoſcant eorum ſubſcriptionem, affirmantes ſcripturam illam eſſe ipſis præſentibus ſcriptam.*
29 *Certitudo ſcripturæ habetur, etiam ſi omnes teſtes illam non recognoſcant, ſed aliqui eorum, vt duo ex tribus.*
30 *Comparatio literarum quando probet, & quando non.*
31 *Comparatio facienda tam in apochis, quàm epiſtolis, & inſtrumẽtis publicis ſemper iudicantis arbitrio relinquenda eſt.*
32 *Comparatio literarum quomodo, & in quibus caſibus facienda ſit.*
33 *Quæ requirantur, vt comparatio literarum fieri poſsit.*
34 *Comparatio literarum facienda eſt ab illis, qui ſunt in illa arte periti.*
35 *In comparatione literarum duplex requiritur ſcriptura.*

1 Comparationem literarum per ſe ſolam non probare †
quòd litteræ conſueuerint mutari ex curſu temporis, clarius
eſt, quàm vt à me pluribus oſtendatur, nam aliter ſcribit
homo in iuuentute, ac in ſenectute facit, ita dixit gl. in au-
then. de trien. & ſemiſſ. §. ſin autem. & ibi Angel. atq; Franc.
Cur. in l. admonendi, nu. 110. verſi. ego autem ſequor. ff. de
iur. iura. tum quia multi reperiuntur, qui norunt ſcribere
2 diuerſas literas † adeo vt vna alteri ſimilis tota ſit, vt reſpon-
dit Paul. de Caſtro conſi. 467. nu. 8. col. 3. vol. 1. & vt obſer-
uauit Graua. in additio. ad Veſt. in ſua praxi, cap. 1. lib. 6. nu-
me. 26. & 27. vt vix quilibet vafer dixiſſet, vt qui vnam ipſa-
rum, etiam alterã ſcripſiſſet, ſic protulit Hippolyt. de Mar-
ſil. in rub. C. de probat. nu. 317. ver. aduertas tamen, vbi atte-
ſtatur multos homines ita ſcribentes.

Quinimo ego quoque memini me vidiſſe quendam Ba-
3 ptiſtam de Illico ita ſcribentẽ † qui tam facilè variorum ho-
minum litterarum characteres referre, & effingere ſole-
bat, vt omninò haberetur eadem ſcriptura, & eadem ma-
nus, & ita ſcribendo multas falſitates patrauit, demum ad
perpetuos carceres fuit damnatus. ſed infra conſulas con-
cluſio-

cluſionem, inſtrumentum falſum, & concluſionem, falſi-
tas, vbi videbis pulchriorem probationem falſitatis patra-
tæ ab eodem Baptiſta.

4 Quapropter iure, ac merito fit † vt comparatio litera-
rum ſimpliciter probare non poſſit, ſed egeat alio admini-
culo, vt tradidere gl. & Bart. in authen. & ſi contractus. C. de
fid. inſtrum. nu. 4. vt minimum tribus ſit munita teſtibus, vt
ſancitum eſt ab Impe. Iuſtinia. in l. comparationes. C. de fid.
inſtrument. & vt ſint ſub ea ſcriptura ſubſcripti, vt docuere
Doctores in d. l. comparationes, vbi Petr. de Bellaper. nu-
me. 4. & Angel. colum. penul. & vltim. & conſulendo ſcri-
pſere Alexand. conſil. 76. Ponderatis his, de quibus in the-
mate, num. 8. verſic. facit, quod eſt de mente Bart. volum. 3.
& in conſi. 80. viſo proceſſu cauſæ. num. 5. verſicu. præterea
attento, volum. 4. Ruin. conſil. 61. caſus iſte modicum, nu. 4.
verſicu. & quæ ſola, volum. 4. atque multi alij collecti ab
5 Hippolyt. vbi ſupra in dicta rub. num. 315. † vel ſaltem teſtes
deponunt ſe fuiſſe præſentes, quando ſcripta fuit talis ſcri-
ptura per ſcribentem, ſeque vidiſſe illum ſcribere illas lite-
ras, & ſcripturam, de qua agitur, vt aſſeruit glo. in dicta au-
then. de trien. & ſemiſ. §. ſin autem, & ibi gloſ. magna, & va-
rijs in locis protulit Alex. vt in conſi. 58. num. 1. volum. 7. &
conſil. 114. num. 2. eod. volum. 7. & in conſi. 76. incip. ponde-
ratis his. in princ. num. 3. & num. 8. colum. 2. volum. 3. quo in
loco ſcribit, neceſſe eſſe, vt teſtes dicant ſe vidiſſe illum ſcri-
bere illas literas, quod & placuit Caſtren. dicto conſi. 467.
poſt dictum, num. 8. verſicu. & ideo lex ſtatuit, dicto vol. 1.
atque Afflict. deciſi. 181. num. 8. Bart. in l. ſcripturas, num. 3.
C. qui pot. in pigno. habe. & Bertrand. conſi. 140. locatio,
num. 1. & 3. volum. 2. nec ſatis eſt, ſi dicerent ſe recognoſce-
re literas illas ex illius eſſe ſcribendi genere, quòd aliàs vi-
derint iſtiuſmodi eiuſdem, eaſque notas habere, ſic conſu-
luit Ruin. in conſil. 69. in cauſa, & lite, num. 2. verſicu. non
autem. volum. 4. refert etiam Marſil. vbi ſupra dicto nu-
mero 318. Menoch. de arbitrar. iudic. caſu 114. lib. 2. centur.
2. num. 22. verſicu. octauus eſt caſus, vbi plures concordan-
tes allegat.

6 Nec illud obſeruatione dignum prætcribo † nec teſtes
ſolos ſine comparatione litterarum plenè probare, vt au-
ctor eſt Bartol. in d. l. admonendi. ff. de iure iuran. & ſenſit
Alexand. in d. conſil. 80. viſo proceſſu cauſæ, num. 4. verſic.
item non probat. volum. 4. Bertrand. d. conſil. 140. num. 2.
d. volum. 3. vtrunque quippe neceſſarium eſt, vt idem ait
Bartol. in l. nuda, ſub nume. 5. verſicu. ſi verò non habet. ff.
de dona. & in authen. at ſi contractus, ſub num. 6. verſicu.
quandoque teſtes non teſtificantur. C. de fid. inſtrum. atque
Butr. & Abb. in c. 2. extra de fid. inſtrum. Angel. etiam in l.
comparationes. C. dicto titu. & Bald. in authen. ſed nouo
iure. C. ſi cer. petat. Ruin. præterea conſil. 69. in cauſa & li-
te, nume. 3. volum. 4. quem tamen vide nume. 9. vbi decla-
rat, quando hoc procedat, decidit etiam Matthe. de Afflict.
dicta deciſ. 181. & adeas Dec. in c. 2. de fid. inſtrum. num. 13.
& ſeq. Corn. conſil. 169. colum. fi. lib. 1. & conſil. 58. lib. 3.
Socin. in l. ſi ita ſcripſero. ff. de condition. & demonſtra. nu-
me. 3. vide latè Purpurat. in l. admonendi. ff. de iureiurand.
numero 40. & 41. & latè proſequitur Lanfranc. de Orian.
in ſua pract. c. 9. de inſtrumento. editio. nume. 56. in addi-
tio. ſub 55. num.

7 Primo loco limitabis † vt ſaltem comparatio ſemiplenè
probet, iuxta ſententiam Accur. in l. admonendi. ff. de iu-
reiurand. & ibi recentiores, atque Menoch. vbi ſupra, nu-
me. 6. & num. 20. & gl. fi. verſic. ſi autem actor ſemiplenè. in
l. bonæfidei. C. eod. titu. idem ſentit Angel. in §. ſi quis igi-
tur. auth. de fid. inſtrument. Socin. in d. l. ſi ita ſcripſero, poſt
num. 3. ff. de condit. & demonſtrat. & Ioan. de Graſſ. in ſua
arbore iudic. in 5. princip. de probat. liter. numero 1. atque
Franc. Curt. in d. l. admonendi. nume. 115. verſicu. præterea.
* ff. de iureiurand. vbi dicit hanc opinionem veram * eſſe,
quod & placuit Barthol. Socin. in conſil. 41. num. 2. volum. 3.
idem conſulti reſpondere Alexand. in conſi. 58. vol. 7. Ruin.
in conſi. 71. colum. penult. volum. 3. & in conſil. 47. volu. 4.
latè Ferret. conſil. 374. lib. 2. Bero. in conſi. 87. volum. 3. qui
* * communem ſententiam ſcribentium eſſe atteſtatur. Nat-
ta in conſ. 632. num. 3. & per tot. atq; Roland. à Valle in con-
ſilio 27. nu. 12. & per tot. vol. 1. & omnibus iſtis ſe ſubſcripſit
* doctiſſimus Burſat. in conſi. 133. nu. 21. li. 2. qui pariter * com-
munem dicit, & nuperrimè voluit excellen. Octa. Valpell.
conſi. 35. nu. 3. vol. 1.

In contrariam deſcendit ſententiam Accurſ. in l. 3. §. 1.
8 ver. ſpeciem. ff. de teſtib. vbi aſſerit † dictam comparatio-
* nem facere plenam probationem, & ita ſe vidiſſe, * com-
muniter obſeruari affirmat Albe. in d. l. comparationes. C.
eod. tit.

Illud ſublimitabis locum ſibi vendicare tantum in com-
paratione apochæ priuatæ perſonæ, quia hoc caſu ſolum
ſemiplenè probat, vt per Menoch. vbi ſupra, nume. 20. &
9 23. ſecus verò † in libris mercatorum rationum, vt in Epiſto-
la ſcripta abſenti, quia in his plenè probat, vt tradidit Bart.
in l. nuda ratio. ff. de donat. nume. 7. atque Purpurat. in d. l.
admonendi, num. 168. conſultus reſpondit etiam Alexand.
in conſil. 58. nume. 1. & conſi. 114. nume. 4. lib. 7. cauit Socin.
in l. ſi ita ſcripſero. colum. fi. ff. de condit. & demonſtr. Dec.
10 conſilio 219. in fi. in quo loco tamen ſcriptum reliquit † in
hoc multum operari iudicis arbitrium, idem Dec. in c. 2.
* nume. 16. de fide inſtrum. qui hanc * communem eſſe atte-
ſtatur. Curt. Iun. conſil. 162. nume. 5. Socin. Iun. conſil. 162.
nume. 4. lib. 2. Crauet. in tracta. de antiquit. temp. quinta
parte primæ partis princip. nume. 65. & clarius nume. 68.
* Felin. in c. 2. num. 17. de fid. inſtrum. vbi * communem dicit,
Rip. etiam in l. admonendi, num. 132. & ibi Curt. num. 41.
ff. de iureiurand. Burſat. in conſil. 39. nume. 25. lib. 1. & hoc
non præterijt Nico. Boer. deciſi. 282. num. 6. & Grammat.
deciſ. 34. nume. 16. hoc tamen addito moderamine, dum-
modo fuerint agnitę, vel confeſſatæ, vt colligere eſt ex Pau-
li reſponſo in l. Publia Meuia. §. fin. ff. de poſ. & decidit Boer.
dicto loco ſupra citato. d. nume. 6. & plenè in ſuo conſil. 22.
incipien. appellationis proceſſu. Quòd ſi agnitæ non fue-
rint, aut non confeſſatæ, tunc ſi habet ſigillum illius, qui il-
lam miſit, probat, vt ſancitum eſt in l. ſi qua per calumni-
am. C. de epiſ. & cle. & Menoch. vbi ſupra nume. 21. ſi ve-
11 rò epiſtola negata non habeat ſigillum † tunc per compa-
rationem dabitur plena fides, & probabit contra ſcriben-
tem, quia habet vim confeſſionis extraiudicialis, vt decla-
rat Tyndar. in ſuo tract. de teſtib. lib. 2. cap. 8. numero 5. &
tradidit Lanfranc. de Orian. in c. quoniam contra. tit. de fid.
inſtrumen. nume. 58. verſic. tertiò circa epiſtolam, & Gram-
mat. in dicta deciſio. 34. nume. 16. & repetijt Franc. Curt. in
d. l. admonendi, nume. 123. verſic. capio ſecundam ſpeciem,
12 vbi aliam in medium affert rationem differentiæ, † quia ſci-
licet epiſtola mittitur abſenti, ideo nõ poteſt ille, cui tranſ-
mittitur, adhibere teſtes, quando ſcribitur per quos poſ-
ſit probare, propterea facilius ſtatur comparationi, quam
ſententiam ait ſequi Fulg. Paul. de Caſtr. & Alex. in d. l. ad-
monendi, & Ioan. de Imol. in c. 2. de fid. inſtrum. & Bart. &
Imol. in l. ſi ita ſcripſero, de condit. & demonſtrat. volentes
prę̨fati in epiſtola l. comparationes. non eſſe correctam, ſed
tantum ſe extendere in apochis, & idem tenet Barto. in d. l.
* admonendi. quem ibi omnes * recentiores ſequuntur. ff. de
iureiuran. & opinio ſeruatur de ſtilo Curiarum Franciæ,
vt atteſtatur Boer. d. deciſio. 282. nume. 6. & quæſt. 124. in-
cipien. Dominus vita nunc functus, & Menoch. d. caſu 114.
d. nume. 21. & nume. 24. & idem tenet Angel. conſil. 370.
creditor volens. & Bald. in conſilio 253. incipien. literis re-
ſponſalibus. volu. 4. Bart. in l. nuda ratio ad finem. ff. de do-
nat. & ibi Abb. & Anton. de Butr. in c. poſt ceſſionem. de
probatio. & Bald. in d. l. ſi qua per calumniam. & in l. falſus.
ad fin. C. de furt. Specul. in titu. de citatio. §. iam de citatio-
ne. verſi. literis. Ludouic. Roman. in dicta l. admonendi. nu-
me. 50. verſi. tertio principali caſu. & ibi Iaſ. in primo loco,
quando loquitur de apocha priuata. fol. 16. colum. 3. ver-
ſicu. de hoc autem vltimo, & ibi Purpurat. nume. 214. &
13 Bart. in l. contractus. colum. 2. C. de fide inſtrum. † vbi ait l.
compa-

comparationes, eſſe coarctandam tantum in apocha, non
autem in alijs priuatis ſcripturis, vt in literis mercatorum,
& epiſtola, quam ſequitur Alexand. conſi.58.lib.7.Barthol.
Socin. conſi.41.colum.1.lib.3.& Dec.conſi. 219.in fine.Cur.
iu. conſil.118. colum.penul. & conſil.162. adde iſtis Paul. de
* Caſtr.in conſ.87.& hæc videtur eſſe verior,& magis * com-
munis.

In contrariam tamen deſcendit ſententiam Hippolyt. de
Marſil. in dicta rubr. num, 289. cum ibi allegatis, & aper-
tiſſimè Angel.in l. comparationes.col.penult.C.d.tit.Alex.
conſil. 36. num. 8.& 9.volum.3. Afflict. deciſio.181. num.4.
14 & pluribus ſequent. † qui dicunt concluſionem procede-
re in qualibet ſcripturarum comparatione, videlicèt tam
apochæ, epiſtolæ, & ſimilium ſcripturarum. Contrarium
etiam fuiſſe ſequutos teſtis eſt idem Franc. Curt. in dicta l.
admonendi.num.123. verſic.capio ſecundam ſpeciem.Bald.
in l. fin. col. . . in 5. quæſt. num. . . C.de edict.
diu.Adria. toll.& ibi Salyc. volentes ijdem d. l.comparatio-
nes. ita fuiſſe correctam in epiſtolis, ſicut in apochis, & idē
dicit Bald. clarè in d. authen. & ſi contractus. in fi. C. de fid.
inſtrument. atq; Angel. in d. l. comparationes,& Iacob.de
Beluiſ. in §. fi. in fi.in authen.de inſtrumen.fid. & caut.quo-
rum opinio eidem Curt. magis arridet, eiq; ſe ſubſcribit in
d. l. admonendi. nume. 123.verſicu. & iſta magis placet. Sed
altera verior, & receptior eſt opinio, vt teſtatur Ruin.con-
* ſilio 70. volumine quarto qui de * communi atteſtatur.nu-
mero primo.

Secundò præterea limitare poteris, vt non procedat †
15 quando tractatur de comparatione publici inſtrumenti,
quia hoc caſu ſola comparatio facit plenam fidem, vt pla-
cuit Alex. in conſil. 184.num.6. volum.7.vbi allegat §. ſi ve-
rò nullus. & ibi notat. ſcripſit etiam Iacob. de Beluiſ. in au-
then. de inſtru. cau.& fi.& idem Iacob. in eadem authen. §.
fin. aut ſaltem committitur iudicantis arbitrio, vt aſſeruit
Alex. vbi ſupra, per glo.in l. comparationes,& authent. ibi
16 adiunctam. C. de fid. inſtrum. & Alexand. vbi ſupra ait † in
huiuſmodi comparatione facienda poſſe fieri comparatio-
nem non ſeruata illa ſolennitate, quæ traditur regulariter
in comparatione facienda, quod & tradit Menoch. vbi ſu-
pra, num.55.

Ad hæc tertio loco limites velim, vt non vera ſit conclu-
17 ſio in comparatione libri rationum, † quia in his ſola com-
paratio plenè probat, ſic reſpondit Alexan. dicto conſil.76.
num.8.volum.3.& idem in conſi.86. num.5.vol.6.& in con-
ſil.103. num.4. vol.7. Bart. & Salicet. in d.l. comparationes,
quos refert, & ſequitur Bart. Socin. conſil.41. num.2. vol.3.
& patet ex allatis ab Hippolyt. dicta rub. C. de probat. nu-
mero. 293. & ſequen. Lanfranc. de Orian. in cap. quoniam
contra. tract. de fid. inſtrum. num. 57. verſicu. ſin autem li-
ber. quo in loco rationem differentiæ reddit, quare non ita
operatur comparatio in apodiſſis, ſicut in libro rationum,
& illa eſt, quia quando quis facit apodiſſam, debet ſibi im-
putari, quòd non ſeruauerit ſolemnia requiſita teſtium,
18 cum facilè poſſint haberi, † quod ſecus eſt in libro ratio-
num, quia non ſemper cum ſcribitur vnum capitulum poſ-
ſunt haberi teſtes, idem aſſeruit in d.l. admonendi.num.52.
verſicu.nam in apodiſſa voluit etiam, huic ſententiæ ſe ſub-
ſcripſit Ruin.conſi.70.num,4.vol.4.& Bart.cauit.in l.nuda.
num.9. ff.de donat. & in authen. & ſi contractus.in 1.lectu-
ra, num.5. & 9.in fin. C.de fid.inſtrum.idem Alex. conſi.58.
num.1.& conſi.114.num.4.lib.7.Cur. Iun.conſi.118. num.8.
in fin. & conſil.162. nume.5.Grammat.deciſio.34.nume.16.
Dec.in c.2. nume.16. de fid. inſtrument. Curt. in d.l. admo-
nendi.num. 124. verſic. ſed ſi ex hoc eſt dubitatio. de iur.iu-
ran.Purpurat.in d.l.admonendi,num.212.cuius rei ratio eſt
ſecundùm omnes, quia non ita facilè eſt fraudare librum
rationum, ſicut apocham, vt propriè dicit Bartol. in d.au-
then.& ſi contractus, nu. 5.C.de fid.inſtrumen.quo in loco
arbitratur l. comparationes & alia iura antiqua diſponen-
tia comparationem litterarum plenam fidem facere, adhuc
remanere incorrecta quoad librum rationum, & eorum
correctionem tantum habere locum in apodiſſis, quæ dan-
tur à parte parti, ibiq; num.7.diſtinctionem facit inter apo-
cham, librum rationum, & epiſtolam, ſiue litteram, quæ
mittitur. & extende idem procedere in libro paruo, vt dicit
Paul. de Caſtr. conſil.88. quantum ad contenta, col.2.lib.2.
item quia aſcribēdum eſt illi, qui ſibi ſcribendam apocham
curauit, ſi plena, & perfecta non eſt, quia potuit ſic fieri,
quod non contingit in libro rationum, vt per Bart. in l. nu-
da.nu.9. de donat.Menoch.d.nu.23.

Intellige tamen prædicta habere locum in libro ratio-
num ipſius ſcribentis, qui in eo ad alterius commodum ali-
quid contra ſe ſcripſit, & quòd liber penes ipſum, vel eius
ſucceſſores eſſe ſolet, vt ſcripſit Bart.in d. auth. & ſi contra-
19 ctus.poſt num.5.C.de fid.inſtrum. † ſecus in libro rationum
vnius, veluti Caij in quo aliquid eſſet contra Sempronium
ſcriptum ab eodem Sempronio, & eo codice Caius vti vel-
let, nam hic ſola comparatio literarum non ſufficeret, quo-
niam in iſto caſu facilè poteſt admitti fraus referendo, & ef-
fingendo genus illius ſcribendi, ſicut in apocha dictum eſt,
ita inſigniter, & doctiſſimè more ſuo ſcripſit Iacob. Me-
noch. in ſuo tract. de arbitrar. iudic. lib.6. centur.2. caſ.114.
num.23.in fi.

Inſuper quartò limitatur, ſi talis eſſet comparatio, quæ
oſtenderet ſcripturam ſimul cum ſcriptura, ad quam fit
20 comparatio, per omnia ſimilem † quia hoc caſu plenè pro-
baret, vt conſtitutum eſt in §. ſi quis igitur, auth. de fid. in-
ſtrument. & ita tradit Franciſ. Viui. in d. ſuis communibus
opinionibus, in d. ver. comparatio litterarum, vbi ait hoc
caſu incorrectam remanere l.comparationes, vt per Bald.&
Salicet. in authen.ſed hoc iure.in d.l. in bonæ fidei.C.de iu-
reiuran. atq; Iacob. Pet. de Tolom.in repeti.l. admonendi.
poſt numerum 67. ff. de iureiuran. verſicu. ſecundus caſus.
auctorem laudat Ludouic. Roman. in d. l. admonendi. per
context. in authen. de inſtru. caute. §. ſi quis igitur, ibi dum
dicit iudicatum fuiſſe, comparationem fidem non facere,
quia literæ omnes ſimiles non erant, ergo à contrario ſen-
21 ſu † ſi comparatio omnimodam ſimilitudinem habeat, ple-
nam probationem inducit, vt meminit idem Franciſc.Cur.
in d.l.admonendi, num.118.ver.ſecundò vbi talis eſſet com-
paratio, & Cato Sacch.ibidem num.44. verſicu.ſed adijci-
te, quod & probat text. in §.ſi verò tale. eod.titu.vbi habe-
tur, quòd ſi iudex arbitratus fuerit ex comparatione litte-
rarum omnimodam formæ ſimilitudinem reſultare, quòd
ſit plena probatio, etiam ſi teſtes ſint contrarij, quanto er-
go magis teſtibus non repugnantibus dicemus illam ſolam
comparationem omnimodam plenam fidem facere? Ita
etiam Ripa docet in dicta l. admonendi.ff.de iur.iuran.nu-
me.113.vbi ait, quòd ſi non omnimodam ſimilitudinem ha-
22 bet, ſed aliquam diſſimilitudinem † tunc tantum ſemiple-
* nè probat, & hanc eſſe * communem opinionem ibi teſta-
tur, quod & tenet Franc. Cur.in d.l.admonendi, poſt num.
114. ver. vltimò requiritur. ff. de iureiuran. ibi id locum ha-
bere aſſerit, etiam ſi in maiori parte eſſet ſimilitudo, per gl.
& Ang. in §. ſi quis igitur.in authen.de inſtrum. fid. & caut.
dicens ibi Angel. iudicem poſſe compellere debitorem ad
23 ſcribendum manu propria, † vt ex ea poſſit fieri compara-
tio, idem tradidit Lanfranc. de Orian. in d. l. admonendi,
nume. 52.verſicu.nota, quòd comparatio, quo in loco aſſe-
rit, ex quibus deprehendatur diſſimilitudo litterarum, vo-
lens ex duobus præcipuè deprehendi, ex diuerſitate ſcili-
24 cet ſigni tabellionis, & ex litteris duplicatis † vt ſi in vna
ſcriptura notarius, vel alia perſona ſcribit vnam dictionem
per litteram duplicatam, vt per duo DD. vel per duo BB. &
in alia ſcribebat per ſimplex, ex hac enim re probata dicitur
diſſimilitudo litterarum, quod eſt benè notandum per e-
undem Lanf. ibi.

Sublimitandum tamen eſt, quod nuper tradidimus in li-
mitatione, videlicet, in quibus ſola comparatio plenè pro-
bat, vt tantum procedat, quando agitur ciuiliter, ſecus ſi
25 criminaliter, vt in crimine falſi, † quia ad probandum falſi-
tatem ſola literarum comparatio non probat, nec ſufficit
ſecun-

ſecundùm Dec. conſil. 615. viſa inquiſitione. colum. 1. poſt
num. 3. verſicu. circa primum, Ripa in d. l. admonendi. co-
lum. 20. Crauet. de antiquit. tempor. 1. par. verſicu. quæri-
tur. num. 72.

Intelligas tamen velim, hanc ſublimitationem, vt ſaltem
26 in tali caſu faciat † inditium ad torturam, ita docuit Purpu-
rat. in d. l. admonendi. colum. 30. & conſulas Bart. in l. fi. ff. de
quæſt. quod approbat Crauet. in d. tracta. verſicu. quæri-
tur. nume. 72. maximè in perſona malæ famæ. Dec. conſil.
625. colum. 1.

Quorum omnium Doctorum conſenſus Fran. Cur. non
27 deterruit, quin id ipſum intrepidè reprobarit, ea ratione, †
quia cum iſta comparatio ſit indicium indirectum, non tan-
gens directò delictum falſitatis, non debet ſufficere ad tor-
quendum, dum ipſe ponderat doctrinam, & exempla Bar-
tol. in l. fin. ff. de quæſtio. & gloſſ. & Bartol. in l. fina. C. famil.
erciſcun.

Quinto loco limita non habere locum, quando vltra
comparationem adeſt ſubſcriptio trium teſtium, qui gra-
ues, & honeſti ſunt, & illi recognoſcunt eorum ſubſcriptio-
28 nem † affirmantes illam ſcripturam eſſe ipſis præſentibus
ſcriptam ab illo commemorato in ſcriptura, hoc enim in
caſu comparatio illa, ſeu illa ſcriptura plenè probat, vt ſcri-
ptum reliquit Bartol. in d. l. admonendi. numero 26. & in
d. l. nuda. num. 6. verſicu. aut quis. ff. de donatio. ſecundùm
Bald. in authen. ſed nouo iure. C. ſi cert. petat. quod & pla-
cuit Iacob. Petr. de Tolom. in repetit. d. l. admonendi, nu-
mero 68. verſicu. tertius caſus. ff. de iureiur. & Purpurat.
in d. l. admonendi. numero 176. quod etiam verè probatur
in §. fi. quis igitur cautel. in authen. de inſtrumentum fid. &
cautela.

29 Amplia hanc limitationem procedere † etiam ſi omnes
teſtes non recognoſcerent ſcripturam, ſed aliqui eorum, vt
duo ex tribus, quia ſufficeret, ex quo habetur certitudo ſcri-
pturæ, vt contex. eſt in dicta l. comparationes. in princ. C.
de fid. inſtrum. & ibi tenet Bald. & Salicet. idem reſpondit
Paul. de Caſtr. conſil. 134. in cauſa Ludouici. lib. 1. Verum de
hoc argumēti genere, quando litterarum comparatio pro-
30 bet † & quando non, hæc latè tradentem conſulas Pariſ.
conſil. 19. volům. 3. nume. 32. vſq; ad num. 42. & Iacob. Me-
noch. in tract. de arbitrar. iudic. lib. 2. centur. 2. caſ. 114. vbi
format vndecim caſus, in quibus diſſerit de comparatione
apochæ non habentis, & habentis teſtes, ac libri rationum,
epiſtolæ, & ſcripturæ publicæ, vbi videbis requiſita, ad quē
pro aliàs tui inſtructione te reijcimus, & ibi dicit etiam o-
mnia relinqui iudicis arbitrio, vt in princ. dicti caſus 114.
num. 1. per §. ſi verò tale quid. in auth. de inſtru. caut. & fid.
& Bald. in dicta l. comparationes. num. 19. C. de fid. inſtru-
ment. & Menoch. vbi ſupra, poſt num. 6. in fin. & ſeq. & nu-
31 me. 18. ac 19. in fin. & ſeq. ac per totum dictum caſum 114. †
tam in apocharum, quàm epiſtolarum, & inſtrumentorum
publicorum comparatione facienda probatione cenſuit
ſemper iudicantis arbitrio relinquendum. idem cenſuit Ia-
cob. Pet. de Tolom. in repetit. l. admonendi. num. 66. ff. de
* iur. iuran. verſicu. in ea. & Cato Sacc. qui teſtatur de * com-
muni opinione in eadem l. admonendi. num. 44. verſic. pro
eo facit, in fine.

32 Quomodo autem † & quibus in caſibus facienda ſit li-
terarum comparatio, conſulas Pet. de Bellapertic. in l. com-
parationes. num. 28. verſicu. ex quibus inſtrumentis. C. de
fid. inſtrumen. ibi, ex quinq; inſtrumentorum generibus
poſſe fieri comparationem ait, & ibi tradit exempla, atq;
docet, quæ requirantur ad hoc, vt fiat comparatio, & ſe-
33 cundùm gloſſ. in d. l. comparationes † præcipuè requiritur,
vt deficiant aliæ omnes probationes, & propterea volentes
facere literarum comparationem iurabunt, quòd non ha-
bent aliam probationem, quodq; nihil commiſerunt, pro-
pter quod veritas potuerit occultari, in eodem etiam loco
34 tradit comparationem hanc faciendam eſſe ab illis † qui
ſint in illa arte periti, vt ſi in controuerſia verſetur, an in-
ſtrumentum ſit confectum manu tua, necne, & ego produ-
cam aliud ſimile inſtrumentum, periti in arte, vt ſunt ſcri-
ptores, iudicabunt, & adeas ad hæc Bartol. in dicta l. com-
35 parationes. num. 1. vbi etiam dicit † duplicem requiri ſcri-
pturam in comparatione litterarum, & adeas eundem in §.
illud. in auth. de his qui ingred. vbi num. 1. 2. & 4. habetur, ex
quibus generibus literarum comparatio fieri poſſit.

CONCLVSIO 331.

ARGVMENTVM.

Comparitionis probatio quomodo fiat.

SVMMARIVM.

1 *Comparitionis probatio fit per inſpectionem actorum.*
2 *Quæ ſpectant ad comparitionem, remiſſiuè.*

Comparitionis probationem ſi quis ſcire
exoptet adeat Paul. Caſtr.
1 † qui per inſpectionem actorum probari aſſeruit in l. ſi per
alium quis. §. docere, nume. 5. ff. ne quis eum qui in ius vo-
cat. & docuit Bald. in c. bonæ. nu. 7. de electio. Porrò com-
parens præſumitur citatus ex ſententia Bald. vbi ſupra, &
ad hæc conſulas Specu. in titu. de comparitione, num. 2. &
ſeq. & numero 5. & Card. poſt gloſſ. in clem. 2. §. ſimiliter. 2.
2 quæſtio. de appell. qui ad comparitionem † ſpectantia tibi
ſuggeret.

CONCLVSIO. 332.

ARGVMENTVM.

Compater an pro compatre, & filio ſuo ſpirituali teſtis eſſe poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Compater poteſt eſſe teſtis pro compatre.*
2 *Interdictum de teſtibus eſt prohibitorium cauſa certarum perſonarum tam in ciuili, quàm criminali: & cum compater in eo non comprehendatur, teſtis eſſe poteſt.*
3 *Compater dicitur teſtis omni exceptione maior.*
4 *Compater in cauſa, quæ ad matrimonium ſpectat, teſtis eſſe poteſt.*
5 *Compater poteſt etiam eſſe teſtis in criminali cauſa.*
6 *Argumentum ſumptum à ciuilibus ad criminalia potentiſſimum eſt, frequens & vtile.*
7 *Compater poteſt eſſe teſtis in ciuili, & in capitali iudicio. Contrarium ibi.*
8 *Compater non poteſt eſſe teſtis pro filio à ſacro fonte leuato, & è contra.*
9 *Inter compatrem, & filium leuatum à ſacro fonte contrahitur quædam ſpiritualis cognatio, ex qua oritur affectio quæ repellit eos à teſtimonio.*
10 *Patres ſpirituales in cauſa neceſſitatis debent alere filios ſuſceptos, & econtra.*
11 *Patres ſpirituales non poſſunt conueniri, niſi inquantum fieri poteſt, ſicut & patres naturales.*
12 *Compatres æquiparantur patribus naturalibus, & ideo non ſunt idonei teſtes pro filijs ſuis ſpiritualibus.*
13 *Cognatio ſpiritualis videtur ſolum operari quoad impediendum matrimonium, & quoad præſtandum reuerentiam, & non quoad reliqua.*
14 *Qui leuauit aliquem de ſacro fonte eſt idoneus teſtis, & pro filio ſpirituali poteſt teſtificari.*
15 *Iudicis arbitrarium eſt, an compater repellatur à teſtimonio.*
16 *Compater iudex poteſt recuſari pro ſuſpecto, licèt talis cauſa non ſit in iure determinata, ſed dubia.*

1 Compatrem teſtem eſſe poſſe † pro compa-
tre tradidit Roman. in l. quam-
uis. num. 5. ff. de in ius vocan. & Alexand. in l. generaliter.
num. 5. vbi Iaſ. poſt num. 2. ff. eod. titu. de in ius vocan. præ-
terea

ſerea Bal.& Salyc.in l.parentes.num.3.C.de teſtib. Alex.et-
iam conſulendo voluit pluribus in locis,vt in conſi.42.ante
finem,verſ.nec obſtat,quòd vnus eorum teſtium,nu.18.lib.
3.& in conſ.237.num.18.ver.idem videtur ſentire, volum.6.
& expreſſius conſuluit in conſi. 125. poſt num.3.verſ. & dato
quòd ſtatutum,volu.4.& Aufrer.in tract.de teſtib.num.76.
ver. poteſt ſpiritualis. Stephan. Bertran.in conſi.300.nobi-
lis,& honeſta,num.6.volu.2.& conſi.50.ex forma.volum.3.
* vbi teſtatur de * communi.volum.3. Iaſ.inſuper apertiſſimè
ſcripſit in l.apertiſſimi. col.2. ver.tamen aduerte,num.9.C.
de iud. & in §. pœnales. col.10.ver.per prædicta dixit,Inſtit.
* de actio.vbi ait hanc eſſe * communem opinionem. Bar.di-
lucidè id probauit in conſi.92.in quæſti. vertente inter Do-
minum Simonem,col.3.verſic.nec obſtat.quòd ipſe ſit ſan-
ctolus,num.8.Crauet.conſi.169.num.1.Corn. conſi.61.col.
3.poſt med.verſi.oſtenſo itaq;.num.14. lib.3.Ruin.conſi.82.
num.19.poſtremò Bertrand.in conſi.178.viſo proceſſu cau-
ſæ,nu.14. poſt ver. & primò non per depoſitionem. lib.2.&
in conſil.300.nobilis,& honeſta mulier.poſt num. 6.verſic.
tum & quis,eod.lib.2.

2 Nec id ſine ratione fuit conſtitutum,etenim † cum inter-
dictum de teſtibus ſit prohibitorium cauſa certarum perſo-
narum tam in ciuili, quàm criminali. l.1. ff.de teſtib.omnes
ergo illi, qui non prohibentur, nec prohibiti reperiuntur,
expreſsè admittuntur ad teſtificandum, ſed compater non
reperitur vllo iure prohibitus, ſequitur igitur, vt teſtis eſſe
poſſit,vt traditum fuit à Crauet.dicto conſi.196.in princ. &
à Ioanne Crot.in tract.de teſtib.num.101.& ab alijs ſupra al-
legatis atq; à Bertran.in d.conſ.300.nobilis,& honeſta.poſt
nu.6.ver.cuius dicti illa ſolet.vol.2.

3 Sed obſerues velim,eo vſq; concluſionem procedere † vt
etiam compater dicatur teſtis omni exceptione maior, vt
colligere eſt ex Barth.Cæpol.conſi.ciuil.5.in quæſtione ver-
tente.col.3.numer.11.verſi. nec etiam ex eo,quod dicat,& à
Corn.conſi.61.colum.3. poſt med.numer.14.verſic.oſtenſo
itaque.libr.3. quos refert, & ſequitur Crauet. dicto conſil.
169.num.2.ex quo proculdubio ſequitur, & compatrem in
4 cauſa, quæ ad matrimonium ſpectet † teſtem eſſe poſſe,in
qua requiruntur teſtes omni exceptione maiores, eo quòd
cauſa matrimonij dicatur cauſa grauis, ſic Cæpol.d.conſi.5.
nu.11.& Abb.in c.ſi pro debilitate. in vltimo notabili.nu.4.
ff.de offi.deleg.& huc pertinet c.1.cum gloſ.de conſanguin.
& affinit.atq; c.ſuper,qui matrim.accuſ. poſſ.Crauet.etiam
dicto conſi.169.nu.2.

5 Amplianda concluſio eſt etiam locum † habere in crimi-
nali cauſa,idque argumento ſumpto à ciuilibus ad crimina-
lia, quod nedum eſt probabile, ſed etiam potentiſſimum,
6 frequens † & vtile, vt colligere eſt ex Vlpiani reſponſo in l.
abſentem.ff.de pœnis,& ad id latè ſe fundat Euerard. in ſuis
locis legalibus, loco à ciuilibus ad criminalia,ſed compater
7 poteſt eſſe teſtis † in ciuili, vt fuit reſponſum à Bartol.in d.
conſ.92.incipien.in quæſtione,quæ vertitur &c.& per alios
ſupra adductos, fit igitur, vt etiam in capitali iudicio teſtis
poſſit adhiberi.

Quod quidem Crot.permouere non potuit, ꝗn contra-
rium ſentiret in tract.de teſtib.num.10.& Cur.Sen.in tract.
de teſtib.concluſ.30.

Sed velim limites concluſionem non eſſe veram in com-
8 patre, & filio à ſacro fonte leuato † & econtrà, quod menti
eſſe tenendum docet Franc. Cur.in d.tract.de teſtib.d.con-
cluſ.30.nu.63.& Alex.conſi.143.in 2.vol.nu.6.Fulg.conſi.11.
Bal.vt aliàs ſæpe,nunc etiam ſibi contrarius,in d.l.generali-
ter.ff.de in ius vocan. & meminit Fel.in ca.cum ſpeciali.nu.
20.de appel.Bened.in c.Raynutius.nu.20.& 767.de teſtam.
Port.in §.in teſtib.poſt nu.4.Inſtitut.de teſta.Saly. in l.teſtis
idoneus.ff.de probatio.Iacob.Nouel.in reg.216.num.77.&
patet etiam ex multis allegatis per Tiraqu. in tract. de pœn.
temper.aut remitt.cauſa 21.nu.7.8. & 9. & à Rip.in l.admo-
nendi.nume.181.ff.de iureiur. quod ea ratione confirmatur
9 † quia inter eos contrahitur quædam ſpiritualis cognatio,
vt ſtatutum eſt in ca. 1.& per totum.30. quæſt.1.& de cogna.
ſpirit.ex.per totum.ex qua veriſimiliter oritur quædam ſu-
ſpicio ratione affectionis ortæ,nam dicit text.in d.cap.1.30.
q.3.ita diligere debet homo illum, qui ſuſcepit ipſum de ſa-
cro fonte ſicut patrem, ergo illa de cauſa repellendi ſunt à
teſtimonio,vt tradidit Io.Crot.d.loco vbi ſupra. Vnde me-
10 ritò conſequitur, † vt in cauſa neceſſitatis huiuſmodi patres
ſpirituales debeant alere filios,& econtrà,vt voluit Ioa. Fa-
ber in l.1.C.de alend.liber.verſi. item quod de patrino.Phi-
lip.Franc.etiam in cap.1.de cog.ſpiritual.qui aſſerit hoc eſſe
animaduerſione dignum,quod & obſeruauit Nico.Peru.in
tract.ſucceſ.ab inteſtat.car. 3. in paruis,verſi.7.& annotauit
Barbat. in repet. c.Raynutius.de teſt. ſimul cum alijs multis
adductis à Tiraquel.d.tract.de pœn.temper.aut remit.cau-
11 ſa 21.nu.9. & ibidem nu. 10. ait † huiuſmodi patres ſpiritua-
les non poſſe conueniri, niſi in quantum fieri poteſt, ſicut
nec patres naturales, teſtatur Ioan.de Platea, & Ange.Aret.
in §.ſunt præterea,verſ.ſed ſi quis.Inſt.de act. Barb. in l.cum
acutiſſimi.colu. 125. ver.facit elegans.C.de fideic.Quocirca
12 cum æquiparentur patribus naturalibus † meritò pro filijs
ſuis huiuſmodi ſpiritualibus non ſunt idonei teſtes, vel ſal-
tem multum de eorum fide detrahitur,vt ait Fulg.conſ.2.&
Alex.conſ.237.proſpectis his.col.vlt.nu.8. & 9.lib.6.& hoc
veriſſimum eſſe ait Tiraquel. vbi ſupra.ſecus autem ſi depo-
nant pro compatribus, & commatribus &c. vt ſupra di-
ctum eſt.

Hæc tamen ratio non arridet Iacob.Menoch.in tract. de
arbit.iud.lib.2.centur.1.caſ.100.poſt num.1.verſi.2.fuit opi-
13 nio † cum cognatio iſta ſpiritualis videatur ſolum operari
quoad impediendum matrimonium, & quoad præſtandum
reuerentiam, ſecus quoad reliqua. etenim etiam illum, qui
14 leuauit aliquem de ſacro fonte eſſe idoneum teſtem † & pro
filio ſpirituali poſſe teſtificari,conſuluit Ioa.Crot.in conſ.3.
reperitur quoddam ſtatutum.num.20. poſt verſic. ſecundæ
obiectioni reſpondeo.lib.1.

Dec.tamen in ca. cum ſpeciali.nu.6.& 24.de appellat.te-
15 net eſſe iudicis arbitrium † an à teſtimonio repellatur ipſe
compater, cui aſſentitur Iac. Menoch.d.caſu 100.n.4.& pa-
trocinantur ea, quæ animaduerſa fuere per Ioan.Andr.in c.
Rom.§.ꝙ ſi objciatur.de app.in 6. vbi voluit, talem cauſam
nõ eſſe in iure determinatam, ſed eſſe dubiam, verum con-
ſulas Io.And.& ibi Imol.in c.cum ſpeciali.de appell.

CONCLVSIO 333.

ARGVMENTVM.

Compenſatio an præſumatur, cum teſtator rem obligatam legat creditori ſuo.

SVMMARIVM.

1 *Compenſatio non præſumitur, licèt teſtator rem obligatam leget creditori ſuo.*
2 *Debitor ex contractu, vel quaſi, ſeu ex diſpoſitione hominis, ſi donet, vel leget, donare, aut legare non præſumitur animo compenſandi.*
3 *Compenſatio non præſumitur cum debito voluntariè contracto.*
4 *Compenſatio quo pacto probetur, & ex quibus coniecturis.*
5 *Debitor teſtator ſi legatum creditori fecerit, in dubio præſumitur factum animo compenſandi, quando ipſum debitum erat neceſſarium.*
Sublimita vt num.8.
6 *Debitum dicitur neceſſarium, quando non habuit originem à debitore, ſed prouenit aliunde.*
7 *Compenſatio etiam cum debito neceſſario nunquam præſumitur, quando aliquid inter viuos donatur.*
9 *Diuerſa ratio diuerſum parit effectum.*
10 *Compenſatio non cadit, ſi debitum ſit ſub conditione, vel in diem ab vna parte, & ex alia purum.*
11 *Quando quis non neceſsitatur ad ſoluendum, non habet locum illa regula, vt in neceſsitatibus nemo ſit liberalis.*
12 *Legatum factum fideicommiſſario per hæredem primi teſtatoris cenſetur factum animo compenſandi in fideicommiſſum.*

13 *Teſtatorem rem obligatam creditori legaſſe animo compenſandi probari poteſt ex coniecturis.*
14 *Frater dotans ſororem, dando eidem in dotem prædium, vel aliud ſimile, præſumitur dare animo compēſandi cum eius legitima.*

1 Compenſationem non præſumi, † licèt teſtator rē obligatam leget creditori ſuo, cautum eſt à Paulo in l. creditorem. ff. de leg. 2. Creditorem inquit I. C. cui res pignoris iure obligata à debitore legata eſſet, non prohiberi pecuniam creditam petere, ſi voluntas teſtatoris compenſare volentis euidenter non oſtenderetur, quod & veriſſimum eſſe cenſuit Lucas de Pen. in l. vnica. C. de quæſtor. nu. 30. li. 12. prout non præſumi debitorem ex cōtractu, vel quaſi, ſeu ex diſpo-
2 ſitione hominis † ſi donet, vel leget, donare, aut legare animo compenſandi, reſpondit Alex. in conſi. 7. nu. 16. verſi. re-
* ſtat, vt ſuper vltimo, li. 6. vbi dicit hanc eſſe veram * deciſionem, & comprobat per contex. in l. 1. §. ſciendum. C. de rei vxor. actio. & in l. creditorem. de leg. 2. idē monuit in conſil. 12. viſo themate anteſcripto, nu. 5. verſi. & primo. li. 2. quem ſequitur Crauet. in conſi. 86. magiſter Aymarus de Nantis, num. 1. atq; Bertrand. in conſil. 347. viſo inſtrumento vltim. num. 2. vol. 2.

3 Sic dicimus † compenſationem non præſumi cum debito voluntariè contracto, ex contextu l. creditorem. ff. de leg. 2. & l. vnicæ. §. 2. C. de rei vxo. actio. & per ea, quæ clarè tradit Crauet. in conſi. 149. Petrus Bilaeti. num. 2. & quo pacto
4 probetur compenſatio † & ex quibus coniecturis, conſulas Afflict. in deciſi. 44. de tribus. nu. 17. & 28.

Limites, & intelligas illud velim, vt non procedat, quando ipſum debitum erat neceſſarium, nam tunc ſi debitor
5 teſtator legatum creditori fecerit, in dubio † præſumitur factum animo compenſandi, vt ſanxit Imperator in authen. præterea. C. vnde vir, & vxor, quod & ꝓbauere Bar. & cæteri Doctores in l. ſi cum dotem. §. ſi pater. ff. ſol. matrim. & hæc
* eſt * communis opinio Doctorum, vt atteſtatur Abb. conſi. 17. num. 6. quam & ſequitur Crauet. in conſi. 131. nu. 14. verſi. ad vltimum, illamq; ante eum amplexus eſt Ancha. in conſ. 26. in quæſtione ſupradicta. colum. 2. in 2. dubio. & Paul. Caſtrenſ. in conſil. 35. videtur dicendum, quòd vtrunq; legatum. col. 2. circa medium, verſi. ſed ad hoc reſpondetur, li. 2. & tradidit Soc. Sen. in conſi. 93. circa primum, nu. 19. verſic. confirmatur & ſecundò, lib. 1.

6 Debitum autem † dicitur neceſſarium, quando non habuit originem ab ipſo debitore, ſed prouenit aliunde, vt declarat Iaſ. in d. auth. præterea. col. 7. num. 18. in vlt. notab. & Alba vbi ſupra.

Contrarium ſentire videtur Corn. in conſil. 297. volu. 1. quem citat Crauet. dicto conſil. 131. num. 14. & quem reprobat, vt ibi.

Iſtud tamen ſublimita, vt verum non ſit, quando aliquid inter viuos donatur, tunc enim nunquam præſumitur com-
7 penſatio † etiam cum debito neceſſario, ita reſpondit Soc. Sen. in d. conſi. 93. poſt nu. 21. ver. confirmatur & tertiò, vol. 1. per contex. in l. etiam. §. ſi debita. verſi. ſed ſi non mortis. ff. de bon. quæ lib. & in l. ſi verò. §. cæterùm. ff. eod. tit.

Secundò ſublimita, vt limitatio locum tantum habeat, quando eſt debita quantitas, & relinquitur quantitas, & ſic
8 debita ſunt hinc inde compenſabilia † ſecus ſi eſt quantitas debita, & concedatur ſpecies, vel econtrà, vel eſt debita ſpecies, conceditur quantitas, quia tunc non conſideratur, an debitum ſit neceſſarium, an voluntarium, ſed nunquam intelligitur factum animo compenſandi, ita decidit idem Socin. in dicto conſil. 93. numer. 23. eo. volum. 1. multis ibidem auctoritatibus permotus, quia vbi relinquitur ex cauſa expreſſa, & diuerſa à debito, vtrunque debetur, & com-
9 penſatio non præſumitur † diuerſa enim ratio diuerſum parit effectum. l. ſcio. §. vxori. ff. de annon. lega. & ſic concludit Alexand. in conſil. 7. viſo inſtrumento donationis. colu. fin. num. 18. lib. 6. permotus auctoritate Bal. in l. filia legatorum. in 4. quæſt. C. de legat.

Ad hæc tertiò ſublimitare poteris, vt ſolum limitatio vera ſit, quando extrema ab vtraq; parte ſunt compenſabilia,
10 ſecus ſi incompenſabilia ſint † vt ſi debitum ſit ſub conditione, vel in diem ab vna parte, & ex alia purum, tunc enim non cadit compenſatio. l. quod in diem. ff. de compenſat. nam ſi adhuc non euenit dies, vel conditio non fuerit purificata, videtur ceſſare ratio, propter quam præſumitur animus compenſandi cum debito neceſſario, quia ex quo tunc non neceſſitatur homo ad ſoluendum, non habet locum il-
11 la regula † vt in neceſſitatibus nemo ſit liberalis. l. rem legatam. ff. de adimend. legat. ſic proditum eſt à Barthol. Soci. in dicto conſil. 93. poſt num. 23. verſic. præterea illa materia. lib. 1.

Secundo loco præcipuè limita in legato facto fideicom-
12 miſſario per hæredem primi teſtatoris † quia illud factum cenſetur animo compenſandi in fideicommiſſum, tradit in terminis Paul. de Caſtro conſi. 35. incipiente, videtur dicendum, quòd vtrunq; legatum. volu. 2. in antiq. colum. 2. poſt num. 1. per text. in l. huiuſmodi. §. ſi Sempronius. ff. de lega. 1. cui adhæret Alba dicto conſil. 17. num. 7. Si igitur non præſumatur, teſtatorem rem obligatam creditori legantem id
13 animo compenſandi facere † poterit id ex coniecturis probari, vt docuit Crauet. in conſi. 32. teſtator reliquit. nu. 6. & in d. conſi. 131. ad primum quæſitum, num. 17. cum multis ab eo ibidem adductis.

Tertiò limitabis, vt locum non habeat in fratre dotante ſororem, nam dando eidem in dotem prædium, vel quid a-
14 liud ſimile † præſumitur dediſſe animo compenſandi cum eius legitima, l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. 3. & conſuluit Crauet. in dicto conſilio 131. ad primum quæſitum. in fin. numer. 18.

CONCLVSIO 334.

ARGVMENTVM.

Compenſatio debiti non liquidi per quem probari debeat, & quo temporis ſpatio.

SVMMARIVM.

1 *Compenſatio debiti non liquidi probari debet per eum, qui illam allegat.*
2 *Compenſare idem eſt, quod ſoluere.*
3 *Ad probandum compenſationem debiti debent dari duo menſes. Contrarium poſt nu. 4.*
4 *Debitor fiſci habet regulariter dilationem duorum menſium ad ſoluendum, & intra illos debet debitum liquidare.*
5 *Tempus ad probandum compenſationem eſt repoſitum in arbitrio iudicis.*
6 *Arbitrium iudicis ad dandum tempus probandi compenſationem non debet excedere ſpatium duorum menſium.*
7 *Tempus idem dandum eſt ad probandum compenſationem, & liquidandum debitum, quod dari debet ad ſoluendum.*

Compenſatio debiti non liquidi, quæ opponitur ad impediendum ſo-
1 lutionem debiti liquidi, debet probari per eum † qui illam allegat termino duorum menſium, ita docuit Bar. in l. aufertur. §. qui compenſationem. ff. de iur. fiſci. cuius opinionem
* laudat, & latè defendit vti veram, * & communem Alexan. in conſil. 94. clariſſimè Domine. numer. 1. & ſequent. & in conſil. 95. etſi vt puto, nu. 1. cum pluribus ſeq. lib. 4. quod eſt repetitum in conſi. 61. lib. 3. Neuiza. etiam in conſi. 56. nu. 9. verſic. confirmo tertiò, tuetur hanc ſententiam, & ibi alios plures pro Bar. citat.

Ratio iſtius concluſionis ſecundùm Bart. in d. §. qui com-
2 penſationem, illa videtur, † quia cum compenſare idem ſit, quod ſoluere. l. amplius. ff. rem ratam hab. & ad ſoluendum datur tempus duorum menſium. l. in fraudem. §. in fiſcalibus. ff. de iure fiſci, ergo eodem modo ad probandum com-
3 penſationem debiti † debent dari duo mēſes, quod optimè probatur

probatur per dictum §. qui compenſationem. iuncta leg. in fraudem. §. in fiſcalibus. ff. eod. titu. de iur. fiſci. vbi debitor fiſci habet regulariter dilationem duorum menſium ad ſoluendum, & quandoque trium, vnde text. in dicto §. qui compenſationem. vult quòd ſimiliter intra duos menſes datos ad ſoluendum † debeat debitum liquidare, & hanc
4 inductionem comprobat Alexand. dicto conſil. 95. numer. 2. lib. 4.

Ab hac tamen ſententia Bartol. declinauit Bald. in l. 3. C. de compenſatio. vbi adducit l. ſi cum militi. §. penult. ff. de compenſatio. & cum eo contra Barto. videtur ſentire Alcia. reſponſo 291. num. 6.

* Opinio tamen Bartol. eſt * communis, & ab omnibus recepta, quam etiam ſequuti ſunt Petrus de Ancharan. Ioann. de Imol. & Abb. in capitul. bona fides, de depoſito. & idem tenet Ioann. Fab. Inſtitut. de action. in §. in bonæ fidei. verſi. ſed quid ſi compenſatio opponatur poſt ſententiam. & ad text. in dicta lege ſi cum militi. §. penultimo, reſpondet Alexand. in dicto conſil. 94. poſt numer. 1. lib. 4. dicens loqui, quando opponebatur compenſatio de debito iam liquidato per aliam ſententiam, quæ tranſiuerat in iudicatum. Bartol. verò loquitur de debito liquidando, quo in caſu rectè datur tempus ad probandum compenſationem, & ita ſecundùm eam l. illa non obſtat, nec merebatur à Bald. allegari.

Nonnulli tamen in aliam deſcenderunt ſententiã † quòd
5 ſcilicet tempus ad probandum compenſationem eſſet repoſitum in arbitrium iudicis, vt profitendo dixere gloſſ. in l. vltima, in verb. indaginem. C. de compenſat. vbi Cyn. in vndecima quæſtione, Bald. in 2. oppoſit. & Salycet. columnn. ſecunda, ſeptima oppoſit. atque Aret. in §. in bonæ fidei. Inſtitut. de action. & ibi Iaſo. numer. 81. Felin. etiam in capitulo ſuborta. columna ſecunda, in fin. de re iudica. & conſulendo reſpondit Socin. Sen. in conſil. 65. concluſio ſupra firmata. numero ſeptimo, verſicu. vt non liquidi ad liquidum. libro quarto, & Bertrand. in conſil. 289. tria, ſi non fallor. num. 7. verſiculo tamen non obſtat. libr. 2. atque Pariſ. in conſil. 121. primò aduertendum eſt, num. 25. ver. maximè cum arbitrio iudicis. lib. 1.

Quod tamen intelligi debet † modo arbitrium illud non
6 excedat ſpatium duorum menſium, vt declarat Tiraquel. de retract. lignag. §. 3. gl. 3. nu. 11. verſi. ſed & illud, authorem laudat Bald. in authen. & conſequenter. col. 2. verſi. extra quæro, nunquid liquidato. C. de ſentent.

Alia fuit ſententia, quòd idẽ tempus dandum ſit ad probandum compẽſationem, & liquidandum debitum † quod
7 dari debet ad ſoluendum, vnde ſi ſumus in caſu, in quo nullum tempus eſt dandum ad ſoluendum, neque ad liquidandum dari debet, auctor eſt Barto. in d. l. aufertur. §. qui compenſationem. in fi. ff. de iur. fiſ. & eum ſequitur Tiraq. d. trac. de retract. §. 3. gloſſ. 3. nu. 12. quo in loco more ſuo idem ſentientes quamplures citat.

CONCLVSIO 335.

ARGVMENTVM.

Complices delicti qui præſumantur.

SVMMARIVM.

1 *Complices delicti ij præſumuntur, qui inuenti ſunt in loco delicti.*

Complices delicti præſumuntur ij, qui inuenti ſunt † in loco delicti, & de iure
1 torqueri debent, præſertim ſi appareant aliqua indicia, atque coniecturæ, vt reſpondit Vlpian. in l. 1. §. ſi quis in villa. verſi. ſufficit ergo. ff. ad Syllania. & tradit Blanc. in tract. de indic. num. 300. conſulendo voluit Iacob. Mandell. in conſil. 56. num. 30.

Verumtamen cum de hoc argumenti genere ſatis ſuperque dictum ſit ſupra in concluſione, auxiliator criminoſi, illuc lectorem reijcio, ne bis idem repetamus.

CONCLVSIO 336.

ARGVMENTVM.

Compromiſſum ex quo præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Compromiſſum præſumitur ex laudo lato præſente, & non contradicente parte.*
2 *Compromiſſum præſumitur ex laudo antiquo.*
3 *Delegatio præſumitur ex ſententia antiqua, in qua tenor delegationis eſt inſertus.*
4 *Compromiſſum præſumitur etiam poſt decennium latum cum ſolennibus ſuis requiſitis.*
5 *Sententia lata ab aliquo, in quem fuerat compromiſſum, qui dixerit in iudicando, nos arbiter, & arbitrator &c. in dubio præſumitur deciſa, vti ab arbitratore.*

Compromiſſum præſumitur ex laudo
1 lato præſente † & non
* cõtradicente, neq; repugnante parte, vt vnanimes * ſcriptũ reliquere Ang. Imol. & Doct. in l. ſciendum. Bal. & Moder. ff. de verb. oblig. Dyn. conſ. 13. Tholomeus Manentis, ac Socin. in conſi. 104. nu. 3. & 4. vol. 4. & Alex. conſ. 84. ſuper conſultatione. num. 3. ver. ad hoc etiam. lib. 5. Anchar. quæſt. 26. laudo lato. num. 2.

Sed velim ſic concluſionem accipias, vt intelligatur in
2 laudo antiquo † ex eo namq; præſumi compromiſſum dicendum eſt, iuxta ea, quæ obſeruauit Inno. in c. Quintauallis. de iureiuran. & in c. bonæ. il 1. de elect. nu. 8. ita dixit Bal. loco ſupra citato, & reſpondit Riminal. in conſil. 472. num. 15. in 3. volu. vt etiam per quandam ſimilitudinem delegatio
3 præſumitur † ex ſententia antiqua, in qua tenor delegationis eſt inſertus, non vero ex ſententia recens lata, vt tradidere Innocent. & cæteri Doctores in capit. cum in iure. extra, de offic. deleg. numer. 5. & voluit Abb. in cap. quoniam contra. de probatio. num. 19. & ſequent. ſed ſecus dicendum eſt in laudo recenti facto, vt colligere eſt ex ijs, quæ modo adduximus.

Quod ampliabis, vt etiam præſumatur poſt decennium
4 † latum cum ſolennibus ſuis requiſitis, iuxta ſentẽtiam Ioa. Crot. in conſi. 114. viſo, & diſcuſſo puncto, nu. 8. verſi. aduertendum etiam eſt, lib. 1.

Verum ſi dubitetur, an ſi in aliquem ſit compromiſſum tanquam in arbitrum, & arbitratorem, iſque iudicet dicendo. nos arbiter, & arbitrator &c. præſumatur pronunciaſſe tanquam arbiter, an tanquam arbitrator, multi multa ſen-
* ſere, ſed hæc ab omnibus eſt recepta * communi conſenſu
5 ſententia, rem in dubio † præſumi deciſam, vti ab arbitratore, ſic eleganter decidit Alciat. in tractat. præſumpt. reg. 3.
* præſumpt. 35. in fin. cui etiam de * communi ſententia atteſtando accedit Emanuel Soarez in commun. opinion. fol. mihi 262. in verb. compromiſſum ſi vt in arbitrum, & Ioan. Baptiſta Villalob. ibidem. libr. 3. fol. mihi 30. verb. compromiſſum in arbitrum.

CONCLVSIO 337.

ARGVMENTVM.

Conceſſio in emphyteuſim, vel feudum quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Conceſſio in emphyteuſim, vel feudum probatur per diuturnam præſtationem cenſus, penſionis, aut ſeruitij.*
2 *Conceſſio in emphyteuſim, vel feudum probatur, per ſolutionem decem, vel viginti annorum.*
3 *Conceſſio in emphyteuſim probatur, ſi apparet quẽ poſſediſſe tanquam emphyteutam, vel vaſallum, & eo nomine præſtitiſſe cenſum, vel ſeruitium.*

Conceſsionem in emphyteuſim, vel feu-
dũ, probari perdiuturnam
1 præſtationẽ cenſus † penſionis, aut ſeruitij, videlicet 30. an-
norum contra laicum, ſed contra eccleſiam quadraginta an
norum, conſultus reſpondit Alciat. conſi. 169. num. 4. volu.
2. & fuit ſententia gloſ. in l. 2. in glo. mag. in fi. C. de iure em-
phyt. & ibi Bal. nu. 19. atque ibi Ioan. Fab. Ang. & Salycet. &
Iaſ. col. 57. nu. 165. verſic. non quæro. Barto. etiam docuit in
l. competit. C. de præſcript. triginta annorum. idem Bart. in
l. cum de in rem verſo. num. 2. & 12. & ibi Bald. & Salycet. ff.
de vſur. Bar. in l. 3. §. ex contrario, num. 4. ff. de acquiren. poſ-
ſeſſio. & faciunt, quæ ſunt animaduerſa ab Alexan. in conſi.
79. num. 4. & ſeq. de ſolennitat. & conſenſu per lapſum ann.
60. col. 3. in fin. lib. 1. & per Paul. de Caſtr. conſi. 213. viſo pun-
cto. colum. 2. poſt num. 2. verſi. tertiò veniendo. & ſeq. lib. 2.
Panorm. in cap. ad audientiam. colum. 5. num. 16. verſicu. ſed
quæro & reuoco in dubium, de præſcriptio. & conſil. 82.
quamquam. col. 2. verſ. ex his concludo, poſt nu. 7. lib. 1. Iaſo.
in l. ſciendum. col. 8. ver. octauò tamen facit. ff. de verb. obli.
Cardina. Alexand. in c. vaſallus. col. 2. tit. ſi de feud. fuer. con-
tro. idq; placuit Socin. conſi. 50. ſubtiliter, & copioſè, col. 2.
ver. & licèt prædicta inſtrumenta. nu. 9. lib. 4. & latè proſe-
quitur Tiraq. tract. de præſcrip. in verb. decem ann. gl. 4. ver.
decimoſextò quod voluit alia gloſſ.

Et quanquam pleriq; ex ſupradictis loquantur de trigin-
ta, vel quadraginta annis, alij ſimpliciter de diuturna ſolu-
tione, ſiue de longo tempore, ſiue alia certi temporis præ-
2 finitione † multi tamen expreſsè tenent in hoc caſu ſuffice-
re ſolutionem decem, vel viginti annorum, videlicet Specu
lator tit. de feud. §. quoniam. ver. tertiò quæritur. numer. 10.
in fi. & iterum. §. vltimo. verſicu. ſi autem velim. poſt num. 5.
licèt ibi dicat, præſumi ex temporis diuturnitate præceſſiſſe
promiſſionem, & Bald. in l. 1. col. 3. verſ. pone quidam ſoluit
eccleſiæ. nu. 25. C. de fideicom. & eſt context. in l. litibus. C.
de agricol. & cenſit. vbi Bart. num. 1. 2. & 3. & ibidem Bald.
in l. 1. colu. 2. poſt num. 3. in 4. quæſtione, & iterum colum. 3.
verſi. & nota quòd ille, poſt num. 24. ff. de rer. diuiſio. & in l.
ſi certis annis. col. 3. verſic. & iſta ſunt multum. num. 9. C. de
pact. Ioan. Fab. in §. ſeruitus. col. penult. verſi. ſed an per cur-
ſum temporis. nu. 5. Inſtitut. de iure perſonarum. vbi tamen
dicit hoc procedere, cum titulus allegatur, iuxta dict. leg.
cum de in rem verſo. Anto. de Butr. in repetitio. capitu. per-
uenit, in vndecima charta, ſecundùm nos eſt dubium de
duobus, & iterum in 43. columna, de cenſibus, vbi ad hoc al-
legat text. in capitulo primo; titulo de conſuet. recti feud.
ibi, aliquo tempore. & gloſſ. ſuper dicto verb. aliquo. & in
capitulo primo, quomodo olim poterat feudum alien. in fi-
ne, Paulus de Caſtro, loquens & in emphyteuſi eccleſiaſtica,
in l. ſicuti. §. ſed ſi quæritur. verſic. & per prædicta patet, poſt
numer. 8. ff. ſi ſeruit. vendicet. Panormitanus conſil. 74. Ci-
ues quidam Senenſes ſtatim poſt princip. lib. 1. Alexan. con-
ſil. 113. viſo, & diligenter conſiderato. columna vltima, num.
11. verſic. & in facto præſupponatur. li. 4. & conſil. 124. conſi-
deratis his. columna ſecunda, verſicul. & attendo quòd di-
ctus. numer. 3. lib. 5. Dec. in capitulo bonæ, col. 6. verſic. con-
tra ipſum verò ſoluentem, de appellat. numer. 52. vbi refert
ita conſuluiſſe, & ita conſuluit conſil. 285. & pro tenui. poſt
numerum ſecundum, verſiculo & primò conſiderandum
eſt. tu autem hic omnino vide Bald. conſil. 116. Columbinus
dedit. lib. 1. poſt numerum ſecundum, verſic. præterea præ-
ſumptio, l. habetur pro ſcriptura, Iaſ. in l. 2. C. de iur. emphy-
teu. colu. 52. num. 155. verſiculo in eadem gloſſ. in fin. tenetis
ex hac gloſſ. & col. 55. nu. 165. verſi. nonò quæro. quòd ſi non
appareat. & latius dicetur infra in concluſione, emphyteu-
ſis, & in concluſione, feudum.

Limitatur, vt procedat, ſi apparet poſſediſſe tãquam em-
3 phyteuta † vel vaſallus, & eo nomine præſtiterit cenſum,
vel ſeruitium, vt Alexand. dicto conſil. 79. poſt numerum
quartum, verſiculo dicit enim ibi Bald. volumine primo, &
in conſil. 169. numero quarto, volumine ſecundo, verſiculo
tum etiam quia, vbi allegat text. in capitulo ſi quis per tri-
ginta &c. in verb. vt feudum. & ibi Bald. tit. ſi. de feud. fuer.
controu. inter domin. & agn. numer. 6. in capitulo finali; &
ibi Bald. poſt gloſſ. in titu. de feud. dat. in vic. legis commiſſ.
quod & placuit eidem Alexand. dicto conſilio 113. poſt nu-
merum vndecimum, verſiculo vnde in propoſito, volumi-
ne quarto.

CONCLVSIO 338.

ARGVMENTVM.

Conceſsio Principis an in dubio præſumatur realis, an perſonalis.

SVMMARIVM.

1 *Conceſsio Principis in dubio præſumitur realis, & non perſonalis etiam in materia iuriſdictionis.*
2 *Conceſsio in dubio realis eſt, niſi ex qualitate perſonæ, & rei præſumatur perſonalis.*
3 *Conceſsio præſumitur realis, quando continet beneficium Principis.*
4 *Conceſsio in dubio realis præſumitur, quando facta eſt ciuitati, vel alicui vniuerſitati.*
5 *Conceſsio facta à priuato, quæ refertur ad factum, præſumitur perſonalis.*
6 *Conceſsio ſi ad ius referatur indeterminatè reſpectu fundi dominantis perſonalis præſumitur, ſed ſi determinatè realis cẽſetur.*

Conceſsio Principis in dubio præſumitur con-
ceſſio realis † & non perſonalis, et-
1 iam in materia iuriſdictionis, vt monuit Bartholom. Cæpol.
in tracta. ſeruitut. vrbanor. prædior. c. 2. colum. penult. lau-
dat auctorem Bartol. in l. pater. ff. de ſeruit. legat. & placuit
Alben. conſi. 64. nu. 72.
2 Intellige iſtud, vt verum ſit, niſi ex qualitate perſonæ † &
ex qualitate rei præſumeretur perſonalis conceſſio, vt per
Barto. in d. l. pater. num. 3. & num. 8. per illum text. & ibi de
filia, quæ vadat per domos patris, ſecus præſumitur de ex-
traneo, vt vadat per domos hæredis, cum non eſſet conue-
niens, vt videret ſecreta eius, vt ibi Bart. per l. 2. C. quando &
quib. quar. pars.

Ad hæc etiam dicemus præſumi conceſſionem realem
3 † quando ipſa conceſſio continet beneficium Principis, vt
Bar. d. l. pater. num. 4. per l. fin. ff. de conſtit. princip. Specul.
in §. nunc autem. nu. 6. verſic. ſi autem dubium, titu. de fide
inſtrum. prout & quando conceſſio contineret priuilegi-
um, videlicet aliquid contra ius ſcriptum, quia tunc quan-
do concederetur ciuitati, † vel alicui vniuerſitati, in dubio
4 realis præſumeretur, vt Barto. in d. l. pater. ff. de ſeruit. legat.
per l. formam. §. quanquam. de cenſi. ſecus ſi daretur certæ
perſonæ ſimpliciter, quia tunc in dubio realis præſumere-
tur, vt glo. in dicto §. quanquam. ſentire videtur ſuper verbo
cum perſonis, quam ibi ſequitur Barto. in d. l. pater. num. 6.
5 ſi verò conceſſio fieret à priuato † & referretur ad factum,
videlicet, concedo tibi facultatem eundi, vel vt ire poſſis,
tunc præſumitur perſonalis. l. apud Iulianum. §. ſi quis alicui.
ff. de legat. primo, §. ſed cum factum. Inſtitut. de ſtipulat. ſer-
uo. ſi verò ad ius referatur conceſſio indeterminatè reſpe-
6 ctu fundi dominantis † etiam perſonalis præſumitur, ſecus
ſi determinatè, quia tunc realis præſumitur, niſi ex qualita-
te perſonæ, & rei aliud præſumeretur, vt Barto. d. l. pater. &
ita Illuſtriſſimus Cardinalis Albanus in l. Lucius. ff. de ſerui.
ruſtico. prædior.

CONCLVSIO 339.

ARGVMENTVM.

Concluſio in cauſa an præſumatur in dubio facta infra tempus debitum.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Concluſio in cauſa in dubio facta præſumitur infra tempus debitum, ſcilicet dies ſexaginta vtiles.*
2 *Concluſum in cauſa non præſumitur, niſi in actis expreſſè vel tacitè concluſum appareat.*
3 *Concluſio in cauſa præſumitur nota fuiſſe iudici.*
4 *Concluſio in cauſa præſumitur nota iudici, ſi ipſemet ille fuit, qui concluſit.*
5 *Iudex admittendo poſt concluſum in cauſa iura, vel probationes, videtur concluſionem reuocare.*
6 *Concluſum in cauſa dicitur, quando eſt productionibus, & allegationibus renunciatum.*
7 *Concluſio in cauſa quot modis fiat, vide remiſſiuè.*

Concluſio in cauſa præſumitur in dubio facta infra tempus debitum † ſcilicet di-
1 es ſexaginta vtiles, vt conſulendo tradit Pariſ.conſil.115. numer.1.vol.1.
Intellige tamen in cauſa concluſum non præſumi, niſi ex
2 actis expreſsè, vel tacitè † concluſum appareat, vt Iaſ.docuit in l.admonendi.ff.de iur.iur.in prima lectur.poſt num.52. verſi.item diligenter aduertè.per Bal.in ca.iureperitus. in 3. col.in fi.de offic.deleg.
3 Hinc eſt, quòd iudici præſumitur notam fuiſſe † concluſionem in cauſa.ſic docet Alex.in l.admonendi.ff.de iureiuran.nu.19.verſi.& quòd hic eſſet concluſum, diremere Domini de Rota deciſ.5.aliàs 1.ſi poſt concluſionem, verſicu.& hoc intelligo, ſi auditor ſciuit.tit.de teſtib.in nouis. Bal.in l. peremptorias.poſt nu.6.verſi. quia cum aſſignatio termini, C.ſenten.reſcind.non poſſ.Fel.in c.cum dilectus. col.3.poſt nu.17.ver.& iudex ſciens. de fid.inſtr.& Iaſ.in d. l.admonendi.col.10.poſt nu.49.verſi.quia immo iudex ſcit concluſum in cauſa.& in repet.col.21.nu.50.verſi. quod autem hic eſſet concluſum in cauſa.
4 Intellige, vt iſtud verum ſit † ſi ipſemet iudex eſt ille, qui concluſit, ſic decidit Rot.d.deciſ.5.aliàs 1.tit.de teſti.d.verſi. & hoc intelligo, ſi auditor ſciuit, in nouis.& tradidit Alex.in d.l.admonendi. col. 6.nu. 22.verſ.nam immo videtur, quòd iudex.ff.de iureiur.argumento l.illud.in fi. & ibi gloſſ. ſuper verb.cum ſciam.ff.de acquir.hæred.docuitq; Abb.in c.quoniam contra.nu.17.verſi.nota hanc gloſ.de probat. col.9.& Bart.in l.quod iuſſit.poſt nu.21. verſic.item faciendo ſecundum teſtamentum.ff.de re iudicata.
Admonendũ tamen te velim, quòd iudex admittẽdo poſt
5 concluſum in cauſa † iura vel probationes, videtur concluſionem reuocare, vt dixere iam allati Doctores in ſupracitatis locis, & Rot.d.deciſ.5.Alexand.etiam d. l. admonendi.d. num.22.& Felin.in d.cap.cum dilectus.de fid.inſtrum.dicto
6 numer.17.& † dicitur concluſum, quando eſt productionibus, & allegationibus renunciatum, vt vbi ſupra, & Fel. in dicto cap.cum dilectus.nu.22.& Abb. nu.8.Iaſ.in d.l.admonendi, nu.51.verſi.dicitur autem, & nu.66.ver. vltimò adde, in 2.lectur.& nu. 50.verſic.qualiter autem intelligatur concluſum in cauſa, in 1.lectur.
7 Et quot modis † fiat concluſio in cauſa, vide ibi Fel. à nu. 27.vſq; ad nu.30.d.tit.de fid.inſtrument.

CONCLVSIO 340.

ARGVMENTVM.

Concubina an præſumatur acquiſiuiſſe ex bonis Amaſij, quicquid ſibi comparauit, & an pro ipſo teſtis eſſe poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Concubina quicquid ſibi comparauit, acquiſiuiſſe præſumitur ex bonis Amaſij.*
Contrarium ſub num.2.
2 *Concubina, & vxor comparantur.*
3 *Vxor quicquid acquiſiuit conſtante matrimonio acquiſiuiſſe præſumitur ex bonis mariti.*
4 *In concubina lex facilius præſumit turpem quæſtum.*
5 *Inter Amaſium, & concubinam non eſt prohibita, ſed conceſſa donatio.*
6 *Præſumptio hominis, ſeu coniectura ita efficax eſſe poteſt arbitrio iudicis, vt ſufficiens indicium faciat ad torquendum.*
7 *Præſumptio legis transfert onus probandi in aduerſarios.*
8 *Concubina pro ſuo Amaſio teſtis eſſe non poteſt.*
9 *Sponſa, concubina, ac vxor eædem ſunt.*
10 *Concubina, & vxor pares cenſentur ferè omnibus in rebus, cum in affectione optimè conueniant, & niſi in dignitate nihil interſit.*
11 *Vxor à teſtimonio pro viro dicendo reijcitur.*
12 *Vxor quoad plurima in dominatu viri eſt, & veluti eius famula cenſetur.*
13 *Vir, & vxor à teſtimonio repelluntur ob maximũ inter eos amorem, & quòd vnà idem domicilium incolant.*
14 *Concubina non dicitur amica.*
15 *Amoris inſania occæcat, & perdit homines infelices, & perditos, vt ſunt concubinarij.*
16 *Concubinarius publicus, nec contra alios teſtificari poteſt.*
17 *Qui vxorem habet, & concubinam retinet, infamis eſt.*
18 *Concubinarius manifeſtus teſtis eſſe non poteſt.*
19 *Clericus concubinarius nedum à teſtimonio reijcitur, ſed nec ad dignitatem, gradus, & honores promoueri poteſt.*
20 *Concubinatus in clericis graue crimen eſt.*

Concubinam præſumi acquiſiuiſſe ex bo-
1 nis Amaſij † quicquid ſibi comparauerit, docuit Bald.in l.1.num.3.iſtius contex.auctoritate permotus, C.de natur.li. vbi hoc dilucidè obſeruauit, & ſequitur Franc.Cremenſ. in ſingulari ſuo 6.incip. tu ſcis. ver. addit tamen, vbi hanc Bal. deciſionem eſſe ſingularem aſſerit, & ſenſit Barba.in tract.de præſtan.Cardin.3. quæſt.1.
2 par.5.ſub nu.21.cuius ratio eſt † quia vxor, & cõcubina comparantur, vt reſpondit Paulus iureconſultus in l. Maſſurius. ff.de verb.& rer.ſignificat.
Contrariam ſequutus eſt ſententiam Alciat. in tracta.de præſump.reg.3.præſumpt. 26.numer. 2.arguendo à ratione ceſſante.lex enim in acquiſitione iſtorum bonorum conſi-
3 derat turpem quæſtum, qui vt euitari poſſit, admittit † vxorem quicquid acquiſiuerit conſtante matrimonio præſumi acquiſiuiſſe ex bonis mariti, vt de hac re latius diſſeruimus in concluſione, acquiſita per mulierem, quæ ratio ceſſare videtur in concubina, cum in iſtiuſmodi perſona lex facilius
4 † præſumat turpem quæſtum, vt conſiderat Alciat.loco nuper adducto, vbi ponderat context. in l.quintus. ff.de dona. inter vir. & vxor. à quo deſumpta videtur iſta præſumptio, vbi Pomponius iureconſultus in primis requirit, vt ſit vxor, quod etiam ea ratione probatur, nam etſi bona huiuſmodi perueniſſent à concubinario, non tamen deberent illa re-
5 ſtitui ita facilè, † cum inter ipſos nedum ſit prohibita, ſed immo conceſſa donatio, niſi ſit miles, vel doctor, vt ſanxit Imperator Antoninus in l.2.C.de donat.inter vir.& vxor.& docuit Bart.in l. affectionis. ff. de don.cui opinioni ſubſcripſit Alcia.d.præſump.26.nu.3.& meminit Petr. de Petrutio in l.1.nu.48.ff.de iureiurando.
Conciliari poterunt hæ inter ſe diſſentientes ſcribenti-
6 um ſententiæ hoc pacto, vt prior vera ſit † in præſumptione hominis, ſeu coniectura, quæ arbitrio iudicis ita poſſet eſſe efficax, vt ſufficiens indicium faceret ad torquendum, & in hanc ſententiam loquutus eſt Bald.in d.l.1. C.de natural.lib.Poſterior verò debet intelligi de pręſumptione legis
7 † quæ transfert onus probandi in aduerſarium, ita declarat Alcia.loco iam allato.d.præſump.26.ſub nu.3.
Cùm igitur ob tantam affectionem, & mutuum inter ſe ſtudium omnia ex ſui Amaſij facultatibus concubinam ac-
8 quiſiuiſſe præſumatur, hinc etiam fit † vt pro ſuo amaſio teſtis eſſe concubina nequeat.ſic tradidit Bal.in l.etiam.in fin. C.de teſtib.cuius ſententiam probauit Ioa.Crot.in tract.de

teſtib.nu.122.& docuit Alberi.de Malet.d.tract.tit.quando
teſt.repell.ratio.domeſtic.num.2.verſi. idem eſt dicendum.
Campeg.etiam in tract. de teſti.reg.149. arbitratur eandem
9 eſſe † ſponſam,& concubinam, atque vxorem,& ſenſit Ca-
pell.Toloſan.deciſ.3.ſub num.1.in additio.verſi. ſed quid in
concubina. Huius rei illa poteſt afferri ratio paulò ante re-
lata, quod ferè omnibus in rebus vxor, & concubina pares
10 eſſe cenſentur: ſanè enim,† niſi in dignitate, nihil intereſt,
cum in affectione optimè conueniant, vt reſpondit Vlpi.in
l.item legato. §. parui. ff. de leg.3.& fuit obſeruatum in l.et-
iam. C. de teſtib.atq; meminit Crot. vbi ſupra, & recenſuit
Alber. loco nuper allato. Quòd autem vxor à teſtimonio
11 † pro viro dicendo reijciatur, apertiſſimè docuit Accur. in
l.2.C.de teſtib.quem ſequuntur ibidem Bal.& Saly.quorum
opinionem tanquam veriorem aſſerit Crot. vbi ſupra. Ete-
nim quamuis vxor quoad omnia non ſit viro ſubiecta, atta-
12 men quoad plurima in eius eſt dominatu † & veluti eius fa-
mula cenſetur,vt conſtitutũ eſt in c.ſatis,in c. mulierẽ, & in
* c.mulier.33.q.5. quod * cunctis placuiſſe ſcribentibus teſtis
eſt optimus Albe.vbi ſupra.Huc præterea accedat, quod vir
& vxor repellantur à teſtimonio, quod vna idẽ domicilium
13 incolant,† ob maximum inter eos amorem:vt teſtatur Alb.
vbi ſupra, quæ omnia & in concubina militant.

Ex his igitur efficitur,vt veriſſimum ſit,concubinam à te-
ſtimonio dicendo reijci.

Huic tamen opinioni repugnat Angel. in l.2. §.ſi vir.ff.ad
Syllan.& aliud ſenſere Doctores in l.parentes.& in l.etiam.
C.de teſtib. & illi ſententiæ refragatur Lanfranc. in c. quo-
niam contra.verſic. teſtes.de probatio. quorum ſenſum illa
14 ratio confirmat † quòd concubina non dicatur amica; ſi ita
reſpondenti credimus Paulo in l.Maſſurius. ff.de ver.ſignif.
Amica enim dicitur honeſtis familiaritatis quæſita rationi-
bus; vt idem cauit Paulus in l.latæ culpæ. ff. eod. de verb. ſi-
gnific.quod an in concubina verum ſit, vnuſquiſque poteſt
inſpicere. Verùm à priori ſententia huic contraria non eſſe
recedendum arbitror,quippe quę propius ad veritatem ac-
cedat. & ea ratione corroboratur: nam amoris inſania oc-
15 cæcat,& perdit homines infelices † & perditos, cuiuſmodi
ſunt concubinarij,ita dixit Bald.in c. in litteris. numer. 3.de
teſtib. & ait Conſtantin. Imp. in l. 1.C.de natural.liber.atq;
ſenſit Specul.de teſte.§.1. Accurſ.etiam meminit inſigniter
in tit.Inſtit.de iur.perſonar.quod placuit Nell.à Sancto Ge-
minia.tract.de teſtib.num.20. & cautum eſt in cap. conſan-
guineorum.3.quæſt.4.Felin. quoq; probauit in ca. teſtimo-
nium. de teſtib. & ſequutus eſt Stephan. Aufrer. tractat. de
teſtib.nũ.22.

16 Quinimo iſtud ampliandum eſt: † vt concubinarius pu-
blicus nec contra alios teſtificari poſſit:ita pulchrè decidit
Domhauder.in ſuo tracta.de teſtib.num.19.& ex quamplu-
rimis id colligere poſſumus: vt ex c.ex parte, & ca.ſuper eo.
de teſtib. atque ex Marcelli reſponſo in l. non poteſt. ff. de
fur.cap.conſanguineorum.3.quæſtion. 4.c. conſtituimus.3.
quæſt.5.quod poſtremum extendendũ eſt, vt præcipuè tum
17 locum habeat,cum quis vxorem habens † concubinam re-
tinet:eo namq; caſu infamis eſt: ſic inſigniter more ſuo ob-
ſeruauit Bar.in l.1.in fi.ff.de his qui not.infam.quem conſu-
lendo refert,& ſequitur Ruin.in conſil.5.num. 10.lib. 3.vbi
multis argumentis id corroborat:ita etiam tradidit Bal. in l.
2.C.de ſecund.nupt.Alexa.docuit in d.l.1.in fin.ff.de his,qui
not. infam. ita præterea voluit Monticell. in ſuo repert. de
18 teſti.in verb.concubinarius.Ad hęc † quòd manifeſtus con-
cubinarius teſtis eſſe nequeat, tenet in terminis Abb. in ca.
teſtimonium.de teſtib.cui aſſentitus eſt Steph.Aufrer.in di-
cto ſuo tract.de teſtib.num.22.& ſentit Fel.in d.c.teſtimoni-
um,col.3.num. 9.

19 Deinde illud amplies,vt clericus concubinarius † non ſo-
lùm à teſtimonio reijciatur:vt traditum eſt ab Abb.in dicto
c.teſtimonium.c.nemo.32.qu.3. & ibidem Fel. in d.ca.teſti-
monium,ſub numer.9.& c.infames.6.quæſtio. 1. verum et-
iam, vt nec ad dignitatum gradus, & honores promoueri
queat:ſic eſt ſancitum in ca. quæſitum. de temp.ordin. quia
20 in illis † concubinatus graue crimen eſt:vt patet ex tot.titu.
extr.de cohabitatio.clericor.& mulier.& docuit Felin. in d.
c.teſtimonium.ſub nu.9.& ſtatutum eſt in c.veſtra.dicto tit.
de cohabitat. cleric. & mulier. & poſtremò ſenſit Stephan.
Aufrer. in dicto ſuo tract.de teſtib.vbi ſupra.

CONCLVSIO 341.

ARGVMENTVM.

Concubinatus an præſumatur exiſtẽti diſparitate perſonarum, & quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Concubinatus præſumitur exiſtente diſparitate perſonarum.*
2 *Cõnuerſatio,& conſuetudo non modici temporis præſumit concubinatum.*
3 *Concubinatus præſumitur per diuturnam cohabitationem.*
4 *Stuprum eſt, cum non apparet expreſſè de conſenſu concubinario.*
5 *Concubinatus, & concubinarius conſenſus in dubio præſumitur, quando mulier eſt obſcuro loco nata.*
6 *Proteſtatio,& deſtinatio animi,facit concubinam.*
7 *In concubinatu quando diuerſitas euidens eſt, & imparitas perſonarum omnibus nota,non eſt neceſſe probare aliquam proteſtationem,vel animi deſtinationem.*
8 *Conſenſus in concubinatum inſurgit ex præcedente diſparitate perſonarum.*
9 *Concubinatus præſumitur abſq; vlla proteſtatione, quando intercedente perſonarum diſparitate accedit liberum ipſius mulieris arbitrium à viro abeundi,& ſi velit ad eum redeundi.*
10 *Stuprum non dicitur commiſſum, quando apparet diuturna cohabitatio,diſparitas perſonarum,& arbitrium liberũ mulieris.*
11 *Concubinatus probatur ex conſenſu concubinario.*
12 *Quæ vxor eſſe non poteſt,neq; concubina eſt præſumenda.*
13 *Concubinatus non contrahitur cum virgine,& vidua, licèt vxores eſſe poſſint.*
14 *Concubinatus nõ præſumitur,niſi ab initio fiat proteſtatio, quòd velit eam habere in concubinam.*
15 *Cõcubinatus præſumitur per diuturnitatem temporis, per quam ſtuprum vetus purgatur.*
16 *Concubinatus probatur, ſi vnica eſt concubina, & in domo retenta.*
17 *Coitus non eſt accuſabilis, quando quis tenet duas concubinas.*
18 *Concubinatus vt probetur,requiritur, quòd mulier ſit retenta in domo in ſchemate concubinæ.*
19 *Ad concubinatum probãdum de neceſſitate requiritur, quòd proteſtatio tenendi mulierem in concubinam facta ſit à principio.*
20 *Concubinã habere non licet ſine proteſtatione, ſed oportet ipſam in vxorem habere, vel ſtupro tenere.*
21 *Concubinatus cenſetur,ſi mulier ducatur à viro in domum ſuam, & publicè cum ipſa cohabitet.*
22 *Cohabitare dicuntur, qui ſimul vna viuunt, & commenſales ſunt.*
23 *Concubina,licèt ſine inſtrumẽtis dotalibus, publicè ducitur vt vxor,& ab vxore in alio,quàm in dignitate,non differt.*
24 *Concubina citra ſolennitatem ducitur.*
25 *Concubinatus probatur circa perſonas impares, ſi vir ſit illuſtris, & magnus,& mulier inferioris conditionis.*
26 *Concubina mulier non cenſetur,ſi non apparet, quòd interuenit conſenſus concubinarius,& quando eſt honeſta,& libera.*
27 *Concubinatus vt probetur, probari debet, quòd ſit mulier; cum qua non committatur ſtuprum.*
Virgo nec vidua poteſt eſſe concubina: quia cum eis contrahitur ſtuprum.ibi.
28 *Habens rem cum concubina alterius, quæ nomen honeſtæ mulieris non perdiderat, committit ſtuprum,& punitur.*
29 *Delictum ſtupri Virginis, vel Viduæ ex continuata cohabitatione non purgatur,ſed augetur.*

1 Concubinatum præſumi exiſtente diſparitate † perſonarũ, colligere eſt ex reſponſo Iuriſcõſulti in l. donationes in cõcubinam.ff.de donatio.& in l.liberæ.ff.de ritu nupt.& reſpondit
Gram. voto 4.nu.2.ꝙ præcipuè verũ eſt, qñ conuerſatio, &
2 conſuetudo † non modici temporis intercesſerit, ex ſentẽtia eiuſdem Gramm.in loco citato: vbi aſſeuerat, matrimonij præſumptionem nullo modo cadere poſſe propter ſolennitatem omiſſam: & ita atteſtatur * communiter in re-
* gno obſeruari. quod ante eum placuit Luc. de Penn. in l.ſi cohortalis.C.de cohorta. lib. 12. & aſſentit Ludo. de Sardis
3 in ſuo tract.legi.1. charta, in 4.& 5. colu. Adeo quidem † vt per diuturnam cohabitationem purgetur verum ſtuprum, & præſumitur concubinatus: vt inquit glo. in auth. quib. mod.natural.efficiãt. leg.l. eos.col.2. Vnde licèt dici poſſet,
4 † quòd cum non appareat expreſsè de conſenſu concubinario, fit res dubia, quo caſu reſultat, quòd non eſt concubinatus, ſed ſtuprum. Tamen iſto caſu, quando mulier eſt obſcuro loco nata, in dubio præſumitur concubinatus † &
5 concubinarius conſenſus, per context.in l. in concubinatu. ff.de concub. & Grammat.vbi ſupra: vt etiam refert Ludo. de Sardis magiſtraliter loquens in tractatu prædicto, in prima charta, pro quo facit l. 1. ff.de concubin.& gloſſ.in le.3. eod.tit.

Ampliare poteris concluſionem, eo vſque procedere: vt
6 quamuis regulariter proteſtatio † & deſtinatio animi faciat concubinam, ſicut ſancitum eſt in l. penult. ff. de concub.hoc tamen in caſu, quando diuerſitas euidens, & imparitas perſonarum omnibus nota eſt, non eſt neceſſe proba-
7 re aliquam proteſtationem † vel animi deſtinationem. d. le. donationes in concubinam. ff. de donat. l. liberæ. ff. de rit. nupt.Nam ex præcedente illa diſparitate perſonarum inſurgit conſenſus in concubinatum † ex iuris præſumptione,
8 qui hoc in caſu dicitur manifeſtus: vt Ludou. à Sard. ſuo tract.de naturalib.lib. §.de concubinis.numer.4.inquit.per contex.in l.manifeſtæ.ff.de iureiuran.facit le. licèt Imperator.ff.de legat. 1.

Secundo loco ampliare poteris, tum maximè procedere, quando intercedente perſonarum diſparitate † accedit
9 liberum ipſius mulieris arbitrium à viro abeundi, & ſi velit, ad eum redeundi, ex tali animo, qui ex reditu, vel ſaltem eius libero diſceſſu, ſi velit, præſumitur concubinatus abſque vlla proteſtatione, argum.l. poſtliminium.ff.de captiu. & poſtlimin. reuerſ.in §.fi.& l.ſi captiuus. le. ſi quis ingenuam.l.non ius.§.ſi captus.ff.de re milit.l.penul.ff. de concub.
10 † adeo quidem, vt quando aliquod ſignorum prædictorum appareat, non ſit dicendum, commiſſum eſſe ſtuprum: ita Bald.in l. eam quam, col. 9. poſt num.35. ver.& not.C.de fideicommiſſ.

Ad probandum autem concubinatum requiri in primor
11 dio † conſenſum concubinarium, docuit Ludouic. à Sard. in ſuo tract.de natural. lib.ac ſucceſſ. eorum. §. de concubinis.num.1.& in §. de copula carnali.nume. 12. verſi.ſecundo caſu. vbi hoc etiam extendit ad conſenſum præſumptum, iuxta tamen diſtinctionem ab eo eodem loco traditam, ad quam te reijcio.

Intelligas, & declares velim, vt hoc demum procedat, ſi agatur cum muliere, quæ in vxorem duci poſſit; aliàs, ſi v-
12 xor eſſe non poſſit, † neque concubina erit præſumenda: vt cauit Iuriſconſultus in l. hæc ratio.§.1.ff.de don. inter vir. & vxor.quem contex.ſingularem dicit Ludo. à Sard. in d. §. de concubin.num.1.& eſt contextus in le. & ſi contra. C.de nupt.vbi tenuit eam in vxorem. Verùm quia non poterat eſſe vxor, quamuis poterat concubina eſſe; non eſt vxor, neque concubina: vt habetur etiam in auth. vt liceat matri, vel auiæ.§.ad hoc.& huc pertinet, quod fuit obſeruatum in l.1.verſic.committit. ff.de concub.

Reſtringe hanc intelligentiam: vt locum non habeat in virgine, & vidua † quæ licèt vxores eſſe poſſint; non tamen
13 contrahitur cum eis concubinatus, ſed ſtuprum. iuxta tex. in l.ſtruprum.l.inter §. 1. ff.de adulter.& meminit Ludo. loco proximè allato, nume.2. vbi animaduertit in hoc multos falli: quia credunt ſufficere, quòd ſit ſolutus cum ſoluta:
14 quod tamen à veritate alienum eſt, † niſi ab initio fiat proteſtatio, quòd velit eam habere in concubinam, vt ſic ſtatutum fuit in l.in concubinatu.ff. de concubi.vel niſi per longum tempus cohabitauerunt in ſimul: quia eo caſu ſtuprũ vetus per hanc diuturnitatem temporis dicitur purgatum
15 † & præſumitur concubinatus, vt obſeruauit glo.in §. eos. auth.quib.mod. natur.effic.legitim. & ita concludit Iacob. de Beluiſ. in quadam ſua diſputat. incipien. regia conſtit. prout refert Ludou.de Sard.in dicto tract.de natural. liber. &c.§.de concubinis, num. 2.

16 Requiritur præterea, quòd ſit vnica concubina, † in domo retenta, vt ſanxit Imperator Iuſtinianus in §. palam. in auth.quib.mod.natur. effic.ſui. §. ſi verò effuſa. c. Chriſtiano.18. diſtinct.Nam ſicut vnica debet eſſe vxor, ita & concubina.c.is q.24.diſtinct. & ca. ſeq.& voluit Azo in ſumma
17 eod.tit.Grammat. voto 4.numer. 7. † & quando quis tenet duas concubinas, vel plures, non eſt coitus iſte accuſabilis, vt per multa comprobat Boſſ.in ſua praxi crimin.in titu. de coitu dam.& pun. nu.34.

18 Requiritur tertio loco, quòd ſit retenta in domo † in ſchemate concubin.l.ſi quid autem. de concub. quod eſt, ſi præcedat proteſtatio, quæ faciat mulierem concubinam, vt l.penul.ff.de concub.& vt ea ſit mente, vt velit ipſam tenere in habitu, & ſchemate concubinæ, vt in l. conſideremus. in auth.de trien.& ſemiſſ. Atq; hæc proteſtatio requiritur
19 neceſſariò, vt facta ſit à principio † nec ſufficeret, quòd ex poſt facto fieret, proùt dicit gloſ.in l.in concubinatu. ff. de concub.& docuit Bar.in l. pacta nouiſſima. in 2. lectura. C. de pact.cui adhærent Nic.de Neapol.& Alber. in d. l.in cõcubinatu.& quamuis dicat lex, quòd debeat teneri in ſchemate, id eſt imagine, & habitu concubinæ, quaſi hoc ſufficeret, tamen neceſſariò debet fieri proteſtatio, quod pro concubina teneatur, vt videre eſt ex dicta l.in concubinatu. ita concludit Io. Lup. de Palat.in repetit.rubr.& c.per veſtras.extr.de dona.in ca. vir & vxor. verſic.idem dicendum in clerico, quarta col. charta 9. & idem placuit Sebaſtia.in conſuet.Neapol.incipien.ſi quis, vel ſi qua. verſicu. præterquam, in 6.col.verſi. ſed quid in matre naturali tantum, &
20 ibi ſubdit † quòd aliàs ſine proteſtatione non licet habere concubinam, ſed oportet ipſam in vxorem habere, vel ſtupro teneri, vt d.l.in concubinatu. quos refert, & ſequitur Gramm.dicto loco vbi ſupra, num.10.

Ad hæc quartò requiritur, vt ducatur à viro in domum
21 ſuam † & publicè cum ipſa cohabitet: vt conſtitutum eſt in dicto §. conſideremus. in auth. de trien. & ſemiſſ. in §. ſi quis autem.in authen.quib.mod.natural. efficiantur ſui. & tradidit glo. in le. penult. & ibi Dyn. & Bart. ff. de concub. Intelligendo ſiue ad domum viri, ſiue mulieris, dummodo vnà habitent: vt voluit glo.præallegata, & Grammat. dicto voto, nume.11.atque glo.in l. nec in eadem.§.ius occidendi.
22 ff. de adulter .& hæc cohabitatio † iſtiuſmodi eſſe debet, vt ſimul vna viuant, & ſic commenſales ſint: vt in le. Maſſurius. ff. de verbo. ſignific. etenim alioqui non dicuntur cohabitare. l.ſi quis ita.ff.de conditio. & demonſtratio.& obſeruare Bart. & Bald. in l. 1. C.de legib. cuius rei illa poteſt reddi ratio cohabitationis: quia cum debeat inter hos eſſe indubitatus affectus; per hanc cohabitationem indubita-
23 tiſſimus retinetur. † concubina enim ſine inſtrumentis dotalibus publicè ducitur, vt vxor; & ab vxore in alia re, quàm in dignitate, non differt: vt dixit Iuriſconſultus in l. item legatum.§.parui.ff. de leg.3. & in ſolennitate, quia vxor cum
24 ſolemnitate ducitur † concubina autem citra illam: vt animaduertunt Archidiaco. & Hugo in dicto c. is qui ducitur. Vnde Agar, & Gethura, quæ concubinæ fuerunt Abraam, etiam illius vxores dictæ ſunt: vt ait Aug.lib.de ciuitate Dei; c.34.

25 Quintò requiritur: vt ſint circa perſonas impares † videlicet, quòd vir ſit illuſtris, aut magnus, mulier verò inferioris conditionis, ita de his omnibus requiſitis firmat, &

cõcludit Luc.de Pen.in d.l.ſi cohortalis.C.de cohorta.li. 12.
Quinetiam, quod amplius eſt; ſi non apparet, quòd inter-
26 uenit conſenſus concubinarius, ſed aliquis interuenit † eo
caſu non eſt concubina; ſed erit ſtuprum, vt optimè, et do-
ctè declarat Ludoui. præfat. in dicto tracta. de legitim. in 1.
charta. Quod tum maximè dicit procedere, quando mu-
lier eſt honeſta, & libera, & ita intelligitur contex. in l. ſi v-
xor.ff.de adulter.verſi.ſed in ea, qui videtur contradicere il-
li l.in concubinatu.

27 Sextò etiam probare debet, † quòd ſit mulier, cum qua
non committatur ſtuprum, vt cautum eſt in l.1.§.1. ff. de con
cubin. Ideo nec virgo, nec vidua poteſt eſſe concubina,
quia cum eis contrahitur ſtuprum, vt dixit Iuriſconſultus in
l.ſtuprum.ff.de adulter. l. inter. §. 1.eod.titu.& meminit Io-
an. Baptiſt.de Sancto Seuer. in l. ſi qua Illuſtriſ. C. ad ſena-
tusc. orfic. in 10.col. vbi illud ſubiungit, quod habens rem
cum concubina alterius, quæ nomen honeſtæ mulieris non
28 amiſerat † committit ſtuprum, & punitur, licèt illa aliàs
eſſet perſona vilis, vt colligere eſt ex reſponſo Iuriſconſulti
in le.inter liberas.& l. ſi vxor. ff. de adulter. & ibi Doctores.
Quinimo addit amplius Grammat. dicto voto 4. numero
18.quòd poſtquam ſtruprata fuit virgo, vel vidua, & ſic ab
initio fuit delictum, ex continuata cohabitatione non pur-
29 gatur † ſed augetur, vt ſancitũ eſt in c. noſtrates.in fi. ext. de
conſanguin.& affini.& in c.cum haberet. ext.de eo, qui du-
xit in vxorem quam per adulterium polluerat &c. Verum
ad hãc materiam conſulas latius hæc tradentem Grammat.
vbi ſupra per totum.

CONCLVSIO 342.

ARGVMENTVM.

Concubinatus an probetur per longam cohabitationem mulieris, & viri.

SVMMARIVM.

1 *Concubinatus probatur per longam cohabitationem mulieris, & viri cum copula.*
2 *Matrimonium præſumitur per longam cohabitationem mulieris, & viri, & non concubinatus, ſi de matrimonio extat fama cũ alio adminiculo, vt inſtrumento dotis.*
3 *Matrimonium præſumitur ex cohabitatione diutina viri, & mulieris quoad filios, & legitimationem prolis.*
4 *Lex in dubio, quantum fieri poteſt, fauet filijs: vt ſint legitimi.*
5 *In materia matrimonij non oportet multum ſubtilizare propter periculum illegitimitatis.*
6 *Ad legitimitatem prolis non exigitur de eſſentia ipſa veritas matrimonij, ſed ſufficit quaſi poſſeſſio, et opinio colorata maritalis.*
7 *Concubitatus præſumitur, quando perſonæ ſunt conditionis imparis, vt ſi vir ſit illuſtri ſanguine natus, & mulier fortunæ vilioris.*
8 *Diſparitas conditionis in propoſito concubinatus præſumptionem arguit.*
9 *Matrimonium, & non concubinatus præſumitur, ſi mulier, & vir paris ſint conditionis.*
10 *Concubinatus, & non matrimonium præſumitur, ſi inſtrumenta nuptialia non interuenerunt, & ſi agitur inter illuſtres, & maiores.*
11 *Concubinarius conſenſus præſumitur, ſi mulier honeſta non eſt.*
12 *Articuli quibus concubinatus probatur, quo pacto concipiendi ſint.*
13 *Articuli ad probandum filiationem, fraternitatem, vel vxorationem quomodo formari debeant.*

Concubinatum probari per longam cohabitationem mulieris
1 † & viri cum copula, niſi aliud probetur, collegere Docto-
res per illum text. in c. illud. de præſumptio. & in le. 1. ff.de
concub. & reſpondit Alexa. conſi. 150. in cauſa, & lite inter
dominam Lucretiam.num.8. verſi.immo longæua cohabi-
tatio. vol.5.

Verumtamen ſi aliud probetur, vt fama de matrimonio
cum alio adminiculo, vt inſtrumento dotis, vel probatione
2 tractatus tanquam vxor ſua † non concubinatum, ſed ma-
trimonium præſumi, docuit Abb.in d.ca.illud. & ibi glo. in
verb.vxorem.idem Abb.in ca.Eccleſia.ext.de conſtit.quod
& prius ſancitum eſt in c.aliter.30. quæſt.5.

Primò limitare poteris, concluſionem non ſortiri effe-
ctum quoad filios, & legitimationem prolis, nam ex coha-
3 bitatione diutina viri † & mulieris præſumitur matrimoni-
um, ita noſtri tradidere pluribus in locis, vt Dec.in d.c.Ec-
cleſia. num. 39.Felin.in dicto c.illud.in fin.Ioan.Lup. tract.
de matrimo. in 2. part. princ. poſt num.12.verſi.tenet quòd
natus &c. & idem Dec.conſulendo reſpondit conſil.153.nu-
mer.2.& notabiliter protulit Abb.poſt Alan. in c. lator.qui
4 fil.ſint legit.in glo. penul. nu.6.lex etenim in dubio † quan-
tum fieri poteſt, fauet filijs, vt ſint legitimi, l.miles.§.defun-
cto. ff. de adulter.Bald. in leg. filium. ff. de his, qui ſunt ſui
iur.in le. ſi vicinis. C. de nupt. Ange. in le.ſeptimo.ff.de ſtat.
homin. cum ſimilibus. Alexan.in dicto conſ. 157. circa pri-
mum.in ſecundo dubio, lib. 5. facit tex. iur. l.in liberæ. ff.de
ritu nuptiar.accedit Pariſ.in conſil.13.col. 3. volum.2.& hoc
fuit pronunciatum primarium Inno. in cap. cum inhibitio.
5 de clandeſtin. deſponſ. vbi voluit, quòd in hac materia †
non oportet multum ſubtilizare propter periculum illegi-
timitatis, & ibi tenet Zabarell. Ant. & alij relati per Ioan.
Lup. d.tract. de matri.in 2. part. poſt num. 18. ad legitimita-
tem enim prolis non exigitur de eſſentia ipſa veritas matri-
6 monij; ſed ſufficit quaſi poſſeſſio † & opinio colorata ma-
ritalis, qui color legitimationem prolis inducit, vt aſſeue-
rauit Anto. de Butr. in c. quòd nobis. in 2. notab. qui fil.
ſint legit. ſequitur Lup. in d. ſuo tract.de matrim.d. 2. part.
princip.numer.11.& reſpondit Dec. in dicto conſil. 153. co-
lum. 2.

7 Secundò limita procedere tantum † quando perſonæ
eſſent conditionis imparis, vt vir illuſtri natus ſanguine,
mulier verò conditionis, & fortunæ vilioris, vt iam latè ſu-
pra dictum eſt in concluſione, concubina, vbi de impa-
ritate perſonarum agebatur, diſparitas enim conditionis
8 in hoc propoſito concubinatus † præſumptionem arguit,
vt docuit Gramma.voto 4.nu.21.& Ludo.à Sard. in tract.de
natural.lib.§.de concubinis. num.1.

Secus autem ſi paris ſunt conditionis; quia tunc etiam ſi
non probetur præceſſiſſe dotalia inſtrumenta ſecundùm le-
9 ges, præſumitur matrimonium † & non concubinatus, ita
tradit Luc. de Penn. in le. cohortalis. Cod. de cohortal. li-
bro 12.

Et hoc de iure ciuili, licèt ſecus ſit de iure Canonico, vt
per eundem Luc. de Pen.vbi ſupra allegat.30.quæſt.5.c.ali-
ter, & c.is qui. 34. diſtinct.

Huic ſententiæ non ſe ſubſcripſit Ludo.à Sard.d.tract.de
10 natural.lib. §. de copul.carnali. numer.10. volens ibidem †
quòd ſi inſtrumenta nuptialia non interuenerint, & ſi aga-
tur inter illuſtres, & maiores, præſumi tamen iure Cæſareo
concubinatum, & non matrimonium: nam ſi deſunt nuptia-
lia inſtrumenta, lex fingit illum nuptialem effectum non
interueniſſe, per §. immemores.in fi.in auth.quib. mod.na-
tural.effic.legit.& explicat Ludoui.loco citato, numer.11.&
d.§.de concubinis. ſub nu.1.

Amplia, vt hoc etiam procedat, quando dubitatur, an
11 conſenſus nuptialis interuenerit, vel ne † quia & tunc cõ-
cubinarius præſumitur, ſi mulier honeſta non eſt. Ludou.à
Sard.d.tract.de natural.lib.§.de copula carnali, ſub num. 12.
vbi tamen diſtinguit, & vide illum.

Articuli verò, quibus concubinatum probare volu-
12 mus, † quo pacto ſint concipiendi, docet nos Soci. Sen. in
conſil.39.viſis, & inſpectis, num. 9. volum 1. vbi ait ex ſen-
tentia Angel. hunc in modum debere concipi; hoc eſt, il-
lum iſtiuſmodi mulierem liberæ conditionis domi ſuæ pro
concubina, & concubinali habitu habuiſſe; eaq; vſum fu-
iſſe;

iſſe;eamq; accepiſſe vt ſuã concubinã, vicinis ſcientibus, vi-
dentibus, & audientibus, vbi inſuper illud addit, eodẽ mo-
do concipiendos eſſe articulos ad probandam filiationem
13 † fraternitatem vel vxorationem, ſic ibidem proſequitur
Socin. ex mente Ang. in §. conſideremus. collat.3.in auth.
de trien. & ſemiſſ. motus auctoritate Imperatoris Probi in
l.ſi vicinis. C.de nup. & Imperatorum Seuer.& Anto. in l.1.
C.quor. bonor. atque ſummi Pontificis in c. Michael.de fi-
lijs presbyterorum.

CONCLVSIO 343.

ARGVMENTVM.

Conditio an in dubio præſumatur, & cui incumbat onus illam probandi.

SVMMARIVM.

1 *Conditio in dubio non præſumitur, ſed potius modus, quando verba non ſunt ſatis clara.*
2 *Aſſerens per ſe non ſtetiſſe, quin teſtatoris conditio impleretur, probare debet.*
3 *Excipienti etiam negatiuè incumbit probatio.*
4 *Conditionem extitiſſe, qui aſſerit, probare cogitur.*
5 *Conditionem impletam, qui dixerit, ei incumbit onus probandi.*
6 *Facta non præſumuntur, niſi probentur.*
7 *Conditionem præſumptionis legis impleri præſumptiuè ſatis eſt.*
8 *Conditio fideicommiſſi, vt ſi deceſſerit ſine filijs in dubio præſumitur extitiſſe.*
9 *Intentio allegantis, quem deceßiſſe ſine filijs, fundata eſt de iure communi eo ipſo, quòd probetur eum deceßiſſe.*
10 *Negatiua venit probanda ab eo, qui in ea ſe fundat.*
11 *Defunctus præſumitur deceßiſſe ſine liberis, niſi contrarium probetur.*

1 Conditionem in dubio non præſumi, ſed potius modum † quando
verba non ſunt ſatis clara, docuit Barto.in l. cum mota. col.
1.poſt nume. 2. C. de tranſact. cui reſpondendo accedit Al-
benſ.conſil. 4.num.34. quem tu ipſe conſulas.

Hinc fit, vt cum conditio in dubio non præſumatur, vt
qui aſſeruerit per ſe non ſtetiſſe, quin teſtatoris conditio
2 impleretur, † probare cogatur, ſi ita docenti credendum
eſt Bart. in l. qui commeatus. ff. de milit. teſta. cui adhæret
profitendo Soc.in l. Titius. la 2.ff.de condit.& demonſtrat.
atque probauit Herculan. in ſuo tract. de proban. negati.
num.26.verſic.21.infertur, & hoc propter regulam, qua ca-
3 uetur, vt excipienti etiam negatiuè † incumbat probatio, vt
latè proſequitur Innoc.in cap. ſuper his.num.10.extr.de re-
cuſat. Alciat. de præſumpt. reg.1. præſumpt.49.poſt nume.
6.verſ.& ex hoc infertur, & conſtat ex abundè allatis per Iaſ.
in l.is poteſt.poſt nu. 83.ff.de acquir.hæred.

Qui enim dicit conditionem extitiſſe, † illam probare
4 cogitur.l. ex his.C.quand. dies leg. ced. & obſeruauit Alci-
at. in tracta.præſumpt.reg.3.præſumpt.3.num.2. cui accedit
Franc.Mantic. in tracta.de coniect. vltim. volunt. lib. 11.tit.
16.num.5. ibique ex reſponſo eiuſdem Alciat. in conſil.68.
numero 15.lib.8.& conſil.37. num.13.lib. 9. tradit, eum, qui
agit, debere probare euentum conditionis; quia eſt funda-
5 mentum ſuæ intentionis: † qui dixerit conditionem im-
pletam, ei incumbet onus probandi: vt colligere eſt ex cõ-
text. l. eum qui nouiſſimus. ff. ad Trebell. & conſultus re
ſpondit Socin.iun.in conſilio 67.numero primo, & ſeq. co-
lumna 4.

Iſtud poſtremum ſic velim accipias, vt intelligatur de
6 conditionis implemento, quod in facto ſitum eſt: † nam cũ
facta non præſumantur, niſi probentur. l.obſeruatio. C. de
non nume.pecun. hinc fit, vt conditionem extitiſſe aſſerẽs,
illam probare debeat; Verum id aliter ſeſe haberet, in con-
7 ditione præſumptionis legis: nam tunc † conditionem im-
pleri præſumptiuè ſatis eſt, ſic aſſeruit Franciſ. Mant.in di-
cto tracta.de coniect. vltim.volunt.lib.11.tit.16. numer.6.&
ſequ. quæ conditio ex curſu decem annorum præſumitur
extitiſſe: vt reſpondit Pau.de Caſtro in conſi. 108. numer.1.
volum. 1.

Secundo loco intelligas; vt locum ſibi non vendicet in
conditione fideicommiſſi: vt eſt illa, ſi deceſſerit ſine filijs
8 † quæ in dubio præſumitur extitiſſe, vt colligere eſt ex re-
ſponſo Iuriſconſulti in le. ex facto. §. ſi quis autem. in fin. ff.
ad Trebell. quem tex. Doctores dicunt eſſe ſingularem, vt
obſeruauit Bar.& Ang. ibi, quod & quamplures tam con-
ſulendo quàm profitendo aſſeruere, vt Alex.in conſilio 20.
viſo proceſſu.num.12.& in conſi.39.viſo themate.nu.2.lib.1.
& in conſi.179. viſis, ac ponderatis. nu. 10. verſi. requiſitus.
lib.7.Dec, etiam in conſil.652.viſo conſilio. nume.6.& 7.at-
que Pau. de Caſtr. in conſilio 387. pro hac declaratione.
num.5.verſi.ex prædictis, lib. 1. Corn. in conſil.197.nume.3.
verſi.confert.vol.4.docuit Bar.in l.qui duos.§.cum bello.ff.
de reb. dub. vbi ſubdit, quòd qui allegat aliquem deceſſiſſe
cum liberis, eo ipſo quòd probatur, eum deceſſiſſe, funda-
9 ta eſt de iure communi intentio allegantis † quòd deceſſit
ſine liberis, quod & tuetur Soc.ibidem nume.4. & 5.& pla-
cuit Iaſ.in l.is poteſt.numero 86. ff.de acq.poſſeſſio.& hanc
* eſſe * communem ſcribentium ſententiam protulit Dec. in
conſi.578.viſo conſil. in princ.atque.Boe.deciſ.30.num.30.
& Alciat.de præſumpt.regul.1.præſumpt. 49. nume. 6.& 7.
* quo in loco aſſeuerauit hanc eſſe veriorem, & * communio
rem opinionem, & quæ magis adhęret voluntati teſtatoris,
& idem reſpondit in conſi. 160.num.1.lib. 9. & monuit Au-
gu.Bero.in c. in præſentia.num.347.vſque ad nume. 351. de
probat.& conſulendo tradidit Socin.iun.in conſi.64. num.
3.volum.4.& hanc partem validis rationibus comprobat, &
defendit Franc.Mantic. in tract.de coniectu. vltimar.volũt.
lib.11.tit.4.per totum, ad quem te reijcio.

Quorum omnium conſenſus Alex. in l.ex facto.§.ſi quis
autem.poſt nume.4.verſic.tamen puto.ff.ad Trebellia.non
deterruit, quin id poſtremum intrepidè reprobarit, permo-
10 tus regula † quòd negatiua venit probãda ab eo, qui in ea ſe
fundat.l.in illa.ff.de verbo.oblig.& dixit Abb. in c.bonæ, de
poſtulat. prælat. Quamplures etiam alij videntur tenuiſſe
hanc ſententiam, vt ex congeſtis per Nic. Arelata. in addit.
ad Alci.dicta reg.1.præſum.49.

Prior tamen ſententia verior & communior eſt, & o-
* mnium ſuffragijs prudentũ * ipſa eſt probata, ideo ample-
ctenda. Quæ & amplianda venit, etiam ſi defunctus aliàs
11 habuerit liberos. † nam & tunc præſumitur deceſſiſſe ſine
eis, niſi contrarium probetur; eò vſque quòd fideicommiſ-
ſarius releuabitur ab iſtius probationis onere, & transfer-
tur in allegantem deceſſiſſe cum liberis: ſic conſultus re-
ſpondit Pau.de Caſt.in dicto conſ.282.pro declaratione nu.
5.lib.1. & Riminal. Sen. in conſi.127.num.25.

CONCLVSIO 344.

ARGVMENTVM.

Confeßio facta in iudicio quantæ ſit efficacitatis.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta in iudicio tantæ eſt efficacitatis, quòd habet vim ſententiæ, & rei iudicatæ in ciuilibus, & non expectat aliud, niſi præceptum de ſoluendo.*
2 *Confeßio ſuperat omne genus probationis, & infringit factas per teſtes, vel inſtrumenta. Teſtium dicta cum confeßione producentis nunquam reducuntur ad concordiam.ibi.*
3 *Confeßio facta in iudicio, ſi ſponte fiat, tollit præſumptionem iuris, & de iure, licèt alia probatio non admittatur.*

Inuitus

Inuitus quis non poteſt compelli ad confitendum. ibidem.
4 *Confeßio in iudicio facta tantæ eſt potentiæ, quòd & ſi fiat in proceſſu inualido, poteſt ex ea ferri ſententia non obſtante inepto proceſſu.*
5 *Confeſſus in ciuili nullo præcedente proceſſu, vel ante litem conteſtatam habetur pro condemnato, nec requiritur alia ſententia.*
6 *Confeſſus in criminali non habetur pro condemnato, ſed requiritur ſententia.*
7 *Confeßio iudicialis quæ dicatur.*
8 *Confeßio facta coram Notario non dicitur confeßio iudicialis.*
9 *Confeßio facta coram arbitratore dicitur extraiudicialis.*
10 *Confeßio facta coram arbitro procedente iuris ordire ſeruato, dicitur iudicialis.*
11 *Arbitria redacta ſunt ad inſtar iudiciorum.*
12 *Confeßio dubia ſemper interpretatur in fauorem confitentis.*
13 *Quando aliquid dicatur factum in iudicio, vide remißiuè.*

1 Confeſſio facta in iudicio tantæ eſt efficacitatis: † vt habeat vim ſententiæ, & rei
iudicatæ in ciuilibus, adeo vt non expectet aliud niſi præceptum de ſoluendo: ita reſcripſit Imperator Antoninus
A. Iuliano in l. vnica. C. de confeſſ. quinetiam facere rem
notoriam, cauit Corn. in conſil. 44. colum. 1. volum. 4. &
conſilio 224. in eod. volum. Et ſuperat omne genus proba-
2 tionis, eò vſque † vt confeſſio infringat omnes probationes factas per teſtes, vel inſtrumenta in fauorem confitentis contrarium, & nunquam reduci ad concordiam teſtium
dicta cum confeſſione producentis, conſuluit Roma. conſil. 391. in fin. numer. 8. cuius axioma vt eximium ſequitur
Rober. Maran. in tract. de ordi. iudic. in 5. actu, 2. parte iudi. poſt nume. 21. Præterea huiuſmodi confeſſio tollit præ-
3 ſumptionem iuris, & de iure † licèt alia probatio non admittatur: vt obſeruauere glo. Bart. Bal. & Doctores in auth.
ſed iam neceſſe. C. de dona. ante nupt. & Corn. placuit in
conſi. 39. colum. fin. in 4. volum. & conſil. 235. volum. 5. Alex.
tradidit in l. non eſt veriſimile. ff. quod met. cauſ. per confeſſionem tamen admittitur, vt ſcripſit Bal. in rub. C. de probatio. col. 2. verſi. ego aliter probo, poſt nume. 5. & ibi Paul.
de Caſtr. qui hoc intelligit, quando confeſſio ſponte fieret, non quòd inuitus poſſit compelli quis ad confitendum:
4 Porrò tantæ eſt potentiæ † vt etiam ſi fiat in proceſſu inualido, poſſit ex ea ferri ſententia; non obſtante inepto proceſſu; ſecundùm Bart. in l. ſi confeſſus. ff. de cuſtod. Alexa.
conſil. 34. Viſo proceſſu, col. 2. num. 2. verſic. non habet obſtare, vol. 3. & Bald. in l. ictus fuſtium. ff. de his qui not. infam. Ad hæc, in ciuili confeſſus habetur pro condemnato
5 † vnde non requiritur alia ſententia, vt ſanxit idem Imperator in d. l. 1. C. de confeſſ. quod fallit in confeſſione facta præcedente proceſſu, quia tunc non habetur pro condemnato, ſed expectatur ſententia; ſed ſolùm procedit, quando
fuit facta nullo præcedente proceſſu, vt docuit Dec. in c. at
ſi clerici. de iudic. num. 23. vbi ponit hanc fallentiam, & ibidem ait procedere, ſi confiteatur ante litem conteſtatã,
6 num. 27. ſed in criminali eſt aliud, † quia requiritur ſententia, & non habetur pro condemnato, ſi credimus Bar. in
dicta l. ſi confeſſus. ff. de cuſtod. reor. atque reſpondit Corn.
conſil. 55. colu. 2. vol. 4. & conſil. 260. dicto lib. 4. Hæc & id
genus alia tradidit Marant. in ſuo tract. de ordin. iudicior. in
6. part. in verb. confeſſio, num 2. cum alijs, vbi latè tractat
7 hanc materiam confeſſionis, & ibidem num. 30. ait † confeſſionem iudicialem dici illam, quę fit coram iudice pro tribunali ſedente, in cauſis requirentibus plenè cauſæ cogni-
* tionem, & hæc eſt * communis opinio vt atteſtatur, quòd
8 ſi fieret coram Notario † non diceretur confeſſio iudicialis,
vt ex multis allegatis conſtat ibidem per eundem Marant.
* Illam verò, quæ facta eſt coram arbitratore * communiter
9 fuit receptum, non eſſe iudicialem † ſed extraiudicialem,
iuxta ſententiam Alex. conſil. 13. ex his quæ, colum. 3. num.
7. verſi. ſi ergo, & conſ. 96. col. 4. vol. 1. cum alijs allegatis per
Marant. vbi ſupra, nu. 31. Quod ſecus eſt in confeſſione facta
coram arbitro, qui proceſſit iuris ordine ſeruato ad inſtar
10 iudicis, † quia dicitur iudicialis, vt voluit Io. de Imo. in c.
præſentata, de teſtib. & meminit Bart. in l. 1. C. de confeſſ. &
hæc eſt verior opinio, vt atteſtatur Marant. vbi ſupra. nu-
11 mer. 31. nam hodie arbitria ſunt redacta † ad inſtar iudiciorum, vt reſpondit Pau. in l. 1. & ibi Bart. ff. de arbitr. Illud inſuper velim obſerues, iſtiuſmodi confeſſionem dubiã ſem-
12 per in fauorem † confitentis ſolere accipi, & intelligi, vt
auctor fuit Dec. conſilio 278. non leuis. numer. 10. verſi. &
pro fundamento, & in conſil. 493. viſo tenore. num. 16. verſic. quia in dubio, & in conſil. 539. in inclita. num. 2. ſed Maſ-
rant. vt ſupra dicto verſi. confeſſio. num. 32. hoc non approbat, ex Specula. tit. de confeſſ. §. nunc videndum. verſi. quid
de confeſſione, quem latè videas.

Poſtremò, quod attinet ad hanc concluſionem de confeſſione facta in iudicio, ſcias Bald. in l. 1. §. ſimiliquemodo.
13 C. de lat. liber. docere † quando aliquid dicatur factum in
iudicio, & Abb. in ca. at ſi clerici. num. 6. de iudic. ad quos
te reijcio.

CONCLVSIO 345.

ARGVMENTVM.

Confeßio ſine expreßione cauſæ an valeat, & probet in præiudicium confitentis.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio ſine cauſa licèt faciat aliquam præſumptionem, non tamen probat in præiudicium confitentis.*
2 *Confeßio ſine expreßione cauſæ non probat contra confitentem, nec in ciuilibus, nec in criminalibus. Vide ibi contrarium.*
3 *Confeßioni ſine cauſa vt operetur contra confitentem, quid requiratur, vide ibi remißiuè.*
4 *Confeßio cum expreßione cauſæ ſed falſæ contra confitentem nõ valet, nec probat.*
5 *Cauſam non eſſe expreſſam, & expreſſam eſſe ſed falsò, paria ſunt, & pari paſſu procedunt, cauſam non adeſſe, & adeſſe, ſed falſam.*
6 *Confeßio generalis non inducit obligationem.*
7 *Qui aliquid dicit generaliter, non dicit quicquam certi. Et confeßio generalis ambigua dicitur, ibidem. vbi etiam vide contrarium.*
8 *Aliquid ſpecificè dici, & aliquid contineri virtualiter ſub verbis, paria ſunt.*
9 *Cauſa in confeßione expreſſa non aptè, aut certitudinariè, ac intelligibiliter habetur, ac ſi non eſſet appoſita.*
10 *Confeßio ſine expreßione cauſæ facta parte præſente, ſiue abſente, non valet, nec probat in confitentis præiudicium, etiamſi fieret in iudicio, vel extra. contrarium ibidem.*
11 *Confeßio ſine cauſa releuat ab onere probandi.*
12 *Confeßio ſine cauſa facta parte præſente tenet, & probat: ſed contrarium aliqui affirmant in criminalibus.*
13 *Confeßio facta parte præſente probat, quamuis pars præſens illam non acceptet expreßè.*
14 *Quicquid ſine cauſa agitur, nihil regulariter operatur. Diſpenſatio facta à Papa ſine cauſa non valet, ibidem.*
15 *Quæ in litibus non concedenda, nec admittenda ſint ſine cauſa.*
16 *Confeßio facta in iudicio valet etiam ſine cauſæ expreßione.*
17 *Pactum nudum executionem habet paratam, ſi factum eſt in iudicio.*
18 *Confeßio in iudicio facta executionem habet paratam, ſicut inſtrumentum quarentigiatum. Verbum, credo, in iudicio idem operatur, quod verbum præcisè affirmatiuum. contrarium ibidem.*
19 *Confeßio facta in iudicio non nocet, niſi appoſita fuerit cauſa.*
20 *Confeßio iudiciaria probat, maximè ſi legitimè facta fuerit. Et quæ confeßio dicatur legitimè facta, vide ibi remißiuè.*
21 *Confeßio in iudicio ſine cauſa facta incidenter non probat, nec nocet confitenti.*

22 *Reus ſi confeſſus fuerit delictum principaliter, & non incidenter, puniri poterit vera pœna delicti.*

23 *Si quis, vt minus pro æſtimo ſoluat, in annotatione bonorum ſuorum referat, & iuret, ſe etiam debere centum Sempronio, quæ verè non debet, vigore eiuſdem confeſsionis etiam iuratæ non poteſt à Sempronio cogi, vt ſibi illa centum ſoluat.*

24 *Teſtis ſi propoſitum crimen confiteatur in ſua diſpoſitione, & ſic aliud agens, non ex eo punitur.*

25 *Si ad hoc, vt non mutuem decem, quæ mihi petuntur mutuò, dicam me egere pecunijs, & propterea accepiſſe triginta mutuò à Titio, per hanc confeſsionem non tamen poterit ille Titius me conuenire: cum non ſit facta principaliter de mutuo Titij, ſed incidenter, & ad alium finem.*

26 *Confeſsio facta ſine cauſa ſemiplenam probationem inducit: etiam ſi facta fuerit parte abſente. Contrarium num. 28.*

27 *Confeſsio ſine cauſa transfert onus probandi contrarium in confitentem, & facit locum eſſe iuramento in ſupplementum probationis.*

28 *Confeſsio ſine cauſa facta parte abſente non probat nec etiam ſemiplenè.*

29 *Confeſsio facta ſine cauſa plenè probat, ſi vltra eam adſunt veriſimilia.*

30 *Confeſsio facta in vltima voluntate ab exiſtente in extremis, licèt ſine cauſa fiat, probat, & valet.*

31 *Confeſsio in vitæ diſcrimine ſincera, & vera eſſe præſumitur, nulloq; humano affectu corrupta.*

32 *Confeſsio teſtatoris potius habet vim legati, quàm probationis, & poteſt ad libitum ſuum reuocari.*

33 *Confeſsio teſtatoris tranſit in actum inter viuos, ſi is, cui vtilis eſt, ſit præſens, & acceptet verbis expreſsis, & non poteſt reuocari.*

34 *Pars ſi eſt præſens, licèt confeſsionem expreſsè non acceptet, præſumitur tamen illam acceptaſſe: quia tendit ad ſui fauorem.*

35 *Iuramentum facit valere confeſsionem eo meliori modo, quo poteſt, & ſupplet abſentiam partis.*

36 *Confeſsio abſque cauſa valet, & plenè probat, ſi ſuper ea poſitum eſt iuramentum, nec reuocari poteſt, tamquam confeſsio deliberata.*

37 *Confeſsio iurata dicitur deliberato animo facta.*

Iuramentum facit: vt quis deliberatè, & ex certa ſcientia ad actum acceſsiſſe dicatur.

38 *Iuramentum habet vim clauſulæ, quòd actus valeat omni meliori modo.*

39 *Confeſsio in criminalibus ſi ſine cauſa facta ſit, quamuis iurata fuerit, poterit tamen reuocari.*

40 *Confeſsio ſi tendit ad liberandum, & quietandum, probat etiam ſine cauſæ adiectione.*

41 *Caſus, in quibus ſtatim confitens obligatur, vide remiſsiuè.*

42 *Vbi de liberatione agitur, ſi quod ago, non valet, vt ago, valet, vt valere poteſt.*

43 *Confeſsio ſine cauſa, ſi tendit ad obligandum aliquem, nihil operatur.*

44 *Confeſsio abſque cauſa facta ad liberandum, operatur liberationem, etiam ſi emanarit abſente parte, vide ibi contrarium.*

45 *Confeſsio ad liberandum, etiam ſi eſſet per verba merè enunciatiua, probat ſine cauſæ adiectione.*

46 *Confeſsio tenet in fauorem Titij, quando dignoſci poteſt ex coniecturis confitentem voluiſſe donare centum eidem Titio.*

47 *Coniecturæ quæ ſint, ex quibus probetur animus donandi in confitente, vide remiſsiuè.*

48 *Confeſsio realis etiam ſine cauſæ adiectione probat, & valet, videlicet, quando quis poſsidens rem confitetur eſſe meam, ſua nō præſumitur, donec non probatur contrarium.*

49 *Confeſsio realis facit præſumere, quòd confitens rem eſſe meam, habuerit illam pro derelicto, & dicitur talis confitens amittere poſſeſsionem.*

50 *Confeſsio realis facta extraiudicialiter non probat.*

51 *Confeſsio ſcripta habens aliquam cauſam ſaltem coniecturalem probat.*

52 *Confeſsio geminata probat, licèt ſine cauſa fiat.*

53 *Verbum geminatum longè plus operatur, quam ſimplex.*

54 *Mulier etiam ſi confeſſa ſit recepiſſe dotem, poteſt tamen opponere exceptionem de non numerata pecunia, ſed ſi eius confeſsio fuerit geminata exceptio ceſſat.*

55 *Confeſsio abſque cauſa, ſi facta fuerit in inſtrumento quarentigiato probat, & tenet.*

56 *Executio inſtrumenti quarentigiati æquiparatur executioni rei iudicatæ.*

57 *Confeſsio facta in inſtrumento ſubſequente alia valebit, & operabitur, ſi ex præcedentibus inſtrumentis appareat de cauſa prædicti, quia licèt ſequens non haberet cauſam: tamen cauſa præcedens cenſetur in ſequenti repetita.*

58 *Stipulatio ſequens non expreſſa quantitate, in dubio intelligitur facta de quantitate, in qua præceſſerat contractus.*

59 *Confeſsio probat, & præiudicat confitenti, quando ponuntur hæc verba, ſpontè, & ex certa ſcientia: & quia ſibi fieri placuit, cōfitetur dare, vel debere centum.*

60 *Confeſsio, quæ deliberato animo fieri præſumitur, reuocari poſtea non poteſt.*

61 *Confeſsio facta Eccleſiæ, vel ciuitati etiam abſque cauſa probat, & præiudicat confitenti.*

62 *Confeſsio facta in ſcriptis etiam abſque cauſa obligat confitentem. Contrarium nu. 64.*

63 *Confitens in ſcriptis præſumitur donare, & liberalitas pro cauſa ſufficit. Contrarium num. 64.*

64 *Confeſsio, nec viua vox, nec liber rationum, neque alia ſcriptura, vel inſtrumentum valet ſine cauſæ expreſsione.*

65 *Confeſsio in ſcriptis ſine cauſa facta tunc nocet confitenti, quando ipſe ſcit, cauſam non ſubeſſe ad ſemetipſum obligandum, & nihilominus vult ſe obligare.*

66 *Confeſsio conditionalis valet abſque alia cauſa, quaſi loco cauſæ ſuccedat conditio etiam impropria, & de hoc habetur declaratio facta Florentiæ, vt ibi.*

67 *Donatio præſumitur inter confitentem, & illum cui confitetur, ſi concurrat coniunctio perſonarum, & paucitas rei ſine cauſa promiſſæ.*

68 *Confeſsio, & promiſsio abſque cauſa intelligitur facta cauſa remunerandi, quando præceſſerit aliqua liberalitas illius, cui fit confeſsio.*

69 *Agens ex confeſsione abſque cauſa, licèt à principio cauſa non dicatur ſubeſſe, ſi tamen illam probet ex poſt facto, ei ſufficiet.*

Confeſsio ſine cauſa, veluti, quando quis confitetur ſe debere centum Titio, & non ſignificet ex qua cauſa, veluti an ex cauſa mutui, an verò ex cauſa depoſiti, vel ex alia cauſa, talis confeſſio † non
1 valet, nec probat in præiudicium confitentis, ita ſancitum eſt in text. in cap. ſi cautio, & ibi Doct. de fid. inſtrum. & le. cum de indebito. §. fin. ff. de proba. ſic etiam docuit glo. in l. 1. in verb. apud. ff. de interrog. actio. & in leg. inſtrumenta. C. de probat. & in l. generaliter. C. de non numer. pecun. in verb. cauſa, cuius ſententiam probauere Bar. in l. nuda. C. de dona. Salic. in l. 1. C. de eden. Spec. in tit. de confeſſ. in 2. parte, §. nunc videndum, verſic. ſed quæ eſt ratio, nu. 6. in fi. Ioan. And. in addit. d. §. nunc videndum, in 2. col. incip. Rofred. Cin. & Bald. in l. generaliter. C. de non numer. pecu. Bart. in l. ſcripturas ad fi. C. qui potior. in pignor. habent. Bald. in rubr. de fide inſtrumen. col. 17. verſic. ſed quæro, ſi in libro, & in le. fin. C. ſi cer. pet. & in rub. C. de confeſſis. quibus conſulendo adhæret Alex. conſi. 3. incip. in cauſa. & lite, colum. 2. nu. 2. verſi. ex pluribus, vol. 2. & conſi. 4. colum. 2. numer. 2. 6. & 7. volum. 1. incip. circa primum, & conſil. 13. incip. ex his, quæ in Themate. col. 2. nume. 2. 3. verſi. vnde dicto, vol. 1. & conſi. 83. incipien. in cauſa, & lite, col. vlt. nume. 7. volum. 1. & in l. à Titio, vbi inſigniter loquitur. ff. de verb. oblig. & in conſil. 158. incipien. circa primū, colum. 1. volum. 2. Bald. in additio. ad Spec. in titu. de inſtrumen. edit. colu. 4. verſic. inſtrumentum habet, quem omninò videas: quia & ipſe multa ſcitu digna tradit. Roma. etiam reſpondit in conſi. 292. incipien. pro habenda. in fin. & conſi. 373. incipien. in caſu propoſito. Bal. in addit. ad Spec. in tit.

in tit.de appell.colum.16.verſi.quæſtio talis eſt.quòd etiam
obſeruauit Bart.in l.quicquid aſtringendæ.ff.de verb.oblig.
col.3.atque Spec. in d. tit. de inſtrum.edit.§.oſtenſo,verſic.
quid ſi abbreuiatura, huc pertinet textus in l.2.§.circa.ff.de
dol.mal. & met. except.placuit præterea Caccialup. in re-
pet.l.admonendi.numer.68.ff. de iureiuran. Lancillot. Ga-
liaula in repet.rubri.de verb. oblig. nu. 64.& ad id latiſſimè
ſe fundit Hippol. de Marſil. in l. 1. §. præterea, numero 93.
vſque ad numer. 112. ff.de quæſt.& in rub. Cod. de probat.
numer. 77 cum ſequentibus quam plurimis, hanc eandem
concluſionem veriſſimam dicit Hercula. in tract. de pro-
ban.negat.fol.57. nume.198.verſic. 28.fallit,vbi ad hoc af-
fert Alexan. in conſi. 4.colum. 1. volum.1. & latius in conſi.
73.col. 1. eod. volu. 1. hoc etiam voluit Iodoc.Domhaud.in
ſua pract. ciuil. titu. de probatione facta per confeſſionem,
nu.9.& placuit Lanfranc.de Oria. in tract.de confeſſio. nu.
4. facit tamen huiuſmodi confeſſio aliquam præſumptio-
nem, vt eſt text. ad hoc inſignis ſecundùm intelligentiam
glo.in l.inſtrumenta.C. de probat.& quòd abſque cauſæ ex-
preſſione non valeat, tenuit Illuſtriſſimus Cardinalis Alba-
nus in ſuis lucubrat.ad Bar. in l. nuda ratio. ff. de dona. quo
in loco adducit Alex.in conſil.13. poſt nume. 3. volu. 1. atte-
* ſtantem hanc eſſe * communem ſententiam,& in conſil.83.
numer.7.incip.in cauſa & lite. lib.1.& ſcripſit idem Alexan.
in conſilio 37.numer. 7. incip. viſo d. inſtrumento, volum.
3.Petr. Duenn. in reg. 118. vbi multa cumulat. de hac mate-
ria videas ea, quæ late traduntur per Imo. in le. à Titio. de
verb.oblig. & quod no.in l. triticum,eo tit.& inſt. §. in per-
ſonam. de acti. in quibus locis non tantum agitur de actu
promiſſiuo ſine cauſa,& confeſſiuo: ſed etiam de actu tra-
ditiuo ſine cauſa,de quo in l. cum quid. ff. ſi cer. pet. & no.
in l.nuda ratio.ff.de don.& in d.l.cum de indeb.& plenè per
Cy.in d.l. generaliter, & per not.in l. quæ dotis.ſolu. matr.
* Bar.& Bal.* in l. iuriſgentium.§.ſed cum nulla, de pac. & la-
tè per Spec.in tit.de confeſſis.§.nunc autem.verſic.ſi autem
non ſit expreſſa cauſa, vide pleniſſ. per Ioan.Andr.not. lo-
quentem, & demum hanc materiam limita generaliter,vt
plene per Bal. in l. fin. C. ſi cer. pet. & in l. ſi pacto quo pœ-
nam.C.de pac. & in d.l.generaliter.& glo.12.q.2.idem Bald.
in rubr.C.de dona.ante nupt.

Primò amplia prædictam concluſionem,vt locum habe-
2 at non ſolum in ciuilibus, † ſed etiam in criminalibus,in
quibus non probat contra confitentem, ita notat & conſu-
lendo reſpondit Anch.in conſil.23. incip.viſa q.col.1.& tra-
didit Hippo. de Marſi.in l.1. §.præterea, num. 100. vſque ad
nu.112.ff.de quæſtio.atque etiam in rub. C. de prob. nu.77.
& idem colligitur ex Rotæ deciſ. tit. de confeſſ. in nou.de-
ciſ.1. & tradidere Compoſtellan. in c. olim. de reſcr. ſuper
verbo confeſſus,& Feli. in d.c. olim.nu. 2. vbi affert gl. in c.
2.extra de ſimonia,hoc apertiſſimè dicentem: ſic etiã Spec.
in tit.de confeſſ. §. nunc videndum. verſi. nunc dicendum,
vbi id probat per tex.in c. at ſi clerici.ext.de iudic.& ibidem
in verſic.ſi autem non fuit cauſa expreſſa.

Contrarium tamen huic ampliationi ſentit Bart. in l. ad-
monendi.ff.de iureiur.& idem ſcripſere glo.& Doct.in c. fi.
* de ſucceſſ. ab inteſt. & Marc. Anto.Blan. hanc dicit eſſe *
communem opin.in ſuo tract.de indic.nu. 205. quo in loco
3 te docebit, † quidnam requiratur ad id: vt talis confeſſio
operetur contra confitentem, in eademmet ſententia fuit
Tindar.in tract. de prob. vbi tractat. de confeſſione,verſic.
nunc de criminalium, in princ. hoc idem ſenſit Accur.in l.
ictus fuſtium.ff.de his, qui notantur infamia.Bar.& alij ſcri-
* bentes in l. quoniam de infa. Abb. & communiter * Cano-
niſtæ in c.at ſi cler. de iudic.gl.& Bar.in l.cap. ff. de adul.Bal.
& Ang.in l.1.C.de confeſſ.Paris. conſi.153.nu.26.volu.4.qui
teſtatur Bar. ita tenentem etiam in l.quæro.ff.de ædilit. edi.
Iaſ.d.l. admonendi,poſt nu.158.& ſeq. verſi. quid in confeſ-
ſione extraiudiciali. ff. de iureiur. vbi plura cumu. Ang. in
tract.malef.in verb. comparuerunt dicti inquiſiti. Paris de
Put.in tractat.de ſyndic.in verb.tortura.Rom.conſi.8.nu.1.
& Bero.conſ.193.nu. 13. cum ſeq.li.3.vbi latè Menoch.de ar-
bi.iud.lib.2.caſu 331.centur.4. vbi adducit d. glo. in d. l. cap.
5.& Bal.& Ang.d.l.vnica,C.de confeſſ.Idem Bal. in le. preſ-
byteri,num.12.C.de epiſ.& cler.Marſi.in l.de minore,num.
29. & num. 32. ff. de quæſt. & in l. eos, num.21.ff.de falſ.per
tex.in c.quàm ſit graue. de exceſſ.prælat. gloſſ.in ca. per in-
* quiſitionem, de elect. & hanc opinionem * communem
dicunt Alexan. & Socin. in l. Magiſtratus, vbi Dec.de iuriſ.
om. iud.

Secundò amplia, vt etiam locum habeat concluſio no-
4 ſtra † quando expreſſa fuerit cauſa,ſed falſa iuxta ſententiam
Bald.in rubr.C.de conſtit.pecun.colum.2.in principio.glo.
verſiculo deinde venio ad cauſam, & argum.ſunt ea, quæ di-
cit Abb.in cap. quia circa,colum.1.verſi.ſed quæro,de con-
ſanguin.& affini. & ita reſpondit Cardin.conſi.96. in princ.
ſic etiam voluit Felin.in cap. ad aures. verſic.quartus caſus,
col.6.de reſcript.& in ca.cum olim.dicit Abb.de re iud.col.
4. quibus accedit Dec. in c.ex parte nu.5.& in c. ſedes.nu. 11.
de reſcri.& in conſ.33.col.fi. verſ. & clauſula motu proprio,
& in conſi.407.verſ. & ideo clauſula,col. fi.Goz. conſilio 5.
num.14.Ripa c.2.nu.26.de reſcr.Rui.conſi. 215. numero 19.
vol.1.Soci.Iun.conſ.77.nu.98.nu.100.vol. 1. Paris. conſi. 4.
5 nu.27.cum plur.ſeq.vol.2.& ratio eſt: † quia paria ſunt cau-
ſam non eſſe expreſſam, & expreſſam, ſed falsò,ita Alex.in
conſ.181.inc.lectis & põderatis, poſt nu.5.ver. & paria ſunt,
vol.2.& per ea, quæ fuere obſeruata à Bar.in le.quicquid a-
ſtringendæ, de ver.obl.col.3. & meminit Spec. in tit. de in-
ſtr.æditione.§.oſtenſo, verſi. quid ſi abbreuiatura, per no-
tata in l. 2. §. circa. de dol.except. Bal. in l.generaliter.C.de
non numer. pecun. & hanc ampliationem confirmant ea,
quæ dicit Tiraquel.de retract.lignagier. §.1.glo. 2. nume.11.
vbi inquit,quòd pari paſſu procedunt, cauſam non adeſſe,
& adeſſe,ſed falſam: vt ſupra dictum eſt, & adducit glo. in l.
omnes. per illum text. loquentem de falſa fide.C.de hæret.
quam ſequitur Ioan.Platea in l.1.circa medium. C. de veter.
num.pote.lib.11.& in caſu valdè eleganter cauit Alex.conſi.
104.incip.ſtatutum loquens.col.2.verſi.pro hoc.lib.1. & de
hoc reſponſum eſt inſigniter à Barbat. conſil.43.incipien.
præclarè ſcribitur. colu.9. num. 16. lib. 1. & placuit gloſſ.in
ca.verò,diſtinct. 45.& facit text. in le. Paulus. ff.de verbo.ſi-
gnifi.& in le. 2.§. 1. ff. quemad.teſtam.aperiantur.& ſcripſit
Ioan.Anna.in ca.quàm graui.col.vlt.extra de falſ. & Georg.
Natta.in repe.c.quamuis.col.45. ſub num.43.de pact. lib. 6.
Bald.in l.ſi non ſortem,§.1.poſt prin.de condic. indeb. & in
c.licet.col.5.extra de probat.

Tertiò ampliare poteris, vt prædicta concluſio vera ſit,
quando cauſa, quæ appoſita fuit, erit generalis; quia tunc
nõ obligat,velut ſi quis diceret,debeo centum Sempronio
6 ex cauſa emptionis in genere; † quia huiuſmodi confeſſio
non inducit obligationem, ita colligitur ex ijs, quę animad-
uertit Accur. in le. fi. ſuper verbo ſpecialiter. C.quod cum
eo,& huic optimè conuenit text. in l.generaliter. C. de non
numera.pecun.ibi ſpecialiter &c. & in verbo dilucidè, vbi
Doct.ponderando hoc aſſerunt; hoc adiuuat etiam text. in
l.filius familias.ff. de donat. & pro ampliatione faciunt et-
iam ea, quæ dicit Alex.in dicto conſil.181.incip.lectis,& põ-
deratis.lib. 2. vbi aſſerit, paria eſſe, cauſam non eſſe expreſ-
ſam, & expreſſam incertitudinariè, prout euenit in cauſa
7 generaliter prolata: † nam qui dicit aliquid generaliter,
non dicit quicquam certi: adducuntur notata per Bar. in d.
l. quicquid aſtringendæ.ff.de verb.obligat.colum. 3.& Spe-
cul. d. tit. de inſtrum. ædit. §.& verſic. eod. & ea quæ fuere
obſeruata in d.l. 2.§.circa.ff.de doli exceptione, Bal. etiam
in d.l. generaliter.q. 4.C.de non nume. pecu.dicit, cauſam cõ-
debere eſſe cohærentem & patentem. Generalis autem cõ-
feſſio dicitur ambigua, vt ex notatis patet per Bart.in l.quo-
ties. la 2. ff. de verbor .obligat.hoc etiam aſſeruit Marſil.in
l.1. §. præterea. numero 93. ff. de quæſt. atq; Iodoc. Dom-
hauder. in ſua praxi ciuili, d. titu. de probatione facta per
confeſſionem partis, numero 14. vbi allegat.capit. in præ-
ſentia.extra de probat. qui contex. perbellè facit ad rem,
& leg.ſi quis mihi bona.§. vtrum. ff. de acquirend. hæredit.
& pro-

& protulit Butr.in tracta.de notorio,num.trigeſimo, artic.
ſecundo.
Contra hanc tertiam ampliationem faciunt ea, quæ fue-
re obſeruata à Crot.in repetitione §.ſi quis ita. l. 1. ff.de ver.
8 oblig. num.1. vbi ait† paria eſſe, aliquid ſpecificè dici,& cō-
tineri virtualiter ſub verbis. Idem ait Ang. in l.pluribus.ff.
eodemmet titulo,& huic ſuffragatur tex.in l.cum quid. ff.ſi
cert.& per tex.in l. ſi quis mihi bona. §. ſed quid ſi manda-
uit. ff. de acquir.hæred.
Quartò ampliabis,vt etiam locum habeat ante dicta cō-
cluſio,quando expreſſa fuerit cauſa,ſed non apte, aut certè,
9 aut quæ intelligentia comprehendi † poſſit: quia tunc ha-
betur ac ſi non eſſet appoſita, ita tradidit Hippol.de Marſi.
in d.l.1.§. præterea.ff. de quæſt. num. 93. cum permultis ibi
allegatis,inter quos eſt Bal.in l. generaliter.d.q.4.C.de non
nu.pec.Iodoc. Domhaud.in eiuſdem præd.pract. ciuili, tit.
73.nu.14.vbi allegat c.in præſentia. ext. de proba. qui con-
tex. optimè facit ad rem noſtram, & huc pertinent tradita
per Bar.in l.quicquid aſtringendæ. de verb.oblig.& Spec.in
tit.de inſtrum. edit. §. oſtenſo.verſi.quid ſi abbreuiatura, &
notata in l.2.§.circa.ff. de doli except. ita etiam placuit Bar.
in l.quoties. la 2. ff. de verb. obli. & optimè ad hoc ſpectat
tex.in l.de ætate.§.nihil.ff.de interrog.actio.atque notata in
l.nulla.ff.de auctor.tut.& in l. quamuis. §.ſi conuenerit. vbi
Bar.ff. ad Velleia. ꝙ etiam plurimis alijs in locis fuit anim-
aduerſum, vt in l.non putauit.§. non quæuis. ff. de contra
tab.l.ſi aut nullum.& ibi Bar.C. de legit.hære.l. 2.& ibi Sali.
Fulg.& alij.C.de ſucceſſ. edict.l.fin.ff.de li.& poſthu.l.filius
emancipatus. ff. de collatio.dotis. glo. in l.1.in prin.cum gl.
magna,in verb.hactenus,& ibi Bal.ff.de nou. oper. nuncia.
& faciunt aptè ea, quæ dicit Ioa.Crot.in repet.§.hoc autem
edictum. le.1. ff.de nou. oper. nunc. num.15.& tex.in le.4.§.
condemnatum. ff. de re iudic. hoc idem confirmant addu-
cta per Feli. in procem.decret.colu.2. & à Io. Andr.in addit.
ad Spec.de inſtrum.edit.dicto §.oſtenſo,et verſi.quid ſi ab-
breuiatura.idem tradidere plurimi alij, vt Feli. in c. cum P.
tabellio.q.6.extra de fide inſtrum.Bald.in l.1.§.quod autem.
ff. de offic. præfect. vrbis, Roma. in le. ſi verò. §.de viro.33.
fall. ſoluto matrimo.Bald.in l. huiuſmodi, in princip. de le-
gat.1. vbi Alex. colu. fin. Idem Alex.conſil.161.incipien. ſu-
per 1. dubio, colum. penul.lib.5.facit l.2.§. teſtamentum.ff.
quemad.teſtam.aper.l.is cui.§. Flauius. ff. de ſolutio.l.fide-
iuſſor.ff.de fideiuſſo. le. 2. §.quod ait prætor.il ſecundo,qui
ſatiſd.cog.c.relatum,de cleric.non reſid. vbi in glo.ca.veni-
ens,in princ de presbyt. non baptizato.
Secundò ampliabis,vt prædicta concluſio ſit vera, † ſiue
10 facta fuerit confeſſio præſente parte, ſiue abſente; vt glo.
docuit in c.per teſtes. in glo. magna 3. quæſt. 9.& tradidere
glo. & Docto in le. cum de indebito.§. fi.ff.de ꝓbatio.Petr.
Duen.notat reg.119. num. 7.Iodoc.Domhaud.in ſua pract.
ciuili tit.73.num.9.Lanfranc.de Oria.in tract. de confeſſio.
nume. 4. vbi multa per illum, huc vergit contex.in l.fi.ff.de
interrog.actio. l. certum. §. ſi quis abſente,de confeſſ.idem
reſpondit Caſtr.conſi.81. conſi.172.vbi dicit iſtud etiam ve-
rum eſſe, quando huiuſmodi confeſſio fieret in iudicio;
nedum extra,ſic etiam ſcripſit Bar.in l.1.col.vlt.in verſi. op-
pono de l.certum.C.de confeſſ.per d.§.ſi quis abſente.Ang.
in auth. de hæred. & Falc. §. ſi verò expreſſim, in 4.colu. in
verſi. ex hoc patet, Lanfranc. in c. quoniam contra, verſic.
confeſſio de prob.in Spec.de confeſſ.§.ſequitur videre,ver.
7.ſi fiat abſente parte, Abb.latè in c.ex par.col.7.verſ.6.quæ
ritur,de confeſſ.cum ibi per eum adduct.Alex.conſi.18.vol.
4.Fel.in c.ſi cautio.de fide inſtrum.Spec.in tit. de confeſſ.§.
nunc videndum,num.6.in fin.
Contra hanc ampliationem faciunt animaduerſa l.gene-
raliter, vbi etiam Doct. C.de non numer.pec.& illi amplia-
tioni repugnauit Bal.in l.1.num.4.C.ne ex delict.defunct.in
l.quoniam in fi. ff. de his,qui notant. infa. l. Publia Mæuia.
§.fin.ff. depoſiti.l. cum de indebi.§.fi.ff.de probat.contrari-
um etiam ſenſere.Io.And.in rub.de prob. Socin. conſi.228.
11 num.9.vol.2.vbi vult,† talem confeſſionem leuare ab one-
re probandi,& in conſ.20.col.pen.vol.1.Crau.conſ.267.nu.
1.parte 2.l.cum te.C.de tranſact.l.fin. C. de fideicommiſſ.
c. per tuas.de prob.Imo.conſil. 138. colum.2.Alexa.ſibimet
contrarius conſi.53. col.1.in fi.verſ.& idem in effectu, lib. 1.
& in conſi.36.in 2.dub.lib.6.& conſil.19.col.1. volu. 4. Feli.
in c.capitulum. nu.12.de reſcr.Rober.Marant.in ſuo Specu.
par.6.actus quintus,tit.de confeſſ.num. 20.Alexa. in l. 3. C.
* de repud. hæred. & hanc * communem opini. dicit idem
Maranta.in præalleg. loco. Bald.in auth.quod obtinet.C.de
probation. quibus reſpondent notata per Feli. d. ca. ſi cau-
tio.de fid. inſtru. ei etiam aduerſatur Abb.in ca.at ſi clerici.
col.5.ext.de iudic.Dec.conſi.146.col.1.Alexa.conſil.20.col.
1.vol.4.& idem Dec. in loco citato num.3.dicit, in cauſa ci-
* uili * communem eſſe opinionem,& ab omnibus receptam
12 †vt confeſſio huiuſmodi facta parte præſente teneat,& pro
bet, licèt in criminalibus aliqui contrarium affirmēt, quod
probat per c. fin.de ſucceſſ.ab inteſt.d.c. ſi cautio. de fid.in-
ſtru.c. fi. de confeſſ.c.per tuas. de prob.l. generaliter. C. de
prob.& Alex.in l. 3. C.de repud.hære. dicit hoc eſſe verum,
ſcilicet, confeſſionem huiuſmodi factam parte præſente
13 probare †quamuis pars præſens illam non acceptet expreſ-
* sè, & hanc, vt ſupra dixi, Marant.d.loco citato dicit eſſe *
communem opinio. & ratio eſt, nam cum confeſſio tendit
in fauorem partis præſentis,præſumitur,ꝙ ex eius parte fue
rit acceptata, iuxta tradita in l. qui patitur. ff. mandati, pro
qua faciunt etiam, quæ tradit Bar. & recentiores in l.quæ
dotis.ff.ſolut.matrim.
Ex concluſione ſupra dicta illud in vniuerſum colligi po-
14 teſt, vt quicquid ſine cauſa agatur † nihil regulariter ope-
retur, vt probatur per glo. in c. non eſt extra de voto. cui
placuit diſputationem factam à ſummo Pontif.ſine cauſa
non valere, vt etiam hoc idem affirmat Oldrad. conſ.256.
incipien.Clemens Epiſcopus.circa med.quod probat per §.
diſpenſationes.1. q. vlt.c.talia.c.exigunt.eadem quæſtione,
& cauſa; & in cōſi.325.inc.Thema quæſtionis.in 1.col.ſic et-
iam tradidit Feli.in c. poſtulaſti.col.18.circa fi. de reſcr. & e-
gregium præ cæteris arbitratus eſt Hipp. de Marſi.in ſingu.
230. incip. antiqua,& in hanc ſententiam reſpondit Caſtr.
conſil.119.in c.notandum eſt,in fi. 1.colu. idem voluit Feli.
in c.ad audientiam,il 2.in 4.col. verſi. ſed ſi non apparet, de
reſcr.vnde concluditur de præcepto iudicis reſpiciente fo-
rum contentioſum ad aliquid dandum, vel faciendum ad-
15 uerſario ſine cauſa. † idem de petitione reſtitutionis in in-
tegrum,quæ ſine cauſa concedi non debet, idem de peti-
tione abſolutionis à iuramento, quæ non eſt admittenda
ſine cauſa,idem de proteſtatione facta ſine cauſa, idem de
ceſſione facta alicui ſine cauſa,idem de interlocutoria, quæ
non poteſt reuocari à iudice ſine cauſa,nec etiam corrigi, i-
dem in depoſitione vnius teſtis quæ ſine cauſa nullius eſt
ponderis,idem de libro mercatoris continente creditum ſi
ne cauſa.Idem de præcepto ipſiuſmet Papæ,quod factum
ſine cauſa non præiudicat illi non obtemperanti, quando
eſſet damnoſum bonis temporalibus.Idem in conceſſione
dilatoriorum, quæ ſine cauſa facta non valet. Idem in cita-
tione,in qua non apparet ſubeſſe cauſam citandi, nam po-
terit citatus impune illi non parere,nec impenſarum mul-
cta ei poterit irrogari.Idem de nuntiatione ſine cauſa facta.
Idem de banno,quod fertur contra aliquem,niſi in illo in-
ſit cauſa ipſius bāni: Idem de aſſertione ſuſpitionis fugæ ali-
cuius ipſius debitoris,cui non eſt ſtandum, niſi cauſam di-
cat,quamuis ſtatutum diſponeret, quod creditori putanti
debitorem ſuum ſuſpectum de fuga familia concedatur: nā
familia non eſt concedenda, niſi alleget, & probet cauſam
ſuæ opinionis, & ſic de ſingulis, & hæc omnia probantur
per adducta à Marſil. in d.l.1.§. videndum.& §. præterea.nu.
93.cum ſeq.quamplurimis.ff.de quæſt.& adeas Oldrad.con
ſi.30.incip.factum tale eſt,& Bald.in le. quoties. la 1. in vlt.
colum. C. de fideicom. ita etiam aſſeruere Din.& Cyn.in l.
interlocutio.& in l.proclama.C.comminatio.vel epiſtolas,
idem Old.conſ.108.incip.Titius veniens. in fi.vbi adducit l.
minor magiſtratus.de minoribus.idem Marſil. d. le. 1. eo. §.

præterea.nu.100.& Inno.in c. cum inter.de renuntia. glo.
in c.4.de iureiur.Abb.in c. non eſt.extra de voto, in c.pro-
poſuit.de conceſſio. præb.col.2.cir.fin.Bal.in l.fi.col.8.verſ.
oppoſito.C.de edic.diu.Adr.toll.vbi affert context.in l.1.C.
de decurio.lib.10. conſulas etiam notata per Bar.in l. de pu-
pillo.§. ſi quis ipſi prætori. q. 11. ff. de no.oper.nunc.ſic pla-
cuit Bald.& Doct. in le. per diuerſas. C. mandati, Marſil.in
ſing.45. Bal.in l. poſt ſententiam.in fin.C. de ſenten.Roma.
in repe.rub.de arbit. col. 10.in prin. verſ. ſcias tamen. Ioan.
And.in addi.ad Spec.in tit. de inſtr.edit. §. nunc dicendum.
in additio. magna. Anto.in c. 2. de fid.inſtrum.& in c.ſi cau-
tio.col.8.eo.tit.Bal.in l. vltima. C. de fid.inſtrum.colu. 15.&
Philipp.in d.c.2.col.9.Inn.in c. inquiſitioni.de ſent. excom.
Idem Philipp.in c. ita quorundam. de Iudæis. Abb. in cap.
conſtitutus.col.3. poſt Hoſt.ibidem, de relig. dom. Imo.in
c. quæ in eccleſiarum.de conſti.& ibi Philipp. Dec. 14.col.
idem Imo.in ca.paſtoralis. de except. Bart. in l.1.ad fin.C.de
dilation.Bal.in l.præſcriptio. C.ſi contra ius, vel vtilitatem
publicam,col.15.Inno.in c. dilecti filij.de except.vbi Philip.
Dec.in fi.Sali.in l.ſi fundum.C.de rei vendic.Caſtr.in c.cum
hi.§.vlt. de tranſact.Bal. in addit.ad Spec.in verb.damnum,
de execut. ſent. Ange. in l.apertiſſimi.in 1. col. in princ. C.
de iudi.

Limita modò prædictam noſtram concluſionem, vt pau-
lò infra tradidimus.

16 Primò limita illam non habere locum in confeſſione fa-
cta in iudicio † quia illa valet, etiam ſine cauſæ expreſſione,
ita tradidere Caſtr.& alij in l.1.ff. de cõfeſſ.& adeas Io. Bapt.
de S.Seuerino in repe. l. admonendi. col. 24. ff.de iureiur.
Hipp.de Marſil. in d.l. 1. §. præterea.ff. de quæſt.num.97.&
in repet.rub. C.de proba.verſi.intellige prædictam conclu-
ſionẽ. Imo.latè in c. fi. de confeſſ.d.c. ſi cautio.de fid.inſtru.
Cin.in l. generaliter,3.q. vbi etiam Bar.in 2.lect.in 1.colum.
verſic. circa primum. C. de non nu.pec.Bal.in l. ſicut. 1. col.
verſ.item nota, ꝙ confeſſus. C.de repud.hær. Alexan. conſi.
18.4.par.& in l.à Titio.ff.de verb.oblig.Cor.conſ.61.viſis,in
litera A.par.3. huc etiam pertinent dicta Bald.in l. 1.ff.à qui-
bus appellare non licet, in princ. & Bart.in l.fi.ff. de prætor.
ſtipu.& in d.l.cum quis decedens.in prin.ff.de ver.obl.Bald.
in repe.l.tale pactum.§.qui prouocauit.col. 7. ff.de pact.A-
lex.& Rom. in l. 1.§.1. ff. de ver.obl.quos refert, & ſequitur
Feli.in c.1.col.1.in fin.extra de pact. & adducit etiam Caſtr.
in d.l.tale pactum.in §. qui prouocauit.in prin.vbi vult, † ꝙ
17 pactum nudum habeat executionem paratam, ſi factũ fue-
rit in iudicio, ad quod facit etiã d.Ang. in l.ſi vnus.§. pactus.
col.3. ff. de pact.Aret.in §. ſin autem.2.colu. verſic. nota ibi
actis inſinuata, Inſtitut. de ſatiſd.vbi adducit text. glo. Cyn.
Bar.& alios in l.1.C.de ſatiſd.& huiuſmodi confeſſio facta in
iudicio etiam ſine cauſæ expreſſione inducit plenam proba
tionem, vt eſt cautum in d.l.1.ff. de confeſſ.& l. vnica. C. eo.
tit.de confeſſ. & facit, vt confitens veniat condemnandus.l.
proinde.la 2. in fi.ff. ad l.Aquil.& ratio eſt, quia præſumitur
facta conſultò, & ſpontè, & ideo ab ea recedi non poteſt, ſi
credimus Ioa.Andr.in c. Roma.§.ſi autem. de appell. & eſt
gl.in l.1.in fi.per illum tex.ff.de interrog. actio. quam gloſ-
ſam inſignem appella. Iaſ. in l. ſiue apud acta.in 1.col.verſic.
adde tamen.C.de tranſanct. & ſexcenti alij idem ſenſere, vt
Alex.in rub.ff.de verb. obl.2. colu.verſi.in alijs.Feli.in d.c.ſi
cautio.in 3.col.verſi.fallit 6.de fid.inſtru. & patet ex multis
collectis per Marſil.in rub. C. de prob.nu. 94. Abb.in d.c.ſi
cautio.num.2.de fid.inſtru.& ibi Ant.de Butr.& Imo.Alex.
in l.pacta.poſt prin. C.de pact. Fel.in c.quoniã cõtra 7.col.
ext.de probat.in c.1.ext.de pact. Barba. in repe. rubr. de fid.
inſtru.3.carta,col.3.Bal.in l. ſicut. C.de repud.hæred.Rom.
conſil. 290. in caſu in fi.gl.in c.pri.ext.de confeſſ.Cyn.in l.
generaliter. C. de non numer.pec. Ant.d.c.fi.colum.7. de
confeſſ.Sali in d.l.1.C.de confeſſ.Bald. in l.fi.C. de fid.inſtru.
& in addit. ad Specu. in titu.de confeſſ. in verbo confeſſio
facta in iudicio. gloſſ.in cap. præſentium.de teſtib.& Card.
in c. examinata. de iudi. Ioan. Andr. in c. fi.de iureiur.in 6.
Innoc.in cap. venerabilis.de except.& in c. olim.de cenſib.

Bart. in l. poſt legatum. ff.de his quibus vt indign. Bald. in
d.le. 1. C.de confeſſ. columna penult. vbi multa adducit, ad
hoc faciunt ea, quæ habentur in l. manumiſſio.ff.de manu-
miſſ. vindicta.& in leg.cum pro quo. ff. de in ius vocan.in
leg.ſi quis vxori. §. ſi fugitiuum. ff. de furt. dicta per Bald.in
leg.2. C. de inſtit.& ſubſtit. ſub conditione factis. gl. in leg.
rura.C.de om.agr. deſert.lib.10. & text.inſignis ſanè in leg.
cum oſtendimus.§.fin.ff.de fideiuſſ. & arctius hoc probant
18 dicta Bal.in d.l.eum, pro quo.ff.de in ius vocan.vbi vult, † vt
confeſſio facta in iudicio habeat executionem paratam, ſi-
cut inſtrumentum quarentigiatum, idem tenet Alex.in d.l.
tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. & idem Bald.
in leg.prima, nume.vigeſimo primo, C.de fal. cauſa adiect.
dicit, quod idem operatur in iudicio verbum, credo, quod
verbum preciſè affirmatiuum, & non dubitatiuum: cui et-
iam ſuffragatur, quod cauit Dec.in conſilio 445.in caſu ad
me. num.13. verſi. & quod dictum eſt.

Contrariam ad limitationem prædictam ſequutus eſt
ſententiam Ioan. Andr.in additio.ad Spec. in titu. de con-
feſſ.§.nunc videndum.in additione incipien. Roſredus.vbi
19 ait confeſſionem factam in iudicio non nocere, † niſi appo-
ſita fuerit cauſa.

** Sed communior ** opinio eſt, quòd iudiciaria confeſſio
probet: vt ex ſupra allegatis apparet; Quando autem ali-
quid dicatur factum in iudicio, conſulas Bald.in l.ſimilique
modo. C.de lati. libertat. intellige tamen illud, quod de
confeſſione dictum eſt, vt ſcilicet facta in iudicio etiam ſi-
20 ne cauſæ expreſſione teneat, tunc procedere † quando ta-
lis cõfeſſio fuerit legitimè facta: ita ait Spec.d.tit.de confeſſ.
§.nunc videndum, numer. 1. Quæ autem confeſſio dicatur
legitimè facta, apparet per totum §. ſequitur. eo.ti.vbi latè,
& in c.3. extra de confeſſ. in ver.confeſſus.

Sublimita prædictam primam limitationem, vt tantum
vera ſit, ſi huiuſmodi confeſſio ſine cauſa in iudicio facta
21 fuerit principaliter, † ſecus ſi incidenter: quia tunc non
probat, nec nocet confitenti quoad plenam probationem,
argu.ſunt ea, quæ dicit Bar.in l.ſi confeſſi. ff. de cuſto. & ex-
hib. reorum.vbi ait, quod ad hoc, vt reus cõfitens delictum
22 poſſit puniri vera pœna delicti, requiritur, † vt ſit confeſſus
delictum principaliter; ſecus ſi incidenter. & hoc pacto ſub
limitat Marſil.in d.rub.de prob. num.87.cum multis ibi ad
hoc allegatis. idem voluit Imo.in c.fi.col.penul.de confeſſ.
Abb.in c.at ſi clerici. col.3. extra de iudic.idem Imo.in cap.
examinata in fin.eod.tit.& facit text.& ibi Abb.in cap. 1. in
fin.de except.& in c. 2. de ordin.cogni.c.fin.de reſtitut.ſpo-
lia.in vlt. not.& idem Abb.in conſil.25.incip. canon. volu.
1.Angel.in ſua diſput.incipien. Aſtenſis miles. col. 2. & in a-
lia incip.duo nobiles gallici.fol.3. atque Ange. conſil.83.in-
cipien.viſis actibus prædictis, & Salic.in l.2. de cuſtod. reo-
rum, & ad hoc optimè pertinet inſigne dictum Alberi. de
Roſat. in 2. parte ſtatut. quæſt.148. vbi dicit, quod ſi lege
municipali caueretur, vt omnes pro æſtimo faciendo debe-
rent afferre omnia bona ſua; vt poſſent notari, & etiam ſi
haberent debita; neſcio quis verò, vt minus pro æſtimo ſol-
ueret, retulit bona ſua, & iurauit etiam ſe debere centum
Sempronio, quæ verè non debebat, † quod talis virtute illi-
23 us confeſſionis etiam iuratæ non poteſt cogi à Sempronio,
vt ſibi illa centum ſoluat, cui ſuffragatur glo.in l.ſi filium.C.
de liber.cau.& Ang.conſi.173.Barba.conſi.2. lib.1.& conſi.
libri ſecundi.Marſil. in l.1.col.antepen.verſi. & vltra prædi-
cta. ff. de quæſt. & in repet. rubr. C. de probat.nu.103.verſi.
limita tamen, & in repet.l.fi.vbi de hoc late.C.eod.tit. & ad
hoc eſt etiam gloſ.ſingu.in c.ex pœnitentibus.in fi.diſtinct.
24 50.vbi dicitur † quòd teſtis confitens crimen proprium in
ſua depoſitione, & ſic aliud agens, non ex eo punitur, & ad-
ducit ca.inquiſitionis, ext.de accuſatio.eſt & alia glo.in cap.
hæc quippe.3.q.6.quam ad hoc notat, & ſequitur Bald.in l.
presb.col.2.verſ.3.quæro.C.de epiſ.& cl.& de hoc conſulas
omninò Dec. d. capitulo at ſi cler.numero 19. & ſeq.& pro
hoc etiam eſt eximium dictum Salic. in d. leg. prima. colu-
mna octaua, C.de conf.vbi ait, quod ſi quis petat à me decẽ
mutuo,

mutuo, & ego, vt ei non mutuem, dico non habere, immo
quia egebam pecunijs accepi triginta mutuo à Titio, qui
25 eſt hic: † quod nihilominus ille Titius non poterit me con-
uenire vigore talis confeſſionis; quia illa mihi non præiu-
dicat, cum non fuerit facta principaliter de mutuo Titij,
ſed incidenter, & ad alium finem, ne ſcilicet viderer nolle
mutuare illa decem.
Secundò limita prædictam concluſionem, vt quamuis
26 confeſſio facta ſine cauſa non plenè probet † inducat tamē
ſemiplenam probationem, vt auctor eſt Spe. in tit. de conf.
d. §. nunc videndum. verſ. vnde dicit, & perbelle, ac plenè de
hoc agit Rom. conſil. 373. nu. 6. vbi dicit, quod iſtud etiam
pcedit, ſi fuerit facta parte abſente, & teſtē laudat Bar. hoc
dicentem in l. admonendi. circa med. ff. de iureiur. iſtud et-
iam voluit Hipp. de Marſi. in d. le. 1. §. præterea. num. 94. de
quæſt. & in rub. C. de prob. nu. 78. & in ſing. 249. inc. oblig.
ſine cauſa, per tex. in l. inſtrumenta. C. de prob. l. nuda. ff. de
dona. & vltra ibi relatos addas Abb. & Feli. d. c. ſi cautio de
fid. inſtru. vnus nu. 2. alter nu. 10. & 12. & cui etiam patrocina
tur c. fi. de ſucc. ab inteſt. Alex. conſ. 96. 4. par. Iaſ. in rep. d. l.
admonendi. col. 58. Bald. in l. cum falſa. C. de iur. & fact. ign.
ex quo met Bal. obſerues mirabilem effectum huiuſcemo-
27 di confeſſionis † vt transferat onus probandi contrarium
in confitentem, vt ibi per eum: & faciat etiam eſſe locum
iuramento in ſupplementum probationis, vt tradidit Spe.
in d. §. nunc videndum. verſi. ſed quæ eſt ratio. But. & Imo. in
d. c. ſi cautio. de fid. inſtr. glo. & Doct. in c. fi. de ſucceſ. ab in-
* teſt. & de *communi teſtatur Marc. Ant. Blanc. in ſuo tract.
de indic. num. 205. ita Iacob. Petr. de Ptolom. in repet. d. le.
admonendi. nu. 109. Fran. Curt. in repet. d. l. nu. 292. vbi et-
iam Rom. nu. 74. col. 9. & in repet. l. ſi filius, qui in poteſta-
te. ff. de libe. & poſthum. nu. 340. Socin. in reg. 67.
Contra tamen dictum Bar. & Rom. & aliorum, vt ſcilicet
confeſſio ſine cauſa facta etiam parte abſente ſemiplenè
28 probet, † ſtat Cato Saccus in repe. d. l. admonendi. num. 84.
adducens Specul. in d. §. nunc videndum. verſi. nunquid ſe-
miplenè, de confeſſ. & text. cum glo. in d. l. inſtrumenta. C.
de prob. & l. certū. §. ſi quis abſente. ff. de confeſſ. ſed de hoc
vide quæ infra dicam in concluſione de confeſſione facta
abſente parte.
Intelligas modò hanc ſecundam limitationem procede-
re veriſimilibus alijs ceſſantibus: quia tunc eſt verum, quòd
29 facit tantum ſemiplenam probationem, † ſed ſi præter
confeſſionem adeſſent veriſimilia, plenè probaret, ita ait
Tindar. in ſuo tracta. de teſtib. ca. 6. in fin. vbi teſtatur Bart.
& Rom.
Tertiò limitabis, vt locum ſibi non vendicet, ſi huiuſmo
di confeſſio facta fuerit in vltima voluntate ab eo, qui ani-
30 mam ageret: † quia licet ſine cauſa fiat, probat, & valet: ita
Iodoc. Domhaud. docuit in ſua pract. ciuil. in c. 173. num. 10.
vbi ait, talem confeſſionem plenè probare, ſiue ſpectet ad
ſeſe obligandum, ſiue ad exonerandum conſcientiam: nam
præſumitur talis confeſſio in vitæ diſcrimine eſſe ſincera, &
31 vera, † nulloq; humano affectu corrupta, vt ibi ex allegatis
per eum. vel ſaltem talis confeſſio inducit legatum, vt cau-
tum eſt in l. qui vxori. ff. de aur. & arg. lega. & tradidit Bart.
in le. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de leg. 3. reſpondit
Cuma. conſi. 37. incip. quidam legauit, in fin. & Abb. in d.
c. ſi cautio. col. 3. verſ. fallit 3. & ibi Feli. num. 9. dicit, vt pro-
cedat etiam in nutu, vel alio modo facta confeſſione ab eo,
qui ag[illegible]et animam: ſed aduertas, quod huiuſmodi confeſ-
32 ſionem à teſtatore poſſe, prout ſibi libuerit, reuocari † cum
potius habeat vim legati, quam probationis, vt colligitur ex
l. 4. ff. de adim. leg. & docuit Bar. in d. l. generaliter. C. de non
num. pec. in fi. vbi teſtem adducit Petr. de Belloniſu in auth.
de iureiur. à morien. præſtit. in prin. reprehenditq; Petrum
contrarium ſentientem, quod tamen intellige, niſi is, cui
vtilis eſt confeſſio, ſit præſens, & acceptet verbis expreſſis
33 quia tunc huiuſmodi confeſſio tranſit in actum inter viuos,
& fuit obſeruatum in le. hæredes palam. §. fin. ff. de teſta. &
non poteſt reuocari l. ſicut. C. de act. & oblig. & Cum. conſi.
61. incip. Petrus hæres. Soci. conſil. 294. incip. viſo teſta-
mento, & in conſi. 61. vel præſentia ſua tacuerit. vel teſta-
tor iuret ea, quæ confitetur vera eſſe, quia tunc talis con-
feſſio reuocari non poteſt, vt tradidit Alexa. in l. 3. C. de re-
pud. hær. Maran. in ſuo Spec. par. 6. actus quintus. verſi. &
* producantur confeſſiones, titu. de confeſſ. vbi teſtatur de *
communi ſic etiam Bar. in d. l. cum quis decedens. §. codi-
cillis Ant. d. c. ſi cautio. col. 3. per gl. fi. in l. 1. circa fi. C. de falſ.
cau. adiec. & glo. in le. 1. ff. de interroga. actio. Barbat. in re-
pe. rubr. de fid. inſtru. Abb. in c. fi. de ſucceſſ. ab inteſt. col.
5. verſ. ideo conclude. Bal. in l. rationes. C. de prob. idē Bal.
& Bar. in authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus vendi
tio. in auth. quod obtinet. C. de probat. Bal. conſil. 14. incip.
Antonius. vol. 2. & conſil. 262. vol. 3. Ruin. conſil. 128. nu. 16.
vol. 2. Fel. in d. c. ſi cautio. nu. 228. verſi. modo. Pet. de Anch.
34 & Imol. in rub. extra de teſtamen. & ratio eſt † quia quan-
do pars eſt præſens, licèt talem confeſſionem non acceptet
expreſsè; tamen quia illa tendit ad ſui fauorem præſumi-
tur illam acceptaſſe, per text. in l. qui patitur. ff. mandati.
& iuramentum facit valere confeſſionem eo meliori mo-
do, quo poteſt. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2. facit
c. quando. verſic. ſi verò. & ibi Abb. in 5. notab. ext. de reſcr.
Ang. in l. ex his verbis. C. de teſta. milit. Bart. in leg. ex hac
35 ſcriptura. col. 3. ff. de dona. † & iuramentum ſupplet abſen-
tiam partis, vt ſcripſit Bal. in rub. C. res inter alios acta. Sed
tamen in hac limitatione poteris diſtinguere, vt per Spec. in
tit. de confeſſ. d. §. nunc videndum, verſ. ſequitur videre,
nume. 10. vſque ad num. 13. vbi & latè, & clarè per eum de
hoc habetur, & per Io. Durant. in tract. de ar. teſt. titu. de le-
gat. caut. 6.
Quartò limitare poteris, vt non vera ſit prædicta conclu-
36 ſio, ſi ſuper huiuſmodi confeſſione poſitum ſit iuramen-
tum, quia tunc abſque cauſa valet, & plenè probat, nec re-
uocari poteſt tamquam confeſſio deliberata, ſi ita reſpon-
denti credendum eſt Rui. conſi. 10. num. 12. vol. 3. & glo. no-
tab. in c. ex literis. de diuor. quam glo. ſingularem dicit Ro-
ma. in ſingu. ſuo 517. incip. volo cōmentare. & in conſi. 346.
incip. in hac cauſa. col. 2. Imo. poſt Ant. in ca. cum olim. de
reſcr. Abb. in c. at ſi clerici. col. 17. de iudi. in c. fi. de confeſſ.
col. 3. & in c. afferte. de præſump. col. 2. Alexan. in rub. C. de
præſump. col. pen. Bal. in l. ſi quidem. in fi. C. de excep. quem
refert Cepo. in cautel. 71. Feli. in c. nonnulli. colu. 22. de re-
ſcrip. Anto. & Imo. in c. cum contingat. circa prin. de iure-
37 iur. vbi afferunt rationem huius limitationis, † quia ſcilicet
talis confeſſio iurata dicitur deliberato animo facta, cum
iuramentum faciat, vt quis deliberatè, & ex certa ſcientia
ad actum acceſſiſſe dicatur, iuxta ſententiam Archid. in c.
quamuis. de pact. in ſexto. Anton. de Butr. in capitu. ſi dili-
genti. de for. comp. Roma. & Alex. in rub. de ver. obliga. nu.
15. & 16. vbi & præſertim Alex. dicit hanc eſſe rationē, quia
ex tali confeſſione oriatur actio, & in hac materia ita con-
38 ſuluit Ruin. in d. conſi. 10. num. 12. vol. 3. vbi etiam ait, quòd
ad hoc facit, † quia iuramentum habet vim clauſulæ, quòd
actus valeat omni meliori modo, d. l. cum pater. §. filius ma-
trem. ff. de lega. 2. & Bar. in l. ſi quis pro eo. verſi. finem. ff.
de fideiuſſ. & Doct. in l. 1. §. ſi quis ita. ff. de verb. obli. Thom.
Gramma. conſi. 40. nu. 17. Ant. de Butr. in c. fin. de confeſſi.
col. fi. Alex. d. rub. de verb. oblig.
39 Quam tamen limitationem ſublimitabis, vt tantum ha-
beat locum in ciuilibus, ſecus in criminalibus, † in quibus
quāuis iurata ſit, poterit tamen reuocari ſi ſine cauſa facta
ſit, ita dicit glo. ſingularis, in l. pactum inter hæredem. ff.
de pact. quam comprobat Bal. in l. vnica. C. de confeſſ. col.
15. Barbat. in c. cum dilecti. de accuſ. in 5. colum. & de ea ex-
ultant ſcribentes omnes in d. l. pactum. & idem Bal. in auth.
Iubemus. circa med. C. de iud. Roma. in conſi 391. incip. vt
præpoſiti, Ant. in d. c. fin. de confeſſ. Idem Roma. in l. ſi ve-
rò. in §. de viro. ff. ſolut. matrim. in 31. fallen. ſed in hac ma-
teria, quia longum eſſet omnia referre, videas plenè per
Imo. in d. c. cum contingat. in repet. ext. de iureiur. fol. 31.
Anton. in d. c. cum dilecte, in penul. colum. de ſucceſſ. ab in-

teſt. Angel. in Authen. de iureiur. à morien. præſtito, cir. fin.
Bald. in dicta lege rationes. col. 2. C. de probat. & in authen.
quod obtinet. C. eod. titu. & in l. ſi creditores. C. de fideicō.
in rub. C. res inter alios acta. d. l. cum quis decedens. §. codi-
cillis. ff. de lega. 3. & in d. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de
legat. 2. Roma. in repet. rub. de arbitr. col. 6. Dominic. de S.
Gemin. in c. fi. de iureiuran. in 6. penult. colum. Felin. in ca.
cum dilecti. de accuſat. colum. 16. Salice. d. authen. iubemus.
C. de iudic. per ſcribentes. d. l. pactum inter hæredem. Ang.
in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum, in princip. colum. fi. ff. ſi quis
caut. & in l. 1. ff. de fur. Bald. in repet. d. leg. tale pactum. §.
qui prouocauit. ff. de pact. colum. 12. Abb. in c. fin. de pact.
colum. 1. idem Ange. in l. ſi filio exhæredato. ff. de iniuſto te-
ſtamento. Bald. in l. raptores. C. de epiſc. & cler. & in le. fi. C.
de fer. & in l. ſi accuſatoribus. ff. de accuſation. & in authen.
habita. C. ne filius pro patre, Roman. in l. alia. §. eleganter.
ff. ſolut. matri. Bald. in c. cum non ab homine, in fi. de iudic.
Ioan. Anto. Anchara. in cap. cum C. laicus. de for. compet.
Bald. in l. nam & poſtea. §. ſi minor. ff. de iureiuran. & in leg.
fi. C. qui accuſ. non poſſ. verſic. & præmitto, quòd omnis de
fenſio. Bartol. in l. ſtichus. ff. de pecul. legat. & in le. quædam
ſunt. ff. de pœn. & in l. non tantum. ff. de appel. Bal. in l. pres-
byteri. la 1. C. de epiſ. & cler. Doct. in d. l. ſed & ſi quis. §. quæ-
ſitum. Bal. in l. 1. C. de pact. & in l. cum reus. C. de pœn. & in
l. 1. §. filius. ff. de requir. reis. Inn. in c. cum olim. de offi. deleg.
Ang. in l. 1. C. de furtis.

Quintò limites velim, vt non procedat prædicta noſtra
concluſio, ſi talis confeſſio ſine cauſa facta tendat ad liberá-
40 dum, & quietandum † nam tunc probat etiam ſine cauſæ
adiectione, vt me docuit Bar. in l. tale pactum, in princ. ff. de
pact. Doctor. in d. c. ſi cautio. de fid. inſtru. & maximè Abb.
colum. 3. verſi. fallit regula. & Feli. num. 7. verſi. fallit tertiò,
Hippolyt. de Marſil. in d. rubr. de probat. nu. 105. vbi ad hoc
teſtatur Cardin. in cap. ſignificauit. de teſtib. Cyn. in l. gene-
* raliter. C. de non numer. pecu. & de * communi aſſeruit A-
lex. in l. creditori. C. de pact. num. 3. gloſſ. idem voluit in au-
then. niſi rogati. C. de teſtib. Caſtren. in le. tres fratres. ff. de
pact. Bal. cauit in conſ. 41. volum. 3. Specul. in titu. de confeſſ.
41 §. nunc videndum, num. 8. † vbi enumerat quoſdam caſus,
in quibus ſtatim conferens obligatur. Bald. in l. is qui hæres.
ff. de acquir. hæred. & conſ. 14. col. 2. verſi. 9. quia li. 2. & con-
ſi. 466. incip. quæritur, an creditor. colu. 1. lib. 4. & hoc pro-
cedit fauore liberationis, vt idem Bart. tradidit in prædicta
l. tale pactum. in 3. oppoſit. ſuadente ratione leg. Arianus. ff.
de actio. & obli. & l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. nam vbi
42 agitur de liberatione, † ſi non valet quod ago, vt ago, valet,
vt valere poteſt. l. ſi vnus. §. ſi acceptilatio. & ibi Bart. & alij.
* ff. de pact. l. & poſtremo. §. fi. ff. de tranſact. * omnes præſer-
tim recentiores in d. l. creditori tuo. C. de pact. Signor. conſ.
90. inci. Ambroſius, num. 7. ſecus autem eſſet, quando talis
43 confeſſio tenderet ad obligandum aliquem † quia tunc ni-
hil operatur, vt eſt animaduerſum, in d. c. ſi cautio. & in d. l.
inter cartulas. C. de conuen. fiſci debitoribus, lib. 10.

Extendere tibi licebit modò prædictam limitationem,
vt etiam locum habeat, quando talis confeſſio ſine cauſa
facta ad liberand ũemanarit, & prolata fuerit abſente par-
44 te † nam tunc etiam operatur liberationem, ſaltem in vim
exceptionis doli, iuxta ſententiam Bal. in l. 1. ff. de interrog.
action. Alberic. de Roſ. in l. idem in duobus. §. fi. ff. de pac.
Socin. in reg. 89. verſicu. 13. fallit, vbi ad hoc affert glo. in l.
non ſolum. §. ſi liberationis verba, ff. de liber. legat. tex. in le.
2. C. de pact. Bald. in c. 1. de eo, qui fi. fe. ag. & in l. 1. C. res in-
ter alios acta. Guiliel. de Cun. in l. Pomponius. ff. de neg. geſt.
Idem Bal. in l. generaliter. in fi. in 12. q. C. de non num. pecun.
Gard. in c. fi. de confeſſ. Feder. de Sen. in conſ. 228. Inno. in c.
* veniens. de renunc. Fed. vbi dicit iſtam * cōmunem in conſ.
268. Purpurat. in l. poſtquā liti. col. 8. C. de pact. Bal. in conſ.
392. inprimis, vol. 3. in conſ. 466. quęritur, vol. 4. vbi de com-
muni teſtatur, & in conſ. 10. col. 1. vol. 5. Barba. in apoſtil. ad
Bart. in d. le. non ſolum. §. ſi liberationis. ff. de liberat. legat.
Guid. Pap. q. 176. Ruin. conſi. 40. col. 2. vol. 4.

Contrarium huic extenſioni ſenſit Alberi. in l. generali-
ter. colum. penult. C. de non numer. pecu. Crauet. conſilio
120. colum. 2. volum. 1. Caſtren. in conſilio 29. colum. fin. vo-
lum. 2. incipien. ad id, de quo quæritur. Bertrand. in conſilio
158. columna 2. volum. 1. gloſſ. in l. idem in duobus. §. fin. in
verb. plerunque. ff. de pact. & in le. Pomponius ſcribit. la 1.
in verb. probauero. ff. de neg. geſt. Bartol. in l. certum. §. ſi
quis abſente. ff. de confeſſ. & in d. l. non ſolùm. §. ſi liberatio
nis. Innoc. in c. cum pridem. de pact. vbi Anto. de Butr. & I-
mol. Abb. in c. fin. de confeſſ. colum. 4. vbi Imol. colum. 5. &
Anton. de Butr. columna 4. & ſeq. Cyn. in l. generaliter, co-
lumna penult. C. de non numer. pecu. Caſtren. in d. l. idem
in duobus. §. fi. vbi dicit, Doctores in iſtam partem propen-
* dere, Cardin. in cap. veniens. de renuncia. vbi dicit iſtam *
communem, & in conſilio 174. colum. 2. volum. 6. & in con-
ſilio 212. volum. 6. columna penultima, in conſilio 129. vo-
lumine 4. columna 2. in quibus omnibus teſtatur hanc eſſe
* * communem opinionem, Saly. in l. 1. in 15. oppoſitione, C.
de confeſſ. & in l. ſi actionem, in fin. C. de pact. & hanc opi-
** nionem dicit magis ** communem Gabriel. in titu. de con-
feſ. concluſione 1. nu. 31.

Secundò extendas velim prædictam quintam limitatio-
45 nem, vt etiam locum habeat, † quando huiuſmodi confeſſio
ad liberandum eſſet per verba merè enunciatiua, vt voluit
Marſi. d. rub. de probat. num. 105. & 107. & in d. §. præterea.
de quæſt. num. 96. & Cardin. in cap. ſignificauit. de teſtib. &
ad hoc teſtatur gl. in d. l. tale pactum. in princ. ff. de pact. Fel.
in d. c. ſignificauit. colu. 2. verſic. nota tertiò, & latè in d. c. ſi
cautio. col. 10. verſi. ſecundò fallit. Bart. in l. ex hac ſcriptura.
ff. de donat. vbi etiam Alex. & alij ſcribentes.

Sextò limita principalem concluſionem, vt non habeat
46 locum, † quando ex coniecturis poſſet dignoſci, confiten-
tem ſine cauſa voluiſſe donare illa centum Titio, quia tunc
talis confeſſio tenet in fauorem ipſius Titij, ita dicit Felin.
in dicto capitul. ſi cautio. numero 5. vbi adducit Bartol. in l.
cum quid. ff. ſi cert. pet. gloſſ. in l. ſi ego. ff. ad Velleian. & in l.
ſi filij. C. de donat. inter vir. & vxor. & in l. vxori. §. fin. ff. de
leg. 3. quod & plerique probauere, vt Abb. & Ioann. de Ana.
in capitulo & ſi quæſtiones. de ſimonia. Bal. in leg. ſecunda,
q. 1. C. de iur. dot. & in l. etiam. C. de fideicommiſ. & in leg.
1. C. ad Velleia. Barto. in d. leg. vxori. §. fin. per illum textu.
cum glo. Bald. in le. cum virum. C. de fideicommiſſ. & latè
Abb. in c. venerabilis. de except. & in dicto capitulo ſi cau-
47 tio. quo in loco Feli. enumerat, † quænam ſint coniecturę,
ex quibus probetur animus donandi illius confitentis, quas
per te videas.

Septimò limitatur prędicta principalis concluſio, vt non
procedat in confeſſione reali, veluti quando quis confite-
48 tur talem rem, quam nunc poſſidet eſſe meam † nam tunc
etiam ſi non ſit adiecta cauſa valet, & huiuſmodi confeſſio
probat, atq; adeo, vt fundus, ſiue res, quā ille dicit eſſe me-
am, non præſumatur illius, donec non ꝓbetur contrarium,
vt placuit Barto. in l. cum falſa, numero 8. C. de iuris, & facti
ignorantia, qui id comprobat per context. in l. Publia. in fi-
ne, ff. depoſiti, & in l. generaliter. C. de non numerata pecu-
nia, idem aſſeruit Socin. in regula 93. verſiculo primò fallit,
vbi teſtem laudat Anto. de Butrio, & Ioan. de Imol. in ca-
pitulo finali, de confeſſ. & in dicto capitulo, ſi cautio. Idem
voluit Andr. Sicul. conſilio 37. libro tertio, columna tertia,
huc pertinet text. in l. cenſualis. vbi Bald. C. de don. ſ. Dec.
in l. traditionibus, numero ſexto, C. de pact. Ruin. conſilio
128. numero quinto, lib. ſecundo, Alciatus reſponſo 258.
numero octauo, & nono, & latè Guid. Pap. in ſuis quæſt.
quæſt. 272. Bal. in l. nec ſi volens. C. de liberal. cau. Abb. in
dicto capitulo ſi cautio. columna tertia, verſiculo fallit ſe-
cundò, & ibi Fel. in verſiculo fallit quartò, numero octauo,
49 vbi reddit rationem † quia ſcilicet ex hac confeſſione præ-
ſumitur, quòd ille habuerit rem illam pro derelicto, vt ff. ꝓ
derelicto, per tot. & l. ſi quis vi §. differentia. ff de acquiren-
da poſſeſſi. Hanc limitationem affert Ange. Areti. in §. pri-
mo, In-

mo,Inſtitu. de literarum obligatione, numero quinto,&
hanc ſequitur Petrus Duen.in regula 118.in tertia limitatio-
ne,& Specula. dicit talem confitentem amittere poſſeſſio-
nem,in titulo, de confeſſ. §. nunc videndum, numero 14.
verſiculo, quid ſi confiteor. vbi diſtinguit multipliciter,
quem omninò vide,quia videtur modò affirmare, & modo
negare hanc limitationem.
Sublimita modò hanc ſeptimam limitationem vt tan-
50 tummodo procedat, in confeſſione facta in iudicio,† ſecus
autem in confeſſione extraiudiciali.ita ſublimitat Anton.
Corſet.in ſingul.ſuo quarto,in verb.confeſſio. pro quo ad-
ducit animaduerſa à Bart.in le. rura. C. de om.agr.deſert.li-
bro vndecimo, & text.in dicta l. cum falſa.C. de iur. & fact.
ignoran.& l.cum oſtendimus.§.finali, ff.de fideiuſſ. tutor.&
l.eum pro quo.ff.de in ius voc.l.ſi quis vxori.§.ſi ſer. fugit.ff.
de furt.
Octauò limitabis in confeſſione ſcripta,quæ haberet a-
51 liquam cauſam ſaltem coniecturalem † quia tunc probat,
ita docuit Abb. in dicto capitulo ſi cautio. columna tertia,
verſiculo ſecundo gloſſa quærit, & ibi Feli.numero decimo
tertio, hoc confirmat,quod dicit Ioa.Andr. ſuper Speculat.
in rubrica de depoſito.& Anton.dicto cap.ſi cautio, & ea,q̃
ibi dicit Felin.numer.quinto,de donat.coniectu. quæ idem
operatur,ac ſi eſſet & appareret expreſſa donatio. & ad hoc
adducit Barto.in l.cum quid. ff.ſi certum petatur,& gloſſ.in
l.ſi ego.ff.ad Velleian.& in l. ſi filij, C. de donat. inter vir.&
vxor.& in l.vxori. §. finali, ff.de leg.tertio. Abb.etiam ſenſit
in capitulo,& ſi quæſtiones. de ſimo.vbi etiam Ioa. de Ana.
Bald. in le. ſecunda, quæſtione prima, C.de iur.dot.& in l.
prima,C.ad velleia.& idem Abb.latè de hoc in c.cum vene-
rabilis,de excep.
Nonò limitare poteris, vt non vera ſit prædicta princi-
52 palis concluſio, ſi huiuſmodi confeſſio geminata fuerit, †
quia licet ſine cauſa ſit, tamen probat, vt ſcripſit Feli.in di-
cto capitulo ſi cautio, in verſiculo fallit nono, numero 14.
nam talis geminatio præſupponit deliberationem,vt colli-
gere eſt ex capitu.ſi quis iuratus, ſecunda quæſtione tertia,
in gl.in verb.reiterata,& hoc cautum eſt in l. ſi mulier.C.ad
velleia.atque reſpondit Ruin.in conſilio 128. numero deci-
motertio, volumine ſecundo, & ad hoc ſpectant obſeruata
a Bartol.in l.cum ſcimus,C.de agric.& cenſit. libro vndeci-
mo, & in l. baliſta.ff.ad Trebel.idem docuere Rom.in l.nu-
da ratio.ff.de donat.Dec.conſi.181.Soci.conſi.decimoquin-
to,columna octaua, volumine primo, & in conſilio 65. co-
lumna finali,& in conſilio 85.columna tertia, eodem volu-
mine,Iaſon in l.ſi certis annis. columna ſecunda, verſiculo
itẽ per illam glo.C.de pac. Bald.in l.prima,C.de ſerui.fugit.
& l.in bonæ fidei.C.de iureiurand.Abb.in capit. finali, eo-
dem titulo,Imola in dicto capitulo ſi cautio, & pro quibus
ſine dubio reſpondet,quod dicit Soc.dicto conſilio decimo
53 quinto,columna octaua, vbi habetur, † verbum gemina-
tum longè magis operari, quàm ſimplex,per not.in capitu-
lo primo,de officio delegat.& Bald. meminit in capitulo
primo,de pac. Conſtan. in verb. priuilegia, iſtis etiam opti-
mè ſuffragantur ea,quæ dicit Ioan.Andr. in additio.ad Spe-
cula.in titu.de donat. inter vir.& vxo.vbi inquit,quòd quã-
uis mulier, quæ confeſſa eſt,ſe habuiſſe,& recepiſſe dotem,
poſſit opponere exceptionem de non numerata dote, †ta-
54 men ſi fuerit geminata confeſſio,talis exceptio ceſſat,quod
& placuit Caſtren.in l.Publia.§.vltimo, ff.depoſiti, glo.in l.
capite5.ff. de adulter. Bald. in rubrica res inter ali. acta. &
Abb. in dicto cap. ſi cautio. de fid.inſtru. vbi allegat notata
per glo.in dicta l.cũ ſcimus,& hoc ſancitum eſt in l. contra-
ctibus.in §.de illo. C. de non numerata pecunia.
Decimò limita, quando talis confeſſio ſine cauſa facta
55 fuerit in inſtrumento quarentigiato,† quo caſu probabit,
& tenebit,ſi in hac re fides eſt habenda Bald. in leg.ſicut. in
prima columna, C.de repud.hæredit. vbi reddit rationem,
quia ſcilicet id eſt præceptum iudicis cartularij factum in
confeſſum, ꝙ videtur factum in iudicio,contra quod non
poteſt poſtea venire confitens,& ideo inquit Bartol. in l.cũ
56 vnus.ff.de bo.aut.iud.poſſ.in ſi.† quòd executio huiuſmodi
inſtrumenti æquiparatur executioni rei iudicatæ, quem ſe-
quitur Roma.conſilio 76.& Illuſtriſſimus Cardinalis Alba-
nus in ſuis lucubrat.in dicta l.cum vnus.idem voluit Feli. in
dicto capitulo ſi cautio,verſiculo fallit decimo,numero de-
cimoquinto.
Vndecimò limita,quando in inſtrumento, vel protocol-
lo notarij ex præcedentibus inſtrumentis appareret de cau-
57 ſa ſubſequentis inſtrumenti, nam licèt ſequens non habe-
ret cauſam† tamen quia cauſa præcedens cenſetur in ſequẽ
ti repetita, huiuſmodi confeſſio in ſubſequenti inſtrumen-
to facta valebit,& operabitur, ita apertè ſenſit Ioan. Andr.
in addit.ad Speculat.in titulo,de depoſit. ſuper rubrica vbi
probat per text.in l. ſi quis ex argentarijs.§.ſi initium, ff. de
eden.& §. cæterùm inſtituen.ad l.Aquil.& l.Titia. ff.de ver-
borum obligationibus. §.idem reſpõdit,ſequitur Iacob.de
Sancto Georgio in l.prima,numero 27. ff.de interro. actio.
58 huc etiam vergit glo.in l. triticum.ff.de verborum obli. vbi
& text. ipſe & Barto. & alij,vbi volunt, † ſtipulationem ſe-
quentem non expreſſa quantitate in dubio intelligi factam
de quantitate, in qua præceſſerat contractus, & idem ob-
ſeruat ipſe Bar.in l.cum quid.ff.ſi certum petatur, & Angel.
in l. petens. C. de pactis.
Duodecimò limitabis, quando ponerentur hæc verba,
ſponte,& ex certa ſcientia,& quia ſic ſibi fieri placuit, con-
59 fitetur,dare,vel debere centum, † nam iſta confeſſio pro-
bat,& præiudicat confitenti,ita conſuluit inſigniter Alexa.
in conſilio 83.numero ſexto,cum ſequen.in primo volumi-
ne, & argumento eſt text.in l.Campanus.ff.de operis liber.
& l. ſi mulier.C.ad Velleia. & aſſeruit Feli. in dicto capitulo
ſi cautio,numero ſecundo,Caſtr.in l. hoc iure.de donat.cu-
60 ius rei illa eſt ratio, † quia præſumitur talis confeſſio deli-
berato animo facta,quæ poſtea reuocari non poteſt, vt ex
antedictis in 4. limitatione apparet, & hanc limitationem
ponit Petr.Duen.in reg.118.in 2.limit.
Tertiodecimò limites velim, quando fuiſſet facta eccle-
61 ſiæ,† vel ciuitati,ita Tiraq. eleganter more ſuo tradidit de
priuil.piæ cauſ. priuil. 109. atque Abb.in capitulo ſi cautio.
numero ſecundo, de fid. inſtrumentorum vbi Felin. nu-
mero ſexto, qui adducit textu. in capitulo finali, de ſuc-
ceſ. ab inteſtato, & notata per Roman. in repetitione
aucten.ſimiliter.C.ad l.falcid.& text.in capitulo ſunt qui o-
pes,decimaſeptima quæſtione 4.
Decimoquartò limitabis, vt non procedat in confeſſio-
62 ne facta in ſcriptis † quæ obligat confitentem, ita ſcripſit
Petrus de Bellapertica, in repetitione, l. generaliter. C. de
non numerata pecunia,à numero duodecimo,vſque ad nu-
merum 15.cui adhæret glo.l.ſecunda,§. circa, ff.de doli mal.
exceptione,Io.de Blanc.in ſuo libro de actio.ex ſtip. vbi la-
tè diſputat quæſtionem hanc,& huic ſententię accedit Bar-
tol. in dicta l. ſecunda,§.circa.vbi hoc examinat, & tandem
apertè pro hac opinione concludit,dicens,talem confiten-
63 tem præſumi donare † & liberalitatem ibi pro cauſa ſuf-
ficere,quod probat per context.in l.hoc iure.ff. de dona. &
l. ſi diuortio.ff.de verb.ob.& glo.in l. quod ſi maritus.§.1.ff.
de conſtit. pecu.
Contra hanc proximam limitationem ſtetit Rofred. in
rub.certi condi.ex ſtip.per dictam l.ſecundam,§.circa. ff.de
dol. mal.excep. & le.qui ſine cau. de cond. ſine cau. le.cum
de indebito.§.finali,ff.de probat.l.nuda. ff. de dona. le. cum
hi.§.in hac cauſa,ff.de tranſanct.l.finali,C.de edic.diu. Adri-
an. tollen. le.1. C.de apochis pub.& in hanc ſententiam re-
ſpondit Alexand. in conſilio 145. incip. in cauſa & lite,co-
64 lumna ſecunda,in primo & ſecundo volumine,vbi ait,†ne-
que confeſſionem, neque viuam vocem, neque librum ra-
tionum,neque aliam ſcripturam,vel inſtrumentum valere
ſine cauſæ expreſſione, & idem in conſilio decimotertio,
volumine primo,conſilio quarto, eodem volumine, in le.
creditore,C.de pac.cõſilio nono, incipiente viſo themate,
columna finali, volumine quinto, conſilio 231. in libro pri-
mo,2.volumine, quod & probauit Iaſ.in l. ex hoc iure,co-

lumna 12.ff.de iuſtitia & iure, numero 56. & Barto. opinio-
* nem, quando dicit liberalitatem pro cauſa in donatione ſuf
ficere,* communiter reijci, dicit idem Iaſ. in l.quominus.
columna 25.quæſt.27.ff. de flumin.& Alexan.in dicto con-
* ſilio 30.volumine primo,de * communi contra Barto.teſta-
tur.Aretin.etiam in l.à Titio.columna penultima,ff.de ver-
borum obligat.

Sed idem ſentient hi inter ſe auctores diſſentientes, ſi
dicemus illud, quod dicit glo.in d. l.ſecunda,in §.circa,ff.de
dol.mal. exceptione,& in l.generaliter. C. de non numera-
65 ta pecunia,quibus in locis ait, † tunc talem confeſſionem
ſine cauſa in ſcriptis factam nocere confitenti,ſi ipſe ſciuit
cauſam non ſubeſſe ad ſemetipſum obligandum, & volue-
rit nihilominus ſe obligare, aliàs ſecus.

Decimoquintò limitabis in confeſſione conditionali,
66 quia illa valet abſque alia cauſa, † quaſi conditio ſuccedat
loco cauſæ,ita eſt cautum in dict.l. Titio,& in l.cum ad præ-
ſens. & ibi hoc notat Bart. ff. ſi cert. petat. & ibi probatur
hoc eſſe verum,etiam ſi conditio eſſet impropria, veluti de
præſenti,vel præterito, & per hoc refert Paul. de Caſtr. di-
cta l.à Titio,vidiſſe declarari Florentiæ, valere cautionem,
videlicet promitto decem,ſi Pontifex Maximus hoc anno
morietur,& ſi non morietur, promittis mihi centum, nam
ſi morietur,poteſt agi ad decem,ſi non morietur ad centũ,
licèt nulla iuſta cauſa videatur ſubeſſe huiuſmodi ſtipulatio-
ni,quia tamen adeſt conditio,fuit iudicatum ſecundùm eũ,
ꝙ valeret. Hanc eandẽ limitationem approbat,& ſequitur
Feli.in dicto c.ſi cautio,nu.16.verſi.fallit 11.

Decimoſextò limitare tibi licebit,concluſionem non ꝓ-
cedere,niſi inter confitentem, & illum cui confitetur con-
67 curreret coniunctio perſonarum † & paruitas rei ſine cau-
ſa promiſſæ, quia tunc præſumitur donatio, ita Iacob. Bu-
trigar. & Bald. tradidit in dicta l. generaliter, & argum. eſt
text.in l.ſi ſeruus communis. ff. de dona. int. vir. & vxor. ꝙ
ea confirmant, quæ habentur à Felin.in dicto cap. ſi cautio,
num.4. verſic.fallit primò.& Barto. in dicta l. cum quid. ff.
ſi cert. pet.

Decimoſeptimò limitare poteris, vt non habeat locum,
68 quando aliqua liberalitas illius,cui fit confeſſio,præceſſiſ-
ſet,† quia tunc promiſſio, & confeſſio huiuſmodi intelligi-
tur facta cauſa remunerandi, vt dixit iuriſconſultus in leg. ſi
verò nõ remunerandi. §.idem Papinianus.ff.mandati,& ait
Bald.in rubrica, C.de confeſſis,atque Imol.in l. ſi fundum
certo die. ff. de verborum obligatio. & hanc ſententiam
adiuuaret,quæ habentur à Feli.in d.c.ſi cautio.num. 17.ver-
ſic. fallit 12.

Decimooctauò limitabis, vt non vera ſit, quando agens
69 ex tali confeſſione ſiue cauſa probabit in proceſſu cauſam †
nam eo caſu licèt à principio dicatur non ſubeſſe cauſam,
nec expreſſam fuiſſe, quia tamen illa probatur ex poſt fa-
cto ſufficit, ita dicit Bal.in dicta l.generaliter.in 5.& 7. quæ-
ſtione, quem refert,& ſequitur Felin.dicto ca. ſi cautio.nu.
21.verſi. fallit vlt.

CONCLVSIO 349.

ARGVMENTVM.

Confeßio extraiudicialis parte præſente an, & quando plenè probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio extraiudicialis parte præſente plenè probat, & releuat ab alio onere probandi.*
2 *Confeßio extraiudicialis facta in præſentia perſonarum plenè probat,etiam quòd pars non adfuerit præſens.*
3 *Pars præſens dicitur quando nuncius, vel negotiorum geſtor pro abſente acceptat confeßionem.*
4 *Negotiorum geſtor tenetur actiones cedere, & per eundem acquiritur domino ratum habenti.*
5 *Confeßio extraiudicialis ſi fiat parte præſente, plenè probat tam in ciuilibus, quàm in criminalibus.*
6 *Confeßio extraiudicialis parte abſente in ciuilibus nihil probat, in criminalibus verò facit tãtummodo indicium ad torturam, ſiue fiat præſente parte, ſiue abſente, vt ibi per totum.*
7 *Confitens in ciuilibus habetur pro condemnato.*
8 *Confeſſus in ciuilibus non appellat, ſed in criminalibus appellare poteſt.*
9 *Confeßio extraiudicialis in ciuilibus facit ſemiplenam probationem, & in criminalibus ſolummodo indicium.*
10 *Confeßio extraiudicialis facta parte abſente reſpiciens cauſam ciuilem transfert onus probandi contrarium in confitentem, & plene probat, quando agitur de declaratione actus ambigui ex confitentis ſola voluntate prouenientis.*
11 *Confeßio extraiudicialis quando à parte non fuerit acceptata, non obligat confitentem.*
12 *Renunciatio non nocet renuncianti, quando non fuit acceptata per partem.*
13 *Acceptatio confeßionis fieri debet à parte tempore, quo fit confeßio, & non ex interuallo.*
Contrarium, num.14.
14 *Acceptatio partis non requiritur in confeßione extraiudiciali.*
15 *Confeßio ſi fit in fauorem præſentis, acceptatio præſumitur ex parte eius.*
16 *Acceptatio partis præſentis in confeßione extraiudiciali quando requiratur, & quando non, vide ibi diſtinctionem.*
17 *Confeßio extraiudicialis per verba diſpoſitiua probatur, ſed non per verba enunciatiua.*
18 *Confeßio iurata operatur etiam facta parte abſente.*
Contrarium num. 19.
19 *Confeßio iurata in abſentia partis non valet.*
20 *Confeßio facta calore iracundiæ non nocet, niſi detur perſeuerantia.*
21 *Homo intenſo calore promotus non eſt in plenitudine intellectus.*
Iratus à furioſo non diſtat, niſi in tempore. ibi.
Delictum incipit, qui delinquentem ad iram prouocat. ibidem.
22 *Confeßio ex cauſa mutui non probat intra biennium, niſi aliter probetur vera numeratio.*
23 *Confeßio extraiudicialis facta parte præſente, ſi tendit ad reſciſſionem iuramenti, non inducit plenam probationem contra illud niſi probetur per quinque teſtes rogatos.*
24 *Probatio admiſſa à iudice parte contradicente, & proteſtante nõ valet, etiam ſi pars non appellet.*
25 *Confeßio facta cum cauſa non nocet, licèt probetur.*
26 *Confeßio cum cauſa ſemiplenam probationem facit.*
27 *Confeßio extraiudicialis licèt ſit ſine cauſa, probat plenè liberationem.*
28 *Confeßio Prælati dicentis aliquid, ex quo reſultet liberatio alicuius debitoris, præiudicat eccleſiæ, & tenet etiam facta ſine conſenſu capituli.*
29 *Confeßio Prælati non præiudicat eccleſiæ, niſi aliter veritas probetur.*
Et ibi contrarium.
30 *Confeßio ſi facta fuerit inter perſonas prohibitas, & ſuſpectas non probat.*
Prælato dicenti ſe donare ſeruitoribus ob benemerita, & ſeruitia, non creditur, niſi aliter probetur, ibidem.

1 Confeſsionem extraiudicialem parte præſente † plenè probare, colligere eſt ex Pauli reſponſo in leg. Publia Meuia.§.fin.ff.depoſit.atque in l.cum de indebito. §.fi. ff. de probatio.& ex Imp. Iuſtin. reſcripto in l. generaliter. in fi.& ibi Doct. C. de non nume.pecu.ita etiam docuit Bald. in l.1. nume. 4. C. ne ex delict.defunct. & in l.quoniam,numer. 7.in fi.in præſenti tex. ff.de his, qui not. infa. atque Ioan.And.in rubr.de probat.quibus adhæret conſulendo Soci. conſilio 228. numero 9.volum.2.vbi vult, ipſam leuare onere probandi,& idem in conſilio 20. columna penultima, in primo volumine,& hanc concluſionem ponit Duen.in reg.119. ita etiam cauit Aymo Crauet. conſilio 267.numero 1.part. 2.& videre eſt

re eſt ex reſcripto Imp. Alex.in l.cum te.la. 2. C. de tranſact.
atque ex Imp.Iuſtinia.in l.fi.C.de fideic.& ex Summo Pont.
in c.per tuas. de probat. quod ſcribentes varijs in locis pro-
bauere, vt Imol. conſil. 138. colum.2.poſt med. Alex.conſil.
53.colum.1. in fin.verſic. & idem in effectu,lib.1.& in conſil.
76.in 2.dubio. lib.6.& conſi.19.colum.1. volum. 4. vide Fel.
in capitulo capitulum, de reſcript.num. 12. Rober. Marant.
in ſuo Specul.part.6.act.5.titu.de confeſſ.num.2. & ſeq. Io-
doc.Domhauder.in capit.173.num.5.prax. ciuil. Abb. in ca-
pitulo ſi cautio,de fid.inſtrum.colu.3.verſi. 2. quærit gloſ.&
2 hanc cõcluſionem intellige tunc etiam procedere, † quan-
do fuerit facta in præſentia perſonarum , etiam ſi pars non
adfuerit præſens.ita Fel.in d.cap.at ſi clerici.de iud.vbi mul-
tos adducit.
Verùm vt melius hæc concluſio percipiatur, ſciendum
3 eſt,præſentem partem dici, † quando nuntius vel negotio-
rum geſtor pro abſente acceptat confeſſionem , vt conſul-
tus reſpondit Crauet.conſil.272.num.16.Ratio eſt,quia per
negotiorum geſtorem acquiritur domino ratum habenti
4 † cum negotiorum geſtor teneatur actiones cedere. l.hu-
iuſmodi,in princ. ff. de legat.1.Bar.in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſti-
pulor.ff.de verb.oblig.ita in confeſſione facta coram nego-
tiorum geſtore tradit Aret.in conſ.64.colum.1.verſi.ſecun-
dum patet.
Primò amplia,vt procedat tam in ciuilibus, quam in cri-
5 minalibus † dummodò talis confeſſio fiat parte præſente,
vt placuit Dec.conſi.146.num.3. Abb.in capitulo at ſi cleri-
ci,num.16.de iud. verſi. primo caſu. vbi teſtatur Inno. idem
volentem in capitulo inquiſitioni, de election. idem apertè
ſenſit Anton. de Butr. Imo.& ipſe Abb. in capitulo olim ex
literis.de reſcrip.& iſtud verum eſſe, & de plano procedere
* in ciuilibus per * communem Doctorum ſententiam dixit
idem Dec.dicto conſi. 146. licèt in criminalibus aliqui con-
tradicant,huc vergit etiam tex.in capitulo fin.de ſucceſſ.ab
inteſt.c.fin.de confeſſ.capitulo per tuas. de probat. l. gene-
raliter, C.de non numer.pecu.& tradidit Anto. in dicto ca-
pitulo at ſi clerici. Iacob. de Aret. in l. quando,ff.de his,qui
6 not.infam.ſecus ſi parte abſente † quia tunc in ciuilibus ni-
hil probat,vt me docuit Vlpia.in l.certum.§.ſi quis abſente.
ff.de confeſſis,& Scæuola in l.vltima, & ibi gloſ.ff.de inter-
rog.actio. atque gl.in l.cum de indebito.§.vltimo,ff.de pro-
** batio. & hanc magis ** communem opinionem dicit Her-
cul.in tract.de proban.negat.nume.198. verſiculo 46.fallit.
In criminalibus autem facit tantummodo indicium ad tor-
turam,vt Abbas ſcripſit in cap.at ſi clerici. in princ.verſicu-
lo ad quem effectum,de iudi.dicto capitulo olim. de reſcri.
Anton. de Butr. in dicto capitulo at ſi clerici.numer.14. vbi
* Imol.dicit hanc eſſe * communem opinionem. Idem volu-
it Rot.deciſione 180. in titu. de confeſſ.Fel.in cap.ſi cautio,
num.24. de fide inſtrum.verſiculo quarta declaratio.Barto.
in l.fin.verſicu.iſtæ tamen præſumptiones. ff.de quæſt.& in
verſiculo,ſed quæro vtrum,quorũ ſententiæ adhæſit Corn.
conſi.232.incip.conſtat, verſiculo & ideo,volum.3.& conſi.
186. incip.in cauſa , in litera H.volum. 4. gloſſ.& Barto.in l.
capite quinto,ff.de adult.Roman.in conſi.177.colu.2.Bald.
in l.ictus fuſtium. ff. de his, qui not.infam.& de hoc dicitur
in concluſione,confeſſionis factæ parte abſente, & confeſ-
ſionis,in criminalibus , in fin.
Contra tamen opinionem illam , quæ ſeſe habet, iſtiuſ-
modi confeſſionem factam parte præſente probare tam in
ciuilibus,quàm in criminalibus ſenſit Imol. in dicto capitu.
* at ſi clerici.vbi teſtatur * cõmunem opinionem eſſe in con-
trarium quoad criminalia ſcilicet,in quibus,inquit,confeſ-
ſionem huiuſmodi non probare , ſed efficere tantummodo
indicium ad torturam , ſiue fiat præſente parte , ſiue abſen-
te,hocq; pacto inquit eſſe interpretanda,&intelligenda di-
cta Bar.& gl.in dicta l.capite quinto,& hanc Imolæ opinio-
nem ſequutus eſt Aret.in dicto cap.at ſi clerici.Bartol. in l.ſi
confeſſus.de cuſto.reorum.Salycet.in l.vnica. C. de confeſ-
ſis. column. 5. Innocent.in capitulo eum cauſa. de teſtib.&
Floria.in dicto capit.at ſi clerici.Bald.in l.quoniam.ff.de his
qui not. infam. vbi ait, nihil referre, an parte præſente , vel
abſente facta fuerit talis confeſſio , quia vtrobique facit in-
dicium ad torturam, iuxta Alex. in l.magiſtratibus. ff. de iu-
riſd.omn.iud.atque Ange. in dicta l.1.de confeſſ. Fel. in cap.
olim.num.4. de reſcript. vbi reprehendit æquiparationem
Abbatis in dicto capitulo at ſi clerici. de confeſſ. crimin. ad
7 confeſſ.ciuil. ex triplici cauſa.† Primò, quia in ciuilibus ha-
betur pro condemnato confitens.l.vnica. C.de confeſſ. ſed
in criminalibus non ita, Bar.in l. 1.ff. de confeſſ.per l.proin-
de.ff.ad l.Aqui. Secundò,quia in ciuilibus confeſſus non ap
8 pellat.2.q.quinta,cap.quæcunq;,†ſed in criminalibus benè
poteſt appellare,capitulo ſi ſpecialis.de appellatio.capitulo
ei,qui.§.ſunt etiam,ſecunda quæſt.6.Tertiò in ciuilibus ex-
traiudicialibus confeſſio facit ſemiplenam probationem,
9 vt in præſenti cõcluſione viſum eſt,†in criminalibus autem
ſecundùm communem facit tantùm indicium.
Præterea ei,quod dicebatur,quòd quando ſcilicet talem
confeſſionem factam parte abſente reſpicientem cauſam
ciuilem,nihil probare,repugnauit Tiraq.de retrac.Lignag.
§.1.gloſſ.14.numer.55.vbi id probat per context.in l.Publia.
§.vltimo,ff.depoſiti.& Cyn.in l.generaliter,in prima,ſecun
da, & tertia quæſtione, C. de non numerata pecunia,Bal.in
l.cum falſa,in 15.oppoſitione,C.de iur. & fact. ignor.vbi di-
10 cit,†vt etiam transferat onus probandi contrarium in con-
fitentem,& plenè etiam tunc probet, quando agitur de de-
claratione actus ambigui ex confitentis ſola voluntate præ-
uenientis.Idem voluit Abb.in ca.fin.de confeſſ.num.15.vbi
Anto.de Butr.
11 Limita modò,vt prędicta concluſio nõ procedat † quan-
do talis confeſſio à parte nõ fuerit acceptata,quia tunc non
obligat confitentem,ita aſſeruit Cyn. in l.vnica. in 6. quæſt.
C.de confeſſ.& ibi Salyc.in 15.oppoſitione,& in l.iubemus.
C.de libera. cau. & in l.generaliter.in 6.quæſtion.C.de non
numerata pecunia,vbi refert ſe ſæpius ita conſuluiſſe.Idem
voluit Bald.in auth.quod obtinet.C.de probat.quod etiam
placuit Dec.conſi.146. colum. 1. Alexand.in conſi.20.num.
1.volum. 4.& in conſi.111.numer.7.volum.3.& in conſi.174.
num.2. volum.6. & conſi. 212.colum.6.in fin.volum.6.& in
conſi. 81. volum. 4. quem ſequitur Cardin. Alban. in lucu-
brat.ad Bart.in l.vni.ff.de offic.conſul.num.28.quæ quidem
ſententia plurimos tum conſulentes , tum etiam profiten-
tes habuit aſſeclas,vt Aret. conſi.26.colum.fin.Bald.in l.ſu-
us, ſecundo not. C. de repud. hæred. Flor.in l.fi.ff.de inter-
* rog.act.Cur.Sen.in conſ.78.vbi dicit eſſe * cõmunem. Cur.
* Iun.in conſi.149.vbi etiam ipſe de * communi teſtatur.Soc.
reg.63.ſecunda ampliatione,Vital. in tract. clauſul. clauſula
54.Bertran.in conſi. 83.& 86.column.2.volum.2.& conſilio
216.columna ſecunda,volumine tertio,Rebuff.in concord.
fol.253.Curt. Sen. in conſilio 77. numero primo.Hippolyt.
in rubr.C. de probat. numer. 126. vbi adducit Bald.in ſimili
in capitulo cum veniſſent,per illum text.in tertia columna,
12 de eo,qui mitt.in poſſ.rei ſer.cau. vbi inquit † renunciatio-
nem non nocere renuncianti , quando non fuit acceptata
per partem , & ibidem ipſe Marſil. obſeruat talem accepta-
13 tionem à parte debere fieri tempore,quo fit cõfeſſio,†non
autem ex interuallo , ad quod probandum affert gloſſ. in l.
conſenſu.ff.de act.&oblig.& in l.1.ff.de contrahen.emptio-
ne,nec deſunt ſexcenti huius ſententiæ aſſectatores , adeſt
in primis , qui illam ſequitur Abb. in capitulo dilectus , de
ſponſ.Cyn.in l.vnica.quæſtio.6.C. de confeſſ. vbi etiam Sa-
lyc.in dicta oppoſitione 15. & idem in d.l. iubemus.& in d.l.
generaliter,quæſt. 6. vbi etiam dicit ſe pro hac parte ſæpius
conſuluiſſe Alexand.conſilio 364.incip.in cauſa appellatio-
nis.Flor.de Sancto Petro in l.fin. ff.de interrog.act. Alexan.
in conſilio 90.incipien. ferè , in prima columna,volumine
primo,Franc.de Curt. in conſil. 77.incipien.ſuper articulo
& idem Marſi.in l.de vnoquoque,numer.124.ff.de re iudic.
& in ſingul.129. Ioan. de Imol. quem ſequitur ibi Fel.nu.23.
in dicto capitulo ſi cautio,de fid. inſtrumen. Fel.in capitulo
capitulum,verſiculo item crucis,numero 12. de reſcript.Ia-
cob. de Sancto Georg. in l. procuratore , numero ſecundo,

ff.de interrog.act.Caſſa.in conſue.Burgun.in tit. de retract.
rub.10.§.12.nume.3.Iaſ.in l.poſtquam,numero ſecundo, C.
de pact. & idem Iaſ.in l.error,num. tertio, C. de iur. & fact.
* ignor.vbi dicit * communem, Pariſienſ.conſil.34. numero
29.volum. 1. Curt. Iun. in l. prima,numer.41.C.de pact. Alciat.in rubrica, ff. de verborum obligat. numer. 3. vbi dicit
* * communem.
14 Adſunt etiam plurimi,qui contrariã opinionem, † quòd
non requiratur partis acceptatio ſequuti ſunt,vt Anton. de
Butrio, in capitulo vltimo,numer.12. de confeſſ.& ibi Abb.
numer.15.idem in capitulo cum dilectus, numero 5. de ſucceſſ.ab inteſt.& ibi Andr.Barb.numer.4.Socin. conſil.228.
nu.6.vbi dicit hanc eſſe veriorem,Dec.in ca.at ſi clerici,nu.
137.de iudic. & in l. poſtquam liti,column.1.& 4.C.de pact.
* & ibi Clandeſt.column.2.vbi teſtatur de * communi.Ruin.
conſilio 128.colum.4.volum.2.Gual. caut.6.de l.Franc.in c.
fin.col.3.de iureiurand. in 6. Cotta in memor. in verb.confeſſio.el 2.in medio.Aret. conſi.60.Alcia.ſibimet contrari-
* us in tract.de præſumpt.in 3.regula,præſump.21.num. 6.vbi
num.10.dicit, hanc eſſe * communem omnium penè canoniſtarum opinionem,& eſſe veriorem.Eandem opinionem
probauit Ioan. Bap. de S.Seuerino in repetit.l.admonendi.
ff.de iureiur. vbi dicit, hoc eſſe de mente omnium canoniſtarum.d.c.cum dilectus. Eandem etiam opinionem eſſe dicit veriorem de iure, & illam ſequitur ſibimet contrarius
15 Alex.in l.3.num.3.C.de repud.hæred.Cuius ratio eſt,† quia
cum confeſſio fiat in fauorem præſentis, præſumitur acceptatio ex parte eius.l.qui patitur.ff.mand.& per ea,quæ notant Bart. & Docto. præcipuè Iaſ.num.70.in l.quæ dotis.ff.
ſolut.matrim. quam opinionem etiam tenet Andr. de Exea
in libro pactorum, nu. 4. vbi dicit, contrariam opinionem
eſſe rigidam,& Ioa.Gualdenſ.in tracta.de art. teſtan.titul.6.
cautel.6.num.2.

Sed hanc prudentum litem poteris ſedare per diſtinctio-
16 nẽ Purpu.in l.poſtquam.col.9.C.de pact. vbi inquit † quòd
aut quæritur,an talis confeſſio ita præiudicet confitenti, vt
non poſſit reuocare eam, & tunc requiritur partis præſentis acceptatio,& hoc pacto intelligendam eſſe primam opinionem concludit, ſi verò quæratur de acquiſitione iuris
tantummodo, quod competit parti ex tali confeſſione, dicit,quod non requiritur acceptatio partis,ſed ſufficit,quod
fuerit præſens, & ex hac diſtinctione ceſſat omnis dubitatio,& repugnantia.

Secundò limitare poteris, vt concluſio, vera ſit,quando
17 confeſſio fit per verba diſpoſitiua,† ſecus ſi per verba enunciatiua,quia tunc non probat,ita habetur ex tex.c.fin.& ibi
Abb.numer.19. & Doct.de ſucceſſ.ab inteſt.vt per not.in l.
optimam.C.de contrah.& committ. ſtipul. & in l.ex his. C.
de teſta.milit.& in l.nuda.ff.de donat.& in c. ſi Papa. de priuileg.lib.6.l.non nudis. & l. non epiſtolis. C. de prob. & latius infra dicemus concluſione de confeſſione per verba enunciatiua,cui opinioni adhæret etiam Matth.ab Afflict.in
deciſio.Neapol.105.nu.3.

Quod tamen intellige verum, niſi eſſet confeſſio iurata,
18 † quia tunc operatur etiam facta parte abſente, ita tradidit
Fel.in c.ſi cautio,col. 5.1.limi.de fid.inſtru.reſpondit Alexa.
conſi.85.vol. 7. quod multis conſulentibus tum etiam profitentibus placuit,vt Oldra.conſ.291.col.1.in fi.Bal.in conſi.
344.vol.4.Soc.in reg.63.fall.8.Bar.poſt.gl.in auth.ſacramenta puberum.col.2.& 3.vbi etiã.Bald.col.4.C.ſi aduerſ. vend.
Ant.de Butr.in c.fi.de ſucceſ.ab inteſta.col.pen. Corn.conſil.113.col.3.vol.1.Marſi.in rub.C.de prob.col.22.& in l.pen.
colum.10.de q.& in ſing.202.Rui.conſi.101.col. fi. volu.1.&
conſil.180.col.2.volum.1.conſi.73.col.fi.vol.5.conſil.41.col.
4.vol.4.Corn.conſi.323.col.fin.vol.1.Bal. in l. pactum quod
dotali.C.de collat.q.9.Anchar.in c. licèt mulieri.colu. pen.
de iureiu.in 6.Imo.in c.cum contingat.col.63.verſi.item vlterius.de iureiur.Fel.in d.c.ſi cautio.nu.24.Matth.de Afflic.
dec.164.nu. 4. Pan.in d.c.fi. nu. 19. ſequitur Marant.d.act.5.
par.6.titulo de confeſſio.nu. 4.
19 Ab iſta intelligentia † quod ſcilicet confeſſio iurata in abſentia partis non valeat, diſſenſit Iaſ.in auth.ſacramenta puberum.col.6.C.ſi aduerſ. vend.vbi dicit, vltramontanos ita
* * communiter ſentire,idem voluit Georg. Nat.in c. quamuis.de pact.in 6.colu.6.quod etiam placuit Sal.in d.auth.ſa-
** cramenta puberum.col.4. ſed ** magis cõmunem priorem
dicit Gabr.in tit.de confeſ.conclu.1.nu.43.de iureiu.

Tertiò limitabis, niſi confeſſio eſſet facta calore iracun-
20 diæ, † quia non nocet, niſi detur perſeuerantia,ita ad verbum reſpondit Paulus I. C. in l. quicquid calore. ff. de reg.
iur.atq; repetijt idem Paulus in l.diuortium, la 2.ff.de diuor.
& ita fuit conſtitutum in c.ſi quis iratus.2. q.3.& eſt gl.in ca.
ex literis, in verbo admonita.& ibi Abb.de diuor.quã gloſſ.
ſequitur Philip.Dec.in d.l.quicquid calore.nu.5. & ibi Hieron.Cagn.ff.de reg. iur. quam ſententiam cæteri ſcribentes
ſequuti ſunt, vt Hippo.in l.1.§.quæſtionum.ff.de quęſt.idem
Hipp.in repet.rub.C.de probatio.nu.116. & ita per illam gl.
ſenſit Fel.in ca.ſicut alij.de iureiu.vbi plenè hanc materiam
enucleauit, & ibi Abb. idem Fel.in c.dilecti filij,nu.15.cum
ſeq.de excep.& in c.Matth.de ſimo. & in c. cum te.nu.9.de
ſent.& re iud.Iaſ.in l.ſi quis filium.C.de inof.teſt.Marc.Ant.
Bauer.in tract.de virtu.iura.nu.144. idem Abb.in c. fi.nu.11.
de confeſſ.idem Pan.& Dec.in c.at ſi clerici.de iud.idẽ Abb.
in c.cum venerabilis.poſt gl.2.de excep.& in cap.cum olim.
2.de priuileg.Ant.de Butr.in c. olim. de reſcript.Rom.ſing.
514.& Marant. loco ſupracitato, nu. 10. & nouiſſimè Card.
Alba.in ſuis lucubrat.ad Bar.in l.item, ff.de offic.conſul.nu.
23.ver.illud etiam ſcias. Ad hoc etiam pertinet effatum Bal.
egregium in c.1.§.ſi quis verò.in fi.de pact.iur.fir.vbi inquit,
21 † hominem magno calore promotum non eſſe omninò ſuę
mentis compotem, & iratum à furioſo non diſtare, niſi in
tempore,& ideo non dicitur delictum incipere, ſi deliquit,
ſed ille,qui eum ad iram prouocauit, ita ait Ariſt.quem refert Bal.conſi.143.incip.ſuper quæſtione,numer.1. ver.item
quod dicti fratres.vol.2.

Quartò limitare poteris in confeſſione ex cauſa mutui,
22 quia nõ probat intra biennium, † niſi aliter probaretur vera numeratio, vt per tot.titu.C.de non nu. pecu.& per tot.
inſtitut.de literar.obliga.& dixit Maran.d.par.6.act.5.tit.de
* confeſſ. nu. 9. & hoc * vbique Doct. fatentur, vt in dictis titulis latiſſimè eſt videre.

Quintò limita concluſionem non procedere, quando talis confeſſio tenderet ad reſciſſionem inſtrumẽti in ſcriptis
celebrati,& delictum reſpicientis, quia tunc talis confeſſio
23 parte præſente facta, † non inducit plenam probationem
contra illud inſtrumentum, niſi per quinq; teſtes rogatos
probetur,iuxta apertiſſimũ tex.in l. teſtium.C. de teſt. cum
* auth.ibi poſita.vbi Doct.* omnes,gl.in c.teſtes in gl.magna.
in fin.3.quæſt.9.& ita decidit Afflict.in d.deciſio. 105.nu.4.
& per Duen.regul.119.incip.confeſſio,in 6.fallent. & iudex
admittens aliam probationem parte contradicente,& pro-
24 teſtante,† talis probatio non valet ẽt ſi pars nõ appellet, ita
dicit colligi ex dictis Fel.in c.cum cõtingat.col.2. ver. & nota ad hoc. de offic. deleg. Illuſt. Card. Albanus in ſuis lucubrat.ad Bartol. in d.l.teſtium. vbi etiam ad hoc adducit Anchar.conſi.350.& eundem Fel.in ca.inter monaſterium.col.
14.& nouiſſ.Ioſeph.Ludo.deciſ.Peruſ.deciſio. 82.nu.11.li.2.

Sextò limitabis, quando confeſſio fuit facta ſine cauſa,
25 † vt ſi confiteor me debere ex cauſa mutui, alioqui non nocet,licèt probetur, vt aſſeruit gloſſ. in dicto capitulo teſtes,
in glo.magna,in fine tertia quæſtione nona, & conſulas ea,
quæ fuere addita ad Abb.in capitulo fina.columna tertia,in
quinto notab. de ſucceſſ.ab inteſt. atque ad idem reſpondit
Alex.conſi.68.vol.3. & conſi. 36.volu.5.& conſi.50.& cauit
Paulus in l.cum de indebito.in §.finali,ff.de probat.

Sublimita tamen, vt etſi talis confeſſio non probet quo-
26 ad plenam probationem † faciat tamen ſemiplenam probationem,iuxta ſententiam Marantę in dicto ſuo Spec.dicta
parte ſexta, act. 5. tit. de confeſſ.nu.6.auctoritate permotus
Alex.in conſ.4.col.pen.1.vol.atq; Spec.tit.de confeſ.§.nunc
videndum,colum.3. verſi.ſed quæ eſt ratio,cum alijs ibi per
eum allegat.

Hanc

Hanc ſublimitationem videas in ſecunda limitatione ad
concluſionem de confeſſione facta ſine cauſa, vbi latè, &
plura cumulantur.
Secundò ſublimitabis, vt intelligatur hanc limitationem
locum habere, quando agitur de inducendo obligationem,
ſecus ſi agatur de liberando aliquem, vt ſi Titius fateatur
Sempronium nihil ſibi debere ex cauſa mutui, & hoc dicat
27 præſente Sempronio, † quia tunc confeſſio huiuſmodi licèt
ſit ſine cauſa, probat plenè liberationem, vt reſpondit Papi-
nianus in l. tale pactum, ff. de pact. & ibi Iaſon in principio,
* & hanc opinionem * communiter teneri à Doctoribus in l.
tale pactum, teſtatur Marant. in loco iam ſæpè citato ſub
numer. 6.
Quam ſublimitationem amplia, vt etiam procedat in
præiudiciũ eccleſiæ, quòd ſcilicet prælatus confiteretur ali-
quid, ex quo reſultaret liberatio alicuius debitoris eccleſiæ
28 † nam tunc talis confeſſio præiudicat eccleſiæ, & tenet, et-
iam ſi facta fuerit ſine conſenſu capituli, vt habetur ex alle-
gat. per Caſtrenſ. conſil. 34. numer. 2. incip. ego Paulus. vo-
lumine primo, quem refert, & ſequitur Dec. conſil. 474.
num. 5. & vide, quæ infra dicemus in concluſione de confeſ-
ſione Prælati.
Et de hac ſecunda ſublimitatione vide in quarta limita-
tione ad concluſionem de confeſſione facta ſine cauſa, vbi
latè.
Septimò limita in confeſſione Prælati † quia non præ-
29 iudicat eccleſiæ, niſi aliter veritas probetur, vt docuit gloſſ.
in capitulo dudum, de elect. il ſecundo, in verb. veritate, &
gloſſ. in capitulo præſentium. de teſt. in ſexto, in verb. con-
uentam, cuius etiam meminit Crauet. in tract. de antiquit.
temp. in 1. parte, verb. propoſitum noſtrum, nume. 68. verſi.
ſimiliter in obligatione, adducit Anchara. conſil. 30. incip.
viſo diligenter, atq; Socin. conſil. 23. colum. 3. volum. 4. atq;
* reſpondit Rom. conſi. 389. vbi teſtatur de * communi, num.
1. quod & probauit Bald. conſil. 277. num. 1. & 2. volum. 1. &
tradidere gloſſ. & Cano. in cap. fi. de præſump. Soci. conſil.
15. nu. 2. vol. 1. Menoch. de recuper. poſſeſ. remed. 9. nu. 106.
cum ſequen. ita etiam ſentit Abb. in c. fi. de præſcript. quod
adiuuat id, quod dicit Ioann. Andr. in addit. ad Speculat. in
rubric. de reb. eccleſ. non alienan. Afflict. in deciſio. Neapo-
litana, deciſio. 165. num. 4. de quo plenè per Fel. in c. edoceri.
de reſcript.
Contra hanc limitationem, quòd ſcilicet confeſſio Præ-
lati non noceat eccleſiæ, tenet apertiſſimè Rota deciſione
in titu. de confeſſ. deciſ. 3. in nou. incip. confeſſio prælati. vbi
adducit pro ſe c. 1. vt lit. non conteſt. c. 1. de confeſ. c. fin. de re
iud. c. ſuborta. de depoſ. c. 1. & c. potuit. de loca. & conduc. c.
cum dilectus, de cap. mo. & Bellamer. deciſ. 696.
Octauò limitabis, quando talis confeſſio fuerit inter per
30 ſonas prohibitas, & ſuſpectas, † quia non probat, vnde non
creditur prȩlato dicenti ſe donare ſeruitoribus propter be-
nemerita, & ſeruitia, quæ ab eis recepit, niſi aliter probare-
tur, vt obſeruauit Ioan. And. in addit. ad Spec. tit. de reb. ec-
cleſ. non alienan. & docuere Bar. & Doct. in l. poſt contra-
ctum, ff. de dona. ex quorum dictis multa ad hanc limitatio-
nem ſpectantia colligere poteris, l. per diuerſas. C. mand. &
in l. ſi donatione, C. de collat. & in l. 1. §. nec Caſtrenſ. ff. eod.
Illud verò, quod dicit Io. Andr. in d. tit. de reb. eccleſ. non
alien. in ſpecie benemeritorum confirmat, quod dicit Ti-
raq. in l. ſi vnquam, C. de reuoc. don. nu. 103. vbi vult, quod
niſi alijs adminiculis talis confeſſio probetur, non valeat,
idem voluit Bal. conſi. 447. in fi. li. 5. & reſpondit in hanc ſen-
tentiam Iaſ. conſ. 154. col. 5. ver. 1. pro iſta parte, lib. 2. atq; tra-
didit Guid. Pap. in l. ſi voluntate, C. de collat. & in tract. præ-
ſump. col. 6. ver. ſi pater donet.

CONCLVSIO 347.

ARGVMENTVM.

Confeßio facta abſente parte an probet.

SVMMARIVM.

1 Confeßio facta abſente parte nihil probat.
Contrarium num. 2.
3 Confeßio abſente parte facta in iudicio non nocet abſenti.
4 Confeßio ad hoc vt valeat pars adeſſe debet, & illam acceptare.
5 Renunciatio non nocet renuncianti, quando non fuit acceptata per partem
Acceptatio fieri debet tempore, quo fit confeßio, & non ex interuallo, ibidẽ, & vide contraria, quæ ſequuntur, & cõcordantias.
6 Pars ſufficit, quòd ſit præſens in his, quæ ad ſui fauorem ſpectant, & illa etiam ſi taceat, acceptare intelligitur.
7 Confeßio quando fit ſiue in iudicio, ſiue extra circa illa, quæ ſolum declarant voluntatem cõfitentis, valet etiam abſente parte, & vide ibidem diſtinctiones vſq; ad num. 8.
8 Confeßio facta abſente parte in criminalibus non nocet confitenti, & ibi contrarium.
9 Cõfeßioni abſente parte, vt valeat, & operetur quid requiratur. vide remißiuè.
10 Confeßio circa matrimonium quomodo non præiudicet.
11 Matrimonium iudicari non debet ex nominatione vxoris in præſentia, & ex tractatu, etiam quòd de eo concurreret fama, ſi aliud non probetur, & ibi contrarium.
12 Præſentia partis de æquitate canonica nõ requiritur in cõfeßione.
13 Confeßio abſente aduerſario valet, & tenet in cauſis ſpiritualibus, & eccleſiaſticis.
14 Confeßio ſi fiat iudici per viam voluntariæ iuriſdictionis tenet & probat, dummodo iudex, vel alia publica perſona recipiat illam nomine partis abſentis.
15 Confeßio facta in iudicio abſente parte tenet, ſi pars eſſet citata, & eſſet caſus, quo poſſet procedi contra abſentem, quia tunc habetur pro præſenti.
16 Confeßio facta in libello, vel poſitionibus, vel exceptionibus, & in qualibet alia ſcriptura in iudicio producta, vt parti detur, tenet, & probat.
17 Confeßio facta in ſupplicatione porrecta Principi probat ipſum confitentem.
18 Confeßio facta in iudicio abſente parte, lite conteſtata tenet, ſed facta ante conteſtationẽ litis poteſt reuocari, mutari, & libellus corrigi.
19 Cõfeßio in criminali abſente accuſatore probat, quia iudex ſupplet, cũ in publicis cauſis ſufficiat eius præſentia, ſecus ſi agatur de crimine ciuiliter.
20 Intellectus §. ſi quis abſente. l. certum. ff. de conf.
21 Confeßio facta in vltima voluntate abſente parte, non probat, nec confitenti nocet, niſi nomine abſentis acceptetur à parte, vel ab eius nuntio, vel à notario publico, vel alia perſona.
22 Confeßio etiam ſi geminata fuerit, multiſq; modis probetur per teſtes, abſente tamen parte, non probat.
Vide ibi contrarium.
23 Confeßio geminata ſi fiat per verba enunciatiua probat, quia facit ceſſare iuris præſumptionem, nec præſumi poteſt erronea, ſed ex certa ſcientia, & probat etiam quoad ea, quæ non dependent à voluntate ſolius confitentis.
24 Cõfeßio facta abſente parte probat ſaltem ſemiplenè in fauorem abſentis.
Contrarium num. ſeq.
25 Confeßio abſente parte facta non probat, nec ſemiplenè, adiuncta tamen alij veriſimilitudini ratione loci, & temporis præſumptionem facit.
26 Confeßio licèt non probet facta abſente parte, transfert tamen onus probandi in partem contrariam.
27 Confeßio ſi fiat ad liberandum abſente parte ſemiplenè probat.
28 Cõfeßio abſente parte etiã quòd fiat calore iracũdiæ, probat quoad indiciũ, ſi reuocata non fuerit, quod indiſtinctè permittitur.
29 Confeßio facta abſente parte dummodo ad minus per duos teſtes probetur, ſemiplenã probationẽ facit, ſed ſi per vnum tantum, facit nec plenã, nec ſemiplenam probationẽ, nec etiã indicium.
30 Dictum vnius, dictum nullius dicitur.
31 Confeßio ſi directò tendit ad obligandum aliquem confitentem, ſemiplenè probat, ſed ſi principaliter ad approbandum aliquid, ex tali approbatione abſenti acquiritur obligatio.

32 Declara-

32 *Declaratio voluntatis facta cum vno præiudicat quoad omnes.*

33 *Vigore confeſſionis, & approbationis inſtrumenti tanquam veri, omnes, quorum intereſt, licèt abſentes, poterunt agere contra approbantem, & confitentem.*

34 *Confitens alias promiſiſſe centum pro dote filiæ ſuæ, plenè probat ipſam promiſſionem.*

35 *Si in inſtrumento quis dixerit, mutuaſſe centum Fabio, quæ ego apud eundem depoſueram, ex tali inſtrumento, & confeſſione me etiam abſente depoſitum probatur.*

36 *Confeſſio quomodo, & quando cognoſcatur facta ad aliquem obligandum principaliter, & ad aliquid probandum idē factum, & obligatum.*

37 *Confeſſio abſente parte ſi geminata fuerit, plenè probat.*

Vide contrarium ſub num. 43.

38 *Confeſſio ſola vnica facta abſente parte inducit ſemiplenam probationem, & duæ confeſſiones duas ſemiplenas, quæ ſimul iunctæ perficiunt plenam probationem.*

39 *Geminatio deliberationem præſupponit.*

40 *Conſenſus geminatus tantum operatur, quàm iuratus.*

41 *Pactum geminatum potens eſt ad agendum.*

42 *Geminatio demonſtrat enixam mentem ſe obligandi.*

43 *Confeſſio vt dicatur geminata requiritur, quòd habeat interuallum, & talis habet vim, ac ſi in iudicio facta fuiſſet.*

44 *Confeſſio geminata ſi facta fuerit per verba enunciatiua, plenè probat.*

45 *Reiteratio deliberationem præſupponit, & ideo à confeſſione geminata recedi non poteſt, nec reuocari prætextu erroris.*

Contrarium vide num. 48.

46 *Error non præſumitur in actu geminato.*

47 *Error ad minus probari debet non in genere, ſed cauſa erroris.*

48 *Confeſſio licèt geminata ſit, prætextu tamen erroris ab ea recedi poteſt.*

49 *Confeſſio geminata etiam iurata, prætextu erroris reuocari poteſt, ſicuti etiam illa, quæ facta eſt poſt terminum ſtatutum ad reſpondendum, licèt non ita de facili admitti debeat erroris allegatio.*

50 *Confeſſio geminata licèt prætextu erroris reuocari poſſit, tamen in confitentem transfert onus probandi cauſam ſpecificam erroris.*

51 *Confeſſio, vt dicatur geminata, non ſufficit, quòd pluries vno, & eodem tempore aliquis fateatur, ſed per interuallum.*

52 *Confeſſio geminata facit ceſſare exceptionem rei non traditæ.*

53 *Confeſſus bis ex interuallo recepiſſe pecuniam, vel dotem non amplius opponere poteſt exceptionem non numeratæ pecuniæ, vel dotis.*

54 *Confitens, ſi onus probandi non numeratum fuiſſe in ſe aſſumere velit, confeſſio eius geminata non faciet ceſſare probationem in ſe ſuſceptam.*

55 *Confeſſio geminata ſi probetur per teſtes ſingulares tantum, licèt geminata fuerit parte præſente, nihil probat.*

56 *Teſtes ſingulares nullo pacto regulariter probant.*

57 *Confeſſio facta parte abſente de æquitate canonica facit plenam probationem.*

Vide ibi contrarium.

58 *Aequitas canonica præſentiam partis in confeſſione non conſiderat, ſed ſolam mentem confitentis, & de æquitate canonica quis ſolo conſenſu obligatur.*

59 *Aequitas canonica in cōfeſſione facta abſente parte ſeruatur non ſolum inter clericos, ſed etiam inter laicos eccleſiæ ſubiectos, & ſi cauſa agatur in foro ciuili.*

60 *Confeſſio licet parte abſente facta ſit, ſi tendit ad liberādum, plenè probat.*

Contrarium num. ſeq.

61 *Confeſſio liberatoria facta parte abſente non probat.*

62 *Cōfeſſio facta abſente parte in liberatione iudiciali probat, quando iudex recipit pro abſente.*

63 *Confeſſio facta in renunciatione litis etiam parte abſente probat, dummodo renunciatum fuerit præſente iudice, vel alia publica perſona pro abſente acceptante.*

64 *Renunciatio litis licèt operetur quoad litem, & cauſam, non tamen per eam in ſpiritualibus cenſetur renunciatum iuri.*

Beneficium non vacat per renunciationem litis, & cauſæ.

65 *Beneficium, vt vacet, neceſſe eſt, quod fiat renunciatio in manibus illius, qui poteſt illum inſtituere.*

66 *Beneficium directò renuntiari non poteſt in manibus non habentis poteſtatem, nec indirectè cedendo liti, & cauſæ.*

67 *Renuncians liti, & cauſæ in prophanis cenſetur renunciare etiam iuri.*

68 *Confeſſio abſente parte valet in renunciatione iuris realis, in qua non requiritur partis præſentia.*

69 *Confeſſio parte abſente ſi iurata fuit, probat propter vinculum iuramenti.*

Contrarium nu. 74.

70 *Iuramentum facit, vt quis deliberatè, & ex certa ſcientia ad actum acceſſiſſe dicatur.*

71 *Actio de iure ciuili non oritur per iuramentum.*

72 *Quæſtio iuramenti eſt ſpecialis etiam in foro ciuili.*

73 *Obligatio per iuramentum acquiritur Deo, qui ſemper eſt præſens.*

74 *Confeſſio etiam iurata facta abſente parte non probat.*

75 *Confeſſio cum iuramento abſente parte valet non ſolùm, ſi dum confitetur, iurat, ſed etiam ſi confiteretur ſe iuraſſe.*

76 *Confeſſio de præſtito iuramēto, tantum operatur, quantum ipſa præſtatio.*

77 *Confeſſio facta per verba in veritate ita fuit, probat, cum illa inducant quandam ſpeciem iuramenti.*

78 *Modi quidam iuramenti per verba.*

79 *Confeſſio etiam iurata ſi emanaret in fauorem incapacis, vel inter perſonas prohibitas, non probat.*

80 *Confeſſio omnis emanans inter perſonas prohibitas præſumitur fraudulenta.*

81 *Confeſſio ſi facta fuit in inſtrumento etiam abſente parte, probat contra confitentem.*

82 *Ratio dati, & recepti facta inter aliquos, licèt ſit facta in abſentia partis, inducit probationem quoad alios.*

83 *Confeſſio ſi facta ſit de his, quæ dependent ſolum ex voluntate confitentis probat abſente parte.*

84 *Ratificans ex ratificatione obligatur.*

85 *Approbatio inſtrumenti tanquam veri prodeſt omnibus ius habentibus ex illo inſtrumento, qui poſſunt agere contra approbātem ex illa approbatione vti obligatum ex eodem inſtrumento, licèt non fuerint præſentes huiuſmodi approbationi.*

86 *Approbatio teſtamenti facta à filio præterito prodeſt hæredi inſtituto etiam abſenti.*

87 *Actus approbationis dependet à ſola voluntate approbantis, & ideo non requiritur præſentia.*

88 *Declaratio voluntatis facta cum vno præiudicat quoad omnes.*

89 *Ratificatio facta parte abſente non probat, niſi tendat ad declarandam voluntatem ratificantis.*

90 *Partis præſentia requiritur, vbi agitur de obligando.*

91 *Partis præſentia ad nullum alium finem requiritur, niſi vt conſtet de illius conſenſu.*

92 *Confeſſio quando tendit ad declarationem dicti ſui probat parte abſente.*

93 *Confeſſio ſi facta fuit fauore piæ cauſæ probat, etiam parte abſente, quia Deus cenſetur illam pro pia cauſa acceptare.*

Deus dicitur vbiq; præſens pro eccleſia ſua.

94 *Stipulatio facta pro abſente etiam verbis directis in ipſos abſentes, valet in pijs cauſis.*

95 *Confeſſio facta fauore dotis probat parte abſente etiam per verba enunciatiua non geminata, ſed ſimplicia, & emiſſa propter aliud.*

96 *Confeſſio facta in foro pœnitentiali in abſentia partium probat, nec reuocari poteſt.*

97 *Confeſſio facta in cauſa ſpirituali, vt puta matrimoniali, abſente parte probat.*

Contrarium ibi.

98 *Confeſſio in cauſa ſpirituali facta coram quocunque laico & ſacerdote in præſentia probat in criminalibus, in ciuilibus verò regulariter non probat.*

99 *Confeſſio abſente parte, quando fit pro exoneratione conſcientiæ, tenet & probat.*

100 *Confeſſio facta de depoſito apud ſe facto probat abſente parte, ſicuti etiam, ſi quis confitetur habuiſſe aliquid ab aliquo cauſa pignoris.*

101 *Confeſſio omnis extraiudicialis reſpiciens ſalutem animæ plenè probat.*

102 *Relictum factum pauperibus pro exoneranda conſcientia, quare reuocari non poßit.*

103 *Confeßio facta in teſtamento poteſt à teſtatore quandocunque reuocari.*

104 *Confeßio facta in epiſtola plenè probat, nam per eam videtur quis alloqui abſentem.*

Idem eſt in confeßione facta in apocha, & in facta per nuncium, ſed de confeßione facta in epiſtola ſublimita, & reſtringe, vt ibi per totum.

105 *Mandatum de contrahendo matrimonio etiam poſt concluſum matrimonium reuocari poterit, & matrimonium non valebit.*

106 *Confeßio facta in epiſtola, ſi antequam præſentetur, ego morior, non probat, quoad hæredes meos, nec eis præiudicat.*

107 *Confeßio realis habẽdo rem pro derelicta, in abſentia partis probat.*

108 *Renunciatio de iure reali, ſiue expreßè ſiue tacitè facta fuerit, probat, & valet in fauorem abſentis.*

109 *Confitens rẽ ſuam, eſſe alterius, videtur velle rem in alium transferre, & non propterea perdit dominium.*

110 *Confeßio, & renunciatio in realibus non nocet parti abſenti.*

111 *Confeßio ſi ſit ſuper iure reali, vt ſuper dominio probat, & in dominijs antiquis plenè probat, licèt ſit extraiudicialis parte abſente.*

112 *Confeßio quando acceptata eſt per aliquem nominẽ abſentis, & abſens eam ratam habet, plenè probat.*

113 *Abſens poteſt ratum habere, quod eius nomine actum eſt.*

114 *Renunciatio iudicialis abſenti prodeſt, quando à iudice recepta fuerit pro abſente.*

Intellige vt ibi.

115 *Acceptans pro abſente eſſe debet publica perſona.*

116 *Confeßionis acceptationem, ſi ille, cuius nomine acceptatur, ratam habet, plenè probat, etiamſi acceptans non haberet mandatum, & non eſſet tabellio.*

117 *Confeßio ſi facta fuerit in apocha parte abſente, quandocunq; illa apocha peruenit ad creditorem, plenè probat.*

118 *Confeßio facta in libro rationum, & mercatorum plenè probat parte abſente, dummodò liber confectus ſit parte mandante tacitè, vel expreßè.*

119 *Confeßio criminalis facta abſente parte facit ſaltem indicium ad torturam.*

120 *Confeßio facta parte abſente extraiudicialiter plenè probat, quando agitur de deslaratione actus cuiuſpiam dubij ab eo, qui confitetur, facti.*

121 *Confeßio facta præſente fideiuſſore licèt principali abſente, plenè probat.*

122 *Confeßio facta coram negotiorum geſtore, etiam ſi ſit priuata perſona plenè probat, ac ſi præſente parte facta fuiſſet.*

123 *Confeßio facta coram nuntio plenè probat.*

Factum à nuntio videtur propriè factum à domino.

124 *Confeßio ſi facta fuerit coram toto, vel maiori parte populi, & in ciuilibus, & in criminalibus præſumptionem inducit, ex qua ſequi poteſt condemnatio, niſi purgatio fiat.*

125 *Confeßiones extraiudiciales, abſente parte non probant quoad præiudicium tertij.*

126 *Confeßio facta abſente parte ſi erronea fuit, reuocari poteſt ante concluſionem in cauſa.*

127 *Concluſio in cauſa quid ſit.*

128 *Allegare poſt concluſum in cauſa idem eſt, vt allegare poſt ſententiam, aduerte vt ibi.*

129 *Confeßio facta à Principe valet etiam abſente parte.*

1 Confeſſionem factam abſente parte † nihil ꝓbare, optime reſpon-
dit Vlp. in l. certum, §. ſi quis abſente, ff. de confeſ. & cõſuluit
Scæuola in l. vlt. & ibi gl. ff. de interrog. acti. & docuit gl. in l.
cũ de indebito, §. vlt. ff. de proba. quorum ſñiam poſteriores
iureconſulti ſequuti ſunt, vt Bal. conſi. 380. nu. 5. volu. 5. Rui.
conſi. 199. nu. 13. vol. 2. gl. in c. fi. ext. de confeſſ. & in l. vnica,
C. d. tit. Hippo. Marſi. in. rub. C. de probat. nu. 89. Bart. in le.
generaliter, col. 2. C. de non num. pec. vbi tamen diſtingue,
vt per eum. Natt. conſi. 21. nu. 9. lib. 1. idem voluit Abb. & gl.
in c. fin. de ſucceſſ. ab inteſt. Afflict. in d. conſ. 12. nu. 2. & de-
ciſ. 337. nu. 6. Bar. & Doct. in l. admonendi, ff. de iureiur. Pa-
riſ. conſi. 120. nu. 4. vol. 1. Marſi. in ſingul. 339. Craue. in tract.
de antiq. temp. par. 1. f. 34. col. 3. num. 45. & Fel. in c. ſi cautio,
nu. 25. ver. modo prædicta, de fide inſtrum. vbi limitationes
** multas & plurimos idem ſentientes refert, & hanc eſſe ma-
gis ** communem opinionem, atteſtatur Hercu. in tract. de
proban. negat. n. 198. verſ. 46. fallit. & rationem reddit Spec.
tit. de confeſ. §. nunc videndũ, ver. nunc dicendum. Albenſ.
etiam aſſeruit conſ. 95. nu. 10. & ad id latè ſe fundit Ant. Gab.
tit de confeſ. lib. 1. concluſ. 1. quem tu ipſe conſulas.

Ab iſtorum tamen ſententia diſceſſere Tiraq. de retract.
lignag. §. 1. gl. 14. nu. 55. vbi id probat per l. Publia. §. vlt. ff. de-
poſi. & Cyn. in l. generaliter. in 1. 2. & 3. q. C. de non nu. pecu.
Bal. in l. cum falſa. in 1. oppo. C. de iur. & fac. ignor. vbi dicit,
2 † quod transferat onus probandi contrarium in confiten-
tem. & plenè probãt tunc, cum agitur de declinatoria actus
ambigui, & ibi per eundem Tiraq. & hanc opinionem ad-
iuuant adducta in 1. limitatione principali ad hanc conclu-
ſionem, vt infra.

Primò ampliabis quod diximus, cõfeſſionem factam ab-
3 ſente parte non probare, etiam procedere in iudicio, † in
quo facta non nocet abſenti, per d. §. ſi quis abſente, vbi gl.
in prin. & in l. 1. ff. de confeſ. cui adhæret Bar. in d. §. ſi quis ab-
ſente, vbi aſſeruit ſe ſemper conſuluiſſe, vt procurator, ſeu
pars curet apponẽda in actis illa verba parte præſente, quod
etiam animaduertit gl. magna in d. ca. fi. de confeſ. vbi etiam
Fel. poſt eum, col. 4. Card. in d. c. ſi cautio, de fid. inſtrumen.
Bald. in l. 1. C. de lit. conteſt. Albe. de Roſa. in l. non ſolum, §.
ſi liberationis, ff. de liberat. leg. & pro hac opinione facit, ꝙ
4 dicit, & ſtrictius Alex. in conſ. 20. vol. 4. vbi vult, † vt non ſo-
lum pars adſit, ſed etiam illã acceptet ad hoc vt valeat, idem
placuit Sal. in l. 1. C. de confeſ. in 15. oppo. & in l. iubemus. C.
de liber. cau. & ait Bal. in l. 3. C. de repud. hæred. & idem Sal.
in l. generaliter. C. de non nu. pecu. in 6. qu. vbi refert ſe ita
ſæpius conſuluiſſe, hoc idem confirmauere plurimi conſu-
lentes, & profitentes, ex quorum numero adeſt Dec. conſil.
146. col. 1. Bal. in auth. quod obtinet, C. de proba. Alex. conſ.
3. nu. 7. vol. 3. & in conſ. 174. nu. 2. vol. 6. & in conſi. 212. col. 6.
in fin. vol. 6. conſ. 81. vol. 4. Card. Alb. in lucubra. ad Bar. in l.
vni. ff. de off. conſ. nu. 28. Cur. Sen. conſ. 77. n. 1. Marſi. in rub.
C. de proba. n. 126. vbi refert Bal. in ſimili in c. cum veniſſent.
per illum text. in 3. colu. de eo, qui mit. in poſ. rei ſer. cau. vbi
5 inquit † renunciationem non nocere renuncianti, quando
non fuit acceptata per partem, & ibidẽ ipſemet Marſ. obſer-
uat, vt talis acceptatio debeat fieri tẽpore quo fit cõfeſſio,
non autem ex interuallo, ꝙ pluribus ibidem comprobant,
& ab opin. Alex. ſtat idẽ Marſ. in l. de vnoquoq;, nu. 124. ff. de
re iud. Inn. in d. c. ſi cautio. de fid. inſtr. vbi Fel. nu. 23. & idem
Fel. in c. capitulum S. Crucis, nu. 12. de reſcript. Iaſ. in l. poſt-
quã, nu. 2. C. de pact. & in l. error, nu. 3. C. de iur. & fact. igno.
* vbi dicit, hanc eſſe * communem. Aret. conſ. 26. col. fi. Bal. in
l. ſuus, 2. no. C. de repud. hære. Flor. in l. fi. ff. de interrog. act.
* Cur. Sen. conſi. 78. vbi ipſe quoque de communi * teſtatur,
* Cur. Iun. conſi. 149. vbi etiam ipſe * communem dicit, Soc.
reg. 63. 2. ampliat. Vital. in tract. clauſ. clauſ. 54. Bertran. conſ.
83. & 86. col. 2. vol. 2. & conſ. 16. col. 2. vol. 3. Pariſ. conſ. 34. nu.
29. vol. 1. Alciat. in rub. de verb. oblig. nu. 3. vbi etiam ipſe aſ-
* ſeruit de * communi.

Verumtamen principali dicto repugnat Pet. de Bellaper.
in l. 1. C. de confeſſ. nu. 18. vbi etiam Cy. nu. 7. qui dicit hanc
* fuiſſe * communem opi. Vgolini in ſuis diſt. in tit. de confeſ.
incip. ad eorum verboſam reclamationem. & idem Cyn. in
auth. generaliter, C. de epiſ. & cler.

Contra verò dictum Alex. ipſemet ſibi contrarius ſentit
6 Alexand, in l. 3. nu. 3. C. de repud. hæred. vbi dicit, † ſatis eſſe
partem

partem eſſe præſentem in his, quæ ad ſui fauorem ſpectant,
nam illa etiam ſi taceat, acceptare intelligitur, & hanc opi-
nio. ſequutus eſt Ant. de Butr. in c. vlt. nu. 12. de confeſſ. & i-
bi Abb. nu. 15. & idem Abb. in c. cum dilectus. nu. 5. de ſuc-
ceſ. ab inteſt. & ibi And. Barb. Soc. ſibi etiã diſſimilis in conſ.
* 228. nu. 6. vbi de * communi tam ius Cæſareum, quam Pon-
tificium profitentium pro hac opinione teſtatur, quod & ar
riſit Dec. in c. at ſi clerici, num. 137. de iud. & in l. poſtquam
* liti, col. 1. & 4. C. de pact. & ibi Claud. vbi teſtatur de * cõmu-
ni col. 2. & reſpondit Aret. conſi. 60. atq; Alcia. ſibimet con-
trarius in trac. de præſump. in 3. reg. de præſump. 21. nu. 6. vbi
* nu. 10. dicit hanc eſſe * cõmunem, & veriorem, eandem opi-
nionem confirmauit Ioa. Bap. de S. Seuerino in repet. l. ad-
monendi. ff. de iureiu. Ruin. conſi. 128. col. 4. vol. 2. & Cotta
memor. in verb. confeſſ. el 2. in medio.

Sed hi inter ſe diſſidentes auctores, quo ad primum di-
ctum hoc pacto conſentient, ſi conſules Ant. de But. in c. fi.
de confeſ. Io. And. in tit. de confeſſion. §. ſequitur verum ſu-
per 2. Bal. & Sal. in l. vni. C. de cõfeſ. Bal. in auth. generaliter,
in col. pen. C. de epiſ. & cler. Abb. in d. c. fi. nu. 15. vbi inquit,
7 † ꝙ qñ confeſſio fuerit facta ſiue in iudicio, ſiue extra circa
illa, quæ tm̃modò declarant voluntatem ipſius confitentis,
veluti, ſi quis diceret, ſe aluiſſe aliquẽ animo donandi, tunc
valet confeſſio etiã abſente parte, per l. Neſennius. ff. de neg.
geſ. aut emanauit talis confeſſio circa illa, quę pendent à vo-
luntate duorũ, & tunc aut per modũ voluntarię iuriſdictio-
nis, & tunc talis confeſſio valet, & tenet, dum̃odo à iudice,
vel ab alia publica perſona fuerit acceptata, ꝓ parte abſente,
per c. quanq̃. de vſu. li. 6. & per no. in c. dudũ. de conuer. con-
iug. & in auth. generaliter. C. de epiſ. & cler. ſi vero fuerit fa-
cta per viam contentioſæ iuriſdictionis, & parte non citata,
non valet, vt in d. §. ſi quis abſente. ſi verò pars fuerit citata,
tunc valet in caſib. in quibus poteſt ꝓcedi cõtra abſentem,
aliàs ſecus, per l. properandum. §. non autem reus. ff. de iud.

Quod verò pertinet ad reconciliationem ſecundi dicti,
ſcribentium diſſidium tollere poteris per Purpur. in l. poſt-
quam, col. 9. C. de pact. vbi in hæc verba loquitur, aut quæ-
ritur, an talis confeſſio emanata abſente parte ita valeat, vt
noceat confitenti, vt reuocari non poſſit, nec ille contra il-
lam venire valeat, & tunc requiritur partis præſentia, & ac-
ceptatio, & hoc pacto dicit intelligendam eſſe priorem opi-
nionem, aut quæritur de acquiſitione iuris, quod competit
parti ex tali confeſſione, & dicit, quòd non requiritur par-
tis acceptatio, ſed ſufficit, quod fuerit præſens, & ita cõclu-
dit procedere poſteriorem opinio.

Secundo loco amplies velim principalem cõcluſionem,
8 vt vera ſit etiam in criminalibus, † in quibus nõ nocet con-
fitenti abſente parte, vt auctor eſt Abb. in c. de hoc. de ſimo.
colu. 1. & decidit Rot. deciſio. 1. tit. de confeſſ. in nou. docuit
Compoſtel. in c. olim. de reſcrip. ſuper verb. confeſſis. cauit
Alex. conſil. 120. col. 8. vol. 2. Fel. tradidit in c. olim. de reſcri.
nu. 2. vbi diſſerit latè de effectu extraiudicialis confeſſionis
in criminalibus, & affert pro hoc dicto gloſſ. in d. c. de hoc,
de ſimo.

Sed in alia omnia diſceſſere glo. & Doct. in c. fi. de ſucceſ.
* ab inteſt. Marc. Anto. Blanc. in tract. de indicijs, nu. 205. vbi
9 teſtatur de * communi, vbi etiam tradit † quidnam requira-
tur, vt talis confeſſio valeat, & operetur. Idem dicit Tinda-
rus in tract. de probat. vbi trac. de confeſ. ver. nunc de crimi-
nalium. in prin. gl. in l. ictus fuſtium. de his, qui not. infa. Bar.
* in l. admonendi. ff. de iureiur. Alexa. & Soc. qui hanc * com-
munem aſſeruere in l. magiſtratus. vbi Dec. de iuriſ. om. iud.
* Abb. & * communiter canoniſtæ in c. at ſi clerici, de iud. gl.
& Bar. in l. capite quinto, ff. de adult. Bal. & Ang. in l. 1. C. de
confeſ. Pariſ. conſ. 153. nu. 26. vol. 4. qui teſtatur Bar. ita etiam
ſentientem in l. quæro. ff. de ædil. edic. Iaſ. in d. l. admonendi.
fol. 16. col. 2. vbi multa per eum. Paris de Put. in tract. de ſyn-
dicatu, in verb. tortura. Rom. conſi. 8. nu. 1. Bero. conſil. 197.
nu. 13. cum ſeq. vol. 5. vbi latè.

Tertiò ampliabis, vt etiam procedat generalis concluſio
10 † in confeſſione circa matrimoniũ, vt ſi quis diceret, ſe con-
traxiſſe matrimonium cum Titia, & illam vxorem vocaret,
quia non præiudicat, ita cauit Soc. Iun. conſil. 88. nu. 27. 28.
& 29. vbi teſtem laudat Alex. in conſi. 150. amplius etiam di-
11 centem, hoc eſt, vt ex nominatione vxoris in præſentia † &
etiam ex tractatu nõ debeat iudicari matrimonium, etiam ſi
de eo concurreret fama, ſi aliud non probetur, vt per eũ, &
idem Alex. in conſi. 154. viſo themate, lib. 5. & conſi. 152. viſo
proceſſu. eo. lib. idem ſentire videtur Gabr. in tit. de confeſſ.
conclu. 1. nu. 19. vbi multos allegat.

Ab his totus eſt diuerſus Dec. in conſ. 88. nu. 1. & 2. vbi et-
* iam de * communi atteſtatur, & adducit D. Ant. de But. in c.
12 ſi cautio. de fide inſtru. & Card. ibidem, qui aſſerunt † de æ-
quitate canonica non requiri præſentiam partis in confeſ-
ſione, idem ibidem voluit Imo. per glo. 3. in 1. q. 7. c. quoties,
el 2. & no. Bal. in c. innotuit, in tex. ibi, ſequuta confeſſione.
de elec. vbi inquit, quod in cauſis ſpiritualibus, & eccleſia-
13 ſticis valet † & tenet confeſſio abſente aduerſario, & idem
Bal. tradidit in l. rationes. circa fin. C. de prob. in ver. aduerte
ſi iſta confeſſio. cum ſim. vt tradunt recentiores in d. capitu.
ſi cautio.

Limita tamen primam ampliationem, niſi fiat confeſſio
14 iudici per viã voluntariæ iuriſdictionis, † veluti ſi nulla mo-
ta cauſa quis dicat iudici, ſe teneri Titio, per d. l. generaliter,
vt aſſeuerauit Fel. in d. c. ſi cautio, n. 22. & hanc limitationem
confirmat Cyn. in l. 1. C. de confeſ. num. 7. & in d. l. generali-
ter. C. de epiſc. & cler. num. 7. & Pet. de Bellaper. in d. l. 1. C.
de confeſ. nu. 18. vbi ad hoc allegat tex. in l. non quaſi, ff. rem
pup. ſalu. & l. 1. §. dirigere, ff. de magiſtr. & ſuffragatur etiam
huic eidem limitationi Ant. de Butr. & Abb. in c. fi. poſt nu.
15. de confeſſ. vbi ipſe Abb. dicit hoc eſſe verum, dũmmodo
iudex, vel alia publica perſona recipiat illam nomine partis
abſentis, per c. quanquam, de vſuris. li. 6. & per no. in ca. du-
dum. de conuer. coniugat. idem voluit Fel. in ca. capitulum.
col. 12. de reſcript. Imol. in d. c. fin. col. 5. Ang. in l. 1. ff. de con-
feſſ. quibus reſpondendo accedit Ioa. de Anna. in conſil. 85.
colu. fin. & à multis alijs fuit traditum, vt à Sal. in d. l. gene-
raliter, C. de non num. pecu. col. 5. & in d. l. 1. C. de confeſſ. 15.
oppoſit. dec. Toloſa. 349. vbi cum apoſtillis. Albe. in d. l. cer-
tum. §. ſi quis abſente. ff. de confeſ. ſed hæc limitatio depen-
det ex ſuperiore declaratione, & concordantia ad amplia-
tionem, vt ibi eſt videre.

Secundò limita eandem primam ampliationem, niſi pars
15 eſſet citata, † & eſſet caſus, quo poſſet procedi contra ab-
ſentem, per l. properandum, §. 1. & 2. C. de iud. vt tradidere
Fel. in c. ſi cautio, de fide inſtrum. nu. 23. & Soc. reg. 89. ver. 2.
fallit. Bal. in l. poſtquam liti, col. pen. C. de pact. Pau. de Caſt.
in l. certum. §. ſi quis abſente. ff. de confeſſ. Imo. in ca. fin. de
confeſſ. col. 5. Sal. in l. generaliter. col. 5. C. de non nu. pecu.
& in l. vnica. 15. opp. C. de confeſ. vbi Alber. ver. 5. quæritur,
Ioan. Andr. in add. ad Spec. in tit. de confeſ. §. nunc ſequitur.
verſic. 7. & eſt ratio, quia tunc habetur pro præſente, ita in-
quit Soc. d. reg. 89. verſ. 2. fallit, vbi adducit Bart. in d. l. vnica,
in fi. C. de confeſ.

16 Tertiò limitabis prædictam ampliationem primam, † ni-
ſi quis confiteretur in libello, vel poſitionib. vel exceptio-
nib. ita ſciuere Impp. Diocletia. & Maximia. vnà cum Ac-
curſ. in l. cum precum, C. de lib. cauſa, concord. text. in l. ru-
ra. C. de om. agr. deſert. lib. 11. & tex. in l. 2. C. de inſtit. & ſub-
ſtit. ſub cond.

Et hanc tertiam limitationem quamplurimi probauere,
vt Rom. in conſi. 91. viſis ac percunctatis. in fin. & in conſ. 13.
neſcio quid, in prin. Alex. conſi. 71. clariſſimè domine, nu. 4.
ver. primo quia, lib. 3. Ioa. And. in d. §. ſequitur, ver. 7. Bart. in
d. l. certum, §. ſi quis abſente, ff. de confeſſ. Abb. in d. cap. fin.
col. 4. vbi Imo. col. 5. Bart. in l. 2. §. fi. ff. de iure fiſci. Purpura.
in l. poſtquam liti, colum. 9. poſt Bal. in fi. C. de pact. Salycet.
in d. l. vnica. 15. oppoſ. in fi. C. de confeſ. Dec. in l. cum te. la 2.
C. de tranſact. vbi Iaſ. & Alexand. idem Iaſ. in l. 2. C. de inſtit.
ſub cond. col. 2. vbi etiam Dec. colum. 2. Fel. in d. c. ſi cautio.
colum. 9. in 9. limita. Rui. conſil. 73. col. fi. num. 8. volu. 5. Iaſ.
in d. §. ſi minus. Inſtit. de actio. col. 3. Quod idem erit in qua-
libet

libet alia ſcriptura in iudicio producta, vt parti detur, ita di-
cit, & generaliter infert Imol. in l. nuda ratio, col. 1. ff. de do-
na. Fel. in d. 9. limit. quod & placuit Hippo. in ſingu. 202. Bal.
in d. l. 1. col. 1. de confeſ. Idem text. in l. 2. C. de inſtit. & ſubſti.
ſub cond. ibi cum ex ijs precib. quas in libello, vbi Bald. An-
gel. & Mod. idem aſſeruit Cardin. in cap. examinata, in 1. col.
de iur. & colligere eſt ex reſcripto Imp. Iuſti. in l. 1. C. de his,
quæ pœn. nomi. vbi Bart. & Doct. in d. §. ſi quis abſente, Are.
Inſtit. de act. col. 31. in fi. Paul. de Caſtr. in d. l. 2. C. de conſt. &
idem procedit in confeſſione facta in ſupplicatione porre-
cta Principi, ita dicit Gabr. in titu. de confeſſ. concl. 1. nu. 13.
vbi allegat Mart. Laud. in tract. de principi. conclu. 87. licèt
ibi hoc non dicat, ſed bene pro hoc facit text. & ibi not. Bal.
& Sal. in l. cum precum, C. de lib. cau. & hoc traditum fuit à
Iaſ. in d. l. cum te, la 2. nu. 12. col. 9. C. de tranſ. & ijdem Iaſ. in
d. l. 2. nu. 4. & Dec. ibid. num. 6. & 7. C. de inſtit. & ſubſtit. & à
17 Dec. in conſil. 534. col. 2. vbi latè tradit pro hoc dicto, † vt ſ.
confeſſio facta in ſupplicatione porrecta Principi probet
contra ipſum confitentem. ſed de hoc latius in concluſione
de confeſſione facta in precib. infra. Hanc etiam limitatio-
nem intelligas procedere lite conteſtata, nam ante conte-
18 ſtationem litis poteſt talis confeſſio reuocari, mutari † & li-
bellus corrigi, ita ait Soci. in regu. 89. in 1. fallent. vbi multa
allegat ad hoc.

Quartò limita eandem ampliationem primam, niſi con-
fiteretur in criminali abſente accuſatore, † quia iudex ſup-
19 plet, ſecundum Bald. in l. ea quæ. in vlt. colum. C. quomo. &
quan. iud. & in d. l. generaliter. C. de epiſc. & cler. Vnde dicit
Bald. in d. authen. generaliter. quòd dictus §. ſi quis abſente,
20 loquitur de confeſſione † cuius receptio non pertinet ad
officium iudicis, ſed partis. Idem placuit Deci. in l. cum te.
circa fin. C. de tranſact. vbi dicit, in publicis cauſis ſufficere
præſentiam iudicis. Fel. in d. cap. ſi cautio. de fide inſtrumen.
colum. 5. Anton. de Butr. in capi. ſi conſtiterit. in fi. de accu-
ſat. ſecus autem ſi ageretur de crimine ciuiliter, iuxta ſen-
tentiam Abb. poſt D. Anton. in cap. olim. ad fi. extr. de reſcri.
Fel. vbi ſupra, nu. 23.

Quartò amplia principaliter concluſionem, vt habeat
locum, etiam ſi confeſſio facta fuerit in vltima voluntate
21 parte abſente, † quia tunc non probat, nec confitenti no-
cet, niſi acceptata fuerit à parte, vel ab eius nuncio, vel à no
tario publico, aut alia perſona nomine abſentis, vt traditũ
fuit ab Ant. de Butr. & Imol. in d. c. ſi cautio. atq; à Bartol. &
Bald. in l. non ſolum. §. ſi liberationis. ff. de liberat. leg. & in
l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de leg. 3. & in l. Lucius. §.
quiſquis. el 2. ff. de leg. 2. per illum text. quibus accedit Abb.
in cap. fi. de ſucceſſ. ab inteſt. in 5. col. quos refert, & ſequitur
Fel. in d. ca. ſi cautio. nu. 23. & 24. & Soc. reg. 89. in 3. amplia-
tione, & de hac ampliatione dicam infra in concluſione
confeſſio in teſtamento facta.

Reſtringitur, vt notatur infrà in concluſione confeſſio
in teſtamento facta, & per Fel. in d. c. ſi cautio. nu. 24.

Quintò amplia principaliter, etiam ſi fuerit geminata,
† & etiam ſi per mille teſtes de diuerſis confeſſionibus, et-
22 iam ſi per vnum teſtem de veritate, & alium de confeſſio-
ne, vel pluribus de confeſſione non conteſtibus, item per
teſtem de veritate, & alium de fama, vel per plures de fama,
& confeſſione, vt reſponſum fuit à Crauet. conſil. 267. per
totum, lib. 2. quem omnino videas, nam in eo loco iſtud &
latè, & ex profeſſo diſputat, & ibi nonnulla contraria etiam
reperies, quæ hic non recenſentur, vt illum omninò videre
cogeris, nam perpulchrè loquitur, & Pariſ. conſuluit in con
ſil. 152. col. 3. lib. 4. & idem ſequitur Hercula. in tract. de pro-
ban. negat. nu. 198. verſ. 15. fallit.

Contra tamen hanc ampliationem, dum loquitur de ge-
minatione, ſenſit Rom. in l. nuda. ff. de donat. cuius ſenten-
tia multos habuit aſſeclas, vt Caſtrenſ. in l. Publia. §. fi. ff. de-
poſ. Corn. conſilio 123. columna fin. volumi. 1. & in conſilio
135. columna 4. volumi. 1. Socin. conſilio 15. verſicul. tertius
tractatus. volum. 1. Dec. conſilio 163. columna 1. Curti. Iuni.
conſilio 168. columna 2. Grammat. conſil. ciuil. 79. colum. 2.
Felin. in cap. ſi cautio. columna 10. in 3. limit. de fid. inſtrum.
Socin. regul. 89. in 3. fallen. vbi adducit text. in d. cap. fin. de
ſucceſſ. ab inteſt. quod etiam animaduerſum fuit à Barto. in
d. l. admonendi. columna 12. verſi. his præmiſſis, & in l. cum
ſcimus. C. de agricolis, & cenſitor. libro 11. Iaſ. in repet. d. l.
admonendi. columna 65. & ſequ. & deciſum fuit in deciſio.
Neapol. 164. & deciſ. 333. in antiq. atque id non præterijt Fe-
lin. in d. cap. olim. colum. 5. de reſer. conſuluit etiam Zaſi. in
conſi. 1. volum. 1. & reſpondit Grat. conſil. 2. colum. 2. volu. 2.
& cauit Ruin. conſi. 128. numero 12. in fin. cum ſeq. vol. 2. vbi
23 dicit, † quòd etiam eſt verum, quando talis geminata con-
feſſio fuiſſet facta per verba enunciatiua, & teſtem laudat
Barto. in d. leg. cum ſcimus. & Angel. in lege 1. C. de plus pe-
ti. cap. per tuas. de arbitr. in repetitione. Imò dicit, quod fa-
ciat ceſſare iuris præſumptionem, nec talis confeſſio præ-
ſumi poſſit erronea, ſed ex certa ſcientia, & probat ideò et-
iam quoad ea, quæ non pendent à voluntate ſolius cõfiten-
tis, vt ibi per eum, & de hac opinione vide Gabr. concluſ. 3.
tit. de confeſſ. lib. 1.

24 Primò limita principalem concluſionem, † vt ſaltem ſe-
miplenè probet in fauorem abſentis, ita dicit gloſſ. in l. capi-
te quinto. ff. de adul. atque conſulendo meminit Bart. con-
ſil. 123. factum ſic ſe habet, quod cæteri poſteriores proba-
uere, tum profitendo, tum etiam conſulendo, vt Anto. in c.
fin. de confeſſ. & in c. fin. de iureiur. Bald. in l. 1. C. de furt. Ca-
ſtrenſ. conſil. 82. & 255. Roman. in l. 1. ff. ſoluto matrimonio,
Corne. conſi. 261. columna 1. volum. 3. Crauet. de antiquita.
* temp. part. 1. argumen. 3. num. 30. qui dicit hanc eſſe * com-
munem, & recentiores omnes in l. admonendi, vbi hanc
* * communem pleniſſimè declarant, & præcipuè Iaſ. nume-
ro 158. verſi. circa ſecundum, vbi latè hanc ſententiam pro-
* bat, & infra verſi. tenendo tamen, de communi * teſtatur à
qua, inquit, non eſſe recedendum in conſulendo, neque in
iudicando id etiam aſſeruit Barto. in d. l. admonendi, col. 16.
ff. de iureiur. vbi hoc probat per c. cum dilectus. de ſucceſſ.
ab inteſt. ſequitur Ludo. Roma. conſ. 273. nu. 6. in caſu pro-
poſito. vbi pro hoc adducit l. quæro. §. fi. ff. de ædilit. edic. &
gl. in l. capite quinto, ff. de adulte. Hippolyt. de Marſil. in ru-
brica, C. de probat. num. 89. cum ibi allegatis, Ruin. in con-
ſil. 142. viſo prolixo, numer. 9. vol. 5. teſtatur ad idem Bald. in
rubrica de fide inſtrum. colu. 3. & in l. mater, C. de re. vendi-
cat. Auguſtin. Bero. conſi. 130. num. 40. & 41. libro ſecundo.
* Quorum opinio eſt * communis, vt atteſtatur Purpurat. in
* d. l. admonendi, num. 221. & de hac * communi aſſeuerauit
etiam Crauet. de antiquitate temp. in 1. parte, argumento
tertio, nu. 30.

Ab hac limitatione ſtat etiam Albericus in dicto §. ſi quis
abſente, Abb. in dicto capitulo ſi cautio, columna quarta,
vbi Imol. columna quinta, de fide inſtrumentorum, Roma.
in conſilio trecenteſimo ſeptuageſimotertio, in fine, Caſtr.
conſ. 109. viſa petitione, columna ſecunda, volumine ſecun
do, & in conſilio 296. viſis actis, & actitatis, columna ſecun-
da, volum. 1. Corne. conſilio 288. columna 4. volumine 3. &
in conſi. 123. columna finali, volu. 1. & in conſi. ducenteſimo
decimoquinto, colum. 2. volumine 2. & in conſi. 323. colum.
finali, volumin. 1. & in conſi. 56. columna 2. volumine 2. & in
* conſ. 63. col. 1. in fine, vol. 1. vbi dicit ita * cõmuniter teneri,
Alexand. conſi. 128. volum. ſecundo, columna ſecund. Soci-
nus conſi. 8. columna tertia, & hanc opinionem dicit magis
** ** communem Gabr. in tit. de confeſ. concluſione prima,
nu. quinquageſimotertio, & pro hac facit Afflict. deciſ. 12.
per totum.

25 Sed contrariam, † quòd nec ſemiplenè probet, ſequutus
eſt ſententiam Bal. in l. in bonæ fidei, columna 3. verſi. mo-
dò quæro de viua voce. C. de rebus credit. & reſpondet d. l.
capite quinto, & l. quæro, ſcilicet, quòd in caſu d. l. cõfeſſio
erat adiuncta alij veriſimilitudini ratione loci, & temporis:
ita etiam refert, & ſequitur Feli. in dicto capit. ſi cautio, nu-
mero 30. de fide inſtrum. verſi. fallit 5. & Alexand. conſil. 45.
columna fin. volum. 3. & huic Bald. ſententiæ adhæret Feli.
in d. l. in bonæ fidei, colum. 9. verſic. ſextum exemplum, &

idem Salic.in l.admonendi,vbi etiamRoman.columna 30.
ff.de iureiuran.& ibidem Iaſ.columna 66. Rom.conſil.291.
numero 9. dicit, iſtiuſmodi confeſſionem facere præſum-
ptionem,quod ſequitur Bert.conſi.39.columna 3.volum.2.
Verum quicquid contra afferri poſſit, prior tamen opinio
26 in hoc vera exiſtimatur,† quòd ſaltem transferat onus pro-
bandi in partem contrariam : vt decidit Afflict. in conſtitu-
tione reg.Sicil.1. conſtit.quæ incipit, in cauſa depoſ. §. an ſi
quis,columna 3.& in titul.de feud. dat. in vicem legis com-
miſſoriæ,numero 292.& ad idem diremit Caſſan.ſuper con
ſuetud.Burgun. rub.10.§.12. numero quarto, quos refert &
ſequitur Contard.contra Zenum in ſua allegat.in 2.confeſ.
Et quod transferat onus in confitentem eleganter& doctè,
vt aſſolet,ſcripſit Tiraquell.de retract.lignag.§.primo,gloſ.
14.numero 55.quod comprobat per context. in d.l. Publia.
§.fi.ff.depoſiti.& Cin.in l.generaliter,in prima, ſecunda,&
tertia quæſtione,C.de non nume.pecu.Bald.in l. cum falſa,
in 15.oppoſitione. C. de iur.& fact. igno. vbi iſtud apertiſſi-
mè tradidit.

27 Intelligas velim prædictam limitationem † etiam ſi con-
feſſio fiat ad liberandum:ita gl.ord.docuit in d.l.non ſolùm,
§.ſi liberationis verba,ff.de libe.lega. quam approbat Bald.
in conſi.392.prima part.& conſ.466.quarta par. & in conſi.
10.parte 5.in prin.prima colum.& illam etiam ſequitur Ma-
rant.in tracta. de ord.iud.in 6.part.rubr.confeſſionis,nu.12.
cum alijs, fol.122.

Sed in hoc obſeruandum erit Caſtrenſ.in conſi.79.volu.
2.& Signor.in conſil.33.per totum;& in conſi.96.poſt med.
columna 3.verſi.nec aliquid.& Bartol.in d.§.ſi liberationis:
damnare illam gloſſ. & aſſerunt aduerſari gloſſ. in l.idem in
duobus.ff.de pact.

Ampliabis prædictam limitationem procedere etiam ſi
28 calore iracundiæ facta fuerit, † quia ſi reuocata non fuit
(quòd indiſtinctè permittitur) probat quoad iudicium,vt
Dec.placuit in cap.at ſi clerici,de iud.numero 125.verſicu.3.
limitatur.

Primò ſublimitare poteris, dummodò talis confeſſio
29 probetur minimum per duos teſtes † nam ſi probatur per
vnum teſtem, nullam facit probationem, nec plenam, nec
ſemiplenam, nec etiam inditium,iuxta ſententiam Alex. in
conſi.132.colum.penulti. verſic.non obſtat etiam,volum.5.
Maran.in tract.de ord.iudi.in 5.parte,6.diſtinct.fol.121.rub.
confeſſio. Natt.conſi.18.nume.18.colum.1. Bero.conſi.130.
nu.40.lib.2.

Et vt hanc ſublimitationem corroboremus; hanc ean-
30 dem confirmat vulgatiſſima regula, quæ habet † quòd di-
ctum vnius,dictum nullius dicitur,de quo in c. licèt.ca. ve-
niens,c.iuſiuran.de teſt.& c.admonet.32.qu.2.& in c.in no-
mine domini.de teſtib.

Secundò ſublimitatur,vt eo vſq; vera ſit,ſi talis confeſſio
31 recta via tendat ad obligandum aliquem confitentem,† ſe-
cus ſi principaliter tendat ad approbandum aliquid, veluti
ſi confiteatur aliàs promiſiſſe aliquid, ex qua approbatione
abſenti acquiritur obligatio, vt tradidit Aymo Crauet. tra-
cta.de antiqu.temp. in 1. part. verſicul. viſo de verbis enun-
ciatiuis,numer. quadrageſimoquinto, fol.55.vbi ad hoc ad-
ducit Angel.& Iaſ. in l.non ſolùm. §. morte. ff.de nou. ope.
nuncia.Hercula.de proban.neg.num.198.fol.57. ibi.25. fal-
lit,vbi de hoc ſe reijcit ad Rip.in c.1.numer.54. de iud.idem
placuit etiam Bartol.allato à Crauet.vbi ſuprà in l.is poteſt.
col.4.verſi.nunc videamus.ff.de acquir. hæred. & in l.fin.ff.
de interrogat.actio.Bald.in l.fi.C.de petit.hæredit.Ange.in
32 l.ſicut.C.de repud.hæredit. vbi dicunt. † declarationem vo-
luntatis factam cum vno prçiudicare quoad omnes,& idem
ſequitur Dec.conſi.35.colum.2.numero 5.verſic.& ſic patet
ex prçdictis,& Hippoly.de Marſi.in rubr. C. de probat.nu-
mero 95.colum.2.vbi exemplis id planum facit, videlicet,ſi
quis confiteatur inſtrumentum verum eſſe, & approbat il-
33 lud tamquam verum: † tunc vigore huius approbationis
omnes,quorum intereſt,licet abſentes,poterũt agere con-
tra approbantem,& confitentem,idem voluit Felin. in d.c.
ſi cautio, numero 28. de fide inſtrument. vbi pro hoc affert
Ang.in auth.de hæred.& falc. §.ſi verò expreſſim,colum.4.
vbi quoque Felin.refert Barto.in l.admonendi, columna 8.
ff.de iureiur.Antonius de Butrio,in capi.fin. colum.6.ex d.
titul. de iur.qui ſentiunt contrarium. Idem conſultum fuit
à Curt.Iun.in conſil.168.numer.10.vbi exemplo declarat in
caſu qui ſibi contigit: videlicet, quædam mulier confeſſa
fuit verum eſſe, ſe aliàs promiſiſſe cẽtum pro dote filię ſuę,
34 † nam & hæc confeſſio plenè probat ipſam promiſſionem,
& probat id per text.in d.l.Publia. §.fin. ff. depoſi. & l. cum
de indebito.§.fi.ff.de probat.Curti.in l.triticum.ff.de verb.
oblig.ita in terminis Felin.in cap.M.Ferrarien.columna 18.
de conſtitu.vbi multa allegat.& idem Felin.in d. cap. ſi cau-
tio,columna 18.verſ.fallit 3.de fide inſtrumen.vbi affert tex.
in leg. deſiderium. C. depoſiti.qui optimè facit ad propoſi-
35 tum:in illo enim dicitur,† quòd ſi factum fuiſſet inſtrumen
tum inter te & Fabium, in quo tu dixiſſes mutuaſſe eidem
Fabio centum, quæ ego apud te depoſueram, quòd ex tali
inſtrumento, & confeſſione me etiam abſente probatur
depoſitũ inter te, & me, quem tex.dicit valde inſignem Iaſ.
in l. non ſolùm. §. morte, columna quinta, ff. de nou. oper.
36 nuncia. & in eodem loco idem Curt. explicat † quomodo
cognoſcatur cõfeſſio facta ad aliquem obligandum princi-
paliter,& ad aliquid probandum iam factum,& obligatum:
vt ſcilicet tunc dicatur confeſſio ad obligandum principa-
liter,quando verba confeſſionis ſunt obligatiua de præſen-
ti,quando verò ſunt enunciatiua de præterito, dicitur con-
feſſio facta principaliter ad aliquid probandum, de quo et-
iam meminit Socin.conſi.2. penult.colum. verſic.6. prædi-
cta,&c.idem probauit Tiraq.in tract. de vtroq; retract.nu.
55.gl.14.§.primo.

Secundò limitatur,vt locum ſibi non vendicet, quando
37 huiuſmodi confeſſio fuerit geminata,† nam tũc plenè pro-
bat: vt docuit Barto.in l.cum ſcimus.C.de agrico.& cenſit.
libro 11.per illum text.refert,& ſequitur Ruin.conſi.128.nu.
13.volum.2.vbi ad hoc refert Paul.de Caſt.in l.Publia.§.fi.ff.
depo.& Roman.in l.nuda.ff.de donat.& idem Ruin.reſpon
dit in conſi.10.nume.2.volum.3.cui etiam illud ſuffragatur,
38 † quòd ſola vnica cõfeſſio facta abſente parte inducit ſemi-
plenam probationem: vt ſupra dixi in prima limitatione,er
go duæ confeſſiones faciunt duas ſemiplenas probationes;
quę debent ſimul iungi ad perficiendam vnam plenam pro-
bationem: vt colligere eſt ex cap.fin. de ſucceſſ. ab inteſt. &
* per not. per Bartolum & * omnes in d. l. admonendi, ff. de
39 iureiur. cui etiam illud patrocinatur, † quòd geminatio
præſupponit deliberationem:vt 2.queſt.3.cap.ſi quis natus,
& ibi gloſſ.qui adducit l.ſi mulier.C.ad Velle.præterea hoc
illud confirmat,quod tantum operatur geminatus conſen-
40 ſus † quàm iuratus.cap.cum contingat,& ibi per Abbat. de
fid.inſtrumen.ſequitur Felin.in capit. ſi cautio. numero 39.
eod.tit.vbi hoc comprobat per authen.ſiue à me, ad Velle-
ian. vbi in alienatione fundi dotalis tantum operatur gemi-
natus conſenſus: alioqui ſolus non ſufficeret, quantum ſi
eſſet iuratus,corroboratur per gloſſ. penult.in 3. reſolutio-
ne in cap.ex reſcripto,de iureiur.iuxta l.ſi mulier. C.ad Vel-
leia.vbi ſicut ceſſat exceptio Velleian.per iuramentum, ita
vbi eſt conſenſus geminatus, idemque geminata confeſſio
probat,cui adhæret Gozad. in conſil.79.nu.10. & idem Pa-
ris.conſi.75.num.5.volu.1.& in conſi.120. num.6. eod.volu.
Hippoly.de Marſil.in rubr.C.de probat.numer.91. cum ibi
allegatis.Bart.Socin.conſi.228.num.6.verſicu.non omitto,
volum.2. & Curt.Iun.in conſi.168. nu.8. vbi pro hoc addu-
41 cit illud † quod dicitur de pacto geminato;ſcilicet,quòd eſt
potens ad agendum, l.1.§.debitum.ff.de conſtitu.pecun.ita
etiam tradidit Bald.in l.ſi.per illum text.C.ad l.Falcid.Iaſ.in
l. iuriſgentium.§.ſed cum nulla.colum.3. verſic.limita.ff.de
pact.& Iaſ.latè in rubr.ff.de verbo.obligat.colum.4.vbi hu-
42 ius reddit rationem; † quia geminatio demonſtrat enixam
mentem ſe obligandi,vt videre eſt ex d.l.ſi mulier.C.ad Vel-
leian.addas iſtis Marant.de ordin.iudic.in 6. parte rub.con-
feſſio,fol.122. numero decimoquinto, vbi cum multis alle-
gatis

gatis ponit hanc limitationem, verumtamen quoad hoc, vt
43 confeſſio dicatur geminata, obſeruandum † requiri inter-
uallum; nec ſatis eſſet, quòd ſæpius vno, & eodem tempore
aliquis fateretur, vt ex allatis patet per Diaz. in reg.125. ter--
tia fallentia, & Roman. conſilio 290. numero 7. ait, quòd
talis confeſſio geminata habet vim, ac ſi in iudicio facta
fuiſſet.

Huic tamen limitationi conſulendo aduerſatur Ruin. in
conſi. 72. volum. 4. per totum, vbi palinodiam canendo de
eo, quod contra dixit ante, ſtatuit hanc ſuam vltimam opi-
nionem eſſe veriorem; & ibi latè conatur eam comproba-
re, & interpretari dicta Doctorum in contrariam partem
pro ſua opinione.

Primò amplia prædictam limitationem, vt procedat,
44 † etiam ſi huiuſmodi confeſſio geminata facta fuerit per
verba enunciatiua: quia tunc plenè probat, ſi ita docen-
ti credendum eſt Bartol. in dict. leg. cum ſcimus, C. de agri-
col. & cenſit. lib. 11. quod etiam placuit plurimis alijs, vt An-
ge. in l. 1. C. de plus pet. Ab. in c. per tuas. ex. de arbit. Ruin. d.
conſi. 128. num. 13. volum. 2. Bar. Soci. conſi. 228. num. 6. ver-
ſicu. reſultat ſecundò, volumine 2. & Curt. Iun. d. conſi. 168.
vbi refert Corne. in conſil. 67. columna 3. in princip. vol. 1.
& conſi. 81. col. 6. in prin. eo. vol. vbi in vniuerſum loquitur,
geminationem efficere: vt verba enunciatiua probent, vbi
aliàs non probarent. & idem ſentit Felin. in d. cap. ſi cautio,
nu. 39. verſ. & propter prædictam doctrinam, & idem tenet
Rui. d. conſi. 128. nu. 13. eod. vol. 2.

45 Secundò ampliabis, vt eo vſque vera ſit. † vt ab ipſa con-
feſſione geminata recedi non poſſit, nec reuocari, etiam
prætextu erroris: quia ipſa reiteratio præſupponit delibe-
rationem, vt eſt conſtitutum in 2. q. 3. cap. ſi quis natus, & ibi
gloſſ. quæ affert l. ſi mulier. C. ad Velleia. Idem voluit Rom.
conſi. 346. num. 10. & auth. vt nulli iudi. §. & hoc verò iube-
mus, atque probauit Bartol. in l. cum ſcimus. C. de agricol.
& cenſit. libro 11. cui accedit Felin. in d. cap. ſi cautio. de fide
inſtrumen. atque Bald. in conſi. de ſchiſmate, num. 15. verſi.
Vrbanum namq;, poſito ante rub. C. ſi quis aliqu. teſt. pro-
hib. vbi inquit, eum qui bis aliquid facit, non poſſe contra
illud aliquid opponere, & idem in l. nec damnoſa, C. de pre-
46 cib. Imp. offer. dicit, † in actu geminato non præſumi erro-
rem. ad idem multi conſuluere, & tradidere, vt Dec. in con-
ſil. 185. incip. in cauſa, colum. penulti. Grat. conſil. 12. contra
* quamplures, num. 43. & nu. 68. lib. 1. & hanc * communem
dicit Curt. Sen. conſi. 55. ſuper proceſſu, num. 13. & facit glo.
in c. ex literis. de diuort. ſequitur Archidia. in capit. fi. de iu-
reiur. in 6. Bald. in l. ſi idem, C. de exceptio. quibus adſtipu-
lantur, quæ attulit Ruin. in conſilio 10. numero 12. volum.
3. & idem probauit Bartho. Socin. in conſilio 228. numero
47 48. volumine 2. vbi ait † ad minus probare debere errorem
non in genere, ſed cauſam erroris, ſecundum Bal. in l. error.
C. de iur. & fact. ignor. & in l. iuſiurandum & ad pecunias,
de iureiurand. & hanc ampliationem tenet Marſil. in l. 1. §.
quæſtio. numero 2. cum ſeq. ff. de quæſt. conſil. 113. illumina
quæſo, numero 6. & pro hac adeſt in ſimili text. in l. cordi
nobis, verſ. nemini. C. de emend. Iuſt. cod. & Bald. ſcripſit in
l. cum prec. C. de lib. cau. & in l. 1. C. de confeſſ. col. 12. & in
l. non ſolùm, in princip. de procurat. & Rom. cauit in conſi.
346. nu. 9. & ſeq.

48 Sed contrarium, ſcilicet, † quòd imò licèt geminata ſit
confeſſio, poſſit ab ea recedi prætextu erroris, voluit ſibi
contrarius Roma. in conſ. 391. num. 3. Ruin. in d. conſ. 10. nu.
18. vbi ad eandem opinionem corroborandam adducit Io-
an. And. in d. c. fin. de iureiur. in 6. Archid. & Anto. de Butrio
in ca. fi. de confeſſ. Bald. in l. iuſiurandum. ff. de iureiuran. &
in d. l. error. quia ſecundùm Bal. etiam deliberando quis po-
teſt falli: vt pro hac opinione Rui. conſi. 10. num. 19. multa
adducit, quæ videas, quæ quidem contraria opinio placuit
etiam Soci. in l. error. nu. 29. & in ſeq. C. de iur. & fact. igno.
per tex. in l. 1. C. de error. calc. vbi ampliat etiam in confeſ-
49 ſione iurata, † quæ ipſa prætextu erroris reuocari poteſt, &
ad hoc teſtatur Bal. in d. l. error, col. penultima, & in l. de tu-
tela, col. 2. C. de in integr. reſtit. minor. Anto. de Butrio in c.
fi. col. 13. de confeſſ. Roma. in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſolut. ma-
trimo. fallen. 31. & in conſi. 391. num. 4. Idem Soc. ibidem am
pliat etiam in confeſſione facta poſt terminum ſtatutum ad
reſpondendum, quæ reuocari poteſt, permotus axiomate
eiuſdem Bal. in d. l. error, quia ſcilicet etiã deliberando quis
poſſit falli, & errare, vt l. de ætate. §. ex cauſa. ff. de interr. act.
licèt non ita facile admitti debeat erroris allegatio, ſecun-
dùm Bart. in d. l. error, colum. penul. & hanc ſecundam am-
pliationem approbauit Bal. in d. l. iuſiurandum & ad pecu-
nias. ff. de iureiur. & Ludo. Roma. in d. l. ſi verò. §. de viro. 31.
fallen. ff. ſolu. matrimo. vbi dicit ſe ita de facto conſuluiſſe
Florentiæ: vt etiam in d. conſi. 391. & hanc opinionem dicit
* * communem Mand. in addit. ad Roman. conſilio trecen-
teſimo quadrageſimoſexto.

Verùm pro reconciliatione iſtorum inter ſe diſſidenti-
50 um auctorum dicerem, † quòd licèt reuocari poſſet: tamen
transferatur in confitentem onus probandi cauſam ſpecifi-
cam aſſerti erroris, iuxta pronunciatum Bart. Soci. in d. con-
ſil. 228. num. 4. & permouetur per ea, quæ obſeruauit Bald.
in d. l. error, & hoc dico: quia opinio, quæ voluit, quod præ-
textu erroris reuocari poſſit, propius ad veritatem acce-
* dit; & eſt magis * communis, vt patet ex allegatis per Ruin.
dicto conſil. 10. nume. 18. & 19. & ita dicit Mand. in add. ad
Roma. conſil. 346. in lit. l. & aduertas velim, vt & ſupra ad-
monuimus, quod ad hoc, vt confeſſio dicatur geminata, re-
51 quiritur interuallum, † & non ſufficeret, quòd ſæpius vno,
& eodem tempore aliquis fateretur: vt dixit Bald. in proœ.
C. colum. fin. Iaſ. in l. cum pecuniam. ff. ſi cert. pet. num. 4. &
Diaz. in reg. 125. limit. 3. & omnes denique, & nouiſſimè tra-
didit eleganter & doctè ampliſſimus Cæſar Contard. in re-
pet. l. diffamari. in limitatio. numero 75. C. de inge. & ma-
numiſſ.

52 Tertiò amplia, vt eo vſque locum habeat, † vt huiuſmodi
confeſſio geminata faciat ceſſare exceptionem rei non tra-
ditæ: vt Crauet. tradidit in conſil. 272. num. 18. columna 2.
vbi hoc comprobat per l. cum fidem. C. de non nume. pecu.
cui ampliationi alludit id, quod dicit Abb. in d. c. ſi cautio,
de fide inſtrum. in fin. vbi inquit, ꝙ ſi quis bis ex interuallo
53 confiteretur, pecuniam, vel dotem recepiſſe: † non poſſet
amplius opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ,
vel dotis, per ea, quæ animaduertit Bart. in d. l. cum ſcimus.
C. de agric. & cenſi. lib. 11. & ſententiam Abb. ſequitur Mar-
ſi. in l. 1. §. quæſtioni. num. 3. ff. de quæſt. & idem voluit Iaſ. in
l. qui pecuniam. num. 4. ff. ſi cert. petat. qui teſtatur Accur. in
l. contractibus. §. ſed quoniam, verſi. penitus, in prin. glo. C.
de non nume. pecu. quam gloſſ. eximiam & ſingularem di-
cit Rom. in d. l. ſi verò. §. de viro. 31. fall. ff. ſolu. matrim. idem
voluerunt Bal. & Ang. in d. l. in contractibus, in d. §. ſed quo
niam, & ante omnes hoc aſſeruit Io. And. in Spec. de donat.
int. vir. & vxor. in rub. in fin. & Feli. in d. c. ſi cautio. num. 39.
54 de fide inſtrumen. dicit procedere † niſi confitens velit in
ſe aſſumere onus probandi non numeratum fuiſſe: quia nõ
facit ceſſare probationem in ſe ſuſceptam, ſed Crauet. ſim-
pliciter ait, quod faciat ceſſare, ſed æquior eſt opinio Felin.
vbi ſupra, quæ etiam fuit Abbatis in dicto capitu. ſi cautio.
in fin.

55 Sublimitabis vt non vera ſit † ſi huiuſmodi confeſſio ge-
minata probetur tantum per teſtes ſingulares: quia tunc li-
cèt geminata fuiſſet parte præſente, nihil probat, vt cauit
Ang. conſi. 68. num. 8. vol. 3. refert, & ſequitur Herdula. de
proban. negat. nume. 198. 20. fallit, & ratio huius ſublimita-
56 tionis eſt: † quia ſingulares teſtes nullo pacto regulariter
probant, ita colligitur ex text. in capitulo nihilominus, vbi
gloſſ. 3. quæſt. 9. & cautum eſt in cap. tam literis. de teſtibus,
vbi etiam gloſſ. in verſi. ſoli. atque reſpondit Anchar. conſil.
276. & eſt ſancitum in ca. cum dilecti. de electio. & in c. licèt
cauſam, vbi Ab. colum. 2. de probat. & probauere Marſil. in
pract. crim. §. diligenter, colum. 3. Alex. conſil. 3. col. fin. vo-
lum. 1. Felin. in cap. licèt ex quadam, colum. 3. & ſeq. de teſti.
Corn. conſi. 286. colum. 2. vol. 3. & conſi. 134. in princi. vol. 1.

Paris.conſi.57.colum.2.volum.1.Iaſ.in repet.l.admonendi. columna 94.ff.de iureiurand.Grat.conſilio 2. columna fin. volum.2.

Quartò limitatur, vt non procedat de æquitate canoni-
57 ca,† quia parte abſente facit plenam probationem, vt gloſ.
voluit in c. qualiter 1.quæſt.7. Cardin.& Imol. & recentio-
* res in cap.ſi cautio. de fid.inſtrum. vbi atteſtantur hanc eſſe
* *communem opinionem:ſicut refert Ruin.conſil.120.nu-
mero 2.vol.5. & idem de *communi atteſtatur, & ſequitur
* ipſe Ruin.conſi.141.num.9. eod.volu.5.& idem aſſeuerauit
in conſi.70.nu.5.vol.4.& quòd hæc ſit *communis opinio,
idem ſcripſit Marian.Socin.conſil.32. nume.18. columna 2.
Idem etiam tradidere quamplurimi, Gozad.conſil.79. nu-
mero 10. Tiraquel.in tracta.de priuileg.piæ cauſæ, in priui-
leg.116.vbi ad hoc affert Domi. in cap. teſtes, §. de his tertia
quæſtio.9.& Alex.qui dicit hoc eſſe ſingulare conſil.15. viſa
ſcriptura,col.2.libro 7.& conſi.122. viſo proceſſu, colum.2.
eod.volum.7.Hippolyt.de Marſil.in rubric.C.de probatio.
num.92.idem voluit Aret.conſi.60.col.1. & in conſ.64. co-
lum.1.Alexand.conſi.245.col.1.in fi.vol.6. Corne.conſil.113.
colum.2.volu.1.Socin.conſi.64.col.fi.vol.3.Dec.conſil.163.
* colum.1.qui atteſtatur de *communi. Iaſ. in l. idem in duo-
bus.§.fi.ff.de pact.Alexan.conſi.90.colum.2.volum.4.Cur.
* Iun.qui hanc dicit *communem conſi.168.colum.9.Ruin.
conſi.104.colum.fina. volu.3.conſi.33.col.6.vol.4.Soc.Iun.
** conſil.32. col. 3. qui aſſerit hanc eſſe magis **communem,
volum.2.Barba.conſi.40.colum.2.volu.3. Paris. conſil.120.
volum.1.& conſi.7.columna 2. volumine 4. Grat. conſil.58.
* columna 1.vbi etiam ipſe de *cõmuni teſtatur. & in conſ.2.
col.2.eo.volu.2.Corn.conſi.288.columna 4.& in conſi.215.
colum.2.vol.2.& conſi.233.in princip.volu.3.& in conſi.323.
in fin.volumine 1.in conſil.63.columna 1.in fin. volumine 1.
in conſil.135. colum.4. eod. volumine 1. Socin. in regul. 89.
verſ.10.fallit.

Sed conſuluit contrarium Ruin.in conſi.120. numero 5.
* volumine 5.vbi ait,hanc eſſe *communem opinionem,pro
qua affert gloſſ.in d.cap. ſi cautio. & ibi Abb. nu.16. vbi per
eum latè,& Imol.qui tenent contra Ant.de Butrio, & hanc
* eſſe *communem opinionem quoq; atteſtatur Alexan. in
conſi.179.numero 7. in cauſa Angelorum, volum.2. quem
refert,& ſequitur Aymo Crauet.in conſilio 281. numero 6.
& pro hac contraria opinione conſuluit pulchrè Marc.An-
ton.Natt.conſil. 101.numer.14. & 15. in 3. parte, vbi refellit
* ea, quibus alia opinio innititur, & hanc magis *commu-
nem eſſe opinionem aſſeruit Herculan. in tract.de proban.
negat.nu.198.verſi.46.fallit,& idem voluit Caſtren.in con-
ſil.155. col.1.in fi. vol.2.vbi dicit, canoniſtas hoc pro indubi-
tato tenere,ſentit hoc idem ſibimet contrarius Corn.conſ.
123.col.fin.vol.1.deciſ.Neapol.164.in antiq.& Ruin. conſil.
141.col.6.vol.5.

** Sed arbitror veriorem,& **communiorem eſſe opinio-
58 nem, quòd de iure canonico plenè probet, † nam æquitas
canonica præſentiam non conſiderat, ſed ſolam mentem,
vt ſancitum eſt in c. iuramenti. 22.q.5.& gl.c. quoties cordi.
1. quæſtio. 7. & de æquitate canonica quis ſolo conſenſu
obligatur,vt cap.1.de pact.& Felin.in d.cap.ſi cautio.nume-
ro 27. verſicul. fallit 2. vbi ponit hanc limitationem; quam
** videtur tamquam magis **communem ſequi: vt patet per
auctoritates ibidem adductas ab eo,& ex ſupra proximè al-
legatis: nam ex his patet,DD.repugnantiam quandam con
trariam opinionem ſequendo,ſentientes ſibi repugnare,&
ab illa diſceſſiſſe: vt fecit Ruin. & Alexand. quèm d. conſi-
lio 179.apertiſſimè damnat Deci. in conſilio 163. numero 2.
* vbi quoque ipſe atteſtatur *communem eſſe opinionem,
quod plenè probat, adde pro hac opinione doctiſſimum
Contard.contra.tenentem in ſecunda confeſſione,cum ibi
allegat.

Amplia, vt non ſolum procedant ſupradicta, quando
confitens,& ille,qui ex confeſſione prætendit intereſſe,eſ-
59 ſent clerici;ſed etiam vera ſint,† quando ſolùm agitur inter
laicos;dummodò Eccleſię ſint ſubiecti quoad temporalem
iuriſdictionem: quia tunc etiam in eos ſeruatur hæc æqui-
tas canonica; quæ (vt iam diximus) præſentiam partis non
deſiderat, ſed ſolùm mentem; quod habet locum etiam ſi
cauſa agatur in foro ciuili,iuxta gloſſ.in cap.2.verſic.ciuilis,
de arbit.in 6.& Felin.in d.cap.ſi cautio,colum.7. verſi.fallit
2. vbi multas auctoritates adducit atque accumulat,& tan-
* dem hanc *communem eſſe teſtatur, & idem voluit Corn.
conſi.13. poſt princip. volu.1. & pro hac opinione conſuluit
Curt.Iun.conſi.168.

Quintò limitatur, vt locum ſibi non vendicet, ſi tendat
60 ad liberandum † quia tunc licèt parte abſente facta fuerit,
plenè probat,vt auctor eſt Accur. in l. non ſolùm. §. ſi libe-
rationis.ff.de liberat.lega.Paris.etiam in conſi.120.nume.6.
vol.1.qui allegat,& ſequitur Feli.idem ſentientem in d.cap.
ſi cautio.de fide inſtrumentorum,numero 32.vbi tradit ean
dem limitationem, quam ſequitur cum multis collectis ab
Hippoly.de Marſi.in d.rub.C.de probat.numero 90.Fede.
* de Sen.conſi.268.vbi dicit iſtam *communem opinionem.
Purpurat. in l. poſtquam liti, colum.8.C.de pact. Bald. qui
* etiam aſſerit *communem,conſilio 466. volumine 4. & in
conſilio 10. columna 1. volum. 5. hanc etiam eſſe magis ve-
** ram, & magis **communem ait Lancel. in d.l. poſtquam
liti,ſequitur hanc partem Guid.Pap. deciſ.166. & conſuluit
Caſtren.conſ.79.vol.2.cui accedit Maran.in Specu.de ord.
iudic.in 6.parte rub.confeſſio,fol.122.& idem Feder. de Se-
nis in conſi.centeſimo vigeſimooctauo,& Socin. regul.89.
verſi.13.fallit.

61 Contrarium,† quòd imò confeſſio liberatoria facta par-
te abſente non probet,voluit Barto. in l. non ſolùm. §. ſi li-
berationis,ff.de liber.leg.Claud. in l. poſtquam liti, colu.3.
* vb dicit hanc eſſe *communem: quod etiam placuit gloſſ.
in l.idem duobus, §. fin.in verſi.plerunque.ff.de pact.quam
* gloſſ.*communiter eſſe approbatam dixit Ruin.& illam ſe-
quitur conſil.120. numero 5. volum.5.idem aſſeruit gloſſ.in
l.Pomponius ſcribit, in verb. probauero. ff. de negot. geſt.
Alber. & Bartol.in l.certum,§.ſi quis abſente,ff.de confeſſ.
Paul. de Caſtro in d.l.idem duobus,& ibi Alexand.qui dicit
* *communem,cui adhæret Bertrand.conſi.178.colum.1.vo-
lum.1.Crauet.conſi.120.numero 2.Alexand. conſi.164.col.
2.vol.6.& conſi.212.col.pen.libro 6. & conſil.129. colum.2.
* volu. 4. in quibus conſilijs teſtatur hanc eſſe *communem
opinionem, quam multi fuerunt ſequuti, vt Gabri. atteſta-
tur concluſione 1.num.31.in tit.de confeſſ. & ex multis col-
lectis conatur conciliare opiniones iſtas inter ſe pugnan-
tes,quem omninò videas:quia latè, & diſtinctè hoc pertra-
ctat.ſed in præſentia retenta hac poſteriori opinione tam-
** quam magis **communi.

62 Primò limita eam non procedere † in liberatione iudi-
ciali,vt videre eſt ex d.l.poſtquam liti.C.de pact.vbi gloſſ.&
traditum eſt per Anton.de Butr.cap.veniens, de renunciat.
Quod tu intellige verum,quãdo iudex recipit pro abſente,
vt declarat Bart.in d.l.poſtquam,& tenent ibi Ange& Ale-
xand.colum.fin.Felin.in cap. Capitulum, de reſcript. colu-
mna 9. Alexand.conſil.174.colu.1.in fin.libro 7. cum quam
pluribus adductis per Gabri. d. concluſione prima,de con-
feſſ.num.32.

Secundò limitabis, vt iſta ſecunda opinio non ſit vera in
63 renunciatione litis, † quia in hoc talis confeſſio in odium
litium probat,etiam parte abſente,ita gloſſ.placuit in verb.
renunciaſti,in d.l.poſtquam liti,C.de pact.vbi Bald. Salice.
& Alexand.& deciſum fuit à Rot.deciſ.366.ſi actor in cauſa.
in nou.& ſcripſere hoc idem Purpurat. in d. l. poſtquam li-
ti,in fin.columna ſeptima,Innocen.in capitu.cum pridem,
de pact.ſuper verb.reſignauit,Abb.in cap. veniens, nu.5.de
renunciatio.

Et primò velim intelligas, dummodò fuerit renuncia-
tum præſente iudice,vel aliqua alia perſona publica pro ab-
ſente acceptante: ita declarat Bartol. in d. l. poſtquam liti,
per l.certum.§.ſi quis abſente.ff.de confeſſ.& per l.fin.ff.de
interrog.actio.

64 Secundò intelliges hanc limitationem; † vt & ſi talis re-
nuncia-

nunciatio operetur quoad litem, & cauſam: non tamen in
ſpiritualibus cenſeatur renunciatum iure, & ideò per di-
ctam renunciationem litis, & cauſæ non vacat beneficium:
quia, vt vacet beneficium, eſt neceſſe, vt fiat renunciatio in
manibus illius, † qui poteſt illum inſtituere; iuxta ſenten-
65 tiam Innocen. in cap. quod in dubijs, de renunciat. & plenè
dictum fuit per Rot. deciſ. 269. in nou. ſi aliquis præſenta-
tur, & latè etiam per dictam deciſio. 306. quod vt ita ſentia-
mus, illud ſuadet: † nam ſicut quis directò nõ poteſt bene-
66 ficium renunciare in manibus non habentis poteſtatem; ita
nec indirectè cedendo liti, & cauſæ, ſecundum Abb. in cap.
cum pridem, de pact. vbi allegat dictam deciſ. 306. in pro-
phanis autem, qui renunciat liti, & cauſæ, † cenſetur renun
67 ciare etiam iuri: vt dicit in terminis deciſ. 678. ſi aliquis, in
antiq. & ſequitur auctor additio. ad quæſt. Capell. Toloſan.
quæſt. 492. item fuit quæſitum, an agenti, & tenet Mil. in re-
pert. in verb. beneficium non vacat, & hoc etiam voluit
Bartol. in d. l. poſtquam liti, numer. 8. in fin. ſed quia hic non
eſt locus renunciationis, me reijcio ad ea, quæ de re hac Do-
ctores omnes dicũt in d. l. poſtquam liti, & ad ea, quæ dicam
infra in verb. renunciatio liti facta.

Tertiò limitabis prædictam ſecundam opinionem non
habere locum in renunciatione iuris realis, † in qua non re-
68 quiritur partis præſentia; & propterea valet confeſſio ab-
ſente parte in tali caſu, vt docuit Bald. in l. non ſolùm. §. ſi li-
berationis, de liberat. leg. quod etiam probauere Abb. in c.
fin. col. 5. de confeſſ. Aret. conſi. 36. col. fin. cum ſeq. Apoſtil.
ad deciſ. Tholoſ. 349. latè Gabriel. vbi ſuprà, num. 34. in quo
loco etiam nonnullas alias limitationes ponit, quas hic o-
mnes transferre ſuperuacaneum eſſet, ſed de his habes in-
frà, in verb. renunciatio iuri reali.

Sextò limitare poteris, vt non vera ſit, ſi iurata fuerit:
69 † quia tunc probat parte abſente propter vinculum iura-
menti: vt magnus ille magiſter docuit Bartol. in l. cum quis
decedens. §. codicillis, ff. de leg. 3. & in l. ex hac ſcriptura, in
vlt. colum. ff. de donatio. quod & obſeruauit Iaſ. in l. admo-
nendi. poſt numer. 158. circa finem, verſic. limita ſingulari-
ter. ff. de iureiur. & Bald. in l. rationes. C. de probat. & in l.
ſi creditores, C. de fideicomm. & idem Bald. conſil. 344. vol.
4. Alex. conſi. 85. volum. 7. Corn. conſil. 323. col. fin. vol. 1. &
conſil. 113. colum. 3. eod. vol. 1. Afflict. deciſ. 164. & Anton. de
Butrio in ca. cum dilectus, colum. pen. ext. de ſucceſſ. ab in-
teſt. & Imol. in c. cum contingat, de iureiuran. quos allegat
ad idem Ruin. in conſil. 41. numer. 3. volum. 4. & idem tenet
in conſil. 62. num. 2. eod. volum. 4. & in conſi. 10. numero 12.
70 volumi. 3. † nam iuramentum facit, vt quis deliberatè, & ex
certa ſcientia ad actum acceſſiſſe dicatur, vt ait Archidi. in c.
quamuis, de pact. in 6. ſed aduertas hoc verum eſſe de iure
71 canonico, ſecus de iure ciuili, † quia ex eo per iuramentum
non oritur actio, vt Bartol. monuit in l. ſi quis pro eo, circa
princip. ff. de fideiuſſ. & ita de iure ciuili loquitur, §. ſi quis
abſente. l. certum, ff. de confeſſ. & Imol. in d. c. cum contin-
72 gat, vbi tamen dicit, † quòd cum quæſtio iuramenti ſit ſpe-
cialis etiam in foro ciuili, ſeruabitur hæc opinio canonica, ſe-
ſcilicet, quòd etiam de iure ciuili procedat hęc limitatio, ſe-
cundum gl. in reg. poſſeſſor. de regul. iur. in 6. & idem tenet
Felin. in d. c. ſi cautio. num. 5. vbi rationem hanc reddit; quia
obligatio per iuramentum acquiritur Deo, † qui ſemper
73 eſt præſens, c. debitores, de iureiuran. cui adhæret Hippoly.
de Marſi. in rubr. C. de probat. num. 94. vbi teſtatur Paul. de
Caſtr. in conſi. 251. primò videndum, circa prin. & idem exi-
mium cenſuit Marſi. in ſing. 202. & in prac. §. 2. col. 9. Thom.
Grammat. conſi. 40. num. 18. qui refert ita ſingulariter ſen-
tientem Roma. conſil. ducenteſimo quadraſimotertio, Io-
ann. Baptiſt. de S. Seuerino in repe. l. admonendi. 7. chart. ff.
de iureiuran.

In contrariam ſententiam † quòd confeſſio etiam iura-
74 ta facta abſente parte non probet, deſcendit Angel. in au-
then. de iureiurand. à morient. præſtit. in fin. & Salice. in au-
then. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vendi. colu. 4. & ibi
* Iaſ. col. 6. qui dicit etiam vltramontanos * communiter ita
ſentire: & ita etiam tenet Georg. Natt. in c. quamuis, col. 6.
de pact. in 6.

Prior tamen opinio eſt magis communis: vt atteſtatur
Anton. Gabriel. tit. de confeſ. concluſione 1. num. 43. in quo
tamen loco declarat, quomodo ſit intelligenda, & quomo-
75 do procedat, videas illum.

Amplia prędictam limitationem, vt vera ſit † non ſolum
ſi dum confitetur, iurat, ſed etiam ſi confiteretur ſe iuraſſe:
vt eſt caſus in dict. §. codicillis, dict. leg. cum quis, ff. de leg. 3.
& ſentit Salice. in l. generaliter, in 2. quæſt. C. de non nume.
pecu. tantum enim operatur confeſſio de præſtito iura-
76 mento, † quantum etiam ipſa præſtatio: vt probatur in leg.
ne in arbitris. & ibi not. Bald. C. de arbit. & Barto. in l. ex hac
ſcriptura. C. de probat. & Felin. in d. cap. ſi cautio. de fide in-
ſtrum. nu. 25.

Secundò amplia: vt etiam locum habeat dicta limitatio,
quando quis non iurauerit, ſed tantum dixerit, quòd in ve-
77 ritate ita fuit, † quia cum hæc verba inducant quandam
ſpeciem iuramenti, probat talis confeſſio. ita Iaſ. tradit in §.
perſonale. dict. leg. idem in duobus, numero 6. vbi dicit hoc
voluiſſe Abb. poſt Anton. de Butr. in d. capi. ſi cautio. in an-
tepen. colum. de fide inſtrumen. & Bald. in rubr. C. res inter
alios acta, colum. fin. & idem Bald. voluit in capit. literas, in
colum. fin. de præſumpt. & idem Iaſ. in l. 3. §. fi. in 1. ff. de iure-
iuran. vbi etiam dicit, quòd idem eſt, † ac ſi dicatur per mo-
78 dum iuramenti, vt Deus mihi, vel Deus ſit mihi teſtis, vel
aſſero per fidem meam, vel ſic me Deus adiuuet: vel hoc eſt
in periculo animæ meæ, vel in fidem meam res ita ſe ha-
bet, & ad hæc omnia adducit auctoritates, quas tu ipſe
videas.

Limitabis, vt procedat, niſi confeſſio etiam iurata ema-
naret in fauorem incapacis, vel inter perſonas prohibitas,
79 † quia tunc non probat, vt Bald. tradidit in dicto c. rationes.
C. de probat. in fi. & Sal. in d. l. generaliter, in 16. quæſtio. &
idem Sal. in l. hac edictali, in 6. queſt. in fin. C. de ſecun. nupt.
& Felin. in d. c. ſi cautio, d. num. 25. verſi. item quia iuramen-
tum, & idem Iaſ. in l. ſi tibi decem. §. ſi pactus. nume. 7. ff. de
pact. & ratio poteſt eſſe: quia ſecundùm Angel. ibidem per
80 text. in l. qui teſtamentum. ff. de probat. † omnis confeſſio
emanans inter perſonas prohibitas præſumitur fraudulen-
ta, & de hoc eſt caſus in l. cum quis decedens. §. Titia. ff. de
lega. 3.

Tertiò principaliter limita, vt non vera ſit, ſi huiuſmodi
confeſſio facta fuerit in inſtrumento etiam abſente parte:
81 † quia tunc probat contra confitentem. vt ſancitum eſt in
l. deſiderium. C. depoſ. & ibi Bald. & etiam Salic. Hippoly.
de Marſi. in rubr. C. de probat. nu. 115. cum ibi allegat. & idẽ
ſenſit Salic. in l. fin. in princ. C. arbit. tut. & Ruin. conſi. 70.
num. 2. vol. 4. Caſtr. conſil. 84. incip. quòd præfata ſententia,
82 vbi etiam vult, † quòd ratio dati, & recepti facta inter ali-
quos inducat probationem quoad alios; licèt ſit facta in ab-
ſentia partis. Et hanc limitationem ſequitur Iaſ. in l. admo-
nendi. in repe. columna 65. ff. de iureiurando. Crem. ſin-
gul. 105.

83 Octauò limita, † ſi huiuſmodi confeſſio facta fuerit, &
conſtiterit de his, quæ pendent ſolùm ex voluntate ipſius
cõfitentis veluti ſup. ratihabitione, vel ſuper aditione hęre-
ditatis; quia tunc probat abſente parte, etiam nõ acceptan-
te, & abſenti prodeſt: quia, (vt dixi) ſolùm pendet à volun-
84 tate ratificantis, † & ex tali ratificatione ratificans obliga-
tur; ita determinat Angel. in §. ſi verò expreſſim, colum. 4.
in authen. de hæred. & falcid. vbi vult, approbationem in-
ſtrumenti tamquam veri prodeſſe omnibus ius habẽtibus,
& prætendentibus ex illo inſtrumento, & quorum inter-
85 eſt, † & poſſunt ex illa approbatione agere contra appro-
bantem tamquam obligatum ex tali inſtrumento, licèt non
fuerint præſentes huiuſmodi approbationi. Quod etiam
idem Angel. ibidem dicit habere locum in approbatione
86 facta à filio præterito teſtamenti, † quæ prodeſt hæredi in-
ſtituto etiam abſenti, & eſt ratio: quia cum talis actus ap-
87 probationis pendeat à ſola voluntate approbantis, † non

requiritur partis præſentia, ſecundum Bartol.in l. Pompo-
nius,col.2. verſi.item ex eo.ff.de neg. geſt. & in l. quo enim.
ff.rem rat. hab.& hanc Angel.ſententiam ſequitur Iaſ.in d.
l.non ſolùm. §.morte, columna 5.poſt med. ff.de nou.oper.
nunc.& facit ad hoc Bartol.in l.is poteſt, colum.4.verſicul.
nunc videamus.ff.de acquir.hæred.& in l.fin.ff.de interrog.
actio.Bald.in l.ſi. C.de pet.hæred.& Angel. in l. ſicut. C. de
88 repud.hæred.dicit,† declarationem voluntatis factam cum
vno præiudicare quoad omnes,quem ſequitur Dec. conſil.
35.col.2.verſicul.& ſic patet,hoc idem voluit Alexand.con-
ſil.126.in fin.vol.5.Abb.in c.Cumana,col.9.de elect.&Dec.
in conſi.286.col.2.& conſil.297. colu.2.atteſtatur hanc eſſe
* *communem opinionem, & Crauet.in tracta. de antiquit.
temp.1.part.numero 47.ad hoc pertinet Socin.in conſ.105.
89 colum. 1. libro 4. vbi ait, † ratificationem factam parte ab-
ſente nō probare,neque abſenti prodeſſe,niſi quando ten-
dit ad declarandum voluntatem ratificantis;ſecus ſi ad obli-
gandum ei,cuius in fauorem fit ratificatio:quia tunc requi-
ritur partis præſentia, & idem Crauet. ibidem numero 48.
dicit dictum eiuſdem Soc.procedere, quando nullus actus
90 præceſſiſſet coram eo, cui acquiri debet, † quia vbi agitur
de obligando,requiritur præſentia partis, ſed vbi præceſſit
contractus præſente eo, cui acquiri debet, vel eius legi-
timo procuratore,& ſolum reſtat declaratio voluntatis al-
terius abſentis, cuius nomine actus eſt factus, an velit obli-
gari,tunc ſufficit talis declaratio voluntatis etiam parte ab-
ſente, & ratio eſt; quia ad nullum alium finem requiritur
91 partis præſentia, † niſi vt conſtet de illius conſenſu, vt pa-
tet; quia ſufficit,ſi præſtetur conſenſus per nuncium, vel e-
piſtolam, vt reſpondit Iulianus in l. conſenſu. ff. de acti. &
obliga.cum ergo de huiuſmodi partis conſenſu apparuerit,
ſemelque actui interuenerit, ad quem retrotrahitur ratifi-
catio; non eſt, quòd vlterius illius præſentia deſideretur, vt
ibidem per eundem Crauet. & quòd huiuſmodi confeſſio
ad approbandum probat, tradidit Felin in dicto capitulo ſi
cautio.numero vigeſimonono, de fide inſtrument.cum ibi
multis ad hoc collectis.Idem voluit Hippolyt. de Marſil. in
rubri.C.de probatio.numero 109. cum ibi per eum allega-
tis.Addo Bald. aſſerentem in conſi.1.numero 1. volum.4. &
92 conſ.12.num.4.vol.1. † confeſſionem,quando tendit ad de-
clarationem dicti ſui,probare parte abſente: ſed de hoc vi-
deas ſupra in 2. ſublimitatione primæ limitationis ad hanc
concluſionem,vbi latè.

Nonò limitabis, ſi facta fuerit fauore piæ cauſæ; nam
93 probat,etiam ſi parte abſente facta fuerit,† quia Deus cen-
ſetur illam pro pia cauſa acceptare, cum ſecundum vulga-
tiſſimam doctrinam, Deus dicatur vbique præſens pro Ec-
cleſia ſua, vt Tiraquell. optimè recenſuit de priuileg. piæ
cauſæ,in priuileg.116. atq; Bald.in l.generaliter,in 10.quæſt.
& ibi Salicet. in 13. quæſt. C. de non nume. pecun. & magis
enucleatè tradidit idem Bald.. in aut. ſimiliter, in princ. C.
ad l. Falcid. & Ant.de But. in d. ca. ſi cautio.& ibi Felin.col.
8.verſi.fallit 2.vbi multa congerit,de fide inſtru.cui accedit
reſpondendo Cor.conſi.215.col.2.in fin. lib.2.& Io.de Ana.
conſi.85.col.fin.deciſ.Neap.164.num.5.per not.in ca. ſi. de
ſucceſſ. ab inteſt. & Card. Flor.in ca.iudicante. de teſtam.
idem voluit Bar.in l. 1. C.de Sacroſ. Eccleſ. & deciſ. Neap.
337.in antiq.num.7.& huc vergit,quod voluit Bald. in l. ra-
tiones,col.2. C.de proba.& idem Bald.in l.1. colum. 2.verſi.
quidam confeſſus.C.de falſ.cauſ.ex quibus & proximum eſt
quod obſeruat Bal.in l.illud,in 1.col.C.de Sacroſ.Eccleſ.vbi
94 dicit, † in pijs cauſis valere ſtipulationem factam pro ab-
ſente etiam verbis directis in ipſos abſentes.

Decimò limites velim ſi fauore dotis facta fuerit: quia
tunc probat etiam parte abſente, & etiam per verba enun-
95 ciatiua non geminata, † ſed ſimplicia, & emiſſa propter a-
liud: ita ait Curt.Iun. in conſilio centeſimo ſexageſimono-
no, verſicul.præterea, numero 14. vbi ad hoc teſtatur gloſſ.
in l.2.in gloſſ.1.C.de dot. promiſſ. Bartol. reſpondit in con-
ſilio centeſimo vigeſimotertio,incip. factum ſe habet, qui-
bus ſe ſubſcripſit Alexand. tum profitendo tum etiam con-
ſulendo,vt in l.1.in 14.colum.ff.ſolut.matrimon.idem Alex.
conſil.4. colum.12. in fin. volum.2. atque Iaſ. in l.ex his,co-
lum.1.C.de teſta.milit.Dec.conſil.35.colum.2.& in conſilio
213. numero 9. & hoc etiam adiuuat l.2. C. de dot. promiſſ.
per quam Bartol. conſuluit pro hac limitatione conſil.123.
Caſtren. præterea in conſi. 93. quid præfata ſententia. Ale-
xand.inſuper conſil.99.col.1. volum.7. & in l. admonendi,
colum.12.ff.de iureiurand.vbi Iaſ.in repet.colum.65.de hoc
dubitat per ea, quæ dicit Bald.in rubr. de dot.promiſ.& de-
ciſ.Neap.337.Ruin.conſi.34.numero 5. volu.4. & Caſtrenſ.
conſil.84.

Vndecimò limitatur, vt non procedat, ſi facta fuerit in
96 foro pœnitentiali, † quia tunc in abſentia partium probat,
nec reuocari poteſt, & ad hoc adducit Bald. in l. rationes,
colum.2.C.de probat.text.in c.quamquam.de vſur. & gloſ.
in cap. quoties 1. quæſt. 7. & idem Bald. placuit in l. tale pa-
ctum,in princ.col.2.verſic.6.ff.de pact. idem tenet ex ſupra
allatis Felin.in d.c.ſi cautio,nume.27. de fide inſtrum.Alex.
conſ.180.col.3.vol.2.Felin.in c.olim.col.4.in fin. de reſcrip.
& Hippoly. in ſing. 202.

97 Duodecimò limitatur, vt non vera ſit, † ſi facta fuerit in
cauſa ſpirituali, veluti in matrimoniali, quia abſente parte
probat,iuxta ſententiam Dec.in conſi.163.nu.2.vbi pro hoc
idem dicentem refert Bald.in c.innotuit,col.2.de electio.&
in l.rationes,in fin.C.de probat. & ibi Dec. in d. conſ. atte-
* ſtatur hanc eſſe *communem opinionem.

Sed contrarium ſequutus eſt Aymo Crauet.in conſi.281.
num.6.verſi.ſimiliter non obſtat,vbi teſtem laudat Alexan.
in conſil.154. colum. pen.libro 5.& idem Alexand.voluit in
conſil.152.colum.fin.& conſil.156.colum.fin. eod. volum.5.
& conſi.150.col.4.& conſil.153.col.5.vol.eod.& in hanc rem
reſpondit Grat.conſi.158.col.1.vol.2.Soc.Iun.conſil.88.col.
3.vol.2. nu.28. qui omnes loquuntur in ſpecie de cauſa ma-
trimoniali,& Paul.de Caſtr.conſi.155.in cauſa, quæ vertitur
coram D.Vicario,colum.pen.libro 2.vbi in hanc deſcendit
ſententiam, huiuſmodi confeſſionem extraiudicialem in
cauſa matrimoniali non probare:ſed verius eſſe arbitror,
quòd imò probat: vt ex ſupra allegatis pro hac affirmatiua
patet, pro qua etiam facit ſequens extenſio ad hanc limita-
tionem. Addo tamen vltimo loco idem voluiſſe Herculan.
de proban.negat.fol.55.num.197. & nu.198. verſi.46. fallit.
De hoc repugnantia vide per plura dicta in quarta limita-
tione, quæ eſt fere vna, & eadem cum iſta, & ad ea, quæ ibi
dixi,me reijcio: & in ſpecie de cauſa matrimoniali inſpicias
tertiam ampliationem ad concluſionem iſtam,vbi reperies
itidem contraria.

98 Subamplia prædictam limitationem,† vt non ſolum ha-
beat locum, ſi facta fuerit coram quocunque laico, aut cle-
rico, ſed etiam ſi facta fuerit ſacerdoti in præſentia: quia
tunc probat,quod intellige in criminalibus: vt Rom.decla-
rauit in l.ſi non ſpeciali,numer.15.C.de teſtamentis, aucto-
ritate gloſſ. in cap.tua nos,de ſponſalib.nam in ciuilibus re-
gulariter non probat,ita Baldus ait in l.archigerontes.C.de
epiſcop.audien.& in d.l.ſi non ſpeciali, vbi etiam idem Ro-
man.num.eod.

99 Decimotertiò limita, † quando fit pro exoneratione
conſcientiæ, quia tunc tenet, & probat, vt Marian. Socin.
Iun.conſultus reſpondit in conſilio 90.libro 7.num.4.cum
ibi alleg.quem refert, & ſequitur Hercula.in tracta.de pro-
ban.negat. fol.55.nume.197.& dicetur infrà in 15. limitatio-
ne.idem voluit Bald.in l.generaliter.quæſt.10.C.de non nu-
me.pecun. quod cæteri probauere, vt Corne. conſilio 211.
colum.2.volum.3.& conſil.215.colum.2.deciſ.Neapoli.164.
Marſil.ſingu.202.Fel.in cap.olim,col.4.de reſcript. & in ca.
ſi cautio,in 2.limitatione de fide inſtrum. & in c. de hoc, de
ſimo.Marant.in ſuo tracta.de ord.iud.6.part. 8.articu.rubr.
100 confeſſ. numer.16. fol.122.vbi affert exemplum de eo,† qui
confeſſus fuit depoſitum apud ſe factum,& D. Cæſar Con-
tardus, nunc Reuerendiſſimus Epiſcopus dixit idem de eo
qui confeſſus fuit habuiſſe aliquid ab aliquo cauſa pigno-
ris, vt in ſuis allegat, contra Zenum, in 2. confeſſ. vbi re-
fert

fert Abb. in c. 1. col. pe. & ibi DD. ext. de depoſi. immo ibi-
dem extendit ad omnem confeſſionem extraiudicialem re-
101 ſpicientem ſalutem animæ, † quæ plenè probat, & ad hoc
adducit Bald. in l. 1. colum. 4. C. de falſ. cau. adiec. leg. & Fel.
in d. c. de hoc, num. 4 de ſimo. & ratio poteſt eſſe, quòd hu-
iuſmodi confeſſio habet vim debiti conteſtati tamquam
parte præſente fuiſſet acceptatum: vt tradidit Ang. in l. cum
quis decedens, §. codicillis, ff. de leg. 3. dicens, † relictum fa-
102 ctum pauperibus pro exoneranda conſcientia non poſſe
reuocari, quia habet vim debiti confeſſati, tamquam fuerit
parte præſente acceptatum, quod dictum pro ſingulari ſe-
quitur Barb. in repe. l. cum acutiſſimi, charta pen. verſicu.
quid ſi teſtator. C. de fideic. Bald. in d. l. generaliter, in 10. q.
C. de non num. pecu. id quod maximè notandum eſt ad li-
103 mitationem eorum, quæ regulariter diximus † confeſſio-
nem factam in teſtamento poſſe à teſtatore quandocunq;
reuocari, nec tali caſu probare, per l. Lucius. §. quorum vis.
2. ff. de leg. 2. l. Lucius. §. Sempron. ff. de leg. 3. l. Aurelius, §.
vlt. ff. de libera. leg. & l. 3. in fi. cum l. ſeq. ff. de adimen. legat.
vt videlicet id non procedat in confeſſione facta ad exone-
randum conſcientiam.

Verùm etiam in hoc caſu contrariũ dilucidè docuit Bart.
d. §. codicillis, Cyn. in d. l. generaliter, in 10. q. C. de non nu.
pecu. & Bald. ſibi contrarius in l. rationes, in 2. q. C. de prob.
& latiſſimè per Tiraquel. de priuileg. piæ cauſæ, priuil. 117.
per totum. & cum ibi per eum allegat.

Decimoquartò limita, ſi talis confeſſio facta fuerit in E-
104 piſtola: † quia tunc plenè probat, per Pauli reſponſum in l.
Publia. ff. depoſi. idem voluit Paul. de Caſt. in l. vnica. C. de
confeſſ. in vlt. col. Socin. regu. 89. verſi. 11. fallit, nec deſunt
permulti ſcribentes huius ſententiæ aſſertores, vt Ant. de
Butr. in ca. fi. de confeſſ. colum. 5. Bald. in l. 1. ff. de interroga.
actio. in fi. & conſi. 380. volum. 5. in prin. idem Ant. de Butr.
in c. cum pridem, in fin. de pact. Alex. conſi. 90. vol. 4. mihi
conſi. 153. colum. fin. volum. 1. Bart. in l. nuda ratio, colum. 2.
ff. de donat. vbi Imo. & Caſtr. quod idem dic eſſe in confeſ-
ſione facta in apocha, vt infra limitatione 18. nam per Epi-
ſtolam videtur quis alloqui abſentem, argu. l. Arriani, C. de
hæret. dummodò præſentetur abſenti, ſecundùm D. Ant.
& Imol. in c. ſi cautio, de fide inſtru. & Ant. in c. fi. colum. 10.
de confeſſ. & ibi Abb. nume. 15. & Bartol. in l. cum tabernas
§. idem quæſijt. ff. de pigno. Bald. conſil. 12. colum. 1. volum.
1. numero 3. vbi idem ait procedere in confeſſione facta per
nuntium.

Primò ſublimita niſi mittens reuocet Epiſtolam; vt Bald.
inquit in l. vnica, col. 2. de confeſſ.

Reſtringas velim vt locum non habeat, ſi ex huiuſmodi
reuocatione alteri reſultaret iniuria, vel illuſio iudicij, vt
traditum eſt à Bald. in d. l. vnica. C. de confeſſ. l. ſi mandaſ-
ſet, ff. mandati, vt facit Inſt. eo. §. rectè, gloſ. in c. ex parte de-
cani. ſuper verb. dicebant in med. de reſcrip. & ſequitur Fe-
lin. in d. c. ſi cautio. num. 31. fallit 6. nam ibi ait, ſiue Epiſtola,
ſiue nuncius reuocetur, poſtquam alteri reſultaret iniuria,
ideſt poſtquam iam contractus eſſet perfectus, tunc actus
non reſcinditur, ſi prius fuit ignorata reuocatio, vt in dictis
iuribus conſtat: & hæc intelligas, niſi in caſu, c. fin. de pro-
105 cur. in 6. qui contex. loquitur, † quando alicui fuit manda-
tum de contrahendo matrimonio, quo in caſu etiam poſt
concluſum matrimonium poterit reuocari mandatum, &
ſic matrimonium non valebit.

Secundò ſublimitabis, quando antequam Epiſtola tibi
106 reddatur, ego morior, † quia hoc caſu hæc Epiſtola non
probat quoad hæredes meos, nec eis præiudicat, ita per
multa allegata probat Marſil. in rub. C. de probat. nu. 267.
vbi refert Innoc. ita ſingulariter ſentientem in ca. cum dile-
ctus, ext. de ſucceſ. ab inteſta. quod dictum refert ſingulare
D. Ant. in c. fi. in 5. colũ. de confeſſ. Barba. in d. ca. cum dile-
ctus. & in ca. poſt ceſſionem, de probat. & per multos rela-
tos ab Hippolyt. vbi ſupra, quem videto.

Decimoquintò limita in confeſſione reali † habendo
107 rem pro derelicta in abſentia partis: vt colligere eſt ex l. 1.
& per totum, ff. pro derelicto. & Imol. protulit in d. ca. ſi
cautio, de fide inſtru. & ibi Felin. nu. 33. teſtatur Innoc. in c.
veniens, ext. de renũcia. & Io. Andr. in ca. cum pridem, ff.
de pact. cum multis ibi collectis per Fel. & idem voluit Fel.
conſi. 40. vol. 4. nu. 4.

Amplia limitationem hanc, vt etiam habeat locum, quã-
do quis renũciauit iuri reali, etiam ſi nõ confeſſus fuerit ex-
108 preſsè ſe habere rem pro derelicta; † nam illa renunciatio
probat, & valet in fauorem abſentis, ſiue expreſsè, ſiue ta-
citè facta fuerit: ita tradidit gloſſ. in dicta l. poſtquam li-
ti. C. de pact. cuius ſententiæ ſe ſubſcripſere Antonius de
Butrio, & ibi Imol. in d. ca. cum pridem, de pact. in fin. Bald.
in l. & hæredi. §. nos autem, columna prima. ff. de pact. Ia-
cobus Butriga. & poſt eum ipſe Bald. in l. poſtquam liti, co-
lumna 3. quæſt. 2. C. de pact. Alexand. conſil. 99. columna
* 1. & ſeq. volumine 7. hanc * communem dicit Gabr. in ſuis
concluſ. de confeſſ. concluſione 1. numero 62. Idem voluit
Bartol. in l. non ſolum, §. ſi liberationis, ff. de liberat. leg.
Antonius de Butrio, & Abb. in d. c. fin. de confeſſ. & idem
Anto. in c. veniens, colum. 3. de renuncia. Socin. in l. natu-
raliter, §. nihil commune. ff. de acquiren. poſſeſ. columna 6.
Aret. conſil. 36. colum. 1. in fin. Alexand. in l. Labeo, colum-
na 1. in fi. ff. de iureiuran. nam ex huiuſmodi renunciatione
fateri videtur rem eſſe occupantis licet abſentis, quod ſe-
cus tamen eſt, quando quis confitetur rem ſuam eſſe alte-
109 rius, † quia ex huiuſmodi confeſſione videtur potius velle
rem illam in alium transferre, quàm pro derelicto poſſit di-
ci illam habere, vnde fit, vt tunc non amittat dominium, ſi
non transferatur. l. ſciendum, & l. conuentiones, ff. ex qui-
bus cau. maior. & eſt de mente Bartol. in l. cum teſtamen-
tum, aliàs in l. cum falſa. C. de iur. & fact. igno. abſque enim
traditione non transferetur dominium. l. traditionibus, C.
de pactis.

110 Contrarium autem, quòd confeſſio † & renunciatio et-
iam in realibus non noceat parti abſenti conſuluit Bald.
conſilio 466. volum. 4. & Abb. in l. generaliter, columna
pen. in fi. C. de non numerata pecunia, dicit, confeſſionem
ſuper dominio parte abſente non præiudicare: & tradide-
re Specu. in titu. de confeſſ. §. nunc videndum, verſic. quid
ſi confiteor, Lanfranc. in ca. quoniam contra, colum. 38. de
proba. Felin. in c. capitulum, colum. 9. verſicu. 2. limita. de
reſcript. & dicto Abb. apertè repugnauit Ruin. conſil. 40.
volum. 4. & num. 4. ſed de hoc habebis etiam in ſequenti li-
mitatione.

Decimoſextò limitabis, vt non procedat, ſi huiuſmodi
111 confeſſio ſit ſuper iure reali, † veluti ſuper dominio; quia
tunc probat: vt proditum eſt à Bart. in l. non ſolùm, §. ſi li-
berationis. ff. de libe. leg. & dilucidius D. Ant. de Butr. in c. fi.
de confeſſ. quos refert, & ſequitur Franc. Aret. in conſi. 36.
nu. 2. vbi ait, ita limitari l. certum. §. ſi quis abſente. ff. de con-
feſſ. & quòd id maximè procedit in dominijs antiquis, in
quibus plenè probat, licèt ſit extraiudicialis parte abſente:
vt ex allegatis ibi. num. 3.

Decimoſeptimò limitatur, non habere locum, quandò
talis confeſſio eſſet acceptata per aliquem nomine abſen-
112 tis † & quando ipſe abſens eam ratam habet: quia plenè
probat: ita aſſeuerauit Bart. in d. l. non ſolum. §. ſi liberatio-
nis. ff. de lib. leg. hoc etiam voluit Ant. de But. in d. c. veni-
ens, colum. 3. de renuncia. & probauit Paul. de Caſtr. in d. l.
idem in duobus. §. fi. ff. de pact. atque placuit Dec. in l. poſt-
quam liti, colum. 4. C. de pact. nec id præterijt Ruin. conſi.
101. volum. 1. in fin. idem tradidere Ant. & ibi Imo. in d. c. fi.
de confeſſ. & in d. c. cum pridem, nec ab hoc recedit Salic.
in l. vnica, in 15. oppoſitio. C. de confeſſ. & in l. ſi actionem,
C. de tranſact. quod & ſenſit Bald. in l. 1. C. de interrog. act.
quibus accedit Soc. in reg. 89. in verſi. 15. fallit, vbi inquit,
iſtud etiam procedere. quando acceptans nomine abſen-
113 tis non haberet mandatum: † nam poteſt abſens ratum ha-
bere, cum eius nomine actum ſit, per tot. tit. ff. & C. de neg.
geſt. & in c. ſi cautio, de fide inſtru. & auctoritate Bart. in l.
cum quis decedens. §. codicillis, in 1. colum. ff. de leg. 3. idem

voluit Aret. conſil.64. colum.1. & conſil.82. colu.2.& hanc
partem fulcit quod voluit Bart. in d.l. poſtquam liti, vbi An-
gel.& Alex. col.fina. Purpurat. colu.8.Riminal. col.penult.
114 Claud. col.3. qui omnes dicunt, † renunciationem iudicia-
lem prodeſſe abſenti, quando à iudice fuerit recepta pro
abſente: quod etiam voluerunt plurimi tum conſulentes,
tum etiam profitentes, ex quibus primas facilè tenet, idem
Bartol. in d. l. non ſolùm, §. ſi liberationis, ff.de lib. leg.vbi
Alber.de Roſa. Bald. in c.dudum, el 2.colu.4 .in fi. de elect.
Ang.in l.1. §.1. ff. à quib.appella. non licet.& in §.idem iuris
eſt. Inſtit.de except. colum.35.& idem voluit Bal. in auth.in
ſucceſſione,in fin.C.de leg.hæred.Aret.in c.de cauſis,col.3.
de teſt.Alex. conſil.174.colum.1. in fi.volum.7.Cin.in l.1.q.
6. C. de confeſſ. Caſtr. in l.certum. §. ſi quis abſente.ff. eod.
tit.Sal.in l.iubemus.C.de lib.cau.Curt. Sen.in conſi.78.Iaſ.
inl.1.col.penul.C.de pact.

Quam limitationem intelligere poteris, dummodò ac-
ceptantis non interſit huiuſmodi confeſſionem acceptare:
ita declarat Fel. in d. c. ſi cautio.2.fallen.col.9.& idem dixit
Soc.in reg.præalleg.

Veruntamen iſtam ampliationem non probauit Abb. in
115 c.fi.colum.4. de confeſſ.vbi requirit,† vt acceptans pro ab-
ſente ſit publica perſona, idem ſentit Bald. in l.2.in fin.C.vt
in poſſ. leg.

Sed à limitatione ſtat Marant. de ord. iudi. in 6. parte in
5.artic.rub.confeſſ.fol.122.num.18. vbi ad hoc adducit gloſſ.
& Paul.Caſt. in l.tale pact.in prin.ff. de pact.& gl.in l.huiuſ-
modi,verſi.legatus,& ibi Doct.ff.de leg.1.

Subamplia vt etiam procedat,licèt talis acceptans nomi-
116 ne abſentis non haberet mandatum,† & etiamſi non ſit ta-
bellio: nam tunc plenè probat, dummodò ille, cuius no-
mine acceptatur,huiuſmodi acceptationem ratam habeat,
ita Imo. protulit,quem ſequitur Felin. in c.ſi cautio. nume.
37. verſicu. fallit 11. per text. & gloſſ. in l.huiuſmodi,in prin.
ff.de lega.1. & in §. alteri, Inſt. de inut. ſtip. cui etiam ſe ſub-
ſcripſit Hippol.de Marſil.rub. C.de prob.numero 96. cum
ibi allegat.

Decimooctauò limitatur, vt locum non habeat, ſi talis
117 cõfeſſio facta fuerit in apocha parte abſente,† quia quãdo-
cunq; illa apocha peruenerit ad creditorem, plenè probat
illa confeſſio legitimè probata, vt conſultum fuit à Bald. in
conſil. 380. volum. 5. & ait Maran. in tract. de ord. iud. in 6.
part. 5. ar.rub. confeſſ.fol.122.nume.20. ſed ad hanc confeſ-
ſionem conſulas ea, quæ dicta fuerunt in confeſſione facta
in Epiſtola,in 14.limitatione,quæ omnia videntur poſſe ad-
aptari confeſſioni factæ in apocha.

Sublimitabis quatenus aliàs illa Apocha faceret fidem:
vt Hercula. prodidit in tract. de proban. negat.fol.57.num.
198.verſi.30. fallit, vbi teſtatur Fel. in c.ſi cautio.ext.de fide
inſtrumen.

Decimononò limitatur in confeſſione facta in libro ra-
118 tionum,& mercatorum,† in quo contenta cõfeſſio probat
plenè abſente parte, iuxta ſententiam Paul. de Caſt.in l.nu-
da.ff.de dona.& Bal.in l.vnica,in 3.col.C.de confeſſ.& idem
voluit Bald. in rubri.C. de conſti.pecu. in vlt.col.& Paul.de
Caſtr. in l.Publia. ff.depoſit. ita etiam aſſeruere Dec.in ca.2.
colu.5. de fide inſtru. Purpur.in d.l. poſtquam liti, colum.9.
Alexand.conſi.245.volu.2 .Fel.in d.ca. ſi cautio.col. 8. in 10.
limit. gloſſ. latè in d.l.nuda,per text.in l.inter cartulas. C.de
conue. fiſ. deb. lib. 11. Anto. de Butr. & Proſdoc. in d. ca. ſi
cautio. de fide inſtrum. Bald. in l. ſi quis ex argen. §. ex hoc
edic.ff.de eden.idem Bal.in l.1.in 3.col.C.de falſ.cauſ.adiect.
Marſil.ſing.459.Soc.reg.89.verſi.7.fallit.

Iſtud ſublimitabis, dummodò talis liber ſi confectus par-
te mandante tacitè, vel expreſsè: vt ſunt communiter libri
mercatorum, de quibus de conſuetudine tacitè mandatur,
vt mercatores ſcribant; ſed ſi eſſet liber confectus à merca-
tore pro ſui memoria, ſecus dicendum eſſet, vt Imol. pro-
tulit, quem refert, & ſequitur Felin. in d.c. ſi cautio. nu.36.
de fide inſtru. & Alex.in d. conſil.245.& Bald.in rub.de fide
inſtru. col. 9. verſi. interdum dubitatur: hoc etiam repetijt
Imo.in d.l. nuda, col.1.ff. de don.& in d.c.fi.colum.5.& ſeq.
de confeſſ. Bal. in rub. de conſti. pec.col.2.ſed hanc materi-
am latè explicantes conſulas DD. in d. l. ſi quis ex argenta-
rijs.§. ex hoc edicto.ff.de edendo.& præcipuè Iaſ.in l.admo-
nendi,nu.129.ff.de iureiur.in repet.

Vigeſimò limitare tibi licebit in confeſſione criminali;
119 † quia ſaltem facit inditium ad torturam: vt auctor eſt ille
Bart.in l. capi.5. ff. de adul. & Abb. in c.at ſi clerici.in princ.
nu.7.de re iudi.licèt extraiudicialiter,& parte abſente facta
fuerit,Rom.conſil.373.in caſu propter. nu.6.& conſi.7.viſis
neceſſarijs, poſt nume.1.verſicu. ſecundò ex alia cauſa. & in
conſil.8. viſo facto,in prin.& per Bald.in l.generaliter.C.de
epiſ. & cler. Felin. in d. c. ſi cautio. col. 5. & Anto.de Butrio
in ca.ſi conſtiterit, in fin. de accuſatio. Dec. in l. cum te. C.
* de tranſactio. & hanc eſſe * communem opinionem atte-
ſtatur Imo. in c. at ſi clerici,in prin.in 7.col.de re iudi.quam
refert cum alijs multis Fel. in d. ca.ſi cautio,de fide inſtrum.
num.29.verſic. quarta declaratio, & eum ſequitur,& ita ait
fore intelligendum Bart. in d.l.capite quinto, & hæc etiam
* eſt * communis opinio, teſte Iaſ. in repet.l.admonendi,nu-
mero 158. ff. de iureiuran. ſed de hac limitatione vide quæ
latiſſimè dixi in prima ampliatione ad concluſ. de confeſſ.
ſine cauſa,ad quæ me remitto.

Vigeſimoprimò limitabis, quando agitur de declaratio-
120 ne actus, cuiuſpiam dubij ab eo facti, qui confitetur, † quia
tunc plenè probat parte abſente extraiudicialiter, vt doctè
ſcripſit Tiraquel. in tracta. de vtroque retract. titu. de re-
tract. lignag. verſicu. cum æquipolleant. §. 1. gloſſ. 14. fol.
mihi 110.nume.55.vbi ad hoc refert.Barto.in l.cum quis de-
cedens,§.codicillis,colum.2.verſic.prædicta verò.ff. de leg.
3.per text. in l.vxori, §.vlt. vbi & idem Bartol. ff.eo.titu.& l.
ſi auia. C. de iure delib. ita etiam doctiſſimè ſenſit ampliſſi-
mus Contard.contra Zenum,in 2.confeſſione,vbi pro hoc
præter allegatos ſupra adducit Afflic. titu. de feud.dato in
vic. l. commiſſ. num. 140. Caſſan. ſuper conſuet. Burg.rub.
10.§.102. num.4.

Vigeſimoſecundò limitabis, vt locum non habeat, ſi fie-
121 ret præſente fideiuſſore, licèt principali abſente: † nam
tunc plenè probaret, ac ſi præſente parte facta fuerit, nam
per talem confeſſionem paratur exceptio fideiuſſori, & per
conſequens ipſi principali,arg.l. idem in duobus,ff.de pact.
vt Bal.innuit in conſil.41. incip.in primis videndum eſt, vo-
lum.5.cui adhæret. Fel.in d.ca.ſi cautio, de fide inſtrum.nu-
mero 8.verſic. 12. & refert, & ſequitur Hippol.in rub.C.de
proba. num.113.& Fel.in c.olim.de reſcr.colum.3.nu.2.Soc.
in reg. 89. verſicu. nonò fallit. & Bald. reſpondit conſi.392.
vol.3.in 2.dubio.

Vigeſimotertiò limitatur, vt non procedat,ſi facta fuerit
122 coram negotiorum geſtore, † quia tunc plenè probat, ac ſi
præſente parte facta fuiſſet,quod ea ratione confirmari po-
teſt: quia per negotiorum geſtorem acquiritur domino ra-
tum habenti: nam negotiorum geſtor tenetur actiones ei
cedere, vt colligere eſt ex reſponſo Iuliani in l.huiuſmodi,
in prin. ff. de leg.1.quod & probauit Bart. in l.ſtipulatio iſta.
§. ſi ſtipuler. ff. de verb. obl. & ita ait de confeſſione coram
negotiorum geſtore,Aymo Craue. conſil.292. num.16. vbi
inquit idem procedere à fortiori in nuncio ad hoc expreſsè
deſtinato, per multa ibi adducta, & ad primum dictum ad-
ducit Aret.conſi.64.col.1.verſi.2.patet,vol.1.& idem voluit
Fel. in d. ca. ſi cautio, de fide inſtru. num.38.teſtatur Signo-
rol.in conſi.incip. Titius confeſſus eſt,& Sal.in l.vnica,in 15.
oppoſitione,C.de confeſſ.& Hippoly. de Marſil. in rubr.C.
de probat. num.100. Fel. in c.olim, de reſcrip.num.2.col.3.
cum ibi allegatis.

Subamplia vt vera ſit, etiam ſi huiuſmodi negotiorum
geſtor acceptans pro abſente eſſet priuata perſona, ſecun-
dùm Salic. in d. l. vnica in 10.oppoſi. C. de confeſſ. & Felin.
in d. c. ſi cautio, d. nume. 38. & Hippolyt. de Marſil. in d.
rubr. C.de probat. nume.114. & Felin.in c. olim, de reſcrip.
colum. 3. num. 2.

Vigeſimoquartò limitabis, vt locum non habeat, ſi hu-
iuſmodi

123 iuſmodi confeſſio facta fuerit coram nuncio: † quia tunc
plenè probat: vt reſpondit D. Aymo Crauet. d. conſilio 272.
numero 16. vbi dicit plura referendo iſtud procedere à for-
tiori: nam factum à nuncio videtur propriè factũ à Domi-
no, vt tradidere Dec. in l. 2. col. fi. C. de eden. & Bal. in conſi.
12. nu. 3. vol. 2.

Vigeſimoquintò limitare poteris, quando cõfeſſio fuiſ-
124 ſet facta coram toto Populo, vel pleraque parte: † quia ne-
dum in ciuilibus, ſed etiam in criminalibus inducit præ-
ſumptionem, ex qua poteſt ſequi condemnatio, niſi purga-
tio fiat: ita me docuit Anton. de But. in capit. noſtra, de co-
habi. cleric. & mulier. col. 34. in princ. ita dicit tenere gloſſ.
in l. ictus fuſtium. verb. fuſtium. ff. de his, qui not. infam. &
voluit Soc. reg. 89. verſ. 14. fallit, ſic etiam aſſeruit idem Ant.
in c. per inquiſitionem, col. 5. de elect. Feli. in c. olim. col. 3.
de reſcrip. in 4. fallen. & in d. c. ſi cautio, col. 5.

Sublimitantur omnes ſupradictæ limitationes: vt non
125 procedant † quoad præiudicium tertij: vt egregiè protulit
Hercul. in tract. de proban. negat. fol. 57. num. 198. verſic. 31.
fallit, vbi auctoritate Alexand. in conſi. 45. in fin. volum. 1. id
comprobat.

126 Secundò ſublimitatur, ſi erronea fuit, † quia reuocari po-
teſt ante concluſionem in cauſa, ſecus poſt, ita mihi teſtis eſt
Roma. conſil. 346. nu. 7. vbi adducit Bal. in l. error. C. de iur.
& fact. ignor. & dicit, nullum reperiri, qui contradicat illi,
& refert etiam dictum Inno. in ca. paſtoralis. de cau. poſſ. &
& Ioan. Andr. de reſti. in integr. c. fin. in 6. in nouell. qui vo-
127 lunt, † concluſionem in cauſa eſſe terminum deciſionis, &
diſceptationis, ad hoc, vt poſt eũ dicatur cognitum eſſe, &
non debere amplius cognoſci, nec etiã quicquam iuris, vel
facti allegari. & hoc confirmat etiam, quod dicit Bart. in l. ſi
mater, §. eandem, in fin. ff. de excep. rei iudi. qui etiam affert
ad hoc context. inſignem cum gloſ. in verb. condemnatio-
nem, in l. ſi rem ſuam, quam mihi. §. fi. ff. de euict. qui Bart. in
128 d. l. ſi mater. §. eandem dicit, † quòd allegare poſt conclu-
ſum in cauſa, eſt perinde, ac ſi allegaretur poſt ſententiam,
poſtquam non auditur allegatio, vt d. l. error, & c. fi. de con-
feſſ. & pro Bart. effato corroborando pertinet ca. auditis, de
procurat.

At id tamen velim diligenter obſerues, quod dixit Rom.
adducens Innocen. & Ioann. Andr. vt non poſſit quicquam
iuris allegari poſt concluſum in cauſa, locum habeat in illis,
quæ ſunt de iure partis, non autem iuris communis, vt ipſe
ſe ipſum declarat in conſil. 176. numero 9. quæ quidem ſub-
limitatio placuit Soc. reg. 90. 4. fallit, cum ibi allegatis.

Vigeſimoſextò limita, vt locum ſibi non vendicet in con-
129 feſſione facta à Principe, † quæ parte etiam abſente valet,
ita Bartol. docuit in l. nuda ratio. ff. de donatio. cum alijs ibi-
dem allatis, & Imol. poſt alios aſſeruit in c. ſi cautio, de fide
inſtrumen. cui adhæret conſulendo Ruin. in conſil. 231. nu-
me. 2. volumine primo.

CONCLVSIO 348.

ARGVMENTVM.

Confeſsio facta in iudicio, an probet, & præiudicet.

SVMMARIVM.

1 Confeſsio facta in iudicio probat, & præiudicat.
2 Confitens in iudicio habuiſſe, & recepiſſe non poteſt opponere exceptionem de non numerata pecunia.
3 Qui paſſus eſt ſe ſcribi fideiuſſor apud acta, eſt obligatus, ac ſi per ſolemnem ſtipulationem promiſiſſet.
Confeſſus non poteſt appellare, ibid.
4 Confeſsio clerici facta coram iudice ſeculari ſemiplenè ſaltem probat, & facit indicium contra eum.
5 Confeſsio facta in iudicio calore iracundiæ, niſi reuocata fuerit, plenè probat.
6 Perſeuerare quis dicitur in confeſsione, quando illam non reuocat.
7 Confeſsio facta in iudicio etiam ſine cauſa plenè probat. Contrarium ibi.
8 Confeſsio ſine cauſa etiam in iudicio facta non nocet.
Quando aliquid dicatur factum in iudicio, & iudicialiter, vide ibi remiſsiuè.
9 Confeſsio facta in iudicio ſummario, dummodo tendat ad eundem finem, & effectum, probat etiam in plenario.
10 Aliæ probationes, quàm per confeſsionem non faciunt fidem in iudicio plenario, cum factæ fuerint in ſummario.
Contrarium ibidem.
11 Confeſsio procuratoris facta in iudicio ſummario non probat in plenario.
12 Confeſsio proueniens ex perſona filij non nocet patri.
13 Confeſsio facta in iudicio ſummario primo, quando contra illam fuerit pronunciatum, non nocet alicui in ſecundo.
14 Confeſsio facta coram arbitro procedente iuris ordine ſeruato probat, ac ſi coram iudice facta fuiſſet.
Contrarium ibi.
15 Confeſsio facta coram arbitratore non valet vt iudicialis.
16 Confeſsio facta in cauſa ciuili probat etiam in criminali.
17 Confeſsionis vigore factæ in iudicio dum criminaliter agitur, non poteſt iudex priuare clericum beneficio: ſed hoc facere poterit Epiſcopus, vel illius Prælatus.
18 Probationes in ciuili fidem faciunt: cum agitur criminaliter.
Contrarium num. ſeq.
19 Confeſsio facta in vno iudicio non facit fidem in alio, vbicunq; varietur modus agendi.
20 Confeſsio procuratoris facta in vna cauſa non probat, nec nocet domino in alia.
21 Confeſsio procuratoris in vno iudicio ad vnum finem non facit fidem in alio ad alium finem etiam inter eaſdem perſonas.
Factum procuratoris non nocet domino, niſi in cauſa, qua datus eſt. ibidem.
22 Confeſsio facta in iudicio ſi vera ſit, probat contra hæredem confitentis, & ei nocet: ſicuti etiam contra quemlibet ſingularem ſucceſſorem.
23 Confeſsio facta per verbum, credo: vt puta reſpondendo poſitioni confitentis, plenè probat, ac ſi de veritate reſpondiſſet.
24 Confeſsio facta iudice non ſedente pro tribunali non probat: cum non ſit facta in figura iudicij.
25 Iudex quando dicatur ſedere pro tribunali, vide remiſsiuè.
26 Confeſsio facta iudice non ſedente pro tribunali licèt non habeat vim plenæ probationis, tamen habet vim indicij ad torturam.
27 Confeſsio facta in iudicio, quando iudex non ſedet, ſed itinerat per locum iudicij, ſemiplenè probat.
28 Confeſsio geminata, & facta in figura iudicij præiudicat.
29 Confeſsio facta non ſedente iudice non probat in ſecundo iudicio, nec nocet, etiamſi ſit inter eaſdem perſonas, quando in primo iudicio contra eum fuerit pronunciatum.
30 Confeſsio ſi tacita eſt, non nocet in alio iudicio.
31 Lex ex taciturnitate alicuius confeſsionem præſumit.
Confeſsio præſumpta ex taciturnitate in vno iudicio non nocebit in alio.
32 Confeſsio ficta non probat, nec nocet in alio iudicio.
33 Confeſsio ficta ſi reſultat ex morte, probat in alio iudicio.
34 Confeſsio ficta reſultans ex morte intantum probat, quòd facit tranſire pœnam ad hæredes.
35 Confeſsio ficta in caſu læſæ Maieſtatis, in latronibus, & in crimine hæreſis, facit tranſire pœnam ad hæredes.
36 Confeſsio implicita non nocet, nec probat in alio iudicio.
37 Confeſsio facta in iudicio ciuili ſummariè coram iudice, & parte non probat plenè in iudicio criminali etiam inter eaſdem perſonas.
38 Confeſsio facta in cauſa ciuili etiam incidenter propter aliud, ad quid probet, & noceat in cauſa criminali.
39 Confeſsio etiam ſi in iudicio fiat cum cauſa abſente parte non probat, nec præiudicat. Contrarium ſub num. 40.
40 Aduocatus, vel procurator in actis, ſemper debet facere apponere parte præſente.

41 Con-

41 *Confeßio in iudicio facta, ſi à iudice tamquam publica perſona acceptata fuerit, probat, & nocet.*
42 *Intellectus §. ſi quis abſente.*
43 *Confeßio in iudicio acceptata ab alio nomine abſentis, etiam non habente mandatum probat, & nocet.*
44 *Confeßio à iudice acceptata etiam ſi non fiat in forma iudicij, probat, & habet executionem paratam contra hæredem confitentis.*
45 *Præſentia iudicis in confeßione acceptanda nomine abſentis, non ſufficit, niſi pro tribunali ſedeat, & præſens ſit ad hoc: vt eam acceptet.*
46 *Confeßio à iudice acceptata licèt non habeat vim plenæ probationis, habet tamen vim indicij ad torturam ſufficientis.*
47 *Confeßio in iudicio facta parte abſente non probat, niſi pars eſſet citata, & eſſet caſus, quo poſſet procedi contra abſentem.*
48 *Confeßio facta in libello, poſitionibus, vel exceptionibus probat etiam parte abſente.*
49 *Confeßio facta in libello, vel poſitionibus, nihil probat, ſi aduerſarius contradixit.*
50 *Confeßio in criminali abſente accuſatore probat, & nocet: quia iudex cum ſit præſens, ſupplet.*
51 *Confeßio in iudicio facta de crimine ciuiliter parte abſente non probat.*
52 *Confeßio facta in iudicio coram notario non probat, nec nocet: cum non ſit facta in figura iudicij.*
53 *Notarius confeßionem recipere non poteſt, niſi præſente iudice, vel mandante.*
54 *Confeßio facta in iudicio coram notario non nocet eo modo, quo noceret, ſi eſſet iudicialis, ſed vt extraiudicialis nocet, & facit indicium ad torturam.*
55 *Confeßio, ſi antequam per Notarium redacta ſit in ſcriptis, reuocata fuerit, etiam non probato de errore, nihil probat.*
56 *Confeßio facta in iudicio à procuratore non probat.*

1 Confeſsionem factam in iudicio probare, † & præiudicare ſancitum
eſt in c. fin. & c. veſtra. & ibi gl. de cohabit. cleri. & mulier. &
in c. cum olim. in fi. de verb. ſignific. & in c. fin. de reſtit. ſpoliat. quod idem ſexcentis in locis fuit conſtitutum, vt in l. 1.
C. de confeſſ. l. 2. C. de conſt. & exhib. reorum. l. 1. §. diuus.
ff. de quæſt. & §. ſi quis vltrò. vbi Doct. ca. veniens, de teſt.
c. 1. de accuſat. in 6. facit text. in l. 1. ff. de confeſſ. in l. proinde. §. notandum, ff. ad l. Aquil. l. cum te. C. de tranſact. l. generaliter. C. de non nume. pecun. c. per tuas, de probat. c.
cum Ioannes, de fide inſtrum. c. 1. de confeſſ. in 6. Nec defuerunt quam plurimi ex ſcribentibus; qui tum profitendo, tum etiam cõſulendo hanc eandem ſententiam probauere, è quorum numero in primis ſeſe nobis offert Inn. in c.
quia plerique, col. 1. de immu. Eccleſ. gl. no. in §. illud. auth.
de æqua. dot. & glo. in l. in contractibus, in verb. vno modo,
C. de non nume. pecun. iſtis patrocinatur, quod dicit Ant.
de Butr. in rub. de probat. in fi. Corn. conſil. 224. volum. 4.
Iaſ. in d. l. cum te. 3. notab. C. de tranſact. & in l. ſi conuenerit. in 7. col. ff. de iur. om. iud. omnes, l. ſi ſine. ff. de interrog.
act. gloſſ. in l. 1. ff. eod. titu. Alex. conſil. 13. volum. 4. incip. ex
his, quæ in themate, in l. pacta, poſt princ. C. de pact. Felin.
in c. quoniam contra, col. 7. de prob. & in c. 1. in fi. de pact.
Angel. in l. ſi vnus, §. pactus. ff. de pact. colum. 2. Abb. & Fel.
in d. c. ſi cautio. de fide inſtru. vnus num. 2. alter num. 10. vbi
etiam Ant. de But. & Imo. Barbat. in rub. de fide inſtrum. fol.
3. colum. 3. Bald. in l. ſicut. C. de repud. hære. Rom. conſil.
290. incipien. in caſu, in fi. gloſſ. in c. fi. de confeſſ. Cin. in l.
generaliter. C. de non nume. pecu. nec minus hoc adiuuant
2 ea, quæ tradidit Salic. in d. l. vnica. C. de confeſſ. vbi vult, †
eum qui fuerit confeſſus in iudicio habuiſſe, & recepiſſe,
non poſſe opponere exceptionem de non num. pecun. hoc
idem voluit Bald. in addit. ad Spec. in tit. de confeſſ. in verb.
confeſſio. gl. etiam docuit id in c. præſentium, de teſt. ſenſit
Card. in c. examinata, de iud. aſſeruit Ioan. And. in ca. fin. de
iureiur. in 6. Inno. protulit in c. cum venerabilis, de except.
& in c. olim. de cenſib. nec id præterijt Bartol. in l. poſt legatum. ff. de his, quibus vt indign. huc ſpectant ea, quæ fuere
animaduerſa in l. manumiſſio. ff. de manumiſſ. vind. & id apertè cauit Vlpianus in l. cum oſtendimus, §. fi. ff. de fideiuſſ.
tuto. qui etiam arctius rem concludit: inquit enim, quòd
3 ille, † qui apud acta paſſus eſt ſe ſcribi fideiuſſor, eſt perinde obligatus, ac ſi per ſolemnem ſtipulationem promiſiſſet; & deniq; regula eſt, quòd confeſſus non poteſt appellare, ita inquit contex. in c. cum ſpeciali. §. porrò, de appel. &
c. quicunq; 2. q. 6.

Primò amplia, vt procedat, etiam ſi clericus confeſſus
4 fuerit coram iudice ſeculari; † quia tunc ſaltem ſemiplenè
probat, & facit indicium contra eum, ita ſcripſit Dec. in ca.
* at ſi clerici, num. 105. de iud. & num. 115. de * communi teſtatur, eo quia ibidem ipſe Dec. hanc quæſtionem latiſſimè
tractat, & adducit contrarium, illiſq; omnibus reſpondet;
* & tandem hanc * communem quamplurimis rationibus
affirmat, à d. num. 105. vſq; ad num. 141. & in hoc non immorabor, ne illum deſcribendo in maleuolorum voculas incidam, vide tu ibi.

Secundò amplia, vt locum habeat, quando calore ira-
5 cundiæ facta eſſet confeſſio in iudicio, † quia plenè probat,
niſi reuocata fuerit, vt ſcripſit Dec. in d. c. at ſi clerici. numero 125. ext. de iud. cuius rei illa poteſt afferri ratio, nam non
6 reuocando illam videtur in eadem perſeuerare, † & illam
approbare velle, argu. text. in l. quicquid calore, vbi Socin.
& cæteri ſcribentes. ff. de reg. iur. & c. ſi quis iratus, 2. q. 3.
l. ſi mulier. C. ad Velleia. l. diuortium, la 2. ff. de diuor. & tradidit gloſſ. in c. ex literis, in verb. admonita, & ibi Abb. de
diuort.

Tertiò amplia, etiam ſi huiuſmodi confeſſio ſit ſine cau-
7 ſa, † quia propter calorem iudicij plenè probat, vt aſſeruit
Hippo. de Marſi. in rub. C. de proba. num. 91. motus doctrina Accur. inſignis & ſingularis, in l. 1. §. fi. ff. de interrog. act.
idem voluit Abb. & Fel. in d. c. ſi cautio. de fide inſtru. vnus
num. 2. alter nu. 10. vbi etiam Ant. de Butr. & Imo. hanc ſententiam etiam approbauit Alex. in conſi. 13. col. 4. incip. ex
his, quæ in themate, & in l. pacta, poſt princ. C. de pact. cui
adhæret Fel. in ca. quoniam contra, col. 7. de prob. & in ca.
1. in fi. de pact. & probauit hoc Angel. in l. ſi vnus. §. pactus.
col. 2. ff. de pact.

Contrarium ſentit Io. And. in addi. ad Spec. titu. de con-
8 feſſ. §. nunc videndum, in addi. in ci. Rofre. vbi ait, † confeſſionem ſine cauſa etiam in iudicio factam non nocere; ſed
* contraria ſententia * communis eſt, de qua per Marſi. in d.
loco citato, vbi quamplura accumulat, & vide ibi per eum,
& ad hanc ampliationem faciunt notata ſuprà in concluſione, confeſſio ſine cauſa, in 5. limitatione, & ibidem repeties remiſſiuè, quando aliquid dicatur factum in iudicio, &
iudicialiter.

Quarto loco ampliare poteris, vt locum ſibi vendicet,
9 etiam ſi facta fuerit in iudicio ſummario, † quia probat etiam in plenario, dummodò tendat ad eundem finem, & effectum in iudicio plenario, ad quod tendebat in ſummario,
vt tradidit Fel. in ca. deniq;, de excep. nu. 6. teſtatur Inno. in
c. 2. de ord. cognit. Dec. ſcriptum reliquit in c. at ſi clerici,
nu. 209. de iud. gl. & Doct. voluere in c. veniens, de teſtib. &
Moder. in c. 1. de except. Alexand. comprobauit in l. 2. C. de
eden. col. pen. Abb. confirmauit in ca. 2. nu. 12. de confeſſ. li-
10 cèt aliæ ꝓbationes, † quàm per confeſſionem, non faciant
fidem in plenario, cum factæ fuerint in iudicio ſummario:
ita obſeruauit Abb. in d. c. 2. eo. num. & huc pertinet c. veniens, el 2. de teſt. l. pen. in gl. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur.
etiam ſi in iudicio ſummario confeſſiones fuerint plenariè
receptæ, ſecundùm Bald. Flor. & Ang. in l. pen. & Abb. in c.
at ſi clerici, nu. 17. de iud. & ibi nu. 6.

Contrariam tamen in hoc vltimo pronunciato ſequutus eſt ſententiam Iac. But. in l. ab hoſtib. §. ſi quid ſimpliciter. ff. ex quib. cau. ma. Ant. de But. in d. c. 2. vlt. car. de ord.
cogni. & in c. fraternitatis, antep. col. de teſt. quibus ſuffragantur ea, quæ animaduertit Accur. in d. l. pen. hoc etiam
ſequutus eſt Rayn. in l. quo. C. de reſti. mili. huic etiam ſen-

tentiæ

tentiæ adhæſit Imol. in ca. cum literis, col. 18. de reſtit. in in-
teg. & Alex. latiſſimè in repetitione l. ſæpe, in gloſ. 1. circa 6.
quæſitum, ff. de re iud.

11 Primò ſublimita, † vt non procedat in confeſſione pro-
curatoris, ſic Ant. de But. c. per inquiſitionem, de elect. ita
Fel. in c. cauſam quæ. de teſti. & Compoſtel. & Ioan. Andr.
in d. c. per inquiſitionem, & Spec. in titu. de confeſſ. §. nunc
videndum, verſicu. ſed nunquid confeſſio, atque Paul. de
Liaz. in c. 1. de confeſſ. in 6. Ant. de Butr. & Imol. tradidere
in cap. 1. vt lit. non conteſt. ita conſuluit Franc. Aret. con-
ſil. 13. colum. fi.

Secundò ſublimitare tibi licebit veram non eſſe in con-
12 feſſione facta, † quæ proueuiens ex perſona filij non no-
cet patri, vt affert exemplum Bart. in l. eius, qui delatorem,
in princ. ff. de iure fiſ. licèt Tho. non loquatur, an in iudicio,
an extra.

Tertiò ſublimitabis, vt non habeat locum, quando in pri-
mo iudicio contra illam confeſſionem fuerit pronuncia-
13 tum, † quia illa confeſſio facta in iudicio ſummario primo,
non nocet alicui in iſto 2. ita inſigniter docuit gloſſ. in auth.
item poſſeſſor, in gloſſ. fin. C. qui pot. in pign. hab. quam gl.
illam declarando ſequitur Bart. in l. 1. §. ſed nec impuberis.
ff. de iuſt. teſt. & facit l. Aurelius, §. fin. ff. de lib. leg. idem vo-
luit Innoc. in ca. mulier. de iureiu. & placuit Bald. in authen.
ſed nouo iure, in fin. de pœn. iud. qui mal. iud. & in l. ſi quis
in hoc genus, de epiſ. & cler. idem Bartol. docuit in l. 2. §. di-
uus, C. eo. titu. vbi eſt caſus ſingularis de hoc, idem ſenſit
Bald. in l. 2. vbi Alexand. in 7. concluſione, nume. 16. & Al-
cia. colum. fi. poſt Dec. & alios de eden. quibus ſe ſubſcripſit
Aret. de malef. ſub num. 34. verſi, quærit tamen. idem Alcia.
in reg. 3. præſump. 22. verſicu. 6. Abb. etiam in c. at ſi clerici,
num. 28. de iud. cum ibi alleg.

Secundò ampliatur concluſio, vt procedat, etiam ſi fa-
cta ſit coram arbitro, qui proceſſit ordine iuris ſeruato ad
inſtar iudicis † nam huiuſmodi confeſſio probat, ac ſi co-
14 ram iudice facta fuit, vt tradidit Bart. in l. 1. in fi. C. de con-
feſſ. quia hodie, vt ipſe ibidem dicit, data eſt vis ſententiæ
arbitri, quando eſt homologata, & ideo omnibus actis co-
ram eo creditur. l. cum antea. C. de arbitr. ergo, & confeſ-
ſioni, quod idem Bartol. confirmauit in l. 1. ff. de arbitr. &
hanc Bartol. opinionem veriorem dixit Marant. in ſuo tra-
ctatu de ord. iud. in 6. parte art. 5. verb. confeſſiones, nume.
31. & recentiores omnes hoc affirmant, vt teſtatur Petrus
de Bellapert. in d. l. vnica. C. de confeſſ. nume. 14. per l. cum
antea. & l. de arbitris. C. de arbitr. & per l. pen. ad fi. C. eo.
quod etiam voluit Angel. in d. l. certum, §. ſi quis abſente, ff.
de confeſſ.

Contra tamen Bart. opinionem ſenſit Petr. de Bellapert.
in d. l. vnica. C. de confeſſ. num. 16. & Cin. ibidem num. 6. &
conſulendo Alexan. conſi. 13. col. 2. lib. 1. atq; decidendo Af-
flict. deciſ. 178. nume. 10. docendo etiam Ant. in c. quinta-
uallis, 14. inuentio. & profitendo Io. Andr. in ca. pręſentata,
vbi etiam idem Ant. de But. de teſtib.

* Sed quomodocunque ſit in arbitro * communis tamen
15 concluſio eſt Doctorum, † quòd in arbitratore non valeat
vt iudicialis, prout ſcripſit Maranta ſuprà loco citato, nu. 31.
valebit tamen vt extraiudicialis, vt d. deciſ. 178. nume. 10. &
per ibi alleg. & Bar. in l. non fatetur, circa fi. ff. de confeſſ. cui
adhæret Ioan. Bapt. Caccialup. in l. admonendi, num. 193. ff.
de iureiur. cum ibi per eum alleg.

Et ab opinione Bart. ſtat Ioan. de Imol. in ca. præſentata,
de teſtibus, vbi vult, talem confeſſionem valere vt iudicia-
lem.

Sextò ampliabis, vt etiam vera ſit, ſi confeſſio facta fue-
16 rit in cauſa ciuili, † quia probat etiam in cauſa criminali:
vt meminit Bald. in l. 2. C. de eden. & ibi Alexand. num. 26.
quod probant per l. locum. §. ſi quis, verſic. delictum magis.
ff. de tab. exhib. idem voluerunt Ioan. Andr. & reliqui in ca.
per inquiſitionem, de elect. hoc idem ſequitur Fel. in c. de-
nique. ext. de except. num. 6. & in c. at ſi clerici, nume. 12. de
iudic. idem voluit Abb. in ca. at ſi clerici, nume. 14. & num.
30. vbi latè diſputat, de iudic. quod placuit & Innoc. in di-
cto ca. per inquiſitionem, vbi ipſe Abb. colum. pen. & idem
Abb. in c. qualiter, il 2. de accuſat. in fin. vbi etiam Inno. nu-
17 me. 10. qui vult, † quòd licèt iudex non poſſit, dum crimina-
liter agitur, priuare clericum, qui fuit confeſſus non in illo
iudicio, beneficio; tamen poterit hoc facere Epiſcopus, &
illius prælatus, vigore illius confeſſionis: quin etiam Bart.
poſt Iacob. de Aret. in l. 3. §. ſi quis dolo. ff. de tab. exhiben.
18 dicit expreſsè, probationes in ciuili facere fidem, † cum agi-
tur criminaliter, per illum text. ibi, magis manifeſtatur, l. ſi
quis fundum. idem voluerunt Doct. in c. 2. de ord. cognit.
Ant. Butr. in c. dilectus, de capel. mo.

Sed iſtis non diſſimulanter fuit aduerſarius Barthol. So-
cin. in conſi. 8. num. 6. volum. 1. teſtem laudat Ioan. Andr.
19 in c. cum contingat, de offic. deleg. vbi vult, † vt vbicun-
que varietur modus agendi, confeſſio facta in vno iudicio
non faciat in alio fidem, ad quod conſulas Alexand. in l. 2. ff.
iudic. ſol.

Verùm in hac ſententiarum diſſenſione diſtinguere, &
illas conciliare poteris, vt docuit Bartol. in l. prætor ait, §.
* hoc edicto. ff. vi bon. rapt. nam illius ſententia * commu-
niter approbatur: ita ſenſit Aret. in c. at ſi clerici, colum. 2.
de iudic.

Primò reſtringas, vt non procedat, ſi talis confeſſio eſſet
20 procuratoris, & non principalis, † quia non probat, nec
nocet Domino in alia cauſa: vt tradidere Compoſt. & Ioan.
And. in d. ca. per inquiſitionem: idem cauit Spec. in titu. de
confeſſ. §. nunc videndum, verſic. ſed nunquid confeſſio, &
teſtatur Alex. in l. 2. C. de eden. Fel. prodidit in c. cauſa quæ.
de teſtib. Pau. de Liaz. aſſeuerauit in c. 1. de confeſſ. in 6. Ant.
de But. & Imo. probauere in ca. 1. vt lit. non conteſt. & pleni-
us per dictum Ant. in d. c. per inquiſitionem. & Fel. in c. de-
nique. ext. de excep. nume. 6. atq; reſpondit Franc. Aret. in
21 conſil. 13. circa fi. verſicu. præterea iſta confeſſio, vbi ait, †
confeſſionem procuratoris factam in vno iudicio ad vnum
finem nõ facere fidem in alio iudicio ad alium finem, etiam
inter eaſdem perſonas: nam factum procuratoris non no-
cet domino, niſi in cauſa, qua datus eſt: vt colligere eſt ex ca.
cum olim. ext. de offic. deleg.

Septimò amplia principaliter cõcluſionem, vt huiuſmo-
22 di confeſſio facta in iudicio, † dummodo vera ſit, & non
ficta, ita probat etiam contra hæredem confitentis, & ei
noceat, iuxta ſententiam Bald. in l. 2. C. de eden. nume. 23.
& ad id conſulas Ruin. conſil. 128. num. 16. volum. 2. & Ioan.
Andr. in addi. ad Spec. in titu. de teſt. §. nunc tractemus, in
additione magna. Aret. conſil. 36. colum. 2. verſic. 2. dico, &
non ſolùm contra hæredem, ſed etiam contra quemlibet
ſingularem ſucceſſorem: vt idem ſcripſit Io. Andr. in d. lo-
co, & Aret. ibidem.

Octauò amplia procedere, etiam ſi facta fuerit per ver-
23 bum credo, † veluti reſpondendo poſitioni confitentis per
verbum credo: nam hoc caſu plenè probat, ac ſi de veritate
reſpondiſſet, ita ait Bald. in l. fi. C. arb. tut. ſed de hoc obſer-
uauimus ſup. in præludijs; tit. de poſitio. & videas gl. & Pau.
de Caſt. in aut. generaliter. C. de epiſ. & cler.

Primò limita principalem concluſionem, ſi facta fuerit
24 iudice non ſedente pro tribunali; † quia tunc non proce-
dit: cum non ſit facta in figura iudicij, vt ſcripſere gloſſ. &
Doct. in l. iubemus. C. de libe. cau. Fel. placuit in c. denique,
num. 6. de except. vide de hoc Soc. in reg. 92. vbi ponit qua-
tuor limitationes ad hanc reſtrictionẽ, quas breuitatis cau-
ſa omitto, & eleganter tradidit Tiraquell. de vtroq; retra-
cta. ver. Hotiſe. & Grief. §. 36. gl. 2. fol. 262. nu. 54. & 55. Abb.
in c. at ſi clerici. nume. 6. qui adducit context. in l. pen. ff. de
iuſt. & iur. & text. cum gloſ. 11. q. 1. in §. quando autem, & arg.
eſt text. in l. interrogatam, & ibi gloſſ. Bald. & Salic. C. de lib.
cau. & gloſſ. in l. cum ſcimus, in ver. confeſſ. & ibi Bart. C. de
agri. & cenſit. li. 11. Alb. in l. non eſt omninò, ff. de manumiſ.
vind. & in l. 1. colum. 3. verſic. 2. quæro, C. de confeſſ. & in
l. certum, §. ſi quis abſente, C. eo. colum. 1. vbi tamen diſtin-
guit Bald. in l. cum mulier, colum. 3. in 11. oppo. ff. ſolu. matr.

Rom.

Rom. conſil. 8. viſo facto, verſicu. ſecundum, Bart. conſi. 57.
præclarè. colum. 10. numero 24. lib. 2. hoc idem confirmat,
quod ſcribit Bald. in authen. ſi qua mulier. colum. 2. verſicu.
pone ergo, vbi etiam Salic. C. ad Velleia. & idem Abb. in d.
c. at ſi clerici, nume. 17. cum ibi etiam per eum alleg. & ibi-
25 dem docet, † quando iudex dicatur ſedere pro tribunali, &
pro hoc dicto facit gl. not in c. pœnitentibus, diſtinct. 50. &
quod not. gl. in c. fi. de confeſſ.

Primò intellige hanc limitationem, vt licèt non habeat
vim plenæ probationis, vt l. iubemus, C. de liber. cau. & ibi
26 gloſſ. † tamen habeat vim indicij ad torturam ſufficientem,
Rom. ita reſpondit in conſil. 8. nume. 2. vbi atteſtatur hanc
* eſſe * communem opinionem, & ſenſere Doct. in d. l. iube-
mus, C. de libe. cau. & in l. cum ſcimus, C. de agric. & cenſi.
lib. 11. & idem voluit Iaſ. in l. magiſtratibus, ff. de iuriſdic.
omn. iudic. & protulit Franc. Bru. in tract. de ind. par. 1. q. 3.
nume. 17. Bald. in l. pen. C. de fideiuſ. & in add. ad Specul. in
titu. de confeſſ. in verb. confeſſio iſta, ſed hanc primam re-
ſtrictionem limita tribus modis, vt inſigniter per eundem
Iaſ. in d. l. magiſtratibus, nu. 5.

Secundò intellige hanc limitationem habere locum,
27 quando ageretur de plena probatione, † ſecus ſi de ſemi-
plena, quia tunc ſufficit, etiam ſi iudex non ſedeat, ſed de-
ambularet per locum iudicij, ita dicit ſatis inſignitè gloſſ. in
l. noluit. in fi. ff. de interrog. act. & eam ſequitur Abb. in d.
cap. at ſi clerici, nu. 6. in fin.

28 Tertiò intelligas veram eſſe † niſi fuiſſet geminata, quia
præiudicat, & ſi eſſet facta in figura iudicij, ita docuit Bart.
in l. cum ſcimus, C. de agric. & cenſit. in fi. lib. 11. & conſuluit
Soc. conſ. 15. circa medium. Felin. in cap. ſi cautio, de fide in-
ſtrum. verſi. fallit vltimò.

Quartò reſtringitur, vt non procedat, ſi in primo iudicio
29 contra hanc cõfeſſionem fuerit pronunciatum † quia tunc
in alio iudicio illa confeſſio non probat, nec nocet, etiam ſi
ſit inter eaſdem perſonas, vt placuit gloſſ. no. in auth. item
poſſeſſor. in gloſſ. fi. C. qui potio. in pign. & meminit Bart.
in l. Papinianus, §. ſed nec impuberis, ff. de inoffic. teſta. vbi
declarat ſupradictam gloſſ. & illam ſequitur Alexand. in d.
l. 2. C. de eden. nume. 27. cum ibi alleg. Innoc. tradidit in c.
mulieri, de iureiur. refert, & ſequitur Felin. in c. denique,
ext. de excep. nume. 6. idem voluit Bald. in authen. ſed no-
uo iure, in fi. de pœn. iud. qui malè iud. & in l. ſi quis in hoc
genus, C. de epiſ. & cle. & huc pertinet l. Aurelius. ff. de
lib. leg.

30 Quintò reſtringitur, ſi eſſet tacita confeſſio, † quia non
nocet in alio iudicio, vt docuit Imo. in clem. conſtitutio-
nem. de elect. refert, & ſequitur Felin. in d. c. denique, de
excep. & ratio huius effati ea poteſt afferri, quia licèt tacitè,
& expreſsè eadem ſit, vt paſſim ſolet circumferri, per l. cum
quid, ff. ſi cert. pet. in fi. tamen iſtud non procedit, quando
iſtud tacitum veniret ex ſola præſumptione legis, vt Iaſ. mo-
nuit in d. l. cum quid, nume. 6. prout eſt in caſu iſto, nam lex
31 eſt, † quæ ex taciturnitate alicuius præſumit confeſſionem,
vt in c. nonne. de præſumpt. & ideo confeſſio facta, ſeu præ-
ſumpta ex taciturnitate in aliquo iudicio non nocebit in
alio.

32 Sextò reſtringas, ſi eſſet ficta confeſſio, † quia in alio iu-
dicio non probat, nec nocet, ſi ita docenti fides eſt haben-
da Bald. in c. 2. de ord. cognit. per l. 2. §. 1. ff. de iur. fiſ. ſequi-
tur Fel. in d. c. denique, nume. 6. vbi hoc intelligit, niſi iſta
ficta confeſſio emergeret ex morte, vt quia reus ex conſci-
33 entia criminis ſe occidat, † quia tunc probat in alio iudi-
cio, ita ſcripſit Cy. in l. 2. in fi. C. qui teſtam. fac. poſſ. vbi ſcri-
bentes dicunt talem cõfeſſionem æquiparari veræ, & quod
ficta confeſſio in alio iudicio non noceat, nec probet, tenet
Bart. in l. eius qui delatorem, in fi. ff. de iur. fiſ. cui adhæret
Bald. in l. 2. vbi etiam Alexand. concluſi. 7. nume. 16. Alcia.
quoq; colum. fi. poſt Dec. & alios, C. de eden. & probauit
Aret. de maleſ. nume. 34. verſicul. quæritur tamen. Idem
Alcia. ſenſit in reg. 3. præſumptione 22. verſicu. 6. tradidit
Abb. in c. at ſi clerici, nume. 28. de iud. cum ibi alleg. Alexan.
ſcripſit in l. cum filius. ff. de verb. oblig. vbi etiam Bartol. &
idem voluit Angel. in conſil. 276. incip. puncta, colum. 2. &
in conſil. 308. incipien. factum tale eſt, col. pen. Cuma. re-
ſpondit in conſi. 146. incip. Simon. col. penul.

Et quod dixi de confeſſione ficta emergente ex morte,
34 amplia, † vt eo vſque probet, vt faciat tranſire pœnam ad
hæredes, vt Bald. aſſeruit in d. l. 1. §. 2. C. qui teſtament. fac.
poſſ. & idem in c. vaſallus. titu. ſi de feud. fuer. controuerſi.
quod etiam obſeruauit Imo. in l. qui à latronibus, §. 1. ff. de
teſtam. & ſcitu dignum cenſuit Rom. ſing. 305. & idem in
conſi. 305. iſtis ea patrocinantur, quæ per omnes ſunt anim-
aduerſa in l. 2. C. de bon. eor. qui ſibi mort. conſciuer. nec
ab hoc receſſit Bald. in l. 1. §. 1. ff. de calum. & in l. 1. C. ex de-
lict. defunct. neque præterijt Imol. in l. qui à latronibus. ff.
de teſtam.

35 Amplia etiam, † vt ficta confeſſio faciat tranſire pœnam
ad hæredes etiam in his tribus caſibus, videlicet primò,
in caſu læſæ maieſtatis criminis, vt ſancitum eſt in l. quiſ-
quis, C. ad Iulia. maieſt. 2. caſu in latronibus, vt tradidit gl.
in l. 1. ff. de bon. eor. &c. tertio caſu in crimine hæreſis. ita
conſtitutum eſt in c. ſecundùm leges. de hæret. in 6. & ſen-
ſit Bartol. in l. 2. §. ſi is. ff. de bon. eor. & recenſuit Bald. in l. is
apud quem. propè fi. C. de eden.

36 Septimò reſtringe † ſi eſſet implicita confeſſio, vt aſſe-
ruit Domi. in c. 1. ad fi. de teſtib. in 6. quem refert, & ſequi-
tur Fel. in d. c. denique, d. nume. 6. idem dixit Dec. in c. at ſi
clerici, nume. 30. & ſeq. de iudi. vbi inquit, quòd ſi quis op-
poſuerit accuſatori, quòd fuerit ſocius criminis, dicitur fa-
teri, & tamen ex huiuſmodi confeſſione non punitur.

Octauò reſtringe non procedere, ſi fuit facta in iudi-
37 cio ciuili ſummariè coram iudice, & coram parte, † quia
tunc non plenè probat in iudicio criminali etiam inter eaſ-
dem perſonas, vt in hanc ſententiam reſpondit Barthol.
Soc. conſil. 8. nume. 6. volum. 1. vbi teſtem adducit Cy. in l.
2. ff. ſi quis in ius voc. quod etiam probauit Bartol. in l. qui
Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. obl. & in l. nam poſtea. §.
ſi minor, ff. de iureiur. Innoc. protulit in c. inquiſitionis. de
accuſat. & tradidere Doct. in c. 2. de reſtit. in integ. Anto. de
But. ſcriptum reliquit in c. cum dilectus. de ord. cognit. &
idem Barthol. Soc. profitendo ſenſit in c. ſi clericus. de for.
compet.

Et quòd confeſſio facta in cauſa ciuili probet in cauſa cri-
minali, vt ſuprà diximus in 6. ampliat. ad hanc concluſio-
38 nem, † dic procedere etiam ſi huiuſmodi confeſſio inci-
denter facta fuerit propter aliud in iudicio ciuili, quamuis
enim in criminali ex hac ſola non condemnetur, tamen ſal-
tem quoad hoc probat, & nocet, videlicet ad iudicem in-
ſtruendum, vt poſſit ex hac confeſſione formare proceſ-
ſum, & inquiſitionem, & eam probare per hanc confeſſio-
nem, vt proditum eſt à Bald. in l. mercalem, C. de cond. ob
turp. cau. & affert ad hoc l. nullius, C. de teſtib. idem retu-
lit Dec. in c. at ſi clerici, nume. 21. ver. 2. reſtringit, de iud. vbi
teſtatur Innoc. in c. per inquiſitionem, de elect. & ibi Ab-
bas colu. pen. ver. ex quo not. ſingulariter, cum alijs ibi per
eum adductis, idem voluit Fel. in c. at ſi clerici, de iud. Ab-
bas latè in capitu. cum ſuper, de confeſſ. vbi dicit eſſe caſum
de hoc.

Secundò limitabis, vt non procedat, ſi fieret confeſſio
39 parte abſente † quia tunc licèt in iudicio fiat, & cum cauſa,
tamen abſente parte non probat, nec præiudicat, vt reſpon-
dit Vlpianus in l. certum. §. ſi quis abſente, ff. de confeſ. &
40 ibi Bart. vbi ait, ideò procuratorem † vel aduocatum ſem-
per debere curare, vt apponatur in actis parte præſente, &
idem Card. voluit in c. ſi cautio, ext. de fide inſtrum. quos re-
fert & ſequitur Fel. in d. c. ſi cautio, num. 22. cum ibi allegat.
Ant. de But. & Abb. ſcripſere in c. fi. col. 4. de confeſſ. Bald.
tradidit in auth. generaliter. col. penult. C. de epiſc. & cler.
Soc. aſſeruit in reg. 89. verſi. amplia primò, cum ibi alleg.

Contrariam opinionem in limitatione, & ampliatione
reperies ad concluſ. de confeſſ. fin. cau. in 5. limitatione, vbi
latè de hoc, & vide tu circa hoc Abb. in c. fi. nume. 15. qui

optimè

optimè diſtinguit, & Fel. in c. ſi cautio, de fide inſtrum. 3. co-
lum. limitat quatuor modis hanc limitationem, quem o-
mninò inſpicias, & videas etiam, quæ latiſſimè cumulaui in
concluſione confeſſionis abſente parte extra iudicium fa-
ctæ, in 1. limitatione, vbi etiam reperies contrar. & concor-
dantias.

Primò ſublimitare poteris, niſi iudex tamquam publica
41 perſona acceptet dictam confeſſionem pro abſente, † quia
tunc probat, & nocet, vt reſponſum eſt à Ruin. in conſi. 72.
num. 3. volum. 4. Cyn. in auth. ſacramenta puberum, C. ſi ad-
uerſ. venditio. & Bald. & alios in l. poſtquam. C. de donat.
idem voluit Abb. in d. c. fi. num. 15. per text. in c. quamquam.
de vſu. lib. 6. & notatur in cap. dudum. de conuer. coniug. &
in auth. generaliter, C. de epiſ. & cler. idem placuit Fel. cum
allegatis in c. capitulum S. de reſcrip. nume. 12. & Bald. in d.
42 auth. generaliter, C. de epiſ. & cler. ait, † quòd d. §. ſi quis ab-
ſente. loquitur de confeſſione, cuius receptio non perti-
net ad officium iudicis, ſed partis, idem ſequitur Fel. in d. c.
ſi cautio, nu. 23. ver. 4. ext. de fid. inſtru.

Secundò ſublimites velim, niſi etiam ab alio, quam à iu-
43 dice fuerit acceptata talis confeſſio nomine abſentis, † et-
iam ſi talis acceptans non haberet mandatum, ita dicit Soc.
in reg. 89. verſicu. 15. fallit, vbi ad id adducit tot. tit. ff. & C.
de neg. geſt. & c. ſi cautio. ext. de fid. inſtrum. gloſſ. in l. huiuſ-
modi, in princ. ff. de leg. 1. nec hinc longè abeſt, quod ob-
ſeruauit Bartol. in l. cum quis, §. codicillis, de leg. 3. colu. 1. &
Abb. in d. cap. fi. num. 15.

Subamplia prædictam primam ſublimitationem, vt eo
44 vſque procedat, † quod etiam habeat executionem para-
tam etiam contra hæredem talis confitentis, etiam ſi non
fiat in forma iudicij, vt proditum eſt ab Hippol. de Marſil.
in rub. C. de probat. nume. 6. Idem voluit Alexand. in l. tale
pactum. in §. qui prouocauit, ff. de pact. & Bald. fortius di-
cens in l. fi. C. arbit. tut. vbi inquit, quòd idem erit, ſi quis
confeſſus fuerit per verb. credo, de quo videas per gloſſ. &
Caſtren. in auth. generaliter, C. de epiſ. & cler. quibus ac-
cedit Philip. Franc. in c. cum ſpeciali. colum. antepe. ver. 3.
quæritur ext. de appellat. qui Philip. in medium profert l.
eum, pro quo, & ibi Bald. ff. de in ius vocan. & ego dixi in
præludio tit. de poſitio.

Reſtringe dictam ſublimitationem, vt tantum procedat,
45 † ſi iudex erat præſens ad hoc, vt ſcilicet dictam confeſſio-
nem acceptaret, & apparet, quòd erat huiuſmodi propoſi-
ti, vt confeſſionem pro abſente reciperet, alioqui non ſuf-
ficeret præſentia, niſi (vt dixi) pro tribunali ſederet, vt in
hanc rem conſuluit Alexand. conſil. 174. in cauſa & lite, nu-
mero 2. volum. 6. per l. fi. ff. de interrog. act. & ad hoc locu-
pletiſſimos teſtes laudat Bart. & Bald. in l. poſtquam, C. de
pact. & Anto. in c. fi. ext. de confeſ. idem aſſeruit Abb. in d.
c. at ſi clerici, nume. 6. de iud. vbi de hoc perbellè per eum,
& meminit Bal. in l. 1. §. ſimilique modo. C. de lat. libert. De
hac re, videlicet, quòd ea, quæ non ſunt facta in figura iu-
dicij non probant, conſulas latè tradentem Tiraquel. in ſuo
tract. de vtroq; retract. fol. 586. nu. 54. & 55. & de hoc videas,
quæ dixi ſupra in ſecunda ſublimitatione, ſextæ ampliat. ad
iſtam concluſ. vbi latè.

Intellige hanc reſtrictionem, † vt licèt non habeat talis
46 confeſſio vim plenæ probationis, vt l. iubemus, & ibi gloſſ.
C. de liber. cau. attamen habet vim indicij ad torturam ſuf-
ficientis, vt cautum eſt à Rom. conſil. 8. nume. 2. vbi atteſta-
* tur * communem eſſe opinionem, & de hoc tradidimus ſu-
prà in declarationibus ad ſextam ampliationem, huiuſdem
concluſionis, vbi videas.

Tertiò ſublimitatur, † niſi pars eſſet citata, & eſſet caſus,
47 quo poſſet procedi contra abſentem, per l. properandum,
§. 1. & 2. C. de iud. ita ſenſit Felin. in c. ſi cautio, de fid. inſtru-
men. nume. 23. & Socin. reg. 89. 2. fallit, atq; Bald. in l. poſt-
quam liti. col. pen. C. de pact. quod idem probauere multi
alij, vt Paul. de Caſt. in l. certum, §. ſi quis abſente, ff. de con-
feſſ. Imo. in c. fi. de confeſſ. colum. 5. Salic. in l. generaliter.
colum. 5. C. de non nume. pecu. & in l. vnica, 15. oppoſ. C.
de confeſſ. vbi Alber. verſic. 5. quæritur. Ioan. Andr. in add.
ad Specula. in tit. de confeſ. §. nunc ſequitur. verſ. 7. & eſt ra-
tio, quia tunc habetur pro præſente, ita inquit Socin. d.
reg. 89. verſic. 2. fallit, vbi allegat Bart. in d. l. vnica, in fi. C.
de confeſſ.

Quartò ſublimitatur ſi huiuſmodi confeſſio facta ſit in
48 libello, vel poſitionibus, vel exceptionibus † nam tunc et-
iam ſi parte abſente probat, per c. fin. de iureiur. in 6. idem
voluit Ruin. conſil. 41. num. 3. volum. 4. teſtatur Anto. de
Butr. Abb. in c. fin. de confeſſ. idem tenet Fel. ibi d. c. ſi cau-
tio. nume. 23. & in quo differat libellus, articuli, & poſitio-
nes, colligere poteris à Marant. in tract. de ord. iud. in rub.
de poſitione, in ſexta parte, in quarto articu. & circa hanc
ſublimitationem vide, quæ latè diximus in tertia limitat.
concluſio. de confeſſione facta abſente parte, vbi & alia re-
peries.

Intellige, niſi aduerſarius contradixit dictæ confeſſioni
49 in libello, vel poſitionibus, † quia tunc nihil probat, vt Bar.
* & * communiter omnes tradidere in l. naturaliter, §. nihil
commune, ff. de acquir. poſſ. & conſulendo ſcripſit Pariſ.
conſi. 72. num. 15. vol. 3. atq; reſpondit Alex. conſi. 183. col. 2.
lib. 5. quem refert, & ſequitur Hercula. in tract. de proban.
* negat. nu. 198. fol. 57. verſi. 40. fallit, vbi atteſtatur de * com-
muni ſcribentium conſenſu.

Quintò ſublimitatur niſi confiteretur in criminali ab-
50 ſente accuſatore † quia tamen probaret, & nocet, nam iu-
dex ſupplet, cum ſit præſens, ſecundùm Bald. in l. in ea, quæ
in vlt. col. C. quomodo, & quando iudex, & idem Bald. in l.
generaliter, C. de non numer. pecun. De hac ſatis diximus
in 20. limitatione de confeſſione facta abſente parte, & in
prima ampliatione, ad concluſionem, de confeſſione ſine
cauſa, vbi latiſſimè, & ne ſępius eadem repetendo lectorem
faſtidio afficere videar, ad ea me reijcio.

51 Id reſtringas velim, niſi ageretur de crimine ciuiliter, †
quia parte abſente non probaret, vt ſcriptum reliquit Abb.
poſt D. Anto. in cap. cum olim, num. 10. de reſcrip. & ſequi-
tur Fel. in c. ſi cautio, nu. 23. de fid. inſtrument.

Tertiò limita principaliter, vt non habeat locum ſi co-
52 ram notario in iudicio facta fuerit, † quia non probat, nec
nocet, & ea eſt ratio, quia non eſt facta in figura iudicij, vt
Bart. docuit in l. cum ſcimus. C. de agric. & cenſit. lib. 11. nec
poteſt dici huiuſmodi confeſſio iudicialis, ita deciſum fuit
in deciſion. Neapol. 245. num. 8. & pro hac limitatione fa-
ciunt ea, quæ latè diximus ſuprà in prima limitatione ad
concluſi. vbi etiam reperies fallentias de hac limitatione,
ſed vltra ibi alleg. idem voluit Bartol. in d. l. cum ſcimus, C.
de agric. & cenſit. lib. 11. cum multis alijs allegatis per Ro-
ber. Marant. de ordin. iud. in ſexta part. articulo quinto, nu-
mero 30. rubrica de confeſſ. vbi inter cætera teſtem laudat
Afflict. in deciſione Neapolitana, 245. numero 8. vbi dici-
53 tur, † notarium non poſſe recipere confeſſionem, niſi præ-
ſente iudice, vel mandante, & Marant. tradidit dicto nu-
mero 30. & attigi ſuprà in principio, quibus addas Bald. in l.
iubemus, in gloſſ. fina. C. de lib. cau. Iaſ. in l. videamus, §. de-
ferre, prima columna, ff. de in lit. iurando, atque Dec. in ca-
pitulo at ſi clerici, numero 116. de iud. & intelligas, vt non
noceat talis confeſſio eo modo, quo noceret, ſi eſſet iudi-
54 cialis, † nam nocet tamen vt extraiudicialis, & facit indi-
cium ad torturam, ſi credimus Bald. in l. magiſtratibus, ver-
ſiculo ſed tu dic, ff. de iuriſd. omnium iudicum, vbi Alexan.
plures alios referendo, & Cal. cauit in conſ. 6. tit. de confeſſ.
* & hanc * communem dicit Dec. in dicto capitulo at ſi cleri-
ci, num. 15. & ſeq.

Quartò limitatur, ſi confitens eam reuocauit, antequam
55 redacta eſſet per notarium in ſcriptis, † quia tunc etiam nõ
probato de errore nihil probat, vt Alexan. conſulendo mo-
nuit in conſilio 34. nume. 1. volumine primo, adducit gloſſ.
inſignem 31. quæſtione prima, capitulo apud miſericordiæ,
atq; gloſſ. & Doct. in capitulo fi. verſiculo iuſta cauſa, de iu-
reiu. libro ſexto, cum alijs per eum ibi allegatis, & vltimo
loco idem vult Herculan. de proban. negat. nume. 198. fol.

57.ibi 27.fallit,& ad id conſulas Iaſ.in l. quidquid aſtringendæ, ff. de verborum obligat.nume. 9.vſq; ad numerum 11. vbi, & latè, & pulchrè circa materiam variationis, & mutationis dicti,vel confeſſionis, ſe fundit, & à nobis explicabitur infrà de confeſſione iuramento &c. & hic videas omninò Bellamer.deciſio.691.confeſſio emiſſa,vbi ſeptem ponit fallentias, quas breuitatis cauſa omitto.

56 Quintò limitabis, † quandiu fuerit facta à procuratore, ſed ad limitationem hanc poteris inſpicere ea, quæ ſupra tradidimus, quibus adiungas velim Specul. in §. poſtremò. de confeſſ. vbi in litera B.inuenies quibus caſibus non procedat,lector (ſi libuerit) illum videto.

CONCLVSIO 349.

ARGVMENTVM.

Confeßio de crimine facta parte præſente, an plenè probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio de crimine facta parte præſente plenè probat.*
2 *Confeßio de crimine facta parte præſente, vel abſente, vtrobiq; facit indicium ad torturam.*
3 *Confeſſus in ciuilibus habetur pro condemnato,ſed non in criminalibus.*
4 *Confeſſus non appellat in ciuilibus, ſed benè in criminalibus.*
5 *Confeßio extraiudicialis in ciuilibus ſemiplenam probationem facit, ſed in criminalibus non facit niſi indicium ad torturam.*
6 *Confeßio facta coram Tabellione ſine iudice,vel coram iudice, & non in figura iudicij, dicitur facta extra iudicium.*
7 *Confeßio extraiudicialis parte præſente plenè probat, & præiudicat, ſi agitur de crimine ciuiliter.*

1 Confeſsionem de crimine factam parte præſente † plenè probare, conſultus reſpondit Dec. conſi.146. nu.3.& tradidit Abb.in c.at ſi clerici,nume.16.de iudic.verſic.1.caſu,ea ratione motus: quia idem ſeruatur in ciuili, per l. certum, §.ſi quis abſente, ff. de confeſſ. & teſtatur ad hoc Innoc. idem ſentientem in c. per inquiſitionem, de electio.

Sed quòd tantùm huiuſmodi confeſſio faciat indicium ad torturam apertè ſenſit Aretin. in d. c. at ſi clerici, docuit Barto. in l. capite fam. erc. & in l. ſi confeſſus, ff. de cuſtod. reor.cui adhæret aliter, in l. fin. colum.5.C.de confeſſ.idem voluit Innoc. in c. cum cauſa, de teſtib. quod etiam placuit Bald.in l. ictus fuſtium, ff.de infam. nec diſſenſit Floria.in d. c.at ſi clerici, & idem Bald.ſcripſit in l.quoniam partium,ff. 2 de his, qui not. infam. vbi ait, † nihil referre, an parte præſente, vel abſente factum ſit, quia vtrobique facit indicium ad torturam, & idem meminit Alexand. Imol. in l.magiſtratibus, ff. de iuriſd. om. iud. quibus accedit Angel. in l. 1.de confeſſ. Felin.in c.olim, nume.4.de reſcript. vbi reprehendit æquiparationem Abbatis de confeſſione criminali 3 ad confeſſionem in ciuilibus ex triplici cauſa,† primò, quia in ciuilibus habetur pro condemnato, vt ſancitum eſt in l. vnica,C.de confeſ.ſed nõ ita in criminalibus, iuxta ſententiam Bartol.in l.1. ff.de confeſſ. per l. proinde, ff. ad l. aquil. 2. in ciuilibus confeſſus non appellat, ita fuit conſtitutum 4 in 2.q.5.c. quæcunque † ſed in criminalibus,benè appellat, ita decreuit Adrianus Pont.Maxi. in c. ei qui, §. ſunt etiam,iuncta gloſſ. 2. q. 6. & reſpondit Africanus in l. cum fideicommiſſum, ff. de confeſſ. tertiò in ciuilibus extraiudicialis facit ſemiplenam probationẽ,vt ſuprà dixi, ſed in cri- 5 minali non facit, † niſi indicium ad torturam, vt ſupra tradidimus. Ad id verò aduertas eum extra iudicium dici con- 6 fiteri,† licèt fiat coram tabellione ſine iudice,vel coram iudice, & non figura iudicij,vt docuit glo. ſingularis,& menti tenenda in l. iubemus, & ibi Bald.C.de liberal. cau.& dixi ſupra in princ. in communibus confeſſio. Sed de hac videas, quæ latè dicta ſunt in 1.ampliatione ad concluſionem de confeſſione facta præſente parte ext. iudicium, & in 20. limitatione ad concluſionem de confeſſione facta extra iudicium abſente parte.

7 Limita hanc ſecundam ſententiam, vt non procedat,† ſi agatur de crimine ciuiliter, quia tunc huiuſmodi confeſſio extraiudicialis parte præſente plenè probat, & præiudicat, vt voluit Abb. declarando dictum Innoc. in cap. quàm ſit. de exceſſ. prælat.& in c.olim.nume.9.de reſcript.& adducit pro hoc text. in l.generaliter, C.de non nume.pecu. & in c. per tuas, de probat.quod etiam confirmauit Salicet. in d.l. fi.colu.5. C. de quæſtio. & protulit. Felin.in d.c.olim,de reſcrip.num.4.& 5. & idem voluit Imol. dicto cap.at ſi clerici. de iudic.vbi reprobat Anto.de Butr.contra ſentientem,ſcilicet,quòd idem procedat, quando agitur criminaliter, aut ciuiliter.

CONCLVSIO 350.

ARGVMENTVM.

Confeßio de crimine extra iudicium facta parte abſente an probet,nec ne eo vſque, vt ex ea quis puniri poßit.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio de crimine extra iudicium facta parte abſente nihil probat, vt ex ea puniri quis poßit.*
Contrarium num.ſeq.
2 *Confeßio criminalis facta extra iudicium parte abſente quando probet,vel non, & quando noceat.*
3 *Confeſſus parte abſente extra iudicium de crimine poteſt torturæ ſubijci.*
4 *Confeſſus extraiudicialiter, & deinde tortus, ſi in tortura demum confiteatur, non requiritur alia perſeuerantia, ſed debet ex ea condemnari.*
5 *Confeßio extraiudicialis non poteſt amplius reuocari, ſi poſtmodum facta fuit etiam in tortura.*
Quod intellige,vt ibi.
6 *Confeſſus extraiudicialiter, & conſtitutus in iudicio, ſi reuocat ipſam confeßionem etiam non docto de errore, ſufficit, quòd dicat, ſe erraſſe in eo, dum confeſſus eſt delictum extraiudicialiter.*
Contrarium ibi.
7 *Confeßionem erroneam allegans probare tenetur.*
8 *Confeßio etiam non conſtito de errore reuocari poteſt, ſed incontinenti.*
9 *Confeßio facta in inſtrumento principaliter, ſiue enunciatiuè inter partes ſi reuocata fuerit, nihil operatur.*
10 *Confeßio dicitur reuocata incontinenti, ſi reuocetur, antequam redacta fuerit in ſcriptis.*
11 *Reuocatio confeßionis facta incontinenti non prodeſt confitenti, ſi antequam reuocetur, fuiſſet acceptata à parte.*
12 *Clericus ex confeßione extraiudiciali torqueri non poteſt niſi eſſet infamatus.*
13 *Confeßio ſi infamat confitentem, de facto puniri poteſt.*
14 *Clericus etiam ſi mille indicia haberet contra, torqueri non poteſt ex confeßione extraiudiciali, niſi ſit infamatus.*
15 *Confeßio extraiudicialis non ita probat, vt puniri poßit, niſi agatur de crimine ciuiliter.*
Et intellige vt ibi.
16 *Confeßio extraiudicialis ſi eſt informis, incerta, & non qualificata, non ſufficit ad introducendum indicium ad torturam.*
17 *Confeßio informis ſimpliciter facta non operatur.*
18 *Confeßio extraiudicialis non veriſimilis non probat.*
19 *Allegans non veriſimile non debet audiri.*
Iudex non veriſimilibus non debet dare fidem.
Teſtibus deponentibus non veriſimilia non eſt credendum.
20 *Confeßio extraiudicialis facta calore iracundiæ nihil operatur.*
21 *Homo intenſo calore promotus non eſt in plenitudine intellectus.*
22 *Calor iracundiæ homini intellectum diminuit.*

23 Con-

23 *Confeſsio extraiudicialis ſuper crimine, ſi facta eſt ſpecificè, & præſente parte, & in ea concurrant, & ſint appoſita omnia requiſita ad validitatem confeſsionis extraiudicialis in ciuilibus, nedum facit indicium ad torturam, ſed etiam quis ex ea puniri poteſt.*

24 *Confeſsio de crimine extraiudicialiter facta ſi geminata fuerit, ita probat, vt poſsit puniri, ac ſi in iudicio confeſſus eſſet.*

25 *Confeſsio extraiudicialis probat in pertinentibus ad iudicium eccleſiæ fauore animarum.*

26 *Confeſsio reſpiciens exonerationem conſcientiæ etiam facta parte abſente, & extraiudicialiter plenè probat.*

27 *Confeſsio extraiudicialis reſpiciens exonerationem conſcientiæ de æquitate canonica in foro pœnitentiali valet irreuocabiliter.*

28 *Confeſsio extraiudicialis, vt valeat in foro ſpirituali, vel pœnitentiali, non requiritur partis præſentia.*

29 *Confeſsio abſente parte valet in cauſis ſpiritualibus, & eccleſiaſticis.*

30 *Confeſsio facta in teſtamento quomodo noceat confitenti, & probet.*

31 *Confeſsio facta in teſtamento pro exoneranda conſcientia habet vim legati ad pias cauſas.*

32 *Confeſsio extra iudicium facta coram aliqua publica perſona, quæ poſsit recipere probationes ad vtilitatem fiſci, plenè probat, & confeſſus puniri poteſt.*
Et aduerte, & amplia, vt ſub num. 34.

33 *Licèt quis poſsit proſequi publicum ius agendo, non tamen per hoc habet poteſtatem recipiendi probationes.*
Contrarium ibi.

34 *Quis non poteſt alteri ſtipulari, niſi ſit publica perſona, & tamen gerendo negotium abſentis, poteſt eius nomine acceptare illud, quod fuit factum, vel dictum in illius fauorem, & acceptatio habebit effectum illo ratificante.*

35 *Confeſsio de crimine ſi facta fuerit coram magna quantitate perſonarum tranſit in notorium.*

36 *Confeſsio extraiudicialis ſi tranſit in ſpecificum nomen delicti probat, & puniri poteſt.*

37 *Clericus confitens adulterium de adulterio non punitur, ſed de gloriatione, quæ ex illo reſultat.*

38 *Confeſsio extraiudicialis de crimine plenè probat, ſi cum ea concurrant aliæ coniecturæ, & veriſimilia veritatis, & confeſſus poterit puniri.*

39 *Confeſsio extraiudicialis de crimine ſemiplenam probationem facit.*

Confeſsionem de crimine extra iudicium factam parte abſente nihil
1 probare, † vt ex ea puniri quis poſſit, docuit Abb. in c. de hoc, extr. de ſimo. col. 1. & decidit Rot. deciſio. 1. tit. de confeſſ. in nou. Compoſt. voluit in c. olim. de reſcrip. ſuper verbo confeſſus, & Fel. ſenſit in c. olim. de reſcrip. num. 2. vbi teſtatur gl. in d. c. 2. de hoc, ex. de ſimo. de hac verò confeſ-
2 ſione criminali quando probet, vel non † & quando noceat, vide remiſſiuè per Dec. in conſilio 146. & adeas omninò Speculat. titu. de confeſſ. §. nunc videndum. verſic. nunc dicendum, & ad hanc conſulas ea, quæ à nobis adducta fuerunt in 1. amplia. facta ad concluſ. de confeſſ. parte præſente, & in 20. limit. ad concluſ. de confeſſ. facta abſente parte extra iudicium. Effectus huius confeſſionis tradit Paris de Put. in trac. ſindicatus. colum. 3. & Ang. Aret. de malef. verbo fama publica, ver. quæro an non indicium, & in verb. necnon ad denunciationem, verſiculo, quæro an confeſſio.

In contrariam deſcendit ſententiam Bartol. in l. admonendi, ff. de iureiu. gloſſ. & doct. idem ſenſere in c. ſi. de ſucceſſ. ab inteſt. & voluit Marc. Ant. Blanc. in tract. de indit.
* num. 105. vbi teſtatur de * communi, & videas ibi per eum, quid requiratur, adeò vt talis confeſſio valeat, & operetur, & Tindar. in tract. de probat. vbi tractat de confeſſ. verſicu. nunc de criminal. in prin. gloſſ. in l. ictus fuſtium. de his, qui
* not. infam. Alex. & Socin. qui hanc * communem dicunt in
* l. magiſtratibus vbi Doct. de iuriſd. om. iud. Abb. & * communiter canoniſt. in c. at ſi clerici. de iud. gloſ. & Bartol. in l. capite quinto, ff. de adult. Bald. & Ang. in l. 1. C. de confeſſ. Pariſ. conſi. 157. num. 26. vol. 4. qui adducit Barto. ita tenen. in l. quæro, ff. de ædilit. edic. Iaſ. in d. l. admonendi, fol. 16. col. 2. vbi multa per eum, Angel. de malef. in verb. comparuerunt dicti. Paris de Put. in tract. de ſindicatu, in verb. tortura. Roman. conſi. 8. nu. 1. Bero. conſi. 193. num. 13. cum ſeq. vol. 3. vbi latè.

3 Vel ſaltem intelligas, & ſublimites concluſionem, † vt talis confeſſionis vires eò vſq; propagentur, vt talis confeſſus poſſit torturæ ſubijci, vt gloſſ. inſignis tradidit, & ibi Bar. in l. capite quinto, ff. ad l. Iul. de adulte. Bald. & Ang. in l. 1. C. de confeſſ. Fel. in d. c. de hoc, num. 2. Pariſ. conſi. 153. num. 26. vol. 4. qui teſtatur Bart. & vide per alios ſupra proximè allegatos.

Primò amplia retinendo opinionem, quòd ſaltim poſſit
4 torturæ ſubijci, vt etiam procedat quoad hoc, † vt ſcilicet ſi confeſſus ſit extraiudicialiter, & deinde tortus, & in tortura demum confiteatur, non requiratur alia perſeuerantia, ſed debeat ex ea condemnari, vt proditum eſt à Carrer. in ſua pract. crimin. in l. obſeruare, num. 48. vbi ad hoc adducit Imol. in c. at ſi clerici, de iud. & gloſ. in d. l. capite quinto, Alexa. poſt Bart. in d. l. capite quinto, Iaſ. in l. magiſtratibus, ff. de iuriſd. om. iud. nume. 4. & vltra per eum allegatos idem tenet Fel. in c. olim, de reſcrip. num. 8. verſic. fallit 8. & Soc. reſpondit conſi. 218. incip. in cauſa Gabriel. vol. 2. Bald. cauit conſi. 122. vol. 1. licèt aliàs teneatur perſeuerare in iudicio, aliàs non poteſt damnari, vt per gl. traditum eſt in l. filium, & in l. iubemus, C. de liber. cau.

Secundò ampliabis, vt huiuſmodi confeſſio extraiudicia-
5 lis non poſſit amplius reuocari, † ſi poſtea confeſſus ſit in tortura, vt Carrer. ſcripſit cum allegat. in d. pract. crimin. nu. 49. in l. obſeruare, quod tamen intelligas, velim, quando ſunt indicia, vel adminicula huius confeſſionis extraiudicialis, quæ inducunt veritatem, & non ſunt dubia, vt Bal. dixit in l. addictos. C. de epiſcop. audien. & de hoc conſulas Brun. in ſuo tract. indic. 4. q. prin. & Fel. in c. olim. de reſcrip. nu. 8. verſi. 8. fallit, & Iaſ. in d. l. magiſtratibus, col. 2. in principio, ff. de iuriſdic. omnium iud.

Primò limitare poteris, quando confeſſus extra iudici-
6 um ductus, † & conſtitutus in iudicio reuocet ipſam confeſſionem extraiudicialem, etiam ſi non doceat de errore, ſed ſufficiat, quòd dicat erraſſe in eo, dum confeſſus eſt delictum extraiudicialiter, ita Bald. monuit in l. 1. C. de confeſſ. colum. penultima, cui adhæſit Iaſ. in d. l. magiſtratibus, in 2. colum. ff. de iuriſd. om. iud. verſicu. 2. principaliter limita, dicens iſtud pronunciatum inſigne in vſu forenſi animaduerſione eſſe dignum, cum per illud poſſit quis cōſequi, ne amicus torqueatur, huius etiam cautionis meminit Tho. Ferrat. cautel. 27. & eandem dicit Ioan. de Arn. caut. 19. & vlt. loco Marc. Anto. Blanc. in ſua pract. crimin. caut. 5. & in eadem prac. in verſic. 4. pars principalis, num. 64. & eandem cautelam tradidit Fel. in c. de hoc. extr. de ſimo. & ponit Diaz. in reg. 125. fallent. 1. 1. ſublimita. Fel. in c. olim. de reſcrip. col. 3. num. 2. adde Boer. deciſi. 90. num. 9. Petr. Gerard. ſing. 67. & recentiores omnes in d. c. at ſi clerici, de iud. contrarium tamen tenuit Dec. in d. c. at ſi clerici, numero 122. de iud. declarat dictum Bald. cui innixa eſt iſta opinio.

Et quod dictum eſt, quòd non debeat docere de errore
* * communis opinio videtur repugnare, ſcilicet quòd de errore docere debeat, vt in hanc ſententiam reſpondit Barba. conſilio 44. colum. 3. volum. 2. quem refert Boer. in deciſio. 84. numero 4. nam confeſſio erronea non præſumi-
7 tur, † & illam allegans tenetur probare, ſi credimus Barto. in l. non fatetur, ff. de confeſſ. quem refert, & ſequitur Crauet. in tract. de antiq. temp. 1. parte, in verb. Propoſitum noſtrum principale. numero 56. verſicu. ſecundo dico, & habetur in l. ſi poſt diuiſionem, & l. error, C. de iur. & fact. ignor. & cauit Corn. conſilio 250. colum. fina. volum. 4. & quomodo cognoſcatur erronea, conſulas Bero. in conſi. 87.

numero 11. libro ſecundo, & conſilio 157. numero 8. 9. &
ſeq.lib.3.

Intellige primò, vt ſcilicet confeſſio etiam non conſtan-
8 te de errore reuocari poſſit, † ſi reuocata ſit confeſſio in-
continenti, ita dicit gloſſ. in c.fi. de iureiur.in 6. Iaſ.etiam in
l.quicquid aſtringendæ, in fi.de verb.oblig.vt Alex.reſpon-
dit in conſi. 34. nume.1.vol. 1. ita etiam plurimi alij tum do-
cendo, tum de iure reſpondendo tradidere, vt gloſſ.in c.re-
ſcriptum in pri. de elect. Abb. in eod.loco, col.5.verſi.in gl.
1. & in c. fi. colum. pen. & fi.de confeſſ. & gloſſ.in c.olim.in
verb. reuocato. & in c. apud miſericordem, 32.q.1.Abb.in
c.cum cauſam, de appel.colum.2.& in c.præterea,colum.2.
de teſt.gloſ.in c.vlt. de iureiur.lib.6.verb. iuxta,quam gloſſ.
* ibi * communiter Doct. ſequuntur, Bald.in repet.Padua.ad
l. edita. fol. pen.verſi. ſæpè accidit, C.de edend.& in l.1. col.
5. verſi.& not. C.de fur.& conſi. 30.incip.confeſſio.in prin.
lib.4. quod repetitur conſi.47. eo.lib. Angel. in l.1.§.ſi quis.
de verbo.oblig.Roma.in repet.l.ſi verò,§.de viro, 31.fallen.
ff.ſolut.matrim.& conſil.49.colum.vlt.incip.viſis themate,
& quæſtione, colum.3. verſic.1. quia ſicut teſtes, Felin. in c.
qualiter, il.1. colum.15. verſic.2. fallit de accuſat. Iaſ. in l. er-
ror,colum.2. C.de iur.& fact. igno.gloſſ.in c.prædicator. in
verb.immo vero, 16.q.1. Bald.in proœm.C.in §.quib.col.2.
verſi.deinde not.& in l.non dubium,colum.5.verſi. ſed iux-
ta hoc quæro, C. de legi. Angel. in l. idem actorum, & in l.
iudex poſteaquam, ff. de re iud.Specu.in titu. de arbit.& ar-
bitrator. §. fi. verſic. licet autem, Mag. Padua.inter conſilia
Petr. Anchara. conſil.208.incip.iudex, de iure iudicaturus,
colum.4.Felin. in cap.exceptionem colum.8.verſi.fallit 10.
de except. Dec. conſil.445.incipien.in caſu ad me tranſmiſ-
ſo,colum.3. verſi.1. quòd, facit text.cum ibi not.per Docto.
in d.c. præterea, de teſt.cogen.& gl. in §.quia verò multa,in
gloſ. magna,circa med.auth. de teſtib.deciſio.Rot.253.ſi te-
ſtis, in nou. Alioqui nullius eſſet momenti talis reuocatio,
vt per Alexand.d.conſi.34. num.1.volum.1.& idem in conſi.
92. nume. 26. volum.5. & latè per Abb.in d.c. fi.ext.de con-
feſſ.col. pen.& vlt.

9 Amplia prædictam intelligentiam, vt procedat, † ſiue
confeſſio fuerit facta in inſtrumento principaliter, ſiue e-
nunciatiuè inter partes, quia ſi reuocata fuerit, nihil opera-
tur, vt tradidit Fran. Hercula. de proban.negat. fol.55.num.
197. vbi pro hoc adducit notata in l.ex his. C.de teſtam.mi-
lit.& per Lanfranc.in c. quoniam contra, de probatio.num.
53.Dec.conſil. 118.nu.4.

Verùm obſerues circa prima, quòd confeſſio dicetur in-
10 continenti reuocari, † ſi fuerit reuocata, antequam redacta
fuerit in ſcriptis, ita dicit glo.in cap. apud miſericordem.32.
q.1. per d.c.olim. idem voluerunt Hoſtien.Ioan.Andr.Ant.
& Abb. in c.ex literis, de diuort. Bald. in l.1.colum.5. verſic.
& not. C.de furt. Ant.in d.c.vlt. de confeſ.Alexand. in d.l.1.
§. 1.ad fi. ff.de verb. oblig.vbi Barba.col.3. & idem Alexand.
conſi.34. incip.viſo themate, col.1.lib.1.quod conſilium re-
peries conſi. 87. lib.5. & conſi. 92. incip.viſo, & opportunè
col.fi.eod.vol.5. Ruin.conſi.5.incip.viſo proceſſu,col.7.lib.
4.gloſſ. in l.rura, C. de om. agr.deſert.lib.11. Barbat.in l.ſti-
pulationum, col. 5. ff.de verb. oblig. & conſi.18. incip.præ-
clarè, verſicu.13. poteſt etiam reſponderi, colum.15.lib.2.&
conſi.25. incip. præclarè ſcripſit, colum. 1. eod. lib. conſilio
42.colum.2.eod. lib.& in repet. rubr. de fid.inſtr.colum.14.
verſi.2. annexorum. Ad id etiam velim animaduertas, quòd
in ſupradictis locis non ſolùm reperies de confeſſionis re-
uocatione facta à parte principaliter, ſed etiã facta à procu-
ratore, & ab aduocato, & præcipuè in gloſſ.in d.c.ſcriptum
eſt.in prin. de elect. inuenies etiam de reuocatione reſpon-
ſionis factæ ad poſitiones, vt inter alios voluit gloſſ. in d.c.
fi. in verb. iuxta, de iureiur. lib. 6. item de reuocatione ſen-
tentiæ diffinitiuæ in gl. maximè in d. c. prædicator, in verb.
immò verò 16. q. 1. item de correctione teſtis depoſitionis,
& præcipuè in d.c.præterea, de teſt.cogen.

Quod autem dictum eſt, reuocationem confeſſionis fa-
ctam incontinenti prodeſſe confitenti, intelligendum eſt,
11 † niſi antequam reuocaretur, fuiſſet acceptata à parte, quia
tunc talis reuocatio, cum incontinenti facta ſit, prodeſt, ita
dicit Alexand. conſi.92. num.26. volum.5. Rom.in d.l.1.§.ſi
quis ſimpliciter, & ibi Franc. Aret. Barb. & Alcia. de verb.
oblig.& idem Rom.conſi.433.in fi. Alexand.& Iaſ.in l.quic-
quid aſtringendæ, in princ. vterq; colum.fi.ff. de verborum
obliga. Alexand. conſilio 99. colum. 1. libro 1. quod repe-
titur conſilio 99. libro tertio, & conſilio 25. libro 2. Hippo-
lyt.ſingu.315.acceptatio, Cotta memor.incip.confeſſio po-
teſt, & multi voluerunt quòd ſufficeret, pręſentem eſſe par-
tem ſine acceptatione, quam quæſtionem reperies in pri-
ma limitatione ad concluſionem, confeſſionis extra iud.
fact.parte præſente.

Secundò limitabis principalem concluſionem in cleri-
co, vt ſcilicet, ſi talis confeſſus eſſet clericus ex huiuſmodi
12 confeſſione extraiudiciali non poſſit torqueri, † niſi eſſet
infamatus, vt Abb. antiquus, tradidit in capitulo primo, de
locat. quem ſequitur Fel. in dicto capitulo de hoc, extra de
ſimon. vbi ad hoc refert Paul. de Eleaz. in capitulo grauis,
extra de depoſ. Ioan. Andr. D. Anton. & Abb. in capitulo
cum in contemplatione, de regulis iuris, & idem placuit Fe-
lin. in capitulo cum oporteat, columna penultima, de ac-
cuſat. & in capitulo veniens, 1. de teſtibus, in ſecunda co-
lumna, & idem Felin.in capitulo olim, de reſcript. Idem ſe-
quitur, & laudat Iaſ. in dicta l. magiſtratibus, columna ſe-
cunda, ff. de iuriſdictione omnium iudicum, idem Hippo.
de Marſilijs, in ſingu.55.incip.aduertas, cum ibi allegatis, &
idem Marſil. in l. penultima, columna finali, ff. de quæſtio.
& in l. edictum, columna tertia, eodem titulo, tenet Bonus
de Curt. in tract. nobilitatis, folio 15. columna quarta, in fi-
ne. Videas etiam Diaz. in regula 125. in ſecũda ſublimitatio-
ne primæ limitationis, vbi ponit, & adducit loca, vbi Felin.
& Abb. contra ſentiunt.

13 Verùm ad id animum aduertas, vt ſi iſtiuſmodi † talis con-
feſſio infamat confitentem, de facto poſſit puniri, vt in ad-
ditio. ſcriptũ eſt ad Rot. deciſione prima, de confeſſ. in nou.
& ex ſupra allegatis auctoritatibus ſatis patet.

Extendere tibi licebit hanc limitationem, vt procedat,
14 etiam ſi contra clericum mille indicia eſſent, † quia tunc
niſi ſit infamatus, ex tali confeſſione torqueri non poterit,
vt ait Bonus de Curt. dicto tractatu de nobilit. fol. 15. colu-
mna quarta, in fi. Cyn. in l.milites, C.de quæſt.Bart.in l.pri-
ma, per illum tex.C.de aduo.diuerſ.iud.Fel. in capitulo quæ
in eccleſ. columna 25. ad fin. de conſtitution. Fulgo. in con-
ſilio 21. incip. in cauſa conſultationis, Abb. Paulus de Lea-
zar. Antonius de Butrio, & omnes ferè in capitulo primo,
de depoſit. Ioannes Andreas in capitulo cum in contem-
platione, de reg.iuris, vbi Abb. Ioannes de Anan. in capitu-
lo primo, columna finali, de cleric. percuſſ. Alexand. in ad-
ditio. ad Bart. in dicta l.milites, C.de quæſt.not. per gloſ. in l.
miles, in principio, ff. de re iud.& in l.prima, §.eſt & aliud, in
verbo cœperit, ff. ſi quis à par. fuer. manumiſſ. Diaz. in reg.
125.in prima limitatione, & tertia ſublimitatione, & Felinus
in capitulo at ſi clerici, colum.5.verſiculo tamen ego teneo,
num. 5. de iudic.

Tertiò limita principaliter, niſi de crimine ageretur ci-
15 uiliter, † quia talis confeſſio extraiudicialis non ita probat,
vt poſſit puniri, ita docuit Abb. in capitulo olim, de reſcri-
ptis, columna vltima, ſequitur Felinus in capitulo at ſi cle-
rici, de iudic.& refert Diaz.in dicta regula 125.in prima ſub-
limitationę primę fallen.Fel.in capitulo olim, de reſcriptis.
volum. 3. & Decius in dicto capitulo at ſi clerici, num. 123.
verſiculo prædicta concluſio.col.13.

Intelligas tamen, niſi eſſemus in caſu c.1. ext. de depoſit.
vbi licèt agatur de crimine ciuiliter, tamen torqueri poteſt,
ita Dec. voluit in d.c. at ſi clerici.d.col.13.ver. prædicta con-
cluſio, num. 124.

Quartò limitabis, quando talis confeſſio extraiudicialis
16 eſt informis, & incerta, † & non qualificata, continens lo-
cum commiſſi criminis, & tempus, quia tunc non ſufficit ad
introducendum indicium ad torturam, ſecus ſi fuiſſet facta
cum

cum veriſimili cauſa ratione temporis, & loci, & hanc limi-
tationem ponit Diaz in d. reg. 125. in 4. ſublimitatione 1. li-
mitat. teſtatur gloſ. & ibi Bald. in l. admonendi, ff. de iure-
iur. & Paris de Put. in tract. de ſindicatu, fol. 95. in cap. inci-
pien. quia communiter dicitur, Bald. in l. quoniam, ff. de in-
17 fa. vbi vult, † quòd confeſſio informis, videlicet quando
quis confitetur ſimpliciter commiſiſſe homicidium, non
operatur, & Innoc. protulit in c. per inquiſitionem. de ele-
cti. & in c. quàm ſit graue. de exceſſ. prælat. Bald. in l. in bo-
næ fidei, C. de iureiur. & argum. text. in l. 1. C. ſi quis Imp. ma-
led. & in l. milites, de quæſt. not. Bald. aſſeruit in l. 1. de auct.
tuto. atq; gl. in l. capite quinto.
18 Quintò limita † quando illa confeſſio non eſſet veriſimi-
lis, vt colligitur ex illis, quæ obſeruauit Bald. in l. 2. in fi. C. de
autho. præſtan. & idem Bald. in l. ſi quis in hoc genus, C. de
epiſ. & cler. colum. 1. Anchar. conſi. 23. incip. viſa inquiſitio-
ne, colum. 1. & huc pertinet text. in l. non eſt veriſimile, ff.
quod met. cau. & in l. quia veriſimile. de præſumpt. & text.
in l. ſi ita quis. verb. quod nemo ſanus diceret, ff. de euictio.
atq; Anchara. reſpondit in conſil. 157. incip. viſa facti narra-
19 tione, colum. 1. in fi. vbi inquit † cum quis allegat non veri-
ſimile, non debere audiri, idem cauit in conſi. 257. incip. ex
ordine contractuum, col. fi. vbi dixit, iudicem non veriſimi-
libus non debere adhibere fidem, & placuit Innoc. in c. au-
ditis. de reſcript. vbi ait, teſtibus deponentibus non veriſi-
milia non eſſe credendum. idem dixit Felin. in c. licet cau-
ſam, ver. notatur decimò, de probat. Alexand. autem dicit,
tales teſtes eſſe ſuſpectos de falſo, in conſilio 438. incip. cir-
ca primam, colum. pen. & deciſum eſt in deciſ. Rot. 3. in an-
tiq. de iureiu. Barto. in l. inter omnes, §. rectè, ff. de furt. Bald.
in auth. cui relictum, C. de vid. indui. tol. & Paris. vbi ſupra
Diaz in reg. vbi ſup. & Paris. conſil. 153. nume. 29. & 30. li-
bro quarto.
Sextò limitabis, niſi confeſſio facta ſit calore iracundiæ,
20 † quia nihil operatur, ita dicit gloſſ. in c. ex literis, de diuort.
& in c. ſi quis iratus 2. q. 3. & huic ſuffragatur context. in l.
quicquid calore, ff. de reg. iur. cum ibi etiam not. Bald. aſſe-
21 ruit in c. 1. §. ſi quis verò, de pac. iuram. firman. vbi inquit, †
hominem feruenti iracundiæ igne percitum, ſuæ mentis
non eſſe compotem, cui adhærent Abb. & Dec. in d. c. at ſi
clerici, de iudic. nume. 18. colum. 13. Roma. in ſingul. 508.
incip. volo commentare, & Oria. in c. quoniam contra, in
verb. confeſſio, num. 10. ex. de probat. cuius rei illa ratio po-
22 teſt afferri, quia, vt dicit Bald. vbi ſuprà, † calor iracundiæ
homini mentem diminuit, idem dixit Abb. in c. fi. colum. 5.
verſi. videas etiam aliam gl. de confeſſ. & in cap. afferte, col.
2. de præſump. ſed hoc intelligas, ſi reuocata fuerit, alioqui
probat, & præiudicat quoad indicium ad torturam, vt De-
cius ait vbi ſuprà, cum allegatis.
Septimò limitabis, vt non vera ſit, ſi in tali confeſſione
23 extraiudiciali ſuper crimine concurrerent, † & in ea eſſent
appoſita omnia requiſita ad validitatem confeſſionis extra-
iudicialis in ciuilibus, videlicet, vt qui confeſſus eſt ſpecifi-
cè, & pręſente parte confeſſionem emiſit, quia tunc nedum
facit indicium ad torturam, ſed etiam quis poteſt ex ea pu-
niri, vt Fel. aſſeruit in d. c. de hoc. extr. de ſimo. vbi refert In-
noc. idem ſingulariter tenentem in cap. per inquiſitionem,
de elect. colum. 1. & Abbas in cap. olim, colum. penult. de
reſcrip. vbi de hoc dicto Innoc. exclamat, & idem Abb. in
cap. at ſi clerici. in princip. 6. colum. de iud. vbi latè, & argu-
mento eſt text. in l. generaliter, C. de non num. pec. & c. per
tuas. de probat.
Octauò limitatur, vt nō locum ſibi vendicet, ſi huiuſmo-
di confeſſio facta de crimine extraiudicialiter eſſet gemina-
24 ta † quia tali caſu ita probat, vt poſſit puniri, ac ſi in iudicio
confeſſus eſſet, vt Felin. voluit in d. c. de hoc, de ſimon. vbi
refert Bartol. in d. l. cum ſcimus, C. de agric. & cenſit. libro
10. & Roma. in l. nuda ratio, ff. de donat. & Paul. de Caſt. in
l. Publi. in fi. ff. depoſ. & huc ſpectant ea, quæ obſeruaui-
mus ſuprà in concluſio. confeſſio ciuilis parte abſente ext.
iud. limita. 3. fol. 154. ſed Bartol. & ſequent. licèt loquantur
generaliter, tamen quia diuerſa eſt natura confeſſionis ci-
uilis, & criminalis, vt ſupra in confeſſione crim. extra iu-
dicium parte pręſente, oſtendimus, non videtur illud, quod
docent Bartol. & alij poſſe extendi ad confeſſionem crimi-
nalem, per text. in l. naturaliter, §. nihil commune. ff. de
acquir. poſſeſſio. & ideò non videtur admodum tuta iſta li-
mitat.
25 Nonò limitatur † niſi eſſemus in pertinentibus ad iudi-
cium eccleſiæ fauore animarum, veluti ſi aliquis moriens
confeſſus ſit ſe eſſe vſurarium, quia dato, quòd confeſſio
non ſit facta in iudicio, probat tamen, & præiudicabit, ita
inſigniter ſcripſit Bald. in l. 1. nume. 3. C. de falſ. cau. adiect.
legat. refert, & ſequitur Felin. in d. c. de hoc. ext. de ſimon.
& adeas Felin. in d. c. olim, de reſcript. nam confeſſio reſpi-
ciens exonerationem conſcientiæ, etiam facta parte abſen-
26 te, † & extraiudicialiter, plenè probat, ita Bald. ait in l. ge-
neraliter. q. 10. C. de non num. pecunia, & reſpondit Corn.
conſi. 211. colum. 2. volu. 3. & conſi. 215. col. 2. volum. 2. quod
multis alijs arriſit, vt Marſi. in ſingu. 202. Aret. conſi. 64. ver-
ſic. venio nunc ad ſecundum, deciſio. Neap. 164. Socin. Iun.
conſil. 90. colum. 2. volum. 2. idem Bald. in l. 1. C. de falſ. cau.
adiect. leg. & in authen. ſimiliter, C. ad l. falcid. Ioan. Andr.
& Anto. de Butr. in cap. ſi cautio. de fid. inſtrum. tamen in-
tellige ſupradicta procedere, ſi nominatim enumerentur
perſonæ, à quibus vſuras extorſit, vt Bald. docuit in d. l. 1. co-
lum. 2. ibi, quidam confeſſus fuit, C. de falſ. cau. adiec. leg.
quem refert, & ſequitur Felin. in d. c. olim, de reſcriptis, nu-
mero octauo, & quod dictum eſt, intellige verum eſſe de
27 æquitate canonica, † qua talis confeſſio in foro pœniten-
tiali valet irreuocabiliter, ita firmat Salicetus poſt Bald. in l.
generaliter, C. de non numerata pecunia, columna duode-
cima, ibi decimotertio quærit, per not. in capitulo quam-
quam, & in capitulo final. de ſepul. & per gloſſ. in capitu.
quoties. prima quæſtio. 7. & ita aſſeuerauit Baldus in l. ratio-
28 nes, ad finem, C. de probat. vbi dicit, in foro ſpirituali, † vel
pœnitentiali non requiri partis præſentiam, vt valeat con-
feſsio, & idem tradidit Bald. in capitulo innotuit, columna
prima, de election. vbi vult, in cauſis ſpiritualibus, & ec-
29 cleſiaſticis valere confeſſionem † abſente parte, vt etiam
placuit Andreæ Sicu. in capitulo ſecundo, de ſucceſſ. ab in-
teſt. Bellenci. in dicto cap. ſi cautio. & Felin. in d. c. olim, nu-
mero 8. vbi omnes refert ſequendo, ſecus autem eſt de iu-
re ciuili, quia habet vim probationis, ita dixit Baldus in l. ſi
quis, §. ex hoc. ff. de eden. alleg. d. c. 2. de ſucceſ. ab inteſt. &
* hanc * communem aſſeruit idem Felin. in d. capitu. olim.
** numero 8. ipſemet ſequitur, & ** communiorem & ab illa
non recedendum dicit Aret. d. conſilio 64. verſiculo venio
nunc ad ſecundum.
30 Quod intellige verum, ſi fuerit facta in teſtamento, † in
quo operatur tantummodò legatum, non autem probatio-
nem aduerſus confitentem, vt videre eſt ex iuribus ſupradi-
ctis, dummodò talis confeſſio non fuerit, aut iurata, aut re-
cepta à notario nomine abſentis, aut facta præſente (ſecun-
dùm vnam ſententiam, ſecundùm verò aliam) & acceptan-
te, nam tunc nocet confitenti, ita limitat Felin. in d. c. olim,
d. nu. 8. ſi vero fuerit facta confeſſio pro exoneranda conſci-
entia, non in teſtamento, ſed inter viuos abſente parte pro-
babit, etiam de iure ciuili talis confeſſio, vt pro veriſſimo
iſtud ponit D. Are. d. conſil. 64. verſic. venio nunc ad ſecun-
31 dum † vbi etiam dicit, legatum huiuſmodi, ſiue confeſſio-
nem factam in teſtamento pro exoneranda conſcientia ha-
bere vim legati ad pias cauſas, & ideo valere, etiam ſi teſta-
mentum eſſet minus ſolemne, vt per allega. ibi per eum.
Decimò limitabis, ſi coram aliqua publica perſona, quæ
poteſt recipere probationes ad vtilitatem fiſci, facta ſit talis
32 confeſſio extra iudicium, † quia hoc caſu plenè probat, &
confeſſus puniri poteſt, vt auctor eſt Bald. in l. 2. in fi. C. vt
in poſ. leg. Abb. in c. fi. colum. 5. de confeſſ. alleg. c. quam-
quam. de vſur. in 6. Fel. in c. olim, de reſcrip. num. 2. colum. 3.
vbi ad hoc in terminis adducit Butr. in d. c. per inquiſitio-
nem. de elect. lib. 6. col. 11. ver. ideo ſi fit coram duobus, vbi

33 ait ſecus eſſe, ſi ſit confeſſus coram priuata perſona, † nam
licèt quis poſſet proſequi publicum ius agendo, non tamen
de hoc habet poteſtatem recipiendi probationes, vt Felin.
inquit vbi ſuprà, quod probat per l. arbiter intra certum, ff.
de arbit. & idem tenet Fel. in c. at ſi clerici, colum. 7. verſic.
fallit 5. referendo Salicet. in l. quoniam, ff. de his, qui notan.
infamia.

Sed contra hoc axioma Butr. reſpondet, & tenet Dec. in
c. at ſi clerici, num. 135. cum ſeq. de iud. vbi inquit, quòd licèt
34 verum ſit, quòd quis alteri ſtipulari nõ poſſit, † niſi ſit pub-
lica perſona, vt l. ſtipulatio iſta, §. alteri, ff. de verb. oblig.
cap. quamquam, de vſur. in 6. & ita loquuntur Doctor. ſu-
pracitati, tamen poteſt quis gerendo negotium alterius ab-
ſentis, eius nomine acceptare illud, quod fuit factum, vel
dictum in fauorem ipſius abſentis, & acceptatio habebit
effectum illo ratificante per l. fin. C. ad macedonia. & c. ra-
tihabitionem, de reg. iur. in 6. & text. in l. ſi ego, ff. de neg.
geſt. & l. ſoluendo, ff. eod. titu. & not. Bart. in l. ſi patruus, C.
communia vtr. iudi. Ang. in l. certum, §. ſed ſi quis abſente,
col. 1. verſicu. fi. ff. de confeſſ. huc ſpectat, quod not. Specu-
la. in titu. de loca. §. nunc aliqua, verſi. 148. Alex. conſi. 129.
viſo proceſſu, lib. 2. & quod habetur in c. accedens de præ-
bend. & Salic. in l. 1. colu. penult. verſi. ſed an facta geſtori. C.
de confeſſ. vbi in propoſito noſtro hanc Dec. opinionem
ſequutus fuit.

Sed aduertas, opus eſſe, vt huiuſcemodi perſonæ coram
quibus facta fuit confeſſio, dicant, eam acceptare nomine
fiſci, vel reipublicæ, vt Felin. ſenſit in d. c. olim, verſi. fallit 5.
nume. 8.

Amplia limitationem etiam, quando facta fuiſſet talis
confeſſio coram ſindico repreſentante totam ciuitatem, ita
idem Fel. ait dicto cap. olim. vbi refert hoc modo amplian-
tem Salicet. in dicta l. quoniam.

Vndecimò limitatur, vt non procedat ſi confeſſio de cri-
35 mine fuerit facta coram magna quantitate perſonarum, †
quia tali caſu tranſit in notorium, & ſic probat, vt Felin. do-
cuit in c. olim, de reſcript. nu. 6. teſtatur Anto. in cap. veſtra.
col. 43. de cohabit. cleric. & mulier. & idem Butr. in d. c. per
inquiſitionem, col. 10. de electio. & idem Fel. in c. at ſi cleri-
ci, col. 7. verſ. fallit tertiò, de iud. Gabr. cum ibi alleg. in con-
cluſione prima, de confeſſ. verſi. 11. fallit. Soc. reg. 89. verſi.
14. fallit, cum ibi per eum allegat.

Duodecimò limitatur, niſi huiuſmodi confeſſio tranſiret
36 in ſpecificum nomen delicti, veluti, † quia clericus diceret
ſe habuiſſe rem cum moniali, quia tunc probat, & poteſt
puniri, vt Abb. pulchrè ſcripſit in d. c. olim, de reſcrip. in 4.
col. & ibi Fel. nume. 7. verſi. fallit 6. & Abb. in c. at ſi clerici.
& in d. cap. de hoc. de ſimo. & ibi Fel. nu. 5. verſi. 6. limita, vbi
ait, talem clericum ita confeſſum non puniri de adulterio,
37 ſed de gloriatione, † quæ oritur ex illo adulterio, & de hoc
eſt context. in d. c. quàm ſit. ext. de exceſſ. prælat. & idem te-
net Paris de Put. in tract. de ſindic. fol. 95. in cap. incipien.
quia communiter, in quarta ſublimitatione primæ fallent.
& idem ponit Franc. Curt. in repet. l. admonendi, col. 66. ff.
de iureiur. verſi. 4. limita. In hac tamen limitatione vide quę
dixit diſtinguendo Abb. in dicto cap. at ſi clerici, num. 16. &
nu. 14. latè, & pulchrè.

Decimotertiò limitatur, niſi cum confeſſione de crimine
38 concurrant aliæ coniecturæ, & veriſimilia veritatis, † quia
tunc plenè probat, & confeſſus poterit puniri, vt Fel. voluit
in d. c. olim de reſcript. nume. 8. verſicu. fallit octauò, vbi ad
idem refert Tindar. in ſuo tract. de teſtium veritate, fol. 11.
cap. 6. incip. dic Balde quæſo, & idem Iaſ. in d. l. magiſtrati-
bus, colum. 2. nume. 9. ff. de iuriſd. omn. iud. nam confeſſio
non veriſimilis nihil probat, nec præiudicat. iuxta ſenten-
tiam Dec. in conſil. 586. nume. 10. ſequitur Hercula. de pro-
ban. nega. fol. 56. num. 98. & hæc ea adiuuant, quæ diximus
ſuprà in ſecunda ampliatione concluſio. & in quarta limita-
tione ad eandem concluſionem.

39 Decimoquartò limitatur, † vt ſaltem talis confeſſio ex-
traiudicialis faciat ſemiplenam probationem de crimine,
vt Fel. ſcripſit in dicto capitulo olim, col. 6. verſi. fallit 9. vbi
ſuprà, & ex rationibus per eum ibi adductis, & latè Tindar.
in ſupracitato loco, qui ita dicit probari in l. quæro, §. fina.
ff. de ædilit. edic. & in d. l. capite quinto, & optimè in ca-
pitu. fin. de ſucceſſ. ab inteſt. & in cap. primo, de appell. & ex
notat. per gloſſ. & Barto. in d. l. admonendi, & Barto. in l. in
bonæfidei. C. ſi certum petatur. Verùm de hac latè diſſerui-
mus in concluſione, confeſſionis factæ parte abſente extra
iudicium, ad quam te reieciſſe, ſit ſatis.

CONCLVSIO 351.

ARGVMENTVM.

Confeſſio facta ad inquiſitionem formatam non præcedentibus legitimis indicijs an probet, & præiudicet confitenti.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio facta ad inquiſitionem formatam non præcedentibus legitimis indicijs nihil probat.*
2 *Confeſſio quare ſanet omne vitium proceſſus.*
3 *Confeſſio facta in iudicio criminali probat in iudicio ciuili contra confitentem.*
4 *Probationes factæ in ciuili non probant, nec præiudicant in criminali. Contrarium ibi.*
5 *Confeſſio ſpontè facta poſt tempus conſtitutum ad inquiſitionem formandam non probat, nec præiudicat confitenti, tamquam tempore inhabili facta.*
6 *Crimen abolitum eſt poſt præſumptionem, ita quòd nulla actio eſſe poteſt.*
7 *Confeſſio in iudicio coram iudicibus facta non ſedentibus pro tribunali, ſed vti priuatis, licèt non habeat vim plenæ probationis, tamen probat quoad indicium ſufficiens ad torturam.*

Confeſſionem factam ad inquiſitionem
formatam non præceden-
1 tibus legitimis indicijs nihil probare, † nec præiudicare
confitenti, etiam ſi ſit ratificata, tradidit gloſ. not. in l. pen. ff.
de quæſt. quam ibi ſequitur Barto. & alij, quod etiam cæteri
ſcribentes probauere, vt Ang. in l. 1. C. de confeſſ. Gandi. in
tract. malef. ſub rub. de quæſt. & torment. colum. 6. ver.
item pone. Anchar. in clem. 1. de homicid. Salic. in l. 2. C. de
cuſt. reor. colum. fi. facit text. in l. 1. §. illud autem, ff. ad Sylla-
nia. vbi Barto. & idem voluit ibi Rom. Barto. in l. fi. col. 1. ff.
de quæſt. & in l. 1. ff. de teſt. milit. pro quo etiam facit tex. in l.
1. C. vbi cau. fiſ. & l. ſi quæramus, ff. de teſt. Angel. de Aret. in
tract. malefi. in verb. fama publica, Fel. in c. at ſi clerici, in 6.
limita. de iudic. idem Aret. in d. tract. & verb. fol. 18. verſicu.
12. incip. tu iudex, & Maria. Socin. conſil. 37. nume. 36. vo-
lum. 2. quem refert, & ſequitur Hercula. in ſuo tract. de pro-
ban. negat. fol. 56. nume. 198. & ad idem allegat Pariſ. con-
2 ſil. 161. in fi. lib. 4. & reſpondit ad id, quod dicitur, † ſcilicet,
confeſſio ſanat omne vitium proceſſus, quia id procedit,
dummodò illud non ſit ex cauſa non extantium legitimo-
rum indiciorum, & reſpondit ad c. 1. de accuſat. in ſexta, vbi
contrarium, quia ibi ſponte confeſſus erat, non per inqui-
ſitionem iudicis, aut per torturam, vt ibi, & ſi non præceſ-
ſiſſet diffamatio, tamen alia indicia ad inquiſitionem pote-
rant extare.

Præterea confeſſionem factã in iudicio criminali proba-
3 re in iudicio ciuili † contra confitentem docuit Bartol. in l.
2. §. 1. numero 5. ff. vi bonor. rapto. cui adhæret Floria. in l.
ſeruus, §. ſi dolo, colum. fi. verſi. econtra autem, ff. ad l. aqui-
liam, cui ſententiæ ſe ſubſcripſit Salic. in l. ſi quis ad ſe fun-
dum, nume. 25. C. ad l. Iul. de vi publ. nec ab hac opinione
receſſit Butr. in c. cauſam quæ, colum. 3. & Abb. ibi, num. 6.
de teſtib. cui conuenit Ruin. conſi. 4. nu. 5. vol. 4. ſed in hoc
diſtinguas, vt per Bart. in d. l. 2. nu. 5.

Fallit è contrario, videlicet, vt probationes factæ in ciuili
4 † non probent, nec præiudicent in criminali, vt Soc. cauit
in con-

in conſi.8.nume.6.volum.1. & ratio differentiæ patet ex ſu-
pra allegatis,ita etiam glo.in c.ex pœnitentib.diſt.50. atque
Bart. in l. ſi confeſſus, ff.de cuſto.reor.& in l.magiſtratib.ff.
de iuriſd.om.iud.ſic Bald. in l.quoties, C. de iudic.& gl.in l.
ſi quis ad ſe fundum, C.ad l.Iul.de vi.
Contrarium ſenſit Inno.in c.per inquiſitionem, de elec.
per l.generaliter,C.de non num. pecu. in fi. Verum vt hanc
diſſenſionem ſedare poſſis, videas diſtinctionem Bar.in d.l.
2.nu.5.vbi pulchrè,& latè,& clarè loquitur.
Confeſſio etiam ſpontè facta poſt tempus conſtitutum
5 ad inquiſitionē formandam † non probat, nec præiudicat
confitenti tamquam tempore inhabili facta, vt dixit Bal.in
c.fi.col.pen.nu.12.ver.pone quod maleficium,de off.deleg.
vbi de hoc hypotheſim affert,& arg.eſt,quod habet in l. in
confeſſionib.de interrog.actio.idem voluit Soc.conſil.108.
incip.ſuppoſito ſtatuto,col.pen.& fi.Fran.de Are.in c. cum
P.col.6.de accuſ.& cautum eſt in eo tex.l.ſi quis poſtquam,
ff.de fid.inſt.& Bal.placuit in l.querelam.ante fin.C. de falſ.
& huc pertinent dicta per Barba.in c. cum contingat, col.2.
de reſcrip.& per Feli.in c.afferte.in 2.not.de præſumptio.&
Marſi.latiſſimè in ſua pract.crim. chart.23. poſt prin. & poſt
6 præſumptionē abolitum eſt crimen, † adeò vt nulla actio
eſſe poſſit,vt l.ſi cum exceptione, in §.ſatis clementer,ff.qđ
met.cau.& l.ſed ſi vnius, §.ſi ante iudicem, ff.de iniur.& re-
ſpondit Hippol.de Marſ.conſ.87.nu.9.cum alijs,atq; Pariſ.
conſ.269.nu.4.volu.4.quos refert, & ſequitur Herculan.in
tract.de proban.negat.fol.56.nu.198.ver.2.fallit.
Ad hæc confeſſio in iudicio coram iudicib. facta non ta-
7 men in forma iudicij, † ſed coram eis,non pro tribunali ſe-
dentib. ſed tanquam coram priuatis, licet non habeat vim
plenę probationis,l.iubemus,& ibi gl. C.de libe.cau.tamen
probat quoad indicium ſufficiens ad torturam, vt docuit
Roman.in conſ.8.Viſo facto propoſito,nu.2.vbi teſtatur de
* hoc eſſe * communem opinionem.

CONCLVSIO 352.

ARGVMENTVM.

Confeßio facta coram iudice incompetenti an,& quomodo probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta coram iudice incompetenti in tātum probat, quòd facit indicium ad torturam.*
2 *Iudex competens poteſt cogere confeſſum ad perſeuerandum in eius confeßione coram iudice incompetenti facta, niſi doceat de errore,& de cauſa variandi.*
3 *Confeßio coram iudice incompetenti facta non poteſt reuocari, maximè ſi conſtat de delicto commiſſo.*
4 *Reuocatio confeßionis permittitur indiſtinctè ſiue in iudicio, ſiue extra iudicium.*
5 *Confeßio clerici facta coram iudice laico,& ſic incompetenti non probat penes iudicem eccleſiaſticum, vt ipſe torqueri poßit.*
Clericus nunquam poteſt torqueri, niſi ſit de crimine infamatus, etiam ſi contra eum mille indicia eſſent.
6 *Confeßio facta coram iudice incompetenti, ſine indicijs præceden tibus, nihil operatur.*
7 *Confeſſus coram iudice incompetēti, ſi confeßionem reuocet coram competenti, nullum indicium facit.*

Confeſsio facta coram iudice non ſuo, eo vſq;
probat, † vt faciat indicium ad tor-
1 turam, & non condemnationem vt ſi extraiudicialiter fa-
cta fuiſſet, argu.not.in l. capite 5. ff. de adulter. ita tradidere
Ab.& Felin.in cap.at ſi clerici,ext.de iudic. Bal.in l.omnes,
C.de appell.& in l.1.in vlti.colu. C.de confeſſ.& Angel.in l.
* magiſtratibus,ff.de iuriſd. omn. iud. & hæc eſt * communis
opinio,vt atteſtatur Dec.in c.at ſi clerici,col.12. verſicu.alia
opinio,nu.16.22.cum ſeq.& de hac confeſſione latè traden-
tem Felin. conſulas in c. qualiter & quando, §. licet autem,
num.47.vſq; ad 50.& nu.9.vbi latè remiſſiuè,& vide allega-
tos per vniuerſos in communibus iur. opin. in verb. con-
feſſio facta coram iudice.
Primò amplia, vt eo vſq; vera ſit, vt etiam iudex compe-
tens poſſit cogere confeſſum ad perſeuerandum in huiuſ-
2 modi confeſſione, coram iudice incompetenti facta, † niſi
doceat de errore, & de cauſa variandi, vt ſupra allegati Do-
* ctor. & * communiter omnes ſcripſere in l. magiſtratibus,
ff. de iuriſd.om.iud.de qua communi opinione atteſtatur ibi
addit. Iaſ.fore deciſi. Rot.104. & idem decidit Boe. deciſio.
90.nu.9.& deciſi.89.nu.4.& vltimo loco Franc. Viu.in ſuis
communib.opinionib.verb.confeſſio.
Secundò ampliabis, vt talis confeſſio non poſſit etiam
3 reuocari, † & præcipuè ſi conſtet de delicto per eum patra-
to,vt per l.1. §. item illud, & l. neceſſarios, §. non alias,ff.ad
Syllan. vel præcedentib. indicijs,nam ſi in ea perſeueranter
loquitur, vt ſupra in 1. ampliatione, quomodo ergo poteſt
illam reuocare,ita arguit Boër.in d.deciſio.90. num.9.licèt
ſimpliciter teneat verſic. etiam non conſtito de delicto,vel
indicijs,& de hoc conſulas Dec.in cap.at ſi clerici, colum.3.
in princ. verſicu.prædicta concluſio,nume.17. & 18.vbi ait,
4 † quòd indiſtinctè ſiue in iudicio, ſiue extra iudicium per-
mittitur reuocatio.
Primò limita, vt locum ſibi non vendicet in clerico, qui
ſi confeſſus ſit coram iudice laico, & ſic incompetenti, iſti-
uſmodi confeſsio penes iudicem Eccleſiaſticum non pro-
5 bat, † vt ipſe torqueri poſsit,quia clericus nunquam poteſt
torqueri, niſi ſit de crimine infamatus, licèt eſſent contra
eum mille indicia, vt proditum eſt a Paul.de Eleaz.in cap. 1.
de depoſito. quem refert, & tenet Felin. in cap.at ſi clerici,
col.5.nu.5.verſi.tamen ego fui,de iud. cum alijs ibi per eum
ad eadem collectis, & Angel. meminit in l. 1. C. de confeſſ.
& recentiores in l.magiſtratib.ff.de iuriſd.omn.iud. & Dec.
in d.c.at ſi clerici, nu.19.colum.13. verſ.4.limitatur. Afflic.in
conſtit.Neap.incip.ſi damna,lib.1.nu.47.
6 Secundò limitatur, † ſi coram iudice incompetenti facta
fuerit ſine indicijs præcedentibus, quia nullum ſortitur ro-
bur,& eſſet nulla, vt decidit Boër.d.deciſ.90.num.10.vbi ad
hoc teſtatur Corne.conſil.20. in fi.volum.3.& conſil.134.in
princip. volumi. 4. & ad hoc ſpectant animaduerſa infra in
concluſ.confeſſio facta per torturam.
Tertiò limitabis per Soc.in reg.88.in 1.fallen.
Quartò limitare poteris, niſi reuocet confeſſionem co-
7 ram iudice competenti, † quia tunc nullum indicium facit,
vt Matth.de Afflict.ſcripſit conſtitut.Neapol.incipi.damna
clandeſtina,lib.1.nu.96.

CONCLVSIO 353.

ARGVMENTVM.

Confeßio facta per torturam nullis præcedentibus indicijs an probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta per torturam nullis præcedentibus indicijs nihil probat,& eſt nulla, nec ex ea poteſt quis damnari.*
2 *Confeßio nullis præcedentibus indicijs facta ſtatim poſt tormenta, etiam in alio loco non probat, neque præiudicat confitenti, niſi interuenerit aliquod interuallū ad minus vnius diei, vel noctis.*
3 *Confeßio per torturam facta ſine indicijs, etiam quòd pluries ſit ratificata ſpontaneè,& iurata,& etiam quòd poſt talem confeßionem indicia ſequuta fuerint, nihil probat.*
4 *Confeßio ſine indicijs facta per torturam, etiam quantumcunque in ea quis perſeuerauerit, non probat, quia à tormentis non eſt incipiendum.*
5 *Confeßio ſpontè facta etiam nō præcedentibus indicijs valet, adeò quòd ex ea confeßione poteſt quis condemnari.*
6 *Depoſitiones teſtium abſq; indicijs præcedentibus tormenta nihil probant, nec valent, nec faciunt indicium contra illum, contra quem deponunt.*
7 *Confeßio extorta per tormēta nō probat; nec nocet, etiam ſtantib.*

indicijs non tamen legitimis, vt ex proceſſu informatiuo, vel indicia eſſent leuia.

8 *Confeßio coactè facta in tormentis non probat, nec nocet etiam præcedentibus legitimis indicijs.*

9 *Confeßioni factæ per tormenta ſtatur, ſi idem in ea perſeuerat, licèt indicia ſint leuia, quæ non faciant præſumptionem.*

10 *Perſeuerare in confeßione dicitur is, qui eam nō reuocat nec appellat.*

11 *Confeſſus in tormentis ſi ducitur ante tribunal, vt denuò ſpontè confiteatur, eius confeßio eſt perfecta, & valet.*

12 *Confeßio incontinenti poſt tormenta facta non valet, quia adhuc præſumitur eſſe timor tormentorum.*

13 *Confeßio poſt tormenta ante tribunal facta ad hoc vt valeat, debet habere interuallum vnius diei, & noctis.*

14 *Confeßio facta metu tormentorum propter minas iudicis nihil probat.*

15 *Confeßio facta apud tormenta dicitur facta in tormentis.*

16 *Confitens ſi ſpoliatus eſt, & ligatus ad torturam, vel ductus ante eam, habetur, ac ſi per torturam confeßus eſſet, & ſic non probat.*

17 *Confeßio facta tantùm in carcere ſine tormentis, vel ſine minis de torquendo nullis præcedentibus indicijs, nihil probat, nec præiudicat, ac ſi realiter per torturam eſſet extorta.*

Carcer dicitur ſpecies torturæ.

18 *Confeßio vt dicatur facta metu tormentorum, ſufficit probare, quem fuiſſe in carcere detentum.*

19 *Confeſſus in tormentis, etiam quòd præceſſerint legitima indicia, ſi poſtea in confeßione non perſeueret, dicitur confeſſus metu tormentorum, & non probat, nec ei præiudicat ſaltem ad hoc, vt ex ea poßit condemnari.*

20 *Confeſſus in tormentis, ſi in confeßione nō perſeueret, etſi condemnari non poßit, poteſt tamen iterum torqueri.*

21 *Confeſſus in tormentis non poteſt denuò poni ad torturam, niſi noua indicia ſuperueniant.*

22 *Confeßio facta in tormentis probat, & valet abſque alia perſeuerantia, ſi tortura fuit leuis, & tortus robuſtus, ex quo cenſetur ſpontanea, & non per torturam extorta.*

23 *Modicè tortus non poteſt dici tortus.*

24 *Confeſſus extraiudicialiter, & deinde tortus, ſi idem denuò confitetur, eius confeßio probat, & nocet ei abſq; alia perſeuerantia.*

25 *Confeßio per torturam extorta reuocari non poteſt, ſi præceßit extraiudicialis, vel extent indicia non dubia, & talia, quæ inducant veritatem, quia tunc eadem confeßio per torturam probat quoad condemnationem.*

26 *Condemnatio exequi non debet, ſi poſt confeßionem perſeueratam, & ratificatam, & etiam poſt ſententiam appareat, & liqueat iudici aliquo modo de innocentia confitentis cōdemnati.*

27 *Confeßio licet geminata per ſubſequentem ratificationem & iurata ſit, ſi tamquam erronea reuocata fuerit, docto de errore, non probat, nec operatur, vt condemnatio, vel executio fieri poßit.*

28 *Executio non impeditur propter reuocationem, aut appellationem, quando ex aliquo delicto veniunt confiſcanda bona.*

29 *Condemnatus de crimine quando poteſt appellare, vel non, vide remißiuè.*

30 *Confeßio abſq; indicijs per torturam extorta à publicis latronibus, & dirobatoribus, & diffamatis, vel alijs ſimilibus probat, & eis nocet.*

31 *Confeßio per torturam extorta ſi expreßè perſeuerata fuit, abſq; indicijs præcedentibus probat, & valet.*

32 *Confeßio abſq; indicijs expreßè ratificata in repetita tortura non nocet.*

33 *Confeßio in dubio præſumitur emanata ſpontè, niſi probetur, metum eſſe illatum, vel minas atroces per iudicem.*

34 *Confeßio ſpontè facta abſque tormentis, vel tormentorum metu etiam nullis indicijs præcedentibus, vel non data indiciorum copia, probat, & ſufficit ſine ratificatione ad condemnandū confitentem.*

35 *Confeßio quando dicatur ſpontè facta, vide remißiuè.*

36 *Confeßio etiam metu torturæ extorta, dummodo ſit ratificata probat.*

37 *Confeſſus ſpontè, ſi non eſt conuictus per teſtes, vel alio modo, non probat, nec ei præiudicat, niſi in confeßione perſeuerauerit, & ante ratificationem, & perſeuerantiam poteſt eam reuocare, & ab ea appellare.*

Et quando quis dicatur perſeuerare, vide ibi remißiuè.

Confeſsionem factam per torturam nullis præcedentibus indicijs
1 nihil probare, & eſſe nullam, † nec ex ea confeſſione poſſe
damnari, reſponſum eſt ab Hippol. de Marſi. conſi. 29. num.
28. vbi teſtem laudat gl. ſingularem iuncto tex. in l. pen. ff. de
q. & ibi per eum cum alijs allegatis, & idem voluit Alexand.
conſ. 5. nu. 1. vol. 2. quem vltimo loco refert, & ſequit Hercu.
de proban. nega. fol. 56. nu. 198. ver. 5. fallit, & Gram. voto 6.
nu. 8. Matth. ab Afflict. in conſt. Neapol. inci. ſi damna clandeſtina, num. 43. & de hoc vide Tiraq. in tract. de vtroq; retract. tit. de retract. conuentionali, §. 1. in verb. in limine contractus, gl. 5. nu. 21. in quo loco extendit id procedere, etiam
ſi cōfeſſio fiat ſtatim poſt tormenta, etiam in alio loco, quia
2 & tunc non probat, † neq; præiudicat confitenti, ſed requiritur, vt ſit aliquod interuallum, minimum vnius diei, vel
noctis, vt conſtat ex quàm pluribus congeſtis ibi per eum,
& quę dicantur indicia ſufficientia ad torturam hæc docentem videas Alex. in conſ. 65. verſ. ꝙ autem indicia, & conſil.
77. ver. circa ſecundum, volu. 1. & conſi. 183. verſic. quod autem indicia, vol. 2. & conſi. 1. vol. 3.

Primò amplia, vt procedat, etiam ſi ſæpius ſpontè rata fa-
3 cta ſit, † & etiam iurata atque poſt talem confeſſionem indicia ſequuta fuerint, vt voluit d. gl. l. pen. ff. de quæſt. & ibi
Marſil. quem refert, & ſequitur Carrer. in ſua pract. crimin.
in l. obſeruare, num. 47. cum multis ad hoc ibi per eum collectis, & Thom. Gramm. in voto 12. numero 10. cum alijs, &
idem conſi. 45. num. 36. Boër. in deciſio. 90. num. 10. Afflict.
vbi ſupra in d. conſtitu. ſi damna, num. 45. idem Lanfranc. de
Orian. in ſua praxi, vel tract. de confeſſ. ſub num. 17. teſtatur
Barto. in l. maritus, ff. de quæſt. & vide ad eundem Orian. additio. Corſi. verſicul. nec omitto, vbi ad idem adducit l. ſi.
C. de accuſat. quem refert, & ſequitur Roman. ſingu. 181. incip. tu habes.

4 Secundò ampliabis, vt concluſio vera ſit † etiam quantumcunq; in ea perſeuerauerit, ita dixit Guid. à Suz. in tract.
de indit. & tort. num. 70. motus auctoritate Impp. Alex. in l.
2. & 3. & Gordi. in l. 4. C. ſi ex fal. inſtru. & Pauli I. C. in l. maritus, & l. pen. ſecundum noſtram lect. ff. de quæſt. & Martiani in l. diuus, verſi. ex quib. eod. titul. & ratio eſt, quia à tormentis non eſt incipiendum, vt conſuluit Vlpian. in l. 1. ff. de
quæſt. & Paulus in l. maritus, & ſciuit Imp. Antoninus in l.
cum cognitionaliter, atq; Impp. Diocletia. & Maximia. in l.
milites, C. eod. de quæſt. & ſi ſecus fiet, quicquid exinde ſequitur, ipſo iure non valet, l. non dubium, C. de legib. & l. 1.
C. de fid. inſtrum. & iur. haſtæ fiſc. libro 10. & l. diuus, de in
integ. reſtit. & l. nominationes, C. de appella. & idem voluit
Lud. Bologni. in add. ad Guid. in tract. de indi. & tortura, nu.
70. & Aret. in tract. malef. in 8. col. verb. fama publica præcedente, in ver. aduertens tamen, vbi dicit, ſecus eſſe in con-
5 feſſione ſpontè facta, † quia tunc etiam non præcedentibus indicijs valet adeò, vt ex ea confeſſione poſſit quis condemnari, ad quod probandum affert contex. in c. 1. de accuſ.
lib. 3. & dicit idem ſentire Petr. de Ancha. in cle. 1. de homicid. & eſt menti tenendum, vt idem Iac. de Bellon. in tracta.
de pract. iudiciaria, nu. 97. vbi adducit gl. l. 2. C. de app. reci.
l. cum ſeruum, cum gl. de ſer. fugit. & d. l. fi. de quæſt.

Tertiò amplia, vt procedat etiam quoad depoſitiones
6 teſtium, † quæ abſq; indicijs præcedentibus tormentorum
nihil probant, nec valent, nec faciunt indicium contra illum, cōtra quem deponunt, vt cauit Dec. conſ. 189. col. pen.
quem refert, & ſequitur Gram. voto 6. num. 10. vbi ad idem
teſtatur Bar. in l. 1. §. idem Cornelio. ff. de quæſtio.

Quartò ampliabis, etiam ſi adſint indicia, non tamen le-
7 gitimè, vt puta ex proceſſu informatiuo, † vel ſi indicia fuiſſent leuia, quæ non facerent præſumptionem, quia nō probat, nec nocet huiuſmodi cōfeſſio extorta, vt Car. tradidit in
d. pract.

d.pract.crimin.in l.obſeruate,nu.47.vbi hoc confirmat au-
toritate Bar.in l.1.col.4.C.de confeſſ.
Subamplia etiam præcedentibus legitimis indicijs,† ꝙ
8 tamen talis confeſſio coactè facta in tormentis non probat,
nec nocet,vt cauit Vlpian.in l.1.§.diuus,§.ſi quis, ff.de quæ-
ſtio.quem allegat Lanfran.de Oria.in ſua pract.titu.de con-
feſſ.verſic.& quæro primò.
Reſtringas tamen,niſi perſeueret in ea cõfeſſione,†quia
9 licèt indicia eſſent leuia, quæ non facerent præſumptio-
nem,tamen ſtabitur illi confeſſioni,reſpondit Tho. Gram-
mat.in conſi.45. num.44. cum ibi allegat. & Lanfran.de O-
ria.vbi ſupra teſtem adducit Accur. idem ſentientem in l.2.
10 C.de cuſtod.& ibidem vbi ſuprà Orian.inquit,† eum dici
perſeuerare in confeſſione, niſi eam reuocet,vel appellet.
& ideò inquit, vt cauti aſſeſſores,quando quis confeſſus eſt
in tormentis,ducant eundem ante tribunal,vt denuò ſpon-
11 tè confiteatur,† & tunc talis confeſſio eſt perfecta,& valet,
vt in l.2.C.de cuſtod. reorum, ſed aduertere debent, ne du-
cant illicò ante tribunal, poſtquam quis eſt confeſſus in tor
mentis,talis enim confeſſio continuò facta nõ valet,† quia
adhuc præſumitur eſſe timor tormentorum, vt in l. lecta,
verſ.dicebam, ff.ſi cert.pet.ſed ad hoc vt talis confeſſio poſt
tormenta ante tribunal facta valeat,requiritur,vt ante con-
12 feſſionem † intercedat dies,& vna vox poſt tormentum,ita
doctiſſimè dixit Iacob. Butr. in d. l. 2. ff. de cuſt. reor. & ibi
Ang.dicens Aſſeſſores, qui ſecus faciunt perperam facere,
& vide additio.ad Oria.vbi ſuprà.
Quintò amplia,vt locum habeat,ſi tamen iudex minatus
ſit eum torquere,quia tunc licet re ipſa nõ eſſet tortus,† ta-
13 men ſi ex tali metu confeſſus fuerit huiuſmodi confeſſio ni-
hil probat,nec operatur,ac ſi in tormentis reuera facta fuiſ-
ſet,vt dixit Hippoly.de Marſi.d.conſi.29.nu.29.ita Thom.
Gramma.in voto 6.numer.13.nam æquiparantur confeſſio
metu tormentorum, & confeſſio per torturam, iuxta ſen-
tentiam Bald.in l.interpoſitas, C. de tranſactio. circa fin.&
ibi Moder.& Alexand.in l.1.§.diuus,ff. de qu.cum alijs alle-
gatis per Hipp.in d.conſi.19.nu.29.idem placuit Guid.a Su-
zaria in tract.de inditijs, & tortura, nu.72. motus reſcripto
Impe.in l.2.C.quor. non recip.appel.ibi aut formidine tor-
men.vbi etiam gl.& per tex.in l.item apud Labeonem,§.ad-
ijcitur, verſi.quæſtionẽ.ibi,vel leuis territio.& l.idem eſt,§.
ſi armati,C.ad l.Corne.de ſicar.l.1.ff.diuus,ff.eod.titu.l.3.ff.
ex quib. cau.maior.& l.metum,C.quod met. cau. idem do-
cuit Bart. in l.1.§. diuus,ff.de q.& in l.2.in 3.col.in fi.C.quod
met.cau.atque Bal.in l.vnica, col.8. C.de confeſſ.& in l.no-
uiſſima, ff. de excuſ. tut. vbi dicit,† confeſſionem factam a-
15 pud tormenta dici factam in tormẽtis, per illum tex. quem
dicit ad hoc ſingularem Ab.in c.fi. col. 5.ext. de confeſ.& in
c.cum in contemplatione,ext.de reg.iur.& reſpondit Alex.
de Neuo in conſi.47.2.col.
Quod etiam velim ſubamplies, ſi tantum cõfitens fuerit
veſtibus exutus,& ligatus ad torturam, vel ductus ante eam
16 † quia tunc habetur, ac ſi per torturam confeſſus eſſet, &
ſic non probat,nec ei præiudicat, vt tradidit Angel.Aret.in
ſuo trac.maleſi.ver.fama publica,ver.poſtquam,cum ibi al-
leg.& Hippo.de Marſi.in d.conſ.29.nu.30.& 31.atq; Thom.
Grammat.in d.voto 6.nu.14.cum ibi allegat.
Sextò ampliatur ſi cõfeſſus fuerit tantum in carcere ſine
17 tormentis, vel ſine minis de torquendo, † quia huiuſmodi
confeſſio nullis præcedentib. indicijs facta, nihil probat,
nec præiudicat,ac ſi re ipſa per torturam eſſet extorta,nam
carcer dicitur ſpecies torturæ,ſi credimus Bald.in l. ſi cleri-
cus,in 2.columna,verſiculo & 1. quæritur,C.de epiſcop.au-
dien.& idem Bald.in l.1.C.qui ad liber. peruen. non poſſ.&
18 Hippol.de Marſ. in d.conſ.29. nu.33. vbi dicit,ſatis eſſe pro-
bare,quem fuiſſe in carcere detentũ ad hoc,vt dicatur con-
feſſio facta metu tormentorum, licèt aliter non probentur
tormenta,ex allegat.ibi per eund.Marſi.
Septimò ampliare tibi licebit,vt procedat, etiam ſi præ-
ceſſerint legitima indicia, & confeſſus fuerit in tormentis,
ſed poſtea in huiuſmodi confeſſione non perſeuerauerit,
19 † quia tunc dicitur confeſſus metu tormentorum, & non
probat,nec ei præiudicat, ſaltem quoad hoc, vt ex tali con-
* feſſione poſſit condemnari,& hæc eſt * communis opinio,
vt teſtatur Boër.deciſi.163.nu.18.per l.2.ff.de cuſto. reor.& de
* * communi atteſtatur etiam Franc. Viui. in ſuis cõmunibus
opinio. in verbo confeſſio, & conſulas ea, quæ obſeruauit
Lanfran.Oria.in ſua pract.vel ſuo tract.de confeſſio. verſic.
& quæro primò. vbi ait, quem dici perſeuerare in ſua con-
feſſione,niſi eam reuocet,& appellet.
20 Limita tamen,vt ſi condemnari non poſſit, † tamen ite-
rum torqueri queat,vt decidit Boër.in d.deciſ.163.nu.18.te-
ſtem laudat Bald.in l.vnica, in 3.oppoſit. C. de confeſſ. cum
alijs ibi per eum,& Viu.vbi ſuprà, in ſuis communibus opi-
* nionibus aſſerit hanc eſſe * cõmunem opinionem.
Velim tamen intelligas hoc dictum, niſi noua indicia ſu-
21 perueniant, † quia aliàs non poteſt denuò poni ad tortu-
* ram, & hæc eſt * communis opinio, vt teſtatur Matthe. ab
Afflict. in conſtitutione Neapolitana,incipien. ſi damna,
numero 57.
Secundò reſtringe prædictam ſeptimam ampliationem
vt procedat, etiam ſi tortura fuit leuis, & tortus fuiſſet ro-
22 buſtus,† nam tunc talis confeſſiò probat,& valet abſq; alia
perſeuerantia, cum cenſeatur voluntaria confeſſio, & non
per torturam extorta,ita Barto.in l.1.§.diuus, ff.de quæſtio.
& in §.ſi quis vltrò,ead.l.Bald.in l.vnica,C. de confeſſ.verſi.
viſo de repetitione, & Thom. Gramma. in voto 6.numero
8.quos refert,& ſequitur Carrer.in practic.crimin.l.obſer-
23 uare,num.48.& idem Gramma.conſi.40.nu.15.† nam mo-
dicè tortus, non poteſt dici tortus, vt ait Bald. in l. obſerua-
re,col.1.C.quando prouo.non eſt neceſ.cum alijs alleg.per
d.Gram.d.conſi.40.
Tertiò limitabis, quando fuiſſet præcedens confeſſio
extraiudicialis, & deinde tortus denuò idem confiteatur,
24 † quia tunc talis confeſſio probat, & nocet ei abſque alia
perſeuerantia, vt ſcripſit Carrer. in d. ſua practic. crimin.l.
obſeruare,nu.48.vbi adducit ad hoc Imo. in ca. at ſi clerici,
de iudic.Fel.in cap.olim,col.5.de reſcrip.Paris de Put.in ſuo
tracta.de ſindic.verb.tortura.verſi.quia communiter.Iaſ.in
l.magiſtratib.ff.de iuriſd. om.iud. Alexand. poſt Bartol.in l.
capite quinto, ff.de adulter.Marſil.ſingul. 400.incip.ſpon-
ſalia de futuro.
Subamplia hanc reſtrictionem,vt ita habeat locum quo-
25 ad hoc, † vt talis cõfeſſio per torturam extorta reuocari nõ
poſſit, ſi præceſſit extraiudicialis confeſſio, vel extant alia
indicia, & adminicula, dummodo ſint talia, quæ inducant
veritatem,&non ſint dubia,quia tunc huiuſmodi confeſſio
per torturam probat, quoad condemnationem, vt docuit
Sali.in l.fi.C.de proba.& ibi Bal.cum alijs allegatis per Car-
rer.d.ſua pract.crimi.in d.l.obſeruare,nu.49.
Primò ſublimitare poteris tres prędictas limitationes ſe-
26 ptimæ ampliationis, vt non ſint veræ † quando poſt con-
feſſionem perſeueratam, & ratificatam, & etiam poſt ſen-
tentiam appareat, & liqueat iudici aliquo modo de inno-
centia confitentis condemnati, nam tunc nõ debet exequi
cõdemnatio,vt reſpõdit Vlp. in l.1.§. ſi quis vltrò, ff. de qu.
Thom.Gramma.in voto 7.nu.2.& per Marſi.in pract. crim.
§.opportune,vbi multa accumulat de innocentia,idem vo-
luit Carre.in d.ſua pract.l.obſeruare,nu.49.
Secundò ſublimitabis, ſi tãquam erronea reuocata fue-
27 quod poteſt fieri, † licèt confeſſio fuerit geminata per ſub-
ſequentem ratificationem,& etiam iurata;& tunc docto de
errore talis confeſſio non probat, nec operatur, vt con-
demnatio,vel executio fieri poſſit:vt latè proſequitur Tho.
Grammat.in d.voto 7.& in voto 10.& Carrer. vbi ſupra,nu-
mero 50.
Intelligas velim præcedentem ſublimitationem, vt pro-
28 rit,cedat quoad executionẽ corporalem, † ſecus autẽ quo-
ad bona, veluti quando ex aliquo delicto bona publicè eſ-
ſent proſcribenda:quia tunc non impeditur executio ꝓpter
reuocationem,aut appellationem,ſed de hoc me reijcio ad
ea,quę fuere obſeruata latiſſimè per Carre.in d.ſua pract.l.
obſer-

29 obſeruare, nu.52.cum alijs, vbi latè, † quando condemnatus de crimine poſſit appellare nec ne.

Primò limita concluſionem principalem, vt locum non habeat in publicis latronibus, & dirobatoribus publicis, &
30 diffamatis, vel alijs ſimilibus delictis, quia in his abſq; inditijs confeſſio ſua per torturam extorta probat, & eis nocet, vt dixit Carrer. in d. ſua practic. numero 47. cum ibi allegatis.

Secundò limita: vt procedat, ſi expreſsè, & non tacitè in
31 ea perſtiterit: † quia tunc abſque inditijs præcedentibus probat, & valet huiuſmodi confeſſio per torturam extorta: vt latè tradidit Thom. Grammat. in conſilio 40. numero 77. vbi ad idem adducit Parid. in d. tracta. de ſindicatu, in verb. tortura, folio 4. in capitul. & indicijs, & inquiſitionibus, circa medium, idem voluit, & ſequitur Carrer. in d. ſua practic. criminal. in l. obſeruare, numero quadrageſimo ſeptimo, verſicul. limita etiam, cum alijs ibidem per eum allegatis.

Sublimitabis, vt non vera ſit, ſi denuo tortus abſque in-
32 dicijs expreſsè rata feciſſet in repetita tortura; † quia tunc non nocet talis confeſſio expreſsè hoc pacto rata facta: vt Carrer. docuit vbi ſuprà, verſicul. fallit dictum, teſtatur Bal. in l. 1. de confeſſ.

Quod ſi dubitatur, vtrum confeſſio emanata ſit coactè,
33 in dubio præſumi emanatam ſpontè; † niſi probetur metum eſſe illatum, vel minas atroces per iudicem, vt placuit Lanfran. de Oria. in ſua praxi. c. 9. de confeſſ. verſi. 3. caſu, ſub nu. 18. vbi ait, quòd ita intelligit, quod notat Bal. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori, ff. de nou. oper. nunciat.

Tertiò limitatur in confeſſione ſponte facta abſque tormentis, vel metu tormentorum, & etiam nullis inditijs precedentibus, vel non data inditiorum copia, & ſic data nul-
34 litate proceſſus; † quia hoc caſu probat, & ſufficit ſine aliqua ratificatione ad condemnandum confitentem: vt cautum eſt in text. & ibi not. in ca. 1. de accuſat. libro 6. ita Bald. inquit in additio. ab Specul. titul. de confeſſ. col. 1. & idem Bald. & Doct. tradidere in l. 2. C. quod met. cau. Angel. poſt gloſſ. in l. 1. C. de confeſſ. Ancha. in clemen. 1. de homicid. & idem Angel. in l. 1. colum. fina. ff. de confeſſ. & Gandi. in tracta. malefic. ſub rubr. de quæſtio. & torment. verſicu. quis ſit
* effectus quæſtionis, atteſtatur hanc eſſe * communem opinionem, idem refert Viu. in ſuis communibus opinionibus, in verbo confeſſio facta ſponte, & vltra eos addo Matthæ. ab Afflict. in conſtitutione Neapolitan. incipien. da-
35 mna clandeſtina, numero 55. † & quando dicatur ſponte facta, vide remiſſiuè per D. Carrer. in ſua pract. criminal. vbi
* ſupra numero 29. & idem de * communi aſſeuerat Dyn. in l. 2. C. de cuſto. reor. quem refert, & ſequitur Guid. Pap. deciſ. 339.

36 Extendas: vt procedat, † etiam ſi metu torturæ ſit extorta, dummodò ſponte ſit rata facta: vt Carrer. tradidit vbi ſuprà num. 15.

Sublimitabis, vt locum nō habeat, quando ille, qui ſpontè confeſſus eſt, non eſt conuictus per teſtes, vel alio modo;
37 † quia tunc ſi non ſit conuictus, non probat, nec ei præiudicat, niſi in eadem confeſſione perſeuerauerit.

Sed velim obſerues ante ratificationem, & perſeuerantiam poſſe eam reuocare, & ab ea appellare: vt ait Carrer. in d. ſua pract. cum ibi ad hoc collectis in l. obſeruare, num. 23. & quando dicatur quis perſeuerare, videas remiſſiuè per D. Carrer. vbi ſuprà numero 16.

CONCLVSIO 354.

ARGVMENTVM.

Confeſſio facta in iudicio de occiſione hominis, qui non apparet, nec reperitur occiſus, an probet hominem occiſum ab eo, qui confitetur, & an confitenti noceat.

SVMMARIVM.

1 Confitens in iudicio ſe occidiſſe hominem, qui non apparet, nec reperitur occiſus, & in ſimilibus, talis confeßio non probat hominem ab eo occiſum, nec confitenti nocet.

2 Confeßio in iudicio facta ad hoc, vt præiudicet confitenti, debet probari de re confeſſa: idem dicitur de quolibet alio delicto, vt puta furto.

Contrarium ibi.

3 Confeßio facta in cauſa criminali non ſtatim præiudicat, nec inducit plenam probationem.

Vide ibi contrarium per totum.

4 Confeßio aſſaßini, & publicè diffamati ita probat: vt propter eam poßit puniri, ſi veriſimiliter talis appareat ob qualitatem loci, ſed ſi veriſimilitas non adeſſet, vel bona fama confitentis, non poterit ex tali confeßione puniri, niſi corpora appareant.

5 Confitens ſe occidiſſe hominem, ſibi præiudicat, & eius confeßio probat, ſi ſaltem per famam probatur hominē illum mortuum eſſe, licèt non appareat corpus aſſerti occiſi.

6 Iudex iudicans, aut conſultor excuſatur: vt non teneatur ſindicatu, ſi ex cōfeßione rei abſq; probatione, & apparentia delicti reus condemnatus fuit.

7 Confeßio ſpontaneè facta in dubio præſumitur continere metum. Præſumendum non eſt, quòd quis contra ſe mentiatur. ibi.

Confeſsio etiam ſpontè facta in iudicio, quòd occiderit vnum hominem, qui non
1 appareat, nec reperitur occiſus, † & de ſimilib. talis confeſſio non probat hominem ab eo occiſum; nec tali caſu confitenti nocet: ita tradidit Marc. Anton. Blanc. in ſua pract. crimin. in princip. numero 2. vbi ad idem affert Angel. in l. certum, in princip. ff. de confeſſ. & idem in l. 1. colum. 2. ff. eod. quod etiam placuit Hippolyt. de Marſ. 2. rub. C. de proba. nume. 103. vbi ait, quòd ad hoc, vt huiuſmodi confeſſio
2 præiudicet confitenti, † debeat probari de re confeſſa, & idem de quolibet alio delicto, veluti furto, ita confeſſio. vt ſupra, & idem voluit cum multis allegatis Boëri. in deciſio. 164. nu. 10. cum ſeq.

* Sed huic * communem obſtare opinionem atteſtatur Gandin. in ſuo tract. maleficior. ſub rubr. de quæſtio. & torment. verſic. quis ſit effectus quæſtionis, & vide Folle. in ſua pract. crim. in 1. par. 3. partis, verſ. & ſi confitebuntur, nu. 65.
* vbi latè limitat hanc * communem opinionem: & adeas Fran. Viu. in ſuis communibus opinionibus. vbi in medium
* profert eos, qui ſequūtur hanc * communem opinionem, & inſpicias Crauet. conſ. 48. nu. 7. Oria. in ſua pract. de confeſſio. verſ. in ſecundo caſu, qui id probat per l. 1. §. fina. ff. de cuſtod. reor.

3 Quibus addas, † vt confeſſio facta in cauſa criminali non ſtatim præiudicet, nec inducat plenam probationem: ita clarè cautum eſt in l. 2. C. de cuſtod. reo. & in l. 1. §. diuus, ibi. nec ſtat. hab. pro facinor. ff. de quæſt. & §. ſi quis vltrò. & hāc opinionem in puncto iuris veriorem dicit Lud. Bologni. in addit. Guid. in tract. de indit. & tort. num. 45. vbi aduerſatur ipſi Guidoni, ponderando text. in contrarium adductos ad ſui fauorem, & pro ſe adducit tex. in l. fin. iuncta glo. in verb. ſubducat. C. eod. vbi dicit, ante condemnationem debere ſeruari formam: vt d. l. 2. C. eo. titul. & ibi reſpondet ſingulis a uctoritatibus adductis per D. Guid.

Huic opinioni apertè repugnauit Guid. à Suzaria in tra-
* cta. de indit. & tortur. num. 44. vbi etiam hanc * cōmunem eſſe opinionem teſtatur, & adducit text. in l. de ijs, 1. reſp. C. de cuſtod. reo. & l. cum reis, C. de pœnis, & ita intelligendum dicit text. in l. 2. C. de cuſtod. & exhib. reor. quem intellectum dicit veriorem, idem voluit Areti. in tracta. malef. in verſicu. fama publica præcedente, in vltim. colum. in verſic. 2. nota. idem tenet Iacob. de Beluiſ. in tract. de practi.
* iudiciar. nume. 97. vbi etiam ipſe de * communi teſtatur, & dicit iſtud etiam procedere, licèt non perſeueret in confeſſione, per dictam l. fin. 1. reſp. C. de cuſtod. reor. & d. l. cum reis, de pœnis, & ita intelligendum dicit text. in l. ſi confeſſus, ff. de cuſtod. reor.

Primò

Primò limitatur prior opinio, vt non procedat, ſi confeſ-
4 ſus eſſet aliquis aſſaſſinus; † quia tunc ſi veroſimiliter ob
qualitatem loci, & talis erat publicè diffamatus, tunc talis
confeſſio ita probat, vt propter eam poſſit puniri, vt tradi-
didit Ang. vbi ſuprà d.l.1.& l.certum, ff.de confeſſ. referens
Bal.in additio.ad Spec.in tit.de ſenten. §.penult.in additio.
mag. verſicul. Titius fuit confeſſus, ſequitur Iaſ. in l.iuſiu-
randum, §.fina.col.7.in fin. ff.de iureiuran. ſi verò non eſſet
veroſimilitudo loci, vel bona fama confitentis, non poteſt
ex tali confeſſione puniri, niſi corpora appareant, vt ſcripſit
Marc.Anton.Blanc.vbi ſupra num.2. & Hippolyt.vbi ſupra
dicta rubrica, nu.103.

Secundò limitabis priorem opinionem, vt non vera ſit,
ſi ſaltem per famam probetur, hominem illum mortuum
eſſe, † quia tunc licèt non appareat corpus aſſerti occiſi, ta-
5 men talis confeſſio probat, & ei præiudicat, nec refert, an
certo nomine ſit nominatus mortuus, an ſine nomine, vt
per gl. proditum eſt in cap.præſcripta.§.libellorum 2.q.8.&
per Bald.in l.quoties, §.ſi quis, ff.de hæred.inſtit. & ita limi-
tat Bald.in l.quoties, §.ſi quis. ff.de hær.inſtitu. atque etiam
limitat Bald.in additio.ad Specul.vbi ſupra, ſed de hoc vide-
as per Marc.Anton.Blanc.in d.ſua pract.crimin. in princip.
numer.3. & Hippolyt. vbi ſupra, & Diaz. in regul.124. in 2.
limitatione.

Tertiò limitatur præter alios, vt ſupra, ſi ex tali cõfeſſio-
ne rei abſque probatione & apparentia delicti reus con-
6 demnatus ſit, † excuſetur conſultor, aut iudex iudicans, vt
non teneatur ſindicatu, ita reſpondit Alexand. in conſil.19.
incip. circa primum & tertium dubium, libro 7. quem pro
ſingulari laudat, & ſequitur Boër.in deciſio.164.numer.10.
vbi pro hoc dicto multa adducit, quæ ſtudioſus lector vide-
re poterit.

Quartò limitabis & intelliges, vt tamen in dubio con-
7 feſſio vltro facta † præſumatur continere metum; quia non
eſt præſumendum, quòd quis contra ſe mentiatur, arg. l.fi.
C.arbit.tut.& l.generaliter, C.de non num.pec. quæ ad hoc
affert Lanfran.de Oria. in ſuo tracta. de confeſſio. vel in ſua
pract.c.de confeſſio.verſi.in 2.caſu, & verſi.3.caſu.

CONCLVSIO 355.

ARGVMENTVM.

Confeßio in tortura facta an probet, & præiudicet.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio in tortura facta nihil probat, nec præiudicat, etiam ſi poſt tormenta ſtatim idem confitetur in alio loco, quàm in tortura.*

2 *Interuallum, quod requiritur in confeßione poſt tormenta debet eſſe ad minus vnius diei, vel noctis.*

3 *Confeßio facta in tormentis licèt non probet: tamen facit ſemiplenam probationem.*

1 Confeſſio in tortura facta nihil probat, † nec
præiudicat, etiam ſi ſtatim poſt tor-
menta idem confiteatur, etiam in alio loco, quam in tortu-
ra, ſed requiritur, quòd ſit aliquod interuallum, quod inter-
2 uallum debet eſſe minimum vnius diei, † vel noctis, vt do-
cuere Iac.Butr. Ange.in l.2.C.de cuſt.& exhi.reo.& reſpon-
dit Alex.conſi.90.in fi.libr.3. vbi & illud dicit de interuallo
vnius diei, & noctis, & idem dicit Iaſ.in l. ſi ob turpem, col.
vlt. ff.de cond. ob turp. cau. & multos alios ad idem allegat
Tiraq.in ſuo tract.de vtroq.retract.fol.294.num.21.& idem
voluit Lanfranc. de Oria. in ſua praxi, vel tracta. de confeſſ.
verſi.& ideò ad hoc.

Limita, vt ſaltem talis confeſſio facta in tormentis, † li-
3 cèt non probet, tamen faciat ſemiplenam probationem, ita
inſigniter dixit Bal.in l.in bonæ fidei, C.de reb.credit. & gl.
ſing.in l.2. C.de cuſtod.& exhib. reor.& Lanfran. de Orian.
vbi ſupra.

CONCLVSIO 356.

ARGVMENTVM.

Confeßio facta medio iuramento delato officio iudicis, an probet, & valeat.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta medio iuramento delato officio iudicis, probat & valet.*

2 *Confeßio per iuramentum probat, & valet, etiam quod ſit facta publicatis atteſtationibus, in caſibus in quibus teſtes recipiuntur.*

3 *Confeßio per iuramentum non probat, vbi actor nihil probaſſet.*

4 *Iuramentum ſubire non cogitur pars, ſi factum, ſuper quo ſit interroganda, eſt implicitum, ne efficiatur periura.*

5 *Nullus admittitur ad iurandum ea, quæ non ſunt veriſimilia.*

6 *Qui iuramentum detulit, velit, nolit, ſciat, ignoretue, cogitur iurare.*

7 *Ad probationem erroris ſubſtantialis teſtamenti ſeptem teſtes requiruntur, ſicut in ipſo teſtamento.*

Confeſſio facta medio iuramento delato offi-
1 cio iudicis, † probat, & valet, nam
iudex poteſt ex officio compellere iuramento delato nega-
re, vel confiteri, vt Hercula. ait de proban, negat. fol.quin-
quageſimooctauo, numero 199. auctoritate Iacob.Butr.in
l.actor.C.de probatio. quem refert, & ſequitur Ioann.Lign.
vt per Hercul.vbi ſuprà.

Amplia ſecundum Herculan. vbi ſuprà, etiam ſi huiuſ-
modi confeſſio per iuramentum eſſet facta publicatis atte-
2 ſtationibus, dummodò in his caſibus, † in quibus teſtes re-
cipiuntur, vt latè per Crauet. reſponſum eſt in conſilio du-
centeſimo ſeptimo, per tot.& ait intelligi poſſe capitu.1. de
confeſſ.in 6.

3 Primò limita, concluſionem non habere locum, † vbi
actor nihil probaſſet, iuxta ſententiam Paris. conſilio 153.
numero tertio, & conſilio quinquageſimoſexto, numero 3.
& Herculan.vbi ſupra num.200. quod ſcitu dignum & exi-
mium cenſuit Marſi.ſingul.83. in ore vulgi, & in l.de mino-
re, §.tormenta, nu.4.ff.de quæſtio.

Hanc limitationem intelliges, & limitabis prout dixi ſu-
pra in concluſione, actore non probante in 7. ampliatione.

Secundò limita: vt non procedat, vbi non factum nega-
tiuè, ſuper quibus pars eſſet interrogãda, eſſet implicitum,
4 † tunc enim pars, ne efficiatur periura de hoc, iuramentum
ſubire non cogitur: vt aſſeruit Felin.in capit.quoſdam, extr.
de præſumpt.& in ſimili videmus, non admitti quem ad iu-
5 randum ea, † quæ non ſunt veriſimilia: vt placuit Alexand.
conſilio ſeptuageſimoprimo, colum.fin.libro tertio, & par-
ti, cui non eſt factum benè notum, iuramentum non defe-
rendum, facit l. Marcellus, ff.rem rat.l.videamus, ff.de in lit.
iur.& ſcribit Alexand.conſi.73.colum.fi.libro 6. Crauet.et-
iam in conſi.203.

Sublimita, vt locum ſibi non vendicet, vbi deferenti iu-
6 ramentum referretur † is enim, qui detulit, velit, nolit,
ſciat, ignorétve, cogitur iurare, vt inquit Craue.d.conſ.203.
& conſi.287. col.fin. ſed contra dicendum videtur, quia mi-
litat eadem ratio periurij, niſi dicamus Crauet. loqui ſecun-
dum terminos l.manifeſtæ.ff.de iureiuran. ita Herculan. vbi
ſuprà nu.201.

Tertiò limita, vbicunque agitur de probando per iura-
mentum id, quod eſt de ſolemnitate actus ſubſtantialis, vt
tradidit Herculan. vbi ſupra, numero ducenteſimo ter-
tio, atque Deci. conſilio 105. numero tertio, vbi affert
exemplum de probatione erroris ſubſtantialis teſtamenti,
7 † ad quem probandum dicit ſeptem teſtes requiri, ſicut in
ipſo teſtamento, & ita inſigniter concludit Bartol. in l.cum
proponeretur. de lega. 2. & cum alijs ibidem per Deci. ad-
ductis.

CON-

CONCLVSIO 357.

ARGVMENTVM.

Confeßio facta in actu nullo ex defectu proceſſus, vel ſententiæ ob ordinem iuris non ſeruatum, an probet, & valeat.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta in actu nullo ex defectu proceſſus, vel ſententiæ ob ordinem iuris non ſeruatum, aut ob lapſam inſtãtiam probat, & valet.*

2 *Iudex propter confeßionem factam in actu nullo poteſt deuenire ad expeditionem cauſæ non obſtante nullitate proceſſus.*

3 *Confeſſus ſponte in ciuili cauſa, vel criminali à iudice condemnari poteſt, non attenta nullitate proceſſus.*

4 *Confeßio in actu nullo ſi ſit facta per torturam, vel metu tormentorum non probat, nec valet, licèt ex interuallo perſeueret.*

5 *Confeßio in actu nullo ſi ſit expreſsè facta probat.*

6 *Confeßio ſi ſit erronea, vel contra prohibitionem legis licèt expreſſa, & tacita: tamen in actu nullo non probat.*

7 *Producens teſtamentum in iudicio tacitè videtur fateri illud validum, ſed ſi declaretur nullum, ex tacita confeßione validitatis, non obſtabit, quominus poßit agere ab inteſtato.*

8 *Confeßio ſi ratione inhabilitatis confitentis ſit nulla, nihil probat.*

9 *Confeßio facta in actu nullo, dummodo iudex fuerit competens, plenè probat, ſecus ſi fuit incompetens.*

10 *Confeßio in actu nullo ſi facta fuit ſimpliciter, probat, ſecus ſi implicite.*

11 *Confeßio implicita non probat crimen à confitente commiſſum, nec ei præiudicat.*

12 *Confeßio ſi fiat in iudicio nullo incidenter, & per quandam conſequentiam, non probat, nec ex ea poteſt quis condemnari.*

13 *Confeßio facta extraiudicialiter, concurrente proceſſu inualido, nihil probat.*

14 *Confeßio in iudicio principaliter facta probat, licèt iudicium aliqua de cauſa ſit nullum.*

15 *Confeßio facta de crimine poſt tempus ſtatutum ad inquirendum non probat, nec ex ea confitens condemnari poteſt.*

16 *Confeßio licèt valeat: tamen non roborat quod inordinatè actum eſt.*

17 *Reus confitens in iudicio nullo ob ineptitudinem libelli non concludentis, vel manifeſtam aduerſarij defenſionem continentis, non poteſt condemnari, ſiue confeßio ſit vera, ſiue ſit falſa.*

Confeſsio facta in actu nullo ex defectu proceſſus, vel ſententiæ etiam ob ordinem
1 iuris non ſeruatum, † aut ob lapſam inſtantiam, vel aliàs iudicium ſit nullum; tamen huiuſmodi confeſſio probat, & valet: ita cautum eſt in cap. Piſanos, extr. de reſtit. ſpoliat. & Innoc. docuit in cap. qualiter & quando, 2. col. pen. verſicu. non negamus, de accuſat. & ibi Felin. §. licèt autem, nume. 2. vbi allegat Bal. in l. 2. in fi. C. de re iud. & latiſſimè per Sebaſtian. Vant. in tract. de nullit. proceſſ. tit. quibus modis ſententia nulla repar. poteſt, numero 126. vbi ad idem multos adducit, & reddit pulchras rationes, & probatur in c. 1. & 2. de accuſat. in 6. addo Iaſ. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus, ff. de verb. oblig. num. 47. verſi. 4. fallit, & pro hac concluſione faciunt notata per Dec. in c. at ſi clerici, nu. 17. extr. de iudic. & latè additio ad Barto. in l. ſi confeſſus, ff. de custo. reor. & latiſſimè per Tiraquel. in tracta. de vtroque retract. fol. 13. num. 5. cum alijs ſequent. & in tracta. de iure conſtit. 3. parte limit. 7. nu. 19. inf.

2 Amplia etiam, † ſi iudex propter talem confeſſionem poſſit abſoluere cauſam non obſtante nullitate proceſſus, vt Alexand. voluit in conſilio 34. numero 3. volum. 3. quod etiam placuit Innocent. in d. capitul. qualiter, & quando, 2. de accuſat. adducit etiam Bartol. in l. ſi confeſſus, ff. de cuſtod. reor. cum ibi allegatis per Vant. vbi ſupra, & collectis per eundem.

Subampliabis hanc ampliationem: vt non ſolùm ha-
3 beat locum in ciuili cauſa: ſed etiam in criminali: † nam ſi quis ſponte confeſſus ſit data nullitate proceſſus: tamen condemnari poteſt, & hæc eſt * communis opinio: vt teſtatur Franc. Viu. in ſuis communib. opinion. verb. confeſſio, & idem voluit Alexand. conſil. 127. numer. 2. volum. 4. cum ibi allegatis, in concluſione confeſſio in iudi. crimina. per tortur. in 3. limit.

Verùm limitabis, niſi confeſſio eſſet facta per torturam,
4 vel metu tormentorum; † quia non probat, nec valet, licèt ex interuallo perſeueret, vt Felin. docuit in d. c. qualiter, & quando, §. licèt autem, cum ibi allegatis, nu. 103. verſicu. vndecimò limita. de accuſat.

Primò principaliter limita concluſionem: vt tantum pro-
5 cedat, † ſi huiuſmodi confeſſio fiat expreſsè, ſecus ſi tacitè, vt Felin. tradidit d. capit. qualiter, & quando. §. licet autem, nu. 7. verſi. quintò limita. de accuſat. vbi teſtem laudat Ioan. Andr. in c. 2. de confeſſ. in 6. & Bal. in l. vnica, in pen. colum. C. de confeſſ.

Verùm hæc limitatio non eſt ſimpliciter vera, prout præſupponit Felin. quia ſi ſit erronea confeſſio, vel contra pro-
6 hibitionem legis, licèt ſit etiam expreſſa, & tacita † tamẽ limitatur concluſio: vt ſi huiuſmodi confeſſio ſit in actu nullo, non probet, vt Bald. voluit in l. alia. col. 2. C. de his quib. vt indign. vbi dicit, quòd ſi pars confiteatur teſtamentum factum, & ſic expreſsè confiteatur, & illud producat in iu-
7 dicio, & ſic tacitè videtur fateri illud validum; † ſi tamen declaretur nullum, non ex hac tacita ſua confeſſione validitatis, ei obſtabit, quominus poſſit agere ab inteſtato. & de hoc eſt deciſ. Afflict. 25. in fi. Alexand. conſil. 30. nu. 4. vol. 7. & pro hoc faciùnt notata per Vant. in d. ſu. tracta. de nullit. proceſſ. tit. quib. & intra quod tempus nu. 51.

Secundò limita, niſi huiuſmodi confeſſio eſſet nulla ra-
8 tione inhabilitatis ipſius confitentis, † quia tunc nihil probat: vt Vant. protulit in d. tract. de nullit. tit. quib. mod. ſent. nul. repar. fol. 233. nu. 26. ver. quamuis igitur, id probat per l. clarum. C. de auctor. præſt. l. ſi filius, 2. ff. de interrog. actio. cum alijs per eum ibi allegat. vltra quos adeſt Felin. in d. c. 1. qualiter, & quando. §. licèt autem, nu. 10. verſi. nonò limita. de accuſat.

Tertiò limitatur, vt tantum procedat, dummodò iudex
9 fuerit competens, † quia tunc plenè probat, ſed ſecus ſi incompetens fuit, vt Iaſ. aſſeruit in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogonus. ff. de verb. oblig. num. 47. verſic. 2. ad idem facit, vbi adducit Inno. in c. Piſanis, de reſtit. ſpoliat. in princip. & plenius docuit Barto. in l. ſi confeſſus. ff. de cuſtod. reor. & tradidere Imo. & Paul. de Caſt. & Alexan. in d. §. Chriſogonus, addo Alex. in conſi. 13. col. 3. verſic. fortificat, lib. 1. cum alijs allegat. per Vant. in d. tract. vbi ſuprà in d. verſi. quamuis igitur, vbi idem vult: & ita etiam limitat Fel. in d. c. qualiter, & quando, d. §. licèt autem, nu. 9. ver. 7. limita.

Quartò limitatur, vt locum ſibi vendicet, ſi ſimpliciter
10 quis cõfeſſus fuerit, † ſecus ſi implicitè, vt voluit gl. inſignis in c. 1. de teſtib. in 6. vbi affertur exemplum de eo, qui contra reum accuſatum de crimine ſimoniæ fuit productus teſtis, contra quem reus opponendo dixit, repellendum eſſe: quia is ſolus in crimine fuit, nam ex hoc dicto licèt videatur
11 fateri ſe cõmiſiſſe crimen, † tamen non propterea hæc implicita confeſſio probat crimen ab eo patratum fuiſſe, nec ei præiudicat, ita limitat ibi, in d. gloſſ. Dom. quem refert, & ſequitur Fel. in d. §. licèt autem, nu. 3. verſi. ſed aduerte, Dec. in c. at ſi clerici, nu. 30. de iudi.

Quintò limitatur, niſi confeſſio fieret in iudicio nullo
12 non principaliter ſed incidenter † & per quandam conſequentiam, vt ſcripſit Bar. in l. ſi confeſſus. ff. de cuſtod. reor. cui adhæret Dom. Ant. in d. cap. Piſanis, de reſtitutione ſpoliat. cum alijs ſupra allegatis per Fel. in c. qualiter, & quando, d. §. licèt autem, nu. 8. verſ. 6. limita, nam tunc ex tali confeſſione per quandam conſequentiam non probat, nec ex ea poteſt quis condemnari.

13 Sexto limitare poteris, vt non vera ſit, † ſi confeſſio huiuſmodi

iuſmodi facta fuerit extraiudicialiter; quia tunc concurren-
te proceſſu inualido, nihil probat, nec nocet, licèt ſecus ſit
in confeſſione in iudicio principaliter facta, quia probat,
14 † licèt iudicium aliqua de cauſa ſit nullum, vt auctor eſt Bar.
in d.l. ſi confeſſus, ff. de cuſtod. reor. cum ibi additionibus.

Septimò limitatur, vt locum non habeat, ſi confitens eſ-
ſet tutus ex cõſtitutione ſtatuti veluti poſt tale tempus non
15 poſſit inquiri de crimine; † quia ſi inquiritur (&ſic nulliter)
&in tali inquiſitione poſt tempus ſtatutum confiteatur cri-
men, non probat talis confeſſio, nec ex ea condemnari po-
teſt, ſic me docuit Maria. Soc. in c. de his, in 9. col. ext. de ac-
cuſat. quem refert, & ſequitur Fel. vbi ſuprà in dicto §. licèt
autem, nu. 6. verſi. 4. limita.

Octauò limitabis, vt non procedat, niſi iudicium eſſet
16 nullum ratione præpoſterationis ordinis, † quia licèt con-
feſſio valeat; tamen non roborat, quod inordinatè actum
eſt, vt placuit Bald. in l. vt debitum, numer. 2. C. de hæredita.
actio. refert, & ſequitur Fel. in d. §. licèt autem.

Nonò limitare tibi licebit, ſi iudicium erat nullum: quia
libellus eſt ineptus, vel non concludens, vel manifeſtam ad-
uerſarij defenſionem continens: quia tunc reus confitens
17 in tali iudicio † non poteſt condemnari, ſiue confeſſio ſit
vera, ſiue ſit falſa, ita concludit Bal. in l. 2. §. quòd ſi actor, cir-
ca fi. verſi. nota hic, quòd ex contumacia. C. de iuram. calu.
quem refert, & ſequitur Fel. in d. §. licèt autem. nu. 12. verſi.
decimò limita, vbi tamen teſtem laudat Bal. qui contrarium
ſentit, & dicit in l. 2. C. de rei vendica. vbi ait, confeſſum non
poſſe opponere de ineptitudine libelli.

CONCLVSIO 358.

ARGVMENTVM.

Confeßio facta in contractu, vel inſtrumento nullo, vel inualido an valeat, & probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta in contractu, vel inſtrumento nullo, vel inualido valet, & probat.*
Inualiditas principalis contractus non vitiat confeßionem in eo contentam. ibi.
Contrarium ſub num. 2.

2 *Mulier ſi contraheret ſine conſenſu propinquorum, pro forma requiſita confeßio appoſita in illo contractu probaret cõtra eam.*

3 *Inſtrumentum defectiuum propter defectum ſolennitatis nullum effectum probationis inducit.*

4 *Relatio ad inſtrumentum, in quo nihil continetur, nullum effectum producit, & ita nec relatio facta ad inſtrumentum defectiuum.*

5 *Confeßio relatiua ad aliquem contractum, vel inſtrumentum nullum ex defectu ſolennitatis: continens tamen in ſe veritatem, probat, & valet.*

6 *Confeßio relatiua ad inſtrumẽtum nullum, quia falſum ſit, & in ſe falſitatem contineat, inefficax eſt.*

7 *Inſtrumentum eſt fundamentum confeßionis, & ſublato fundamento cenſetur & ſublata confeßio.*

8 *Confitens teſtamẽtum validum eſſe, quod in rei veritate eſt nullum, quoad ſui præiudicium non probat, nec illud teſtamentum validat: cum ſit nullum.*

Confeſſio facta in contractu, vel inſtrumento nullo, vel inualido † valet, & probat;
1 & ſic inualiditas principalis contractus non vitiat confeſſio-
nem in eo contentam; quod multa animaduerſione eſſe di-
gnum ait Paul. de Caſtr. in l. ſi ita ſtipulatus, §. Chriſogonus.
num. 4. ff. de verb. oblig. & ibidem Alexa. Ang. & Imo. idem
tenet Bar. in l. 1. §. ſi quis ita, & in l. decem in fin. ff. eo. & Ang.
in l. 1. C. de preſcrip. 30. vel 40. annor. vbi dicit eſſe diligenter
obſeruandum: quia ſi mulier cõtraheret ſine conſenſu pro-
2 pinquorum, pro forma requiſito † probaret contra eam
confeſſio appoſita in illo contractu; vt refert, & ſequitur
Ruin. conſ. 53. nu. 15. vol. 2. Bart. in l. certi condictio. §. ſi num-
mos, col. pen. verſi. de vno dubito. ff. ſi cert. peta. & in l. 1. §. ſi
quis ita, circa fin. ver. & idem dicerem. ff. de verb. oblig. vbi
* * communiter Doctor. & Dec. in l. cum principalis, ver. &
hoc modo adaptari poteſt. ff. de reg. iur. Tiraq. in tracta. de
conſtit. 7. limit. num. 19. cum plurib. congeſtis per eum Ti-
raquell. in tract. de vtroq. retract. fol. 14. num. 9. Alex. conſil.
184. num. 2. vol. 7.

Sed contra concluſionem iſtam videntur facere ea, quæ
contrarium ſentiens adducit, & cumulat Dec. in c. cum ve-
nerabilis, nume. 14. cum ſeq. de exceptio. & dicit Roman. in
conſil. 294. nume. 2. dum vult, quòd paria ſint, aliquid in ali-
quo inſtrumento non contineri, & contineri, ſed id, quod
continetur, non poſſe per eum cum effectu apparere; pro-
vt euenit, vt ipſe ibidem inquit, in inſtrumento defectiuo,
3 † cum propter defectum, vt ſolennitatis, nullus effectus
probationis per eum inducatur, & ad hæc adducit text. in l.
1. §. hæc verba. ff. quod quiſque iur. & l. pen. §. docere. ff. ne
quis eum qui. & c. relatum. ext. de cler. non reſid. l. duo ſunt
4 Titij. ff. de teſt. tut. l. 1. ff. de contrahen. emptio. † & cum re-
latio ad inſtrumentum, in quo nihil continetur, nullum ef-
fectum producat, Bald. in l. 2. no. 2. C. de error. aduoc. Felin.
in cap. ex parte, numer. 13. de reſcript. & non eſt, qui negat,
ita erit idem ſtatuendum de relatione facta ad inſtrumen-
tum defectiuum per ea, quæ dicit ipſe Rom. facit text. in l.
fin. de conſti. pecu. vbi ſi inſtrumentum eſt nullum, ſunt et-
iam nulla in eo contenta, quem tex. ad hoc dicit ſingu. Bald.
in l. ſi abſentis, column. fin. C. ſi cert. pet. & Barb. conſil. 28.
ſcripſit belliſſime, col. 6. verſ. & ex iſtis videtur, lib. 1. vbi di-
cit illum text. valde ſingul. & conſi. 43. præclare ſcribitur,
colum. 5. verſi. & ſi diceremus, lib. 1. Socin. in conſil. 51. præ-
ſtantiſſime Doctor, colum. 2. verſic. confirmatur etiam, lib.
1. & hanc partem tanquam veriorem ex propè infinitis com-
probat Tiraquell. de iur. conſtitut. limit. 7. numer. 25. verſic.
hucque ſpectat, ibique diſtinctiones & reſtrictiones huiuſ-
ce rei adnotat, idem tenet Prob. in c. tibi qui. num. 21. de re-
ſcript. lib. 6.

Ampliabis concluſionem, vt procedat, etiam ſi talis con-
5 feſſio nõ ſit inſerta in cõtractu; † ſed etiam quando eſt rela-
tiua ad aliquem contractum, vel inſtrumentum nullum ex
defectu ſolennitatis, veluti ſi quis dixerit, confiteor, prout
in inſtrumento continetur; nam licèt tale inſtrumentum
ſit nullum ex defectu ſolennitatis, ſed tamen in ſe validum
ſit, quia continet veritatem, tamen talis confeſſio ad illud
relatiua probat, & valet, vt probatur ex ſupra allatis, ſecus
6 verò ſi tale inſtrumentum ſit nullum, † quia falſum ſit, & in
ſe falſitatem contineret: quia tunc & confeſſio inefficax eſt,
vt obſeruat Inno. in c. cum venerabilis. de exceptio. & Bart.
in l. poſt legatum, ff. de his quib. vt indig. & Bald. in leg. alia
cum quidem, ff. d. tit. & ratio eſt: quia cum falſitatis ratione
7 vires ipſius inſtrumenti ſublatæ ſint † quod ſcilicet inſtru-
mentum eſt fundamentum confeſſionis, ideo ſublato tali
fundamento, cenſetur & ſublata confeſſio: vt ſancitum eſt
in 1. quæſtion. 1. cap. principatus, & c. cum Paulus, & ita vo-
luit ex ſupra allegatis. Roma. conſil. 294. numer. 1. & 2. inci-
piente hæc confeſſ. licèt ſibi ipſi in aliquibus contrarius vi-
deatur.

Limita concluſionem: vt non vera ſit quoad hoc, vt ſcili-
cet talis confeſſio validet id, quod confitetur, ſi eſt nullum,
exempli gratia, quis confitetur teſtamentum validum eſſe,
8 & in rei veritate eſt nullum, † huiuſmodi confeſſio etiam
quoad præiudicium confitentis non probat, nec validat il-
lud teſtamentum, cum ſit nullum, quia ius ei reſiſtit, argum.
l. nemo poteſt, ff. de legat. 1. l. ſi is cuius. ff. de interrog. actio.
& ita ait Ruin. conſil. 3. nu. 11. lib. 3. & gloſſ. in l. pen. & gl. ma-
gna C. de confeſſ. facit tex. in l. in confeſſionibus, ff. de inter-
roga. actio. l. inde Neratius. §. fi. & l. ſeq. ff. ad l. Aquil. & vide
latè de hoc per Tiraq. de iure conſtit. parte 3. limit. 7. nu. 26.
vbi concord. cumulat.

CONCLVSIO 359.

ARGVMENTVM.

Confeſſio facta in teſtamento an inducat probationem, vel tantùm habeat vim legati.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio facta in teſtamento non inducit probationem, ſed tantùm habet vim legati.*

2 *Confeſſio in teſtamento facta cum habeat tantùm vim legati, teſtator poteſt eam ad libitum ſuum reuocare.*

3 *Confeſſio facta in teſtamento ſemplenè probat, ſicut qualibet alia confeſſio extraiudicialiter facta.*

4 *Confeſſio in vitæ diſcrimine facta præſumitur eſſe ſincera, vera, nulloq; humano affectu corrupta, & propterea probat, & confitenti præiudicat, ſiue ipſa ſpectet ad ſeſe obligandum, ſiue ad ſe liberandum, & exonerandum, niſi ante mortem reuocata fuerit.*

5 *Confeſſio facta ad commodum filiorum exiſtentium ſub patria poteſtate præſumitur facta in fraudem legis.*

6 *Confeſſio facta per maritum de dote recepta etiam iurata non præiudicat confitenti, & maritus illam poteſt reuocare.*

7 *Confeſſio in teſtamento facta non probat quoad minuendam legitimam filiorum.*

8 *Confeſſio facta in teſtamento, ſi iurata fuit, probat, & nocet confitenti.*

9 *Confeſſio in teſtamento facta iuramento corroborata ita probat, quòd hæres contra eam venire non poteſt, nec teſtator eandem reuocare poterit: etiam ſi facta eſſet, non præſente eo, cui ex confeſſione acquiratur commodum.*

10 *Iuramentum facit valere confeſſionem eo meliori modo, quo poteſt, & ſupplet abſentiam partis.*

11 *Confeſſio etiam ſi iurata non eſſet, ſed tantum diceret quis ſe iuraſſe, probat.*

12 *Confeſſio de præſtito iuramento tantum operatur, quantum ipſa præſtatio.*

13 *Confeſſio in teſtamento ſimpliciter facta, ſi ſpectat ad malè ablata, probat, nec reuocari poteſt non obſtante, quòd non ſit appoſitum iuramentum, nec parte abſente facta.*

14 *Malè ablata reſtituenda ſunt illis, quibus ſubrepta fuerunt, etiam in damnum fiſci, & damnatus ad mortem, ſi confitetur nonnulla malè ablata, reddenda ſunt de bonis ipſius damnati, licèt regulariter ad fiſcum omnia pertineant.*

15 *Confeſſioni damnati ad mortem non creditur in præiudicium fiſci poſt condemnationem.*

16 *Confeſſio in teſtamento facta probat tantum quoad nominatos in ipſo.*

17 *Iuramentum præſtitum inter aliquos non prodeſt alijs, etiam ſi ſint perſonæ multum coniunctæ.*

18 *Confeſſio in teſtamento facta etiam iurata nō probat, nec valet, quatenus tendat in præiudicium, & damnum creditorum, vel in diminutionem legitimæ filiorum.*

19 *Obligatio non oritur ex iuramento de iure ciuili, ſed tantum de iure canonico.*

20 *Confeſſio mutui recepti in teſtamēto facta plenè probat, nec contra ipſam poteſt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ etiam intra biennium, & intellige: vt ibi.*

21 *Confeſſio in teſtamento facta parte præſente plenè probat, ac ſi inter viuos facta fuiſſet, nec reuocari poteſt.*

22 *Notarius pro abſentibus ſtipulari poteſt.*

23 *Taciturnitas in commodis eſt pro conſenſu.*

24 *Partis præſentia in acceptatione confeſſionis facta in teſtamento, quando requiratur, & quando non, & quibus in caſibus.*

25 *Confeſſio in teſtamento facta ſi tendit ad exonerationem conſcientiæ plenè probat, nec reuocari poteſt.*
Contrarium ſub num. 27.

26 *Relictum factum pauperibus pro exoneranda conſcientia reuocari non poteſt: quia habet vim debiti confeſſati.*

27 *Confeſſioni teſtatoris fauore animæ ſtare debet hæres.*

28 *Confeſſio facta in vltima voluntate multò magis nocet confitenti, quàm facta inter viuos.*
In vltima voluntate quis præſumitur magis deliberatè loqui, & bonam conſcientiam habere: quia vicinus morti, & nemo præſumitur immemor ſalutis æternæ. ibi.

29 *Nemo præſumitur mori cum mendacio, & peccato.*
Hæres debet exonerare animam defuncti. ibi.

30 *Confeſſio facta in teſtamento ſi tendit ad exonerationem animæ, probat etiam quoad præiudicium tertij.*
Contrarium ibi.

31 *Iudex in articulo mortis conſtitutus confitens ſe protuliſſe ſententiam in fauorem alicuius ob pecuniam receptam, non nocet victori.*

32 *Teſtis dicens in articulo mortis ſe falſum in tali cauſa dixiſſe, non nocet parti.*

33 *Confeſſio teſtamentalis facta in foro pœnitentiali probat.*

34 *Confeſſio in teſtamento facta ſi geminata fuerit etiam in fauorem abſentium probat.*

35 *Confeſſio vna vice inter viuos facta, & alia vice in teſtamento in articulo mortis probat.*

36 *Confeſſio in teſtamento ſi facta fuerit cum his verbis, videlicet ſub damnatione animæ meæ, plenè probat.*

1 Confeſſionem factam in teſtamento non inducere probationē † ſed
tantùm habere vim legati, docuit Bart. in l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de leg. 3. cuius ſententiam pleriq; probauere ſcribentes, vt conſulendo Rui. conſi. 120. nu. 6. vol. 5. Bal. in l. non ſolùm. §. ſi liberationis, ff. de liberat. lega. Felin. cum multis allegatis in c. ſi cautio, nu. 21. verſic. 3. declaratio. de fide inſtrumen. Alex. conſil. 45. num. 4. vol. 1. Hippolyt. de Marſi. in rub. C. de probatio. num. 98. & vlt. loco Ioan. Duran. in tractat. ſuo de art. teſtan. titu. de lega. cautio. 6. qui teſtatur Cuman. in conſil. 37. incipien. quidam legauit. in fin.
2 vnde cum habeat tantum vim legati † teſtator poteſt, prout ſibi libuerit, talem confeſſionem reuocare, vt cauit Vlpianus in l. 3. ff. de adimen. lega. in fin. cum ſimilibus, ita tradit Bal. in l. 1. C. de furt. vbi inquit, quòd ſemiplenè probat, ſicut
3 quælibet alia confeſſio † extraiudicialiter facta, quem ſequitur Socin. in l. quibus diebus. §. qui dotalem. ff. de condit. & demonſtra. ſed Domhauder. in ſua praxi ciuil. capitul. 173. numero vndecimo ait, omninò probare, & confitenti præiudicare, ſiue ipſa ſpectet ad ſeſe obligandum, ſiue
4 ad ſe liberandum & exonerandum, † præſumitur enim talis confeſſio in vitæ diſcrimine facta ſincera, vera, nulloq; humano affectu corrupta, quocirca intelligit in teſtamentario graui morbo laborante, & niſi dicta confeſſio ante mortem reuocata fuerit, & de hoc conſulas Iaſ. in l. 1. ff. de eo p quem fact. vbi voluit, confeſſionem in teſtamento factam nō pro-
5 bare, † quoad minuendam legitimam filiorum, niſi hoc verum eſſe probaretur, quod ſequitur Card. Alban. in ſuis lucubrationibus ad Bart. in l. vnica. ff. de offic. conſu. num. 25. An verò, & quando confeſſio facta in teſtamento probet, & præiudicet confitenti, & quid ſi ipſum teſtamentū poſtea reuocetur, adeundus erit Alex. in l. & ſi pepercerit, §. ſi ita teſtatoris, in fi. ff. de lib. & poſthum. & idem in conſi. 45. lib. 1. & in conſi. 122. lib. 7. Ang. in conſi. 181. Soci. in conſi. 61. col. 2. lib. 1. & in conſil. 294. lib. 1. & in conſil. 74. col. 2. lib. 3. & in hoc vide quæ diximus in 3. limit. ad concluſ. de confeſſione ſine cauſa.

Amplia, vt procedat concluſio, etiam ſi facta fuiſſet in præſentia filiorum, & eſſet iurata, quia cum ſit facta ad commodum filiorum prædictorum exiſtentium ſub patria po-
6 teſtate † pręſumitur facta in fraudem legis prohibentis donationem inter patrem & filium, l. 2. C. de inoffi. don. & l. donationes quas parentes. C. de donat. inter vir. & vxor. & ideo licet ſit iurata nō valet nec probat, vt per Ruin. in conſil. 169. nu. 13. lib. 2. vbi alleg. l. codicillis. §. Titia. ff. de l. 3. cum alijs congeſtis ibi per eum.

Secundò amplia, veram eſſe concluſionem, etiamſi confeſſio

fessio sit facta per maritum de dote recepta, & sit iurata ac
7 recepta à notario, † quia & tunc non præiudicat confiten-
ti, ſecundum Bart.in d. l.cum quis decedens.§.codicillis.ff.
de leg.3.& ſequitur Rui.in conſ.49.nu.9.lib.2. vnde ſecun-
dum Bart.vbi ſuprà maritus poſſet illam reuocare, ſicut &
quodlibet legatum,&ſi illa non reuocat, confirmatur mor-
te. Verum tamen eſt, quod talis confeſſio non probat debi-
tum quantitatis, & quod poſt mortē non debetur tanquam
debitum, ſed tanquam legatum, vel ex donatione, quæ fuit
morte confirmata,&quę eſt ad inſtar legati:l.cum hic ſtatus.
§.1.cui ibi notatis C.de donat.inter vir.& vxor.dixit Ruin.d.
conſi.49.nu.9.lib.2.

Intellige prædicta procedere, vt paulo infra in 1.limit.&
ſuis ſublimitationibus diximus.

8 Primò limitabis, ſi talis confeſſio iurata fuit,† tunc enim
probat,& nocet confitenti, vt Bart.monuit in d.l.cum quis
decedens.§.codic.ff.de le.3. Abb.in ca.fin.de ſucc.ab inteſt.
col.5.verſi.ideo conclude.Bal.in l.rationes. C. de prob.& i-
dem Bald.à Bart.in auth.ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ.
vend.auth.quod obtinet.C.de prob.Bal.conſ.14.incip.An-
ton.vol.2.& conſi.262.ſuadeo,li.3.ex quibus patet adeò hu-
9 iuſmodi confeſſionem probare, † vt hæres non poſſit veni-
re contra talem confeſſionem teſtatoris iuramento corro-
boratam, ſecundùm Ruin. conſ. 128. nu.16. 2.lib.immò nec
ipſe teſtator poterit poſtea talem ſuam confeſſionem iura-
tam reuocare,etiam ſi confeſſio facta eſſet, nō præſente eo,
cui ex confeſſione acquiritur commodum, vt patet ex alla-
tis à Fel.in d.c. ſi cautio. nu.25. verſi.modo prædicto.ext.de
10 fid.inſtrum. † nam iuramentum facit valere confeſſionem
eo meliori modo, quo poteſt. l. cum pater. §.filijs matrem.
ff.de leg.2.c.quanto,verſ.ſi verò.& ibi Abb.in 5.notab.extr.
de reſcr.cum gl. fi.de iureiuran.Ang. in l. ex his verbis.C.de
teſta.milit.Bar.in l.ex hac ſcriptura,in 3.col.ff.de dona. & iu
ramentum ſupplet abſentiam partis, Bal. in rub.C.res inter
alios acta. & videas quæ latè diximus in 4. limita.ad conclu-
ſionem de cōfeſſione ſine cauſa, & in 6.limitatione ad con-
cluſionem de confeſſione facta abſente parte.

11 Subamplia, vt procedat,† etiā ſi iurata non eſſet,ſed tan-
tum diceret ipſe ſe iuraſſe,per d.§.codicillis.ibi,patruo,ſiue
iurauit tantū,& per Sal.in l.generaliter.in 12. q.C.de nō nu.
pec.vt aſſeruit Bar.in l.ex hac ſcriptura,col.pen. ff. de dona.
Fel.in c.ſi.cautio,col.5.in 1.limit.de fid. inſtr. & etiā tantum
12 efficit confeſſio de pręſtito iuramento,† quantum etiā ipſa
præſtatio,vt probatur in l.ne in arbitris,&ibiBal.C.de arbi.
&obſeruauit Bar.in d.l.ex hac ſcriptura.ff.de don.ita refert,
& ſequitur Fel.in d.c.ſi cautio,nu.25.de fide inſtru.&conſu-
las ea, quæ diximus in 1. ampliatione ad ſextā limitationem
concluſio.de confeſſione facta abſente parte.

Secundò ampliabis, vt in ſecunda ampliatione ad ſextam
limitationē concluſionis, de confeſſione facta abſente par-
te, tradidimus.

Tertiò ſubampliare poteris, vt licèt nec iurata, nec parte
13 præſente facta ſit,† tamē ſi confeſſio ſit, quæ ſpectet ad ma-
lè ablata, hoc caſu ſimpliciter facta probat, nec reuocari po
teſt,non obſtante ꝙ appoſitum nō ſit iuramentum, vel par-
te abſente factum fuerit: nam talia malè ablata ſunt reſtitu-
enda illis, quibus ſubrepta fuerunt, etiam in damnum fiſci;
14 † prout euenit in damnato ad mortem, quando confitetur
nonnulla malè ablata, quæ ſunt reddēda de bonis ipſius da-
mnati, licèt regulariter ad fiſcū omnia pertineant, cuius rei
ea eſt ratio, quia nō debet fiſcus occupare bona aliorum,l.1.
C.pœ.fiſ.li.10.l.ꝙ placuit.ff.de iur.fiſ.c.ex literis,vbiInn.ext.
de pig.& hæc ea optimè adiuuant, quæ diximus in 11.limita-
tione ad concluſionem de confeſſio. facta abſente parte:ꝙ
intellige, ſi talis confeſſio præceſſerit condemnationem,
15 † nam poſt confiſcationem non creditur confeſſioni ipſius
damnati in præiudiciū fiſci,ita in terminis conſuluit Bald.in
conſ.476.vol.5.incip.teſtamenta,&relicta, per alleg.ibi per
eum,ita etiam ſcripſit Ang.in l.cum quis decedens.d.§.codi
cillis.ff.de leg.3.& proditum eſt per Barba.in c.Rayn.col.62.
de teſta.& per Bal.in conſi.476.vol.5.incip. & relicta.

Primò ſublimita prædictam limitationem, vt locum ha-
16 beat tantum, † quoad nominatos in dicto teſtamento, ſed
nō ad innominatos, quia quoad illos, qui in dicto teſtamen-
to nominati non ſunt, huiuſmodi confeſſio nō probat, nec
eis prodeſt, etiam quod iurata fuerit, nam iuramētum præ-
17 ſtitum inter aliquos non prodeſt alijs, dato etiā, † quod ſint
perſonæ multum coniunctæ, vt tex. eſt in l.3.§.pen.ff. de iu-
reiur.& facit text.in l.nam& poſtea.§.fin.& l.ſequenti.l.&ſi
poſſeſſori,§.fi.ff.eo.de iureiu.ita ait Iaſ.in conſ.36.col.2.vol.
3.qui licèt loquatur in confeſſione facta in inſtrumento; ta-
men idem dicendum videtur in confeſſione facta in teſta-
mento, cum de vno ad aliud valeat argumentum,l.quæ de
lega.& l.ſeruum filij.§.eum qui chirographum.ff.de leg.1.&
quod idem procedat in teſtamenti confeſſione, tenet Ioa.
Duran.vbi ſupra,tit.de lega.cautel.6.

18 Secundò ſublimitatur, vt non procedat, † quatenus hu-
iuſmodi confeſſio tenderet in pręiudicium,&damnum cre-
ditorum.vel in diminutionem legitimæ filiorum, quia hoc
caſu confeſſio etiam iurata non probat,nec valet,per nota-
ta in l.qui teſtam. ff. de probatio.cum alijs allatis à Barba.in
ca.Raynut. colu.63.de teſtam.reſpondit Alex.conſi.57.viſo
breui,vol.5.nu. 2. & Duran.in tract.de arte teſtan.tit.de leg.
cautel.6.circa finem.

Tertiò ſublimitatur: vt non vera ſit de iure ciuili, ex eo e-
19 nim † non oritur obligatio ex iuramento: vt aſſeruit Bar.in
l.ſi quis pro eo.circa princ.ff.de fideiuſſor.ſed tantum de iu-
re canonico, quo oritur obligatio, vt tradidit Fel. vbi ſup.d.
c.ſi cautio.

Contrariam tamen ſententiam ſequutus eſt Guido Pap.
deciſ.190.nu.4.

Secundò limita principaliter in confeſſione mutui rece-
pti, quæ plenè probat, nec contra ipſam poteſt opponi ex-
20 ceptio nō numeratæ pecuniæ,† etiam intra biennium, iux-
ta ſententiam Accurſ.& Bald. in l.1.C.de falſ.cau.adiect.leg.
atq; Bal.in tit.de pac. Conſtan.in verb.vaſalli, in fi. & in l.ſi.
in vlt.colu.C.de non num.pec.& Inſtit.de lit.oblig. in prin.
& Sal.& Cin.voluere in l.in contractibus,in prin.C. eo. tit.
& ratio eſt: quia tunc in confitente non præſumitur adeſſe
ſpes futuræ numerationis: cum ſperet non indigere mutuo
propter dubiam vitæ ſpem, ſecundùm prædictos, quos Fel.
in c.ſi cautio.numer.45.de fide inſtrumen.dicit non habere
contradictorem.

Intelligas tamen velim iſtam limitationem procedere
tantummodò in illo, qui eſt conſtitutus in extremis: non
autem in quolibet ægrotante, vel vltima voluntate: ita illam
declarat,& dicit eſſe intelligendam Felin.in d.cap.ſi cautio.
eo.num.4.

Tertiò limita concluſionem principaliter, ſi huiuſmodi
21 confeſſio in teſtamento facta fuerit parte præſente: † quo
caſu plenè probat, ac ſi inter viuos facta fuiſſet, nec reuoca-
ri poteſt, ita tradiditBeluiſius in auth.de iureiur.à mori.prę-
ſtito,in 10. q.adducit ea, quæ notantur in l.hæredes palàm,
§.fi.ff.de teſta.quem refert,& ſequitur Alex. conſi. 45. nu.5.
vol.1.cum alijs ibi ad idem collectis, idem voluit Bar.in dicta
l.cum quis.§.codicillis.ff.de leg.3.& Ioan.Duran. vbi ſupra.
22 vbi ad idem teſtatur Cum. conſi.61.incip.Petrus &c. † No-
tarius enim pro abſentibus ſtipulari poteſt, l.3. vbi Barto.ff.
rem pupill.ſal.for.c.quamquam.de vſur. lib. 6. & licèt Saly-
cet.in l.generaliter.C.de non num.pec.& Iaſo.in l.error.C.
de iur.& fact.ignor.dicant, hoc caſu non ſufficere præſenti-
am, & taciturnitatem eius, qui ex tali confeſſione perce-
pturus eſt commoda: ſed requiri, vt ipſe verbis expreſsis ta-
* lem confeſſionem acceptet; tamen verior opinio,&* com-
munior eſt, quòd ſufficiat præſentia ſolum, licèt expreſsè
23 non acceptet,† nam in commodis taciturnitas eſt pro con-
ſenſu, vt voluit gloſſ. in l. qui patitur. ff. mandati, vt clare et-
iam patet ex collectis per Petr.Duen.in reg.119. in 1.limitat.
& reſpondit Ruin.conſi.128.numer.17. vol.2.& de hoc ſatis
diximus in 1. limitatione ad concluſionem de confeſſione
extraiudiciali facta parte præſente: vbi etiam reperies con-
cordantiam.

Subamplia vt ſupra in ſecunda extenſione primæ limita-
tionis explicauimus, vt per Io. Duran. d. caut. 6. de lega.

Primò ſublimitabis, vt ſupra in ſecunda ſublimitatione
primæ limitationis fecimus, prout Alexa. fecit in conſil. 57.
num. 2. vol. 5.

24 Secundò ſublimita, vt partis præſentia requiratur, † ſi hu-
iuſmodi confeſſio inducatur ad ſpecialem, & particularem
effectum reſpectu certæ perſonę: quia tunc, vt probet, & in-
ducat obligationem reſpectu illius certæ perſonæ, benè re-
quiritur præſentia, ſecus verò ſi huiuſmodi confeſſio indu-
citur ad effectum generalem, qui ſe reflectit ſolum ſuper
confitente: quia tunc non requiritur aliàs præſentia, veluti
quis confitetur in teſtamento multas vſuras feciſſe, & mul-
ta malè extorſiſſe; nam de hoc, vt ipſe dicatur inteſtatus diſ-
ceſſiſſe, & inhabilis efficiatur teſtamento, non requiritur a-
liqua præſentia partis ad hoc, vt talis confeſſio operetur, q̃a
ſine ea plenè probat, cum canones, vbi confeſſio fit ſuper v-
ſuris, vel malè ablatis, nõ curent de præſentia partis, ſed tan-
tum de bona fide & de ſubſtantia veritatis; vt ſancitum eſt
in c. parochianus. ext. de ſepul. & facit 1. q. 6. c. quotiens cor-
dis oculus. ita declarat Bal. in conſi. 373. incip. qualiter acci-
piatur, nu. 3. vol. 3. & ſic de alijs ſimilibus.

Quartò limitare poteris, ſi talis confeſſio tendit ad exo-
25 nerationem conſcientiæ, † quia tunc plenè probat, nec re-
uocari poteſt; ita limitat Tiraq. in tract. priuileg. piæ cauſæ,
in priuil. 117. hoc dictum confirmat Ang. in aliquibus ſuis re
portatis antiquis in l. cum quis decedens, §. codicillis. ff. de
leg. 3. qui allega. ibi Tiraq. dicens, relictum factum pauperi-
26 bus pro exoneranda conſcientia, non poſſe reuocari; † quia
habet vim debiti confeſſati, tanquam fuerit parte præſente
acceptatum, quod dictum pro ſingulari ſequitur Barbat. in
repetit. l. cum acutiſſimi, charta pen. verſ. quid ſi teſtator. C.
de fideicomm. ſed ante Ang. idem voluit Bald. in l. generali-
ter. in 10. q. C. de non nu. pecu. Fel. in c. ſi cautio. numer. 24.
27 verſi. quintus caſus, de fide inſtrum. vbi ait, † hæredem de-
bere parere dictę confeſſioni teſtatoris fauore animæ, idem
tenuit Catel. Cotta memor. incip. abſenti poteſt acquiri, &
alibi memor. inci. apices iuris, & fuit opinio Petri de Bella-
pert. in d. l. generaliter, quem ſequutus eſt Cin. ibi. C. de non
numer. pecu. ea ratione motus, quia confeſſio facta inter vi-
28 uos nocet confitenti, † ergo multò magis facta in vltima vo
luntate, quia præſumitur in vltima voluntate quem magis
deliberatè loqui, & bonam conſcientiam habere, cum ſit
vicinus morti, & nemo præſumatur immemor ſalutis æter-
næ, vt in leg. fin. C. ad l. Iuliam repetun. & Bal. in conſil. 476.
29 volumine 5. incipien. teſtamen. & relicta. inquit, † neminem
præſumi mori cum mendatio, & peccato, per not. in §. fin.
Inſtitu. de iniur. & ideo hæres debet exonerare animam de-
functi, vt eſt inſtitutum in ca. parochianis. de ſepulturis, &
huc pertinent ea, quæ latè diximus in decimatertia limita-
tione ad concluſionem de confeſſione facta abſente parte.

In contrariam tamen hoc caſu apertiſſimè deſcendit ſen-
tentiam Bart. in d. §. codicillis, Cin. in dicta lege generaliter,
in 10. quæſtion. C. de non numer. pecu. & Bald. ſibi contra-
rius in l. rationes, in ſecunda quæſtione C. de probat. Iacob.
de Beluiſ. in authentic. de iureiurand. à morien. præſtito.
Bald. in l. vltima C. ſi à non compet. iud. & conſi. 262. ſuadeo
hæredi, libro tertio, & Ange. ſibi etiam ipſe diſſimilis in l. 1.
C. de falſ. cau. adiec. lega. atq; Lanfr. de Oria. in repet. c. quo-
niam, tit. de confeſſio. nu. 46. & ſeq.

30 Subamplia prædictam quartam limitationem, † vt pro-
cedat etiam quoad præiudicium tertij, vt latè cauit Paris.
conſil. 10. numer. 134. volum. 2. vbi latè hanc materiam pro-
ſequitur.

Contrarium voluerunt Bart. in l. ſi quis in graui. §. ſi quis
moriens. ff. ad Syllan. & Alex. ibi allegans alias concordan-
tias: vt facit Iaſ. in l. 1. col. 2. num. 15. & ſeq. ff. de eo, per quem
fac. er. & Felin. in c. literas, nume. 20. de præſumpt. cum alijs
31 ibi per eum allegat. ex quibus colligitur, † iudicem in arti-
culo mortis conſtitutum confitentem ſe protuliſſe ſenten-
tiam in fauorem alicuius ob pecuniam receptam, non no-
cere victori, per text. in l. 1. §. ſi quis filium, ff. de carb. edicto.
& in cap. ſicut. de teſtib. & idem voluit Bald. decidendum eſ-
32 ſe in teſte, † qui in articulo mortis dixit, ſe falſum in tali cau-
ſa dixiſſe; quia non nocet parti, vt in authen. ſi dicatur, co-
lum. 2. C. de teſtib. & gloſſ. & Ang. in l. 2. C. de calum. dicunt,
fidem non haberi dicto morientis, qui dicit, talis me per-
cuſsit, licèt hæres illum accuſans propter hoc excuſetur à
calumnia.

Quintò limitatur: vt non procedat in foro pœnitentiali;
33 † quia hoc caſu talis confeſsio probat: vt docuit Sal. in l. ge-
neraliter. C. de non nu. pec. Fel. in d. c. ſi cautio. nu. 24. verſi.
quartus modus, de fide inſtrum. quibus ea conueniunt, quę
diximus in 11. limitatione ad concluſionem de confeſsione
facta abſente parte.

Sextò limita, ſi geminata fuerit: vt Ruin. cõſultus reſpon-
34 dit in conſil. 128. num. 17. vol. 2. vbi ait, † quod etiam in fauo-
rem abſentium probat, idem tenet Pariſ. d. conſi. 10. nu. 134.
lib. 2. qui idem voluit, ſi in teſtamento geminata fuerit, ſed
35 vna vice in actu inter viuos, & alia vice in teſtamento † in
articulo mortis: ſed in hoc adeas, quæ latiſsimè diximus in
ſecunda limitatione ad concluſionem de confeſsione fa-
cta abſente parte, vbi reperies etiam ampliationes ad iſtam
limitationem, & totam ferè materiam confeſsionis gemi-
natæ.

Septimò limitabis, ſi huiuſmodi confeſsio facta fuerit
cum his verbis, hoc eſt, ſub damnatione animæ meæ confi-
36 teor; † quia tunc plenè probat: vt Paris. ſcripſit vbi ſupra, v-
bi adducit inter cætera gloſ. magn. in fin. in l. 1. C. de falſ. cau.
adiect. lega. & Fel. in c. literas. de præſumpt. num. 11. & idem
Fel. tradidit poſt Imo. & Anton. in d. cap. ſi cautio. nume. 19.
in 3. declaratione de fide inſtrument. & per plura adducta
per Marſi. in l. 1. §. præterea, col. 2. num. 7. ff. de quæſt. & diſ-
fuſius in rubric. C. de probat. numer. 80. & in repet. rubr. de
fideiuſſ. num. 42.

CONCLVSIO 360.

ARGVMENTVM.

Confeſsio in inſtrumento an plenè probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio in inſtrumento plenè probat, & nunquid, & quando poſsit per teſtes probari contrarium huius confeſsionis, vide remiſsiuè.*

2 *Confeſsio in inſtrumento probat, licèt facta ſit parte abſente.*

3 *Confeſsio in inſtrumento facta probat tantum quoad nominatos in eo.*

Iuramentum præſtitum inter alios, non prodeſt alijs etiam quorum intereſt.

4 *Inſtrumentum non prodeſt non nominatis in eo.*

5 *Cauſa confeſsionis, & obligationis ſi in inſtrumento expreſſa non eſt, contractus in effectu erit nullus.*

Contrarium ſub num. ſeq.

6 *Confeſsio, nec viua vox, nec liber rationum, nec alia ſcriptura, vel inſtrumentum valet ſine cauſæ expreſsione.*

7 *Promiſsio, & ſolutio paria iudicantur.*

Nemo præſumitur indebitum ſoluere, nec indebitè promiſiſſe. ibi.

8 *Aliquid certum ſi promittatur, agitur ex certi condictione, ſi incertum, ex ſtipulatu.*

9 *Confitens donare præſumitur, & liberalitas pro cauſa ſufficit.*

10 *Cauſa exprimenda in confeſsione debet eſſe legitima.*

11 *Confeſsio in inſtrumento facta, ſi tendit in præiudicium, & damnum creditorum, vel in diminutionem legitimæ filiorum, etiam iurata non probat, nec valet.*

12 *Confeſsio in inſtrumento facta ſi non eſt veriſimilis, non probat.*

1 Confeſsionem in inſtrumẽto plenè † probare conſultus reſpondit
Iaſ. in conſ. 36. in prin. vol. 3. & ex allatis patet in confeſsione
facta

facta in instrumento nullo à Bar.& Bald. in l.generaliter,C.
de non num.pecun.& latè proſequitur Lanfranc.de Orian.
in ſua praxi.ca.9.de inſtru. product. vbi tractatur,nunquid,
&quando poteſt probari per teſtes contrarium dictæ con-
feſſioni in inſtrumento factæ.

Amplia concluſionem vt etiam verificetur,quando talis
2 confeſſio eſſet facta parte abſente † nam nihilominus pro-
bat,& plenè pro abſente:ita ſciuere Impp.Diocletia.&Ma-
ximian.in l. deſiderium. C. depoſit. de quo tex.ibi exclamat
Bald.& Paul. de Caſtr. in conſil. 84. incipien. quòd præfata
ſententia.ita ſentit Franc.de Crema in not. ſuo 104. incipi-
ente,apparet inſtrumentum,& huc pertinent ea, quæ dixi-
mus in 7.limitatione ad concluſionem de confeſſione facta
abſente parte.

Primò limitabis,vt tantùm procedat quoad illos,qui no-
3 minati fuerunt in illo inſtrumento † ſecus ad illos, qui no-
minati in illo inſtrumento non ſunt: quia tunc etiam ſi iu
rata ſit,non probat:nam iuramentum præſtitum inter alios
nō prodeſt alijs etiam quorum intereſt, etiam ſi eſſent per-
ſonæ multum coniunctæ; vt apertè reſpondit Vlpian. in l.
3.§.penult.ff. de iureiur. & in l.nam poſtea.§.fin. & Paulus l.
ſeq.& idem Vlpia.in l.ſed& ſi poſſeſſori.§.fin.eo.tit.nam et-
4 iam,†& non nominatis in inſtrumento inſtrumentum non
prodeſt, ad quod pertinet context. in l.ad probationem 1.
C.de probat.& ibi Bal. vnde, ſicuti atteſtatur Iaſ. d.conſ.36.
col.2.circa fi.vol.3. Aduocati ſæpè dicerent, tu non es in in-
ſtrumento deſcriptus,nec nominatus,inſtrumētum te non
iuuat:ita colligitur à toto conſi.vbi ſup.

Limitare etiam poteris, vt vera ſit, ſi in inſtrumento de-
5 clarata non fuerit cauſa confeſſionis,& obligationis,†alio-
qui cōtractus erit re ipſa nullus, quia obſtabit exceptio doli
agenti:ita dicit Rofre.in rub.certi condict.ex ſtipulat.ita et-
iam reſpondit Vlpia. in l.2. §. circa. ff.de dol.except.atq; ca-
uit Iulianus in l.qui ſine cauſa.ff.de condi.ſine cauſa.& con-
ſuluit Paulus in l.cum de indeb.§.fi.ff. de prob. & colligitur
ex Pomponij reſponſo in l.nuda.ff.de don.& ad hoc confir-
mandum Rofre.adducit text.in leg.cum hi.§.in hac cauſa.ff.
tranſ.l.fi. C. de edict. diu. Adria.toll.l.1.C.de apoc.publ.cui
conuenit,quod ipſe ſcripſit in rubric. ne vis fiat ei,qui ſatiſ-
de.de oper.moli. ante fin.& Alex.conſi.incip.in caſu & lite.
6 col.1.in 1. & 2.vol.vbi ait † neq; confeſſionem, neq; viuam
vocem, neq; librum rationum, neq; aliam ſcripturam, vel
inſtrumentū valere ſine cauſæ expreſſione,&idem in conſi.
23.vol.1& conſi.4.eo.vol.Iaſ.etiam in l.ex hoc iure,col.12.ff.
de iuſt.& iure.

Contra tamen prędictam limitationem ſenſit Io.de Blan.
7 in libell. vbi tractat de act. ex ſtipulat.ea ratione † quia pro-
miſſio& ſolutio paria iudicantur à lege,vt conſtituit Imper.
Iuſtin.in l.vlt.C.ad l. falci. & reſpondit Marcellus in l. ſi pa-
tronus,§.1.ff.de dona.atq;Paulus cauit in l.idem eſt, de con-
ſtitut. pecun. ſed nemo præſumitur indebitum ſoluere, vt
conſultus reſpondit idē Paul.I.C.in l.cum de indebito.ff.de
prob.ergo &nemo præſumatur indebitè promiſiſſe:ad hoc
8 etiam adducit: quia lex ſine diſtinctione dicit, † quòd ſi ali-
quid certum promittatur,agitur ex certi condictione, ſi in-
certum,ex ſtipulatu:vt patet ex tit. Inſtitut.de verbor. obli-
gat.in princip. & l. certum, ff. ſi cert. petat. & l. ſtipulatio-
ne quadam,ff. de verbor. obligat. & l.vbi autem.eod.tit.ſed
vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus,l.vnic.
circa fin.C.de caduc. tollen. c. 2.ext.de tranſact.l.de pretio.
ff.de public.cum ſimilibus,& per alias rationes,quas tu met
videre poteris in dicto loco, idem voluit Petr.de Bellaper-
tic.in repetitione l. generaliter. C. de non numer. pecun. à
nu. 12. vſq; ad n.15.quod etiam placuit gloſſ.in l.2.§.circa.ff.
9 de dol.mal.& met.exceptione,vbi Bar.inquiens,† quòd ta-
lis confitens præſumitur donare, & liberalitatem ibi pro
cauſa ſufficere,adducens text. in l. hoc iure. ff.de donat.& l.
ſi diuortio.ff.de verb.oblig. & gloſſ. in l.ſi matribus, num.1.
ff.de conſtit.pecun.

Sed ad reconciliationem iſtarum duarum opinionum ad-
eas,quæ diximus in 14. limitatione ad cōcluſionem de con-
10 feſſione facta ſine cauſa. Et quod † dictū eſt de expreſſione
cauſæ intellige de cauſa legitima, & illo modo,quo diximus
in ampliationibus ad dictam concluſionem,de confeſſione
ſine cauſa.

Tertiò limitatur,vt non procedat,ſi tendat in præiudici-
um,& damnum creditorum,vel in diminutionem legitimę
11 filiorum: quia hoc caſu etiam iurata † non probat, nec va-
let: vt fuit obſeruatum in l. qui teſtamentum. ff. de probat.
& per Barbat.in cap.Raynutius, colum.3.de teſta.& in hanc
ſententiam reſpondit Alex.in conſi.57.num.2.volu.5.atque
tradidit Duran. in tracta.de art.teſtan.titu.de lega.cautel.6.
circa fin.

Quartò limitabis vt vera non ſit concluſio,quando con-
12 feſſio facta in inſtrumento † non eſſet veriſimilis: vt prodi-
tum eſt à Bal.in l.ſi quis in hoc genus.C.de epiſ. & cler.verſ.
deinde no.ad idem conſuluit Ioan. de Anna. in conſi. 17.in-
cipien.viſa relatione,atque Imo.in conſi.209.incipien. viſa
inquiſitione, idem cauit Cuman.in conſi.138.incipien.hoc
maximè facit, quod tradit Signor. in conſil. 115. incip. in q.
Petri, & conſi. 156.incip. in proceſſu.& quod animaduertit
Bart.in l. 1. l. accuſatio. ff. de accuſa.quod etiam à multis eſt
comprobatum,vt ab Alex.in conſi.19. incip. in cauſa inqui-
ſitionis,li.3.& ab Ant. de Butr.in c. fi.col.5.verſi. requiritur
etiam,de confeſ.ab Aneh.conſ.94.incip.viſa inquiſitione,à
Cæpol.eri.conſ.32.incip.quidā ruſtici,à Marſ. in l. 1.in prin.
& l.de minore,in princ. ff.de quæſt.& in rubr.de probat.&
in ſing.329. & à Dec.in cap.iurauit,de proba. & in l.cum te.
C.de tranſact.nu.4.& conſi.596.nu.10.

CONCLVSIO 361.

ARGVMENTVM.

Confeßio facta de recepto an probet verè, & plenè receptionem, & numerationem.

SVMMARIVM.

1 *Confitens recepiſſe pecuniam probat verè, & plenè receptionem, & numerationem.* Contrarium nu.4.
2 *Statutum loquens de abſolutione habet etiam locū in confeßione ſolutionis.*
3 *Habens mandatum ad recipiendum præiudicat domino, & illum obligat etiam per confeßionem de recepto.*
4 *Confeßio de recepto non probat, nec illi ſtatur: ſed intellige, vt ſub num.5.*
5 *Confeßio Patris de recepto etiam iurata non præiudicat filio quoad legitimam, niſi aliter conſtet de numeratione pecuniæ.*
6 *Confeßio de recepto non operatur obligationem quoad tertium, ſed quoad contrahentes, qui ex tali confeßione obligantur.*
7 *Confeßio mandatarij non nocet domino.*
8 *Confitens debere centum, vel plus, vel minus, eius confeßio probat, licèt ſit incerta propter illam adiectionem.*
9 *Confeßio de recepto probat non ſolùm quoad ipſos cōfitentes, ſed etiam quoad alios acceßoriè conſequentes, aut ſuccedentes, vt fideiuſſores, mandatores, & creditores confitentium.*
10 *Confeßio de recepto ſi præceſſerit promißionem centum, & poſtea ſubſequuta fuit, bene plenè probat numerationem.*
11 *Confeßio de recepto probat in illis caſibus, in quibus nulla eſt fraudis ſuſpicio, aut per legis interdictum non prohibetur.*
12 *A lege prohibitum eſt, ne liceat Patri præiudicare filio in legitima.*
13 *Confeßio mariti numeratæ dotis non probat, non ob aliud niſi ob fraudis ſuſpicionem, & interdictum legis.*
14 *Confeßio de recepto non ita plenè, & effectualiter probat, quominus confitens non poßit exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere, cui competit talis exceptio infra biennium.*
15 *In contractu mutui datur ſpatium biennij ad opponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ, ſed in alijs eſt triginta dierum.*

16 Confitens de recepto, ſi infra biennium negat dictā pecuniam ſibi ſolutam fuiſſe, hanc negatiuam probare non tenetur, ſed aſſerenti quòd ſoluta fuit, incumbit onus probandi.

17 Creditor ſi non probat numerationem, confeſſio receptionis intra biennium nihil operatur.

18 Confitens ſe recepiſſe cētum à tali, etiam ſi dicat, facio iſtam confeſſionem non ſpe futuræ numerationis: ſed quia verè habui dicta centum, non tamen eius confeſſio ita effectualiter, & verè probat, quominus adhuc non competat confitenti exceptio non numeratæ pecuniæ.

19 Confitens de recepto etiam ſi pactum expreſſum faceret de nō opponendo exceptionem non numeratæ pecuniæ: nihilominus poterit opponere, & ſic eius confeſſio non verè probabit.

20 Qua facilitate quis inducitur ad confitendum, eadem inducitur ad renunciandum.

21 Renunciatio exceptionis non numeratæ pecuniæ ſi fiat in interuallo probat, & valet.

22 Renunciatio exceptionis non numeratæ pecuniæ ſi fiat incontinenti cum iuramento, tenet, & probat, nec poteſt contra eam venire.

23 Confeſſio de recepto facta in inſtrumento quarentigiato plenè, & verè non probat: quia confitenti competit exceptio non numeratæ pecuniæ, niſi ſtatutum ſpecialiter prohiberet dictam exceptionem poſſe opponi contra tale inſtrumentum.

24 Confeſſio infra biennium non probat plenè, & effectualiter: cum poſſit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, non obſtante ſtatuto, quòd contra inſtrumentum publicum nulla exceptio opponatur.

25 Confitens ſe recepiſſe pecunias mutuas, etiam ſi dediſſet pignus: non tamen probat, quominus poſſit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.

26 Confeſſio de recepto facta cum iuramento non ita plenè, & effectualiter probat, quominus confeſſus non poſſit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.

27 Iurans verè pecuniam numeratam recepiſſe, eius confeſſio plenè probat, & tali confitenti non competit exceptio non numeratæ pecuniæ. Reſtringe vt ibi.

28 Confeſſio recepti mutui ſi facta fuit in iudicio apud acta, non ita probat effectualiter, quin contra eam confitens venire non poſſit.

29 Debitor in iudicio facit quidquid poteſt, ne confiteatur; ſed tandem iuramento aſtrictus confitetur.

30 Quando quis dicatur confeſſus ſpe futuræ promiſſionis, nō autem numerationis, idem non poterit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.

31 Fideiuſſores, mandatarij, vel creditores cōfitentes de recepto mutuo, non ita plenè probant, quin etiam ipſi poſſint opponere dictam exceptionem non numeratæ pecuniæ.

32 Confeſſio de recepto mutuo non ſolum poſt biennium de æquitate canonica, non probat effectualiter, ſed etiam perpetuò: quia ſemper exceptio non numeratæ pecuniæ de iure canonico poteſt opponi etiam vſq; ad mille annos.

33 In deciſionibus attenditur locus contractus.

34 Confeſſus in teſtamento ſe recepiſſe pecuniam mutuò probat, ita quòd & ipſe, & ipſius hæres poteſt conueniri, & nō poterit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, quod intellige, ſi confitens exiſtat in extremis, vt ibi.

35 Non omnis infirmus etiam grauiter non dubitat de morte.

36 Confeſſio de recepto mutuo in teſtamento facta, ſi tendit in præiudicium creditorum, vel in detrimētum legitimæ filiorum non probat.

37 Confeſſio ſi geminata eſt, ita probat, vt confitens opponere non poſſit de exceptione non numeratæ pecuniæ.

38 Confitens ſi expreſſè renunciat exceptioni non numeratæ pecuniæ, & iurat, plenè probat, & ſibi præiudicat.

39 Confeſſio debitoris probat, ſi poſt confeſſionem ex interuallo ipſe incipiat ſoluere aliquid ex debito confeſſato, nec poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.

40 Confeſſio mercatorum, vel campſorum de recepto propter publicam fidem probat, & eis non competit exceptio non numeratæ pecuniæ.

41 Mercator, vel Campſor, quando promiſit pro alio, non poteſt opponere, quòd ſibi à tali, pro quo promiſit, non fuit numerata pecunia.

42 Quando campſor promiſit ſoluere pro confitente, bene poteſt opponi exceptio, quòd pecunia non fuit numerata.

43 Confeſſio de recepto plenè probat abſq; exceptione, quando ex tenore inſtrumenti de actuali numeratione conſtat.

44 Confeſſio depoſiti probat, & confitenti præiudicat.

45 Confeſſio de recepto non probat, nec præiudicat, ſi probetur error, vel ſimulatio.

46 Confeſſus de recepto non poteſt vti tali receptione in alijs contractibus, ſed ſi vult probare nō numeratam pecuniam, ſemper auditur.

47 Confeſſio de recepto etiam in alijs cauſis, quàm mutui, vel dotis, non probat quoad tertios, nec eis præiudicat.

48 Statutum, quòd intra biennium non poſſit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, valet inter laicos, ſecus in foro epiſcopali, & multò minus in foro conſcientiæ.

49 Confeſſus recepiſſe pecuniam probat, & non poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.

50 Confeſſio plenè probat, & præiudicat, quando vltra eam adeſt pactum de non petendo, nec poteſt confeſſus opponere exceptionem, aut agere ad numerationem, & ſolutionem debiti.

51 Promiſſio ſi præcedat confeſſionem, ſubſequens confeſſio de recepto probat, nec poteſt opponi exceptio de non numeratione, aut receptione pecuniæ.

52 Confeſſio de recepto probat, & confitens non poteſt opponere de exceptione, quando vltra eam adeſt iuramētum his verbis prolatum, quòd omnia contenta in inſtrumento ſint vera.

53 Confeſſio ſi facta ſit per hæc verba, confiteor in veritate recepiſſe, probat numerationem.

54 Confeſſio Procuratoris de recepto etiam quòd habeat mandatum ad pecunias recipiendas: tamen non probat in præiudicium ſui principalis.

55 Tutor, curator, executor, aut quilibet alius adminiſtrator per eorum ſimplicem confeſſionē non faciunt fidem de recepto in præiudicium pupilli, minoris, hæredum, & aliorum, niſi de numeratione aliter appareat.

56 Confeſſio de recepto ſi tendit ad liberandam, & diſſoluendam obligationem benè probat, ſecus ſi tendit ad obligandum.

57 Confeſſio de recepto non probat plenè contra inſtrumētum, quando talis pecunia, quā dixi me recepiſſe, mihi deberetur per vim inſtrumenti in ſcriptis, niſi adſint quinq; teſtes, qui de tali mea confeſſione deponant.

1 Confeſsio de recepto veluti, ſi quis confeſſus fuerit recepiſſe pecuniam, † probat verè, & plenè talem receptionem, & numerationem, ſic ſancitum fuit ab Impp. Diocletia. & Maximia. in l. pecuniæ, & ibi Bal. C. de ſolu. cui conuenit reſponſum Scæuolæ in l. quidam, de conſtit. pecu. atq; in l. vlt. ff. de Inſtit. actio. & ad hoc ſpectat quod voluit Bart. conſil. 160. incipiente Titius promiſit, quo in loco concludit, ſatis eſſe fideiuſſori, aut alteri, qui alium promiſit ſeruare indemnem, probare ſolutionem à ſe factam per ſolam confeſſionem creditoris, ſine alia probatione numerationis pecuniæ, vt poſſit agere aduerſus debitorem, & Caſtr. dicit ita ex facto conſuluiſſe, Franc. Pign. in l. duobus, §. primò, colum. 1. & ibi quoque Alex. colu. 2. ff. de iureiurand. cui ſententiæ permulti ſe ipſi ſubſcripſere, vt idem Caſtrenſ. conſil. 64. incipien. quæritur, vtrum fideiuſſori, libr. 1. & Alexand. conſil. 25. incipien. viſo inſtrumento contractus, colum. 2. verſic. ſecundo oportet, lib. 2. & conſilio 123. incipien. quoniam abundè, libr. 6. Cæpoll. conſilio 12. incipien. dubitatur, vbi alios multos citat, Decius in l. ſecunda, §. vltimo ff. ſi certum peta. & conſil. 493. incipien. viſo tenore, colum. 1. & Afflict. deciſ. Neapol. 91. incip. iterum in cauſa Alexandri, numer. 3. & deciſ. 94. incipien. ſunt duo
2 ſocij, & deciſio. 150. incip. Rex Alphonſus, colu. penult. † & ideo ſtatutum loquens de abſolutione habet etiam locum in confeſſione ſolutionis, ſi credimus ita docenti Bal. in l. ſi non ſortem. §. indebitum, col. 2. ff. de condit. indeb. per text. in l. ſi

in l.ſi acceptolatum, §.1.ff.de acceptilat.ſequitur Dec.in l.2.
§.vlt.col.5.& 6.ff.ſi cert.petat. concludens, habentem man-
3 datum ad recipiendum, præiudicare domino † & illum ob-
ligare etiam per confeſſionem de recepto: vbi aſſerit iſtam
opinionem de iure videri veriorem, vt ibi per eum, cum a-
lijs allegatis per Tiraquell. tract. de vtroq; retract. fol.284.
num.78.in verb.lepris quelachoſes.§.1.glo.18.Alex.hoc vo-
luit in conſi.90.nu.8.vol.3.Alciat.ſequutus eſt in l.2.§.vlti-
mo,C.de quadrien.præſcriptione, vbi tradit id reſidere ar-
bitrio iudicis, qui ſubtiliter perpendat veriſimile ne ſit, an
numeratum, an innumeratum.

Contra concluſionem, id eſt confeſſionem de recepto
4 non probare,† nec illi eſſe fidem habendam, ſcripſere Iac.
Butr.& Ray.Forli.iuncta glo.in l.per diuerſas, in verb. ſolu-
tionem.C.mand.vbi etiam Bald. col. 4. verſicu. quæro tunc
quinto, quę opinio multos habuit aſſeclas, vt in primis An-
ge.col.1.& Caſtren.in fin.idem voluit Iac.de Aret.in ſuo tra-
cta.de ceſſio.actio.& Iac.Bellou.in §. aliud, in authen.de æ-
qua dot.Sali.in l.2.verſic.ſed vltra iſtos.C.ne lic. pot.vbi et-
iam reſpondet ad nonnulla, quæ contra afferuntur, Bal. in l.
Deo nobis, colum.2. verſic. 5.notando.C.de epiſc.& cler.&
in l.vlt.col.2.verſi.in hac lege.C. de ſponſ. Abb. in c. fin.co-
lum.3.verſic.5.præſumitur, de ali.mut.ind.cau.fac. Socin. in
* conſil.90.incip. in cauſa magnifici, colum.4.lib.3. & hanc*
communem, nec ab ea diſcedendum dicit Corn.conſil.230.
incipien.videtur 1. facie. lib. 1.quam confirmat dictum Spe-
cu.& Ioan.Andr. in addit. illius, in titu. de cōfeſſ.§.nunc vi-
dendum, verſicu. ſed nunquid Patris confeſſio, vbi volunt
5 † confeſſionem Patris de recepto etiam iuratam non præ-
iudicare filio quoad legitimam, niſi aliter conſtet de nume-
ratione pecuniæ. Milis in reper.in verb.ceſſio actionis præ-
ſumitur, cum alijs congeſtis per Tiraq.loco proximè citato
num.79.& 80.

Hanc tamen contrariam opinionem ad concluſionem
intellige procedere, quantum ad tertium non contrahen-
tem, veluti ſi fundus aliquis vendatur centum aureis, è qui-
bus emptor in ipſo contractu ſoluit quinquaginta, alios au-
tem quinquaginta fatetur venditor ſe antè recepiſſe, nec
tñ conſtat de receptione, ſiue numeratione eorum, & tunc
inſurgit alius, qui prætendit potiorem cauſam in illa vendi-
tione, & ſic ſe debere præferri emptori, & vult reſcindere
contractum venditionis, & reddere pretium ipſi emptori,
vt ſibi cedat ius, & rem emptam: nam hoc caſu illa confeſſio
de receptione illorū quinquaginta, quæ verè ſoluta nō fue-
runt in illo contractu, ſed tantum per vēditorem confeſſus
fuerat, non nocet iſti tertio, qui prætendit potiorē cauſam
in emptione ad id, vt teneatur reddere priori emptori cen-
tū, quæ venditor confeſſus fuerat ſe recepiſſe, ſed tātum illa
6 quinquaginta, quæ verè ſoluit emptor primus,† nā vt dixi,
confeſſio de recepto non operatur obligationem quòad
tertium, ſecus verò eſt quoad contrahentes, qui ex tali con
feſſione obligantur, ita Bart. ait ſe pluries conſuluiſſe, & in
eadem ſententia fuiſſe Franc.Piſa.ac alios multos Doctores
in d.l.per diuerſas, col.2.C.mand.

Contrarium modo ei, quod eſt dictum de habente man-
7 datū ad recipiendum † quod immò confeſſio mandatarij
non noceat domino, conſuluit apertiſſimè Pau. de Caſt.in
conſi.186.in cauſa quæ vertitur Piſis, vol. 1. vbi teſtatur hāc
* opinionem probari*communiter à Doctoribus, & quod in
mandato generali de recipiendo pecuniam non veniat, vt
mandatarius poſſit cōfiteri ſe recepiſſe, & ſi id confiteatur,
confeſſio non noceat, niſi aliter conſtet de numeratione
per teſtes, vel per inſtrumentum, in quo nótarius atteſte-
tur de ipſa numeratione coram ipſo; idem Caſt.dixit in cōſ.
337.primò quæritur, col.2.nu.11.eo. vol.1.quę opinio eſt ap-
probata inter conſi.Fede.de Sen.in conſi. 52. Diſtingue ta-
men circa hoc, vt per eundem Caſtr. d. conſil.186. in cauſa,
quæ vertitur Piſis.

Primò amplia, etiam ſi talis confeſſio eſſet incerta, veluti
8 † quod quis dixiſſet, confiteor tibi debere centum, vel plus,
vel minus, prout cōtinetur in libro rationum tuarum, quia
tunc talis confeſſio probat, licèt ſit incerta, ꝓpter illā adie-
ctionem plus, vel minus, ꝙ eſt eximium & ſingulare pronun
ciatū Lud.Rom.in ſing.541. confiteor, & per tex.egregium
ſecūdùm Bar.in l.Publia.§.fi.ff.depoſ.Bal.in rub.C.eo tit. q.
6.& ita tradit conſulendo Alexa. in conſ.8.videtur fortaſſe,
nu.11.verſ. præterea illa verba, lib.4.atque Iaſ. qui alios re-
fert in l.& ſi poſt tres, nume.18. verſic. quid de dictione.ff.ſi
quis cautionib.

Secundò ampliabis, vt non ſolùm probet quoad ipſos
confitentes, ſed etiam quoad alios acceſſoriè conſequentes
9 † aut ſuccedentes, vt fideiuſſores, mandatores, & credito-
res confitentium: nam, vt ſuprà dictum eſt in concluſione,
videmus ſatis eſſe fideiuſſori, aut alteri, qui alium ſeruare in
demnē promiſit, probare ſolutionem per huiuſmodi ſolam
confeſſionem creditoris, ſine alia probatione numeratio-
nis, vt poſſit agere aduerſus debitorem: vt dixi, ita voluiſſe
Bar.in conſil. 160. incip. Titius promiſit. & Pau. Caſtr. in
l.duobus §.1. & ibi Alex.ff. de iureiur. & idem in conſil.64.
quæritur, vtrum fideiuſſori, li.1.& Alex.placuit in conſil.25.
colu.2.verſic. 2. oportet, lib.2.& conſi.123.lib.6.cui adhæret
Cepol.conſil.12.Dec.conſil.493.col.1.cum alijs ad idem per
Tiraq.allatis trac.de retract.gl.18.num. 78. & ſeq. & de hoc
latiſsimè à nobis fuit traditum in concluſione de confeſſio-
ne creditoris, infra in prin.

Ab hac tamen ſententia diſceſſit idem Bar. in l. duobus.
§. à fideiuſſore. ff. de iureiur.

Sed hanc contentionem ſic auferes, & dices, ibi Bar.nō
firmare pedes; quia vtitur verbo fortè, & ideò non aduer-
ſatur ſupradicto loco conſi.160. conſulas tamen ad hoc ad-
ditionem ad dictum conſi.160.

Tertiò amplies velim, etiam ſi confeſſio fuerit facta ſine
expreſſione cauſæ: quia præſumitur cauſa, cum confitea-
tur ſibi numeratum fuiſſe: vt Bal.reſpondit conſil. 70. pun-
ctus quidam, lib.5.

Primò limita; vt tunc tantum procedat, quando talem
10 confeſſionē præceſſerit promiſſio de illis centum,† & poſt-
ea ſubſequuta fuerit talis confeſſio de recepto; quia tunc
benè huiuſmodi confeſſio plenè probat numerationem,
ita intelligit d.concluſ. Hercu. in tract. de proban.nega.nu.
33.vbi latè Cyn.Bald.Sali.Caſtr.vnanimes docuere in l.con-
tractius.§.fin. C.de fide inſtrum. & idem Caſtren.in dicto §.
cum vir.Rom.in ſingul.545.Campeg. in tract. de dot. parte
1.q.52.col. 3. & vide Hercul. vbi ſupra.

Secundò limita, vt tantum procedat in illis caſibus, in
11 quibus nulla eſt fraudis ſuſpicio,† aut per legis interdictum
non prohibetur, ita concludit Tiraq. vbi ſuprà, titu. de re-
tract.conſangui.gl. 18.num.78.cum ibi alleg. vbi ait, ita in-
telligi, le. per diuerſas, & l.ab Anaſtaſio, C.mand.videlicet,
quòd ibi non ſtatur huiuſmodi confeſſioni, quia ibi eſt præ-
ſumptio fraudis, & à lege prohibetur, vt ſentit Salic. & Pau.
Caſtren.in d.le.per diuerſas, & reſpondit Raph.Cuman.in
conſil. 68. in præſenti quæſtione, vbi dicit, id generaliter
procedere in caſibus, in quibus poteſt cadere ſuſpicio frau-
dis, ſecus verò ſi nō concurrit huiuſmodi præſump. quia tūc
cōcluſio procedit, vt ſi talis cōfeſſio patris non probat quo-
12 ad præiudicium legitimę filij.id euenit,† quia à lege prohi-
bitū eſt, ne liceat patri præiudicare filio in legitima, ſed hæc
infra ſuo loco dicentur latius, idem ſi confeſſio mariti nu-
meratæ dotis non probat, non ob aliud fit, niſi ob fraudis
13 ſuſpicionem,† & interdictum legis, vt tradidit Bald. conſil.
251. quod rei debendi, col.2. lib. 2. & Tiraq. in l. ſi vnquam,
in verb.largitus, numer. 101. C. de reuoc.dona.de quo infra
quoq; ſuo loco diſſeram, & ſic de ſimilibus. Quocirca, vt
rem in pauca conferam, in hanc deueniendum eſt ſenten-
tiam, & dicendum vnà cum Tiraquello, vbi ſuprà de vtroq;
retract. tit. de retract. conſang.§.1.gl.18.num.79.& 80.cum
aliquot ſequen. Doctores, qui de hac confeſſione loquun-
tur, vel expreſsè, vel tacitè, declarare concluſionem proce-
dere, dummodo nulla ſit fraudis ſuſpicio, & Corn.dicit hāc
* eſſe*communem opinionem conſi.230. lib.1.

Tertiò limitatur, vt non ita plenè, & effectualiter pro-

14 bet,† quominus ipſe confitens non poſſit exceptionem nõ
numeratæ pecuniæ opponere, nam huiuſmodi confitenti
infra biennium talis exceptio competit, vt in l.qui pecuni-
am, ff.ſi cert.pet.& per tot.tit. C. de non numer. pecun. &
maximè in l.ſi ex cautione,& ibi gl.magna, quod etiam ꝓba-
uit Soc.Iun.in conſ.57.nu.8.pro reſolutione, lib.2.

Quod verò dictum eſt de ſpatio biennij ad obijciendam
exceptionem non numeratæ pecuniæ, locum habet ſi cõ-
15 tractus ſit mutui, † in quo bene datur ſpacium biennij ad
exceptionem non numeratæ pecuniæ opponendam. Ve-
rùm in alijs contractibus tempus ad opponendam dictam
exceptionem, vt transferatur onus probandi numerationẽ,
eſt triginta dierum, vt latè fuit obſeruatum in l.in contracti-
bus,§. ſuper cæteris,C.de non numer.pecun. ita Matth. ab
Afflict.voluit in conſuet. Neap. vt magiſter iuſtitię, rub.40.
num.5.lib.1.vbi etiam tradit, quid in confeſſione viri de re-
ceptione dotis.

Sed velim intelligas hanc limitationem cum ſequenti-
16 bus, vt ſi talis † confitens opponit,&negat infrà bienniũ di-
ctam pecuniam ſibi ſolutam fuiſſe, hanc negatiuam proba-
re non teneatur, ſed aſſerenti, quòd ſoluta fuit, incumbit o-
nus probandi, vt latè ſe fundit Hercula. in tract. de proban.
negat.nu.27.fol.25.& ita dilucidè voluit Matth. ab Afflict.
17 in conſtitut.Neapolit.lib.1.rub.40.numer.5.vbi ait, quòd ſi
creditor non probat numerationem, † illa confeſſio rece-
ptionis intra biennium nullius ſit ponderis, vt ſanxit Imp.
Iuſtinia.in §.primo, Inſtitu.de littera. obligat.

Primò extendas prædictam intelligentiam, etiam ſi in
18 inſtrumento confiteretur, ſe habuiſſe,& recepiſſe centum à
tali,† & quoque dicat, facio iſtam confeſſionem non ſpe
futuræ numerationis, ſed quia verè habui dicta centum, nã
tunc nec talis confeſſio effectualiter, & verè probat, quo-
minus adhuc non competat confitenti talem exceptionẽ,
vt aſſeuerauit, Iaſ. in l.qui pecuniam, ff.ſi cert.petat.teſtatur
Bal.in l.ſi ex cautione, colu.penu.C.de non nu.pecun. & ibi
Bar.Ioan.de Imol.in ca.ſi cautio.de fid.inſtrument. addo ibi
Fel.nu.5.verſ.amplia 5.& Iaſ.per duas rationes vltra Bar.con
firmat hanc extenſionem, quas videas.

Secundò extendas, vt procedat, etiam ſi talis confeſſus
renunciaret tali exceptioni, immò ſi pactum expreſſum fa-
ceret de non opponendo exceptionem non numeratæ pe-
19 cuniæ,† quia nihilominus poterit opponere,& ſic talis cõ-
* feſſio non verè probaret, ita Iaſ.aſſeruit vbi ſuprà in d.l.qui
pecuniam, vbi atteſtatur,* omnes ita ſentire Doct. in d.l. ſi
executione,& teſtem laudat Bal.in l. in contractib.in princ.
in 3.q.C.de non num.pecun.addo Abb.& Fel.in d.c. ſi cau-
tio,nu.48.cum ſeq.idem voluere Cyn.Bar.Bal.& Salic. in l.
ſi ex cautione, C.de non nu.pecu.& hanc opinionem de iu-
re veriorẽ dicit Feli. in dicto loco citato, de mente Imol.
20 ibidem,& ratio huius limitationis eſt, † quia qua facilitate
quis inducitur ad confitendum, eadem inducitur ad renun-
ciandum, vt cauit Paulus in l.doli, verſic.diuerſum, ff.de no-
uat. & delegat. vel quia videtur remitti dolus futurus, con-
tra l.ſi vnus,§.illud,& §.ante omnia, ff. de pact.

Primò intellige tamen hanc extenſionem, vt vera ſit,
21 quando renunciatio fit eodẽ tempore,† ſecus ſi in interual-
lo, quia tunc huiuſmodi renunciatio valet. Vnde dicta con-
feſſio probat, ſaltem quo ad hoc, vt grauet debitorem one-
re probandi non numeratam pecuniam, ad quod aliàs non
tenebatur, ſed benè verum eſt, vt non tollat, quin poſſit in-
fra biennium opponere, vt per multa relata refert Fel.in d.
c.ſi cautio, num.49.

Secundò intelliges, velim, niſi in renunciatione etiam fa-
22 cta incontinenti interueniſſet iuramentum,† tunc enim te
net talis renunciatio, nec poterit contra talem renunciatio
nem contrauenire, quia iurauit de eo, quod eſt in poteſtate
ſua, quodq; erat ſibi integrum facere, & non facere,& ſic
ſe obligauit per vim iuramenti illo beneficio exceptionis
non vti, quod ſecus eſſet, ſi iuraſſet ſe recepiſſe pecuniam,
quam verè non accepit, nam nihilominus poterit vti exce-
ptione, quòd iurat de eo, cuius veritas non eſt in poteſtate
ſua, ita protulit Fel. in d.c. ſi cautio, num.50.cum ſequent.
qui teſtatur Bart.in l.fin.C.de non nume. pecu.& alia plura
ibi congerit Felin.quæ videto.

Tertiò extendere poteris, etiam ſi quis ita confeſſus fu-
23 iſſet in inſtrumento quarentigiato, † quia tunc etiam dicta
confeſſio plenè,& verè non probaret, nam & hoc caſu con-
fitenti competeret dicta exceptio, niſi ſtatutum præcipuè
prohiberet, contra tale inſtrumentum opponi exceptionẽ
non numeratæ pecuniæ, vt Bal.& Iaſ.ſcripſere in d.l.qui pe-
cuniam, cum alijs ibi collectis per Iaſon.

Quartò extendas velim, vt vera ſit, etiam ſi lege munici-
24 pali cautum eſſet,† ne contra inſtrumentum publicum poſ
ſit opponi aliqua exceptio, niſi ſolutionis, vel ſimulationis,
& nulla alia, quia tamen poterit opponi dicta exceptio, &
ſic talis confeſſio infra hoc biennium non probaret plenè,
& effectualiter, vt Iaſ.ait in d. l. qui pecuniam, locupletiſſi-
mos teſtes laudat legum coryphæos Bar.& Bald.in l.3.C.de-
poſ.& Bal.in l.pecuniæ, C.de ſolutio.

25 Quintò extende, etiam ſi talis † qui confeſſus fuit rece-
piſſe pecunias mutuas, dediſſet pignus, nihilominus enim
non probat, quominus poſſit dictam exceptionem oppo-
nere, vt Iaſ.inquit in d.l.qui pecuniam, quod probat cõtex.
in l.1.C.de non num.pecu.

Sextò extende, etiam ſi talis confeſſio facta fuiſſet cum
26 iuramento, quia non ita plenè,& effectualiter†, probat quo
minus talis cõfeſſus non poſſit opponere dictam exceptio-
nem, vt colligere eſt ex reſcripto Impp.Seueri & Antonini
in l.1.& ibi Bartol.& Doct.C.de non numer.pecun. quam l.
pro vnica ad hoc in iure affert Iaſ. in d.l. qui pecuniam, nu.
3. quod etiam illud confirmat, quòd iuramentum habet
conditionem tacitam, ſi mihi fidem ſeruaueris, l. quæro, §.
inter locatorem, ff. locat. ſed creditor non numerans non
ſeruat fidem debitori, l. ſi voluntate. C. de dot. promiſſ. ita
ait Bald.in l. fi.C.de non nu.pecun. quem refert,& ſequitur
Fel. in d.ca.ſi cautio, de fid.inſtrumen. nume. 46. verſiculo
amplia primò, addo vltimo loco, cum multis ad idem col-
lectis per Franc. Herculan. de proban. negat. numero 28.
vbi latè.

Intellige dictam ſextam extenſionem, vt procedat, niſi
27 in tali confeſſione iuraſſet verè pecuniam numeratam, †
quia tunc huiuſmodi confeſſio plenè probaret, & tali con-
fitenti non competeret dicta exceptio, vt prodidit Salicet.
poſt Bald.in d. le. fin.circa fin.C.de non numerata pecunia,
quos refert,& ſequitur Felin. vbi ſuprà in dicto ca.ſi cautio.
num. 46.

Reſtringas hanc intelligentiam, vt locum habeat, niſi
peteretur abſolutio à iuramento, quia tunc confitenti
quoque competit talis exceptio, non obſtante, quòd eo
modo, vt ſuprà, iurauerit, & ita reſtringit Dom. Anto. in c.
fin. colum. 3. ext.de ſolutio.& ita dicit tenere Dyn. in regu.
locupletari, numero 6. & ita refert, & ſequitur Felin. vbi
ſuprà.

Septimò extendere poteris vltra Iaſon. etiam ſi talis con-
feſſio recepti mutui facta fuiſſet in iudicio apud acta, quia
28 tunc non probat ita effectualiter, † quin contra eam confi-
tens venire non poſſit, nam eadem eſt ratio, ac ſi extra iudi-
cium fieret, iuxta ſententiam Bald. Inſtitut.de litera.obligat.
in vltima colum.& idem ait Bald.in d. l. in contractibus, C.
de non numerata pecun. & ibi Salycet. in fin. princ. ſicuti
refert Felin. vbi ſuprà in d.c. ſi cautio. num.4.verſic. amplia
primò.

Reſtringas hoc, niſi talis confeſſio fieret in iudicio per
29 viam contentioſæ iuriſdictionis, † nam in iudicio debitor
omnia molitur, omnia tentat, ne confiteatur, ſed tandem
iuramento aſtrictus confitetur, quia tunc ceſſat dicta exce-
ptio, & ſic ipſa confeſſio plenè, & effectualiter probat, ita
inquit Feli.in d.c.ſi cautio, d. num. 47.

Octauò extende vltra Iaſ. & Feli. vt etiam habeat locum,
quando poſt huiuſmodi confeſsionem de recepto, veluti
centum ex interuallo, ſeu ſtatim ſecuta fuerit promiſsio ab
03 aduerſario de illis centum, † quia tunc ille dicitur fuiſſe
confeſſus

confeſſus ſpe futuræ promiſſionis, non autem numeratio-
nis, vnde fit, talis confeſſus non poterit opponere exceptio
nem non numeratæ pecuniæ, namque (vt dixi) cum cenſea-
tur confeſſus fuiſſe ſpe illius promiſſionis ſtatim ſequuturę,
& ſequuta deinde ſit dicta promiſſio, videtur impleta cauſa
confeſſionis, & ſic non erit, vnde poſſit opponere dictam
exceptionem, ſed bene talis confeſſus poteſt agere etiã poſt
biennium ſaltem ex illa vltima promiſſione, vt Doctores tra
didere in l. penul. §. ſi vir. ff. ſolut. matrimo. & maximè Ca-
ſtren. nu. 2. atque conſulendo placuit Alex. conſi. 148. num.
1. & 2. vol. 5. cum alijs multis collectis in vtranque ab Her-
culan. in d. trac. de proban. negat. nu. 29. vbi atteſtatur hanc
** eſſe magis ** communem opinionem, quam intellige, vt
etiam procedat, ſi talis confeſſus vellet probare ſe nunquã
dicta centum verè recepiſſe, vel etiam idem confitetur ad-
uerſarius, quia nihilominus non poſſet opponere dictam
exceptionem non num. pecun. cum ſatis ſit, quòd receperit
promiſſioné, quam voluit haberi loco ſolutionis, ita Paul.
Caſtren. vbi ſuprà in d. §. ſi vir. num. 2.

Nonò extende vltra ſupradicta, vt procedat, non ſolùm
quoad tales confitentes, ſed etiam quoad alios ſucceſſores,
conſequentes, aut ſuccedendos, veluti fideiuſſores, man-
31 datarios, vel creditores, † quia talis etiam quoad ipſos non
ita plenè probat, quin etiam ipſi poſſint opponere dictam
exceptionem non numeratæ pecuniæ, vt conſtituere Impp.
Dioclet. & Maximia. l. tam mandatori, C. de non nu. pecun.
quæ loquitur de mandatoribus, & fideiuſſoribus, vt ſciuit
Imp. Iuſtinia. in l. ſi cui. C. eod. titu. quæ loquitur de credi-
toribus, & in dictis legibus Fulgoſ. & conſil. 133. incipi. pro-
ponitur, colum. 1. verſicu. cæterùm, ſi lapſu, & conſil. 205.
incip. Raynaldus, vbi idem trahit ad omnes, quorum inter-
eſt, ſicuti refert, & ſequitur Tiraq. vbi ſuprà in dicto ſuo
tract. de vtroq. retract. titu. de retract. conſang. §. 1. gl. 18. nu-
mero 81. & ſeq.

Decimò extendas, vt de æquitate canonica non ſolùm
vſque poſt biennium talis confeſſio effectualiter non pro-
32 bet, ſed etiam perpetuò, † quia ſemper talis exceptio de iu-
re canonico poteſt opponi etiam vſque ad mille annos, vt
ait Dyn. in regul. locupletari, de regul. iur. in 6. ſequitur An-
gel. conſi. 156. videtur prima, vbi ait, extendi etiam in terris
ſubiectis eccleſiæ quoad temporalitatem, vt eius verbo v-
tar, & idem ſenſit Bal. in l. ſi ex cautione, in 9. q. & in d. leg. in
contractibus, C. de non numer. pecun. cum alijs collectis
per Iaſo. in d. l. qui pecuniam, nu. 7. & 8. & ad hoc conſulas
latè per Fel. in d. c. ſi cautio. num. 57. cum alijs.

Amplia hanc prædictam extenſionem habere locum et-
iam in terris non ſubiectis eccleſiæ quoad deciſionem cau-
ſæ, ſi tamen contractus fuerit celebratus in terris eccleſiæ,
33 † quia in deciſionibus attenditur locus cõtractus, vt de hoc
** communiter Doctores tradidere in l. cunctos populos, C.
de ſumma Trinit. & fide cathol. & præcipuè Bart. nu. 16. per
text. in l. ſi fundus, de euict. & Dyn. in l. contraxiſſe, ff. de act.
& oblig.

Primò ſublimita prædictas extenſiones ſecundum Iaſon.
vbi ſuprà, quando aliquis in teſtamento confitetur recepiſ-
34 ſe pecuniam mutuò, † nam tunc huiuſmodi confeſſio pro-
bat, adeò vt ipſe confitens, vel ipſius hæres poterit conue-
niri, & non poterit opponere exceptionem non numeratæ
pecuniæ, quia lex præſumit quòd talis confitens magis præ-
ſumat de morte, quàm de numeratione, vt vno conſenſu
* tradidere gl. fi. & ibi Bald. Bart. & cæteri* omnes Docto. in l.
1. C. de non num. pecun. & ſuprà dictum eſt in concluſione
de confeſſione facta in teſtamento.

Primò intelligas hanc ſublimitationem, vt locũ ſibi ven-
dicet in confeſſione in teſtamento facto per eum, qui age-
ret animã. namq; tunc benè procedit dicta ratio glo. in d. l. ſi
35 quę aliàs non videtur tuta, † nam nõ omnis æger etiam gra-
uiter dubitat de morte, & ideo optimè vſu venire poteſt, vt
etiam æger neceſſitate aſtrictus, faceret confeſſ. de mutuo
ſpe illud recipiendi, etiam tacendo & ſatisfaciendo credito
rib. ita aſſeruit Fel. in d. c. ſi cautio, nu. 54. verſ. ſed conſidera.

Secundò intelligas velim, vt procedat, niſi tenderet in
36 præiudicium creditorum, † vel in detrimentum legitimæ
filiorum, tunc enim non probat, vt videre eſt per ea, quæ
fuere animaduerſa in l. qui teſtamentum, ff. de probat. quod
etiam placuit Barba. in c. Raynutius. ext. de teſtam. col. 63. &
Alexand. conſil. 57. viſo breui, volum. 5. atque dixi ſuprà in
concluſione, confeſſio in teſtamento, in 2. ſublimitatione
primæ limitationis.

Secundò ſublimitatur ſecundùm Iaſo. vbi ſuprà, quando
37 ex interuallo huiuſmodi confeſſio eſſet geminata, † nam ta-
li caſu iſtiuſmodi confeſſio ita probat, vt opponere non poſ
ſit de exceptione non numeratæ pecuniæ, vt dixit Iaſ. in d. l.
qui pecuniam, vbi ad idem teſtatur gloſ. in d. l. in contracti-
bus, §. ſed quando, verſi. penitus, C. de non nume. pecunia,
quam ſequitur Ludouic. Roman. in c. ſi verò, §. de viro, in
31. fallentia, ff. ſolut. matrim. Bald. & Ang. in d. l. in contracti-
* bus, §. ſed quando, Ioan. And. & * omnes in additio. ad Spe-
culator. tit. de donat. inter vir. & vxor. in rub. ad fi.

Hoc tamen intellige de geminatione interueniente ex
interuallo, non autem illicò, prout latè diximus in tertia
ampliatione ad ſecundam limitationem concluſionis de
confeſſione facta abſente parte.

Verumtamen hæc ſublimitatio reijcitur à Feli. in d. c. ſi
cautio, num. 56. verſic. fallit quintò, ex rationibus per eum
ibi adductis, licèt ibidem num. 39. verſic. & propter doctri-
nam Bar. videatur ſentire contrarium, cum ſublimitatione
tamen, niſi confitens vellet in ſe aſſumere onus probandi
non numeratæ pecuniæ, vt diximus in d. 3. ampliatione ad 2.
limitationé concluſionis de confeſſione facta abſente par-
te, & videas Rui. in conſi. 72. vol. 4. per totum.

38 Tertiò ſublimitatur, † quando ipſe confeſſus apertè re-
nunciaret dictæ exceptioni non numeratæ pecuniæ, & iu-
raret, tunc nempè plenè probat, & ſibi præiudicat, vt ſupra-
dictum eſt, & Bal. ait in d. l. qui pecuniam. & Bar. in d. l. fi. C.
de non nu. pecun. & ibi cæteri Doctores, quod tamen Iaſ. in
d. l. qui pecuniam, timet pro vero affirmare.

Quartò ſublimitatur, vt locum ſibi non vendicet, quan-
do ex interuallo poſt confeſſionem debitor inciperet ſol-
39 uere aliquid ex debito confeſſato, † quia tunc eo vſque dicta
confeſſio probat, vt ipſe non poſſit opponere dictam exce-
ptionem non numeratæ pecuniæ, vt aſſeruere Bart. & Bal.
Iaſ. in d. l. qui pecuniam, & Fel. in d. c. ſi cautio, nu. 56. verſic.
fallit ſextò, cum ibi allegat.

Quintò ſublimitatur, vt locum non habeat in mercato-
ribus, vel campſoribus, etenim confeſſio illorum de rece-
40 pto propter publicam fidem probat, † & eis non competit
dicta exceptio non numeratæ pecuniæ, vt Iaſ. ait in d. l. qui
pecuniam, nu. 6. ff. ſi cer. petat. teſtem laudat gl. ſingularem
in verb. argentariorum, §. fi auth. de fideiuſſo. & Salic. in le.
fruſtrà, C. de non nume. pecu. cum alijs ibi allegatis, & licèt
Iaſ. loquatur, quando campſor, vel mercator promiſit pro
41 alio, vt tunc ſcilicet non poſſit opponere, † quod ſibi à tali,
ꝓ quo promiſit, nõ fuit numerata, & hoc ex mente Bal. in l.
fruſtrà, C. de non numer. pecun. tamen eadem ratio videtur
militare in caſu ſuprapoſito, vt ibi Iaſ. dicto loco, idque ra-
tione fidei publicæ.

Intellige hanc ſublimitationem, vt non procedat, quan-
42 do campſor promiſit ſoluere pro huiuſmodi confitente, †
nam tunc benè poteſt opponi exceptio, quod pecunia non
fuit numerata illi, pro quo promiſit, ita Salic. aſſeruit de mẽ
te glo. in d. l. fruſtrà. C. de non num. pecu. motus auctorita-
te Impp. in l. tam mandatori, C. eod. titu. refert Fel. in d. c. ſi
cautio. nu. 47. verſi. amplia 3.

Sextò ſublimitatur vltra Iaſ. & Socin. quando ex tenore
43 inſtrumenti de actuali numeratione conſtaret, † quia tunc
abſque illa exceptione plenè probaret dicta confeſſio, ve-
luti, ſi quoq; notarius aſſereret idem, quod confeſſum fuit,
vt ſi diceret, q̃ centũ habuit, & recepit in veritate in pręſen-
tia mei notarij, & teſtium infraſcriptorum, etenim tunc hu-
iuſmodi confeſſio probat, & hoc pacto confeſſus nõ poteſt
opponere dictam exceptionem non numeratæ pecuniæ,
vt ait

vt ait Bald.in d.l. ſi ex cautione, C.de non num. pecu. Imol.
& D. Anto.& Fel. in d.c.ſi.cautio.num.52.verſi.modo dicta
regula,quem videas cum alijs numeris,vbi latiſſimè tractat
de hoc,& idem voluit Oria.in c. quoniam contra.de ꝓbat.
num.3.quem refert Hercula.de proban.negat.nu. 198. verſ.
30.fallit,ſed aduertas,ſatis nō eſſe,ſi notarius ſolùm dicat,
quæ habuit,& recepit,& non aliud,vt tradidere Fel. & Bal.
vbi ſuprà,qui hoc in terminis tractant.

Septimò ſublimitatur vltra Iaſ. & Soc. ſi quis confitetur
hoc pacto,ex alijs cauſis, quàm ex receptione mutui, vel
44 dotis, quia tunc in illis caſibus,† vt depoſiti,ipſa confeſſio
probat,& confitenti præiudicat, vt colligere eſt ex l.Pub.§.
fi.ff.depoſ.& l. generaliter, C. de non nume.pecu.& ita ob-
ſeruauit gl.in d.l. ſi ex cautione. & in l.in contractibus. C.
eod.ſicut refert,& ſequitur Fel.in d.c.ſi cautio,num.54.ver.
fallit tertiò,addo vltra ibi allegatos vlt.loco Fran. Hercula.
in tract.de proban. negat. nume.31. vbi ita ſublimitat, & ad
idem refert Dec.in l.2.§. creditum,col. pen. ff. ſi cer. petat.
adde Alex.conſi.191.num.3.vol.2.

Primò intelligere poteris, vt non procedat, ſi probetur
45 error,vel ſimulatio,† quoniam tunc etiam in alijs cauſis ta-
lis confeſſio non probat, nec præiudicat,vt inquit Feli.vbi
ſupra nu.54.& Bal. in d. l.in contractibus,§.1. quæſt.2.quem
ſequitur ibidem Salic.

Secundò intellige, vt locum non habeat quoad transfe-
rendum onus probandi in creditorem, ſed tantùm quoad
46 excipiendum, † nam licèt tali receptione confeſſus in alijs
contractibus vti non poſſit, ſi tamen vult probare non nu-
meratam pecuniam, ſemper auditur,vt Bald.& Feli.vbi ſu-
pra ſcripſere.

Tertiò intelligas, vt procedat quantum ad confitentes,
ſecus quoad tertios, quia eis confeſſio etiam in alijs cauſis,
47 quàm mutuo,vel dotis non probat, † nec eis præiudicat,vt
diximus ſuprà in declaratione cõtrarij ad concluſionem de
mente Bart.in l.per diuerſas,col.2. C.mand. vt de depoſito.
Feli. vbi ſupra,nu.15.vbi ait ita intelligi d. l.Publia. & d.l.in
contractib. vt ſuprà.

Sed contra hanc tertiam intelligentiam videntur facere
ea, quæ diximus in ſecunda ampliat. ad cõcluſionem iſtam,
in qua probatum eſt, iſtiuſmodi confeſſionem probare et-
iam non ſolum quoad contrahentes tantùm,ſed etiam quo
ad alios acceſſoriè conſequentes, vt fideiuſſores, mandato-
res,& ſimiles, vt ibidem.

Octauò ſublimitabis,vt verum ſit,ſi in loco lege munici-
pali caueatur,ne poſſit opponi dicta exceptio intra bienni-
48 um,† quia tunc cum tale ſtatutum valeat inter laicos, ita &
talis confeſſio quoad illos probat abſque dicta exceptione,
licèt ſecus ſit in foro epiſc.& multominus in foro conſcien-
tiæ, vt aſſeruit Bald.in d.l.ſi ex cautione, q. fi. numer.18.per
l.2.in fin.C.de conſtit.pecu.& Fel.in d.c.ſi cautio. nume. 55.
ad quod erunt conſulenda quæ obſeruata fuere ab eodem
Bal.in l.in contractib.C.de non nu.pecu.&in l.cum quis.C.
de iur.& fact.ignor.& Doctor.in c.fi.de ſolut.

Nonò ſublimitatur,ſi quis confeſſus fuerit, ſe tunc rece-
49 piſſe pecuniam,† etenim tunc probat dicta confeſſio,& nõ
poteſt opponi dicta exceptio non num. pecu.ſi ita ſublimi-
tanti fides eſt habenda.Hercula.in d. tract.de proba. negat.
nu.30.vbi ad hoc adducit gl.in d.l.generaliter,C.de non nu.
pecu.& Alex.in conſ.161.col.2.lib.2.

Decimò ſublimitatur,vt non procedat, quando vltra ta-
50 lem confeſſionem adeſſet pactum de non petendo, † nam
tali caſu ipſa confeſſio plenè probat,& præiudicat, nec po-
terit talis confeſſus opponere dictam exceptionem, aut a-
gere ad numerationem, & ſolutionem debiti, vt Hercula.
ſcripſit vbi ſuprà.nu.32.vbi ad hoc teſtatur Ale. in conſ.144.
col. 2. lib.5.

Vndecimò ſublimitabis, quando promiſſio præceſſiſſet
confeſſionem, nam tunc ſubſequens confeſſio de recepto
51 probat,†nec poteſt opponi exceptio de non numeratione,
aut receptione pecuniæ,vt per Hercula. proditum eſt vbi
ſuprà, num.33. vbi teſtes locupletiſſimos laudat ad hoc Cy.
Bal.Sali.& Pau.de Caſt.in l.in contractibus.§.fi. C.de fid.in-
ſtrumen.atque Pau.de Caſt.in d.l.pen.§.ſi vir. ff. ſolu. matri.
quod eximium ſcitu cenſuit Rom. ſing.445.& Hercula. vbi
ſupra ait.ita intelligere concluſionem noſtram principalem
ſuprapoſitam procedere ſcilicet ſi confeſſionem præceſſit
promiſſio,quia tunc confeſſio de recepto probat,& ad hoc
affert Alex.conſil.37. num.2.conſi. 90. col. 2.lib.3.cum alijs
allegatis vbi ſuprà.

Duodecimò ſublimitatur,quando vltra confeſſionem de
52 recepto, adſit iuramentum his verbis prolatum. iuro, † ꝙ
omnia contenta in inſtrumento ſunt vera, quia tunc talis
confeſſio probat,& confitens non poteſt opponere de ex-
ceptione, vt Herculan. inquit vbi ſuprà numer. 34. vbi ad
idem refert Iaſon.in l.patre furioſo. numer. 17.ff.de his, qui
ſunt ſui,vel alie.iur.Bauer.in tracta. de viribus iuram. ver.31.
Soci.iun.conſi.50.in fi.lib.1.

Decimotertiò limita, ſi confeſſio fuit facta per hæc ver-
53 ba,videlicet, confiteor in veritate recepiſſe, † tunc nempè
probat numerationem, vt ex relatis conſtat à Purpura.in l.
mutuum.§.creditum,numer.92. ff. ſi cer. petat.quod etiam
probauit Bal. in c.ex inſinuatione. de procurat.atq; confir-
mauit Dec.in c.quoniam contra falſam.4.notab.de probat.
& hoc idem corroborant ea,quæ latè diximus in 2. ampliat.
ad 6. limitationem concluſionis de confeſſione facta ab-
ſente parte.

Quartò limita concluſionem principaliter,vt non pro-
cedat ratione confeſſionis procuratoris, namque etiam ſi
54 habeat mandatum ad pecunias recipiendas,† tamen con-
feſſio ipſius non probat in præiudicium ſui principalis, vt
infra latè diſcutietur in concluſione, confeſſio procurato-
ris,ſed tantum procedit gratia Domini principalis, qui per
ſe recepiſſe confitetur,vt docuit Bartho.Soci. in l. 2. §. fi. ff.
ſi cert.petat.& Dec.reſpondit conſilio 493. quos refert, &
ſequitur Soci.Iun. conſilio 57. num.7. volum.2. vbi num.4.
* dicit,hanc eſſe * communem opinionem, & de communi
etiam teſtatur Dec.d.conſi.493.viſo tenore.col.2.& ad hoc
conſulas quæ diximus in principio concluſionis, vbi etiam
reperies contrariam opinionem.

Quod quidem effatum non ſolùm procedit in procura-
55 tore,† ſed etiam in tutore, curatore, executore,aut quoli-
bet alio adminiſtratore, qui per ſimplicem ſuam confeſſio-
nem non faciunt fidem de recepto in præiudicium pupilli,
minoris, hæredum & aliorum, niſi de numeratione aliter
appareat,ita ſupremi legum vertices vno conſenſu ſancitũ
reliquere varijs in locis, vt Bartol. Bald. Fulgoſ. Roma. Ca-
ſtrenſ. Alexand.Soci.& Iaſ.in l. ſecunda,§. vltimo, ff. ſi cer-
tum petatur, idem Bartol. & Imol. in l. ſi debitorem.per il-
lum text.ff.de nouat.idem Bar. & Angel. in le. non abſtulit,
C.eodem titulo,idem Barto.in l. à diuo Pio.§ ſed ſi emptor.
vbi Alexand.latè col. 4. verſiculo ſucceſſiuè quærit.ff. de re
iudic.Bartol.in l. Lucius. ff. de adminiſtratio.tutorum,& in
l.alio,colum.fi.verſiculo quæro quid ſi inſtrumentum, ff.de
aliment.legat.Bald in l. omnes,§. primo,C. de quadri. præ-
* ſcript.& de * communi opinione teſtatur Tiraquell.de re-
tract.conuentio.§.4.glo.6. num. 13. vbi & num.12.permul-
ta cumulat.

Quintò limitatur,ſi huiuſmodi confeſſio tendat ad libe-
56 randam,† & diſſoluendam obligationem, quia tunc benè
probat, ſecus ſi ſpectet ad obligandum,vt reſponſum fuit à
Soc.in dicto conſi.57.numero 9. volum. 2. teſtatur, Barbat.
conſi.54.col.6.verſicu.nec etiam obſtat,volum. 4. & ad hoc
pertinent ea, quæ latiſſimè dicta ſunt in quinta limitatio-
ne ad concluſionem, de confeſſione facta abſente parte,&
in ſtrictiore termino in quinta etiam limitatione ad conclu-
ſionem de confeſſione facta ſine cauſæ expreſſione.

Sextò limitabis, quando talis pecunia,quam dixi me re-
57 cepiſſe,mihi deberetur per vim inſtrumentui in ſcriptis, †
tunc enim huiuſmodi confeſſio non probat plenè contra
tale inſtrumentum,niſi adſint quinq; teſtes, qui de tali mea
confeſſione deponant,vt colligere eſt ex l.teſtium, C.de te-
ſtibus cum auth.ibi poſita,vbi Doctores omnes,& huc ſpe-
ctant

ctant ea quæ diximus in quinta limitatione ad concluſio-
nem de confeſſione facta parte præſente.

CONCLVSIO 362.

ARGVMENTVM.

Confeſſio facta à marito dicente ſe recepiſſe dotem à muliere, an probet dotem datam.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio facta à marito dicente ſe recepiſſe dotem à muliere non probat dotem datam.*

2 *Confeſsio ſi facta ſit conſtante matrimonio, & retrò non fuit promiſſa dos, non valet, ſed præſumitur fraudulenta, ſed ſi facta fuit ſoluto matrimonio valet.*

3 *Mulier confitens dediſſe talia bona in dotem viro ſuo probat.*

4 *Confeſsio mariti de receptione dotis à muliere, etiam ſi eſſet iurata, non probat dotem recepiſſe, nec receptam fuiſſe.*

5. *Confeſsio mariti de dote recepta, & cautio dotis in criminalibus contra fiſcum non probant dotem datam eſſe, ſed oportet realiter conſtare vxorem traditam.*

6 *Confeſsio mariti de receptione dotis, etiam in teſtamento facta, non probat.*

7 *Confeſsio de dote recepta, ſi facta eſt à marito ipſa vxore præſente, intantum probat, & operatur, vt ſaltem præſumatur facta animo donandi, & habetur, ac ſi in actu inter viuos facta fuiſſet, nec reuocari poteſt.*

8 *Maritus confitens recepiſſe dotem, ſi renunciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, aut huic exceptioni, tempus præſtitutum tranſactum eſt, erit obligatus dotem reſtituere, & poterit contra eum agi ad dotis reſtitutionem.*

9 *Confeſsio mariti de receptione dotis probat etiam in præiudicium creditorum.*

10 *Exceptio non numeratæ pecuniæ de æquitate canonica etiam perpetuò etiam ad mille annos opponi poteſt.*

11 *Confeſsio mariti de dote recepta, non ob aliud impeditur vt non probet, niſi ob fraudis ſuſpicionem, & ceſſante dicta ſuſpicione permittitur, vt valeat, & probet.*

12 *Confeſsioni mariti de receptione dotis ſtatur, etiam aduerſus creditores.*

13 *Confeſsio mariti de dote recepta non præſumitur facta in fraudē creditorum futurorum, niſi de tali fraude conſtet ex aliquibus coniecturis, & quibus ibidem vide.*

14 *Confeſsio facta à marito dicente ſe recepiſſe dotem, ſi adiuuatur aliquibus indicijs, & coniecturis, ex quibus veriſimiliter coniecturari poſsit, quòd verè dictam dotem receperit, probat.*

15 *Dos confeſſata à marito, concurrente coniectura, quòd ab ipſo recepta fuerit, habet priuilegia veræ dotis, & ſic præfertur alijs creditoribus.*

16 *Confeſsio mariti de dote recepta etiam, quòd tendat in præiudicium creditorum, probat.*

17 *Confeſsio ſi pro parte probetur vera, in totum vera præſumitur.*

18 *Libri ſiue publici, ſiue priuati continentes in ſe multas partitas, ſi in aliquibus probant, verè præſumitur, quòd etiam in alijs probant.*

19 *Confeſsio mariti dicentis ſe recepiſſe aliquam ſummam modicam probat.*

20 *Capitula matrimonialia promiſsionis dotis, ſi præceſſerunt confeſsionem mariti de receptione, nullo tempore exceptio non numeratæ pecuniæ opponi poteſt.*

21 *Exceptio non numeratæ dotis quomodo, & quo tempore opponi poteſt.*

Confeſsionem factam à marito dicente ſe
recepiſſe dotem à muliere
1 † non probare dotem datã, locupletiſsimus eſt teſtis Accur.
in l. aſsiduis, §. cũ. n. ver. datæ, C. q potio. in pign. hab. & ibi
Bal. qui eam gl. dicit auream ante fi. vbi etiam Cy. Ray. For-
li. & alij, nec defuere quamplurimi alij probatiſſimi ſcriben
tes, qui eandem ſententiam probauere, inter quos primus
ſeſe nobis offert multiſcius ille Bal. in l. diuerſis. eod. titu. &
in l. cum aliquis, col. 2. verſi. 2. caſu, C. de iur. deliber. & in l.
1. columna penul. verſi. item in quæſtione, vbi quoque An-
gel. columna fin. Imol. Caſtren. & latiſſimè Franc. de Aret.
col. 5. verb. quærit hic Angel. & Alex. colu. 8. & ſeq. ff. ſolut.
matrim. idem Bald. in l. 1. col. 3. verſic. vnde quæritur, C. de
priuileg. dot. & in l. ſi poſt hac. in prin. & ibi quoque Alber.
poſt prin. & Ang. col. 1. C. de bon. damn. Socin. latiſſimè in
rubr. ff. ſoluto matrimo. colu. 10. verſi. poſtremò Doctores,
Bald. Nouel in tract. dot. in 8. parte priuileg. 13. Corn. conſi.
183. incip. licèt diſcuſſa. col. 1. lib. 3. Alex. conſi. 123 incipien.
quoniam abundè, col. 2. lib. 6. Rom. conſil. 445. incip. con-
ſultatio, in vlt. dubio. Abb. conſil. 73. incip. in q. colum. 3.
verſicu. præterea & 2. lib. 2. & idem Bal. conſi. 352. incipien.
quæritur, an confeſſio, in prin. vol. 3. vbi ait, quòd ſi confeſ-
ſio facta ſit conſtante matrimonio, & ante non fuerit pro-
2 miſſa dos † non valeat hæc confeſſio, ſed præſumitur frau-
dulenta, vt etiam reſpondit Bart. Socin. conſ. 66. num. 7. ſe-
cus verò ſi confeſſio facta fuerit ſoluto matrimonio, quia
tunc valet, licèt prius non fuerit promiſſa. Bald. d. conſi. 352.
volu. 3. Et primo caſu maritus, ſi vxor, vel hæres vxoris vellet
agere ad reſtitutionem dotis confeſſatæ, poteſt opponere
exceptionem non numeratæ dotis, immò poterit agere cõ-
tra vxorem, vt dotem, quam ipſe confeſſus eſt, numeret, ſi
nondum erit perfectum tempus opponendi exceptionem
non numeratæ dotis, vt ex allatis patet à Roma. conſi. 44. in
princ. quem omninò videas, quia diſtinguit, & conſi. 445. &
Matthæ. ab Afflict. in conſtit. Neapolit. vt magiſter iuſtitiæ.
rub. 40. num. 5. cum alijs lib. 1. & conſulendus erit Curt. Iun.
3 conſi. 168. quaſi per totum, vbi conſuluit in caſu, † quando
econtra mulier confeſſa fuit dediſſe talia bona in dotem
viro ſuo, an probet, & concludit ex multis iuribus optimè
probare, adeas etiam Corn. conſi. 52. incipien. quotidianus,
vol. 1. ſed intra ꝙ tempus debeat opponere dictam exceptio
nem, diſtinguendo te docebit Matth. ab Afflict. in conſtitu.
Neapolita. vt magiſter Iuſti. rub. 40. nu 6. & 7. li. 1. & not. in-
frà in 6. limitat.

Primò loco amplies velim, vt procedat, etiam ſi talis con
4 feſſio fuiſſet iurata, † etenim tali caſu non probat dotem
recepiſſe, nec receptã fuiſſe, vt me docuit Bar. in terminis in
l. Aurel. §. fi. de libera. leg. quod idem tradidere Petr. & Cyn.
in l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ. atque Ioa. Andr. in additio ad
Speculator in rub. de donat. int. vir. & vxor. leg. ex annuo. ff.
d. titu. quod etiam latè proſequitur Pariſ. conſil. 62. num. 6.
cum ſeq. lib. 1. Crauet. etiam in conſi. 81. num. 3. quem vide-
re poteris quia rationes adducit, & Roman. in d. conſil. 44.
qui hoc in terminis decidit diſtinguendo.

Secundò amplia, vt locum habeat, etiam ſi extet vltra di-
5 ctam confeſſionem cautio dotis, † quia præcipuè in crimi-
nalibus contra fiſcum dicta confeſsio, & cautio non pro-
bant dotem datam eſſe, ſed oportet vt reuera conſtet vxo-
rem traditam, vt patet ex allatis à Matth. ab Afflict. vbi ſuprà
in dicta conſtit. vt magiſter iuſtitiæ, num. 5.

Tertiò amplia, etiam ſi in teſtamento huiuſmodi con-
6 feſsio facta fuiſſet, † quia non probat, ita cauit Alex. conſil.
* 153. colum. fi. volu. 2. vbi atteſtatur hanc eſſe * communem
** opinionem, quam etiam magis ** communem dixit Areti.
in conſi. 64. colu. penul. & in hanc ſententiam reſpondere
Corn. conſi. 145. colum. 3. volum. 1. Socin. conſi. 294. colum.
1. Barbat. conſi. 54. colum. 2. volum. 2. Bertran. conſilio 211.
colum. 1. vol. 2. cum alijs ad idem collectis per Rol. à Valle in
quæſt. ſtat. de lucranda dote, q. 80. nume. 6. cum alijs.

Reſtringas prædictam ampliationem, vt non vera ſit, ſi
7 talis confeſsio facta fuerit ipſa vxore præſente, † quia tunc
eo vſque probat, & operatur, vt ſaltẽ pſumatur facta animo
donãdi, & habetur, ac ſi in actu inter viuos facta fuiſſet, nec
reuocari poteſt. ita conſulendo ſenſit Alexa. conſil. 45. nu. 5.
* volum. 1. vbi atteſtatur hanc eſſe * communem opinionem
& ita in terminis conſuluit Bald. conſil. 381. numero primo,

volu.

volum.5.&ad hoc conueniunt à nobis animaduerſa ſupra
in concluſione, confeſſio in teſtamento in ſecunda limita-
tione,ita etiam cauit Bart.Socin.conſi.62.num.2. vol. 1. vbi
ait,hoc caſu reuocari,ac ſi facta fuiſſet inter viuos,&multos
pro hoc refert.

Primò limitabis concluſionem, ſi renunciatum ſit exce-
ptioni non numeratæ pecuniæ, aut ſi huic exceptioni tem-
8 pus præſtitutum tranſactum ſit,† nam tali caſu confitens e-
rit obligatus, & poterit agi contra illum ad reſtitutionem
dotis, vt tradidere Bar. Alb. Saly. & cæteri Doctores in l.aſ-
ſiduis. C. qui potior. in pign. habe. & idem Bald. voluit in
conſilio 352.in fin.volum.3.numer.3. & Raphael Cuman.in
* conſil. 31.incipien. teſtator. atteſtatur hanc eſſe* commu-
nem opinionem,ſicuti refert,& ſequitur Tiraqu.cum mul-
tis ad hoc relatis in d.ſuo tractat.de vtroque retract. titu. de
retract.lignag.ex. §. 1.gloſſ. 16.fol.129.num.88.& vltra illos,
quos ibi allegat,addo Aymo.Crauet.conſil. 40.numer.6.v-
9 bi ait, † etiam hanc cõfeſſionem elapſo dicto tempore pro-
bare etiam in præiudicium creditorum, quod quidem pla-
cuit etiam Alexand. in conſi. 25.colu.2. verſi.pro hoc etiam
allegat.lib.2.quod eſt repetitum in conſil.90.libr.3.& idem
Alexand. conſi. 123. colum.1.circa fin. lib.6. Aret.conſil.86.
* colum. 2. quam opinionem dicit * communem Alexand.
in conſil.78.colum.3.verſi.tertiò ſtringit,vbi latè probat,&
* eandem eſſe * communem opinionem atteſtatur Soc. con-
ſil.82.colum.1.lib.3.ſequitur Gozadi.in dicto conſil. 42.col.
3.Calder.in conſ.3. in fin. tit. de donat.int.vir.& vxor.Curt.
Sen.conſ.70.col.1.Verum de æquitate canonica non ſolum
10 biennium tranſire poteſt, † immo perpetuò etiam ad mil-
le annos poteſt opponi dicta exceptio non numeratæ pe-
cuniæ, vt ſcripſit Dyn. in reg. locupletari. in fin. de reg.iur.
atque refert,& ſequitur Roma.conſil.45. num.3.& diximus
ſupra in concluſione, confeſſio de recepto, in 10.extenſio-
ne 3.limitationis, intellige niſi ei renunciatum fuerit,vt ſu-
pra deduximus.

Secundò limitatur, vt tantùm procedat, ſi in fraudem
creditorum,aut legitimæ filiorum,vel in fraudem quorum-
cunque aliorum, ex qualitate perſonarum, vel quantitatis
pecuniæ confeſſatæ, aut ex alijs qualitatibus, coniecturis,
11 vel indicijs poſſit colligi eſſe facta, † nam cum non ob aliud
impediatur vt talis confeſſio non probet, niſi ob fraudis ſu-
ſpicionem,vt nuncupatim tradit Bald.conſi. 251.in princip.
colum.2.lib.3.& conſi.352.eodem volum.quem refert,&ſe-
quitur Tiraquel.vbi ſuprà fol.287.num. 88. cum permultis
ibi per eum adductis: ideò ceſſante dicta ſuſpicione fraudis
permittitur,vt valeat,&probet,vt ex dictis allegatis per Ti-
raquel.vbi ſuprà,& in tract.ceſſante cauſa, in principio pri-
mæ partis, num. 238. verbo ſuſpicionis, & idem conſtanter
aſſeuerauit Bald.conſi.352.quæritur,an confeſſio, libr. 3. ſe-
12 quitur Raph.Comenſ.dicto conſi.31.† vbi dicit, parendum
eſſe huic confeſſioni etiam aduerſus creditores, niſi ex alijs
qualitatibus poſſit eſſe ſuſpicio, idem voluit Tiraq. titu. de
vtroq.retract.vbi ſupra nu.89.

Amplia,& intellige hanc limitationem, vt locum habe-
at etiam, ſi huiuſmodi confeſſio redderet præiudicium cre-
ditoribus, dummodò ſint creditores poſt ipſam confeſſio-
nem, quo caſu nõ præſumitur facta in fraudem creditorum
13 futurorum, † niſi de tali fraude conſtet ex aliquibus conie-
cturis,iuxta ea,quæ obſeruauere gloſſ.Bartol. & Doctor. in
authen. ſed iam neceſſe,C. de donatione ante nuptias,& in
hoc caſu coniecturæ poſſunt eſſe, quando breui tempore
poſt confeſſionem contrahitur debitum cum alijs credito-
ribus, vel confeſſio fieret in ſumma magna, & nimium ex-
ceſſiua,vt in terminis tradit Alexand.conſil.86.lib.7.vbi di-
cit,aduertere debere aduocatum fraudem allegantis,vt de-
ducat,& probet,quòd habita ratione ad futuros creditores
ſaltem de proximo creatos bona confitentis non ſufficie-
bant,& quòd ita ſciebat verè,vel præſumptiuè,alioqui non
videtur ſatis eſſe probatum de fraude, & ſic licèt ſit in præ-
iudicium dictorum creditorum futurorum probat, & id,
quod dicitur,quod in fraudem creditorum nõ probat,pro-
cedit in creditoribus præteritis, qui erãt creditores ante il-
lam confeſſionem,contra quos indiſtinctè non probat di-
cta confeſſio, ita conſuluit Aymo Crauet. conſil.44.num.10
& quaſi per totum,& vltra ibi relatos videas Corn. in con-
ſil.120.col.2 verſi.& licèt ille tex.& conſ.183.col.2.lib.2.vo-
luit etiam Bald.in cap.quia veriſimile, col. 2. verſi.item dos
præſumitur, ext. de præſump. cum alijs allatis ad idem per
Tiraq.in d.tract.de vtroq. retract. titu. de retract. conuen.
fol. 323. num. 14. circa finem.

Tertiò limitatur,vt non vera ſit,ſi talis confeſſio adiuue-
14 tur aliquibus indicijs, vel coniecturis, † ex quibus veriſi-
militer coniectura poſſimus aſſequi,verè dictam dotem re-
cepiſſe, vt Bald.aſſeruit in l.vnica,C.de priuileg.dot.vbi po
nit vnam coniecturam,videlicet, quando vxor retenta fuit
penes maritum, & alimenta ei præſtita ſint, tamquam do-
tatę ei pręſtita fuerint,quia non eſt veriſimile,vt tamdiu in-
dotam habere voluiſſet,& ei alimenta exhibere, idem pla-
cuit Socin.conſi. 82. colum. 2.& conſilio 122.colum.4.poſt
med.lib.4.Dec.conſil.538.colum.3.circa med. & licèt idem
conſuluerit Crauet. conſilio 40. numero 4. tamen exem-
plum coniecturæ Bald. ei non videtur ſine dubitatione
tranſire,vt refert in tract.ſuo de antiquit. tempo.in 1.parte,
in verb. propoſitum noſtrum, numero 72. cuius ſententiæ
fuit etiam Bald. Nouell. in tract. de dot. in decima parte,
columna ſexta, limitatione quarta,& Gozadin. in conſilio
28. columna quarta, verſiculo fortius, & Socin.in leg.pri-
ma, columna antepenultima verſiculo ſecundum corolla-
rium. ff. ſoluto matrimonio, qui omnes dictum etiam ex-
emplum Bald.improbant & reijciunt, tamquam dubium,
& Socin. in dicta leg. prima ait, dictum Bald. vbi ſuprà,ve-
rum eſſe poſſe, quando fieret talis confeſſio ante contra-
ctum matrimonium, quod tamen nec approbat Crauet. in
dicto ſuo tracta. vbi ſupra. vbi ſe defendit, quòd ita etiam
ipſe conſuluerit dicto conſilio 40. dicens, ſe id feciſſe,quia
ibi in caſu ſuo concurrebant plures aliæ coniecturæ, licèt
leues,ex quibus veritas confeſſionis de dote recepta pluri-
mum minueretur,quod verò ait, ſi tantum illa coniectura
Bald. fuiſſet, non ita conſuluiſſet, tamen reſpondit Raph.
Cuma.conſili.31.incipien.teſtator in teſtamento, in primo
dubio, quem refert, & ſequitur Tiraquel.in l. ſi vnquam,
C.de reuocan.donation.in verb.donatione largitus,nume-
ro 101. verſiculo quibus adde, quòd ante illos conſuluit,
quòd ſi vir erat honeſtus,& dos veriſimilis, attenta condi-
tione vtriuſque,& conſuetudine, & vxor iuraret, videatur
ſufficere.

Primò extende hanc limitationem, vt procedat quoad
15 hoc,videlicet, † quòd talis dos confeſſata, & concurrente
coniectura habeat priuilegia veræ dotis, & ſic præferatur
alijs creditoribus,& alia illi competant,quæ ſunt de fauore
dotis, vt ex multis collectis à Tiraquell. colligere eſt in l. ſi
vnquam,C.de reuoc.don.verb.donatione largitus, nu.101.
16 Secundo extende,vt vera ſit† etiam ſi tendat in præiudi-
cium creditorum, vt Bald.tradidit in l.vnica.C. de priuileg.
dot.quẽ refert, & ſequitur Aymo Crauet.in dicto ſuo tra-
ctatu de antiquitate temporum,num.71.fol.28.vbi ad idem
affert Socin.conſi.82.col.2.& conſi.22.vol.3. atq; Dec. conſ.
536. col.3.verſ.ſed reſpondetur.

Quartò limitabis,ſi talis confeſſio pro parte probetur ve
17 ra,† namque & in totum præſumitur vera,& ſic quoad re-
liquum probat,vt Socin.conſuluit conſilio 82.columna ſe-
cunda, in princip.libro tertio iuxta notata per gloſſ. & Do-
ctor. in l.ſecunda, C. de non num.pecunia,argumento, ab
oppoſitis,ita refert, & in ſimili conſuluit Aymo Crauet.
conſilio 158.numero 6.& conſilio 198.numero 6.vbi in hæc
verba loquitur, quòd ſi libri, ſiue publici,ſiue priuati con-
18 tineant in ſe multas partitas, † ſi in aliquibus probent, & teſtatur
verè præſumitur, quòd etiam in alijs probent, & teſtatur
Paul.Caſtr.conſi.301.ad benè examinandum dubia, colum.
1. libro 1. quod idem dictum perpulchrè refert,& ſequitur
Iaſ.in repe.l. admonendi,col.48.verſ.5. principaliter limita,
ff. de iureiur.

Quintò

Quintò limita, vt non procedat, ſi confiteatur recepiſſe
19 ali quam ſummam modicam, † tunc enim probat talis con-
feſſio, nam ceſſat omnis ſuſpicio ob ſummæ modicitatem. l.
cum hi. §. modus. ff. de tranſact. cap. ſi quæſtionis. de ſimon.
ita conſuluit Crauet. dicto conſilio 49. nu. 8.

Sextò limitatur, ſi priuſquam maritus confeſſus fuerit
dictam receptionem, præceſſerunt capitula matrimonialia
20 promiſſionis dotis † etenim tunc nullo tempore poteſt op-
poni exceptio non numeratæ pecuniæ, l. in contractibus. §.
ſuper cæteris ſecuritatibus, C. de non numerata pecunia, &
ibi Cynus, & videas ea, quæ diximus in vndecima ſublimi-
tatione, ad extenſionem confeſſionis de recepto, quando
ſcilicet confeſſionem præceſſit promiſſio, ſecus ſi non præ
ceſſerint confeſſionem dicta capitula, quia ſi matrimoni-
21 um non durauit poſt confeſſionem vltra biennium, † tunc
debet opponi dicta exceptio intra annum poſt mortem ma
riti à die mortis eius. vt cautum eſt in context. in l. fin. & au-
then. quod locum, C. de dot. cau. non numer. ſi verò matri-
monium à tempore factæ confeſſionis durauit vltra duos
annos vſque ad decennium dummodo tranſactum ipſum
decennium non ſit, poteſt opponi dicta exceptio non nu-
meratæ dotis intra tres menſes à die ſolutionis matrimonij,
vt colligere eſt ex dicta auth. quod locum.

Septimam limitationem habes infrà in concluſione, dos per confeſsionem mariti.

CONCLVSIO 363.

ARGVMENTVM.

Confeſsio mariti dicentis ſe emiſſe rem de pecunia vxoris an, & quomodo probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio mariti dicentis, ſe emiſſe rem de pecunia vxoris ſuæ, ſi eſt veriſimilis, vt quia vxor aliunde habebat bona, probat etiam in præiudicium creditorum, maximè ſi aliquibus adminiculis iuuetur.*

2 *Confeſsio mariti de dote recepta non probat, quia præſumitur facta in fraudem.*

3 *Confeſsio facta à marito de dote recepta, ſi ſit vir honeſtus, & dos veriſimilis attenta conditione vtriuſque, & conſuetudine, videtur probare, maxime ſi vxor iuret.*

4 *Confeſsio viri, qui contraxit matrimonium cum aliqua muliere, & illam deſponſauit, probat tale matrimonium, ac ſi in faciem eccleſiæ contractum fuiſſet.*

5 *Filij nati ante confeſsionem matrimonij factam à viro dicuntur eſſe legitimi.*

6 *Confeſsioni coniugum de matrimonio non ſtatur in præiudicium alterius.*

7 *Confeſsio vxoris dicentis matrimonium fuiſſe conſumatum probat pro viro contra ipſam mulierem confitentem.*
Quod intellige vt ibi.

8 *Confeſsio coniugum non officit validitati, & conſiſtentiæ matrimonij, quando ſumus in claris, vel ſit lata ſententia ſuper eo, & tranſierit in rem iudicatam.*

9 *Confeſsio ab vxore facta conſtante matrimonio ad fauorem mariti iuncta cum aliquibus coniecturis probat, licet ſecus ſi de per ſe ſola, quia tunc non probat.*

Confeſsio mariti dicentis, ſe emiſſe rem de pecunia vxoris ſuæ,
1 † ſi talis confeſsio ſit veriſimilis, vt quia vxor aliunde habe-
bat bona, tunc talis confeſsio probat etiam in præiudicium
creditorum, vt auctor eſt Saly. in l. ſi mater, C. de contra-
hen. emptio. cui adhæret Craue. de antiquitate temporum
par. 1. §. propoſitum, num. 69. vbi in terminis ponit conclu-
ſionem hanc, & reſpondit Alexan. conſilio decimoocta-
uo, numero ſecundo, volumine tertio, Decius conſilio
463. & Tiraquell. eleganter ſcripſit in l. ſi vnquam, C. de re-
uocan. donation. verb. donatione largitus, nu. 100. in quo
loco iſtud procedere affirmat, ſi talis confeſsio aliquibus
adminiculis iuuetur, cui concinit, quod conſuluit Raphael
Cumanus, in conſilio trigeſimo primo, teſtator in teſtamen
2 to, in primo dubio, vbi voluit † quòd etſi confeſsio de dote
recepta facta à marito, non probet, quia præſumatur facta
in fraudem, vt latè infra in concluſione, donatio inter virũ,
& vxorem, tamen ſi maritus erat vir honeſtus, & dos veriſi-
3 milis, attenta conditione vtriuſque, & conſuetudine, † &
vxor iuraret, videretur probare, vt ibi per eum, quem ſequi
tur Tiraquel. loco proximè citato.

Amplia, vt etiam confeſsio viri, qui contraxit matrimo-
nium cum aliqua muliere, & illam deſponſauit, probet tale
4 matrimonium, † ac ſi in faciem eccleſiæ contractum fuiſ-
ſet, ita tradidit Abb. in capitu. ſecundo, in ſecundo notabili,
de clandeſtin. deſponſ. motus auctoritate illius context.
quo in loco etiam dicit, ex hoc Doctores velle filios ante
talem publicationem, & confeſsionem matrimonij natos,
5 † nihilominus legitimos eſſe, quod dicit eſſe obſeruatione
dignum, cui accedit Pariſ. conſilio 13. numero 15. volumine
ſecundo.

Intelligas tamen iſtud dictum, vt ſcilicet fides adhibea-
6 tur confeſsioni coniugum de matrimonio contracto, † non
procedere in præiudicium alterius, ita latè, & abundè proſe
quitur Roman. ſingul. 620. incipien. tu audiſti, l. finali, C. de
tranſaction.

Quemadmodum etiam confeſſio vxoris dicentis, matri-
7 monium fuiſſe conſumatum probat pro viro † contra ip-
ſam mulierem confitentem, vt voluit Bart. Socin. conſilio
223. numero tertio, volumine ſecundo, ad id teſtatur Hoſti-
en. in capitulo ad audientiam, de ſponſalibus, & in capitulo
veniens. de eo, qui cognou. conſang. vxor. & notat gloſſ. in
capitulo is ita, trigeſima diſtinctione, atque tradidere An-
tonius, & Abb. in capitulo duo pueri. de deſponſat. impub.
& latè Henric. Bohic. in capitulo continebatur, de deſponſ.
impub.

Quod intelligas, vt verum ſit, quando in dubio verſaba-
tur ſuper legitimitate matrimonij, & mulier ipſa inſtabat
pro validitate matrimonij, nam tunc confeſſio mulieris,
quæ pro matrimonio inſtabat, bene recipitur contra matri
monium, & idem dicendum eſt econtra de confeſſione vi-
ri, ſecus ſi pro matrimonio conſeruando ſimus in claris,
vt ſi lata ſuper eo fuerit ſententia, & tranſierit in rem iudi-
8 catam † quia confeſsio ipſorum coniugum non officiet va-
liditati, & conſiſtentiæ matrimonij, vt per latè adducta
videre eſt per Romanum conſilio 367. qui in terminis con-
ſuluit, & de hoc latius infrà in concluſione, matrimonium,
& concluſione, filiatio, diſſeremus.

Itidem confeſsio ab vxore facta conſtante matrimonio
9 ad fauorem mariti iuncta cum aliquibus coniecturis pro-
bat, † licèt ſecus ſi de per ſe ſola, quia tunc non probat, ita
Bald. qui ſuper iſto caſu in terminis conſuluit in conſi. 471.
per totum, libro quinto, atque doctè ſcripſit Tiraquell. in
l. ſi vnquam, C. de reuocan. donat. verbo donatione largi-
tus, num. 102. cum ibi allegatis.

CONCLVSIO 364.

ARGVMENTVM.

Confeſsio patris dicentis ſe recepiſſe pecuniam ab aliquo, & ipſe dicat ſe debitorem, an probet, & præiudicet legitimæ filiorum.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio patris dicentis ſe recepiſſe pecuniam ab aliquo, ſi ipſe dicat ſe debitorem, non probat, nec præiudicat legitimæ filiorum.*

Filij in legitima dicuntur quaſi creditores. ibi.
2 *Pater non poteſt priuare filium legitima, quia iure naturæ ei debita.*
3 *A lege prohibetur, ne pater præiudicet filio in legitima.*
Confeßioni fraudulentæ non ſtatur. ibi.
4 *Parentum affectus in liberos longè omnium maximus, nec tamen tollit ſuſpicionem fraudis, quæ ex ſola confeßione oritur.*
5 *Iuris præſumptio non eſt, patrem habere animum, & conſilium fraudandi liberos, eoſq; exterius in legitima poſtponendi.*
6 *Confeßio patris dicentis ſe recepiſſe pecuniam ab aliquo, & eſſe debitorem, etiam ſi ſit iurata, non probat.*
7 *Non præſumitur quempiam iureiurandum ſubeundo eſſe ſalutis æternæ immemorem*

1 Confeſsio patris dicentis ſe recepiſſe pecuniam ab aliquo, † & ipſe dicat ſe debitorem, non probat, nec præiudicat legitimæ filiorum, nam filij in legitima dicuntur quaſi creditores, vt reſpondit Vlpia. in l. Papinianus, aliàs Pomponius, ff. de inoff. teſtam. ad-
2 eò, vt pater non poſſit filium priuare eadem, † vtpotè quia iure naturæ debita, vt ſancitum eſt in capitulo Raynutius, c. Raynaldus. ext. de teſtam. item concluſionem probant Ioan. Andr. & Speculat. in additio. titu. de confeſſ. §. nunc videndum, verſiculo ſed numquid præſens, refert, & ſequitur Alexand. conſilio 18. in fine, volum. 4. & in conſilio 45. in fine, volumine 1. & vltimo loco idem voluit Herculan. tracta. de proban. negat. nume. 198. verſicu. 38. fallit, & ante eum latè tenet Tiraquel. in tract. de vtroque retract. §. 1. glo. 18. numer. 80. verſicu. & hanc partem, vbi more ſuo multa congeſſit.
3 Cuius rei ratio eſt, † quia id prohibetur à lege, ne ſcilicet pater præiudicet filio in legitima, & ideò non ſtatur huiuſmodi confeſſioni tamquàm fraudulentæ, ſicuti nec alias in caſibus prohibitis, vt colligere eſt ex reſponſo Scæuolæ in l. qui teſtamentum, ff. de probat. vt Tiraq. tradidit in d. tract. de vtroq; retrac. tit. de retract. cõſang. §. 1. d. gl. 18. f. 129. nu. 85. & in nu. 80. in fi. vbi ait hoc valde animaduertendum eſſe, cum ex notatis per eum in le. ſi vnquam. C. de reuocan. donat. appareat, longe omnium maximum eſſe parentum
4 affectum in liberos, † nec tamen is affectus tollit ſuſpiciones fraudis, quæ ex ſola confeſſione oritur. Vnde ipſemet Tiraquell. vbi ſuprà numero 87. non adhæret ſententiæ ſupradictæ Speculatoris, & aſſeclarum, nam, vt ipſe ait, quis vnquam crediderit patrem, niſi omnis naturæ expertẽ, ha-
5 bere animum, & conſilium fraudandi liberos † eoſque exterius in legitima poſtponendi, cõtra omnem iuris præſumptionem? l. cum auus. ff. de cond. & demon. & l. eum acutiſſimi. C. de fideicommiſſ. niſi quantitas rei, & qualitas perſonæ huic præſumptioni adſtipularetur, nam tunc ſi concurrit aliqua præſumptio fraudulenta, fatendum videtur, non ſtari debere tali confeſſioni, ad quod pertinent ea, quæ nos obſeruauimus ſupra in concluſione, confeſſio mariti de recept. dot. 2. limitat.
6 Ampliatur præterea, vt procedat etiam, † ſi talis confeſſio à patre fuerit iurata, vt Specul. aſſeruit vbi ſuprà, & aſſeclæ ſuprà allegat. inter quos eſt Bart. in l. cum quis decedens, §. codicillis, columna prima, verſiculo præterea teſtator, & ibi quoque Albe. circa med. ff. de leg. 3. & apertiſſimè Ant. in c. 1. columna ſecunda, vbi etiam Abba. columna fi. in princ. de re iudi. & multos alios idem tenentes collegit Tiraquel. vbi ſup. titu. de retract. lignag. gl. 18. numero 80. qui tamen numero 87. id non approbat ſimpliciter, niſi, vt etiam ſupra dixit, concurrat aliqua præſumptio, vel coniectura fraudis legitimæ ex qualitate, & quantitate rei, & ex qualitate perſonæ, vt ſuprà dixi, & præcipuè ſi interuenerit iuramentum, idem multo magis reprobaret tale di-
7 ctum Speculat. † nã non præſumitur quempiam iureiurandum ſubeundo eſſe ſalutis æternæ immemorem, vt tradidere Imper. Theo. & Valent. in l. fin. C. ad le. Iul. repetund. & in ſimili Alexan. ait d. conſilio 18. numero quinto, volumine tertio.

CONCLVSIO 365.

ARGVMENTVM.

Confeßio facta à patre confitente ſe habuiſſe pecuniam à filio ſuo tamquam ad eum pertinentem, an probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta à patre confitente ſe habuiſſe pecuniam à filio ſuo tamquam ad eum pertinentem, quare non probet.*
Donatio inter patrem, & filium prohibita. ibi.
2 *Confeßio inter perſonas prohibitas donare, vt ſuſpecta de fraude, non valet, nec probat.*
3 *Confeßio patris dicentis habuiſſe pecuniam à filio ſuo tamquàm ad eum pertinentem etiam iurata non probat.*
4 *Confeßio in omnibus caſibus, in quibus poteſt cadere ſuſpicio fraudis, nihil probat, nec operatur.*
5 *Confeßio patris dicentis habuiſſe pecuniam à filio ſuo tamquam ad eum pertinentem probat, & ei ſtandum eſt, ſi veroſimiliter filius in aliquo exercitio edoctus potuerit ſua induſtria illam pecuniam comparare.*
6 *Idem dicitur de confeßione facta à patre de receptione pecuniæ à filio ſpurio.*
7 *Confeßio patris etiam extra iudicium filio præſente, & confeßio filij facta patre præſente probat filiationem.*

1 Confeſsio facta à patre confitente, ſe habuiſſe pecuniam à filio ſuo, † tamquam ad eum pertinentem, non probat, ſuſpicionis enim fraude laborat, & quod non ſit vera, ſed potius præſumatur voluiſſe donare. Quocirca cum donatio inter patrem, & filium prohibita ſit, vt reſcripſere Impp. Valerian. & Galie. in l. 2. C. de inoff. donat. & ſciuit Imp. Iuſtinia. in l. donationes, quas parentes. C. de donat. int. vir. & vxor. ideò talis confeſſio inter perſonas prohibitas donare, vt ſuſpecta de fraude, nõ valet
2 ** † nec probat, vt cauit Scæuola in §. Titia, ff. de leg. 3. & hanc eſſe magis ** cõmunem opinionem atteſtatur Alex. in conſ. 18. nu. 1. vol. 3. cui conueniunt, quæ not. in d. l. per diuerſas. & l. ab Anaſtaſio. C. mand. & l. qui teſtamentũ. ff. de probat. & in d. l. cum quis decedens. §. Titia. ff. de le. 3. cum multis collectis per Tiraq. in repetit. le. ſi vnquam, in verb. donatione largitus, nu. 77. C. de reuoc. donat.
Primò ampliabis, vt procedat, etiam ſi huiuſmodi con-
3 feſſio iurata ſit † cum nec etiam probet. Bart. auctoritate in d. l. cum quis decedens. §. Titia. & in l. Aurelius. §. fin. ff. de liber. lega. atque tradidere Petr. & Cy. in l. 1. ad fin. C. de ſacroſan. eccleſ. reſpondit etiam Alexan. d. conſil. 18. nume. 1. volum. 3.
Secundò ampliare poteris, vt quod dictum eſt de confeſſione facta à patre filio, vt ſcilicet non valeat propter fraudis ſuſpicionem, habeat etiam locum generaliter in omni-
4 bus caſibus, † in quibus poteſt cadere ſuſpicio fraudis, nam tunc talis confeſſio nihil probat, nec operatur, ita aiunt Sal. & Caſtr. in d. l. per diuerſas. & Raph. Cu. cõſ. 68. col. 3. quos refert, & ſequitur Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gl. 18. nu. 85.
Porrò limitabis, ſi talis confeſſio ſit veriſimilis, veluti ſi filij ita erant aliquo artificio edocti, vt ſatis veroſimiliter po-
5 tuiſſent ſua induſtria illã pecuniam comparare, † nam tunc probat talis confeſſio, & ei ſtandum eſt, vt Craue. docuit in tract. de antiq. tẽpor. in 1. parte, §. ꝑpoſitum noſtrum. f. 27. num. 70. teſtatur Ang. in conſ. 341. pater emit. in 1. dubio. & Dec. conſ. 96. col. 2. ver. nec obſtat, quod talis confeſſio, cũ alijs per eum ad hoc allegatis, addo Iaſ. in conſ. 189. circa legitimationem, col. vlt. poſt prin. li. 2. Dec. in le. ſi donatione, col. 6. ver. vlterius adde duas, C. de collatio. & vlti. loco Tiraq. in l. ſi vnquam, C. de reuoc. donat. verb. donatione largitus, num. 100. cum alijs ibi allegatis.
6 Extendas velim dictam limitationem, † vt procedat in confeſsione facta à patre de receptione pecuniæ à filio ſpurio,

rio, quia ſi eſt veriſimilis probat, vt Alex. conſultus reſpondit in d.conſ.18.num.2.volum.3.cuius dictum refert, & pro ſingulari ſequit Iaſ.in l.ſi is qui. col. vlt. ff. de vulg. & pupil. & idem affert, & ſequitur Tiraq.vbi ſup.d.verbo, donatione largitus.nu.100.circa finem.

Confeſſio patris etiam extra iudicium filio præſente, † &
7 econtrà confeſſio filij facta patre præſente probat filiationem, vt Pariſ.conſil.10.num.45.vol.2.adducit ad idem Pau. de Caſt.conſ.175.ſuper 1.colu.3.verſic. ſed ſi maritus.ſed de hoc conſulas in concluſione, filiatio.

CONCLVSIO 366.

ARGVMENTVM.

Confeſſioni matris an credatur in præiudicium filij, ſi dicat, illum eſſe ex adulterio natum.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſioni matris non creditur in præiudicium filij, ſi dicat, illum eſſe ex adulterio natum.*

2 *Filius præſumitur natus ex marito etiam ſi conſtet de vxoris adulterio.*

3 *In his, quæ dependent ex animo alicuius, ſtatur dicto eius, ſed non quando contra eum eſt præſumptio iuris.*

4 *Veritas dilucida iſtius concluſionis, an ſcilicet confeſſioni matris credatur in præiudicium filij, ſi dicat, illum eſſe ex adulterio natum, habetur remiſſiuè ad duas concluſiones de filiatione.*

1 Confeſſioni matris non creditur in præiudicium filij † ſi dicat illum eſſe ex adulterio natum, vt apertè reſpondit Scæuola in l. Imperatores, in fi. ff. de probatio. vbi hoc apertiſſimè habetur, cui adhæret Rui.conſil.81.num.17.vol.3.

2 Ratio eſt, quia præſumitur natus ex marito † etiam ſi conſtaret de vxoris adulterio, l. miles. §. defuncto. de adulter.& ibi notat Barto.& ſicut dicitur, quòd quamuis in his, quæ pendent ab animo alicuius, ſtetur dicto eius, vt obſer-
3 uatum eſt in §.aliæ.Inſtit.de actio.tamen hoc fallit, † quando contra eum eſt præſumptio iuris, ſecundùm Innocen.& Ioan Andr. in capitulo ſecundo, de conſtitu. & docuit Barto. in l.inter omnes, §.rectè.de furt.& in l.ſecunda, §. ſi à pupillo, ff. pro emptor. & plenè fuit animaduerſum in capitulo ſignificaſti, de homicid. Verùm plenius de hac materia dicetur infrà in concluſione, Filiatio per cohabitationem, prima ampliatione, & in concluſione, Filiatio per tracta-
4 tum, prima ampliatione † in quibus locis dilucida remanet veritas iſtius concluſionis.

CONCLVSIO 367.

ARGVMENTVM.

Confeſſio Prælati ſiue in iudicio, vel extra, aut in alio actu facta in præiudicium eccleſiæ, an probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio prælati, ſiue in iudicio, vel extra, aut in alio actu facta in præiudicium eccleſiæ nihil probat.*
Contrarium ſub num.2.

2 *Confeſſioni ſtatur, cum præiudicat tantum confitenti, & non alteri.*

3 *Confeſſio Prælati præiudicat eccleſiæ in illis caſibus, in quibus eſt legitimus eccleſiæ adminiſtrator, in alijs verò non.*
Et in quibus caſibus dicatur legitimus adminiſtrator, vide ibi remiſſiuè.

4 *Confeſſio Prælati quando habet præſumptionem iuris pro ſe probat.*
Confeſſioni Prælati dicentis, quòd eccleſia non ſit ſibi ſubiecta, ſtatur. ibi.

5 *Confeſſio Prælati facta cum capitulo ſimul probat, & eccleſiæ præiudicat.*

6 *Confeſſio Prælati habentis mandatum à capitulo probat & præiudicat eccleſiæ.*

7 *Confeſſio Prælati ſi tendit ad liberandum aliquem, & conſiſtit in facto proprio, probat, & pro veritate habetur in præiudicium eccleſiæ abſque conſenſu capituli.*

8 *Confeſſio Prælati ſi tendit ad obligandum, & voluntariè fuit facta, non probat, nec nocet.*

9 *Confeſſio Prælati probat, ſi non infert præiudicium in bonis immobilibus eccleſiæ.*

10 *Confeſſio ſolius Prælati probat in præiudicium eccleſiæ, ſi ipſa eccleſia, & ipſe Prælatus non habet capitulum.*

11 *Filius familias regulariter abſque licentia patris in iudicio eſſe non poteſt, ſed patre non exiſtente, per ſe habilis eſt, vt iudicium experiatur.*

12 *Mulieres ex ſtatuto contrahere non poſſunt ſine conſenſu proximorum ſuorum, ſed ſtatuto non obſtante ipſæ contrahunt.*

13 *Confeſſio Prælati, vel Abbatis probat, ſi habet in ſe aliquam veriſimilitudinem, vel cum ea concurrat aliqua coniectura.*

14 *Confeſſio Prælati confitentis pecuniam in eccleſiæ vtilitatem conuerſam fuiſſe probat, ſi concurrant cum ea aliquæ coniecturæ.*

15 *Confeſſio Prælati probat, ſi agitur de iure acquirendo eccleſiæ.*

16 *Confeſſio Prælati ſi concernit dignitatem ipſius, reſpectu vitæ ſuæ probat, & nocet eccleſiæ.*

17 *Prælatus ſi confitetur, vt teſtis probat, & eccleſiæ præiudicat ſaltem ſemiplenè.*

18 *Prælatus ſi confitetur in cauſa bonorum deſcriptorum à capitulo probat.*

19 *Confeſſio Prælati ſi læſerit eccleſiam, datur reſtitutio in integrum ſucceſſori, docto prius de læſione.*

20 *Confeſſio Prælati habentis conuentum in materia ardua etiam in bonis deſcriptis à capitulo, non probat, nec nocet.*
Prælatus in facto arduo non poteſt eſſe ſolus in iudicio, nec confiteri. ibi.

21 *Confeſſio Prælati in non arduis proculdubio probat, & valet.*

22 *Confeſſio Prælati in cauſis, in quibus eſt legitimus adminiſtrator eccleſiæ ſuæ in agendo, quomodo probet, & præiudicet eccleſiæ.*

23 *Prælatus ſi confitetur vt procurator conſtitutus ab eccleſia probat, & præiudicat.*

24 *Eccleſia ſi læſa eſt ex confeſſione Prælati, & capituli dabitur ei reſtitutio in integrum aduerſus confeſſionem.*

1 Confeſſio Prælati, ſiue in iudicio, vel extra, † vt in alio actu facta in præiudicium eccleſiæ nihil probat, ſic me docuit Aymo Crauet. in tract. de antiquita. tempor.in prima parte, verb. Propoſitum noſtrum, fol.27.num.68. teſtatur ad hoc Anchara.conſilio 30. viſo diligenter, & Socin.conſilio 23.colum.3.vbi in pulchro caſu idem conſuluit, adde ad idem Romanum conſilio 489.
* vbi ait, ita * communiter omnes ſenſere numero primo, ad id reſpondit Bald. conſilio 227. numero primo, & ſecundo, volumine primo.gloſſ.& Doctores canoniſtæ vnanimes tradidere in capitulo fina. de præſcript. & meminit Bartho. Soci. in conſilio decimoquinto, numero ſecundo, volumine primo, ita etiam decidit Franciſ. Mar. deciſio. Delphin. 1128. numero ſecundo, prima part. & ratio eſt, quia
2 ſtatur confeſſioni, cum præiudicet tantum confitenti, † & non alteri, vt ſancitum eſt varijs in locis, vt in authen. de æquali. dot. §. primum quidem illud ſancimus, & in authen. quod obtinet, C. de probatio. & leg. ſi quis poſthac, C. de bon.proſcri.cum alijs allatis à Paulo Caſtrenſ. conſilio 337. primò quæritur, numero 9. volumine primo, & conſulas ad hoc Bartho.Socin.conſilio 15. incipien. viſis numero tertio, volumi. primo, & latè per Matthæ. ab Afflict. deciſio. 168. numero 4.& videas ibi Doct. per eum relatos, quod etiam placuit conſultiſſimo Iacob. Menoch.conſilio 50. numero 55.& in tract.de recuper.poſſeſſ. remed. nono, nume. 106.cum ſequent.

In contrariam ſententiam decidendo deſcendere Domi-
ni Rot.deciſion.466.confeſſio Prælati, in nou.& Bellamer.
deciſ. 696. confeſſio Prælati, conſulas ad hoc Philipp.Fran.
in c. non eſt, de conſuetudine, lib. 6. diſtinguendo ſcilicet
3 † vt præiudicet in illis caſibus, in quibus eſt legitimus admi-
niſtrator eccleſiæ Prælatus, in alijs verò neutiquam, & in
quibus caſibus dicatur legitimus adminiſtrator, videas ibi-
dem per te, & inſpicias ea, quæ diximus in 7. limitatione ad
concluſionem de confeſſione facta præſente parte, & præ-
dictam Rot. opinionem amplia, vt etiam procedat, quando
talis Prælati confeſſio fuiſſet facta ſine conſenſu capituli, vt
ibi in dictis deciſ.

Primò limita, ſi talis confeſſio habeat præſumptionem
4 iuris pro ſe † quia tunc probat, vt Abb. aſſeruit in c. ſi dili-
genti, in 4. notab. per illum text. de præſcript. vbi ait, fidem
eſſe adhibendam confeſſioni Prælati dicentis, eccleſiam nō
eſſe ſibi ſubiectam, quia præſumptio iuris erat pro tali con-
feſſione, cum tota iuriſdictio, in qua erat dicta eccleſia, per-
tineret ad eccleſiā Beati Petri, & ita refert, & ſequitur Cra-
uet. vbi ſuprà verbo Propoſitum noſtrum, nume. 73. vbi re-
ſpondet ad argum. Croti contra Abba. ſentientis in l. re cō-
iuncti. in fin. ff. de leg. 3. & dicetur infrà in 6. limita.

Secundò limitatur, ſi talis confeſſio Prælati facta fuerit
5 cum capitulo ſimul, † tunc enim probat, & eccleſiæ præiu-
dicat, vt reſpondit Dec. conſi. 474. num. 5. vbi ad hoc refert
notata per glo. in l. certum. §. ſed an ipſos. in verſi. non ſuffi-
cere, ff. de confeſſ. & idem voluit glo. in cap. dudum, el 2. de
* elect. in verb. veritate, & idem Dec. protulit in c. reprehen-
ſibilis, ext. de appellat. nume. 10. vbi atteſtatur de hoc eſſe*
communem opinionem, idem cauit Dec. conſil. 42. num. 1.
& idem Bald. cauit conſ. 127. volu. 1. atq; Caſtren. conſi. 337.
primò quæritur. nu. 20. vol. 1.

Extende, vt procedat etiam ſine capitulo, ſi Prælatus ha-
6 beat mandatum à capitulo, † nam tali caſu probat, & præ-
iudicat eccleſiæ, vt deciſum fuit à Matthæ. ab Afflict. in de-
ciſio. 245. num. 11. cum ibi allegatis, & ait Feli. in cap. fi. cum
multis ibi allegatis nu. 11. extr. de præſcriptio. licèt, vt ſuprà
dixi, ſit de mente DD. de Rot. vt etiam talis confeſſio prężiu-
dicet eccleſiæ, ſi Prælatus confeſſus fuerit, & ageret ſine
conſenſu capituli.

Tertiò limitatur, ſi huiuſmodi confeſſio Prælati tendat
ad liberandum aliquem, & conſiſtat in facto proprio, velu-
ti ſi confiteatur ſibi ſolutum fuiſſe, per quod liberantur de-
7 bitores, † nam hoc caſu talis confeſſio in præiudicium eccle
ſiæ abſq; conſenſu cap. probat, & pro veritate habetur, vt
ex allegatis patet per Caſtrenſ. conſil. 34. nu. 2. incipien. ego
Paulus, vol. 1. vbi tamen ait, ſecus eſſe, ſi tendat ad obligan-
8 dum, & voluntariè fuerit facta à Prælato, † quia tunc non
probat, nec nocet eccleſiæ, & hoc caſu ait, habere locum
notata in d. §. ſed an ipſos. in glo. cum alijs allegatis, hoc di-
ctum Caſtr. refert, & ſequitur Dec. in conſi. 474. num. 5. ad-
de Feli. in cap. fi. de præſcript. num. 10. vbi ad idem affert Do
min. in cap. Conſtantinopolitana. 22. diſtinct. vbi latè Butr.
& Imol. in capitu. primo, de depoſ. & ad hoc ſpectat, quod
diximus in ſecunda ſublimitatione ad ſextam limitationem
conclu. de confeſſione facta prę́ſente parte.

9 Quartò limitatur † ſi ex tali confeſſione non inferatur
præiudicium in bonis immobilibus eccleſię, quia tunc pro-
bat, vt Dec. placuit in d. conſil. 474. vbi teſtatur idem dicen-
tem Abb. in c. fi. col. penul. ext. de præſcript.

Quintò limitatur, ſi ipſa eccleſia, & ipſe Prælatus non
10 habeat capitulum, † etenim tunc confeſſio ſolius dicti Præ-
lati probat in præiudicium eccleſiæ, vt ſcripſit Abba. in d. c.
dilectus. de capell. monacho. quem refert, & ſequitur Dec.
in dicto conſi. 474. nume. 7. adde Roman. in terminis idem
ſentientem in conſi. 36. viſa diſceptatione, vbi refert text. de
hoc in clementina 1. de reb. eccleſ. non alienan. & adducit
11 exemplum de filiofam. † qui licèt regulariter abſque licen-
tia patris in iudicio eſſe non poſſit, l. cum non ſolùm. §. ne-
ceſſitatem, C. de bon. quæ liber. attamen patre non exiſten-
te, per ſe habilis eſt, vt iudicium experiretur, vt cauit I. C. in
leg. ſi longius, §. ſi filius. ff. ſi cert. petat. l. famulæ maritum,
ff. de procurator. & ad idem per ſimilitudinem prætereà
12 adducit quod videmus, licèt ſtatuto caueatur, † vt mulie-
res contrahere non poſſint ſine conſenſu proximorum ſuo-
rum, illis tamen non extantibus ipſa ex ſe contrahet, vt Bar-
to. docuit in l. ſi cum dotem, §. eo autem, ff. ſolut. matrimo.
per illum text. cui accedit Bal. in l. tranſactione, C. de tranſ-
action. cum alijs adductis per Roman. vbi ſuprà, vbi tamen
ait quòd hoc caſu tutius eſſet, ſi iudex interponeret decre-
tum ſuum.

13 Sextò limitatur, † ſi talis confeſſio Prælati, vel Abbatis
haberet in ſe aliquam veriſimilitudinem, vel cum ea con-
curreret aliquā coniectura, vt dixit Crauet. in d. tract. de an-
tiquit. temp. part. 1. verſic. propoſitum noſtrum, fol. 27. nu-
mer. 69. & idem voluit Tiraq. in l. ſi vnquam, C. de reuoc.
donat. in verb. donatione largitus, num. 102. vbi ait, quòd ſi
Prælatus confiteatur pecuniam eccleſiæ conuerſam fuiſſe
14 in vtilitatem eccleſiæ, † quòd huiuſmodi confeſſio probat,
ſi concurrant cum ea confeſſione aliquæ cōiecturæ, vt quia
monachi antè nihil habebant frumenti, & erant nudi, nunc
autem conſtat, ipſos vixiſſe ex frumento, atque etiam eſſe
veſtitos, arg. l. vlt. C. de alimen. pupill. præſtan. nam licèt id
aliunde procedere potuiſſet, tamen non præſumitur, vt l. ſi
ventri. §. vlti. ff. de priuileg. creditor. cum alijs allegatis per
Tiraquell. vbi ſupra, & de hoc videas Felin. in c. fin. de præ-
ſumpt. nu. 11. atq; Bar. Soc. conſi. 15. nu. 2. vol. 1.

Septimò limitabis, ſi agatur de iure acquirendo eccleſię,
15 & non acquiſito, † tali enim caſu probat, vt aſſeuerauit Do-
mi. in d. c. Conſtantinopolitana. 22. diſtinctione, quem re-
fert Felin. in dicto capitulo finali, de præſcription. numero
vndecimo, vbi ad idem adducit gloſſ. in regu. delictum. de
regulis iuris in ſexto, & in capitulo conſuetudo, §. is autem,
decimaſexta quæſtione 7. quod etiam animaduertit Innoc.
in capitulo fraternitatem, de donation.

Octauò limitatur, ſi huiuſmodi confeſſio reſpiciat digni-
16 tatem ipſius Prælati, † ratione namque vitæ ſuæ probat, &
nocet eccleſiæ, vt per Felin. proditum eſt vbi ſuprà in dicto
capitulo fina. vbi affert capitulum cum veniſſent. & ibi Do-
ctores, de inſtitu.

Nonò limitatur, ſi prælatus confiteatur vt teſtis, quia p-
17 bat † & eccleſiæ præiudicat ſaltem ſemiplenè, ſic me docuit
gl. in c. dudum, il 2. de elect. & Fel. vbi ſuprà in d. c. fi.
18 Decimò limitatur, ſi confiteatur in cauſa bonorum † de-
ſcriptorum à capitulo, vt Domin. tradidit in d. c. conſtanti-
nopolitana. & Fel. vbi ſuprà.

Primò ſublimitabis, vt tali caſu detur reſtitutio in inte-
19 grum ſucceſſori, † docto prius de læſione, iuxta ſententi-
am Domin. & Felin. vbi ſuprà, per c. primum. de reſtit. in in-
teg. lib. 6.

Secundò ſublimitare poteris, ſi ſolus Prælatus habens
20 conuentum in materia ardua confiteretur: † talis nempe
confeſſio etiam in bonis deſcriptis à capitulo non probat,
nec nocet, quia ſicuti Prælatus in facto arduo non poteſt
eſſe ſolus in iudicio, ergo nec confiteri, vt Abb. ait d. c. fi. de
præſcript. & ibi Felin. d. num. 11. & idem Abb. in c. edocerſ.
21 colu. 4. de reſcript. ſecus verò in non arduis, † quia hoc caſu
procul dubio probat, & valet, vt decidit Egid. Bellam. deciſ.
696. verſi. ſed nihilominus.

Vndecimò limita in cauſis, in quib. Prælatus eſt legitimus
22 adminiſtrator eccleſiæ ſuæ in agendo, † tunc enim confeſ-
ſio illius probat, & præiudicat eccleſiæ, eo quo probat mo-
do, & præiudicat confeſſio adminiſtratoris alterius legiti-
ma, videlicet ſi ſit facta in iudicio, & per modum iuriſdi-
ctionis contentioſæ abſq; colluſione, & fraude, ita diremit
Egid. Bellamer. d. deciſ. 696. cum allegatis, & deciſ. 466.
in nouis, & ſuprà in princ. concluſionis in contrario di-
ctum eſt.

Duodecimò limites velim, ſi talis Prę́latus confiteatur, vt
23 procurator conſtitutus ab ipſa eccleſia, † quia probat, &
præiudicat, per l. non ſolùm. de procurat. & l. certum. §. ſed
an ipſos. ff. de confeſſ. cum alijs allatis à Roman. conſil. 389.

num.

* num.2.vbi atteſtatur,ita * omnes ſcribentes nemine exclu-
ſo concludere,& ſuprà dictum eſt in extenſione ad ſecundã
limitationem huius noſtræ concluſionis.

Sublimitantur omnes ſupradictæ concluſiones & limi-
24 tationes,† vt ſi ex tali confeſſione facta etiam per Prælatũ,
& capitulum,eccleſia ſit læſa, danda ſit ei eccleſiæ reſtitu-
tio in integrum aduerſus confeſſionem, vt Paul.Caſtren.
õptimè & egregiè cauit in conſi.34. volum.3. num.3. incip.
ego Paulus &c.puto iuris eſſe,cui adhæret Angel.conſi.241.
quia omne datum optimum.colu.4. quem refert, & ſequi-
tur Fel.vbi ſuprà,in dicto cap.fi.de præſcr. numero. 11.

CONCLVSIO 368.

ARGVMENTVM.

Confeßio facta in precibus an probet contra confitentem.

SVMMARIVM.

1 Confeßio facta in precibus probat contra confitentem.
2 Confeßio in precibus facta, etiam ſi reſcriptum ſit reprobatum, & ſubreptitium,probat contra confitentem.
3 Confeßio facta in precibus probat, etiam ſi contra reſcriptum fuerit prolata ſententia.
4 Verba narratiua in libello probant contra libellantem poſt litem conteſtatam ſuper ipſo libello producto, & non ante.
5 Qui reſpondet confitendo libellum, videtur fateri omnia in libello contenta, & in omnibus ſibi præiudicat.
6 Confeßio facta in libello poſt litem conteſtatam non poteſt reuocari.
Litis conteſtatio habet vim quaſi contractus. ibi.
7 Confeßio in libello facta per verba diſpoſitiua, non poteſt reuocari,niſi probato errore, ſecus ſi ſint verba ſimpliciter narratiua,ſeu enunciatiua.
8 Confeßioni rei in ſuis exceptionibus ſtatur in eius præiudicium.
9 Quilibet producens ſcripturas, cenſetur fateri omnia quæ in ipſis continentur.
10 Verba narratiua in ſcripturis poſita reuocari poſſunt.
11 Verba libelli enunciatiua ſi non plenam faciunt,tamen ſemiplenam probationem inducunt.
12 Confeßio in precibus,vel in libello facta poteſt reuocari, quotieſcunque non fuerit à parte acceptata.
13 Confeßio in libello facta reuocari poteſt,quando tractatur de damno euitando.
14 Confeßio emanata in capitulis productis per partem in iudicio non afficit producentem, nec illi confeßioni ſtatur in eius præiudicium.
15 Confeßio in poſitionibus facta etiam iurata,ſi doctum fuerit de errore, reuocari poteſt.
16 Confeßio facta in poſitionibus probat contra confitentem, & facta in articulis non præiudicat articulanti.
17 Confeßio in libello,vel poſitionibus facta non afficit confitentem ad effectum,vt ipſe incidat in periurium.
18 Narrans in precibus verba partis contrariæ, non videtur illa fateri.
19 Libellus ſi impugnatus eſt per aduerſarium,non poteſt amplius in eo ſe fundare.
20 Libellus ſi eſſet ſcriptus manu confitentis, probaret, aliàs ſecus. Contrarium ibi.
21 Porrigens preces Principi cenſetur fateri omnia in ipſis contenta.
22 Producens libellum,vel ſupplicationem cum proteſtatione, quòd de eo vult iuuari in parte, & partibus,probat.
23 Confeßio facta non debet extendi de vno caſu ad alium.
24 Confeßio in precibus facta probat tantummodo illud quod eſt neceſſarium ad illum actum, & non vlterius.
25 Confeßio facta in precibus etiam ſi probet contra confitentem, poteſt tamen prætextu erroris corrigi, & emendari.
26 Confeßio etiam deliberata prætextu erroris poteſt reuocari.

1 Confeſſio facta in precibus † probat contra
confitentem, ita colligitur ex reſcri-
pto Impp.Diocletia. & Maximia.in l.cum precum.& ibi no
tat Bald.& Salicet.C.de lib.cau.cõfeſſionem factam in ſup-
plicatione Principi porrectam probare contra ipſum con-
fitentem,& ita late tradit Dec.conſi.534.ſub num.4. verſic.
nam verba ſupplicantis,ad quod probandum affert le. 2. C.
de inſtitu. & ſubſtitu.& idem obſeruat Oldr.in conſil.292.
an negatio.Cuman.etiam in conſil.73.ſine diſpoſitione, at-
que Imo.conſilio 127. in caſu præmiſſo.circa fi.qui adhæret
Abb.in c.examinata in 3.notab.in fin.de iudic.cum ſimilib.
& Dec.in d.l.2.C.de inſtit.& ſubſtit.

2 Primò ampliabis,vt hæc concluſio procedat, † etiam ſi
reſcriptum ſit reprobatum, vt tradidere Abb.& Fel.in c.ex-
aminata,col.2.num.2.de iudi.& hoc probauit Imo.in ca. o-
lim.de decim.atque Imo.in c.cum venerabilis, de exceptio.
Bart. etiam confirmauit in l. certum.§.ſi quis abſente. ff. de
confeſſ.

Secundò ampliare poteris,etiam ſi reſcriptum ſit ſubre-
ptitium,vt conſuluit Caſſan.conſil.46.num.8.qui refert, &
ſequitur Ioan.And.& Canoniſtas ita tenentes in c.cum in
poſitionibus. de iureiuran.in 6. quem ſequitur Panor.in cõ
ſil.38. in 2. volum. incip. in quæſt. quæ ad præſens vertitur,
quibus adſtipulatur Fel. in ca.capitulum, in pen. col. ex. de
reſcript.nec ab his receſſit Iaſ.in l.2.C.de inſtit. & ſubſtit. &
in l.edita.col.3.C.de eden.& in §. ſi minus,in 2.col.Inſtit. de
actio.

Contrarium voluit Aret.in l.1. §. ſi quis ſimpliciter, col.
fi. ff.de verb.oblig.Philipp.Franc.in cap.fi. col. fin. de iure-
iuran.in 6.

Tertiò amplies velim,hoc habere locum, etiamſi contra
3 illud reſcriptum † fuiſſet prolata ſententia, iuxta ſententi-
am Ioan.And.in c.cum in poſitionibus, de iureiur. in 6. ſub
num.3. & ibi Franc.col.9. quod idem eſt,ſi verba ſint enun-
ciatiuá,ſine narratiua; ſi credimus Soci.conſil. 41. col.pen.
vol.1.Maria.Soci. etiam tradidit in c.fi.col.24.de libell. ob-
lat.& deciſum fuit in deciſ.Neapolit. 71.in nou.

Quartò amplia,idem eſſe in libello, quia verba etiam nar
4 ratiua † probant contra libellantem,vt videre eſt ex reſcri-
pto Imp.Anton.in l.2.& ibi Bart. Alex. & Iaſ. C.de inſtit.&
ſubſtitut.atque Iaſ.in §.ſi minus,Inſtit.de actio. col. 2.quod
procedit, vt probet etiam parte abſente, vt auctor eſt mihi
Bart.in l.certum,§.ſi quis abſente. ff. de confeſſ.quod aſſe-
ruere Abb.& alij in c.fi.eo. tit. Imo.in ca.ſi cautio. col. 3. de
fide inſtrum.& de hoc videas,quæ latiſſimè diximus in 3. li-
mitatione ad concluſionem de confeſſione facta abſente
parte,vbi hoc,ſed incidenter, pertractauimus.

Intellige tamen prædictam ampliationem, vt procedat
poſt litem conteſtatam ſuper illo libello producto, & non
ante,ſic conſulendo ſenſit Soci.in conſil.244.colu.pen. Iaſ.
profitendo ſcripſit in d.§.ſi minus,col.2.Inſtitu.de actio. aſ-
ſeruit Dec.in l.edita. col. 2. C. de eden.reſpondendo voluit
Socin.conſi.41.col.penul.vol.1.& cauit Alex.conſil. 71. col.
1. volum. 3.

5 Primò amplia prædictam iſtam ampliationem, † vt ille
videatur fateri omnia contenta in libello,& in omnibus ſi-
bi præiudicet, qui reſpondet confitendo libellũ, vt aſſeue-
rauit Maria. Soc. in c.1.col. 32. in 16. quæſt. de lit. conteſt.

Secundò amplia iſtam ampliationem, quia poſt litem
6 conteſtatam confeſſio facta in libello † non poteſt reuoca-
ri,nam litis conteſtatio habet vim quaſi contractus, prout
voluit Vlpian.in l.3.§. idem ſcribit.ff.de pecul.& tradit Feli.
in c.2.col.10.de libell.oblat.& tenet Iaſ. in dicto §. ſi minus,
Inſtit. de actio.

Tertiò ampliabis; etenim ſi verba appoſita in libello ſint
7 diſpoſitiua, † confeſſio non poſſet reuocari: niſi probato
errore,ſecus ſi eſſent verba ſimpliciter narratiua,ſeu enun-
ciatiua,ſicuti vno ore aſſeruere glo. Bart. & alij in l.errror.
per illum text.C.de iur.& fact.ignor.& tradit Feli.in d. ca.2.
col.10.de libell.oblat.num. 4.& ad hoc contex. eſt vnicus
habitus in l.qui familiæ.cum glo.ff.familiæ erciſc.

Quartò amplia concluſionem principaliter, vt idem ſit
8 in reo; † qui ſi aliquid fateatur in ſuis exceptionibus, ſtatur
illis in eius præiudicium, vt percipere poſſumus ex reſcri-
to Impp. Archad. & Honor. in l. 1. C. de his qui potentio.
nomi. & ibi notant Bart. & alij, & idem Bart. in leg. 2. §. ſi
quis abſente. in fi. ff. de confeſſ. Roma. etiam in conſilio 59.
in vltimo dubio, poſt numer. 9. & in conſilio 70. poſt nu-
mer. 10. & conſil. 235. numero 9. in 7. dubio. atque Barba.
conſilio 3. columna penul. volum. 2. Quod quidem poſtre-
mum ſic eſt intelligendum, vt verum ſit, ſi reus expreſsè fa-
* teatur in exceptionibus, tunc enim dicta in eis cõtra ipſum
probant, ſecus ſi tacitè, nam tunc non probant: quod *
communiter à ſcribentibus eſſe receptum teſtatur Lan-
franc. in exceptio. tracta. columna 2. verſic. iſtud quoque eſt
notandum, vbi id quoque per exempla declarat, atq; Man-
doſ. in addi. ad d. conſi. Roman. 70. in verb. exceptionibus,
ſub lite. R.
9 Quintò amplia, † vt quilibet producens ſcripturas, cen-
ſeatur fateri omnia, quæ in dicta ſcriptura continentur, vt
fatetur Gram. conſil. ciuil. 89. col. 1. & de hoc vide in 3. limi-
tatione ad concluſionem de confeſſione abſente parte.
10 Primò limitabis, niſi illa verba eſſent narratiua; † nam
tunc poſſunt reuocari, vt obſeruat Bart. in l. qui familiæ. ff.
famil. erciſcun. & in l. prædia. C. de præd. minor. quod etiam
ſenſit Alex. in l. edita. C. de eden.

Declara iſtam limitationem, vt videatur procedere, niſi
verba enunciatiua eſſent neceſſaria in actu, de quo agitur,
vt declarat Dec. in l. 2. nu. 8. C. de inſtit. & ſubſtit.

Secundò declares, nam & ſi verba libelli ſint enunciati-
11 ua † ſi non faciunt plenam probationem, tamen ſemiple-
nam probationem inducunt, vt declarat doctiſſimè Ruin.
in conſilio 141. num. 3. vol. 5. vbi latè hoc dictum explicat, at-
que Rom. in ſingula. 451. incip. nunquid per inſtrum. dotis,
poſt nu. 2. Canoniſtæ etiam in c. illud. de præſumpt.
12 Secundò limita principaliter, † vt talis confeſſio poſ-
ſit reuocari, quotieſcunque non fuerit ab ipſa parte acce-
ptata, vt reſpondit Iaſ. in conſilio 21. col. 2. verſic. 2. reſpon-
detur, volum. 3. & Purpura. tradidit poſt Socin. in l. edita. nu.
58. C. de eden.
13 Tertiò limitabis, vt confeſſio facta in libello poſſit reuo-
cari, † quando tractatur de damno euitando, vt aſſeruit Iaſ.
in dicto conſi. 21. nu. 2. vol. 3.

Quartò limita, vt concluſio non procedat in confeſſio-
ne emanata in capitulis productis per partem in iudicio,
14 quia illis non ſtatur in pręiudicium producentis, † nec con-
feſſio illa afficit ipſum producentem, ita placuit Alexan. in
conſil. 133. col. 3. vol. 1. & conſil. 80. col. pen. volum. 2. cui ad-
hæſit Grammat. conſil. ciuil. 13. columna 3. & conſil. 141. co-
lumna penul.

Quintò limita, nam confeſſio facta in poſitionibus, ſi cõ-
15 feſſus docuerit de errore, † reuocari poteſt, vt mihi auctor
eſt Purpurat. in l. edita, num. 54. & 55. cum ſeq. C. de eden.
& voluit Maria. capit. fi. col. 34. verſic. primo caſu, de libell.
oblat. Iaſ. meminit in conſi. 21. col. 2. verſic. 2. reſpondetur,
vol. 3. & hoc procedit, etiamſi illa confeſſio fuerit iurata, vt
dicit Staphil. poſt alios de literis gratiæ, & iuſtitiæ, fol. 173.

Hoc ſublimites velim, quando eſſet error in facto pro-
prio, iuxta ſententiam Iaſ. in d. conſi. 21. colum. 2. verſi. præ-
terea, volum. 3.
16 Illud verò te velim † admonitum, diſcrimen eſſe inter
confeſſionem factam in poſitionibus, & factam in articu-
lis: nam prior probat contra confitentem, vt cauit Alexan.
in conſi. 118. col. 2. vol. 2. & in conſi. 71. colum. 1. & ſeq. volu.
3. & docuit Feli. in cap. examinata, col. 2. & ſeq. nume. 5. ext.
de iudic.

Confeſſio autem facta in articulis non præiudicat arti-
culanti, vt dicit Alex. in conſ. 172. num. 14. vol. 6. quod etiam
ſenſit Maria. in c. fraternitatis, col. 2. de teſtib.
17 Sextò limita, vt iſta confeſſio † non afficiat confitentem
ad id, vt ipſe incidat in periurium, vt monuit Barba. in conſi.
12. col. pen. vol. 2.

Septimò limitare tibi licebit, quando quis narrat in pre-
18 cibus verba partis contraria, † tunc non videtur illa fateri,
vt fatetur Alex. in conſil. 49. col. 3. vol. 7. & aſſeuerauit Dec.
in c. iurauit. in prin. de probat. cui acceſſit Claud. in l. Gallus.
§. idem credendum, col. 3. ff. de lib. & poſthum. nec receſſit
Purpurat. in l. edita, col. 8. C. de eden. num. 58.

Octauò limita, quando verba fuiſſent prolata in eo libel-
19 lo, qui fuiſſet impugnatus per aduerſarium † quia tunc non
poteſt amplius in eo ſe fundare, ſic proditum eſt à Socin. in
conſil. 41. col. fi. vol. 1. & à Maria. in c. fi. colum. 24. de libell.
oblatione, ſicut diximus idem eſſe in confeſſione facta in
libello, quæ non fuit acceptata à parte, quæ non poteſt re-
uocari, nec pars poteſt ex illa ius prætendere, vt ſuprà dictũ
eſt, & quando pars negauit contenta in ſupplicatione, nam
in ea non poteſt amplius ſe fundare, nec adiuuare, vt admo-
nuit Alex. conſi. 76. colum. 2. volum. 6.
20 Nonò limitabis, vt procedat concluſio, † quando libel-
lus eſſet ſcriptus manu ipſius confitentis, aliàs ſecus, vt di-
cit Bart. in d. l. cum precum. C. de lib. cau. & in l. nuda ratio,
num. 4. verſi. & ideo puto. ff. de dona.
* Contraria tamen * communis obſtat ſententia, vt retulit
Imo. in c. ſi cautio. col. 8. nume. 17. verſic. nec placet, de fide
* inſtrum. & Maria. in c. fina. col. 25. num. 65. verſicu. 3. caſu de
libell. oblat. & de * communi atteſtatur Ant. Gabriel. lib. 1.
commun. opin. tit. de confeſſis. num. 30.

Intelligas hanc ſecundam opinionem ita demum proce-
dere, quoties ille, cuius nomine compilatæ ſunt preces, &
21 per alium ſubſcriptæ, illas porrexerit; † nam porrigendo
dictas preces Principi, cenſetur fateri omnia contenta in
ipſis precibus, ita declarat Imo. & Soci. locis ſupra allegatis,
vel ſaltem conſtaret, quòd mandato confitentis ſcriptæ fu-
iſſent præces; vt per eoſdem ſcriptũ eſt eiſdem locis, & per
Bart. in le. certum. §. ſed an & ipſos. ff. de confeſſ. cum quo
conuenit Soci. Sen. conſil. 55. præſtantiſſime Doctor, lib. 1.
Neuiza. conſi. 7. & nulli doctrina ſecundus Iacob. Menoch.
conſil. 80. alioqui facilè poſſet quis ſub nomine alieno por-
rigere preces, eo inſcio, & poſtea fundamentum ſuper his
facere, quod eſſet viam aperire fraudibus, quòd vtique con
ſentiendum non eſt.
22 Decimò limita, † quando quis produxiſſet libellum, vel
ſupplicationem cum proteſtatione, quòd de eo volebat iu-
uari in parte, & partibus; vt reſponſum fuit à Soci. conſi. 36.
colum. fi. vol. 4.
23 Vndecimò limita, vt iſta non ſit vera, † ſed ficta confeſſio:
vt voluit Soci. in conſi. 122. num. 7. verſic. ſecundo, col. 2. vol.
4. & Dec. placuit in l. 2. nume. 8. C. de inſtit. & ſubſtit. vbi di-
cit, vt propterea talis confeſſio non debeat extendi de vno
caſu ad alium.

Duodecimò limita, vt iſta confeſſio ita facta probet tan-
24 tummodo illud † quod eſt neceſſarium ad illum actum, &
non vlterius, ſi ita conſulenti credendum eſt Crauet. conſi.
199. n. 12. ver. 2. reſpondeo. & Ant. de Butr. in c. illud, col. 2. de
præſump. quod dictum pro egregio refert, & ſequitur Dec.
in c. per tuam, col. 5. ad fin. d. tit.

Decimotertiò limitabis, vt & ſi confeſſio huiuſmodi pro-
25 bet contra confitentem: † poſſit tamen prætextu erroris
corrigi, & emendari, vt docet Iaſ. in l. 2. nume. 5. C. de inſtit.
& ſubſtit. & hoc confirmat, quod in terminis ſtrictioribus
voluit Bal. in l. error. col. fin. verſic. tertij dicunt. C. de iur. &
fact. ignor. in l. iuſiurandi, col. vlt. verſi. ſed pone, quòd quis.
ff. de iureiur. atque Specul. in tit. de poſitio. §. fin. nume. 8.
verſic. item ſi pones, quod & voluit Roma. conſi. 391. col. 1.
& idem in l. ſi verò. §. de viro. in 31. fallen. nume. 59. ff. ſolu.
matrim. Iaſ. præterea aſſeruit in d. l. error, colum. fi. verſic. 2.
* principaliter. C. de iur. & fact. ignor. & in l. 1. verſiculo 3.
ſubtilius, colu. 2. C. de error. calcu. vbi dicit hanc eſſe * com-
26 munem opinionem, † vt ſcilicet confeſſio etiam delibera-
** ta prætextu erroris poſſit reuocari, & hanc ſententiam tan-
quam æquiorem, & magis ** communem dicit amplecten-
dam Gabr. commu. concluſ. in titu. de confeſſ. concluſio-
ne 5. in fin.

CONCLV-

CONCLVSIO 369.

ARGVMENTVM.

Confeßio procuratoris, an regulariter probet contra dominum, & ei præiudicet.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio procuratoris regulariter probat contra dominum, & ei præiudicat, ſi dominus non oſtendat rem ſe aliter habere.*

2 *Dominus reuocare poteſt confeßionem per Procuratorem quouis tempore ante ſententiam factam, dummodo probet, quòd errore facta fuit, & inde detrimentum ſequutum ſibi fuiſſe.*

3 *Procurator prætextu erroris reuocare poteſt confeßionem per ipſum factam maximè in cauſis beneficialibus, & matrimonialibus.*

4 *Error in confeßione probandus eſt, quando non incontinenti, ſed ex interuallo reuocata fuit confeßio.*

5 *Confeßio Procuratoris, aduocati, & partis incontinenti reuocari poteſt.*

6 *Confeßio procuratoris habentis mandatum generale ad recipiendam pecuniam confitentis ſe pecunias recepiſſe, non probat, nec nocet domino, niſi aliter conſtet de vera numeratione per teſtes, aut per inſtrumenta, aut per literas cambij.*

7 *Aliud eſt pecuniam actualiter recipere, & aliud confiterì ſe recepiſſe.*

8 *Confeßio procuratoris habentis mandatum ad recipiendam pecuniam, & ad confitendum ſe recepiſſe, non probat, nec nocet domino.*

9 *Confeßio Procuratoris in dubio præiudicat domino, niſi dominus probet contrarium.*

10 *Procurator Reipublicæ, ſi legitimè confitetur habuiſſe, & recepiſſe pecuniam rerum venditarum, vel tributorum, probat contra ipſam Rempublicam.*

11 *Confeßio Procuratoris Reipublicæ de receptione pecuniæ ex mutuo, nõ ſufficit ad obligandum ipſam Rempublicam, niſi etiam pateat, quòd in eius vtilitatem mutuum eſt conuerſum.*

12 *Confeßio Procuratoris probat contra dominum, quando conſtituens in inſtrumento iurauit ſe ratum & gratum habiturum, & obſeruaturum, quidquid per procuratorem factum, & geſtum fuerit.*

13 *Confeßio facta per Procuratorem in criminalibus, etiam quod habeat ſpeciale mandatum ad confitendum, tamen nihil probat contra dominum, nec ei nocet.*

14 *Confeßio Procuratoris, qui ſponte cum aduerſario vadit ad iudicium, & confitetur, non probat, nec nocet domino.*

15 *Confeßio Procuratoris tantum probat contra dominum, quando fit ex neceßitate, & non voluntariè.*

16 *Confeßio facta per Procuratorem procuratorio nomine, ſi appareat, quòd aliter ſe habeat veritas, & res nõ ſit integra, probat contra ipſum, & nocet ei tamquam perſonæ propriæ.*

17 *Confeßio Procuratoris non continens veritatem, vel rem non integram etiam in alio iudicio probat, & nocet contra ipſum.*

Confeſsio Procuratoris regulariter probat cõtra Dominum, † & præiudicat ei, ſi
1 Dominus non oſtendit rem ſe aliter habere, vt elicere poſſumus ex Vlpia. reſponſo in l. certum. §. ſed an ipſos. ff. de cõfeſſ. ad quod probandum pertinet etiam gloſſ. in c. 1. verſic. non negauit, de poſtulat. Prælat. atque hoc idem corroborat text. cum gloſ. in c. ſuborta. de re iudi. & notat Imo. in ca. in præſentia, colu. 1. de renunciat. quem refert, & ſequitur Fel. in c. 1. vt lite non conteſt. col. 10. verſi. circa tertium, nu. 14. & vide latè Oldra. conſil. 126. num. 1. cum multis ſequent. idem voluit Spec. titu. de confeſſ. §. nunc videndum, verſic. ſed nunquid confeſſio procuratoris, & in §. poſtremò. verſi. ſi verò per procurator. & idem tit. de procurat. §. vt autem, & fuit deciſum à Rota deciſ. 374. nota quòd vbi, in antiq. à Bella. deciſ. 164. confeſſio, & vide deciſ. 695. factum ſeu cõfeſſio. & deciſ. 374. nota quòd vbi, in antiquis, quod & tradit Tiraq. in tract. de retract. §. 1. gloſ. 18. in verb. le priſque la coſe &c. nu. 90.

2 Intellige, † vt Dominus reuocare poſſit illam confeſſionem quouis tempore ante ſententiam, dummodò probet, per errorem fuiſſe factam, & inde detrimentum ſequutum ſibi fuiſſe, vt aſſeruit Domhauder. in ſua praxi ciuil. cap. 173. titu. de confeſſ. num. 16. & ſeq. quem videas, & huc pertinet Rot. deciſ. 506. nota quòd poſitiones, in antiq. per not. in c. cum in poſitionibus, de iureiur. in 6. & Rot. deciſ. 260. in
3 nou. inquit, vt etiam † ipſe procurator poterit talem confeſſionem reuocare, & maximè in cauſis beneficialibus, & matrimonialibus: in quibus vertitur periculũ animæ; quod tamen dicitur ibi procedere de ſtilo, & vſu palatij; ſecus autem fortè de iure, per ea, quæ fuere obſeruata in cap. fina. vbi Innoc. de confeſſ. in cauſis verò prophanis id ſenſerunt Domini de Rot. in d. deciſ. nunquid poſſet procurator reuocare, etiã quando articuli fuerunt dati per iuramentum.

Et quod dominus poſſit reuocare, tenuerunt decidendo ijdem Domini de Rot. in deciſione 60. in nou. & in hanc ſententiam reſpondit Dec. in conſil. 493. incip. viſo tenore, nu. 29. & Franc. in ca. fi. col. pen. verſi. vlt. limita, de iureiur. in 6.
4 Imo: in cap. fin. verſi. circa tertiam. de confeſſ. † & tunc probandum eſt de errore, quando non incontinenti: ſed ex interuallo reuocata fuit, vt ait gloſſ. in ca. ſcriptum eſt, in prin. de elect. vbi Abb. col. 5. verſi. in gl. 1. & idem Abb. in d. c. vlt. col. pen. & fin. de confeſſ. & quod dictum eſt de confeſſione procuratoris, iſtud idem ſtatuendum eſt de confeſſione ad-
5 uocati, & ipſius partis, quæ † & incontinenti reuocari poteſt: vt proditum fuit à gloſſ. in ca. olim, in verb. reuocato, de cenſib. & in c. apud miſericordem. 32. q. 1. quod & probauit Abb. in c. cum cauſam, col. 2. de appel. & in ca. prætcrea, colu. 2. de teſtib. cog. & incontinenti ibidem gloſſ. intelligit fieri, ſi fiat, antequam confeſſio eſſet redacta in ſcriptis, per d. c. olim, de cenſi. idem voluerunt Hoſtien. & Io. And. Ant. & Abb. qui id dicit ſing. in c. ex literis, de diuort. Bald. in l. 1. col. 5. verſ. & nota, quòd interdum. C. de furt. Alex. & Barba. qui illam gl. dicunt ſingularem in l. 1. §. 1. ille ad fin. hic col. 3. ff. de verb. oblig. & Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gl. 5. nu. 14. vbi per plura cumulat.

Primò limitabis in confeſſione Procuratoris habentis
6 mãdatum generale ad recipiendam pecuniam, † quia tunc; ſi procurator recepiſſe ſe pecunias confiteretur, hæc confeſſio non probat, nec nocet domino: niſi aliter conſtet de vera numeratione per teſtes, aut per inſtrumẽta; aut per litteras cambij: vt à Caſtrenſ. reſponſum fuit in conſil. 186. nu. 3. vol. 2. vel per literas dicti principalis, vt dixit Maria. So-
* cin. conſ. 77. nu. 4. vol. 2. vbi de * communi atteſtatur, prout
* * communem dicit Dec. in conſi. 493. viſo tenore, colu. 2. ita ſancitum reliquere legum coryphæi Bar. Bald. Fulgoſ. Rom. Alexand. Caſtrenſ. Socin. & Iaſo. in l. 1. §. vltim. ff. ſi cert. peta. cum alijs multis collectis per Tiraquellum in tractat. de
* vtroq; retract. titu. de retract. conuentionali, verb. conſeignier, §. 4. glo. 6. nu. 11. & 12. & in nu. 13. dicit hanc eſſe * com-
* munem opinionem, quem vide, qui plurimos vſq; ad ſatie-
* tatem allegat. idem de * communi atteſtatur Caſtr. conſil.
* 186. nu. 1. incip. in cauſa, quæ vertitur, vol. 1. & * communem aſſeruit Maria. Soc. conſi. 57. nu. 4. vol. 2. item * communem refert Iaſ. in d. l. 2. §. fi. ff. ſi cer. pet. idem ſequitur Fran. Aret.
7 conſi. 4. nu. 3. licèt nonnulli ſint allegati per Tiraq. vbi ſupra nu. 13. qui ſentiunt contrarium, & ratio eſt pro eis, † quia aliud eſt pecuniam actualiter recipere, aliud verò confiteri ſe recepiſſe, l. 1. & l. fi. C. de dot. cau. non nu. & l. ſi ex cautione C. de non nu. pec.

8 Extende, vt non procedat, etiam ſi habeat mandatum ad recipiendum pecuniam, † & ad confitendum ſe recepiſſe, vt Pau. Caſtr. placuit in conſi. 337. num. 11. vol. 1. incipiente 1. quæritur, idem tenet Ant. de Butr. & recentiores in c. ſi cautio. de fide inſtrumen. & idem dilucidè docuit Bart. in d. l. 2. §. fin. ff. ſi cert. peta. col. fi. per rationem ibi per eum allatam.

Et licèt Bald. contrariam ſequutus ſit ſententiam in d. l. 2. §. fin. dicens, iſtiuſmodi confeſſionem procuratoris iſto ca-
9 ſu in dubio præiudicare domino, † niſi dominus probet cõtrarium: hac potiſſimum ratione permotus, quia ſecundum

ſenten-

ſententiam Bart.clauſura illa,ad confitendum, vel redderetur inanis& ſuperuacanea, & opinioni Baldi aſſentit Areti. conſi.4.num.3. tamen non videtur recedendum ab opinione Pau.Caſtr.in d.conſi.337.num.12. vbi aſſerit illam clauſulam, ad confitendum ſe recepiſſe, intelligi pecuniam receptam, aliàs eſſet donatio, vt l. 1. §. ſi mutuam. ff. ſi quid in fraud.patr.quæ non videtur permiſſa,niſi exprimatur.l.contra iuris.§.1.ff.de pact.& vbi poteſt eſſe alia coniectura, non præſumitur donatio: vt l. ſi id quod aurum.ff.de ſol.cui opinioni Bald.videtur adhærere Fel.in cap. 1.vt lit.non conteſt. verſi.2.declaratio.

10 Primò ſublimitatur in procuratore Reipublicæ:† nam ſi legitimè confiteatur habuiſſe,& recepiſſe pecuniam rerum venditarum,vel tributorum, probat contra ipſam Rempublicam:vt ait Ludo.Rom.conſil.352.nu. 4.ad quod probandum affert l.in contractibus. §.ſed quoniam. C.de non nu. pecu.& l.omnes.§.ad hæc.C.de quadr.præſcr.& in l.2.C.de conuenien.fiſ.lib.10.

Intelligere poteris dictam ſublimitationem, vt non vera ſit quoad receptionem pecuniæ ex mutuo: hoc enim caſu talis confeſſio non ſufficit ad obligandum ipſam Rempubli-
11 cam ex mutuo; nam † non ſufficit probare procuratori nomine Reipublicæ mutuatum eſſe, niſi etiam pateat,in eius vtilitatem mutuum eſſe conuerſum,vt Rom.ait d. conſ.352. numer.4.probat id per l.ciuitas.ff.ſi cert.petat.& plenè fuit animaduerſum in auth.hoc ius canonizat. 10. quæſtio. 2.ca. hoc ius. C.de Sacroſanc.Eccleſ.& in c.grauis, ext.de depoſi. & idem placuit Dec.conſi.146.col. 7.

Secundò ſublimitatur, ſi dominus conſtituens in inſtrumento procuratorij iurauerit, ſe ratum, & gratum habiturum,impleturum,& obſeruaturum quidquid per procura-
12 torem factum, & geſtum fuerit, † nam tunc talis confeſſio probat contra ipſum dominum; quia videtur iuraſſe nō ſolum de receptione, ſed etiam de promiſſione,& confeſſione dicti procuratoris: ita ait Paul. de Caſtr. conſ.409.incip. conſider.fuit,nu.2.vol.1.vbi latè id proſequitur.

Secundò principaliter limitatur in criminalib⁹ circa ma-
13 leficium;† quia hoc caſu confeſſio facta per procuratorem, etiamſi habeat ſpeciale mandatum ad confitendum, tamen nihil probat contra dominum, nec ei nocet, vt Ludo.Carrer.tradidit in pract.ſua crimin.in l.obſeruare iurabis,nu.31. & 32.adducit ad id contex.in l.certe.ff.de precar. Alex.ſcripſit poſt Bar.in l.creditor. §. iuſtus.ff.de appellat.& in l.certum.§.ſed an.ff.de confeſſ.cum ibi allegat.& idē notat Petr. Duen.in reg.156.limit.2.

Tertiò limita, ſi procurator ſpontè cum aduerſario eat
14 ad iudicium, & confiteatur, † nam talis confeſſio non probat,nec nocet domino,quia talis actus continet in ſe donationem,vt eſt ſancitum in l.certum, ff.de confeſ.& hoc prohibetur procuratori,vt per Fel.in d.ca.1. vt lite non conteſt. verſi.1.declaratio.num.15.cum ibi allegat.nam tantum con-
15 feſſio procuratoris probat contra dominum, † quando fit ex neceſſitate,& non voluntariè,vt colligere eſt ex l.non ſolum.ff.de procur. & aſſeruit Purpura in l. mutuum.§. creditum,ff.ſi cert.petat.nu. 117.

Confeſſio etiam facta per procuratorem procuratorio nomine, ſi appareat, quòd aliter ſe habeat veritas, quàm quod contineatur in ipſa confeſſione,& res non ſit integra;
16 † tunc probat contra ipſum, & nocet ei tanquam perſonæ propriæ, & ita fuiſſe iudicatum aſſerit Matth.ab Afflict.deciſ.148.nume. 4. per l.cum quidam.C.de adminiſtrat.tutor. & l.aduerſus.§.ſi tutor.ff. de inoffi. teſtam. l. inter officium. ff.de rei vendicat. & per glo.in c.cum inter canonicos.de elect. & monuit Bald. in l. de tua. C. de rei vendic.ſecus verò quando res eſt integra,vt Afflict.ait vbi ſuprà num. 4.in fin. quod & placuit Luc. de Penn. in l.fi.in 3. colu. vbi latè.C.de tabu.& videas ad id latè Purpurat.in l.mutuum.§.creditum, nu.104.ff.ſi cert.pet.

Amplia hanc concluſionem procedere etiam in alio iu-
17 dicio, † in quo dicta confeſſio procuratoris nocet, vt tradidere Ioan.And.Abba.in ca.per inquiſitionem,in pen.colu. verſic.ſed tu tene dictum Inno.de elect.& Philipp.Franc.in c.cum ſpeciali.in pen.col.de appella.Panor.in ca.1.in 11.col. verſic.vnum tamen nota.vt lite non conteſt.Imo.& Alex.in l.cum lite.ff.iudica.ſol.

CONCLVSIO 370.

ARGVMENTVM.

Confeßio tutoris,curatoris,executoris,adminiſtratoris &c. an faciat fidem de recepto in præiudicium pupilli.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio tutoris, curatoris, executoris, aut alterius executoris, adminiſtratoríſve &c. non facit fidem de recepto in præiudicium pupilli, minoris, hæredum, & aliorum, niſi de numeratione aliter appareat.*

2 *Confeßio tutoris in iudicio contentioſo nocet pupillo.*

3 *Confeßio tutoris facta extra iudicium, & parte abſente non probat, nec nocet pupillo.*

4 *Confeßio ſi facta ſit per tutorem, vel alios nominatos in inuentario publico, & ſolenniter confecto, plenè probat etiam facta extra iudicium, & parte abſente.*

1 Confeſsio † tutoris, curatoris &c. aut alterius executoris, adminiſtratoríſve&c. nó facit fidem de recepto in præiudicium pupilli, minoris, hæredum, & aliorum, niſi de numeratione aliter appareat, vt eleganter ſcripſit Tiraquell.de vtroq; retract.tit.de retract. conuen.§.4.gloſſ.6.verb.conſignare,numer.12. idem etiam voluerunt Bar.Bal.Fulgoſ.Roma.Caſtrenſ.Alex.Soci.& Iaſ. in l.2.§.vlt.ff. ſi cert.pet.atque Barto.& Imo.tradidere in l.ſi debitorem,per illum tex.ff.de noua.idem etiam Bar.& Ang. in l.non abſtulit.C.eod.tit.idem Bart.in l.à diuo Pio.§.ſed ſi emptor.& ibi quoque ipſe Ange.diſtinguens, & latè Alexa. colum.4 verſi.ſucceſſiuè quærit. Petr.Beſut. ff.de re iudi.& Bar.in l.Lucius.ff.de adminiſtr.tutor.& in l.alio.colum. vlt. verſi.quæro quid ſi in inſtrumento. ff. de aliment.leg.idem placuit Feder. de Sen. in conſil. 54. Titius fecit procuratorem, hoc etiam ſcripſit Bald. in l.omnes.§.1.C.de quadrien. præſcript.& in l.falſus, col.2.verſi.tertij dicunt.C.de furt.& in ca.ex inſinuatione, col.2.ext.de procurat.& idem.conſil. 123 .reſpublica.li.3.& conſi.131.procurator.eod.li.3.& conſi. 287.dicta mulier.col. . . . lib.3.quod & cæteri pleriq; iuris interpretes tum docendo, tum etiam conſulendo approbauere; vt Panormitan.in c.ſi cautio de fide inſtrum.& in c. cum olim.col.2.verſ.ſed dubium eſt,ext.de off.deleg.Anch. in c.generaliter, in princ. & ibi Domin. §. vlt.in fin.de procur.lib.6. idem Anch.in c. ſtatutum. §.ſi quidem,col.vlt.de reſcript.lib.6.& conſil.57.quidam ex prædictis. in fin.Imol. Fran.Aret.in d.§.Chriſogonus de verb.obli.Rom. in l.prædia.de acq.poſſ.& conſ.352.quæritur primò,in 1.dubio.Pau. Caſtr.conſ.186.in cauſa,quæ vertitur, verſic.item pone per confeſſionem, lib. 1. Rapha. Fulgo. conſi.209. duobus,per totum.Ioan.Plat.in l.vlt.C.de apoch.public.lib.10.Marian. Socin.conſi. 3.col.2.vol.2.Alexan.in l.iuſiurandum quod ex conuentione.§.vlt.col.2.ff.de iureiuran.& conſi.132.in cauſa,& lite,col.2.verſi.deniq; iſta ſcriptura, lib.4. Franc.Aret. conſi.4.ex facto proponitur.Barb.conſi.8.ſapienter,col.18. lib.2.Fel.in c.cum olim,colu.1.ext.de offic.deleg.Guid.Pap. ſing.650.Dec.conſi.196.Dubia.col.pen.verſi.non obſtat.& conſi.493.viſo tenore inſtrumenti, col.2.verſic.& ideo quæ
* habet mandatum, & illam eſſe * communem opinionem atteſtatur Tiraq.vbi ſuprà,nu.13.

2 Limites velim concluſionem † non procedere in iudicio contentioſo,in quo confeſſio facta nocet:vt de confeſſione tutoris tradit Rom.in conſi.389.nu.3.per notat.in l.certum. §.ſed an ipſos,ff.de confeſ. l.2. §. quod obſeruari.C.de iurament.cal.& in l.1 C.de confeſſ.

Secus verò ſi extra iudicium, & parte abſente, quia tunc
3 non probat; † & ſic non nocet pupillo: vt conſuluit Ruin. conſ.70.nu.2.vol.4.& cauit I.C.in l.certum.§.ſi quis abſente, de confeſ.& notatur in l.admonendi.ff.de iureiur.& hoc apertiſſimè ſanxit Imp. Iuſtinian. in l. fin.in princ. C.arbitr. tut.iuncta gloſſ.1.

Secundò limitare tibi licebit, concluſionem locum ſibi
4 non vendicare, † ſi confeſſio facta ſit per tutorem, vel alios, ſcilicet nominatos in inuentario publico, & ſolenniter confecto: quia tunc plenè probat: etiam facta extra iudicium, & parte abſente: vt Ruin. reſpondit in d.conſil.70.nu. 2. ſub fi. & docuit Sal.in l.fi.C.arbitr.tutel.

CONCLVSIO 371.

ARGVMENTVM.

Confeſſio pupilli ſine tutoris authoritate an probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio pupilli ſine tutoris authoritate non probat, & eſt nulla. Pupillus quippe ipſo iure tutus eſt ab omni præiudicio. ibidem.*

2 *Confeſſio minoris vigintiquinq; annis valet, etiam quòd facta ſit ſine auctoritate curatoris.*

3 *Confeſſio minoris facta in criminalibus non valet, niſi in tormentis.*

4 *Cõfeſſio minoris non probat etiam in tortura, quando cauſæ ſunt grauiores, vt quando agitur de capitis pœna.*

5 *Confeſſio minoris iuramento etiam firmata nullius eſt momenti, nec præiudicat.*

Confeſſionem pupilli ſine tutoris authoritate non probare † & eſ-
1 ſe nullam, apertè cauit Vlpia. in l. certum.§.in pupillo. ff. de confeſſ.& conſtituit Imp Iuſtinia.in l.clarum.C.de author. præſtan.& voluit Roma. in conſi. 257.nu.3.Pupillus quippe ipſo iure tutus eſt ab omni præiudicio, vt ſcitum eſt in c.paruuli.22.quæſt.5.quod etiam placuit Spec.tit.de confeſſ.§.ſequitur videre.in princi. & idem de reſtit.in integr.§.2. circa princ.docuit præterea Bar. in l.1.in pen.col.verſic.oppono.
* C. de confeſ. Doctor. * cõmuniter tradidere in d.l.certum, §.in pupillo.ff.de confeſſ.gloſ.hoc aſſeruit in l.iuſiurandum quod ex conuentione.§.1.verſi.obſtabit.ff. de iureiu.cui accedit Panorm.in c.ex parte.in 2.col.de confeſ.

2 Confeſſio verò minoris vigintiquinque annis valet † etiam ſi facta ſit ſine authoritate curatoris, vt idem I.C.tradidit in d.l.certum.§.vlt.ff.de confeſ.& idem in l.ſi ex cauſa iudicati.§.2.ff.de mino.cuius ſententiam eſt ſequutus Specul. tit.de confeſſ. §.ſequitur, in prin. & in tit.de reſtitutione in integ.§.2.circa princ.Bart.etiam in l.1.col.penult.C.de confeſſ.atque Dyn. conſil. 38.Datur tamen ei reſtitutio in integrum: vt dixit Spec.d.tit.de confeſ.verſic.fin. & per alios ſuprà allegatos.

Limita concluſionem quantum ad minorem; † vt eius
3 confeſſio non valeat facta in criminalibus: niſi in tormentis: vt ſancitum eſt in l. clarum. & ibi Cyn. Bald.in 2. notab. C.de autho.præſtan.& traditum eſt à Bal.in additio.ad Specul.tit.de confeſſ. verſi. nota quòd in criminali: cui adhæret Panorm.in ca.ex parte, in 3.col.verſi. ex his infertur.de confeſſ.& c.fin.dicto tit.

4 Sublimita concluſionem nõ procedere, ſcilicet † vt confeſſio minoris non probet etiam in tortura, quando cauſæ ſunt grauiores, veluti, quando ageretur de capitis pœna: vt reſpondit Marſil.conſil.26.numer.9. & hoc ait cautum eſſe etiam de iure communi, vt habetur per ſcribentes omnes in l.clarum.C.de author.præſtan.& voluit expreſsè Ang.de Aretin. in tractat. maleficiorum, in verbo, comparent dicti inquiſiti, verſic. nec non ſis benè cautus.& idem Marſil. in conſilio 130. numer. 22. vbi eadem quaſi verbotenus repetit.

Subamplia, vt etiam confeſſio nullius ſit momenti, quando iuramento eſſet firmata, verbi gratia ſi minor dicat, ne torqueatis me domine iudex, quia omnia confiteor, & iuro
5 me non venire contra: † quoniam talis confeſſio cum iuramento facta non præiudicat, vt aſſeruit idem Hippolyt. d. conſil.26. numer. 10. teſtatur Ang.d.loco, vbi ſuprà, & ait idem voluiſſe Bald. in l.1.in 15.col.verſic.ſed pone.C.de confeſſ.& dicit Iacob. ita ſentire in auth. ſacramenta puberum. C.ſi aduer.vendit.idem tenet Alber.de Roſat.in 4.part.ſtatut.quæſt.82.vbi inquit, hoc voluiſſe Azon.in ſumma de author. præſtan. & idem placuit Bal.in c.1.§.item ſacramenta. de pac.iuramen. firman.in pen. colum. verſic.modò quæro &c.idem ſenſere optimi quique iuris interpretes, vt Ange. in l.1.C.de confeſſ.Bart.in l.certum. §. in pupillo, ff.de confeſſ.coniuncta eius doctrina in l. inter omnes, in §.recte.ff. de furt.Raph.Fulgoſ.in d.l.clarum, vbi refert Alber. de Roſat. dicens ſe hoc obtinuiſſe in facto. Alexand. conſi. 335.incip.in cauſa inquiſitionis, in 2.col.verſic.2.volum.3. Nell.in tract.Bannit.in 1.quæſt.in fin.Paris de Put.in trac.ſuo ſyndicat.in 101.charta, in 3.col.verſ.an confeſſio adulti &c. & per Abbat.in ca. ex parte, in 3.colu.verſi.ex his infertur, extr.de confeſſ.& latiſſimè Hippolyt. in l. 1. in prin.in 5.col.verſi.8. requiritur, & in l.de minore, in princ. in 10.col.verſi.vlterius.ff.de quæſtio.

CONCLVSIO 372.

ARGVMENTVM.

Confeſſio debitoris an probet contra alios creditores.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio debitoris in aliqua ſcriptura, vel aliàs facta de aliquo debito, quibuſdam aſſertis creditoribus non probat contra alios creditores, niſi aliter, quam per confeſſionem conſtet de debito.*

2 *Creditor poſterior, de cuius vera numeratione conſtat, præfertur priori.*

Confeſſio debitoris in aliqua ſcriptura, vel aliàs facta de aliquo debito quibuſdam
1 aſſertis creditoribus † non probat contra alios creditores: niſi aliter, quàm per confeſſionem conſtet de debito: vt eleganter fuit cautum à Bar.Soc.conſi.78.num. 2.vol.4.motus auctoritate Bar.in l.poſt contractum, colum.vlt.ff. de dona. quem refert, & ſequitur Tiraquell. de vtroq; retract. tit. de retract.conuentio.§.1.gl.7.verb.pręferentur, nu.47.cui addit Cyn. poſt Dyn. in l. vbi adhuc, in 12.quæſt.C. de iur.dot. immo creditor poſterior, de cuius vera numeratione con-
2 ſtat, præfertur priori, † qui tantum habet confeſſionem debitoris: vt colligere eſt ex Pauli reſponſo in l. Titius. ff.quæ res pig. dar.poſſ.quam l.ſic intelligunt gl.Bal.& Ang.in l.diuerſis.C.qui potior.in pign.habeantur.

CONCLVSIO 373.

ARGVMENTVM.

Confeſſio creditoris dicentis ſibi ſatisfactũ, & ſibi ſolutum, quidquid ei promiſit fideiuſſor pro debitore ſuo, an probet ſolutionem factam.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio creditoris dicentis ſibi ſatisfactum, & ſibi ſolutũ, quidquid ei promiſit fideiuſſor pro debitore ſuo, probat ſolutionem factam ab ipſo fideiuſſore, & ad quid.*

2 *Confeſſio reuera de ſoluto eſt probatio vera ſolutionis, vel releuatio à probatione veræ ſolutionis.*

3 *Fideiuſſor per confeßionem factam eidem de recepto liberaturo, poteſt agere aduerſus debitorem principalem.*

4 *Confeßio creditoris facta fideiuſſori prodeſt debitori contra creditorem agentem, vt poßit eum repellere exceptione ſolutionis factæ à fideiuſſore, per quam debitor liberatur ope exceptionis.*

5 *Confeßio facta fideiuſſori prodeſſe poteſt principali, quando intereſt fideiuſſoris, vt proſit debitori.*

6 *Iuri repugnans eſt, approbare aliquid quoad vnum, & quoad aliud illud dicere iniquum, & improbare.*

7 *Inſtrumentum confeßionis ſine dubio prodeſt fideiuſſori contra creditorem, & probat veram ſolutionem, & prodeſt ei contra debitorem ad repetendum.*

8 *Inſtrumentum cum alio factum contra alium non præiudicat.*

9 *Confeßio creditoris etiam facta in abſentia debitoris: cum ſit liberatiua, ſibi præiudicat. Contrarium ibi, quod limitatur duodecim modis.*

10 *In confeßione liberatoria ineſt donatio.*

11 *Confeßio creditoris, quando abſens debitor non eſt prorſus extraneus, & ratione taciti pacti præſumpti, & quando eſt facta in iudicio probat, & ſibi præiudicat.*

12 *Præſentia aduerſarij non requiritur in confeßione emanata in libello ſupplicatorio.*

13 *In confeßione facta pro cauſa pia, vel fauorabili, puta in dote, non requiritur partis præſentia.*

14 *Confeßio creditoris probat, vbi ſit verbum pro certo, vel in veritate profiteor debitorem meum mihi non teneri.*

15 *Confeßio creditoris ſi habeat iuramentum probat.*

16 *Confeßio creditoris, ſi redacta eſt ad ſcripturam, puta in libro rationum probat.*

17 *Confeßio creditoris, ſi recipiatur nomine debitoris abſentis, probat.*

18 *In actu dependente à ſola voluntate confitentis: vt in aditione hæreditatis, non requiritur partis præſentia.*

19 *Sententia quando facit ius quoad omnia, confeßio etiam prodeſt omnibus.*

20 *Confeßio emanata ſuper actione reali probat.*

Confeſsio creditoris dicentis ſibi ſatisfactum,
& ſibi ſolutũ fuiſſe, quidquid ei pro-
1 miſit fideiuſſor pro debitore ſuo, † probat ſolutionem fa-
ctam ab ipſo fideiuſſore ad hoc, vt ipſe fideiuſſor poſſit age-
re aduerſus debitorem, pro quo fideiuſſit: ita Bar. conſulen-
do docuit in conſ.160. inci. Titius promiſit, quod vberrimè
& doctè proſequitur Tiraq. de vtroq;. retract. tit. de retract.
conſangui. §.1. gloſ.18. num.84. & pro hoc faciunt, quæ dixi-
mus in ſecunda ampliatione ad concluſionem de confeſſio-
ne de recepto: in hac etiam ſententia manſit Caſt. qui ita et-
iam dicit conſuluiſſe Franciſcum Tigri. in l. duobus. §.1. col.
1. & ibi quoque Alex. col.2. ff. de iureiu. & ipſe Alex. conſil.
25. viſo inſtrumento contractus, col.2. verſi.2. oportet. lib.2.
& conſi.123. quoniam abundè. li.6. quorum opinioni cæteri
ſe ipſi ſubſcripſere, vt Cæpoll. conſil. ciuil.12. dubitatur, vbi
alios multos citat. Philipp. Dec. in d.l.2. §. vltim. ſi cert. pe-
tat. & idem Deci. conſil.493. viſo tenore. quaſi per totum.
Matthæ. ab Afflict. deciſ. Neapolit. 91. iterum in cauſa Alex.
numer.3. rurſum deciſ.94. ſunt duo ſocij, & deciſio.150. Rex
Alphonſus. colum. penult. & Paul. de Caſtr. conſil.64. incip.
quæritur vtrum fideiuſſori, per totum. Quod etiam præter
ſcribentium auctoritates pluribus poteſt confirmari ratio-
2 nibus, quarum prima eſt; † quia confeſſio reuera de ſoluto
eſt probatio veræ ſolutionis. l. Publia. ff. depoſ. in fin. vel ſal-
tem eſt releuatio à probatione veræ ſolutionis, iuxta anim-
aduerſa à Ioann. Andr. ſuper rubric. de confeſſ. ſi ergo pro-
bat veram ſolutionem ſequitur, vt fideiuſſor ex tali confeſ-
ſione dicatur ſatisfeciſſe creditori de vera ſolutione, vnde
conſequitur, vt liberetur ab obligatione, qui erat aſtrictus
ipſi creditori, & poſſit ex tali liberatione, quæ emergit in
gratiam etiam debitoris; cum à creditore amplius ſibi mo-
leſtia inferri non poſsit poſt talem ſuam confeſsionem de
3 recepto, † poſsit inquam agere aduerſus ipſum debitorem
principalem per talem confeſsionem factam à creditore fi-
deiuſſori de recepto liberaturo; quam rationem adducit
Caſtr. d. conſi.64. nu.1. ſub med.

Secunda ratio, quæ eſt ſimilis primæ, eſſe poteſt, etenim
dicta confeſsio creditoris prodeſt debitori contra credito-
4 rem agẽtem, † vt poſsit eum repellere exceptione ſolutio-
nis factæ à fideiuſſore, per quam debitor liberatur ope ex-
ceptionis, iuxta plenè notata in l. Papinianus. ff. mand. & in
l. Stichum. §. ſi mandato. ff. de ſolut. immò ad probandum
dictam ſolutionem poteſt inducere inſtrumentum dictæ
5 confeſsionis, quod patet, † quia confeſsio facta fideiuſſori
prodeſſe poteſt principali, quando intereſt fideiuſſoris, vt
proſit debitori, vt colligitur ex l. hæredes. §. final. ibi, & in
rem pacta. ff. de pact. confeſsio enim vim conuentionis ha-
bet. l. tale pactum. eod. titul. & intereſt fideiuſſoris, vt proſit
debitori ad hoc, vt facilius poſsit ab eo repetere, ergo pro-
derit ipſi fideiuſſori, alioqui debitor eſſet de præda ſollici-
tus; quia excluderet creditorem agentem virtute dictæ cõ-
feſsionis, vnde quo ad creditorem approbaret dictam con-
feſsionem, & in ea ſe fundaret, & quantum ad fideiuſſorem
reprobaret, dicendo, dictam confeſsionem non probare
ſolutionem, ſic etiam ipſum excluderet, quod nõ eſt dicen-
dum, vt tali modo vtrunq; excludat cum præda, & lucro, l. ſi
6 minoris. ff. de adminiſt. tutor. † & iuri repugnans eſt appro-
bare aliquid quoad vnum, & quoad aliud illud dicere ini-
quum, & improbare, vt clarius docet text. in l. ſi ita ſtipula-
tio facta, in fin. ff. de oper. liberto. & in l. in cauſa, in princ. ff.
de procurat.

Tertia ratio eſt, quia prædictum inſtrumentum confeſ-
7 ſionis ſine dubio prodeſt fideiuſſori contra creditorem, † &
probat veram ſolutionem, vt d. l. Publia. in fin. ergo & pro-
deſt ei contra debitorem ad repetendum, licèt non ſit fa-
ctum inter ipſum, & debitorem, ſed inter ipſum, & credito-
rem, cæteroqui ſequeretur, vt etiã ſi dictum inſtrumentum
8 contineret veram ſolutionem, non tamen probaret, † cum
inſtrumentum cum alio factum contra alium non præiudi-
cet, vt obſeruat Cyn. in l. antiquæ, in 3. quæſt. ff. ad Velleian.
per l. fin. ff. de interrog. actio.

Conſequens eſt falſum, quia ſi contineret veram ſolutio-
nem, ſine dubio faceret fidem contra debitorem, licèt non
eſſet cum eo factum, vt in cap. ſecundo, de fideiuſſor. & ra-
tio eſt, quia non ſunt omninò extraneæ perſonæ, ſed ad ſe
inuicem contingunt in vno & eodem debito, iuxta notat.
in l. idem in duobus. ff. de pact. Cum ergo contineat veram
ſolutionem, vel ſaltem veræ ſolutionis probationem, vt ſu-
pra in concluſione dictum eſt, ſequitur concluſionem om-
ninò, & ſine vlla dubitatione locum habere, & procedere,
hoc tamen addito temperamẽto, dummodò renunciatum
ſit ex parte creditoris exceptioni non numeratæ pecuniæ,
vel ſi tempus opponendi prædictam exceptionem tranſi-
uit, alioqui confeſſio non haberet robur, vt colligitur ex l.
in contractibus, C. de non nu. pec. & tradidit Paul. de Caſtr.
dicto conſi.64. ſub fin.

Primò amplia concluſionem, vt procedat, etiam ſi talis
9 confeſſio ſit facta in abſentia debitoris, † nam & tunc cum
ſit liberatiua præiudicat ipſi creditori confitenti, vt per Bal.
fuit conſultum in conſil.41. incip. minimis. lib.5. cui adhæſit
Alexan. in conſil.245. incipien. ponderatis, columna fin. lib.
6. & ſequitur Marſ. in l. fin. ff. de iuriſdictione omn. iud. nu.
16. cum pluribus per eum ibi allegatis, quod etiam probauit
gl. in l. non ſolùm. §. ſi liberationis. ff. de lib. lega. & hanc opi-
nionem ſequitur Guliel. de Cun. in l. Pomponius. ff. de ne-
got. geſt. idem aſſeuerauit Alber. in l. idem in duobus. §.1. ff.
de pact. & protulit Bald. in leg. generaliter. C. de non num.
pecun.

Contrariam opinionem iſtius ampliationis tanquam ve-
riorem ſequutus eſt Martin. Lauden. in repetitione l. iuriſ-
gentium, ſub num. 21. ff. de pact. ibique adducit quamplura
iura id probantia, comprobat etiam authoritate Bartol. &
Bald. ſibimet repugnantium, vnus in d. §. ſi liberationis, &
alter in l. & hæredi. §. nos autem. ff. de pact. adducit & item
nonnul-

nonnullas rationes hoc corroborãtes, quarum vna illa † eſt,
10 quòd in cõfeſſione liberatoria ineſt donatio. l. ſi quis in ob-
ligatione. in gloſſ. ff. de reg. iur. & donatio non fit abſenti. l.
abſenti. ff. de dona. & l. ne ignorans. C. eod. reſpondet etiam
authoritate Angeli in d. l. idem duobus. §. 1. ff. de pact. & tan-
dem concludit pro hac opinione.
Limita primò hanc partem, & ſentẽtiam Martini ſecun-
dùm ipſum vbi ſuprà, vt nõ procedat, † quando talis abſens
11 non eſt prorſus extraneus, vt videre eſt ex d. l. idem in duo-
bus. §. 1. ff. de pact.
Secundò limites velim ratione taciti pacti prǽſumpti per
l. 2. C. de pact.
Tertiò limitabis in confeſſione facta in iudicio ex l. poſt-
quam liti. C. eod.
Quartò limitare poteris non eſſe veram, quando talis eſt
actus, † in quo non requiritur præſentia aduerſarij, veluti
12 in confeſſione emanata in libello ſupplicatorio, vt habe-
tur ex reſcripto Impp. Diocletia. & Maximia. in l. cum pre-
cum. C. de liber. cau. & fuit doctrina Bald. in dicta lege poſt-
quam liti.
Quintò limita in cauſa pia, vel fauorabili, † vt in dote, ſic
13 colligitur ex reſponſo Vlpia. in l. ſi ego. §. 1. ff. de iure dot. &
obſeruauit Bal. in d. l. generaliter.
Sextò limitare tibi licebit, vbi ſit verbum pro certo, † vel
14 in veritate profiteor debitorem meum mihi non teneri, ſe-
cundùm elegantem doctrin. Bald. in rubric. res inter alios
acta.
Septimò limita, † quando adeſt iuramẽtum, vt ſancitum
15 eſt in 1. quæſt. 7. cap. quoties cordis oculus.
Octauò limita, quando confeſſio eſt redacta ad ſcriptu-
ram, † veluti in libro rationum, iuxta ſententiam Bart. in l.
16 nuda ratio. ff. de donat.
Nonò limita non procedere, † quando quis recipiet il-
17 lam confeſſionem nomine abſentis. l. reſcriptum. §. fin. ff. de
pactis, & huc pertinet, quod animaduertit gloſſ. in l. huiuſ-
modi. ff. de leg. 1.
Decimò limita: vt non procedat in actu pendente à ſola
voluntate confitentis † vt in aditione hæreditatis. l. gerit, &
18 ibi Bar. ff. de acq. hæred. & no. in d. l. Pomponius.
Vndecimò limita, quando ſententia facit ius quoad om-
nia, & in caſibus enumeratis in l. in vnum. ff. de ſtat. homin.
† & tunc confeſſio etiam prodeſt omnibus, ſecundùm do-
19 ctrin. Ant. de Butr. in c. ex parte. de confe.
Duodecimò limita in confeſſione emanata † ſuper actio-
20 ne reali, ſecundùm Imo. in ca. veniens. de renuntiat. & vt de
præfatis omnibus atteſtatur Martin. Lauden. d. l. iuriſgenti-
um, num. 22. ff. de pact.

CONCLVSIO 374.

ARGVMENTVM.

Confeßio cedentis an probet contra ceßionarium, & ei noceat.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio cedentis non probat contra ceßionarium, nec ei nocet.*
2 *Iura prohibent eſſe in facultate cedentis confiteri & dolo, ac fraude tollere ius quæſitum ceßionario.*
3 *Confeßio cedentis non probat cõtra ceßionarium, maximè quando ceßio tendit ad commodum cedentis.*
4 *Confeßio cedentis nunquam nocet ceßionario eo caſu, quo ceßionarius non haberet regreſſum contra cedentem.*
5 *Confeßio cedentis quibus in caſibus noceat ceßionario.*
6 *Confeßio cedentis licèt non noceat ceßionario; tamen in præiudicium ipſiuſmet inducit effectualem probationem.*
7 *Confeßio cedentis nocebit ceßionario, ſi ceßio fuerit facta nõ ſimpliciter, ſed ſub aliqua conditione.*

Confeſsionem cedentis nõ probare con-
1 tra ceſſionarium, † nec ei
nocere reſpondit Caſtrenſ. conſ. 134. nu. 3. in cauſa ſer. Ludo-
uici, lib. 1. quod probat per l. facta. §. ſi hæres. cum ibi plenè
notatis, ff. ad Trebellia. ad quod ſpectat l. patrem. §. fina. ff.
quemad. ſeruit. amittat. & in hanc ſententiam conſultus re-
ſpondit Philipp. Corn. conſi. 139. nu. 4. lib. 3. vbi aſſerit hanc
⁑ eſſe * communem opinionem; prout etiam de * communi
dicit Imo. in d. l. facta. §. ſi hæres, cui accedit Paris. conſil. 58.
num. 8. 9. 12. & ſequent. vol. 1. & in conſil. 19. nu. 59. lib. 3. & de
hoc conſulas Dyn. Rayn. Barto. in l. ſeruus filij. §. 1. ff. de lega.
1. & Bart. poſt Dyn. in d. l. facta. §. ſi hæres, colu. 2. verſic. quæ-
ro vtrum confeſſio. & ibi Imol. & Paul. Caſtr. ff. ad Trebel-
lian. & Barto. in l. ſi actor, colum. 2. verſic. ad horum declara-
tionem. ff. de procurator. & in l. ab emptione, num. 1. ff. de
pact. vbi Paul. de Caſtr. Iaſo. numer. 7. poſt Ang. ibi allegat.
concor. & rationes idem Bart. in l. ſi partem. & ibi Floria. §. 1.
ff. quemad. ſeruit. amittat. nec deſunt permulti ſcribentes
huius ſententiæ aſſertores, vt Spec. Ioan. Andr. & Bal. in ad-
ditio. in fin. tit. de ceſſio. act. §. 1. col. 2. verſi. ſed nunquid ſola.
Cyn. & Salyc. in l. vlt. C. de procurat. Ant. de But. in c. quam-
uis, col. 2. ext. de re iud. Raphael Cuma. conſi. 79. licet. col. 1.
verſic. nec obſtat. lib. 1. Alex. conſil. 46. circa princ. num. 111.
lib. 5. Corn. conſi. 139. verſic. nec obſtat. lib. 3. Gozadin. conſi.
3. in cauſa mihi tranſmiſſa, col. 2. nu. 8. ver. nam ſi confeſſio.
latiſſimè Tiraquell. de vtroq; retract. tit. de retract. Lignag.
§. ſecundo, gloſ. 2. num. 14. Hercul. de proban. negat. numer.
198. verſic. quadrageſimo primò fallit. Matth. ab Afflict. de-
ciſione 163. die 7. in fin. Alciat. in l. 1. §. ſed ſi mihi. nu. 41. ff. de
verb. obligat.
Quod etiam ea ratione confirmatur, ne ſit in facultate
2 cedentis confiteri, † & dolo, ac fraude tollere ius quæſitum
ceſſionario; quod iura prohibent: vt per Abb. traditum eſt
in c. 2. de fide inſtru. col. 2. verſi. primo caſu, cum alijs ibi ad-
ductis per Fel. nu. 12. verſic. item intellige, quos ſequitur Pa-
ris. dicto conſi. 19. nu. 61. lib. 3.
3 Et intellige concluſionem in primis procedere, † quan-
do ceſſio tendit ad commodum cedentis: vt voluit Corn. d.
conſi. 139. ſub num. 4. lib. 3. immò atteſtatur Alber. Galeo. in
ſua Margarita, ſimpliciter tenens, quòd nunquã nocet ceſ-
ſionario ceſſio cedentis eo caſu, quo ceſſionarius non habe
4 ret regreſſum † contra cedentem, quod dictũ ſequitur Dyn.
in d. l. ſeruum filij. §. 1. de lega. 1.
Limita concluſionẽ locum habere in tribus caſibus poſi-
tis in l. ſi delegatio. C. de noua. videlicet, ſi ceſſionarius item
litem conteſtatus eſſet: vel partem debiti accepiſſet, vel de-
5 niq; denunciaſſet debitori, ne cedenti ſolueret: † his enim
caſibus cum ratum habere videatur omnem cedentis con-
feſſionem, ſequitur: vt illi, qualis illa ſit, noceat; cũ ſibi præ-
cluſerit erga cedentem regreſſum, vt ait Corn. d. conſil. 139.
nu. 4. atq; Dyn. d. l. ſeruum filij. §. 1. de lega. 1.
Secundò limita concluſionem, vt non vera ſit, quoad i-
6 pſum confitentem: † nam licèt eius confeſſio non noceat
ceſſionario, tamen in præiudicium ipſius cedentis inducit
effectualem probationem, vt inquit Paris. dicto conſil. 58.
nu. 8. lib. 1. vbi de mente aliorum doctorum habet hoc pro
abſoluto.
Tertiò limitabis locum ſibi non vendicare, ſi ceſſio fue-
7 rit facta non ſimpliciter, ſed ſub aliqua conditione, † tunc
enim eueniente conditione confeſſio cedentis nocebit ceſ-
ſionario, vt in terminis dixit Paris. in dicto conſil. 58. nume-
ro 11. & 13. libro primo, iuribus, & rationibus per eum ibi
adductis.

CONCLVSIO 375.

Confeſsio furioſi non probat, nec ei præiudi-
cat, vt obſeruauimus ſuprà in verb.
confeſſio, verſi. ex propoſito. & Spec. aſſeruit tit. de confeſ-
ſio. §. ſequitur, verſi. 13. ſed in hac concluſione dic, vt notaui-
mus in concluſione, furioſus, in qua reperies declarationes,
& limitationes ad hæc dicta.

CONCLV-

CONCLVSIO 376.

ARGVMENTVM.

Confeſsio Principis an probet contra ipſum, & hæredes ſuos.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio Principis probat contra ipſum, & ſuos hæredes, etiam ſi facta eſſet abſente parte, maximè, quando agitur de præiudicio concedentis, & confitentis.*

2 *Confeſsio Principis dicitur reſultare ex narratis per Regem, ſicut & ex narratis in precibus.*

3 *Rex, vel Princeps videtur fundare opinionem & intentionem ſuam ſuper narratis in ſua confeſsione.*

4 *Confeſsio Principis ſufficit parti: vt contra hæredem agat, ſi ex ea conſtet de aliquibus, puta priuilegijs, & conceſsionibus, niſi probetur, quòd facta ſit per errorem.*

5 *Probatio in contrarium confeſsioni non debet admitti, quando confeſsio facta eſſet coram hærede.*

6 *Confeſsio Principis probat contra ipſum, & ſuos hæredes, etiam ſi talis ſit, quòd in ſuis dominijs non recognoſcat ſuperiorem, vel qui ſaltem de facto habeatur pro ſupremo Principe.*

7 *Confeſsio Principis facit præſumptionem donationis per ipſum factæ, vel conceſsionis de re, quam confitetur, vt ſi dicat rem eſſe alterius, ex eius confeſsione tribuitur ius, & præſumitur illi conceſsiſſe, & donaſſe.*

8 *Princeps ſi nominat ciuitatem, quæ non eſt, vel nominat aliquem ſub titulo dignitatis, quam non habet, cenſetur velle, quòd tales fiant, & eis conferre ius.*

9 *Scientia Principis in confeſsione cenſetur ipſo iure probata ex ſola veriſimilitudine.*

10 *Scientia certa præſumitur in Principe: cum confitetur de negotio ad eum pertinente.*

1 Confeſsionem Principis probare contra ipſum, † & ſuos hæredes,
auctor eſt mihi conſulendo Ruin.in conſi.231. nu. 7. volu.1.
argu.l.Publia.§.fi.ff. depoſ.l.generaliter.C.de non nu.pec.l.
vnica.C.de confeſſi.

Hoc velim amplies; vt etiam vera ſit, quamuis confeſſio
facta eſſet abſente parte: vt docuit Bart.in l.nuda, de donat.
& tradidit Imo.poſt alios in c.ſi cautio.ex.de fide inſtrum.&
Ruin.vbi ſuprà, num.7.

Verùm animaduertendum eſt, concluſionem tunc maximè
procedere, quando agitur de præiudicio cõcedentis,
& confitentis, vt Rui.placuit vbi ſuprà, quamuis diſtinguen
dum eſſet, vt confeſſio Principis præiudicaret etiam alijs, an
emanata fuerit ex certa ſcientia, necne: vt ſuprà in concluſione,
certa ſcientia, abundè dictum eſt.

Et hæc confeſſio Principis dicitur reſultare ex narratis
2 per Regem, † ſicut & aliàs reſultat ex narratis in precibus, l.
cũ precum.C.de li.cauſ.& per Abb.traditum eſt in c.examinata.
de iudic. & præſertim quia Rex, vel Princeps videtur
3 fundare opinionem & intentionem ſuam † ſuper narratis
in ſua confeſſione, vt ſancitum eſt in ca.ſi Papa.de priuileg.
in 6.& per notat.in clemen.1.de probat.& placuit Ruin.vbi
ſuprà.

Vnde fit; vt ſi ex confeſſione Principis conſtet de aliqui-
4 bus veluti priuilegijs, & conceſſionibus † talis confeſſio ſufficiat
parti, vt contra hæredem agat, vt inquit Rui.vbi ſuprà,
niſi probetur per hæredes, quòd talis confeſſio Principis
facta ſit per errorem, iuxta notata per Bart.in l.non fatetur.
de confeſſ.Alex.in l.ſi diuortio.ff.de verb.oblig.
5 Si tamen confeſſio facta eſſet coram hærede † non debet
admitti probatio in contrarium, per ea, quæ obſeruauit gl.
in dicta clementina prima, de probat.Ruin.vbi ſupra.nu.8.

Secundò amplia concluſionem, etiam locum habere in
tali Principe, qui in ſuis dominijs non recognoſcit ſuperio-
6 rem, † vel qui ſaltem de facto habetur pro ſupremo Princi-
pe, ſecundùm Cardin.in conſil.128.incip.in quæſtione, quæ
vertitur, & recentiores in c. cum à nobis.de teſti. & faciunt
notata per Bar.in l.hoſtes.de capti. & poſtli.vbi ſupra, nu.8.

Huc ſpectat, quòd confeſſio Principis facit præſumptio-
nem donationis per ipſum factæ, vel conceſſionis de re,
7 quã confitetur, † vt ſi confiteatur talem rẽ eſſe alterius, nam
ex huiuſmodi confeſſione tribuitur ius, & præſumitur illi
conceſſiſſe, & donaſſe, vt conſtat ex allegatis per Albenſ.
conſi.65.numer.38.& reſpondit Socin. conſil.187.colum.3.
verſi.confirmantur præmiſſa.in 2. volu.& probauit Aretin.
conſi.42.incip.& idem atq; Socin.in dicto conſi. 86.in prin.
in 1.volu.& id ſatis probat tex.in l. 1.§.ſimilique modo.C.de
latin.libert.tollen.& in §.fi.Inſtit.de adoptio. & ait Inno.in
c.cum ab eccleſiarum, colum.2.verſic.item hoc ipſo de offi.
ordin. Quòd cum Princeps nominet ciuitatem, quæ non
8 ſit, † vel vocet aliquem ſub titulo dignitatis, quam nõ habe-
at, cenſeatur velle; vt tales fiant, & eis conferre ius, & ſequi-
tur ibi Io.Andr.col.3.verſi.Princeps autem.& clarius tradit
Anchar.in c. ſtatutum. §. nec audiatur.col.2.verſic.ſed quid
dices, de reſcript. in 6. & quamuis Innoc. vbi ſuprà requi-
rat, vt Princeps confiteatur ex certa ſcientia, vel concedat
9 quidpiam, † talis tamen ſcientia cenſetur ipſo iure probata
ex ſola veriſimilitudine, iuxta ſententiam Bartol. in l.2.C.ſi
ſeruus, vel lib. ad decuri. lib. 10. & dictum eſt ſupra in con-
10 cluſione, certa ſcientia, quinimò † talis certa ſcientia præ-
ſumitur in Principe, cum confiteatur de negotio ad eum
pertinente, vt tradit Ang. Aret.in dicto §.fina.Inſtit.de adopt.
in fin.& Iacob.Mandell.Albenſ.dicto conſi.64.num.3.
cum ſequen.

CONCLVSIO 377.

ARGVMENTVM.

Confeſsio coram ſacerdote in pœnitentia facta an probet in iudicio.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio coram ſacerdote in pœnitentia facta non probat in iudicio.*

2 *Sacerdos confeſsionem reuelans incurrit pœnam c.omnis.de pœniten.& remiſsione.*

3 *Teſtimonium eius, qui deponit de confeſsione coram ſacerdote facta, quam ipſe audiuit, non probat.*

4 *Cõfeſsio facta ſacerdoti in cauſa matrimoniali probat in iudicio.*

5 *Sacerdos cum ſciat ſibi confeſſa vt Deus, & non vt homo, eius dictum · potest probationem facere.*

6 *Reuelatio confeſsionis tam verbo, quàm ſigno, vel quouis alio modo prorſus prohibita ſub pœna quaſi hæreſis.*

7 *Nulla extaret differentia inter forum conſcientiæ, & forum iudiciale, ſi permitteretur ſacerdoti: vt in cauſa matrimoniali valeret detegere confeſsionem, & eius dictum probaret.*

8 *Intellectus gloſ.in ca.tua nos.de ſponſ.in verb.qualiter conſtituerit, quem vide per totum vſq; ad nu.9.*

9 *Licentia ſi data fuerit à confitente ſacerdoti, vt confeſsionem reuelet, & ſacerdos ſit fide dignus, dictum eius probat, & ei creditur.*

10 *Clericus, vel ſacerdos poteſt reuelare confeſsionem de conſenſu, & licentia expreſſa ſibi data à pœnitente, & confitente.*

11 *Confeſſum quem fuiſſe in pœnitentia ſacerdoti, & eidem per cõfeſſorem pœnitentiam impoſitam probatur per ſolum ſacerdotem.*

12 *Crimen occultum, occultam, & publicum publicam pœnitentiam requirit.*

13 *Confeſsione probata, & impoſitione pœnitentiæ per ſacerdotem, non oportet probare pœnitentiam peractam.*

14 *Confeſsionem reuelatam à ſacerdote probatur ex eo, quòd ipſe eam audiuerit coram pluribus.*

1 Confeſsio coram ſacerdote in pœnitentia facta † non probat in iudicio: quia, vt in-
quit Bal.in l.Archigerontes.C.de epiſcop. audien.cenſetur
facta

facta coram Deo, vt in c. ſi ſacerdos, de offic. ordin. immò ſi
2 ſacerdos eam enunciet † incidit in pœnam ca. omnis, de
pœnit. & remiſſionib. ita Bald. in d. l. Archigerontes. C. de
epiſcop. audien. quem refert, & ſequitur Felin. in c. teſtimo-
nium, colum. 13. nume. 35. de teſtib. addo Abba. in ca. fin. de
ſucceſſio. ab inteſta. & in additio. ad pract. Papien. in prima
forma act. verſi. compellatis, nu. 5. Iaſ. in l. prima, §. huius
ſtudij. ff. de iuſtit. & iure, & ibi ſequitur Fortunius Garzias
numero 20.

Primò amplia concluſionem, vt eo vſque procedat, vt &
ſi teſtes, qui audierint illam confeſſionem confitentis co-
3 ram ſacerdote deponerent de ea in iudicio † teſtimonium
eorum non probaret, vt confeſſio in pœnitentia facta præ-
iudicet in aliquo confitenti, vt Ioan. Andr. tradidit in c. ſi. de
temp. ordina. & Fel. in cap. denique. de exceptio. num. 3. te-
ſtatur Tindar. in dialogo de teſtibus, fol. 20. verſic. ſequitur
alia pars, de teſtib.

Primò limita, ſi huiuſmodi confeſſio facta fuiſſet in cau-
4 ſa matrimoniali, † tunc enim probaret in iudicio, vt me do-
cuit gloſſ. in c. tua. de ſponſalib. quam ad hoc arbitratur Ro-
ma. ſingularem in l. ſi non ſpeciali. C. de teſta. Iaſ. in l. patre
furioſo, in 5. col. verſi. quod confirmo. ff. de his qui ſunt, &
in l. 1. §. huius ſtudij. ff. de iuſtitia, & iure.

Contrarium ſenſit Fortunius Garzias in d. l. 1. §. huius ſtu-
dij, numero 21. de iuſt. & iur. ea ratione, quia cum ſacerdos
5 ſciat ſibi confeſſa vt Deus, & non vt homo, † eius dictum
non poteſt probationem facere, vt per hanc rationem vo-
luit etiam Abb. in c. omnis vtriuſque ſexus, in vlt. notab. de
pœnit. & huc pertinent verba ipſiuſmet contextus in c. o-
mnis, ponderando verbum, omninò, verbum, quouis mo-
do, & verb. aliquatenus, per quæ omnis prorſus reuelatio
(vt aiunt) prohibetur tam verbo, quàm ſigno, vel quouis
6 alio modo, † etiam ſub pœna quaſi hæreſis. Alioqui, ſi per-
mitteretur ſacerdoti, vt in cauſa matrimoniali commiſſa
poſſet enunciare, & eius dictum probaret, nullum extaret
7 diſcrimen inter forum conſcientiæ, † & forum iudiciale,
quia eo ipſo, quod ſacerdoti confitetur per pœnitentem
veritas, poterit ipſe id patefacere, quod eſt contra diſpoſi-
tionem ſacrorum canonum, & mentem omnium Docto-
rum, vt in c. tua nos. de ſponſal.

Nec huic ſententiæ videtur repugnare gloſſ. in dicto ca.
tua nos. de ſponſ. in verb. qualiter conſtituerit, quæ contra
8 ſenſit, nam ſi ea diligenter introſpiciatur, † non dicit, neque
intelligit, confeſſionem factam in foro pœnitentiali poſſe
adduci in foro iudiciali, ſed tantum in eodem foro pœni-
tentiæ, vt non obſcurè demonſtrant illa verba, hoc ei con-
feſſus fuit pœnitentiali iudicio, in quo cuilibet eſt creden-
dum, expone verbum, in quo, ideſt in quo iudicio pœniten-
tiali, & non iudiciali, cum de hoc foro iudiciali nulla fuerit
facta mentio, & ideo ad illud relatio fieri non poteſt. Quin-
imò in poſtremis verbis, dilucidè dixit gloſſ. quòd in iudi-
cio pro tribunali nulla fides haberetur ei in præiudicium
tertij, quod clarius patet ex ratione, quam gloſſ. ibi reddit,
ibi, quia ſibi ſoli poteſt præiudicare. & quod non eſt veriſi-
mile, quòd ſit immemor ſuæ ſalutis, hæc enim non poſſunt
accommodari in foro iudiciali, quia ſi confeſſio in illo caſu
probat, non præiudicat ſibi ſoli, ſed parti aduerſæ, cum ex
ea confeſſione indicaretur deceptam eſſe puellam, & ma-
trimonium non eſſe, vt ex his dixit Garzias d. §. huius ſtudij,
ſub nume 21. verſicu. nec obſtat gloſſ. de iuſti. & iur. in quo
loco etiam reſpondit ad dictum Innoc. & Abba. in c. paro-
chiano. de ſepultur. quod intelligit procedere in debitis, &
delictis publicis, vt etiam text. ille loquitur ſecundum Ro-
ma. & alios proximè citatos.

Secundò limita, † quotieſcunque ſacerdoti data fuiſſet
9 à tali confitente facultas, vt eam manifeſtaret, & talis ſacer-
dos eſſet fide dignus, quia tunc probaret, & crederetur di-
cto ſacerdotis. Vnde hoc caſu dictum vnius teſtis plenè pro-
bat, vt ex multis allatis conſtat ab Anto. Gabriel. in concluſ.
1. de teſtib. num. 28. verſicu. ſeptimò limita, lib. 1. in ſuis con-
cluſ. in 5. concluſione, verſi. fallit quando ſacerdos, & tradi-
dit Lap. allegatione 94. incip. quidam preſbyter. num. 2. Fel.
in c. teſtimonium. num. 35. verſi. intellige quòd ſacerdos, de
teſtib. & idem in c. nemo in prin. verſ. noto in verb. teſtimo-
nium, & verſi. intellige, quòd poteſt, de ſimo. & in ca. Mat-
thæus, poſt princ. verſi. & eleganter Lap. eod. tit. de ſimo. &
in c. 1. col. 2. cir. med. verſi. quia confeſſor. num. 3. de except.
vbi multa ad hoc in mediũ profert, & fuit obſeruatum latè
per Franciſ. Viu. in ſuis commun. opinion. verbo confeſſio
* ex. vbi atteſtatur hanc eſſe communem opinionem, * † nam
10 clericus, vel ſacerdos poteſt aperire confeſſionem conſen-
ſu, & venia expreſſa ſibi data à pœnitente, & confitente, ſe-
* cundùm * omnes in cap. ſignificaſti. ex. de adulter. latè Ioan.
Andr. proſequitur de renuntiatione in prima gloſ. & per ea
quæ notantur per Mil. in repert. in verb. teſtis, verſicu. teſti-
monium ſacerdotis, & Fel. in dicto c. teſtimonium, num. 34.
de teſtib. cum ibi alleg.

Et de hac materia conſulas latè tradentem Lapum d. al-
legatione 94. vbi pertractat vberrimè materiam reuela-
tionis confeſſionis per ſacerdotem factæ, numero 1. & 2. &
Didac. Couaruu. in epit. 4. lib. decretal. c. 8. §. 12. de pact. nu-
mero 9.

Vnum tamen hic te velim admonitum; vt per ſolum ſa-
cerdotem probetur aliquem fuiſſe ſacerdoti in pœnitentia
11 confeſſum, † & eidem per confeſſorem fuiſſe pœnitentiam
impoſitam, vt notat gloſſ. in c. tua nos. ext. de ſponſalib. &
in c. ſignificaſti. ex. de homicid. & gloſſ. adhæſit Alber. in l.
vnica. C. de confeſſ. atq; auctor additio. ad practic. Papien.
in forma actionis realis, in verb. compellatis, numero 6. &
idem voluit Fel. in dicto c. teſtimonium, nume. 35. ad ſatisfa-
ctionem, vel pœnitentiam factam fuiſſe probatur per illos,
12 qui viderunt, quòd ſi crimen ſit occultum, † ſufficit ſi pœ-
nitentia ſit occulta; & rurſus ſi ſit publicum delictum, de-
bet eſſe publica, ita Hoſtien. tradidit in dicto c. teſtimoni-
um; quem refert & ſequitur Fel. vbi ſuprà nume. 35. vbi ta-
men nume. 36. ait, & concludit ex allegatis ibi per eum: vt
probata confeſſione, & impoſitione pœnitentiæ per ſacer-
13 dotem, vt ſuprà † non opus ſit probare pœnitentiam pera-
ctam eſſe: vt ex allegatis ibi per eum: idem Fel. monuit in c.
denique, de exceptio. num. 3.

Præterea illud ſuperpondij loco velim obſerues, quòd
confeſſio facta ſacerdoti fuerit reuelata per ipſum ſacerdo-
tem, probatur ex eo, quòd ſacerdos eam audiuerit coram
pluribus, licèt & in iudicium illam non depoſuerit, ita pro-
ditum eſt ab Archidiac. de pœnitent. diſtinctione 6. c. ſacer-
dos, num. 4. cum ibi allega. Fel. etiam placuit in ca. teſtimo-
nium, ext. de teſtib. num. 35.

CONCLVSIO 378.

ARGVMENTVM.

Confeſſio erronea an probet, & præiudicet confitenti: etiam quòd fuerit formiter acceptata, reiterata, & per ipſum iurata.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio erronea non probat, neque præiudicat confitenti, etiam quòd fuerit formiter probata, & acceptata: ſed reuocari poteſt.*

2 *Confeſſio erronea etiam quòd ſæpius, & pluries fuerit reiterata, & deliberata non probat.*

3 *Confeſſio erronea non probat, etiam quòd fuerit iurata.*

4 *Confeſſio erronea, ſiue error ſit facti, ſiue iuris non probat.*

5 *Confeſſionem fuiſſe errore factam, in dubio non præſumitur, & illam allegans probare tenetur.*

6 *Confeſſio quomodo cognoſcatur erronea, vide remiſſiuè.*

Confeſſionem erroneam non probare, neque præiudicare confi-
1 tenti, † etiam ſi fuiſſet formiter probata, & acceptata, con-

ſtitutum reliquere Impp. Diocletia.& Maxim. in l.error.C.
de iur. & facti igno. non enim fatetur, qui errat, vt inquit
Vlpia. I. C. in l. non fatetur. ff. de confeſ. quod & tradidere
Doct. in ca. fin.ext.eo. titu.& docuit Barto.in l.capite quin-
to. ff. ad l. Iul. de adulte. & ibi in additio. immò talis confeſ-
ſio erronea reuocari poteſt, iuxta ſententiam Iaſ. in l. 1. co-
* lum.2.verſi.3.ſubtilius.C.de error.calcul. teſtatur de* com-
muni opinione,& habetur in l.ſed ſi me putem.& ibi Doct.
ff. de cond. indeb. huic eidem enunciato fauent etiam l.
cum falſa. & l.ſi poſt diuiſionem.C. de iur.& fact.ignor.& l.
cum de indebito. ff. de probatio. & Franc. Curt. conſilio
ſexageſimonono, colum. final. verſicu. quia videmus, nu-
mero octauo.

Primò amplia, etiam ſi ſæpius, & itentidem fuiſſet repe-
2 tita, † & eſſet deliberata: vt Herculan. dixit de proban.ne-
gat. numero 198. verſicu. 16. fallit, idem placuit plurimis
alijs, vt Dec. conſil. 408. colum. fin. Paris. conſil. 131. lib. 7.
numero 35. Specul. in titu.de poſitio.§.fina. nume. 8.verſic.
item ſi ponens.Roman.conſil.391. columna prima, & idem
in l. ſi verò.§. de viro.fall.31. numero 59. ff. ſoluto matrimo.
Franc. in cap. 1. columna 1. verſic.3. limita, de accuſat. in 6.
Iaſ. in l. error. colum. fina. verſic. 2. principaliter. C. de iur.
& fact. ignorantia, & in dicta l. prima, columna 2. verſicu.2.
* ſubtilius. C. de errore calculi: vbi dicit hanc eſſe* commu-
nem opinionem: & ibi Dec. colum. 2. vbi ipſe quoque te-
* ſtatur de* communi, Ruin. conſil.10. colum. penul.verſic.
nec obſtat, vol.3.

3 Secundò ampliabis, etiam ſi fuerit iurata: † non enim
probat: vt videre eſt ex ijs, quæ retulit Dec.dicto conſi.408.
per totum, qui loquitur de confeſſione erronea iurata, &
non iurata: & videas Paris. dicto conſi. 131. num. 35. cum ſe-
quent.& Herculan.vbi ſuprà.

4 Tertiò amplia, ſiue error ſit facti, ſiue iuris † cum nec et-
iam probet, vt auctor eſt Paul. de Caſtr. in l. ſi poſt diuiſio-
nem. C. de iur. & fact. ignor. l. non fatetur. ff. de confeſſ.
quem refert, & ſequitur Dec. dicto conſilio 408. nume. 5.
& Paulus Caſtr. vbi ſupra ait, ſaltem hoc procedere in con-
feſſione extraiudiciali, & adeat ad idem in ſimili notata per
Decium, vbi ſuprà, numero ſexto, & ad hæc, quæ dicta ſunt
de confeſſione erronea adde, quæ diximus in ſecunda ſub-
limitatione ad vigeſimamquintam limitationem conclu-
ſionis de confeſſione abſente parte.

5 Hic tamen aduertas, † vt in dubio non præſumatur, con-
feſſionem fuiſſe errore factam, quinimò illam erroneam
allegans tenetur probare, vt aſſeruit Bartol. in l. non fate-
tur. ff. de confeſſi. quem refert, & ſequitur Crauet. in tra-
cta. de antiquit. tempor. in prima parte, verbo propoſitum
noſtrum, numero 56. & habetur in l. ſi poſt diuiſionem. &
l. error. C. de iur. & fact. ignor. idem voluit Corn. conſil.
6 250.colum. fin. volum.4. † quomodo verò cognoſcatur er-
ronea, conſulas Auguſtin. Bero. conſilio octuageſimoſe-
ptimo, numero vndecimo, libro ſecundo, & conſilio 152.
numero octauo, nono, & ſeq. lib.3.

CONCLVSIO 379.

ARGVMENTVM.

Confeßio an & quomodo probetur per te-ſtes etiam ſingulares.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio probatur per teſtes ſaltem duos omni exceptione maio-
res, qui debent eſſe conteſtes, aliàs erit nullius effectus.*

2 *Confeßio probata per duos teſtes non facit tamen, niſi ſemiple-
nam probationem.*

3 *Confeßio facta parte abſente probata per duos teſtes ſemiple-
nam, & parte præſente per eoſdem plenam probationem fa-
cit.*

4 *In confeßione non ſufficit dicere parte præſente: ſed etiam opor-
tet, quòd dicatur, & expreßè acceptante.*

5 *Confeßio probari etiam poteſt per teſtes ſingulares.*

6 *Teſtes duo ſi deponant de confeßione facta in indiuiduo probant,
ſed ſi diuerſimode, & ſint ſingulares, non probant nec ſemi-
plenè.*

7 *Confeßiones ita probatæ per ſingulares teſtes, vt qualibet per ſe
ſola ſemiplenè probet; non tamen coniunguntur ad effectum
plenæ probationis; immo dicti teſtes tamquam ſingulares con-
feßionem non probant.*

8 *Teſtes ſingulares deponentes de duabus confeßionibus non iun-
guntur ad faciendam plenam probationem.*

9 *Teſtis deponens de veritate licèt ſit ſingularis, tamen probat, &
coniungitur ad plenam probationem faciendam.*

10 *Singularitas teſtis de veritate deponentis ad plenam probationem
faciendam non eſt obſtatiua, ſed adminiculatiua.*

11 *Teſtes diuerſimodè deponẽtes licèt ſint ſingulares de loco, & tem-
pore, ſi tamen concordant in facto principali probant.*

12 *Teſtes ſingulares coniungi ad probandum confeßionem abſen-
tis.*

13 *Confeßio abſente parte probata per duos teſtes, quæ inducit ſemi-
plenam probationem, coniungitur cum probatione famæ, quæ
eſt ſpeciei diuerſæ, & à fortiori coniungi debet cum alia confeſ-
ſione eiuſdem ſpeciei.*

14 *Teſtes ſingulares coniungũtur, vt plenè probent, quando tendunt
ad eundem finem licèt per diuerſa media.*

15 *Teſtis deponens de veritate facti coniungitur cum altero deponen-
te de confeßione, vt plenè probent.*

16 *Teſtis deponens de confeßione abſente parte ſemiplenè non pro-
bat.*

17 *Teſtes ſi deducuntur ad probandum debitum, licèt deponant de
diuerſis confeßionibus, & circa confeßionem ſint ſingulares,
tamen probant debitum.*

18 *Confeßio facta parte præſente probatur per vnum teſtem tantùm,
vt ſaltem faciat ſemiplenam probationem.*

19 *Teſtis deponens de confeßione in abſentia partis non probat.*

20 *Confeßio coram ſacerdote facta in foro pœnitentiæ per ſolum ſa-
cerdotem probatur.*

21 *Confeßioni principalis magis creditur, quàm mille teſtibus con-
trarium aſſerentibus.*

22 *Teſtes ſi rogati non ſint, non probant.*

Confeſsionem probari per teſtes ſaltem
1 duos omni † exceptione
maiores, plurimi tradidere: vt Alber. conſil.56.numero 28.
gloſſ. & Doctor. in l.fin.C.famil. erciſc. Bald. conſi. 447. &
conſil.10.in quæſtione quæ vertitur, num.2.volum.5.& Pa-
ris. conſil. 60. nume. 45. volum. 4. vbi ait, debere eſſe con-
teſtes, alioqui huiuſmodi confeſſio eſt nullius momenti, vt
ex allegatis per eundem ibi, nume. 46. & tradidere Anto.
de Butrio, & alij, qui eum ſequuntur, in ca. licèt ex quadam,
colum. penul. ext. de teſtib. & Cin. in l.2. C. quæ ſit long.
conſuet. & Paul. Caſtren. conſil. 277. aliàs 143. viſo proceſ-
ſu, colum. 2. poſt nume. 8. & conſil. 378. aliàs 119. viſa pe-
titione, colum. 2. poſt nume. 5. volum. 2. per Iaſon. in l. ad-
2 monendi, nume. 256. de iureiuran. † Et quamuis maximè ita
probata foret confeſſio per duos teſtes; tamen non faceret,
niſi ſemiplenam probationem, vt voluit Paris. vbi ſuprà nu-
mero 46. ita tradit Bartol. in dicta l. admonendi, colum. 13.
verſicu. his præmiſſis: & ibi Iaſ. nume. 256. Quod intelli-
3 ge, ſi huiuſmodi confeſſio facta fuerit parte abſente: † &
quod abſente parte ꝓbari debeat per duos teſtes, ait Fran.
ca. 1. colum.3. verſicu. & intellige. de appellatio. ſecus verò,
ſi parte præſente: quia tunc probata per duos teſtes plenè
probat, vt colligere eſt, ex l. Publia. §. fina. ff. depoſ. & l.
generaliter. C. de non nume. pecun. atque reſpondit Ruin.
conſil. 72. nume. 4. volum. 4. Herculan. etiam de proban.
negat. nume. 198. verſicu. decimoquintò fallit, immò nec
4 ſufficit dicere parte præſente; † ſed etiam oportet, vt quod
dicatur, & expreſsè acceptante: vt Hippolyt. dixit in rubr.
C. de probat. nume. 124. in fin. & Spec. titu. de dona. inter
vir. & vxor. §. per veſtras. colum. 2. ſed ad hoc vide, quæ la-
tiſſimè à nobis dicta fuerunt in prima ampliatione cum li-
mitatio-

mitatione ſequenti ad concluſionem de confeſſione facta
parte præſente, & per totam concluſionem de confeſſione
abſente parte.
5 Amplia, vt probari poſſit † per teſtes ſingulares, ſecun-
dùm Paris. conſil. 34. verſic. 19. lib. 1. ſed contrariam ſequu-
tus eſt ſententiam Aymo Crauet. conſi. 33. colum. 8. num. 35.
qui alios adducit.
Hoc tamen poterit reconciliari per proximam primam
ſublimitationem ad ſubſequentem limitationem.
Primò limita, dummodò duo teſtes deponant de confeſ-
ſione facta in indiuiduo; ſecus ſi vnus teſtis deponat de con-
6 feſſione facta vno die, & loco, & alius deponat de alia; † &
ſic teſtes ſint ſingulares; quia tunc non probant, etiam ſe-
miplenè, etiam ſi eſſent mille teſtes, & iungerentur, vt aſ-
ſeuerauit Alexand. conſil. 36. colum. 2. & conſi. 39. poſt nu-
mer. 8. volum. 5. idem voluit Ruin. conſi. 72. nume. 5. vo-
lum. 4. vbi (quod fortius eſt) ait, quòd ſi talis confeſſio ita
probata videlicet per ſingulares teſtes, eſſet ita probata, vt
7 quælibet confeſſio per ſe ſola ſemiplenè probaret, † quòd
tamen non coniungerentur tales confeſſiones ad effectum
plenæ probationis, immò dicti teſtes tamquam ſingulares
plenè non probant dictam confeſſionem, nec coniungun-
tur, vt conſuluit Paris. conſilio 60. numero 45. volumine
quarto, cum ibi allegat. & in conſilio 57. numero quarto,
eo. volum. & tradidit Robert. Marant. in tracta. de ordin.
iud. part. 6. de confeſſione in 5. actu, num. 14. & Crauet. con-
ſilio 267. num. 1.
8 Illud præterea velim obſerues, † vt teſtes ſingulares depo-
nentes de duabus confeſſionibus non iungantur ad facien-
dam plenam probationem, vt Hippolyt. de Marſi. tradidit
in l. de minore. §. plurimum. num. 9. cui accedit Aymo Cra-
uet. de antiquit. tempor. par. 4. §. ſectio. nu. 25. atq; Franciſ.
Cur. tracta. de teſtib. num. 94.
9 Sublimita, ſi vnus teſtis deponat de veritate, † quia tunc
licèt ſint ſingulares, tamen probant, & coniunguntur ad
plenam probationem faciendam, vt ait Pariſ. conſi. 75. nu-
mero 13. volum. 1. vt in ſimili tradit Alexand. & nouiſſimi
ibi ſequuntur in l. Gallus. §. ille caſus. nume. 14. verſicu. ſed
pro iſtorum intelligentia, ff. de liber. & poſthum. & Pariſ.
10 conſil. 50. num. 42. d. volum. 1. & ratio eſt, quia iſto caſu †
hæc ſingularitas non eſt obſtatiua, ſed adminiculatiua, quæ
non obſtat, ſed debet adminiculari ad faciendam plenam
probationem, vt ita loquutus eſt Pariſ. d. conſi. 42. num. 43.
cum ibi adductis eod. volum. 1. vltra quos adde Crauet. de
antiq. tempo. in 4. par. verſicu. ſed enim. folio 189. & idem
conſi. 267. verſicu. & qui coniunguntur, quem tamen con-
ſiderabis.
Secundò ſublimita, ſi huiuſmodi teſtes deponant de di-
uerſis confeſſionibus, dummodò ex tali diuerſitate oriatur
repugnantia, aut facti diuerſitas, ſed idem ſemper emergat
11 effectus, † quia tunc licèt ſint ſingulares de loco, & tempo-
re, tamen cum conueniant in facto principali probant, vt
patet ex multis relatis à Crauet. d. conſi. 267. colum. 1. ver-
ſicu. præterea. num. 6. & ita voluit Socin. conſi. 99. num. 15.
volum. 2. Paul. de Caſtr. conſil. 380. iudex, in fi. lib. 1. & in
conſi. 199. viſa petitione, col. 2. circa medium. & in conſil.
143. viſo proceſſu. colu. fi. lib. 2. quod etiam probauere per-
multi alij conſulentes, vt Ioan. de Ana. conſi. 55. in 2. dubio.
Alexand. in conſi. 53. colum. 2. circa med. verſic. ergo etiam
præſuppoſito, volum. 1. Calcan. in conſil. 9. colum. 5. poſt
med. Dec. conſil. 650. colum. 2. poſt medium, vbi refert, &
ſequitur illud conſil. Caſtren. 380. Iudex, in fi. lib. 1. idem
12 tenet Curt. Iun. conſi. 168. col. 7. vbi Curtius voluit † con-
iungi teſtes ſingulares ad probandum confeſſionem abſen-
tis, ad idem adduco Aret. in conſi. 65. in præſenti conſulta-
tione. col. 2. poſt med. in 2. dubio, vbi confeſſio abſente par-
te probata per duos teſtes, quæ inducit ſemiplenam proba-
tionem, coniungitur cum probatione famæ, quæ eſt ſpeciei
13 diuerſæ, † à fortiori coniungi debet cum alia confeſſione
eiuſdem ſpeciei, per ea, quæ habentur in l. admonendi, ff. de
iureiur. & dixit Crauet. d. conſi. 267. num. 5.

Et quòd coniungantur teſtes ſingulares, vt plenè pro-
14 bent, † quando tendunt ad eundem finem, licèt per diuerſa
media, adduco Abba. & Doct. in c. fi. de ſucceſſ. ab inteſtato,
vbi, quando vnus teſtis deponit de veritate facti, alter de
15 confeſſione, coniunguntur, † vt plenè probent, idem vo-
luit Alexand. in conſil. 76. viſo libello, nume. 4. & 5. in 2. du-
bio. lib. 6. quod dictum refert, & ſequitur Ripa in l. admo-
nendi. col. 38. nu. 206. ver. ex hac concluſione, ff. de iureiu.
idem aſſeruit Ancha. in conſi. 276. viſo diligenter. col. 2. ver.
& ideò vnus teſtis, quod & placuit Corn. conſ. 13. lib. 1. idem
voluit nouiſſimè Gozadin. in conſi. 79. colu. 4. num. 11. poſt
ver. non obſtat, vbi fortius voluit vnum, quod tamen puto
falſum, vt vnus teſtis deponens de confeſſione abſente par-
16 te coniungatur cum teſte de veritate facti, † cum vnus teſtis
deponens de confeſſione abſente parte ſemiplenè non pro-
bet, item quòd teſtis deponens de veritate facti, & alter de
confeſſione coniungantur ad plenam probationem, voluit
Dec. in c. cum cauſam. colum. fi. de proba. & latius vſq; ad
ſatietatem videas Aymo. d. conſil. 267. num. 5. & 6. Alexan.
conſi. 25. col. 2. lib. 2.
Tertiò ſublimita, ſi principaliter teſtes non deducantur
ad probandam confeſſionem, ſed veluti ad probandum de-
17 bitum, † quia tunc licèt huiuſmodi teſtes deponant de di-
uerſis confeſſionibus, & circa confeſſionem ſint ſingula-
res, tamen probant debitum, vt reſpondit eleganter Paul.
de Caſt. conſi. 380. iudex, & miniſter, num. 7. & ſeq. volum. 1.
quem refert & ſequitur Maria. Soc. Iun. conſi. 99. num. 15.
vol. 2. Curt. Iun. conſi. 64. præſupponitur in facto. in 4. col.
in princ. num. 7. & idem Soc. in conſi. 90. lib. 2. vbi quaſi per
totum vberrimè hanc materiam tractat, & ita ſingulariter
declarat Bart. in l. actor. 3. col. in princ. C. de probat. Corn.
etiam conſi. 34. vol. 1.
Secundò principaliter limita, ſi huiuſmodi confeſſio fa-
18 cta fuerit parte præſente, † quia tunc probatur per vnum
teſtem tantum, vt ſaltem faciat ſemiplenam probationem,
vt cauit Ruin. conſi. 72. num. 4. volum. 4. vbi ad idem refert
Paul. de Caſt. conſi. 280. incipiente viſo proceſſu. & in conſ.
333. incip. viſa petitione, ſed ſecus eſt, ſi deponat de confeſ-
19 ſione in abſentia partis, † etenim tunc non probat, vt con-
ſuluit Imo. conſi. 123. num. 9. idem obſeruauit Paul. Caſtren.
conſi. 79. num. 1. vol. 2. hoc etiam placuit Alex. conſi. 181. nu.
10. lib. 7. nec ab hoc receſſit Corn. conſi. 341. nu. 34. volum. 1.
Pariſ. id ſenſit conſi. 54. num. 22. vol. 4.
Tertiò limitatur in probanda confeſſione coram ſacer-
20 dote facta in foro pœnitentiæ, † hæc nempe confeſſio pro-
batur per ſolum ſacerdotem, vt dictum eſt ſupra, in conclu-
ſione, confeſſio ſacerdoti &c. in 2. limitatione.
Quartò limitabis. vt magis credatur confeſſioni princi-
21 palis, † quàm mille teſtibus contrarium aſſerentibus, vt do-
cuit Inn. in c. cum contingat. de offi. deleg. Bart. & Doct. tra-
didere in l. 2. §. creditum. ff. ſi cer. peta. atq; Venafr. in conſi.
16. & conſ. 37. & conſ. 45. quos refert & ſequitur Anton. Ga-
briel. in ſuis concluſio. concluſio. 4. nu. 75. verſic. 24. infer-
tur. de teſtib. libro primo.
22 Quintò limitare poteris, dummodò rogati ſint teſtes †
alioqui non probant, vt prodidit Nell. in tract. de teſtib. nu-
me. 347. & vide l. poſt mortem, ff. de adop. & conſules omni-
nò gl. in c. teſtes. 3. q. 9. §. 1. atq; Specul. titu. de teſte, in prin-
cip. verſic. item quòd non fuit rogatus.

CONCLVSIO 380.

ARGVMENTVM.

Confeſſio facta in fauorem incapacis, an præſumatur facta in fraudem legis.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio facta ad fauorem nō capacis, præſumitur facta in fraudem legis.*
2 *Confeſſioni mariti habentis filios ex priori matrimonio, & confi-*

tentis habuiſſe à ſecunda vxore mille etiam cum iuramento, nō ſtatur: quia præſumitur facta in fraudem.

3 *Confeßio mariti, de qua ſupra nume. 2. eius morte tamquam donatio non poteſt confirmari, ſed applicari debet filijs prioris matrimonij.*

1 Confeſsio facta ad fauorem non capacis † præ-
ſumitur facta in fraudē legis, vt ob-
ſeruauit gl. in l. cum quis decedens. §. Titia, ff. de leg. 3. & per
notat. ibi. & per l. qui teſtamentum, ff. de teſtamen. Bartol.
decidit iſtam quæſtionem dicens, quòd ſi maritus habens
filios ex priori matrimonio confiteatur habuiſſe à ſecunda
2 vxore mille, † quamuis etiam iuret, non ſtatur tali confeſ-
ſioni, quia præſumitur facta in fraudem, vt colligitur ex re-
ſcripto Impp. Leon. & Anthemij in l. hac edictali, C. de
ſecund. nupt. non poteſt illa confeſſio tamquam donatio
3 morte mariti confirmari † quia debet adiungi filijs prioris
matrimonij, vt ijdem Impp. ſciuere clarè in dicta l. hac e-
dictali. & confirmatur ex animaduerſis à gloſ. in l. donatio-
ne. C. de collatio. idem apertiſſimè decidit Ruin. conſilio
44. numero 8. cum ſequent. lib. 5. & ad hæc adde, quæ di-
ximus in concluſione de confeſſione patris de recepto à
filio, & de confeſſione viri de recepta dote, & in octaua li-
mitatione ad concluſionem de confeſſione facta præſente
parte.

CONCLVSIO 381.

ARGVMENTVM.

Confeßio facta per aduocatum lite conteſtata, & ſciente clientulo, an perinde valeat, ac ſi per ipſum clientulum fieret.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta per aduocatum lite conteſtata, ſciente clientulo, & intelligente perinde eſt, ac ſi per ipſum clientulum fieret, vnde illi præiudicat, niſi eam reuocet.*

2 *Confeßio facta per aduocatum per ipſum, vel per clientulum vſque ad triduum ſimpliciter etiam non docto de errore reuocari poteſt.*

3 *Confeßio aduocati vſq; ad ſententiam reuocari poterit, prius tamen probato errore.*

4 *Confeßionem factam ab aduocato poterit clientulus eadem die, vel incontinenti reuocare per ſe, vel per procuratorem ſimpliciter nullo etiam docto errore.*

Confeſsio facta per aduocatum lite conteſta-
ta, ſciente clientulo, & intelligente
1 perinde eſt † ac ſi per ipſum clientulum fieret, ita ad ver-
bum ſanxit Imp. Alexand. in l. 1. C. de error. aduoc. vnde cli-
entulo præiudicat, niſi eam reuocet, ita conſtituit Inn. III.
Pont. Maxi. in capitu. olim. ext. de cenſib. & ſciuit Honor.
III. Summus Pontifex in c. cum cauſam. de appellat. & ibi
Bald. quod & placuit Specula. tit. de confeſſio. §. poſtremò,
nu. 1. & idem ſub tit. de aduoc. §. iam nunc videndum. verſi.
ex præmiſſis. Reuocari autem poteſt illa confeſſio, vel ab ad-
2 uocato, vel à clientulo † vſq; ad triduum ſimpliciter etiam
non docto de errore, ita reſcripſere Impp. Diocle. & Maxi.
in l. fi. verb. contradixiſſe, C. de error. aduocat. & reſpondit
Paul. de Caſtr. conſi. 31. per l. 1. C. eod. de error. aduoc. im-
mo poterit etiam reuocari talis confeſſio ex ſententia, ſi
credimus Speculat. dicto titu. de confeſſ. §. poſtremò, nu-
3 me. 1. vſq; ad ſententiam † prius tamen probato errore, vt
habetur in c. fi. ex. de confeſſ. l. non fatetur, ff. d. tit. l. vnica,
C. eod. l. inde Neratius. §. fi. ff. ad l. Aqui.
Ergo eadem die, vel continuò poterit clientulus vel per
ſe, vel per procuratorem dictam confeſſionem ſimpliciter
4 † nullo etiam docto errore ab aduocato factam reuocare,
* & hanc eſſe * communem opinionem atteſtatur Speculat.
vbi ſuprà, nume. 1. & ſic intelligo cap. cum cauſam, ext. de
offic. deleg. capitulo cum olim, l. in fin. ff. de teſtibus cog.
ſed in hoc dic, vt ſuprà in concluſione de confeſſione pro-
curatoris.

CONCLVSIO 382.

ARGVMENTVM.

Confeßio per ſcripturam propriæ manus, an ita plene probet, vt in contrarium probari non poßit.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio per ſcripturam propriæ manus facta ita plenè probat, vt in contrarium probari non poßit, nec probato errore.*

2 *Confeßio plenè probat, quando quis confitetur in epiſtola, ſiue in apocha etiam abſente parte.*

1 Confeſsio per ſcripturam propriæ manus
facta ita plenè probat † vt in
contrarium probari nō poſſit, vt conſtat ex allegatis à Mat-
thæ. de afflict. in conſtitutione Neapolitana, libro ſecun-
do, de cauſa depoſiti, rubrica trigeſimatertia, numero ſex-
to, & ideò quando quis confitetur in epiſtola, ſiue in apo-
2 cha etiam abſente parte obligatur, † & talis confeſſio ple-
nè probat, vt reſpondit Paulus in l. publica, §. Titius, ff. de-
poſi. quod & probauit Caſtrenſ. in l. vnica, columna finali,
C. de confeſſi. idem voluit Socin. reg. 89. verſic. vndecimo
fallit, hoc etiam aſſeuerauit Antonius de Butrio in capitulo
final. de confeſſ. columna quinta, Bald. docuit in l. prima,
ff. de interrog. actio. in fine, & conſilio 380. in principio
volumine quinto, Antonius de Butr. tradidit in capitulo
cum pridem. in fine, de pact. Alexand. cauit conſilio nona-
geſimo, volumine quarto, mihi conſilio 153. columna fi-
nali, volumine primo, Bartol. ſcripſit in l. nuda ratio, co-
lumna ſecunda, ff. de donation. Marant. ſenſit in tractatu de
ordine iudiciario, in ſexta parte, articulo quinto, rubrica,
confeſſ. fol. 122. num. 2.
Quod tamen intellige, declara, & limita, prout in deci-
maquarta limitatione, & decimaoctaua ad concluſionem
de confeſſione abſente parte.

CONCLVSIO. 383.

ARGVMENTVM.

Confeßio incidenter facta an probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio incidenter facta non probat.*

2 *Confeßio de mutuo ſi facta non eſt principaliter ſuper ipſo mutuo, ſed incidenter, non probat, nec præiudicat.*

3 *In crimine falſi quis puniri poteſt, etiam ex confeßione facta incidenter.*

4 *Confeſſus incidenter in crime falſi puniri non poteſt in eodem iudicio, in quo incidenter fuit facta talis confeßio, ſed in alio.*

5 *Reus etiam ſi confitetur defectum ſui iuris in beneficio actore non probante, non poteſt tamen in eadem inſtantia priuari.*

6 *Confeſſus incidenter in iudicio ad aliud intentato, non poteſt in illo damnari.*

1 Confeſsionem incidenter factam † non
probare, auctor eſt mihi
locupletiſſimus Dec. in c. at ſi clerici, num. 19. 20. 21. extr. de
iudic. & ibi Abb. id etiam proditum fuit à Bartol. in l. ſi con-
feſſus, ff. de cuſtod. & exhibit. reor. idem comprobauere cę-
teri poſteriores iuris interpretes, vt Abb. in c. 1. colum. fi. de
exceptio. & idem Abb. in c. fi. & ibi Anton. de Butr. ext. de
reſtitut. ſpoliat. Ang. in l. viro atq; vxore, ff. ſolut. matrim.
* Salicet. in l. 2. C. de cuſtod. & exhibit. reor. & ita omnes *
communiter canoniſtæ in d. cap. at ſi clerici, de iudic. Hip-
polyt

polyt. Marſil. in l.1.in princ.colum.1.5.&in §. diuus Anto-
ninus.in pen.col.ff. de quæſtio. Andr. Sicul.conſi.2.colu.5.
lib.1.& conſi.1.col.2.lib.2.
Ex quo fit, vt ſi quis à me petat decem mutuò, & ego, vt
me excuſem, dixerim, non habeo, immo, quia egebam pe-
cunijs, accepi decem à Titio, qui quidem Titius præſens
eſt, non tamen idem Titius poterit ex tali confeſſione con-
tra me agere, † cum eam non fecerim principaliter ſuper
3 ipſo mutuo Titij, ſed incidenter, ideò mihi non præiudicat,
vt pulchrè dixit Salicet. in l.1.col.4. C.de confeſſ.& pro ſin-
gulari ſequitur Marſil.in repetit.rub.C.de probat.colum.2.
verſi. limita tamen, num.104.& ſeq.hoc etiam voluit Tira-
quel. in tit.res inter alios acta.fol.mihi 13.in 1.limitat.in ver-
bis finalib. verſic. & id quidem vſque. & de hac confeſſione
inſpicias per te, quæ latiſſimè dicta ſunt à Marſil. in repetit.
rub. C. de probat. à num.103. vſq; ad num.106. vbi perpul-
chrè & inſigniter loquutus eſt, & idem in l.1.§. diuus Anto-
ninus,col.pen.ff.de quæſt.
Primò limita concluſionem non procedere in crimine
falſi, in quo quis puniri poteſt † etiam ex confeſſione facta
5 incidenter, vt protulit Dec.in d.c. at ſi clerici.nume.20. at-
que reſpondit Petrus Anchara.conſi.173.num.8. ver. ex cu-
ius dictis, & fuit obſeruatum in l.2. §.ſi publico, ff. de adul-
terijs, l.vbi.C.de falſ.
Sublimita, vt puniri non poſſit in eodem iudicio, in
quo incidenter fuit facta talis confeſſio, vt ait Dec. vbi ſu-
prà, nume.21. † quia non agebatur ad hoc principaliter, &
4 ſententia debet conformari libello, vt videre eſt ex c. licèt
Heli. de ſimo. & l. vt fundus. ff. communi diuidun. §. cura-
re autem. Inſtitu. de actio. ſed in alio iudicio benè poterit
puniri, vt doctiſſimè voluit Innoc. in c. per inquiſitionem.
de electio. & ibi Abb. colum. penult. verſi. ex quo nota ſin-
gulariter, & idem Abb. in c.2. colum.3. in 2.lectura, de con-
feſſ. idem tradidit Bald. in l. mercalem. in fi. C. de condict.
ob turp. cauſ. & in hanc ſententiam ſcripſere Fel.in c. deni-
que. ſub num. 6. ext. de exceptio.verſi. ſic limita, vbi ita do-
cet intelligendum illum text. in d. c. denique.in verb. con-
feſſ. Butr. in c.cauſam, vltima colum. verſi. item hæc verba,
de teſtib. & ibi Abb. in 3.col. & in c.2. colum.11. de ordin.
cognit. & c. cum quis. de reſtitut. ſpolia. & in diſputat. Ti-
tius clericus.in 3. dubio, ad fi. verſi. ſed nunquid iudex, vbi
eleganter hanc materiam tractat.Butr.& Imol. in d.c. deni-
que. per c. cum dilecti. de accuſat. & quòd in priori iudicio
puniri non poſſit, ſequitur Compoſtell. in c.mandatum.de
reſcrip. relatum à Fel. vbi ſuprà dicens, vt etiam ſi reus con-
fiteatur defectum ſui iuris in beneficio, actore non proban-
te, † non poſſit tamen in eadem inſtantia priuari, & ſequi-
5 tur in titu. de actio. & petitio.§. ſuper actionibus. verſic.ſed
quòd ſi reus, hoc idem deciſum fuit à Dom. de Rot. deciſi.
5. vt lit. pend. & item deciſi.7. de excep. in antiq.idem dire-
mit Biſign. in deciſi.1. d.titu. vt lit. pend. & deciſi.18. de re-
ſtitut. ſpoliat. in antiq. & deciſi.10. eod. titu. in nou. & Ar-
chidia. monuit in cap. multi 1. colum.2. q.1. hoc etiam aſſe-
ruere Imol. poſt Butr. in c. vnico. 6.colum. verſi.quandoq;
verò actore non probante, vt eccleſ. benef. Abb. in c. cum
ſuper.3.colum.verſi.extra glo.de cauſ.poſſeſſ.& propriet.&
Abb. in c. ex conqueſtione, colum. antepenult. de reſtitut.
ſpoliat. quem videas, & dixit Domi. poſt Ioan. And.in cap.
vnico,1.colum.de eo, qui mittit.in poſſ. lib.6. & ait Bald.in
6 l. mercalem, C. de condic. ob turp. cau. † confeſſum inci-
denter in iudicio ad aliud intentato, non poſſe in illo da-
mnari, de hac materia verò conſulas ad ſatietatẽ hanc exa-
minantem Felin. in d. c. denique, ſub num. 6.7.8.9. de ex-
cep.

CONCLVSIO 384.

ARGVMENTVM.

Confeſſio falſa an probet, & noceat.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio falſa non probat, nec nocet.*
2 *Confeſſio in parte falſa, quæ in totum præſumitur falſa, non probat.*
3 *Confeſſio falſa etiam ſi procederet de ſcientia vtriuſq; partis, non probat.*
4 *Confeſſio in ſe vera, ſi falſam habet cauſam, nihil operatur.*
5 *Confeſſio non veriſimilis non probat, etiamſi facta eſſet in inſtrumento.*
6 *Confeſſio repugnans facti euidentiæ non probat.*
7 *Dominium nuda voluntate partium ſine traditione non transfertur.*
8 *Fundus in futurum non præſumitur meus, donec probetur contrarium, ſi dixero meum fundum eſſe tuum.*
9 *Confeſſio facta extra iudicium non præiudicat confitenti.*
10 *Dominium per ſimplicem confeſſionem transfertur in ciuitatem, & in eccleſiam.*
11 *Dominium transfertur in vltima voluntate ſine traditione.*

1 Confeſſio falſa non probat, † nec nocet, dum-
modò probetur, veritatem eſſe in
contrarium, vt fuit animaduerſum in l. cum falſa. C. de iur.
& fact.ignor.
Amplia primò, vt procedat etiam in cõfeſſione in par-
2 te falſa, quæ in totum præſumitur falſa, † & ideò non pro-
bat, vt conſuluere Dec. conſi.536.nu.10. & Soc.conſi.82.ſu-
per quæſtionibus, lib.3.& conſi.126.num.68.d.lib.3.l.ſi qui-
* dem, & ibi gloſ.& Doctor.* communiter, C.de excep.& re-
ſpondit. Alex. conſi.87. in cauſa Ludouici, poſt prin.lib.1.&
per Hippoly. in conſi. 129. num.1.
3 Secundò amplia, etiamſi de ſcientia vtriuſque partis †
procederet iſta confeſſio falſa, ita Bartol. admonuit in d. l.
cum falſa, nume.3. & eſt ratio, quia partes non poſſunt fa-
cere, vt illud, quod eſt maternum, ſit paternum, vt ibi per
eum.
Tertiò amplia, vt etiam habeat locum, quando confeſſio
4 eſſet in ſe vera, ſed cauſa ipſius confeſſionis eſſet falſa, † quia
tunc quoq; nullius eſt ponderis, vt aſſeuerauit Bald. in rub.
C. de conſtit. pecu.col.2.1.gl. verſi.deinde venio ad cauſam,
meminit Dec. in c.ex parte, num.5. & in c.ſedes, num.11.de
reſcrip. & in conſi.33. col.fi.verſi. & clauſula motu proprio,
cum multis alijs per nos adductis in 2. ampliatione, ad con-
cluſionem de confeſſione ſine cauſa.
5 Quartò amplia, vt nec confeſſio non veriſimilis † pro-
bet, ſi ita conſulentibus credendum eſt Dec. conſi.596. nu-
me.10.atq; Pariſ.conſi.153.col.penult.vol.4.& Herculan.de
proban. negat.nume.198. verſic.46. fallit, Roman. etiam in
conſi.420.num.10.
Subamplia hanc ampliationem, etiam ſi facta eſſet in
inſtrumento, quia nihilominus non probat, ſic profiten-
do ſcripſit Bald.in l. ſi quis in hoc genus, verſic. deinde not.
C. de epiſ. & cler. & conſulendo tradidere Ioan. de Ana. in
conſil. 17. incipien. viſa relatione. Imol. in conſil. 109. in-
cip. viſa inquiſitione, & vide ad hoc, quæ latè diximus in
3. limitatione ad concluſionem de confeſſione in inſtru-
mento.
Quintò amplia concluſionem etiam verã eſſe in confeſ-
6 ſione repugnante facti euidentia, † quia & illa non probat,
vt ad id eſt teſtis Pariſ.conſi.89.col.2.lib.1.cui adhæret Her-
culan. vbi ſupra. nume.198. quarto fallit, nam & iſtæ proxi-
mæ falſitati iudicantur.
Primò limita, vt tantum procedat concluſio quoad tranſ-
lationem dominij, quę per talem confeſſionem induci non
7 poteſt, † cum ex nuda voluntate partium ſine traditione
dominium non transferatur, ita idem Bartol. ſcriptum reli-
quit in d.l.cum falſa, num.4.C.de iur.& fact.ignor.per l.tra-
ditionib. C.de pact. & l.ſi ager.ff. de rei vendic.ſecus autem
erit quoad probationem, circa quam talis confeſſio pro-
deſt, nam ſi dixero, meum fundum eſſe tuum, talis fundus in
8 futurum non præſumitur meus, † donec probetur contra-
rium, argum.l.Publia.in fi.ff.depoſ. & l. generaliter, de non
numer. pecu. & conſulas ea, quæ diximus in 15. limita. ad
concluſionem de confeſſ. abſente parte.

Secundò limitabis, vt tantùm locum habeat, quando ta-
9 lis confeſſio fieret extra iudicium, quo caſu † non præiudi-
cat confitenti, ſecus autem quando fieret in iudicio, & ſci-
enter, quia tunc perinde eſt, ac ſi rei vendi. eſſet confitens
condemnatus, ita Bartol. vbi ſuprà, in d.l.cum falſa. poſt nu-
me.10.verſic.vlterius ſi iſta confeſſio. C.de iur.& fact.ignor.
& dicit de hoc eſſe caſum expreſſum, vt not. in l. certum, §.
1.ff.de confeſſ.& gloſ.in d.l.cum falſa.& idem Bart.in l.rura,
C.de omn.agr. deſer.lib.11.

Et quod dictum eſt, quòd ſcilicet per ſimplicem cõfeſſio-
nem non transferatur dominium, limitandum eſt tribus
10 modis, primum eſt, non procedere in ciuitate, † ſecundum
in eccleſia, in quam per ſimplicem confeſſionem transfer-
tur dominium, ita idem Bald. vbi ſuprà, per l.fi.C.de ſacro-
ſanc. eccle. & tertiò limita illud dictum, quando talis con-
11 feſſio fuiſſet facta in vltima voluntate, † in qua transfertur
dominium ſine traditione, vt per eundem Bart.num.9.

CONCLVSIO 385.

ARGVMENTVM.

Confeſſio relatiua an probet, niſi quatenus ſit in relato.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio relatiua non probat, niſi quatenus eſt in relato.*
2 *Poſitio habetur pro non confeſſa, quando quis poſitionem confitendo reſpondit relatiuè ad inſtrumentum, in quo ita non continetur.*

1 Confeſſionem relatiuam non probare, †
niſi quatenus eſt in relato,
me docuit Pariſ.conſi.7.num.4.vol.3.cui accedit Herculan.
in tract.de proban. negat.nume.198.verſicu.18. fallit, quem
omninò vide. Bald. etiam ſcripſit per illum text. in l.2. col.1.
verſicu. vlterius nota, C.de errore aduocati, vbi dicit, quod
quando quis reſpondet confitendo poſitionem relatiuè ad
2 inſtrumentum, † quòd ſi in inſtrumento illo non contineа-
tur ita, vt confitetur, talis poſitio habetur pro non confeſ-
ſa, quem refert & ſequitur Roman. conſil. 294. Hæc con-
feſſio, Dec. etiam qui plura ad id accumulat, conſi. 63. pro
tenui.col.3.num.6.idem tradidit Alex.in conſi.3.in cauſa &
lite. poſt princ. lib.2. Iaſ. etiam in l. admonendi, in 1. lectur.
num.36. ff.de iureiu. præterea Fel.in c.ex parte, il 1. num.13.
de reſcript. & in c. cum venerabilis, num.24. verſi. vnde di-
cit Bald. de except. Dec.in l. certi condictio.§.ſi numos.nu-
me. 12. ff. ſi cert.pet. & idem varijs in locis allatis à Mandoſ.
in additio. ad d. conſil. Rom. 294. in verb. notabiliter; ſub
litera B.

CONCLVSIO 386.

ARGVMENTVM.

Confeſſio vnius an probet in præiudicium alterius.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio vnius non probat in præiudicium alterius.*
2 *Iura prohibent, ne ſit in facultate confitentis dicere, quod vult, & ius alteri quæſitum auferre.*
3 *Confitens etiam ſi ſit omni exceptione maior, non tamen probat in præiudicium alterius.*
4 *Vni teſti non eſt credendum, etiam ſi ſit Cardinalis.*
5 *Confeſſio vnius alterius probat, quando partes concordant ſtare confeſſioni, & dicto eiuſdem.*

1 Confeſſio vnius non probat † in præiudicium
alterius, vt aſſeruit Pariſ. conſil. 19.
num.6. volum. 3. & habetur ex Scæuolæ reſponſo in l. Seia.
in prin.ff.ad Velleia. Paul.de Caſtr.allatus à Pariſ.in d.conſi.
19. lib. 3. latiſſimè proſequitur in conſi. 82. viſis, colum. 1. &
conſi.85.confeſſio preſens, & huc optimè ſpectant, quæ ha-
bentur in l. tranſactione matris. C. de tranſact. & in l. poſt
certi. C.de liber. cau.Herculan. vbi ſuprà de proban.negat.
num. 198. verſicu.7. fallit, nec immeritò, quia aliàs eſſet in
manu confitentis dicere, quod vellet, & ſic ius alteri quæ-
2 ſitum auferre, † quod omninò iura prohibent, vt tradidit
Abb.in c.2.de fid.inſtrum.col.2.verſi.1.caſu, cum alijs ibi ad-
ductis per Fel. nu.12.verſic.item intellige.

Amplia concluſionem, vt procedat, etiam ſi talis confi-
3 tens eſſet omni exceptione maior, † prout in ſimili tradit
Gabr.com.opin.in titu.de teſtib.concluſ.1.in 2.ampliat.vbi
4 aſſerit non eſſe credendum vni teſti † etiam ſi ſit Cardina-
lis, & refert Felin.in c. ſuper his, colum. 4. de fid. inſtrum.
& ad hoc etiam pertinet context.in c.in nomine domini.de
teſtib. & Iaſ. in l. ſi quando, num.16.C.vnde vi.& l.vbi,ff.de
teſtibus.

Sed limitabis, quando inter partes conuenit parere con-
5 feſſioni, & dicto vnius alterius, † vt auctor eſt Bartol. in l.
Theopompus, ff. de dot.præleg. hoc idem voluit Speculat.
in titu. de teſtib. §. reſtat. verſicu. hoc tamen fallit, quod &
probauere Ant. de Butr.in c.veniens.il 1.de teſtib.& ibi Fe-
lin. colum. penult. vbi declarat. Rom. in l.1. §. fi. ff. de verb.
oblig. Bald. in l. diſcretis. C. de teſta.manumiſſ. Marſil.in l.
ſi quis ne quæſtio. col.32. ff.de quæſt. Caſſan.conſi.37. col.1.
in fi. & in conſuetu. Burgund.conſi.119. col.1.in fi.volum.2.
vbi ampliat iſtam limitationem.

CONCLVSIO 387.

ARGVMENTVM.

Confeſſio contra ius an probet, & an debeat eſſe certa loco, & tempore.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio contra ius non probat.*
2 *Confeſſio debet eſſe certa loco, & tempore, aliàs non probat.*
3 *Confeſſio ſi certa eſt, cauſa verò incerta, non probat.*

1 Confeſſio contra ius † non probat; ſi ita docen-
ti fides eſt habenda Bartol. in l.orna-
mentorum, ff. de aur. & arg. leg. quem ſequitur Herculan.
vbi ſuprà, nume.198. verſi.13. fallit, cui ſuffragatur context.
* in l.in confeſſionibus, & l.ſeq. de interrogat.actio. & quod*
communiter notatur in l.vnica, C.de confeſſ. in gloſſ. ſuper
verb.ſoluere, ibi, ſed quum ius, & natura non reſpuit.

Et hic addas, quòd confeſſio debeat eſſe certa loco &
2 tempore, † alioqui non probat, vt reſponſum eſt à Pariſ.
conſi.153. nu.31. & vide ſupra concluſionem, confeſſio extra
per teſtes, in ſecunda ſublimitatione.

Amplia vt etiam procedat, ſi confeſſio eſſet certa, cauſa
verò confeſſionis eſſet incerta, † quia nihilominus nõ pro-
3 bat, vt ex allegatis patet, in 4. ampliat. ad concluſionem de
confeſſ.ſine cauſa.

CONCLVSIO 388.

ARGVMENTVM.

Confeſſio verbis enunciatiuis facta an probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio verbis enunciatiuis, verbi gratia, vt aſſeritur, facta non probat.*
2 *Confeſſio facta verbis enunciatiuis etiam parte præſente non nocet confitenti.*
3 *Confeſſio verbis enunciatiuis emanata, quando agitur de fauore piæ cauſæ, probat.*
4 *Verba enunciatiua probant, vbi agitur de fauore dotis.*

1 Confeſſio verbis enunciatiuis, verbi gratia, vt
aſſeritur, facta † non probat, ita do-
cuit

cuit Hercula. in tract.de proban. negat.nu.198.ibi 43.fallit.
& ad hoc videas, quæ latè diximus in 2.limita. ad concluſio-
nem de confeſſione parte præſente.
2 Amplia, vt etiam procedat, † ſi facta fuerit parte præſen-
te, quia nihilominus non nocet confitenti, vt ex allegatis vi-
dere eſt in d. 2. limit. ad concluſionem de confeſſione præ-
ſente parte.
Limita primò, vt non habeat locum, quando agitur de
3 fauore piæ cauſæ, † nam tunc confeſſio verbis enunciatiuis
emanata probat, & diſponit nedum in vltima voluntate, ſed
etiam in contractu inter viuos, vt conſtat ex quampluribus
allegatis per Tiraq. de priuileg. piæ cauſæ, priuileg. 86.
Secundò limita, vbi agitur de fauore dotis, nam † etiam
4 eo in caſu verba enunciatiua probant, vt probatur per text.
in l.2. cum ibi nota. C. de dot. promiſſ. voluit Bar. conſil. 127.
factum ſic ſe habet, Titius, & Seius. cui adhæret Paul. de
Caſt. in conſi. 92. quòd præfata ſententia, col.1. lib.2. Roma.
etiam relatu eximium cenſuit in ſingula. 536. verb. enuncia-
tiua, vbi & hoc ampliat poſt Bartol.

CONCLVSIO 389.

ARGVMENTVM.

Confeſſio offenſi negantis ſe ab aliquo offenſum fuiſſe in præiudicium fiſci, an probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio offenſi negantis ſe offenſum fuiſſe ab aliquo in præiudicium fiſci non probat, & quare.*

2 *Confeſſio offenſi in præiudicium fiſci negantis ſe ab aliquo offenſum fuiſſe, prodeſt, ne ponatur ad torturam.*

Confeſſio offenſi negantis ſe offenſum fuiſſe
ab aliquo in præiudicium fiſci † non
1 probat, præſertim ſi concurrant aliqua adminicula, & indi-
cia contra talem confeſſionem, vt doctum eſt à Bart. in l. in-
terdum. §. rectè. ff. de furt. & conſultus reſpondit Alexan. in
conſi. 24. num. 15. volum. 2. quem refert, & ſequitur Hercu-
lan. in tract. de proban. negat. nume. 198. ibi 38. fallit, & hoc
placuit Bald. in Marg. in verb. maleficium, atque Lanfranc.
2 de arbi. 3. par. 2. colum. † ſed ei prodeſt, ne poſſit torqueri, vt
tradidit Bald. in l.1. colum. fin. in princ. verſicul. item ſi teſta-
tor, nu. 32. C. communia de leg. & in l. tranſigere, col. 7. verſ.
& per hoc inferebat Iac. C. de tranſact.

CONCLVSIO 390.

ARGVMENTVM.

Confeſſio præcedente interrogatione facta an probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio præcedente interrogatione facta iuxta terminos l. manifeſtæ, ff. de iureiuran. probat, & locum habet tam ex parte actoris, quàm rei.*

2 *Confeſſio facta præcedente interrogatione probat, & locum habet, etiam ſi aliunde actor quicquam probaſſet.*

Confeſſio præcedente interrogatione facta
iuxta terminos l. manifeſtæ, ff. de iu-
1 reiu. † probat. iuxta ſententiam Herculan. in tracta. de pro-
ban. negat. nu. 204.
Amplia primò, vt habeat locum tam ex parte actoris,
quàm rei, vt Bart. Bald. Iaſ. & alij ſcripſere in d.l. manifeſtæ,
quos omnes refert, & ſequitur Hercul. vbi ſuprà.
Secundò amplia, vt locum ſibi vendicet, etiam ſi aliunde
2 † actor quicquam probaſſet, ſecundum Iaſo. & alios in d.l.
manifeſtæ. & in l. admonendi. ff. de iureiur. & per recentio-
res in l. qui accuſare, C. de edend.

Tertiò amplia etiam multis alijs modis, de quibus per
ipſum Herculan. ibidem, quos etiam declara, & intellige, vt
ibi per eum.

CONCLVSIO 391.

ARGVMENTVM.

Confeſſio meritorum an ſimpliciter probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio meritorum ſimpliciter non probat, niſi aliquibus adminiculis adiuuetur.*

2 *Patri donanti filiofamilias non creditur, niſi ſint coniecturæ meritorum.*

3 *Confeſſio benemeritorum ſi ſit in inſtrumento quarentigiato ſimpliciter probat, tamquam res iudicata, etiam inter perſonas prohibitas.*

4 *Inſtrumenta quarentigiata habent vim ſentẽtiæ, & rei iudicatæ.*

5 *Quarentigia non tollit præſumptionem fraudis.*

Confeſſionem meritorum ſimpliciter nõ
1 probare niſi † aliquibus
adminiculis adiuuetur, eleganter & rectè protulit Tiraqu.
in l. ſi vnquam, C. de reuocan. donat. numero 103. cum ali-
quot ſequent. & præceden. in verb. donatione largitus, & in
hanc reſpondit ſententiam Bald. in conſil. 471. ſuper eo,
quod quæritur, an confeſſio, in fin. lib. 8. & per ea, quæ ſcri-
bit in authent. hoc ius porrectum. colum. penulti. verſicul.
quæro vtrum in dubio, num. 8. C. de ſacroſanct. eccle. atque
conſuluit Iaſ. in conſi. 145. colum. 5. verſic. 5. pro iſta parte, li-
bro 2. & Guido Papæ in l. ſi donatione, C. de collatio. di-
2 cens † non credi patri donanti filiofamilias, niſi ſint conie-
cturæ meritorum, & idem dicit in tract. præſump. colum. 6.
verſi. ſi pater donet. & de hoc diximus in confeſſione patris
de recepto à filio, ſuprà.
Limita concluſionem non procedere, nam ſi huiuſmodi
aſſertio, vel confeſſio benemeritorum fieret in inſtrumen-
3 to quarentigiato † tunc ſimpliciter probaret, tamquam res
iudicata etiam inter perſonas prohibitas, vt egregiè dicit
Bald. in d.l.1. col. 3. verſicul. idem dico ſi ſtatutum, C. de pri-
uilegi. dot. argum. l. res iudicata. ff. de regul. iur. quia ſcilicet
4 huiuſmodi inſtrumenta habeant vim ſententiæ, † & rei
iudicatæ, vt ſcripſit Tiraquel. in tracta. l. ſi vnquam. C. de re-
uoc. donat. verſic. donatione largitus, numero 103. & latiſſi-
mè vide Tiraquel. in commentar. conſuetud. Pictauij, titul.
29. §. 1. & ſequitur illud Panor. conſi. 83. in quæſtione, quę ad
præſens, colum. 4. lib. 2. & Soc. qui hoc dicit ſingulare conſ.
122. incipien. circa primum. colum. 5. verſic. quia confeſſio-
nes. lib. 3. & hoc adiuuat, quod in ſimili tradit Bal. in l. vl. col.
2. verſi. & ideò conſuetudo. C. de ſponſalib. & in l. pecuniæ.
circa med. verſ. item nota hic. C. de ſolut.
Verùm an quod de inſtrumento quarentigiato dictum
eſt, quòd ſcilicet confeſſio tunc probat, omninò videndum
cenſeo D. Tiraquel. d.l. ſi vnquam. C. de reuocan. donat. d.
verbo donatione largitus, num. 104. vbi videtur aſſerere, &
5 forte meritò, † quòd quarentigia non tollat præſumptio-
nem fraudis, & cum multis per eum ibidem allegatis.

CONCLVSIO 392.

ARGVMENTVM.

Confeſſio in beneficialibus, & ſpiritualibus ad fauorem alterius an probet.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio in beneficialibus, & ſpiritualibus non probat ad fauorem alterius.*

2 *In matrimonio carnali non ſtatur aſſertioni coniugis ſuper impedimento.*

3 *Titulus actoris non probatur ex confeſſione aduerſarij, ſed oportet, quòd conſtet de titulo per canonicam inſtitutionem.*

4 *Titulus actoris per iuramentum partis probari non poteſt.*
5 *Confeßio in beneficialibus nō probat titulum ad fauorem alterius, ſed benè probat in ſui præiudicium.*
6 *Iuramentum non probat literarum amißionem quoad adiudicationem tituli, ſicut etiam non probat confeßio.*
7 *Confeßio aduerſarij non ſufficit quoad adiudicationem beneficij tribuendo titulum, ſed benè probat, & ſufficit quoad colorandam poſſeßionem ex titulo.*
8 *Poſſeßio ad finem reſtitutionis conſequendæ in odium ſpoliantis ſatis iuſtificatur per confeßionem aduerſarij confitentis titulum.*
9 *Confeßio aduerſarij probat in fauorem alterius, quando quis vult titulum probare ex ſola confeßione ſpoliantis.*
10 *Titulus licèt probari non poßit per confeßionem aduerſarij, poteſt tamen iuſtificari, & adminiculari.*
11 *Confeßio in beneficialibus non dat titulum aduerſario, ſed in præiudicium confitentis probat.*
12 *Verba narratiua gratiæ concurrente confeßione aduerſarij vel procuratoris eius ſuper narratis in gratia probant etiam quoad adiudicationem.*
13 *Literæ narrantes de reſignatione facta in curia per procuratorem in fauorem talis probant, concurrente confeßione aduerſarij.*
14 *Confeßio ſpoliati confitentis in iudicio ſpoliantem habere bonum ius probat pro ſpoliante quoad hoc, vt impediat reſtitutionem.*
15 *Titulus benè coloratur, quando confeßio tendit ad colorandum ius aduerſarij ſpoliati.*
16 *Spoliatus agens, ſi confitetur ſe iniuſtè poſſediſſe, non propter hoc perdit priuilegium poſſeſſorij.*
17 *Confeßio tituli aduerſarij ſi fit in iudicio, vel in ſupplicatione Principi oblata ſufficit ad colorandum poſſeſſorium, ſed ſi fit extra iudicium, non inducit notorium.*
18 *Confeßio emanata à ſpoliante ſicuti principali ſufficit ad colorandum poſſeßionem ſpoliati.*
19 *Confeßio aduerſarij nihil facit, quando eſſent factæ aliquæ probationes, per quas conſtaret ex aſpectu de infectione, & nullitate tituli.*

1 Confeſsio in beneficialibus, & ſpiritualibus ad fauorem alterius † non probat, ſic
deciſum fuit à Dominis de Rot. in deciſio. 408. fuit dubitatum, & quæſitum, & 421. fuit dubitatum, vtrum confeſſio, in nou. & voluit hoc etiam Geminia. in capitulo duobus. numero ſeptimo, de reſcript. in ſexto, & in capitulo vnico, numero ſexto, vbi refert ſimilem de matrimonio carnali,
2 † in quo non ſtatur aſſertioni coniugis ſuper impedimento, vt eſt ſancitum in capitu. ſuper eo. de eo, qui cogn. conſ. &c. & d. cap. vnico. d. nume. 6. de eo qui mittit. in poſſeſſ. nec ab hoc diſceſſit Ioan. Andr. in cap. 2. ſuper verbo confeſſio, de confeſſ. nu. 6. idem obſeruauit Fel. in c. olim. ſub nu. 9. verſi. dicit etiam Dominicus, de reſcript. atq; diremit id Boër. deciſi. 89. videtur quòd potuit, nu. 2. & 3. & latius deciſi. 293. & ibi plura cumulat, & Capel. Tholoſ. q. 473. item fuit quæſi-
3 tum, vtrum in cauſa beneficiali, dicens, † titulum actoris non probari ex confeſſione aduerſarij, quia opus eſt, vt conſtet de titulo per canonicam inſtitutionem, tenet etiam Bellamer. deciſ. 183. aſſertioni Cardinalis, ſequitur Franc. in d. c. vnico. col. 4. dicens, quòd ſicut per confeſſionem non po-
4 teſt probari titulus, ita nec etiam † per iuramentum partis, & hoc idem voluit Franc. in ca. 2. in 3. notab. de confeſ. in 6. poſt Archidia. & Domin. ibidem, placuit quoq; Abb. in ca. cum contingit. colum. 5. de dol. & contum. volens, confeſſionem in beneficialibus non probare titulum ad fauorem
5 alterius, † ſed benè probare in ſui præiudicium, iſtud etiam confirmat Bellamer. deciſione 578. ſpoliatus ad declarandum titulum, & Rot. deciſio. 345. in columna 9. cui accedit Felin. in d. cap. olim. ſub numero 9. verſic. ſimiliter dicit Rota. de reſcript. & idem Bellamer. deciſio. 58. iuramentum de
6 quo loquitur, aſſerens † iuramentum non probare literarum amiſſionem quoad adiudicationem tituli, ſicut etiam non probaret confeſſio, licèt ſit ſecus quoad effectum abſolutionis, idem voluit Rot. deciſi. 433. in antiqu. placuit etiam Mil. in repert. in verb. probari non poteſt titulus, & in verb. poſſeſſorio recuperandæ agens in beneficialib. atque Imo. probauit in clementi. 1. colum. 10. de cauſa poſſeſſio. & proprieta. Præpoſitus tradidit in c. porrò, col. 4. 6. fallent. princ. de diuor. hoc idem firmat Bal. Nouel. in repetitione, §. nihil cōmune, l. naturaliter. ff. de acqu. poſſeſ. 32. fallē. in fi.

Primò limita, vt concluſio procedat in hoc, vt confeſſio aduerſarij non ſufficiat quoad adiudicationem beneficij tri-
7 buendo titulum, † ſed benè probat, & ſufficit quoad colorandam poſſeſſionem ex titulo, vt cōcludunt Domi. Rot. deciſio. 408. & 421. in nou. ſupra allegatæ, & deciſi. Capellæ Tholoſa. 473. & Abb. in c. literis, col. 12. verſic. ſed tenendo illam communem, vbi tenet, per confeſſionem aduerſarij
8 confitentis titulum † ſatis verificari poſſeſſionem ad finem reſtitutionis conſequendæ in odium ipſius ſpoliantis, & in hoc etiam reſidet Franc. in c. decimas. colum. 3. in princi. de reſtitut. ſpoliat. in 6. & in capit. primo, colum. quarta, in fin. de eo qui mittit. in poſſeſ. dicto libro ſexto, poſt Domin. ibi. idem aſſeruit Mil. in repert. in verb. probari non poteſt titulus, inquiens, in beneficialibus titulum non poſſe probari per confeſſionem aduerſarij quoad effectum canonizationis, & adiudicationis, ſed benè quoad effectum reſtitutionis beneficij, quo agens dicit ſe ſpoliatum, teſtatur An. de But. in cap. fi. colu. 3. de cauſa poſſeſſio. & proprieta. idem Mil. ſenſit iſtud in eodem repertorio, in verb. Poſſeſſorio recuperandæ agens in beneficialibus, in quo loco dicit ita eſſe intelligendum dictum Ioann. Andr. in d. capi. primo, §. varij. in nouel. de eo, qui mittit. in poſſeſſionē, libro ſexto, & cum hoc tranſit Imol. in clement. prima, columna 10. de cauſa poſſeſſio. & proprieta. & Præpoſit. in dicto capitulo porrò. columna quarta, in ſexta fallen. princ. de diuort. latè Felin. ad id ſe fundit in d. cap. olim. num. 10. verſic. limita ſecundò de reſcript.

Secundò limita, vt vera ſit, quando quis vellet titulum
9 probare ex ſola confeſſione ſpoliantis † at vbicunq; probaſſet titulum, ſed aduerſarij deinde quædam probationes redderent illum ambiguum, ſi aduerſarius confiteatur poſtea cōtra ſuaſmet probationes etiam pro titulo illius, vult Ab. quòd bene probet talis aduerſarij confeſſio in fauorem alterius in c. contingit. col. 6. de dolo, & contum. dicens vt licèt non poſſit probari titulus per confeſſionem aduerſarij,
10 † tamen iuſtificari, & adminiculari poſſit, iſtud tradit apertiſſimè Domin. in d. c. primo, col. 2. de eo, qui mittit. in poſſeſ. lib. 6. & ibidem ſequitur Philip. Fran. col. 4. in fi. verſ. 2. limita prædicta, & iſtam limitationem, & declarationem ponit Fel. in c. olim. col. 6. in 4. limitatione, num. 10. de reſcrip. adducit gl. notab. in c. penul. in verſ. ſi verò, de reſcrip. lib. 6. quam ibi notat Dom. colum. 8. & iſtam limitationem tradit etiam auctor addit. ad Capel. Toloſan. q. 473.

Tertiò limita, vt licèt confeſſio in beneficialibus non
11 det titulum aduerſario, † tamen in præiudicium confitentis probat, vt conſtet de non iure petentis reſtitutionem propter confeſſionem ſuam, & ſic vt impediatur reſtitutio, vt tradit Rota. deciſi. 16. ſi contra agentem. in nou. colum. 2. & 5. & deciſio. 393. ſi A. conferatur. colum. 1. & 2. in nou. notat Abb. in diſputatione incipien. Titius clericus, colum. 2. Alexand. obſeruauit in l. naturaliter. §. nihil commune. colum. 19. in 10. fallentia princip. ff. de acquir. poſſeſſio. & ibi Bald. Nouell. colum. penultim. 32. fallent. & tradit Abb. in d. capitu. contingit. columnâ 6. de dol. & contum. & deciſum fuit à Capell. Tholoſan. d. quæſtio. 473. & placuit Felin. in d. capit. olim, numero 10. verſicul. limita. 5. de reſcript. refert Domin. hoc tenentem in d. cap. 1. num. 2. de eo, qui mittit. in poſſeſſ. lib. 6.

Quartò limita, vt concluſio non procedat, quando vnà cum confeſſione partis aduerſæ concurrat etiam gratia ob-
12 tenta de illo beneficio, licèt per verba narratiua, † nam tunc verba narratiua gratiæ cōcurrente confeſſione aduerſarij, vel procuratoris eius ſuper talib. narratis in gratia probant etiam quoad adiudicationem, ita inſigniter concludit Bella. deciſio. 268. item narrata. & deciſi. 183. aſſertioni Cardinalis, & deciſio. 320. in cauſa Burdugalen. dicens, literas narran-

narrantes reſignationem factam in Curia per N. procura-
13 torem in fauorem talis † probare, concurrente confeſſio-
ne aduerſarij, & idem diremit Bellamer. deciſio. 684. quamquam.

Amplia ſupradictas limitationes, vt ſicut confeſſio ſpoliantis probet titulum in fauorem ſpoliati, quoad conſequendam reſtitutionem, & ſicut confeſſio prædicta proſit ipſi ſpoliato ad poſſeſſionem cõſequendam, ita idẽ ſit † quo-
14 ad ipſum ſpoliantem, ſtante confeſſione ipſius ſpoliati, per quam confitetur in iudicio ſpoliantem habere bonum ius, vel confiteatur de non iure ſuo, nam tunc talis confeſſio probat pro ſpoliante quoad hoc, vt impediat reſtitutionem, quia apparet tunc de notoria iniuſtitia petentis reſtitutionem propter eius confeſſionem ideò tali caſu deberet denegari reſtitutio, ſecundum Inno. in c. conſtitutus. de fil. presbytero. & prout cõcludit Bal. Nouell. in d. repetit. d. §. nihil commune. in 15. fallen. & 32. de acq. poſſeſſ.

Primò intellige prædictas limitationes, vt maximè procedant, quando confeſſio tendit ad colorandum ius aduerſarij ſpoliati, & per conſequens circa iniuſtitiam confiten-
15 tis, † nam tunc benè coloratur titulus, ſecus quando confeſſio eſſet ſolum circa ius ſuum, adeò vt debilitaret ius proprium, quia fortaſſe fateretur ſe iniuſtè tenere, non tamen coloraret ius aduerſarij, veluti fatendo de eius bono iure, etenim in iſto caſu non procederent limitationes prædictę, & idem dicendum eſſet econtrà, quando ſcilicet ipſe ſpo-
16 liatus agens cõfiteretur ſe iniuſtè poſſediſſe, † quia propter hoc non perdit priuilegium poſſeſſorij, cum in eo diſputatur, an ego poſſederim tempore ſpoliationis, quia per talem confeſſionem non eſt fundatum ius aduerſarij, quia poteſt negari. l. fi. C. de rei vendicatione, & ita declarat Bal. Nouel. in d. §. nihil commune. col. 23. in 11. fallen.

Secundò intellige prædictas limitationes locum habere, quando confeſſio huiuſmodi fieret in iudicio, vel in ſupplicatione Principi oblata, iuxta l. cum precum. C. de liber. cauſ. † tunc enim confeſſio huiuſmodi ſufficit ad coloran-
17 dum poſſeſſorium, ſecus vbi cõfeſſio fieret extra iudicium, & per teſtes probaret de tali cõfeſſione extraiudiciali, nam eo caſu talis confeſſio non inducit notorium, per nota. in c. veſtra. extr. de cohabitatione cleri. & mulier. nec tunc ex ea produceretur iſte effectus colorationis, niſi ſpoliatus faceret in iudicio fieri probationes, antequam reuocaret confeſſionem, ita limitat ſupradicta idem Nouell. in d. repetit. §. nihil commune, colum. penul. limitatione 32. ff. de acquir. poſſeſſio.

Tertiò intellige, vt prędictę limitationes verę ſint, quando confeſſio emanata fuit ab ipſo ſpoliante, & ſic ab ipſo
18 principali, † quia tunc benè ſufficit ad colorandum poſſeſſionem, ſecus vbi emanata fuerit confeſſio ab authore noſtro, & conſtat, quòd quis venit ex alio titulo, ſcilicet ex iure ceſſo, impugnando ius illius authoris, & deducendo ad nullitatem, quia tunc non poteſt dici, quòd fuerit cauſata confeſſio ex eo, quòd quis impugnauit, iuxta regul. cap. ex eod. extr. de regul. iur. in 6. & ibi Dyn. & ita vide declaratum in quadam informatione iuris D. Melchioris olim Romanæ Curiæ clariſſimi Aduocati Conſiſtorialis in vna cauſa Tulonen. monaſterij Sancti Leonis, quam habebat coram D. Iacobo Symoneta ſuo tempore ſacræ Rotæ Auditore, & licèt D. Ioan. Baptiſta Senen. ex aduerſo vocatus etiam celeberrimus obijceret, quòd cõfeſſio authoris debet nocere, ſicut nocet authoris ſpolium, argum. l. Pomponius. ff. de acquiren. poſſeſſ. quia ſuccedit cum ſua cauſa, ſuiſq; vitijs. cap. ſæpe. de reſtitutio. ſpoliat. Tamen D. Melchior illud refellebat, dicebatq;, quòd illud poſſit procedere, vbi veniret ex illo titulo authoris, ſecus vbi veniret ex alio titulo. impugnando ius illius authoris, quia hoc caſu non poterit dici, quòd ſuccedat in eadem cauſa.

Quartò intellige ſupradictas limitationes non procedere, quando ex probationibus factis per ipſum ſpoliatum pro colorando titulo eſſent factæ aliquæ probationes, per quas conſtaret ex aſpectu de infectione, & nullitate tituli,
19 † nam hoc caſu confeſſio aduerſarij nihil facit, quia peius eſt probare titulum infectum, quàm aliquid non adducere, & in reuocatione attentatorum, quæ reuocantur abſq; aliqua coloratione tituli, iuxta ſententiam Bellam. deciſione 393. ſi petens, & 356. ille. & in nou. 257. ſi quis dicat, quod etiam placuit Præpoſito Alexandrino, capitulo primo, numero ſecundo, verſi. ſi quæritur, an iudex, tertia quęſtio. 1. & ita in illa cauſa Tulon. conſiderabat D. Melchior.

Et hæc in materia confeſſionis dixiſſe ſufficiat, reliqua verò diligens, & ſtudioſus obſeruator, quæ hac eadem in materia deſunt ſua vigilantia ſuppleat, ſufficit quippe nobis viam aliqualem, quæ indicis quodammodo loco ad materiam confeſſionis ſingulis ferè in caſibus demonſtranda eſſet, ſtrauiſſe, ac indicaſſe.

CONCLVSIO 393.

ARGVMENTVM.

Communia de confinibus.

SVMMARIVM.

1 *Confinium probatio difficilis eſt.*
2 *Probationes minus perfectæ reperiuntur in probatione cõfinium, ac terminorum antiquorum, & ſemiplenæ ſufficiunt, admittunturq́; præſumptiones, & coniecturæ.*
3 *Speciale eſt in finibus, quod fiat probatio per argumenta.*
4 *Verba enunciatiua emiſſa propter aliud probant in finibus.*
5 *Confinio temporalia poſſe ſemiplenè probari, non eſt rationabile.*
6 *Confinia diœceſium per flumina, per riuos aquarum, & præbendarum diſtingui ſolent.*
7 *Probationes ſemiplenæ circa confinia ſufficiunt, dummodo ſimus in antiquis, ſiue agatur de maiori, aut minori præiudicio.*
8 *Mutatio confinium in dubio non præſumitur, ſed vti olim fuere termini, ita & nunc eſſe præſumuntur.*
9 *Termini appoſiti ab homine mutabiles, appoſiti à natura vt flumina & montes æterni ſunt.*
10 *Confines quales hodiè reperiuntur, tales olim fuiſſe præſumuntur.*
Et mutatio confinium non præſumitur, niſi probetur. ibidem.
11 *Formam libellandi quando mutati ſunt fines, ac practicam iudicandi in confinium materia vide remiſſiuè.*
12 *Probationes veriſimiles, & coniecturales ſufficiunt in probandis confinibus, quando non conſtat de iuſtitia poſſeſſionis illius, contra quem agitur, ſed ſi conſtet, tunc actor plenè probare debet.*
13 *In materia confinium vtraq; pars eſt actor, & vtraq; reus.*
14 *Probatis duobus finibus probata dicitur identitas rei, etiam ſi aliæ demonſtrationes non conuenirent.*
In probandis finibus antiquis ſufficit ſemiplena probatio. ibi.
15 *Omnia contenta intra fines præſumuntur eſſe illius, cuius ſunt confines.*
16 *Pars tenetur alteri parti exhibere inſtrumentum faciens pro limitatione territorij, vel prædij ſui, cum ſit commune inter eos.*
17 *Reus in cauſis fiſci tenetur edere fiſco inſtrumenta etiam ad eius intentionem fundandam.*
18 *Articuli in probatione confinium qualiter formari debeant & quæ cautela muniri, vide remiſſiuè.*

1 Confinium probatio quantopere ſit † difficilis, teſtis eſt mihi Guid. Pap. qu. 193. vbi pulchrè in princip.

Quod & illud nobis indicio eſſe poteſt, cum in huiuſmodi probatione confinium, ac terminorum antiquorum
2 † recipiantur probationes minus perfectæ, quæ aliàs non reciperentur, nec ſufficerent. Dec. conſi. 42. numero 10. Pariſ. etiam id tradidit in conſilio 104. numero 24. libro 1. atq; Iaſ. in l. ex his. colum. 2. in princ. in 4. limita. C. de teſtam. milit. idem ait Pariſ. conſil. 107. numer. 7. & ſequenti. libro 1. & decidit Afflict. deciſi. 23. capellani. & Dec. conſi. 109. nu. 20. quinimò etiam ſemiplenæ probationes ſufficiunt, vt inquit Dec. d. conſil. 42. numero 10. & in c. cum cauſam, nume. 3. de probat. ex notat. per Cardi. in clem. 1. in 4. oppoſit. de probat. &

bat.& Felin.in cap.cum cauſam, verſic.ext.gloſſ.num.12.de
probatio. & ibi plenè diſtingendo inter confines diœceſis,
& rerum temporalium, ac tradendo nonnullos caſus dilu-
cidat materiam, admittuntur enim præſumptiones, & con-
iecturæ, vt ſanxit Honor. IIII. in c.cum cauſam. in fi.verſi.
famam, & quæcunq; alia adminicula, extr. de probatio.no-
tat.in l.in finalib.ff.fi.regundor.& gl.doctè tradidit in cap.ſi
3 Papa.de priuileg.in 6.in verb.probata †dum inquit, ſpecia-
le eſſe in finibus, quòd fiat probatio per arguméta, & illam
pro inſigni adducit Florian. in d. l. in finalibus. ad quod o-
ptimè conuenit glo.eximia in c.cum olim. in gl.1. de cenſib.
4 quæ dicit, verba enunciatiua emiſſa propter aliud † proba-
re in talibus finibus, quam gl. ſingularem dicit Coraſ.in re-
pet.l.admonendi.in verb.abſolutis his, nu.16.de iureiur.ad-
de eandem glo. in c.ſi Papa. in verb. probata. de priuileg.in
6.& Dec.in d.capi.cum cauſam, num.2.idem voluit Barbat.
conſi.6.num.3.volum.2.& Socin.Iun.conſi.65.nu.7.volu.1.
vbi de communi atteſtatur, quod etiam voluit glo.in d.cap.
ſi Papa.quas gloſſ.refert Anto.de Butr.in cap.cum dilectus.
de ſucceſſ.ab inteſt.idem voluit Cardi. in clemen.1.in 3. op-
poſitione.de probat. quod & conſulenti placuit Barth. So-
cin.conſi.89.num.3.volum.1.& ſequitur Abb.in c.ſuper eo,
de paroch. Verùm Felin.in d.cap.cum cauſam, de probatio.
numero 12.ait, huiuſmodi dictum Cardinalis eſſe periculo-
ſum, & tantùm procedere in confinibus diœceſis, ex quibus
non multum pręiudicij emergit, vt ibi per eundem, quod &
tradidit Ioan.Coraſ.in repet.l.admonendi, in verb.abſolu-
tis his, nu.15.ff.de iureiur. quæſtionem quippe finium inter
prælatos, qui ſolam rerum habent adminiſtrationem, quiq;
de ſola iuriſdictione certant, canoniſtæ modici exiſtimant
præiudicij, c.cum apoſtolica.de his, quæ fi. à præl.& quoni-
am parũ, aut nihil intereſt, habeat hic, vel ille epiſcopus, vt
per Coraſ.in loco iam allato, & per Dec.in d.c.cum cauſam,
nu.1. de ꝓbat.& latius nu.16.vbi tuendo cõmunem opinio-
nem, ꝙ ſcilicet quæſtio finium dicatur modici præiudicij,
diſtinguit illam ſibi locum vendicare, quando contentio eſt
de ſola iuriſdictione, vel inter prælatos, qui ſolam habent
adminiſtrationem, ſecus verò quãdo agitur de dominio per
iura per eum allegata, & ita videntur intelligenda alia infra
dicenda, ſed ſecus eſſe, quando agitur de confinibus tempo
5 ralibus, † qui, vt poſſint ſemiplenè probari, non eſt rationi
conſentaneum, imò ait contrarium ſentire gl.in l.prædijs.§.
ſi Titio.ff.de lega.3.& Inno. in c.cum in iure. de offic.deleg.
Verùm And.Barba.in conſ.6. incipien.mihi videtur dicen-
dum, nu.11.vol.2. nõ approbat hanc differentiam, quinimò
ait de maiori præiudicio agi de probandis finibus diœceſis,
6 quàm priuatarum perſonarum, † nam huiuſmodi confinia
diœceſium ſolẽt diſtingui per flumina, per riuos aquarum,
& præbendarum, vt fuit conſtitutum in c.ex literis. de pro-
batio.& c.vigilanti.de præſcriptio.idem aſſeruit Goffred.in
* d.cap.cum cauſam.de probatio.quem ibi * omnes ſequun-
tur, vnde proculdubio apparet, quod agitur de maiori præ-
iudicio, quàm cum caſtrum ſit vnius diœceſis, & non alteri-
7 us, quocirca in hac ipſa manet ſententia, vt † ſiue agatur de
maiori præiudicio, huiuſmodi probationes ſatis eſſe, dum-
modò ſimus in antiquis, & quòd in finibus non agatur de
leui præiudicio, ex quo de dominio tractatur, tenuit Dec.in
dicto capit. cum cauſam, numero 5.per text.in l.3.C.fin.re-
gundor.& l.arbor.in princip.ff.commun.diuidun.& ibi vo
luit non eſſe verum, quòd fines diœceſis indiſtinctè pro-
bentur per verba enunciatiua, ſed tunc demum quandò ſu-
mus in finibus antiquis, prout intelligit gloſſ.in d.capi.cum
olim. de cenſib. & voluit Anchara. in clemen. 1. de probat.
quem refert, & ſequitur Areti.in conſil.42. viſo conſi.& eſt
gloſſ.in l.prædijs.§. Titio.de legat.2.& ibi Bart.& nimirum,
quia in finibus antiquis leuiores probationes admittuntur,
vt per Dec. in d.capit.cum cauſam, numero 11. de probat.&
notat Bald. in l.conuenticula, colum.pen.verſicul.ex his in-
fero.C.de epiſco.& cler.traduntq; alij allegati per Deci.lo-
co proximè allato.

Succurrit & illud obſeruatione dignum, vt te admone-
am, in dubio non præſumi mutationem confinium. imò vt
8 olim fuere termini, † ita etiam nũc eſſe præſumunt, ita ſan-
xit excellentiſſimi ille vir ingenij Papinia.in l.in finalibus, v-
bi Bald.& Floria.ff.fi.regundor.quos ſequutus eſt Feli.in d.
capit.cum cauſam.de probatio.numero 12.& tradidit Bald.
in dicto capit.cum cauſam, colum.2.verſicul.ibi melius, nu-
mer.3.de probat.loquente de veritate confinium, aut veri-
tas creatur ab homine, & iſta poteſt mutari, vt l.eos.ff.fi.re-
gundor. aut ab immutabili natura, vel ſitu perpetuo, ſicut
9 ſunt montes, & flumina cõuallium, † quia diſtinguunt terri-
toria, & ſunt fines æterni, & in his ſemel verum ſemper prę-
ſumitur verum, & idem Bald.in conſi.420.verba Principis,
nu.1.lib.1.quod & dixit Accur. in l.qui bona. §. ſi quis ſtipu-
laturus, ff.de dam.infect.& dicit Paul.de Caſt.in l.ex hoc iu-
re.colum.8.in 2. lectur.ff. de iuſtitia, & iure, vt limites, qui
ponuntur ad diſtinctionem regnorum, & prouinciarum, vt
montes, & flumina debeant eſſe notabiliores, & Alexand.
conſi.57.in cauſa, & lite, in fi.libro 7. ait, quòd quales hodiè
reperiuntur confines, tales † pręſumuntur olim fuiſſe, quia
10 (vt dictum eſt ſuprà) mutatio confinium non præſumitur,
niſi probetur, idem Alexand. aſſeruit in conſil.75. conſide-
ratis.eodem volumine ſeptimo, & Natt.in conſilio 672.nu-
mero 11.& vertente iamdiu.libro quarto, atque Curti. Sen.
conſilio 56. Calcan. etiam in conſilio 9. quaſi per totum, &
præcipuè, nu.6. & 7.

11 Forma autem libellandi, † quando mutati ſunt fines, vi-
denda eſt apud Barto.in l.demonſtratio falſa, ff.de conditio.
& demonſtra.& Feli.in dicto capitulo cum cauſam, numer.
12. verſiculo tertiò ſcias, iudicandi verò praxim in hac ma-
teria, te docebit Bald. in eodem capitulo cum cauſam, de
probatio.

Quod verò ſuprà dicebamus in probandis confinibus
12 ſatis eſſe probationes veriſimiles, & coniecturales, † ſic eſt
intelligendum, vt procedat, quando non conſtat de iuſtitia
poſſeſſionis illius, contra quem agitur, ſed ſecus ſi conſtet,
quia tunc actor debet plenè probare, ita reſpondit Bartho.
Socin.conſ.194.nu.4.vol.ſecundo.

Nec hinc diſcedam, donec te admonuero, in hac materia
13 vtranq; partem eſſe actorem, † & vtranque reum, ſic cauit
Iulian.I.C.in l.iudicium, l.communi diuidundo. ff. fini. re-
gun.iudicium communi diuidundo, inquit I. C. familiæ er-
ciſcundæ, finium regundorum tale eſt, vt in eo ſingulæ per-
ſonę duplex ius habeant, & agentis, & eius, quo cum agitur,
quod & probauit Lauren.Calcan.in d.conſi.90. num.1. vbi
de hac materia vberrimè.

Illud verò ſedulo notabis probatis duobus finibus dici
14 probatam identitatem rei, † etiam ſi aliæ demonſtrationes
non conuenirent, vt auctor eſt Bartholo. Soc.conſi.89.nu-
mero 1.volum.1.& numero 2.ait, in probandis finibus anti-
quis ſufficere ſemiplenam probationem.

Præterea & id menti omninò inhæreat, quod traditurus
ſum, id eſt, omnia contenta intra fines præſumi eſſe illius,
15 † cuius ſunt confines, teſtis eſt mihi ad hoc locupletiſſimus
Pariſ.conſi.27.num.13.volum.1.quod & ſenſit Socin.conſil.
86. in cauſa communitatis, columna prima, & ſecunda, in
primo volumine, vbi concludit, paſcua eſſe eorum, de qui-
bus agitur, eo quia intra fines reperiantur, & apertè illud
decidit Bald.in rubrica, C. de contrahen. emptione, nu.23.
per l. æde ſacra.ff. de contrahen. emptione, Paul. etiam de
Caſtro, in l.prima, ff.de acquirenda poſſeſſione, dicit per il-
lum text. vt loca, quæ ſunt intra fines, præſumantur eſſe il-
lius, cuius ſunt fines, quam concluſionem ibi tenet Socin.
columna ſecunda, & tertia, in tertio notabil.& idem Socin.
conſilio 181. viſis capitulis, columna ſecunda, verſiculo cir-
ca ſecundam dubitationem. volumi. ſecundo, vbi pluribus
medijs probat fundatam eſſe intentionem alicuius quoad
res ſitas intra confines, vt dicantur eſſe illius, cuius ſunt con
fines, quod etiam tradidit Socin. Seni. conſilio 15. in cauſa,
& quæſtione, columna ſecunda, numero ſecundo, volum.3.
quod & voluit Corn.conſil.247.viſo proceſſu, ſecundo vo-
lumine. columna tertia, & quarta, verſiculo dato autem. &

melius

melius col.fi.& atq; D.Nellus de Sancto Geminia.in tracta.
de bannit.in prima parte,q.56.& facit text.in cap.primo,de
cap.qui cut.ven.& latè Bar.in l.rem quæ nobis.in fi.ff.de ac-
qui poſſeſſ.& Alex.col.6.
16 Nec illud relatu eximium præteribo,partem teneri † al-
teri parti exhibere inſtrumentum faciens pro limitatione
territorij,vel prædij ſui, cum ſit commune inter eos,vt tra-
ditum eſt à Spec.in tit.de inſtrum.editio.§.videndum reſtat,
verſi.ex præmiſſis,hoc etiam deciſum reliquit Guid. Pap.in
d.qu.193.nu.4.idem probauit Hierony. de Monte in tracta.
de finib.cap.82. nume.1. quod maximè procedere intelligi-
17 tur id in cauſis fiſci,† in quibus ſecundum communem opi-
nionem reus tenetur fiſco edere inſtrumenta etiam ad eius
intentionem fundendam , vt aſſeruit Deci. qui de com-
muni atteſtatur,in l.is apud quem.nume.4.& in l.fin.nu.12.
C.de edend.& hoc placuit Hierony.de Monte,vbi ſuprà,&
alio loco,nu.4.& ſeq.& ante eum dixit Paris de Put.§.ſequi-
tur modo,de finib.feudor.
18 Quo verò pacto articuli formari debeant † in probatio-
ne confinium,docet Hieron.de Monte in tract.de finib.re-
gen.capi.47.per totum, & num.8.ait,aduocatos vti debere
hac cautela , vt ſcilicet articulent , confines probari poſſe
per famam,& per teſtes, ſed ſi agitur interdicto vti poſſide-
tis,videas Barto.in l.ſi de eo,§.fina.ff.de acquiren. poſſeſſio.
quem ſequitur Alex. conſil.88. quoniam omne datum, nu.
18.volum.5.qui tibi dant aliam cautelam, quam refert Hie-
ron.de Monte,vbi ſupra numero 8. quem ſemper videas in
omni genere probationum confinium vbi ſupra c. 47. cum
alijs multis ſequent.& vide deciſio. 23. D. de Afflict. per to-
tam,& Hippolyt.de Marſi.in l.de minore. §.plurimum,nu-
mero 70. ff.de quæſtio.

CONCLVSIO 394.

ARGVMENTVM.

Confines per inſtrumenta directiua, & enunciatiua an probentur.

SVMMARIVM.

1 *Confines probantur per inſtrumenta pro confinibus facta.*
2 *Inſtrumenta dummodo antiqua ſint, licèt enunciatiuè, & aſſertiuè mentionem de finibus faciant , & propter aliud acta ſint, confinia tamen probant.*
Et quando plenè ibi.
3 *Inſtrumenta antiqua dicuntur, ſi hominum memoriam excedunt.*
4 *Tempus quadraginta annorum antiquum dicitur attenta breui vita hominum.*
Et an ita dicatur, relinquitur arbitrio iudicis.
In ætate infantiæ ignoratur quidquid videtur. ibi.
5 *Verba enunciatiua in inſtrumento appoſita probant in confinibus appoſitis.*
Contrarium num.7.
6 *Probatio directa non requiritur in probatione confinium, ſed ſufficit probatio adminiculata per veriſimilia adminicula, quæ inducuntur per verba enunciatiua.*
7 *Verba enunciatiua ſcripta in inſtrumentis inter alios confectis non probant confinia, nec inducunt plenam probationem , ſed tantum vehementem præſumptionem.*
Contrarium verò ſupra, num. 5. verius.
8 *Verbis enunciatiuis propter diuturnitatem temporis ſtatur, etiam ſi illa verba in inſtrumento relata enuncient actum , qui interuenire non potuit tempore confecti inſtrumenti.*
9 *Inſtrumenta plenè probant in antiquis , licèt ſint inter alios extraneos facta.*
10 *Verba enunciatiua non ſolùm inter contrahentes, ſed etiam inter alios plenè probant.*
Speciale eſt in finibus, vt probentur per argumenta. ibi.
11 *Qualis qualis probatio ſufficit in antiquis.*
12 *Verba enunciatiua ſufficienter probant, ſi in pluribus inſtrumentis per eadem fiat mentio confinium, ſecus ſi in vno tantùm.*
13 *Communis opinio probatur per plura inſtrumenta , & non ex vnius dicto.*
14 *Plura inſtrumenta ſi habent originem ab eiſdem perſonis, cenſentur vnum eſſe inſtrumentum, & non plura, & ſic non probant eorum verba enunciatiua.*
15 *Inſtrumenta ſi omnia inueniuntur confecta ab vno notario , qui ſemper eodem modo ſcripſit circa confinia non probant.*
Et etiam ſi à diuerſo notario ſcripta ſint ſemper pro eadem perſona, vnum tantum inſtrumentum cenſetur.
16 *Teſtibus antiquis de auditu habentib. originem ab vno non creditur, & ita nec plurib. inſtrumentis, quæ ab vno fiunt notario.*
17 *Duo inſtrumenta inter tertias perſonas nõ ſufficiunt, quia per eadem non probatur fama, & communis opinio.*
18 *Inſtrumentum vnum tantum ſufficit in antiquis quoad ipſos contrahentes.*
19 *Inſtrumentum vnum de antiquo etiam inter alias perſonas mentionem faciens de confinibus, eos plenè probat.*
20 *Inſtrumẽtum principaliter factum ſuper confinibus ſufficit in antiquis etiam in præiudicium tertij.*
21 *Verba enunciatiua vnius inſtrumenti ſufficiunt , quando agitur de modico præiudicio.*
22 *Inſtrumenta de recenti inter alios confecta , & enunciatiua non probant, licèt ſint plura.*
23 *Verba enunciatiua in antiquis inſtrumentis ſcripta in fauorem narrantium, affirmantium, renunciantium, eorúmve ſucceſſorum non probant, nec eorum aſſertioni eſt ſtandum, ad probandum dominium in facto antiquiſſimo ſiue vnum , ſiue plura inſtrumenta producta ſint.*
24 *Reus ſi appareat iuſtus poſſeſſor, tunc probationes præſumptiuæ, & coniecturales ex verbis enunciatiuis in inſtrumentis narratis non admittuntur contra eum, de cuius poſſeſſionis iuſtitia conſtet.*
25 *Verba enunciatiua plurium inſtrumentorum non probant in materia pœnali, & odioſa.*
26 *Inſtrumenta plura antiqua in quibus aliquid enarretur, ſi varia ſint inter ſe, ſtandum eſt pluribus numero, vel melioribus.*
27 *Diſpoſitio variatur propter rerum varietatem , & ex rerum varietate præſumitur rerum diuerſitas, & varietas.*
28 *Inſtrumenta quando vni , & alteri rei adaptari poſſunt , ratione incertitudinis, vel eorum varietatis dici poſſet nullam eis fidem adhibendam.*
29 *Inſtrumenta enunciatiua , quando agitur de magno præiudicio, non poſſunt contra tertium.*
Contrarium num.30.
30 *Inſtrumenta enunciatiua ſiue agatur de modico , ſiue de magno præiudicio, plenè tamen probant.*
31 *Inſtrumenta enunciatiua , quando agitur de magno præiudicio contra tertium, non plenè probant, ſed ſemiplenè tantum.*

1 Confines probantur per inſtrumenta † pro confinibus facta, vt vno conſenſu tradidere Bald. Alber. de Roſat. Salicet. & cæteri omnes * in l. cum aliquis. C. de iure delibe. idem decidit Guid. Pap. quæſt. 193. in princip. & voluit Dec. conſi. 42. numero 10. adducit Bald. in d. cap. cum cauſam, de probat. atque cauit Natt. conſilio 672. numero 16. vertente iam diu. libro 4. huc pertinet l. optimam. C. de contrahen. & committ. ſtipul. in eadem ſententia manſere Bartholo. Socin. conſi. 194. num. 8. c. 1. vol. 2. & conſi. 166. in cauſa communitatis, colum. 1. verſic. confirmantur prædicta, volumin. 1. 2. & in conſi. 266. in cauſa quæ vertitur, num. 12. eod. volum. 2. Franc. Aret. conſi. 42. per totum. Bald. in conſi. 286. num. 1. volumine 2. refert ad id, l. ſecundam, C. fini. regund. & ibi gloſſ. & l. prima , ff. eodem titulo, Pariſ. conſilio 27. numero 15. & 26. volumine primo, & * conſilio 104. per totum. eod. volum. 1. vbi num. 24. de * communi atteſtatus eſt practic. Papien. in forma libelli actionis realis, in verbo cui cohæret ab vna , nu. 3. cum ibi multis allegatis, & ibi in additio. Corne. conſilio 333. capio primum, volum. 1. per totum. & præcipuè numero 4. & Ruin. in conſilio 92. in hac cauſa. numero 1. & ſeq. libro 4. Soc. conſi. 89. volum. 1. Barbat. conſil. 6. in principio, volum. 2. numero 1. verſi. etiam præmitto.

Primò ampliabis, concluſionem procedere, licèt talia
2 inſtrumenta,dummodò antiqua ſint,non directiuè,† ſed e-
nunciatiuè, & aſſertiuè mentionem de finibus faciant, ita
docuit Albenſ.conſi.83.nume.4.& placuit Guid.Pap.conſi.
88.numero 2.Soc.præterea,in conſi.65.numero 7.& conſi.
86.numero 1.volum.1.& conſi.166.numero 1. volum.2.verſ.
ergo multo fortius. quibus adhæret Crauet. conſi.54.quæ-
ritur,nume.11. & in tract.de antiquit.temp.in 1.par.in prin-
cip. numero 2. & Natt. d.conſil.672.numero 16. & propter
aliud acta ſint,veluti Dominus talis,iuxta cõfines talis, quia
tunc etiam plenè probant, vt Doctores ſuprà relati ſcripſe-
re in d.l.cum aliquis.& in hanc ſententiam permulti reſpon
dere,& docuere,vt Dec.d.conſi.42.& Iaſ.conſi.34. numero
7.volum.1.& idem conſi.166.numero 2.volumin.4. cum ibi
allegatis.Barbat.conſi.6.numero 2.volum.2.& nume.13.vbi
reprobat diſtinctionem Bald.in d.cap.cum cauſam.quæ ha-
bet,quòd quædam ſunt enunciatiua,& hæc,ait Bal. faciunt
adminicula,ſed non plenè probant ad intentionem fundañ
dam,ſed ſolùm ad coadiuuandam,nam ipſe Barbat. d. num.
13. ait, id non procedere, quando inſtrumenta enunciatiua
ſunt antiqua. quia tunc plenè probant, & dictum Bald. lo-
cum habet in recenti, & idem tenet Calcan. conſil.90. nu-
3 mero 4.& intellige,vt dixi, dummodo ſint antiqua, † id eſt
hominum memoriam excedentia,vt Bertrand.reſpondit in
conſilio 346.numero 5.volum.4. vel ſaltem elapſi ſint qua-
draginta anni,vt cauit Ruin.conſil.91. numero 10.volum.4.
& Socin.conſi.89.in cauſa agitata,volum.1.vbi ait,conſide-
rata breui vita hominum,tempus quadraginta annorum di-
ci antiquum, & maximè quia deducenda illa ætas infantiæ,
in qua ignoratur, quidquid videtur. l. 1. C.de falſ. mone.ſic
4 etiam ait idem Ruin.in d.conſil.92. † vel an dicatur id tem-
pus antiquum, relinquitur arbitrio iudicis, iuxta ſententi-
am Ioan.Andr.&Dom.Anton.in capitu.illud.de præſump.
& Anto. de Butr.in capi.quoniam contra. de probat. quam
ſententiam probauit Alexan. conſi.4. videtur inſpectis his.
numero 12.verſi.& dum fit mentio.volum.2.& Ruin.d.con-
ſil.92.numero 10.& Pariſ.conſi.104.numero 26.volum.1. &
prædictam ampliationem egregiè inter cæteros confirmat
Matthæ.ab Afflict.in deciſi. Neapol. deciſio.183. num.1. &
2.præcipuè.& pariter in ſequentibus,& præclarè Tiraquel.
tract.de præſcript.§.1.gloſſ.4.verb. dix ans.verſic.28. dicens
5 in terminis, † verba enunciatiua in inſtrumento appoſita
probare in confinibus appoſitis, idque cenſere ſingulare,
Alexand.& Iaſ.in d.l.cum aliquis. C.de iur. deliber. & Bald.
conſi.286.thema proponitur.colum.1.& 2.libro 2. Anto de
Butr.in capitul.cum olim.de cenſib. Anton. in capitul.vlti-
mo,de ſucceſſ. ab inteſt. & in clementina prima, de proba-
tio.& in clement.ſi ſummus, de ſent.excommun. Panormi.
conſilio 54.caſus talis eſt,quidam Iacobus, columna ſecun-
da,libro primo,& conſi.62.in controuerſia.colu 6.verſicu.
in contrariam partem,libro 2.Dom.in capi. ſi Papa.in prin-
cipio,colum.3.de priuileg.libro 6.Floria.in l.in finalibus,ff.
fin.regundo. Paul.Caſtrenſ. conſil.202.in cauſa confinium.
columna penultima,in ſecunda lectura, libro primo, Mar-
tin. Laudenſ.in capi. primo,columna quarta,titu.qui feud.
dar.poſſ.Alexand.conſi.19.in cauſa,& lite verte. per tot.lib.
6.Maria. in cap.cum cauſam. & ibi Felin.columna ſecunda,
qui hoc latè declarat.de probatio.Bartol.in l. ſciendum.co-
lumna 19.ff.de verbor.obligat.Barbat.conſilio 6. ſapienter
ſcribitur, per totum libr.2. & conſilio 18. præclarè ſcribitur
columna 17. eodem libro ſecundo, & conſilio 64. illud in
medium referam,columna 6.libro tertio,Soc.in conſil.86.
in cauſa communitatis,colum.1.libro primo,& Iaſ.in leg.ex
his verbis,colum.2.in quarta limitatione, C. de teſtam.mil.
& in repetitione, l.admonendi,columu.87.ff.de iureiuran.
Dec.conſilio 13.an appellatione,columna ſecunda,verſicu-
lo,nec videtur obſtare,& verſicul.nec obſtat, ſi dicatur,vbi
reperies, quod tempus hoc caſu requiritur, & conſilio 36.
exemplum inſtrumenti,columna quarta,verſicu.tertiò pro
reſponſione.& conſi.42.in quarto dubio, in fi. & iterum in
quinto,& conſilio 152.in cauſa exemptionis,colum.2.verſi.
& prædicta maximè, & conſil. 99. viſis, & diligenter conſi-
deratis,& conſilio 428. viſo conſilio. colum.2. & nouiſſimè
probauit Iacob. de Puteo, in ſua quadam allegatione pro
communitate Terræ Valen. contra communitatem S. Sal-
uatoris,numero 25. poſita in fi.tracta.Hieronym.de Monte
de finibus. & ratio ſecundum Doctor. maximè Geminia. in
6 cap.ſi Papa.de priuileg.libro ſexto,† numero 8.illa eſt: quia
in probatione confinium non requiritur directa probatio,
ſed ſufficit probatio adminiculata per veriſimilia admini-
cula, quæ adminicula inducuntur per huiuſmodi verba e-
nunciatiua,vt ſancitum eſt in contex.vnà cum gl.in ca. cum
cauſam.de probatio.

* Et hanc eſſe * communem opinionem atteſtatur Hiero-
nymus de Monte de finibus regend. capitulo 54. numero
tertio.

Contrarium tamen ſenſit Bartol. in l. cum aliquis, C. de
iur.deliber.& Caſtrenſ.ibidem & Abb.conſi.62.numero 2.
7 volum. 2. dicentes † confinia per verba enunciatiua ſcripta
in inſtrumentis inter alios confectis non inducere plenam
probationem, ſed tantum vehementem præſumptionem,
idem voluiſſe Accur. in l. prædijs.§.à Titio. ff. de leg.3.& in
l.cum aliquis,C.de iur.deliber.ſcripſit Coraſ.in repet. l.ad-
monendi.in final.verbis,num.93.ff.de iureiur.per quod ta-
men ipſe reſtringit non procedere, quando inſtrumenta
ſint antiqua,ſecundum Bald.& alios in d.l.cum aliquis,pro-
ut etiam pulchrè declarat Bart.Soc.d.conſil.86.numer.1.&
* ſequen.libr.1.verùm cum in contrariam partem ſtet * com-
munis opinio,non facile niſi vrgentiſſimis rationibus ab ea
recedendum cenſeo.

Subamplia prædictam ampliationem adeò veram eſſe,
vt ſcilicet ſtetur verbis enunciatiuis propter diuturnitatem
temporis,vt procedat, etiamſi illa verba in inſtrumento re-
8 lata enuncient actum,† qui interuenire non potuit tempo-
re confecti inſtrumenti,vt doctiſſimè voluit Barbat. d.con-
ſil.6.columna ſexta,lib.2. Bartol.etiam in auth.ſi quis in ali-
quo.C.de eden.& in l.ſciendum.ff.de verb.obliga.ꝗ & ele-
ganter more ſuo ſcripſit Tiraquell.de præſcript. decem an-
norum,§.primo,gl.4.verſi.28.verſic.vſq; adeò,cuius tamen
ipſe opinionem non approbat.

Secundò ſubamplies velim prædictam ampliationem:vt
9 in antiquis plenè probent huiuſmodi inſtrumenta † licèt
ſint inter alios extraneos facta,vt tradidere Doctor.& præ-
cipuè Bald.in d.l.cum aliquis. C. de iur. deliber. cui accedit
Iaſ.conſi.166.numer.2.volum.4.& conſi.65.colum.2.libr.3.
& idem in l.admonendi.colu.87.ff.de iureiur.Barbat.etiam
docuit d.conſi.6.nume.3.in fi.Alex.monuit conſil.90. nu.5.
volu.6.Ruin.ſenſit conſi.92.num.1.volum.1.& Pariſ.confir-
mauit d.conſi.104.num.26.volum.1.& licèt gl.in d.l. cum a-
liquis.& in l. prædijs.§. Titio. ff. de leg.3.& in d.l.optimam,
dicant, inter contrahentes tantùm verba enunciatiua pro-
bare confines, & non inter alios, quod etiam tenet Bald.in
d.conſi.286.nume.2.volum.2.vbi de communi eſt teſtatus:
10 tamen cõtrarium propius ad veritatẽ accedit,ſcilicet, † et-
iam plenè probare inter alios:vt palam teſtatur gloſſ.in cap.
ſi Papa. de priuileg. in 6. quæ ait,id eſſe quoddam præcipu-
um in finibus, vt probentur per argumenta, & hoc in pri-
mis procedit,quando ſunt plura inſtrumenta, vel ſunt anti-
qua;vt Barbat.inquit in d.conſil.6.numero 10. & Bald. vt a-
liàs ſæpe,nunc etiam ſibi ipſe contrarius in dicta l. cum ali-
quis. Vnde ne inuicem ſibi repugnent, dicendum eſt, opi-
nionem dictarum gloſſarum, & Bald. in dicto conſilio 286.
locum habere,quando ſumus in recenti;ſecus verò in anti-
quis,vt ſuprà;& ita dictam gloſſam intelligit Iaſ.in dicto con
ſilio.65.numero primo.colum.2.volum.3.vbi pro hac aper-
tè teſtem laudat Spec.in titu. de locato. §.nunc aliqua. ver-
ſicu.62.& tenet Soc.Sen.in conſilio octuageſimoſexto,nu-
mero primo,in cauſa communitatis,volum.1. & dicetur in-
frà in 6.ſublimitatione.His finitimum eſt dictum Crauet.in
ſuo tracta.de antiquita.tempor. in 1.parte, verſicul.amplia-
tur nunc,fol.30.nu.5.& 10.& l.ſi duo.ff.de iureiuran. & in l.
2.& ibi recentiores.C.de eden.

Ergo

11 Ergo in antiquis debet plenè probare † quia in antiquis
ſufficit probatio qualis qualis, & ita præcipuè decidit Cor-
ne.in conſilio 247.colum.11.libro 2. Alexand.etiam in conſ.
15.col.2.libro 5.& potiſſimum, vt dictum eſt, procedit con-
cluſio, ſi plura ſint inſtrumenta, vt in ſequenti ampliatione
explicabitur.
Reſtringes, & limitabis prædictam ampliationem, vt
12 tantum vera ſit, ſi ſint plura inſtrumenta: † quia tunc ſa-
tis cõmodè probant, ſecus ſi in vno vnſtrumento fiat men-
tio confinium per verba enunciatiua. Et ratio eſt ſecun-
dum Bald.in dict. l.cum aliquis, quia per plura inſtrumenta
* probatur * communis opinio; quæ communis opinio ex v-
13 nius dicto non probatur, † vt auctor eſt Bart.in l.admonen-
di.ff.de iureiuran.& Bald.in dicta l. optimam. C. de contra-
hen.& commit.ſtipulat.& Bart.Soc.in conſil.194. nume.9.
vol.2.Natta etiam in conſi.672.num.39.lib.4.vertente iam-
diu,& Soc.d.conſi.86.nume.2.lib.1. & per Bald.in d. conſil.
286.num.1.verſic.quinimò ſtatur, libro 2.atque Ruin.dicto
conſil.92. numero 9. volumi.4. vbi planè ait, requiri plura
inſtrumenta, verſic. nam vnum inſtrumentum,&c. & idem
placuit Alexand.conſi.12. num.8.volu.4.& nec diſſimulan-
ter aſſeruit Barbat.dicto conſi.6. num.7. libro 1. cum ibi al-
legatis:& idem in additio.ad Bald.in d.l.cum aliquis. & cla-
rè idem ſenſit Crauet. in dicto ſuo tracta. de antiquit. tem-
por.in prima parte, verſic.ampliatur, nu.7.& idem in conſi.
286.numero 1.volum.2. & pulchrè per Felin. in dicto capit.
cum cauſam, nu.4. verſi.iſtud fallit. de probatio. & Hieron.
de Monte vbi ſuprà, c.50.nu.6.
Primò ſublimita prædictam ſublimitationem, ſi talia
plura inſtrumenta habeant originem ab eiſdem perſonis:
14 † tunc nempe cenſentur vnum eſſe inſtrumentum, & non
plura,& ſic non probabunt, ita ait Bartholo.Socin.in d.con
ſilio 194.numero 9.adducit argumen.text.cap.licèt ex qua-
dam.ext.de teſtib.& egregiè prodidit Felin. in dicto capitu.
cum cauſam.de probat. numer.4.vbi affert exemplum, ſi o-
mnia inſtrumenta inueniantur confecta ab vno Notario,
qui ſemper ſcripſit actum in tali loco,& talibus confinibus,
15 & iuriſdictionis, † quia tunc non probant. item, quod ma-
gis eſt, ait, quòd ſi in inſtrumentis ab alio Notario confe-
ctis mediante ſemper eadem perſona: vt ſi in dictis inſtru-
mentis dicatur: vt ſecundum eius aſſertionem talis res eſſet
in tali confinio: tunc hoc nõ probabit,& ea ratione permo-
* uetur, quia vnum inſtrumentum cenſentur,& * communis
opinio non probatur per vnius aſſertionem: vt dictum eſt
ſuprà, & inquit Ruin. conſilio 92. numero 9. volumine 4.
& ait quoque: vt ſicut teſtibus antiquis de auditu habenti-
16 bus originem ab vno † non creditur, ita nec plurib. inſtru-
mentis, quæ ab vno fiunt notario: ſic etiam aſſeruit Hiero-
nym. de Monte vbi ſuprà numero 9. & 10. d.capitulo.6. de
finib. regen.
Secundò ſublimita, vt non procedat, etiam ſi duo ſint in-
17 ſtrumenta, nam inter tertias perſonas non ſufficiunt: † quia
per illa duo non probatur fama, & communis opinio, vt
Barthol.Socin.dixit in dicto conſi.194.num.4.teſtatur Spe-
cula.in titul.de inſtrumen.edititio.§.reſtat, verſicul.illud.&
Innoc.in cap.1.de fide inſtrum.& idem Socin.in conſ. 86.in
cauſa communitatis, nume.2.lib.1. vnde firma manente ra-
tione Bal. in d.l. cum aliquis.allata ſuprà in ampliatione, ſe-
quitur, vt nec per duo inſtrumenta enunciatiua inter alios
probentur confinia, vt traditum eſt à Hieron.de Monte vbi
ſuprà, num.8.
Tertiò limitabis, vt locum ſibi vendicet quoad ipſos
18 contrahentes, † etenim tunc etiam ſi non eſſent plura in-
ſtrumenta, ſed vnum tantum, ſufficeret in antiquis, vt Ale-
xand.conſuluit in conſi.90.num.5.volum.6.quod compro-
bat per d.l.optimam,& ibi Paul.de Caſt.& Barba.in conſ.6.
ſapienter, num.6.& ſeq.lib.2.& hoc procedit etiam in præ-
iudicium tertij, vt Corn.aſſeruit conſilio 171.colum. fin.lib.
1.num.3.verſicul.& ideò videtur, vt in authent.ad hæc.C.de
fide inſtrumen.& obſeruauit gloſſ.in dicto capitu.cum cau-
ſam, cap.peruenit.20. quæſt.1. & colligere eſt ex §. illud. au-
thenti .de his qui ingred. ad appella. ſequitur Crauet.dicto
tracta.de antiquit.temp.in 1.parte.verſ. ampliatur. folio 30.
numero 7.
Quod tamen intelligendum eſt, ſi vnum inſtrumen-
tum eſſet principaliter factum ſuper confinibus, ſed Iaſo. in
19 conſ.65.in 2.col.vol.3. ait, etiam vnum inſtrumentũ de anti-
quo etiam inter alias perſonas mentionem faciens de con-
finibus eos plenè probare, vt ex multis conſtat ibi per eum
collectis.
Quartò ſubſtringas, vt non procedat, ſi eſſet vnum in-
ſtrumentum principaliter factum ſuper confinibus, namq;
20 illud ſufficit in antiquis, † & in præiudicium tertij, vt voluit
Corne.dicto conſilio 171.columna fina.lib.1. Crauet. etiam
placuit in tractat.de antiquit.tempor. in 1. parte, verb. am-
pliatur.folio 38. nume.67.argum.l.theſaurus.ff.ad exhiben.
& probatur in c.cum olim.in gl.2.de cenſib.Doct. protule-
re in l.cum aliquis.C.de iur. delibe.
Quintò ſublimitare poteris, quando agitur de modico
21 præiudicio, tunc enim † ſufficiunt verba enunciatiua vnius
inſtrumenti, vt ait Crauet. vbi ſuprà, num.8. auctorem lau-
dat Iaſ.in conſil.65. numero 1.volumin.3.vbi ſimpliciter ait,
confines in antiquis plenè probari per vnum inſtrumen-
tum mentionem faciens de confinibus etiam inter tertias
perſonas. Verùm quando agitur de magno, aut modico prę-
iudicio, conſulas Barbat.in conſilio 6.numero 11. volumi.2.
vbi nullum conſtituit diſçrimen, quãdo ſumus in antiquis,
& hoc expreſsè tradit Socin.Sen.in conſil.266.in cauſa quæ
vertitur, num.12.libro 2.alleg.Bald.& Salic.in l.cum aliquis.
C.de iur.delib.& tradita in cap.cum olim. vbi Ant.de Butr.
& Abb.de cenſib.
Sextò ſublimitare tibi licebit, vt non procedat, ſi plura
22 illa inſtrumenta ſint de recenti: † quia cum ſint inter alios
confecta,& enunciatiua, illa nõ probant: licèt ſint plura, ita
intelligitur glo.in d.l. cum aliquis. & in dicta leg. optimam.
& in dicta lege prædijs. §. Titio. ff. de lega. 3. ſcilicet, vt lo-
quantur de recenti, & non antiquo: vt ſentit Iaſ. in dicto
conſilio 65.columna 2.volumine 3.vbi ait, vt tantum verum
ſit in antiquis, quo caſu, imò ibi expreſsè dicit, vnum ſuffi-
cere inſtrumentum, auctorita. Specul.in tit.de loca.§.nunc
aliqua.verſicul.62.& expreſsè tradidit Socin. d. conſilio 86.
numero 1.in cauſa communitatis, libro primo, in quo loco
animaduertit, ita intelligendum fore Anchar. in clemen.li-
* teris, de prob.* & communiter Legiſtæ in l. cum aliquis.C.
de iur.delib.
Septimò ſublimitabis, quãdo in antiquis inſtrumẽtis fuiſ-
ſent ſcripta verba enunciatiua in fauorem narrantium, ſeu
affirmantium, vel renunciantium, eorúmve ſucceſſorum
23 † quoniam tunc non probant: vt habetur à Bertrand. in
conſilio 167.numero 12. volum.3.& dicit Natta dicto conſi.
672. numero 41. lib. 4. neque eorum aſſertioni ſeu affirma-
tioni eſt ſtandum, ad probandum dominium etiam in facto
antiquiſſimo, ſi credendum eſt Hieronym. de Monte, de fi-
nib.regend.c.60.numer.13.qui ita ait procedere, ſiue vnum
ſiue plura inſtrumenta producta fuiſſent, iuxta ſententiam
Specu.in d.titu.de loca.§.nunc aliqua.verſicul.57.& 58. nu-
mero 72.& 73.
Octauò ſublimitatur, quando reus videretur iuſtus poſ-
24 ſeſſor: † nam tunc iſtæ probationes præſumptiuæ, & con-
iecturales ex verbis enunciatiuis in inſtrumentis narratis
non admitterentur contra eum, de cuius poſſeſſionis iuſti-
tia conſtaret: vt traditur à Soc.in d.conſi.194.col. fin.quem
ſequitur Aymo Crauet.de antiquit.tempor.in 1.parte, §.vi-
ſo de fama, numer.32.relati à Hierony.de Monte vbi ſuprà,
num.12.
Nonò ſublimita, vt inſtrumenta enunciantia fines non
probent, quando ſunt confecta, & habent originem à per-
ſonis ſuſpectis, vt dicit Natt.in d.conſil.672. numero 41. li-
bro 4.per tex.in cap.licet ex quadam, de teſtib.teſtatur Bar-
tol. in lege, de minore. §. tormenta. ff. de quæſtio. & con-
ſuluit Socin. conſil.194. ſubtiliter, & eleganter, colum. fin.
libro 2.

Decimò ſublimitatur, quando eſſemus in materia pœ-
25 nali, & odioſa, † quia tunc verba enunciatiua plurium in-
ſtrumentorum non probarent, vt proditum eſt ab Aymon.
vbi ſuprà.§.ampliatur nunc,num.53.quod & probauit Bald.
in l.2.in fin. C.de neceſſ.ſer.hæred.inſtituen.quem ſequitur
Dec.in d.cap.per tuas, columna 4. poſt medium, verſic.ſed
replicari poteſt, & probat Iaſ. in dicta l. ex his verbis, colu-
mna 3.poſt med.C.de teſtam.milit. quibus accedit Hieron.
de Monte vbi ſupra,nu.15.

Neque erit hic omittendum, quòd ſi plura inſtrumenta
antiqua, in quibus aliquid narretur, eſſent varia inter ſe,
26 †ſtandum eſſet pluribus numero,vel melioribus,vt in hanc
ſententiam traditum eſt à Crauet. vbi ſuprà in præallegato
loco, numero 6. & 14. per l.2.in verſic.ſed & ſi ſit, verſicul.
& ibi famæ crebrior, ff. de offic. quæſto. & ab Aretin. do-
ctum eſt in dicto capitu.cum cauſam,numero 8.9.& ibi per
Felin.numero 5.

Sed cõtrariam fortaſſe ſententiam tueri poſſemus,quòd
pluribus, vel melioribus inſtrumentis credendum non eſ-
27 ſet, † quia ſicut propter rerum varietatem diſpoſitio varia-
tur, vt incerta. l. in teſtamento. ff. de conditio. & demon-
ſtratio.& ſicut ex rerum varietate præſumitur rerum diuer-
ſitas,& varietas,ſecundum Parid.de Put.in cap.ſi finibus.de
finib. feudor.Hieronym.de Monte,vbi ſupra, nu.29.ſic et-
iam ſimili ratione incertitudinis, vel varietatis inſtrumen-
28 torum poſſet dici, nullam eis fidem adhibendam eſſe † &
potiſſimum, quando inſtrumenta vni, & alteri rei adaptari
poſſent; per ea, quæ tradidit Auguſt. Arimi. in additio. ad
Ang.in verb.Caium Sempronium,ver.tu autem, num.7.&
Hieron.de Monte,vbi ſupra.

Secundò limita principaliter ſecundam ampliationem,
29 vt non vera ſit,quando agitur de magno præiudicio, † quia
tunc talia inſtrumenta enunciatiua plenè nõ probant con-
tra tertium etiam in antiquis,vt Abb.& recentiores ſcripſe-
re in d.cap.cum cauſam.de probatio. & idem tenet Corne.
conſil.22.colum.3.libro 3.idem voluit Abb.in ca.cum olim.
de cenſib.& idem cauit Abb. in conſil.54. colum.2.verſic.3.
probatur,lib.1.

Sed Barbat.in dicto conſi.6.num.27.verſic.ad hoc. lib. 2.
reprehendit hoc Abbat. enunciatum; ex rationibus, & au-
30 ctoritatibus per eum ibi allatis, † & tandem concludit, ꝙ
ſiue agatur de modico, ſiue de magno præiudicio, tamen
plenè probare.

Sublimita prædictam limitationem,vt tantum procedat
31 † quando agitur de magno præiudicio contra tertium,ete-
nim tunc verum eſt, vt non plenè probent, ſed tantum ſe-
miplenè,vt Aymo Crauet. aſſeruit in tractat.de antiquitate
tempor.in 1.parte, verſi. ampliatur,fol.31.nu.10. vbi tamen
ſentit,vt licèt non plenè probent contra tertium,ſaltem ſe-
miplenè probent.

CONCLVSIO 395.

ARGVMENTVM.

Confines an per teſtes probentur.

SVMMARIVM.

1 *Confines per teſtes probantur.*

2 *Teſtes in materia confinium, qui vicini ſunt, & circum ibi habitant,ſunt magis idonei,quàm alij,& quanto ſunt ſimpliciores, & magis ruſtici,ſunt credibiliores, & præcipuè ruſtici admittuntur, ſi ſenes ſint,& antiqui.*

3 *Teſtibus in materia confinium non creditur, niſi interrogati rationem reddiderint facti corporeo ſenſu immediate perceptibilis.*

4 *Teſtes deponentes de auditu auditus ſuorum maiorum in materia confinium probant.*

Teſtes,qui deponunt de credulitate,admittuntur in materia confinium.

5 *Probatio per auditum ſufficit in antiquis:cum probatio per viſum ſit impoſſibilis.*

6 *Teſtibus circa confinia non eſt credendum,ſi audierint dici ab vno, & eodem,& ſic originem habeant de vno tantùm auctore.*

7 *Teſtes de auditu ſi non nominant, à quibus audiuerint, non probant.*

8 *Teſtes licèt ſint de loco confinij produci poſſunt,& ſunt magis idonei,quàm alij,dummodo ſingulariter aliquod nõ ſentiant commodum, vel damnum.*

9 *Teſtes licèt ſint de vniuerſitate, & deponant ſuper confinibus ſuæ vniuerſitatis, probant, dummodo particulare commodum ipſi non ſentiant, licèt illud apportent in vniuerſo, ſed ſi ſingulariter cuiquam de vniuerſitate obuenit vtilitas,illi de vniuerſitate non admittuntur.*

10 *Teſtes de vniuerſitate proculdubio admittuntur, quando agitur ciuiliter,& plus,vel minus creditur eis ſecundum quantitatem affectionis, & familiaritatis, quæ inter eos eſt: ſed ſecus in criminalibus:quia non admittuntur.*

11 *Teſtes domeſtici,& familiares, quales ſunt illi de vniuerſitate inter ſe,in criminalibus repelluntur,ſed quando per alios probari non poteſt,in defectum probationis admittuntur.*

12 *Teſtes de vniuerſitate admittuntur in criminalibus, quando ipſa vniuerſitas ita parua eſt, quòd illi de ipſius corpore cadunt in nomen domeſticorum,vel cohabitantium.*

13 *Paritas aſſertionis omnem ſuſpicionem excludit.*

14 *Teſtes vaſalli deponentes pro domino ſuo in materia confinium non repelluntur,dummodo non ſint grandi amicitia coniuncti, & alioquin viri probi.*

15 *Vaſallus virtuoſus deſtrueret vaſallagij aſſertionem propter veritatem, propter quam deſtruenda ſunt familiaria.*

16 *Subditi alicuius Regis,vel domini,quare teſtimonium pro Regibus ſuis perhibere poſſunt.*

17 *Subditi ratione dominica, vel patriæ poteſtatis à teſtimonio perhibendo repelluntur.*

Iudicis arbitrio relinquitur,an teſtes vaſalli admittendi ſint.ibi.

18 *Teſtis de vniuerſitate,cui in vniuerſo aliquid vtilitatis obuenit,nõ repellitur à ferendo teſtimonio in cauſa vniuerſitatis,ſed ei minus,quàm alijs creditur.*

19 *Teſtes pro ſua communitate deponere poſſunt,ſi commodum, vel incommodum immediatum non ſentiunt.*

20 *Teſtes de vniuerſitate ſecundum communem opinionem in cauſa vniuerſitatis admittuntur ad teſtificandum, quando ex victoria nullum ſunt habituri commodum.*

21 *Illi de vniuerſitate pro eorum vniuerſitatibus deponere poſſunt,licèt reportarent commodum in vniuerſo.*

22 *Teſtes de vniuerſitate in nemorum litibus admittuntur ad perhibendum teſtimonium, quando aliquid datiarijs ſoluunt pro lignis.*

23 *Homines de vniuerſitate erunt idonei teſtes, quando in cauſa vniuerſitatis eſt quæſtio de molendino,vel de alijs rebus,quarum vtilitas in commune peruenit.*

24 *Vnus de vniuerſitate non poteſt pro ea teſtificari, ſi illud pro quo teſtificatur,ſingulorum commodum concernit.*

25 *Nemo de vniuerſitate dicitur deponere in cauſa propria: cum aliud ſit vniuerſitas,& aliud ſinguli de vniuerſitate.*

26 *Teſtes de vniuerſitate non ſentientes commodum, vel incommodum admittendi ſunt: ſed eis de fide diminuendum, & non faciunt plenam,& integram probationem, ſed præſumptionem, cum negari non poſſit,quin habeant aliquam affectionem erga ſuam communitatem, & ideò non ſunt omni exceptione maiores.*

27 *Teſtes habentes lites in vniuerſitate, ratione affectionis non ſunt idonei.*

28 *In iudicando, & conſulendo à communi opinione non eſt recedendum.*

29 *Communis opinio in iudicando quotieſcunque reperitur falſa euidenter,vel probabilibus rationibus,& argumentis conuinci poteſt,non eſt ſequenda.*

30 *Legi aut canoni potius ſtandum eſt, quàm communi opinioni.*

A communi opinione non ſolùm,verum etiam à lege iudex ex cauſa recedere poterit.ibi.

31 *Fines probari etiam poſſunt per teſtes ſingulares, quando agitur de iuriſdictione.*

32 Teſtis

32 *Teſtis ſi dicat, tale caſtrum habere merum imperium; quia vidit*
illius loci officialem feciſſe decapitare vnum in tali loco, & alius
dicat eodem in loco vidiſſe dictum officialem ſuſpendere feciſſe
vnum, ex eorum depoſitionibus reſultabit probatio.
33 *Locus iuriſdictionis ratione exercitij præſumitur illius eſſe, qui iu-*
riſdictionem exercet.

1 Confines † probantur per teſtes: ita ſancitum
reliquit Honor. IIII. Ponti. Maxim.
in cap. cum cauſam. de probat. quod quidem ſummi Pontif.
pronunciatum plerique tum conſulentes, tum etiam pro-
fitentes probauere, è quorũ numero primus ſeſe nobis of-
fert multiſcius ille Bald. in conſil. 420. nu. 1. vol. 1. Guid. Pap.
in quæſt. 193. numero 2. cui ſententiæ videtur etiam fauere
Paulus I.C. in l. in ſumma. §. item Labeo. ff. de aqua pluu. ar-
cen. & ibi gloſſ. & Barto. Andre. Barbat. d. conſi. 6. numer. 4.
volum. 2. Bertrand. conſi. 307. in fin. numero 10. volum. 6. af-
fert ad id l. ſi arbitri. ff. de probatio. Innoc. in capit. quid per
nouale, & in cap. veniens. ext. de verbor. ſignifi. Paris. conſi.
104. numero 21. & ſequenti. Corne. conſil. 215. viſo, colum. 3.
in fi. libro 1. & conſi. 28. viſis, col. 3. vol. 3. Soc. conſi. 89. col. 1.
in cauſa agitata vol. 1. Verùm ſcias velim, teſtes in hac mate-
2 ria, qui vicini, & circum ibi habitant † eſſe magis idoneos,
quàm alios, ita colligere poſſumus ex Vlpian. reſponſo in l.
1. §. 1. ff. de fluminibus. imò quanto ſunt ſimpliciores, & ma-
gis ruſtici, ſunt credibiliores: quia non deponunt niſi de
poſſeſſione facti tamquam oculis ſuis ſemper aſtantes ſuper
iſta loca; vt notatur l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoque. ff. de ver-
bor. oblig. ſic loquutus eſt Bald. in conſi. 420. numero 1. & 6.
volum. 1. & idem in conſil. ducenteſimo octuageſimo ſexto,
num. 1. volum. 2. vbi ait, præcipuè admitti ruſticos, ſi ſunt ſe-
nes, & antiqui, & in eodem conſil. 286. Bald. ait, numero 3.
3 in huiuſmodi materia fidem non adhiberi teſtibus, † niſi
interrogati reddiderint rationem facti, quod corporeis ſen
ſibus proximè poſſit percipi. l. 1. C. de vſur. & ita Innocen. in
d. capitul. cum cauſam. de probatio. Vnde Bald. ibidem ait,
quòd ſi teſtes deponant veluti fundum talis eſſe de tali ter-
ritorio, & confinio, nihil probant, ſed ſemper eſt confugi-
endum ad eorum rationem, & cauſam redditam, vt ſupra,
Bald. etiam conſulas in conſi. 445. numero 1. volu. 5. & conſi.
420. volum. 1. num. 1. & conſi. 468. volum. 3. nu. 1. & 8. Practi.
Papien. in forma libelli actionis realis, numero tertio, verſi.
cui cohæret.
4 Primò ampliabis; vt procedat etiamſi tales teſtes † depo-
nerent de auditu auditus ſuorum maiorum, vt inſigniter
ſancitum eſt à Celeſtin. III. Pont. Maxim. in contex. capit.
licèt ex quadam. ibi, valere teſtimonium de auditu, de teſti-
bus, per quem contex. ita ibi notat Anton. de Butr. in 1. no-
tab. & in terminis confinium tradidit Alexand. conſil. 187.
in hac cauſa, & lite vertente, colum. fin. numer. 16. libro 2. &
voluit Natta conſi. 672. vertente iamdiu. num. 14. libro 4. &
ibi addit, admitti etiam teſtes, qui deponant de credulitate,
motus auctoritate ſummi Pontif. Eugenij III. in capitul.
quotiens, ibi accepiſſe à maioribus ſuis, & credere, de teſti-
bus, & latè id proſequitur Hieronym. de Monte tracta. de
finib. c. 52. per totum, quinimò faciunt etiam plenam pro-
bationem, iuxta ſententiam Abba. in d. capi. cum cauſam, in
princip. de proba. & ibi per Dec. numero 2. & Bartol. ita do-
cuit in tract. de teſtib. verſic. hanc eandem, nume. 28. quem
ſequuti fuere Guid. Pap. d. quæſt. 193. & conſi. 88. & Hippo-
lyt. de Marſi. qui multa adducit in rub. C. de probatio. num.
195. Capic. deciſ. 192. in cauſa terminata. Bald. in l. conuenti-
culam. C. de epiſc. & cler. & Iaſ. in conſ. 166. num. 2. vol. 4. &
Barthol. Soc. in conſ. 89. nu. 2. Ruin. conſ. 92. nu. 1. vol. 4. Ay-
mo Crauet. de antiquit. tempor. in 1. parte, verſic. viſo de fa-
ma. fol. 95. nu. 1. & dixit Barbat. conſil. 6. ſapienter ſcribitur,
nu. 9. lib. 2. & reddit rationem, quia ita eſt veriſimile, per lo-
cum à communiter accidentibus.
Et cum probatio per ſenſum oculorum, in antiquis ſit
impoſſibilis, † probatio per auditum ſufficit, ita voluit Cor-
5 ne. conſ. 33. capio. nume. 22. volu. 1. item conſ. 12. videtur pri-
ma, volu. 3. per ea, quæ habentur in l. fi. C. de ſacroſanct. Ec-
cleſ. per c. licèt ex quadam. de teſtib. c. 1. & gloſſ. in verb. me-
moria. de præſcript. in 6. & eandem opinionem comproba-
uit Paris de Put. in c. quia in memoria, num. 5. de finib. feud.
Soc. conſ. 89. nu. . . vol. 1. Dec. conſ. 321. nu. 8. atq; Hierony. à
Monte vbi ſuprà, c. 51. nu. 8.
Primò limita prædictam ampliationem; vt non vera ſit, ſi
6 audierint dici ab vno, & eodem, † & ſic originem habeant
de vno tantum authore, etenim tunc eis nõ eſt credendum,
vt habetur in d. c. licèt ex quadam, in gloſſ. in verbo ab vno,
de teſtib. & per Barbat. in cap. ex literis. nume. 39. de proba-
tio. atque à Felin. in cap. cum cauſam, numero 4. de probat.
verſ. illud fallit. quibus adhæſit Hieron. de Monte vbi ſuprà,
num. 8.
Secundò limitabis, quando teſtes non nominarent, à
7 quibus audiuiſſent, † nam tunc non probarent, ita prodi-
tum eſt à Crauet. vbi ſuprà, verſi. viſo de fama, nu. 12. per ea,
quæ fuere obſeruata in d. cap. licèt ex quadam. & ita reſpon
dit Corn. in conſil. 78. viſo proceſſu, col. 3. vol. 3. vbi vult, te-
ſtes deponere debere, ſe audiuiſſe ab antiquioribus ſuis,
vel maioribus, quod docet gloſſ. in cap. cum à nobis, in ver-
ſic. centum annorum, de præſcrip. quod ſequitur Hiero. de
Monte vbi ſuprà, nu. 9.
Secundò amplia, vt huiuſmodi teſtes poſſint produci,
8 † licèt locum confinij incolant, vt Guid. Pap. decidit in dicta
quęſt. 193. nu. 2. imò iſtiuſmodi ſunt magis idonei, quàm alij,
vt ait Vlpian. in l. 1. §. 1. de flumi. & practic. Papienſ. in for. li-
bell. act. real. ibi, cui cohæret ab vna, & Bald. d. conſil. 420.
nu. 1. vol. 1. & dixi ſuprà in concluſione, & dicetur in ſequen-
ti ampliatione.
Et intelliges concluſionem, dummodò teſtes illi prædi-
cti præcipuè aliquod non ſentiant commodum, vel dãnum,
vt ait Guid. Pap. in d. quæſt. 193. & dicetur infrà in 3. amplia-
tione.
Tertiò amplia, vt locum habeat, licèt huiuſmodi teſtes
ſint de vniuerſitate, & deponant ſuper confinibus ſuæ vni-
9 uerſitatis, † dummodò præcipuum ipſi commodum non
ſentiant, licèt inferant commodum in vniuerſum, vt dicunt
Cyn. & Doctor. in l. parentes. C. de teſtib. & in l. idonei. C.
eo. & in l. conſenſu. C. de repud. & in l. intantum. §. vniuerſi-
tatis. ff. de rer. diuiſio. atque Specula. titul. de reſtitut. §. op-
ponitur, verſicul. ſequitur, in additio. Guid. Pap. etiam in d.
* quæſtio. 193. numero 2. circa fi. & hæc eſt communis * opi-
nio, vt atteſtatur Bald. in conſil. 420. numero 6. volum. 1. vbi
refert vltra ſupra allatos Cyn. in l. parentes. C. de teſtib. &
idem tenet Ioan. Andr. in cap. cum nuncius, in gloſſ. 1. ex. de
teſtib. vbi ait, quòd ſecus eſſet, ſi ſingulariter quiſquam de
vniuerſitate perciperet vtilitatem, quia tunc illi de vniuer-
ſitate non admittuntur, & idem placuit Ruin. in conſil. 92.
nume. 3. volu. 4. teſtatur Accur. in §. cogitandum. authen. de
mona.
Limita prædictam ampliationem, vt locum ſibi vendicet
10 tantùm, † quando agitur ciuiliter, tunc enim proculdubio
admittuntur teſtes de vniuerſitate, vt gloſſ. aſſeruit in capit.
cum R. ext. de offic. deleg. & colligere eſt ex capit. accuſato-
res. 3. quæſt. 5. & tradidit Abb. in capit. inſuper. de teſtib. nu-
mero 4. vbi ita loquutus eſt, vt etiam in ciuilibus credatur,
quòd plus, vel minus eis ſit credendum, ſecundum quanti-
tatem affectionis, & familiaritatis, quæ inter eos eſt, iuxta
notata per gloſſ. in cap. literis. de teſtib. & dicto cap. accuſa-
tores. ſed ſecus in criminalib. quia non admittuntur, vt Do-
cto. ſcripſere in cap. ſuper prudentiam, 14. quæſt. 2. & d. cap.
accuſatores. & cap. cum numerus. de teſtib. & Abb. in capi.
11 inſuper. & ratio eſt, † quia in criminalibus repelluntur do-
meſtici, & familiares, quales ſunt iſti de vniuerſitate inter
ſe, quod corroborat cap. repellantur. de accuſat ſed Specul.
in titul. de teſtib. §. 1. verſicul. ſed nunquid in cauſa, tempe-
rat hoc dictum, videlicet, vt etiam in criminalibus proce-
deret, quando aliàs per alios probari non poſſet, quia tunc
in defectum probationis admitterentur, quod etiam pro-
bauit Ab. in d. c. inſuper. nu. 4.

Primo loco velim ſublimites prædictam limitationem,
12 quod de criminali dictum eſt, vt procedat, † quando ipſa vniuerſitas ita parua eſt, vt illi de ipſius corpore cadant in nomen domeſticorum, vel cohabitantium, vt inquit Ioan. Andr. in dicto capit. cum nuncius, de teſtib. vbi ait, ita loqui dicta capitula ſupra relata, id eſt, dictum cap. ſuper prudentia. 14. quæſt. 2. d. capitul. repellantur. de accuſatio. & hoc dictum Ioann. Andre. reprobat Abb. in dicto capitul. inſuper. d. numero 4.

Secundò ſublimita, vt tantum locum habeat, quando volunt teſtificari contra extraneum, ſed ſecus ſi inter illos de
13 vniuerſitate, nam tunc in criminalibus admittuntur, † vt inquit Triphoninus I. C. paris affectionis cauſa ſuſpicionem fraudis amouet, in l. non ſolum. ff. de ritu nuptia. & Abb. in d. c. inſuper, nu. 4. & videas Hieron. de Monte, tract. de finib. regend. c. 58. per totum.

Quartò amplia concluſionem, vt vera ſit etiam in teſtibus vaſallis pro domino ſuo, etiam in hoc caſu deponentibus, vt ait Bald. in d. conſi. 420. num. 7. volum. 1. & vt ita ſen-
14 tiat ea ratione permouetur; † quia non repelluntur ex aliquo capite principali, & particulari alicuius legis hoc dicentis, ſed ex generali capite, quo omnes admittuntur, qui non prohibentur: quia edictum de teſtibus (vt dictum eſt ſuprà) eſt prohibitorium, in 3. ampliatione, & fuſius in concluſione compater. & ita in terminis conſuluit Matthæ. ab Afflict. in deciſi. 304. per totum, & præcipuè numero 14. 15. dummodò tamen non ſit maxima amicitia coniunctus, &
15 alioquin ſit vir probus: † quia vaſallus probitatis amans deſtrueret vaſallagij affectionem propter veritatem; vt dicit Philoſophus 1. Ethicorum. ibi, propter veritatem deſtruenda ſunt familiaria, &c. quod vſque eo ait procedere Afflict. vbi ſuprà, etiamſi dominus habeat in eo merum, & mixtum imperium, & ei iurauerit fidelitatem: dummodò tamen non probetur, cum eo maxima deuinctum eſſe neceſſitudine, vel eſſe abiectam & vilem perſonam. Refert, & ſequitur Hieronym. de Monte, vbi ſuprà capitul. 58. numero 3. Ad idem facit, quod vult Alexand. conſil. 88. quoniam omne datum, verſicu. item non obſtat. num. 16. volum. 5. vbi dicit,
16 † ſubditos alicuius Regis, vel domini poſſe teſtimonium perhibere pro ſuis Regibus, aliàs, inquit, ſequeretur maximum abſurdum, & inconueniens; quia tales domini perſæpe de iure ſuo probare non poſſent. Quocirca aduertendum eſt, ſubditos ratione iuriſdictionis non excludi, ſed
17 ſubditos ratione dominicæ, † vel patriæ poteſtatis repelli, ſic ait Hieronym. de Monte vbi ſuprà nume. 5. Dicit tamen Bald. dicto conſilio 420. num. 7. pro ſolutione, an huiuſmodi teſtes ſint admittendi, relinquendum eſſe arbitrio iudicis; nam ſi huiuſmodi teſtes vaſalli ſint bonæ vitæ, & famæ, & veroſimilia deponunt, & præcipuè ſi coadiuuentur dictis aliorum, qui non ſint vaſalli, creditur eorum teſtimonijs, tamquam corroboratis per bonam vitam, & famam. & alios teſtes extrinſecos: vt l. ſi quis ex argentarijs. ff. de eden. & ibi Doctores, quod etiam approbat Afflict. vbi ſupra, nu. 14. in d. deciſio. 404. & Paris de Put. in c. qui ſæpe, num. 1. & 2. de finib. feudor.

Verùm quia de veritate ſupradictæ tertiæ ampliationis alij alia ſenſere, & variæ ſunt opiniones Doctorum, placuit eas ſic ſigillatim recenſere.

Et in primis Abb. in cap. inſuper, num. 2. de teſtib. in eam deſcendit ſententiam, propter vtilitatem, quã ſecundario ſin-
18 guli de vniuerſitate perciperent, † non omninò repelli à ferendo teſtimonio in cauſa vniuerſitatis, ſed eis minus, quàm alijs credi, habita ſemper ratione ad perſonarũ qualitatem, & lucri quantitatem, argumento cap. & ſi quæſtiones. de ſimon. & deinde ſubdit prædicta procedere, quando ab aduerſa parte alij teſtes in contrarium producerentur, ſed vbi non eſſent, niſi teſtes de vniuerſitate pro vniuerſalibus ab vtraque examinati, ſatis eis plenè credendum putaret in aliorum teſtium defectum; dummodò aliàs idonei fuerint, per tex. in ca. ſuper prudentia 14. quæſt. 2. & licèt dictum c. loquatur in clericis: tamen eius ratio cum ſit gene-
ralis, per l. in tantum. §. 1. ff. de rer. diuiſ. vendicat ſibi locum etiam in laicis vniuerſitatis ſingularis.

Alia fuit opinio Bald. in conſilio 468. qualiter, numero 6. volumine 3. videlicet, quòd ſi teſtes non ſentiant commo-
19 dum, † vel incommodum immediatum, poſſint pro ſua communitate deponere; & ſecundum eum ita Doctores
* *communiter ſentire videntur, & idem placuit Roman. conſil. 7. numero 4. & Petr. de Girar. in ſingul. 24. incip. vtrum ciuis. vbi in fi. ita loquendo, diſtinguit, aut non litigatur principaliter de vtilitate ſpectante ad ciues, & ſunt idonei. §. legatarijs. Inſtitut. de teſtament. aut quæſtio eſt ſuper re principaliter ſpectante ad commodum, & incommodum ciuium, & non ſunt idonei teſtes. l. omnibus. C. de
* teſtibus.

Aliter opinatus eſt Fulgoſ. in conſil. 174. vbi vult *com-
20 munem opinionem eſſe, † vt teſtes de vniuerſitate in cauſa vniuerſitatis admittantur ad teſtificandum, quando ex victoria nullum ſint habituri commodum: vt ſuprà in dicta tertia ampliatione dictum eſt. Idem voluit Corne. in conſil. 333. numero 27. ſubdens, non congruere inſtare, an ſint ita integri, vt alij.

Alium huius rei ſenſum habuit Guido Pap. in quæſt. 139.
21 in fi. † dum vult, illos de vniuerſitate poſſe pro eorum vniuerſitatibus deponere, licèt reportarent commodum in vniuerſo, per ea, quæ obſeruauere Cyn. & Doctor. in l. parentes. C. de teſtib.

Ab iſtis etiam longè ſecus ſenſit Alexand. in conſi. 99. viſis proceſſibus, numero 15. volum. 5. quem ſequitur Anton.
22 Capi. in deciſione 151. vniuerſitas, nume. 6. videlicet, † teſtes de vniuerſitate in nemorum litibus admitti ad perhibendum teſtimonium, quando aliquid datiarijs ſoluunt pro lignis, & itidem Alexand. in conſil. 68. & viſo, numero 16. volum. 2. vult, vt quando in cauſa vniuerſitatis ſit quæſtio de molendino, vel de alijs rebus, quarum vtilitas in commu-
23 ne ſit referenda, † tunc illius homines eſſe idoneos teſtes, quæ opinio placuit etiam Ioann. de Ami. Venefr. in conſil. 8. numero 25. licèt in imponendis collectis cõmodum ſentirent, quia minus grauarentur propter vtile, quod redderetur in communi.

Nec ſuperioribus conuenit opinio Lanfranc. in ca. quoniam contra, in verſicu. teſtium, nume. 121. de probat. voluit enim, vt ſi illud, ſuper quo ſit lis, ſingulorum commodum reſpiciat, veluti ſi diſceptetur ſuper nemore, in quo quilibet
24 poteſt accipere de lignis pro vſu ſuo † tunc vnus de vniuerſitate non poſſit pro ea teſtificari, & idem voluit Bertrand. conſilio 51. volum. 2. Paris. etiam conſilio 27. numero 98. & conſi. 104. numero 135. volum. 1. atque Hippoly. de Marſi. in
* §. ſeruus municipum. numero 1. de quæſtio. dicit *omnes Doctores tenere, illos de vniuerſitate poſſe teſtimonium
25 perhibere in cauſa vniuerſitatis, & hac ratione; † quia nemo de vniuerſitate dicitur deponere in cauſa propria, cum aliud ſit vniuerſitas, & aliud ſinguli de vniuerſitate, ca. quia manumittuntur, 11. qu. 2. & iſta prius fuere deducta per Abba. in d. c. inſuper, nu. 2. vbi etiam plures deſcribit fallentias, de quibus ſit mentio per Dec. ibi.

Verùm Cepolla de ſeruit. ruſtic. prædior. in titul. de iure paſcendi, num. 10. & 11. videtur iudicio meo melius cæteris ſenſiſſe: dum dicit, vniuerſitatis teſtes non ſentientes commodum, vel incommodum eſſe admittendos, † ſed eis de
26 fide diminuendum, nec facere plenam, & integram probationem, ſed præſumptionem: quia negari non poteſt, quin ipſi habeant aliquam affectionem erga ſuam communitatem, cum ſic habere conſueuerint, & ideò ſic præſumendum erit, argumen. l. certi condictio. ff. ſi cert. pet. & per Docto. in l. 1. C. de arbitr. & plura congerit Afflict. in deciſio. 400. ideò non ſunt omni exceptione maiores, ex quo exceptio iſta prẹſumpta opponi poterit, ad id eſt gl. inſignis in capitul. 1. in verſiculo maiores. de conſanguin. & affinita. in §. item verborum. Inſtitut. de inutili. ſtipulationibus &
27 itidem ratione affectionis † teſtes habentes ſimiles lites nõ ſunt idonei teſtes: vt habetur per gl. in c. Rom. Canonicus. verſi.

verſi.cum ſint eius ſocij. de offic. deleg.per notat.in capitu.
perſonas.de teſtib.& in cap.cauſam de iudic.hoc idem con-
ſuluit Imol.in conſil.102.per Ludouic. quod etiam ſcitu di-
gnum arbitratus eſt Roman. in ſingul.355. volo probare, &
cauit Grammat.conſil.ciuil.conſilio 52. numero primo,vbi
ſubdit,nedum ſemiplenè probare; verùm etiam à teſtimo-
nio repelli: iſta tamen limitantur ſecundum Felin. in capi-
tul.perſonas, quando teſtis iuraret, ſe non conſequuturum
commodum.

Et quamuis † in iudicando, & conſulendo non ſit rece-
28 dendum à communi opinione, vt proditum eſt ab Alexan.
conſilio 25. viſo proceſſu.numero 2. volumine 6. & à Curt.
Sen.in conſilio 43. numero 3. & in conſilio 57. numero no-
no,& 13. nihilominus non erit ſequenda communis opinio
iudicando, † quotieſcunque reperiretur falſa dilucidè, vel
29 probabilibus rationibus, & argumentis conuinci poſſet;
vt bonus iudex acutiſſimè exiſtimabit,ſecundum Abbat. in
capitulo tua nos. numero nono, de vſur. & Barbat. in con-
ſilio 28. ſcripſit belliſſimè, numero 2. volumine primo, vel
quando Canon, aut lex aliud diſponeret. quia tunc potius
30 ſtandum eſſet legi,aut canoni, † quàm communi opinio-
ne,iuxta ſententiam Bero.in quæſtione 116. numero ſecun-
do, & ex cauſa non ſolùm à communi opinione; verùm et-
iam à lege iudex recedere poterit per plura, quæ congerit
Neuiza. in ſilua nuptiali in libro 5.& ideò non obſtante eo,
quod dictum eſt in 3.ampliatione ſuprà, melius eſſet ſequi
Cæpollæ ſententiam non obſtante communi opinione in
contrarium.

Quintò ampliabis,vt per teſtes ſingulares probari etiam
poſſint fines, † quando ſcilicet agitur de iuriſdictione: vt
31 aſſeuerauit Hieronym.de Monte tracta. de finib.capitu. 52.
numero 1.videlicet ſi vnus dicat, & deponat de vno actu iu-
riſdictionis,& alter de alio actu, vt docuit Bald. in l. fina. C.
de teſtib. Vnde Lanfranc.de Orian.in cap. quoniam contra,
in verſiculo teſtium,numero 30.de probat.voluit,quòd † ſi
32 vnus teſtis dicat, tale caſtrum habere merum imperium,&
interrogatus reſpondeat ſcire; quia vidit illius loci magi-
ſtratum in iſtiuſmodi loco quempiam capite mulctandum
curaſſe, & alius teſtis aſſerat, ſe vidiſſe in eo loco dictum
magiſtratū ſuſpendere iuſſiſſe vnum, ex eorum depoſitio-
nibus emergat probatio: per Innocen.in cap. qualiter 2. de
33 accuſat. Quapropter † ratione exercitij iuriſdictionis iſte
locus præſumitur illius eſſe, qui iuriſdictionem exercet, vt
in hanc ſententiam reſpondit Abb.in conſi.62.nu.18. vol.2.
& Brun.in conſi.34.num.6.ſed de hac re fuſius infrà dicetur
in concluſi.iuriſdictio.

CONCLVSIO 396.

ARGVMENTVM.

Confines an probentur per famam publicam,& antiquam.

SVMMARIVM.

1 *Confines probantur per famam publicam, & antiquam.*
2 *Fama per duos teſtes probatur.*
3 *Dominium antiquiſſimum loci, & iuriſdictionis per famam probatur.*
4 *Fines non probantur per famam de recenti.*
5 *Fama in antiquis plenam,& concludentem probationem facit.*
6 *Fama ad hoc vt plenam faciat probationem, probari debet, quòd ante litem inchoatam ſit orta.*

1 Confines probari per famam publicam † & an-
tiquam, ſanxit Honor IIII. Pontif.
Maxim. in cap. cum cauſam. de probatio. ibi Felin.nume.1.
& 9.& cæteri, hoc idem aſſeruit Accur. in l. atqui natura. §.
cum me abſente.ff.de neg.geſtis,cui adhæſit Bald. in l. con-
uenticulam. C. de epiſcop. & cleric. quem ſequutus eſt Pa-
ris.conſilio 4.numero 8.volumin.4. teſtatur Cardin.in cle-
ment.1. in 3. oppoſitione de probatio. & multi alij ſcriben-
tes in hanc ſententiam deſcendere,vt Socin.in conſilio 89.
columna prima, volumin. 1. idem Bald. conſilio 420. verba
Principis,volum.1.& conſilio 286. Thema proponitur,vo-
lumine 2.Ang. in l.Titius. ff.quibus mod.pign.vel hypoth.
ſoluitur. Natt. conſilio 672. vertente iamdiu numero 15. li-
bro 4. Guid.Pap. dicta quæſtione 193. verſicul.3. Hippolyt.
de Marſil.in l.de minore. §.plurimùm, numero 85. de quæ-
ſtio. Grat.in reſponſ.138. numero 11. volum.1. cui conclu.&
* ea patrocinantur, quæ tradidere * omnes in ca. veniens. de
teſtibus. Barba.in conſilio 6.numero 19.volum.2. Franciſc.
Aretin. conſilio 42. numero primo, & nouiſſimè Hierony.
de Monte dicto tracta.de finibus regu. cap.quinquageſimo
quinto, numero decimo, & vndecimo, & capitulo 66.nu-
mero primo.

2 Fama autem, † vt quaſi præteriens id in præſentia tra-
dam,probatur per duos teſtes:vt obſeruauit gl.in c.ſi teſtes.
§.item ſępè,in gl.fama 4.q.3.& glo.in l.3.§.eiuſdem.ff.de te-
ſtib,& habetur in deciſione Capel. Tholoſa.379.in additio.
incip.idem tenet Siculus, Guid.Pap. d.q.193.nu.1.& Hiero.
de Monte vbi ſuprà nu. 2. c.66. ſed de hac re latius infrà diſ-
ſeretur in concluſione, fama, quæ proprius eſt locus huius
materiæ.

Amplia concluſionem,vt non ſolùm per famam proben
3 tur fines,vt dixi, † ſed etiam probetur dominium antiquiſ-
ſimum loci,& iuriſdictionis,vt voluit Bertran.in conſi.208.
viſo ſummario;nu.12.13.& 14.vol.2. & conſi.83. viſo thema-
te,nu.8.& 9.volum.3.& conſ.150.in cauſa,numero 9.vol.6.
quem refert,& ſequitur Hiero.de Monte,vbi ſuprà d.c.66.
num.10.

Limita concluſionem non procedere in fama de recen-
4 ti,† quia fama recens dicitur conſentiens,& confirmans:vt
gloſſ. ait in l. proprietatis dominium. C. de probatio. ſed
tātum vt ſupra dictum eſt, in antiqua,vt tradidere ſuprà re-
lati ſcribentes, quæ in huiuſmodi materia ſufficit, vt voluit
Angel. in l. Titius. ff. quibus mod. pign.&c.vbi arbitratur,
dictam gloſſ. §. cum me abſente.l. atqui natura.ff.de negot.
geſt.eſſe ſingularem, & vnicam in iure, vt refert Nicola. de
Neap.in l.quidam in ſuo.ff.de conditio.inſtit.&quod etiam
aſſeruit alio in loco Accur. in l.litib. C. de agricol.& cenſit.
libro 11.& ſancitum eſt in contex.in dicto cap. cum cauſam,
qui loquitur in fama antiqua,& reſpondit Barba.dicto con-
ſilio 6.nu. 26.vbi hoc perſpicuè docet. Dec.prætera conſi.
5 42.nu.12.† vbi ait,in antiquis plenam, & concludentem fa-
cere probationem.

Secundò loco limitabis, nam fama ad hoc, vt faciat ple-
6 nam probationem, debet probari, † ante litem inchoatam
eſſe ortam, per ea, quæ tradit Aymo Crauet. conſil.260.ad
dubia.num.7.volum.2.quem refert,& ſequitur Hieronym.
de Mont.vbi ſuprà d.cap.56.num.7.

CONCLVSIO 397.

ARGVMENTVM.

Confines an & quando probentur per præſumptiones,coniecturas,& indicia.

SVMMARIVM.

1 *Confines probantur per præſumptiones, indicia, & coniecturas, vbi ſunt difficiles probationes.*
2 *Probatio per argumenta admittitur in confinibus.*
3 *Probationes minus perfectæ,coniecturæ,ac argumenta, quæ in alijs non ſufficiunt,recipiuntur ad probandum confinia.*
4 *Præſumptiones plures ſimul iunctæ, imò etiam duæ faciunt plenam probationem.*
5 *Quæ probari non poſſunt per veras probationes, in dubio probantur per præſumptiones,coniecturas,vel indicia.*
6 *Probationes,quæ aliàs non adhiberentur, adhiberi poſſunt in probandis confinibus.*
7 *Quæ non probant ſingula,multa iuuant.*

8 *Probationes imperfectæ coniunguntur in his, quæ ſunt difficilis probationis.*

9 *Probatio confinium per coniecturas quando non ſatis ſit actori, & quo caſu ſint probanda plenè.*

10 *Ius rei præſens extinguit ius actoris antiquum etiam præſcriptum.*

11 *Probationes per indicia, & coniecturas in antiquis tunc ſufficiunt, quando reus nondum præſcripſit contra actorem, licèt ſit iuſtus poſſeſſor cum titulo, & bona fide.*

12 *Probatio per præſumptiones, indicia, & coniecturas in antiquis dicitur plena, & legitima probatio.*

1 Confines probari per præſumptiones, conie-
ćturas, & indicia, † vbi eſſent difficiles
probationes propter longum temporis interuallum, ſatis
poſſumus cognoſcere ex ijs, quæ tradidit Bald. in authent.
quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. nu. 16. verſi. ego quæ-
ro, & in hanc deſcendit ſententiam Guid. Pap. in d. qu. 193.
num. 1. Barthol. Socin. in conſi. 166. in cauſa communitatis,
num. 2. volum. 3. teſtem laudat Ioan. Andream in regul. non
licet. in mercurialib. de regul. iur. in 6. ibique eſt atteſtatus
* hanc eſſe * communem opinionem, prout etiam de * com-
* muni dicit in conſi. 86. num. 4. volum. 1. & Dec. conſi. 42. nu.
10. verſ. aggredior, comprobat ex his, quæ fuerunt animad-
uerſa in l. in finalibus. ff. fi. regundor. & gloſſ. in capi. ſi Papa.
de priuileg. in 6. in verbo probata, quæ ait hoc eſſe præci-
2 puum, & ſingulare in confinibus, † id eſt, vt fiat probatio
per argumenta, & ibi Gemin. nu. 8. idem Dec. in conſil. 109.
pro tenui num. 1. verſi. comprobatur, & per Ange. in l. atqui
natura. §. cum me abſente, de negot. geſt & eſt bona gloſ. in
d. c. ſi Papa. in verb probata. de priuileg. in 6. conſuluit Nat-
ta conſi. 672. vertente iamdiu. num. 13. libro 4. & numer. 16.
verſic. 6. probatur, & voluit Alexand. conſi. 12. num. 8. vol. 4.
& idem conſi. 90. num. 4. volum. 6. Pariſ. conſil. 27. nume. 15.
volum. 1. & in conſi. 104. in præſenti cauſa, nume. 24. libro 1.
vbi dixit ad probandum confinia recipi probationes minus
3 perfectas, & coniecturas, quæ ſatis eſſe poſſint, † ac argu-
menta, quæ in alijs non ſufficerent, ex traditis per Bald. in c.
cum cauſam. col. 3. de probat. quos ſequitur Hiero. de Mon-
te d. tract. de fin. reg. c. 13. nu. 1. 2. 3.

4 Quod verò plures præſumptiones ſimul iunctæ, † imò
etiam duæ faciant plenam probationem, voluit Aym. Cra-
uet. in conſi. 158. viſis actis. num. 11. volum. 1. quod etiam pla-
cuit gloſſ. in l. 2. §. 1. ff. de excuſ. tutor. cui accedit Bald. in rub.
C. de probat. & idem ſentit alibi Accur. in l. 3. §. eiuſdem. ff.
de teſtib. l. inſtrumenta. C. de probat. quod etiam colligitur
ex ca. cum dilectus, de ſucceſſio. ab inteſta. cui adhæret Ro-
man. in conſ. 7. num. 3. Calcan. in conſi. 8. col. 5. circa med. ei-
dem ſententiæ ſubſcribit Bal. in conſ. 249. ſuper libris, circa
fin. libr. 1. & vberius tradidit idem Crauet. in d. tract. de an-
tiq. temp. in 1. parte. verbo viſo de fama, nu. 30. id enim ſem-
per præ oculis eſt habendum, vt ea, quę non poſſunt proba-
5 ri per veras probationes, † in dubio probentur per pręſum-
ptiones, & coniecturas, vel indicia, quod confirmauit gl. in
c. tranſmiſſæ, qui fil. ſint legit. & præſertim id procedere aſ-
ſerit Lauren. Calcan. in conſi. 90. quia iſta quæſtio, num. 14.
quem refert, & ſequitur Hieron. de Monte d. tract. de finib.
c. 54. nu. 6. Quinimò in his probandis adhiberi probationes
6 † quæ aliàs non adhiberentur, ſcitè docuit gl. in c. 2. in verſi.
ſi cognouerit. de arbit. quod etiam placuit Ioan. Andr. in c.
cum quid. de regul. iur. in 6. & Hieronym. de Monte vbi ſu-
prà, quales ſunt coniecturæ, indicia ac argumenta etiam ſe-
miplena, per ea, quæ conſulendo reſpondit Pariſ. in dict.
conſi. 104. in præſenti cauſa, numero 24. & 42. Afflict. deciſ.
23. Capellani. num. 3. Bal. in conſ. 420. verba Principis, num.
1. & ſeq. volum. 1. idque cauit Aret. in conſi. 42. nume. 3. duas
probationum ſpecies coniungi poſſe in probandis confini-
7 bus, vbi alioqui non coniungerentur, † quia quæ non pro-
bant ſingula, multa iuuant, vt habemus ab Herennij reſpon
ſo in l. 2. §. 1. ff. de excuſ. tutor. & capitu. cum dilectus. de ſuc-
ceſſ. ab inteſt.

Verumtamen in his, quæ ſunt difficilis probationis, pro-
8 bationes imperfectas ſine vllo negotio coniungi † quam-
uis alibi in alio dicendi argumento id non deprehendatur,
conſultiſſimè traditum fuit à Pariſ. in conſil. 57. numero 17.
& 36. volum. 1. & ſenſit D. Anton. in cap. veniens. 1. in fin. de
teſtib. quem refert, & ſequitur Alex. in conſilio 24. animad-
uerſis. columna fina. volumine 2. cui adſtipulatur Deci. in
d. cap. cum cauſam, nu. 12. & idem tradidit Lap. in allega. 94.
& cumulatius de hac differentem adeas Hieron. de Monte
vbi ſupra d. c. 53. & 54.

Limitabis, vt tantum procedat, quando non conſtat de
iuſta poſſeſſione illius, contra quem agitur, ſed quando per-
9 ſpicuum eſt, eſſe iuſtum poſſeſſorem, † tunc non ſatis erit
actori probare confinia per coniecturas, vt à nobis ſupra
traditum eſt, ſed plenè omninò illa ſunt probanda, vt con-
ſuluit Bartholom. Socin. in conſi. 194. in 7. colum. nu. 9. verſ.
confirmatur iſta concluſio, volum. 2. & ad id teſtatur Innoc.
* & * communiter Docto. in d. capit. cum cauſam. de probat.
Sed haud ſcio, an rectè Aymo Crauet. hanc limitationem
Bar. Soc. improbauerit, dum ita diſtinguit in ſuo tractat. de
antiq. tempor. in prima parte, ver. viſo de fama, nume. 33. ſic
enim inquit, aut reus poſſidés præſcripſit rem, quam poſſi-
10 det, & tunc fruſtrà de probatione actoris tractatur, † quia
præſens ius rei extinguit ius actoris antiquum etiam præ-
ſcriptum, vt Corne. conſi. 142. col. 3. ad fi. lib. 3. aut reus non-
dum præſcripſit contra actorem, & tunc licèt ſit iuſtus poſ-
11 ſeſſor cum titulo, & bona fide, ait Crauetta † tunc ſufficere
probationes per indicia, & coniecturas in antiquis. Nec il-
lud vllam vim facit, actoré debere plenè probare ius ſuum,
quia fatetur, ſed dicit iſtiuſmodi probationem per præſum-
ptiones, & coniecturas, & indicia in antiquis dici plenam,
12 † & legitimam probationem.

Verùm enimuerò hæc omnia, quę à Crauetta in medium
allata fuere, antea à Felino tradita ſunt in dicto ca. cum cau-
ſam, num. 4. de probat. verſiculo, & amplia prædicta, vbi re-
* ijcit ex hac ratione dictum Innocent. & * communiter Do-
ctores ibidem, relati à Bartholo. Socin. in d. conſi. 194. Cra-
uetta verò ſuppreſſo Felin. nomine illam diſtinctionem ſibi
ipſe aſcribit in dicto ſuo tracta.

CONCLVSIO 398.

ARGVMENTVM.

Confines an per libros antiquos probentur.

SVMMARIVM.

1 *Confines probantur per libros antiquos.*

2 *Libri antiqui probant Eccleſiaſtica confinia, & non laicalia ſecundum Felin.*

3 *Temerarium eſt à communi, & magis recepta ſententia recedere.*

4 *Libris antiquis plena fides adhibetur, dummodo ſub cuſtodia publica reperti fuerint.*

5 *Libris antiquis creditur, quatenus illis ab antiquis fuerit fides adhibita.*

6 *Libris Hiſtoriarum, & Chronicis creditur, ſi illis à maioribus noſtris fides adhibita.*

7 *Libri antiqui licèt ab antiquo fidem non habuerint, faciunt tamen fidem in his, quæ non ſunt præiudicialia in materia finium inter Eccleſias.*

8 *Libri antiqui ſi atteſtantur de auditu alieno, etiam quòd ſimus in antiquis, non probant.*

7 *Libri antiqui, vt æſtimum, etiam ſi reperti fuerint in archiuijs publicis, non probant res alicuius illius eſſe, ne præiudicium fiat ei, qui non conſenſit.*

10 *Litteræ in ære, vel lapide inciſæ voluntate vnius duntaxat, non nocent alteri.*

11 *Eccleſiam eſſe dominam rei emphyteuticæ non probatur ſolum per plures inueſtituras de re emphyteutica.*

12 Libri

12 *Libri priuatorum non reperti ſub cuſtodia, non plenè probant, licèt eis in antiquis ſemiplena fides adhibeatur.*

13 *Librorũ appellatione omnia volumina continentur, ſiue ex membranis, ſiue ex papyro ſint confecta.*

1 Confines præterea † per libros antiquos probãtur, & id iure cautum videtur, iuncta gl. in ca. ad audientiam, & ibi per ſcribentes de præſcriptio. & in c.cum cauſam. vbi gl. Abb.Imo. & alij Doctores, de probatio. & traditur à Bald. in dicto conſilio 266. & per Abb.in conſi.62. num.12. in 2. vol. idem placuit Guid. Pap. in quæſtione 114. in verſicu. 5. hoc etiam probauit Corn. conſil. 192. videtur 1. nume. 6. volum. 4. ad idem reſpondit Caſſan.conſil.15.numero 2. & in hanc ſententiam conſuluit Hiero. Grat.in reſponſ.132. vol.4.nec ab hoc receſſit Ludo. Bolog.in conſi.4. num.2.nec id reticuit Barbat. conſi.6.nume.12. vol.2.

Intelligit prædictam concluſionem Felin.in dicto c.cauſam,nume.12. vt tantum procedat inter Eccleſiaſtica confinia, † & non laicalia, quia, inquit Felin. ibi, libri antiqui
2 in ijs non probant. Verùm cum Felini ſententię magis probara illa Doctorum opinio refragetur, nimirum ſi reijciatur, & improbetur à Barbat. in dicto ſuo conſi. 6 lib.7.nume.12. dicente, quòd eandem rem limitat in confinibus villarum, caſtrorum, laicorum &c. non eſt attendenda ratio allegata ibidem ſupra à Felin. † cum temerarium ſit à com-
3 muni, & magis recepta ſententia recedere.

Primò amplia, concluſionem procedere, etiam ſi ageretur de magno præiudicio, quoniam libris antiquis plena fides adhibetur, † dummodò ſub cuſtodia publica reperti
4 fuerint, & ita in terminis conſuluit Corn.conſi 171.nume.3. verſicu. & ideo videtur, volum 1. vbi quam plurimos adducit, & præcipuè Ioan. Andr. in d. c. cum cauſam. & ibi Ho-
* ſtien.de prob.& * communiter hoc ait teneri, quem refert, & ſequitur Hiero. de Monte dicto ſuo tract. de finib c. 62. num.3. Neq; hoc caſu erit neceſſarium, vt libri ſint authentici, quando reperiuntur ſub cuſtodia publica, vt reſpondit Corn.vbi ſuprà dicto conſil.17.nume.3. & Hiero.de Monte dicto num.3. c.62.

Primò limita concluſionem tantum locum habere, † ni-
5 ſi quatenus illis libris ab antiquis noſtris fuerit fides adhibita, ſic docuit gloſ.in c.inter dilectos, in verſic.magis, de fide inſtrum. & in c. venerabilem, in verſicu. tranſtulit. de elect. auctoritate Bart.in l.1. nu.12.ff. ſi cer.peta.& per Dec. poſt alios ibidem nume.22. concinit & ſuperioribus, quod ſcribit Gozadi. in conſi.8. numero 99.& Hiero. Grat.in reſponſ.9.nume.5. volum.1.gloſſ. & Docto.in c.placuit.16.diſtin. & gloſ. & Doct. in c. in nomine Domini 23. diſtin. cum alijs collectis per Fel. in d. c. cum cauſam.in princ.vbi apertiſſimè loquitur de confinib. dicendo, quod ſi talibus libris non habeatur fides ab antiquo, non probare.

Hinc illud optimè poteſt colligi, vt hiſtoriarum libris,
6 & chronicis, † quibus à maiorib. noſtris fides fuit adhibita, credatur, quod confirmari poterit per auctoritates proximè ſupra allegatas, & ſequitur Hieron. de Monte dicto c. 62.num.6.

Sublimita prædictam limitationem, vt huiuſmodi libri prædicti, quamuis eis fides ab antiquo habita non ſit, fa-
7 ciant tamen fidem in his, † quæ non ſunt præiudicialia, vti in materia finium inter eccleſias, ait Corn. d. conſilio 171. ſub numero 3. d. ver. & ideo, & ſancitum eſt in c. cum apoſtolica, de his, quæ fiunt à Prælato. quod etiam approbauit Hieron. de Monte vbi ſupra, nume. 8. Imo. & Abb.in d.c. cum cauſam.

Secundò limita, vt non vera ſit, ſi tales libri atteſtentur
8 de auditu alieno, † nam tunc temporis etiam ſi ſimus in antiquis, non probant, licèt ſecus ſit de teſte in antiquo, ita limitat Bald. in l.1. ff. de offic. quæſto. verum hæc limi.diſplicuit Fel.in d.c. cum cauſam in prin.

Tertiò limitabis ex mente Felin. & aliorum; vt libri, vt æſtimum, etiamſi reperti fuerint in archiuijs publicis, in
9 quibus continetur res alicuius illius eſſe viri, † non probant eſſe illius, ne præiudicium fiat ei, qui non conſenſit: vt docuit Fel.in c.cum cauſam, num. 3. & ſenſit Bartol. in l. rura. numero 2.C. de omni agr. deſert.libro 11. Vnanimes tradidere Bald. Ang. & Imola in l. diem. de verb. obliga.& Alex. conſilio 10. cum duobus ſequentibus, libro 4. Hinc dixit
10 Bartol. in l.1. in princ.ff.de bonor.poſſeſſ.ſecund.tabul.† literas inciſas in ære, vel lapide voluntate vnius duntaxat, non nocere alteri, & idem voluit eleganter Specul. in titu. de locat. §.nunc aliqua, verſicu. 57. in negotio quamuis antiquo continente enunciatiuè ſimplicem aſſertionem illius, qui nunc agit, pro illo non credi. Vnde infert Felin.vbi ſuprà numero 3. vt ſi appareant plures inueſtiturę de re em-
11 phiteutica, † per hoc ſolum non probari eccleſiam eſſe dominam rei emphiteuticæ: quod multa obſeruatione dignum eſſe aſſerit.

Quartò limita concluſionem non eſſe veram in libris priuatorum non repertis ſub cuſtodia, qui plene non pro-
12 bant, licèt eis in antiquis ſemiplena fides adhibeatur, † dum modò ſint libri bonorum virorum, ita deciſum fuit in Capell. Toloſan. quæſtione 397. & ibi latiſſime additio, quam omnino vide. Hieron. etiam de Monte dicto ſuo tract. de fi. reg.cap.62.nume.9. qui refert Soc.conſil.7. nume.16.vol.2. Bart.in l. admonendi.ff. de iureiu.

Poſtremò illud pro corollario erit animaduertendum,
13 librorum appellatione omnia volumina † contineri, ſiue ex membranis, ſiue ex papyro ſint confecta, ſic cenſuit Bald. conſil.266. thema proponitur, vol. 1. cui adhæret Hiero.de Monte vbi ſuprà dicto c.62.num.2.

CONCLVSIO 399.

ARGVMENTVM.

Confines an probentur per ſcripturam.

SVMMARIVM.

1 *Confines probantur per ſcripturas, ſi illis adhibita ſit fides ab antiquis.*

2 *Scripturis in archiuio publico repertis fides adhibenda eſt.*

3 *Præſumitur plurimùm pro ſcripturis, & factis antiquiſſimis.*

4 *Scripturæ etiam non authenticæ, nec publicè cuſtoditæ, quando agitur de modico, aut nullo præiudicio, fidem faciunt, præſertim quando factum eſt antiquiſſimum.*

5 *Scripturæ in lapide inciſæ, vel in columna, fidem faciunt.*

6 *Conſuetudo vbi eſt, vt aliqua ſigna, & ſcripturæ fiant in terminis, illis fides adhibetur.*

7 *Scripturarum atteſtationibus ſtandum eſt, niſi contrarium probetur.*

8 *Auferentes, vel abradentes litteras tractantes de confinibus puniuntur.*

9 *Præſumitur ita terminatum: ſicuti ſcriptum reperitur in lapidibus terminorum.*

10 *Scripturæ publicæ dicuntur: quia in loco publico ſunt poſitæ.*

11 *Litteræ in lapidibus ſculptæ non faciunt plenam probationem.*

12 *Sepulchri, vel monumentorum ſcripturæ non probant proprietatem ipſorum.*

13 *Scripturæ in lapidibus non probant, ſed adminiculantur, vbi agitur de graui præiudicio.*

14 *Scripturæ exiſtenti in lapide quo caſu plena fides adhibeatur.*

1 Confines porrò probantur etiam per ſcripturas, † ſi modò ab antiquis noſtris illi ſcripturæ communiter ſit adhibita fides, vel ſaltem ſi repeřiantur ibi in loco, vbi ſolum ſcripturæ authenticæ ſolent recondi: ita conſtitutum eſt ab Innocentio III. Pontifice Maximo in cap. ad audientiam, de præſcriptio. quod idem confirmat l. cenſus.cum gloſſ. ff. de probatio. & animaduertit Bartol. in l. prima, ff. ſi certum petat. reſpondit Corn. in conſilio 333. capio. ſub numero 7. volumine primo, vbi
2 dicit, † ſcripturis in archiuio publico repertis fidem adhibendã eſſe, fretus auctoritate Imp.in auth.ad hæc.C.de fide

inſtrument. & gloſſ. in ca. peruenit, in verſicu. archiuis. 30.
quæſtione prima, & aſſeruit Laurent. Calcan. in conſilio
90. quia iſta quæſtio; quo in loco vult, vt pro ſcripturis, &
3 factis antiquiſſimis † plurimùm præſumatur, qui multa ad
hoc congerit, & numero 5. tradit, præſumendum eſſe pro
ſcripturis antiquis, & eis ſtandum non ſolùm quando agi-
tur de finibus terrarum ſingularum perſonarum, ſed etiam
quando agitur de finibus publicis diœceſium, ciuitatum,
caſtrorum, & villarum.

Primò amplia, concluſionem locum ſibi vendicare etiam
4 in ſcripturis nó authenticis, nec publicè cuſtoditis, † quan-
do agitur de modico, aut nullo præiudicio, veluti ſi dubite-
tur, an Eccleſia ſit conſecrata, an infans baptizatus: quia
tunc fidem faciunt, & præſertim, quando factum eſt anti-
quiſſimum, vt obſeruat gl. in ca. ſanè 2. in verſi. dictitijs, vi-
geſimaquarta quæſtione ſecunda, Innocent. in rubric. de
conſecratione Eccleſ. vel altar. argum. dicti ca. cum cauſam.
& inquit Hierony. de Monte dicto ſuo tracta. de finib. reg.
cap. 63. num. 3. 4. & 5.

Secundò amplia, concluſionem procedere, etiamſi hu-
5 iuſmodi ſcripturæ inciſæ eſſent in lapide, † vel in columna,
ita habemus à Roman. Pontif. in 24. quæſtione tertia, di-
cto ca. ſanè. & colligitur ex l. prima, & ſecunda. ff. de albo
ſcriben. & aſſeruit Guid. Pap. in dicta quæſtione 193. nu-
mero primo, & idem in conſilio 88. numero ſecundo, &
Hippolyt. de Marſil. in rubr. C. de probat. numero 192. con-
ſuluit etiam Alexand. conſilio 90. numero 22. volum. ſex-
to, Barba. etiam conſilio ſexto, numero octauo, volumine
ſecundo, & Laurent. Calcan. in cònſilio nonageſimo, nu-
mero octauo, vbi ait, id in primis habere locum, quando
6 ita tenet conſuetudo; vt aliqua ſigna, † & ſcripturæ fiant
in terminis, & eis fides adhibeatur, & licèt ſcripturis priua-
tis regulariter non credatur: tamen huiuſmodi litteris fi-
des habetur, quod non propriè dicuntur ſcripturæ priua-
tæ, ſed quodámodo publicæ, quia in loco publico expoſitæ
ſint, quibus conſuetudo fidem adhibet, & ideo quoad fi-
dem eis adhibendam pro publicis habentur: vt meminit
gloſſ. in ca. 1. gloſſ. 1. verſicu. ſcripturam publicam, extra de
7 fide inſtrumen. † & hinc eſt, vt earum atteſtationibus ſtan-
dum ſit, niſi contrarium probetur, argu. l. quædam. §. num-
mularios. ff. de eden. nam ſi non probarent huiuſmodi lit-
teræ tractantes de confinibus, in eos lex non animaduer-
8 teret, qui illas auferrent, vel abraderent † ſicuti puniun-
tur, l. agraria, & per totum, ff. de termi. moto, & de abra-
ſione ſancitum eſt in context. in l. 1. ff. de alb. ſcrib. & l. qui
tabulam. ff. ad l. Iul. pecul. & ita concludit Calcan. dicto
conſilio 90. numero 8. Pract. Papienſ. in form. libell. actio.
real. verbo, cui cohæret, nume. 3. in addit. Corn. conſilio
131. nume. 10. volum. 7. & in conſil. 333. capio. nume. 5. eo-
dem volum. & in conſi. 162. videtur primo, nume. 6. volum.
3. & per Paul. de Caſtro in l. ſi à furioſo, in fin. C. de teſta.
Bald. in l. monumentorum. ff. de religioſ. & ſumpt. fun. &
per plura ibi per eum allegata, & hoc maximè quando ſunt
9 ſcriptæ in lapidibus terminorum: † nam cum ita ſcriptum
reperitur, & ita terminatum eſſe præſumitur. l. Titio. §. pen.
ff. de verb. oblig. l. hac ſcriptura. ff. de dona. & dicuntur ſcri-
10 pturæ publicæ; † quia in loco publico ſunt poſitæ: vt ob-
ſeruauit Barthol. Caſſa. in conſilio 15. & Hiero. Grat. in re-
ſponſ. 122. nume. 3. volum. 2. & latè nouiſſimè proſequitur
Hieronym. de Monte dicto tracta. de finibus, capit. 65. per
totum.

11 Contrarium tamen, quòd litteræ in lapidibus ſcriptæ †
non faciant plenam probationem, videtur eſſe ſancitum in
l. monumentum. ff. de religioſ. & ſumpt. fune. vbi ſepul-
12 chri, vel monumentorum ſcripturæ † non probant pro-
prietatem ipſorum, & idem videtur ſentire Fel. in dicto c.
* cum cauſam. nume. 8. & 27. dicens, Doctores * communi-
ter velle, quòd tales ſcripturæ non probent, ſed adminicu-
13 lentur, vbi agitur de graui preiudicio, † preſuppoſito etiam,
quòd eſſemus in facto antiquiſſimo, & ſecundùm eum in
vno tantum caſu eis plena fides adhiberetur, quando con-
ſtaret, quòd ſcriptura in lapide ab eo eſſet facta, vel illius au-
14 ctoritate † qui poſſet dare fidem ſcripturæ.

Contrarium tamen eſt verius, vt ſupra dictum eſt.

CONCLVSIO 400.

ARGVMENTVM.

*Confines an probentur per lapides anti-
quos.*

SVMMARIVM.

1 *Confines probantur per lapides antiquos pro terminis apponi ſo-
litos.*
2 *Quomodo habeatur indicium apertiſſimum diuiſionis territo-
rij, vel bonorum ex lapide.*
3 *Lapidibus terminorum omninò credendum eſt.*
4 *Lapides pro confinibus poſiti, quomodo eſſe debeant, vt confinia
probent.*
5 *Lapides poſiti ad confines in certam partem directò ſe ſe mutuo
reſpicere debent.*
6 *Ruſtici in rebus ſpectantibus ad confinia, & ſimilibus credendum,
& ſtandum eſt.*
7 *Terminus quo pacto cognoſcatur voluiſſe potius terminare cum
vno territorio, quàm cum alio.*

1 Confines probari per lapides antiquos † pro ter-
minis apponi ſolitos, habemus ex I. C.
in l. 1. §. qui in rationibus. ff. de falſ. & l. qui tabulas, in princ.
ff. de furt. & à gl. in c. cum cauſam. de probatio. hoc idem aſ-
ſeruere quam plurimi, vt Barbat. conſi. 6. ſapienter ſcribi-
tur, nume. 13. lib. 2. Guid. Pap. quæſtio. 193. nume. 1. Bald. in
conſi. 420. num. 1. & pract. Papienſ. in form. libell. actio. real.
verb. cui cohæreat ab vna, num. 3. & ibi additio. Corn. con-
ſilio 333. capio. nume. 12. volum. 1. per l. in finalibus. ff. fin. re-
gund. & Corn. ibi nume. 7. ſubdit, quòd quando effoditur
2 locus, in quo dicebatur eſſe terminus, † ſi ibi reperiatur la-
pis cum lapidibus paruulis hinc inde ad cuſtodiam, qui ſi-
gnent lapidem medium fuiſſe poſitum pro fine terminan-
te, & deſignante, iſtud videri indicium apertiſſimum diui-
ſionis territorij, vel bonorum; vt etiam dixit Paris de Put. in
ca. 1. n. 20. & 21. de fin. feudor. & idem etiam tradidit in cap.
quando fiunt, nu. 8. & 9. eod. tit. atq; Hieron. de Monte vbi
ſupra dicto ſuo tracta. de fin. cap. 19. nu. 2. 3.

3 Amplia, & intellige, concluſionem vſq; eo procedere, †
vt omninò lapidibus credendum ſit, licèt partes, quæ liti-
gant, nó poſuerint, & eos pro terminis non habeant, iuxta
ſententiam Corn. dicto conſilio 333. capio. nume. 12. volu-
mine primo, per l. in finalibus. ff. fin. regund. quem refert, &
ſequitur Hieronym. de Monte vbi ſuprà dicto cap. 19. nu-
mero primo.

Primò limita, concluſionem procedere dummodò lapi-
des pro confinibus poſiti ſint immobiles, & terræ inhæ-
4 rentes inſtar terminorum, † vel ſaltem, vt lapides mobiles
alios habeant lapillos ibidem terræ adhæreſcentes, qui vo-
cantur indices oſtendentes locum, quem ab alijs ſegregant,
& diſtinguunt, vt traditum habemus à Parid. de Put. in c. 1.
num. 1. de finib. feudor. & ibi num. 20. quem refert, & ſequi-
tur Hierony. de Monte dicto tract. de finib. cap. 17. num. 3.
& 4. & ait D. Paris de Put. ita ſolere in vſu forenſi obſeruari,
atq; de hac re confici inſtrumentum, quando per iudicem,
vel arbitrũ affiguntur, per ea, quæ habentur, vt ipſe refert,
in l. inter caſtellia. ff. de recept. arbit.

5 Secundò limita, dummodo ita lapides poſiti ſint, † vt in
certam partem directò reſpiciant ſe ſe mutuo non in obli-
quum: vt docuit Bartol. in tracta. Tyberia. in 20. figu. quæ
incipit, hæc figura differt, quem ſequitur Paris de Put. in
cap. primo, numero vigeſimoſeptimo, de finib. feudo. qui
6 ait, à ruſticis audiuiſſe ita obſeruari debere, † quibus in iſti-
uſmodi rebus credendum, & ſtandum eſt, argu. l. ſi cho-
rus. ff. de legat. tertio, cap. quia indicante. de præſcriptio. &
hæc limitatio inſeruire poterit quæſtioni illi, quando ter-
minus

minus reperitur in confinibus plurium territoriorum, vel
agrorum, quo pacto cognoſcatur voluiſſe potius terminare
cum vno territorio, quàm cum alio, & ait Corn. conſilio
cum vno trigeſimoſeptimo, volum. primo, † cognoſci
7 333. numero hoc modo, quando terminus reſpicit alium ter-
iſtud poſſe directo, non è tranſuerſo, vel ſi quod ſummum eſt
minum termino ſiue guardia (vt alij appellant) reſpiciat termi-
in ab vno latere directè; tunc erit ſignum, eſſe finem ter-
num vel prædij, inter territoria, & prædia, verſus quæ re-
ritorij; quod ſequitur Hieronym. de Monte vbi ſuprà, di-
ſpicit tracta. de fin. c. 18. nume. 1. qui ait, ſæpius ſe ita in vſu, &
cto conſuetudine ſeruaſſe iudicio Geometrarum, & agrimen-
ſorum, qui in hanc ſententiam deſcendere.

CONCLVSIO 401.

ARGVMENTVM.

Confines an probentur per priuilegia antiqua.

SVMMARIVM.

1 *Confines probantur per priuilegia antiqua conceſſa ab eo, qui illa confinia poterat diſpenſare.*
2 *Bona particularia, quando continentur intra fines in antiquo priuilegio deſignatos, præſumuntur eſſe de finibus, & illius, cuius ſunt fines.*
3 *Princeps concedens Caſtrum, & territorium, videtur concedere quandam vniuerſitatem prædiorum intra fines poſitorum.*
4 *Priuilegia etiam enunciatiua, & aſſertiua, dummodo antiqua ſint, probant confinia.*
5 *Verba enunciatiua inter priuilegia Papæ æquipollent formæ.*
6 *Priuilegium nullius eſt ponderis, niſi volens eo vti probet, tempore conceſſi priuilegij bona, de quibus agitur, pertinere ad ipſum concedentem.*
7 *Intendens vigore priuilegij vti confinibus deſcriptis in priuilegio tenetur probare de iure ſui auctoris.*
8 *Bona conceſſa non præſumuntur fuiſſe in dominio alicuius priuatæ perſonæ, ſed in dominio ipſius Principis, ſi tempore conceſſionis erant inculta, & deſerta.*
9 *Principi aſſerenti in priuilegio bona ad ſe ſpectare tanquam poſita intra confines ibi expreſſos, credendum eſt, maximè ſi fuerit ſupremus Princeps, vt Pontifex, vel Imperator.*
10 *Bona omnia, quæ intra fines Regni ſunt, non præſumuntur eſſe, vel fuiſſe Regis.*

1 Confines etiam probari per priuilegia antiqua conceſſa ab illo, † qui illa confinia poterat diſpenſare, plerique iuris interpretum tradidere, præſertim gloſſ. in ca. ſi Papa. de priuileg. in 6. Ruin. in conſi-
* lio 92. numero 13. volumine quarto, Anto. de Butrio, & * omnes recentiores in c. fin. de ſucceſſio. ab inteſtat. & in iſtis terminis ita concludit Aretin. in conſilio 42. in princ. Soc. in conſilio 116. in cauſa communitatis, pulchrè, & latè Felin. in dicto ca. cum cauſam. numero quinto, de probat. Paris. in conſilio 27. numero 12. volumine primo, vbi
2 dicit † quòd quando bona particularia continentur intra fines in antiquo priuilegio deſignatos oritur probatio, & præſumptio eſſe de finibus, & illius, cuius ſunt fines, & idem voluit Bald. in rubr. C. de contrahen. emptio. verſiculo vigeſimoſecundo quæro. Dec. in conſilio 42. numero 10. Oldrad. conſilio 212. numero 8. vbi voluit, quòd quan-
3 do Princeps concedit caſtrum, & territorium, † videtur concedere quandam vniuerſitatem prædiorum intra fines poſitorum: idem placuit Boſſ. in ſuo tracta. crimin. titu. de princip. num. 237. & num. 243.

Amplia, vt procedat, etiam ſi illa priuilegia ſint enuncia-
4 tiua, † & aſſertiua, dummodò antiqua ſint, vt tradidere DD. in dicto ca. ſi Papa. de priuil. in 6. & Felin. in dicto ca. cum cauſam. dicto nume. 5. vbi ait, talia enunciatiua inter priui-
5 legia Papæ † æquipollere formæ, teſtatur Ioan. And. in reg. non licet. ad fin. de reg. iur. in 6. Dominus Anto. in c. fi. 12. col. de ſucceſſ. ab inteſtat.

Intellige hanc concluſionem, vt volens vti priuilegio debeat probare tempore conceſſi priuilegij bona, de quibus
6 agitur, pertinere ad ipſum concedentem, † alioquin priuilegium ipſum nullius eſt ponderis: vt dixerunt Barto. & Alber. in l. ſi ſic. §. primo, in fin. nume. 2. ff. de lega. primo, Alex. in conſilio 28. nume. 7. volum. primo, poſt Oldra. conſilio 164. viſo priuilegio incliti Regis. Rolan. à Valle in conſilio 82. numero 12. volumine 2. Dec. in conſilio 302. poſt numerum 11. Crauet. conſi. 295. num. 7. & 8. Quod procedit, etiam ſi Princeps conceſſiſſet aliquam rem ſingularem, quę
7 hodie poſſidetur per tertium † quia ille, qui intendit vigore priuilegij vti confinibus deſcriptis in priuilegio, tenetur probare de iure ſui authoris, vt per Crauet. proditum eſt in conſilio 293. nume. 2. quia etiam res aliena poteſt vendi & donari. l. quæ nondum. §. quod dicitur. ff. de pigno. l. cum res. C. quæ res pign. obl. poſſ.

Limita, vt hæc non procedant, ſi bona conceſſa tempo-
8 re conceſſionis erant inculta, & deſerta, † nam tunc non opus eſt aliqua probatione, ex quo non præſumantur fuiſſe in dominio alicuius priuatæ perſonæ, ſed in dominio ipſius Principis: vt dixit Paul. de Caſt. in l. 1. ff. de acquir. poſſeſſ. & Natta in conſi. 501. num. 3.

Declara concluſionem, quòd ſi in priuilegio Princeps aſſeruerit, bona, de quibus in ipſo, ad ſe ſpectare tanquam
9 poſita intra confinia ibi expreſſa † ei credendum erit, præcipuè ſi fuerit ſupremus Princeps, vt ſummus Pontifex, vel Imperator, per clement. primam, de prob. & dixit Crau. d. conſi. 293. num. 2.

Limita tamen hoc, vt ſibi locum non vendicet, quando agitur de præiudicio tertij, vt declarando dictam clementinam primam dixit Abb. ibidem in fin. & in ca. cum à nobis. de teſtibus, & ſequitur Curt. Iun. conſilio 142. numero 10. pro quo facit, quod non omnia bona, quæ intra fines
10 Regni ſunt † præſumuntur eſſe, vel fuiſſe Regis, vt deciſum fuit ab Afflict. deciſ. 267. numero quarto, cum ſequenti. Alexand. conſilio 55. verſicu. circa aliud dubium. numero 19. libro 4. Natta conſilio 313. & à Rolan. à Valle conſilio 72. colum. 1. & 2. lib. 2.

CONCLVSIO 402.

ARGVMENTVM.

Confines an probentur per cuſtodiam locorum.

SVMMARIVM.

1 *Confines probantur per cuſtodiam locorum.*
2 *Cuſtodia loci apertè demonſtrat poſſeſſionem cuſtoditi, & eſt euidens ſignum diuiſionis territoriorum.*
3 *Actus cuſtodiendi, ne damna inferantur, non denotat dominium ipſarum ſingularium rerum, ſed iuriſdictionis, & ſuperioritatis.*
4 *Fines prouinciæ ſeruantur per cuſtodes.*

1 Confines inſuper probari poſſe † per cuſtodiam locorum optimè ab Imperatore Iuſtiniano elicere poſſumus in l. in nomine. §. ſancimus, verſiculo in Sardinia. C. de offic. præfect. prætor. Afri. & tradidere Guid. Pap. in dicta quæſt. 193. nume. 1. & Bald. conſilio 420. numero primo, volum. 1. vbi ait, huiuſmodi cuſtodes magis idoneos eſſe, quàm alios, & videnda erunt notata ſupra in concluſione, cõfines per teſtes, in ſecunda ampliatione, & idem proditum fuit in Pract. Papi. in forma libell. actionis realis. verb. cui cohæret, numero 3. vbi id comprobat per l. ſi ita. §. mulier villæ cuſtos. ff. de fund. inſtructo & c. Nam cuſtodia loci apertè demonſtrat poſſeſſionem cu-
2 ſtoditi, & eiuſdem retenti, † idq; euidens eſſe ſignum diuiſionis territoriorum refert Dominus Luchinus de Curte in quibuſdam ſuis allegationibus de finibus, nume. 19. quæ adiun-

adiunctæ ſunt tracta. Domini Hieronym. de Monte de fi-
nib. ad id probandum adducit l. quarundam. ff. de acquir.
poſſeſſio. Alexand. in conſil.88. quoniam omne datum, co-
lum. fin. verſic. præterea, lib.5. vbi dicit, actus cuſtodiendi,
3 ne damna inferantur † denotare dominium iuriſdictionis,
& ſuperioritatis, non autem dominium ipſarum ſingulari-
um rerum, & dicit Petrus de Vbal. de Peruſ. in tracta. de
duob. fratrib. 5. parte principali, quæſtione 28. qui ad hoc
affert text. in l. in nomine Domini. circa princ. ibi, quoniam
4 ita conuenit: † vt per cuſtodes fines Prouinciæ ſeruentur.
C. de offic. præfect. Prætor. Afri. & ſequitur Natta in con-
ſilio 672. nume. 9. & ſequent lib.4.

CONCLVSIO. 403.

ARGVMENTVM.

Confines an, & quomodo probētur ex clauſuris, per exercitium iuriſdictionis, per vias regales, per redditus antiquos, per voluntatē patrisfamilias, per communem opinionem, per ſententiam iudicum, & arbitrorū, per litteras Epiſcopi, vel iudicis ordinarij: per loci euidentiam, & per refectionem aggerum.

SVMMARIVM.

1 *Confines probantur per clauſuras.*
2 *Confines in antiquis probantur per exercitium iuriſdictionis.*
3 *Finis, & diſtrictus tam in terra, quàm in mari, in cœlo, & in aëre probantur per exercitium iuriſdictionis.*
4 *Merum imperium conſiſtit in quatuor, ſicut ſunt quatuor elementa.*
5 *Confines declarantur per vias regales, per flumina, montes, valles, villas, & ſimilia, & dicuntur æterni: quia in æternum permanent.*
6 *Quod ſemel eſt verum in terminis, ſemper eſt verum.*
7 *Termini vbi olim fuere, ibi etiam nunc eſſe præſumuntur.*
8 *Termini appoſiti ab homine mutabiles ſunt, & poſiti à natura: vt flumina, & montes, perpetui.*
9 *Confines in antiquis probantur per redditus antiquos, & nauigia, & pedagia.*
10 *Confines probantur per voluntatem patrisfamilias declaratam in eius vita.*
11 *Confines per communem opinionem probari poſſunt.*
12 *Confines probantur per ſententiam iudicum, & arbitratorum, dummodo termini reperiantur ita poſiti, prout in arbitramentis conſtituuntur.*
13 *Ratum habere verbis, vel facto, paria ſunt.*
14 *Confinia probantur per litteras Epiſcopi, vel cuiuslibet alterius iudicis ordinarij.*
Litteræ iudicis circa ea, quæ ſunt aliena ab officio ſuo plenè non probant, ibi.
15 *Semiplena probatio eſt plena in materia probationis finium.*
16 *Confines probantur per loci euidentiam.*
17 *Confines probantur per refectionem aggerum.*
18 *Confines rei ſuæ vnuſquiſq; ſcire præſumitur.*
19 *Confinibus antiquis ſtandum eſt, niſi probentur noui.*
20 *Terminos mutare licitum eſt in proprijs agris.*
21 *Venditio vel confeſſio præſumitur facta ſecundùm fines antiquos, ſi venditor in venditione, vel concedens in conceſſione non certiorauerit emptorem de finibus mutatis.*
22 *Res immobilis, quæ aliàs fuit intra certos terminos, hodie præſumitur ibi eſſe.*
23 *Finium memoria per terminos conſeruatur.*
24 *Confines præſumuntur illius, qui primò occupauit.*
25 *Confines rerum ſpiritualium occupari non poſſunt, niſi auctoritate Summi Pontificis.*
26 *Temporalia vacantia ſine alicuius iniuria & peccato occupari poſſunt.*
Quod in nullius eſt bonis, hoc naturali ratione occupanti conceditur, ibi.
27 *Iure naturali res præſumitur eſſe illius, qui eam poſſidet, niſi ab alio doceatur contrarium.*
Spiritualia non poſſunt occupari, licèt vacent, ſed obtineri debent à Vicario Chriſti. ibi.

Confinium probationes ſuppetunt & nobis
alię multę, quas breuiter hic enu-
merare, ne diutius in huius concluſionis probatione im-
moremur, non pigebit. Et vt hinc potiſſimum exordium ſu-
1 mam, poterit quis ſuos probare cōfines † ex clauſuris, quod
probationis genus ſine dubio colligi poteſt à Iuſtiniano, in
l. in nomine Domini. §. ſancimus, verſicu. Sardinia. ibi. ſi-
cuti ex clauſuris, & Burgis oſtenditur. C. de offic. præfect.
prætor. Afri.

Secundo loco præcedentibus accedit, vt confinium pro-
2 batio fieri poſſit in antiquis † per exercitium iuriſdictionis,
ſic nos docuit Bald. & Fel. in d. c. cum cauſam. de probat. in
fi. allegant. c. dilectos. de offic. Archidiac. & c. licèt. de pro-
bat. Iaſ. in conſil. 166. num. 1. Franc. Aret. conſil. 42. nume. 2.
& 3. Bald. in conſi. 420. verba Principis, volum. 1. num. 1. &
ſequent. vbi id planum facit exactione talearum, & ſimili-
bus, & conſiderat ibidem, quòd per hoc exercitium iuriſ-
3 dictionis probantur fines, & diſtrictus tam in terra, † quàm
in mari, immò in cœlo, & aëre, quia vſq; ad cœlum debet eſ-
ſe liberum poſſidentis. c. vbi periculum. de elec. lib. 6. & hoc
modo tunc ſignificant dominium aëris, quia ſuſpenſi pen-
dēt in aëre, & iſta eſt magna ſignificatio meri imperij, quod
4 conſiſtit in quatuor, ſicut ſunt quatuor elementa † in igne,
vt quando quis comburitur propter maleficium, in aqua,
vt quādo quis ponitur in Eculeo, & in aquam ſeu in flumen
proijcitur. l. 1. C. de patrib. qui fil. occider. in terra, vt quan-
do quis in terra proſternitur, & capite mulctatur. l. 3. C. de
epiſcopal. audien. cum ſimilib. & confines probari per exer-
citium iuriſdictionis dixit etiam auctor pract. Papien. in for.
libelli actio. realis, verb. cui cohæret, nu. 3. teſtatur Innoc. c.
cum ad ſedem. nu. 4. de reſtitut. ſpoliat. & hoc adiuuat c. ſu-
per quibuſdam, extr. de verb. ſignifi.

Tertiò loco ſuperioribus conuenit, confines declarare
per vias regales, quandoq; per flumina, quandoq; per mon-
5 tes † valles, aut villas, & ſimilia, vt multi tum profitendo,
tùm conſulendo ſcripſere. Bald. in d. conſi. 420. num. 1. vo-
lum. 1. & idem conſil. 445. incipien. qualiter probetùr. vo-
lumine 5. Hieron, de Monte d. tract. de finib. cap. 24. in prin-
cip. Barbat. conſi. 6. num. 11. volum. 2. & Bald. in conſilio 286.
num. 1. & 2. thema proponitur, volum. 2. qui quidem fines
dicuntur æterni, quia in æternum permanent, vt tradidit
Petr. de Vbald. in tracta. de duob. fratrib. nume. 5. & 31. tom.
8. per l. in agris limitatis. ff. de acquir. rer. domi. & l. item ſi
6 fundi. §. ſed & ſi inſula. ff. de vſufruct. † & in his terminis
quod ſemel eſt verum, ſemper eſt verum, vt ait Bald. in d. c.
cum cauſam, & ibi ſequitur Fel. num. 5. de probat. allegat l.
quæ bona. §. ſi ſtipulatus. ff. de dam. infect. & vbi olim fuere
7 termini, ibi etiam nunc † eſſe præſumuntur, per reſponſum
excellentiſſimi ingenij Papiniani, in l. in finalibus. vbi Bald.
& Maria. ff. fi. regundo. & Fel. in c. cum cauſam. de probat. &
dicit ibi Bald. terminos appoſitos ab homine eſſe mutabi-
8 les, terminos verò à natura poſitos, vt flumina, † & mon-
tes eſſe perpetuos, cui ſubſcribit Alcia. de præſump. reg. 2.
præſump. 13.

Quarto loco nec illa probatio confinium eſt diſſimilis
ſuperioribus, etenim in antiquis per redditus antiquos, &
9 nauigia, & pedagia, † optimè oſtendi poterunt confines, ſi
credimus Bald. & Fel. in d. c. cum cauſam. de probat. confir-
mant id per cap. dilectos. de offi. archidiac. & c. licèt. de pro-
batio. Iaſ. conſil. 166. nume. 2. volum. 4. Bald. conſil. 420. nu-
me. 1. volum. 1. pract. Papienſ. vbi ſuprà in d. verbo cohæret
ab vna, numero 3. vbi adducit l. ſi quis ſuper. C. fin. regund.

Alex.in conſi.166. nume.2. in conſi.226. nume.2.vol.2. Soc.
in conſi. 187. nume.15.volum.2.num.3.l. vectigalia.C.de ve-
ctig.& commiſſ.Bal.in c.1.de pace tenen. & ſecundùm Hip-
pol. de Marſil. in rub. de probat.nume.266. latè Hieron.de
Monte vbi ſuprà c.52.num.7.8.9.10.

Quintò præcedentibus hæc probatio finitima eſt,† nam
10 per voluntatem patrisfamilias declaratam in eius vita con-
fines indicari poterunt, vt in hanc ſententiam videtur Iu-
lianus deſcendere in l. ſi ſeruus plurium. §. fi. ff. de leg. 1. &
Vlpian. in l.ſi quis duas. §.ſi quis partem.ff.communia præ-
dior. & Guid. Pap. in d. q. 193.atq; Hieron.de Monte tract.
de finib.cap.52.num.15.

Sextò ex eodem fonte manat, vt confines per † commu-
11 nem opinionem probari poſſint, vt voluit Spec. titu. de
probat. §. primo, & in §. videndum reſtat, nume. 12. ibi,per
communem opinionem.Guid.Pap. in d.q.193. & Bald.con-
ſilio 420. nume.1. volum.1. & conſil. 265. volum.2. in princ.
& conſil. 267. in princ. colum. 2. Ruin. conſil.50.nume.16.
volum. 1. & pro hoc faciunt notata ſupra in probat. per fa-
mam,quod & probauit auctor pract.Papienſ.in form.libel.
actio. real. verb. cui cohæret,nume.3. & Hieron.de Monte
vbi ſupra,c.52.nume.16.Barthol.Soc.in conſi.86,nume.2.&
ſeq. lib.1.

Septimò accedit, † confines per ſententiam iudicum, &
12 arbitrorum probari reſpondet Bald.conſi.420.num.1.vol.1.
cum ibi allegat. pract. Papien. in form. libell. actio. realis.
Hieron.de Monte vbi ſupra d.c.52,nu.11.& 12.

Iſtud extendere poteris,vt procedat,etiam ſi non conſtet
illum eſſe iudicem, vel arbitrum, dummodò iſti termini re-
periantur ita poſiti, prout in arbitramentis conſtituuntur
& ita permanſerint per longum tempus, nam cum tamdiu
permittuntur illi termini,& tacetur,prȩſumitur illos ratum
habuiſſe terminos, inter quos ſententia, vel laudum latum
13 eſt, † nam paria ſunt ratum habere verbis, vel facto.l. Pau-
lus reſpondit. ff. rem rat.hab.Bald.in l.non ignoras.col.1.C.
qui accuſar. non poſſ. ita ampliat concluſionem Alciat. de
præſump.regul.1.præſump.13.num.3.

Octauò huc quoq; pertinet, vt probentur cõfinia per li-
14 teras epiſcopi, vel cuiuſlibet alterius iudicis ordinarij, † et-
iam ſi huiuſmodi literæ ſint, & agant de his, quæ ad offici-
um ſuum non ſpectant, nam licèt tales literæ circa ea, quæ
ſunt aliena ab officio ſuo, plenè non probent, vt infra dixi-
mus in concluſione, epiſtola Epiſcopi, tamen ſemiplenè
15 probant, quæ probatio eſt plena † in materia probationis
finium,vt ſupra notatum eſt, & quòd huiuſmodi literȩ pro-
bent in confinibus, tenet Dec.in c.poſt ceſſionem.num.14.
de probat.

16 Nonò illud attingendum eſt, confines probari † per loci
euidentiam, iuxta ſententiam Domhauder. in ſua praxi ci-
uil.cap.177. nu. 4.& dicit Afflict. deciſi.23. poſt num.6.ver-
ſicu. fuit omnibus viſum, & dictum eſt fuſius infrà in con-
cluſione,euidentia.

17 Poſtremo loco illud dicendum eſt, confines probari †
per refectionem aggerum, vt dixit Pariſ. conſil. 4. nume.6.
volum. 4.

Nec ab hac re alienum illud eſt, vnumquenque confi-
18 nes rei ſuæ † ſcire præſumi, vt decidit Afflict. deciſ. 83. nu-
mero 2.

Nec hinc longè abeſt, confinibus antiquis eſſe ſtandum
19 † niſi probentur noui, vt ait Bald. in l.ſucceſſorium.in 1.no-
tab. C. fi. regund. niſi in rerum conceſſione fuiſſent alij de-
20 ſignati, quia in proprijs agris licitum eſt † terminos muta-
re, & tunc fines antiqui non attenderentur, ſed illi, qui re-
periuntur deſignati in contractu,vt habetur in l.1.& ibi Bal.
C.eod. quod & placuit Hieron.de Monte vbi ſuprà.

Intellige iſtud vſq; eo procedere, vt ſi venditor in vendi-
tione, vel concedens in conceſſione non certiorem fecerit
emptorem, & illum, in quem conceſſio facta fuit, de finibus
21 mutatis, præſumitur † venditionem, vel confeſſionem fa-
ctam fuiſſe ſecundùm fines antiquos, vt traditum eſt ab Al-
ber.in d.l.in finalibus,& in l.eos.c.fi.reg.

Amplia tamen non ſolùm procedere in terminis, ſed et-
iam in alijs rebus immobilibus, nam res immobilis, quæ a-
22 liàs fuit infra certos terminos, † hodie præſumitur ibi eſſe,
ſecundùm quod voluit Barbat. in c. ex literis, numero 15. de
probat. Paris de Put. in c. ſciendum. de finib. feudor. Hie-
ro. de Monte vbi ſuprà d.c. 21. nume. 5. & notandum deni-
que, quod quemadmodum per ſepulchrum hominum me-
23 moria retinetur,ita ſimiliter per terminos † finium memo-
ria conſeruatur, vt obſeruat Angel. in §. quædam actiones,
nume.10. & ibi Iaſ. nume.38.Inſt.de actio.Hieron.de Mon-
te vbi ſuprà, num.8.

Illud tamen, quod ad hanc confinium materiam perti-
24 net,non eſt omittendum, confines præſumi eſſe illius,† qui
primò occupauit,ſic tradidere Innocen. & Bald.in d.c. cum
cauſam, de probatio. Quod quidem maximè ſcitu, & me-
moria eſt dignum, ſecundùm Bald.in l.rem quæ nobis.ff.de
acquirend.poſſeſſione.

Quod tamen limitandum venit in confinibus rerum ſpi-
25 ritualium, † in quibus nõ datur libertas occupandi rem va-
cantem, niſi auctoritate ſummi Pontificis, vt cauit Innoc.
quem ſequitur Felin.in d.c.cum cauſam.de probatio.& ibi-
dem Abb. nume. 3.vbi reddit rationem diuerſitatis huius,
quia temporalia vacantia ſine alicuius iniuria, & peccato
26 occupari poſſunt, † quia quod in nullius eſt bonis, hoc na-
turali ratione occupanti conceditur. §. feræ itaque. Inſtit.
de rerum diuiſi. iure enim naturali præſumitur res eſſe illi-
27 us, qui eam poſſidet, niſi ab alio doceatur contrarium, †
ſed ſpiritualia non poſſunt occupari, licèt vacent, ſed de-
bent obtineri à Vicario Chriſti, vel ab alio deputato ab eo,
ſeu ab authoritate canonis.

CONCLVSIO 404.

ARGVMENTVM.

Confirmatio an probet confirmatum.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio non probat confirmatum.*

2 *Princeps ſi in confirmatione apponit totum tenorem inſtrumenti contractus, tunc bene probat illum contractum donationis, alienationis, & ſimilium.*

3 *Confirmatio Papæ, vel Principis ex antiquitate temporis præſumitur ſuper aliquo actu facta.*

4 *Confirmatio præceſſiſſe præſumitur ab initio actus, ſi electus diu poſſederit.*

5 *Confirmatio præſumitur ex negligentia.*

6 *Confirmatur probatum ex confirmatione, quando res confirmata narratur ſpecificè in ea, ſecus ſi implicitè.*

7 *Qualitates, & circunſtantiæ rei confirmatæ non probantur, licèt per confirmationem explicitè factam confirmatum probetur.*

8 *Confirmatiò ſi eſt ſimplex, & pura, & res confirmata continet plura capita, & qualitates, non ſe refert ad illam rem continentem qualitates de quibus in confirmatione non fuit facta mentio.*

9 *Confirmatio teſtamenti probatur per quinq; teſtes adhibitos ad confirmandam voluntatem inualidam, teſtes duo ſufficiunt ad declarandam voluntatem validam. ibi.*

Confirmationem non probare confir-
matum, vt donatio-
1 nem, vel feudi alienationem, † niſi illud oſtendatur, docuit
Specul. titu. de inſtrumen. editio. §.nunc autem videndum
reſtat.circa princ.nume. 3. verſicu. quid ſi conceſſum, com-
probat id per context. in l.ſi quis in aliquo.C. de edendo.&
per c. 1.de fide inſtrumen.& c. 1. & c. cum dilecta.de confir-
mat. vtil. vel inutil. cum ſimilib. & eadem refert, & ſequi-
tur Matthæ. ab Afflict. in feudalib. titu. de prohibita feud.
alien.q.24. num.3. conſultus reſpondit clarè Bartholo. Soc.
conſi.258. in cauſa Vicariæ. nume.9. volum.2. cum ibi alle-
gat. & tradit Ferret. in conſi.101. in cauſa prioratus,num.12,
lib.1.

* lib.1. vbi aſſeuerat, hanc eſſe * communem theoricam Do-
ctorum.

Primò limitabis, iſtud non procedere, quando Princeps
in huiuſmodi confirmatione totum tenorem inſtrumenti
2 contractus appoſuit † tunc certè probat illum contractum
donationis, vel alienationis, & ſimilium, per ea, quæ obſer-
uantur in authen. ſi quis in aliquo documento, C. de eden-
do, & Speculat. titu. de inſtrument. editio. d. §. nunc dicen-
dum. in princip. & idem placuit Matth. ab Afflict. in d.q.24.
dicto numero 30. vbi atteſtatur ita ſemper ſe conſuluiſſe, ſi
huiuſmodi confirmatio appoſita fuerit poſt contractum ce-
lebratum.

Secundò limita concluſionem in confirmatione ſummi
3 Pontificis, vel Principis, † quia illa præſumitur ex antiqui-
tate tẽporis ſuper aliquo actu facta, vt tradidit Aymo Cra-
uet. in tract. de antiquit. tempo. fol. mihi 126. nume. 27. cum
aliquot ſequentibus, & dicetur infra in concluſione, con-
ſenſus, Bald. in c. ex parte, nu. 2. de teſtib. allegat legem fi. C.
de his, qui à non domino manumit.

4 Tertiò limita in diuturna poſſeſſione, † etenim ſi electus
diu poſſederit, præſumitur ab initio actus confirmationem
præceſſiſſe, idq; ratione ſcientiæ & patientiæ confirman-
tis, vt meminit Bald. vbi ſupra, numero 2. & cauit Bertrand.
conſi. 1. num. 34. volum. 1. in prima parte, vnde dicere ſole-
5 bat Bald. vbi ſupra † ex negligentia præſumi confirmatio-
nem, motus auctoritate Pontificis Maxi. in capitulo ex par-
te de reſcrip.

Quartò limita, & intellige, vt locum non habeat, quan-
do res confirmata narratur ſpecificè in confirmatione, quia
6 tunc † ex confirmatione probatur cõfirmata, vt docuit Bar-
tholo. Socin. d. conſi. 258. num. 9. lib. 2. teſtatur Imo. & Do-
cto. in c. inter dilectos. de fide inſtrument. nume. 5. in verb.
alia, vbi Fel. ſequendo Inno. num. 7. verſi. & iuxta hæc, con-
firmat hoc expreſſe.

Intellige hanc limitationem, vt licèt per confirmationem
7 explicitè factam probetur confirmatum † non tamen pro-
bentur qualitates, & circumſtantiæ eiuſdem rei confirma-
tæ, ita conſultus declarauit Barthol. Soc. in allato conſi. 258.
num. 9. verſic. tertiò reſpondeo, nam ſi confirmatio ſit ſim-
plex, & pura, & res confirmata contineat plura capita, &
qualitates, datur intelligi, confirmationem hanc non ſe re-
8 ferre † ad illam rem continentem qualitates, de quibus in
confirmatione non fuit facta mentio, vt probatur clarè ex
notatis per Iacob. Butr. & modernos in l. 1. C. de bono. poſſ.
ſecundum tabu. vt refert Soc. loco proximè citato.

Confirmatio quidem aliquando ad aliquid probandum
tendit, verum euenit, vt aliquando ipſa probatione indige-
at, vt videre eſt in confirmatione teſtamenti, quæ probatur
9 per quinq; teſtes † ſi adhibiti fuerint ad confirmandam vo-
luntatem inualidam, ſed quando adhibentur ad declaran-
dam voluntatem validam, ſufficiunt duo, ſic ille me docuit
Barto. in l. qui ex liberis. §. teſtamento, num. 2. l. fi. C. de con-
dit. & demonſtrat. & fuit obſeruatum ab eodem in l. hære-
des palam. §. ſed ſi notam. ff. de teſti. & à Dyn. ibidem.

CONCLVSIO 405.

ARGVMENTVM.

Coniectura an probationem faciat accedente iuramento.

SVMMARIVM.

1 *Coniectura accedente iuramento probationem facit.*
2 *Coniectura, ſicut præſumptio accipitur pro veritate, donec aliud appareat, & transfert onus probandi in aduerſarium.*
3 *Coniecturæ plenè probant, quando agitur de geſtis in ſecreto, & obſcuris.*
4 *Coniecturæ ſufficiunt ad probandum rem eſſe verſam in vtilitatem eccleſiæ.*
5 *Quod probatur ex coniecturis, poteſt ex alijs contrarijs coniecturis tolli.*
6 *Ab vna coniectura per aliam coniecturam recedi poteſt, licèt non ſit omnino certa, & approbata à lege.*

1 Coniectura accedente iuramento † proba-
tionem facit. Ang. in authen. de
inſtrumen. cau. & fide. §. ſi quis igitur, in fi. collatio. 6. Bald.
in l. ſi fundum. ſub nu. 3. verſ. tamen dico. C. de rei vendicat.
allegat Guil. in l. ſi duo patroni. in princ. ff. de iureiur. & fa-
cit, quod notatur in l. neq; natales. C. de probat. gloſſ. in l. 2.
C. de reſcind. venditione, Ang. in l. ſumptus. ff. de rei ven-
dic. quem ſequitur Roma. in l. admonendi. ff. de iureiuran.
& in l. generaliter. & in l. delata. dicto titu. Alex. in l. Marcel-
2 lus. ff. rer. amotar. † coniectura enim, ſicut præſumptio
accipitur pro veritate, donec aliud appareat. l. penult. ibi,
veritati locum ſemper fore. ff. de probatio. quem text. pro-
fitetur Iaſ. ſe didiciſſe à quodam magno aduocato Papienſi,
vt ipſe tradidit in l. 1. num. 9. C. de teſtam. milit. & transferre
onus probandi in aduerſarium docuit Mantic. in ſuo tract.
de coniectur. vltim. volunt. lib. 1. tit. 2. num. 2.

Amplia, concluſionem tum maximè procedere, quando
3 agitur de geſtis in ſecreto, & obſcuris, † quia in his plenè
probant. Gramm. conſil. 22. nume. 15. & conſi. 60. in princ.
Hippolyt. de Marſil. in ſua praxi crimin. colum. 2. verſic. ſed
circa hanc concluſionem, nume 7. plenè per Bartol. & mo-
dernos in l. ſi quis ex argentarijs. ff. de eden. l. ſi quando. C.
vnde vi. Bald. in l. cum fratre. C. de ijs quib. vt indig. & tradit
Franc. Mantic. in ſuo tract. de coniectur. vlt. volunt. lib. 10.
titu. 4. poſt numer. 9. verſic. ex his ergo, motus auctoritate
context. in l. ſi verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui ſatiſdat.
cogantur. vbi pluribus etiam id auctoritatibus cõfirmat, &
dictum eſt fuſius in concluſione, adulteriũ, in concluſione,
coitus, & in concluſione, copula, & in ſimilibus.

4 Secundò amplia ex mente Angeli † quòd ad probandum
rem eſſe verſam in vtilitatem eccleſiæ, ſufficiant coniectu-
ræ. Angel. conſilio 224. in themate. numero 3. quem vide,
quia mihi non ſatisfacit.

Intellige, vt quod probatur ex coniecturis, poſſit ex alijs
5 † contrarijs coniecturis tolli, iuxta l. nihil tam naturale, ff.
de regul. iur. & ita tam profitendo, quàm conſulendo quam
plurimis in locis tradidit Bald. vt in l. quidam, num. 2. ff. de
conditio. & demonſtratio. & in l. licet Imperator. ff. de leg.
1. & in conſilio 136. nume. 5. in fi. volum. 2. & in conſil. 379.
num. 3. vol. 4. reſpondit etiam Soc. Iun. in conſil. 128. num.
33. & 34. volum. 1. tradidit Tiraquel. in l. ſi vnquam. in verb.
donatione largitus. numero 132. de reuocan. donatio. Al-
ciat. conſuluit in conſilio 4. num. 20. lib. 4. ibiq; aſſerit con-
iecturas aduerſus coniecturas induci debere, quod non
præterijt Corn. conſil. 314. nume. 4. volum. 3. volens, rece-
6 di ab vna coniectura † per aliam coniecturam, licèt non ſit
omninò certa, & approbata à lege, vbi concordes in hac
* ſententia manere ſcribentes * omnes aſſerit. reſpondit et-
iam Alexand. conſi. 28. nume. 6. volum. 2. & idem Cur. Iun.
* conſil. 35. nume. 6. qui nemine repugnante vniuerſos * hoc
aſſeruiſſe dicit, & ſcripſit Abb. in c. illud. nu. 12. in fi. de præ-
ſumptio.

CONCLVSIO 406.

ARGVMENTVM.

Coniectura vnaquæque an probari debeat ſaltem per duos teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Coniectura vnaquæq; probari debet ſaltem per duos teſtes.*
2 *Ad probandam coniecturam, quæ reſpicit declarationem voluntatis teſtatoris, duo teſtes ſufficiunt.*
3 *Ad probandam ſubſtantiam, ſeu voluntatem teſtatoris omiſſam per errorem notarij, tot teſtes requiruntur, quot ſunt neceſſarij, ſi fieret directa probatio expreſſæ diſpoſitionis.*

4 Con-

4 *Coniecturæ, quibus præſumptiuè probatur diſpoſitio teſtatoris, probandæ ſunt per ſeptem teſtes ſicut ipſum teſtamentum.*
5 *Ad probandum coniecturas requiruntur in teſtamento ſeptem teſtes, & in codicillis quinq;, ſi diſpoſitio teſtatoris ſit incerta.*
6 *Coniecturæ inter extraneos debent probari per ſeptem teſtes, & in codicillis per quinq;.*
7 *Teſtes ſingulares admittuntur ad probandam coniecturam voluntatis teſtatoris.*
8 *Coniecturæ vltimarum voluntatum probari poſſunt per aliam ſcripturam eiuſdem teſtatoris.*
9 *Scriptura priuata teſtatoris ſatis declarat eius voluntatē ita fuiſſe, dummodo conſtet manu ipſius ſcriptam eſſe.*
10 *Diſpoſita in priori ſcriptura intelliguntur tranſlata in poſteriorem, quoad expreſſe inueniuntur.*
11 *Coniecturæ quandoq; non egent aliqua probatione.*
12 *Coniecturæ, ſi extrinſecus colliguntur ex his, quæ nō ſunt ſcripta in teſtamento, & agatur de noua diſpoſitione inducenda; per ſeptem teſtes probari debent.*
13 *Ad probandam cōiecturam voluntatis duo teſtes ſatis ſunt, quando relictum eſt obſcurum, ſed tamen vtile, vel licèt ſit vtile, tamen poſſit inutile fieri.*
Secus, vt ibidem.

Coniecturam vnamquanq; probari debere ſaltē per duos teſtes † tra-
1 * didere * omnes, præcipuè Bal. in l. familiæ. C. famil. herciſc.
& ſenſit gl. in auth. de teſta. imper. in prin. in verb. derelinquam, & ibi Ang. nec ab hac ſententia diſceſſit Inn. in c. ſicut. il primo, de ſimon. idem ſcriptum reliquit Ang. in l. fin. in prin. ff. quod met. cau. Oldrad. loquens in ambigua declaratione probanda, aſſeruit in conſi. 297. nu. 7. Alex. reſpondit conſi. 54. nu. 3. vol. 3. & in conſi. 29. nu. 21. vol. 7. ſcripſit etiam Natta conſi. 363. nu. 16. Guid. Pap. meminit in quæſt. 528. incip. ſunt aliqua, vbi ita ſeruari in iudicando in curia parlamenti aſſeuerauit, & idem dixit quæſt. 504. fuit in hac Curia. idem poſt gl. tradidit Bart. in l. hæredes palam. §. ſi quid poſt factum teſtamentum. nu. 4. & ibi Caſtren. nu. 13. ff. de teſta. Bar. etiam hoc voluit in l. 1. nu. 2. C. de codicill. cui profitendo acceſſere Bald. & Salyc. in l. quamuis, vbi vnus, nu. 1. alter nu. 4. C. de impub. & alijs ſubſtit. & probauit idem Saly. in l. precibus, nu. 7. eod. titu. ſic præterea placuit Soc. Sen. in l. 1. nu. 38. verſi. 3. ff. de vulg. & pupil. ſubſti. hoc etiam conſulendo confirmauit Bal. in conſi. 440. n. 2. nec abhorruit à mente Corn. in conſi. 174. num. 13. ſic de iure cauit Pariſ. in conſi.
* 13. nu. 14. vol. 3. qui * omnium conſenſu eſſe receptum teſtatur, & in conſi. 34. nu. 36. & in conſ. 94. nu. 46. vol. 2. idq; poſtremo vidit Alex. in conſi. 54. num. 3. vol. 3. gloſſ. auctoritate motus in d. l. hæredes palam, §. 1. quam, vt ipſe eſt teſtatus
* * omnes ſequuntur. idem obſeruauit Guid. Pap. ſingul. 658. incip. coniectura in vltimis voluntatibus.

Nec ita ſiccis pedibus id eſt prætereundum, etenim hęc, quę dicta ſunt, ita velim accipias, vt vera ſint, quando agitur
2 de probanda coniectura † quæ reſpicit declarationem voluntatis teſtatoris, vel ſi in controuerſia verteretur, an factum eſſet teſtamentum, tunc enim profectò ſufficiunt duo teſtes ex iam deductis.

Secus id eſſet, ſi ageretur de probanda ſubſtantia ſeu voluntate teſtatoris omiſſa per errorem notarij: nam tunc tot
3 teſtes requiruntur † quot ſunt neceſſarij, ſi fieret directa probatio expreſſæ diſpoſitionis, vt profitendo ſcripſit Aret. in d. l. hæredes palam. colu. 4. verſi. ad primum dictum adde. ff. de teſtament. vbi dilucidè tradidit coniecturas, quibus aliquando præſumptiuè probatur diſpoſitio teſtatoris, pro-
4 bandas eſſe per ſeptem teſtes † ſicut ipſum teſtamentum, quod Accur. auctoritate probat in l. cum proponebatur. in fi. ff. de leg. 2. cuius doctrinam ſingularem arbitratur Bald. in c. 1. §. fi. ſi. de inueſtitu. lis oriat. int. dom. & vaſall. idem quoq; tenet Pau. Caſtr. in d. l. hæredes palam. §. 1. num. 6. & Imol. in d. l. cum proponebatur. nu. 3. verſi. ſed aduerte, de leg. 2. tradidere Domini de Rot. in deciſio. 332. aliàs 27. licèt Romana. nu. 2. de reſcript. in nou. & obſeruauit Bellam. deciſ. 746. licèt obſeruet. colum. 2. & tranſit Mil. in repert. in verb. probatio alicuius diſpoſitionis, tradit etiam Fel. in capitu. edoceri. colum. 5. poſt num. 7. verſic. non obſtat pretium, de reſcript. cauit Roma. conſi. 65. num. 2. viſo themate, & hæc eſt
* * communis opinio, vt eſt teſtatus Dec. in conſi. 107. num. 3. verſi. & pro fundamento, incip. pro tenui facultate, & hanc
* eſſe * communem Doctorum ſententiam dicit etiam Iaſ. in l. error. in fin. C. de teſta. idem reſpondit Dec. in conſil. 315. nu. 7. & idem ſcriptum reliquit Bar. in d. l. cum proponeba-
5 tur, nu. 3. dum animaduertit † vt ſi diſpoſitio teſtatoris ſit incerta, tunc ad probandum coniecturas requirantur in teſtamento ſeptem teſtes, & in codicillis quinq;. Verùm ſi diſpoſitio certa appareat, & aſſeratur erratum fuiſſe in aliqua qualitate, ſeu quantitate, tunc per pauciores teſtes error huiuſmodi detegi poſſit, vt ibi per eum, & Bal. etiam poſt princi-
6 pium, quo in loco ex ea gloſ. colligit † coniecturas inter extraneos debere probari per ſeptē teſtes, & in codicillis per quinq;, quod & ſequitur Imol. ibidem, nu. 4.

Amplia concluſionem, vt etiam teſtes ſingulares admit-
7 tantur ad probandam cōiecturam voluntatis teſtatoris † vt conſulendo voluere Paul. Caſtr. conſi. 395. nu. 1. verſi. quintus teſtis, nu. 2. & Crauet. in conſ. 73. nu. 33.

Amplia ſecundo loco, vt etiam cōiecturæ vltimarum voluntatum probari poſſint per aliam ſcripturam, at ſi dubite-
8 tur de volūtate teſtatoris, illa poſſit declarari, & probari † ex alia ſcriptura eiuſdem teſtatoris, vt profitēdo ſcripſere Bart. in l. alimenta. in princip. numer. 3. de alimen. legat. & Bald. in l. cum pater. §. donationis. de leg. 2. tradidit etiam Alexan. in conſil. 14. nu. 14. in fin. li. 6. cuius rei ratio illa poteſt afferri, quia ſcriptura teſtatoris, licèt priuata, multum tamen auctoritate polleat, cum ſatis declaret eius voluntatem ita fuiſſe, non enim dubium eſt, vt ſi teſtator voluerit fidem adhiberi memoriali eius manu ſcripto, quoad interpretationem ſuæ voluntatis, talis ſcriptura fidem faciat, dummodò
9 conſtet ex comparatione literarum † vel alijs legitimis coniecturis, hanc ſchedulam fuiſſe ſcriptam manu ipſius teſtatoris, per l. ſi ita ſcripſero, & ibi Bald. & cæteri, de condit. & demonſtrat. conſuluit Alex. in conſi. 76. num. 5. & ſeq. vol. 3. & in conſi. 57. nu. 2. lib. 6. & reſpondit Abb. in conſil. 4. nu. 1. volum. 2.

Iſtud ſic velim accipias, vt verum ſit, quando vna ſcriptura expreſsè, vel tacitè ad aliam referatur, vel quando per vnam ſcripturam alteri non derogetur, ſecus ſi per vltimam ſcripturam penitus à prima recedatur, vel cum prior abro-
10 gatur, in aliam poſteriorem mutatur, † quia tunc diſpoſita in priori intelliguntur tranſlata in poſteriorem, quoad expreſſa inueniuntur, ſed ea, quę omiſſa fuere, non ſecus ſunt, ac ſi prætermiſſa ſint, vt conſultus reſpondit Ruin. conſi. 93. nu. 13. volum. 2. & ante eum ſenſit Bar. in l. Statius Florus. nu. 2. in princip. ff. de iur. fiſci. quod & placuit Natt. in conſilio 484. num. 3.

11 Tertiò amplia, vt quandoq; etiam coniecturæ non † egeant aliqua probatione, vt ſi deducantur ex ipſo teſtamento, & probabiles ſint apud viros ſapientes, vt ſcriptum reliquit Mantic. d. tract. de coniectur. vltim. volunt. tit. 20. nume. 10. auctorem laudat Oldrad. in conſi. 297. & Alex. in conſil. 54.
* num. 3. volum. 3. qui * communem dicit, Corn. in conſi. 174. num. 13. volu. 2. ſecus ſi coniecturæ extrinſecus colligeren-
12 tur ex his, quæ non ſunt ſcripta in teſtamento, † quia tunc, quòd agatur de noua diſpoſitione inducenda, ſeptem debent adhiberi teſtes, ex ſuperius latè adductis, & per ipſum Manticam loco ſuperius allato, vbi alios idem ſentientes in medium profert.

Dum verò dicebamus, duos teſtes ſatis eſſe ad probandam coniecturam voluntatis, id ſanè intelligendum eſt, quan-
13 do relictum eſt obſcurum, ſed tamen eſt vtile, † vel licèt ſit vtile, tamen propter probationis defectum poſſit inutile fieri, ſecus verò, ſi quid eſt relictum inutile omninò ſit, & per declarationem confirmandum eſſet, ac vtile redderetur, quia eo caſu idem ſolenne requiſitum eſſet adhibendum in declarando, quod in dando requireretur, vt poſt

Dyn.cauit Bart.in d.l.hæredes palam.§.ſi quid poſt factum. num.4.ff. de teſtam.quem ſequitur ibi Paul.Caſtren. num. 13.& ſenſit Bald. in l.1. in fin. C.de codicill.reſpondit etiam Pariſ.conſil. 58. num.33. volum.3.atque obſeruauit Felin. in ca.edoceri.colu.6.poſt numerum 7.verſic.non obſtat præfatis,circa fin. de reſcript. cui adhæret Mil. in repertorio in verbo,probatio alicuius diſpoſitionis.

CONCLVSIO 407.

ARGVMENTVM.

Coniunctus an præſumatur ſcire facta ſui coniuncti.

SVMMARIVM.

1 *Coniunctus præſumitur ſcire facta ſui coniuncti.*
2 *Coniunctus præſumitur notitiam habere vocis coniuncti ſui præſertim ſi vnà habitent.*
3 *Coniunctus etiam minor ſcire præſumitur facta coniuncti.*
4 *Coniunctus præſumitur ſcire mores coniuncti, proceſſum naturæ,iura ſanguinis,& diuitias,ſed non factum, quod poteſt eſſe occultum.*
5 *Coniunctus non præſumitur habere notitiam de contractu facto per coniunctum.*
6 *Coniunctus non præſumitur ſcire factum coniuncti, quod habet tractum momentaneum.*
7 *Coniunctus præſumitur ſcire factum maximè publicum coniuncti ſui,& actum frequentiſſimum ſolitum ab ipſo geri.*
8 *Coniunctus non præſumitur ſcientiam habere geſtorum coniuncti,ſi eſt abſens.*
9 *Coniunctus ægrotus ſcientiam rerum coniuncti habere non præſumitur, ſi morbus eius grauis eſt.*

1 Coniunctum ex vulgata concluſione præſumi † ſcire facta ſui coniuncti,ſubtiliſſimi ille vir ingenij Papinianus reſpondit in l.octaui.ff. vnde cognat.& reſcripſere Imperatores Diocletianus, & Maximianus in l. de tutela. C. de in integ. reſtitut. minor.huc pertinet l.ſancimus.C.de nupt.& habetur in ca. quando,& in c. quoſdam.de præſumptio.tradidit præterea glo. in cap. paratus.in verb. neſcire. 23. q. 1.quod & placuit Grat.conſi.76.num.6.volum.1.& Alex.in conſil.71. videretur prima conſideratione,poſt numerum 1. verſic. ſecundò reſpondetur, libro primo.

2 Hinc eſt, † vt coniunctus præſumatur notitiam habere vocis coniuncti ſui, præſertim ſi vnà habitent,vt reſpondit Alexand.in conſi. 24.vol.2.prout præſumitur ſcire mortem coniuncti,vt dixit Bar.in l.qui duos.verſi.quæro,dixi, quòd oportet. ff. de reb. dub.& conſuluit Alexand. in conſil.102. vol.3.& in conſil.141.volum.1.atque ſcripſit Purpurat. in l.1. ff.ſi cert.petat.

3 Amplia, vt id etiam locum habeat in coniuncto minore, † qui facta coniuncti etiam præſumitur ſcire, vt ſenſit Ruin.in conſi.122.numer.18.verſi.nec obſtat.incipien.circa dubia.lib.5.

4 Concluſionem limitare poteris , vt locum habeat præſumpta ſcientia quoad mores,proceſſum naturæ, iuris ſanguinis,& diuitias,non autem,quoad factum, † quod poteſt eſſe occultum,ita docuit Bald.in l.quoniam ſororem. C. de iur.deliber.& dixit Dec.in l.2.in fi.C.qui admitti,& pro ſingulari tradidit Trigon. in ſingul. ſuo 80. incipien. tu habes dictum,num.3. & protulit Grat.in conſi.76.vol.1.atq; cauit Dec.in conſil.445.poſt num. 35.& 71.in fin.verſicu.non obſtat, & profitendo ſcripſit Ioann. Annibal in repetitione l. poſt contractum,num.115.ff.de donatio.quo in loco aſſerit, textum in d. l. octaui.& in d.l.de tutel.habere locum in iſtis quæ explicitè poſſunt conſiderari, ſecus in actu intrinſeco dependente ab animo, qui percipi non poteſt, & hoc ſolum Deus ſcit.cap.in ciuitate.extr.de vſur.idem tradit Hormanotus Detus in repetit. l. naturaliter.§. nihil commune, nu.162.verſ.2.concluſio.ff.de acq.poſſeſ.& monuit Ioa.Coraſ.in repet.d.§.nihil commune,nu.135.

5 Ex hoc illud exijt , vt coniunctus non præſumatur habere notitiam † de contractu facto per coniunctum , vt conſultus reſpondit Dec.in d.conſil.445. poſt numer.71.verſic, decimò & vltimò.& conſulendo ſentit Rui.in conſ.121. poſt numer.4.verſic.nec obſtat, & meminit Grat. dicto conſilio 76.num.48.

6 Ex illo etiam ſequitur, vt coniunctus nõ præſumatur ſcire factum† quod habeat tractum momentaneum,vt prodidit Trigon.dicto ſingular.80.incipien.tu habes dictum,nu. 1.& 2.nec omiſit Ang.in d.l. quoniam ſororem.C.de iur.deliber.atq; ſcripſit Cæpol.in conſi.47.poſt num.5.verſic.nec obſtat,quod nec à mente abhorruit Fel.in ca.ex literis.in 4. limitat.de præſumptio.& idem ſcriptum reliquit Ioan.Coraſ.d.§.nihil commune,dicto nu.135.

7 Quod poſtremum eſt ſublimitandum, vt non ſibi locum vendicet in facto maximè in publico † quo coniuncti ſcientia præſumitur,vt inſigniter protulit Bald.in d.c.quanto. de præſumptio.& idem dicendum erit in actu frequentiſſimo ſolito geri à cõiuncto,qui præſumitur à coniuncto non ignorari,vt memoriæ prodidit Soc. in l.1. ff.ſi cert.petat.vbi Aret.& Purpurat.

8 Secundo præcipuo loco concluſionem limitabis,vt non procedat , quando coniunctus fuit abſens tunc enim ſcientia geſtorum coniuncti † non præſumitur , ita conſulendo reſpondit Ruin. in conſi.164.dominus oſtendat.numer.20. verſi.& ideo quamuis.volum.5.motus auctoritate Bart. in l. is poteſt.ff.de acquir.hæredit.& voluit Dec.in conſi.64. diligenter prouidit,colu.3.poſt num. 5. verſi. prædictis tamen non obſtantibus, ibi. hoc verum intelligitur , quando eſſet preſens.ſecus ſi abſens reperiretur,quia tunc non præſumitur ſcientia.tradidere etiam Imol.in l.Lucius. §. Titius.in ti. notab. & ibi Alexand. ff.de liber.& poſthum. Abb. cauit in c.cum in tua,in 2.notab.qui matrim.accuſ. poſſ.

9 Tertiò loco limitare poteris, vt concluſio non procedat in coniuncto ægroto , qui ſcientiam rerum coniuncti † habere non præſumitur,vt docuit dilucidè Bar.in d.l.is poteſt. ff.de acquir.hæreditate, licèt ibi Iaſo. ab hoc diſſenſerit,ſed cum Barto. ibi tranſit Imol.& Roman.& reſpondit Alex.in conſi.82.verſi.hęc confirmo.vol.3.quorum ſententia intelligenda eſt,modò morbus ſit grauis,& declarauit Roma. in d.l.is poteſt.ff.de acq. hæred.

Cætera,quæ huc ſpectant, aſſumes ex cõcluſionibus noſtris, conſanguineus, & vicinus, & ſcientia, vbi multa, quæ hic deſunt,abundè tibi ſunt ſuppeditata.

CONCLVSIO 408.

ARGVMENTVM.

Coniunctus pro coniuncto an teſtimonium ferre poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Coniunctus pro coniuncto teſtimonium ferre poteſt.*
2 *Coniuncto minus creditur,quàm alio teſti.*
3 *Coniuncti ſi ſunt probatæ vitæ,& ſummæ religionis, pro coniuncto teſtimonium ferre poſſunt.*
4 *Coniunctus etiam ſi recuſatus fuerit à parte aduerſa, rectè tamen teſtimonium perhibebit pro coniuncto.*
5 *Conſanguinitas omnis repellit iudicem, & non reijcit teſtem.*
6 *Coniunctus pro coniuncto teſtimonium ferre poteſt,etiam ſi agatur de crimine ciuiliter.*
7 *Coniuncti ſub eadem poteſtate repelluntur in cauſa ciuili.*
8 *Coniunctus non eſt idoneus teſtis pro coniuncto,quando ſimul cohabitant.*
9 *Amicitia, dilectio, & affectio, quæ acquiritur ex cohabitatione, maximam inducit præſumptionem, quòd coniunctus ſemper teſtificaretur pro coniuncto.*

10 Inim-

10 *Iniuria facta vni de coniunctis, videtur facta alteri.immo omnibus.*
11 *Iniuria facta vni coniunctorum cenſetur facta toti familiæ.*
12 *Coniunctus pro coniuncto non admittitur in cauſa criminali.*
13 *Coniunctus non admittitur, vbi requiruntur teſtes omni exceptione maiores.*
14 *Coniunctus non eſt omni exceptione maior, & ei minor fides habetur.*
15 *Cõiunctus vbi agitur ciuiliter in cauſa graui, & valdè tertio præiudiciali non eſt integer teſtis, nec facit ſemiplenam probationem.*
16 *Coniunctus teſtimonium pro coniuncto ferre poteſt, ſi ſit vir ſanctitate probatus.*
17 *Coniunctus ſi eſt teſtis inſtrumentarius, teſtis idoneus iudicatur.*
18 *Coniuncti ſi patiuntur ſcribi in inſtrumento pro teſtibus, intelliguntur per partes approbati.*
19 *Teſtis, qui non poteſt teſtificari viua voce, redditur teſtis idoneus in inſtrumento.*
20 *Permittens contra ſe produci teſtes, nihil proteſtando, vel excipiendo, intelligitur conſentire in his, quæ per eius conſenſum tolli poſſunt.*
21 *Coniunctus vtriq; parti poteſt eſſe teſtis, quia par cauſa affectionis tollit ſuſpicionem.*
22 *Teſtimonium coniuncti, fratris, & conſanguinei, & cuiuſcunque alterius, qui aliàs propter affectionem repelli poſſet, valet, niſi opponatur.*
23 *Cauti aduocati ſemper proteſtantur in principio productionis exceptiones ſibi ſaluas eſſe in perſonas, & dicta teſtium.*
24 *Proteſtatio non eſt neceſſaria, quando producuntur teſtes contra abſentes, quia abſens non intelligitur conſentire, cum non habeat cauſam contradicendi.*
25 *Coniunctus ſi producitur in defenſionem coniuncti etiam in cauſa criminali admittitur.*
26 *Teſtimonium coniuncti tenet, ſi prodeſt coniuncto, & nemini nocet.*
27 *Coniunctus poteſt inducere coniunctum pro ſe contra fiſcum ad probandum, quòd fecerit homicidium in ſui defenſionem.*
28 *Coniunctus teſtimonium ferre poteſt pro coniuncto, quando producitur in teſtem, & ipſe non ſe obtulit.*

1 Coniunctum pro coniuncto † teſtimoni-
um ferre poſſe ſenſere glo. &
Doctores in c. inſinuante. in verbo familiarem, de offic. de-
* leg. & ibi Imol. nu. 14. vbi id * communi omnium conſenſu
teſtatur eſſe receptum, & de hoc ſunt context. in c. 2. & c. ac-
cuſatores, 3. q. 5. monuit Spec. tit. de teſt. §. 1. ver. ſed nunquid.
2 vbi tamen addit, quòd minus credatur ei † quàm alio teſti,
quod idem voluit Bar. in l. qui teſtam. in prin. ff. de teſtam. &
recenſet Stephan. Aufrer. in ſuo tract. de teſtib. nu. 25. placu-
it etiam Fel. in c. cum oporteat. de accuſat. num. 3. & conſu-
lendo reſpondit Bald. in conſil. 50. column. 1. verſic. Philip-
pus etiam. volum. 2. tradit etiam Alex. in conſi. 32. col. 1. verſi.
vnde dicit, vol. 1. & in conſi. 122. col. 2. verſi. nec obſtat. vol. 2.
hoc idem reſpondendo probauit Fulgoſ. in conſil. 119. co-
lum. 2. in fin. verſi. nam teſtes, & obſeruauit Cæpoll. in cau-
tel. 217. in princ.
Quod præcipuè locum habet in cõiunctis † qui ſint pro-
3 batæ vitæ, & ſummæ religionis, vt monuit Iaſ. in conſil. 175.
col. 5. ver. ſimiliter, vol. 2. & tradidit Fel. in c. ſuper his. col. fi.
verſi. facit gloſ. de accuſat. & in c. cum oporteat. col. 2. in fin.
verſic. adde prædictis, eodem titu. idem voluit Caſſan. conſ.
36. num. 1. verſi. & teſtes ſunt, & conſi. 37. nu. 3. verſ. præterea
cognatus.
Huic opinioni repugnat gl. in c. cum R. Canonicus. in gl.
2. in verſi. ſed in teſte ſecus. de offi. deleg. cui adhæret Specu.
tit. de teſt. §. 1. verſ. ſed nunquid agnati, & ſequitur Alber. in
* tract. de teſtib. nu. 13. & ſeq. verſi. dicto de fratre. vbi * omnes
id ſenſiſſe ſcribentes aſſerit, & cum iſtis tranſit Soci. Iun. in
conſi. 29. nu. 13. vol. 2. & reſpondit Grammat. in conſil. ciuil.
107. in fin. Quod ſi ſequi voluerimus priorem affirmantem
opinionem.

Ampliare poterimus concluſionem, vt etiam procede-
re poſſit, ſi coniunctus prius recuſatus fuerit tanquam iu-
4 dex à parte aduerſa † nam & tunc rectè perhibebit teſtimo-
nium pro coniuncto, ſi credimus Specul. in titu. de teſt. §. 1.
verſi. quid ſi iudex fuit vt ſuſpectus, quem referendo ſequu-
tus eſt Aretin. in l. qui teſtamento. §. quæcunq;. col. 3. verſic.
4. adde. ff. de teſtib.
Huius rei ea cauſa eſt, quòd minor cauſa repellit iudicem,
5 quàm teſtem † omnis enim cõſanguinitas repellit iudicem,
quæ non reijcit teſtem, vt cauit inſigniter gloſſ. in c. inſinu-
ante. in verb. familiarem. circa med. de offic. delegat. quæ
auctoritate context. permouetur in cap. poſtremò. de ap-
pellatio.
6 Secundo loco amplia, vt vera ſit concluſio, etiamſi † aga-
tur de crimine ciuiliter, iuxta ſententiam Ioa. And. in c. cum
oporteat. in gloſ. 2. de accuſat. quem ſequutus eſt ibi Abb. in
col. 2. in fi. & Fel. col. 2. ver. & iſta procedunt. placuit id etiam
Imo. in c. cum oporteat. nu. 10. ver. in gl. 2. de accuſatio.
Iſtis tamen non diſſimulanter fuit aduerſarius Lanfra. de
Oria. in c. quoniam contra. §. teſtium depoſitio. in verb. ca-
pio itaq; primam cauſam, poſt nu. 73. ver. & idem eſt in cau-
ſa iniuriarum, ex. de probatio.
Primò limita, vt non procedat, vbi eſſent coniuncti ſub
eadem poteſtate, vt ſi frater pro fratre, qui ambo ſub pote-
7 ſtate eſſent paterna, vellent teſtimonium perhibere † nam
tunc in cauſa ciuili repelluntur, vt docuit Accur. in l. paren-
tes. in ver. nec volentes. C. de teſt. & tenet Bal. in l. 1. verſ. hoc
operatur. C. de epiſ. & cler. cui adhæret Fel. vbi ſupra, d. nu.
3. quem ſequutus eſt Steph. Aufr. d. tract. de teſt. nu. 25. verſi.
1. vbi ſunt &c. & idem aſſerit Lanfranc. de Oria. in c. quoni-
am contra. §. teſtium depoſitio. verb. quarto caſu fallit in te-
ſtimonio filij militis, nu. 80. ver. quòd ſi fratres. de probatio.
quod etiam ſcriptum reliquit Iaſ. in repet. l. admonendi. nu.
180. ver. nam licèt frater. ff. de iureiurand.
8 Secundò limita, vbi ſimul cohabitarent coniuncti, † non
enim vnus pro alio tunc teſtis eſſet idoneus, ſic obſeruauit
gl. in c. conſanguinei. 3. q. 5. cui adhæret Domin. 3. q. 1. in ſum-
ma, quod & ꝓbauit Fel. vbi ſupra, hunc ſequutus eſt Steph.
Aufrer. dicto loco, efficit enim cohabitatio, vt ex ea acqui-
ratur maior amicitia, dilectio, & affectio, quæ maximam in-
9 ducit præſumptionem, † vt coniunctus ſemper teſtificare-
tur pro coniuncto, ita ſatis venuſtè tradidit Bald. in l. paren-
tes. C. de teſti. & ad id adducit ſingularem caſum in l. ſi vt al-
legas. C. de caſtr. pecul. libr. 12. & idem voluit Bal. in l. 1. C. de
epiſ. & cler. & in tract. de duob. fratribus, & conſuluit Ioan.
And. & Imol. conſi. 13. aliàs 133.
Tertiò limita, vt non procedat in cauſa iniuriarum, quæ
illatæ ſunt vni ex familia, quia iniuria facta vni de coniun-
10 ctis † videtur facta alteri, vnde ſi teſtes admitterentur, eſſent
teſtes in cauſa propria, quod à iure eſt prohibitum per con-
tex. in l. idonei. ff. de teſtib. ita tradidit Lanfranc. de Orian. in
d. c. quoniam contra. §. teſtium depoſitio. d. verb. capio ita-
que, n. 74. ver. & eſt ratio. & hoc voluit Cyn. quem ſequitur
Ang. & Sal. in l. 1. C. de rap. virgin. & Barto. in l. lex Cornelia.
in terminis hoc docuit, in ver. & per hoc dicimus. ff. de in-
iur. reſpondit Dec. in conſil. 133. colum. 2. verſi. conſideran-
dum eſt, & in conſi. 163. colum. 3. ver. quartò allegatur. Pariſ.
etiam conſuluit in conſi. 152. colum. 3. verſi. diſcurrendo igi-
11 tur. volum. 4. Bald. etiam in allata l. 2. C. de rapt. virg. ait † in-
iuriam factam vni coniunctorum cenſeri factam toti fami-
liæ, eandem ſequutus eſt ſententiam Bart. in l. cum ſcimus.
C. de agricol. & cenſit. lib. 11. In qua re conſulas, quæ obſer-
uat Bar. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogonus. ff. de verb. oblig.
& quod ipſe animaduertit in l. 3. §. ſi tutor. ff. de ſuſpect. tu-
tor. Fel. vbi ſupra, d. nu. 3.
Quartò limita in cauſa criminali, in qua non admittitur
12 coniunctus † pro coniuncto. Fel. in d. c. cum oporteat. nu. 3.
de accuſ. Bal. in l. fi. col. 2. C. de probat. allegat gl. in l. lex Cor-
nelia. ff. de iniur. Abb. Sicul. in c. literas. col. 3. de præſumpt.
& conſultus reſpondit Marſil. conſi. 31. column. 2. in fi. verſi.
primò enim. numer. 14. atque aſſerit Grammat. in conſil. 58.

num.6.verſi.præterea, & quartò, quod certiſſimum, & ve-
riſſimum eſt arbitratus Pau. Caſt.in l.fi.verſ.ſed in cauſa cri-
minali,C.de probat. & idem tradidit Lanfran.de Oria.in d.
c.quoniam cõtra.d.§.teſtium depoſitiones. ver.capio itaq;,
poſt nu.73.verſi. in cauſa autem criminali.

13 Quintò limita,id non habere locum in his cauſis† in qui-
bus requirerentur teſtes omni exceptione maiores, ita in
hanc deſcendit ſententiam Bald.in d.l.fi.col.2.C.de probat.
quem refert, & ſequitur Fel. in d.c.cum oporteat.d.nu.3.&
Stephan.Aufrer.d.tract.de teſtib. num. 25. quod ea ratione
14 fit, quòd coniunctus non eſt omni exceptione maior, † &
ei minor fides habetur,vt reſpondit Alex.conſi. 13.col. pen.
verſic. item non eſt integer teſtis.vol.1.& in conſi.122.col.2.
verſi.nec obſtat,quòd iſte teſtis.vol.2.& in conſ.18.col.pen.
verſi.item non eſt integer.vol.4.dixit etiam Maria.in conſil.
10.nu.12.vol.2.& conſulendo tradidit Dec.in conſ.310.nu.3.
ver. & ad hoc facit.

Sextò fallit, vbi agitur etiam ciuiliter in cauſa graui, &
15 valdè tertio præiudiciali † quo caſu non eſt integer teſtis,
nec facit ſemiplenam probationem, licèt faciat aliquod in-
dicium,ita notat expreſsè Bal.in l.parentes. poſt princip. C.
de teſt.relatus à Fel.& Aufrer.locis ſupra citatis.

Verumtamen ſublimitandæ ſunt à nobis allatæ limitatio
nes aliquot modis. Quarum illa primum ſibi locum vendi-
cat, vt illæ non procedant, ſi coniunctus ſit vir ſanctitate
16 probatus † vt ſi eſſet religioſus magnæ obſeruantiæ, ita vo-
luit ſingulariter gl.in 3.q.5.cap.in ſumma.Imol.qui idem aſ-
ſeruit in cap.cum R.de offic. deleg. & in c.inſinuante. dicto
tit.Fel.in dicto c.literas. de præſump.& cap. cum oporteat.
de accuſat.Ioan. de Anan.in dicto cap.cum oporteat.tradit
latè Marſi.in pract.§.principium. poſt nu.8.in fin.hanc qui-
dem ſublimitationem multum ſingularem dixit Iaſ.in l.ad-
monendi.num.180. verſic.limita multum ſingulariter.ff.de
iureiurand.

Preterea ſublimitandum eſt,vt non procedant,ſi eſſet te-
17 ſtis inſtrumentarius,† etenim tunc teſtis idoneus iudicatur,
iuxta ſententiam Bal.in allata l.parentes.C.de teſtib.cui ad-
das Anto.de Butr.& alios in c.ex literis, de tranſact.atq; ob-
ſeruauit Barthol.Cæpoll.in ſuis cautelis, cautel. 219. incipi.
licèt regulariter,nu.2.& Corſet. ſingular. ſuo in verb.teſtis,
incip.licèt pater,id etiam placuit Lanfranc.de Oria. in d.ca.
quoniam contra.§.teſtium depoſitiones, verb.item frater,
18 nu.82.de probat.vbi rationem reddit,quia eo ipſo † ꝙ pati-
untur eos coniunctos ſcribi in inſtrumento,intelliguntur
per partes approbati,& propterea bona cautio erit,vt cum
inſtrumenta conficienda ſunt, adhibeantur teſtes in illis
coniuncti,& affines,quia rectius poterunt teſtificari, quam
alij,vt profitendo ſcripſit idem Lanfran.loco ſuperiori à no
bis allato,& Cæpol.ibid.de teſte verò inſtrumentario idem
ſenſit Fel.in d.c.literas.de præſumpt.num.3.& nu.25.& in d.
capi.cum oporteat.de accuſat. & Aufrer.eſt doctrina nota-
19 tione digna, vt teſtis, qui non poſſit teſtari viua voce † red-
datur teſtis idoneus in inſtrumento, in quo tamen neceſſe
eſt,vt obſeruetur, an inhabilitas pendeat à poteſtate parti-
um,necne,propter doctrinam inſignem, & eximiam Bald.
in l.ſi quis teſti.in vlt.colum.ver.dubitatur hic. C. de teſtib.
vbi protulit, permittentem contra ſe produci teſtes, nihil
20 proteſtando, vel excipiendo intelligi aſſentiri in his † quæ
per eius conſenſum tolli poſſunt, vt in exceptione inimici-
tiæ, vel domeſticæ familiaritatis,ſecus in his, quæ non ſunt
introducta fauore tacentis, ſed odio ipſius teſtis, vt in exce-
ptione excommunicationis, vel banni, vt ibi per eum, re-
fert Fel.vbi ſupra,dicto nu.30.

Quinetiam tertio loco ſublimitabis, vt non verum ſit, ſi
teſtis ſit æquè coniunctus vtrique parti, quia par cauſa affe-
21 ctionis † tollit ſuſpitionem,ita in terminis obſeruat Bart.in
l.qui teſtamento. ff. de teſtib.quem ſequitur Maria. in d.ca.
cum oporteat.ita referens ſe conſuluiſſe motus auctoritate
Bart.in l.non ſolùm.ff.de rit.nupt.idem voluit Specul.titul.
de teſtib.§.1.verſi.quid ſi aduerſarius, hoc idem placuit Bal.
&Philipp.Franc.in c.poſtremò.de appellat.& ibi Dec.col.2.
* verſi.in eadem gloſ.num.7.& eſt* communis opinio,ſi cre-
dimus Bal.in conſi.105.vol.2.& dicit conueniens Ioan.de a-
micis conſi.219.colu. 1.num. 4. cui ſententiæ ſubſcribit Fel.
vbi ſupra dicto nu.3.ver.3. limita, & ibi additio.& reſpondit
Alex.in conſil.156.colu. . . in fin.ver. quia reſpondeo
primò,vol.5.Aret.etiam cauit in conſi.13.colum. pen. verſi.
quod autem.

Quartò ſublimitabis,niſi opponeretur, quia valet teſti-
22 monium coniuncti fratris, & conſanguinei † & cuiuſcunq;
alterius,qui aliàs propter affectionem repelli poſſet,ita ele-
ganter decidit Bal.in l.ſi quis teſtibus,in vlt.colum.loquens
in exceptionibus gratia partis inductis, ſecus dicit in indu-
ctis odio teſtis, vt excommunicationis, vel banni. l. tam-
etſi.ff. ad Macedonian. ita aſſerit intelligendum eſſe c. præ-
ſentium,& c.ex parte.de teſtib.& authen.ſi dicatur. C. eod.
titu.refert,& ſequitur Fel.vbi ſupra dicto num.3.ver.4.limi-
ta,& conſultus reſpondit Alex.in conſi. 122. col.3.verſi.plus
23 dico,quinimo inſuper addit Bald.vbi ſupra,† vt cauti aduo-
cati ſemper proteſtentur in principio productionis, exce-
ptiones ſibi ſaluas eſſe in perſonas, & dicta teſtium.Etenim
per iſtiuſmodi proteſtationem reſeruatur ius opponendi,
cum excludatur tacitus conſenſus, argu. l. ſi filius.ff.ad Ma-
cedonia. quæ procedunt in teſtibus productis contra præ-
24 ſentes, ſed quando producuntur contra abſentes † non eſt
neceſſaria proteſtatio, quia abſens non intelligitur aſſenti-
ri,cùm non habeat cauſam contradicendi, vt animaduertit
Cyn.in auth. ſi dicatur. C. de teſtib. & hæc Fel. vbi ſupra di-
cto verſ.4.limit.referens verba Bal.d.l.ſi quis.C.de teſtib.

Quintò ſublimitare poteris, niſi coniunctus producere-
25 tur † pro defenſione coniuncti etiam in cauſa criminali,ita
voluit valdè inſigniter Bal.in adducta l.parentes. in prin. C.
de teſti.dicens,quòd ſi dictum coniuncti, vt fratris, prodeſt
coniuncto,& nemini nocet, vt cum purgat coniunctum de
26 hereſi† tenet eius teſtimonium,per tex.quem dicit eſſe no-
tatione dignum in c.literas.extr. de præſumptio.Hinc illud
colligit,vt coniunctus poſſit producere coniunctum pro ſe
contra fiſcum,ad probandum ſe patraſſe homicidium, vt ſe
27 ipſum tueretur † nec per hoc dicatur nocere fiſco, qui tra-
ctat de pœnali,& odioſo lucro cũ alterius iactura,argu.eius,
quod obſeruatur in l.ſi quis vxore.§.fin.ff.de fur. & ibi dici-
tur,nõ haberi rationem lucri,nec intereſſe, ꝙ perciperetur
cum alterius iniuria,vbi doctrina eſt ad hoc Accur.quę non
eſt alibi, ſi credimus Bal.in d.l.parentes. cum quo conuenit
Sal.ibi.& Abb.in d.c. literas,nu.4.Fel.vbi ſupra,& Aufre.d.
nu.25.& conſulendo tradidit Dec. conſi.459.nu.7. & conſi.
669.nu.7.etiam Aym.Crauet.conſi.2.col.4.verſi. tertiò di-
co.& in conſ.119.col.fi.verſi.& ſi dicatur, quod teſtes.

Sextò ſublimita,quando cõiunctus producitur in teſtem
28 † & ipſe non ſe obtulit,ſed eſt vocatus,vt ſcripſit Fel.vbi ſu-
pra,nu.3.ver.6.limi.Sic.in d.c.literas,n.4.de præſump.cuius
etiam meminit Iacob.Ægyd.in ſuo tract.de teſti.col. 14.ver.
quæro à fratre,tradidit Anto.de Butr.in c.ex literis.in 6.no-
tab.de in integ. reſtit. quem referendo ſequitur Aret.in d.l.
qui teſtamento.§. quæcunq;,colu.3.ver.3.adde.ff.de teſta.&
comprobauit Præpoſ.Alex.in c.conſanguinei. colu. 1.ver.ſi
tamen ſe ſponte. 3. q. 5.

Quàm plurima huc de coniunctorum teſtimonio con-
gerere, nobis eſſet facillimum, ſed duabus potiſſimum de
cauſis huic labori ſuperſedere voluimus,primum, vt quod
in huius operis noſtri initio ſumus polliciti,nos pauca de te
ſtibus attingere velle,exequeremur, deinde, quòd ad id alia
plurima attigimus in cõcluſione,conſanguineus. & in con-
cluſione,frater,illinc igitur lector aſſumes,quæ ad hunc lo-
cum pertinebunt.

CONCLVSIO 409.

ARGVMENTVM.

Conſanguinitatis probatio quàm difficilis ſit.

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinitas difficile probatu.*
2 *Conſanguinitas per coniecturas, inditia, & præſumptiones probari poteſt.*
3 *Quæ ſub ſenſum non cadunt, per indicia probantur.*
4 *Conſanguinitatis probatio per præſumptiones, ſi eſt probatio legis tantum, valet, vt matrimonium dirimere poßit.*

Conſanguinitas quanta probatione, eaq; difficili, & ardua probari
1 poſſit, ex eo cuiq; patebit † quod ſub ſenſum corporis cade-
* re nequeat, quod * cuncti ſcribentes colligunt ex Pauli re-
ſponſo in l. Lucius. ff. de condi. & dem. & in eandem deſcen-
dere ſententiam plurimi ex noſtris, tum cõſulendo, tum et-
* iam profitendo, qui * vnanimes ſenſere difficilis eſſe proba-
tionis ex conſulentibus adeſt Dec. in conſ. 195. pro reſolutio
ne. in prin. & nu. 6. teſtatur Anch. in conſ. 52. pro clariori de-
ciſ. inſuper Alexa. hoc voluit in conſ. 90. col. 2. nu. 8. vol. 6. &
ſenſit Aret. in conſ. 33. ſequendo. poſt nu. 1. verſ. venio igitur.
atq; ſcripſit Iacob. Mandell. nuncupatus Alb. in conſ. 83. nu.
7. & 8. ꝙ confirmat eadẽ auctoritate Pauli in d. l. Lucius, de
cond. & dem. ex ꝓfitentib. inter omnes Princeps ſeſe nobis
offert Bar. in trac. de teſti. in verb. hanc eandem rem, nu. 29.
Ea verò noſtri permoti cauſa, quod conſanguinitas diffi-
3 cile probatu ſit † per coniecturas, indicia, & præſumptiones
probari poſſe ſcriptum reliquere, ſic conſulendo docuit A-
lex. in d. conſ. 90. col. 2. vol. 6. & ita protulit Soc. in conſi. 89.
col. 2. vol. 1. idem animaduertit Dec. in conſ. 595. nu. 1. & ob-
ſeruauit Iaſ. in conſ. 114. col. 4. vol. 1. & idem Alex. reſpondit
in conſ. 4. nu. 12. & in conſ. 181. nu. 4. volu. 2. hos ſequutus eſt
Soc. in conſ. 106. col. 2. vol. 3. quod probauit Franciſ. Aret. in
conſi. 37. poſt nu. 1. ver. venio igitur. atq; aſſeruit Alb. in conſ.
6. in fi. & in d. conſi. 83. num. 6. & 8. id ea ratione fit, quòd ea,
4 quæ ſub ſenſum non cadunt † vt conſanguinitas, per indicia
probantur, vt ex reſponſo I. C. in l. filium. ff. de his, qui ſunt
ſui, vel alien. iur. videre eſt, cui rei accedit Feder. de Sen. in
conſ. 119. vbi dubium, & docuit Bar. in l. ſi quis ex argẽtarijs.
§. fi. ff. de edendo, & in l. de pupillo. §. ſi ipſi Prætori. in 8. qu.
ff. de oper. nou. nunciatione.
Quæ quidem per præſumptiones probatio, ſi legis erit,
5 tantopere valebit † vt etiam matrimonium contractum di-
rimere poterit.

CONCLVSIO 410.

ARGVMENTVM.

Conſanguinitas quo pacto per teſtes probanda ſit, & per teſtes conſanguineos.

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinitas poteſt probari per teſtes etiam de auditu, & credulitate.*
2 *Præcipuum eſt in probatione conſanguinitatis admitti teſtes de auditu, & quòd ea transferat onus probandi in aduerſarium.*
3 *Teſtes recipiendi ſuper affinitate debent eſſe perſonæ graues, & deponere, ſe à ſuis maioribus audiuiſſe illos, de quibus agitur, conſanguineos eſſe in tali gradu.*
4 *Teſtes deponentes ſuper conſanguinitate non ſolùm debent eſſe perſonæ graues, ſed deponere audiuiſſe ea, quæ aſſerunt ante litem motam.*
5 *Teſtes de auditu admittuntur, ſi deponant alibi in loco, qui longißimè diſtaret, intellexiſſe conſanguinitatem etiam poſt litem motam.*
6 *Teſtis, ſi deponat de auditu poſt litem motam ibidem, vbi res agitur, ſuſpectus eſt.*
7 *Teſtes ſuper conſanguinitate deponentes etiam de auditu, ſi perſonæ graues ſint, valent ad impediendum matrimonium.*
8 *Conſanguinitatis probatio per teſtes de auditu quando permittatur.*
9 *Quæ concurrere debeant, quando agitur de probatione conſanguinitatis gratia matrimonij dirimendi.*
10 *Teſtes de auditu auditus ſuper conſanguinitate ſufficiunt, quando non agitur de dirimendo matrimonio.*
11 *Conſanguinitas quoad ſucceßionem poteſt probari per teſtes de auditu auditus.*
Teſtes deponere debent de eo, quod verè ſciunt, ibi.
12 *Teſtimonium de auditu auditus, cùm agitur de matrimonio ſuper conſanguinitate, admittitur, & valet, ſi adſint illa duodecim, de quibus in contex. c. licèt.*
13 *Teſtes deponere debent de veritate.*
14 *Teſtes de auditu auditus admittuntur in caſu, qui excedit memoriam hominum.*
15 *Teſtes de auditu auditus non admittuntur, quando memoria hominum exiſtere poßit, & teſtes verè deponere poßint.*
16 *Conſanguinitas non poteſt de iure Cæſareo, ſed de iure Pontificio probari per teſtes de auditu auditus.*
17 *Conſanguinitas vltra quartum gradum non indiget tanta cautione in eius probatione.*
18 *Teſtes de auditu probant conſanguinitatem vltra quartum gradum, etiam ſi agatur de ſucceßione.*
19 *Ad probandam conſanguinitatem inter duos in certo gradu, neceſſe eſt duos teſtes adhibere.*
20 *Teſtes duo probare poſſunt conſanguinitatem à latere viri, & alij duo à latere mulieris.*
21 *Teſtes ſuper conſanguinitate probare debent diſtinctè gradus, & incipere à communi parente, vel ab ijs, à quibus alij gradatim deſcenderunt.*
22 *Teſtes de conſanguinitate non probant, niſi efficacem cauſam, & probabilem rationem dicti ſui proferant.*
23 *Iudex elicit conſanguinitatem ex gradibus, qui in facto conſiſtunt.*
24 *Teſtes ſi in vno gradu conueniant, conſanguinitatem probant.*
25 *Conſanguineum ſe ſimpliciter probare ſatis eſt, ſi omnes gradus ad ſucceßionem admittuntur.*
26 *Qui probat ſe conſanguineum certo gradu, præponendus eſt ijs, qui ſe ſimpliciter conſanguineos probant.*
27 *Teſtes ſuper conſanguinitate, quando videntur ſingulares, conſanguinitatem non probant.*
28 *Teſtes de auditu deponentes, deponere debent, ſe à pluribus audiuiſſe, & non ab vno tantùm.*
29 *Teſtes ſuper conſanguinitate deponere debent de his, quæ audiuerunt ante litem motam.*
30 *Teſtes ſi deponant de auditis poſt litem motam non probant, nec vllam præſumptionem faciunt.*
31 *Teſtes deponentes de auditis poſt litem motam probant, ſi audierint diu alibi, quàm vbi lis mota eſt.*
32 *Teſtes cogendi ſunt in probanda conſanguinitate.*
33 *Conſanguinitas probari poteſt per teſtes conſanguineos.*
34 *Teſtes domeſtici ſi concurrant cum extraneis, eis magis fides adhibenda eſt.*
35 *Conſanguinei ſuper conſanguinitate meliores ſunt cæteris teſtibus.*
36 *Teſtes conſanguinei probant, etiamſi de probanda negatiuè conſanguinitate agatur.*
37 *Teſtes ſi perſonæ auctoritate graues, & duo ſint, conſanguinitatem probant.*
38 *Teſtes conſanguinei non admittuntur, ſi ex cauſa commodum aliquod perciperent.*
39 *Vir, & vxor licèt dicant teſtimonium in cauſa propria, probant tamen conſanguinitatem.*
40 *Teſtes conſanguinei recipi non debent, ſi infames, vel ſerui, aut malæ famæ, & opinionis ſint.*
41 *Teſtes conſanguinei ſolùm admittuntur in cauſa affinitatis ciuilis, vel conſanguinitatis, non autem, in criminali.*

Conſanguinitatem per inditia probari diſſeruimus, vi-
deamus nunc quo pacto eadem per teſtes probanda ſit. & vt
hinc initium ſumam, non ſolum per teſtes, ſed etiam per te-
1 ſtes de auditu † & credulitate conſanguinitatem poſſe pro-
bari, multi ex noſtris tradidere, in primis Alex. conſ. 82. col.
2. nu 6. ver. præterea dictus teſtis. vol. 1. & in conſi. 51. n. 7. eo.

vol.&in conſ.181.n.7.vol.7.atq;tradiditCor.in conſ.78.col.
3.poſt med.li.3.cui adhæſit Gozad.in conſi.13. nu.25.Alb.et-
iam in conſi.83.num.18.Dec.inſuper in conſi.277.viſo pro-
ceſſu,nu.3. & tradidit Hieron. Zanneti. de differ.vtriuſque
iur.nu.274.differ.497.vbi aſſerit id verum eſſe de iure Pon-
tificio,ſecus de iure Cæſareo, & ante eum dixit Bar.in tract.
de differ.vtri.iur.nu.39.& idem ſenſit Dec.in conſi.595.poſt
2 nu.8.quo in loco aſſerit † præcipuum eſſe,vt in probatione
conſanguinitatis admittantur teſtes de auditu, hancq; pro-
bationem transferre onus probandi in aduerſarium.

Sic verò intelliges,vt teſtes recipiendi ſuper affinitate per-
ſonæ ſint graues, deponentes ſe à ſuis maioribus audiuiſſe
3 iſtiuſmodi,de quib⁹ agitur†cõſanguineos eſſe in tali gradu,
alioqui non admittuntur ad teſtificandum de auditu, quod
veriſſimum arbitratus eſt Lanfr.de Oria.in repetit.c.quoni-
am contra.§.teſtium depoſitio.ver. ſubſequenter eſt viden-
dum,nu.155.& 157. de probati.motus auctoritate contex.in
c.licèt ex quadam.de teſti. ver. ſtatuimus,ne ſuper hoc reci-
piantur de cętero teſtes de auditu,niſi fortè perſonæ graues
extiterint,quibus ſit fides meritò adhibenda,& voluit Dec.
in conſi.595.poſt nu.1.& poſt nu.8.

Nec verò tantummodò debent eſſe perſonæ graues, ſed
4 etiam debent deponere ſe audiuiſſe ea,quæ aſſerunt † ante
litem motam, quòd ſi poſt litem motam deponerent, non
ſolùm non probarent,ſed nec vllam fidem facerent,quia fa
cile contingere poteſt vt quippiam id audiuerit ab alio, qui
illud protulerit in fraudem, vel quòd lis ipſa mota traxerit
iſtam famam,vt eſt eximium,& egregium axioma Lud.Ro-
man. ſingul. 753. incipient. omni caſu. & conſulendo clarè
docuit Dec.in conſi. 82. viſo proceſſu agitato,nu.1, ver.hoc
non habet locum, & idem Dec.in terminis conſanguinita-
tis,in d.conſi.595.nu.1.quod primarium fuit pronunciatum
Archid.in c.1.quod incipit conſanguineos.35.q.1.motus au-
ctoritate contex.in d.c.licèt ex quadam.de teſtib.ibi,&ante
litem motam. vbi etiam Abb. poſt alios, ita quoque inquit
Aym.Crauet.in tract.de antiquit.tempo.§.viſo de fama,nu.
6.& 7.1.par.fol.mihi 119.

Iſtud autem,quod diximus, debere teſtes deponere ante
5 litem motam † ſic eſt accipiendum, vt verum ſit, ſi ibidem,
vbi res agitur,audierit,at ſi alibi in loco, qui lõgiſſimè diſta-
ret,ſi intellexerit, etiam poſt litem motam teſtes de auditu
admittuntut, ita inſigniter tradidit idem Archidiac. in eod.
loco vbi ſupra. longinquitas enim loci in cauſa eſt, vt om-
6 nis ſuſpicio abeſſe videatur † quæ quidẽ ſuſpicio adeſſe po-
teſt,quando teſtis de auditu poſt litem motam ibidem, vbi
res agitur,deponit,ad id verò conſulas Cor.in conſi.78.per
totum lib.3.& adeas Anton.de Butrio in ca. quoties.num.1.
de teſtib.

7 Amplianda eſt concluſio, vt etiam locum habeat † quo-
ad impediendum matrimonium, iuxta ſententiam Anchar.
in cap.1.nu.2.de conſanguin.& affinitat.

Primo loco concluſionem hunc in modum limitare po-
teris,vt vera ſit,modò tamẽ ea,quæ à Summo Pontifice cõ-
numerata ſunt in d.ca.licèt ex quadam,eaq; ſolennia requi-
ſita concurrant,quę circa depoſitionem teſtium deſideran-
8 tur † etenim tunc conſanguinitatis probatio per teſtes de
auditu permittitur,alioqui ſecus,adeo, vt vno eorũ duode-
cim à Pontif.Max.relat. deficiente,irrita ſit teſtium depoſi-
tio,ſic dilucidè teſtatus eſt Paul.Caſtr. in conſi. 56. incip.ſu-
per primo quæſito. col. 2.poſt med.nu.6.ver.ſed in caſu no-
ſtro.li.1.teſtes laudat locupletiſſimos Hoſtien. & Inno.in d.
c.licèt ex quadam,cui reſpondendò adhæſitSoc.in conſ.47.
incip.Dominus labia mea aperiet.nu.16.lib.3.iſtis etiam re-
ſpondet doctrina Aym.Crauet.in tract.de antiq. temp. par.
1.§.viſo de fama,nume. 7. & proſequitur Ioa.Bapt.Ferret.in
conſi.50.Dominus Antonius,nu.1.

Hæc verò limitatio primo loco ſublimitanda eſt,vt tm̃ il-
9 la duodecim concurrere debeant † quando agitur de pro-
batione conſanguinitatis gratia matrimonij dirimendi,vt
reſponditFran.Are.conſ.37.nu.3.& ſequitur Dec.in d.conſ.
595.nu.8.ver. non obſtant alia. vbi teſtatur idem volentem
Ray.de For.in l.ſi arbiter.ff.de probatio.& idem ſentit gl.in
l.2.§.fi.in verb.audierunt.de aqua pluu.arcen.quod quidem
10 ſecus eſt † quando non agitur de dirimendo matrimonio,
ſed ea de cauſa, vt poſſit ſuccedi, tunc enim ſufficiunt teſtes
de auditu auditus,nec tot requiſitis opus eſt. d. c. licèt.verũ
ſatis eſt,vt ſint perſonę graues,quibus fides adhiberi poſſit,
& id præcipuè,quando eo in caſu verſamur,in quo excedit
hominum memoria in contrarium,vt idẽ dixit Aret.d conſ.
37.nu.3.cum alijs ibi adductis.

In hac re tamen contrariam è diametro ſequutus eſt ſen-
tentiam Pau. Caſt. in d.conſi.56.num.7.verſi.ſed quando a-
11 gitur.li.1. vbi reſpondet † conſanguinitatem quoad ſucceſ-
ſionem nõ poſſe probari per teſtes de auditu auditus, ea ra-
tione permotus, quia regula iuris cõmunis eſt,vt teſtes de-
ponere debeant de eo, quod verè ſciant, vt l. teſtium.C.de
teſtib. nec admittatur teſtimonium de auditu auditus, vt i-
bidem obſeruauit.

Sed poſtea euenit,vt contra hanc regulam,&formã com
munem ſit ſtatutum, vt cum agatur de matrimonio ſuper
12 conſanguinitate,admitteretur iſtiuſmodi teſtimonium † &
valeret,vt ſancitum eſt in c.de parentela.35.q. 6. quod ca. &
ei⁹ diſpoſitio fuit limitata per illud c. licèt ex quadam.quòd
ad hoc,vt tale teſtimonium ratum ſit, requirantur illa duo-
decim,de quibus ibi in contex.d.c.licèt.& aliquo eorum de
ficiente non valet,vt ibidem animaduertere Hoſtien.& Io-
an. And. verùm quando agitur de ſucceſſione, ait Caſtrenſ.
d.conſi.46.d.nu. 7. ſe nunquam reperiſſe fuiſſe ſtatutum, vt
conſanguinitas poſſit probari per teſtes de auditu auditus,
13 hinc igitur fiet † vt ſtandum ſit communi formæ,& regulę,
ideſt, vt teſtes debeant deponere de veritate, per d. l. teſti-
um. Verùm has ſcribentium diſcordias ſedabimus hoc pa-
cto,ſi dicemus,opinionem Aret.Corn.Alex.& eorum aſſe-
clarum procedere in caſu,qui excedit memoriã hominum,
14 † tunc etenim teſtes de auditu admittuntur, vt ibi per eum,
d.conſ.37.nu.2.ſententia verò Caſtr.vera erit, qñ memoria
hominum exiſtere poſſit,vt teſtes verè deponere poſſint,qa
15 tunc† non admittuntur de auditu auditus,vt nos explicabi-
mus infra in concluſ.per famam,in 1.limit.ad hoc verò con-
ſulas Aym.Crauet.in tract.de antiq.temp.1.parte,verb. viſo
de fama.nu.4.& ſeq.fol.95.

Pręterea concordes efficere poteris hoc pacto,vt opinio
Caſtr.locũ habeat de iure Cæſareo,quo iure cautũ non eſt,
conſanguinitatem probari poſſe per teſtes, aliorum verò
16 contra ſentientium opinio vera erit de iure Pontificio†quo
iure ſancitum eſt,vt conſanguinitas probari queat per teſtes
de auditu auditus,vt habetur in ca. de parentela.35.qu.6.&
in c.tua.de conſangui. & affin. & in d. c. licèt ex quadam.de
teſtib.ſic traditum fuit à Bart.in d. tract.de differ.vtr.iur.nu.
39.quem ſequutus eſt Hier.Zannet.in eo.trac.de differ.vtr.
iur.nu.274.diffe.197.

Secundò loco ſublimitare poteris,quando agitur de pro-
17 banda conſanguinitate vltra quartum gradum † tunc enim
non eſt adhibenda tanta cautio, vt in d.ca.licèt.traditur,vel
vbi de conſanguinitate vltra quartum gradum probanda,de
qua non loquitur d. c.licèt.vt atteſtatur Franc.Aret.in d.ſuo
conſ.37.nu. 3. ſed ſolum ſatis erit,ſi probabitur per teſtes de
18 auditu,† vt ſupra in concluſione diximus, etiamſi agatur de
ſucceſſione, ſed tamen intelligendum eſt hic de gradu iuxta
ius canonicum,in quo duæ perſonæ conſtituunt vnum gra-
dum,ſed ſecus erit iuxta ius ciuile, in quo quælibet perſona
conſtituit gradum verum, ſi igitur iuxta ius ciuile graduum
rationem ſubducemus, licèt agatur de probatione vſque ad
octauum gradum,tamen ſeruanda erunt omnia requiſita in
d.ca. licèt. quia idem eſſet,ſicuti in quarto gradu de iure ca-
nonico,vt ſupra monuimus,ad hæc verò omninò Pau. Caſt.
conſulas d.conſ.56.nu.4.& 5.

19 Illud præterea obſeruandum eſt † vt ad probandam con-
ſanguinitatẽ inter duos in certo gradu neceſſe ſit, duos te-
ſtes adhibere,ſic me docuit Bart.Cæpol.conſ.43.nu.3.

Quòd verò duo teſtes probare poſſint cõſanguinitatem
20 à latere viri † & alij duo à latere mulieris, auctor eſt Ioann.
And.

And. in nouell.c.ſenes.colum.3.circa fi.ver.in gl.1.de teſtib.
& ibi Bal.num.3.
Concluſio verò ſecundo præcipuo loco limitanda eſt,vt
non procedat, ſi tantummodo teſtes ſimpliciter dicant il-
los eſſe conſanguineos, ſed opus eſt, vt probent diſtinctè
gradus,incipiantq́ue vt à communi parente, vel germanis,
21 vel fratribus † à quibus alij gradatim deſcenderunt, vt ait
Abb.in c.tua nos.de conſang.& affinita. per tex.in d. c. licèt
ex quadam. de teſtib. ibi, ſingulos gradus clara computa-
tione diſtinguant,ita reſpondit Anchar.conſilio 42.num.7.
quæ ſententia placuit etiam Dec. conſil. 321. numer. 4. & 5.
& in conſil.156. nume. 6. cum ſeq. idem probauit Capra in
conſil.524.numer. 2.cum ſeq. Tiraquel.idem elegantiſſimè
ſcripſit in ſuo tract.de vtroq.retract. tit. de retract.conſan-
gui.§.1.glo.16.nume.1.& 8.vbi hoc apertiſſimè ſenſit,atque
Corn.meminit in conſil.78.lib.3.& pulchrè per Nat. conſi.
388.nu.3.li.2.ſtatutum Aquenſe. Quod ea ratione confirma
ri poteſt,etenim conſanguinitas non cadit ſub aliquem ſen
ſum corporis, vt ſupra attigimus. Hinc fit, vt non probent,
†niſi efficacem cauſam, & rationẽ dicti ſui in medium pro-
22 ferant, vt ſcripſit Dec. d. conſil. 524. num.2. Neceſſe igitur
eſt,vt probent gradus,qui in facto conſiſtant,ex quibus po-
23 ſtea gradibus † iudex elicit conſanguinitatem, licèt apertè
teſtes nõ aſſerant illos eſſe conſanguineos, vt monuit Dec.
24 d.conſi.524.attamen ſatis erit, ſi teſtes in vno gradu † con-
uenient, vt confirmauit Cardina.in d.c. licèt ex quadam.&
Dec.d.conſi. 321. num.4.
Id ſublimitare poteris, vt locum ſibi non vendicet, ſi o-
mnes gradus ad ſucceſſionem admittantur, ſatis eſt enim
25 tunc probare† ſe ſimpliciter conſanguineum,licèt non pro
betur diſtinctè gradus, vt arbitratus eſt Anch. conſi. 52. pro
deciſione, cuius ſententiæ ſubſcripſit Alex.conſil. 82. lib. 1.
nec ab illo diſceſſit Dec.conſi.311.in cauſa, quæ Alexandriæ,
& hoc ſentire declarauit Fulg.conſi.184. & ea, q̃ obſeruant
Doct.in l.is poteſt. in fi. ff. de acq. hæred. ita etiam protulit
Alciat.de præſumpt.reg.1.præſump.28.nu.7. quibus album
calculum addit Tiraq. in tract. de vtroq. retract.de retract.
conſang.verb.le plus prochani.gl.1.num.9.
Prædictam limitationem ſic ampliabis,vt vſque eo pro-
cedat,vt is,qui probaret, ſe eſſe conſanguineum certo gra-
26 du † ſit præponendus ijs, qui ſe ſimpliciter conſanguineos
eſſe probant,vt per ſimilitudinem procedit in quęſtione de
tempore priori, vel poſteriori,ideſt, quod certo tempore
probat, etiam ſi aliter non probet de prioritate,tunc nem-
pe præfertur ei, qui de incerto tempore probat,vt tradide-
re Cy.& Bal.in l.de reb.C.de donat.ante nupt. Bald.in l.cre-
ditor qui.ff.qui potior.in pign. habean.& vna mente ſenſe-
re Soc.Iaſ.& Franc.Ripa in l.1. ff. ſolut. matrim. conſuluitq́;
Dec.conſ.169.col.vlt.& vt inſigne axioma retulit Marſ.ſing.
319.ꝙ inſuper placuit Soc. conſi. 67.lib.3.docuere præterea
Fel.& Dec.in c.paſtoralis.col.3.de reſcrip.& aſſeuerauit Re-
buff.in tract.de pacif.poſſeſſ.nu.299.voluitq; Alci. in tract.
de præſump.reg.3.præſump.43.ante finem, cum alijs addu-
ctis à Tiraque.vbi ſupra,in verbo proximior.gl. num. 10. §.
11.ad hæc Franciſ.Cur.profitendo ſcripſit in le. vlt.col.ante-
pen.verſ. decimotertiò quærit.C.de edict. diui Adr. tollen.
Dec. reſpondit in conſil. 169. cuius inſcriptio incipit, diſ-
penſatio facta. colu. vlt. nec id reticuit Matt.Pac.in tract.de
mandato apoſtol.in 6.parte.nu.1. & ſeq.poſtremò idem ob-
ſeruauit Ripa in l. ſi debitor.columna 3.num.8. & ſeq. ff. de
pignor.
Tertiò limita principaliter, vt concluſio non habeat lo-
cum, ſi ex teſtibus deponentibus de auditu maiorum ſuo-
rum vnus ſit,qui audierit id dici à quibuſdam maioribus ſu-
is illos eſſe conſanguineos, & alius teſtis audierit dici ab a-
27 lijs perſonis illos eſſe ſanguine coniunctos † nam tunc vi-
dentur ſingulares, ex quo ſequitur, vt conſanguinitatem
non probent, vt ſciuit Summus Pontifex. c. cum dilectus.
de electio. & in c. licèt cauſam.de ꝓbatio.& colligere eſt ex
Arcadij reſponſo in l.ob carmen.§. fin.de teſtib.nam neceſ-
ſe eſt, quòd audierint dici ab eiſdem perſonis,vt monuit A-
lex.conſi.82. lib. 1.numer. 3. & opus eſt,vt inter ſe conſenti-
ant, vt rectè memoriæ tradidit Cepol.in d.conſilio 156. nu-
mero 5.
Id ſublimites velim, non ſatis eſſe, ſi deponant omnes ſe
28 audiuiſſe ab vno tantùm, ſed neceſſe eſt vt à pluribus † ta-
men audierint,vt in terminis huius materiæ tradit Fel.in c.
cum cauſam.de probat. nu.4.verſi.item pro hoc dicit,& cũ
ibi allegatis.
Quartò limitare poteris, vt procedat, dummodo ante
29 litem motam† deponant,vt habemus ex c.licèt ex quadam.
de teſtib.nec id ratione caret, nam cum per locum fama va-
gatur, facilè poterit ab illo intelligi, qui in fraudem dicit,
quinimo contingere poterit,vt quis à ſanguine ſibi coniun
ctis curet narrandam, ab eiſque ſe percepiſſe iureiurando
aſſeuerent,& id eſt vnum ex illis duodecim requiſitis in d. c.
licèt ex quadã,& huc erunt adhibenda,quæ obſeruauimus,
& adduximus ſupra in hac concluſione,ad id etiam conſu-
las Dec.conſil.82.num.1.
Subampliabis prædictam limitationem hoc pacto, vt ſi
30 deponant poſt motam litem † non ſolùm non probent, vt
ex ſupra notatis,ſed nec nullam faciant præſumptionem, vt
conſuluit Dec.in conſil.82.num.1.quem ſequitur Crauet.in
ſuo tract.de antiquitate temp.in 1. parte.§.viſo de fama,nu-
mer. 6.
Sublimites tamen prædictam limitationem,vt non vera
31 ſit,ſi audierint diu alibi † quam vbi lis mota eſt, eo namque
caſu etiam poſt litem motam probarent, vt teſtis eſt ad hoc
Archidiac.in c.conſanguineos.35.q.6.nu.3.in fin. & dictum
eſt ſupra, vt ſuperius diximus.
Poſtrema concluſionis noſtræ obſeruatio erit, vt in pro-
32 banda conſanguinitate† teſtes ſint cogendi, ſi credimus Io.
And.in nouel.c.peruenit,ver. ꝑuenit. de teſtib.& c. cæterũ.
col.1.circa fi.ver.cæterũ,de teſtib.ad quod conſulas Io.Cam
peg.in tract.ſuo de teſtib. regu. 205. vbi prædictam conclu-
ſionem limitat modis ſeptem.
Et vt vlterius progrediamur, ampliemus concluſionem,
33 conſanguinitatem probari etiam poſſe † per teſtes conſan-
guineos, quod quidem non ſine præcipua de cauſa factita-
tum eſt, iſtiuſmodi namque teſtes ſunt aptiores,& magis i-
donei cæteris teſtibus,quia coniunctionis ſanguinis gradus
cenſentur magis noti conſanguineis, vt cautum eſt in c.vi-
detur.qui matr.accuſa.poſſ. & huc ſpectat c.cum in tua. de
ſponſal.quod etiam voluit Anton.de Butr.cap. quoties.nu.
9.de teſtib. & ibi Abb.& Fel. nume. 2.vbi ait non ſolùm ſi
concurrant teſtes domeſtici,& conſanguinei cum extrane-
34 is † videatur magis fides adhibenda domeſticis, qui tali caſu
admittuntur ad teſtimonium. l. conſenſu.C.de repud.l.lex
quæ tutores. C. de adminiſtrat. tutor. & notat Barto.in l.ſi
quando.C.vnde vi.ſed (quod fortius eſt) ait, vt conſangui-
35 neis extantib.alij admittendi nõ ſint†ꝑterea,ꝙ iſti meliores
ſint cæteris teſtibus,tradidit Pariſ.conſ.58. nu. 22.volu.4.&
huic adſtipalatur le.octaui.ff.vnde cog.& voluit Io.Andr.in
tract.de arbor.conſang. & affinit.in apparat.4.lib.decret.in
verb. Chriſti nomine, nu.92.
36 Primò id amplies, vt procedat † etiamſi de probanda
negatiuè conſanguinitate agatur, nam tunc iſtiuſmodi te-
ſtes probant, ſic cenſuit Bald. in cap. cum in tua.num.1.de
teſtib.
Secundò loco ampliabis, etiamſi non ſint conſanguinei,
37 ſi modo ſint duo † etenim ſatis ſunt, dummodo ſint perſo-
næ auctoritate graues, & fide digni,vt colligere eſt ex dicto
c. licet, & cauit Alba conſil.83.nu.18.
Verùm primùm id eſt limitandum, vt non habeat locum,
quando huiuſmodi teſtes conſanguinei ex cauſa commo-
dum aliquod perciperent, eo namq; caſu non admittuntur,
38 † quia viderentur teſtificari in cauſa propria ob ſuum com-
modũ,vt obſeruatur in l.omnibus.C.de teſtib. & ſimilibus,
& ita limitat Benedict.Capra in conſi.156. nu.10.
Sublimitabis prædictam ampliationem,vt locum ſibi nõ
vendicet in viro, & vxore, qui ſe confiteantur conſangui-
neos, & cõcurrat fama, ac iurent, nam licèt dicant in cauſa

39 propria † tamen probant conſanguinitatem, & dirimunt
matrimonium, vt Archidiac. tradidit in c. ſi duo. 35. q. 6. nu-
me. 2. & 3.

Secundò loco illud limites, vt non verum ſit, ſi tales con-
40 ſanguinei ſint infames, vel ſerui, aut malæ famæ, † & opinio-
nis, quia tunc excipi non debet eorum teſtimonium, vt Ar-
chidiacono placuit in c. conſanguineos, 35. q. 5. in prin.

Tertiò & poſtremò limitabis, & intelliges procedere
41 tantùm in cauſa affinitatis ciuilis † vel conſanguinitatis, ſed
ſecus eſt in criminali, vt reſpondit Corn. conſi. 172. numer.
18. volum. 1.

CONCLVSIO 411.

ARGVMENTVM.

Conſanguinitas quomodo probetur per famam, per nominationem: & per inſtrumentum.

SVMMARIVM.

1 *Fama plenam probationem facere ſolet, vbi à cõmuniter accidentibus probatio difficilis eſt.*
2 *Fama ſufficere debet in probatione conſuanguinitatis.*
3 *Fama non ſufficit ad probandam conſanguinitatem recenter contractam, quæ non excedit memoriam hominum.*
4 *Coniunctio ſanguinis probatur ex fama concurrente coniugum confeßione.*
5 *Matrimonium dirimi poteſt, ſi coniuges confiteantur coniunctionem ſanguinis cum iuramento.*
6 *Fama probat conſanguinitatem antiquam, de qua non extat memoria hominum.*
7 *Quod tempus ſit antiquißimum, vt conſanguinitas optimè probari poßit per famam.*
8 *Hominis vita breuior temporibus noſtris, quàm fuit olim.*
9 *Conſanguinitas probatur ex nominatione.*
10 *Nominatio fratris, vel conſanguinei non probat, quem eſſe ſanguine coniunctum.*
11 *Nullum ſimile eſt idem.*
12 *Probationis genus per nominationem in quibus reperiatur in iure proditum.*
13 *Nominatio filiationis poteſt patri multum præiudicare.*
14 *Facilius eſt nominare aliquem fratrem, conſobrinum, aut conſanguineum, quàm filium, qui non eſt.*
15 *Nominatio, & tractatus quempiam in quaſi poſſeßione conſanguinitatis conſtituunt.*
16 *Conſanguinitatis quaſi poſſeßio acquiritur ex probatione, communis opinionis.*
17 *Nominatio probat conſanguinitatem etiam in deciſorijs, & etiamſi agatur, vt quis hæreditatem cernere poßit.*
18 *Conſanguinitatis probatio inter patrem, & filium tantum probat in præiudicium ipſius patris.*
19 *Conſanguinitas probatur, & reprobatur per inſtrumentum, quãdo inſtrumentum eſt confectum inter ipſos litigantes.*
20 *Conſanguinitas per inſtrumentum probatur, etiam ſi loqueretur enunciatiuè de ipſa conſanguinitate.*
21 *Epiſtolæ, & ſcripturæ coadiuuant probationem conſanguinitatis.*
22 *Conſanguinitas probatur per verba enunciatiua in inſtrumento contenta, etiam in præiudicium tertij.*
23 *Conſanguinitas per inſtrumentum non probatur directè.*
24 *Notario aliquid atteſtanti non creditur, niſi in his, quæ interuenire, & explicari potuerunt tempore confecti inſtrumenti.*
25 *Conſanguinitas originem habet à natura, deſcendit ex genitalibus principijs, & non poteſt ex ſolo conſenſu contrahentium, nec accidentali ſermone induci.*
26 *Teſtes poſtquam teſtificauerunt ſuper conſanguinitate, poſſunt denuò produci ſuper eiſdem, vel directè contrarijs articulis.*
27 *Præcipuum eſt in probatione conſanguinitatis ad impediendum, contrahendum, & conſeruandum matrimonium, poſſe teſtes denuò produci ſuper eiſdem, vel contrarijs articulis.*
28 *Teſtes ſuper conſanguinitate iurare debent, & iuramenti genus à parte non poteſt remitti.*
29 *Teſtes etiam ſingulares ad probandam conſanguinitatem poſſunt denuò produci.*

Conſanguinitatem probari per teſtes hucuſque diximus, videamus nunc quo pacto eadem per famam probe-
tur, vbi igitur à communiter accidentibus probatio diffici-
1 lis eſt † fama plenam ſolet probationem facere, vt in proba-
tione filiationis tenuit Anto. de Butr. in c. veniens 1. colum.
2. in fin. de teſtib. & idem voluit Butr. in c. tranſmiſſæ. col. 2.
qui fil. ſint legit. quod ſequitur conſulendo Alexand. in
conſilio 66. viſo teſtamento Simonis. lib. 3. & Aret. reſpon-
dit in conſi. 37. Verùm probatio conſanguinitatis eſt tam
difficilis probationis, quàm probatio filiationis, vt ſupra
notaui in concluſione præcedenti de conſanguinitate pro-
2 banda † hinc conſequitur, vt in probatione ipſius ſufficere
debeat fama, ita ratiocinatur, & ratiocinando ſentit Dec.
conſil. 595. numero 6.

Concluſionem noſtram ſic velim limites, vt non vera ſit,
ſi agatur de probanda conſanguinitate, vel affinitate recen-
3 ter contracta, quæ non excederet memoriam hominum †
tunc nempe non ſufficeret publica vox, & fama, ſed vnà cũ
ipſa deberet tractatus, & nominatio probari, vel alia admi-
nicula vrgentia adhiberi, iuxta ea, quæ tradit Bar. in l. filius
familias. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur. & in l. quod ſena-
tus. ff. de li. agnoſ. & recentiores in c. per tuas. de probatio.
atq; tradidit Bal. in l. non ignorat. C. qui accuſa. non poſſ.
4 Hoc verò poſtremum ſublimitabis † coniunctioné ſan-
guinis probari ex fama concurrente coniugum confeſſio-
ne, ita inſigniter docuit Archidiac. in c. ſi duo. 35. q. 5. num.
2. & 3. quòd præcipuè verum eſt, ſi iuramentum ab ipſis fue-
5 rit præſtitum, quo in caſu † matrimonium dirimi poteſt,
vt tradidit idem Archidiac. in d. c. ſi duo, quib. patrocinatur.
contex. in cap. ſuper eo, de eo, qui cog. conſang. vxor.

Verùm concluſio procedit, quando agitur de probanda
6 conſanguinitate antiqua † de qua non extat memoria ho-
minũ, cui ſententiæ conuenit Bal. in authen. quas actiones.
C. de ſacroſanct. eccleſ. in vltima quæſt. & hanc concluſio-
nem dilucidè confirmat Ioa. And. & Hoſtien. in d. c. licèt ex
quadam de teſtib. hoc idem ſequitur Franc. Aret. in d. conſ
37. num. 1. ver. venio igitur.
7 Si quis verò requirat à me † quod nam ſit tempus anti-
quiſſimum in hoc noſtro caſu, vt conſanguinitas optimè ꝓ-
bari poſſit, huic ex Alexa. ſententia conſultantis reſponde-
bo, tempus eſſe 56. annorum. in conſi. 90. in cauſa, & lite, in
6. volum. quod ea ratione corroborat, quia non facilè (in-
quit) poteſt ab hominibus ſuperſtitibus ꝓbari actus factus
iam annis 56. cum temporibus noſtris breuior ſit vita homi
8 nis † quàm fuerit olim, hunc eundem conſulendo ſequitur,
& refert Alba conſi. ſuo 83. numer. 9. 10. & idem per omnia
conſuluit Iaſ. conſil. 114. ad obiecta, col. 4. 5. 6. volum. 1. quæ
omnia abundantiſſimè, & affatim à nobis explicata fuere in
concluſione, filiatio per famam, & communem opinionem
illuc te lector reijcio, vbi, quod ad hanc materiam pertinet,
ſitim extinguere poteris.

Per famam igitur probatur ſanguinis coniunctio, hanc
eandem conſanguinitatem probandi vim habet nomina-
tio, etenim ſi qui aſſerebant, ſeu nominabant ſe fratres,
9 vel conſanguineos † ex hac nominatione conſanguinita-
tem probari docuit Bartho. in lege. non nudis. C. de pro-
bat. quem ſequitur conſulendo Andr. Barba. in conſil. 14.
nume. 33. volum. 3. ſed hæc Bart. ſententia Dec. non placuit
in conſil. 524. num. 5. motus auctoritate Pauli in l. nemo. ff.
de hæredib. inſtit. in quam ſententiam deſcendere ait Petr.
Anchara. in conſilio 51. vbi apertè tradit, nominatio-
10 nem fratris, vel conſanguinei † non probare affinem eſſe,
vel ſanguine coniunctum, quia, vt inquit idem I. C. nomi-

namus

ramus fratrem ex charitate, qui frater non eſt, dicta le.ne-
mo.ff. de hæredibus inſtituen. illud præterea addit, nomi-
nationem fratris, vel aliquem loco fratris habere, videri po
11 tius ſignificare ſimilitudinē, & nullum ſimile † eſt idem, vt
colligere eſt ex leg. quod Nerua.ff.depoſit. & Dec. ſequitur
Bened. Capra in conſilio 156. numer. 8. vbi id comprobat
per le.non epiſtolis.ff.de probat. & glo.in capitulo per tuas.
extr. de probat.& in capitulo illud. de præſumpt. quæ o-
pinio ad veritatem propius accedere videtur, quam pro-
bat etiam Tiraquel. de vtroq. retract. titu. de retract.con-
ſang. §. 1. glo.16.verbo declarare conſanguinitatem, num.1.
ſub fin.inquiens ibi huiuſmodi genus probationis per no-
minationem † non reperiri in iure proditum in alijs, quàm
12 in patre, & filio, viro, & vxore, non etiam inter alios, ac ne
fratres quidem, auctorem citat Cyn.in l.non epiſtolis.C.de
probatio.nec id ratione caret. Etenim nominatio filiationis
13 † poteſt patri multum præiudicare, cum teneatur filios ale-
re.l. 1.& per tot.ti.ff. de lib. agno.& filias dotare. l.vlt. C. de
dot.promiſſ. & l.qui liberos. ff. de rit. nupt. Præterea cogi-
tur filios inſtituere, vel exhæredare, alioqui ipſius teſtamē-
tum ruit.l. inter cætera.ff.de hæred.inſtit. quod quidem nō
eſt in alijs. Vnde veriſimile non eſt, quempiam adeò facile,
14 & leuiter alium nominare filium, qui non ſit † quàm fra-
trem, aut conſanguineum, cum maius ex illo, quàm ex hoc
ſit incommodum accepturus, argum.l. cum de indebito.ff.
de probatio.cum ſimilib.& reſpondit Petr.Ancharan.con-
ſil.52.num.7.
Illud tamen veriſſimum eſſe fateri cogimur, per nomi-
15 nationem, & tractatum quempiam † in quaſi poſſeſſione
conſanguinitatis conſtitui, ita conſulendo ſenſit Alb. con-
ſil.83.nume. 21. hoc idem voluit Bar.in l.1.§.ad quæſtionem.
ff.de quæſtio.& idem Bal.in l.non nudis. in 2. lectura. in fin.
eod.tit.& placuit Feli.in d. c. per tuas.colum.fin.verſicu.ſe-
cundo, nota. de probatio.
Primò amplies hanc opinionem etiam veram eſſe, vt et-
16 iam acquiratur quaſi poſſeſſio conſanguinitatis † ex proba-
tione communis opinionis, id eſt probando ab omnibus
quem haberi pro tali, vt tradidit Alb. vbi ſupra, aſſeuera-
uitque Alex.conſil.51.viſo, & diſcuſſo, volum.1. adeo vt talis
quaſi poſſeſſio transferat onus probandi in contrarium, vt
ait Bart.in l. quod ſenatusconſultum. §. item per contrariū.
ff. de liber.agnoſ.atque Iaſ. in l.neque profeſſio.colum 1.C.
de teſtam.Fel.etiam in dicto c. per tuas, num.13. & num. 17.
Gozadin.quoque conſil.12.num.26.& Alex. dicto conſi.57.
volum.2.Rube. Alex. conſi.16.
Secundò loco velim amplies hanc opinionem poſterio-
17 rem procedere etiam in deciſorijs † etiam ſi ageretur, vt
quis hæreditatem cernere poſſet, vt deducit Corn. conſil. 1.
in præſenti ardua.colum.10. num.22.3.volum. aſſerens plu-
* rium * albo calculo id eſſe receptum, quod idem dicit, & ſe-
quitur Dec. ſibi contrarius conſil. 54. colum. penult. & latè
proſequitur Pariſ.conſil.10.num.61.64.69.73.vol.2.& Alb.
d.conſi.83.d.num.22.
Primò loco limitabis, vt hæc probatio conſanguinitatis
inter patrem, & filium † tantum probet in præiudicium
18 ipſius patris ita nominantis non etiam alterius, vt reſpondit
Iaſ.in conſi.196.ſpectabilis.colum.prima.verſic.2. & adhuc.
lib.1.quem retulit Tiraq.dicto tit.de retract. conſanguin. §.
1.gloſſ.16. numer.3. verbo declarare conſanguinitatem, ad
quod tamen eundem conſulas ibi ſub fin. dict.numer.3.du-
bitat.
Conſentaneum eſt ſuperioribus, quod ſequitur: nam
conſanguinitatem probari, & reprobari † per inſtrumen-
19 tum eſt ſancitum in ca. ſeries. de teſtib. vbi dicitur, quòd ad
probandum aliquos eſſe fratres, ſeu fratrem, & ſororem ex-
hibeatur inſtrumentum publicum, & ita declarat ibi Bald.
numer.1.de teſtib.cui conſulendo accedit Bar.Soci.in conſ.
68.ſub num.7.in fin. vbi ex mente Bald. in dicto c.ſeries, di-
xit, quòd per inſtrumentum dotis non ſolum probatur pro
miſſio dotis, ſed etiam affinitas.
In alia omnia iuit Fulgoſ. in l. non epiſtolis. ſub numero
2. verſi.ſed huiuſmodi epiſtolæ.C.de proba. & Feli. in c. per
tuas. numer.12.verſi.3.no. de probat.& ſenſit Ferret. conſi.
50.nu.5.& fuit prolatum in primis à glo. in c.ſeries, in verb.
inſtrumentum, de teſtib.
Cui opinioni non aduerſantur tradita per Soci.in allato
conſi.68.ſub num.7.in fi. quia illud eius dictum intelligen-
dum eſt, quando inſtrumentum eſt confectum inter ipſos
litigantes: vt declarat idem Bald. in dicto ca.ſeries, nume.1.
ſecus quoad extraneos; vt tradit Ferret. dicto conſil. 50. nu-
mero 5.
20 Primò ampliabis iſtud † etiamſi iſtiuſmodi inſtrumen-
tum loqueretur enunciatiuè de ipſa conſanguinitate, & ſi-
mus in antiquis; quia plenè probat: vt reſpondit Albenſ.
conſi.83.num.10.& 11.
Et licèt per epiſtolas, & ſcripturas non probetur con-
21 ſanguinitas; tamen huiuſmodi epiſtolæ † coadiuuant pro-
bationem: vt dixit Fede.Schench. in tract.de probat. nu-
mer. 13.
Et quòd etiam inſtrumentum conſanguinitatem pro-
bet, licèt loquatur enunciatiuè de ipſa, tradit Iaſ.in l. prætor
ait, & in le. ſi quis ex argentarijs. §.prætor.num.20.21.cum
multis ſequentibus.ff. de eden. & cauit Alex. conſi. 24. col.
2.lib.2.& conſil.64.vol.1. Abb.docuit in ca.fin.de teſtib.co-
gen. latè Curt.Sen. conſulendo proſequitur in conſilio 76.
Abb.& Feli.id aſſeruere in c.tertio loco.de probat. Dec. re-
ſpondendo ſenſit in conſil. 652. & conſil. 575.atque decidit
Afflict.deciſio.13.& paſſim obuium habetur.
22 Præterea amplies, & extendas: vt locum habeat † per
verba enunciatiua in inſtrum.contenta probari conſangui-
nitatem, etiam in præiudicium tertij: ſic me docuere Alb.
vbi ſupra nu.15.& Alex.dicto conſi.90.col.1.num.5.
Quod diximus, conſanguinitatē probari per inſtrumen-
tum, ſic velim accipias: vt non poſſit confici inſtrumentum
de conſanguinitate ſimpliciter, & ſic non per inſtrumentū
23 † probatur directò; ſed benè ex ipſo inſtrumento enuncia-
tiuè loquēte inducitur aliqua probatio conſanguinitatis; vt
aſſeruit dicta glo. in dicto c. ſeries, in verb. inſtrumentum,
& ibi Bald.num.4. Feli. ibidem col. 2. Dec. quoque aſſenti-
tus eſt in conſi.321.col.2.nu.6.Albenſ.etiam conſenſit in di-
cto conſi.83. num.17.
24 Ratio eſt † nam cum notario aliquid atteſtanti non cre-
ditur, niſi in his, quæ potuerunt interuenire, & explicari
tempore confecti inſtrumenti, ſecundùm Bar. in l. ſciendū.
ff.de verb.ſignif.& in authe.ſi quis in aliquo. C. de edendo.
& conſuluit Alex. in conſil.98. lib.1.meritò non poteſt fie-
ri inſtrumentum ad probandum directè conſanguinitatem
25 † quia conſanguinitas formatur à natura, & procedit ex ge-
nitalibus principijs, nec poteſt oriri ex ſolo conſenſu con-
trahentium, nec accidentali ſermone induci poteſt; ſecun-
dùm Bald. in l. non epiſtolis. colum.1.in verſi.neceſſitudo,
& ibi in 1.notab.obſeruat, quòd per epiſtolam non efficitur
ſoror: quia ſororitas formatur à natura, nec poteſt oriri ex
ſolo conſenſu.
Illud porrò velim obſerues, quòd ad hanc probationis
conſanguinitatis materiam attinet, teſtes productos ad pro-
bandam conſanguinitatem, vt dirimatur, vel conſeruetur
26 matrimonium † poſtquā teſtificauerunt, poſſe denuò pro-duci
ſuper eiſdem, vel directè contrarijs articulis, vt ſtatutum eſt
in c.ſeries.& in c.ex tenore.atq; in c.cum in tua.de teſtib.gl.
* in c.conſtitutis 2.de teſtib. & ibi Abb. vbi ait, ita * commu-
ni omnium mente ab omnibus Doctoribus fuiſſe receptū:
idem Iaſ. voluit in conſilio 15.volumine 3. in princ. cum ibi
allegat.
27 Quod quidem peculiare, & præcipuum eſt † in tali pro-
batione conſanguinitatis, impediendi, vel contrahendi, &
conſeruandi matrimonium; vt habemus à Iaſ.in dicto con-
ſil.15.& conſulas Bald.in c.cum in tua, num.1.de teſtib. Nec
illud animaduerſione dignum præteribo, huiuſmodi teſtes
28 debere iurare † quod iuramenti genus, nec à parte poſſe et-
iam iudicis authoritate interueniēte remitti, tradidit Spec.
tit.de teſte, verb.ſequitur, de teſtib.num.6.

Quod

Quod poſtremum ampliabis, etiamſi huiuſmodi teſtes
92 † eſſent ſingulares, vt Gozadin. reſpondendo ſenſit in dicto conſi.13.nu.33.cui accedit Alexa.conſ.51.nu.7.vol.1.quod & probauit Abb. dicto conſil. 83. nu.18.& 19.vbi ait huiuſmodi teſtes poſſe iungi: vt patet ex his, quæ pluribus idem ibidem adduxit.

CONCLVSIO 412.

ARGVMENTVM.

Conſanguineus an in cauſa ſui conſanguinei poſſit eſſe teſtis.

SVMMARIVM.

1 *Conſanguineus in cauſa ſui conſanguinei non eſt integer teſtis.*
2 *Conſanguinei non ſunt teſtes integri, & omni exceptione maiores.*
3 *Conſanguineis teſtibus non tanta fides eſt adhibenda, ſicut cæteris extraneis.*
4 *Conſanguineus non eſt integer teſtis, etiamſi de crimine agatur ciuiliter.*
5 *Conſanguineus excommunicatus teſtis eſſe non poteſt, cum mortuo comparetur.*
6 *Conſanguinei teſtes non recipiuntur in criminali cauſa.*
7 *Conſanguineus tunc eſt idoneus teſtis, quando inducitur ad ſimplicem defenſionem, & innocentiam purgandam eius conſanguinei.*
8 *Conſanguineus non admittitur ad probandum allegata, & excepta, ſed tantummodo incumbentia.*
9 *Conſanguineus admittitur ad probandum errorem confitentis.*

Conſanguineus an in cauſa ſui cõſanguinei teſtis productus, poſſit eſſe teſtis, ſi quis à me ſcire exoptet, huic ex plurimorum
1 ſententia reſpondebo † conſanguineum teſtem non eſſe integrum, cuius ea ratio eſt, quòd nunquã non ſuſpicionis labe laborant: nimirum igitur ſi à teſtimonio dicendo reijciuntur, vt ſancitum eſt in cap. conſanguinei. & c. accuſatores. il 3. tertia quæſtione 5. quam ſententiam plurimi tum conſulendo, tum etiam profitendo tradidere, in primis id aſſeruit Barto. in l. admonendi, colum. 5. verſic. ſi verò teſtis eſſet talis conditionis, propter quam fides eius vacillaret, numer.37.ff. de iureiurand. & ibi Ang. colum. penult. verſic. & circa iſtum articulum, & ibidem Alex. numer.43. columna 12. verſic. in eadem glo. Iaſ. in d.l. admonendi, ſub nume. 79. cum pluribus ſequentibus, de iureiuran. Antonius de Butr. in c. fin. colum. pen. verſicu. aliæ opiniones ſunt, & ibi Abb. col. penul. verſi. ſi verò teſtis, de iureiuran. Spec. in tit. de teſt. §. 1. verſic. ſed nunquid frater. in fin. ibi, in ciuili autem, num.10. Bald. in c.2. in fin. verb. verſi. ſimiliter, de probatio. ex conſulentibus adeſt Alex. in conſi.13. ex his, quæ in themate, num.16. verſic. item non eſt integer teſtis, & in cõſi.18. viſo proceſſu cauſæ vertentis, nume.4. verſ. conſtat autem, & in conſi.32. viſo puncto, & dubijs. poſt numerum 1. verſic. vnde dicit, & in conſil.133. viſo proceſſu cauſæ inter Marcum. nume.8. verſic. Bartholomæus Sancti, omnia ſub volum. 1. & in conſil. 122. viſu proceſſu vtriuſque cauſæ, nume.4. verſic. nec obſtat, quòd iſte teſtis, vol.2. & dictum eſt ſupra in concluſione, Affinis, & in concluſione coniunctus, quæ huc referenda ſunt. Iacob Nouell. in regul. 216. num.6. & vide latiſſimè D. Io. Mari. Monticell. in ſuo repertorio de teſtib. in verbo, conſang.

In contrariam deſcendere ſententiam glo. in ca. cum R. Canonicus, in gl.2. verſi. ſed in teſte ſecus, de offic. deleg. & Albe. de Malet. in tract. de teſtib. num.13. & 14. verſic. dicto
* de fratre, vbi de * communi ſcribentium ſententia teſtatur. Bart in l. lex. Cornelia. ff. de iureiuran. verſi. & propter hoc dicemus, numer. 1. Bald. in conſilio 50. videndum eſt primò, poſt numerum 1. verſic. ſed his non obſtantibus, vol. 2. & idem Bald. in conſil. 188. Conſobrinus, vel patruelis. in princ. volumi. 4. Dec. tradidit in cap. poſtremò, numero.6. verſiculo ſecundò nota, de appellat. atque Pau. de Caſtr. in l. fi. num.2. in prin. C. de probatio. atque conſuluit Soci. Iun. in conſi.29. num.13. verſi. non obſtat, quòd ſimul habitent, vol. 2. & Gramma. in conſi. ciuil. 107. in fi.

Reconciliari poterunt hi inter ſe diſſentientes ſcriben-
2 tes hunc in modum, vt prior ſententia procedat † vt teſtes conſanguinei non ſint teſtes integri, & omni exceptione maiores, & vt ita tales non ſint recipiendi: poſterior verò, vt iſtiuſmodi conſanguinei teſtes poſſint admitti cum diminutione tamen fidei, id eſt, vt, tanta fides eis non ſit adhibé-
3 da † ſicut cæteris extraneis, in quam ſententiam cuncti ſcribentes ab vtraque parte ſupra relati, ſi rectè inſpiciantur, deſcendunt. Alex. enim in dicto conſi.13. dicit non eſſe integrum teſtem conſanguineum, & in conſil.32. ait, eius fidem debilitari, & in conſilio 133. aſſerit, conſanguineum teſtem non eſſe integrum. Iaſ. etiam in dicta l. admonendi, numer. 170. & 180. declarat, quòd licèt conſanguineus pro conſanguineo teſtis eſſe poſſit, tamen non tantam fidem faciat, ſicut extraneus; & eius fides diminuitur, quod idem ex alijs ſuperius allatis colligi poteſt, idem voluit Dec. in conſi. 130. numer. 3. verſic. & ad hoc facit, Iaſ. etiam reſpondit in conſil.3. numer.40. verſi. præterea quòd non fuit, vol. 2. atque Franciſ. Aret. in conſi.71. poſt nume. 3. verſi. conſanguineus autem multominus.

4 Amplia tamen priorem ſententiam procedere † etiam ſi de crimine agatur ciuiliter: ita Abb. in c. cum oporteat, col. 1. in fin. poſt numerum 3. verſi. aut agitur de cauſa ciuiliter. & ibi Feli. col. 2. verſic. & iſta procedunt. poſt numerum 2. ac Imo. ibidem nume. 10. verſicu. in glo. 2. de accuſat. atque conſultus reſpondit Alexan. in conſil. 212. viſis, & diſcuſſis ſcripturis, poſt numerum 8. verſic. nec obſtat, ſi diceretur, lib. 2.

5 Primò loco concluſionem ita limitare poteris, vt non ſibi locum vendicet in conſanguineo excommunicato † qui teſtis eſſe non poteſt; cum mortuo comparetur, iuxta ſententiam Innoc. in c. grauem. de ſenten. excommunic. quod ſequitur Rober. Marant. in repetit. l. is poteſt. num.238. verſ. quintò limita. ff. de acquir. hæreditate, vbi rationem reddens ait, id contingere, quòd nullus cum eo participet, non intelligere poſſit quid agatur: nimirum ſi teſtis eſſe nequeat.

6 Præterea ſic limitabis, hoc non procedere in criminali cauſa † in qua ſine vlla dubitatione teſtes conſanguinei non recipiuntur, vt tradidere multi tum conſulendo, tum etiam docendo, vt Paul. de Caſt. in dicta l. fin. verſi. ſed in cauſa criminali. C. de probat. atque reſpondit Hippolyt. in conſil. 31. poſt numerum 13. verſic. primò enim. & idem in conſil. 76. num.27. verſic. item alio morbo laborat dictus teſtis. atque in conſi.88. num.10. verſic. item etiam dictus teſtis eſt affinis, & in conſi.113. numer. 25. verſic. attamen ex abundanti.
* Grammat. conſi.58. col.1. in fin. num.6. verſic. præterea. per contex. in l. parentes. C. de teſtib. vbi * communiter Doctores ibidem notant, glo. 2. in dicto c. cum oporteat. de accuſat. & ibi Abba. volu.1. nume.3. verſi. ſi verò agitur. & ibi Fel. colum.2. poſt numerum 3. verſi. fallit 3. & ſequent. Barto. in l. qui teſtamen. §. quæcunque. col. fin. verſi. ſed quæro quid in cauſa, de teſta. Abb. in c. literas, colu. 4. poſt numerum 8. verſi. in ſecundo caſu, de præſumpt. conſulendo reſpondit Alexan. in conſi.5. incipien. in cauſa inquiſitionis, numer. 8. lib. 1. & in conſil. 70. incipien. viſo proceſſu. nume.6. eod. lib. & in conſilio 212. incipien. viſis, & diſcuſſis ſcripturis. poſt numerum 8. verſi. nec obſtat, ſi diceretur, volu. 2. Dec. conſil.133. colu.2. num.4. verſic. 2. dicta Domina Margarita. Paris. conſil.152. num.10. verſi. hinc eſt, quòd conſanguinei, & affines. vol.4. Aretin. in l. qui teſtamento. §. quæcunque, num.6. verſi. ad ſecundum membrum. ff. de teſta. Spec. titu. de teſt. §.1. verſic. ſed nunquid frater, verſi. nec etiam in cauſa criminali, Bal. in l. parentes, colum.2. poſt num.1. ſub verſi. item vaſalli feudo, C. de teſtib.

Sublimi-

Sublimitanda hæc erit limitatio hunc in modum, quan-
7 do conſanguineus † inducitur ad ſimplicem defenſionem,
& innocentiam purgandam eius conſanguinei: quia tunc
idoneus eſt teſtis, vt eſt ſancitum in ca. in literis. de præſum-
ptio. & ita dilucidè tradidere Bald. & Salic. in dicta l. paren-
tes. C. de teſtib. idem reſpondit Alexan. in conſi. 5. in cauſa
inquiſitionis. num. 8. lib. 1. & in conſil. 24. animaduerſis his.
num. 39. vol. 2. & in dicto conſil. 212. viſis & diſcuſſis. verſic.
colligitur etiam. vol. 2. & in conſil. 119. colu. 2. lib. 7. Dec. et-
iam in conſil. 459. viſo eleganti conſil. num. 7. ver. & in pro-
bando defenſionem. Marſi. in ſingu. 508. præterea Alciat. in
tract. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 23.

Ad id tamen, quod poſtremo loco dixi, velim animum
aduertas, vt licèt conſanguineus admittatur pro defenſione
in teſtem, non tamen admittatur ad probandũ allegata, &
8 excepta † ſed tantummodo incumbentia, ita me conſulen-
do docuit Grammat. in conſi. 12. num. 19. & in conſil. 32. nu-
mer. 12. atque reſpondit Alexan. in dicto conſil. 5. in caſu in-
quiſitionis formatæ, num. 8. verſic. non obſtat etiam ſi dice-
retur, vol. 1. Feli. tradidit in c. cum oporteat. poſt numerum
3. verſic. quintò limita, de accuſat. Iaſ. ſcripſit in l. vt vim. nu.
5. verſicu. item ad probandum. ff. de iuſtit. & iur. conſultus
etiam reſpondit Dec. in dicto conſil. 459. poſt numerum 7.
verſic. & in probando. Præterea nec admittuntur ſtante ac-
cuſatore, vt voluit Grammat. in conſi. 12. num. 20. & in con-
ſi. 32. num. 13. docuitque Fel. in ca. literas, nu. 15. de præſump.
decidit etiam idem Gramma. in deciſ. 34. num. 14. † Poſtre-
9 mò admittitur ad probandum errorem confitentis, vt ſcri-
ptum reliquit Par. in tract. de ſindi. verb. tortura, verſi. ſe-
quitur quæſtio, num. 13.

Conſtitueram hanc concluſionem noſtram fuſius, & v-berius proſequi tum ampliando, tum etiam limitando: verum quoniam ſi meminiſtis hæc in concluſione, cõiunctus, & in concluſione, Affinis, tradidimus, atq; ab Antonio Gabriel. in hanc rem vberrimè explicatam concluſionem perſpexi concluſione 13. lib. 1. de teſtib. ſuperuacaneum duxi huc omnia tranſcribere: illuc igitur lector te reijcio, vbi famem explere poteris.

CONCLVSIO 413.

ARGVMENTVM.

Conſanguineus an præſumatur ſcire facta conſanguinei.

SVMMARIVM.

1 *Conſanguineus præſumitur ſcire facta conſanguinei.*
2 *Conſanguineus, etiam ſi materia ſit pœnalis, præſumitur ſcire facta conſanguinei.*
3 *Conſanguineus ſcire præſumitur tantummodo facta conſanguinei, quæ concernunt iura ſanguinis.*
4 *Conſanguineus ſi diu abſens fuit, non præſumitur ſcire facta cõſanguineorum.*
5 *Conſanguineus abſens modica diſtantia præſumitur ſcire conſanguinei facta.*
6 *Conſanguineus nouus facta conſanguinei ſcire non præſumitur.*
7 *Conſanguineus vſque ad gradus iuris ciuilis ſcire præſumitur conſanguinei facta.*
8 *Sui hæredes non præſumũtur ſcire contenta in teſtamento Patris, vel conſanguineorum.*
9 *Conſanguineus habens cauſam ſucceſſiuam, & qui facilè poſſit à conſanguineis cognoſci, eorum facta ſcire præſumitur.*
10 *Conſanguineus ſcire non poteſt ea, quæ momento expediuntur.*
11 *Conſanguineus quomodo deponere habeat ſuper contractu celebrato à conſanguineo.*
12 *Probationis ſcientia dicitur dubia, quando ratio probationis eſt incerta.*
13 *Conſanguineus præſumitur ſcire, quæ aſpectu publico cernuntur, & non quæ occultè fieri ſolent.*
14 *Conſanguinei deponentes ſuper factũ conſanguinei faciunt probationem præſumptiuam, non autem veram.*
15 *Minor pœna imponitur ei, qui conuincitur ex probatione præſumptiua.*
16 *Sententia lata præſumptione præſumptiua quandocunque ex cõtrarijs melioribus præſumptionibus poteſt retractari.*
17 *Conſanguineus æger præſumitur ignorare facta conſanguinei.*
18 *Aegritudo leuis habetur pro non ægritudine.*
19 *Conſanguineus infans, vel puer præſumitur ignorare conſanguineorum facta.*
20 *Conſanguineus furioſus conſanguinei facta ſcire non præſumitur.*
21 *Conſanguineus excommunicatus præſumitur ignorare conſanguinei facta.*

Conſanguineum præſumi ſcire facta
conſanguinei † docu-
1 it nos Petr. à Duen. qui hanc concluſionem format reg. 125.
incipien. coniunctus, per context. in leg. octaui. ff. vnde co-
gnat. & per alia iura, quæ ab eo ibidem allata fuere, & vltra
ibidem ab eo adducta ſcribit Rober. Maranta. in repeti-
tio. l. is poteſt. num. 232. verſic. quintò limita. ff. de acquir.
hæredit. atque conſultus reſpondit Alexan. in conſil. 71. in-
cipien. videretur prima conſideratione dicendum, num. 6.
verſic. nec ad hoc obſtat. vol. 1. & in conſi. 138. viſo puncto, &
dubijs, de quibus quæritur, nume. 9. verſi. nec primò dictis
obſtat. lib. 7. id etiam tradidit Franc. Aret. in conſil. 73. poſt
numerum 15. verſi. eſt enim regula, atque Fulg. in l. 1. nume-
ro 20. ff. ſi cert. peta. Rober. Marant. in leg. is poteſt. num.
232. verſic. quintò limita, niſi ille. Ludo. Roman. in dicta l.
is poteſt, num. 6. verſi. item conſanguineus. Alexa. ibidem
nume. 13. ver. ex his habes. ff. de acquiren. hæredit. & pluri-
bus in locis reſponſum fuit à Corn. vt conſi. 165. numer. 36.
vol. 2. & conſil. 268. num. 6. volum. 3. & conſi. 10. nume. 3. li-
* bro 1. & eſt * communis opinio: vt Felin. aſſeuerauit in di-
cto c. literis, num. 3. de præſumpt. Barbat. in conſil. 62. Pau-
lus Apoſtolus. col. 8. in prin. vol. 4.

2 Primo loco ampliabis, concluſionem procedere † etiam
ſi materia ſit pœnalis: vt id cautum reliquere Imperatores
Diocle. & Maximia. in l. ſi filium. C. de liber. cau. iuxta ſen-
tentiam Bart. in l. dominus horreorum, in fin. prin. ff. locati,
Spec. titu. de empt. & venditio. §. nunc dicendum eſt. de re-
ſcin. vend. nu. 30. in fin. Duen. vbi ſupra.

Primum omnium limitabis procedere tantummodo in
3 his † quæ concernunt iura ſanguinis, & proceſſum naturæ:
ita tradidit Ang. de Peruſ. in le. quoniam. C. de iur. deliber.
atque voluit Corn. conſil. 268. num. 6. ſub fin. lib. 3. & Iacob.
de S. Georgio in dicta l. quoniam, nume. 2. Petr. Duen. vbi
ſupra, nume. 1. Alexan. etiam reſpondit in dicto conſil. 71.
num. 6. verſic. nec ad hoc obſtat. volum. 1. & idem Alex. in l.
Titius. §. Lucius. poſt numerum 5. verſic. limita etiam. ff. de
lib. & poſthum. & tradidit Rober. Marant. in l. is poteſt. poſt
numerum 252. verſic. quod tamen reſtringe. ff. de acquir.
hæred. Barbat. in conſi. 62. incipien. Paulus Apoſtolus, col.
8. in prin. vol. 4. Dec. etiam in conſi. 445. num. 35. vbi in addi-
tio. ſub litera A. alij plures citantur. & reſpondit Marius An-
guiſo. in conſi. 69. num. 9. & poſt hos omnes vberrimè ſcri-
pſit excellens Iacob. Menoch. qui plurimos idem ſentien-
tes citat in 15. remed. recuper. poſſeſſ. nume. 42. & 44. quod
& comprobatur per Iaſ. in l. 1. num. 20. ff. ſi. cert. petat.

Secundò loco limitare poteris, dummodo conſanguine-
4 us abſens diu fuiſſet † quoniam tunc non præſumitur ſcire
facta conſanguineorum, ita tenet Barto. in l. is poteſt. nu-
mero 16. verſic. quandoque ille, qui hæres dicitur. ff. de ac-
quiren. hæredit. quem ſequitur ibi Iaſ. nume. 63. ſub verſic.
tertiò ſi erat ciuis. Alexa. in l. Titius. §. Lucius. poſt nume. 5.
verſic. & iſta faciunt. ff. de liber. & poſthum. Marc. Mantua
in l. 1. in 1. lectura, nu. 61. ff. ſi cer. petat. & ibi Purpurat. num.
122. huc ſpectat textus in cap. cum in tua. & ibi Abba. in 2.
notab. qui matri. accuſa. poſſ. & repetijt Rober. Marant. in l.
is poteſt,

is poteſt. num. 237. verſic. prædicta verò quòd conſangui-
neus.ff.de acquiren. hæred.

5 Quòd tamen iſtud de abſentia ſublimitat non procede-
re † quando modicum diſtaret ab illo loco, vbi commora-
tur conſanguineus: quia tunc ſcire præſumitur, & modica
diſtantia non attenditur, per contex. in dicto c. cum in tua.
& l. præſens.ff.de procura.& in c. quoſdam. de præſumpt. ita
ſcriptum fuit ab Alex. in dicta l. is poteſt. poſt numerum 13.
verſic. ex his habes, atq; Ludou. Roman. in dicta l. is poteſt,
6 nu. 6. verſi. hoc tamen dupliciter limita.

Tertiò limitabis in conſanguineo † & affine nouo, argu.
tex. in l. qui cum vno. §. fin.ff.de re militar. argu. c. paratus,
verſic. nec Pauli, 24. quæſt. 1. & voluit Purpurat. in dicta l. 1.
num. 126. Petr. Duen. vbi ſupra num. 3.

7 Quartò loco limitare tibi licebit duxtaxat vſq; † ad gra-
dus iuris ciuilis, per text. in dicta l. octaui gradus, vt tradidit
Nouell. in tract. de dote, in 11. parte, primæ part. princ. in
tract. priuileg. dot. putatiuæ, in priuileg. 1. num. 8. verſic. ſed
circa ignorantiam iuris. col. 14. quem ſequitur Mar. Mantua
in dicta l. 1. num. 63.

Quintò præterea limites velim, non habere locum in fi-
lijs, vel conſanguineis, qui licèt ſui hæredes dicantur, in
8 quos dominium paternarum rerum continuatur. le. in ſuis.
ff.de libe.& poſthum. † tamen non præſumuntur ſcire con-
tenta in teſtamento patris, vel conſanguineorum: vt in le.
eius, qui in prouincia, in fi.ff.ſi cer. peta. ita conſuluit in ter-
minis Corn. conſil. 268. ſub num. 6. lib. 3. vbi teſtem adducit
Bart.& Doctores in l. 1.ff.ſi cert. petat.& idem Barto. in l. ſed
ſi plures. §. ad ſubſtitutos. ff. de vulg. quem ſequitur Ia-
cobin. de Sancto Georgio in dicta l. quoniam. in fin. C. de
iur. deliber.

Sextò inſuper limitabis concluſionem tantum locum
9 habere in ijs † quæ habent cauſam ſucceſſiuam, quæque fa-
cile poſſunt à conſanguineis cognoſci, ſecus verò in his, quę
habent cauſam momentaneam, ſi credimus Salic. & Fulg.
in l. 1.ff.ſi cer. petat. atque Feli. in dicto c. literis, numer. 5. de
præſump. quid enim, aiunt illi vbi ſupra, ſcire poteſt conſan
10 guineus † ſi ego in domo mea feci contractum, qui momen
to expeditur? Sic etiam Rober. Maran. in dicta l. is poteſt.
poſt numerum 233. verſic. quod tamen limita procedere. ff.
de acquir. hæredit. Vnde ſi conſanguineus velit teſtificari, ſe
non celebraſſe talem contractum, oportet, vt ipſe dicat, me
11 non potuiſſe celebrare talem contractum † quin ipſe ſciuiſ-
ſet, vel vidiſſet, vt animaduerſum ab Accurſ. inſigniter in l. 1.
in fi. glo. mag.ff.de itin. actuque priuat. cui accedit Felin. vbi
ſupra nume. 5. & huc ſpectat, quod dixit Abb. in c. cum cau-
ſam, & in cap. conſtitutus in vltim. notab. de teſtib. & idem
Abb. in dicto c. fin. de conſuetud.

Septimò limitare tibi licebit concluſionem ex notatis
per Bal. in l. de tutela. C. de in integr. reſtitutione in not. vbi
dicit, vt ſi conſanguineus deponat de ætate conſanguinei;
non erit valida ratio, ſi dixerit, ſcio, quia ſum conſanguine-
us, quia non poteſt cadere veritas in eum per ſenſum cor-
12 poris. Cum ergo † ratio probationis ſit incerta, ſcientia
probationis dicitur dubia, ideo in ſubſtantia, vel ratione nõ
eſt probatio, vt cautum eſt in ca. in præſentia. de probat.&
traditum fuit à Felin. vbi ſupra, nume. 5. ſub fin. Hinc dicere
conſueuerat Bal. in c. quanto. de præſump. conſanguineum
13 præſumi ſcire ea, quæ aſpectu publico cernuntur † non au-
tem, quæ occultè fieri ſoleant, & animaduertit idem Bald.
in l. 1. in fi. C. de colluſio. detegen. item Bal. & Ange. in l. Lu-
cius teſtamento. §. 1.ff.de libe.& poſthu.& Felin. vbi ſupra,
num. 4. 5. 6. 7.

Octauò limitabis, ſeu declarabis, vt teſtes deponentes de
his, de quibus ſupra meminimus, faciant probationem præ
14 ſumptiuam † non autem omninò veram, ſeu neceſſariò cõ-
cludentem, vt docuere Bar. & alij locis ſupra citatis, & ante
alios Bald. in le. conuenticulam. & in l. 1. C. de ſeruis fugiti-
uis.& Abba. in dicto cap. quoſdam. extra de præſumpt. &
Bald. in cap. quanto. ex. dicto titu. ex quo oritur duplex ef-
fectus.

15 Prior eſt: † nam minor pœna imponitur ei, qui conuinci-
tur ex tali probatione, per ea, quæ notantur per Feli. in cap.
afferte.& c. litteris. nu. 7. ſub fi. extr. de præſumptio. Poſteri-
or eſt effectus, quia ſententia lata ea præſump. quandocũq;
16 ex contrarijs melioribus præſump. † poteſt retractari, vt la-
tè proſequitur Iaſ. in l. 1.ff.ſi cer. pet. nu. 21. verſ. effectus, & v-
tilitas eſt magna. motus auctoritate Imperatoris, l. qui adul-
terij. C. de adulter. & Feli. in c. propoſuiſti. de probat. atque
Feli. in dicto c. literis. in fin. de præſumptio.

Nonò præterea limitabis, niſi conſanguineus eſſet ęgro-
17 tus † etenim propter ægritudinem præſumitur ignorare fa-
cta conſanguinei, ſic me docuit Bar. in d. l. is poteſt. num. 17.
verſi. quia illud, quod dicitur. & Marant. ibidem poſt nume
rum 237. verſiculo, 2. limita. ff. de acquiren. hæredit. & id eſt
ſancitum in c. cum in tua. qui matrim. accuſar. poſſ. quod
quidem poſtremum ſic velim accipias, ſi eſſet magna ægri-
18 tudo † ſecus ſi leuis eſſet, quia habetur pro non ægritudine,
vt animaduerſum fuit in l. quæſitum.ff. de re iud. & in l. 1. §.
proinde.& in l. ob quæ vitia. §. fina. ff. de ædilit. edict. ſic in-
tellexit Roff.& Alexa. in dicta l. is poteſt. num. 13. verſic. ſed
hoc intelligit, atq; Roma. ibidem num. 7. verſic. quod in-
tellige, & ibidem Marant. dicto nume. 237. verſic. ſecundò
limita. Barbat. in conſil. 17. incip. A Ioue principium, verſic.
& ſi quiſpiam dixerit, vol. 3.

Decimò erit limitandi tibi locus, niſi conſanguineus eſ-
19 ſet infans, vel puer † ratione namq; ætatis præſumitur igno-
rare, vt ſcitũ eſt in dicto c. cum in tua. & ibi Abb. quod idem
obſeruauit glo. in c. præſumitur. de regul. iur. in 6.

20 Hinc colligitur, & fit, vt ſit idem in furioſo † cum omni
careat ſenſu, & infanti æquiparetur: vt colligere eſt ex re-
ſponſo I. C. in l. in negotijs.ff. de reg. iur.& Marant. ibidem
num. 237.

Poſtremo loco limitanda eſt concluſio, niſi conſangui-
21 neus eſſet excommunicatus: † quia præſumitur ignorare,
iuxta ſententiam Abb. in dicto cap. cum in tua. colum. 1. cu-
ius rei ratio illa eſt: quia excommunicatus mortuo compa-
ratur, iuxta Inno. in ca. grauem. de ſentent. excommu. præ-
terea cum nullus cum eo participet, non poteſt intelligere,
quid agatur, vt traditum fuit à Marant. in dicta le. is poteſt.
nu. 238. verſi. 5. limita.ff. de acquiren. hæredit.

CONCLVSIO 414.

ARGVMENTVM.

An quando aliquid committitur conſcientiæ alicuius, eius dicto fides adhibeatur.

SVMMARIVM.

1 Conſcientiæ alicuius quando aliquid committitur, eius dicto fides adhibetur.

2 Conſcientiæ alicuius quando aliquid committitur non refertur quæſtio, vtrum benefecerit, dummodo iuret ſe ita in conſcientia ſua ſentire.

3 Iuramento iurantis non ſtatur, quando habet præſumptionem contra ſe.

4 Iuramento ſtatur in ijs, quæ pendent à conſcientia alicuius, quando aliter veritas haberi non poteſt.

5 Iuramento non ſtatur in præiudicium alterius, quando certa præſumptio extrinſeca non coniecturat animum.

6 Dicto ſimplici dicentis ſtatur in his, quæ conſiſtunt in ſola conſcientia.

7 Iudex ſuperior poteſt non ſtare conſcientiæ alicuius, ſi illud factum eſt maximi præiudicij.

8 Iudex poteſt corrigere id, quod perperam factum eſt, omiſſa tamen appellatione.

9 Superior poteſt errata corrigere, vel reformare, quando agitur de graui præiudicio.

10 Qui poteſt facere id, quod conſcientia dictat, debet illud ſemper dirigere ſecundùm ea, quæ ſunt diſpoſita iure ciuili, & iure canonico.

11 Conſci-

11 Conſcientia ſecreta non de ſinu iudicis, & de ſecretis pectoris ipſius debet proficiſci, ſed de vtero, ac ſinu legis.
12 Conſcientia, & intelligentia non habet, vbi figat pedem: ſed debet conformare ſe diſpoſitioni legali.
13 Conſcientia non debet eſſe iudicium rationis.
14 Iurantis ſacramento non ſtatur in his, quæ pertinent ad forum contentioſum, quando aliud in iure reperitur expreſſum.
15 Iuramento ſtatur de, & ſuper his, quæ ab animo pendent, etiam in foro contentioſo, quando aliæ non poſſunt haberi probationes.
16 Conſcientiæ, & iuramento alicuius fides habetur, quando eſt vir fide dignus, & non cum eſt perſona ſuſpecta.

1 Conſcientiæ alicuius quando aliquid committitur, † eius dicto fides ad-
hibetur, vſque eo, vt in dubitationem reuocare id non lice-
ceat, vt traditum fuit à glo. inſigni in c. ſtatutum. §. aſſeſſo-
rem. in ver. conſcientiæ, vel in ver. relinquatur. de reſcr. in
6. clem. 1. verb. oneramus, de iurepatronat. & vna mente aſ-
ſeruere D. Anto. Cardi. Imo. & Abb. in apoſtill. D. Petr. de
Anchar. in dicto §. aſſeſſorem. & in capitu. 2. in §. fin. de iu-
ra. calumn. lib. 6. id inſuper ſcripſit Imo. in l. inter ſtipulan-
tem. §. ſtichum. de verb. oblig. & ibi Ang. & voluit Bald.
in l. 1. poſt numerum 3. verſic. ſed pone quòd per ſtatutum.
C. de reb. credit. & iureiuran. & in l. 2. poſt numerum 11.
verſicu. item ſcias, quòd quædam. C. de ſent. ex breui. reci-
tand. nec ab hac ſententia receſſit Ioa. de Ana. in c. ſignifi-
caſti. circa fi. de homici. Barb. plenè in c. ne innitaris. de con
ſtitut. & Bald. in l. nemo. in fin. num. 5. C. de ſent. & interlo-
cut. omn. iudic. & in l. iuſtitia. verſi. quæro de tali quæſtione.
ff. de iuſtitia & iure.

Primo loco amplianda eſt concluſio; vt cum aliquid com
mittitur conſcientiæ alicuius † non referatur quæſtio, vtrũ
2 benefecerit: vt conſultus reſpondit Corn. conſil. 349. ſub
num. 6. verſi. & quando aliquid ex. & voluit glo. in dicto ca.
ſtatutum. §. aſſeſſorem, verb. conſcientia. de reſcript. lib. 6.
& ſcriptum reliquit Petr. de Peruſ. in ſuo tract. de cano. Pa-
rochia. in 6. parte prin. & in tract. de 4. epiſcop. c. 9. verſicu.
ſed quæritur de tali, & cauit Ang. in conſil. 271. primus pun-
ctus, in 2. col. & in conſil. 193. viſis, & inſpectis. col. 6. & hinc
eſt, quòd ab eo appellari non poſſit, vt cauit Corn. dicto cõ-
ſil. 349. ſub nume. 6. & ſcripſit Anto. de Petrutia in repetit.
leg. 1. poſt numerum 366. verſic. dicentes hoc fore notabile.
ff. de iureiuran. vbi aſſeruit, iſtud habere locum, dummo-
do iuret ſe ita in conſcientia ſua ſentire, comprobat id per
l. Theopompus. ff. de dot. prælegat. & per l. hac edictali. C.
de ſecund. nupt. & l. comparationes. C. de fide inſtru. & re-
ſpondit Alexa. in conſil. 218. viſis verbis dicti Grinoldi. poſt
num. 8. verſi. ad prædictorum confirmationem. lib. 2.

Sed iſtud poſtremum ſublimitandum, vt non procedat,
3 quando iurans haberet præſumptionem contra ſe † nam
eo caſu non ſtabitur iuramento ſuo, quod taliter habebat
in animo, ita obſeruauit Bar. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de
fur. & Ioan. Ana. in cap. 2. de conſtitut. & Paul. de Eleazar.
in clementin. conſtitutionem. de elect. argumen. le. ſi non
conuicij. C. de iniur. & l. prima. C. ad l. Cornel. de Sicar. &
ſequitur Alexan. in l. prima, §. per procuratorem. ff. de ac-
quiren. poſſeſſione, vt voluit Antonius de Petrut. in dicta l.
prima, numero 367. verſiculo ſecundò temperetis. de iu-
reiuran. & ad hoc corroborandum pertinet deciſio Domi-
norum de Rota 444. extra Rotam, de ſenten. excommu-
nic. aliàs deciſione 19. de dolo, & contumacia, in nou. at-
que Lodouicus Roman. in conſilio 481. incipien. Præ-
ſentis dubitationis articulus poſt numerum vndecimum,
verſiculo non autem debet iudex. Alexan. etiam in conſi-
lio 71. videretur prima conſideratione, poſt numer. 2. ver-
ſiculo, & ideo, libro primo, & idem Alexan. in conſilio 118.
in cauſa, & lite, poſt num. 11. verſ. 4. dico, quòd etiam. libro
2. præterea Soci. in tracta. fallent. regula 99. conſcientia, in
tertia fallent. Dec. in conſi. 160. in cauſa Monaſterij. poſt nu.
5. verſic. non obſtat, quod emphyteuta.

Præterea illud amplies, vt in ijs, quæ pendent à conſci-
4 entia alicuius † ſtetur illius iuramento, eo quòd ſcientia ali-
ter haberi non poteſt, nec probari veritas, textus in capitu-
lo ſi verò. il ſecundo. & ibi Abbas numero quarto, verſi-
culo 3. nota. de ſentent. excommun. & Abba. in ca. vidua,
nume. 5. verſiculo nota, quòd non ſemper, de regularibus.
Roman. conſilio 76. incipien. in cauſa nobilis viri Salomo-
nis, poſt num. quartum, & quintum, verſiculo primò ex his,
quæ conſiſtunt, & in conſilio 320. Hæc iſtorum quinque.
poſt numerum tertium, verſiculo, & quia regula eſt, &
in conſilio 398. incipien. vt clarior reſultet, numero quin-
to, verſiculo quòd autem iuramentum, & ſcripſit Accurſ.
in l. 1. verb. non occidendi animo. C. ad leg. Cornel. de ſi-
car. reſpondit etiam Soci. in conſilio vigeſimooctauo, circa
primum quæſitum, in fi. numero 13. & 14. libro primo, Dec.
in conſilio 256. in cauſa inquiſitionis, numero 9. verſiculo
quia dependentibus. Ruin. in conſilio 13. caſus, de quo quæ-
ritur, numero quarto, verſic. & quamuis, volumine 5. Alcia.
reg. 3. præſumpt. 16. num. 2. Gramma. in conſil. ciuil. 68. quia
intentio. num. 67. Iaſ. poſt alios in §. ſed iſtæ, numer. 89. cum
ſequen. & ibi quoque Gomes. in fin. Inſtit. de actio. Oldrad.
in conſil. 286. in electionis negotio. poſt num. 4. poſt verſi-
culum quantum ad quartum, Barthol. Cæpoll. in conſil. 24.
viſa accuſatione producta, colum. 5. verſic. ſed qualiter pro-
bari poterit, & Marſil. in repet. rubr. ſub num. 135. & 136. ver-
ſiculo, & facit, quod voluit, C. de probat. Bart. in l. pro hæ-
rede. num. 3. verſic. quædam ſunt. ff. de acquiren. hæredit. &
facit tex. in c. nulli. de elect. lib. 6. in verbis finalibus. c. inqui-
ſitioni, & ibi additio ad Abb. de ſenten. excom.

5 Sublimitanda tibi erit prædicta ampliatio, niſi certa præ-
ſumptio extrinſeca coniecturet animum, quia tunc non ſta
tur iuramento in præiudicium alterius, argum. text. in c.
vidua. & ibi Abb. in terminis nume. 5. Feli. in ca. ſi diligenti.
poſt num. 5. de præſcript. Aret. in ca. præſentium. de teſtib.
Dec. in c. paſtoralis. poſt nume. 19. verſic. & facit, quod no.
Bald. de except. & ibi latè per eum, Anton. de Butr. & Ioan.
de Imol. in cap. 1. de præſumpt. conſcientia enim præcipuè
ex indicijs, & cõiecturis probatur, vt monuit Hippoly. Mar-
ſil. in rubr. C. de probat. numero 135. verſiculo, & facit quod
voluit, auctorem laudat Barto. in ſuo tractat. ad reprimen-
dum in verb. denunciationem, circa med.

Tertiò præterea amplia ex mente Bart. in dicta l. pro hæ-
rede. in princ. ff. de acquirend. hæreditate, vt in his, quæ
6 conſiſtunt in ſola conſcientia ſtetur † dicentis ſimplici di-
cto, & ad id conſulas Accurſ. in §. aliæ. in glo. mag. Inſtit. de
actio. verſiculo, dicit, & in le. atqui natura. §. cum me. ff.
de negot. geſt. & traditum fuit à Bal. in l. falſus. poſt nume-
rum 7. verſic. ſi autem ſimplici verbo. C. de furt. & memi-
nit Ioan. Andr. in ca. 2. de conſtitut. Alexan. conſilio 7. vide-
retur prima conſideratione. num. 2. verſicu. & ideo cum, li-
bro 1. & conſulas Addit. ad Abb. in dicto c. vidua. ſub litera
E. extra de regulari.

Priori loco limitabis concluſionem, & ampliationes. Et-
enim licet à dicto, vel à facto appellari non poſſit, vt dictũ
7 eſt ſupra † poterit tamen iudex ſuperior, ſi illud factum ſit
maximi præiudicij, illius facto non ſtare, cuius conſcien-
tiæ eſt relictum, prout placuit Corne. dicto conſilio 349.
ſub numero ſexto, verſiculo, & licèt. idem clarè voluit
Bald. in dicta l. prima, poſt numerum tertium, verſiculo, ſed
pone, quod per ſtatutum. C. de reb. credit. quæ ita intelligit
glo. in clementina prima, de iurepatronat. ita etiam ſcripſit
conſulendo Petrus de Anchara. conſilio 348. primò, & an-
te omnia columna . . . Quinimo illud inſuper addit glo.
8 in dicta clementina prima, iudicem poſſe corrigere id † ꝙ
perperam factum eſt: omiſſa tamen appellatione: & ſequi-
tur Corne. dicto conſi. 349. vbi ſupra, & Bal. in le. ſecunda,
poſt num. 11. verſiculo, item ſcias. C. de ſenten. ex breui. re-
citan. dicit, vt licet non poſſit appellari: tamen ſuperior
9 poſſit errata corrigere, vel reformare † quando agitur de
graui præiudicio, ſecus autem ſi facta ſint modici præiudi-
cij, Bald. vbi ſupra, & Corn. dicto conſi. 349. dicto nume. 6.
verſic. quia appellans.

Poſteriori loco limitare poteris, nam licèt ille, cuius con
ſcientiæ quid relictum eſt, poſſit facere ſecundùm id, quod
conſcientia dictat, vt dictum eſt ſupra, tamen debet illa ſem
10 per dirigi ſecundùm ea, quæ ſunt diſpoſita iure ciuili † &
iure canonico: ita Corn. reſpondit conſilio 137. numero
ſeptimo, volumine ſecundo, & conſilio 201. numero deci-
moſeptimo, & decimooctauo, volumine ſecundò, Bald.
tradidit in l. prima, columna quarta, poſt numerum vnde-
cimum, verſiculo item allegatio Innocen. C. ſi plures vna
ſenten. condem. fuer. vbi aſſerit ſecretam conſcientiam dè
ſinu iudicis, & de ſecretis pectoris ipſius non debere profi-
11 ciſci, ſed de † vtero, ac ſinu legis: apertè etiam idem ſcripſit
Bald. in conſilio 298. Hæc materia altioris eſt inquiſitio-
nis. poſt numerum ſeptimum, verſiculo, & ſi in conſcien-
tia noſtra, libr. 1. vbi ait, conſcientiam, & intelligentiam
12 non habere, vbi figat pedem, ſed debere conformare ſe cō-
ſcientiæ legis † vel diſpoſitioni legali, cum leges ſint per ora
Principum diuinitus promulgatæ.

13 Et hinc eſt, quòd conſcientiæ non debet deeſſe † iudici-
um rationis, vt ſancitum eſt in cap. non ſolùm. de regula. &
tranſe. lib. 6.

Tertio loco limitabis concluſionem procedere, quando
tractatur de ijs, quæ ſpectant ad forum conſcientiæ, ſecus
14 verò in ijs, quæ pertinent ad forum contentioſum, nam tūc
non ſtabitur † ſacramento iurantis de, & ſuper eo, quod ab
eius pendet animo: niſi aliud in iure reperiatur expreſſum,
ad id eſt gloſſ. inſignis in clementina prima, in §. fin. ſuper
verb. commode, de pœ. quam adducit Alexan. in l. prima,
§. per procuratorem, poſt numerum quartum, verſicu. nec
15 obſtat, ſi dicatur. ff. de acquiren. poſſeſſione, quod quidem
verum eſſe crederem † quando aliæ poſſent haberi proba-
tiones: alioqui dicerem dari iuramentum, & illi ſtandum
fore de, & ſuper ijs, quæ ab animo pendent etiam in foro
contentioſo. ſic Antonius de Petrut. in dicta leg. prima,
poſt numerum 367. verſiculo ſecundò temperetis. ff. de iu-
reiuran.

Quarto loco limitanda eſt concluſio, vt licèt fides ha-
16 beatur iuramento, & conſcientiæ alicuius; tamen iſtud de-
bet intelligi, quando eſſet vir fide dignus † ſecus ſi eſſet per
ſona ſuſpecta, iuxta ſententiam Bald. in l. falſus, in tertia co-
lumna, poſt numerum 7. verſiculo, ſed quid ſi dominus. C.
de furtis, huc pertinet doctrina Bald. eiuſdem in auth. cui
relictum, poſt numerum 9. verſiculo attende hic, tunc ſuf-
ficit. C. de indic. vidui. tollen. vt ſcripſit Dominus Anton. de
Petrut. in dicta l. 1. poſt numerum 369. verſic. 4. limitabis, de
iureiurando.

CONCLVSIO 415.

ARGVMENTVM.

Conſecratio eccleſiæ quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Conſecratio eccleſiæ non præſumitur, niſi probetur.*
Eccleſia non præſumitur conſecrata. ibi.
2 *Conſecratam eccleſiam qui dixerit, ille probare debet.*
3 *Conſecratio eccleſiæ probatur ex literis in marmore ſcriptis.*
4 *Conſecratio eccleſiæ probari poteſt per vnum teſtem idoneum.*
5 *Teſtis vnus probat, cum agitur de nulli præiudicando, & aliquem iuuando.*
6 *Conſecratio eccleſiæ probatur per libros antiquos.*
7 *Conſecratio eccleſiæ probatur libris antiquis, ſi à maioribus noſtris illis adhibita ſit fides.*
8 *Libri antiqui, ſi atteſtantur de aliquo auditu, non probant.*

1 Conſecrationem eccleſię † nō præſumi,
niſi probetur, ſancitū
eſt in diſtinct. 1. cap. ſolemnitatem, & docuit Alciat. tracta.
de præſumptio. regul. 2. præſumpt. quarta, num. ſecundo,
quinimo præſumitur non conſecrata, ſi credimus Lucæ de
Pen. in l. vnica. C. de quæſtor. lib. duodecimo, verſiculo vi-
geſimoquarto.

Cum igitur non præſumatur conſecrata, probanda erit
2 † ab illo, qui conſecratam dixerit, quod commodè fieri po-
3 terit ex literis † in marmore ſcriptis, vt tradidit Innocen. in
rubr. de conſecrat. eccleſ. in princip. numero 1. quem ſequi-
tur Dec. in conſilio 135. numero 2. verſiculo modò conſe-
cratio probatur. tradit Curt. Iun. in tracta. feud. in prima
parte, quæſtio. 1. numero 16. quo in loco affirmat, id maxi-
mè procedere, ſi non tendat in alterius præiudicium, & vo-
luit Ioa. Andr. in rub. ex. de conſecrat. eccleſ. atque Purpu-
rat. in l. 1. num. 155. ff. ſi cer. petat.

4 Præterea poterit probari † per vnum teſtem idoneum:
vt traditum fuit à Matthe. ab Afflict. in conſtitut. Neapoli-
ta. de Apoſtat. libro 1. rubr. 3. numero 12. vbi teſtatur Iaſ. in
l. precibus. C. de precib. Imper. offer. & conſtat ex multis ſi-
mul congeſtis per Iacob. Port. in concluſio. 34. libro 1. ali-
ter per Anton. Gabriel. in ſuis concluſi. libro 1. de teſtib.
concluſio. 1. numero 16. verſicu. 1. limita, & meminit Iaſ. in
conſil. 77. redemptoris crucifixi &c. placet ſupraſcripta,
columna 2. in prin. ibi, ſicut in ſimili, volumine 3. ea ratione
5 † quia cum agitur de nulli præiudicando, & alicui iuuando,
teſtis vnus probat: vt in caſu noſtro, vt idem tradidit Iaſ. in
conſil. 120. iuridicam arbitror. columna 1. in prin. ibi ſicut in
ſimili vltra eum, volumine 4. & ſingulare atq; inſigne arbi-
tratus eſt Gerard. de Petr. Sanct. in ſingul. 49. nota regulam,
nu. 1. verſic. pro iſta regula.

6 Tertiò loco probatur † per libros antiquos, vt ſcripſere
Abb. & Felin. in c. cum cauſam. de probatio. num. 2. teſtem
laudant Innocen. in d. rubr. de conſecrat. eccleſ. vel altaris,
& gl. in verb. ſcriptura. in c. ſolēnitates, de conſec. diſtinct.
1. huc ſpectat gloſſ. in cap. ſanè 2. in verbo poſt mortem 24.
quæſtio. 2.

Iſtud velim limites, vt habeat locum, quando huiuſmo-
7 di libris † à maioribus noſtris adhibita ſit fides, vt docuit
Bart. in l. 1. ff. ſi cert. petat. & glo. in c. venerabilem. in verbo
tranſtulit, de electio. & ſcripſit Feli. cum alijs adductis in d.
c. cum cauſam, num. 1. de probat. & fuſius de hac re tradidi-
mus in concluſione confines.

Poſteriori loco illud limitabis, niſi tales libri atteſtaren-
8 tur de aliquo auditu: † quia tunc non probant, vt optimè
voluit Bald. in l. 1. ff. de offic. quæſtor. ſed hæc limitatio non
placet Felin. in dicto cap. cum cauſam, de probat. dicto nu-
mero primo.

Reliqua huc pertinentia annotauimus in concluſione,
eccleſia conſecrata, conſulas illum locum.

CONCLVSIO 416.

ARGVMENTVM.

Conſenſus ſummi Pontificis & aliorum ex quibus probetur & præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Conſenſus ſummi Pontificis præſumitur interueniſſe in teſtamento Cardinalis ex antiquitate temporis.*
2 *Conſenſus ſummi Pontificis per diuturnitatem temporis præſumitur, ſi concurrit ſcientia, & patientia ipſius.*
3 *Conſenſus Pontificis Maximi non præſumitur interueniſſe etiam per longum tempus in illis caſibus, in quibus veriſimiliter ipſe non habet familiaritatem cum eo, qui in actu ſuo aſſerit conſenſum interueniſſe.*
4 *Conſenſus Epiſcopi in fundatione eccleſiæ interueniſſe præſumitur ex diuturnitate temporis.*
5 *Conſenſus ſummi Pontificis non præſumitur in fundatione eccleſiæ præceſſiſſe.*

6 Conſen-

6 *Conſenſiſſe præſumitur epiſcopum in fundatione eccleſiæ, ſi probetur eius ſcientia, patientia, & tolerantia longi temporis.*
7 *Epiſcopus ſcire præſumitur, quæ fiunt in ſua diœceſi, & eccleſia.*
8 *Conſenſus Principis probatur per taciturnitatem.*
9 *Conſenſus Principis præſumitur interueniſſe ex longo curſu temporis.*
10 *Conſenſus probatur per ſcripturam & non per teſtes.*
11 *Tenor ſcripturæ amiſſæ probari poteſt per teſtes.*
12 *Conſenſus regis à rege ſcriptus ſine ſigillo non probat.*
13 *Conſenſus inferioris domini per eius ſubſcriptionem, vel per teſtes probatur.*
14 *Conſenſus Principis non probat alienationem, ſi de ea non conſtat.*
15 *Conſenſus Principis quomodo optimè probet alienationem.*
16 *Conſenſus regius leuat creditorem ab onere probandi.*
17 *Conſenſus capituli præſumitur in alienatione rerum eccleſiaſticarum.*
18 *Conſenſus capituli ſolemnitas præſumitur ex longo tempore 60. annorum.*
19 *Conſenſus neceſſarius alienationi rei Eccleſiaſticæ non præſumitur ex diuturnitate temporis.*
20 *Conſenſus ſummi Pontificis præſumitur in alienatione rei eccleſiaſticæ ex curſu temporis.*
21 *Conſenſus capituli in alienatione rei eccleſiaſticæ præſumitur interueniſſe ex curſu 30. annorum.*

1 Conſenſum ſummi Pontificis ex antiquitate temporis † præſumi interueniſſe, vt in teſtamento Cardinalis, auctor eſt teſtis locupletiſſimus Crauet. de antiquit. tempo. tertia parte numero 31. §. vidimus in genere, teſtem ad id laudat Aretin. in conſilio 36. in princ. verſiculo, circa primum dubium, conſuluit præterea Dec. in conſilio 174. poſt numerum 5. verſiculo, & licèt cenſus. atque Dec. in conſilio 409. poſt numerum 2. verſiculo, & idem in ſimili caſu, Iaſ. in l. ſciendum. columna 7. verſiculo contrarium. ff. de verborum obligat. latè Rip. in reſponſ. de reſcript. libro 2. ca. 22. numero vndecimo, vbi at-
* teſtatur de communi * ſcribentium ſententia. Alexan. conſilio 101. poſt numerum 5. cum plurib. ſeq. verſiculo, deniq; poſito, volumine ſeptimo, Feli. in ca. ſicuti, ſub numero 33. verſiculo & ex eo habes, de re iudic. Mant. conſilio 83. viſo inſtrumento & conſilio, & inde poſt nume. 1. poſt verſi. per quæ iura, libro 1.

Ab his totus eſt diuerſus Ruin. in conſilio 26. poſt num. 10. verſic. non poteſt ergo. libro 1. ex ſententia Barto. in le. ſi publicanus. §. in omnibus. de publica.

Primò loco concluſionem ſic velim limites, vt locum ha-
2 beat, id eſt † conſenſum ſummi Pontific. per diuturnitatem temporis præſumi, ſi concurrat ſcientia ipſius & patientia, hoc eſt quòd ſciuerit actum, de cuius conſenſu agitur, idque ſi talis actus inferioris ſit præiudicialis ipſi Pontifici Maxim. ſecus ſi non ſit præiudicialis ſummo Pontifi. non enim tunc refert, an interuenerit ſcientia, vt ſatis conſtat ex ijs, quæ ſcripſit Grauet. vbi ſupra, numero 29. & ita etiam declarat Ruin. in conſilio 151. numero 16. volum. quarto, ex mente Alexan. in conſilio 9. viſo themate ſupra ſcripto, poſt numer. 8. verſic. ſed non idem videtur. libro 3. & de hoc habetur latè per Feli. d. c. ſicut. num. 33. verſicu. bene fateor, de re iudic.

Secundo loco limitatur, vt non procedat in illis caſibus, in quibus veriſimiliter ſummus Pontif. non habet familiaritatem cum eo, qui in actu ſuo aſſerit conſenſum interue-
3 niſſe † vt quòd Pontifex Maximus præſtiterit conſenſum in fundatione eccleſiæ ſuper conditionibus appoſitis in fundatione, nam tunc talis conſenſus non præſumitur interueniſſe etiam per longum tempus, vt aſſeruit gloſ. in cap. nobis. ſuper verb. de ſua iuriſdictione, de iure patrona. quem refert & ad hoc ſequitur ſequitur Lambert. in ſuo tracta. de iur. patrona. in 9. princ. quæſtio. 1. parte, libro primo, numero 107. vbi reddit rationem: quia in tali caſu conſenſus ſummi Pontificis non præſumitur interueniſſe, quia Pontifex Maximus non habet cum patrono continuam familiaritatem, & ad hoc comprobandum affert pronuntiatum Alexa. in conſilio 34. viſo themate. ad fin. quem refert & ſequitur Fel. in ca. ſicut, in decimaquarta columna, verſic. bene fateor, de re iudic.

Superioribus optimè conuenit, quod traditurus ſum,
4 etenim conſenſum epiſcopi in fundatione eccleſiæ † præſumi interueniſſe ex diuturnitate temporis, ſi in ea publicè ſint celebrata diuina, teſtis eſt mihi Imo. in cap. officij, columna decima tertia, de teſtament. atque Roma. in leg. ſciendum. poſt numerum 40. verſicu. 3. quid ſi appareat. ff. de verborum obligatio. Iaſ. in dicta le. ſciendum. columna 6. & in l. ſi certis annis, poſt numerum 10. verſiculo 5. facit. C. de pact. Dec. in le. prima, in tertia lect. poſt numerum 82. verſiculo, ex glo. & ſupradictis. C. qui admitt. Iaſ. in l. qui in alien. numero 37. verſiculo ſecundò contra Bald. ff. de acquiren. hæredit. Ludouic. Roman. in ſuo ſingu. 77. patientia, ſeu tolerantia, numero quarto, verſiculo & facit ſingulare verbum Soci. Sen. in conſilio primo, viſis & diſcuſſis, numero 5. verſic. igitur præſumitur, volumine 3. Roch. de Curt. in ſuo tracta. de iur. patrona. numero 19. in 7. quæſtio. Barbat. in repet. rubr. de fide inſtrument. chart. penultima, columna 2. Alexan. in conſilio 101. ſuper primo dubio. ſub numero 5. poſt verſiculum, denique poſito, libro 7. Brun. in tractat. de for. fol. 80. columna 2. Felin. in cap. ſicut. poſt numerum 29. verſic. ſimile eſt illud, quod ſcribit Arch. de re iudicat. Barbat. in cap. requiſiuiſti, columna vigeſimaquinta, de teſtam. Felin. in ca. illud, poſt numerum 5. verſic. adde etiam, Archid. de præſumpt. Alexand. conſilio 219. ponderatis his. numero 14. verſiculo accedit id quod, volumine ſexto, & conſil. 135. & quidem viſo puncto, numero 17. verſiculo, & per illud, volumine 4. Ruin. conſilio 41. num. 4. verſic. ſecundò poteſtas, volu. 1. & in conſi. 108. col. 1. in princ. vol. 5.

Primo loco limitabis iſtud in conſenſu ſummi Pontificis,
5 qui non præſumitur † in fundatione præceſſiſſe, ſed neceſſe eſt, vt oſtendatur talis conſenſus, ſic optimè ſcripſit glo. in capit. nobis. de iur. patrona. cuius rei ratio eſt: quia non præſumitur interueniſſe: cum ſummus Pontifex non habebat continuam conuerſationem cum patrono, vt vtar verbis Lambert. in tractat. de iur. patro. in 9. quæſtio. princ. 1. parte, lib. 1. numero 107. vbi teſtatur ad hoc Alexan. conſi. 34. viſo themate. quem refert Felin. in c. ſicut, col. 18. verſic. bene fateor, de re iudic.

Secundò præterea limitabis intelligendo locum ſibi vendicare, quando probatur eius epiſcopi ſcientia & patien-
6 tia: quia tunc data ſcientia † ex tolerantia longi temporis præſumitur conſenſiſſe, ſed vbi ſcientia eius non probatur, non poteſt dici ex patientia præſumi conſenſiſſe, ita conſuluit Maria. Socin. Iun. in conſilio 56. numero vigeſimo quarto, vol. 2. teſtatur per ſimilitudinem de requiſito conſenſu ſummi Pontif. Alexan. conſi. 9. viſo themate, volum. 3. cum alijs per eum ibi adductis.

Sed arbitror diuerſam eſſe rationem de conſenſu Pontificis Maximi, & conſenſus epiſcopi, quia ſummus Pontif. non habet familiaritatem cum fundatore patrono, hinc
7 eſt, vt non præſumatur ſcientia, quod † ſecus videtur eſſe in epiſcopo, qui præſumitur ſcire, quæ fiunt in ſua diœceſi & Eccleſia, & ideo hæc ſecunda limitatio reſtringi poteſt quo ad ſummum Pont. tantummodo.

Nec videtur à propoſito alienum, quod cauit Marſil.
8 conſenſum principis probari † per taciturnitatem, vt patet ex pluribus adductis ab eodem Marſil. in conſil. crimin. 46. in præſenti cauſa Sebaſtiani Sciuoli. nume. 30. verſicu. nam patientia.

Quinimo probari & præſumi interueniſſe conſenſum
9 principis † ex longo curſu temporis me docuit Abb. in conſil. 70. quia copioſè. nume. 5. poſt verſic. non etiam videtur obſtare.

10 Huc accedat etiam probari per ſcripturam † & non per

teſtes, vt ex multis allatis teſtatur Matthæ. ab Affli. ſuper 3. feudor. tit. de feud. alienat. nu. 14. Bald. in c. 1. colu. 2. poſt nu. 3. verſiculo & accidit de facto, de feud. tit. per quos fiat inueſtit. Felin. in rubr. de conſtit. poſt numer. 5. cum plurib. ſeq. & à nobis ſupra traditum eſt in concluſione, Capellania honoris.

Sed hoc eſt limitandum, ſi probetur, talem conſenſum
11 fuiſſe in ſcriptis præſtitum, & ſcripta eſſe amiſſa † quia tunc tenor poteſt probari per teſtes, per ea, quæ habentur in ca. cum olim. de priuileg. & animaduertere Cyn. & Bald. in authen. ſi quis in aliquo documento. C. de eden. & Matthæ. ab Afflict. vbi ſupra d. nume. 14. & ad hoc faciunt, quæ obſeruata fuere infra in concluſione, gratia.

Confine eſt ijs, quæ tradidimus, illud, conſenſum regis
12 ſubſcriptum à rege † ſine ſigillo non probare, vt voluit Matthæ. ab Afflict. in feudali. titu. de prohib. feud. alienat. in 24. quæſt. nume. 33. in fi. an verò poſſit probari per teſtes, conſulas eundem Afflict. in c. primo, 3. notab. titu. per quos fiat inueſtit.

13 Quod velim limites non procedere † in conſenſu alterius inferioris Domini, nam in his per ſubſcriptionem eorũ tantum, vel per teſtes probatur, ita decidit Matthæ. ab Afflict. vbi ſupra.

14 Conſentaneum eſt, & quod ſequitur, nam conſenſus principis non probat alienationem, † ſi non conſtet de alienatione, vt placuit Matthæo ab Afflict. vbi ſupra in 24. quæſt. num. 30.

Iſtud limitare poteris, niſi princeps in conſenſu totum
15 tenorem inſtrumenti contractus alienationis appoſuerit † tunc enim optime probat alienationem, vt docebimus infra in concluſione, confirmatio, in prima limitatione.

Et eodem fermè pertinet, conſenſum regium leuare cre-
16 ditorem † ab onere probandi, ita ſenſit apertè Matthæ. ab Afflict. vbi ſupra num. 11. cum allegatis.

Succurrit & illud, quod in hanc ſententiam de conſenſu ſcripſit Anchar. in conſi. 136.

17 Conſenſum capituli præſumi † in alienatione rerum eccleſiaſticarum, cui reſpondendo adhæſit Alexan. conſilio 79. circa primum, de quo quæritur, columna tertia, volu-
18 mine primo, vbi inquit, quòd ſolemnitas conſenſus capituli & tractatus præſumitur ex longo tempore † 60. annorum, prout in caſu ſuo agebatur in ſecundo dubio, poſt numerum 2. verſiculo quoad ſecundum, & ſeq. & licèt iſti loquantur in tempore triginta annorum, tamen in tempore decem annorum loquitur Alex. conſilio 45. col. fin. in fi. volumine tertio, vbi præcipuè ad hoc allegat Antonium de Butrio in ca. ea noſcitur. de his quæ fiunt à Prælato, & hoc idem conſuluit Aret. in conſil. 36. caſus talis eſt, præſupponitur in facto, poſt numerum 1. columna ſecunda, hoc idem voluit Felin. in cap. ſicut. poſt numerum 27. verſic. & hinc etiam videmus. de re iud. Corn. idem conſulendo ſenſit in conſilio 348. columna penultima, volumine 1. verſiculo 7. & vltimò declarat Hiero. Grat. in conſilio 142. libro ſecundo, atque Socin. in conſilio 15. viſis prædictis publicis inſtrumentis, numero 54. verſiculo facit etiam, volumine 1. Gozad. conſilio 11. in hac cauſa, poſt numerum 11. verſi. tertiò ſolemnitas, Iaſ. in l. ſciendum, columna 6. verſic. 7. facit. ff. de verborum obligat. Dec. in conſilio 36. columna penul. ſub verſicu. vlt. non obſtat, poſt numerum 8. à qua in iudi-
* cando minimè recedendum eſt, vbi de cõmuni * omnium ſcribentium ſententia teſtatur, poſt numerum 82. & ſequ. verſicu. ad ſecundum verò dubium, Caſſa. conſilio 11. columna 27. idem Dec. conſilio 341. numero 13. verſiculo poſtremo ad corroborationem, & in conſilio 329. ſub numero 5. poſt verſiculum vltimò non obſtat. Rui. conſilio 68. viſa & bene intellecta, numero quarto, volum. 1. & conſilio 63. videtur prima conſideratione dicendum, poſt numerum 6. verſiculo, nam vt ex inſtrumento, eodem volumine 1. & conſil. 86. videretur fortaſſis, poſt numerum 2. verſic. ſecundò quia, eodem volumine 1. Capic. in deciſ. Neapol. 16. numer. 1. Aymo de antiqui. tempo. parte 3. §. venio nunc, poſt numerum 1. cum plurib. alijs ſeq. Boer. deciſ. 124. numero 14. atque Grat. in conſilio 142. decreueram in præſenti cauſa. poſt numerum 19. verſiculo item ſolemnitas tractatus, lib. 2. & Soc. in tracta. fallen. regula 463. ſolemnitas, in quinta fallen.

Quorum omnium conſenſus Alex. non deterruit, quin id ipſum intrepidè reprobarit in conſilio 9. in fin. numero 6. volumine 3. tandem opinionem ſecutus eſt Corne. in conſilio 181. columna quinta, & ſeq. volumine 2. diſſenſit etiam à ſuperiori ſententia Ferret. in conſilio 248. numero 18. libro 2.

Sed in hac ſcribentium diſſenſione conſuluerim priorem opinionem, quippe quæ ſit magis communis, amplectendam eſſe: hacque ratione limitandam, vt ex diuturnita-
19 te temporis † non præſumatur Pontificis Maxim. conſenſus neceſſarius in alienatione rei eccleſiaſticæ, ita ſenſit Alexan. in dicto conſilio 9. numero 8. libro 3. per Felin in ca. ſicut, columna 19. de re iudic. Rui. in conſilio 31. adeò plenè & eleganter, numero ſexto, in prin. & verſiculo, & minus
20 etiam, volumine primo, verumtamen, quòd etiam ſummi Pontif. conſenſus † præſumatur in alienatione rei eccleſiaſticæ ex curſu temporis, decidit Capic. deciſione 4. columna penultima, numero 29. concluſionẽ noſtram ſic velim declares, vt licèt ex diuturnitate temporis prꝗſumatur conſenſum capituli interueniſſe in alienatione rei eccleſiaſticæ: tamen cum agatur de graui præiudicio, non inducitur
21 talis præſumptio ſpacio decem annorum † ſed curſus triginta annorum eſt neceſſarius, ſic conſuluit Ruinus in cõſilio octuageſimo ſexto, videretur fortaſſis, poſt numerum quintum, verſicul. nec obſtat, volumine primo, vbi pluribus auctoritatibus id comprobat, id etiam ſcripſit Soci. in tracta. fallen. regul. 463. ſolemnitas, in 5. limit. & colligitur ex verbis Caſſa. in d. conſilio 11. poſt num. 85. verſi. & ibi inter alia. & Camill. Plaut. in l. 1. verſic. ſi ratam, poſt numer. 31. & ſeq. C. qui admitti, atque Feli. in ca. Albericus, col. fi. in fi. de teſtib. & idem in c. illud. poſt num. 5. verſi. 2. eſt aduertendum, de præſumpt.

CONCLVSIO 417.

ARGVMENTVM.

Conſenſus quibus ex rebus probetur & præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Conſenſus requiſitus ad validitatem actus probatur interueniſſe ex ſpatio longi temporis.*
2 *Tempus decem annorum longum eſt: vt ex eo præſumatur conſenſus.*
3 *Conſenſus præſumitur in actu, quem veriſimiliter abſq; eo quis nõ exercuiſſet.*
4 *Conſenſum præſtitiſſe alienationi præſumitur dominus, ſi paſſus fuerit rem emphiteuticam per decem annos poßideri.*
5 *Conſenſus per ſtatutum requiſitus in minore, vel muliere per lapſum decennij præſumitur interueniſſe.*
6 *Conſenſus non præſumitur per longum tempus, ſi de magno præiudicio agitur.*
7 *Conſenſus etiam, vbi agitur de magno præiudicio, probatur interueniſſe per tantum tempus, cuius non extet memoria in contrarium.*
Contrarium ibi.
8 *Conſenſiſſe quis non præſumitur ex antiquitate temporis quando conſenſus eſt contra ius commune.*
9 *Teſtamentum Cardinalis ex diuturnitate temporis præſumitur factum de conſenſu, & licentia Papæ.*
10 *Conſenſus præſumitur, quando cum diuturnitate temporis concurrit patientia illius, qui debuit conſentire.*

11 Con-

11 *Conſenſus regis ſuper contractu rei feudalis non præſumitur ex tẽpore, vel alijs argumentis, ſed debet verè præceßiſſe.*
12 *Conſenſus Regis ſuper contractu rei feudalis præſumitur interfuiſſe ex tempore, cuius initij memoria hominum non eſt in contrarium.*
13 *Conſenſus, quando ſumus in dubio, præſumitur interfuiſſe.*
14 *Conſenſus tutoris in contractu pupilli non præſumitur interueniſſe in damnum pupilli, nec in præiudicium minorum. Contrarium ibi.*
15 *Conſenſus probatur per taciturnitatem.*
16 *Conſenſus non præſumitur interueniſſe ex taciturnitate, quando agitur de incommodo aſſerti conſentientis.*
17 *Conſentire præſumitur tacens in actu concupiſcibili, & honorabili, non autem in oneroſo, & damnoſo.*
18 *Conſenſus ex taciturnitate non præſumitur, quando agitur de magno præiudicio.*
19 *Taciturnitas non habetur pro conſenſu quoad alium obligandum.*
20 *Tacens habetur pro conſentiente in præiudicium alterius fauore reipublicæ, eccleſiæ, & pupilli.*
21 *Conſenſus probatur per oſculum.*
22 *Conſenſus probatur per actus inualidos.*
23 *Vltima voluntas quantumcumque imperfecta declarat teſtatoris voluntatem.*
24 *Teſtimonio impugnato vti licet ad effectum, vt oſtendatur contrarietas teſtium.*
25 *Conſenſus per epiſtolam probatur, & quomodo.*
26 *Animus donandi ratione coniunctionis ſanguinis facilius præſumitur in pacto.*
27 *Conſenſus probatur per ſigillum.*
28 *Conſenſus non ſolùm verbo, ſed etiam facto probatur.*
29 *Conſenſus inducitur ex transmißione munerum, receptione, & nominatione.*
30 *Conſenſus probatur per motum humerum.*
31 *Humeros qui monet ſine inclinatione capitis videtur magis dubitare, quàm affirmare.*
32 *Conſenſus probatur per percußionem palmarum.*
33 *Conſenſus muti ex percußione & tactu manuum probatur.*
34 *Conſenſus probatur, quando quis annuit capite.*
35 *Conſenſus probatur ex ſola verborum interpretatione, & quomodo.*

1 Conſenſum qui requiritur ad validitatem actus, † probari interueniſſe ex ſpatio longi temporis, traditum fuit ab Anto. de Butrio in cap. ea noſcitur, extra de his quæ fi. à Prælat. & ſcripſere glo. & Doct. in c. peruenit. de empt. & vendit. idem interrogatus reſpondit Aymo Crauet. conſil. 204. nume. 9. poſt verſicul. quartò poſito, atque conſuluit Barbat. conſilio 30. numero 18. verſiculo præterea accedat, volumine 4. ſentit Alexan. in conſilio 111. columna penult. in fin. volumine 4. refert & ſequitur Iaſ. in l. 1. ſub numero 105. C. qui admitt. Deci. in conſilio 183. columna penultima, in fin. Ruin. in cõſilio 63. videtur prima conſideratione. poſt numerum 6. verſiculo ſecundò vltra prædicta, volumine 1. & in conſilio 26. quamuis copioſe, nume. 3. verſic. ſecundò principaliter, eodem volum. 1. atque in conſil. 41. de duobus principaliter. poſt numerum 4. verſic. ſecundò poteſtas, eodem volumine 1. & in conſilio 216. videndum eſt primò, numero 6. verſi. ſed dato, eodem volumine 1. atque conſuluit Paris. in conſilio 85. cum in facto. numero 13. poſt verſicul. ſed cum dicto, vol. 4.

2 Quod tempus longum † vt ex eo præſumatur conſenſus, eſt decem annorum, vt docuere Butr. & Ioan. de Imo. in c. illud. de præſumpt. moti auctoritate Accur. in l. ſi filius, in verb. detinuit, verſic. & quod dicit longum. C. de petit. hæredit. Lambert. in tract. de iur. patro. in lib. 1. in 9. prin. quæſtio. primæ partis, nume. 107. verſic. & dicitur longum tempus.

Quod quidem poſtremum in primis locum ſibi vendi-
3 cat, quando ſumus in actu, † quem veriſimiliter quis non exercuiſſet abſque tali conſenſu, quia tunc præſumitur, vt per Goza. in conſi. 11. numero 14. cum ex allegatis ab eodem. idem etiam voluit Hieron. de Monte in ſuo tracta. de finib. regen. cap. 105. numer. 13. cum alijs adductis à Tiraquell. in tracta. de præſcriptio. in verbo per decem annos. §. 1. glo. 4. verſiculo tertiò non hinc longe abeſt, vbi allegat Alexand. conſilio 113. viſo & diligenter conſiderato. colum. penult. verſiculo 4. comprobatur, poſt numerum 9. libro 4. qui ait
4 eum, † qui rem emphiteuticam emit, & eam poſſedit per decem annos patiente domino, præſumi pſtitiſſe conſenſum huic alienationi, quem ſequitur Dec. conſi. 185. colu. vlt. poſt num. 14. verſic. nam ſi ille arbitratur hoc eximium & inſigne, cum alijs adductis per Tiraq. vbi ſupra.

Sed huic ſententiæ alacriter reclamat Iaſ. in alienatione feudi, vt conſil. 176. numer. 2. per totum, vol. 2. & plenè diſcuſſerim, & contrarium fuit probatum in conſuet. Pariſien. §. 7. nu. 17. cum ſeq.

Primo loco ampliabis in conſenſu requiſito per ſtatutũ
5 † vt in minore, vel muliere, qui non poſſunt ſe obligare ſine conſenſu propinquorum, nam per lapſum decennij pręſumitur interueniſſe talem conſenſum, vt docuit Iaſ. in le. ſi certis annis, num. 19. C. de pact.

Contrarium, quòd non procedat contra pupillum, tenet Corne. conſi. 98. colu. fi. vol. 1. Alexan. conſil. 94. col. 2. volu. 7. & idem eſt in præiudicium minorum, vt per Socin. conſi. 254. col. 2.

Primum omnium limitabis, vt tantum procedat, quan-
6 do agitur de paruo præiudicio, ſecus ſi de magno † quia hoc caſu per longum tempus non præſumitur conſenſus, vt reſpondit Bartho. Socin. conſilio 61. nume. 6. verſi. ſed in his, volum. 3. cum ibi allegatis, Iaſ. conſi. 176. in 2. dubio, ver. 2. principaliter moueor, vol. 2. Crauet. conſi. 204. nu. 9. Bar. in diſputat. incip. Mulier habens. in fi. & in l. 1. §. denique, ff. de aqu. plu. arcen. col. 2. Fulg. in l. 1. col. pen. C. qui admi. Imol. in c. ſi diligenti. colum. pen. in fi. & ſeq. de præſcrip. Balb. in tract. de præſcri. in 3. par. nu. 47. Alex. in conſil. 11. col. fi. vol. 4. & in conſil. 179. col. pen. volu. 6. Iaſ. in conſil. 176. colu. penul. vol. 2. Curt. Sen. in conſi. 77. vol. 2. latè Gabr. in conclu. titu. de præſumpt. conclu. 1. nu. 53. vbi quamplures concordantes congeſſit.

Sublimita, ſi eſt tantum tempus, cuius initij non extat
7 memoria in contrarium † quia tunc etiam, vbi agitur de magno præiudicio, probatur conſenſus per tantum tempus, ita Crauet. cum ibi alleg. in conſi. 204. nu. 10. Abb. in c. peruenit. nu. 10. verſicu. ex quibus omnibus, & per glo. ibid. de emptione, & venditione.

Contrarium videtur ſentire Iaſ. in conſil. 176. volu. 2. vbi erat caſus 130. annorum, & tamen conſuluit, quòd in alienatione feudi, cum ſit magni præiudicij, non pręſumitur talis conſenſus in huiuſmodi alienatione per tale tempus interueniſſe, ver. ſed præmiſſis non obſtantibus, num. 2.

Secundo loco limitare poteris, quando huiuſmodi con-
8 ſenſus eſſet contra ius commune, † quia tunc ex antiquitate temporis non præſumitur talem conſenſiſſe, ita ſcripſit Abb. in c. licèt Heli. in fin. poſt num. 24. verſi. hoc dictum doct. de ſimo. Fel. ibidem col. 5. ver. 4. limit. & idem Abb. in c. nihil. col. fi. de elect. poſt num. 11. ver. pro hoc facit gl. quæ ponderat iſtum fuiſſe in poſſeſſione, & idẽ tamquam æquius, & verius refert, & ſequitur Aymo Crauet. in tract. de antiq. tempor. par. 3. §. 1. nu. 19. verſicu. tertiò limitatur, vt non procedat in ſolemnitate, quæ eſt contra ius cõmune. Verbi gratia, poſſedit quis longo tempore duo beneficia incõpatibilia, vel eſt minor, vel aliter incapax ad beneficium, ſed aſſerit ſecum diſpenſatum eſſe, & diſpenſationem perdidiſſe, iſto enim caſu non ſuffragatur antiquitas temporis, vt & reſpondit Bella. conſil. 10. poſt num. 43. ver. & ſi dicas, quòd conceſſio, & cum multis allegatis per Crauet. vbi ſupra d. nu. 19. 20. & 21.

Contrariam ſequutus eſt ſententiam Aret. conſil. 36. caſus talis eſt, præſumitur in facto. verſi. circa primum dubi-
9 um, vbi concludit † quod ex diuturnitate temporis præſu-

mitur teſtamentum Cardinalis factum fuiſſe de conſenſu,
& licentia Papæ, idem videtur tenere Card. & moderni in
c.requiſiuiſti.de teſtam.& Anchar.in conſi. 161. in quæſtio-
ne eccleſiæ.in fin.in quo loco loquitur de vnione,& in præ-
dictis caſibus reſiſtebat ius commune.

10 Tertiò limita † quando cum diuturnitate temporis con-
currit patientia illius, qui debuit conſentire, vt ex allegatis
per Iaſ.in d.conſi.176.verſi. ſecundò ad idem facit, volum.
2.num.2.& verſi.tertiò principaliter moueor.Alex.reſpon-
dit in conſi.94. repetitus in cauſa appellationis. poſt nume.
6.poſt verſi.nec obſtat,ſi diceretur,vol.7. ex mente Bald. in
l.2.poſt num.3. verſi.ſed nunquid, vbi ad id adducit l. non
hoc,C.vnde legit. C.de legit.hæred.& Bellam.d.conſil. 10.
poſt nu.33.ver.tertio principaliter hoc probatur, & Ruin.
in conſil.105.Caſus iſte, de quo quæritur, poſt nu. 11. verb.
ſi ergo,vol.1.& in conſil. 11.quam egregiè.poſt nu. 6. verſic.
ſed iſtis non obſtantibus. vol. 2.

Quartò limita non procedere in conſenſu regis ſuper
11 contractu rei feudalis † nam non præſumitur ex tempore,
vel alijs argumentis ſiue præſumptionibus, ſed debuit verè
præceſſiſſe,& ſpeciatim probari talis conſenſus,ita ait Mat-
thæ.ab Afflict.in tit.ſi de inueſtitu.fuerit contro. §. ſi autem
controuerſia, num.43.vbi ait,hoc procedere per conſtitu-
tionem regni Neapolitani,cuius ſententiæ adhæret Andr.
de Iſern.in ca.1. columna 3. de prohib. feud. alienatio.per
totum.

Id tamen eſt ſublimitandum ex tempore, cuius initij me
moria hominum non eſt in contrarium: nam tunc talis cõ-
ſenſus præſumitur interfuiſſe, vt conſtat ex allegatis ibi per
Afflict.

13 Quintò limita † vt procedat, quando ſumus in dubio,
ſecus in certo,vt Iaſ.in d.conſil.176. vol.2.verſic.4. & vltim.
moueor.

Sextò limita,vt non procedat in conſenſu tutoris in con-
14 tractu pupilli, in quo contractu † non præſumitur conſen-
ſum interueniſſe in damnum pupilli, vt reſpondit Caius in
l. quæcumque.§. interdum.in fi.de publi.in rem actio.& tra
didere Accur.& Bar.in l.ſciendum.Accur.ſuper ver.ſolem-
niter,ver.ſecus ergo,Bar.poſt num.7.verſic. iuxta prædicta.
ff. de verb. obliga. Innoc. in c. innotuit. poſt num.4. de eis,
qui furtim ordines ſuſceperunt, & ita Abba.in conſil. 106.
num.4. caſus ſuper quo.volum.2.not.Cor.in conſi.98. col.
fi.vol.1.Alexa. in conſi. 94. repetitus in cauſa appellationis.
col.2.poſt nu.4.& 5.vol.7. & idem in præiudicium minorũ,
vt per Soc. in conſil.254. incip. viſa, & conſiderata contin-
gentia facti.& 5.ver.ſed contra præmiſſa, columna 2. ſequi-
tur Gabriel. in ſuis concluſ. titu.de præſumpt. concl. 1.nu-
mero 58.

Contrarium tam in donatione hæreditatis pupilli, quàm
in venditione rei ſuæ tenet Angel. ſub dubio tamen forſan
in l. qui in aliena.ff. de acquiren. hæredi.& ibi Cuma. in ad-
dit.& Imol. etiam, qui Imo. tamen in venditione tenet cõ-
trarium.

15 Conſenſum præterea † probari per taciturnitatem, au-
ctor mihi eſt Fel.in c.cum omnes.num.14.verſi.ex his reſul-
tat.de conſtit.Bar.in l. de ætate.§. qui tacuit.ver.& ſic patet.
ff. de interrogat. actio. & Feli.in c.cauſam matrimonij.poſt
num.4. ver.ſecunda declaratio.de offic.deleg.And. Barbat.
conſ.17.incip.à Ioue principium.in princ.vol.3. & conſil. 9.
incip.illud in medium referam.col.mihi 5.& 6. verſicu.& ſi
dicatur.vol. 4. & conſi. 62. incip. Paulus Apoſtolus. colum.
mihi 9.in prin.ver.præterea.eo.volu.4.Hippolyt.de Marſi.
conſi.46.num.30.Bartho.Soc.conſi.220.nume.12.vol. 2. &
conſi.61. nu.6.vol.3.& de hac materia vide Doct.in c.qui ta-
cet.de regu.iur.& in d.l.qui tacet.ff.eod. tit. & Marſi. in ſuo
ſing.77.patientia,ſeu tolerãtia, in prin. vbi quam plurimos
adducit,Dec.in conſil.264.non excedet è memoria.nu.3.

16 Limita,vt non procedat † quando agitur de incommo-
do aſſerti conſentientis ex taciturnitate, quia tunc non præ
ſumitur conſenſus interueniſſe,ita Bartho. Soci. conſi. 21.
numer.4.vol.1. & reſpondit Barb.in conſi. 9. illud in medi-
um referam.colum.mihi 5.verſi.& ſi dicatur,volum.4. vnde
dicere ſolebat Innoc.in c.in Geneſi,poſt num.5.verſi.ſed li-
cèt collatio, de elect. in actu concupiſcibili,& honorabili
17 tacentem præſumi conſentire † non autem in actu oneroſo
& damnoſo,quem ſequitur Abb.in c.veſtra.num.6. ver. ſed
contra hoc,de locat.Feli. in c.cum omnes. col. 6. de conſti-
tut.Abb.in c. ex parte decani.poſt num.9.de reſcript.& re-
tulit Anto. Corſet. in ſing. ſuo 381.taciturnitas.numer.1. &
ſeq.atque conſuluit Alex.in conſil. 180. viſo proceſſu inter
Salomonem,nu.4.verſi.præterea poſito,libro 7. & in con-
ſil.152. in cauſa & lite inter Paulum, nu.4.verſi.primò,quia
iſte teſtis,lib.7.Crotus in repet.§.morte.l.non ſolùm,num.
93. ff. de ope. nou. nuncia.& optimè reſpondit Soc. Iun. in
conſil.18. de tribus quæritur,num.26.verſi.& dixit Inn. vol.
3.& ſequitur Mil.in ſuo repert.in verb.conſentire videtur,
qui tacet in vtili.atq; Io.Andr.in reg.is qui tacet.nu.6. verſi.
hæc ſolutio,de regulis iuris in 6.

18 Secundò loco iſtud eſt limitandum † vt conſenſus ex ta-
citurnitate non præſumatur,quando agitur de magno præ-
iudicio,ſecus de paruo,ita cauit Soc.Sen.in conſil.61. ſuper
quæſtione,num.6. ver. ſed in his. volum.3.& in conſil. 220.
viſis compromiſſo, laudo,& ſtatutis.poſt num. 10. verſicu.
reſpondeo etiam, volum. 2. Crot. in repet.§. morte.le.non
ſolùm.numer.93. de ope. nou. nuncia.& repetijt Ioan. An-
to.Rubeus in repet.l. vnicæ,num.70.verſicu. vel poteſt di-
ci. ff.ſi cert. petat. Cephal.etiam reſpondit in conſil.133.nu.
126. lib. 1.

19 Tertio loco iſtud limitabis,vt non † procedat, quoad a-
lium obligandum,nam tunc taciturnitas pro conſenſu non
habetur,neq; ex ea probatur, vt reſpondit Roman. in con-
ſil.311.in caſu propoſitæ conſultationis, num.3.iſtud autem,
per l. filius familias.§.inuitus. ff. de procur.& le.ſicut.§.non
videtur.ff.quib.mod.pig.vel hypoth. ſol. & Ioa. And.in reg.
is qui tacet,nu.3.de reg. iur. in 6.

Quod quidem ſublimitandum eſt,vt non habeat locum
20 † fauore reipublicæ, eccleſiæ & pupilli,nam tũc tacens ha-
betur pro cõſentiente in præiudicium alterius,ſic conſulu-
it idem Roma.in d.conſi.311.poſt nume.3. & 4.per multa ibi
ab eodem adducta,& Socin. in tracta. fallen. reg. 486. taci-
turnitas.

Quarto præterea loco limitandum tibi erit illud poſtre-
mum,vt non habeat locum in conceſſione perpetua, nam
tunc qui tacet,non videtur conſentire, ſecus erit in tempo-
rali,vt obſeruauit glo.in c.2.in verb. contradicente, de his,
quæ fiunt à Præla. & glo. in c.1.in glo. pen.de reb.eccl.non
alien.lib.6.& Ioan.And.in reg.is qui tacet.nu.16.de reg.iur.
in 6.& Mil.in reper.in verb.cõſentire videtur, qui tacet in-
temporali.

21 Quinimo conſenſum † probari per oſculum, ſancitum
eſt in c.pacem.diſt.2.de conſecrat. & docuit Felin. in c. cum
ſuper.de offic.deleg.num.4.verſic. ſecunda cauſa eſt, quod
idem repetijt Franc.Niconit.in repet.rub.num.34.verſi.vi-
demus in alijs terminis. C.de eden.atque ſcriptum reliquit
Ioa.Fran.Paui.in ſuo tract.de viſitat.in q.8.primæ partis,in-
cip. octauò quæro.

22 Nec præteribo conſenſum etiam probari † per actus in-
ualidos.Iaſ.conſ.227. in 2.volu.colum.mihi 12.ver. decimo-
ſextò facit,& conſi.127.num.5.verſiculo,& ſi diceretur, vo-
lu.4.qui plures adducit.

Hinc illud poteſt inferri,vt vltima voluntas quantumcũ-
23 que imperfecta † declaret teſtatoris voluntatem, ſic cauit
Rom.in conſil.179. ampliſſime doctor, poſt num.11.verſic.
quoniam reſpondetur, quem ſequitur Boer. in deciſi. 172.
dominus,num.22.verſicu.nam ex teſtamento, & Iaſon vbi
ſupra.

Hinc etiam inferebat Crauet.in conſil. 9.accuſatur Titi-
24 us,nu.16.† teſtimonio impugnato vti licere ad effectum, vt
oſtendatur contrarietas teſtium, vt ibi per eum.

Concluſioni quoque noſtræ, & illud conuenit, conſen-
25 ſum probari per epiſtolam † ad aliquid adhortantem, ex ea
nempe adhortatione præſumitur ipſi facto conſentire, ꝙ
hoc

hoc exemplo patebit. Duo fratres communiter inter ſe vi-
tam degebant, non tamen erant ſocij omnium bonorum,
adeo vt filiæ alterius ex bonis communibus dos conficien-
da eſſet, alter verò frater habens filiá cui honeſtè illam col-
locaret, inuenit, verum futurus ſponſus maiorem ſibi con-
ficiendam dotem cupit, & vrget, hinc pater filiam illi de-
ſpondere ægre fert, quod cum frater abſens rem cogno-
uiſſet, fratri per literas ſignificat, ne honeſtam illám ma-
trimonij conditionem, aut ignauiter, aut imprudenter eius
manibus elabi ſinat, quo audito pater matrimonium perfi-
cit, & dotem deſideratam conſtituit, ex iſtiuſmodi profectò
epiſtola argui conſenſum ſcribentis ſe voluiſſe ex commu-
nibus bonis fratris filiæ dotem confici doctiſſimè tradidit
Aymo Crauett. de antiq. temp. §. vidimus & abund. parte 1.
nu, 43. & 44. quod & conſulendo probauit Soc. in conſ. 291.
col. 7. in fin. verſic. tertiò principaliter, poſt nu. 12. lib. 2. & in
conſi. 41. viſo indulto legitimationis, poſt nu. 1. verſic. ſed ad
hoc reſpondetur, volu. 3. & ad hoc eſt apertiſſimum Iuliani
reſponſum in l. conſenſu. ff. de act. & oblig.

Sed hoc poſtremum limitandum eſt, locum ſibi tantum-
modo vendicare in fratre, † in quo facilius præſumitur ani-
26 mus donandi ratione coniunctionis ſanguinis, vt colligere
eſt ex Alpheni reſponſo in l. ſi ſeruus communis. ff. de donat.
inter. vir. & vxor. & fuit obſeruatum in l. quæ dotis. ff. ſolut.
matr. quod quidem in alijs non procedit, ita ſcripſit Aymo
Crauet. d. loco vbi ſup. nu. 44.

Quid ſi etiam conſenſum † probari per ſigillum dixero?
27 vt monuit Bal. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. nu. 2. ff. de
verbor. obligat. huic pronunciato patrocinantur ea, quæ
ſcripſit Afflict. in 3. part. feud. titu. de prohibit. feud. alienat.
numer. 15.

Sed & de grege illo eſt axioma Soc. Sen. volentis conſen-
28 ſum non ſolum verbo † ſed etiam facto probari, vt ſi quis
pro locatione aliqua nonnullis annis debitas penſiones re-
ceperit, illi enim locationi conſenſiſſe cenſetur, ſic reſpon-
dit idem Socin. in conſi. 125. viſa narratione, nu. 1. verſic. pri-
mum probatur, volu. 1. imò id fuit præcipuum Scæuolæ re-
ſponſum in l. Paulus. ff. rem. rat. hab. Paulus (inquit Sceuola)
reſpondit non tantùm verbis ratum haberi poſſe, ſed etiam
actu, comprobat id Soc. per Bald. in l. 2. §. fi. ff. ſolut. matrim.
& in l. potuit. C. de iur. delib. & Bar. in l. pater. §. cum liberis.
ff. de leg. 2.

29 Eiuſdem notæ † & illud, cōſenſum etiam induci ex tranſ-
miſſione, & munerum receptione, atq; nominatione, ſic re-
ſpondit Pariſ. in conſi. 51. conſiderata facti narratione, nu. 4.
verſic. vbi Phil. Franc. vol. 4.

Eiuſdem claſſis eſt, conſenſum probari † per motum hu-
30 merorum, ſic tradidit Accurſ. in l. 1. §. ſi quis ita, in ver. annu-
iſſet. ff. de verb. oblig. & idem Accurſ. in l. item quia. in verb.
mutus. ff. de pact. Accurſium ſequitur Bar. in l. nutu. in prin.
ff. de leg. 3. vbi ait, notarium debere ſcribere, talem conſen-
ſiſſe ſtringendo humeros.

Veruntamen hanc Accur. & Bar. doctrinam refellit Iaſo.
& cæteri ſcrib. in d. l. 1. §. ſi quis ita. poſt numer. 12. verſi. in ea
gloſ. ibi humeris. ff. de verb. obli. † nam vbi quis mouet hu-
31 meros ſine inclinatione capitis, videtur magis dubitare,
quàm affirmare, vt docet experientia rerum magiſtra. cap.
quàm ſit. de elect. in 6. hos ſequutus eſt Iacob. de Nigris in
repetitio. d. l. 1. §. ſi quis ita. poſt nu. 37. ver. gl. in verb. annuiſ-
ſet, de verb. oblig.

Eiuſmodi eſt, quod dicturus ſum † nam conſenſum pro-
32 bari per percuſſionem palmarum, docuit Bal. in l. & in epi-
ſtola. in prin. C. de fideic. per ea quę fuere obſeruata in prin.
tit. Inſtit. de verbo. oblig. cuius ſententiæ accedit, idem Iac.
Nig. in repet. d. l. 1. §. ſi quis ita. nu. 37. verſ. adde etiam, de ver.
oblig. quod hoc exemplo planum facit Bald. ibidem † vt ſi
33 interrogetur mutus, an ſibi placeat, vt vxor ſua habeat ſuum
cubiculum, & quòd ſi ſibi placeat, attingat manum vxoris,
quod ſi tetigerit, ex illa percuſſione probabitur tacitus con
ſenſus, vt ibi per eum.

34 Quibus & hoc quoq; adijcies, cōſenſum probari † quan-
do quis annuit capite, vt docuit Accurſi. in d. l. 1. §. ſi quis ita.
verb. annuiſſet. ff. de verb. obl. & idem voluit in l. item quia.
in verb. mutus. ff. de pact. quam gloſſ. ibidem ſequitur Paul.
de Caſt. poſt nu. 3. verſi. nota etiam, cuius ſententiæ ſubſcri-
pſit Iacob. Nig. in repet. d. §. ſi quis ita. l. 1. poſt n. 38. verſ. item
quòd conſenſus. ff. de verb. oblig.

35 His proximum eſt, quod traditurus ſum † etenim cōſen-
ſum probari ex ſola verborum interpretatione, colligere
eſt ex Vlp. reſponſo in d. l. 1. §. ſi ita. ff. de verb. oblig.

Vnde ex hoc inferre ſolebat Bald. Nouel. ad notabilem,
quæſtionem, vt interrogo te, promittis mihi Stichum &
Pamphilum, tu dicis, diſſentio in Pamphilo, an valeat ſtipu-
latio ad Stichum omiſſum, de quo fuit facta interrogatio?
Ipſe concludit valere, quia tacitè colligitur ex iſtis verbis,
quòd negādo de vno, id eſt de Pamphilo, cōſentit in Sticho,
per c. nonne, de præſump. & l. cum prætor. ff. de iudic. ideo
cum colligatur ex interpretatione verborum, valebit ſtipu-
latio.

Nec aliò reſpexit, cum inſigniter dixit Mattheſil. in ſuo
ſingulari 76. incipiente, Nota, quòd poſito, vt poſito, quòd
tibi facio poſitionem, quòd commodaui codicem & volu-
men, tu reſpondes, non credo de codice, videris conſentire
in volumine, dicto capitulo nonne. de præſumptio. cuius
ſententiæ ſubſcripſit Franciſ. Curt. in ſuo tractatu poſitio-
num & interrogationum, poſito in l. ſecunda. C. de iuram.
calum. col. 2. num. 11. verſi. & quia diximus, quòd poſitiones,
hoc idem ſecutus eſt Celſus Hugo in additio. ad Lanfran. de
Orian. in c. quoniam contra. in verb. reſponſiones, in addit.
incip. adde Fel. in c. nam concupiſcentiam. de probatio. qui
hoc dictum Matth. refert & ſequitur, & idem voluit Iacob.
de Nigris in repet. d. §. ſi quis ita, l. 1. nu. 2. & 3. ver. nota pri-
mò, ff. de verb. oblig.

CONCLVSIO 418.

ARGVMENTVM.

Conſilij ſapientis an præſumatur adhibita ſolennitas à ſtatuto requiſita in ſententia.

SVMMARIVM.

1 *Conſilij ſapientis ſolennitas à ſtatuto requiſita non præſumitur adhibita in ſententia.*
2 *Sententia non poteſt exequi, niſi probetur, conſilium requiſitum ante eum interceſſiſſe.*
3 *Conſilium videtur de ſententia actus.*

1 Conſilij ſapientis ſolennitatē à ſtatuto requiſitam
† non præſumi adhibitam in ſententia,
docuit Bald. in l. 1. num. 8. C. ne lic. ter. prouoca. atque Pet. de
Anch. in c. canonum ſtatuta. de conſt. & Dyn. in l. ſciendum.
ff. de verb. obli. obſerues verò, eo vſque concluſionem pro-
cedere, vti niſi probetur conſilium tale requiſitum ante ſen
2 tentiam interceſſiſſe † ſententia non poſſit exequi, ſic vo-
luit Bal. vbi ſupra d. n. 8. Bar. in l. 1. ff. nihil noua. appell. pend.
Barbat. & Ioa. And. in c. ne Epiſcopi. de tempor. ordina. per
3 tex. in cap. cum in veteri. de electio. ratio, † quia hoc modo
conſilium videtur de ſubſtantia actus. Dyn. in d. l. ſciendum,
ff. de verb. oblig.

CONCLVSIO 419.

ARGVMENTVM.

Conſilium ex quibus probetur, & præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Conſilium malum probatur ex acerbitate facti.*
2 *Conſilium fraudis præſumitur ex illicitis breuitate temporis.*

3 *Quod ſit incontinenti, præſumitur præordinatum, & præcognitum.*
4 *Conſilium ex breuitate temporis præſumitur datum illi, qui poſt allocutionem ſtatim alterum occidit, quando præceſſerunt inimicitiæ capitales.*
5 *Conſilium præſumitur non mandatum, quando inimicitiæ conſulentis, & exequentis maleficium pares ſunt contra eum, qui occiditur.*
6 *Mandatum efficacius, & durius obligat, quàm conſilium.*
7 *Mandatum præſumitur, & non conſilium, quando diſpares ſunt inimicitiæ conſulentis, & exequentis contra occiſum.*
8 *Conſilium ad malum præſumitur ex colloquio, ſi effectus malus ſequatur.*
9 *Conſilium quare in dubio dicatur cauſa delicti.*
10 *Effectus malus non præſumitur à conſilio, ſi de conſilio non conſtat.*
11 *Conſilium ad bonum præſumitur à bono viro.*
12 *Conſilium in dubio præſumitur bonum, & non malum.*
13 *Nemo præſumitur fraudem committere.*
14 *Nemo præſumitur malum conſilium dare, ſed bonum, aut nullum.*
15 *Mandatum fit gratia mandantis, & cõſilium, ac perſuaſio gratia facientis, cui conſulitur & perſuadetur.*

1 Conſilium malum probari † atque præſumi ex acerbitate facti, ſcripſit Aym. Crauet. in conſi. 192. incip. caſus ita habet, Iacobinus de Succio. poſt numerum 3. verſiculo amplius dico, vbi ad id teſtatur Calderinum in conſil. 3. titu. de arbitr. & in conſil. 8. titulo de iureiuran.

2 Ex illicitis etenim † conſilium fraudis præſumi auctor eſt Bal. in conſi. 80. principis cura, poſt nu. 2. poſt verſic. & quia conſtat, ibi, & moderni ex illicitis, vol. 3.

Præterea ex breuitate temporis præſumi quem dediſſe conſilium ei, qui poſt allocutionem ſtatim alterum occidit, reſpondit Gramm. in conſil. ciuil. 115. num. 5. & Bald. in conſ. 250. in quæſtione domini Milani. ſub numer. 1. verſicu. item quòd ille, vol. 1. Bart. in l. ſi ventri. §. eorum. num. 1. verſ. quidam accuſabatur. ff. de priuileg. credit. vbi de eo quærit, qui homicidam quendam allocutus eſt, & ille ſtatim iuit, & occidit, ſed neſciebatur, quid ei dixerit, certè, inquit Bart. ex breuitate ſpacij præſumitur conſilium dediſſe ei, ex ſententia Accur. in d. l. ſi ventri. §. perueniſſe. in verb. benignè dici. in fin. ff. eod. de priuil. cred. quem ſequutus eſt Anto. Corſe. in ſuo ſing. 249. incip. celeritas actus, in princ. atq; Marſil. in conſi. 3. ſæpe ac ſæpius, nu. 14. & 15. poſt verſi. breuitas enim temporis, Alexa. in conſi. 69. viſa facti narratione. ſub nu. 4. poſt verſi. ex prædictis igitur, volum. 2. & Franc. Caſſo. in ſuo tract. malefic. præmedit. in tract. 7. de indic. malef. ex dicto, num. 5. verſi. item ſi quis loquutus, & Caccialup. in tract. de debit. ſuſpect. & fugit. in §. decimò principaliter quæro, nu. 6. verſi. confert ad hoc.

3 Cuius axiomatis ratio eſt, † quia id, quod fit in cõtinenti, præſumitur præordinatum, & præcogitatum, vt locutus eſt Dyn. in l. poſt contractum. ff. de donat. & hunc ſequutus eſt Bald. in l. 2. poſt num. 1. ver. item præſumitur fraus in filio. C. de repudian. hæred. cui accedit idem Corſe. d. ſing. 249. in prin. & in fin.

Quod verò diximus, ex breuitate temporis præſumi de-
4 diſſe conſilium ei, † qui poſt allocutionẽ ſtatim alterum occidit, intelligendum eſt, quando præceſſerunt inimicitiæ capitales, & cauſæ atq; indicia odij, alioqui ſecus eſt, vt docuit Bald. in l. 1. poſt num. 10. verſi. & ille dicitur. C. de ſer. fugit. & ita Bart. dictum in d. l. ſi ventri. §. eorum. ff. de priuil. credit. Bald. intelligit in d. conſi. 250. in quæſtione domini Milani, num. 1. verſic. nec obſtat dictum Bar. volum. 1. aliàs eſt conſi. 382. volum. 5. & ſcripſit Carer. in ſua pract. criminal. §. circa, numer. 137. verſicul. conſulere etiam, atque tradidit idem Franc. Caſſo. in d. ſuo tract. malefi. præmed. in tract. 7. de indici. malefi. ex d. nume. 6. verſic. intellige tamen, & ſequutus eſt Caccialup. in d. ſuo tracta. de debit. ſuſpect. & fugit. in §. decimo principaliter quæro, numer. 6. verſi. confert ad hoc elegans. in fi.

Hoc tamen poſtremum de inimicitijs eſt declarandum,
5 vt tunc habeat locum † quando inimicitiæ conſulentis & exequentis maleficium pares eſſent contra eum, qui occiditur, tunc nempè præſumitur conſilium non mandatum,
6 quia efficacius, & durius obligat mandatum † quàm conſilium, vt obſeruauit Io. And. in reg. nullus ex conſilio. de reg. iur. in 6. cui adhæret Bal. in d. l. 1. num. 10. verſi. & ſi erant pariter. C. de ſeru. fugit. quòd ſi diſpares ſint inimicitiæ conſulentis & exequentis contra occiſum, vt ſi maior ſit inimicitia in domino, quàm in famulo, & inimicitia eſſet acceſſoriè
7 in famulo ex inimicitia contracta cum domino † tunc certè præſumitur mandatum nõ conſilium, vt colligere eſt ex ijs, quæ tradidit Bal. in d. l. 1. nu. 10. d. verſ. & ſi erant pariter inimici. C. de ſer. fugit. atq; Ægyd. Boſſ. in ſua practi. crim. tit. de mandat. nu. 53. verſi. aduerte tamen.

Inſuper ex colloquio præſumitur conſilium ad malum
8 † ſi effectus malus ſequatur, nam cuius finis malus eſt, eius quoq; præordinatio præſumitur doloſa, vt colligere eſt ex reſcripto Impp. Theod. Arcad. & Honor. in l. ſi quis adulterij. C. de adult. præterea finis demonſtrat principium, & extus acta probat, vt elicitur ex l. Impp. Valeria. & Gali. reprehendenda, C. de inſtit. & ſubſt. Vnde ſi finis malus erit, conſilium quoq; malum probabitur. Huc poſtremò ſpectat doctrina Bart. quam nuper retulimus in l. ſi ventri. §. eorum. ff. de priui. credito. poſtremò aſſeruit Grat. in conſi. 52. nu. 39.
9 poſt verſi. quartò conſidero, lib. 2. conſilium † in dubio dici cauſam delicti, quia præſumitur, principalem motum fuiſſe ex conſilio, & aliàs non fuiſſe facturum, ſecundum communiter doctores, vt per Fel. & Dec. in c. 1. de offi. deleg. & Bald. & alios in l. data opera. ff. qui accuſ. non poſſ.

Primum hoc limitandum eſt, vt non ſibi locum vendicet,
10 † quando non conſtaret de conſilio, ſic docuit Bal. in conſi. 250. aliàs 382. numer. 1. verſic. in contrarium videtur, volu. 1. vel 5.

Secundò iſtud eſt reſtringendum, quando colluquutus
11 fuiſſet cum bono viro † nam præſumitur conſilium ad bonum, per l. ſi auiam, C. de inge. & manu. & l. non omnes, §. à barbaris, ff. de re milit.

Tertio & poſtremo loco illud limitare poteris, quando
12 ſumus in dubio, in dubio enim præſumitur bonum, † & non malum conſilium, l. omnimodo, C. de inof. teſt. & l. meritò, ff. pro ſocio, & meminit Alciat. in tracta. de præſumpt. reg. 3. præſump. 1. num. 3. verſi. facit etiam, atque Alexand. in conſil. 128. quoniam abunde, num. 3. ſub ver. nam non appa-
13 ret, lib. 4. atq; cum nemo † præſumatur fraudem, vel dolum committere, l. quoties, §. qui dolo, ff. de probatio. niſi probetur ex perſpicacibus indicijs, & dicuntur perſpicacia quaſi perfectè efficacia, l. dolum, C. de dolo, & reſpondit Bald. in d. conſilio 250. aliàs 382. numer. 1. verſi. item nemo, & ſeq. vol. 1. vel 5. & idem Bald. in conſil. 410. in cauſa & quæſtione Antonij, num. 7. verſi. contrarium dico, vol. 2. ait neminem
14 præſumi malum conſilium dare, † ſed aut bonum, aut malum, per context. in l. quoties, §. qui dolo, ff. de probatio. & l. finali, C. ad l. Iul. repet. & hoc idem ſcripſit Boſſ. in ſua practic. crimin. titu. de mandat. ad homicid. nume. 60. verſi. deinde ponit.

Nec illud ſilebo, conſulere illum dici, vbi quis ſuadet maleficium, rogat, conſtruit, vel ſubtilitatem futuram oſtendit, vt traditum fuit ab Inno. in cap. ad audientiam, nume. 1. verſi. nota, quòd ad hoc, in princ. de homicid. atque à Beat. Anto. in tract. de excommunic. capit. 3. incip. ſi quis ſuadente diabolo, nume. 5. verſi. conſilium autem præſtatur, & fuit obſeruatum à Card. in clem. 1. 5. oppo. de pœn. & in clem. 1. 16. q. & ſeq. de foro compet. Sal. in l. 1. C. de rapt. virg. & Carer. vbi ſupra, nu. 138. verſi. conſulere etiam dicitur, & declarat Cæpoll. in ſuo conſi. crim. 27. requiſitus extiti. colu. mihi 3. in prin. verſi. circa primum clarum eſt, & verſi. item conſilium etiam dare.

Verùm hoc poſtremum intelligendum eſt, vbi quis inducit

ducit delinquentem ad maleficium gratia eius,cui fit per-
15 ſuaſio, non gratia conſulentis, alioqui eſſet mandatum † fit
enim mandatum gratia mandantis, conſilium verò , & per-
ſuaſio gratia facientis, cui conſulitur & perſuadetur,ſic do-
cuit Bar.in l.non ſolùm,§.ſi mandato,1.quæſtio. verſicu.ve-
niamus ad perſuaſionem, ff. de iniur. quem refert & ſequi-
tur Carrer.in d.ſua pract.crimin. §.circa, num.129. verſ.cir-
ca primum.

Hic multæ poſſent inferri quæſtiones, vt differentiæ in-
ter mandatum & conſilium atque qua pœna ſit afficiendus,
qui alteri conſuluit maleficium,& quot modis dicatur præ-
ſtare conſilium,multæque aliæ, ſed quoniam extra noſtram
propoſitam materiam probationum videntur eſſe , iccircò
eas è medio relinquo,atque hæc ſcire cupientem reijcio ad
ea , quæ in harum quæſtionum explicatione tradita ſunt v-
berrimè à Carrer. in d. ſua practic. criminal. dicto §. circa,
numer.128.verſ.ſequitur de conſulente,cum multis alijs ſe-
quentibus.

CONCLVSIO 420.

ARGVMENTVM.

Conſpiratio quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Conſpiratio eſt difficilis probationis.*
2 *Conſpiratio probatur per eoſdem coniuratores.*
3 *Participes criminis admittuntur ad probandum conſpirationem. & recuſantes compelluntur,etiam ſi iuraſſent non reuelare, & de hoc precium recepiſſent.*
4 *Teſtes complices & proxenetæ admittuntur in crimine ſimoniæ.*
5 *Conſpiratio probatur per ſcripturam conſpirantium.*
6 *Conſpiratio probatur per ſcripturam , etiam ſi ſcripta ſit manu priuata.*
7 *Conſpiratio probatur per teſtes ſingulares & varios.*
8 *Coniuratio, vel rebellio conficitur ex varijs partibus , ſiue præparamentis.*

1 Conſpirationem difficilis † eſſe proba-
tionis , quòd occultè
patrari ſoleat,nulliq; niſi cõſpiratores ſciant , nulli dubium
eſt.Hinc dicere conſueuerat Bal.in l.quoniam liberi.num.3.
2 C.de teſt.quem ſequitur ibi Pau.de Caſt.† per eoſdem con-
iuratores probari conſpirationem, arg.l.conſenſu,C.de re-
pud.in med.& eſt context.notabil.in c.fi.de teſtib.cogen.in
quo loco habetur,quòd nedum admittuntur participes cri-
minis , ſed quòd recuſantes compellere debent,etiam ſi iu-
raſſent nõ reuelare † & de hoc pretium recepiſſent, de quo
3 eſt etiam bona gl.in c.venerabilis,il primo,in ver.confeſſio.
in fi.de teſtib.& tradit Marti. Lauden.in tract. de crimi.læſ.
maieſt.q.8.reſpondit Alex.in conſ.13.nu.14.lib.6.& in conſ.
120.nu.3.li.7.ſenſit Iaſ.in l.3. §. ſi tibi in iud.nu.4.ff.de cond.
ob turp.cauſam,quem §. ipſe Iaſ. legit in l.1.d.tit.& faciunt,
quæ fuerunt animaduerſa per eundem Alexa. in conſilio 13.
4 inſtit.num.13.verſi.item per præfatam rationem,lib.1.† vbi
in crimine ſimoniæ eſſe admittendos teſtes complices &
proxenetas ſcripſit.

Præterea probari per ſcripturam conſpirantium in ea-
dem ſubſcribentium †vbi tale quid factionum patrare pro-
5 mittunt,tradidit Fel.in ca. cum in eccleſijs,num.5.colum.2.
de maior.& obed.vbi teſtes laudat Domin.& Bart.in l.in ſe-
natus,ff.ad Turpil.Bal.&Sal.in l.ſciant,C.de probatio.gl.&
Bar.in l.non intelligitur,§.tacita,ff.de iur.fiſ.& à Bald.tradi-
tum fuit in ſua pract.in rub.de probat.q.2.Sal.in l.ſing.C.de
accuſatio.Bal.in ſua prac.iudiciar.in rub.de quæſt.circa ma-
teriam probationis,q.1.nu.3.

Quod velim ſic amplies,etiam ſi talis ſcriptura eſſet ſcri-
6 pta † manu priuata,vt patet in ſcribente ſe recepiſſe vſuras,
vt placuit Fel.in d.c.cum in eccleſijs,num.5.teſtatur gloſſ.in
capitulo ſanè.24.q.2.in verſiculo eorum librorum,& tex.in
clementina 1.de vſur.

Ad hæc probatur conſpiratio per teſtes ſingulares & va-
7 rios † vt de tempore,& loco , vel de præparamentis, dum-
modo omnes tendant ad probationem coniurationis, vel
rebellionis,hoc etenim facinus iſtiuſmodi eſt,vt perfici ne-
queat momento temporis,vel in vno loco, conficitur enim
8 coniuratio,& rebellio ex varijs partibus † ſiue præparamen-
tis , meritò igitur diximus, quemlibet teſtem deponentem
de actu ſingulari , & diuerſo ab alio deponente de tractatu,
&conſpiratione,atq; coniuratione,& eũ probat &perficit,
& hæc ſingularitas hoc,& illud non vitiat,ait Hipp.de Marſ.
conſil.1.num.63.teſtatur gl. & Doct.in ſimili in ca.volumus.
in verbo eccleſiæ,16.quæſt.4. & in c.nihilominus,3.q.9.per
Innoc.in c.qualiter & quando,de accuſat. & Accurſ.in l.ob
carmen.ff.de teſti.Gram.conſi.crim.59.num.10.vbi hoc ar-
gumenti genus examinat,& cauit Petr. de Anchar. 440.in-
cipient. ex prædicta facti narratione, in ſecundo dubio,vbi
allegat iura & rationes , de quibus ibi per eum , & cum eo
tranſit Crot.in tracta.de teſtib. part.7.num.141.verſic.nona
ſit concluſio.

CONCLVSIO 421.

ARGVMENTVM.

Conſtitutio,ſeu canonicorum ſtatutum quo pacto probari poßit.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio,ſeu canonicorum ſtatutum per teſtes probari poteſt.*
2 *Conſtitutio Pontificis Maximi teſtibus probari poteſt.*
3 *Gratia ſemper per teſtes probari poteſt.*
4 *Conſtitutio, vel ſtatutum ante ſcripturam non ligat.*
5 *Eſſentia legis non poteſt diſtingui , neq; ſeparatim conſiderari ab obſeruatione ipſius legis.*
6 *Lex ſtatim cum à Principe lata fuit, eſt lex in ſui eſſentia, ſed vt liget ſubditos, requiritur eius publicatio.*
7 *Lex, vel ſtatutum Principis probatur per teſtes, & ſcripturam.*
8 *Teſtes ſicut inſtrumenta in inferioribus parem vim habent.*

1 Conſtitutio, ſeu canonicorũ † ſtatutum po-
teſt per teſtes probari,cum ſcri-
ptura de eſſentia legis non ſit,iuxta ſententiam Ioa. Andr.in
mercur.in illa reg.nemo poteſt ad impoſſibile, huc reſpexit
Rot.deciſ.5.Nota quòd reſeruatio,aliàs 96.nu.1.in antiq.de
2 probat.atteſtans Pontificis Max. conſtitutionem † teſtibus
probari poſſe,hoc idem tradit Rot.deciſio.246.aliàs prima,
tit.de conſtit.in noui. incip. conſtitutio,ad cuius opinionis
confirmationẽ accedit illud,quod obſeruauere DD.de Ro-
ta deciſio.397. aliàs 16.nota creditur,vbi concludunt,in in-
ferioribus à principe parem vim habere teſtes , & inſtru-
menta , quibus haud dubiè reſpondet doctrina Mil. in ſuo
repertor. in verbo probari poteſt ſtatutum canonicorum,
huc nimirum referri poteſt,quod ſcriptum reliquit Bart. in
l.de quibus,col. 9. num.22.verſi.ſecundò probatur conſue-
tudo per teſtes,ff.de legi.videtur & hoc ſentire Bald. in ca.1.
col.2.nu.7.verſi. quæro, quare in conſtitutionibus,de con-
ſtitu.nec hinc longè abeſt,quod ipſe Bald.clarius dixit in l.ſi
qua per calumniam,colum. 7.poſt nume.5.verſic.gratia au-
3 tem,C.de epiſcop.& clericis,loquens de gratia,† quæ ſem-
per per teſtes probari poſſit,idem ſequutus eſt Abb.in c.pa-
ſtoralis,col.2.verſic.ſed contra hoc. ibi, quinimo non eſt de
ſubſtantia iuris,de fid.inſtrum.per c.1.de renunt.in 6.idque
teſtatur Dec.in rub.de conſtitut.colu.7.verſi.vnde conclu-
dendo dicamus,num.36.quo in loco id latiſſimè examinans
in vtranque partem argumenta in medium affert , quem tu
ipſe conſulas, nec ab hoc receſſit Philipp.Franc. in c.1.in 12.
notab.per illum text.de iureiu.in 6.ibi,ſtatuta, conſtitutio-
nes,quod idem probauit Fel.in d.rub.de conſtit.col.2.nu.3.
* ver.tangunt & hic ſcribentes , aſſerens hanc * communem
eſſe ſcribentium ſententiam.

Limita

Limita hanc concluſionem, vt locum habeat quantùm
ad eſſentiam conſtitutionis, vel ſtatuti, quia ſcriptura non
eſt de eſſentia, ſed vt ex conſtitutione, vel ſtatuto obligatio
4 inducatur, requiritur ſcriptura: † vnde ante ſcripturam cō-
ſtitutio, vel ſtatutum non ligat. c. 1. de poſtul. prælat. ibi, ſo-
lenniter editum, ac publicè promulgatum, hoc idem tenet
Bal. in l. humanum, in fi. C. de leg. & in rub. de conſtit. vbi ſe-
quitur Fel. colu. 3. verſi. nihilominus, quorum ſententiæ ad-
hæret Hippol. de Marſi. in rub. C. de probati. colu. 7. & licèt
diuerſum ab hac re videatur ſentire Dec. in d. rub. de conſti.
poſt nu. 36. verſ. vlterius tamen videtur, dum animaduertit,
5 † eſſentiam legis non poſſe diſtingui, neque ſeparatim con-
ſiderari ab obſeruatione ipſius legis ex eo, quòd lex videtur
ſumere vires ab ipſa promulgatione, §. 1. in authen. vt factæ
nouæ conſtit. & in §. in his autem. Inſtit de contrah. emptio.
tamen non rectè agit Dec. nam lex exiſtere poteſt in eſſen-
tia, & quòd tamen non ſit recepta in obſeruantia, quando
publicatur, quod Pauli reſponſo patet in l. duo filij. ff. de te-
6 ſta. tute. vbi ius in ſe eſſe poteſt, licèt deficiat probatio † ideo
lex eſt ſtatim cum primum à Principe lata fuit in ſui eſſentia,
ſed vt liget ſubditos, requiritur publicatio. d. authen. vt fact.
nou. conſtit. vbi conſtitutio eſt, licèt non liget niſi poſt duos
menſes.

7 Secundò limita, vt concluſio procedat in lege † vel ſtatu-
to Principis, ſecus eſt in inferioribus à Principe, iuxta ſen-
tentiam Io. And. in d. reg. nemo poteſt. de reg. iur. ideo ſen-
tentia non valet, niſi ex ſcripti recitatione, l. 2. C. de ſenten.
ex breuicul. recitan. & iſtud confirmat Bal. in rub. de conſti.
quod refert Barbat. in col. 5. ibidem.

Huic ſententiæ refragatur contex. in ca. 1. de iureiur. in 6.
vbi loquitur contex. de ſtatutis inferiorum à Principe, & ta-
men dicit ſcripta, & non ſcripta, vnde colligere poſſumus
ex illo aliqua inferiorum eſſe ſtatuta non ſcripta, & ad hanc
ſententiam confirmandam pertinet deciſi. 1. aliàs 246. con-
ſtitutio, de conſtitut. in nou. vbi loquitur in conſtitutione
canonicorum, ſiue capituli, & ſic in inferioribus à principe,
& tamen probatur per teſtes, huc etiam ſpectat deciſi. 347.
aliàs 5. tit. de offic. vicar. ſi epiſcopus, ver. de ſecundo dubio,
in nou. ſub nu. 3. vbi habetur, quòd licèt in delegatis Sum-
mi Pontif. requiratur ſcriptura, leg. 1. C. de mandat. princip.
8 † tamen ſecus eſt in inferioribus, in quibus parem vim ha-
bent teſtes ſicut inſtrumenta, & idemmet Bald. ſibi contra-
rius tenet in l. ſi qua per calumniam, colum. 2. C. de epiſcop.
& cleric.

CONCLVSIO 422.

ARGVMENTVM.

Conſtitutum allegans quid probare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutum allegans debet probare conſtituentem tempore con-
ſtituti poſſediſſe.*

2 *Conſtituens ſi non poßidet tempore conſtituti, non transfert poſ-
ſeßionem.*

3 *Traditio eius, quod non poßidemus, à nobis fieri non poteſt.*

4 *Conſtituentis poſſeßionem nō eſt neceſſe probare de tempore con-
ſtituti in antiquis, ſed præſumitur.*

5 *Poſſeßio temporis naturalis poteſt probari per inſtrumentum con
ſtituti ſine alia probatione poſſeßionis conſtituti.*

6 *Conſtitutum allegans non debet probare poſſeßionem conſtitu-
entis, ſi agitur de ipſius, ſiue eius hæredis intereſſe, ſecus cum aga
tur de præiudicio tertij. & nu. 7.*

Conſtitutum allegans ideſt ex conſtituto
rem ſibi quæſitā, debet pro-
1 bare † conſtituentem tempore conſtituti poſſediſſe, aliàs
nō obtinebit, vt profitendo ſcripſere Alex. poſt gl. & Ang. in
l. quamuis, §. ſi conductor, nu. 8. ff. de acquir. poſſ. vbi id dicit
menti tenendū, & ita ſe aliàs obtinuiſſe, & quamplures con-
ſulti idem reſponderunt, vt Dec. in conſi. 251. numer. 3. & in
conſi. 281. nu. 5. & in conſi. 400. col. penult. in prin. Iaſ. tradi-
dit in l. quotiens, col. 4. C. de rei vindic. & in conſil. 148. nu. 5.
volum. 4. quod & placuit Gozad. in conſil. 42. nu. 7. & hanc
* eſſe communem * ſcribentium ſententiam eſt atteſtatus
* Rol. à Valle in conſi. 79. num. 23. lib. 1. communem * etiam
dicit Lauren. Chircoui. in ſuis communibus opin. concluſ.
52. incip. conſtitutum vt operetur, item docuit Dec. in l. con
tractus, numer. 15. & 16. ff. de reg. iur. Ang. etiam in l. 2. in fin.
C. de acquir. poſſeſſ. & in l. quædam mulier, ff. de rei vindic.
Bald. quoque in l. 1. C. quando liceat ab empt. recedere, &
obſeruauit Bart. in rubr. C. de contrahen. empt. quæſtio. 16.
& quamplurimi alij, vt idem Bal. in l. ſiue autem, §. 1. ff. de pu-
bli. in rem act. Franc. de Orta in l. interdum, in fin. prin. ff. de
acquir. poſſeſſ. Corn. conſi. 53. libr. 2. & conſil. 292. lib. 3. An-
char. conſil. 133. Calcan. in conſil. 29. magnificis, column. 7.
verſi. præterea quando, Ruin. conſi. 143. viſis, col. 3. verſ. nec
obſtat conſtitutum, li. 1. Grat. conſ. 69. cum ſermones, col. 1.
verſic. duodecimo conſiderandum, lib. 1. Bertrand. conſi. 12.
libr. 1. & conſil. 30. & conſi. 302. & conſi. 347. eod. lib. 1. Mat-
theſil. notab. 171. Afflict. deciſi. 40. Dec. conſil. 247. in cauſa
magnifici, colum. 2. ver. non obſtat, quod ſupra dictum eſt,
& conſil. 400. viſo eleganti conſilio, colu. penult. verſicul. 1.
quod habeo.

2 Nam † ſi conſtituens non poſſidet tempore conſtituti i-
pſius, non transfert poſſeſſionem, & ex conſequenti conſti-
tutarius non potuit acquirere, per tex. qui ad hoc ſolebat al
legari in l. quamuis, §. 1. & ibi gloſſ. in fi. Ang. Rom. Raphael
* de Corn. Alex. & omnes * Doctores, ff. de acquir. poſſeſ. vbi
etiam Alex. dicit ad hoc facere text. in l. traditio, ff. de acqui.
3 rer. do. † vbi traditio eius rei quam non poſſidemus, à nobis
fieri non poteſt, idem voluit Ang. conſi. 167. viſo, d. libello,
in fi. & conſi. 387. conſultatio, col. 1. Oldra. conſi. 114. factum
tale, Bald. in conſil. 325. dubitat. 1. colum. 1. lib. 1. Corn. conſil.
5. viſo proceſſu, colum. 6. verſicul. tamen hæc non obſtat, li-
bro 2. Mattheſil. notab. 67. not. quòd venditor. & nota. 170.
not. vnam doctrinam. Guid. Pap. deciſio. 356. quos & quot,
in princip. Catelia. Cotta in memor. incipien. pactio ciui-
lis, & prope alij infiniti congeſti per Tiraq. de iure conſtit.
limit. 1. nu. 2.

Primo loco limita, vt non procedat in antiquis, in quibus
4 non eſt neceſſe † probare poſſeſſionem conſtituentis de
tempore conſtituti, ſed illa præſumitur, ſic cōſultus reſpon-
dit Barthol. Socin. in conſilio 187. colum. 5. verſicu. 2. ratio-
ne, volum. 2. num. 19. Dec. etiam in conſi. 302. colum. 3. verſi.
non obſtat, num. 9. atque Angel. in d. l. quamuis, §. ſi condu-
ctor, in fin. ff. de acquir. poſſeſſ. & in l. 2. ff. eodem titul. quod
& ſenſit Hippol. de Marſil. notab. 521. qui vult fundare, Caſ-
ſan. in conſuetud. Burgund. titu. de ſucceſſion. §. primo, col.
3. verſic. limita tamen iſtud, Tiraquel. in tracta. de iure con-
ſtit. 3. parte, prima limitat. nu. 19. in quo loco de mente Soc.
in d. conſil. 187. declarat. Panormit. in ca. cum nobis. de præ-
ſumpt. dum ille colum. 3. voluit, poſſeſſionem temporis im-
memorabilis poſſe probari per inſtrumentum conſtituti,
debere intelligi ſine alia probatione poſſeſſionis conſtitu-
ti, aliàs eius dictum eſſet friuolum, ex adductis ibi per eum,
& cauit Socin. conſil. d. 187. in controuerſia, in verſic. 3. pro-
batur, & confirmauit Paul. Caſtr. in conſi. 50. in cauſa, verſi-
culo patet etiā in inſtrumento, quibus adhæſit Aymo Cra-
uet. in ſuo tracta. de antiq. temp. par. 1. §. viſo de fama. nu. 20.
fol. mihi 121. vbi latè id examinat.

5 Secundò limita, vt iſtud non procedat † quoad tertium,
cum ſcilicet agitur de præiudicio tertij, ſed tantum quoad
ipſum conſtituentem ſiue eius hæredes, cum quò ad eorum
præiudicium ſufficiat ipſum conſtitutum, etiam cum rebus
recentibus ſine alia probatione ipſius poſſeſſionis, vt nota.
Bald. in dicta l. ſi excuſantur, §. 1. de publi. in rem act. & Pur-
pur. in l. is apud quem, num. 102. C. de eden. Rui. in conſ. 46.
viſa facti, nu. 13. lib. 4. Soc. d. conſi. 107. colum. 5. verſ. ſecunda
ratio, lib. 2. & d. conſil. 106. col. 1. lib. 3. & obſeruauit Iaffred.
Lanfranc. Balb. in ſuis concluſ. centur. 3. conclul. 275. incip.
quid dicitur.

Intellige

Intellige iſtam ſecundam limitationem, vt locum habeat
6 † niſi iſte tertius habeat cauſam poſteriorem ab ipſo conſtituente, tunc enim ei ita præiudicabit ſicut ipſi conſtituenti, Socin. in conſil. 11. colum. 1. verſic. & pro prædictorum, libro 3. & ante eum Bald. in capit. cum veniſſent. de reſtitut. ſpoliat. ſequitur Tiraquell. de iur. conſtitu. tertia parte, prima limit. num.

CONCLVSIO 423.

ARGVMENTVM.

Conſuetudo cum difficilima ſit probatu, cui incumbat onus ipſum probandi.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo eſt difficilis probationis.*
2 *Conſuetudo mutabilis eſt.*
3 *Conſuetudo vt probetur, probari debet generaliter, à pleraq; parte populi fuiſſe cognita.*
4 *Conſuetudo quia plenè probari debet, opus eſt diligentia in formandis articulis ſuper eius probatione.*
5 *Iuramentum ſuppletiuum non defertur in probanda conſuetudine.*
6 *Conſuetudo plenè probanda eſt, ſi principaliter de ea in iudicio agitur.*
7 *Conſuetudo generalis per totum orbem terrarum quomodo probatur.*
8 *Teſtes ſingulares in probanda generali conſuetudine paſſim admittuntur.*
9 *Conſuetudo, ſiue ſtylus reſpiciens deciſoria cauſæ non ligat forenſes.*
10 *Conſuetudo reſpicit cauſæ deciſoria, cum reſpicit modum probandi.*
11 *Conſuetudo, vt credatur libro mercatoris, non ligat forenſes.*
12 *Conſuetudo vnius loci non poteſt inducere, nec arguere conſuetudinem alterius loci.*
13 *Conſuetudo quia eſt ſtricti iuris, nō extenditur de loco ad locum, nec de perſona ad perſonam.*
14 *Conſuetudo vnius ciuitatis debet extendi, & obſeruari in caſtris & locis conuicinis.*
15 *Conſuetudo odioſa ſtrictè eſt interpretanda, & non debet extendi ad alium caſum etiam ſimilem ex maioritate rationis.*
16 *Iudex poteſt de cōſuetudine allegata coram ipſo ſe extra iudicialiter inſtruere.*
17 *Quod dicitur de conſuetudine, intelligitur de præſcripta.*
18 *Verba legis ſecundùm propriam ſignificationem intelligi debent.*
19 *Conſuetudo plenè probari debet & quare.*
20 *Conſuetudo ſemper debet probari per illum, qui illam allegat, & num. 26.*
21 *Conſuetudo per vnum teſtem probari non poteſt, nec per iuramentum ſuppletiuum.*
22 *Conſuetudo cum veriſimiliter pluribus debeat eſſe nota vnius teſtimonium circa eam non facit ſemiplenam probationem.*
23 *Iuramento ſuppletorio non eſt locus, quando agitur de probanda conſuetudine, quæ viguit in illo loco, & viget.*
24 *Vnus teſtis, & iuramentum partis ſufficiunt ad probandam ignorantiam conſuetudinis alterius ciuitatis, vel loci.*
25 *Vnius teſtis depoſitio & iuramentum ſuppletorium ſufficiunt ad probandam conſuetudinem multùm antiquam.*
26 *Alleganti conſuetudinem incumbit onus probandi.*
27 *Conſuetudinem probare non eſt opus, ſi notoria eſt, ſed ſufficit, quòd ſimpliciter fuerit allegata.*
28 *Iudices conſuetudinem notoriam poſſunt ſupplere.*
29 *Conſuetudine Angliæ maior nàtu ſuccedit.*
30 *Conſuetudo notoria non indiget probatione.*
31 *Conſuetudo notoria probatur ex inſpectione plurium inſtrumentorum.*
32 *Conſuetudinis allegatio poteſt fieri etiam poſt concluſionem in cauſa.*
33 *Conſuetudo, quæ reſpicit ordinem procedendi, eſt modici præiudicij, & eam allegans non cogitur probare, quia de illa iudex poteſt ſe inſtruere.*
34 *Conſuetudo, quæ propriè vocatur ſtylus fori, & curiæ, non indiget antiqua probatione.*
Conſuetudo extrinſeca plenè probari debet. ibi.
35 *Conſuetudo, quæ vocatur ſtylus, inducitur ſolum à iudice aliquo maiore, qui habet poteſtatem legis condendæ.*
36 *Conſuetudo & ſtylus curiæ requirunt plenam probationem quando reſpiciunt litis deciſionem.*
37 *Vidua petens veſtes lugubres, & vidualia ex conſuetudine loci, non tenetur probare conſuetudinem.*
38 *Conſuetudinem generalem per vniuerſum mundum nemo tenetur probare, & quare.*

1 Conſuetudinem eſſe † difficilis probationis dixere Ang. Aret. in §. ex non ſcripto, verſic. quæro an teſtes, Inſtit. de iur. natur. Bart. & Doct. in l. de quibus, ff. de ll. reſpondit Fulg. in conſ. 6. Rol. à Valle in conſ. 53. nu. 33. volum. 2. atque Burſat. in conſi. 57. num. 20. in fin. & Pariſ. etiam in conſil. 31. nu. 15.
2 volum. 1. vbi hanc reddit rationem † quia ſit mutabilis, iuxta ſententiam Hoſtienſ. in ſua ſumma, titu. de conſuetud. idem cauit Roman. ſingul. 369. ſcripſit Bart. in l. filius, & habetur obſeruatum in gloſſ. cap. fin. circa medium, & verſicul. & ſic videtur, quòd ſit difficilis, de conſuetud. quam gloſ. ſequuntur ibi Hoſtien. qui dicit quaſi eſſe probationem impoſſibilem, Io. Andr. col. 2. & Fulg. conſil. 6. quidam, in fin. & Abb. conſil. 53. prædicta. in 2. vol. latè Rebuff. in tract. de conſuet. gloſſ. 3. num. 2. Vdalric. Zaſius. in d. l. de quib. num. 22. verſic. ad quartum punctum, ff. de legibus, & proſequitur latè Roc. de Curte. in tracta. de conſuetudine, verſicul. 3. conſuetudo eſt, nu. 244. & Roland. à Valle in conſil. 71. viſo proceſſu, nu. 2. verſicu. nec obſtat, libr. 1. Nam cum opus eſt probare eſſe
3 † quid de conſuetudine, neceſſe eſt, vt probetur generaliter à pleraque parte populi eam fuiſſe cognitam, alioqui non eſt probata conſuetudo, vt repetijt Zaſius in repet. dictæ legis de quib. numer. 17. verſic. circa quod. ff. de legibus, quod quidem quàm difficile ſit probatu, lector tu videris, vnde non immeritò dicere conſueuerat Cardi. Floren. in cap. fin. quæſt. 4. in fin. de conſuetud. quem ſequitur Aymo Crauet.
4 in conſi. 325. num. 1. magna † opus eſſe diligentia in formandis capitulis ſuper probatione huius conſuetudinis. Nam plenè probari debet, vt tradidit Bar. in repet. l. 2. quæſt. 27. C. quæ ſit long. conſuetud. cum nec etiam deferatur iuramen-
5 tum ſuppletiuum † in probanda conſuetudine, ſi credimus Bal. in d. l. de quibus. colum. antepen. verſic. item vbi agitur de probando, illum ſequitur Alex. conſi. 173. colum. 2. in fin. lib. 6. reſpondit Socin. Sen. in conſil. 141. viſis actis, numer. 1. verſi. quibus ſuppoſitis, volum. 4. Roch. de Curt. in tract. de conſuetu. nu. 644. & ſeq. ver. quod in his, iſtud poſtremum,
6 quòd plenè probanda ſit conſuetudo, ſic velim intelligas † ſi principaliter de ea in iudicio agatur, ſecus ſi ſecundariò, & incidenter, quia tunc ſufficiet ſemiplena probatio, ita reſpondit Guid. Papa conſil. 131. numer. 2. verſic. ad ſecundum quæſitum, & docuit Bart. in d. l. de quib. d. colu. 22. d. verſi. 2. probatur conſuetudo.
7 Si verò quis probare velit † generalem eſſe conſuetudinem per totum terrarum orbem, ſatis erit, ſi probauit ita conſtare conſuetudinem in vrbe Roma. dummodo in loco particulari non conſtet de contraria conſuetudine, vt voluit Cur. Iun. in tractatu feudorum, in prima parte, quæſtio. 1. nu. 16. quem omnino conſulas.

Et iſtud commode fieri poterit etiam per teſtes ſingula-
8 res, qui in probanda generali conſuetudine † paſſim admittuntur, teſte Alexandro in conſilio 172. viſis & opportune diſcuſſis, numero decimo, verſiculo opponitur etiam contra dictos teſtes, volumine ſecundo, per gloſſ. fin. verſiculo ego vidi, in l. ob carmen, ff. de teſti. idem Alexander reſpondit in conſil. 72. inſpecto diligenter proceſſu. num. ſecundo, & quarto, volu. 1. & in conſi. 141. ponderatis, num. ſecundo, verſiculo

verſiculo præterea teſtes, eodem volumine primo, & in
conſil.18.conſideratis his,numero nono, volumine 3. Dec.
etiam in conſilio 640. in cauſa, vt vulgò dicitur, numer. 11.
verſicul. quo caſu, cauit Cæpoll. in conſilio ciuil. 3. num.9.
verſiculo & licèt iſti teſtes, ibi, ſecunda eſt ſingularitas, tra-
dit Baldus in conſilio 207. quia dicta Domina Paganolla,
volum.4.& in conſi. 514.ad euidentiam præmittendum eſt,
* num.4.volum.5. vbi teſtatur hanc ſententiam eſſe commu-
niter * à ſcribentibus receptam, idem Bald. in l. rogaſti. §. ſi
tibi, column.2. ff. ſi certum petatur, Fel. quoque in capitulo
licèt ex quadam, columna quarta, verſic. 2. limita prædicta,
vt non habeat locum, de teſtibus, & proſequitur Petrus de
Rauenn. in tractatu de conſuetudine, columna vigeſimaſe-
cunda, quærit etiam, an per teſtes ſingulares, numer. 198.
Roch. de Curt. in eodem tractatu de conſuetud. numero
ſexcenteſimo vigeſimo, verſicul. quinto, eſt dubitatio, &
nu.621.verſi.& prima opinio.

9 Præterea illud animaduertas, conſuetudinem † ſiue ſty-
lum reſpicientem deciſoria cauſæ non ligare forenſes, ſecus
ſi fuerit ordinatoria iudicij, vt docuere gloſſ. Anto. de Butr.
* Abb.& communiter Docto.omnes * in capitulo quod cle-
ricis. de for. compet. & in capitulo eccleſia Sanctæ Mariæ.
ibi latè Felin. columna decima, & columna vigeſima nona,
10 de conſtitution. reſpicit verò cauſæ deciſoria † quum reſpi-
cit modum probandi, vt exempli gratia patet de libro pri-
uato mercatoris producto in iudicio, vtrum ei adhibeatur
plena fides, tunc profectò proculdubio dicitur reſpicere
deciſoria, & non ordinatoria, vt protulit Barto. in leg. ictus
fuſtium, C. ex quibus cauſis infam. irrogetur. Baldus in lege
prima, C. quæ ſit longa conſuetudo. & per alia adducta
per Franciſcum Viuium in ſuis communibus opinionibus
11 in verbo, conſuetudo, vbi ſentit ex ſupradictis † conſuetu-
dinem illam, vt credatur libro mercatoris, non ligare fo-
renſes.

Conſuetudo enim quotieſcunque eſt localis, non ligat
niſi ſubditos, vt ait Oldradus in conſilio 248. Roman. con-
ſilio 163. Petrus Duen. regula 145. vbi latè hanc doctrinam
12 proſequitur, & in regula 146. & ratio eſt † quia ex conſue-
tudine vnius loci non poteſt argui, nec induci conſuetudo
alterius loci, vt ita fuiſſe tentum per DD. de Rota in vna Ca-
uerien. decimarum coram Tolomeo eſt atteſtatus Anton.
Mar. Papazo. in addit. ad deciſion. ſextam, aliàs 460. quæri-
tur de conſuetud. in nou. numero decimo, & conſuluit Dec.
conſilio 483. pro reſolutione, numero vigeſimoſecundo,
13 vbi † quia conſuetudo eſt ſtricti iuris, non extenditur de lo-
co ad locum, nec de perſona ad perſonam, & idem docuit
Alexand. conſilio 68. numero primo, libro ſecundo, & in
conſilio 25. in fine libro quinto, tradit Dec. in capitulo pri-
mo, numero vigeſimoſeptimo, columna penultima, in fin.
de probat. Quo pacto autem iſtud de extenſione intelligen
dum ſit & in quibus caſibus procedat, conſulas Vldar. Zaſi.
in repetitione l. de quibus, nu.46. verſiculo circa vim exten-
ſiuam, de legibus, quo in loco format ſeptem concluſiones
pro dilucidatione materiæ.

14 Iſtud tamen ſic accipies † vt conſuetudo vnius ciuitatis
debeat extendi & obſeruari in caſtris & locis circumuici-
nis, ita pro ſingulari obſeruauit Amanelli. de claris aquis
in ſingula. 231. Nota, quòd conſuetudo, tomo ſecundo
ſingul.

Secundò velim, vt intelligas, hoc ſibi locum vendicare, ſi
conſuetudo ſit odioſa, quia tunc vti ſtrictè interpretanda,
15 non debet extendi ad alium caſum † etiam ſimilem ex ma-
ioritate rationis, vt conſulendo tradit Natt. in conſil. 435.
numero vigeſimoſecundo, Roland. à Vall. in conſilio 53. nu.
trigeſimo quarto, volumine ſecundo, & conſilio 69. nu. 24.
volum.3. Secus verò quando conſuetudo eſt fauorabilis, eo-
dem enim caſu extenditur, ita declarat Burſat. in conſil. 50.
num.38. lib.1.

Nec illud omiſerim, poſſe iudicem de conſuetudine, ſi al-
16 legetur coram ipſo † extraiudicialiter ſe ipſum inſtruere, ſic
ſcripſit Bar. in l. lege Cornelia. ff. de teſtib.

Eſt etiam hic aduertendum, quòd cum verba fecimus de
conſuetudine, intelligendum eſt de præſcripta, iuxta gloſ. in
capitulo mos. prima diſtinctione, text. cum gloſſ. & ibi ſcri-
ben. in capitulo Cumana. de elect. Bal. in capitulo primo, de
17 feud. cogn. columna prima, vbi inquit † quòd illud quod di-
citur de conſuetudine, intelligitur de præſcripta, nam ante-
quam ſit præſcripta, non dicitur conſuetudo, ſed voluntas
inducendi conſuetudinem. Alex. in conſi. 173. columna pri-
ma, lib.6. Deci. conſilio primo, numero decimo, & conſilio
483. numer. 26. latè Roc. de Curte in tractatu conſuetud.
gloſſ. fin. chart. vigeſima quinta, columm. prima, & ſecunda,
& charta vigeſima ſexta, column. 2. in paruis, Bero. conſil.
157. colu.3. libr.3. quod eo maximè procedit, ſi mentio con-
ſuetudinis reperitur facta à canone, vel à lege, iuxta ea quæ
habentur in l. de quibus. ff. de legi. per Roc. de Curte dicto
tracta. dicta charta vigeſimaquinta, colum. tertia, & quarta,
18 & † quoniam verba legis debent intelligi ſecundùm pro-
priam ſignificationem, Bart. in l. ita vulneratus. ad l. aquili-
am. & Bald. in l. ſi quis, C. de interdict. matrimon. int. pupil-
los, & quia etiam appellatione conſuetudinis intelligimus
de conſuetudine propria quæ talis dicitur cum præſcripta
ſit, vt patet ex præmiſſis, & notat Iaſ. in l. de quibus, ſub nu.
44. ff. de legib.

19 Conſuetudinem inſuper plenè † probari debere, tradit
Bart. in repet. l. ſecundæ, quæſt. vigeſimaſeptima, C. quæ ſit
long. conſuetud. vbi Cyn. poſt num.20. verſic. item dicit, &
idem Bart. in l. de quibus, numer.22. verſiculo ſecundo pro-
batur conſuetudo, ff. de leg. Soc. Sen. in conſi.141. viſis actis,
nu.1. verſiculo quibus ſuppoſitis, volumine quarto, Roch.
de Curt. in tracta. de conſuetud. num.644. & ſequent. verſi.
quod in his, Borgni. Caualca. in tracta. de tutor. & curat. nu-
mer.44. verſiculo corroboratur, ſequitur Crauet. conſi.325.
num.1. Lauren. Silua. in conſil.45. numer.52. citat Iaſ. in l. de
quibus, ff. de leg. Henric. Bouer. in ſingul. in verb. ſtylus &
conſuetudo, numer.7. & ratio eſt, quia conſuetudo eſt fa-
cti, ideo probari debet, gloſſ. in l. prima, C. quæ ſit long.
conſuetud. Barto. in l. præſcriptione, C. ſi contra ius, in fi. &
Vdal. Zaſ. in d. l. de quibus, num.3. ff. de legib. Roland. à Val-
le in conſilio 71. viſo proceſſu, numero vigeſimo, verſiculo
nec obſtat, libro 1. Natt. in conſil. 554. numero vigeſimo-
quinto, verſic. poſtremò, libro quarto, Ioan. Crot. in conſil.
64. M. conſules, nu.17. lib.1. & in conſil.131. conſilijs noſtris,
num.51. eodem libro, & Gui. Pap. ſingul.26. Pariſ. in conſil.
25. primo aſpectu, num.18. verſic. omnia enim, libro primo,
20 † & ſemper debet probari per illum, qui illam allegat, vt
cauit Dec. conſil. 483. numer. 28. Ioan. Fab. in §. ex non ſcri-
pto, Inſtit. de iure natur. gent. & ciuil. & ita ait Marian. Soc.
conſil.65. num.36. volum.1. teſtantur Doct. in ca. fin. de con-
ſuetud. Corn. conſil.83. columm.5. volum. 4. Alex. conſi.67.
vol.7. Bart. in dicta l. de quibus, num.6. ff. de leg. Iaſ. in l. cum
prolatis, num.9. ff. de re iudic. Soc. Sen. in conſil.3. capio pri-
mum, numer. 27. verſicul. quoniam ad hoc, volum.4. & in
conſil.46. eleganter, & ſubtiliter, num.51. verſicu. poſtremò
aduerſatur procurator, volum.4. Hier. Cagn. in repet. l. quis
maior, numero 52. C. de tranſaction. & Marian. Socin. in re-
pet. l. iſta ſtipulatus, numer. 224. ff. de verborum obligatio-
nibus.

21 Vnde cum plenè debeat probari conſuetudo, fit † vt per
vnum teſtem non poſſit probari, neque etiam deferri iura-
mentum ſuppletiuum, vt Bald. docuit valdè notan. in dicta
lege de quibus, ff. de legib. quem refert Lanfran. de Orian.
in repet. l. admonendi, num. 80. verſi. vigeſimaſecunda con-
cluſio, ff. de iureiurand. & ibi Iacob. Petr. de Ptolom. nu.47.
verſi.22. & Caccialup. ibidem numer.162. verſicul. trigeſimo
quarto, voluit etiam Alex. conſi.173. lib.6. atq; Crauet. con-
ſil.325. num.1.

Cuius axiomatis ea ratio eſt, quia cum veroſimiliter con-
ſuetudo debeat eſſe nota pluribus, licèt duo teſtes faciant
22 plenam probationem † vnius tamen teſtimonium non fa-
cit ſemiplenam eo caſu, ex eo enim tãtùm, quòd vnus teſtis
probabit in re veriſimiliter pluribus nota, emergit quædam
præſum-

præſumptio contra producentem, per quam detrahitur illi
ſemiplenè, quo fit, vt iuramento ſuppletorio, ſicuti diceba-
mus, non ſit locus, ita tradidit Bald. ſatis inſignitè, in dicta l.
de quibus, de legib. quem refert & ſequitur Caccialup. in d.
repet. l. admonendi, numero 162. verſicul. trigeſimoquarto,
de iureiurand.

Quod quidem poſtremum de iuramento ſuppletorio
23 ſic velim limites, & intelligas † vt locum tunc non habeat,
quando agitur de probanda conſuetudine, quæ viguit in il-
lo loco & viget, tunc enim verum eſt illud de præſumpta
notitia in illo loco, iuxta ea, quæ fuere obſeruata in l. ſi tu-
tor, C. de pericul. tutor. & in l. cum quidam, §. quod dicitur.
de acquir. hæredit. ſecus ſi tractaretur de probanda con-
ſuetudine alterius ciuitatis, vel loci, nam tunc eſſet proba-
bilis ignorantia illius conſuetudinis, ideò ad illam proban-
24 dam ſufficeret † vnus teſtis & iuramentum partis, argumen.
eorum, quæ animaduerſa ſunt in c. primo, de conſtit. libr. 6.
cum ſimil. vt meminit Caccialup. vbi ſupra, eo. nu. 162. verſ.
quod tamen limitant.

Poſteriori loco illud de iuramento ſuppletorio ſic acci-
pies, & limitabis, vt non procedat, quando ageretur de pro-
banda conſuetudine multum antiqua, nam tunc cum veri-
ſimiliter vix ſit inuenire aliquem, qui recordetur † ſuffice-
25 ret depoſitio vnius teſtis, vt hoc iuramentum deferri poſſit
ad illam probādam, vt notatur in authen. ſed cum teſtator.
C. ad l. falcid. dum ibi fit mentio de facto antiquo, vel impli
cito, & in l. ſi arbiter, ff. de probatio. ſic idē Caccialup. in re-
pet. d. l. admonendi, d. num. 162. verſ. item eſſet dicendum. ff.
de iureiuran.

Quòd verò alleganti eam † incumbit onus probandi, te-
26 net vltra iam ſuperius allata etiam Pariſ. conſilio 31. numero
14. volumine primo, & idem in conſilio decimo, numer. 14.
volumine quarto, limitabis iſtud, niſi huiuſmodi conſuetu-
do ſit notoria, quia propter notorietatem eius non eſt o-
27 pus eam probare, ſed ſufficit, quòd ſimpliciter † fuerit alle-
gata, vt auctor eſt Accur. in l. ciues, C. de appellat. Ioan. Fab.
Inſtit. de iur. natur. gent. & ciuil. §. ex non ſcripto, verſiculo
circa quintum, Roman. in conſilio 51. in princip. Calcan.
conſilio 82. columna ſecunda, Iaſ. in leg. prima, columna o-
ctaua, in princip. ff. de oper. nou. nunciat. & Marian. Socin.
conſilio 67. numero primo, volumine primo, Pariſ. in con-
ſilio decimotertio, attingendo articulum petitorij, nume-
ro trigeſimoſecundo, verſiculo eo etiam volumine primo,
Natt. in conſilio 218. licèt de iure, numero quinto, libro pri-
mo, & in conſilio 391. fit difficultas, numero ſexto, libro ſe-
cundo, & in conſilio 575. ſubtiliter, numero 36. libro tertio,
& conſilio 110. quamuis, numero octauo, eodem libro. So-
cin. Iuni. dicto conſilio 65. numero 39. cum ibi ad hoc col-
28 lectis, vbi (quod plus eſt) ait, † iudices huiuſmodi conſue-
tudinem poſſe ſupplere, & ad hoc probandum adducit Bal.
in l. filiusfamilias. §. veterani, ff. de procurato. & Alexand.
conſilio decimoquarto, in princip. volumine quinto, Imol.
Cynus poſt Iac. Butr. & Iacob. de Aret. in l. 2. C. quæ ſit long.
conſuetu. vbi ait, huiuſmodi conſuetudinem notoriam non
29 eſſe neceſſe vt probetur † afferendo exemplum de conſue-
tudine Angliæ, vt maior natu ſuccedat, cui etiam opinioni
accedit Soc. d. conſ. 65. nu. 40.

Quòd autem huiuſmodi conſuetudo notoria † non in-
30 digeat probatione, tenet Curti. Iuni. in tractatu feudorum
in prima parte, quæſtione prima, numero decimotertio,
cum ibi allegat. vbi inquit, iudicem teneri ſupplere & de ea
inquirere, quod & probat Guido Pap. in ſingul. 952. nume-
ro primo.

Sed aliter opinari videtur Crauet. in tractatu de antiqui-
tate temporum, in prima parte, §. ampliatur, numero deci-
31 moſexto, vbi ait † huiuſmodi conſuetudinem notoriam
probari ex inſpectione plurium inſtrumentorum, probat
id per l. vetuſtiſſima, C. de iur. domi. impetr. & ibi Angel.
Curt. Iun. in conſilio 106. colum. ſecunda, & vltra eos idem
voluit Dec. conſilio primo, nume. nono, verumtamen idem
Curti. Iuni. in conſilio 60. numero quinto, ait ex multis ad-
ductis non egere probatione, ſed ſufficere eam allegare, ſed
ſibi ipſe contrarius ſecus ſenſit in dicto conſilio 106. quod
etiam confirmauit in conſilio 52. numero decimo, & quod
ſufficiat allegare, tradidit Tiraquell. in tracta. de præſcript.
§. primo, gloſſ. ſecunda, folio 8. verbo ſed quæſtionis eſt, vbi
32 quoque ait † huiuſmodi allegationem poſſe fieri etiam poſt
concluſionem in cauſa, teſtatur ad hoc Anto. de But. in cap.
peruenit, de emptione, & venditione, & Alexan. in l. prima,
col. 2. C. vt quæ deſunt aduoca.

Secundo loco limitare poteris, vt non procedat in con-
33 ſuetudine, quæ reſpicit ordinem procedendi † quia il-
la eſt modici præiudicij, vnde eam allegans non cogitur
probare, quia de illa iudex poteſt ſe inſtruere, ſed ſecus
eſt in conſuetudine, quæ reſpicit deciſionem cauſæ, il-
la namque legitimè probari debet, vt colligere eſt ex ſu-
pra notatis in concluſione, & ita ſenſit apertè Decius in
dicto conſilio quadringenteſimo octuageſimotertio, nu-
mero vigeſimonono, vbi teſtem laudat Bartol. in dicta leg.
de quibus. ff. de legibus, verſiculo ſecundo probatur con-
ſuetudo, & vltra eos ſcribit Ioann. Fab. in §. ex non ſcripto.
Inſtit. de iur. natur. gent. & ciuil.

34 Tertiò limitabis in conſuetudine † quæ propriè vocatur
ſtylus fori & curiæ, vbi agitantur cauſæ, quo caſu non eſt o-
pus antiqua probatione huiuſmodi conſuetudinis, ſed iu-
dex ſi de ea dubitat, debet ſe (vt aiunt) informare, ſecus in
conſuetudine extrinſeca, quæ plenè probari debet, vt tra-
ditum eſt ſupra in concluſione, & Dec. protulit in dict. con-
ſilio quadringenteſimo octogeſimotertio, in fin. vbi ait, ita
ſentire Alexand. in l. quarta, §. hoc autem iudicium, ff. de
dam. infect. columna penultima, verſiculo item iudex ſup-
plet, vltra eum addas idem ſenſiſſe Aretin. qui de hac con-
ſuetudine loqui videtur in conſilio centeſimo vigeſimoſe-
ptimo, in cauſa Dominæ Antoniæ, in ſecunda columna, ver
ſiculo ad ſecundum, & Alexand. conſilio primo, columna
finali, volumine ſexto, & explicabitur infra in concluſione,
35 ſtylus, vbi propria huius materiæ eſt ſedes † cum huiuſmo-
di conſuetudo propriè, vt dixi, vocetur ſtylus, neque iudica-
tur à toto populo, aut eius maiori parte, ſed ſolùm à iudice
aliquo maiore, qui habeat poteſtatem legis condendæ. ſic
docuit Bart. in repetitione dictæ l. de quibus, columna 4. in
fine, & Aymo Crauet. in ſuo tractatu de antiquitate tempo-
rum, in quarta parte, in primo §. numero trigeſimoſexto, v-
bi de hoc latè.

Sublimita huiuſmodi limitationem non habere locum
36 † quando conſuetudo & ſtylus curiæ reſpiciunt litis deci-
ſionem, quia tunc non ſufficit dicta informatio iudicij, ſed
requiritur plena probatio, vt paulo ante diximus, & conſu-
lendo ſenſit Socinus Senior. conſilio trigeſimoſexto, nu-
mero vndecimo, volumine quarto, & conſilio trigeſimo-
nono, numero vigeſimoſeptimo, & ſequenti. eodem vo-
lumine.

Quarto loco limitare tibi licebit, vt non procedat in vi-
37 dua petente veſtes lugubres † & vidualia ex conſuetudine
loci, quia non tenetur probare talem conſuetudinem, ſed
incumbit hæredibus onus probandi conſuetudinem con-
trariam, vt decidit Anton. Capic. deciſione vigeſimaſexta,
numero ſecundo, Alexand. etiam in l. ſi ex re, §. illud, ff. de
ſtipul. ſer. & Angel. in l. ſed vſusfructus, §. dos legata, ff. ad l.
falcid.

Poſtremò limitabis in conſuetudine generali per vniuer-
38 ſum mundum, quia illam quis non tenetur probare † cum
propter eius generalitatem videatur tranſiuiſſe in ius com-
mune non ſcriptum, §. ex non ſcripto, Inſtitut. de iur. natu.
& ſcripſit Baldus in l. poſt dotem, ff. ſoluto matrimonio,
chart. octaua. quod etiam placuit Dec. conſilio quadringen
teſimo octogeſimotertio, numero vigeſimo, & Capici. in
deciſione 176. numero vigeſimoprimo, meminit huiuſmo-
di conſuetudinem abijſſe in ius gentium, teſtatur Imol. in l.
prima, columu. 4. ff. ſoluto matrimonio, Curt. Iun. in tracta.
feudorum, prima parte, quæſt. prima, nume. decimoſexto,
& infra fuſius dicetur.

CONCLVSIO 424.

ARGVMENTVM.

Conſuetudo an & quomodo probetur per teſtes.

SVMMARIVM.

1 Conſuetudo probatur per teſtes.
2 Vſus populi, frequentia actus & diuturnitas temporis deponi debent à teſtibus ſuper conſuetudine.
3 Teſtes ſuper conſuetudine conuenire debent in tempore, & actib. & deponere de aliquo actu affirmatiuo contrario legi.
4 Duo teſtes ſufficiunt in probatione conſuetudinis etiam longiſſimæ.
5 In Gallia decem requiruntur teſtes ad probandam conſuetudinem.
6 In conſuetudine probanda ſatis eſt, quòd teſtes deducant tot actus, quot ſufficiunt ad conſuetudinem inducendam.
7 Teſtes in probanda conſuetudine alicuius particularis ciuitatis probant, licèt non iurent.
8 Teſtibus etiam non iuratis creditur in informatione ſuper fama, vel ſuper notorio, & in probanda conſuetudine.
9 Teſtes ſuper conſuetudine recipi poſſunt parte non citata.
10 Nudum factum cum conſenſu 40. annorum ſufficit ad inducendam conſuetudinem.
11 Teſtes etiam ſingulares conſuetudinem probant.
Contrarium ibi.
12 Teſtes ſuper conſuetudine, ſi rationem reddant, quia ſum vicinus tali loco, vel quia ſum conſanguineus, probant.
13 Conſuetudo plenè probata dicitur per duos teſtés.
14 Conſuetudo vt inducatur, requiritur frequentia actuum.
15 Iudicis arbitrio relinquitur, an plures actus, an pauciores ſufficiant ad inducendam conſuetudinem.
16 Frequentatio inducitur ex duabus vicibus.
Contrarium ibi.
17 Tres actus ſunt neceſſarij ad frequentationem inducendam.
18 Iudicis arbitrio relinquitur, an per binum, aut tertium actum inducatur notitia populi, & ex ea eius conſenſus.
19 Duo teſtes ſufficiunt ad probandum actus notorios.
20 Quæ palam fiunt, dicuntur frequenter fieri.
21 Conſuetudo quòd valeat inſtrumentum ſine nomine Imperatoris, non probatur per productionem octo vel decem inſtrumentorum à notarijs factorum ſine nomine Imperatoris.
22 Teſtes deponentes de frequentia actuum debent conuenire in actibus, in quibus teſtificantur.
23 Teſtes probant frequentiam actuum à populo, etiam ſi vnus pro cauſa ſcientiæ actum particularem, & alius alium inducat.
24 Teſtes ad conſuetudinem probandam per diuturnitatem temporis deponere debent illam fuiſſe obſeruatam per ſpacium ſaltem decem annorum.
25 Teſtes deponentes de conſuetudine à decem annis citra, vel dicentes iam ſunt decem anni & vltra, illam non probant per diuturnitatem temporis.
26 Minus tempus decem annorum non ſufficit ad probandam conſuetudinem.
27 Tempus decem annorum longum dicitur.
28 Conſuetudo per decennium nõ poteſt tolli, quia obſeruatur etiam nullo alio probato aut allegato titulo.
29 In conſuetudine contra ius ciuile ſufficit, quòd teſtes probent de decennio.
30 Conſuetudo contra ius quando eſt irrationabilis requiruntur triginta anni ad illam probandam.
31 Conſuetudo quando eſt contra ius canonicum, requirit probationem de tempore 40. annorum.
33 Teſtes ſi deponant à quadraginta annis citra, ex talibus verbis nõ probant de tempore quadraginta annorum, ſed nec de tempore vnius anni.
34 Vniuerſitas eccleſiaſtica non poteſt ſtatuere contra ius canonicum, vel contra populum laicum ſubditum eccleſiæ.
35 Populus ſubditus eccleſiæ quoad temporalia poteſt ſtatuere contra ius canonicum.
36 Conſuetudo quando inducitur ſciente, & patiente ſuperiore, licèt ſit contra ius canonicum, non requirit 40. annos ſed ſufficiunt decem.
37 Conſuetudo quando detrahit iuribus alicuius eccleſiæ requirit probationem 40. anno.
38 Corpus totum eccleſiæ non minus fauorabile eſſe debet, quàm aliquod ipſius membrum.
39 Teſtium depoſitio opus eſt, vt ſit de tempore 40. annorum ad probandam conſuetudinem ſuper eo, ſuper quo populus clarè ſtatuere non poteſt.
40 Conſuetudo, vt inducatur contra reſeruata Principi, requirit tempus antiquum, cuius antiqui memoria non extat in contrarium.
41 Conſuetudo & præſcriptio non admittitur verſus Principem, niſi tempore innumerabili.
42 Tempus 40. annorum ſufficit ad inducendam conſuetudinem contra reſeruata Principi, vbi quis habet titulum.
43 Conſuetudo in habentibus cauſam diſcontinuam debet eſſe introducta per tanti temporis ſpacium, cuius initij memoria non extat in contrarium.
44 Teſtes deponere debent, nedum tempus immemorabile illius Principis, contra quem præſcribitur, ſed etiam ſcientiam & patientiam ipſius.
Contrarium, num. 45.
46 Modus cognoſcendi ſeruitutem ſeu iuriſdictionem continuam & diſcontinuam.
47 Seruitus illa habet cauſam continuam, vel quaſi, ex qua percipitur commodum naturæ.
48 Quæ ſint ea quæ Principi reſeruata ſunt.
49 Conſuetudo ficta, & intitulata momento induci poteſt.
50 Conſuetudo paſcendi probatur per tempus, cuius initij memoria non extat in contrarium.
51 Conſuetudo ſiue habeat cauſam perpetuam ſiue continuam, vel diſcontinuam ſemper ad illam probandam ſufficit tempus decem annorum.
52 Conſenſus maioris partis populi interceſſiſſe præſumitur circa conſuetudinem, quando teſtes deponunt, actus fuiſſe vſitatos publicè, præſentibus & ſcientibus infinitis perſonis.
53 Conſuetudo non dicitur probata, & ſi probetur pleramq; partem populi illam cognouiſſe, & ei conſenſiſſe.
54 Conſuetudinem probant teſtes deponentes, conſuetudinem eſſe, quando vlterius non fuerint interrogati.
Contrarium ibi.
55 Conſuetudo non probatur ex diſpoſitione teſtis de auditu alterius.
56 Conſuetudinem probant teſtes deponentes vidiſſe hũc in modum obſeruari à talibus perſonis in tali loco per tantum temporis ſpacium.
57 In conſuetudine temporis probanda, ſufficit teſtes deponere ſe vidiſſe obſeruari ſuis temporibus, & à ſuis maioribus audiuiſſe ſic obſeruatum.
58 Ad conſuetudinis probationem non eſt idoneus teſtis deponens circa illam, ex qua ei oritur commodum proprium.
59 Conſuetudinem probant teſtes, qui præcipuè non deponunt ad eorum commodum, ſed ſecundario.
60 Conſuetudo generalis non ſoluendi quartam epiſcopo, poteſt probari per clericos, & rectores eccleſiarum loci illius deponentes de facto ſuo negatiuo ad ipſorum commodum.
61 Conſuetudinem non probant teſtes deponentes tantum vnum ex tribus requiſitis.
62 Teſtes de cõſuetudine interrogati de requiſitis ad eam omnia coniunctim deponere debent.
63 Teſtes licet interrogati non ſint, debent rationem congruam reddere.
64 Conſuetudinem ſatis probant periti, vt procuratores vel aduocati, licet dicant ſe non recordari, inter quas perſonas viderint obſeruari, nec in quibus caſibus.
65 Teſtes licet ſint periti, debent tamen deponere de his, quæ in facto conſiſtunt.
66 Conſuetudo ſicut dominium in iure conſiſtit, & ideo teſtes etiam non interrogati debent rationem adducere.

67 Conſue-

67 *Conſuetudinem non probant teſtes ſingulares.*
68 *Teſtes ſingulares admittuntur ad probandam conſuetudinem generalem & obſeruantiam.*
69 *Teſtes quando producuntur ad probandum aliquid integrale conſuetudine, ſufficit ſimpliciter, vt conueniant in ipſo integrali, & probabunt, licet in depoſitione particularium actuum reperiantur eſſe ſingulares.*
70 *Teſtes licèt ſingulares in diuerſitate actuum ſi conueniant in frequentia, probant conſuetudinem.*

1 Conſuetudinem probari † per teſtes,
tradidere Cyn. Bald.
Barto.& cæteri in l.ſecunda, C.quæ ſit long. conſuetud. at-
* que Doctores * communiter in l. de quibus, ff. de legibus,
Angelus, & Faber Inſtitut. de iur. natur. gent. & ciuil. §. ex
non ſcripto, vbi Angel.ait, oportere vt hęc tria teſtes depo-
2 nant, id eſt vſum populi, frequentiam actus † & diuturnita-
tem temporis illius actus, & ad id conſulas Albericum de
Roſ.in dicta l.de quibus, Rebuff. tractatu de conſuetudine,
numero 196. tomo primo, & latè tradentem adeas Guid.
Pap. conſilio 231. Etenim ex his tribus oritur conſenſus po-
puli, atque hæc tria coniunctim requiruntur, alioqui non
dicitur probata conſuetudo, ſi deficiant in vno ex tribus, vt
voluit Angelus vbi ſupra, quem ſequitur Curt.Iun. conſilio
centeſimo octogeſimonono, numero decimo, quod etiam
confirmauit Deci. conſilio quadringenteſimo octogeſimo
tertio, vbi numero vigeſimo, ait, opus eſſe, vt deponant fre-
quentiam actus, & reliqua duo requiſita, & atteſtatur de
* communi * adeò vt appareat interueniſſe tacitum conſen-
ſum populi, vel maioris partis, vt ſupra alleg.Docto.tradide-
re, & idem Decius in conſilio 402. numero decimoquarto,
ſequitur Alexander conſilio 196.numero decimotertio, vo-
lumine ſecundo, & conſilio 104. numero octauo, lib.quar-
to, Grammat. conſilio octuageſimonono, numero quinto,
& ſexto, in ciuilibus, & Alexand. in conſilio centeſimo tri-
geſimoprimo, nu. 9. volu. 2. & in conſi. 136. nu. 18. & in con-
ſilio quadrageſimoquinto, numero tertio, eodem volumi-
3 ne, vbi additio.† huiuſmodi teſtes debere conuenire in tem
pore, & actibus, cæteroqui tanquam ſingulares non proba-
rent, teſtem ad id laudat Paul. de Leazar.in diſputat.ſua, in-
cip.contra inſtrumentum debiti, & Anton.de Butr.in capi-
tulo licèt ex quadam.de teſtibus, Bald.in leg.prima, C.de te-
ſtamen. oportet etiam vt deponant de aliquo actu affirma-
tiuo contrario legis, ſecus ſi ſimpliciter deponant de aliquo
actu negatiuo, quia non probant, ad quod conſulas exem-
pla poſita per Alexand.in conſil. quadrageſimoquinto, nu-
mero quinto, volumi. 2. vbi multa affert diuerſa exempla,
quale eſt illud, per l.rem non nouam, §.patroni, C.de iudic.
vbi dicitur, quòd aduocati debeant iurare de calumnia, ve-
rum ſi non iurarunt, quia non fuit petitum per centum an-
4 nos, non tolleretur lex, nec induceretur conſuetudo † duos
verò teſtes ſufficere in huiuſmodi probatione conſuetudi-
nis etiam longiſſimæ, reſpondit Guidò Pap. conſilio 116.
numero nono, & idem conſilio 171. numero 3. Ioan. Fab. &
Angel. Aretin. in d.§.ex non ſcripto, Inſtitut. de iur. natur.
per l.vbi numerus, ff.de teſtib. & conſulas Zaſi. in repet.d.l.
de quibus, numero 27. & 32. ff. de legib. quo in loco etiam
quid in hac re oporteat teſtificari, habetur, & videas Ho-
ſtienſ. rubr.de conſuetud. numero 10. in ſumma † in Gallia
5 verò X. requiruntur, vt ex d.Docto.ſed velim obſerues, non
eſſe neceſſe, vt teſtes deponant, aut aliàs probetur de pri-
mis actibus à quibus huiuſmodi conſuetudo originem
traxit, ſed ſatis eſt, deducere tot actus, quot ſufficiant † ad
6 conſuetudinem inducendam, vt dixit Aymo Crauet.in tra-
cta.de antiqu.tempor.in 4. parte, verbo materia iſta, nu.23.
fol.202.

Primò loco ampliatur concluſio, vt procedat, etiam ſi
huiuſmodi teſtes non præſtiterint iuramentum in proban-
da conſuetudine inducta à populo alicuius particularis ci-
uitatis, † nam probarent, licet non iurent, vt meminit D.
7 Anto.in repet.c.fi.de conſuetu.& cauit Felin.in cap.tuis, de
teſtib.num.2.Iaſ.in repet.l.admonendi, num.232.ff.de iure-
iuran.nam iudex tunc tanquam ſuper notorio debet pro-
cedere per modum informationis, vt not. in cap. bonæ, de
poſtul.prælat.vt in cap. veſtra. de cohabit. cleric. & mulier.
8 † ſed in informatione ſuper fama, vel ſuper notorio credi-
tur teſtibus etiam non iuratis, meritò idem eſt dicendum
in probanda huiuſmodi conſuetudine, vt per eundem Iaſo.
loco prox. citato, motus auctoritate Anto.de Butr.in ca.in
tua.de ſponſ.& in c.fina.de conſuetu.in pen.char.in col.fin.
illius chartæ in verbo, venio ad ſecundum principale, ſcili-
cet qualiter conſuetudo probetur.

9 Amplia ſecundò, vt huiuſmodi teſtes † poſſint recipi par
te non citata, vt ſcriptum fuit ab Anton.de Butr.in d.cap.fi.
in antepenulti. columna, verſicu. ad primum ſi redacta, de
conſuetudine, Felin.tradit in cap.2 poſt numerum 16.verſi.
12.limita de teſtib. Barthol. & poſt eum Florian. in l.3. §.Iu-
lianus, ff. de teſtibus, Cin. in l. 2. verſicul. 2. quia circa hoc
quando, quæ ſit long.conſuetud.Bald. & Alexand. in l. 1. C.
vt quæ deſunt aduocat.Hippolyt.de Marſil.in l.de vnoquo-
que, num.83.verſicu.trigeſimus ſecundus caſus, ff.de re iud.
vbi quamplures idem ſentientes citat Alexand. in conſi.14.
viſo proceſſu, columna prima, poſt numerum primum, ver-
ſicul.circa primum inſiſtam, volumi.5. Gozad. in conſil.101.
audio dubitari, columna quinta, nume.27.verſ. decimoter-
tio, Ruin. conſil.144. viſis his, quæ in themate, poſt nume-
rum 14.verſi.præterea & 2.quia ampliat etiam in conſuetu-
dine non notoria, vol.4.

Tertiò ampliabis, vt procedat, etiam ſi teſtes nõ loquan-
10 tur, nec vllam mentionem faciant de conſuetudine † ſed
tantùm deponant de aliquo facto concurrente ſaltem ſpa-
cio 40.annorum, quia illud nudum factum cum concurſu
dictorũ 40. annorũ ſufficit ad inducendam cõſuetudinem,
& ſic licèt ſi teſtes deponant tantùm de illo facto, probant
conſuetudinem, licèt de ea non loquatur Guid.Pap.conſil.
17.numero 4.verſic.ad quartum incip.circa materiam, cum
ibi allegat.

11 Quartò ampliatur, etiam ſi teſtes ſint † ſingulares, vt do-
cuit Bart.in l.de quibus, colum.10.in fin.ff.de legib.& Alex.
in conſil.41.viſis & optimè diſcuſſis, lib.2.colum.3.ait, hanc
eſſe veriorem opinionem, ſicut refert Purpurat.in l. 1. ff. ſi
cert.petat.numero 105.licèt Cyn.in l.2.C.quæ ſit longa con
ſuetud. in contrariam deſcenderit ſententiam, & idem pro-
bauit Corne. cum multis allegat. in conſilio 89. incip. viſis
actis, columna 5.verſicu.& conſuetudo, volum.1. & in con-
ſilio 286.numero 4. volum.3.& quòd teſtes ſingulares pro-
bent, voluit Bald.in repet.l.de quibus, columna fin. ff.de ll.
Alexand.in conſi.40.colum.fin.volu.4. Guid.Pap. in conſi.
116.& in conſi.131.Aymo in conſi.73.dicendum videtur, nu.
32. verſic. non obſtat, quòd teſtes, conſules etiam Cato.Pa-
pienſem in repet.d.l.de quibus, nu.133.ff.de legib.verſic.ſed
an per teſtes ſingulares, vbi ad vtramque partem examinat
concluſionem, ibique docet, qualiter teſtes dicuntur ſin-
gulares.

Diuerſum ab hac re videtur voluiſſe Petr. & Cyn. in l. 2.
C.quæ ſit long.conſuet.Ioan.And.in cap.fin.de conſuet.co-
lum.33.verſi.practicant legiſtæ, & ibi Anto.de Butr. in pen.
colum.Alexand.conſi.45. colum.1.volum.2.& conſi.131.co-
lum.pen. eodem volum.Corn.conſil.50.colum.fi.volum.1.
Ruin.conſil.173.colum.3.volum.4. quorum opinio videtur
* * verior, quando agitur de verificanda conſuetudine in cer-
tis caſibus, qui caſus, cum ſint particulares, nõ poſſunt pro-
bari, niſi per teſtes, & conteſtes, vt dicit Alexand. in conſil.
104.col.fi.vol.3.Iacob. Port.libro 1. conclu.34. verſic.tertiò
infertur, quod & verius exiſtimat Anton.Gabri.in ſuis con-
cluſ.libro 1.de teſtib.concluſ.2.num.26.vbi idem ſentientes
citat.

12 Quintò præterea amplia, etiam ſi rationẽ reddant † quia
ſum vicinus tali loco, vel ſi agatur de conſuetudine caſatæ,
erit bona ratio, ſi dicat teſtis, quia ſum conſanguineus, vt
expoſuit Purpur.in l.1.ff.ſi cert.petat.nu.105. & adeas Fran.
Cur.tract.de conſu.nu.615.Pet.Duen.in reg.125.per totum.

Sextò ampliabis, vt cõſuetudo ſufficiat probari per duos
13 teſtes † & tunc dicitur plenè probata dicta conſuetudo, vt
profitendo ſcripſit Hoſtien.in ſumma,in tit.de conſue.in §.
quot & quot teſtes,Cyn. & Bart.in l.2. C. quæ ſit long.con-
ſuet.quæſtio.26. idem Barto.in dict.l.de quib.in 4.quæſtio.
princip. cum quo cæteri tranſeunt, Ioann. Faber in d. §. ex
non ſcripto.Inſtitut.de iur.natur. Alb. conſil.33.volum.2.in
* cap.at ſi clerici,vbi omnes * Docto. de iudic. quam opinio-
nem declarat Roch.de Cur.in repet.ca. fi.de conſuetud.14.
ſectione, num.66.Modern.in d.cap.at ſi clerici,Bartol.in l.
de quib.in quarta quæſt.princ.ff.de leg.vbi etiam recentio-
* res, qui teſtantur de * communi, prout refert Franc.Viu.in
ſuis communibus opinio.in verbo, teſtes duo ſufficiunt ad
probandam conſuetudinem.

Quod autem ſupra diximus in concluſione, teſtes depo-
nere debere de frequentia actus,limita & declara:vt proce-
14 dat † ſi deponant de pluribus actibus, & non de vno tan-
tum, quia tunc non probant conſuetudinem, nam per
vnicum actum non inducitur conſuetudo, ſed requiri-
tur frequentia actuum, ſic ſcripſere Doct.in d. l. de quib.ff.
de legib.& ibi Zaſ.nu.14.verſi.ſed quot actus, & nu.28.verſ.
quæ ſit autem iſta actuum frequentia, vbi ex mente Bald.in
d.l.de quibus.aſſerit de hoc non poſſe tradi certam regulam
15 † & ideo relinqui iudicis arbitrio, qui quidem iudex debet
perpendere ex natura negotiorum,an plures actus,an pau-
ciores ſufficiant, argumen.l.1. C.de iur.delib. idem tradidit
Roch.de Curt.in tract.de conſuet.col.81.num.589.verſicu.
* quandoque tractamus,vbi teſtatur de * communi, quod &
latè proſequitur Cato Papienſ.qui & contraria refellit in d.
l.de quib.nu.53.cum plurib.ſequentib.verſi.quintò quæro,
* & de * communi quoq; teſtatus eſt Villalo.in ſuis commu-
nibus opinio.verbo conſuetudo ad hoc vt probetur,ex De-
ci.in conſ.489.nume.25.& Alex.d.conſi.43.nume.8.volu.2.
& idem Alexan.in l.de pupillo. §.ſi quis ipſi prætori. nu.20.
ff.de nou.oper.nunciat.ait ſaltem requiri binos actus,teſta-
tur Abb.in c.fin.de appell.Archid.c.illud.12.diſtin.& tradit
Io.Crot.in conſ.411.viſa caſus propoſitione.nu.25.lib.3.

16 Huic verò rei, quòd duo actus ſufficiant † illud patroci-
natur, quia frequentatio inducitur ex duabus vicibus, vt
voluit gloſſ.in c. monaſteria, in glo.2. in fi.de vita & honeſt.
clerico.quæ dicit,ſtatutum faciens mentionem de frequen
tatione verificari in duabus vicibus, ex hoc etiam dicebat
Accur. in §.fin. in auth.de defenſo.ciuitat.hanc dictionem,
frequenter, verificari in duabus vicibus, cui ſententiæ ad-
hæſit Hieronym.Giga.in reſponſ.penſio.20.nu.8. cum ſeq.
quorum opinionem propius ad veritatem accedere arbi-
tror,licèt contrarium ſentire videatur Aymo Crau. in con-
ſil.134.nu.7.vbi ſentit,nec trinum actum ſufficere.

17 Et quòd † tres actus ſint neceſſarij, tradidit Iac. de Butr.
in d.l.de quibus.per rationes ibi allegatas & relatas per An-
gel.Aret.in d.§.ex non ſcripto.quam tamen opinionem Ia-
cob.Butrig. reprehendit ibi in d. l. de quibus,Salyc.vbi ipſe
in hanc deſcendit ſententiam,hoc à iure non fuiſſe deciſum
18 & ſtatutum, & ideò relinqui † iudicis arbitrio, per ea, quæ
ipſe ad hoc probandum adducit, cuius opinioni ſe ipſum
ſubſcripſit Aret. in dicto §. ex non ſcripto, nam ait, cum a-
ctus illi poſſint non eſſe ita manifeſti,vt per binum,aut per
trinum actum non tranſeat in notitiam populi, aut maioris
partis,vt ex ea notitia colligatur eius conſenſus, ideò iudex
arbitrabitur ex tranſitu in notitiam maiorem vel minorem,
hoc etiam comprobat Alexand.in conſilio 131.in cauſa ver-
tente,num.9.verſic.nec obſtat.lib.2.& in conſil.45. viſis at-
teſtationibus,num.3.verſic.item ad hoc,& num.8.ver.item
non deponit,eod.lib.2.& idem ſentire videtur Barto.in d.l.
19 de quibus † dicendo actus aliquando eſſe ita notorios popu
lo,vt ſufficiant duo,ſecus ſi non eſſent ita notorij: vt ſi con-
ſtrueretur pons inter vnam & alteram domum in loco non
publico nec peruio: quia tunc duo non ſufficerent:nam ea,
20 quæ palam fiunt, dicuntur † frequenter fieri ex ſententia
Vlpiani in l. palam. ff. de rit.nupt. atque Ruin. in conſi.154.
num.9.volum.3.ait,conſuetudinem notorij probari per bi-
num actum,probat id auctoritate Imp. in l.3. C. de epiſc.&
cleric.cum alijs ibi collectis.

Sed contrarium ſentit & ſequitur Abb.in conſil.160.in-
cip.in prædicta cauſa,quòd ſi producantur octo, vel decem
inſtrumenta facta manu notariorum ſine nomine Impera-
21 toris † per hoc non probatur conſuetudo talis in illo loco,
quòd valeat inſtrumentum abſq; nomine Imperatoris, re-
fert Iaſ.in l.de quibus.ff.de ll.in fi.

Ad id etiam obſeruabis, non eſſe neceſſe: vt teſtes dedu-
cant & probent actus, à quibus talis conſuetudo originem
traxit,ſed ſatis eſt deducere tot actus,quot ſufficiunt ad con
ſuetudinem inducendam,iuxta not.in d.l.de quibus,& pro-
tulit Aymo Crau.in ſuo tract.de antiq.temp.in parte quar-
ta,verbo materiam iſtam,fol.202.nu.23.

22 Iſtud vnum te velim admonitum † quòd teſtes deponen-
tes de frequentia actuum debeant conuenire in actibus, in
quibus teſtificantur, ſi quidem deponendo de diuerſis acti-
bus nihil agerent tanquam teſtes ſingulares, vt ſi vnus in-
duceret conſuetudinem in fabis, alter in lana, nihil face-
rent: ita Zaſi.in d.l.de quibus.nume.32. verſic.ſeptima con-
cluſio, vbi tamen iſtud limitat,ſi teſtes conueniunt in eo,
quòd deponant aliquem actum eſſe frequentatum in po-
23 pulo † & pro cauſa ſcientiæ vnus hunc actum particularem,
alius alium actum particularem inducat, & ita inquit intel-
ligendum eſſe contex.in l.ob carmen.ff.de teſtib.& per Bar.
in d.l.de quibus.

Secundò limitat̃ & declaratur, quod dixi de diuturnita-
te temporis, quòd intelligatur, vt deponere debeat, illam
24 conſuetudinem fuiſſe obſeruatam † per ſpacium ſaltem
decem annorum, nec minus tempus ſufficeret. Vnde ſi de-
ponant,quòd eſt conſuetudo à decem annis citra,talis pro-
batio nullius eſt ponderis,ita tradit Iaſ.in d.l.de quibus,nu-
* me.47.ff.de legib.vbi * communem dicit, & illum ſequitur
Villaló. in ſuis communib. concluſ. in verbo cõſuetudo in-
troducitur: qui iſtud tamen intelligit, quando conſuetudo
eſt præter ius, ſecus contra ius, citat Ioan. Monach. de iure
* patro.lib.1.nu.17.qui teſtatur de * communi, & gl.in c.fi.de
conſuet.lib.6.Corn.conſ.89.col.4.verſi.& probatio,& ver-
25 ſic.ſeu Antonius,vol.1.vbi † & idem ait procedere,ſi depo-
nant,iam ſunt decem anni & vltra:nam id vltra nihil opera-
tur,cum poſſit intelligi de vna hora:vt ex ibi allegatis, & ſic
non fuiſſent impleti decem anni.

26 Et quòd † minus tempus decem annorum non ſufficiat,
* probant communiter * Doct. in ſæpe allegata l. de quibus.
ff.de legib.& in l.diutina.ff.eo.& ita ait Alex. in d.conſil.45.
27 nu.8.volu.2.& facit rub.C.quæ ſit longa conſuetudo † nam
longum tempus dicitur decem annorum.l.ſi cum fideicom
miſſaria.§.Ariſto.ff.qui & à quibus.

Sed velim intelligas de conſuetudine rationabili & æ-
qua, vt ait Franc.Viui. in ſuis communibus opinion.in ver-
bo conſuetudo & rationabilis & æqua,&c. vbi quoque ait,
* hanc eſſe communem * opinionem,hoc eſt requiri ſpacium
decem annorum.& ita aſſerit Iaſ.in d.l. de quibus. nu.43.&
idem atteſtatur Sylueſt. Aldobrand. in §.ex non ſcripto. In-
ſtit.de iur.natur.& ibi Chriſto.Porti.num. 4. idem ex com-
* muni * ſcribentium ſententia obſeruauit Laur. Chircou.in
ſuis commun.opin.concluſ.55.incip.conſuetudo etiam con
tra ius ſcriptum, & huiuſmodi conſuetudo per decennium
28 † non poteſt tolli, quæ obſeruetur etiam nullo alio proba-
to,aut allegato titulo, per tex.in ca. veniens,il 1.de teſtib.&
ibi Panorm.in tertio notab. & Felin.ibi in 4.notab. vbi ob-
ſeruat inſignem limitationem ad l. cum de in rem verſo. ff.
de vſur.& idem ſequit̃ Tiraq.de præſcript.verbo per decem
annos,verſic.42.fol.71.§.1.gl.4. allegat.c.ad Apoſtolicam.&
ibi etiam Panormit. & Felin.de ſimo.& voluit Paul.Liaz.in
repet.clem.1.col.7. verſic. modò quæritur,de reſti.ſpol.Pa-
nor.conſi.6.in quæſtione,quæ vertitur, col.3. verſic.ſecun-
dum remedium,lib.2.vbi ad hoc affert context.in l. priuile-
gia.& ibi Bar.C.de Sacroſan.Eccleſ.

Iſtud ampliatur, vt procedat, licèt talis conſuetudo ſit
29 contra ius ciuile † quia in ea ſufficit, quòd teſtes probent de

decen-

decennio; vt docuit Bartol. in d. l. de quibus, in 2. lectura,
quem ſequitur Iaſ.ibi colum.11.verſicul.ſecunda eſt opinio
* gloſſ.vera &* communis,& conſuluit Curt.Iun.in conſ.42.
colum.pen.Verùm Stephan.Bertran.in conſil.139. nume.1.
volumine 6. ait, quòd cum ſit contra ius, ad eius probatio-
nem requiritur tempus immemorabile. Petr. verò Duen.
* in reg.138.de communi * opinione fidem faciens aſſerit ſuf-
ficere decennium,etiã ſi ſit cõtra ius, ſiue pter ius, & p hoc
multos ibi in medium affert,ſubdens ibi in 4.limi.ſecus eſſe
30 † quando conſuetudo contra ius eſſet irrationabilis: quia
tunc requirerentur 30. anni,teſtatur Bald.in cap.1. qualiter
olim feud.pot.alien.idem Bald. in ca.clerici.de iudi.num.3.
gloſſ. in l. domini prædiorum. in verbo conſuetudo. C. de
agricol.& cenſit.libro 11.hoc idem ſequitur Aret.conſil.63.
num.1.in fi.

31 Quòd ſi ſcire exoptes, quæ conſuetudo † ſit rationabi-
lis,conſulas Franc.Viui. in ſuis communibus opinio.in ver-
bo conſuetudo rationabilis, vbi inter alia exempla ponit
conſuetudinem rationabilem eſſe quid ſoluere pro lampa-
dibus ardentibus ante Sanctiſſimam Euchariſtiam,c.ad A-
poſtolicam.de ſimoni.

32 Reſtringitur prædicta ampliatio,vt nõ procedat † quan-
do conſuetudo eſſet contra ius canonicum: quia requiri-
tur,quòd teſtes deponant de tempore 40.annorum,vt ſan-
citum eſt in cap.fi.de conſuet.ibi,non ſufficit poſſeſſio lon-
gæua quoad præiudicandum iuri poſitiuo, atque tradidere
Bartol. & recentiores in d. l. de quibus.cauit etiam Alex.in
conſi.5.colum.3.lib.5. Aret.in conſil.44. poſt princ.Abb.&
Anton.de Butr.& Ioan.Andr.& Doct. in d.c.fi. de conſuet.
num.11. Alex.in conſi.66.viſo,lib.2.Soc.regu.110.conſuetu-
do de iure canon.aliàs 101. quo in loco iſtud ampliat proce-
dere, etiam ſi conſuetudo eſſet contra rationem canonis,
per gloſſ.quam multum commendat Gemin.in c.vt litigan-
tes.in verbo ſtatuimus,de offic.ordina.lib.6.& ſequitur Fe-
lin.in cap.ſtatuimus.de maior.& obedi.& in cap.tua nos.in
princ.de iur.iurand.& quòd requiratur, vt teſtes deponant
de ſpacio 40. annorum quando conſuetudo eſt contra ius
canonicum, conſuluit Alex.in conſi.68. nu. 6.lib.2.& idem
ſcripſit Petr. Duen. in regul. 160. vbi alios citat, ibique de
hoc ponit rationem.

Nec illud obſeruatione dignum obliuiſcaris, teſtes non
probare,ſi ita deponãt, videlicet à quadraginta annis citra,
33 ita obſeruatur, † quia ex talibus verbis non probatur de
tempore quadraginta annorum, ſed nec de tempore vnius
anni, quia illud, quod fuit heri, etiam non ante, dicitur fu-
iſſe à quadraginta annis citra, opus eſt igitur, vt teſtis dicat
à quadraginta annis, & citra, vt ait Alexand. in conſil. 45.
nume. 7. vol. 2. vbi pro hoc multa in medium affert, & ſe-
quitur cum multis collectis Stephan. Bertran. conſil. 84.
nume. 4. vol. 5.

Primò ſublimita, vt procedat in vniuerſitate Eccleſiaſti-
34 ca † nam illa non poteſt ſtatuere contra ius canonicum, vel
contra populum laicum ſubditum Eccleſiæ, quæ non po-
teſt ſtatuere in bonis Eccleſiaſticis contra ius canonicum,
quia tunc bene requiruntur 40. anno. ſed ſecus ſi populus
ſubditus Eccleſiæ vellet inducere conſuetudinẽ contra ius
canonicum circa bona temporalia, tunc enim ſufficit pro-
35 bare conſuetudinem decem annorum † cum talis populus
quoad temporalia poſſit etiam ſtatuere contra ius canoni-
cum, ita ait Cornel. in conſil. 155. col. pen. lib. 4. idem ſen-
tit Curt. Iun. in ſecunda parte tract. feudor. qu. 2. col.pen.
& ſequitur Aymo Crauet. in tracta. de antiqui. tempor. in
4. part. in princ. num. 7.

Sed velim ſubreſtringas hanc ſublimitationem, vt non
procedat, quando inducitur talis conſuetudo ſciente, & pa-
36 tiente ſuperiore, † quia tunc licèt ſit contra ius canonicum,
non requiruntur 40. anni, ſed ſufficiunt decem, vt tradi-
tum fuit ab Anton. de Burr. in dicto cap. fin. de conſuetud.
& in ca.quia circa.de conſangu.& affinit. cui accedit Goza-
din.in conſi.101.in Chriſti nomine.col.6.nume.25.verſicul.
vndecimò, & ſi dicatur, permotus auctoritate Antonij de
Butr.in capi. quia circa. de conſanguin. & affinit.& in dicto
capit.fin. de conſuetud.idem tenet Corne.in dicto conſilio
293.colum.3.libro 1.Dec.in conſi.134. viſo puncto.colu.2.in
fine.verſi. accedit ſcientia.poſt numerum primum.ſed con-
trariam tamen ſequutus eſt ſententiam Iaſ.in dict. l. de qui-
bus. col.12.in fine.

Secundò ſublimitabis ſupradictam ſecundam limitatio-
37 nem,† quando conſuetudo detrahit iuribus alicuius eccle-
ſiæ,tunc enim requiruntur 40.anni, vt Innocent.& Panor-
mit.voluere in cap.cum dilecti.de conſuetu.vbi Abb.nu.11.
quod hoc procedit, ſiue conſuetudo ſit contra eccleſiam
vniuerſalem, ſiue particularem, quia non minus fauorabi-
38 le eſſe debet totum corpus eccleſiæ,† quàm aliquod ipſius
membrum, & Abbas ſequitur Iacob. de Butri. in dicta leg.
de quibus.numero 30.ff.de legibus.licèt Innocent.in dicto
capitu. cum dilecto.ſecus teneat, quando cõſuetudo veni-
ret contra vniuerſalem eccleſiam,ſed ęquior & rationi ma-
gis eſt conſentanea ſententia Abb.

Poſteriori loco ſublimitatur dicta ſecunda limitatio, &
eius ſequens ampliatio, vt non procedat, quando apertiſſi-
mè conſuetudo eſſet ſuper eo, ſuper quo populus clarè ſta-
tuere nõ poſſet, quia vt valeat depoſitio teſtium ſuper pro-
39 batione huiuſmodi conſuetudinis † opus eſt, vt deponant
de tempore quadraginta annorum,ita cauit Aret.conſil.23.
colum.4.verſi.ſed quando vniuerſitas, dicens ita diſtingue-
re Bald.ſi rectè inſpiciatur,in rubr. C. quæ ſit long. conſue-
tud.& Aymo Crauet. in ſuo tracta. de antiqu.tempor. in 4.
parte,in princip.nume.10.12. non obſtante dicto Aret.in d.
conſi.23.hoc nempè caſu requiri quadraginta annos aſſerit,
imò ſufficere triginta annos, authoritate Accur.in glo.fina.
in l.domini prædiorum.C.de agricol.& cenſi. libro 11.Bald.
in capitu.1.in princ. qualiter olim feud.amitt.Spec.in titul.
de præſumpt.§.1. verſicul. de conſuetudine. Paul. de Caſtr.
in dicta leg. de quibus. ſequitur ibidem Iaſon columna 12.
ſecundò limitat Cur.Iun.in conſ.60.col.3.in fine. & in con-
ſil.61.col.3.poſt prin. niſi eſſet aliquid cõtra ius canonicum,
quia tunc non requiruntur quadraginta anni, vt ſupra dixi.
Crauet.vbi ſupra,nu.12.

Tertio loco ſublimitabis omnia ſupradicta, quando age-
retur de inducenda conſuetudine contra reſeruata Princi-
40 pi,vt ſi ageretur de præſcribenda iuriſdictione, quia † tunc
non ſolùm non ſufficeret tempus decem annorum, imò
nec quadraginta,ſed tempus antiquum,cuius initij non ex-
tat memoria in contrarium,capit.ſuper quibuſdam. §. præ-
terea,de verbor.ſignificat.& voluere Anton.Imol.& Doct.
in cap.fin.de conſuetud.Iaſ.in dicta leg. de quibus.columna
12.ſub numero 45.ff.de legibus.Aymo Crauet.in d. tract.de
antiqu.tempor.in 4.parte, numero 10.Alexand. conſilio 6.
volum.1.Iacob.in dicta l. de quibus.numero 31.Alex. conſil.
173.colum.1.libro 1. Deci. conſil. 483. columna penultima,
Crauet.conſilio 96.columna penul.Felin.in cap. de quarta.
col.13.de præſcriptio. Didac. Couar.in repet. cap.poſſeſſor.
in 2.parte.§.3.numero 3. de regul. iur. in 6.Bald.in l.imperi-
um.ſub numero 3.Caſtrenſ.ibid.colum.penultim.Alber.de
Roſa.ſub numer.40.de iuriſdict. omnium iudi. Curti.Iuni.
conſilio 174.columna 6. ſub numero 76.& ſequent. vbi di-
* cit, hanc eſſe communem * opinionem. Gaſpar Luſitan.in
repet.dictæ l.imperium.ſub nume.135.Didac. vbi ſupra,ſub
* numero 3. 4. vbi & ipſe atteſtatur de * communi etiam in
ſimplici iuriſdictione, & hoc generaliter procedit in qui-
41 buſcunque reſeruatis Principi,† & aduerſus ipſum non ad-
mittitur nec præſcriptio, nec conſuetudo,niſi tempore im
memorabili, notant ſcribentes in cap.fin.de conſuetu. Iaſ.
in l.de quibus.ſub numero 45.ff.de ll. Alexand.conſi.68.co-
lum.4. libro 10. Balb. in tracta. de præſcript.2. parte 2. part.
princip.quæſt.3.col.2.3.4.Roch.de Curt.de conſuet. chart.
30.col.4.Crauett.de antiq. tempor.4.part.verſicul.tranſeo
nunc.ſub nu.11.& verſi.materia iſta,nu.26. Roland.de Valle
conſi.2.ſub nu.122.lib.1.

42 Intellige tamen hanc ſublimitationẽ non procedere,† v-
bi quis haberet titu. nam tunc ſufficeret tempus quadra-

ginta annorum,vt voluit Didac.in d.regul.cap. poſſeſſor.in
ſecunda parte.§.3.nu.5.

Iſtam tamen limitationem ſic velim amplies, vt vera ſit,
ſiue agamus de iuriſdictione habente cauſam diſcontinu-
am,ſiue continuam, vt priorem partem ſubtiliter defendit
Curti.Iuni.in conſ.174. ſacratiſſimæ Trinitatis.columna 8.
43 ſub nume.28.29.&30.† nam in habentibus cauſam diſcon-
tinuam requiritur, vt conſuetudo ſit introducta per tanti
temporis ſpacium, cuius initij memoria non extet in con-
trarium,vt aſſeruit Alexand. in conſil.173. viſo & diligenter
conſiderato.num.1.& ſequen.volu.6. Dec. in conſilio qua-
dringenteſimo octogeſimotertio, pro reſolutione litis.co-
lum.pen.nume.26.& ſequen. Crauet.in conſ.96. Dominus
Goffredus. numero 8.verſ. quintò iſta conſuetudo. de con-
tinua verò docuit Bart.in l.iuſto.§.non mutat.nume.3. ff.de
* vſucap.& iſtam eſſe communem * opinionem auctor eſt Fe-
lin.in cap.de quarta.columna 13.poſt numer.37.de præſcri-
ptio.Balb.etiam in tracta. præſcriptio. 2.parte. 2.part.prin-
cip.quæſtio.3.columna 3.Didac. Couarru.in repet. capitul.
poſſeſſor.in 2.part.§.3.ſub numero 3. de regul.iur. in 6. nam
itidem & iſto caſu requiritur tempus immemorabile, ita
Bald.in repet.l.imperium.ſub num.13.verſic.ſed tunc venit.
Caſtren.ibidem colum.pen.Alber.de Roſat. ſub num.4. ff.
de iuriſdict.omnium iudic.Curt.Iun.d.conſi.174. columna
* ſexta, ſub numero vigeſimoſexto, vbi tradidit, ita * com-
muniter ab omnibus fuiſſe prolatum in ſimplici iuriſdictio-
ne,Gaſpar Luſitan.in repet.d.l.imperium.ſub num.135. Di-
dac.in d.§.3.ſub numer. 3.& 4.vbi & ipſe atteſtatur de com-
* muni * etiam in ſimplici iuriſdictione, & hoc in vniuerſum
procedit in quibuſcunque reſeruatis Principi, vt aduerſus
ipſum nō admittatur nec præſcriptio, nec conſuetudo, niſi
temporis immemorabilis,ita dixerunt ſcrib.in capi. fina.de
conſuetud. & Alexand. in conſilio 68.& viſo & dudum diſ-
cuſſo. columna quarta,poſt numerum 10.verſicul. nec ob-
ſtat,quòd videatur, libro ſecundo, Iaſ. in dicta l.de quibus.
ſub numero 45.de legibus. Aymo Crauet.tracta.de antiqui.
tempo.4.part.verſicu.tranſeo nunc,ſub nume.11. & in verſ.
materia iſta,ſub num.26. Bald. in d.tracta.de præſcript. d.2.
part.ſecundæ part. princip. quæſt.3. colu.2.3. & 4. & quæſt.
4.columna 2.&3.Roland. à Valle in conſilio 2. ſub numero
122.libro 1.

44 Subamplia hanc ampliationem, † vt nedum teſtes de-
beant deponere tempus immemorabile illius principis,
contra quem præſcribitur, ſed etiam ſcientiam & patien-
tiam ipſius Principis, cōcurrere enim debent iſta duo copu-
latiuè, immemorabilitas, & patientia Principis, vt ſcripſit
Abb.in cap. cum nobis. columna 2. ſub numero 4. verſicul.
in hac tamen conſuetudine, ſiue præſcriptione,de præſcri-
ptio.& in eodem capit.fin. verſ.quædam ſunt iura reſeruata
Principi,tradidit etiam Curt.Iun.in dicto conſilio 174. ſub
nu.28.Didac.in d.repet.d.c. poſſeſſor. d.2.part.in initio.co-
lumna penultim. & fin. & in §.2. verſicul. tertia ſpecies,ſub
numero 8.& in hanc partem etiam inclinat Crauet.in dicto
tract.de antiquit.tempo. d.part.4.d.verſi.abſolutis,ſub nu-
mero 17.&in conſi.46.Dominus Goffredus.colum.2.num.
6.verſicul. tertiò non legitur,vbi quamplures alios ita con-
ſentientes citat,atq; obſeruauere ſcribentes in d.l.de quib.
ff.de legibus.

45 Contrariam partem † tuetur Alexand.in conſilio 6. viſo
themate.numero 4.verſic. verior tamen, libro 1. vbi de ma-
* gis communi * & propius ad veritatem accedere teſtatur, &
in conſilio vigeſimoquarto, ponderatis his, quæ in thema-
te,numero 15.verſic. & vbi doceretur, libro 5.& conſi.16.in
cauſa & lite.num.15. verſi.nec obſtat etiam, eodem volumi-
ne 5.Curti.Iuni.conſil.158.præſupponitur in facto.poſt nu-
** merum 12.vbi etiam magis communem ** & veram eſſe te-
ſtatur,motus authoritate Alexand.in d. conſil.6.& Deci.in
conſilio 85. diligenter pro tenui.columna 2. poſt numerum
2.verſicul. & in tali præſcriptione, quo in loco etiam com-
* munem * eſſe aſſeuerat Franc.Balb.de præſcript.2.part.ter-
tiæ part.princip.quæſtio.6. numero 22. Alciat. in l. munus.
ff.de verborum ſignificatio. Felin. in dicto cap. cum nobis.
columna ſecunda,numero tertio,verſicul.quæ omnia,cum
alijs citatis à Crauet.in dicto tracta.de antiquita. tempor.d.
46 4.part.verſi.abſolutis, ſub num.14. † Verum quoniam pau-
lò ante,ſi meminiſtis,mentionem fecimus de iuriſdictione,
ſeu ſeruitute continua,vel diſcontinua, idcircò modus eam
cognoſcendi paucis aperiendus eſt, qui rectè percipi pote-
rit ab Anton.de Butr.in cap.cum eccleſia.ad fin.columna 2.
de cauſ. poſſeſſ.& propric. & poſt eum Felin. in capitulo de
quarta,poſt numerum 37. verſicu. modum autem, de præ-
ſcriptio. quo in loco refert ex Bald. auctoritate in l. 2. C. de
ſerui. & aqua, illam ſeruitutem habere cauſam continuam,
47 vel quaſi † ex qua percipitur commodum naturæ, ſed illa
ex qua non poteſt percipi commoditas, niſi ex facto homi-
nis,& quatenus homo vtitur,dicitur habere cauſam diſcō-
tinuam: nam natura ſemper eſt, ſeu poteſt eſſe in actu & o-
peratione,non ſic homo,& hęc eſt vera theorica ſecundum
Bald. loco ſupra citato, quem refert & ſequitur Felin. loco
quoque ſupra allegato.

48 Quænam verò ſint ea,† quæ Principi reſeruata ſunt,tra-
dit Bald.in l. reſcripta. C. de precib. Imperat. offerend. per
gloſ.& Doct. in cap.quod translationem,extra de offi.lega.
tex.in c.vnico,quæ ſint regal. in vſib. feud. Paul.de Caſtr.&
ibi Iaſ.nu.14.l.1.de offi.eius,&c.Soc.in regu.110. incip.con-
ſuetudo de iure ciuili,verſi.2.fallit.

Quartò præterea ſublimitatur,vt procedat in conſuetu-
dine vera & propria, ſecus in conſuetudine ficta & intitu-
49 lata, † quæ momento induci poteſt, vt ſi populus vno mo-
mento dicat velle obſeruari pro conſuetudine,vt maior na-
tu ſuccedat, vel ſiue ex populi conſenſu colligatur, & ſic de
ſimilibus, vt concludit Anton. de Butr. poſt Petr. de Bella-
pert.Guliel.de Cun.in repet.capi.fin.num.17. de conſuetu.
Bart.in l.de quibus.num.44.ſequitur Iaſ.ibi,nume. 41. ff.de
legib. & hanc ſublimitationem ponit Petr. Duen. in regu.
138. in prima limit.

Quintò ſublimitatur,vt non procedat in probanda con-
50 ſuetudine paſcendi † in qua, cum habeat cauſam diſconti-
nuam, requiratur tempus, cuius initij non extat memoria
in contrarium, vt Deci. reſpondit in conſilio 483. numero
vigeſimoſexto,auctoritate I.C.in l.hoc iure.§.ductus aquæ.
ff. de aqua quotid. & æſtiua. Curti.Iuni. conſilio centeſimo
ſeptuageſimoquarto.numer.28.29.& 30.vbi latiſſimè hanc
materiam proſequitur.

Contrarium ſentit Aymo Crauet.in d.ſuo tractat.de an-
tiquita.tempor. vbi ait, quòd ſiue conſuetudo habeat cau-
51 ſam perpetuam,vel cōtinuam,† aut diſcontinuam, ſemper
ſufficiat tempus decem annorum, & pro hoc adducit Bart.
in repetit.d.l.de quibus.columna 5.in fi. ff. de legibus.& ibi
Iaſ.colum.10. in fi.Corn.conſi.136. numero 17.volum.2.vbi
prius tenuit.

Tertiò limita concluſionem principaliter, & præcipuè,
quod dictum eſt de vſu populi, vt procedat, ſi teſtes depo-
nant, quòd talis actus fuerint vſitati publicè præſentibus,
52 † & ſcientibus multis & infinitis perſonis, vt ex hoc com-
prehendatur interceſſiſſe cōſenſum maioris partis populi,
vt declarat Azo in ſumma.C.quæ ſit longa conſue.& ſequi-
tur Alexan.in conſ.136.num.18.volu.2. Bal.in d.l.de quibus.
Imò amplius addit Cyn. oportere, vt teſtes conueniant in
tempore & identitate actus, alioqui eſſent ſingulares, vt
ſcripſere Doct.Anton.in ca.licèt ex quadam.de teſtib.Bald.
in l.1.C.de teſtibus.Ioann.de Imol.in l.inter pares. de re iu-
53 dica.† nam niſi probetur ſaltem populi pleramque partem
illud cognouiſſe, & ei conſenſiſſe, (qui conſenſus emergit
ex illa cognitione, & notitia) non dicitur probata conſue-
tudo,vt Ang.Aret.docuit in §.ex non ſcripto.col.8.Inſti.de
iure natur.gent.& ciuil.

Iſtud ſublimitare poteris, vt non procedat, ſi tales teſtes
54 vlterius interrogati non fuerint, † quia tunc ſi ſolum depo-
nant,conſuetudinem eſſe, probant cōſuetudinem, vt Ioan.
Fab.meminit in d.§.ex non ſcripto.Inſtit.de iur.nat.gent.&
ciuil.quem ſequitur Guid.Pap.in conſ.116.nu.4.

In contrariam deſcendit ſententiam Dec. in conſilio 215.
num.3. vbi ait, etiam ſi interrogati non fuerint, ipſos debe-
re omnia ſupradicta deponere, & quod idem probauit Ste-
phan. Bertran. in conſi.8. num.9. vol.6.
Quartò limitatur, vt non procedat in teſte de auditu al-
55 terius, † quia ex eius depoſitione non probatur conſuetu-
do, vt conſultus reſpondit Alexand. conſilio 45. viſis atte-
ſtationibus. nume. 10. verſicu. ſeptimus teſtis. columna 2. li-
bro 2. quod probat per l. teſtium. C. de teſtib. & cap. præter-
ea. eod. titu. nam in probanda conſuetudine oportet, quòd
teſtes deponant, vidiſſe hunc in modum obſeruari ab iſti-
56 uſmodi perſonis in tali loco † per tantum temporis ſpaci-
* um, vt * omnes Docto. ſcripſere in dicta l. de quibus. & di-
cta l. 1. & 2. C. quæ ſit long. conſuetud. Aretin. & Fab. in di-
* cto §. ex non ſcripto. Inſtitu. d. tit. de iure natur. & ibi * com-
muniter Doct.
Quod ſublimitandum eſt, vt non procedat in probanda
conſuetudine temporis, cuius non ſit memoria: hoc nam-
que caſu ſufficit, quòd deponat ſe vidiſſe obſeruari ſuis tem-
poribus, † & à ſuis maioribus audiuiſſe ſic obſeruari, nec vi-
57 diſſe, nec audiuiſſe quemquam, qui aliter viderit obſerua-
ri, ita tenet Faber in dicto §. ex non ſcripto. vbi ait, hoc ca-
ſu non eſſe neceſſe deponere, quibus caſibus & inter quos
viderit obſeruari, nam (vt ipſe ait) leges, quæ allegant con-
ſuetudinem, hoc non dicunt, ſed tantummodo dicunt, fu-
iſſe ſic obſeruatum, nec dicunt inter quos, & tamen hoc
tanquam efficax ad deciſionem adducunt in dicta l. fina. C.
ad leg. Iul. maieſt. cap. ſæpe. de verborum ſignific. idem et-
iam probauit Guid. Pap. in conſilio 244. nume. 2. & 3. & pro
hoc faciunt multa allegata & obſeruata à Crauet. in dicto
ſuo tracta. de antiquita. tempor. part. prima in verbo, viſo de
ſama, per totum, & à nobis infra explicabitur in concluſio-
ne, conſuetudo antiqua.
58 Quintò limita in teſte † deponente circa conſuetudi-
nem, ex qua ei oritur commodum proprium, quia non eſt
idoneus ad huiuſmodi probationem, ſi credimus conſulen-
ti. Alex. in conſi.45. num.11. vol.2.
Hoc ſublimita, vt verum non ſit, ſi principaliter non de-
59 ponant ad eorum commodum, † ſed ſecundariò, quo caſu
probant, vt monuit Ioan. Andr. in regu. ſine poſſeſſione. in
Mercuriali. vbi voluit, conſuetudinem generalem non ſol-
uendi quartam epiſcopo poſſe probari per clericos, & re-
ctores eccleſiarum illius loci deponentes de ſuo facto ne-
60 gatiuo † ad ipſorum commodum, quod tamen non eſt præ-
cipuum ipſorum, ſed eccleſiæ eorum, idem tenet, & ſequi-
tur conſulendo Alexand. in conſilio 172. lib.2. in conſil.137.
nume. 6. in fine. volum. 7. Bald. conſilio 405. lib. 1. repetito
conſil.10. lib.3. & in conſi.361. colum.4. lib. 2. Aymo Crauet.
conſil.73. num.31.
Sextò limita concluſionem, vt tantùm locum habeat, ſi
omnia cumulatim & cumulatiuè ſupradicta in concluſione
deponant, ſecus ſi tantùm vnum ex illis tribus, & ex eius
61 circunſtantijs, & rationibus non deponerent, † quia tunc
non probarent conſuetudinem, vt tradidit Alexand. dicto
conſilio 45. numero 13. Dec. conſilio 483. numero 26. Aret.
in dicto §. ex non ſcripto. Inſtit. de iure natu. gent. & ciuil.
columna 7. verſicu. quæro quot teſtes. Curt. iun. in conſilio
184. num.10. teſtem laudat Panor. in conſilio 54. incipien. in
prædicta cauſa. Nec ſufficit ſimpliciter dicere, talem eſſe
conſuetudinem, vt ſupra allegat. Doct. voluere, & Pariſ.
conſi.10. vol.4. nume.16. & Bertrand. conſi.417. num. 7. vol.
4. & idem conſi.8. num.9. vol.6.
Primò ſublimita, vt procedat, ſi interrogati de eis fue-
62 rint, † quia tunc omnia coniunctim deponere debent, ſe-
cus verò ſi non fuerint interrogati, vt Io. Fab. ſcripſit in di-
cto §. ex non ſcripto. id probat per l. ſolam. C. de teſtib. Fran.
Curt. tracta. de conſuetud. nu.615. Guid. Pap. in conſi.16. nu.
4. vbi (quod maius eſt) ait, etiam ſi interrogati fuerint, &
non deponant, ipſos tunc probare: ſed cum ad hoc adducat
Fabrum in d. §. ex non ſcripto. arbitror fore intelligendum
ſicuti ait Faber, iuxta doctrinam Bart. in l. non ſolùm. §. ſi li-
berationis verba. ff. de liberat. legat. veruntamen Dec. in
63 conſi.215. nu.3. inquit, † quòd licèt interrogati non ſint, de-
beant rationem congruam reddere, & pro hoc affert Bart.
in dicta l. de quibus. col.9. verſic. ſed quid ſi teſtes dicant, &
idem tenet Bertran. in conſi.8. num.9. vol.6. idem Roch. de
Curt. in tracta. de conſuetud. num.617. verſic. & quòd teſtis.
Immo, teſtimoniū talis teſtis ita deponentis, videlicet quòd
ita eſt conſuetudo, eſt fatuum, vt ait Roch. de Curt. in dicto
tract. num.616. verſi. item mouetur, auctorem laudat Ioan.
Andr. in ſum. de conſuet. col.15. in fi.
Secundò loco ſublimita, vt non procedat, ſi huiuſmodi
teſtes eſſent periti, prout eſſent procuratores periti, vel ad-
64 uocati, † quia tunc licèt dicant, ſe non recordari, inter quas
perſonas viderint obſeruari, nec in quibus caſibus, ſatis
probarent, vt ait Fab. in dicto §. ex non ſcripto. & ſentit Bar-
tol. in dicta l. de quibus. & Faber pro hoc allegat l. fin. C. ad
leg. Iul. Maieſt. quos ſequitur Roch. de Curt. loco prox. ci-
tato. d. num.617.
Huic opinioni repugnat Deci. in d. conſilio 215. nume. 3.
65 vbi dilucidè tradidit, etiam ſi † teſtes ſint periti: debere ta-
men deponere de his, quæ in facto conſiſtunt, quoniam ad
eos nō pertinet iudicare, ſicut facerent in hac materia pro-
bandæ conſuetudinis, ideſt, ſi tantum deponerent conſue-
tudinem eſſe: quia hoc eſſet iudicare, & nō deponere. Dec.
pro opinione ſua teſtatur Bartol. in l. 1. C. de vſur. in l. ſcien-
dum. de verb. oblig.
66 Nam conſuetudo ſicut dominiū in iure conſiſtit, † & ideo
teſtes etiam non interrogati debent rationem adducere, vt
inquit Dec. vbi ſupra nume. 3. adducit Innoc. in c. cum cau-
ſam. de teſtib. vbi Bald. refert, & ſequitur, & idem Bald. in
l. ſolam. de teſtib. & in l. cum res. num.3. C. de probat. & huc
ea ſpectant, quæ obſeruauimus infra in concluſione, con-
ſuetudo per dictum vnius Doctoris.
Septimò limita, vt non procedat, ſi teſtes ſint ſingulares,
67 † quia non probant conſuetudinem, & hanc eſſe commu-
* nem * opinionem atteſtatur Dec. in d. conſi.215. nume.3. al-
legat Cyn. poſt Pet. in l.2. C. quæ ſit long. conſuet. col. ante-
pen. verſic. ſed pone teſtes, idem docuit Alex. conſi. 105. in
caſu. & hic, num. 8. verſi. non obſtat quintum arg. vbi com-
* munem * ſcribentium ſententiam eſſe atteſtatus eſt, colum.
fi. in princ. volum.3. & in conſi.175. col. 2. & 3. vol.2. & con-
ſilio 196. viſo teſtamento dicti Franciſci. poſt num.14. verſi.
quinimo ſecundùm eos. colu.3. eo. lib.2. & in conſi. 45. viſis
atteſtationibus. num.4. ver. quia requiritur. & nume.9. ver.
quartus teſtis. lib.2. & in conſi.131. in cauſa vertente. num.9.
verſi. nec obſtat. eo. volum.2. Corn. conſi.89. colum.4. lib.1.
Verùm de hac materia teſtium ſingularium conſulas Aym.
Crauet. in tract. de antiq. temp. in 4. par. princ. per totum.
§. ſed enim quia iſta materia, ex quibus ibi annotatis colli-
guntur multæ ſublimitationes ad iſtam materiam, contra
quem ſentit Guid. Pap. in conſil.116. & Io. Fab. Inſtit. de iur.
natu. gent. & ciuil. §. ex non ſcripto. Bald. in l. de quibus. ff.
de legib. Par. conſi.10. vol.4. num.16. refert Dec. conſi.402.
Soc. conſi.99. num.7. vol.1.
68 Primò ſublimita, vt locum non habeat † in probanda
conſuetudine generali & obſeruantia: quia tunc admittun-
tur teſtes ſingulares, vt voluit Curt. iun. in tract. feudo. in 1.
parte. q. 1. num. 14. allegat Alexand. in conſi.172. incip. viſis
& opportune diſcuſſis. vol.4. nume.10. & conſi.72. lib.1. &
ſuperius fuit dictum.
69 Secundò ſublimitatur & intelligitur non procedere, †
quando producuntur ad probandum aliquid integrale cō-
ſuetudine, vt in ſanguinis coniunctione: nam tunc ſufficit
ſimpliciter, vt conueniant in ipſo integrali, & probabunt,
licèt in depoſitione ſuper particularibus actibus reperian-
tur eſſe ſingulares, iuxta ſententiam Calca. conſi.9. num.3.
vbi allegat gloſſ. ordina. in ca. nihilominus. 3. q. 9. & notat
Innoc. in c. qualiter, & quando. 2. de accuſa. Ioan. Andr. in
Nouell. in c.1. de arbit. in 6. Ang. atque Imo. in l. ex facto. §.
item quæro. de vulg. & pupill. Ang. in conſi.231. & cum mul-
tis alijs allegat. per Calcan. vbi ſupra.

Tertiò ſublimita, ſi vnus teſtis deponat de frequentia actus, & idem alius deponat, ſed vnus deponat de pluribus
7 actibus, & alius de pluribus alijs diuerſis, † quia tunc licèt in hoc ſint ſingulares, tamen quia conueniunt de frequentia, quæ frequentia nihil aliud eſt, quàm ipſa conſuetudo, probant, ita tenet conſuetudo, Ruin. in conſil. 122. nume. 2. vol. 5. iuxta not. in l. ſtipulatio iſta. §. hoc quoque. ff. de verb. oblig. Io. Fab. in d. §. ex non ſcripto. Inſt. de iur. nat. gent. &c.

CONCLVSIO 425.

ARGVMENTVM.

Conſuetudo an per plura inſtrumenta probetur.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo probatur per inſpectionem plurium documentorum publicorum, & habetur pro notoria.*

2 *Conſuetudo probatur notoria ex inſpectione omnium publicorum inſtrumentorum.*

3 *Conſuetudo vt inducatur ex pluribus inſtrumentis, probari debet, illis fidem adhibitam fuiſſe, & tandem conſuetudinem veniſſe in notitiam maioris partis notariorum, & populi.*

4 *Conſuetudo, quòd inſtrumenta poſſint fieri ſine ſolemnitate, non probatur ex pluribus inſtrumentis, in quibus non reperitur appoſita aliqua clauſula, niſi probetur, ipſis inſtrumentis fidem adhibitam fuiſſe in iudicio, vel extra.*

5 *Plura inſtrumenta de antiquo habent vim probationis famæ. Probatio per famam in antiquis ſufficit, etiam ſi agatur de graui præiudicio.*

6 *Conſuetudo probatur etiam per ſcripturam.*

7 *Conſuetudo recipiendi fideiuſſores ſine teſtibus probatur per libros officij.*

8 *Conſuetudo ſcribentium probatur per libros.*

9 *Conſuetudo antiquiſſima, cuius initij memoria non extat in contrarium, probatur per ſcripturam.*

10 *Conſuetudinem nouam, atque recentem ſcriptura priuata non probat.*

11 *Conſuetudo præſcribendi pignora, vel recipiendi fideiuſſiones ſine teſtibus non probatur ex ſcripturis & libris, niſi quoque probetur iſtiuſmodi ſcripturis, & libris fidem fuiſſe adhibitam.*

Conſuetudinem probari ex inſpectione plurimum docu-
1 mentorum publicorum, † & hoc pacto probata haberi pro notoria, & ita non opus eſſe alia probatione, quamplures tum profitendo, tum conſulendo docuerunt, vt Angel. in l. vetuſtiſſimam. C. de iur. dom. impet. Dec. conſi. 11. & pro tenui facultate. colum. 8. poſt numer. 9. verſicu. & primò clariſſima. & colum. 9. in fi. poſt numerum 12. verſic. & contrarium patet, citat Bald. in l. 1. verſicu. ſed quæro. nume. 5. C. ad Velleia. idem tenet Curt. iun. in conſil. 106. nume. 5. in fi. ſequitur Aymo Crauet. in conſil. 134. nume. 9. quo in loco in eam deſcendit ſententiam, per duo inſtrumenta probari conſuetudinem. Bald. tamen aliud ſenſit in dicta
2 l. 1. C. ad Velleia. aſſeuerans † conſuetudinem probari notoriam ex inſpectione omnium publicorum inſtrumentorum, quod verius arbitror, vt etiam placuit Crauet. in tracta. de antiquita. tempor. in prima parte. §. ampliatur. numero 18.

Iſtud ſic limitare poteris, vt non procedat, niſi probetur, quòd talibus inſtrumentis inducentibus dictam conſuetu-
3 dinem † fides adhibita fuerit, & venerit in notitiam maioris partis notariorum, & populi, ita reſpondit Alb. in conſilio 53. attingendo dicta dubia. poſt numerum 1. & in conſilio 37. circa primum dubium. colum. 4. poſt nume. 11. verſicu. & per hæc relinquitur, in fi. lib. 2. vbi conſultus reſpondit, ex pluribus inſtrumentis, in quibus non reperitur appoſita aliqua ſolennitas, neque ipſis adhibita fuit fides in iudicio, vel extra, non probari conſuetudinem, quòd in-
4 ſtrumenta poſſunt fieri ſine illa ſolennitate † niſi probetur, talibus inſtrumentis fidem datam fuiſſe, vt ſup. cui opinioni ſe ſubſcripſit Aymo Crauet. in d. tract. de antiquita. tempor. in 4. parte, in verbo, materia iſta. nume. 41. & verſi. ſed videtur, circa medium.

Sublimitanda hæc limitatio eſt, vt vera non ſit in conſuetudine antiqua, cuius initij memoria non extat in contra-
5 rium † quia tunc plena inſtrumenta de antiquo habent vim probationis famæ, vt in l. cum aliquis. C. de iure delibe. quæ probatio per famam in antiquis ſufficit, etiam ſi agatur de graui præiuditio, ita protulit idem Aymo Crauet. in d. tract. de antiq. tempo. in quarta parte. d. verbo materia iſta, nu. 41. abunde reſtringit dictum Abb. vt ſup. in d. conſi. 53. & 37.

Superioribus optimè conuenit, conſuetudinem proba-
6 ri † etiam per ſcripturam, vt traditum eſt in l. vetuſtiſſimam. vbi Angel. C. de iur. domi. impe. vbi ex librorum recitatione probatur conſuetudo circa præſcriptionem pignorum, ſic etiam reſponſum fuit à Barth. Socin. conſil. 94. incip. in cauſa validitatis inſtrumenti. nume. 7. vol. 1. vbi ait, per li-
7 bros officij † probari conſuetudinem recipiendi fideiuſſores ſine teſtibus, & ad hoc affert ea, quæ fuere obſeruata à Bald. & alijs in l. Gallus. §. idem credendum. ff. de libe. &
8 poſth. † conſuetudinem etiam ſcribentium probari per libros, aſſeruit Bart. Soc. conſi. 94. num. 7. vol. 1.

Primum limitabis hoc poſtremum, vt procedat in pro-
9 banda conſuetudine antiquiſſima, cuius initij memoria † non extat in contrarium, vt ait Aymo Crauet. in d. tract. de antiq. temp. in quarta parte, verbo materia iſta. numero 41.
10 folio 206. Secus in noua atque recenti, quia † ſcriptura priuata non probat, vt docebimus in concluſione, ſcriptura.

Secundò limitare poteris, vt non ſufficiat, ſi producantur dictæ ſcripturæ & libri, in quibus appareat conſuetudo præſcribendi pignora, vel conſtet, receptas fuiſſe fide-
11 iuſſiones ſine teſtibus † niſi quoque probetur iſtiuſmodi ſcripturis & libris fidem fuiſſe adhibitam, ita ſcripſit Crauet. in d. tract. de antiqu. tempo. d. verbo, materia iſta. fol. 206. vbi ad hoc teſtatur Abb. in conſimili in conſil. 53. & in conſi. 73. colum. 4. in fi. lib. 2.

CONCLVSIO 426.

ARGVMENTVM.

Conſuetudo per dictum excellentis Doctoris, an & quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo probatur per aſſertionem excellentis Doctoris.*

2 *Conſuetudo probata per dictum excellentis Doctoris transfert onus probandi contrarium in partem aduerſam.*

3 *Aſſertioni Doctoris excellentis fides adhibenda eſt in praxi, & in iudicando. Contrarium ibid.*

4 *Doctori atteſtanti de his, quæ in facto conſiſtunt, non creditur. Facta per ſenſum cognoſcuntur, & non per diſcurſum intellectus, aut doctrinas, ibid.*

5 *Poëtis, Philoſophis, hiſtoricis, & argentarijs fides adhibetur in his, quæ ſpectant ad eorum profeſſionem.*

6 *Conſuetudo non conſiſtit ex libris, & doctrinis, ſed conſenſu populi, & actibus.*

7 *Doctori etiam excellenti atteſtanti de aliqua conſuetudine non creditur.*

8 *Teſti, cuiuſcunque ſit qualitatis, non creditur abſque iuramento.*

9 *Teſtes admitti non iuratos, & qui deponant per ſcripturas, non licet.*

10 *Duplex ſpecialitas circa idem concurrere non debet.*

11 *Conſuetudo non probatur concludenter, ſed præſumptiuè per aſſertionem Doctoris.*

12 *Præſumptiua probatio transfert onus probandi in aduerſarium.*

13 *Aſſertio Doctoris non facit plenam probationem, ſed præſumptionem.*

14 Dictum

14 *Dictum honeſti viri inducit iuſtam credulitatem.*
15 *Pro iudice, & pro notario præſumitur.*
16 *Doctori excellenti præſumptiuè de conſuetudine, quam atteſta-*
tur, fides adhibetur, donec probetur contrarium.
17 *Conſuetudinem probant Doctores, ſi communiter aſſerant de ea.*
18 *Doctoribus ſtandum non eſt, ſi duo dicant, conſuetudinem eſſe, &*
alij negant.
19 *Aſſertioni Doctoris ſtandum eſt in practica, & iudicando.*
20 *Iudicij arbitrarij eſt materia probationis conſuetudinis per aſſer-*
tionem Doctoris.
21 *Vnaquæq; prouincia in ſuo ſenſu abundat.*
22 *Conſuetudo atteſtata à Doctore intelligitur de ea, quæ viget in*
curia, in qua verſatus eſt.
23 *Conſuetudo quia eſt facti, contrarium probari poteſt.*
24 *Doctoribus affirmantibus aliquid affirmari de conſuetudine non*
eſt credendum, quando conſuetudo iuri communi aduerſe-
tur.
25 *Teſti Doctori non creditur, ſi ſolus ſit.*
26 *Doctori aſſerenti in lecturis ſuis de conſuetudine magis creditur,*
quàm ſi aſſeret in conſilijs.
27 *Aeris libido multum dominatur animis virorum præcipuè Do-*
ctorum.
28 *Conſuetudo probatur ex auctoritate vnius gloſſæ.*
29 *Gloſſæ affirmanti aliquid de conſuetudine non creditur, ſi con-*
ſuetudo à iure communi recedat.

1 Conſuetudinem probari † per aſſertio-
nem excellentis Do-
ctoris, profitendo ſcripſit Bart. in repe. l. de quibus. poſt nu-
mer. 21. ver. 4. principaliter quæritur. ff. de leg. ea ratione,
quod etiam poetarum & philoſophorũ dictis ſtandum ſit,
l. ſeptimo menſe. ff. de ſta. ho. & reſpondit Paul. Caſt. in con-
ſilio 164. incip. in præſenti cauſa. vol. 2. vbi ait, credendum
eſſe Baldo atteſtanti de conſuetudine in l. cum antiquiori-
bus. C. de iu. delib. propter eius auctoritatem, exiſtiman-
dum enim non eſt, illum ita affirmaſſe, niſi ſciuiſſet, vel vi-
diſſet ita obſeruari, vt placuit Cum. conſil. 57. monaſteria.
2 in fi. & in conſil. 169. viſo teſtamento. ſaltem † vt transfera-
tur onus probandi contrarium in partem aduerſam, vt per
Ay. Craue. in conſil. 116. colum. 3. Riminal. in conſilio 539.
colum. 3. & infra latius limitat. & conſuluit Barth. Vero. in
conſi. 39. incip. Lucius ciuis. colum. 4. & in conſil. 59. colum.
4. cui ſententiæ adhæret Lanfran. de Orian. in repet. c. quo-
niam contra. colum. penult. de probat. Guid. Pap. in q. 139.
vbi ait, credendum eſſe Ancharano de quadam conſuetu-
dine aſſerenti, & in q. 565. num. 4. ita etiam ſenſit Maria. So-
cin. conſi. 131. num. 1. volum. 2. quod idem tenet Chriſt. Por-
ci. Inſtit. de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. in 3. col. in addit.
quæ incipit, adde dum ſupra dixi in fi. Iaſ. præterea cauit in
conſilio 168. vol. 2. colum. 4. in fin. verſicu. vnde eſt aduer-
tendum, vbi etiam teſtatur Bald. in c. cum dilectus. nume. 3.
colum. 3. de conſuet. quod idem placuit Iaſ. in conſil. 15. vo-
3 lum. 3. in fi. vbi ait, † huiuſmodi aſſertioni Doctoris excel-
lentis fidem eſſe adhibendam in praxi, & in iudicando, in-
ſuper in conſilio 540. num. 8. & 9. ait, hanc eſſe magis com-
** munem ** opinionem, & idem atteſtatur in conſilio 420.
in fi. & idem in conſil. 559. nume. 7. & conſil. 692. nume. 13.
Curt. iun. etiam in conſil. 60. num. 5. ſcripſit hanc eſſe com-
** munem ** opinionem, & magis tutam, quod idem aſſeue-
rauit Ferretus in conſil. 102. numero 6. atque Grat. conſilio
17. numero 18. cum ſequen. lib. 1. Dec. in l. 2. §. colum. fi. ſi
cer. pet. Socin. iun. conſilio 60. lib. 2. reſpondit etiam Bur-
* ſat. in conſilio 43. numero 53. lib. 1. qui de * communi itidem
atteſtatur.

Contrarium in hac re fuit mente Alex. in l. poſt dotem.
ff. ſol. matr. Imo. in l. 1. §. nunciatio. ff. de noui ope. nun. Aret.
in conſilio 132. in cauſa quæ vertitur. colum. 2. Corn. in con-
ſilio 83. circa primum. lib. 4. Franci. Curt. in conſil. 78. incip.
D. Franciſca. colum. fin. iſti etiam contrariæ opinioni adhæ-
ſit Bertran. in conſilio 465. nume. 6. volum. 4. & clarius in
conſil. 67. num. 32. volum. 4. num. 5. vbi atteſtatur hanc eſſe
* communem * opinionem recentiorum, quod idem teſta-
* tus eſt * Pet. Pariſ. in conſil. 31. num. 14. cum ibi allega. Ne-
uiza. conſil. 45. num. 7. cum ſeq. qui infinitos allegat, & con-
ſilio 66. numero 31. vbi etiam de more Doctorum turbam
* inducit, atteſtans & allegans hanc eſſe communem * opi-
nionem, & hanc partem audacter tuetur Vldaric. Zaſ. in re-
pe. d. l. de quibus. num. 23. ver. item quid ſi Doctor. ff. de legi.
arguendo à ſimili, quod ſicut vnius etiam præcellentis di-
gnitatis viri dicto non creditur. l. iuriſiurandi. in fi. C. de te-
4 ſti. † ita doctori atteſtanti quæ in facto cõſiſtunt, vt eſt con-
ſuetudo. c. 1. de conſt. lib. 6. non ſit credendum, facta enim
per ſenſum, & non per diſcurſum intellectus, aut doctrinas
cognoſcuntur, ex no. à Bart. in l. ſolam. C. de teſti. Nec ratio-
5 nes Barto. in aliquo officiunt, † nam ſi poëtis, philoſophis,
hiſtoricis, & argentarijs fides adhibetur, vt ipſe dicit, id eue-
nit in his, quę ſpectant ad eorum profeſſionem, verum pro-
feſſio Doctoris non eſt ſcire conſuetudines, quia ipſa non
6 conſiſtit ex libris & doctrinis, ſed conſenſu populi † & acti-
bus, in quibus Doctor nihil magis eſt, quàm lixa, calo, ap-
paritor, vel cerdo, vt obſeruauit Zaſ. d. num. 23. ver. vt pro-
feſſio eiuſdem, in d. l. de quibus. ff. de legi. & hanc partem
conſulendo tuetur Franc. de Aret. in conſi. 132. in cauſa quæ
vertitur, col. 3. poſt num. 2. verſi. ſed tamen his non obſtan-
tibus. Burſat. idem tradidit in conſi. 16. nume. 32. lib. 1. vbi
* citat alios ſic ſentientes, & communem * dicit, & in hanc
etiam eandem deſcendit ſententiam ſibi contrarius Dec. in
conſil. 472. nume. 19. ex quibus omnibus conſequitur, † vt
7 non credatur Doctori etiam excellenti atteſtanti & aſſe-
renti de aliqua conſuetudine.

Qui verò hanc contrariam ſententiam tuentur nonnul-
lis permouentur rationibus. Prima omnium eſt, etenim te-
8 ſti, cuiuſcunq; ſit qualitatis, nõ creditur † abſq; iuramento,
vt in religioſis patet in c. tuis. de teſti. & de epiſcopo conſti-
tutum eſt in c. fi. de iu. cal. quinimmo nec etiam S. R. E. Car-
dinali creditur, ſi deponat abſq; iuramento, vt docuit gloſſ.
in c. cum olim 1. in verbo fratrum, & ibi Abb. de priuileg. &
idem Abb. in c. nuper. de teſtib. Ergo multominus videtur
credendum alicui Doctori etiam præſtantiſſimo abſq; iura-
mento.

Vrget etiam alia ratio, vt contrarium ſentiatur, etenim ſi
9 eis crederetur, concurreret duplex ſpecialitas circa idem †
prima eſſet, quod admitterentur teſtes non iurati: Secunda,
quod admitterentur teſtes, qui deponerent per ſcripturam,
quod non licere ſancitum eſt in ca. teſtes. 3. q. 9. & in l. 3. §. idẽ
diuus. ff. de teſti. per ea, quæ not. in ca. tuis. extra eod. titu.
10 ſed iſtud non debet admitti: quia duplex ſpecialitas † circa
idem concurrere non debet. l. 1. & quod ibi no. Bartol. C.
de inoffic. dot. & in l. ſi is qui pro emp. ff. de vſuca. confirma-
tur etiam per id, quod ſupra retulimus: nam conſuetudo
eſt facti, & ideo debet probari, vt ſcitum eſt in c. 1. de con-
ſtitu. in 6. & hoc in caſu tenet idem Dec. in d. conſilio 472.
nume. 19. vbi pro hac ratione in medium profert Bald. in l.
fi. C. de fidei. col. pe.

Verùm quoniam, vt atteſtatur Bertran. in d. conſil. 465.
num. 6. volum. 4. illis, qui priorem opi. ſectantur, non de-
ſunt rationes, iccircò vt hi inter ſe diſſentientes ſcribentes
reconcilientur dicendum arbitror, quod cum omnes ſcri-
bentes permoueantur auct. Bart. in d. l. de quib. vbi ſupra,
ſecundùm eum intelligi debeant argumenta, vt docuit Bar.
in l. non ſolùm. §. ſi liberationis verba. ff. de lib. leg. qui Bar.
11 † cum loquatur de huiuſmodi aſſertione doctoris, debet
intelligi, non quidem probari conſuetudinem concluden-
ter, ſed præſumptiuè. Vnde dicendum & conſtanter aſſeue-
randum eſt, priorem opinionem, videlicet conſuetudinem
probari per aſſertionem excell. & præſtantiſs. DD. intelligi
12 non de concludenti probatione, ſed de præſumptiua, † quę
transfert onus probandi in aduerſarium, vt l. generaliter. §.
ſi petitum. verſic. ſed cum ex præſumptione. ff. de fideic. lib.
Si igitur hoc pacto intelligatur, tolluntur eorum argumen-
tationes, qui contrariam ſequuntur ſententiam, id eſt, non
probari conſuetudinem per aſſertionẽ excellentis Docto-
ris, vt

ris,vt ait Cur.iun. in d.conſi.60.num.5. in fi.hoc idem ſentit
Bertran.in d. conſi.465.num.6.volum.4. cui quidem decla-
rationi intelligentia accedit Aym.Crauet. in conſil.325. nu-
mero 1. quod idem confirmauit Dec. conſil. 420. in fi. & in
conſi.559. nu.7. & in conſi.691. nu.13. vbi in fine tradit, po-
13 ſteriorem opinionem ſupra allatam habere locum, † quo-
ad plenam probationem, ſed non quoad præſumptionem,
& hanc opinionem Bart. & Aſſeclarum illud tuetur, vt te-
ſtis etiam non iuratus facit præſumptionem, vt obſeruauit
gloſſ.in c. nuper. de teſti. tum etiam quia dictum honeſti vi-
14 ri inducit † iſtam credulitatem, vt obſeruat Accur. in l. Ti-
tio fundus. ff. de cond. & demon. & tradidit Dec. in conſil.
540. Dec. etiam in conſil. 691. in fi. & argu. c. niſi eſſent. de
præb. iſtis etiam adſtipulatur, quia pro iudice præſumitur,
vt ſtatutum eſt in c. in noſtra. de procur. & in c. in præſen-
15 tia. de renun. quinetiam † pro notario præſumitur, ſic in c.
ad audientiam. de præſcrip. Iure igitur, ac meritò videtur
fides adhibenda excellenti Doctori præſumptiuè de con-
16 ſuetudine, quam ipſe atteſtatur, † donec probetur contra-
rium, prout loquitur Bartol. in d. l. de quib. vbi ſupra, & ex
multis alijs collectis per Crau. in d. conſ.325. num.1. & hanc
** veriorem eſſe ** opinionem atteſtatur Io. Dur. in ſuo tract.
de arte teſtandi, tit.de ſubſti.caut.35.nume.3. De auctorita-
te verò aſſertionis Doctoris conſulas Franc. Purpur. in l. 1.
nume. 134. vſq; ad num. 140.ff. ſi cer.pet. & quod ſaltem in-
ducat præſumptionem, & transferat in aduerſarium onus
** probandi, veriorem & magis communem ** eſſe opinio-
nem, teſtis eſt optimus Franc. Viui. in ſuis communibus o-
pin.in verſic. Doctor, vbi ait, ponderandum eſſe, an Doctor
ſingularem demonſtret locum conſuetudinis, vt ei creda-
tur, & ita voluit Hiſpa.in rubr. ff. de do. inter vir. & vxor.§.
hodie tamen de conſuetudine, num.1.Brun. etiam in conſi.
66. col. 1. declarat prædicta procedere, quando Doctor ex-
cellens atteſtatur de conſuetudine vniformi, & vnica, alio-
qui ſecus eſt, ibi verſi.ſecus eſt ſi Doctor.

Concluſionem ſic limitabis, vt locum ſibi non vendicet,
ſi vnus, vel duo duntaxat affirment de tali conſuetudine,
17 quia tunc non eſt ſufficiens probatio, † ſed oportet, vt DD.
communiter aſſerant, conſuetudinem eſſe, vt tradidit Ioan.
de Imo. in l. 1. §. nunciatio. ff. de noui oper. nunci. pro quo
adducit pronunciatum Innoc. in cap. 1. de fid. inſtrumen.
quod eſt iſtiuſmodi, videlicet per plura inſtrumenta con-
fecta probari quaſi poſſeſſionem notariatus, nõ autem ſuf-
ficere duo inſtrumenta, etiam ſi ſint ſine contradictione
recepta ab omnibus, quam opinionem ſequitur Steph.
Bertran. in d.conſil.465. num.6. volum.4. & idem meminit
in conſi.159.nu. 12. volum.7. vbi ait de communi atteſtatio-
ne Doctorum, & placuit Franc. de Are.in conſi.132. in cau-
ſa quæ vertitur.col.3. poſt num.2.verſicu.ſed tamen his non
obſtantibus, & idem probauit Ant. Capi.in deciſi. Neap.
176 num.20. vbi dilucidè ait, ſi communiter aſſeratur, con-
ſuetudinem ita eſſe, tunc eis fides ſit habenda, per not. per
18 Ioan. Andr.in cap.1.de conſtit. † ſi autem duo Doctores di-
cant, conſuetudinem ita eſſe, alij verò negent, tunc eis non
eſt ſtandum. Aymo etiam Crauet. conſilio 315. nume. 1.co-
lumna 2. ait in aſſertione, aut dicto vnius Doctoris tantùm
dubitari poſſe, an ei credendum eſſet, tamen concurren-
tibus pluribus Doctoribus ita aſſerentibus ſine dubio eis
credendum eſſet, vt patet ibi ex multis allegatis ad hoc. E
contra video Barthol. in d. l. de quibus. vbi ſupra loqui in
vno ſingulari, & non plurali, & ſic de vno Doctore tan-
tùm, idem loquitur Paul. Caſtren. in conſilio.164.numero
1. volum. 1. loquendo de aſſertione Baldi & conſuetudine,
idem probauit Guid. Pap. in dicta quæſtio. 139. vbi aſſerit
credendum eſſe Ancharano, & de vno tantùm Doctore lo-
quitur Iaſ. etiam in dict. conſil. 168. colum.4. in fi.& conſil.
19 15. in fi.vol.3. quo in loco tradidit † aſſertioni talis Doctoris
ſtandum eſſe in practica, & iudicando, & idem in ſingulari
loquitur Dec.in d.conſi.540.num.9.

Vt autem hæ opiniones conciliari poſſint non obſtante
ea concordia & conciliatione, quam nuper ſupra attulimus
Dec. poſſet, vt per Guald. caute. 35. de ſubſtit. vt prior opi-
nio procedat tantummodo in illa curia, in qua verſatus eſt
Doctor, non autem in alijs locis, & ita procedat poſterior
opinio, & ita concordes efficit has opiniones Ant. Gabr.in
ſuis concluſionibus, conclu. 4. de probatio. libro 1. vel dici
poſſet, quòd ſi DD. communiter aſſerant conſuetudinem
ita eſſe plenè & ſufficienter probarent, ſi verò vnus, vel duo
de ea atteſtarentur, inducerent probationem non neceſ-
ſariò concludentem, ſed præſumptiuam, quę onus proban-
di transfert in aduerſarium, ita ſcripſit Maria. Socin. conſil.
60.nume. 10. volum. 2. & ibi citat quam plures concordan-
* tes, oſtenditque hanc eſſe veram & communem * opinio-
nem, & quod ſententia Bart.in l.de quibus.colum.11. verſic.
quartò principaliter quæritur. ff. de legibus. eſt fulcita plu-
ribus auctoritatibus numero & in magno exceſſu, & quòd
nephas eſſet ab ea recedere, & ita de vno Doctore atteſtan-
te tenet Durand. in tracta, de arte teſtan. titu. de inſtitutio.
* & ſubſtitutio.caute.35. nume.3. vbi ait hanc eſſe veriorem *
opinionem. Sic etiam diſtinguit Dec.in d.conſi.691.in fi.vi-
delicet quod vnus faciat præſumptionem, per gl. in l. Titio
fundus. ff. de cond. & dem. & pro iudice præſumatur. c.in
noſtra. de procur. & c. in præſentia. de renuncia.& pro no-
tario præſumatur c.ad audientiam.de præſcrip.

20 Præterea poſſet etiam reſponderi, † quod cum hæc ma-
teria probationis ſit iudicij arbitrarij, vt probat text. in l.
* 3. ff. de teſti. verſ. tu magis ſcire potes, & ita communiter *
tenent DD. & atteſtatur Curt. iun.in conſilio 106. numero
3. Ideo iudex habita conſideratione quis & qualis ſit Do-
ctor ita aſſerens, & quantæ auctoritatis ſit, arbitrabitur, an
ſoli ipſi credendum ſit, an pluribus alijs cum eo concur-
rentibus, vt puta, arbitror credendum eſſe ſoli Baldo pro-
pter eius auctoritatem, ſicuti credit Paul. Caſtr. in conſilio
164.volum. 2.

Secundò loco limitatur, vt tantùm procedat in regioni-
bus, in quibus extant tales Doct. conſuetudinem atteſtan-
21 tes: † nam vnaquęq; prouincia in ſuo ſenſu abundat, ita dici-
tur in marg. in deci. ad Guid. Pap. 156. nume. 4. ideo vt ait
Ioan. Dur. in d.tra.de arte teſtan. titu.de ſubſtit. caut.35.nu-
me. 3. hanc regulam tantùm ſibi locum vendicare in curia,
22 in qua verſatus eſt Doctor ille, † qui ſuis ſcriptis in re aliqua
eſſe conſuetudinem atteſtatur, & ad hoc probandum addu-
cit Pari. de Put.in tra. ſind. in verbo Doctor, ſeu aduocatus.
Alex.conſi.5. circa princ. colum.vlt.lib.3. & Dec.conſi.472.
teſtator. col.2. & hoc modo ait procedere dictum Bart.in d.
l.de quibus.col.9. & ipſe teſtatur ita ſeruaſſe.

Tertiò præterea limitabis, vt contrarium probari poſſit
23 † ex eo, quòd conſuetudo ſit facti, ita ſcriptum reliquit Iaſ.
in l.1.C.de iure emphyt.nume.62.per not.in l.2.in fi. C. quæ
ſit lon.conſuet.

Ad hæc quartò limitatur, vt tantùm locum ſibi vendicet,
quando talis conſuetudo conuenit cum iure communi, ſe-
24 cus ſi iuri communi aduerſetur † tunc enim licèt gloſſ. aut
etiam plures Doct.affirment aliquid affirmari de conſuetu-
dine, tamen non eſt eis credendum, immo iſtiuſmodi con-
ſuetudo reprobatur, ita decidit Gui. Pa. q.565. nume. 4. in
verb. quibus conſuetudinibus, & ibi latè additio, vbi pro
hoc affert Bald. in l. ſi is qui.§. ſi antipherna.in gl.in ver.no-
ta.ff.de pig. & idem Bald.in l.conſentaneum. colum.5. opp.
5.in fi. C. quo.& quan.iu.cum alijs ibi collectis. Idem etiam
ſentit D. Alexand.in l. poſt dotem. colum.12.in ver. & iuxta
hoc quæro. ff. ſo. ma. Quod quidem ſine ratione conſtitu-
tum non eſt: nam hinc ſequeretur, quod admitterentur te-
ſtes per ſcripturam, & ſimul duo ſpecialia in idem ſubie-
ctum concurrerent, quod fieri non poſſe ſupra (ſi memini-
ſtis) tradidimus.

Quintò limitatur, vt vera ſit in Doctore excellente aſſe-
25 rente in lecturis ſuis, ſecus verò in teſte Doctore, † quia ſi
ſolus eſt ei non creditur, vt ſentit Dec. in conſilio 402. nu-
mero 15. ver. non obſtat, & ita tradit loqui Bartol. in l. de
quib. Sed vt ego arbitror, hæc limitatio parum ſtringit: nam
ſi præſupponit fidem eſſe adhibendam Doct. aſſerenti in li-
teris,

teris, vbi non iurat, multò magis in Doct. excellenti produ-
cto in teſtimonium credendum videtur, cum tanquam te-
ſtis cogatur iurare. In eam tamen in præſentia deſcendo
ſententiam, hanc limitationem poſſe potius procedere, vt
magis credendum eſſet Doctori aſſerenti in lecturis ſuis de
26 conſuetudine, † quam in conſilijs: nam Doct. legendo ma-
gis nituntur veritati, quam conſulendo, nam in lectura ceſ-
ſat affectio & cupiditas æris, cuius libido quantum domi-
netur animis virorum præcipuè Doctorum tempeſtate no-
27 ſtra, † ſi quis eſt, qui non videat, eum nihil videre cenſeo:
hoc enim adeo eſt apertum, vt nulla prorſus egeat proba-
tione, vt de hoc atteſtatus eſt Ay. Cra. in tra. de anti. temp.
in 1. par. in verb. propoſitum noſtrum, nume. 48. fol. 24. &
à nobis infra tradetur in concluſione, Doctor, quam tu ipſe
conſulas.

Addam ſuperioribus vnum, quod præ cæteris eſt inſi-
28 gne † etenim probari conſuetudinem ex auctoritate vnius
gl. eſt auctor mihi Bald. in c. cum dilectus. col. 2. de conſue. &
me docuit Dec. conſ. 540. nu. 9. & 10. atq; gl. in l. dos à patre.
C. ſol. matr.

Quod velim limites hunc in modum, vt tantum proce-
dat, ſi talis conſuetudo adhæreat iuri communi, ſecus ſi à
iure communi recedat: quia tunc licèt gloſſ. aſſerat, aliquid
29 affirmari de conſuetudine, † tamen ei non creditur. imò
reijcitur huiuſmodi conſuetudo, vt ait Gui. Pa. in marg. d.
deci. 565. num. 4. ver. atteſtantur, vbi pro hoc alleg. Bald. in
l. ſi is qui. §. ſi antipherna. in ver. in gl. not. ff. de pign. & idem
Bald. in l. conſentaneum. colum. 5. oppo. 5. in fi. C. quo. &
quan. iud. & Alexand. in l. poſt dotem. colum. 12. ver. & iux-
ta hoc quæro. ff. ſol. matr.

CONCLVSIO 427.

ARGVMENTVM.

Conſuetudo per approbationem, & iudicis pronunciationem, quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo probatur, quando iudex in contradictorio iudicio approbauit, & pronunciauit eſſe conſuetudinem.*
2 *Conſuetudo vt probetur ex pronunciatione iudicis, debet pluries ita fuiſſe iudicata.*
3 *Conſuetudo vt probetur, non requiritur, quòd ſit obtenta in contradictorio iudicio.*
4 *Conſuetudo debet eſſe obtenta in contradictorio iudicio in iudicialibus, ſecus in actibus extraiudicialibus.*

1 Conſuetudo probatur ex eo, quod † index
in contradictorio iudicio ap-
probauit & pronunciauit eſſe conſuetudinem, vt ſcriptum
reliquit gloſſ. in §. ex non ſcripto. Inſt. de iu. nat. gen. & ciu.
& in rub. C. quæ ſit lon. conſue. quam ſequitur Alexand. in
conſil. 132. in 1. dub. lib. 1. & in conſil. 136. lib. 2. tenet etiam
Franc. de Ramp. inter conſilia Cald. conſil. 6. in ti. de cenſi.
Curt. iun. in tra. feud. in 4. par. q. 30. & ſecundùm hanc opi.
2 non ſufficit, quod ſemel tantùm, ſed requiritur, † quod plu-
ries ita fuerit iudicatum, iuxta ſententiam eiuſdem gloſſ. in
l. de conſuetudine. ff. de legi. & in rub. C. quæ ſit lon. con-
ſue. quod idem ſequitur Sal. ibid. & Angel. Aret. in d. §. ex
non ſcripto. Inſt. de iur. nat. gen. & ciu. cum ibi alleg. nu-
mero 20. & D. Vinc. de Franc. deci. 91. nume. 16. vbi aſſe-
uerauit, quod ex quo bis in cauſa fuerit iudicatum, fuiſſe
etiam conſuetudinem bis iudicandi introductam, per ea
quæ tradit Andr. in c. 1. colum. 2. verſicu. vnde ſi bis, qui
feud. dare poſſ.

Contrariam ſequuti ſunt ſententiam, quod immo non
3 requiritur vllo pacto † conſuetudinem eſſe obtentam in
contradictorio, Barto. in l. de quib. & in repe. illius, ff. de leg.
* & Abb. in c. fi. nume. 16. de conſue. qui * communem dicit,
& ipſum ſequendo refert Tiraq. in tra. de primogen. q. 91. in
fi. & Villalob. in ſuis communib. opin. in verb. conſuetudo,
ver. nota quod ad hoc reſpondit, idem Abb. in conſi. 73. in 3.
dub. lib. 2. Cæp. conſ. ciuil. 31. circa fi. Soc. conſi. 99. lib. 1. qui
* atteſtatur hanc eſſe ſententiam * communiter receptam,
idem reſpondit Crau. in conſi. 55. nume. 6. Corn. etiam me-
* minit in conſil. 292. lib. 1. & hanc eſſe veriſſimam * opinio-
nem affirmat Franc. Viui. in ſuis communibus opinionibus,
in verbo, conſuetudo debet eſſe obtenta, quo in loco tra-
dit, difficile fore contra iſtam communem obtinere, & iſtis
* aſſentit Burſat. in conſil. 50. num. 27. lib. 1. qui & * commu-
nem dicit.

Limitabis iſtud, vt tantùm verum ſit in actibus extraiudi-
4 cialibus, ſecus in iudicialibus, † in quibus requiritur, quod
ſit obtenta cõſuetudo in contradictorio iudicio, ita reſpon-
dit Bald. in conſi. 210. lib. 1. quem refert & ſequitur Viu. loco
prox. citato.

CONCLVSIO 428.

ARGVMENTVM.

Conſuetudo vniuerſalis an indigeat probatione.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo vniuerſalis nulla eget probatione, quia propter generalitatem videtur tranſiuiſſe in ius commune non ſcriptum.*
2 *Conſuetudo per totum ferè orbem terrarum ſatis probata cenſetur, ſi probetur & conſtet de conſuetudine vrbis Romæ, ac maioris partis prouinciarum.*
3 *Ad ius, quo vtitur vrbs Romæ, tunc confugiendum eſt, quando in aliquo loco non eſt lex ſcripta, & caſus non poteſt decidi per ſimilia.*
4 *Roma eſt mundi caput, & cenſetur communis patria.*
5 *Conſuetudo generalis Romanorum trahitur ad omnes prouincias ſimpliciter & abſolutè.*
6 *Ad conſuetudinem particularem vrbis Romæ in ſubſidium confugiendum eſt, quando deficit lex ſcripta, vel conſuetudo particularis.*

Conſuetudinem vniuerſalem nulla ege-
1 re probatione, † quod
propter eius generalitatem videatur tranſiuiſſe in ius com-
mune non ſcriptum, colligere eſt ex §. ex nõ ſcripto. Inſt. de
iu. na. gen. & ciu. & apertè tradidit Bald. in l. poſt dotem. ff.
ſo. ma. Dec. etiam in conſ. 483. nu. 20. Quocirca ſi loquamur
de conſuetudinis probatione, quę per totum ferè terrarum
orbem inoleuit, licèt primo aſpectu eius probatio ferè nul-
2 la eſſe poſſit † tamen ſatis huiuſmodi conſuetudo generalis
per vniuerſum mundum probata cenſetur, ſi probetur &
conſtet de conſuetudine vrbis Romę, & maioris partis pro-
uinciarum, vt declarat Ioan. And. in nouel. in rub. extra de
conſue. ad fi. ad quod facit gl. in c. conſuetudo. 1. diſt. & hoc
eſſe dilucidè ſancitum in d. l. de quibus. ff. de legi. dum dicit,
3 quod quando in aliquo loco non eſt lex ſcripta, & † caſus
non poſſit decidi per ſimilia, tunc ſit confugiendum ad ius,
quo vtitur vrbs Roma, quæ l. de quib. iuxta ſententiam Alb.
ibi, nume. 6. & clarius ſecundùm Raph. Fulg. ibid. nume. 12.
in 2. col. intelligitur de conſuetudine Romanorum genera-
li, licèt Bartol. intelligat illum text. procedere etiam in con-
4 ſuetudine particulari vrbis Romæ, ea ratione permotus, †
quia Roma eſt mundi caput, & cenſetur communis patria,
vt reſpondit Modeſt. in l. Roma. ff. ad munici. ſed vt atteſta-
tur Cur. iun. in tra. feud. in 1. par. q. 1. num. 16. cum quo com-
* muni * conſenſu omnes conueniunt, ſi extet conſuetudo
generalis Romanorum † illa trahitur ad omnes prouincias
ſimpliciter & abſolutè, ſed quando deficit lex ſcripta, vel
conſuetudo particularis, tunc in ſubſidium confugiendum
5 eſt etiam † ad particularem conſuetudinem vrbis Romæ, ſi
verò conſtet de conſuetudine generali vrbis, non ſolum in
ſubſidium obſeruatur, ſed etiam ſimpliciter & abſolutè. ita
tradidit Cur. iun. vbi ſupra, ad quem te reijcio.

CON-

CONCLVSIO 429.

ARGVMENTVM.

Conſuetudo antiquiſſima quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo antiquiſſima, cuius initij memoria non ſit in contrarium, poteſt probari per ſcripturam.*
2 *Conſuetudo antiquiſſima non requirit probationem de actibus, à quibus originem traxit.*
3 *Conſuetudo antiquiſſima habet vim priuilegij à principe conceſſi.*
4 *Conſuetudo vetuſtiſſima non habet vim priuilegij in incapace.*
5 *Spacium centum annorum dicitur tempus, cuius initij memoria non extat in contrarium.*
6 *Conſuetudo probatur per teſtes deponentes, ſe nunquam audiuiſſe, nec vidiſſe contrarium.*
7 *Conſuetudo non probatur per ſcripturas, niſi probetur, illis ſcripturis fidem adhibitam fuiſſe ab omnibus.*
8 *Conſuetudo, quòd poſſint fieri inſtrumenta ſine aliqua ſolennitate, non probatur, niſi probetur, fidem datam eſſe illis inſtrumentis, & id veniſſe in notitiam maioris partis notariorum & populi.*
9 *Plura inſtrumenta de antiquo habent vim probationis famæ.*
10 *Conſuetudo probatur per famam.*
11 *Conſuetudo fœnerandi probatur, quando bis, vel ter quis conſueuit fœnerari.*
12 *Conſuetudo fœnerandi probatur, quando contractus ſunt celebrati per proxenetam tantum, & non per ipſos contrahentes.*
13 *Contractus fœneratitius cenſetur, ſi partes contraxerunt intercedente aliquo proxeneta, qui conſueuit contrahentes inducere ad ſimiles contractus celebrandos ſuſpectos, & fœneratitios.*

Conſuetudinem antiquiſſimam, cuius initij memoria non ſit
1 in contrarium † poſſe probari per ſcripturam, elicere poſ-
ſumus ex reſcripto Imp. Iuſtin. in l. vetuſtiſſimam. C. de iur.
dom. impetr. & reſpondit Socin. in conſil. 94. in cauſa vali-
ditatis inſtrumenti, colum. 3. in fi. volum. 1. Verumtamen
obſerues in probanda huiuſmodi cõſuetudine neceſſe non
2 eſſe quærere de actibus, † à quibus originem traxerit iſtiuſ-
modi conſuetudo, ſi conſulenti credimus Oldr. in conſilio
244. quia tota, colum. 3. ver. 3. opponitur, nam id nullo mo-
do fieri poteſt, cum excedat hominum memoriam, & ita
fuiſſe obſeruatum ait Crauett. in d. tract. de antiq. temp. in
3 4. part. verbo, materia iſta, nume. 3. Nec prætericrim † hu-
iuſmodi conſuetudinem habere vim priuilegij à Principe
conceſſi, vt docet Dec. in conſil. 11. nume. 9. vbi hoc com-
probat per l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aq. quot. & æſti.
& in cap. ſuper quibuſdam. de verb. ſign. §. præterea, & vl-
tra eum ſenſit Abb. in conſil. 71. volum. 2. quinimo non ſo-
lum habet vim priuilegij, ſed etiam habet vim legis, vt con-
ſtituere Vlpian. in l. 1. §. fin. ibi vetuſtatem legis obtinere,
& Paul. in l. in ſumma. in princ. vbi vetuſtas, quæ ſemper pro
lege habetur. ff. de aqua plu. arcen. Quæ omnia tamen ſunt
intelligenda, videlicet quod huiuſmodi conſuetudo habe-
4 at vim priuilegij, procedat in capace, † ſecus in incapace,
quod inſigne, & ſingulare cenſuit Hipp. de Marſil. in ſingu.
453. nume. 2. & tradidit Pet. Rebuff. in tract. de deci. q. 13.
nume. 68. atq; Fel. in c. accedentes. nume. 6. in 2. limit. & in
c. cauſam quæ. de præſcrip. num. 2. & ibi Abb. & cauit Grat.
in conſilio 6. nume. 70. volum. 1. Tempus verò cuius initij
5 non extat memoria in contrariũ, † dicitur ſpacium centum
annorum, vt Cyn. voluit in l. 2. C. de ſerui. & aq. nume. 9.
quem ſequitur Cæp. in tract. ſeruit. ruſt. præd. c. 19. in princ.
& Pet. Rebuff. in d. tract. de deci. q. 13. nu. 94. atq; Pe. Duen.
in Reg. 90. in 1. fallentia.

Ad hæc probatur conſuetudo per teſtes deponentes, ſe
6 nunquam audiuiſſe, † nec vidiſſe contrariam, & commu-
nem ſemper fuiſſe opinionem in loco, ſi credimus ita re-
ſpondenti Natt. conſil. 154. nume. 5. in 1. par. vbi ait, hanc
* eſſe communem * opinionem & optimam practicam pro-
bandi huiuſmodi conſuetudinem, quam tradit gloſ. in c. 1. in
verbo, memoriam, de præſcri. in 6. Bartol. in l. 1. §. fi. ff. de
aq. plu. arc. Spec. in titu. de prob. §. 1. ver. & nota. Corn.
conſil. 22. volu. 1. per totum, quo in loco docet, quo pacto
teſtes examinari, & deponere debeant in huiuſmodi con-
ſuetudine antiquiſſima.

7 Concluſionem ſic limitabis, vt non procedat, † niſi pro-
betur, iſtiuſmodi ſcripturis fidẽ adhibitam fuiſſe ab omni-
bus, alioqui per huiuſmodi ſcripturas non probatur con-
ſuetudo, ita Ay. Cra. in tract. de anti. temp. in 4. part. ver-
bo. materia iſta, nume. 41. vbi adducit ad hoc pronuncia-
tum Abb. in conſil. 53. & 73. colum. 4. lib. 2. vbi ait, quod ex
pluribus inſtrumentis, in quibus non reperitur appoſita
aliqua ſolennitas, non probatur conſuetudo, quod inſtru-
8 menta poſſint fieri ſine illa ſolennitate, † niſi ꝓbetur, quod
talibus inſtrumentis fides data ſit, & venerit in notitiam
maioris partis notariorum & populi, ſed Crauet. ibidem
non approbat hic dictum Abbatis, quando ſumus in anti-
quo, cuius initij non extat memoria in contrarium: quia
9 tunc † plura inſtrumenta de antiquo habent vim probatio-
nis famæ, vt in l. cum aliquis. C. de iur. delib. quæ probatio
per famam in antiquis ſufficit etiam, vbi agitur de graui
præiudicio.

10 Conſuetudinem præterea probari † per famam, ſcripſit
Cyn. in l. 2. ver. 2. quæritur. C. quæ ſit longa conſue. quem
ſequitur Alexand. conſil. 14. nume. 1. volum. 5. atque Marſil.
in l. de minore. nume. 82. ff. de quæſtio. cui adhæret Duen.
in reg. 299. fama, in fall. 21. atque Nouell. in reg. quarta,
fall. 4.

11 Si verò quis velit probare conſuetudinem fœnerandi †
probabitur ex eo, quod bis, vel ter quis conſueuerit fœne-
rari, vt protulit Barthol. Cæp. in tra. de ſimil. contract. præ-
ſump. 22. nume. 71. & habetur per gl. & DD. in l. 3. in fi. C. de
epiſ. & cle. & ad id extat gl. in auth. de teſti. §. quia verò mul-
ti, in verbo ſæpe. coll. 7.

Amplia tum maximè hoc poſtremum procedere, quan-
12 do † iſti contractus fuiſſent celebrati per proxenetam tan-
tùm, & non per ipſos contrahentes, vt ait Cæp. vbi ſupra
d. nume. 71. Nam fœneratores nunquam ipſi ſuos contra-
ctus per ſe celebrant, ſed per interpoſitas perſonas, ſeu pro-
xenetas ſuos, iuxta ſententiam Guliel. de monte Lau. in cle.
ex grandi. circa medium de vſu. & ibi etiam hoc dicit Za-
13 bar. §. cæterùm. 3. q. Quod idem etiam eſſet, † quando par-
tes ipſæ per ſe contraxiſſent intercedente aliquo proxene-
ta, qui conſueuerit inducere contrahentes ad celebrandos
ſimiles contractus ſuſpectos & fœneratitios. Nam ſępiſſimè
huiuſmodi contractus contrahuntur ex culpa proxeneta-
rum, vt meminit Cæpol. vbi ſupra.

CONCLVSIO 430.

ARGVMENTVM.

Conſuetudo, quòd maſculi excludant fœminas, & frater ſororem, quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo, quòd maſculi excludant fœminas, & frater ſororem, quando probatum eſt, maſculum, vel fratrem poſſediſſe bona ex cauſa inteſtati.*
2 *Conſuetudo probanda eſt.*
3 *Teſtis deponens ſuper conſuetudine, ſi interrogetur, quid ſit conſuetudo, & id non declaret, non probat, & hoc procedit, ſiue ſit peritus, ſiue imperitus, vt ibi.*
4 *Medicus ſi examinatur ſuper cauſa mortis, & deponit mortuum eſſe ex apoplexia, non poteſt interrogari, quid ſit apoplexia.*

5 Qui

5 *Qui de peritia artis examinantur, propriè teſtes non dicuntur.*
6 *Multi pro peritis habentur, qui tamen periti non ſunt, & in eorum relatione diligens inquiſitio iudicis interuenire debet.*
7 *Periti intelliguntur vt teſtes in his, in quibus vera notitia haberi poteſt.*
8 *Notarius teſti æquiparatur.*
9 *Teſtis de quidditate eius, ſuper quo deponit, poteſt interrogari.*
10 *Teſtis deponens de nocte, debet ſcire, quid ſit lux, ſiue dies.*
11 *Teſtis non eſt interrogandus de quidditate, ſi ex eius dictis deprehenditur intelligere id, de quo deponit.*
Superfluis vti non debemus.
12 *Teſtis interrogatus, quid ſit illud, ſuper quo examinatur, non cogitur id definire verbis iuris, ſed ſatis eſt, vt verba facti dicat, ex quo ius reſultat.*
13 *Teſtis de poſſeßione examinatus, ſi interrogetur, quid ſit poſſeßio, ſufficit, ſi dixerit, quando vnus retinet poſſeßionem, & eius fructus colligit.*
14 *Teſtis non debet interrogari, quid ſit, quod deponit, quando deponit de eo, quod eſt ita clarum, vt nulla alia demonſtratione indigeat.*
15 *Teſtis ſuper conſuetudine non eſt interrogandus, quo pacto mutuum, vel conſuetudo accipiatur.*

Conſuetudinem, quod maſculi excludant fœminas, & fra-
ter ſororem, ſi quis voluerit probare, id oportunè probare
1 poterit ex eo, † quòd probatum ſit, maſculum, vel fra-
trem poſſediſſe bona ex cauſa inteſtati. Nec verò ſatis erit,
ſimpliciter probare ſimplicem poſſeſſionem maſculorum,
aut fœminarum, nec quod ipſi maſculi excluſerint fœmi-
nas, niſi quoq; probetur, quod excluſerint vi illius conſue-
tudinis, nec ſequitur, vt dicit Anch. conſil. 339. nume. 8. in
2 prin. maſculi excluſerunt fœminas, † ergo probata eſt con-
ſuetudo eas excludendi, etenim potuerunt excludi ex cauſa
teſtamenti, quia fortè per teſtamentum maſculi eſſent præ-
lati fœminis, ſeu inſtituti maſculi excluſis fœminis, & ita de
fratre excludente ſororem conſuluit Corn. in conſi. 125. col.
2. ad fi. lib. 4. quos refert Aymo Crauet. conſi. 171. nu. 14. verſ.
4. pro hac declaratione.

Teſtem deponentem ſuper conſuetudine, ſi interroge-
3 tur † quid ſit conſuetudo, neç id declarat, non probare,
conſultum fuit ab Alexand. conſil. 45. viſis atteſtationibus.
colum. penult. lib. 2. nume. 12. in fi. quem refert & ſequitur
Purpur. in l. 1. ff. ſi cer. petat. num. 68. Pet. Rauen. in tract. de
conſuet. colum. 11. num. 121. ver. dicit teſtis, quod ita eſt con-
ſuetudo, & Roch. de Cur. eo. tra. num. 623. ver. ſexta eſt du-
bitatio. d. col. 97.

Primum illud ampliabis, ſiue teſtis ſit peritus, vel impe-
ritus, vt docuit Alexand. in d. l. 1. ff. ſi cer. pe. nume. 15. prope
fi. & Purpu. vbi ſupra nume. 74. cuius Alexand. opinionem
* * omnes communiter ſequuntur, vt teſtatur Purpur. vbi
ſupra.

Sublimita tamen prædictam ampliationem locum non
4 habere in peritis in arte, † vt exempli gratia, examinatur
medicus ſuper cauſa mortis, & deponit mortuum eſſe ex
apoplexia, non poteſt interrogari, quid ſit apoplexia. Pur-
pu. vbi ſupra nume. 72. ea ratione: quia illi, qui de peritia
5 artis examinantur, propriè † teſtes nõ dicuntur, ſecundùm
Bartol. in tracta. de teſti. col. 4. ver. teſtis dixit aliqua vera,
num. 10. & latius hoc dictum proſequitur Dec. poſt alios in
c. propoſuiſti. col. fi. de prob. num. 53. de iſtis peritis, Roch.
de Curt. tract. conſue. nume. 612. verſicu. ex prædicta diſtin-
ctione.

Huic ſententiæ non diſſimulanter fuit aduerſarius Pur-
pur. vbi ſupra nume. 73. rationibus permotus ibi relatis ab
6 eodem, quarum prima eſt, † quia multi pro peritis haben-
tur, qui tamen periti non ſunt. §. præterea ſi medicus. Inſt.
ad l. Aquil. Secundo loco: quia diligens inquiſitio iudicis
in relatione talium interuenire debet, vt docuit Bartol. in
l. ſemel. C. de re mil. lib. 10. in princ. Aret. conſil. 142. ex fa-
cto. hæc talis inquiſitio præcipuè verſatur in hoc, an intel-
ligat id teſtis, de quo deponit. Tertiò & poſtremò: quia in
7 his, in quibus vera notitia haberi poteſt † tales periti intel-
liguntur vt teſtes, ideo de veritate iurant, ſic Bald. in l. hac
edictali. §. his illud. C. de ſec. nup. ſub nume. 1. hæc Purpur.
vbi ſupra.

Secundò amplies velim, vt quod de teſte dictum eſt, etiam
8 ad notarium poſſit trahi, † quia teſti æquiparatur. l. Domi-
tius. ff. de teſtam. ita Purpura. vbi ſupra num. 74.

Tertio loco ampliabis, vt ſicut teſtis ſcire debet quanti-
9 tatem eius, ſuper quo deponit, ita † vt de ea poſſit interro-
gari, & de eius contrario, vt tradidere Bartol. & Purpur. in
l. 1. ff. ſi cer. pe. num. 76. vnde fit, vt teſtis, qui de fama mala
deponit, interrogatus, quid ſit bona fama, debeat reſpon-
dere, iuxta Bal. in l. 1. ff. de his qui ſunt ſui &c. Alexand. con-
ſilio 117. num. 4. lib. 4. & conſi. 150. lib. 5. col. 5. num. 13. Hoc
10 idem † de deponente de nocte dicendum eſt, qui ſcire de-
bet, quid ſit lux, ſiue dies, vt ſcripſit Purpur. vbi ſupra num.
77. cum ibi alleg.

Primò limitabis ſupradicta non eſſe vera, quando ex di-
11 ctis per teſtem deprehenderetur, illum intelligere id † de
quo depoſuit, ſic placuit Purpur. & Bart. in d. l. 1. ff. ſi cer. pe.
ſub. nume. 78. & pro eo facit, quod ſuperfluis vti non debe-
mus, l. hæc ſtipulatio. §. diuus. ff. vt legator. nomine caueat.
arg. gl. in c. 2. in verſi. rationabili, de confeſſ. lib. 6. & Bart. in
repet. l. vbicunque. ff. de interrog. actio.

Secundò præterea limitare poteris, vt non requiratur, vt
teſtis ita interrogatus, quid ſit illud, ſuper quo examinatur,
12 cogatur id definire verbis iuris, † ſed ſatis eſt, vt verba facti
dicat, ex quo ius illud reſultat, vt meminit Purpur. vbi ſupra
num. 81. Alex. conſi. 45. col. pen. lib. 2. & num. 8. & conſi. 118.
lib. 3. Bald. in l. data. col. 8. in verſic. prædicamento quantita-
tis. C. qui accuſ. non poſſ. & ſatis inſigniter tradidit Socin.
conſi. 253. in cauſa D. Ioan. Franciſci. ſub num. 5. vol. 2. & huc
ſpectant dicta per Bart. in l. ſciendum. col. 2. ver. ſed quæ eſt
ratio. ff. de verbor. obli. & hæc limitatio probatur per quan-
13 dam ſimilitudinem poſſeſſionis, ex quo inferri videtur, †
quòd ſi teſtis de poſſeſſione examinatus interrogatur, quid
ſit poſſeſſio, ſufficit, ſi dixerit, quando vnus retinet poſſeſ-
ſionem, & eius fructus colligit, ita Bart. in l. de ætate. in fine,
col. 4. num. 11. ff. de minoribus. Bald. in l. 1. in fine. C. de furt.
Alexand. in conſi. 57. num. 6. lib. 1. & conſi. 134. eod. lib. Fel.
poſt Bald. in cap. quotiens. extra de teſtibus. colum. 2. verſic.
5. limita, & latè Purpurat. vbi ſupra nume. 82. 83. & hoc eſt,
quòd teſtis de facto non de iure deponere debet, vt reſpon-
dit Grammat. conſil. 82. nume. 40. Alexand. conſil. 45. nu-
me. 1. lib. 2.

14 Tertiò limitare tibi licebit, vt non procedat, † quando
teſtis deponit de eo, quod eſt ita clarum, vt nulla alia demõ-
ſtratio neceſſaria ſit, vel dari poſſit, vt ſi teſtis dicat, vidiſſe
album, interrogari non debet, quid ſit album, ita obſerua-
uit Bart. in d. l. de ætate. col. 5. verſi. ſed iuxta hoc, nume. 11. ff.
de mino. & Purpur. vbi ſupra, num. 84.

Inſuper quartò limitabitur ex mente Bart. in dicta l. 1. ff.
15 ſi cer. pet. † quando expreſsè reſpectiuè ad eius interroga-
torium formaretur, vt quo pacto mutuum, vel conſuetudo
accipiatur, vt cauit inſignitè Socin. in d. l. 1. & ibi Purpur. nu-
me. 85. ff. ſi cert. pet. quam omnino videas.

CONCLVSIO 431.

ARGVMENTVM.

An recipiantur teſtes parte non citata ad probandam conſuetudinem cuiuſdam Ciuitatis.

SVMMARIVM.

1 *Ad probandam conſuetudinem cuiuſdam ciuitatis poſſunt recipi teſtes parte non citata.*
2 *In probanda conſuetudine, quæ reſpicit cauſæ deciſionem non poſſunt recipi teſtes parte non citata.*

3 *In probanda conſuetudine notoria, teſtes parte non citata recipi poſſunt.*

1 Ad probandam conſuetudinem ciuitatis cuiuſdam † poſſe teſtes recipi etiam parte non citata, profitendo ſcripſere quàm plurimi, vt Anto. de Butr. in c.fi.in antepenul.col.verſic.ad primum ſi redacta, de conſuetud. Fel.in c.2.col.5.in 12.limitat.de teſtibus. Barto.per eum Floria.in l.2.§.l.Iulia.ff.de teſtib.Cyn.in l.2.verſic.2.quia circa hoc quando conſuetudo, C.quæ ſit long.conſuet.Bald.& Alex.in l.1.C.vt quæ deſunt aduocat. Marian. in tract. citatio. colum.53. nume.10. caſu, apoſtil. ad Abb. in c.2.colum.3. de teſtib. Alexand.in conſil. 14. colum.1. volum.5. Nicell. in 52. concor. glo.in 49.fall.& fall.96.conſuluere etiam Gozadin. in conſi.101.col.5.Ruin. conſil. 144. colu.7. qui ampliat etiam in conſuetudine non notoria, vol. 4.

Declara & limita prædictam concluſionem non procedere in conſuetudine, quę reſpicit litis ordinem, non autem
2 in ea, † quæ reſpicit cauſæ deciſionem, quòd prior magni non ſit præiudicij, poſterior vtique. hæc verò limitatio elicitur ex dictis Bartol. in repet. l. de quibus. colum.11.verſic. ſecundò probatur per teſtes. ff. de l. & colligitur à Socin. in conſi.39. colum.5. in fi.in vlt. lib.at Dec.clarè dixit in conſil. 402. colum. penult. atque Socin. in conſil. 36. colum.2.volum.4. apoſtill. ad deci. Tholoſa.115.Caſſan.in conſi.47.col. 4.Zaſ.reſpondit in conſi.5.vol.1. circa fin.placuit Rocc.in c. fi.col.22.de conſuetud.

3 Et † in conſuetudine notoria hoc idem cauit Gozadin. in conſil.6.colum.2. in conſi.101. colum.6.nume.27.verſic. decimotertiò, vbi idem ſentientes citat, atque Socin. Iun. in conſi.65.colum.11.volum.1.de qua re nos ſupra iam verba fecimus, & ibi quæ adſunt, hic deſeruimus, ideò conſules illum locum.

CONCLVSIO 432.

ARGVMENTVM.

Conſuetum quem eſſe aliquid facere, quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetum quem eſſe aliquid facere plenè probatur per famam.*

2 *Conſuetum iudicem eſſe incarcerare, torquere homines, vel vim inferre appellantibus, vel conquerentibus de eo, probatur per famam.*

1 Conſuetum quem eſſe aliquid facere † probari plenè per famam, auctor eſt Duen. in reg. 299 .in 17.fallen. veluti in probando iudicem eſſe conſuetum incarcerare, conijcere, vel torquere ho-
2 mines, vel id genus aliam vim inferre appellantibus † vel conquerentibus de eo, ita concludit Bart. in l.de pupillo.§. ſi quis ipſi prætori, num.17.ff. de no.oper.nunciat.quem ſequitur Alex.in addit. ad Bart.in d.l.de minore, §.plurimùm, nume.30. incip. vana vox.ff. de quæſt. quam opinionem ſequitur Felin. in c.veniens.1.nume.9.in fi.de teſtib. idem Felin.in c.afferte, nume.9. de præſumpt. & in c.de quarta,nume. 24. de præſcript. & de illo dicto Bartol. meminit etiam Alexand. in conſil. 66. nume.9. vol.3. quam opinionem etiam ſequitur Iaſ. in repet. l. admonendi, nume. 246. ff. de iureiurand.& Ruyn.in conſi.105.num.3.vol.1.

CONCLVSIO 433.

ARGVMENTVM.

Contemptus quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Contemptus probatur ex coniecturis, & indicijs, quando ſciens, vel prudens repugnat prohibitioni ſuperioris.*

2 *Citatus ſub pœna excommunicationis non comparendo præſumitur in contemptum feciſſe.*

3 *Celebrare dicitur in contemptum clauium, qui ſciens ſe excommunicatum celebrat.*

4 *Contemnere probatur, qui monitus pertinaciter ſe ingerit.*

5 *Contemnere nihil aliud eſt, quam aſpernari, & non curare.*

6 *Contemnere quando quis dicatur.*

1 Contemptus probatur ex coniecturis, & indicijs † quando quis ſciens, & prudens repugnat prohibitioni ſuperioris, ſiue comparuerit, vel non comparuerit ad monitum ipſius, vt ſi mandetur alicui, quòd compareat ſub pœna excommunicationis &c. non comparendo præſumitur in contemptum fe-
2 ciſſe † niſi contrarium probetur, ita intelligere eſt ex Fel.in c.ſi quis, num.7.extra de maior.& obedient.tradit Bart.in c. ſi celebrat.de cler.excom.&c. dicens ad hoc eſſe ibi contex. ſingularem, & multa obſeruatione dignum, idem profitendo ſcripſit Henric. Botte. in tract.de ſynod. epiſcop. part.2. nume.80. quod & probat ipſe Fel. in c. cum quidam. col.4. verſic. quinta declaratio, de iureiur.& facit etiam ad intelligentiam c. notandum.24. quæſt.3. & c.per tuas, de ſentent. excom.placuit præterea Archid.in cap.1.in gloſſ.verbi contempſerit, de app. in 6. & probauit Cardin. in clemen. 1. in 3. notab. de ſepul. Quibus iuribus ſuprà adductis permotus Paul.de Leaza.in d. c. ſi celebrat, aſſerit, quòd vbi quis pro-
3 bat contempſiſſe, ligatur, qui aliàs non ligaretur. † Vnde & ille dicitur celebrare in contemptum clauium, qui ſcienter, ideſt ſciens ſe excommunicatum celebrauerit, iuxta ſententiam Calder. de verb. ſignifi. conſi.11. Fel. vbi ſupra, num.
4 7. † Probatur autem & quem contemnere, qui monitus pertinaciter ſe ingerit, per d.c.ſi celebrat. quod animaduerſione & memoria dignum eſt, vt rectè bullæ ſenſus percipiatur, quæ non intelligi diſpenſatum cum his dicit, qui in contemptum celebrarunt, vnde meritò dicere conſueuerat Domini. poſt alios in cap. metropolitanum. 2. quæſt. 7.
5 Contemnere nihil aliud eſſe, quam aſpernari † & non curare, motus auctoritate ſummi Pontificis in cap. qui & humanis. 12. quæſt.2. c. excellentiſſimos. in fi. 11. quęſt.3. pulchrè Domi. in c. nullus. 55. diſtinct. Si verò tibi ſit cordi cogno-
6 ſcere, quando quis dicatur † contemnere, conſulas text. in c. cum non ab homine, in fi. de iud. c. qui diuinus. 12. quæſt. 2. & c. excellentia. 11. quæſt.3. tibi etiam auctor ſum, vt conſulas Fel. ſi intelligere aueas, quod diſcrimen ſit inter contemnere, & non parere, & ſi reliqua alia huc ſpectantia ſcire deſideres, Fel. inquam adeas in d.c. ſi quis, à num. 77. vſq; ad finem, vbi omnium vberrimè hoc argumenti genus examinat.

CONCLVSIO 434.

ARGVMENTVM.

Conteſtatio litis quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Conteſtatio litis probatur per narrationem, & reſponſionem negatiuam factam à reo in iudicio.*

2 *Conteſtatur lis, ſi reus dicit, poſita prout ponuntur, & narrata prout narrantur, vera non ſunt.*

3 *Conteſtatio litis inducitur, etiam quando reſponſio facta ſit ex interuallo ab vna parte.*
Quod intellige, vt num. 6.

4 *Conteſtatio litis requirit partium præſentiam.*

5 *Conteſtationem litis induci ex reſponſione negatiua rei, ſeruatur in praxi.*

7 *Conteſtatur lis, ſi iudex mandat reſponderi animo litem conteſtandi, & reus ſimpliciter reſpondeat.*

8 *Conteſtatam litem eſſe probatur per confeſſionem.*

9 *Conteſtatio litis probatur per confeſſionem aduocati etiam illicitam.*

10 *Conteſtatio litis probatur per confeſſionem etiam illicitam, niſi fuerit reuocata.*

11 Con

11 *Conteſtatio litis probatur per confeßionem rei, ſi libellus præceſſerit, & hoc animo reus confiteatur.*

12 *Conteſtatam litem eſſe probatur, ſi reus dixerit, reſpondendo actoris libello, tu mentiris.*

13 *Conteſtatio litis probatur etiam per reſponſionem factam libello per verbum dubium, credit, vel non credit, aut neſcit.*

14 *Conteſtatur lis, ſi reſponſio dubia referatur ad libellum, ſecus ſi ad poſitionem.*

15 *Conteſtatio litis non probatur ex eo, quòd ſolùm reperiatur ſcriptum in actis, tali die lis conteſtata eſt.*
Contrarium, ibi.

16 *Conteſtandi litem animus in dubio præſumitur tam ex parte rei, quàm actoris.*

17 *Animus conteſtandi litem nõ præſumitur, niſi exprimatur, quando in loco eſt conſuetudo talem animum exprimendi.*

18 *Proteſtatio impedit litis conteſtationem, quando actor proponens, & reus reſpondens proteſtatur hoc facere, non animo litem conteſtandi.*

19 *Conteſtationem litis impedit clauſula, non animo litem conteſtandi, in libellis inſerta.*

20 *Proteſtatio conteſtationem litis impedit, ſi iudex non iubeat conteſtari.*

21 *Proteſtatio non valet, dum lex imperat, vetat, vel punit.*

22 *Proteſtatio, quia eſt contraria facto, non iuuat proteſtantem in neceſſarijs actibus.*

23 *Proteſtatio non releuat, quando cogitur quis præcisè litem conteſtari.*

Conteſtationem litis probari per narrationem † & reſpon-
1 ſionem negatiuam factam à reo in iudicio negante ſimpliciter narrata per actorem, profitendo dixit Bart. in l.1. C. de lit.conteſt.num.3. poſt gl.ibi in verbo cum iudex, verſicu. & quod ſubijcit, & in l.ſi dubitet.§.ita demum.ff. de fideiuſſ. & cautum eſt in l.2. ibi, niſi poſt narratioñe, & reſponſionem. C.de iur.calum.iuncta gloſ.ibi ſuper d.verb.reſponſionem, & conſtitutum eſt in l. rem non nouam. §. patroni. ibi, cum lis fuerit conteſtata poſt narrationem propoſitam, & contradictionem obiectam. C. de iud. & placuit eidem Bart. in d.l. 1. poſt num.21. Gofred. tradidit in ſumma, tit. de lit.conteſt. colum.2. verſicu. fit autem litis conteſtatio, ſentit hoc idem Matthæſ.in auth. qui ſemel.colum.3. verſi.id autem ſi reus, poſt nume.15.in fi.C. quomodo & quando iud.aſſeruit Specu. §. 1. num.2. tit. de lit.conteſtat.decidit Rota deciſ.12. aliàs 706. nota quòd ſi pars, de lit.conteſta. in antiq. probauit hoc etiam Bald.in l.1.num.2.C. de lit.conteſt.& in ca.1.in princ. extra eo.tit. & nume.2. in 1.notab. ibi, & Rot. deci.2. aliàs 12.ſi pars rea, de lit.conteſt.in no.Maran.in ſuo Specu. par.6. membro 10.num.4. verſic.ſecundò quæro, vbi docet praxim communem † litem conteſtandi, hoc eſt, vt reus di-
2 cat, poſita prout ponuntur, & narrata prout narrantur, vera non eſſe, quam praxim ante eum docuerat Bartol.in d.l.1.d. nu.73. C.de lit.conteſt. &c.vt dicat reus, narrata prout narrantur, non eſſe vera, & petita fieri non debere, idem Gofred.in d. ſumma, d.2.col. ver.itẽ not. quòd ſi plura in libello, & Specul.d.§. 1.d.num.2. verſi. forma litem conteſtandi. Abb.in c.1.poſt num.6. verſi.item litis conteſtatio firmatur de lit. conteſt.

Primò amplia, vt iſtud etiam locum habeat, † ſi reſponſio
3 facta ſit ex interuallo ab vna parte, quia ex ea inducitur itidem conteſtatio litis propter animorum concurſum, ita docuit Crot.in rub.de verbor.oblig.num.27.permotus auctoritate DD. de Rot.in deciſi.326. quam non reperij in codice meo, & Domini. in c.fi.de lit.conteſt. in 6.quod etiam confirmauit Abb.in d.c.1.col.4. poſt num.7.verſic.ſecundò quòd temporis interuallum, de lit.conteſt.& poſt nu.8.verſicu. item videtur velle apertiſſimè.

Huic tamen ſententiæ alacriter reclamat Vbertinus Zuchardus in rub. C. de pact. num.64. ibiq; aſſeuerat cæteros
4 ſcribentes ſentire contrariam ſententiam † quia conteſtatio litis requirit partium præſentiam, vt per Bart. in d.l.1.colum.2. in fi.de lit. conteſt.& ibi Bald.col.1. verſi.3. quæro, & Sal. colum.1. ver. quæro.

Reconciliare poteris, vt prior ſententia vera ſit in praxi
5 † quia ita ſeruatur, teſte Caſtren. in rub.d.titu.de lit.conteſtat.& declarat Zuchard.loco proximè citato, nu.64.

Intellige prædictam ampliationem, vbi dicit etiam procedere, ſi ex interuallo reſponſio fuerit facta, locum ſibi vendicare, quando vel præceſſit proteſtatio reſpondentis
6 non animo litem conteſtandi † & reſpondendo poſtea ex interuallo videtur à ſua proteſtatione receſſiſſe, arg.l. cum in plures. §. locator horrei.ff. locati, vel quando iudex proteſtationem non admiſerit, mandat reſpondere animo li-
7 tem conteſtandi † ipſo reo ſimpliciter reſpondente videtur acquieſcere voluiſſe iudicis interlocutoriæ, vt ita declarat Abb.in dicto cap.1. col.7. poſt nu.16.verſi. ſi autem reſpondet ex interuallo, de lit.conteſtat.

Secundò amplia concluſionem, etiam ipſam litem con-
8 teſtatam † probari per confeſſionem, vt tradidit gl. in d.l.2. in d.verb. reſponſionem. C. de iur.calum. & Bart.in d.l.1.C. de lit.conteſtat. d. num.21.ver. quærit gl. & gl. ibi in d.verb. cum iudex, in fi. Fel. etiam in c.olim, num.5. de lit.conteſt.
* vbi teſtatur de communi * opinione, & Gofred. in d. ſumma, d.col.2.verſic.ſed contra poſt confeſſionem.Bald.in authen. offeratur. in fin.num.21. C. de lit. conteſt. Specul.d.§. 1.num.11. ver.ſed ſi reus non neget, ſed confiteatur.d.titu.de lit.conteſt. Abb. in d. c.1. colum.2. poſt nume. 6. verſicu. & reo confitente.de lit.conteſt. & colum.5.ver. quæro quoad ſecundum, num.13. Bald.ibidem colum.2. poſt nume.4.verſicu. modò quæro nunquid, & ibi Fel.num 5.verſic.ad illud
* vtrum confitendum, quo in loco de * communi opinione atteſtatur. Marant.in ſuo Specul, parte 6.memb.10.num.4. verſic. ſecundo quæro.

9 Primò ſubamplia præcedentem ampliationem † litis cõteſtationem probari per confeſſionem aduocati etiam illicitam, ſi credimus Abb. in d. c.1. colum.6. verſicu.adeo illa ſunt vera, nume.14. de lit.conteſtat. vbi Felin. colum.5.verſicu.ad 5. quæſt.nume.22. adducens ibi idem ſentientes, niſi tamen fuerit reuocata, vt aſſeruit Specul. d.§. ſequitur.ver. fit quoque, num.1.d.tit.de lit.conteſt.

10 Secundò ſubamplia dictam ampliationem † etiam litis conteſtationem probari per confeſſionem etiam illicitam, niſi fuerit reuocata, Specul. §. ſequitur. verſic. fit quoque, num.1. d. tit. de lit.conteſtat.

Intelligas nuper traditam ampliationem veram eſſe, ſi li-
11 bellus præceſſerit † & hoc animo reus confiteatur, vt gloſſ. voluit in d.l.1.in d.verb.cum iudex, in fi.quam ſequitur Bartol. ibi poſt dictum nume. 21. C. de lit. conteſt. Abb. in d.c. 1.poſt num.13. colum.6. verſi. aut confitetur libello oblato, eod.tit.& ibi Bald. poſt d. num.4.verſ.aut confitetur intendens procedere in cauſa, & verſicu.ſeq.aut confeſſio fit oblato libello.

Tertiò principaliter amplia concluſionem, etiam pro-
12 bari litem conteſtatam † ſi reus dixerit reſpondendo actoris libello. Tu mentiris, vt ſentit gloſ.in d.l.1. ſuper d.verb. cum iud. ibi debet mihi decem, dum ibi dicat gl. vel non eſt verum. C. de lit. cõteſtat. Marant.d.10. memb.d.6.par.poſt d.nu.4.verſi.item inducitur litis conteſtatio.

Quarto loco ampliabis etiam probari conteſtationem
13 litis per reſponſionem factam per verbum dubium † credit, vel non credit, aut neſcit datam libello, cap. cum ad ſedem, §.ad quæ reſpondit, & ibi gl.1. vbi & Abb.num.5.verſi. item not. quòd per hoc, de reſtit.ſpoliat. Specul.d.§.1.nu.9. verſi.forma litem conteſtandi, ſentit Bald.d.l.2.nu.3.verſi.3. nota.C.de iur.calum.& expreſsè confitetur in l.3.nu.4.verſ. quæro, nunquid per verbum non credo, C. quibus ad lib. procla.non licèt, & idem Bal.in d.l.1.nu.10.verſ.9.quęro, C. de lit. conteſt. diſtinguens, an illa reſponſio referat ſe ad li-
14 bellum, an poſitionem † ſi ad libellum referatur, lis conteſtetur, ſecus ſi ad poſitionem, vt ibi per eum, Abb.in d.cap. 1.col.10.verſ.4.quæro, n.27.de lit.conteſt.vbi Fel.col.5.verſ. ad quartam quæſtionem. Maran.d.nu.4. & d.ver.inducitur.

Ad vnum tamen hic aduertas, conteſtationem litis non
probari ex eo, quòd in actis ſolùm ita ſcriptum reperiatur
15 † videlicet tali die lis conteſtata eſt, nec vlterius àliquid di-
citur, vt auctor eſt Spec. in tit. de lit. conteſt. d. §. 1. verſi. qui-
dam autem, num. 10. quem refert, & ſequitur Barto. l. ſcien-
dum, num. 18. ff. de verb. oblig. & eum ſequitur in l. hæres
inſtitutus, ff. de acqui. hæred. Abb. in d. c. 1. in fin. de lit. con-
teſtatio.

Contra tamen ſentire videtur Baldus in dicto capitulo
primo, poſt numerum 15. ver. ſed quid ſi in actis, de lit. con-
teſtatio.

16 Admonitum tamen hic te velim † animum conteſtandi
litem in dubio præſumi tum ex parte rei, tum ex parte acto-
ris, niſi aliud appareat, ſi credimus Socin. Iun. in tracta. fal-
len. regu. 298. in verb. litem conteſtandi, & ad hoc citat
context. & ibi ſcribentes in d. c. 1. de lit. conteſtatio. & præ-
cipuè Abba. poſt numer. 15. verſicu. ſed ceſſante conſue-
tudine.

Quod declarabis, vt verum non ſit, quando in loco eſſet
17 conſuetudo declarandi expreſsè animum † tunc enim non
præſumitur animus conteſtandi litem, niſi exprimatur, &
ita neq; conteſtatio inducta cenſetur, ita docuit idem Soc.
d. reg. 298. & ſcripſit Fel. in c. 1. poſt num. 5. verſicu. ad illud.
de lit. conteſt. ibique Abb. tradit colum. 7. poſt numer. 15.
verſic. puto tamen, eo namque caſu eſt de ſubſtantia, vt ex-
primatur, iuxta ſententiam Felin. vbi ſupra, & ex hoc limi-
tanda venit deciſi. Rot. 2. aliàs 12. ſi pars rea, de lit. conteſt.
in no. iam ſupra allata, vt animaduertit Felin. in d. c. 1. poſt
d. nume. 5. ver. ad illud, qui dicit inſignem limitationem ad
d. deciſio.

Vnde eo magis concluſio vera eſt, quando actor propo-
nens, ſiue reus reſpondens proteſtatur hoc facere non ani-
18 mo litem conteſtandi † eo enim in caſu clarum eſt non in-
duci litis conteſtationem, cum proteſtatio ipſam impediat,
vt tradidit gl. in d. c. 1. ver. vnde ſi aliquis. d. tit. de lit. conteſt.
l. 1. C. eod. titu. Inno. in c. cum M. Ferrarien. de conſtit. poſt
num. 1. verſicu. valet ergo proteſtatio. DD. in d. c. 1. & Soc. in
d. reg. & gloſſ. ſuper verb. cum iudex, verſicu. ſecus ſi dicat,
d. l. 1. C. de lit. conteſt. Mattheſi. ſingul. 63. nota cautelam,
Specul. §. 1. verſicu. illud autem nota. num. 12. cum pluribus
ſeq. titu. de lit. conteſt. Bald. in d. l. 1. num. 5. verſicu. quartò
quæro, C. de lit. conteſt. & in l. 1. §. illo proculdubio, C. de
lati. lib. tol. & Fel. poſt num. 68. verſic. ad idem notat. D. An-
to. in d. c. cum M. Ferrarien. DD. in §. morte. legis non ſo-
lùm, ff. de noui oper. nunciat.

Etenim in libellis ipſa clauſula, non animo litem conte-
19 ſtandi, inſerta, † impedit litis conteſtationem vt, tradidit d.
gloſ. in d. l. 1. in d. verb. cum iudex, ver. ſecus ſi dicat reus, C.
* de lit. conteſtat. cuius gloſ. doctrinam Doct.* communiter
probant, iuxta ſententiam Mattheſi. d. ſingu. 63. nota cau-
telam. Specul. d. §. 1. d. ver. illud. l. qui in aliena. §. fi. vbi gloſſ.
ſuper verb. fallen. ff. de acquir. hæred. & ibi Bald. hoc ſen-
tit etiam Alexand. conſil. 85. animaduerſis, nume. 4. volum.
4. Ferrar. in forma reſpon. rei, in gloſ. non animo conteſtan-
di. Abb. in c. Cumana, num. 8. verſ. 3. con. prædicta, de elect.
Alexand. conſi. 42. in cau. & lit. col. 2. poſt num. 4. verſicu. ex
quibus infertur, quòd inſtantiæ, volum. 3. vbi adducit alios
concordantes, Ioan. Staphil. in tract. de gratijs expectati. ſu-
per verb. dicendum eſt modo, num. 26. verſic. quia proteſta-
tio præſeruat gratiam. Bart. in l. prima, poſt num. 2. verſicu.
item dicunt quidam, ff. ad Velleia. Marſi. in l. vnius facino-
ris. §. cuſtodiæ. poſt num. 33. verſicu. cautela eſt notabilis. ff.
de quæſtio. Abb. in d. c. 1. colum. 7. verſic. ad vltimum veni-
endum, num. 16. de lit. conteſt. & ibi Felin. poſt num. 5. ver-
ſicu. ad illud proteſtante, & verſicu. fallit ſecundò, gloſſ. in
d. c. cum M. Ferrarien. §. verum ex aduerſo, ſuper verb. ſine
præiudicio, de conſtitut. & ibi Abb. poſt num. 20. verſiculo
quoad vltimum, & ibi Felin. poſt num. 68. & ſeq. verſicu. ad
idem, quod notat, vbi ab vtroque multa colligere poteris
de materia proteſtationis, Abb. à nume. 15. vſq; ad 21. ibi, &
Fel. à num. 26. vſq; in fi. & Marant. d. 10. memb. num. 10. ver-
* ſicu. vltimo, vbi dicit communem * opinionem eſſe litem
non fore conteſtatam.

20 Limita tamen hoc dictum de proteſtatione † vt conte-
ſtationem litis impediat, adeò procedere, ſi iudex non iu-
beat conteſtari, vt exemplo planum facit Bald. in d. l. 1. §. il-
lud proculdubio, C. de latin. lib. tollen. nam inquit quatu-
or eſſe legis virtutes, in tribus proteſtationem non valere,
21 ſcilicet, dum lex imperat, vetat, † vel punit, quando tamen
permittit, valere proteſtationem, & ſic quæſtio iſta de pro-
teſtatione dirimitur, & ita intelligendum eſſe dicit, quod
notatur in d. l. 1. C. de lit. conteſt. & ibi Bald. nume. 5. ver-
ſicu. 4. quæro, vbi in verſicu. tertij dicunt, quod iſta pro-
teſtatio non iuuat, quia eſt contraria facto, diſtinguens vt
22 ibi † concludens in neceſſarijs actibus non iuuare proteſta-
tionem proteſtantem, l. alimenta, ff. de negot. geſt. & Abb.
in c. Cumana. num. 5. & ſeq. de elect. & Bald. in d. l. ſcimus, §.
illud. C. de latin. lib. tollen. & d. deciſ. Rot. 2. aliàs 12. & idem
23 dicit Bald. in d. l. qui in aliena. in d. §. fi. † quòd quando præ-
ciſè cogitur litem conteſtari, ipſa proteſtatio non releuat,
& in d. c. 1. colum. 2. poſt nume. 4. verſicu. ſed pone, quòd
quis proteſtatur, de lit. conteſtat. Alexa. in l. iuriſgentium,
§. quod ferè, poſt num. 2. verſicu. vt quia tibi interroganti
reſpondeam, ff. de pact. & Marant. d. Specul. d. 10. memb.
poſt d. numer. 10. verſiculo niſi iudex prius iuſſerit litem
conteſtari.

CONCLVSIO 435.

ARGVMENTVM.

Contractus ex non ſcripto an probetur per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Contractus ex non ſcripto plene probatur duobus, vel tribus teſtibus.*
2 *Contractum ex non ſcripto teſtes probant, ſi deponunt hoc, vel illo modo eſſe contractum, vel conuentum inter partes.*
3 *Contractus excedens ſummam centum, ſi de eo non fuit factum publicum inſtrumentum, ſed tantum interuenerint teſtes, & iuramentum, per indirectum probari poteſt per teſtes, non obſtante prohibitione ſtatuti.*
4 *Iuramentum in contractu appoſitum probari poteſt per duos teſtes coram iudice eccleſiaſtico.*
5 *Contractus indirectè probatur, probato iuramento ipſi appoſito.*
6 *Contractum in ſcriptis redactum dici probant teſtes deponentes ita conuentum eſſe inter partes, vt conficeretur de ipſo contractu inſtrumentum in ſcriptis.*
7 *Tranſactio illa videtur eſſe facta in ſcriptis, de qua conuenit, vt conficeretur inſtrumentum.*
8 *Contractus non cenſetur celebratus in ſcriptis, niſi quando eſt actum, vt aliter contractus non valeat.*
9 *Promiſſio non dicitur facta in ſcriptis, niſi quando hoc eſt actum apertè, vt aliter promiſſio non valeat.*
10 *Contractus non dicitur in dubio celebrari in ſcriptis, niſi ſint aliquæ coniecturæ, per quas appareat partes voluiſſe in ſcriptis contrahere.*
11 *Capitula pacis prius ponuntur in ſcriptis, quàm concludatur.*
12 *Coniecturæ ex quibus dicitur partes voluiſſe contrahere in ſcriptis, efficiunt, vt contractus non dicatur perfectus, niſi poſt ſcripturam abſolutam.*

1 Contractum ex non ſcripto plenè probari †
duobus vel tribus teſtibus, vi-
dere eſt ex c. in omni. c. licet vniuerſis. §. fi. extra de teſtibus,
& ex l. vbi numerus. ff. de teſtib. & l. in exercendis. C. de fid.
inſtrumen. quod etiam decidit Thom. Gram. deciſi. 73. nu-
me. 8. & 9. permotus auctoritate contex. iam citatorum, te-
2 ſtes verò probant † ſi depoſuerint hoc vel illo modo eſſe
contractum & conuentum inter partes, vt tradidit Bald. in
l. rebus. in fi. C. de re. permutat.

Amplia-

Ampliabis prædictam concluſionem, vt contractus ex-
cedens ſummam veluti cētum, cum lege municipali cauea-
3 tur, vt non poſſit probari, † niſi per publicum inſtrumen-
tum, tamen ſi de eo non fuit factum publicum inſtrumen-
tum, ſed tantum interuenerint teſtes, & iuramentum appo-
ſitum ſit dicto contractui, per indirectum per teſtes proba-
ri poterit, nō obſtante prohibitione ſtatuti, nam iuramen-
4 tum in dicto contractu appoſitum † probari poteſt per
ipſos duos teſtes coram iudice eccleſiaſtico, vt docuit Ioan.
de Imo. in repetit. c. cum contingat. in 6. carta, de iureiur.
quem refert & ſequitur Felin. in c. ſicut conſuetudo. in 6.
colum. poſt nume. 15. verſicu. ſextò intellige, de probat. vbi
idem ſentientes citat, nam probato iuramento, indirectè
5 quoq; probatur contractus † quia iudex cogit ipſum iuran-
tem ad obſeruantiam ipſius contractus, cuius praxis auctor
eſt Hippol. de Marſil. in rub. C. de probatio. num. 57. verſic.
ſextò limita, vbi ait id perpetuò menti tenendum eſſe, &
idem pro inſigni habuit in ſingu. ſuo 126. incip. in multis ci-
uitatibus.

Sicut etiam contractum in ſcriptis dici redactum per te-
6 ſtes probari poterit † ita conuentum eſſe inter partes, vt
conficeretur inſtrumentum in ſcriptis de ipſo contractu, vt
traditum eſt ab Hippolyt. de Marſil. in rub. C. de probat.
nume. 66. vbi ad hoc teſtatur Franc. Aret. in conſi. 159. incip.
longa eſt iſta conſultatio, nu. 10. cum alijs ibi per eum alla-
tis, & extat contex. in l. contractus, vbi eleganter. Cy. C. de
7 fi. inſtrum. in verbo in ſcriptis, dum contextus dicit † illam
tranſactionem videri eſſe factam in ſcriptis, de qua conue-
nit, vt conficeretur inſtrumentum, & latè proſequitur Are-
tin. vbi ſuprà à num. 8. vſq; ad 11.

Contra verò contractus non cenſetur celebrari in ſcri-
8 ptis, niſi quando eſt actum † vt aliter contractus non vale-
at, quem articulum latè proſequitur & examinat Salic. in l.
contractus. C. de fide inſtrument. & tradidere gloſſ. & Bar-
tol. in d. l. contractus, & in auth. ibi poſita. C. ſi cer. petat. at-
que Bald. in auth. præalleg. & reſpondit Angel. in conſi. 157.
162. vbi dicit ad intellectum l. generaliter, C. de non nume.
9 pecun. dicens in ſimili, confeſſionem † non dici factam in
ſcriptis, ſeu promiſſionem, niſi quando hoc eſt actum aper-
tè, vt aliter promiſſio non valeat. Inſuper addit & illud Sa-
lic. in d. l. contractus. contractum non dici in dubio cele-
brari in ſcriptis, niſi ſint aliquæ coniecturæ, per quas appa-
10 reat præter naturam contractus † partes voluiſſe in ſcriptis
contrahere, exempli gratia, ſi ambæ partes, vel earum alte-
ra, dixerint ſe velle contrahere in ſcriptis, vel ſi verba con-
tractus fuerint primò poſita in ſcriptura, adeò vt ſcriptura
præceſſiſſet contractum, ſicut ſolet fieri in capitibus pacis,
11 † quæ prius ponuntur in ſcriptis, quàm concludatur, iſtæ
enim & huiuſmodi ſimiles ſunt coniecturę, partem voluiſſe
contrahere in ſcriptis, adeo vt contractus non diceretur
perfectus, † niſi poſt ſcripturam abſolutam, ita docuit Salic.
12 vbi ſupra, & Bald. in d. l. contractus, reprehendens opinio-
nem gloſator. dicentium, contractum dici fieri in ſcriptis,
quando partes conueniunt, vt fiat ſcriptura de contractu, &
ita ad verbum reſpondit Franciſ. Aretin. in dicto conſi. 159.
nume. 10.

CONCLVSIO 436.

ARGVMENTVM.

*Contractus an probetur ex ſolutione gabel-
læ.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus quilibet probatur ex ſolutione gabellæ.*
2 *Ex acceſſorio neceſſario infertur ad probationem principalis.*
3 *Promiſſio dotis neceſſariò probata dicitur, probata promiſſione vſurarum dotis.*
4 *Contractus non probatur ex ſolutione facta parte abſente.*
5 *Solutio facta in præſentia partis plenè probat contractum contra partem, & tertium.*

1 Contractus quilibet † probatur ex ſolutione
gabellæ, ſi lege municipali cauea-
tur, vt pro quolibet contractu ſoluatur gabella, ex acceſſo-
2 rio enim neceſſariò infertur ad probationem † principalis,
vt ait Aymo Crauet. in tract. de antiq. tempor. in prima par-
te, in verbo quartò limitatur, nume. 79. vbi pro hoc addu-
cit ſimile pronunciatum Bald. in l. 2. C. de dot. promiſſio. &
Dec. in rub. C. de edendo, colum. prima, quæ dicit proba-
3 ta promiſſione vſurarum dotis † neceſſariò probatam dici
promiſſionem ipſius dotis, quibus ea patrocinantur, quæ
fuere obſeruata ab Aym. Crauet. ibidem nume. 78. & præ-
cipuè ab eodem Dec. in conſil. 588. colum. fin. & in conſil.
682. colum. 2. in medio, & Curt. Iun. conſi. 68. colum. 2. poſt
medium & adeas ad hoc quæ dicta ſunt ſuprà in concluſio-
ne, acceſſorij.

Hoc limitare poteris, vt tantum procedat, ſi huiuſmodi
ſolutio facta ſit parte præſente, vt placuit Crauet. vbi ſuprà,
4 ſecus ſi parte abſente, nam tunc ex ſolutione † non proba-
tur contractus contra tertium abſentem, tamquam ſit res
inter alios acta, ita tenet Alexand. in conſil. 36. lib. 5. & licèt
Socin. in conſil. 208. colum. 2. verſicu. tertiò ex libris, vo-
lum. 2. in terminis aſſerit, quòd etiam non probatur, etiam
ſi pars fuerit præſens, tamen reijcitur, & rectè à Crauet. vbi
5 ſupra d. num. 78. vbi dilucidè tradidit † quod ſi in præſentia
partis facta fuerit, plenè probat contractum contra par-
tem, & tertium.

CONCLVSIO 437.

ARGVMENTVM.

*Contraxiſſe per metum an præſumatur,
qui contraxit interuenientibus affini-
bus, & conſanguineis.*

SVMMARIVM.

1 *Contraxiſſe per metum non præſumitur, qui interuenientibus affinibus, & conſanguineis contraxit.*
2 *Præſentia propinquorum in contractu arguit omnem dolum, & metum abeſſe.*
3 *Qui præſentibus conſanguineis teſtatus eſt, non præſumitur dolo, vel metu inductus ad teſtandum.*
4 *Contractus non præſumitur celebratus per metum in præſentia plurium conſanguineorum, vel ſaltem ad minimum duorum.*

1 Contraxiſſe per metum non pręſumitur † qui
contraxit interuenientibus affi-
nibus, & conſanguineis, vt reſcripſere Impp. Diocled. &
Maximia. in l. tranſactione quæ dominij. C. de tranſactio.
vbi DD. tradidere, gloſſ. & Bald. in l. Polla. C. de his quib. vt
indig. Doct. etiam meminere in c. cauſam matrimonij. ex-
tra de offic. deleg. Barto. docuit in l. frater à fratre, columna
penult. verſic. tertiò quæro quid in contractu. ff. de condic.
indebit. & in l. 1. C. de præd. Curia. lib. 10. Alexan. in l. ſi cum
dotem. §. eo autem tempore. ff. ſolut. matrimo. Dec. cauit
inſigniter in conſilio 232. colum. 2. & conſi. 219. viſo puncto,
Angel. conſil. 215. thema tale, colum. fi. Alciat. de præſumpt.
reg. 1. præſump. 21. nume. 1. adeas etiam Socin. conſilio 293.
capio primum, colum. 6. verſicu. ſed adhuc videtur, lib. 2.
Stephan. Bertrand. conſil. 4. viſis hinc inde, colum. 6. refert
& ſequitur Tiraquel. in repe. l. ſi vnquam, in verbo ſuſcepe-
rit liberos, pag. 298. nu. 297. de reuocand. donat. Quod et-
2 iam ratione confirmatur. † Nam propinquorum præſen-
tia arguit omnem dolum & metum abeſſe, vt vnanimes
ſenſere Bartol. Bald. & Iaſo. in d. l. tranſactionem. & Alciat.
vbi ſuprà.

Sic velim amplies concluſionem, vt ſicut qui præſenti-
bus conſanguineis contraxit, non præſumatur metu con-
3 traxiſſe, vt dictum eſt, ita † qui præſentibus conſanguineis
teſtatus eſt, non præſumitur dolo, vel metu inductus ad te-
ſtandum, iuxta ſententiam Barto. in l. fi. ff. ſi quis ali. teſta.

prohib.& Bal.in l.1.C.illo titu.& Alciat.vbi ſuprà, & ibi ad-
ditio Ioan.Nicol.Arelata.

Limitabis nunc concluſionem non procedere, niſi adſit
4 † præſentia plurium conſanguineorum, vel ſaltem ad mi-
nimum duorum, Tiraquel. in dicta repetitione, l. ſi vn-
quam. C. de reuocan. donation. & tradidere alij ſuprà in
concluſione allati, atq; Andr. Alciat. vbi ſuprà in additio-
ne, in litera A.

CONCLVSIO 438.

ARGVMENTVM.

De contractu in dubio quid ſit præſumendum, & quo pacto poßit probari.

SVMMARIVM.

1 *Contractus in dubio iuſtus non fœneratitius eſt præſumendus.*

2 *Interpretatio in re dubia in mitiorem partem eſt amplectenda.*

3 *Promptiores debemus eſſe ad ſoluendum, quàm ad condemnandum.*

4 *A verbis & denominatione contractus non eſt recedendum.*

5 *Vſuram allegans illam probare debet, alioqui ſuccumbet.*

6 *Contractus in iudicio animæ potius eſt præſumendus vſurarius, quàm iuſtus, & contra eam debet fieri interpretatio.*

7 *Contractus ſimulatus & illicitus per indicia, & coniecturas, atque præſumptiones probatur, cum de ſui natura directè non poßit probari, & per leues, ac leuiores probationes poßint conuinci, atque per teſtes ſingulares poterit probari, vt numero octauo.*

9 *Simulata, & occulta difficilè probantur ſimulata & vſuraria directè.*

10 *Coniecturæ legales & præſumptiones in occultis debent dici & haberi pro euidentißima probatione.*

11 *Contractus duntaxat ſimulati probatio poteſt fieri ex vna tantum, & ex qualibet præſumptione, in probatione verò contractus ſimulati & fœneratitij ſimul alij tres præſumptiones coniunctim, alij duas requiri dixerunt.*

12 *Contractum tribus modis poſſe conſiderari fictitium, imaginarium, & ſimulatum.*

13 *In contractu ſimulato, vel vſurario quicquid percipietur de fictu, redditu vel fructibus, in ſortem computatur, in contractu verò illicito quicquid vltra iuſtum pretium percipitur, reſtituitur, & contractus reſcinditur.*

14 *Contractus probatur ſimulatus ex modico tempore, quo venditio durauit.*

15 *Venditiones ſolent fieri, vt res ſit perpetuò penes emptorem & pignorationes quouſq; debitum ſoluatur.*

16 *Contractus præſumitur ſimulatus, ſi incontinenti venditor emptori pecuniam pretij reſtituerit.*

17 *Contractus non præſumitur ſimulatus, ſi ex interuallo reſtitutum fuerit precium.*

18 *Incontinenti dicitur id factum, ſi eodem die venditionis, vel ſequẽti reſtitutum fuerit pretium, licèt in alio loco.*

19 *Dies vna non eſt longum interuallum.*

20 *Ad contractum ſimulatum præſumendum illa ſola ſimulatio ſufficit, ſi expreſsè per pactum fuit actum, vt ſcilicet per tantum modicum temporis ſpatium duret venditio, ſecus ſi hoc expreſsè actum non fuiſſet, non enim ſola ſatis eſt, ſed aliæ præſumptiones requiruntur.*

21 *Tempus modicum ad inducendam ſimulationem contractus relinquitur iudicis arbitrio.*

1 Contractum in dubio † nunquam præſumi
vſurarium, ſed iuſtum & licitũ,
dixit Bald. in l. rogaſti. circa fin. ff. ſi cert. petat. & ibi Iaſ.
num.5. tenet etiam Dec. in conſi. 167. colum.2. verſi. ſed præ-
dictis, num.2. Crauet. quoq; in conſi. 48. nume.8. & conſilio
145. nume.2. & conſi. 156. nume.1. idem placuit Tiraq. cum
pluribus per eum adductis in tract. de retrac. in 2. lib. ad fi
num.127. cum ſequen. & gloſſ. probauit in cap. nauiganti. in.
verb. dubitatur, de vſur. vbi dicit, iſtam interpretationem in
2 re dubia † magis amplectendam, cum ſit in mitiorem par-
tem, & pro hoc adducit cap. 2. de regul. iur. & facit l. inter-
pretatione, ff. de pœn. l. Arianus, ff. de act. & oblig. & c. ex li-
3 teris. de probatio. vbi promptiores debemus eſſe † ad ſol-
uendum, quàm ad condemnandum, & in terminis dixit So-
cin. Iun. in conſi. 83. num.6. lib.2. Bald. & alij relati per Ro-
land. à Valle conſi. 40. in princ. & conſi. 96. nume.12. & ſeq.
4 lib. 2. vbi inquit, à verbis, † & denominatione contractus
5 non eſſe recedendum, & ob id allegantem vſuram † illam
probare debere, vt per ſcribentes ibi allegatos conſtat, alio-
quin ſi non probat, habet è vulgato iure ſuccumbere, iux-
ta ſententiam Dec. in conſi. 167. col.1.

6 Iſtud ſic limitabis, vt non procedat in iudicio animæ †
quia in illo potius debet fieri interpretatio contra eum, &
ſic quòd contractus ſit vſurarius, cum illa pars ſit benigni-
or, & tutior pro anima, vt traditum eſt ab Abb. in dicto cap.
nauiganti, nume.9. de vſur. & tradit Fel. in cap. in præſentia,
nume.18. de proba. quibus accedit Alciat. de præſumpt. re-
gul.3. in princip. & hoc dilucidè traditum eſt à Bald. in con-
ſilio 453. committere &c. li.3. Mar. idem pro ſingulari axio-
mate ſcripſit in ſing. 151. ſemper in obſcuris, Catellia. Cot-
ta meminit in memorial. in verb. delictum, latè Crau. con-
ſulendo proſequutus eſt in conſi. 48. num.8.

Quamobrem pro eo redarguendo, valdè laborarunt no-
* ſtri ſcribentes, & tandem * communiter fuerunt opinati,
quòd cum contractus ſimulatus, & illicitus, ſiue fœnerati-
7 tius non poſſit † de ſui natura directè probari, cum plerun-
que celebretur occultè, & à prauis vſurarijs continuò ex-
cogitantur cautelæ pro euitanda coniectura vſurarum, ſuf-
ficiat probatio per indicia, & coniecturas præſumptioneſ-
que, vt colligere eſt ex reſponſo Arriani in l. non omnes. §. à
Barbaris. ff. de re milita. & à gl. in l.1. ff. de probat. Cy. etiam
in l.1. C. ad l. Cornel. de ſicar. latè Crauet. in conſi. 156. nu.7.
vbi hanc materiam vberrimè proſequitur, & reſpõdit Paul.
Caſtrenſ. in conſil. 58. viſis his. col.2. & in conſi. 74. in cauſa
8 mota, col.2. ad fi. lib.2. & ſufficere probationes leues, † &
leuiores, & plures imperfectas coniungi, & teſtes ſingula-
res probare, tradit latè Tiraquell. de retract. conuention. in
præfat. nu.36. & plur. ſequen. & idem Paul. conſil. 319. viſis,
& examinatis. col.2. poſt medium, lib.2. Ioan. de Ana. cauit
in conſil. 49. affatim ſcripſit idem Tiraquell. de vtroq. re-
tract. tit. de retract. conuention. fol. mihi 313. num.110. cum
multis ſequent. & aſſeruit Bald. in l. emptione, C. plus vale.
quod agi. Calcan. reſpondendo probauit in conſil. 26. col.2.
Dec. conſil. 123 num.1. & Crauet. conſi. 73. num.7. & parum
nõ erit, ſi ex coniecturis huiuſmodi ſufficiat detegere frau-
des, & calliditates, quas fœneratores in tractatibus huiuſ-
modi ſolent adhibere, vt dicit Iaſ. in l. ſi quis ex argentarijs,
§. prætor ait, num. 26. & ſequent. ff. de edend. & Alex. con-
ſilio 56. colum. 1. lib.3. & conſil. 197. columna fina. verſicu.
accedit illud. lib.7. reſpondit Rip. lib. 2. reſponſo. capitulo
9 2. num. 7. † Difficilè namq; eſt, vt quæ clanculum, occultè
fiunt, callideque, & ſimulatè tractantur, probentur directè
ſimulata, & vſuraria. Meritò leges permiſerunt probatio-
10 nem huiuſmodi, quæ habetur per legales coniecturas, † &
præſumptiones debere dici, & haberi pro euidentiſſima
probatione, vt l. ſi tutor. C. de peric. tutor. & ibi gloſſ. & l.
licet Imperator. ff. de legat. primo, quæ latè ſupra probatur
in concluſione, adulterium. Quæ autem ſint tales præſum-
ptiones, inferius breuiter, & latiſſimè tractat Gæpol. in ſuo
tract. de ſimulat. contract. Quamplures etiam adnotauit
Tiraquel. de retract. conuentio. in præfat. per totum. & fu-
ſius fortè omnium ſcripſit Afflict. ſuper prima parte feud.
in titu. de feud. dat. in vic. l. commiſſor. nume.21. cum plu-
rib. ſeq.

Verumtamen animaduertendum eſt, diſcrimen eſſe, an
probetur contractus ſimulatus tantùm, an contractus ſi-
mulatus, & fœneratitius, an vſurarius ſimul, quia in proba-
11 tione † dumtaxat ſimulationis contractus poteſt fieri ex v-
na tantùm, & ex qualibet præſumptione, infrà notanda,
ſed ſe-

ſed ſecus eſt in probatione contractus ſimulati, & fœnera-
titij ſimul, nam in hoc dicunt quidam Doctores, tres præ-
ſumptiones coniunctim requiri ad probandum cõtractum
fictitium, & fœneratitium, & aliqui aiunt, ſufficere duas, vt
infrà ſuo loco notatur, & Crauet. obſeruauit d. conſilio 156.
numero ſeptimo, & diſtinguit Paul. Caſtr. conſilio ſeptua-
geſimo quarto, aliàs 321. vol. 2. colum. 3. verſicu. nec obſtat,
ſi dicatur. Huc etiam commodè poteſt referri diſtinctio con
tractuum, quæ traditur à D D. de Rota. in deciſione prima,
de donat. in nou. numero quarto, vbi dixere, tribus modis
12 poſſe conſiderari contractum, † videlicet, fictitium, imagi-
narium, & ſimulatum. Primus eſt, cùm vnus contractus ce-
lebrari ſimulatur, & tamen re vera alius celebretur, ſic lo-
quitur totus tit. C. plus vale. ꝙ agit. l. empti fides. C. de con-
trahen. emptio. Secundo modo dicit contractus ſimulatus,
quia licèt verè agatur, quod ſic fiat, tamen agitur, ꝙ ita diſſo-
lutio contractus fiat, alleg. l. quartã, §. ſi ab ignoto, ff. de ma-
numiſſ. teſtam. Tertio modo vocatur contractus fictitius,
ſeu ſimulatus, quando ex mente non procedit, id eſt, quan-
do agitur inter partes, quòd contractus nullus ſit, & de hoc
loquitur l. nuda, ff. de diſtract. pig. de rit. nuptiar. l. ſimulatæ
nuptiæ. l. imaginaria, ff. de reg. iur. l. emptor. ff. de aqu. pluu.
arcen. hanc etiam diſtinctionem ponit Bertrand. conſi. 175.
in 2. part. col. 2. in prin.

Illud inſuper lector te velim admonitum, maximum eſſe
diſcrimen, an cõtractus ſit pignoratitius, ſimulatus, vel vſu-
13 rarius, & illicitus. etenim ſi ſimulatus ſit, vel vſurarius, † qd-
quid percipitur de fictu, redditu, vel fructibus, in ſortem, id
eſt, in debitum principale computatur, vt ſtatutum eſt in c.
ad noſtram. extr. de emptio. & vendi. & per tot. titu. de vſur.
ſed quando contractus eſt tantummodo illicitus, tunc illud
tantum, quod percipitur vltra iuſtum pretium, eſt reſtitu-
endum, & contractus reſcindetur, vt reſcripſere Impp.
Diocletian. & Maxim. in leg. 2. C. de reſcinden. vendit. cum
ſimilibus.

14 Primò ergo probatur contractus ſimulatus † ex pauci-
tate, & modico tempore, quo venditio durauit. nam cum
15 venditiones † ſoleant fieri, vt res perpetuò ſint penes em-
ptorem, & pignorationes quouſq; debitum ſoluatur, vt l. ſi
rem, la prima, §. omnis. ff. de pignor. actio. meritò creden-
dum eſt, ex modico interuallo noluiſſe vendere, ſed pigno-
rare. & apertè cauit Vlpian. in l. quarta, §. ſi ab ignoto, ff. de
manumiſſ. & ita dicit Bartol. in conſilio ſexageſimoquinto,
incipien. Petrus Nicolæ, ſic etiam conſuluit Paul. de Caſtro
in conſilio ſuo 74. libro tertio, & recentiores Pariſienſ. in
conſuetud. Pariſien. tit. primo, §. 32. in 22. quæſt. & eleganter
ſcripſit Tiraquel. in tract. de vtroq; retractu. titu. de retract.
conſang. §. 1. gl. 14. incip. ſimilia propè verba, nu. 37. verſi. ſed
& ſi poſſeſſio.

Concluſionem ſic velim amplies, vt non ſolùm proce-
dat, quando modico tempore durat contractus venditio-
nis, quia emptor venditori citò reuendiderit, vt ſuprà in
concluſione diximus, ſed etiam procedit, ſi incontinenti
16 † venditor emptori pecuniam pretij reſtituerit, quia tunc
præſumitur venditio ſimulata, vt docuit Bald. in l. per diuer-
ſas, numer. 24. C. mandati. per l. ſi neutri. §. vltimò, ff. de pri-
uileg. creditor. & huc ſpectant ea, quæ obſeruauit Cepoll.
in d. ſuo tracta. de ſimulat. contract. in ſecundo caſu princi-
pali, & ipſe Bald. conſil. 298. incipiente, inter Dominicum,
vol. 3. & latè Tiraq. in tract. de vtroq; retract. titu. de retract.
conſangui. §. 1. gl. 14. nu. 37. & 38.

17 Sed limitabis prædictam ampliationem † ſi ex interual-
lo reſtitutum fuerit precium, non enim tunc præſumitur ſi-
mulatus contractus, vt videre eſt ex allegatis ſupra in am-
pliatione, & per Tiraquel. vbi ſuprà d. nume. 37. ſed quando
dicatur incontinenti vel ex interuallo facta, hoc eſt relin-
quendum iudicis arbitrio, vt dicetur infrà in proxima limi-
tatione. Idem etiam dicitur factum incontinenti, † ſi eo-
18 dem die venditionis, vel ſequenti reſtitutum fuerit pretium
licèt in alio loco, vt Paul. Caſtrenſ. conſilio 332. numero 2.
19 volumine 2. quia vna † dies non eſt longum interuallum, vt
colligere eſt ex reſponſo Venulei in l. ſi ex duobus, in prin-
cip. ff. de duobus reis, & ita Bartol. dixit in leg. 1. §. 1. ff. de ver-
bor. obliga. & Cepol. in eod. ſuo tract. in ſecundo caſu prin-
cipali, nu. 12.

Nunc verò limita concluſionem, vt vſque eo procedat,
20 † ſi hoc expreſsè per pactum actum fuit, vt ſcilicet per tan-
tum modicum temporis duret venditio, nam hoc caſu vera
eſſet iſta ſimulatio, & per ſe ſola ſatis eſſet ad prǽſumendum
contractum ſimulatum, & ita loquitur tex. in d. §. ſi ab igno-
to, & notat Bartol. in dict. conſilio ſexageſimoquinto, ſecus
verò ſi hoc expreſsè actum non fuiſſet, ſed tantùm receſſum
eſt à venditione infrà modicum tempus, nam tunc eſt præ-
ſumpta ſimulatio, & non vera, & ſola non eſſet ſufficiens ad
prǽſumendum contractum ſimulatum, niſi iuncta cum alijs
præſumptionibus, vt ait Barth. Cepoll. in dicto ſuo tract. de
ſimul. contractu. in 27. præſumptione, numero 79. circa fi-
21 nem, per dictum §. ſi ab ignoto, tempus verò modicum, † &
incontinenti habile ad inducendam huiuſmodi præſum-
ptionem, quale, & quantum ſit, arbitrio iudicis relinqui-
tur, argumen. l. primæ, ff. de iur. deliber. cap. de cauſis, extra
de offic. delega. & ſcripſit gloſ. fin. in cap. non eſt dignum, &
conſtat ex multis alijs collectis per Barth. Cepoll. vbi ſupra,
in dict. 2. caſu principali.

CONCLVSIO 439.

ARGVMENTVM.

Contractum probari ſimulatum, quòd venditor remanſit in poſſeſsione rei venditæ, & quo pacto id procedat.

SVMMARIVM.

1 *Contractus probatur ſimulatus ex eo, quòd venditor remanſit in poſſeſsione rei venditæ, & nu. 4.*
Contrarium num. 5.
2 *Non præſumitur venditum, quod in patrimonio effectualiter reperitur.*
3 *Veriſimile non eſt, vt emptor, ſi ſoluit pretium, permittat venditorem colligere fructus, & remanere in poſſeſsione.*
6 *Contractus præſumitur ſimulatus ex ſola poſſeſsionis retentione non ſolùm in contractu venditionis, ſed etiam donationis, atq; etiam in datione inſolutum, vt numero ſeptimo, Intellige, vt numero 8.*
9 *Contractus præſumitur ſimulatus ex retentione poſſeſsionis, etiam ſi venditor conſtituat ſe emptoris, vel precarij nomine poſsidere, & etiam de tradita poſſeſsione confectum fuerit inſtrumentum.*
Intellige, vt numero 10.
11 *Contractus ſimulatus præſumitur, etiamſi aliquis alieno nomine emerit rem & ipſe ſoluat pretium, & penes ſe retineat poſſeſſionem rei venditæ.*
12 *Maritus ſi nomine vxoris emerit, & poſſeſsio rei venditæ tradita ſit marito, dominium rei venditæ ad maritum ſpectat, non ad vxorem.*
13 *Contractus ſimulati nulla apparente ſimulationis cauſa, propter poſſeſsionem non dicitur ſimulatus contractus, ſicuti etiam de donatione dicimus.*
14 *Quæ verè non ſunt, non poſſunt dici facta in fraudem creditorum.*
15 *Donatio non poteſt dici facta cauſa mortis, quæ non ſit.*
16 *Cauſæ debent apponi, propter quas ſit factus contractus, & ſimulatio.*
17 *Simulatio non præſumitur ex ſola poſſeſsione.*
18 *Emptor, vel donatarius poteſt agere vſq; ad triginta annos actione perſonali ad rem ſibi traditam.*
19 *Contractus nõ præſumitur ſimulatus, ſi venditor fuerit ſemper in poſſeſsione, cum nunquam tradiderit verè, & corporaliter rem ipſam.*

20 *Nemo præſumitur iactare ſuum.*

21 *Contractus non præſumitur ſimulatus ex ſola poſſeßionis retentione, quando in inſtrumento dicitur, quòd conſtituit venditor ſe nomine emptoris poßidere, quia iſta ſe compatiuntur, & non ſunt contraria.*

22 *Contractus non præſumitur ſimulatus ex ſola poſſeßionis retentione, ſi venditor reſponderit emptori de fructibus, quia fortè conduxiſſet venditor ab emptore rem venditam.*

23 *Simulationis præſumptio excluditur, vbi conſtat de veritate actuum.*

24 *Contractus præſumitur ſimulatus, ſi locatio ſit in perpetuum facta, & incontinenti poſt venditionem, & talis conductor ſemper perſeuerauerit in poſſeßione, & etiam poſt aliquot menſes, ſed facta ſit inter eaſdem perſonas coram eodem notario, & teſtibus, vt num. 25.*

26 *Contractus non præſumitur ſimulatus, quando venditor ſibi vſumfructum reſeruauit, & cauſa percipiendi fructus remanſerit in poſſeßione, ſi nullæ aliæ cõcurrerent præſumptiones ſimulationis, & fraudis, ſecus ſi aliæ extarent ſuſpiciones, quæ fraudem, & ſimulationem præſumi facerent, vt nu. 28.*

27 *Suſpicio fraudis, vel ſimulatio non poteſt præſumi, quando conſtat de iuſta cauſa retentionis.*

29 *Contractus non præſumitur ſimulatus, ſi venditor non remanſit in poſſeßione, vt quia emptor ſibi locaſſet rem pro certa annua penſione, ſeu fructuum perceptione.*

Contrarium videas nu. 30.

31 *Contrahens ſeu eius hæres ex ſola continuatione poſſeßionis non poteſt dicere contractum ſimulatum, ſed tertius, in cuius fraudem fuit contractus celebratus, vt nu. 32.*

32 *Allegans turpitudinem ſuam non auditur.*

33 *Simulatio, & fraus præſumitur propter prohibitionem perſonarum.*

34 *Contractus ſimulati, & fraudulenti diſcrimen, & numero trigeſimoquinto.*

36 *Simulationis ſuſpicio ceſſat, cum mutatur cauſa poſſeßionis.*

Extant & aliæ probationes, quibus contractus
ſimulatus optimè poterit probari, et-
1 enim ſecundo loco probatur ſimulatus † contractus ex eo,
quòd venditor remanſit in poſſeſſione rei venditæ, vt tradi-
tum eſt in l. ſicut. §. ſuperuacuum, à gloſſ. fi. in verb. obijce-
re, & à Barto. ff. quibus mod. pig. vel hypot. ſoluat. per l. ſi is,
qui bonis, ff. de acqui. hæred. quod etiam probauit Cyn. in
l. 2. C. de repud. hæred. & Bartol. in l. poſt contractum, ff. de
donat. placuit præterea Afflict. ſuper 1. feud. titul. de feud.
dat. in vi. l. commiſſ. numero vigeſimoquinto. Cuius rei ra-
2 tio eſt, quia non præſumitur venditum † quod in patrimo-
nio effectualiter reperitur, vt apertè cauit Marian. in l. ſicut.
§. ſuper vacuum, ff. quibus mod. pig. vel hypoth. ſoluat. cum
3 alijs allatis per Afflict. loco citato, nec veriſimile eſt † quòd
emptor, ſi ſoluit pretium permittat venditorem colligere
fructus, & remanere in poſſeſſione, vt reſcripſere Impp.
Theod. & Valentin. in l. ſi quis, C. de natur. lib. idem tenet
Paul. de Caſtr. d. conſil. 74. aliàs 325. incipien. in cauſa, vol. 2.
hoc idem confirmauere Cyn. Bald. & recentiores Peruſ. in
l. ſi paternam. C. de repudian. hæred. ſequitur Corne. conſil.
135. viſis. colum. 5. volum. 1. & conſuluit Fulg. conſi. 42. tranſ-
miſſis habens, teſtatur Barto. in l. poſt contractum. colum. 2.
ff. de dona. vbi voluit iſtud etiam ꝓcedere, etiamſi in inſtru-
mento adeſſet conſtitutum, nam cum vrgeat fraudis ſuſpi-
cio, debet corporalis traditio interuenire, vt conſtituere
Impp. Theodo. Arcad. & Honor. in l. 1. C. de ſuffrag. & ibi
not. & latius infra. ſic idem cauit, & concludit Cuma. conſi.
31. in cauſa quæ vertitur, & hanc opinionem probauit Spec.
in titul. de dona. §. 1. verſic. item aliquis, & reſpondit Bartol.
conſil. 31. incip. Martinus de Eugubio. conſuluitque Maria.
Socin. in conſil. 84. numero 6. inſpectis. libro 3. per ea, quæ
tradit Bald. in conſi. 438. volum. 3. vbi ex ſola poſſeſſionis re-
4 tentione † affirmat præſumi contractum vſurarium, idem
aſſeruit Anch. conſilio ducenteſimo quinquageſimo ſepti-
mo, numero quarto, Barth. Cepol. in d. ſuo tracta. de ſimul.
contract. præſumpt. vigeſimaquarta, numero 76. Dyn. in
l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credi. quem ſequitur Bar.
in d. §. ſuperuacuum. ante fi. & in d. l. poſt contractum. verſi.
3. præſumitur. ff. de donat. & cum collect. per Cepol. vbi ſu-
pra in dicta præſumpt. 24. ita Ruin. conſilio 94. numero 9.
volumine 4. Dec. conſilio 692. poſt Bald. in l. 3. verſicul. 1. ca-
ſu. C. plus val. quod agit. & de hac re tradentem cõſulas late
Decian. in conſilio ſexageſimoſecundo, numero 39. libro 3.
& Lap. de S. Geminia. in commen. ad l. 2. C. de pact. int. em-
ptor. & venditor. §. 1. nu. 44.
5 Contrarium, quòd imò contractus † non præſumatur
ſimulatus ex ſola poſſeſſionis retentione, niſi alia cauſa con-
currat, conſuluit Bartol. in conſilio 65. factum tale eſt. Pe-
trus Nicolæ, quod conſilium * communiter ſequitur, & il-
* lud approbat, & tenet Rot. deciſio. 1. aliàs 484. titul. de do-
nat. ext. Rotam. in nou. Alexand. in conſilio vigeſimoocta-
uo, in cauſa, & lite vertente ſuper feudo. colum. 3. in fi. volu.
5. & in conſilio 57. viſa breuitatis narratione, eod. volumi. 5.
pulchrè Corne. in conſilio 203. viſo dicto puncto, colum. 2.
libro 3. vbi reddit rationes iſtius opinionis, idem placuit Ro-
man. conſilio 304. plura ſunt quæ allegantur. ſequitur hanc
opinionem Areti. in conſilio 65. in præſenti conſultatione,
columna 3. & 4. & in conſilio 160. longa eſt iſta conſultatio.
columna 5. in 3. dubio. & illi adhæret Socin. conſil. 264. viſis
inſtrumento donationis. columna 3. libro 2. & voluit Nicel.
Placentinus in concordan. contrari. Barto. concordan. 294.
& idem decidit Bellamer. deciſi. 716. non per hoc ſolum, in
prin. vbi hoc apertiſſimè tradidit.
Priori opinione retenta amplia concluſionem, vt non
6 ſolùm procedat † in contractu venditionis, ſed etiam dona-
tionis, iuxta ſententiam Barto. in d. conſi. 65. & id diremere
Domini de Rota in d. deciſi. 1. titu. de donat. aliàs 484. extra
Rotam. in nou. & Bellamer. probauit in d. deciſi. 716. non
per hoc ſolum. quod conſulenti placuit Deci. conſi. 659. nu.
3. Bartol. docuit in d. l. poſt contractum. verſic. tertiò præſu-
mitur. per d. l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quibus mod. pig. vel
hypoth. & ibi Barto. & idem Deci. conſi. 135. Tiraquell. ele-
ganter tradidit in tracta. de iur. conſtitut. in 9. limitatione.
7 Quod etiam procedit † in datione in ſolutum, vt Marian.
Soc. conſi. 84. nu. 5. vol. 3.
8 Sed intelligas, vt iſtud procedat † ſi concurrat aliqua alia
cauſa ſimul cum retentione poſſeſſionis, vt ſuprà in contra-
rijs demonſtratum eſt, & per Dominos de Rota. deciſum
fuit in dict. deciſion. 1. de dona. in nou. & à Bellame. dict. de-
ciſio. 716.
Secundò loco ampliatur, vt vera ſit, etiamſi venditor
9 † conſtituat ſe emptoris nomine, vel precarij poſſidere, &
etiam de tradita poſſeſſione confectum fuerit inſtrumen-
tum, nam hoc cenſetur ſimulatè factum, ex quo reuera in
poſſeſſione remanſit, ita Paul. Caſtr. loquutus eſt in d. ſuo
conſ. 74. in cauſa mota per dominam Dorotheam, colum. 3.
verſicu. 2. coniectura. libro 2. & in conſi. 139. ſuper iſto pun-
cto occurrunt. columm. penultim. verſicul. & pro hoc benè
facit, eod. libro 2. & in conſil. 465. videtur dicendum. circa
medium. libro 2. & Bartol. in d. §. ſuperuacuum. vbi decla-
rat, quantum tempus in id requiratur, & idem Bartol. ſcri-
pſit in l. poſt contractum. colum. 2. in fin. cum ſeq. & ibi Ro-
man. colum. 3. verſicul. 4. adde in quantum. ff. de donat. cui
accedit tum profitendo, tum etiam conſulendo Bald. in l. 1.
ſuper illum textum. C. de dona. ante nupt. & in conſil. 268. ſu-
per 1. puncto. & eadem l. poſt contractum. per multa colle-
cta per Cepol. vbi ſupra in d. l. præſumpt. 24. Anchara. con-
ſultus reſpondit in conſil. 257. numero 4. vbi ait, quòd pro-
cedit, etiamſi ſit conſtitutio precarij, idem voluit Corne.
conſil. 121. duo obijciuntur, columna fin. verſicu. nec obſtat
clauſula precarij. libro 2. & conſi. 137. licèt multas. ad fi. libro
2. & latiſſimè proſequutus eſt Tiraquell. de iur. conſtit. in 3.
part. 9. limita. in princip. numero 1. & 2. vbi infinitos ad hoc
in medium profert, quæ omnia referre ſuperuacaneum eſ-
ſet, idem voluit Afflict. in 1. feud. titul. de feud. dat. in vicem
l. commiſſ. numero vigeſimoſexto, quod ipſe intelligit ve-
rum,

10 rum, † ſi fraus deduceretur contra tertium, quia tunc preca-
rium non tolleret prẹſumptionem ſimulationis, aliàs ſecus,
vt ex deductis ibi per eum.

Ad hęc tertiò ampliatur, vt procedat † etiam ſi quis alie-
11 no nomine emerit rem, & ipſe ſoluerit precium, & penes
ſe retinuerit poſſeſſionem rei venditæ, nam hoc caſu ille
nominatus præſumitur ſimulatè nominatus, & verus em-
ptor dicitur, qui poſſidet, vt ſupra docuimus, & meminit
Angel. in l. quamuis, C. ſi quis alter. vel ſibi. & idem Angel.
in l. filij. C. de donat. inter vir. & vxor. vbi ait, quòd ſi mari-
12 tus † nomine vxoris emerit, & poſſeſſio rei venditæ tradita
fuerit marito, tunc nomen vxoris ſimulatè eſſe oppoſitum,
& dominium rei venditę ad maritũ ſpectare, & non ad vxo-
rem, licèt nominata ſit, & id aperte cautum eſt, & ibi tradi-
dere Bald. & Sali. in l. multum intereſt. verſicu. quòd ſi emi-
ſti. C. ſi quis alter. vel ſibi. & ſequitur Dec. conſi. 543. num. 15.
cum ſeq.

Reſtringitur ſecunda ampliatio, vt procedat, quando ap-
pareat cauſa, propter quam ſic fecit, videlicet, ſi conſtituit
nomine emptoris poſſidere, ſicuti ſancitum eſt pluribus in
locis, vt in l. mulier, in princip. ff. rer. amotar. & in l. ſi mari-
tus. §. fi. ff. qui, & à quibus. & eſt text. in d. l. ſicuti. §. ſuperua-
cuum. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. ſolu. ibi enim erat cau-
ſa, quia ad excludendum creditorem erat ſimulata vendi-
13 tio, & non ideò non apparente cauſa ſimulationis † pro-
pter poſſeſſionem nõ dicitur ſimulatus contractus, & idem
in ſimili dicitur de donatione, nam non præſumitur ficta,
vel ſimulata, niſi appareat cauſa, propter quam ſit ficta, vel
ſimulata, vt docuit Bartol. in dict. leg. poſt contractum. ff. de
14 donat. nam ſicut non poſſunt † dici facta in fraudem credi-
torum, quæ verè non ſunt, vt colligere eſt ex reſcripto Imp.
Alexand. in l. 1. C. de iur. fiſ. libro decimo, & ſicut non po-
teſt donatio † facta cauſa mortis dici, quæ non ſit. vt ca-
15 uit Marcellus in l. 1. ff. de donat. cau. mort. ita non poteſt dici
contractus ſimulatus, vel ad apparentiam factus, niſi ſubſit
cauſa fictionis, propter quam fictionem cõſtet eſſe factam,
16 nam apponi † debent cauſæ, propter quas ſit factus contra-
ctus, & ipſa ſimulatio. vt deciſum reliquere D D. de Rot. in
d. dec. 1. de donat. in nou. & notat Bartol. in d. ſuo conſil. 65.
& omnino videas Bald. in l. illud. in 7. quæſtio. C. de ſacro-
ſanct. eccleſ. quem refert Barth. Cepol. in dicto ſuo tractat.
de ſimul. contract. dict. 24. præſumpt. vbi pulchrè diſtinguit
hanc reſtrictionem, quomodo intelligi debeat, dicens, aut
eſt inſtrumentum promiſſionis, & non præſumitur ex poſ-
ſeſſione ſimulatio, vt in l. 2. C. de conſtit. pecun. aut eſt in-
ſtrumentum traditionis, & tunc, aut ſunt aliquæ coniectu-
ræ, vel cauſæ ſimulationis, vel fraudis, vt ex poſſeſſione iun-
cta cum alijs præſumitur ſimulatio, dict. l. ſicuti. §. ſuperua-
cuum, ita Bald. vbi ſuprà, nam ex ſola poſſeſſione † non prę-
17 ſumitur ſimulatio, quia vſque ad triginta annos poteſt em-
ptor, vel donatarius agere † actione perſonali ad rem ſibi
18 traditam, vt ſciuit Imp. Iuſtin. in l. 2. C. de conſti. pecu. & in l.
1. C. de anna. except. & protulit Cepol. vbi ſuprà, d. præſum.
24. ſub num. 77.

Primò limita concluſionem vt vſque eo procedat, † niſi
19 venditor ſemper fuerit in poſſeſſione, cum nunquam tradi-
derit verè, & corporaliter rem ipſam, quia tunc non præſu-
mitur ſimulatus, nam non videtur veroſimile, emptorem
velle dimittere rem per ipſum emptam venditori, & preci-
20 um, cum nemo præſumatur † iactare ſuum. l. cum de inde-
bito. ff. de probatio. & ſic potius præſumendum eſt, quòd
verè vellet rem emptam, & ita tenet Cepol. in d. ſuo tractat.
de ſimul. contract. præſump. 24. nu. 77.

Secundò limitabis, vt concluſio vera ſit, quando inſtru-
mentum aduerſatur re ipſa retentioni poſſeſſionis, vt quia
in inſtrumento dicatur, quòd talis verè, & actualiter tradi-
dit poſſeſſionem, & tamen reperitur, hoc non obſtante, in
poſſeſſione, quo caſu cum ſimul non ſe compatiantur in-
ſtrumentum, & retentio, contractus tunc præſumitur ſi-
mulatus ex ſola poſſeſſionis continuatione, ſecus vbi inſtru-
21 mentum diceret, quòd conſtituit † venditor ſe nomine em-
ptoris poſſidere, quia tunc iſta ſe compatiuntur, & non ſunt
contraria, ita conſuluit Paul. de Caſtr. in conſilio 331. incip.
in Chriſti nomine, præſuppoſitis his, aliàs conſi. 133. nu. 2. in
2. parte, & ita declarat Nicell. in concordan. Bart. concord.
294. & fuit d. Bald. in l. illud, num. 11. C. de ſacroſanct. eccleſ.
quod ſequitur Aret. in præallega. conſilio 159. longa eſt iſta
concluſio. columna 6. in 3. dubio, poſt nume. 12. quia vbi in-
ſtrumentum non dicit, quòd res ſit tradita, nulla eſt repu-
gnantia, & ſtant hæc duo ſimul, quòd res fuit vendita, & ta-
men quòd ex negligentia, vel impedimento ementis nun-
quã fuerit proceſſum ad traditionem, ſecus vbi inſtrumen-
tum aſſereret, fuiſſe rem traditam, nam cum conſtet illum
eſſe in poſſeſſione, eſt aperta contrarietas, & manifeſta re-
pugnantia, & ideò monet Aret. vbi ſuprà, vt in inſtrumento
dicatur, dat, & conſignat, nam ex hoc non probatur, quòd
ſit facta traditio, ſed videtur concedi venia apprehendendi
poſſeſſionem propria auctoritate, ſecundum Bart. in l. præ-
dia, ff. de aqui. poſſ. ideò licèt remanſerit in poſſeſſione, niſi
ſit alia cauſa, non ex hòc ſolo probatur ſimulatus contra-
ctus.

22 Tertiò inſuper limitatur, niſi venditor † reſponderit em-
ptori de fructibus, quia forte conduxiſſet venditor ab em-
ptore rem venditam, nam hoc caſu ceſſat præſumptio ſi-
mulationis, & fraudis, vt argum. l. litib. C. de agrico. & cen-
ſit. libro 11. & aſſeruit Barthol. Cepoll. vbi ſuprà loco proxi-
mè citato, & vltra eum Dec. conſilio 463. numer. 20. vbi te-
ſtem laudat Sali. in l. ſi mater, C. de contrah. vend. verſic. ſtat
igitur totum dubium, & aduertit Imol. poſt Abb. numero 5.
in d. capit. illo vos. numero 18. de pig. reiecta opinione quo-
rundam antiquorum, qui contrarium ſentiunt. Hieronym.
Cagno. etiam obſeruauit in l. 2. C. de pact. int. empt. & vend.
numero 60. & Dec. cauit in conſi. 648. & ſequitur Lap. de S.
Geminiano in commen. ad d. l. 2. §. 1. numero 44. Bartol. in l.
ſicut, §. ſuperuacuum, circa fin. C. quibus mod. pign. vel hy-
23 poth. ſoluit. nam vbi conſtat de veritate † actuum, præſum-
ptio ſimulationis excluditur, ſic ſcripſit Deci. vbi ſup. nu. 22.
idèm dixit Afflic. in 1. feud. tit. de feud. dat. in vicem l. cõmiſ.
numero 28. per Bar. in l. poſt contractum. in princ. 3. colum.
ff. de donat.

Hoc velim ſublimites, niſi eſſet locatio in perpetuum
24 † facta, & incontinenti poſt venditionem, & talis condu-
ctor ſemper perſeuerauerit in poſſeſſione, quia tunc præ-
ſumitur ſimulatio, ſi ita conſulenti credimus Nattæ conſil.
198. num. 10. vol. 1. & ante eum docuit Abb. in capi. illo vos.
col. 2. verſi. ſed quæro de notabili q. ext. de pig. per text. in d.
l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. ſolui-
tur, & dicit Abb. hoc ibi velle Petr. de Anchar. hoc idem ſe-
quitur Abb. in conſi. 12. & ſi copioſior. col. 1. lib. 2. Andr. Si-
cul. in conſil. 51. dub. 1. & Natta vbi ſupr. ait, idem procedere
25 etiam, † quando locatio facta fuerit non incontinenti, ſed
etiam poſt aliquos mẽſes, ſed facta fuerit inter eaſdem per-
ſonas coram eodem notario, & teſtibus, quia tunc cenſetur
actus continuatus, & conſequenter ſtipulatus.

26 Quarto loco limitabis, vt procedat, niſi venditor † ſibi
reſeruauerit vſumfructum, vt conſtituere Impp. Theod. &
Honor. in l. quiſquis. C. de donat. & aſſeruit Bar. in d. l. poſt
contractum, ff. de dona. & d. l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quib.
mod. pign. vel hypothe. ſolu. Paul. de Caſtr. conſilio 21. ad 1.
quæſitum. ad fin. 1. dubij, libro 2. & in conſi. 161. in fi. eod. vo-
lum. Ludouic. Gozadin. in conſilio nonageſimoquarto, an
* Illuſtr. Andr. Tiraq. qui in hoc propemodum omnes * con-
ueniunt, in tract. de iur. conſt. 3. par. limita. 9. nu. 10. nam qui
vendit, vel aliter alienat, retento ſibi vſufructu, iam ſatis
declarat ſe velle rei alienatæ vti fructibus, & ita apparet
27 † de iuſta cauſa retinendi, vel etiam naturaliter poſſi-
dendi rem ante alienatam, proptera id trahi nec debet,
nec poteſt ad ſuſpicionem fraudis, vel ſimulationis. idem
voluit Bartho. Cepol. in d. præſump. 24. numero 77. quia li-
cèt cauſa percipiendi fructus remanſerit in poſſeſſione, non
præſumitur ſimulatus.

28 Intellige tamen, vt iſtud procedat, † ſi cum retentione

vſus-

vſusfructus nullæ aliæ concurrerent præſumptiones ſimulationis, & fraudis, ſecus ſi aliæ extarent ſuſpiciones, quæ fraudem, & ſimulationem præſumi facerent, quia tunc reſeruatio vſusfructus non omninò arceret hanc ſuſpicionem ſimulationis, per ea quæ tradit Tiraq. in d. limita. 9. numero 14. allegat Bald. in l. 1. colum. 1. verſicu. ſed quæ eſt ratio. C. de ſuffrag.

29 Quintò limita procedere, dummodo venditor † non remanſiſſet in poſſeſſione, vt quia emptor ſibi locaſſet rem pro certa annua penſione, ſeu fructuum perceptione, quia tunc iſte actus eſſet licitus, vt aduertit Imol. poſt Abb. in c. illo vos. de pig. nu. 18. reprobata opinione quorundam antiquorum, qui contrarium ſentiebant, quo caſu illa poſſeſſio venditoris nõ obeſſet, vt traditum eſt per Dec. in conſ. 648. & aduertit Cagn. in l. 2. de pact. int. emp. & vendit. num. 60. quem ſequi videtur Ioan. Bapt. Lup. in ſuis commen. de vſur. in commen. ad d. l. 2. §. 1. nu. 44.

30 Contrarium tamen etiam in hoc tenuit Tiraquel. in tractat. de iure conſtituti. part. 3. limit. 9. numero 3. in quo loco nedum per locationem, vel conductionem poſt alienationem factam non ceſſare ſuſpicionem fraudis, de qua loquimur, eſt arbitratus, ſed potius eam augere, & etiam ſolam ſufficere ad hanc præſumptionem pronunciauit ex auctoritate Card. Floren. in c. illo vos. col. 1. verſic. eſt & alia de pig. & idem ſentit Crauet. in conſ. 156. nu. 10. & conſules Cepol. de ſimulat. contract. in 1. & 2. caſu, iterumq; in 12. præſumpt.

31 Sextò limita, vt concluſio procedat † quoad ipſum contrahentem, vel eius hæredem, qui ex ſola cõtinuatione poſſeſſionis non poteſt dicere contractum ſimulatum, ex quo allegaret turpitudinem propriam, dicendo contractum fa-
32 ctum in fraudem, & ſic fieret particeps fraudis, vnde † non audiret. l. cum confitearis. C. de reuocan. dona. ſecus quoad tertium, in cuius fraudem fuit contractus celebratus, nã iſte talis poterit ex hoc ſolo, quòd donans poſt donationem, vel venditor poſt venditionem remanſit in poſſeſſione, allegare hanc fraudem, & ſimulationem, ita tradidit Bartol. in d. conſ. 65. factum tale eſt, Petrus Nicolæ, & ita intelligitur d. §. ſuperuacuum. l. ſicut. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. ſolu. ſequitur Rota. d. deciſ. 484. extra Rota. in nou. & Bellam. dict. dec. 216. non per hoc ſolum, iſtis adhæret. etiam Cor. conſil. 203. viſo d. puncto, col. 2. vol. 3. teſtem laudat Bart. in d. l. poſt contractum, in 3. col. de dona. & in d. §. ſuperuacuum. in fin. vbi dilucidè voluit, d. præſumpt. non militare quoad ipſos contrahentes, ſed bene quoad tertium, & Angel. idem placuit in conſi. 65. in præſenti conſultatione, col. pen. vbi nullum conſtituit diſcrimen inter contractum fraudulentum, & ſimulatum, inquiens, eandem eſſe rationem, quia quò ad contrahentem in fraudem creditorum non aggrauat magis fraus, quam ſimulatio, quia eſt maior præſumptio pro veritate contractus aduerſus cõtrahentem, quam aduerſus tertium, & idem etiam conſulendo ſenſit Aret. in conſilio 159. longa eſt iſta conſultatio, in 3. dubio. & Aret. ſequitur & Socin. conſi. 264. & tranſit Nicell. in concord. Barto. controu. concord. 294. huc ſpectauit Cuma. conſil. 135. viſis articulis. col. pen. 1. volu. vbi teſtando Barto. in dicto §. ſuperuacuum. dicit, non poſſe hanc ſimulationem continuatæ poſſeſſionis allegari per contrahentes, & notat in dicto conſilio 205. in præſenti conſultatione, volum. 3. lib. 3. dicitur, ſecundum emptorem, in cuius prҫiudicium eſt factus contractus, poſſe allegare hanc fraudem, & ſimulationem, licèt aliquam ſpeciem ſimulationis non adducat, ſecus in venditore, quia non poteſt allegare hoc, quod nihil aliud eſſet, quàm detegere turpitudinem ſuam, contra not. in l. aliàs, ff. de iureiurand. & idem affirmat Afflict. in prima feud. titul. de feud. dat. in vic. l. commiſſ. numero vigeſimoſexto, vbi numero vigeſimoſeptimo, extendit hoc habere etiam locum, cùm hæc fierent inter perſonas prohibitas, in quo caſu precarium non releuaret, quia propter prohibitionem perſona-
33 rum † præſumitur ſimulatio, & fraus. l. qui teſtamentum, ff. de probat. & dixit ex multis Tiraquell. de iur. conſtit. part. 3. limitatione 9. nu. 5.

Sed hic velim obſerues D D. Rot. dicta deciſione 484. & Bellamer. dicta deciſione 216. ac Bart. dicto conſilio 65. con-
34 ſtituere diſcrimen inter contractum † ſimulatum, & fraudulentum, & ſunt arbitrati, in fraudulento contractu non poſſe principalem, vel eius hæredem excipere de fraude ex ſola continuatione poſſeſſionis, per rationem iam allatam, ſecus verò in contractu ſimulato, quia aduerſus eum tam principalis, quàm eius hæres poterunt excipere de ſimulatione ex ſola poſſeſſionis continuatione, quod videtur aduerſari communi Doctorum ſententiæ qui idem voluere in contractu ſimulato, quod in contractu fraudulento, ſi proximè à nobis allata diligenter perpendantur, tuum igitur lector hac in re eſto iudicium.

Verumtamen diffiteri nequimus, quin inter contractum
35 ſimulatum, † & fraudulentum ſit diſcrimen ſaltem quoad hoc, quòd vbi deducitur contractus ſimulatus ex eo ſolo, quòd venditor, vel donator remanſit in poſſeſſione, ſufficit ad tollendum præſumptionem ſimulationis, quòd in contractu apponatur clauſula conſtituti, vt multiſcius obſeruauit Bald. in leg. prima, numero tertio, C. de donat. ant. nupt.
36 etenim cum mutatur cauſa † poſſeſſionis, ceſſat ſuſpicio ſimulationis, l. fi. in princ. ff. de precar. Quod ſecus eſt, vbi deducitur vltra ſimulationem etiam fraus contra tertium, quia tunc precarium non tolleret illam fraudem, nam ſicut contractus eſt fictitius, & in fraudem, ita conſtitutum, ſecundum Bartol. in præallegato conſilio 65. factum eſt tale, & Rota, d. deciſio 484. aliàs 1. de donat. in no. & ita declarat Alexand. in conſilio 28. in cauſa, & lite verten. colum. 3. libro 5. & Socin. in d. conſilio 264. viſis inſtrumento donatio. columna 2. lib. 2. poſt Aret. in præalleg. conſilio 159. dicens, ſimulationem tolli, quando tertius eam allegaret propter cõſtitutum, vel precarium, quia mutauerat ſibi cauſam poſſeſſionis, & incipit tenere ex noua cauſa, iuxta ſententiam Bald. in l. illud. C. de ſacroſan. eccleſ. quod etiam probauere Card. & Imo. in c. illo vos. de pig. ſecus vbi concurrerent aliҫ præſumptiones, vt fraudis, & ſimulationis cum alijs cauſis, quia tunc aliter eſſet.

CONCLVSIO 440.

ARGVMENTVM.

Contractus an probetur ſimulatus per pactum, quòd quandocumq; venditor reſtituat pecuniam perceptam emptor teneatur reſtituere rem ſuam.

SVMMARIVM.

1 *Contractus probatur ſimulatus ex eo, quòd inter partes conuentum fuit, vt quandocunq; venditor reſtituat pecuniam perceptam, emptor teneatur reſtituere rem ſuam.*

2 *Conuentio, quòd emptor teneatur reſtituere rem ſuam, quotieſcunq; venditor reſtituat pecuniam perceptam, eſt contra naturam contractus.*

3 *Contractus probatur ſimulatus ex modo recedendi à contractu venditionis, vel emptionis.*

4 *Contractus reſolutionis, ſi eſt celebratus, ad hoc, vt fiat eius reſolutio, requiritur, vt fiat contractus reſolutionis, vt effugiatur circa hoc præſumptio ſimulationis.*

5 *Clauſulæ, & alia inſolita in inſtrumento appoſita ſolent reddere ſuſpectum contractum.*

6 *Contractus probatur ſimulatus, quando tempore quo tu reuendidiſti, fuit dictum, non eſſe venditionem, ſed pignus.*

7 *Contractus ſi apparet celebratus in formam vẽditionis, licèt inter partes tractetur de celebrando aliter, non probatur ſimulatus, & fraudulentus.*

8 *Teſtes quo pacto deponere habeant, vt probent ſimulationem contractus.*

9 *Contractus probatur ſimulatus per argumentum ſumptum à non veriſimili.*

Suppe-

Suppetunt etiam adhuc alij probationis modi, quibus contractus ſimulatio ſi ne vllo negotio poſſit argui, nam probatur contractus ſimulatus ex eo, quod ab initio inter partes conuentum fue-
1 rit, † quandocunque venditor reſtitueret pecuniam perceptam, emptor teneatur reſtituere rem ſuam, vt me docuit Paul. de Caſtr. in conſilio 74. aliàs conſil. 325. volumi. 2. nam hoc videtur eſſe contra naturam contractus, & ideò inducitur præſumptio ſimulationis, vt colligere eſt ex gloſſ. in l. ſi quis ſub conditione, cum ibi notat. ff. de condi. inſtit. & per Cepol. in d. ſuo tract. de ſimulat. contract. præſumpt. 8. 9. & præſumpt. 13. vbi copioſiſſimè tradit, & quòd ſit huiuſmodi
2 conuentio † contra naturam contractus, patet, quia ſi vera fuiſſet prima venditio, dominium rei venditæ eſſet in emptorem translatum, ſed venditor erat dominus, & interuenit traditio, vt in l. clauibus. ff. de contrahen. empt. l. emptorem, ff. de actio. empt. l. traditionib. C. de pact. & ſi ſecundus eſſet verus contractus retrouenditionis, primus emptor non diceretur rem ipſius venditoris ſibi reſtituere, ſed diceretur, quòd teneretur tradere, vel dare, vt apparet ex d. l. emptorem, nam dominium ipſius translatum fuit in primum venditorem, vt in eadem leg. emptorem. Quinimò d. promiſſio in cauſa eſt, vt præſumatur ſimulatio, non enim conſueuit apponi in contractu, cum ſoleant tantum apponi verba pacti de retrouendendo, quę ſunt ſecundum naturam contractus, vnde (vt dixi) cenſetur propter hoc præſumptio ſimulationis, vt arbitratus eſt Barth. Cepol. in dict. præſumpt. 13. & 9.

Nec prætereibo, probari etiam contractum ſimulatum
3 ex modo recedendi à contractu venditionis † vel emptionis, vt hoc exemplo patet, quando receditur ab eo per reſtitutionem inſtrumentorum inciſorum, & ſic per medium receſſus à dicto contractu, & per modum nouæ venditionis, quæ facta fuiſſet à principio, ſi contrahentes habuiſſent animum ineundi verum contractum, vt cauit Paul. in conſilio ſeptuageſimoquarto, aliàs trecenteſimo vigeſimoquarto, reſultat præſumptio, volum. 2. ſub nume. 2. vbi latè, per l. cum hi, §. ſi modus, ff. de tranſact. & vberrime proſequitur Cepol. in tractatu de ſimulatione contract. num. 80. præſumpt. 26. idem proditum reliquit Afflict. in 1. feud. tit. de feud. dat. in vicem l. commiſſ. numer. 70. Ratio eſt ſecundum hos, quia regulariter ſi cõtractus reſolutionis eſt cele-
4 bratus, ad hoc vt fiat eius reſolutio, † requiritur, vt fiat contractus reſolutionis, ſi velimus effugere quantum ad hoc præſumptionem ſimulationis, nec ſatis eſt ſolùm reſtitutio inſtrumentorum, maximè inciſorum, cum ex hoc factum illicitum magis præſumatur, per gloſſ. notabilem in l. ſi quis ſub conditione, cum ibi notat. per Barto. & Doctores, ff. de cond. inſtit. & fuit obſeruatum à Cepol. vbi ſuprà in d. præſumpt. 9. etenim meridiana luce clarius eſt, nouum contractum emptionis, vel venditionis, prout eſt cõtractus retrouenditionis, non eſſe conſuetum fieri, niſi per nouum contractum, vel inſtrumentum contractus, & non per ſimplicem reſtitutionem inſtrumentorum inciſorum, nam nihil tam naturale eſt, quàm vnũquodq; eo genere diſſolui, quo ligatum eſt, vt ſcitè Cauit Vlpia. in l. nihil tam naturale, ff. de reg. iur. quib. alludit l. ferè quibuſcunq; modis, ff. eo. & ſancitum eſt in c. 1. extra de reg. iur. vbi traditum eſt, omnes res per quaſcunq; naſcuntur cauſas, per eaſdem diſſolui.

Sic intelliges, vt hoc procedat, quando iſtud eſt inſolitum, & non conſuetum, vt recedatur à contractu per reſtitutionem inſtrumenti inciſi, ſecus ſi conſuetudo loci hoc patiatur, optimè aduertit Afflict. loco proximè citato, verſ.
5 ſi hoc eſt, his illud fauere videtur † clauſulas, & alia inſolita in inſtrumento apposita ſolere reddere ſuſpectum contractum, vt videre eſt ex reſponſis duorum iuris coryphæorum, id eſt à Sceuola in l. qui teſtamentum, & à Papiniano in l. cum tantum, ff. de proba. Felin. etiam confirmauit in ca. 2. num. 17. ver. & iſta procedunt, de reſcript. & latius infrà ſuo loco dicemus.

Ad idem occurrit probari ſimulatum contractum ex eo quod probatum à ſe fuerit, quòd tempore, quo tu reuendi
6 diſti, fuit dictum, † non eſſe venditionem, ſed pignus, nam venditio ſtatim ſequuta præſumitur ſimulata, ita mihi auctor eſt Barto. in l. pacta nouiſſima, num. 2. C. de pact. quod idem procedit, ſi venditio facta fuerit ex interuallo dictæ proteſtationis, dummodo de futuro tempore quoque expreſſiſſet, vt ſi etiam dixiſſet, & proteſtatus fuiſſet, quòd ſi contingeret ipſum in futurum vendere, intelligi debet, quòd eſſet pignus, vt ſcripſere vna mente Bart. Bald. & Doctor. in d. l. pacta nouiſſima, C. de pact. & ibi per Bald. & Docto. & obſeruauere Bald. Barto. Ange. & D D. in l. item quia, §. item Iulian. ff. de pact. Bartol. & Imol. in l. Titia, §. item reſpondit, ff. de verbo. obliga. annotauit etiam Angel. in l. 1. in 3. colum. in fi. verſ. in gloſſ. ibi ex his quæ præceſſerunt, ff. de iud. Bald. monuit in l. multum. in 2. col. C. ſi quis alter. vel ſib. & ad hoc conſulas gloſſ. in l. interpoſitas. in verb. qualitas, C. de tranſact. latè etiam proſequitur Cepoll. vbi ſuprà in 1. præſump. ſub num. 15. ſi autem prædicta proteſtatio non
7 præceſſiſſet, † & contractus appareat celebratus in formam venditionis, licèt inter partes tractetur de celebrando aliter, ſiue in alia forma, per hoc non probaretur contractus ſimulatus, & fraudulentus, vt colligere eſt ex Labeonis reſponſo in l. cum in plures, §. locator horrei, ff. locat. ſecundum Ange. in l. ſi quis cum aliter, ff. de verbor. obliga. & Cepoll. vbi ſuprà d. præſumpt. 1. Nec illud obſeruatione dignum prætereibo, quòd ad probandum, quod tu dixiſti, vt ſuprà requiruntur teſtes, quos non ſatis eſt tantum depo-
8 nere † ſe fuiſſe præſentes, quando partes agebant inter ſe, quòd eſſet pignus, ſed oportet, vt etiam deponant de tempore, quo id dictum fuit, quia alioqui non probant ſimulationem, vt tradidit Bald. in l. pacta nouiſſima, nu. 6. C. de pactis, vbi docet aduocatos, ita formare debere articulos ad probandum ſimulationem in hoc caſu.

Eiuſdem claſſis & illud, probari rectè poſſe contractum
9 ſimulatum † per argumentum ſumptum à non veriſimili, vt teſtatur Dec. conſ. 644. numero 6. atque Crauet. conſil. 156. num. 9. & Caſtr. conſi. 58. viſis his, quæ ſuperius, quia quod non eſt veriſimile, quædam falſitatis imago eſt, vt dicit Bal. in l. 1. C. de ſeru. fugitiu. facit text. in capit. quia veriſimile, de præſumpt. & l. quia veriſimile, ff. quod met. cau. & l. obligatione generali. ff. de pig. & ita in ſimili caſu ſimulationis à veroſimili arguit Anchar. conſilio 257. & Decius conſilio 644. d. numero ſexto.

CONCLVSIO 441.

ARGVMENTVM.

Contractus ſimulatus an probetur per pactum de retrouendendo non pure, & ſimpliciter, ſed poſt certum tempus in inſtrumento appoſitum.

SVMMARIVM.

1 *Contractus probatur ſimulatus per pactum de retrouendendo nõ purè, & ſimpliciter ſed poſt certum tempus appoſitum in inſtrumento.*

2 *Contractus licet præſumatur ſimulatus, non tamen ex ſola præſumptione probatur pignoratitius.*

3 *Pactum de retrouendendo eſt de ſe licitum. Intellige, vt num. 4.*

5 *Emptor non poteſt cogi ad reuendendum, antequam veniat tempus in id præſtitutum.*

6 *Pactio de retrouendendo non ſufficit ad probandum contractum vſurarium in vẽditione mobilium, & immobilium, ſecus in venditione cenſuum, & redituum annuorum.*

8 *Contractus præſumitur ſimulatus etiam ſi pactum de retrouendendo appoſitum ſit ex interuallo. Et hoc non eſt dubium, vt nu. 8. Contrarium num. 9.*

10 Con-

10 Contractus ſimulatus non poteſt dici vſurarius, vel pignoratitius ex pacto reuendendi in eo appoſito.

11 Contractus non poteſt dici vſurarius, vel ſimulatus ex pacto retrouendendi, ſi vnus ſimularet, & alius non.

12 Pactum de retrouendendo non vitiat contractum, ſi factum fuerit purè, & ſimpliciter.

13 Contractus non præſumitur ſimulatus, etiam ſi emptor lucratus fuerit fructus medij temporis.

14 Nulla præſumptio ſimulationis inſurgit, ſi ego locaui rem meam alicui in perpetuum, cum pacto de emendo poſt certum tempus, & non ante.

15 Fœneratores omnes cautelas excogitant ad circumueniendum iuris præſumptionem.

Progrediamur adhuc in perueſtigãdis contractus ſimulati probationibus. Qui igitur contractum ſimulatum probare voluerit,
id commodè facere poterit, ſi pactum de retrouendendo
1 non pure, & ſimpliciter † ſed poſt certum tempus in inſtru-
mento appoſitum fuerit, vt ſi poſt nouem annos retrouendere, & contractus reſcindi debeat. Nam ex hoc apparet, quod emptor durantibus dictis nouem annis voluit omninò lucrari fructus, & certus eſſe de commodo, & lucro ſuæ pecuniæ, & ex hoc inſurgit præſumptio ſimulationis, ita apertè cautum eſt in cap.ad noſtram.extra de emp. & vend. & ibi Abb.explicauit in 3.caſu, vbi Hoſtienſ. & Ioan. Andr. Laurent.Rodulph.in repeti.cap. conſuluit, in 2.part.qu.61. Diuus Bernhardinus in tracta.de contract.& vſur.in 29.ſermo.art.1.cap.1.Collect.in dicto cap.ad noſtram. & capit.ſignificaſti.de pignor.Neuizan.in conſil.88. numero primo, & eſt text.in cap.illo vos. extr.de pignor. & reſpondit Bald. conſilio 487. incipien.apparet.libro primo, quam ſequitur Aymo in conſilio 156.numero quinto, atque Paul.de Caſtr. conſuluit in conſilio 109.viſa petitione, columna ſecunda, verſicu.ſunt etiam alia, volum.2. quod inſigne, & eximium arbitratus eſt Guido Pap.ſingul.477.licèt pactum.verſicul. quæro mutuaſti. cauit hoc etiam Alexand. conſil.109. viſo proceſſu.columna fin.in fin. libro 4. Iaſ. præterea in conſil. 150.reuocatur in dubium, numero primo, verſicul.nec obſtat.libro quarto, Lanfranc. tradidit in clemen. diſpendioſam. columna penultima, de iudic. & videas latiſſimè D. Tiberium Decian.in conſilio 2.numero 17. & numero 180. libro primo, & Tiraquel. de retract. conuentio. §.1. gloſſ.2. numero 69. Decian. etiam in eodem conſil.2. quamplures adducit qui in eam deſcendunt ſententiam, actum negatiuum ſolum ſufficere ad corruendum contractum vſurarium.

In animo tuo penitus illud inſideat, quòd licèt ex hoc
probetur, & præſumatur contractus ſimulatus, vt ſuprà,
2 † tamen non ex hac ſola præſumptione probatur pignora-
titius, aut vſurarius, ſed coniunctim cum alijs præſumptionibus, vt infra ſuo loco dicetur, videlicet ex his tribus, vel duobus, ex maxima læſione precij, & illum emptorem conſueuiſſe fœnus exercere, vt cautum eſt in text. in d.capit.ad noſtram, & infra explicabimus, & notat Cæpol.in dicto ſuo tract.de ſimul.contract.præſumpt.10.& 12. numero 5.& 12. & Bald.in capit.1.columna 2.verſicul.quæro de quibuſdam. vbi Alua.columna penultima, verſi. quia ab extra.in titu.de feud.dat.in vic.leg.commiſſ.hoc idem confirmauit Fabian. de Mont.in tracta. de empt. & vendit.in 7. quæſtio. principali.columna 3.verſicu.6.quæro, numero 8.Socin. conſilio ducenteſimo quadrageſimooctauo, columna 2. verſicul.4. lib. 2. Iaſ.ſcripſit in conſi.133.libro 4.meminit Aymo conſi. 156.nume. 5.& probauit Cagno.in l.2.C.de pact.inter emp. & vendit.numero 60.atque Ange.in ſumma, verſicu.vſura, num.67.& eleganter protulit Tiraquel.lib.2.de retract.§.1. gl.2.num.70.

3 Pactum enim de retrouendendo omni iure † eſt de ſe li-
citum, vt reſcripſit Imp.Alexan.in l.2.C.de pact.inter emp.
* & vendit.atque * communem ſententiam omnium ſcri-
bentium, tam ius Cæſareum, quàm Pontificium profitentium, ac Theologorum eſſe affirmat Cagnol. in l.2. nu.7. & vnà Tiraq.de retract.conuenti.in præfat.nu.1. vſque ad numerum tertium.

Sed velim intelligas, iſtud procedere in pacto affirmati-
4 uo, ſecus verò † in negatiuo, prout conciliando opiniones
declarat Corn.in conſi.4.nu.3.vol.1.

Verùm Corneo apertè repugnat Ioan.Fab.in l. vnica.C. de pact.pign. in fi. vbi inquit, quòd pactum iſtud, ne liceat venditori, niſi poſt certum tempus redimere rem venditam, eſt validum de per ſe, dum modo terminus præfixus non excedat tempus triginta annorum, quia tunc non valeret ſecundum eum ibi, quem ſequitur Tiraqu. de retract. lib.2.§.1.gl.2.nu.71.

5 Hinc fit, vt † antequam veniat tempus in id pręſtitutum,
emptor non poſſit cogi ad reuendendum, ita Fabian.tradidit, licèt ſub dubitatione, vbi ſupra, & ſequitur Tiraqu. vbi ſupra, nu.73.

Reſtringas hanc intelligentiam, vt procedat in venditio-
nibus prædiorum, & aliarum rerum mobilium, & immobi-
6 lium, vt ſcilicet hæc ſola pactio non ſufficiat † ad proban-
dum contractum vſurarium: ſecus verò in venditione cenſuum, vel annuorum reddituum, quia tunc per tale pactum, quòd venditori non liceat redimere niſi poſt certum tempus, reddet omninò contractum illicitum, & vſurarium, vt prodidit Couarr.lib.3. varia. reſolutio.c.8.nu.8.poſt recentiores Par.in tract.de contr.q.50.& hoc quod ſupra dictum eſt, etiam latè proſequitur Afflict.in 1.feud.titu.de feud.dat. in vic.l.commiſſ.num.80.verſicul.in contrarium tamen.& Iacob.Nouel.in regu.153.vbi in eandem ſententiam deſcendentes adducit.

Illud tamen amplies, etiam ſi ex interuallo tale pactum
appoſitum ſit, ſed inter eaſdem perſonas, coram eodem no-
7 tario, & teſtibus † quia tunc etiam hoc caſu præſumitur ſi-
mulatus, vt reſpondit Natt.conſi.198.num.11.volum.1.Nouell.etiam vbi ſupra in dicta reg.153. in prima ampliat. quia hoc pactum ex interuallo adiectum maiorem facit arguere ſuſpicionem, vt doctiſſimè ſcripſit Menoch.de arbi.centur. 1.caſ.13.num.13.lib.2. quia ad cautelam tempus interiectum videtur, & hac ſententiam viſus eſt ſequi Crauett. d.conſil. 156.num.18.& ita in ſimili dicit Innocen.in cap. grauis.ante fin.extra de depoſ.Bald.in authen.hoc ius.columna penult. verſicul.ſed pone quòd ſuper. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in d.l.cum fidem.in fi.C.de non num.pecun.& latè Tiraquell. in tract.de vtroque retract.tit.de retract.conuentio.in præfatio.num.8.9.10.& 13.in quo loco ſcripſit, quòd cum iſtud pactum ſeorſum ab inſtrumento principali appoſitum ſit magis ſuſpectum reddit contractum, & magis facit pręſumptionem fraudis, quàm ſi in eodem inſtrumento apponeretur, vt conſtat ex traditis per Ioann. Andre. Imol. & Barbat.in dicto cap.ad noſtram.de empt. & vendit. Bald. etiam voluit in conſi.322.inſtrumento.colum.fin.ibi ex contrarijs igitur qualitatibus.lib.3. & ex alijs congeſtis per eundem Tiraq.loco iam allato.

Et hoc minimè dubium videtur, ſi ab initio, & in ipſo
8 contractu actum ſit, † vt poſtea ex interuallo iſtud pactum
reuendendi fieret, quia tunc nedum nihil operaretur illud interuallum ad effugiendam præſumptionem ſimulationis, quinimò maiorem fraudem, ac etiam colluſionem induceret, vt tradit Tiraquell.de retract.conuention. in præfat. numero 9. in quo loco iſtud eſſe menti tenendum ſcripſit, ex auctoritate Bald. in l.cum fidem. in fi. C. de non nume.pecun.

9 Contrarium tamen voluere † Alexand.conſil.38.num.3.
libro 5.Abb.conſi.79.columna 7.verſicu.tertiò me mouet. lib.2.Corn.conſi.133.viſo copioſo.colum. 2.verſi. & quamuis nonnulli.libro 1.& conſi.24.colum.3.verſ.videtur quòd pactum.lib.3.Bertrand.conſi.109.colum.fin.libro 3.& huic ſententiæ illud patrocinatur, quod dicitur de pacto legis commiſſoriæ, quod licet aliàs reprobetur in pignoribus.l. vlti. C. de pact.pign.capit.ſignificante.de pign.tamen ſi apponatur ex interuallo in inſtrumento non reprobatur, vt

ex quam-

ex quampluribus congeſtis ſcripſit Tiraqu. de retract. conuen. in præfat. numer. 7. & Guido Pap. deciſio. 6. Pactum legis, atq; Bertrand. in conſi. 135. ponitur in facto, quidam nobilis. in 3. dubio. lib. 1. & Dec. in l. traditionibus. colu. penult. verſi. in gloſſ. fin. C. de pact. Paul. de Caſt. conſ. 69. col. 2. verſ. tertiò me mouit interuallum, libr. 2. & in conſ. 332. col. 2. lib. 2. dum loquitur de huiuſmodi pacto facto eodem die, vel ſequenti.

Et hinc eſt, quòd iſtud ſit relinquendum iudicis arbitrio, vt totum hoc dijudicet, ita reſpondit Crauett. d. conſil. 156. nu. 18. & Menoch. eleganter vbi ſupra, dicto caſu 13. per totum, vbi hanc materiam examinat.

Intelliges, vt concluſio non procedat, ſi non conſtet ori-
ginalem cauſam contractus † fuiſſe mutuum verum, vel fi-
10 ctum: quia eo caſu non poteſt dici illum ſimulatum, vſurari-
um, vel pignoratitium, ex pacto reuendendi in eo appoſito, vt vnanimes tradidere Bal. & Saly. in l. emptione. C. plus val. quod agitur.

Amplia procedere hanc intelligentiam, etiam ſi contractus eſſet celebratus cum ſolito fœnerari, iuxta ſententiam præfatorum, & reſpondit Cra. in conſ. 145. nu. 6. & 17.

Secundò ampliabis, vt iſtud etiam verum ſit, etiam ſi v-
nus exiſtimaret accipere mutuò, alius verò arbitraretur e-
mere, non autem mutuare, & ita vnus ſimularet, alius verò
11 non: † quia & tunc non poſſet dici contractus vſurarius, vel
ſimulatus ex illo pacto retrouendendi, ſecundùm Bald. in l. 1. C. plus val. quod agit. & Alexand. in conſil. 29. num. 19. lib. 7. vbi inquit, quòd ad hoc vt quid dicatur ſimulatum, neceſſe eſſe partes conueniſſe de ſimulando, antequam contractus fieret, nec ſatis eſſet, ſi ex poſt facto id agatur, vt animaduertit Bald. in l. vnica. q. 10. C. ſi ſeruus extero, vbi dixit id menti tenendum, quod reſpondenti placuit Alexand. in conſi. 88. num. 6. lib. 4. Dec. etiam in conſi. 43. ſub num. 18. & ſcrib. vbique.

12 Primò limita concluſionem non procedere, † ſi illud pa-
ctum fuerit factum purè, & ſimpliciter, vt ſupra citati Doctores tradidere, & patet ex allegatis per Cæpoll. in dicto ſuo tractat. in ſecundo caſu. l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. & eſt caſus notab. in leg. qui fundum. ff. de contrahend. empt. & ita ſenſit Alber. de Roſat. in dicta l. 2. qui dixit, quòd ita de facto obtinuit dictam inueſtituram ſine locatione valere, & notat, & tenet gloſſ. in terminis in cap. conquæſtus. extra de vſur.

Extenditur prędicta limitatio, vt vera ſit, etiam ſi emptor
lucratus fuerit fructus medij temporis ante moram contra-
13 ctus, † quia tunc non præſumitur contractus ſimulatus, vt
protulit Bal. in l. ſi fundum. in fi. nu. 4. C. de pact. int. empt. & vend. vbi dicit hoc eſſe menti tenendum, & Dec. reſpondit, qui alios congerit in conſi. 167. col. 2. num. 5. Alexand. cauit pluribus in locis, vt in conſ. 28. colu. 5. lib. 5. & in conſ. 109. viſo proceſſu. libr. 4. & in conſil. 119. ſine diſputatione, eodem libro.

Secundò limitare poteris, ſi ego locaui rem meam alicui
in perpetuum cum pacto de emendo poſt certum tempus,
14 & non ante, † nam hoc caſu nulla præſumptio ſimulationis,
aut vſurarum inſurgit, & ita intelligitur dictum Bald. in c. 1. verſi. quæro de quibuſdam pactis. tit. de feud. dat. in vic. leg. commiſ. in vſib. feud. ſicut refert Cæpol. in d. tract. de ſimul. contrac. d. præſump. 10. nu. 50. vbi ait non procedere, quando, vt ſupra, emiſſem purè fundum, & ſibi non locaſſem, ſed tempore venditionis feci tibi pactum, quòd elapſo certo tempore tantum, & non ante poſſit retroemere, vt d. ca. ad noſtram. Vel ſi emiſſem ab vno fundum, & ipſum eidem in continenti locaſſem, vel feciſſem pactum de locando, cum pacto de retrouendendo poſt certum tempus: nam ex hoc præſumitur ſimulatus, vt ait Cæpol. vbi ſupra.

Præterea limitabis, vt concluſio procedat, ſi cum pacto
reuendendi adfuerit etiam conſuetudo fœnerandi ex parte
ementis: quia tunc etiam ſi pactum eſſet appoſitum ex in-
teruallo vnius menſis, vel paulo maior, non per hoc videre-
15 tur ſublata præſumptio ſimulationis, † cum fœneratores omnes cautelas excogitent ad circumueniendnm iuris præſumptionem, & id vt conſequantur, ex interuallo faciunt ipſas promiſſiones, ac in alio inſtrumento ſeparato, vt traditum eſt per Ioan. Andr. in d. cap. ad noſtram. de emptio. & vendit. atque conſuluit Alexand. in conſil. 119. ſine diſputatione. colum. 2. verſic. poſſet ergo. libro 4. & ſequitur Tiraquell. de retract. conuention. in præfatio. nu. 8. vt nos infra dicemus.

Poſtremò poteris limitare tribus alijs modis, quos percipere tibi licebit à Iac. Nouell. in regu. 153. quem tu ipſe conſulas.

CONCLVSIO 442.

ARGVMENTVM.

Contractus an probetur ſimulatus, quòd bona vendita fuerint locata poſtea ab emptore venditori pro minori penſione, quàm valeant.

SVMMARIVM.

1 *Contractus probatur ſimulatus, quando bona vendita poſtea locata ſunt ab emptore venditori minori penſione, quàm valeant.*

2 *Cõtractus locationis per interpoſitam perſonam arguit fraudem, & ſimulationem.*

3 *Simulatio arguitur ex non veriſimili.*

4 *Suſpicio fraudis arguitur ex varietate contractuum.*

5 *Contractus ſimulatus probatur, quando venditorẽ magna neceſſitas vrgebat tempore venditionis, & egebat pecunia, vnde coactus fuit eo modo contrahere.*

6 *Contractus ſimulatus probatur arbitrio iudicis.*

7 *Arbitrarium eſt iudici, an pactum de retrouendendo, & modicitas precij arguat contractum ſimulatum.*

8 *Contractus ſimulationem probare volens, debet articulare qualitates perſonarum contrahentium, & etiam mediatorem.*

9 *Contractus ſimulatus probatur, quando venditor quærebat accipere pecuniam mutuam ſuper tali prædio, & poſtea reperitur ipſum feciſſe venditionem de illo prædio pro quantitate, quam quærebat.*

10 *Color quæſitus præſumitur de contractu.*

11 *Vbi verba ſunt dubia, intelligẽda ſunt ſecundum tractatum præcedentem. 8.*

12 *Simulatio contractus magis declaratur ex tractatu præcedenti, quàm ex ſequenti.*

13 *Contractus ſubſequens intelligitur ſecundùm tractatum præcedentem.*

14 *Contractus probatur ſimulatus, ſi emptor volebat dare venditori pretium & valorem iuſtum, veluti centum, & venditor noluit accipere, niſi quinquaginta.*

Iſta etiam probatione facilè impiorum fœneratorum fraudes in contractu ſimulato detegi poſſunt. Etenim ꝓbatur ſimulatus contractus, quòd bona vendita fuerint locata poſtea ab emptore ipſi vendito-
1 ri pro minori penſione, † quàm valeant, vt ſumma vera aſcendit ad ſommatas triginta frumenti, & tamen locata fuerunt venditori ad penſionem quatuordecim ſommatarum tantùm: nam hoc caſu præſumitur vſurarius, vel ſimulatus: quia ſi eſſet vera locatio, & res locata verè fuiſſet ipſius emptoris, non eſt veriſimile, quòd voluiſſet locare ſuum ſub tam tenui penſione, vt reſpondit Paulus in l. cum de indebito. §. ſin verò. ff. de probat. & Vlpian. in l. ſi verò non remunerandi. §. ſi adoleſcens. ff. mand. Ideo locando ſub modica penſione arguitur animus emptoris, quòd tantùm curauit de quæſtu pecuniæ, & nõ curabat de modicitate penſionis, ita in terminis ſimulationem arguit Bald. in conſil. 311. incipient. in quæſtione Galuagini, column. 2. libr. 5. cui

accedit Crauet.d.conſil.156. nu.12.hoc etiam ſequitur Bart. Cæpoll.in d. ſuo tractat.de ſimul. contract.præſumpt.17.& præſumpt.16.

Quòd ſi etiam probatur ſimulatus cõtractus ex eo, quòd poſt rem venditam per interpoſitam perſonam poſtea emptori res ipſa locata fuerit: nam hoc caſu probatur ſimulatio: quia emptor dubitans fraudem detegi ſi ipſe ſtatim rem emptam locaret venditori, locationem fecit tertio, qui poſt
2 ea vẽditori locauerat, † nam ex hoc cõtractu locationis per interpoſitam perſonam fraus, & ſimulatio arguitur, vt cauit Aphricanus in l.cui vxori. §. fin. ff.ad Velleian.& ſtatuit Vlpianus in leg. pupillus. §. ſed & ſi per interpoſitam.ff.de author.tuto. atque conſuluit Aymo Crauett.conſil.156.num. 11. & ſancitum reliquere plurimi Imperat. varijs in locis, vt in l. cum propria. C. ſi quis alter. vel ſibi,& in l.hac edictali. in princip. C. de ſecund. nupt. in l. per diuerſas. §.exceptis. C.manda.in l.2. C. de repud.hæred.& in l.1.& ibi Bartol.C. de natur.liber.Idem tradidere Barto. & cæteri DD.in l.ſi is,
3 qui ex bonis.ff.de vulgar.Nam † cum ſimulatio arguatur ex non veriſimili, vt dictum eſt ſupra in fine tertiæ concluſionis, quomodo eſt veriſimile, quòd illa locatio ita facta fuerit per interpoſitam perſonam, niſi ad tegendum omnem ſuſpicionem? ſed quò magis ſtudet quis ſuſpicionem occul-
4 tare, eò fit manifeſta, † quia ex tali varietate contractuum fraudis arguitur ſuſpitio, vt ſciuit Imper.Iuſtinian.in l.ab Anaſtaſio.C.manda.& Bald.aſſeruit in conſi. 125.tres fuerunt contractus.lib.1.& latè Nat.in conſi.198. per totum.& præcipuè num.10.

Superioribus etiam addas probari contractum ſimulatum, veluti quãdo venditori magna neceſſitas vrgebat tem-
5 pore venditionis, † & egebat pecunia, vnde coactus fuit eo modo contrahere, vt pecunias inueniret, iuxta vulgare illud prouerbium, *Quando il Lupo è in prigione, fa la Confeßione*, ita ſimulationem probat Calcan.in conſil. 26.colu.8.in fine, ſub nu.7.circa finem, adducit ea, quæ obſeruauere Doct.& maximè Bart.& Angel.in l.1.de pact.pignor. & Bald.ibi. & in l. fin. C.de iur.dot.impetran. quod etiam placuit Iaſo.in conſil.151.colum. lib.4.& probauit Aymo Crauet.d.ſuo conſil.156.num.13.

6 Nec ſilebo probari etiam contractum ſimulatum † arbitrio iudicis, vt teſtatur Crauet.in dicto conſil. 156. num.14. iuxta ſententiam Bald. conſil. 311. in quæſtione Galuagini. colu.2.in fine, libr. 5. Corne.in conſil.346.columna penult.
7 lib.1.vbi dicit Corn. eſſe † arbitrarium iudici, an pactum de retrouendendo, & modicitas pretij arguat contractum ſimulatum, & vſurarium, & doctiſſimè more ſuo tradidit iuris vtriuſque peritiſſimus Iacob.Menoch.de arbitr.iudic.d. centu.1.caſ.13.nume.quarto, lib.2.& conſulas Lup.in Comment.ad l. 2. C. de pact.inter empt.& vendit.§.1.numer.30. & 33.& ſcripſit Afflict.in 1.feud.tit.de feud.dat.in vic.l.commiſſ.numer.117.vbi admonet iudicem debere arbitrium ſuum adhibere inſpecta qualitate perſonarum, & qualitate facti, & cauſæ, & qualitate præſumptionum, an ſcilicet ſit talis præſumptio, quæ nullo modo poſſit tergiuerſari, ibiq;
8 conſuluit, † vt volens probare ſimulationem contractus, debeat articulare qualitates prædictas, præſertim perſonarum contrahentium, & etiam mediatorum: quia ex diuerſitate qualitatis hominum diuerſæ præſumptiones admittendæ ſunt, vt l.1.C.ſi quis Imper.maledix.& facit, quod notatur in leg.illicitas. §. item tenuis.ff.de offic. præſid. vbi inſpecta qualitate perſonarum dicitur magna, & parua quantitas.

9 Quin etiam probatur contractus ſimulatus ex eo, † quòd probatum fuit, quòd venditor quærebat accipere pecuniam mutuam ſuper tali prædio, poſtea reperitur ipſum feciſſe venditionem de illo prædio pro quantitate, quam quærebat, ita reſpondit Paul. Caſtrenſ. conſil. 109. viſa petitione prædicta, num.1.volu.2. vbi reddit rationem: quia præſumi-
10 tur color † quæſitus de contractu ad contractum, ſicut de perſona ad perſonam, vt l.mulier.§.ſi cum eſſet.ff.ad Velleia. ſic etiam Hoſtien.in ca.ad noſtram.extra de empt.& vendit. & Laur.Rodulph.in tract.de vſur.quæſtio.60.in princip. & tradit latè Lauren.Calcan.in conſil.25.incip. Titius nobilis. col.vlt.ſub num.38.& conſil.ſequen. atque meminit Steph. Bertran.conſ.236. viſo proceſſu cauſæ.col.2.nu.7.lib.2.protulit etiam Afflict.in 1.feud.tit.de feud.dat.in vic.l.commiſſ. numer. 40. verſicul. octauò præſumitur, pro quo adducit,
11 † quòd vbi verba ſunt dubia, ſunt intelligenda ſecundùm tractatum præcedentem. Hanc eandem ſententiam eſt ſequutus Ludou.Roman.in conſil. 423. pro pleniori, num.12. & poſt eum dixit Bologn.in addit.ad Ioa.de Anan.in conſil. 58.viſis inſtrumentis.in fin.& Cur.in l.2.§.mutui datio, ante numerum 21.verſicu.3.adducebam.ff.ſi cert.pet.latè Tiraq. in tract.de vtroq; retract.tit.de retract. conſang.§.1.gloſ.14.
12 numer. 22. 23. vbi reddit rationem, † quia magis ex tractatu præcedenti declaratur ſimulatio contractus, & id quidem magis, quàm ex ſequenti, ſecundùm Iacob.Aret.in l.4.ab incognoto.ff. de manumiſſ. & multi approbauere, vt Iac.de But. in l.pacta nouiſſima. C.de pact. & ibi Bart. colum.1.Bal.col. 2.& ibi recentiores, & in rub.extra de pact.& ibi Bald. colu. 3.verſicul.tranſactio ſimulata & Bald.conſi.299.in quæſtione vertente.lib.4.Caſtr.in l.cum ſeruus. colum.2.ff.de condit.& demonſtr.Alexand.conſil.39.clariſſimè.col.7.verſic. præterea ad hoc.lib.7. Barba. conſil. 25.ſcribitur ſapientiæ, col.2.vol.1.Iaſ.in l.3.§.ſi filiusfam.col.3.ff.de lib. & poſthu.& in l.ſi ita ſcriptum.col.2.& conſi.217.immunitas.in fin.lib.2. & conſi.12.in capitulis, col.2. verſi.ſed præmiſſis.lib.3.vbi id dicit ſingulare, & Catel.Cotta in memo.contractus ſimulatus, latè Tiraq.vbi ſupra, nu.4.

Quod diximus, ſic velim intelligas, vt procedat, ſi incontinenti poſt contractum mutui ſecutus ſit contractus venditionis, nam contractus ſubſequens intelligitur ſecundùm
13 † tractatum præcedentem, vt protulit Innoc.in ca.monuit de arbit. Secus ſi ex interuallo poſt tractatum mutui ſequatur venditio, quia tunc ex tractatu non præſumitur ſimulatio, ſecundùm Affli.in dicto tit.de feud.dat.in vic.l.commiſ. nu.40.hoc verò ſi incontinenti.

His etiam finitimum eſt, probari ex eo ſimulatum contractum, quòd emptor volebat dari ipſi venditori pretium,
14 † & valorem iuſtum veluti ipſius fundi, videlicet centum, & ipſe venditor noluit accipere niſi quinquaginta, quia hoc caſu apparet, quòd noluerit vendere, ſed pignorare, vt conſulendo tradidit Paul.Caſtrenſ.conſi. 109.volum.2.in princip.viſa petitione, nam in dubio quis præſumitur velle rem ſuam.

CONCLVSIO 443.

ARGVMENTVM.

Contractus ſimulatio an præſumatur, quando venditor meliora bona, quæ habet in patrimonio, vendit, & retinet minus vtilia.

SVMMARIVM.

1 *Contractus ſimulatus præſumitur, ſi venditor vendit meliora bona, quæ habet in patrimonio, & retinet minus vtilia.*
2 *Contractus arguitur ſimulatus, in quo venditur domus maiorum ſuorum.*
3 *Qui vendit prædium in loco ſalubri, & amœno, præſumitur ſimulatè vendere, maximè ſi habet alia, quæ vendere poßit.*
4 *Qui vendit rem ſuam, ſine qua viuere non poteſt, ſimulatè vendere præſumitur.*
5 *Præſumptio ſimulationis eſt, ſi venditor dederit optionem emptori, vt acciperet in emptione, quem fundum vellet de fundis ſuis.*
6 *Venditor vendens meliora bona ſua, & emens minus vtilia cum pacto de redimendo, videtur habere tantum animum fœnerandi.*

7 Contra-

7 *Contractus ſimulatus probatur, ſi res, quæ cōſtabat centum, vendita fuit pluris, vel minoris prope dimidium iuſti pretij.*

8 *Contractus ſimulatus, vt reſcindatur, non præſumitur ex modicitate pretij etiam vltra dimidiam.*

9 *Iniuſtitia pretij vltra dimidiam quid operetur.*

10 *Pretium ſi eſt determinatum à lege, vel ſtatuto, non eſt licitum partibus in ipſo ſe decipere.*

11 *In foro cōſcientiæ, nec etiam in quadrante licitum eſt proximum decipere.*

12 *Contractus irritus eſt, quando dolo emptoris venditor eſt inductus ad vendendum rem, quam aliàs non venderet.*

13 *Eccleſia, clericus, vel minor pro leui etiam damno reſtituuntur.*

14 *Contractus ſimulatus probatur, quando eſt læſio in locatione, ſeu quantitate fructus, & quibus modis læſio probetur.*

Plurimi etiam facienda eſt illa probatio detegendi ſimulatum contra-
1 ctum, nam ſi venditor meliora bona, † quæ habet in patrimonio, vendit, & retinet minus vtilia, tunc præſumitur ſimulatio, vt cauit Barba. in conſi. 22. volu. 4. nu. 8. vbi pro hoc teſtatur Angel. in l. ſumma cum ratione. ff. de pecul. & huc pertinet contex. in l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credito. & quod voluit Bald. in l. fraus. ff. de ll. & Afflict. in 1. feud. titu. de feud. dat. in vic. l. commiſſ. num. 67. & 68. pro quo faciunt ea, quæ ipſe ibi tradit ex Innocent. in capit. in noſtra. de ſepult. vbi voluit, illum malo conſilio præſumi agere, qui relicta eccleſia Monarcali ad minorem eccleſiam ſe conuenit.

Primò amplia idem procedere, ſi vendit rem, ad quam
2 venditor habeat ſingulare ſtudium, vt ſi † vendit domū maiorum ſuorum, in qua fortè educatus fuit, & habitat, nam affectio cadit in re, quæ fuit maiorum ſuorum, vt traditum eſt in l. ſi emptori. & ibi gloſſ. in verbo maiorum. ff. de mino. & in l. cum ſeruus. ff. manda. & à Cyn. in l. quoties. C. de fideicomiſſ. & ſenſit Afflict. in 1. feud. titu. de feud. dat. in vic. leg. commiſſ. numer. 67. vbi dicit hoc ideo verum eſſe, quia nemo præſumitur iactare ſuum. Vel vendidit prædium, quod
3 ſit ſitum in loco ſalubri, & amœno, † nam ex hoc argui poteſt, quod non habeat animum vendendi, ideo additis quibuſdam alijs coniecturis contractus poterit argui de ſimulatione, vt dictum fuit per Cæpoll. d. tractat. de ſimul. contract. præſumpt. 15. quam refert & ſequitur Ripa in ſuo tractat. de peſte, part. 2. numer. 4. & ideo cum quis huiuſmodi bona vendiderit, præſumitur ſimulatè vendidiſſe, & maximè cùm haberet alia bona, quæ vendi poterant, vt dicta l. ſi emptione.

Idem procedit, ſi venderet aliquam rem ſuam, ſine qua
4 viuere non poſſet, † quam quis præſumitur ſtudio proſequi propter commodum ſuæ artis, vt in d. l. 1. §. ſed ſi rem. ff. ſi quid in fraud. patron. vt ſi venderet domum tabernæ ſuæ, vel ſimilia, quæ ſingulari ſtudio proſequitur, vel ratione opportunitatis aeris, vel quòd ibi educatus ſit, vel parentes ſepulti, vt d. §. ſed ſi rem. & maximè id procedit (vt dixi) ſi haberet aliquid aliud, quod cum minori damno, & incommodo ſuo vendere poſſet vt ait Bart. Cæpoll. in d. ſuo tractat. de ſimul. contra. præſump. 15.

Secundò amplia, vt etiam locum ſibi vendicet, ſi venditor dederit optionem emptori, vt acciperet in emptione,
5 quam rem, † vel quem fundum vellet de fundis ſuis, nam tunc eſt pręſumptio ſimulationis, quia ſi verè, ac libere vendere vellet, vel neceſſitate, vel voluntate ductus, non daret iſtiuſmodi optionē emptori, quia immo eſt pręſumendum, quòd venderet deteriorem, & minus damnoſam, ſicut communiter contingit, & probatur in l. lex quæ tutores. C. de adminiſt. tuto. l. magis puto. §. ne paſſim. ff. de reb. eor. & inquit Cæp. vbi ſupra in d. præſump. 13.

Tertiò velim ſic amplies, vt concluſio etiam procedat, ſi venditor ex pretio dictorum multorum bonorum, emeret
6 bona minus vtilia cum pacto de redimendo, † quia ex hoc apparet, quòd habuerit animum tantùm fœnerandi, & non emendi, nam ſatis ſtultus eſſet, qui vellet vendere res ſuas precioſas pro emendis rebus inutilibus. Item quia nemo præſumitur incontinenti contraria agere, vt in l. non ad ea. cum ſimil. ff. de condit. & demon. ita ſcripſit Afflict. in d. tit. de feud. dat. in vic. l. commiſſ. num. 68.

Quod reſtringas, vt locum tantùm ſibi vendicet, ſi incontinenti emantur viliora, ſecus ſi ex interuallo fieret emptio, quia ea, quæ ex interuallo fiunt, non poſſunt adduci ad probandam ſimulationem, prout tradit Affli. loco prox. citato, vbi alios in medium profert.

Conſentaneum eſt, & quod ſequitur: nam contractus ſi-
7 mulatus probatur, † quando res, quæ conſtabat, veluti centum, vendita fuit pluris, vel minoris prope dimidium iuſti pretij, de quo conſulas Doctor. & gloſſ. in l. 2. C. de reſcind. vendit. & in c. cum cauſam. extra de empt. & vendit. & capi. cum cauſam. 2. de teſtib. & adeas Bellamer. deciſio. 7. venditio. cum ibi alleg. quod placuit Caſſado. in deciſ. 1. de empt. & vendit.

Iſtud limitatur, vt non procedat ex ſe ſola, ſcilicet duntaxat ex paucitate pretij ad hoc, vt ex ea præſumatur contractus ſimulatus, & vt ſcindatur contractus, vt ſciuere Imper. Dioclet. & Maximia. in l. dolus. & in l. ad reſcindendam. C. de reſcind. vendit. & aſſeruit Ang. in l. interpoſitas. in fin. C. de tranſact. atq; dixit Afflict. in tit. de feud. dat. in vic. l. commiſſ. numer. 82. & ſeq. nam licitum eſt contrahentibus ſe in pretio decipere, ſic cauit Vlpian. in l. in cauſæ. la 2. §. penult. ff. de mino. & apertè ſtatuit Paul. in l. item ſi pretio. §. quemadmodum. ff. loc. & reſpondit Bald. conſi. 32. volum. 3. Idem procedit etiam de iure canonico, vt animaduertit gloſ. fina. in verbo deceptione, in cap. cum dilecti. extra de emptio. & vendit. & gloſſ. fin. in capit. cum cauſam. 2. extra de teſtib. & per Afflict. d. titu. de feud. dat. in vic. l. commiſſ. numer. 88. latè Bartho. Cæpoll. in ſuo d. tractat. de ſimul. contract. in 2. præſump. vbi ait, id procedere, niſi contingat læſio in dimidietate pretij: quia in hoc non licèt decipere quenquam, ſed datur reſciſſio contractus, vel agitur ad ſupplementum
8 pretij iuſti, quòd tamen intellige, vt dixi paulò ante, † quòd ex hac modicitate pretij duntaxat etiā vltra dimidiam non præſumitur contractus ſimulatus, vt reſcindatur, ſed concurrere debeant aliæ præſumptiones, vt voluit gl. in d. l. dolus. in verbo pretij, & dicetur inferius.

Amplia prędictam limitationem, vt locum habeat, etiam ſi cum paucitate pretij (dummodo non ſit prope dimidiam) concurreret pactum de retrouendendo ſimpliciter: quia hæc duo coniunctim concurrentia non faciunt præſumi contractum ſimulatum, ſic Cæpoll. vbi ſupra, præſumptio. 2. num. 19.

De veritate tamen huius ampliationis infra ſuo loco diſcutiemus.

Amplia, vt iſtud verum ſit, etiam ſi iniuſtitia pretij eſſet vltra dimidiam iuſti pretij, vt tradit Afflict. loco iam proximè allato. Nam nulla lege cauetur, ſolam iniuſtitiam pretij vltra dimidiam inducere præſumptionem ſimulationis,
9 † ſed tantùm habetur, quòd propter iniuſtitiam pretij vltra dimidiam venditor poſſit agere, vel ad ſupplementum iuſti pretij, vel quòd contractus emptionis reſoluatur reſtituto pretio iam recepto, prout elegerit ipſe emptor, vt eſt text. & ibi materia in leg. ſecunda, C. de reſcinden. venditio. & in capit. cum dilecti. & in capit. cum cauſam. de empt. & vendit.

Illud tamen, quod eſt pronunciatum, contrahentes poſſe inter ſe decipere licitè intra dimidiam iuſti pretij, Declara, vt primò non procedat, quando pretium eſt determina-
10 tum à lege, vel ſtatuto: quia † tunc non eſt licitum partibus ſe decipere in pretio: nam vbi lex figit pedes ſuos, non licet vltra transgredi, vt not. gl. in l. ſi non fuerit. ff. pro Soc. & probatur in c. defleat. de reg. iur. & tradit Afflict. in iam ſæpe alleg. tit. de feud. dat. in vic. l. commiſſ. nu. 89.

Secundò non habet locum in foro conſcientiæ, in quo
11 nec in quadrante quidem † licitum eſt proximum decipere: quia non conuenit probo viro decipere alterum, vt dicit gl.

in l.ſemper in conuentionibus. ff. de reg. iur. & limitat. Afflict. vbi ſupra, numer. 94. ex Bald. in cap. cum cauſa. il ſecundo, de teſtibus. & ex Diuo Thom. ſecunda ſecundæ quæſtio. 77.

Tertiò non procedit, quando dolo emptoris venditor eſſet inductus ad vendendum rem, quam aliàs venditurus
12 non erat, & eſſet deceptus vltra dimidiam, † quia tunc contractus irritus eſt, cum dolus dederit cauſam contractui, vt leg. eleganter. in princip. ff. de dol. & not. gloſſ. fin. in capit. cum dilecti. de emptio. & venditio. Afflict. etiam vbi ſupra, num. 90.

Quartò iſtud non vendicat ſibi locum in eccleſia, vel cle-
13 rico, vel etiam minore, † qui pro leui etiam damno reſtituuntur, vt cautũ eſt in l. ſcio. ff. de in integr. reſti. & ſecundùm Ant. de But. in c. continebatur, col. 1. de his, quæ fiunt à Prælat. ſine conſenſu capituli, quem ſequitur Affli. d. tit. de feu. dat. in vic. l. commiſſ. nu. 92. & 93.

Poſtremò limitabis illud de modicitate pretij, vt licèt ex paucitate pretij non præſumatur ſimulatio, præſumatur tamen, vt tenet Bald. in cap. 1. §. donare. per illum text. in fine. qualiter olim feud. alien. poſſ. & in l. fin. in fine. C. de condit. inſer. & concludit Afflict. vbi ſupra, numero 99. verſicul. ex quibus.

At illam probationem quis linqueret? Etenim probatur contractus ſimulatus ex eo, quòd ſit læſio in locatione, ſeu
14 quantitate fructus, † quod quatuor modis contingere poteſt. Primùm ex perſona conductoris, quando excedit ſummam iuſti pretij habita ratione ad quantitatem pecuniæ ſolutæ pro re vendita, eademque locata, & habita ratione ad fructus, qui recipiuntur, ſeu percipi poſſunt ex dicta re locata, & ad penſionem, quæ exolui debet ex re liuellaria, vt patet hoc exemplo, emi à Titio fundum centum aureis, & eidem locaui eundem 33. lib. in anno, certè iſta eſt læſio gratia pecuniæ meæ ſolutæ: quia ſoluuntur communiter, veluti in Ciuitate Veronæ libræ vigintiquinque denariorum pro re empta centum ducatis. ſic Cæpoll. in tractatu de ſimulatio. contract. præſumptione tertia, per totum. eſt & læſio reſpectu fructuum percipiendorum ex dicto fundo valente centum aureos vltra vigintiquinque libras denariorum, vel circa earum æſtimationem deductis expenſis; ac etiam eſt læſio ratione liuelli: quia licèt fictus meæ locationis ſit iuſtus, & communiter Veronæ putetur iuſtus, quando ſoluuntur de liuello, ſeu emphyteuſi, & non de locatione ſimplici, debet ſolui pro minori quantitate, videlicet in ratione quinque pro centenario, quia iſtud eſt iuſtum pretium fictus liuelli, ſeu emphyteuſis. Nam quantum ad ſoluendum fictum de liuello, oportet non ex redditibus metiri emphyteuſim, vel æſtimari penſionem ſubtiliter, & ex pretio collecto redditus poſſibiles in viginti annis computari, & redditibus ex hoc computatis agi emphyteuſim, vt de hoc eſt context. in authentic. de non alienand. §. quia verò Leonis, in fine, & in authentic. perpetua. C. de ſacroſanctis eccleſijs, & ſic penſio iuſta, quæ recipitur ex re liuellata, eſt illa, quæ collata in viginti annos continet æſtimationem rei liuellatæ, vt obſeruat gloſſ. in dicta authentica perpetua, in verbo iuxta, & in dicto §. quia verò Leonis, in fine, in verbo facienda. Vnde ex hoc patet, quòd pretium fictus, quod ex ſimplici locatione annuatim ſoluitur habita ratione ad ipſos fructus videtur eſſe quædam tacita venditio fructuum, ſed penſio, ſiue fructus, qui ſoluitur ex contractu emphyteutico, ſiue liuellario non datur principaliter per reſpectum ad fructus, ſed in recognitionem dominij tantùm, vt docuit Bartol. in l. prima. in ſecunda oppoſitione. C. de iure emphyteu. & meminit Anton. de Butr. in capitulo potuit, extra locat. & vide ad ſatietatem Bartholo. Cæpol. in dicto ſuo tractatu de ſimulatio. contract. in tertia præſumptione.

Secundo modo contingit læſio in locatione, ſeu quantitate fictus, videlicet, quando præcedit ſumma iuſti pretij habita ratione tantummodo ad quantitatem pecuniæ ſolutæ pro re vendita, eademq; locata.

Tertio modo contingit læſio habito reſpectu ſolùm ad fructus, vel redditus, qui percipi poſſent ex re locata.

Quarto modo poteſt contingere læſio habita ratione ſolummodo ad penſionem, quę ſolui deberet ex re liuellata, quos omnes caſus copioſè videas apud Cæpoll. d. tracta. de ſimul. contract. præſumpt. 3. per totum.

CONCLVSIO 444.

ARGVMENTVM.

Contractus an rectè probetur ſimulatus, ſi res pro parte vendita ſit, & pro parte donata.

SVMMARIVM.

1 *Contractus ſimulatus rectè probatur, ſi res pro parte vendita eſt, & pro parte donata, nec ſubſit iuſta cauſa donationis.*
2 *Clauſula, quòd donauit ob multa, & grata ſeruitia accepta, potius inducit ſimulationem, quàm probationem meritorum.*
3 *Expreßio meritorum ſi facta eſt, facit præſumere veritatem ipſorum. Declara vt nu. 4. & 5.*
6 *Contractus ſimulatio probatur per pactum contra eius naturam.*
7 *Pacta, quæ ſunt contra naturam contractus*
8 *Contractus ſimulatus præſumitur; ſi clauſulæ inſolitæ ſint in inſtrumento appoſitæ.*
9 *Contractus inſolitus præſumitur, ſi nimia cautela, & nimia diligentia quis vſus fuerit.*
10 *Abundans cautela non nocet, & malam fidem non inducit, niſi in his, in quibus aliàs eſt præſumptio fraudis.*
11 *Contractus ſimulatus non præſumitur ſolùm per verba, vendidit & tradidit verè, & non in fraudem vſurarum.*
12 *Contractus ſimulatio probatur, ſi emptor non curauit rẽ emptam videre, dummodo venditor eam conduceret iure liuelli cum pacto de retrouendendo.*
13 *Ignorantia regulariter præſumitur.*

Quàm verò ſcitè illa probatio contractus ſimulationem in apertum profert.
1 Nam ſi res pro parte vendita ſit, † & pro parte donata, nec ſubſit iuſta cauſa donationis, rectè ſimulatus cõtractus probabitur, argum. l. per diuerſas. cum ibi not. per gloſſ. & Doctor. C. manda. text. cum ibi not. in l. ab Anaſtaſio. eod. titu. C. voluit Bald. in l. 2. C. de repud. hæred. & in l. fin. ibi tertiò poteſt oppugnari. C. ne lic. potent. atque Bald. in conſilio ſuo, quod incipit, ad probandum & oſtendendum, in ſecundo artic. Afflict. in titu. de feud. dat. in vic. l. commiſſ. numer. 42. & ſequent. decidit etiam Rot. deciſ. 177. ceſſio facta, in addit. docuit Specul. in titu. de ceſſio. actio. §. primo, verſic. præſumitur ſimulatus, & optimè facit l. vir vxori. & ibi nota. ff. de iur. dot. quia non eſt veriſimile, quòd fuerit animus donandi, & vbi eſt pactum, & vbi eſt de redimẽdo appoſitum, argument. l. qui ſic ſoluit. ff. de ſolutionibus. latè proſequitur Cæpoll. in dicto ſuo tractat. de ſimul. contract. in 3. præſumptio. vbi id annotat contra fœneratitios, & illicitos contractus celebrantes, qui ne videantur decipere venditores in pretio curant, vt in inſtrumento dicatur, ſed & ſi quid pluris valeret dicta res vendita, quantumcunque ſit illud plus, illud donat dictus venditor. Nam iſtiuſmodi cautio donationis inducit præſumptionem fraudis, vt conſtat ex rationibus per eum ibidem allegatis, & præcipuè cum pleniſſimè facta fuerit, videlicet per illud, quantumcunque illud plus &c. vt per Bald. in conſil. 311. in q. Galuagni. colu. 2. lib. 5. quod etiam reſpondit Calcan. conſi. 26. colum. 8. circa med. & placuit Crauett. in conſil. 156. Dec. etiam in conſil. 153. colu. 1. ſed ſecus ſi eſt ſimpliciter appoſita dicta clauſula, videlicet ſi dictum fuerit, & quod plus valet, illud donat: quia tunc poteſt apponi: nam tunc illa clauſula refertur ad modicum, vt l. ſi quis cum aliter. ff. de verbor. oblig. & l. 2. ff. de reſcin-

de reſcinden. vendit. & in l. ſi quis donationis.ff.de contra-
hen.empt. hanc opinionem ſequitur Anch.in conſilio 257.
num.3.

Amplia,vt concluſio locum ſibi vendicet,etiam ſi in do-
2 natione dictum ſit, † quod donauit ob multa & grata ſerui-
tia accepta: nam aliter merita non probantur, hæc clauſula
potius inducit ſimulationem, quàm probationem merito-
rum,vt concludit Afflict.in proprijs terminis.d.tit.de feud.
dat.in vic.l.commiſſ.num.4.per l.Caſtrenſe.ff.de Caſtr.pec.
teſtatur Alex.in conſi.55.conſideratis verbis.lib.1.

Reſtringas ampliationem,vt tunc demum vera ſit,niſi il-
la benemerita,& ſeruitia fuerint ſigillatim nominata in ipſo
3 contractu,quia tunc expreſſio meritorum,ſi facta ſit,† facit
præſumere veritatem ipſorum,vt dixit Bal. in l.illud.in 4.q.
C. de ſacroſ. eccleſ. & facit text.in l.Aquilius Regulus.ff.de
dona. ſequitur Cæp.d.tract.de ſimul.contra.in præſump.7.
nu.45.& cum eo tranſit Afflict.vbi ſupra,nu.48.

Declara & hanc ampliationem,iuxta ſententiam Bart. in
l.ſi fortè,nu.5.ff.de Caſtren. pecul.vbi dicit,quòd ſi donatio
4 fiat ab eo, † qui poſſit liberè donare, nullis præcedentibus
meritis,tunc illa valeat propter grata ſeruitia,quę inducunt
probationem meritorum inter eaſdem partes. Verùm ſi de
neceſſitate requireretur, vt merita præcederent,vt valeret
donatio, tunc illa verba, & confeſſio meritorum non pro-
barent ipſa merita, & idem Bart.in l.ſi donatione.C.de col-
lat.vbi indiſtinctè tenet talia verba non probare merita,ſed
debere ſpecificè probari,quem ſequitur Affli.d.tit.de feud.
dat.in vic.l.commiſſ.nu.42.

Declara etiam,vt ſi ille, qui dicit donare propter merita,
5 ſit certus de pretio rei,valeat illud donatum,† ſi vero igno-
ret,& cognoſcatur,illum eſſe deceptum vltra dimidiam,ca-
ret donatio viribus:qui illa verba referuntur tantum ad mo
dicum,vt dixit Bart.in l.2.C.de reſcin. vend.& tenet Bald.in
l.cum filius.§.pater.ff.de leg. 2.Affli.in loco proximè allato,
vbi alios citat.

De hoc tamen conſulas ſupra concluſ.benemerita, & in-
fra in conclu. donatio,vbi latius, & opportunius de hoc di-
ximus.

Detegitur etiam, & probatur ſimulatio contractus ex eo,
6 † quòd apponatur pactum in contractu contra eius natu-
ram,& ſic contractus ſit inſolitus: quia tunc eſt præſumptio
ſimulationis,& fraudis, vt l.ſi quis ſub conditione, & ibi gl.
& Doctor. tradidere. ff. de condit. inſtitut. & notat Bald.
in ca.1.in verſic.quæro de quibuſdam pactis.tit.de feud.dat.
in vic.l.commiſſ.& ſequitur Cæp.in eo.ſuo tracta.in 8.præ-
ſump.& hoc apertè cautum eſt in l.qui teſtamentum.& in l.
cum tacitum.ff.de proba.quod eximium putauit Pet. Gera.
in ſingul.77.num.6.vbi apoſtilla,& reſpondit Soc. in conſi.
127. quoniam.numer. 7.verſic.in primis.volum.3.Felin.do-
cuit in cap.2.numer.17.verſic.& iſta procedunt,de reſcript.
aſſeruit etiam Bald.in conſil. 114. ſecundùm ea,quæ propo-
nuntur.lib.3. quem refert,& ſequitur Tiraquell.de retract.
conuen.in præfat.nu.32.ibiq; concordant.attulit,& Afflict.
in titu.de feud.dat. in vic.l.commiſſ.num.38.& 39.vbi affert
7 exemplum in eo,† qui poſuit pactum,vt emptor habeat ex-
computare fructus rei emptæ in ſorte ſoluta, quod eſt con-
tra naturam emptionis,prout & idem dicimus de pacto, vt
emptori debeat reddi aliquod vltra pretium, vt in c. ad no-
ſtram.de empt. & vendit. & latius ſuo loco dicemus. Idem
ſi apponatur pactum, ne liceat emptori expellere vendito-
rem,eundemque conductorem vltra triennium,ſi non ſol-
uatur ea ratione,per l.2.C.de iur.emphyt.& cap. potuit.ex.
de locat.

Idem ſi fuerit appoſitum pactum, vt venditor idemque
conductor teneatur reddere pro fictu rem, quæ eſt contra
naturam ipſius rei, veluti pro vinea reddere oleum, & pro
domo reddere vinum: hæc enim dicuntur pacta inſolita, &
contra naturam contractuum, & propterea illum reddunt
ſuſpectum, & ſimulatum, vt decidit Afflict. loco iam cita-
to,numer.79.& Natta conſil.198.numer.12.in 1.par.& ſcri-
pſere Doct.in ca.illo vos.per illum text.de pigno.& fuit ob-
ſeruatum in leg.ſi quis ſub conditione.ff.de condit.inſtitut.
Quod maximè procedit,vbi pactum apponitur in fauorem
creditoris,vt voluit Natta vbi ſupra,ſicuti eſt in caſu,vbi de-
bitor ſubijcit ſe ſolutioni collectarum, ſic Cardin.in cle-
men.1.§.cæterùm.quæſt.3.de vſur.& Abb.conſil. 77.verſic.
item & tertiò,atq; Bal.conſi.487.incip.apparet quoddam,
circa med.lib.1.

Intelligas, vt itidem ſimulatus præſumatur contractus,
8 † ſi clauſulę inſolitæ ſint in inſtrumēto appoſitę,vt traditum
eſt in l.ſi quis ſub conditione.ff.de condit. inſtit. & ibi gloſſ.
* & Bald. Ange. & * communiter Doct.verſic. quæro de qui-
buſdam pactis.& habetur in c.illo vos. extra de pign.& in c.
ad noſtram.extra de empt.& vendit.idem teſtatus eſt Fel.in
c.2.num.17. de reſcrip. nec præterijt Iaſo.in l.teſtamentum.
col.2.C.de teſtam.& probauit Ioa.Bapt.in comment.ad l.2.
C.de pact.inter emp.& vendit.§.1.num.49.cum adductis ibi
per eum,& latè Cæpoll.proſequitur in ſuo tracta. de ſimul.
contract. in 9. præſumpt. vbi exemplum tradit de locatore
domus venditæ ipſi venditori pro fictu vini, vel olei, aut al-
terius fictus,qui nō percipiantur ex ea,cum tales fictus prę-
ſtari non ſoleant ex domibus, & tale pactum ſit inſolitum,
contra talem locatorem erit præſumendum, & idem dicit
procedere in alijs ſimilibus,ſi in inſtrumēto iſta verba, ven-
didit, & tradidit verè, & non in fraudem vſurarum,nam ex
iſtis verbis inſtrumentum magis præſumitur ſimulatum, &
ſuſpectum, ſi credimus Bal. in l. emptione.ver.quid ſi in in-
ſtrumento. C. plus val. quod agitur, quod idem plurimi ſe-
quuti ſunt,tum profitendo,tum conſulendo,vt Io. de Imo.
in d.c.ad noſtram.ext.de empt.& ven.Caſſa.conſ.25.ex mul-
tis.col.2.ver.3.Barb.in conſ.77.illud in med.col.2.li.3.Anch.
in conſ.257.Tiraq. de contract. conuent.in præfat.num.19.
in quo loco damnando Bald.qui contrariam ſententiam ſe-
quutus fuit,hanc poſtremam amplectitur,quod ſcilicet per
iſta verba, verè & non in fraudem vſurarum &c. ſuſpectus
reddatur contractus,teſtatur Ant.de But.Imo. Cardin.Flo-
ren.& Anto. de Burg. in d. c.ad noſtram.de empt.& vendit.
cum cæteris ibidem allatis,& Cæpoll.vbi ſupra d.præſump.
9.& Bal.conſi.487.

Amplia quod diximus de contractu inſolito etiam pro-
9 cedere,ſi nimia cautela, & nimia diligentia † quis vſus fue-
rit,vt reſpondit Natta d.conſi. 198. num.15.& docuit Salyc.
in l.emptione.C.plus val.quod agitur&c.quanto enim ma-
gis cautelæ adhibetur in contractibus ſuſpectis, tanto ma-
gis fraus,& ſimulatio ineſſe præſumitur,vt dixit Bal.in conſ.
477.apparet.poſt medium,lib.1.& in ca.2.col.2.de conſuet.
vbi ait, vbi eſt abundantia cautelæ,ibi apertam fraudem. &
idem voluit Iaſ.in conſil.170.quod prædicti.colum.2.libr.2.
& poſt eos refert Tiraq. in loco iam allato, de retract. con-
uentio.in præfat.num.18.præterea Ancha.in conſi.257.col.
2.verſi. accedit præfatis.Dec.inſuper in l.quæ dubitationis,
nu.4.ff.de reg.iur.Soc.etiam conſi.90.col.2.verſic.ſed ſi ita.
lib.3.& hoc ſequitur Lup.in d. l.2. §.1.C.de pact.inter empt.
& vendit. nu.37.

Hinc ſuperpondij loco declarandum eſt illud, quod dici
conſueuit,abundantem cautelam non nocere,& malam fi-
dem non inducere,vt ſcilicet iſtud locum ſibi non vendicet
10 in ijs, † in quibus aliàs eſt præſumptio fraudis, vt docuere
Bald.& Alber.in l.penult.C.de euict.& Pet. de Anchar. qui
loquitur in terminis ſuſpitionis vſurariæ in conſ.257.ſupra-
ſcripta ſententia.colum.2. verſicu. accedat prædictis.atque
Bald.in l.teſtamentum,in tertio notab. & ibi Caſtr. in prin-
cip.C.de teſtam.

Limita,quod dictum eſt ſupra ibi,quòd quando hæc ver-
ba appoſita ſunt in contractu, vendidit & tradidit verè, &
11 non in fraudem vſurarum &c. † vt per ſe ſola non ſatis ſint
ad præſumendum contractum ſimulatum, ſed immo tranſ-
ferant onus probandi in allegantem ſuſpitionem, vt auctor
eſt Cæpoll.in d.tract.de ſimul.contract.præſumptio.26.nu.
28.quia immo huiuſmodi clauſula hoc tempore apponi ſo-
let in contractu,vt ibidem per eum.

In hoc albo eſt itidem recipienda illa probatio ſimulati

12 contractus, quòd emptor non iurauit rem emptam † vide-
re, nec de ea informationem ſuſcipere, dummodo venditor
eam rem conduceret iure liuelli cum pacto de retrouen-
dendo: nam hoc caſu inſurgit præſumptio, & probatio ſi-
mulationis: quia ſi emptor habuiſſet animum emendi, vel-
let prius videre rem, quam eſſet empturus, vel de ea infor-
mationem habere, ſi valet iuſtũ pretium, quod ſoluit: nam
nemo præſumitur iactare ſuum, vt dixit I.C. in l. cum de in-
debito. ff. de probationib. cum ſimilibus. ſed tantum habuit
animum percipiendi fictum ex ſua pecunia, ſecundùm quan
titatem ipſius pecuniæ ſuæ ſolutæ, ita loquutus eſt Bartho-
lom. Cæpoll. in dicto ſuo tractat. in præſumptio. 18. & præ-
ſumptio. 3. qui tamen nihil allegat, verùm Natta conſilio
198. numer. 9. libro primo, refert & ſequitur eundem Cæ-
poll. vbi ſupra, & eundem refert Afflict. in titu. de feud. dat.
in vic. leg. commiſſ. numero ſeptuageſimo ſeptimo. Con-
tra quem Cæpoll. arguit tamen ipſe Afflict. dicto numero
ſeptuageſimoſeptimo, & arbitratur, ex hoc non poſſe ad-
duci aliquam ſimulationem contractus: nam vt eius verbis
vtar, ſi iſte affectauit non habere informationem, & ſic i-
gnorantiam affectauit, tum talis ignorantia æquiparatur
ſcientiæ, vt in capitulo fin. de clandeſtin. deſponſat. ergo erit
dicendum, quòd ſciuit, & informationem habuit de re ven-
dita.

Præterea ſi ex iſta ignorantia rei venditæ præſumeretur
contractus ſimulatus, ſequeretur, quòd ſemper ex hoc præ-
13 ſumeretur contractus ſimulatus, † cum ignorantia regula-
riter præſumatur, vt cauit Martianus in l. verius. ff. de pro-
bat. & traditum eſt per Afflict. ibi.

Vbi tamen fatetur, ad probandum ſimulationem iſtius
contractus poſſe concipi articulum ſub forma ab ipſo ibi
tradita, vt ſi dicatur. Item ponit, quòd conſuetudo ementi-
um eſt, quòd quando volunt emere aliquam rem, illam vo-
lunt videre, & reuidere, ac de ea informationem habere,
quod eſt verum &c. Item ponit, quòd talis emptor non
habens animum emendi, ſed tantum lucrandi fructus non
curauit videre rem emptam, nec de ea informationem
habere. Quæ ſi probentur, tanquam contra conſuetu-
dinem contractus poterit præſumi ſimulatus, per ſupra
adducta de clauſula inſolita, & contra naturam contra-
ctus, & per Afflict. dicto numero ſeptuageſimo ſeptimo, in
fine.

CONCLVSIO 445.

ARGVMENTVM.

Contractus venditionis, & locationis cum pacto de retrouendendo clam, & occulte celebratus, an ſimulatus præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Contractus venditionis, & locationis cum pacto de retrouendendo clam, & occultè celebratus fraudis ſimulationem arguit.*

2 *Qui clam aliquid faciunt, cenſentur habere malam fidem, & qui malè agit, odit lucem.*

3 *Inſtrumentum diu occultum præſumitur ſimulatum.*

4 *Clandeſtinitas facit præſumere fraudem, etiam ſi contractus celebratus ſit inter ruſticum, vel militem.*

5 *Contractus probatur ſimulatus ex eo, quòd emptor, vel venditor conſueuit ſimiles contractus exercere. Contrarium num. 7.*

6 *Argumentum à communiter ſolitis probabile eſt, frequens, & vtiliſſimum.*

8 *Contractus ſuſpectus eſt, & vſurarius, ſi celebratus fuit intercedente aliquo proxeneta ſolito ad id inducere contrahentes.*

9 *Contractus ſimulatus præſumitur, ſi notarius, qui confecit inſtrumentum, eſt ſolitus ſcribere inſtrumenta ſimilia.*

10 *Contractus vſurarius cenſetur, etiã ſi tantum contrahentes conſueti ſint vſuras ipſas exercere.*

11 *Contractus ſimulatus præſumitur, ſi conſuetudo loci eſt, vt ſimilibus contractibus fraus, & ſimulatio adhibeatur.*

12 *Præſumptio ſimulationis, & vſuræ quo caſu videatur ceſſare in contractu venditionis cum pacto de retrouendendo.*

13 *Contractus non præſumitur ſimulatus, & vſurarius ex eo, quòd quis ſit ſolitus ſimiles contractus exercere.*

14 *Contractus præſumitur ſimulatus ex quolibet contractu præcedente venditionem, ex quo appareat, quòd noluerit verè vendere.*

Nihil eſt adeo occultum, quod non palam fiat: fi-
cta enim cito in naturam ſuam recidunt.
Contractus igitur venditionis, & locationis cum pacto de
1 retrouendendo, † clam, & occultè, & non palam celebra-
tus, fraudis ſimulationem arguet, vt ſancitum eſt in clem.
ex grandi, verſic. cæterùm. de vſur. & probatur in l. fina. ff. de
rit. nupt. & in l. non exiſtimo. ff. de adminiſtr. tutor. l. ab Ana-
ſtaſio. C. manda. ibi, ſi quis autem occultè. Doctores ſcripſe-
re in l. data. ibi, ſiquidem clandeſtinis, & domeſticis fraudi-
bus. C. de donatio. & per text. in capit. vt noſtram. §. porrò.
& ibi gloſſ. in verbo occultè, extra vt eccleſiaſt. benefic. &
obſeruatum fuit à Bart. in l. poſt contractum. verſic. quarto
caſu, & ibi per Doctores. ff. de donatio. atq; tradidere Cyn.
& Bald. in l. 2. C. de repud. hæred. quod placuit Salyc. in l. ſi
quis poſt hanc. in princip. columna 5. C. de bon. proſcrip.
Paul. Caſtrenſ. meminit in l. 1. C. de furt. & voluit Bartholo.
Cæpoll. in dicto tractat. de ſimul. contract. præſumptio. 20.
2 nam † qui clam aliquid faciunt, cenſentur habere malam fi-
dem, nec ignorantiam, ſiue errorem allegare poſſunt, ita
Paul. in l. fin. ff. de rit. nupt. & ſancitum eſt in cap. fi. §. ſi quis
verò, de clandeſtin. deſpon. vbi ſcribitur, hos non expertes
eſſe ſcientiæ, aut certè affectatores ignorantiæ videri, ita et-
iam docuit Felin. in capit. cum ex iniuncto. in princi. de hæ-
ret. & conſuluit Cæpoll. conſil. crimin. 26. Magnifice. colu-
mna 3. verſicu. item fraudulosa. atque Felin. in cap. porrò. de
ſenten. excommu. & in cap. conſuluit. colum. penult. de of-
fic. deleg. nec id præterijt Roman. conſi. 506. in re præſenti.
col. 1. & Abb. in c. de homine. de celeb. miſſa. Et hanc præ-
ſumptionem adiuuat illud vulgare teſtimoniũ veritatis: qui
malè agit, odit lucem, vt eſt context. cum gl. in c. conſuluit,
ext. de off. deleg. & in c. periculoſum. 13. q. 2. & tex. cum gl. in
l. donatio. in verb. occultè. C. de donat.

Iſtud ampliabis, vt verum ſit, etiam ſi inſtrumentum diu
3 fuerit occultum, † quia tunc præſumitur ſimulatum, vt di-
cit inſigniter Bal. in l. fraus. ff. de legib. qui teſtem adducit ad
hoc Iac. de Aret. ita tenentem in l. filiæ. ff. ſol. matr. nec id in-
tactum reliquere Innoc. in c. 1. extra de fid. inſtru. & Cæpoll.
vbi ſupra, nu. 67.

Secundo loco amplia, vt locum etiam ſibi vendicet, ſi
contractus ſit celebratus inter ruſticum, vel militem, quæ
perſonæ aliàs à legibus in multis excuſatione dignæ cenſen-
4 tur, † nam & in iſtis hæc clandeſtinitas facit præſumere
fraudem, vt doctè retulit Tiraquell. de retract. conuent. in
præfat. numer. 14. in quo loco ex Bart. in l. 1. in 1. lect. C. de in-
terdict. matrim. & in 2. lectu. eiuſdem l. tradit hanc eſſe no-
tabilem limitationem legum, quæ ſexum, & ruſticitatem di-
cunt excuſari, & propterea id menti eſſe tenendum contra
ruſticos.

Sed velim limites, vt non procedat, ſi probaretur aliqua
alia de cauſa, quàm ſimulationis prædictos contractus clam,
& non palam celebratos eſſe, quia in certis non eſt locus
coniecturis, vt cauit Venuleius in l. continuus. §. cum ita. ff.
de verbor. oblig. & docuit Barthol. Cæpoll. vbi ſupra in d.
præſumptio. 20.

Probari etiam poterit ſimulatus contractus ex eo, quod
5 emptor, † vel venditor conſueuiſſet ſimiles contractus ex-
ercere: nam præſumitur contra aliquem ex eo, quod ita fa-
cere conſueuit, vt videre eſt ex Arriani reſponſo in l. non o-
mnes. §. à barbaris. ff. de re mil. & à Scæuola in l. qui ſemiſſes.
§. 1. ff.

§.1.ff.de vſur.& à Caio in l. vel vniuerſorum. ff. de pig. actio.
& ab Vlpia.in l. item.§.quod dicitur,& ibi glo.& Doct.ff. ad
Maced.atque ex reſcripto Imp.Gord.in l.cum allegas. C.de
vſu.& ab eodem Vlpia.in le. Iulianus. §.idem Papin.ff. de a-
ctio.empt.& huc ſpectat c.ſemel malus.de reg iur.in 6.& va
let argumentum à communiter ſolitis, & contingentibus,
6 quod argumentum eſt probabile, † & frequens,ac vtiliſſi-
mum,vt ait Euerar. in ſuis locis communibus, in loco ab v-
ſitato,& à ſolitis,& eſt inſignis Pauli contex. in l.ſi quis do-
naturus.& ibi glo.ff.de vſufr.& reſpondit Vlpia.in l. ꝙ ſi no-
lit.§.quia aſſidua. & ibi Bald. ff. de edil. edi. & idem Vlp.in l.
certi condictio.§.ſi nummos.& ibi Bar. Ang. & Alex. Iaſ. &
Doct. ff. ſi cert. pe. quod etiam colligere eſt ex reſcrip.Imp.
Leon.in l.vt liberis, & ibi per Albe. de Roſ. Iaſ. & Doct.C.
de coll.& latè per Euer.vbi ſupra,& Cæp.vbi ſupra præſ.22.

In contrariam tamen deſcendere ſententiam Iac. de Are.
Cy.& Bal.in l. emptione. C.plus val. quod agitur.& Bald.in
l. interpoſitas.col.1.C.de tranſact. relati ab Afflict. in tit. de
7 feud. dat.in vic.leg.commiſſ.num.106.qui ſcripſerunt† cō-
tractum non præſumi vſurarium ex hoc,quòd emptor con-
ſueuerit hos ſimiles contractus fœneratitios exercere: quia
vſurarij ſæpe & contract.veros celebrant, vt obſeruauere
Doct. in cap.ad noſtram de empt.& vendit.& in ca. illo vos
de pign. Quocirca niſi ſingillatim fuerit probatum contrà-
ctum,de quo agitur, fore vſurarium,& emptorem circa il-
lum patraſſe vſuras, nec ſufficit probare illum conſueuiſſe
iſtiuſmodi contractus celebrare,vt etiam poſt Bald. in d. le.
interpoſitas. tradidit Ang. in leg. ſicut. §. ſuperuacuum. ff.
qui pot.in pig. hab.non enim malus poteſt ſemper eſſe ma-
lus, ſed in aliqua hora dici poteſt eſſe bonus, vt in c.quod
ergo.diſt. 3. & cum hac ſententia tranſit idem Afflict. loco
iam allato.

Iſtos conciliare inter ſe poteris,vt infra in ſecunda limi-
tatione.

Quod ampliabis, vt procedat, quando partes ipſæ per ſe
8 contraxiſſent intercedente aliquo proxeneta, † qui ſit ſoli-
tus contrahentes inducere ad celebrandos ſimiles contra-
ctus ſuſpectos & vſurarios, licèt contrahentes non eſſent
ſoliti id facere,vt tradit Afflic.d.tit.de feu.dat.in vic.l com-
miſſ. nu. 102. teſtatur Guil. de Monte Laud. & Card. Flor.
cle.grandi.de vſur. cui etiam patrocinatur gl. in l. iubemus.
C. de probat.& notat Barth. Cæp. in d. ſuo tract.in d. præ-
ſumpt. 22. nam qualitas facti ex perſona facientis præſumi-
tur,vt ſancitum eſt in ca. abſit. 11. q.3.c.ea vindicta.23.q.4.&
glo.in c.flagellum. 5. q. 5.

Secundò amplia,vt verum ſit,quando notarius, qui con-
9 fecit inſtrumentum,† eſſet ſolitus ſcribere inſtrumenta de
contractibus vſurarijs, vel ſimulatis, vel aliter ſuſpectis, &
fraudulentis,ex rationib.ſupra allatis,& ex ratione ſupra in
1. amplia.adducta,& pro hoc præcipuè adeſt Accur. doctri-
na, in prin.l. iubemus.C.de proba.& tradit Afflic.in d. titu.
de feud.dat. in vic.l.commiſſ.nu.112.& Barr.Cæpol.in d.ſuo
tract.præſump.22.num.71.& 72.

Tertiò ampliatur, vt locum ſibi vendicet non tantum, ſi
contrahentes conſueuerint exercere contractus vſurarios,
10 & ſimulatos, vt ſupra deduximus, † ſed etiam ſi tantùm cō-
ſueti ſint vſuras ipſas exercere, quia tunc huiuſmodi con-
iectura iuncta cum aliqua alia ex ſupra notatis facit præſu-
mi contractum aliquem factum ab ipſis contrahentibus ſo-
litis vſuras exercere illicitum, ſimulatum, aut vſurarium,vt
probatur in capit. illo vos. in fin. & ibi hoc notant glo. &
Doct. extra de pign.& glo. magna ante finem in capit. con-
queſtus,extra de vſu. & faciunt ad hoc animaduerſa per Cę-
pol vbi ſupra præſump.23.

Quartò ampliare poteris,vt etiam illud verum ſit,ſi con-
11 ſuetudo loci, in quo contractus eſt celebratus,ſit,†vt ſimi-
libus contractibus fraus, & ſimulatio adhibeatur: nam in
dubio præſumitur id eſſe actum,quod in illo loco fieri cō-
ſueuit,per tex.in l.quòd ſi nolit.§.quia aſſidua. ff. de ædil. e-
dict.& le.ſi prius.§. primo. ff. de aqua pluu. arcen. & leg.ge-
neraliter.ad fin.C.de fideicomm.& in terminis tenet Guil-
liel.de Mon.Lau. in cle.ex grandi.de vſu. vbi dicit, eum qui
moratur in loco,vbi conſeuerunt exerceri vſuræ, præſumi
fœneratorem,quod probat per ca. Afros, 98. diſtinct. & ibi
eſt glo. quæ etiam aſſerit per illum text.etiam ratione pro-
uinciæ præſumi contra aliquem,ad id affert cap.quando.23.
diſt.& ſequitur Cæp.vbi ſupra in 21.præſump.

Primò limita, ſi venditor veluti fundum vendat alteri,
qui non ſit vſurarius, nec conſueuerit huiuſmodi contra-
ctus celebrare, & ab eodem conducat cum pacto de retro-
uendendo, ſed vſurarius poſtea emit ab illo emptore omne
12 ius ſuum,†quia tunc cum dicti contractus,& locationis, &
venditionis cum pacto de retrouendendo non habuerint
principium,nec fuerint in iudicio celebrati per dictum vſu
rarium,vel ſolitum facere ſimiles contractus,videtur ceſſa-
re pſumptio ſimulationis,& vſuræ, & deciſum fuit à Guil-
liel. de Monte Laudun. in clemen.ex grandi. de vſur. quem
ſequitur Zabarell.ibidem in §.cæterùm.in 3. q.& Bart.Cęp.
in d. ſuo tract. in præſumpt.23.

Sublimitatur hæc limitatio,ſi poſſet conſtare, ſiue doce-
ri de iſta fraude, quia tunc hoc ſibi non prodeſſet,nam im-
mo proculdubio multo magis præſumeretur contractus ſi-
mulatus,& vſurarius, quàm ſi eſſet à principio celebratus
per ipſum vſurarium, vel ſolitum huiuſmodi contractus
exercere, vt probatur in le. ab Anaſtaſio. C. mandati.& ibi
DD.& colligere eſt ex reſcripto Imp.Diocler.& Maximian.
in le. & qui ſub imagine. in princip. C.de diſtract.pignor.ꝙ
etiam comprobat Barth.Cæpol.in dicto ſuo tractatu, præ-
ſumptione 23.

Secundò limitatur,vt non præſumatur contractus ſimu-
latus, vel vſurarius ex eo, quòd duntaxat dictum fuit ſupra
in princip. probationis huius vltimæ contractus ſimulati,
13 & in tertia ampliatione,ſcilicet, † quod ſolitus ſit contra-
ctus vſurarios exercere, vel fœnerari, etiam interueniente
pacto de retrouendendo, ſed neceſſe eſt, vt aliæ malæ præ-
ſumptiones concurrant,vt tradit Afflict.dicto titu.de feud.
dat in vic. leg. commiſſ. numer. 100.verſic.fateor tamen,v-
bi etiam nume.102.concludit,ſolum pactum de reuenden-
do,& ſolam iniuſtitiam pretij,& ſolam conſuetudinem fœ-
nerandi vel faciendi contractus ſimulatos,non efficere, vt
præſumantur contractus ſimulati, hoc idem tenet Bald. in
leg.emptione, in fine princip. Cod.plus vale.&c. per nota.
in capitulo ad noſtram. extra de empt. & vendit. & ipſe Bal.
in leg.interpoſitas.columna 1. ante finem.C.de tranſact.vbi
dicit, ad reſcindendum contractum vſurarium, non ſatis
eſſe probare, contrahentem eſſe vſurarium,niſi etiam pro-
betur præcipuè de illo contractu vſurario, cui ſententiæ
adhæret etiam Barthol. Cæpoll. in dicto tractat. de ſimula.
contract. præſumptio. 23. numer. 75. & protulit Angel.in
leg. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quibus modis pigno. vel hy-
poth. ſoluit. cui ſententiæ maiorem in modum concinit,
quod obſeruauere Cyn.Bald. & Doctores in l. prima. C.de
probatio. & quod per ſe ſola dicta præſumptio (ſcilicet
quòd ſit publicus vſurarius) non ſufficiat ad probandum
contractum fœneratitium, vel ſimulatum, ſed quòd requi-
rantur aliæ coniecturæ,conſulendo ſenſit apertè Caſtr. cōſ.
66.incipien.in cauſa quæ vertitur.nu. 2. vol.2.

Verùm vnum hic te velim admonitum,conſuetum fœ-
nerandi, vel aliquid aliud faciendi dici, quando quis id bis,
vel ter fecerit, vt notat glo. & ibi Doctores in l.3. C. de epi-
ſcop. audien.& glo.in authen.de teſtibus.§ quia verò multi.
& annotatum eſt in capit. fin. de conſuetud. prout ſequen-
do retulit Afflict. in d. tit. de feud.dat.in vic. leg. commiſſ.
num. 103.

Huc quoque vergit probari ſimulatum contractum ex
14 quolibet contractu procedente ante venditionem, † ex
quo cognoſcatur, quòd noluerit verè vendere,quod eo ex-
exemplo declarare poteris, quod tradidimus in quinta cō-
cluſione,in ea probatione, quæ incipit. Quin etiam proba-
tur contractus ſimulatus,& vltra ibidem allegatos pro dicta
probatione adeſt Iacob. Butrig. in leg. pacta nouiſſima. &
ibi Bart. Bald. & recentiores. C. de pact. Pau. Caſtren. in l.

cum ſeruus. columna 2. ff. de condit. & demonſtrat. & re-
ſpondit Alex.conſil.20.clariſſime.lib.7.quod idem tum do-
cuit, tum etiam conſuluit Iaſ. in le. 3. §.filius familias,colu.3.
ff.de lib.& poſth.& in conſi.212.immunitas. in fi.lib. 2.& la-
tè Tiraquell.in tract.de vtroq; retract.tit. de retract. cõſan
guin.glo.14.§.1.nu. 24. vbi plures congerit.

CONCLVSIO 446.

ARGVMENTVM.

Contractus ſimulatus an præſumatur inter coniuges, inter patrem, & filium illegitimum, & an probetur ex donatione maioris partis bonorum, & per teſtes.

SVMMARIVM.

1 Cõtractus probatur ſimulatus, ſi maritus nomine vxoris ſuæ emit, & poſſeßio tradita fuit ipſi marito. Amplia num.2.

3 Vna præſumptio tollit aliam.

4 Contractus ſimulatus probatur, in quo pater maiorem partem bonorum ſuorum filio illegitimo vendiderit. Amplia num. 5.6.

7 Contractus probatur ſimulatus, ſi donatio facta fuit maioris partis bonorum.

8 Contractus ſimulatus probatur per donationem factam coniunctæ perſonæ, & in clericum, vt num.9.& ſi donans habuit plures filios. vt num.10.

11 Contractus ſimulatio apertè præſumitur, ſi donator pluribus confeſſus eſt, ſe velle donationem facere ſimulatam.

12 Donatio ſuſpecta probatur, ſi donator remanſit ſemper in poſſeſſione rei donatæ.

13 Contractus ſimulatus probatur per teſtes.

14 Contractus probatur ſimulatus per famam.

15 Contractus ſimulatus probatur per confeßionem extraiudicialem parte abſente.

Coniugum etiam fraudes in contractibus ſi-
mulatis ſunt aperiendæ. Is enim
mariti ꝓbabitur contractus ſimulatus, qui nomine vxoris
1 ſuæ emit, † ſi poſſeſſio rei venditæ tradita fuerit marito: nã
tunc (vt dixi) huiuſmodi contractus in vxore præſumitur
ſimulatus, & ſic dominium rei venditæ ſpectat ad maritum,
& non ad vxorem, vt aſſeruit Angel.in l. quamuis. C. ſi quis
alter.vel ſib.& in l. filij.C.de donat.inter vir.& vxor. docue-
re etiam Bal.& Sal.in l.multum intereſt.verſ.quod ſi emiſti.
C.ſi quis alter.vel ſib.quod ſequitur Dec. in conſil. 543. nu.
15.cum ſequen.

2 Hoc ampliabis, vt non ſolùm locum habeat, quando et-
iam tradita fuit marito poſſeſſio, vt ſupra, † ſed etiam pro-
cedit, ſi maritus pro vxore ſua emeret, & confeſſus ſit pre-
cium, quod ſoluit, ſe ſoluiſſe ex propria pecunia vxoris, quia
hoc caſu præſumitur, confeſſionem non eſſe veram, ſed ſi-
mulatam, id eſt virum velle donare vxori, cui prohibitus
erat donare, ita ſcripſit Salic. in leg.ſi mater. Cod. de con-
trahen. emptio. vbi illud probat per leg. qui teſtamentum.
ff. de probatio. & per leg. cum quis decedens. §. Titia. ff. de
leg. 3.

Limita prædictam ampliationem, & concluſionem, vt
non procedat, ſi appareat ex alia veroſimili præſumptione,
quòd aliunde poterit vxor iſtam pecuniam habere, quia tũc
3 purgatur huiuſmodi ſimulata præſumptio, † nam vna præ-
ſumptio tollit aliam, vt habemus à I.C. in l. cum de indebi-
to.ff. de probationib.& l. diuus.ff.de in integ. reſti.& ita te-
net idem Salicet.in l.ſi mater. C. de contrahen. empt. Alex.
in conſi.18.conſideratis his.num.3. vol.3.& Dec.conſil.463.
nu.2.verſi. vbi concludit.

Patrum præterea dolus in huiuſmodi contractibus pa-
lam faciendus eſt, nam contractus à patre cum filio illegiti-
4 mo factus † hunc in modum ſimulatus probabitur, ſi pater
maiorem partem bonorum ſuorum filio vendiderit, ita re-
ſpondit Iulianus in l. omnes.§. Lucius. & ibi DD. ff. quæ in
fraud.credito. & ſic hoc caſu nihil proficeret filio illegiti-
mo, & patri ſuo, vt relinquere poſſit prædia, quæ deſide-
rat, quæ cautela eſt iſta, videlicet, nam cum ſpurij exclu-
dantur à paterna ſucceſſione, vt ſancitum eſt in l. 1. & paſ-
ſim per totum. C. de natural. lib. Dicunt quidam, vt ſub
venditionis titulo in filium ſpurium transferat prædia, quæ
proponit ei relinquere, nam pater cũ filio illegitimo non
prohibetur contrahere, vt habemus à Scæuola in l. qui te-
ſtamentum.ff. de probation. Nam cum hæc cautela conti-
neat fraudem, ideo datur hæredibus remedium contra frau
dem, vt contractus ſimulationem probent, vt ſupra, & ita
ait Ioan. Dur. in tract. de art. teſtan. tit.de his qui teſtamen.
facti.non habent, caut. 14. nu.3.

5 Primo amplia, vt etiam procedat † etiam ſi per interpoſi-
tam perſonam filius emerit, vt cautum eſt in §.penult.& ibi
Bald.ff.de authorit. tutor. Et maximè ſi filius ab interpoſita
perſona incontinenti prędia illi à patre ſuo vendita emerit,
argu.l.ſi neutri.§.fin.ff. de priuileg.creditor.& à Io.Durant.
traditum fuit in d. caut. 14. vbi ſupra.

Secundò ampliatur, vt verum ſit, etiam ſi interuenerit
6 confeſſio receptionis pretij, † non autem pecunia, & nu-
meratio, vt glo. docuit in dicta l. qui teſtamentum.ff.de ꝓ-
bationibus, & Iaſ. placuit in l.ſi is.ff. de vulgar. & pupillar.
& per Alexan. reſponſum eſt conſil.18. conſideratis. lib.3.
& conſultum eſt à Laur.Calca.conſ.59.requiſitus.per totũ.
& à Io.Dur. dictum fuit vbi ſupra in d. caut.14. num.3.

Eadem ratione, poterit probari contractus ſimulatus ex
7 eo, † quòd donatio fuerit facta maioris partis bonorum, vt
Barto. docuit in l. poſt contractum.ff.de donat. & Barthol.
Soc.cauit in conſi.269.nu. 2.vol.2.

8 Tertiò etiam probatur contractus ſimulatus, cum con-
tractus donationis † fuit factus coniunctæ perſonæ, ita ſci-
uit Imp. Conſtantinus in l. data. C. de donat.& Imp. Iuſtin.
in l.penult.C.de bonis quæ lib.Bart.voluit in d. l. poſt con-
tractum, & idem in conſil. 65. incip. Factum tale proponi-
tur, Petrus Nicolæ.

9 Tertiò probatur, ſi facta ſit donatio † in clericum, quo
caſu videtur facta in fraudem cauſa mutandi iudicium, vt
durior aduerſarius conſtituatur, vt dixit Bar.in le.1.in prin.
ff.de ali. iud.mut.cau.fac.& Cano.in c.1.extra eo. tit. & Bar.
Soc.d.conſi.264.vol.2.

10 Quartò probatur † ſi donans habuit plures filios, quia
tunc non eſt veriſimile, ꝙ vni filio donaſſet maiorem partẽ
fortunarum ſuarum ex pluribus, vt Barth.Socin.in d.conſil.
264. vol. 2.

Quintò probatur donationis contractus ſimulatus, ſi do
nator pluribus confeſſus ſit, & dixerit ſe velle dictam dona-
11 tionem facere ſimulatam, † vt dicta bona, quæ donaturus
erat à creditoribus defenderet, quia tunc apertè ſimulatio
pręſumitur, vt dixere Bal.& Sal.in l.multũ intereſt.C.ſi quis
alter.vel ſib.cum alijs addu.per Bar.Soc.in d.conſi.264.

Sextò, probatur donatio ſuſpecta ex eo, quod donator
remanſit ſemper in poſſeſſione rei donatæ, quo caſu licèt in
inſtrumento ſit conſtitutum, tamen cum actualiter dona-
tor poſſederit, & fructus perceperit, præſumitur ſimulatus,
vt l.ſicut.§.ſuperuacuum.& ibi Bar.ff.qui.mo. pig. vel hypo.
ſoluit.& ſcripſit Bar.in d.l.poſt contractum. ff.de prob. atq;
Barth.Soc.in d.conſ.264.vol.2.quem omnino videas, quia
declarat hoc pronunciatum. ad quæ faciunt probata ſupra
in 2.prob.ſimul.contr.& reſpondit Rui.conſi.64.nu.9. vol.
4.& colligitur ex l.ſiue poſſidetis. C. de proba. & in c. cum
ad ſedem.de reſti. ſpol.

Quod limitabis, niſi remanſerit in poſſeſſione titulo cõ-
ductionis, niſi incontinenti, vel ex poſtfacto, tamen inter
eaſdem perſonas, & teſtibus, & notario fuerit facta dict. lo-
catio, quia & hoc caſu præſumitur ſimulata, vt cauit Nat.
conſilio centeſimo nonageſimo octauo, nume.7.& 10.in 1.
part.

part. Sed hæc latè explicabimus infra in conclu. donatio, quam tu ipſe conſulas.

13 Probatur inſuper ſimulatus † contractus per teſtes, videlicet, ſi deponant, quòd dicti contrahentes ante initos dictos contractus dixerunt aliquid ex ſupra notatis probationibus, vt quòd non eſſet vera venditio, ſed pignus, vel quòd emptor deberet eidē venditori locare rem ipſam in perpetuum, vel quouſque ei reſtitueret precium, nam ſi poſtea fit contractus venditionis, præſumitur ſimulatus, & probatur per iſtos teſtes ita deponentes, vt Bald. monuit conſil. 299. volum. 4. cum ibi allegatis, & ad hoc pertinent ea, quæ tradidimus ſupra in fine præcedentis concluſionis, & quòd teſtibus probari poſſit contractus ſimulatus, docuit etiam Bart. in le. generaliter. C. de non numer. pecun. & ſcripſit Bald. in l. 1. columna fin. C. plus val. quod agitur &c. atque voluit Dec. in conſi. 493. nu. 9. & iſtis ea patrocinantur, quæ ſcripſimus ſupra in 3. concluſi. in probatione, quæ incipit. Ad idem occurrit, quod etiam ſenſit Petr. de Anchar. in conſilio 226. aliàs 228. incip. ad corruptionem, numero 1. & 2.

Quod diximus limitabis, vt non procedat, ſi iſti teſtes deponant, quòd erant præſentes, quando partes agebant inter ſe, quòd eſſet pignus, ſed neceſſe eſt, vt deponant de tempore, quo id dictum fuit, nam alioqui non probant ſimulationem, iuxta ſententiam Bald. in l. pacta nouiſſima. nume. 6. C. de pact. & conſulas ad id ea, quæ obſeruauimus ſupra in 3. conclu. in probat. incip. Ad idem.

Ad hæc amplia, vt etiā probetur ſimulatus † per famam,
14 ſcilicet contrahentes illos ſimulatè contraxiſſe, de eaq; eſſe publicam famam, quod cautum eſt in text. & ibi glo. atque Innoc. in c. cum in diœceſi. extra de vſur. & protulit Guilliel. in clement. ex grandi de vſur. quod etiam placuit Cæp. in d. tract. de ſimul. contr. in præſumpt. 26. nu. 88. & probauit Bart. conſil. 126. quam ad idem allegat Corſet. in repet. ad Abb. in verbo fama, an probet, vbi reddit rationem, quia agitur de modico præiudicio.

Secundò amplia, probari etiam per confeſſionem extra-
15 iudicialem † parte abſente, emptoris videlicet, ſi ille dixerit, venditionem, vel donationem ei factam non fuiſſe veram, ſed ſimulatam, vt bona venditoris, vel donatoris eidem conſeruarentur, quia fortè timebat, ne curia illa ſibi auferret, vt Bertrand. tradidit in conſil. 175. in 2. par. volu. 2. cum ibi allegatis, & Barthol. Cæpoll. in dicto ſuo tract. præſumpt. 26. num. 85. atque Tiraq. in tracta. de vtroq; retract. titū. de retract. conſang. glo. 14. §. 1. numer. 55. & 56. Vbi inquit, quòd licèt huiuſmodi confeſſiones non inducant obligationem, iuxta glo. in le. cum de indebito. ff. de probat. cum ſimilibus, ſufficiunt tamen ad probationem, vt le. Publia. §. vlt. ff. depoſi. latè Cyn. in leg. generaliter. in 1. 2. & 3. quæſt. C. de non num. pec. & Bald. in le. cum falſa. in 5. oppoſit. C. de iur. & fac. ignor. vbi & ex hoc dicit, has confeſſiones transferre onus probationis in confitētes. Et omninò probant, quādo agitur de declaratione actus cuiuſpiam dubij ab eo facti, qui confitetur, vt voluit Bart. in leg. cum quis decedens. §. codicillis. columna 2. verſic. prædicta verò. ff. de legat. 3. per text. in l. vxori. §. vlt. vbi & idem Bart. ff. eodem tit. & l. ſi auia. C. de iure deliber.

CONCLVSIO 447.

ARGVMENTVM.

Contractus ſimulatus, pignoratitius, vel vſurarius per quæ, & quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Contractus probatur ſimulatus ex modicitate precij, ex pacto de retrouendendo, & ex eo, quòd emptor, vel venditor ſolitus ſit fœnerari. Contrarium num. 2.*

3 *Ad probandam ſimulationem contractus ſufficiunt coniecturæ.*

4 *Contractum ſimulatum duæ præſumptiones probant.*

5 *A ſententia multorum antiquorum, & recentiorum Patrum auctoritate, & numero roborata, vti magis communi, & cōſcientiæ minus periculoſa recedendum non eſt.*

6 *Modicitas precij, & pactū de retrouendendo ſufficiūt ad probandum contractum ſimulatum.*

7 *Modicitas precij iuncto pacto retrouendendi, vt faciat contractum præſumi vſurarium, debet eſſe admodum tenuis.*

8 *Pactum de retrouendendo, & precium rei emptæ, vel donatitij, quo pacto probentur, vide remiſsiuè.*

9 *Ad probandum ſimulatum eſſe contractum paucitas precij, & pactum de retrouendendo ſufficiunt, ſi probetur de enormi læſione precij.*

10 *Ad cognoſcendum enormem læſionem in precio, res æſtimari non debet, prout conſtat ſimpliciter, ſed minoris, propter pactū, & onus ei iniunctum de retrouendendo.*

11 *Quæ conſtant centum, ſeptuaginta tantū valent, ſi emantur cum pacto de retrouendendo.*

12 *Modicitas precij quæ ſit, relinquitur arbitrio iudicis.*

13 *Res æſtimatur minoris conſtare ratione oneris adiuncti.*

14 *Pactum redimendi, ſi eſt conceptum negatiuè, æquiualet illi, quòd emptor ſit ſolitus fœnerari.*

15 *Allegans modicitatem precij rei venditæ cum pacto de retrouendēdo tenetur probare valorem, habita ratione ad tale pactum.*

16 *Ad conſiderandum, an modicitas precij interuenerit, conſiderari debet quanto res valebat tempore contractus.*

17 *Venditio ſimulata præſumitur ex modicitate precij, & ex pacto de retrouendendo, ſi voluntaria ſit, & numeratio precij interuenerit realiter.*

18 *Iudicis in arbitrio reſidet ſimulatio contractus.*

19 *Contractus non præſumitur ſimulatus in emptore viro bonæ conditionis, famæ, & timoratæ conſcientiæ.*

20 *Contractus præſumitur ſimulatus, etſi datum inſolutum, & non precium interuenerit.*

21 *Contractus ſimulatus non præſumitur, ſi in ipſo appoſita eſt conditio, quòd partes renunciant exceptioni ſimulationis, & apparentiæ contractus, & non ſic actorum &c.*

22 *Cum ſumus in claris, non eſt opus coniecturis.*

23 *Exceptio ſimulationis non poteſt opponi, vbi quis innuit in inſtrumento omnia, & ſingula in eo contenta eſſe vera, & ea velle obſeruare, & in nullo contrauenire.*

24 *Renunciatio ſimulationis non valet.*

25 *Renunciatio ſimulationis quo caſu, & quare multum operatur.*

26 *Renunciatio ſimulationis videtur magis grauem, & ſuſpectum reddere contractum.*

27 *Renunciatio ſimulationis ſimulata præſumitur, ſi ex legitimis probationibus contractus ſimulatus appareat.*

28 *Contractus non debet argui ſimulatus, etiamſi adſit paruitas precij, ſi pactum de retrouendendo ex interuallo eſt appoſitum. Contrarium num. 29.*

30 *Pactum de retrouendendo factum eodem die ſimulationem magis arguit, quàm ſi eſſet factum ex interuallo.*

31 *Vſurarij nihil aliud excogitant, niſi cautelas pro euitanda coniectura vſurarum.*

32 *Pactio de retrouendendo in contractu, vel ex interuallo appoſita an faciat contractum ſimulatum, iudicis arbitrio eſt dijudicandum.*

33 *Iuramenti natura eſt confirmare actus aliàs inualidos.*

34 *Iuramentum appoſitum in contractibus factis cum pacto redimēdi illos reddit magis ſuſpectos de ſimulatione.*

35 *Iurare ſeruare contractum ſimulatum perinde eſt, ac ſi iuretur, nihil ſeruare.*

36 *Simulationis ſuſpicio magis augetur, cum cautum eſt, in tempore reuenditionis maius, vel minus precium debere reſtitui, quàm ab emptore fuerit datum. Intellige vt num. 37.*

38 *Contractus non probatur ſimulatus, ſi dilucidè in ipſo fuerit iuratum, omnia, & ſingula in inſtrumento contenta vera eſſe.*

39 *Iura-*

39 *Iuramentum debet ſeruari in ſpecifica formà.*
40 *Poſt receptas probationes ſuper ſimulatione turpitudinem ſuam licitum eſt allegare.*
41 *Simulatio inſtrumenti, vbi eſt iuratum omnia, & ſingula eſſe vera, poteſt aliquando detegi ex productione ipſius inſtrumenti.*
42 *Qui iurauit contenta in inſtrumento obſeruare impetrata abſolutione poteſt contra inſtrumentum iuratum agere.*
43 *Iurans ſi eſt mortuus, eius hæres non tenetur petere abſolutionem à iuramento, quia vinculum illius extinguitur cum perſona, & non concomitatur hæredem.*
Contrarium num. 44.
45 *Iuramentum appoſitum in cōtractu facto cum pacto redimendi, nec ipſum corroborat, nec eius fidem auget, ſed potius magis ſuſpectum reddit de fraude, & ſimulatione.*
46 *Renunciatio exceptionis, ſi poſt ex interuallo facta fuit, etiam ſine inſtrumento, tollit præſumptionem ſimulationis.*
47 *Pactum redimendi quando cenſeri debeat fuiſſe incontinenti appoſitum, vt ex eo actio competat, vide remiſſiuè.*
48 *Contractus non præſumitur fœneratitius ex pacto de retrouendēdo, & modicitate pretij, quādo fit cum eccleſia, ſeu viris eccleſiaſticis.*
49 *Contractus feudi ex ſola paruitate pretij præſumitur ſimulatus.*
50 *Feudum à rege potius præſumitur haberi gratia, quàm prætextu pecuniæ.*
51 *Contractus feudalis factus à Principe ſub penſione vnius denarij valet.*
52 *Pactum de retrouendendo ſi appoſitum fuit ex interuallo, non arguit ſimulationem contractus.*
Contrarium num. 53.
54 *Interuallum appoſitionis pacti de retrouendendo magis ſuſpicionem fraudis auget.*
55 *Quæ ſecretò fiunt magis præſumuntur ſuſpecta, & doloſa.*

Sed vlterius procedamus in alijs iſtiuſmodi ꝓbationibus proferendis; libenter
enim diutius in illis perueſtigandis immoror, vt omnes aditus, & perfugia improbis fœneratoribus obſtruamus, ne
cæteri in contrahendo furtum, vel fraudem faciendi anſam aliquam retinere poſſint. Probatur igitur contractus
ſimulatus, pignoratitius, vel vſurarius per hæc tria coniun-
1 cta, videlicet † primò ex modicitate pretij. Secundò, quòd
pactum de retrouendendo interceſſerit. Tertio, quòd emptor, vel venditor ſolitus ſit fœnerari, nec ſufficit modicitatem precij allegari, niſi quoque concurrat conſuetudo
fœnerandi, vt ſupra in præcedentibus concluſionibus dictum fuit, & tenet Archid. in cap. quia plerique. 14. quæſt. 3.
atque Iacob. de Aret. & Salicet. in l. emptione. C. plus val.
quod agit. &c. placuit etiam Bald. in capitulo 1. titu. de feud.
dat. in vic. leg. commiſſ. & Paul. Caſtren. in l. rogaſti. §. ſi
* tibi. ff. ſi cert. pet. & eſt * communis opinio, hæc tria prædicta coniunctim requiri, adeo vt duo ex præmiſſis non ſufficiant, vt teſtatur Dec. in conſi. 167. & idē in conſi. 308. Ancharan conſilio 257. num. 1. & 2. Iaſ. in conſi. 150. nume. 1. vol.
4. & idem conſil. 21. num. 4. volum. 1. latè Thom. Grammat.
deciſio. 76. numer. 26. 27. Boer. deciſi. 102. num. 5. vbi aſſerit
** hanc eſſe veram, & magis ** communem opinionem, quam
atteſtatur ſcribentes fuiſſe ſequutos, tam in iudicando, quā
conſulendo, idem decidit Cacher. deciſi. Pedemont. 42. Tiraq. verò de retract. lib. 2. in præfat. num. 5. aſſerit fore pro
hac opinione authores maiori numero, & ibi allegat infi-
* nitas concord. communem * etiam credit Cæpoll. in tract.
de ſimul. contract. in 6. caſ. col. 1. vbi de hoc latiſſimè diſſerit, Alex. idem placuit in conſi. 109. colum. fi. lib. 4. & Socin.
in conſil. 248. colum. pen. lib. 2. in quo loco atteſtatur contrariam opinionem, ſcilicet, duo tantùm ſufficere, iure non
probari, & idem Socin. in conſilio 50. lib. 1. aſſerens hanc
** veriorem, & magis ** communem eſſe ſententiam, hoc etiam reſpondit Rol. à Vall. conſil. 40. & conſi. 92. lib. 2. nu. 19.
Gozad. in repet. l. 2. C. de pact. int. empt. & vendit. verſicu. 3.
quęro, in 5. concluſione, vbi declarat tex. in c. ad noſtram. de
reſcinden. vendit. & in c. illo vos. de pign. vbi enumerat priſcos, & recentiores idem ſentientes, & ſequitur Cæpoll. in
repet. d. l. 2. C. de reſcind. vend. & multos ibi refert idem Cagnol. in vtraque lect. l. 2. C. de pact. int. empt. & vendit. vbi
** 2. lect. num. 52. tandem ait hanc veriorem ** opinionem, &
ſe ſemper ita vidiſſe in vſu forenſi obſeruari, & hanc com-
* munem * atteſtantur Alex. Cæpoll. Soc. Iaſ. Dec. Ruin. Soc.
* Sen. ibi allegati per eundem Cagnol. ibidem. & de * communi aſſeruit Bero. in conſil. 166. num. 3. & conſi. 169. num.
21. lib. 1.
2 Contrariam ſententiam ſcilicet † duo tantum ſufficere ex
ſupra proximè relatis, tuentur gloſ. ord. in c. cōqueſtus. ext.
de vſur. in c. ad noſtram. de emptio. Archid. in ca. quia plerique. 14. quæſt. 3. Inno. Hoſtien. & Ioan. Andr. Anto. de Butr. &
Abba. Pet. de Anchar. & Imol. in c. ad noſtram. de empt. &
* venditione, vbi Abba. ſubdit hanc eſſe communem * opinionem. Ioa. & Chriſto. de Caſtell. Bal. Alex. Paul. de Caſtr.
& Fulg. in l. emptione, C. plus val. &c. & vbi ſubiungit A-
* lex. iſtam eſſe communem * opinionem, ſecundum quam
atteſtatur, ſe ita obtinuiſſe coram magnis peritis. Imol. in c.
illo vos. nume. 15. de pigno. Ambr. à Vigna. in c. ſalubriter,
numer. 11. de vſur. idem Alex. ſibi contrarius in conſilio 54.
numer. 1. lib. 6. Gramm. deciſio. 29. Afflict. deciſi. 339. Aym.
Crauet. in conſil. 156. numer. 4. & 7. inquiens ſenatum aliàs
reſidentem Taurini ſecundum hanc opinionem iudicaſſe.
idem conſuluit Natta conſi. 198. & Abb. in conſil. 77. lib. 1.
dicit, ita legendo, & conſulendo conſuluiſſe, & idem iſtam
* opinionem eſſe * communem, & conſil. 69. lib. 2. latiſſimè
proſequitur Hippolyt. Riminal. in conſi. 218. numer. 108. &
ſeq. lib. 2. quo in loco recenſet infinitos Doctores hanc opi-
* nionem tenentes, & de * communi atteſtatur, licèt & quàm
plures etiam contrariam partem ſequentes enumeret, teſtantur etiam pro hac parte Fulgo. in d. l. emptione. & Alex.
in conſi. 46. volum. 3. & Guid. Pap. in conſi. 180. Goffred. in
ſumma de pignor. & Iacob. in le. rogaſti. §. ſi tibi dedero. ff. ſi
cert. petat. vbi Iacob. ſubijcit, ſe ita ſæpe conſuluiſſe, & ob-
* tinuiſſe, & iſtam opinionem in praxi multum ſeruari * idem
voluit Corn. conſi. 346. 1. volum. Barb. in conſi. 51. volum. 1.
& ſubiungit, ſe ita pluries conſuluiſſe in pluribus prouincijs, & idem placuit Dec. ſibi contrario in conſilio 167. &
** Crauet. in conſil. 156. numer. 8. & hanc eſſe ** magis communem oſtendit Viu. in lib. 1. ſua. commu. opin. verb. vendere, verſicu. contractus. & ita atteſtatur Emanuel Soarez in
ſuo theſauro recept. ſenten. verb. venditionis contractus,
nume. 20. & hæc opinio Florentiæ plurimum viget, adeò vt
* ſit tranſacta in rem iudicatam, * vt atteſtatur Ioan. Bap. Lup.
in comment. l. 2. C. de pact. int. empt. & vendit. § 1. ſub num.
29. ex conſtitutionibus ſynodalibus decretis ſub Leone X.
Pont. in rub. de vſur. ca. 9. Tho. Fer. in ſua caute. 17. aſſerens
* iſtam eſſe communem * opinionem pro ſalute animæ, &
conſcientiæ, hanc eandem opinionem ſequitur Caſſan. in
conſuetu. Burgun. in rub. 5. num. 12. & ex multis alijs allega-
* tis concludit Tho. Grammat. vbi ſupra hanc eſſe communem * opinionem in dicta deciſi. 76. num. 30. vſque ad fin. vbi alios idem aſſerentes & ſentientes adducit, & ita fuiſſe iudicatum per ſacrum conſilium Neapolitanum aſſeruit, &
pro hac opinione reddit hanc rationem Graue. in dicto ſuo
3 conſilio 156. clarum, inquit, eſt † quòd ad probandam ſimu-
lationem contractus ſufficiunt coniecturæ, quia occultè committitur, & huiuſmodi coniecturæ, & præſumptiones ſunt verę probationes, vt ſupra notauimus in princ. Vnde ſicuti in materia probabili per teſtes, duo teſtes ſufficiunt, l. vbi numerus. ff. de teſtib. ita videtur dicendum in materia, in qua præſumptiones ſubrogantur loco teſtium, &
4 per teſtes in re non probabili † ſufficere debent duæ præ-
ſumpt. vt ſubrogatum ſapiat naturam eius, in cuius locum
fit ſubrogatio, vt reſpondit Paulus in l. ſi cum, §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio. & quòd ſufficiant duæ præſumptiones
ad faciendam plenam probationem in his, quæ liquidò probari nō poſſunt, tradit Calca. in conſ. 8. col. 8. teſtatur Accur.
in l. inſtrumenta, C. de probat. & eſt conſilium Bald. 311.
incip. in q. Galuiani, lib. 5. & huic etiam opinioni adhæſit

Paul.

Paul. Caſtren.conſi.109.viſa petitione,num. 1.volum.2. vbi
allegat d.l. vbi numerus, ff.de teſtib.& hoc idem probauit
idem Pau. Caſtren.in conſi.332. volum. 2. & quòd duo ſuffi-
ciunt,ſequitur Bertrand. conſi.111.in 1.parte,volum.3. num.
* 2.vbi ait, hanc opinionem ſequendam * eſſe tam in conſu-
lendo,quàm in iudicando,& idem conſil. 88. numer.3. in 1.
parte volum.1.& idem conſil.119.2. lib. vbi latius, quàm ali-
bi,& ibi ea, quæ obſtare videntur, refellit, & idem voluit
Roland.à Valle conſi.40.lib.2.Gerar.ſing.18.& ab hac ſen-
tentia, tot, ac tantorum patrum tam antiquiorum,quam
5 recentiorum authoritate, & numero roborata, † tanquam
** magis ** communi, & conſcientiæ minus periculoſa, re-
cedendum non eſt,c.1.de deci. vt dixit Mich. de Graſſis in
ſuis commun.opin.q.8. in fin.cui ſententiæ aſſentit Caſſad.
deciſi.1.de vſur. vbi tempore ſuo ſemper ita fuiſſe iudicatũ
in palatio eſt atteſtatus, & non requiri conſuetudinem fœ-
6 nerandi, ſed ſufficere modicitatem precij, † & pactum de
** retrouendendo,latè hoc ibi comprobat ex communiori **
ſcribentium ſententia.

Verùm vtram harum ſequi malis, tua erit optio.ſi pri-
mam ſequaris,ſcilicet,tria hæc coniuncta requiri, illam li-
mitabis,vt infrà tradidimus in prima limitatione,ſi verò ac-
cedas ſecundæ opinioni, quæ videtur verior, limitare eam
poteris,vt infrà in 2.limitatione.

Intelligas præterea,quæ adduximus in dicta prima limi-
tatione,& infrà alia,quod ad hoc, vt modicitas pretij iun-
7 cto pacto reuendendi † faciat contractum præſumi vſura-
rium, requiritur, vt pretium ſit admodum tenue, & forte
intra dimidiam, vt ſi res conſtans mille,ſit vendita pro du-
centis.vt in his terminis reſpondit Roman.in conſil. 304.in
princ.per tex. in cap.1.verſ.quis enim dubitat,qualiter olim
feud.alie. poter. in vſib. feud. ibi viliſſ. quem tex.arbitratur
ſingul.& meliorem de iure,hoc idem ſequitur Dec.in conſ.
167.colum.2.verſi. accidit etiam, quòd in caſu noſtro. Grat.
reſpondit in conſilio 157.cum ea. numer.6. lib.2. Iaſ.conſil.
153.col.2.verſic. 2.modicitatem,& colum.3.verſicu.4.& co-
lum. 4. verſi.non obſtat. Alexand. in conſil.28.libro 5.idem
Iaſ. in conſil.21.ſub nume.4. lib.4. lib.1. quod etiam confir-
mat apertè Cagnol.in d.l. 2. num. 57. C.de pact.int.empt.&
vend.

Quo verò pacto probetur pactum de retrouendendo,di-
cetur infrà in concluſione,pactum,ad quam te reijcio.

8 Et quomodo etiam in hoc caſu † probetur valor, & pre-
cium rei emptæ, vel donatitij, infra obſeruauimus in con-
cluſione Valor, & copioſiſſimè tractatur per Cæpol.in d.
ſuo tract.de ſimula.contract.6.caſu principali,num. 109. §.
verum quia.

Poſtremò, quo pacto probetur, quem eſſe ſolitum fœ-
nerari, explicauimus ſupra in concluſione,conſuetudo fœ-
nerandi.

Sic velim limites ſupradictam priorem opinionem, ſci-
licet,quòd tria coniunctim requirantur,vt procedat, quan-
do non datur immoderatus exceſſus immodicitatis precij,
quia tunc illa tria requiruntur coniunctim,ſecus ſi conſtat,
& probetur de enormi læſione pretij,ſcilicet, in dimidium
iuſti pretij, vel circa, † quia tunc ad probandum ſimula-
9 tum eſſe contractum, dicta duo duntaxat ſufficiunt proba-
ri,videlicet,paruitas pretij, & pactum de retrouendendo,
licèt non probaretur conſuetudo fœnerandi, vel alia præ-
ſumptio,ita limitat Cagnol.in l.2.C.de pact. int. emptor. &
vendit.num.17.& conſuluit Corn.conſil. 346. volu. 1. & eſt
conſil. Caſtren.306.numer. 5. incip. quamquam longa.vo-
lum. 2. & Calcan. conſil. 26.& Bald.conſil. 311. lib.5.& cauit
Aym.Crauet.conſil.156.num.8. & 12. vbi exemplo planum
facit in re vendita 200.quæ conſtabat 500.& ſequitur Tho.
Grammat.in d.deciſio.76.nu.15.

Sed in hoc velim animaduertas ad cognoſcendam dictã
enormem læſionem in pretio rẽ ipſam æſtimari non debe-
re,prout conſtat ſimpliciter,† ſed minoris debet exiſtimari
10 propter pactum, & onus de retrouendendo ei iniunctum,
iuxta ſententiam Dec. conſil. 167.numer. 4. & Abb.in c.ad
noſtram.extra de empt.& vendit.argu.l.fundi partem. ff. de
cõtrah.emptio.latiſſimè ſe fundit Tiraquell.tract.de vtroq;
retract.titu.de retract. conuent. in præfa. numero 20. cum
ſeq.vbi ex ſententia Barth. Socin.in conſ.15.viſis poteſtatis,
11 colum.vlt.lib.1.nu.57.aſſerit,† vt quæ conſtent centum ſine
hoc pacto, ſeptuaginta tantùm valeant, ſi cum eodem pa-
cto emantur,ad quod propè infinita ipſe ibi adducit, & ſub
nume. 21. credit hoc quidem veriſſimum eſſe, quem videas
per te ipſum.Dicas tamen,vt cum in iure definitum non ſit
12 quæ pretij modicitas hæc cenſeatur † relinquatur arbitrio
iudicis,vt voluere Barba.conſi.51.colum.2.lib.1. Bar. conſil.
236.num.4.li.2.Tiraq.in repet.l. ſi vnquam. in verb. omnia.
num.31.C.de reuocan. donatio. Soc. Iun.conſil.104.nume-
ro 4.lib. 3. ſcripſit Iacob. Menoch. in tract.de arbitr.iudic.
caſu 217.nu.4.& ſeq.lib.2. centur.3.Nam ratione oneris ad-
13 iuncti † res exiſtimatur minoris conſtare,ſi credimus Ruin.
in conſilio 66. quia dubia.colum.4.verſic.& tantominus.li.
4.& voluit Bertran. conſilio 168. illud eſt certum,poſt nu-
merum 3.lib.1.Dec.etiam vbi ſupra, & conſi. 308. numer. 3.
Nullus enim paterfamilias mentis compos emeret rem va-
lentem libris centum cum tali pacto de retrouendendo pro
libris ſeptuaginta,vt inquit Soc. d. conſi.15.in fi.lib. 1.nu.17.
quem ſequitur Iaſ. in l. 1. §.ſi ſpes. nume. 10. ff. ad Trebel-
lia. idem placuit Iaſ. in conſilio 151. columna 2. verſic. item
illud.lib.4. Rolan.à Valle conſi.96.nu.40.lib.2.& Soc.Iun.
conſi.94.nu.24.lib.3.

Intelligas tamen iſtud,vt procedere poſſit, quando mo-
dicitas pretij inſpecto vero valore (pacto non deducto) eſt
minor,quàm circa dimidiam,& nulla alia coniectura adeſt,
ex quibus colligatur pignus, vel cum aliæ præſumptiones
adſint,ſunt tamen tales,quæ ſine modicitate pretij non ſuf-
ficiunt,& minor,quàm in tertia parte. Verùm ſi plures con
iecturæ idoneæ reperiantur,quæ ferè etiam ſine modicita-
14 te ſufficiunt,† vt quando adeſt pactum redimendi,& eſt cõ-
ceptum negatiuè,quo caſu æquiualet illi, quòd emptor ſit
ſolitus fœnerari,ſecundum Crauet.d.conſi.156.nu.5.& Ga-
briel.conſi.74.nu.7.atque Ruin.conſil.16.num.2.volum. 4.
& vt eſt in caſu Abb.in conſil.76.lib.1.tunc etiam ſi modici-
tas ſit minor, quàm in tertia, adhuc tamen ſufficeret nulla
pacti conſideratione habita, quia iura requirunt modicita-
tem in tanta parte, non autem læſionem ita magnam, ita
conſuluit Hieronym. Gabriel. in dicto ſuo conſi. 74. num.
21. vbi ſolidis & firmis rationibus comprobat hanc ſuam
conſiderationem,à qua fortaſſe tutè non eſſet recedẽdum.
idem reperij voluiſſe Tiraq.in tract. de retract. conuent. in
præfatio.numero 26.de quo Gabriel.nullam facit mentio-
nem,fretus auctoritate Anto.de Burg.in ca.ad noſtram. co-
lumna 13. verſicul.& quòd multi in hoc errant, de emptio.
quod dictum idem Tiraquel. ſingulare arbitratur, & à ne-
mine ante ſcriptũ,ibiq; ponderat tex.in c.illo vos.de pigno.
hoc probantem, & ſecundùm hanc conſiderationem nos
etiam pronunciauimus aliàs Placentiæ in quadam cauſa v-
ſuraria coram nobis vertente inter Dominũ Iulium de Per-
ago,& quoſdam de Curte.

Et præter ea, quæ hic adduximus, docuit etiam Cagnol.
in l.2.num.58.& ſeq.C.de pact.int. empt.& vendit. & multi
alij tradidere,vt Abb.in conſilio 49.li.1.Dec.in l.pacta quæ
contra,num.15.C.de pact.Corn.in conſil.241. lib.1. Panta-
leon in l.2.C. de reſcind. vendit.idem Abb.conſi.76. volu.
1.Socin.in conſil.248. in fin. libr.2. Abb. in cap. in aliquib.
extr.de decim. vbi ad rẽ noſtram colligit,ꝙ ſi quis vendide-
rit prædiũ cum onere retrouendendi,ſi poſtmodũ allegatur
paruitas pretij ad inferendũ contract.vſurarium,non valeat
verus valor rei æſtimatæ,ſed ſit habẽda ratio ad onus impo-
ſitũ,quia tantominus prædiũ valet ratione oneris annexi,
ſubiungens etiam,ita ſæpius in facto reſpondiſſe, & id no-
tatione eſſe dignum,quia in hoc multi conſueuerint labi,vt
15 ibi per eum.Hinc ſequitur, † quòd allegans modicitatem
pretij rei venditæ cum tali pacto de reuendendo teneatur
probare valorem, habita ratione ad tale pactum. alio-
qui non probat, vt placuit Cagnolæ, qui alios congerit
in di-

in dicta l.2.C.de pact.int.empt.& vendit.num.58.& in l.2.q.
48.num.245.C. de reſcind.vend.

Præterea ad id etiam eſt animaduertendum, vt ad conſi-
16 derandum,an modicitas precij interuenerit, conſideratur
tempus contractus, ſcilicet † quanto illo tempore res erat
æſtimata,& valebat,vt l.ſi voluntatem, in fin.C. de reſcind.
vendit.& Dec.monuit d. conſ.308.nu.2.vbi latè hanc mate-
riam proſequitur.

Limitabis poſteriorem opinionem, quæ habet,quòd
dumtaxat illa duo ſufficiant, id eſt, modicitas precij, & pa-
ctũ de retrouendendo, vt tantũ ꝓcedat in contractu empt.
factæ cum modicitate pretij, & dicto pacto, nam hoc caſu
cum venditio, & emptio voluntaria ſit,& numeratio pretij
17 interuenerit realiter † meritò ex modicitate pretij, & dicto
pacto venditio ſimulata, & pignus,ac mutuum fœneratiti-
um præſumitur,ſed ſecus eſt in datione inſolutum,ad quam
creditor non vltrò,ſed ex neceſſitate debiti ſui conſequen-
di deſcendit,in tali tantum datione inſolutum, in qua nulla
numeratio pecuniæ interuenit, vnde non ita facilè præſu-
mitur mutuum,cum tempore dationis inſolutum nulla pe-
cunia ad ipſum dantem inſolutum peruenerit, vnde requi-
ritur etiam, vt concurrat probatio conſuetudinis fœneran-
di,ſic conſuluit Fulgoſ. in conſilio 133. aliàs 34. in quæſtione
verſa,colum.1.numero 1. & idem conſilio 16. viſo puncto,
ſequitur & refert Dec. in conſi.18.colum.2.verſicu.nec ob-
ſtat.in conſil.308.num.4.& 5. cum ibi allegat.& idem con-
ſil.167.num.5.6.& 7. vbi ait, quòd licèt aliqui DD. apertè
ſentiant, quod ſupra dicta opinio ſecunda procedat etiam
in datione inſolutum, tamen non eſt vera eorum opinio,
quia non cogitauerunt ſuper hoc, prout Fulgo. ſupra in di-
ctis allegatis locis fecit, vbi rationes efficaces reddit, & idẽ
ſequitur Iaſ.in conſil.151. volum. 4. per totum.& voluit Ca-
gnol.in d.l.2. num.54. C.de pact. int. empt. & vendit. cauit
Corn.in conſil.133.viſo,volum.1. & ſequitur Pariſ. in conſil.
81.conſultus,nume.30. lib. 2. & in conſil.75.omnis.colum.
pen.num.33.verſic.hinc videmus,li.4.latè Tiraq.de retract.
conuen.in præfat.num.27.qui alios citat.

Contrarium videtur ſentire Didac. Couaru. varia.reſo-
lut.lib.3.cap.8. num.5. Angel. conſil.243. multi conſortes.
in fin.Imo.conſi.98.colum.fi.verſic. præterea dicta adiudi-
catio,& conſil. ſeq.colum.2.verſi.quintum dubium.Barba.
conſi.51.lib.1.Pariſ.ſibi contrarius in conſil. 54. in præſenti.
num.82.lib.1.

Verùm vt hanc ſcribentium contentionem ſedare poſſi-
mus,dicendum eſt, hoc debere potius reſidere in arbitrio
18 boni iudicis, † qui ex varijs coniecturis conſiderabit,atque
perpendet qualitates,& omnes circumſtantias contrahen-
tium, & contractus pro eruenda ſimulatione ipſius,prout
tenuit Bal.in conſi.311. in quæſt. Galuani. colum.2.in fi. lib.
5.& Corn.in conſil.346.col.pen.lib. 1. atque Crauet.conſil.
156.num.4.

Sublimitatur hæc ſecunda limitatio, vt vera ſit quando
datio inſolutum fit abſolutè ſine facultate redimendi,ſecus
ſi cum ea facultate,nam cæteris paribus non eſt differentia,
vt recentiores Pariſien. ſcripſere in tract. de vſur. q. 74. &
traditum eſt in addition. ad Dec. in d.conſilio 308. nume-
ro quinto.

Secundò limitabis præfatam ſecundam opinionem, vt
19 non habeat locum † in emptore viro bonæ conditionis,fa-
mæ,& timoratæ conſcientiæ, vt loquutus eſt Socin.conſil.
248.incip. nunquid ex duobus. poſt numerum 1.in fi. verſi.
non omitto. lib.2.& Crauet.conſi.48.in fi.cum bona fama
purget omnes ſuſpiciones turpes, ſic Crauet. conſil. 145.in
fi.ſic diremit Dec.conſi.309.num.7.ita voluit Iaſon in con-
ſi.153.colu.4.verſi.8.in fi.& relati per Roland.à Valle conſi.
40.nu.6.& d.conſi.96.nu.2.libro 2.& Neuizan.in conſi.87.
nu. 25. in fine.

Primò ſublimitare poteris, vt non procedat, ſi alicubi
non reperiatur debitum, propter quod dicatur facta datio
20 inſolutum, nec in libris creditoris nec in libris debitoris,†
eo enim caſu contractus præſumitur ſimulatus, & ſi datum
inſolutum,& non pretium interuenerit, vt traditum eſt à
Cępol. in d.tract.de ſimulat.contract.pręſumptione 26.nu.
87.item poterit probari per libr.& ſequitur Marian. Soc.in
conſi.84.nu.6.& 7.vol.3.

Secundò limita concluſionem ſimul cum alijs probatio-
nibus ſupra notatis,vt non ꝓcedat, ſi in contractu ipſæ par-
tes apponerent hanc conditionem, videlicet quòd renun-
21 ciant, † ſeu renunciauerunt exceptioni ſimulationis,& ap-
parentiæ contractus,& non ſic actorum, ſcilicet quòd non
poſſit excipere, quòd ſic non ſit actum,quia tunc hæc ver-
ba releuant,& declarant voluntatem, & mentem contra-
hentium, ſe nolle iſtum contractum eſſe fictitium,vel ad ſi-
22 mulationem factum, † nam cum ſumus in claris, non opus
eſt coniecturis.l. continuus, §. cum ita. ff. de verbo. oblig.
cum ſimilib. & ita tenet Bartho.Cæpol.in d.ſuo tract. de ſi-
mul.contract. in præſumpt.26.num.84.& Barto. in l. nemo
poteſt.ff.de leg.1.verſi.quæro, an renunciatio, vbi ait id ma-
ximè procedere, ſi huiuſmodi renunciatio fiat ex interuallo
poſt inſtrumentum,& hoc per l.2.C.quod met.cau. ita pla-
cuit Gozadin.in conſilio 69.colum.3.verſic.tertiò, & ſi &c.
cui accedit Roland.à Valle in conſi.93. num. 6. & ſeq. libro
1. & ante eos voluit Ioan. de Imol. in leg. Seius, & Augeri-
* us.& ibi Alexan.colum.pen.in fin. ff.ad l.falcid.nam * com-
23 munis,& vera eſt ſententia Doctorum, † quod vbi quis in-
nuit in inſtrumento omnia,& ſingula in eo contenta eſſe ve-
ra,& ea velle attendere,& obſeruare, & in nullo contraue-
* nire,non poteſt opponere exceptionem ſimulationis,vt de
* *communi eſt atteſtatus Roland.à Valle,d.conſi.93.viſo in-
ſtrumento confeſſionis,nume. 22. lib.1.& * communem et-
iam dicit Iaſ. in l.nemo poteſt.colu. 9. in princ. voluit Cur.
Iun.in conſil.134.colu. 3.aſſeruit Gozad. in conſi. 69. colu-
mna 3.& idem Cur.in conſilio 108.& in conſilio 110.& pro
hac parte quam plura adducit Afflict. ſuper 1. feud.titu. de
feud.dat.in vic.l. commiſſ. nu. 161. cum pluribus ſequentib.
quod etiam comprobat ſubtilibus rationibus,licèt recedat
ipſe ab hac opinione.

24 Contrarium huius ſententiæ,id eſt, † non valere renun-
ciationem ſimulationis,tradidit Bart.in l.nemo poteſt.ff.de
leg. 1. quem referendo ſequitur Afflict. in loco iam citato,
nu. 264. in quo loco affert rationes concludentes,& reſpõ-
det contrarijs, adeas illum.

Reſtringas tamen,vt hæc poſterior opinio locum ſibi nõ
vendicet, quando contractus, ſiue diſpoſitio, cui dicta re-
nunciatio accedit,eſt ipſo iure aliqua ſaltem apparenter, &
25 nihil in contrarium appareat euidenter.Hoc enim caſu † re-
nuntiatio ipſa multum operatur, quia cum in promptu
contrarium de ſimulatione non appareat, ipſa ſimulatio
iudicatur pro non exiſtenti.argum. l. in lege. ff. de contra-
hen.empt.& ſic pręſumitur pro inſtrumento,l.cum precib.
C. de probat.ſecus verò ſi contractus,cui appoſita eſt renũ-
ciatio exceptionis ſimulationis, tam apparenter, quàm re
vera eſſet ipſo iure nullus, nullamq; producens actionem,
nam tunc verum eſt, renũciationem nullius eſſe ponderis,
ita de facto conſuluiſſe Fulg.in ſuo conſi.quod incipit,circa
vires inſtrumenti, refert Afflict. in d. titu. de feud. dat. in
vic.l.commiſſ.num.168. verſic. tertiò fallit, qui tamen ibi
in poſtremis verbis non approbat hoc dictum,id tamen ve-
lim tu conſideres,& examines, quia hæc limitatio eſt ſubti-
lis,& authoritas Fulgoſ. eſt magna,& plurimum pollet.

Sed ad hanc ſecundam limitationem conſulere poteris
Tiraq.de retract.conuentio.in præfatio. numero 19. vbi vi-
26 detur velle, † immò iſtam renunciationem magis grauem,
& ſuſpectum reddere contractum,& videas Ioa.Bapt. Lup.
in tract.de vſur.in l.2.C.de pac.int.emp.& vendi.§.1. nume-
ro 39. Verumtamen relati à nobis Doctores loquuntur.
quando in contractu fuerunt expreſſa hæc verba,videlicet,
vendidit verè,& non in fraudem vſurarum, quo caſu actus
magis redditur ſuſpectus,ex abundè allatis ibidem per eos,
quæ verba multũ differre videntur à renunciationibus, de
quibus in hac limitatione,de qua tamen infra ſuo loco vbe-
rius diſſeram.

Sublimi-

Sublimita tamen, vt in omni caſu limitatio procedat, ſi
apparcant legitimæ probationes, & cauſæ, ac indicia, quia
cum ex ſimilib. prę́ſumptionib. ille met contractus eſt ſimu-
27 latus, † ita & huiuſmodi renunciatio præſumitur ſimulata,
vt l. doli, §. diuerſum, ff. de nouat. & Bart. ſcripſit in le. nemo
poteſt, ff. de leg. 1. verſiculo, quæro, an renunciatio, & idem
voluere Card. Zabarel. & Io. de Imo. in d. c. ad noſtrã. extr.
de empt. & vend. & Bar. in leg. fin. §. idem quæſiuit, ff. de con-
dic. indeb. & per Bartho. Cæpol. traditum eſt in d. tract. de
ſimul. contract. præſumpt. vigeſima ſexta, numero octua-
geſimo quarto.

Inſuper tertiò vt non vera ſit poſterior opinio, ſi pactum
de retrouendendo non in ipſo contractu, aut in continenti
28 poſt ipſum, † ſed ex interuallo ſit appoſitum, quia tunc non
debet argui ſimulatus, etiam ſi adſit paruitas pretij. iuxta ſen
tentiam Alexan. conſil. 28. colum. 2. verſic. & quamuis non-
nulli. lib. 5. & protulit Rip. in l. nemo poteſt, nume. 73. ff. de
leg. 1. cum alijs congeſtis per Cagnol. in d. l. 2. C. de pact. int.
empt. & vendit. num. 6. & nume. 130. Alexan. etiam cauit in
conſil. 38. numer. 3. lib. 5. atque conſuluit Abb. conſil. 133. &
conſilio 241. libro primo, & quamplures more ſuo recen-
ſet Tiraq. de retract. conuentio. in præfatio. numero octa-
uo, & ſeq.

29 Ab hac tamen opinione † diſceſſere Imo. in d. ca. ad no-
ſtram. poſt Ioan. And. ibi num. 7. verſi. extra glo. vbi Barbat.
ſequitur Alex. conſil. 46. colum. 1. verſicu. concurrit & alia.
lib. 3. & conſil. 54. num. 1. lib. 6. idem videtur ſentire Socin.
conſil. 248. colum. 1. lib. 2. Bertrand. conſil. 184. vidi caſum.
in 1. dub. libro 1. ſentit etiam Pau. de Caſtro, in conſilio 109.
colu. 2. verſi. eſt etiam. l. 2. dum ait, hoc pactum reuenden-
30 di factum eodem die ſimulationem magis arguere † quàm
ſi eſſet factum ex interuallo, vnde intelligit ipſe contractum
huiuſmodi non carere ſuſpitione, etiam ſi tale pactum fue-
rit adiectum ex interuallo in alio inſtrumento per ſe, & ſe-
paratim non immineat tanta ſuſpitio, non enim ibi Alexa.
excludit à ſuſpitione vſuraria contractum illum, in quo pa-
ctum de retrouendendo ex interuallo ſit appoſitum, ſed
intelligit, minui ſuſpicionem in tali caſu, & auget, quando
in ipſo contractu, aut incontinenti poſt ipſum pactum hu-
iuſmodi ſit adiectum. ſenſit hoc etiam Alberi. in le. 2. C. de
pact. int. empt. & vendit. in verſic. ſed quid ſi emptor. Idem
ſentire videtur Doctor relatus inter conſilia Alex. in conſi.
119. colum. 2. verſicu. poſſet ergo, lib. 4. & conſi. 51. nume. 2.
eodem lib. tenuit etiam Tiraq. de retract. in præfa. num. no-
no, & Crauet. in conſi. 156. nu. 18.

Quinimò ſecundùm alium Doctorem relatum inter cõ-
ſilia Alexand. conſil. 120. lib. 4. per iſta magis augetur præ-
31 ſumptio ſimulationis excogitatæ, † cum nihil aliud vſurarij
excogitant, niſi cautelas pro euitanda cõiectura vſurarum,
ꝙ vt facilius conſequi poſſint, fortè ex interuallo curant ap-
ponendas iſtas pactiones, quod approbat, & ſequitur Ioan.
Bapt. Lup. in comment. d. l. 2. C. de pact. int. empt. & vendit.
§. 1. num. 34. & ſeq. & ante eum placuit Tiraq. in tract. de re-
tract. conuent. in præfatione, numer. 6. 8. 9. & 12. qui viden-
dus eſt, & voluit Crauet. conſilio 156. numer. 18. & conſulas
doctiſſimum Iacob. Menoch. de arbitrar. iudic. caſ. 13. lib. 2.
32 centur. 1. in quo loco vltra alia tradit † totum iſtud arbitrio
iudicis eſſe dijudicandum, ꝙ probat ex ſententia Aym. Cra-
uet. conſi. 156. nume. 17. qui & ipſe permotus eſt ex doctrina
Ang. in l. ſi ventri. §. fin. ff. de ijs, quæ in fraud. credit.

Quod præcipuè verum videtur, ſi in huiuſmodi contra-
ctibus factis cum pacto reſolutiuo fuerit interpoſitum iu-
33 ramentum † cuius natura licèt ſit cõfirmare actus aliàs in-
ualidos, auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſus vendi. in
c. quamuis. de pact. in 6. tamen appoſitum in huiuſmodi cõ-
34 tractibus factis cum hoc pacto redimendi, † illos reddit ma-
gis ſuſpectos de ſimulatione, & fraude, vt tenuit gl. in c. ſi-
gnificauit. verſic. interdixit. in fi. de cenſib. ſequitur Bald. in
conſi. 275. lib. 1. licèt antea conſuluerit contrarium in conſi.
114. ſecundũ ea. li. 3. ea potiſſima ratione, quòd in contract.
ſimulato non adeſt conſenſus propter præcedentem con-
uentionem de ſimulando, ex quo ſit, quòd iuramentum in
35 eo appoſitum nihil operatur, † quia perinde eſt iurare ſer-
uare contractum ſimulatum, ac ſi iuretur nihil ſeruare, vt
latè in terminis tradit Afflict. titu. de feud. dat. in vic. l. com-
miſſ. nu. 135. & ſeq. vbi pulchrè declarat materiam. Et hanc
eandem opinionem gloſſæ ſequutus eſt Guid. Pap. ſingul.
938. propè finem, cui etiam accedit Socin. conſi. 215. colum.
vltima, verſi. 3. lib. 2. quam etiam approbat Tiraquel. in loco
iam allato de retract. conuentio. in præfatio. nume. 16. & 17.
illam ibi confirmat quam pluribus auctoritatibus, & ante
voluerunt Hoſtien. & Ioan. Andr. in d. c. illo vos. vterque ad
fin. de pigno. & hanc ſuſpicionem eſſe violentam animad-
uertit Bald. in conſi. 275. præmiſſo ſtatuto. col. 2. verſi. prædi-
ctis non obſtantibus.

Quæ ſuſpicio eò magis augeretur, ſi fuiſſet cautum, vt in
36 tempore reuenditionis per venditorem maius † aut etiam
minus pretium deberet reſtitui, quàm ab emptore fuerit
datum, vt de maiori pretio tradit Abb. in d. cap. ad noſtram.
in 4. caſu. vbi Imol. nu. 6. per text. in d. c. illo vos. de pignor.
& aſſeruit conſulendo Bertrand. in conſil. 70. ſi non ſine,
columna fi. lib. 3. Couaruu. docuit var. reſolut. libro 3. ca. 9.
in princ. decidit Guid. Pap. in tract. de contract. illicit. co-
lum. 6. verſi. item ex eo, quod. Cæpoll. meminit in tract. de
ſimulat. contract. in 4. præſumpt. cum alijs, de quibus per
Tiraquel. in præfa. de retract. nu. 31.

De minori autem pretio cauit Bald. in conſil. 114. ſecun-
dùm ea, quæ. libr. 3. quem ſequuntur Tiraq. vbi ſuprà, nu-
mero 32. & Ioan. Bapt. Lup. in d. l. 2. C. de pact. int. empt. §. 1.
numer. 43.

37 Intelligas tamen, † hanc coniecturam per ſe non redde-
re contractum fœneratitium, ſed concurrentibus alijs con-
iecturis, vt aduertit Cagno. in d. l. 2. num. 62. poſt Iaſon. in
conſil. 153. col. 4. lib. 4. quib. adhæret Ioa. Bap. Lup. vbi ſuprà.

Tertiò limita concluſionem, quando dilucidè in inſtru-
38 mento, & contractu fuerit iuratum † omnia, & ſingula in in-
ſtrumento contenta vera eſſe, tunc enim non probatur ſi-
mulatus, etiam ſupranotatis prę́ſumptionibus. & allegando
ſimulationem veniret contra iuramentum, vt ſcripſit Ioan.
de Imo. in d. c. ad noſtram. de emptio. & vend. ad fin. & Bald.
docuit in l. fin. C. de non nu. pecu. & Cæp. ſenſit in d. tract.
in præſump. 7. num. 46. & in præſump. 26. nume. 84. protu-
lit Afflict. in 1. feud. tit. de feud. dat. in vicem l. commiſſ. nu.
* 157. verſicul. tertiò fallit, vbi dicit ita * communiter ſentire
Doctor. in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. teſtatur Petr. de Peruſ.
Cardinalem, & Ioan. de Imol. in ca. ad noſtram. de empt.
& vend. & ibi animaduertit, conſiderandum eſſe, quo pa-
cto concipiat iuramentum ad hoc, vt excludat exceptio-
nem ſimulationis, ſicut in ſimili dicitur in l. ſi duo patroni.
39 ff. de iur. iurand. † quod illud adiuuat, quia iuramentum de-
bet ſeruari in ſpecifica forma, & vt conditio, vt dixit Barto.
in l. amplius. ff. rem ratam haber. & not. in dicto capitulo
ad noſtram.

Intellige, vt iſtud non procedat, ſi ſimulatio ſit directa,
vel probationes allegantes ſimulationem fuerint receptæ,
& admiſſæ, etenim poſt receptas probationes ſuper ſimu-
40 latione † turpitudinem ſuam licitum eſt allegare, ſi in hac
re fides eſt adhibenda in l. alios. ff. de iureiurand. quem re-
fert, & ſequitur Afflict. loco proximè citato, nu. 160. cui ad-
hæret Soc. conſi. 164. colu. 6. in 4. dubio, lib. 2. & conſuluit
Natta conſil. 305. optimum ius, num. 9. lib. 2. vbi iſtud am-
pliat procedere, etiamſi probationes ipſę eſſent admiſſæ cũ
clauſula ſaluo iure impertinentium &c. quia licèt forſan de
iure non eſſent admittendæ, ſi tamen de facto ſint admiſſæ,
ſufficit & eo caſu poſt detectum precium poteſt allegari pro
pria turpitudo.

41 Hic præterea te velim admonitum, illam ſimulatio-
nem inſtrumenti, † vbi eſt iuratum omnia, & ſingula eſſe
vera, poſſe aliquando detegi, ex productione ipſius inſtru-
menti, ex quo emergerent præſumptiones, veluti, quia res
magni pretij eſſet vendita paruo pretio, & emptor publicè
conſueuiſſet fœnerari, item eſſet conſiderandum tempus,

& locus celebrati inſtrumenti, ac qualitates perſonarum, necnõ an pretium eſſet confeſſatũ, & de iſtiuſmodi præſum ptionibus, nam tantæ poſſent eſſe præſumptiones ſimulationis contractus, vt ex eius productione deberet iudicari ſimulatus, non obſtante, quod in contractu ſit iuratum omnia eſſe vera, ita pulchrè tradit Afflict. in d. titu. de feud. dat. in vic. l. commiſſ. num. 160.

Secundò intellige hanc etiam limitationem, vt ſibi lo-
42 cum non vendicet, ſi ille, † qui iurauit, obtinuerit abſolutionem, quia impetrata abſolutione poterit contra inſtrumentum hoc pacto iurato agere, ſine iniuſtitia pretij, ſecũdùm Afflict. in ſuperiori loco allato, nu. 158. ex traditis per Ioan. de Imol. in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. & Bald. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſoribus, & ex allatis à Petro de Peruſ. & Card. Floren. in dicto c. ad noſtram. de emptione, & venditione, & Doct. in d. l. nemo poteſt. ff. de leg. 1.

Verùm ſi iurans eſſet mortuus † eius hæres non tenetur
43 petere abſolutionem à iuramento, quia vinculum iuramenti tanquam perſonale extinguitur cum perſona, & non cõcomitatur hæredem, vt not. Inn. in ca. veritatis de iureiuran. ſecundùm Bald. in l. 3. C. plus val. quod agit. quem ſequitur Afflict. vbi ſupra, nũ. 159.

Contrarium pronunciauit Tiraque. in tract. de retract.
44 conuentio. in præfatio. nu. 16. ibique affirmauit, † quòd licèt aliàs iuramentum plerunq; confirmet contractus, & actus inualidos. c. cum contingat. de iureiuran. c. quãuis. de pact. lib. 6. cum ſimilibus, tamen quando eſt appoſitum in contractibus huiuſmodi factis cum pacto redimendi, nedum
45 non corroborat contractum, † nec eius fidem auget, ſed potius illos magis ſuſpectos reddit de fraude, & ſimulatione, vt ante eum voluerunt Hoſtien. & Ioan. And. in c. ad noſtram. vterque ad fi. de pignor. Bald. in conſilio 275. præmiſſo ſtatuto, col. 2. verſi. nec præmiſſis obſtantibus. libr. 5. vbi dicit hanc ſuſpectionem eſſe violentam, quam plures & alij allati per Tiraquel. loco ſupra citato idem tenuerũt, qui per te videri poterunt.

46 Reſtringitur hæc limitatio, ſi poſt ex interuallo † facta fuerit renunciatio exceptionis, vt ſupra in ſecunda limitatione diximus, quia tunc etiam ſine prædicto inſtrumento tolleretur præſumptio ſimulationis, vt le. 2. cum ibi notat. C. quod met. cau. & Bart. notat. in dicta l. nemo poteſt. ff. de lega. 1. & animaduerſum eſt à Doctor. in dicto capitu. ad noſtram. extr. de emptione, & venditione, atque obſeruauit Cæpoll. vbi ſupra dicta præſumptione 7. & 26. de hoc tamẽ proximè diximus, & intellige, vt ibi.

Verùm quando incontinenti, vel ex interuallo actus cẽ-
47 ſeatur geſtus, & in ſpecie noſtra, † qñ pactũ redimendi cenſeri debeat fuiſſe incontinenti appoſitum, vt ex eo actio cõpetat, vide latiſſimè per Tiraquel. de retract. conuent. gl. 4. & 5. §. 1. ibi enim dilucidatur materia.

Limita etiam ſupra traditam poſteriorem opinionem, vt non vera ſit, quando contractus fieret cum eccleſia, ſeu viris eccleſiaſticis, quibus conſcientia optimæ mentis eſt cor-
48 di, quia tunc etſi † concurrant illæ duæ præſumptiones, pactum de retrouendendo, & modicitas pretij, tamen ex his non præſumitur contractus fœneratitius, vt eſt conſtitutio Martini Papæ, & Caliſti in extrauagantibus communibus, titu. de emptione, & venditione, capitulo regimini. vbi erat pactum de lucrando, & redditus quatuordecim pro centenario plus, & tamen deciditur non eſſe fœneratitium, vt per illa iura tenet Alciat. in reſpon. 40. libr. 1. tom. 1. licèt alias, & in terminis docuit Alberic. in leg. iubemus nulli, la ſecunda, num. 16. verſiculo vltimo, iſta quæſtio. C. de ſacroſanct. eccleſ. Rolan. à Valle reſpondit in conſi. 96. num. 20. lib. 1.

Quartò limitatur poſterior opinio, videlicet, quod illæ duæ præſumptiones concurrere debeant, id eſt, paruitas pretij, & pactum de retrouendendo, non procedere in feu-
49 dalibus, † nam contractus feudi ex ſola paruitate pretij præſumitur ſimulatus, ita decidit Matth. de Afflict. ſup. 2. feudor. titu. qualiter olim feud. alien. poter. c. 1. §. donari. nu. 30. per illum text. & per cap. ſummopere. extr. de extra-ord. cog.

Limitabis id verum eſſe, qñ huiuſmodi contractus factus fuerit ab inferiore à Rege, puta feudatarijs, ſecus ſi fiat à re-
50 ge, † nam ab eo potius præſumitur haberi gratia, quàm prætextu pecuniæ, vt dicit tex. in c. 1. de feud. dat. in vic. legis cõmiſſor. & ita ait Matth. ab Afflict. vbi ſupra, d. §. donare. vbi
51 ait, ideò valere contractum feudalem factum à Principe † ſub penſione vnius denarij, quia videtur tunc Princeps vſus liberalitate, & ad hoc faciunt à nobis animaduerſa in concluſione, liberalitas.

Quintò limita concluſionem, vt ſibi locum non vendicet, ſi pactum de retrouendendo non fuerit appoſitum in ipſo contractu, vel incontinenti poſt ipſius celebrationem,
52 ſed ex interuallo † quia tunc ex ſententia multorum traditum eſt, non argui ſimulationem contractus, vt inter alios dixit Alex. in conſi. 28. colum. 2. verſi. & quamuis nonnulli. de volum. 5. cui accedit Rip. in l. nemo poteſt, numer. 73. ff. de leg. 1. Cagnol. etiam adhæret, qui alios citat in l. 2. C. de pact. int. empt. & venditor. nu. 6. & num. 130.

53 Cui ſententiæ alacriter reclamat † Bald. in conſilio 322. in inſtrumento, colum. fina. ibi, ex contrarijs igitur qualitatib. lib. 3. quod probauit Rui. in conſi. 16. circa primum, nu. 10. lib. 4. Iaſ. confirmauit in conſil. 153. circa primum, colum. 1. lib. 4. & firmauit Crauet. conſil. 156. numero 18. latè Tiraquel. qui hoc idem aſſerentes congerit in tract. de retract. conuent. in præfat. num. 12. ibique iſtud interuallum
54 † magis ſuſpitionem fraudis augere affirmat, tanquam excogitatum id fuerit, ne fraus ipſa pateret, ſecundùm Ioan. And. in c. ad noſtram, quem ibi retulit Imol. num. 7. in verſic. extra gl. de empt. & vendit. & ſequitur ibi Barbat. idem conſuluit Doctor quidam inter conſilia Alex. in conſil. 120. li. 4. & idem Alex. in conſilio 46. col. 1. verſi. concurrit & alia. lib. 3. & voluit Bertrand. conſil. 184. vide caſum, in 1. dubio. lib. 1. & huic opinioni aſſentitur Lap. de S. Geminiano in commen. ad l. 2. C. de pact. int. empt. & vend. §. 1. numer. 34. & ſeq.

Ratio iſtius concluſionis illa poteſt eſſe, quòd cum non in ipſo principali contractu fuerit iſtud pactum appoſitum, quodammodo dicitur ſecretò & clanculum, ac vt id lateat
55 factum, ideo fit, vt magis præſumatur fraus, † quia quæ ſecretò fiunt, magis præſumuntur ſuſpecta, & doloſa, vt in his terminis vſuræ tradit Cæpoll. in tract. de ſimul. cõtract. præſumpt. 20. in conſil. criminali 17. viſa commiſſione, colum. pen. verſicu. item & vlt. Dec. etiam in conſilio 331. colum. 2. verſi. 4. vt præſumptio. atque Roma. in conſilio 54. viſis, colum. 2. verſic. 3. & quamplura ſcribit Tiraquel. de retract. cõuent. in præfa. nu. 13. & 14. ſequitur Lap. de Sancto Geminiano in d. l. 3. §. 1. C. de pact. int. empt. num. 35. vbi & ipſe quamplura adnotauit, ad quos te reijcio.

CONCLVSIO 447.

ARGVMENTVM.

Contractus an probetur ſimulatus per teſtes productos contra inſtrumentum, & ex eo quòd fere omnia pacta apponãtur in fauorem creditoris, & quando ei, qui conduxit prædium ſuum venditũ, conſtituta eſt penſio.

SVMMARIVM.

1 *Contractus probatur ſimulatus per teſtes productos contra inſtrumentum, & quot teſtes ſufficiant, numero 2.*

3 *Teſtes non deponentes de forma inſtrumenti non poſſunt deponere de ſimulatione.*

4 *Teſtis vnus de viſu an ſufficiat ad ꝓbandũ ſimulationem contract. vide remiſſiuè.*

5 *Teſtes*

5 *Teſtes ſingulares faciunt probationem ſimulationis contractus,
alijs coniecturis concurrentibus.*

6 *Contractus ſimulatus probatur ex eo, quòd ferè omnia pacta ap-
ponuntur in fauorem creditoris.*

7 *Contractus probatur ſimulatus, & vſurarius, quando ei, qui con-
duxit prædium à ſe venditum conſtituta eſt penſio, quæ magis
commenſuratur pretio tradito, quàm valori rei.*

Superſunt adhuc tres probandi ratio-
nes, quo pacto ſimu-
1 latus contractus palàm fieri poſſit, quarum prima eſt † per
teſtes productos contra inſtrumẽtum, vt tradidit Tiraquell.
in tract. de vtroq; retract. tit. de retrac. conſanguin. §. 1. glo.
14. numero. 57. & voluit Accur. in l. illicitas. §. veritas. ff. de
offic. præſid. & in §. ſi verò tale. in authen. de inſtrument.
caut. & fid. Bald. placuit in leg. 1. columna ſecunda, verſicu-
lo denuo quæro. C. plus val. quod agi. &c. aſſeuerauit etiam
Ioan. Faber. in §. item verborum. columna 4. verſicu. vnde
& hoc. Inſtitut. de inutil. ſtipulat. de hoc meminit Imol. in
c. ad noſtram. extr. de emptione, & venditione. Verùm li-
cèt glo. dicto §. ſi verò tale, aſſerat quatuor teſtes requiri,
** ** cõmunior tamen eſt opinio, † pauciores ſatis eſſe. Tam-
2 etſi glo. in dicto §. ſi verò tale, poſſit procedere, cum quis di
rectò vellet probare contra inſtrumentum, veluti ſi nege-
tur ita inſtrumentum factum non fuiſſe, ſed ſecus quando
directò, vel indirectò quis non vult probare contra inſtru-
mentum, ſed prout eſt, fatetur ita factum fuiſſe, ſed agitur
de probando aliud fuiſſe verè actum à contrahentibus, ali-
ud ſimulatè ſcriptum, ſicut ille tit. plus val. quod agitur &c.
quia tunc duo ſufficiunt, & de huiuſmodi probatione per
teſtes vide latè per Bal. in l. 1. C. plus val. quod agi. &c. & per
Tiraquel. vbi ſupra. Verùm ad id obſerues, † teſtes non de-
3 ponentes de forma inſtrumenti non poſſe deponere de ſi-
mulatione, vt reſpondit Bald. conſilio 21. parte quinta, nu-
mer. 3.

An verò vnus teſtis de viſu ſufficiat † ad probandum ſi-
4 mulationem contractus, te docebit Afflict. in ca. 1. de feud.
dat. in vic. leg. commiſſo. not. 3.

Concluſionem amplies, vt teſtes ſingulares alijs conie-
5 cturis concurrentibus † faciant probationem ſimulationis
contractus, vt conſuluit Pau. Caſtren. conſi. 169. num. 4. vol.
2. & Cuma. cauit in conſi. 155. col. 2. poſt med. numer. 3. & 4.
vbi late.

Præterea probatur ſimulatus contractus ex eo, quòd fe-
6 rè omnia pacta † apponuntur in fauorem creditoris, & pa-
rum, vel nil ſint in fauorem debitoris, vt tradidit Cardin. in
clementina prima, §. cæterùm, quæſtione tertia, de vſur. &
reſpondit Abb. in conſilio 77. verſicu. item & 3. cui accedit
Natta conſil. 198. nu. 13.

Poſtremò probatur contractus ſimulatus, & vſurarius,
7 † quando ei, qui conduxit prædium à ſe venditum, conſtitu-
ta fuit penſio, quæ magis cõmenſuretur pretio tradito,
quàm valori, & æſtimationi rei, vel eius redditibus, veluti
ſi pro fundo valoris 300. & empto pro centum ſoluantur ꝓ
penſione decem, nam tunc illa decem præſumuntur ſolui
pro vſura dictæ pecuniæ centum, & nõ pro redditibus fun-
di, quia maior merces pro eis debetur, cùm ſit valoris 300.
ita Natta docuit dicto conſi. 198. nu. 14.

CONCLVSIO 448.

ARGVMENTVM.

*Contractum ſimulatum probandi cui in-
cumbat onus.*

SVMMARIVM.

1 *Contractum ſimulatum eſſe, vel fœneratitium qui dixerit,
probare debet, & cauſam ſimulationis oſtendere, & decla-
rare.*

2 *Contractum ſimulatum aſſerens non eſt audiendus, niſi deſignet
ſpeciem fictionis.*

3 *Contractus in dubio non præſumitur ſimulatus, vel vſurarius, ni-
ſi probetur.*

4 *Contractum eſſe ſimulatum aſſerens, probare debet, etiam ſi ali-
qua præſumptio ſit in contrarium.*

5 *Contractum ſimulatum qui dixerit, probare tenetur, dummodo
opponatur ab alia parte, quæ petat declarari cauſam & ſpeciem
ſimulationis.*

6 *Contractum ſimulatum eſſe non ſatis eſt probare doloſum vel fi-
ctitium in genere, ſed ipſa ſpecies, & modus ſimulationis, aut
fraudis ſigillatim probari debet.*

1 Contractum eſſe ſimulatum, vel fœnerati-
tium ſi quis dixerit † illum pro
bare debere, colligere eſt ex Scęuolæ reſponſo in le. patro-
nus. ff. de probat. & cauſam ſimulationis, vel fictionis oſten-
dere, & ſigillatim declarare debere certam, & claram, re-
ſpondit Bart. in conſi. 65. incipien. factum tale proponitur,
Petrus Nicolæ. poſt num. 2. verſicu. his præmiſſis, & ibi cum
allegatis in marginalib. additio. & idem obſeruauit Bart. in
l. poſt contractum. num. 3. verſi. ſecunda præſumptio. ff. de
donat. & annotauit Bald. in l. ab Anaſtaſio. nume. 6. verſicu.
vltimò ſume arg. C. mand. atque animaduertit Paul. Caſtr.
in l. iuriſgentium. §. dolo malo. ff. de pact. quod conſulenti
placuit Alexan. conſil. 111. incip. viſo ſuperiori themate. vo-
lum. 3. & idem in conſil. 28. in cauſa, & lite. volumi. 5. quo-
rum ſententiam plurimi probauere, vt Anchara. in conſil.
228. ad corroborationem. Barbat. conſi. 22. num. 1. volum. 4.
Dec. conſil. 463. num. 8. incipien. in cauſa, quæ nomine Ca-
meræ, & Domini de Rot. in deciſio. 1. aliàs 484. extra Ro-
tam, quòd per hoc. nume. 5. de donat. in nou. vbi diremere,
2 eum † qui non deſignet ſpeciem fictionis non eſſe audiendũ
quia aduerſarius ſic redderetur dubius, vt l. 1. §. 1. ff. de eden.
leg. Pomponius ſcribit. ff. de rei vendicat. l. 1. §. Labeo. ff. de
flumin. l. Titiæ textores. in princ. ff. de le. 1. cum alijs ibidem
allega. immo debet ſuccumbere, vt Anchara. voluit in d.
3 conſil. 226. num. 2. †. quia in dubio non præſumitur contra-
ctus ſimulatus, vel vſurarius, niſi probetur, ſic ſcripſit Bart.
Soc. conſi. 264. num. 1. volum. 2. immo ſemper ſine fraude,
& bona præſumitur celebratus, vt cauit Natta conſil. 198.
num. 5. & 21.

4 Ampliatur concluſio, vt procedat † etiamſi aliqua præ-
ſumptio ſit in contrarium, vt conſtat ex ijs quæ modo attu-
limus, quod intellige cum hoc temperamento, dummodo
interuenerit renunciatio exceptionis ſimulationis, vt ſu-
pra notatum eſt, & ita ait Bart. Cæpoll. in d. ſuo tract. de ſi-
mul. contract. præſumpt. 26. num. 85.

Limitabis modò, vt vera ſit, dummodo opponatur ab a-
5 lia parte, † quæ petat declarari cauſam, & ſpeciem ſimula-
tionis, & non aliter, vt docuere Bal. & Sal. in l. ab Anaſtaſio.
C. mandat. & Bart. Cæpol. vbi ſupra in d. 26. præſump. num.
89. & 90. vbi latè.

Illud præterea obſeruandum eſt, non ſatis eſſe probare
contractum eſſe ſimulatum, doloſum, vel fictitium in gene-
6 re, ſed neceſſe eſt † vt ipſa ſpecies, ac modus ſimulationis,
aut fraudis ſingillatim probetur, vt eleganter ac doctè me-
moriæ prodidit Tiraq. in tract. de vtroq; retract. §. 1. gl. 14. n.
59. & docuit Bart. in conſi. 65. colu. 2. cui adhæſit Bal. in l. ab
Anaſtaſio. in fi. per illum tex. C. mand. quod cæteri confir-
mauere, vt in primis Pet. Anchar. conſil. 226. ad corrobora-
tionem. in ſecundo dubio. Pau. Caſt. in l. iuriſgentium. §. do-
lo. & ibi Alex. ff. de pact. vbi & ipſe Alex. dicit, id eſſe multa,
& diligenti obſeruatione dignum, & idem Alexa. conſi. 112.
viſo ſuperiore, col. 1. li. 3. & conſil. 28. in cauſa. col. 3. in fi. verſi.
modò ſic. lib. 5.

Reliqua autem, quæ in hac probatione ſimulati contra-
ctus lectori deeſſe videbuntur, ad ipſos ipſe fontes accedat,
ac inde reſidua hauriat, quæ huc tranſponat.

CONCLVSIO 449.

ARGVMENTVM.

Contumacia an probetur per ſcripturam, & inſtrumentum, & cui incumbat onus illam probandi.

SVMMARIVM.

1 *Contumacia per ſcripturam, & inſtrumentum probari poteſt.*
2 *Contumaci incumbit onus probandi, iudicem citantem non eſſe idoneum.*
3 *Contumax probatur, qui non mittit procuratorem legitimum.*
4 *Contumax probatur, qui aufugit, & latitat, ne perſonaliter apprehendi poßit.*
5 *Latitare præſumitur, qui præmiſſa diligenti rimatione, non reperitur in loco, vbi conſueuerat morari.*
6 *Citatus contumax non poteſt haberi, ſi iudici copiam ſui non fecit illa die, qua iudex non ſediſſet.*
7 *Ad hoc, vt quis contumax probetur, requiritur trina citatio, vel vna peremptoria.*
8 *Contumax quis probatur, ſi interuenerit trina citatio, vel vna pro tribus, & pars ſe præſentet in termino citationis, & contumaciam abſentis accuſet.*
9 *In criminalibus etiam, ad hoc vt quis contumax dicatur, actor debet expreßè accuſare contumaciam rei.*
In criminalibus proceditur ad inſtar iudiciorum ciuilium. ibidem.
10 *Contumax verè dicitur, qui citatus peremptoriè, non inuentus eſt, ſi conſtet ipſum habuiſſe notitiam citationis, & non comparuiſſe.*

1 Contumaciam poſſe probari per ſcripturam, † & inſtrumentum;
nullus eſt, qui repugnet, nam licèt vergat ad crimen, debet
ſcribi in actis, vt tradidit Bald. in l. 1. C. quor. appellatio. non
recipiuntur, & ſcriptum fuit in additio. ad Barto. in l. ſenatus.
ff. ad ſenatusconſult. Turpilian.

Si verò contumax iudicem citantem non eſſe idoneum
2 probare voluerit † ipſi contumaci hoc onus probandi incumbet,
vt rectè animaduertit Alex. in l. 2. num. 13. ff. ſi quis
in ius vocat. non ier.

Quinimo probari etiam contumacem eum, qui non mit-
3 tat † procuratorem legitimum, docuit Bald. in auth. ei qui.
numer. 3. C. de tempor. appellat. cui reſpondendo adhæret
Natt. in conſi. 5. non videtur, quòd Ioannes Iacobus, num.
9. verſi. quinimo magis, quos refert, & ſequitur Franc. Burſa
in conſi. 74. mirabitur forſan quiſpiam. nu. 138. poſt verſi.
quinimo ſi principalis. lib. 1.

4 Tertio loco probatur contumax † qui aufugit, & latitat,
ne perſonaliter apprehendi poſſit, vt idem conſuluit Natt.
in conſilio 240. reddidi aliàs. numer. 3. verſicul. nec obſtat,
ſi dicatur ex multorum ſententia, quos apud eundem ibidem
videas.

Is verò latitare præſumitur eo ipſo, quòd præmiſſa dili-
5 genti rimatione † nō reperitur in loco, vbi conſueuerat morari,
vt idem cauit Natt. in eod. conſil. 240. poſt dictum nu.
3. verſi. quòd autem fraudulenter.

Quod limitabis, non eſſe verum, quando illa die citatus
iudex non ſediſſet, nam licèt iudici copiam ſui non fecerit,
6 † tamen contumax non poterit haberi, ita me docuit Natta
in conſi. 364. ſtante Marchionali decreto, num. 7. & ſi iudex.
motus auctoritate Pauli iuriſconſulti in l. 2. in fin. ff. ſi
quis in ius vocat. non ier. atque Pompon. in l. arbiter calendis.
ff. de recep. arbi.

Intelligas tamen quòd in vniuerſum, ad hoc vt quis pro-
7 betur contumax † requiritur trina citatio, vel vna peremptoria,
vt de hoc contex. eſt vulgatiſſimus in le. conſentaneum.
§. tres denunciationes. & ibi Bar. Bald. & Salic. not. C.
quo. & quand. iud. vbi Bar. ſatis inſigniter hoc ampliauit, vt
non ſolū requirat trina citatio, vel vna pro tribus, ſed etiam
8 deſideretur † vt pars, ſcilicet actor ſe præſentet in termino
citationis, & contumaciam rei abſentis accuſet, per contex.
egregium, & inſignem in l. properandum. §. & ſi quidem.
ibi, actoris abſentiam accuſante. C. de iudicijs. quem cō tex.
ad hoc meliorem de iure dicunt Fulgoſ. & Pau. de Caſt. ibi
ꝙ dictum vendicat ſibi locū nedum in cauſis ciuilibus, ſed
9 etiam in criminalibus, quoniam & tunc † requiritur etiam
actorem debere expreſsè accuſare contumaciam ipſius rei,
alioqui non cenſeretur contumax, nam in criminalibus procceditur
ad inſtar iudiciorum ciuilium. l. abſentem. §. 1. ff. de
pœ. quod voluit Imol. poſt Bart. in l. inter accuſatorem. ff.
de publi. iudi. & in leg. abſentem. C. de accuſatio. quod obſeruauit
idem Bar. in extrauag. ad reprimendum. in verb. neglexerit.
& hoc inſignè arbitratus eſt Trigon. in ſingul. 88.
poſt nu. 1. incip. compertum habes.

Superioribus probationibus hanc adiungas, quam tradidit
Matth. Matthæſil. in l. ea quæ ſtatuuntur. num. 7. verſi.
* nota ex iſta glo. C. quomodo, & quando iud. vbi in hanc ſen-
tentiam * communi conſenſu ſcribentes deſcendere ait,
10 † citatum peremptoriè, & non inuentum dici verum contumacem,
ſi conſtare poterit ipſum habuiſſe notitiam citationis,
& non cōparuerit, vbi ad hoc probandū affert clarū
contex. in le. properandum. §. ſin autem ex geſtis. & §. quod
autem. iuncto. §. & ſi quidem. C. de iudic.

CONCLVSIO 450.

ARGVMENTVM.

Conuenticula an præſumatur illicita, & quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Conuenticula cum ſit regulariter prohibita, illicita præſumitur.*
2 *Conuenticula probanda eſt per participes criminis.*
3 *Conuenticula probari poteſt per coniecturas, cum ſit difficilis probationis.*
4 *Conuenticula eſt, quandocunque congregatio aſcendit ad numerum decem hominum.*
5 *Ad excludendum conuenticulam facit præſumptio, quòd caſu, & fortuitò quis præſumitur in loco delicti aſtitiſſe.*

1 Conuenticula, cum ſit regulariter prohibita, præſumi illicitam, †
& cum dolo, ſancitum eſt in l. 3. in princip. C. de ſumm. Trinita.
& idem ſenſit Lucas de Penna in l. quemadmodum. C.
de agricol. & cenſit. lib. 11. num. 197. quod etiam eſt conſtitutum
in l. conuenticula. C. de epiſcop. & cleric. l. 1. C. ad l.
Cornel. de ſicar. & leg. ſi non conuicij. C. de iniur. in terminis
reſpondit Alexa. in conſil. 3. ponderatis verbis. colum.
1. volu. 1. & Natta in conſil. 665. ſub num. 2. verſi. pro quo facit.
lib. 4.

2 Vnde † cum conuenticula illicita præſumatur, probanda
erit per participes criminis, vt reſpondit Alexa. conſil. 13.
num. 14. lib. 6. & conſi. 120. num. 3. lib. 7. quin etiam poteſt
3 probari per coniecturas, cum materia † ſit difficilis probationis,
vt auctor eſt Hippolyt. de Marſil. in ſua pract. criminal.
in princip. num. 6. & 7.

Et quomodo probabitur, quòd ſit conuenticula, docet
4 Corn. in conſilio 216. lib. 3. per totum, vbi admonet, † conuenticulam
eſſe, quandocunque congregatio aſcendit ad
numerum decem hominum, numero primo, in dicto conſilio,
& idem Corn. conſilio 199. libro 4. atque Pariſ. in
conſilio 171. numero 9. cum pluribus ſequentibus libro 4.
& Alexand. conſilio 224. numero tertio, libro ſecundo. Ad
excludendum verò conuenticulam, quæ debet eſſe con-
5 gregatio ex propoſito, facit præſumptio † quòd caſu & fortuitò
quis præſumitur in loco delicti aſtitiſſe, vt traditum
eſt à Felin. in capitulo ſicut dignum. numero ſexto,
extra

Extra de homicid.atque Carrer.in pract.§. de homicid.il ſe-
cũdo,num.55.

CONCLVSIO 451.

ARGVMENTVM.

Conuerſatio quid operetur.

SVMMARIVM.

1 *Conuerſationem habens in domo, vbi patratum eſt delictum, veluti furtum, habet contra ſe præſumptionem, quòd notitiam habeat furti, adeo vt torqueri poſſit.*
2 *Conuerſatio cum malis hominibus indicium facit.*
3 *Cõuerſatio malorum ante, & poſt delictum patratum facit præſumi delicti conſilium.*
4 *Conuerſatio malorum plurimum permouet animum iudicis circa indicium ad torturam.*
5 *Conſuetudo malorum aſpernanda eſt.*
6 *Societas, cum qua quis verſatur, indicat hominem.*
7 *Conuerſatio facit præſumi, quòd quis ſciat cauſam, quare talis, cum quo verſatur, ad illum, vel ad illum locum iuerit.*
8 *Præſumitur ſcire, quæ fiunt in loco, qui frequenter conſueuit accedere.*
9 *Conuerſatio ſi fuit interpolata potuit actus geri eo tempore, quo quis cum aliquo non verſatur.*

Conuerſationem in domo vbi patratũ
eſt delictum, veluti
1 furtum† habere contra ſe præſumptionem, quòd notitiam
habeat furti, adeo quidem, vt torqueri quis poſſit, tradidit
Brun.in tracta.de indit.3.q.1.par. nu.2.& profitendo ſcripſit
Blanc.in l.fi.nu.73.ff. de quæ.
2 Et hinc eſt, quòd conuerſatio cum malis hominibus† faciat indicium, vt aſſeruit Angel. in tractatu maleficior. in
§. fama publica. numer. 16. & Guid. de Suzar. in tracta. de
indit.num.32.atque Blanc.in d.l. fin. nume.253.& reſpondit
Crauet.in conſi.220.num. 11. & 12. quod maximè tunc procedit, quando quis vſus fuerit conſuetudine malorum an-
3 te, & poſt aliquod delictum patratum, † quia tunc illa conuerſatio facit præſumi delicti conſilium, & ita cauit Crauet.
vbi ſupra. d. num.12.& docuit Bart. in l. plures.§.quamuis.
& §.ſi parés.ff.de adminiſtrat. tut.c.ſæpe.23.q.1. & dixit Bal.
in conſi.95.regula iuris.circa fi.num.6.vol.1.
Et quòd ex conuerſatione malorum plurimum permo-
4 ueatur animus iudicis † circa inditium ad torturam, profitendo ſcripſit Bar.in l. ſi plures.§.ſi parens.num.1.& §. quãuis.nume. 3. ff. de adminiſt.tutor.& obſeruauit conſulendo
Crauet.in conſ.73. incip.dicendũ videtur prima fronte, nu.
13. verſicu. inſtat præſumptio. atque Marſil. in ſua pract.
criminal.§. expedita, nume. 91. verſi. modo vltra præmiſſa,
atque reſpondit Crauet.in conſil.220.reſpondeo ad dubia,
nume. 12. verſic. rurſus iſta conuerſatio. qui ad hoc adducit
Alex.in conſil.149. colum. 2. ad fi. & in conſi.154.colum.2.
lib.5.quæ quidem nuſquam inueni in codicibus meis. Vnde
5 fit, vt non extra rem moneat Propheta † aſpernandam eſſe
malorum conſuetudinem. Pſal. 6.dum cecinit. Diſcedite à
me omnes, qui operamini iniquitatem. & Pſal.17. cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris.& Pſalm.49.ſi
videbas furem currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. & hoc multis alijs innumeris locis
cauetur, & ita conſuluit Grammat.conſil.17.num. 14. & cõfirmat Abb.in c. clericus.de iudic.& in ca.ad hæc, num.1.de
iud. 81. diſt. c. diffinimus, atque monuit Oldra. conſil. 62.
6 incip.& circa hæc.colum.1.poſt num.1. Nam ſocietas† cum
qua quis verſatur, indicat hominem, vt cautum eſt in c.innotuit.de elect.& habemus ab Vlpia.in l.ędiles.§.Pedius.ff.
de ædilit. edict.
Amplianda eſt concluſio, vt etiam conuerſatio faciat
præſumi, quòd quis ſciat cauſam, quare talis, cum quo ver-
7 ſatur, ad illum † vel ad illum locum iuerit, in quo poſtea patratum ſit aliquod delictum, veluti homicidium, vel furtũ,
vt conſuluit Crauet.d.conſi. 220.ſub num.12.verſi.amplius.
& colligere eſt ex c.quærendum.2. quæſt. 7. c. cum oporteat.vbi gloſſ. de accuſat.& ex l. 2. in verſi. detegit. cum gloſſ.
in 3.intellectu. C. vbi de crimin. ag. oport. & docuit Barto.
in l.1.in 2. quæſtio.C.de ſumm. Trinit. & fid. catho. reſpondit Bald. in conſilio 295. Petrus Lombardi. lib. 3. idem conſulendo ſenſit Paul. de Caſtr.in conſilio 423.colum.2.li.2.ita
etiam placuit Corn.in conſilio 340. columna penult. lib. 1.
hoc præterea aſſeruit Dec. in conſilio 583. iuridicum, num.
4.verſi.& ad hoc facit.col.2. & id protulit Anchara. conſil.
170.colum.fi.ſcripſit Aret.in conſil. 219. col.5. ver.aliquando tutor, cauit Soci.in conſil. 264. col. 6.lib. 2.numer.10.&
8 monuit Alex.in conſi. 81.ſtantib. col. 2. num.5. verſic. confirmantur prædicta, libro 4. vbi ait † eum præſumi ſcire ea
quæ fiunt in loco, ad quem frequenter conſueuerit accedere
Limitabis præmiſſa non procedere, ſi conuerſatio fue-
9 rit interpolata, quia potuit actus geri eo tempore † quo
quis cum eo non verſaretur, ita voluit Paul. de Caſt.conſil.
248. viſis, & ponderatis omnib. colum.2. ſub num.4.verſic.
& ſic poſito, vt in ſimili tradunt Doctores in l.1.§.1.ff. de itiner.act.priu.& in terminis hoc illud patrocinatur, ꝙ ſcribit
Angel. in l.iuſtiſſimè. §.1. ff. de ædilit. edict. & quæ ſcripſit
Crauet.d.conſi..225.d.nu.12.ſub finem.

CONCLVSIO 452.

ARGVMENTVM.

Copula carnalis quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Copula carnalis probatur per viſum, id eſt per deponentem, quòd viderit ſolum cum ſola in lecto, & nudum cum nuda.*
2 *Ex violenta, & certa ſuſpicione fornicationis poteſt ſententia diuortij promulgari.*
3 *Copula carnalis per rerum naturam non poteſt verè probari.*
4 *Probatio vera debet de neceſſitate concludere, de probationibus. c.in præſentia.*
5 *Probationes veriſimiles iura recipiunt in actibus, in quibus probationes veræ non poſſunt haberi.*
6 *Probationum materia eſt fauorabilis.*
7 *Filiatio, & paternitas, cum non poſſint naturaliter probari, ſufficit, quòd probetur opinio, & nominatio.*
8 *Probatio viſus ſolius cum ſola, nudi cum nuda in lecto, recipitur pro valida in materia probationis copulæ carnalis.*
9 *Copula carnalis probatur per auditum proprium cum fama, & teſtis de auditu ſuper ea, quomodo deponere habeat.*
10 *In probatione copulæ carnalis admittuntur qualeſcunque probationes etiam præſumptiuæ.*
11 *Copula carnalis probari poteſt per cohabitationem viri, & mulieris.*
12 *Copula carnalis probatur per famam viciniæ, & etiam per teſtes ſingulares.*
13 *Coniunctio venerea probatur per teſtes de credulitate, quando cõcludunt præſumptiuè ex iuris diſpoſitione.*
14 *Copula carnalis probari poteſt per iuramentum.*
15 *Copula probatur per iniectionem brachij collo.*
16 *Copula præſumitur, ſi reperti fuerint mulier, & vir in ſolitudine, vel ſi viſi ſint per nemora, per plana, & loca ſecreta.*
17 *Coniunctio venerea probatur, quando vir filio illius mulieris, cum qua conſuetudinem habebat, certum quid in teſtamento reliquerit.*
18 *Copula carnalis probatur, quando vir, & mulier ſoli viſi fuerunt cubiculum ingredi, & ex eo poſt certum tempus egredi vnus poſt alterum, & mulier conſpecta fuit cum rubore, & crine ſoluto, ac horrida, & inculta.*

Copula carnalis quo pacto probetur, latius ſupra explicauimus
in con-

In concluſione, adulterium,& in concluſione,coitus. Ve-
rùm,vt & ſuperioribus aliquid addã,in ea ſum opinione, vt
ad omnem effectum,ſcilicet,tam ad matrimonium dirimẽ-
dum quàm impediendum, quàm etiam ad pœnam irrogan-
1 dam pro crimine carnalis copulæ,† ſufficiet probare copu-
lam per viſum,id eſt,quòd viderit ſolum cum ſola in lecto,
nudum cum nuda,nec alia ꝓbatio requiritur, vt dixit Lap.
allegat.53. nume. primo, & ad id adeundus erit Accurſ. in l.
ſi verò non remunerandi.§.ſi adoleſcens luxurioſus.in gloſſ.
1.ff. manda. & id ſancitum eſt in context. capitulo præter-
ea. de teſtibus. in context. etiam in capitu. literis. de præ-
ſumpt. & conſuluit Dec. conſilio 177. viſo copioſo. nume-
ro 10.quod etiam docuere Abb. & Butr.in d.capitulo præ-
terea. Ruin. etiam reſpondit conſilio 53. ex pluribus. num.
1.2.& 10. volum.5.& voluit Ferre. in conſi.389. Redempto-
ris noſtri.in cauſa nobilis.numer.50. volum. 2.atque Nat.in
conſil.205.nonputo cogi poſſe, numer.3.verſicu. probatur
autem.Corſet.in repetit. ad Abba.poſt verſicul.teſtes licèt
vnus poſt alium.vbi plenè,quod placuit etiam Pariſ.in con-
ſil.54. aſſertæ. poſt numer.61.volu. 4.& idem in conſil. 170.
deteſtabilis.num.12. & ſeq. verſicu. tale enim. eod.libr.4.&
in conſi.57.ſtante priori matrimonio,num.32.verſi.& quòd
ſororem.eodem lib.4. & meminit Ioan.de Amic. conſi. 69.
quoniam in proceſſu. num.10. & ſcripſit Ludouic. Roman.
conſilio nonageſimo primo,viſis, & percunctatis, numero
ſexto, atque probauit Crot. in conſilio 413. viſa copia. nu-
mero vigeſimo quarto,verſicu.vlterius præmitto.libro ter-
2 tio,vbi ex contextu d. capitulo ex literis.colligit † ex huiuſ-
modi violenta,& certa ſuſpicione fornicationis poſſe ſen-
tentiam diuortij promulgari. Corn. præterea in conſilio
quinquageſimo primo, in hac conſultatione, numero 14.
libro 1.

3 Nam per rerum naturam non poteſt verè probari † co-
pula carnalis,& quamuis quis atteſtaretur commixtionem,
non tamen eſſet vera illa probatio, quia & hoc eſſe poſſet
ſine ſeminis emiſſione,vnde nõ adfuit copula,quia nõ ꝓbat
4 hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe † nam probatio ve-
ra debet de neceſſitate concludere,de probationib. capitu.
in præſentia, vt protulit Lap. allegat.52. & 53. & hinc eſt,
quòd in iſtiuſmodi actibus in quibus probationes veræ non
5 poſſunt haberi † recipiant iura probationes veriſimiles,
quia non eſt anguſtanda probationum facultas, vt cautum
eſt in cap.literis.c.tertio loco, extr. de præſumptio.& tradi-
dit Felin. in cap. præterea. ext. de teſtib.& in capit. cauſam.
colum penult.poſt num.13.de præſcript. & ſenſit Abb. con-
ſil. 25. nume. 4. atque Alexand. in conſilio 82.viſu proceſſu.
colum.3. poſt numerum 8. verſiculo hoc confirmo. volum.
3.& in l. non hoc.num.3.verſicu. item not. quòd dictum te-
6 ſtis. C. vnd. cognat.† cum probationum materia ſit fauora-
bilis, vt conſtituit Imp. in authen. Gazaros. in fin. Cod. de
hæret.

Hinc etiam eſt, quòd filiatio, & paternitas non poſſint
7 naturaliter probari, & ideo ſufficit, quòd † probetur opi-
nio, & nominatio, vt ſancitum eſt in capitulo Michael.ex-
tra de filijs presbyterorum, quod latius dicetur infra in con
cluſione,filiatio,& conſulas latiſſime tradentem Tiraquel.
in tractatu, de vtroque retract. titu. primo,§.primo,gloſſ.
16.numero 7.ſic etiam dicendum eſt in hac materia, in qua
8 recipitur pro valida probatione † viſus ſolius cum ſola, nu-
di cum nuda in lecto, hoc notatur expreſsè in capitulo præ-
terea.de teſtibus. Quòd ſi eueniat,vt hæc probatio viſus ha-
beri non poſſit, confugiendum eſt ad alteram probatio-
9 nem,id eſt auditus proprij cum fama. Hoc eſt † quòd te-
ſtis audierit eos commiſceri carnaliter, ſed non viderit,
quia impediebatur cõſpectus aſſeribus,cortina, pallio,no-
ctis obſcuritate, ſed deponat, quòd audiebat voces eorum
ſibi notas, anhelitus iucundos, veneris oſcula, verba apta
ad ipſam rem,vt loquutus eſt Lap.vbi ſupra dicta allegat.53.
quibus ſi fama adminiculatur,ſufficit ad omnẽ effectum, &
habetur pro plena probatione copulæ carnalis, vt ſenſit
10 Lap. vbi ſupra, ſub numero 3. & hoc eſt † quòd in proba-
tione copulæ admittantur qualeſcunque probationes, et-
iam præſumptiuæ, vt ſancitum eſt in dicto capitulo literis,
& in capitulo tertio loco. extra de teſtibus, & adeas Ruin.
conſilio 53.per totum libro 5.atque Marian.Soc.conſilio 32.
ferè per totum. libro ſecundo, & Couaruu. in epito. 1. par-
tis, capitulo tertio,§. primo,numero 13.& 14.latè proſequi-
tur Bero. quæſtione 54. per totum, atque Cæpol. conſi. ci-
11 uil. tertio,quarto & ſequent. per tot. in quo loco docet †
quòd etiam copula carnalis probari poſſit per cohabitatio-
nem viri,& mulieris præcipuè ſi fuerit voluntaria, & amor
inter ipſos fuerit mutuus.

12 Quòd verò copula probetur † per famam viciniæ, teſta-
tur Abb. in capitulo tertio loco, columna prima, quem re-
fert,& ſequitur Alb. conſilio vigeſimo quinto, num. quar-
to,& Ioan.Crot.in dicto conſilio 413. num. vigeſimoquar-
to, verſiculo item teſtimonium viciniæ, & huiuſmodi fa-
ma probatur per duos teſtes, vt tradit Bartolus in leg. de
quæſtione. §. plurimùm. columna quinta, verſiculo quæro
qualiter probetur.ff. de quæſtio. & reſpondit Ferret. in cõ-
ſilio 389. numero 18. verſiculo quod mundo.volumine ſe-
cundo, quinimo addit Barto. vbi ſupra, etiam probari per
teſtes ſingulares.

Quod & ampliare poteris, vt etiam venerea coniunctio
13 † probetur per teſtes de credulitate, quando concludunt
præſumptiuè ex iuris diſpoſitione,per actus, de quibus te-
ſtis atteſtatur, ita probari in dicto capitulo ex literis,& in
dicto capitulo tertio loco, de præſumptio. aſſeruit Ioann.
Crotus in dicto conſil. 413. num. 25. poſt verſicu. qui autem
ſint.lib.3.

14 Nec præteribo, copulam etiã probari poſſe per † viri iu-
ramentum,per text. in capitulo continebatur. gloſſ. ibi. in
verb. viri ſtandum eſt. extra de ſponſal. impuber. & tradidit
Tiraquell. in ſuo tractatu de vtroq; retract.titu. de retract.
conſang.§.quarto,gloſſ. prima,verb.admittitur ad proban-
dum. numero tertio, & aſſeruit Panormi. in dicto capi-
tulo continebatur. Verumtamẽ licebit vxori probare con-
trarium, per text. in capitulo propoſuiſti, de probat. vbi
etiam gloſſ. & Panormi. & alij idem dicunt,atque gloſſ. in
capitulo 1.extra de frigid.& malef. & in capit. quod autem,
27. quæſtio.2.cap.ſi quis acceperit.32.quæſtio.prima,& Ti-
raqu. vbi ſupra, conſuluitque Natt. conſilio 205.in prima
parte,num. 3.& 4. & videas latè Calder.conſilio tertio,titu.
de probat.& Laurent.Silua.conſi.3.num. 15. cum ſequen.&
Pariſ.conſi.10.nu.33.vol.2.

15 Inſuper † quòd iniecerit brachium collo probatur co-
pula, vt patet ex allatis per Ruin. in conſilio 192. numer.4.
lib. 4. vbi latè. Prout etiam ſi mulier, & vir fuerint reperti
in ſolitudine, vt ſi viſi ſint per nemora, per plana, & loca ſe-
16 creta † præſumitur copula, licèt neceſſariò non probetur,
cum contrarium id eſſe poſſit, ex ca. propoſuiſti.de proba-
tio.ita obſeruauit Ioan. de Imo. in d. c. tertio loco. in 4.no-
tab. de præſumptio.quem ſequitur Crot.in d.conſi.413.nu.
27.& ſeq.

17 Ad hæc venerea coniunctio ex eo probari poterit † quan-
do vir illius mulieris, cum qua conſuetudinem habebat, fi-
lio certum quid in teſtamento reliquerit, ſi credimus Pariſ.
in conſi.57. ſtante priori matrimonio.numer. 33. verſicu.&
quia in teſtamento.lib.4.argumento eorum, quæ dixit Bar.
in l. cum quid.ff.ſi cer. petat.

Nec illa probatio copulæ carnalis eſt in poſtremis haben-
da.etenim illam probari ex eo quidam voluerunt, quòd vir,
& mulier ambo ſoli fuerunt inuenti, & viſi cubiculum in-
18 gredi, † & ex eo poſt certum tempus egredi, vnus poſt al-
terum, & ipſa mulier conſpecta fuit cum rubore faciei, &
crine ſoluto, & tota horrida, incompta, inornata, & in-
culta, vt tradidit Ferret. ex ſententia multorũ in dicto
conſil.389. Redemptoris noſtri. In cauſa nobi-
lis Dominæ Catharinæ, numero vigeſi-
mo primo, verſiculo poteſt et-
iam dici, volum. 2.

CONCLVSIO 453.

ARGVMENTVM.

De corruptela quid cenſeatur, & quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Corruptela cenſetur inter magnas, & capitales cauſas in iudice, licèt etiam in minimo committatur.*

2 *Corruptela adeo execrandum, & deteſtabile facinus eſt vt crimini læſæ Maieſtatis comparetur.*

3 *Corruptelæ crimen probatur nedum ſi interuenerit pecunia, vt iudex ferat ſententiam iniuſtam, ſed etiam ſi data ſit, vt ferat iuſtam.*

4 *In pœnam deteſtabilis criminis corruptelæ incidit ſemper iudex, ſi capiat, vt iudicet, ſiue, vt non iudicet, vel aliquid ad eius officium pertinens maius, vel minus faciat.*

5 *Corruptelæ crimini quis ſe aſtringit, ſi ei datur pecunia, ſicut ſi dari promittatur, licèt non interuenerit numeratio.*

6 *Ad corruptelam probandam ſola promiſſio pecuniæ ſufficit.*

7 *Corruptela probatur etiam ſi iudex corruptus promiſerit aliquid non facere, & tamen fecerit.*

8 *Corruptelæ crimen commiſſum probatur, ſi conſtat, quòd iudici fuerit aliquod æs alienum remiſſum.*

9 *In delictis non attenditur modus, ſed effectus.*

10 *Corruptela probatur, ſi conſtiterit iudici quidpiam eſſe mutuatum, ſiue in pecunia, ſiue in alia re.*

11 *Mutuans pecuniam magiſtratui dicitur eum corrumpere.*

Corruptelæ vitium quàm ſit deteſtabile ſcelus ſuperius in concluſione, ba-
1 rataria, vberius explicauimus. Hinc iure, ac meritò fit † vt
cenſeatur inter magnas, & capitales cauſas in iudice, ſecundùm Bal. in l. obſeruare. §. proficiſci. quæſt. 11. ff. de offic. pro conſ. licèt etiam in minimo cõmittatur, iuxta ea, quæ animaduertit idem Bald. in l. furti. §. ſi pactus. ff. de ijs qui notant. infam. & hoc tenuit Paris de Put. in ſuo tract. ſyndi. in verſi. barataria. alià incipit multa de barataria, verſicu. ſi fideiuſſ.
2 column. 2. & adeò execrandum † & deteſtabile facinus eſt, vt crimini læſæ maieſtatis comparetur, vt tradidit Par. vbi ſupra in verbo corruptio, & reſpondit Thom. Grammat. conſi. 35. nu. 1. 2.

Probatur autem hoc crimen, nedum ſi interuenerit pecunia, vt iudex ferat ſententiam iniuſtam. Verum etiam ſi
3 data ſit, † vt ferat iuſtam, vt reſpondere Vlpian. l. 2. in fin. & Paulus in l. vbi autem. ff. de condic. ob turp. cau. cum ibi nota. per gl. & Doct. Paris vbi ſupra, in ver. corruptio. colu. 3. & idem voluit Gram. vbi ſupra nu. 4.

Primò amplia, concluſionem procedere, ſi iudex capiat,
4 vt iudicet, ſiue non iudicet, † vel aliquid ad eius officium pertinens maius, vel minus faciat, quia ſemper hoc caſu etiam incidit in pœnam huius deteſtabilis criminis, ita voluere Marcell. in l. 3. & in l. lex Iulia. in fin. princ. & Venuleius in l. 4. ff. ad l. Iul. repetundar. atq; Vlpianus in l. 1. ff. de calumniatoribus.

Quod ſubampliabis, etiamſi nihil promittendo principaliter capiat, vt placuit Marcell. in l. 1. ff. ad l. Iul repetundar. cui Paris adhæſit in d. verſi. corruptio, & Grammat. vbi ſupra num. 5.

Secundò amplia non requiri, vt interuenerit ipſa nume-
5 ratio pecuniæ † cum nihilominus huic crimini ſe quis aſtringit, ſi ei detur pecunia, ſicut ſi dari promittatur, vt colligere eſt ex l. lex Iulia. verſicu. vel licèt non acceperint. ff. ad l. Iul. repetundar. & ab Imp. in l. iubemus. C. eod. titu. ibi vel vitio cupiditatis ingeſtam, cum verſicu. ſequent. & dilucidius ſancitum eſt in auth. nouo iure. C. de pœn. iud. qui malè iudic. & in conſtit. Neapol. conſtitutio. litigator. in conſtitut. corruptela. & in l. & generaliter. §. ſi igitur. in fi. ff. de calu. &
6 † quòd ſola promiſſio pecuniæ ſufficiat, id apertè tradidit Paris in prædicto verſic. corruptio. 2. col. & placuit Salyc. in l. qui explicandi. 1. colu. C. de accuſat. quod etiam ſenſit Philip. Franc. in c. 1. de teſtib. nu. 6.

Ad hæc tertiò ampliare poteris veram eſſe concluſionem
7 † etiam ſi iudex corruptus promiſerit aliquid non facere, & tamen fecerit, vt apertè voluit Vlpian. in l. & generaliter. §. ſi igitur. ff. de calumniat. & qui accepit, inquit iureconſultus, ne faceret & ſi fecit, tenetur, & probauit Grammat. vbi ſupra num. 7.

Quartò ampliabis, vt etiam commiſſum hoc crimen pro
8 betur, † ſi conſtet, quòd iudici fuerit aliquod æs alienum remiſſum, vt cauit Paul. in l. 2. & Vlpian. in l. 3. ff. de calumniat. nihil enim refert qua ex cauſa improbitas, vel corruptio iu-
9 dicis detegatur, † quia in delictis non attenditur modus, ſed effectus, per id, quod obſeruauit Vlpian. in l. 1. §. occiſorum. ff. ad Sillan. & in terminis iſtis eſt contextus inſignis in d. l. iubemus. C. ad l. Iul. repetunda. per quem ita ſenſit Iac. de Bell. in §. ſi quis autem. in authen. vt iud. ſin. quoquo ſuffrag. 2. col.

Quinto, & vltimo loco ampliare tibi licebit, ſi conſtite-
10 rit iudici, † quidpiam eſſe mutuatum, ſiue in pecunia, ſiue in alia re illud conſtiterit, vt conſtituere Imperatores Honor. & Theodoſ. in l. quiſquis. vbi clare loquutus eſt Bal. C. ſi cert. pet. & idem Bald. per illum text. in l. 1. C. de calum. di-
11 xit mutuantem pecuniam magiſtratui † dici eum corrumpere, ſubdens idem eſſe in alijs rebus, idem ſequitur Paris de Put. vbi ſupra, in verſiculo corrumpens, in verſic. an ſi tempore ſententiæ, col. 2.

Cætera, quæ huc tradi poſſent, colligere poteris ex concluſione, barataria, quæ huc commode transferri poſſunt, ad illam te reieciſſe ſit ſatis. Quòd ſi copioſius hæc velis cognoſcere, conſulas Pari. de ſyndic. in verbo corruptio, vbi de pœnis, probationibus, & modis corrumpendi vberrimè diſſerit, quem tu ipſe videre poteris, nos ad alia transeamus.

CONCLVSIO 454.

ARGVMENTVM.

Corruptus pretio ad deponendum, an repellatur à teſtimonio.

SVMMARIVM.

1 *Corruptus pretio ad deponendum à teſtimonio repellitur.*

2 *Teſtimonium in reum dicere illi non licet, qui ob teſtimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam accepiſſe iudicatus, vel conuictus eſt.*

3 *Corruptus à teſtimonio repellitur, etſi pecuniam non receperit, ſed tantùm precibus fuerit adductus ad teſtimonium deponendum.*

Contrarium ibid.

4 *Teſtimonium illius reijcitur, qui nec prece, nec pretio adductus deponit, ſed ſine vlla pactione ſperat ad ſe peruenturum commodum.*

5 *Corrupto teſti non creditur, & ſi verum depoſuerit.*

6 *Teſtimonium corrupti nullum eſt, ſicut ſententia per corruptionem lata, nec partium confeſſione remitti poteſt.*

7 *Sententia per teſtimonium corrupti lata reuocari poteſt.*

8 *Corruptos teſtes repellere poteſt iudex etiam ex officio nullo opponente.*

9 *Corrupti teſtimonium admittitur in præiudicium eius, à quo pecuniam accepit.*

Contrarium nu. 10.

11 *Depoſitio falſorum teſtium non facit indicium etiam ad inquiſitionem formandam.*

12 *Ex corrupti depoſitione nec contra falſarium probatio induci poteſt.*

13 *Quando agitur ciuiliter ad recuperandam pecuniam datam pro depoſitione, corrupti teſtimonium admittitur.*

14 *Teſtis eſſe poteſt, qui accepit pecuniam, ne parti faueret.*

1 Corruptum pretiô ad deponendum à teſti-
monio repelli, † tradidere glo. &
Io. And. & Sicul. in ca. licèt. de probat. & cautum eſt in con-
tex. in cap. quoties. de teſtibus. & cap. ſicut. eod. tit. & in ca.
non ſanè. 27. quæſt. 5. ita etiam reſpondit Calliſtratus in l. 3.
§. lege Iulia. ff. eod. tit. lege Iulia, inquit I. C. de vi. cauetur; ne
hac lege in reum teſtimonium dicere liceat ei, qui ob teſti-
2 monium dicendum, † vel non dicendum, pecuniam acce-
piſſe iudicatus, vel conuictus erit, quod plerique ſcribentes
confirmauere, vt Felin. in alleg. c. licèt. colum. 5. verſicul. no-
to. Spec. tit. de teſtibus. §. 1. verſic. item opponitur, quod re-
cepit. Felin. in cap. fraternitatis. 4. col. verſic. tertia conclu-
ſio, de hæret. Bart. in l. Diuus. ff. de re iudic. l. ſi quis teſtibus.
C. de teſtib. Alb. de Roſa. in l. quæritur, num. 4. ad l. Iul. de a-
dult. Salyc. in d. l. ſi quis teſtibus. Afflict. cap. 1. ſi de inueſtit.
inter domi. & vaſall. lis oriatur, nota. 11. & ibi Bald. numer. 7.
Saly. in l. falſum. C. ſi ex falſ. inſtrum. Ioa. And. in nouel. ſicut
nobis. colum. 4. de teſtib. Zabarell. in c. ſicut. numer. 1. & ibi
Bal. de teſtib. nu. 1. & Anchar. Ant. de Butr. vbi ſupra, Iacob.
Ægyd. in ſuo tractat. de teſtib. numer. 22. Aufrer. de teſtib.
num. 30. Lanfranc. ibidem nu. 79. atq; Damhauder. ibidem,
num. 21.

Primum ampliabis, concluſionem locum habere, etiam
3 ſi pecuniam non receperit, † ſed tantum precibus fuerit ad-
ductus ad deponendum, ita docuit Salycet. in l. falſum, nu-
mero 3. C. ſi ex falſ. inſtrument. ſic ſenſit Bald. cap. 1. num. 7.
ſi de inueſtit. inter dom. & vaſall. lis ori. &c. & aſſeruit Ioan.
Monticell. in ſuo tractatu, de teſtibus. in verbo corruptus,
verſic. 3.

Contrarium conſuluit Dec. conſil. 189. lætatus ſum plu-
rimum, nu. 16. cum ibi alleg. vbi etiam ait, poſſe teſtem pre-
tio induci ad deponendum veritatem.

Præterea ampliare poteris, vt etiam eius teſtimonium
4 reijciatur, † qui nec prece, preciôve adductus deponit, ſed
ſine pactione vlla ſperat ad ſe peruenturum commodum,
ita placuit Bal. in c. placuit. nu. 1. vbi latè, de teſtib. & protu-
lit hoc idem Cy. in l. dictantibus. C. de teſtib.

Tertiò inſuper amplies velim, vſque eo concluſionem
5 procedere, vt nec corrupto credatur, † & ſi verum depoſu-
erit, nihilominus enim dicetur falſus, vt inſigniter ſcripſit
Afflict. de feud. c. 1. ſi de inueſt. inter dom. & vaſal. lis ori. no-
ta. 11. quod latè proſequitur Felin. in conſil. 50. nu. 24. & hoc
apertè cauit Martia. vnà cum Accur. inſigniter in l. 1. in prin.
ff. ad leg. Cornel. de falſ. & habetur per Bal. in c. licèt cauſam.
in 8. col. de probatio.

6 Quartò amplia, † vt adeo nullum ſit teſtimonium corru-
pti, ſicut ſententia per corruptionem lata, adeo vt etiam cõ-
feſſione partium remitti non poſſit, iuxta ſententiam Bart.
in authen. at qui ſemel, nu. 27. C. de probat. quod adeo qui-
dem verum eſt, vt ſententia per huiuſmodi teſtimonium la-
7 ta † reuocari poſſit, ſi credimus Panorm. cap. licèt. num. 4.
de probatio.

Poſtremò ampliabis, vt iudex etiam ex officio nullo op-
8 ponente huiuſmodi teſtes † repellere poſſit, vt auctor eſt
Ant. de But. in c. ſignificante. nu. 5. extra qui matr. accuſ. poſ.
& c. exceptionem. de except. vbi ait, illam eſſe opinionem
* *communem Doctorum.

Primò limita concluſionem: nam licèt dictum ſit in con-
9 cluſione ipſius corrupti teſtimonium reijci † admittitur ta-
men in præiudicium eius, à quo pecuniam accepit, vt volu-
it Nell. tracta. de teſtib. num. 202. & placuit Dec. in c. placuit.
numer. 4. extra de teſtib. quod etiam probauit Iaſ. in l. 1. nu.
2. ff. de fer. & de hoc meminit Bero. qu. 58. num. 6. & decidit
Gramm. voto 11. num. 10. atq; confirmauit Lanfranc. in cap.
quoniam contra. de teſtib. poſtremò tradidere Bal. & Affli.
in cap. primo, nume. 11. ſi de inueſtitur. inter domin. & vaſal.
lis oriatur.

Sed vt huic contrariã ſententiam ſequamur, ſuadet con-
tex. in cap. ſicut. & in cap. teſtimonium. de teſtib. & in c. par-
10 uuli. 22. q. 1. † quia ſic dicens tres patitur defectus, & periu-
rus eſt, & criminis ſocius, ac infamis, ita cauit Pet. de Anch.
conſi. 23. 1. col. aliàs conſi. 24. col. 1. verſic. ad hoc reſpondeo:
atq; Fulg. reſpondit in conſil. 173. incip. in cauſa inquiſitio-
nis. col. 1. & idem in conſil. 107. incip. ſuper eodem. col. 3. vbi
ſubdit, talem depoſitionem falſorum teſtium non facere iu-
11 dicium † etiam ad inquiſitionem formandam, vt conſuluit
idem Fulgoſ. in conſil. 136. incip. in cauſa criminationis. col.
fin. verſic. nouiſſimè. ſic conſultus reſpondit Dec. conſi. 189.
incip. lætatus ſum. in 5. colu. vbi quamplures deciſiones, &
conſilia adducit, quæ ferè omnia commemorat Gramm. in
conſil. 46. numer. 10. idem Dec. in conſil. 189. num. 9. Socin.
Iun. conſil. 39. numer. 54. colum. 2. & idem Grammat. voluit
12 conſil. 35. num. 31. † vbi inſigniter ait, vt nec contra falſarium
vlla probatio ex eius depoſitione induci poſſit, vbi etiam te-
ſtatur, ita voluiſſe Innoc. in ca. 1. extra de confeſſ. atq; Steph.
Aufrer. in tract. de reprob. teſtib. in ver. falſitatis. & ſequitur
Pet. de Monca. in ſupplemento tractat. de teſti. D. Io. Crot.
verſi. circa iſtam quartam partem. Marſi. in conſil. 79. incip.
ſalus omnium. col. 4. vol. 2.

Sed hanc prudentum litem dirimere, & intelligere pote-
13 ris, vt prior opinio vera ſit, † quãdo agitur ciuiliter ad recu-
perandam pecuniam datam pro depoſitione, & non quan-
do criminaliter, ita concludendo probat Boër. deciſio. 319.
nu. 5. ad nu. 6.

Secundo loco limitabis, vt falſa ſit concluſio, quando te-
14 ſtis ille eſſe poteſt. † qui recepit pecuniam, ne parti faueret,
vt docuit Spec. de teſti. §. 2. verſi. quid ſi recepit, cui adhæret
Aufrer. de teſtib. num. 27. quorum ſententiæ accedit etiam
Monticell. vbi ſupra, in verbo, corruptus. §. vlt.

CONCLVSIO 455.

ARGVMENTVM.

Creditor qui petit ſuum debitorem detineri vti ſuſpectum de fuga, quæ probare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Creditor petens ſuum debitorem, vti ſuſpectum de fuga, detineri tria probare debet, & quæ.*
2 *Debitum probatur per teſtes, vel per inſtrumentum.*
3 *Probatio per iuramentum creditoris non ſufficit ad detinendum in carceribus debitorem.*
Contrarium nu. 5.
4 *Debitum debet eſſe liquidum, antequam procedatur ad capturam.*
6 *Probatio per iuramentum creditoris quare ſufficiat ad detrudendum in carceribus debitorem.*
7 *Plura poſſunt opponi contra teſtem, quàm contra iuramentum.*
8 *Sacramentum per ſe ſolum non ſufficit ad probandum id, quod generat magnum præiudicium.*
9 *Captura hominis eſt magni præiudicij, ac infamiæ, & maior quàm captura rerum.*
10 *Infamia, & iniuria dicitur illata debitori ob carcerationem.*
11 *Probatio per ſolum iuramentum creditoris ſufficit ad capiendum debitorem, quando adeſt probabilis ſuſpitio inſtantis fugæ.*
12 *Probatio per iuramentum creditoris non ſufficit ad capiendum debitorem, ex eo quia non poßideat immobilia.*
13 *Suſpitio fugæ quomodo probanda.*
14 *Cauſa ſuſpicionis fugæ plenè probari debet, vbi periculum non eſt in mora.*
15 *Cauſa ſuſpicionis fugæ emerſa per contractum debet probari per teſtes.*
16 *Suſpicio fugæ debet plenè probari, & iuſtificari poſt capturam.*

1 Creditor, qui petit ſuum debitorem detineri,
vti ſuſpectum de fuga, † debet proba-
re tria præcipuè. Primò debitum. Secundò ſuſpitionem
fugæ. Tertiò, quòd ſuſpicio ipſa ex poſt facto ſuperuenerit.
Nam

Nam ſi ſuberat tempore debiti, nihil proficebitur, & ſine iſtis tribus nullo pacto ad incarcerationem debitoris deueniri debet. Et hæc omnia vbique per ſcribentes vberrimè comprobantur, & in primis à Lanfran.de Orian. in ſuo tractat.de recuſat.numer.7.8.& 9.latius ſcripſit Pari. in ſuo tractat.de ſimulat.in verbo captura, ferè per totum, & latiſſimè ſe fundit ad hoc Ioann.Baptiſt.Caccialup.in tractat.de debito. ſuſpect. & fugiti. in ſexta principali quæſtione, per totum.

De primo requiſito habetur context. in l. hoc autem. §. non defendi. ibi, conſtare debet, liquereq; prætori. ff. ex quibus cauſ.in poſſeſſ.eat. & eſt caſus in l.prima. C.de præd. curial. libr.11. atque habetur in authent. ei qui. circa finem ibi, iuxta tamen menſuram debiti. C.de bonis auctor.iudic. poſſeſſ.

De ſecundo probatur in l. ſi fideiuſſor. §. fina.ff.qui ſatiſdare cogant.& in l.ſi ab arbitro.§.ex quibus.ff.eodem&c.& in l.in omnibus.ff.de iudi.

Tertium etiam probatur in dicto §.ex quibus cauſis.& in l.qui bona.§.de illo.& in l. fina. ff. de damno infect.ac in l.ſi creditor.in fi.C.de ſponſa.

2 Modus autem probandi debitum,† quod eſt primum requiſitum, erit per teſtes, vel per inſtrumentum, vt tradidit Ang.in d.l.ſi ab arbitro.§.quibus ex cauſis.ff. qui ſatiſd. cog. vbi id admonet pro cautione aduocatorum, idē placuit Parid.in dicto tractat.de ſyndic. in d. verbo captura, numer.7. teſtem laudat Bart.in l.Lucius.C.de agricol.& cenſit. lib.11.
3 Nec ſufficeret hoc caſu † probatio per iuramentum ipſius creditoris, vt dixit Bald.in l.apertiſſimi.C.de iudic. circa fin. & Ang.in d.§.ex quibus.qui ibi aſſerit, ſe multos in carceribus detentos ex ipſis carceribus eximēdos curaſſe: quia ſępe imperiti iudices imperitiam aduocatorū ſequentes faciunt detineri debitores ob ſuſpitionē ſolo iuramēto creditorum approbatā, quod minimè debet fieri, iuxta ſententiā eiuſdē Ang. &Lanfr.de Oria.locis ſupra relatis, idem Bald.conſultus reſpondit in conſilio 285. Quia non opus colorari.columna 1.numer. 2.& 3. lib.1. & huc ſpectant quæ per ipſum Bald. animaduerſa fuere in l. conſentaneum. C. quomodò & quando iudex, verſicu. quæro vna cum Butrig. vbi dixit,
4 † quòd antequam procedatur ad capturam, debitum debet eſſe liquidum, conſuluit Natta conſilio 430.poſt numerum ſeptimum, verſicul.quibus tamen non obſtantibus,& numer.9.& ſequent. libro 2. & Dec. in conſil.75.pro tenui. columna 2.verſicu. 6. ſcripſit Thomas Parpalius in repetit. l. 2. poſt numerum 75. verſicu. ſecunda concluſio. ff. ſoluto
** matrimon.vbi teſtatur hanc eſſe magis ** communem opinionem, & idem tradit Iaſon in l. ſi ab arbitro, poſt numerum tertium. ff. qui ſatiſd. cogan.aſſerens hoc fuiſſe approbatum à modernis ſcribentibus ibi, & ab hoc non receſſit Sebaſt.Sapia.in repet.l.cui iuriſdictio.numer. 10.ff. de iuriſdict.omn.iudic.

5 Iſtis non diſſimulanter fuit aduerſarius † Paul. Caſtrenſ. in conſilio 38. aliàs 373. pro pleniori examine, colum.2.poſt numerum 7. verſicul. ex his ſequitur, quod eſt conſil. vltimum libri primi ſecundùm antiq. impreſſ.quo in loco aſſeuerat ſufficere probationem per iuramentum creditoris ea
6 ratione, † quòd hæc probatio nullum afferre præiudicium poteſt capto ſuper debito principali: quia præſtita ſatiſdatione de ſtando iuri relaxetur, & niſi actor poſtea ordinariè agendo probet debitum, & faciat illum condemnari, nullum damnum patietur, igitur inquit Caſtrenſ. ſufficit iuramentum, ſicut in miſſione, quę fit ex primo decreto, vt not. in l.cum proponas.& authen.ibi poſita, & in corpore vnde ſumitur. Cod. de bonis aucto.iudic.poſſ. Quod & etiam comprobat alia ratione, nam ſi exigeretur probatio per teſtes, vel inſtrumenta, poſſet debitor fugam arripere.l.argentarius.§.cum autem.ff. de eden.

Subdit & tertiò, non plus poſſe deducere creditorem ad fidem iudicis per productionem vnius teſtis parte non citata, quàm per iuramentum ipſius, cum plura poſſint opponi
7 contra teſtem, † quam contra iuramentum, quod non niſi
* ex magna cauſa retractatur.l.videamus.ante fi.ff.de in lit.iura. inquiens deinde, quòd ita ſeruat totus * mundus, & ſub numer.8.damnat Bald. in dicta l.apertiſſimi.in fin.C.de iud. contrarium ſentientem, dicens quòd aliquantulum imperfectè, & ineptè loquutus fuit, & iuxta hanc ſententiam reſpondit Alexand.in conſil.19.viſo proceſſu capturæ, nu. 21. verſi.& ibi in propoſito.lib.3.& ita etiam ſeruari in praxi aſſeuerat Ioan.Crot.in repet.l.2.poſt nu. 58. ff.ſol.matr. verſi. ſucceſſiuè ex iſta gloſ.

Prior ſententia videtur verior & recepta, & propterea Caccialup.in dicto tracta.de debit.ſuſpect.& fugit.6.quæſt. princip.num.11. (licèt aſſentire videatur opinioni Caſtren.) miratur tamen de eo, quod aſſeuerauit per totum mundum ita in practica obſeruari, ſcilicet ſatis ſit ꝓbare per iuramentum, cum in partibus ipſius Caccialupi (atteſtatur ipſe) oppoſitum practicari, videlicet quòd de debito fiat fides per inſtrumentum, vel teſtes, & ſic plenè, vt tenuit Ang.vbi ſupra,& idem Angel.in d.l.ſi creditores.ff. de priuileg. credit. quem Angel. ſequitur Imol. in leg. 2. in princip. ff. ſolut. matrimon. & ita etiam quamplures excellentes viros conſultos reſpondiſſe teſtatus eſt idem Caccialup. loco proximè citato poſt nu.11.

8 Quod & ratione ſuadetur,† nam ſacramentum per ſe ſolum non ſufficit ad probandum id, quod generat magnum præiudicium, niſi aliunde plenè probatum ſit, vt colligere eſt ex text.in l.in bonæ fidei. C. de iureiur. & in l. admonendi.ff.eod.tit.ſed captura hominis,& in vinculis ſtare eſt ma-
9 gni præiudicij, ac infamiæ, & maior, † quàm captura rerum, authen.& omnimodo. C.ne filius pro patre, & comprobat Bald.in d.conſi.285.quia non opus.numer.3.& 6.lib.1. Ergo non debet ſatis eſſe probare per iuſiurandum, idem Bald. loco citato, vbi per tot.conſ.iuribus,& alijs rationibus tuetur hanc partem, & ex hac ratione videtur tolli fundamentum Pau.de Caſt.dum aſſeuerabat, per capturam nullum afferri præiudicium capto, quia immo multum affertur pro-
10 pter infamiam † & iniuriam, quæ dicitur illata debitori ob carcerationem, vt etiam animaduertit Thomas Parpal.in d.l.poſt numer.75.verſicul.ſed impetrare capturam, ff.ſoluto matrimon.

Conciliare poteris has inter ſe opiniones diſſentientes, vt ſenſus Paul.Caſtrenſ.procedere poſſit, vbi eſſet probabilis ſuſpitio inſtantis fugæ: nam tunc ne, dum expectaremus probationem per teſtes, vel inſtrumenta, euaneſceret pro-
11 uiſio fienda creditori per fugam debitoris, † ſufficeret probatio per ſolum iuramentum, cum & hoc caſu permiſſum etiam ſit capere debitorem propria auctoritate, per context.in l.non ſolum.§.de illo.ff.de vſucapio.&l.ſi quis curialis. C. de epiſcop. & cleric. cum alijs vberrimè allatis per Caccialup.in tract. de debit.ſuſpect.& fugit.quæſt. 4. princip.numer.10.verſicul.ſi verò ſit debitor. Secus verò erit, ſi ageretur de capiendo debitorem non ratione inſtantis fu-
12 gæ collectæ ex indicijs, † ſed ſolùm ex eo, quia non poſſidet immobilia, tunc quia non imminet illa celeritas, non ſufficeret probatio per iuramentum, ſed ſequenda eſſet ſententia Ange. & aliorum requirentes probationem per inſtrumentum, vel per teſtes. ita has contentiones ad concordiam reduxit Caccialup.d.ſuo tract.de debit.ſuſpect.quæſtione ſexta principali, poſt numerum duodecimum. &concludit in num.15.hanc eſſe iuridicam opinionem, & idem ſentire videtur Paris de Put. in ſuo tract.de ſyndic. in verbo captura, poſt nu.7.& ſequent.

Ad probandum autem ſuſpitionem fugę, quod eſt ſecun-
13 dum requiſitum, † dicas, vt diffuſius diſſeruimus in concluſione, fuga, vbi ad ſaturitatem plura ad hanc rem ſpectantia annotauimus, & hoc in loco concludas, ſecundùm commu-
* nem *practicam ſufficere probationem per iuramentum, quantum attinet ad conceſſionē capturæ, & vbi periculum eſſet in mora, aliàs ſi non immineret periculum fugæ, & peteretur capi debitorem, quia forenſis eſt, & non poſſidens immobilia, deberet creditor aliunde, quàm per iuramentum habere probationem, vel per teſtes ſaltem duos, vel aliàs

alias taliter, quòd ſufficeret, ſi parte citata fierent, ita profi-
tendo ſcripſit Ioan. Caccialup. d. tractat. de debit. ſuſpect. d.
quæſt. 6. princip. numer. 17. & 18. & fuit de mente gloſ. & In-
noc. in cap. quoniam frequenter. in verbo ſummatim. vt lit.
non conteſt. pro quo etiam facit context. in l. eorum. ff. de
dam. infec. ibi timentis, tex. in l. qui bona. §. ſi quis ſtipulatus.
eo. tit. ſentit. Bal. in d. l. apertiſſimi. C. de iudi. & ſatis videtur
de mente Paul. de Caſtr. in d. conſi. 473. pro pleniori, quod
eſt conſil. finale primi vol. num. 4. & 5. ibi, ſecunda cauſa eſt
inſtans fuga &c. & numer. 7. ibi, ne fuga debitoris inſtrua-
tur, atque idem ſentit Ange. in d. l. nemo carcerem. dum vo-
luit, igitur ſufficere iuramentum, quia periculum eſt in mo-
14 ra, † quaſi ſentiat, quod vbi periculum non eſſet in mora,
deberet plenè probari cauſa ſuſpicionis, apertè etiã reſpon-
dit Alex. in conſi. 19. viſo proceſſu. nu. 1. lib. 3. & ſcripſit Seba.
Sapia in repet. l. qui iuriſdict. nu. 18. verſi. 2. requiritur. ff. de
iuriſd. omn. iud.

Tertium præterea requiſitum, quod ſcilicet cauſæ ſuſpi-
tionum emerſere poſt contractum, debere probari per te-
15 ſtes, † vel aliàs, ita quòd iudici conſtet, rem ita ſe habere, do-
cuit Ang. in d. l. ſi creditores. per illum text. ff. de priuil. cre-
di. & idem in d. l. ſi ab arbitro. §. 1. ff. qui ſatiſd. cog. & fuit de
mente Bart. in l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff. quæ in fraud.
credito.

Diſſimilis ſibi ipſi diſſimilẽ ſequutus eſt ſententiam Ang.
in d. l. nemo carcerem. dum aſſeuerauit, quod ad conceden-
dam capturam ſufficeret de hoc fidem facere per iuramen-
tum, & idem placuit conſulendo Caſtr. in d. conſi. 473. colu.
fin. poſt nu. 8. li. 1. & hoc probatur ex contex. in c. paſtoralis.
de excep. cum vulgaribus.

Sed idem ſentient hi inter ſe diſcordantes, ſi dicemus, ab
initio ſatis eſſe cauſas ſuſpitionum fugæ ſuperueniſſe, fidem
facere per iuramentum, vt hac mente fuere Ang. Pau. & cæ-
16 teri, † verum poſt capturam debet plenè probari, & iuſtifi-
cari ipſa ſuſpitio, alias captura redderetur iniuſta, & tan-
quam facta contra iuſtitiam reuocanda eſſet, ita Paul. de
Caſt. in d. conſil. 473. in fi. li. 1. & tradit eleganter Ang. in d. l.
nemo carcerem. de exact. trib. lib. 10. ipſum ſequitur Imo. in
l. 2. ff. ſolu. matr. in gl. ſuper verbo ſuſpectum, vt etiam refert
Caccialup. d. tractat. de debit. ſuſpect. quæſt. 6. princip. nu. 2.
vbi dicit hoc menti tenendum eſſe, & habetur per Bal. in d.
conſi. 285. quia non opus, colum. 1. lib. 1. Verum quia omnia,
quæ hic deſunt, affatim abſoluimus in concluſione, fuga, ibi
lector te reijcio.

CONCLVSIO 456.

ARGVMENTVM.

Creditor agens hypothecaria quid probare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Creditor agens hypothecaria debet probare, debitorem fuiſſe dominum illorum bonorum, ſuper quibus petit aſsiſtentiam.*
2 *Hypothecaria dat ius in re, & iura debent conſtitui ab eo, qui dominium habet, vel eius voluntatem.*
3 *Agenti hypothecaria quid probare oporteat.*
4 *Creditori agenti hypothecaria ſufficit probare bona obligata fuiſſe tempore obligationis & debiti contracti bona fide in bonis, & de bonis debitoris.*
Quod intellige vt nu. 26.
5 *Creditori ſufficit probare poſſeſsionem debitoris abſque quòd probet de titulo bonorum illius.*
6 *Creditor agens hypothecaria contra debitorem pignorantem probare habet poſſeſsionem ſolam ipſius debitoris tempore obligationis, vel poſtea.*
7 *Debitor non poteſt refricare quæſtionem dominij, nec econtrà creditor debitori.*
8 *Debitor ex poſſeſsione præſumitur dominus.*
9 *Creditor ſi agit contra hæredem vniuerſalem ſui debitoris, probabare habet ſolùm poſſeſsionem principalis debitoris ſui.*
10 *Debitor præſumitur dominus, cum poſſedit rem bona fide, & vi ſuam.*
11 *Creditor agens hypothecaria contra debitorem debet etiam probare, debitorem conſuetum poſsidere tempore moti iudicij.*
12 *Creditor agens contra donatarium actione hypothecaria quid probare debet.*
13 *Donatarius probare debet rem prius donatam, quàm obligatam.*
14 *Inſtrumentum prius præſumitur confectum fauore piæ cauſæ, vt potius ſit ius ipſius.*
15 *Agens hypothecaria ad rem aliquam probare debet, ſuam bonorum obligationem præceſsiſſe donationem de ea re factam reo conuento.*
16 *Titulus piæ cauſæ præſumitur in dubio eſſe prior altero.*
Pia cauſa & fiſcus æquiparantur, ibid.
17 *Creditor agens hypothecaria contra tertium poſſeſſorem habentem cauſam lucratiuam à debitore, probare ſolùm habet poſſeſsionem rei obligatæ fuiſſe penes debitorem tempore obligationis.*
18 *Quando tertius poſſeſſor, contra quem agitur, habuit bona titulo oneroſo, neceſſe eſt probare dominium, vel quaſi debitoris.*
19 *Conuentus hypothecaria per creditorem poteſt negare rem fuiſſe ſuam, licèt habeat ab illo cauſam.*
20 *Contra tertium poſſeſſorem requiritur probatio dominij directi, vel vtilis, ſiue ille prætendat cauſam lucratiuam ſiue oneroſam.*
21 *Creditor agens ex interdicto Saluiano vtili, tantummodo probare habet rem eſſe, vel fuiſſe poſſeſſam tempore contractæ obligationis ab eo, qui eam obligauit.*
22 *Creditor quando agit hypothecaria contra tertium poſſeſſorem non habentem cauſam à debitore, debet probare de dominio directo, vtili, vel quaſi ſui debitoris in re, ad quam agit.*
23 *Hypothecaria non confert titulum habilem ad dominij acquiſitionem, nec ad vſucapiendum, ſed ſolùm ad obtinendum poſſeſsionem.*
24 *Agens hypothecaria debet fundare ſolam intentionem in titulo, & iure ſui debitoris, & illud probare.*
25 *Agenti hypothecaria contra tertium poſſeſſorem, qui nullam cauſam habet à debitore, ſufficit probare rem fuiſſe in bonis debitoris tempore obligationis contractæ, vel poſt.*
27 *In bonis noſtris ea videntur eſſe, quæ poſsidemus.*
28 *Probare de dominio apprimè difficile eſt.*

Creditor agens hypothecaria debet probare de-
bitorem fuiſſe dominum illorum bo-
1 norum † ſuper quibus petit aſſiſtentiam, vel aliter ſatisfieri
virtute illius hypothecæ, nec ſufficeret probare bona præ-
dicta fuiſſe in bonis, & de bonis dicti debitoris tempore ob-
ligationis, vt auctor fuit Accurſ. in §. item Seruiana. Inſtitut.
de actionibus, & idem in l. vſucapion. in gloſſ. mag. ibi dum
dicit, item nõne qui agit, debet probare dominium eſſe de-
bitoris &c. C. de pignorib. atque idem in authen. de trien. &
ſemiſſ. §. illud quoque. in gloſſ. quæ incipit, rei vendicatio,
& eſt alia gloſſ. in l. ſi ſuperatus. ff. de pignor. quam ſententi-
am latè confirmat Cyn. in l. cum res. C. ſi res alie. pignor. dat.
ſit, quæ ſecundùm Bald. ibi in iſta materia portat coronam,
2 affert Cyn. ibi rationem hanc, † quia hypothecaria dat ius
in re. leg. in noxalibus. ff. de noxalib. & l. rem alienam. C. de
contrahend. empt. cum ſimilibus. ſed iura debent conſtitui
ab eo, qui dominium habet, vel eius voluntate. l. 2. ff. de pi-
gnorat. actio. ergo debitor debet probare, ſe habuiſſe do-
minium, quod creditorem oportet probare, idem voluit
Bald. in d. l. cum res. C. ſi res alien. pign. dat. ſit, & conſulen-
do reſpondit Alexand. in conſil. 137. in cauſa & lite verten-
3 te, numer. 4. libr. 2. qui clarè tradit † agentem hypothecariã
oportere probare bona, pro quibus agitur, hypothecariè
ſpectaſſe, & pertinere ad debitorem tempore debiti contra-
cti, vel poſt iure directi dominij, vel ſaltem vtili, vbi idem
ſentientes adducit.

In contrariam deſcendit ſententiam, quòd ſcilicet credi-
4 tori agenti hypothecaria ſufficiat probare bona, † quæ præ-
tenduntur obligata fuiſſe tempore obligationis, & debiti
contracti

contracti bona fide in bonis, & de bonis debitoris, ſaltem
quòd probetur dominium illius, gloſſ. in l. rem alienam. ff.
de pign.actio. atque gloſſ. id clarius tradidit in d. l. cum res.
C.ſi res alie.pignor.dat.ſit, & hoc idem ſentit alia gloſſ. in l.
ante omnia. ff. de probatio. & gloſſ.in l. aliæ.Inſtit.de actio.
cui ſententiæ adhæret Bart. in dicta l.cum res.atque Dyn.in
dicto §. item Seruiana.de action. & Bald.in l. de rebus.circa
fin.C.de donat.ante nupt. volens quòd ſiue ille tertius poſ-
ſeſſor habeat cauſam à debitore, ſiue non, non requiratur
neceſſariò, quod probetur de titulo illorum bonorum de-
5 bitoris, † ſed ſufficeret creditori probare poſſeſſionem.Bal.
tamen ibi ſe reijcit ad id, quod dixit in dicta l.cum res.& ibi
potius videtur vnà cum Cyno reſidere:hanc tamen opinio-
nem ſequitur & firmat Areti.in dicto §. item Seruiana. poſt
numerum quintumdecimum, verſicul. tertio caſu princi-
pali, circa finem.ibi,tu tamen teneas opinionem Bartol. aſ-
ſerens ita obſeruari in vſu forenſi, licèt contraria opinio ſit
multum colorata, atque iuxta hanc opinionem conſuluit
Aretin.in conſilio 138.Lancellottus de Imo.poſt numerum
primum collocatum inter conſilia Alexand. libro 2. quod
conſilium fuit editum aduerſus d. conſil. 137. & eidem ſen-
tentiæ adhæret Afflict.in deciſ. 37.quædam Abdeuda,nu.5.
verſ.fuit etiam tertiò dubitatum,vbi dicit,ita fuiſſe conclu-
ſum in ſacro conſilio Neapolitano, & idem aſſeruit in deci-
ſio. 383. licèt hodie.nu.6.quibus in locis in eandem deſcen-
dunt ſententiam.

Verùm qui priorem ſententiam ſequi maluerit, ita pri-
6 mò declarabit, vt locum ſibi non vendicet, † quando cre-
ditor agit hypothecaria contra debitorem pignorantem.
Nam tunc ſatis eſt probare poſſeſſionem ſolam ipſius debi-
toris tempore obligationis,vel poſtea,ſecundùm diſtinctio
nem l. & quæ notandum. §. quod dicitur. ff. de pignoribus.
& eſt caſus in l.ſi inter.§.1. ff.eod.tit.quibus iuribus permo-
tus idem Areti. idem firmauit in dicto §. item Seruiana, nu-
mero 15.verſic.primo caſu.Inſtitut. de actio. vbi hanc ratio-
nem reddit, quia debitor non poteſt refricare quæſtionem
7 dominij,† ſicut nec econtrà creditor debitori,per text.in l.
ſi pignore.§.ſi prædo,& §. ſi creditor. ff. de pignor. action.
Hinc pro cautione illud adhibet,aduocatum debere pone-
re, & deducere ipſum debitorem fuiſſe dominum, vel ha-
buiſſe dictam rem in bonis, quod poſtea probabitur contra
eum,eo ipſo quòd probat poſſeſſionem eiuſdem debitoris,
8 † quia ex poſſeſſione præſumitur dominus, cum (vt iam di-
ctum eſt)non poſſit refricare quæſtionem dominij,aliàs ni-
ſi hoc in libello eſſet deductum,quod fuiſſet in bonis debi-
toris,ſuccumberet creditor, tanquam quòd plenè non de-
duxit ius ſuum,&hanc doctrinam eleganter tradidit Bartol.
in l.rem alienam,in verſicu. quæro circa iſtam materiam.ff.
de pignor. action. & ſequitur Salycet. in l. certi iuris. C. lo-
ca. qui Aretin. in loco citato ait,id eſſe menti tenendum,vt
diſcamus practicare: huic etiam opinioni adhæret Neguſa.
in ſuo tract.de pignor.in 3.memb.8.part. poſt num. 6. verſi.
prima igitur concluſio ſit.

Amplianda eſt hæc limitatio,vt etiam procedat, ſi credi-
9 ditor agat contra hæredem vniuerſalem ſui debitoris, † qui
hæres velit vti adminiculo ſolius teſtatoris: nam tunc ſuffi-
ciet eidem creditori probare poſſeſſionem eo pacto, quo
tradidimus in principali debitore,ne hęres iſte melioris ex-
iſtat conditionis defuncti ſui.l.in his. §. non debet. ff. de re-
gul.iur.& ita cauit idem Aret. in dicto §. item Seruiana, nu.
75.verſic.ſecundo vero caſu principali. Inſtit.de acti.in quo
loco tamen diſtinguit, an teſtator mentitus fuerit in do-
minio,nec ne,& concludit vt ibi, pro qua reſolutione con-
ſulas Neguſant.in dicto tract. de pignor. in tertio membro.
8.part.nu.7.verſi.2.concluſio ſit.

Declarandum tamen eſt id, quod diximus, creditori ſuf-
ficere probare poſſeſſionem debitoris, vt verum ſit, dum-
10 modo probetur cum bona fide poſſediſſe,†id eſt quòd eam
poſſederit vt ſuam, & ſic bona fide, iuxta l. Titiam. ff. de ſo-
lution.nam cum poſſedit bona fide, & vt ſuam, præſumitur
dominus, vel quaſi, per l. 1. C.de priuileg.fiſci,& ita obſer-
uauit Neguſant. in dicto tractat. de pignorib. in 3.memb.8.
part.poſt numer.6.verſic.dum tamen dictum eſt, permotus
auctoritate Salyc.in d.l.cum res, colum.5. C. ſi alien. res pi-
gnor.data ſit.

Secundò præterea his addas, quòd creditor agens hypo-
11 thecaria contra debitorem† debeat etiam probare debito-
rem conuentum poſſidere tempore moti iudicij: quia cum
iſta ſit actio in rem, vt l. pignoris. ff. de pigno.& l.pignoris.
C.eod.requiritur, vt reus conuentus poſſideat.l.1. C.vbi in
rem actio. & l.1.C.de alien.iud.mutan.cau.fact.& ita præci-
puè animaduertit Paul.de Caſtr. in d. l. rem alien.in penult.
colum.verſi. qualiter autem probetur, quem ſequitur Ne-
guſant.loco nuper allato,nu.6.in fi.

Ad hæc tertiò creditor agens contra donatarium actio-
12 ne hypothecaria † debet probare hypothecam præceſſiſſe
donationem,&rem prius ſibi fuiſſe hypothecatam,caſus eſt
in l. de rebus. C. de donatio. ante nupt.quem ad hoc ſingu-
larem putauit Bart.in l.ſi prius.C.de iure fiſ.lib.10.&pro in-
ſigni obſeruauit Roman.in ſingul.159.agens hypothecaria,
& idem docuit Bal.in l.ſi debitorem.C. de priuil.fiſci,atque
id eximium eſt arbitratus Corſet.in ſingul.13.in verbo actio
hypothecaria,inci.priuatus agens.

Hoc tamen limitabis nō procedere in fiſco,qui non pro-
13 bat, † ſed donatarius probare debet rem prius donatam,
quàm obligatam, vt eſt text. in dicta lege ſi prius. C. de iure
fiſci,libro decimo,& tradidere Roman.in dicto ſingul. 159.
& Corſet. d. ſingul. 13.cum adductis in addit. ad dict.ſingul.
Roman.
14 Eadem etiam ratione arbitrari debemus in pia cauſa,†fa-
uore cuius præſumitur inſtrumentum prius confectum, vt
potius ſit ius ipſius piæ cauſæ,ſic inſigniter tradidit Roman.
in authen.ſimiliter. in 13. ſpeciali inter contract. ad leg.Fal-
cid.vbi refert ſingulariter conſuluiſſe Franc.Aret.Sen.quòd
15 agens hypothecaria ad rem aliquam,† quam dicit fuiſſe de-
bitorum,debeat probare ſuam bonorum obligationē præ-
ceſſiſſe donationem de ea re factam reo conuento,per text.
notab.in dicta lege de rebus.C.de donatio. ante nupt. Ve-
rum in fauorem piæ cauſæ præſumendum eſt in dubio ſu-
16 um titulum † eſſe priorem altero,per text. ſingularem lo-
quentem in fiſco in dicta lege 1.vbi Bartol.C. de iure fiſci,li-
bro 10.nam pia cauſa,&fiſcus æquiparantur l.fi.C.de ſacro-
ſanct.eccleſ.&hoc ſequuntur Soc.conſil.67.eadem die,co-
lumna 4.numer. 8. verſic. confirmatur hoc fundamentum,
libr.3.& Deci. in l. in ambiguis, poſt numerum 1.verſicul.&
quod dicitur de dot.ff.de reg. iur. quod vberrimè proſequi-
tur Tiraquell. de priuil. piæ cauſæ, priuil.133.vbi alios idem
ſentientes citat.

Secundo loco priorem opinionem intelligendam eſſe
17 aſſero,vt locum non habeat, † quando creditor agit hypo-
thecaria contra tertium poſſeſſorem habentem cauſam lu-
cratiuam à debitore: quia eo caſu ſufficit probare poſſeſſio-
nem rei obligatæ fuiſſe penes debitorem tempore obliga-
tionis,ita profitendo ſcripſere Bart. & Bald.in l.de rebus.C.
de donatio.ante nupt.atque Cyn.& Bar.ac Iacob. Butrig.in
dicta lege cum res.C.ſi res alien.pigno.dat.ſit. Floria.etiam
in l.ante omnia.C.de probat. & reſpondit Alexand. in con-
ſilio 185.in cauſa & lite, numero 4. verſic.immo etiam dico,
libr.6.& conſulas Paris.in conſilio 50.numer.19.& ſequent.
libr.1.& Grat. in conſil.40. Antequam veniam, numer.14.
poſt verſi.præterea conſiderandum eſt, lib.2.quibus ſe ſub-
ſcripſit Afflict.in dicta deciſio.37.num.15.& tradiderunt Fa-
ber in dicto §.item Seruiana.numer.15. & Iaſ.numero 89.&
licèt Alexand. in conſil. 115. viſo proceſſu, libr. 6. videatur
ambigere de veritate iſtius opinionis, tamen hanc eſſe ve-
** riorem & ** communiorem atteſtatus eſt Michael Graſſ.in
ſuis communibus opinionibus,capit.12.tit. de credit. & de-
18 bitor. quæſtio. 4. † Secus tamen erit dicendum,ſi iſte terti-
us poſſeſſor, contra quem agitur, habuerit bona titu. one-
roſo:nam tunc ſatis non erit probare poſſeſſionem, ſed ne-
ceſſe etiam eſſet probare dominium, vel quaſi ipſius debi-
toris,ſcripſere Cyn.Bar.& Angel.in dicta l.cum res. C.ſi res
alien.

alien.pignor.dat. ſit,& idem docuit Bart.in dicta l.rem alie-
* nam.nume.6.ff.de pigno.actio.idem placuit Iaſo.in dicto §.
item Seruiana,nume.89.& hanc eſſe * communem opinio-
nem teſtatur Alexand. in dicto conſil.115. viſo proceſſu.cir-
ca finem.libr.6. citat Angel. in l.1.ff.de public.ſuper gloſſ.in
verbo à non domino, vbi ex notatis ibi per gloſſ. colligit
ipſe Angel.quòd non ſequitur,emi rem à te,ergo confiteor
19 eſſe tuam, † vnde dicit idem,ſi modò conuenior hypothe-
caria per creditorem, potero negare rem fuiſſe tuam, licèt
habeam à te cauſam, & inquit ibi de facto ſe ſæpius practi-
caſſe.

Illi tamen ſententiæ, hoc eſt in cauſa lucratiua ſufficere
probare poſſeſſionem rei obligatæ fuiſſe penes debitorem
tempore obligationis, quando agitur contra tertium poſ-
ſeſſorem, repugnat Neguſant. in dicto tractat. de pigno. in
3.memb. 8. part. num.8.verſic.tertia concluſio eſt, vbi aſſe-
20 rit, † immo requiri probationem dominij directi, vel vtilis,
ſiue ille tertius poſſeſſor prætendat cauſam lucratiuam, ſiue
onerosam, quam ſententiam fuiſſe Bart.in dicta l.rem alie-
nam.2.colum.ff.de pigno.actio. aſſerit contra Cyn. & com-
* muniter * ab omnibus eſſe receptam, vbi etiam ijs, quæ cō-
tra obſtare videbantur, reſpondit, & huic ſententiæ acce-
dentes adducit,& vberrimè hanc opinionem tuetur, quam
confirmat conſulendo Alexa.in conſi.98. viſo & conſidera-
to,nu.6.verſi.præterea poſito,lib.2.

Tertiò præterea prior erit tibi intelligenda opinio, vt lo-
21 cum ſibi vendicet, † ſi creditor agat ex interdicto Saluiano
vtili,quia tunc non opus eſt probare,nedum dominium de-
bitoris,ſed nec etiam rem eſſe obligatam, neque docere de
obligatione,ſed ſatis erit,tantummodo probare, illam rem
eſſe,vel fuiſſe poſſeſſam tempore contractę obligationis ab
eo, qui eam obligauit, quod perpetuò memoriæ eſſe tra-
dendum,cum ſit vtile in praxi,dixit Aret.in dicto §.item Ser
uiana,poſt numerum decimumoctauum, circa finem.de a-
ctio.cuius etiam ſententiæ fuit ante eum Bart.in l. rem alie-
nam,numer.5.ff. de pigno. conſulti reſponderunt Socin.
Sen.in conſil. 112. viſo proceſſu.numer. 6.libr.2.Alexand.in
dicto conſil.185.nume.4.lib.6.& in conſil.70.videretur cir-
ca primum, numer. 3. verſicul.circa ſecundum,libr.5.atque
Natta in conſil.474.de anno 1423.D.Gulielmus.numer.34.
verſicul. non competit etiam Saluianum, & Roland.à Val-
le in conſil. 14. numer.6.verſic.ſecundo quia intentans.lib.
1.atque Paul.de Caſtr.in conſil.178.in 3.memb.numer.19.&
& 26.libr. pro cautione etiam tradidit Cæpoll. in çautel.
81.incipien.quando quis vult vendicare, poſt numerum ſe-
cundum,atque voluit Afflict.in deciſio.383.licèt hodie,nu-
mer. 6. vbi aſſerit ita fuiſſe obſeruatum tam in Magna Cu-
ria Vicariæ, quàm in Sacro Conſilio, quod & animaduer-
tit Reuerendiſſimus Contardus in ſuis doctiſſimis Com-
mentarijs ad l.vnic.C.ſi de momentan.poſſe.fuer.appell.li-
mitat.4.numer. 11. vbi idem ſentientes adducit, ampliando
iſtud etiam habere locum, ſi deinde res hypothecata ſit a-
miſſa, vel hypotheca extincta morte debitoris, qui tantùm
ciuiliter poſſidebat tempore obligationis, & ita dixerunt
Domini de Rota die 28. Nouembris 1541. in vna Romana
vigintimill. pro Illuſtriſſima Domina contra creditores, vt
atteſtatur Put.in ſuis recollect.deciſionum,deciſ.208.incip.
eadem die,lib.1.

Quòd ſi poſteriorem ſententiam amplecti quis voluerit
22 illam limitabit, vt vera non ſit, † quando creditor agit hy-
pothecaria contra tertium poſſeſſorem non habentem cau
ſam à debitore: nam in eo caſu creditor debet probare de
dominio directo, vtili, vel quaſi ſui debitoris in re,ad quam
* agit, vt ita voluiſſe Cyn. Bart. & Salyc.ac communiter * ali-
os ſcribentes in dicta l.cum res.C.ſi res alien.pignor.dat.ſit.
teſtatus eſt Neguſan.in dicto tract.de pignor.in 3. memb.8.
part.numer.11.verſicul. quarta concluſio.quo in loco huius
23 rei reddit rationem, † quia hypothecaria non confert titu.
habilem ad dominij acquiſitionem, nec ad vſucapiendum,
ſed ſolum ad obtinendam poſſeſſionem, vt l. ſi cum vendi-
tor.in princip.ff. de euict.& ideo agens hypothecaria debet
fundare ſuam intentionem in titulo, & iure ſui debitoris,
24 † & illud probare, quod ipſe debitor teneretur probare, ſi
vellet obtinere contra talem poſſeſſorem, vt eſt text.& ibi
not.per gloſ.& Doct.in l.ſi ab eo.ff.de pignor.& ita conclu-
dit Aret.in dicto §.item Seruiana.poſt num.16.in fin.verſic.
* quarto caſu principali, Inſtitu. de actio. atque Barth.Socin.
conſ.112.viſo proceſſu agitato,nu.7.lib.2.* vbi de communi
opinione teſtatur.

Huic tamen ſententiæ aduerſatur Ange.Aret.inter con-
ſil.Alex.lib.2.in dicto conſi.138. Lancel. de Imo.poſt nume-
rum primum, verſic. aut agitur, quo in loco apertè reſpon-
25 det † agenti hypothecaria contra tertium poſſeſſorem, qui
nullam cauſam habet à debitore, ſufficere probare rem fu-
iſſe in bonis debitoris tempore obligationis, vel poſt, & ean-
dem ſententiam ſequutus eſt Afflict. in dicta deciſio.383.
numer. 7. vbi aſſerit ſe vidiſſe ſæpius, ita fuiſſe iudicatum in
Sacro Conſilio, & Vicaria, à qua ſententia nō eſſe receden-
dum ait.

26 Quo autem pacto intelligatur illud, † quod ſupra dixi-
mus, creditorem ſcilicet probare rem fuiſſe in bonis debi-
toris tempore obligationis, conſulas Petrum de Vnzola in
ſua practic.art.notar.titu.de prohib.oblig.rei alien.poſt nu.
7.verſic.Item noto, quo in loco ex mente Docto.dixit, ſatis
eſſe, ſi creditor probet debitorem tempore obligationis
27 poſſediſſe illam rem, † quia in bonis noſtris ea videntur eſ-
ſe, quæ poſſidemus, vbi reijcit opinionem gloſſ. in dicto §.
item Seruiana.Inſtit.de act.quæ in ea erat opinione, vt arbi-
traretur probare rem eſſe in bonis debitoris tempore obli-
gationis debere declarari, id eſt debitorem fuiſſe dominum
eius rei eo tempore, quo obligauit, quod valde durum eſſet
28 creditori, † cum probare de dominio ſit apprimè difficile:
vnde rarò etiam in hypothecaria obtineret, ideo illam gloſ.
non ſeruant Doct. vt teſtatur idem Petr. de Vnzol. loco nu-
per adducto.

CONCLVSIO 457.

ARGVMENTVM.

Creditum, de quo non appareant ſcriptura, vel teſtes, quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Creditum, de quo non appareat ſcriptura, vel teſtes, qua cautione, & qua ratione probari poßit.*
2 *Dictum teſtis de auditu valet, quando paries, vel cortina eſt in medio inter ipſum, & perſonam loquentem.*
3 *Teſtis de auditu facit aliquam præſumptionem.*
4 *Teſtimonium de ſenſu auditus valet, quando teſtis notam habet vocem loquentis, licèt illum non videat. Intellige vt nu.5.*
6 *Cæcus poteſt eſſe teſtis, modo cognitas voces habeat contrahentium.*
7 *Cautela alia probandi creditum presbyteri cuiuſdam Placentini.*

1 Creditum, de quo non appareat ſcriptura, vel teſtes, † hac cautione probari pote-
rit, vt creditor ducat debitorē in cubiculum ſuum, & ibi ha-
beat teſtes abſconditos, veluti poſt cortinas, & tunc blan-
dis verbis debitorem alloquendo accedat tandem ad ſermo-
nem ſui crediti, eumq́ue interroget, quando velit ſoluere
illa decem, quæ illi mutuauit: ille enim debitor credens ne-
minem ibi eſſe in illo loco præter ipſum, & creditorem, con-
fitebitur liberè debitum, & tunc audita eius confeſſione ta-
les teſtes poterunt examinari, & deponere ſe ipſos audiuiſſe
talem hominem confitentem debitum Titio, & promitten-
tem ſibi ſatisfacere, licèt non viderint illum aperta facie, ſed
loquelam eius habeant notam, ita docet Hippol. de Marſil.
in dicta rubrica. Cod. de probationibus, numero 350. teſta-
* tur ad hoc gloſſ. * communiter approbatam in leg. ſecun-
da. §. idem Labeo ait. in verbo audierunt. ff. de aqua pluuia
2 arcend. quæ gloſſ. videtur velle † valere dictum teſtis de au-
ditu,

ditu, quando paries, vel cortina eſt in medio inter teſtes, &
perſonam loquentem, quod etiam obſeruauere Bartol. &
alij DD. in dicto §. idem Labeo. & tradidere Cyn. & DD. in
l. ſi non ſpeciali. C. de teſtament. & videtur eſſe contextus
cum gloſſ. in verbo auditu, & ibi DD. in cap. præterea. extra
de teſtibus.

Et in huiuſmodi materia teſtis de auditu, † licèt vt plu-
3 rimum talis teſtis non probet, tamen facit aliquam præ-
ſumptionem, iuxta ſententiam Alexand. in conſilio 77. in-
cipiente, in cauſa accuſationis, in ſecunda columna, nu-
mero quarto, verſicu. quartum indicium, volumi. primo,
& Hippolyt. Marſil. in ſing. 371. teſtis de auditu, & in ſing.
557. Tu ſcis.

Fundamentum verò, cui Doctores innituntur, hoc vide-
4 tur eſſe: quia regulariter valet teſtimonium de ſenſu † au-
ditus verborum alterius, quando teſtis habet notam vo-
cem loquentis, licèt perſonam loquentem non videat, vt
habetur in l. teſtium. cum authen. rogati. ibi poſita. C. de
teſtib. & in capit. teſtes, ſeptima quæſtio. nona, & in capi-
tu. primo, quartadecima quæſtione ſecunda, & hoc etiam
firmat Mathe. in ſingul. ſuo centeſimovigeſimoquarto, in-
cipiente. Nota quòd licèt regulariter valeat teſtimonium:
hanc etiam opinionem probant DD. in dicta l. ſi non ſpe-
ciali. & in dicto capitulo præterea, extra de teſtibus, vbi di-
cunt prædictam gloſſam in dicta l. ſecunda. §. idem Labeo.
5 habere locum generaliter † in omni caſu excepto in teſta-
mento, & in cauſa criminali, & in caſu, in quo tractatur de
matrimonio ſeparando. Hippolyt. vbi ſupra, numero tre-
centeſimoquinquageſimoſecundo, quia in iſtis tribus caſi-
bus teſtes debent videre, & inſpicere perſonam loquen-
tem, & in talibus caſibus, ſi aliqua cortina ſit in medio, vel
aliquis paries inter teſtes, & perſonam loquentem, non va-
lebit teſtimonium illorum, ita concludit Bartholomæus
Cæpoll. in ſua cautela 230. incipien. Quando quis non po-
teſt, & idem tradidit Felin. in dicto capitulo præterea. de
quo etiam teſtatur Abb. poſt Ioan. Andr. & alios in cap. 2.
col. 1. de conſuetud. vbi ponit facti contingentiam. Bald. in
l. conuenticulam. in pen. col. C. de epiſc. & cler. Spec. in tit.
de teſti. §. 1. verſic. Quid ergo ſi viro & mulieri, atq; Cyn. in
l. teſtium. in 4. q. C. de teſtib.

Vnde non iniuria ſupra docuimus in concluſione, Cæ-
6 cus. Cæcum poſſe eſſe teſtem, dummodo † habeat cognitas
voces contrahentium, & explicabitur infra in concluſione,
Teſtis de auditu, vbi propria eſt ſedes.

Supra verò allatum modum confitendi debitum docet
menti eſſe tenendum Hipp. vbi ſupra, num. 134. vbi atteſta-
tur ſe ita in facto habuiſſe.

Ego verò alium creditum probandi modum huic ſub-
7 iungam, † cuius auctor fuit Præpoſitus quidam D. Brigidæ
Preſbyter Bartholomæus Rubinus Placentinus, quem mo-
dum propter facinoris feſtiuitatem relatu dignum ſum ar-
bitratus. Hic igitur nullis teſtibus, nec ſcriptura vſus, ſuo,
quem vocant compatri ingentem pecuniæ ſummam ero-
gauerat, vt ex illa mercaturam faceret, & quicquid lucri ex
illa negociatione percepturus eſſet, id omne inter ſe parti-
rentur. Præpoſitus igitur Rubinus de Compatris non ad-
modum ſincera fide dubitans, cum intellexiſſet perperam
collocatos eſſe nummos, pecuniamq́; periclitari, foreq́; vt
nunquam eam poſſet recipere: tum verò huc & illuc ani-
mum in varias partes diſtrahens, cogitare cœpit, quò fie-
ri poſſet, vt compater coram teſtibus incautè quod acce-
perat, vltrò fateretur. Is præpoſiti calliditatem cum men-
te præſenſiſſet, nunquam adduci potuit, vt coram teſtibus
receptum creditum confiteretur. Rubinus cum hac ſpe ce-
cidiſſet, vt illa ratione nummos acceptos Compater pro-
ferret, curarum æſtu fluctuans, ad aliam excogitatam vafri-
ciem animum intendit. In grauem itaque morbum, ex quo
conualeſcere non ſperaret, ſe incidiſſe callidè ſimulauit.
Verum vt inediam fingere rectius poſſet, panem, & vinum,
cætera victui opportuna in cubiculum abdidit, quibus nul-
lo præſente famem explere poſſet. Adhibet medicos, inui-
ſunt, ſalutares potiones ei conſtituunt. Is arreptis potionibus clam omnes effudit. Medici multis elapſis diebus, cum indies magis morbum ingraueſcere ſimularet Rubinus, potionem nihil ſibi profuiſſe inſpexiſſent, nec eum quicquam cibi, potúſve ſumpſiſſe cum intellexiſſent, hominis ætate iam matura (annum enim ſeptuageſimum, & eo amplius attigit) inſpecta ſalute eius deſperata ab ipſis deſeritur Rubinus. Inuiſitur à propinquis, & amicis, viri vicem dolent, miſerantur eius malam fortunam, gemunt, lugent, & lamentantur, Rubinus Compatrem non comparere perſpiciens, eum videndi, & coram colloquendi, priuſquam ab hac vita diſcederet, mira ſe cupiditate teneri ſignificauit. Accerſitur: inuiſit ægrotantem Compater. Rubinus ægrè vocem trahens, ſuſpirans, omnes mortem acerbiſſimè ferre inquit, ipſe verò cæteris acerbius tuliſſet, ni tam fidum, & maximè familiaritate, atque adeo neceſſitudine coniunctum Compatrem ſemel antequam moreretur, inſpexiſſet, atque fuiſſet cum eo colloquutus, orat, obteſtatur, vt poſtquam ab hac lucis vſura migrauerit, preces ad Deum pro animæ ſuæ ſalute effundat, & bona verba precetur. Cum & ipſe Compatrem ſuum grata memoria proſequi in hac vita ſtatuiſſet: ſe enim conſtituiſſe, vt quos nummos pro negociatione ipſi erogauerat, apud eundem Compatrem remaneret, ſed hac lege, vt filiabus ſuis eos æquis portionibus partiretur, vt honeſtè in matrimonium collocari poſſent. Spondet, pollicetur Compater ſe id libentiſſimè facturum, & proinde maximas ſemper ei gratias pro tanta in ſe ipſum benignitate, & humanitate habiturum, atque adeo relaturum. Rubinus animam iam agere fingens, hoc vltimæ voluntatis ſuæ elogium publicis tabulis eſſe teſtatum, vix tandem Compatri ſignificat, ne vna cum defuncti mente filiæ Compatris dote ſibi legata fraudari poſſent. Lætus, & exiliens Compater accerſit tabellionem, & teſtes ad id peragendum. Multa dictante Rubino ſcribit tabellio, demum obſecratur Compatrem Rubinus, vt nummorum ſummam, quos ad faciendam mercaturam tradiderat, ſibi aperiat, vt rationes ſubducere poſſit, quot cuique filiarum pro dote ſit legaturus, quod cum feciſſet Compater, & in publicas tabulas eſſet relatum, exilijt illico è lecto Rubinus integer, & incolumis, Compatris perfidiam deteſtans, nuncque confeſſione ſua conuictum effugere non poſſe, quin nummorum ſummam ſibi reſtituat, ſic hoc Rubini aſtu iudicis decreto meritò fuit coactus Compater, vt traditam ſibi pecuniam Præpoſito Rubino redderet.

CONCLVSIO 458.

ARGVMENTVM.

Credo, verbum, an affirmet, an neget.

SVMMARIVM.

1 *Credo, verbum in atteſtationibus non affirmat.*

2 *Credere, & ſcire, non poſſunt concurrere ſimul, cum ijs inſit quoddam diſsidium.*

3 *Scientia in his, quæ ſunt facti, habetur, quando illam capimus per proprium ſenſum.*

4 *Credulitas ex coniecturis oritur.*

5 *Scire ſe habet ad certum, credere ad dubium.*

6 *Teſtis dicens ſcio, quia credo, non affirmat.*

7 *Teſtis dicens, videre meo, non affirmat.*

8 *Teſtis ſi dicat, iudicio meo, non affirmat.*

9 *Teſtis ſi dicat, ſcio pro certo, non affirmat.*

10 *Conſuetudo non valet, vt teſtibus de credulitate deponentibus plenè credatur.*

11 *Credo, verbum affirmat, ſi teſtis addat aliquam cauſam ſuæ credulitatis.*

12 *Credo, verbum affirmat, ſi teſtis per illud verbum quidpiam deponat in veriſimilibus.*

13 *Conſulens per verbum credo, rectè & certiſsimè conſulit.*

14 *Per verbũ, credo, inducitur iuris diſpoſitio in ſententiã proferente.*

1 Credo, verbum in atteſtationib. poſitum non † affirmare aſſeruere gl. & cæteri DD. in l. teſtium. C. de teſtib. & ibi plenè Cy. quod varijs in locis dum reſpondit placuit Alex. conſil. 56. viſo proceſſu. nu. 11. lib. 2. & aſſeuerauit Bald. in l. ſiue poſſidetis. C. de probat. numero 6. Alexand. protulit in rub. ff. de iureiur. & fuit obſeruatum in l. 1. ff. de vent. inſpicien. Bald. etiam in l. ſolam. eod. titu. C. de teſtib. & plenè in cap. tertio loco, & in cap. literis. de præſumpt. & in c. quotiens. de teſtib. & ibi Abb. num. 9. vbi latè hanc materiam proſequi-
2 tur, & hanc reddit rationem Abb. ibid. eo quòd credere † & ſcire, non poſſunt concurrere ſimul, nam ijs ineſt quod-
3 dam diſſidium, etenim ſcientia † in his, quæ ſunt facti, habetur, quãdo illam capimus per proprium ſenſum, vt quod videmus, vel guſtamus, & iſta ſcientia requiritur in atteſtationibus, c. teſtes. 3. q. 9.

4 Credulitas verò † ex coniecturis dimanat, & ſic ibi non eſt verè ſcientia, vt obſeruat Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur. & plenè per Abb. in c. litteras. de iura. cal. & ſcire ſe
5 habet † ad certum, credere verò ad dubium. c. firmiter credimus. de ſumm. tri. & fid. catho.

6 Primò amplia concluſionem ex eo, quod † dicit Bald. in l. conuenticulam. colum. 8. verſi. ex prædictis infero. C. de epiſco. & cleri. ſi teſtis dicat ſcio, quia credo, nam fieri poteſt, vt teſtis credat, & tamen non ſit verum, vt in l. de tutela. C. de reſtit. in integ. minor. Felin. in c. quoties, num. 7. de teſtib.

7 Subamplia, idem eſſe, ſi teſtis † dicat, videre meo, ita dixit Bald. in repet. l. de quibus. poſt num. 35. ff. de leg. idem ſi
8 dicat † iudicio meo, vt voluere Angel. & recentiores in repetit. l. ſciendum. in 3. col. ff. de verb. oblig. Alexand. in conſilio 24. num. 14. vol. 2. & Bald. in cap. niſi cum pridem. de renunciat. num. 2.

9 Secundò ampliabis concluſionem † ſibi vendicare locum, etiam ſi dicat, credo pro certo, vt auctor eſt mihi locupletiſſimus Alexand. in d. conſil. 56. ſub nume. 11. & dixit Bald. in l. 2. §. obſeruari. C. de iura. calum. & in l. conuenticula, C. de epiſco. & cleric. atq; meminit Specul. in titu. de teſt. §. primo verſicu. id quod deponit de credulit. & ibi Ioan. Andr. quod placuit Felin. in c. quotiens, numero 7. de teſt.

10 Tertiò ampliare poteris, vt non valeat † conſuetudo, vt teſtibus deponentibus de credulitate plenè credatur, nam hoc caſu eis non creditur, vt aſſeruit Anto. de But. in c. 1. de appellat. atq; Fel. in d. c. quotiens. num. 8.

11 Limitabis porrò concluſionem, ſi addatur † aliqua cauſa ſuæ credulitatis, quia tunc verbum credo, affirmat, vt credidit Bald. in l. ſi ſeruus. §. qui quinque. verſicu. & eſt argumentum. ff. de legat. primo, atque Alexand. reſpondit in conſilio 109. num. 7. libro 1. quod placuit Anto. de Butr. in cap. quotiens. de teſtibus, & ibi Abb. num. 9. Hoſtien. etiam in capit. in præſentia. eodem tit. & per iura ſuprà in concluſione relata.

12 Secundo loco limites velim concluſionem, ſi teſtis † per verbum, credo, deponat quidpiam in veriſimilibus, veluti ex eo quòd viderit ſolum cum ſola, vel nudum cum nuda, credat copulam inter tales eſſe ſequutam, vt in hac credulitate credidit Abb. in cap. quotiens, & capitu. præterea de teſtibus, & per Fel. proditum eſt in dicto capitulo quotiens, vbi ſuprà, & in capitulo quæſiuiſti, de accuſat. & in capitulo inquiſitionis, de ſenten. excommunic.

13 Tertiò præterea limitare poteris in conſulente, † etenim per verbum, credo, reſpondet conſulens certiſſimè, vt ſi dicat, credimus ſic eſſe de iure, vt voluit Anto. de Butr. in c. ex parte. per illum text. num. 6. extrà de poſtulan.

Quartò & poſtremò limitabis idem eſſe in ſententiam proferente, nam per verbum tale inducitur iuris diſpoſitio, & profertur ſententia, quod fuit effatum ab Anto. de Butr. vbi ſupra dicto numero ſexto, cui quidem illud optimè ſuffragatur, quòd animaduerſum eſt in capitulo preterea requiſiti ſumus. de appellat. & in capitulo primo, in verbo meritò crederemus, de delict. puer. & ibi per Do. Barbat.

Fuſius hæc proſequerer, ſed ne diutius patientia veſtra in legendo abutar, vos ad Fel. vberrimè de his differentem reijciam. conſulendus igitur erit Felin. in cap. quoties. à numero 7. vſque ad finem, extra de teſtib.

CONCLVSIO 459.

ARGVMENTVM.

Communia criminalium.

SVMMARIVM.

1 *In criminalibus vnus teſtis coniunctus cum fama non probat.*

2 *In criminalibus probationes debent eſſe luce meridiana clariores.*

3 *In criminalibus vnus teſtis cum fama non probat, etiam ſi de crimine agatur ciuiliter.*

4 *In criminalibus etiam ſi agatur de crimine excipiendo vnus teſtis cum fama non probat.*

5 *In criminalibus non creditur teſtibus rationem non afferentibus eius, quod dicunt.*

6 *In criminalibus requiruntur teſtes omni exceptione maiores.*

7 *In criminalibus probationes imperfectæ non coniunguntur ad faciendam plenam probationem.*

8 *In criminalibus non habet locum probatio, quæ fit per iuramentum in caſu, l. ſi quando, C. vnde vi.*

9 *In criminalibus non poteſt quis damnari ex præſumptionibus.*

10 *In criminalibus teſtes exhibentur coram iudice.*

11 *Teſtis vnus cum fama in criminalibus plenam probationem facit, ſi adſint aliæ coniecturæ vehementes.*

12 *In cauſa criminali ſufficit vnus teſtis de veritate, duo de fama, & duo de inditio.*

13 *Teſtis vnus cum fama concurrente aliqua præſumptione ſufficit ad id, vt quis torqueri poſſit, ſed non quantum ad condemnationem.*

14 *Probationes eſſe debent luce clariores ad condemnandum.*

15 *Præſumptiones ſufficiunt in criminalibus, quando agitur de pœna pecuniaria.*

16 *Ex vrgentiſſimis præſumptionibus poteſt procedi, & condemnari in caſu, in quo claræ probationes haberi non poſſunt.*

17 *Semiplena probatio interdum dicitur plena, ſecundùm ſubiectam materiam.*

18 *In cauſa criminali, ex qua imponenda eſt pœna pecuniaria, non eſt neceſſe teſtem debere reddere rationem dicti ſui.*

1 In criminalibus vnum teſtem cõiunctum cum fama † non probare aſſeuerauit gloſſ. in capit. veniens, il 1. ſuper verbo illorum, vbi Bald. numero 7. de teſtibus. & obſeruauit Bald. in cap. 1. de appellat. numero 3. verſicu. tu dic quo eo, cum ſimilibus. vt per Dec. in dicto cap. veniens. num. 25. verſicu. ſecunda concluſio, & in d. cap. 1. de appellat. num. 64. verſicu. ſecunda concluſio gloſſ. & conſi. 189. num. 15. verſicu. vnde videmus. & conſil. 429. num. 9. verſicu. & ideo fama, & num. 18. verſicu. quia fama, & 163. & Alexand. conſil. 15. num. 28. viſo proceſſu, colu. 3. lib. 1. qui tamen loquitur de præſumptionibus, vt ibi, num. 3. & num. 4. verſicu. ſed aliud eſt, poſt dictum numerum quartum. Ant. de Butr. etiam tradidit in dicto cap. veniens. colum. penult. Imo. col. 1. Felin. colum. 4. num. 22. verſicu. tertia concluſio, & Abb. colum. 2. num. 8. verſicu. quæro nunquid, nec ab hoc receſſit Imo. in l. intereſſe. ff. de acquir. poſſ. & meminit Cyn. in l. fin. in 1. colum. verſic. nunquid ergo fama, num. 3. C. de quæſtio. Bald. etiam voluit in l. ſi quis ex argentarijs. §. 1. colum. 1. num. 4. verſicu. exemplum, vnus teſtis. ff. de eden. cap. 1. verſic. quæro ergo, de appellat. & Salic. protulit in l. ea quidem, colum. pen. verſicu. ſed tunc oritur dubium. C. de accuſat. reſponſum fuit ab Oldr. conſil. 192. poſt numerum ſecundum, verſicu. vnde dicunt Doct. & docuit Hippol. in l. de minore. §. plurimum. colum. 12. ff. de quæſtio. poſt numerum 61. verſicu.

modo

modo vltra, ibi, & hanc partem, cauit Iaſ. in conſil.167. co-
lum.fi. num.11. verſicu. & præterea & fortius. & Socin. iun.
conſil. 99. viſo themate propoſito, num. 6. verſicu. conſe-
quenter videmur, vol.2. Quæ concluſio ea ratione corro-
2 boratur, † quia in criminalibus debent eſſe probationes
luce meridiana clariores, ſic vno conſenſu ſciuere Impp.
Grat. Valent. & Theod. in l.fin.C. de probatio.& Doct.vbi
ſupra, quod & à multis conſulentibus fuit probatum, vt ab
Alexand.conſil.15. colum.2. verſic. ſecundò quia vbi agitur,
volum.1.& conſil.66.poſt numerum primum, verſicu.& di-
cit ibi Ang. eod. volum. 1. Bart. in l. fi. poſt numerum quar-
tum, verſic. contrarium eſt.ff. de in lit.iuran.Dec.dicto con-
ſilio 429. num. 8. Iaſ. conſilio 34. Ad motiua data, poſt nu-
merum 9. verſic. ſecundo caſu, col.6.volum.1. Marſil. in ſua
pract. tit. quæſt.circa probat.requi. num.2.Roma.l.1. num.
ff. de no.oper.nunc.
3 Ampliabis quæ dicta ſunt, † etiam ſi de crimine agatur
ciuiliter, ita ſentit Alber. in dicto cap. veniens, il 1. num. 4.
& in fine. de teſtibus. & ibi etiam Ant. de Butr. colum. fin.
cui adhæſit Hippol. in dicto §. plurimum, num.95. verſicu.
limita etiam dictam concluſionem, col.17.ad idem reſpon-
dit Ioan.de Ana.in conſi.59.col.3.& à Dec.traditum eſt in c.
col.fi.num.66.verſic. & hoc locum habet etiam ſi de crimi-
ne, de appell. idem voluit Marian. iun. conſi. 99. colum.4.
volum.2.num.24. & ſequen.vbi latè, quando agitur tamen,
vel ad punitionem, vel ad applicandam pœnam fiſco, ſecus
aliàs vt ibi, vbi tractabatur, an per coitum illicitum eſſet
contracta affinitas.
4 Secundo loco velim amplies, † etiam ſi agatur de crimi-
ne excipiendo, vt eſt Bald. in c. tam literis.in 2.notab.de te-
ſtib.num.1. cui ſe ſubſcripſit Felin. in d.c.veniens. colum.4.
d.tit.poſt d.numerum 12. verſic. & amplia iſtam concluſio-
nem, quibus accedit Deci.in d.cap.1.in fi.de appell.num.71.
verſic. vltimò fallit.
Præterea in criminalibus non creditur teſtibus rationem
5 non afferentibus eius, † quod dicunt, etiam ſi interroga-
rentur, vt Salic. docuit in l.fina. colum.2.verſic. exemplum
ſi teſtes. C. de probationib. & Alexand. conſultus reſpon-
dit in conſil.15.viſo proceſſu.lib.1.num.6.verſicu. cum teſti-
bus in criminali.Dec.dicto conſil.429.num.11.verſic.tertiò
in criminalibus.
6 Inſuper † requiruntur teſtes omni exceptione maiores,
ſi credimus ita aſſerenti Bald. in d. l.fi.num.5. verſicu.quæ-
dam eſt probatio maior. C.de probatio.atq; Ioan. de Ana.
in conſilio 17. viſa relatione, & Dec. d. conſilio 429. num.
12.verſicu.quartò in criminalibus teſtes. Quin etiam in cri-
7 minalibus probationes imperfectæ non coniunguntur †
ad faciendam plenam probationem, vt animaduerſum fuit
à Bald. in l. ſi quis ex argentarijs.§.1.poſt num.4.verſicu.iſtæ
duæ ſpecies.ff.de eden.& à Deci.dicto conſilio 429.num.13.
verſicu. quintò in criminalibus probationes imperfectæ, &
in capit.cum cauſam.columna penult.de probatio.num.32.
verſicu.ſecundò limitatur. Alexand. etiam conſilio 180. in
cauſa Angelorum, poſt num.6. verſic. quia vnum quodque,
volum. 2.
Ad hæc probatio quæ fit per iuramentum in caſu l. ſi
8 quando. C. vnde vi. † non habet locum in criminalibus, vt
mihi teſtis eſt locupletiſſimus ad id Bartol.in l.fi. ff. de in lit.
iur. poſt numerum quartum, verſicu. & ita iuramentum,
& ibi Alexand. apoſt. ad Bartol.ſequitur Dec.dicto conſilio
429.num.14.verſicu. ſextò probatio. Et licet in ciuilibus ex
præſumptionibus quis damnari poſſit, vt ſupra multis in
9 locis diximus, tamen † ſecus eſt in criminalibus, vt obſer-
uauit Ant. de Butr.in c.quanto. de præſump. & Dec.d.con-
ſilio 429. vbi de hac materia per totum diſſerit, & conſilio
189.num.3.& 9.& huc pertinet, quod dixit Alexand.in con-
ſilio 70. viſo proceſſu.lib.1. per totum. vbi dicit in crimina-
libus teſtes requiri omni exceptione maiores, non autem
præſumptiones, poſt numerum 6. & quod dicit in d.conſi-
lio 180. in cauſa Angelorum, lib. 2. à num.1.ad 7.& in hanc
ſententiam reſpondit Anch. conſilio 23. viſa inquiſitione,
cuius menti accedit Fulgoſ. in conſilio.173.in cauſa inquiſi-
tionis.
10 Nec illud ſilebo † in criminalibus teſtes exhiberi coram
iudice, ita ſanxit Imperat. Iuſtinian. in l. iudices. C. de fide
inſtrumento. Præterea opus eſt in his teſtibus, non teſtimo-
nijs, vt apertè conſuluit Caliſtrat. Iuriſconſult. in l. tertia.
§. idem dicunt. ff. de teſtibus, quod probauit Felinus in ca-
pitulo cum in eccleſijs, de maiorita. & obedient. in prin-
cipio.
Limita quod dictum eſt ſupra, vnum teſtem cum fama
plenè non probare, vt non procedat, ſi adſint aliæ conie-
11 cturæ vehementes, † etenim tunc etiam in criminalibus
per vnum teſtem plena probatio habetur, vt præcipuè tra-
didit Bald.in l.ſi quis.§.primo, in quarto notab.ff.de edend.
num.4. vbi inquit, in cauſa criminali ſufficere vnum teſtem
12 de veritate, duo de fama, † & duo de indicio, quod latè pro-
ſequitur Dec. conſilio 163. quaſi per totum, ſed præcipuè,
numero vigeſimooctauo, & Areti. dixit in capitulo veni-
ens.de teſtibus.& in conſil. 13. poſt numerum nonum, ver-
ſicu. qui ergo habet vnum teſtem de veritate, cui ſententiæ
maiorem in modum concinit, quod obſeruauit Alexan. in
conſilio vigeſimoquarto, libro ſecundo, num.41.verſi. non
obſtat, quòd in criminalibus.
13 Quod ſublimitabis, vt tantum procedat ad id, † vt quis
torqueri poſſit, iuxta ſententiam Specu. in titu.de præſum-
ptio. §.ſpecies, columna penult.verſic.& idem eſt, ſi aliquis
interfectus, num.8. vt etiam voluit Bald.in l.fina.C.de quæ-
ſtionibus.atq; Bartol. in l. fina. numero quinto, & ad finem
l. ff. de quæſtionibus, & Thomas Gramma. conſilio 7. nu-
mero ſecundo, tertio, & paſſim in toto conſilio. Secus ve-
rò quantum ad condemnationem: nam etiam ſi concur-
rant aliquæ præſumptiones, non ſufficit, vt tradidit Spe-
cul. in titu. de præſumptio. dicto §. ſpecies, columna 2.poſt
numerum quartum, vbi id probat auctoritate Iuriſconſul.
14 in l. abſentem. ff. de pœnis. nam, vt dictum eſt ſupra, † de-
bent eſſe probationes luce clariores ad condemnandum, l.
fin.C. de probationibus, & Dec.dicto conſilio 189.num.15.
cum ſequent. & ibi allega.
Secundò limitare poteris, quod dixi ſupra in criminali-
bus, requiri probationes luce clariores, nec ſatis eſſe præ-
ſumptiones, vt hoc tantum verum ſit, quando ageretur de
15 pœna corporali, ſecus † ſi de pœna pecuniaria, tunc enim
huiuſmodi præſumptiones ſufficiunt, & ita dicta l. fina. C.
de probationibus, limitat Ludouic. Bononien. in conſilio
quadrageſimonono, in additio. conſi. Ioan. de Anan. cui il-
lud proximum eſt, quod notauit Bald. in l. tertia. C.ad leg.
Iul.maieſtat. poſt numerum ſecundum, verſicu. ego teneo,
& videtur de mente gl. prout eam declarat Imol. in capitu.
veniens, il primo, columna decima, de teſtibus.& ita etiam
intelligit dict. l. fin. Alciat. de præſumptio. regul. ſecunda,
præſumptio. nona, numero quarto, verſiculo quia illud
procedit, & Bal.in dicta l.tertia.C. ad legem Iulia. maieſtat.
dicto verſiculo ego teneo.
16 Tertiò limitatur, quando ſumus in caſu, † in quo claræ
probationes haberi non poſſunt, tunc nempè ex vrgentiſ-
ſimis præſumptionibus poteſt procedi, & condemnari, vt
ad id fusè ſe fundit Aegyd. Boſſ. in ſua practica crimin. in
princip.in tit. de delict.nu.10. & 12.argumen.l. non omnes.
§. à barbaris. ff. de re milit. & l. neq; natales. C. de probat.
17 Vnde ex hoc illud exijt, † vt interdum ſemiplena probatio
dicatur plena ſecundùm ſubiectam materiam.l. 2.vbi DD.
C.de Carbon. edict.
Quartò limitatur id, quod ſupra tradidimus, teſtem in
criminalibus debere reddere rationem dicti ſui, vt tantum
locum ſibi vendicet in cauſis criminalibus, in quibus venit
18 imponenda pœna corporalis, † ſecus verò ſi eſſet cauſa cri-
minalis, ex qua imponenda eſſet pœna pecuniaria, vt au-
ctor eſt Ludouic. Roman. in ſimili de iuramento loquens
in l.ait prætor, la prima.ff. de iureiuran.numero ſeptimo, &
ſequent. cum alijs allatis in additio. ad Felin. in capitu. in
omni. extra de teſtibus. in verbo quando, in litera A, ver-

ſiculo iſtam concluſionem limitat. & Alexand.ibi, numero octauo, & ſequent. atteſtans de communi opinione, & in conſilio ſexageſimoſexto, viſo proceſſu vertente inter Eliſeum, poſt numerum primum, etiam diçens de * communi opinione, volumine primo.

CONCLVSIO 460.

ARGVMENTVM.

Crimen an probetur per inſtrumentum.

SVMMARIVM.

1 *Crimen probari non poteſt per inſtrumentum.*
2 *Reus debet conuinci teſtibus.*
3 *Teſtes non debent teſtificari per ſcripturam, ſed viua voce.*
4 *Crimen nullo modo probatur per inſtrumentum, quando agitur ad effectum imponendæ pœnæ.*
5 *Crimen non poteſt probari per ſententiam excommunicationis, ſiue per eius abſolutionem.*
6 *Sententia excommunicationis non fertur propter crimen, ſed tantum propter contumaciam.*
7 *Crimen probatur per inſtrumentum, quando agitur de probatione criminis, quæ oritur ex inſtrumento.*
8 *Quæ delictum circumſtant, probantur per inſtrumentum.*
9 *Violentia poteſt probari per inſtrumentum.*
10 *Crimen probatur per inſtrumentum, quando eius probatio ex ipſo oritur, etiam ſi tale inſtrumentum ſit extractum ex archiuio publico, vel ſcriptura fuiſſet manu priuata conſcripta.*
11 *Inſtrumentum probat crimen, ſi producitur ad id, vt ille, qui conſenſit inſtrumento, puniatur pœna, cui potuit ſe obligare.*
12 *Inſtrumentum probat crimen, quando eſt confectum de voluntate illius, contra quem producitur.*
13 *Delictum patratum per ſcripturam probatur per ipſum inſtrumentum.*
14 *Delictum probatur per inſtrumentum, quando eſt commiſſum per ipſum, vel in ipſo, veluti quia eſt falſum.*
15 *Coniuratio probatur per ſcripturam, ſi aliqui faciunt coniurationem ſubſcribendo ſe promiſſioni.*
16 *Crimen probari poterit per inſtrumentum, ſi inſtrumentum fuerit factum mandato ipſius delinquentis.*
17 *Scriptura authentica, vel confecta à perſona in dignitate conſtituta, vbi agitur de præiudicio leui, probat.*
18 *Violenta iniectio manuum in clericum ad id, vt probetur excommunicatio in vim dilatoriæ, probari poteſt per inſtrumentum.*
19 *Qui dicit ſe ſpoliatum lite pendente, ſufficit probare ſe lite inchoata poſſediſſe, & ea pendente ſpoliatum.*
20 *Crimen probatur per inſtrumenta, quando agitur ciuiliter.*
21 *Crimen probatur per inſtrumenta legitimè confecta, vt confeſſionis factæ in iudicio, vel ſententiæ condemnatoriæ.*

1 Crimen non poſſe probari † per inſtrumentum, profitendo ſcripſit Felin. in cap. cum in eccleſijs. nu.1. & paſſim per totum, extra de maiori. & obedient. & Abb.ibid.num.2. poſt gloſ.ibi ſuper verbo authenticas. Cyn. in dicta l. ſciunt cuncti, colum.2. verſicu. contra videtur, quòd inſtrumentum non probet. C. de probat. Bald.in cap.cum in eccleſijs.num.2. & poſt d.num.2.verſic. porrò in criminalibus. & verſicu. item quòd ſi agitur. Henr. Boer. in ſing.45. in verb.notorium, num.14. verſicu. crimen non poteſt.

2 Cuius rei ratio eſt, † quia reus debet conuinci teſtibus, vt ibi aſſeruit Felin. Rurſus quia in inſtrumento eſſet fortè ſcriptus teſtis minor 20. annis, cuius tamen voci non crederetur in criminali, vt ſancitum eſt in cap. forus. de verbo. ſignific. Porrò quòd teſtes exhibentur iudici in criminalibus, vt eſt conſtitutum in l. iudices. C. de fide inſtru. tum
3 quia † teſtes non debent teſtificari per ſcripturam, ſed viua voce, vt habemus in cap. teſtis. 3. quæſt. 9. cap. primates. 2. quæſt.1. cap. à nobis. qui matrim. accuſa. poſſ. cap. relatum. 5. quæſt. 2. cap tua, de cohab. cleric. & mul. cap. præſcripta. 2. quæſt. 8. quod pleriſq; ſcribentibus placuit, vt Bald. d. cap. cum in eccleſijs. d. verſic. porrò. & Cyn. in dicta l. ſciunt. col. 2. verſi. centeni teſtes, & Fel. in dict. cap. cum in eccleſijs in princ. Specul. & Io. And. de teſtib. §. nunc tractandum, verſicu. quid de muto. num.17. D. Ant. de Butr. in cap. fin. in fi. extra de teſti. cogen. Bald. in l. iuriſiurandi. C. de teſtib. Anchar. in cap. fin. col. penult. de re iudic. in 6. Innocent. in cap. ea noſcitur. de his quæ fiunt à prælat. DD. in l. de minore. §. plurimum. ff. de quæſtio. Iaſ. in d. conſil.34. num.9. col. penult. in princ. lib.1. Aymo Crauet. tract. de antiq. temp. par. 1. verſi. ſeu §. quartò limitatur, num.13. verſi. ſecundò ſublimitatur, cum ibi alleg. Luc. de Pen. in l. placet. C. de collat. fun. lib.11.

Quæ concluſio tum maximè procedit, quando ageretur
4 ad effectum imponendæ pœnæ: † quia tunc per inſtrumentum nullo modo probatur crimen, ſic reſponſum fuit à Ludo. Rom. conſi.349. Dum quæritur, in princ. & concluditur plenè in l. fina. C. de probatio. in l. contra neceſſitatem. C. ad leg. Aquil. in l. obſeruare, quę canonizata eſt. C. quorum appell. non recip. l. Senatus. ad Turpill. c. cum in poſitionibus. de iureiur. lib.6. Io. And. in regul. ſemel. lib.6. de regul. iur. in Mercurial. vbi plenè Hipp. de Marſil. in ſua pract. crim. §. & quia. in ſua pract. in rub. de quæſtio. circa materiam probat. quæſt.1. Oldr. conſi. 199. nu.5. pro fundamento. Fel. ſuper rub. de fide inſtrum. & in d. ca. cum in eccleſijs. poſt nu. 7. verſi. iſta fallentia. de maio. & obed.

5 Ampliari iſtud poterit, vt † neq; per ſententiam excommunicationis, ſiue per eius abſolutionem probari crimen, ſi credimus Fel. in cap. teſtimonium, poſt num.25. de teſtib. vbi iſtud extendit eſſe, ſi excommunicator diceret: quia furtum feciſti, & monitus, vt compareres, & ſatisfaceres, non
6 feciſti, excommunicamus te. Ratio eſt, † quia ſententia excommunicationis non fertur propter crimen, ſed tantum propter contumaciam, vt ibi per eum, atq; etiam quia ſæpe excommunicatur quis iniuſtè, & tamen infertur vinculum abſolutionis, vt colligere eſt ex cap.1. vndecima quæſtio.3. & prodidit Bald. in dicto cap. teſtimonium, de teſtibus. quem refert Fel. ibi, num.25.

7 Limita concluſionem habere locum, quando agitur † de probatione criminis, quæ oritur indirectè ex ipſo inſtrumento, vel coadiuuat probationem criminis, veluti, accuſo te, quòd incendiſti domum meam, teſtibus probo incendium, dominium domus inſtrumento. Ita inquit Ioan. And. in dicta regu. ſemel, vbi alia plura ponit exempla, & ita intelligit cap. plerique. 2. quæſt.7. cap. cum ad ſedem. de reſtitutio. ſpoliato. & tradidere Butr. Imol. & Docto. poſt Felin. in dicto cap. cum in eccleſijs, prima fallentia. Bald. in dicta l. fi. C. de probatio. Cyn. Bald. Salice. in l. ſciant. C. de probatio. Salic. in l. ſinguli. C. de accuſatio. & vberrimè Felin. in cap. cum P. Tabellio. extra de fide inſtrumento. verſicu. ergo quæritur. & idem Lanfranc. de Oria. in ſua praxi. cap. 9. de inſtrument. product. num. 42. & voluit Oldrad. conſilio 75. & iſta fuit doctrina Guliel. in l. prima. §. diuus. ff. de teſtamen. & addas Bald. in l. contra negantem. C. ad leg.
8 Aquil. ad finem, vbi dicit, † ea quæ delictum circumſtant, poſſe probari per inſtrumentum, & idem Bald. dixit in l. 2. ff. de fer. ad fin. propter gloſſ. ibi, & argumento eorum quæ ſcribit Hoſtien. in cap. cum ad ſedem. de reſtitutio. ſpolia-
9 to. ſuper verbo inſtrumenta. ibi, † quòd violentia poteſt probari per inſtrumentum, idem voluit Alexan. de Imo. in l. in Senatus. ff. ad Turpill. Amanuel ſingul. 50. Nota quòd crimen. Henri. Boer. d. ſing. 45. in verbo notorium. num.14. verb. crimen non poteſt.

Amplia prædictam limitationem, etiam ſi tale inſtrumen-
10 tum ſit extractum † ex archiuio publico, vt protulit Iaſ. in dicto conſilio 34. colum. penult. lib.1. dicto num.9. cui accedit Crauet. de antiqui. tempor. parte 1. verb. ſeu §. quartò limitatur. d. numero 13. etiamque ſi ipſa ſcriptura fuiſſet manu priuata conſcripta, vt ait Felin. in dicto cap. cum in eccleſijs, poſt numerũ quintum, verſi. amplia etiam, de maior. & obe-

& obedien. per gloſſ. in cap. ſanè. in verbo eorum librorum,
& clemen. 1. de vſur. exemplo planum faciens in ſcribente
recepiſſe vſuras, & gloſſ. in l. in Senatus. ſuper verbo, chiro-
graphum, & ibi Bartol. ff. ad Turpill. in princ. & l. non intel-
ligitur. § tacita. iuncta ibi gloſſ. ſuper verbo, chirographum.
ff. de iure fiſci, & ibi Bart. num. 2. verſi. nota ex hac gloſ. quòd
per priuatam ſcripturam.

Secundo loco limitare tibi licebit, niſi producatur inſtru-
11 mentum ad probandum crimen ad id vt ille, † qui conſen-
ſit inſtrumento puniatur pœna, cui potuit ſe obligare, non
autem alia pœna corporali, ita inſigniter docuit Abb. in di-
cto cap. cum in eccleſijs, poſt numerum ſecundum, verſic.
& conclude aliter, & ſequitur Felin. ibidem, numero ter-
tio, verſicu. fallit ſecundò, & Domi. in capit. conſtitutio-
nem, §. cæterùm. de verborum ſignificat. in 6. vbi ait, per
12 inſtrumentum probari poſſe crimen, † quando eſt confe-
ctum de voluntate illius, contra quem producitur, aliàs ne-
quaquam, & ita refert Felin. vbi ſupra d. num. 3. d. verſic. fal-
lit ſecundò.

Tertiò præterea limitabis, niſi delictum fuerit patratum
per ſcripturam, veluti faciendo ſtatutum cōtra libertatem
13 eccleſiaſticam † latè enim crimen probatur per ipſum in-
ſtrumentum, per c. nouerint. de ſent. excomm. ita Bartol.
docuit in d. l. in ſenatus, ff. ad Turpillia. num. 1. verſi. ſecun-
dò nota. Imol. & Felin. in c. cum in eccleſijs. num. 4. verſicu.
fallit tertiò. Salicet. in d. l. ſciant. & Bald. in d. l. contra negan-
tem, C. ad l. Aquil. num. 6. verſicu. & hoc placet. Domi. in d.
c. plerique, afferens exemplum, vt ſi quis ſcriberet, ſe quid
credere, quod eſſet hæreticum, quod probat per c. ſanè. 24.
q. 2. ita procedit text. in c. fin. de iureiur. in 6. ſic cauit Fede-
ric. de Sen. in conſil. 255. D. Alexander. & dixit Bald. in d. c.
14 cum in eccleſijs. poſt num. 2. verſic. idem Collectarius. † de-
lictum probari per inſtrumentum, quando eſt commiſſum
per ipſum, vel in ipſo, veluti quia eſt falſum, ita traditum eſt
à Floria. poſt Barto. in l. 3. §. idem Diuus. ff. de teſtib. facit c. ſi
quis preſbyterorum. de reb. eccleſ. non alien. & idem Bald.
d. l. fi. num. 7. C. de probat.

Quartò limitabis, niſi agatur de probando delicto, quod
15 committitur contrahendo. Vnde † ſi aliqui faciunt coniu-
rationes ſubſcribendo ſe promiſſioni, talis coniuratio pro-
batur per illam ſcripturam. ſic aſſeruere Domin. & Felin.
num. 5. ver. fallit quartò, in d. c. cum in eccleſijs, vbi Abb.
poſt numerum 2. ver. & conclude aliter, de maio. & obed.
& Dom. in d. c. plerique. affert ad id d. c. 2. §. cæterùm, cum
gloſ. ſuper verb. canonicas, verſic. & per hanc decretalem,
de verbo. ſignifi. in 6. & idē Bart. voluit in l. in ſenatus, ff. ad
Turpill. nu. 2. verſic. dic breuiter. Bald. d. num. 7. & Salic. in
d. l. ſciant. gloſ. etiam & Bartol. in l. non intelligitur. §. tacita.
poſt numerum 2. verſic. quod intellige verum. ff. de iur. fiſ. &
Salic. in l. ſinguli. C. de accuſat.

16 Quintò limitare poteris, † niſi inſtrumentum fuerit fa-
ctum mandato ipſius delinquentis, nam hoc caſu poterit
per inſtrumentum probari crimen, ita procedit gloſ. in c. fi.
87. diſt. & Felin. vbi ſupra num. 6. verſi. fallit quintò, de ma-
ior. & obed. c. cum in eccleſijs. & hinc eſt, ſi nominem, ſeu
mandem ſcribi tutorem à lege prohibitum in teſtamento,
tale teſtamentum probabit me deliquiſſe ex tali denomi-
natione, vt voluere, d. gl. in d. c. fi. 87. diſt. atq; Dom. in d. c.
cum in eccleſijs. & in d. c. pleriq;.

Sextò velim limites, vbi ageretur de p̄iudicio leui, & ſcri-
17 ptura eſſet authentica † vel confecta à perſona in dignitate
conſtituta, vt colligere eſt ex d. c. cum in eccleſijs. & Felin.
latè ibidem num. 7. verſicu. fallit ſextò. & verſic. ſeq. ver. pro
iſta fallentia, & huc pertinet, quod obſeruauit Floria. in d.
l. 1. verſic. demum. ff. de teſtib. & exemplum afferri poteſt de
eo, quod conſuluit Roma. in conſil. 349. per totum, dum
quæritur, an ad excommunicationem &c. vbi inquit, vio-
18 lentam iniectionem manuum in clericum, † ad id vt pro-
betur excommunicatio in vim dilatoriæ probari poſſe per
inſtrumentum, non autem in finem peremptoriȩ, quia non
agitur de magno præiudicio, cum ſtatim actori competat
remedium abſolutionis contra hanc dilationem iudicij,
quo in loco eum latè videas, quod & deciſum fuit à DD.
Rot. deciſi. 251. aliàs 8. licèt ſic cōcertatio, de except. in nou.
& deciſio. 400. aliàs 8. ſi quis petat, in nou. de ſenten. excom
mu. Hoſtien. & gl. tradidere in c. pia. de except. in 6. & Ro-
ma. voluit in l. 1. in princ. col. 1. verb. ſi quoad ſecundum, ff.
de nou. oper. nunciat. num. 4. ſimile quidpiam voluere DD.
Rot. in deciſio. 14. aliàs 2. de reſtit. ſpoliat. in nou. fuit dubi-
19 tatum vtrum petenti, vbi † quando quis dicit ſe ſpoliatum
lite pendente, ſufficit probare ſe lite inchoata poſſediſſe, &
ea pendente ſpoliatum ad eius reſtitutionem, licèt aliter
poſſeſſionem ſuam non coloret, quia non petitur poſſeſſio
principaliter ſed incidenter per viam attentati.

20 Septimò limita † niſi agatur de crimine ciuiliter, per tex.
in d. c. cum in eccleſijs. vbi agebatur ad iuſtificandum excō-
municationem, nam tunc probatur per inſtrumentum, &
ita procedit tex. in ca. cum ad ſedem. de reſtit. ſpolia. ibi enim
non agebatur, vt ſpolians puniretur de ſpoliatione, ſed vt
reſtitueret rem, qua ſpoliauerat alium, & ita confirmat Do-
mi. in d. c. cum in eccleſijs, quem refert & ſequitur Fel. ibi
num. 8. verſicu. fallit ſeptimò. & Bald. etiam monuit in d. l.
contra negantem. C. ad l. Aquil. poſt num. 6. in fin. vbi dicit,
Iacob. de Butr. dixit, quando agitur ciuiliter, tunc crimen
facilius probari per inſtrumentum &c.

Octauò limitabis in inſtrumento confeſſionis factæ in
21 iudicio, vel ſententiæ condemnatoriæ † quia per talia in-
ſtrumenta legitimè confecta probatur plenè crimen, ſi cre-
dimus Bald. in d. l. ſciant. poſt num. 7. verſic. item eſt verum,
niſi ſit inſtrumentum, & huc ſpectat ſecundùm Bal. ibidem
l. quoniam. & ibi gloſ. in l. ictus fuſtium. in princ. ff. de infa-
ma. & ſeq. Floria. in l. 3. §. item Diuus. ff. de teſt. cui quadrat
quod notat Abb. in c. at ſi clerici. in 1. notab. num. 3. per il-
lum text. extra de iud. & idem dixit Bald. in l. 1. ad fi. C. quo-
rum appellat. non recipiuntur, poſt numerum 3. verſi. quæ-
ro nunquid. Felin. etiam in d. c. cum in eccleſijs. num. 9. ver.
fallit octauò & vltimò.

CONCLVSIO 461.

ARGVMENTVM.

Crimen an probetur per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Crimen probandum eſſe per teſtes.*
2 *In criminalibus opus eſt teſtibus, non teſtimonijs.*
3 *In criminalibus probatio fieri poteſt per teſtes, licèt per ſtatutum cautum ſit, debere fieri per inſtrumentum.*
4 *Conſtrictus ad probandum per inſtrumentum, ſi producat quinq; teſtes, admittitur.*
5 *Inſtrumentum poteſt reprobari per quatuor, vel quinq; teſtes.*
6 *Securitas in ſcriptis æquipollet quinq; teſtibus.*
7 *Contraueniens ſtatuto debet probare crimen per teſtes legaliſſimos.*
8 *Teſtes legaliſſimi admitti debent non obſtante prohibitione ſtatuti.*
9 *Crimen etiam contra Pontificem Maximum probatur per duos teſtes.*
10 *Gloſſ. in c. præſul. propter eius impiam doctrinam à ſanctiſſimo inquiſitionis vrbis tribunali improbata eſt.*
11 *Crimina quæ occultè fiunt non ſolùm probantur per teſtes, ſed etiam per inditia, & præſumptiones.*

1 Crimen † probandum eſſe per teſtes, dictum eſt
à nobis ſuprà, & id tradidit Ioan. And. in
reg. ſemel malus. per totum, extrà de reg. iur. cui aſſentitur
Abb. in c. cum in eccleſijs. nume. 2. & ibi Felin. in princ. de
maior. & obedien. & eſt contex. in l. 3. §. idem diuus, ff. de te-
2 ſtib. vbi in criminalibus † opus eſt teſtibus non teſtimonijs,
idem in l. contra negantem. in fi. C. ad l. Aqui. conſuluit So-
cin. Iun. conſilio 39. num. 16. verſicu. id procedit etiam. vo-
lum. 2. reſpondit Caccialup. in conſil. 109. colum. 1. atq; eſt

text.in c. at ſi clerici, & ibi gl.in verbo legitima probatione.
vbi etiam Abb.num.32. verſi. quæro vnà cum gl. & Dec.ibi
num.104. & ſeq.de iud.

Amplies concluſionem,vt ipſa procedat etiam,ſi per ſta-
tutum cautum ſit probationem debere fieri per inſtrumen-
3 tum,quia eo non obſtante † in criminalibus,vt in furto,fie-
ri poterit probatio per teſtes, etiam ſi res mihi ſubtractæ
fuerint pecuniæ,vel res maioris quantitatis & precij, quàm
contineat illud ſtatutum, ita animaduerſum fuit ab Hip-
pol.de Marſil.in rub.C. de probat.num. 52. 53. 54. cum alijs
ſequent. vbi tradit limitationes, quomodo per teſtes pro-
bari crimen poterit non obſtante ſtatuto decernente, vt
tantum debeat fieri probatio per inſtrumentum, quibus
patrocinatur, & quæ fuerunt obſeruata per Felin.in c.ſicut
conſuetudo.nu.12.ver.3.concluſio,de probat.

Primò limites, & intelligas velim prædictam ampliatio-
4 nem procedere † niſi conſtrictus ad probandum per inſtru-
mentum producat quinq; teſtes, quia eo caſu admittitur,
per text. ſingularem in l. teſtium.1. C.de teſtib. ita dixit Pa-
norm. in d. c. ſicut conſuetudo. extra de probat. poſt num.
10.verſic.vbi in certo caſu exigit, & ibi Fel.num.13.verſi.ſe-
cundò intellige, & idem in ſimili in c. cum. Ioan. de fid.in-
5 ſtrumen.vbi,num.12.verſi.gl.in verbo quodlibet † dicit, in-
ſtrumentum poſſe reprobari per quatuor,vel quinq; teſtes,
quantumcunq; ſit authẽticum, vt ibi per eum, proſequens
vſq; ad num. 14. affert ad id probandum l. optimam. C.de
commit. & contrah. ſtipulat. vbi Cyn.hoc voluit poſt num.
2. verſicu. quatuor oppono. in fi.pro quib.facit in arg.quod
voluit Bald. in l. fi. in 3. colum. C. de fideicom. poſt num. 15.
verſic. item per l.teſtium, & num.16. verſi.item ſcias ſecun-
6 dùm Pet. vbi dicit † quòd ſecuritas in ſcriptis æquipollet
quinque teſtibus, & ſi in teſtamento ſunt ſeptem teſtes de-
ſcripti, ſufficit quinq; deponere, & fuit obſeruatum per D.
Anto. in c. ſicut.in fi. de re iud.& per eundem in c.ſignifica-
uit.de teſtib.in pen.col.

7 Secundo loco limitabis † vt contraueniens ſtatuto,vt ſu-
pra, debeat crimen probare per teſtes legaliſſimos, iuxta
ſententiam Fel.in d.c. ſicut conſuetudo.num.14.verſi.quar-
tò intellige. & in d.rubr.C.de probat.num.55. verſic. quar-
8 tò limitat, quia tales teſtes debent admitti † non obſtante
prohibitione ſtatuti, vt auctor eſt Anto.in c.2.extra de pro-
ba.nam poterit hoc facere de ęquitate canonica,ne contin-
gat alium ditari cum alterius iactura dicto,nu.55.

Secundò ampliabis cõcluſionem,etiam ſi agatur de pro-
9 batione criminis contra Pont.Max.†quia tunc per duos te-
ſtes probatur, vt animaduerſum fuit à gl. in c. præſul. 2.q. 5.
quam facit ſingularem, Abb.in c.quories.de teſtib.poſt nu-
mer.1.no.1. & idem Abb.in c.per tuas.de maior.& obed.vl-
ti.notab.& in c. ſuper eo.il 2.d.titu. de teſtib. poſt numer.2.
verſi. item, & in c.licet.2. not.ibi, duo tamen probatæ vitæ,
poſt numerum 1. & in c. at ſi clerici. de iudic. poſt numer. 3.
D. etiam Anto. in c.licet. in penult.colum. extra de electio.
& in c.licet vniuerſis. de teſtib.& Fel.d.c.quotiens.in princ.
atq; Dec. in c.at ſi clerici. num.1. extra de iud.& Maria.Soc.
conſi.109. num.16.vol.2.

Sed ne quis decipiatur, velim te prudens lector admoni-
tum, gl.illam in d.c. præſul. iure ac meritò propter eius im-
10 piam doctrinam † à ſanctiſſimo Inquiſitionis vrbis tribu-
nali improbatam, deteſtatam, & execratam eſſe, vt videre
eſt in cenſura decreti edita iuſſu Illuſtriſſ. Cardinalium præ-
ſidentium congregationis eiuſdem ſanctiſſimæ inquiſitio-
nis. Iccircò eam tamquam ſcopulum deuitabis, quam o-
mnes reijciunt, refellunt, atque delent, vnde & in codice
meo deleta eſt, quam etiam ſi poſſem perpetuis ignibus ad-
dicere vellem.

Limita concluſionem eiſdem illis modis, quib.conclu-
ſio ſuperiori quibus addere poteris vt non ſolum probetur
per teſtes, ſed etiam per indicia, & præſumptiones,in ijs vi-
delicet criminibus, quæ occultè fiunt, vt ſunt venenatio-
nes, ſtupra, adulteria, vt reſponſum fuit à Gramm.conſil.17.
num.1.2. & 3. & docuit Bart. in l. ſi quis ex argentarijs. §.fi.ff.
de eden. quod & tradidere iuris Pontificij profeſſores in c.
bona fides extra depoſit.& ibi Panor.reliqua videnda erunt
in concluſione delictum.

CONCLVSIO 462.

ARGVMENTVM.

Crimen læſæ maieſtatis quo pacto pbetur.

SVMMARIVM.

1 Crimen læſæ maieſtatis probatur per teſtes etiam non idoneos.
2 Crimen læſæ maieſtatis æquiparatur crimini hæreſis.
3 In crimine hæreſis omnes teſtes etiam inhabiles admittuntur, & ſic in crimine læſæ maieſtatis.
4 Pupillus, vel aliàs minor 14. annorum in crimine læſæ maieſtatis rectè recipi debet in teſtem.
5 Minores in crimine læſæ maieſtatis admittuntur cum auctoritate tutoris.
6 Mulieres admittuntur ad probandum crimen læſæ maieſtatis, & accuſare, & teſtificari poſſunt.
7 Mulier etiã meretrix teſtificari poteſt in crimine læſæ maieſtatis. Iulia quæ fuit meretrix coniurationem Catilinæ patefecit.ibi.
8 Frater contra ſororem in crimine læſæ maieſtatis admitti debet, & econtrà.
9 Filius admittitur contra patrem in crimine læſæ maieſtatis.
10 Filius contra patrem, & pater contra filium inſurgere debent ob conſeruationem patriæ.
11 Seruus admittitur in probatione criminis læſæ maieſtatis.
12 Vaſallus admittitur ad accuſandum dominum in crimine læſæ maieſtatis.
13 Iudæus contra Chriſtianum admitti poteſt in crimine læſæ maieſtatis.
14 Teſtes laici, fœminæ, & criminoſi admittuntur contra clericum pro crimine læſæ maieſtatis.
15 Teſtes infames, & criminoſi contra clericos admittuntur ſi clerici ipſi ſint malæ conditionis & famæ.
16 Teſtes etiam ſingulares probant crimen læſæ maieſtatis.
17 Ratio quare teſtes ſingulares probent crimen læſæ maieſtatis.
18 Teſtis vnicus ſufficit ad faciendum inditium ad torturam in crimine læſæ maieſtatis.
19 Teſtis vnicus ſi non deponit de veritate facti, & delicto immediatè, non ſatis eſt ad inducendum inditium ad torturam.
20 Crimen læſæ maieſtatis probari poteſt per coniecturas, & præſumptiones.
21 Præſumptiones & indicia ad probandum crimen læſæ maieſtatis debent eſſe euidentes, & apertæ.
22 Vbi maius periculum vrget, ibi cautius eſt agendum.
23 Crimen læſæ maieſtatis probari poteſt per teſtes participes, & ſocios criminis.
24 Socius criminis ſi eſt inimicus rei inquiſiti, non eſt admittendus.
25 Socius criminis ſi aliàs eſt infamis, vel alijs criminibus notatus non eſt admittendus in teſtem.
26 Sola depoſitio ſocij criminis non ſatis eſt ad torturam.
27 Socius criminis etiam ſi fuerit tortus nullam probationem facit, niſi præcedant aliqua alia indicia.
28 Socij criminis & aliàs inhabiles perſonæ in teſtes nequeunt adhiberi ſine tortura.
29 Infamis contra aliquem non auditur, ni torqueatur.
30 Teſtes infames aliàs inhabiles, ſi grauati ſunt alijs indicijs, vt conuicti de mendacio in ſua depoſitione, rectè repelluntur.
31 Teſtis inimicus etiam in crimine læſæ maieſtatis non recipitur.
32 Inimicus etiam conſtitutus in articulo mortis, & recepturus ſanctiſſimum Corpus Chriſti non eſt admittendus in crimine læſæ maieſtatis.
33 Non omnis qui moritur eſt Ioannes Euangeliſta.
34 Inimicus non capitalis contra inimicum admittitur, licèt de illius fide nonnihil detrahatur.
35 Crimen læſæ maieſtatis propriè non dicitur committi ex ſolis verbis petulantibus, & iniurioſis.
36 Priuilegium recipiendi teſtes non idoneos in crimine læſæ maieſtatis non videtur extendi, vbi maieſtas læditur ſolùm verbis.

37 In

37 *In caſibus diuerſis nō permittitur extenſio de vno ad alium etiam ex maioritate rationis.*

38 *Teſtes inhabiles licèt admittantur ad probandum principaliter crimen læſæ maieſtatis, non tamen admittuntur ad probanda adminicula talis delicti.*

39 *Teſtes inhabiles ex eorum repugnantia, aut periurio in loquendo falſitatem non probant crimen læſæ maieſtatis.*

Contrarium num. 40.

41 *Crimen læſæ maieſtatis non probatur literis Principis, atteſtantis talem commiſiſſe illud crimen contra eum.*

42 *Principi, nec Regi fides adhibetur, ſi atteſtetur per proprias literas talem fuiſſe proditorem ſuum.*

Nullus in cauſa propria eſt audiendus, nec eſt idoneus teſtis. ibidem.

43 *Crimen læſæ maieſtatis probatur per confeſſionem rei.*

44 *Crimen læſæ maieſtatis poteſt probari per inſtrumentum, & ſcripturam publicam.*

45 *Crimen læſæ maieſtatis quibus modis committatur, vide remiſſiuè.*

1 Crimen læſæ maieſtatis probari per teſtes † etiam non idoneos & aliàs inhabiles, atq;
non integros quamplures, tum profitendo, tum etiam conſulendo ſcripſere, è quorum numero eſt Abb. in c.1. de confeſſ. poſt num. 5. verſic. fallit in crimine læſæ maieſtatis, & in c. fin. numero 2. & 4. de teſtib. & in cap. licèt Hely. nume. 10. verſic. nota quòd in crimine, de ſimon. & ibi apertè Ioan. de Anan. colum. 4. ad hæc accedunt gloſſ. iuncto text. in l. mulier. §. famoſi. ſuper d. verb. famoſi. ff. de accuſat. & in c. cum P. Manconel. de accuſ. gl. 1. Reſpondit Alexan. in conſil. 127. col. fin. num. 19. verſicu. cum etiam in crimine læſæ maieſtatis, volum. 4. Bello. in conſil. 43. Quatuor proponuntur mihi dubia. num. 7. ver. ad ſecunda, an ſindicus. Thom. Gram. vot. 3. num. 30. & Petr. de Ancha. in conſil. 277. incip. ex prædicta facti. num. 3. quem refert & ſequitur Hippol. de Marſil. in conſi. 1. nume. 27. & huic optimè fauet context. in cap. tanta. de ſimo. & in c. quoniam, & in cap. literis. de teſtib. &
2 adſtipulatur † quòd crimen læſę maieſtatis ęquiparatur crimini hæreſis, vt in c. vergentis. & ibi Docto. de hæret. ca. licèt Heli. de ſimo. & auth. Gazaros. C. de hæret. ſed in crimine hæreſis omnis teſtes etiam inhabiles admittūtur, c. in fidei fauorem. de hæret. in 6. & paſſim à Docto. in locis iam
3 citatis, atq; per Marſi. in d. conſ. 1. nu. 28. † ſic itaq; in crimine læſę maieſtatis per reg. æquiparatorum, hoc idem obſeruauit Aug. in tract. de malefic. in verb. che hai tradita la tua patria, verſic. quæro quis poſſit accuſare de hoc crimine, & in verb. nec non ad querelam. verſ. ſextò repellitur infamis, ibi, tamen in certis caſibus, & Gandi. de maleſi. titul. qui accuſ. poſſ. vel non, col. 1. verſic. item in crimine læſæ maieſtat. Placen. etiam in tract. de accuſ. tit. 2. nu. 7. verſic. ſunt tamen quædam. Spec. etiam in titu. de accuſat. §. 3. videndum, poſt nu. 1. verb. ſuorum autem incuriam, ibi, & niſi in criminalibus exceptis.

Ex concluſione illud primo loco poteſt elici, pupillum,
4 vel aliàs minorem 14. annorum in huiuſmodi crimine † rectè recipi debere in teſtem, vt fuit obſeruatum à glo. in l. inuiti. la 2. ff. de teſtib. ibidem ſuper verb. ſed nec pupillis, verſ. fallit. per contex. in l. de minore. in princ. ff. de minor. & animaduertit Marſil. in commen. d. l. de minore. nu. 6. verſic. & ſubdit ibi. & in conſilio 1. numero 31. verſicul. nam pupillus. num. 75. verſicu. item pupillus, & ante eum tradidit Specul. in titul. de accuſat. §. 1. verſi. item excipitur, quòd eſt pupillus, idem voluit Alberi. in tractatu de teſtib. in rub. quando repell. teſt. ratione perſonæ, numero 10. verſicu. præterea, & verſicu. repellitur etiam teſtis. Capic. monuit in deciſio. 130. primum dubium eſt, numero 55. verſicu. 1. eſt ex illa, & placuit Bonifa. de Vital. in tract. de malef. in rub. de quæſt. & tortur. & quæ perſonæ excuſantur ab eis, verſi. excipiuntur minores.

Iſtud tamen velim intelligas, vt admittantur minores
5 † cum auctoritate tutoris, ſic cauit Specu. d. §. 1. tit. de accuſat. d. verſi. item excipitur, quòd eſt pupillus, per context. in l. clarum. C. de auct. pręſtan. & ſequutus eſt Gand. in ſuo tracta. de malefic. titu. qui accuſ. poſſ. vel non, verſicul. item repellitur, aliàs repellitur.

Secundò colligi poteſt, vt ad probandum iſtud crimen
6 † mulieres admittantur, ita reſpondit Marſil. in d. conſil. 1. numero 33. verſicu. item fratrem, ſororem, & num. 39. verſ. nam accuſare & teſtificari poteſt, cui concinit, quod habetur in l. cōſenſu. §. ſi qua igitur. ibi, vel certè contra noſtrum imperium, & §. vir quoque. ibi, vel contra noſtrum imperium aliquid machinantibus, iuncto §. ſin autem. C. de repu. & conſulendo protulit Alex. in conſi. 24. Animaduerſis. numero 11. volum. 2. & in conſil. 11. numero 5. volum. 1. id etiam ſancitum reperitur in cap. ex eo. 15. q. 3. & in l. ex eo. ff. de teſtib. atq; in l. qui teſtamento. §. mulier. de teſtament. & prodidit Specu. in titu. de accuſat. §. 1. verſicu. item quid eſt mulier, num. 16. & in tit. de teſte. §. 1. num. 83. verſ. eſt mulier. vbi Ioan. And. ſuper verb. teſtes, in littera H. cui adhæret etiam Ioan. Crot. in tract. de teſtib. §. circa primum. num. 26. verſi. mulier, & ſequutus eſt Marſil. in d. l. de minore. nu. 5. verſi. & ſubdit etiam Specul. ff. de quæſt. Hoc item præcipuè habemus à glo. in l. de crimine. ſuper verb. proſequatur, & à gloſ. ſequen. circa med. C. qui accuſ. non poſſ. huc etiam ſpectat, quod cautum reliquit I.C. in l. de quæſt. ff. ad leg. Iul. maieſt. & idem confirmauit Gandin. in tracta. de maleſi. d. titul. qui accuſ. poſſ. vel non, verſi. item accuſat mulier. ſcripſit Felin. cap. quoniam. num. 5. de teſtib. cogend. & Bonif. de Vital. in tract. de malefic. in rubr. de teſtib. & qui repelluntur à teſtimonio, col. 2. verſicul. item repellitur mulier, & aſſeuerauit Gondiſal. de Villadieg. in tract. de hæret. q. 13. nu. 10. verſ. eſt tamen ſpeciale.

Iſtud de muliere ampliare poteris, vt locum ſibi vendi-
7 cet, † etiam ſi ipſa mulier eſſet meretrix, vt colligere eſt ab Alex. in d. conſi. 11. circa primum dubium, in princ. nume. 2. verſicul. & poſito, lib. 1. & apertè videtur ſancitum in d. l. de quæſt. ff. ad l. Iul. maieſt. vbi Iulia, quæ fuit meretrix, coniurationem Catilinæ patefecit, vt etiam animaduertit Gig. in tracta. de crim. læſæ maieſt. titul. quomodo & per quos crimen læſæ maieſtatis probetur, qu. 13. nu. 2. & ante eum dixit Crot. in d. tract. de teſt. vbi ſup. nu. 57.
8 Tertiò & illud exijt, vt † in hoc crimine frater contra ſororem, & econtra admitti debeat, ſi credimus Specul. d. tit. de accuſat. §. 1. numero 14. verſic. item quòd eſt frater, quem ſequutus eſt Marſil. in d. l. de minore. num. 4. verſicu. & facit etiam, & idem Marſi. reſpondit in d. conſi. 1. num. 33. hoc etiam tradit idem Specul. titul. de teſt. §. de teſtium. numero 1. verſi. ſed nunquid frater, argum. cap. literas. §. nos verò, vbi præſertim in fratrem, quem tamquam chariſſimum non aſſeruiſſe hæreticum, dę præſump. & comprobauit Gig. in d. tract. de crim. læſæ maieſt. d. rub. quomodo & per quos crimen læſę maieſtatis probatur. q. 9. num. 5. verſic. ergo in crimine læſæ maieſtatis.
9 Quinimò etiam † filium contra patrem admitti in hoc crimine dixit Gloſſ. in l. id tamen. ſuper verb. nam vt crimen, verſic. niſi in exceptis criminibus. ff. de accuſat. cui accedat, quod inſignitè docuit gloſſ. in c. 1. in verb. Chriſtiani, de conuerſ. infidel. vbi filium contra patrem debere inſur-
10 gere † ob conſeruationem patriæ, ſcriptum reliquit. & huc ſpectant, quæ pro hac ſententia latè tradit Gig. in tracta. de crim. læſæ maieſtatis, rub. qui accuſ. poſſ. in crim. læſæ maieſtatis, quæſt. 8. per totum. quo in loco probat rationibus & auctoritatibus, filios contra patrem admitti in hoc crimine ad accuſandum propter maximam immanitatem huius criminis, cauit etiam Cæpoll. in ſuis cautel. Cautel. 1. & ibi pro cautione tradit vtile fore, patrem in hoc crimine exhibere proprium filium, vt mitius puniatur ex allatis ibi per ipſum.
11 Ex hoc quartò fit, ſeruum etiam admitti poſſe † in probatione iſtius criminis, vt conſtituere Impp. Archad. & Honor. in l. ſi quis. in fin. C. de his qui accuſ. non poſſ. atque Theodo. & Valent. in d. l. conſenſu. §. ſin autem. C. de repud.

&in l.meminiſſe.in fin.C.ad leg.Iul.maieſt. monuit Bart.in
l.1.C.de prec.Imp.offerend.& tradidit Spec.in titu.de acto-
re. §.1. verſicul.item quod eſt ſeruus.nu.71.

Cui ſatis appoſitè pertinet,quod ſcripſit Gig.in d.tracta.
de crimin.læſæ maieſtatis, rubr. qui accuſ.poſſ.quæſt.12.vbi
12 vaſallum admitti ad accuſandum dominum † in crimine læ-
ſæ maieſtatis docet,per gloſ.in c.1. §.item ſi delator.in verb.
perdit,in tit. quæ fuit pri.cau.benefi. amitten. in vſib.feud.
&ibid.Matth. de Afflict.nu.31.idem dixit Spec. in tit. de ac-
cuſat.§.1.verſi.item quod eſt libertus. nu.25. per l.pen.C.de
crim.læſ.maieſt.

13 Quintò huc nimirum referri poteſt † vt Iudæus contra
Chriſtianum in hoc crimine admitti poſſit,per contex.in c.
contra Chriſtianos.de hæret. in 6. ibid. aut per Chriſtianos
ſeu Iudæos,&c.& ibi gl.ſuper d.verb.Iudæos, & per text.in
c.in fidei fauorem.eo.tit.in 6.Fel.d.c. quoniam. verſic.fallit
ſextò in criminalib. exceptis,de teſtib. per rationes, de qui-
bus ibi per eum.& Gondiſal.in d.tract.de hæret.q.13.nu.10.
qui licèt ipſe & cæteri loquantur in crimine hæreſis,tamen
idem dicendum eſt in crimine læſæ maieſtatis,cum hęc cri-
mina inter ſe æquiparentur,ca.vergentis.de hæret.vbi gl.in
verb.exhæredato,& gl.in l.Manichęos,§.nam ſi in crimina-
libus.ſuper verb.ſubire. C. de hæret. & Manich. & nos iam
ſupra diximus in principio concluſionis.

Ampliare primùm poteris concluſionem principalem,
14 † vt etiam hi teſtes laici,fœminæ, & criminoſi admittantur
contra clericum pro crimine huiuſmodi, vt firmat Alberi.
in l.famoſi.ff.ad leg.Iul.maieſta. & de laico contra clericum
dixit gloſſ.1.in cap.cum P.Manconella,& ibi Doct.de accu-
ſat. eadem gloſſ. in cap.de cætero,& ibi Docto.maximè Fe-
lin.columna 2.in fi.verſicu.limita ſextò, poſt nume.9.de te-
ſtib.& Specu.in titu.de accuſat.§.1.verſic.item quod eſt ho-
micida.nu.30.31.iuncto verſi.in ſumma nota, quòd præmiſ-
ſę perſonæ,nu.37.

Intelligas iſtud, vt verum ſit, ſi clerici ipſi fuerint malæ
15 conditionis, & famæ, † quia tunc teſtes infames, & crimi-
noſi contra eos admittuntur,vt ſancitum eſt in c. in primis.
§.de perſona.verſi.quòd autem dicatur à ſeruis,2.qu.1.ſecus
verò ſi fuerint bonæ opinionis, & famæ, quia eo caſu non
admittuntur,c.quia ſunt,diſtin.28. & c.miramur. diſtin.61.
& c.multis.diſtin.40.quod obſeruauit Marſil.in d.conſil. 1.
numero 39. & 40.

Secundò ampliabis concluſionem, vt procedat, ſi teſtes
16 ſint ſingulares, † nam & eo caſu probant crimen iſtud, ita
reſpondit Petr. de Ancha. conſi.440. ex prædicta facti nar-
ratione,in 2.dub.& tradidit Crot.in tract.de teſtib.in 7.par.
verſic.nona ſit concluſio,numero 141. permotus auctorita-
te eiuſdem Ancharani,& idem reſpondit Hippol.de Marſi.
d.conſi.1.verſicul.quia reſpondeo pluribus modis,numero
27.41.& ſeq.vſque ad numerum 62.vbi numer.45.hanc red-
17 dit rationem,quia ille, † qui aliquid vult machinari contra
eius Principem, ſciens magnitudinem ipſius criminis, &
pœnam, quæ reis infligitur, adeo caute procedit, vt nun-
quam aperiat mentem & propoſitum ſuum alicui in præ-
ſentia alterius,& hoc,vt caſu quo ille,cui dixit,vellet ipſum
accuſare,poſſit negare. vnde fieri non poſſet, vt queat pro-
bari hoc per aliud, & propterea cum à communiter acci-
dentibus tale crimen committendum reueletur alicui ſoli
in abſentia aliorum, eſt dicendum, vt neceſſariò teſtes ſin-
gulares admitti debeant ad probandum tale crimen, ne a-
liàs eius probatio redderetur impoſſibilis, idem etiam tra-
dit Bello.in conſi.32.reſoluendo plura dubia,nu.6.verſic.&
ad probandas has concitationes.

18 Tertiò ampliari poterit concluſio, vt † etiam teſtis vni-
cus ſufficiat ad faciendum indiçium ad torturam, vt profi-
tendo ſcripſit Albe.in l.in quęſtionib.per tex.ibidem in fi.ff.
ad leg. Iul. maieſt. ex vnico enim indicio videtur procedi
poſſe ad torturam in crimine læſæ maieſtatis, vt vna mente
fuere Petr.& Cyn.in l.ſi quis,C.ad leg.Iul.maieſt.& Bal.in l.
milites.C.de quæſt.quos retulit Gig.in d.tract. de crim. læ-
ſæ maieſtatis,d.rub.quomodo & per quos,&c.quæſt.23.nu.
1.& reſpondit Marſi.in conſi.125.nu.26. verſi. quando eſt v-
nus tantùm teſtis.

Intelligas iſtud,vt procedat, quando vnicus teſtis depo-
19 nat de veritate facti, & delicto immediate † ſecus ſi de indi-
cio, vel alijs circumſtantijs, quia tunc non ſatis eſt vnicum
teſtem inducere,ſed duos requiri ad minus,tradit gl. ſingul.
& ibi Doct.in l.fina.C.famil.erciſcund. & ita reconciliando
ſcribentes in hac re diſſentientes, diſtinguit Gig. loco pro-
ximè citato,nu.2.atq; idem placuit Soc.Sen.in conſi.54.nu.
1.vol.3.& Ang.de malef.in verb.quòd fama public.ver.qua-
liter probetur.

Quartò ampliare tibi licebit, vt etiam crimen iſtud pro-
20 bari poſſit † per coniecturas,& præſumptiones,vt ex pluri-
bus comprobauit Gig.in eod.tract. crim.læſæ maieſtatis,d.
rub.quomodo & per quos,&c.quæſt.29. per totum. Nam
cum crimen læſæ maieſtatis ſit difficile probatu,debent ad-
mitti coniecturę & præſumptiones,quę in ſimilibus crimi-
nibus difficilis probationis admitti ſolent, vt eſt in furto,
adulterio,& ſimil.de quibus latè per Marſi.dicto conſilio 1.
numero 47.& conſi. 1.numero 21.verſiculo quia in his,quæ
ſunt difficilis,& in conſil.27.nume.10.verſiculo,& in iſtis ſi-
milibus,quæ ſunt difficilis, cum alijs citatis per dict. Gig. d.
quæſt.29.

21 Declares tamen, † vt indicia & præſumptiones huiuſ-
modi debeant eſſe euidentes & apertæ, vt colligere eſt ex c.
litteras,iuncta ibi glo.ſuper verbo vehementem,& ibi Do-
cto. & præcipuè Abb.numero 3. verſic.nota quòd ſuſpicio,
de præſump.inquiens,vt quanto delictum ſit grauius,tanto
vehementiores debent eſſe præſumptiones,quia vbi maius
22 periculum vrget,† ibi cautius eſt agendum cap.vbi pericu-
lum.de elect.in 6.& facit l.famoſi.ff.ad leg.Iul.maieſt. quod
& animaduertit Gig.d.q.29.nu.3.

Quintò amplia concluſionem, vt etiam huiuſmodi cri-
23 men probari queat per teſtes participes † & ſocios crimi-
nis:ita colligitur ex d. cap.fina.vbi Abb.id apertè tradit poſt
numerum 2.verſicu.nam admittuntur.de teſtib.cogen.ſcri-
pſit Specu.in tit.de accuſ.§.1.verſic.item repellitur,qui fuit
ſocius,numer.10.atque tradit Marſil. dicta l.de minore.nu-
mero 3.verſiculo,pro quibus facit.ff.de quæſt.& gloſſ.aper-
ta.in l.quoniam liberi.in verb.participes,& ibi Bald.nume-
ro 3.C. de teſtibus.ac ſancitum eſt in cap. 1. de confeſſis. ibi,
crimine læſæ maieſtatis excepto,vbi etiam gloſ. ſuper verb.
confeſſis,verſi.hoc generale,eſt etiam contex.in cap. ſi quis
Papæ.§.propter.gloſſ.ſuper verb. pertulerit.79. diſtinct. &
accedunt gloſſæ in cap.1.ſuper verb.Auctores,& gloſſ. fina.
in fin.de teſtib.lib.6.id etiam ſequutus eſt Thom.Gram.vo-
to 3. numero 6. & quamplures conſulendo reſponderunt,
vt Alexand.conſi.13.conſideratis his.numero 14. verſi.octa-
uò præſuppono.volum. 6.& in conſil. 89. poſt numerum 1.
verſiculo & ad torquendum,volum.3.idem Grammat.con-
ſil. 35. in cauſa Magnifici Antonij, numero quadrageſimo-
nono,verſiculo nec omitto,& conſil. 38.numero 1.15. & 21.
Marſil.d.conſil.1.numero 32.verſiculo item patet.& in con-
ſil.109.numero 11.verſicul.nec obſtat,ſi dicatur. Dec.etiam
conſil.342.nume.3.verſicu.vbi concludit, & monuit Ioann.
Crot.in tract. de teſtib.num.93. & ſequ. & latè proſequitur
Gigas in d. tracta.de crim.læſæ maieſtat.d.rubr.quomod.&
per quos.q.7.per totum.

24 Primò loco velim limites hanc ampliationem † nō pro-
cedere, quando ſocius criminis inquiſiti rei eſt inimicus,
tunc enim nullatenus eſt admittendus, vt per Grammat.d.
conſil.38.numero 3. & infra ſumus dicturi latius in prima li-
mitatione.

Secundo loco limitabis, vt hæc ampliatio vera non ſit,
25 quando ſocius criminis eſſet aliàs infamis † vel alijs crimi-
nib. notatus, tunc quippe admittendus nō eſſet in teſtem,
vt reſpondit Thom.Gramma.in conſil.35.in cauſa mag.An-
ton.numero 27.& in voto 34.numero 9.& Marſil. d.conſil.
74.numero 12.& 13.quibus aſſentitur Gigas. d.tracta.de cri-
min.læſæ maieſtatis, d.rubr.quomodo & per quos. d.qu.7.
numero 7.

Tertio

Tertio loco limitabis,vt ampliatio locum habeat,quan-
26 do cum dicto ſocij criminis concurrant alia adminicula † a-
lioqui ſi adfuerit ſola depoſitio ipſius ſocij criminis,non ſa-
tis erit ad torturam , vt non obſcurè loquutus eſt Matth.de
Afflict. in capit.1.in §. & bona committentium. columna 3.
numero 27.in tit.quæ ſint regalia,in vſib.feudor.authorem
laudat Alexand. in d. conſil. 69. viſo themate inquiſitionis.
numero 2.verſiculo,nam in criminalibus,volum.3.& habe-
tur per Marſil. d. conſil.74. numero 7. & ſequent.ſequitur
Blanc.in l.fi.ff.de quæſtio.in tract.de indit.numero 37.verſ.
dicit, quòd ſocio criminis creditur in criminibus exceptis,
idem Marſil.in pract.crimin.in §.diligenter. numer.60.hoc
idem ſcriptum reliquit Abb. in d.cap.1.nu.2.& ſeq. de con-
feſſis, Thom.Gram.reſpondit in conſil.35.in cauſa Magnifi.
Anto.nu.49.verſic.non omitto,quod magiſtraliter,& me-
moriꝫ tradidit Andr.Barb.in ſuo tract.de teſtib.nu.44.verſ.
vbi particeps criminis.

Quod etiam intelligas procedere , etiam ſi ſocius crimi-
nis fuerit tortus , nam contra culpatum ſola eius depoſitio
27 etiam in his criminibus exceptis nullam vim habet , † niſi
præcedant aliqua alia indicia,vt declarat Ludouic. Bologn.
in additio.ad tracta.de tortur.& indit.Guid.de Suza.nume-
ro 54. verſicu. intellige prædicta , & conſuluit Grammat.in
conſi.21.ſub nume.8.9.&10.vbi in verſi.quòd quando nul-
* la concurrit,ex ſententia Roman. dicit hanc eſſe * commu-
nem opinionem , quam & ipſe firmiſſimis tum auctoritati-
bus,tum etiam rationibus corroborat,& idem Gramma.in
conſi.61.in cauſa egregij. nu.1.

Primùm omnium ſic concluſionem limitabis , vt ſocij
28 criminis † & aliàs inhabiles perſonæ ſine tortura in teſtes
nequeant adhiberi , vt aſſeuerauit Marſil. in dicta practica
crimina.d.§.diligenter,num.83. verſicul. item teneas etiam
menti,auctorem laudat Raphael. Fulgoſ.in conſil.173. inci-
pien.in cauſa inquiſitionis , in prima colum. ante finem , &
ibi egregias afferre rationes aſſerit,verum præter illas Fulg.
rationes illam Marſi.vbi ſupra ſubiungit,nam eundem ſoci-
um criminis alium ſibi ſocium nominando iam infamię no-
29 tam incurrit,propterea,quòd crimen confeſſus eſt † ſed in-
famis contra aliquem non auditur , ni torqueatur , vt fuit
ſancitum in cap.illi qui.5. quæſt.5. & in cap. in primis. 2. qu.
1.in fin. quod & placuit gloſſ.atque Innoc. in cap.cum P.de
accuſatio.& in hanc ſententiam reſpondit Alexan.in conſi.
11.circa primum dubium. numero 3. verſicul. quinimò, vo-
lum.1.idem voluit Marſil.in d.practic. criminal.d.§.diligen-
ter.num.62.verſicu.ſed infamis,& num.83. verſic.& teneas
etiam menti. Meritòque ſocius criminis non admittitur in
teſtem,niſi tortus.

30 Intelligas iſtud tamen , vt procedat † ſi ipſi infames te-
ſtes, vel aliàs inhabiles ſint grauati alijs indicijs , vt ſi conui-
cti ſint de mendacio in ſua depoſitione , vel alio ſimili vitio
laborent,quia eo caſu rectè repelluntur, aliàs nequaquam,
vt auctor eſt Guid.de Suz.in tract.de indit.& tortur. nume-
ro 55. verſicul. ſed quid , motus auctoritate Imperatoris in
l.fin. C. de accuſat. & per alia iura , quæ ab eo ibidem addu-
cuntur,idem tradidit auctor in additio.ad Alexan.conſil.in
d.conſi.11.in verb.tortura,littera B.

Secundò principaliter limitabis concluſionem,vt locum
31 ſibi non vendicet in teſte inimico † qui etiam in crimine
huiuſmodi læſæ maieſtatis non recipitur , cuius ſententiæ
fuit Barto.in l.famoſi.verſic.conſpiratores tamen.ff.eod.ti-
tul.vbi etiam Angel.in princip. verſicu. in tex.ibi.& probat
hoc idem context.in §.ſi verò quis dicatur odioſ.& ibi gloſ.
ſuper verb.non adſit,in authen.de teſtib.atque §.item pro-
pter inimicitias, & §. inimicitia, & ibi gloſſ. ſuper verb. ini-
micitias.& ſuper verb.capitales.Inſtitu.de excuſat. tutor. &
ad hoc ſolet adhiberi capit.per tuas. de ſimon. qui context.
loquitur in ſimonia , & ſic in crimine excepto , ideò idem
eſt dicendum in crimine læſæ maieſtatis , quod itidem cri-
men exceptum eſt, vt habetur in cap. ſi quis cum militibus.
6.quæſt.1.idem ſcripſit Marſil.in l.de minore,nu.13. verſicu.
ſed teneas menti duo in materia iſta. ff. de quæſtio. & idem
docuit Abb.in cap.inquiſitionis. §.tertiæ. num.7.verſic.vl-
terius nota,de accuſatio.& ante eum tradidit Specu.in titu.
de accuſator.§.1.in final. verb.reſpondit etiam Pariſ. in con-
ſil.152.vidi exemplum,numero 13.verſicul.prout etiam, vo-
lu.4.cui adhæret Federic.Schench.in tract.de teſtib.nu.40.
atque Alberic.de Roſat.d.tracta.de teſtibus poſt numerum
4.verſicul.eſt tamen diligenter.in 1.part.nec ab hoc receſſit
Bagarot.tract.de reprobat.nume.49. verſicul.reprobantur
teſtes,hoc etiam placuit Speculat.d.§.1.in princ.titul.de te-
ſte,& colligere etiam eſt ex reſponſo I.C.in l.tertia, in prin.
ibi,vel an ei inimicus, & ibi gloſſ.in dicto verb. inimicus.ff.
de teſtib.& ferè ad nauſeam permultos ad idē congerit Hie-
ronym. Gig.in ſuo tracta. de crimin. læſæ maieſtatis,rubr.
quomodo & per quos crimen læſæ maieſtatis probetur,
quæſt. 2. libro ſecundo , numero primo , cum pluribus ſe-
quentibus, ſcripſit Abb. in pluribus locis , vt in capitulo li-
cet Hely.columna ſecunda,poſt num.11. verſic. vltimò col-
ligere,de ſimon. Roman.etiam in l.ſi verò.§.de viro,colum.
14.num.37.verſi.15. principalis fallentia.ff.ſoluto matrimo.
Thom. Grammat. in conſil.46. in cauſa magnifici Triſtani.
numero 8.& ſequ.verſic. quod tanquam inimici, & in con-
ſilio 38.numero 12.& 13. atque in voto 3. numero 30. verſic.
attamen. & in voto 11. numero 17. verſicul. nec obſtabit de-
poſitio.reſpondit etiam Alexand.in conſilio 127.viſa inqui-
ſitione , numero 19. volumine 4. atque Felin. in capitul. de
his.§.repelluntur, numero primo , vſq; ad numerum quar-
tum,& in capitulo cum oporteat,in 4.columna, verſi.noto
ſextò,quod eo ipſo, de accuſat. Bald. præterea in l. præſcri-
ptione.colu.11. poſt num.36.verſicu.tertium exemplum.C.
ſi contra ius, vel vtil. pub.

32 Quam poſtremam limitationem ſic ampliabis † vt
nec etiam inimicus conſtitutus in articulo mortis , & rece-
pturus ſacratiſſimum corpus Chriſti eſſet admittendus in
crimine huiuſmodi læſæ maieſtatis contra inimicum,nec ei
fides eſſet habenda,vt voluit Bald.in titul.de Pac.Conſtant.
in verb.vaſalli noſtri,poſt numerum 6. verſic. & puto,quia,
33 vt ipſe inquit † non omnis, qui moritur, eſt Ioannes Euan-
geliſta , quod etiam probauit Grammat. in conſilio 46. nu-
mero 7.& ſeq.eundem ſequitur Gigas in d. tract. de crimin.
læſæ maieſt.dicta rubrica quomodo,& quos,&c.d.q.2.nu.3.
lib.2.& voluit Hippol.de Marſi.in l.prima,§.præterea,nu.6.
verſi.amplia etiam.ff.de quæſt.

Verum iſtud,quod modo diximus,intelligas,& reſtrin-
gas,vt verum ſit in inimico capitali,ſecus ſi nullæ interce-
34 derent capitales inimicitiæ,† quia tunc talis inimicus ad-
mittitur,licèt de illius fide nonnihil detrahatur,vt aſſeruit
idem Marſil.dicto §.præterea,numero 7.verſiculo & ſcias,
quòd iſte tex.auctorem laudat Innoc.in dicto capitulo cum
oporteat,de accuſat.quod etiam ea confirmat ratione,quia
pro leui inimicitia non ita facilè quis præſumitur mentiri,
ſicut pro graui,ita nominatur in auth.de teſte.§.ſi verò quis
dicatur.

Tertiò præterea limitabis, vt tantum procedat, quando
agitur de crimine læſæ maieſtatis , quod oritur ex aliquo fa-
35 cto , ſecus ſi ex ſolis verbis petulantibus , & iniurioſis † ex
quibus proprie non dicitur committi crimen læſæ maieſta-
tis,vt conſultus reſpondit Crauet. in ſuo conſilio 6. nume-
ro 1.cum ibi allegat.& numero nono,numero 52.nam tunc
teſtes idonei ſunt neceſſarij, quod probat auctoritate ſum-
mi Pontificis Alexand. III. in capitulo tanta. de ſimon. &
per ea, quæ fuere obſeruata in cap. quoniam. & in capitulo
tam literis.de teſtib.& auctoritate Abb. in capitulo primo,
de confeſſio. Nam illud priuilegium recipiendi teſtes non
idoneos,cum habeat locum,vbi agitur de crimine læſę ma-
36 ieſtatis † non videtur extendendum , vbi maieſtas læditur
ſolum verbis , etenim & ſi grauiſſima ſit illa offenſio ver-
balis , non tamen tanti eſt præiudicij , quantum in ſe habet
offenſio realis. Ideò nō videtur licita extenſio de caſu realis
offenſionis ad caſum verbalis iniuriæ,&hoc maximè quan-
do ſumus non ſolum in materia exorbitanti, veluti creden-
dum eſſe teſtibus non idoneis,ſed etiam pœnali , iuxta latè
animad

animaduerſa à Bartol. & recentioribus in l. ſi conſtante. ff.
ſolut.matrim.quod etiam apertè aſſeruit conſulendo Rom.
in conſi.150.in propoſita quæſtione.verſi.primò quia in ex-
37 orbitantibus, num.4. & cum † hi duo caſus ſint diuerſi,læ-
ſio ſcilicet factis,& verbis,vt per Crauet.d.conſi.6.in princ.
non permittitur extenſio de vno caſu ad alterum,etiam ex
maioritate rationis,vt auctor eſt Anchar.conſil.151.num.4.
Quocirca ex his in eam tandem ſententiam deueniendum
eſt, vt vbi agatur de crimine læſæ maieſtatis verbis tantum,
ſimus in puris terminis iuris communis,id eſt teſtes idoneos
eſſe neceſſarios. Quibus illud optimè videtur patrocinari,
quod ſcribit Bart.in l.in quæſtionibus. ff.ad l.Iul.maieſt.vbi
38 licèt teſtes inhabiles admittantur † ad probandum princi-
paliter crimen læſæ maieſtatis,d.l.in quæſtionibus. & c.per
tuas.de ſimon. non tamen admittuntur ad probanda admi-
nicula talis delicti, cuius ſententiæ ſe ipſe ſubſcripſit Bald.in
authen.ſi dicatur,in fi.C.de teſtib.quod & probauit Dec.in
conſil.410. in cauſa mota Mediolani. nu.15. verſi. & vlterius
conſiderandum eſt,& Crau.vbi ſup.d.conſ.6.nu.11.

Ad hæc quartò limitare tibi licebit, vt procedat tantum
39 † quando teſtes eſſent inhabiles ratione perſonę, veluti ſi
eſſet pupillus, mulier, &c. ſecus autem ſi inhabilitas orire-
tur ex eorum teſtium repugnantia,aut periuri in loquendo
falſitatem, vt id latè proſequitur Aymo Crauet. d.conſil.6.
nu.58.& 59.

Huic contraria videtur comprobari, atque decidi ſen-
tentia ad Vrbano IIII. Pontifice Maximo in c. accuſatus.§.
40 licèt verò. de hæret. in 6. † vbi admittuntur teſtes periuri,
quod tamen non obſtat,nec vllam vim facit,nam ibi admit-
tuntur teſtes periuri, qui celauerunt veritatem,quando ſci-
licet appareret,quòd in indicijs manifeſtis ex ſola fidei,non
animi leuitate, aut odij fomite reuelarent, quod primò ce-
lauerant,vt aſſeruit Crauet. vbi ſupra d. nu.59. quæ ratio o-
mninò non venit conſideranda in crimine læſæ maieſtatis
humanæ, vt ibi per Crauet. d.nu.59.

41 Conſentaneum eſt & ſuperioribus, quod ſequitur † cri-
men læſæ maieſtatis,quod quis patrauit, non probari litte-
teris Principis atteſtantis, talem cõmiſiſſe crimen læſæ ma-
ieſtatis contra eum, vt ad hanc rem cautum eſt à Dec.conſi.
528.pro reſolutione. nu.4. idem traditum fuit à Cardina.in
conſilio 128. in quæſtione quæ vertitur.in princi.hoc etiam
aſſeuerauit idem Dec.in conſ.606. ſereniſſimus Imperator
Carolus.poſt num.4. verſi. quibus tamen non obſtantibus,
atque idem Dec.in conſil.410.in cauſa mota.num.8.verſic.
tertiò principaliter.idem teſtatur Iaſ.in conſi.34.ad motiua
data.num.8.& ſequ.verſi. non obſtat aliud. volum.1.hos ſe-
quutus eſt Ruin.in conſi.147.viſis his.num.8. volum.1.& in
conſi.3. videtur prima facie.num.5.verſ.ſed præmiſſis.lib.5.
quod etiam probauit Felin.in c. quæ in eccleſiarum. nu.27.
& ſeq.de conſtitutio.hoc idem placuit Andr.de Iſern.in c.1.
42 in prin.ad fi.in tit.quo tempor.miles,vbi inquit † nec Prin-
cipi,nec Regi fidem adhiberi, ſi atteſtetur per proprias lit-
teras,iſtiuſmodi fuiſſe proditorem ſuum, quod etiam ea ra-
tione confirmatur, quia nullus in cauſa propria eſt audien-
dus,nec eſt idoneus teſtis,vt reſpondit Pomponius in l.nul-
lus.ff.de teſtibus,ad quę conferunt,quæ diximus in conclu-
ſione,aſſertioni Principis.

Verumtamen & ſi per aſſertionem Principis non probe-
43 tur huiuſmodi crimen † poterit tamen probari per confeſ-
ſionem rei,vt pluribus tum rationibus, tum etiam auctori-
tatibus corroborat hoc Gigas in d.ſuo tract. de crimin.læſæ
maieſtatis,in rubrica quomodo,& per quos crimen lęſ.ma-
ieſt.probetur, quæſtio.1. incipien.primò quæro, per totam
quæſtionem,lib.2.

Quinimò iſtud crimen læſæ maieſtatis poterit commo-
44 dè probari per inſtrumentum † & ſcripturam publicam, vt
videre eſt apud eundem Gigant.in dicto ſuo tractatu de cri-
min.læſæ maieſt.dicta rub. quomodo, & per quos,&c. qu.
vigeſimoprimò quæro,per tot. libr. ſecund. qui hoc ad vn-
guem examinat.

Sed hæc hactenus de crimine læſæ maieſtatis. Materiæ
quidem vbertas efflagitaret, vt lõgiori ſermone ipſam pro-
ſequerer,ſed ne aliorum labores mihi ipſe aſcribere videar,
ad auctores hoc argumenti genus vberrimè explicantes vos
in pręſentia reijciam. Adeat,qui volet hæc cognoſcere, Cra-
uet.in d.conſilio 6.per totum. Hippolyt.Marſil.in l.vtrum.
45 nu.1.& 5. C. ad leg.Pomp. de parricid. † & quibus modis id
committatur tradidit Damhauder. in ſua pract. crimin. ca-
pitu.62.num.1.cum ſeq.atque Petr.Duen.in regu.173. & la-
tiſſimè circa hanc materiam ſe fundit Matthæ. ab Afflict.in
cap.1.in vſib.feudor. quæ ſint regal. à num.1. vſque ad num.
53.& à nume.73.ad nu.111.vbi tradit 45. modos quibus com-
mittatur prædictum crimen. Verùm omnium vberius id
proſequutus eſt Hieronym. Gigas in ſuo tractatu, de crimi-
ne læſæ maieſtatis,vbi omnia, quæ in huius criminis tracta-
tione neceſſaria erant, doctiſſimè, & affluenter examinauit.

CONCLVSIO 463.

ARGVMENTVM.

Criminalis cauſa ex quo probetur, & quæ dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Criminalis cauſa probatur ex eo, quòd pœna venit applicanda fiſco, etiam ſi cauſa ſit ciuilis.*
2 *Cauſa ciuilis dici debet, quando principaliter in iudicio agitur ad commodum priuatum.*
3 *Cauſa criminalis dicitur, quando principaliter agitur ad commodum publicum ex delicto, ſiue ad publicam vindictam.*

1 Criminalis cauſa probatur ex eo † quòd pœna
ſit adiungenda fiſco, etiam ſi cauſa
ſit ciuilis, ita habemus à gloſ.in l.3.ff.de ſepulc.violat.quam
ſequitur ibi Barto. & idem tradit Bald. in l. ſi qua per calu-
mniam.C.de epiſcop. & clerici.Dec.qui hoc latè proſequi-
tur in rub.de iudic.in prima lectur.num.95.verſi.tertia opi-
nio,vbi in vtranque partem affert argumenta, & concludit
* pro hac ſententia,quam dicit * communem & ab omnibus
amplexam.idem latius comprobat in 2.lectur.eiuſdem rub.
* nu. 52. verſi. tertiò principaliter, ibique communiter * eſſe
receptum atteſtatur,& conſulendo reſpondit Barba.conſi.
11.nu.4.vol.4.& monuit D. Vincent.de Franchis in deciſio.
Neapolit.deciſio.162. nu.16. idem proditum relinquit Ro-
bert.Marant.in ſuo Specu.de ordin.iudic.in 4.part.princip.
in prim.diſtin.iud.num.2. verſi.ſed breuiter, quo in loco ex
* ſententia * communi ſcribentium docet † quomodo cauſa
2 criminalis cognoſcatur à ciuili, & breuiter admonet illam
ciuilem dici debere, quando principaliter in iudicio agitur
ad commodum priuatum, ſiue talis cauſa deſcendat ex de-
licto, ſiue ex contractu: criminalem verò, quando principa-
liter agitur ad commodum publicum ex delicto tantum,
3 † ſiue ad publicã vindictam, quidquid in contrarium ſentiat
* Abb.in d.rubr. de iud. colum. fin. qui vt * communiter re-
probatus, non eſt attendendus, vt per Marant. loco iam al-
lato, & Alexan.in addi.ad Bar.in d. l.3. in princip. qui in ſpe-
cie damnat locum illum Abb.atque Philip.Franc.in d.rub.
* de iudic.col.fina. qui pari modo vna mente * omnes id ſen-
ſere contra Abb.atteſtatus eſt.

Reliqua ſpectantia ad abſoluendam hanc concluſionem
conſulas eundem Marant.vbi ſupra, à quo habere poteris
limitationes, & declarationes, quas in præſentia miſſas fa-
cimus temporis anguſtia oppreſſi, iſtas latius explicaturi,
cum plus ocij nacti erimus.

CONCLVSIO 464.

ARGVMENTVM.

Criminoſus an ratione criminis à teſtimonio repellatur, & quando, & in quibus admittatur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Criminoſus ratione criminis à teſtimonio repellitur.*
2 *Criminoſus eo maximè à teſtimonio repellitur, ſi in crimine perſe-uerauerit.*
3 *Criminoſus ob crimen famoſum damnatus repellitur à teſti-monio.*
4 *Criminoſus à teſtimonio repellitur, ſi fuit publico iudicio conde-mnatus.*
5 *Semel olim criminoſus, adhuc criminoſus præſumitur.*
6 *Criminoſus ſi reſipuerit, nec eum ſequatur infamia, admittitur in cauſa ciuili, vel criminali ciuiliter intentata.*
7 *Emendatus de crimine eſt homo integer.*
8 *Emendatus criminoſus ſemel conuictus non admittitur, niſi aga-tur de modico præiudicio.*
9 *Criminoſi admittuntur, vbi alij teſtes haberi non poſſunt.*
10 *Criminoſi etiam admittuntur in crimine læſæ maieſtatis.*
11 *Hæretici, vbi alij teſtes haberi non poſſunt, admittuntur.*
Contrarium ibi, & num. ſeq.
12 *Hæretici in teſtimonium admitti non poſſunt, cùm hodie omnes ſint infames.*
13 *Criminoſi admittuntur in crimine hæreſis.*
14 *Criminoſus contra criminoſum admittitur.*
Contrarium, ibi.
15 *Teſtis aliàs inhabilis admittitur ad teſtificandum ſuper crimine ſimoniæ.*
16 *Criminoſi admittuntur in crimine ſacrilegij.*
17 *Teſtis aliàs inhabilis admittitur in cauſa dilapidationis bono-rum.*
18 *Criminoſi admittuntur in crimine fraudatæ annonæ.*
19 *Criminoſus in crimine fraudati cenſus admittitur.*
20 *Criminoſus admittitur in crimine perduellionis.*
21 *Inimicus capitalis nō admittitur in criminib. perduellionis, frau-dati cenſus, fraudatæ annonæ, dilapidationis bonorum, ſacrile-gij, & ſimoniæ.*
22 *Pars, ſi ſciuerit teſtem criminoſum eſſe, vel tempore iuramenti, vel tempore depoſitionis, & non oppoſuerit, amplius non pote-rit opponere.*
23 *Teſtis, cui obijcitur crimen in genere propter hoc non repellitur à teſtificando.*
24 *Teſtis inſtrumentarius, qui eſt deſcriptus in teſtamento, admitti-tur, quamuis ſit criminoſus, dummodo occultè ſit.*
Idem dicitur de mediatore, & proxeneta in inſtrumento deſcri-pto, num. 25.
26 *Teſtis criminoſus ſi examinetur vnà cum alijs teſtibus fide dignis, dictum illius ſuſtinetur.*
27 *Sententia lata ad dicta teſtium criminoſorum, & inhabilium nō reijcitur, licèt poſtea afferãtur probationes ſuper inhabilitate.*
28 *In cauſa appellationis inhabilitas teſtium criminoſorum obijci poteſt.*
29 *Teſtis & ſi conuincitur in eo, quod prima facie præſumitur eſſe cri-men, poteſt tamen aliquo modo excuſari à delicto ratione igno-rantiæ, vel alia iuſta cauſa.*
30 *Chriſtianus ſi teſtificatur contra iudæum, non poteſt excipi con-tra ipſum de crimine.*

1 Criminoſum ratione criminis † à teſtimonio repelli, ſancitum eſt à ſummo Pontifice in cap. ſuper eo. & c. 1. de teſtib. & in c. conſtituimus 3. q. 5. ita etiam cauit Arcadius I.C. in l. ob carmen. in princip. ff. de teſtib. quam ſententiam pleriq; ſcribentium probauere, vt Anchara. in capi. 1. de except. Ioan. Andr. in c. cum I. & A. colum. 4. de ſenten. & re iud. Campeg. de teſtib. regu. 27. & 28. Alexand. conſi. 25. poſt numerum 10. verſic. & præterea iſte teſtis. lib. 4. Feli. in d. c. teſtimonium. & gloſ. ibi ſuper verb. opinio. de teſtib. num. 1. & ſeq. Specul. de teſte. §. 1. poſt nu. 1. verſi. item quòd eſt conſpirator, & poſt num. 24. verſi. item opponitur. quòd eſt criminoſus. Hippol. de Marſil. conſi. 22. nu. 3. vol. 1. Pariſ. conſi. 83. Potuit, num. 38. & ſeq. vol. 1. Butr. in c. ſuper eo. nu. 1. de teſtibus, & idem in d. cap. teſtimonium. nu. 1. de teſtib. latiſſimè Ioan. Monticel. in ſuo reper. de teſtib. in verbo. criminoſus, Nell. à Sancto Geminia. de teſtib. nu. 15. verſi. criminoſus. Aufrer. ibid. nu. 29. ver. criminoſus in crimine. Alber. de Malet. ibi in 1. Lanfran. de Oria. ibi. nu. 69. ver. primò nunquid criminoſus. Ioan. Crot. de teſtib. part. 3. nume. 43. Franc. Cur. in tracta. de teſtib. numero 104. 54. concluſione. Alberi. de Roſat. d. tract. in 1. par. in rubr. quando teſtes repelluntur, num. 1. Andre. Barbat. d. tract. nu. 5. verſi. nota ibi in criminali, & num. 18. verſic. ergo peccatum, in 1. parte, gloſſ. 1. in d. cap. teſtimonium. de teſti. Thom. Grammat. conſil. 35. num. 29. & conſil. 63. nume. 2. & voto 22. nume. 4. & conſi. 25. nume. 25. gloſſ. in cap. dudum. il ſecundo, ſuper verb. electionis tempore, ibi, ſic & qui in crimine detinetur. de electio.

Verùm intelligas concluſionem tum maximè procedere
2 † ſi in crimine perſeuerauerit, vt ſancitum eſt in capit. teſti-
monium. de teſtibus, & ibi gloſſ. ſuper verb. confeſſus in fi-
ne, Specul. dicto §. primo, dicto verſi. item opponitur, quòd
3 eſt criminoſus. Idem ſi fuerit ob crimen famoſum † damna-
tus. vt colligere eſt ex cap. ob crimen. quarta quæſtione ter-
tia, & d. l. ob carmen. ff. d. titul. vel ſi fuerit publico iudicio
4 † condemnatus, vt reſpondit Calliſtratus Iuriſconſultus in
l. tertia, §. lege Iulia. ff. de teſtib. & præfati in citatis locis, ac
latè Specul. §. primo, poſt nume. 89. verſi. item quòd fuit ob
crimen famoſum, tit. de teſtamentis.

5 Ratio eſt, quia ſemel olim criminoſus † adhuc præſumi-
tur criminoſus, argum. l. quiſquis. C. ad legem Iuliam, ma-
ieſtat. & Domhauder. in tractatu de teſtibus, numero 13. &
regulis iuris, quòd ſemel malus, ſemper præſumitur malus
in eodem genere mali, & Specu. vbi ſupra verſic. item quòd
olim fuit.

Primò loco limitabis, concluſionem non procedere, ſi
6 reſipuerit, nec eum ſequatur infamia, † quia tunc admit-
titur in cauſa ciuili, vel criminali ciuiliter intentata, iuxta
ſententiam Specul. d. titul. de teſt. d. §. primo, verſi. item op-
ponitur, quòd eſt criminoſus, ibi, ſi ſit emendatus, & Andr.
Barba. dict. tract. ſecunda parte, nota quòd emendatus. Ab.
etiam in capitul. 1. poſt numerum vndecimum, de exceptio.
verſic. nota hoc dictum, quòd poſt pœnitentiam, & gloſſ. in
dicto capit. teſtimonium. ſup. verb. emendatus, de teſti. Al-
ber. de Malet. in dicto tract. de teſtib. cap. 3. nume. 1. & ratio-
nem reddit Barbat. in conſil. 40. colum. 2. verſiculo tertiò ſi
7 opponatur, volumi. 3. † quia emendatus de crimine eſt ho-
mo integer, vt ibi, & videas Anto. de Butr. in d. cap. teſtimo-
nium. nu. 19.

Limita præterea non procedere in cauſa criminali, quia
8 etiam emendatus criminoſus ſemel conuictus † non admit-
titur, vt colligitur ex cap. teſtimonium. de teſtib. & ibi Feli.
inſigniter in terminis, nu. 24. & And. Barba. d. tract. d. 2. part.
poſt num. 1. ver. licèt enim.

Sublimita, niſi agatur de modico præiudicio, ſi credimus Felin. d. num. 24. & Abbas in d. cap. teſtimonium, per notata in cap. inquiſitionem. extra de electio. & c. inter dilectos. de fid. inſtrumen.

Ad hæc ſecundò limita principaliter concluſionem, vbi
9 alij teſtes haberi non poſſent † tunc enim admittuntur et-
iam criminoſi, vt Barto. docuit in l. 1. C. de ſumm. Trinita. &
fid. cathol. num. 12. verſi. habes ergo, cui adhæſit Alberic. de
Malet. vbi ſupra numer. 4. cum tamen temperamento, quia
ſimpliciter nō admittuntur, ſed cum tormentis, vt in auth.
de teſtib. §. ſi verò ignoti. col. 8. & ibi gl. ſuper verb. feſtinan-
tes, & vide quæ diximus in prima limitatione in concluſio-
ne, crimen læſæ maieſtatis.

10 Inſuper tertiò limitabis † vt criminoſi etiam admittan-
tur in crimine læſæ maieſtatis, vt ſupra dictum eſt, & ſanci-
tum reliquere Imperatores Valentin. Valens, & Grat. in l.
nullus. & Modeſtin. I. C. in l. famoſi. C. ad legem Iul. maie-
ſtat. quod & probauit Anton. de Butr. in repet. in dictione
teſtis. vbi teſtatur Guido de Suza. C. de precibus Imperato-
ri offeren. l. 1. & probauit Campeg. de teſtib. d. regu. 27. in 12.
fallent.

11 Quartò limites velim † in hæreticis, ſecundum gloſſ. in l.
3. §. lex Iulia. ff. de teſtibus, ſuper verb. palam. & gloſſ. etiam

ſentit

ſentit in c.teſtimonium.extr.eo.tit.per l.quoniam.de hære.
& voluit Alberi.vbi ſup.nu.6.

Longè tamen ſecus ſenſere Cyn.num.7.& Bar.in d.l.1.C.
de ſumm.Trin.& fid.catho. verſi.breuiter veritas eſt iſta.eo
12 quòd † cum hodie omnes hæretici ſint infames, in teſti-
monium admitti non poſſunt.& quòd ſint infames,proba-
tur authen.gazaros. & l.penulti. C. de hæret. & hoc viſa eſt
tenere gl.ſecundum quod adducitur à D D.in d.ca.teſtimo-
nium.de teſtib.

13 In crimine tamen hæreſis † criminoſi admittuntur, vt
conſtitutum fuit in c.vergentis.de hæret.de quo ſupra dixi-
mus in d.concluſione,crimen læſæ maieſtatis.

Quinto loco fallit, quando produceret criminoſus con-
14 tra criminoſum † ita docuit glo.in d.l.3.§.lex Iulia.& l.quo-
niam.de hæret.& Alber.vbi ſup.nu.7.gl.fin.in d.c. teſtimo-
nium.de teſtib.& per nota.per Bald.Bar.in l.cum mulier. ff.
ſolut.matrim.

Contrarium ſenſit gl.in d.c.teſtimonium,extra de teſtib.
ver.dico quòd non poteſt.vbi dicit tamen, quòd excipiens,
quem eſſe ſeruum,& ipſe eandem exceptionem poteſt con
tra eum replicare.

15 Sextò prætereafallit in crimine ſimoniæ, nam † propter
acerbitatem criminis admittitur teſtis aliàs inhabilis ad te-
ſtificandum ſuper hoc crimine, ita ſciuit Innoc. III. Pon-
tifex Maximus,in c.licèt Hely.extra de ſimon.& tradidit Io-
an.Campeg.d. regu.29. in prima fallent. & in concluſione,
ſimonia, diſſeremus.

16 Septimò limites velim in crimine † ſacrilegij, vt collige-
re eſt ex l.ſi quenquam.C.de epiſcop.& cleric. & à c.hi qui.
16.q.4.& tradidit Alber.in d.tractatu de teſtib.d.ca.3.nu.14.
atq; Campeg. vbi ſupra, & de hoc conſulas concluſionem,
ſacrilegium.

Octauò limitate poteris in cauſa dilapidationis, vt ſi bo-
17 na eccleſiæ fuerint dilapidata,† nam hoc caſu teſtis aliàs in-
habilis admittitur, vt ſancitum eſt in d. cap. licèt Hely. & in
capitulo ſi quis presbyterorum. extra de rebus eccleſi. non
alienand.

Nonò limitare tibi licebit in crimine fraudatæ annonæ
18 † quod committitur, quando portator vectigalium ad exer-
citum,furatur ipſa victualia,vt aſſeuerauit Alber.vbi ſupra,
nu.14.& Campeg.vbi ſupra, in d.reg.27.in 4.fallen.

Decimò fallit in crimine fraudati cenſus, quod commit-
19 titur † quando quis pecuniam publicam depoſitam ſubtra-
hit,vel furatur,iuxta ſententiam Alberic. vbi ſupra,d.num.
14.quos omnes caſus refert Speculat. in titul. de accuſa.§.1.
circa finem,quem ſequitur Ioan. Andr.Abb. & Butr.in c.fi.
de teſtibus.

20 Vndecimò limita idem eſſe in crimine perduellionis † vt
traditum eſt à Specula.vbi ſupra in proxima limitatione, &
per Doct.ibi allatos.

Sublimita prædictas ſex proximas limitationes, vt in his
21 non admittatur † inimicus capitalis, ſi credimus Speculat.
vbi ſupra,quem notanter refert,& ſequitur Alberic.vbi ſu-
pra,d.nu.14.de quo vide quæ ſupra diximus in concluſione,
crimen læſæ maieſtatis,in 1.limitatione.

Duodecimò limitabis,ſi pars non ignorauerit teſtem cri-
minoſum,vel tempore iuramenti, vel tempore depoſitio-
22 nis, & non oppoſuerit,amplius † non poterit opponere,vt
habemus in authe. ſi dicatur.C. quod proditum eſt à Cam-
peg. vbi ſupra,d.regu.27.limitatio.10.& profitendo ſcripſit
Petr.de Anchar.in d.c.teſtimonium.de teſtib.&Cyn.voluit
in l.ſi quis teſtib.C.de teſtib.nu.5.

Decimotertiò limitatur, ſi teſti obijciatur crimen in ge-
23 nere, † qui propter hoc nõ repellitur à teſtificando,& ideò
debet obijci in ſpecie cum loci obiectione, & temporis, vt
in cap.præſentium. de teſtib.lib.6. & ita obſeruauit Salicet.
in d. authen. ſi dicatur. in 3.colum.& reſpondit Roma.con-
ſil.290.nu.2.& ſeq.glo.in proœm.prag.ſanctio.ſuper verbo
Dei,verſi.nec etiam ſola tributi,gloſſ.3.in cap.paſtoralis.de
except.l.ſcire.§.ſcire. ff.de excuſat. tutor. Bartol.in l.1.nu.8.
ff.de except.Bal.in l.ſine teſtatoris.in princip.verſic.ideò il-
la generalia.ff.de leg.1.gloſſ. in cap.pia.ſuper verb.ſpeciem,
verſicu.non ergo.de excep.in 6. gloſſ.ſuper verb.nomen,in
princip.

24 Decimoquartò limita in teſte inſtrumentario, † qui eſt
deſcriptus in teſtamento,quamuis ſit criminoſus,dummo-
do occultè ſit criminoſus, etiam ſi appareat poſtea inhabi-
lis ratione criminis,ita protulit Felin. in cap. ſuper eo.2.nu.
1.de teſtibus.ſequitur Monticel.de teſtib.in verſicul.crimi-
noſus,verſicul.teſtis inſtrumentarius,prout dicitur in ſimi-
25 li de mediatore † vel proxeneta in inſtrumento deſcripto
& aduocato,ita protulit Abb.in capit.ex literis.nu.1.& 2.de
tranſactio.1.& 2.notab.prout ſi poſt redditum teſtimonium
detegitur defectus teſtis, nihilominus eius dictum ante va-
let,nec vitiatur,per not.in §.quod ſi quis verò.in authen.de
teſti.gl.fi.in l.ad teſtium.§.1.ff.de teſt.Ange.in §.ſed cum ali-
quis.nu.1.ver.tertiò ſi teſtis,Inſtit.de teſta.

Decimoquintò limitabis hoc pacto, nam ſi teſtis crimi-
26 noſus examinetur vnà cum alijs teſtib. fide dignis † dictum
illius ſuſtinetur,vt auctor fuit Felin.in d.capi.teſtimonium.
num.2.& 5. & valet ad aliqualem probationem,vbi aliorum
adminiculis ſuſtentatur, quod fuit pronunciatum Anchar.
c.per tuas.1.nu.4.de ſimon.& nu.7.per ea,quæ animaduer-
tit Ang.in ſuo conſi.1. & de hoc articulo videas cumulatè a-
pud Felin.vbi ſupra d.nu.5.

Decimoſextò limita,vt ſententia lata ad dicta teſtium cri-
27 minoſorum † & inhabilium non reijciatur, licèt poſtea af-
ferantur probationes ſuper inhabilitate, vt videre eſt in c.
præſentium.extra de teſtibus,& aſſeuerauit Felin.in termi-
nis in c.ſuper eo.1.numero primo,eodem tit.ibi,idem dicit
de ſententia.

28 Quod ſublimita, niſi fuerit appellatum, † nam in cauſa
appellationis poterit obijci, vt ait Feli.in d.c.ſuper eo. nu.1.
allegat gl.in verbo per ſententiam.in capitulo primo, extra
de exceptio.& conſulas Corn.conſilio 21.numero ſecundo,
volumine tertio.

Decimoſeptimò limita,quando teſtis conuincitur in eo,
quod prima facie preſumitur eſſe crimen,poteſt tamen ali-
29 quo modo excuſari à delicto ratione ignorantiæ † vel alia
iuſta cauſa,tunc enim iſte teſtis omninò nõ repellitur, non
tamen illi præſtatur plena fides, caſus eſt ſingularis, quem
ad hoc ponderat Innocen.& D.Anton.de Butr.in c.2. extra
de arbitr. numero 2. quem refert Ioann. Crot. in tracta. de
teſtib.parte 3.numero 45.quod & voluit Aretin.in cap.cum
à nobis.de teſtib.& Felin.notat in cap. cum dilecti, num.4.
verſic. ſed aduerte, quòd oportet intelligere. columna pri-
ma,de accuſat.

Decimooctauò limita, ſi Chriſtianus teſtificaretur con-
30 tra Iudæum † quia non poteſt excipere contra ipſum de cri-
mine,vt habemus à Ioann.Crot.d.regu.27.& dixit Abb.Si-
cul.in capit.Iudæi.de teſtibus vbi diſtinguit numero tertio,
verſiculo vltimò hic quæritur.

CONCLVSIO 465.

ARGVMENTVM.

Criminoſum eſſe emendatum à crimine, cui incumbat onus probandi, & quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Criminoſum eſſe emendatum à crimine qui dixerit, id probare debet.*

2 *Qui ſemel euaſit in malum virum per crimen contra eum probatum, amiſit præſumptionem bonitatis, & præſumitur ſemper criminoſus, niſi probetur emendatus.*

3 *Miles ſi ſemel ſe malè habuit in militia, non eſt ei amplius credendum.*

4 *Semel excommunicatus ſemper præſumitur excommunicatus, niſi probetur abſolutus.*

5 Crimi-

5 *Criminoſus teſtis in dubio præſumitur emendatus.*
6 *Emendatio in dubio non præſumitur, quando crimen eſt manifeſtum.*
7 *Emendatus præſumitur, qui crimen commiſit occultè, & confeſſus eſt ſacerdoti.*
8 *Criminoſus, ſi agatur in cauſa criminali, ſemper eſt repellendus, & emendatio eius non præſumitur, ſiue crimen fuerit occultum, ſiue manifeſtum, ſiue pœnitentiam egerit, ſiue nullam.*
9 *Criminoſus emendatus præſumitur, ſi agitur in ciuilibus, & crimen fuerit occultum, ſiue manifeſtum, dummodo pœnitentiam egiſſe probet per ſacerdotem.*
10 *Criminoſus præſumitur purgatus, & emendatus, ſi trium annorum interuallo ab improbè factis ſe abſtinuerit, & in rectis actionibus, & honeſtis ſeſe exercuerit.*
11 *Homo nouus fingitur, qui ab iniquo viuendi genere deſiſtit, & reuertitur ad bonum.*
12 *Criminoſum emendatum verè quem eſſe, probatur per ſacerdotem confeſſionis.*
13 *Confeſſio, & pœnitentiæ iniunctio probatur per ſacerdotem, ſed ſatisfactio exterior per familiares, & alios, qui viderunt.*

Criminoſum eſſe emendatum à crimine ſi quis dixerit, † id
1 probare debet, ſi credimus Abb. in cap. teſtimonium, poſt
numerum 14. verſicul. ex his colligitur, de teſtib. quod pronunciatum
oriri, & emergere videtur ex vulgata regula, ſemel
malus. de regulis iuris, libro 6. nam cum ſemel euaſerit
in malum virum per crimen contra eum probatum, amiſit
2 præſumptionem bonitatis † & præſumitur ſemper criminoſus,
niſi probetur emendatus, vt per Abb. loco citato, &
ibi Felin. numero 34, in glo. in verb. emendatus, quod etiam
comprobatur per contex. in l. ſocij. §. ijſdem. ff. de accuſat. vbi
qui calumniatus fuit in accuſatione prima, calumniari
etiam præſumitur in ſecunda, quod rectè ibi. obſeruat Bar.
nume. 8. & eſt context. in l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re
3 militar. in quo loco habetur † quòd ſi miles ſemel ſe male
habeat in militia, non ſit ei amplius credendum, quia non
eſt veriſimile, vt in poſterum benè ſe habeat. Quibus finitimum
eſt, quod ſcriptis prodidit glo. iuncta theorica Abb. in
cap. propoſuit. de cleric. excommun. miniſtr. vbi notat Ab.
ex illa gl. quòd ſemel excommunicatus ſemper præſumitur
4 excommunicatus † niſi probetur abſolutus, de quo latius
infra in concluſione, excommunicatus, & eiuſdem ſententiæ
fuit Alexand. in conſi. 5. in cauſa inquiſitionis. numer. 3.
lib. 1. & conſ. 93. quod eſt duplicatum in eodem lib. atq; monuit
Hippo. de Marſi. in ſingu. 217. incip. ter, vel quater. nu. 2.

Huic aduerſari videtur, quod alibi à ſcribentibus tradi-
5 tum eſt † nempe criminoſum teſtem in dubio præſumi emendatum,
vt reſpondit Alexand. in conſi. 149. incipien. viſo
proceſſu inter Michaelem, nume. 5. verſicul. ſecundò reſpondeo,
volumine 5. auctorem laudat gloſſ. in capitulo ipſi
Apoſtoli, ſecunda quæſtione ſeptima, & fuit de mente
Speculat. in titu. de teſte. §. primo, verſicu. item opponitur,
quòd eſt criminoſus, poſt numerum 7. ibi. nam in occultis.
atque placuit Anton. de Butrio, in cap. teſtimonium. de teſtibus,
vbi etiam ſentit Abb. d. numero 14. verſic. non bene.
& ſequitur Monticel. in ſuo repertorio, de teſtibus, in verb.
criminoſus, verſi. finali.

Concordes has inter ſe opiniones efficere poteris, ſi di-
6 cas, priorem ſententiam procedere † quando crimen eſt
manifeſtum, quia eo caſu non præſumitur in dubio emendatio.
Poſteriorem verò locum ſibi vendicare, ſi crimen fue-
7 rit occultum, & confeſſum ſacerdoti † quia tunc benè emendatus
præſumi poterit, ita colligere eſt ex theorica Innoc.
in d. c. teſtimonium. nu. 2. verſi. emendatus, de teſtibus,
quem ſequitur Abb. ibidem nu. 14.

Vel ſecundo loco dicere poteris, vt prior opinio vera ſit,
ſi agimus in cauſa criminali, nam tunc ſiue crimen fuerit oc-
8 cultum † ſiue manifeſtum, ſiue pœnitentiam egerit, ſiue
nullam, criminoſus ſemper erit repellendus, & emendatio
non præſumetur, niſi probabitur.

Poſterior vera erit, ſi verſemur in ciuilibus, & crimen
9 fuerit occultum, ſiue etiam manifeſtum, † dummodo pœnitentiam
egiſſe probabit per ſacerdotem. ita diſtinguit gl.
in d. cap. ipſi Apoſtoli. ſecunda quæſtione ſeptima, & comprobat
Speculat. d. titu. de teſte. §. primo, verſic. item opponitur,
d. num. 7. & ab hoc non receſſit Abb. d. cap. teſtimonium,
d. nume. 14. Alexand. etiam iuxta hanc ſententiam reſpondit
in d. conſi. 149. num. 5. libro 5. & ſequitur Alberi. de
Malet. in tract. de teſtib. c. 3. nu. 69.

Vel tertio loco erit dicendum, vt poſterior opinio procedere
poſſit, quando criminoſus trium annorum interual-
10 lo ab improbè factis ſe abſtinuerit † & in rectis actionibus,
& honeſtis ſeſe exercuerit, tunc enim præſumitur purgatus,
& emendatus, ſic habemus ab Imperat. in authentico, de
monachis. §. hinc autem nobis. verb. ibi facit. quem pro eleganti,
& ſingulari context. ad idem refert Anton. Corſet. in
ſingu. 226. in verb. præſumptio. primo idem tradidit Felin. in
capitul. cum deputati. in princip. de iudic. ita etiam tradidit
Roman. in conſi. 236. vt præmiſſa conſultatio. num. 5. vbi ait,
propter deſiſtentiam ab iniquo viuendi genere, & reuer-
11 ſionem ad bonam † quem fingi nouum hominem, adeò vt
fingatur nunquam fuiſſe talis, qualis erat tempore malæ vitæ,
quod & ſenſit Bald. in l. prima. §. ſi magiſtratus. poſt numerum
primum, verſi. item nota, quòd ex præſenti paupertate,
ff. de magiſt. conueniend. in quam ſententiam plurima
colligit Nicol. Boër. in additio. ad Dyn. in regu. ſemel malus.
de regulis iuris, in ſexto, littera A. & profitendo ſcripſit Iaſ.
in l. ſi prius, colum. 19. poſt num. 43. verſic. tu ergo dic in eodem.
ff. de operis nou. nuncia. per d. §. hinc autem nobis. ver.
ſancimus, ibi. ſed per triennium totum. & ibi, & d. triennio
toto. in auth. de monach.

Si quis verò ſciſcitetur à me, quo pacto probetur crimi-
12 noſus emendatus verè † huic ex ſententia gl. in fin. d. capit.
teſtimonium, reſpondebo, probari per ſacerdotem confeſſionis,
vt colligitur ex cap. ſi peccauerit, ſecunda quæſtione
prima, cap. in capite. & ibi per Archidiac. 50. diſtinctio. Innoc.
vero in d. cap. teſtimonium, nu. 2. aſſerit, confeſſionem
poſſe probari & pœnitentiæ iniunctionem per ſacerdotem
13 † ſatisfactionem autem exteriorem probari per familiares,
& alios, qui viderunt, dixit etiam Abb. ibi poſt numerum 13.
verſi. venio ad gl. & fuſius hæc tradentem conſulas Alberic.
de Malet. in tractatu de teſtib. parte tertia, nu. 70.

CONCLVSIO 466.

ARGVMENTVM.

Criminis particeps an à teſtimonio repellatur.

SVMMARIVM.

1 *Criminis particeps à teſtimonio repellitur.*
2 *Abſolutio participis criminis alteri prodeſt.*
3 *Criminis particeps nec quidem ad indicium valet.*
Contrarium num. 4.
5 *Criminis particeps admittitur ad probandum coniurationem factam.*
6 *Criminis participes admittuntur in ſubſidium, quando aliunde veritas haberi non poteſt.*
7 *Criminis particeps poteſt eſſe teſtis, quando agitur de hæreſi, vel læſa maieſtate.*
8 *Particeps criminis falſæ monetæ admittitur in teſtem.*

1 Criminis participem † à teſtimonio repelli elicitur à reſponſo Pauli in l. repetita. ff.
de fid. inſtrumen. & à c. veniens. de reſtit. ſpoliat. atq; ex cap.
nemini. 15. q. 4. & ibi Archidiac. nu. 1. col. 2. quod etiam plerique
tum conſulentes, tum etiam profitentes tradidere, vt
But. in cap. præterea, numer. 5. de teſtib. Cyn. in l. quoniam,
numero 2. verſicul. & an idem ſit in alijs. C. de teſtibus, & ibi
Ange. numero 1. 3. & 4. Bald. conſi. 383. numero 4. libro 5. Alexand.
conſi. 159. numero 8. libro 6. Fulgoſ. conſi. 136. in fin.

columna 2.Specul.tit.de teſt. §.1.num.37. verſic. item quòd ſocius criminis.Corn.conſi.112.num.5.volum.3.& conſi.58. num.4.volum.1.& conſ.94.num.5.volum.31. Grammat.deciſ.25.num.1.idem Gramm.deciſ.40.numero 16.Corn.conſilio 324.numer. 3.volum.3.Feder.Schench.tracta.de teſtib. numero 37.& Alber.de Malet.d.titu.de teſt.cap.4.num.65.
2 Iacob. Egid. ibidem numero 16. Cuius rei ratio eſt, † quia alterius abſolutio alteri prodeſſet. l. quoniam liberi. iuncta gloſſ. ſuper verb. particeps. C. de teſtib. quod & voluit Federic.Schench.vbi ſupra.d.numer.37.cui conuenit reſponſum Pariſ.conſi.53.num.15.volum.1.& conſi.54. volumin.4. numero 50.

3 Ampliabis vſque eò concluſionem procedere † vt ne quidem ad indicium valeat, iuxta ſententiam Ruin.conſilio 7.volum.5.numero 14. quod etiam probauit D.Nell. à Sancto Geminian.de teſtibus, numero 16. quod probat per capitulum 1.de confeſſ. ibi ciuili cenſentur, &c. cui ſententiæ adhæret Pariſ.dicto conſi.54. num.15. volum.1. & conſil.151. nu.16.volu.4.& conſi.63. eod.vol.

4 Contrariam ſequutus eſt ſententiam † Alexan.conſ.120. num.3.lib.7. argument. cap.ſicut nobis.de teſtib.imò quòd ſemiplenè probet, voluit D. Anto.de Butr.in cap.quoniam. num.4. de teſtib.

Primò limita concluſionem, vt particeps criminis admit-
5 tatur † ad probandam coniurationem factam, ſic ait Ioann. Crot. de teſtibus nume.11. cui opinioni reſpondit Alexand. conſi.227.numero 16.libro 4.& conſi.69.num.7.vol.2. latè etiam proſequitur Gram.vot.3.nu.2.3.4.

Secundo loco limites velim, vt admittantur in ſubſidium
6 † quando aliunde veritas haberi non poteſt, vt auctor eſt Fel.in c.fi.num.4.de teſtib.& latè dictum eſt ſupra in præcedenti concluſione in ſecunda limitatione.

Tertiò limitabis, etenim particeps criminis poteſt eſſe
7 teſtis † quando agitur de hæreſi, vel læſa maieſtate, vel ſimonia.Butr.ita ſcripſit in cap.veniens, nume.8.de teſtibus, cui accedit Alber.de Malet.tract.de teſtibus, capit.quarto, nu. 95. quod deſignat hic verſiculus, per teſtem ſocium criminis ſimonia probatur.

8 Quartò limita, nam particeps criminis falſę monetę † admittitur in teſtem, vt aſſeruit Martin.Lauden. tract.de monet.num.11. tom.6.quod etiam voluit Monticell.in ſuo tracta. de teſtib.in verb.criminis particeps.

CONCLVSIO 467.

ARGVMENTVM.

Culpa an præſumatur, & quo pacto probari debeat.

SVMMARIVM.

1 *Culpa non præſumitur, ſed probari debet ab illo, qui eam allegat.*
2 *Culpa non præſumitur, niſi quis conuincatur.*
3 *In dubio illa interpretatio ſemper ſumenda eſt, per quam excludatur culpæ præſumptio.*
4 *Ad tollendam culpam præſumitur quis feciſſe in rebus alienis, quod in ſuis ſolitus eſt facere.*
5 *Incendium, & furtum ſolent committi ſine culpa.*
6 *Incendium licèt præſumatur ortum culpa habitantium, tamē talis culpa præſumitur leuiſſima.*
7 *Conductor, cùm non teneatur, niſi de dolo, lata, & leui culpa, & non de leuiſſima, poterit ſe excuſare de incendio illato in domo conducta, & ex hoc non tenebitur ad aliqua damna.*
Contrarium ibi, & num. ſeq.
8 *Incendium præſumitur factum culpa inhabitantium, niſi conductor ipſe probet incendium abſque ſui culpa, vel ſuorum, pro quibus tenetur, proceſſiſſe.*
9 *Conductor de incendio non tenetur nec ex lege Aquila, licèt leuiſſima culpa veniat in ipſa lege, & culpa leuiſſima, quæ dicatur, ibid.*
10 *Culpa conductoris in incendio ad hoc, vt ipſe teneatur, debet eſſe commiſſa in faciendo, vel committendo.*
11 *Actio legis Aquilæ datur domino propter factum, non propter negligentiam.*
12 *Commodatarius tenetur de leuiſſima culpa.*
13 *Commodatarius non tenetur de furto ex leuiſſima culpa, quando furtum eſt patratum à perſona cōiuncta, à qua non ſuſpicatur.*
14 *Commodatarius non tenetur, quando furtum fuit factum à famulo commodato, vnà cum re commodata.*
15 *Commodatarius non tenetur de cuſtodia, quando famulus fuit tranſmiſſus, vt cuſtodiat rem commodatam.*
16 *Cuſtos rei præſumitur eſſe in culpa, & ei incumbit onus probandi.*
17 *Quando in controuerſia venit, an dolus, vel culpa præſumenda ſit, potius culpa præſumitur, quàm dolus.*
18 *Præſumptio ſemper captanda eſt, per quam ed lictum excludatur.*
19 *Culpa præſumitur in procurante.*
20 *Culpam abſuiſſe probatur, quando paterfamilias adhibuit diligentiam adhiberi ſolitam per alios.*
21 *Conſuetudo excuſat à culpa.*
22 *Culpa præſumitur abfuiſſe, quando quis fecit illud, quod diligens paterfamilias faceret.*
23 *Culpæ formas omnes modum cognoſcendi, vide remiſſiuè.*
24 *Culpa alicuius, vt alter non poſſit habitare cum alio, quo pacto probari poſſit.*
25 *Qualitas requiſita ad actum debet ſpecificè probari.*
26 *Culpa illius, qui debuit mittere procuratorem, & non miſit, probatur, ſi facilè procuratorem habere potuit.*
27 *Culpa ex negligentia tutoris, qui non erogauit pecuniam pupilli in emptionem prædiorum, non probatur, niſi oſtendatur prædia eſſe venalia, quæ emere potuiſſet.*
28 *Culpa mariti, qui non adhibuit medicum, in curanda vxore, probatur, ſi facilè medicum habere potuit.*

1 Culpam non præſumi, ſed probari debere per illum, † qui eam allegat, profitendo ſcripſit Ludouic.Bologn.poſt Andr. Barba.in l.quarta. §.Cato. poſt numerum centeſimum quadrageſimum quartum, ver. & ſubdit idem Ang.& num.145.verſicu. ſecundò adde.ff.de verborum obligatio. & ad id affert context. notabilem in l. fina.in verbo interdum.ff. de cuſtod. reor. gl.in l.quoties.§. qui dolo.ff.de probationibus.idem tradit Bal. in ca. primo, tit.de feud.ſin.culpa non amit.in vſibus feudorum, in prin.
2 in verſ.noto culpam non præſumi, † niſi quis conuincatur, quod idem extēdit, ſiue ſit culpa in omittendo, ſiue in faciendo, & huic aſſentit Alexand.in conſ.100.num.3.volum.1. & Crauet.conſi.151.numer.11.qui adducit clarè, & ſpecificè probandam eſſe culpam, quod & placuit Barto.in conſi.93. & Laurent.Siluan.in conſi.46.vidi celeberrime, nume.4.& poſt num.9.Benedict.etiam Capra in regu.78.nu.52.& pluribus ſequentibus.

In dubio namque ſemper ſumenda eſt illa interpretatio,
3 † per quam excludatur culpæ præſumptio.l.exceptione.vbi glo.in fi.& Barto.ff.de fideiuſſor.num.7.glo.ſuper verbo in longinquo.& Docto.in l.ſi quis ex argentarijs. §. fin.ff.de eden.gloſſ.Bart.& Doctores in l.ſi creditor.C.de dign. actio. idem Bartol. d. conſil. 193. commune Lucignani.Et ideò ad tollendam culpam præſumitur quis feciſſe in rebus alienis,
4 † quod in ſuis ſolitus eſt facere. Ange.in l.ſed ſi damnum.§. 1.ff.de peculi.vbi adminiſtrator præſumitur feciſſe in negocijs alienis, quod in ſuis ſolitus erat facere, vt ceſſet in eo culpa.Crauet.d.conſ.151.nu.18. vbi latè.

Hæc primò ſic limitare poteris, vt locum ſibi non vendicent in his, quæ non conſueuerunt committi ſine culpa,
5 vt eſt incendium, † & furtum: eo enim caſu præſumitur quis eſſe in culpa ex ſola habitatione, & ei incumbit onus probandi contrarium, iuxta ſententiam gl.Bart. & Bald.in d.l.ſi creditor.C.de pignorat.actio.& in l.ſi quis ex argentarijs.§. an verò. ff. de eden. idem proditum reliquit Hormanoct. Detus in repetit.d.§.Cato.num.118.verſi.ſubdunt, per context.

text.in l.ſi vendita.ff.de pericul.& commod.rei vendit.& in
l. tertia, §. primo, ff. de officio præfect. vigil. & obſeruauit
Benedict.Capra in concluſio. 78. nume.57.quod & placuit
Bologn.in eodem §.Cato. num.146.verſic. tamen limita.ff.
de verbor.obligatio.& ſcripſit Franc.Marc.in deciſio. Del-
phin.quæſt.521.num.2. & Hercul. de proband.negat.fol.23.
à tergo,verſi.trigeſimoprimo infertur,ex Pariſ.ſententia in
conſilio 156.columna ſecunda,libro quarto,& declarat Sil-
uan.in dicto conſilio 46.numero 8.& ſequen.nec præterijt
Ioan.Sadolet.in repetitio.l.quod te.numero 16.verſi.& per
hæc.ff.ſi certum petatur.atque meminit Alexand.in conſil.
50.viſis,& opportunè ponderatis,num.1.verſicu.modos.li-
bro 1.ac comprobauit Ioan.Ant.Trigona ſingu.57.nu.3.
Iſtud tamen ſic accipias, vt licèt præſumatur incendium
6 ortum culpa habitantium, † tamen talis culpa præſumitur
leuiſſima,ſic cautum eſt ab Accurſ.in §.præterea.in gloſſ.fi-
na.verſi.vnde furtum fieri.Inſtit. quibus modis re contrah.
oblig.cui ſententiæ acceſſit Sali.in l.quæ fortuitis, colu.fin.
verſi.vnum tamen eſt ſingulare not.C.de pignor.actio.quo
in loco pronunciatum iſtud Accurſij dicit inſigne, quod &
notatu dignum eſt arbitratus Sadolet. d.l. quod te.d.nu.16.
ff.ſi certum petatur, & idem probauit Hormanoct.Det. in
§.Cato. poſt numerum 18. & ſingularem dicit Alexand. in
d.conſi.50.numer.9.verſicu.confirmo præfata, lib.1. ſimile
obſeruauit Ioan. Anton. Trigo.ſingul.57.incipient.incen-
dium,nu.3.
7 Hinc inferri prodiderunt ſcribentes, † quòd cum con-
ductor non teneatur niſi de dolo,lata,& leui culpa,non au-
tem de leuiſſima.l.contractus. ff. de regulis iuris, l. ſi vt cer-
tum.§.nunc videndum.ff.commod.& §.pen.Inſtit.loc.cum
vulgaribus. poterit ſe excuſare de incendio illato in domo
conducta, atque ex hoc non tenebitur ad aliqua damna.ita
ſcripſere Hormanoct.Det.in d.l.4.§.Cat.nu.319. ff.de verb.
oblig.& Sadolet.in d.l.quod te,nu.17.ff.ſi certum pet.ac re-
ſpondit Alex.in d.conſi.50.poſt nu.9.lib.1.
Contraria in hac re fuit mente Imol. in l. ſi domus. ff. de
legat. primo, vbi ſcriptum reliquit, locatorem in caſu iſto
habere intentionem ſuam fundatam contra conductorem:
8 † quia, vt dictum eſt, præſumitur culpa factum inhabitan-
tium,niſi conductor ipſe probet incendium abſq; ſui culpa,
vel ſuorum, pro quibus tenetur, proceſſiſſe, cuius ſenten-
tiam videtur ante tenuiſſe Bar.in d.l.ſi quis ex argentarijs.§.
prætor ait,ff.de edend.& placuit Salic. in l.ſi creditor. C.de
pign.actio.
** Prior tamen opinio vera eſt, & magis ** communis, vt
eſt atteſtatus Curt.in l. dominus horreorum. ff.loca. in ſe-
* cunda columna, in fi. & tanquam communem * amplecti-
tur Ioan.Anton.Trigon.d.ſingu.57.poſt numerum 3. quod
9 eo vſq; procedit, vt nec ex lege Aquila † tenebitur condu-
ctor,licèt leuiſſima culpa veniat in lege Aquilia.l.in lege A-
quilia.la ſeconda. ff. ad legem Aquil. & id quidem quia cul-
pa leuiſſima,quæ ex incendio illato præſumitur contra con
ductorem,dicitur in omittendo, & negligendo, quod ſatis
non eſt in lege Aquilia, in qua requiritur præcipuè culpam
10 leuiſſimã eſſe in faciendo,† & in cõmittendo,vt quamplu-
res profitendo docuere,quorum primus Barto.in l.elegan-
ter.§.ſi quadrupes. ff.de dol. mal.idem Bartol.& alij in l.qui
bona.§.cum inter. ff. de damno infec. vbi Imola. & in l. flu-
minum.§.quamquam.eod.titul.Roman.in l.diuus, in prin-
cip.ff.ad Sillan.& iſtos ſequitur Sadolet. in d. l. quod te,nu.
15.verſi. item addendum eſt, ff. ſi certum petatur, permoti
omnes ex inſigni tex.in l.ſi vſusfructus. §.denique. ff.de vſu-
fruct. quem plurimi ibi commendant Doctores, & præci-
11 puè Bartol. qui ex eo colligit † actionem legis Aquiliæ dari
domino propter factum,nõ propter negligentiam,& iuxta
hanc ſententiam reſpondit etiam Alexand.d.conſi.50.poſt
num.9.lib.1.
Saluando tamen Imolæ ſententiam poſſumus dicere, ſi-
12 bi locum vendicare in commodatario, qui † tenetur de le-
uiſſima culpa.l.in rebus.in prin.ff.commoda. atque in con-
ductore in illis caſibus, quibus teneretur de leuiſſima cul-
pa, prout loquitur tex.in l.qui mercedem, & ibi notatur. ff.
loca.& tradidit Capra in regu.ſeptuageſimaoctaua, nu. 60.
& in iſtis terminis debet etiam intelligi doctrina Bartol. in
d.l.ſi quis ex argentarijs, §. prætor ait, ff. de eden. prout in-
tellexit Alexan.& poſt eum Iaſon ibi,quibus adhæret Ioan.
Anton.Trigon.d.ſingul.57.nume.4. in quo loco hoc pacto
opiniones iſtas inter ſe ita diſſentientes ad reconciliatio-
nem reduxit.
13 Iſtud,quod de commodatario dictum eſt,† teneri in fur-
to de leuiſſima culpa, intelligas, vt non procedat, quando
furtum eſſet patratũ à perſona cõiuncta, vel à tali, à qua di-
ligentiſſimus non ſuſpicaretur, cum tunc cadat in caſum
fortuitum merum ſine præſumptione alicuius culpæ, ita
docuit Capra in d.regula 78.nu.61. quod probat per l. cum
qui,§.idem ſcribit, ff.de furtis, & dicit hoc idem ſentire Io-
ann.Andr.in c.vnico,de commoda.
14 Secundò intelligas,vt locum ſibi non vendicet, † quan-
do furtum fuiſſet factum à ſeruo, vel famulo commodato
vnà cum re accommodata, cum tunc commodatarius non
teneatur, eſto quòd aliàs teneretur de cuſtodia, idem aſſe-
ruit Capra in d.reg.78.num.62.per contex.in l.ſi vt certo,§.
ſi de me.& §.ſequen.ff.commodati.
15 Tertio loco intelliges, vt verum non ſit, quando † fuiſ-
ſet tranſmiſſus famulus, vt cuſtodiat rem commodatam,
quia tunc commodatarius non tenetur de cuſtodia, idem
obſeruauit Capra in d.regula 78.num.63.comprobat id per
contex.in l.ſi ſoluturus. ff. de ſolutionibus, quod tamen in-
tellige,vt ibi per eundem.
Secundo loco limitabis concluſionem,vt locum non ha-
16 beat in cuſtode rei: nam præſumitur eſſe in culpa † & ei in-
cumbit onus probandi contrarium,glo.eſt notabilis,quam
comprobat Bar. in d.l. ſi quis ex argentarijs. §. an verò. ff.de
eden.alia eſt gloſſ.& Barto.etiam in l.ſi quis fundum. §. Im-
perator.ff.locati.quam referendo ſequitur Ludou.Bologn.
in d.§.Cato,numero 146.verſicu. ſecundò limita. de verbo-
rum obligatio.Siluan.d.conſilio 46.poſt nume.8. ibi minus
etiam obſtat.
Tertio loco intelligas,vt non procedat concluſio,quan-
17 do in controuerſia venit,an dolus, † vel culpa præſumenda
ſit: nam tunc potius culpa præſumitur, quàm dolus, ſecun-
dum Bart.in l.hæ enim.ff.de ſuſpect.tuto.& reſpondit Abb.
in conſi.ſexageſimooctauo,verſicu.primò enim, volumine
primo,ſequitur Gab. in ſuis concluſionibus, libro 7.de cri-
minal.concluſio.ſecunda,numero 5. ea ratione, quòd ſem-
18 per capienda eſt præſumptio, † per quam delictum exclu-
datur.l.merito.ff.pro ſocio.Alc.de præſump.reg.3. præſum.
1.& nos infra in concluſione,Delictum,dicemus.
Quarto loco limitare poteris concluſionem, vt vera
19 non ſit in prouocante, † quia in eo ſemper præſumitur cul-
pa, vt colligere eſt ex reſponſo Alphei Iuriſconſulti in l. ſi
ex plagis.§.tabernarius.ibi,culpam enim,vbi Barto.ff.ad le-
gem Aquiliam,& reſpondit Alexan.in conſ.119. num.4.vo-
lumine ſeptimo.
20 Culpam autem abfuiſſe oportet probare, quòd † pater-
familias adhibuerit diligentiam adhiberi ſolitam per alios,
vt traditum eſt in d.l.ſi vendita. ff. de pericul. & commodo.
& ibi per Salicet.Franc.Marc.vbi ſupra, nume.2. ſub fin.vel
oportet probare,quòd quis fecerit, prout eſt fieri conſue-
21 tum,† quia conſuetudo excuſat à culpa.l.pignus.& ibi gloſ.
fina. & Doctores. C. de pignor. actio. & voluit D. Franciſc.
Marc.vbi ſupra, numero 3. & paſſim tota quæſtione, & hoc
idem ſequutus eſt Hieronym.Gabriel.in conſil. 159. cogor,
vt amico ſatisfaciam,nume. 18. & 24. & Tiraquell. de pœn.
tempe.aut remitt.cauſ.42.num.9.verſic.& per illum quoq;
tex.atque id probauit Albert.Brun. in tractatu de diminut.
& deteriora.concluſio.20.nu.147.
Vnde dicere ſolebat Bartol. in l. ea igitur, ff.de pignorat.
22 actio. † culpam præſumi abfuiſſe, quando quis fecit illud,
quod diligens paterfamilias faceret, & reſpondit Grat. in
conſilio quadrageſimonono,in cauſa Magnifici nobilis,nu-
mero 6.vol.primo.

Si verò omnes culpæ formas cognoſcere tibi ſit cordi,
23 † de his latè tradentem conſulas Bart.in tract. de teſtibus.2.
cum additio.D.Thom.Diplouat. nu.109. vſq; ad finem tra-
ctatus, vbi vnamquanque ſpeciem recenſet ſeparatam, &
quomodo conſideretur, quæ omnia huc transferre eſſet
præter inſtitutum noſtrum, cum ſolum in præſentia id aga-
mus, vt materias probationum, ſi non exactè examinemus,
ſaltem perſtringendo omnib.viam, quaſi indicem ad ſingu-
las probationum formas premuniamus, atq; demõſtremus.

Culpa verò alicuius, vt alter non poſſit habitare cum alio
24 † non rectè poterit probari ex eo, quòd teſtes deponant in
ipſa domo fieri altercationes, & cõtentiones, ſed etiam ne-
ceſſe erit, vt probetur huiuſmodi altercationes eſſe potiſſi-
mas cauſas, vt vnà idem domicilium incolere poſſint, idq;
eius culpa contingere, cuius aſſeritur, ita tradidit Alexand.
in conſ.100.nu.3.volu.1.& ſequutus eſt Crauet.in conſi.151.
25 n.16.nam qualitas requiſita ad actum † debet ſpecificè pro-
bari, vt colligere eſt ex l. ſecunda. §.docere. ff. vi bonorum
raptor.& ex l.prima, §.ait prætor, & ibi Bar.ff.ne quid in flu-
mine publ.vnde Bar.in d.cõſ.193.aſſeuerauit eum, qui inni-
tat culpæ, ſiue agẽdo, ſiue excipiendo, debere deducere illã
culpã certam, & limitatam, quod probat per l.prætor. ff.de
iniurijs.idem voluit Ange.Aret.conſil.3.ac ſenſit Alex.con-
ſil.183.num.6.lib.7.atque placuit Deç.conſi.430.numero 1.
& conſi.562.nume. 11.Barto.conſi.193.commune Lucigna-
ni, num.3.etiam refert, & ſequitur Ruin.in conſ.93. viſis his
quæ narrantur, num.8.verſic.nec iſto caſu, vol.5.& in conſ.
12.viſo & diſcuſſo proceſſu.vol.1. in princ. eo. vol.5. & idem
ſentit Lauren.Siluan.in conſi.46.vidi celeberrime, num.6.

26 Præterea culpa illius, † qui debuit mittere procurato-
rem, & non miſit, probatur, ſi facilè procuratorem habere
potuiſſet, vt docuit Bar.in l.idem quia erit dicendum.ff.pro
ſocio.quem refert, & ſequitur Dec.d.conſi.430. numero 2.
& plenè idem Dec.in conſ.562.nu.13.

Superioribus illud optimè conuenit, vt culpa ex negli-
gentia tutoris, ſi quis dicat, non erogaſſe pecuniam pupilli
27 in emptionem prædiorum, non probetur, † niſi oſtenda-
tur prædia eſſe venalia, quæ emere potuiſſet, iuxta ſenten-
tiam Bartol.in l. tutor qui repertorium. §.ſi poſt depoſitio-
nem.ff.de adminiſtratio.tutor.& ſancitum eſt in context.in
§.penul.in authen.vt hi qui ob.ſe perhi.res mino.& in ſimi-
li reſpondit Alex.in conſi.74.in fine, libro 6.& latè tradidit
Dec.conſi.562.nu.22.

Poſtremò culpam mariti, ſi quis alleget ex eo, quòd non
28 adhibuit medicũ in curanda vxore, debet † probare, facilè
medicum habere potuiſſe, vt Barto.placuit in l.idemq; erit.
ff.pro ſocio.& l.ſi ab hoſtibus.§.ſi vir vxorem. ff. ſoluto ma-
trimon.& Bar.ſcripſit in tractatu de teſtibus, verſi.lata cul-
pa, circa finem, num.113.& refert Dec.d.conſ.430. nu.3.

CONCLVSIO 468.

ARGVMENTVM.

Curam animarum aliquem habere, quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 Curam animarum aliquem habere probatur, quando beneficiario incumbit iuriſdictio ſpiritualis, vt adminiſtratio ſacramentorum eccleſiæ.

2 Curam animarum quem habere probatur, ſi poteſt excommunicare, abſoluere, viſitare, & alia exercere, quæ ad correctionem morum tendunt.

3 Curam animarum dicitur penes Prælatum, non penès eius Vicarium, etiam ſi perpetuus ſit.

4 Curam animarum habere cenſetur, qui aſſumptus eſt non ſolùm ſuo nomine, ſed etiam ſingulariter ad adminiſtrationem Parochialis eccleſiæ, & populi.

5 Si duo inſtituantur in eccleſia Parochiali, adeò vt quilibet eorum conſueuerit omnia facere, quæ ad animarum curam ſpectant, neuter ipſorum cenſetur curatus.

6 Sicuti ſponſa humana duos cõiuges eodem tempore habere nequit, ita ſponſa diuina, quæ eſt eccleſia, plures clericos ſponſos, qui eiuſdem curam eodem tempore habeant, non poteſt habere.

7 Prodigioſum eſt, in vna eccleſia eſſe duo capita.

8 Curatum non probatur beneficium ex eo, quòd beneficiarius habeat ius baptiZandi omnes, & ſingulos de parochia.

9 Per actum baptiZandi non arguitur curam animarum, cum etiam à laicis hominibus, & à mulieribus hæc baptiZandi actio iuſtè poßit exerceri.

10 Curam animarum non probatur ex iure ſepeliendi.

11 Quæ requirantur, vt beneficium curatum dicatur.

12 Ad probandum eccleſiam Parochialem eſſe ad effectum conſumendi gratiam expectatiuam aduerſarij, teſtes, quid, & quomodo deponere debeant.

Curam animarum aliquem habere
probatur ex eo,
1 quòd † beneficiario incumbit iuriſdictio ſpiritualis, nempe
adminiſtratio ſacramentorum eccleſiæ, vt habetur in cap.
primo, & per totum, de paroch. & traditum eſt per gloſſ.in
clementi.dudum, de ſepultur.& in cap.dudum, el ſecondo,
de electionib.vbi Abb.in quæſt.notabili, poſt nu.7.& idem
Abb.in c.de multa, poſt nume.24.verſic.quoad primum, de
præbend.aſſeuerauit & Gomeſ.ad regu. Cancellar.in regu.
de idiomate, quæſt.11.num.5.Rebuff.ſcripſit in ſua prax.be-
neficia.in tit.ſeculare beneficium quotuplex, num.10.quod
latè comprobat Alphonſ.Hoieda in tractatu de benefic.in-
compatibilit.parte prima, c.13.nu.3.& Gondiſal.in tract.de
legat.quæſt.14.nu.84.ver.ſed quid dicemus.
2 Ampliabis iſtud, vt etiam procedat † in habente iuriſdi-
ctionem contentioſam, vt ſi quis poſſet excommunicare,
abſoluere, viſitare, & alia huiuſmodi exercere, quæ ad cor-
rectionem morum tendunt, eo caſu curam animarum ha-
bere probabitur, vt colligere eſt ex Imol. in d. cap.dudum,
el ſecondo, poſt numerum 11. de electionibus, & clarè do-
cuere gl.& Abb.ibidem, poſt num.7. verſi. quidam verò, &
in d.cap.de multa, poſt nume.24. de præbendis.cauit etiam
Benedictus Capra in concluſione 90.num.12. verſic.cenſe-
tur enim.

Quod tamen velim intelligas, vt non propriè, ſed largo
modo dicatur iſto caſu quis habere curam animarum, cum
propriè, & ſtrictè ille propriè dicatur curam animarũ exer-
cere, qui habeat poteſtatem ligandi, & ſoluendi in foro pœ-
nitentiali, vt declarat Ludou.Gomeſ.in commentar.ad reg.
Cancell.regu.de idiomate, qu.11.nu.4.ver.& ideò pro vero.

Intelligas tamen velim id omne, quod diximus, locum
ſibi vendicare, quando iſtiuſmodi iuriſdictionem ſpiritua-
lem habens, exerceat curam animarum nomine proprio, &
3 non alieno: † nam cura animarum dicitur penès prælatum,
non penes eius Vicarium, etiam ſi perpetuus ſit, vt habetur
ab Abb.in c.extirpandę.§.qui verò, ver.quęro penes quem,
nu.15.de præbend.& ante eum dixit Pet.de Ancha.& Ioan.
de Imol.in clemen.vnica, de officio vicari.ſic etiam fuit ob-
ſeruatum à Staphil. in tract.de gratijs, & expectatiuis, in ru-
bri.de qualit. & ſtat.beneficior.verſic.requiritur & aliud, ꝙ
& animaduertit idem Ludouic.Gomeſ. in d.commentarijs
ad reg.Cancel.d.reg.de idiomate, d.quæſt.11.nu.6.verſic.re-
quiritur etiam.

Secundo præterea loco ſuperiora ſunt ita accipienda,
4 cum is iuriſdictionem ſpiritualem habens, † aſſumptus ſit,
non ſolùm nomine ſuo, ſed etiam ſingulariter ad admini-
ſtrationem parochialis eccleſiæ, & populi, ita conſuluit Ol-
drad.in conſ.66. quæro talis eſt, nu.1.& ſequen.vbi aſſeruit,
quòd ſi duo inſtituantur in eccleſia Parochiali, adeò vt qui-
5 libet illorum conſueuerit audire cõfitentes delicta, & † cæ-
tera facere, quæ ad animarum curam ſpectant, neuter ipſo-
rum cenſeatur curatus, neq; in eis habeat locum diſpoſitio
contextus in c.licèt Canon, de electionib.lib.6.neque con-
textus in c.de multa de præbend. quia quemadmodum hu-
mana ſponſa duos coniuges habere nequit eodem tempo-
re, vt in ca.1. de ſponſa duorum, ſic & ſponſa diuina, quæ eſt
eccle-

6 eccleſia † plures clericos ſpônſos, quæ eiuſdem curam eo-
dem tempore habeant, non poteſt habere, vt ſancitum eſt
in c.cum non ignores, de pręben. & melius in c.ſicut in vna,
21.q.2.aliàs in vna eccleſia eſſent duo capita, † quod prodi-
7 gioſum eſſet. In eandem deſcendit ſententiam Gomeſ.in d.
quęſt.11.poſt nu.6.verſi.item etiam requiritur, atq; Staphil.
in d. tractat. de gratijs, & expectatiuis, d.rubrica de ſtatu, &
qualitate benefic. num.31.ver.requiritur & tertio, quos et-
iam ſequutus eſt Alphonſ. Hoieda in tractatu de incompa-
tibilitate benefic.part.1.q.13.nu.7.ver.requiritur prætera.

Ad hæc tertiò non ſilebo ea, quæ tradidimus paulo ante
ſic debere declarari, vt non probetur beneficium curatum
ex eo, † quòd beneficiarius habeat ius baptizandi omnes,
8 & ſingulos de parochia, ſic reſpondit Feder.de Sen.in conſ.
135. caſus talis eſt. in fine. auctorem laudat Paul. de Eleazar.
in clemen.vnica, de baptiſm. cui adhæret Staphil.loco pro-
ximè citato, nu.24.quib.accedit, & multos etiã refert idem
ſentientes Alphon.Hoie.in d.tract.de benefi.incompatibi-
lita.d.c.13. nu.8.ver.ſed dubitatur.

9 Cuius rei ratio eſt: quia per actum baptizandi † non po-
teſt argui de cura animarum: nam etiam à laicis hominibus,
atq; mulierib. hæc baptizandi actio iuſtè poteſt exerceri, vt
fuit conſtitutum in §.verum, trigeſimaſecunda diſtinctio. &
tamen huiuſmodi ad curam non ſunt idonei, neq; illius ca-
paces, ſiue loquamur quoad forum pœnitentiale, ſiue quo-
ad forum cõtentioſum, c.omnis, & ca.noua, de pœniten. &
remiſſio. quod etiam aſſeuerauit Staphi.vbi ſupra, atque ſe-
quutus eſt idem Alphonſ.Hoieda loco proximè relato.

10 Eadẽ ratione, † nec propter ius ſepeliendi probatur quis
curã gerere animarum, vt conſultus reſpondit idẽ Fede. de
Sen.in d.conſ.135.quẽ ſequit̃ Gomeſ.ad regu.Cancel.in reg.
de idiomate, d.q.11.nu.8.verſ.ex quo infertur, & Staphil.lo-
co ſupra adducto, nu.23.permoti auctoritate eiuſdem Fede-
ri.de Sen.in d.conſ.135.qui refert ad hoc Archidiac.in c.pri-
mo, de ſepulturis, & Hoſtienſ.in c.nonnulli, de clericis non
reſidentib. quod & ſequitur Alphonſ. in d.c.13.nu.9.

Vt igitur beneficium curatum dicatur, † requiritur, vt o-
11 mnia iſta ſimul concurrant, prout fuit deciſum à Dominis
Rotæ in vna Virdunen.Paroch.ſancti Victoris de menſe O-
ctobris M. D. XXXIX. coram Domino Ludo.Gomeſ.vt
ipſe atteſtatur in d.quæſt.13.poſt nume.8.quo in loco vnum
illud etiam addit, vt ad probandam eccleſiam Parochialem
eſſe ad effectum conſumendi gratiam expectatiuam aduer-
ſarij non ſatis ſit, teſtes deponere de publica voce, & fama,
12 quòd ſacramenta in d. eccleſia miniſtrentur, † ſed requiri-
tur, vt de viſu teſtimonium perhibeant, etiam ſi vnus illo-
rum eſſet, qui diceret ſe vidiſſe vnum ibi ſepeliri ea ratione,
quia exceptio conſumptionis eſt materia obiectiua, vt per
Rot.deciſione nona, aliàs ducenteſima quinquageſimater-
tia, ſi opponatur.de exceptionib.in nou.Idcircò clarè, con-
cludenter, & indiſtinctè probari debet, vt in dict. deciſione
nona, aliàs 330.nota, quòd vbi aliquis, de exceptionibus, in
antiquis.

CONCLVSIO 469.

ARGVMENTVM.

Cuſtos qui tenetur ad cuſtodiam, quid probare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Cuſtos, qui ratione officij publici, vel priuati ad cuſtodiam tenetur, probare debet rei interitum, & caſum fortuitum.*
2 *Cuſtos, ſi quid fuit ſubtractum de ijs rebus ab eo cuſtoditis, habet contra ſe indicium ad torturam.*
3 *Cuſtos etiam de leuiſſima culpa tenetur, & de ea puniri debet.*
4 *Quando agitur ratione culpæ leuis, vel leuiſſimæ, non poteſt criminaliter agi.*
5 *Cuſtos tenetur de lata culpa, ſicut alius de dolo, & capitaliter ita punitur.*
6 *Cuſtos ſi probet omnem diligentiam adhibuiſſe, quæ rei cuſtoditæ erat neceſſaria, non tenetur.*
7 *Qui adhibet diligentiam, quam debet, non eſt in culpa.*
8 *Cuſtodes tenentur, ſi aliquid in carcerem inferatur, vt ferrum, venenum, vel aliud id genus, ex quo detrimentum poßit oriri.*
9 *Caſtrum ſuperatum præſumitur, & amiſſum culpa cuſtodis.*

1 Cuſtos, qui ratione officij publici, vel priuati
teneť ad cuſtodiam, non ſufficit, †
ꝙ probet rei interitũ, niſi etiam probet caſum fortuitum, vt
ſupra tradidimus in concluſione, caſus, carceratus, & capra-
rius, atq; voluit Iaſ.in l.ſi paſcẽda, nu.3.C.de pactis, ꝙ etiam
probauit Purpura.in l.ꝙ te, nu.5. ff.ſi certum petatur, idem
placuit Bal.in l.cum ita.§.ſpecies.ff.de legatis ſecundo, reij-
ciens ſe ad notata in §.fin.in fin. Inſtit.quib.mod.re cõtrah.
obliga. quę dicit eſſe vera Alex.latè conſulendo in conſ.157.
nu.1.vſq; ad 4. lib.2. ꝙ eſt repetitum eo.lib.2.conſ.207.atq;
Gram.voto 29.nu.5.vſq; in finẽ, loquẽs de carcerũ cuſtode.

Primò ampliabis, vt ſi quid fuerit ſubtractum ex ijs rebus
2 ab eo cuſtoditis, † habeat cõtra ſe indicium ad torturam, vt
manifeſtet furtum, ita proditum eſt à Blanc.in l.fin. nu.336.
ſeu 425.ff.de quæſtionib. & in tract.de indic.idem ſentit An-
ge.in ſuo tract.maleficiorum, in verbo & veſtem cœleſtem,
col.4.verſi. & tu iudex aduertas, reſpondit etiam Cæpol.in
conſ.18.num.24.ver.vna eſt, quia Villa tenetur cuſtodire, &
Bald. in l.ex Diui Pij. in additione, in verbo ſufficit vt domi-
nus, ibi.not.quòd cuſtodes.C.locat. & conducti.

3 Secundo loco amplies velim, vt etiam † de leuiſſima cul-
pa teneatur, & de ea puniri debeat, ita tradit Gram.voto 29.
nu. 1. & 2. vbi licèt culpa leuiſſima non puniatur criminali-
ter, vt ait Cyn.in l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſcop. &
cleric. tamen dicit hoc eſſe præcipuum in cuſtode carceris,
quem refert Bal.in l.1.nu.5.ver.ſed dubitatur, vtrum ratione
culpę.ff.de legib.reijciens ſe ad dicta in d.l.ſi quis nõ dicam,
4 vbi dicit ꝙ quãdo agiť ratione culpę leuis, † & leuiſſimę, nõ
poteſt criminaliter agi, vt ibi poſt num.9.ver.hæc ſunt vera.
C.de epiſ. & cler. & idem refert ipſe Bal.in l.ſi vſusfructus.§.
neq; cõſultus.ff.de vſufruct. & quemadmodũ quis vtať, vbi
dicit id præcipuum eſſe in cuſtode carceris, ita dixit Bal.in l.
ad Commentarienſem, nu.4. C.de cuſtod. reor. & huc ſpe-
ctat, ꝙ dixit idem in l.ſi ſeruus ſeruum.§.ſi fornacarius. ff.ad
l.Aquiliam, quo in loco loquiť de inquilino nõ extinguen-
te ignem, quando vadit dormitum, & de apponente cuſto-
dem, qui tenetur de culpa, & ſequitur Paris de Put. in tract.
de ſindic.in ver.incipi.carcer, c.an ſi plures, col.3. nu.12.ver.
an ſi plures carcerati.

Tertiò etiam ampliabis, vt & cuſtos teneať de lata culpa,
5 † ſicut alius de dolo, & capitaliter ita puniť, vt colligere eſt
ex reſpõſo I. C.in l.milites.ff.de cuſtod. & exhibit.reor. ꝙ &
placuit Lud.Rom. in l.in actionib.ff.de in lit.iuran.poſt nu.
12.ver.tu verò adde fallentias aliquas, ita tenet Paris de Put.
in d.ſuo tract.in verb.carcer.§.ſi plures.col.2. d.nu.12. & te-
ſtatur Bal.in l.ad Cõmentar.C.de cuſtod. reorum. Gramm.
etiam d.voto 29. nu.6. & 7.

6 Quam ampliationẽ intellige cum hac diſtinctione, † nam
ſi cuſtos probat omnem diligentiam adhibuiſſe, quæ rei cu-
ſtoditæ erat neceſſaria, vt quia retinebat carceratum in vin-
culis ferreis, vel compedib.ſeu cæteris cõſtrictum, iuxta ge-
nus delinquentium, vt in l.1.ff.de cuſtodia reorum, cum eo
non obſtante quis aufugerit, non tenetur cuſtos, quia non
7 eſt in culpa, † qui adhibet diligentiam, quã debet, vt anim-
aduerſum eſt in l.ſi negotia.ff. de negotijs geſtis, & in l. ſi vt
certo.§.nunc videndum.ff.cõmodati. licèt in dubio ſit præ-
ſumptio contra cuſtodem, vt videre eſt ex l.pen.C.de cuſto.
reor. & ex l.ad Commentarienſ.ff.eod.de cuſtod.reor.quam
diſtinctionem ſequitur & Gram.d.voto 29.nu.7.8. & 9.

Quartò ampliare poteris, hoc idem procedere, ſi quid in
8 carcerẽ inferatur, & aliud quippiã id genus, † ex quo detri-
mentũ poſſit oriri, etenim itidẽ teneнť cuſtodes, quia huiuſ-
modi nõ pręſumunť poſſe inferri carcerem, niſi negligentia
cuſtodis, ſic proſequiť latè Franc. Aret.in conſi.38.nu.3. & 4.

Quinto, & poſtremo loco amplia idem verum eſſe in cu-

9 ſtode caſtri, † caſtrum.n.ſuperatũ præſumitur, & amiſſum,
iuxta ſententiam cõſulentis Oldr.in terminis, conſ.92. Rex
habebat caſtrum,circ.fin.& Ioan. Andr.tradidit in addit.ad
Spec.in tit.de locato,ſuper rub.verſic.fit quæſtio de milite,
motus auctoritate I.C.in l.fin. ff.de cuſto.reor.& in l.ſi quis
ex argentarijs.§.pen.ff.de eden.& placuit Marc.Ant.Nat.in
conſil.174.num.27.volum.1.& Bal.aſſeruit vbi ſupr.in d.l.ad
Commentarienſem.

D.

CONCLVSIO 470.

ARGVMENTVM.

Communia damni.

SVMMARIVM.

1 *Damnum alleganti incumbit onus probandi.*
2 *Agenti ad damnum non eſt neceſſe declarare in libello, quas res amiſerit, ſed ſufficit, vt poſtea in proceſſu liquidè comprobet.*
3 *Damnum vt probetur, debet libellus numerum complecti rerum furto ſubtractarum.*
4 *Damnum probari poteſt per teſtes, quando principaliter petitur ante litem conteſtatam.*
5 *Damnum à contentis in inſtrumento emanãs probari poteſt per teſtes, licèt lege municipali cautum ſit, vt debitum probari non poßit, niſi per inſtrumentum.*
6 *Damnum ſi datum ſit, vel illatum poſt litem conteſtatam, ſufficit illud probare per iuramentum, probato facto, ſiue cauſa, ex qua oritur.*
7 *Damna & expenſæ paſſæ in litigando probantur per iuramẽtum.*
8 *Damnum ſi illatum fuerit per dolum, aut violentiam, probato dolo, aut violentia per teſtes, ſufficit illud probare, vel res ablatas per iuramentum.*
9 *Iuramentum in caſu c.ſi.quod met.cau. & l.ſi quando.C.vnde vi, non defertur pro probatione violentiæ, vel doli.*
10 *Delationi iuramenti eſt locus ratione fructuum, qui percipi potuerunt, probata violentia per teſtes, vel per famam.*
11 *Iuramento eius, qui damnum perpeſſus eſt, ſtatur ſuper quantitate rerum.*
12 *Ad delationem iuramenti ſuper quantitate rerum non eſt vocanda pars.*
13 *Iuramentum ſuper quantitate rerum poteſt præſtari etiam parte inuita.*
14 *In vnione beneficij non eſt vocandus rector.*
15 *Iuramento damnum paßi ſuper ipſis rebus fides eſt habenda, quando pars metu aliquas res fuit coacta tradere, ſi metus probatus ſit per teſtes.*
16 *Damnum paſſo non incumbit onus probandi damnum dolo fuiſſe datum.*
Iuramentum ſuper damno dato videtur ſatis eſſe, etiam non præmiſſa probatione doli, vel culpæ, ibid.

1 DAMNVM alleganti † incumbere onus proban-
di, profitendo ſcripſit Bal.in l.1.C.ſi aduer.ven.
pign.quem ſequitur, & refert Redoan.in tract.
de reb. eccleſi.non alien. ſuper verb.ſed in caſu
malæ alienationis. q.23. nu.13. Ei verò, qui agit ad damnum
2 & intereſſe, non eſt neceſſe, vt in libello declaret, quas res
amiſerit, etiam parte opponente, ſed ſufficit, † vt poſtea in
proceſſu liquido comprobentur, vt concludit Innoc.in c.2.
in glo.2.extra de ord.cogn.num.1.& 2.quem referunt, & ſe-
quuntur Alb.de Roſ.Ang.& Ioã.Fab.in l.ſi quando.C.vnde
vi.ver.& no.per hanc l.vbi Fab.reſpõdit ad l.in actione.ff.de
3 fur.vbi Vlpia.tradidit, † debere numerum complecti rerum
furto ſubtractarum:nam (vt inquit ipſe) iſte libellus incertus
ſpecialiter in hoc caſu, quando ſcilicet damnum violenter
illatũ fuit, procedit in odium violẽtiam inferentis, vt ait gl.
in verb.manifeſtet. dict.l.ſi quando.& idem refert, & ſequi-
tur Iaſ.in eadem l.ſi quando.nu.14.& 15.

Hoc autem damnum quando principaliter petitur ante
4 litem cõteſtatam † probari poteſt per teſtes, vt deciſum re-
liquere Domini de Rota.deciſ.3. aliàs 359.dubitabat, vtrum
damna.de iniur.& damn.dat.in nou.moti auctoritate Sum-
mi Pontificis in c.cum olim.de off.deleg.& Innoc.in c.cum
dilectus.de ord.cogn.& Arch.in cap.fi.3.q.3.Mil.etiam hoc
ſenſit in repert.in verbo probatio damnorum.

Quod poſtremum velim ſic amplies, vt etiam ſi lege mu-
nicipali eſſet cautum, vt debitũ probari non poſſet, niſi per
5 inſtrumentum, † tunc etenim nihilominus damnum à con-
tentis in inſtr̃o emanãs probari poteſt per teſtes, vt cautum
eſt à Bar.in l.certi condictio.§.quoniam.nu.4.ff.ſi cert.pet.
cui ſentẽtiç adhæret.Fel.in c.ſicut cõſuetudo.nu.16.de pro-
ba.quem ſequitur, & refert Rebuf.in repe.l.vnicæ.C de ſen
ten.quç pro eo quod intereſt, proferuntur.ſuper gl.in verb.
ſtabilitatem, nu.485.ver.probari autem.

Sed illud primò limitabis nõ procedere, ſi poſt litem con
teſtatam damnum ſit datum, vel illatum incidenter, ſiue et-
iam acceſſoriè ad principalem cauſam damna petant ex of-
6 ficio iudicis, † tunc nẽpe ſufficit illa ꝓbare per iur̃m, ꝓbato
facto, ſiue cauſa, ex qua damnũ oritur, vt voluere Domini
de Rot.in d.deciſ.359.nu.2.in no.quã ſequitur Mil.in d.rep.
in ver.probatio damnorum.& Fel.in c.ſacro.in fi.nu.10.ver.
& vnum dicunt.de ſen.excom.dicens ſe hoc dictũ nuſquam
alibi legiſſe, & ſequitur Nicel.Plac.in concor.gl.concor.52.
in 107.fallen.nu.352.vbi aſſerit perpetua hoc eſſe dignum a-
nimaduerſione, ꝙ à paucis videtur tactũ, & Iaſ.in d.l.ſi quan
do.nu.16.ver.ſextò nota.C.vnde vi, & nu.18.

Secundo limitare poteris iſtam concluſionem, locum ſi-
bi non vendicare in damnis, & expenſis paſſis in litigando
7 † huiuſmodi namq; dãna ſufficit probari per iuramentum,
iuxta ſententiam gloſſ. fi.in cap. dilecti.de for.compe.& ibi
Abb.col.fin.nu.11.& ſeq.& Maria.Soc.col.2.& probatur in
l.properandum.§.1.& in l.ſancimus. C. de iudic. & ſequitur
Hippo.Marſ.in repet.rub.C.de probat.nu.152.

Tertiò limites velim, ſi damnum fuiſſet illatũ per dolum,
aut violentiam:nam tunc etiam ſi præcipuè ante litem con-
teſtatam datum fuiſſet, tamen probato dolo, aut violentia
8 per teſtes † ſufficit demum damnum probare, vel res abla-
tas per vim, & doloſè per iuramentum, vt diremere Domini
de Rot.in deciſio.157.aliàs 1.libellans, quod me.cau.in nou.
& in d.deciſ.359.per c.inprimis.2.q.1. & cap.ſuper eo.quod
met.cau.& in l.ſi quando.C.vnde vi.& Marſil.aſſeuerauit in
rub.C.de probat.col.98.nu.146.ver.item per iuramentum.
& ſeq.Franc.Curt.in repet.l.admonendi, nu.345.verſi.con-
tra doloſum.col.77.ff. de iureiu. hoc idẽ decidendo confir-
mat Bella.deciſ.580.aliàs 579.iuramentũ.de his quæ vi.met.
9 dicens iuramentum † in caſu d.c.fi.ꝙ me.cau.& d.l.ſi quan-
do.C.vnde vi, non deferri pro probatione ipſius violentiæ,
vel doli, ſed illam ſupponere probatam per teſtes, hoc eſt
ipſas res ablatas probari per iuramentum ſpoliati.idem ſen
tit etiam Bellam.deciſ.480.aliàs 479.licèt ſecundum, de iu-
reiur.qui vult, ꝙ ꝓbata violentia per teſtes, vel per famam,
10 ſit locus delationi iuramẽti † ratione fructuum, qui perci-
pi potuerunt, vt tradidere gl.fi.& Doct.in c.dilecti.de fo.cõ-
pet.& fuſius infra cõcluſione ꝓximè ſequenti explicabitur.

Prædictam limitationem intellige præmiſſa taxatione
damni per iudicem, ſic ait Iaſ.in d.l.ſi quando.nu.7. C.vnde
vi, & num.20.octauo no.& Fulg.ibi.num.2.atque Rot.in d.
deciſ.359.& d.c.fi.quod met.cau.& d.gloſſ.fi. verſi.expenſæ
probantur per iuramentum. d. cap. dilecti, de for. compe.
Barto.in l.videamus.§.deferre.in princ.& §.iurare. 2.not.&
Alexan.d.§.deferre.ff de in lit.iuran. Quod tamen intelligi-
11 tur quoad æſtimationem rerum, † non autem ſuper quan-
titate:in illa enim debet pręcedere taxatio iudicis, in iſta au-
tem ſtatur iuramento eius, qui damnum perpeſſus eſt, & ita
loquitur d.cap.fin.quod met.cauſ.& ibi Abb.in fin.verſ.ſed
aduerte.

Sed illud in animo tuo penitus inſideat, ad delationem
dicti

12 dicti iuramenti † non eſſe vocandam partem, vt in pro-
prijs terminis de rebus ablatis dixit Socin. reg. 74. 10. fall. in
verb. citatio. ſecus ad æſtimationem, vt Domini de Rot. ob-
ſeruauere in deci. 299. aliàs 2. de his quæ vi, met. cau. in nou.
& tranſit cum illa deciſione, atq; Imol. in d. c. fin. quod met.
cau. colum. pen. & ſequitur Iaſ. in d. l. ſi quando. nume. 23.
verſicu. nunc opere precium. C. vnde vi. colum. 3. & Marſil.
in d. rubr. C. de probat. colum. 98. num. 148. verſicu. & ſciat,
quod violentus. & nume. 241. Tamen tutius eſt, dicunt præ-
13 fati, partem citari. Quod ea ratione confirmatur, † quia hu-
iuſmodi iuramentum poteſt præſtari etiam parte inuita. d.
l. ſi quando. & Iaſ. ibi, d. num. 23. & ſeq. ergo etiam non ci-
tata, per l. quartam. §. illud. ff. de fideicom. liber. & hoc ap-
probat Alexand. conſil. 130. difficultas huius negocij. in 1.
volum. & Felin. in c. cum olim. colum. 7. verſic. ſicut etiam,
poſt num. 11. de re iudic. vbi conſtituit regulam, id eſt, non
eſſe citandam partem, quæ non poſſet actori contradice-
re, quam etiam tradit, & affert Marian. Socin. in tract. de
citatione, articu. 7. in 2. fallen. principali, & in d. reg. 74. in
verbo citatio. 2. fallent. & Socin. iun. conſil. 77. num. 110.
verſicu. ſecundò quia. volum. 1. quorum ſententiæ ſe ipſi
ſubſcripſere Domini de Rota in deciſ. 58. aliàs 2. legatus de
14 latere. de offic. deleg. in addit. in nou. vbi dixere † in vnio-
ne beneficij non eſſe vocandum Rectorem, quia præſens
non poſſet contradicere, quam ſequitur Roman. in l. in a-
ctionibus. num. 35. verſicu. & poſtremò. ff. de in lit. iuran.
& ſequitur Hippol. Marſil. in d. rubr. C. de probat. d. colum.
98. d. num. 148. colum. 42. num. 237. verſicu. & pro iſtis fa-
cit, & numero 240. Mil. etiam in repert. in ver. citanda eſt
pars in vno quoque, & Nicellus Placentinus in concordan.
gloſſ. concordan. 52. fallen. 107. d. nume. 352. Iaſ. præterea
in l. admonendi. colum. 5. de iureiuran. poſt numerum 22.
verſicu. in contrarium videtur facere, idem ſenſere pluri-
mi tum profitendo, tum etiam conſulendo, vt Staphil. de
literis grat. & iuſt. cart. 178. in fi. & ſequen. Gozad. in conſil.
92. colum. 3. verſic. præterea dico. num. 12. Curt. iun. in con-
ſilio 174. colum. 3. num. 12. & ſeq. verſicu. & primò quod
de plenit. Oldrad. in conſil. 95. in fi. verſicu. præterea ſi præ-
ſens. Roman. in conſilio 212. numero 2. colum. 1. Calder. in
conſil. 8. de conſtit. Hippol. Marſil. ſingul. 30. tu ſcis. num. 2.
& idem in l. 1. §. fin. num. 16. verſicu. & facit etiam. ff. de quæ-
ſtio. Dec. conſil. 274. poſt numerum quintum, verſicu. ex
his poteſt decidi, de ordin. cogn. Par. in conſil. 111. num. 9.
volum. 4. Marian. iunior in conſilio 77. num. 110. volum. 1.
verſicu. ſecundò quia citatio. Grat. in conſil. 1. colum. 1. vo-
lum. 1. num. 7. & Gabr. concluſ. 1. num. 381. de citat. lib. 2.
44. limit.

Ampliabis iſtam limitationem nedum locum habere in
vi ablatiua, ſed etiam in compulſiua, & turbatiua, vt do-
cuit Iaſ. in d. l. ſi. quando. C. vnde vi. num. 44. verſicu. quæ-
ro ſucceſſiuè rei diſpoſitio. ibi, ideo ego dico, & ibidem
Fulg. poſt numerum primum. verſicu. in text. ibi vis. nem-
15 pe † quando pars metu aliquas res fuiſſet coacta tradere,
tunc enim metu probato per teſtes fides erit habenda iu-
ramento damnũ paſſi ſuper ipſis rebus, & in furto, vel alio
delicto, ita ſcripſere Innoc. colum. 2. verſicu. non facimus
vim, & num. 3. Abb. & Imol. in d. c. ſi. quod met. cau. & ibi
Hoſtien. & Ioan. Andr. poſt Bartol. in l. ſi quando. C. vnde
vi. in addit. verſicu. item habet locum. & ſequitur Mil. in re-
pert. in verſicu. libellus procedit in quo genere, & d. verb.
probatio rerum. & ſentit Bellamer. deciſ. 186. vbi quis agit,
de his quæ vi, vel lib. oblat.

Verùm illi tertiæ ſuperiori limitationi videtur obſtare
Corn. in conſil. 282. numero 14. libro 4. vbi vult, damnum
16 paſſo non incumbere onus probandi damnum † dolo fuiſ-
ſe datum, nam quando quis damnum infert, vel cauſam da-
mni, culpa, & dolo dantis præſumitur, per legem. l. Aqui-
lia. & l. ſi quis fumo. §. 1. ff. ad l. Aquil. Quapropter videtur
ſatis eſſe iuramentum ſuper damno dato, etiam
non præmiſſa probatione doli,
vel culpæ.

CONCLVSIO 471.

ARGVMENTVM.

Damnum an probetur per iuramentum illius, qui damnum paſſus eſt.

SVMMARIVM.

1 Damnum probatur per iuramentum illius, qui illud paſſus eſt.
2 Quem expuliſſe me de domo, vbi habebam ſupellectilia, probare non poſſum per teſtes familiares.
3 Quæ ſunt in domo non poſſunt probari per extraneos.
4 A iuramento damnum paſſi de iure ciuili non poteſt appellari.
5 Damnum probatur per iuramentum damnum paſſi, etiam in omni damno emergente ex omni genere violentiæ.
6 Damni æſtimatio probatur per iuramentum ſolùm in violentia expulſiua, & ablatiua.
7 Plus in expellendo, vel eripiendo delinquitur, quàm in compeſcendo.
8 Iuramento eorum, qui paſſi ſunt damnum ſtatur, etiam quando iudex debet ſtare in ſindicatu per aliquot dies finito officio, & reſarcire damna iniuſtè illata, & ante tempus recedit.
9 Hæredes damnum paſſi iurare poſſunt, & per iuramentum damnum illatum probare.
10 Hæres damnum paſſus per iuramentum non poteſt probare damnum, quando defertur ab homine.
11 Hæredes damnum paſſi, ſi rem exploratè perſpectam habeant, per iuramentum damnum probare poſſunt.
12 Iudex proſpicere debet, ne hæres in probatione damni ſubeat periurium.
13 Probatio & facultas iurandi damnum tranſit contra hæredem damnum dantis, præſertim ſi lis erat conteſtata cum defuncto, qui damnum dedit.
14 Iuramento damnum paſſi fides adhibetur, etiam quando petitur damnum non ex delicto, ſed ex contractu, vel quaſi.
15 Scholaris iuramento fides adhibetur, etiam quãdo petitur damnũ non ex delicto, ſed ex contractu, vel quaſi, & circa probationem damni, ſi quando recedit, aſſeruat capſam ſuam in domo alicuius, & cum redit, inuenit ipſam reclusam.
16 Damnum emergens ex furto probari poteſt per iuramentum.
17 Damnum datum in arboribus cæſis probari poteſt contra conductorem per iuramentum locatoris.
18 Teſtes quomodo deponere debent ſuper damno dato, vide remiſſiuè.
19 Damnum quando illatum fuit per dolum, & per violentiam, probatur per iuramentum.
20 Damnum ſi euenit aliquo caſu, & intereſſe aliunde proueniente, abſq; dolo, vel violentia probandum eſt per teſtes.
21 Probatio damni per iuramẽtum non ſufficit, ſi villa teneretur damnum illatum in ſuo territorio reſarcire.
22 Probatio per iuramentum non admittitur, vbi quis conuenitur ex dolo alterius, etiam ſi pactum interuenerit, quòd iuramento ſtetur.
23 Iuramentum ſuper damnum deferendum eſt in ſubſidium, quando extant aliquæ coniecturæ.
24 Iuramentum ſuper damno non eſt deferendum, antequam appareat de damno illato.
25 Crimen damni illati plenè probari debet, & non per iuramentum.
26 Iuramentum debet deferri ſuper damno paſſo tempore damni illati.
27 Iuramento damnum paſſi non ſtatur, quando non interuenit dolus, vel violentia, ſed ſolùm culpa lata.
28 Iuramentum non eſt deferendum, quando iurans non eſſet perſona honeſta.
29 Iuramento damnum paſſi non creditur, niſi iurans ſit omni exceptione maior.
30 Ruſtico volenti iurare damnum illatum, eo quòd habuerit libros in domo, non eſt credendum.

31 *Damnum non probatur per iuramentum, quando copulatiuè non concurrunt difficultas probationis, & delictum præcedens.*
32 *Difficultas probationis ſemper adeſſe dicitur, vbicunque res non poſſunt oculorum ſenſui demonſtrari.*
33 *Iuramento in ſubſidium ſtatur, vbi aliter nequeat probari.*
34 *Contrarium probationis damni factæ per iuramentum damnum paſſi probari poteſt, etiam ſi lege municipali caueatur, credi debere de damno per iuramentum illud.*
35 *Iudex non obſtante iuramento damnum paſſi, & ſtatuto diſponente, quòd illi ſtetur, poteſt admittere probationes in contrarium.*
36 *Statutum etiam ſi diceret eſſe credendum relationi ſaltuarij, & iudex non poſſet aliunde inueſtigare, & recedere à iuramento illius, tamen damnum patiens poteſt dictam relationem ſaltuarij falſam demonſtrare.*
37 *Statutum diſponens, vt ſtetur dicto familiæ poteſtatis, procedit, niſi contrarium probetur.*
38 *Contrarium iuramenti damnum paſſi probari poteſt per inſpectionem iudicis.*
39 *Statutum ſi habet iuramentum pro plenaria probatione, probatio in contrarium non admittitur.*
40 *Contrarium iuramenti probari poteſt, quando ſumus in cauſa nimis præiudiciali, etiam ſtante ſtatuto, vt iuramento credatur.*
41 *Probatio contraria iuramento non admittitur, ſi caſus non ſit nimis præiudicialis.*
42 *Iuramentum in probatione damni non ſufficit, quando agitur criminaliter.*
43 *In cauſis criminalibus probationes debent eſſe luce meridiana clariores.*
44 *Ad probandum furtum requiritur plena probatio, ſed ad probandum damnum proueniens ex dicto furto ſtandum eſt iuramento.*
45 *Iuramento derobati ſtatur, quando agitur ad ſolam æſtimationem, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter.*
46 *Iuramentum damnum paſſo non eſt deferendum, ſi iudex videat ipſum velle deierare.*
47 *Damnum paſſus iurare debet coram iudice, aut alio ab ipſo iudice ad id conſtituto.*
48 *Statutum, vt credatur iuramento damnum paſſi, intelligitur de damni quantitate, non autem de illatione ipſius damni.*

1 Damnum per iuramentum illius, qui damnum paſſus eſt † probari
vtrunq; ius conceſſit, vt colligere eſt ex contex. in l. ſi quando. C. vnde vi, & ibi Iaſ. in princ. & num. 27. col. 4. verſi. adde multũ bene, & contex. in cap. fin. quod met. cau. atq; in c. in primis glorioſus. 2. quæſt. 1. & c. olim. §. quare. de iniur. Igneus idem ſenſit in l. neceſſarios. §. non aliàs. num. 212. verſi. & quamuis dolus. ff. de Senatuſconſult. Sillanus Berengarius Paulachius in l. vnica. num. 164. verſi. cum de crimine. C. de ſent. quæ pro eo quod inter.

Quod etiam ratione corroboratur, hoc eſt propter difficultatem probationis, & in odium damnum dantis, vt dixit Accur. in d. l. ſi quando. & ibidem Iaſ. poſt num. 6. verſic. pone caſum, & num 35. verſicu. in eadem gloſſ. ibi, & num. 37. Fulg. etiam ibi num. 1. & Bartol. in princ. & Paul. de Caſt. in l. hoc edictum, §. in eum, num. 5. ff. ne quis eum qui in ius voc. vi eximat. Rom. in l. in actionibus. nume. 5. ff. de in lit. iur. & num. 23. & ſeq. Par. conſi. 75. num. 1. & 37. volum. 1. iuncto num. 16. & Bald. in princ. eiuſdem l. ſi quando. vbi affert
2 exemplum huius difficilis probationis † veluti de eo, qui expulit me de domo, vbi habebam ſupellectilia, quòd ſi velim probare per teſtes familiares, de iure non poſſum, vt me docuit idem Bald. in l. in actionibus. §. planè. verſicu. quartus caſus eſt, & verſi. ſed duorum ex prædictis, & in fi. verſicu. contra doloſum. ff. de in lit. iuran. quod etiam colligitur ex ca. in literis. de teſtib. & per l. etiam. C. eod. & ſic hac de cauſa probatio eſt difficilis, eo etiam minus proba-
3 re poſſum per extraneos † quia res, quæ ſunt in domo, non poſſunt probari per extraneos, per l. 2. C. quando & quib. quart. pars debet. libro 10. & ideo in d. l. ſi quando. permiſſum fuit, vt per iuramentum probaretur, nec in deponendo huiuſmodi iuramento eſt pars citanda, ſecus in taxatione rerum ablatarum per iudicem facienda, vt ſupra latè diximus.

Primò amplia hoc adeo verum eſſe, vt à tali iuramento
4 non poſſit appellari, † hoc tamen debet intelligi de iure ciuili, ſecus de iure canonico, vt auctor eſt Iaſ. in d. l. ſi quando. num. 56. verſi. à iuramento autem præſtito. & Bart. in l. in actionibus. in fi. verſic. ſed ſi dicamus. ff. de in lit. iur. vbi Roma. num. 31. verſi. vltimò inquantum, vſq; ad num. 34. diſtinguendo vt ibi per eum.

Secundò amplia procedere, etiam in omni damno emer-
5 gente † ex omni genere violentię tam expulſiuæ, quàm ablatiuæ, compulſiuæ, turbatiuæ, & inquietatiuæ, vt prodidit Iaſ. in l. ſi quando. C. vnde vi. nu. 44. & 47. idem prius apertè voluit Salic. in d. l. ſi quando. in 5. q. & ibi Ang. & Fulg. num. 1. tenet hoc apertè Bald. in l. vnica. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt. in vlt. oppo. verſic. modo contra hoc oppo-
* no, num. 47. & hoc * crebriori calculo fuiſſe receptum, affirmat Berengar. in d. l. vnica, num. 164. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt.

6 Ab his totus fuit diuerſus Butr. in d. l. vnica. aſſerens † damni æſtimationem probari per iuramentum ſolum in violentia expulſiua, & ablatiua, in alijs verò violentijs, vt in compulſiua, turbatiua, & inquietatiua requiri probationes, quod res in ſubſtantia erant tempore violentiæ, cuius ſententiæ videtur ſe ſubſcribere Bereng. d. num. 164. vti veriori in puncto iuris, & ante eos ſentit gloſ. in d. c. fi. in verb. nota, quod me. ca. Ratio iſtius differentiæ illa poteſt eſſe,
7 quia plus in expellendo, vel eripiendo delinquitur, † quam in compeſcendo: nam in compulſiua quodámodo voluntas interuenit. l. ſi mulier. §. ſi met. & l. 1. ff. quod met. cau. In violentia verò ablatiua, ſiue expulſiua, nullo modo voluntas interuenit, nec tantum crimen committitur, vt ad ſenſum patet, & no. in l. ſi quis in tantũ. C. vnde vi. & ita animaduertit Bereng. in d. l. vnica, nume. 165. C. de ſent. quæ pro eo quod inter.

Tertiò ampliabis, vt locum habeat etiam, quando iudex
8 † debet ſtare in ſindicatu per aliquot dies finito officio, & reſarcire damna iniuſtè illata, & ante tempus recedit, quia tunc ſtatur iuramento eorum, qui paſſi ſunt damnum, vt monuere Imo. & Io. And. in c. fi. quod met. cau. quos refert, & ſequitur Iaſ. in d. l. ſi quando. num. 17. C. vnde vi. verſi. pone quod poteſtas, & videto ad hoc quod diximus in concluſione, fuga officialis.

Quartò ampliare poteris, vt eò vſque concluſio vera ſit,
9 vt hæredes etiam damnum paſſi poſſint iurare, † & per iuramentum probare damnum illatum, vt confirmauit Paul. de Caſtr. in l. hoc edictum. §. in eum. Rom. poſt num. 8. verſicu. vlterius gloſſ. Alexand. ibidem in §. hoc iudicium, nume. 6. verſicu. item ex hac gloſſ. per gloſſ. ibi not. ff. ne quis eum qui in ius voc. cum alijs adductis à Iaſ. in d. l. ſi quando. num. 51. verſicu. quæro ſucceſſiuè, & nume. 53. Par. d. conſilio 75. ad victoriam Ill. Co. Carol. num. 36. volum. 1. dicens
* hanc eſſe * communem opinionem de mente Iaſ. in d. l. ſi quando. quem tamen Iaſ. in lib. meo in hoc articulo non legi communem dixiſſe. Tiraquel. in tract. de præſump. in §. 1. gloſſ. vnica. in verb. quamuis defunctus. verſicu. vides igitur hanc rem eſſe.

Primò reſtringas hanc ampliationem non procedere, niſi quando tale iuramentum defertur à lege, vel ſtatuto, vt in caſu concluſ. & d. l. ſi quando. ſecus autem quando defer-
10 tur ab homine, & ſic ex voluntate partium: † quia tunc non tranſit ad hæredem, vt videre eſt ex l. generaliter. in princ. C. de reb. credit. nam alia eſt conſcientia defuncti, qua confiſus eſt is, qui iuramentum detulit, alia hæredis, quam is non approbauit, arg. l. huius bonis. ff. de curatore furioſo. ita Roma. tradidit in l. hoc edictum. §. in eum. poſt dictum numerum 8. verſicu. vlterius gloſſ. ff. ne quis eum qui. &

qui. & in l. qui bona. §. qui damni. poſt numerum 6. verſicu.
ſed tu diſtingue. ff. de dam. infect. & plenius in conſi. 290. in-
cip. in caſu propoſitæ conſultationis, colu. 2. & voluit Ti-
raquell. in tract. de præſcript. in verſic. vides igitur hanc. &
§. 2. gloſſ. vnica, fol 128. vbi reprehendit Bald. in l. 3. §. ait præ-
tor. ff. de iureiurando. contrarium ſentientem, Iaſ. in d. l. ſi
quando. C. vnde vi. nu. 52. verſicu. ſecus in iuramento, quod
non defertur à lege.

Secundò reſtringere poteris dictam ampliationem ve-
11 ram eſſe tãtùm, † ſi tales hæredes rem exploratè perſpectã,
planeq; cognitam habeant, veluti ſi eſſent tales hæredes,
qui commorati eſſent in domo defuncti, & geſſiſſent nego-
cia defuncti, ita dilucidè voluit Tiraq. tract. de præſumpt.
in d. verbo quamuis defunctus, verſiçu. id tamen quod dixi-
mus. idem Bald. in cap. 1. colum. 1. num. 2. in ver. ſucceſſori-
bus. & verſic. ſequen. tit. ſi de inueſtit. inter dom. & vaſall. lis
oriat. & ſenſit in l. bonæfidei. poſt numerum 10. verſi. quar-
tò inſpicitur. C. de iureiuran. & reſpondit Par. in d. conſi. 75.
num. 37. volum. 1. atq; conſuluit Roma. in d. conſil. 290. poſt
numerum quintum, verſicu. & huius eſt ratio, & Tiraquell.
12 in d. tract. de præſcript. verſicu. id tamen quod diximus: †
nam alioqui hæres poſſet ſubire anceps periurium, quod ne
fiat, iudex proſpicere debet, vt cauit Vlpianus in l. videa-
mus, poſt principium. ff. de in lit. iurand. & Iaſ. in dicta l. ſi
quando. C. vnde vi, poſt num. 53. verſicu. limita tamen ſin-
gulariter.

Quinto loco ampliare tibi licebit, vt iſta probatio, & fa-
13 cultas iurandi tranſeat contra hæredem damnum dantis, †
& præſertim ſi lis erat conteſtata cùm defuncto, qui damnũ
dedit, tunc enim ad hæredem tranſit, aliàs ſecus, vt patet ex
his, quæ retulit Iaſ. in d. l. ſi quando. num. 54. verſic. quid au-
tem econtrà, per regul. l. vnicæ. G. ne ex delicto defunct. &
Bar. docuit in d. l. in actionibus. num. 21. verſi. ſecundò quę-
ro vtrum. ff. de in lit. iuran. & num. 25.

Sextò præterea ampliabis procedere etiam, quando pe-
14 teretur damnum † nõ ex delicto, ſed ex contractu, vel qua-
ſi, veluti, ſi aliquis intraret hoſpitium, & deponeret penes
hoſpitem valiſiam, quam appellant, clauſam, & obſigna-
tam, in qua res ſuas, & fortè pecunias haberet reconditas,
vel ſi aliquis ſcholaris, quãdo recedit, aſſeruaret capſam ſu-
am in domo alicuius, & cum redierit, inueniat valiſiam ſine
ſigno, vel capſam recluſam: nam tunc ſcholaris iuramento
15 fides adhiberetur † circa probationem damni, vt ſcripſe-
re Innoc. Hoſtien. & alij Canoniſtæ in d. cap. fin. quod met.
cau. & Bart. in l. in actionibus, num. 70. verſicu. quòd ſi ego
depoſui. ff. de in lit. iuran. & ibi Bald. colum. 3. in fi. verſi. ob-
ſcuritas rei ſi quis clam. & Roma. poſt numerum 24. verſic.
& Bartol. ſic ſequendo ſequitur etiam Fulgoſ. in l. cum fur-
ti. num. 4. verſic. quia ſi quis depoſuerit. ff. de in lit. iurand. &
Franc. Curt. in repetit. l. admonendi. colum. 76. num. 347.
verſic. aut volens iurare. ff. de iureiuran. quod etiam proba-
uit Rebuff. in repetitio. l. vnicę. C. de ſent. quæ pro eo, quod
inter. profer. ſuper gl. in verbo ſubtilitatem, num. 516. verſi-
cu. tertia concluſio, & cum alijs adductis à Iaſ. in d. l. ſi quan-
do. nu. 43. 48. & 49. & prius num. 29. vbi dicit. Hoſpitem te-
neri ex quaſi maleficio, & ideo poſſe de eo quæſtionem ha-
beri vnà cum famulo, vt dicto num. 49.

Septimò amplies velim, verum etiam eſſe in furto, nem-
16 pè quando damnũ emergit ex furto, † tunc enim etiam po-
teſt probari per iuramentum. vt colligere poſſumus ex mul-
tis alleg. à Iaſ. in d. l. ſi quando. num. 47. verſic. an autem iſta
lex. ad quod ſpectat regula, quæ ſe habet, vt fiat mentio da-
mni, ſub tali dictione contineatur etiam furtum, vt Ludo.
Rom. ait in l. 2. per illum text. ff. de dam. infe. & ibi Alex. nu.
3. verſi. extra gl. & ad hoc videas addit. ad Bart. in d. l. ſi quan-
do. in addit. magna, ver. item habet locum hæc lex in furto.
Bald. in l. hac edictali. §. iniuria punitur. poſt num. 11. verſic.
quæro, an res amiſſæ per furtum, tit. de paç. iur. firm. Ant. de
Petr. in repe. l. 1. num. 341. verſi. quod etiam videtur proce-
dere in furto. ff. de iureiuran.

Octauo, & poſtremo loco velim amplies etiam proce-
17 dere contra conductorem: † quia per iuramentum locato-
ris poteſt probari damnum datum in arboribus cæſis, ita
profitendo ſcripſit Plot. in l. ſi quando. num. 84. & 872. C.
vnde vi, & in tract. de in lit. iur. num. 3. & 5. §. 53. conſulenti
etiam placuit Pari. conſi. 87. & 134. num. 9. col. 4. quos re-
18 fert, & ſequitur Burſat. conſi. 40. num. 33. vbi ponit etiam, †
quomodo teſtes debeant deponere ſuper damno dato, quæ
tamen cõſilia Par. alleg. in lib. meo non faciunt ad rem pro-
poſitam ab ipſo Burſato.

Primo loco limitabis concluſionem principalem, & in-
telligas ſolum procedere, quando damnum illatum fuit per
19 dolum, & per violentiam, vt in ſpolio: nam † ſpoliator dici-
tur in dolo, & procedit quando iuramentum defertur et-
iam tantum ſuper æſtimatione, aut quantitate rerum vio-
lenter ablatarum, vt deciſum fuit à Bellamer. deciſ. 580. quę̃
refert, & ſequitur Papazon. in addit. ad deciſ. Rot. deciſ. 2.
aliàs 299. licet quò ad taxationem, num. 4. de his quæ vi, vel
met. cauſ. in nouis: nam tunc probato dolo, vel violentia
per teſtes ſufficit poſtea probare damnum, & res ablatas
violenter, vel doloſè, taxatione iudicis præmiſſa, vt ſupra
dictum eſt, & placuit Abb. d. c. fi. in princ. & num. 2. de his
quæ vi met. cui accedit Rebuff. in repet. l. vnicæ. C. de ſen-
ten. quæ pro eo quod inter. ſuper gl. ſubtilitatem, num. 491.
verſi. probatur ergo hoc intereſſe: ſecus ſi nullus dolus, vel
20 violentia in damno dato prætenditur, † ſed illud eueniat a-
liquo caſu, & intereſſe aliunde proueniente, etenim tunc
illud eſt probandum per teſtes, vt eſt gl. fin. inſignis in c. di-
lecti. de for. compet. verſi. de dam. ſiue intereſſe, & ita deci-
ſum fuit à Dominis de Rot. in deci. 3. aliàs 359. dubitabatur,
vtrum damna. de iniur. & dam. da. in nou. & ad hanc limita-
tionem adhibeas gloſ. 1. in d. l. ſi quando. & Fel. in c. ſacro. de
ſent. excom. num. 10.

Secundò limita non habere locum in eo, vel contra eum,
21 qui tenetur ex delicto alterius, exempli gratia, † ſi villa te-
neretur damnum illatum in ſuo territorio reſarcire, nam
tunc nõ ſufficit huiuſmodi probatio per iuramentum, non
enim concurrit odium delinquentis, ita Bart. monuit in d. l.
ſi quando. C. vnde vi, num. 14. verſi. quæro, dicit ſtatutum,
ſequitur Abb. in d. c. fi. poſt num. 5. & ibi Imol. quod met.
cau. & obſeruauit Curt. in repe. l. admonendi. d. col. 76. de
iureiur. num. 348. verſic. tertiò limita ſecundùm Roman. te-
ſtem laudat Bart. in l. 1. per illum text. ff. quando ex facto tu-
toris, & ibidem Dyn. idem probauit Bald. in c. 1. §. conuen-
ticulam. de pa. iur. firm. in fi. num. 8. & Bart. in l. ne quid. nu-
me. 3. ff. de incen. ruin. & naufrag. † nam probatio per iura-
22 mentum non admittitur, vbi quis conuenitur ex dolo alte-
rius, vt Doct. ſcripſere in d. l. 1. ff. quando ex facto. & Iaſ. in d.
* l. ſi quando. C. vnde vi. nu. 37. & 38. ait hanc * communi ſcri-
bentium conſenſu fuiſſe comprobatam opinionem, & nu.
43. ver. retenta cauſa, ſententia Io. An. in §. vnico. ver. ſed po-
ne inter ſtatuta, num. 2. in fi. ſuper litera A. ſuper ver. Pedius.
tit. de raptor. adducens ibi hoc idem ſentientes.

Quam limitationem potes ampliare, vt etiam procedat,
ſi pactum interuenerit, quod iuramento ſtetur, vt Cy. aſſe-
ruit in d. l. ſi quis in conſcribendo. in fi. num. 7. C. de epi. &
cler. cui ſe ſubſcripſit Barto. in l. fi. poſt nu. 3. ver. puto quod
ſi promitto ſtare. ff. de præt. ſtipu. nec ab hoc diſceſſit Caſtr.
in l. pactum inter hæredem. nu. 6. verſic. nec valet pactum.
ff. de pact.

In contrariam videtur diſcedere ſententiam Barbat. in c.
dilecti. col. 10. de fo. compet.

Sublimita dictam ſecundam limitationem non eſſe ve-
23 ram, † quando extarent aliquæ coniecturæ, quia tutori in
ſubſidium erit deferendum iuramentum, per reg. l. admo-
nendi. ff. de iureiu. & in l. in bonæfidei. C. eo. & per Barto. in
l. quoties. per illum tex. num. 6. C. de naufr. lib. 11. & Spec.
auctoritate in tit. de fur. ad fi. num. 25. & in tit. de pign. §. 1.
in ver. ſed qualiter probabit. num. 15. atq; Iaſ. in d. l. ſi quan-
do. nu. 43. C. vnde vi. Alex. etiam in conſi. 52. vol. 1. nu. 6. per
ibi adducta.

Tertiò limitare tibi graue ne videatur, vt locum ſibi non
vendi-

24 vendicet, niſi prius appareat de damno illato :† nam ante-
quam appareat de huiuſmodi damno, non eſt deferendum
iuramentum, ſecus poſtea, iuxta ſententiam Matth. de Af-
flict. de feud. tit. de pace iuram. firman. §. illicitas. nu. 4. & an-
te eum ait Bartol. in l. diuus. num. 3. verſic. item ſunt ſtatuta.
ff. de milit. teſtam. per l. cum exceptiones. §. in hac. ff. quod
met. cau. nam Bald. inquit in d. l. ſi quando. num. 2. & ſeq. C.
25 vnde vi. plenè debere probari crimen damni illati, † & non
per iuramentum, ſed ſuppoſito crimine, tunc per iuramen-
tum probatur damnum, & intereſſe perſonarum, ſed prius
etiam in primis debet conſtare de violentia, antequam per-
ueniatur ad iuramentum contra criminoſum, & debet et-
iam prius præmitti iudicis taxatio talis intereſſe, & damni,
& poſtea præſtatur iuramentum ſecundùm formam taxa-
tam, & vltimò ſententia profertur, ita loquutus eſt vbi ſu-
pra, & Iaſ. in d. l. ſi quando, num. 7. 12. & 13. & de hoc attigi-
mus paulò ante in 1. limit.

Quintò limitabis, & intelliges, vt iuramentum debeat
26 deferri † ſuper damno paſſo tempore damni illati: nam ir-
ritum eſſet illud iuramentum, ſi dicerem, iuro me tantum
damnum paſſum eſſe ex tali facto, niſi ſe referret ad tempus
damni dati: poteſt enim eſſe, quòd hodie interſit magis,
quàm tempore damni dati, ſed hoc non debet inſpici, ita
protulit Bart. in l. 3. §. in hac. ff. commod. num. 10. affert ad id
l. vbi. §. 1. C. de eden. & l. id quod. §. fina. cum l. ſeq. C. de con-
ſtit. pecun.

Quinto limitare non grauabere, quando non interuenit
27 dolus, vel violentia, † ſed tantùm culpa lata, vt omittendo,
vt monuit Accurſ. in l. ſemper. §. in hoc interdicto, in verſi.
iurauerit. ff. quod vi, aut clam, & in l. vnica. §. in alijs. ſuper
verbo ſubtilitatem. C. de ſen. quę pro eo quod intereſt, quia
tunc non ſtatur tali iuramento, vt videre eſt ex ſupra allatis,
vnà cum Bart. in dicta l. ſi quando. verſi. quæro ſtatutum. C.
vnde vi, & idem Iaſ. num. 59. & per Rebuff. in repetit. d. l.
vnicæ. C. de ſen. quæ pro eo quod intereſt, in gl. in verſi. ſub-
tilitatem, poſt num. 516. ver. quod intellige, ſi faciendo, &
latius dicetur in concluſione, intereſſe.

Sexto loco limitanda erit, quando iurans non eſſet perſo-
28 na honeſta, † tunc profectò nõ eſſet deferendum iuramen-
tum, argum. l. non omnis. §. à Barbaris. ff. de milit. teſtam. &
Roma. meminit in l. damnum, la 3. ff. de damn. infect. & ad-
dit. magna ad Bart. verſic. item procedit in dicta l. ſi quando.
C. vnde vi, & tradit Franc. Curt. in repeti. l. admonendi. nu-
me. 201. verſi. quod eſt notandum pro ſtatutis. ff. de iureiu-
29 ran. quo in loco enucleatè affirmat † non credi iuramento
damnũ paſſi, niſi iurans ſit omni exceptione maior, & idem
ante eum voluit Angel. in l. popularis actio. ff. de popular.
actio. vbi prodidit, ita bis fuiſſe iudicatũ, & propterea idem
Curt. loco proximè allato admonet, iſtud fore perpetuo ca-
lamo ſignandum, & ſentit Bald. in l. in bonæ fidei, num. 10.
verſi. venio ad quartam. C. de iureiur.

Septimò limitabis non procedere, habita ratione ad qua-
30 litatem, † & conditionem perſonæ iurare volentis, nam ſi
ruſtico aliquod damnum eſſet illatum, & velit iurare, quòd
habuerit libros in domo, non eſt credendum, ita illius ad-
ditionis magnæ ad Bartol. auctor inquit in dicta l. ſi quan-
do. circa fin. verſicu. item hanc legem intellige ſecundum
Doct. habita conſideratione ad qualitatem, & conditio-
nem perſonæ.

Octauò limitare opus erit, quando copulatiuè non con-
31 currunt † difficultas probationis, & delictum præcedens,
ſi ita atteſtanti credimus Iaſoni in dicta l. ſi quando. num. 35.
verſicu. in eadem gloſſ. ibi, in fi. at difficultas probationis di-
citur adeſſe, vbicunq; res non poſſunt oculorum ſenſui de-
monſtrari, vt quia ſunt peremptæ, nam tunc ſemper dici-
32 tur adeſſe † difficultas ꝓbationis, vt Iaſon ſcripſit in dicto
numero 35. per Bartol. in l. in actionibus. ff. de in lit. iurand.
columna fin. poſt numerum vigeſimumſecundum, verſicu.
quod autem dicit. per l. cum res. §. penultimo. ff. de lega. 1.
& Fulgoſ. in dicta l. cum furti. poſt numerum tertium, ver-
ſicu. vtroq; enim iſtorum caſuum. ff. de in lit. iuran. & gloſ.
in cap. ſtatutum. §. 1. de reſcript. lib. 6. ſuper verbo ſaltem,
vbi ait, quòd hoc caſu ſtetur iuramento, vbi ſcilicet aliter
33 nequeat probari, † & ſic in ſubſidium, vt in illa additione
magna ad Bartol. traditum fuit in dicta l. ſi quando. in prin-
cip. teſtatur Bald. in l. contra negantem. C. ad legem Aqui-
liam, vt ſentit ibi Bald. num. 7. in fi.

Nonò etiam limitanda tibi erit concluſio, vt eo vſq; non
procedat, quin contrarium poſſit probari, etiam ſi lege mu-
34 nicipali caueatur, † credi debere de damno per iuramen-
tum damnum paſſi, vt teſtis eſt ad id Angel. in l. qui vas. in
princ. ff. de furt. & idem per ſimilitudinem ait Angel. in au-
then. de exhibitione reorum, notat auctoritate illius con-
tex. in l. qui reſtituere. ff. de rei vendicat. per illum text. in
verſi. illa taxatione cum gloſſ. vbi dicit, quòd ſtante ſtatuto,
vel diſpoſitione legis, vt pro damno dato ſtetur iuramento
damnum paſſi, tamen iudex poterit, non obſtante dicto iu-
35 ramento, & ſtatuto † admittere probationes in contrari-
um, vt in dicta additio. ad Bartol. circa fin. verſi. ſi autem ſta-
tutum. l. ſi quando. C. vnde vi, & in hanc eandem ſententi-
am cauit Ioan. Andr. in additionib. ad Speculat. in tit. de of-
fic. omn. iudic. §. fin. verſic. 6. quin & hoc idem ferè volue-
runt Iacob. de Aretio, Ang. Imol. & Paul. de Caſtr. in l. qui
bona. §. qui damni. ff. de damno infect. vbi & Roman. num. 1.
* & 2. & ibi etiam Alexand. vbi ait ab * omnibus vna mente
ita concludi, vt num. 17. ſicut etiam refert, & ſequitur Iaſon
in dict. l. ſi quando. num. 27. & 28. C. vnde vi, & in l. fin. nu-
mero quarto, verſicu. ſi ſtatutum diſponat. ff. de in lit. iuran.
& Angel. in dicto §. qui damni. ait etiam ſi ſtatutum diceret
36 eſſe credendum relationi ſaltuarij, † licèt iudex non poſſet
aliunde inueſtigare, & recedere à dicto iuramento: nam ni-
hilominus damnum patiens poterit dictam relationem ſal-
tuarij falſam demonſtrare, ad quod probandum affert ea,
quæ obſeruata fuere à Iaco. Butr. in l. 1. C. ſi aduer. lib. cui rei
illud etiam patrocinatur, quod notat idem But. & Bald. in l.
1. C. de re iudic. num. 3. vbi dicunt, quòd ſi ſtatuto caueatur,
37 vt ſtetur dicto familiæ poteſtatis, procedit, † niſi contrari-
um probetur, & hoc idem aſſeruit Bald. in l. prima, numero
quarto, verſicu. quærit hic Iacob. C. ſi aduerſ. libert. quam
ſententiam ea quoq; adiuuant, quæ plurima adducta fue-
re ab auctore additio. ad Bartol. in dicta l. ſi quando. C. vn-
de vi.

Nec illud animaduerſione eximium velim à memoria e-
38 labatur, tale contrarium probari poſſe † per inſpectionem
iudicis, vt notat Bald. in l. contra negantem. C. ad legem A-
quiliam, num. 7. verſi. quæro dicit ſtatutum, de proba. poſt
numer. 1. verſic. ſed certum eſt, quòd probatio per rei eui-
dentiam, & in l. contra negantem. in fi. num. 7. C. ad leg. A-
quiliam, & in dict. l. 1. poſt dictum numerum quartum, ver-
ſic. Azo in ſumma. C. ſi aduerſ. lib. & in l. ait prætor. in princ.
ff. de iureiurand. verſicu. reus ſe defendit. & Iaſ. in d. l. fi. poſt
numerum tertium, verſic. in contrarium videtur facere re-
gula, ff. de in lit. iuran. & Franc. Curt. in repetit. l. admonen-
di. num. 351. verſic. quia hoc negare. col. 77. ff. de iureiuran.
* vbi adducit concordantias, teſtans ibi * communem fore
hanc opinionem proſequens vſq; ad num. 353.

Verum tamen nonam hanc limitationem primò velim
39 ſublimites, † quando ſtatutum haberet iuramentum pro
plenaria probatione, nam eo caſu probatio in contrarium
non admittitur, vt fuit obſeruatum in illa additione magna
ad Bart. littera A. in d. l. ſi quando. verſi. tamen videtur limi-
tandum. C. vnde vi. citat gl. in clem. 1. de probat. atq; Alex.
in d. l. qui bona. §. damni. nu. 15. ff. de dam. infect.

40 Secundò ſublimitabis procedere, † quando ſumus in
cauſa nimis præiudiciali, quia tunc etiam ſtante tali ſtatu-
to, vt ſcilicet credatur iuramento, tamen contrarium pro-
bari poteſt, gloſſ. ita me docuit in clemen. 1. de iurepatron.
§. pręcipimus. ſuper verb. oneramus. & in ſimili Bald. in cau-
ſa ardua loquitur in l. in bonæ fidei. verſic. & breuiter con-
clude. C. de iureiuran. ſecus ſi non ſit caſus nimis præiudi-
41 cialis, quia † tunc non admittitur probatio in contrarium,
ita atteſtatur gloſſ. in c. ſtatutum. §. aſſeſſorem. ſuper verbo
relin-

relinquatur. de reſcrip.in 6.quas gloſ.ita videtur intelligere
Bald.in l.1.num.2.&3. C.de iureiur. & in l.nemo.C. de fur.
ſicut refert, & ſequitur etiam auctor illius additionis ma-
gnæ ad Bart. in d.l. ſi quando.verſi.item ſimiliter.nullibi ta-
men in lib. meo in d. tit. de furt. nec ff. nec C.inueni legem
incipientem Nemo. credo voluiſſe allegare l.nemo. in fi.C.
de ſenten. & interlocut.om.iud.& ſentit idem Bald.in d.l.in
bonæ fidei. poſt num. 4. verſic. tertiò inſpicitur qualitas re-
rum.C.de iureiurand.

Decimò limita principaliter concluſionem non proce-
42 dere, quando agitur criminaliter,† quoniam tunc non ſuf-
ficit iuramentum, vt docuit Bartol.in l.fi.in fi.verſi. contra-
rium eſt verum.ff.de in lit.iurand.& ibi Alex.num.1.& Iaſ.in
l.cum furti.num. 8.eod.tit. & Ang.in d.l. ſi quando.C.vnde
vi.& Fulgoſ.in d.l.cum furti.in fi.ver.vltimò hæc procedunt
43 ibi, quia in cauſis criminalibus probationes debent eſſe †
luce meridiana clariores.l.ſciant.C.de proba.latè Curt.Iun.
qui idem ſentientes citat in repetit.l.admonendi.num.349.
verſicu. quartò limitatur.ff.de iureiurand.Bald.in d.l.in bo-
næ fidei. poſt num. 1. verſi.5. oppon. ibi & breuiter conclu-
de.C. de iureiurand.

Contrarium voluit Iaſ. in d. l. fi. num.7. & in d. l. ſi quan-
do.poſt numerum 57.verſi.puto contrarium,quo in loco in
ea fuit ſententia,vt velit concluſionem procedere nullo ha-
bito diſcrimine,ſcilicet etiamſi agatur criminaliter,& obij-
cit ſe regulæ, in criminalibus probationes debere eſſe luce
44 meridiana clariores, nam fatetur † ad probandum, vt fur-
tum, requiri plenam probationem, ſed ad probandum da-
mnum proueniens ex dicto furto ſtandum eſſe iuramento,
per dictam l. ſi quando. & dixit Anton. de Petrut.in repeti-
tione l.1.num.242.ff.de iureiurand.

Fœdere diſtinctionis has opiniones inter ſe diſſidentes
conciliare poteris, quam tibi ſuppeditabit Curt.in l.admo-
nendi.colum.77.de iureiurand.poſt dictum numerum 349.
ver.quia aut agitur, vbi ait, quando agitur ad ſolam æſtima-
45 tionem,† ſiue ciuiliter,vel criminaliter,ſtari iuramento de-
robati, aſſerit, ſecus ſi agendo criminaliter ad æſtimatio-
nem,vt vel maiori,vel minori ęſtimatione conſurgeret ma-
ior,vel minor pœna.

Vndecimò limitabis locum ſibi non vendicare, ſi iudex
46 videret ipſum velle deierare, quo caſu † non iurabit, vt re-
tulit Bald. in l.1. C.ſi aduer. liber. vt in addit.ad Bart. in d.l.ſi
quando. C.vnde vi. in fi.1.d.additio. magnæ.refertur in ver.
ita limita,niſi iudex videret.

Duodecimò limitare, & intelligere poteris,vt talis dam-
num paſſus iurare debeat corã iudice, vel alio ab ipſo iudi-
47 ce ad id conſtituto, nam non ſufficeret † iuramentum vbi-
que factum, vt clariſſimè voluit Bald. in d.l.3. ait prætor. in
princip. verſicu. circa quintum. poſt numerum 2.ff.de iure-
iurand.per notat.in l. hac conſultiſſima.§.pen.C. de teſta.&
in l.iubemus.C.de liber.cauſ.& Alexand.in hanc reſpondit
ſententiam in conſi.60. incipien.clariſſime Domine Iudex.
colum.3.verſicu. non obſtat, ſi diceretur,num.10. volum.3.
quos refert, & ſequitur Tiraquel. in tract. de præſcriptio.
verſic. verba hæc noſtra.§. gl.8.circa fin.ibi.declara quintò,
vt iſte iurare debeat.

48 Decimotertiò limita non procedere, ſi extet ſtatutum †
vt credatur iuramento damnum paſſi, quia intelligitur de
damni quantitate, non autem de illatione ipſius damni.
Bartol. ita ſcripſit in l. Diuus Traianus. de teſtamen. milit.
& in l.ſi quando.C.vnde vi.

CONCLVSIO 472.

ARGVMENTVM.

Damnum an in dubio præſumatur illatum ab inimico, vel à vicino, & quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Damnum in dubio præſumitur illatum ab inimico, vbi de male-merito non conſtat.*
2 *Damnum ſemper præſumitur iniuria datum.*
3 *Damnum in dubio præſumitur illatum à vicino.*
4 *Vicini, & domeſtici, & qui habent notitiam hominum; quando maleficium commiſſum eſt in aliqua via, potius debent capi, & poni ad torturam, quàm qui non habent notitiam.*
5 *Damnum in dubio præſumitur illatum à vicino, quando vicinus eſt malæ conditionis, & famæ.*
6 *Damnum non eſſe datum, quomodo probetur, vide remiſſiuè.*
7 *Damnum probatur per confeſſionem etiam abſente parte coram duobus teſtibus extraiudicialiter iuncta fama ſuper ipſo damno dato.*
8 *Damnum non dicitur probatum, probando tantum pecunias eſſe acceptas ad cambium, ſi etiam non probetur id fuiſſe factum ob retardatam ſolutionem.*
9 *Probatio debet concludere.*
10 *Damnum vt probetur ob retardatam ſolutionem, neceſſe eſt probare, vt ex eo, quòd debitor non ſoluit pecunias, creditor fuit aſtrictus pecunias accipere ad intereſſe.*

1 Damnum in dubio præſumi † illatum ab ini-
mico, vbi de malè merito non con-
ſtat, reſpondit Crauet. conſi.35. num.3.verſic. quòd odium.
& Rom. conſi.7. in princ. verſi. quod autem de certo male-
factore. Ang.de Arimi. in addit.ad Angel.de maleſi.in verb.
fama publica. colum.8.ver.quæro,quòd ſi reperiatur.ſuper
verb.capitali.Calca. conſi.63. Ventura, & fratres,col.3.poſt
num.59.viſo proceſſu. poſt num. 19.ver. ſeptimò accedat.
Dec. etiam conſi. 64. col.4. poſt med.ver.ſed iſta ratio. Cal-
can. quoq; ſenſit conſi. 65. nu. 2. ver.& confirmantur præ-
dicta. Grat.reſpon.136.num.23. lib.1.Grammat. conſi.crim.
22.num.7. & adeas eundem Grammat.in vot.34.in princ.&
2 num. 1. † nam damnum ſemper præſumitur iniuria datum,
vt ex notatis colligere eſt à Iacob. de Beluiſ. in ſua pract. iu-
diciaria in princ.num.8.

3 Sic etiam itidem dicimus, damnum in dubio † præſumi
illatum à vicino, ita videre eſt ex Pomponij reſponſo in l.ſi
ita.§.vlt. ff.de fund.inſtruct.& ex Calliſtrati reſponſo in l.ne
quid. ff. de incend. ruin. & naufrag. & cum alijs adductis à
Luc.de Pen.in l. quemadmodum. C. de agric. & cenſit.ver-
ſicu.90. præſumitur. lib. 11. hoc idem probauit Guid. Pap.
in tract. de præſump. num. 108. & ſequutus eſt Franc. Mar.
in q.181. num.7.lib. 1. cui ſententiæ adhæſit Rober. Marañ.
in l. is poteſt. ff. de acq. hæred. num. 235. verſicu. & propter
hanc.Bartol. quoq; voluit in l. ſi ita.§.fi.ff. de fund.inſtruct.
& inſtrum.leg.Iaſ. d.l.ſi quando, num.40.Ang. de maleſi.in
verb. fama publica. colum.8. ver. & ſis benè cautus, faciunt
dicta per Bald. in l. dominus horreorum. ff. locati, quòd
4 quando in aliqua via committitur aliquod maleficium †
debent potius vicini, & domeſtici capi, & poni ad tortu-
ram, & qui habent notitiam hominum, quam qui non ha-
bent notitiam, vt ſequitur, & refert Calcan.conſil.63.Ven-
tura, & fratres, col.2. verſic.ad hoc accedat, ibi, vnde etiam
Bald. Tiraq.d. tract. de pœn.temperan. cauſa 51. poſt nu.59.
ver.ſicut & in ſimili. & cauſa vigeſimatertia. num.10. verſic.
huc nimirum referri.

Limita, intellige procedere, quando vicinus eſſet malæ
5 conditionis, † & famæ, teſte Bald. in l.1. col. fi. C.locati. &
Ang. de maleſi. in d.verb. fama publica.6. col.& ibi Ang.in
addi. & Ang. ibi verſi.quæro, quid ſi reperiatur quidam oc-
ciſus, & ſeq.quem refert, & ſequitur Rober. Marant.in re-
petit. l.is poteſt.ff. de acq. hæred.poſt num.235. verſicu.hoc
tamen limita. Calca.d. conſil.63. Ventura,& fratres.colum.
4.poſt nume.2. verſicu. ſimiliter, ſi quis reperiatur occiſus
iuxta hoſtium alicuius. ibi, & hoc debet intelligi. Tiraquel.
tract.de pœn.temperan. cauſ.51. poſt num.59. d.ver.ſicut &
in ſimili.

6 Quomodo autem probetur damnum non eſſe datum, †
conſulendus erit ad id Bald.in l.1.in fin.C.de re iudic.

Contra

Contra verò, qui damnum probare voluerit, id optimè
7 probare poterit per confeſſionem etiam abſente parte † coram duobus teſtibus, extraiudicialiter, ſi ita reſpondenti credendum eſt Rom. in conſil. 7. num. 1. verſic. ſecundò, iuncta tamen fama ſuper ipſo damno dato, vt ibidem dixit Roman. & in conſ. 8. & 373. in fin. & dictum eſt ſuprà in concluſione, confeſſio.

Rurſus damnum non dicitur probari, probando tantum
8 pecunias eſſe acceptas, vt noſtri loquuntur, ad cambium, † ſi etiam non probetur id fuiſſe factum ob retardatam ſolutionem, ita fuit approbatum per Dominos de Rota coram D. Io. Paulo in vna verten. inter Simonem Centurionem, & Martinum Perez, die 15. Maij, M. D. XLII. vt adnotauit Moedan. dec. 103. nondum typis tradit.

9 Ratio eſt † quia probatio debet concludere, vt fuit animaduerſum in c. in præſentia. de probat. & in l. non hoc. C. vnde legit. quæ tamen non concludit in caſu præſenti, ex eo maximè, quòd potuerit euenire ipſum paſſum fuiſſe damnum alijs de cauſis, quam ex retardata ſolutione, vel quòd acceperit pecunias ad cambia pro manutentione in lucro, & non in damno, vt conſiderarunt præfati domini in dicta deciſion. 103. per gloſ. in §. de illa, & ibi Doct. Inſtitut. de ſo-
10 ciet. Ideò neceſſe eſt in caſu iſto ꝓbare, † quòd ex eo, quòd debitor non ſoluit pecunias creditor fuit aſtrictus, vt acciperet pecunias ad intereſſe, vt ibi.

CONCLVSIO 473.

ARGVMENTVM.

Datia aliquem fraudare voluiſſe qua ratione poſſit probari.

SVMMARIVM.

1 *Datia præſumuntur indicta authoritate ſuperioris.*
2 *Datia iuſta, & legitima nemini fraudare licet ſalua conſcientia.*
3 *Datia præſumitur fraudare, qui non ſeruat iter, vel nauigium conſuetum.*
4 *Datia non præſumitur fraudare, qui metu hoſtium, vel alio impetu non ſeruat iter, vel nauigium conſuetum.*
5 *Datiarij præſumuntur temerarij, & extorquere vltra debitum.*
6 *Datiarij licentia non poteſt per teſtes probari, cum ius eſt quæſitum fiſco.*
7 *Datiarius non poteſt præiudicare fiſco in iure quæſito.*
8 *Datiarij licentia probatur per teſtes, cum non eſt ius quæſitum fiſco.*
9 *Datiarius poteſt præiudicare fiſco in iure non quæſito ipſi fiſco.*

1 Datia præſumi, † indicta auctoritate ſuperioris, reſponſum eſt à Rip. in reſpon. 68. num. 20.

Quæ quidem cum à ſuperiore iuſtè, & legitimè impoſi-
2 ta fuere, ſalua conſcientia nemini † fraudare licet, & fraudans ſcienter tenetur etiam in foro conſcientiæ ad reſtitutionem, vt tradidit Fabian. de Monte in tract. de emp. & vend. q. 4. prin. verſ. 20. quæro. num. 51.

Vnde ſi quis probare voluerit, aliquem fraudare voluiſſe
3 datia, † probabit eum non ſeruaſſe iter, vel nauigium conſuetum. Etenim contra hunc datia fraudandi præſumptionem ſurgere, conſultum fuit à Riminald. in conſilio 33. numero 44.

Hoc autem poſtremo loco traditum ſic limitabis, vt non
4 procedat, cum metu hoſtium, † vel alio impetu iter, & nauigium conſuetum non ſeruaſſet, ſic ab eodem cautum eſt Rimin. in d. conſi. 33. num. 45.

Quid verò ſi is, qui non ſeruauit iter, & nauigium conſuetum, à ſatellitibus deprehenſus fuerit? an tunc tempo-
5 ris ſe à Datiarijs, qui, † vt inquit Cuman. in conſilio 5. circa med. præſumuntur temerarij, & extorquere vltra debitum, licentiam habuiſſe non ſeruandi iter, vel nauigium conſuetum, vt exportaret res illas, quas habet, probare per teſtes poterit? Et per teſtes huiuſmodi licentiam non poſſe
6 probare, † cum ius eſt quæſitum fiſco, reſpondit Bald. in conſil. 79. incipien. dauanti da voi ſauio, num. 6. vol. 2. per l. fi. C. de acq. poſſeſſ. quo quidem in iure datiarius non po-
7 teſt † præiudicare ipſi fiſco.
8 Iſtud tamen limitabis, vt locum ſibi non vendicet, † cum
9 ius non eſſet quæſitum fiſco, in quo tunc datiarius poteſt † obeſſe fiſco, vt ait ibidem Bald. in d. conſil. 79. num. 6. vol. 2. per l. fi. §. ſi quis profeſſus. ff. de publica. nam tunc huiuſmodi licentia datiarij poterit per teſtes probari.

Sed quoniam hæc fuſius ſumus proſequuti in concluſione, gabella. iccirco, ne bis idem repetamus ad illam te in præſentia reijcio.

CONCLVSIO 474.

ARGVMENTVM.

Datum aliquid alicui, an præſumatur eſſe datum ex cauſa magis veriſimili.

SVMMARIVM.

1 *Datum aliquid alicui præſumitur datum eſſe ex cauſa magis veriſimili.*
2 *Datum quod fuit pauperi, præſumitur datum pro anima, & intuitu pietatis.*
3 *Datum, vel promiſſum à muliere viro, intelligitur datũ vel promiſſum ob cauſam dotis.*
4 *Datum mulieri coniunctæ etiam pauperi, potius præſumitur datum contemplatione coniunctionis ſanguinis, quam intuitu pietatis, & paupertatis.*

1 Datum aliquid alicui † præſumi id eſſe datum ex cauſa magis veriſimili, conſultus reſpondit Abb. conſil. 77. num. 30. ex quo axiomate illud commodè poteſt colligi, vt ſi quid fuerit da-
2 tum pauperi, præſumatur datum pro anima † & intuitu pietatis, & præſertim in dote, quæ alicui mulieri pauperi datur, vt habemus à Dec. in conſi. 120. num. 4.

Rurſus verò datum, vel promiſſum à muliere viro intel-
3 ligitur datum, † vel promiſſum ob cauſam dotis, vt traditum eſt à Ioan. Coraſ. in repetit. l. qui liberos, nono priuilegio, num. 197. ff. de ritu nuptiar.

Hoc autem limitabis non procedere, quando fuiſſet da-
4 tum mulieri coniunctæ, nam etiam ſi illa ſit pauper, † tamen videtur potius eſſe datum contemplatione coniunctionis ſanguinis, quàm intuitu pietatis, & paupertatis, ad quod videtur reſpexiſſe iur. conſultus in contex. l. tutor. §. qui tutoribus. ff. de excuſat. tutor. & refert Dec. in d. conſilio 120. d. num. 4. verſi. ſecus verò, vbi multa adducit, de quibus vide in concluſione, dos.

CONCLVSIO 475.

ARGVMENTVM.

Debere nihil ſe dicens, an id probare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Debere nihil ſe dicens, & à creditore non laceſſitus à ſe ipſo petens ſe liberatum declarari, debet id probare.*
2 *Reus licèt principaliter petat ſe abſolui à petitis, & perpetuum ſilentium aduerſario imponi, non tamen actor efficitur, quando actor prius conueniſſet reum in iudicio.*
3 *Debitor quando primò comparuit coram iudice, & petijt terminum ſtatui creditori ſuo ad agendum dicitur actor.*

1 Debere nihil ſe dicens, & propterea à creditore non laceſſitus † à ſe ipſo petens ſe liberatum declarari, debet id probare, quia actor dicitur,

dicitur, cum primum ad iudicium comparuit, ſic voluit iu-
riſconſultus in l.in tribus.in fi.ff.de iudic.& ſummus Ponti-
fex in cap.forus.§.actor.de verb. ſignifi. atq; reſpondit Dec.
in conſ.43.in prin.poſt num.1.col.2.verſic.ſed tamen.quem
etiam refert,& ſequitur Hercul.de proban.negatiua.nu.26.
verſic.primo infertur.

Iſtud velim reſtringas,vt locum ſibi non vendicet, quan-
do actor prius conueniſſet reum in iudicio, quia licèt reus
principaliter petat ſe abſolui à petitis, & perpetuum ſilen-
2 tium aduerſario imponi, † non tamen iccircò efficitur a-
ctor,adeò vt ipſe onere probandi grauetur,ſed retinet com
modum regulę, quòd actore nõ probante reus abſoluatur,
ita inſigniter decidit Anto.de Butr.in c.in pręſentia.per illũ
tex.in 2.colum.in 6.notab.verſicul.verum.de probat. quod
etiam voluit Dec. in conſil. 3. numer. 9. qui viſus eſt Her-
culano contrarium ſenſiſſe, ſed pace illius viri dixerim, re-
3 ctè non perpendit diſcrimen caſus,† nam ea, quæ dicuntur
in concluſione,& tenet ipſe Dec. in d. conſi.45.procedunt,
quando debitor primò comparuit coram iudice, & petijt
terminum ſtatui creditori ſuo ad agendum, vt ipſe Dec.ibi-
dem declarat.

CONCLVSIO 476.

ARGVMENTVM.

Debiti ſolutio an per inſtrumentum deletum repertum apud debitorem probari poßit.

SVMMARIVM.

1 *Debiti ſolutio probari poteſt per inſtrumentum deletum repertum apud debitorem.*

2 *Debiti ſolutio probatur,ſi inſtrumentum reperitur penes debitorem,nam præſumitur à creditore ipſi redditum animo liberandi eum.*

3 *Debitor etiam ſi habeat penes ſe inſtrumentum,& dicat ſe liberatum virtute pacti, non tamen præſumitur liberatus,niſi probet huiuſmodi inſtrumentum fuiſſe ſibi per creditorem redditum.*

4 *Pactum de non petendo habet vim donationis,quam in dubio quis non præſumitur facere.*

5 *Inſtrumentum debiti eſſe redditum per creditorem debitori probari debet per quinq; teſtes.*

6 *Debitum præſumitur ſolutum,ſi inſtrumentum ſit penes debitorem.*

7 *Debitum non præſumitur eſſe ſolutum ob reſtitutionem pignoris.*

8 *Debitum ſolutum præſumitur, quando inſtrumentum reperitur litura inductum penes notarium.*

9 *Debiti ſolutio facta præſumitur,ſi inſtrumentum reperitur deletum etiam apud extraneum,& tertiam perſonam.*

10 *Inſtrumentum quando reperitur penes debitorem,præſumitur ei redditum per creditorem animo liberandi eum.*

11 *Inſtrumentum debiti quando eſt apud tertium, non præſumitur ei datum per creditorem animo liberandi.*

12 *Debitum non ſolum non probatur ſolutum,ſi probetur debitorem ſubtraxiſſe inſtrumentum debiti,ſed immo ſi tenor ipſius inſtrumenti plenè nõ probetur,ſufficit iuramentum creditoris ad condemnationem.*

13 *Debitum non probatur fuiſſe ſolutum ex cancellatione,ſi perſona ſit domeſtica,& cohabitet cum creditore.*

14 *Inſtrumentum debiti apud debitorem repertum nõ facit plenam probationem ſolutionis,ſed tantum præſumptionem.*

Debiti ſolutio probari poteſt per inſtru-
mentum deletum † reper-
1 tum apud debitorem,vt profitẽdo ſcripſit Archi. in c. hunc
nu.76. diſtinct. cui conuenit doctrina Abb.in c.pen. nu.17.
ver.nunc venio,vt lit.pendent.atq; Fel.in c. accedens.nu.2.
vt lit.non conteſt.quod & confirmauit Spec.in §.poſtquam.
poſt numer.8.verſ.quid ſi debitor.ibi. cancellato autem tit.
de inſtru.edi.& nu.16.verſi.porrò. comprobauit quoq; Bar.
l.qui tabulas.nu.5.ff.de furt.& l.bello.§.fi.in fi.vbi Bar.ff.eo.
tit.& Caſtr. in l. ſi de poſſeſſione, num.2.C.de probat.& l.ſi
chirographum.ff.eod.

Primò amplia,vt concluſio vera ſit, etiamſi non eſſet de-
letum dummodò reperiatur penes debitorem,quòd ei red-
2 ditum fuerit, † nam tunc præſumitur à creditore debitori
redditum, animo liberandi eum,nam licèt interlitum non
ſit, facilè tamen fuiſſet debitori illud inducere, ita Ioann.
Andr. retulit in addit. ad Specul.in tit.de inſtrumen.edit.§.
poſt quam.verſicu.porrò. num.16.ſuper verb.duo.in littera
H.& Anton. de Butr. ſenſit in ca.eccleſia.il 2.vt lit.penden.
quos refert,& ſequitur Alex.in conſ.56.num. 11. lib.2.verſi.
& per prædicta.

3 Limita hanc primam ampliationem non procedere, † ſi
debitor habens penes ſe inſtrumentum, diceret ſe libera-
tum virtute pacti,nam tunc etiam ſi penes ſe habeat inſtru-
mentum,non præſumitur tamen liberatus, niſi probet hu-
iuſmodi inſtrumẽtum fuiſſe ſibi per creditorem redditum,
4 vt l.Labeo.cum ibi notat.ff.de pactis.& ratio eſt, † quia pa-
ctum de non petendo habet vim donationis, quam quis in
dubio non præſumitur facere.l.cum de indebito.ff. de pro-
batio. & l. filiusfamilias, ff. de donation. & per quinque te-
5 ſtes debet probari huiuſmodi inſtrumentum † eſſe reddi-
tum, vt dixit gloſſ. notab.in l.prima, in §. ille etiam.C.de la-
tin.libert.tollend. & refert ſequendo Guid.Pap.in tractatu
de præſumpt.poſt num.22.verſiculo an eo ipſo. ſecus ſi alle-
get ſolutionem, quia eo caſu, cum inſtrumentum ſit penes
6 debitorem † præſumitur debitum ſolutum, vt de * commu-
* ni opinione atteſtatur Guid. Pap. in capitulo ex litteris.nu.
5.de conſuet.

Secundò limita hanc primam ampliationem procedere,
quando eſt reſtitutum pignus,quia eo caſu non pręſumitur
eſſe ſolutum debitum,nam ex illa reſtitutione,& traditione
7 pignoris debitor ſentit aliquam commoditatem,† & ſic po
tius præſumitur reſtitutum pignus ad aliquam commodi-
tatem ipſius debitoris, quàm pro liberatione debiti, ſecus
in reſtitutione inſtrumenti, ex illa enim non poteſt aliqua
alia pręſumptio oriri,quàm liberationis debiti,ſic not.Gui.
Pap.in dicto capitulo ex litteris, num.5.verſ.ibi.l.poſtquam
de conſuet.

Secundò amplia concluſionem locum habere, quando
inſtrumentum reperitur litura inductum penes notarium,
8 † quia tunc præſumitur debitum ſolutum, vt auctor eſt Bal.
in rubr.C.de probat.ſub nu.28. verſi. iuxta hæc quæro.& in
l.Labeo.§.1.in fi.ff.de pactis.

Tertiò amplia cõcluſionem locum ſibi vendicare, quan-
do tale inſtrumentum deletum eſſet etiam repertum apud
9 extraneum,& tertiam perſonam, † quia tunc etiam præſu-
mitur debitum præceſſiſſe,& ſolutionẽ eſſe factam, ita Bar.
proditum reliquit in d.l.fullo. §. qui tabulas.ff.de furt.per l.
qui tabulas.eo.de furt.& ibi Bart.

Huic opinioni repugnat Alex.in dicto conſil.59. num.11.
volum. 2. reijciens rationem Bartol.quia quando reperitur
10 penes debitorem, † præſumitur redditum per creditorem
animo liberandi eum, per l.Labeo.cum ſequenti.ff.de pact.
quæ ratio ceſſat, quando eſt apud tertium, nam etſi præſu-
meretur ei datum per creditorem, non tamen poteſt dici,
11 quòd præſumatur ei datum animo † liberandi, quia nihil
ad eum extraneum pertinet, & idem videtur tenere Ang.
in l.ſi vnus.C.de teſtib.

Primò limita concluſionem non procedere, ſi probetur,
debitorem ſubtraxiſſe inſtrumentum debiti, nam tunc non
ſolum non probatur debitum ſolutum, ſed immò ſi tenor
12 dicti inſtrumenti plenè non probetur † ſufficit iuramentum
creditoris ad condemnationem, vt tradidit Paul. de Caſt.in
l.ſi de poſſeſſione.nu.3.C.de probat.

Secundò limitabis concluſionem locum non habere, ſi
perſona eſſet domeſtica, & idem domicilium vnà cum cre-
ditore incolens, quia tunc ex huiuſmodi cancellatione non

13 probatur ſolutum fuiſſe debitum, nam cum ſit perſona domeſtica, & cohabitet cum creditore † facilè potuit ipſi tale inſtrumentum auferre, & delere, ita ab Alex. cautum eſt in d. conſ. 59. nu. 11. vol. 2. & prius à Bar. in l. fullo. §. qui tabulas. ff. de fur. & Ioan. Nicol. Arelat. retulit in additio. ad Alcia. de præſump. reg. 1. præſump. 33. num. 6. & Guid. Pap. in tract. de præſumpt. poſt numerum 22. verſiculo ſi verò virtute ſolutionis. Bald. etiam in d. l. vnica, §. ille etiam. C. de latin. liber. tollen.

Tertiò limitare, & intelligere poteris, vt non eò vſq; procedat concluſio, vt ex hoc oriatur plena probatio ſine alio 14 adminiculo, † ſed tãtum faciat præſumptionem, ita expreſsè dicit gloſſ. in l. pact. ff. de pactis. quam ibi ſequuntur Gulielm. de Cun. Iacob. Butrig. Bald. in l. vnica. §. ille, numer. 3. C. de latin. libert. tollen. & Alexand. in dicto conſil. 59. num. 12. volum. 2.

CONCLVSIO 477.

ARGVMENTVM.

Debitorem ſuſpectum eſſe de fuga an probetur per iuramentum creditoris.

SVMMARIVM.

1 *Debitorem eſſe ſuſpectum de fuga probatur per iuramentum creditoris, & propter talem probationem capi poteſt.*

2 *Iuramentum ad probationem debiti non ſatis eſt neque ad probationem ſuſpitionis fugæ, quoad illud, vt permittatur, vt poſſit capi.*

3 *Suſpitio dilapidationis bonorum debitoris poteſt probari per iuramentum, & propter hanc ſuſpitionem poteſt capi, & in carcerem conijci.*

4 *Suſpitio fugæ debitoris iurata tollitur, ſi probetur, debitorem eſſe bonæ famæ, & ſummæ exiſtimationis, ac probitatis.*

5 *Suſpitio fugæ debitoris etiam iurata excluditur, & tollitur, ſi probatum fuit poſſidere immobilia, vel eſſe habitatorem continuum in vrbe.*

6 *Debitorem ſuſpectum eſſe de fuga, nõ probatur per iuramentum, quando non eſt periculum in mora.*

7 *Debitor nulla habens immobilia, ſi mobilia poſſidet multa, quæ haud facilè exportari poſſunt, non redditur de fuga ſuſpectus.*

Solent debitores, qui ſoluendo nõ ſunt, vel ægrè, & tardè nimis ære alieno exeunt, etiam ſe ſuſpectos de fuga reddere. Hinc fit, vt cõtra eos mandata, & (vt noſtrorum loquendi formula vtar) arreſta, ſimiliaq; ſæpe relaxentur.

Quapropter operæ pretium eſſe duximus hic ſubnectere, quę nam probatio iſto caſu admittenda ſit, qua in re placuit maioribus noſtris, debitorem ſuſpectum de fuga poſſe 1 probari † per iuramentum creditoris, & per talem probationem poſſe etiam capi, & retineri propter creditorem, vt obſeruauit Alex. in l. 2. nu. 22. ff. ſolut. matr. & animaduertit Ang. in l. nemo carcerem. C. de exactor. trib. lib. 10.

Ab hac ſententia diſceſſere Bald. in l. apertiſſimi. poſt nu. 9. verſic. ſi verò volo, vbi etiam Ang. C. de iud. & idem Ang. Paul. de Caſtr. & Imol. in l. qui bona. §. de illo. ff. de damn. in-2 fect. quib. in locis in ea fuere opinione, vt † non ſatis ſit iuramentum ad probationem debiti, neque ad probationem ſuſpitionis fugæ, quoad illud, vt permittatur, vt poſſit capi, quod etiam refert, & ſequitur Fran. Cur. in tract. de ſequeſt. nu. 42. verſ. 8. principaliter quæro, & latiſſimè ad id ſe fundit doctiſſimus Iac. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 87.

Si quis priori voluerit adhærere ſententiæ, ampliare poterit, vt concluſio etiam procedat in ſuſpitione dilapidatio-3 nis bonorum debitoris, † quia illa etiam poteſt probari per iuramentum, & propter huiuſmodi ſuſpitionem poteſt capi, & in carcerem conijci, licèt huiuſmodi captura dato fide iuſſore de iudicio ſiſti poſſit reuocari, ita dixit Alex. in l. ſi ab arbitro. nu. 8. ff. qui ſatiſ. cogan. & ibi Ang. & conſulas Alex. in l. neq; §. fi. ff. de in ius vocand.

Limita modò concluſionem locum non habere ſi con-4 trarium probetur, vt ſi probetur debitorem † eſſe bonæ famæ, & ſummæ exiſtimationis, ac probitatis, nam tunc tollitur illa ſuſpitio iurata, vt colligitur ex Iuliani reſponſo in l. argentum. ff. commodati. & docuit Iaſ. in l. 1. nu. 18. ff. qui ſatiſd. cog. confirmauit Neuizan. conſ. 52. nu. 19. ſequutus eſt Tiraquel. qui multa ſimilia recenſet in tract. de pœnis, cauſa 51. nu. 41. & 42. vt ſi probatum fuerit poſſidere immobilia, nam etiam hoc caſu excluditur dicta ſuſpitio, vt reſpondit 5 Macer. in l. ſciendum. ff. qui ſatiſdar. cogant. † aut probetur eum eſſe habitatorem continuum in vrbe, nam & tunc tollitur huiuſmodi ſuſpitionis probatio iurata, ſic habemus ab Vlpian. in l. hæres abſens. §. ſi quis cautelam. ff. de iud. latè Roman. id proſequitur in conſil. 241. incip. ſpectabiles domini, num. 1.

Secundo loco limitare non grauabere, concluſionem locum ſibi non vendicare, quando nõ eſſet periculum in mo-6 ra, † nempe ſi peteretur capi, quia immobilia non poſſidet. Tunc iudex non debet eſſe contentus ſolo iuramento, ſed curabit ſibi fidem faciendam de debito per teſtes, vel inſtrumẽtum, vel per quid aliud iſtis par, vt traditum eſt à Cacciaлup. in tractatu, de debitore ſuſpecto, quæſtio. principa. 6. numero decimoquinto, vbi late examinat iſtum articulum, & latius dicetur in concluſione, ſuſpitio, & in concluſione, iuramentum, & in concluſione, fuga debitoris, fieri enim 7 poteſt, † vt debitor nulla habens immobilia, mobilia poſſideat multa, quæ haud facilè exportari poſſent, & quæ eum minimè ſuſpectum redderent, vt tradunt Bal. Aret. & Soc. in l. creditor. la 2. ff. ſi certum petatur.

CONCLVSIO 478.

ARGVMENTVM.

Debitor an tanquam idoneus præſumatur comprobatus fuiſſe à creditore.

SVMMARIVM.

1 *Debitor tanquam idoneus præſumitur comprobatus à creditore. Contrarium nu. 4.*

2 *Creditori incumbit onus probandi ſe iuſto errore ductum putaſſe debitorem fuiſſe idoneum, cum non eſſet.*

3 *Ignorantia creditoris de idoneitate debitoris poteſt probari per iuramentum.*

5 *Aſſerens aliquem præſciuiſſe, debet hoc probare.*

6 *Iuramento creditorum eſt adhibenda fides in materia ſequeſtrationis rerum cauſam ſuſpitionis ſuperueniſſe poſt contractum.*

1 Debitorem tanquam idoneũ † pręſumi comprobatum fuiſſe à creditore, tradidit Vlpian. in l. 3. ff. de fideiuſſ. vnde incumbit onus probandi creditori, ſe iuſto errore ductum putaſſe eum eſſe ido-2 neum, † cum non eſſet, ita Alex. docuit in l. ſi ab arbitro. nu. 4. verſi. in dubio tamen. ff. qui ſatiſdar. cogant. & ſenſit Paul. Caſt. in l. etiam. §. 1. in fi. ff. ſolut. matr.

3 Et huiuſmodi ignorantia, ſiue error poteſt probari † per iuramentum, vt probatur ex his, quæ retulit ad hoc Franc. Marcus, q. 522. li. 1.

Contraria tamen concluſioni noſtræ ſententia videtur 4 poſſe colligi ex reſcripto † Imperator. Leon. & Anthem. in l. fi. verſi. ſi quid probatum fuerit, vbi Bal. nu. 1. C. de ſponſal. 5 vbi ſentit Bal. aſſerentem aliquem præſciuiſſe, † debere hoc probare, & idem expreſsè profitetur Fulgoſ. in l. ſi legib. nu. 1. primo not. C. de epiſc. audient.

Quòd ſi lector prior tibi placuerit concluſio, illam intelligere poteris, vt in materia ſequeſtrationis rerum cauſam 6 ſuſpitionis ſuperueniſſe poſt contractum † ſit adhibenda fides iuramento creditorum, ita decidit Paul. de Caſtr. in conſil. 38. aliàs 473. incipiente, pro pleniori examine, num. 8. & per totum. volum. 1. idem docuit Barto. in leg. ſolent. numer. 16. C. de aliment. & cibar. legat. Bald. in l. 1. numer. 2.

vbi

vbi etiam Salyc.C.de reb.cred.quos refert ſequendo Franc.
Curt.de ſequeſtr.nu.46.quæſt.9.licet Bar. & Bal.hic allega-
ti non loquantur in his terminis,ſed in ſtatuto ſuper damno
dato. Et ad hæc, quæ diximus in hac concluſione conſulas
ea,quæ tradidimus in concluſione,fuga debitoris.

CONCLVSIO 479.

ARGVMENTVM.

Debitum an poßit probari per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Debitum poteſt probari per teſtes, etiam ſi lege municipali ſit cautum,ne poßit probari,niſi per inſtrumentum.*

2 *Debito probato per teſtes poſſum petere à iudice, vt compellat debitorem meum ad faciendum mihi inſtrumentum.*

3 *Cautela creditoris ad hoc,vt debitor ſponte confiteatur debitum.*

4 *Inſtrumenti de debito amiſsi ſubſtantia probari poteſt per teſtes, & tenor ipſius inſtrumenti,quo probato,probatur debitum.*

5 *Teſtes etiam ſingulares deponentes de diuerſis confeßionibus factis diuerſo loco,& tempore probant debitum.*

6 *Debitum non probatur per teſtes ſingulares deponentes de diuerſis confeßionibus.*

7 *Debitum per teſtes ſingulares probatur, quando ſingularitas eorum eſt adminiculatiua,& tendit ad eundem finem.*

8 *Debitum non probant teſtes ſingulares, quando ſingularitas eſt obſtatiua,& ipſi non conferunt in vnum rei finem.*

9 *Pactum inter partes initum,vt debitum non probetur,niſi per inſtrumentum,non valet.*

10 *Pactum inter partes,vt niſi per inſtrumẽtum probetur debitum, non nocet,quin etiam per teſtes probari poßit.*

11 *Teſtes ſi ex officio iudicis examinentur,probant debitum non obſtante pacto inter partes inito,vt probari non poßit,niſi per inſtrumentum.*

Debitum poteſt probari per teſtes,etiamſi legè
municipali eſſet cautum † ne poſſet
1 probari,niſi per inſtrumentum,ita me docuere iuris Ponti-
ficij profeſſores eximij Abbas in cap.2. num. 10. verſi.venio
nunc ad tertium,& ibi Fel.nu.16. & ſequen.de probat. atq;
poteſt id comprobari per ea,quæ adduxit Hippol.de Marſi.
in rubrica,C.de probatio.nu.43.& 45.cum ſeq.

Primò ampliabis,vt probato debito per teſtes poſſim pe-
2 tere à iudice, † vt compellat illum debitorem meum ad fa-
ciendum mihi inſtrumentum, vt auctor eſt Matth.de Affli.
in conſtitut. Neapolit.libr.1.de ferijs,& ſolennitat.rubr.73.
nu.88.per l.in creditore.ff.de euictio.& l.2.§. item. ff. de aq.
pluu.arcen.& alijs ibidem adductis.

Ad hæc ſecundò amplies velim, prout in ea cautione,
quam tradit Hippo.de Marſ.in d.rub.C.de probatio.nu.mi-
hi 350.verſi.& circa primum.cum ſequen.videlicet quando
reus non habet teſtes, vel inſtrumenta ad hoc, vt probare
poſſit debitum,propterea quòd mutuo dedit pecuniã ami-
co ſemotis arbitris,quoniam ei fidebat. Vnde nec ſibi cauit
ab illo,nec aliqua ſcriptura id poteſt probari,hic verò debi-
tor æs alienum coram teſtibus confiteri renuit.

3 Quocirca,vt ſuccurratur creditori † poterit ipſe debito-
rem in ſuum cubiculum ducere,ibique alicubi teſtes habe-
re abditos,ne poſſint videri. tum à lõge repetito principio,
tandem quaſi aliud agens ad ſuum deſcendat creditum, ro-
getq; debitorem quando demum illo ære alieno, quod ſe-
cum contraxit, ſe velit exoluere, & quando perſoluere ſibi
velit illa centum, quæ ei diebus præteritis humaniter mu-
tuò dedit, tunc debitor nullum præter creditorẽ adeſſe pu-
tans,facilè debitũ ſpontè poterit fateri, ratus iſtiuſmodi cõ-
feſſionem ſibi non nocituram.Itaque audita debitoris con-
feſſione, teſtium poterit haberi quæſtio, & ijdem depone-
re poterunt,ſe audiuiſſe iſtiuſmodi debitorem confitentem
debitũ ſatis ſe eſſe facturum,licèt eum non viderint,niſi for
tè per hoſtij rimulam, ſed eius vocem habere notam.Hoc i-
gitur pacto creditoris intentio optimè erit probata,ratum-
que erit,& firmum iſtiuſmodi teſtimonium,vt de hoc teſtis
eſt locupletiſſimus Accurſ.in l.2.§.idem Labeo.in verb. au-
dierunt.ff.de aq.pluuia arcen.cuius doctrinam, vt eximiam
plurimum commendant,& ſequuntur ibidem Bar.& cæte-
* ri omnes * ſcribentes cum multis relatis ab Hippol. Marſil.
vbi ſupra,dicto nu. 350. ad quod conſulas ea,quæ ante dixi-
mus in concluſione,creditum.

Inſuper tertio loco ampliare poteris,etiamſi de debito
factum fuiſſet inſtrumentum,ſed poſtea amiſſum eſſet,nam
4 iſto caſu † per teſtes probari poteſt ſubſtantia,& tenor ipſi-
us inſtrumenti,quo probato vna cum caſu amiſſionis inſtru
menti,probatur debitum,ac ſi de eo oſtendiſſet inſtrumen-
tum,ita proditum eſt à Bald. in cap. 1. §.ſi enim domino.nu-
mero 1.verſicul. no. quòd licet. titu. quid ſi inueſtit.& facit,
quod per eundem traditum fuit in capit.1. §.ſacramentum.
numer. 15. verſic. ſed nunc ego quæro. titu. de conſuet.rec.
feud.& hoc idem monuit Bart. in l.ſicut iniquum. poſt nu-
merum 1.C.de fide inſtrum.& in l.1. num. 27.ff ſi cert.peta.
atq; latè proſequitur Hippol.de Marſil.in d.rubr.C.de pro-
batio.num.355.verſic.circa ſecundum caſum.cum ſeq.cauit
Henric.Bouer.in ſingul.in ver.inſtrumentum,nu.13.vbi tria
requiri,vt probetur debitum ex vi inſtrumẽti deperditi,nos
admonet.

5 Quartò amplia veram eſſe cõcluſionem,† etiamſi huiuſ-
modi teſtes ſint ſingulares deponentes, veluti de diuerſis
confeſſionibus factis diuerſo loco,& tempore,ita cum mul
tis allega.voluit Craue.in ſuo tract.de antiq.tem.in 4.parte,
verbo,ſed enim, quia in hac materia &c.num.9.verſi.ſed in
contrarium,& nu.15.verſi.iſtis ita præmiſſis, quibus in locis
quam plura huc ſpectantia congerit,ad quæ te reijcio,& ibi
habes etiam ſcribentes idem ſentientes.

Contrariam ſententiam eſt ſequutus Paul. de Caſtr. in
conſil.155.in cauſa quæ vertitur coram Domino Vicario.in
fi.lib.2.& in conſ.269.viſo proceſſu.in fin.poſt numerum.2.
6 verſic.præterea in caſu noſtro,eo.lib.vbi apertè tradit † de-
bitum non probari per teſtes ſingulares deponentes de di-
uerſis confeſſionibus,& idem reſpondit Alex.in conſil. 63.
viſo proceſſu inter Antonium.num.7.& 8.lib.3. & conſ.57.
libr.6.quod eſt duplicatum ibi. cui opinioni facit,quod ob-
ſeruauit Rom.ſing.205.incip. Pro tibi.nu.2.& tradit etiam
Affli.deciſ.364.fuit deciſum.nu.3.& ſeq.

Reconciliare poteris, vt prior ſententia procedat,quan-
7 do ſingularitas teſtium eſt adminiculatiua, † & tendit ad
eundem finem, quia tunc benè probant, vt conſultus re-
ſpondit Alexand. in conſil. 21. Repetitio.numer.4.verſicul.
iſtud etiam.libr. 4.authorem laudat Bald. in rubric. de con-
tro.inueſt. num. 2. verſi.eſt benè verum,& latè proſequitur
Crauett. d.tract. de antiq.temp.d. verbo,ſed enim.nu.10.&
plurib.ſequent.

Poſterior verò ſententia locum habet in ſingularitate ob-
8 ſtatiua,† & quando teſtes nõ conferunt in vnum rei finem,
vt pulchrè declarat Bal.in d.rubrica, C. de cont.inueſt. poſt
numerum 2. & conſulendo diſtinguit Cæpoll. in conſil. 3.
num.9.in ciuil.Alex.etiam monuit d.conſil. 21.nu.5. libr. 4.
& quam plures idem ſentientes congeſſit Crauet.loco pro-
ximè citato.

Quintò ampliabis,etiamſi partes inter ſe eſſent conuen-
9 tæ,ne debitũ probetur,niſi per inſtrumentum, † tale nem-
pè pactum non valet, ſi credimus ita docenti Floria. in l. in
lege Aquilia.ff.ad legem Aquiliam. quod & placuit Butr.in
cap.ſi diligenti.de foro competen.quibus accedit ſententia
gl.in auth.vt ſin.prohi.ma.cred.&deb.§.fi.in ver.Sena.Con
ſulto,circa med.colla.7.Specul.idem quoq; probauit tit.de
probat.§.videndum.verſi.ſed pone,el 1.nu. 4. & in verſi.ſed
quid ſi debitor. num. 6. nec ab hac opinione diſceſſit Paul.
Caſtr.in l. pactum inter hæredes.num.5.ff.de pact.quib.do-
ctrina Bald.reſpondet in authen.iubemus.poſt numerum 7.
10 verſi.& ideo illa.C.de iudicijs,† quod procedit,etiamſi tale
pactum eſſet iuratum, nã non nocet,ne poſſit etiam per te-
ſtes probari,vt in hanc ſententiam videtur reſpondiſſe Pau-
lus in l.1.ff.de fide inſtrument.

11 Verumtamen id eſſe verum intelligas,† ſi teſtes ex officio
iudicis examinentur, ſecundùm Specul.in d.§.verſi.ſed quid
ſi debitor.d.nu.6.in fine titu.de probat.

CONCLVSIO 480.

ARGVMENTVM.

Debitum an probetur per taciturnitatem debitoris, & quo pacto.

SVMMARIVM.

1 *Cautela creditoris, qua poteſt ex taciturnitate debitoris habere debiti probationem.*
2 *Debiti probatio firmiſſima ex qua taciturnitate debitoris emergat.*
3 *Epiſtola repræſentat perſonam illam mittentis.*
4 *Iudici iniuriam infert prohibens eius litteras præſentari.*
5 *Debitor non dicitur confiteri contenta in litteris creditoris, ob earum retentionem; ſi in ipſis contineatur calculus rationis dati, & recepti.*
Contrarium ibi.
6 *Verbum, continuo, intelligitur iudicis arbitrio, vt debitori recipienti litteras creditoris non denegetur tempus legendi, cogitandi, & petitiones conſulendi.*
7 *Litteræ nō potuerunt ratæ haberi ab acceptante quando ſcribens eſſet mortuus, antequam ſint receptæ.*
8 *Litteræ, in quibus confiteor me tibi debere centum, plus, minúſve, ſi antequam tibi reddantur, ego moriar, non nocebunt, nec præiudicabunt hæredibus meis.*

Superiori concluſioni aliam non longè diſſimilem ſubijciemus. Etenim eadem hypòtheſi firma manente, pecuniam fuiſſe mutuò datam ſemotis teſtibus, nec aliunde poſſe haberi mutui probationem, alia via creditori meritò ſubueniendū eſt, ne iure ſuo poſſit vlla ratione defraudari.

Creditor enim debitori coram duobus, vel tribus teſtibus, qui legant ea; quæ in litteris continentur, litteras exa-
1 rare poterit, † in quibus eundem debitorem certiorem faciat, rogetq;, vt ſibi illa centum, quæ ipſi ab illo debentur
reſtituat. Quæ litteræ debitori ab vno ex illis teſtibus reddantur, qui viderit, & perlegerit ea, quæ in illis ſcripta fuere: nam ſi poſtquam ipſe debitor legerit litteras illas, ſtatim non interpoſuerit teſtationem cōtrariæ voluntatis, hoc eſt, ſe mirum in modum mirari de iſtiuſmodi litterarum genere, & nihil omninò pecuniarum debere, verùm tacuerit;
2 tunc profectò † per iſtiuſmodi taciturnitatem firmiſſima e-
mergit debiti probatio, adeo vt ex hoc ad ſoluendum, & ad ſatis creditori faciendum cōpelli poſſit, ſic doctiſſimè more ſuo docuit Bar.in l.filiusfamilias.la 2.per illum tex.ff.ad Macedo.& in l.quo enim.in §.1.poſt nu 1.verſ.quandoq; ſuperuenit ſcientia.ff.rem.rat.habē. & in l.Titius.nu.2.in fi.ff. de conſti.pec.vbi Bal.ver.ſed quæro, an eo ipſo, cui fauet, ꝙ notat idem Bal.in l.ſi procurator abſentis.in princ.de proc.vbi ex illo tex.colligit, quem approbare videtur eo ipſo, ꝙ litteras recipit, nā ſi littera ipſa diſplicebat contradicere debue-
3 rat, † & n.4.ſcripſit Epiſtolam repræſentare perſonam illam
mittentis, & litteras atq; præſentiam cenſeri ad paria, & hoc idem ſentit Fel.in c.mandata.poſt nu.1.ver.& pro prædictis.
4 de præſump.dicens iniuriam iudici inferre † prohibens e-
ius litteras præſentari, quia fit iniuria in litteris clauſo, non litteris, per l.oſſa.§.fi. ff. de religioſ. Alex.reſpondit etiam in conſ.147.incip. ponderatis his, de quib.in 4.col.poſt nu.16. verſ.quia iſte teſtis deponit.vol.2.& Hippol.de Marſi.ſingu. 344.in princ. incipien. taciturnitas. vbi multos teſtatur. & Gozadin.in conſil.23. num.6.verſicu.tertiò alterum.& poſt num.9.verſic.quinto, & vltimo, conſuluit etiam Barbat.ad idem in conſ.6.ſcriptum eſt.col:5. nu. 27.& relatu eximium cenſuit Mattheſil.in ſuo ſingula. 22. incipien. nota mirabilem, & ibi Gabriel Saray.in addit.multos allegat, & Rip.in l.
admonendi.nu.138.verſ.communiter tamen tenetur.de iu-
* reiur.de *communi opinione atteſtatur, quem etiam refert
vnà cum multis alijs Menoch.de arbitra.iudic.lib.2.centur.
1.caſu 21.& latiſſimè per Burſat.in conſ.39.vbi etiam atteſta-
* tur de *communi.nu.15.& in d.l.admonendi. Coraſ.nu.72.
& ſeq.verſi.operatur namq;, de iureiuran.

Primo loco limitandum erit hoc non procedere, quandò in huiuſmòdi litteris contineretur calculus rationis da-
5 ti, & recepti, † vt fieri ſolet, & vltimo loco poneretur in lit-
teris, vt reſtitueret ea, quæ ex ſumma deducta reliqua ſunt: licèt enim quis retineret litteras, nō per hoc diceretur confiteri contenta in litteris eſſe vera præſente retentione, ſed potius litteras retinuiſſe, vt videret, an optimè fuiſſet ratio ſubducta, ita tradidit Cæpoll.in caute.nona, ponè quòd filius.ver.hoc tamen limita verum, permotus reſponſo Calliſtrati in l.cum ſeruus. ff.de condit.& demonſt. & Pauli in d. l.ſi filiusfamilias.la 2.ff.ad Macedonia.

Contraria ſententia videtur colligi ex Sceuolæ reſponſo in l.emptor.§.Lucius Titius.ff.de pact.& ibi Bal. verſi.item no.pro litteris mercatorum.

Secundò præterea limitabis concluſionem verā eò vſq; non eſſe, vt etiam proteſtatio non poſſit fieri ex interuallo, nam licèt Paulus in d.l.ſi filiusfamilias.ff.ad Macedonian.di-
6 cat continuò, † tamen illud verbum intelligitur Iudicis ar-
bitrio, vt ſcilicet tempus recipienti non denegetur legendi, cogitandi, & petitiones conſulendi, vt eleganter ſcripſit Alciat.in l.deteſtatio.colum.10.ver. quod autem ſola ſcientia obligetur.ff.de verb.ſign.& Anchara.Regien.quæſt.48. nu.5.quos refert ſequendo Menoch.de arbit.iud.lib.2.centu.1.caſu 21.in fin.

Tertiò velim limites concluſionem, quando ſcribens eſ-
7 ſet mortuus, antequam litteræ ſint receptę, † quia tunc non
potuerunt ratæ haberi ab acceptante, vt ſapientiſſimè decidit Ant. de But. in c.fi. de confeſſ. cui adhæſit conſulendo Rui.conſ.131.nu.6. vol.1.id etiam probauit Alex.in conſ.24. num.9.volu.5.& latè proſequitur hoc Anchar.Regien.in d. quæſtio.48.& huc ſpectant ea, quæ idem Alex. reſpondit in conſi.110.viſis acutiſſimis.n.3.ver.non obſtat, ſi dicatur.vol. 1.& conſ.135.ponderatis his.nu.6.ver.eò magis. vol. 2. quod debet ſequi ratihabitio tempore habili.

Ampliabis iſtam tertiam limitationem etiam veram eſſe; quando ſcribo tibi litteras, in quibus confiteor me tibi debere centum, plus, minúſve, & antequā iſtæ litteræ tibi red-
8 dantur, ego moriar, † hoc caſu iſtiuſmodi litteræ non noce-
bunt, nec præiudicabunt hæredib⁹ meis, ita ſingulariter dicit Inno.in c.cum dilectus.de ſucceſ.ab inteſt.quod effatum ſingulare, & eximium putant Ant.in c.fi.in 5.col.ex.de confeſſis.Barbat.in d.ca.cum dilectus.& in c.poſt ceſſionem.de probatio.& Marſ.qui multos refert in rubrica, nu.265. verſ. & primo dico, cum ſeq.C.de probatio.& in ſing.ſuo 373. vt noſti à Doctorib.& in l.fi.nu.46.verſi.& tene menti notabile verbum, de quæſtio. & Corſet.in ſuo ſingula.incipient.ſi ſcribo. in verbo confeſſio. il quinto, & conſulas infrà concluſionem littera.

CONCLVSIO 481.

ARGVMENTVM.

Debitum an probetur per confeſſionem extraiudicialem factam etiam abſente parte.

SVMMARIVM.

1 *Debitum probatur per confeſſionem extraiudicialem, licèt ex ea non inducatur obligatio.*
2 *Debiti confeſſio poteſt probari per teſtes, etiam ſtante ſtatuto, ne debitum probari poſſit, niſi per inſtrumentum.*
3 *Debitum probatur per confeſſionem extraiudicialem etiam factam abſente parte.*

4 Con-

4 *Confeſſio ſine cauſa etiam per verba enunciatiua, vel non, probat liberationem.*

5 *Confeſſio debiti non probat debitum, quando emergit in præiudicium tertij.*

Debitum probari per confeſſioné extraiudicialem, † li-
1 cèt ex huiuſmodi confeſſione non inducatur obligatio, de-
cidendo ſenſit Guid.Pap.in deci.272. nu.2.vbi teſtatur gl.&
Doct.in l.Publia Mæuia.§.fin.ff.depoſi. quod etiam aſſeruit
Accur.in l.1.ff.de interrog.action. ver.nec obſtat. & in l.ſci-
mus. C. de agrico. & cenſit.lib.11.ver.quia in illo. conſuluit
etiam Caſtren.conſi.109.viſa petitione.num. 5. verſic. nam
confeſſio extraiudicialis.volumine 2.&conſilio 143.num.9.
verſicul. quia confeſſio facta. d. 2.volumine, incipient.viſo
proceſſu. Afflict. in tractat. de iure prothomiſ. §. 4. viſis ijs.
numer.5.verſic. 4. no. & numer.6.& 7.& huiuſmodi debiti
2 confeſſio† poteſt probari per teſtes etiam ſtante ſtatuto, ne
debitum probari poſſit, niſi per inſtrumentum, vt Felin. &
Abb.voluere in cap.2.ille numer.16.hic numer.10.verſi.ve-
nio nunc ad tertium.de probatio.& Hippolyt. de Marſil. in
rubr.C.de probatio.numer.52.verſicul.primò enim limita-
tur dictum ſtatutum; cum ibi allegatis, & ſenſit Crauet. in
tract.de antiq.temp.in verbo quæritur etiam. num. 82.in 1.
parte, verſiculo, teſtium tamen recognitio eſt.

Amplia concluſionem, etiamſi confeſſio extraiudicialis
3 † ſit facta parte abſente, ita Bal.voluit in l.generaliter, nu.15.
& ſeq.C.de non nu.pecu.& in l.rationes.poſt numer.2. ver.
diſtinguit. C. de probatio. & in conſil. 392. incipien.in pri-
mis. in 3. volumine, & in conſilio 10. in quæſtion. volum.5.
numer.3.hanc eandem ſententiam adiuuant, & confirmant
quæ fuere obſeruata à Cardi.in capitulo, ſignificauit. de te-
4 ſtibus, vbi dixit, confeſſionem ſine cauſa † etiam per verba
enunciatiua, vel mera probare liberationem; auctoritate
Accurſ.in l. tale pactum. in princip. de pact.& ſequitur Fel.
in dicto c.ſignificauit. col. 2.verſi. nota tertiò.& hoc fauore
liberationis, & de hac cóclusione vide ſuprà concluſionem,
confeſſio facta ſine cauſa. limitatione quinta, vbi concor-
dantia, & contraria cum extenſionibus habentur, & infrà
concluſionem, liberatio, & ſolutio.

Concluſionem limitabis, vt non vera ſit, quando huiuſ-
5 modi confeſſio emergit in præiudicium tertij, † nam tunc
confeſſio debiti non probat debitum, vt per multa exem-
pla, & allegata colligere eſt à Matthæ.de Afflict.de iure pro-
thom.§.quartus.numer.11. cum ſequent.& videas Burſat.in
conſil.32.numer.1.per totum.Pariſ.conſil.137.quæſtio, quæ
proponitur, numer.4.verſicul.ſi ergo marito.cum ſequent.
volum.4.Bellon.conſil. 47. in cauſa eorum de Munchinis.
numer.4.verſi.ſecus reſpectu creditorum. Gabriel.in com-
munibus concluſionibus, concluſ.4.poſt num.2.verſi.con-
trarium.& ſeq.lib.3.de iur.dot.de qua confeſſione vide lati-
us in concluſione, confeſſio.

CONCLVSIO 482.

ARGVMENTVM.

Debitum an præſumatur præceſſiſſe ex ſolutione decem annorum.

SVMMARIVM.

1 *Debitum ex ſolutione decem annorum præceſſiſſe præſumitur.*

2 *Debitum non probatur, quando ſit vna ſolutio per decem annos.*

Debitum præſumitur præceſſiſſe † ex ſolutio-
1 ne decem annorum, vt à præſtantiſſimo Papiniano tradi-
tum eſt in l.cum de in rem verſo.ff.de vſur.& colligere eſt ex
reſcripto Imperatorum Diocletiani, & Maximiani in l. ſi
certis annis.C.de pact. & ibi Doct. & præcipuè Bal.nu.7. &
idem Bal.reſpondit in conſ.238.nu.4.vol.1.qui tamen loqui-
tur in terminis longiſſimæ præſtationis.

Hoc limitare ita poteris non procedere, quando fieret v-
2 na ſolutio per decem annos, † quia ex ea nó probatur debi-
tum, vt Barto. docuit in l. eum qui, aliàs incipit, Iabolenus.
poſt numerum tertium, verſiculo, ratio eſt, quia, ff. de ann.
legá.vbi expreſsè limitat dd.l.cum de in rem verſo, & l.ſi cer-
tis annis, & idem etiam dicunt Petrus, Cynus, & Baldus, in
leg.2. numer. 2. C. de dotis promiſſ. quos refert, & ſequitur
Hieronym. Gigas in tractatu penſion. quæſtione 81. nume-
ro quinto.

CONCLVSIO 483.

ARGVMENTVM.

Decimæ an probentur per teſtes ſingulares, & quomodo: & laicus decimas percipiens, quid probare debeat, vt illas poſſit retinere.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ probantur per teſtes ſingulares, & quomodo. Contrarium num.3.*

2 *In decimis tempus, & locus non eſt de ſubſtantia actus.*

4 *Rectores eccleſiarum illius prouinciæ, in qua petuntur decimæ, ad mittuntur ad probandum conſuetudinem alicuius loci non ſoluendi decimas.*

5 *Decimam ſolutam fuiſſe eccleſiæ quando probatum eſt, probari etiam debet ſolutam eſſe pro cauſa ab eccleſia allegata.*

6 *Decimas percipiens laicus, vt illas poſſit retinere, & contra eccleſiam ſe tueri, quid probare debeat.*

7 *Decimas percipiens laicus aſtrictus eſt ad probádum eas recepiſſe, ante Concilium Lateranenſe.*

8 *Decimas ſi laicus probet tantummodo ſe poſſediſſe ex tempore, cuius initij memoria non extat in contrarium, & alleget conceſſionem ſibi factá ante Concilium Lateranenſe, ſtandum eſt eius aſſertioni.*

9 *Actori, qui probauit diuturnam poſſeſſionem decimas percipiendi, non incumbit onus probandi ſuos maiores de huiuſmodi decima, vel redditu, ante Concilium Lateranenſe fuiſſe inueſtitos.*

10 *Laicus ſi probare poterit poſſeſſionem decimas percipiendi tanti temporis, cuius memoria in contrarium non extat, obtinebit, ac ſi appareret conceſſionem factam fuiſſe ante Concilium.*

Decimæ probantur per teſtes ſingu-
lares, videlicet ſi
1 vnus dicat † vidiſſe eccleſiam recipere vno anno decimam
de fabis illius campi, alij dicant de ordeo illius campi alio an
no, alij de fruméto alio anno, nihilominus enim rectè pro-
bant, vt aſſeruit Specu.in titu.de inquiſitione, §.primo, ver-
ſic.& prodeſt.numer.18.& in tit.de teſte.§.iam de interrog.
verſi.hinc eſt, quòd ſi quis vult probare iuriſdictionem, nu.
13.cui reſpondet, quod conſuluit Geminia. in conſilio 117.
numer.3. verſicul. ſicut dicimus. cuius rei illa eſt ratio, quia
2 in decimis tempus † & locus non eſt de ſubſtantia actus, &
ideo non refert, ſi vnus deponat de vno tempore, & alius de
alio, iuxta ſententiam Speculat.vbi ſuprà, cuius ſententiam
plurimi ſunt ſequuti, vt Guido Pap.deciſion.544. & Aretin.
in leg.ex facto. §. item quæro.in ſecundo notab.ff.de vulga.
& pupilla.Ioann.Andr.in capit.qualiter, & quando, colum.
3.de accuſat. Corne.conſilio 34.colum.penultim.volumine
ſecundo, numero 11.& in conſilio 134.columna 1.& ſequen.
volum.1.& in conſil.247.colum.8.& ſequent.volum.2.Cæ-
poll.in conſilio 3. ciuil. column. 4. poſt numerum nonum,
verſi.ſecunda eſt ſingularitas teſtium ſubalterna. Venafr. in
conſilio primo, Crauet.in conſil. 78.colu. 2. Grat. in conſil.
150.numer.18.colum.2.volum.2.Ruin.conſil. 67. colum.7.
nu.15.vol.5.& in conſi.177. col.1.vol. 5.& Nell.à Sancto Ge-
minia.in ſuo tract.de teſtib.num.82. verſi.teſtis inductus ad
probandum mutuum.

3 In contrariam deſcendere † ſententiam Hoſtien. in ſum.
de teſt. §. quæ diuerſitas.verſic. quid ſi agatur,de decim.vbi
etiam refert ibidem hoc idem ſenſiſſe Goffred. & voluit et-
iam gloſſ.fi.in cap.nihilominus,3.quæſt.9.quos recenſet A-
lex.in conſil. 100. poſt num .5. verſi.fortius videtur,vol. 1. &
idem in conſ.72.nu.4.vol.1. & Iacob. Ægyd.in ſuo tractatu,
de teſti.in princ.nu.32.

4 At econtra † ad probandum conſuetudinem alicuius lo-
ci non ſoluendi decimas admittuntur Rectores eccleſiarum
illius prouinciæ, in qua petuntur decimæ, ita ſcripſit Abb.
in c.inſuper.de teſtibus.Alex.reſpondit in conſ.78.in cauſa.
& lite verten.nu.2.vol.1.

Verùm decimam ſolutam fuiſſe eccleſiæ non ſufficit ſo-
5 lum probare, † niſi etiam probetur ſolutam eſſe pro cauſa
ab eccleſia allegata, vt ſi aſſeuerauit,quòd pro canone debi-
to eccleſiæ ratione directi dominij ſit ſoluta: id enim debet
probari, ſi credimus Saly. in l. ſi certis annis.C.de pact.poſt
Bartolum in l.cum de in rem verſo.nu.3.ff. de vſuris. & Ant.
de Butr.in repetitio.capituli,peruenit.de cenſibus.quos re-
fert ſequendo Alex.in conſ.14.nu.9.vol.2.

Eiuſmodi eſt illud, vt laicus decimas percipiens, ad id, vt
illas poſſit retinere, & contra eccleſiam illas vendicantem
poſſit ſe tueri,debeat probare illas poſſediſſe tanto tempo-
6 re, † cuius initij memoria non ſit in contrarium. Item fa-
mam extare illas habuiſſe ante Concilium Lateranenſe, ita
voluere Imo. Ioann.Andr.Henric.Boic.& alij ſcribentes in
capitulo,cum Apoſtolica,præſertim Abb.num.12.verſicul.
ſed pulcherrimum dubium.de his, quæ fi. à Prælato. per il-
lum tex.ibique Abb. poſt numerum 12. verſicu. & cum hac
opinione, putat iſtam opinionem æquam, nam cæteroqui
propter difficultatem probandi, vt ipſe inquit, ſæpe laicus
priuaretur iure ſuo,quod etiam ſequitur Rebuff.in ſuo tra-
ctatu de decimis, quæſtio.13. nu.69.Fel.idem probauit in c.
cauſam.colu.1.verſic.limita dupliciter,num.3.de præſcript.
hoc quoq; deciſum fuit in capella Tholoſ.q. 440. item fuit
quæſitum olim,atq; reſpondit Alex.in conſi.6.num. 5. lib.1.
quos conſulendo ſequutus eſt Barbat.in conſi.49.colum.3.
verſi.cum ergo.vol. 3.

Contrariam ſequutus eſt ſententiam Hoſtien.in d.c.cum
7 Apoſtolica, vbi voluit † laicum aſtrictum eſſe ad proban-
dum eas recepiſſe ante Concilium Lateranenſe, quod pro-
bat quinque rationibus,quas refert Henri.Boic.in d.c.cum
Apoſtolica.& ibid. Abb.d.numero 2.& Barbat. in conſil.35.
num.13.volum.2.verſicu.quid operante peccato,qui tamen
huiuſmodi opinionem Hoſtienſis improbant. Hanc ean-
dem contrariam opinionem vna cum Hoſtienſe tenuerunt
Archidiac.& Ioan.Mona.in c.2.de decim.lib.6.quos refert,
reprobando tamen additio ad dictam quæſtio.440. Capell.
Tholoſ.nu.3.

* Verùm qui priori opinioni adhærere voluerit,quam pro
*communi adducit Abb.in dicto ca. cum Apoſtolica.nu.11.
ver.vltimò hic queritur. Ampliare poterit, vt etiam vera ſit,
8 † quando laicus probaſſet tantummodò ſe illas poſſediſſe
ex tempore cuius memoria non extat in contrarium, & al-
legaret conceſſionem ſibi factam ante Concilium Latera-
nenſe, quia tunc parendum eſſet eius aſſertioni, vt conſu-
* lendo tenuit Barba.in d.conſi.35.verſic. ſecundo præſuppo-
no.num.9.lib. 2. & de * communi atteſtatur ibidem,nu.17.
verſic. quòd ſi laicus probat,vbi multa ſimilia adducit,& in
col.5.nu.8. verſi. quòd illi defertur iuramentum,ibidem il-
lud colligit, quòd ex quo actor probauit huiuſmodi diutur
9 nam poſſeſſionem, † ſibi non incumbere onus probandi ſu-
os maiores de huiuſmodi decima,vel redditu ante Concili-
um Lateranenſe fuiſſe inueſtitos,ſed totum illud Barba. re-
ſponſum tibi in hac materia erit videndum, vbi plurima ad
idem tendentia in medium affert.

Hanc etiam ampliationem videtur comprobare Alex.in
conſil.6.num.5.verſic. quòd laici decimas.volum.1.per do-
ctrinam Ioann. Andr.& Anto.de Butrio,vbi inquit,quòd ſi
laicus poterit probare poſſeſſionem tanti temporis, cuius
10 memoria in contrarium non extat,obtinebit, † ac ſi appa-
reret,conceſſionem factam fuiſſe ante Concilium, & ibi de
* *communi ſcribentium ſententia atteſtatur. In hanc ean-
dem deſcendere ſententiam Imo.&But.in d.c.cum Apoſto-
lica. Alberi.de Roſa.in ſuo dictionario,in verſi. decimo ſex-
to, circa fi. verſ.quid ſi neſcitur, quos etiam refert ſequen-
do Balb. in ſuo tract.de præſcript.in 1.part.5.part.princ.q.7.
poſt nu. 21.verſi. ſic concludunt Butr.& Imo.& confirmant
* ibi*communi ſcribentium calculo hanc eſſe receptam opi-
nionem. Quòd ſi latius hæc cognoſcere volueris,conſulas
hæc fuſius proſequentem Rebuff.in d.q.13.de deci. & Balb.
in d.q.7.1.part.5.partis principalis,per totum.

CONCLVSIO 484.

ARGVMENTVM.

Deciſiones Rotæ an ſint neceſſariæ, & poſſint adduci ad deciſiones cauſarum.

SVMMARIVM.

1 Deciſiones Rotæ licèt probabiles ſint, tamen non ſunt neceſſariæ, nec ad deciſiones cauſarum adduci poſſunt.
Contrarium nu.10.
2 Sententia contra deciſiones Rotæ valida eſt.
3 Deciſiones Rotæ ſunt dicta probabilia, ſicut alia dicta Doctorum, & Rota non eſt ſequenda, vbi liquidò conſtat de rationibus Doctoris alicuius.
4 Deciſiones nouæ, vel Egydij Bellameræ ſunt probabiles, & magiſtrales, ſed non conſtituunt ius, licèt ſint magnæ auctoritatis.
5 Auditores recentiores, quando debeant ſequi deciſiones antiquorum,
6 Auctoritati cuiuſcunq; non eſt credendũ, niſi is ſit qui poſſit condere leges, vel dictum ſuum ratione probetur.
7 Deciſiones Rotæ non ſunt iura, & ideo poſſunt reprobari.
8 Communis opinio maioris eſt auctoritatis, quam ſit Rota.
9 Iudex quare non cogatur iudicare ſecundùm deciſiones Rotæ, quibus fides adhibetur tanquam deciſionibus magiſtralibus.
10 Deciſiones in curia Romana quare faciant ius ad inſtar ſtyli.
11 Intellectus Cardinal.in cap. Paſtoralis.in vltim. quæſt. de fide inſtrument.
12 Deciſiones Rotæ extra curiam faciunt fidem tanquam reſponſa prudentum.
13 Capella poteſt errare, ſed eccleſia nequaquam.
14 Deciſiones, ſi reperiantur inter ſe contrariæ, adeo vt diſtinctionis fœdere non poſſint conciliari, parendum eſt vltimæ.

Deciſiones Rotæ licèt ſint probabiles,
tamen non eſſe ne-
1 ceſſarias, † nec ad deciſiones cauſarũ poſſe adduci, traditum
eſt à Fel.in cap.2.col.vlt. poſt numerum 46.verſicu.ad idem
de regularibus, de reſcript. & ab eodem Fel.ſcriptum eſt in
cap. Paſtoralis. colum. fina.numer. 10. verſic.& idem eſt de
2 deciſionibus Rotæ,de fide inſtrumen.vbi illud elicit, † vali-
dam eſſe ſententiam contra deciſiones Rotæ, quod etiam
placuit Dominico in capitu. duobus.colum.5.num.9.de re-
ſcript.& ibi Franc. nu. 10. in 6. vbi inquit,deciſiones huiuſ-
modi eſſe dicta probabilia,ſicut alia dicta Doctorum,&ideo
3 Rota non eſt ſequenda, vbi liquidò contra conſtat † de ra-
tionibus Doctoris alicuius, & ſequitur Iaſ.in l.1. numer.30.
ff.ſi cert.petatur,& ibidem Dec.col.6.numer.25.verſicul.&
ideo deciſiones.& Fel.in ca.qualiter,& quando.il ſecondo,
poſt numer.3. remiſſiuè, de accuſat. hoc etiam comproba-
uit Baptiſta de Sancto Blaſio in repetitione prooemij decret.
4 in 3.quæſt.dicens, † deciſiones nouas,vel Ægydij Bellameræ
eſſe probabiles, & magiſtrales, non tamen conſtituere ius,
licèt ſint magnæ auctoritatis, locupletiſſimum teſtem lau-
dat non minus dignitate, quàm doctrina inſignem Cardin.
in cap.paſtoralis.q. fi.de fide inſtrument.idem quoq; voluit
Geminian. in conſil. 34.incipien.ſuper præmiſſo dubio.co-
5 lum.3.nu.5.verſi.nec debent, dicens, † non debere audito-
res recentiores ſequi deciſiones antiquorum, niſi quando
in

in eis adducuntur iura, vel ratio vrgens de iure, quia non eſt
credendum auctoritati cuiuſcunque, niſi ſit iſtiuſmodi, qui
6 poſſit condere leges, vel dictum ſuum † ratione probetur,
vt ſancitum eſt in cap. ego ſolis. 9. diſtinctio. Præterea de-
ciſio Dominorum non conſtituit ius, niſi quoad partes, in-
ter quas iudicatur. Idem Geminia. hoc conſuluit in conſil.
143. caſus talis eſt, dudum beneficio. in colum. fina. poſt nu-
merum 2. in fi. verſicu. & ſi dicatur, quicquid Rota teneat,
& in c. neque. 9. diſtinctio. & ibi Cardinal. Alexandrinus,
qui fuit Auditor Rotæ, qui hunc in modum loquitur, De-
7 ciſiones noſtræ non ſunt iura, & † ideò poſſunt reprobari,
idem videtur etiam tenere Bellame. in deciſione 42. in fin. ſi
in cauſa profa. de lit. conteſta. cuius hæc verba ſunt. Quòd
concluſio Rotæ eſt ex inaduertentia, & eam reprobat, di-
cens, quòd fortè in exitu conſiliorum Domini non intelli-
gentes indeliberatè reſponderunt, ſicut vidit quandoque
accidere. hoc idem ſequuti ſunt Marian. Socin. in capitulo
1. in antepenult. colum. q. 28. de lit. conteſtat. & Barbat. in
8 cap. primo, colum. 15. de lit. conteſt. aſſerens † communem
opinionem eſſe maioris auctoritatis, quàm ſit Rota, & re-
fellit ſententiam Imolæ cōtrarium ſentientis, & refert Ne-
nizan. in ſilua nup. car. mihi 206. in reg. quando eſt ſequen-
da communis opinio. ampliat. 4. Huic eidem opinioni ſuf-
fragatur deciſio 17. Caſſiodo. de præbend. nume. ſeptimo,
9 vbi inquit, iudicem † non cogi iudicare ſecundùm deciſio-
nes Rotæ, quia non ſunt approbatæ à Summo Pontifice,
ſed eis fides adhibetur tanquam deciſionibus magiſtrali-
bus. & glo. in regu. cancellar. in proœmio. fol. mihi 4. in prin
cip. inquit, quandoq; Rotā rotare, & Barbat. retulit in rubr.
de ſumma Trinita. & fi. catho. in clem. in fi.

Nec grauiſſimorum auctorum ſententia, atque rationes
10 † Pauinum, qui fuit Rotæ Auditor, permouere non potue-
runt, quin illorum opinioni apertè refragaretur in prælu-
dijs extrauagan. Ioan. XXII. qui reprehendit Dominic. in
dicto capitulo duobus, eo quòd ille, & Petrus de Anchara.
conſuluerunt contra Rot. vbi aſſeruit deciſiones in curia
11 Romana facere ius † ad inſtar ſtyli, cum ad Auditores ſpe-
ctet interpretari verba, & mentem Pontificis Maximi in
reſcript. & cum cauſæ cognitione, & pleno examine, & ſunt
in hac quaſi poſſeſſione, ſciente, & patiente, immò vo-
lente, & mandante Pontifice, argumento eorum, quæ no.
Ioann. Andr. poſt Hoſtien. in capitulo primo, de poſtu-
lat. Prælat. dicens Petrum de Anchara. & Dominic. qui
contra Rot. conſuluerunt, pace illorum iniquè egiſſe. Pro-
ſternit etiam opinionem Ioan. Mona. & Ioan. Andr. reten-
ta opinione Archidiac. & multas ibidem refert deciſiones,
ex quibus concludit, ipſas ad inſtar ſtyli in curia Romana
conſtituere ius. Et ad hoc probandum adducit capitulum
ſicut. de re iudica. vbi Summus Pontifex adducit ſtylum ſa-
12 pientum, & ibi facit mentionem de dicto † Cardinal. in ca-
pitulo Paſtoralis. in vltima quæſtione, de fide inſtrumento-
rum, dicens illud procedere, niſi ſæpius ſecundùm ipſas de-
ciſiones reperiatur iudicatum, adeo quòd ſit ſtylus intro-
ductus, vel conſuetudo l. ſi de interpretatione. l. nam & Im-
perator. ff. de legib.

13 Extra curiam autem inquit ibi Pauin. faciunt fidem † tan-
quam reſponſa prudentum. §. reſpon. pruden. Inſtitu. de
iu. natur. & in hac opinione reſidet ipſe Pauinus.

Quibus magis placuerit prior opinio, poterunt illam am
pliare, idem procedere quoad deciſiones Capellæ Tholo-
ſanæ, quæ ideò dicitur Capella, non autē eccleſia, quia Ca-
14 pella poteſt errare, † eccleſia autem nequaquam, ſecundùm
Ioan. Montaigne in tractatu de Bigamia, quæſtione quinta,
columna duodecima, numero vigeſimonono, verſiculo,
item notabis ad deciſionē Capellæ Archiepiſcopalis Tho-
loſanæ.

Vnde ex hac eadem ratione idem dicendum erit de deci-
ſionibus Regni Neapolitani, & Curiæ Delphinatus, & Pe-
demonta. & in alijs ſimilibus deciſionibus, vt inquit Neui-
zan. in relata quarta ampliatione.

Quod ſi reperiantur deciſiones inter ſe contrariæ,
15 adeò vt diſtinctionis fœdere non poſſint conciliari, paren-
dum erit vltimæ deciſioni, vt cenſuit idem Pauin. vbi ſupra,
vt per ſimilitudinem obſeruauere ſcribentes in c. 1. de con-
ſtitutionibus.

CONCLVSIO 485.

ARGVMENTVM.

Declaratio voluntatis teſtatoris quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Declaratio voluntatis teſtatoris probatur per duos teſtes.*
2 *Legatum validum, & obſcurum quoad verba poteſt coram duobus teſtibus declarari.*
3 *Mulier ad probandam declarationem voluntatis teſtatoris recipitur, licèt aliàs in teſtamentis repellatur.*
4 *Declaratio voluntatis teſtatoris quando per vnicum teſtem probatur, ſatis eſt, vt declaretur per ipſum, cui hoc teſtator commiſerit.*
5 *Teſtis probat declarationem voluntatis teſtatoris, quando iureiurando affirmat eam fuiſſe voluntatem ipſius.*
6 *Declaratio voluntatis teſtatoris debet etiam confirmari ex coniecturis probabilibus, nec ſatis eſt ſola aſſertio ipſius teſtis.*
7 *Electus à teſtatore ad declarandum eius voluntatem, ſi iuramento affirmauit talem fuiſſe mentem ipſius, illi credendum erit abſque alijs coniecturis.*
8 *Electus à teſtatore pro declaratione ſuæ voluntatis, poteſt declarare abſque eo, quòd citetur pars, quæ ex hac declaratione lædi poſſet dummodo nihil de proprio ſenſu iudicet, & explicet ſolùm teſtatoris voluntatem.*
9 *Contra dictum declarantis voluntatem teſtatoris, nihil opponi poteſt, neque etiam contra ipſius perſonam, ſi fuit electus ab ipſo teſtatore.*
10 *Electus ad declarandam voluntatem teſtatoris, ſi aliquid ſecundùm proprium ſenſum iudicauerit, pars debet citari, quæ ex hac declaratione lædi poteſt, & eius præſentia neceſſariò requiritur.*
11 *Relictum, ſi inutile omnino eſt, & per declarationem vtile reddatur, tunc eadem ſolemnitas adhibenda eſt in declarādo, quæ conſueuit in dando requiri.*

1 Declarationem voluntatis teſtatoris pro-
bari † per duos teſtes in-
ſigniter tradit gloſſ. in l. hæredes palam. §. ſi quid poſt factū
teſtamentum. per l. vbi numerus. ff. de teſtament. huic ſen-
tentiæ conſulendo aſſenſit Oldrad. in conſil. 297. numero
7. aſſerens voluntatem circa declarationem teſtamenti per
duos teſtes probari poſſe, idem reſpondit Signor. in con-
ſil. 188. numero 19. hoc etiam placuit Barto. in d. l. hæredes
palam. §. ſi quid poſt factum. numero 4. & illum ſequutus
eſt Caſtren. ibidem, num. 13. ſcripſit Bald. in l. quamuis. nu-
me. 1. & Salicet. ibidem num. 4. de impub. & alijs ſubſti. quā-
plures etiam conſulti reſponderunt, vt Bal. in conſilio 440.
2 volum. 2. Alex. in conſilio 54. num. 3. vol. 3. dicens † legatum
validum, & obſcurum quoad verba poſſe coram duobus te-
ſtibus declarari, per glo. ſingularem in d. §. ſi quid poſt fa-
* ctum, quæ pro * communi ſententia dictorum eſt recepta,
vt ibi ipſe eſt teſtatus. Corn. etiam in conſi. 174. num. 13. vo-
lum. 2. Pariſ. in conſi. 34. nu. 46. volum. 2. & in conſi. 13. num.
* 14. volum. 3. in quo loco * communem eſſe opinionem iti-
dem affirmat, idem reſpondit Curt. Iun. in conſi. 56. nu. 10.
ſcriptum reliquit Socin. Sen. in l. 1. nu. 38. verſi. 3. ff. de vulga-
ri, & pupill. ſubſtit.

Primo loco ampliabis, vt concluſio procedere poſſit, et-
iam ſi probaretur ex teſtimonio mulieris, † quæ ad proban-
3 dum declarationem voluntatis recipitur, licèt aliàs in te-
ſtamentis repellatur, vt cautum eſt in le. qui teſtamento. §.
mulier. de teſtam. & ita in hac hypotheſi reſpondit Oldrad.

 in con-

in conſilio 297.numero 8. quem citat Franciſ. Manti.in ſuo eleganti tract. de coniectur.vltimar.volunt.lib.3. titu. 1. numero 13.

Secundo ampliare poteris,vt etiam concluſio locum ſibi
4 vendicare poſſit,ſi per vnicum teſtem probetur declaratio hæc,quia tunc ſatis erit per ipſum, vt declaretur † cui hoc teſtator commiſerit, iuxta caſum l.Theopompus,& ibi tradita à Bart.de do. prælega. quod & tradit Socin. Sen. in le.ſi ita ſcripſero.nume.3.de condi.& demonſt.& reſpondit Gozadin.conſi.3.nume. 27.quod procedit tam ratione quantitatum, vt loquitur d.l. Theopompus, quàm gratia perſonæ cui teſtator legare voluerit,vt in l.quę hæred.ff.de cond. & dem.vt docuit Manti.d.tit.1.li.3.num.15.

5 Intellige hanc ampliationẽ, vt demum vera ſit,† quando is, cui teſtator commiſit declarationem ſuæ voluntatis, iureiurando affirmauerit eam fuiſſe voluntatem teſtatoris, ac etiam ſi ex verbis ipſius teſtamenti conſtabit teſtatorem ipſum commiſiſſe ei hanc declarationem, vt doctè declarat idem Franciſ. Manti. in iam citato loco de coniectur. vltimar. volunt. libro tertio, titu. 1. numer. 15. vbi etiam vnum addit,huiuſmodi declarationẽ voluntatis debere etiam cō-
6 firmari ex coniecturis probabilibus, † nec ſatis eſſe ſolam aſſertionem ipſius teſtis, vt poſt Bar. in d. l. Theopompus, num.4. & Imo.in l. illa inſtitutio.num. 9.ff.de hæred.inſtit. ac alios congeſtos per Didac. in c. cum tibi. in fi. de teſtam. egregiè conſultus explicauit Pau. de Caſtr. in conſilio 177. num.2. vol.2.

Quod pronunciatum tempera, vt tunc demum verum ſit, ſi ipſe electus à teſtatore ad declarandum eius volunta-
7 tem perhibuerit teſtimonium iniurato, † ſecus ſi iuramento affirmauerit,talem fuiſſe mentem ipſius, nam eo in caſu ei erit credendum abſque alijs coniecturis, vt declarat Pau. de Caſt. in d.l. quem hæredi. numer.1. & eſt ſequutus Ruin. in conſil.19. num.5.vol. 2. cui aſſentit Mantica d. numer.15. verſic.ſed illud tamen aduerte. & hoc ſine dubio procedit, ſi perſona electa à teſtatore honeſta ſit,& bonę famæ, vt cauit Bal.in l.captatorias,nu.8.C.de teſtam.militis.

Tertiò amplia concluſionem, vt vſque eò vera ſit, vt iſte electus à teſtatore pro declaratione ſuæ voluntatis, poterit
8 declarare abſque eo,quod citetur pars † quæ ex hac declaratione lædi poſſet, dummodò is declarans explicet ſolum voluntatem teſtatoris,& nihil de proprio ſenſu iudicet, ita tradit Rom. in l.captatorias,nu.4.C.de teſt.mili.& cōſuluit Ruin. conſi. 19. nu.4.& 9. vol. 2. & ſcripſit Iaſ. in l.ſi quis arbitratu.num.22.ver.4.de ver. obli. cuius rei illa fuit ratio,
9 † quia contra dictum iſtius declarantis nihil opponi poteſt, neque etiam contra ipſius perſonam,cum fuerit electus ab ipſo teſtatore,vt probant auctoritates iam allatę,ſecus ideò erit,ſi iſte electus ad declarandum voluntatem teſtatoris ex ſe,& ſecundum proprium ſenſum aliquid iudicauerit, quia eo caſu præſentia & citatio partis, quæ ex hac declaratione
10 lædi poteſt † neceſſariò requiritur, vt proditum eſt in leg.ſi quis arbitratu,& ibi Bart. ff. de verborum obligat. & in leg. mulcta.de condit. & demonſtr.cum alijs allatis per Manticam loco iam ſæpius citato,nume. 16. ea ratione,quia præſentia partis poteſt teſtem debentem declarare, trahere in contrariam ſententiam.l.ſi in tres,de recept. arbitr.

Limita, & intellige,vt concluſio vera ſit,quando relictũ, quod venit declarandum,ſit obſcurum, ſed tamen eſt vtile, & propter defectum probationis inutile reddi poſſit: ſecus
11 verò,† ſi tale relictum inutile omnino eſſet, & per declarationem confirmaretur, ac vtile redderetur, quia tunc eandem ſolemnitatem adhibendam eſſe in declarando, quæ conſueuit in dando requiri, docuerunt poſt Dyn. Bart. in d.leg.hæredes palam. §. ſi quid poſt factum, numer.4. de teſtam.& ibi Paul.de Caſt.nume.13.Bald. etiam ſenſit in l. prima,in fine, C.de codicillis,& conſuluit Par.in conſi. 58. numero 33. volum. 3. Hos refert, & ſequitur Franciſ. Mantica de coniectur. vltimar. volunt. libro 12. titu. decimo ſexto, numero octauo.

Reliqua huc ſpectantia tradentur à nobis infra in concluſione, Mutatio voluntatis, & in concluſione, Voluntas teſtatoris, quas velim videas.

CONCLVSIO 486.

ARGVMENTVM.

Decretum iudicis interpoſitum fuiſſe quis probare debeat, & quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Decretum iudicis interpoſitum fuiſſe ex certa cauſa negans, id probare debet.*
2 *Decretum iudicis præſumitur ex iuſta cauſa interpoſitum.*
3 *Pro decreto iudicis etiam præſumitur, quando in ipſo non eſt facta præcipua, & ſingularis mentio cauſarum, dummodo adſit clauſula, omni meliori modo.*
Contrarium nume. 5.
4 *Ad præſumendum pro decreto ſufficit, quòd etiam ſimpliciter dictum ſit, cum cauſæ cognitione, licèt non enumerentur ſingularia.*
Contrarium num.5.
6 *In decreto iudicis diligens cauſæ cognitio circa quæ non requiratur.*
7 *Decretum iudicis, vt præſumatur, requiritur, quòd ſit facta ſingularis mentio cauſarum, & ſolemnitatum.*
8 *Pro decreto iudicis præſumitur ob eius auctoritatem, etiam ſi ſit homo nequam, & improbus.*
9 *Decretum non præſumitur interpoſitum ex iuſta cauſa, quando interpoſitum eſt ex abrupto.*
10 *Decretum iudicis requirit legitimam cauſæ cognitionem.*
11 *Cauſæ cognitio ex breuitate temporis præſumitur non interueniſſe.*
12 *Iudex quando in cauſa criminali dat curatorem minori inquiſito, aduertere debet, ne eo momento temporis, quo datus eſt curator, det auctoritatem minori in aliquo actu.*
13 *Pro decreto iudicis præſumitur, quādo cauſæ cognitio eſt talis, quæ illico, & continuò adhiberi poteſt.*
14 *Pro iudicis decreto præſumitur, quando iudex ante decretum plenam habuit illius cauſæ cognitionem.*
15 *Sententia arbitri poſt compromiſſum proximè pronunciata, valet, & pro ea præſumitur ex eo, quòd ante compromiſſum cauſa erat longo tempore diligenter examinata.*
16 *Decretum non præſumitur eſſe interpoſitum iuſtis de cauſis à iudicibus minoribus.*
Contrarium num.17.
18 *Decretum iudicis non præſumitur interpoſitum ex iuſta cauſa, quando in ipſo eſſet error manifeſtus per euidentiam facti.*
19 *Pro decreto iudicis non præſumitur, quando iudex eſſet idiota.*
20 *Pro decreto iudicis non præſumitur, quando pars plenè non docuiſſet iudicem de negocio.*
21 *Pro iudicis decreto non præſumitur, quando in ipſo non interuenit cauſæ cognitio.*
22 *Notario aſſerenti in inſtrumento cauſæ cognitionem interueniſſe in decreto iudicis, non creditur.*
Contrarium num. 23.
24 *Pro decreto iudicis non præſumitur, quando alia probatio vrgentior, vel certa excluderet illam præſumptionem.*
25 *Non præſumitur pro iudicis decreto, quando ſit inſignis, & magna læſio.*

Decretum iudicis interpoſitum fuiſſe ex vera cauſa negans
1 † id probare debet, vt ait Specul.in titu.de empt. & vendit. §. nunc dicendum. verſiculo & breuiter ſcias, numer.5.ad hoc probandum adducit leg. & ſi præſes. C. de prædi. & alijs rebus min. & leg. ſiquidem. §.1. Cod. eod. nam hoc ſit, ne decreta prætorum luſoria ſint, vt ait Iulian.in leg.ſi prætor.

tor.ff.de iudic.& ad hoc conſuluit Alexan. conſil. 147. viſo
themate,& dubijs. poſt numerum nonum,verſicu. pro tali
2 decreto.in fi.vol.7.& ideo† præſumitur ex iuſta cauſa inter-
poſitum,vt Specul.ait vbi ſupra,& Bald. in l. quæcunque.ff.
de Publ.& Ange. in l. ſciendum. vbi Alexa. numero 26. ver-
ſiculo item fallit d. reg. ff. de verborum obligat.Felin.in ca-
pitulo quæ in eccleſiarum, columna 19. poſt numerum
ſexageſimum, verſiculo & pro hoc adducitur. de conſtitut.
Deci.in capitulo quoniam contra. numero 187. verſiculo
vltimò no. de probatio. Ruin. conſilio ſexageſimo tertio;
videtur prima conſideratione, numero primo, & ſecundo;
volum.primo, & idem Bald. in le. quæcunque. poſt nume-
rum ſecundum, verſicu. item præſumitur pro decreto. C.
de bonis quæ liber. Caſtren. conſil.38. ſuper eo, quod quæ-
ritur, in princip. volumine 2. numero primo, & ſecundo.
Pariſ.conſilio 98. col. 4. nume. 21. volumi. 1. Aret. conſilio
69. viſo puncto.poſt numerum ſecundum,verſicu. præter-
ea dato, quòd auctoritas iudicis.Curt. in repetitio. le. pacta
nouiſſima.num.13.C.de pact. Alexand. in conſilio 125. viſis,
& conſideratis, poſt numerum ſecundum, verſic. 4. & vlt.
volumine primo, & ſentit in conſilio 85. viſo themate. vo-
lum.2 aliàs 149.volum.7.in princ. & d.nume.4. & in conſil.
80. viſis themate, numer.5.volum.5. & Hippol. Marſil. qui
alios refert in ſingulari ſuo 438. incipien. lex multum con-
fidit,& ex adductis ab Alcia.de præſumpt. regu.3.præſump.
* 9. & in terminis in ea regula, præſumptio.10.vbi de * com-
muni atteſtatur Corn.in conſilio 98.numero 1.volu.1. Abb.
in cap. quoniam contra. de proba.colum.11. poſt numerum
decimumnonum, verſicu. ſed reſpectu iuſtitiæ, vbi etiam
Par.numero 137. & Iaſ.in leg.nec quicquam.in §.vbi decre-
tum.num.79. vbi habes, quomodo probetur, quando non
ſit in inſtrumento notarij,nec iudicis confeſſione,cauſa co-
gnita interpoſitum extitiſſe.ff. de officio proconſ. & leg.&
in l. mandata.nume. 6.de officio eius.& in l. poſt dotem.nu.
83.ff.ſol.matrimon. & in rubr. C. qui admitti. numero 7. &
in leg.pacta nouiſſima. numero 8. C. de pact. Corn.conſilio
348.verſicu. tamen non videtur. volum.1.& in conſilio 109.
colu.1.in fin.verſic.& pro decreto iudicis.volumi.3. Bald. in
conſilio 475. verſic. & no.vol.1. conſil.66. verſic. quoad vl-
timum pactum.volum.3. Quid pluribus? eſt text.in l.2.ver-
ſi.quod non arbitramur. C. de offic. ciuil. iudic.quem text.
adducit Bald.in l. errore.C.de teſta. facit tex.in l.ab ea parte.
in 2. reſpon.ff. de probat.

Primò ampliabis concluſionem etiam procedere, quan-
3 do in decreto non eſſet facta præcipua, & † ſingularis men-
tio cauſarum,vt conſulendo tradidit Rui.dicto conſilio 63.
poſt numerum tertium,verſi.quinimo quamuis dicta, cum
in ſpecie non exprimatur, dummodo adſit clauſula, omni
meliori modo,quia tunc præſumitur pro decreto, ita Alex.
d.conſ.80.viſis themate,num.5.6. & 8.per ea quæ ibi addu-
cit, vol. 5.

Secundo loco ampliare poteris, vt vera ſit, quando ſim-
4 pliciter etiam eſſet dictum, † cum cauſæ cognitione: nam
licèt non enumerentur ſingularia, nihilominus ſufficit ad
præſumendum pro decreto,ita tradidit Pau.Caſt.in le. cum
hi.§.ſi prætor.nume. 2. in fi.ff.de tranſact.quem refert,& ſe-
quitur idem Alex.in d.conſi.80.nu.6.quibus adhæret Abb.
in conſi.4.nu.55.

Contra iſtas duas ampliationes videtur ſentire Ang. in l.
5 1.C.de fide inſtrum. libr.10. † & eſt de mente Bart. Bald. &
Ioann. de Platea, & cæterorum ibi,& aliorum, quos refert
Alcia.de præſump.reg.3.præſumpt.10.numero 3.& atteſta-
tur ibi ſub nu.4.iſtam opinionem eſſe in puncto iuris verio-
rem nempe requiri cauſarum declarationẽ, & quod refert
Caſtren.d.conſilio 38.numer.3. verſicu. in contrarium facit
Dec.conſilio 353. in caſu propoſito, columna 3.num.7. ver-
ſic.& vlterius, & in conſil. 403. quamuis in caſu propoſito,
columna 5.num.19. verſic. poſtremò conſiderandum, & in
d.c. quoniam contra, nume. 190.verſi.& iſtud quod, Bertr.
conſil. 88. caſus ſuper quo conſi. numero 15. verſiculo præ-
terea decretum, volum. 3. Ruin. dicto conſilio 63. videtur
prima conſideratione, verſicu. poteſt & tertio reſponderi,
volumine 1. Alexan. dicta l.ſciendum,poſt numerum vigeſi-
mum ſextum,in fine,verſic. quod tamen intellige.ff.de ver-
borum obligatio.

Conciliabis tamen huiuſmodi controuerſiam fœdere
diſtinctionis, vt ſcilicet ampliationes procedant, quando in
6 decreto non requiritur diligens cauſæ cognitio, † veluti in
emancipatione, vel manumiſſione facta per maiorem, vel
quando ſuccedit loco conſenſus agnati in cõtractibus mu-
lierum ſecundùm formam ſtatutorum, nam tunc ſatis eſt, ſi
ſimpliciter aſſeratur interueniſſe cauſæ cognitionem;
vel apponatur clauſula, omni meliori modo, vel alia huic
par.

Altera verò opinio tunc locum habet, quando in decre-
to requiritur cauſæ cognitio, nam tunc vt præſumatur, re-
7 quiritur, vt ſit facta ſingularis mentio † cauſarum, & ſolem-
nitatum,ita diſtinguit Alcia.in d. reg.3. præſumpt.10.num.
5.de præſump. quod confirmat, quod conſuluit Ruin. d.
conſil.63.poſt numer. 2. verſi. quod præſertim procedit, &
nume. ſeq.

Inſuper tertiò ampliabis concluſionem procedere, et-
iam ſi iudex eſſet homo nequam, & improbus, etenim ni-
8 hilominus propter eius auctoritatem præſumitur † etiam
pro decreto,ita Bal. protulit in cap. ſicut per illum tex.poſt
numer. tertium, verſic.no. propter auctoritatem. de re iu-
dica.& illum ſequitur Iaſ. in cap. 1. numero 8. verſicu. item
diligenter no.qui feud.da poſſ. & in l. pacta nouiſſima, nu-
mero 8.C.de pact. cui adhæret Franc. Nicolai in repetit.ca.
quoniam contra.in quæſt. fin. poſt gloſſ. nume. 29. de pro-
bat.& Franc.Curt.in d. repetit.le.pacta nouiſſima.dicto nu.
13. C. de pactis.

Primò limites velim, concluſionem locum ſibi non ven-
9 dicare, quando appareret, decretum fuiſſe † interpoſitum
ex abrupto, veluti quia eodem tempore in alienatione rei
minoris interueniſſet auctoritas, ſeu decretum iudicis, &
datio curatoris,ita conſultus reſpondit Ancharan. conſ. 72.
viſis diligenter.ait & refert, & ſequitur Alexan. conſil. 218.
Viſis verbis, num. 10. vol. 2. & idem voluit Ancha.conſilio
26.& conſi.188.Lanfranc. quoque in tract. de arbitr. quæſt.
22.in 4.par.5.memb.nume.45.& videtur ſentire Paul. Caſtr.
in dicto conſilio 38. ſuper eo, quod quæritur, num.4. & ſe-
quen. dicto volumine 2. & facit, quod dicit idem Caſtren.
cogitaſſe donans de legitimatione filiæ tempore donatio-
nis: quia ex breui poſtea interuallo fecit eam legitimare, ex
quo non habet beneficium l. ſi vnquam. C.de reuocan.do-
natio. propter exiſtentiam, & ſuperuenientiam filiæ ratio-
ne dictæ legitimationis ex pauco interuallo poſt donatio-
nem factæ,vt in conſi.eiuſdem Caſtren. 434. Cor.in conſil.
89. lib.1.Curt. ſen. conſilio 46. columna 3. & quod conſu-
luit Dec. in conſilio 295. reſpondeo per ordinem, poſt nu-
merum quintum, columna 2. verſicu. præterea dico, quòd
cogitaſſe præſumitur. Iaſ. in l. is apud quem. numero 16. C.
de eden.& in l.in ius vocari. la 2.§.prætor ait,lo 2. numero 1.
ff.de in ius vocan.& in l. iudices. C.de iudic. numero 1. 2. &
3.& in conſilio 21. nume.5. columna 2. libro 1. & in conſilio
43.columna fin.verſicu.item ex alio euidenter apparet nul-
litas huius ſententiæ, volumi. 4. & Alexand. in conſilio 33.
numero 6.libro primo, in quibus conſilijs ſimiliter loqui-
tur de ſententijs præcipitanter latis,non valituris. Pari. et-
iam conſil.85. vidi copias, numero 46.& ſequen. volumine
3. atque Bertrand. conſilio 90. venditio ſtabuli, numero 1.
& 2.vol.2. & Felin.in capit.eccleſia ſanctæ Mariæ, columna
7.poſt numerum decimumtertium, verſic.quartò addit tex.
& ſeq. de conſtit. & proſequitur in terminis noſtris Octa-
uius Simoncellus Callienſis in tract. de decr. in lib.3.titu.7.
inſpect.3.num.47.verſic.declaratur modo, alios concordes
adducens.

10 Tale enim decretum † requirit legitimam cauſæ cogni-
tionem, vt reſpondit Vlpian.in l.magis puto.§.non paſſim.
ff. de rebus eor. quæ quidem cauſæ cognitio ex breuitate
tẽporis præſumitur nõ interueniſſe, vt in l. ſi finit. §. ſi fortè.
verſic.

verſic.feſtinare non debet.ff. de dam.infec.& capit. 1. de re-
bus eccleſi.non alienan. in 6. Felin.in dicto ca.eccleſia ſan-
ctæ Mariæ,columna 7.& ſequen. numero 14. verſicu. nonò
ad hanc partem,& verſic.vndecimò pro hac parte, numero
15.de conſtit. Dec.in l.de alimentis,numero 7.& ſequen.C.
de tranſact. Ruin. dicto conſilio 63. num.13.verſi.quòd au-
tem propter,dicto volumine primo, & Bertrand. conſilio
278.nihil opponitur, numero 1.volum. 1. vnde Hippolyt.in
ſua pract. §. nunc videndum, colum. 6. num. 32. & ſequen.
dat conſilium,vt animum aduertere debeat iudex, quando
12 in cauſa criminali dat curatorem minori inquiſito, ne patia
tur, nec admittat, † quòd eo momento temporis,quo da-
tus eſt curator,det auctoritatem minori in aliquo actu,nam
ille actus eſſet nullus propter breuitatem temporis,cum li-
quido appareat non interueniſſe cauſæ cognitionem, quæ
ad validitatem actus debet intercedere; quòd plurimorum
corroborat auctoritatibus,vt placuit Bertran. conſilio 293.
viſa petitione,numero 12.verſiculo ex quibus omnibus.vo-
lumine 3. Hanc eandem opinionem probauit Cuman. in
conſilio 180. numero 3. hanc etiam confirmauit pluribus
in locis Barba. in conſilio 1.columna 33. numero 13.in verſi-
cu.quinimmo plus dico. ibi,quòd cum hodie ſit aliquis cõ-
tractus, volum.1.& in conſilio 40.numero 19. verſiculo vn-
de non valuit iſta præſtatio auctoritatis, columna 4.volum.
1. & in conſilio 6.columna 2. in verſi. capio deciſionem. &
in conſilio 41. columna 4. verſic. hoc decidit in indiuiduo.
volum.4 & placuit Dec. in dicto conſilio 351. dicto numero
7.& in dicto conſil. 403. poſt numerum decimumnonum,
verſiculo & quòd cauſæ cognitio. Bertrand. conſil. 113.ſen-
tentia promulgata, numero 1. & per totum, volumine 1.&
Pariſ. in dicto conſilio 85. numero 43. libro 5.& in conſilio
80.numero 49.volum. 1.loquens ibi de ceſſione bonorum
cum cauſæ cognitione facta, & ſic infert pro ea præſumi,
& approbauere Petr. Anchar. Regien. in quæſtio. 16.nu-
mer. 13. Bertrand. conſilio 113.ſententia promulgata, nu. 6.
volum.1.

Sublimita huiuſmodi limitationem non eſſe veram, quã-
13 do cognitio cauſæ eſſet talis, † quæ illico,& continuò ad-
hiberi poſſet: quia tunc præſumeretur pro decreto,& va-
leret,ita Alexan.aſſeruit in conſilio 80. numero 9.volum.5.
& tradidit Purpurat.in rubr. ff. de officio aſſeſſor. quæſt. 4.
numero 134. Imò. etiam in conſilio 99. columna 2. verſic.
ſextum dubium.Ruin.quoque in conſi.90.circa finem.ver-
ſi. nec ſecundùm eum, vol.5.

Ad hæc ſecundò ſublimitanda erit prædicta limitatio, vt
14 locum non habeat, quando iudex plenam habuiſſet † ante
decretum illius cauſæ cognitionem: tunc enim ceſſat ra-
tio,ergo & iuris deciſio, vt l. illud. ff.ad legem Aquiliam.&
ait Hippolyt.in rubr.ff.de fideiuſſor. quæſt. 5. numero 81. &
86. & ita ſenſit conſulendo Socin. in conſilio 121. numero
tertio, volumine 3. vbi loquitur de arbitro, qui poſt com-
15 promiſſum proximè pronunciauit: † nam ex eo,quòd ante
compromiſſum longo tempore cauſa erat diligenter exa-
minata, & diſputata coram eo, valet ſententia,& præſumi-
tur pro ea, vt ex ibidem relatis colligere poſſumus.

Secundò limita concluſionem non procedere in iudici-
bus minoribus, vt in Magiſtratibus pedaneis vel munici-
16 palibus: etenim in ipſis non præſumitur † decretum eſſe in-
terpoſitum iuſtis de cauſis, ſicuti in maioribus iudicibus,vt
in Præſide,Prætore,& ſimilibus.ita ſapienter monuit Bald.
in l.tutores.ff.de confirmatio. tutor. & Azo in ſumma C.de
tutor.& curator. qui non ſatisdant. & ſequitur Iaſon in di-
cta l. pacta nouiſſima,poſt numerum nonum, verſic. limita
prædicta. C.de pact.& in dicto cap.1. num.10. verſicu.limita
prædicta omnia. qui feud. da. poſſ. & in dicta rubri. C. qui
admitti, poſt numerum ſeptimum,verſic. niſi reſpondeas.
prout ſingulariter limitauere Bald. & Franc. Curt. in dicta
repetitio. dictæ l. pacta nouiſſima. numero 14. verſic. quod
verum intelligatis.& Marſil.in dicto ſingula. ſuo 478. num.
2. incipien. lex multum confidit. Pariſ. conſilio 98. colum.
4.numero 21. verſic.prout etiam tollitur,volum. 1. Trigon.
in ſingul.122. diligenter obſeruabis. poſt numerum ſecun-
dum, verſic. limita ſingulariter. Bertran.in conſilio 226.co-
lumna 3. verſicu. præterea dicta Docto. volum. 3. in nou.&
latè proſequitur idem Simoncell. Callien. d. lib. 3. titu. 7.
inſpectio.3. numero 41. ad nu. 43. nam decretum maiorum
Magiſtratuum multum operatur, vt dixit excellens Octa-
uianus Vulpellius à ſancto Angelo Metaurenſe, conſil. 43.
num.10. vol.1.

17 Contrariam † ſequutus eſt ſententiam Dec.in l.pacta no-
uiſſima.columna 1.verſi.ſecundò nota.num. 6.C.de pact.&
ibi Alciat.in glo.in verb.maximè.

Tertiò limitare poteris, quando in tali decreto eſſet er-
18 ror manifeſtus † per violentiam facti, ita cautum eſt à Pau.
de Caſt.in conſilio 174. incipien.contra ſuperius conſulta,
numero 5. volumine 1.vbi ad hoc adducit obſeruata ab In-
noc.in cap. propoſuiſti.de probatio. ſic etiam cenſuit Bald.
in leg. 2. in §. ſed alio. in 1. lectu. numero 15. quæſt.fin.ff.ſi ex
noxali cauſa agatur. per ea, quæ fuere animaduerſa in l.Im-
peratores.ff.de priuile. credit.& huic ſententiæ conſenſere
Marſil.in dic. ſingul. 438. & Alciat.d. regu. 3. præſumpt. 10.
numero 11. de præſumptio.vt & proſequitur idem Callien.
d.libr. 3. titu. 7. inſpectio. 3. numero 50. verſicu.quartò de-
claratur.

Quartò limitabis concluſionem non procedere, quan-
19 do iudex eſſet idiota, † quia tunc non præſumitur pro de-
creto: nam non eſt veriſimile illum curaſſe obſeruanda iu-
ris ſolemnia requiſita, quæ ipſe ignorat, vel adhibuerit le-
gitimam cauſæ cognitionem, ita reſponſum fuit ab Aret.in
conſilio 69.poſt numerum ſecundum, verſicu.præterea da-
to, quem refert ſequendo Alciat. in dicta regu.3.præſum-
ptio.10.numero 11.de præſumpt.& proſequitur dictus Cal-
lien.d. tract. de decretis.lib. 3.tit.7. inſpectio.3. numero 39.
verſic.tertius caſus eſt, multa ad idem tendentia adducens,
quæ ex te videre poteris,ad num.41.

Quintò limita concluſionem non habere locum, quan-
20 do pars plenè non docuiſſet iudicem de negocio, † nam
tunc non præſumitur pro decreto, ita concludit Bal. in cõ-
ſilio 375. numero 4. vol.3.per tex. in l.1.C. de prædijs decur.
lib.10.& refert illum ſequendo Alcia.in dicta regul. 3. præ-
ſump.10. num. 9. vt & proſequitur dictus Callien. dicto li-
bro tertio,titu. 7. inſpectio.3.numero 49. verſic. tertio de-
claratur.

Sexto loco limita, quando in decreto non interuenit
21 cauſæ cognitio, tunc nempe † non præſumitur pro decre-
to, ſi credimus Pau. de Caſtr. in d. conſilio 38.columna 1.
verſicu. in contrarium facit, numero 3.volum.2.cui ſe ſub-
ſcripſit Purpurat.in l. pacta nouiſſima.columna fin.verſicu.
ſecundò limitetis.atque Cuman.conſilio 184. verſi. & vide-
tur probare. quam ſententiam probauere plurimi, vt Pariſ.
in conſilio 99.numero 9. volum.1. Barba. in dicto conſilio
41. columna 3. in fi. verſic. & ſic poſito quòd pater. dic. vo-
lumine 4.Dec.in dicto conſilio 403. columna quinta, verſi.
poſtremò conſiderandum eſt,poſt dictum numerum deci-
mumnonum,& conſilio 556. numero 6. Bertrand. in dicto
conſilio 226.columna 2. verſic. ſed quod d. petens decr. vo-
lum.3.in nouis. Feder.de Sen. d.conſi.142. verſicu. poſſibile
enim eſt,poſt numerum primum, & verſic. adde de hoc in
Specul.Imo. in conſil.98.columna prima, verſicu. nam re-
gulare. Rebuff.in rubr.de concluſione Lateran.Concil.ver-
ſic.tertiò annullatur. Ferrat.caute.fin.columna 1.verſi. nam
per illa verba.

Ampliabis iſtam limitationem veram eſſe, etiam ſi nota-
rius in inſtrumento aſſeruiſſet, cauſæ cognitionem interue-
22 niſſe, † nihilominus enim non creditur, vt credidere Paul.
Caſtren. in dicto conſilio 38. columna 1. verſic. in contrari-
um facit, volum. 2. Iaſ.in dicta l.ſciendum.columna 5.nume-
ro 13.verſic.tertiò adde. ff. de verborum obligatio. & in l.ne
quicquam.§.vbi decretum, numero 71. columna antepe-
nult. verſicu. immo plus conſuluit. ff. de officio proconſul.
Dec.in conſilio 550.columna 2.numero 6.verſi. & non cre-
ditur verbis notarij,in dicto c.eccleſia ſanctę Mariæ,colu.8.
verſi.

verſi.vbi plus voluit, quòd ſi notarius, poſt numerum deci-
mumquintum, de conſtitu. Bertrand. in dicto conſilio 226.
colu. 2. verſicu. ſed quòd dict. petens decret. in nouis. Pariſ.
conſil. 85. numero 29. & ſeq. volu. 3. & idem videtur ſentire
Ruin. dicto conſi. 63. nu. decimotertio, verſi. quod non cre-
ditur aſſerenti.

Verùm ab iſta diſceſſit ampliatione profitendo Paul. de
Caſt. in dicta l. cum hi. §. ſi prætor. verſicu. niſi in inſtrumen-
to expreſsè hoc caueatur. ff. de tranſact. † quam ſententi-
23 am probauit conſulendo, & docendo Alex. conſi. 213. in fin.
verſi. ad hoc faciunt, num. 7. vol. 7. & in conſil. 80. col. 2. ver-
ſi. præſumitur etiam, nu. 6. vol. 5. & in l. ſciendum. colu. 6. &
ſequen. poſt numerum vigeſimum ſextum, verſi. hoc etiam
ibi optimè facit. ff. de verborum obligat. & hoc idem vide-
tur ſentire Dec. in cap. quoniam contra, poſt numerum vi-
geſimum nonum, verſic. non obſtant allegata in contrari-
um, & in octauo notab. nume. 34. & ſequen. de probatio. &
num. 180. verſi. prædicta concluſio, & num. 191. verſic. quod
verbis enunciatiuis inſtrumen. & idem videtur ſequi dictus
Callien. d. lib. 3. titu. 7. in 3. inſpectio. poſt nu. 33. verſic. ſiqui-
dem, qui tale inſtrum. producit.

Sed hanc ſcribentium contentionem ſedabis fœdere di-
ſtinctionis, quam ſupra retulimus poſt primam, & ſecun-
dam ampliationem, & ad hoc conſulas Anch. Regien. in
quæſt. 6. per totum.

Septimò porrò limitare tibi licebit, concluſionem non
24 procedere, † quando alia probatio vrgentior, vel certa ex-
cluderet hanc præſumptionem pro decreto, ita Bal. docuit
in ca. ſicut in fi. de re iudic. ſic etiam cenſuit Imo. in l. ſi quis
cum aliter. columna fin. verſicu. item aduerte. ff. de verbor.
oblig. ita quoque ſenſit Alexa. in l. precia rerum. colu. pen.
poſt numerum nonum, verſic. tenet etiam Ludou. ff. ad. le.
Falcid. ita placuit ante omnes Barto. in l. ambitioſa. colu. 7.
verſi. viſis, & examinatis, num. 27. & ſequen. ff. de decret. ab
ordi. faciend. vel in hanc reſpondit ſententiam Calcan. con-
ſil. 23. num. 68. verſic. & licet. idem ſentit Alexand. conſil. 85.
colum. 3. verſi. id bene facit, vol. 2. ſed cæteris clarius conſu-
luit Pariſ. conſil. 98. col. 3. nume. 14. ver. licèt enim. volum. 1.
& in conſilio 100. col. 2. verſic. ad quod etiam, numero 19.
eodem volum. 1. & in conſi. 12. numero 59. verſic. prout et-
iam, nam licèt pro decreto. vol. 2. & conſil. 85. num. 40. ver-
52 ſicu. propterea certum eſt, quòd contra inſtrumentum, &
decretum. Nam cum ſit inſignis, & magna læſio, † non præ-
ſumitur pro decreto iudicis, quia iſta præſumptio illam
præſumptionem excludit, iuxta ſententiam Pau. de Caſt. in
conſil. 174. colum. 2. verſicu. nec obſtat, quòd decretum.
num. 5. volu. 1. cuius in hac re mentem comprobauere non-
nulli ex profitentibus & conſulentibus, è quorum numero
eſt Purpurat. in leg. pacta nouiſſima. colum. fin. verſiculo 3.
licet. C. de pact. Corn. in conſil. 124. colum. fin. verſicu. ta-
men vbi. & conſil. 214. columna penult. verſic. nec obſtat. &
conſil. 252. columna 4. verſic. ſed veniendo, volum. 3. Pariſ.
dicto conſilio 85. numero 49. verſic. & maximè hoc proce-
dit, volum. 3. Ruin. in conſilio 107. numero 14. verſi. nec ob-
ſtat, quod propter decretum iudicis, volu. 1. & in conſil. 140.
columna penult. verſic. nec etiam ſecundùm eum, poſt nu-
merum decimum, vol. 4. & latè videas dict. Callien. in dicto
tract. de decretis. li. 3. tit. 7. prima inſpectio. poſt numerum
quartum, verſic. quòd licèt propter decretum, & num. 51. &
52. verſicu. declaratur quinto. in 3. inſpect. eiuſdem lib. 3. &
titu. ſeptimo.

CONCLVSIO 487.

ARGVMENTVM.

*Decretum an ex antiquitate temporis in-
teruenisſe præſumatur.*

SVMMARIVM.

1 *Decretum interueniſſe præſumitur ex antiquitate temporis.*

2 *Inſtrumentum ſi reperiatur continens alienationem rei eccleſia-
ſticæ, in qua ſuperioris decretum requirebatur, ſi elapſum eſt lõ-
gum tempus, decretum interueniſſe præſumitur, licèt nulla de
ipſo facta fuerit mentio.*

3 *Decretum bene præſumitur ex antiquitate interueniſſe, quando
ageretur de modico præiudicio, ſed ſecus ſi de magno.*

4 *Decretum propter antiquitatem temporis præſumitur interue-
niſſe in actu, in quo erat neceſſarium, quando interuenit ſcien-
tia ſuperioris.*

5 *Scientia, & patientia non præſumitur ex antiquitate temporis,
quando actus inferioris eſſet præiudicialis Principi, cuius decre-
tum in illo actu interueniſſe deberet, ſecus vt ibi.*

6 *Scientia ſuperioris non videtur neceſſaria, quando eſſet lapſum
tempus, cuius initij memoria non extaret in contrarium.*

7 *Decretum præſumitur ex antiquitate temporis, niſi pars ex ad-
uerſo ipſam decreti ſolemnitatem interceßiſſe negaret.*

8 *Decretum ex antiquitate temporis præſumitur, niſi ex ipſius in-
ſtrumenti facie liquidò appareret ſolemnitatem non inter-
ueniſſe.*

1 DECRETUM præſumitur interueniſſe ex † anti-
quitate tẽporis, vt voluit Anchar.
in conſi. 136. incip. ex conſi. excell. Doct. vbi ait, quòd ſi re-
periatur inſtrumentum continens alienationem rei eccle-
ſiaſticæ, in qua requirebatur decretũ ſuperioris, ſi elapſum
2 ſit longum tempus, tunc præſumatur † decretum interue-
niſſe, licèt in eo nulla de decreto facta fuerit mentio, idem
refert, & ſequitur Tiraquell. in tracta. de præſcript. §. per
decem annos. 1. §. 1. glo. 4. verſicu. trigeſimo quinto facit, &
ibi teſtatur Angel. in l. quod ſi nolit. §. 1. ff. de ædil. edic. &
Barba. in le. ſciendum. colum 16. de verborum obligat. &
* ibidem Alexan. num. 19. verſic. idem fallit ſecundùm Ang.
vbi * communem dicit, & hoc placuit Feli. in capit. Alberi-
cus. nu. 3. verſic. item inquantum dicitur hic. de teſtib. idem
voluit Calcan. in conſilio 11. columna 5. circa medium. ver-
ſicu. non obſtat, quòd iſta fuerit minor. Dec. in leg. 1. colu-
mna 4. C. qui admitti. numero 8. verſic. ex glo. & ſupradi-
ctis, & hoc regulare etiam dixit Socin. iun. conſil. 56. nume-
ro 21. verſi. ſecundò etiam reſpondetur. vol. 2. Caſtren. con-
ſilio 81. columna 3. poſt numerum ſeptimum, verſicu. & ſi
* dicatur, volumine 2. & alij ibi per Socin. relati, & * com-
munem eſſe opinionem ait Alexa. & ipſe idem Alex. in con-
ſilio 1. numero 1. volum. 4. & in l. ſciendum. numero 19. ff.
* de verborum obligat. & ibidem Crot. qui & ipſe de * com-
muni atteſtatur, numero 9. Aret. in conſilio 36. caſus talis
eſt. Dec. conſilio 371. poſt numerum duodecimum. Corn.
conſil. 109. in fi. lib. 3. apoſtill. ad notab. Mattheſil. notab. 12.
* num. 4. & 5. vbi itidem de * communi ſcribentium ſenten-
tia teſtatur. reſpondit Clariſſimus Iacob. Menoch. in conſi.
90. nu. 3. lib. 1.

Primò limitabis, & intelliges non procedere, quando a-
3 geretur de magno præiudicio, ſecus de modico, † quia pro-
pter huiuſmodi modicum præiudicium ex antiquitate be-
ne præſumeretur, vt conſultum fuit à Soci. in conſil. 56. nu.
23. verſicu. & maximè hoc dicendum, volum. 2. & reſpondit
Alexan. in conſil. 148. ab ipſo relatus, dicit bene hoc Alexa.
in conſi. 12. viſo proceſſu iuxta probabilem conſuetudinem.
poſt numerum ſeptimum, verſic. quia reſpondeo. allegans
Bart. in ſua diſputa. quædam mulier habens magnum patri-
monium, vol. 4. quos refert etiam Anchar. Regien. in quæ-
ſtio. 52. num. 11.

Secundò limitare, & intelligere poteris, quando inter-
uenit ſcientia ſuperioris, cuius decretum erat neceſſarium
in actu, ꝙ ſcilicet ſciuerit actum ſic geſtum: † nam tunc pro-
4 pter eiuſmodi antiquitatem temporis præſumeretur in-
terueniſſe decretum in actu, in quo erat neceſſarium, ita di-
cit Crauet. in ſuo tract. de antiquit. tempo. in 3. par. verſic.
vidimus in genere, num. 35. verſic. nonò propter antiquita-
tem temporis præſumitur ſolemnitas decreti, & idem de-
cidit Afflict. in deciſio. 107. columna fin. num. 10. lib. 3. & in
terminis idem Alex. cauit in conſil. 218. col. 3. verſic. præter-
ea. nu. 8. li. 6.

Primò ſublimites velim prædictam ſecundam limitationem procedere tantum,ſi actus inferioris eſſet præiudicia-
5 lis Principi,† cuius decretum in illo actu interuenire deberet: nam tunc bene requireretur eius ſcientia, & patientia, nec præſumeretur ex antiquitate temporis: ſecus autem ſi ageretur de præiudicio ipſius inferioris, quia tunc ſuperioris ſcientia non videtur neceſſaria, vt idem Crauet. in dicto ſuo tractatu de antiquita. tempo. in verſic. vidimus in genere, nu. 29. verſi. ſed hic quæro. licèt ibi hoc non audeat pro vero affirmare.

Secundò ſublimita,locum non habere, quando eſſet lapſum tempus, cuius initij memoria non extaret in contra-
6 rium: † nam tunc non videtur neceſſaria huiuſmodi ſcientia. Ita Crauet. dixit in eo. tract. de antiquit. tempor. in d. verſic. vidimus in genere, numero 29. verſic. iſta tamen ſcientia. ex notatis per Alexan. in conſil. 6. numero 4. verſicul. verior tamen, & magis communis opinio. & ſequ. libro primo.

7 Tertiò limita concluſionem, niſi pars ex aduerſo † ipſam decreti ſolemnitatem interueniſſe negaret, vt ait Alexand. conſil. 9. poſt numerum ſextum, verſic. non obſtat, ſi diceretur, volum. 3. quem refert, & ſequitur Afflict. deciſio. 345. ſunt enim N. poſt numerum quintum, verſicu. ad hoc facit reſponſum, & Anton. Gomeſ. de contract. capitu. 2. numero 17. vt refert d. Callien. d. lib. 3. titu. 7. d. 3. inſpectio. numero 35.

Quintò limitabis, niſi ex ipſius inſtrumenti facie liqui-
8 do appareret† ſolemnitatem non interueniſſe, vt auctor eſt Alex. d. conſil. 1. ponderatis his. poſt numerum primum, verſic. ſed præmiſſis non obſtantibus, & numero 2. volumine 4. & voluit Socin. iun. conſilio 56. numero 22. volumine 2. Natta etiam conſilio 162. numero 29. volumine 1. Burſat. quoque conſil. 23. numero 16. volumine 1. Crau. de antiquit. tempor. par. 3. numero 27. intelligens ipſe tamen ibi, non quando nihil enunciaretur in inſtrumento de ipſa ſolemnitate, ſed quando minus legitima pro ſe ferret, vt refert, & proſequitur d. Callien. d. lib. 2. tit. 7. inſpect. 3. num. 36. verſi. declaratur ſecundò.

CONCLVSIO 488.

ARGVMENTVM.

Decretũ iudicis an faciat præſumi omnia ſolemniter, & ritè acta.

SVMMARIVM.

1 *Decretum iudicis facit præſumi omnia ſolemniter, & ritè acta fuiſſe.*

2 *Decretum interpoſitum in alienatione eccleſiæ, vel minoris, facit, vt præſumatur contractum factum in vtilitatem eccleſiæ.*

3 *Ex decreti præſumptione præſumitur minoritas illius, cui prætor vti minori curatorem dedit.*

4 *Decretum iudicis facit ceſſare omnem fraudem, dolum, & metum.*

5 *Spoliato non datur reſtitutio in integrum, quando ex decreto iudicis fuit ſpoliatus, ſiue ſit interpoſitum decretum per modum voluntariæ iuriſdictionis, ſiue per modum contentioſæ, vt numero 6.*

7 *Spoliato datur reſtitutio in integrum, quando eſt ſpoliatus à iudice iuris ordine non ſeruato.*

8 *Quæ in interpoſitione decreti requirantur, omnia vide remiſſiuè.*

9 *Decretum quando reperitur interpoſitum ante contractum non facit præſumere omnia ſolemniter, & ritè acta.*

10 *Decretum non interueniſſe probatur, ſi in contractu recenter celebrato nulla de ipſo facta ſit mentio.*

1 Decretum iudicis facit præſumi omnia ſolemniter, & ritè acta fuiſſe, † ita profitendo ſcripſit Bal. in l. quæcunq;. §. fina. ff. de Public. in rem actione, & placuit Specul. in titu. de empt. & vendi. §. nunc dicendum. numero quinto, verſic. & breuiter ſcias. & aſſeruit idem Bal. in l. cum hi. §. ſi prætor. il primo, nume. 3. ff. de tranſact. idem Bald. in leg. fin. C. de præd. minor. & in lege ſi præſes. numero tertio. Cod. quomodo, & quando iudex, & tradidit Accur. in l. prima, ſuper verbo, omni creditore, in fine. C. de fide inſtr. & iure haſtæ fiſ. libro 10. & Alexa. in l. ſciendum, poſt num. decimumquartum, verſi. vnde ſi videmus. & numero 20. 23. & 26. de verbor. oblig. & Bald. in cap. 1. columna tertia, numero 7. qui feud. dare poſſunt, quos ſequutus eſt Ioan. Imo. in le. ſi quis cum aliter. in fi. de verborum obligatio. & notatur in l. ab ea parte. §. fi. de proba. quę etiam refert But. in cap. quod ſicut. de electio. & Dec. in ca. quoniam contra. numero 387. verſic. vltimò notandum de probat. Alex. quoque in conſil. 125. num. 5. verſ. tertiò poſſet etiam. lib. 1. & refert pro parte affirmatiua Cephal. in conſil. 34. num. 3. Abb. conſi. 4. num. 55.

2 Ex hac concluſione illud poteſt colligi, † decretum interpoſitum in alienatione eccleſiæ, vel minoris facere, vt præſumatur contractum factum in vtilitatem eccleſiæ, ſi credimus ita aſſerenti Bal. in dicto capit. primo, columna tertia, poſt dictum numerum ſeptimum, verſic. & ego addo generaliter, de his, qui feu. da. poſſ. & in cap. ſicut, circa fin. numero 6. de re iudic. & Dec. in capit. quoniam contra. dicto numero 187. cum ſequen. per ibi allega. de probatio. & conſulas ad hoc Alexand. in conſilio 92. numero 13. & 14. volumine 5. & Dec. conſilio 86. poſt numerum ſeptimum. verſi. & vlterius etiam accedit, & proſequitur Simoncell. dicto ſuo tract. titu. 7. inſpect. 3. numero 44. verſicu. reſultat ſecundò.

3 Secundò inferri poteſt, † vt ex huiuſmodi decreti præſumptione præſumatur minoritas illius, cui prætor vt minori curatorem dedit, ita conſulendo reſpondit Corn. in conſilio 69. numero 30. verſic. item concurrit. lib. 1. & in cõſilio 97. videtur prima facie, numero 1. eod. lib. profitetur Bal. in l. iure noſtro. §. propter litem. verſic. quintò noto. ff. de teſtamen. tut. & conſuluit in conſilio 66. factum tale eſt, nu. 3. verſi. quoad vltimum, lib. 3.

Primò amplia concluſionẽ eo vſque veram eſſe, vt huiuſ-
4 modi decretum faciat ceſſare † omnem fraudem, dolum, & metum, vt habemus ab Vlpia. in l. fina. in princip. ff. quod met. cau. quod etiam docuit Bart. in leg. frater à fratre, col. antepenult. numero 51. verſic. intellige autem palam. ff. de condic. indeb. & hoc idem probauit Alexand. in conſilio 53. columna quinta, verſicu. tertiò autem, numero quinto, quod eſt repetitum in volumine 1. conſilio 125. quos refert, & ſequitur Alb. in conſil. 11. num. duodecimo, idem ſequitur alios referendo Dec. in cap. quoniam contra. numero 189. de probatio. quod idem multi probauere, vt Ang. in conſilio 142. circa finem, verſic. ſuper ſecundo dico, & Bal. in l. iubemus. columna 2. verſic. ego tamen do conſilium, poſt numerum tertium. C. ad Trebellia. Marſil. in ſingul. 438. lex multum. Petr. Gerard. ſingul. 57. qualiter tutores, numero quinto, ſenſit & Pari. conſilio 98. numero 70. verſic. qui tuto. dare poſſunt, volumine 1. & in conſilio 39. numero 15. libro 4. Rolan. à Valle conſil. 33. numero 18. & in conſilio 90. numero 11. & ſequen. volumi. 1. & Cephal. in conſilio 24. numero 25. & in conſilio 202. numero 16. libro 2. hoc idem confirmauit Curt. iun. in conſilio 67. columna ſecunda, in fine, & in conſilio 118. columna 3. in princip. & aſſeuerauit Aemil. Ferret. in conſilio 43. numero 3. nec ab iſtorum diſceſſit ſententia Riminal. in conſilio 42. numero 56. & 81. lib. 1. nec hoc reticuit Natta in conſil. 631. nume. 26. lib. 3. hoc idem tradidere Bal. in c. 1. col. fin. de confir. vti. vel inut. atq; Abb. in c. cum cauſam. col. 2. verſic. & vide aliam. de empt. & vendit.

Secundò ampliabis, vſque eo locum habere, vt non de-
5 tur reſtitutio in integrum ſpoliato, † quando ex decreto iudicis fuerit ſpoliatus, vt patet ex multis congeſtis à Rui. in conſilio 49. numero 11. verſi. non poteſt quis petere ſe. volum. 4. Crauet. in conſilio 5. numero 8. verſicu. & quòd pars

iſto

iſto caſu. Grat. in conſilio 76. volu. 2. & ex multis alijs relatis à Gabr. in concluſ. 1. nume. 108. limit. 14. de reſtit. ſpoliat. & eſt glo. in capit. præſentiarum. in glo. fin. 7. quæſtio. 1. & in capit. in nomine Domini. in verbo, audientia. 23. diſtinctio. quas glo. probat Abb. in capitu. cum dilectus. nu. 11. quod met. cau. & in capitu. dilectus filius. de reſcript. & in capit. conquerente. in vlt. notab. de reſtitu. ſpol. Iaſ. in leg. iuſtè poſſidet. numer. 3. ff. de acquir. poſſeſſ. & in l. iuſiurandum. §. ait prætor. numero 2. ff. de iureiur. Dec. in leg. qui auctore. numero 3. ff. de reg. iur. Cagno. in le. non videtur. §. ſi iuſſu, eod. titu. & ſentit Pariſ. conſil. 98. nu. 54. verſic. quod etiam oſtendit. d. vol. 1.

6 Quod etiam procedit, † ſiue ſit interpoſitum decretum per modum voluntariæ iuriſdictionis, ſiue per modum contentioſæ iuriſdictionis, vt conſtat ex ijs, quæ retulit Ruin. in dicto conſilio 49. numero 11. de quo reſtitutionis articulo latius vide d. Callien. qui abunde diſputat in dicto tracta. de decre. dicto lib. 3. titu. 7. in dicta prima inſpectione, poſt dictum numerum quintum, verſi. an interuentus iudicis, & decreti interpoſitio ſuper conſtitutione minoris in contractibus quando detur, vel denegetur.

Limita iſtam ampliationem nõ procedere, quando quis 7 eſſet ſpoliatus à iudice † iuris ordine non ſeruato, ita deciſum fuit à Bart. deciſio. 238. num. 4. per l. meminerint. C. vnde vi, & c. conquerente. & ibi Abb. in princ. & Doct. de reſtit. ſpolia. & in c. referente. & ibi Dec. num. 2. de præben. & voluit Bal. conſi. 134. copioſè eſt allegatum, vol. 3. & in conſil. 148. ſpoliatus virtute ſententiæ; & in conſi. 149. proponitur, quòd quædam tutela. eod. volu. 3. cui adhæret Zabarel. in conſi. 54. & in conſi. 75. quibus ſe ſubſcripſit Calcan. in conſi. 120. num. 2. verſic. eſt ergo legitimus. Crau. in conſi. 18. num. 8.

Et quale ſit officium in interpoſitione decreti huiuſmo- 8 di, in quibus contractibus, † & cuius ſit interpoſitio decreti huiuſmodi effectus, quandóue illo opus ſit, & de alienatione ſine decreto facta maior factus ratam habeat, vide amplè per d. Callien. in eius tract. de decretis.

Limita primò concluſionem tunc non procedere, quan- 9 do † decretum reperitur interpoſitum ante contractum: eo enim in caſu non præſumuntur omnia ſolemniter propter illud acta, vt Alexan. auctor eſt in d. l. ſciendum, poſt numerum 27. in fi. verſi. vel tertiò, & no. reſponde. ff. de verb. oblig. & Rui. conſi. 86. nu. 6. verſic. quia illud eſt verum, volu. 1. Rolan. conſi. 7. nu. 92. volu. 3. atque Ceph. conſil. 207. nu. 91. volumine 2.

Secundò præterea loco concluſionem limitabis, vt vera non ſit, quando in contractu nulla facta ſit mentio de ipſo decreto, & recenter contractus ille celebratus fuerit: tunc enim eo ipſo quod producitur inſtru. in quo de decreto mẽ- 10 tio fuerit facta, † dicitur ꝓbari illud non interueniſſe, vt hoc dilucidè tradidit Accur. in l. ſi contra glo. 1. C. ſi quis igno. rem min. eſſe. cui reſpondendo accedit Corn. in conſil. 36. in hac conſultatione, nu. 3. lib. 2. & probauit Ant. Gomel. in tract. de contra. c. 11. poſt n. 17. & ad id latè ſe fundat Simoncel. in d. trac. de decr. li. 3. tit. 7. inſpect. 3. poſt nu. 33.

CONCLVSIO 489.

ARGVMENTVM.

Defenſio probatur eo ipſo, quòd appareat quem fuiſſe vim paſſum, & an præſumatur, quicquid inde fecerit, egiſſe, vt ſe ab omni violentia tueretur.

SVMMARIVM.

1 *Defenſio probatur, quòd appareat, quem fuiſſe vim paſſum, & omne quod inde fecerit, feciſſe præſumitur, vt ſe ab omni violentia tueretur.*

2 *Defenſio probatur, & præſumitur etiam, quando quis percuſſit aliquem, quem viderit contra ſe venire ſtricto enſe.*

3 *Inſultatus non debet exſpectare, quod vulneretur, ſed debet ipſe incipere.*

4 *Defenſio præſumitur, etiam ſi teſtes deponant de credulitate, vt ſi aſſerant, ſuo credere, vel videre Titium occidiſſe, vel vulneraſſe aliquem ad ſui defenſionem.*

5 *Teſtis non poteſt deponere, niſi per credulitatem, quod quis occidat aliquem ad ſui defenſionem.*

6 *Teſtes probant, etiam ſi ſimpliciter deponant homicidium, ſiue aliud ſimile delictum fuiſſe ad defenſionem patratum.*

7 *Ad ſui defenſionem feciſſe probabit inſultatus, qui percuſſerit aliquem volentem illi maxillam manu vacua percutere, ſi probauerit non potuiſſe euitare, quin ei maxilla percuteretur abſque probro.*

8 *Sicuti propter bonorum defenſionem inſultatus percutere poteſt, ita propter vitandam iniuriam, quæ reſpicit perſonam, id facere poterit.*

9 *Ad defenſionem rerum ſuarum feciſſe, qui interfecit inſultantem probatur, quando fuit illata vis aduerſus res & bona.*

10 *Pater accuſatus, ſi defendit filium, habetur ac ſi ipſe filius ex ſe ipſo ſe ipſum defendiſſet, & rurſus.*

11 *Læſus in honore, dignitate, & officio, ſi aliquid agit contra lædentem, facere præſumitur ad defenſionem ſui honoris, dignitatis, & officij.*

12 *Inſultatus ſi occiderit illum, qui auxiliabatur inſultantem, præſumitur id feciſſe, vt ſe ipſe tueretur.*

13 *Percuſſus ſi percuſſit fugientem non præſumitur ad ſui defenſionẽ feciſſe, ſed ad vindictam.*

14 *Defenſio debet fieri cõtinuò, & quãdo quis dicatur ſtatim feciſſe, vide remiſſiuè.*

15 *Defenſionem probare ſimpliciter non ſufficit, ſed articuli conſici debent, & probare illam fuiſſe neceſſariam.*

16 *Ad ſui defenſionem quem feciſſe, probari ſimpliciter, ſatis eſt.*

17 *Defenſio non dicitur probata, ſed homicidium, quando quis excipiendo dicat, ſe illud homicidium patraſſe ad ſui defenſionem.*

1 Defenſio probatur eo ipſo; quòd appareat, quẽ fuiſſe vim paſſum, † & quicquid inde fecerit is, cui vis illata eſt, præſumitur id omne egiſſe, vt ſe ab omni violentia tueretur, ita conſtat ex multis relatis à Gramm. in conſi. 18. num. 1. & ſeq. & in conſ. 56. num. 15. hoc idem voluit Dec. in conſi. 459. in princip. & in conſi. 676. & in conſi. 678. hoc etiam placuit Alex. in conſilio 76. num. 4. & ſeq. volum. 1. idem ſenſit profitendo Dec. in l. vt vim. nu. 10. ff. de iuſtit. & iu. quod animaduerſione dignum arbitratus eſt Marſil. ſingu. 100. occidens aggreſſorem, & in conſil. 4. num. 14. & ſeq. ad idem reſpondit Cæpol. in conſi. 28. num. 7. verſi. item ratio quare. cum ſequen. & in conſil. 29. per totum. Hipp. quoque ſenſit in conſi. 25. in princip. & in conſi. 81. in princip. & in l. 2. numero 12. C. ad leg. Corneliam, de ſicar. & in l. 3. numero 1. eod. tit. & in le. 1. in princ. nu. 38. & l. furem, num. 3. eod. tit. & Alex. monuit in conſi. 109. num. 2. verſic. & idem dicit Bart. lib. 1. Pet. de Moncad. meminit in addit. ad Crot. in tract. de teſtib. num. 200. in litera E. in verbo defenſione. repetijt Nouel. in ſuo tract. ad defenſ. in prin. nume. 16. & num. 22. & 25. tradidit Boſſ. in ſua pract. crimin. de homici. num. 88. & videas nouiſſimè Matthę. Vueſembec. in reſpon. 19. per totum, & conſulas Clar. in §. homicidium. ver. ſed quomodo probetur, & Illuſtris. Cardin. Alban. non minus dignitate, quam doctrina clarũ, in ſuis lucubrat. ad Bart. in l. ſed & ſi quandocunque, ad le. Aquil. Bald. & Ang. in le. is qui aggreſſorem. C. de ſica. Bald. in le. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadru. paup. fe. dic. Alb. conſil. 94. quia deducta, in princ. Bertran. in conſil. 290. pro faciliori oſtenſione, in princip. volu. 3.

Primò amplia concluſionem procedere, etiam ſi non fu- 2 iſſet inſultatus, ſiue mauis inuaſus, † ſed tantum vidiſſet venientem aliquem contra ſe ſtricto enſe, talemq; percuſſerit, antequam ipſe eſſet percuſſus: nam etiam tunc pręſumi-

fur ad ſui defenſionem feciſſe, ita loquutus eſt Gramm. in d.
conſi. 56. numer. 13. per ibi adduc. & notat Barto. per illum
tex. in l. ſed & ſi quemcunque. in 2. notab. ff. ad leg. Aquil.
Bal. etiam in l. in multis. in fi. C. de libe. cau. & tradit Alex. in
d. conſil. 109. col. 3. lib. 1. d. nume. 2. Corn. in conſil. 107. viſa
inquiſitione. col. 2. lib. 1. & in conſil. 162. col. 3. eod. lib. 1. & in
conſil 134. columna 2. lib. 3. & refert Dec. in l. vt vim, nume-
3 ro 10. de iuſtit. & iu. & ratio eſt, † quia non debet inſultatus
expectare, quòd vulneretur, ſed debet ipſe incipere. Ita Iaſ.
optimè monuit d. leg. vt vim. col. 3. num. 9. 10. & num. 14. &
declarat Bart. in l. 1. numero 9. C. vnde vi, & in le. ſi ex pla-
gis. §. tabernarius. ff. ad leg. Aquil. quod relatu inſigne cen-
ſuit Anton. Corſet. in ſuo ſingul. 153. an idem operetur, in
verbo, metus. idem ait Gramma. in conſil. 69. numero 7.
& conſil. 56. num. 1. 3. & ſequen. Cæp. in d. conſil. 28. nume.
10. & idem Gramm. voto 20. nume. 4. Hippol. conſil. 73. nu-
me. 44. conſil. 4. num. 17. & in conſil. 25. nume. 41. & conſil.
31. num. 53. & conſil. 81. num. 13. Boer. deciſ. 168. num. 9. Car-
rer. in ſua practi. §. circa, il 2. nume. 91. cum multis ſequen.
& idem decidit Boer. in deciſione 164. numero 17. verſicul.
ſed quomodo probabit. Abb. dicto conſi. 94. num. 1. Angel.
de malef. in verbo, & dictus Titius, ſe defendendo, colu. 2.
verſic. & aduerſus. quod quis præſumitur in diſcrimine. Bal.
in repet. l. 1. poſt numerum tertium, verſicu. nunquid quis
debet expectare. C. vnde vi, & in conſil. 512. viſis actis, poſt
numer. 2. verſic. non ſolum ictum, ſed impetum. volu. 4. &
Bertran. d. conſilio 290. num. 4. & 8. & numero 11. quorum
ſententiæ adhæret D. Octau. Vulpel. in conſil. 78. numero
2. volum. 1.

Secundo loco ampliabis, cōcluſionem locum habere, ét
4 ſi teſtes deponerent de credulitate, videlicet † Titium oc-
cidiſſe aliquem, vel vulneraſſe ad ſui defenſionem, ſuo cre-
dere, vel videre, vt ore loquar Dec. in conſil. 459. nu. 6. cum
ibi alleg. quod & comprobauit Hipp. Marſil. in rubr. C. de
probat. poſt numerum 14. verſic. & facit ſingulare verbum,
& in ſingul. 19. tu ſcis clarum etiam in iure. num. 2. & in leg.
de minore. §. plurimum. num. 72. verſicu. & ideo dicit mul-
tum ſing. Bart. & in conſi. 4. numer. 12. verſicu. tu autem in
hac materia. d. vol. 3. Alexan. in d. conſil 109. num. 8. volu. 1.
& in conſi. 76. nu. 5. eo. vol. vbi iſtius axiomatis hanc reddit
rationem: quia ſi occidat aliquem ad ſui defenſionem, non
5 poteſt videri, quia ea eſt mente, vt occidat, † vnde non po-
teſt teſtis deponere, niſi per credulitatem, vt ex ibidem al-
legatis, & in conſilio 119. numer. 9. volum. 7. & Boer. in de-
ciſ. 164. numer. 17. per ibi adduc. cui ſe ſubſcripſit Alber. in
* conſil. 94. num. 4. vbi etiam atteſtatur de * communi, idem
voluit Iaſ. in leg. vt vim. numer. 4. verſicu. iſtud probo. ff. de
iuſtit. & iu. & in l. non ſolùm. §. ſciendum, nu. 8. verſ. nam te-
ſtes, qui deponunt. ff. de oper. noui nuncia. ad hoc etiam ex-
tat Gram. conſ. 56. nu. 20. & Carrer. in d. pract. crim. d. §. 6. §.
circa, il 2. nu. 159. verſ. circa ſextum, & vltimum.

Tertiò amplia concluſionem veram eſſe, etiam ſi teſtes
ſimpliciter deponerent homicidium, ſiue aliud ſimile deli-
6 ctum † fuiſſe ad defenſionem patratum, quia tunc probant,
etiam ſi aliam rationem non reddāt, iuxta ſententiam Dec.
in conſ. 459. nu. 6. & in conſ. 469. nu. 5. 6. & 10. & Boer. in d.
deci. 164. numer. 17. & idem reſpondit Corn. in conſ. 162. in
col. 1. vol. 1. Alexan. etiam cauit in d. conſ. 109. num. 3. vol. 1.
nec receſſit ab iſtis Abb. in conſ. 94. num. 5. & Alex. voluit in
conſi. 76. Viſa inquiſitione contra Fortunium. col. 3. verſic.
fortificantur prædicta ex atteſtationibus quorundam teſti-
um, vol. 1.

Quartò ampliabis, concluſionem locum ſibi vendicare
7 etiam contra inſultantem ſine armis, eo quod † volebat illi
maxillam manu vacua percutere, nam licèt inſultatus per-
cuſſerit illum gladio, & mortuus ſit, tamen ſi probauerit
non potuiſſe euitare, quin ei maxilla percuteretur, abſque
probro, hoc caſu probatum dicitur, ad ſui defenſionē id fe-
ciſſe, licèt videatur exceſſiſſe modum defenſionis: nam ſi
propter bonorum defenſionem hoc fieri poteſt, vt leg. 1. C.
vnde vi, & infra dicetur, videtur eo magis potuiſſe id facere
8 † propter iniuriam, quæ reſpicit perſonam, euitandum, ar-
gum. l. in ſeruorum. ff. de pœn. ita dixit Bal. in d. l. 1. col. 4. nu.
10. verſ. ſed pone. C. vnde vi, quem refert, & ſequitur Dec. in
conſi. 678. num. 4. Alex. conſil. 76. colu. 2. poſt numerum 2.
verſ. nam ſi pro defenſione, & verſi. & ne ſtemus in verbis.
libr. 1. & vltra alios in terminis habes Bart. in l. 1. in princ. &
num. 7. verſic. quæro in quo conſiſtat illud moderamen. C.
vnde vi, & in l. furē. ff. de ſicar. Butr. in c. olim. de reſtit. ſpol.
refert etiam, & ſequitur Marſil. d. conſ. 4. num. 22. & Alex. d.
conſ. 119. num. 5. vol. 7.

Quinto amplies velim, vt concluſio habeat locum; ne-
dum quando fuit illata vis aduerſus perſonam, ſed etiam ad-
9 uerſus res, & bona, † quia tunc ſi interfecit inſultantem, vel
aliquid fecit contra ipſum, probatur ex illo inſultu id feciſ-
ſe ad defenſionem rerum ſuarum, licèt non probetur id fe-
ciſſe ſtatim, quia præſumitur continuò defenſionem fuiſſe
factam, vt colligere eſt ex allegatis ab Alcia. reg. 3. præſump.
29. numer. 4. de præſump. & videas Carrer. in ſua pract. §. 6.
circa, il 2. num. 29. verſ. ſecundò quæro, an ſicut licita eſt de-
fenſio pro perſona, & numer. 112. verſic. ſecundo caſu circa
res, & Boer. deciſ. 168. numer. 6. & Bar. in l. furem. ff. de ſi-
car. vbi etiam Marſil. in princ. & in conſi. 4. num. 8. & 22. &
per Feli. in c. 2. de homicid. per totum. Bart. in l. vt vim. num.
6. verſic. quærit glo. ff. de iuſtit. & iu. Iaſ. in d. l. vt vim, nume.
23. Bal. d. conſi. 312. num. 3. verſi. hoc ſi probo, pro defenſio-
ne rerum, vol. 4. & Alex. d. conſ. 119. poſt numerum 5. verſi.
nam ſi hôc licet propter res, volum. 7. & d. conſilio 76. poſt
num. 2. verſi. nam ſi pro defenſione rerum, volum. 1. & hoc
idem voluit idem D. Octau. Vulpel. conſi. 79. numero 2. vo-
lum. 1.

Sextò ampliabis nedum procedere, quando agitur de
10 propria defenſione, ſed etiam de defenſione patris facta à
filio, & econtrà, † quia ſi pater accuſatus defenderit filium,
habetur, ac ſi ipſe filius ex ſe ipſo ſeipſum defendiſſet, & rur-
ſus, vt docuit Bar. in l. vt vim, nume. 7. ff. de iuſtit. & iu. & ibi
Doct. & Dec. in d. conſ. 678. nu. 5. & 6. & conſ. 459. num. 3. &
conſi. 469. in prin. & ad id latè conſulas Carrer. in d. §. circa,
il 2. d. num. 29. per duas columnas. ad idem etiam reſpondit
Gramm. conſ. 56. num. 22. vbi loquitur in fortioribus termi-
nis. i. de amico, & latè Iaſ. & Dec. in d. l. vt vim. ille nume. 28.
hic nu. 32. ff. de iuſtit. & iure.

Septimo loco ampliare poteris, idem locum habere con-
11 tra eum, qui honorem, dignitatem, & officium lædit: † hu-
iuſmodi namque læſus, ſi aliquid agat contra ipſum læden-
tem, præſumitur id feciſſe, vt honorem, dignitatem, & of-
ficium ſuum tueretur, ita ſapientiſſimè docuit Dec. in d. le.
vt vim. nu. 36. ff. de iuſt. & iu. atq; Carrer. in d. prac. §. circa. il
2. nu. 38. & adeas Capic. deciſ. 58. nu. 2. & per totum. Marſil.
in d. conſ. 4. num. 19.

Octauò amplia, nedum veram eſſe concluſionem contra
eum, qui præcipuè vim infert, ſed etiam contra illum, qui
fert auxilium, nam ſi inſultatus occiderit ipſum auxiliantē,
12 † præſumitur etiam id feciſſe, vt ſe ipſe defenderet, illumq;
potuiſſe occidere, ita tradidit Carrer. in d. prac. §. homicidi-
um. il 2. numer. 87. & in §. circa. nume. 9. motus auctorita-
te Bald. in d. l. vt vim. nume. 7. ff. de iuſtit. & iu. quibus reſpō-
det doctr. Ang. Aret. in tract. malefic. in verſ. & dictus Titi-
us, num. 33.

Primo loco limitanda concluſio eſt, vt vera non ſit, quan-
13 do quis percuſſus, percuſſit fugientem: † tunc enim nō præ-
ſumitur ad ſui defenſionem feciſſe, ſed ad vindictam, vt ob-
ſeruauit Bar. in l. 1. col. fi. in verſ. tertium moderamen. in fi.
C. vnde vi. & in l. ſi ex plagis. §. tabernarius. ff. ad l. Aquil. at-
que Bal. docuit in conſ. 312. num. 6. vol. 4. iſtis quoque acce-
dit conſulendo Pau. de Caſt. in conſi. 92. alias 272. volu. 2. nu.
15. incip. in cauſa carceratorū. quos refert, & ſequitur Dec.
in l. vt vim. nu. 10. verſ. ſecus tamen eſt poſt percuſſionem. de
iuſtit. & iu. & Bertran. dicto conſ. 290. nu. 6. verſi. fortè verò
opponitur.

14 Nam † defenſio debet fieri continuò, ſed quando dica-
tur ſtatim feciſſe, videas Carrer. in ſua prac. in §. circa, il. 2.
num.

num.188.poſt Ange.de malef.in §.& dictus Titius ſe defen-
dendo, num.20.& Steph.Bertran.in conſi.290.pro facilio-
ri oſtenſione,nu.6.verſ.fortè verò.lib.3.

Secundò velim limites, non enim ſufficit probare ſim-
pliciter defenſionem, ſed requiritur, vt articuli confician-
15 tur,† & probetur fuiſſe neceſſariam defenſionem, vt tenet
Bald.in l.1.col.11. verſi.item tu aſſeſſor, poſt numerum vige-
ſimum primum,de confeſſ.& animaduertit Bart. in l. ſcien-
tiam.§.qui cum aliter.per illum tex.ad l.Aquil.ad quod per-
tinet contex.in l.is qui aggreſſorem. C. de ſicar. & in clemē.
1.de homic. & adeas Nouel.in ſuo tractatu ad defenſam, tit.
reſponſ.reorum.in conſtit.num.31.& 32.& Ioan.de Amic.in
conſi.77.Ancha.in clem.1.de homic.Marſil. conſil. 8.Iaſ.in
l.non ſolùm.§.ſciendum,num.8.ff.de ope.no.nunc.Marſ.in
rub.C.de probat. nu. 253.& ſenſit idem Marſil.in d.conſi.4.
numer.7.

* Scribentium tamen ſententia * communi conſenſu in
contrariam videtur partem propendere,id eſt ſatis eſſe ſim-
pliciter probare,† quem feciſſe ad ſui defenſionem,vt con-
16 ſtat ex multis relatis à Dec.in d.l.vim vi.num. 17.ff. de iuſtit.
* & iu.vbi de communi * opinione atteſtatur, & latè exami-
nat iſtam quæſtionem, quæ ſententia placuit & Carr. in ſua
pract. in §. circa. il 2.numer. 125. pro qua conſuluit Dec. in
conſi.53.& in conſi.469.& hanc eandem confirmauere A-
lex.in conſ.109.vol.1.& Cor.conſi.162.vol.1.& Crot.in trac.
de teſtibus.par.7.num.106.in fi.

Tertiò limita procedere concluſionem,quando quis in-
quiritur de homicidio excipiendo dicat, patraſſe illud ho-
17 micidium ad ſui defenſionem, † nam tunc dicitur proba-
tum homicidium, non autem defenſio, vt not. Bart. in leg.
Aurelius.§.idem quęſiuit,numero 2.ff.de libera.lega.& ob-
ſeruauit Abb.in capitu. bonæ, il 2. in fine, num. 13. de po-
ſtulat.prælat.quos refert Dec. in cap. cum venerabilis, nu-
mero 82.de exceptio. vbi de hac quæſtione diſſerit, & No-
uel.in tractatu ad defen.in tit. reſponſ. reorum. in conſtitu.
numero 31.& 32. & videas latè hoc proſequentem Illuſtriſſi-
mum Albanum in ſuis lucubrat. ad Bart. in dicta leg. Aure-
lius.§.idem quæſiuit. ff.de lib. leg. numer. 3.& Bald.in leg.1.
nume. 20. ver. denuo quæro de quæſtione.C. de confeſſ.&
numer.ſeq.

CONCLVSIO 490.

ARGVMENTVM.

Defenſio an probetur per præſumptionem, & coniecturas, & per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Defenſio probatur per præſumptionem, & coniecturas.*
2 *Præſumptiones,& coniecturæ,quæ probent defenſionem, remittuntur iudicis arbitrio.*
3 *Defenſio probatur per teſtes deponentes, Titium aggreſſum fuiſſe Caium,vel in eum cum gladio diſtricto inuaſiſſe.*
4 *Teſtes domeſtici,coniuncti, & id genus alij admittuntur ad probandum defenſionem conſanguinei ſui.*
5 *Frater pro fratre probat defenſionem.*
6 *Coniuncti,conſanguinei,domeſtici, & huiuſmodi teſtes admittuntur etiam, quando agitur ad defendendum aliquem & ad demonſtrandam eius innocentiam.*
7 *Frater productus in criminali ad defenſionem in cauſa inquiſitionis contra fratrem formatæ,eſt idoneus teſtis,nullo facto diſcrimine,an ſimul habitent, necne.*
8 *Defenſio minus idoneis teſtibus probatur, & probatio etiam incerta,& obſcura in defenſione præualere ſolet.*
9 *Conſanguinei,& affines à iure repelluntur,& non probant,quando producuntur,vt reprobentur alij teſtes pro fiſco,vel pro altera parte producti.*
10 *Defenſionem probant teſtes etiam deponentes per verbum,credo.*
11 *Teſtis ex actibus viſis ab eo rectè poteſt dicere,hoc credo.*
12 *Credulitas teſtis quando eſt munita rationibus concludentibus ad veritatem dicti ipſius, tunc probat.*
13 *Teſtes deponentes de publica fama,quem aliquid feciſſe, vt ſe defenderet, probant.*
14 *Teſtes ſi deponant, ſcire aliquem illud feciſſe ad ſui defenſionem, quia viderunt, probant.*
15 *Ratio,quia vidi eum feciſſe ad ſuam defenſionem,ſatis eſt, & valida cauſa ad probandum defenſionem.*
16 *Teſtis cùm reddit cauſam ſui dicti,quia vidit,ſufficit.*
17 *Defenſio probatur etiam per vnum teſtem in cauſa principali, & alium in cauſa appellationis.*
18 *Defenſio etiam vnico teſte probata,excuſat à mortis pœna.*

Proſequamur & cœtera defenſionis probationum genera.
1 Defenſio itaque probatur per pręſumptionem,† & con-
iecturas, ſi credimus Bart. in l. 1. §. de illo. ff. de his, qui ſibi
mortem conſciuerunt, in quam ſententiam conſuluit Ve-
ronen.in conſi.60.colum. 3.poſt medium.& ad hoc decidit
Boer.deciſ.164.num.17.hoc quoque docuit Marſil.in l. vni-
us.§. cogniturum.num.65.de quæſt. & in d.conſil. 4. nume.
26. Crau. in conſilio 119. nume.9. Corn. in conſi.192. vol. 1.
& in conſi.134. in littera D.vol.4. Cæpol. in conſil. 31. idem
Marſil. in ſingul. 19. numero 4. incipien. tu ſcis, & vide Il-
luſtriſſimum Alba.in ſuis lucubr.ad Bart. in leg. Aurelius.§.
idem quæſiuit.ff. de liber. leg.nu.3.Bal. in d. l.1.poſt numer.
21. verſic. iſtud etiam eſt notatu dignum.C.de confeſſ.Tho.
Gram.conſil.29.nu.38.conſil.6.num. 21.& conſil. 69. num.
10.Iaſ.in d.l.vt vim.nu.7.ff.de iuſti.& iu.& inſigniter reſpon
dit Octau.Vulpel.in conſil. 44.nu. 8. vol.1.

2 Quæ tamen præſumptiones, † & coniecturæ remittun-
tur iudicis arbitrio, vt ad id multa congeſſit Boer.in d.deciſ.
164.in fi. & Bald.poſt d. nu.21. d. verſic. iſtud etiam eſt nota-
tu dignum. Gramm.conſ.29.nu.38. & conſi.56.nume.21. &
conſi.69.nu.10.& Iaſ.d.l.vt vim.nu.7.& Bald.conſi.312. in fi.
volum.4.

Præterea defenſio quoque probatur per teſtes deponen
3 tes, Titium aggreſſum fuiſſe Caium, † vel in eum cum gla-
dio diſtricto inuaſiſſe, vel nec è vagina educto ferro, ita col-
ligitur ex reſcrip. Imperatorum Antonini in l. 1. & Gordia-
ni in le. 2. & 3. C. de ſicar. De hoc probationis etiam genere
meminit Bar.in l. ſed & ſi quemcunq;. in prin. ff.ad l.Aquil.
quam Felin. latè proſequitur in ca. ſignificaſti.in 2.concluſ.
numer.13. de homic. in quam ſententiam nonnulli conſu-
luere, vt Bal.in conſil. 312. Viſis actis. poſt nu.6.col.pen.ver.
ſexto propter.vol.4.Dec.etiam in conſ.678.nume. 2. Marſi.
quoq; in conſ.4.nu.17.& in conſ.25.nu.43.& in conſi.31. nu.
53.& in conſ.73.nu.44.atq; Boer.q.164.nu.17. & Bertran. d.
conſ.290.num.12.vol.3.

Hanc poſtremam probationem primo loco ampliabis,
4 vt vera ſit etiam ſi teſtes ſint domeſtici, † coniuncti, & id ge-
nus alij: nam admittuntur ad probandum defenſionem cō-
ſanguinei ſui, vt de fratre pro fratre ait Feli. cum ibi alleg.in
c.cum oporteat.num.3.verſic. quinto limita.de accuſ.idem
tradit Bal. in l.parentes.C.de teſtib.& ibi Sal. & Alex. in ad-
dit.ad Bar.in le. maritus. ff.de quæſt.& idem aſſerit Vulpell.
conſi.96.num.7.vol.1. & reſpondit Crau.in conſi.119. num.
9.Marſil.aſſeruit in rubr.C.de probat.nume. 10.& in ſingu.
5 19.incip. tu ſcias.† & de fratre in ſing. 508. tractant Doct.
num.2.Hieron.in addit.ad Dec.in le. nemo ex his.ff.de reg.
iur.cum ibi relatis,& de teſtib.domeſticis docuit Dec. in cō
* ſil.459.num.7.vbi inquit,* omnes in hanc deſcendere ſen-
tentiam, iſtiuſmodi teſtes admitti ad probandum defenſio-
nem conſanguinei ſui, & idem in conſil.469.nume. 5. quod
idem probauere Alexa. in conſil.5.in caſu inquiſitionis for-
matæ, num.6.& nu.8.& in conſ.119.col.3. nu.6.verſ.non ob-
ſtat, ſi diceretur.vol.7.& conſ.24. Animaduerſis his. nume.
39.verſi.quòd ad probandum innocentiam.vol.2.alios citat
Io.Nic.in addi. Alcia.tract.de præſump.reg. 1. præſumpt.23.
Hippol.in conſi.4.num.12.& alios refert Nouel. in ſuo tra.
ad defenſam, in prin. nume. 31.& 32.vbi de fratre,& de con-

ſanguineo, & Illuſtriſſimus Alban. in ſuis lucubra. ad Bart. in le. vt vim. numero 7. de iuſtit. & iure. Iaſ. in d. leg. vt vim. numer. 5. ff. de iuſti. & iu. & in leg. ſed & ſi quis. poſt numerum 4. ver. 3. no. limita. loquens in domeſtico, & num. 5. loquens de fratre. ff. ſi quis cau. Fel. in c. cum oporteat. colum. 3. poſt num. 3. verſ. quintò limita, niſi frater. de accuſ. & in c. literas. colum. 4. num. 15. verſi. quintus caſus eſt. de præſumpt. Craue. conſi. 2. poſt nume. 9. verſi. nec obſtat, quòd ſit affinis. & nume. 10.

Extendas velim hanc ampliationem, nedum procedere
6 in probanda defenſione, † verùm etiam, quando agitur ad defendendum aliquem, & ad demonſtrandam eius innocétiam, nam & hoc caſu coniuncti, & conſanguinei, & domeſtici, & huiuſmodi admittuntur, vt reſpondit Alexa. conſil. 119. nu. 6. vol. 7. & tradidere Bal. & Sal. in l. parentes. C. de teſtib. & Sal. in l. teſt. ff. eo. vbi dilucidè ſcripſit, fratrem productum in vna cauſa criminali non ad impugnationem alterius, ſed ſolùm ad defenſionem in cauſa inquiſitionis contra
7 fratrem formatæ, † eſſe idoneum teſtem, nullo facto diſcrimine, an ſimul habitent, necne, idẽ voluit Alex. in cõſ. 5. nu. 8. vol. 1. & dicetur infra in concluſione, Innocẽtia, & in concluſione Frater, & diximus in concluſione, Conſanguineus, cum ſimil. Nam ipſa defenſio minus idoneis teſtibus probatur, vt placuit conſultiſſimo Vulpell. in conſ. 66. nu. 9. &
8 d. conſ. 69. nu. 9. vol. 1. & ipſa incerta probatio, & obſcura † in defenſione præualere ſolere conſuluit idem Vulpellius in conſil. 97. nu. 4. vol. 1.

Limitatur modò iſta ampliatio, vt vera non ſit, quando producuntur, vt reprobentur alij teſtes pro fiſco, vel pro altera parte producti, ſecus ſi ad probandum defenſionẽ meram, nam cùm ſit materia odioſa à iure repelluntur conſan-
9 guinei, & affines, † & non probant, vt deciſum fuit à Gram. deci. 34. nu. 14. & prodidere doct. Bart. & Sali. in leg. ſi parentes. C. de teſtib. & animaduertunt in le. lex Cornelia. ff. de iniu. & obſeruauit Bart. in l. qui teſtamenta. §. qui primo. ff. de teſta. & idem cauit Gram. in conſ. 12. num. 12. & in conſ. 32. nume. 12. Alexan. etiam reſpondit in hanc rem, in conſ. 5. num. 8. lib. 1. quod & ſentit Felin. in c. literas. num. 15. in fi. de præſump.

Secundo loco ampliatur præcipua concluſio, etiam ſi te-
10 ſtes deponerent per verbum credo, quia † & tunc probant defenſionem, ita decidit Boer. d. deciſ. 164. num. 17. in fin. ſic conſuluit Alex. in d. conſ. 119. col. 3. vol. 7. ita reſponſum eſt à Bertran. conſ. 290. num. 12. volum. 3. hoc etiam permultis alijs placuit, vt Cor. in conſ. 162. col. 2. vol. 1. Alb. in conſi. 94. num. 4. Carrer. in ſua pract. in d. §. circa. il 2. num. 159. Hipp. conſil. 4. numer. 12. Bar. in conſi. 16. Vannutius Petri. nume. 6. lib. 2.

Ratio eſt, quia vtrum ille voluerit occidere, necne, non
11 poteſt videri à teſte, † ſed ex actibus viſis ab eo rectè poteſt dicere hoc credo, vt videre eſt ex l. 1. §. 1. ff. de vent. inſpicien. & c. quoties. de teſtam. & ait Bar. d. conſ. 16. num. 1. ſequitur etiam Fel. in d. c. quoties, poſt numerum decimum, verſi. iſtis etiam adde, de teſta. vbi dicit, ad hoc ſpectare text. in c. firmiter. in primis verbis, de ſum. Tri. & fi. cat. & quod ibi notat Abb. in prin. huc quoque pertinet, quod voluit Ant. de But. in d. ca. quoties. vbi quando credulitas teſtis eſt mu-
12 nita rationibus concludentibus ad veritatem dicti teſtis, † tunc probat, per capit. literas. de præſumpt. Iaſ. plenè tradit in leg. vt vim. in 2. columna, numero 4. ff. de iuſtit. & iure, vbi dicit dictum Bart. in dicto conſilio 16. eſſe ſingulare, & quòd teſtes deponentes de credulitate probant, conſulas Nouell. in ſuo tractatu ad defenſam, in princ. numer. 33. vbi alios refert.

Tertiò ampliabis concluſionem principalem, vt proce-
13 dat, etiam ſi teſtes deponant de publica fama, † id eſt feciſſe, vt ſe defenderet: nam tunc etiam probant, vt placuit Alexan. in conſilio 14. colu. fin. verſic. & ſunt etiam plures, poſt num. nonum, vol. 3. quem refert, & ſequitur Abb. in conſil. 94. nu. 6. & aſſeruit Bal. conſi. centeſimoſexageſimo ſecundo, viſis actis apparet, vol. 4.

Quintò ampliare poteris, etiam ſi teſtes deponerent, ſci-
14 re illud feciſſe ad ſui defenſionem, quia † viderunt, vt dixit Bald. in l. ſolam. vlt. columna, poſt numerum vndecimum, verſicu. ſecundò hic quæritur. C. de teſtibus. Barto. in conſilio 110. incipien. in nomine Domini Amen, Factum tale proponitur, Quidam Maſſilus, aliàs incipien. Quidam Maſſiolus, de quo conſilio Bart. facit mentionem Bald. ſupracitato loco, & Nell. de ſancto Geminiano in ſuo tractatu de teſtibus. in columna vigeſima prima, in verſicu. teſtis inductus, numero 182. & Nicol. Pignolat. in additio. ad Roman. in ſingulari vigeſimooctauo, incipien. Accuſatus de homicidio. Hoc tamen debet intelligi, quando teſtes dicũt, quòd fecit ad ſui neceſſariam defenſionem, ſecundùm Bal. in l. 1. C. de confeſſ.

15 Hæc namque ratio, † quia vidi eum feciſſe ad ſuam defenſionem, ſatis eſt, & valida cauſa ad probandam defenſionem, quia licèt facere ad ſui defenſionem ſit aliquid, quod percipiatur iudicio intelligentiæ, tamen conſpectus eſt potiſſima cauſa ipſius iudicij ex eo, quòd fieri vidit in rixa, cognoſcitur, an fecerit ad ſui defenſionem, nec ne: & propte-
16 rea cum teſtis reddit cauſam ſui dicti, quia vidit † ſufficit, vt aſſeuerauit Bartol. dicto conſilio 110. numero ſecundo, & idem tenet Bal. in dicta l. ſolam. C. de teſtibus. in vltima columna, poſt dictum numerum vndecimum, & in conſilio 312. numero ſexto, in quarto volum. incipien. Viſis actis, & decidit idem Boer. in dicta deciſio. 164. numero decimoſeptimo, & Barto. conſuluit in conſilio 16. nume. 6. incipien. Vannutius Petri. lib. 2.

Quintò amplianda eſt concluſio, vt vera ſit, etiam per
17 vnum teſtem in cauſa principali, † & alium in cauſa appellationis: quia tunc etiam defenſio probatur, iuxta ſententiam Bald. in additio. ad Speculat. de appellatio. columna decimaſexta, verſiculo quartus videtur caſus. ibi, ſed pone, Titius accuſatus de homicidio, libro ſecundo, ſequitur, & refert Firma. in ſuo repertor. in verbo, defenſio poteſt probari per vnum teſtem in cauſa principali, numero decimo
18 nono. Quæ defenſio † etiam dicto vnico teſte probata excuſat à mortis pœna, vt doctè docuit Octauia. Vulpell. conſil. 66. nume. 8. vol. 1.

CONCLVSIO 491.

ARGVMENTVM.

Delegatio an probetur per ſolum ſigillum delegantis, quod reperiatur in aliqua ſcriptura ſcripta manu alterius & an delegatio Summi Pontificis, vel Imperatoris probari debeat per literas.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio probatur per ſolum ſigillum delegantis, quando facta eſt per aliquam ſcripturam ſcriptam manu alterius, in qua reperiretur appoſitum ſigillum illius, qui delegare poteſt.*

2 *Appoſitio ſigilli probat, & habet eandem vim, quod ſubſcriptio manu propria.*

3 *Delegationes non ſunt acta iudicij, & quare.*

4 *Delegatio non probatur per productionem ſigilli delegantis, quãdo productus ſit perſona domeſtica, vel cohabitet vnà cum eo, cuius aſſeritur eſſe: ſecus vt ibi.*

5 *Delegatio Summi Pontificis, vel Imperatoris, debet probari per literas.*

6 *Delegatus nihil facere poteſt, niſi prius oſtendat literas ſuæ delegationis.*

7 *Delegatus non poteſt viſitare, niſi oſtendat ſuam delegationem, & ſi viſitauerit, vel excommunicauerit, non tenet viſitatio, nec excommunicatio.*

8 Cardi-

8 *Cardinali aſſerenti habere aliquid in mandatis non creditur, ni-
ſi oſtendat mandatum.*

9 *Nemini aſſerenti ſe eſſe legatum credendum eſt.*

10 *Cardinali creditur, maximè cum extra curiam ſine legatione ire
non conueniat.*

11 *Cardinali affirmanti ſibi aliquid eſſe præcipuè mandatum, quod ſit
in præiudicium tertij, non eſt habenda fides, niſi oſtenſis literis,
& tunc ei creditur, quando non eſt in præiudicium tertij.*

12 *Cardinali aſſerenti ſe habuiſſe iuriſdictionem creditur, etiam in
præiudicium tertij.*

13 *Cardinali atteſtanti de his, quæ ſunt Summo Pontifici reſeruata,
non creditur, ſecus ſi atteſtatur de his, quæ ad ſuum officium, &
legationem pertinent.*

14 *Delegatio inferiorum poteſt probari per teſtes, cum in ipſis habe-
ant locum iura communia.*

15 *Gratia ſubcollectoris Apoſtolici deputati à collectore poteſt pro-
bari per teſtes.*

16 *Delegatio probari debet per literas, quando delegato non fuit ob-
latum reſcriptum, & per ipſum retentum, ſecus vt ibi.*

17 *Reſcriptum per teſtes probari poteſt, quando à principio pars non
inſtet ſuper productione reſcripti.*

18 *Reſcriptum poteſt probari per teſtes dum deponant, ipſum fuiſſe in
iudicio exhibitum præſente parte, & publicatum, ſeu in actis
publicis redactum.*

Delegatio Probari poteſt per ſolum ſigillum
delegantis .i. quando delegatio fa-
cta eſt per aliquam ſcripturam, quæ eſt ſcripta manu alteri-
1 us, † & in ea ſcriptura reperitur, & appoſitum eſt ſigillum
illius, qui delegare poteſt: nam tunc licèt non appareat, ſcri-
pturam eſſe manu illius, qui habet poteſtatem delegandi,
tamen per illud ſolum ſuum ſigillum probatur delegatio,
ita tradidit Angel. in l. conſentaneum. prope finem. C. quo-
modo, & quando iud. vt docuere Doct. & Innoc. in capitu.
quoniam contra. de probat. quos refert, & ſequitur Marſil.
in rubr. C. de prob. num. 323. verſicu. & ideo Angelus. Cui
2 rei illud patrocinatur, † quòd appoſitio ſigilli eandem vim
habet, & probat, quod ſubſcriptio manu propria, vt ad id
obſeruauit, & multa congeſſit Marſil. in d. rubr. C. de pro-
bat. numero 320. verſicul. his expeditis. & confirmat con-
cluſionem etiam Bouer. in ſingulari ſuo, in verbo, delega-
3 to. numero 14. ea ratione, quia delegationes † non ſunt a-
cta iudicij: fiunt enim ſine cauſæ cognitione, & partibus
præſentibus, vt tradit Ioa. Bapt. Caccialup. in l. more. num.
43. ff. de iuriſd. omn. iud. & Bouer. loco citatò, vbi inquit, de-
legationem probari per ſola ſigilla delegãtium, per ea quæ
fuere not. in d. c. quoniam contra. per Innoc. & in c. ſi à ſub-
delegato. in 6. per Archid.

Limitatur concluſio, vt non procedat, quando produ-
cens, & oſtendens huiuſmodi ſigillum ſit perſona honeſta,
4 vel habitet vnà cum eo, † cuius aſſeritur eſſe tale ſigillum:
non enim tunc delegatio probatur per productionem ſigil-
li delegantis, ſecus ſi cum ipſo non cohabitet, nec ſit perſo-
na domeſtica, vt in ſimili no. Innoc. & Io. And. in c. 2. de ſo-
lut. quos refert, & ſequitur Roma. in conſil. 446. incip. Pri-
mus propoſitæ conſultationis articulus, nu. 12. & Marſil. in
d. rubr. C. de probat. num. 324. verſic. & dixit etiam. cum ibi
allega. & vide infra in concluſione, ſigillum, vbi propria eſt
ſedes huius materiæ.

Verumtamen delegatio Summi Pontificis, vel Impera-
5 toris † debet probari per literas, vt deciſum fuit à Dominis
Ro. deciſ. 5. alias 397. incipien. ſi epiſcopus. num. 3. verſic. de
ſecundo dubio. de offic. vica. in no. ad quod conſulendus e-
rit Bellamer. in deciſio. 110. incip. præſumitur, per l. vnicam.
C. de manda. princip. & cap. cum in iure peritus. de officio
deleg.

6 Delegatus enim nihil poteſt facere, niſi prius † oſtendat
literas ſuæ delegationis, ſic colligimus ab Alexan. III. Pon-
tifice Maximo, in ca. 1. de fide inſtrument. nec prius eſt tan-
quam delegatus recipiendus, & tractandus, vt conſtat ex
his, quæ retulit Speculat. de probatio. §. videndum reſtat,
numero 1. & delegat. §. ſupereſt. verſicu. quid ſi delegati iu-
riſdictione, num. 14. & 15. quod etiam notat egregiè Ant. de
But. in ca. venerabilis. ſub num. 10. col. 4. verſic. quartus ca-
7 ſus, de cenſib. illud colligens, † quòd ſi delegatus huiuſmo-
di viſitare vellet, non poſſet, niſi oſtenderet ſuam delega-
tionem, & ſi viſitauerit, vel excommunicauerit, non tenet
viſitatio, nec excommunicatio: debet enim delegatus pro-
bare ſuam iuriſdictionem, vt conſtituere Imp. Grat. Valent.
& Theodo. in d. l. 1. C. de manda. princip. & cõſulas latè hęc
explicantem Cepha. in conſi. 236. in princ.

Hoc, quod poſtremo loco diximus, ampliabis, vt etiam
8 locum habeat in Cardinale, † quia ipſi aſſerenti habere ali-
quid in mandatis, non creditur, niſi oſtendat mandatum, vt
docuit Bart. in l. 1. C. de ſuperind. libro decimo, idque etiam
Io. And. & alij tradidere in cap. 1. de offic. lega. in 6. & in cap.
eminentia. de ſenten. excom. Bonifac. Octaui. incip. Iniun-
9 ctæ. vbi habetur, Nemini ſe eſſe legatum aſſerenti † eſſe cre-
dendum, prout refert etiam Illuſtriſſimus Alban. in ſuis lu-
cubrat. ad Bart. in l. 1. numero 9. de offic. eius. & latius in l.
ex quacunque. ff. ſi quis in ius voc. non ier. nu. 18. & dictum
eſt ſupra in concluſione, Cardinalis, & infra in concluſione
legatus.

Contrariã ſunt ſequuti ſententiam gloſſ. in c. nobiliſſi-
10 mus. 97. diſtin. vt ſcilicet Cardinali credatur, † maximè cum
extra curiam ſine legatione ire non conueniat. Ioan. Andr.
in cap. ad Apoſtolicæ. in verbo, proponit. de re iudic. in 6.
& Bald. in c. cum in iure. num. 1. verſicu. porrò ſunt. de offic.
deleg. & Abb. in conſil. 18. incip. primò quòd communitas.
poſt num. 4. verſi. & profecto quamquam, lib. 2. gl. in extra-
uag. execrabilis. de præb. & Dec. in l. 1. num. 17. verſ. & con-
* cluſio. C. de mand. princip. vbi atteſtatur de * communi, &
Bellencin. Auditor Rotæ in tract. de charit. ſubſid. in q. 110.
nu. 4. inquit, ſe præſente iudicatum fuiſſe, dictam extrauag.
Iniunctæ, Cardinales non complecti.

Verùm iſtud auctorum diſſidium tollere poteris fœdere
diſtinctionis, ſcilicet, aut Cardinalis affirmat ſibi aliquid eſſe
11 præcipuè mandatum, † quod προηγουμένως, vel ſi mauis, prin-
cipaliter eſt in præiudicium tertij, tunc niſi oſtenſis literis ei
fides habenda non eſt, aut non eſt in præiudicium tertij,
tunc ei eſt credendum, ita conciliauit Ang. in conſilio 82.
incip. Mandatum Principis, & ad hoc conſulas Felin. in cap.
quod ſuper his. de fi. inſtru. Doctiſſ. autem Cardin. Albanus
in ſuis lucubrationibus ad Bart. in dicta l. ex quacunque. nu-
me. 19. inquit, quod quicquid ſit, tutius eſt, vt omnino man-
dati literæ oſtendantur.

Contrariam huic diſtinctioni ſententiam prorſus ſequu-
tus eſt Vant. de nullit. in tit. quib. mod. ſent. nul. defend. nu.
12 43. vbi inquit, † Cardinali aſſerenti ſe habuiſſe iuriſdictio-
nem, credi etiam in præiudiciũ tertij, per d. c. nobiliſſimus.
97. diſtinct. quem tex. ita intelligi debere declarat Ro. deciſ.
32. alias 714. no. quòd non creditur. de probat. in antiq. &
Lap. in alleg. 32. an frater minor. verſi. an credatur. num. 4. v-
bi atteſtatur de ſtylo, & conſuetudine obſeruata, & videas
ibi Mandoſ. in addit. qui plurimos congerit, ſed de Cardi-
nale ſatis abunde dictum eſt ſupra in concluſione, Aſſertio
Cardinalis, & in concluſ. Cardinalis, & idem tenet Burſat.
in conſi. 29. incip. Illuſtriſſ. & Reuerendiſs. nu. 25. poſt verſi.
quarta ſit principalis concluſio, lib. 1.

Poſſunt præterea conciliari ſcribentium hæ inter ſe diſ-
ſidentes ſententiæ hoc pacto, vt prior opinio procedat,
quando Cardinalis atteſtatur de his, quæ ſunt Summo Pon-
13 tifici reſeruata, nam tunc ei non creditur: † ſecus eſt, quan-
do atteſtatur de his, quæ pertinent ad ſuum officium, & le-
gationem, & ita procedit poſterior opinio. in tali namq; ca-
ſu creditur ei etiam ſine literarum exhibitione, vt traditum
eſt à Pau. Caſtren. in l. vnica. C. de mandat. princip. & aſſeue-
rauit Specul. in tit. de legato. §. ſupereſt. nu. 17.

Aliter etiam in hac controuerſia diſtinguentem conſulas
Ludouic. Roma. in l. ſciendum. nu. 58. verſic. decimotertiò
deciditur. ff. de verbor. oblig. cuius diſtinctionem in præſen
tia prætereo, ne longior ſim.

Nunc verò primo loco limitabis,quod diximus de lega-
tione Pontificis Maximi, & Imperatoris, procedere in de-
legatione ipſius ſummi Pontificis,vel Imperatoris, ſecus in
14 alijs inferioribus.in his vtique poteſt probari per teſtes; †
cum in huiuſmodi inferioribus habeant locum iura com-
munia,ideſt,eandem vim habere teſtes,& inſtrume.in iudi-
cio.vt decreuit Imperator Conſtantinus le. in exercendis,
C.de fide inſtrumento.quod idem placuit Speculat.in titu.
de probatio.§.vltimo, verſicu. ſed nunquid delegatus, &
deciſum fuit à Dominis de Rota, in allegata deciſio. 5. aliàs
597. ſi Epiſcopus. dicto numero tertio,in fine verſic. de ſe-
cundo dubio.de offic. Vicar. in nou. & in hanc decidit ſen-
tentiam Bellame.in deciſio. 110. præſumitur prouiſio facta,
numero 15. verſicu.ibi enim quærens.de offic.delegat.& ſe-
quitur Mil. in repertorio,in verſicu. Probatio gratiæ Papa-
lis,& Bellencin.in tractatu de ſubſid.charita. quæſtione 111.
15 allegat in ſimili illud, † gratiam ſubcollectoris Apoſtolici,
qui deputatur à collectore, & ſic ab inferiore,poſſe proba-
ri per teſtes,ſecundum Rot.in deciſi.10. aliàs 266.dixerunt,
& concluſerunt.nu.4.de offic. delega.in nouis.

Sublimita ſupradictā limitationem, vt ſupra tradidimus
in concluſione,commiſſio, in ſecunda limitatione.

Secundò præterea limitabis locum habere tantum,quā-
do delegato non fuit oblatum reſcriptum, & per ipſum re-
16 ceptum, quia tunc † oportet,vt huiuſmodi delegatio pro-
betur per litteras, ſecus verò ſi poſtquam reſcriptum dele-
gationis receperit,illud perdiderit, tunc enim poterit pro-
bari per teſtes,vel aliàs per communia iura,vt aſſeruit Inno-
cen. in capitulo, cum olim. il primo ad finem,de priuileg.
quem refert, & ſequitur Bellame. in dicta deciſi. 110.præ-
ſumitur prouiſio facta,numero decimoquinto,de offic.de-
leg.& Speculat. de probat.verſicu.videndum reſtat, nume-
ro primo,cum ibi allegat. & idem in titu.de leg. §. ſupereſt.
verſiculo, ſed quid ſi legatio. numero decimoſeptimo,&
Bouer.in ſingu.ſuo 7. in verbo,delegatio,incipien. Epiſco-
pus non poteſt.numero decimo,verſiculo delegatio poteſt
probari.

17 Tertiò velim limites non procedere, † quando ab initio
pars non inſtat ſuper productione reſcripti, quia tunc ſi Iu-
dex ſub ſilentio tranſierit, poterit poſtea per teſtes hoc pro
bari,argumento eius, quod conſtituit Imperator Iuſtinia-
nus in Authen.in med lit.§.primo, & in Auth.vt litig.iur.§.
quia verò.& notatur in l.ne quicquam.§. vbi decretum. vbi
Bald.poſt numerum decimum, verſiculo, vltimò Doctor.
ff. de offic.proconſul. & lega. dum tamen teſtes deponant
reſcriptum delegationis fuiſſe in iudicio exhibitum præſen
18 te parte,& publicatum, † ſeu in actis publicis redactum, ar-
gumento leg. geſta.C.de iudi.& l.publicati. C.de teſtamen.
& capitulo, cum olim.de priuileg. & traditum eſt ab Hen-
ric. Boic. in capitulo cum in iure.circa medium ſuæ diſtin-
ctionis,verſiculo, & vtrum de officijs delegatis, & Specu-
lator aſſeruit in §. videndum reſtat.numero primo,verſicu-
lo,ego credo. & idem placuit Bouer.in ſingulari ſuo ſepti-
mo, in verbo,delegatio.numero vigeſimoſecundo, vbi ſu-
pra allegatos refert,& ſequitur.hoc idem tradidit Natta in
conſilio ducenteſimo nonageſimonono, Reuerendiſſime
Pater,numero octauo,verſiculo, item huiuſmodi poteſtas,
& vide per Burſat. multa in conſilio vigeſimoquarto, nu-
mero decimoquarto.

CONCLVSIO 492.

ARGVMENTVM.

Delegatio an probetur probatione tacita, ſeu præſumpta: delegantis poteſtas, ac auctoritas delegandi quo pacto probanda. Et an delegatus ſubdelegans cauſam alteri poſſit teſtificari in illa cauſa.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio probanda eſt probatione tacita, ſeu præſumpta, quando non poteſt probari per ſcripturam, per teſtes, vel per ſigillum.*

2 *Delegatio præſumitur, & mandatum ſuperioris præceſſiſſe ex ſcientia, & tolerantia ſuperioris.*

3 *Scientia, & tolerantia ſuperioris cum ſit fundamentum intentionis illam allegantis, debet ab eo articulari, & probari.*

4 *Delegantis poteſtas, & auctoritas delegandi, quibus modis probari poſſit.*

5 *Ad probandum titulum ſaltem præſumptum in maiori, vel prædeceſſore ſufficit communis opinio, & fama.*

6 *Delegandi poteſtas, & ſubdelegandi alijs etiam modis, & caſibus probatur, & quibus.*

7 *Delegatus ſi ſubdelegauerit cauſam alteri, an poſſit teſtificari in illa cauſa.*

8 *In eadem cauſa non poteſt quis eſſe Iudex, & teſtis.*

9 *Delegatus, ſi ſubdelegauit totam cauſam a principio, in ea poteſt teſtimonium ferre cum in illo caſu ceſſet omnis ſuſpicio.*

10 *Delegatus fungitur vice delegantis, & etiamſi ſubdelegauerit omninò cauſam, non poteſt teſtificari in illa, cum delegans in cauſa delegata non poſſit eſſe teſtis.*

Delegatio quando dilucidè non poteſt probari per ſcriptu-
1 ram,vel per teſtes,ſiue ſigillum, vt ſupra diximus, † confu-
giendum eſt ad probationem tacitam,ſeu præſumptam, vi-
delicet probando per teſtes illum tanquam delegatum ſe
geſſiſſe,vel ſententiam protuliſſe publicè, notoriè,ac ſcien-
te, & patiente ipſo delegante, vel illo, qui ipſum delegare
2 poterat,proceſſiſſe, & ſententiam tuliſſe, † nam ex tali ſci-
entia, & tolerantia ſuperioris præſumitur delegatio, &
mandatum ſuperioris præceſſiſſe,argumento leg. primæ, §.
magiſtrum.& ibi Paulus de Caſtro,numero 3.verſiculo,ter-
tiò no ff.de exercit.l. fi. ff. quod cum eo.& in hanc ſenten-
tiam reſpondit Dec.in conſi. 650. num. 12. & Alexan. cauit
in conſil.44.viſo,& diſcuſſo.poſt numerum 4. verſicu. for-
tificati videtur,& poſt numerum quintum, verſicu.& prin-
cipaliter.lib.2.& in conſi.157.viſo inſtrumento donationis,
numero 10. verſi.2. reſpondeo. eod. lib. 2. & notat Barto.in
conſi.79.quidam vendidit.numero 2.verſi. quia eo ipſo, &
Vant.in tract.de nullit.titu. quib. mod. ſenten. nul. repare-
tur.num.44.

3 Sed obſerues velim huiuſmodi ſcientiam † & toleranti-
am ſuperioris eſſe fundamentum intentionis illam allegan-
tis,& ideo debere ab eo articulari, & probari, vt ex multis
congeſtis ab eodem Vant.in dicto tract.de nullit. vbi ſupra,
nu. 45. cum ſequen. & ad hoc conſulas per Fel. in c. cum in
iure peritus,nu.8.& 10. de offic. deleg.

Vidimus hucuſque quo pacto delegatio queat probari,
perſcrutemur modò breuiter quomodo delegandi facultas
ſit probanda. Et nonnulli in eam deſcendere ſententiam,
delegantis poteſtatem,& auctoritatem † probari poſſe ſal-
4 tē vno ex modis ſupra notatis, hoc eſt aut per ſigillū,vel per
literas, aut per teſtes, ſeu per patientiam,aut communem
opinionem,& famam,ita Vant.tradidit in d. tract. de nulli-
tate,vbi ſuprà,num.48.vbi inquit,communem opinionem
5 & famam ſufficere ad probandum titulum † ſaltem præ-
ſumptum in maiore,vel,vt aiunt noſtri, prædeceſſore, per
ea, quę obſeruauere Lap.allegatio.89. in Dei nomine amé,
factum ſuper quo.nu.9. verſic. idem dicimus in electione,
& Fel.in c. illud.colum.3. poſt num. 12.verſicu. vltimo quo-
ad principalem.de pręſump.& Caſſador.deciſ.2.& 3.de cau-
ſa poſſeſſio. & propriet.

Præterea poteſt probari delegandi poteſtas,& ſubdele-
gandi,ſi probaretur,ipſum delegantem fuiſſe legatum Prin-
cipis, vel proconſulis, aut legati de latere, ſiue ad vniuerſi-
tatem cauſarum delegantis, vel fuiſſe delegatum à iudice
6 ordinario cum expreſſa poteſtate ſubdelegandi, † ſiue
probaretur conſuetudo generalis illius loci, ſeu prouinciæ
iudices quoſcunq; nullo habito diſcrimine cauſas delegare,
vel

vel ſubdelegare conſueuiſſe. His namque caſibus poteſtas
delegandi, vel ſubdelegandi ſatis validè, & probabiliter pro
baretur, vt Vant. ait vbi ſuprà, numer. 49. adducens poſt ali-
os Fel. in cap. ſuper quæſtionum. §. ſi verò. numer. 16. verſic.
gloſſ. in verſic. nec in cauſa. de offic. delega. & iuris Cæſarei
profeſſores in l. & quia. & l. more. ff. de iuriſdict. omnium iu-
dicum, atq; iuris Pontificij profitentes in c. cum Bertoldus.
de re iud. cum alijs.
7 At enim illud à me quis poſſet ſciſcitari, an delegatus, † ſi
ſubdelegauerit cauſam alteri, poterit teſtificari in illa cau-
ſa? Qua in re placuit gloſſ. in cap. dilecto. in verbó, recuſa-
ſti. de teſtibus, & Speculat. eod. tit. §. 1. verſi. quid ſi iudex, ſta-
tim poſt numerum 79. atque Sicul. in eo. ca. dilecto. col. 4.
optimè poſſe eſſe teſtem. Vnde idem Sicu. inquit, quòd aut
iudex ante ſubdelegationem proceſſit ad aliquam ſenten-
tiam ob idque præſumatur affectus ad cauſam, & non poſ-
8 ſe eſſe teſtem ratione ſuſpitionis, † quia non poteſt in ea-
dem cauſa eſſe iudex, & teſtis, vt ſtatutum eſt in c. ſtatuen-
dum. 2. quæſt. 6. ad quod pertinet, quod notat Accur in l. ob
carmen. §. 1. ff. eod. titu. aut ſubdelegauit cauſam totam in
principio, & tunc poteſt teſtimonium ferre, nam tunc non
poteſt dici ipſum aliquo ſtudio propendere ad cauſam, vn-
de ceſſat ratio cap. ſtatuendum. ad hoc ſpectat cap. iudex. de
9 offic. deleg. in 6. vbi in hoc caſu † ceſſat omnis ſuſpitio, pro-
ut refert, & ſequitur Aufrer. in ſuo tractat. de teſtib. in prin-
cip. numer. 33. verſiculo, delegatus, & Felin. cum alijs in d. c.
dilecto. poſt numerum 2. verſicul. in gloſſ. in verbo, recuſa-
ſti, de teſtib.

Iſtorum ſententiam non probauit, ſed improbauit In-
noc. in d. cap. dilecto. vbi voluit, quòd etiam ſi ſubdelegaue-
rit omninò cauſam, non poſſe teſtificari in illa, ea ratione,
10 † quia delegatus fungitur vice delegantis, vt cauit excellen-
tiſſimi vir ingenij Papinianus in l. 1. §. vltimo. de offic. eius.
nam delegans in cauſa delegata non poteſt eſſe teſtis, ſi cre-
dimus Speculat. de teſtibus, §. 1. poſt dictum numerum 79.
verſi. quid ſi iudex.

CONCLVSIO 493.

ARGVMENTVM.

Deliberatio an præſumatur in parentibus erga liberos.

SVMMARIVM.

1 *Deliberatio præſumitur in parentibus erga liberos.*
Stimulus naturalis vrget patrem ad cogitandum de liberis. ibi.
2 *In teſtamento parentum inter liberos non requiritur rogatos eſ-*
ſe teſtes.
3 *Teſtes ad quid rogentur in teſtamentis.*

1 Deliberationem præſumi in parentibus † erga liberos, colligi-
mus ex reſponſo prudentiſſimi Papiniani in l. nec in ea. ff. ad
l. Iul. de adulter. nam ſtimulus naturalis vrget patrem ad co-
gitandum de liberis, vt dixit Paul. in l. amiciſſimos. §. vltimo.
de excuſat. tutorum, & obſeruauit Bald. in auth. quod ſine,
poſt numerum tertium, verſiculo, quæro nunquid, C. de
teſtamentis. ex quibus illud merito poteſt elici, in teſtamen
2 to parentum inter liberos † non requiri rogatos eſſe teſtes,
vt voluit Accur. in l. vltima, ad finem, C. de teſtam. cui acceſ-
ſere Caſtr. & recentiores in l. hac conſultiſſima. §. ex imper-
fecto, C. de teſtam. & Ange. in Authen. de teſtamen. imper-
fectis. in princip. & Bald. tradidit in dicta authen. quod ſine.
numer. 3. verſi. quæro nunquid. C. eodem, de teſtamen. te-
ſtes etenim rogantur in teſtamentis, vt poſſint dijudicare,
3 † an teſtator verba proferēdo, quæ ſonant in teſtamentum,
ea deliberatè, & ſeriò, animoq; teſtandi protulerit, vt hu-
iuſmodi rogatio ponderatur à Serbidio Scæuola in l. Pam-
philo. §. propoſitum. ff. de legatis tertio, & notat Tiraquell.
in tractatu, de priuil. piæ cauſæ, in priuileg. 4. in fi.

CONCLVSIO 494.

ARGVMENTVM.

Deleta in inſtrumento quo pacto probari debeant.

SVMMARIVM.

1 *Deleta in inſtrumento probari debent ex corpore ipſius inſtru-*
menti fuiſſe deleta voluntate teſtatoris, & quomodo.
2 *Scriptura ſita extra corpus inſtrumenti carens die, conſule, & ſi-*
gno notarij, non facit fidem.

1 Deleta in inſtrumento debent probari ex corpo-
re ipſius inſtrumenti fuiſſe deleta † vo-
luntate teſtatoris, videlicet, vt notarius ſcribat innouiſſimo
loco inſtrumenti ea, quæ ſuprà deleta ſunt, mutata, vel ad-
dita, dicendo nempe, Ego notarius deleui, mutaui, & addi-
di, vt ſcriptum fuit à Bald in l. noſtram. num. 2. verſic. & not.
quòd iſtæ cancellationes. C. de teſtament. & in l. ea quæ. in
prin. num. 1. C. commin. & epiſt. cum alijs relatis ab Alexan.
in conſil. 14. viſis, & conſideratis, numer. 16. & ſequen. & per
tot. libr. 6. & caueat notarius, ne hanc fidem facit in margi-
2 ne, vel poſt completum inſtrumentum, † quia huiuſmodi
ſcriptura ſita extra corpus inſtrumenti carens die, conſule,
& ſigno notarij, non faceret fidem, vt ſanxit Imperator Iu-
ſtinianus in §. oportet. in Authen. de fide inſtrument. & per
Innoc. in cap. 1. eo. titulo, & Alexand. in l. ſi vnus. poſt nume-
rum octauum, verſiculo, extra gloſ. C. de teſtamentis, cum
alijs, quos refert Durand. in tractatu de arte teſtandi, titulo
de mutatione teſtamenti, caute. 6. ad idem conſuluit Alexa.
in conſil. 59. viſo proceſſu cauſæ tam principalis. poſt nume-
rum quintum, verſiculo, & quòd dicta ſcriptura, lib. 2. & vi-
deas ſupra concluſionem noſtram, cancellatio, vbi de hac
re fuſius diſſeruimus.

CONCLVSIO 495.

ARGVMENTVM.

Delictum an præſumatur, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Delictum non præſumitur, niſi probetur.*
2 *Præſumptio delicti licèt ſit valida ad obtinendam abſolutionem,*
non tamen ſatis eſt, vt ex ea aliquis condemnetur.
3 *Præſumptio delicti ſumi non ſolet, vbi agitur de præiudicio tertij.*
4 *Delictum præſumitur in his, quæ ſunt de genere prohibitorum.*
5 *In dubio interpretatio fit contra delinquentem.*
6 *Delictum in dubio præſumitur in foro conſcientiæ, vt tutior via*
eligatur pro ſalute animæ.
7 *Teſtator ſi confeſſus ſit ſe fuiſſe fœneratorem, fiet interpretatio,*
illum ſemper fuiſſe, vt hæres ad reſtitutionem compellatur.
8 *Hæreſim, & irregularitatem in dubio tutius eſt præſumere, ſi agi-*
tur ad imponendam pœnitentiam pro vtilitate animæ.
9 *Nemo ab origine eſt fœnerator, nec præſumitur quis vnquam re-*
trò vſurarius.
10 *Delictum præſumitur, quando eſt fauorabile delinquenti, vel ei*
commodum ex ipſo oritur.
11 *Delictum præſumitur potius, quando in actu prima fronte ineſt*
maior delicti, quàm boni ſpecies.
Contrarium ſub nu. 12.
12 *Conſpiratio licèt poſſit capi in bonam partem, tamen intelligitur*
in malam.
13 *Dolus præſumitur, quando probatur interueniſſe cauſam, quæ po*
tuit facere actum licitum.
14 *Quando quis nihil habet cum alio negotij, debet in dubio præſu-*
mi eum non deliquiſſe, licèt non afferatur aliqua cauſa.
15 *Delictum præſumitur, ſi prima fronte præſumatur factum fuiſſe*
peruerſo animo.
16 *Prima præſumptio tollitur à contrarijs præſumptionibus.*

17 *Contrarium præſumptionis delicti probari poteſt per iuramentum.*
18 *Iuramentum præſtitum nihil prodeſt, quando contra iurantem eſſet aliqua præſumptio iuris.*
19 *Delictum quando intereſt rei pro abſolutione, vt præſumatur, tunc eius fauore præſumitur.*
20 *Coniectura l. meritò. ff. pro ſocio, non excluditur, quando quis fuiſſet malus in eodem genere mali.*
21 *Dictum teſtis, quod ad delictum accipi poteſt, & nō, in dubio præſumitur delictum ad hoc, vt noceat producenti.*

1 Delictum non præſumi, † niſi probetur, habemus ab Vlpiano in l.
meritò. ff. pro ſocio. & ibi Doct. Hanc eandem concluſio-
nem permulti conſulendo, decidendo, & profitendo con-
firmauere, ex conſulentibus adeſt Burſat. in conſi. 94. nu. 10.
& in conſ. 111. nu. 24. doctiſſimus Iacob. Menoch. in conſ. 99.
num. 12. & in conſil. 82. num. 105. & in conſ. 101. num. 54. & in
conſi. 102. num. 6. Crauet. in conſi. 18. diuino ſubſidio, An-
dreas iuuenis. colum. fin. nu. 23. verſi. & ſi dicas. Hippolyt. in
conſi. 2. colum. 1. & ſeq. & profitendo ſcripſit Alcia. in tract.
de præſump. reg. 3. præſump. 1. num. 1. Boër. quoq; decidit in
deciſio. 215. nu. 22. Duen. in reg. 194. in verbo, delictum, Cæ-
pol. conſi. crimin. 21. numer. 17. Barbat. in conſi. 77. præcla-
rè ſcribitur. in princ. vol. 4. Bald. etiam in l. precibus. colu. 5.
poſt numerum 21. verſicul. excuſat ergo. C. de impub. & alijs
ſubſtitutio. Natta in conſil. 549. numer. 11. & in conſi. 407.
num. 20. Cephal. conſil. 76. numer. 23. Iaſ. in l. qui iuraſſe. in
§. 1. num. 8. ff. de iureiur. & in l. ex hoc iure. numer. 11. ff. de iu-
ſtit. & iure, & in l. rogaſti. in §. ſi tibi. ff. ſi cert. peta. Pariſ. in c.
in præſentia. de probat. & vide latè ad hanc concluſionnem
Anton. Trigon. in ſuo ſingu. 70. incip. clarum eſt, & in ſing.
41. inci. notam habes regulam, & Octauian. Vulpel. in conſ.
38. ſuppoſita querela. nu. 3. & 5.

Primo loco limites velim ſecundùm Bart. in d. l. meritò.
ff. pro ſocio, quem refert, & ſequitur Alciat. vbi ſuprà, nu-
mer. 4. hoc eſt, vt non procedat, quando ageretur de aliquo
2 condemnando, † quia talis præſumptio licèt ſit valida ad
obtinendam abſolutionem, non tamen ſatis eſt, & valida,
vt ex ea aliquis condemnetur, & eſt gloſſ. inſignis, iuncto
text. in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiuran. & ibi Doctor.
idem placuit Roman. in conſil. 304. incipien. plura ſunt, in
princip. poſt numerum ſecundum, in fi. Dec. etiam aſſeruit
in l. ſi emancipati. in 3. notab. poſt numerum tertium, verſi-
culo, non obſtat alia ratio. C. de collatio. Idem in cap. Oſius.
col. 2. numer. 11. verſiculo, item illa regula. de elect. atque in
cap. ſuper litteris. colum. 4. in fin. poſt numerum 31. verſicu-
lo, item quod quis pręſumatur. de reſcript. nec ab hac re re-
ceſſit Socin. in conſil. 57. in cauſa reſtitutionis. num. 17. ver-
ſicu. nec obſtat, vol. 4. Ludou. Gomeſ. ſequutus eſt in tracta-
tu, de gra. expectat. num. 80. verſi. & hoc regulare eſt, Goza-
din. conſuluit in conſil. 66. In Chriſti nomine, decreueram,
numer. 3. col. 2. verſi. tertiò dico. Ruin. reſpondit in conſ. 68.
ſuper primo, colum. 2. poſt numerum quartum, verſicu. nec
etiam obſtat, vol. 4. Menoch. meminit in conſ. 60. num. 32.
& 33. Crauet. ſenſit conſil. 57. nullo modo. num. 6. verſ. ſextò,
3 & vltimò. † nam iſta præſumptio ſumi non ſolet, vbi agitur
de præiudicio tertij, vt tradidit Fel. poſt Abb. in c. cum in iu-
re. in princ. de offic. delegati.

Secundò limitare poteris locum non habere in his, quæ
4 ſunt de genere prohibitorum: † nam in his præſumitur de-
lictum, vt aſſeuerauit Dec. in cap. in præſentia. numer. 14.
de probatio. vbi ad hoc affert capitulum 1. de præſumpt. &
l. 1. C. de ſicar. vbi ſi homicidium committatur, præſumitur
in dubio doloſè committi, licèt potuiſſet patrari ad defen-
ſionem, l. vt vim, ff. de iuſt. & iure, & in capitulo 3. de ſenten.
excommunicationis, vel potuiſſet committi ex culpa abſq;
dolo, quo caſu mitius debet puniri, vt cauit Paul. in l. in lege
5 Cornelia. ff. de ſicar. † & tamen in dubio interpretatio fit
contra delinquentem, ita etiam voluit Bartol. in l. ſi quis ex
argentarijs, §. an verò nec hæredi. verſicu. breuiter quidam:
poſt numerum quartum, ff. de eden. & ibi Angel. in §. cum
Prætor. verſicul. conclude, quòd aut. nec defuere iſtius ſen-
tentiæ quamplurimi aſſertores, vt Alexand. in conſil. 74. vi-
ſo titulo, numero ſecundo, volumine ſexto, Corne. conſilio
28. columna finali, verſiculo, nec obſtat, volumine 5. & Im-
peratores Diocletia. & Maximian. in l. ſi non conuicij. C. de
iniur. Alexand. in conſilio 93. repetitus in cauſa. columna ſe-
cunda, numer. 6. verſiculo, nec obſtat, volum. 6. Fel. in capi-
tulo, cum dilecti. in 4. columna, 7. notab. poſt numerum 2.
de accuſat. Pariſ. conſil. 78. ad dubij reſolutionem, num. 16.
verſiculo, tamen quia. volu. 4. & conſil. 149. in præſenti cau-
ſa, num. 19. verſic. illud enim certum eſt, eodem vol. 4. Ruin.
conſil. 1. columna finali, poſt numerum quintum, verſic. nec
obſtat, volum. 5. Cæpoll. in conſ. 29. num. 4. verſic. item quia
in delictis. Gramm. vot. 3. nu. 5. Hippol. conſ. 4. nu. 21. & conſ.
7. num. 6.

Tertiò limitanda erit concluſio, vt vera non ſit in foro
6 conſcientiæ, † nam in tali caſu in dubio delictum præſumi-
tur, vt tutior via eligatur pro ſalutæ animæ, ita Dec. ait in ca-
pitulo, in præſentia, numer. 15. de probatio. per gloſſ. in ca-
pitulo, veniens. de ſponſal. cum alijs ibi relatis. Idem Maria.
Socin. Iun. voluit in conſil. 29. circa præſentem. numer. 31.
volumine ſecundo, quod idem confirmauit Hippol. Marſil.
in ſingul. 151. ſemper in dubijs. numero ſecundo, & Ancha-
ra. teſtatus eſt in conſilio 179. prima facie. circa finem. vbi
voluit, quòd ſi teſtator confeſſus ſit ſe fuiſſe fœneratorem,
7 † fiet interpretatio, illum ſemper fuiſſe ad hoc, vt hæres
compellatur ad reſtitutionem, quia iſtud erit ſalubrius
pro anima defuncti, & hoc dictum ſequitur etiam Fel. in ca-
pitulo finali, numer. 14. verſicul. fallit tertio, de præſumpt.
& in dicto capitulo, in præſentia. poſt numerum decimum
tertium, ver. ſecundo not. quòd iſta dicta, de probatio. idem
dicitur in hæreſi, & irregularitate, quam in dubio tutius eſt
8 præſumere, † ſi agatur ad imponendam pœnitentiam pro
vtilitate animæ, vt ex multis concludit Alberti. de aſſertio.
catho. agnoſ. quæſt. 7. nu. 17.

Diſſenſit in fœneratore, illiusque partes tutatus eſt Alci.
de præſumpt. in reg. 3. præſumpt. 1. num. 14. vbi reprobat di-
9 ctum Anch. in dicto conſ. 179. ex eo, † quia ab origine nemo
eſt fœnerator, nec præſumitur quis vnquam retrò vſurari-
us, & alia ibi adducit, quæ tu ipſe videas.

Nec graue tibi fuerit quartò limitare, vt non procedat,
quando delictum fauorabile eſt delinquenti, vel ei commo
10 dum ex delicto oritur, nam tunc † præſumitur delictum,
iuxta mentem conſulentis Alexan. conſ. 127. viſa inquiſitio-
ne formata. numer. 12. verſic. vnde nunquàm, vol. 4. cum ibi
alleg. & idem tenet Hippol. de Marſi. conſ. 77. incipien. Do-
minus labia mea aperiat. numer. 7. & conſil. 124. licèt plura.
colum. 2. numer. 10. verſiculo, & pro hoc facit, & conſil. 62.
Summi Dei inuocato ſuffragio, colum. 3. numer. 4. verſicul.
nam nunquam. quibus accedit Alb. in l. ſecunda, §. ſecundo,
& in l. ſi quis mihi bona, §. patri, ff. de acquirenda hæredita-
te, & in l. ſi ventri, §. finali, & ibi per Bart. ff. de priuileg. cred.
& in l. poſt contractum. de donat. & dixit Alb. in l. 1. C. ſi quis
Imp. mal. & in l. metum, & ibi Bald. ff. quod met. cauſ. & in l.
fi. C. de probat. ad hoc extat gloſſ. ſingularis in l. qui iuraſſe,
in §. ſi pater, ff. de iureiurand. reſpondit Roman. in conſilio
304. Plura ſunt, quæ allegantur, poſt numerum ſecundum,
in fi. & ibi Horat. Mandoſ. in addi. littera B. qui idem ſenti-
entes citat. Crauet. quoq; in conſ. 8. numer. 4. & in conſ. 75.
num. 13.

11 Quintò limitabis, quando in actu † prima fronte ineſt
maior delicti, quàm boni ſpecies, quia tunc potius præſu-
mitur delictum. ſic traditum eſt in capitulo, eſtote, & capi-
tulo, cum dilecti. vbi Abb. & cæteri, de accuſ. & dixit Abb.
in cap. exhibit. de iud. vbi licèt conſpiratio poſſit capi in bo-
12 nam partem, † tamen intelligitur in malam.

Contra ſupradictam limitationem multa adducit Alciat.
in dicto ſuo tractatu, de præſump. reg. 3. præſumpt. 1. nu. 5. ad
quem te reijcio.

Sextò limita, quando ille, qui dicit nō deliquiſſe, probat,

inter-

interueniſſe cauſam, quæ potuit facere actum licitum, pro-
ut in d. l. meritò, vbi probatum fuit, illum habuiſſe partem
13 in re, qua vtebatur, ſecus ſi talis cauſa non probaretur: † et-
enim tunc præſumeretur dolus, vt Alcia. docuit in dicto ſuo
tract. de præſump. in dicta reg. 3. præſump. 1. num. 11. cum ibi
adduct. & ita declarat Fel. in cap. nonnulli. col. 7. poſt nu. 42.
verſic. ad iſtud poteſt reſponderi.

Sublimitabis prædictam limitationem, & intelliges pro-
cedere, quando agitur præcipuè circa inueſtigationem ali-
14 cuius negotij, ſecus ſi in vniuerſum, † quando quis nihil ha-
bet cū alio negotij: debet enim in dubio præſumi eum non
deliquiſſe, licèt non afferatur aliqua cauſa, cui innitatur ta-
lis præſumptio, ita ſcripſit Alci. in dicta 3. regula. prima præ-
ſumpt. nu. 12. verſi. aduerte tamen. adducit gloſſ. in capitulo,
ſi forte, in verbo, ſcientiæ, vbi Ioan. Andr. & Dominic. de
elect. in 6.

Septimò limites velim, vt locum ſibi non vendicet, vt pri-
15 ma fronte ſaltem † præſumatur delictum factum fuiſſe per-
uerſo animo, vt aſſeruit Abb. in c. 1. de præſump. nu. 3. verſi.
no. quòd in maleficijs. & ibi Innoc.

Primò ſublimitabis, vt vera non ſit, ſi contrarium probe-
16 tur alijs præſumptionibus, † huiuſmodi namq; prima præ-
ſumptio tollitur. Abb. & Fel. tradidere in dicto cap. 1. nu. 17.
de præſumpt.

Secundò ſublimitanda eſt, vt contrarium probari poſſit
17 per iuramentum, † nam id in animo ſitum eſt, vt reſponſum
eſt ab Alex. conſi. 127. viſa inquiſitione, num. 15. vol. 4. quod
& confirmauit Innocent. in cap. 2. de conſtit. Bart. etiam do-
cuit in l. inter omnes, §. rectè, poſt nu. 2. verſic. pro hac gloſſ.
facit, ff. de furt.

Reſtringas tamen dictam ſecundam ſublimitationem,
non procedere, quando contra iurantem eſſet aliqua præ-
18 ſumptio iuris, † quoniam tunc ei nihil prodeſt iuramentum
præſtitum, ita Innoc. protulit in dicto capitulo ſecundo, de
conſtitu. & ibi Ioan. And. & gloſſ. in cap. 1. de pœn. in verbo,
commodè.

Inſuper octauò limitanda eſt concluſio, vt locum non ha
beat, quando intereſt rei pro abſolutione, vt delictum præ-
19 ſumatur, † tunc nempe eius fauore præſumitur, ſi fides eſt
habenda Roma. in dicto conſil. 304. plura ſunt, columna 1.
verſiculo nec refragatur. poſt numerum ſecundum, nec
ab hac opinione diſceſſit Felin. in capitulo finali, columna
quarta, numero decimotertio, de præſumpt. verſicul. fallit
ſecundo, neque reticuit Dec. in leg. ſi emancipati, columna
tertia, poſt numerum tertium, verſiculo, nec obſtat, ſi
dicatur, C. de collati. hoc haud ſuppreſſit Alciat. in tractat.
de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 1. numero quarto, quibus ſe
ſubſcripſit Hippolyt. in l. in rixa. numer. 60. ff. de ſicar. & in
conſil. 53. incipien. longe eſt Dominus, num. 31. & in conſil.
77. Dominus labia mea aperiat. num. 7. & ſenſit Aymo Cra-
uet. conſil. 57. incipien. nullo modo legitur, numero ſexto,
& ad hoc adeas Marſil. in conſilio 104. qui conſi. Rom. citat,
num. 34.

Nonò limites, quando quis fuiſſet malus in eodem gene-
20 re mali, † nam tunc non excluditur coniectura, d. l. meritò.
ff. pro ſocio, vt dixit Gozad. conſi. 66. colu. 2. verſi. 2. reſpon-
deo, num. 7.

Decimo, & poſtremo loco limitabis, vt non habeat lo-
cum in dicto teſtis, quod in vtranq; queat accipi partem, id
21 eſt, quod poſſit ſe habere ad delictum, nec poſſit, † quia in
dubio præſumitur delictum, ad hoc, vt noceat producenti,
iuxta ſententiam Ang. in conſil. decimo, colum. 3. verſiculo,
nunc deſcendo ad tertiam, quem refert Illuſtriſſimus Car-
dinal. Alban. in ſuis lucubrationibus ad Bart. in dicta lege,
meritò, ſub num. 4. ff. pro ſocio, vbi ponit duodecim limi-
tationes ad dictam leg. meritò, quæ ſpectant ad regulam, vt
vnuſquiſque ſemper præſumatur bonus, & conſulas ſupra
noſtram concluſionem, Bonus. & pro ſupradictis adeas ple-
nè Gabriel. in ſuis concluſionibus, libro ſeptimo, de crimin.
concluſ. 2. vbi facit duodecim illationes, illas ampliando, &
limitando.

CONCLVSIO 496.

ARGVMENTVM.

Delictum an rectè, & manifeſte probari debeat, & an per teſtes, & per famam publicam probetur, ac quomodo plene probatum dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Delictum rectè, & manifeſtè probari debet, & de eo conſtare, ſiue accuſando, ſiue inquirendo agatur.*

2 *Coniecturæ non ſufficiunt ad probandum delictum.*

3 *Probatio euidens dicitur illa, quæ ex coniecturis colligitur in caſibus, in quibus lex ſtatuit, vt coniecturæ habeant vim plenæ probationis.*

4 *Coniecturæ validæ, & à iure approbatæ probant, maximè in delictis occultis, quando concurrit difficultas probationis.*

5 *Delicti probatio nedum neceſſaria eſt, ſed etiam identitas rei, ſuper qua aſſeritur delictum patratum fuiſſe.*

6 *Identitas in criminalibus non præſumitur.*

7 *Delictum per teſtes optimè probatur.*

8 *Delictum quando eſt patratum domi, probatur per teſtes domeſticos.*

9 *Delictum quando non eſt patratum in domo, vt probetur debent teſtes eſſe omni exceptione maiores.*

10 *Delictum probari poteſt, & plenè, etiam per illos teſtes, qui ceperant delinquentem, ſi vrget difficultas probationis.*

11 *Delictum non probant teſtes primò examinati, & demum in tormentis repetiti non citata parte.*

Contrarium nu. 12.

13 *Delictum non probant atteſtationes teſtium examinatorum reo non citato, quando reus comparet, & vult ſe defendere, ſecus ipſo abſente, & contumace.*

14 *Delictum non probant teſtes, qui deponunt de delicto de nocte commiſſo longo ab ipſis interuallo, vel non lucente Luna, vel ſine lumine.*

15 *Magis creditur teſtibus deponentibus de non delicto, quam de delicto, ſi ab vtraq; parte examinati ſunt numero pares.*

16 *Magis creditur teſtibus deponētibus homicidium commiſſum fortuito, & non conſultò, quàm dicentibus contrarium.*

17 *Delictum quando plenè probatum dicatur.*

18 *Delictum concurrente inimicitia, vel odio probatur, vbi quis ſecretò alloquutus fuit alterum, & ille delictum patrauit.*

19 *Delictum probatur per famam publicam delicti commiſſi, & quo pacto teſtes illam probent.*

Diximus in ſuperiori concluſione, ſi meminiſtis, delictum non præſumi, ſed probari debere. Nos igitur huius rei memores, meritò hic ſubijcere voluimus, Delictum rectè, & manifeſtè probari, &
1 de eo conſtare debere, † ſiue accuſando, ſiue inquirendo
agatur, l. ſi quando, in verbo, patefacta. & ibi Bart. poſt numerum ſecundum, verſiculo, item oppo. in fine, & Iaſo. in 4. notab. numer. vndecimo, Cod. vnde vi. quibus accedit Ange. in l. certum, ff. de confeſſ. & tradidit Abb. in cap. 1. in fine, & ibi Dec. num. 97. verſiculo, poſtremò, de offi. deleg. quo in loco reiecta opinione Imolæ ſentientis contrarium, firmat ſententiam Abb. ad quod ſpectant ea, quæ obſeruauit Alexand. in conſil. 19. circa primum, poſt numerum primum, & 5. volum. 7. & in conſil. 33. colum. 1. libro primo, & quæ animaduertit Dec. in conſil. 410. in cauſa mota, numer. 7. colum. 2. atque Crauet. in conſ. 260. Ad dubia ſubtilia. in libro 2. nu. 1. & ſeq. nec non huc pertinent, quæ tradita fuere ab Hippolyt. de Marſi. in pract. in princ. num. 5. verſi. iſtud. & per Gramm. in conſi. 19. numer. 2. & in conſi. 60. num. 8. in conſil. 8. in princ. Blanc. in leg. fin. in princ. nu. 17. de quæſt. Alex. in conſ. 19. n. 1. vol. 7. & Boër. decri. 164. nu. 8. atq; Hippol. conſ. 134. nu. 3.

Hanc

Hanc concluſionem ſic primò ampliabis, vt vſq; eò pro-
2 cedat, † ne ſufficiant coniecturæ ad illud probandum, iuxta
ſententiam Dec. poſt Abb. in d. c. 1. nu. 88. & 89. de offic. de-
leg. quos refert etiam ſequendo Crauet. in conſ. 244. in cau-
ſa inquiſitionis. nu. 1.

Limitanda tamen eſt iſta ampliatio, vt non vera ſit in caſi-
bus, in quibus lex ſtatuit, vt coniecturæ habeant vim plenæ
3 probationis, † nam tunc euidens probatio dicitur illa, quæ
ex coniecturis colligitur, quod eſt ſancitum in cap. 1. de cler.
non reſiden. & in cap. cum diœceſis. de vſuris, & notat Bald.
in l. ciues. in princ. C. de appellat. & aſſeuerauit Accur. in l.
abſentem. in verbo, damnari, in fi. ff. de pœn. & tradidit Alex.
in l. licèt Imper. nu. 4. verſ. in tex. ibi. de leg. 1. Dec. quoq; pla-
cuit in d. c. 1. in fi. de offic. delegati.

Secundo limitatur, quando concurrit difficultas proba-
4 tionis, † nam eo caſu conſtando per coniecturas validas, & à
iure approbatas, maximè in delictis occultis, probabitur de
lictum per coniecturas, ita Foller. inquit in ſua pract. crimi.
in ver. capiat inform. nu. 18.

Secundo loco ampliabis concluſionem, vt nedum ſit ne-
5 ceſſaria probatio delicti, verùm etiam identitas rei, † ſuper
qua aſſeritur patratum delictum fuiſſe, vt ſenſit Abb. in cap.
cum Ioannes. colu. fin. poſt numer. 16. in fine, de fide inſtru-
ment. quem ſequitur conſulendo Dec. in conſil. 101. pro te-
nui facultate. col. 2. verſi. benè facit, quod Dominus Cardi-
nalis conſuluit. Crauet. etiam meminit in d. conſil. 244. nu.
2. vbi quoq; ait, quòd quando aliàs præſumeretur identitas
6 in criminalibus, non habeat locum, † vt ſcilicet non præſu-
matur, & ad hoc adducit doctiſſimè tenentem, & id dicen-
tem Cor. in conſ. 233. col. 2. & in conſi. 277. col. fi. lib. 3.

Ex iſtis igitur, quæ proximè retulimus, ſatis apertè conſta
re arbitror, delictum debere probari: quo verò pacto id pro
bandum ſit, nunc paucis eſt diſcutiendum.

7 Delictum itaq; probatum optimè dicetur † cum illud per
teſtes conſtabit, vt videre eſt ex multis, quæ accumulauere
Ioan. And. in reg. ſemel, de reg. iur. in 6. & Abb. atq; Fel. in c.
cum in eccleſijs, nu. 2. ver. ſed per prædicta. de maiorit. & o-
bed. nec id conſulenti diſplicuit Soc. Iun. in conſ. 39. perſpe-
ctis his. nu. 4. vol. 2. & ex alijs allatis ſupra in concluſione, cri-
men, ad quam te reijcio.

8 Quod poſtremum ſic velim primùm amplies, † vt ſuffici-
ant teſtes domeſtici, quando domi delictum eſt patratum,
vt conſultum fuit à Roma. in conſi. 451. quædam mulier. nu.
7. & per l. conſenſu. C. de repudijs. & cautum eſt à Bald. in
conſi. 427. quædam mulier, nu. 5. vol. 5. in quam ſententiam
plurima congeſſit Gabriel. in concluſ. 11. nume. 33. de teſtib.
verſi. quarto principaliter limita. At quando delictum non
9 fuiſſet in domo patratum, † debent teſtes eſſe omni exce-
ptione maiores, vt traditum eſt in l. maritus. à gloſ. & Bar. ff.
de quæſt. quod & arriſit Alex. de Imo. in conſ. 181. vol. 2. & ſe-
quitur Franc. Mar. in deciſ. 285. nu. 4. lib. 2.

Præterea ſecundò ampliabis, vt probari poſſit etiam per
illos teſtes, qui ceperunt delinquentem, & potiſſimum, ſi
alij teſtes non reperirentur contra ipſum malemeritum,
10 † nam ſi vrgeat huiuſmodi difficultas probationis, iſti teſtes
plenè probant, vt probauit multos referendo Matt. de Affli.
in conſti. Neapol. lib. 2. tit. de his, qui fideiuſſor. rub. 10. nu.
30. vbi ſcribit etiam de teſtibus deponẽtibus de delicto no-
torio, & de publica fama delicti commiſſi.

Primò limita, non habere locum in teſtibus, primò exa-
minatis, & demum in tormentis repetitis, non citata parte,
11 † nam tunc non probant delictum, iuxta communem *ſcri-
* bentium ſententiam, de qua teſtatur Bar. in l. fi. in fi. de quæ-
ſtio. & Marſil. in l. 1. numer. 7. eo. tit. refert, & ſequitur Viui-
us in comm. opin. in verbo, teſtes non poſſunt. quibus acce-
dit Ludouicus Cattus conſi. crimin. 99. num. 29. inter plu-
rium crimina. conſi. vol. 1. atq; comprobauit Blanc. in pract.
crim. fol. 5. nu. 33. idem aſſeruit Ant. de Butr. in c. qualiter, &
quando, §. debet. poſt num. 40. de accuſat. vbi atteſtatur ita
obſeruari ſolere in communi vſu foreñſi, & ibidem illum re-
fert Aret. nu. 98.

Veruntamen contrariam fori conſuetudinem ſolere ob-
12 ſeruari † atteſtatur Blanc. in loco nuper relato, & hanc eſſe
* * communem omnium curiarum praxim dicit Foller. in ſua
pract. crimin. canon. fol. 109. numer. 1. & Alexand. in conſil.
65. habita ſuper contentis. numer. 9. ver. & dato, quòd. in fi.
lib. 1.

Sedabis tamen cõtrarias has opiniones hoc pacto, vt pri-
or procedat, quando reus comparet, & vult ſe defendere,
13 † & tunc atteſtationes talium teſtium ipſo non citato, non
probant delictum, ſecus ſi ipſò abſente, & contumace, ita
diſtinguit Clar. in ſua pract. crimil. §. fi. q. 11. ver. item quæro.
& ſequitur Burſa. in conſ. 34. nu. 5.

At hæc ſecundò limita, locum ſibi non vendicare, cum
teſtes deponunt de delicto nocte commiſſo, & longo ab il-
14 lis committentibus delictum interuallo erant ſeiuncti, † &
Luna non lucebat, vel non aderat lumen, propterea quòd
tunc non probant delictum, quinimò falſi ſuſpitione labo-
rant, iuxta tradita à Grammat. voto 21. ſummi opificis. num.
2. & conſil. 58. Redemptoris gentium. num. 1. Cott. memo-
rial. in verbo, teſtes. quod placuit & Viuio in ſuis commun.
opinio. in verbo, teſtis deponens de nocte, vbi atteſtatur
* de * communi prudentum conſenſu, & Corne. conſulendo
ſenſit in conſil. 217. volu. 1. cui accedit Crauet. conſil. 99. Io-
annes filius. nu. 9. & Celſus Vgo conſil. 120. num. 62. & conſ.
62. num. 5. quos etiam refert, & ſequitur Burſat. in conſil. 34.
nu. 6. cum ſeq.

Tertiò limitabis, quando ab vtraque parte eſſent teſtes
15 examinati, † & eſſent numero pares, etenim tunc magis cre
ditur deponentibus de non delicto quàm de delicto, ſi cre-
dimus Cæpoll. conſil. crimin. 1. ver. item videtur ex alio. &
conſi. ciuil. 60. cui rei ſuffragatur, quod notat Bal. in c. in no-
ſtra. num. 1. verſ. no. quod plus creditur, de teſtib. vbi inquit
magis credi teſtibus dicentibus homicidium commiſſum
16 fortuitò, † & non conſultò, quàm dicentibus contrarium,
& ibi etiam Fel. col. 3. nu. 11. verſ. & præferuntur dicentes ho-
micidium.

Attendite & aliud Probationis genus, quo delictum pro-
bare poſſitis. etenim

Delictum probatum dicitur plenè, vbi concurrunt ſimul
17 hæc tria. † Primò inimicitia, vel odium quod quis gerebat,
contra quem delictum commiſſum fuit, ſecundò minæ con
tra ipſum met, tertiò delictum continuò ſequutum, vt con-
ſultum fuit à Crauet. qui multis id probat, in conſilio 35. ex
pluribus concludendum eſt, numer. 4. verſi. quinimmò iſtis
tribus.

Quod quidem amplies velim, etiam quando non inter-
18 ceſſerint minæ, † ſed tm̃ vbi quis ſecreto alloquutus fuerit
alteri, & ille patrauerit delictum, nam alijs duobus ſuprà
concurrentibus probatur delictum, vt aſſeruit pluribus Iaſ.
in l. 1. C. de ſer. fugit. in col. 5. 5. limitat. poſt nu. 31. & illum re-
fert, & ſequitur Crauet. in d. conſ. 35. nu. 4.

Nec illam probationem intactam relinquam.

19 Delictum quoq; probari per famam publicam † delicti
commiſſi, vt tradidit Matth. de Afflict. in conſt. Neapol. tit.
de his, qui fideiuſſoribus. lib. 2. rub. 10. nu. 31. vbi ait, ad pro-
bandum huiuſmodi famam, ſatis eſſe, ſi teſtes dicant, com-
muniter à populo ſic æſtimari, & cenſeri.

CONCLVSIO 497.

ARGVMENTVM.

Delictum an probetur ex confeſſione extra-iudiciali.

SVMMARIVM.

1 *Delictum probatur ex confeſſione extraiudiciali ad id, vt confi-tens torturæ ſubijciatur.*
2 *Confeſſio delicti extraiudicialis non probat, quia in criminali-bus requiruntur probationes luce meridiana clariores.*
3 *Confeſſio extraiudicialis delicti non ſufficit ad plenam probatio-nem contra confitentem.*

4 Delicti

4 *Delicti confeßio extraiudicialis non ſolum probat contra confi-
tentem, vt ſubijciatur torturæ verum etiã ad ſui defenſionem.*
5 *Delictum probatur ex confeßione extraiudiciali etiam facta à
minore.*
6 *Delictum probatur etiam per confeßionem clerici factam coram
laico.*
Contrarium num.8.
7 *Clericus confeſſus coram laico remittitur cum proceſſu ad Epiſco-
pum.*
8 *Contra clericum non poteſt procedi ad torturam, vrgentibus qui
buſcunq; indicijs, niſi ipſe ſit infamis.*
9 *Delictum probat confeßio extraiudicialis facta præſente parte.*
10 *Delictum confeßio extraiudicialis facta parte præſente non pro-
bat, ſed facit indicium ad torturam.*
11 *Præſentia partis nullam vim habet in criminalibus.*
12 *Delicti confeßio extraiudicialis probat contra cõfitentem, ſi pars
præſens acceptet confeßionem.*
Contrarium num.13.
14 *Confeßio extraiudicialis nocet in iudicio, ſi eſt deducta tanquam
delictum.*
15 *Delictum ex confeßione extraiudiciali extraordinariè poteſt ar-
bitrio iudicis puniri.*
16 *Confeßio extraiudicialis delicti ſi eſt geminata, vi geminationis
probat.*
17 *Confeßio extraiudicialis delicti ad hoc, vt quis ſubijciatur tortu-
ræ, debet eſſe facta coram duobus teſtibus.*
Omne indicium debet probari per duos teſtes. ibi.

Superioribus delicti probationibus & illa annectenda eſt.

Delictum probari ex confeſſione extraiudiciali, ad id ſci-
1 licet, vt confitens † torturæ ſubijciatur: ſecus autem, vt or-
dinaria pœna illi irrogetur, quod deciſum reliquere Domi-
ni de Rota in deciſio. 1. aliàs 180. licèt confeſſio. de confeſſ.
in nou. & pulchrè in hanc ſententiam ſcripſit Dec. in capit.
at ſi clerici. numero 1. de iudic. idem ſenſit Iaſo. in l. magiſtra-
tibus, numer. 4. verſicul. iſta limitatio, ff. de iuriſdict. omni-
um iudic. idem tenet Imo. in cap. poſt inquiſitionem. de ele-
ctio. Paris quoque voluit de Puteo in tract. de ſyndicatu, in
verſi. mandauit Rex poteſtati. numer. 20. Bart. etiam docuit
poſt gloſſ. in l. capite 5. ff. de adulter. & diremit hoc Bella-
2 mer. deciſio. 721. licèt confeſſio. vbi reddit rationem, † cur
plenè non probet, quia (inquit) in criminalibus requirun-
tur probationes luce meridiana clariores, vt ait ſancitum ab
Imperatore Grat. Valent. & Theodoſ. in l. fi. C. de probatio.
ſed fieri poteſt, vt quis confiteatur delictum, & tamen non
commiſerit illud, vt quandoq; fieri ſolet, vt de mulieris fa-
ma detrahatur, vel eius coniugis, ſiue alij, aut ea mente, vt
quis ſe iactet, & glorietur: fieri enim poteſt, vt ipſe mentia-
3 tur, quocirca huiuſmodi confeſſio delicti non ſufficit † ad
plenam probationem contra confitentem, quod ſequitur
Mil. in repertor. in verbo, confeſſio extraiudicialis, & de
* * communi atteſtatur Fel. in ca. olim. poſt num. 8. verſi. fallit
ſeptimo, de reſcrip. & in c. ſi cautio. col. 5. verſi. quarta decla-
ratio. poſt nu. 24. de fide inſtrum. & in c. de hoc. col. 1. num. 1.
de ſimon. placuit quoq; Marſi. in l. de minore. verſic. quæro
vlterius, confeſſio facta. nu. 50. ff. de quæſt.

Primo loco iſtud ampliabis, vt nedum procedat contra
4 confitentem, vt ſubijciatur torturæ, verum etiam † probet
ad ſui defenſionem, & ad abſolutionem, nempe ſi qua muli-
er accuſaſſet ſuum coniugem de adulterio cum Titia com-
miſſo extraiudicialiter, poſtea confeſſa ſit, præſentibus te-
ſtibus id dixiſſe, nõ quòd res ita ſeſe haberet, ſed metu con-
ſanguineorum, talis namq; confeſſio prodeſt ad abſolutio-
nem, ita concludit Roma. in conſ. 167. Antonius accuſatus.
col. 2. poſt nu. 6. verſ. quinto præmiſſa, quod dictum non eſt
noſtris ſcribentibus notum in hac materia. Ideo illud men-
ti penitus tibi inhæreat.

Secundò amplies, etiamſi confeſſio eſſet facta à minore.
5 † ex illa enim nihilominus probatur delictum, ita Marſi. te-
ſtatus eſt in d. l. de minore, in prin. n. 50. ver. quæro vlterius,
confeſſio facta. ff. de qu. vt etiam auctor eſt Bal. in l. clarum,
C. de auct. preſt. & pro ſingulari, & eximio axiomate no. An-
ton. Columbus in ſing. 15. quando.

Tertiò amplia, vt procedat, etiamſi clericus confiteatur
6 coram laico, & ſic coram non ſuo iudice, † quia nihilomi-
nus cum ex hac confeſſione dicatur infamia notatus, poteſt
puniri, ita tenet Abb. in cap. 1. poſt numerum ſeptimum, de-
poſiti. & ſequitur Felin. in cap. olim. colum. 2. verſicul. ter-
tius caſus. poſt numerum 2. de reſcrip. quibus adhæret Dec.
in capitulo, at ſi clerici, verſiculo 6. aliàs ſum ſequutus iſtam
partem. poſt numer. 165. de iudi. & ſequitur Auguſt. de Ari-
min. in addit. ad Ang. de Aretio de malefi. in verbo, nec non
ad denunciationem, verſ. quæro, an confeſſio facta per tex.
in d. §. ſi verò crimen, in verbo, prius iudicem ciuilem adeat.
7 Authen. de ſanctiſſ. epiſcop. † vbi clericus confeſſus coram
laico remittitur cum proceſſu ad epiſcopum, vt in iudican-
do epiſcopus illi proceſſui innitatur.

Totus fuit alienus ab hac ſententia Marſil. ex multis ad-
ductis in ſingu. ſuo 55. incipien. aduertas ad vnum. vbi volu-
it, contra clericum non poſſe procedi ad torturam, vrgen-
8 tibus quibuſcunque indicijs, † niſi ipſe clericus ſit infamis,
quod dictum (vt eius verbis vtar) inquit, ſibi bis feciſſe ho-
norem, & habuiſſe, & practicaſſe in ciuitate Cumarum, &
ex illo conſequutum fuiſſe apud peritos maximum hono-
rem, ſed parum lucri, quia ille clericus, quem liberauerat à
tortura, erat pauper, & promiſit illi ſatisfacere de miſſis, &
orationibus. Idem tenet Iaſ. in l. magiſtratibus. num. 3 verſi.
not. illud, ff. de iuriſd. omn. iudic.

Primò limitanda eſt concluſio, vt non procedat, quando
9 confeſſio eſſet facta præſente parte, † quia tunc probat de-
lictum, ita inquit Abb. in cap. at ſi clerici. poſt numerum 16.
col. 7. verſ. quæro quem effectum. de iud. & ita intelligit ea,
quæ notauit Inno. in c. per inquiſitionem. de electio. & Ro-
man. in repetit. l. ſi verò. vlt. colum. poſt numerum 89. verſ.
octauo probatur. § de viro, ff. ſolu. matrimon. Idem ait Tin-
dar. in tract. de teſtib. in 2. lib. cap. 6. incipien. Dic Bal de quæ-
ſo. col. 2. poſt nu. 5. verſi. inuoluta res eſt, & conſuluit ad hoc
Rom. in conſi 7. viſis neceſſarijs. poſt nu. 1. verſi. ſecundo ex
alia cauſa. Mil. aſſeruit idem in reperto. in verbo, confeſſio
extraiudicialis.
10 A contraria parte, † ſcilicet parte præſente ſolum facere
indicium ad torturam, & non probare, ſtat Aret. quem ſe-
quitur Fel. in c. olim. col. 3. verſi. fallit tertiò. poſt numerum
5. de reſcript. teſtatur Bald. in l. quoniam etiam. verſic. & ad-
uerte, circa finem, ff. de his, qui notant. infam. dicens præ-
11 ſentiam partis nullam vim habere † in criminalibus, & iſtam
opinionem probauit Fel. in ca. ſi cautio. poſt numerum 24.
verſi. quarta declaratio. de fide inſtrumen. & ſequitur Dec.
in c. at ſi clerici. col. 11. verſic. ſecunda concluſio. poſt nu. 128.
& ſeq. de iud.

Qui voluerit priorem ſequi ſententiam, intelliget illam
12 veram eſſe, † ſi pars præſens acceptet confeſſionem, probat
enim tunc contra confitentem, ita docuit Mil. in ſuo reper-
tor. in verbo, confeſſio extraiudicialis.

Contrarium ſenſit Dec. in cap. at ſi clerici. col. 12. poſt nu-
* mer. 137. de iudicijs, vbi inquit * communem eſſe opinio-
13 nẽ, † vt ſufficiat præſentia ſine expreſſa acceptatione. idem
voluit Sadolet. in repet. l. certum, §. ſi quis abſente. col. pen.
de confeſſ.

Inſuper ſecundò limitabis, vt vera non ſit, quando huiuſ-
modi confeſſio extraiudicialis eſſet deducta in iudicium
tanquam delictum, veluti quia confeſſus ſit ſe adulterio ſtu-
praſſe quampiam mulierem, & aliquis accuſet eum de adul-
terio, ſicque ille confeſſionem deducat in titulum delicti,
14 † ſi poſtea probetur per teſtes adulterium, nocet in iudicio,
ita tradidit Anton. de Butr. in d. c. at ſi clerici. de iudic. & ſe-
quitur auctor additio. ad dictam primam deciſ. alias 180. li-
cet confeſſio, in fine, de confeſſis. in nou. & Mil. ſenſit in ſuo
reperto. in verbo, confeſſio extraiudicialis. Iſta verò eſt inſi-
gnis declaratio, & limitatio, ad quã nec Fel. nec alij animum
aduertere, proinde videas, ne tibi lector excidat.

Tertiò

Tertiò limites velim, vt licèt ex illa confeſſione delicti
15 non poſſit in eum animaduerti ordinariè, † tamen extraor-
dinariè poterit arbitrio iudicis puniri, nempe, ſi quis iactet
ſe extraiudicialiter adulterio vitiaſſe vxorem Titij, tanquam
ſe extollens de illo delicto, poterit puniri. Ita docuit Innoc.
in cap. quàm ſit graue, de exceſ. prælat. etiam ſine alio accu-
ſatore, ita inſigniter concludit Bellamer. in d. deciſio. 721. li-
cèt confeſſio. in fi. & ſequitur Fel. in c. olim. in colum. 3. poſt
numer. 7. verſic. fallit ſextò. de reſcript. quod axioma anim-
aduerſione dignum, & egregium arbitratus eſt Paris de Pu-
teo in tractatu de ſyndicatu. car. 69. in 3. colum. poſt princip.
in verſicul. ad dictum ſingulare, quod etiam valdè probauit
Hippoly. de Marſi. in l. de minore, poſt num. 53. verſi. & vltra
prædicta. de quæſt.

Quartò limita, quando confeſſio delicti eſſet geminata,
16 † etenim tunc vi geminationis probat, ſecundùm Bart. in l.
cum ſcimus. poſt num. 6. ver. no. quod confeſſio. de agric. &
cenſit. & aſſeruit Fel. in ca. de hoc. col. 1. nu. 3. ver. tertio limi-
ta. de ſimon.

Quintò, & poſtremò limitabis, & intelliges, ad hoc, vt
poſſit ſubijci torturæ, requiri confeſſum eſſe illud delictum
17 † coram duobus teſtibus, nam ſi confeſſio extraiudicialis fa-
cit indicium, omne indicium debet probari per duos te-
ſtes, iuxta ſententiam Barto. in l. fin. numer. 7. verſicul. quæ-
ro qualiter debeat, ff. de quæſtion. quod etiam prodidere
gloſſ. & cæteri Doctores in l. 1. C. famil. erciſcun. ita reſpon-
ſum fuit ab Alex. in conſi. 180. in cauſa Angelorum, num. 2.
& 6. vol. 2.

Hæc, & alia huiuſmodi videre poteris ſuprà in concluſio-
ne, confeſſio extraiudicialis, & in concluſione, crimen, ad
quas, ne bis idem extra rem repetam, te reijcio.

CONCLVSIO 498.

ARGVMENTVM.

Delictum an probetur ex fuga, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 Delictum regulariter non probatur ex fuga.
2 Delictum ex fuga non probatur, licèt lege municipali contrarium eſſet cautum.
3 Iure communi cauetur, quem ex præſumptionibus damnari non poſſe.
4 Delictum probatur per fugam, ſi eſſet manifeſtum contra fugientem, & delicti genus pœnam mortis poſtularet.
5 Delictum baratariæ probatur ex fuga facta pendente cauſa.
Contrarium num. 6.
7 Intelligentia text. in l. conſiliarios. C. de aſſeſſor.
8 Fuga inducit confeſſionem delicti.
9 Verbum, tenebitur, non accipitur pro habebitur, vel cenſebitur, ſed pro eo, quòd erit obligatus.
10 Magiſtratus fugiens habetur pro confeſſo.
11 Fuga magiſtratus arrepta antequam è magiſtratu ſe abdicet, inducit, vt puniatur tanquam cōmittens crimen læſæ maieſtatis.
12 Magiſtratus, ſi intra quinquaginta dies, per quos debet ſtare ad ſyndicatum, fugam arripit, & perductus ſit, licèt inuitus ad locum, ex quo fugerat, ex illa fuga contra ipſum nulla probatio delicti inducitur.
13 Delicti tanta probatio inducitur ex fuga magiſtratus, vt iuramentum illi additum, ſatis ſit ad eum condemnandum.
14 Ex fuga oritur probabile inditium, vt malemeritus torqueri poſſit.
Sublimita, vt nu. 15.
16 Delicti probatio, & plena fides inducitur in criminalibus etiam ad condemnationem in fugiente ex carceribus.
Sublimitabis, vt nu. 17.

1 DELICTUM regulariter nō probari ex fuga, † cau-
tum eſt ab Vlp. in l. lege Cornelia. vbi
Bar. nu. 1. ff. ad Syllania. & ſancitum habemus à Iuſtinian. in l.
vnica. §. ſin autem poſt. C. de rap. virgin. & ab eodem Iuſti-
nia. in §. ſuſcepto. in Auth. de exhiben. reis, & in l. raptores,
vt etiam Bart. C. de epiſcop. & cleric. idem tradidere poſte-
riores noſtri ſcribentes, vt Fel. in cap. nullus. in princ. verſic.
regula quòd fuga, extra de præſumpt. vbi ponit hanc con-
cluſionem cum ſex fallentijs. Idem facit Scipio Ianuar. in
ſua regu. 116. idem Bernard. Diaz. in ſua reg. 208. & Duen. in
ſua reg. 209. Marſil. quoq; in rubrica, C. de probat. nu. 279.
ver. alio modo etiam fit probatio. refert, & ſequitur hanc
regu. Fel. vbi ſupra cum multis ibi adductis, ſed videas, quæ
diximus in concluſione, fuga.

2 Id ampliabis, vt eo vſq; concluſio procedat, vt † etiam ſi
lege municipali eſſet cautum, vt ex fuga probaretur deli-
ctum, nihilominus concluſio noſtra haberet locum, nec va-
leret illud ſtatutum, cum repugnet iuri communi, quo ca-
3 uetur, quem ex præſumptionibus † damnari non poſſe, iux-
ta ſententiam Vlpiani in l. abſentem, ff. de pœnis. & in l. 1. §.
Diuus. & Pauli in l. fi. ff. de quæſtionib. ita Rom. docuit in d.
l. lege Cornelia, ff. de ſicar. nu. 3.

Reſtringas hanc ampliationem, vt tantum procedat, niſi
4 eſſent manifeſta delicta contra fugientem, † & delicti gene-
ra pœnam mortis poſtularent, tunc enim valeret ſtatutum,
& ſic ex eo probatur delictum per fugam, vt vna mente in
hanc deſcendere ſententiam Fel. Dec. & alij in cap. ſicut. de
probat. quos refert, & ſequitur Duen. in reg. mihi 209. ſiue
389. in prima ampliatione.

Primò limitabis, vt non vera ſit concluſio in magiſtratu
de pecunijs repetundis accuſato, qui pendente cauſa fugi-
5 at, † nam tunc ex huiuſmodi fuga probatur iſtiuſmodi deli-
ctum baratariæ (ſic enim pecuniarū repetundarum crimen
noſtri appellant) & habetur pro confeſſo, id dilucidè ſanci-
tum eſt ab Imperator. Arcad. & Honor. in l. conſiliarios. C.
de aſſeſſor. quem contextum commendant plures Docto-
res ab Hippolyt. relati in repetitio. rubr. C. de probatio. nu.
281. verſic. primus enim eſt. & Bart. in d. l. conſiliarios. vbi de
hoc exultat, & geſtit. Idem voluit Felin. in capit. nullus, nu-
mero 2. de præſumptio. & Roman. ſenſit in repetit. l. admo-
nendi, num. 58. ff. de iureiur. & ibi Franc. Cur. nu. 161. & Rip.
nu. 73. & Cato Sacch. nu. 57. hoc idem probauit Ioan. Signo.
in l. lege Cornelia. numero decimoquinto, 15. ff. ad Syllania-
num, & reſpondit Oldrad. in conſil. ſexageſimo quinto,
numer. 1. & adeas, quæ deduximus in concluſione, fuga ma-
giſtratus.

6 Contra iſtam limitationem faciunt ea, † quæ animaduer-
tit Iaſo. in l. admonendi, numer. 88. poſt Salycet. in eadem l.
numer. 11. de iureiur. vbi concludunt contex. in d. l. conſilia-
rios. non loqui quantum ad ipſum magiſtratum fugientem,
ſed contra ſubtrahentem, & fugere impellentem ipſum ma-
7 giſtratum, quæ intelligentia videtur vera, † ſi rectè conſide-
rentur verba ipſius legis: inquit enim ibi text. pro confeſſo
autem tenebitur, qui accuſatus huiuſmodi perſonam ſub-
traxerit. Ideoq; hoc modo eſt interpretāda, vt ille, qui poſt-
quam magiſtratus fuerit accuſatus de aliquo delicto, huiuſ-
modi perſonam nempe accuſati ſubtraxerit, teneatur reſti-
tuere in quadruplum, quæ docebantur ablata. Iſtam verò
intelligentiam optimè adiuuat tex. in l. quoties. de exactor.
tributor. lib. 10. ibi, qui cum diſtulerit, coerceatur, ac totius
ſummæ exactionem in ſe ſuſcipiat.

Verùm in hac controuerſia poſſumus dicere illum text.
in d. l. conſiliarios. rectè facere ad probandam limitationem
8 prædictam, † & ex illo colligitur fugam inducere confeſſio-
nem delicti, nam talis eſt ſenſus, ille, qui ſubtraxerit perſo-
nam accuſati, tenebitur pro confeſſo. pondera verbum te-
nebitur, quia non accipitur pro habebitur, vel cenſebitur,
9 ſed tenebitur, † hoc eſt, erit obligatus, nempe emendare
damna ab ipſo fugiente illata, vt ex verbis text. ſequentibus
colligitur, ſcilicet, teneatur reſtituere &c. & ſic lex dixit ſub-
trahentem teneri, & in hoc Iaſ. & Saly. vera dicunt. At quan-
do textus inquit pro confeſſo tenebitur, innuit fugientem
eſſe confeſſum ex illa fuga, nam ſi tenebitur pro confeſſo, &

remanet

remanet obligatus pro confeſſo, quis eſt iſte confeſſus niſi
fugiens, vel ſubtrahens, & quomodo eſt confeſſus niſi ex fu-
10 ga? † ergo magiſtratus fugiens habetur pro cōfeſſo. Et hoc
pacto, quæ retulimus, vera ſunt, atq; Bar. & alij à criminatio-
nibus illæſi remanent.

Verumtamen vtri adhæreamus parti, lector tu videris.
Non omittam tamen, quo res planior fiat, diſtinctionem
Roma. in repetitio. l. admonendi. num. 58. de iureiuran. vbi
aſſerit, quòd aut magiſtratus fugam arripit, antequam è ma-
11 giſtratu ſe abdicet, & tunc illa fuga hoc inducit, † vt punia-
tur tanquam committens crimen læſę maieſtatis, ita probat
text. in §. ſi quis autem. in Auth. de adminiſtrator. aut fugit
poſtquam perſunctus fuerit munere intrą tamen quinqua-
ginta dies, per quos debet ſtare ad ſindicatum ex forma iu-
ris communis, l. 2. C. vt omnes iudices. & in §. neceſſitatem.
in Auth. vt iudices ſine quoquo ſuffragio, & in d. l. conſilia-
12 rios. C. de aſſeſſor. & tunc ſi perductus ſit, licet inuitus, † ad
locum, ex quo fugerat, ex illa fuga contra ipſum nulla pro-
batio delicti inducitur, ſed delictum, ad hoc, vt condemne-
tur, debet legitimè probari, ita text. innuit in d. §. neceſſita-
tem. ſecus autem, ſi non fuerit reductus ad locum, à quo fu-
git, tunc enim ex illa fuga inducitur tanta probatio delicti,
13 † vt iuramentum illi additum ſatis ſit ad eum condemnan-
dum, vt colligimus ex §. nulli, verſicul. ſuper hoc. in Auth.
de collation. cui quidem diſtinctioni Romani ſubſcribit ſe
ipſe Iaſ. in l. admonendi. numero 177. & ibi Ioann. Baptiſt.
Caccialup. numero octogeſimoquinto, & Felin. in capitul.
nullus, numero 2. de præſumpt. cum ibi allegatis, & Hippo-
lyt. de Marſil. in rub. C. de probatio. num. 281. d. verſicu. pri-
mus enim eſt in officiali.

Secundò velim limites, vt ſaltem ex fuga oriatur proba-
14 bile indicium, † vt malemeritus torqueri poſſit, vt ex multis
videre eſt, quæ deduxit Iaſ. in d. l. admonendi, ſub nume. 88.
* in lect. & in repet. num. 169. vbi hanc eſſe * communem o-
pinionem aſſeuerat, & tradidit Hippol. in pract. criminal. in
§. diligenter. numero 41. & ſenſit Iacob. de Beluiſ. in practic.
iudiciar. in titul. de quæſtio. numero primo, quibus adhæret
Marc. Antoni. Blanc. in tractatu, de indicijs, numero 258.
idem comprobauit Angel. Areti. in tractatu maleficiorum,
in verbo, quòd fama publica, nume. 46. & voluit Román. in
repetitione dictæ l. admonendi, nume. 57. & hanc conclu-
ſionem tradidere Barto. in l. finali, ff. de quæſtionibus. Bald.
in l. voluntatis, numero vndecimo, C. de fideiuſſ. Ioannes
Imol. & ibi Felin. numero tertio, & in capitulo, nullus. de
præſumpt. & quando locum habeat, vide Deci. in conſilio
234. quod incipit, in effectu, ſecunda columna, volumine
ſecundo, verſiculo, non obſtat. & vide dicta per nos, in dicta
concluſione, fuga.

15 Sublimita † huiuſmodi limitationem in quatuor caſi-
bus poſitis à Iaſ. in dicta l. admonendi. numero octuageſi-
monono, & in ſeptem quos ponit Duen. in regu. mihi 390.
cum ſequent.

Tertiò limitare poteris, vt concluſio locum non habeat
in fugiente ex carceribus, nam in criminalibus inducitur
16 plena fides, & probatio delicti † etiam ad cōdemnationem,
vt apertè cauit Calliſtratus in l. in eos, ff. de cuſtodia reo-
rum, & in l. milites agrum. §. penulti. ff. de re militari. & ſcri-
pſit hoc etiam Speculator in titulo, de præſumpt. §. ſecun-
do, verſiculo, de violenta. & ibi latius Ioann. Andr. in addi-
tio. magna, qui dicit hoc fuiſſe diſputatum in curia Roma-
na, prout etiam refert Iaſ. in dicta leg. admonendi, numero
nonageſimo, de iureiurand. atque placuit Aretin. in tracta-
tu maleficiorum, in verbo, quòd fama publica, numero
quadrageſimoſexto, & ibi Auguſt. Ariminen. in additio. nec
id omiſit Hippolyt. in practic. in §. diligenter, numero qua-
drageſimoſexto, & in §. attingam. numero quadrageſimo-
quarto, & in repetitione rubricæ, C. de probatio. numero
ducenteſimooctuageſimoſecundo, verſiculo, item eſt alius.
nec reticuit Feli. in capitulo, nullus, numero tertio, de præ-
ſumpt. nec intactum reliquit Franciſcus Curtius in repeti-
tione dictæ l. admonendi, numero centeſimo ſexageſimo-
nono, & ibi Petrus de Tholo. numero ſeptuageſimoſepti-
mo, & Socin. protulit in regula centeſima quadrageſimaſe-
cunda, in tertia limitatione, ita conſuluit Oldradus in con-
ſilio ſexageſimoquarto, in principio, ſequutus eſt Alexand.
in conſilio centeſimo quadrageſimoquarto, in vndecima
parte, verſic. excommunicatus, vide quæ diximus in noſtra
concluſione, fuga carcerati.

17 Sublimitabis, † vt per Pet. Duen. in regula, numero 192.
in verſi. fuga, & dicetur latius infrà in eademmet concluſio-
ne, fuga carcerati.

CONCLVSIO 499.

ARGVMENTVM.

Delictum an per inſtrumentum probetur.

SVMMARIVM.

1 *Delictum regulariter per inſtrumentum non probatur.*
2 *Per inſtrumentum non probatur Titium percuſſiſſe, etiam ſi notarius rogetur in ipſo actu percutiendi, niſi quando notario eſt commiſſa inſpectio vulnerum, qui videret, & inſtrumentum conficeret.*
3 *Reus debet conuinci teſtibus.*
4 *In criminali non creditur atteſtationi teſtis minoris 20. annor.*
5 *Delictum non probatur per inſtrumentum, licèt repertum in archiuio publico, & ſolemne, & publicum.*
6 *Coniuratio probatur per ſcripturam, in qua conſpirantes ſubſcripſerunt ſe promiſſioni.*
7 *Delictum probari poteſt per inſtrumentum, quando agitur ciuiliter, & etiam quando agitur ad probandum adminicula.*
8 *Delictum per inſtrumentum non poteſt directè probari.*

1 Delictum regulariter † non proba-
ri per inſtru-
* mentum * omnes notant in l. ſciant, C. de probar. & iuris
Pontificij ſcribentes in cap. cum in eccleſijs, de maiorita. &
obedient. & in capit. ſuper his. de accuſa. & profitentes in l.
cōtra negantem. C. ad l. Aquiliam. & in l. obſeruare. C. quo-
rum appellatio. non recipiuntur. & in l. in ſenatus, ff. ad Tur
pilia. vbi Barto. verſiculo, in contrarium videtur, latè Ioan.
Andr. id proſequitur in regul. ſemel. de regulis iuris, libro 6.
in Mercurialibus, & reſpondit Oldradus in conſilio 199.
Pro fundamento attendendum eſt. Roman. cauit in conſi-
lio 349. in principio, Salicet. docuit in l. ſinguli. numero 2. C.
de accuſat. & in l. fi. C. de probatio. & conſulas Marc. Mant.
in ſingu. 416. ſolet dici. & conferunt dicta per Federic. de Se-
nis, in conſilio 199. quæritur, an dominus. in fine. dicens in-
ſtrumentum non probare certificationem. Cyn. in l. fi. poſt
numerum 1. verſi. & econtra, C. de proba. & eſt glo. in cap. fi.
de iureiu. in 6. ſuper verb. datis. in capit. cum in eccleſijs. de
maior. ſuper verbo, authenticas, & ſentit Innoc. in c. ſtatui-
mus. nu. 2. de offic. deleg. tradit Barto. in l. 3. §. idem Diuus. ff.
de teſtib. ſequitur Alex. in l. prætor. de edendo. probat Bald.
in l. 2. ff. de fer. præclarè idem Bald. in rubr. C. de fide inſtru-
men. poſt Bar. in authent. ſi quis in aliquo. C. de edendo. vbi
2 dicit, † quòd per inſtrumentum non probatur, quod Titius
percuſſit, etiam ſi notarius rogatur in ipſo actu percutien-
di, niſi quando notario eſſet commiſſa inſpectio vulnerum,
qui videret, ac inſtrumentum conficeret, teſte Iacob. de
Beluiſ. in eius practi. iudic. in §. nunc reſtat. numero centeſi-
mo vigeſimooctauo, verſic. nec dicas crimen plenè probari
per inſtrumentum.

3 Concluſionis noſtræ ea poteſt afferri ratio, † quia reus
debet conuinci teſtibus, vt ait Fel. in cap. cum in eccleſijs. in
princip. de maior. & obed. tum quia in inſtrumento poſſet
eſſe ſcriptus teſtis minor 20. annorum, & tamen eius atte-
4 ſtationi non crederetur † in criminali, vt colligitur ex capi.
forus, de verb. ſign. & tradidit Fel. vbi ſuprà, in prin. vbi alias
refert rationes.

Primò amplia, veram eſſe concluſionem, etiam ſi inſtru-

mentum eſſet repertum in Archiuio publico, & eſſet ſole-
5 mne, & publicum, quia † nihilominus ex illo non probatur delictum, vt aſſeruit Iaſ. in conſi. 34. colum. pen. num. 8. lib. 1. & Bart. in d. l. in ſenatus. d. verſi. in contrarium. ff. ad Turpillian. quos refert, & ſequitur Grauet. de antiq. temp. in 1. par. ver. quartò limitatur. nu. 13. ver. ſecundò ſublimitatur.

Concluſionem modò limitabis nō habere locum, quando agitur de probando delicto, quod committitur contrahendo, veluti ſi aliqui contra Titium conſpirando ſubſcri-
6 bant ſe promiſſioni, † nam tunc talis coniuratio probabitur ex illa ſcriptura, vt traditum eſt à Cyn. in l. fin. in fi. verſic. verumtamen. C. de probatio. & Bar. probauit in l. in ſenatus. ff. ad Turpil. gl. & Bar. prodidere in l. non intelligitur. §. tacita. ff. de iure fiſci. & Salic. meminit in l. ſinguli. C. de accuſat. & dixit Feli. in d. ca. cum in eccleſijs. vbi ponit octo limitationes, de quibus dictum eſt ſuprà in concluſione, crimen, & in concluſione, coniuratio, & in concluſione, crimen læſæ maieſtatis, & in concluſione, damnum, ad quas te reijcio.
7 Secundò limita non procedere, † quando agitur ciuiliter, tunc nempe probari poteſt per inſtrumentum, vt deciſum fuit à Put. in deciſ. 10. libr. 2. nondum typis trad. ac etiam quando agitur ad probandum adminicula, vt volo probare damnū datum in re mea, & ad dominium probandum produco inſtrumentum, † ſed directè delictum per inſtrumentum non poteſt probari, vt id exemplo planū facit Bart. in d. l. in ſenatus, ff. ad Turpil. & alij in concluſione allegati.

CONCLVSIO 500.

ARGVMENTVM.

Delictum an probetur ex tranſactione.

SVMMARIVM.

1 *Delictum probatur ex tranſactione.*
2 *Delictum in quo licitè poteſt tranſigi non probatur ex tranſactione.*
3 *Delictum ex tranſactione non probatur, quando tranſigitur expreſſè proteſtando tranſactionem facere cauſa redimendi ſe à vexatione.*
4 *Delicti confeſſio non inducitur ex tranſactione, quando tranſactio eſt gratuita.*
5 *Delictum non inducitur ex tranſactione, etiam ſi quis dederit, vel promiſerit aliquid ei, in quem delicti culpa conſerebatur, vt eum à culpa, ob quam in diſcrimen vocabatur, liberaret.*
6 *Delictum ex tranſactione non inducitur, etiam quando fit tranſactio, & per pactum generale remittuntur omnia damna, & iniuriæ.*
7 *Crimen confiteri non dicitur tranſigens in caſu à iure communi conceſſo.*
8 *Delictum confiteri dicitur tranſigens in caſu à iure non permiſſo.*

1 Delictum probatur † ex tranſactione ita aſſeuerauit Paul. iur. conſult. in l. quoniam. ff. de his, qui notantur infamia, & ſanxere Imperatores Valeria. & Gallien. in l. non damnatos. C. ex quibus cauſis infamia irrogetur, & reſpondit Vlpian. in l. in fiſci cauſis. ff. de iur. fiſci, & in l. eius qui, & in l. Imperator. eod. titul. de iure fiſci. cauit Cæpol. caut. 158. qui paciſcitur, in prin. & ſenſit Octauian. Vulpell. in conſil. 68. in prin. vol. 1.

2 Primò limita locum ſibi non vendicare in delictis, † in quibus licite non poteſt tranſigi, vt traditum eſt ab Vlpiano, in l. fin. ff. de præuaricatorib. & in l. 1. & 2. & ibi gl. de his, qui ſibi mortem conſciuerunt.

Secundò limita non procedere, quando tranſigitur expreſſè, proteſtando, & declarando tranſactionem facere
3 † cauſa redimendi ſe à vexatione. Ita conſultum fuit à Caſtren. in conſ. 348. incipien. notandum, quòd adulterium. in fine. numero 16. volu. 1. & Ioan. Faber tradidit in l. tranſigere. circa finem, C. de tranſact. verſic. item dic, quòd in caſib. cauit Cæpol. d. caute. 158. verſic. ſecunda eſt, quòd in tranſactione exprimatur.

Tertiò limites non eſſe veram concluſionem, quando
4 tranſactio eſt gratuita, † nam tunc non induceretur confeſſio delicti, vt videre eſt ex l. non damnatos. C. ex quibus cauſis infamia irrogetur, & in l. in fiſci cauſis, ff. de iure fiſci. A contrario ſenſu Barto. in d. l. tranſigere. in 2. lectura. 2. colu. verſ. item oppono, d. l. ſi maritus. C. de tranſact. Brun. in tractatu, de indit. columna 11. verſic. quæro, quid de confeſſione tacita. Caſſan. in conſi. 58. licet pro parte. poſt numerum 22. verſ. & ſi reperiretur. Cæpoll. d. caute. 158. qui paciſcitur. verſic. ſed ſi quis velit euitare. & Marſil. in eius pract. §. diligenter. numero 178. verſicul. quæro vlterius, an tacita confeſſio. in fine dicti verſiculi, hoc idem placuit eidem Octau.
* Vulpell. in conſilio 4. numero 9. volumine 1, vbi * communem dicit.
5 Amplia iſtam limitationem, vt procedat, † etiam ſi quis dederit, vel promiſerit aliquid ei, in quem delicti culpa conferebatur, vt eum à culpa, ob quam in diſcrimen vocabatur, liberaret, vt notat Caſſan. in d. conſ. 58. d. n. 22. ver. & ſi reperiretur, & videas Gram. in voto fin. in fine, & etiam quando
6 fit tranſactio, † & per pactum generale remittuntur omnia damna, & iniuria, vt ait Cæpol. d. caute. 158. verſi. ſed poteſt d. caute. & per totum.

Diſtinguas autem, vt in d. l. tranſigere. C. de tranſactio.
7 an trāſigatur, vel paciſcatur in caſu à iure conceſſo, † & tunc non dicitur crimen confiteri tranſigens, vel paciſcens in crimine, in quo pœna ſanguinis ingeritur, nec oritur indicium contra eum: ſi verò facta ſit in his, in quibus criminibus nō ingeritur ſanguinis pœna, vel in caſu à iure non permiſſo
8 † vt in adulterio, tunc tacitè dicitur tranſigens confiteri, & hoc modo intelligitur d. l. quoniam. ff. de his, qui not. infam. vt notant Doctores præfati in d. l. tranſigere, vbi Iaſ. in fin. dat multas cautelas. ne dicatur tranſigens delictum confiteri, & Brun. in d. tract. ſupra allegato. atq; Marſi. in d. pract. in §. diligenter, poſt dictum numerum 178. verſicul. poſtea quærit ipſe D. Franciſc. Brun.

CONCLVSIO 501.

ARGVMENTVM.

Delictum an præſumatur ex petitione veniæ.

SVMMARIVM.

1 *Delictum non præſumitur ex petitione veniæ.*
2 *Delictum fateri videtur petens veniam in iudicio ſolemniter.*
3 *Delictum non videtur fateri veniam petens extra iudicium ex humilitate & benignitate.*
4 *Bonarum mentium eſt timere peccatum, vbi non eſt.*

1 Delictum non † præſumi ex petitione veniæ, inſigniter docuit gloſ. in capit. exhibita. ſuper verbo, poſtulauit, de homicidio, quam ſummè commendat & ſequitur Roman. in l. 1. §. nunciatio. ff. de nou. oper. nunciatio. vt refert auctor, quiſquis ille fuerit, in tracta. de crimin. læſæ maieſtatis, quæſt. 11. poſt numerum quintum, verſicul. & de iure petitio. inter tractatus criminales, licet hoc ibi non dicat Roman. ſed habetur in principio d. l. 1. poſt numerum tertium, verſicu. circa primum. & eandem ſequitur, & probat Alexand. in d. leg. 1. in columna 2. numero 7. verſic. & qui petit veniam. ff. de nou. oper. nuncia. Iaſ. numero 50. poſt Alexand. numero 33. in l. decem, de verbor. obliga. Felin. in cap. literis. colùm. 4. numero 19. verſicul. adde tamen quòd petens veniam. de præſumpt. & voluit Alexan. in conſi. 70. nu 10. volu. 1. verſi. nec etiam obſtat, quòd ſe ſubmiſerit, ac nec etiā quando ſe ſubmiſit bonę gratię iudicis, vt ibi proſequitur Alex. ver. & dicit Ang. Guid. Pap. q. quadringenteſima nonageſimaquinta, ille qui ſe. Soc. Sen. conſilio nonageſimoſexto. col. 6. volu. 1.

quem

quem citat Menoch.in tract.de arbitrar.iud.lib.1.quæſt.8.
nume.37.verſic.quod ſubmittens, quod conſilium in libro
meo non vidi hoc dicere, ad quod ipſe Menoch. allegat
Boſſ.in tract.crim. titul.de remedijs ex ſola clementia Prin-
cipis,num.29.verſic.& an qui petit gratiam,videatur fateri
crimen?

Limita concluſionem hanc ſibi locum non vendicare, ſi
2 ipſa venia ſolemniter in iudicio petatur, † quia hanc veni-
am petens delictum fateri videtur,vt atteſtatur Ioan.Andr.
Butr.Hoſtien.Card.Abb.& Ioan.de Ana.in d.c.exhibita.de
homicid.& ſic tunc procedat cap.venerabilem.§.ſunt enim
3 de elect.& d.l.decem.ff.de verb.obliga. ſecus autem ſit, † ſi
extra iudicium ex humilitate,& benignitate petatur,vt d.c.
exhibita.& hoc idem voluit Roman.in ſupracitato loco.l.1.
poſt numer.3.verſicul. circa primum. ff.de no.oper.nuncia.
& ſequitur Cæpol.in conſil.crimina.21.Ego Bartholomęus
Cæpolla. colum.9. verſicul. ſed plus dico, quòd illa verba,
prout & hoc refert, & ſequitur Blanc.in d.tract. de indicijs.
in d. verbo,fuga, num.308. verſicul. petitio veniæ an faciat
indicium.

4 Et ratio eſt, quia bonarum mentium eſt † timere pecca-
tum,vbi non eſt.cap.ad eius.in fi.ibi,bonarum quippe men
tium.5. diſtinc.cap.conſilium.§.cum autem:ibi,quia bona-
rum mentium,& ibi,maior culpa.de obſeruat.ieiun.&cap.
vnico.in fin.ibi,ſi tamen ex veneratione. & gloſſ.in d. capi-
tu.venerabilem.d.§.ſunt enim.ſuper verbo,poſtulauerit,in
fin. de electio. clement. exiui. §. verum quia. ibi, vbi culpa
non eſt, eam timere ſolent.de verb.ſignific.Marſi. ſingu.151.
ſuper inditijs, verſicul.vnde ceſſat, & teſtatur Roman. in d.
l.1. d. nu.3. vt & diximus in concluſione, excommunicatio
per abſolutionem.

CONCLVSIO 502.

ARGVMENTVM.

Dementia quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Dementia vti indigentia ſenſus non cognoſcitur proximè ſenſu corporeo, vnde teſtes ſuper ea deponere debent de actibus per quos, qui agunt, communiter dicuntur fatui, vel amentes.*

2 *Dementiæ actus plures ſunt, & primus eſt, quando quis fatuè, nec ex mente loquitur.*

3 *Fatuus non deſinit eſſe, qui aliquando fatuè, aliquando ſapienter loquutus eſt.*

4 *Dementia probatur ex eo, quòd quis temerè ſe conferat per vicos deridendo.*

5 *Dementia poteſt probari ex eo, quòd quis proijciat lapides per compita.*

Contrarium num.6.

6 *Dementem non probatur quem eſſe, etiam ſi teſtes dicant illum proieciſſe lapides per viam.*

7 *Dementiæ ſignum eſt, non habere memoriam ordinatam.*

8 *Dementia conſtat ex eo, quòd quis conſueuit turpiter oſtendere pudibundas partes publicè inuerecundè multis hoc inſpicientibus.*

9 *Dementiæ argumentum eſt, cum quis non intelligit, quid ipſe dicat.*

10 *Dementia apparere poteſt, quando à patre, ſeu conſanguineis, & ab omnibus viciniam incolentibus quis habetur, & putatur fatuus, ſiue demens.*

11 *Dementia licèt appareat, quando quis à patre, conſanguineis, vel vicinis habetur fatuus, tamē non probatur, quando pater inſtituiſſet ſimpliciter, & æqualiter cum alijs filijs illum hæredem, nec aliquam diſpoſitionem circa ipſum fecit.*

12 *Dementia præſumitur, quando quis omnia ſua bona donat, etiam ſi in inſtrumento notarius profiteretur eum tunc fuiſſe ſanæ mentis.*

13 *Notarius non rogatur de ſanitate mentis, ideò ei non creditur.*

14 *Quilibet præſumitur ſanæ mentis.*

15 *Magis creditur teſtibus deponentibus pro inſtrumento, quam deponentibus contra inſtrumentum de inſañia, & mentis captione.*

16 *Cum agitur de probando quid in vniuerſum, vt quem eſſe dementem, ſufficiunt teſtes ſingulares.*

17 *Dementiam non probant teſtes ſingulares, niſi formiter in ſpecie, & concludenter deponant.*

18 *Dementiam probant teſtes, ſi dicant, talem eſſe mente captum, quia viderunt.*

Contrarium num.19.

20 *Deciſiones, & iura, quæ loquuntur de actibus geſtis à furioſo, habent etiam locum in geſtis à demente, ſeu mente capto.*

Dementia cum ſit indigentia ſenſus non cognoſcitur proximè ſenſu corporeo,
1 vnde neceſſe eſt, † vt teſtes deponentes ſuper ea, deponant
de actibus,per quos qui agunt,communiter dicantur fatui,
vel amentes, & communis naturæ ſenſus expertes, vt con-
ſuluit Bertrand. in conſilio 222. numero tertio,in princip.
verſicu.præterea illi teſtes,volumine tertio,& habetur in l.
quidam in ſuo.ff. de conditio. inſtitut.& ibi gloſſ.ſuper ver-
bo,amoueri, & ſcribentes, & colligere eſt ex reſponſo Vl-
piani in l. ob quæ vitia. ff. de ædil.edic.& in l.is qui.§. diuus.
vbi glo. fina. & Docto.ff.de tutorib. & curator. idem ſenſe-
re Hoſtien.& Cardin. in clementi.prima.de homicid.& re-
fert alios Gram.in conſ.16.nu.8.

Actus verò, per quos inducitur, & probatur dementia,
2 plures ſunt,† quos enumerare non pigebit.

Primus igitur eſt,quando quis fatuè,nec ex mente loqui-
tur,nam vt dicit text.ille fatuus eſt,qui fatua loquitur, capi.
legimus in princip.93. diſtinct. & capitul. Conſaluus, deci-
maſeptima,quæſtio.ſecunda,iuncta ibi gloſſ.prima,& dicta
leg.quidam in ſuo,ff.de conditio.inſtitu. & refert Alexand.
in conſilio 86.numero decimo,verſiculo,ille eſt fatuus,qui
fatua loquitur, volumine ſecundo, & Socin. Sen. conſilio
42.numero ſecundo, verſicul.nam omnes teſtes, & nume-
ro quarto,& ſequen.volumine primo,vt Alexand.in conſi-
lio quinquageſimoquarto,numero ſecundo, verſi. probari
autem dicitur,vol.1.

3 Amplia idem procedere,† etiam ſi quis aliquando fatuè,
&aliquando ſapienter loquutus fuiſſet,quia ex hoc non de-
ſinit eſſe fatuus, ita ex allegatis ibidem tenet Grammat. in
conſi.16.nu.9.

Secundò probatur dementia ex eo, quòd quis temerè ſe
4 conferat † per vicos deridendo,vt aſſeruit I.C.Vlpia. in d.l.
ob quæ vitia. ibi per vicos more inſanorum. & obſeruauit
Accur.in verſicul.in ſermonibus,in dicta l.is qui.§.diuus.&
notat Ang.in l.ſi cum dotem.§.ſi maritus.ff.ſoluto matrim.
& ſenſit Alexand. in dicto conſilio octuageſimoſexto, nu-
mero decimo.

5 Ad hæc tertio loco poterit ex eo probari, † quòd quis
proijciat lapides per compita, vt ſancitum eſt in l. ſecunda.
C.de Iudæis, & notat gloſſ. in l. ſi cum dotem. §. ſi maritus.
verbo, ferendus, & ibi Bald. numero ſecundo, & Angel.&
Alexand. numero ſeptimo, ff. ſoluto matrimon. & Bald. in
§.item furioſi,Inſtitut.quibus non eſt permiſſum facere te-
ſtamentum,& refert Gramma.in conſilio decimoſexto,nu-
mero vndecimo,& Alexand.in dicto conſilio quinquageſi-
moquarto,numero ſecundo,volumine primo, poſt nume-
rum ſecundum, verſic.vel ſi probatur, & diximus in d.con-
cluſi.furioſus.22.actu,ſeu ſigno.

Contrariam tamen ſequutus eſt ſententiam Pariſ.in con
ſilio 88.numero ſexageſimooctauo,verſicu.nam etiam ſi te-
6 ſtes,volumine tertio.vbi ait,† quòd etiam ſi teſtes dicerent
illum proieciſſe lapides per viam, adhuc tamen no proba-
rent ipſum eſſe dementem, cum iuſta cauſa potuiſſet ſub-
eſſe proijciendi lapides,vt dicit Bald.in §.in furioſi.Inſtitut.
quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum, & ſequitur
Alexand.in l.ſi cum dotem.§.ſi maritus. ff. ſoluto matrimo.
d.numero 7.

Quarta erit dementiæ probatio, ſi quis non habeat me-

7 moriam ordinatam: † nam hoc eſt ſignum dementiæ, vt eſt ſancitum in text. quem ad hoc ponderat Geminia. in capi. ſi filij. de hæret. libro 6. & in cap. primo, §. ſi verò, in princip. de cleric. ægrotan. & tradidit Iaſon in dicta l. furioſum, columna tertia, numero quarto, & Alexand. in dicto conſilio octuageſimoſexto, numero decimo, volumine 2. & refert Grammat. in d. conſi. 16. nu. 10.

Hunc tamen modum probandi firmum, & probabilẽ non eſt arbitratus Alexan. d. conſi. 54. in fine, lib. 1.

Præterea quintò dementia conſtabit ex eo, quòd quis
8 conſueuerit turpiter oſtendere pudibundas partes † publicè, inuerecundè multis hoc inſpicientibus, vt habemus à Grammati. in dicto conſilio decimoſextò, ſub numero ſeptimo, & diximus in concluſione, furioſus, in vndecimo actu, ſeu ſigno.

Inſuper ſextum erit dementiæ argumentum, cum quis
9 non intelligit † quid ipſe dicat, vt colligere eſt ex tex. in cap. primo. §. ſi verò, de electio. in 6. & ibi Geminian. & refert Grammat. in d. conſilio decimoſexto, numero decimoſeptimo, & protulit Alexand. in dicto conſilio quinquageſimoquarto, numero ſecundo, volumine primo, & faciunt quæ diximus in dicta concluſione, furioſus, in 10. & 11. actu, ſiue ſigno.

Septimò dementia apparere poterit, quando à patre, ſeu
10 conſanguineis, † & ab omnibus eius viciniam incolentibus quis habebatur, & putabatur fatuus, ſiue demens, ita voluit Bald. in dicto §. item furioſi, per l. de minore, in §. tormenta, ff. de quæſtionibus, & per l. octaui. ff. vnde cogna. & refert Alexand. in dicto conſilio quinquageſimoquarto, numero ſecundo, in primo volumine, & ex multis congeſtis à Dec. in conſilio 86. numero ſeptimo, & idem Alexan. aſſeruit in conſilio nonageſimoſecundo, numero vigeſimo primo, verſicul. prætere a deponunt dicti teſtes, volumine 5. & tenet ante omnes Bartol. in tractat. de teſtibus, in verbo, oppoſita prudentiæ, atque refert Grammat. in d. conſil. 16. numero 12.

Limitatur, vt non procedat iſte modus probandi demen
11 tiam, † quando pater inſtituiſſet ſimpliciter, & æqualiter cum alijs filijs illum hæredem, nec aliquam diſpoſitionem circa ipſum fecit, quam feciſſet veriſimiliter, ſi ipſum mente captum iudicaſſet, vt plenè notatur in l. humanitatis. C. de impuber. & in l. ex facto. ff. de vulg. & pupilla. & notat Bal. in d. §. item furioſi. & refert Pariſ. in conſilio 88. numero 69. volum. 3.

Octauò præſumitur dementia, quando quis omnia ſua
12 bona donat: † nam cum ſit dilapidatio quædam, non videtur cadere in homine ſanæ mentis, vt in l. cum de indebito. ff. de probationibus, & in l. ſi cum aurum. ff. de ſolutionibus. & ex notatis per Alexand. in conſilio 81. numero decimoquinto, volumine ſecundo, ſiue conſilio 147. Viſo themate. & dubijs, numero quarto, verſicul. & per conſequens ſecum conſuetudinem habuit, volumine ſeptimo, & in terminis conſulendo reſpondit Socin. Sen. conſilio ſeptuageſimotertio, circa primam huius conſultationis, numero decimooctauo, verſicul. cum donare ſit perdere, columna ſexta, volumine primo, vbi dicit eſſe furti ſpeciem donare, voluit quoque Dec. in conſilio octuageſimoſexto, poſt numerum ſeptimum, verſicu. & cum ex tali contractu, hoc etiam probauit Corne. in conſilio ſexageſimonono, numero 14. volum. 1.

Ampliabis id vſque eo verum eſſe, etiam ſi notarius in
13 inſtrumento profiteretur eum fuiſſe ſanæ mentis, † quoniam de ſanitate mentis non rogatur notarius, ideò ei non creditur, prout voluit Salicet. in l. furioſum. C. qui teſtamenta facere poſſunt, & Bald. ait in l. ſecunda, ff. de teſtamen. præſertim quia notarius ſtat iuris præſumptioni, quo-
14 niam † quilibet præſumitur ſanæ mentis. l. codicillos. C. de codicill. & refert Corn. in d. conſilio ſexageſimonono, numero quartodecimo, volumine primo, & Alexand. etiam ſenſit in conſilio 147. numero vigeſimoprimo, verſicul. nec obſtat quòd notarius, vol. 7.

Ab hac tamen ampliatione diſceſſit Pariſ. in conſ. 88. nu. 20. vol. 3. vbi voluit, vt magis credatur teſtibus deponentib.
15 pro inſtrumento, † quàm deponentibus contra inſtrumentum de inſania, & mentis captione, & præſumi pro notario per ibi multa adducta.

Primò amplia omnes ſupra relatos modos probandi dementiam, vt procedant, etiam ſi ſuper his teſtes eſſent ſingulares, videlicet vt vnus deponeret vno modo, alius alio:
16 † nam cum agitur de probando quid in vniuerſum, id eſt, quem eſſe dementem, ſufficiunt teſtes ſingulares, iuxta ſententiam Alexand. in d. conſilio 86. numero 11. libro 2. & in conſilio 147. numero 20. libro 7. quod multis corroborat auctoritatibus.

Limita prædictam ampliationem non procedere, niſi formiter (vt ſic loquar) in ſpecie, & cõcludenter deponant,
17 † & quando in contrarium alia non concurrerent, ſi credimus Pariſ. in ſæpe relato conſilio 88. numero 71. & 72. volumine tertio.

Secundò ampliabis hoc adeò verum eſſe, vt ſufficiat te-
18 ſtes tantummodo dixiſſe talem eſſe mente captum, † quia viderunt, ita dixit Angel. in Auth. vt cum de appell. cognoſcitur. §. ſi quis concurrente. & refert Grammat. in d. conſil. 16. nu. 16. & videtur ſentire etiam Bar. in tract. de teſtib. verſ. oppoſita prudentiæ.

19 Contrarium tamen † voluit Pariſ. in d. conſil. 88. nume.
* 57. volumine tertio, vbi atteſtatur de * communi opinione ſuperiori contraria.

Quòd ſi hæc fuſius, & vberius inueſtigare, ac proſequi quis voluerit, adeat concluſionem noſtram, furioſus, in qua ad amuſſim hæc explicata fuere.

Illud quoque ſuperpondij loco adijcere voluimus, quòd & ſi multæ deciſiones, & iura loquantur de actibus geſtis à
20 furioſo, † tamen habent locum in geſtis, & dictis à demente, ſeu mente capto, quod probatur ex ijs, quæ plurima collegit Gramma. in d. conſi. 16. nu. 13. & Pariſ. in conſi. 68. nu. 6. & 7. d. vol. 3.

CONCLVSIO 503.

ARGVMENTVM.

Demonſtratio falſa quomodo probetur de corpore conſtare.

SVMMARIVM.

1 *Demonſtratio falſa ad hoc, vt non vitiet diſpoſitionem, quomodo probabitur de corpore conſtare.*

2 *Ad demonſtrandum perſonam debet exprimi nomen cum duobus alijs accidentibus, vel indicijs.*

3 *Ad demonſtrandum fundum debet exprimi nomen loci cum duobus confinibus.*

4 *Demonſtratio eſt certa, ſi oſtendatur nomen cum duobus accidentibus conſentaneis.*

5 *Quicquid vltra neceſſarias demonſtrationes adijcitur fruſtra eſt, & non vitiat.*

6 *Omiſſio ſi non vitiat, multominus erronea expreſſio.*

7 *Qui vult diſpoſitionem infringere ratione falſæ demonſtrationis, neceſſe eſt, vt probet, ſe de alia perſona, vel de alio loco ſenſiſſe.*

8 *Demonſtratum ſi aliquid eſt tribus qualitatibus, vel accidentibus, ſufficit duo vera eſſe, & probari, licèt vna reddat demonſtrationem incertam.*

9 *Demonſtrationes tres ſi expreſſæ fuerint, quando agitur de pœna commiſſione, debent omnes probari, alioqui vna deficiente demonſtratio vitiatur.*

10 *Demonſtrationes quatuor, aut plures ſi expreſſæ ſunt, quarum duæ tantum conueniant, eo caſu res eſt dubia, & vna præſumptio ab alia eliditur.*

Contrarium, num. 11.

12 *Demonſtratio vna, vel qualitas, ſi eſt tam clara, vt faciat conſtare de corpore, illa ſola probata, etiam ſi alia qualitates & demon-*

monſtrationes falſæ adeſſent, tamen non vitiaretur diſpoſitio.
13 *Diſpoſitio non vitiatur, ſi nomen fundi ſingulare eſt, licèt in confinibus, & alijs demonſtrationibus erretur.*
14 *Fines non ſunt neceſſarij, quando alijs demonſtrationibus res clara redditur.*
15 *Confines non ſunt vlterius addendi, ſi dicatur quid factum in palatio Poteſtatis.*
16 *Qualitati nominis potius ſtatur, quam nomini proprio.*
17 *Diſpoſitio non vitiatur, licèt demonſtratio nominis ſit falſa, ſi probetur qualitas accidentalis.*
18 *Nomen ſolum cum non ſit ſingulare, non reddit rem certam, quia pluribus competit.*
19 *Demõſtratio probari poteſt ex affectione, & charitate, qua diſponens proſequebatur demonſtratum.*
20 *Demonſtratio probatur ex maiori notitia, videlicet, ſi diſponens maiorem notitiam habuit de aſſerto demonſtrato, quam de cæteris alijs.*
21 *Aduocatus ſi dixerit non conſtare de corpore, debet ponere falſa nomina eſſe, & plures demonſtrationes circa illud concurrere; quia his probatis vitiatur effectus diſpoſitionis.*

Demonſtratio falſa ad hoc, vt non vitiet
diſpoſitionem, † quomodo
1 probabitur de corpore conſtare, conſulendus erit Bart. in l.
demonſtratio, numero 14. ff. de condit. & demonſt. vbi præ-
mittendum ait, quòd ad demonſtrandum perſonam debet
2 exprimi nomen cum duobus accidentibus, † vel indicijs, vt
l. hac conſultiſſima. in princ. C. qui teſtamenta fac. poſſunt;
veluti Iulius Delphinus Sarzanenſis, tunc reddunt perſo-
nam certam, & reſpondit etiam Alexand. conſ. 136. in cauſa,
& lite vertente inter Iacob. numero 5. & ſequen. verſi. quod
etiam dictum reſcriptum, volumine ſecundo, & conſilio
216. Magiſter Albertus, numero 3. verſicul. non obſtant iura
allegata in contrarium, volumine ſeptimo; & conſilio 38.
Viſis, & diligenter ponderatis, numero quinto, verſic. mo-
dò ſic, quotieſcunq; tres demonſtrationes, volumine quin-
to, Felin. aſſeruit in capit. cum Ioannes, poſt numerum no-
num, verſicu. ſed dictum dom. Card. hic de fide inſtrument.
Idem etiam ad demonſtrandum fundum debet exprimi no-
3 men loci † cum duobus confinibus, vt l. forma. in princ. de
cenſibus. vnde his pręmiſſis Barto. ait, ille, qui vult probare,
quòd de corpore conſtat, vt ſit falſa demonſtratio, non vi-
tiat, ſi oſtendat nomen cum duabus demonſtrationibus,
ſed duobus accidentibus conſentaneis huic perſonę, vel in-
dicauerit nomen loci cum duobus confinibus cõgruis huic
fundo, ipſe ſatis probatam habet intentionem ſuam, † vi-
4 delicet demonſtrationem eſſe certam, quia conſtat de cor-
pore, vt tradit Alexan. poſt Barto. in l. 2. ff. de liber. & poſth.
numero 181. & ſequent. & in l. ſi quis in fundi vocabulo, co-
lumna 3. ff. de leg. 1. numero vndecimo, verſicul. ſecundò
colligitur, & Barto. ibi, poſt numerum ſextum, verſ. & ſi ve-
rò conſtat, & ſequitur, & refert idem Alex. in l. ſi in nomine,
numero ſecundo, verſicul. qualiter autem dicatur eſſe pro-
batum. C. de teſtamen. & latè Alberic. in conſilio decimo,
* numero quadrageſimoquinto, & ſequen. vbi de *communi
atteſtatur per doctr. Alexand. conſilio 92. viſo. columna pe-
nult. numero vigeſimoquinto, verſicul. tamen ſatis eſt. vo-
lumi. 5. Aretin. conſilio 102. in cauſa, columna 3. poſt nume-
rum tertium, verſicu. ſed maior dubitatio remanet. Deci. in
conſilio decimotertio, columna penult. numero 9. verſicu.
regulariter autem. Et hoc ita extenditur procedere, vt licèt
aliqua alia demonſtratio fuiſſet adiecta, quæ reperiretur
falſa, tamen non noceat, ſi credimus Alexand. conſilio 35.
in cauſa, & lite inter dominum Benedictum, numero 2. ver.
5 ſecundò præſuppono, volumine quinto, † nam quicquid
vltra illas demonſtrationes neceſſarias adijcitur, fruſtra eſt,
& non vitiat, vt dixit I. C. Vlpian. in l. 1. §. fin. ff. de dot. præ-
lega. Item procedit, ſi per errorem expreſſio facta fuiſſet:
6 nam ſi omiſſio non vitiat, † multominus erronea confeſſio,
vt l. 1. C. de rei vxor. act. & dixit gloſſ. in d. l. ſi quis in fundi.
in gloſſ. 2. ff. de legat. 1. quòd ſi aduerſarius velit talem diſpo-
ſitionem infringere ratione illius falſi demonſtrationis,
7 neceſſe eſt, vt probet ſe de alia perſona, † vel de alio loco
ſenſiſſe, vel alium eſſe, qui habet eandem demonſtratio-
nem, ſicque res in controuerſiam adducatur, ſecundum
formam, quam præſcripſit Paulus in l. duo ſunt Titij. de te-
ſtamentaria tutela.

Tertiò limites, & intelligas velim, quæ ſupra dicta ſunt,
ſcilicet, vt cum aliquid demonſtratum ſit tribus qualitati-
bus, vel accidentibus, ſufficere duo vera eſſe, & probari,
8 † licèt vna reddat demonſtrationem incertam, quòd tamen
non attenditur, nec reddit falſam demonſtrationem, & ta-
men valet, limitatur enim hæc cõcluſio procedere tantùm,
quando agitur de demonſtrando rem legatam; vel de per-
ſona legatarij; quo caſu procedit d. Bartol. in d. leg. demon-
ſtratio, numero decimoquarto, & decimoquinto. ff. de con
dit. & demonſtra. ſecus verò quando agitur de pœnę com-
miſſione, quia tunc ſi tres demõſtrationes expreſſę fuerint,
9 † debent omnes probari, alioqui vna deficiente, demon-
ſtratio vitiatur. Ita aſſeruit auctor additio. ad Bart. in d. l. de-
monſtratio. verſicul. duabus, per doctr. Paul. Caſtren. in l. in
teſtamento, la prima, ff. eo. de condit. & demonſtr. & voluit
Alexand. in d. conſilio 35. volum. quinto, poſt numerum ſe-
cundum, verſi. tamen hoc fallit, vbi quis ex tali probatione
vellet conſequi alium condemnari ad pœnam, & ſequitur
in l. ſi in nomine, poſt numerum ſecundum, verſ. ſed in con-
trarium videtur. C. de teſtamen.

Secundò limitabis nõ procedere, quando eſſent expreſ-
ſæ quatuor, aut plures demonſtrationes, quarum duæ tan-
10 tum conuenirent, † nam eo caſu res eſſet dubia; & vna
præſumptio ab alia elideretur, vt conſultum fuit ab Alexan.
in conſi. 33. videtur prima conſideratione, numero 8. verſi.
plus dicit Paul. de Caſtr. volumine 3. & in conſilio 38. viſis &
diligenter ponderatis, prope finem; numero quinto, verſic.
modò ſi quotieſcunq;, volumine quinto, ac in d. l. ſi in no-
mine, poſt numerum ſecundum, verſiculo, ſed ſi eſſent ex-
preſſæ quatuor.

In contrariam tamen deſcendit ſententiam, quam apud
11 eundem videas Paul. Caſtrenſ. in d. l. ſi in nomine, d. num. 4.
& ibi Alexand. poſt numerum ſecundum, verſicul. quod in-
telligo verum, vbi declarat, quando illæ duæ alteri rei con-
uenirent, & ibi, numero 3. Riminal. C. de teſtam. ſenſit hoc
etiam Ruin. in conſi. 115. in cauſa, & lite, colum. 3. nume. 11.
libro quinto, & in conſi. 50. numero duodecimo, libro pri-
mo, quibus accedit Pariſ. in conſilio 58. numero vigeſimo-
quinto, volu. 3.

Tertiò loco limitabis non habere locum, ſi vna demon-
ſtratio; vel qualitas eſſet tam clara, vt faceret conſtare de
corpore: nam tunc illa ſola probata, etiam ſi alię plures qua-
12 litates, & demonſtrationes falſæ adeſſent, † tamen non vi-
tiaretur diſpoſitio, vtpotè cum tantum erat quoddam no-
men proprium ſingulare, & ſingulariſſimum, veluti Gallo-
preſſus, vt ait gloſſ. in d. l. hac conſultiſſima, in verbo, & in-
dicia. C. qui teſtamenta facere poſſ. nam cum vnus tantum
illud nomen habeat, ſatis eſt clara, & certa demonſtratio,
argum. l. 2. ff. de liber. & poſthum. & ſic hoc ſolum ſuffice-
ret, & quicquid vltra adijcitur, fruſtra eſt, & non vitiat, vt
ſupra, & Bart. docuit in d. l. demonſtratio, numero 16. verſic.
item ille, qui vult diſpoſitionem attendere. ff. de condit. &
demonſtr.

Et hoc idem verum eſt in nomine fundi, videlicet, ſi ſin-
13 gulare ſit nomen fundi † ex quo nomine certa redditur res,
licèt in confinibus, & alijs demonſtrationibus erretur, vel
licèt non ponatur, tamen non probato eo nomine ſingula-
ri tantum non vitiat diſpoſitio. l. cum ſeruo. §. fina. de con-
trahen. emptio. cum alijs adductis ad hoc ab eodem Bartol.
in dicta l. demonſtratio. poſt numerum decimumſextum,
14 verſicul. idem dico in nomine fundi, † neque enim ſunt ne-
ceſſarij fines, quando alijs demonſtrationibus res clara red-
ditur, vt poſt Bartol. in d. l. cum ſeruo. tenuit Fulgo. conſ. 183.
& facit, quod dicit Bar. in d. l. demonſtratio. nu. 17. & in di-
cta l. nominatim. ff. de liber. & poſthum. ſi dicatur quid fa-

15 ctum in palatio Poteſtatis, non ſunt † vlterius addendi con-
fines, & ſequitur, & refert ibi Alexan. numero octauo, verſ.
item ſecundum Barto. hic, & in dicta l. ſi quis in fundi, poſt
vndecimum numerum, verſicul. quòd ſi accuſatus Titius.
ff. de legatis primo, & ibidem Caſtrenſ. poſt numerum ter-
tium, verſ. & ideò cum demonſtratur.

Vbi etiam hoc ait procedere non ſolum, quando nomen
eſt ſingulare, ſed etiam quando non eſt, ſed commune cum
multis alijs, verùm illi tantum nomini eſt aliqua qualitas
adiecta, quæ facit illud nomen deferri, & declarari ab alijs:
16 quia tunc potius ſtatur huiuſmodi qualitati, † quàm illi
nomini proprio, vt Franciſcus, vel Poteſtas, vel Commiſſa-
rius Sarzanæ: nam hoc caſu, ſi euenerit aliqua diſpoſitio
contra talem aſſertum Franciſcum, prout accidit in caſu
Bartol. poſito in d. l. demonſtratio, numero decimooctauo,
verſic. item eſt aduertendum, licèt verè Ioannes, & Franciſ.
non nominetur, tamen probata illa ſola qualitate acciden-
17 tali, videlicet, quòd ſit Poteſtas, vel Commiſſarius, † licèt il-
la demonſtratio Franciſci ſit falſa, tamen non vitiatur illa
diſpoſitio, & teſtatur Caſtrenſ. loquens de Poteſtate Paduæ
in d. l. ſi in nomine. in fi. C. de teſta. tacito Bart.

Si verò omnes probationes, & demonſtrationes ſint fal-
ſæ, & ſolùm nomen proprium verum ſit, ſed non ſit ſingu-
lare nomen, tunc non ſufficit probare illud nomen, ſolùm
18 enim nomen non reddit rem certam: † quia tale nomen
pluribus competit, vt colligere eſt ex dicta l. hac conſultiſſi-
ma. cum alijs adductis à Barto. in dicta l. demonſtratio, poſt
numerum decimumoctauum, verſiculo, ſi verò probatio-
nes. & tunc illi, qui vult tueri hanc demonſtrationem, in-
cumbit onus probandi, de tali corpore fuiſſe cogitatum,
quod probabit probando ſupradicta, vt Bart. vbi ſupra, nu-
mero 19. verſ. tunc enim illi.

19 Vel poteſt probare etiam ex affectione, & charitate, qua
proſequebatur diſponens illum aſſertum demonſtratum,
vt habemus à Iureconſulto in leg. duo Titij. ff. de teſtamen-
taria tutel. & in leg. ſi quis ſeruum. §. ſi inter duos. ff. de
leg. tertio.

Porrò probari poteſt ex maiori notitia, videlicet diſpo-
20 nentem maiorem notitiam habuiſſe de aſſerto demonſtra-
to, † quàm de cæteris alijs: nam tunc etiam probato illo no-
mine tantum, vna ex iſtis concurrentib. non vitiatur diſpo-
ſitio, vt de maiori notitia obſeruatum eſt in l. penultima. ff.
de rebus dubijs, & à Barto. in d. l. demonſtratio, numero de-
cimonono, vbi docet, ꝙ ſi aduocatus dixiſſet non conſtare
21 de corpore, † debeat ponere falſa nomina eſſe, & plures de-
monſtrationes circa illud concurrentes: nam tunc his pro-
batis, vitiatur effectus diſpoſitionis, vt dicta l. duo Titij. de
teſtam. tute. & ait iſta eſſe multum vtilia, & in his totam de-
monſtrationis materiam conſtare.

Videto tamen ad hæc, quæ diſſeruimus in concluſione,
identitas.

CONCLVSIO 504.

ARGVMENTVM.

Denunciatio quotuplex ſit, & quo pacto fiat.

SVMMARIVM.

1 Denunciatio triplex eſt, euangelica, iudicialis, & canonica.

2 Denunciatio euangelica fit ad emendationem, & tripliciter probatur, & fit, & primo ſecreta, quæ probatur iuramento ipſius denunciantis.

3 Denunciatio ſi facta ſit per epiſtolam, vel nuncium ſecretum, dicitur etiam fieri per ſe ipſum.

4 Denunciatio cum debet fieri cum vero teſte, vel duobus, debet probari per illum teſtem, & iuramentum denunciantis.

5 Denunciatio, quæ fit eccleſiæ, probatur per libellum denunciatorium datum ipſi iudici eccleſiaſtico.

6 Denuncians nedum probare debet ſuam denunciationem, ſed etiam denunciatum habere conſcientiam læſam.

7 Denunciatio ſufficit dicere iuſtè retinere rem, & non contra æquitatem, vt vlterius eccleſia non procedat.

8 Denunciato creditur ad purgandam conſcientiam ſuam.

9 Denunciato non ſufficit dicere, ſe non tenere contra conſcientiam ſuam, ſi nullam cauſam adducit.

10 Denunciato non ſufficit proferre cauſam iniuſtam.

11 Denunciato non ſufficit dicere ſe non tenere contra conſcientiam, ſi eſt vir modicæ fidei, vel à principio cauſæ negat.

12 Denunciatio iudicialis eſt duplex, publica, & priuata.

13 Denunciatio priuata debet probari per ſcripturam, non autem per iuramentum.

14 Denunciatio canonica fit ad pœnitentiam peragendam, quam iudex producit, etiam ſi denunciator nolit proſequi.

1 Denunciatio eſt triplex, hoc eſt, euangelica
iudicialis, † & canonica, vt au-
ctor eſt Speculat. de denuncia. §. primo, numero 8. Euange-
lica fit ad emendationem, & hæc tripliciter probatur, & fit,
videlicet, primò ſecreta alicui debitori, vel delinquenti, &
2 tunc probatur iuramento † ipſius denunciantis, cum ſit
ſcriptum, corripe cum inter te, & ipſum ſolum, ita ſcripſit
Bal. in authen. ad hæc. columna fin. numero decimooctauo,
verſi. vltimò quæritur. C. de vſur. quod etiam placuit Ioan.
Anan. in cap. cum in omni. de teſtibus. conſulas Barto. in l. ſi
quis. C. depoſiti. numero quinto, quem etiam ad illum ſe
reijciendo refert Guid. Pap. in quæſt. 714. & adeas eundem
Bar. in extrauag. ad reprimendum, ſuper verbo, denuncia-
tionem. de modo formandi petitionem, num. 5. & ſequent.
& num. 17.

Amplia idem procedere, ſi facta denunciatio fuerit per
3 epiſtolam, vel nuncium ſecretum: nam tunc etiam dicitur
fieri per ſeipſum, vt habemus in l. qui autem. §. vlti. & l. ſe-
quen. ff. de conſtit. pec. & docuit ille iuris armarium Bartol.
in d. extrauagan. ad reprimendum, ſuper d. verbo, denun-
ciationem, poſt numerum decimumſeptimum, verſicu. ſed
contrarium puto.

At ſecunda denunciatio cum debet fieri cum vno teſte,
4 vel duobus, † debet probari per illum teſtem, & iuramen-
tum denunciantis, ita voluit Bal. in d. auth. ad hæc. d. nu. 18.
C. de vſur. cui ſe ipſe ſubſcripſit Ioan. Ana. in cap. cum in o-
mni, de teſtib. & ſenſit idem Bar. vbi ſupra, poſt d. nu. 17. ſe-
cundò denunciatio eſt probanda.

5 Poſtrema, & tertia denunciatio eſt, quæ fit eccleſiæ, † &
hæc probatur per libellum denunciatorium, datum ipſi iu-
dici eccleſiaſtico, ita colligitur ex his, quæ ad id adducit Bar.
in tracta. ad reprimendum, in verbo, denunciationem, dict.
nume. 5. 6. & ſequen. & poſt numerum decimumſeptimum,
verſicul. tertia denunciatio. Iſte verò denuncians nedum
6 probare debet ſuam denunciationem, † ſed etiam denun-
ciatum habere conſcientiam læſam, vt dixit Corne. in con-
ſilio 137. numero 9. volu. 2. quæ probatio poterit fieri pro-
bando contra ius retinere rem ſuam. vel eius eſſe debito-
rem, & tamen probatio eliditur per denunciatum, dicendo
ſcilicet ſe iuſtè retinere dictam rem, & non contra æquita-
7 tem, quod ſufficit, † vt vlterius eccleſia non procedat: nam
licèt quando agitur ordinariè ſufficiat probare rem eſſe
ſuam, vel ſibi debitam, niſi aduerſarius probet contrarium,
tamen in denunciatione ſatis eſt denunciatum aliquam iu-
ſtam cauſam proferre, cur contra conſcientiam nõ teneat,
8 licet cauſam non probet. Creditur enim ſibi † ad purgan-
dam conſcientiam ſuam, quod multis probat Bar. in d. tract.
ad reprimendum. in verbo, denunciationem, poſt nume-
rum decimumſeptimum, ver. quarta. ſ. quòd peccet in eum,
& num. 18. & Dec. in cap. nouit. nume. 139. de iudic. Neuiza.
in ſilua nuptia. libro 3. verſicul. regula eſt, quòd epiſcopus,
ſiue eius Vicarius, in quinto limitat. numero quinquage-
ſimoprimo.

Primò prædicta intellige non procedere, quando denun-
9 ciatus dicit ſe non tenere contra conſcientiam ſuam, † &
nullam cauſam adducit: nam tunc non ſufficit, vt videre eſt
ex l.

ex l. ſed & ſi interrogatur, de pet. hæred. & tradidit Bart. vbi
ſupra, poſt d. nu. 18. verſi. tu dic, ſi denunciatus.
Secundò velim intelligas, vt locum non habeant, ſi pro-
10 ferat cauſam, ſed tamen iniuſtam, quia etiam tunc † non
ſufficit, ſic habemus à l. nec vllam. §. 1. de petit. hæred. & re-
fert Bartol. in dicto tractatu ad reprimendum. in verbo, de-
nunciationem, poſt numerum decimumoctauum, dicto
verſiculo, tu dic.
Tertiò poteris intelligere, & limitare, vt vera non ſint,
quando denunciatus eſſet vir modicæ fidei, vel à principio
11 cauſæ negaſſet: † quia tunc non ſufficit, ita aſſeruit Imol. in
cap. nouit. de iudi. & ibidem Dec. columna fin. numero 139.
& ſeq. quos refert, & ſequitur Neuizan. in d. ſylua nuptia. in
verbo, monitorias, limitat. 5. poſt dictum numerum quin-
quageſimumprimum, in fine, & latè proſequitur Bartol. in
dicto tracta. ad reprimendum. in verbo, denunciationem,
poſt dictum numerum decimumoctauuum, verſiculo, ſed
ſi allegat cauſam iuſtam.
Iudicialis autem denunciatio eſt duplex, † publica, & pri-
12 uata: ad publicam tenetur iudex inquirere, & priuata com-
petit ratione intereſſe. Quæ quidem denunciatio priuata
13 debet probari per ſcripturam, † non autem per iuramen-
tum, iuxta ſententiam Bald. in l. ſi quis. num. 4. C. depo. &
ibidem videas Bart. num. 5. & ibi, in vlt. addit. qui ſentit iura-
mento probari.
Canonica fit ad pœnitentiam peragendam, quam iudex
producit, etiam ſi denunciator nolit proſequi, vt auctor eſt
Bartol. in tracta. ad reprimendum, in dicto §. denunciatio-
nem, numero 5. & ſequen. & tradidere Docto. in cap. nouit.
de iudic. & prodidit Speculat. in titu. de denunciatione, di-
cto §. 1. numero 8.

CONCLVSIO 505.

ARGVMENTVM.

Denunciatores an debeant probare, quod denunciant.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatores debent probare, quod denunciant.*
2 *Denunciator de conſuetudine non tenetur probare, quod denunciat, ſed ſolum nomina teſtium dare iudici.*
3 *Sindici, vel conſules, aut maſſarij, qui ex debito officij tenentur denunciare curiæ maleficia omnia, quæ committuntur in ſua parochia, vel communi reſpectiuè, non tenentur probare, neq; deficientes in probatione præſumuntur calumniari.*
4 *Denunciator non tenetur probare, quod denunciat, ſi ſumus in dubio ipſum carere dolo, ſecus ſi de illius calumnia, vel dolo conſtat.*

1 Denunciatores debent probare, † quod
denunciant, ſic aſſeruit
Martian. in l. diuus. ff. de cuſtod. reor. l. ab accuſatione. §. nũ-
ciator. ff. ad Turpill. & non probantes incidunt in Turpil-
lianum, & calumniari præſumuntur, vt habemus à I. C. in
dicto §. nunciatores. & ibi Bartol. & in dicta l. diuus. & ſen-
ſit Aretin. in tract. malefic. in verſicu. ad denunciandum,
quæſtio. 2. colum. 4. Innoc. quoque meminit in cap. cum
dilectus. de calumnia, & tradit Catal. de Boncompagnis in
tracta. de ſindi. numero 114. verſicu. item ille, qui in denun-
ciatione.
Primò limita non habere locum de conſuetudine, nam
ſecundùm eam † non tenetur probare, ſed ſolum nomi-
2 na teſtium dare iudici, ſecundùm Bald. in addit. ad Specul.
in titu. de accuſat. in ver. ſed ne ſindicus, cui adhæret Salice.
in l. ea quidem. C. de accuſat. & videas Bartol. in d. l. di-
uus. de cuſto. reor. & Aret. vbi ſupra, colum. 6. & conſulas
latè eundem Bart. in dicta l. ab accuſatione. §. nunciatores.
ff. ad Turpill.
Secundò limitabis, vt non procedat in magiſtratibus pu-
blicis, qui conſtituuntur in Ciuitate in ſingulo quarterio
(ſic enim loquuntur) vel parochia, qui & ſindici, vel conſu-
les nuncupantur, & in Comitatu dicuntur Maſſarij, ſiue
Saltuarij, qui ex debito officij tenentur denunciare curiæ
maleficia omnia, quæ committuntur in ſua Parochia, vel
3 communi reſpectiuè: † hi enim non tenentur probare, ne-
que deficientes in probatione præſumuntur calumniari,
quia quicquid faciunt, illud agunt ex neceſſitate officij. l. 2.
§. ſi publico. & ibi Bart. ff. de adult. & ita expreſsè cauit Paul.
Ghirlan. in tract. de relaxat. carcer. titu. de calum. §. quæro,
an eo ipſo, nume. 7. verſicu. quandoq; proceditur, qui in-
ter alios citat Bartol. in l. in Senatus. §. an ad eos, in fine. ff.
ad Turpillian. determinantem ſecundùm eum hoc expreſ-
sè, ſed in Codice meo reperi contrarium.
4 Sublimites, & intelligas velim iſtud, † vt locum habeat,
ſi ſumus in dubio, denunciatorem carere dolo, ſecus ſi de
illius calumnia, vel dolo conſtat, quia tunc ceſſat præſum-
ptio innocentiæ, & incidit in Turpillianum, dicta l. in Se-
natus. §. an ad eos. & ibi no. Bartol. ff. ad S. C. Turpill. atque
tradit Paul. Ghirlan. loco proximè citato.

CONCLVSIO 506.

ARGVMENTVM.

Denunciatio an poſſit probari per vnum teſtem tantum, & an ſimpliciter credendum ſit denuncianti.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio non poteſt probari per vnum teſtem tantum, nec eſt ſimpliciter credendum denuncianti, niſi probet veritatem denunciationis.*
Contrarium, num. 2.
3 *Aſſerenti ſe non teneri de euictione, ex eo quod ei non fuerit denunciatum, negatiuam probare incumbit.*
4 *Denunciatio ſola non facit indicium ad torturam contra denunciatos.*
5 *Denunciatio concurrente fama publica facit indicium ad torturam.*
6 *Denunciatio ſola facit indicium quoad inquirendum.*
Contrarium, num. 7.
8 *Denunciatio non ſufficit ad hoc, vt dicatur de delicto conſtare.*
9 *Denunciator poteſt eſſe teſtis, ſi deſint alij, quando iudex procedit per inquiſitionem propter denunciationem.*
10 *Denunciatores admittuntur in teſtes, quando coram alio iudice non vigore illius denunciationis proceditur.*
11 *Denunciatori creditur quoad inquirendum, ſecus quoad condemnandum.*
12 *Denunciator admittitur in teſtem in denunciatione euangelica, ſecus in alijs, quæ fiunt in foro ſeculari, vel eccleſiaſtico ob delicta.*
13 *Denuncianti creditur, etiam ſi denunciet falſum, ſi lege municipali ſit cautum, vt ipſi credatur.*
14 *Contrarium denunciationis probari poteſt.*
15 *Denunciatori creditur in leuibus, ſecus in his, quæ ſunt magni præiudicij.*
16 *Denunciatori blaſphematori non eſt credendum, etiam ratione officij, quia vt infidelis Deo non poteſt eſſe fidelis hominibus.*

1 Denunciatio non poteſt probari per vnum
teſtem tantum, † nec eſt ſim-
pliciter credendum denuncianti, niſi probet veritatem de-
nunciationis, vt pulchrè conſuluit Paul. Caſtren. in conſilio
148. Viſis, & ponderatis, columna 2. ſub num. 4. volum. 2. &
cauit Corn. in conſilio 329. colum. 3. lib. 1. & in conſilio 50.
colu. fin. circa medium. lib. 2. quos refert, & ſequitur Crau.
in conſilio 6. plura videnda, nume. 76. verſicu. ſecundò re-
ſpondeo.
2 Superioribus † tamen videntur ea repugnare, quæ ob-

ſeruauit Herculan. in tracta. de proban. negatiua, poſt nonam ampliatio. verſic. vigeſimoquinto infertur, vbi dicit, quòd ſi quis aſſerat ſe ex eo, quod ei non fuerit denuncia-
3 tum, † non teneri de euictione, hanc negatiuam probare teneri, licet nihil adducat.

Ampliare poteris concluſionem, vt nec denunciatio ſola
4 faciat indicium ad torturam † contra denunciatos, ſecundùm Bart. in l. diuus. q. 3. num. 8. verſi. ſi verò officialis. ff. de cuſto. reo. quæ ſequitur, & refert Hippol. Marſi. in conſi. 6. poſt numerum nonum, verſi. ſecundò dico. reſpondit Alex. conſi. 1. Viſo proceſſu inquiſitionis, poſt numerum quartum, verſi. accedit, quia etiam veritati, lib. 3. Ang. de Maleficijs, in verbo, nec non ad denunciam, col. 3. verſi. quæro, an denunciatori credatur.

Limitanda primò erit hæc ampliatio, vt vera non ſit, quan-
5 do cum denunciatione concurreret etiam fama publica, † quia eo caſu facit indicium ad torturam, vt videre eſt in Hipp. de Marſi. in pract. in princ. num. 21. vbi citat Bartol. in conſi. 12. Domino Petri de Burgo.

Secundò limitabis, vt non procedat quoad inquirendũ:
6 nam hoc in caſu ſola denunciatio † facit indicium, ſi credimus Ang. Aret. in tract. de malefic. in verbo, & ad denunciationem, nume. 14. & reſpondit Alex. d. conſi. 1. nu. 4. lib. 3. atque placuit Marſil. in pract. in princ. num. 21. & in conſil. 21. numero 9.

7 Huic tamen ſententiæ † aduerſari videtur idem Hippol. de Marſil. ſibi parum conſtans in pract. loco proximè allato, in princ. nume. 19. & in conſilio 134. numero 3. vbi ſcriptum reliquit, denunciationem non ſufficere ad hoc, vt di-
8 catur † de delicto conſtare, & tamen ad inquirendum oportere prius de delicto conſtare, vt ibi latè per eum Marſi. in princ.

In qua quidem denunciatione etiam denunciator poteſt eſſe teſtis, quando iudex procedit per inquiſitionem pro-
9 pter denunciationẽ, † ſi deſint alij teſtes, ſecus ſi procedat ſuper denunciatione, ſecundùm Salic. in l. eadem. C. de accuſat. & Bart. in l. diuus. poſt numerum decimumquartum, verſi. & ex hoc, quod dicitur, de cuſtod. reor. & Angel. Are. in d. tract. de malefic. d. verſicu. ad denunciam. colum. 5. verſic. quæro, an iudex poſſit denunciatorem in teſtem. c. præterea. vbi Abb. ſequitur, & refert Bartol. num. 8. verſic. ſed forma hic aliud dubium, de teſti. cogen. tamen dicit indi-
10 ſtinctè non procedere, † ſed quando coram alio iudice non vigore illius denunciationis procedatur, tunc in teſtes admittuntur, per dictum c. præterea. quod dicit notandum, & cum hoc temperamento dicit putare intelligenda not. in c. in omni. de teſtib.

Quod poſtremum primò intelliges, vt procedat, quoad
11 inquirendum: quia tunc ei creditur, † ſecus quoad condemnandum, iuxta ſententiam Speculat. in tit. de accuſatio. §. primo, in fine, num. 33. verſic. hoc autem ſcias. & Bartol. docuit in dicta l. diuus. nume. 6. verſicu. quantum verò ad inquiſitionem. & ibidem Salic. & conſulas Angel. & Imo. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de damno infecto, vbi Alexand. idem ſentire videtur, num. 17. verſic. vnde videmus. & Bald. ibidem. verſic. ibi totum, licèt verbis edicti inſpectis. & Caſtren. numero ſecundo, & ibi Roman. poſt numerum quartum, verſic. & tunc, quicquid dicat hic Angel. & Bartol. in l. prima. §. cura. numero ſecundo, verſicu. dico, quòd ſi quæris. ff. de offic. præfec. vrbis. & proſequitur Angel. de Malef. in dicto verbo, necnon ad denunciam, dicta col. 5. d. verſic. quæro an iudex.

Secundò declarabis, vt hoc verum ſit in denunciatione
12 euangelica, in qua denunciator admittitur in teſtem, † ſecus in alijs denunciationibus, quæ fiunt in foro ſeculari, vel eccleſiaſtico ob delicta, quia tunc non recipiuntur denunciatores in teſtes, ſi credimus Rolan. à Valle in conſilio 98. Viſo proceſſu, numero 36. verſicu. nam clarum eſt. quiad hoc citat Bartol. in cap. in omni. de teſtibus & Lanfranc. de Oria. in c. quoniam contra. colum. 30. verſicu. dubitatur. de probat.

Contrarium tamen videtur ſentire Speculat. dicto tit. de accuſatio. §. 1. dicto num. 33. lib. 3.

Ampliabis modo, quod diximus de denunciatore teſte, vt ſi lege municipali ſit cautum, vt denuncianti credatur, et-
13 iam ſi denunciator denunciet falſum, † nihilominus ei credatur, ſi ita atteſtanti credendum eſt Bald. in l. prima, numero quarto, verſicu. quærit hic. C. ſi aduerſus libertatem, & Angel. in Authen. de iudic. §. oportet. de iudic. colum. 6. & videas eundem Bald. in l. ſi tutor, numero ſecundo, & ſequen. de pericu. tutor. & in l. prima, numero ſecundo, & ſequen. verſic. ſed pone ſtatutum dicit. C. de iureiuran. quem refert, & ſequitur Roma. in d. l. qui bona. d. §. quidam. d. nume. 4. ff. de dam. infec.

Primò velim limites iſtam ampliationem non adeo ve-
14 ram eſſe, † quinetiam poſſit probari contrarium, argumen. l. ſecundæ. §. ſi abſens. iuncta gloſſ. ſuper verbo, vel iudicio, verſicu. niſi aduerſarius contrarium, & ibi Paul. de Caſt. numero 8. & ſequen. ff. ſi ex noxali cau. agatur, & prodidere Iacob. Butr. & Bald. in l. prima. C. de rebus credit. quod etiam adiuuat l. cum precibus. C. de probationibus, & ſentiunt omnes ſupra allegati Doctores, & Roma. conſilio 102. ſuper eo quod, numero tertio, verſicu. vltimò iſta fuit com-
* munis opinio, vbi idem ſentientes refert, teſtans de * communi opinione.

Secundò limita, & intellige dictam ampliationem pro-
15 cedere in leuibus, quia tunc illi creditur, † ſecus in his, quæ ſunt magni momenti, vt ait Angel. in l. ea quidem. C. de accuſatio. & ita diſtinguit Bart. in l. Diuus Adrianus. 3. quæſt. poſt numerum ſeptimum, verſicu. contrarium videtur. ff. de cuſto. & exhib. reor. atq; conſulendo reſpondit Nat. in conſil. 550. Breuiter ad quæſitum, num. 8. & ſeq. vbi de hoc latè, quem videas, vbi aliter etiam ſubdiſtinguit in maleficijs leuibus, & proſequitur Roma. in d. l. qui bona. §. qui damni. in fi. verſic. tertio caſu dicas. ff. de dam. infec. & diximus in Concluſione, damnum.

Tertiò limitabis ampliationem, ac etiam illud de denunciatore teſte, vt locum ſibi non vendicet in denunciatore
16 blaſphematore, † cui non eſt credendum, etiam ratione officij: nam cum infidelis ſit Deo, non poteſt eſſe fidelis hominibus. c. non poteſt. & ca. quod ſine peccato. 2. quæſtio. 7. & in ca. in grauibus. 3. quæſt. 7. & ita reſpondit Anchar. in conſilio 416. verſicu. tertia exceptio. quem referendo ſequitur Rolan. à Valle in conſil. 52. quia omni iure. num. 44. ſub verſicu, vlterius contra iſtos. volum. 4.

CONCLVSIO 507.

ARGVMENTVM.

Deponentis ciſtellam, vel alia ſimilia apud aliquem, quæ ſibi abſque ſigno reſtituatur, an ſtetur iuramento, ſi dicat aliqua abſtracta fuiſſe.

SVMMARIVM.

1 *Deponens ſarcinulam, ſiue ciſtellam, vel aliud ſimile apud aliquem, ſi dicat aliqua ex illa abſtracta fuiſſe, deficientibus probationibus eius iuramento fides eſt habenda.*

2 *Deponentis iuramento contra depoſitarium non ſtatur, quando conſtat clarè ipſum depoſitarium non amouiſſe ſignum, ex quo ab altero fuiſſe ablatum, probatur.*

3 *Depoſitarij dolus non præſumitur, nec contra ipſum admittitur iuramentum deponentis, ſi valiſia ita foret ſigillata, vt facilè ſignum adimi potuiſſet, & depoſitarius eſſet vir probus, bonæ famæ, & ſpectatæ fidei.*

4 *Hæretici, vel Iudæi à iuramento arcentur, quoniam eſt veriſimile, illos peieraturos.*

5 *Deponentis iuramentum non obſtat, quando depoſitarius vellet contrarium probare.*

Depo-

1 Deponentes ſarcinulam, ſiue ciſtellam, vel quid ſimile apud aliquem, † & illa fuerint ſibi reſtituta absq; ſigno, ſiue deponens dicat aliqua ex illa ſarcinula, ſiue ciſtella abſtracta fuiſſe, deficiẽtibus probationibus, illius iuramento fides erit habenda circa ea, quæ in illa ciſtella extabant, vt reſponſum fuit ab Vlpia. in l. 1. §. depoſiti. cum §. ſi ciſta. ff. depo. quod etiam docuit Bart. in l. in actionibus. col. vlt. num. 23. de in lit. iur. & in d. §. ſi ciſta. nume. 2. & Alexand. in dicta l. in actionibus. num. 18. verſi. qui per iſtum text. & Innoc. in c. fi. num. 1. 2. & 3. quod met. cau.

Primò limitare poteris non procedere, quando conſtat
2 clarè iſtum depoſitarium non amouiſſe ſignum, † ex quo ab altero fuiſſe ablatum probatur: nam tunc non ſtatur iuramento deponentis contra ipſum depoſitarium, ita tradit Iaſon in l. in actionibus, num. 41. verſicu. tertius caſus. de in lit. iuran. cui accedit Plot. in l. ſi quando, num. 400. C. vnde vi, poſt Cagnol. in l. vnica. num. 127. C. de ſenten. quæ pro eo, quod intereſt. atq; conſultum fuit à Pariſ. in conſil. 74. num. 40. lib. 1.

Secundò velim limites non eſſe veram concluſionem, quando facti, & perſonarum qualitas aliter ſuaderet, vt ſi
3 valiſia ita foret ſigillata, vt facilè ſignum adimi potuiſſet, † & depoſitarius eſſet vir probus, & bonæ famæ, & ſpectatæ fidei: nam tunc non præſumitur dolus, nec contra ipſum admittitur iuramentum deponentis, ita traditum fuit à Bal. in rub. C. depoſi. num. 1. & in l. 1. num. 5. C. loca. latè proſequitur Tiraquel. in tract. de pœn. leg. cau. 23. in fi. & latius in cau. 51. num. 69. Ploto quoque placuit in d. l. ſi quando. nume. 412. cum ſeq. Rui. etiam reſpondit in conſil. 143. nume. 29. lib. 5.

Tertiò limitare tibi graue non fuerit, vt locum ſibi non
4 vendicet, inſpecta qualitate perſonæ volentis iurare, † veluti in Hæretico, vel Iudæo: nam iſti à iuramento arcentur, quoniam eſt veriſimile, illos peieraturos, prout de Iudæo dixit Marſil. in ſingu. 41. Iudæus. & tenet Plot. in d. l. ſi quando. num. 401. C. vnde vi.

Quartò limitabis non procedere, quando depoſitarius
5 vellet contrarium probare: etenim tunc admittitur, † & non obſtat iuramentum deponentis, ita aſſeruit Plo. in d. l. ſi quando. num. 405. & 415. & à Pari. conſultum fuit in conſilio 74. num. 5. lib. 1. & conſulas ad hanc materiam latè clariſſimum Iacob. Menoch. in tract. de arbitr. iudi. lib. 2. centur. 3. cau. 208. num. 26. cum ſeq.

CONCLVSIO 508.

ARGVMENTVM.

Depoſitarius dicens perdidiſſe res depoſitas, an præſumatur in dolo, ſi appareat res ſuas ſaluas.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarius dicens perdidiſſe res depoſitas, ſi apparet res ſuas ſaluas, præſumitur in dolo.*
2 *Depoſitarij dolus præſumitur ex diſſigillatione valiſiæ penes ipſum depoſitæ, quando illam reſtituit ſine ſigno, & tunc eſt locus iuramento deponentis de rebus in ea incluſis.*
Contrarium num. 3.
4 *Doli præſumptio contra depoſitarium circa amiſſionem rerum depoſitarum, quo caſu, & quomodo ceſſet. Vnuſquiſq; tenetur magis ſe diligere, quàm alium, ibid.*
5 *Depoſitarius quando res ſuas viliſſimas ſeruauit, & dimiſit res depoſitas valde precioſas, tunc in arbitrium iudicantis poſitum eſt, an ex qualitate perſonarũ & rerũ præſumat dolum, necne.*
6 *Dolus niſi ex coniecturis probari poteſt.*

Depoſitarius dicens perdidiſſe res depoſitas, ſi appareant illius res inco-
1 lumes, † præſumitur in dolo, vt ſancitum eſt in tex. in cap. 1. & ibi Abb. num. 2. de depoſi. & Natta reſpondit in conſ. 131. per totum, vol. 1.

Quod ampliabis etiam procedere, quando reſtituit ille depoſitarius valiſiam ſine ſigno: nam ſi deponens probet valiſiam traditam fuiſſe obſignatam, ex eo, quòd ſignata nõ
2 reperitur, † præſumitur dolus, & tunc locus erit iuramen-
* to ipſius deponentis de rebus in ea incluſis, vt de * communi opinione atteſtatur Iaſ. in l. in actionibus. de in lit. iur. nume. 41. & idem conſuluit Pariſ. conſ. 74. num. 6. 11. & 16. li. 1. tradidit etiam Plot. in l. ſi. quando. num. 397. C. vnde vi. quibus adhæret Cagnol. in l. 1. num. 130. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt. & Cla. voluit lib. 2. ſententiarum. §. furtum. verſ. pro complemento.

3 Contrariam ſententiam tuentur † Alexand. in dicta l. in actionibus. num. 18. in fi. & Bartol. in l. in eos. num. 5. ff. furti aduerſus naut. caupon. & ſtabular. vbi dicunt, in dubio ſ iurari non poſſe, quoniam ex illa (vt ſic loquar) diſſigillatione non probatur dolus depoſitarij, ſed torquentur familiares, vt ibi Bart. docuit.

Limitabis concluſionem veram non eſſe, ſi depoſitarius probauit caſum fortuitum, vel per alias præſumptiones, ſiue coniecturas excluſerit talem dolum præſumptum, vt ſi
4 imminente incendio ipſe depoſitarius, † cum non poſſet ſeruare res ſuas, & depoſitas, maluerit res ſuas incolumes tueri: nam tunc ceſſat dicta præſumptio doli, cum quis teneatur magis ſe diligere, quàm alium. 23. quæſtio. 5. ſi non licet. in princ. & ca. cum ſatis. in fi. diſt. 86. & hoc procedit non tantum, ſi res ſuæ erant precioſiores, quàm depoſitæ, ſed etiam ſi erant viliores, ſi credimus Abb. in d. c. bona fi-
5 des. num. 2. depoſiti. vbi tamen ait, † quòd ſi res viliſſimas ſeruauerit, & dimiſerit res depoſitas, tunc in arbitrium iudicantis eſſe poſitum, an ex qualitate perſonarum, & rerum
6 præſumat dolum, nec ne. Dolus enim niſi ex coniecturis † probari poteſt. l. licet dolum. C. de dolo. & in cap. 2. de renunciat. libro 6. de cuius probatione vide quæ diximus in Concluſione, Dolum.

CONCLVSIO 509.

ARGVMENTVM.

Depoſitum quid ſit, & quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitum eſt contractus bonæ fidei.*
2 *Depoſitum probatur per confeſſionem.*
3 *Depoſitum probatur per confeſſionem quoad præiudicium confitentis, non autem tertij.*
4 *Depoſiti vera numeratio non probatur per confeſſionem.*
5 *Depoſiti confeſſio quando affert præiudicium tertio, cur verè non probet depoſitum.*
6 *Tribus modis contrahitur, videlicet re, verbis, & chirographo.*
7 *Depoſitum, de quo aliter conſtare non poteſt, quàm per confeſſionem depoſitarij, non gaudet priuilegijs veri depoſiti.*

1 Depoſitum eſt contractus bonæ fidei, † vt aſſeruit Triphoninus I. C. in l. bona fides. ff. depo. hinc fit, vt quando agitur ad illius probationem, conſentaneum non ſit de iuris apicib. diſputare, iuxta ſententiam Bald. in conſi. 256. num. 3. in fi. vol. 1. cui adhæret Tiraquel. in tract. de vtroq; retrac. tit. de retract. conuent. ver. conſignes. §. 4. gl. 6. num. 15. & tradidere Accur. & cæteri ſcribentes, in §. actionum autem. Inſtit. de act. idem ſenſit Caſtr. in l. cum quid. poſt num. 13. ver. ſed Bald. in l. incendium. ff. ſi cer. pet. & idem voluit Bald. in l. vnica. col. 4. poſt num. 28. verſi. diſputare enim. C. de confeſſ.

Paucis itaq; videamus, quo pacto illud ſit probandum.
2 Depoſitum igitur † probatur per confeſſionem, ita habemus à Paul. in l. Publia. §. fi. & perſpicaciſſimo Papiniano in l.

in l.Lucius.ff. depo.quos contextus adducit Matth. de Affl.
in conſti. Neap. lib.2. in conſt.de cau.depoſ. rub. 33. num.7.
Ioan.Andr. in addit. ad Specul.§. 1.verſic.item debet iudex.
num. 67.ſuper verbo, fundus, in litera I, verſicu.in contra-
rium eſt, de teſte. Fed.de Sen. conſi.53.Titius.& ſeq.eo.mo.
idem voluit Bald.in d.conſi.256. num.1. & 2.vol.1. & in con-
ſil.364.poſt num.2.verſi.ſed quia confeſſio. vol.2. vbi ait, ex
tali confeſſione probari numerationem depoſiti,hoc etiam
ſcripſit Tiraq.in trac.de vtroq; retrac.ti.de retrac. conuent.
ver.quod conſignare.§.4.gl.6.num.8.verſ.ſed in hac tracta-
tione,& num.15.cum ſeq. vbi ex allegatis ait, nec tunc poſſe
opponi exceptionem non numeratæ pecuniæ. Alex.quoq;
protulit in l.ſi ita ſtipulatus.§. Chryſogonus.nu.13.ver.item
inquantum dictum eſt.ff. de verb.oblig.& in l.1.§.ſi quis ita.
num.33.item inducit effectum.ff.eod.tit.

3 Primò limita, & intellige procedere tantum, † quoad
præiudicium confitentis, non autem tertij,auctoritate Bal.
d.conſi.364.poſt num.2. verſi.& ſi dicatur.vol.2.& videntur
idem ſentire Io. Andr. in d.addi.in fi.& Fed.de Sen.d.conſi.
53.& ita reſpondit Iaſ.in conſi.172.col.2.circa med.verſi. ac-
cedat etiam. ibi, ideò mera veritas amplectenda, vol.2. per-
motus doctr. Imo.Alex.poſt d.num.13.verſi.ſed poteſt dice-
re ſecundùm eum, col.8. & Accur. in d.l. ſi ita ſtipulatus. §.
Chryſogonus. de verb.obliga. & Alex.in l.1.§.ſi quis ita.nu-
me.35.verſi. nec obſtat, ſi pro Specul.allegetur.eo.tit.quod
idem probauit Tiraq.in d.tract.de vtroque retra. vbi ſupra,
4 num.9.& num.15.in fi.nam hoc caſu † per confeſſionem di-
cti depoſitarij nō probatur vera numeratio depoſiti, vt do-
cuit Bart.in l.ſi ex cautione.poſt num.1. verſi.quid dicemus.
C.de non num.pec. & in d.§.ſi.quis ita.nu.9.& in d.§.Chry-
ſogonus.num.9. Bald.cauit in conſil.352. quæritur, an con-
feſſio, in princ.vol.3.& conſuluit Anch. in conſi.330. col.2.
* & Tiraq. eleganter tradidit vbi ſupra, num.10.& 13.dicens
hanc eſſe * communem opinionem, & politè ſcripſit Alci.
in l.2.§. vlt.ſi cer.pet.cur verò, quando confeſſio affert præ-
iudicium tertio, nō probat verè depoſitum,ea ratione cor-
5 roboratur: † nam depoſitum non niſi vno modo contrahi-
tur,ſcilicet re,& vnus eſt contractus, & vna obligatio, quæ
tantum re ipſa perficitur,vt conſultus reſpondit Bal.in con-
ſilio 218.præſuppoſito ſtatuto,num.5.libro 1.& plenius in d.
conſi.256. actum fuit depoſiti,& Soc.meminit in conſi.143.
diu profecto anceps fui, nume. 3. lib. 1. ergo niſi res ipſa hic
verè interueniat, non poteſt dici depoſitum,etiam ſi huiuſ-
modi confeſſio chirographo, aut verbis tantum facta fue-
rit. & ſi ſecus procedit in mutuo, id fit, quia tribus modis
6 contrahitur, † videlicet re,verbis, & chirographo, vt d.l.2.
§. vlt. ff. ſi cer. pet. & depoſitum tantum re ſola, ita ex ſupra
adductis colligitur. Quæ omnia intellige, vt ſupra dictum
eſt, quando agitur ad præiudicium tertij, tunc enim non
probatur per ſolam confeſſionem, ſecus in præiudicium
confitentis, vt d.l.Publia.& l. in contractibus.C.de non nu.
pe. & per Tiraq.vbi ſupra,num.15.

Secundò limitabis, & intelliges prædicta, vt tale depoſi-
7 tum confeſſatum tantum, id eſt, † de quo aliter conſtare
non poteſt, quàm per confeſſionem depoſitarij, non gau-
deat priuilegijs veri depoſiti.ſcilicet de cuius vera numera-
tione certiſſimis probationibus apparet. Ita Bal.tradidit in
conſ.384.duo ſunt videnda.in fi.lib.1. quem refert,& ſequi-
tur Soc. in d.conſi. 142. diu profecto. lib.1.num.7.quem re-
fert etiam Tiraq. in d. tract. de vtroq; retrac. vbi ſupra, nu-
me.14.

CONCLVSIO 510.

ARGVMENTVM.

Teſtes deponentes de depoſito, & ſuper depoſito,an probent, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes deponentes de depoſito, ſi dicant tantummodo iſtiuſmodi confeſſum fuiſſe recepiſſe depoſitum,non probant.*

2 *Teſtes ſuper depoſito certæ ſummæ in ſacculo, non probant, niſi dicant vidiſſe numerari certam ſummam.*

3 *Teſtes probant, ſi vnus dicat vidiſſe pecuniam deponi,& alter vidiſſe numerari.*

4 *Depoſitum excedens libram auri debet probari per quinq; teſtes inſtrumentarios, & infra libram per tres.*

5 *Cautio probandi depoſitum nullis teſtibus, & nulla ſcriptura factum.*

6 *Depoſiti plena probatio inducitur contra depoſitarium ob acceptationem literarum deponentis, & ſilentium eius.*

Teſtes deponentes de depoſito ſi dicant tantum-
modo iſtiuſmodi confeſſum fuiſſe depoſitū,
1 † non probant: oportet enim, vt deponant re ipſa factum
fuiſſe. Aliud enim eſt depoſitum re vera traditum, aliud cō-
feſſum, arg.l. 1. §. ſi mutuum. ff. ſi quis in fraudem patro. &
dixit Bald.in conſi.218. num.5.vol.1.

Quemadmodum etiam teſtes ſuper depoſito certæ ſum-
mæ in ſacculo non probant, licèt deponant vidiſſe deponi
2 ſacculum, † niſi dicant vidiſſe numerari certam ſummam,
vt aſſeuerauit Bart. in l.cum ſeruus. ad fi.num.3.de condit.&
demonſt. & conſuluit Nat. in conſi.202. nu.12. vol.1. & ſen-
ſit Rolan. à Valle in conſi.63.perſpectis diligenter his.num.
24.verſi.nam vt depoſitum.vol.1.

Quod limitabis, ſi vnus teſtis dicat vidiſſe pecuniam de-
3 poni, & alter vidiſſe numerari, † tunc nempè probant, vt
tradidere Doct. poſt gloſſ. ſuper verbo, pro cauto,verſi.ſed
quid ſi cui dixero,in l.cum quid.ff.ſi cer.pe.& aſſeruit etiam
Spec.in §.1.ver.ſed pone,egi contra te ad decem.in fi.ibi,ſed
dic contra, nume.66.titu.de teſte. quem refert, & ſequitur
Bald. in l.1. col.4.poſt nu.14.verſi. vnde ſi peto decem.C.de
teſta. Nell. in tract.de teſti.in verbo, teſtis inductus ad pro-
bandum mutuum, num.182.

Iſtud ſublimites velim, vt non habeat locum, quando de-
4 poſitum excederet libram auri: † nam tunc debet probari
per quinq; teſtes inſtrumentarios, & infra libram tres ſuf-
ficiunt, vt atteſtatur Matth. de Afflict. in feud. in tit. de in-
ueſtit. inter dom. & vaſ. c. ſi quis ſe, vel patrem, num.3. per
Auth.de fi.inſtrum.§.ſi quis igitur.iuncta gloſ.ibi ſuper ver-
bo,non minus tribus,& probauit Nell.in ſuo trac.de teſtib.
num. 84. ſuper verbo, de numero teſtium,verſi.ſi quis vult
probare ſolutionem debiti.

At quo pacto, roget quis, probandum erit depoſitum
5 nullis teſtibus,nulla ſcriptura factum,atq; munitum,† cau-
tio eſt, vt per literas coram duobus,vel ſi mauis tribus teſti-
bus,qui literarum ſeriem legant,ſcriptas,depoſitario ſigni-
fices, eumq; roges, vt ea, veluti centum, quæ penes ipſum
depoſueras, tibi, quoniam opus eſt, humaniter reſtituat,
quibus ab vno ex illis teſtibus depoſitario redditis literis,ab
eoque perlectis, ſtatim idem depoſitarius proteſtatus non
fuerit ſe mirum in modum de tali literarum ſerie admira-
tione capi,nihilq; cuiquam debere,vel id genus alia dixerit,
6 verùm tacuerit, tunc ob hanc literarū acceptationem, † &
ſilentium contra hunc depoſitarium plena inducitur pro-
batio, adeo vt poſſit compelli,vt depoſiti ſummam perſol-
uat, cuius quidem cautionis auctor eſt Marſi. in rub. C.de
proba.num.265.verſi. & primò dico,cum ſeq.& Bart.in l.fi-
lius.la 2.ff. ad Maced.& in l.quo enim.§.1.ff. rem rat.habe.&
latè diximus ſupra in concluſione, Debitum,& in Conclu-
ſione, Creditum.

CONCLVSIO 511.

ARGVMENTVM.

Deſcendentia affinitatis, conſanguinitatis, vel familiæ in antiquiſſimis an probetur per famam, & vocem publicam, ac per teſtimonium de auditu, & probando gradus

gradus conſanguinitatis, an probetur deſcendentia.

SVMMARIVM.

1 *Deſcendentia affinitatis, conſanguinitatis, vel familiæ in antiquiſſimis excedentibus memoriam hominum probatur per famam, & vocem publicam.*
Contrarium num. 2.

2 *In probatione deſcendentiæ requiritur verus actus hominis, nec ſufficiunt verba tantùm.*

3 *Deſcendentia, quæ recens contracta eſt, ſi non excedit memoriam hominum, vt probetur, non tantum requirit publicam vocem & famam, ſed ſimul cum ipſa probationem tractatus, & nominationis.*

4 *Deſcendentia probatur probando gradus conſanguinitatis, & ſuorum maiorum per inſtrumenta publica.*

5 *Deſcendentiam probant inſtrumenta loquentia de ipſa etiam per verba enunciatiua, dummodo ſimus in antiquis.*

6 *Antiquum in probatione deſcendentiæ dicitur ſpatium quinquaginta, vel quinquaginta ſex annorum.*

7 *Teſtimonium teſtis non ſufficit ad probationem gradus deſcendentiæ, quia quilibet gradus debet probari per duos teſtes, & gradus ſinguli diſtincti ſunt probandi.*

8 *Deſcendentia probari poteſt per teſtimonium de auditu, quando ſumus in antiquiſſimis.*

9 *Deſcendentiam, & gradus conſanguinitatis præſumuntur ſcire teſtes conſanguinei, ideo ad illam probandam admittuntur.*

10 *Deſcendentia probatur per indicia, & coniecturas.*

11 *Teſtimonium de auditu non admittitur, quando agitur de probanda deſcendentia ad matrimonium dirimendum cum agatur de graui præiudicio, ſecus vt ibi.*

12 *In deſcendentia quando ſunt vocati filij legitimi, & naturales, non ſufficit, vt probatio concludat de deſcendentia, niſi etiam concurrat illa qualitas legitimi, & naturalis.*

Deſcendentia affinitatis, conſanguinitatis, vel familię, quando ſumus in
1 antiquiſſimis, id eſt, excedentibus hominum memoriam †
probatur per famam, & vocem publicam, vt conſultum
fuit à Franc. Aret. in conſi. 37. num. 1. verſic. ſed quia hic agimus. colum. 1. doct. Bald. permotus in auth. quas actiones.
num. 16. C. de ſacroſan. eccl. & ita expreſsè voluit Hoſti. &
Ioan. Andr. in c. licet ex quadam. de teſtib. & ibi Abb. num.
3. verſic. no. ibi, propter breuem hominum vitam cum ſeq.
ſequitur Cephal. qui multos alios profert in conſil. 137. nume. 45. ad hoc idem reſpondit Alexand. loquens de filiatione in conſil. 90. in cauſa & lite inter illos de Bardellis, num.
6. & 10. verſi. comprobantur prædicta. col. 3. vol. 6. cui conuenit Dec. in conſi. 321. colum. 4. num. 6. verſi. accedit etiam,
quod iſti de Puteo.

Contrariam videtur probaſſe ſententiam Par. in conſil.
23. num. 240. verſi. prout etiam quia. col. 33. vol. 1. ea ratione
2 motus, † quia in huiuſmodi probatione deſcendentiæ requiritur vnus actus hominis, nec ſufficiunt verba tantum,
vnde colligit teſtimonium de auditu, quod in huiuſmodi
probatione famæ eſt neceſſarium, non ſufficere, per ea, quæ
multa ibidem in medium affert, ſed infra demonſtrabitur
poſſe probari per teſtimonium de auditu.

Quocirca priori ſententiæ adhærendo, limita non pro-
3 cedere, quando agitur de probanda deſcendentia, † quæ recens contracta ſit, quæ non excedat hominum memoriam,
namq; tunc non ſufficeret publica vox, & fama ſola, ſed ſimul cum ipſa deberet probari tractatus, & nominatio, iuxta ea, quæ tradit Bartol. in l. filium definimus. ff. de his, qui
ſunt ſui, vel alie. iur. cum alijs ab eodem Franc. Aret. relatis
in dicto conſi. 37. in prin. verſi. ſed quando ageretur de probando conſanguinitatem, col. 1.

Præterea hęc eadem, quam ſic noſtri vocant, deſcenden-
4 tia probatur. † probando gradus conſanguinitatis, & ſuorum maiorum. id eſt, ſi probaret patrē ſuum fuiſſe filium veluti Sempronij, & gradatim ſupra aſcendendo per inſtrumenta publica. Quinimmo etiam Sempronium fuiſſe patrem talis ꝓbari poteſt per inſtrumenta publica, iuxta mentem Aret. in d. conſil. 37. poſt num. 1. verſicu. ſecundus modus. colum. 2. & idem videtur ſentire Par. in d. conſilio 23.
poſt num. 252. verſic. & quoniam ipſe Illuſtris Marchio. colum. 34. d. vol. 1.

Illud ampliare poteris, vt verum ſit, etiam ſi huiuſmodi
5 inſtrumenta loquerētur de deſcendentia † per verba enunciatiua, dummodo ſimus in antiquis, vt reſponſum fuit ab
Alex. d. conſi. 90. in cauſa & lite, num. 10. verſicu. ex his reſponſum, col. 4. vol. 6. quem refert, & ſequitur Alb. in conſi.
83. num. 3. vbi Alex. d. conſi. 90. num. 8. & 9. ait, antiquum in
6 huiuſmodi probatione dici ſpatium quinquaginta, † vel
quinquaginta ſex annorum, per ibi adducta, & proſequitur
Pari. d. conſi. 23. num. 252. verſic. quia licet enunciatiuè, vol.
eo. & idem ſenſit Rota in vna Anagnina Caſtri Sarculæ coram Puteo. vbi agebatur de filiatione ſexaginta annórum,
quæ antiqua exiſtimata eſt, & in recollectis Putei deciſ. 523.
incip. die 24. Ianuarij 1547. lib. 2. & ita ibi fuit intellectum
dictum Saliceti in l. 3. ff. de teſtibus.

Illud verò intelliges, quando gradus deſcendentiæ pro-
7 batur per teſtes, † vt non ſufficiat teſtimonium illius, ſecundùm Bald. in ca. ſeries. num. 3. de teſtib. ſed quilibet gradus
debet probari per duos teſtes, vt inquit Innoc. in d. c. ſeries.
in fi. de teſtib. quem ſequitur Bal. ibi, & in l. 1. col. 4. q. 8. poſt
numerum decimumquartum, verſi. præterea quod duo teſtes. C. de teſtam. & gradus ſinguli diſtincti ſunt probandi,
vt ſancitum eſt in cap. licet ex quadam. ibi, ſingulos gradus.
de teſti. quod & comprobauit Dec. in d. conſil. 321. poſt numerum quartum, verſi. præterea ſuper quarto capitulo, &
numero ſequen. & latè in conſi. 524. Viſis his, num. 2. 3. 4. &
5. atq; reſpondit Natta in conſi. 388. ſtatutum Aquenſe, nume. 3. lib. 2. & tenuerunt nouiſſimè Domini de Rota in Vrbeuetanen. Fideicommiſſi coram Domino Lancilotto die
31. Ianuarij. 1575.

8 Inſuper deſcendentia probari poteſt, † quando ſumus
in antiquiſſimis per teſtimonium de auditu, vt clarè conſtat ex his, quæ retulit Franc. Aret. in d. conſilio 37. ſub nume. 1. & num. 2. & multos ad hoc congeſſere Cephal. in conſilio 137. numero 45. & Rolan. à Valle in conſilio 82. numero 47. libro 1. & Put. in dicta deciſio. 523. libro 2. incipien.
die 24. Ianuarij 1547. in cauſa Anagnina Caſtri Sarculę, nondum typis tradi. & Bartol. in l. non epiſtolis. nume. 3. C. de
probat.

Quod poſtremum primò velim amplies, vt etiam admit-
9 tantur teſtes conſanguinei. ipſi enim † præſumuntur ſcire
gradus, & deſcendentiam conſanguinitatis, vt docuit Bart.
in l. qui duos. col. 3. num. 12. verſic. quæro dixi, quòd oportet. ff. de rebus dub. & in repet. auth. ingreſſi, numero 690.
Bald. etiam ſentit in l. quoniam ſororem. C. de iure delib.
quos refert, & ſequitur Natta in conſi. 108. num. 3. in 1. par.
Rolan. à Valle, conſil. 19. facta fuit donatio, num. 39. verſic.
ex qua coniunctione, & clarius in conſil. 3. deuenio modo,
num. 100. verſi. quòd coniunctus præſumitur, referens Bal.
in d. l. quoniam ſororem.

10 Secundò ampliabis, vt etiam poſſit probari per indicia, †
& coniecturas, vt placuit Aret. in d. conſi. 37. de quibus diximus in concluſione, Filiatio, vbi tractauimus de illa probanda per præſumptiones, in verbo, Vidimus aſſerentem
ſe filium. & in verbo, Videamus modo, ad quam te reijcimus, ne bis idem conſcribamus.

Primo loco limita non procedere, quando agitur de pro-
11 banda deſcendentia ad matrimonium dirimendum: † tunc
enim cum agatur de graui præiudicio, non admittitur teſtimonium de auditu, ſecus verò ſi non ageretur de diſſoluendo matrimonio propter ſanguinis cōiunctionem, quoniam tunc cum eſſemus in antiquiſſimis, de quibus non
extat memoria in contrarium, probaretur per teſtimonium
de auditu, vt ad id multa collegit Franc. Aret. in d. conſil. 37.
num. 3. & 4.

Secun-

Secundò limitare, & intelligere poteris, vt quando ſunt
12 vocati filij legitimi, & naturales, non ſufficiat, † vt probatio
concludat de deſcendentia, niſi etiam concurrat illa qua-
litas legitimi, & naturalis, vt poſt Gozad. in conſil. 39. col.
1. & Dec. in conſil. 471. num. 1. & ſeq. tradit Rolan. à Valle in
conſi. 3. num. 41. & ſeq. vol. 1.

Iſtud tamē argumenti genus, de quo hucuſq; diſſeruimus,
vberrimū, fertile, & abſolutum reddere poteris, ſi in conſi-
lium adhibueris ea, quæ tradidimus pluribus in Concluſio-
ne, Affinitas, & in Concluſione, Conſanguinitas, atq; infra
in Concluſione, Parentela. Hic igitur vlterius non progre-
diar, ſed ad illas Concluſiones te reijciam, ſitienti namque
fontem monſtrare ſatis eſt.

CONCLVSIO 512.

ARGVMENTVM.

Diem allegans, & deducens, an debeat illum probare.

SVMMARIVM.

1 *Diem allegans & deducens, illum probare debet.*

2 *Actor ſi intentat decimam horam diei, & probat de prima ſuccumbit, & reus abſoluendus eſt.*

3 *Actor inſtante reo accuſato poteſt cogi ad exprimendam diem, ad hoc vt reus valeat probare illo die non patraſſe delictum. Contrarium num. 4.*

5 *Dies appoſitus quando non debet apponi, ſi tunc non fuerit probatus, ex hoc reus non venit abſoluendus.*

1 Diem allegans, & deducens † debet illum
probare, iuxta ſententiam
conſulentis Bald. in conſil. 68. ad euidentiam, num. 3. in fi.
volum. 3. per notata in l. 1. C. qui accuſa. non poſſunt, cæte-
roqui reus venit abſoluendus, iuxta regulam, Actore non
probante.

Primò amplia idem procedere, nedum in qualitate, ſed
2 etiam in ſubſtantia diei, † nempe ſi actor intentet decimam
horam diei, & probet de prima, nam tunc ſuccumbit, & re-
us abſoluendus eſt, per ea, quæ multiſcius animaduertit
Bald. in l. 2. poſt num. 2. verſi. ex quibus allegationibus, in fi.
col. 2. C. de probat.

Secundò ampliare tibi licebit, vt vſq; eò vera ſit conclu-
ſio, vt inſtante reo accuſato poſſit cogi ad exprimendam di-
3 em, ad hoc, vt reus poſſit, & valeat probare † illo die non
patraſſe delictum, vt Bartol. docuit in l. 2. §. ſi quis Epheſi.
num. 6. ff. de eo, quod certo loco, & ibi ſequitur Iaſ. aſſe-
* rens huiuſmodi opinionem Bartol. eſſe * communiter re-
ceptam. Idem voluit Bartol. in l. is, qui reus, colum. quarta,
verſicu. quæro, an in accuſatione, num. 9. & ſeq. ff. de publ.
iud. & ibi Imol. & idem Bartol. tradidit in l. libellorum. nu-
me. 12. & ſeq. verſicu. circa tempus quæro. ff. de accuſat. &
in l. Pantonius. §. rei. num. 3. & ſeq. verſicu. no. ex hac gloſſ.
ff. de acquir. hæred. & ſequitur, & refert Angel. de malefic.
in verbo, & ad hoc colloquium, verſicu. quid ſi ego implo-
* ro officium iudicis. col. 1. & de * communi ſententia ſcri-
bentium atteſtatur etiam Salic. in l. in cauſis. num. 5. de ac-
cuſat. hoc idem ſentit Alex. in conſi. 72. poſt num. 5. verſi. &
licet, colum. 1.

4 Iſtorum tamen opinioni repugnauit, † & contrarium
ſenſit Fulgo. in d. l. 2. §. ſi quis Epheſi. ad quæ ibi allegata re-
ſpondet Iaſ. in d. §. ſi quis Epheſi.

Limitabis modo principalem concluſionem non habe-
re locum, quando dies appoſitus non debet apponi: nam
5 ſi tunc non fuerit probatus, † ex hoc reus non venit abſol-
uendus, vt videre eſt ex his, quæ obſeruauit Salic. in d. l. in
cauſis. num. 7. C. de accuſat. cum diſtinctione, vt ibi.

Pluribus concluſionem hanc proſequerer, ſed vereor,
ne dum diem probandum eſſe fuſius pertracto, diem ipſum
incaſſum conteram: Fruſtra enim eſt, bis idem repetere.
Adeas igitur Concluſiones noſtras, in quibus hæc latius tra-
didimus. id eſt, Concluſionem, Tempus, & Concluſionem,
Accuſator, atq; Concluſionem, Annus. Sed ad cætera de-
ſcendamus.

CONCLVSIO 513.

ARGVMENTVM.

Diffamatio quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Diffamatio non probatur ex eo, quòd teſtes dicant, talem eſſe infamia inuſtum ob hoc, vel illud crimen.*

2 *Diffamatio probata dicitur ſaltem ad inquirendum, vel in carcerem detrudendum.*

1 Diffamatio non probatur ex eo, quòd † teſtes
dicāt, talem eſſe infamia inuſtum
ob hoc, vel illud crimen: nam potuit eſſe infamia notatus
apud aliquos tantùm, & non apud totum populum, aut ple-
ranque eius partem, vt docuit Bartol. in l. 3. §. eiuſdem quo-
que. de teſtib. & in l. de minore. §. plurimum. colum. 3. ver-
ſicu. ſed quid ſi dixit. ff. de q. & ex multis adductis à Crau. in
conſil. 41. nu. 5. verſic. præterea non probant, & Bald. ſenſit
in conſi. 447. ad euidentiam præmittendum eſt, num. 5. ver-
ſicu. item non eſt dubium. vol. 5.

Concluſionem limitabis, vt ſaltem dicatur probata ad
2 inquirendum, † vel in carcerem detrudendum, vt auctor
eſt Cyn. in l. nullus. poſt num. 3. verſicu. aut eſt homo nobi-
lis. C. de exhib. reis, & Bald. reſpondit in conſil. 246. Viſis
actis, & alleg. vol. 4. & 360. num. 6. vol. 3. & in conſi. 438. ad
euidentiam præmittendum eſt, quis dicatur vſurarius ma-
nifeſtus, num. 12.

Verùm quoniam iſtius materię propria ſedes eſt in Con-
cluſione, Fama, hanc ideo ibidem peragendam reſeruo.

CONCLVSIO 514.

ARGVMENTVM.

Dignitas quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas probatur ex eo, quòd quis habeat adminiſtrationem rerum eccleſiæ cum iuriſdictione.*

2 *Dignitas probatur ex eo, quòd quis habeat officium, cuius nomen de iure communi innuit dignitatem.*

3 *Archidiaconatus de iure communi eſt nomen dignitatis, immo prima dignitas, quæ habet iuriſdictionem, & tenet vicem epiſcopi.*

4 *Dignitas bene reperitur ſine cura, & adminiſtratione ſpiritualium.*

5 *Dignitas probatur ex conſuetudine.*

6 *Dignitas probatur per verba enunciatiua.*

7 *In priuilegio ſi exprimatur certa qualitas circa eccleſias exemptas, illa qualitas non probatur per priuilegium, niſi de ea aliter conſtiterit.*

1 Dignitas probatur ex eo, † quòd quis habeat ad-
miniſtrationem rerum eccleſiæ cum iu-
riſdictione, vt colligimus ex c. volumus. diſt. 89. & ex c. epi-
ſcopus gubernationem. 88. diſt. & ex cap. literas. de reſtit.
ſpoliat. quod & probauit Archid. in cap. 1. nume. 2. de con-
ſuet. libro 6. quem ibi ſequuntur Ioan. And. Domin. & Phi-
lip. Franc. & Cardin. Zabarel. in cap. de multa. verſicu. hoc
idem. & ibi Petr. de Ancha. & Abb. Sic. colum. 6. verſicu.
extra gloſſ. num. 21. de præben. & Franc. Aret. in conſil. 23.
numero 2.

2 Secundò probatur ex eo, quòd quis habeat officium, cu-
ius nomen de iure communi innuit dignitatem, † nempè
quia vocetur Archidiaconus, licèt de more, & conſuetudi-
ne eccleſiæ non habeat adminiſtrationem, neq; iuriſdictio-
nem,

nem, dum tamen habeat prærogatiuam in eccleſia ſua tam
in choro, quàm in capitulo. Idem Archidia. tradidit vbi ſu-
pra, afferens exemplum de Archidiaconatu Parmen. qui
ſecundùm Innocen. in dicto capit. de multa, poſt numerum
ſextum, verſicul. ſimiliter Abbates, quaſi nullum officium
Archidiaconi facit in eccleſia, & ibidẽ dicit Hoſtie. in verſ.
hoc idem eſſe in Archidiacano eccleſiæ Ebrudunen. & Za-
barel. in clem. vt hi. §. 1. in 1. notab. de æta. & qualita. & ſin-
gulariter in conſilio 30. incip. in hac dubia quæſtione, colu-
mna 3. verſiculo item eſt dare talẽ dignitatem, & idem ſen-
ſit Felin. in capit. ex literis. colum. 3. verſicul. & de illo dicto.
poſt numerũ quintum, de conſtitu. † & hoc quia Archidia-
3 conatus de iure communi eſt nomen dignitatis, immo pri-
ma dignitas: habet enim iuriſdictionẽ, & tenet vicem epi-
ſcopi, vt videre eſt in cap. 1. & in capit. ad hæc, de officio Ar-
chid. & tenet glo. in cap. deliberatione, in verbo, electionis
de offic. lega. lib. 6. & ideo licèt de conſuetudine huiuſmo-
di dignatis Archidiaconatus non habeat iuriſdictionem,
tamen (vt diximus) de iure communi habet nomen digni-
4 tatis, † & dignitas bene reperitur ſine cura, & adminiſtra-
tione ſpiritualium, vt ſancitum eſt in c. cum in illis. de præ-
ben. lib. 6. & in dicto cap. 1. de conſue. c. 1. de ætat. & qualita.
capitul. ſuper eo. de præben. libro 6. clemen. 1. & clemen. ſi
plures. de præben. capitul. dudum. il. 2. de elect. Rot. deciſi.
442. aliàs 17. fuit dubitatum, vtrum ſi habens gratiam de
beneficio, titu. de conceſſ. præben. in nou.

Tertiò probatur ex conſuetudine, vt quis ſcilicet habe-
5 atur pro conſtituto in dignitate, † vel quòd extet conſue-
tudo, vt in eccleſia tale officium habeatur pro dignitate, vt
ait Archidiac. in d. capit. 1. numero 2. de conſuetud. in 6. &
latè Franc. de Aret. proſequitur in conſil. 33. & latius Boer.
q. 286. per totum. & conſulas Staphil. de ſignatu. gratiæ, &
iuſtitiæ. ver. tranſ. nunc ad dignitates. fol. mihi 159. in forma
parua.

6 Non tamen dignitas † probatur per verba enunciatiua,
vt ſancitum eſt in tex. in clemen. ſummus Pontifex, in fin. de
ſenten. excommun. & in cap. ſi Papa. de priuileg. libro 6. cui
ſuffragatur, quod notat Inno. in capit. inter dilectos. de fide
inſtrumentorum. vbi inquit, quòd ſi in priuilegio exprima-
tur certa qualitas circa eccleſias exemptas, illa qualitas non
7 probetur per priuilegiũ, † niſi de ea aliter conſtiterit, vt pro
ſequitur latè Franc. de Aret. in dicto conſ. 23. num. 8. 9. & 10.

CONCLVSIO 515.

ARGVMENTVM.

Dilapidatorem quem eſſe, an probetur per teſtes, & quomodo non probetur.

SVMMARIVM.

1 *Dilapidatorem quem eſſe probatur per teſtes deponentes talem eſſe, & reddentes rationem, quia ſunt vicini.*
Contrarium num. 2.

2 *Teſtes deponentes quem eſſe dilapidatorem, debent deponere de actibus, quibus infertur talem eſſe.*

3 *Dilapidatorem quem eſſe non probatur ex eo, quod teſtes deponant de publica voce, & fama tantùm.*

4 *Dilapidatorem, quem eſſe non probatur ſimpliciter ex fama, ſed oportet probare cauſas, vnde fama traxit originem.*

5 *Dilapidatorem quem eſſe probatur ex vulgi opinione, quando mulier agit contra maritum dilapidatorem conſtante matrimonio.*

6 *Dilapidatorem quem eſſe, debet probari per ſigna extrinſeca, quando agitur de magno præiudicio.*

Dilapidatorem quem eſſe probatur per
teſtes deponentes talem
1 eſſe dilapidatorem, † & reddentes rationem, quia ſunt vici-
ni, vt voluit Purpurat. in l. 1. nu. 108. ff. ſi cer. peta. non enim
ſatis eſſet nuda dilapidationis allegatio, ſed legitima proba-
tione opus eſt, vt aſſeruit Andr. Gail, pract. obſer. lib. 1. ob-
ſeruat. 147. num. 5. verſi. præterea non aliter.

Contrariam tamen ſententiam quò ad teſtes, ſequutus
eſt Bertran. in conſil. 222. num. 3. volum. 3. vbi ait, debere de-
2 ponere de actibus, quibus infertur † quem eſſe dilapidato-
rem, vt videlicet deponant nimis luxurioſè ſe vixiſſe, vel lu-
ſiſſe, vel donaſſe, vel pretijs vilibus, & ſine cauſa bona ſua
alienare, vel alia ſimilia agere, nec ſufficere generaliter de-
ponere illum eſſe dilapidatorem. Idem videtur voluiſſe A-
lex. in conſi. 72. num. 9. vol. 1.

Rurſus verò dilapidatorem quem eſſe non probatur ex
3 eo, † quòd teſtes deponunt de publica voce, & fama tan-
tùm: debent enim reddere rationem, & cauſam ſcientiæ et-
iam non interrogati, vt placuit Innoc. in c. cum cauſam. nu-
me. 1. de teſtib. & docuit Bart. in l. ſolam. poſt num. 3. verſ. ſed
ſi depoſuit. C. de teſtib. atq; refert Alex. in d. conſi. 72. nu. 9.
verſi. nec etiam obſtaret, lib. 1. vbi voluit, etiam non ſuffice-
re, vt ſimpliciter probetur fama, ſed oportere probare cau-
4 ſas, † vnde fama traxit originem, motus doctrina Bart. in l.
de minore. §. plurimùm. in fi. ff. de q. & Bald. ſenſit in l. pro-
prietatis. poſt numerum 4. verſi. iſtæ enim cauſæ. C. de pro-
batio. & in l. decurionum. C. de pœn. & hoc à maiori parte
populi ita dicitur, per l. 3. §. eiſdem. de teſtib. & infrà in con-
cluſione, Fama, dicemus.

Quod poſtremum limitabis, vt locum non habeat, quan-
5 do agitur de modico præiudicio, † nempè quando mulier
agit contra maritum dilapidatorem conſtante matrimo-
nio, nam tunc ſufficit vulgi opinio, vt concludit Bart. in l. ſi
conſtante. num. 10. verſi. cum ergo, ff. ſolu. matrim. per gloſ.
in §. illud. in Authen. de æqua. dot. & refert Iaſ. in d. l. ſi con-
ſtante. num. 57. ſecus quando agitur de magno præiudicio,
vt quia mulier agat contra extraneos poſſeſſores, vel in ca-
6 ſibus ſimilibus: † tunc enim debet probari per ſigna ex-
trinſeca, ſcilicet illum vendere, vel dilapidare, vt colligi-
tur ex l. his qui. §. fin. cum gloſſ. ff. de tutor. & curat. dat. &
ex l. 1. in princ. de curato. furio. & tradidit Iaſ. in d. l. ſi con-
ſtante. nume. 157. cum ſequenti: ſed ad hanc concluſionem
adhibeas concluſionem, Prodigalitas.

CONCLVSIO 516.

ARGVMENTVM.

Dilatio probatoria an ſit concedenda illi, qui in prima dilatione nullam probationem fecit.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio probatoria non eſt concedenda illi, qui in prima dilatione nullam probationem fecit.*

2 *Iura negligentibus non ſubueniunt.*

3 *Omnis probatoria dilatio de iure communi eſt peremptoria, atq; vnica, vt ſemel tantùm dari poßit.*

4 *Dilatio omnis probatoria de iure communis eſt peremptoria, etiamſi non fuerit appoſitum verbum peremptoriè, quia illud ex iuris diſpoſitione ſubintelligitur.*

5 *Dilatio licèt dicatur peremptoria, non tamen perimit ius, quia in alia inſtantia probari poteſt, licèt in iſta perempta ſit facultas probandi.*

6 *Dilatio data abſenti non dicitur peremptoria, neq; currit, niſi à die, quo fuerit intimata.*

7 *Dilatio omnis probatoria, ſiue ſtatuta ſit abſenti, ſiue præſenti, ſemper intelligitur peremptoria.*

Dilationem probatoriam non eſſe conceden-
dam illi, † qui in prima dilatione
1 nullam probationem fecit, traditum eſt à Speculat. in tit. de
probatio. §. 1. & Bald. docuit in additio. ad eundem, in tit. de
dilatio. Abb. etiam conſuluit in conſi. 64. poſt numerum ſe-
2 cundum, vol. 2. in princ. & ratio eſt, † quia iura negligenti-
bus non ſubueniunt, iuxta ſententiam Scæuolæ in l. pupil-

lus. in fi. ff. quæ in fraud. cred. & Pauli in l. non enim. ff. ex quib. cauſ. maior. ac ſumm. Pont. in capitu. nunciatum, 84. diſt. & ſecundū Pet. de Beninten. in Bononien. deciſio. 45. numero 4. vel potius quia omnis probatoria dilatio de iure
3 communi eſt peremptoria, † atque vnica, vt ſemel tantùm dari poſſit, vt docuit Alex. in l. fi. in primo no. verſi. no. quòd
* omnis dilatio, & ibi Doctores * communiter. ff. de ferijs, quod & placuit Abb. in cap. licet. 4. notab. num. 4. verſi. no. 4. & aſſeruit Fel. in c. paſtoralis. num. 2. verſi. dum dicit Abb. de except. quos refert Grauat. ad Veſtr. in capitulo quarto, lib. 5. num. 8.

Quod poſtremum ampliare poteris, etiamſi non fuerit
4 appoſitum verbum peremptorie, † quia tamen illud ex iuris diſpoſitione intelligitur, ſic tradit Alex. per illum text. in l. fi. in 1. notab. ff. de ferijs. & ſcripſere Abb. & Fel. in cap. paſtoralis. num. 2. verſi. dum dicit, de exceptio. quo in loco alios idem ſentientes citat, & diremere Domini de Rota dec.
* 485. aliàs 22. nota quòd in cauſa criminali, de teſtibus, in antiquis. & hanc eſſe * communem ſcribentium ſententiam teſtatur Robert. Maran. de ord. iudic. par. 6. act. 3. tit. de dilatio. num. 2. qui & ipſe concordes citat.

5 Iſtud intelligas velim, † vt licèt dicatur dilatio peremptoria, non tamen perimat ius, quia in alia inſtantia probari poterit, licèt in iſta perempta ſit facultas probandi, vt docuit idem Felin. dicto capitulo paſtoralis. poſt numerum ſecundum, de exceptio. permotus auctoritate Bart. in dicta l. finali, de ferijs.

Limitabis primò concluſionem, vt locum ſibi non vendicet, quando dilatio fuit data abſenti, quia non dicitur eo
6 caſu peremptoria, neq; currit, † niſi à die, quo fuerit abſenti intimata, vt auctor eſt gloſ. in l. fi. ff. de ferijs. quam ſequitur Felin. in dicto capitulo, paſtoralis, nume. tertio, & tradit Rober. de iudic. d. 6. parte, tertio act. nume. 14. ibiq; pro hac ſententia affert Bartol. Alexand. & recentiores in l. Labeo. in fine, ff. de iureiuran. & Bald. in l. ſi ea. columna finali, C. qui accuſ. non poſ. atq; idem Bal. in l. 1. poſt numerum ſecundum, verſic. nota quòd dilatio. C. de tempor. appellat. & in auth. ei qui. numero quinto, verſiculo, quæro nunquid. C. eodem titulo, quo tamen in loco reſtringit hoc, niſi ei eſſet intimata perſonaliter.

Huic poſtremò aduerſari videtur idem Bald. in auth. iubemus. C. de iudic. numero tertio, atq; Alexand. in dicta l.
7 finali, de ferijs. in princip. nume. 3. qui indiſtinctè tenent † omnem dilationem probatoriam, ſiue ſtatuta ſit abſenti, ſiue præſenti, ſemper intelligi peremptoriã, & ibi damnant gloſ. in dicta l. finali, reſpondentq; ad iura, de quibus in ipſa gloſſ. quod loquuntur in dilationibus expectatorijs, non in probatorijs.

Alias octo limitationes affert Robert. Maran. de ord. iudic. d. 6. parte, d. 3. act. à num. 5. vſq; ad numer. 15. quas hic tranſcribere non duximus, conſulas tu illum.

CONCLVSIO 517.

ARGVMENTVM.

Dilectio maior in vno, quàm in alio quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Dilectio maior in vno quàm in alio probatur ex eo, quòd quis maiori alium honore proſequitur.*

Dilectio maior in vno, quàm in alio probatur ex eo, quòd quis ma-
1 iori alium honore, pſequitur, † veluti ex priori vocatione, aut inſtitutione, argumento l. Publius. ff. de condi. & demonſt. & auth. hoc amplius. C. de fideicommiſſ. vt etiam in hanc reſpondit ſententiam Corn. in conſ. 161. nu. 13. vol. 2. & in conſil. 210. nume. 9. eodem volum. 2. & alios refert Crauet. in conſi. 161. numero quarto, & quinto, Socin. quoq; in conſilio 188. numero decimoſeptimo, volumine ſecundo, & Franciſ. de Aretio conſil. 155. ſub numero primo, verſiculo, ſed in ſubſtitutione.

Cætera huc ſpectantia videnda erunt in concluſione, Affectio, & in concluſione, Amor.

CONCLVSIO 518.

ARGVMENTVM.

Diligentia quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Diligentia ex multis probatur, quæ vide remiſſiuè.*
2 *Communitas inquiſita de negligentia in capiendo homicidas, quibus modis probare poterit ſuam diligentiam.*
3 *Diligentia in dubio præſumitur.*

1 Diligentia probatur ex multis, † quę tradita fuere à Bartol. in conſil. 102. incipien. chariſſime Domine, nume. 5. conſulens in caſu cuiuſdam communitatis inquiſitæ de negligentia in capiendo quoſdam homicidas, vbi ita inquit, eos poſſe probare ſuam diligentiam, probando quòd officiales ciuitatis tranſierunt, vt illos poſſent comprehendere, vt l. fi. C. de his, qui latrones. & l. 1. §. ſin autem poſt commiſ. de rapt. virg. Item poſuiſſe cuſtodes ad limites, & loca confinia, vnde veriſimiliter poterant dicti homicidæ inſurgere, per l. in nomine Domini. §. 2. C. de offic. Prætor. Afri-
2 ca. † Item rumorem fuiſſe concitatum in Ciuitate, vel Caſtro, vt omnes traherent ad capiendum malefactorem. l. prætor. §. ſi quis tamen. ff. vi bon. rap. l. 1. §. tuliſſe. ff. ad Sillanian. vel campana ſonata, vt notatur in l. fi. de dolo, & in l. aliud. §. refertur. de reg. iur. Item diligenter fuiſſe perquiſitum per omnia loca, vbi poterant veriſimiliter eſſe dicti malefactores, vt l. 3. §. Nerua. ff. de acq. poſſeſ. Item ſi factum fuerit preconium per ciuitatem, quòd quicunq; aſſignaret talem, haberet tantum de auro communis, & qui ſcirent, & non indicarent, punirentur, argumento l. 1. de his, qui in prior. creditor. loco ſucced. & l. 1. §. non ſolùm. de iuſti. & iure, & l. lege Cornelia. ff. ad Syllania. ad id quoq; conſulas eundem Bart. in tract. de teſtibus, in verbo, lata culpa, num. 112. & adeas Franc. de Aret. in conſi. 28.

Reliqua abundè tibi ſuppeditabimus in concluſione, negligentia, & in concluſione, culpa.

3 Superioribus & illud optimè conuenit, nam † diligentia in dubio præſumitur, vt colligitur ex cap. niſi. de præben. & à c. ad audientiam. de præſump. atq; ex c. deputati. de appellat. quod & tradidit Cy. in l. ſi quis decurio. C. de falſ. & probauit Abb. in conſi. 41. colum. 3. poſt numerum ſecundum, libro 1. & deciſum fuit à Dominis Rotæ deciſ. 125. aliàs 5. ſufficit acceptandi beneficium. de conceſſ. præben. in nou. & ſenſit Crauet. in conſil. 77. numero 11. & adeas Alexand. in conſilio 45. habita. primo volumine.

CONCLVSIO 519.

ARGVMENTVM.

Diſcordia an probetur per teſtes ſingulares, & an præſumatur oriri ex nouitate.

SVMMARIVM.

1 *Diſcordia probari poteſt per teſtes ſingulares.*
Contrarium num. 2.
3 *Diſcordia præſumitur oriri ex nouitate.*

1 Diſcordiam probari poſſe per teſtes ſingulares † aſſeuerauit Franciſ. Purpurat. in l. prima, ff. ſi certum petatur, numero quarto, vbi inquit, illam eſſe bonam rationem, ſcio, quia ſum vicinus, ideò

ideò teſtes ſingulares eam probant, argumento gloſſ. in l. ob carmen.§.fi.de teſtib.& illum refert Gabriel. in ſuis concluſionib. titu. de teſtib. concluſio.2. numero 52. verſic. 17. infertur.

2 In contrariam deſcendit ſententiam † Alex.in conſ.100. ſub num.5. vol.1.

3 Quæ quidem diſcordia præſumitur oriri † ex nouitate, vt probatur in c. cum conſuetudinis. de conſuetu. & traditum fuit à Luca de Pen. in l. quemadmodum. C. de agricol. & cenſit. lib.11. ver.133. Item ex communione, vt latè ſumus proſequuti ſuprà in concluſione, communio.

CONCLVSIO 520.

ARGVMENTVM.

Diſſenſus quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Diſſenſus quo pacto probetur, vide remiſſiuè.*
2 *Quæ contraria ſunt conſenſui, probant diſſenſum.*

1 Diſſenſus † quomodo probetur, conſulas concluſionem noſtram infrà, emptio per teſtes, ſub prima ampliatione, vbi vndecim modi adducuntur, quibus diſſenſus huiuſmodi probari poſſit: atq; etiam concluſionem, conſenſus, quia quæ contraria ſunt conſen-
2 ſui, † probant diſſenſum; per regulam contrariorum.

CONCLVSIO 521.

ARGVMENTVM.

Diſcuſſio an probari debeat per ſententiam, & quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Diſcuſſio probari debet per ſententiam ad hoc, vt poſſit perueniri ad pignorum captionem, vel contra fideiuſſorem.*
2 *Diſcuſſio probari poteſt per relationem diſcuſſoris.*
Relationi diſcuſſoris dicentis ſe inquiſiſſe, & nihil inueniſſe, fides habetur. ibi.
3 *Diſcuſſoris relatio transfert onus probandi in aduerſarium.*
4 *Diſcuſſio poteſt probari per famam.*
5 *Diſcuſſio poteſt probari per euidentiam rei.*
6 *Diſcuſſio probatur ex eo, quòd fuerat præfixus terminus ad res exhibendas, & nihil exhibeatur.*

1 Diſcuſſionem debere † probari per ſententiam, ad hoc, vt poſſit perueniri ad pignorum captionem, vel cōtra fideiuſſorem, profitendo ſcripſit Bart. in l. ſtipulatio.§. habet autem, num. 4. de oper. no. nunciat. & idem docuit in l. à Diuo Pio.§. in vendit. de re iudic. Nam requiritur ſententia declaratoria, vt ibi Barto. & refert ſequendo Roma. in conſil. 211. Allega-
* tiones Doctoris. num.4. de* communi ſcribentium ſententia idem Rom. atteſtatur in conſil. 241. ſpectabiles Domini. num. 7. & idem in d. l. ſtipulatio.§. habet. in fi. & Fel. voluit in c. euidentia. in gl. fi. de accuſat. atq; conſuluit Ioan. Bapt. Ferr. in conſil.128. num.5. lib.1. & reſpondendo ſenſit Signo.
* in conſil.57. ſub num.6. verſicu. præterea talis, & de* communi tradidit Iaſ. in d. l. ſtipulatio.§. habetur autem. poſt numerum decimum, quem ſequitur Neguſ. in tract. de pigno. par.8. primo membro. colum.4. verſi. iſta autem regula ampliatur, quibus adhæret conſulendo Pariſ. in conſi.50. ex lectura, num.45. lib.1.

2 Præterea poteſt probari per relationem † diſcuſſoris, vt habemus à iuriſconſul. in l. magis puto.§. ne tamen. ff. de reb. eor. quinimmo fides adhibetur eius relationi dicenti ſe inquiſiſſe, & nihil inueniſſe, vt notatur in d. l. ſtipulatio.§. habet autem. de oper. no. nunc. & ſenſit Bal. in auth. ſed hodiè. num.2. C. de act. & oblig. & idem Bart. meminit in d. l. à Diuo Pio.§. in venditione. num. 7. ff. de re iudi. vbi inquit, ita ſe habere conſuetudinem.

Quod quidem de relatione diſcuſſoris ampliandum eſt,
3 † vt vſq; eò procedat, vt transferatur onus probandi in aduerſarium, vt auctor eſt Accurſ. in l. cum de lege, in verbo, hæredis probatio, ff. de probat. cui accedit varijs in locis Bartol. in l. ſi conſtante. in princ. ff. ſolu. matrim. in 1. quæſt. 1. par. princip. poſt numerum ſeptimum, & in l. decem. poſt numer. tertium, de verb. oblig. & in l. fi.§. licentia. in princ. C. de iure delibe. & iſtis ſe ſubſcripſit Ang. in l. multum.§.1. ff. de acq. hæred. quos refert, & ſequitur Alex. in conſil.34. conſultus aliàs. num.4. vol.4.

4 Inſuper tertiò poteſt probari diſcuſſio † per famam, per ea, quæ fuere animaduerſa in l. 2. ff. quan. fiſ. vel priua. nam cum res quædam poſſint occultari, l. 2. C. quan. & quibus quar. pars de. lib.10. & l.1.§. ſed cum poſſum. ff. de colla. bon. cum ſimil. non poſſunt oculis ſubjci, vt refert tenendo Bal. in auth. ſed hodie, ſub num.2. C. de act. & oblig.

Ad hæc quarto loco poteſt probari per euidentiam rei,
5 † nempè ſi hoſtiatim talis panem petat, vt l. decem. ff. de verborum obliga. & l. fi. ff. ſi certum petatur, & ait Bald. in d. auth. ſed hodie. poſt numerum ſecundum, verſicu. idem probatur.

Poſtremò, & quintò poteſt etiam probari ex eo, quòd
6 fuerat præfixus terminus ad res exhibendas, † & nihil exhibeatur, vt argumen. l. in legem. ff. de contrah. emp. & tradidit gloſſ. ordin. in l. à Diuo Pio.§. in venditione. in verbo, capiantur. ff. de re iud. & ibi Bar. & Bald. in d. auth. ſed hodie. d. numero ſecundo, verſic. item probatur, ſi dato. C. de act. & oblig.

CONCLVSIO 522.

ARGVMENTVM.

Diſpenſationem allegans, an illam probare teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſationem allegans illam probare tenetur.*
2 *Diſpenſationem allegans debet etiam probare cauſam diſpenſationis eſſe veram.*
3 *Diſpenſationem allegans nedum tenetur illam probare ſed etiam diſpenſantem habuiſſe ius diſpenſandi.*
4 *Diſpenſationem allegans illam probare non tenetur, quando cauſa eſſet talis, vt ſine illa eſſet conceſſa diſpenſatio: ſecus, vt ibi.*
5 *Impetrans non arctatur ad probandam diſpenſationem, quando per triennium fuerit habitus pro diſpenſato.*
Contrarium num.6.
7 *Diſpenſatio ſi eſt contra ius, non præſumitur diſpenſatio.*
8 *Diſpenſatio ſi ſit veriſimilis ex antiquitate temporis, qualitate beneficiati, & maiorum ſuorum, illa præſumitur ſaltem cum iuramento ipſius allegantis diſpenſationem.*
Contrarium num.9.

1 Diſpenſationem allegantem † illam probare teneri obſeruauere ſcribentes in c. 2. & fi. de ſciſmat. & ibi præcipuè Card. in 4. colum. quod ſequitur Paulus Borgaſ. in ſuo tract. de irreg. par. 2. cap. de probat. diſpenſ. num.1. quinimmò debet pro-
2 bare cauſam diſpēſationis eſſe veram, † licèt alius dicat eſſe falſam, vt auctor eſt Speculat. in titu. de except.§. nunc videndum. verſicu. licèt impetrans. huc quoq; pertinet, quod notauit Innocen. in capitulo, ex parte. de priuileg. & refert ſequendo Oldrad. in conſilio 256. numero ſecundo, & colligitur ex notatis in capitulo ſecundo, & fi. de ſciſmat. & ibi Doct. & præcipuè Card. in col.4.

Amplia hoc, vt nedum teneatur probare diſpenſatio-
3 nem, † ſed etiam diſpenſantem habuiſſe ius diſpenſandi, vt notatum eſt in capitulo fin. de ſimo. & in c. quod autem. de iure patro. & in cap. Daibertum. 1. quæſt. 7. & in cap. nu-

per. de dona. inter vir. & vxor. & in l. fi. ff. ſi à non compet. & in l. traditionibus. de acquiren. rerum dominio, & refert Pau. Borg. in ſuo tract. de irreg. parte 2. ti. de probat. diſpenſ. num. 2. cum ſeq.

4 Primò limitabis, vt locum non habeat, † quando cauſa eſſet iſtiuſmodi, vt ſine illa eſſet conceſſa diſpenſatio, nam tunc non cogitur probare: ſecus ſi illi cauſæ inniteretur diſpenſatio, vt in caſu, ſuper quo reſpondit Oldrad. in d. conſil. 256. Ita Innocen. placuit in dicto capitulo, ex parte Abbatiſſæ. in princ. de priuileg.

5 Secundò velim limites concluſionem, vt vera non ſit, † quando per triennium fuerit habitus pro diſpenſato: tunc enim non arctatur impetrans ad probandam, vel planum faciendam diſpenſationẽ ſi diceretur ſubreptitia, nam præſumitur bona, ita dixit auctor addit. ad Rot. in deciſi. 2. aliàs 136. voluerunt Domini. de fil. preſbyter. num. 6. in nou. per no. in alleg. Lap. 89.

Contrarium ſenſit conſulendo Bellame. in conſil. 10. fa-
6 ctum eſt tale. nu. 43. verſi. & ſi dicas, quod conceſſio. † quem refert, & ſequitur Crauet. de antiqui. temp. 3. par. in princ. num. 19. cum ſeq. vbi voluit, quòd ſi diſpenſatio ſit contra ius, vtpotè quòd quis tenuerit duo beneficia, vt vocant incompatibilia, vel ſit minor, aut aliter incapax ad benefici-
7 um, † ſed aſſerat ſe diſpenſatum, etiam quòd poſſederit longo tempore, non præſumitur diſpenſatio.

Hæc tamen à Bellame. tradita ſic accipienda ſunt, vt non procedant conſiderata antiquitate temporis, qualitate beneficiati, & maiorũ ſuorum, qui ipſum beneficiatum ſuſti-
8 nuerunt: † nam ſi veriſimilis ſit diſpenſatio ex iſtis qualitatibus, illa præſumeretur ſaltem cum iuramento ipſius allegantis diſpenſationem, vel ipſius amiſſionem, ita docuit Abb. in capitulo, licet Heli. columna finali, poſt numerum vigeſimumtertium, verſiculo, ſed dubitari poſſet. columna finali, de ſimon. per no. in cap. fi. de iureiu.

A Bellame. diſſenſit Ancharanus in conſi. 117. argumento eorum, quæ animaduertit Innoc. in capitulo, illud. de
9 præſumpt. & capituló, innotuit. de eo, qui fur. or. ſuſcep. † non enim (inquit) eſt veriſimile, quòd epiſcopus, qui ſingulis annis inuiſit eccleſias, de vita, moribus, & titulo beneficiatorum, paſſus eſſet, ſi diſpenſationem non habuiſſent, & iſtud conuenit cum dicto Abb. in alleg. capitulo, licet Heli. poſt dictum numerum vigeſimum, ibi, conſiderata qualitate ſuperiorum. & refert Sarnen. in reg. de trien. quæſtione decima, in fine.

CONCLVSIO 523.

ARGVMENTVM.

Diſpenſatio expreſſe facta, an poßit teſtibus, & inſtrumentis probari.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatio expreßè facta poteſt teſtibus, & inſtrumentis probari.*
2 *Diſpenſatio in Romana curia probatur ſcriptura, nec ſufficiunt teſtes.*
3 *Diſpenſationem tutius, & facilius eſt probare per ſcripturam.*
4 *Crimen, ſuper quo diſpenſatum eſt, ſi publicum ſit, debet fieri publicum inſtrumentum ſuper abſolutione, ſi occultum, & ſecretum, inſtrumentum ſecretum fiet à diſpenſante ad cautionem.*
Sæpe quod occultum putatur, publicè prædicatur. ibi.
5 *Diſpenſatio præſumitur fieri ex pluribus cauſis, & non ex vna tantùm.*
6 *In diſpoſitione ſtatuti, quo cauetur, vt ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, non debet tantummodo adduci illa cauſa vnica, quòd ſit factum fauore agnationis.*

1 Diſpenſationem expreſsè factam poſſe teſtibus, † & inſtrumẽtis probari, tradidit Bald. in add. ad Specu. in tit. de diſpenſ. in ver. ſed nunquid ſuperior. quem refert, & ſequitur Gig. in tract. de penſ. q. 34. num. 14.

Iſtud limitabis locum ſibi non vendicare in Romana Cu-
2 ria, nam ibidem requiritur ſcriptura, † nec ſufficiunt teſtes, per regu. Cancellar. vt gratia non ſuffragetur, niſi litteris expeditis, & refert Paul. Borgaſ. ſuo tractatu de irreg. in 2. par. titu. de probat. diſpen. num. 7. ſecus verò eſſet extra curiam, vt obſeruauit Ioan. Andr. in ſua gloſ. in c. Romana in ver. in ſcriptis. de conſ. in 6.

3 Tutius, & facilius tamen † eſſe cenſuerim probare per ſcripturam, argu. c. cum medicinalis. de ſen. excomm. in 6. & vt ſcripſere Doctores in c. fraternitati. in gloſſ. 1. de ſchiſma. Et propterea conſilium erit, quòd ſi crimen, ſuper quo diſpenſatum eſt, ſit publicum, fiat publicum inſtrumen-
4 tum ſuper abſolutione: † ſi verò delictum ſit occultum, & ſecretum, conficiatur inſtrumentum ſecretum à diſpenſante ad cautionem, quia ſæpè quod occultum putatur, publicè prædicatur, & ſic ſeruat curia in omnibus diſpenſationibus, etiam in foro conſcientiæ, & in delictis occultis, in quibus ſit delicti præcipua mentio.

Nec prætererim illud, quod ad rem noſtram optimè fa-
5 cit, diſpenſationem præſumi fieri ex pluribus cauſis, † & non ex vna tantùm, per ea, quæ tradidere gloſſ. & cæteri Doctores in l. quamuis. C. de fideicommiſ. & ibi Iaſ. numero octauo, referens alios, & ſequitur Alb. in conſil. 74. nume. 11.

Ex hoc iſtud infertur, vt in diſpoſitione ſtatuti, quo cauetur, vt ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, non de-
6 beat tantummodò adduci illa vnica cauſa, † id ſcilicet eſſe
* factum fauore agnationis, vt * communi conſenſu omnes in hanc deſcendere ſententiam, nam Bart. doctiſſimè, & ſapientiſſimè in l. liberorum. numero 13. verſicu. quæro pone. ff. de verb. ſignifi. dicit hoc eſſe falſum, & à Bartol. opinione ſtat conſulendo Franc. de Aret. in conſil. 27. proponitur ex facto. colum. 3. in fi. & refert Iaſ. in d. l. quamuis. in fi. C. de fideicommiſ.

CONCLVSIO 524.

ARGVMENTVM.

Diſtantia an probetur per famam, & vulgi opinionem.

SVMMARIVM.

1 *Diſtantia probatur per famam, & vulgi opinionem.*
2 *Diſtantiæ liquidò probari non poſſunt.*
3 *Teſtis ſuper diſtantia loci quas rationes reddere debeat.*

1 Diſtantia probatur per famam, † & vulgi opinionem, veluti, quòd inter loca certus milliarum numerus nuncupatur, illi ſtandum eſt, niſi probetur contrarium, nam credendum eſt, illud vulgare, & antiquum, à certa antiquorum
2 metiendi ratione ſumpſiſſe originem, ea quoq; de cauſa, † quia hæc liquidò probari non poſſunt, vt habemus ab Africano in l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita. & docuit Bart. in l. continuus. §. cum ita ſtipulatus. num. 2. ff. de verborum obligationibus, & in tractatu, de teſtibus, in verſic. vicena millia. num. 55.

Teſtis verò deponens ſuper diſtantia loci debet reddere
3 rationem, † quia ſcio præfatam diſtantiam loci, & ſolitus ſum in tanto tempore ire ad dictum locum cum hominibus eiuſdem conditionis, & ſemper vidi maiorem partem tanto tempore peruenire, vel quia ſcio diſtantiam dicti loci, & mihi eſt in more poſitum per alia itinera ſimilia ire cum hominibus eiuſdem conditionis, & communiter in tot diebus tantum iter perambulare ſolent, ita loquutus eſt Bartol. in d. l. continuus. §. cum ita ſtipulatus. de verb. obligatio.

CON-

CONCLVSIO 525.

ARGVMENTVM.

Diuitem quem eſſe aſſerens, an illud probare teneatur, & ex quo probetur, ac quibus modis.

SVMMARIVM.

1 *Diuitem quem eſſe aſſerens, ſi huic dicto innitatur, illud probare compellitur.*
2 *Quilibet tenetur illud probare, quod eſt fundamẽtum ſuæ intentionis.*
Quilibet naſcitur nudus, & pauper. ibi.
3 *Qui negat quod naturaliter ineſt, id eſt paupertatem, & allegat diuitias, probare tenetur.*
4 *Diuitiarum qualitas eſt regulariter repugnans naturæ, ideo non creditur, niſi probetur.*
5 *Mutatio vt plurimum facta non creditur, niſi probetur.*
6 *Diues olim, hodie etiam præſumitur diues, nec præſumitur amiſiſſe dominium rerum ſuarum.*
7 *Diues aliquis non præſumitur, quando nulla fit mentio de præterito, ſed ſimpliciter agitur de præſenti: & ei, qui dicit, incumbit onus probandi.*
8 *Diuitiarum perſeuerantia non præſumitur.*
9 *Non valet argumentum, Nunc eſt diues, ergo & olim erat.*
10 *Diuitem quem eſſe probatur, quando probatum eſt, talem habere in bonis quinquaginta aureos, vel centum.*
11 *Diuitem quem eſſe, quando agitur de magno præiudicio, relinquitur iudicis arbitrio.*
12 *Vnus miles, vel vir nobilis habens mille in bonis, eſt pauper: & vnus ruſticus habens minus, eſt diues.*
13 *Diuitem quem eſſe quibus modis probari poßit, vide remißiuè.*
14 *Teſtis deponens aliquem eſſe diuitem, ſi reddit rationem in cauſa ſcientiæ, quia ſum vicinus, vel conſanguineus, probat.*
15 *Teſtes domeſtici in probandis diuitijs admittuntur.*
16 *Diuitias alicuius probare qui voluerit, non rectè probabit ex illa præſumptione, quòd non iactet ſuum.*

Diuitem quem eſſe, ſi quis aſſeruerit, cum huic
1 dicto innitatur, † illud probare compellitur, iuxta ſenten-
tiam gloſſ. in l. ſi verò, & ibi Bartol. §. quæ pro rei qualit. ff.
qui ſatiſd. cog. verſicu. dubitetur, per illum text. & l. ſi cre-
ditores. in fine, ff. de priuileg. creditorum, & per illud tri-
2 tum axioma, vt quilibet teneatur illud probare, † quod eſt
fundamentum ſuæ intentionis, vt dixit Paulus in l. ei qui. ff.
de proba. cum ſimilibus. Ea etiam potiſſimum ratione, quia
quilibet naſcitur nudus, & pauper, & ſancitum eſt in text.
in ca. ſicut 2. 47. diſtin. & protulit Luc. de Pen. in l. 2. colum.
6. C. quan. & quib. par. quar. debet. quod idem veriſſimè
decidit Afflict. in deciſio. 377. numero 5. Vnde qui negat,
quod naturaliter ineſt, hoc eſt paupertatem, & ſic qui alle-
3 gat diuitias † probare tenetur, argumento notatorum à Fe-
lin. in cap. fi. colum. 4. poſt numerum 15. de præſump. & à
Ioan. Igneo in l. neceſſarios. §. non alias, numero 84. ff. ad
Syllan. ad quod reſpondit etiam Pariſ. conſil. 95. colum. 2.
lib. 3. & in terminis Paulus de Caſtro, & Iaſ. tradidere in di-
cta gloſſ. dicti §. quæ pro rei. & ibi Angel. & ſenſit Bald. in l.
4. C. quando fiſcus, vel priuatus. Idem Bald. meminit in cap.
fi. colum. 2. poſt numerum 4. & ſeq. de præſump. Ang. con-
ſuluit in conſil. 270. incipien. Bonifacius. colum. fi. Calder.
quoq; in hanc reſpondit ſententiam in conſi. 10. tit. de pro-
batio. Alexand. etiam cauit in conſi. 118. colum. 4. incipien.
in cauſâ, & lite, vol. 2. & in terminis Aret. docuit in conſil.
4 66. viſo puncto. colum. 8. nume. 8. vbi egregiè, † quòd cum
qualitas diuitiarum ſit regulariter repugnans naturæ, quia
nemo naſcitur diues, non creditur, niſi probetur, cum et-
iam quia aſſerens ineſſe diuitias, videtur præſupponere mu-
5 tationem, quæ vt plurimum facta nõ creditur, † niſi probe-
tur, ſic reſponſum fuit ab excellentiſſimo Papiniano in l.
tertia, de proba. & à ſummo Pontifice in capitulo, maiores.
de baptiſ. cum alijs adductis ab Hercula. in ſuo tractatu, de
proban. negatiua. numero 12. & ex multis allatis à Natta in
conſilio 238. numero 7. libro ſecundo, & latè proſequitur
Couaru. var. reſolut. lib. 2. cap. 6.

Veruntamen concluſionem noſtram limitabis, vt non
6 procedat, quando olim quis fuerit † diues, quia etiam ho-
diè præſumitur diues, & non præſumitur amiſiſſe domini-
um rerum ſuarum, vt l. ſiue poſſidetis. C. de probatio. Ita
in hanc deſcendere ſententiam Hoſtien. Ioan. Andr. But. &
Imol. in capitulo primo, in fine, de ſcrutinio. Archidia. &
Geminia. idem ſenſere in capitulo fi. 6. quæſt. 5. quib. adhæ-
ſit Alberic. de Roſa. in l. ſi verò. §. qui pro rei qualitate, ff.
qui ſatiſda. cogantur. quos refert, & ſequitur Alciat. de præ-
7 ſump. in reg. 2. præſumpt. 27. in princ. ſecus verò, † quando
nulla fieret mentio de præterito, ſed ſimpliciter ageretur
de præſenti, quoniam tunc non præſumitur aliquis diues,
* ſed ei, qui dicit, incumbit onus probandi, vt voluit gloſſ. *
communiter approbata in dicto §. qui pro rei qualitate. vn-
de qui tenetur eligere diuitem, debet illam qualitatem pro-
bare. ſic habemus ab Vlpia. in l. prima, §. ſi magiſtratus. ff. de
magiſtratibus conuenien. & à Celſo in l. non eſt neceſſe. &
ibi tradidit Fulg. num. 2. de probatio. atq; refert Alciat. in d.
præſump. 27. num. 4.

In hac re tamen, vt contrarium ſentiam, auctor eſt mihi
Triphoninus in l. in confirmando. & ibi Bartol. ff. de confir.
tut. quod etiam refert Natta in conſi. 358. contra fratres. nu-
8 mero 7. & 8. lib. 2. † vbi ait, perſeuerantiam diuitiarum non
præſumi, quem tu ipſe adeas.

Sublimitare poteris prædictam limitationem, non pro-
cedere ecõtrà, de præſenti ſcilicet ad præteritumà: nam non
9 valet argumentum, nunc eſt diues, † ergo & olim erat. ita
ratiocinatus eſt, & collegit Aretin. in dicto conſilio 66. viſo
puncto. d. col. 8. num. 8.

Sed ad hæc adeas, quæ ſupra tradita ſunt in concluſio-
ne, Allegans, & infrà in concluſione, Paupertas, atque in
concluſione, Inopia, & in concluſione Soluendo quem
non eſſe.

Certum igitur eſt, vt qui dixerit, aliquem diuitem eſſe, id
probare debeat. Quo pacto verò id poſſit probari, in hoc
totus rei noſtræ cardo vertitur.

10 Diuitem itaq; quem eſſe probatur ex eo, † quòd proba-
tum fuit talem habere in bonis quinquaginta aureos, per l.
nonnulli. ff. de excuſatio. & refert gloſ. in auth. præterea. in
verbo, locuples. C. vnde vir & vxor. quod & probauit Bart.
in l. ſi conſtante. ff. ſoluto matrimonio. nume. 13. & ibidem
Iaſ. num. 144. & Rip. num. 29. vel centum aureos, vt placuit
Accurſ. in §. ſed noſtra. Inſtitu. de ſucceſ. libert. & in §. pen.
in Auth. de exhiben. reis.

Quod vltimo loco traditum limitabis, vt procedat tan-
tùm, quando agitur de modico præiudicio, ſecus de magno,
11 † quia tunc relinquitur arbitrio iudicis, vt teſtis eſt ad id lo-
cupletiſſimus Accur. in dicta authen. præterea, C. vnde vir
& vxor. cui accedit Bart. in dicta l. ſi conſtante, num. 14. vbi
ait, hoc iudicem debere arbitrari, ſecundùm diſcrimen per-
ſonarum, & factorum, vt vnus miles, vel vir nobilis habens
12 mille in bonis ſit pauper, † & vnus ruſticus habens minus,
ſit diues, argum. l. nepos Proculo. ff. de verborum ſignifica-
tio. Idem ſenſit Alexand. in dicta l. ſi conſtante. numero de-
cimotertio, & ibi Iaſ. numero 144. atque Rip. numero 29.
hoc etiam ſequuti ſunt Dec. in gloſſ. in dicta auth. præterea,
num. 15. & Curt. Iun. num. 23. ad hoc idem conſuluit Dec.
in conſi. 163. in cauſa matrimoniali. num. 7. quorum ſenten-
tiæ album calculum addidit Didac. lib. 2. variar. reſolut. cap.
6. nume. 8. qui alios plures huius ſententiæ retulit, & alios
addit doctiſſimus Menoch. in tractatu, de arbitrar. iudic. li-
bro 2. centur. 1. caſu 65. num. 7.

Multis quoq; alijs modis poteſt probari, diuitem quem
13 eſſe, † de quibus diſſeruimus in concluſione, Paupertas, &
traditum eſt à Bart. in d. l. ſi conſtante, nume. 13. & 14. & ibi-

dem Iaſ.num.144. vſque ad 153.nam ex ijs probatur pauper-
tas, quæ cum ſit contraria diuitijs, cognitio quibus caſi-
bus probatur paupertas, cognoſcetur & quibus proben-
tur diuitiæ, vt l. 1. ff.de his qui ſunt ſui,vel alieni iuris,& In-
ſtitu. eodem titu.cum ſimilibus, & vltra Bartol.ac Iaſ. in l. ſi
conſtante. de hac materia videre eſt text. in l. prima, & ibi
Bartol.ac Doct.C. de iure dot. Iaſ.in auth.præterea. C.vnde
vir, & vxor. text. & ſcrib. in l.paupertas.ff. de excuſ. turo.gl.
& Ang. in §.hinc autem nobis.in Auth.de hæred. & fal.Bal.
in l.quis ad declinandam. C.de epiſco.& cler.

Illud poſtremò pro corollario in hac materia addemus,
14 teſtem deponentem aliquem eſſe diuitem,† & reddentem
rationē in cauſa ſcientiæ, quia ſum vicinus, vel cōſanguine-
us, probare : vt tradidere Bartol.in l. 1. num. 15. verſic.quæ-
ro quid in teſte, vbi Alexand. nume. 16. verſicu. facit etiam
iſta lex. ff. ſi certum petatur, & ibi Purpurat. nume.92. huc
quoque ſpectat reſponſum Pomponij in l. ſi ita. de fun. in-
ſtruc. quibus reſpondet Alexand. conſilio 50. in cauſa,& li-
te inter Ioannem. numero 17. volumi. 5. & voluit Rom. in
conſilio 245. ad primum. in fi. & meminit Angel.in l. bene
15 eſt, nume. 5. † Quòd autem teſtes domeſtici in probandis
diuitijs admittantur, tenet Bald.in l. facultas. num.77.C.de
iure fiſci.lib.10.

16 Contra verò, ſi quis probare voluerit diuitias alicuius †
non rectè probabit ex illa præſumptione, quòd non iactet
ſuum,vulgata l.cum de indebito.ff.de probationibus,vt au-
ctor eſt Pariſ. in conſi. 99. iſte Ioannes Franciſcus. num. 59.
verſi.nec idoneitas.vol.3.

Sed hæc plenius diſcutiemus infrà in concluſione, Pau-
pertas, ad quam me reijcio.

CONCLVSIO 526.

ARGVMENTVM.

Diuiſio in dubio an præſumatur, & quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Diuiſio in dubio non præſumitur, niſi probetur.*
2 *Diuiſio præſumitur, ſi per longum tempus, vt per decennium inter præſentes, & viginti inter abſentes, fuit inter fratres, vel alios ſimiles ſeparata poſſeßio communium bonorum.*
3 *Obligatio non probatur, ſed executio obligationis, cum ex prima natura communionis erant obligati fratres ad diuidendum.*
4 *Diuiſio præſumitur valida ex longinquitate temporis, etiamſi fuerit ab initio nulla, vt potè in termino facta ſine decreto iudicis.*
5 *Diuiſio ex diuturnitate præſumitur, etiamſi non conſtet aliunde fuiſſe factam diuiſionem.*
6 *Sicut diuiſio præſumitur ſtante curſu trmporis, ita durante poſſeßione indiuiſa per longum tempus præſumitur facta communicatio poſt diuiſionem.*
7 *Diuiſio, nedum præſumitur ex diuturnitate temporis, verùm etiam diuiſionis ratificatio.*
8 *Diuiſio non præſumitur etiam per tempus decennij, quando in diuiſione eſſet inæqualitas.*
Contrarium, num. 10.
9 *Qui minus portionis hæreditatis poſſederit, non cenſetur propterea ius ſuum remiſiſſe.*
11 *Diuiſio ex diuturnitate temporis non præſumitur facta inter fratres, vel alios ſimiles, quando agitur de graui præiudicio.*
12 *Diuiſio præſumi non poteſt, quando alter tantum ex fratribus poſſedit totum.*
13 *Diuiſio probatur ex libris æſtimi, ſiue cataſtri.*
14 *Diuiſio per teſtes probatur, & eſt titulus habilis ad præſcribendum.*
15 *Diuiſio probatur ex confeſſione.*

1 Diuiſionem in dubio non prēſumi, † niſi probe-
tur, colligere eſt ex reſcripto Imperatorum Diocle. & Ma-
ximia. in l. penultima, C. commu. diuidun. & ibi Petrus de
Rauen.Cy.poſt numerum tertium, & Salicet. quod & dum
de iure reſpondit, placuit Alexand. in conſilio 14. libro ſe-
cundo, & in conſilio 3. libro tertio, atque obſeruauit An-
gel. in §. final. Inſtitu. de ſocie. quin etiam potius præſumi-
tur ita fratres poſſediſſe gratia commodioris vſus, quàm di-
uiſionis, ita more ſuo eleganter ſcripſit Tiraquell. de præ-
ſcrip. in verbo, per decem annos.gloſſ. 4.verſiculo decimo-
quarto, circa finem.

Concluſionem hanc limites velim, non procedere, ſi per
longum tempus, nempe per decennium inter præſentes, &
viginti inter abſentes fuerit inter fratres, vel alios ſimiles
2 ſeparata poſſeſſio communium bonorum, † nam hoc caſu
præſumitur diuiſio, ita aſſeuerauit gloſſ. in dicta l. penulti-
ma, verſiculo, ſi maior. C. communi diuidun. & ibi Doct.
& Bartol. ait, illam gloſſam eſſe ſingularem, albo lapillo ſi-
gnandam, & menti tenendam, idem dixere Baldus, Ange-
lus, & Bartolus, in l.cum de in rem.columna tertia, ff. de v-
ſur. Baldus in l. prima, columna 7. C.qui admit.& Angel.in
l. ſeruitutes. ff. de ſeruit. Bald. in l. prima, C.de fideicomm.
Bartol. in l. finali, ff. de vſucap. pro dote. Iaſ. in l. ſi certis. co-
* lumna tertia, verſiculo, ſexto facit. C.de pactis, & de * com-
muni ſcribentium in hac re ſententia atteſtatur Paulus Ca-
ſtren. in conſilio 126. non ſequendo ordinem, poſt nume-
rum ſecundum, verſiculo, diuiſio autem. libro ſecundo,
* idem de* communi opinione dixit Alexand.in conſilio no-
nageſimoſecundo, viſo, & diſcuſſo.in princ. libro ſecundo,
& in conſilio 25.attentis narratis, numero 16.volumi. quin-
to, & Barbat. in conſilio 29. columna 9. verſiculo, item ad
gloſſ. libro quarto, Ruin. in conſilio 29. poſtquam funda-
ta. numero 2. volumine 4.atque Boer. in deciſio.58. nume-
ro ſecundo, & tertio, Tiraquel. quoq; in tract. præſcrip.in
verbo, per decem annos. gloſſ. 4. verſiculo, decimoquar-
to, & multos ad hanc rem, vt ſui moris eſt, refert Gabr. Ro-
ma.in titulo, de præſump.concluſ.1.& numero 28.& tenue-
runt hoc idem Domini de Rota, vt per Achil. deciſ. 107.
nondum typis tradita.

3 Iſtius limitationis ratio eſt, † quia ex prima natura com-
munionis erant obligati fratres ad diuidendum: vnde non
probatur obligatio, ſed executio obligationis: ſic docuit Bal
in l.1.poſt nu.14.ver.pone duo fratres.C.de fidei com.quem
refert, & ſequitur Ruin.in conſil.162.quęſtio.prima.nume-
ro 18. volum.3.

Primò amplia dictam limitationem veram eſſe, etiam ſi
diuiſio fuerit ab initio nulla, vt potè in terminò res facta ſi-
4 ne decreto iudicis, † quia nihilominus ex longinquitate
temporis præſumitur valida, ita Bal. reſpondit in conſi.234.
incipien. diuiſio.lib.4. quem refert, & ait hoc eſſe obſerua-
tione dignum.& eximium, elegantiſſimus Tiraq. in d. trac.
de præſc.verbo, per decem annos.ver.14.

Secundò ampliabis locum quoque habere etiam ſi non
5 conſtet aliunde fuiſſe factam diuiſionem: † nam nihilomi-
nus ex illa diuturnitate præſumitur diuiſio, vt colligitur ex
deductis ab Abb.in conſi.11.ſuccinctè, & remiſſiuè.nu.24.

Tertio loco ampliare poteris prædictam limitationem
procedere etiam in communicatione, nam ſicut ſtante cur-
6 ſu temporis præſumitur diuiſio, † ita durante poſſeſſione
indiuiſa per longum tempus præſumitur facta communi-
catio poſt diuiſionem, ita cautum eſt à Roma. in conſi.205.
in puncto propoſito. poſt nume. 3. verſi. Tertiò principali-
ter, & in conſi.418.in eo, quod quæritur. nume. 2. verſiç. 2.
principaliter.qnem refert Gabriel.vbi ſuprà.nu.29.

7 Quartò velim amplies, † vt nedum præſumatur diuiſio,
verùm etiam diuiſionis ratificatio, vt deciſum fuit ab An-
guſt.Bero.q.4.num.14.

Primò ſublimitare tibi licebit, dictam limitationem lo-
cum ſibi non vendicare, quando in diuiſione eſſet inæqua-
litas, videlicet, quia res, quas ego poſſedi, maioris conſta-
8 bant, quàm illæ, quas tu poſſidebas: † nam eo caſu non prę-
ſumitur diuiſio, etiam per illud tempus decennij: ita voluit

Franciſ.

* Franciſc.Balb.qui atteſtatur de * communi,& vera opinio-
ne,ab eaq; non eſſe in iudicando recedendum in tractat.de
præſcrip.in 1.part.3.partis principalis. q.10.num.44. verſic.
nunc limita.& Alba. in conſilio 11.num.24. vnde quis pete-
re poteſt,vt diuidantur æquè,vt colligitur ex dicta l. penul.
& ibi Paul. & Bald.tradidere.C.commu. diuid. & Alexand.
conſulendo ſenſit in d.conſi.92.nume. 4. volumi. 2. & in d.
9 conſil.25.numero 16. vol.5.nam † & ſi quis minus portione
hereditatis poſſederit, nõ cenſetur ius ſuũ remiſiſſe, vt ha-
bemus à Paulo in l. cum de indebito. ff. de probatio. Idem
tenet Tiraquel. in d. tracta. de præſcript.in eo.§.per decem
annos.verſi.ſed aduerte lector.in verſic.decimoquarto,vbi
* dicit, hanc eſſe veriorem, & * communiorem opinionem.
Idem aſſeuerauit Boër.in dec.58.num.2.

10 In contrariam tamen deſcendere † ſententiam Sali. in d.
l.penul.col.1.C.commun.diuid. & Anto. de Butr.in ca.per-
uenit.de cenſib.& alij,quos refert Gabr.Roman. in titul.de
præſump.conclu.1.ſub nu.30.

Secundò ſublimitatur, vt non procedat, quando agitur
de graui præiudicio: tunc enim ex tali diuturnitate tempo-
11 ris † non præſumitur diuiſio facta inter fratres, vel alios ſi-
miles,vt dilucidè voluit Bar. in l.cum de in rem verſo.col.3.
nu.5.ff.de vſur.& in l.1.colum.vlt.verſi.ſolue.tu habes.nu.7.
ff.de aqu.pluu.arcen.& in ſua diſputat.incipien. Mulier ha-
bens magnum patrimonium.colum.vlti.num.7. & ad id la-
tè ſe fundit Tiraquel.in d.tracta. de præſcript.§. per decem
annos. verſi.38. verſi.ſed & multi. & Iaſ.ad hoc conſuluit in
conſil.176.colum.3.verſi.ſed quando tractaretur, poſt num.
2.volum.2.

Tertiò ſublimitãda erit, vt locum ſibi vendicet,quando
vterq; poſſedit bona communia pro diuiſo, vt vnus vnam
12 rem, & alius aliam rem,† ſecus verò, quando alter tantum
poſſedit totum, nam tunc præſumi non poteſt diuiſio: ſic
traditum eſt à Ruin.in conſ.162.quæſtio 1.num.14.verſi.nec
etiam dici poteſt.volu.3.

Huius diuerſitatis ratio eſt,quia in priori caſu facta rela-
tione per patientiam ad patientiam emergit quædam per-
mutatio,cui ineſt diuiſio,l.cum pater.§.hæreditatem, ff.de
leg.2.& not.in l.1.C.commun.vtriuſq; iud.verùm poſterio-
ri caſu non interuenit dicta mutua patientia ab vtraq; par-
te,ſed ab vna tantum,ideò ex illa ſola non præſumitur diui-
ſio.l.nullo.C.de rei vendicat.l.diutina. C.de præſcrip.long.
tempo.ſic idem Ruin.aſſeruit in d. conſil.162. numero 15.&
16.volu.3.

Videamus modò, cum diuiſio non præſumatur quomo-
do poſſit probari.

13 Diuiſio igitur clarè conſtabit ex libris æſtimi, † ſiue cata-
ſtri,vt noſtri vocant,vt habemus ex his,quę adduxit Alexan.
in conſil.92.num.6.volumine 2.ad hoc verò videas, quæ di-
ximus ſuprà, in concluſione, cataſtrum, & infrà in conclu-
ſione, æſtimum.

14 Præterea per teſtes probatur, † & eſt titulus habilis ad
præſcribendum,vt deciſum fuit à Dominis de Rota, vt per
Illuſtriſſ. & Reuerend. Cardi.Palleo. non minus dignitate,
quàm doctrina inſignem, deciſ.106.& Vital.deciſ.55. lib.1.
nondum tipis traditis.

15 Inſuper probatur diuiſio † ex confeſſione, vt conſuluit
Ruin.in d.conſi.29.poſtquam fundata,numero 1. volum.4.
quæ quidem confeſſio intelligitur de valida, vt idem ibi-
dem dixit Ruin.

CONCLVSIO 527.

ARGVMENTVM.

Doctoratus an poſſit probari per inſtrumenta publica, & per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Doctoratus probari poteſt nedum per inſtrumenta publica, ſed etiam per teſtes, qui actui interfuerunt.*
2 *Doctoratus probatur, ſi per longum tempus ſaltem decennij probetur quem fuiſſe habitum, & exiſtimatum Doctorem.*
Contrarium num.3.
4 *Adducens priuilegium allegat malam fidem, niſi probet titulum.*
5 *Omnis res præſumitur libera, niſi contrarium probetur.*
6 *Qui eſt in poſſeſſione notariatus, & conficit inſtrumenta tãquam notarius, hoc ei non prodeſt, ſi negatur notarius, niſi aliter probet notariatum.*
7 *Allegans priuilegium debet ipſum probare.*
8 *Quaſi poſſeſſio priuilegij non prodeſt, niſi aliter probetur, quando quis vult priuilegio vti in præiudicium alterius.*
9 *Quaſi poſſeſſio priuilegij quando non tendit in præiudicium alicuius, ſufficit vſq; eo, vt non debeat excludi ab vſu, niſi probetur contrarium.*
10 *Doctoratus probatur etiam per communem opinionem.*
11 *Doctor, qui amiſit priuilegium doctoratus, vel qui nunquam redemit à notario, poteſt probare eſſe doctorem per teſtes, qui interfuerunt doctoratui.*
12 *Doctores, qui apud ſe non habent ſuum priuilegium doctoratus in ſcriptis, poſſunt probare per teſtes.*
13 *Ex publico examine probatur priuatum, & per maiores ordines probantur minores.*
14 *Teſtes deponentes quem eſſe doctoratum, debent deponere de loco, & tempore vbi doctoratus eſt, cum tempus in hoc ſit de ſubſtantia probationis, & teſtes aſſerentes non recordari de tempore, efficiantur ſuſpecti.*
15 *Doctoratum probant teſtes deponentes vidiſſe talem doctorari, quia viderunt eum ſuper cathedra ſedentem.*
16 *Tria neceſſariò requiruntur de ſubſtantia doctoratus, & quæ.*
17 *Deponens de principali, probat etiam annexa ſibi.*
18 *Doctoratus factus in publico examine rectè probatur per teſtes, ſed Doctor creatus ſolo verbo ab Imperatore, ſummo Pontifice, aut alio Principe poteſtatem doctorandi habente, debet probari per ſcripturam.*
19 *Priuilegium Principis debet neceſſario probari per ſcripturam.*

Doctoratum poſſe probari, nedum per in-
ſtrumenta publica, exhibendo
1 priuilegium, † verùm etiam per teſtes, qui actui interfue-
runt, colligere eſt ex contextu in l. ſi ſolemnibus. C. de fide
inſtrum.& ibi Bald.in princip.Paul.Caſtren.num.5.verſicu-
lo,& per iſtam legem.Salic.& alij Doctores, & ad id reſpon
dit Iaſ.in conſilio 149.num.2. volum.4. & in hanc rem con-
ſuluit Alexan.in conſi.107.Videretur circa.in princip.verſi.
ſed his non obſtantibus,nu.2.vol.7.idem quoque voluit Io-
an.de Ana.in rub. de magiſtris,col.2.

2 Primo ampliabis, vt ſufficiat probare iſtiuſmodi † per
longum tempus ſaltem decennij fuiſſe habitum, & exiſti-
matum Doctorem,ita dixit Bald. in d.l.ſi ſolemnibus. & ibi
Paul.Caſtren.d.num.5.& Salic.ad quod pertinent,quæ no-
tauit Alex.in conſi.138.num.7.cum ſeq.lib.1.& ea,quæ dicta
ſunt ſuprà in concluſione, Abbas.

3 Contrarium † ſenſiſſe Petr. refert Bald.in d.l. ſi ſolemni-
bus, ex eo, quia priuilegium non probatur per vſum priui-
legij,ſed per iuſtum titulum: propriè enim in priuilegijs nõ
cadit præſcriptio, quia ille qui adducit priuilegium, allegat
4 malã fidem, † niſi probet titulum, vt c. ad decimas.de reſtit.
ſpoliat. libro 6. ſicut etiam videmus in eo, qui eſt in quaſi
poſſeſſione ſeruitutis prædij,vel perſonæ, nam ſiue agat, ſi-
ue ſe defendat,cum habeat ius commune contra ſe,cum o-
5 mnis res præſumatur libera, † niſi contrarium probetur. l.
altius.de ſeruit. & aqua, talis quaſi poſſeſſio non leuat eum
onere probandi,vt aſſeruit Accurſ.in l.ſicuti. §.ſi quæratur.
ff.ſi ſeruit. vendicetur. & plenè traditum eſt à Bartol. in l. ſi
prius.de oper.nou.nuncia.ſicut etiam ſi aliquis eſſet in qua-
ſi poſſeſſione notariatus, & conficeret inſtrumenta tan-
6 quam notarius,hoc non prodeſſet,† ſi negaretur notarius,
niſi aliter probaret notariatum, cum hoc ſit quoddam pri-
uilegium contra ius commune, quod à Principe cõfertur,
vt eius ſcripturæ, & ſic voci mortuæ credatur, iuxta notata
ab Innocent. in capitul. cum P. Tabellio.in princip. de fide
inſtrument. ad quod tamen conſulas, quæ diximus infrà in

concluſione Notarius. Quinimò qui allegat priuilegium,
7 †debet ipſum probare, per capitulum, cum perſonę. de pri-
uilegio, in ſexto, & adeas infrà à nobis tradita in concluſio-
ne Priuilegium.

Conciliabis tamen has inter ſe ſcribentium pugnantes
ſententias fœdere iſtius diſtinctionis, nam aut qui vult pri-
uilegio vti in præiudicium alterius, & tunc non prodeſt ei
8 illa quaſi poſſeſſio priuilegij, † niſi aliter probetur, & ita
loquitur d. capit. cum perſonæ. ibi enim clerici prætende-
bant vti priuilegio exemptionis contra epiſcopum, & ita
etiam intelligendum eſt, quod dictũ eſt de ſeruitute, quan-
do quis vult ea vti in re aliena in præiudicium Domini: nam
in iſtis caſibus, vt diximus, non prodeſt huiuſmodi poſſeſ-
9 ſio, niſi aliter conſtet: † aut non tendit in præiudicium ali-
cuius, & tunc ſufficit illa poſſeſſio priuilegij, vſq; eò, vt non
debeat excludi ab vſu, niſi probetur contrarium, ita diſtin-
guit Paulus Caſtrenſ. in dicta leg. ſi ſolemnibus. numero 3.
cum ſequen.

Præterea concluſionem ampliabis, vt probetur docto-
10 ratus, † etiam per communem opinionem, vt tenuerunt
Domini de Rota, vt per Guidob. deciſio. 113. nondum typis
tradita.

Quid verò, ſi eueniat, vt Doctor amittat priuilegium
Doctoratus, vel etiam quia nunquam redemerit à notario,
an (vt diximus) poterit probare eſſe Doctorem per teſtes,
11 qui interfuerunt Doctoratui? † & id poſſe per teſtes proba-
re vnanimes tradidere ſcribentes, vt Paul. Caſtren. in l. ſi ſo-
lennibus, nume. 5. C. de fide inſtrumen. & ibi Bald. & cæteri
Doctores, & Marſil. in rub. C. de probatio. num. 39. vbi ait,
hoc ſpectare ad Doctores, qui apud ſe non habent ſuum pri
12 uilegium Doctoratus in ſcriptis, id eſt, † poſſe probare per
teſtes, & inquit ita ſe vidiſſe aliàs in vſu obſeruari, quod i-
dem placuit Salic. in d. l. ſi ſolemnibus, atque hoc probauit
Alex. in conſi. 107. nu. 2. lib. 7. & Iaſ. ſenſit in conſi. 149. nu. 2.
vol. 4. ſed vt dilucidius eſt, quam vt à me poſſit planius oſten
di, vt ex congeſtis à Boër. in dec. 171. nu. 3. & à Ioann. de Ana.
in rub. de magiſtris.

Illud tamen primo loco ampliare poteris verum eſſe, et-
13 iam ſi deponant † tantum de publico examine, quia ex illo
probatur priuatum, ſecus econtrà: ſicuti etiam per maiores
ordines probantur minores: ita Bald. tradidit in d. l. ſi ſole-
mnibus. in prin. C. de fide inſtrum.

Intelligas tamen, & aduertas, vt huiuſmodi teſtes debe-
14 ant deponere de loco, & tempore, vbi doctoratus eſt, † nam
tempus hic eſt de ſubſtantia probationis, ideò probari de-
bet per teſtes, vt quærendo decidit Guid. Pap. quæſtio. 544.
quòd ſi teſtes dicant, non recordari de tempore, efficiun-
tur ſuſpecti, vt voluere Innoc. & alij in cap. ex tenore. de te-
ſtibus, & Matth. ab Afflict. in conſtitu. Neapolitan. libro 3.
rubr. 33. conſtitutio. de proba. experien. med. incipien. quia
nunquam. nu. 2.

Secundò ampliare tibi licebit, etiamſi duo teſtes depo-
15 nerent vidiſſe talem doctorari, † quia viderunt eum ſuper
cathedra ſedentem, nam licèt de ſubſtantia Doctoratus tria
neceſſariò requirantur, id eſt cathedra, quæ eſt inueſtitura
poſſeſſiua: liber, qui ſignificat virtutem, & ſubſtantiam ſci-
16 entiæ: & tertiò Pileus, ſeu infula, † quæ præſefert ſplendo-
rem, & capiti imponitur, cum omnis perfectio debeat eſſe
in capite. l. argentarius. §. ratione. ff. de edendo. & licèt
ſoleat conferri etiam annulum, vel oſculum, aut benedi-
ctio, tamen hæc non ſunt ſubſtantialia, & neceſſaria, & ideò
omiſſis his, ſufficiunt illa tria, quæ quamuis requirantur, ta-
men ſi teſtes de vno tantum deponant, videlicet, quòd vi-
derint illum ſedere ſuper cathedra, rectè probant doctora-
17 tum, † quia deponens de principali probat etiam anneхa
ſibi, videlicet alia duo, id eſt, librum, & pileum, & ſic plenè
doctoratum, vt docuit Bal. in procemio decretalium, in ver-
bo, Gregorius. nu. 25. & 26.

Primò limita, & intellige illa procedere tantum in do-
ctoratu facto in publico examine: nam per teſtes rectè pro-
batur, vt ex ſuprà deductis videre eſt. ſecus de Doctore crea-
18 to ſolo verbo ab Imperatore, vel ſummo Pontifice, † aut
alio Principe poteſtatem doctorandi habente, nam hoc
caſu debet probari per ſcripturam, vt per quandam ſimili-
tudinem ait Bald. de notario creato à Principe, per l. vni-
cam. C. de mandat. Princip. & præcipuè de Doctore voluit
Curt. Iun. in l. pactum quod bona fide. numero 3. & 9. C. de
19 pact. & ibidem Dec. & ratio eſt, † etenim priuilegium Prin-
cipis debet neceſſariò probari per ſcripturam. Ita placuit
Bal. in d. l. 1. C. de mand. Princip. & Curti. ſequutus eſt in di-
cta l. pactum. & ibi Deci.

CONCLVSIO 528.

ARGVMENTVM.

Doctori aſſerenti de aliqua conſuetudine an ſit ſtandum, & an pro Doctore præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Doctori aſſerenti de aliqua conſuetudine non eſt ſtandum.*
Contrarium num. 4.
Stilus, & conſuetudo eſt mutabilis. ſub nu. 1.
2 *Conſuetudo cum ſit facti, probanda eſt.*
3 *Non ſolùm vni Doctori, ſed pluribus atteſtantibus de conſuetudine non eſt ſtandum.*
4 *Doctori de conſuetudine aſſerenti creditur.*
5 *Doctori atteſtanti de conſuetudine eſt ſtandum, quoad præſumptionem inducendam, vt onus probandi contrarium transferatur in aduerſarium.*
6 *Doctori atteſtanti de conſuetudine vigente in locis, & curijs, ac officijs, in quibus verſatus eſt, non autem in alijs, ſtandum eſt.*
7 *Pro Doctore præſumitur.*
8 *Delictum quod duobus aſcribitur, quorum alter ſit Doctor, præſumitur ab illo patratum, qui non eſt Doctor.*
Actus geſtus à Doctore, qui iuſtus, & iniuſtus haberi poteſt, præſumitur iuſtus propter eius perſonam. ibi.
9 *Pro Doctore præſumitur, quòd ſit doctrina præditus.*

1 Doctori aſſerenti de † aliqua conſuetu-
dine nõ eſt ſtandum,
ita tradit Bald. in l. ſi is qui. §. antiphona. ff. de pigno. in l. con
ſentaneum. in 5. oppoſitio. C. quomodo, & quando iud. in l.
fi. C. de fideicommiſſ. in l. cum quidam. §. quod dicitur. cir-
ca fin. ff. de acquiren. hæred. Alexand. in conſil. 50. volum. 5.
* Areti. in conſil. 132. Corn. in conſil. 83. Deci. qui hanc * eſſe
communem opinionem affirmat in conſil. 402. in cauſa Il-
luſtriſſ. Principis. num. 15. col. fi. verſic. ex quibus patet, & in
conſi. 472. & in conſi. 142. Barbat. in conſi. 43. volum. 1. Curt.
conſi. 39. & Alex. aſſeuerauit in l. poſt dotem. num. 29. ff. ſo-
luto matrimonio, alios refert Dec. in l. 2. §. mutui. num. 9. ff.
ſi cert. petatur, & alios plures recenſet Neuiza. in conſil. 45.
num. 7. & conſi. 66. num. 31. latè Purpuratus in l. 1. nume. 134.
vſque ad 140. ff. ſi cert. peta. & Socin. conſil. 150. numero 39.
* volum. 1. & in conſ. 27. numero 10. eod. volum. 1. & de * com-
muni atteſtatur Pet. de Rauen. in titul. de conſuet. ſectio. 5.
nume. 16. Steph. Bertrand. in conſi. 181. circa proceſſum cau-
ſæ. colum. 6. nume. 15. ver. & licèt Bar. lib. 3. Coraſ. in tract. de
commun. opin. titu. 7. nume. 2. & videas latè proſequentem
Pariſ. in conſil. 25. numero 16. & 17. & 18. volum. 1. Nam ſty-
lus, & conſuetudo eſt mutabilis, vt ex allegatis per Pariſ. in
2 conſi. 31. num. 15. cum ſeq. libr. 1. & † conſuetudo cum ſit fa-
cti probanda eſt, vt idem voluit Pariſ. in conſi. 158. nume. 21.
** cum ſeq. lib.. 4. & iſtam eſſe veriorem, & ** magis commu-
nem opinionem cenſuere recentiores Pariſienſes in tracta.
de euict. nu. 33. & 38. vt refert ſequendo, & alios plures ad-
ducendo Burſ. in conſ. 16. nu. 37.

Ampliatur hæc concluſio, vt procedat etiam ſi non mo-
3 do vnus, † ſed plures Doctores atteſtentur de conſuetudi-
ne. Alex. in d. l. poſt dotem. ff. ſolu. matrim. deci. Neapo. 176.
in 2. dubio. in 1. difficul.

Con-

4 Contrariam ſententiam † quòd imò credatur, ſequutus
eſt Barto.in l.de quib.colum.9.poſt nume.21.& Caſtrenſ.ff.
de leg.& refert Dec. referens alios in conſil.540. Quæritur
* in effectu. numer.8. & 9. vbi atteſtatur de * communi,& in
* conſi.559.num.6.vbi pariter de * communi. Bald. in c. cum
dilectus.de conſuet.col.2.Guid.Pap.q.139.Caſſan. in conſil.
64.col.5.& quamplures alij, quos congerit Anton.Gab. de
probat. concluſ.4.

** Prior tamen opinio eſt communiter, & magis ** recepta
paſſim à Doctoribus, & ſecundum prædictam opinionem
iudicarunt Domini de Rot.in vna Barchionen. hæred.
de anno 1536.23. Iunij, vt per Moed. in deciſi. 206. & in alia
274.de anno 1539.20.Iunij,quas refert etiam Burſ.in conſi.
37.nu.16.licèt ſub alio numero.

Primò limita, & intellige non procedere priorem opi-
5 nionem quoad præſumptionem inducendam, † vt onus
probandi contrarium transferatur in aduerſarium, nã tunc
benè ſtatur,vt ſenſit Dec.in l.2.§.1.colum.fi. poſt num.8.ff.ſi
cert.petat.& in conſi.410.in fi.num.8.& in conſi.559. col.2.
num.5.& ſequ.& in conſi.691. circa fi. poſt nume.12. & 13.&
in conſi.694.poſt num.3.& 4. col.1.cui accedit Curt.Iun.in
* conſi.60.col.4.circa med.poſt num.5.vbi de * communi at-
teſtantur. Gozad. quoque conſuluit in hanc ſententiam in
conſ.59.col.4.in prin.poſt nu.18.Soc.Iun.in conſ.60.nu.10.
lib.2.Rolan.à Val.meminit in conſil.87.nu.12.lib.2.Crauet.
placuit in conſi.166.nume.9.& Menoch. de arbit.iud.lib.2.
cent.4.caſu 360.nu.93.& 94.& Grat.in conſ.111.nu.53.vol.2.
Ruin.in conſ.111.vol.5.Gomeſ.in c.1.de conſt. in 6. Loffred.
in conſi.42.Bertrand.in conſil.144.vol.3. & conſi.181.vbi de
* * communi atteſtatur.vol.3.& in conſ.290.vol.2.& in conſi.
* 124.vol.1.& in conſil. 141. vbi hanc dicit eſſe * communem,
* volu.2.Pariſ.qui hanc cõmunem * eſſe affirmat in conſil.25.
vol.1.& in conſ.31.vol.1.& conſ.158. vol.4.

6 Secundò limitabis non habere locum,† quando Docto-
res atteſtarentur de conſuetudine vigente in locis,& curijs,
ac officijs,in quibus dicti Doctores verſati ſunt, non autem
in alijs, vt ad id multa congeſta fuere à Burſat. in conſilio
quadrageſimotertio,numero 57.& plurimos collegit Gab.
in concluſ.4.de probat.

7 Hinc ſequitur alia concluſio, † vt ſcilicet pro Doctore
præſumatur, vt tradit Marian. Socin. in conſil.39. num.29.
vol.2.vbi teſtatur Bolognet. in auth.habita.colum.15. C.ne
fil. pro pat. qui dicit, quòd ſi delictum aſcribatur duobus,
8 quorum alter ſit doctor,prȩſumitur ab illo patratum,† qui
non ſit Doctor,& idem ſubdit,actum geſtum à Doctore,qui
iuſtus,& iniuſtus haberi poteſt, præſumi iuſtum propter e-
ius perſonam,quod & ea confirmant, quȩ obſeruauit Abb.
in ca.cum in iuuentute. de præſump.& quæ animaduertere
Guid.Pap.in ſuo tract.de præſump.col.3. & alij relati ab eo-
dem Soc.in d.conſi.39.nu.39.

Hinc infertur,& ampliatur, vt pro Doctore præſumatur
9 † quòd ſit doctrina præditus, per l.vnicam, C. de profeſſo-
ribus,qui in vrbe Conſtant.libr.12.& in l.1.§.ideoque,C.de
Iuſtin.Codice compon. & refert Alc.in tract.de præſumpt.
regul.3.præſumpt.19.num.2.

CONCLVSIO 529.

ARGVMENTVM.

Dolor cordis, & mœſtitia ex quibus probetur.

SVMMARIVM.

1 *Dolor cordis, & mœſtitia probatur ex aſpectu, & vultu alicuius.*
2 *Cor hominis vt plurimum immutat faciem illius, ſiue in bonum, ſiue in malum.*
Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. ibid.
3 *Vultus eſt ſermo quidam tacitus mentis.*
Vultus ſenſus animi indicat, imagoq́ eſt animi vultus, & indices oculi.ibi.
4 *Timanthis pictoris Iphigeniæ pictura.*
5 *Antiphili pictoris Hippolyti pictura.*

1 Dolorem cordis † & mœſtitiam probari
ex aſpectu, & vultu ali-
cuius,auctor eſt Luc.de Pen.in l.1.colum. 2.verſic.quæritur
ſecundò. de erogatio.mil.ann.li.12. quod probat auctorita-
te libri 2. Machabeo. cap.3. nam cor hominis,vt plurimum
2 immutat faciem illius, ſiue in bonum,† ſiue in malum, vt
Eccleſiaſt.13. in fi.& facit illud Eccleſiaſt.c.19.ex viſu cogno-
ſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus, atque
huc ſpectat l.obſeruandum.ff.de offic.præſid. & illud Salu-
ſtij in Catilinaria, prorſus in facie, vultuque vecordia ine-
3 rat: nam,vt ait Cicero in Piſonem.1.Vultus eſt † ſermo qui-
dam tacitus mentis. Vultus enim, vt idem inquit in 2.de o-
rat.ſenſus animi indicat,imagoq́ue eſt animi vultus,& indi-
ces oculi,vt idem aſſeruit in 3.de orat.hinc eſt, quòd Mene-
laus in Iphigenia Aulidenſi iubet in primis,vt Agamemnon
obtueatur ſeſe, videlicet ex vultu, & aſpectu facti collectu-
rus primum argumentum. Vnde etiam Timanthis pictoris
4 Iphigenia † laudibus oratorum tãtopere celebratur, quam
pinxit ad aram ſtantem,iamq́ue Dianæ imolandam; & cum
omnium aſtantium ex vultu animi dolorem pinxiſſet, o-
mnemq́ue triſtitiæ imaginem conſumpſiſſet, cum patris
mœſtitiam ex vultu dignè effingere non poſſet,velo caput
obduxit. Quam etiam egregiè Antiphilus Ægyptius pictor
5 clariſſimus † Hippolyti metum ob taurum emiſſum ex aſpe-
ctu effinxeri,teſtatur Plinius apud Volaterra. libro 13. capi-
tulo tertio,Anthrop.

CONCLVSIO 530.

ARGVMENTVM.

Dolus an vere probari poſsit, & ex quibus probetur.

SVMMARIVM.

1 *Dolus verè probari non poteſt, cum in animo conſiſtat.*
2 *Dolus ex coniecturis, & præſumptionbus probari debet.*
3 *Dolus probatur præſumptiuè, & non neceſſariò.*
Quæ conſiſtunt in faciendo, probantur ex præſumptionibus. ibid.
4 *Dolus eſt difficilis probationis, & probatur per leuiores probationes.*
5 *Coniecturæ, & præſumptiones licèt non probent ſui natura, tamen in his, quæ occultè fiunt, plenam probationem faciunt.*
6 *Dolus debet eſſe euidens in caſibus, in quibus requiritur, ad hoc, vt quis incidat in aliquam pœnam.*
7 *Coniecturæ, & indicia ad probandum dolum debent eſſe perſpicua, id eſt, vt non poſsint accipi, niſi in malam partem, ſecus, vt ibidem.*
8 *Actus inebriandi aliquem non poteſt interpretari, niſi in malum.*
9 *Dolus debet probari manifeſtiſsimis indicijs, perſpicuis & claris.*
10 *Indicia perſpicua quæ ſint, cum ius non declaret, ſtatur arbitrio iudicis.*

1 Dolus verè probari non poteſt,† cum
in animo cõſiſtat,
ſic colligitur ex reſcripto Imperatorum Diocletiani, &
Maximi.in l.dolum.C.de dolo,& reſponſum fuit à Corn.in
conſil.140. nume.9.& 10.Etenim difficilis eſſe probationis
decidit Boër. quæſtione 100. numero tertio, & quarto, &
Iaſ.conſuluit idem in conſi.141.columna 3. libro 4. quos re-
fert nunquam ſatis laudãtus Iacob. Menoc. de arbitr.iudic.
centur. ſecunda,caſu 116.numero 21.ſcripſit diffusè Carrer.
in pract.crim.§.homicidij autem ſpecies. num.30. verſi.ſed
qualiter.
2 Hinc fit,vt ex coniecturis,† & prȩſumptionibus probari
debeat,vt habemus ex dict.l.dolum.cum ſimilibus,& cauit
Ruin. in conſilio quarto, numero decimo, volumi. primo,
& in conſilio 73.num. primo, & nono, volumine ſecundo,
quod

quod & comprobauit Marian.Socin.in conſilio 77. nume-
ro quadrageſimoſexto, volumine primo, & idem in conſi-
lio 129. numero ſexageſimooctauo, eodem volumine pri-
mo,cui ſententiæ nonnulli alij adhæſere,vt Andreas Barba.
in conſilio 17.clementiſſimi Dei,col.6.poſt numerum 28.
verſi.& præmitto.volumine 2.& in conſilio 73. nume.3. vo-
lumi. 3. & Pariſ.in conſilio 75.numero 31. volumine 1. & in
conſilio 89. numero 29. eodem volumine 1. & in conſilio
78. numero 23. volumine 4. & in conſilio 149. numero 21.
eodem volumine 4.& Ruin.in conſilio 4.numero 10.volu-
mine primo.& Franciſc.Purpura.in l.1.numero 128.ff.ſi cer-
3 tum petatur, vbi ait † dolum probari præſumptiuè, & non
neceſſario,atque Paul.Caſtrenſ. in l. quod Nerua. numero
3.ff.depoſiti,inquit,probari ex præſumptionibus,quę con-
ſiſtunt in faciendo. Dolum verò eſſe difficilis probationis,
refert Burſat.in conſi.40.numero 63. & Menoch.de arbitr.
4 iudic. centur.2. caſ.116. numero 21. † & quòd probetur per
leuiores probationes,tenet Corne.in conſilio 124.numero
4.volumine 3.quem refert,& ſequitur Albe.in conſilio 77.
numero 9. & tradidit Petrus Antiboli in tractatu de mu-
neribus. §.4.numero 13. verſiculo, indicijs enim. quæ qui-
dem coniecturæ, & præſumptiones licèt non probent ſui
5 natura,† tamen in his,quæ occultè fiunt plenam probatio-
nem faciunt,vt voluit Feder. de Sen. in conſil.119. nulli du-
bium.Anto.de Butr.in cap.veniens. de teſtibus.Alexand.in
conſ.53.viſo themate ſupraſcripto.num.1. lib.2. quos ſequi-
tur,& refert Grat.in conſi.61.in cauſa Franciſc.de Vrſis.nu-
me.15.lib.2.

Primò velim limites,& intelligas prædicta non procede-
6 re in caſibus,† in quibus requiritur dolus ad hoc,vt quis in-
cidat in aliquam pœnam, nam tunc talis dolus debet eſſe e-
uidens,vt conſulendo placuit Aret. in conſil.89. & tradidit
Boſſ. titulo de conuictis.nume.56.& id potiſſimum, quan-
do imponitur pœna,quæ ad corpus ſpectet, vt videre eſt ex
multis congeſtis à Burſat.in conſi.77.numer.13.& 14. vbi de
* * communi atteſtatur,& in conſ.94.nu.8.

Secundò limitabis,& intelliges,vt prædictæ coniecturę,
& indicia debeant eſſe perſpicua,id eſt,vt non poſſint acci-
7 pi,† niſi in malam partem,vt auctor eſt Paul.de Caſtr.in d.l.
dolum ex indicijs.C.de dolo, num.1.& ibi gl. in verbo,con-
uenit, vbi affert exemplum in ſcholaribus Hiſpanis, qui in-
uitauerunt neſcio quem ad prandium,ipſumque multo vi-
no obruerunt,vt inducerent ad fideiubendum pro eis,nam
8 ille actus inebriandi, † non poteſt interpretari, niſi in ma-
lum, quod patet ex eo, quod poſtea fecerunt; quibus & il-
lud ſuffragatur,quod notat Marian.Soci.in conſi.37.nume-
ro 27.volumi. 2. vbi inquit, manifeſtiſſimis indicijs debere
9 dolum probari.quod verò probandum ſit † ex indicijs per-
ſpicuis,id eſt,claris, & manifeſtis, tenent etiam Crauett. in
conſil.8.numero primo,cum ibi allegat.& Grat. in conſilio
30.numero decimo, volumine ſecundo, & Calcan. in con-
ſilio vigeſimoquarto,& primo,columna 4.verſiculo,quar-
tò pro hoc facit.

10 Quæ autem ſint indicia perſpicua ius non declarat, † id-
circò iudicis arbitrio ſtatur, vt colligitur ex capitulo,de cau-
ſis. de offic. delegat. & ex leg.prima,ff. de iure deliberandi,
& refert Corne. in conſilio centeſimo quadrageſimo, nu-
mero decimo,libro ſecundo.

CONCLVSIO 531.

ARGVMENTVM.

Dolus regulariter an præſumatur, & quibus modis.

SVMMARIVM.

1 *Dolus regulariter non præſumitur.*

2 *Quilibet præſumitur bonus,non autem doloſus.*

3 *Dolus non præſumitur præſertim in rebus modicis.*

4 *Dolus non præſumitur, ſi quis ex facto, vel ex aſſerto dolo non eſſet recepturus commodum aliquod.*

Dolus non præſumitur in ſubdito contra Principem.ibid.

5 *Dolus non poteſt præſumi, quando arbiter laudauit ex conſilio ſapientis.*

6 *Dolus non præſumitur, vbi eſt præſentia conſanguineorum.*

7 *Dolus non præſumitur, quando interuenit præſentia iudicis, & ipſius auctoritas, nec quando actus fit publicè, & palam.*

8 *Doli præſumptio ceſſat, quando quis mandato iudicis facit.*

9 *Dolum allegans probare debet.*

10 *Dolus præſumitur, quando actus per ſe eſſet illicitus.*

11 *Dolus in dubio non præſumitur, nec animus cōmittendi delictum ſi pater percuſſerit filium.*

12 *Dolus tunc non præſumitur, quando quis facit actum, qui fieri eſt ſolitus, licèt ſit illegitimus.*

13 *Furtum, vel incendium præſumitur euenire propter dolum, & culpam malè cuſtodientis.*

14 *Cuſtodi incumbit onus probandi caſum furti, vel incendij eueniſſe ſine dolo, vel culpa ſua.*

15 *Dolus præſumitur, ſi alicui fuerit tradita valiſia, & ille reſtituerit abſq; ſigno.*

16 *Dolus præſumitur in notario, qui omiſit ſolemnia requiſita in teſtamento, ſiue inſtrumento.*

17 *Dolus in dubio regulariter non præſumitur in notario.*

18 *Dolus præſumitur in actu, in quo ſolemnia requiſita non fuerunt adhibita.*

19 *Dolus præſumitur in eo, qui mendacium dixerit.*

20 *Ex mendacio doloſo indicium fit ad torturam.*

21 *Dolus in mendace non præſumitur, quando ex mendacio nullum commodum conſequitur.*

22 *Dolus non præſumitur ex actu, à quo quis commodum non ſentit.*

23 *Dolus præſumitur ex fuga contra fugientem.*

24 *Dolus præſumitur quando quis non facit, quod facere debet, vel obligatus eſt.*

25 *Dolus præſumitur, quando quis aliquem in precio læſerit vltra dimidiam.*

26 *Enormis læſio videtur à iuramento excepta, & ſiue ſit minor, ſiue maior poteſt contrauenire.*

Paria ſunt, quòd interueniat dolus re ipſa, vel ex propoſito, ibidem.

27 *Dolus ex enormi læſione præſumitur.*

28 *Dolus non præſumitur, niſi læſio ſit enormiſſima in toto vel quaſi.*

29 *Dolus non præſumitur, neq; falſitas, ſi læſio ſit in re modica.*

30 *Dolus præſumitur contra arbitros lædentes enormiter aliquam ex partibus, etiamſi eſſet data poteſtas ipſis pronunciandi prout eis videbitur.*

31 *Dolus præſumitur ex enormiſſima læſione, etiamſi expreſſè ipſi eſſet renunciatum.*

Abſolutio à iuramento poteſt peti non obſtante renunciatione enormiſſimæ læſionis, ibid.

32 *Dolus præſumitur contra contrahentem, qui tacet aliqua, quæ ſi expreſſiſſet, alius veriſimiliter contractum non feciſſet.*

33 *Dolus præſumitur contra vendentem rem feudalem, ſi tacet qualitatem feudi.*

34 *Doli ſuſpicio eſt contra ſententiam, quam quis diu tacuit, & occultauit.*

35 *Dolus præſumitur contra veritatem tacentem in reſcripti impetratione.*

36 *Dolus præſumitur contra tacentem beneficium ſibi competens.*

37 *Dolus non ſolùm præſumitur ex taciturnitate, ſed etiam ex falſa expreſſione, & aſſertione.*

38 *Dolus præſumitur, ſi quis fidem, & promiſſa non impleuerit.*

39 *Dolus præſumitur ex propoſito, ſi quis alicui maximè minori perſuaſerit, vt aliquid faceret.*

Perſuaſor ille dicitur, qui aliquid perſuadet ad ſui commodum, ibid.

40 *Vnica perſuaſio, per quam quis inducitur ad aliquid faciendum, habetur loco coactionis, & compulſionis.*

41 *Dolus præſumitur contra eum, qui eodem puncto temporis omnia facienda curauerit.*

42 Dolus

42 *Dolus præſumitur, quando quis non vtitur remedijs opportunis ad actum, quem agit.*

43 *Dolus præſumitur etiam, quando aliquis actus fit in loco occulto, vel tempore nocturno.*

44 *Dolus contra eum præſumitur, qui contrahit in domo alterius, & cum perſona domeſtica.*

45 *Dolus præſumitur contra tranſeuntem per viam non rectam, & inuſitatam.*

46 *Dolus præſumitur etiam contra minorem, militem, mulierem, & ruſticum, ſi aliquid agant occultè, licèt tractent de damno euitando.*

47 *Dolus præſumitur, quando quis leges tranſgreditur.*

48 *Dolus præſumitur, quando quis contra iura mercatur.*

49 *Dolus etiam præſumitur in eo, qui tranſgreditur voluntatem teſtatoris.*

Voluntas teſtatoris pro lege habetur, ibid.

50 *Dolus præſumitur etiam contra eum, qui ſcienter facit rem prohibitam.*

51 *Tutor vendẽs bona pupilli ſine cauſa præſumitur in dolo, quia facit rem prohibitam.*

52 *Dolus contra eum præſumitur, qui ſpreta prohibitione, ſeu denunciatione ſibi facta, ne quid tale faceret, illud fecit.*

53 *Dolus præſumitur, quando actus communiter habetur licitus, & conceſſus.*

54 *Dolus præſumitur etiam contra ſcientem futuram ſibi prohibitionem, vel denunciationem, & tamen illud facit.*

55 *Dolus præſumitur etiam in eo, qui alienat rem ſubiectam reſtitutioni.*

56 *Dolus præſumitur contra eum, qui aliquid facit, quod ſibi non prodeſt, & alteri nocet.*

57 *Dolus præſumitur, & prauus animus etiam quando quis aliquid facit in re ſua, & ſumptibus ſuis, ſi talis fabrica ei nihil proſit, & alteri nocet.*

58 *Dolus præſumitur contra accuſatorem, qui aliquid obijcit, quod ſibi non prodeſt, & alteri nocet.*

59 *Dolus præſumitur contra eum, qui nimium procraſtinat proponere, vel excipere aliquid in iudicio.*

60 *Dolus præſumitur in eo, qui conſumit rem alienam.*

61 *Dolus in eo præſumitur, qui cum iactura alterius lucrum quærit.*

62 *Vitricus ſi aliquid fecerit ad ſui commodum cum priuigno ſuo, præſumitur dolo, & fraude feciſſe.*

63 *Dolus præſumitur contra tutorem, qui alienat bona pupilli ſine cauſa.*

64 *Dolus contra tutorem præſumitur, ſi non poſuerit in inuentario, quæ ponere tenebatur.*

65 *Tutor alienans rem magni precij, non caret dolo, ſi modici erat ſufficiens.*

66 *Dolus tutoris arguitur, etiam ſi non confecerit librum rationum adminiſtrationis.*

67 *Tutor in dolo præſumitur etiam ſi non reddiderit rationes adminiſtrationis, atque etiam ſi omiſerit ſcribere pecunias exactas.*

68 *Dolus præſumitur contra illum, qui aliquid agit confuſè, & ſub inuolucro nulla cauſa, cur ita faciat, expreſſa.*

69 *Dolus contra illum præſumitur, qui non fecit certiorem alium de iuribus ei competentibus.*

70 *Dolus contra eos præſumitur, qui apud Principem generalibus verbis vtuntur, ipſum de omnibus ſigillatim certiorem non faciendo.*

71 *Dolus præſumitur contra eum, qui ſcit ad aliquid ſe teneri, & non facit.*

72 *In dolo præſumitur, & dicitur eſſe, qui ſcit, teneri ad ſolutionem pedagij, & illud non ſoluit.*

73 *Dolus præſumitur, quando quis prius aliquid tractauit facere.*

74 *Metus præſumitur ex tractatu præcedenti, ſi probetur interueniſſe tractatum de cogendo aliquem per metum ad contrahendum matrimonium.*

75 *Dolus præſumitur, quando quis aliquem actum inſolitum fecit.*

76 *Dolus præſumitur contra eum, qui aliquid aſſerat, aut affirmet, quod ignorat.*

77 *Dolus nunquam in eo eſſe præſumitur, ad cuius vtilitatem actus, quem fecit, non cedit.*

78 *Dolus præſumitur contra eum, qui propoſita, & obiecta non probat.*

79 *Dolus in arbitris præſumitur, qui ratum fieri laudum curant, antequam illud legatur.*

80 *Dolus in eo præſumitur, qui id omittit, ad quod ſcit, aut ſcire debet ſe neceſſariò ratione officij ſui teneri.*

81 *In dolo eſſe dicitur, qui petit aliquid nomine ſuo, quod reſtituere tenetur, ſecus ſi petat nomine alterius, vt ibi.*

82 *Dolus in hærede præſumitur, ſi poſt motam ſibi hæreditatis controuerſiam legata ſine cautione de reſtituendis legatis è dicta hæreditate perſoluat.*

83 *Dolus in eo etiam præſumitur, qui vendicat rem, quam vendi mandauit.*

84 *Dolus in eo præſumitur etiam, qui non reſtituit, quod debet reſtituere.*

85 *Dolus in eo etiam præſumitur, qui agit ex ſtipulatione ſine cauſa concepta.*

86 *Dolus præſumitur in eo, qui perſeuerat petere id, quod legitima exceptione elidi poteſt.*

87 *Dolus in eo præſumitur, qui contra æquitatem ſcienter aliquid facit.*

88 *Dolus præſumitur, qui conſtitutiones Principis ſe ignorare dicit.*

89 *Dolus in eo præſumitur, qui non obtemperat Imperio Magiſtratus.*

90 *Dolo caret, qui iudicis præcepto paret.*

91 *Dolus præſumitur in fideiuſſoribus, qui rem pignori obligatam emunt à creditore.*

92 *In dolo hæres præſumitur, qui rem hæreditariam emit à creditore propter vinculum fraternitatis.*

93 *In filio, & coniunctis, qui rem hæreditariam emunt à creditore, non præſumitur dolus.*

94 *Dolus in eo præſumitur, qui non edit totum id, quod edere debet.*

95 *Dolus in eo præſumitur, qui appellat extra iudicium, & appellationem non proſequitur intra annum.*

96 *Dolus præſumitur in eo, qui variè reſpondet.*

97 *Dolus præſumitur contra matrem, quæ iurauit filium eſſe maiorem, & reperiatur minor.*

98 *Dolus præſumitur contra præſentem, nec reſiſtentem delicto cum poſſet.*

99 *Dolus præſumitur in teſtibus ſingularibus.*

100 *Dolus in poſſeſſore præſumitur, qui deſijt poſſidere poſt datum libellum, vel poſtquam actor dixit ſe daturum.*

101 *Dolus præſumitur in abſente, qui tenetur aliquid facere, & abeſt, in citato perſonaliter, & poſtea ſe abſentante, in debitore obligato ad ſoluendum certo loco, & tempore, ſi ibi non ſit præſens.*

102 *Dolus præſumitur contra occupantem etiam vacuam poſſeſſionem, niſi continuò probet ſe dominum.*

103 *Dolum arguit inſolita cautela.*

104 *Dolus præſumitur, quando aliquid fit inter perſonas prohibitas, vel tempore prohibito.*

105 *Dolus in eo præſumitur, qui aperit tabulas teſtamenti ante iudicium defuncti.*

106 *Dolus patris præſumitur, ſi filia proprijs excluſis filijs patrem inſtituerit.*

107 *Actus inſtitutionis patris accipiendus potius eſt in meliorem partem, ſi filius diues ſit, & ſolus: pater verò pauper, & multis filijs, ac filiabus onuſtus.*

108 *Dolus præſumitur ex proteſtatione, & nimia diligentia.*

109 *Dolus arguitur ex eo, quòd quis contrahit cum luſore, & diſſipatore.*

110 *Dolus in eo præſumitur, qui pro parua quãtitate inducit aliquem ad renunciandum amplum fideicommiſſum.*

111 *Dolus præſumitur in emptoribus, ſi emerint ab illis, qui ignorant bonitatem poſſeſſionis.*

112 *Dolus præſumitur in venditore, qui rei ſuæ vires, vel bonitatem minimam cum ſciret, non patefecit emptori.*

113 *Dolus*

113 Dolus præſumitur in carcerum cuſtodibus.
114 Dolus in eo præſumitur, qui fallendi cauſa obſcurè loquitur, & qui inſidioſè obſcura diſsimulat.
115 Dolus in eo præſumitur, qui ignorat id, quod omnes intelligunt.
116 Dolus præſumitur in præterito propter ſequentia.
117 Dolus præſumitur ex denegatione inuentarij.
118 Doloſè, & malo animo in dubio præſumitur feciſſe qui homicidium, aut aliud crimen ab illo aliàs patratum iterum perpetrat.
119 In dolo eſſe dicitur, qui contractum non obſeruat, nec adimplet, ſeu contrauenit.
120 Dolus in iudice præſumitur, qui errat in iure.
121 In dolo eſt, qui potuit denunciare, & non denunciauit.
122 In eo dolus præſumitur, qui per iniuriam verberat.
123 Dolus ex breuitate temporis præſumitur.
124 In dolo mercator præſumitur, qui dedit fideiuſſorem, qui continuò fugam arripuit.
125 Dolus præſumitur eo ipſo, quòd quis habeat res ſuas ſaluas, & alienas amiſerit.
126 Dolus in eo præſumitur, qui peculium intricat, ſeu ademit, vel transfert in alium id, de quo ſuſpicabatur.
127 Dolus præſumitur ratione vicinitatis actuum, & ex multis etiam ſimul iunctis.
128 Dolus præſumitur in maiori petente productionem teſtium poſt didicita teſtificata.
129 Dolus in eo præſumitur, qui contra iura mercatur.
130 Non eſt in dolo, qui contra iura ignoranter mercatur.
131 Dolus non præſumitur in ruſtico contra iura mercante.
132 Ruſticus, qui emit rem non ſeruata forma ſtatuti, non præſumitur mala fide emiſſe.
133 Dolus in eo præſumitur, qui valiſiam ſine ſigno reddit, quæ cum ſigno poſita fuerat apud eum.
134 Dolus præſumitur ex violentia.
135 Dolus præſumitur in eo, qui omittit capere ex inſtitutione, & capit ex ſubſtitutione alterius.
136 Dolus in eo præſumitur, qui ſcit factum, & facit contra ius.
137 Dolus præſumitur in delicto, vt in incendio, ſi inimicitia præceſſerit.
138 Dolus præſumitur ratione qualitatis perſonæ percutientis, & qualitatis inſtrumenti, quo eum percutit.
139 Dolus præſumitur ex percuſsionibus, ſi quis moriatur intra triduum.
140 Dolus in renunciationibus mulierum præſumitur, ſi aſſerant ſe læſas in magna quantitate.
141 Dolus præſumitur in literis iuſtitiæ, vel paruæ gratiæ.
142 Dolus præſumitur in ijs, qui famoſos, & publicos malemeritos recipiunt.
143 Dolus facilè præſumitur inter perſonas ſuſpectas.
144 Dolus præſumitur ex qualitate perſonæ.
145 Dolus præſumitur, vbi quis pro debito læditur.
146 Dolus in argentario præſumitur, qui tenet libras in locis inſolitis.
147 Doli præſumptionem inducit cultura, & fabricatio ſubſequuta poſt proteſtationem.
148 Dolus in adminiſtratore præſumitur, qui facit aliquid ad incommodum eius, cuius bona adminiſtrat.
149 Dolus præſumitur in eo, qui non eſt proſequutus quod debuit.
150 In dolo eſt, qui non prouidet ea, quæ prouideri debebant.
151 Dolus præſumitur in eo, qui eſt futuræ rixæ præparatio.
152 Dolus præſumitur ex alienatione omnium bonorum à minore & muliere facta ſine ſolemnibus à iure requiſitis.
153 Dolus præſumitur eo ipſo, quòd quis creditum non exoluerit.
154 Dolus præſumitur in his, quæ cōmittuntur iudicis arbitrio, quando eſſet exceſſus indignus.
155 Dolus præſumitur in omni inuaſore, & turbatore.
156 Dolus in eo præſumitur, qui occultat rationes, ſcripturas, & huiuſmodi.
157 Dolus præſumitur in eo, qui alieno nomine vendidit minus iuſto precio.
158 Dolus præſumitur ex malo effectu ſequuto.
159 Cuius effectus malus eſt, eius quoque voluntas mala præſumitur.
160 Dolus præſumitur in tutore extorquente quietationem ab olim pupillo, aſſerendo ſe rationem reddidiſſe, & reliqua ſoluiſſe.
161 Dolus præſumitur in muliere renunciante ſine conſenſu propinquorum.
162 Dolus contra eum arguitur, qui promittit aliquid, ſciens ſe ſoluendo non eſſe.
163 In dolo eſſe videtur, qui ab alio petit id, quod fieri nullo modo poteſt, aut etiam difficile eſt factu.
164 Dolus in eo præſumitur, qui admittitur peritia ſua.
165 Dolo non videtur carere depoſitarius, qui non expendit pecuniam depoſitam in re immobili, vt promiſerat.
166 In dolo non eſt depoſitarius, ſi per ipſum non ſtetit, quin pecunia inueſtiretur in re immobili.
167 Dolus præſumitur ex amiſsione omnium bonorum.
168 Dolus præſumitur in eo, qui diſsimulat præſentia, & denunciat futura.
169 Dolus præſumitur in arbitrando ex eo, quòd quis aliter arbitretur, quàm oporteat.
170 Dolo præſumuntur fieri, quæ fiunt contra naturam.
171 Dolus in illo præſumitur, qui poteſtatem habet à teſtatore eligendi pauperes, ſi elegerit filium diuitem.
172 Dolus præſumitur ex inſtrumento dotis facto poſt cohabitationem viri, & mulieris.
173 Dolus præſumitur, quando ſupponitur tertia perſona ad contrahendum.
174 Dolus præſumitur in eo, qui contra propriam confeſsionem petit, quod ſibi non debetur.
175 Dolus præſumitur in eo, qui cum prohibeatur, per interpoſitam perſonam emit.
176 Dolo deſiſſe poſsidere dicitur ille, cui fuit nunciatum, ne alienaret, quia cogitabat nuncians contra eum agere ad rem.

1 Dolum regulariter non præſumi † teſtis eſt mihi locu-
pletiſſimus Vlpia.in l.quoties.§.qui dolo.ff.de probatio.&
Arian.in l.non omnis.§.à barbaris.ff. de re milit. & teſtatur
Imp. Alexand.in l. quod adhibitis. C. de his, qui ſibi aſcrib.
in teſtamen.ibi,inquam te credo magis errore, quàm mali-
tia incidiſſe. quem context. dixit eſſe obſeruatione dignum
Bald.in l.1.in fi.ff.de leg.& in l.obſeruare.§.proficiſci.quæſt.
39.ff.de offic.proconſ.& legat. cui accedit Iaſ. in l. ſi per er-
rorem,numero 10.ff.de iuriſdict.omnium iudic.iſtis ſe ſub-
ſcripſit Hippolyt. Marſil. in l. de falſis. numero 7.& in l.qui
ignoras.numero 9.ff.eod. titu.reſponderunt quoq; in hanc
ſententiam Alexand.in conſ.65.habita ſuper contentis,nu-
mero 11. volumi.1. & in conſil.27.in cauſa,& lite.in princip.
volum.2.atque Dec.in conſi.175. in cauſa falſitatis,numero
5.& decidit Thom.Gramma. in deciſ.60. in cauſa excellen-
tis Comitis,numero 6.pulchreque Barto.in l.ſi librarius.ff.
de regul.iur. ex recentioribus poſtremo loco tradidit Fran-
ciſc.Manti.de coniect.vlt.volunt.libro 2. titul.7. numero 1.
atque Andr. Gail. de pace publica.libro 1.cap.7. num.12. &
D.Octau.Vulpell.in conſilio 127. numero 2. atque Crot. in
conſilio 307.numero 3.libro 3.nec ab hoc fuit alienus Fran-
2 ciſc.Marzar.in conſi.21.verſicu.quia regulariter.nam † qui-
libet præſumitur bonus, non autem doloſus, vt habemus
ab eodem Vlpian.in l.merito. ff.pro ſocio.l.omnimodo. C.
de inoffic.teſtamen. cap.fin.de præſump. & quod non præ-
ſumatur, poſteriores noſtri Iuriſconſulti ſenſere tum profi-
tendo, tum etiam conſulendo, vt Caſtren. in l. ſi quis ex ar-
gentarijs.§.prætor.num.7.ff.de eden.cum ibi alleg. & Cra-
uet.in conſi.8.numero 1.cum ſequen.Socin. conſil.277. Vi-
ſis publico inſtrumento.colum.3.in princip.verſicu.ex qui-
bus patet.lib.2.Corne.conſi.63.colum. 3. circa finem. lib.3.
Crauet.in conſil.319. numero 1.Nicol.Euerar.in conſil.97.
Viſis actis coram Domino Decano,columna 2.verſicul.nec
3 præſumitur dolus,præſertim † in rebus modicis, vt ait Abb.
in cap.accedens.numero 2.de crimi.falſi, quod etiam idem
eſt, ſi quis ex facto, vel ex aſſerto dolo non eſſet recepturus
4 commodum aliquod, quoniam in hoc caſu † non præſumi-
tur dolus, vt ex adductis per Marian.Socin. conſi.37.nu.30.
volum.

volum. 1. & ex allatis à Burſa.in conſil.40.num.63.& præci-
puè in pœnalibus, argum. l. ſi ita legatur. §. ſpecies. ff.de le-
gat. 2. & tradidit Crauet. in conſil. 244. nu. 5. & maximè in
ſubdito contra Principem, ad quod multa congerit Burſat.
in dicto conſil. 94. numer. 9. Nec itidem poteſt præſumi
5 dolus, quando † arbiter laudauit ex conſilio ſapientis, vt ait
Flor.in l. regula. §. ſed & iuris. ff.de iur. & fact.ignor. & in l.
bonorum, & ibi Bart.ff. de bonor.poſſeſſ. neq; ex eo dolum
6 quis præſumet, vbi eſt † præſentia conſanguineorum, ſic
docuit Bart.in l. fin. ff.de reſtitut. in integ. atque idem Bart.
& Bald.in l.tranſactionem.C. de tranſact.idem Bal.in l.Pol-
la.ff.de ijs, quib.vt indig.& in l.1.C. ſi quis al.teſta.prohib.&
Bartol. in l. frater à fratre.ff.de condict.indeb. Socin.iun.in
conſil.67.numer.38.volum.2.Roma.in l.1.§. fuit quæſitum.
7 ff. ad Trebell. & etiam † quando non interuenit præſentia
iudicis, & ipſius auctoritas, vt conſuluit Par.in conſil.52.nu-
mer.3.vol. 4. nec quando actus fit publicè, & palam, vt dixit
ibidem Pariſ.num.31.Socin.Iun.in conſil.67.numer.38.vo-
8 lum. 2. nec etiam qui mandato iudicis † facit, vt cautum eſt
in regul. quod quis mandato. & ibi Dyn. in princ. de reg.
iur.in 6.nam cũ neceſſe habeat parere, neceſſitas facit ceſſa-
re præſumptionem doli.leg. qui cum maior. §. ſi pater.ff.de
bon. liber. & l. mater. C.de calum.quinimmo inducit præ-
ſumpt. contrariam, hoc eſt fraudis & doli non præſumen-
di, vt l. ſtipulatus. §. ſi lancem. ff. de ſolut.& l.quanquam.in
princip. ff.de aqua plu.arcen.& l.qui autem.§.apud Labeo-
nem.ff.quæ in fraud.credit.vt Dyn.vbi ſupra refert.Et quod
dolus non præſumatur, notat etiam Pariſ. in conſil.49. nu.
28.lib. 1. & in conſ.13.nu.57.eod. vol.1.& in conſ.49.nu.28.
eod.vol.1. & in conſ. 96.nu.43.& Grat.in conſ.14.nu.7.& in
conſil.99.numer.1. & in conſil.140.numer.decimo quinto,
volum.2.

9 Quapropter efficitur, † vt qui dolum allegat, probare
debeat, vt aſſeruit Caſtren.in dicta l.ſi quis ex argentarijs. §.
prætor. numero 7. ff. de eden.& in l.tranſactionem.num.2.
C. de tranſac. & voluit Fulgoſ. in l. dolum. in princip. C.de
dolo malo. & Dec.in conſilio 256.num.3.colum.4.in princ.
& Marian.Socin.conſilio 98.num. 13. volu. 2. Corn.in con-
ſilio 140. numero 9. libro 2. Pariſ.in conſilio 96. num.67.&
68.volum.1.& in conſ.52.numero 27.& 28.volum.4. & Ful-
goſ. in conſi.127. columna fin. ad quod etiam eſt contex.in
dicta l.quoties.§.qui dolum.ff.de hæred.inſtit. & in l. dolus.
ff.manda.& in l.dolum.C.de dolo.& in cap.fi.de renunciat.
lib.6.idem ſenſit gloſſ.in cap.ſedes.& cap.literis. de reſcrip.
cui accedit Abb. in c.cum quidam.numer. 5. de iureiurand.
poſt Bal.in l.nemo clericus.C.de ſumma Trin. & fide Cath.
quod latè proſequuti ſunt Fel.& Dec.in cap. ſi autem. col.1.
& 2.de reſcript.vbi congeſſere concluſionem cum octo fal-
lentijs, hanc eandem ſententiam probauit Alciat.in tracta.
de præſump. reg.3.præſump.2.num.8. Albert.de agnoſcen.
aſſer.quæſt.25.numer.17.cum ſequen.& Curt.Iun. in conſi.
179.num.8.

Primò limita non procedere, † quando actus per ſe eſſet
10 illicitus: nam tunc dolus præſumeretur, vt tex.eſt not. in l.ſi
non conuitij.C.de iniu.tenuit Cor.conſ.93.viſo, & in conſi.
360.viſo.vol.3.& aſſeruit And. Gail. de pace publ.lib.1.ca.7.
nume.13. vbi multos eiuſdem ſententiæ viros adducit, & ita
Cæpoll. reſpondit in conſi. 21. nu.3.& in conſ.24.nu.8.cum
ſeq.& ex alleg.à Burſa.in conſ.94.nu.3.& Pariſ. in conſil.52.
nu.33.& in conſ.78.nu.16.vol.4.& vide limit. 16.

Sublimita, vt hoc non procedat, vbi veriſimilitudo † tol-
11 leret iſtam præſumptionẽ, veluti ſi puer percuteret filiũ:
in dubio enim non præſumeretur dolus, nec animus com-
mittendi delictum, vt eſt glo.ſing.in l.2.de ſica.conſideratur
tamen genus armorum, vt in d.l.1.

Secundo loco ſublimitabis, quando in eum actum face-
ret, † qui fieri eſſet ſolitus, quamuis eſſet illicitus: non enim
12 tunc præſumitur dolus, vt docuit Bart.in l. ſi pignore.§.fin.
in princ.ff. de pign.actio. quem refert, & ſequitur Hippol.
Marſil.in conſilio 90. num. duodecimo, & in conſilio 100.
numero 12.

Secundò limita, vt locum non habeat in furto, vel incen
dio, quia hæc præſumuntur euenire propter dolũm, & cul-
13 pam † malè cuſtodientis, vt traditum eſt in l. venditio.ff. de
pericu.& commo.rei vend.not.glo.in l.ſi modo.ff. de legat.
1.& in l.4.§.1.ff.de offic.proconſ.& leg. & ideo illi incumbit
onus probandi illum caſum eueniſſe ſine dolo, † vel culpa
14 ſua, vt Pau.de Caſt.in dicta l. ſi quis ex argentarijs.§. prætor.
num.7.cum ibi alleg.& Ioan. de Ana. conſi.91. Roma.con-
ſilio 401.eo præſuppoſito.& Anchar.conſil.349.& ad iſtam
limitationem pertinent, quæ obſeruauimus in Concluſio-
ne, Furtum, & in Concluſione, Incendium, & quæ anim-
aduertit prudentiſſimus Iuris vtriuſq; Iac.Menoch.in tract.
15 de arbitr.iud.in cent.3.caſu 208.num.33. † vbi ſi alicui fuerit
tradita valiſia, & ille reſtituerit abſq; ſigno, ex illa ſigilli amo
tione præſumitur dolus.

Tertio loco limitatur, vt non vera ſit Concluſio in nota-
16 rio, qui omiſit ſolennia requiſita in teſtamento, † vel inſtru-
mento, vt l.iubemus.C.de teſtam.& ibi tradidere recentio-
res, & Alex.in conſil. 73. non puto, colum.2. num.3.volu.1.
& in l.nulli.& ibi Bart.numer.2.C.de numer.libr.12. nam li-
17 cèt regulariter in dubio non præſumatur dolus † in nota-
rio, vt aſſeruit Alciat.in tract.de præſumpt.reg.3.præſumpt.
13. nume. nono, tamen hoc non procedit in omittente ſo-
lemnitates inſtrumentorum, vt hoc idem multis compro-
bat Alcia.in dicta præſump.13.num.12. & Barba. in conſil.8.
col.9.verſ.1.iſta fuit monialis, vol. 4. motus auctoritate glo.
ordin.in l.1.C.de fide inſtru.& quod in actu, † in quo ſolen-
18 nia requiſita non fuerunt adhibita, dolus præſumatur, tra-
didit Roland.de Cur.in conſ.113.ſecundùm ea, num.5.quod
eſt poſitum inter conſilia vlt.volunt.à Ioan.Bapt.Ziler.col-
lecta, quę quidem doli pręſumptio ceſſat, ſi adhibita ſint o-
mnia ſolemnia requiſita, vt cauit Ceph.in conſil.261.nu7.

Quartò limitare poteris, vt locũ ſibi non vendicet, quan-
19 do quis mendacium dixerit: † quia tunc præſumitur dolus
in eo, vt innuere voluit Vlpian. in l.ſi quis affirmauerit. §.1.
& idem in l.quod venditor.& in l.& eleganter.§.itẽ Pompo-
nius.ff.de dolo.& in leg. falſus.§.ſi quis.ff.de furt.quod pro-
bauit Hieron. Gigas in conſilio quadrageſimo, numero 5.
& ſenſit Crauet. de antiquita.tempo. in 1. par. verſicu. vidi-
20 mus, & abunde, num.16.& num.18.vbi ait, † ex hoc menda-
cio indicium fieri ad torturam, permotus doctrina Rom.in
conſi.8.viſo facto propoſito, poſt num.2.verſi. tertium qui-
dem.Imo.in conſi.2.col 2.verſic.animaduertendum. Alexa.
in conſi.63.libro 1.Dec. in l.2.colum.2. ff. quod quiſque iur.
Idem Crauet. tradidit in conſilio ſecundo, numer. 13. & in
conſil.192.nume.13.& in conſilio 282.numero 8.quod idem
placuit vltra Crauet. Lucæ de penna in l. quoties. columna
7.verſic.quid ſi reus accuſatus.C. de digni. lib. 12. conſuluit
Barbat.in conſi.43.præclarè ſcribitur, col. 4. volumine pri-
mo, idem ſenſit Socin. ſenior in conſi. 54. Viſis teſtibus. nu-
me.13.li.3.tradidit quoq; Fel.in c.literas. ante numer.ſecun-
dum.de præſumpt.

21 Sublimita, vt non procedat, quando talis mendax † ex
tali mendacio nullum commodum conſequeretur: nam
tunc non præſumeretur dolus in eo, vt cautum eſt à Pariſ.in
conſilio 8.num.5.vol.4.cui accedit Crauet.in conſi.18.And.
iuuenis.num.22.vbi ait, quòd dolus non præſumitur ex actu
22 † à quo quis commodum non ſenſit, & ait Bal. in conſi. 250.
in quæſtione, poſt nu. 9. verſi.ex quo ſequitur, quod eſt re-
petitum in conſi. 382. vol.5.

Quintò præterea limites velim, quando quis aufugit, e-
23 tenim ex huiuſmodi fuga præſumitur dolus † contra fugien-
tem, vt habemus à reſponſo Vlpiani in l.impuberibus. ff. de
ſuſpect. tuto. Bald. in conſilio 432. Caſus talis eſt. A. Cam-
pſor publicus, poſt numerum 1.verſic.tertiò quia fugitiuus.
libro 1. & in conſil. 254. proponitur quòd vxor. verſic. item
præſumitur contra eum, libro 2.& refert ſequendo Crauet.
in conſi.6. nu.37.

24 Sextò limitatur, quando quis non facit, quod facere de-
bet, vel obligatus eſt: † nam tunc præſumitur dolus, teſte
Crauet.in conſilio 193. nu.2. per l.ſi procuratorem. §. dolo.

&l. dolus. ff. manda. l. 1. §. eſt autem apud. ff. depo. l. dolo. ff.
ad l. Falcid. idem traditum eſt à Curt. Iun. in conſil. 19. Viſo,
ac diligenter conſiderato, numero primo, quod etiam pro-
bauit Roma. in conſilio 191. ſpectabilis Domine, numer. 3.
verſic. dolus autem. & placuit Anchar. in conſil. 316. ad idem
conſuluit Corn. in conſil. 116. libr. 1. & in conſil. 128. colum. 2.
lib. 3. & docuit Crauet. in conſil. 172. & in conſil. 75. num. 6.
& refert Burſat. in conſil. 94. num. 2. Paris. etiam in conſ. 74.
num. 29. lib. 1. quem refert Menoch. de arbitr. iud. cent. 3. ca-
ſu 208. nu. 35. Marcus Mant. in conſil. 72. nu. 6. to. 2. Soc. Sen.
in conſi. 190. nu. 2. vol. 2.

Septimò limitatur, quando quis aliquem in pretio læſe-
25 rit vltra dimidiam, † quoniam tunc præſumitur dolus, vt re-
ſponſum fuit ab Vlpia. in l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud.
credit. & videre eſt ex reſcripto Imperat. Dioclet. & Maxi-
mian. in l. ſi ſuperſtite. C. de do. cum alijs multis adductis à
Crauet. in conſil. 192. numer. 3. & idem tenet Dec. in conſil.
180. numer. 6. vbi ait, quod hoc caſu, ſi minor, vel maior iu-
rauerit, non eſſe neceſſariam abſolutionem iuramenti,
26 nam talis enormis læſio † videtur à iuramento excepta, &
ſic hoc caſu ſiue minor, ſiue maior poteſt contrauenire, vt
ex ibidem deductis colligitur: illudque ſubiungit, paria eſ-
ſe, quòd interueniat dolus re ipſa, vel ex propoſito, & hanc
* eſſe * communem opinionem ibi, numer. 3. atteſtatur, & de
hac reſolutione in minore an ſit neceſſaria, videas Crauet.
in conſil. 7. per totum, & idem Curt. Sen. in conſil. 43. num.
34. & Bertran. in conſil. 74. numer. 2. volum. 7. & quòd præ-
27 ſumatur † ex enormi læſione, idem ſenſit Barb. conſil. 21. nu-
mer. 6. libr. 1. & in conſi. 42. numer. 6. eodem volumine, &
conſil. 71. numer. 2. volum. 3. & latiſſimè Crauett. in conſil.
142. numer. 1. atque placuit Marian. Socin. in conſil. 47. nu-
mer. 3. volum. 2. & conſi. 98. numer. 26. eodem volumine ſe-
cundo, & Abb. meminit in conſilio 77. numer. 23. & in con-
ſil. 100. numer. 6. Roman. in conſil. 54. Viſis circa id, de quo
quæritur, numero quarto, & in conſi. 68. Viſis mihi propo-
ſitis, numer. 3. reſpondit etiam Bald. in conſil. 153. Statutum
quod prohibet, libr. 2. & in conſil. 55. ad euidentiam, num. 6.
volum. 3. conſuluit quoque Alexand. in conſi. 42. ſuper præ-
miſſo, numer. 6. libr. 1. idem Dec. in conſ. 29. Iuridicam. poſt
numerum ſextum, verſ. nam ex enormi læſione, idem voluit
Bertran. in conſ. 104. etiam ſi ad inſtantiam, numer. 3. libr. 1.
& in conſ. 236. multa ſunt, num. 14. eodem libr. 1. & Ioann.
Baptiſt. Ferret. in conſ. 149. numero vndecimo, Crott. in
conſi. 120. numer. 23. libr. 1. & in conſilio 321. numer. 31. libro
tertio.

Hanc tamen limitationem ſublimitabis, vt procedat tan-
28 tum, † ſi læſio ſit enormiſſima, vt auctor eſt Ruin. in conſ. 82.
numer. 5. volum. 5. & in conſ. 57. numero quinto, & conſilio
69. numer. 13. volum. 2. atque Iaſo. in conſ. 18. numer. 16. &
ſequent. volum. 1. & voluit Alexand. in conſ. 47. numer. 5. &
15. volum. 1. vbi ait, dolum non præſumi, niſi ſit læſio in toto,
vel quaſi. Idem aſſeruit Alexan. in conſ. 42. numer. 6. eodem
volum. 1. & in conſ. 41. num. 7. volum. 3. & Abb. protulit in
conſ. 81. numer. 49. & Socin. Iun. in conſilio 47. licèt pluri-
ma, numer. 41. volum. 1. & in conſilio 50. præſens conſulta-
tio, numer. 7. eodem volum. 3. namque ex immoderatè ge-
ſtis dolus præſumitur, ſi credimus Crauet. in conſ. 282. nu. 8.
29 Adeò vt ſi læſio ſit in re modica, † tunc non præſumatur do-
lus, neq; falſitas, vt teſtatur Crauet. in conſ. 75. num. 16. & ex
multis relatis à Gabr. in concluſ. 3. num. 49. de arbitr. quibus
adhæret Ant. de Roſell. in tract. de vſur. nu. 67. & reſpondit
Labeo in l. ſi oleum. in fi. ff. de dolo malo.

Primò amplia prædicta vera eſſe, etiam ſi eſſet data pote-
30 ſtas arbitris pronũciandi, prout eſſe videbitur, † & placebit:
nam ſi enormiter aliquam ex partibus læderent, præſumi-
tur dolus contra dictos arbitros ita lædentes, non obſtante
dicta poteſtate eis data, vt Crauett. tradidit in conſilio 142.
numer. 22. & idem ſcripſit Abb. in conſilio 77. columna pe-
nultima in quinto dubio, libro ſecundo, incipien. in quæ-
ſtione, quæ ad præſens, & Bellamer. cauit in conſilio 24. ex
facto, poſt numerum decimum quintum, & ſequent. verſic.
in tertio verò caſu. Cardina. quoq; Zabarell. in conſilio vi-
geſimo nono, iudex, columna fin. verſicul. idem de pacto, &
in conſ. 40. Factum tale eſt, col. 3. verſ. ad aliud cum dicitur.

Secundò ampliabis, & intelliges, vt prædicta procedant,
etiam ſi expreſsè eſſet renunciatum huiuſmodi enormiſſi-
31 mæ læſioni: † nam nihilominus ex ea præſumitur dolus, vſ-
que eò, vt ille, qui eſt læſus, & renunciauit, poſſit conueni-
re lædentem, vt docuit Ant. de Butr. in conſilio 24. incipien.
quæſtio hæc, columna 3. in fi. vbi quoque ait, poſſe peti ab-
ſolutionem à iuramento, non obſtante tali renunciatione,
& idem prodidit Anton. de Butr. in conſil. 45. quem refert,
& ſequitur Crauet. in conſil. 142. numer. 23. Idem voluit Ca-
ſtrenſ. conſilio 259. incipien. circa primum quæſitum dubi-
tatio videtur, columna tertia, poſt numerum octauum, li-
bro ſecundo, cui ſe ſubſcripſit Socin. conſil. 24. colu. 3. verſi-
cul. ſi verò. numero quinto, libr. 1. & in conſi. 220. numer. 7.
libr. 7. nec ab hac diſceſſit ſententia Corn. conſil. 288. col. 9.
libr. 3.

32 Octauò limitabis, vt non procedat, † quando quis cum
alio contrahens, tacet aliqua, quæ ſi expreſſiſſet, alius veri-
ſimiliter contractum non feciſſet: nam hoc caſu præſumi-
tur dolus contra talia tacentem, & alij contrahenti ſubue-
niri debet in odium tacentis, vt reſponſum fuit ab Alexand.
in conſilio centeſimo nono. viſo proceſſu inter Antonium,
numero decimo, & ſequent. libro quarto, vbi ait, venden-
tem rem feudalem, ſi tacuit qualitatem feudi, non expri-
33 mendo, nempe Titium eſſe directum dominum, † hoc caſu
præſumi dolum contra eum tacentem. Idem voluit Dec. in
conſ. 110. verè, vt puto, latè, numer. 9. verſic. & ſi de dictis, &
in leg. pactum quod dotali, poſt numerum octauum. C. de
pact. quos refert, & declarat Crauet. conſil. 192. numer. 14.
& idem in conſil. 83. num. 3. & in conſil. 72. numer. 5. & in
conſil. 298. nu. decimo nono, ad idem tendit Natta in conſi.
341. numer. 5. & in pulchro caſu idem conſuluit Oldrad. in
34 conſi. 183. factum tale eſt, vacante eccleſia, vbi ait, † ſuſpitio-
nem doli eſſe contra ſententiam, quam quis diu tacuit, &
occultauit, ita præſumit dolum Feder. de Sen. in ſimili caſu,
in conſ. 23. Titius electus, colum. 2. & col. 3. ſicuti etiam do-
35 lus præſumitur contra veritatem tacentem † in reſcripti im-
petratione, vt Bal. reſpondit in conſ. 306. proponitur, quòd
quidam Ant. libr. 5. quem refert, & ſequitur Crauet. in con-
ſil. 142. num. 20. & Paul. Caſtr. in conſ. 411. Viſo facto, & du-
36 bijs mihi traditis, poſt num. 6. & ſeq. libr. 1. vbi ait, † præſu-
mi dolum contra tacentem beneficium ſibi competens, &
alibi ſcribit Abb. in conſ. 68. videtur primo, col. 1. nu. 2. lib. 1.

Quam octauam limitationem ſic velim extendas, vt non
ſolùm præſumatur dolus ex taciturnitate, ſed etiam ex falſa
37 expreſſione, † & aſſertione, vt Craue. conſultus reſpondit in
conſi. 282. numer. 8. & faciunt ſupra adducta in quarta limi-
tatione.

Nonò limitare tibi licebit, ſi quis fidem, & promiſſa non
38 impleuerit: nam hoc caſu † præſumitur dolus, vt cautum eſt
ab Vlpia. varijs in locis, vt in l. dolus. cum gloſſ. fin. & ab eo-
dem in l. ſi procuratorem. §. dolo. ff. manda. & in l. 1. §. eſt au-
tem. ff. depoſiti. quod & probauit Alexan. in conſil. 3. colu. 2.
ad finem, & in conſ. 84. colum. 2. in fi. num. 7. lib. 6. & ſenſit
Corne. in conſil. 116. in fi. libr. 1. & conſ. 128. colum. 2. libr. 3.
quos etiam refert, & ſequitur Crauett. conſ. 192. num. 15. &
conſ. 6. nu. 98. quibus adhæret Rolan. à Valle in conſ. 57. Vi-
ſo proceſſu, nu. 7. & ſequen.

Decimò limitatur, vt non habeat locum, ſi quis alicui
39 maximè minori perſuaſerit, † vt aliquid faceret: nam ex his
perſuaſionibus præſumitur dolus ex propoſito, vt reſpon-
dit Proculus in l. cum quis. & ibi Barto. ff. de dolo. & tradi-
dit gloſſ. 2. in l. apud Celſum. ff. de doli mali, & met. except.
Ille verò dicitur perſuaſor, qui aliquid perſuadet ad ſui com-
modum, vt docuit Bartol. in l. non ſolùm. §. ſi mandato, co-
lumna 2. numer. 15. ff. de iniur. immo vnica perſuaſio, per
40 quam quis inducitur ad aliquid faciendum, † habetur loco
coactionis, & compulſionis, vt ſciuere Imperatores Theo-
doſ. & Valentinia. in l. eum qui. C. de apoſtatis. & Imperat.
Iuſtinia.

Iuſtinia.in l.1.ante finem. C. de raptu virgin. cum multis allatis à Crauet.in d.conſi.192.ſub nu.12.

Vndecimò limitatur, quando quis eodem puncto tem-
41 poris omnia facienda curauerit,† tunc enim præſumitur do
lus contra eum, vt Caſtr.reſpondit in conſil.174.Contra ſuperius conſulta,poſt numerum nonum, verſic.eſt etiam hic præſumptio.libr.5.quem refert ſequendo Crauet.in conſil. 39.num.5.

Duodecimo fallit,quando quis non vtitur remedijs op-
42 portunis ad actum, † quem agit. Ita Bal. conſultus reſpon-
dit in conſi.395.incip.pro Domino Rinaldo,col.2.poſt numerum quartum,verſic.5.quia lib.2.per tex.in l.idemq;.§.ſi ignorantes.ff.mandati.& in l.fina.§.illud.verſic. ſummoperè.C.de tempor.appell.quem refert Crauett.in ſuo tract.de antiquit. tempor.in 1. part.verſic.vidimus, & abunde,nu.5. & in conſil.97.num.7.

Decimotertiò fallit, quando aliquis actus fit in loco oc-
43 culto,vel tempore nocturno:† nam tunc præſumitur etiam
dolus,vt de loco occulto tradidit And.Barba.in relato conſil.8.col. 9.verſic. primò iſta fuit monialis,volumine 4.motus auctoritate I. C.in l.exiſtimo.ff. de adminiſtr.tutor.& in l.fin. ff. de nupt. cui adhæret D. Octauian. Vulpel.in conſil. 129.num.24.& Soc.Iun.in conſil. 31. numer.49.volum. 2.& de tempore nocturno voluit Crauett.conſil. 34.numer.11. nam qui malè agit,odit lucem.cap.conſuluit, de offi. deleg. & aſſeruit gloſſ.in ca.vnico, in verbo,occulta,vt eccleſiaſtica beneficia,cui accedit Abb.in c.1.ext.de clandeſt.deſponſ. Bal.etiam meminit in cap.2.de fide inſtrum. nec ab hac ſententia diſceſſit Maria.Soc.conſil.31.nu.49.vol.2.Iaſ.in conſ. 18.nu.1.vol.1.

Quod quidem primo loco extendas velim,vt etiam pro-
44 cedat,† quando quis cõtrahit in domo alterius,& cum per-
ſona domeſtica,tunc nempè pręſumitur contra eum dolus, vt voluit Anchara.conſilio 385. columna fina. & Crauet.ſequutus eſt in conſilio centeſimo quadrageſimo ſecundo, num.18.

Præterea extende, vt vera ſit etiam contra tranſeuntem
45 per viam non rectam,† ſed inuſitatam:tunc enim præſumi-
tur dolus contra talem tranſeuntem, vt colligitur ex his, quæ deduxit Crau.in conſil.115.nu.5.

Ad hęc tertiò extende,vt etiam locum habeat contra minorem,militem,mulierem,& ruſticum: nam contra eos,ſi
46 aliquid agent occultè, † præſumitur etiam dolus, licèt tra-
ctent de damno euitando,vt habemus ex reſcripto Imperator.Seuer. & Antoni. in l. 1. C.de interdict.matrimon.& ex Pauli Iuriſconſul. reſponſo in l. fina. ff.de ritu. nuptiar.vt & ait Rom.in conſi.406.quem refert Crauet.in relato conſil. 115.num.5.

47 Decimoquartò fallit principalis Concluſio, † quando
quis leges transgreditur,nam tunc pręſumitur dolus,ita atteſtatur Bal.in conſi.35.quæritur vtrum,num.3.lib.3.& protulit Crau.in conſil.193.num.3.atque Par.in conſ. 49.nu.33.
48 vol.1.ſicuti quando quis contra iura mercatur: † nam tunc
præſumitur dolus,vt videre eſt ex allatis à Rom.in conſ.437. nu.3.Rolan.à Valle in conſ.14.nu.10. vol.3.& in Concluſione,Facere contra legem.

Decimoquintò fallit in eo,qui tranſgreditur voluntatem
49 teſtatoris: in eo enim etiam † præſumitur dolus, vt auctor
eſt Crau. in d. conſ.193. huiuſmodi enim voluntas pro lege habetur.§.diſponat.Authen.de nupt.cum ſimil.

Decimoſextò fallit, quando quis ſcienter facit rem pro-
50 hibitam, nam tunc etiam contra eum præſumitur † dolus,
vt ſenſit Alex.in conſ.103.poſt numerum decimumtertium, verſic.& quando quis,lib.1.quem refert,& ſequitur Craue. in conſil.193.numer. 2. ibi enim ait,ſimile videmus,ſi tutor
51 vendat bona pupilli ſine cauſa, præſumitur in dolo, † quia
facit rem prohibitam, vt placuit Alex. in conſ. 74. poſt numerum primum,libr.7. & adhæſit huic Pari.in conſi.52.nu. 33.vol.4.& conſ.78.nu.6.eod.vol.4.quod & placuit D.Vulpell.in conſ.116.nu.21.& in conſ.127.nu.9.& repetijt Rimin. Iun.in l.1.nu. 94.ego verò ſuper iſtis.ff.quod quiſq; iur.

Sublimita præfatam decimamſextam limitationem non
52 procedere, † quando actus communiter habetur licitus,&
conceſſus,vt tradit Bar.in l.quid ſit fugitiuus.§.apud Labeonem.per illum tex. ff. de ædil.edict.& refert ſequendo Pari. in conſ.52.nu.34.vol.4.

Decimoſeptimò fallit in eo,qui ſpreta prohibitione, ſeu
53 denunciatione ſibi facta,ne quid faceret,& illud fecit: † eo
enim caſu contra talem præſumitur dolus, vt reſpondit Vlpian. in l. ait prætor.§. ſi quis particeps.ff.quæ in fraud.credit.& in l.virilis.§.penultim.ff.de lega.præſtan.& reſcripſere Imperat. Diocletia.& Maximia. in l. ſi fundus.C.de rei vendicatione.cum alijs adductis à Crauet.in dicto conſ.193.nu. 2.& in conſ.6.nu.76.

Hanc verò decimamſeptimam limitationem velim ex-
54 tendas,† etiã contra ſcientem futuram ſibi prohibitionem,
vel denuciationẽ,& tamen illud fecit: etenim eo etiam caſu præſumitur contra eum dolus, vt traditum eſt à Crau.in d. conſ.6.nu.76.quod multis comprobat.

55 Decimooctauò fallit in eo, † qui alienat rem ſubiectam
reſtitutioni: nam in eo etiam præſumitur dolus, vt conſultum fuit à Cor.in conſ.140.nu.8.lib.2.quem refert,& ſequitur Crau.in d.conſ.193.nu.5.

Decimononò fallit, quando quis aliquid facit,quod ſibi
56 non prodeſt, † & alteri nocet:nam contra eum præſumitur
dolus,& malitia,vt aſſeruit Alex.conſ.174.poſt nu.4.& ſeq. lib.2.& conſil.9.col.1.lib.6.quem refert, & ſequitur Craue. in conſ.35.nu.10.

Primò extendas hanc fallentiam,vt etiã procedat,quan-
57 do quis aliquid facit in re ſua,& ſumptibus ſuis,† vt qui do-
mum tollit, vel molendinum, aut aliquod ædificium conſtruit:nam tunc ſi ei talis fabrica nihil proſit, & alteri noceat,præſumitur dolus, & prauus animus,& ſic impeditur ædificare,ita ſenſit Alexand.in d.conſilio 174. & Crauet.in d. conſilio 35. numer. 10. quibus addes textum in l. opus nouum. ff. de operi. pub. & ibi Bart. & in l.flumina.§. fina.ibi, niſi animo nocen. ff. de damn.infect. cum alijs deductis à Duen. in regul. 32. in prima limitatio. & Roman. in conſil. 52.num.4.& 5.& Iaſo.in conſil. 32. lib. 1. nume.3.& in conſi. 150.lib.2.

Contrarium videtur velle Rui.in conſi.213.nu.10.vol.1.& ad hoc videas ſuprà concluſionem,animus nocendi.

Secundò ampliabis,vt etiam vera ſit contra accuſatorem,
58 † qui aliquid obijcit,quod ſibi non prodeſt,& alteri nocet:
nam contra eum præſumitur dolus, & ſic nihil tibi proficit dicta obiectio,vt ex traditis à Crauet.ibidem.

Vigeſimò fallit, quando quis nimium procraſtinat proponere,vel excipere aliquid in iudicio:nam hoc caſu præſu-
59 mitur dolus † contra eum, vt ad hoc teſtis eſt mihi Crau.in
d.conſil.75.numer.9. vbi ait, quòd ſi quis cunctatus fuerit, & diſtulerit opponere accuſationem falſi poſt ſententiam latam,ex illa tarditate præſumi dolum contra eum,& in hac hypotheſi teſtatur Bald. conſil. 37. quidam tabellio,libro 1. quem refert,& ſequitur Nicol.Boër.deciſi.42. num.20.nec itidem ille dolo caret, qui differt exceptiones proponere, vt cautum eſt ab Ancha.in conſ.234.caſus talis eſt,poſt præceptum cui reſpondit, quod fuit conſultum à Paulo Caſtr. in conſilio 281.in cauſa iſta.colum.1.poſt medium,& in conſilio ſequent. colum.3.lib.1.quos refert idem Crauett.in allato conſi.75.nu.9.

Vigeſimoprimò fallit in eo, qui conſumit rem alienam:
60 † nam contra eum præſumitur dolus, ad hoc videtur reſpe-
xiſſe Paulus in l.Neſennius. §. fundum.ff.de re iudica. quem text.ad hoc adducit Corne. in conſilio 138.columna ſecunda, volumin. 3. & refert ſequendo Crauett. in conſilio 142. numer.16.

Vigeſimoſecundò fallit, quando quis cum iactura alteri-
61 us lucrum quærit, † vt in hanc rem videtur reſpondiſſe Vl-
pian.in l.1.§.an in pupillum.ff.depoſiti. quod reſponſum citat ad idem Calcan. in conſil. 25. columna 4. in principio,& in conſil.36.column.5.idem voluit Dec. in l. cum fundus. §. ſeruum tuum,num.6.verſiculo,2.not.ff.ſi cert. petat. ſimul

cum alijs adductis à Crauet.in d. conſil. 142. numer.17. huc
quoque ſpectat l.ſi quis mancipijs.in fin. ff. de inſti. Luc.et-
iam de Pen.idem ſenſit in l.quemadmodum.verſic. 11. C.de
agricol.& cenſit.lib.11.atq; placuit Nat.in conſil. 305. opti-
mum ius.num.2.

Vigeſimo tertiò fallit contra perſonam ſuſpectam, & o-
62 dioſam, † vt contra victricum, qui priuignos odio proſequi
præſumitur, nam ſi victricus aliquid fecerit ad ſui commo-
dum cum priuigno ſuo, præſumitur dolo, & fraude feciſſe,
quod multis probat idem Crau.in d.conſ.142.nu.18.

Vigeſimo quartò fallit in tutore, qui alienat bona pupil-
63 li ſine cauſa, † nam cõtra eum præſumitur dolus, vt ait An-
gel.in conſi.175.quem refert, & ſequitur Crauet.in d.conſi.
142.num.19.& in conſi.143.nu.2.& Alex.in conſi.74.in cau-
ſa, & lite inter filios.poſt num.3.lib. 7. Item præſumitur do-
64 lus contra eum, ſi non poſuerit in inuentario, † quæ pone-
re tenebatur, vt docuit Bart. in l.tutor, qui repertorium.ff.
de adminiſtratio.tutor.numer.15.verſi. quæro quid ſi tutor.
cui ſe ſubſcripſit Crauet. in conſil. 115. numer.2.& Soc.Sen.
in conſil. 159. numer. 3.& ſequen.volum.2.& in conſil.213.
numer.5.eodem volu.2.quod idem de inuentario non con-
fecto tradidit Fulgoſ.in conſil.24.nu.3.cui adhæret Cacher.
in deciſione Pedemont.58.num. 22. & Franciſc. Marzar.in
conſil.19.verſiculo, faciunt quæ notari ſolent. Nec dolo ca-
65 ret tutor alienans rem magni pretij, † ſi modici erat ſuffici-
ens, vt cauit Vlpian.in l.magis puto.§.non paſſim.in verbo,
nec propter æs alienum.ff.de reb.eor. & docuit Bart. in l.æ-
lio. poſt numerum 13. verſiculo, ſed ille, qui rem. ff. de ali-
men.& cibar.legat.quem refert, & ſequitur Alex.in d.conſ.
74.poſt numerum 3.poſt verſ.tertiò moueor, libr. 7. quibus
66 adhæret Marc.Mant.in conſ.59.nu.11.tom.2.† Dolus etiam
tutoris arguitur, ſi non confecerit librum rationum admi-
niſtrationis, vt idem cauit Soc.Sen.in d.conſ.159.num.3.vbi
habes alias præſumptiones doli contra tutorem, volu. 2. &
67 Grat.in conſ.23.nu. 9. vol. 1.Præſumitur etiam † ſi non red-
diderit rationes adminiſtrationis, l. ſi procuratorem.§. fin.
cum l.ſeq.ff.mand.& Grat.in d.conſ.23.n.15.eod.li.1.atq; et-
iam ſi omiſerit tutor ſcribere pecunias exactas.Rolan.conſ.
49.nu.55.vol.1.

Vigeſimo quintò fallit, quando quis aliquid agit confu-
68 sè, & ſub inuolucro, nulla cauſa, † cur ita faciat, expreſſa,
nam contra talem præſumitur dolus, ſicuti traditum eſt ab
Abb.in diſputat.incipi.duo ad inuicem litigantes.quem re-
fert, & ſequitur Soc. Sen.in conſil. 263. capio primum. poſt
num.11.verſi.ex quibus concludo, lib. 2. & idem Crauett.in
conſ.142.nu.19.

Vigeſimo ſextò fallit contra eum, qui non fecit certio-
69 rem alium † de iuribus ei competentibus, vt tenuit Crauet.
in d.conſi. 142. nu. 20.reſponſo Vlpia.permotus in l.quæri-
tur.§.ſi venditor.ff.de ædili.edic.& Innoc. & Doct.in capit.
cum dilecta. de reſcript.vbi aſſerunt dolum præſumi contra
70 eos, qui apud Principem † generalibus verbis vtuntur, i-
pſum de omnibus ſigillatim certiorem nõ faciendo, in no-
ſtram quoq; deſcendit ſententiam Caſtren.in conſi.411.Vi-
ſo facto, & dub.mihi traditis.poſt numer. 2. verſi. ſed quan-
tum.lib. 1.

71 Vigeſimo ſeptimò fallit, quando quis ſcit † ad aliquid ſe
teneri, & non facit: etenim contra eum præſumitur dolus,
vt patet ex multis congeſtis à Crauet.conſ.115.nu. 2.tradens
exemplum in illo, qui ſcit ſe teneri ad ſolutionem pedagij,
72 † & illud non ſoluerit, præſumitur, & dicitur in dolo eſſe.

Vigeſimo octauò fallit, quando quis prius aliquid tracta-
uit facere: nam ex tali tractatu præcedenti præſumitur do-
73 lus, † vt in eis, qui prius inter ſe tractauerunt euitare gabel-
lam, ſeu pedagium: etenim, vt dictum eſt, ex hoc tractatu, ni
ſoluerint, præſumuntur dolo feciſſe, vt ait Crauet. in relato
conſilio 2.col.2.vbi inquit, præſumi metum ex tractatu præ
74 cedenti, † ſi probetur interueniſſe tractatum de cogendo
aliquem per metum ad contrahendum matrimonium, quia
ex tractatu præſumitur ad actum ſequentem, vt ex ijſdem,
ibidem relatis.

Vigeſimo nonò fallit, quando quis aliquem actum inſo-
75 litum fecit: † nam ex eo præſumitur dolus, vt aſſeruit Ac-
curſ. in l. ſi quis ſub conditione. vbi Bal. in fi.ff.de conditio.
inſtit.quos refert, & ſequitur Crauet. in conſ. 321.num.3.&
tradidit Calcan. in conſil. 24.& 1.colu.4.verſi.item quando
quis aſſerit.

Trigeſimò fallit contra eum, qui quid aſſerat, aut affir-
76 met, quod ignorat: † nam etiam eo caſu præſumitur dolus,
vt videtur aſſeruiſſe Vlpia.in l. Iulianus.in princ. ff. de actio.
empt. & in l. ſi quis affirmauerit. ff. de dolo.cum alijs addu-
ctis à Crauet.in conſi.249.num.6.præſertim cum poſtea re-
peritur falſum, quod talis aſſerebat, vt inquit Rui.in conſil.
29.num.6.vol.1.

Sublimites tamen non procedere, quando ex tali men-
dacio commodum non tenderet in fauorem aſſerentis, vt
cauit Vlp. in l. & eleganter.§.fin.ff. de do.quod & probaue-
re Bart.ibidem, & Alex.in l.dolum.num.3.C.de do. & refert
ſequendo Ruin.in conſ.8.nu.5.vol. 4.

77 Nam nunquam in eo † dolus eſſe præſumitur, ad cuius v-
tilitatem actus, quem fecit, non cedit, vt aſſerit Fel. in c.ter-
tio loco. num. 2. de præſump. & refert Illuſtr. Card. Alba.in
ſuis lucubr.ad Bar.in rubr.ff.de do.nu.4.& Soc. Iun.in conſ.
37. numer. 30. volumine ſecundo, & Alexand. in conſil. 15.
num.3.

Trigeſimoprimò fallit in eo, qui propoſita, & obiecta
78 non probat: nam contra eum † præſumitur dolus, vt colli-
gitur ex reſcripto Imper. Alexand.in l. qui non probaſſe.C.
de calumn. & not.in l. 1. ff. ad Turpill. & in hanc reſpondit
ſententiam Soc.in conſ.118.col.4.num.7.lib.1. quem ſequi-
tur Crau.conſ.262.nu.7.

Trigeſimoſecundò fallit in arbitris, qui ratum fieri lau-
79 dum curant, antequam † illud legatur, vt auctor eſt Crauet.
conſ.221.nu.10.per ibi adduc.Item pręſumitur dolus contra
eos ex enormi læſione, vt latè deduximus paulò ante.

Trigeſimotertiò fallit, quando quis illud, ad quod ſcit,
aut ſcire debet, ſe neceſſariò ratione officij ſui teneri, id o-
80 mittit: † nam tunc præſumitur dolus in eo, vt reſponſum
fuit ab Vlpia.in l.dolus.ff.manda. & in l.ſi procuratorem. §.
ſi ignorans.ff.eo. tit. & à Iulia.in l.tutor, qui repertorium.ff.
de adminiſt. tuto. & à Paul. in l. dolo.ff.ad l.Falcid.cum alijs
allatis à Luc.de Pen.in l. quemadmodum.verſ. ſexto præſu-
mitur dolus.C. de agric. & cenſi.lib.11.cui ſententiæ accedit
Grat.in conſ.61.num.14.volu.2.atque Calca.in conſ.24.& 1.
colum.4.verſi.quarto pro hoc facit, & Cepha. in conſ. 230.
num.4.vol.2.

Trigeſimoquartò fallit, quando quis petit aliquid, quod
81 reſtituere tenetur, † vt probatur ex reg. dolo facit, de reg.
iur.in 6.& ff.eo.& ibidem Dyn. & Luc. de Pen. ſcripſit in d.
l.quemadmodum.verſicul.octauo, & Grat. voluit in conſil.
109.numer.39.volum.2.atque Socin. Iun.in conſ.8.Magni-
fici, ac Iuſtiſſimi iudices, num.10.vol.1.Dec.in d.l.dolo facit.
ff.de reg.iur.

Limitabis tamen iſtud, vt verum non ſit, quando quis pe-
tit nomine alterius, non ſuo, quod reſtituere cogitur: nam
in eo non præſumitur dolus: ſic aſſeuerauit Franc. Aret.in l.
ex duobus, la 1. colu. vltim. ff.de duo.re. per context: quem
ad hoc ſingularem exclamat in leg. Vranius.§. planè.ff.de fi-
deiuſſ.

82 Trigeſimoquintò fallit, † ſi hęres poſt motam ſibi hære-
ditatis controuerſiam, legata ſine cautione de reſtituendis
legatis, è dicta hæreditate perſoluat: nam in eo tunc præſu-
mitur dolus, vt ad hoc videtur reſpexiſſe Paulus in d. l. dolo.
ff.ad leg. Falcid. & Luç. de Penna tradit in d. l. quemadmo-
dum.verſi.9.

83 Trigeſimoſextò fallit, † quandò quis vendicat rem,
quam vendi mandauit: in eo enim etiam præſumitur dolus,
vt conſuluit Marcellus in leg. ſeruum Titij.ff. mand. & pla-
cuit Lucæ de Pen. in d.l.quemadmodum, ver.decimo præ-
ſumitur.

Trigeſimoſeptimò fallit, quandò quis nõ reſtituit, quod
84 debet reſtituere; † nam in eo etiam præſumitur dolus, vt
apertè

aperte tradidit Vlp.in d.l.ſi procuratorem.§.dolo.ff. mand. & in l.in bonæ fidei.ff. de pecu. & in l.1.in fi. ff. depoſi. quod & prodidit Lucas de Pen. in d.l.quemadmodum. verſic.12. præſumitur,late Par.ad hoc in conſ.74.nu.34. cum ſeq. li.1.

Trigeſimooctauò fallit,quando quis agit ex ſtipulatione
85 † ſine cauſa concepta: in eo enim etiam præſumitur dolus, vt cauit Vlp.in l.2.§.ſi quis.ff.de do.ma.& met.exceptio.nec id præterijt Lucas de Penna in d.l.quemadmodum.verſ.13. præſumitur.

Trigeſimonono fallit, quando quis perſeuerat petere
86 id, † quod legitima exceptione elidi poteſt:nam in eo caſu præſumitur dolus, ſi ita atteſtanti credimus Vlp. in l. 2. §. & generaliter.ff.de do.except. & animaduertit Luc.de Pen.in d.l.quemadmodum.verſ.14.præſumitur.

87 Quadrageſimò fallit,quando quis contra æquitatẽ † ſcienter aliquid facit:nam tunc præſumitur in eo dolus,ita cauit excellentiſſimi vir ingenij Papinia.in l.qui æquitatem.ff. de do. except. & meminit Luc. de Pen. in d. l.quemadmodum.verſ.15.præſumitur.

Quadrageſimoprimò fallit in eo, † qui conſtitutiones
88 Principis ſe ignorare dicit: etenim tunc præſumitur doloſus,vt reſcripſit Imperat. Iuſtinianus in l.iubemus, in fin.C. de teſtam. & teſtatur Lucas de Pen.in d. l. quemadmodum. verſ.18.præſumitur.

Quadrageſimoſecundò fallit, quando quis non obtemperat Imperio Magiſtratus: in eo nempe † præſumitur do-
89 lus,ita dixit Iabolenus in l.non poteſt dolo carere. de regul. iur. quod idem confirmauit Lucas de Penna in l. quemadmodum,verſic.vigeſimo ſecundo præſumitur, & Alexand. docuit in l.vbi, in princip.ff.de eden. atque Ioann.Andr.in regu.ſcienti,&conſentienti,numero ſecundo,de regul.iur. in 6.† quemadmodum contra,qui iudicis præcepto paret,
90 dolo caret, vt ait Cagnol. in l. non videtur. §.qui iuſſu.nu.1. ff.de reg.iur.

Quadrageſimotertiò fallit in fideiuſſoribus, qui rem pignori obligatam emunt à creditore:† in eis etiam præſumi-
91 tur dolus:ſic ſciuere Imper.Seuer.& Antoninus in l. 1. C.de dolo.& ſenſit Paul.in l.ſi mandato.§.Paulus.il 1.ff. manda.& comprobauit Luc.de Pen.in d.l.quemadmodum.verſic.23. præſumitur dolus.

Quadrageſimoquartò fallit in hærede, qui rem hæreditariam emit à creditore † propter vinculum fraternitatis,
92 vt habemus à Scæuola in l.fin.§.quatuor.ff.de legatis ſecundo, quod idem obſeruauit Lucas de Penna in d.l.quemadmodum.verſ.24.præſumitur.

Iſtud reſtringas, vt tantum procedat in extraneis, ſecus
93 in filio, † & coniunctis, vt placuit Luc. de Penna in dicta l. quemadmodum. d.verſicu. 24.præſumitur, argum.l.1.ff.de priuileg.credito. & l. qui officij.ff.de contrahen.emptio.& l.milites.de re milit. & per not. in l. qui cohæredes. ff.communi diuid.

Quadrageſimoquintò fallit, quando quis non edit totum id,quod edere debet:† nam in eo præſumitur dolus,vt
94 aſſeruit Vlpian.in l.vbi exigitur argentarius.ff. de eden. atq; monuit Luc.de Pen.in d.l.quemadmodum. verſic. 27. præſumitur.

Quadrageſimoſextò fallit in eo, qui appellat extra iudicium,& appellationem non proſequitur intra annum:† in
95 eo enim præſumitur dolus: ſic ſanxit Innoc. III. Pontifex Maximus in c.cum dilecti. de dolo, & notat Inno. in cap.dilecti filij.numer.3. de maio.& obed.cui ſententiæ ſe ſubſcripſit idem Luc.de Penna in d. l. quemadmodum. verſicul.34 præſumitur.

Quadrageſimoſeptimò fallit contra eum, qui variè re-
96 ſpondet:† nã in eo tunc præſumitur dolus,vt c. vt noſtrum. vt eccl. benef. ſic idem decidit Luc. de Pen.in d. l.quemadmodum.verſ.221.præſumitur.

Quadrageſimooctauò fallit in matre, quæ iurauit filium eſſe maiorem, † & reperiatur minor: contra ipſam enim
97 tunc præſumitur dolus, vt apparet ex adductis à Rui.in conſil.197.nu.8.vol. 1.

Quadrageſimo nono fallit in præſente,nec reſiſtente de-
98 licto, cum poſſet: nam contra eum † præſumitur dolus, vt teſtis eſt Abb.in c.quantæ.nu.2.verſic.3.no.de ſent. excom. & huc pertinet.c.qui poteſt.23.q.3.

99 Quinquageſimò fallit in teſtibus ſingularibus: † nam in eis præſumitur dolus, vt in teſtibus Suſannæ:ita ait Bald. in l.iuriſiurandi. numer.4.verſicul.deinde no. rationem.C.de teſtib.

Quinquageſimoprimò fallit in poſſeſſore, qui deſijt poſ-
100 ſidere poſt datum libellum,†vel poſtquam actor dixit ſe daturum,vt docuit Bartol.in leg.ſi rem meam.in princip.ff.de except.rei iudic. & Dyn. voluit in regu. pro poſſeſſore, numero quarto, in 6. quod & probauit Accurſ.in l. Fulcinius. §.ſed is qui,in verbo,animus enim. ff.quibus ex cauſ.in poſſeſ.eat.quibus idem accedit Bart.in l.qui petitorio. ff. de rei vendicatio.num.3.Petr.de Suſan.in l.ſin autem.§.poſſidere. ff.eodem titulo.

Quinquageſimoſecundò fallit in abſente,qui tenetur a-
101 liquid facere,†& abeſt,vel in citato perſonaliter, poſtea ſe abſentante, & in debitore obligatò ad ſoluendum in certò loco, & tempore, ſi ibi non ſit præſens, vt ita loquutus eſt Abb.in c.ſi.nu.15.de eo,qui mitt.in poſſ.

Quinquageſimotertiò fallit in quolibet occupante etiam vacuam poſſeſſionem, niſi continuò probet ſe domi-
102 num: † nam contra ipſum præſumeretur dolus: ſic me docuit Bald.in addit. ad Specul. de reſtit.ſpoliat. verſicul.nota quod contra.per tex.in l.fin.C.vnde vi. & de teſtib. in verſi. præſumitur dolus. huc quoq; ſpectat l. ſi ex ſtipulatione.ff. de acq.poſſ. & conſuluit idem Bal.in conſ.119.ſtatuto caueturr,num.4.vol.2.

Quinquageſimoquartò fallit in vtente nimia cautela:
103 † nam inſolita cautela arguit dolum, vt auctor eſt Bald. in l. teſtamentum,num.3.verſicul.quandoq; tamen. C. de teſta. cui accedit Grat.in reſpon.53.num. 10. vol. 1. atq; Curt.Iun. in conſ.178.nu.13.par.2.Bertran.in conſ.126.num.10.volu.3. Bal.in conſ.75.ſpurio.nu.2.vol. 2.

104 Quinquageſimoquintò fallit, † quando aliquid fit inter perſonas prohibitas, vel tempore prohibito: nam etiam tunc præſumitur dolus, iuxta ſententiam Grat. in reſpon. 36.nu.2.vol.1.

Quinquageſimoſextò fallit in eo, qui tabulas teſtamen-
105 ti aperit ante iudicium defuncti, † nanque in eo dolus præſumitur:ſic ad hoc reſpexit Vlpi.in l. ſi quis in graui.§. quod ad cauſam.ff. ad Senatuſconſ. Syllan. & tradidit Dyn.in reg. ignorantia facti,numer.13. verſic.certum eſt enim.de regul. iur.in 6.

106 Quinquageſimoſeptimò fallit, † ſi filia proprijs excluſis filijs patrem inſtituerit:nam tunc dolus patris præſumitur, vt teſtatur Hieron. Gabriel. in conſil. 16. num. 43.ex auctoritate Bald.quem idem refert in conſ. 62.volum.4.& Anan. in conſil.23.

107 Iſtud tamen reſtringas, ſi filius diues, ac ſolus eſſet,† pater verò pauper, & multis filijs, ac filiabus onuſtus: nam accipiendus potius eſſet actus in meliorem partem. l. meritò. ff.pro ſocio. ac putandum piam filiam ſatius duxiſſe, & voluiſſe voluntate propria ſubuenire inopiæ patris,cum filijs abundaret, quàm dolo patris ad hoc eſſe inductam, vt tradidit idem Hier.Gabr.in d.conſ.16.d.nu. 43.

Quinquageſimooctauò fallit in proteſtatione, & nimia
108 diligentia:† nã ex ea præſumitur dolus, iuxta no. in l. ſi quis ſub conditione.ff.de condit.inſtit. vt reſponſum eſt à Natta in conſ.436.Iſte Marcellus,num.4.Quod verò in eo,cui fuit proteſtatum,dolus præſumatur,tradidit Corn.in conſ.205. litera B,& D,vol.2.

Quinquageſimonono fallit: nam dolus arguitur ex eo,
109 quòd quis contrahit cum luſore,† & diſſipatore,vt cautum eſt à Iuliano in l.ſi quis cum ſciret.ff.pro emptore. & Vlpiano in l.ſi verò non remunerandi.§.ſi quis adoleſcens.ff.mandá.atq; à Paulo in l.2.§. 1. ff. quarum rerum actio non det.& confirmauit conſulendo Natta in conſil.341.in præſenti caſu,num.6.

110 Sexageſimò fallit in eo,† qui pro parua quantitate indu-
cit aliquem ad renunciandum amplum fideicommiſſum,
arg.l.qui nondum.C.de hæred.vel actio.vend.& l.Iulianus.
§.per contrarium.ff.de act.emp.& aſſeruit Soc.Iun.in conſ.
98.nu.23.vol.2.

111 Sexageſimoprimò fallit in venditoribus, † qui ignora-
bant bonitatem poſſeſſionis, emptores autem optimè no-
runt: nam hi ſi emerint ab illis, præſumitur dolus, vt ſenſit
conſulendo Calcan.in conſ. 24. & 1.colu.4. verſic.2.pro iſta
parte facit.

Contra etiam præſumitur dolus in venditore, qui rei ſuæ
112 vires, vel bonitatem nimiam, cum ſciret † nõ patefecit em-
ptori, qui ignorabat: quis enim præſumitur ſcire vires ſuæ
rei familiaris, vt ſanxere Imperatores Valentin. Valens, &
Gratia. in lege quiſquis. Cod. de reſcind. vendit. nam tunc
in venditore dolus præſumitur, ſic conſuluit Caſſanæ. in
conſilio 52.viſo proceſſu,numer. 6. & ſequent.poſt ver.& ſi
dicatur.

113 Sexageſimoſecundò fallit in carcerum cuſtodibus,† nam
in ipſis dolum præſumi, colligere eſt ex reſcripto Imper. Va-
len. Val.& Grat.in l.ad commentarienſem. C. de cuſto. reo.
& ex reſponſo Calliſtrati in l.milites.ff.eo.tit.

Sexageſimotertiò fallit in eo, qui fallendi cauſa obſcurè
114 loquitur,† ſed etiam qui inſidioſè obſcura diſſimulat, ita re-
ſpondit Florent.I.C.in l.ea quæ commendandi, in fine.ff.de
contrahen.emptio.& probauit Caſſan.in conſil.52.num. 8.
verſi.cum tantum.

115 Sexageſimoquartò fallit in eo, qui ignorat id, † quod o-
mnes intelligunt, vt reſpondit Paulus in l. latæ. ff.de verbo-
rum ſignificatio. & prodidere Bart. & alij in l. quod Nerua.
ff.depoſiti. quibus accedit Grat.in conſ.25.videtur hæredes,
num.19.vol.2.

116 Sexageſimoquintò fallit,† nam præſumitur dolus in præ
terito propter ſequentia, vt videtur eſſe ſancitum à Bonifa-
cio III. in c.2.de renun.lib.6.& placuit Card.Zabarel.conſ.
28.col.2.verſ.& præſumitur.

Sexageſimoſextò fallit, ſi inuẽtarium fuerit denegatum,
117 nam ex denegatione inuentarij † dolum præſumi, auctor
eſt Saluſtius de Peruſio in conſilio ſexageſimo nono. Viſis,
& diligenter inſpectis, numer. decimoquinto, quod eſt po-
ſitum inter conſ.vlt.volunta.quæ collecta fuere à Ioa.Bapti-
ſta Ziletto.

Sexageſimoſeptimò fallit in eo, qui homicidium, aut ali-
118 ud crimen ab illo aliàs patratum, iterum perpetret:† in du-
bio enim præſumitur doloſè, & malo animo feciſſe, ita inſi-
gniter dixit Gandin. in tract. malefic. ſub rubr. de homicid.
in vlti.col.verſi.illud autem, quod vt eximium, & ſingulare
retulit Hippol.Marſi.in l.1.§.diuus.num.39.verſic.& teneas
menti.ff.ad legem Corn.de ſicar.& Tiraqu. de pœn.cau.10.
num.6.verſic.facit, &c.

Sexageſimooctauò fallit in eo, qui contractum non ob-
119 ſeruat, nec adimplet,† ſeu contrauenit; is namq; in dolo eſ-
ſe dicitur.l.dolus.ff.mand.& in l.ſi procuratorem.§.dolo.ff.
eo.& ſcripſit Cagn.in l.ſi quis maior.nu.190.ver.& quod in
propoſito.C.de tranſact.

Sexageſimononò fallit in iudice, qui erret in iure, nam
120 contra eum † præſumitur dolus, vt tradidere Doctores in l.
2.ff.quod quiſq; iur.& ſenſit Crauett.in conſilio 18. Andre-
as iuuenis, numer.14. quem refert, & ſequitur Hippoly. Ri-
mi.in l.1.nu.85.verſi.nam contra iudicem.ff.quod quiſq; iur.

121 Septuageſimò fallit in eo, † qui potuit denunciare, nec
denunciauit; hunc enim in dolo eſſe aſſeruit Paulus in l.ſi
fundo.§.ſi rem.ff. de euictionibus.

Septuageſimoprimò fallit in eo, qui per iniuriam verbe-
122 rat,† in hoc enim præſumi dolum ait Vlpia.Iuriſconſ.in l.4.
§.verum eſt enim.ff.vi bon. rapt.

Septuageſimoſecundò fallit, etenim ex breuitate tempo-
123 ris præſumitur † dolus, ita doctè ſcripſit Accurſ. in l.ſi ven-
tri.§.finali, in vlt.gloſ.ff.de priuileg.credit.quam ibidem ſe-
quuntur Bart.& Ang.& Hippol.Marſi.in conſ.3.num. 14. &
Corn.in conſ.245.litera N.vol.2.

Septuageſimotertiò fallit in mercatore, qui dedit fideiuſ-
124 ſorem, qui continuò fugam arripuit: † in dolo enim præſu-
mitur ipſe merca or, vt prodidit Ang.in l.ſi cum dotem. §.ſi
mulier. ff. ſoluto matrimon. quem recentiores ſequuntur
in l.ſingu aria.ff.ſi cert.peta.& Hippol. Marſil. in conſilio 3.
num.16.

Septuageſimoquartò fallit, etenim præſumi dolum eo i-
125 pſo, quòd quis habeat res ſuas ſaluas, † & alienas amiſerit,
teſtis eſt mihi locupletiſſimus Celſus in l. quod Nerua. ff.
depo.quod idem procedere ait Paulus, ſi in tutiorem locum
transferre potuerit, in l.vtique.ff.de dam.infect.

Septuageſimoquintò fallit in eo, qui peculium intricat,
126 † ſeu ademit, vel ſi transferat in alium id, de quo ſuſpicaba-
tur, contra eum agi, ita dolum præſumpſit Vlpia.in l.ſumma
cum ratione.vbi etiam Bal.in prin.ff.de pecul.

127 Septuageſimoſextò fallit,† nam dolus præſumitur ratio-
ne vicinitatis actuum, & ex multis etiam ſimul iunctis dolus
præſumitur, iuxta ſententiam Accur.in l.dolus.C.de reſcin.
vendi.

Septuageſimoſeptimò fallit in maiori petente produ-
128 ctionem teſtium † poſt didicita teſtificata: præſumitur enim
dolus.i.ſubornatio, vt placuit Rimi.in conſ.404.nu.16.

Septuageſimooctauò fallit in eo, qui contra iura merca-
129 tur, † nam in eo præſumi dolum ſanxere Imper. Valent. &
Val.in l.quemadmodum.in fi.C.de agric.& cenſi.li.11.

Hoc tamen poſtremo loco traditum locum habet in ſci-
130 ente, ſecus eſt in ignorante, † nam qui contra iura ignoran-
ter mercatur, non eſt in dolo, vt docuit Accurſ. in dicta lege
quemadmodum.in verbo, mercator.C. de agricol. & cenſi.
lib.11.

Secundo loco limitatur, vt vera non ſit in ruſtico: in eo
131 enim contra iura mercante † dolum non præſumi, teſtis eſt
Rip. in tractat. de peſte. de remed. præſeruat.cont.peſt.nu-
mero 233. verſicul. habet tamen, per context. in l.1. C. non
licere habita.metroco.lib.11.& voluit Corne. in conſil.147.
132 quia cauſa.column.2.libr.2.vbi conſuluit, ruſticum, † qui e-
mit rem non ſeruata forma ſtatuti, non præſumi mala fide
emiſſe.

Septuageſimononò fallit in eo, qui valiſiam ſine ſigno
133 reddit, quæ cum ſigno poſita fuerat apud eum, † nam tunc
dolum præſumi teſtatur Alex.in l.in actionibus, nu.18. ff. de
in lit.iur.

134 Octuageſimò fallit ex violentia,† namq; dolus præſumi-
tur, vt aſſeruit Paulus Iuriſconſultus in l. 4. ff. ne quis eum,
qui in ius vocat.eſt, vi eximat.

Octuageſimoprimò fallit in eo, qui omittit capere ex in-
135 ſtitutione,† & capit ex ſubſtitutione alterius, ita me docuit
Bar.in l.Iulia.nu.1.ff.ſi quis omiſ.cau.teſtam.

Octuageſimoſecundò fallit in eo, qui ſcit factum, & facit
136 contra ius.† Dolum enim tunc præſumi tradidit Bar.in l.ve-
neni.§.neptis.in prin.ff.ad S.C.Sylla.atq; Dec.in l. nemo vi-
detur.nu.2.ff.de reg.iur.

Octuageſimotertiò fallit: etenim in delicto, vt in incen-
137 dio, dolus præſumitur,† ſi inimicitia præceſſerit, vt ait Bal.
in l.data opera, poſt nu.1.poſt verſ. & hoc eſt not. C. qui ac-
cuſare non poſſunt, per l.capitalium. §. qui ob inimicitiam.
ff.de pœnis.

Octuageſimoquartò fallit, vt præſumatur dolus ratione
138 qualitatis perſonæ percutientis, † & qualitatis inſtrumenti
quo eum percutit, vt inſigniter tradidit Accurſi. in l.1. C.de
ſica.& l.item quæritur.§.item Iulian.ff.loc.

139 Octuageſimoquintò fallit, vt ex percuſſionibus,† ſi quis
moriatur intra triduũ, dolus pręſumatur, vt l.1.C.de emend.
propinquorum, ita tradidit Bal.in Marga.in ver.Dol.verſ.2.

Octuageſimoſextò fallit in renunciationib. mulierum, ſi
140 aſſerant † ſe lęſas in magna quantitate, vt aſſeruit gl.in l.cum
poſtea.C.de pact.& Bal.in Margar.in ver.Dolus.ver.3.

Octuageſimoſeptimò fallit in literis iuſtitiæ, vel paruæ
141 gratiæ, ſecus in magna: in illis enim dolus in † hac non item
præſumitur, vt ſenſit Inn.in c.ad falſariorũ.& in c.accedens.
de falſ.cui accedit Bal.in Marg.in d.ver.Dolus.verſ.3.

Octuageſi-

Octuageſimooctauò fallit in receptatoribus, qui famo-
142 ſos receptarunt, & publicos malemeritos, † vt tradidere gl.
& Bart. in l.1.ff.de recept. & Bald. in l. quicunque. in princ.
C.de ſer.fug.

Octuageſimononò fallit, vt inter perſonas ſuſpectas, fa-
143 cilè † præſumatur dolus, iuxta ſententiam Corn.in conſ.82.
litera A.vol.3. & ꝙ ex qualitate perſonæ † dolus præſuma-
144 tur, traditum eſt à Crau.in conſ.282. nu.8.

Nonageſimò fallit, vbi quis pro debito læditur, tunc e-
nim † dolum præſumi ait Calca. in conſilio 25.& primo.nu-
145 mero 5.

146 Nonageſimoprimò fallit in argentario, qui tenet libras†
in locis inſolitis: in eo enim dolum præſumi, teſtis eſt Cal-
can.in conſi.85. viſo caſu. num.13.

Nonageſimoſecundò fallit in laborante, ſi laboret poſt
factam proteſtationem: quia tunc cultura & fabricatio ſub-
147 ſequuta † poſt proteſtationem, præſumptionem doli indu-
cit, vt voluit Calcan.in conſi.100.quòd veniat condemnan-
dus, nu.3.ex auctoritate Ang. in le.in rem.§.tignum.ff.de rei
vendicat.

Nonageſimotertiò fallit in adminiſtratore, qui faciat ali-
148 quid ad incommodum eius, † cuius bona adminiſtrat: nam
tunc dolus præſumitur, vt placuit Crau. in conſil.142.nu-
mero 15.

Nonageſimoquartò fallit in eo, qui non eſt proſequu-
149 tus, † quod debuit, ita conſulendo atteſtatus eſt Rimin. in
conſi.391.num.23.

Nonageſimoquintò fallit, namque in dolo eſt is, qui nõ
150 prouidet ea, † quæ prouideri debebant, vt ait Iaſ.in conſil.
18.num.6. vol.1.

Nonageſimoſextò fallit in eo, † qui eſt futuræ rixæ præ-
151 paratio: ſic inquit Cæp.in conſil. crimin.28. Magiſter Iaco-
bus, nu.8.

Nonageſimoſeptimò fallit: etenim dolus præſumitur ex
alienatione omnium bonorum † à minore, & muliere fa-
152 cta ſine ſolennibus à iure requiſitis, vt conſuluit Ceph. in
conſi.51.nume.6. & 8.vol.1.

Nonageſimooctauò fallit, præſumitur enim maximè do-
153 lus eo ipſo, † quod quis creditum non exoluerit, vt decidit
Alb.in tract.qq.ad ſtatu. q.185. num.1.lib.1

Nonageſimononò fallit in his, quæ committuntur iudi-
154 cis arbitrio, † quando eſſet exceſſus indignus: dolus enim
tunc præſumitur, vt docuit Pau.Caſtr.in l.ſi fugitiui.in fi.C.
de ſer.fugit.

Centeſimo fallit in omni inuaſore, & turbatore, † in his
155 enim dolum præſumi teſtatus eſt Bald.in conſi.119.num.4.
vol.2.

Centeſimoprimò fallit in eo, qui occultat rationes,
156 ſcripturas, † & huiuſmodi, vt tradidit Bald. in conſil. 80.
volum.3.

Centeſimoſecundò fallit in eo, qui alieno nomine ven-
157 didit † minus iuſto precio, ſic reſpondit Bal.in conſ.219.nu.
2.vol.3.

Centeſimotertiò fallit ex malo effectu ſequuto, † tunc
158 enim dolum præſumi aſſeuerauit Crau.in conſi.282. nume.
8. verſic. tertiò arguitur. nam cuius effectus malus eſt; eius
159 quoq; † voluntas mala præſumitur, vt ait Bald.in l.1. circa fi.
C.ſiquis omiſ.cau. teſtam.

Centeſimoquartò fallit in tutore extorquente quietatio
160 nem ab olim pupillo, † aſſerendo ſe rationem reddidiſſe, &
reliqua ſoluiſſe, vt ſenſit Cra.in d.conſ.282.num. 8. verſic.4.
arguitur.

Centeſimoquintò fallit in muliere renunciante ſine cõ-
161 ſenſu propinquorũ: † voluit namq; Crau. dolum tunc præ-
ſumi, in d.conſ.282.num.2.

Centeſimoſextò fallit in eo, qui promittat aliquid ſci-
162 ens ſe ſoluendo non eſſe † contra eum namque dolum ar-
gui, reſpondit Labeo I.C.in l.pen.in fi.ff.de iu. dot.& Crau.
in conſ.310.in fi.

Centeſimo ſeptimò fallit: nam in dolo eſſe videtur is,
163 qui ab alio id petat, † quod fieri nullo modo poſſit, aut et-
iam difficile ſit factu: ſic idem cauit Crau. in d. conſil.310.
in fin.

164 Centeſimooctauò fallit, † qui abutitur peritia ſua, argu-
men.l.profeſſio.C.de muner.patrimon.li.10.& l.2.ff. quod
quiſque iur. & tradidit Tyndar. in ſuo eleganti tract.de te-
ſtib.cap.quinto, num.6.

Centeſimononò fallit in depoſitario, qui non expendit
165 pecuniam depoſitam in re immobili, † vt promiſerat: ille
enim non videtur carere dolo, iuxta leg. ſi procuratorem.
§. dolo. & leg. dolus. ff. mand. vt tradidit Anch.in q.31.nu-
mero 3.

Hoc tamen limitatur, vt non procedat, ſi non ſteterit
166 per ipſum depoſitarium, † quin pecunia inueſtiretur in re
immobili, ſed per deponentem, qui eam exigere voluit, vt
ait idem Anchar, in d.q.31.nu.15.

167 Centeſimodecimò fallit, vt dolus præſumatur † ex omni-
um bonorum amiſſione, arg.l. omnes. §. Lucius. vbi Bart. ff.
quæ in fraud. cred. & id prodidit doctiſſimus Iacobus Me-
noch. de recup.poſſ.remed.9. num.175.

Centeſimovndecimò fallit in eo, qui diſſimulat præſen-
168 tia, † & denunciat futura: nam in hoc dolum argui con-
ſuluit Bernardinus Bombinus in conſil.3.præmiſſo thema-
te, num.6.

Centeſimoduodecimo fallit in arbitrando, ex eo quòd
169 quis aliter arbitretur, † quàm oporteat, ita docuit Bart. in
l.fin.ad fin.ff.de prætor.ſtipu.& in l.ſi ſocietatem.§.arbitro-
rum. poſt numerum vigeſimumquartum. ff. pro ſoc. quem
refert, & ſequitur Ioan. Coraſ.in repet.l.qui liberos. nume.
167.ff. de ritu nupt.

Centeſimo decimotertiò fallit in his, quæ fiunt contra
170 naturam: in his enim † dolum præſumi, teſtis eſt Bald.in le.
vnica.num.21. verſic. vnde aduerte. C.de confeſſ.quem re-
fert, & ſequitur Lanfran. de Oria. in tracta.confeſſ.in verb.
quæro iuxta præmiſſa, num.18.verſi.item ea, quæ fiunt con-
tra naturam.

Centeſimodecimoquartò fallit, vt ille, qui poteſtatem
habeat eligendi pauperes à teſtatore, ſi eliget filium diuitẽ,
171 illa electio in fraudem, † & dolum facta præſumeretur, vt
aſſeruit Cald.in conſi.31.an executor, & in conſi.39.an exe-
cutor, quem refert, & ſequitur Pari.in conſil.45.vltra lega-
tum, nu.15. vol.3.

172 Centeſimodecimoquintò fallit: † nam præſumitur ex
inſtrumento dotis facto poſt cohabitationem duorum, ſci-
licet viri, & mulieris. Calc.ita ſenſit in conſ.36.nu.2.

Centeſimodecimoſextò fallit, vt dolus præſumatur, quã-
173 do ſupponitur † tertia perſona ad contrahendum, idem vo-
luit Calcan.in d.conſ.36.nu.2.per contex. in l. vxor marito.
ff.de dona.inter vir. & vxor.

Centeſimodecimoſeptimò fallit, dolus enim præſumi-
174 tur in eo, qui contra propriam confeſſionem petit, † quod
ſibi non debetur, ita reſpondit Vlpia. in leg. 2. §.ſiquis ſine
cauſa.ff.de doli exceptio.& tradidit Accurſ.in l. ſi ex cautio-
ne, in verbo probare. C.de non num. pec. vt refert conſulen
do Bellame.in conſ.30. nu.9.

175 Centeſimodecimooctauò fallit in eo, qui cum † prohi-
beatur emere, per interpoſitam perſonã emit, dolus enim
tunc præſumitur. Sic colligimus ex Vlpiani reſponſo in §.ita
autem.§.geſſiſſe.in fi.ff.de adminiſtr.tuto.& Paulus in l.ſi is,
qui bonis. ff. de acquir. hæredi. & tradidit Fabia.de Monte
in tract.de emptio.& vendit.in 3.q.princ.verſic. ſextò quæ-
ro, num.10.

176 Centeſimodecimononò fallit: nam dolo deſijſſe † poſſi-
dere dicitur ille, cui fuit nunciatum, ne alienaret, quia co-
gitabat nuncians contra eum agere ad rem, tamen aliẽa-
uit, vt docuit in §. non ſolùm.§.morte, numero 43. ff. de o-
per.no.nunc.arg.l.Fulcinius, & quod ibi not.in glo. in ver-
bo, animus.ff.quib.ex cauſ. in poſſ. eat.

Sed erit fortaſſe quiſpiam, qui hanc de dolo Conclu-
ſionem noſtram longiori ſermone nos fuiſſe proſequutos
contendat, ſed quid mirũ? Omnia enim dolis, omnia frau-
dibus referta ſunt, vbicunq; deprehenduntur fallaciæ, vbi-

que machinationes inueniuntur, & vt præclare neſcio quis cecinit.

Inter mortales regnant fraudesque, dolique,
Et nulla eſt pietas, pectoribusque fides.

Nullus igitur in præſentia admiratione capiatur. Miretur potius, quòd in re tam latè patenti, quæ vbique locorum ſuos fines propagauit, tam breui ſimus oratione vſi: longiori quidem vſi fuiſſemus: verùm ab alijs varijs in locis hæc longiſſimè animaduerſa perſpeximus, vt à Luc. de Penna in l. quemadmodum. à nume. 8. vſque ad nume. 230. C. de agricol. & cenſit. vbi ducentos vigintinouem caſus, in quibus capitur doli, vel fraudis præſumptio enumerauit, vt etiam teſtatus eſt Alci. de præſump. regu. 3. præſump. 2. nume. 8. & nonnullos recenſuit Philip. Franç. in cap. ſcienti. de reg. iur. in 6. vt & aſſeuerauit Cagnol. in l. nemo plus. in fi. ff. de regu. iur. & de his multi alij tradidere, quos referre longum eſſet, longe verò plures vnuſquiſque ſtudio ſibi parare poterit.

CONCLVSIO 532.

ARGVMENTVM.

Dolus iudicis quo pacto detegatur, atque probetur.

SVMMARIVM.

1 *Dolus iudicis, vt detegatur, debet quis agere ex antiquis actis, non ex nouis.*
2 *Dolus arbitrorum detegitur ex antiquis actis.*
3 *Dolus iudicis probatur ex illius verbis, vt ſi dixerit ſe velle ferre ſententiam odio, vel amicitia.*
4 *Dolus iudicis probatur per euidentem iniuſtitiam, vel iniuriam, ſiue gratiam.*
5 *Dolus contra iudicem probatur ex capitali inimicitia, quam gerit contra quem tulit ſententiam.*
6 *Dolus contra iudicem probatur, quando iuris ordine non ſeruato fulminatur, & parte non citata contra aliquem procedit.*

Dolus iudicis, vt detegatur, debet quis agere ex an-
1 tiquis actis, † non ex nouis: nam ex nouis probationibus iudici non cognitis, illius dolus argui non poteſt, cum ignorans in dolo non verſetur, l. prima. ff. de dolo, & refert Menoch. de arbitrar. iudic. libro primo, quæſt. 72. num. 2.

2 Quæ Concluſio amplianda eſt, † vt etiam procedat in arbitris, vt colligitur ex ijs, quæ ad hanc rem deduxit Pariſ. in conſi. 45. num. 92. volum. primo.

Præterea probatur dolus iudicis ex illius verbis, nempè
3 ſi dixiſſet, † ſe velle ferre ſententiam odio, vel amicitia, vt traditum eſt à Pau. Caſtren. in l. ſeruo inuito. §. cum prætor, num. 2. ff. ad Trebell.

Tertiò quoque loco probatur per euidentem iniuſtiti-
4 am, vel iniuriam, † ſiue gratiam, vt dilucidè reſpondit Vlpia. in l. ſi filius familias. ff. de iudi. & ex traditis ab Alexand. in conſil. 121. num. vndecimo, libro 2. & refert ſequendo Angel. ita tenentem in ſua diſputatio. Duo ad inuicem litigantes, & Pet. de Anchar. in ſua diſputat. incipien. cum C. laicus.

Quartò poteſt probari dolus contra iudicem ex capitali
5 inimicitia, † quam gerit, contra quem tulit ſententiam, vt docuit Bal. in l. cum à te. verſic. quæro quid. ff. de do. & in conſi. 217. verbo libelli, num. 9. lib. 2.

Quintò probatur etiam dolus contra iudicem, quando
6 iuris ordine non ſeruato fulminatur, † & parte non citata contra aliquem proceſſiſſet, vt cauit Marcellus in l. lex Iulia. §. fi. ff. ad l. Iul. rep. poſt glo. in ver. calore. & ſancitum eſt in c. 1. de re iudi. in 6. & in c. conquerente. de reſtitu. ſpoliat. Alexan. poſt glo. in l. iuſtè poſſidet. ff. de acq. poſſ. Auguſt. Bero. in c. ſuper litteris. nu. 71. de reſcrip.

CONCLVSIO 533.

ARGVMENTVM.

Domeſticus teſtis, an à teſtimonio repellatur.

SVMMARIVM.

1 *Domeſticus teſtis à teſtimonio repellitur.*
2 *Domeſtici qui dicantur.*
3 *Domeſticus dicitur habitans in eadem domo, licet ipſi non poſſet imperari, & poteſt repelli à teſtimonio.*
4 *Domeſtici non adeò dicuntur plures, qui cohabitent in eadem domo æqualiter.*
5 *Domeſtici repelluntur à teſtimonio, ſiue ſint propriè, vt pater, & filius, ſiue impropriè, vt familiares, & ij quibus imperari poteſt de iure, vel de facto.*
6 *Domeſticus nedum dicitur ille, qui ſubſit ratione patriæ poteſtatis, vel dominicæ, ſed etiam qui cohabitet, & aliquo modo ſit inferior, vel ſubiectus capiti familiæ.*
7 *Domeſtici dicuntur, qui viuunt ad vnum panem, & ad vnum vinum.*
8 *Domeſtica dicitur concubina, & à teſtimonio repellitur.*
9 *Domeſtici non admittuntur, etiam quòd deponerent intormentis.*
10 *Domeſticus patris non poteſt teſtificari pro filio, nec è contra, maximè ſi pater, & filius ſimul habitent.*
11 *Domeſticus ſi tempore iuramenti deſierit eſſe domeſticus admittitur.*
12 *Domeſticus tunc repellitur à teſtimonio, quando in fraudem receſſit ab ipſa domeſticitate.*
13 *Domeſticus famulus diligenter debet interrogari, quare fuerit expulſus, & an ſit reuerſurus.*
14 *Domeſtici teſtis fraus ex eo probatur, quòd poſtea cauſa finita in domo reuertitur.*
15 *Domeſtici teſtes admittuntur, quando non poteſt probari factum, niſi per ipſos.*
16 *Domeſtici non ſolam admittuntur in probando matrimonio clandeſtinè contracto, ſi non poteſt veriſimiliter ſciri, niſi ab ipſis, ſed etiam præferuntur alijs.*
17 *Domeſtici ad probandum ea, quæ domi facta ſunt, admittuntur.*
18 *Domeſtici, quo caſu admittantur pro teſtibus domeſticis contra extraneos.*
19 *Domeſtici, & familiares non probant, ſi aliqua culpa poteſt obijci parti, cur non adhibuerit alios teſtes, per quos intentionem ſuam poſſet probare.*
20 *In actu contrahendi matrimonium, ſi potuerunt contrahentes alios teſtes non domeſticos adhibere, & non adhibuerunt, ipſis debet imputari.*
21 *Vxor admittitur ad probandam ſubtractionem rerum hæreditariarum per hæredem.*
22 *Domeſtici probant aliquem voluiſſe vxorem mœchare, & ſimilia delicta perpetrare.*
23 *Supellectilia domus poſſunt probari per teſtes domeſticos.*
24 *Quæ perdita ſunt in domo, vel in naui, contra dominum domus, vel nauis, poſſunt probari per teſtes domeſticos.*
25 *Domeſtici admittuntur ad probandam mentem muti ex ſignis.*
26 *Domeſtici admittuntur, ſi inducantur ad probandam innocentiam alicuius.*
27 *Familiares iudicis admittuntur ad probandam eius innocentiam.*
28 *Domeſticus valdè honeſtus, & bonæ conditionis, & famæ admittitur.*
29 *Teſtis inſtrumentarius licèt ſit domeſticus, nihilominus admittitur, & probat.*
30 *In teſte inſtrumentario domeſtico ceſſat ſuſpitio, cum ſic partibus placuerit.*
31 *Domeſtici teſtes ſaltem faciunt indicium.*
32 *Domeſtici teſtes ſi plures ſunt, plenè probant, ſed ſi vnus tantùm, ille facit indicium.*

33 Dome-

33 *Domeſtici teſtes non faciunt etiam qualemqualem præſumptio-
nem.*
34 *Domeſticus quando produtitur contra domeſticum admittitur
proteſte.*
35 *Domeſticus teſtis admittitur fauore eccleſiæ.*
36 *Domeſticus admittitur data æqualitate domeſticitatis.*
37 *Domeſticus admittitur, quando deponit in vtranque partem pro
domeſtico.*

1 Domeſticum teſtem † à teſtimonio repelli;
nullus eſt, qui ignoret: præſertim cum plurimis Imperato-
rum reſcriptis, & iuriſconſultorum reſponſis, & Pontificũ
ſcitis id maximè fuerit confirmatum, vt in primis ab Impp.
Valeria. & Gallie. in l. 2. C. de teſtib. & ab Imperat. Leone in
l. fi. §. fi. C. de his, qui ad eccleſiã confugiunt, & colligitur ex
Impp. Arcad. & Honor. l. pen. C. qui accuſ. non poſſ. & ſan-
citum eſt ab Impera. Gordiano in le. pridem. C. de quæſtio.
atque conſtitutum eſt ab Impp. Grat. Valent. & Theodoſ.
in l. vnica. §. illo. C. ſi quacunque prædi. poteſt. & ab Imp.
Philippo in l. inſtrumenta. C. de proba. reſponſum etiam eſt
à Marcello in le. reſpiciendum. §. furta. ff. de pœnis. atque à
Paulo in l. pen. ff. de teſtib. hoc idem decreuit Vrbanus III.
Pontifex Maximus in ca. in litteris. de teſtib. atque Caliſtus
in c. 1. & Anacletus in c. 2. & Pontianus in c. 4. Gelaſius quo-
que in c. accuſatores. 3. q. 5. poſteriorum etiam iuriſconſul-
torum turba hoc idem comprobauit, vt Specu. in titu. de
teſtib. §. 1. verſiculo item excipitur, quod eſt domeſtic. Ang.
in conſi. 160. colum. 5. verſic. non probant etiam. Grammat.
conſi. 26. numer. 30. & ſeq. Dec. in conſil. 133. col. 2. verſicul.
primo ergo. & tenet Nepos de Monte Alba. in ſuo tract. de
teſtib. in prin. nu. 1. & Iacob. Butrigar. in eod. tract. in prin.
num. 21. & Iacob. Egid. eo. tract. in prin. num. 10. Idem Fede-
ri. Schenc. eod. trac. numero 27. & Stephan. Aufrer. in eod.
trac. nu. 34. & Ioan. Crot. in eod. tract. in 3. par. nu. 98. Idem
Egid. Boſſ. eod. tract. nu. 93. & 108. & Damhauder. in eod.
tract. de teſtib. num. 5.

2 Qui autem dicantur domeſtici † in iſto propoſito con-
ſulendus erit id latè tradens, Nepos de Monte Alba. in ſuo
tract. de teſtib. in princip. & adeundus erit Feder. Schench.
in eod. tract. nu. 27. & inſpiciendus Nellus à Sancto Gemi-
niano num. 11. id etiam tibi ſuppeditabit Stephan. Aufrer. in
eod. tract. nume. 35. atque hoc ſuggeret Alberic. de Malet.
in eod. tract. capit. 2. quod & conſtabit ex ijs, quæ infra di-
cemus.

3 Primò ampliatur, vt procedat concluſio, etiamſi † tali
domeſtico non poſſet imperari, dummodo vna habitet in
eadem domo, nam tunc dicitur domeſticus, & poteſt repel-
* li à teſtimonio, vt de * communi opinione ſcribentium at-
teſtatur Socin. in conſil. 17. numer. 3. & 4. volum. 1. & Dec. in
conſilio 133. col. 2 ver. 1. ergo.

Limita prædictam ampliationem non habere locum,
4 quandò plures cohabitarent in eadem domo æqualiter: †
nam tunc non adeò dicerentur in hoc propoſito domeſtici,
quòd repellerentur, vt tradidit Stephan. Aufrer. in ſuo trac.
de teſtib. nu. 35. verſi. ſuper quibus Feli.

Secundò ampliabis, vt vera ſit concluſio, ſiue ſint dome-
ſtici propriè, vt pater, & filius: ſiue impropriè, vt familiares,
5 vt ſunt quibus imperari poteſt, de iure, † vel de facto, ſiue
ſint improprijſſimi, vt coloni, laboratores, & mercenarij,
iuxta ſententiam gl. in §. in teſtib. Inſtitu. de teſta. & Docto-
res prodidere in d. c. in literis. de teſtib. & in d. l. 2. C. de teſt.
& refert auctor additio. ad Capel. Toloſ. q. 4. verſi. adde, ꝙ
regulariter. De patre verò conſtitutũ eſt in l. parentes. C. de
teſtib. & in l. teſtis idoneus, ff. de teſtib. & Aret. reſpondit in
conſi. 13. col. 6. ver. & præmitto, & dicetur latè infra in con-
cluſione Pater. de eo autem cui poſſit imperari conſuluit
Zaſius in conſilio 29. numer. 20. volum. 2. & cauit Bald. in
conſi. 50. incipien. videndum eſt primò, verſi. & cum iſti. vo-
lum. 2. quibus accedit Aretin. in §. pater. num. 8. verſi. & gl.
in ea re. Inſtit. de teſta. ordi. at de mercenario eſt gl. in d. c. in
litteris. in verbo, de familia. & probauit Specul. in tit. de te-
ſtib. §. 1. ver. item excipitur. quod non eſt idon. & ad iſtam
ampliationẽ ſpectant ea, quæ fuere animaduerſa à Stepha.
6 Aufrer. in ſuo tract. de teſtib. num. 34. vbi inquit † nedum il-
lum proprium dici domeſticum, qui ſubſit ratione patriæ
poteſtatis, vel dominicæ, ſed etiã qui cohabitet, & aliquo
modo ſit inferior, vel ſubiectus capiti familiæ, vel libertus,
aut mercenarius, & ſimiles, ſecundùm Bal. in l. 2. C de teſti.
& Specul. titu. de teſte. §. 1. verſi. item excipitur, quòd eſt do
meſticus. & Dominic. poſt Ioan. And. in c. fi. colum. 5. de ver-
7 bo. ſignifi. lib. 6. & Bal. in d. c. litteris, inquit † craſſe loquen-
do omnes dici domeſticos, qui viuunt ad vnum panem, &
ad vnum vinum, vt eius verbis vtar, per §. cogitandum. in
Authen. de monachis.

Ampliatur tertiò, vt procedat etiam in concubina quæ
8 tanquam domeſtica † repellitur, vt tenet Bald. in le. 2. ff. de
teſtibus, quem ſequitur Iaſ. in leg. ſed & ſi quis. in prin. ff. ſi
quis caut. atque confirmat. Ioan. Lup. in rub. de dona. int.
vir. & vxor.

Quartò amplies velim concluſionem, vt locum habeat,
9 † etiamſi domeſtici deponerent in tormentis: nam tunc
etiam non admittuntur, vt ait Hippolyt. Marſil. in le. 1. §. ad
quæſtionem, per illum tex. nu. 1. ff. de quæſt.

Quinto ampliare poteris, vt nec domeſticus patris poſ-
10 ſit teſtificari pro filio, † nec econtrà, maximè ſi pater, & fili-
us ſimul habitent: ita placuit Ioann. Fab. in §. in teſtib. in
fin. Inſtit. de teſtib. & refert Apoſtil. ad Capel. Toloſ. in q.
4. in fin.

Primùm concluſionem ipſam limitabis, vt locum ſibi
non vendicet, quando talis domeſticus tempore iuramen-
11 ti, † deſierit eſſe domeſticus, per leg. 3. §. 1. ff. de teſtib. &
videtur tenere Cy. in allata l. 2. & probauit Specu. in titu. de
teſte. §. 1. verſ. quid olim dicit. Bar. in l. 1. §. idem Nummio. ff.
de quæſtio. & refert auctor additio. ad Capel. Toloſ. dec. 4.
verſi. prædicta dic eſſe vera, quibus adhæret Henric. Boic. in
d. c. in litteris. col. 2. in 2. caſu, de teſtib. & ibi Abb. colum. 3.
verſi. ſed extra glo. reſpondere quoque, Alex. conſi. 5. colu.
3. verſi. poteſt etiam reſponderi. volum. 1. Ang. in conſ. 175.
colum. pen. verſi. & maximè. Grat. in conſi. 41. colu. 2. verſic.
tertiò admittuntur. volum. 1. Ruin. in conſilio 36. colum. 6.
ver. item non obſtat, vol. 4. Bar. docuit in l. 1. §. idem Num-
mio. per eum tex. & in l. vnius. §. pe. de quæſt. & in l. deferre,
§. item decreuerunt, in fi. de iure fiſci. Bal. etiam probauit in
l. 1. circa medium, C. de epiſcop. & cleri. & in l. nihil in prin.
ff. de inof. teſt. quibus accedit Alex. in conſil. 149. viſo pro-
ceſſu inter Michael. colum. 2. verſi. non ob. ſi dicatur, li. 5. &
Tiraq. in tract. ceſſante cauſa. in 1. part. num. 101. incipien.
famulitio.

12 Quod ſublimitabis, vt non procedat, † quando in frau-
dem receſſit ab ipſa domeſticitate (vt noſtri vocant) quia
tunc etiam repellitur à teſtimonio, vt expreſsè voluit Spec.
in alleg. §. 1. ver. quid ſi olim. de teſtib. & ſenſit Bal. in d. l. 2.
colum. 2. verſic. ſed quid econtra, & Ang. & Sali. tradidere in
l. ſeruos, C. de quæſt. & Bal. prodidit in d. c. in litteris. vbi lo-
13 quens de famulo † dicit diligenter debere interrogari, qua-
re fuerit expulſus, & an ſit reuerſurus, vt etiam refert au-
ctor additio. ad Capel. Toloſ. in d. q. 4. verſic. dic, ꝙ ſi fuerit.

Et probabitur iſta fraus ex eo, quòd poſtea talis reuerti-
tur † cauſa finita, argum. l. ſi quis adulter. §. 1. ff. de adulter. &
14 leg. ſicut. §. ſuperuacuum, ff. quibus mod. pignus vel hypo-
theca ſoluatur, & ex alijs congeſtis à Tiraquel. in tract. ceſ-
ſante cauſa. in 1. parte, nu. 102.

Secundo loco concluſionem limita, vt non procedat,
15 quando non poteſt probari factum, † niſi per teſtes dome-
ſticos, vt colligitur ex l. conſenſu. & ibi Bal. & Salicet. tradi-
dere, C. de repud. idem etiã Bal. in l. parentes, C. de teſt. vbi
dixit in vxore & fratre: & idem Bal. in l. fi. §. licentiam. C. de
iure deliberandi, & Bar. docuit in l. intantum, §. vniuerſita-
tis, ff. de rerũ diui. & fuit obſeruatum in c. veniens, de teſtib.
& in c. & ſi Chriſtus, de iureiur. in fi. & in c. peruenit, de te-
ſtib. & in c. quanquam, 14. q. 2. & habemus ex leg. lex quæ, &
ibi Bald. C. de adminiſt. tutorum, Alex. meminit in conſi. 63.

nume. 6. vol. 1. Dec. aſſeruit in conſi. 133. Gramma. placuit
conſ. 45. num. 25. & in conſi. 59. num. 12. & conſi. 88. num. 4.
atque comprobauit Franc. Areti. conſi. 13. num. 17. vbi vo-
16 luit, & conſuluit † in probando matrimonium clandeſtinè
contractum in domo, tale matrimonium non poſſe veriſi-
militer ſciri, præter quam à domeſticis, & familiaribus, &
ideò non ſolùm admitti in hoc caſu, ſed etiam præferri alijs,
vt eſt caſus in l. quoties, C. de naufrag. libro 11. & ibi Bart.
& Petr. Beninten. in deciſi. 43. num. 4.

17 Et quòd domeſtici ad probandum ea, † quæ domeſtica
ſunt, recipiantur, decidendo ſenſit etiam Afflict. deciſio.
304. num. 10. Bal. conſulendo in conſi. 337. colum. 1. verſic.
item delicta, volum. 3. & in conſi. 427. colum. 1. verſic. item
delicta, vol. 5. cui adhæret Alex. in conſil. 24. colum. 4. verſi.
non obſtat, vol. 2.

Hanc limitationem declarabis, vt vera ſit in illis caſibus,
in quibus nulla poteſt conferri culpa in illum, qui velit pro-
bare, quod proponit per domeſticos, quare alios non ad-
18 hibuerit, cum fuerit caſus, † in quo non potuerit alios ad-
hibere, vel communis conſuetudo ſit etiam prudentum
virorum, ne alij adhibeantur etiam pro teſtibus domeſticis
contra extraneos, & ad hoc probandum extare contex. in
l. quoties, C. de naufrag. lib. 11. perpetuò memoriæ com-
mendandum, teſtatur Socin. ſen. in conſi. 17. num. 5. lib. 1.
vbi hanc declarationem ſine vlla dubitatione confirmat, &
diſtinguit, quam ſententiam alijs auctoritatibus corrobo-
rat: ſecus verò eſſet, ſi aliqua culpa poſſit aſcribi parti, cur
19 non adhibuerit alios teſtes, † per quos intentionem ſuam
poſſet probare, nam tunc, licèt ſit res, quæ de ſui natura
agatur inter domeſticos, & familiares, ſeu coram domeſti-
cis, & familiaribus, tamen non poteſt probare per dome-
ſticos, & familiares, vt de hoc videtur contex. in l. 2. C. de
teſtib. & ita concludit idem Socin. in d. conſil. 17. num. 5.
verſi. ſed ſi aliqua culpa. lib. 1. ad quod affert Abb. in c. ſuper.
de teſtib. vbi voluit, quòd quando fuit in poteſtate illorum
de collegio adhibere alios teſtes, non videtur, quòd poſſit
probari per illos de collegio.

Hinc elici poteſt illud, quod pauloante ex auctoritate
Franc. Aret. in d. conſi. 13. nu. 17. dicebamus in probando
clandeſtino matrimonio admitti teſtes domeſticos, non ita
20 facilè procedere, ex quo † in tali actu contrahendi matri-
monium potuerunt contrahentes ipſi alios teſtes non do-
meſticos adhibere, vt ex ſe manifeſtum eſt, quos cùm non
adhibuerint, culpa ipſorum ipſiſmet debet imputari, vt de-
terminat idem Socin. in d. conſi. 17. d. num. 6. lib. 1.

Prædicta intellige procedere in his, quæ ſolita ſunt per-
tractari inter domeſticos, & quòd habitu, & actu teſtes alij
non habeantur, quia illa gerantur alijs excluſis, ſecus ſi
actus inſpecto communi curſu ſic ſe exhibeant, quòd de
eis poſſint alij teſtes haberi, licèt fortè non habeantur actu,
vt ex adductis patet ab Apoſtil. ad Capel. Toloſ. q. 4.

21 Primò ex iſta ſecunda limitatione infertur, † vt etiam
vxor admittatur ad probandam ſubtractionem rerum hæ-
reditariarum per hæredem, vt tradidit Bal. in auth. ſed cum
teſtator. col. 2. verſi. quæro poteſt decret. C. ad l. falcid.

22 Secundò infertur, † vt domeſtici probent aliquem vo-
luiſſe vxorem mœchare, vel ſimilia delicta perpetrare, ſe-
cundùm Sali. in l. fi. C. de ſicar.

23 Tertiò infertur † poſſe probari per domeſticos ſupel-
lectilia domus, vt videre eſt in l. lex quæ tutores. C. de admi-
niſtratio. tutor. & ibi Bart. Bald. & Salicet.

Quartò infertur, vt ea quæ perdita ſunt in naui, vel in
24 domo, & ſic contra dominum domus, vel nauis † poſſint
probari per teſtes domeſticos, ita notauit Bart. Ang. & Ia-
cob. Rebuff. in l. quoties. C. de naufrag. lib. 10. & Bart. in l. fi.
§. licentiam. C. de iu. deliber.

25 Quintò infertur, vt etiam ad probandam mentem muti †
ſignis admittantur domeſtici, vt ſcripſit Bart. in l. mutum. ff.
de acqui. hæred. de quibus omnibus meminit auctor addi-
tio. ad Capel. Toloſ. in d. quæſt. 4.

Tertio primario loco limitabis concluſionem non pro-
cedere, quando teſtes inducuntur ad probandam innocen-
26 tiam alicuius, † nam tunc admittuntur domeſtici, ita Alex.
reſpondit in conſilio 5. num. 6. vol. 5. & liquet ex addit. ad
Hippo. Marſi. in l. 1. §. ad quæſtionem. num. 26. de quæſtio. &
deciſum fuit à Boer. in deciſ. 105. & cautum eſt à Ioan. de
Anan. in conſil. 59. incipiente, viſa inquiſitione formata, &
refert Crott. in ſuo tracta. de teſtib. par. 3. num. 29. & ita ſen-
ſit Florianus in l. teſtis idoneus. ff. de teſtib. ac Iaſ. in l. ſed &
ſi quis. ff. ſi quis cautio. Paris de Put. in tract. de ſindi. in ver.
27 teſtis an familia. vbi dicit † ad probandam iudicis innocen-
tiam admitti eius familiares.

Quartò limita, concluſionem non habere locum in do-
28 meſtico valde honeſto, & bonæ conditionis, & famæ, †
quia talis admittitur, vt latè traditum eſt ab Hippol. de Mar-
ſil. in l. 1. §. ad quæſtionem. num. 7. verſic. limita etiam hunc
text. cum plurib. ſeq. ff. de quæſtio. & reſponſum eſt à Ro-
ma. in conſil. 420. col. 2. num. 5. verſic. tertiò idem manife-
ſtatur. hoc etiam relatu eximium cenſuit idem Hippol. de
Marſil. in ſingu. 5. regula eſt, quòd familiares, ita quoq; ſcri-
ptum reliquit Anto. de Butr. in d. c. in literis. ibi, ſed tamen
diligenter, & Bald. ibid. num. 1. col. 1. verſicu. dicit Innocen.
& ibidem etiam Felin. num. 4. colum. 2. verſicu. fallit ſecun-
dò, de teſtib. in hanc ſententiam fuit conſultum à Gozad.
in conſi. 94. num. 32. verſicul. omitto, quod quaſi omnes,
ſicque cauit Ruin. in conſi. 53. num. 6. verſi. nam multi ex te-
ſtibus. vol. 4. id quoque conſulendo comprobat Grat. in
conſi. 41. col. 2. verſi. tertiò dubitatur, vol. 2. & placuit eidem
Ruin. in conſi. 36. col. 6. verſic. non obſtat allegatus. vol. 4.

Quintò limita primariam concluſionem locum ſibi non
29 vendicare † in teſte inſtrumentario, nam licèt ſit domeſti-
cus, nihilominus admittitur, & probat, vt aſſeuerauit Hip-
pol. de Marſil. in d. l. 1. §. ad quæſtionem. numero 27. ff. de
quæſtio. & tradidit Bald. in l. etiam. colum. 1. in fi. verſicu.
& hæc vera ſunt. C. de teſtib. & ita cauit Cæpol. in ſua cau-
te. 217. verſi. item pro quo optimè facit, vt etiam decidit
30 Bellame. in conſilio 43. colum. 3. verſic. iſtis autem. † nam
in eo ceſſat ſuſpitio, cum ſic partibus placuerit, ad quod
conferunt animaduerſa à Bal. in l. inſtrumenta. in fi. C. de
proba. & refert auctor addit. ad Capel. Tolo. in q. 4. verſic.
item poſſunt eſſe teſtes in inſtrumentis.

31 Sextò limitatur concluſio, vt vſque eò non procedat, †
quia ſaltem tales teſtes domeſtici faciant indicium, ita in-
quit Marſi. in d. l. 1. §. ad q. num. 3. de quæſt. & confirmauit
Bal. in ſua Marg. in ver. teſtis. col. 6. verſi. teſtis familiaris.

Sublimita tamen, quando eſſent plures teſtes domeſtici,
32 tunc enim probant plenè, † ſecus ſi vnus tantum eſſet, nam
talis optimè facit indicium, vt inſigniter docuit Bald. in l. 2.
in princ. de excu. tuto. & refert addit. ad Capel. Toloſ. in
quæſt. 4. verſ. item quando ſunt plures.

33 Contrariam tamen, † quòd ſcilicet tales teſtes non faci-
ant etiam qualemqualem præſumptionem, ſequutus eſt
ſententiam Bal. in l. in teſtimonium. ff. de teſtib. cuius ſen-
tentiam nonnulli alij ſua auctoritate corroborauere, vt Fel.
in cap. in literis. colum. fina. verſi. nota, de teſti. & Gram-
ma. in conſi. 29. num. 33. atque expreſsè Abb. in d. c. in literis
in 3. not.

34 Septimò limita, † quando domeſticus producitur con-
tra domeſticum, etenim tunc admittitur pro teſte, auctore
Speculat. in titu. de teſt. §. 1. verſi. quid ſi aduerſarius, vt te-
ſtatur etiam Mil. in ſuo repertor. in §. teſtis, verſic. teſtifica-
ri, & refert Add. ad Capell. Toloſa. in quæſt. 4. verſic. item
admittuntur.

35 Octauò limitatur fauore eccleſiæ, † nam tunc domeſti-
cus admittitur, vt ait gloſ. in capitulo 2. 29. diſtinct. & glo.
in 14. quæſt. 2. in ſumma, & refert auctor addit. ad Capel.
Toloſ. in q. 4. verſic. item admittuntur fauore &c.

36 Nonò limitatur data æqualitate, vt ſic loquar, domeſti-
citatis, † nam tunc etiam admittitur domeſticus per re-
ſponſum Iuriſconſul. in l. non ſolum. ff. de ri. nuptiar. vt ob-
ſeruauere ſcriben. in d. l. etiam, & ibi gloſ. & Petr. de San-
cto

ćto Georg. de teſtib. & refert idem auctor addit. ad Capell. Toloſ. in q. 4. ver. item niſi ſit pariter.

Decimo limitatur, quando domeſticus deponit in vtranque partem pro domeſtico, quoniam tunc cum nequeat pro parte acceptari, & pro parte reijci admittitur, vt auctor eſt Petr. de Sancto Georg. in d. le. etiam. C. de teſti. & refert idem auctor addi. ad Capel. Toloſ. in d. 4. q.

Reliqua huc ſpectantia commodius tradita ſunt in concluſione, Conſanguineus, & in concluſione, Familiaris, & in alijs ſimilibus concluſionibus.

CONCLVSIO 534.

ARGVMENTVM.

Quibus ex coniecturis probetur domicilium mutatum, & alibi conſtitutum eſſe.

SVMMARIVM.

1 *Domicilium præſumitur in loco originis, niſi probetur eſſe mutatum.*

2 *Domicilium mutatum probatur, quando quis venditis rebus ſuis, quas alibi poßidebat, in aliam vrbem cum familia demigrauit.*

3 *Qui ſtatim vbi habitare vrbem cœpit, proteſtatus fuit, ſe velle in ea domicilium conſtituere abſq; mora incolatum acquirit.*

4 *Domicilium mutare, & conſtituere in ea vrbe is præſumitur, qui priuilegium impetrauit, quo ius ciuitatis petebat.*

5 *Clericus ſecularis ſi habet beneficium exigens reſidentiam vt potè curatum, præſumitur ibi ſortiri domicilium, ſecus ſi non requirat reſidentiam.*

6 *Domicilium probat, qui oſtendit aliquem alibi aßiduè habitaſſe, vt per decem annos.*

7 *Domicilium acquiritur per decennium.*

8 *Domicilium contractum eſſe arguit aßidua habitatio.*

9 *Domicilium an contrahatur per ſpatium decennij, relinquendum eſt iudicis arbitrio.*

10 *Iudex etiam minori tempore decennij arbitrari poteſt contractum eſſe domicilium iuxta loci, & perſonarum conditionem.*

11 *Domicilium conſtituitur minori ſpatio quàm decennali.*

12 *Domicilium, & incolatus in ciuitatibus Germaniæ ex conſuetudine, vel ſtatuto poſt annum acquiritur.*

13 *Domicilium non contrahitur etiam per mille annos, ſi quis habet animum recedendi, vt ſcholaris.*

Contrarium in ſcholare, num. 17.

14 *Scholaris, ſi elapſo decennio, quod ſtudiorum cauſa conceſſum videtur, habitationem continuauerit, & ibi ſedes fixerit, præſumitur ibidem velle domicilium conſtituere.*

15 *Pupillus, qui apud auiam tutricem in alia parochia permanſit, nō præſumitur ibi voluiſſe domicilium conſtituere.*

16 *Ad domicilium conſtituendum neceſſariò requiritur animus.*

18 *Domicilium ex animo incolæ contrahitur, & à ſummo animo pendet, ideo aſſertioni eius, qui declaret animum ſuum, ſtandum eſt.*

19 *Domicilium illic probatur quem habere, vbi cum rebus ſuis ſe contulit, & declarauit ſe ibi velle habere domicilium.*

20 *Animum permanendi in loco habere præſumitur, qui ibi tranſtulit res ſuas.*

21 *Domicilium ex eo ſolo præſumitur contractum, quòd in loco bonam partem bonorum ſuorum quis tranſtulerit.*

22 *Domicilium fuiſſe conſtitutum probari non poteſt ex ſola domus poſſeßione.*

23 *Domicilium alicuius non probatur ex eo, quòd ibi pergulam habeat.*

24 *Domicilium quod alibi quis habeat non cenſetur eſſe extinctum ex tranſlatione ſola maioris partis bonorum ſuorum.*

25 *Domicilium poteſt quis habere pluribus in locis.*

26 *Domicilium, durante metu, contraxiſſe non præſumitur, qui aliquo iuſto metu impulſus, ſe, res, familiamque ſuam alibi tranſtulit.*

27 *Quæſtio, cui parochiali eccleſiæ canonica debeatur, quando aliquis parochianus alicuius parochialis eccleſiæ in rure ſitæ, metu belli, & hoſtium immanitate, domicilium mutat, & vbi cōmigrauit, perit.*

28 *Animus mutandi domicilium neutiquam præſumitur, niſi probetur.*

29 *Poſſeßionem non admittit, qui metu hoſtium ab illa receßit, ſi poſſeßio ab hoſtibus occupata non ſit.*

30 *Domicilium rurale mutaſſe, & vrbanum legiſſe præſumitur, qui poſtquam metus ceſſauit, in vrbe remanſit, & rus non ſe contulit, vbi prius commorabatur.*

31 *Quæſtio, vbi domicilium elegerit, & cuius Parochiæ cenſendus ſit puer, qui natus in vna, cum parentibus eſſet orbatus, ſub tutela auiæ in alia parochia per quatuordecim annos habitauit, in prima onera ſubiens, decimas bonorum perſoluens, & ſupellectilia cuſtodiens, in ſecunda quandiu vixit diuina audiens, & eccleſiaſtica ſacramenta percipiens. Et cui parochiali eccleſiæ fratres prædicatores, quibus ipſe morti proximus legauit, teneantur ad quartum.*

32 *Puer non longè à furioſo diſtat.*

33 *Pupillus vnà cum auia tutrice morari debet.*

34 *Qui ex vna parochia ponit ſe pro mercenario in alia, etiam minus anno illi ſacerdoti debet confiteri, & perſonalia ſoluere.*

35 *Quando de ſtatu perſonæ agitur, inſpiciendum eſt vltimum tempus.*

1 Domicilium præſumi in loco originis, † niſi
probetur eſſe mutatum, nos
docet Bal. in l. fi. col. 2. poſt nu. 2. ver. ſed ſufficit. C. ſi à non cō
pet. iud. & colligere eſt ex contex. l. aſſumptio. iuncta glo. ſu-
per ver. mutare. & gloſ. ſuper verb. nō domiciliū. in fi. ibi,
tu dic, ff. ad municipal. & ſentit Soci. in rub. ff. ſolu. matrim.
nu. 23. verſ. quantumcunq; domicilium originis. quod & com-
probat Iuriſconſul. in l. nihil. ff. de capt. & poſtlimin. reuerſ.
Quòd ſi quis probare voluerit eſſe mutatum, ex eo pla-
2 num facere poterit, † quòd venditis, quas alibi poſſidebat,
rebus ſuis, in aliam vrbem cum familia demigrauit: mutaſſe
nanque domicilium, & in ea velle ſedem ſuam conſtituere,
colligere eſt ex Sceuolæ reſponſo in l. prædia, §. fin. ff. de
fun. inſtruct. & eleganter id ſcripſit Alciat. in l. pupillus. §.
incola, ff. de verb. ſignifi.
Ex proteſtatione quoque id probare poterit: vnde qui
3 ſtatim vbi habitare vrbem cœpit, † velle ſe in ea domicili-
um conſtituere affirmat, abſque mora incolatum acquirit,
vt idem dixit Alciat. ibidem, permotus Abb. auctoritate in
c. fi. de paroch. cui ſententiæ ſe ſubſcripſit Andreas Gail. lib.
2. practicar. obſerua. obſeruat. 35. numero 7. verſiculo licet
autem.
Præterea mutare, & conſtituere domicilium in ea vrbe is
4 præſumitur, † qui priuilegium impetrauit, quo ius ciuitatis
petebat: ita reſponſum eſt à Dec. in conſilio 283. & diligen-
ter pro temporis anguſtia, num. 11. quem refert, & ſequitur
idem Alciat. vbi ſuprà.
Ad hæc clericus ſecularis habens beneficium exigens re-
5 ſidentiam, vt potè curatum, † præſumitur ibi ſortiri domi-
cilium, ſecus ſi non requirat reſidentiam, per contex. in cap.
dilectus. il 2. de reſcrip. vbi amplè Fel. ita traditum eſt à Re-
buff. in praxi benef. titu. de diſpenſat. de non reſiden. nu. 74.
verſi. ad hæc clericus.
Poſtremò id commodè probabit, ſi oſtendet, quem alibi
6 aſſiduè habitaſſe, vt ſecundùm nonnullos, † per decē annos,
iuxta ſententiam Accurſ. in l. hæres abſens, in §. proinde, in
verbo debebit. ibi, item ratione curſus temporis, ff. de iudic.
& in l. 2. in verbo, conſtituerint. & in l. 3. in verbo, incolas. C.
de incol. lib. 10. Accurſium ſequutus eſt Bald. in conſi. 393.
punctus talis, videlicet Titius Senenſis, aliàs incipit, Quæ-
ſtio ſtat in hoc, an iſte conſtituerit domicilium in Ciuitate
Aretij. num. 2. verſic. ſi autem appareat. volu. 1. Per decen-
7 nium nanque acquiri domicilium † teſtatur Accur. in l. lex

Cornelia

Cornelia.§.ſi tamen in fundum.ſuper verbo,non habeat,&
ibidem Bart.numer.1.& Alberi. ff. de iniur. quod & conſti-
turum fuit ab Imper. Alexan. in d. le. 2.C.de incol.lib.10.ab
hac etiam ſtetit ſententia Cyn. in leg. 2. quem ibi refert,&
ſequitur Paul.Caſtren.poſt numerum 2. verſic. dicit tamen
Cy.C.vbi ſenat.vel clariſſ.& in hanc rem conſultus reſpon-
* dit Philipp.Port.Imol.in conſi.21.nume. 69.cui ſententiæ*
omnes aſſenſiſſe, teſtis eſt non contemnendus Riminal.in
conſil.468.num.26.hoc idem vidit Rol.à Valle in conſi.79.
num.53.& ſeq.vol.3. nec id omiſit Ruin.in conſilio 18.num.
2.& in conſil.61.nu. 12.vol.1. id etiam non latuit, dum de iu-
re reſpondit Burſat.in conſil.36.num. 7. verſic.quid enim ſi
forenſis. vol. 1.Accurſ.etiam alibi tradidit,vt in l.eſt verum.
ſuper verbo,incolas,C.de incol.lib.10.cui accedit Alex. in l.
cum filius.num.3.ff.ſi certum petatur.& in conſi. 91. repeti-
tus,nume.8.ver.per lapſum decennij. vol. 7.& in conſi.155.
viſo titulo quæſtionis.num.2. eodem volum.7.ſenſit quoq;
Bal.in conſil.311.quæſtio ſuper qua.numer. 3. volum.4.& in
conſi.313.præfati excellen.Doct.poſt num. 1. verſicu.aut eſt
dubium,iſtis adhæſit Nicol. Boer.in repetit.l. conſentaneũ.
8 num.107.C.quomodo,& quando iud.† & quod aſſidua ha-
bitatio arguat cõtractum eſſe domicilium, prudentiſſimus
prodidit Menoch. de arbitra.iud. lib. 2. centu.1.caſu 86.nu.
* 14.vbi ita* omnes ſentire ſcripſit. idem placuit Alcia.in leg.
pupillus.§.incola,ff. de verborum ſignifi.quem refert,& ſe-
quitur Emanuel Soarez in theſau. recep. ſenten. in verbo,
domicilium, il primo.

9 In aliam alij deſcenderunt ſententiam, vt non ſatis ſit†
ſpatium decẽnij,ſed id relinquendum eſſe iudicis arbitrio,
ita profitendo ſcripſit Abb.in c.fi.num.8.verſi.vltimo quæ-
ro.de paroch. & Fel. in ca.dilectus filius.il 2.num.12.verſic.
primus caſus.de reſcrip.& reſpondit Dec.in d.conſil.283.nu
me.11.atq; Pariſ.in conſi.12.numer. 17. lib.3. qui iudex etiam
10 minori tempore decennij arbitrari poterit† contractum
eſſe domicilium,iuxta loci,& perſonarum conditionem,vt
doctiſſimè more ſuo ſcripſit Iacob. Menoch. in tract.de ar-
bitr.iud.lib.2. centu.1.caſu 86. poſt numerum 16. verſic.ego
abſolutè.ꝙ idem videtur innuere Pet.de Vbal.in tract.de ca-
non.epiſ.& paroch.c.7.verſi. octauo quæro.num.10.vbi ex
11 ſententia Io.in c.is qui.de ſepul.li.6.† aſſerit minore ſpatio,
quàm decennali, domicilium conſtitui.

Verumtamen priorem ſententiam ſic limitabis, vt lo-
12 cum ſibi non vendicet in ciuitatibus Germaniæ, in quibus
domicilium,& incolatus ex conſuetudine,vel ſtatuto† poſt
annum acquiritur,nec patiuntur aduenam diutius ibi com-
morari, ſi lapſo anno iura ciuium redimere nolit,quod qui-
dem ſummam habet æquitatem propter communia onera
ciuium: ita ſolere in vſu obſeruari teſtatur idem And. Gail.
lib.2.practica.obſeruat.obſeruatio.36.poſt num.8. verſic.in
ciuitatib.

Amplius ſecundo loco limitabis, vt non procedat,ſi ille
13 haberet animum recedendi: † etenim tunc etiam per mille
annos non contrahitur domicilium, vt in ſcholare, ſic me
docuit iuris interpretum corypheus Bar. in l. quæſitum.in
princ.ff.de legat.3.& idem ſenſere Bal. & Sal.in auth.habita.
C.ne fil.pro patre,atque tradidit Feli. in d.cap.dilectus.il 2.
num. 2. de reſcrip. in hac quoque manſit ſententia Ange. in
conſil.27. cui ſe ipſe ſubſcripſit Philip.Por.Imo.in conſi.21.
num.70.& Pau. Caſt.in d.l. 2. poſt num.2.verſic.& per præ-
dicta patet. C. vbi ſenat.vel clariſſ.& horum mentem com-
probauit Sebaſtian.Sap.in repet.§. proinde,l.hæres abſens,
nu.10. ff. de iud. quod latè proſequitur clariſſimus Iacobus
Menoch.de arbitr.iudic.lib.2.centur.1.caſu 86.numer. 7.&
14 num.22.habet hoc pro indubitabili in ſcholare,† ſi certum
eſt tantum cauſa ſtudij in loco commorari.ſi verò verſemur
in dubio,tunc elapſo decennio,quod ſtudiorum cauſa con-
ceſſum videtur, præſumitur velle ibi domicilium conſti-
tuere,ſi habitationem continuauerit, & ibi ſedes fixerit,
vt ibi per eum,& paulò ante num.17.

Idem etiam, quòd de ſcholare diximus, videtur fortaſſe
15 dicendum de pupillo,† qui apud auiam tutricem,quæ alius
erat parochiæ,quàm pupillus, permanſit: nam cum legiti-
ma,& neceſſaria cauſa ibi permanendi fuerit, non præſumi-
tur ibi pupillus voluiſſe domicilium conſtituere: defuit e-
16 nim animus illic,† qui neceſſariò requiritur ad conſtituen-
dum domicilium. le.domicilium.ff.ad municipal.ita voluit
Petr.de Vbal.in d.tract.de canon. epiſcop.& paroch.d.cap.
7.verſi.16.quæritur,poſt nu. 26. & 28.

17 Attamen in ſcholare † longè ſecus ſenſit Alexand. in d. l.
filius, numero 3. ff. ſi certum petat. Imper. Alexand. reſcri-
pto permotus in d.l.2. C.de incol.libro 10.quod videtur et-
iam idem confirmare in d. conſil. 91. repetitus in cauſa. nu.
8. vol. 7.

Sed hanc contentionem ſcribẽtium ſic auferes, & dices,
vt prior ſententia habeat locum, cum quis declarat animũ
18 ſuum ibi nolle habitare: † nam cum domicilium ex ani-
mo incolæ contrahatur,& hoc à ſuo animo pendeat, paren
dum erit eius aſſertioni, iuxta ſingularem,& inſignem gloſ.
in §.ſed iſtæ. vbi Iaſ. nu. 54. Inſtit. de actio. & ad id nuncu-
patim reſpondit Bald. in conſi.313.præfati excellentiſ.Doct.
poſt nu.1.li.4.quod & pluribus comprobat Menoch. d.caſu
86.nu. 6.

Poſterior autem ſententia procedit, quando quis receſ-
ſit ex loco cum ſuis rebus, & aliò ſe contulit,declarauitque
19 ſe velle illic domicilium habere: † eo enim caſu certiſſimi
iuris eſt, illic probari domicilium habere, vt declarat Soc.
ſen.in c.fi.col.7.verſ.ſextò principaliter quæro,de foro cõ-
pet.poſt Abba. in c. fi. in fine,num.8.de paroch.& colligere
eſt ex contex.in l.domicilium,ff.ad municipal.& ibi glo.1.&
meminit idem Accur. in leg. ciues. ſuper verbo, larem, &
ibi Impp.cum dixere ibi, quis larem, rerumque, ac fortuna-
rum ſuarum ſummã conſtituit, C.de incol.li.10.nam túc nõ
20 præſumitur animus redeundi,† ſed permanendi in ipſo lo-
co, vbi tranſtulit res ſuas: ita tradidit Bart. in le.aſſumptio.
§.iuriſprudentibus,ff.ad municipal.& in le. domicilium, ff.
cod.Inno.etiam id voluit in c.ex tranſmiſſa,de renunciat.&
confirmauit Bal.id d.rubr. C.ſi à non compet.iud.& obſer-
uauit Iacob. Menoch.d.caſu 86. num. 2.atq; id notauit Pet.
Antiboli in trac.de munerib.in 1.par.de perſon. mune. ſub-
eantib. nu. 26.

Quando verò verſabimur in dubio, vt ſi incola nun-
quam declarauerit,velit necne in loco domilium contrahe-
re, ibi tamen bonam partem bonorum ſuorum tranſtule-
21 rit,dicendum erit † ex eo ſolo præſumi domicilium contra-
ctum,ſi credimus Barto.qui ita veriſſimè ſcrip.in le.de iure.
nu.2.ff.ad municip.& ante eum monuit Azo in ſumma rub.
C.vbi pet.tut.& voluere gloſſæ in l.is cui. §. qui legatorum.
in verbo,domicilium.ff. vt in poſſeſſ. le.& in l.eius, qui ma-
numiſit.§.fi.glo.fi.ff.ad municip. atque in l. hæres abſens. in
§.at ſi quo conſtitit.in verbo,debebit,ff.de iud.gl. in c. dile-
ctus.il 2.in verbo,domicilium. & ibi Fel.num.12.ver.ſecun-
dus caſus, de reſcript. & cautum eſt à Bald. in conſilio 393.
punctus talis, nu.2.lib.1. & in conſi.334.factum tale eſt, ma-
giſter,lib.4.& in conſi.411.quidam Mediolanenſis.circa fin.
verſi.conſiderandum eſt,quod in facto proponitur.lib.1.&
* Rui.in conſi.61.num.22.lib.5.& ab omnibus* ſcribentibus
eſſe receptam opinionem eſt atteſtatus Menoch. in d.caſu
86.nume. 18. quo in loco quamplures alios idem ſentientes
adducit,& multos etiam in hanc ſententiam citat Tiraq. in
trac.de contract. lignagier.§.36. gl. 3. num.7.verſic.nam &
quis quoque intelligitur,quod & eleganter repetijt Ioann.
Annibal in repet.rub. ff.ſolu.matrim.num.178. verſicu.ſed
alio reſpectu.

22 Non tamen † ex ſola domus poſſeſſione,quæ in aliena
comparatur,domicilium fuiſſe conſtitutum probare pote-
rimus,ſic ad verbum reſpondit prudentiſſimus Papinia.in l.
libertus,§.ſola domus,ff.ad municipal.

Quemadmodum nec ex eo domicilium alicuius proba-
23 bimus † quòd ibi pergulam habeat, vt verbis vtar Sebaſt.
Sap. ita decidentibus in repetit. §. proinde.l.hæres abſens,
nu.6.verſi.vltimò no.ff.de iudic.

Illud verò, quod modò diximus, præſumi domicilium
con-

contractum, † quòd quis alibi maiorem partem bonorum
24 ſuorum tranſtulerit,ita intelliges, vt ex illa translatione ſo-
la nõ probetur domicilium quod erat alibi, eſſe extinctum,
25 cùm quis poſſit habere domicilium † pluribus in locis, vt l.
eius.§.fi.l.Labeo.& l.aſſumptio.§.iurisprudentib.ff. ad mu-
nicip. & c. cum quis. §. 1. de ſepultur. lib. 6.per quæ iura ita
firmauit Lap. allegat. 99.commune Florentiæ. colu. 2. ver.
hinc eſt, ꝙ æqualitas, ita reſponſum fuit à Franciſ.Aret.in
conſi.135.poſt num.1. verſic. dato ergo.

Præterea illud ſic velim limites,vt non procedat quando
quis aliquo metu impulſus,res,familiamq; ſuam alibi tranſ-
26 tulerit: non enim ibi durante metu domicilium † contraxiſ-
ſe præſumitur: ita deciſum fuit à Pet. de Vbal.in d.tract.de
canon. epiſcop. & paroch. cap. 7. verſic. octauò quæritur,
poſt num.9.vbi quæſtionem illam diremit, Parochianus e-
rat quidam neſcio cuius eccleſiæ in rure ſitæ, quæ in cuiuſ-
piam ciuitatis dominatu erat: hic bello,hoſtiumque imma-
nitate, quæ ibi flagrabat, coactus, vnà cum domeſticis, &
ſupellectili, ne ſibi aliqua vis inferretur, domicilium mu-
tauit,illiq; commigrauit Parochiæ, quæ in illa erat vrbe cõ-
ſtructa. Hic,dum mors immineret, cuidam tertiæ eccleſiæ
27 neſcio quid legauit,ibique ſe humari legit. † Quæro igitur,
cum in parochia parochialis eccleſiæ in illa vrbe poſitæ
deceſſerit, cui parochiali Eccleſiæ canonica debeatur?
Debebitur ne parochiali eccleſię conſtitutæ in ciuitate,vbi
ille mortuus eſt,an verò parochiali eccleſiæ ſitæ ruri, cuius
moriens erat parochianus? Debebitur profectò canonica
parochiali eccleſiæ rurali. etenim cum è rure diſceſſerit ob
hoſtium metum,non deſijt eſſe parochianus eccleſiæ ruſti-
canæ: nec domicilium mutaſſe præſumitur, & ſi omninò
cum ſuis in vrbem ſeſe contulerit,cum eo conſilio è villa nõ
abierit,vt perpetuò vrbem incoleret, quod nimirum requi
ritur, vt cenſeatur domicilium mutaſſe, vt videre eſt ex Vl-
pia.in l.non vtiq;.& à Paulo in le. domicilium. atque ab eo-
dem Vlpia.in le. eius qui. §. Celſus.ff.ad municip.& ex ſæpè
28 adducta l.2.C.de incol.lib.10.† præſertim cum animus mu-
tandi neutiquam præſumatur,niſi probetur,vt tradidit glo.
in ca. 1. in verbo non timore mortis.de his,quæ vi,metuſve
cau.ad quod pertinet quod reſpondit Vlpia. in l. ſi finita.§.
ſi quis metu.ff.de dam.infec.& quod cauit Caius in leg.qua
ratione.§. fi.ff de acq.rer.dom.& quod idem conſuluit Ca-
ius in l.naturalem. §. in his.ff. eod. de acq.rer. dom.& quod
29 ſanxit Imperator Iuſt.in §. fi.Inſtit.de rer.diuiſ.† & quod nõ
amittat poſſeſſionem,qui metu hoſtium ab illa receſſerit, ſi
poſſeſſio ab hoſtibus occupata non ſit, colligitur ex Vlpia.
reſponſo in l.clàm poſſidere.§. qui ad nundinas,ff.de acqui.
poſſeſſi. & hoc pacto not. Io.in c.is,qui,nouell.de ſepultur.

Hanc tamen deciſionem intelliges,vt procedat, quando
durante metu rus non ſe contulit,verùm ſecus eſſet,ſi poſt-
quam metus ceſſauerit,in vrbe remanſerit: tunc enim mu-
taſſe rurale,† & vrbanum domicilium legiſſe præſumitur,
30 qua in re tam parochiali eccleſiæ illius vrbis, quam mori-
ens incolebat,canonica parochialis debebitur,non verò ec
cleſiæ parochiali ruri conſtructæ: ita limitat, & intelligit
Pet.de Vbal.in d.tract.de canon.epiſcop.& paroch. d. cap.
7. verſic.8.quæritur.num.9.ad quod pertinet, quod voluit
Federic.de Sen.in conſi.3. in nomine Domini. quæſtio talis
eſt.num.12.& quod idem ſcripſit in conſi. 253. quidam puer
natus.poſt num.3.verſi.item pone,quòd propter guerram,
& in conſi.254. quæſtio ſubſequens.poſt num.6. verſi. item
quid ſi quis.

Contrarium tamen fortaſſe decidendum videretur in
hypotheſi,ſuper qua Feder. de Sen. conſuluit in conſil.253.
quidam puer natus,&in conſ.254.qu.ſubſequẽs,quę conſi-
lia nullis verbis verbis immutatis de verbo ad verbũ tranſ-
tulit Petr. de Vbal. in d. tract. de canon.epiſc.& paroch. d.
c. 7.verſicu.decimonono quæritur. Sic igitur ſe habet hy-
potheſis.

Puer quidam natus eſt in quadam Parochia, veluti S.Pe-
tri.Hic parentibus orbatus,ſub tutela auiæ magnæ,quæ ali-
tis erat, quàm pupillus parochiæ, vt diui Pauli,conſtitutus
eſt. Pupillum duxit auia habitatum vnà ſecum in illa Paro-
chia diui Pauli,qui quatuordecim annis ibidem incoluit,in
qua quandiu vixit,vixit autem decem & octo annos,diuina
audiuit,& eccleſiaſtica ſacramenta percepit. Non tamen
interea infans ab illa Parochia diui Petri animo fuit alienus:
eius enim ſemper tanquam Parochianus onera libenter
ſubijt, dum eidem bonorum ſuorum decimas perſoluit,
quinimmò vnà cum alijs Parochianis nomen ſuum ibidem
profeſſus eſt,ſeq; & bona ſua eidem diui Petri eccleſiæ aſſi-
gnauit. Puer igitur cum adoleuiſſet vxorem duxit, & ſæpè
auiam coram commonefecerat, ſe vxorem ſuam ad propri-
os lares velle ducere, vbi omnia parata habebat,& in qui-
bus ſemper ſupellectilem cuſtodierat. Hic itaque adultus
morti proximus teſtamentum condidit, & legauit ſe fratrũ
31 Prædicatorum ſepulchro velle condi. † Nunc quæritur de
legato facto loco fratrum prædicatorum, cum prædicato-
res teneantur ad quartam eccleſiæ parochiali,per clem.du-
dum.§.verùm.de ſepul. cui ex illis eccleſijs quarta debeatur,
an priori diui Petri, in qua ipſe adultus vna cum ſuis paren-
tibus parochianus fuit, an verò poſteriori Sancti Pauli,ſub
cuius ditione ille deceſſit,& ad quã à tutrice translatus eſt?

Vtraq; pars validiſſimis eſt fulcita rationibus.

Et quod priori tantùm eccleſiæ diui Petri quarta debea-
tur,illud vehementer vrget,quòd puer ſemper illius paro-
chianus permanſit,quod ſine vllo negocio probatur: nam
cum is ab auia ad poſteriorem perductus eſt eccleſiam, is e-
rat ætatis,vt nondum rationis eſſet particeps: erat enim pu
32 er,† qui non longè à furioſo diſtat,vt dixit Iuſtin.in §.pupil-
lus.Inſtit.de inutil.ſtipulat.vnde per illum acceſſum ad auiæ
parochiam dici non poteſt,habuiſſe animum illic domicili-
um conſtituendi,quod vt conſtituatur, requiritur animus,
& factum,iuxta ſententiam iureconſul. in d.l. domicilium,
ff.ad municip.cum igitur is animum hunc non geſſerit,nul-
lus aſſerere audebit nouum domicilium conſtituiſſe.

Præterea nec per moram, vel habitationem in auiæ pa-
rochia poſt rationis vſum præſumitur domicilium contra-
xiſſe: ibi enim commoratus eſt, ea certa de cauſa, propter
quam acceſſerat: neceſſaria namque fuit translatio de prio-
33 ri ad poſteriorem parochiam, † cum pupillus vnà cum auia
tutrice debuerit morari,vt reſpondit Vlpia.in l.1.& 2. ff. vbi
pupill.educ. vel mora.deb.vt itidem paulò ante de illo dice-
bamus,qui ſtudiorum cauſà ad vrbem in qua ſit gymnaſiũ,
ſe transfert,qui in ea domicilium conſtituiſſe non pręſumi-
tur,niſi per decennium ibi permanſerit: at hic poſt pupil-
larem ætatem illic per decennium non ſubſtitit, cum intra
decimum octauum annum vita illum defecerit. Domicili-
um igitur ibi conſtituiſſe non cenſetur,vt tradidit Accur. in
d.l.2.C.de incol. lib. 10.

Quinetiam quòd ille noluerit paternum relinquere do-
micilium,nec hoc auiæ ſibi conſtituere,apertiſſimè conſta-
re videtur: ad ſuos namque lares vxorem ducendam ſibi
propoſuerat,ibiq; morari: qui quidem animus in hoc ma-
ximè attendendus eſt,per d.l. domicilium,& per l.eius qui.
§.Celſus. ff. ad municip.

Porrò cum prioris parochiæ, vt audiuiſtis, tanquam pa-
rochianus onera ſubierit, dum eidem decimas perſoluit bo
norum ſuorum, cumque vnà cum cæteris parochianis no-
men ſuum in diui Petri eccleſia profeſſus fuerit,ſeq;, & bo-
na ſua eidem aſſignauerit, omniaque ibidem, quæ ad paro-
chianum ſpectant munia exercuerit, quis non videat, reti-
nuiſſe domicilium prioris parochiæ, noluiſſe autem inco-
lere illam auiæ? proinde illi paternæ non verò huic auiæ,
canonica parochialis debebitur.

Vigent & ab aduerſa parte probabiles, & firmiſſimæ ra-
tiones, hoc eſt domicilium præſumi conſtitutum in poſte-
riori eccleſia diui Pauli, hincque eidem quartam deberi,
nam ibi diuina audiuit,& percepit eccleſiaſtica ſacram.pręſ-
ſumitur itaque domicilium ibi contraxiſſe,ergo illi eccleſię
quarta debetur,ita ſanxit Leo Sum.Pont.in c. 1. de ſepul. &
conſtituit Bonifacius VIII. in ca. 2. eo.tit.lib.6.& obſerua-
uere ſcribentes in c.1. de ſta.monach.

Ad hæc, cum adoleuiſſet, & ſecundam parochiam quadriennium incoluiſſet, præſumitur ibi domicilium contraxiſſe, etiamſi minori tempore ibi habitauerit: vñ dicere ſo-
34 lebat Inn. in c. omnis. poſt nu. 6. † ꝙ ſi quis ex vna parochia ponat ſe pro mercenario in alia parochia, etiam minus anno, illi ſacerdoti debeat confiteri, & perſonalia ſoluere, 16. q. 1. ergo domicilium cenſetur conſtitui minori temporis ſpatio decem annorum, quantum ad hoc, vt eccleſiæ parochiali, ad cuius parochiam ſe transfert, debeatur illa 4. vt ad hoc ſpectat, ꝙ notauit Ioan. An. in c. is qui. de ſepul. lib. 6.

Inſuper vltimum temporis ſpectandum eſt, nam quando
35 de ſtatu perſonæ agitur † inſpicimus vltimum tempus, ad quod pertinet l. ſi mater, C. ne de ſta. defunct. & c. cum eccleſia. de cau. poſ. & c. cum de beneficio. de præben. li. 6. ſed iſte adultus tempore ſuæ mortis habitauit in ſecunda parochia, & ibi deceſſit, ergo cenſendum eſt, illum in ſecunda eccleſia domicilium conſtituiſſe, ergo illi eccleſiæ ſecundæ quarta debebitur. Multa alia in vtramq; partem poſſent adduci, ſed ne longior ſim, me reijcio ad ea, quæ pluribus in vtranq; ſententiam tradita fuere à Fed. de Sen. in d. conſil. 253. quidam puer. vbi voluit puerum iſtum præſumi conſtituiſſe domicilium in ſecunda eccleſia, proinde quartam ei deberi. Veruntamen Pet. de Vbal. in d. tract. de can. epiſco. & paroch. d. c. 7. verſi. præterea vltimum tempus, nu. 30. in fi. à contraria ſtetit ſententia, præſumi ſcilicet, conſtituiſſe domicilium in priori parochia, proinde ei canonicam parochialem deberi, cuius ſententiæ teſtem locupletiſſimum laudat Alex. ſed vbi id ſenſerit Alex. non aperit.

Cui tamen adhæreas ſententię tuum lector eſto iudium.

CONCLVSIO 535.

ARGVMENTVM.

Dominium difficile probatu.

SVMMARIVM.

1 *Dominium eſt difficilis probationis.*
2 *In dominio non ſolùm titulum, ſed auctoris dominium probare oportet, aliter obtineri in cauſa non poteſt.*
3 *De dominio auctoris probare tunc oportet, quãdo quis petit rem, quam prætendit vigore tituli ab alio habiti.*
4 *Dominium difficile probatu, eo quia conſiſtit in iure.*
5 *Dominium probari poteſt indicijs, & coniecturis alijsque modis.*
6 *Dominium numeratæ pecuniæ eſt facilis probationis.*
7 *Dominium numeratæ pecuniæ probatur per ſimplicem poſſeſſionem, & per ſolam traditionem.*

1 DOMINIUM † difficilis eſſe ꝓbationis, omnes
* ſcribentes * vbique tenent, & præcipuè in le. cum res. C. de probat. idem voluit Specu. §. nunc aliqua. ver. 46. nume. 70. tit. de locat. vel emph. quod idem deciſum fuit à Boer. q. 42. num. 25. id etiam ſenſit Soc. ſen. in conſil. 89. poſt nume. 9. verſi. & pro fundamento, & poſt num. 16. verſ. confirmatur etiam, & per totum illud cõ-
* ſil. lib. 1. & de * communi opinione affirmat Pariſ. in conſi. 104. num. 101. ver. quod etiam ſuadetur. lib. 1. hoc quoq; teſtatur Dec. in conſi. 42. nu. 12. ver. hinc eſt, quod fama, huius etiam fuit ſententiæ Bal. in c. ſtatuimus. nu. 7. de offi. deleg. & aſſeruit Bar. in l. rem quæ nobis. poſt num. 1. ver. pro hoc facit, & ibi num. 3. dat practicam dominium probandi de libro poſſeſſo. ff. de acq. poſſ. & in l. rem alienam. poſt nu. 6. ver. ſed quia hoc non eſt facile, ff. de pigno. actio. & meminit Pau. de Monte Pico in l. cum fundus. §. ſeruum tuum imprudens. ff. ſi cer. petat. nu. 5. idem videtur ſentire Bal. in conſil. 379. ſequitur, quod anno Domini 1328. de menſe Nouẽbris, poſt nu. 4. & in conſi. 468. quidam Dominus Baſſianus. num. 5. vol. 1. vbi & modum illud probandi docet. volu. 1. & clarè dixit idem Bal. in conſ. 89. num. 1. eod. vol. 1. & Caſtren. in conſi. 133. iſte Martinus. nu. 2. volu. 2. ac Rota deciſ. 1. aliàs 15. ſi in cauſa beneficiali. circa fin. verſic. falſus autem eſſet poſſeſſor. de re iud. in nou. Abb. quoque in c. ſæpe. num. 2. & 3. de reſtit. ſpolia. Alex. etiam in d. l. rem quæ nobis. num. 10. 11. ff. de acq. poſſeſſ. & in conſi. 4. videtur inſpectis, num. 10. ver. verùm quia. vol. 2. & Calcan. conſ. 31. in cauſa Magnifici Domini Brunotij. col. 5. verſ. item quia cum probatio dominij ſit difficilis. Tenet etiam Menoch. in tract. de adipiſcen. poſſeſ. in remed. 4. nu. 927. & in tract. de arbit. iud. lib. 2. centur. 1. caſu 42. num. 1. idem ſequutus eſt Crot. in conſi. 34. nu. 9. lib. 1.

Cuius quidem adeò eſt difficilis probatio, vt quandoq; cenſeatur impoſſibilis, vt ait Boer. in d. q. 42. nu. 25. cum ijs, quæ ibi adduxit. & Durand. confirmauit in tract. de arte teſtan. in titu. de acq. aut repud. hæred. caut. 20. nume. 30. vbi quoque ait Duran. conſilium iuriſconſulti ſequendum eſſe, cum ſuadet potius illis remedijs eſſe experiendum, quibus quis poſſeſſionem acquirat, vt neceſſitas probandi dominium in aduerſarios transferatur. l. ſi is qui. ff. de rei vendi.

2 Et ratio, † cur ſit dominium difficilis probationis, eſt, quia non ſolum titulum, ſed auctoris dominium probari oporteat, aliter obtineri in cauſa nequaquam poteſt, ſecundùm Alex. in conſ. 7. poſt num. 1. ver. dico, quod non ſuffice-
* ret. lib. 4. & Afflict. in dec. 40. num. 3. & eſt* communis opinio, teſte Bar. in d. l. cum res, num. 5. verſi. & ideò addit gl. & nu. 11. ver. dico quod non infertur, C. de proba. ſicut etiam refert Grauat. ad Veſt. in li. 5. c. 14. circa fi. & Caſt. d. conſilio 133. d. num. 2. & Afflict. deciſio. 23. nu. 4.

3 Quod intellige, quando quis petit rem, † quam prætendit vigore tituli, ab alio habiti: tunc .n. oportet probare de dominio auctoris: ita reſpondit Caſtr. in d. conſ. 133. nu. 1. li. 2. & tradidit Iaco. de S. Georg. in rubr. ff. de rei vend. nu. 27. ſic etiam deciſum fuit ab Afflic. dec. 23. nu. 4. & d. deci. 40. nu. 3. quos refert etiam Contard. in commen. in l. vnica, C. ſi de moment. poſſeſſ. in oppoſ. 1. nu. 12.

4 Redditur & alia ratio huiuſmodi difficultatis † eo ſcilicet, quia cõſiſtat in iure, vt auctor eſt Inn. in c. cum cauſam. poſt n. 1. verſ. ſed ſi omittitur. de teſtib. quem Boër. refert in q. 42. nu. 28. & Crau. in conſ. 157. nu. 6.

5 Ideoq; probari poſſe affirmant indicijs, † & coniecturis, per l. indicia. C. de proba. vt & ait Bal. in l. proprietatis, nu. 5. C. eo. Per antiqua inſtrumenta. Item ex ſola fama, per recognitionem etiam, per longæuam poſſeſſionem, vt de his omnibus meminit Menoch. in tracta. de arbitr. iud. centur. 1. caſu 42. & dicetur infrà latius.

6 Primò limita principalem concluſionem non vendicare ſibi locum † in dominio numeratæ pecuniæ, cuius proba-
tio non eſt difficilis, immò facilis, vt ait Crauet. in conſ. 269.
7 nu. 1. vbi voluit, quod per ſimplicem poſſeſſionem, aut † per ſolam traditionem probatur dominium, multa ad hoc adducit Contar. de momen. poſſeſ. in oppo. 1. nu. 4. & latius loco ſuo dicetur infrà.

CONCLVSIO 536.

ARGVMENTVM.

Dominium an probare debeat, qui agit petitorio, aut rei vendicatione.

SVMMARIVM.

1 *Dominium probare debet, qui agit petitorio, aut rei vendicatione aliàs ſuccumbet.*
2 *Dominium debet plenè probari, cum ſuper ipſo in rei vendicatione innitatur origo, & radix petitionis.*
3 *Iuramentum ſuppletorium non datur in probatione dominij.*
4 *Dominium petentis in rei vendicatione nedum probandum eſt, ſed etiam probari debet dominium auctoris, à quo rem habuit, qui petit virtute tituli ab alio habiti.*
5 * *Dominium probari debet per veras cauſas & non ſufficit poſſeſſio ipſius auctoris, nec minus fama, aut communis opinio.*

6 Domi-

6 *Dominium nedũ probari debet de antiquo, ſed etiam de præſenti. Contrarium num. 7.*

8 *Dominij probatio non requiritur, quando agitur petitione hæreditatis, & quid probare ſufficiat.*

9 *Dominij quæſtio non poteſt refutari, quando quis repetit rem.*

10 *Dominium probare non habet, qui agit rei vendicatione contra violentum poſſeſſorem, probata poſſeſſoris violentia. Contrarium num. 12.*

11 *Probatio violentiæ operatur, quod contra agentem non poteſt referri quæſtio dominij à violento inuaſore.*

13 *Debitorem fuiſſe dominum tempore obligationis rei obligatæ, vel hypothecatæ, non tenetur probare creditor agens hypothecaria contra tertium, & quid ei probare ſufficiat. num. 15.*

14 *Dominij probatio eſt omnium difficillima.*

16 *Agens hypothecaria, quando debeat probare rem fuiſſe in bonis debitoris tempore obligationis.*

Dominium probare debet, qui agit petito-
1 rio, aut rei vendicatione, † aliàs
ſuccumbet: ita reſpondit Pau. in l. & non tantum. de petitio.
hæred. quod confirmauit Crauet. in conſilio 157. poſt num.
3. & 4. ver. ſed præmiſſis non obſtantib. quod & comproba-
uit Bertran. in conſi. 85. num. 5. vol. 7. idem ſenſit Mar. Soc.
in conſi. 128. nu. 12. ver. circa primum. vol. 2. & in conſi. 108.
num. 52. vol. 2. hoc idem ſcripſit Ioan. Ant. Rub. in repet. le.
Titia Seio. §. Imperator. nume. 190. ver. non obſtat id quod
dixi, ff. de leg. 2. Rui. in conſi. 14. viſo, ac perlecto. in prin. vol.
4. hanc eandem ſequutus eſt ſententiam Alex. in conſ. 94. in
cauſa, & lite coram arbitris inter Cecchum. in fi. vol. 2. & pla
cuit Bal. in conſi. 4. in cauſa Baſilij. in prin. vol. 4.

Quod quidẽ primo loco ampliabis, vt debeat etiam ple-
2 nè probari: † nam ſuper dominio in hac rei vendicatione
innititur origo, & radix petitionis, ſecundùm Bal. in l. cum
res. in fi. C. de proba. nec abſque ratione diximus plenè de-
3 bere probari, quia non ſufficit ſemiplenè, † nec datur iura-
mentum ſuppletorium, iuxta ſententiam Iaſon. in l. admo-
nendi. col. 22. num. 122. ver. ex iſta ratione infans, & in repet.
col. 97. poſt nu. 296. verſi. ex iſta ratione. Bal. ff. de iureiur. &
Crauet. in allegato conſi. 152. nu. 13.

Secundò velim amplies, vt nedum probandum ſit domi-
nium petentis in rei vendicatione, † ſed etiam probari de-
4 beat dominium auctoris, à quo rem habuit, quando ſ. petit
virtute tituli ab alio habiti, vt patet ex ijs, quæ deduximus
ſuprà, dum afferebamus rationem, quare dominium ſit dif-
ficilis probationis.

Intellige iſtam ampliationem, & extende, vt ad proban-
dum dominium auctoris, non ſufficiat poſſeſſio ipſius au-
5 ctoris, † nec minus fama, aut communis opi. ſed debeat ꝓ-
bari per veras cauſas: ita deciſum fuit à Dominis de Rot. in d.
dec. 1. aliàs 15. de re iud. in nouis. ſic docuit Bellam. in c. exa-
minata. nu. 17. de iud. & in conſi. 41. col. 2. nume. 9. ſub ver.
tertiò probo ſic. & placuit Rip. in l. rem quæ. num. 51. & 52.
ff. de acq. poſſeſ. ad idem reſpondit Soci. in conſ. 112. nu. 24.
lib. 4. & idem diremit Caſſa. in dec. 2. nu. 2. de proba. referẽs,
& ſequens Rotam vbi ſuprà. Caſt. in conſi. 76. in facto iſto.
lib. 2. quibus accedit Rolan. à Valle in conſi. 46. nu. 18. lib. 3.

Tertiò ampliabis, vt non ſufficiat probare dominium de
6 antiquo, † ſed debeat etiam probari de præſenti, vt reſpon-
ſum eſt à Rui. in conſ. 14. nu. 4. & 10. lib. 4. atque cautum eſt
à Cor. in conſ. 329. nu. 7. vol. 1. & in conſ. 35. nu. 14. ver. itaque
dato. eo. vol. 1. & à Pariſ. in conſ. 104. nu. 8. vol. 1. idem voluit
Cor. conſ. 19. videtur in hac conſultatione, vl. col. volu. 2. &
in conſ. 145. ad euidentiam præmittendum, col. pe. in 1. par.
& in conſ. 140. eleganter diſcuſſa eſt, colu. pe. & in conſ. 315.
videtur in hac conſultatione, col. pe. vol. 4.

7 Contrarium † ſenſit Crau. de antiq. temp. in 1. par. in ver.
ſeu ſectione, viſo in hac, 1. par. huius tractatus. nu. 4. & ſeq.
* vbi teſtatur de * communi opinione.

Primò poteſt limitari principalis concluſio, vt non pro-
cedat, quando agitur petitione hæreditatis, tunc enim non
8 requiritur dominij probatio, † ſed ſufficit probare defun-
ctum tenuiſſe, & poſſediſſe tempore mortis tanquam do-
minum, abſque alicuius tituli probatione, vt Boer. prodidit
in q. 42. num. 15. & ante eum Caſt. in conſi. 139. incip. In cau-
ſa, quæ vertitur coram locum tenente primo Fori Iulij, quẽ
Boer. vbi ſuprà refert, quod conſ. in lib. meo non reperi. ve-
rum exiſtimo conſ. eſſe 169. viſo quodam proceſſu agitato
Forliuij. poſt num. 5. ver. imputet ergo ſibi, vol. 1. & memi-
nit Bald. in conſil. 486. nume. 2. volum. 1. & tradit Paulus de
Montepico in l. cum fundus. §. ſeruum tuum, nume. 5. ff. ſi
cer. petat.

Secundò limitatur, vt locum ſibi non vendicet, quando
9 quis repetat rem, † quia tunc non poteſt refricari quæſtio
dominij, & per conſequens illud non tenetur probare, per
ea, quæ adduxit Bald. in d. conſilio 486. numero quinto,
vol. 1.

Tertiò limitabis, vt vera nõ ſit in agente rei vendicatione
contra violentum poſſeſſorem, quia huiuſmodi excuſabi-
10 tur à probatione dominij † probata violentia poſſeſſoris, ita
colligere eſt ex doctrina Bar. in l. naturaliter, §. nihil commu
ne, poſt nu. 17. ver. ſed huic videtur obſtare. ff. de acq. poſſeſ.
& Caſt. in l. commodare. in fi. ff. commoda. & declarat Ra-
phael Cuma. in d. l. naturaliter. §. nihil commune. poſt n. 18.
ver. ſeptima combinatio, idem voluit Ang. in l. metum. §.
volenti; ff. quod metus cau. vbi tamen ſublimitat, iſtud
locum habere tantum in vitioſo poſſeſſore, vitio expulſiuo:
ſecus ſi vitio cõpulſiuo, & pro limitatione tenet etiam Inn.
in c. Paſtoralis. poſt num. 4. ver. ſed dices. in fi. de cau. poſ. &
proprie. & facit contex. in le. ſi quis emptionis titulo, §. ſed
hoc ſuper illis, C. de præſcrip. 30. vel 40. ann. vbi cautum ha
11 betur ꝙ probatio violentiæ operatur, vt cõtra agentẽ non
poſſit referri qu. dominij à violenter inuaſore, ſic illũ indu-
cit Cuma. loco ſuperius allato, & ante eũ Bar. in l. 4. §. Cato.
in 3. oppo. ff. de verb. ob. & iuxta hanc ſententiam videtur
reſpondiſſe Bar. Cæpol. in conſi. 60. incip. præmiſſa. in 2. du-
bio, col. penul.

Contrariam ſequutus eſt ſententiam Bal. in l. ius eius, C.
de prob. & Claud. Marmerius in l. naturaliter. d. §. nihil cõ-
12 mune, nu. 153. ver. contrarium tenet, ff. de acq. poſ. † vbi ci-
tat Imo. Alex. & Aret. idem ſentientes in d. §. nihil cõmune.
idq; probat iurib. & rationib. ac per duas columnas tuetur
** hanc partem vti veriorem, & magis ** communem. adducit
præterea quamplures tum conſulentes, tum profitentes,
qui in eandem deſcendunt ſententiam, adeas ipſum.

Quartò limitare poteris in creditore agente hypotheca-
13 ria † contra tertium: non enim ei, ſi quæſtio dominij ab eo-
dem referatur, probandum eſt, ſe debitorem tempore ob-
ligationis rei obligatæ, vel hypothecatæ dominum fuiſſe,
14 eo quod dominij probatio ſit † omnium difficillima, vt no-
tant Do. in d. l. cũ res, C. de proba. ſed ſatis erit probare rẽ hy
pothecatam tẽpore obligationis in bonis debitoris fuiſſe,
hoc eſt, debitorem poſſediſſe rem obligatam tempore obli
15 gationis, † vt ſuam, cuius probatiò non adeò eſt difficilis: ita
* tradidit gl. * cõmuniter approbata in l. rem alienam. in ver.
* pignoratitia, ff. de pig. actio. Bar. ibi. nu. 5. ſcribentes omnes
* communi conſenſu id aſſeruere in le. cũ res, C. ſi res alien.
pig. dat. ſit. idem voluit conſulendo Alex. in conſ. 78. in cau-
ſa, & lite, nu. 4. vol. 7. & in conſ. 137. in cauſa, & lite inter, nu.
4. vol. 2. & in conſ. 138. Lancel. nu. 1. eo. vol. 2. Iaſ. ẽt in §. item
Seruiana. nu. 89. Ang. ibid. nu. 8. itidẽ Zaſ. nu. 31. & 37. Inſti.
de actio. reiecta Accur. ſententia, quam Docto. diabolicam
* vocãt, & * cõmuniter, vt falſam improbant, in d. §. itẽ Seruia
na. in ver. qualiter actio, & ita doctiſſimè ſcripſit And. Gail.
* lib. 2. prac. obſeru. obſeruat. 36. nu. 1. & ſeq. vbi teſtatur de *
communi ſententia, & Cameram id ſequi.

Hanc tamen limitationem ſublimitabis, vt non proce-
dat, quando creditor agit hypothecaria contra tertium
poſſeſſorem, qui nullam cauſam prætendit à debitore, vel
16 eius hærede: † tunc enim agens hypothecaria debet pro-
bare rẽ fuiſſe in bonis debitoris tẽpore oblig. ita reſpondit
Alex. in conſ. 138. nu. 1. vol. 2. quẽ refert, & ſequitur idẽ And.
Gail. d. lib. 2. practicar. obſeruat. obſeruat. 36. num. 5.

CONCLVSIO 537.

ARGVMENTVM.

Dominium per quæ regulariter probetur.

SVMMARIVM.

1 *Dominium regulariter probatur per emptionem vacuæ poſſeßionis, traditionem, & pretij ſolutionem.*
2 *Dominium non tranſit ſine rei, & poſſeßionis traditione.*
3 *Dominium transfertur ſine traditione in aliquibus caſib.*
4 *Dominium etiam ſine traditione transfertur in pacto legis commiſſoriæ, & adiectionis in diem.*
5 *Dominium transfertur in donantem ipſo iure.*
6 *Dominium ſine traditione non tranſit in donatione omnium bonorum.*
7 *Dominium transfertur ſine traditione in pia cauſa, in qua etiam ex ſolo contractu transfertur.*
8 *Dominium non transfertur, niſi pretium numeretur, vel fides de pretio habeatur, aut aliter ſatis venditori fiat.*
Contrarium, numero 9.
10 *Ad probationem dominij requiritur emptio vacuæ poſſeßionis, traditio, & pretij ſolutio, quando agitur contra venditorem, ſeu contra eius hæredem: ſecus vt ibi.*
11 *Qui dominium non habet, in alium transferre non poteſt.*
12 *Venditor, vel eius hæres ſi negaret fuiſſe dominum, ſuam turpitudinem allegaret.*
13 *Quo pacto probabitur tradentem fuiſſe dominum.*
14 *Quomodo probetur tradentem fuiſſe directum dominum.*
15 *Quid probari debeat, cum agitur de directa probatione dominij in perſonam illius, qui rem vendicare intendit.*
16 *Quando agitur petitione hæreditatis, non requiritur probatio dominij auctoris, ſed tantummodo rem fuiſſe in bonis defuncti.*
Contrarium, num. 17.
18 *Probatio dominij auctoris non requiritur, quando ſumus in dubio, & agitur petitione hæreditatis.*
19 *Obtinens beneficium per reſignationem ſimplicem, vel cauſa permutationis, non tenetur docere de titulo, vel dominio reſignantis, ſed ſolum ipſum fuiſſe habitum pro illius eccleſiæ rectore.*

1 DOMINIVM per hæc tria concurrentia regu-
lariter probatur, videlicet † per
emptionem vacuæ poſſeſſionis, traditionem, & pretij ſolu-
tionem, vt reſcripſere Imperat. Dioclet. & Maxim. in l. cum
res. vbi etiam Accurſ. in ver. in vacuam. verſicu. & idem di-
xit hic P. C. de probatio. & ibi Docto. nam ſi non præit con-
tractus, traditio nuda dominium non transfert, vt inquit
Iur. conſul. in le. nunquam nuda. ff. de acqui. rer. domin. &
in leg. nuda. ff. de dona. requiritur præterea res, & poſſeſ-
2 ſionis traditio, † alioqui dominiũ non tranſit, ita conſtituit
Sum. Pontif. in cap. cum Ioannes. de fide inſtrumento. &
ſanxere Imperatores in l. traditionibus. C. de pact. & decre-
uit Imperator Alexan. in l. qui tibi hæreditatem. C. de hæ-
red. vel act. vend. quod etiam cautum eſt à Calliſtrato Iur.
conſul. in l. ſi ager. ff. de rei vend. & iſta de traditione nedum
procedunt, quando tempore traditionis cauſa de præſenti
aderat, vt venditio, ſed etiam procedit, quando tradita res
fuiſſet propter ſpem, veluti futuræ venditionis, vel alterius
futuræ obligationis cõmittendæ, quia ex ea tamen traditio-
ne probatur & transfertur dominium alijs poſtea concur-
rentibus, ita declarat Bart. in l. ſub conditione, col. fi. verſi.
aduertatis. ff. de ſolut. per tex. ibidem, quem refert, & ſequi-
tur alijs collect. Tiraq. in tracta. de vtroq. retract. titu. de re-
tract. conuen. in fi. num. 67.

Præterea iſtud etiam de traditione non ſemper proce-
3 dit, † nam dantur aliqui caſus, in quibus ſine traditione do-
minium transfertur: nã eo ipſo ꝙ res incidit in commiſſum
propter vectigal non ſolutum, ſiue ſit res mobilis, ſiue im-
mobilis, dominium quæritur fiſco, hunc caſum vt ſingula-
rem, & eximium retulit Petr. de Rauenna in ſingul. 853. ali-
quis portat in verſi. tu ſcis. per context. quem ſingularem di-
4 cit in l. commiſſ. ff. de publica. Ad hæc † dominium etiam
ſine traditione transfertur in pacto legis commiſſoriæ &
adiectionis in diem, per gloſſ. in leg. 1. ff. de donatio. Hoc
idem dicendum eſt in donatione cauſa mortis, quia trans-
5 fertur dominium in donantem † ipſo iure, ita cautum eſt
in context. leg. ſi mortis cauſa. la 2. vbi gloſſ. in verſi. dona-
tum eſt, & in verſi. iam nunc. ff. de dona. cau. mort. quod
ſcitu dignum, & ſingulare cenſuit idem Petr. de Rauen. in
ſing. 879. tu iam habuiſti. Idẽ etiam eſt in actione pro ſocio
in vniuerſalib, vt reſpondit dilucidè Caius in l. 2. ff. ꝓ ſocio.

Hoc tamen fallit in venditione, & donatione omnium
6 bonorum, † in quibus dominium ſine traditione non tran-
ſit, vt inſigniter tradidit Accur. in l. 2. in ver. vniuerſæ. ff. pro
dote. cuius doctrinam vt ſingularem perpetuò memoriæ
eſſe cõmendandam ſunt arbitrati Bar. ibidem, & Pet. de Ra-
uen. in ſingu. 883. tu ſcis, quòd in actione, vbi context. nun-
cupatim id probantem adducit in l. qui tibi. C. de hæred. vel
actio. vendi. Inſuper ſine traditione transfertur etiam do-
7 miniũ in pia cauſa, † in quam ẽt ex ſolo cõtractu transfertur
dominiũ ſine traditione, per text. in l. vlt. & ibi latè Docto.
C. de ſacroſanct. eccle. & in l. 1. & ibi gloſſ. & Doct. C. de do-
nat. quæ ſub modo. & no. in ca. 2. de conſuet. hoc idem con-
ſuluit Bald. in conſil. 86. circa prædicta. num. 1. lib. 5. quæ ad-
duxit ad idem Tiraq. de priuile. piæ cauſæ, priuile. 107. idem
voluit Hieron. Gigas in conſilio 62. in cauſa de Aſilo. nu. 1.

Requiritur inſuper, vt pretium numeretur, vel fides de
8 pretio habeatur, † vel aliter ſatis venditori fiat, alioqui do-
minium non transfertur, ita reſpondit Vlpia. in l. procura-
toris. §. ſed & ſi dedi. ff. de tributo. actio. atque cauit Pom-
pon. in l. ꝙ vendidi. ff. de contrahen. empt. & Spec. in §. ſe-
quitur. poſt nu. 24. ver. 2. quod pretium numeretur, titu. de
actio. ſeu petit. hoc idem aſſeuerauit Bal. in d. l. cum res. vlti.
not. num. 2. & ſentit Alex. in conſi. 10. videtur fortaſſe prima
facie, à prin. vſque ad nu. 5. vol. 1. loquens de pactis legis com
miſſoriæ, & adiectionis in diem.

9 Contrarium, vt aiunt, † ex diametro ſenſit Alex. in conſi.
182. viſo proceſſu. col. 2. poſt num. 1. verſi. nec ſufficit titulus
* emptionis, & interuentus pretij, vol. 7. vbi atteſtatur * com-
munem eſſe opinionem, nec ab ea in iudicando eſſe rece-
dendum, motus auctoritate glo. & Doct. in l. cum res. C. de
proba. & Spec. in §. ſequitur. verſi. ſi autem velis. nu. 24. de a-
ctio. & petitio. dicens aliud vltra prædicta requiri, licèt, vt
venditor fuerit dominus: ſubdens Alexa. in d. conſi. 182. ex
his tribus prædictis interuenientibus in dubio dominium
* non præſumi, aſſerens * communiter Bal. opinionem in d.
l. cum res. reprehendi, quam tenuit Placen. gloſſator anti-
quus de mente Sal. qui reſpondet ad Bal. motiua.

Primò limitabis, & intelliges, vt prædicta tria requirantur
10 ad probationem dominij, † quando agitur contra vendito-
rem, ſeu contra eius hæredem, ſecus autem contra extra-
neum poſſeſſorem, veluti rei venditæ: quia tunc requiritur
etiam, quòd probetur venditorem fuiſſe dominum, vt vide-
re eſt ex d. glo. in l. cum res. C. de probat. & ibi Bar. & Doct.
aliàs non obtinebit, vt tradidit Maran. in ſuo Spec. in 3. diſt.
prin. num. 4. † nam qui dominium non habet, in alium trãs-
11 ferre non poteſt, vt inquit Vlpia. in le. non eſt nouum. ff. de
acq. re. do. idem tenet Bertrand. in conſilio 211. numero 3.
verſiculo non enim ad hoc. volum. 3. & placuit Spec. in tit.
de act. ſeu petit. §. ſequitur. numero vigeſimo quinto, ver-
ſiculo & in omni contractu. ratio verò diſcriminis inter
venditorem, & extraneum ea eſt, quia ſi venditor, vel
12 eius hæres negaret fuiſſe dominum † ſuam turpitudinem
allegaret, quod non poteſt. leg. ſi creditoribus. Cod. ſi ſer.
pig. da. ma & ita ait gl. in d. l. cum res. in verbo, in vacuam.
Cod. de probat. & ita procedit opinio communis vbi ſuprà
in contrarium per Alexand. d. conſilio centeſimooctuage-
ſimo ſecundo adducta.

13 At quo pacto probabitur tradentem † fuiſſe dominum?

reſpondent

reſpondent glo.& Bar.in d.l.cum res,probari ijs modis traditis ab Impera. in §. ſingulorum.Inſtit. de.rerum diuiſione hoc eſt, ſi res ſit mobilis, veluti, quòd ceperit feram beſtiam, vel aliam ſpeciem nominatim dixerit: ſi verò ſit immobilis, poterit probari, venditorem fuiſſe dominum per pręſcriptionem, id eſt, poſſediſſe tanto tempore, iuſto titulo, & bona fide, quod præſcripſerat: & idem tenet Caſtr.in d.le. cum res.nu.12.C.de probat.& Alex.conſil.202.ſuper cauſa, & lite.poſt num.3.verſi.nec poſſumus dicere, vol.2.

Sed hoc modo videtur probare tantum dominium vtile
non autem directum, vt docuere gl.& Bar.in d. leg.cum res.
Ideoque ad probandum tradentem fuiſſe directum domi-
num, alium modum tradit Bart. in d.l. cum res.& in l.ſi rem
14 mobilem, ff. de acq.poſſeſſio. † vt ſcilicet faciat ſolemnem
inueſtigationem, & diſcuſſionem, veluti per bannimenta,
ſeu cridas (vt noſtri loquuntur) an reperiatur aliquis, qui
dicat ſe dominum illius fundi, quem auctor eius poſſide-
bat: quia tunc, ſi non reperiatur, dicetur probatum domi-
nium tradentis, per d.l. rem quæ nobis, ff.de acq.poſſeſſ. &
Bar.ait vbi ſuprà, quem refert, & ſequitur Boer. in d. q. 42.
nu.31.quam praxim comprobat etiam Lanfranc. de Oria. in
tract.de teſtib.nu.140.verſi. ſed quomodo probabitur.

Aliter admonet Bal. in d.l.cum res.poſt nume.3.& num.
4.verſicu.nunc ergo reſtat.C.de probat.in quo loco ſcriptũ
relinquit, quòd cum agitur de directa probatione dominij
15 †in perſonam illius, qui rem vendicare intendit, is quatuor
debet probare, titulum, traditionem, pretij numerationé,
& tandem quòd diu poſſederit, & Baldum eſt ſequutus ibi
Caſtren.& cæteri omnes, idem Caſtren.in l.proprietatis.C.
de proba.Pariſ.conſi.104.nu.100.lib.1.

Primò illud ſublimitatur, quando agitur petitione hære-
16 ditatis: † quia tunc, vt ſuprà diximus in ſecunda concluſio-
ne de Dominio, prima limitatione, non requiritur proba-
tio dominij auctoris, ſed tantummodò rem fuiſſe in bonis
defuncti, vt placuit Bar.in l.hæreditatis.C.de.pet.hæred. &
ibi alij, & illum refert, & ſequitur Maran.in ſuo Speç.in diſt.
3.prin.nu.5.Pariſ.d.conſi.104.nu.100.lib.1.

17 Contrarium tamen† ſenſere in hoc Boer. d. q. 42. nu. 25.
& quamplurimi alij ab eo ibidem relati.

Sed hoc pacto conciliabis, vt opinio Boer. & ab eo rela-
torum procedat, cum ſumus in dubio, aliàs enim ſufficit illa
18 quatuor probare, †nec requiritur probatio dominij aucto-
ris, vt declarat, & intelligit Menoch.de arbit.iud. lib. 2.cen-
tur. 1. caſu 42.num.7. ex ſententia Pariſ.d. conſi. 104. num.
99.lib.1.

Secundò ſublimitatur, vt locum ſibi non vendicet in be-
neficialibus, nam quis obtinens beneficium per reſignatio-
nem ſimplicem, vel cauſa permutationis, non tenetur do-
19 cere de titulo, vel dominio reſignantis, ſed ſolum † ipſum
fuiſſe habitum pro Rectore illius eccleſiæ, vt in hanc deſcé-
dere ſententiam Domini de Rot.in deciſi.109.aliàs 4.agen-
ti, & poſſidenti.in nou.titu.de rer. permut. & deciſ. 10.aliàs
304.nota agenti, & petenti. in antiquis.eo.titu. de rer. per-
mutat.Bellame. deciſi. 645. ſeu 644. non obſtantibus con-
cluſionibus, titu.de probatio. Lap.allegat.89.in Dei nomi-
ne, verſi. venio ad ſecundum.poſt num. 8. colu. 7. & ex alijs
videre eſt, relatis à Boer. in d.q. 42. nume.30.idem diremit
Caſſador.deciſio.2.tit.de cau.poſſ.& propriet.ad idem ſcri-
pſit Abb.in c.cum venerabilis. nu.24. verſ. an autem agens.
de excep.vbi Feli. poſt nu.11.verſic.& dixit Rot. de rer. per-
mutat.cui reſpondet meus Socin.in conſi.168.in primis de-
terminanda eſt q.col.3. verſic.quinimmo Ioan. And. quem
alij ſequuntur.volu. 2.

CONCLVSIO 538.

ARGVMENTVM.

Dominium an probari poßit per indicia, & coniecturas.

SVMMARIVM.

1 *Dominium per indicia, & coniecturas probari poteſt.*
2 *Dominij plena probatio emergit ex coniecturis, & indicijs.*
3 *Indicia, ex quibus probatur dominium, quæ ſint.*
4 *Traditio ſatis probatur, quòd vendidiſti mihi rem, & te ſciente, & patiente fuero in poſſeßione.*
Ex traditione deuenitur ad dominium. ibi.
5 *Proprietarius præſumitur ille, cui ſoluitur cenſus.*

Dominij probationem eſſe difficilem paulò an-
te dicebamus: hinc ſcribentes collige-
1 bant, probari poſſe † per indicia, & coniecturas, vt ijdem
tradidere in l.indicia. C. de rei vendicatio. idem tenet Soc.
ſen.in conſi.205.num.3. verſicu. quartò optimè ad propoſi-
tum, volu. 2. quod confirmauit Calcan. in conſi.31 In cauſa
Magnifici Domini Brunorij.col.5.verſiculo, item quia cum
probatio dominij, num.11.vol. 1. idem probauit Socin. ſen.
in conſi.89.poſt num.9. verſic. & pro fundamento præſup-
pono illud vulgare, quod dominium probatur per indicia.
lib.1.cui vt affini adhæſit Socin.Iun.in conſi.135.numero 14.
verſicu.addo quòd ex alio poteſt.columna 4.vol.2.& placu-
it Barbat.in conſil.41.illud afferam.col.2.numero 2.verſicu.
item per indicia.& numero ſeq.volumine 1. quibus ſe ſub-
ſcripſit clariſſimus Menoch. ſuo tract. de arbitra. iudic. in
centur.prima.caſu 42.& voluit Contard.de momen.poſſeſ.
in prima oppoſitio. num. 8. & in hanc deciſum fuit ſenten-
tiam ab Afflict. deciſio.277. an teſtes deponentes, in prin-
cipio.

2 Quod ampliabis, vt vſque eò procedat, †vt ex iſtis conie-
cturis, & indicijs emergat plena probatio, quod pluribus
comprobat Pariſ. in conſi.104.num.101.d.verſi. quæ etiam
ſuadentur, & ſeq. lib.1.

3 Indicia autem, ex quibus probatur dominium † duo tra-
duntur à Iaco.de Are.in d. l. indicia. Cod.de rei vendicatio.
quæ refert ibidem Bald. in princ. Primum ſcilicet, quando
vendidiſti mihi rem, & te ſciente, & patiente fuero in poſ-
4 ſeſſione: †hoc enim probato, ſatis probatur de traditione,
l.2.C.de acqu.poſſeſſi. & ex traditione deuenitur ad domi-
nium, vt ait Bal.in d.l. indicia. in prin.

Secundum indicium ex ſolutione cenſus oritur: nam il-
5 le, cui ſoluitur cenſus, † præſumitur proprietarius, vt ibi-
dem inquit Bal.in d.l.indicia.ſub nu.3.in fine, de quibus la-
tius infrà dicetur ſuo loco, & alia indicia, & coniecturas po-
nit Soc.Iun.d.conſi.135.d.nu.14.vſq; ad num.17. vol. 2.

CONCLVSIO 539.

ARGVMENTVM.

Dominum an probetur per ſimplicem poſſeßionem.

SVMMARIVM.

1 *Dominium non probatur per ſimplicem poſſeßionem.*
2 *Ad probandum dominium requiritur, vt probetur titulus, bona fides, & continuatio poſſeßionis, neque rem fuiſſe vitioſam.*
3 *Dominium per ſimplicem poſſeßionem non probatur, etiamſi teſtes deponerent Titium poſſediſſe illam rem pro ſua.*
Contrarium num.4.
5 *Dominium probatur à teſtibus dicentibus ſe vidiſſe Titium poßidere pro domino decem annis.*
6 *Dominium probatum non dicitur etiam quando teſtes deponerent patrem meum talem rem poſſediſſe, & habitum fuiſſe pro domino publicè, communiter, & ab omnibus.*
7 *Dominium non præſumitur ex poſſeßione, quando fuit deductum in iudicio per modum actionis, & per modum rei vendicationis.*
Secus vt num. 8.
9 *Ad probandum rem ſuam eſſe, ſufficit inducere poſſeßionem de præſenti.*

10 *Dominium nedum præſumitur incidenter deductum ex poſſeßione vera, ſed etiam ex ficta.*
11 *Dominium quando deducitur in iudicio per viam exceptionis poſt fundatam intentionem actoris, tunc nõ ſufficit poſſeßio ad eius probationem.*
12 *Quando ad probandum dominium incidenter deductum deducitur poſſeßio de præterito, eo caſu, etiamſi deducatur incidenter, non ſufficit, nec concludit de præſenti.*
13 *Dominium præſumitur ex præterita poſſeßione in odium violentiæ.*
14 *Dominium licèt deducatur incidenter, illa poſſeßio non ſufficit, quando aliunde conſtaret expreßè poſſeſſorem non eſſe dominũ.*
15 *Dominium probaretur ex poſſeßione, ſi non conſtaret poſſeſſorem non fuiſſe dominum.*
16 *Dominium deducitur principaliter in actione legis Aquiliæ, quia illa actio non competit, niſi domino.*
Dominium non præſumitur in contumace ex ſola poſſeßione, licèt dominium deducatur incidenter, vt ſub num. 16.
Contrarium ſub eodem num.
17 *Dominium cum deducitur incidenter, & ius, vt ex poſſeßione præſumatur, debes illud allegare, alias ſuccumbes.*
18 *Dominium benè probatur, quando cum poſſeßione, & communi opinione ſimul ſunt probata alia adminicula.*
19 *Vbi non proſunt ſingula, multa iuuant.*
20 *Quando ex parte actoris eſt probata longæua poſſeßio, & ex parte rei non fuit probatum dominium, ex illa præſumitur, & probatur ipſum dominium ad fauorem actoris.*
21 *Dominij præſumptio ſaltem ex poſſeßione inducitur.*
22 *Habens poſſeßionem habet præſumptionem, vt præſumatur ſe credere eſſe dominum.*
23 *Dominium præſumptiuum probare ex præſumptione ſatis eſt, licèt quis aſtrinxerit ſe ad probationem dominij, neq; ſuccumbet.*
24 *Probatio poſſeßionis, & communis reputationis non ſufficit quoad effectum dominij transferendi, & adiudicationis fiendæ.*
Secus quoad poſſeßionem tuendam.
25 *Dominium tunc probatur, quando poſſeßio eſt longißima, & cum illa concurrit fama.*
26 *Dominus præſumitur ex longißima poſſeßione etiamſi non concurrat fama.*
27 *Dominia rerum, quæ prius in nullius bonis erant.*
28 *Dominium probatur ex longißima poſſeßione nedum contra conductorem, ſed etiam contra tertios.*
29 *Poſſeßio ſimplex ſufficit ad probationem dominij, quando agitur ad impediendum executionem ſententiæ, quæ fit in bonis damnati.*
30 *Dominium probat, probatio ſolius poſſeßionis, quando agitur cõtra furem.*
31 *Dominium ex poſſeßione probatum intelligitur, ſi de re, qua de agitur, facta fuerint bannimenta, vt ſi quis velit dicere, talem rem fuiſſe in bonis alicuius, antequam à Titio poßideretur, veniat, & ſiſtat ſe tali iudici, & nemo comparuerit coram illo iudice.*
32 *Dominium probatur ex ſola poſſeßione, quando agitur contra violentum poſſeſſorem.*
33 *Dominij præſumptio inducitur pro ipſo actore ex longæua poſſeßione probata per actorem, quando ſimul fuit intentatum petitorium, & poſſeſſorium, & ſuper vtroque proceſſum.*
34 *Dominij probatio non inducitur ex poſſeßione forſan probata per actorem, ſi ſuſpenſo petitorio eſſet intentatum poſſeſſorium.*
35 *Dominium probatur per recentem poſſeßionem, alio in contrarium non probato, neque docto.*

1 Dominium non probari per ſimplicem poſſeſſionem † conſuluit Pau. Caſtr. in conſilio 113. in cauſa, quæ vertitur inter communitatem Brazani. poſt numer. 3. verſiculo item ſuper petitorio, vol. 2. & ante eum tradidit Bald. in leg. indicia. numero tertio, atque docuit Bar. in l. cum res. numero 15. C. de proba. quod & ſenſit decidendo Bellame. deciſi. 740. ſi à te vendico. de probat. per tot. & cautum eſt ab Alexand. conſilio nonageſimo ſecundo, numero tertio, volumine quinto, & in conſilio 57. nume. 6. lib. 7. verſicu. tutius etiam reſpondet, quorum ſententiæ ſe ſubſcripſit Fulgo. in leg. non ignorat. num. 2. C. de ijs, qui accuſa. non poſſ. idem obſeruauit Pariſ. conſi. 107. num. 33. vol. 1. hoc quoque prodidit Bellame. in c. examinata. nu. 17. de iudic. & in conſil. 41. col. 2. num. 9. ſub verſ. Tertiò probo ſic, ſic ſcripſit & Rip. in l. rem quæ. n. 51. & 52. ff. de acq. poſſeſſio. ita etiam conſultus aſſeruit Socin. ſen. conſil. 112. numero 24. volum. 4. ſicque confirmauit Caſſador. deciſio. 2. nume. 2. de probatio. idque comprobauit Iacobus de Sancto Georgio in rubr. ff. de rei vendicatio. nu. 27. atq; repetijt idem Caſtr. in conſ. 76. in prin. lib. 2. poſtremò album calculum addidit Rolan. à Valle conſ. 46. nu. 18. lib. 3.

2 Hinc fit, vt requiratur, † quod probetur etiam titulus, bona fides, & continuatio poſſeſſionis, neque rem fuiſſe vitioſam, quæ omnia ꝓbanda eſſe aſſeuerauit Lanfranc. de Oria. in tract. de depoſi. teſtiũ. nu. centeſimo vigeſimo ſexto, cum ſeq. verſic. conſequenter eſt. vbi ponit, quo pacto ſint probanda, & nos dicemus ſuis locis, nempe in Concluſione, Poſſeſſio, in Concluſione, Titulus, & diximus in Concluſione, Bona fides.

Primò amplia Concluſionem, etiam ſi teſtes deponerẽt,
3 † hunc nempè Titium poſſediſſe illam rem pro ſua, teſte Roma. in conſil. 70. Viſis themate, & quæſtione, numero 14. ita etiam teſtatur Iaſ. in l. ſi is ad quem, numero 9. quarto notab. ff. de acquir. hæred. quod & placuit Pau. Caſtren. in conſilio 113. contra ſuperius conſulta, in princ. volumi. 1. cui rei aſſenſit & Alexand. in dicta l. ſi is ad quem. numero 4. & in conſil. 89. excellentiſſimi I. C. poſt numerum quintũ, verſic. nec releuat etiam, volumine 5. nec id præterijt Inno. c. illud. nu. 2. de præſump. quem etiam refert, & ſequitur Socin. ſen. in d. conſil. 112. viſo proceſſu agitato inter Baptiſtam, num. 24. verſicu. ſed quando principaliter non probatur, vol. 4.

4 A contraria ſtetit ſententia † Maria Socin. iun. in conſil. 128. num. 13. vol. 2. vbi ait, quod ſi teſtes deponant talem pro domino poſſediſſe bona, de quibus agitur, vtique probari dominium, teſtem ad id laudat Bald. in l. proprietatis. in fi. C. de probatio. & id haberi ait in auth. niſi tricennale. C. de bo. mater. & ibi per Bald. & Doct. quod corroboratur per id, quòd notat Ang. in Authen. de teſtib. §. & licet. vbi voluit, † quòd ſi teſtes dicant, ſe vidiſſe Titium poſſidere pro domino decem annis, probari dominium.

Secundò loco ampliabis, vt procedat, etiam ſi teſtes deponerent patrem meum talem rem poſſediſſe, & dum vixit habitum fuiſſe pro domino, publicè, communiter, & ab
5 omnibus: nam tunc etiam † ſatis non dicitur probatum dominium, vt deciſum reliquere Domini de Rota in deciſio. 15. aliàs 330. ſi vendico à te. de re iudic. in nouis. quos ſequitur, & refert Abb. in cap. cum ad ſedem. poſt numerum viceſimum, verſi. idem tenent Domini de Rota, de reſtitutio. ſpoliato. & ſenſere conſulendo Bertran. in conſil. 85. numero 5. volum. 7. & decidendo Bellame. in dicta deciſ. 740. ſi à te vendico. in prin. tit. de probat.

Debet enim probari titulus legitimus, verus, vel putatiuus: quia vbi dominium deducitur de præterito non ſufficit in præſenti. §. & quæ nondũ. §. quod dicitur. ff. de pignorib. hanc eandem opinionem ſequitur Lap. allega. 89. in De nomine factum, ſuper quo conſilium, columna 10. verſicu. præterea iſta quæſtio, poſt numerum decimumquintũ, poſt literam Y. conuenit cum hoc Bellam. in deci. 612. actor admiſſus. qui vult non ſufficere probationem communis reputationis & famæ, quò ad obtinendam adiudicationem, & ſic vt conſequatur dominium, idem decidit Bellam. in deciſio. 564. concluſio, quòd gratia facta, & deciſ. 242. ad effectum obtinendi, & deciſ. 454. monaſterium allegans. quod etiam concluſum eſt à Dominis Ro. deciſio. 236. alias 15. ad effectum. de præbend. in. nou. iſtis accedit Alexan. in l. is ad quem, columna 2. de acqui. hæred. per illum context. poſt Rom. qui aſſeruit nõ ſufficere ad dominium allegare, quod tenuit aliam rem pro domino, & tanquam dominus fructus per-

percipiendo, quia non eſt probatum dominium, nec titu-
lus ſufficiens. hoc idem conſulendo ſenſit Alexand. in con-
ſil. 89. excellentiſſimi Iuriſconſulti, colum. 5. volum. 5. & in
conſilio 182. viſo proceſſu cauſæ principalis, colum. 2. vol. 7.
quod & comprobauit Mil. in repert. in verbo, probatio
communis reputationis, & in verbo, confeſſio ſuper domi-
nium, & in verb. probatur antiquum dominium, nec id la-
tuit Philipp. Franc. in c. Abbate ſanè. in princ. col. 2. de re iu-
di. in 6. ſic quoq; reſpondit Socin. in conſi. 112. viſo proceſſu
agitato inter Baptiſtam, in fi. volum. 4. dicens, quòd vbi do-
minium principaliter deducitur, nõ ſufficiat probare, quòd
illam rem poſſederit tanquam ſuam; iſtud etiam conſulen-
do tenuit Corn. in conſil. 19. videtur in hac conſultatione,
colum. vlti. lib. 2. & in conſil. 145. ad euidentiam præmitten-
dum, col. penult. volum. 1. & in conſil. 130. eleganter diſcuſ-
ſa eſt. col. penult. & in conſil. 315. videtur in hac conſultatio-
ne, col. penult. volum. 4. & in conſil. 313. aliàs per me, colu. 1.
eod. vol. 4.

Primum omnium limites velim principalem Concluſio-
nem, & hanc ſecundam ampliationem, vt procedat tantum,
quando dominium fuit deductum in iudicium per modum
7 actionis, & principaliter, † veluti per modum rei vendica-
tionis, quia tunc ex poſſeſſione non præſumitur domini-
um, vt auctor eſt Barto. in l. quidam in ſuo, numero quarto.
ff. de conditio. inſtitut. quem refert, & ſequitur Abb. in dicto
ca. cum ad ſedem, col. 7. verſi. ſed quæritur, a. poſſeſſor, nu.
20. de reſtit. ſpolia. & ſequitur Aret. in conſ. 148. circa fi. ver-
ſic. ſecundò eſt aduertendum, & ſenſit Barb. in conſil. 8. ſcri-
bitur præclarè, colum. 2. num. 5. vol. 1. & in conſil. 41. illud af-
feram in medium, quod propheta, colu. 4. nu. 17. verſi. quod
quando dominium principaliter deducitur in iudicium, vo-
lum. 4. Bellam. etiam id probauit in deciſ. 740. ſi à te vendi-
co caſtrum, & iſtud ſequitur Mil. in repertor. in verbo, pro-
batio communis reputationis, & ita tenet Rota in deciſio.
109. aliàs 4. agenti & petenti, tit. de rerum permut. in nouis.
ſequitur Corn. in d. conſ. 313. aliàs per me, col. 2. volu. 4. & in
conſ. 128. quoniam agitur de parua. col. 2. eod. vol. 4.

Secus autem quando principaliter dominium non dedu-
8 citur in iudicium, † ſed incidenter per modum exceptionis,
vt quia agat confeſſoria ad ſeruitutem rei ſuæ debitam: nam
hoc in caſu principaliter deducit in iudicium ſeruitutem;
ſecundariò, & incidenter inducit dominium rei ſuæ, & non
poſſet in primo obtinere, niſi probaret ſecundum, ideſt,
9 rem ſuã eſſe, ad cuius probationem ſufficit † inducere poſ-
ſeſſionem de præſenti, & tunc præſumitur dominus, vt te-
ſtatur gloſſ. in l. ſicuti. §. ſed ſi quæratur. ſuper verbo, poſſeſ-
ſoris, in fi. & ſuper verbo, declarari, in fi. ff. ſi ſeruit. vendic.
& à Caio vnà cum Accur. ſuper verbo, non nocet, traditum
eſt in l. 1. ff. famil. erciſc. cui adhæret Socin. in l. 1. numer. 20.
verſic. & ideo tu conſidera. ff. de acqu. poſſeſſ. & Paul. Caſtr.
in conſil. 4. incip. in cauſa mota per Gaſpar. numer. 3. verſic.
tamen quia dominium deducitur. volum. 2. cum alijs addu-
ctis à Boër. in quæſt. 42. num. 8. & à Campeg. in ſuo tract. de
teſtib. reg. 339. verſi. 4. quia, docuit latè Barto. in l. quidam in
ſuo. num. 4. verſiculo, ſecundo caſu. de condi. inſti. quem ſe-
* quuti ſunt omnes, * vt apud Barba. conſil. 80. col. 6. poſt nu.
7. verſiculo, præterea eſt. in fi. lib. 1. Soc. Sen. conſ. 112. nu. 22.
23. verſiculo, circa prima. libr. 4. Soc. Iun. conſil. 135. nu. 3. li. 2.
Dec. conſil. 221. nu. 4. Alciat. reſpon. 319. nu. 1. Cephal. conſi.
63. nu. 13. lib. 1. & Alexand. in conſi. 10. nu. 4. vol. 4. & latè pro-
ſequitur Lanfr. de Oria. in tract. de teſti. num. 143. & ſequen.
& Bal. in conſ. 37. quidam Nerius. nu. 3. vol. 5. & in l. non hoc.
circa fi. verſi. reuoco in dubium. C. vnde legit. hoc idem re-
latu ſingulare arbitratus eſt Gui. Pap. in ſing. 952. conſuetu-
do notoria. nu. 2. quibus adiungas Bal. in d. l. 1. nu. 3. ff. famil.
erciſ. iſtis etiam addas Aret. in conſ. 148. in fi.

Amplia, † vt nedum præſumatur dominium incidenter
10 deductum ex poſſeſſione vera, ſed etiam ex ficta, ſi credimus
Bal. in conſ. 342. li. 3. & Io. Ant. Rub. in §. nihil cõmune, l. na-
turaliter. n. 34. ff. de acquirenda poſſeſſione. vbi adducit et-
iam Cuma. in conſ. 150. circa fi. ff. de acquirenda poſſeſſione.

Sublimitã ſuperiorem limitationẽ non procedere, quan-
11 do dominium deducitur in iudicio † per viam exceptionis,
poſt fundatam intentionem actoris: quia tunc non ſuffice-
ret poſſeſſio, prout declarat Bart. in d. l. quidam in ſuo. ff. de
condi. inſtit. & ſequitur Bellame. in relata deciſ. 740. & Mil.
in ſuo reperto. in verbo probatio communis reputationis,
& ita intelligit Lap. allegat. 89.

Secundò velim ſublimites non habere locum, quando
12 ad probandum dominium incidenter deductum † deduce-
retur poſſeſſio de præterito, quia eo caſu, etiam ſi deduca-
tur incidenter, non ſufficit, nec concludit de præſenti, vt ait
Corn. in conſi. 315. alias per me. columna ſecunda, voto 4. &
idem in conſilio 128. quoniam agitur de parua. columna 2.
eod. vol. 4.

Reſtringas hanc ſublimitationem non procedere, quan-
do agitur contra eum, qui violenter accepit: nam tunc in o-
13 dium violentiæ, † præſumitur ex præterita poſſeſſione do-
minium, immo etiam quod agatur in directo iudicio in rei
vendicatione, vt teſtis eſt Bartol. in d. l. quidam in ſuo. poſt
numerum quartum, verſiculo, primo caſu dominium. &
Bal. in dicta l. quidam in ſuo. columna 2. verſiculo item adde
vltimò. ff. de condi. inſtitu. quem refert, & ſequitur Boër. in
dicta quæſt. 42. nu. 6. per l. ſi quis emptionis. §. ſed hæc ſupra.
C. de præſcrip. 30. vel 40. anno. ac tradidit Saly. in l. cum res.
C. de probatio. gl. etiam cum text. in d. l. ſi quis emptio. §. ſed
hæc. ſuper verbo, diſtinctione. C. de præſcript. 30. vel 40. an-
norum. quibus adhæret Claud. Mainer. in repetit. §. nihil
commune, l. naturaliter. num. 151. verſiculo, ſucceſſiuè ex di-
ctis Bar. ff. de acquir. poſſeſſione.

14 Tertiò ſublimita, vt non procedat, quando aliundè con-
ſtaret expreſsè † poſſeſſorem non eſſe dominum: quia licèt
deducatur dominium incidenter, illa poſſeſſio non ſufficit,
ſic in hac hypotheſi reſpondit Vlpia. in l. item Mela. §. eum,
cui veſtimenta. ff. ad legem Aqui. nam in actione legis Aqui-
liæ, & ſerui corrupti dominium venit incidenter, & tamen
non competit poſſeſſori. ſecus autem, ſi non conſtaret, poſ-
15 ſeſſorem non fuiſſe dominum: † ex poſſeſſione enim proba-
retur dominium, ita declarat Claud. Mainer. in repetitio. d.
§. nihil commune. colu. 2. ff. de acquirenda poſſeſſione, poſt
num. 154. verſiculo, ſucceſſiuè pro hoc optimè facit, quam
** opinionem ** magis communem etiam dicit, & proſequi-
tur Boër. d. quæſt. 42. nu. 8. in fi.

Alienum tamen à veritate videtur iſtud dictum, nam in
16 actione legis Aquiliæ † dominium deducitur principaliter,
quia illa actio non competit niſi domino, d. l. item Mela. §.
legis autem Aquil. actio. ff. ad legem Aqui. & ideo nimirum
ſi in dicta actione non ſufficiat poſſeſſio.

Quarto loco ſublimitabis, vt locum non habeat in con-
tumace, cui non ſufficit probare dominium per poſſeſſio-
nem, quia propter eius contumaciam licet dominium de-
ducatur incidenter, tamen ex ſola poſſeſſione non præſu-
mitur dominium, ſed oportet per alia indicia probare, ita
ſenſit Bal. in auth. is qui. col. 12. poſt nu. 13. verſic. non obſtat
gl. l. ſicuti. C. de bon. autho. iudic. poſſ. ad quod probandum
affert l. ſi prius. ff. de oper. no. nuncia.

Baldi tamen ſententiam refellit, & improbat Iaſ. in d. l. ſi
prius. col. 15. verſiculo, ſecunda concluſio. num. 36. eo quòd
in illa l. ſi prius. non ſit cautum de probando dominio, vel
poſſeſſione, ſed tantùm quòd debeat probare de iure ſuo
* libertatis vel ſeruitutis, vbi de * communi contra Bald. ſcri-
bentium ſententia teſtatur; & cum Iaſ. opinione cõtra eun-
dem Bal. tranſit Claud. Mainer. in repetit. §. nihil commune,
l. naturaliter. nu. 3. ff. de acquirenda poſſeſſione, vbi copioſi-
us oſtendit Baldum perperam ſenſiſſe.

Verùm ad id animum aduertas, vt cum dominium dedu-
citur incidenter, & ius, vt ex poſſeſſione præſumatur, debe-
17 as illud allegare, † alioqui ſuccumberes, ſecundùm Bal. in l.
etiam. col. 4. nu. 9. verſiculo, reſpondeo illa gloſſ. & numero
10. C. de executio. rei iudic. cui accedit Iaſ. in §. ſi citatio, col.
52. Inſtit. de actio. & in l. non hoc. columna vlti. nu. 17. verſi.
alibi Bal. in l. etiam. C. vnde legit. & ibi Dec. nu. 2. verſiculo.

ſecundo no.& latè Tiraquell.in tracta.de præſcript.§. 1.ver-
ſiculo,bona fide,gloſſ.2. Alexan.in conſil.69.numer.12.ver-
ſiculo,accedit, & columna 3.volum.3.& in conſil.35.in cau-
ſa,& lite.numer.7. volum. 5. & in conſil.137.numer.5.verſi-
culo,non autem vltra ea, quæ diximus ibi.& licèt ex poſſeſ-
ſione,cui rei conuenit reſponſum Cardi. Alba.in lucubrat.
ad Bart. in l. rem alienam. ff. de pign. actio. nu.3.& Caſtr.in
conſi.104.in quæſtione, quæ ſperatur moueri.poſt num.12.
ver.poſſet etiam quarto loco.vol.1.

Secundò limita principalem concluſionem,& ſecundam
18 ampliationem non procedere,† quando cum illa poſſeſſio-
ne,& communi opinione ſimul eſſent probata alia admini-
cula,quia tunc benè probaretur dominium, vt in ſimili vo-
luit Bart.in l.ad probationem.C.locati. vbi inquit, quòd li-
cèt per inſtrumentum locationis non probetur dominium,
vt infra dicetur,ſi tamen cum eo concurrerent alia admini-
19 cula,probaretur: nam vbi non proſunt † ſingula, multa iu-
uant,& ita concludit Soc.in conſil.89.in cauſa agitata inter
Iacob.col.5.vol.1.poſt nu.9.verſic. & pro fundamento.cum
ſeq.& ſentit Barbat.in conſi.41.illud afferam,col.4.poſt nu.
4.verſi.iſta ponunt, vol.1.

Tertiò limitare poteris non habere locum, quando ex
20 parte actoris eſſet probata illa longæua poſſeſſio,† at ex par
te rei non fuiſſet probatum dominium:quia tunc ex illa præ
ſumitur, & probatur ipſum dominium ad fauorem actoris,
vt colligitur ex his, quæ deducta fuere à Burſat. in conſilio
vigeſimo ſeptimo,poſt numerum duodecimum,verſiculo,
conſtat itaq;.

Quartò limita,vt vſq; eò non procedat, quia ſaltem † ex
21 poſſeſſione inducatur præſumptio dominij, vt colligitur ex
l.ſiue poſſidetis.C.de probatio.& ex l. litibus. C.de agricol.
& cenſit.libr.11.l.quidam in ſuo.vbi Bart. ff.de condit. inſti-
tut.l.2.& l.4.C.de probatio. Afflict.deciſio.23.num.5.& ſcri-
ptum reliquere Iuris Pontificij profeſſores in ca. ad ſedem.
de reſtitutio. ſpoliato. voluit Marian. Socin. conſil.135. nu-
mer. 15. vol. 2. Bero. in conſil.79. numer. 14.& in conſil.111.
nu.13.vol.3.nam ille,qui habet poſſeſſionem,habet præſum
22 ptionem,† vt præſumatur ſe credere eſſe dominum,ſecun-
dùm Bal.in l.1.col. 1. verſi. extra not.poſt num.11.C.ſi de mo-
men.poſſeſſ. & ſequitur Iaſ. in §.ſic itaq;.col.5.in fi.Inſtit.de
actio.& tenent Menoch.de recup.remed.9.num.32. Alexa.
in conſ.10.num.14.vol.4. & not. Guid.Pap.in tract.de præ-
ſumptio.nu.19.

Hinc fit, vt ſatis ſit probare dominium præſumptiuum
23 ex poſſeſſione,† licèt quis aſtrinxerit ſe ad probationem do
minij,neque ſuccumbet: iſtud fuit inſigne pronunciatum
Spec.in tit.de primo,& ſecundo decr.in §. reſtat. verſic. ſed
nunquid.poſt nu.7.quod dictum pro ſingulari not. Bal.in l.
1.in fi.ff.famil. erciſcun.& Mar. Mant.in ſingul. 335.quidam
aſtrinxerat.quod ſemper obſeruandum, & mẽti tenendum
eſſe aſſerit pro limitatione l.habebat.ff.de inſtito. acti. quia
nonnulli permoti contrarium ſentiebant,hunc ſcilicet,qui
ſe aſtrinxerat ad dominium probandum,& probauerat tan-
tum dominium præſumptum ex poſſeſſione, debere ſuc-
cumbere.

Quintò limitare tibi licebit, vt vera ſit quoad effectum
24 dominij transferendi,† & adiudicationis fiendæ, quia tunc
non ſufficit illa probatio poſſeſſionis,& communis reputa-
tionis,ſecus quoad poſſeſſionem tuendam,tunc benè ſuffi-
cit,vt ſenſit decidendo Bellame. dicta deciſio. 612.actor ad-
miſſus. de probationibus, & deciſio.594. licèt poſſeſſio. de
cauſa poſſeſſio.& propriet.& Ro.decreuit in deciſio.123.ali-
às 3.ſufficit probare.in nouis.tit.de probat.

Sextò velim limites, quando poſſeſſio eſſet longiſſima,
25 † & cum illa concurreret fama:nam tunc probaretur domi-
nium,vt conſultum eſt à Barbat. in conſ. 41.nu.2. vol.1.cum
ibi alleg.& Bertran.in conſ.12.nu.17.par.1. verſ. qui ſibi per-
ſuadere non debet.quo in loco docet, quo pacto deponere
debeant teſtes ad probandam hanc longiſſimam poſſeſſio-
nem.

Primò amplianda tibi erit hæc limitatio, vt locum ſibi
26 vendicet,etiam ſi non concurrat fama:† nam ſi poſſeſſio eſt
longiſſima, præſumitur dominus, & ex tali poſſeſſione ius
oritur.leg.ſi quis emptionis. C. de præſcriptio. triginta, vel
quadraginta annorum, cùm alijs allatis à Boër.in quæſt. 42.
numer.12.& cautum eſt à Bald.conſil.486.numer.5.verſicu.
porrò per legitimam,volum. 1.ita etiam reſpondit Calca.in
conſil.32.nu.12.verſi. item quia probatum. nam à poſſeſſio-
27 ne,† quæ prius in nullius bonis erant, cœperunt rerum do-
minia de iure gentium, vt l.1.ff.de acquir.rer. domin. vt ibi
Bal.cum allegatis per eum.

Secundò amplia procedere nedum cõtra conductorem,
28 † ſed etiam contra tertios,ita reſpondit Burſat. in conſilio
vigeſimoſeptimo,ſub numero quarto,verſi. dominium ve-
rò directum,citans Roma.conſil.127. poſito quod domini-
um,& alia vt ibi.

Septimò limita,vt non habeat locum, quando agitur ad
impediendum executionem ſententiæ, quæ fit in bonis da-
29 mnati: † tunc enim ſufficit ſimplex poſſeſſio, teſte gloſſ. in
leg. maritorum. ſuper verbo, occupati ſunt. C. ne vxor pro
marit. quam not. Angel. in leg. quidam in ſuo.ff.de condit.
inſtit.atque Campeg.in tract.de teſtib.reg.339.verſic.quar-
tò quia.

Octauò limitabis,quando agitur cõtra furem:tunc nem-
30 pè † ſufficit probatio ſolitæ poſſeſſionis, vt ait Iac. But. in l.
2.C.de fur.& refert Campeg.in tract.de teſt.in reg.339.verſ.
4.quia.

Nonò limita, ſi de re, qua de agitur, facta fuerint banni-
menta,vel proclamationes,ſiue cridæ,vt ſi quis velit dicere
talem rem fuiſſe in bonis alterius, antequam à Titio poſſi-
deretur,veniat, & ſiſtat ſe tali iudici: nã tunc nemine com-
31 parente coram iudice,† & probato Titiũ poſſediſſe,intelli-
gitur dominium ex tali poſſeſſione probatum,quaſi illa res
in nullius bonis fuerit,& ſic effecta Titij occupantis,vt con-
ſtat ex l.1.in princ.& ibi Socin.num.17.& 19.in 3.notab.poſt
Franc.de Aret. ff.de acq.poſſ.de qua praxi meminit Bar.in l.
litem,quæ nobis.ff.de acquir.poſſ.quem refert, & ſequitur
ſimul cum alijs collectis à Boër. in d.quæſtio. 42. numer. 31.
& idem Bart.docuit in leg. rem alienam.ff.de pignor. actio.
& ex multis ſequitur Auguſt.Bero. in conſil.79.in fin.vol.3.
quod & confirmat Alexand. in conſil. 4.numer. 10.verſ.ve-
rùm quia modus,vol.2.

Decimò limita, vt non procedat,quando agitur contra
32 violentum poſſeſſorem, † nam tunc ſufficit ſolius poſ-
ſeſſionis probatio:ita tradidit Bald.in l.penult.ff.de condit.
inſtit.quem refert,& ſequitur Soc. vbi ſupra, & Boër. in di-
cta qu. 42.num.31. quod etiam probauit Sal.in l.cum res.C.
de probat. & aſſeruit Campeg. in tractat. de teſt.in reg.339.
verſic.4.quia.

Vndecimò limita non habere locum, quando ſimul fuit
33 intentatum petitorium,& poſſeſſorium,† & ſuper vtroque
proceſſum: namq; tunc ex illa longæua poſſeſſione probata
per actorem inducitur præſumptio dominij pro ipſo acto-
re, vſque eò, vt reus efficiatur, & primordialiter, & debet
probare ipſe dominium, aliter actor obtinebit tam in poſ-
ſeſſorio, quàm in petitorio:ita declarant, & intelligunt ſcri-
bentes in l. naturaliter. §. nihil commune. ff.de acq. poſſ.&
præcipuè Bolog.num.78.& 79.Accoramb.nu.121.cum ſeq.
Claud.Mar. num. 153. Rube.numer.281.& Rip.numer.149.
ſecus autem ſi ſuſpenſo petitorio eſſet intentatum poſſeſ-
34 ſorium, † quia tunc ex illa poſſeſſione per actorem forſan
probata, nõ inducitur probatio dominij,ad id,vt poſſit pro
nunciari ſuper eo ad fauorem actoris: nam tunc actori im-
penſarum multa ei eſt irroganda ſuper petitorio, & reus ad
* reſtituendam poſſeſſionem,ita ex* communi opinione vo-
luerunt relati ſcribentes in d.§.nihil commune,vbi ſupra.

Duodecimò limitare tibi licebit, quando poſſeſſio eſſet
35 recens:† per recentem enim poſſeſſionem probatur domi-
nium,alio in contrarium non probato,neque docto,ita re-
ſpondit Calcan.in conſ.32.nu.12.multos huius ſententiæ aſ-
ſertores adducens,& in conſ.100.nu.10.verſ.cuius eſt ratio.
vbi itidem multos adducit.

CONCLV-

CONCLVSIO 540.

ARGVMENTVM.

Dominium an probetur per inſtrumẽtum.

SVMMARIVM.

1 *Dominium regulariter non probatur per inſtrumentum.*
2 *Verba enunciatiua cum nõ inducant diſpoſitionem, non probant dominium.*
3 *Dominium qui dixerit probari per inſtrumentum, illud probare debet.*
4 *Dominium non probatur per inſtrumentum dotis, ſed legitimis modis probari debet.*
5 *Dominium non probatur per inſtrumentum diuiſionis.*
6 *Dominium non probatur per inſtrumentum locationis.*
7 *Dominium non probat inſtrumentum donationis.*
8 *Dominium non probatur ſolum per inſtrumentum emptionis.*
9 *Dominium probatur ex ſolo inſtrumento donationis factæ à Principe.*
10 *Dominium translatum videtur ſolum per inſtrumentum donationis factæ à Principe.*
11 *Dominium per inſtrumentum donationis factæ à Principe probatur, quando Princeps habet dominium rei, quam donat.*
12 *Dominium probatur ex antiquis inſtrumentis.*
13 *Antiquitas temporis inducit præſumptionem, quòd omnia requiſita verè interuenerint.*
In antiquis nulla eſt melior probatio, quàm illa quæ fit per inſtrumentum.
14 *Inſtrumenta antiqua etiam ſi eſſent propter aliud confecta probant dominium.*
15 *Per aſſertionem vnius, vel plurium, qui habentur loco vnius, non inducitur communis opinio.*
16 *Dominium probatur per inſtrumẽtum, quando eſt factum ſuper poſſeſſorio, vel ſuper redditibus fundi.*
17 *Inſtrumentum probat dominium, quando agitur inter eaſdem partes.*
18 *Dominium non probatur per inſtrumentum, quando agitur de magno præiudicio.*

1 Dominium regulariter non probari † per inſtrumentum, obſeruauere ſcri-
bentes in l.cum res. C. de probat.& tradidit Ang.in l.officium.ff.de rei vendi.ad idem reſponſum eſt à Barb.conſ.8.nu.
20.col.6.& 7.verſicu.vbi dicit, quòd per inſtrumentum, &
conſil.6. ſapienter ſcribitur.colu.6.num. 32.verſi.præmitto
etiam quòd licet.vol.2.& conſil.41.col.4.num.22. verſi. etſi
quiſpiam opponat.vol.1.& Curt.Iun.conſi.158.num.5.& 22.
* vol.2.verſ.pro cuius fundamento, vbi ait *communiter Do-
ctores id ſentire in l.legata inutiliter.ff.de adimen.leg.idem
placuit Dec.in conſ.221.colu.3.poſt num.5.verſic.nec etiam
per inſtrumentum.Alex.in conſ.10.viſo proceſſu, col.2.poſt
numer.7.verſicul.non probatur etiam de dominio, lib.4.&
maximè quando in inſtrumento loqueretur enunciatiuè:
2 † nam cum illa verba inducant diſpoſitionem. l.ex hac ſcri-
ptura. vbi plenè Barto. ff. de donat.& ſuo loco dicetur, non
probant dominium, teſte Par. in conſil.104.num.5.vol. 1. &
pro parte negante.
Hinc fit, vt qui dominium per inſtrumentum probari di-
xerit, † illud probare debeat, ita cauit Socin. Sen. in conſil.
3 266.num.11.vol.2.quia contra obſtat regula, dominium non
probari per inſtrumentum. Socinum retulit, & ſequutus
eſt Crott.in conſil.34. nu.11.volum.1.
4 Primò infertur, vt per inſtrumentum dotis † non probe-
tur dominium, ſed debeat probari legitimis modis, vt ait
Bal.in conſil.185.Punctus conceſſus, nu.2.vol.5.per.c.inter
dilectos.de fi.inſtru. & per l.indicia. C. de rei vendicat. & d.
l.cum res.C.de probat.
Secundo infertur, vt dominium non probetur † per in-
5 ſtrumentum diuiſionis, vt cauit Alex.in conſ.187.viſo, ac di-
ligenter diſcuſſo.nu.4.vol.6. & hoc ſiue dominium ſit dire-
ctum, ſiue vtile, vt ibidem ait Alex.

6 Tertiò infertur † de inſtrumento locationis, de quo latè
infra in ſequenti Concluſione diſſeremus.
7 Quartò infertur, vt inſtrumentum donationis † non pro-
bet dominium, ad quod latè ſe fundit Afflict. deciſione 14.
num.8.
Quintò infertur, vt per inſtrumentum emptionis ſolum
8 † non probetur dominium, vt teſtatur Accurſ. in l.cum res.
C.de proba.per text. in l.proprietatis.C.eo.de quo vide in-
fra ſuo loco.
Contrarium videtur ſentire Alexand.dicto conſi.152.nu-
mer.1.vol.7.
Primò concluſionem limitabis non procedere in inſtru-
9 mento donationis factæ à Principe: † ex eo enim ſolum pro-
batur dominium, iuxta ſententiam Ang.in d.l.officium.nu.
2.quem refert, & ſequitur Barb. in d.conſil. 8.col.6.numer.
2.verſi.vbi dicit, quod per inſtrumentum donationis.d. vol.
2.& conſil.41.col.4.num.22.verſ.& ſi quiſpiam.volum.1.cui
accedit Bertran.in conſ.3. num.35.& 36. verſic. ad quintum
dico, vol.3.& voluit Thom.Gramm.in deciſio.59. Catholi-
cus Rex, num.19.& ſequen. Afflict.deciſ.14.Iouanellus, poſt
numerum octauum, verſ.hoc.verum.Immo per tale inſtru-
10 mentum ſolùm videtur tranſlatum dominium, † ex eo quia
princeps habet poteſtatem transferendi dominium, prout
ſibi libuerit, nec requiritur aliqua traditio, vel poſſeſſio, vt
reſpondit Barba.in d.conſil.6.nume.32.col.6.vol.2.& aſſen-
titus eſt Bertran. in d.conſil.3.nume.36.Boër. etiam in dicta
quæſt.42.numer.27.& 28. & Thom. dicta deciſio.59.num.
18.& ſeq.
11 Intellige hanc limitationem veram eſſe, † quando Prin-
ceps habet dominium rei, quam donat, vt auctor eſt Bar-
bat.d.conſ.41.nu.22.col.4.cum ſequen.volu.1. ſentit Socin.
Sen.conſ.187.nu.7.verſic.quod inſtrumentum confectum,
& ſeq.vol.2.
Secundò velim limites non procedere in antiquis inſtru-
12 mentis: † ex his namq; probatur dominium, per l.indicia.
C.de rei vendicat.hoc idem quoq; tenet Ruin. in conſil.14.
numero ſeptimo, verſicul. & probatur dominium eccleſiæ
ex alio, & 8.volumine 4.Corroborauit auctoritate ſua hanc
ſententiam Dec. conſilio 428. numero quarto, & quinto,
atque Boër. quæſt. 42. numer. 3. & idem in probatione do-
minij iuriſdictionis latè tradit Soc.Sen.in conſil.166.in cau-
ſa Communitatis, num.2.6. 7.12. & 18. & ſentit in conſ.187.
col.1.nu.5.vol.2. Alex.in conſil.2.in cauſa teſtamentaria, nu-
mer.8.verſic.ſed quando inſtrumentum, cum ſequen.vol.3.
& conſil.24.Ponderatis, nu.19. vol.5.& conſi. 89.in cauſa a-
gitata, numer.5. verſi.præterea iſta concluſio, vol.1.& Affli.
deciſio.324.numer.6.& plenè Aret.in conſil.42.Viſo conſi-
lio.Soc.conſil.86.in cauſa Communitatis, numer.1.& 2.vo-
lum.1.quod eſt repetitum in conſi.166.2.volu.Curt.Sen.et-
iam in conſil.76.colum.3. quos refert etiam Abb. in conſil.
64.numer.11.& 23. & ſenſit Socin. Sen. in conſil. 205.volu-
mine 2.verſicu. tertiò probatur, & Franc.Curt.in conſi.76.
colum. 2. verſic. ſed præmiſſis. vbi inquit inſtrumenta anti-
qua tantam facere fidem, vt illud non debeat in dubium re-
13 uocari. cuius ratio eſt, † quoniam antiquitas temporis indu-
cit præſumptionem, quod omnia requiſita verè interuene-
rint: tum quia in antiquis nulla eſt melior probatio, quàm
illa, quæ fit per inſtrumenta, quæ ſuperat, & vincit proba-
tiones, quæ fiunt per teſtes, vt vberrimè id comprobat Par.
in conſil.104.num.45.& 46.volum.1. & Albe. in d.conſ.64.
num.22.& 23.
Amplia hanc ſecundam limitationem procedere, etiam
14 ſi illa inſtrumenta eſſent propter aliud confecta: † nam et-
* iam tunc probant ex communi ſcribentium mente, *de qua
atteſtatur Bero.in conſil.115.num.7.vol.3.& in conſi.79.per
totum, volum. 1. quem refert cum alijs Burſat. in conſil. 27.
num.11.& 12.
Hanc eandem ſecundam limitationem ſic limitabis, vt
vera non ſit, quando illa inſtrumenta continerent aſſertio-
nem vnius perſonæ, vel plurium, quæ habetur loco vnius,
vt quia in inſtrumẽto vno, vel pluribus dicitur, Titius ven-
didit

didit Sempronio talem rem, quæ eſt de dominio talis Ab-
batiæ: hoc enim caſu inſtrumenta antiquiſſima plenè non
15 probarent dominium:† quia per aſſertionem vnius, vel plu-
rium, qui habentur loco vnius, non inducitur communis
opinio, vt dictum eſt à Bart.in l.admonendi.ff.de iureiuran.
& ita limitat, & declarat Crot.in dicto conſi.34.nu.17.vol.1.
ex auctoritate Bal.in l.cum aliquis. C.de iure delib. & Aret.
in c.cum cauſam.col.6.de probatio.

Tertiò limita Concluſionem non habere locum, quan-
16 do † inſtrumentum eſt factum ſuper poſſeſſorio, vel ſuper
redditibus fundi: quia tunc per inſtrumẽtum probatur, au-
ctoritate Barba.conſ.41.nu.7.col.1.verſic.poteſt etiam pro-
bari per inſtrumenta, vol.1.

Quartò limita, vt procedat tantum, quando agitur con-
tra tertium, per regulam, Res inter alios acta, vt reſpondit
Soc.Sen.in conſi.266.num.11.vol. 2.ſecus inter eaſdem par-
17 tes:† tunc namq; probare aſſeuerauit Cur. Iun. in conſ.158.
num. 22. & 31.vol.2.& in ſimili infra dicetur de inſtrumento
locationis: nam licèt nõ probet contra tertium, tamen be-
nè probat contra conductorem, vt in ſequenti Concluſio-
ne latius dicetur.

Quintò velim limites, quando ageretur de modico præ-
iudicio, veluti in probandis finibus, in quibus plura requi-
runtur inſtrumenta: nam tunc per illa inſtrumenta proban-
18 tur fines, ſecus quando † agitur de magno præiudicio, vt de
dominio: non enim tunc per inſtrumenta dominium pro-
batur, ita ratiocinatus eſt idem Soc. Sen.in dicto conſi.266.
num.12.vol.2.quem refert, & ſequitur idem Crot.in d.conſ.
34.num.15.vol.1.

CONCLVSIO 541.

ARGVMENTVM.

Dominium an probetur per inſtrumentum locationis.

SVMMARIVM.

1 Dominium non probatur per inſtrumentum locationis.
2 Eccleſia ſi agit rei vendicatione, & probet dominium per inſtrumentum locationis, non obtinebit.
3 Dominium non probatur ex locatione in emphyteuſim.
4 Dominium præſumitur ex inſtrumento emphyteutico.
5 Dominium probatur per inſtrumẽtum locationis quoad contrahentes, ſecus quoad tertium.
Contrarium num.6.
7 Dominium probatur per inſtrumentum locationis, quando locator agit actione perſonali contra conductorem.
8 Dominium non probatur per inſtrumentum locationis, ſi conuenitur poſſeſſor actione reali ratione dominij agentis.
9 Dominium eccleſiæ probatur per inſtrumentum locationis.
Contrarium nu.10.
11 Dominium ſaltem præſcriptum probatur ex inſtrumento locationis, quando locatio eſt coniuncta cum alijs adminiculis.
12 Dominium probatur ex inſtrumento locationis, ſi colonus laborauerit nomine locatoris, & probatur de receptione mercedis.
13 Dominij plena probatio reſultat ex teſtimonio de auditu iuncto cum teſtimonio de fama.
14 Dominium, quando producuntur inſtrumenta antiqua ſuper inueſtituris, probatur nedum contra conductores, ſed etiam contra tertios poſſeſſores.

Dominium per inſtrumentum locationis
1 † nõ probatur, ita reſcri-
pſere Imperat.Dioclet. & Maximi.in l. ad probationem. C.
locati.& ibi Bart.& ſanxit Innocen.III. Summ.Pontif.in c.
inter dilectos.prope fin.de fide inſtrumen.ſic etiam tota fe-
rè tum conſulentium, tum etiam profitentium turba ſenſit,
vt Alex.in conſ.12.nu.3.& ſequen.& in conſi.10.vol.4.quòd
latè proſequitur Caſſan.in conſue. Burgun.ti. de Iuſtices, &
Droict.rubr.1.§.2.verb.& la prouue, num.2.verſ.quid de in-
ſtrumento locationis, folio 25.Burſat.in conſ.26.numer.25.
Afflict.deciſio.14.num.8.Bellamer.deci.300.item quòd lo-
catio.tit.de locat.Caſſad.deciſ.22.plures etiam, numer.2.ſu-
per regul.Cancellar.Crauet.conſil.157.nobilis Bertrandus,
numer.5.verſic.non obſtat, quòd ſatis videtur probatum de
dominio.Pariſ.conſil.27.num.25.lib.1.Abb.in dicto cap.in-
ter dilectos.numer.16. Dec. in conſil.310.numer.5.volum.1.
Crauet.in conſil. 157.num.5.Barto.in l.legato.ff.de adimen.
lega. quem refert, & ſequitur Barbat. conſil. 8. numer.20.
colum. 5. verſicul. & ſi quiſpiam opponit, volum. 2.vbi ait,
2 † quòd ſi eccleſia agat rei vendicatione, & probet domini-
um per inſtrumentum locationis, fore vt nõ obtineat.idem
videtur ſentire in conſ.51.clementiſſimum Deum, colum.4.
* in fi.verſi.quando ergo fortius, vol.4. Idem tenet Curt.Iun.
in conſ.158.nu.8.vol.2.vbi ait, hanc eſſe veram, & * commu-
nem opinionem, & Bertran.in conſ.56.num.10.vol.2.& ite-
* rum Curt.Iun.in conſ.41.nume. 8.atteſtatur * de communi
Soc.Sen.in conſ.186.In controuerſia, quæ vertitur inter Il-
luſtrem, poſt num.2. verſic.nam licèt per ſolum inſtrumen-
tum, volum.2.Ruin.conſ.14.poſt numer.6. verſicul. & iſtud
etiam, vol.4.

Quod amplia etiam procedere in locatione in emphy-
3 teuſim: † quia ex illa etiam non probatur dominium, vt te-
ſtis eſt mihi locupletiſſimus Specul.in tit. de locato. §.nunc
aliqua, verſicul. 52. numer.66.& verſic.57.numer.72.quem
refert, & ſequitur Barbat. in conſil.34.numer.9. columm.3.
verſiculo, nec etiam opitulatur Domino epiſcopo, volu.4.
& in conſil. 8. colum. 6. numero tertio, verſicul. & adduco,
quod dixit, volum.2.& Bertran. in conſil. 53. num.4.volum.
4.vnà cum ijs, quæ ibi deduxit, & adhæſit iſtis Boër. in dicta
quæſtio.42.numer.11. Idem voluit Ruin.conſi. 14.numer.3.
& poſt numerum ſextum, verſic.quamuis autem Barto. vo-
lum.4.ſentit Caſtren.conſ.105.in quæſtione, quæ ſperatur,
num. 5. volu. 1. Roma.in conſil.127.verſic.quinimmò, circa
principium, & Curt.Iun.dicto conſil.41.dicto nu.8.& Bald.
in l.cum tale legatum.§.fi. verſ.item eſt argu.ff.de condit.&
demonſtratio.reddens ibi rationem, quia iſte contractus fit
principaliter in fauorem emphyt.

4 At Maria.Soc.† in conſil.118.numer.16.volum. 2. eius eſt
mentis, vt opinetur, dominium præſumi ex inſtrumẽto em-
phyteutico.

Primò limita, vt tantum locum habeat quo ad tertium,
ſecus quo ad eas perſonas, cum quib⁹ facta eſt locatio: nam
5 quo ad eos contrahentes † per ipſum inſtrumentum loca-
tionis probatur dominium, teſtibus Bal.& Imo.in l.cum ta-
le.ff.de condit.& demonſt.& eodem Bal.in l.1.C.in qui.cau.
ceſſ.lon.temp.præſcrip. tam in lectura, quàm in repet.eiuſ-
dem l.1.Soc.conſi.89.num.16.verſ.concurrit & inſtrumen-
tum.vol.1.Cur.Iun. in conſ.158.nu. 6.tunc vera, & commu-
nis, vol.2.cum ibi multis adductis, idem voluit Afflict.deciſ.
331.quædam Diana, num.7.

6 Contrariam † videntur ſequi ſententiam Dy.& Bart.in l.
legata inutiliter.ff.de adimen. lega. quos refert Alexand. in
conſ.12.numer.1.& 3.volum.4.& idem refert Boër.in quæſt.
42.num.11.

Sublimita, & conciliando intellige, vt procedat, quando
7 locator agit actione perſonali contra conductorem † ex
contractu locationis, vt l.ſi quis conductionis.C. locati, et-
enim tunc contra conductorem probatur dominium loca-
toris per dictum inſtrumentum, immo conductor non po-
teſt refricare quæſtionem dominij contra dictum locato-
rem, iuxta dictam leg.ſi quis conductionis, & per Caſtrenſ.
in l.commodare, nu.3. ff.commodati.ſed ſi conuenitur poſ-
ſeſſor actione reali ratione dominij agentis, tunc vera, &
8 communis eſt concluſio † per inſtrumẽtum locationis non
probari dominium, per dictam l.ad probationem, & ita ait,
& ſequitur Curt. Iun. in dicto conſil. 41. numer. 8. volumi-
ne 1. ſed oportet aliàs probare dominium, & poteſt tunc
quæſtio ipſius dominij referri, ita Alexand. conſuluit, con-
cordes referendo, in conſilio 43. numer. 8. volumine 4. ſic
etiam

etiam decidit Afflict.deciſio.12.& 14.numer.8.hoc idem di-
rimit Balb.deciſio. 498. & id placuit Coraſ. libro tertio mi-
ſcell.cap. 2.numero decimo, Petr. Stel.etiam in leg. repeti-
tio,numero vigeſimo ſeptimo & 53. ff. de condict. indeb.&
aſſentitus eſt Cagnol. in leg. neque pignus, poſt numerum
quintum,ff.de regul.iur.& ita cauit Deci. in conſilio vigeſi-
mo octauo, numero tertio, & in conſilio quinquageſimo
ſexto,poſt numerum quartum, verſicul. nam ex tali inſtru-
mento, cui rei conuenit, quod tradidit Cephal.conſilio 47.
numero trigeſimo octauo, & ad id ſpectat Curtius Senior
* in conſilio ſeptuageſimo, quam ſententiam etiam * com-
munem dicit Villalobos in ſuis communibus opinionibus
in verbo, dominium non probatur per inſtrumentum lo-
cationis.

Secundò limitabis, vt locum ſibi non vendicet in domi-
9 nio eccleſiæ: † nam per tale inſtrumentum locationis pro-
batur dominium eccleſiæ, iuxta ſententiam Bald. in l. cum
tale legatum.§. fin. ff. de condit.& demonſtr.per ea, quæ ibi
adducit.

10 In contrariam deſcendit ſententiam † Ruin. in conſilio
* 47.numero ſexto, volumine primo, quam dicit * commu-
nem, ſecundum Alexand. in leg. rem alienam, in princip.ff.
ſoluto matrimon.& in conſil.12.viſo proceſſu,numer.quar-
to, volumine quarto, vt ſcilicet locatio, & inueſtitura non
probet etiam inter eaſdem perſonas, ab hac etiam ſtetit
parte Barba.conſil.8.numer.20.verſic. & ſi quiſpiam oppo-
nit,volum.2.

Tertiò velim limites, quando locatio eſt coniuncta cum
alijs adminiculis, veluti ſi ipſe locatarius tanquam meus co-
11 lonus laborauerit lõgo tempore, † & probetur titulus: tunc
enim his concurrentibus probatur dominium ſaltem præ-
ſcriptum, vt docuit Bartol. in l.ad probationem. Cod. loca.
quem refert, & ſequitur Socin. Senior in conſilio 89.num.
11.verſiculo ſecundo ponderandum eſt. volumine primo, i-
dem ſentit Alexand. in dicto conſil. 12. numer. 1. volumine
quarto, & Abb.in conſil.9.numer.12.verſicul.nam ſolet lo-
catio, & ex pluribus deductis ab eodem in conſil. 16. nume.
6.verſic.& per inſtrumenta locationum.& Pariſienſ.in con-
ſil.104.numer.82.verſicul.tamen quando.& 83. volum.1. &
ibidem numer.85.& ex doctr. Socin. Sen. in conſil. 11.num.
2.verſic.quando per inſtrumentum.vſque ad numerum ſex-
12 tum, volum. 3. tenet † quod ſi colonus laborauerit nomine
locatoris, & probetur de receptione mercedis, quòd ex tali
inſtrumento locationis probatur dominium, & idem pro-
didit Socin. in conſil.106.numer.1.& 2.volum.3.hoc itidem
decidendo concludit Afflict. deciſion. 14. numer. 8. in fine,
verſic.niſi probaſſet alia adminicula, & dicit gloſſ.& Angel.
in l.officium.ff.de rei vendic. relat. per Afflic.& idem Affli.
deciſ.23.& videtur voluiſſe Barb.in conſi.41. illud afferam in
medium, col.2. numer. 7. verſiculo, poteſt etiam probari,
volumine primo, & Aymo de antiquitate tempor.in prima
parte, in verbo, viſo de fama, in antiquis, numer. 21. verſicu.
ſed aduerte.

Veluti etiam ſi cum inſtrumento locationis concurreret
13 tempus antiquum, † teſtimoniũ de auditu iunctum cum te-
ſtimonio de fama, ex quibus ſimul iunctis ſine dubio reſul-
tare plenam dominij probationem, reſpondit Crot.in con-
ſil.34.nu.6.vol. 1.

Quartò limita, vt non procedat, quando producuntur
plura inſtrumẽta antiqua ſuper inueſtituris, quia ex illis re-
14 ctè probatur dominium, nedum contra conductores, † ſed
etiam contra tertios poſſeſſores, vt reſponſum eſt à Gozad.
in conſil.94.numer.57.in fine, quòd confirmauit Fel.in ca.
cum cauſam, columna ſecunda, numero quarto, verſic. eſt
* verum, de probatio. & de * communi atteſtatur Michael
Graſſ.communibus opinionibus, libr.1.cap.1.quæſt.4.verſ.
contrariam opinionem, idem voluit Alb.in conſi. 64. num.
vigeſimo primo, & comprobauit Siluan. conſil. 57. numer.
quadrageſimo quarto, & ex multis congeſtis per Burſat. in
conſil. vigeſimo ſeptimo, numero ſeptimo, verſi. ſecundo,
in præſenti.

CONCLVSIO 542.

ARGVMENTVM.

Dominium per cataſtrum, ſeu æſtimum, an probetur.

SVMMARIVM.

1 *Dominium per cataſtrum, ſeu æſtimum non probatur.*
2 *Dominium contra tertium non probatur per cataſtrum, ſeu æſti-
mum, etiam ſi eſſent aßignati ad id Magiſtratus publicè.*
3 *Dominium probatur ex illo libro æſtimi in præiudicium eius, qui
conficiendam curat ſcripturam in dicto æſtimo.*
4 *Cataſtrum, ſeu æſtimum facit ſaltem præſumptionem dominij.*
5 *Dominium per cataſtrum, ſeu æſtimũ probatur inter partes, quæ
conſenſerunt æſtimo.*

1 Dominium per cataſtrum, † ſeu æſtimum
non probatur, quod plu-
ribus in locis traditum eſt ab Alexand. in conſil.10.nume.5.
verſic.nec probatur etiam poſſeſſio, volumine 4.& in con-
ſil.81.numer.22.volum.3. verſic. & præterea in æſtimum, &
in conſilio 147.poſt numerum ſextum, verſic.licèt inter ali-
as perſonas, volum. 5. & in conſil. 182. Viſo proceſſu cauſæ,
num.3. verſicu. nec obſtat etiam copia æſtimi, volum.7.hoc
idem profitendo ſcripſit Bald.in l.ſolennibus, in princip.C.
de rei vendic.ſic etiam conſuluit Socin.Sen.conſil.205.poſt
numerum primum, verſicul.ſecundo iſta, & in conſilio 89.
numer.12.verſic.tertiò etiam ponderandum, volum.1.Bald.
quoque obſeruauit in conſil.1.in prin. & in conſil. 37. nu.5.
volum. 5. atque notauit Caſtren. in l.ſi pater, numer.3.C.de
actio.emptio.Bart.animaduertit in l. decem, nu.3.ff.de ver-
borum obligat.prodiditq; Auguſt.Bero.in conſil. 79. nu. 5.
& 8.volum.3. ſentit Franc. de Aret. in conſil.65.incipien.in
præſenti conſultatione, verſic. quia tamen audio, colum.2.
Caſſa.probauit in conſuet.Burgund. tit. de Iuſtic. rub.1.§.2.
in verſic.& la prouue, num.2. ſub verſic.quid de inſtrumen-
to, & id vnanimes ſcriptum reliquere Abb.Felin.Dec.& alij
in cap.cum cauſam, de proba. Anchar.in conſil. 44. Afflict.
deciſ.364.num.7.verſic.nec aliud monet, & Michael Graſſ.
in communibus opinionibus, cap.5.q.6. verſicu. quando v-
num cataſtrum, libr. 1. Crauett.in tractat. de antiq.temp.in
verbo, quarto limitatur, num.71.in fin. verſi.quarto intelli-
ge, in 1.par. quibus addas Bal. in hac materia diſtinguentem
in conſi.1.vol.5.

2 Ampliabis Concluſionem veram eſſe, † etiam ſi eſſent aſ-
ſignati ad id magiſtratus publicè: quia tunc etiam non pro-
bant dominium contra tertium, vt auctor eſt Affli.in deciſ.
303.ſic etiam ſcripſere recentiores Pari.in conſuet.Pariſ.tit.
1.§.5.nu.18.& eleganter protulit Menoch.de arbit.iudic.lib.
2.centu.1.caſu 110.nu.26.cum ſequ.& refert ſequendo Burſ.
in conſ.36.nu.17.verſ.7.& vltimò.

3 Primò limita, vt non procedat in præiudicium eius, † qui
conficiendam curat ſcripturam in dicto æſtimo, vt Bal.in d.
l.cenſualis, in fine. C. de donatio. tali nempe caſu probatur
ex eo libro dominium: ſecus quoad præiudicium tertij. Ita
me docuere Iacob.Butrig.Bal.Saly.& cæteri in d.l. ſolenni-
bus. C. de rei vendicatio. quos refert, & ſequitur Barbat.in
conſi. 8.num.18.verſic.vbi per cataſtrum, ſeu æſtimum, col.
5.vol.2.& Michael Graſſ.d.ca.5.dicta quæſt.6.prædicto verſ.
* ibi, & quod cataſtrum non probet, quam * communem o-
pinionem dicit eſſe Pari.conſ.104.in fine, volu.1.& Roman.
conſ.275.in fi.num.10.& Alex.d.conſi.147.poſt num.5.verſ.
plus autem dicerem, & num.6.d.volum.3. Bald.d.l. ſolenni-
bus, in princ.

4 Secundo loco limita, vt non vſq; eò locum habeat, † quin
ſaltem faciat præſumptionem, vt patet ex adductis à Soc.in
d.conſ.89.nu.12.vol.1.& hoc idem voluit Calcan.in conſ.11.
poſt nu.7.in fi.

Tertio loco limitabis Concluſionem, vt inter partes,
5 † quæ cõſenſerunt æſtimo, dominium probetur, ita tradidit
Bald.

Bald. in l.quidam in ſuo,in fine. ff.de conditio.inſtitu. per l.
cenſualis.Cod.de donatio.quem refert,& ſequitur Calcan.
in conſil.11.nu.8.&placuit Crot.in conſ.306.nu.10.lib.3.vbi
refert Bart.hoc idem ſentientem in l.rura.C.de omn.ag.de-
ſer.& Alexand. in conſ.147.perſpectis inſtrumentis,in fine,
vol.5.

CONCLVSIO 543.

ARGVMENTVM.

Dominium eccleſiæ an probetur per librum cenſualem.

SVMMARIVM.

1 *Dominium eccleſiæ probatur per librum cenſualem.*
Contrarium num.2.
3 *Dominium probatur per libros cenſuales, quando tales libri aſſeruantur inter alias ſcripturas publicas à viris ad hoc aſsignatis.*
4 *Dominium probant libri cenſuales, ſi pro publicis, & pro authenticis habentur, vel diu tanquam tales habiti ſint.*
5 *Liber cenſualis probat dominium contra ſubiectos, nõ autem contra alios non ſubiectos.*
6 *Libro cenſuali nulla fides habetur, quando in illo eſſet deſcripta cenſualis aliqua alia inſignis, & honorabilis eccleſia.*
7 *Dominium ex libro cenſuali probatur contra ipſum ſoluentem cenſum, ſecus contra tertium.*
8 *Dominium probatur ex libro cenſuali, quando ſaltem ex illo libro inducitur præſumptio dominij, adeo vt poſsit in ſupplementum deferri iuramentum.*
9 *Libris cenſualibus fides adhibenda eſt, quando de paruo agitur præiudicio.*
10 *Quid dicatur magnum, & quid modicum iudex arbitrari habet iuxta genus perſonarum.*
11 *Dominium probatur ex libris cenſualibus, ſi conſuetudo eſt, vt ipſis fides habeatur.*

1 Dominium eccleſiæ ꝓbari † per librum cen-
ſualem, conſulendo ſenſit Rom.
in conſil.127.poſito quòd dominium, col.1. verſicul. ad hoc
tamen reſpondetur, motus auctoritate Summi Pontificis
in cap. ad audientiam. de præſcrip. quem refert, & ſequitur
Dec.in conſ. 596. nu. 4.ver. vbi concludit, quod per librum
cenſualem, & in conſ. 146. pro tenui, col. 8.verſ.4.iſta con-
cluſio, poſt numerum decimumquartum, per tex.in l.cen-
ſus. ff. de probat. atq; auct.ad hæc.C.de fi.inſtr.& reſpondit
Crau.in conſ.158.Viſis actis, nu. 4.& de libro canonicorum
tradit Anch.in conſ.44. primo de viribus, & ſequitur Ana.
in conſ.84.videndum eſt.

In hac re tamen diſſenſit Barb.in conſi.8.num. 20.colu.5.
2 verſic.& ſi quiſpiam opponit, vol.2.vbi ait † ex eo libro non
ſolum non probari dominium, ſed nec poſſeſſionem perci-
piendi cenſus, ſubdens conſil. Roma.127.nullam vim face-
re:in eo namque caſu d.conſ.per ſpatium triginta annorum
apparebat ex illo libro ſolutum fuiſſe cenſum, & per duos
teſtes probatum fuiſſe de huiuſmodi ſolutione cenſus, vnde
mirandum non eſt, ſi longiſſimo tempore concurrente pro
batur ex eo libro:quia ſaltem per pręſcriptionem fuit ab eis
acquiſitum dominium, vt inquit Specul.in tit.de locat.ſiue
emphyt.§.nunc aliqua, verſ. 53. & alij non pauci tradidere à
Barb.relati in d.conſ.8.col.5.num.17. verſic. & capio ſingu-
la, quæ producuntur, volu.2. & tenet Afflict. in deciſ.363.v-
trum dominæ Pricitæ, num.3.& in deci.83.in cauſa antiqua,
nu.11.& Caſt.in conſ.105.in quæſt.quæ ſperatur, nu.6. col.3.
ver.niſi per librum eccleſiæ, vol.1.

Verumtamen iſta inter ſe conciliando ſic intelliges, vt
3 dominium probetur per illos libros cenſuales, † quando ta-
les libri aſſeruantur inter alias ſcripturas publicas à viris ad
hoc aſſignatis, vt placuit Feli. in dicto capit. ad audientiam,
numer.16.verſic.decima, & vltima concluſio, de præſcri. &
latè proſequitur Crau.de antiq.temp. par.1.num.248.& ſe-
quen.& hoc idem aſſeruit Roma.in conſi. 165.liber regiſtri,
& probauit Gemin.in conſi.82.circa thema. numer.6.& ſe-
quen.& nos explicabimus in Concluſione, liber. & ita dixit
Burſa.in conſil.26.num.29. & Barbat. in d. conſil.8. colu.6.
verſic. aut enim curia, & Alex. in conſil.187. viſa copia ſcri-
pturæ, numer.2.verſicul.confirmantur prædicta, volum.7.
Roman.in conſil.260.in propoſito caſu, numer. 3. verſicul.
tertio iſtam Vrbani, & in conſ. 319. in cauſa Ioann. Gabriel.
numer. 1. & in d.conſil. 165.liber regiſtri.hoc idem protulit
Barb.in conſil.6.col.4.in fi.poſt verſic. & ſi quiſpiam oppo-
nat, volum. 2.Socin. Sen.in conſil.205.difficultas præſentis,
num.2.verſic.ſecundo id probatur, & num.5. verſic. ex qui-
bus.volu.2.atq; Afflict. d.deciſ.303.dubium vulgatum.Dec.
in conſil. 146. pro tenui. Crauett.in d.conſ.158.num.5.& 6.
atque Burſat.in d.conſi.36.num. 17. loquens de libris doga-
neæ, libr.1.

4 Secundò velim ſic intelligas, † etiam ſi prædicti pro pu-
blicis haberentur, & nullo diſcrimine habito pro authen-
ticis, & publicis iudices, vel alij vterentur, vel diu habiti
fuerint tanquam publici, & authentici, vt ait Barbat.in d.
conſ.8.col.6.verſi.aut enim curia vtitur, lib.2.

Tertiò ſic accipias, & limites ſupradicta habere locum
5 contra ſubiectos, & contra eos probare librum, † non au-
tem contra alios nõ ſubiectos, vt tradidit Bal. in l. exemplo,
numer.1.& ſeq. C. de probat.quem refert, & ſequitur idem
Barb.in d.conſ.8.col.6.verſ.& ſi quiſpiam.& Crauet.de an-
tiq.temp.ver.quid in libro officialis, num.1.&2.vbi concor-
des adducit, idem ſenſit Fel. in cap.ad audientiam, num.16.
verſ.10.& vltima concluſio.de præſcrip.& Rom. in d.conſi.
127.verſi.quinimmo, atq; Boër.in deciſ.105.nu.13.& Craue.
in d.tract.de antiq.temp.d.1.par.verſic. 4. limitatur, num.5.
verſic.ſublimitatur.

6 Quartò ſic limitabis, † quando in libris eſſet deſcripta
cenſualis aliqua alia inſignis, & honorabilis eccleſia: nam
tunc libro cenſuali nulla fides habetur, ſi credimus Barbat.
in dicto conſil. 8. colum.7. verſic. & multominus creditur,
volum.2.

Quintò intelliges, & limitabis contra ipſum ſoluentem
7 cenſum:etenim tunc ex eo probatur dominium, † ſecus cõ-
tra tertium, ſic colligitur ex reſcripto Imp. Probi in l.ſi fun-
ctiones.Cod.de dona.quod etiam videntur reſcripſiſſe Im-
per.Dioclet. & Maximia. in l. cenſualis. C. eo. & ijdem in l.
ſolennibus. C.de rei vendic.vnà cum ijs, quæ ibi obſeruata
fuere, nec id latuit Anch.in conſil.44.num.5.& 6.quod pla-
cuit & Floria.in d.l.cenſus.ff.de probatio.nec id omiſit Bar-
ba.in d.conſ.8.col.5.nu.20.verſic.& ſi quiſpiam opponit, &
proſequitur Caſſan.in conſi.16.num.3.verſi.nec nocere po-
teſt, atq; inquit Rom.in d.conſi.127.verſ.& ſi dicatur, quòd
liber, quod confirmauit decidendo idem Boër. in d. deciſi.
105.num. 13.

Sed velim ſublimites, vt vſque eò non procedat, quando
8 ſaltem ex illo libro inducitur præſumptio dominij, † adeò
vt poſſit in ſupplementum deferri iuramentum, vt conſtat
ex his, quæ deduxit Fel.in d.c. ad audientiam, num.16.verſi.
contra tertium, de præſcript.quod etiam docuere Iacob.de
Are.& Bart.in l.indicia. C. de rei vendicat.quorum ſenten-
tiam confirmauit Roman.in d.conſ.127.verſic.& ſi dicatur.
quem etiam refert Barbat. in d.conſi. 8.col.6.verſic.& ſi di-
catur, quòd liber cenſualis, & Pariſ.in conſuet.Pariſ.§.5.nu.
22.& 64.atq; Burſa.in conſ.26.nu.30.Caſtr.quoq; in d.conſ.
105.nu.6.

Poſteriorem verò partem ſi quis noluerit amplecti, hanc
9 limitabit, vt locum ſibi non vendicet, † quando de paruo a-
geretur præiudicio: etenim libris illis fidem adhibendam
eſſe, teſtis eſt locupletiſſimus Anchar. in conſil. 44. primo
de viribus, col.3.verſi.4.iſtæ ſolutiones. quid verò magnum,
10 quid modicum dicatur, iudex arbitrabitur, † iuxta genus
perſonarum. l. ſed & ſi incœperit.§.1.cum ibi not. ff. de iud.
ad quod nonnulla adducit idem Cra. de antiq.tempo.1.par.
ver.quid in libro, nu.4.verſ.limitatur nunc.

Quintò

Quinto loco limitabis, niſi conſuetudo aliud haberet,
11 id eſt, † vt huiuſmodi libris fides haberetur, per context. in
cap. cum dilectus. de fide inſtru. vt aſſeuerauit Crauet. vbi
ſupra, num. 6. verſi. 3. limitatur.

Adderem & quamplures alias declarationes, & limitationes, ſed cum videam Crauet. in d. tract. de antiq. temp. par. prima, in verbo, quartò limitatur. & in verbo, quid in libro officialis, id ex profeſſo pertractaſſe, ſciens, & prudens illas omitto.

CONCLVSIO 544.

ARGVMENTVM.

Dominium an probetur per ſolutionẽ cenſus, & per recognitionem factam aſſerto domino.

SVMMARIVM.

1 *Dominium probatur per ſolutionem cenſus.*
2 *Solutio cenſus per ſe ſola non probat dominium, niſi probetur de poſſeßione triginta, vel quadraginta annorum.*
3 *Probatio dominij orta ex ſolutione cenſus eſt tantùm præſumptiua, & ex ea ſolutione probatur poſſeßio.*
4 *Dominium præſumitur, & arguitur ex poſſeßione.*
5 *Dominium non probatur etiam præſumptiuè ex ſolutione cenſus in fauorem actoris, vt declaretur dominus.*
6 *Dominium non probatur ex ſolutione cenſus, quando non apparet de aliqua inueſtitura, vel recognitione eccleſiæ.*
7 *Dominium probatur per recognitionem factam aſſerto domino.*
8 *Dominium licèt non transferatur ex recognitione facta aſſerto domino, tamen ex ea inducitur probatio ipſius dominij.*
9 *Ad probationem directi dominij ſufficit factam fuiſſe vnicam recognitionem aſſerto domino.*
10 *Ad probationem directi dominij requiruntur ſaltem duæ recognitiones.*
11 *Dominium in antiquis probatur ex ſola recognitione etiam contra tertios.*
12 *Dominium directum per ſolam recognitionem probatur.*
13 *Dominium actoris non probant, nec vna, nec plures recognitiones, quando agitur contra tertium poſſeſſorem.*
14 *Dominium non probatur ex recognitione contra ipſum recognoſcentem, quando quis recognoſcit ſe tenere rem in emphyteuſim ab aliquo.*

1 Dominium inſuper probatur † per ſolutionem cenſus, vt ad huius axiomatis probationem multos concordes adducit Marſil. in rub. C. de probat. num. 254. cum ſeq. ſic ſenſit Specul. de loc. ff. nunc aliqua, verſi. 64. num. 81. & verſi. 106. num. 130. & dilucidius cæteris tradidit Abb. in conſi. 74. incip. Duo principalia, in princ. verſic. & primò circa primum, volum. 1. & latiſſimè per Felin. in c. cum Bertoldus. col. 11. num. 25. verſic. perceptio penſionis, de re iudi. Rom. etiam placuit in conſilio 127. poſito, in princ. atq; Alex. in conſil. 8. attentis his, num. 1. vol. 7. illa enim ſolutione ſoluens prę̨ſumitur Dominus vtilis, & recipiens directus, vt notat Sali. in l. proprietatis, in fi. C. de probatio. & docuit Iacob. de Aret. in l. indicia, vbi Bald. poſt numerum ſecundum, verſicu. ſecundum exemplum. C. de rei vendica. & Campeg. in tractatu de teſtibus, in reg. 339. verſi. octauò probatur, Bald. etiam in conſilio 251. ſententia quam tulimus, circa finem, verſic. non eſt dubium, vol. 5.

Verùm iſtud primum limites velim, vt nõ procedat con-
2 tra tertium: † quia per ſe ſola iſta ſolutio non probat dominium, niſi probetur de poſſeſſione triginta, vel quadraginta annorum, ita prodidit Alex. in d. conſi. 8. num. 2. cum ſeq. vol. 7. cui accedit Boer. d. q. 105. num. 13. & ſeq. & refert Burſ. in conſil. 26. num. 31. verſiç. ſecundò dicit non conſtare de ſolutione triginta, lib. 1.

Præterea limitabis, & intelliges, vt illa probatio orta ex ſolutione cenſus ſit tantùm præſumptiua, non autem ple-
3 na, & vera probatio: † nam ex huiuſmodi ſolutione probatur poſſeſſio, vt aſſeruit Barto. in l. qui vniuerſas. §. quod per colonum, & ibi Accurſ. ſuper verbo, colonum. ff. de acquiren. poſſeſſio. vbi hoc menti tenendum eſſe dixit idem Bartol. quod etiam elicitur ex cap. bonæ memoriæ, in §. præterea, de appellatio. & decidit Boer. d. quæſtio. 105. poſt numerum decimumtertium, verſic. ſentit Ludo. de Neuo. Ex
4 poſſeſſione autem arguitur, † & præſumitur dominium, ita habemus ab Imper. in l. fin. C. de rei vendic. & videre eſt ex Papinia. in l. penult. ff. de condict. indeb. & videas hæc latè tradentem Marſil. in dicta rub. C. de probatio. num. 254. cum ſequ. conſulas etiam Bartol. in l. non ab re. nume. 3. C. vnde vi, & in l. legata, ff. de adimen. lega. & Socin. ſenior in conſilio 89. columna 5. verſiculo, ſecundò ponderandum eſt, num. 11. & 16. volumine 1. & refert Pariſ. in conſilio 104. numero 94. verſiculo, & ex tali poſſeſſione, volumi. 1. Crauet. in conſi. 157. Nobilis Bertrandus, poſt numerum ſecundum, verſi. tertiò probari videtur, & num. 8. verſi. tertiò reſpondeo, Silua. conſi. 57. num. 43. verſi. indicium faciunt.

5 Sublimita; vt tantum procedat in fauorem rei, † ſecus in fauorem actoris, vt declaretur dominus: tunc enim nec prę̨ſumptiuè ex dicta ſolutione probatur dominium, vt auctor eſt Crauet. in d. conſil. 157. poſt numerum decimumquintum, verſi. 2. reſpondeo.

Tertio loco limitare poteris, quando non apparet de ali-
6 qua inueſtitura, vel recognitione eccleſiæ, † quia ex illa ſolutione tunc non probatur dominium: nam ſemper in his terminis Doctores loquendo præſupponunt inueſtituram, vt aſſeuerauit Silua. in conſi. 57. num. 43. cum ſeq. quem refert etiam Burſ. in conſi. 26. num. 32.

Dominium præterea probatur per recognitionem fa-
7 ctam ipſi aſſerto domino, † iuxta ſententiam Bald. in l. cenſualis. C. de donat. cui adhæret Anch. in conſi. 310. Tres Domini Magnifici, col. 2. hoc idem deciſum fuit à Guid. Pa. q. 272. verſi. ſed præmiſſis non obſtantibus. vſq; ad fi. & in conſilio 79. num. 4. verſic. quartò quia per deducta in proceſſu, quos refert Crau. in conſ. 154. num. 5. ver. poſtremò conſiderandum, & idem voluit in conſi. 20. num. 11. verſicu. ex qua recognitione, & Guid. Pap. in dicta quæſt. 272. inquit, quòd
8 licèt ex tali recognitione non transferatur dominium, † tamen ex ea inducitur probatio ipſius dominij, ſeq; ita ſæpius in forenſi vſu obſeruaſſe, & obtinuiſſe, & idem docuit Bart. in l. cum falſum, poſt numerum tertium, verſic. quid ſi confiteor. C. de iu. & facti ignor. & Gomeſ. in reg. Cancellar. de valor. exprimen. 11. q. & venuſtè ſcripſit Menoch. de arbitr. iudi. lib. 2. centur. 1. caſu 42. num. 5. quibus ſe ſubſcripſit Burſat. in conſil. 27. ſub num. 4. verſi. dominium verò directum, volnm. 1.

9 Quod poſtremum primò ampliabis, vt procedat, † etiam ſi tantùm fuerit facta vnica recognitio: nam illa ſola ſufficit ad probationem directi dominij, vt cenſuit Guid. Pap. in d. quæſtio. 272. d. verſic. ſed præmiſſis non obſtantibus, & in conſi. 147. per d. l. cenſualis. C. de donat. num. 1. verſic. ad primum dubium.

Attamen ſecundùm Bart. in l. cum ſcimus. C. de agricol.
10 & cenſit. lib. 11. † requiruntur ſaltem duæ recognitiones, vel vnica, vallata ſtipulatione, vel approbata ſolutione cautionis, vt colligitur ex his, quæ in d. l. cum ſcimus. adduxit idem Bartol.

Secundò illud velim amplies, vt in antiquis probetur do-
11 minium † ex ſola recognitione etiam contra tertios, ita concluſit Franc. Mar. deciſi. Delph. 609. num. 8. 1. par. Guid. Pap. auctoritate permotus in dicta q. 272. poſt numerum ſecundum, verſi. & ita pluries. qui ſubdit, per recognitionem
12 ſolam † dominium directum probari, & ipſum ſæpe ita in praxi ſeruaſſe, conſuluiſſe, & obtinuiſſe vltra centum ſententias in Curia Parlamenti, refert Bart. de temp. vt & cont. cap. 18. num. 2. & 3.

Hoc itidem, quod diximus, dominium probari ex reco-
13 gnitione, limitatur, vt non procedat, quando agitur † con-

trà tertium poſſeſſorem: etenim tunc nec vna, nec plures
recognitiones dominium actoris probant, ſi credimus Ber.
in conſ. 85. nu. 6. vol. 7. cum ijs, quæ ibi retulit.

Contrariam videtur tueri partem Crau. in d. conſil. 157.
ſub num. 7. verſic. ſecundò reſpondeo. vbi inquit, quòd nec
etiam contra ipſum recognoſcentem probatur dominium
14 † ex illa recognitione, quando ſcilicet quis recognoſcit ſe
tenere rem in emphyteuſim ab aliquo, at ſecus eſt, quando
recognoſcit ſe tenere rem ſub dominio alterius, vt ibi per
eum.

CONCLVSIO 545.

ARGVMENTVM.

Dominium an probetur per confeſſionem.

SVMMARIVM.

1 *Dominium probatur per confeſſionem, licèt ex illa non transferatur.*
2 *Confeſſio licèt obligationem non inducat, inductam tamen probat.*
3 *Dominium ex confeſſione, neq; amittitur, neq; transfertur.*
4 *Dominium videtur magis eſſe iuris, quàm facti, & in his, quæ ſunt iuris confeſſio nec dat, nec tollit.*
5 *Dominium ſi probatum fuerit per confeſſionem partis aduerſæ de præterito, intelligitur etiam probatum de præſenti.*
Contrarium, num. 6.
7 *A dominio præterito non infertur ad præſens, niſi aliunde, quàm per confeſſionem partis conſtet.*
8 *Dominium non probatur per verba narratiua, & ex natura contractus incidentis prolata.*
Contrarium, num. 9.
10 *Probatio præſumptiua dominij ſaltem inducitur ex confeſſione facta ſiue principaliter, ſiue incidenter, donec probetur contrarium.*
11 *Dominium non probatur per confeſſionẽ, quando confeſſio eſt generalis, obſcura, & incerta.*
Genus parit incertitudinem & obſcuritatem, ibid.
12 *Confeſſio vt probet dominium, debet eſſe ſpecifica, & debet dici qualiter, & quando, & quomodo.*

1 Dominium probatur per confeſſionem, † licèt ex illa nõ transferatur domi-
nium, vt l. ſi quis. §. differenti. ff. de acq. poſ. & traditum eſt à
Bar. in l. cum falſa. num. 2. C. de iur. & fac. ign. à cuius ſenten-
tia non receſſit Rui. in conſil. 128. num. 18. vol. 2. & in conſil.
40. nu. 3. vol. 4. quod & ſequutus eſt Cra. conſi. 157. poſt nu. 2.
verſ. ex qua confeſſione, & conſ. 70. num. 11. verſ. ex qua re-
2 cognitione, & confeſſione. ſicuti etiam dicitur, † quod licèt
confeſſio obligationem non inducat, inductam tamen pro-
bat, vt habemus à Pau. in l. Publia. §. fi. ff. depo. & hoc proba-
uit Bal. in l. ex cautione. q. 10. num. 2. & poſt nu. 14. verſ. ſed ſi
creditor proponat. C. de non nume. pec.

Contraria in hac re fuit mente Calc. in conſi. 32. poſt nu.
3 8. verſ. hic non obſtat, vbi inquit † ex confeſſione domini-
um neq; amitti, neq; transferri, per l. ſi quis. §. differentia. ff.
de acq. poſſ. & auth. quod obtinet. C. de probat. tum quia
4 dominium videtur magis eſſe iuris, quàm facti, † & ideo in
his, quæ ſunt iuris, confeſſio nec dat, nec tollit, vt colligere
eſt ex Pauli reſponſo in l. ornamentorum. ff. de au. argen. leg.
& prodidere Barto. & Doct. in l. 1. ff. ſi cer. pet. & refert Cra-
uet. in conſi. 157. num. 6. verſi. & ſi dicas. & alios retulit Burſ.
in conſi. 26. nu. 25. ver. 3. quoque, & ſeq.

Priori probata ſententia, illam amplia, vt ſi probatum
5 fuerit per confeſſionem partis aduerſæ de præterito, † vt
intelligatur etiam probatum de præſenti, vt cõſuluere Ant.
Imo. & Abb. in c. præterea. il 2. num. 3. de tranſac. & placuit
Ant. in c. 2. col. 11. de lib. obla. & confirmauit Specul. in ti. de
actio. & petitio. §. ſequitur videre. ver. quid ſi ago. num. 30.
hoc idem ſenſit Bald. in l. vnica, nu. 39. ver. ſed nunquid poſ-
ſeſſio. C. de confeſſ. quod etiam ſequutus eſt Fulg. in l. 1. poſt
num. 14. verſi. ſed contra illud dictum. ff. de eden.

Contra hanc ampliationem facit, quod notat gloſſ. in l.
certum. §. 1. in ver. confeſſus ſis. & ibi Bartol. & Angel. ff. de
6 confeſſ. † vbi dicitur, quòd probans dominium de præte-
rito, per confeſſionem aduerſarij, non dicatur probare de
præſenti, & ex alijs multis collectis à Felin. in capitu. ſcri-
bam, numero quarto, de præſumptio. & ideo niſi aliunde,
7 quàm per confeſſionem partis † conſtet de dominio pręte-
rito, non infertur ad præſens, vt probat Felin. in dicto cap.
ſcribam, in fi. & de hoc dicetur ſuo loco infra, quando do-
minium de præterito præſumatur de præſenti.

Primò limita, vt procedat tantùm, quando quis princi-
paliter confiteretur rem eſſe alterius, vel ad eum pertinere,
ſecus quando incidenter ex natura cõtractus, nempè ſi quis
8 dixiſſet in inſtrumento, ego conduxi à te talem rem tuam: †
nam per hoc non probatur dominium: quia hęc verba ſunt
narratiua, & ex natura contractus incidentis probata, ita
voluit Bal. in l. ad probationem. in verſ. quæro ſi inſtrumen-
tum. C. loca. & refert Alex. in conſi. 69 nu. 16. vol. 5. idem ait
Crau. in conſ. 157. nu. 7. verſ. 2. reſpondeo.

Contrarium videtur voluiſſe Spec. in ti. de locato. §. nunc
9 aliqua. verſi. 52. & ibi Io. And. in addit. vbi ait, † quòd ſi quis
acceperit rem in emphyteuſim ab eccleſia vti domina illius
rei, ex tali confeſſione non probatur dominium etiam inter
eaſdem perſonas, & ſic ſiue principaliter, ſiue incidenter fa-
teatur aliquem eſſe dominum, talis confeſſio non probat,
vt inquit Crauet. in d. conſi. 157. ſub nu. 7. verſi. quinimmo,
vbi auctorem laudat Socin. in conſil. 99. idem tenentem in
conſi. 92. col. 10. ante med. lib. 3.

A ſententia tantorum virorum, id eſt Spec. & Soc. vbi ſu-
pra, vnus diſcrepauit Gozadin. in conſi. 94. in fi.

Sequendo poſteriorem opinionem illam intelliges, vt
10 vſque eò non procedat, † quin ſaltem inducatur probatio
præſumptiua, donec probetur contrarium, vt apertè mo-
nuit Dec. in l. 1. num. 25. C. de pact. & deciſum reliquit Afflic.
deci. 164. atq; conſuluit Crau. conſ. 29. quos refert, & ſequi-
tur Contard. de moment. poſſ. oppo. 1. num. 7.

11 Secundò limitare tibi licebit, † quando confeſſio huiuſ-
modi eſſet generalis, & ſic obſcura, & incerta: nam genus
parit incertitudinẽ, & obſcuritatem. l. in tradendis. ff. com-
mu. præd. l. cum ſtilus. ff. de ſolut. ſed debet eſſe ſpecifica:
12 nam debet dici qualiter, & quando, † & quomodo, ita lo-
quutus eſt Cra. per ibi adducta in d. conſ. 157. num. 9. verſic.
quartò reſpondeo. & num. 10. & 12. & poſt num. 13. verſi. ſex-
tò reſpondeo, quòd ex tenore.

CONCLVSIO 546.

ARGVMENTVM.

Dominium in antiquis, an probetur per famam.

SVMMARIVM.

1 *Dominium in antiquis probatur per famam.*
2 *Fama dominij probari poteſt nedum per teſtes, ſed etiã per multa inſtrumenta, & alias ſcripturas authenticas quæ faciunt communem opinionem.*
3 *Dominium probatur ex fama etiam contra tertium.*
4 *Fama de dominio antiquo probata ſufficit pro dominio de præſenti.*
Contrarium, num. 6.
5 *Spacium centum annorum requiritur ad hoc, vt fama probet de dominio antiquo.*
7 *Ad probandum dominium antiquum ſufficiunt probationes minus validæ.*
Dominium de præſenti plenè probari poteſt, ibid.
8 *Per probationem dominij de præterito, non probatur dominium de præſenti, ſi præſens ſtatus repugnat dominio de præterito.*
9 *Dominium de præſenti probatur etiam per famam, ſi præſens ſtatus non repugnat dominio de præterito.*

10 Res

10 *Res ſacra nec poßideri, nec præſcribi poteſt.*
11 *Si probetur per famam rem fuiſſe olim conſecratam eccleſiæ, illa probatio ſufficit quoad ius de præſenti, licèt aduerſarius longiſſimo tempore eam tanquam profanam poſſediſſet.*
12 *Dominium probatur per famam recentem, dummodo concurrat cum ea etiam vnus teſtis.*
13 *Fama ſola, vel publica vox, licèt nullam faciat probationem nec plenam, nec ſemiplenam dominij, tamen adminiculatur, & coadiuuat imperfectam probationem.*
14 *Dominium non probatur ſimpliciter per famam, ſed cum ea concurrere debent alia adminicula ſaltem præſentis poſſeßionis.*
15 *Adminicula quæ cum fama probant dominium.*
16 *Dominium, & poſſeßio de præterito adiuuatur ex poſſeßione de præſenti.*
Contrarium, num. 17.
18 *Probatio per famam non ſufficit, quando agitur de adiudicando beneficium alicui.*
Teſtes deponentes de dominio per famam, non probant, ibid.

1 Dominium in antiquis † probari per famam, traditum eſt à Bald. in
l. indicia, nume. 5. C. de rei vendic. Socin. ſeni. idem ſenſit
in conſilio 205. difficultas præſentis conſultationis, nume-
ro 3. verſicu. quartò optimè ad propoſitum, volum. 2. hoc
etiam placuit Dec. in conſilio 146. numero 12. & in conſi-
lio 42. num. 12. vbi teſtatur Angel. in l. atqui natura. §. cum
me abſente. ff. de negot. geſt. vbi affert Angel. exemplum,
veluti ſi fama ſit, hanc domum fuiſſe Dantis Poëtæ, vel alte-
rius, qui deceſſit, iam ſunt centum anni, & nemo vidit, qui
viderit, quem refert, & etiam ſequitur Barbat. in conſil. 8.
ſcribitur præclarè, numero primo, & ſeq. volumine 1. & in
conſilio 41. illud afferam in medium, columna 2. nume. 3.
verſicu. ſufficit nanque. cum ſequen. volum. 1. & colum. 3.
nume. 9. verſicu. præterea ad hoc facit, & in conſilio 8. ſa-
pienter doctiſſimus apud Græcos, colum. 1. nume. 17. & ſe-
quen. verſic. præmitto etiam, quòd dominium, volum. 2.
& Boer. in quæſt. 42. nume. 32. Alexand. conſil. 4. nume. 11.
verſic. poteſt alius modus, nec id latuit Aret. in conſil. 103.
poſt numerũ primum, ver. nõ enim nunc agitur, & in con-
ſilio 36. nume. 5. vnus erit omnium inſtar, qui propè innu-
meros ad id adducit Tiraq. in tract. de præſcrip. ver. per de-
cem annos. §. 1. gloſ. 4. verſic. decimoquintò ne diſcedamus,
conſulas etiam Dec. in conſil. 428. numero 3. vbi atteſtatur
* hanc eſſe * communem opinionem. Idem in ca. 1. de appel-
* lat. de * communi dicit: ſicuti de eadem atteſtatur etiam Pa-
ri. in conſi. 52. num. 50. vol. 3. plurimi alij huius fuere ſenten-
tiæ aſſertores, vt Crau. de antiq. temp. nu. 3. Curt. iun. conſi.
15. Marſil. in rub. C. de probat. nume. 134. & in ſingul. 505. &
Felin. in cap. veniens, il 1. de teſtib. Menoch. in tracta. de ar-
bitr. iudi. lib. 2. centu. 1. caſu 42. num. 4. Marm. in repet. §.
nihil commune. nume. 24. l. naturaliter. ff. de acquir. poſſ.
Rip. in l. rem quæ nobis. à num. 57. vſq; in fi. vbi plenius de-
clarat. ff. eo. tit. de acquir. poſſeſſ. idem Dec. in conſi. 638. nu.
9. & Bero. in conſi. 115. num. 8. lib. 3. & ex alijs relatis à Cam-
peg. in ſuo tracta. de teſtib. reg. 339. verſic. tertiò probatur.
Caſſad. deci. 47. fama regulariter. Mil. in reperto. in dicto
verbo, probatur antiquum dominium. Soc. in conſi. 86. co-
lum. 2. vol. 1. incip. In conſilijs noſtris trinus Deus, quod eſt
repetitum in conſil. 166. & ibi adducit infinita, & in conſil.
* 187. vol. 2. col. 3. vbi atteſtatur de * communi, Alex. in conſi.
1. in fi. vol. 4. Franc. de Aret. in conſi. 15. in 2. & 3. col. & multa
dicit Iaſ. in l. ait prætor, la 2. §. ſi petitor. col. 1. ff. de iureiur.
Calcan. latè in conſue. Burg. tit. de Iuſt. rub. 1. §. 2. in verſic. &
* la prouue. nume. 15. vbi * communem dicit, & Gui. Pa. in
trac. de præſump. num. 19. Villalob. etiam in ſuis communi-
bus opinionibus, in verbo, dominium probatur, qui etiam
* * communem dicit, & alios refert ſequendo Burſat. in con-
* ſil. 28. nu. 8. vbi quoq; de * communi, ex alijs Natta in con-
ſilio 378. num. 6. volum. 2. & congerit multos Illuſtriſſ. Car-
din. Alba. in ſuis lucubrat. ad Bart. in d. l. atqui natura. §. cum
me abſente. ff. de negot. geſt.

2 Primò amplia, † vt talis fama nedum probari poſſit per
teſtes, ſed etiam, & longè melius per multa inſtrumenta,
vel alias ſcripturas authenticas: nam iſta faciunt commu-
nem opinionem, vt deducit Bald. in l. cum aliquis, col. 1. in fi.
& ibi etiam Salic. & clarius per Alexan. ibid. col. 2. & per Iaſ.
col. 2. & 3. C. de iu. deli. & tradidit Dec. in conſi. 428. quos et-
iam refert Abb. in conſi. 64. num. 21.
3 Secundò ampliabis, † vt ex huiuſmodi fama probetur
dominium contra tertium, vt reſpondit Alexand. in conſil.
8. in fi. vol. 7.
Tertio loco amplia, vt ex fama de dominio antiquo pro-
4 betur, † & ſufficiat pro dominio de præſenti, vt aſſeruit
Dec. in conſi. 428. num. 3. & conſi. 638. num. 9. & cauit Alex-
and. conſil. 24. num. 21. verſic. quia in iſtis antiquis, vol. 5. &
præcipuè hoc procedit, ſi ſimus in antiquis, de quo non ex-
tet memoria in contrarium, vt in ſpatio centum annorum,
vt conſuluit Barba. conſil. 18. num. 17. volum. 3. & in conſil.
37. num. 13. eod. volum. 3. & in conſil. 8. col. 4. poſt numerum
vndecimum, vol. 2. cui ſe ſubſcripſit Curt. iun. in conſil. 69.
num. 5. immo idem Barb. in conſil. 8. num. 2. volum. 1. ait, ſa-
tis eſſe ſpatium quadraginta annorum, & idem in conſi. 119.
num. 6. colum. 3. & in conſil. 41. num. 4. volum. 1. Soc. verò in
conſi. 89. in cauſa agitata inter Iacob. col. 2. in 1. volum. dicit,
id intelligi conſiderata ætate noſtra breui, & ſic intelligit
5 de quinquaginta, vel ſexaginta annorum. † & quòd requi-
ratur ſpatium centum annorum, tradit Aret. in conſil. 37.
Barbat. in conſil. 6. colum. 5. & conſil. 18. col. antepen. lib. 2.
& in conſil. 8. ſcribitur præclarè, col. 2. nume. 1. verſic. idem
dicit. ſi factum non eſt antiquum, cum ſequen. volum. 1. poſt
Cyn. & alios in l. ſi quidem. ff. ſol. matr. & non ſufficit hoc ca-
* ſu ſpatium quadraginta annorum, prout de hoc eſt * com-
munis opinio, de qua atteſtatur Ri. in l. rem, quæ nobis, nu-
me. 37. ff. de acquir. poſſ. poſt Alex. in conſi. 15. lib. 5. & refert
Graua. in addi. ad Veſtr. lib. 6. c. 14.
Contrarium voluit Abb. in cap. veniens, il 1. poſt nume-
6 rum octauum, de teſtib. col. 2. & Corn. in conſil. 24. lib. 4. †
& in conſil. 130. eod. vol. 4. quos etiam refert, ſed non ſequi-
tur Crauet. in tracta. de antiq. temp. in 1. par. verſi. viſo in hac
prima par. num. 4.
Nam duæ ſpecialitates concurrerent, vna ſcilicet, quòd
dominium antiquũ probaretur per famam, quæ nõ eſt ple-
na probatio: alia, quòd præſumptio continuaret domini-
um, contra l. 1. C. de do. promiſ. nam illa probatio antiqua
poteſt intelligi reſpectu poſſeſſionis ſuorum auctorum,
7 tum etiam quia † licèt ad probandum dominium antiquum
ſufficiant probationes minus validæ: nam non poſſunt in-
ueniri plenæ probationes, ſecus in probatione dominij de
præſenti, quod plenè poteſt probari, vt per Corn. in alleg.
conſilio & in conſil. 19. videtur in hac conſultatione, ad fin.
volum. 2.
8 Sublimita hanc ampliationem non † procedere, ſi præ-
ſens ſtatus repugnaret dominio de præterito, vt ſi dicatur
rem profanam olim fuiſſe conſecratam eccleſiæ: nam præ-
ſens ſtatus repugnat dominio de præterito, & ideo nõ pro-
batur dominium de præſenti, ſed tantùm de præterito: ſe-
9 cus verò ſi non repugnat, † nam tunc per famam probatur
etiam dominium de præſenti, ita ait Rip. in l. rem, quæ no-
bis, colum. 11. numero 59. verſicu. aut præſens ſtatus. ff. de
acquir. poſſ.
Hanc limitationem reprehendit, & reprobat Cra. in d.
ſuo trac. de antiq. temp. 1. par. ver. viſo in hac prima par. nu-
mero 5.
Ideo ſequitur dicta extenſio dictę ampliationis, vt proce-
dat in re ſacra, etiam ſi aduerſarius longiſſimo tempore eam
10 vt profanam poſſediſſet: † nam cum res ſacra poſſideri, nec
ob id præſcribi poſſit. §. ſed aliquando. Inſtit. de vſucap. ideo
ſi probetur per famam, rem fuiſſe olim conſecratam eccle-
ſiæ, talis probatio videtur ſufficere quoad ius de præſenti,
11 licèt (vt dixi) † aduerſarius longiſſimo tempore eam tan-
quam profanam poſſediſſet, vt ait Crau. vbi ſupra in d. ver-
ſicu. viſo in hac 1. par. num. 6.

Quartò amplia principalem Concluſionem, vt procedat,
etiam ſi fama ſit recens, dummodo concurrat cum ea etiam
12 vnus teſtis: † nam tunc per dictam famam probaretur do-
minium, vt voluit Barbat. in d. conſil. 8. nume. 2. & ſequen.
volumi. 1. teſtes laudat Ioan. And. & Abb. in capitu. inter di-
lectos. de fide inſtrumento. & Salic. in l. proprietat. C. de
probationib. & Dec. in capit. 1. nam licèt ſola fama, vel pu-
blica vox nullam faciat probationem, nec plenam, nec ſe-
13 miplenam dominij, tamen adminiculatur, & † coadiuuat
imperfectam probationem, vt ſi ſuper probatione dominij
eſſent producti teſtes nō omni exceptione maiores, vt con-
ſanguinei, nam hac de cauſa eis minor fides adhibetur, quæ
tamen ſuſpicio tollitur per hanc publicā vocem & famam,
& ſic plenè probant, vt egregiè tradidit Paul. de Caſt. in l. at-
qui natura. §. cum me. num. 5. de negot. geſt.

Primò limita principalem concluſionem, vt non proce-
14 dat, † niſi cum fama concurrant alia adminicula, ſaltem pre-
ſentis poſſeſſionis, ſecus ſi quis velit ſimpliciter probare
per famam, hanc rem fuiſſe alicuius, quoniam tunc nō pro-
batur dominium, vt patet ex his, quæ adduxit Barba. in con-
ſil. 37. nume. 13. volum. 3. & in conſil. 15. nume. 6. eod. vol. 3.
& in conſil. 41. illud afferam. col. 1. & 2. nume. 11. verſic. eſt ta-
men verum. & nume. ſeq. & nume. 14. verſicu. præterea ac-
15 cedat. & ſeq. volum. 1. & adminicula ſunt iſta, † id eſt, ſi tale
dominium ſit notum, vel pro noto habeatur: vt de dona-
tione facta eccleſiæ per Conſtantinum Imperatorem, vel ſi
præſens ſtatus reſpondeat dominio de præterito, vt quia de
præſenti probetur poſſeſſio decem, viginti, triginta, aut
16 quadraginta annorum, nam ex iſta poſſeſſione de preſenti †
adiuuatur poſſeſſio, & dominium de præterito, ita reſpon-
ſum eſt à Cor. in conſi. 304. col. 5. verſicu. his tamen non ob-
ſtantibus, lib. 3. vbi conſiderat etiam aliud adminiculum, at-
que quando appareat de aliqua emptione facta ab eo, de
cuius dominij antiqui probatione agitur.

17 Contra cuius Corn. dictum † Dec. in c. 1. colum. 4. nu-
* me. 36. de appella. dicit ſcribentium extare * communem
opinionem, Crauet. autem in d. tracta. de antiqui. temp.
vbi ſuprà. num. 3. conciliat huiuſmodi opiniones, quem tu
ipſe videto.

Secundo limita non habere locum, quando agitur de ad-
iudicando beneficium alicui, nanque tunc non ſufficit pro-
batio per famam, vt deciſum reliquere Domini Rot. in de-
ciſi. 16. aliàs 236. ad effectum. de præben. in nou. & tenet Bel-
lame. in conſi. 41. ſuppoſito quòd eccleſia, & in deciſi. 740.
ſi à te vendico caſtrum. ſequitur Felin. in c. veniens. il pri-
mo, col. 6. in princ. poſt num. 16. de teſtib. & Anto. de Butr.
in c. cum ad ſedem. col. 3. de reſti. ſpol. idem Corn. in conſil.
46. in cauſa vertente inter vniuerſitat. in fi. volum. 3. dicens
teſtes deponentes de dominio per famam non probare, per
ea, quæ ibi deduxit.

CONCLVSIO 547.

ARGVMENTVM.

*Teſtes an dominium probent, & an debe-
ant rationem adducere etiam non in-
terrogati.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtes optimè dominium probant, & debent rationem adducere etiam non interrogati.*
2 *Cauſa dominij conſiſtit in facto, id eſt, in contractu, & traditione facta à domino.*
Facta non præſumuntur etiam ad ſupplenda dicta teſtium. ibidem.
3 *Pactum quod à teſte non deponitur non probatur.*
4 *Ratio dominij debet eſſe per legitimam conſequentiam titulorum, & poſſeſſionis continuatæ.*
5 *Teſtes ſuper dominio debent reddere rationem etiam non interrogati.*
6 *Teſtes ſuper dominio, ſi teſtificando dixerint aliquem dominum, quia viderunt illum poßidere tanto tempore, quòd præſcripſit, probant dominium.*
7 *Rationem dominij teſtis adducet, ſi dixerit, ego ſcio illum eſſe dominum, quia vidi, quod emit à Titio fundum, qui eum tenebat pro ſuo, & vidi fundum tradi ſibi ex dicta cauſa &c.*
8 *Teſtes ſuper dominio de auditu in antiquis probant.*
9 *Teſtes de auditu ſuper dominio in antiquis probant, etiam ſi non includerent probationem famæ.*
10 *Teſtis productus ad probationem dominij debet deponere ſuper facto, non ſuper iure.*
11 *Dominium eſt quid iuris, & conſiſtit in iure.*

Teſtes, quos optimè dominium probare dixit Bar-
ba. in conſilio 41. illud afferam in medium.
col. 2. num. 2. quod dominium. vol. 1. deponentes ſuper do-
1 minio † debent rationem adducere etiam non interrogati,
vt Innoc. tradidit in c. cum cauſam. poſt num. 1. ver. ſed ſi o-
mittitur. de teſtibus, cui adſtipulatur Bald. in conſi. 166. A li-
bello. poſt numerum 3. verſi. ſed hic eſt aduertendum. vol. 4.
cui aſſentitus eſt Iaſ. in repetit. l. admonendi. col. 97. ver. ex
iſta ratione Baldi, poſt numerum 196. ff. de iureiuran. quos
refert, & ſequitur Crauet. in conſi. 157. num. 6. & ex addu-
ctis à Caſſan. in conſuetud. Burgund. titu. de inueſt. §. 2. nu-
me. 16. & quòd iſtiuſmodi teſtes debeant reddere rationem
ſui dicti tradidit Aret. in conſil. 15. poſt numerum 3. verſicu.
nam per probationem famæ: idem voluit Alex. in conſilio
182. viſo proceſſu. num. 2. vol. 7. Bellame. deciſio. 3. ad hoc, vt
teſtes, num. 10. de probatio.
2 Huius axiomatis illa poteſt afferri cauſa: † nam cum cau-
ſa dominij conſiſtat in facto, id eſt, in contractu, & traditio-
ne facta à domino, vt §. ſi quis à non domino. Inſtitu. de rer.
diuiſ. & in c. 1. colum. 10. quid ſit inueſtit. & facta non præſu-
mantur etiam ad ſupplenda dicta teſtium, vt not. in l. 1. C.
3 de vſur. meritò, quod à teſte non deponitur, † non proba-
tur, quia iuramentum teſtis, & eius depoſitio ſunt ſtricti iu-
ris: ita docuit Bald. in d. c. cum cauſam. nume. 14. verſicu. ex
præmiſſis. de teſtib.

Et huiuſmodi ratio debet eſſe per legitimam conſequen-
4 tiam titulorum, † & poſſeſſionis continuatæ, nec ſufficit
per ſolam poſſeſſionem: nihil enim habet commune poſ-
ſeſſio cum proprietate, vulgatis iuribus, & de poſſeſſione
latè ſuprà diximus. At quòd teſtes debeant reddere ratio-
5 nem † etiam non interrogati, voluit etiam Alex. in conſil.
57. num. 4. & num. 9. vol. 7. vbi concordes refert. Idem in rei
vendicatione debet cum cauſa deponere, alioqui non pro-
bat, vt videre eſt ex cap. cum cauſam. il 1. de teſti. ſic etiam
ſcripſit Bald. in Marg. teſtis debet reddere rationem. & in d.
c. cum cauſam. num. 13. Anchara. in d. c. cum cauſam. num. 9.
Alex. in conſi. 166. num. 8. vol. 6. Bertrand. conſi. 184. num. 6.
par. 2. Crauet. in conſi. 61. num. 5. Afflict. deciſi. 277. num. 4.
vſq; ad num. 6.
6 Vnde ſi teſtes ſuper dominio teſtificando † dixerint ali-
quem dominum, & cauſam adiecerint, quia viderunt illum
poſſidere tanto tempore, quòd præſcripſit, ſatis probant
dominium, vt cenſuere Innoc. & Bald. in d. c. cum cauſam.
ille poſt numerum 3. verſicu. videtur tamen, hic num. 22.
verſi. quæro, an vtile dominium. & not. Specu. in tit. de teſt.
§. nunc tractandum. num. 25.

Idem erit, ſi dixerit, ego ſcio illum eſſe dominum, vel quia
vidi, quòd emit à Titio fundum, qui eum tenebat pro ſuo,
7 † & vidi fundum tradi ſibi ex dicta cauſa, vel vidi illum emē-
tem lanam, ex qua confecit pannum. vt traditum eſt à Sali-
cet. in l. ſola. in 2. col. C. de teſti. & protulit id Abb. in d. c.
cum cauſam. col. 3. poſt numer. 6. verſi. Innoc. tamen, de te-
ſti. & ante eum ſcripſere hoc idem Inno. in d. c. cum cauſam.
poſt numer. 3. verſicu. ſed ſi aſſignat. Specul. in d. tit. de teſte.
verſi. nunc tractandum. poſt numer. 25.
8 Vt etiam teſtes ſuper dominio de auditu in antiquis pro-
bent, † iuxta ſententiam Bald. in l. iubemus. §. ſeruos. num.
3. C. de epiſco. & cleric. & confirmauit Dec. in conſil. 146.
num.

num.12.atq; probauit Alexand.in conſi.98.viſo,& conſide-
rato, nu. 9.vol.2. quibus adhæſit Ruin. in conſi.14. nu.7.&
8.vol.4.& idem ſenſit decidendo Afflic.d.deciſ.277.nu.3.&
ita conſuluit Aret. in conſi.36.nu.5.

9 Quod amplia,etiamſi teſtes de auditu † non includerent
probationem famæ, vt placuit Aret.in conſi.37.in 2.dubio,
poſt numerum 3.verſi. & ideò relinquitur.

Contra tamen ſenſit Crauet. in tracta. de antiquit.temp.
parte 1.§.viſo de fama.in princip.num.3.

Neq; præteribo teſtem productum ad probationem do-
10 minij † debere deponere ſuper facto, non ſuper iure, vt aſ-
ſeuerauit Cyn.in l.cum res.num. 2. C.de probat.Vnde ſi te-
ſtis diceret, vidi ipſum dominum eſſe, nihil probat, quia
11 dominium eſt quid iuris, † & conſiſtit in iure, vt ex ſuprà
alleg.in prima concluſio. ita voluit Specu. de teſtib. §.nunc
tractandum. num.25. quod & voluit Bart.in l.1.C. de nautis
Tyber.lib.11. idem tradidit Nel. in tract. de teſtib.num.134.
in verſic. teſtibus examinatis, & confirmauit Dec.in conſil.
221.non patitur anguſtia temporis,nu.5. & voluit Campeg.
eod.trac.de teſtib. reg.339.verſi.11. pone.

CONCLVSIO 548.

ARGVMENTVM.

Dominium an probetur per tantum tempus, cuius initij memoria non extet in contrarium, & an ex perceptione fructuum vti dominus.

SVMMARIVM.

1 *Dominium probatur per tantum tempus, cuius initij memoria non extat in contrarium.*
2 *Longinquitas temporis habet vim conſtituti, conſtitutum habet vim conſenſus, & conſenſus inducit directum dominium.*
3 *Dominium probatur ex diuturnitate temporis.*
4 *In probatione temporis antiqui ſuper dominio teſtes deponere debent, communem eſſe opinionem, non extare memoriam in contrarium.*
5 *Dominium ſatis probatur ex eo, quòd quis terram colendam curauerit, & perceperit fructus vti dominus.*
6 *Dominus præſumitur, qui ſemel perceperit fructus in anno.*
7 *Qui ſemel perceperit fructus in anno præſumitur, ſeu fingitur toto anno poſſidere.*
8 *Dominium præſumitur ex perceptione fructuum.*
9 *Qui vtitur re vt dominus, præſumitur dominus.*
10 *Qui probaret ſe poſſediſſe domum, vel poſſeſſionem aliquam aliquanto tempore pro ſua, non probaret dominium.*
11 *Dominium probatur ex perceptione fructuum, ſi quis percepit fructus tanto tempore, quod ſufficiat ad præſcriptionem.*
12 *Dominium probatur, etiam ſi quis non probauerit percepiſſe fructus, ſed tantum curaſſe, vt terra coleretur, ſeminaretur, & araretur.*
13 *Dominium non probatur ex perceptione fructuum, quando appareat de iure familiaritatis, id eſt, quòd res ad alium ſpectabat.*

1 Dominium probatur etiam per tantum tem-
pus, † cuius initij memoria non
extat in contrarium, intelligendo etiam de dominio dire-
cto, ſecundùm Bald.in l. traditionibus.num.9.verſi.ego di-
co. C.de pact. auctoritate Pomponij Iuriſconſul.permotus
in l. hoc iure. §. ductus aquæ, ff. de aqu.quot. & æſt.contex.
quem inducit Iaſ. in §.omnium.col.14.Inſtitu.de act.inqui-
2 ens, † quòd longinquitas tanti temporis habet vim conſti-
tuti, vt in d. §. ductus aquæ. conſtitutum autem habet vim
conſenſus. l. 1. in princ.ff. de conſtit. pecun.& conſenſus in-
ducit directum dominium, vt vult Bald. in auct.niſi tricen-
nale.poſt numerum 1.verſic.aut eſt præſcriptum,C.de bon.
mater. vnde dicebat Card. Floren. in conſi.118.habere vim
3 tituli, c. 1. de præſcrip. lib.1. † & quòd dominium probetur
ex diuturnitate temporis, cautum eſt à Calcan. in conſi.56.
nume.2.

4 In probatione † verò huiuſmodi temporis antiqui teſtes
deponere debent, communem eſſe opinionem non extare
memoriam in contrarium, vt inquit Alex. in conſil. 136. in
cauſa & lite vertente inter Iacob.Marci,poſt numerum 18.
verſic. præterea hic aliquo modo.vol.2. & Guid Pap.q.573.
poſt verſicu. ſi tamen homines, ſeque ita ſemper vidiſſe, &
audiuiſſe à ſuis maioribus, & nunquam fuiſſe obſeruatum
contrarium,ad quod conſulas Caſſa.de conſuetud.Burgun.
tit.de iuſti.§.2.verſic.& la priuue.

Extat & alius modus dominium probandi, veluti ſi quis
terram colendam curauerit, & ex eo, quòd perceperit fru-
5 ctus vti dominus: † nam ſatis ex his probatur dominium, l.
Titia.ff. de ſolut.& ibi Bartol. qui aſſerit ad hoc propoſitum
quoſdam leg.hanc adducere,& ibi etiam Ang. & Pau. Caſt.
quos refert, & ſequitur Boer. in q.42.num.1.quod idem re-
ſponſum eſt à Barba.in conſil.8.col.2.ver.præterea accedat.
num.4.volum.1. vbi teſtem adducit Flor.in l.1.ff. famil.erci-
ſcun. aſſerentem eum, qui ſemel perceperit fructus in anno
6 † præſumi dominum, per contex. quem ſingularem vocat
Barbat, in l. diuortio. §. fi. ff. ſolu. matrim. nullum tamen §.
hoc probantem in libro meo reperi, quin etiam per illum
contex.dicebat Specul.de proba.§.1.ver.per extrema enim.
num.33.illum,qui ſemel percepit fructus in anno,præſumi,
7 † ſeu fingi toto anno poſſidere. alium contex.affert Boer.in
d. deciſi. 42. ſcilicet l. filiusfa. §. ijdem Principes,ff.de leg.1.
quam legem ſecundùm Angel. ibidem dicit eſſe meliorem
text. qui ſit ad hoc in corpore iuris, ſed iudicio meo parum
facit,niſi inducatur à contrario,iuxta gloſ.in verbo, per pa-
trem, idem voluit Barb. in conſil.4. num.1. volum.1. vbi ad-
ducit l. litibus. C. de agricol. & cenſit. lib.11. quæ id cæteris
melius probat, quam & ad hoc refert Bartol. in d.l. Titia,ff.
de ſolut. hoc idem ſenſit Paul. Caſt.in l.ſi quis ſuper,num.3.
8 C. fi. reg. vbi dicit † clarum eſſe, ex perceptione fructuum
præſumi dominium, quem refert Campeg.in tract.de teſti.
reg. 339. verſicu.nonò eo ipſo.hoc idem docuit Bartol. in l.
litibus, num.2. C.de agric.& cenſit.libro 11.& latè ſcribent.
in capitulo.cum ad ſedem.de reſtitu.ſpoliat.& Abb.in capi-
tulo, cum contingat. in 1. no. de decim. & alios refert Pariſ.
in conſil.104. numero 87.& 88. cum ſeq.volumine 1. huius
etiam fuit ſententiæ Alexand.in conſilio 25.Attentis narra-
tis.poſt numerum 8.in fine,volumine 5. atque Socin. ſen. in
conſilio 187. numero 12. verſiculo, nam & per inſtrumen-
ta, volumine 2. hanc eandem concluſionem noſtram con-
firmauit Guid. Pap.in ſingul.718. actio iniuriarum,nume.2.
9 vbi aſſerit, † quòd ſi quis vtatur re, vt dominus, præſumatur
dominus, per gl. quam not.vocat in l.quidam in ſuo,in ver-
bo,moueri, ff.de cond.inſtit.

Contrariam huic poſtremo axiomati ſequutus eſt aper-
tè ſententiam Inn.in capitulo, illud quoque.in fine,de præ-
ſump. vbi ait, quòd ſi quis probaret poſſediſſe ſe domum,
10 vel poſſeſſionem aliquanto tempore pro ſua, † non tamen
probare dominium, ſed debere hunc probare legitimum
titulum, atque dominium. Innoc. refert, & ſequitur Ale-
xand. in conſil. 137. in cauſa,& lite, col.2. num.6. verſiculo,
ne prædictis, volum.2. aſſerens Bart.& Ang.idem ſentire in
l.1.in fine,per gl.ibi.ff.pro ſuo.

Intellige prædicta procedere, quando quis percepit fru-
11 ctus tanto tempore, † quod ſufficiat ad præſcriptionem,ſe-
cundùm Bald. in tract. de præſcript. par. 2. quæſt. 2. num.8.
quod etiam placuit Bart. in l. cum res. poſt numerum 11.C.
de proba. & apertè tradidit Abb. in c. cum contingat.num.
2.de deci. vbi refert Bart.idem ſentientem in l.ad probatio-
nem, C.loca.& hoc idem aſſeruit Cagno.in l.1.num.131.ff.ſi
cert. petat.

Secundò velim ſic accipias ea,quæ diximus,vt etiã domi-
nium probetur, etiam ſi nõ probauerit percepiſſe fructus,
12 † ſed tantum curaſſe,vt terra coleretur,ſeminaretur,& ara-
retur, ſi hac in re fides eſt habenda Bald. in dicta l. ſi quis ſu-

per, num. 4. C. fi. regund. qui permouetur Accurſ. auctori-
tate ibidem in verbo, formatur. quod eſſet ſingulare, ſi ve-
rum eſſet, dixit ibidem Caſt. num. 2.

Tertiò velim illud intelligas, & limites, quod diceba-
mus ex perceptione fructuum probari dominium, vt non
13 procedat, quando appareat de iure familiaritatis, † id eſt,
quòd res ad alium ſpectabat, ita hoc intelligit, & limitat
Socin. ſen. in conſil. 131. num. 2. volumine 1. veluti ſi plures
ſint fratres, vel maritus, & vxor, vel mater, & filij ſimul ha-
bitantes, & vnus adminiſtret, & fructus percipiat ex rebus
ad alium pertinentibus præſumatur hoc facere iure fami-
liaritatis, vt ibi per eum.

CONCLVSIO 549.

ARGVMENTVM.

Dominium an probetur per ſolum inſtrumentum emptionis, & per iuramẽtum, & an dominium rei, quæ in nullius ſit bonis probetur per ſolam apprehenſionem ipſius rei.

SVMMARIVM.

1 *Dominium non probatur per ſolum inſtrumentum emptionis.*
2 *Res aliena etiam vendi poteſt.*
3 *Dominium non probatur ex inſtrumento emptionis, etiam ſi cum eo concurrat poſſeſſio emptoris, ſed debet probari etiam de dominio auctoris.*
4 *Dominium probatur, ſi emptor poſt emptionem, & traditionem poſſederit tanto tempore, adeo vt potuerit acquirere dominium ex præſcriptione.*
5 *Dominium probatur per inſtrumentum emptionis cum alijs adminiculis.*
6 *Dominium probatur etiam per inſtrumentum locationis quando alia concurrunt.*
7 *Dominium probatur per iuramentum.*
8 *Principale ſi probatur ſacramento, ita etiam incidens, ſeu acceſſorium.*
9 *Dominium præſumitur ex aditione hæreditatis.*
10 *Dominium rei, quæ in nullius eſt bonis, probatur per ſolam apprehenſionem ipſius rei.*
11 *Quæ in nullius ſunt bonis, occupanti conceduntur.*
12 *Rem in nullius eſſe bonis, quo pacto probetur.*
13 *Dominium probatur per ædificationem muri.*
14 *Dominium non rectè probatur ex ſimulato contractu.*

1 Dominium non probatur † per ſolum inſtru-
mentum emptionis, iuxta ſen-
tentiam Alexand. in conſilio 43. viſis, & ponderatis, nu-
mero 9. libro 4. & in conſilio 185. numero 5. volumine 5. &
in conſilio 115. volumine ſexto, quem refert, ſequendo et-
iam Crauet. in conſilio 157. numero quinto, id quoque di-
remit Boer. in q. 42. numero 11. & 27. & idem ſenſit Ale-
xand. in conſilio 202. numero 1. volumine 2. id etiam pla-
cuit Caſſan. in conſuet. Burg. titu. de Iuſt. §. 2. verſicu. & la
preuue. quod & cenſuit Dec. conſilio. 321. poſt numerum 5.
verſicu. nec etiam per inſtrumenta. ſic decidit & Afflic. de-
ciſi. 23. Capellani nomine eccleſiæ poſt numerum quartum,
verſic. & ſi dicatur, atq; ita tradidit Caſtren. in l. proprieta-
tis, num. 3. C. de probatio.
2 Concluſionis noſtræ ea eſt ratio, † quia etiam res aliena
vendi poteſt. l. rem alienam, ff. de contrah. emptio. nimi-
rum ſi dominium non probetur per inſtrumentum em-
ptionis, ita reſpondit Alexand. in conſilio 202. ſuper cauſa,
num. 1. lib. 2.

Quod velim amplies, etiam ſi cum inſtrumento emptio-
3 nis concurrat poſſeſſio emptoris, † nam nec tunc probatur
ex ijs dominium dicti venditoris, vel emptoris, ſed debet
probari etiam de dominio auctoris, vt obſeruatum eſt à
Matth. de Afflic. in deciſio. 23. numero quarto, & quinto,
teſte Alexand. in conſilio 98. volum. 2. & in conſilio 11. vo-
lum. 4. & per ea, quæ animaduerſa ſunt in l. cum res, C. de
proba. atque auctoritate Ang. in l. officium, C. de rei vendi-
ca. vt & voluit Boer. in q. 42. num. 25.

Limitabis, & reſtringes ſupradicta, vt non procedant, ſi
emptor poſt emptionem, & traditionem poſſederit tanto
4 tempore, † adeò vt potuerit acquirere dominium ex præ-
ſcriptione: nam tunc etiamſi venditor non eſſet dominus,
& ſic in eum non tranſtuliſſet dominium, tamen ex his pro-
batur, vt auctor eſt Paul. Caſtr. in l. proprietatis. num. 3. C. de
probat. & idem in conſi. 169. nu. 3. vol. 1. vt traditum eſt et-
iam à Bal. in c. cum cauſam. il 1. n. 21. cum ſequen. de teſtib.

Concluſionem noſtram ſic intelliges, vt licèt per inſtru-
5 mentum emptionis non probetur dominium vt diximus, †
tamen per inſtrumentum cum alijs adminiculis plenè pro-
batur, ita multum notanter voluit Ang. in l. officium, ff. de
rei vendicatio. quem refert, & ſequitur Socin. ſen. in conſi.
187. num. 2. volum. 2. quod etiam per ſimilitudinem proba-
tur, nam quemadmodum per ſolum inſtrumentum loca-
tionis non probatur dominium, vt ſuprà deduximus, in
concluſione Dominium per inſtrumentum locationis, in
6 tertia limitatione, † tamen quando alia concurrant, etiam
per inſtrumentum locationis probatur dominium: ita in-
ſigniter docuit Bart. in l. non ab re. C. vnde vi. ſic ratiocina-
tus eſt Soc. ſen. in d. conſi. 187. num. 4. vol. 2.

Contra verò dominium probatur per iuramentum, ve-
luti, ſi lege municipali ſit cautum, vt in cauſis damnorum
7 datorum ſufficiat probatio per iuramentum: † nam tali caſu
ſtabitur iuramento damnum paſſi, de dominio rei, ſi quæ-
ſtio dominij moueatur: ita inſigniter dixit Barto. in l. 1. poſt
princip. C. de reb. cred. & idem voluit idem Bart. in l. 3. num.
16. verſic. ex hoc aduerte, ff. de alimen. & cib. leg. & Paul. Ca-
ſtren. in l. cum hi. num. 5. ff. de tranſact. & huc ea conferunt,
quæ tradita fuere à Bald. in l. ſi quis teſtibus. in princ. C. de
8 teſtib. vbi dixit per illum tex. † quòd ſi principale probetur
ſacramento: ita etiam incidens, ſeu acceſſorium, quod di-
cit eſſe notatu dignum, ſicut refert, & ſequitur Marſil. in
rub. C. de probatio. numero 148. ſic etiam ſcripſit Caſſan. in
conſuetud. Burgund. titu. de iuſt. §. ſecundo, nume. 20. ver-
ſicu. an poſſit.

9 Dominium inſuper † præſumitur ex aditione hæredita-
tis, ſi credimus Curt. Iun. in l. de debitore. numero 9. C. de
pact.

Quinetiam dominium rei, quæ in nullius ſit bonis, pro-
10 batur † per ſolam apprehenſionem ipſius rei, vt Iaſ. ſcri-
ptum reliquit in §. omnium. num. 72. Inſtitut. de act. & ex
his, quæ adduxit Boer. in q. 42. num. 31. ad quod conducit re-
ſponſum Pauli Iuriſconſul. in l. 1. ff. de acqui. poſſeſſio. nam
11 quæ in nullius ſunt bonis † occupanti conceduntur, vt ſci-
uit Imper. Inſtitu. de rerum diuiſ. in princ. & meminit Bart.
in l. rem, quæ nobis, nume. 3. ff. de acquirenda poſſeſſione,
vbi tradit praxim probandi dominium rerum mobilium, &
immobilium, & refert etiam Lanfranc. de Oria. in tractatu,
de teſti. num. 139. cum ſeq.
12 Quo pacto autem probetur † rem in nullius eſſe bonis,
conſulas eundem Barto. in dicta l. rem, quæ nobis, nu. 4. vbi
diſtinguit. ff. de acquirenda poſſeſſione.
13 Dominium etiam probatur † per ædificationem muri:
ita reſpondit Ruin. in conſi. 55. num. 7. vol. 4.
14 Contrà verò dominium non rectè probatur † ex ſimula-
to contractu: Ita voluit Calcan. in conſi. 36. num. 4.

CONCLVSIO 505.

ARGVMENTVM.

Dominus, qui olim fuit, an præſumatur etiam hodie dominus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Dominus qui olim fuit, præſumitur etiam hodie dominus.*
Contrarium num.3.
2 *Dominium ſine facto noſtro non amittitur.*
Qui vult dicere factum noſtrum interueniſſe, debet probare. ibidem.
Probato dominio de præterito, videtur probatum de præſenti. ibidem.
4 *Dominus qui olim fuit, præſumitur & hodie dominus non ſolùm ipſe, ſed etiam eius ſucceſſores.*
5 *De præterito præſumitur in præſens.*
6 *Qui de præſenti eſt dominus, præſumitur etiam olim fuiſſe, ſi adeſſet aliqua cauſa probabilis, vnde oriretur talis præſumptio de præſenti ad præteritum.*
7 *Negans ſe dominum, & ſimul poſſeſſorem, cenſetur habere rem pro derelicta.*
8 *Dominium non amittitur ſolo animo.*
9 *Qui plenè probat ſe olim fuiſſe dominũ, præſumitur etiam hodie.*
10 *Probationes per teſtes de auditu, vel per famam, licèt ſufficiant ad probationem dominij antiqui, tamen per illas non infertur ad præſens dominium.*
11 *Non præſumitur dominus hodie, qui olim fuerat, niſi tale dominium à parte allegetur.*

1 Dominus qui olim fuit, † præſumitur etiam ho
die dominus, vt colligitur ex reſcri-
pto Imperat. Diocler. & Maximi. in l. ſiue poſſidetis. C. de
* probatio. vbi Doctores * communiter tenent, vt refert Mi-
chael Graſſ. in commun. opinio. lib.2.c.20.q.4. & habemus
ex c. præterea, il 2. vbi Abb. nu.3. de tranſact. hoc idem ſenſit
Socin. in conſil.187. col.3. vol.2. quos etiam refert, & ſequi-
tur Alcia. de præſumpt. in 2. regu. præſumpt.20. idem voluit
Corn. in conſi.9. videtur. lib.3. & conſ.24. vol.4.
Et ratio eſt, ſecundum Alcia. vbi ſuprà, † quia dominium
2 ſine facto noſtro non amittitur. l. id quod. ff. de regul. iur. er-
gò qui vult dicere factum noſtrum interueniſſe, debet pro-
bare per ea, quæ notauit Bal. in l.1. antepenul. col. C. de con-
feſſ. vnde Crauet. de antiquit. temp. in 1. part. num.203. cum
ſequ. ait, quòd probato dominio de præterito, videtur pro-
batum de præſenti.
3 Contrarium † ſentit Corn. in conſi.329. num.7. volumi-
ne 1. & in conſilio 35. numero 14. verſic. ita quòd dato, volu-
mine 1. Contrariam quoque ſententiam confirmant ea, quę
ad hoc adducta fuere à Pariſ. in conſ.104. num.8. vol.1. quod
tamen reprobat nu.113. & 114.
Amplia concluſionem noſtram, vt procedat nedum in
4 eadem perſona, † ſed etiam in eius ſucceſſore, vt Bald. aſ-
ſeruit in d. l.1. numero 39. in fine, C. de confeſſ. & ſequutus
eſt Alciat. in d. præſumpt.20. vbi ait, hoc optimè probari in
d. l. ſiue poſſidetis, & per Bartol. in l. Pomponius, §. finali, ff.
de acquir. poſſeſſio. Butr. & Abb. in capit. cum ad ſedem, de
reſtit. ſpoliat.
5 Primò intellige concluſionem procedere, † vt de præ-
terito præſumatur in præſens, ſecus de præſenti in præ-
teritum: quia qui hodie eſt dominus, non præſumitur retro
fuiſſe dominum, vt docuit Bal. in l. ſi qui. nu.4. in fine, C. de
adult. & refert Alc. in d. præſump.20. nu.2.
Sublimita, vt locum ſibi non vendicet, ſi adeſſet aliqua
cauſa probabilis, vnde oriretur talis præſumptio de præſen-
6 ti ad præteritum: † quia tunc etiam ille, qui eſt de præſenti
dominus, præſumitur etiam olim fuiſſe, ita Alciat. protulit
in d. præſump.20. per l. & quæ. §. cum dicitur, ff. de pigno. &
ex auctoritate Bald. & Salic. & in l. ex perſona, C. de proba.
atque Alexand. in conſilio 16. volumine 5. & in conſi. 81. co-
lum.2. volu.7.
Secundò limita, & intellige concluſionem, vt vera ſit,
7 quãdo ipſe dominus negaret ſe dominum, † & ſimul poſſeſ-
ſorem: quia tunc cenſeretur habere rem pro derelicta, & ſic
licèt de præterito fuiſſet dominus, hodie tamen non præ-
ſumeretur, ſecus ſi negaret ſe dominum tantùm, & retine-
8 ret poſſeſſionem: † nam ſolo animo non amittitur domini-
um, l. ſi quis vi, §. differentia, ff. de acquiren. poſſeſſio. Abb.
in d. cap. cum ad ſedem, in 6. not. de reſtitut. ſpoliat. quæ vnà
cum alijs adducit Alc. in d. reg.2. præſump.20. nu.4.
Tertio loco limitabis tantum procedere, quando plenè
eſſet probatum de præterito dominio, nam tunc rectè col-
9 ligeretur ad præſens, † adeò vt qui plenè probaſſet ſe olim
fuiſſe dominum, præſumeretur etiam hodie, ſecus autem ſi
nõ plenè eſſet probatum, vt per teſtes de auditu, vel per fa-
mam, quæ probationes licèt ſufficiant ad probationem do-
minij antiqui, vt ſuprà ſuis locis deduximus: tamen ex tali
10 dominio per tales minus idoneas probationes † non infer-
tur ad præſens dominium, ita limitat Corne. in conſilio 24.
licèt in themate, columna 2. volum.4. quem refert, & ſequi-
tur tanquam egregiè d. Arelata. in addit. ad Alc. in d. regu.2.
præſump.20. in verbo, vt ibi.
Et ratio eſt, ne inducantur duæ ſpecialitates: Prior: vt ad
probandum dominium admittantur probationes, aliàs in-
habiles, & quòd probatio præſumptiua de præterito ad-
mittatur ad præſens, vt ibi per eos.
Quartò limitare, & intelligere poteris locum habere
11 † dummodò tale dominium à parte allegetur, alioquin non
præſumeretur dominus hodie, qui olim fuerat, iuxta ſen-
tentiam ſcribentium, & præcipuè Iaſ. & Deci. in l. non hoc,
C. vnde legit. ſic voluit inſigniter Accur. in l. certum, in ver-
bo, confeſſus, ff. de confeſſ. quod & reſponſum eſt à Corne.
in conſi.9. libr.3. vt refert Arelatan. ad Alciat. vbi ſuprà in d.
regu.2. præſumpt.20. in fine, ad quam limitationem videas,
quæ plurima congeſſit Tiraquel. de præſcrip. §.1. gloſſ.2. in
verbo, à bonne foy. verſic. tu autem vltra ea. in fi. idem pla-
cuit Crot. in conſi.34. nume.15. volum.1. vbi refert Bald. in l.
etiam, colum.3. C. de execut. rei iudic. atque Gabriel. Sar. in
addi. ad ſingu.12. Matth. numer.25. id etiam relatu eximium
putauit Marc. Mant. in ſingu.441. mirabile dictum, vbi hu-
ius rei multiplices reddit rationes.

CONCLVSIO 551.

ARGVMENTVM.

Dominum alicuius rei quem eſſe, an probetur ex ſigno ipſius.

SVMMARIVM.

1 *Dominum alicuius rei quem eſſe probatur ex ſigno ipſius aſſerti domini.*
2 *Equus ſignatus præſumitur illius, cuius eſt ſignum.*
3 *Domus, cui ſunt affixa inſignia gentilitia, probatur eſſe illius, cuius ſunt illa inſignia.*
4 *Nauim, domus Medicorum, & communis Florentiæ eſſe, probatur ex vexillis, & inſignijs.*
5 *Dominium non probatur, nec transfertur ex ſola ſignatura in vini dolio empto.*
6 *Dominium rei non ſatis eſt probare per ſignum aſſerti domini.*

1 Dominum alicuius rei quem eſſe † probatur
ſigno ipſius aſſerti domini, nempè
ſi res reperiatur ſignata ſigno illius, vt in ballis pannorum,
vt colligere eſt à Bartol. in auth. dos data, C. de donat. ante
nupt. & à Matth. de Afflict. in conſtitut. regni Sicil. quæ in-
cipit, Priuilegia, & Iuſtitia. libro 2. & refert illum ſequendo
Caſſan. in conſuet. Burg. tit. de iuſtic. §.8. ver. quãde le ſigne.
in prin. quod ſenſit etiam Tancred. de Corne. in ſua cõpen-
dioſa, in 11. rub. in qu. fi. vbi affert exemplum de equo ſigna-
2 to, † vt præſumatur illius, cuius eſt ſignum, & voluit Barto.
in l. ſtigmata, C. de fabricen. libro 11. idem obſeruauit Bald.
in conſil.416. proponitur quoſdam mercatores. numero 2.
volum.3. & in l.1. C. vt nem. lic. ſi. iud. auctorit. & tradidit A-
nani. in cap. fi. de accuſ. idem ſenſit Afflict. in deciſio. 23. Ca-
pellani. numero 3. qui pluribus id comprobat, nec id latuit
Bald. in d. auth. dos data. ver. ibi ſignaculo, C. de donat. ante
nupt. quem refert, & probat Dec. in c. cauſam matrimonij,
num.3. de probatio. quibus addo Pet. de Vbald. in tracta. de

duob.fratrib. part.11. nume.72. & diximus ſuprà in concluſione,balla.

Et quandiu inſignia gẽtilitia ſunt affixa alicui domui,pro-
3 batur eſſe illius, † cuius ſunt illa inſignia gentilitia, vt ſcri-
pſit Ioann.de Plat.in l.ſtigmata.C.de fabricen.lib.11. cui ac-
çedit Cagno.in l.1.nu.177.ff.ſi cert.petat.

Hinc etiam Iaſ. in conſil.270. poſt numerum 2.in fin.vo-
lum.2.optimè arguit ex vexillis,& inſignijs domus Medico-
4 rum, & communis Florentiæ in naui erectis, † nauim illo-
rum eſſe probari, argu. eius quod diximus de ſigno, quem
refert,& ſequitur Straccha in tract.de Mercat.part.2.prin.
num.72.

Concluſionem noſtram velim hoc limite circunſcribas,
vt non procedat in vini dolio empto,in quo non probatur,
5 † nec transfertur dominium ex ſola ſignatura, ita reſpõdit
Vlpian.in l.1.§.ſi dolium,ff.de pericul.rei vendi. nam vt ibi-
dem inquit Iuriſconſul.magis ne ſubmitteretur, ſignari ſo-
let, quàm vt videatur:ita decidendo conſuluit Boeri. non-
nullos referendo in deciſ.105.& videtur.nu.10.

Intelligas concluſionem, vt non tantummodò ſit ſatis
probare ſignum aſſerti domini, † ſed etiam debeat probari
6 dominium ipſius rei, quod pluribus confirmat idem Strac-
cha in dicto tractatu, de mercat. dictæ ſecundæ partis, nu-
mero 78. cum alijs multis ſequ. refellens opinionem Luc.
de Penna, in dicta l.ſtigmata. contrarium ſentientis, quem
quidem Straccham videas ibidem, vbi plures de ſigno de-
cidit quæſtiones.

CONCLVSIO 552.

ARGVMENTVM.

Dominus prædij an præſumatur etiam dominus rerum omnium, quæ ſunt intra fines ipſius prædij.

SVMMARIVM.

1 *Dominus prædij præſumitur etiam dominus rerum omnium, quæ ſunt intra fines ipſius prædij.*

2 *Quicquid ſitum eſt intra fines Diœceſis, Prouinciæ, Ciuitatis, vel Caſtri, quoad iuriſdictionem, & non quoad proprietatem, præſumitur eſſe illius, cuius eſt Diœceſis, Prouincia, Ciuitas, vel Caſtrum.*

Dominus prædij præſumitur etiam dominus
1 rerum omnium, † quæ ſunt intra fi-
nes ipſius prædij, vt ſentit Bald. in rubrica de contrahenda
emptione, in quæſtione 22. verſiculo, in contrarium vide-
tur, numero 23. & in l.inſulæ, ff. de iudic. idem placuit Ho-
ſtienſ.in capitul.ſi diligenti,columna prima,ver. item argu-
mentum, de præſcri. in hanc etiam ſententiam conſulendo
deſcendit Pariſ.in conſilio 27. numero 13.volumine primo,
hoc quoque confirmauit Soc.in conſilio 166.verſiculo,ter-
tia concluſio, poſt numerum tertium, volumine ſecundo,
& in conſilio 15. columna ſecunda, poſt numerum ſecun-
dum,verſiculo, ex quibus elicitur, volumine tertio, Goza-
din.in conſilio 50.columna finali,numero 27.quod & com-
probauit Ruin. in conſilio 26. columna 3. numero 7. volu-
mine 1.& in conſilio 40 columna 8.numero 41. eodem vo-
lumine primo,& in conſilio 92.columna 5.volumine quar-
to,quibus accedit Alberi.Brun. in conſilio 34. columna ſe-
cunda, in fine, volumine ſecundo, Caſſan. in conſuetud.
fol.320. col.3.

Hinc infertur,vt quicquid intra fines ſitum ſit Diœceſis,
2 Prouinciæ,Ciuitatis,vel Caſtri,præſumatur eſſe illius,† cu-
ius eſt Diœceſis,Prouincia, Ciuitas, vel Caſtrum: quod ta-
men intelligitur quoad iuriſdictionem, non autem quoad
proprietatem, ita cauit Curtius Iunior in conſilio 158.nu-
mero 25. ſic etiam reſpondit Caſſan. in conſilio 18. numero
22.vt etiam ſenſit Abb.in capitulo,ſi diligenti,de præſcript.
in ſecundo not.atque meminit Oldrad.in conſilio 176.in fi.
ſicque decidit Afflict. deciſio.267. Vidi in conſilio,poſt nu-
merum quintum, quod obſeruatione dignum cenſuit Bo-
ër. in ſingul. præſumpt. numero decimooctauo, & cautum
eſt à Corn.in conſilio ducenteſimo quadrageſimoſeptimo,
in fine volumine 2. & videas latè id tradentem Gabri. in ſuis
concluſio.de præſump.concluſio.9.per totum.

CONCLVSIO 553.

ARGVMENTVM.

Dominus an præſumatur ſcire quantitatem patrimonij ſui, quando agit aliquid circa ipſum patrimonium.

SVMMARIVM.

1 *Dominus ſcire præſumitur quantitatem patrimonij ſui, quando agit aliquid circa ipſum patrimonium.*

Limita vt num 2.

3 *Diſcrimen obliuionis, & ignorantiæ in actibus inter viuos, & in actibus morientium, quibus rationibus reprehendatur.*

4 *Teſtator præſumitur rocordari de pertinentibus ad ſe.*

5 *Teſtator præſumitur ignorare vires ſui patrimonij, niſi ex aliqua qualitate aliud præſumatur.*

6 *Dominus ignorare præſumitur immobilia acquiſita ex alterius ſucceßione de proximo facta, & mobilia in eodem loco exiſtentia.*

7 *Dominus ſcire non præſumitur quantitatem ſui patrimonij, quando haberet amplum, & valdè diffuſum patrimonium.*

8 *Dominus præſumitur certior factus à ſuo procuratore de facto graui, & notabili.*

9 *Dominus non præſumitur certior factus à ſuo procuratore de facto graui, & notabili, quando procurator haberet generale mandatum.*

Dominus præſumitur ſcire quantitatem patri-
1 monij ſui, † quando agit aliquid cir-
ca ipſum patrimonium,iuxta gloſſ.in auct.ſed cum teſtator.
in gloſſ. ſecunda, C. ad l. falcid. vbi Bartol.quibus adhæret
Ange.in l.ſi quis cum aliter.vbi etiam idem Barto.ff.de ver-
borum obligationibus, quem refert, & ſequitur Alexan.in
conſ.9.Viſo themate,col.6. poſt numerum decimumquin-
tum, verſi. dum dicit quòd in ciuitatibus,in quibus ſunt in-
cataſtrata,vol.2.

Primò limitabis locum habere in actibus inter viuos:
2 † ſecus autem in actibus morientium,vt notant Cyn. in di-
cta authentica,ſed cum teſtator, columna prima, Bartol.in
columna ſecunda,numero quinto,Corneus, columna ter-
tia,in princip. Ange.Aret.in §.in fraudem.colum.ſecunda,
Inſtit.qui.ex cau.man,atque Cyn.in l.quiſquis,& ibi Salice.
C.de reſcind.vend.

Contra hanc Barto.ſententiam aperto, vt dicitur,marte
pugnauit Aret. in conſilio quadrageſimoſeptimo, viſis &
diligenter ponderatis.numero ſecundo,reprehendens hoc
diſcrimen obliuionis, & ignorantiæ in actibus inter viuos,
3 † & in actibus morientium,ijs rationibus.

Primò,quia etiam teſtamenta,& vltimæ voluntates,fre-
quenter fiant in ſanitate,& ſic cum teſtator ſit ſanus mente
& corpore, ceſſat id quod dicitur in l. hac conſultiſſima,in
§.at cum humana, C. qui teſtamenta facere poſſunt, per
quem context. permouetur Bartol. vt illud ſentiat: non e-
nim tunc poteſt dici teſtator mortis cogitatione turbatus,
non recordari de rebus ad ſe pertinentibus, ſic contra Bar-
tol.diſſeruit,& cenſuit idem Aret.in dicto conſilio quadra-
geſimoſeptimo, quam opinionem comprobat auctoritate
Ange.in dicta authentica,ſed cum teſtator,C.ad legem Fal-
cidiam, hac ratione idem ſentientis: ea etiam ratione Bar-
4 tol.opinionem refellit Aret. † quia teſtator præſumitur re-
cordari

cordari de pertinentibus ad ſe, per l. filio. ff. de adimend. legat.

Intelligas tamen Bartol. ſententiam, in actibus morientium teſtatorem præſumi ignorare vires ſui patrimonij, vt
5 locum habeat, † niſi ex aliqua qualitate aliud præſumatur, veluti, ſi detrahi vetuerit falcidiã, ex hoc enim præſumitur ſciens. ita intelligit Barto. ſententiam Roland. Paſſeg. in ſuo Flore teſtamentorum, in prima part. rubri. vigeſimaoctaua, de falcid. detracta. à teſtat. fact. prohibit. numero decimooctauo, verſic. item quæro. circa finem, motus auctoritate gl. in d. authentica, ſed cum teſtator. in verbo, non ignarus, C. ad l. falcid.

Secundò concluſionem limitare poteris non procedere
6 † quoad immobilia acquiſita ex alterius ſucceſſione de proximo facta, & quoad mobilia in eodem loco exiſtentia, nam tunc non præſumitur, vt docuit Barto. in d. authen. ſed cum teſtator. & tradidit Salice. in d. l. quiſquis, C. de reſcindenda venditione, & placuit Aret. in d. §. in fraudem. quam ſenten tiam ſua auctoritate corroborauit Alexand. in conſilio primo, columna tertia, volum. 6. atque Imol. in capi. cum contingat. col. 57. de iureiuran.

7 Tertiò velim limites, quando haberet amplum, † & valdè diffuſum patrimonium, vt ait Bald. in l. ſecunda, quæſtione ſexta, numero nono, C. de reſcindenda venditione, cui adhæret Fabian. de Monte in tractatu de emptione, & venditione, in 9. quæſtione principali, poſt verſic. quartò quæro, num. 20.

Poſtremò dominus, vt & id pro coronide addam, præſu-
8 mitur certior factus à ſuo procuratore † de facto graui, & notabili, vt conſuluit Rom. in conſilio 481. colum. 2. verſic. ſecundò quia præſupponendum, cui reſponſum conuenit Abb. in conſilio 18. colum. pen. verſicul. tertiò dixi, volumi. 2. quibus aſſentitur Crauet. in conſi. 40. columna 2. verſicu. facit quod pulchrè.

Quod quidem intelliges, quando ille procurator habe-
9 ret ſpeciale mandatum, etenim in procuratore † habente generale mandatum non procederet, vt colligitur ex dictis Imol. in capitulo finali, columna decimaſecunda, verſiculo, ſi autem loquimur, de præſcript. & tradidit clarius in conſilio 123. columna 2. verſi. ſi autem arguatur, & idem tenet decidendo Capic. deciſione 4. numero 23.

CONCLVSIO 554.

ARGVMENTVM.

Donationem regulariter non præſumi, & an, & quibus in caſibus præſumatur.

SVMMARIVM.

1 Donatio regulariter non præſumitur.

2 Non præſumitur quem velle iactare ſuum, & bona ſua dilapidare, ſed potius acquirere, & ditari.

Nemo ſuas fortunas ſpontè eijcit. ibi.

3 Donare aliud non eſt, quàm iactare, & dilapidare.

4 Mulier donare non præſumitur, quia genus eſt auariſſimum.

5 Error potius præſumitur, quàm donatio.

6 Error licèt regulariter non præſumatur in facto proprio, tamen in donatione præſumitur.

7 Stultitia potius præſumitur, quàm donatio.

8 Stultus, & clemens præſumitur, qui omnia ſua donat.

9 Donationem aſſerens, ad probandum eam debet adducere probationes efficaciores, & clariores, quàm alias requirerentur.

10 Donatio debet manifeſtè probari.

11 Pater dans aliquid filio præſumitur potius illud ipſi committere, quàm donare.

12 Donatio non inducitur, nec præſumitur ex eo, vt ſi tu à me petas, vt hanc rem tibi donem, ego reſpondeam non tantum hanc, ſed & quicquid tibi placet.

13 Interpretatio, præſumptio, ſiue coniectura, vbi ſumi poteſt alia, quàm donationis, ſemper illa ſumitur, quæ pro non donatione facit.

14 Coniectura, vel præſumptio contra donationem ſumitur etiam leuis.

15 Interpretatio licet vt plurimum debeat fieri, vt actus non reddatur inualidus, tamen hoc in caſu donationis non habet locum, & potius debet reddi actus nullus quam præſumatur donatio.

16 Iudex per coniecturas arbitrari debet ſuper donatione.

17 Donatio non præſumitur, etiamſi quis rem poſſediſſet per decem annos.

18 Donatio non præſumitur, etiam contra eccleſiam.

19 Adminiſtrans, ſi quis dederit ei, cuius bona adminiſtrat, præſumitur dediſſe animo adminiſtrandi, non donandi.

Intellige vt nume. 20.

21 Mater, quæ dedit fundum communem ſibi, & filiæ in dotem, præſumitur dediſſe animo donandi.

22 Donatio non præſumitur ex depoſito facto per virum pro vxore, vel econtra.

23 Donatio inter coniuges non præſumitur.

24 Donatio minus præſumitur ratione ſocrus, quàm gratia vxoris.

25 Donatio non præſumitur, ſi ſponſus mittat rem ſponſæ, vt ornatior ad virum veniat.

26 Donare in dubio non præſumitur Prælatus conſanguineo ſed mutuare.

27 Donator præſumitur poſthumo nato noluiſſe eccleſiæ donare.

28 Donatio non præſumitur, quando actus eſt indifferens ad donationem, & repudiationem.

29 Donandi animus non præſumitur in colono, inquilino, vel emphyteuta.

30 Donatio inter coniuges nunquam in dubio præſumitur.

31 Donatio in dubio non præſumitur in his, quæ ſunt magni præiudicij.

32 Donationem immoderatam nemo præſumitur facere.

33 Donare non præſumitur quis velle illi, cum quo litigat.

34 Donare non præſumitur, dotans, quando in libro rationum redegit, quod pro dote ſoluit.

35 Dotare non præſumitur animo donandi patruus dotans neptem ex fratre habentem patrem diuitem.

36 Donationem non feciſſe præſumitur pater, ſi de filijs cogitaſſet.

37 Donatio non præſumitur in homine cauto.

38 Donatio præſumitur facta, quando poſt rem traditam interuenit longum tempus, & cum iſta longinquitate concurrerent aliqua indicia, vt conſanguinitatis, vel amicitiæ.

39 Donatio præſumitur inuicem facta inter fratres, quando diu vnam vitam degunt.

40 Donatio præſumitur inter coniunctos, & conſanguineos, ratione coniunctionis, & conſanguinitatis.

41 Donatio non præſumitur inter conſanguineos, quando ſola conſanguinitas concurrit.

42 Frater, ſi pro fratre aliquid ſoluerit, vt collectas, vel quidpiam id genus, non præſumitur feciſſe animo donandi, ſed repetendi.

43 Sola cõſanguinitas ſufficit ad inducendam præſumptionem donationis, quando alia cauſa non appareret, ex qua tolleretur præſumptio donationis.

44 Donatio præſumitur intuitu conſanguinitatis, quando res modica donata eſt.

45 In modicis potius præſumitur donatio.

46 Datio alicuius rei ſi ſubſequatur, quando præceſſerunt benemerita, præſumitur tunc donatum ob talia merita.

47 Merita præcedentia faciunt non tantum ſimpliciter præſumi donationem, ſed etiam, vt actus geſtus alias dubius præſumatur donatio.

48 Donatio præſumitur, etiamſi donatum excederet ſummam benemeritorum.

49 Donatio potius præſumitur, quàm feudum, quando eſſet quæſtio ſuper feudo alicui conceſſo.

50 Donatio præſumitur, quando extat clauſula, ex cauſa liberali donamus, &c. etiamſi in dicto inſtrumento extarent verba, quæ innuerent feudum.

51 Princeps donare non præſumitur, ſed vendere, quando in inſtrumento facta eſt mentio pretij, licèt extent verba, concedimus, vel indulgemus.

52 Donatio præſumitur, quando quid tibi tradidiſſem, vt aliquid faceres

ceres in tuo, quòd aliàs non fuiſſes facturus, niſi tradidiſſem.
Et hoc etiam ſi res, vel quantitas tradita eſſet magna, vt numero 53.

54 *Donatio præſumitur in amico maximè in parua quantitate datum.*
55 *Ob cauſam amicitiæ præſumitur, quòd quis actui conſentiat, & illum probet, cui aliàs non conſentiret.*
56 *Donare dicitur, qui paterna amicitia iuuat filium amici, cui ſuſpecti tutores fraudem faciebant.*
Procurator adiuuans filium amici in iudicio præſumitur ob amicitiam, quam cum eius patre gerebat, adiuuaſſe, ob idq; impenſam, vel præmium conſequi nolle. ibi.
57 *Donare præſumitur, qui iuuat filium amici, ſi cum amicitia concurrat cauſa pietatis, ne ſcilicet opprimatur, & modica ſit impenſa.*
58 *Donatio præſumitur, ſi dans erat diues, & nobilis, & recipiens pauper.*
59 *Liberalitas præſumitur ratione diuitiarum.*
Diues præſumitur facilius donare, licèt non ſit nobilis. ibi.
60 *Regni nobilitas efficit, vt præſumatur donatio.*
Natura nobilium eſt multo maiorem referre gratiam.
61 *Crœſi liberalitas in Alcmeonem.*
62 *Donatio præſumenda non eſt, quando actus geſtus à nobili non conueniat donationi.*
63 *Donatio præſumitur, ſi quod datum eſt, ſit quid minimum, vel paruum, ſecus ſi de re graui, & magna agatur.*
64 *Quæ ſit res grauis, & magna, vel parua, arbitrio iudicis relinquitur.*
65 *Donatio præſumitur, quando aliquid tibi tradidiſſem ex aliqua cauſa de præterito falſa, quam ſcierim eſſe falſam.*
66 *Donatio non præſumitur, quando quis ſciens ex certa ſcientia nō teneri ad aliquid, patitur nihilominus ſe ad id obligari.*
67 *Donatio præſumitur conſiderata conſuetudine, vt in iocalibus, quæ mittuntur à conſanguineis viri eius vxori, vel econtra.*
68 *Mater redimens filium ab hoſtibus, animo donandi impendiſſe præſumitur.*
69 *Mater expendens aliquid pro reſpicientibus perſonam filij, præſumitur cauſa pietatis facere.*
70 *Frater redimens ab hoſtibus fratrem non præſumitur animo donandi feciſſe.*
71 *Princeps quando confeſſus eſt aliquid alicuius eſſe, cenſetur id conceſſiſſe illi, & donaſſe.*
72 *Princeps cum nominat ciuitatem, quæ non eſt, vel aliquem ſub titulo dignitatis, quam non habet, cenſetur velle, vt tales fiant, eiſq; conferri ius.*
73 *Donatio præſumitur, & valet actus, quando aliquid promittitur per viam ſtipulationis, & vtraq; pars facit nullam cauſam in dicta ſtipulatione.*
74 *Donatio præſumitur etiam quando quis diceret, concedo tibi hāc rem nulla cauſa expreſſa.*
75 *Donare cenſentur etiam ſi aliàs ſint adminiſtratores frater, vel mater, quando dant ſimpliciter in dotem rem propriam.*
76 *Donaſſe præſumitur mater filiæ, quando dedit res aliquas extra dotem eius genero nomine filiæ filia præſente.*
77 *Dos donata præſumitur etiamſi eſſet data ab extraneo mulieri, ſi ille extraneus à marito ipſius mulieris ſtipulatus non fuerit eam ſibi reddi ſoluto matrimonio.*
78 *Donare non præſumitur voluiſſe extraneus dans dotem, quando matrimonium, pro quo ab ipſo fuit dos data, non eſt ſequutum.*
79 *Donatum præſumitur fuiſſe id, quod pater, vel mater, vel alius ex maioribus dedit deſcendenti pro arte, vel diſciplina ediſcenda.*
80 *Donatio viciſſim præſumitur, quando aliquid dono dedi tibi, & tu aliquid aliud mihi concedis.*
81 *Donatio reciproca, ſiue viciſſim facta non dicitur propriè donatio.*
82 *Coniunctus contrahens nomine coniuncti donare videtur ei, pro quo contrahit.*
83 *Pater ſtipulans emphyteuſim eccleſiaſticam pro ſe & filijs, cenſetur feciſſe animo donandi filijs.*
84 *Donatio non præſumitur, quando mandato eius, pro quo ſtipulatur coniunctus contraxiſſet.*
85 *Pater ſtipulans emphyteuſim eccleſiaſticam pro ſe, & filijs, non cenſetur feciſſe animo donandi filijs, niſi accepiſſet etiam poſſeſſionem nomine eorum.*
86 *Donare videor tibi, quando volenti mihi aliquid donare mando, vt tibi donet.*
87 *Donare non præſumor, quando mando teſtatori volenti mihi aliquid legare, vt tibi leget.*
88 *Donatio valet in præiudicium fratrum, quando maritus ſcientibus, & tacentibus ipſius fratribus donat aliquam rem communem vxori.*
89 *Mater ſi alimenta filio præſtitit, non animo repetendi, ſed donandi præſtitiſſe præſumitur.*
90 *Impenſæ à matre factæ filio pro alimentis, quando eſſent magnæ, tunc poſſent repeti.*
91 *Donatio non præſumitur, & mater poterit expenſas repetere, ſi alimenta præſtiterit filio, qui erat in poteſtate patris adhuc ſuperſtitis.*
92 *Mater impenſas poterit repetere pro alimentis factis filio, etiam contra illos, qui tenentur alere filium ex aliqua alia cauſa.*
93 *Donare velle præſumitur, qui ſciens ſe in nulla re teneri alicui aliquid ſine cauſa promittat.*
94 *Donare præſumitur, qui res ſuas defendit eidem.*
95 *Donare præſumitur vir vxori concedens aliquid ad luendum ornamentum vxoris pignori obligatum.*
96 *Donare præſumitur, qui ſcienter ædificauit in ſolo alieno.*
97 *Donatio cenſetur, quando rei traditio fit ab eo, qui donare præſumitur.*
98 *Donatio præſumitur, quando non apparet de aliqua cauſa.*
99 *Donationis præſumptio eſt, ſi maritus emat fundum pro vxore, & precium quod ſoluit confeſſus ſit eſſe vxoris.*
100 *Donatio præſumitur in coniunctam perſonam per illa verba, tolle pecuniam iſtam.*
101 *Donatio potius præſumitur, quàm animus repetendi, quando fratres ſimul habitantes in eadem domo, & menſa, plus fuerit expenſum de fructibus, & redditibus in familia vnius, quàm alterius.*
102 *Donatio præſumitur facta filio emancipato, ſi poſſideat viuo patre.*
103 *Donatio inter coniuges præſumitur, quando maritus conſumit bona vxoris, ea ſciente, & patiente.*
104 *Donatio præſumitur, ſi alicuius nomine emitur, & ſibi traditur, ſecus ſi non fiat traditio, vt ibi.*
105 *Donatio præſumitur eorum, quæ dantur, vel mittuntur à conſanguineis, vel coniunctis viri.*
106 *Donare præſumitur, qui ſoluit indebitum ſcienter.*

1 Donatio regulariter † non præſumitur: ſic colligimus ex reſponſo Pauli in l. Campanus, ff. de operis libertorum, & id probauit Bald. in l. 1. numero 6. C. ad Vellei. quod & confirmauit Marſil. ſingu. 97. non præſumitur, numer. 1. nam non præſumitur quis velle iactare ſuum, & bona ſua
2 dilapidare, ſed potius acquirere, † & ditari, vt ad hoc perſpexiſſe videtur Paulus in l. cum de indebito, verſi. qui enim ſoluit, ff. de probat. ſic in hanc ſententiam tradidiſſe videtur magnus ille magiſter Ariſt. libro 3. Ethico. capi. 1. cum dixit, neminem ſuas fortunas ſpontè eijcere, ad quod pertinet contex. in cap. ſuper eo. de renunt. & cap. quia veriſimile, de præſumpt. & concluſionem probant gloſſ. & Barto. in l. quę dotis, ff. ſoluto matrimonio, & in l. cum quid, ff. ſi certum petatur. nec iniuria profectò, ſi in dubio non præſumatur:
3 quid enim aliud eſt donare, † quàm iactare, & dilapidare? vt dixit Vlpian. in l. filiusfamilias. in princip. ff. de dona. & Caius in l. contra iuris, §. ſi filius, ff. de pactis, & aſſeruit Bartho. Cæpol. in tractatu de ſimul. contract. in 7. præſumpt. numero 43. & à noſtra concluſione ſtat etiam Alexand. in l. ſi is, qui quadraginta, §. dos legata. numero 4. ff. ad l. Falcid. &
4 maximè hoc procedit in muliere. † Mulier enim genus auariſſimum eſt, iuxta Vlpia. in l. ſi ſtipulata, ff. de donat. inter vir. & vxor. cui accedit Bald. in l. 1. C. ad Velleian. numero 6. & in conſilio 118. & in conſilio 366. numero 4. volu. 2. Alciat. in conſilio 118. nume.

numero 2. volum.5. Bertrand. in conſilio 159. num.8.volu-
mine 2. Hieronym.Gabriel. in conſilio 60. numero 7. cum
ibi adductis,libro 1. Tum quia quilibet præſumitur auarus,
per d.l.cum de indebito,ff.de probatio. & ita gloſſ.in l.quæ
dotis,in verbo,tenebitur,ff.ſolut. matrimonio,& pro con-
cluſione etiam facit,& tenet Alexand.in conſil.185. num.8.
volumine ſeptimo , & in conſilio 164. numero ſexto , volu-
mine quinto,conſilio 44.numero quarto ; volumine quar-
to , & Caſſan. in conſuetud. Burgund. in rubric.vndecima,
tit.de cenſ. §.2.nume.25.& idem ſenſit Biſignet. in deciſ.1.d.
nu.3.de dona.inter vir. & vxor.Burſa.in conſi.104. num.20.
Hieron.Gabr.in conſ.112.nu.5.

Primò amplia concluſionem eo vſque procedere, vt po-
5 tius præſumatur error , † quàm donatio, vt notat gloſſ.in l.
generaliter , in verbo cauſa , C. de non numerata pecunia,
cum multis alijs deductis à Dec.in conſi.177.num.1.& idem
voluit Purpurat. in l. rogaſti, §. ſi tibi, ff. ſi certum petatur,
hoc idem confirmauit Bal.in conſi.189. creditor.in fi.libr.2.
cui adhæret Dec.in conſilio 350. nume.4.& in conſilio 571.
numero 4. & in conſilio 644. numero 5. huic etiam ſe ſub-
ſcripſit ſententiæ Iaſ. in l. iuriſgentium , §. ſi cum nulla, nu-
mero 28.de pact.ſic quoque placuit Ange.in dicta l.genera-
liter, colu.2. C. de non numerata pecunia,conſulendo ſen-
ſit Raphael Cuman.conſi.37.quidam legauit.in fine, & tra-
ditum eſt ab Imol.in l.à Titio, colu.2. ff. de verborum obli-
gationibus,atq; reſponſum eſt ab Alexan.in conſi.13.ex his,
quæ in themate,num.3.libro 1. & in conſi.19. in his,quæ in
themate.colum.2.lib.4.& idem decidit Grammat.in deciſi.
66.num.3.

6 Extendas hanc ampliationem veram eſſe , † etiam in fa-
cto proprio,nam licèt regulariter in tali caſu non præſuma-
tur error , tamen in donatione præſumitur , vt colligere eſt
à Pompon.in l.ſed ſi me putem. in princip. iuncta gl.in ver-
bo,potero,ff.de condit. indeb. cui conuenit Curti.Iuni. in
conſilio 56.nu.5.quem ſequutus eſt Crauet.conſ.77. nu.14.
& in conſi.142.num.26.& cauit Ruin.in conſi.215.nume.22.
libro 1.

7 Secundò amplia , vt concluſio adeò vera ſit , † vt potius
præſumatur ſtultitia , quàm donatio, ſecundum Bald. in d.l
generaliter,C.de non numer.pecu.in 4. oppoſitio.nume.5.
& tradidit Iaſ.in l.ſi à ſubſtituto, §.1.in fine , ff. de leg 1. & ad
hoc reſpondit Bald.in d.conſi.189. in fi.libr.2.hinc aliquan-
8 do,† dicimus illum ſtultum, & dementem præſumi, qui o-
mnia ſua donat,vt interrogatus reſpondit Pariſ. in conſ.88.
nu.13.lib.3.

Tertiò amplia,vt eo vſque locum ſibi vendicet,vt ſi quis
aſſerat donationem , cum ſit actus non veriſimilis , vt patet
ex his, quæ deduximus in concluſione, ad probandum eam
9 † debeat deducere probationes efficaciores , & clariores,
quàm aliàs requirerentur : nam quando agitur ad proban-
dum illud quod non eſt veriſimile, requiruntur huiuſmodi
probationes,ita cautum eſt à Dec.in conſi.177.teſtatur Ab.
per illum text.in capitul.quia non veriſimile.in 2.notab.de
10 præſump.ſubdens † donationem debere manifeſtè proba-
ri,per §.perficiuntur.Inſtit.de dona.

Quartò velim amplies , etiamſi pater filio aliquid daret,
11 nam tunc etiam potius illud committere ipſi filio, † quàm
donare præſumeretur, ſi credimus ita teſtanti Bal. in l. exe-
cutorem,num.32.verſicu.modò quæro quid econtra, C. de
exeq.rei iudic.quem refert ſequendo Marſi.in ſing.57. non
præſumitur,per l.cum pater.§.pater pluribus,ff.de leg.2.

Quintò amplia , vt adeò concluſio noſtra vera , & certa
ſit,vt ſi tu à me petas,vt hanc rem tibi donem,& ego reſpon
12 deam, † non tantùm hanc, ſed & quicquid tibi placet, non
inducatur , nec præſumatur donatio. Ita Iaſ. reſpondit in
conſi.53.num.2.lib.1.& in l.dedi.§.ſi liber,ff.de condi. cauſa
data.& voluit Bal. in capitul.cum veniſſent.in fine,de inſtit.
quem refert Marſil.in d.ſuo ſingul.quinquageſimooctauo,
non præſumitur.

Sextò amplia , vt vbi alia ſumi poſſit interpretatio , præ-
13 ſumptio , ſiue coniectura , quàm donationis , † ſemper illa
ſumatur , quæ pro non donatione facit , per reſponſum iu-
riſconſult.in l.eleganter.§.qui reprobos, ff.de pigno. actio.
& l.ſi cum aurum,& ibi Barto.de ſolutio.& l.Campanus, ff.
de operis libertorum,quod & placuit Signoro. in conſ.49.
in quæſt.poſt numerum 1.verſicul. item ipſa aſſerit,& ſenſit
Anchara.in conſil.7.in quæſtione agitata.col.pen.quos re-
fert cum multis alijs Tiraqu.in l.ſi vnquam,num.207.C.de
reuocan.donatio. in verbo, donatione largitus. nec id præ-
terijt Abb.in conſi.20. num.17. ſic etiam ſcripſit Alexan. in
conſi.185.viſo proceſſu.nu.8.vol.7.& in conſil 164.præſup-
pono.num.6.vol.5.Ruin.in conſ.171.nu.7.volumi.1. Nat.in
conſi.73.nu.9.Cæpol.in conſi.63.num.12.Bal.in l.ſi ex ſena-
tus,C.de incert.nupt.

Extendas hanc ampliationem ſecundum Tiraqu. vbi ſu-
14 prà,numero 208. † etiam ſi illa coniectura,vel præſumptio
contra donationem eſſet leuis ; vt tradidit Bald.in l.vlti.co-
lum.3.verſic.ibi fortunam, nume.12.C.de dot.promiſſ.& in
l.1.num.3.verſic.item vbi cadit,C.ad Trebellia.cui adhæret
Iaſ.in l.ſi fundum per fideicommiſſ.numero.19.verſic.item
pro iſta ſolutione, ff. de leg.1. & in conſilio 193.concurro in
ſententia.col.1.verſicul.primum quia non ſolum,lib.2.& in
conſi.149.circa primum.col.2.verſ. non obſtat,ſi diceretur,
nu.4.& in conſi.160.viſis,& diligenter conſideratis,colu.2.
ver.& cum hic.nu.3.vol.4.

Secundò extendo,vt locum habeat hæc ſexta ampliatio,
etiam ſi capiendo illam coniecturam , & præſumptionem
15 cõtra † donationem facientem actus redderetur inualidus,
& ineſſicax,nam licèt vtplurimum interpretatio debeat fie-
ri , vt actus non reddatur inualidus : tamen in caſu iſto non
habet locum,& potius debet reddi actus nullus,quam præ-
ſumatur donatio,per leg.ſi non ſortem. §.ſi quis falſo.& ibi
Bart.ff.de cond.indeb.ſic tradidit Iaſ.in d.conſi.160. num.3.
volum.4.& alios refert Tiraquel.in d.l.ſi vnquam.in verſic.
donatione largitus,num.208.verſ.ſed etiam,C.de reuocan.
dona.& Dec.in conſ.177.in prin.

16 Sed illud obſerues , & memoriæ mandes † coniecturas
huiuſmodi iudicem debere arbitrari,vt notat Bello.in conſ.
60.nu.10.& Alc.in reſponſ.233.nu.5.

Septimò amplia,etiam ſi quis rem poſſediſſet per decem
17 annos:† etenim nihilominus non præſumitur donatio,iux-
ta l. cum de in rem verſo. ff. de vſur. vt doctiſſimè voluit
Bal.in l.vlt.poſt numerum 1.C.ne de ſtatu defuncti,vt refert
Tiraq.vbi ſuprà , poſt nu.206.in fi.

18 Octauò amplia , † etiam contra eccleſiam , nam etiam
tunc non præſumitur donatio,ſecundum Alciat.in reſpon.
38.in fi.

Nonò ampliabis in quolibet adminiſtrante, nam ſi quid
19 dederit ei,cuius bona adminiſtrat,†præſumitur dediſſe ani-
mo adminiſtrandi,non donãdi,ita tradidit Bal.in l.vl. nu.13.
ver.quæro quid in matre,C.de dot.promiſ.

Hanc tamen limitationem intelligas in adminiſtratione
20 neceſſaria : † tunc enim proculdubio eſſet verum , ita ait i-
dem Bald. ibidem , d. numero decimotertio , in fine per l.
cum quædam, C. de adminiſtrat.tut.& l.cum poſt mortem.
ff. eo.de adminiſt.tutor.

Quod tamen ſecus eſſet in matre,quæ det fundum com-
21 munem ſibi,& filiæ in dotem : † nam præſumitur dediſſe a-
nimo donandi,arg.l.liber captus. C.de capt. & poſtlim,re-
uer.& quod not.gl.in l.3.in §.ſed vtrum.in verbo, patrimo-
nium eſt.in fi.ff.de minorib.quam refert , & ſequitur Bal.in
d.l.vlt.d.nu.13.C.de dot.promiſſ.

22 Decimò ampliabis , vt donatio non præſumatur † ex de-
poſito facto per virum pro vxore,vel econtra,vt fuit reſcri-
ptum ab Imper.Alex.in l.etiam ſi.vbi Bal.C. de dona. inter
vir.& vxor.

Vndecimò velim amplies , vt donatio inter cõiuges non
23 præſumatur ex illis verbis,† reddes vxori hanc rem,vel hæc
ſunt bona vxoris,ſic tradidere glo.prima ſingu.Bal.& Doct.
in d.l.etiam ſi.C.de donatio.inter vir.& vxor.

Duodecimò amplia , vt donatio minus præſumatur ra-
24 tione ſocrus, † quàm gratia vxoris,ex quo cũ ſocru nõ tanta

ſit

ſit coniunctio,iuxta ſententiam Alciat.in conſilio 71. nu.3.
libro 5.
Decimotertiò ampliabis, non enim donatio præſumi-
tur,ſi ſponſus mittat rem ſponſæ, vt ornatior ad virum ve-
25 niat,† ſed præſumitur commodatio, vt ait Bald. in l.cum te
ſponſæ,numero 2.verſicul.& hic aduerte, C.de donat.ante
nupt.cui accedit Angel.in l.ſi vt certo,§.interdum.numero
1.ff.commod.cuius rei ratio eſt, nam quoties aliquid tradi-
tur gratia tradentis, illa traditio non præſumitur donatio,
per dictam l.ſi vt certo,§.interdum,vt inquit idem Bald.vbi
ſuprà.
26 Decimoquartò amplia,vt donare in dubio † non præſu-
matur prælatus conſanguineo, ſed mutuare, vt reſpondit
Bald.in conſi.298.nu.10.vol.1.
Decimoquintò ampliare poteris, nam donator poſthu-
27 mo nato † præſumitur noluiſſe eccleſiæ donare, vt aſſeruit
Bal.in conſi.215.nu.1.vol.5.
Decimoſextò amplia, etenim donatio non præſumitur,
28 † quando actus eſt indifferens ad donationem & repudia-
tionem,vt auctor eſt Bald. in conſilio trecenteſimo ſeptua-
geſimoſecundo,nu.2.vol.3.
Decimoſeptimò amplies velim, donandi namq; animus
29 non preſumitur in colono,inquilino,vel emphyteuta,†quî
eſſe ſolum alienum ſciunt, quia habent cauſam à domino,
ſic ſenſit Bal.in l.2.nu.2.C.de rei vendicatio.
Præterea donatio inter cõiuges nunquam in dubio præ-
30 ſumitur, † imò ſtatur inſtrumento cuiuslibet contractus
initi inter eos,donec probetur donatio,per l.quo d.autem.
§.ſi maritus.ff.de don.int. vir.& vx.& teſtatur gl. in l.vtrum.
ff.eo.Bar.in l.quæ dotis.ff.ſolu.matrim.
31 Neque donatio in dubio præſumitur in his, † quæ ſunt
magni præiudicij,vt obſeruauit Bal.in conſi.102.nu.3. vol.2.
& Bar.in l.quæ dotis,ff.ſolu.matrim.
32 Nec quiſquam donationem † præſumitur facere immo-
deratam,vt reſpondit Alciat.conſilio 1.numero 15.libr.8.&
in conſi.2.lib.1.
33 Ad hoc donare non præſumitur quis velle illi,†cum quo
litigat,vt cautum eſt ab Alciat.in conſi.52.nu.7. lib.6.addu-
cit l.3.C.de repud.hæred.
34 Inſuper donare non præſumitur dotans, † quando in li-
bro rationum redigit,quod pro dote ſoluit,vt teſtis eſt Rui.
in conſi.171.nu.11.lib.1.
Amplius dotare nõ præſumitur animo donandi patruus
35 dotans neptem ex fratre † habentem patrem diuitem, ſed
potius repetendi,ſic conſulendo ſenſit Ruin.in d. conſ.171.
nu.2.lib.1.
36 Rurſus donationem non feciſſe præſumitur pater,†ſi de
filijs cogitaſſet: quod voluit Pariſ.in conſilio ſeptuageſimo
tertio,nu.3.vol.1.
37 Quinetiam donatio non præſumitur † in homine cauto,
ita ait Alc.in conſ.31. nu.8.lib.8.
38 Primò limita concluſionem non procedere, † quando
poſt rem traditam interuenit longum tempus, & cum iſta
longinquitate concurrerent aliqua indicia,vt conſanguini-
tatis, vel amicitiæ, nam tunc eiuſdem rei traditæ præſumi-
tur facta donatio,vt l.Procula.ff. de probatio.& docuit glo.
in l. quæ dotis, in verbo, tenebitur. ff. ſoluto matrimonio,
cui accedit Bald.in l.2.numero 2. ff.de iure dot. & latè Tira-
quel.proſequitur in tractatu, de præſump.in verbo, per de-
cem annos,§.1.gloſſ.4.verſicu.octauo. & aſſeruit Bald in l.1.
numero 3.verſi.extra quæro,C.qui teſtam.facer.poſſ.quem
39 refert,& ſequitur Ancha.conſi.302. nu.4. qui ait, † vt inter
fratres,quando diu vnam vitam degunt, propter diuturni-
tatem temporis,& cõmunis vſus viuendi,& ratione cõiun-
ctionis perſonarum, præſumatur inuicem facta donatio,de
quo temporis curſu conſulas pulchrè diſſerentem Bar.in d.
l.quæ dotis.nu.7.ff.ſolu.matrim.
Secundò fallit ratione coniunctionis, & conſanguinita-
40 tis perſonarum: † nam inter eos præſumitur donatio,vt re-
ſpondit Alphenus in l.ſi ſeruus communis,ff.de dona.inter
vir.& vxor. & voluit gloſſ. in d.l. quæ dotis, atque Bald.pla-
cuit in d.l.2.& Barto.comprobauit in l.cum quid, ff.ſi cert.
petat.& ibi Paul.Caſtrenſ.Felin.etiam id confirmauit in ca-
pitul.ſi cautio.numero 5.de fide inſtrumen.iterum auctori-
tate ſua id corroborauit Bald.in l.1.numero 6.C.ad Velleia.
& hoc præcipuè locum habet, ſi concurrat diuturnitas tem
poris,vt conſtat ex his,quæ deduximus ſuprà in prima limi-
tatione:hoc etiam ſenſit Ruin.in conſi.162.nu.11.& 13.vol.3.
& quòd inter conſanguineos præſumatur donatio tradidit
Abb.in capitul.nonne. poſt numerum 1. de præſumpt. atq;
Dec.in conſi.267.num.2.in fi.& Roman.in conſi.235.Quo-
ad primum.col.1.
Sublimita,& intellige hanc ſecundam limitationem non
41 procedere, quando ſola conſanguinitas concurrit: † nam
* tunc non præſumitur donatio, vt de * communi opinione
atteſtatur Iaſ.in l.quæ dotis. numero 18.ff. ſoluto matrimo.
& Alciat.de præſumpt.in regu.1.præſumpt.32. numero 2.&
tenet Socin.in conſilio 73.numero 19.libro 1.quibus adhæ-
ret Iacob.Menoch.in conſil.91.numero 53.libro 1. & in tra-
ctatu de arbitrar.iudic.libro 2.centu.1. caſu 88. numero 10.
verſic. verè ego. Nam debent aliæ coniecturæ concurrere,
nempe primò conſanguinitas,ſecundò rationes ſępius ſub-
ductæ,& temporis diuturnitas,vt in l.Procula.ff. de proba-
tio. Ita enim ab omnibus intelligitur ille text. vt refert Iaſ.
in dicta l.quæ dotis.d.numero 18.& in conſil.193. libro 2.ſic
etiam ſenſere nonnulli tum conſulendo, tum decidendo,
tum etiam profitendo,vt Socin.in conſil.25. numero 10. li-
bro 4.Ruin.conſi.162.numero 10.libro 3.Afflict.deciſio.13.
numero 12.Purpurat.in leg. cum quid.numero 128.ff.ſi cer-
tum petatur,Socin.Iun.in conſilio 128.numero 108.libro 1.
& in conſi.14.in fine,libro 3.Alciat.reſpon.304.in fine,Ne-
uizan.in conſi.57.numero 6.Grammat.deciſi.10.num.39.&
refert Ioan.Fich.in add.ad reg.Bapt.à Villalo. in verſ.dona-
* tio,vbi de * communi.
Et quòd ſola conſanguinitas non ſit ſatis, videtur com-
probare context. in l.ex duobus fratribus, & in l. penultim.
42 ff.de nego.geſt.& in l.ſi negotium.C.eod. vbi † ſi frater pro
fratre aliquid ſoluit,vt collectas, vel quidpiam id genus,nõ
præſumitur, feciſſe animo donandi,ſed repetendi. Ita ex d.
leg.ſi negotium,voluit Alexand. in l. ſi filius. in fine, C. eo-
dem, de negotijs geſtis, & reſpondit in conſilio 99.libro 2.
& placuit pluribus in locis Deci. in conſilio 21.numero 7.in
fine, & in conſilio 442. numero 30. & in conſilio 628. nu-
mero 7.& 8.hoc idem confirmauit Ruin.in conſi.161.nu.11.
libro 3.& conſilio 100. numer.4.& conſi.145.nu.9.vol.4.&
meminit Crauet.conſil.86.numero 2.& Ruin. in conſi.171.
volum.1.
43 Intellige hanc ſublimitationem non procedere,† quan-
do alia cauſa non appareret, ex qua tolleretur præſumptio
donationis: tunc enim illa ſola conſanguinitas ſufficit ad
inducendam præſumptionem donationis, vt ita cauit Al-
ban.in conſi.2.numero 7.& 8. per l.Campanus, ff.de oper.
libert.
44 Præterea nõ habere locum intelligas, † quando res mo-
dica donata eſt, etenim tunc intuitu conſanguinitatis præ-
ſumitur donatio,ſecundum Ruin.in d.conſil.171.numer.13.
volum.1.& conſilio 100.numero 5.volum.4.& voluit gloſſ.
in d.l.cum quid, vbi plenè per Doctor. & Alexand. ff. ſi cer-
45 tum petat. nam in modicis † præſumitur potius donatio,vt
ait Barbat.in conſilio 46.columna 7.verſicu.faciat etiam ſi-
mile. volumine 4. ex mente Bald. in l.ſi paterno, numero 3.
verſ.item & quantitas,C.de neg.geſt.& magna præſumitur
furioſa,iuxta ſententiam Boër.in q.23.nu.64.& Soci.Iun.in
conſ.95.nu.20.vol.2.
Tertiò fallit principalis concluſio ratione remuneratio-
nis,nam quando præceſſerunt benemerita, & ſubſequatur
46 datio alicuius rei † præſumitur tunc donatum ob talia me-
rita, per l. ſi verò non remunerandi, §. idem Papinianus, ff.
mandati.quod & ſenſit gloſſ.in l.quæ dotis, ff.ſoluto matri-
monio,cuius mentem comprobauit Bald.in capitul. ſi cau-
tio.numero 4.verſi.porrò.de fide inſtrumento.& in l.2.nu-
mero 2.C. de iure dot.ita permulti alij tradidere,vt Barto.&
Paul.

Paul. Caſtrenſ. in l. cum quid, ff. ſi certum petatur, Felin. in
dicto capitulo ſi cautio, numero quinto, Bald. Nouell. in l. 1.
numero 410. ff. ſoluto matrimon. Paul. Caſtrenſ. in l. tradi-
tionibus, C. de pact. Iaſ. in l. ex hoc iure, numero 57. de iuſti-
tia, & iure. Purpurat. in d. l. cum quid, numero 129. Curtius
Iunior, conſil. 34. numero 5. & conſil. 54. numero 1. & 3. Bel-
47 lon. conſil. 60. numero 10. † nam merita præcedentia faci-
unt nō tantum ſimpliciter præſumi donationem, ſed etiam
efficiunt, vt actus geſtus aliàs dubius præſumatur donatio,
vt claret ex latiſſimè deductis à Tiraquell. in d. l. ſi vnquam.
in verbo, donatione largitus. nu. 50. verſi. trigeſimò licèt. C.
de reuocand. donatio.

Primò amplia iſtam limitationem procedere, etiam ſi do
48 natum excederet ſummam benemeritorum: † nam tunc
etiam præſumitur donatio: etenim grato animo, re pecu-
niaria par gratia nequit referri, vt dicit Purpurat. in d. l. cum
quid. numero 130. ff. ſi certum petatur, & latiſſimè ad hoc ſe
fundit ex ſuo inſtituto Tiraquell. in dicta l. ſi vnquam, in d.
verbo, donatione largitus, num. 80. cum pluribus ſequen-
tibus, & nos vberius diſſeruimus ſuprà in concluſione, be-
nemerita.

Quartò fallit, quando eſſet quæſtio ſuper feudo alicui
concesso, † quia tunc potius præſumitur donatio, quàm
49 feudum, vt ſenſit Angel. conſi. 242. ſuper puncto, in fine, &
hoc præſertim, cum ſit conceſſio à Principe, vt tradit Dec.
in conſi. 32. poſt numerum 3. verſicu. & hoc etiam, quem re-
fert, & ſequitur Alba. in conſil. 64. numero 64. ſic reſpondit
* Oldrad. in conſi. 159. nume. 5. quem referunt, & pro * com-
muni doctrina ſequuntur Grat. in conſi. 9. nu. 28. vol. 1. Go-
zadin. conſi. 8. nu. 16. Soc. Iun. in conſi. 76. num. 42. volu. 1. &
in conſi. 102. num. 15. volu. 2. Rolan. à Valle in conſil. 2. nu. 14.
cum ſeq. vol. 1.

50 Quod ampliabis, † etiam ſi in dicto inſtrumento exta-
rent verba, quæ innuerent feudum, quia nihilominus præ-
ſumeretur donatio, quando extaret clauſula, ex cauſa libe-
rali donamus, &c. conferimus, &c. vt conſuluit Alciat. in re-
* ſpon. 374. num. 3. & ex * communi refert Bero. in conſil. 65.
nu. 38. & in conſil. 67. num. 1. & 44. vol. 1. & in conſil. 152. nu-
mero 9. volum. 2. quos etiam ſequitur Burſat. in conſil. 46.
nu. 4. & 5.

Limitabis tamen, quando in inſtrumento facta eſſet men
51 tio precij, † licèt extarent verba, concedimus, vel indulge-
mus, nam tunc non præſumitur Princeps donare, ſed ven-
dere velle, ita reſpondit Iaſ. ſibi contrarius in conſil. 56. in
cauſa, & lite. poſt nu. 3. in fi. vol. 1.

Quintò fallit, quando aliquid tradidiſſem tibi, vt aliquid
52 faceres in tuo † quòd aliàs non fuiſſes facturus, niſi tradidiſ-
ſem, nam tunc de tali re tradita præſumitur donatio, ita a-
pertè reſponſum eſt ab Vlpia. in l. ſed ſi mors, §. fi. ff. de don.
inter vir. & vxor. & probauit Paul. Caſtr. in l. cum quid. nu.
11. ff. ſi certum petatur.

53 Quod amplia † etiam ſi res, vel quantitas tradita eſſet
magna, & nihilominus præſumitur donatio, vt auctor eſt
Paul. Caſtr. in d. l. cum quid. nu. 11. ff. ſi cert. pet.

Sextò fallit ratione amicitiæ, nam in amico maximè in
54 parua quantitate, datum † præſumitur donatio, vt vna men
te tradidere ambo poſt numerum 11. Bar. & Paul. Caſtren. in
d. l. cum quid. ff. ſi certum petatur, Bal. in l. 2. poſt numerum
2. verſicu. ſed alibi, C. de iure dot. Felin. in capitulo ſi cautio,
numero 15. de fide inſtrumen. Ruin. in conſi. 100. numero 2.
& 5. volumine 4. nam ob cauſam amicitiæ † præſumitur,
55 quòd quis actui conſentiat, & illum probet, cui aliàs non
conſentiret, vt teſtantur Bald. Salic. & alij in l. inuitus, C. de
procura. atq; Alex. conſi. 1. nu. 17. lib. 3. & Crauet. conſi. 237.
col. 1. ver. imò. poſt nu. 1.

Vnde ex hac limitatione elicitur, vt qui paterna amicitia
iuuet filium amici, cui ſuſpecti tutores fraudem faciebant,
56 non repetet impenſas, † cum donare dicatur, vt in hac hy-
potheſi viſus eſt reſpondere Vlpia. in l. is qui amicitia, ff. de
negotijs geſtis, ex quo colligit Bartol. in leg. 2. numero 4. C.
eod. procuratorem adiuuantem filium amici in iudicio,
præſumi ob amicitiam, quam cum eius patre gerebat, eum
adiuuaſſe, ob idq; impenſam, vel præmium aliquod conſe-
qui nolle.

57 Intelligas tamē prædicta vera eſſe, † ſi cum amicitia con-
curreret cauſa pietatis, ne ſcilicet opprimeretur, item mo-
dica impenſa, vt notatur in d. l. is qui amicitia, & in l. 1. C. de
neg. geſt. & obſeruauit Bal. in l. 2. nu. 2. C. de iur. dot.

Septimò fallit, inſpecta qualitate dantis, nam ſi dans erat
58 diues, & nobilis, & recipiens pauper, † præſumitur dona-
tio, teſte glo. in l. vxori, §. fin. in gloſſ. finali, ff. de leg. 3. & do-
cuit Bartol. in l. cum quid, numero 11. ff. ſi certum petatur,
quibus accedit Felin. in capitulo ſi cautio. numero quinto,
de fide inſtrument. & tradidit Bald. in l. prima, numero 6. C.
ad Velleia. vbi ait, ratione diuitiarum † præſumi liberalita-
59 tem, & Purpurat. in dicta l. cum quid. numero 121. inquit, di-
uitem præſumi, facilius donare, licèt non ſit nobilis, idem
tenuere Marian. Socin. in conſ. 55. num. 20. volum. 2. Roma.
ſingu. 650. incipien. nobilitas. Iaſ. in dicta l. cum quid. in pri-
ma lectura, numero 19. & in l. contra iuris. §. 1. colum. 1. nu-
mero 7. ff. de pact. Bald. in l. ſi paterno. numero 3. C. de ne-
got. geſt. Corne. conſilio 81. primus conſultationis articu-
lus, colum. 1. libro 1. Barbat. in capitul. ſedes, colum. 2. de re-
ſcript. Iaſ. in conſ. 45. factum ſic ſe habet, ſereniſſimus. col. 3.
libro 1. & ad hoc videas latè Tiraquel. in tracta. de nobilita-
te, artic. vlt. nu. 47. & 50. hinc dicere ſolebat Roland. à Valle
60 in conſi. 50. numero 32. vol. 3. † Regiam nobilitatem effice-
re, vt preſumatur donatio. Natura enim nobilium eſt, ſi cre
dimus Alex. III. Summo Pontif. in c. 1. de dona. multo ma-
iorem referre gratiam.

Hinc tantopere regia Crœſi liberalitas in Alcmæonem
publicis hiſtoricorum monumentis commendatur. Hic e-
nim Alcmæon Megadis filius Athenienſis, eos Lydos, qui
Sardibus à Crœſo Delphos ad oraculum ierant, comiter ac-
cepit, cuius beneficentiam Crœſus, à Lydis, quos ad oracu-
lum miſerat, cum audiuiſſet, hominem accerſijt, & vbi ad-
uenit eum donauit tanto auro, quanto ſemel corpore ſuo
61 ferre poſſet. † Alcmæon igitur prægrandem tunicam ami-
ctus, ingenti in ea ſinu relicto, cothurniſque laxiſſimis cal-
ceatus, ad theſaurum perrexit, ad quem ducebatur. Ibi in a-
ceruum ramentorum procumbens, primum cothurnos
quibus erat indutus, auro referſit: deinde omnem ſinum
ſuum, atque etiam crines ramentis ſubigens, & parte in os
deſumpta, è theſauro proceſſit, ægrè trahēs cothurnos: cui-
uis alteri rei, quàm homini ſimilis: cuius os, cum turgidum
eſſet, & omnia onuſta, id cernens Crœſus, in cachinumq; e-
rumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia bona
dedit, ita domus Alcmæonidum vehementer locupletata
eſt: ſic ſcriptis conſeruauit Herodot. lib. 6.

Attamen de iſta limitatione ſic indiſtinctè poſita dubitat
Menoch. in tracta. de arbit. iudic. caſu 88. nume. 49. cum ſe-
quen. nam ſecundum eum aliquo iure id non videtur pro-
bari, & ideò arbitratur eſſe intelligenda cum aliquo tem-
62 peramento, † nempè quando actus geſtus à nobili conue-
niat donationi, alioqui ſi non conueniret, putat, non eſſe
præſumendam donationem, per Iaſ. in conſil. 45. numero 3.
in fine, lib. 1. & ſic iſta intelligenda erit pro prima ſublimita-
tione huius ſeptimæ fallentiæ.

Secundò ſublimita, & intellige procedere, ſi illud datum
63 † eſſet quid minimum, vel paruum, ſecus ſi de re graui, &
magna ageretur, vt ſenſit Bart. in dicta l. vxori. §. fin. numero
primo, de legat. 3. & pulchrè reſpondit Socin. Iun. in conſil.
79. numero 99. libro 8. & probat text. in capit. etſi quæſtio-
ne, vbi gloſſ. de ſimon. & Menoch. in conſilio 1. numero 215.
64 at quæ ſit res grauis, † & magna, vel parua, arbitrio iudicis
relinquitur, qui ſecundum qualitatem perſonarum, & rei,
quid iuri conſentaneum ſit, iudicabit, vt per eundem Me-
noch. in d. tract. de arbitr. iud. caſu 88. numero quinquage-
ſimo, & quinquageſimoprimo.

Octauò limita, vt non vera ſit, quando aliquid tibi tradi-
diſſem ex aliqua cauſa de præterito falſa, quam ſcierim eſſe
65 falſam: † nam tunc præſumitur donatio, per l. cuius per er-

rorem.ff.de regu.iur.& teſtatur Paul.Caſtr.in d.l.cum quid,
num.12.ff.ſi certum petatur, ſicuti in eo, qui ſcienter ſoluit
ex falſo inſtrumento, & in eo, qui tranſigit ſcienter ſuper
facto,vt ait Bald.in l.ſi veritas,numero 8.verſic.quæro nun-
quid.C.de fideicommiſſ.

66 Nonò limita, quando quis ſciens ex certa ſcientia † non
teneri ad aliquid, & nihilominus patitur ſe ad id obligari,
tunc nempè præſumitur donatio, vt habemus à I. C. in l.
Campanus.ff.de oper.libe. vt tradidit Iaſ.in l. iuriſgentium.
§.ſed cum nulla,nu.28.ff.de pactis,per l.cuius per errorem,
de reg.iur.& liquet ex alijs allatis à Menoch.in d. tractat. de
arbit.iud.caſu 88.nu.56.cum ſequen.

Decimò fallit,conſiderata conſuetudine,vt in iocalibus,
67 † quæ mittuntur à conſanguineis viri eius vxori, vel econ-
tra: nam tunc donatio præſumitur, vt ad hoc reſpexit Pau-
lus I.C.in l.cum plures.§.cum tutor. ff. de adminiſtra.tutor.
& id innuere viſus eſt Vlpian. in l. filiusfamilias.ff. de dona-
tio.quod & ſcriptum reliquere ſummi Iuris interpretes Bar
to.& Bal.in l.2.C.de iure dot.& Bartol. in d.l. cum quid.ff.ſi
certum petatur, quod quidem latius tVrademus, cum Con-
cluſionem Iocalia,aggrediemur.

Vndecimò limita, quando mater redimit filium ab ho-
68 ſtibus: † nam tunc non id animo repetendi, ſed donandi
impendiſſe præſumitur,vt ſciuere Imper.Dioclet. & Maxi-
mia.in l.liber captus.C.de capitu.& poſtlimin. reuerſ.& ibi
dixit Bald.quem ſequutus eſt Dec. in conſilio 628. nume.8.
& refert Alciat. in tractatu de præſump.in regul.1. præſum-
ptio.32.numero 2.& Menoch.in dicto tractatu de arbit. iu-
dic.caſu 88.num.29.& huic rei adſtipulatur text.in l.prima.
69 C. de negot. geſt. † vbi ſi mater expendat aliquid pro reſpi-
cientibus perſonam filij, præſumitur cauſa pietatis feciſſe,
& ideò donaſſe, vt etiam refert Alciat. vbi ſupra, numero
tertio.

Id tamen ſublimita in fratre redimente ab hoſtibus fra-
70 trem,† cui par ratio affectionis non eſt,quæ in matre, vt aſ-
ſeruit Bald.in d.l.liber captus, num.4. quem ſequitur Deci.
in d.conſi.628.

Duodecimò limita, quando Princeps confeſſus eſſet a-
liquid alicuius eſſe: nam tunc cenſeretur id conceſſiſſe illi,
71 † & donaſſe,vt auctor eſt Socin.in conſilio 187. columna 3.
verſic.confirmantur præmiſſa,volumine 2.cui aſſentitur A-
ret.in conſil.42.in princ.& idem voluit Soci.in conſilio 86.
in princip.volumine primo,& id probat text.in l.1.§.ſimili-
que modo. C. de latin. libert. tollen. & in §. fin. Inſtitut. de
72 adoptio. ſicuti etiam videmus, † vt cum Princeps no-
minet Ciuitatem, quæ non eſt, vel aliquem ſub titulo di-
gnitatis,quam non habet,cenſeatur velle,vt tales fiant,eiſ-
que conferre ius,vt notat Innocen.in cap. cum ab eccleſia-
rum,columna 2.verſic.item hoc ipſo,nume.2.ff.de offic.or-
din.& ſequitur ibi Ioan.Andr.col.3.verſic.Princeps autem,
& clarius tradit Anch. in c.ſtatutum. §.nec audiatur,colu.2.
ver.ſed quid dices,de reſcrip.in 6.

Decimotertiò limita, quando aliquid promittitur per
73 viam ſtipulationis, † & vtraque pars facit nullam cauſam in
dicta ſtipulatione ſubeſſe:tunc namque valet actus, & præ-
ſumitur donatio, vt placuit Felin.in d. cap. ſi cautio, nume-
ro quarto, de fide inſtrument.& traditum eſt à Bald.in l.fin.
numero 6.C.ſi certum petatur,& Bartol. in l. nuda, nume.
4.ff. de donatio.vel etiam quãdo quis diceret,concedo tibi
74 hãc rem:† tunc enim etiam nulla cauſa expreſſa præſumitur
donatio,vt docuit Bar.in l.vxori.§.fi.nu.4.ff.de leg.3.

Iſtud ſublimites, & intelligas velim procedere, niſi alia
coniectura aliud ſuaderet,vt inquit Feli.in d.c.ſi cautio,nu-
me.5. C.de fide inſtrum.

Decimoquartò limita fauore dotis: nempè, quando fra-
ter, vel mater dant ſimpliciter in dotem rem propriam, vel
75 communem: † etenim cenſentur donare, etiam ſi aliàs ſint
adminiſtratores,vt ſenſit Cyn.in l.fi.in 3.quæſt.poſt Martin.
de Fano, quem ibi refert. C. de dot. promiſſio. & Iacob.
de Areti.quem ibi refert Bald.& Ioann.de Imol.in l.prima,
columna 2.ſuper gloſſ.in verbo,ſemper.ff.ſolut.matrimon.
Bald.in l.Neſennius,colum.2.poſt numerum tertium, verſ.
ex hoc inducitur.ff.de negot.geſt.& Bal.Nouellus dixit cla-
rius in tract.de dote,in 6.par.priuile.45.ſed de hoc latè Alb.
in conſi.12.per totum.

76 Primò amplia idem procedere, † quando mater res ali-
quas extra dotem eius genero nomine filiæ, filia præſente
tradidiſſet: nam tunc præſumitur matrem ipſam filiæ do-
naſſe per ſubtiliſſimi Papiniani reſponſum in l. donationes.
§.ſpecies.ff.de dona. ꝙ auctoritate ſua corroborarunt Bart.
in l.quæ dotis,nu.5.in fi.& ibi Iaſ.nu.55.ff.ſolu.matrim.quos
refert etiam Menoch.in d.tract.de arbit.iudi.caſu 88.nu.33.
cum ſequen. vbi declarat hoc dictum.

Secundò amplia, etiam ſi dos eſſet data ab extraneo mu-
77 lieri: † nam tunc ſi ille extraneus à marito ipſius mulieris
ſtipulatus non fuerit, eam ſibi reddi ſoluto matrimonio,
præſumit̃ donata,ſic ſancitum eſt in l. vlti. C. de iure dot.&
* in l.vnica. §.accedit. C.de rei vxor. actio.& notant *omnes
in leg.2. §.1.ff. ſoluto matrimon.ſic etiam alibi nonnulli alij
obſeruauere,vt Bart.in l.quæ dotis,numero 6. ff. eod. ſolu-
to matrimon.Socin.in conſilio 100.ſuper controuerſia,nu.
4.verſicul.præterea videmus,libro tertio,Dec. in conſil.35.
numero 1.qui dicunt,quòd cum dos ſit cauſa pia.l.cum is.§.
penultima.ff.de condict.indeb.Ideò eſſe præcipuum,& ſin-
gulare in hoc caſu,vt voluit etiam Pariſ. in conſil.12. nume-
ro 109. libro 2.& Socin.Iun. in conſilio 79. numero 74.li-
bro 3. fuſius tamen de hoc agentem conſulas Menoch. v-
bi ſupra, nu.36. cum ſeq.Concluſionem etiam noſtram ad-
eas infra, Dos.

Primò velim limites hanc ſecundam ampliationem non
78 habere locum, † quando matrimonium pro quo ab extra-
neo fuit dos data, non eſſet ſequutum: nam tunc non vide-
tur voluiſſe donare, vt notat Bartol. in l. ſi cum dotem, nu-
mero 7.ff.ſolu.matrim.quem refert Deci.in conſil.35. in ſe-
cunda conſultatione,verſic.nam extraneus, circa principi-
um,vbi multa ad hanc materiam.

Decimoquintò limita primariam Concluſionem no-
79 ſtram,quando pater,vel mater,vel alius ex maioribus,† ali-
quid dederit deſcendenti pro arte,vel diſciplina ediſcenda:
nam tūc præſumitur id fuiſſe donatum: quia videtur datum
pro alimentis,vt colligere eſt ex Caij reſponſo in l.Sticus li-
ber.ff.de legatis tertio,& aſſeruit Alexan. in l.alimenta, nu.
10.ver.in ea gl.ibi.C.de negot.geſt.

80 Decimoſextò limita,quando aliquid dono dedi tibi,† &
tu aliquid aliud mihi concedis: nam tunc viciſſim præſumi-
tur donatio facta, ita ſcriptum reliquit Bart. in l.quæ dotis,
nu.6.ff.ſolu.matrim.

Aduertas tamen donationem reciprocam, ſiue viciſſim
81 factam † non dici propriè donationem, vt notat gloſſ.in l.
* licèt,in verbo,mortis cauſa.C.de pactis, quæ eſt * commu-
niter approbata,vt ait Curt.Iun.in conſi.81.num.5.& refert
Cur.in §.donatio.q.2.

Decimoſeptimò limita, quando coniunctus contrahit
82 nomine coniuncti: † etenim tunc videtur donare ei, pro
quo contrahit, vt tradidere Doctor. & Imol.in l.quæ dotis.
ff. ſoluto matrimonio, ſicuti etiam videmus de patre ſtipu-
lante emphyteuſim eccleſiaſticam pro ſe, & filijs: † nam
83 tunc etiam cenſetur feciſſe animo donandi filijs,ſecundum
Bal.in auth.ſi quas ruinas,poſt nu. 5. verſi. ſecunda ratio eſt.
C.de ſacroſan.eccle.

Sublimita prius dictum non procedere, quando manda-
84 to eius,† pro quo ſtipulatur coniunctus, contraxiſſet,quo-
niam tunc non præſumitur donatio,vt conſultus reſpondit
Paulus Iuriſconſultus in l.ſi mandato Titij,in princip. & ibi
Bar.ff.mandati.

Sublimita poſterius dictum de emphyteuſi non habere
85 locum, † niſi pater accepiſſet etiam poſſeſſionem nomine
filij.C.de inoffic.teſtam.&refert Alc.in d.tract.de præſump.
reg.1.præſump.32.nu.5.

Decimooctauò limita, quando volenti mihi aliquid do-
86 nare,† mando,vt tibi donet:nam tunc videor donare tibi,vt
habemus à Iulia.in l.itemq;.ff.de donat.inter vir.& vxor.

Hoc

87 Hoc tamen ſublimitabis, quando teſtatori volenti mihi aliquid legare, † mando, vt tibi leget, vt reſpondit Caius in l. ſed ſi vir. §. quod legatarius. ff. de donat. inter virum, & vxor.

Decimononò limita, quando maritus ſcientibus, & tacentibus ipſius fratribus donat aliquam rem communem
88 vxori: nam tunc valet donatio in eorum præiudicium, † & præſumitur ex parte etiam ipſorum ratione affinitatis donatio, ſic cautum eſt ab Alpheno Iureconſulto in l. ſi ſeruus communis, de donatio. inter virum, & vxorem, & notat Alciat. de præſumptio. regu. prima, præſumpt. 32. num. 2. & videas Socin. in conſi. 5. colum. 4. verſic. circa ſecundam, num. 11. volum. 4.

Vigeſimò limita ſibi locum non vendicare, cum mater alimenta filio præſtitit: nam quod tunc non animo repe-
89 tendi, ſed donandi præſtitiſſe præſumatur, videntur reſcripſiſſe Imper. Seue. & Anton. in l. prima, & Alex. Imper. in l. alimenta. C. de neg. geſt. & I.C. in l. Neſennius. ff. eod. & hoc ratione ſanguinis, & fauore alimentorum: in his enim magna æquitas, & parentum ſtudium conſiderari ſolet, vt dixit Vlpian. in l. ſi quis à liberis. §. vtrum. & in §. ſi mater, & Marcellus in l. pen. ff. de lib. agnoſ. & alios referendo ſequitur Burſat. in conſil. 87. num. 13. & 14.

90 Primò ſublimitare poteris, † quando impenſæ pro alimentis eſſent magnæ: nam tunc poſſent repeti, vt docuit Alex. in dicta l. alimenta, num. 8. in fi. C. de nego. geſt. cui accedit Rui. in conſi. 100. num. 4. libro 4. idem voluit Purpurat. in l. cum quid, num. 129. ff. ſi certum petatur, quod etiam placuit Per. Vbal. in tractatu de ſociet. par. 6. quæſtio. 23. verſic. ſecundò quando.

Secundò velim ſublimites, quando mater præſtitiſſet ali-
91 menta filio, qui erat in poteſtate patris adhuc ſuperſtitis: nam tunc non præſumitur donatio, & mater poterit expenſas repetere, iuxta ſententiam Bal. in l. alimenta, num. 2. C. de negot. geſt. cui ſe ſubſcripſit Rui. in conſil. 171. nume. 2. lib. 1. & in conſil. 145. num. 3. lib. 4. & reſpondit Alcia. reſpon. 153. num. 2.

92 Extende hanc ſecundam ſublimitationem procedere, † etiam contra illos, qui tenentur alere filium ex aliqua alia cauſa: nam eo caſu mater poterit repetere impenſas, vt inquit Soci. in conſil. 26. columna ſecunda, numero tertio, libro primo. ad quod conſulas Menoch. de arbitra. iudic. caſu 88. num. 20.

Vigeſimoprimò limitabis, quando quis ſciens ſe in nulla
93 re teneri alicui prudens aliquid ſine cauſa promittat: † nam tunc præſumitur illum velle donare, ex ſententia glo. magnæ in l. qui cum alio, verſic. poteſt etiam elegantiſſimè. ff. de regulis iuris, vt refert Soci. ſenior in conſil. 95. circa primum, num. 16. verſic. circa 4. volum. 1.

Vigeſimoſecundò fallit, vt donare præſumatur, qui res
94 ſuas defendit eidem, † ſic colligitur ex eo, quod ſancitum eſt in Authen. vt eccleſ. Roma. centum annorum, ante medium. ver. Habeat itaq; ſanctitas tua. ad quod not. in l. permiſceri. §. 1. ff. de acquir. poſſeſſ.

95 Vigeſimotertiò fallit, vt donare vir vxori præſumatur † concedens aliquid ad luendum ornamentum vxoris pignori obligatum, l. vxori. §. fi. ff. de donat. inter vir. & vxor.

Vigeſimoquartò fallit in eo, qui ſcienter ædificauit in ſo-
96 lo alieno, † vt reſcripſit Imp. Gordia. in l. domum. C. de rei vendic. & ſciuere Impp. Diocler. & Maximia. in l. ſi is. C. de ædifi. priua. & Iuſtin. in §. è diuerſo. Inſtit. de rer. diui.

97 Vigeſimoquintò fallit, † quando rei traditio fit ab eo, qui donare præſumitur, vt videtur ſenſiſſe idem Iuſti. in §. ſi minus. Inſtit. de actio.

98 Vigeſimoſextò fallit, † quando non apparet de aliqua cauſa, vt ait Bald. in conſil. 378. num. 7. volum. 5.

Vigeſimoſeptimò fallit: nam donationis præſumptio eſt,
99 † ſi maritus emat fundũ pro vxore, & precium, quod ſoluit, confeſſus ſit eſſe vxoris, iux. Rimin. conſ. 198. num. 17.

Vigeſimooctauò fallit: etenim donatio præſumitur in
100 coniunctam perſonam, † per illa verba, tolle pecuniam iſtam, ſi credimus Gozad. in conſi. 33. num. 4. & Capi. in deciſ. 180. num. 11. & 15. vel do tibi hanc pecuniam.

Vigeſimononò fallit, quando fratres ſimul habitantes in
101 eadem domo, & menſa, plus fuerit expenſum † de fructibus, & redditibus in familia vnius, quàm alterius: in illo namque pluri præſumitur donatio potius, quàm animus repetendi, vt reſpondit Socin. in conſi. 40. colu. 1. num. 5. vol. 4. de quo Pariſ. in conſil. 100. num. 23. vol. 2.

102 Trigeſimò fallit, † vt donatio præſumatur facta filio emancipato, ſi poſſideat viuo patre, vt aſſerit Bald. in l. ſiue, columna prima, poſt numerum 1. verſicul. 3. oppono. C. de probatio.

103 Trigeſimoprimò fallit, vt donatio inter coniuges † præſumatur, quando maritus conſumit bona vxoris, ea ſciente, & patiente, aliàs non, vt ſancitum eſt in l. de ijs, & ibi Bart. C. de donat. inter virum, & vxor.

Trigeſimoſecundò fallit: donatio enim præſumitur, ſi alicuius nomine emitur, & ſibi traditur, ſecus ſi non fiat tra-
104 ditio, † licèt in inſtrumento nomen alterius ſit appoſitum, & contractus factus nomine alterius, pecunia tamen ſit ementis, vt tradidere Bar. in l. ſi filij, & Salic. in l. pulcherrimè. ff. de donat. inter virum, & vxor.

Trigeſimotertiò fallit, vt donatio præſumatur eorum,
105 † quæ dantur, vel mittuntur à conſanguineis, vel coniunctis viri, & ideò debent remanere penes ſponſam viri, ita reſpondit Bald. in conſilio quadringenteſimo vigeſimoſeptimo, nu. 1. vol. 1.

Trigeſimoquartò fallit in eo, qui ſoluit indebitum ſcien-
106 ter: † ſolutum enim tunc temporis, magis præſumitur donatum, quàm aliter, per leg. cuius per errorem, vbi Deci. ff. de regul. iur. ſic etiam ſenſit Iaſ. in l. ex hoc iure, numero ſeptuageſimoſeptimo, ff. de iuſtit. & iur. & tradidit Dec. in l. ſi pecuniam, in 1. columna, ff. ſi cert. petat. quos refert & ſequitur Hercul. de proban. nega. numero centeſimo decimoquarto, verſi. ſecundò ſublimita

CONCLVSIO 555.

ARGVMENTVM.

Donatio facta eccleſiæ an præſumatur propter Deum facta.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta eccleſiæ præſumitur propter Deum facta, & non alia de cauſa.*

2 *Donatio facta eccleſiæ, vbi eſſemus in dubio, & nullo modo appareret de mente donantis, benè præſumitur propter Deum: ſecus, vt ibidem.*

1 Donatio facta eccleſiæ præſumitur propter Deum facta, † & non alia de cauſa, ita Abb. ſcripſit in cap. verum, poſt numerum ſecundum, verſiculo, nam vt hic vides, de condit. appoſ. argum. c. requiſiſti, de teſtam. & refert Corſet. in ſingul. 60. in verbo, contractus 2. incipien. in omnibus, quem ſequitur etiam Menoch. in conſilio 95. numero 34.

Iſtud limitabis, & intelliges procedere, vbi eſſemus in
2 dubio, † & nullo modo appareret de mente donantis: quia tunc benè præſumitur propter aliam cauſam donare, ſecus eſt, vt limitat idem Corſet. vbi ſupra in dict. ſingul. contractus, il 2.

CONCLVSIO 556

ARGVMENTVM.

Donatio an probetur per epiſtolam.

SVMMARIVM.

1 *Donatio probatur per epiſtolam.*

2 *Donatio probatur per epiſtolam, etiam ſi huiuſmodi epiſtola ſit credentialis.*

3 *Donatio per epiſtolam probatur, etiam ſi illa epiſtola eſſet ſine die, & conſule.*

4 *Epiſtola non poteſt impugnari ex defectu ſolemnitatis, ſed ex defectu veritatis.*

5 *Donatio per epiſtolam probatur, dummodo præſentetur ante mortem ſcribentis.*

6 *Per epiſtolam præſens abſenti loquitur, & ideò neceſſe eſt, vt ante mortem ſcribentis præſentetur.*

7 *Donatio non probatur per epiſtolam, quæ nomen mittentis non contineat, etiam ſi haberet ſigillum, niſi tamen eſſet nomen ſcribentis errore omiſſum.*

8 *Epiſtola valet, & probat, ſi habet nomen etiam abſque ſubſcriptione.*

9 *Epiſtola probat, dummodo habeat ſola cognomina ſcribentis, & ſolitum nomen.*

1 Donatio probatur † per epiſtolam, ita reſcripſere Imper.
Dioclet. & Maximia. in l. ſi aliquid. C. de donatio. & Imperatores Carinus, & Numerian. in l. ſi donatio per epiſtolam. C. eo. de donat. quod idem videtur ſenſiſſe Paulus Iuriſconſultus in l. 1. in fine, de contrahen. emptio. ad id etiam videtur reſpicere Iulianus in l. conſenſu. ff. de actio. & obligat. nec latuit hoc Bartol. in l. etiam, ff. de donatio. neque præterijt Franciſ. Aret. in conſil. 17. conſideratis diligentiſſimè, poſt numerum 1. verſicul. vnde duplici, hoc idem obſeruauit Ioann. Andre. ad Specul. in titul. de ceſſ. act. in §. conſequenter, in princip. licèt aliàs donatio facta abſenti nemine recipiente irrita ſit, vt not. gloſſ. fin. & Barto. in l. illud. C. de ſacroſanct. eccleſ. prout etiam refert Felin. in capitul. 1. numero 19. de fide inſtrumentor. & quòd donatio probetur per epiſtolam, ex multis ad hoc congeſtis tenet etiam Boër. deciſi. 172. nu. 18. & nu. 21.

2 Primò amplia procedere, † etiamſi huiuſmodi epiſtola ſit credentialis, vt eleganter declarat Bartol. in l. Lucius. ff. de fideiuſſ. quem ſequitur D. Anton. & Abb. & Imol. in capit. fraternitatis. de cler. non reſid. cum alijs adductis à Feli. in d. c. 2. de fide inſtru. nu. 19. verſ. & haberet.

3 Secundò amplia, etiam ſi illa epiſtola eſſet ſine die, † & conſule, iuxta ſententiam præclariſſimorum iuris interpretum Bartol. Bald. Ange. & Ludouic. Bologn. in l. cum tabernam. §. 1. per illum tex. ff. de pign. cum alijs, quos refert Boë.
4 in d. deciſ. 172. nu. 19. & talis ſcriptura ſecundum ipſos † non poteſt impugnari ex defectu ſolemnitatis, ſed ex defectu veritatis, vt eſt contex. in l. 1. C. de contrah. & committ. ſtip. & ibi Bald. & Salic.

Primò limita, & intellige procedere, dummodò epiſto-
5 la † præſentetur ante mortem ſcribentis: nam aliàs ex illa non probaretur donatio, vt notat Roman. in l. nuda ratio, poſt numerum duodecimum, verſicu. hoc tamen. ff. de donat. vbi teſtem laudat Innoc. in cap. cum dilectus, de ſucceſſ. ab inteſt. idem aſſeruit Fel. in c. 2. de fid. inſtrum. nu. 19. per l. ſi per epiſtolam. ff. de acqui. hæred. & idem tanquam mirabile, notat Hippol. Marſi. in rub. C. de probat. nume. 246. & 248. cum ibi adductis.

6 Huius limitationis ea ratio eſt: † nam per epiſtolam præſens abſenti loquitur, quòd ſi mortuus ſit, hunc amplius loqui non poſſe certum eſt: nimirum, ſi neceſſe ſit, vt ante mortem ſcribentis præſentetur, ſic ex auctoritate Bart. tradidit idem Rom. in d. l. nuda ratio, d. numero 12. in fine, ff. de donatio.

7 Secundò limitabis, † quando epiſtola nomen mittentis non contineat: nam tunc etiam ſi haberet ſigillum, tamen non probaretur ex illa donatio, niſi eſſet nomen ſcribentis errore omiſſum, iuxta ſententiam Bald. poſt Cyn. in proœm. Digeſt. colu. 5. numero 19. vbi Bald. ait, quòd tamen valeret,
8 & probaret, † ſi haberet nomen etiam abſque ſubſcriptione, per l. cum antiquis. C. de teſtam. prout etiam refert, & ſequitur Felin. in d. capit, 2. ſub numero 19. verſicul. quæ omnia intellige.

Tertiò limita, & intellige locum habere, dummodo epi-
9 ſtola habeat ſolita cognomina ſcribentis, † & ſolitum nomen: non tamen requiritur dignitas illius, cui ſcribitur, argumen. capitul. quoniam Abbas, de offic. deleg. & refert Felin. in d. capi. 2. ſub numer. 19. verſicul. item intellige, de fide inſtrument. ad hanc tamen concluſionem conſulas ea, quæ diximus in Concluſione, Epiſtola, & in concluſione, Scriptura priuata.

CONCLVSIO 557.

ARGVMENTVM.

Donationem allegans fraudulentam, & ſimulatam, quid probare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Donationem allegans eſſe fraudulentam, & ſimulatam, debet præcipuè exprimere, & probare modum, & ſpeciem ſimulationis.*

2 *Donatio ſimulata quæ ſit.*

3 *Simulatio nũcupatur illa, quando fingitur aliquid agi, & re ipſa nihil agitur.*

4 *In donatione ſimulata non requiritur actio reuocatoria.*

5 *Donatio facta in fraudem non eſt ipſo iure nulla.*

6 *Donator nequit allegare fraudulentiam, & ſimulationem, contra donatarium.*

7 *Extraneus creditor, in cuius fraudem eſſet facta donatio, ſi vult allegare fraudem, & ſimulationem, auditur, probando ea, quæ requiruntur.*

8 *Donans quando allegat turpitudinem contra donatarium non participem fraudis, non poteſt dictam fraudem allegare.*

9 *Simulatio, & fraus poteſt allegari contra donatarium participem fraudis.*

10 *Donatio valet, quando donator conficiens donationem, re vera voluit alienare, ſed in fraudem creditorum, vel fiſci.*

11 *Donatio ſimulata, & imaginaria, quæ dicatur.*

12 *Donator quare poſſit allegare ſimulationem contra ipſum, in quem facta eſt donatio.*

13 *Hæres donatoris, ſi eſt talis hæres, cui teſtator compellatur relinquere, admittitur ad allegandum, & reuocãdum, quod factum fuit in fraudem, probando ea, quæ requiruntur.*

14 *Hæres ſi talis eſt, cui defunctus non cogatur relinquere, non poteſt allegare fraudem, nec venire contra donationem.*

Donationem allegans eſſe fraudulentam, & ſimulatam debet præcipuè
1 exprimere, † & probare modum, & ſpeciem ſimulationis, cum plures ſint ſpecies, vt traditum eſt à Bald. in l. ab Anaſtaſio, num. 6. verſic. vltimò ſume argum. C. manda. & nuncupatim in donatione conſuluit Bart. in conſil. 65. incipien. factum tale proponitur, Petrus Nicolæ, num. 4. alioqui non eſſet audiendus, & ſuccumberet, vt ſupra ad id deduximus in Concluſione, Allegans contractum ſimulatum.

Veruntamen, vt Concluſio noſtra dilucidius pateat, præſciendum eſt, aliam eſſe donationem ſimulatam, aliam frau-
2 dulentam: † nam ſimulata eſt illa, quando donans fingit, & ſimulat donare: Sed re vera id vnum propoſitum habet, vt nihil agat, ſed id facit ad defenſionem bonorum donatorum, vel vt onera euitet, vel exactiones creditorum, vel
3 alia de cauſa, vnde rectè illa nuncupatur ſimulatio, † quando fingitur aliquid agi, & re ipſa nihil agitur, vt probat text. cum gloſſ. in l. nuda. C. de contrahen. emptio. & in l. imaginaria. ff. de regul. iur. & in huiuſmodi donatione ſi-
4 mulata non requiritur actio reuocatoria, † quia nulla eſt huiuſmodi donatio. l. emptor. ff. de aqua pluuia arcen. nec de bonis donantis exiuit, vt Bartol. inquit in l. poſt contractum, numero quarto. ff. de donatio. nec ex ea fuit tranſlatum dominium, vt conſultum eſt à Socin. in conſilio ducenteſimo ſexageſimoquarto, numero quinto, volumi. ſecundo, quæ tamen non procedunt in donatione facta in fraudem:

5 dem: etenim † ipſa non eſt ipſo iure nulla, ſed requiritur a-
ctio reuocatoria, cum ſit facta à principio animo, vt effe-
ctum ſortiretur, vt ait Bar. in d. l. poſt contractum, nu. 4.

Attamen intelligas, & aduertas ad id, quod dicebam, alle-
gantem fraudulentiam donationis, & ſimulationem, debe-
6 re probare, non habere locum in donatore, † eo quod ipſe
nequeat allegare huiuſmodi fraudulentiam, & ſimulatio-
nem contra donatarium: nam illam allegando, turpitudi-
nem ſuam allegaret, quod non permittitur, vt aſſeuerauit
Aret. in conſilio 65. columna 5. verſicul. circa tertium, poſt
numerum tertium, per l. ſi creditoribus. C. de ſeru. pigno.
dat. & per Bald. in l. iuſiurand. §. procurator. ff. de iureiuran.
& Bartol. in conſilio 65. numero 1. Factum tale proponitur,
Petrus Nicolæ, quod & placuit Socin. in conſilio 264. colu-
mna quarta, poſt numerum ſeptimum, poſt verſic. ſecundò
quia, volum. 2.

Secus procederet, quando extraneus, vt creditor, in cu-
7 ius fraudem eſſet facta donatio, † vellet allegare huiuſmo-
di fraudem, & ſimulationem: quia tunc audiretur, proban-
do ea, quæ requiruntur, ita reſpondit Bartol. in d. conſil. 65.
per totum titulum. ff. de his, quæ in fraud. credit.

Primò ſublimita, & intellige pr ędicta procedere tantùm,
quando donans allegaret turpitudinem cõtra donatarium
non participem fraudis: † nam tunc nõ poteſt dictam frau-
8 dem allegare: ſecus verò ſi donatarius eſſet particeps frau-
dis, veluti ſi non ignorabat factum fuiſſe in fraudem, quod
ita conuentum ſit cum donante: tunc enim contra ipſum
donatarium participem fraudis † poterit huiuſmodi ſimu-
9 lationem, & fraudem allegare, ita cauit Aret. in dicto con-
ſilio 65. dicta columna 5. dicto verſi. circa tertium, quem re-
fert etiam Socin. in dicto conſilio 264. columna 4. in fi. verſ.
vnde reperio, vol. 2.

Secundo loco ſublimitabis, & intelliges locum habere,
quando donator, qui confecerit donationem, re vera vo-
luit alienare, ſed in fraudem creditorum, vel fiſci: † nam
10 tunc ipſa donatio valet, nec poteſt donans contra eum, in
quem facta eſt donatio, ad reſcindendam ipſam donatio-
nem allegare illam eſſe factam in fraudem, ad hoc affabrè
factus eſt context. in l. filios. C. de his, quæ in fraud. cred. &
tenet Socin. in d. conſilio 264. verſ. ſecundò quia in ſequen-
ti. ſecus verò ſi donans velit dicere donationem eſſe ſimu-
11 latam, & non veram, † cum donans quando fecerit hu-
iuſmodi donationem, nihil agere re vera cogitaret, ſed ſi-
mulabat aliqua iuſta cauſa, vt bona defenderet à Tyranno,
non autem in fraudem fiſci, aut creditorum: nam tunc, vt
ſupra diximus, huiuſmodi donatio dicitur ſimulata, & ima-
ginaria, & eſt nulla, dicta l. imaginaria. ff. de regul. iur. & hoc
caſu optimè poteſt per donatorem allegari ſimulatio con-
12 tra ipſum, † in quem facta eſt donatio. Ita concludit Bartol.
in dicta l. poſt contractum, num. 6. ff. de donatio. per l. ſi quis
alteri, vel ſibi, & l. cum proponas. C. eod. titu. & tradidit So-
cin. in dicto conſilio 264. colum. 4. in princ. volum. 2. & hoc
quia donans non innititur turpitudini, ſed nullitati, vt no-
tat Paul. Caſt. in l. contra. ff. de legib.

Reſtringe prædictas limitationes non procedere in hæ-
rede donatoris: nam ſi ipſe ſit talis hæres, cui teſtator com-
13 pellatur relinquere, vt libertus patrono, † tunc admittitur
ad allegandum, & reuocandum, quod factum fuit in frau-
dem, probando ea, quæ requiruntur. Ita ait Bartol. in dicto
conſilio 65. numero primo, per l. fin. ff. de ijs, quæ in fraud.
patro. & ibi gl. in verbo, reuocare. ſecus ſi talis eſſet hæres,
cui defunctus non cogatur relinquere, † tunc nempè non
14 poteſt allegare d. fraudem, nec venire contra donationem,
vt colligitur ex ijs, quæ adduxit Bar. in d. conſi. 65.

CONCLVSIO 558.

ARGVMENTVM.

Donationis ſimulatio, & fraudulentia quibus modis probari poßit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio probatur facta in fraudem fiſci, aut creditorum ex eo, quòd donata fuerint omnia bona.*

2 *Donatio maioris partis bonorum etiam præſumitur facta in fraudem.*

3 *Donatio probatur fraudulenta, & ſimulata, quando donator poſt donationem factam reperiatur poßidere ipſam rem donatam.*

4 *Donatio ſimulata præſumitur ex retentione poſſeßionis.*

5 *Simulationis probatio non oritur ex eo ſolum, quod donator remanſit in poſſeſſione, ſed oportet, vt concurrant alia indicia, & præſumptiones, & adminicula.*

6 *Clauſula precarij videtur excludere fraudem.*

7 *Donatio quare fraudulenta, vel ſimulata præſumatur ex poſſeſſione retenta concurrentibus alijs adminiculis & coniecturis.*

8 *Præſumptio fraudis, & ſimulationis, quæ ex poſſeßione retenta in donatione oritur, excluditur à clauſula precarij adiecta, quando non concurrerent alia adminicula.*

9 *Clauſula precarij non excludit præſumptionem ſimulationis, quando donatio tendit in præiudicium fiſci, vel aliorum creditorum, etiam ſi non concurrerent aliæ coniecturæ, vel præſumptiones.*

10 *Donationis ſimulatio non præſumitur ex poſſeßione retenta, quando inſtrumentum eſſet tantum promißionis & non traditionis.*

11 *Traditio repugnat poſſeßioni tradentis, & cum non conueniat effectus cum ſua cauſa, præſumitur ſimulatio.*

12 *Donatio ſimulata præſumitur per poſſeßionem retentam longi temporis.*

13 *Tempus poſſeßionis retentæ à donatore ad hoc, vt præſumatur ſimulatio donationis, relinquitur arbitrio iudicis.*

14 *Donatio quando non præſumatur fraudulenta, vel ſimulata ex poſſeßione retenta.*

15 *Donatio non præſumitur ſimulata ex poſſeßione donatoris, ſi donator in donatione reſeruauerit, & retinuerit ſibi vſumfructum rei donatæ.*

16 *Reſeruatio vſusfructus non ſufficit ad euitandas alias præſumptionis ſuſpiciones, quæ adeſſent in donatione.*

17 *Donatio ſimulata probatur ex eo, quòd facta ſit coniunctæ perſonæ.*

18 *Proximitas, vel coniunctio perſonæ non ſufficit ad probandam donationem ſimulatam, niſi concurrant aliæ coniecturæ, & præſumptiones inducentes fraudem, vel ſimulationem.*

19 *Donatio fraudulenta, vel ſimulata præſumitur, quotieſcunque eſt facta in clericum.*

20 *Ceßio facta in clericum dicitur facta in potentiorem, & nulla eſt.*

21 *Epiſcopi, & clerici iuriſdictionem habentes, dicuntur potentiores, & donatio ipſis facta ſimulata præſumitur.*

22 *Donatio clam facta, fraudulenta, & ſimulata præſumitur.*
Hoc intellige, vt ibi.

23 *Donatio fraudulenta præſumitur, ſi continuò, vel non multo poſt factam donationem à donatore aliquod delictum patratum fuerit.*

24 *Donatio ſimulata probatur, & fraudulenta, ſi facta fuerit ſub conditione illa, dono, ſi contigerit bona mea publicari.*

25 *Donatio ſimulata præſumitur, quando modico tempore eſt duratura.*

26 *Donatio fraudulenta probatur ex eo, quòd donator, licèt contractus donationis faciat, tamen fingit, & ſimulat, & re vera contrahentes propoſitum habent, nihil agere.*

27 *Donatio ſimulata præſumitur, ſi donans ſit pater, & habeat plures filios, & vni tantum filio donet omnia bona, vel maiorem partem.*

28 *Pater in dubio præſumitur magis filios, quàm ſe ipſum diligere.*
Pater non præſumitur voluiſſe filios eſſe inæquales, ibidem.

29 *Donatio ſimulata probatur, ſi donator dixerit pluribus amicis, & vicinis, ſe velle facere donationem, vt defenderet bona ſua à Tyranno, vel ab oneribus, vel creditoribus.*

30 *Donatio doloſa, & ſimulata præſumitur, quando continet in ſe enormißimam læſionem.*

31 *Donatio facta præſumitur in fraudem hæredum, quando fuit fa-*

cta ab eo, qui iacebat in lecto, & eo morbo laborabat, ex quo non conualuit, ſed deceßit.

32 *Donatio præſumitur ſimulata, ſi ſit renunciatum exceptioni non numeratæ, & non habitæ dotis.*

33 *Donatio quando fuit confirmata ſæpius, & ex interuallo plurium annorum, tunc ceſſare facit omnem præſumptionem fraudis, metus, & timoris.*

Diximus ſimulationem, & fraudulentiam donationis allegantem, ad hanc probandam cogi. Videamus nunc, ſi libet, quo pacto poſſit probari.

Primò itaque donatio in fraudem fiſci, aut creditorum
1 facta probatur ex eo, † quòd donata fuerint omnia bona,
per l.omnes § Lucius, & ibi Bartol.numero 2.ff. de his, quæ
in fraud.credi.& idem dixit Bart.in l. poſt contractum, nume.2.ff.de donat.& Soc. comprobauit in conſ. 264. num.2.
ver. ſecundò arguitur, vol.2.

Primò amplia locum etiam habere, ſi donatio eſſet facta
maioris partis bonorum, non autem de omnibus: † nam
2 tunc etiam præſumitur facta in fraudem, vt conſtat per Socin.in d.conſi.264.num.2. vol.2.ad quod conferunt à nobis
obſeruata in Concluſione, Contractus ſimulatus, ver.quartodecimò ſimulatus contractus probatur, ita quoque cautum eſt à Corn.in conſ.127. litera V.vol.2.

Præterea ſecundo loco donatio probatur fraudulenta,
3 & ſimulata, quando donator poſt donationem factam † reperiatur poſſidere ipſam rem donatam, vt teſtatur Barto.in
d.l.poſt contractum, numer.4 & 5.ff.de dona.per l.ſi quis.§.
ſuperuacuum.ff.quib.mod.pign.vel hypoth.& l.ſi is, qui.ff.
de acqui. hæred. & l.ſi quis, in fi.C.de nat.liber. quam propriè donationem ſimulatam, & imaginariam, & non fraudulentam eſſe tradit, quarum diſcrimen attigimus paulo
4 ante in principio, † & quòd ex retentione poſſeſſionis præſumatur ſimulata, tenent Bald.in conſil.70.apparent, quòd
inſtrumenta, col.2.num.4.verſ.ſuper ſecundo, libr.1.Cuma.
in conſi.155.Antognol.num.4.& in ſimili de venditione voluit Alexand.in conſi.57.viſa breui, nu.3.lib.5.Dec.in conſil.
586.coram Magnifico, col.3.verſ.ſecundò efficax, & in conſil.648. pro reſolutione, ante nu.4. & huc pertinent animaduerſa à Ludoui.Roma.in conſil.5. & in conſi.304.Bald.in
conſil.268.& conſil.438.libr.5. & ab Imol.conſil.55.atque à
Corne.in conſi.105.volu.3.& Iaſ.in conſi.36.vol.1.ſic docuit
& Specul.in titul.de donat.§.1.verſic.item pone aliquis, numero 7.Guid.Pap.de præſumptio.numero vigeſimo, & decidendo ſcripſit Bella.in deciſ.716.non per hoc, de donatio.

Primò intelligas prædicta ſimpliciter non procedere:
nam ex hoc ſolum, quòd donator remanſit in poſſeſſione,
5 non oritur probatio ſimulationis, † ſed oportet, vt concurrant alia indicia, & præſumptiones, & adminicula, id eſt,
quod fuerit facta in coniunctam perſonam, & lite pendente, vel ſimilia, ita voluit Barto.in conſil.65.incip.factum tale
proponitur, Pet.Nicolæ.num.5. idem confirmauit Areti.in
conſ.159.in 3.dub.poſt nu.11.& in conſ.65.nu.3.ver.ſecundò
probatur, ſic etiam ſenſit, & ita decidit Bellamer. in d.deciſ.
716.in prin.de donat.

Primò amplia prædictam intelligentiam veram eſſe † et-
6 iamſi in inſtrumento donationis adiecta eſſet clauſula precarij, quæ videtur excludere fraudem, vt conſuluit Alex. in
conſ.28.in cauſa, & lite, poſt nu.10. lib.5. cui accedit Affli.in
c.1.num.6.de feu.da.in vi. legis commiſſ. & reſponſum eſt à
Rom.in conſi.5.poſt nu.3.ver.non obſtat tertium.

Quia concurrentibus huiuſmodi alijs adminiculis, &
coniecturis, ex ipſa poſſeſſione retenta pręſumitur donatio
7 fraudulenta, † vel ſimulata: nam ſicuti ipſe contractus donationis in ſuo principali eſt ſimulatus, & fraudulentus: ita
& quælibet clauſula præſumitur fraudulenta, & ſic conſequenter etiam illa precarij, ita voluit expreſsè Bart.in l.nemo poteſt, in 2.col.num.11.de lega.1. quem refert Roma. in
conſ.245. num.1. & idem aſſeruit Bart.in d. conſil. 65. nu.6.
& idem Rom.in conſil.171.pro deciſione, nu.4.Iaſ.etiam in
l.ſi ita ſtipuletur.§.Chriſogonus, poſt nu.48.ver. ſextò quando contractus. ff.de verb.oblig. Et quod non obſtante clauſula
precarij donatio præſumatur ſimulata, tenet etiam Bertran.
in conſ.438.an poſſeſſio, poſt med.lib.5.Alex.quoq; in conſil.28.in cauſa, & lite, poſt nu.10.lib.5.& Afflict.in c.1.num.
26.& ſeq.de feu.da.in vi.leg.commiſſ.

Secus verò, quando non concurrerent alia adminicula,
8 & eſſet adiecta illa clauſula precarij: † tunc nanque excluderetur omnis præſumptio fraudis, & ſimulationis, quæ
ex dicta poſſeſſione oriretur, ita Bart.docuit in d,cõſ.65.nu.
6.& Ludo.in d.conſ.246.atque Soc.in conſ.264.col.2.verſ.
ſed licet quiſpiam, volum.2.Bart.& alij Doct.tradidere in d.
l.ſicut.§.ſuperuacuum.ff.quib.mod.pign.vel hypoth.ſoluit. nam hoc caſu donator, cum poſsidet precario nomine,
mutat ſibi cauſam poſſeſſionis, & incipit tenere ex noua
cauſa, quod ſuſpitionem tollere videtur, vt ſcriptum reliquere Cardi. & Innoc.in cap.illo vos, de pigno.& Bald.in l.
illud.num.11.C.de ſacroſan.eccleſ.& latè ſe fundit Alexand.
in conſ.28.num.10.& 11. volumine quinto, qui loquitur in
venditione.

9 Limita iſtud poſterius dictum non habere locum, † quãdo donatio tenderet in præiudicium fiſci, vel aliorum creditorum: nam tunc etiam ſi non concurrerent aliæ coniecturæ, vel pręſumptiones: illa clauſula non excluderet præſumptionem ſimulationis, vt teſtatur Bald. in dicta leg. illud, numero 11. C. de ſacroſanct. eccleſ. quem refert auctor additio.ad Bartol. in dict. leg. poſt contractum. ibi ſola
ſuſpicio.

Secundò intellige, & limita primariam Concluſionem,
10 † quando inſtrumentum donationis eſſet tantùm promiſſionis, & non traditionis, quoniam tunc ex illa poſſeſſione
non præſumeretur ſimulatio, leg.2.C.de conſtit.pecu.nam
differunt inter ſe inſtrumentum promiſſionis, & traditionis: poſſeſſio enim non repugnat promiſſioni, ſed traditio
11 vtique repugnat poſſeſſioni tradentis, † & ideo cum non
conueniat effectus cum ſua cauſa, præſumitur ſimulatio,
ſecundùm Bald.in dict. l. illud, num.11.C.de ſacroſanct.eccleſ. quod non procedit, quando inſtrumentum eſt in promiſſione: nam poſſum tibi talẽ rem promittere, & nihilominus penes me illam retinere, cum iſta duo inter ſe non
repugnent.

12 Tertiò intellige procedere tantum, † quãdo donatarius
paſſus fuit donatorem poſſidere diu, vt l.Procula.ff.de probat.vel per triennium, vt l.fin.ff.de apoch.public.nam tunc
per poſſeſſionem tanti temporis præſumitur donatio ſimulata, vt tradidit Specul.in tit.de donat.§.1.verſicu.ego dico,
num.7.ſecus ſi tempus eſſet modicum, vt docuit Bar.in d.l.
13 poſt contractum, nu.5.ff.de donat.vbi ait, † tempus huiuſmodi poſſeſſionis, ad hoc, vt pręſumatur ſimulatio, relinqui
arbitrio iudicis. qui ex qualitate perſonarum, ex fama loci,
& alijs probationibus, vel coniecturis arbitrabitur.

Quartò velim limites, ſi donatario neceſſe fuerit ſtatim
poſt donationem factam abire, vel mortuus ſit, & remanſerit hæres minor ignorans talem donationem, & ſimilia,
14 † quia tunc licèt donator remaneat in poſſeſſione rei donatæ nõ præſumitur ex tali poſſeſſione fraudulenta, vel ſimulat, ita Bar.obſeruauit in d.l.poſt contractum, nu.5.ibi, quid
enim.ff.de donat.

Quintò limitabis, ſi donator in donatione reſeruauerit,
15 & retinuerit ſibi vſumfructũ rei donatæ: † tunc enim etiam
ſi ipſe donator poſſideret, etiam ſi donatarius eſſet præſens,
tamen ex huiuſmodi poſſeſſione non præſumeretur donatio ſimulata, ita tradidit Bartol.in d. l. poſt contractum, numer. 5. verſic. ſed quid ſi ſemper.ff. de donat.per l. quiſquis.
C.eod.

Sublimita iſtam limitationem non procedere, ſi adeſſent
16 etiam aliæ præſumptiones ſuſpicionis: † tunc enim ad euitandas tales præſumptiones, non ſufficeret huiuſmodi reſeruatio vſusfructus, ita expreſsè voluit Bald.in l.1.nu.2.ver.
ſed quæ eſt ratio, & ibi in addit.in verbo, reſpondeo. C. de
ſuffrag.& idem ſcripſit auctor addi. ad Bart.in d. l. poſt contractum, nu.5.ver.fuit præſens.

17 Tertiò donatio probatur ſimulata ex eo,† quòd facta ſit
coniunctæ perſonæ, per l. data. C. de dona. & l. pen. C.de
bon.quæ lib.& ait Bart. in l.poſt contractum, nume.3. ff. de
dona.& Soc.comprobauit in conſi.264.nume.2.ibi, tertiò
arguitur,vol.2. & idem Bart.ſenſit in conſi.65.incip.factum
tale proponitur, Pet.Nicolæ.

Intelligas tamen, vt cum iſta præſumptione orta ex con-
iunctione, concurrant aliæ coniecturæ, & præſumptiones
18 † inducentes fraudem, & ſimulationem, cæteroqui ſola
proximitas, vel coniunctio perſonæ non ſufficeret, per l.ſi
quis poſt hæc.ver.ſi quis.C.de bo.damn. & in ſimili conſu-
luit Ro.in conſ.246.ſub num.1.verſi.ſed vbi de fraude,& vi-
deas Neuizan.latè in conſi.8.per totum.

Quartò donatio præſumitur fraudulenta, vel ſimulata,
quotieſcunq; ſit facta in clericum: nam videtur in fraudem
19 facta † cauſa mutandi iudicium, vt durior, & potentior ad-
uerſarius conſtitueretur.Ita reſponſum eſt à Soc.in d.conſi.
264.num.2.ver. quartò arguitur, vol.2. auctor. motus Bart.
in l.1.in princ. ff. de alien.iudic.mutan.cau. & Canon.in c.1.
extra eo. & hoc ex eo per ſimilitudinem probabili ratione
20 poteſt oſtendi: † nam ceſſio facta in clericum dicitur facta
in potentiorem,vt aſſerit gl.in c.fi.eo.tit.gl.1.& ſic eſt nulla,
vt in rubr.ff. eod.tit. de alienat. iudic.mutan.cau.& per tot.
tit.C.ne liceat potentiori.

Intellige prædicta non procedere in ſimplici clerico, ſed
21 in epiſcopis, & clericis iuriſdictionem habentibus:† nam
tales dicuntur potentiores, vt in ſimili de ceſſione facta in
* clericum, tenent Doct.* communiter reprobando ſupra
relatam gloſſ.in c. final. & præcipuè Abb. nume. 2. Gomeſ.
etiam ad regu. Cancellar. in reg. de ſubrogan. collitigator.
q. 1. ver. dicitur etiam, & Iacob. de ſancto Georgio, vbi de
** communi reprobatione in l. 1. numero 13. ff. de alien. iud.
mutan. cau. & refert Duen.in reg.ceſſio. 88. in quarta limi-
tatione.

22 Quintò donatio præſumitur fraudulenta, & ſimulata †
ex eo,quod clam ſit facta,ita placuit Bart.in d.l.poſt contra-
ctum,num.7.ff.de donat.adducens in arg.l.vlt.ff.de ritu nu-
ptiar.& l.non exiſtimo,ff.de adminiſtr.tutor.

Intellige tamen, quando cauſa præcedat,propter quam
veriſimiliter cogitauerit fraudem committere, vt traditum
eſt à Bartol. in conſi.65. nu. 4. & in d.l.poſt contractum,nu-
me.7. ff. de donat.

23 Sextò donatio præſumitur fraudulenta, ſi continuò, †
vel nõ multo poſt factam donationem à donatore aliquod
delictum patratum fuerit. Ita expreſsè ſcripſit idem Bartol.
in d. l. poſt contractum, num.8. ff. de dona.per l.ſi ventri.§.
fin.ff.de priuil. credi.& l.ſed Iulianus.§.ſi filius.ff.ad Maced.
& ad hoc ſpectat c.officij, de elect.& latè in ſimili conſuluit
Ancha. in conſil.251. per totum: ſic etiam Rimin. in conſil.
14.num.17.

24 Septimò donatio probatur ſimulata, & fraudulenta, †
ſi facta fuerit ſub conditione illa, ſcilicet, dono, ſi contige-
rit bona mea publicari, ita Bartol. inquit in d.l.poſt contra-
ctum, num.9. de donat.per l.vlt.ff.de ſtipul. ſeruo.& l.ſum-
ma cum ratione.in princ.ff.de pecu.

25 Octauò donatio præſumitur ſimulata, † quando modi-
co tempore eſt duratura, quia fortè debet citò redonare.
Ita loquutus eſt Bartol. in dicto conſi. 65.nume.3.per l.3.§.ſi
ab ignoto.ff. de manumiſſ.

Nonò donatio probatur fraudulenta ex eo, quòd dona-
tor, licet contractus donationis faciat, tamẽ fingit,& ſimu-
26 lat,† & re vera ipſi contrahentes propoſitum habent, nihil
agere,ſed hoc faciunt ad reparationem dictorum bonorum
donatorum, vt ſi aliquis timebat Tyrannum, vel propter
effugienda onera, vel exactiones creditorum,vel ad aliquid
id genus aliud id fecit:nam tunc,vt diximus,eſt ſimulata do-
natio,ita docuit Bar.in d.conſ.75.nu.3. per l.nuda.ff.de con-
trah.emp.& l.imaginaria.ff.de regu.iu.& l.ſimulatæ.ff.de ri.
nupt. & l.emptor. ff. de aq. plu.arc. & Soc. approbauit in d.
conſi.264.nu.3. & 4.vol.2. & declarat Bal. in l.1.nu.4.C.plus
val.quod agi.& in l.cum precibus,num.1.C.de prob.

27 Decimò donatio præſumitur ſimulata, † ſi donans ſit pa-
ter, & habeat plures filios, & vni tantum filio donet omnia
bona, vel maiorem partem: quia æqualis cenſetur cauſa,
& affectio. l. ſcripto. ff. vnde liberi, nec præſumendum eſt
patrem inofficioſam donationem contra officium pieta-
tis paternæ feciſſe, cùm præſumatur in dubio magis filios,
28 † quàm ſe ipſum diligere. l. iſti quidem. ff. quod met. cau.
nec præſumitur, nec præſumendum eſt patrem voluiſſe fi-
lios eſſe inæquales. l. illud, & l. vt liberis. C.de collatio. & l.
fi. C. commu. vtriuſque iud. ita conſuluit Socin. in d. con-
ſilio 264.colum.2.nume.2.volum.2.cui accedit Neuizan. in
conſil.8. per totum.

29 Vndecimò donatio præſumitur ſimulata, † ſi donator di-
xerit pluribus amicis, & vicinis, ſe velle facere huiuſmodi
donationem, veluti ad defendendum bona ſua à Tyranno,
vel oneribus, vel creditoribus, quia ex hoc probatur ſimu-
latio, iuxta ſententiam Socin. in d. conſil. 264. numero 2.
volum. 2.

30 Duodecimò donatio præſumitur ſimulata, & doloſa, †
quando continet in ſe enormiſſimã læſionem, ita ſcriptum
reliquit Dec.in l. fraudis. ff. de reg.iur. & in conſil.26.quem
refert Abb.in conſi.4. num.10.

Decimotertiò donatiò præſumitur facta in fraudem hæ-
31 redum, † quando fuit facta ab eo, qui iacebat in lecto,& eò
laborabat morbo, ex quo non conualuit, ſed deceſſit, ita
ſenſit Alber. de Roſa. in l. omnes. §.Lucius.ff. quæ in fraud.
credit.& refert Caſſan.in conſuetud.Burg.rubr.7.§.1.in tex.
numero 11.

32 Decimoquartò donatio ſimulata præſumitur, ſi ſit † re-
nunciatum exceptioni non numeratæ, & non habitæ do-
tis, vt conſultus reſpondit Par. in conſil. 86.nume.36. vol.3.
quod pluribus proſequitur.

Intellige omnes ſupradictas præſumptiones, fraudem &
ſimulationem inducentes ceſſare, & non habere locum,
quando donatio fuit confirmata ſæpius, & ex interuallo
plurium annorum: nam eo caſu, vt diximus, ceſſat omnis
præſumptio fraudis, metus, & timoris, vt reſponſum eſt à
Dec. in conſil.232. colum.2.quem refert ſequendo Abb. in
conſil. 4. num. 37.

Ad hoc tamen argumẽti genus, de donatione ſc. ſimula-
ta, vel fraudulenta,conſulas ea, quæ tradidimus in Conclu-
ſione, Alienatio, in Concluſione, Contractus ſimulatus,
& in Concluſione, Simulatio.

CONCLVSIO 559.

ARGVMENTVM.

Donatio an ſemper præſumatur facta ob merita.

SVMMARIVM.

1 *Donatio ſemper præſumitur facta ob merita.*

2 *Donatio præſumitur facta ob merita, etiam ſi id dictum expreſ-ſúmve non fuerit in ipſa, & etiam ſi in prohibitis verſemur.*

3 *Donatio facta conſanguineo, vel filio à patre, non præſumitur facta propter benemerita, ſed ob affectionem ſanguinis.*

4 *Pater ſi ſtipuletur filio, etiam ſi exprimat id facere ob merita ipſius, tamen præſumitur magis feciſſe ob filiationem, quàm ob merita.*

5 *Donatio facta conſanguineo etiam Rectori alicuius eccleſiæ, præſumitur facta contemplatione ipſius non autem eccleſiæ.*

6 *Donans conſanguineo Rectori alicuius eccleſiæ, ſi ante beneficia quædam accepit ab ipſa eccleſia, magis præſumitur donaſſe ob illa beneficia, quàm ob conſanguinitatem.*

7 *Donatio facta amico præſumitur ratione amicitiæ, non ob benemerita.*

Appellatione ſuorum venit etiam ſingularis amicus, ibi.

8 *Donatum conſanguineo militi præſumitur largitum ob merita, non ratione ſanguinis.*

9 *Donatum conſanguineo, qui frequenter donantis familiaritate*
vtatur, non ratione ſanguinis, ſed propter ipſam familiarita-
tem largitum cenſetur.
10 *Donatio præſumitur facta propter benemerita, ſi ante ipſam me-*
rita præceſſerunt, & ſunt probata, & hoc etiam ſi in donatione
nihil eſſet dictum de meritis.
11 *Donatio ſi de meritis non apparet, habetur pro ſimplici, & non*
propter benemerita.
12 *Donatum infanti non cenſetur largitum ob merita, quia in tali*
ætate non poſſunt merita conſiderari.

1 Donatio † ſemper præſumitur facta ob merita,
non enim videtur, quod quis eſſet do-
naturus, niſi primum inuitatus, & prouocatus meritis præ-
cedentibus, vt habemus ab Vlpia. in l. nec adiecit, & ibi Bal.
ff. pro ſoc. atq; colligitur ex reſcrip. Imper. Theodo. Arcad.
& Honor. in l. 1. C. de anno. ciui. lib. 11. & voluit idem Bald. in
l. illud. colum. pen. in 4. q. num. 8. C. de. ſacroſ. eccl. & cauit
Patauinæ Academiæ ſplendor, Iac. Menoch. in conſil. 81.
numero 49. cum ſeq. & eleganter tradidit Tiraq. in l. ſi vn-
quam, in d. verbo, donatione largitus, nume. 71. ver. & ge-
neralis eſt, vt præſumatur donatio facta propter beneme-
rita præcedentia, vbi idem ſentientes citat, & num. 92. de-
clarat, quo pacto concluſio ſit intelligenda, quem tu ipſe
ibi, & infra poteris conſulere.

Ampliari poteſt Concluſio, vt præſumatur facta dona-
tio ob merita, etiam ſi id dictum expreſſúmve non fuerit in
2 ipſa, † atq; etiam ſi in prohibitis verſemur, ita voluit gloſſ.
in l. ſi donatione, in verbo, poſtulas. C. de collat. cuius do-
* ctrinam * communi ſcribentium calculo eſſe comproba-
tam, teſtis eſt Tiraq. in d. l. ſi vnquam, in verbo, donatione
largitus, nume. 71. verſic. & generale eſt. C. de reuoc. donat.
quo in loco in vtranq; partem ſentientes adducit, quos tu
ipſe videre poteris.

Primò limita, vt non procedat in donatione facta con-
ſanguineo, vel filio à patre: quia tunc non propter beneme-
3 rita, † ſed ob affectionẽ ſanguinis præſumitur facta, vt cau-
tum eſt à Roma. in ſingul. 652. incipien. donatum conſan-
guineo, & ad hoc etiam reſpondit Pau. Caſtren. in conſ. 345.
circa bona, col. 2. nume. 3. verſicu. ſecundò videtur obſtare,
lib. 1. & conſil. 371. præmittendum eſt ad euidentiam. col.
fin. numero 27. verſic. ſed hic ſuberat alia cauſa, & in conſil.
432. cum ſtatutum, colum. 1. numero 3. eod. volum. 1. & aſſe-
ruit Socin. ſen. in conſilio 91. viſa, & diligenter ponderata,
colum. penult. numero 9. verſic. vbi dicitur, quòd in dubio,
* libro 1. ad quod ſpectat, quod * communiter ſentiunt ſcri-
bentes in l. quod dicitur. ff. de verborum oblig. vt ſcilicet ſi
pater ſtipuletur filio, etiam ſi exprimat id facere ob merita
4 ipſius, † tamen præſumatur magis feciſſe ob filiationem,
quàm ob merita, & proſequitur Tiraquell. vbi ſupra, nu-
mero 72. & ſequen. & meminit Roma. in conſil. 207. ſi vo-
lumus, num. 2. & in conſili. 235. quoad primum, num. 1. ver-
ſic. tertiò niſi is. Dec. in conſi. 178. in cauſa, colum. 2. & vlt.
Pariſ. in conſil. 84. concluſiuè, num. 27. & in conſil. 87. & ſi
diceretur, num. 21. lib. 1.

Quam limitationem ampliabis, vt etiam locum ſibi ven-
5 dicet, ſi conſanguineus ille eſſet Rector alicuius eccleſiæ: †
nam præſumitur, ſi quid legauerit, legaſſe contemplatione
ipſius, non autem eccleſiæ, vt probatur in capi. requiſiſti,
de teſtament. & ſcripſit Bartol. & cæteri ſcribentes in l.
ciuibus. ff. de rebus dubijs, quos refert, & ſequitur Alcia.
de præſumptio. regula prima, præſumptio. 28. numero
primo.

Hoc tamen poſtremum limitabis, vt locum ſibi non ven-
dicet, ſi ante beneficia quædam accepiſſet ab ipſa eccleſia:
6 † tunc enim magis præſumitur donata ob illa beneficia,
quàm ob conſanguinitatem, ita inſigniter docuit Accur.
in authen. licentiam, in verbo, iure cognationis. C. de e-
piſc. & cleri. vt refert idem Tiraquell. in dicta l. ſi vnquam.
in verbo, donatione largitus, numero 74. C. de reuocan-
da donat.

Secundo loco ampliabis in amico: præſumitur enim do-
7 naſſe ratione amicitiæ, † non ob benemerita, vt idem ait
Alcia. vbi ſupra, numero 2. appellatione enim ſuorum, ve-
nit etiam ſingularis amicus, vt ait Bald. in l. 1. col. 11. num. 33.
C. qui accuſ. non poſſ.

Nunc verò limitationem ſublimitabis, vt vera non ſit, ſi
conſanguineus ille eſſet miles: nam ſi quid ei donatum ſit,
8 † præſumitur largitum ob merita, non ratione ſanguinis,
ſic habemus à Triphon. Iuriſconſul. in l. hæreditatem ab
agnato, in princip. ff. de caſtren. pecul. & hoc idem ſanxit
Imper. Gordianus in l. cum allegas. C. eod. de caſtren. pe-
cul. lib. 12.

Secundò ſublimitabis, ſi conſanguineus ille frequenter
9 illius donantis familiaritate vtatur: † non enim ratione ſan-
guinis, ſed propter ipſam familiaritatem donaſſe colligi-
tur ex dicta l. cum allegas, C. de caſtren. pecul. libro 12. &
ex dicta l. hæreditatem ab agnato. ff. eod. titu. & placuit ei-
dem Alcia. dicto tract. de præſump. reg. 1. præſumptio. 30.
numero 2.

Secundò limita, & intellige, vt procedat, ſi ante donatio-
10 nem præceſſiſſent merita, & eſſent probata, † quia tunc et-
iam ſi in donatione nihil eſſet dictum de meritis, præſume-
retur tamen facta propter benemerita, vt traditum eſt à
Bartol. & Alexand. in l. ſi donatione, columna ſecunda, nu-
mero ſecundo. C. de collationibus, & Signorol. in conſilio
186. & ante eum Bald. in l. ſi mortis, numero tertio, verſicu.
quæro nunquid. C. ad leg. Falcid. & in conſilio 298. hæc ma-
teria, in fine, libro 1. Soc. in l. ſi non ſortem. §. libertus, ad fi-
nem. ff. de condict. indeb.

11 Secus ſi de illis meritis aliàs non appareret, † quia tunc
haberetur pro donatione ſimplici, & non propter bene-
merita, vt latè proſequitur Tiraquell. in l. ſi vnquam. C. de
reuoc. donat. in verbo, donatione largitus, nume. 78. Ca-
ſtren. in d. l. illud, poſt numerum quintum, verſic. & ex hoc
dicetur. C. de ſacroſ. eccleſ.

Tertio limitabis non procedere, quando eſſet donatum
12 infanti: † quia in tali ætate non poſſunt conſiderari merita,
vt conſuluit Alexand. in conſilio octauo, numero 10. volu-
mine 3. & in conſilio 89. nume. 6. verſic. præterea, volum. 4.
& inquit Iſern. in cap. 1. & cap. final. numero 9. de alien. feu.
& Berengar. in repetitio. l. in quartam, par. vlti. numero 66.
ff. ad leg. Falcid. Lup. ad repetitio. capitu. per veſtras. §. 45.
numero decimotertio, de donat. inter virum, & vxorem, &
Menoch. in conſilio 40. nume. 23.

CONCLVSIO 560.

ARGVMENTVM.

Donatio an ad hoc, vt dicatur facta ob benemerita merita debeant probari.

SVMMARIVM.

1 *Merita, & beneficia probari debent, & concurrere cum precio*
bonorum donatorum, ad hoc vt donatio dicatur facta ob bene-
merita.
2 *Donatio facta à perſona, quæ poteſt liberè donare, licèt nulla me-*
rita præcedant, valet: etiam ſi de illis meritis aliter, quàm per
aſſertionem donantis non appareat.
3 *Donatio quando fit inter perſonas prohibitas ob merita, debent*
merita donationi æquiualere.
4 *Merita an dicantur paria eſſe donationi parendum eſt arbitrio*
iudicis.
5 *In donatione ſi facta eſt ſpecialis mentio de meritis, nulla alia me-*
ritorum probatio deſideratur.
6 *In donatione facta inter perſonas prohibitas, non ſufficit ſpecia-*
lis mentio meritorum.
7 *In donatione facta inter prohibitos non eſt ſtandum aſſertioni*
donatoris etiam iuratæ, ſed ſunt probanda merita.

Cum igitur ex his, quæ in ſuperiori Conclu-
ſione tradidimus, ſatis aperte cõ-
ſtare

ſtare poſſit, aliquibus in caſibus benemerita non præſumi,
ſed debere probari: hic optimè conſequitur, vt quo pacto
ſint probanda, leuiter attingamus.

Donatio ad hoc vt dicatur facta ob benemerita † debent
1 probari merita, & beneficia, & illa concurrere cum precio
bonorum donatorum, vt latè proſequitur Steph. Bertran.
in conſi.153.in 2.par.1.vol.num.5. & nu.8.& in conſi.138. nu-
* me.21.in 2.par.vol.2.vbi atteſtatur ita * communiter ſentire
ſcribentes in l.ſi donatione.C.de collat.& idem in conſi.115.
num.6.vol.2.ad quod latè conſulas Tiraq.in l.ſi vnquam.C.
de reuo. donat.in verbo, donatione largitus, num.70. cum
ſeq. & diximus in Concluſione, Benemerita, quod ſequitur
Menoch.in conſi.79. num.20.

Primò limitabis non procedere, quando donatio fit à per-
ſona, quę poteſt liberè donare, licèt nulla merita pręcedant:
2 † nam tunc donatio valet, etiam ſi de illis meritis aliter, quã
per aſſertionem donantis non appareat, vt reſpondit Ber-
* tran.in conſi.118. poſt numerum 1.lib.5. & hanc eſſe * com-
munem atteſtatur Curt. iun. in conſi. 142. num.3.quem re-
fert Bellon. conſil.74.poſt numerum 17. & Gui. Pa.q.95. ſi-
cuti etiam refert Iul. Clar.in §. donatio.q.3.verſi.ſed hic oc-
* currit, vbi multos concordes adducit, & atteſtantes * com-
munem eſſe opinionem pro hac limitatione.

Secundò velim limites, dum dicebamus, oportere meri-
3 ta donationi æquiualere, † vt id tantum procedat, quando
donatio fit inter perſonas prohibitas, ſecus autem ſi non ſit
facta inter huiuſmodi perſonas: tunc enim non conſidera-
tur, an merita æqua ſint donationi, necne, cum etiam nullis
intercedentibus meritis, donatio valeret, vt ait Iul. Clar.in
dicto §.donatio, q.3.verſi.ſed nunquid ad hoc, vbi ait in hoc
nullam eſſe controuerſiam, & in verſicu.ſequen.ſed quæro
4 quomodo, ait † parendum eſſe arbitrio iudicis, an merita
* dicantur paria eſſe donationi, & ita * communiter ſentiunt
Docto. vt atteſtatur Iaſ. in conſi.154.nu.5. lib.2. vnà cum de-
ductis ab eodem Iul. Claro in d.§.donatio.

Ad id, quod ſuperiori loco dicebamus, donationem prę-
ſumi factam ob merita præcedentia, etiam ſi ſimus inter
perſonas prohibitas, quæ ſcilicet ſibi donare prohibentur,
velim illud intelligas indigere præcipua, & ſingulari men-
5 tione meritorum, nec ſatis eſſe generalem mentionem, †
vnde ſi ſpecialis fuerit facta mẽtio de meritis, nulla alia me-
ritorum probatio deſideratur, cuius fuit ſententię plurimis
in locis Bald.in l.illud, colum.penult. nume. 8. verſic. quar-
tò quæro. C. de ſacroſan. eccle. & l. ſi tibi decem. §. ſi quis,
poſt princ. ff. de pactis. & multis alijs in locis citatis à Tira-
quell.in dicta l.ſi vnquam. dicto verbo, donatione largitus,
nume.87.verſicu.tertia declaratio, cui ſe ſubſcripſit Guido
Papæ in ſingul. ſuo 375. incipien. Salic.num.4.verſic. etiam
quæritur. quo in loco, cum nihil de Bald.meminerit, ipſius
concepta verba in d.l.illud.C.de ſacroſanct.eccleſ.nihil pe-
nitus immutata tranſcripſit: eiuſdem Bald.ſententiam com-
probauit Iaſon in conſil. 73. dubitatur, an valida, columna
vlti. verſic. ſed ſic eſt, volumine 3. & in conſil.227. pro enu-
cleanda præſentis, colum.8. verſi.nonò pro iſta parte, vol.2.
ad quod corroborandum quamplures etiam alios congerit
Tiraquell.more ſuo, vbi ſupra.

Quod præcipuè, ſi libeat, accipias velim, ſi cum ſpeciali
mentione meritorum interuenerit etiam iuramentum: iſtis
enim duobus concurrentibus proculdubio tenendum eſt,
benemerita eſſe plenè probata, ita decidit Bald.in l.ſi dona-
tione, columna prima, verſic. ſed quid ſi pater. C. de colla-
tio.& in cap.edoceri, columna 2. nume. 7. verſicu.ſi inſtru-
mentum, de reſcri.cui optimè fauet, quod dixit idem Iaſon
in d.conſil.227. colum.9. circa princip.volum.2.& ſuffraga-
tur Alexand. conſil. 8. viſis, & conſideratis, num.5. verſicu.
fortificantur prędicta, volum.2.& in conſil.18.conſideratis,
num.5. verſic. quanto magis, vol.3. cum multis alijs relatis à
Tiraq.vbi ſupra, num.88.

6 Verùm † quòd nec ſufficiat ſpecialis mentio meritorum
in prohibitis, apertè ſenſit Bald. vt aliàs ſæpe, nunc etiam ſi-
bimet repugnans in l. ſi tibi, columna 2. verſicu. quæritur,
vtrum in caſu. ff. ſi certum petatur, vbi huius opinionis aſ-
ſertorem laudat Guliel. & in hanc ſententiam fuit deciſum
in Camera Conſilij Delphin.vt teſtatur Guido Papæ in quę-
ſtio.95. dubitabatur, & idem voluit in ſingula.ſuò 596.nota
quòd Gulielmus, verſiculo, & ſi dicatur, hoc quoque ſcri-
pſit Ioan.Fab.in §.item ſi quis in fraudem, col.4.verſicu. ſed
quid erit, iuncto §.de pecunia autem, verſicu.ſed ad hoc.In-
ſtit.de actio.id etiam placuit Socin.ſen.in conſil.66. fruſtra,
colum.3. nume.13. verſicu. quælibet enim aſſertio, lib.1.vbi
aſſerit, priorem Bald. ſententiam in dic. l.illud. C. de ſacro-
* ſanct.eccle. * communiter eſſe improbatam, & hanc poſte-
* riorem eſſe * communi conſenſu receptam, teſtatur Ruin.
in conſil.44. primò quæritur, poſt numerum nonum, lib.5.
pro cuius confirmatione adducit Bald. Sali.& Alexand.in d.
l. ſi donatione. C. de collat. & alios refert concordes idem
Tiraq. vbi ſupra, num.89.

Hæ forſan diſſidentes inter ſe opiniones conciliari poſ-
ſunt, ſi dicemus cum Bald. in l.1. columna prima, numero 4.
verſicu. item nota quod confeſſio. C. de fal. cau. adiec. lega.
priorem ſententiam non procedere in prohibitis, ſiue in-
capacibus, ad quos ordinatur naturalis affectus, vt in ſpu-
rijs, ſed rectè habere locum in alijs prohibitis, vt in banni-
tis, & ſimilibus.

Poſterior verò ſententia locum ſibi vendicabit in prohi-
bitis, ſiue incapacibus, in quos naturali ſtudio ducimur,
non verò in alijs prohibitis, vt in bannitis. Hanc tamen Bal.
ſententiam Tiraquell. non amplectitur vbi ſuprà, numero
90. eo quod ad illud probandum nihil adducat: tu tamen
lector in hac re videris, cum plurimum apud me valeat Bal.
auctoritas.

7 Sed & quòd † in ijſdem prohibitis non ſit ſtandum aſſer-
tioni donatoris etiam iuratę, quinimmo eſſe probanda me-
rita, tradidit Cyn.in l.1.circa fi.C. de ſacroſanc.eccleſ.cui rei
accedit Bart. in l.cum quis decedens, l. Titia, nume. 2. ff. de
leg. 3. quem ſequitur Bald.in conſil.398. quæſtio talis verti-
tur, poſt numerum quartum, lib. 1.& idem voluit conſil.14.
Antonius fecit teſtamentum, poſt numer.1. verſicu. in con-
trarium arguitur, libro ſecundo, ſic quoque ſenſit Paul.Ca-
ſtren.in conſil. 193. ſuper illo puncto, col. 3. poſt numerum
tertium, & in conſil. 384. circa primum, col.3.nume.7.ver-
ſic.nos autem ſumus, eodem lib.3. quibus accedit Aret. in
conſilio 74.diligenter, & maturè, colum.3.numero 7. verſi.
primum eſt. hoc aſſeuerauit Guid.Pap.& multis rationibus
corroborat in ſing.377.ſi donans confiteatur, num.5.verſic.
in contrarium, vbi nuncupatim id probantes affert contex.
in l.ſi fortè.ff. de caſtren.pecul. & contex.in l.qui teſtamen-
tum. ff. de probatio. quos ad hoc inducit, vt ibi, in hanc et-
iam deſcendit ſententiam Dec. in conſilio 202. vt præſens
conſultatio, colum.3.poſt numerum tertium, verſi.nec ob-
ſtat, quod no. Bart.& Felin.in cap.ſi cautio, poſt numer.75.
verſic. ſed eſt aduertendum, de fide inſtrument.cum multis
alijs adductis ab eodem Tiraq. vbi ſupra, nu.91. qui & huic
adhæret ſententiæ, quam veriſſimam dicit: nam, vt ipſe di-
cit, eſſet liberum cuiq; legem fraudare iuramento interpo-
ſito, contra l.ſi quis inquilinos.§.vlt.ff.de leg.1.

CONCLVSIO 561.

ARGVMENTVM.

Donatio facta mentione mortis, an in dubio præſumatur cauſa mortis.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta mentione mortis in dubio præſumitur cauſa mortis.*

2 *Donatio facta mentione mortis, cauſa mortis præſumitur, etiam ſi extaret promiſſio de non contrauemendo.*

3 *Donatio cauſa mortis facta per matrem filio, non obſtante clauſula, promiſit, & iurauit tenere &c. eſt donatio cauſa mortis.*

4 Donatio

4 *Donatio cauſa mortis æquiparatur vltimæ voluntati, & legatis.*

5 *Donatio cum alicui facienda eſt cauſa mortis, ad hoc, vt non poſſit reuocari, quæ cautio adhibenda ſit.*

6 *Donatio per promiſsionem de non reuocando aſſumit naturam donationis inter viuos.*

7 *Donatio facta mentione mortis, non præſumitur inter viuos, ſed cauſa mortis, quando donator omnia ſua bona, quæ in præſentia habet, & in futurum eſt habiturus, donauerit, & hoc etiamſi promiſerit ſe ipſum non reuocaturum.*

8 *Donatio vt valeat, quando donator reſeruauit ſibi vſum fructum in vita ſua, debet præſumi, quòd ſit inter viuos.*

9 *Donatio ſi facta eſt pijs locis pro anima, præſumitur cauſa mortis, cum donator de morte cogitauerit.*

10 *Donatio facta tempore peſtis præſumitur cauſa mortis, licèt nulla ſit facta mentio mortis.*

11 *Donatio quando aliàs non poteſt valere tanquam facta inter viuos, præſumitur cauſa mortis, licèt non ſit facta mortis mentio.*

12 *Donatio cauſa mortis inter coniuges ſuſtinetur.*

13 *Donatio facta ab ægroto, etiam ſi non ſit facta mentio mortis, præſumitur cauſa mortis.*

14 *Donatio ſimpliciter facta ab ægroto cenſetur inter viuos.*

15 *Donatio facta in ægrotatione ex conualeſcentia ſola cenſetur reuocata.*

16 *Donatio, quòd fiat cauſa mortis, non præſumitur in dubio, & ideo qui eam allegat, debet probare.*

17 *Quicunq; donat, cenſetur velle dominium in donatarium transferre, & conſequenter inter viuos, & irreuocabiliter donare.*

18 *Donatio, quando fuit facta mentio de ægrotatione, præſumitur cauſa mortis, ſed quando nihil dictum fuit de morbo, videtur inter viuos.*

19 *Donatio ſi facta ſit in forma contractus, non præſumitur cauſa mortis, ſed ſi facta ſit in inſtrumento, vel codicillis, tunc præſumitur.*

20 *Donatio, quando donans dixit, relinquo tibi fundum meum, propter illud verbum, relinquo, præſumitur cauſa mortis, licèt non ſit facta mentio de morte.*

21 *Donatio præſumitur cauſa mortis, etiam quòd ſit facta ſimpliciter, ſi eodem die, & loco cõtinuò fecerit donator teſtamentum, in quo mentionem fecit de dicta donatione.*

22 *Donatio potius præſumitur inter viuos, quàm cauſa mortis, quãdo merita donatarij præceſſerunt donationem.*

23 *Donatio quando eſt dictum, quòd ſit inter viuos, præſumitur, & cenſetur inter viuos, etiam ſi in ea ſit facta mentio mortis.*

24 *Donatio potius præſumitur inter viuos, quando facta eſt coniunctæ perſonæ, etiam ſub commemoratione mortis.*
Contrarium, num. 25.

26 *Donatio cauſa mortis dicitur impropriè donatio.*
Quilibet præſumitur cauſam ſuam præferre alienæ, ibi.

27 *Donatio præſumitur inter viuos, & irreuocabilis, quando cum donante concurrit alius diſponens, cuius interſit non reuocari.*
Contrarium, num. 28.

29 *Donatio præſumitur inter viuos, etiam ſi facta ſit mentio mortis, quando de tali donatione fuit factus duplex actus, vnus per donantem, & alter per notarium.*

30 *Donatio præſumitur inter viuos, quando alia cauſa irreuocabilis, & obligatoria præceſſerit donationi.*

31 *Donatio non dicitur facta cauſa mortis, quando eſt facta mentio mortis in genere.*

32 *Donatio præſumitur inter viuos, quando in ipſa eſt facta mentio mortis per modum dilationis.*

33 *In donatione quando intelligatur facta mentio mortis cauſa dilationis.*

34 *Donatio præſumitur cauſa mortis, quando facta fuit mentio mortis in donatione per modum cauſæ finalis.*

35 *Donatio præſumitur inter viuos, & irreuocabilis, quando cum clauſula de non reuocando extaret iuramentum.*

36 *Donatio non efficitur irreuocabilis propter iuramentum, ſed propter factum de non reuocando.*

37 *Donatio præſumitur inter viuos, licèt eſſet facta mentio mortis, quando in donatiooe cauſa mortis non interuenerunt quinque teſtes.*

38 *In donatione facta tempore peſtis non requiruntur quinq; teſtes, ſed ſufficiunt tres.*

39 *Diſpoſitio iuris ciuilis deſiderat quinq; teſtes in donatione cauſa mortis.*

40 *Ex diſpoſitione iuris ciuilis in qualibet vltima voluntate ſufficiunt duo teſtes vnà cum Sacerdote.*

41 *Donatio inter viuos cenſetur, ſi in ipſa facta eſt mentio de hæredibus.*

42 *Donatio vt dicatur facta cauſa mortis, duo copulatiuè requiruntur, ſcilicet mentio mortis in donatione, & quod ſit collata in tempus mortis.*

43 *Donatio præſumitur inter viuos etiam facta mentione mortis, quando in ipſa extat clauſula purè, & ſimpliciter.*

1 Donatio facta mentione mortis † in dubio
prſumitur cauſa mortis, te-
ſte gloſſ. in l. quæ dotis. in verbo, tenebitur, & ibi Doct. ff.
ſoluto matrim. quod etiam liquido conſtat ex l. Seia, in fi.
iuncta gl. ff. de do. præleg. & ex l. Seia. ff. de donat. cau. mort.
atque l. apud Celſum. §. Iulia. ff. de doli excep. & vnanimes
prodidere Bartol. Bald. Lancellot. Dec. & cæteri recentio-
res in dicta l. quæ dotis. ff. ſoluto matrim. & denuò compro-
bauere Ioan. Faber, Bartol. & Bald. & Sali. in l. 2. C. de iure
do. & in l. donationibus. C. ad leg. Falcid. hoc idem confir-
mauit Bartol. in l. vlt. columna 3. verſicu. tertiò quæro, nu-
me. 11. C. de pact. Roma. ad idem reſpondit in conſil. 224.
pro declaratione, numero primo, idem quoque placuit A-
lexand. in conſil. 14. in princ. libro primo, & in conſil. 81.
Viſo, nume. 2. lib. 1. hoc voluit Corn. conſil. 68. ardua qui-
dem, nume. 2. lib. 3. & in conſil. 224. licet in hac conſulta-
tione, nume. 3. & in conſilio 228. quòd dictus, nume. 6. &
in conſil. 159. dicta diſpoſitio, numero 9. libro 4. ſic deci-
dit Nic. Boer. in deciſio. 354. mulier contraxit, numero pri-
* mo, & * omnes id ſenſere nemine excepto, in l. non omnis,
* in princip. ff. ſi certum petatur, & cuncti communi * con-
ſenſu nemine diſſentiente id proditum reliquere in dicta l.
* apud Celſum. §. Iulianus. & de communi * etiam atteſtatur
Dec. in dicta l. final. numero vigeſimo. C. de pact. & illam
* etiam dicit communem * Pariſ. in conſil. decimoſexto, nu-
me. 4. lib. 2.

2 Primò amplia, vt procedat, † etiam ſi extaret promiſſio
de non contraueniendo: quia nihilominus tunc facta men-
tione mortis, præſumitur cauſa mortis, auctore Alexand.
in additio. ad Bartol. in l. vbi ita donatur. ff. de dona. cau.
mor. & teſtatur glo. in l. ſi alienam. §. 1. de donat. cau. mort.
& ibi hoc tenet Rain. de Forli. & Angel. in conſilio 254. in-
cipien. Domina Antonia, quem refert Alexand. vbi ſupra,
3 qui dicit † donationem omnium bonorum factam per ma-
trem filio, vt poſt mortem ſuam vires aſſumeret, non ob-
ſtante clauſula, promiſit, & iurauit tenere &c. in fine in-
ſtrumenti donationis poſita, eſſe donationem cauſa mor-
tis, & ad hoc facit, quòd donatio cauſa mortis æquiparatur
4 vltimæ voluntati, † & legatis, vt Inſtit. de donat. in princ.
& ibi Angel. Aret. & l. Marcellus. §. Paulus. ff. eod. titu. ſed
in his licèt dicta verba apponantur, intelliguntur tamen,
niſi pœnituerit. l. ſi quis in princi. ff. de legatis 3. cum ſimi-
libus, & ſic poteſt reuocari, ergo itidem in donatione, de
qua ſupra, & idem tenet Alexand. in l. quæ dotis, columna
4. nume. 11. verſicu. ſed iuxta hoc cadit dubitatio. ff. ſoluto
matrim. hoc idem ſenſit Corn. in conſilio 126. incipien. li-
cèt in hac conſultatione videatur prima fron. dicen. per tot.
volum. 1. Dec. in conſil. 305. & latè Hiero. Gabr. in conſi. 61.
per totum.

In contrariam deſcendit ſententiam Ferratius in ſua cau-
5 te. 30. verſicu. tu autem, vbi inquit, quòd † cum alicui fa-
cienda eſt aliqua donatio cauſa mortis, ad hoc, vt non
poſſit

poſſit reuocari,cautio eſt, quòd curet,vt notarius in inſtru-
mento apponat illam clauſulam, promittens dictus dona-
tor omnia,& ſingula attendere, obſeruare,& in aliquo non
contrauenire: nam per illa verba efficitur irreuocabilis, &
6 per talem promiſſionem de non reuocando † aſſumit natu-
ram donationis inter viuos, per dictam l. ſi alienam, in fi.&
l. vbi ita donatur, & ibi Bart. ff. de donatio. cauſa mor. gloſ.
in l. ſed interim, in princip. in gl. magna. ff. de donat. inter
virum, & vxor. Bart. etiam in l. 2. C. de iure dot. idem ſen-
ſit Bald.in conſil. 113. quædam domina Brolia, in princ. vo-
lum. primo,cui adhæſit Aret.in conſil.41.incipien. diligen-
ter, & maturè penſata conſultatione, in 2. colum. verſicu.
quinimmo etiam.Idem tenuit etiam Paul. Caſtren. in con-
ſil. 98. aliàs 61. notandum eſt primò, numero 1. & in conſi-
lio 82. in iſta donatione fuit actum, in princip. & in conſi-
lio 101. ſiue in conſil.75. notandum eſt, quòd præfatum ſta-
tutum, in 2. colum. verſicu. quantum verò ad ſecundum,
numero 7. volumine 2. idem voluit Angel. ſibimet contra-
rius, in conſil. 199. Viſis prædictis inſtrumentis, columna
ſexta, verſic. ex hoc ſequitur deciſio. & idem dixit Alexand.
ſibimet contrarius in conſil. 14. circa primum dubium,quo
quæritur, columna prima, verſicu. prædicta etiam Maria.
poſt numerum primum, volumine primo, quam opinio-
nem etiam ſentit expreſsè Bart. in l.fin. in 3. colum.verſicu.
& primò examinemus, nume. 11. C. de pact. & clarè Socin.
in conſ.222.viſa contingentia facti, poſt numerum tertium,
quoniam ad hoc,volumine 2. & idem Iaſon in l.non omnis.
1. colum. verſicu.ſed hic infertur quotidianum,poſt nume-
rum primum.ff. ſi cer. pet. & multos alios adducit Boer. in
* deciſio. 353. nume. 11. & de * communi opinione atteſtatur
Didac. Couarru.in rubr. de teſtamen. in 2. parte, poſt nu-
merum vndecimum, & Natta in conſil. 104. nume. 6. in-
* quit in hoc * neminem reperiſſe, qui cõtra aſſereret, quod
tamen cõtrarium videtur, vt ex adductis pro priori opinio-
ne tenet Dyn. in conſil. 44. in princip. in tertio dubio, &
videas plenè Petr. Duen.in ſua regula 211.per totum,in ver-
bo, Donatio, & tenet Caſſan.in conſuetud. Burgund.in ru-
bri. ſeptima, Des ſucceſſionis. §. quinto, numero octauo,
verſic. aduerte tamen.

Nos in præſentia poſteriori ſententiæ adhærebimus,
quippe quæ à pleraq; ſcribentium parte comprobetur. Vn-
7 de hanc limitamus, vt non procedat, † quando donator o-
mnia ſua bona, quæ in præſentia habet, & in futurum eſt
habiturus vſq; ad tempus mortis ſuæ donauerit: nam hoc
caſu etiamſi promiſerit ſe ipſum non reuocaturum, & facta
mentione mortis, non præſumitur inter viuos, ſed cauſa
mortis: quia donatio præſentium, & futurorum non valet
inter viuos,quoniam liberam teſtamenti factionem aufert,
vt notant Bart. & alij in l.finali. C. de pactis, & latè Iul.Clar.
in §.donat.quęſtio.19.cum ſequen.& ideo iudicanda eſt do-
natio cauſa mortis, vt actus valeat potius, quàm pereat, ar-
gumen. l. quoties, cum concordan. ff. de rebus dubijs.nam
cum reuocari poſſit,non aufert teſtamenti factionem.l.qui
mortis,ff.de donatio.cauſa mortis,vt aſſeruit Paul.Caſtren.
in dicto conſi.75.ſiue 101.incipien.notandum eſt,quòd prę-
fatum ſtatutum,vol.2.& Ang.in conſi.179.

8 Sublimita prædictam limitationem non procedere, †
quando donator reſeruauit ſibi vſumfructũ in vita ſua, nam
tunc cum valeat donatio debet præſumi, quòd ſit inter vi-
* uos, vt de * communi atteſtatur Couarru. lib. 3. reſolutio.
cap. 12. num.4. reprobans opinionem Paul. Caſtren. in l. fi.
num. 10. C. de pact. contrarium tenentis,prout etiam facit
in d.conſi.75. vol.2.& refert Clar.in d.§. donatio.q.19.verſi.
ſed pone, ad quod adeas Caſſan.in conſuetud.Burgund.ru-
brica ſeptima,des ſucceſſ.§.5.num.6.

9 Secundo loco primario amplia locum habere, † etiam ſi
non ſit facta mentio expreſſa de morte, ſed donatio ſit facta
pijs locis pro anima, nam tunc cum talis cogitet de morte,
præſumitur cauſa mortis, ita Roma.cauit in conſil. 222. in-
cip.pro declaratione,num.1.& dilucidè tradidit Alexand.in
conſi.81.num.1.in princ. vol.1.

10 Tertiò amplia, † etiam in donatione facta tempore pe-
ſtis, tali nanq; caſu, licèt nulla ſit facta mentio mortis, præ-
ſumitur nihilominus cauſa mortis: ita placuit Rip. in tract.
de peſte.in rub.de priuil.contract.num.171.& 172.& præci-
puè, ſi mentionem fecerit de peſte, vt dixit idem ibidem,
nume.176.

Quartò amplia etiam, quando aliàs donatio non poſſet
11 valere,† tanquam donatio inter viuos: tunc etiam licèt non
ſit facta mentio mortis, præſumitur cauſa mortis, vt actus
valeat, l.quoties, ff. de rebus dubijs, veluti ſi maritus in pe-
riculo mortis conſtitutus donaret vxori, vel è contra: ete-
nim inter coniuges non valet donatio inter viuos. l. prima,
12 ff. de donatio. inter vir. & vxor. præſumendum eſt, † quòd
voluerit donare cauſa mortis, quæ donatio inter coniuges
ſuſtinetur. l. ſi mortis, ff. de don. cau. mor. vt tradidit Rip.
cum multis adductis ab eo in ſuo tract. de peſte. titu. de pri-
uil. contract. nume.179. & obſeruauit Alex. in l.quæ dotis.
num.13.ff.ſoluto matrimo.

13 Quintò amplia in donatione facta ab ægroto,† quia tunc
etiam ſi non ſit facta mentio mortis,pręſumatur cauſa mor-
tis, ita docuit Anto.de But. in c.2. de conſuetu. vt etiam vo-
luit Ioan.And. in c.de his. de ſepultu.per illum text.& tenet
Alex. in conſi.81. propè finem.vol.1.

Contra hoc apertè reſpondit ſubtiliſſimus Papinianus
in l.Seia.§.fi. de dona.cau. mor. vbi habetur donationẽ ſim-
14 pliciter factam ab ægroto † cenſeri inter viuos, & ibi tra-
dunt Bart. & Paul. de Caſt. vt etiam refert Alb. in conſil.65.
15 num. 3. vbi contra Dec. tenet ex conualeſcentia ſola † cen-
* ſeri reuocatam donationem, & tradidere * communiter
Doctores in l. quę dotis,ff.ſoluto matrimo. & ibi Alex.nun-
cupatim refellit opinionem Anto. in d.c.2. & ſequitur Soc.
in conſi.130. viſa contingentia facti. nume.7. lib.1.quod eſt
* repetitum in conſil. 235. lib. 2. quòd verò Anton. in d.c. 2.*
cõmuniter reprobetur ait Gulielm. de Benedict. in c. Ray-
* nutius, nume. 21. de teſta. & de * communi opinione etiam
atteſtatur Rip. in libro 3. reſpon. c.9. num. & in eo. lib. c. 2.
16 num.7.†.hæc enim qualitas, quòd ſit cauſa mortis non prę-
ſumitur in dubio, & ideò, qui eam allegat, debet probare,
aliàs ſtandum eſt in regula, quòd quicunq; donat, cenſetur
velle dominium in donatarium transferre, & conſequen-
17 ter inter viuos, † & irreuocabiliter donare, vt ait Iul. Clar.
in d.§.dona.q.4.verſi.ſed quæro.

Attamen hanc ſcribentium litem ita ſedare poteris fœ-
dere diſtinctionis, ſecundùm Rip. in d. tract. de peſte. titu.
de priuil. contract. nume.176. nam aut donans facit men-
18 tionem de ægrotatione,† & tunc præſumitur cauſa mortis,
per text. in l. 3. ff. eod. quia iſto caſu implicitè videtur facta
mentio mortis: aut nihil dictum fuit de morbo, & tunc vi-
detur inter viuos, per text. in d.l. Seia. §.fi.ibi, abſolutè do-
nare, ſed videas ad hoc Caſſan.in conſuetu.Burgund.rubri-
ca 7.§.5.num.12.

Vel huiuſmodi donatio fuit facta in forma contractus,
19 † & tunc non præſumitur cauſa mortis, aut fuit facta in te-
ſtamento, vel codicillis, tunc & præſumitur cauſa mortis,
ſecundùm Clar. in d. §. dona. q. 4. verſicu. & hæc quidam.
in fin.

Sextò amplia,quando donans dixiſſet,relinquo tibi fun-
dum meum, quia tunc licèt non ſit facta mentio de morte,
20 † tamen propter illud verbum, relinquo, præſumitur cau-
ſa mortis, ſecundùm Dy. in l.1. C.de reuocan. dona. quam
ſequitur Guid.Pap.in ſingu.457.incipien.ſi quis dicat,& re-
fert etiam Rip.in d. tract.de peſte, in priuil.contract.nume.
177. cum ſeq.

Septimò amplia, vt præſumatur donatio cauſa mortis,
21 etiam ſi facta ſit ſimpliciter, † ſed eodem die, & loco conti-
nuò fecerit donator teſtamentum,in quo fecit mentionem
de dicta donatione, ita tradidit Caſſan. in conſuetud. Bur-
gun.rub.7. des ſucceſſ.§.5. in text.nu.10. per no. à Cur. Sen.
in conſi.44.incip. ſuper duob.publicis.col.3.

Primò limita primariam concluſionem non habere lo-
22 cum, quando merita donatarij pręceſſiſſent donationem:†
tunc

tunc enim potius præſumitur donatio inter viuos, quàm
cauſa mortis, vt illa ſit efficacior, vt pulchrè ſcriptum reliquit Tiraquel. in l.ſi vnquam. C. de reuocan. dona. in verbo, donatione largitus. num.53. per doctrinam Bald. in l.ſi mortis. ante med. C. ad l. falcid. & per not. in d.l. quæ dotis. ff. ſoluto matrimo.

Secundò limita, quando eſſet dictum in donatione, quod
23 ſit inter viuos, † eo nempè caſu etiam ſi in ea ſit facta mentio mortis, præſumitur tamen, & cenſetur inter viuos, per text. in l. vbi ita donatur, & in l. ſenatus, §. mortis cauſa, ff. de dona. cau. mor. & docuit Cyn. in l.2. C. de iure dot. & tenet Iaſ. in conſi.269. num.10. vol.4.

Tertiò velim limites, quando donatio fuit facta coniun-
24 ctæ perſonæ: † nam tunc etiamſi ſub commemoratione mortis facta ſit, tamen tunc præſumitur potius inter viuos, ita Raphael Cuman. & Roma. prodidere in d.l. quæ dotis. ille poſt numerum ſeptimum, verſicu. oppon. poſito. hic poſt numerum ſeptimum, verſic. aut non eſt facta mentio. ff. ſoluto matrimonio, per text. in l. ſecunda, & in l. cum patrem. C. de iur. dot. & in l. cum maritus. §. fi. ff. de pact. dotalibus.

Diſcrepauit ab hac ſententia Alexand. in d. l. quæ dotis, num. 7. quia ſi ita intelligeretur d.l. cum maritus. §. fi. ſeque-
25 retur, † quòd ibi concurrerent duę ſpecialitates, quod non permittitur, l.1. C. de dot. promiſſ. nam vna ſpecialitas eſt, quòd quis præſumatur donare, contra l. cum de indebito, ff. de probatio. vt & diximus ſuprà, alia ſpecialitas eſſet, quod in caſu, quo fieret mentio mortis intelligeretur de donatione inter viuos contra dictam l. Seia. confirmatur alia ratione, nam vbicunq; fit mentio mortis, vt hic, tunc
26 propriè donatio non oritur. l.1. & l. mortis. ff. de donatio. † donatio enim cauſa mortis dicitur impropriè donatio, vt ibidem, quæ ratio indiſtinctè procedit etiam inter coniunctos, quia quilibet præſumitur cauſam ſuam præferre alienæ. Donator enim dum viuit, videtur voluiſſe potius ſibi, quàm coniuncto prouidere, ita Alexand. vbi ſuprà in d. l. quæ dotis.

Quartò limita, niſi quando donans faciendo mentionem mortis ſit ipſe ſolus, qui in huiuſmodi re donata diſponat, ſecus ſi cum eo concurrat alius diſponens, cuius inter-
27 ſit non reuocari, † quia tunc præſumitur donatio inter viuos, & irreuocabilis, ita prodidit Bald. in l. pro hæreditarijs. in fi. C. de hæreditar. actio. vbi ait hoc eſſe ſubtile, & obſeruatione dignum, & affert exemplum de muliere, quæ viro dotem dederit, & inter eos actum ſit, vt poſt mortem mulieris in matrimonium decedẽtis cum liberis, dos à marito teneatur pro liberis: nam cum eo caſu cum muliere diſponente poſt mortem ſuam concurrat vir, cuius intereſt fauore filiorum dictam diſpoſitionem nõ reuocari. Ideò valet irreuocabiliter tanquam donatio inter viuos, per l.1. ff. de dot. præleg. in princ. & hanc opinionem Bald. approbat, & ſequitur Paul. Caſtren. in l. cum dotem. in princ. ff. ſoluto matrimo. & Alexand. in addit. ad Bald. in d. l. pro hæred. in fi. in verbo, ſecus. ait ipſum eſſe ſolitum ſequi hoc dictum Baldi.

28 Contrarium tamen † ipſemet ſibi contrarius Alexand. videtur ſentire in d. l. quæ dotis, num. 8. ff. ſolu. matrimo. vbi ait hoc dictum ſibi videri repugnare contextui in d. l. Seia. ff. de dote præleg. vbi concurrebat perſona, cuius intererat actum illum eſſe irreuocabilem, & tamen text. ibi, & clarius gloſſ. dicit intelligi cauſa mortis, & ad dictam l. 1. ff. de do. præleg. reſpondet ibi expreſsè voluiſſe donare irreuocabiliter.

Quintò limita, quando de tali donatione fuiſſet factus
29 duplex actus, † vt vnus per donantem, & alter per notarium, qui ſtipulatus fuit nomine donatarij, etenim tunc etiam facta mentione mortis præſumitur inter viuos, vt Aret. reſpondit in conſil.74. colum. 2. verſicu. ſecundò moueor. Idem tenet Bartol. in d. l. quæ dotis. num.3. ff. ſoluto matrimo. & refert Boer. deciſio.353. ſub numero 11. verſicu. & ſic ſecundùm eum.

30 Sextò limita, † quando alia cauſa irreuocabilis, & obligatoria præceſſerit donationi, tunc enim præſumitur inter viuos, vt voluit. Alex. in d.l. quæ dotis. num. 6. ff. ſoluto matrimo. & ante eum docuit Bart. in l. nam etſi cum moriar. in fi. princ. ff. de cond. indeb. cum ibi adductis.

31 Septimò limita, † quando eſſet facta mentio mortis in genere, non autem in ſpecie, vt ſi donatum fuiſſet ſub his verbis, videlicet, quocunq; modo ſolueretur matrimonium, nam ſub iſtis verbis generalibus comprehenditur caſus mortis, & tamen non dicitur cauſa mortis, ſed inter viuos, vt aſſeruit Alexand. in dicta l. quæ dotis, num.10. ff. ſoluto matrimonio.

Octauò limita, quando in donatione eſſet facta mentio
32 mortis per modum dilationis: † nam tunc præſumitur inter viuos, ſecundùm Barto. in l. 2. ff. de iure dot. & iuxta ſententiam Dy. in d.l. Seia. §. fi. & voluit Bald. in additio. ad Specul. in titu. de inſtrumen. edition. colum. vlt. verſicu. ſi quis donauit, & conſuluit Alexand. in conſil.14. colum. 2. in d.l.
33 2. C. de iure dot. & tunc poteſt intelligi † cauſa dilationis factam eſſe mentionem mortis, quádo in verbis innuentibus executionem donationis, facta eſt mentio mortis, & non in verbis ſignificantibus ſubſtantiam donationis, vt etiam refert Boer. deciſi.353. num.12. & Caſſan. in conſuetud. Burgund. rub. 7. titu. de ſucceſſions. §.5. in text. ne ordonanſe, ſub numero 5. verſicu. dixi, quòd hæc. ſecus autem eſſet, quando facta fuiſſet mentio mortis in donatione per mo-
34 dum cauſæ finalis, quaſi mors inducat ad donandum: † nam tunc præſumitur donatio cauſa mortis, ſic in hac hypotheſi reſpondit Paulus in l. Seia. ſub duplici titulo poſita, id eſt, & ff. de don. cau. mor. & ff. de dote prælega. ita reſpondendo ſenſit Roma. in conſil.513. in caſu propoſitæ conſultationis, num. 1. & in l. quæ dotis. poſt num. 8. ver. aliquando fit donatio, ff. ſolu. matrim.

Nonò limita, quando cum illa clauſula, de non reuocan-
35 do, extaret iuramentum: † nam illo caſu præſumitur inter viuos, & irreuocabilis, vt cautum eſt à Paul. Caſtren. in conſil. 101. ſiue in conſil.75. volum.2. & reſpondit Aret. in conſil.74. colum.2. verſicu. prima ratio fundatur iuramento, & probauit Soc. in conſil. 53. incip. in præſenti conſultatione ex themate præmiſſo. colum.2. verſicu. & prædicta ſufficerent, poſt numerum 2. volum. 1. & Boer. in d. deciſi.353. nume. 11. & latè proſequitur Ferrat. in caute.30. ver. quæ opinio proculdubio.

Hic verò velim obſerues, donationem non effici irreuo-
36 cabilem propter iuramentum, † ſed propter pactum de nó reuocando, & Doctores non tribuunt hunc effectum iuramento, ſed pacto, ita Dec. in l. fi. nume.21. C. de pact. & ſequitur Menoch. in conſil.84. num.65. at contra videtur ſentire Aret. in d. conſil.74. ſub num.3. & 5. verſi. ſed dubium eſt propter iuramentum.

Decimò limita, quando in huiuſmodi donatione cauſa
37 mortis, non interueniſſent quinq; teſtes, ſed abinde infrà, † quia tunc licèt eſſet facta mentio mortis, præſumitur tamen inter viuos, vt actus valeat, ita loquutus eſt Alex. in dicta l. quæ dotis. num. 13. teſtem laudat Cyn. in l. licet. C. de pact. iunctis notatis per eundem in l. hac conſultiſſima. §. per nuncupationem. C. de teſta. Socin. etiam Iunior tradidit in conſi.21. num.13. vol.2.

38 Sublimita, † quando huiuſmodi donatio eſſet facta tempore peſtis, quia tunc non requiruntur quinque teſtes, ſed ſufficiunt tres, ita tenet Rip. in trac. de peſte. in rub. de priuileg. vltim. volunt. nume. 46. & 47. per l. Marcellus, ff. de dona. cau. mor.

39 Secundo loco limitabis, vt vera ſit limitatio † inſpecta diſpoſitione iuris ciuilis, quæ deſiderat quinq; teſtes in donatione cauſa mortis, vt eſt caſus in l. fi. C. de donat. cau. mor. ſecus verò erit de iure Pontificio, ex cuius diſpoſitione in
40 qualibet vltima voluntate † ſufficiunt duo teſtes vnà cum ſacerdote, quemadmodum ſancitum eſt in c. cum eſſes, de teſtamen. ita conſultus reſpondit Soc. ſen. in conſil.130. viſa contingentia facti. nume.5. verſic. circa ſecundam dubitationem.

** tionem.vol.1.vbi aſſerit hanc eſſe**magis communem ſcribentium concluſionem.

Vndecimò limita, quando in ipſa donatione eſſet facta
41 mentio de hæredibus, † nam tunc cenſetur donatio inter viuos, ita ſingulariter tenet Bal. in l.2.col.2.verſic.quid enim ſi iſte filius.poſt numerum quartum, Cod.de iure dot.& ibi. Sal.verſic.ſed nunquid inſurgit dubium, quibus accedit Iaſ. in l. non omnis. in verſic. ſecundò infero.numer.5.ff.ſi certum petatur, & confirmauit Alexand.in conſil.14. colum.3. num.3.verſi.poſtremò etiam ex alio colligitur, volum.1.iſtis ſe ſubſcripſit Aret.in conſ.74. colum.2.verſic. tertiò moueor, quia notarius, nu. 5. quòd etiam comprobat Dec. in d.l. quæ dotis.col.5.ff.ſolu.matr.& ſequitur Boër.in d.deciſ.353. ſub nu.12.verſ. item etiam quando.

42 Duodecimò limita, & intellige, vt nõ ſufficiat † ſimpliciter eſſe factam mentionem mortis, ſed duo copulatiuè requirantur, ſcilicet, quòd in donatione ſit facta mentio mortis; & quòd ſit collata in tempus mortis: ita concludunt * omnes Doctores, vt dicit Sigiſmund. in conſi. feud.conſil.5. poſt nu.4.quod eſſe perpetuò notandum admonet Iul. Cla. in d.§.donatio.q.4.verſi.cæterum.

43 Decimotertiò limita, locum ſibi non vendicare, † quandò in donatione extaret clauſula, purè, & ſimpliciter, quia tunc etiam facta mentione mortis præſumitur inter viuos, ita conſultum eſt à Soc. in conſ.53. vol.1.quem refert etiam Illuſtriſſimus Cardinalis Albanus ad Bar. in l.quæ dotis, nu. 3.ff.ſoluto matrim.

CONCLVSIO 562.

ARGVMENTVM.

Donatio an probari poßit per teſtes, qui donationi interfuerunt.

SVMMARIVM.

1 *Donatio per teſtes probari poteſt, qui donationi interfuerunt, inter quos etiam notarius eſſe poteſt.*

2 *Ad probandum donationem an ſufficiant duo, vel tres teſtes, vide remißiuè.*

3 *Donatio poteſt probari per ſcripturam priuatam.*

4 *Donatio probatur etiam ex coniecturis.*

5 *Donans non admittitur ad probandum ipſam donationem, quoniam affectat donationem ſuam valere.*

6 *Donationem probare non ſufficit, ſed requiritur etiam, vt probetur de iure donantis, maximè, quando in donatione dictum eſt, donaſſe ſpectantia, & pertinentia ad ipſum.*

Donatio probari poteſt per teſtes, qui interfuerunt donationi,
1 † inter quos etiam notarius eſſe poteſt, vt reſpondit Paul. Caſtrenſ.in conſil.75.incipien. notandum eſt, quòd præfat. ſtatut.num.3.& ſeq.volum.2. quod & ea ratione confirmari poteſt, propterea quòd donatio ad ſui validitatem ſcriptura non indiget, vt colligitur à gl. magiſtra.in verbo, in ſcriptis, & ibi notat Petr. de Anchara. & Geminia.in capit. 1.§.poſtquam autem, de cenſib.in 6.quæ gloſ.enumerat 34.caſus, in quibus ſcriptura requiritur, & ita ait Stephan. Bertran.in conſil.89.nume.2.volum.1. vbi ad idem alia multa accumulat, & præcipuè dictum Salyce.in l.pactum, quod bona fide, C.de pactis.

Iſtorum verò teſtium numerus quantus eſſe debeat, hoc
2 eſt, † an duo, vel tres teſtes ſufficiant ad probandam donationem, ad hoc conſulendus erit Bertrand.in conſi.208.nu. 3.volum.2.verſic.ad ſecundum quæſitum, affirmatè reſpondens optimè ſatis eſſe.

3 Primò concluſionem hanc velim amplies, † vt etiam poſſit probari per ſcripturam priuatam, vt conſulendo ſenſit Marc.Mant.in conſil.71.nu.17.verſic.& ſufficit etiam, quòd ſit ſcriptura priuata.

4 Secundò amplia, † vt etiam probetur ex coniecturis, vt docuit Barto.in l.cum quid. numer. 10. ff.ſi certum petatur, & Fel.aſſeruit in capit.ſi cautio.numer.5.de fide inſtrumentorum, de quibus latè ſuprà dictum eſt in concluſione, animus donandi.

Primò tamen intelligas, vt donans nõ admittatur ad pro-
5 bandam ipſam donationem: † quoniam donans affectat donationem ſuam valere, & ideò eſt repellendus, vt notat Cy. in l. omnibus. poſt numerum ſecundum, verſicul.ſecundò conſueuit quæri, nunquid donator. ibi, præterea ille, qui donat.C.de teſtib.& refert Alberic.de Malet.in ſuo tractat. de teſtib.capit. 4.numer. 45. ſiue Alberic.de Roſat.tractatu de teſtib.in §.expedita.rub.quando teſtes repell.ratione affect.colum.5. poſt nu.19.verſic.vltra prædicta videndum eſt quid de donatione.

Secundò intelliges, vt nõ ſufficiat probare donationem,
6 † ſed requiratur etiam, vt probetur de iure donantis, maximè quando in donatione dictum ſit, ſe donaſſe ſpectantia, & pertinentia ad ipſum, vt obſeruauit Bartol. in l. emptor fundi, ff.pro empto. & cauit Oldrad. in conſil.164. quos refert Alex. in conſil. 57.numer.2.volum.6. incipien.in cauſa, & lite inter Magnificum, & generoſum equitem Dominum Petrum. verſiculo, nam ad probationem iurium, & idem voluit idem Alex.conſil.28.viſis, & accuratè ponderatis, colum.4.num.7.verſic.ad prædictorum confirmationem, volum.1.& in conſi. 14. viſo, & conſiderato themate ſupraſcripto, num.7.verſiculo, nec ad hoc obſtat.volum.2.& in conſil.108.viſo proceſſu cauſæ principalis inter nobilem virum Nicolaum de Ceſis, nu. 1. & ſeq.verſiculo, & certè hic titulus, vol.6.& hoc idem videtur ſenſiſſe in conſ.103. quoniam abundè ſcriptum, & allegatum eſt. poſt nu.6. verſ.præterea efficacius probatur, eodem vol.6. & idem profitendo ſenſit in l.ſi ſic.nu.22.verſ.& inducitur iſte tex.de mente Bar.ibi, ff. de lega.1.& in l.locus.nu.3.& ſeq.de mente Ang.ibi ſequendo Bar.in d.l.ſi ſic.& Oldrad.vbi ſuprà, ff.de acq.poſſeſ.Iaſo. in d.l.ſi ſic.§.1.nu.18.vſq; ad finem, §.de lega.1.nec ab hac ſententia fuit alienus Fabia.de Monte in tract.de emp. & vend. in 6.quæſt.principali, verſi.circa ſecundum membrum, numer.28.cum ſequen.vbi alia allegat, placuit hoc idem Caſtr. ſequendo Bart. vbi ſuprà, in l.ſi non deſignata, quæ eſt tertia, in principio, C.de fal. cau.adiect.lega.idem tradidit Bal. in d.l.ſi ſic.d.§.1.in fi.verſic.extra collige hic ſecundùm Dyn. ff.de legat. 1. & hanc opinionem confirmat Spec.in §. nunc aliqua.nu.72.verſic.57. quæritur.& ibi Bal.in add.colum.6. verſiculo, quidam vendidit mihi rem dicens &c.& verſicul. ſequen.tit.de locat.vel emphyt.

CONCLVSIO 563.

ARGVMENTVM.

Donatio alicuius rei, quam vir, aut eius pater mittit ſponſæ, an cenſeatur tradita cauſa ornamenti, & donatio facta ſponſæ à conſanguineis viri an præſumatur facta contemplatione mariti.

SVMMARIVM.

1 *Donatio alicuius rei, quam vir, aut eius pater mittit ſponſæ, cenſetur tradita cauſa ornamenti, & non animo donandi.*

2 *Datum à viro, aut eius patre ſponſæ, ſi eſt quid paruum, aut vile, & ad quotidianum vſum, cenſetur donatum, ſecus, ſi ſit quid pretioſum.*

3 *Datæ res à marito vxori, ſi datæ fuerunt ad vſum tantùm, ſunt hæredis, vel ſi conſtet maritum voluiſſe donare, ſunt vxoris.*

4 *Maritus an concedere voluerit res datas ad vſum vxoris, id colligitur, ipſas inſpiciendo, & quomodo.*

5 *Donatio facta ſponſæ à conſanguineis viri præſumitur facta contemplatione mariti, & econtra ſi facta fuit à conſanguineis ſponſæ, præſumitur facta contemplatione ipſius ſponſæ.*

6 *Donata ſecundùm mentem donantis quandoq; pertinent ad maritum, & eius hæredes, & quandoq; vxori.*

7 *Donata, quando ſumus in dubio, an pertineant viro, vel vxori, confugiendum eſt ad coniecturas, & ad genus rerum donatarum, & earum congruentiam.*

8 *Donatio facta ambaſciatoribus, contemplatione ipſorum facta præſumitur, & non Principis, & ideo illi ambaſciatori acquiritur.*

9 *Donatum magiſtratui, vt prælato, legato, aut alteri, præſumitur ſemper donatum fauore, & gratia perſonæ, non autem officij.*

Donatio alicuius rei, quam vir, aut eius pater mittit
1 ſponſæ, non præſumitur, † ſed cenſetur tradita cauſa ornamenti, & non animo donandi, & præſertim, quando apertè non ſit dictum, quod donatur, ſed ſimpliciter aliquid miſſum eſt, vt docuit Ange. in conſ.251. aliàs 339. incip. Nicolet. de Tartagnis, quem refert Cagno. in l. contractus. num.34. verſic. ſignandúſque eſt maximè iſte text. ff. de reg. iur. & ita
* * communiter vniuerſos huic ſententiæ ſcribentes fauere atteſtatur Corn. conſi.65. lib.3. & meminit Alex. in conſi.15. poſt nu.10. verſi. præterea etiam poſito, quòd Dominus Ludouicus. & num.11. volum. 7. vbi etiam aſſeuerauit concor-
* des in hac mente manere * prudentes omnes, per l. ſi vt certo. §. interdum. ff. commoda. iuncta l. cum de indebito, in prin. cum ſimil. ff. de proba. quod & placuit Bertran. in conſil.224. viſo caſu mihi exhibito. nu.3. verſic. & vbi poteſt. vol. 2. & in conſil.290. multa fuerunt aliàs. nu.3. verſi. etiam cum poteſt. vol.1. & Biſignet. deci.1. Petrus exiſtens in matrimonio, nu.6. de dona. int. vir. & vxor.

Superiora, quæ diximus, ſic accipies, vt non procedant, quando illud datum eſſet quid paruum, aut vile, & ad quo-
2 tidianum vſum: † nam tunc cenſetur donatum, ſecus ſi ſit quid pretioſum, etenim tunc non cenſetur donatū, ſed conceſſum ad vſum tantum, ita tenuit Bart. in l. in his rebus. §.1.
* nu.2. ff. ſolut. matrimonio, & de * communi opinione atteſtatur Corn. in conſi. 81. in littera L. lib.1. & Bertr. tradidit in conſil.304. viſis duobus publicis, poſt numerum quartum, verſic. & ſi veſtierint. diſtinguit Ioan. de Imo. vol.1. & ſentit in d. conſil. 224. poſt numerum ſecundum, verſic. præterea
* attenta quantitate, d. volum.2. quibus conuenit reſponſum Socin. Iun. in conſil.134. num.40. lib.1. vbi etiam * cunctis id placuiſſe aſſerit, quod & probauit Cor. in conſi. 114. littera G. libr.4. quos etiam refert ſequendo Iul. Clar. in §. donat. q. 10. in verbo, circa hunc. verſic. ſucceſſiuè quæro, lib.4. & de
* * communi etiam teſtatur, vbi inquit, ab hac opinione nullo modo in praxi eſſe recedendum, & multo minus hoc tempore, quo infelices mariti obſequentes ambitioni vxorum, plus in earum ornamentis impendunt, quam pro dote recipiant, & ideo mortuo marito, ſi oriatur quæſtio inter
3 vxorem, & hæredes mariti, inſpiciendum eſt, † an conſtet, quòd maritus eas voluerit concedere ad vſum vxoris tantùm, & tunc ſunt hæredis, at ſi conſtet maritū voluiſſe donare, ſunt vxoris, ſi verò ſumus in dubio, res neceſſariæ ad vſum vxoris remanent ipſi, aliæ verò redeunt ad hæredes mariti,
* quæ concluſio * vno conſenſu ab omnibus probatur, vt ait Alexand. in lege ſi is, qui quadraginta. §. dos legata. numero 2. ff. ad l. falci. à qua conſulendo, & iudicando non eſſe recedendum dixit Clar. vbi ſuprà.

Intellige dum dicebamus inſpiciendum eſſe, an maritus
4 voluerit concedere ad vſum, id rectè colligi † inſpiciendo res datas, nam ſi tales erant, vt ad eas faciendas maritus iuxta conditionem mulieris & communem conſuetudinem teneretur, & mulier indigebat, tunc non præſumitur illi donaſſe, etenim neceſſitas exhibendi, & ſibi talia adminiſtrandi incumbebat marito, & ideò iura fauent marito, vt tantum ratione præſentis vſus intelligatur potius tradidiſſe, quàm donaſſe, vt probatur in l. ſed ſi vir ex lana. cum ibi not. in princip. ff. de dona. inter vir. & vxor. & l. mortis ſuæ
* cauſa. in fin. eodem titu. & * communiter tenent Doctor. in d. l. ſed ſi vir ex lana. vt etiam atteſtatur Biſign. in deci.1. nu.2.
* de dona. inter vir. & vxor. vbi hoc * communiter teneri teſtatur.

Verùm donatio facta ſponſæ à conſanguineis viri præſumitur facta contemplatione mariti, † & idem ſi econtra fu-
5 erit facta à conſanguineis ſponſæ præſumitur facta contemplatione ipſius ſponſæ. Ita Bart. docuit in l. ſed ſi plures. §. in arrogato. nu.4. de vulg. & pupil. & ita ** magis communiter
** teneri dixit Iaſ. in l. vt liberis, nu. 17. verſic. capio gloſ. in ver. ſponſos. C. de collatio. Cagno. in l. contract. num.38. de reg. iur. prout refert etiam Clar. in d. §. donatio. q. 10. verſic. ſed nunquid. & idem voluit Aret. in §. fuerat. verſi. quid erit de donationibus, nu.26. Inſtit. de actio. & tradidit latè Alcia. de præſumpt. in reg. 1. præſumpt.18. & ibi Arelatan. in additio. & Summa Silueſt. in ver. donatio. il 2. num.6. & alios refert Menoch. in conſ.81. nu.49.

Intellige prædicta diſtinguendo. † Nam, aut donans ea
6 præcipuè erat mente, vt donaret viro, & vellet quòd ſibi acquirerentur, licèt traderet vxori, & tunc donatum pertinet ad maritum, & eius hæredes. at ſi donans contemplatione viri eo eſſet conſilio, vt nihilominus principaliter donaretur vxori, tunc donata quæruntur ipſi vxori, at ſi eſſemus in dubio, eſſet confugiendum ad coniecturas. & ad genus rerum donatarum, † an ſcilicet potius cōgruerent viro, quàm
7 vxori, vel econtra, & tunc ſecundùm hoc præſumatur, an voluerit donator acquirere viro, an vxori, at ſi ex his aliquid præſumi non poſſet, in dubio eſſet præſumendum pro marito, ſi eius contemplatione eſſet donatum, item econtra, ſi contemplatione vxoris, quod cognoſcetur conſiderata perſona donantis, an ſcilicet ſit conſanguineus vxoris, an viri, vt dictum eſt in concluſione.

Diſtinctionem verò hanc ponit Biſignet. dicta deciſio.1. de dona. inter vir. & vxor. nu.7.

Quemadmodum etiam donatio facta ambaſciatoribus, vel ſi mauis legatis, præſumitur facta contemplatione ipſius ambaſciatoris, † & non Principis, & ideò illi ambaſciatori
8 acquiritur, ſic * vniuerſi huius fuere ſententiæ aſſertores,
* moti reſponſo Vlpi. in l. ſi verò. §. item quicquid. ff. ſol. matr. vt dixit Alex. in l. ſed ſi plures, §. in arrogato. nu.12. ff. de vulga. & pupill. & refert Alciat. de præſump. in reg.1. præſump. 18. nu.2. & ibi Arela. in additio. confirmantur ſupradicta per illud, quod voluit Bal. in conſ.194. præmiſſis verbis. col. 1. in ſi. libr. 2. & alij quos refert Tiraq. in l. ſi vnquam. C. de reuocan. donatio. in verbo donatione largitus. nu.54. verſi.24. licèt cum quid donator officiali. vbi voluerunt, † quòd ſi
9 quid donatur magiſtratui, vt prælato, legato, aut alteri, præſumatur ſemper donatum fauore, & gratia perſonæ, non autem officij, vt conſtat ex adductis ibidem à Tiraquel.

CONCLVSIO 564.

ARGVMENTVM.

Donatarius an præſumatur interueniſſe in donatione & donans voluiſſe tātummodo donare ſoli donatario, & an moriens cum donatario præſumatur prius mortuus.

SVMMARIVM.

1 *Donatarius non præſumitur interueniſſe in donatione, niſi aliter exprimatur.*

2 *Donans præſumitur voluiſſe tantummodo donare ſoli donatario, etiamſi in donatione ſit dictum, & hæredibus ſuis.*

3 *Donatarius ſi præmoriatur, donatio euaneſcit, & reuertitur ad donantem, etiam ſi dictum ſit, donat Caio, & hæredibus ſuis.*

4 *Donans moriens ſimul cum donatario præſumitur prius mortuus, vt donatio ſuſtineatur, & cenſeatur morte confirmata.*

5 *Donatarius ſi poſt donationem ſe obliget ad aliquid, præſumitur id feciſſe contemplatione præcedentis donationis.*

Donata-

1 Donatarius non preſumitur interueniſſe in donatione, † niſi ali-
ter exprimatur, vt aſſeuerauit Caſtr. in l. illud. propè finem,
poſt numerum ſextum, & vidi in ciuitate iſta. C. de ſacroſan-
ctis eccleſijs, ſequitur Crott. in rubrica de verborum obli-
gationibus, col. 5. numero vigeſimooctauo, verſiculo, ideo
dicit Paulus de Caſtro, & probauit Ruin. in conſil. 154. num.
11. & ſequenti, verſiculo, vbi concludit, quòd fit mentio in
inſtrumento. colu. 5.

Nec à re noſtra alienum erit illud attingere, quod erit
pro coronide in hac materia, hoc eſt,

Donantem præſumi voluiſſe tantummodò donare ſoli
2 donatario, † etiamſi in donatione eſſet dictum, & hæredi-
bus ſuis, quia non eandem fiduciam de illis, quam de pro-
prio donatore forſan habebat, vt ſentit Alcia. in reſpon. 99.
nu. 24. poſt Baldum in conſ. 391. lib. 3. atque cautum eſt à Ful-
goſ. conſil. 17. & conſuluit Bolog. in conſil. 64. nec ſuppreſſit
Menoch. in conſ. 40. nu. 41.

Vnde infertur, quòd ſi donatarius præmoriatur, donatio
3 euaneſcat, † & reuertatur ad donantē, etiam ſi eſſet dictum,
donat Caio, & hæredibus ſuis, quia donatum eſt hæredi-
bus contemplatione ipſius Caij, quo mortuo, deinceps
nullam vim habuit in ipſius perſona, & ideo nec etiam de-
bet habere in perſona hæredum ſuorum, vt egregiè ſentit
Alciat. in allega. reſponſo 99. numer. 17. & alij ſuprà relati,
quos etiam ſequitur Menoch. in conſil. 84. numer. 15. & de-
cimoſexto.

Iſtis & illud proximum eſt, vt donans moriens ſimul cum
4 donatario † preſumatur prius mortuus, vt donatio ſuſtinea-
tur, & cenſeatur morte confirmata, ita reſpondit egregi-
us Menoch. in conſilio 84. numero decimoquarto, & tra-
didit Couarruu. in libro ſecundo variar. reſolut. capitulo ſe-
ptimo, per totum, quem etiam ſequitur Burſat. in conſil. 8.
num. 16.

Eiuſdemmodi eſt illud, vt donatarius, ſi poſt donationem
ſe obliget ad aliquid, præſumatur factum, contemplatione
5 † præcedentis donationis, iuxta ſententiam Soci. Senior. in
conſilio 273. columna ſecunda, numero quarto, verſiculo,
confirmatur. volum. 2. Nam quando duo contractus vno
tempore celebrantur, vnus præſumitur alium reſpicere, vt
ex multis probat Dec. in l. petens, numer. 3. C. de pactis, & e-
gregiè declarat Corn. in conſil. ducenteſimo octuageſimo-
quarto, numero primo, & ſecundo, libro quarto, & idem
Socin. vbi ſuprà, & idem Iacobus de Leonar. inter conſilia
Brun. conſi. 118. nu. 3.

CONCLVSIO 565.

ARGVMENTVM.

Dos vt probetur, an leuiores, & faciliores probationes propter eius fauorem requirantur.

SVMMARIVM.

1 *Dos vt probetur, leuiores, & faciliores probationes propter eius fauorem requiruntur.*
Verba enunciatiua ſufficiunt ad probandum dotem. ibidem.
2 *Probationes, quæ aliàs non recipiuntur, fauore dotis admittuntur.*
3 *Probatio pro dote præferenda eſt, cum pares ab vtraq; parte probationes ſunt.*
4 *Dotis inſtrumentum prius præſumitur factum, concurrentibus pluribus inſtrumentis eiuſdem diei.*
5 *Dos etiam per præſumptiones probari poteſt.*
6 *Dotis conſtitutio probatur per præſumptionem.*
7 *In cauſa dotis, ſicut in cæteris cauſis probationes legitimæ requiruntur.*
8 *In cauſa dotis probationes legitimæ eſſe debent, & teſtes ſuper ea deponentes idonei.*

1 Dos vt probetur, leuiores, & faciliores probationes † propter
fauorem dotis requiruntur, vt reſpōſum fuit à Dec. in con-
ſil. 135. ſub num. 2. ibi & ad hoc bene facit. Vnde colligit ipſe,
verba enunciatiua ſufficere ad probandum dotem, auctori-
tate Barto. in conſi. 523. incipien. factum ſic ſe habet, Titius,
& Seius. per l. 1. §. accedit. C. de rei vxor. actio. & l. 2. cum ibi
nota. C. de dot. promiſſ. quod etiam confirmauit Pau. Caſtr.
in conſi. 92. incipien. quòd præfata ſententia. num. 3. verſic.
quòd ſi inſtrumento. vol. 2. idem voluit Alexand. in conſi. 4.
num. 8. volum. 2. & in l. admonendi. nu. 41. verſiculo, quærit
etiam hic Barto. ff. de iureiur. & iſtis ſuffragantur, quæ ob-
ſeruauit Abb. in capitulo, cum ſicut. num. 4. de conſecratio.
eccleſ. vel altar. dum facit æquiparationem de dote pro ma-
trimonio carnali ad dotem eccleſiæ.

2 Primò amplia, vt vſque eò procedat, † vt probationes,
quæ aliàs non reciperentur, fauore dotis admittantur, ſic
decidit multos adducendo Petr. Beninten. in deciſio. 41.
numer. 6.

Secundò amplia, vt cum pares ab vtraque parte fuerint
3 probationes † præferenda ſit probatio pro dote, argumen-
to eius, quod reſpondit Hermogen. iuriſconſul. in l. lege Iu-
lia. de manumiſſ. quod etiam fuit obſeruatum in capitulo,
ex litteris de probatio. & notauit Bald. Nouell. in tractatu
de dot. in nona parte, in tertio priuileg. huic rei fauere vi-
detur, quod docuit Barto. in l. prima, in princip. & numero
quarto, ff. ſoluto matrimonio, vbi ait, concurrentibus plu-
4 ribus inſtrumentis eiuſdem diei, † prius præſumi factum
inſtrumentum dotis, per leg. in ambiguis. de iure dot. vbi
idem determinat Bald. in dicta lege prima, numero ſecun-
do, ff. ſoluto matrimonio, vbi etiam Angel. Imo. Alex. nu. 2.
& 3. & Socin. in principio, & recentiores, quos etiam refert
ibidem Rip. nu. 2. & 3. Bal. quoq; in l. aſſiduis. in princ. C. qui
potior. in pig. habean.

5 Tertiò velim amplies, vt poſſit probari † etiam per præ-
ſumptiones, vt aſſeuerauit gloſſ. prima, & ibi Bald. in l. cum
citra. C. de iure dot. vbi inquit, quòd ſi maritus ex forma ſta-
tuti lucretur partem dotis, habebit locum tam in huiuſmo-
di dote præſumpta, quàm ſi liquido eam probaret, & idem
refert, & ſequitur Rolandus à Valle, de lucr. dot. in quæſtio-
nibus ſuis de ſtatu. lucr. dot. quæſtione 75. vbi numer. 20. ait
* hanc eſſe * communem opinionem, † & quòd dotis conſti-
6 tutio probetur per præſumptionem, voluit etiam Marſil. in
rubrica, C. de probatio. numer. 76. verſiculo & magis ſpe-
cialiter loquendo pro hoc, & cautum eſt à Calcan. conſilio
vndecimo, volum. 2. cum alijs ab eo ibidem relatis, & tradi-
dit idem Rolandus à Valle in dicto tractatu de dot. quæſtio.
75. n. 16. licèt contrarium videatur ſentire in quæſt. 71. nu. 6.

Contra concluſionem ſuprà firmatam apertè reſpondit
Soc. Iun. in conſil. 12. numero decimoquinto, volum. 2. vbi
7 ait † in materia probationis cauſa dotis non habere præci-
puum priuilegium, ſed ſicut in cæteris cauſis probationes
legitimas requiri, ita etiam in iſtis, quod comprobat per ea,
quæ tradit conſulendo Alexand. in conſilio decimotertio,
8 num. 11. volum. 1. vbi voluit, in cauſa dotis † probationes le-
gitimas eſſe debere, teſteſq; ſuper ea deponentes idoneos,
& idem affirmat Nouell. in dicto tractatu de dot. in 9. parte,
duodecimo priuileg.

CONCLVSIO 566.

ARGVMENTVM.

Dotis receptio an probetur per confeſſionem viri.

SVMMARIVM.

1 *Dotis receptio non probatur per confeſſionem viri.*
2 *Confeſſio receptionis dotis facta ſoluto matrimonio valet, ſecus ſi conſtante, vt ibi.*
3 *Confeſſio dotis receptæ facta conſtante matrimonio, nō præiudicat marito, quia ex illa non probatur, dotē fuiſſe numeratam.*

4 *Maritus habet exceptionem non numeratæ dotis contra mulierem, vel alios pro muliere, etiam ſi in confeſſione receptionis renunciaſſet huiuſmodi exceptioni.*

5 *Confeſſioni receptionis dotis ſtatur, quando non extaret alius creditor, niſi ipſa mulier, vel bona pro omnibus ſufficerent.*

6 *Mulier ſi confeſſa fuerit dediſſe viro ſuo talia & tanta bona, probat, & ſibi præiudicat.*

7 *Dotis vera numeratio probatur, præcedente promiſſione, & exinde ſubſequente confeſſione receptionis.*

Contrarium num. 8.

9 *Confeſſio receptionis dotis præcedente promiſſione, præiudicat etiam creditoribus.*

Contrarium num. 10.

1 Dotis receptio † non probatur per confeſſionem viri iuxta ſentẽtiam
Accurſ. in l. aſſiduis. §. cùm enim. in verbo datæ, C. qui potior. in pignor. habeantur. & ibi Bal. num. 2. & nu. 8. Cy. & alij. Idem notat Hercul. in tract. de neg. proban. num. 198. verſic. decimò fallit. in hanc quoque ſententiam reſpondit Bald. in conſi. 352. quæritur, an confeſſio, in prin. volum. 3. huic illud alludit, quòd dos confeſſata non habet priuilegia veræ dotis, vt videre eſt ex his, quæ ferè ad nauſeam congeſſit elegantiſſimus Tiraquell. in tract. de vtroq; retract. de retract. conuentional. §. 4. gloſſ. 6. numer. 14. & cautum eſt à Roma. in conſi. 445. conſultatio præſens. numer. 11. & ſeq. ver. 2. per tex. nota.

Concluſionem hanc primò limitabis, & intelliges, vt lo-
2 cum ſibi non vendicet, † quando huiuſmodi confeſſio eſſet facta ſoluto matrimonio, tunc enim valeret, ſecus ſi conſtante, quia ex illa confeſſione non probatur, dotem fuiſſe numeratam, ita Bal. inquit in d. conſ. 349. aliàs 352. quæritur, an confeſſio. nume. 1. volum. 3. vnde talis confeſſio dotis re-
3 ceptæ non præiudicat marito, † immo vxor ipſam dotem repetens debet probare illam numeraſſe, vt colligimus ex reſcripto Impera. Seueri & Antonini, in l. 1. C. de do. cau. non numerata. Idem tenet Riminald. conſil. 216. numer. 3. libr. 2. & maritus habebit exceptionem non numeratæ dotis con-
4 tra mulierem, vel alios pro muliere, † etiam ſi in confeſſione receptionis renuntiaſſet huiuſmodi exceptioni, vt late idem Riminald. hoc proſequitur in dicto conſil. 216. ferè per totum.

Secundo loco limita, & intellige non procedere quando non extaret alius creditor, niſi ipſa mulier vel bona pro o-
5 mnibus ſufficerent, † nam tunc ſtatur confeſſioni, vt habemus ab eodem Bal. in dicto conſi. 349. aliàs 352. quæritur, an confeſſio. verſi. ſed vbi, poſt numerum 2. volum. 3. quem refert cum alijs Tiraquell. in d. tractat. de vtroque retract. tit. de retract. conuentiona. §. 4. gloſſ. fin. numer. 14. in fi. & ſentit idem Bald. in d. l. aſſiduis. d. numer. 8. C. qui potio. in pign. habean.

Tertiò limites velim non procedere in confeſſione facta à muliere, etiam extraiudicialiter, & abſente viro ſuo,
6 † etenim ſi confeſſa fuerit dediſſe viro ſuo in dotem talia, & tanta bona, probat, & ſibi præiudicat, vt ex latè adductis à Curt. Iun. in conſilio 168. fere per totum. & ad iſtam concluſionem vide latè ſuprà à nobis tradita in concluſione confeſſio mariti, & in concluſione, confeſſio extraiudicialiter.

Quartò limitare tibi licebit, vt vera non ſit, quando ante confeſſionem mariti de dote recepta præceſſerit promiſſio dotis facta eidem marito: præcedente namq; promiſſione,
7 & exinde ſubſequente confeſſione † probatur vera numeratio ipſius dotis in præiudicium confitentis. l. in contractibus. verſicu. illis tamen ſecuritatibus. C. de non numera. pecu. & ibi Cy. in §. ſed quoniam. in 2. oppoſitio. & in 2. quæſt. Ioann. Andr. in additio. ad Specul. ſup. rubr. de donatio. inter vir. & vxor. verſicu. in contrarium teſtator in teſtament. Roma. in l. ſi conſtante. nũm. 44. verſic. item in quantum. ff. ſoluto matrimonio, Paulus de Caſt. in l. 1. in fi. verſi. quartus eſt. ff. ſolu. matrimonio. Rip. in l. fœminæ. in 18. quæſt. verſic. quod ſanè intelligendum eſt. C. de ſecund. nupt. Aretin. in §. fuerat, numer. 14. verſicu. nec pro opi. Salyc. ibi, nec etiam obſtat. Inſtitu. de actio. Bal. Nouell. in l. 1. num. 148. verſicul. ſicut in confeſſione, ff. ſoluto matrimonio, & in tractatu de dot. in 10. parte, verſicul. 7. fallit. Roman. in d. conſil. 445. poſt numerum octauum, verſicul. prima enim opinio. Paulus de Caſtro in conſil. 384. verſicul. ſecundus caſus. num. 3. vol. 2. Ruin. in conſi. 183. poſt numerum quintum, verſicu. & quinimo verius eſt. vol. 1. & conſil. 136. numer. 7. volum. 4. & conſil. 30. num. 1. vol. 1. Guid. Pap. in conſi. 204. verſi. & quòd non debent. num. 1. Gramm. conſil. ciui. 116. verſic. ſecundò reſpondetur.

8 Contrarium † videtur ſentire Roman. qui tamen loquitur per verbum forſan, in l. ſi verò. §. de viro. in 31. fallen. nu. 57. verſic. octauò probatur. ff. ſolu. matrim. Felin. in capitul. ſi cautio, numer. 8. verſic. fallit quartò. de fide inſtrumentorum, Soc. in l. prima, verſic. ſecundum correlarium, ff. ſoluto matrimon. Loffred. conſil. 22. poſt numerum 10. verſicul. nec obſtat, quod dicit. Ruin. conſil. 56. verſic. ſed huiuſmodi reſponſiones, num. 4. volu. 5. qui diſtinguit inter confeſſionem factam conſtante matrimonio, & cõfeſſionem factam ante matrimonium, quam tamen diſtinctionem improbat Afflict. in deciſ. 402. num. 12. & ſequentibus. & idem Ruin. d. conſi. 183. verſi. quinimò verius. vol. 1. poſt num. 5. col. 3. ideò
** adhæreas priori opinioni tanquam magis ** communi, ſcilicet quòd præcedente inſtrumento promiſſionis dotis, & poſtea ſequente confeſſione eiuſdem dotis receptæ probetur receptio, & numeratio eiuſdem dotis.

9 Amplia hanc limitationem vſque eo procedere, † vt etiam talis confeſſio præiudicet creditoribus, vt latè decidit Afflict. in d. deciſ. 402. verſic. ſed in contrarium, numer. 10. cum pluribus ſequentibus, vbi atteſtatur ita fuiſſe iudicatum in Sac. Reg. conſ. idem voluit Boër. in ſing. ſuo 56. in verbo, confeſſio. nu. 1.

Contra hoc voluit Soci. in l. 1. verſic. octauo, & vltimò li-
10 mita. ff. ſol. matrimonio, † ſcilicet talem confeſſionem non præiudicare creditoribus, & idem tenet Bal. Nouell. in tractatu dotis. in decima parte, in verſicul. ſeptimò fallit. & in dicta l. prima, numer. 148. verſicul. aut contrarium, ff. ſoluto matrimonio. Idem conſuluit Grat. in d. conſi. 36. verſicu. præterea in præiudicium creditorum, volu. 1. quam opinionem ampliat Ruin. in conſ. 137. in princip. vol. 4. vbi non ſolum anterioribus, ſed nec etiam poſterioribus creditoribus præiudicare conſuluit.

CONCLVSIO 567.

ARGVMENTVM.

Dotis promiſſio an probetur ex promiſſione vſurarum dotis, & ex tractatu matrimonij contrahendi.

SVMMARIVM.

1 *Dotis promiſſio probatur ex promiſſione vſurarum dotis.*

2 *Probata æſtimatione infertur ad venditionem.*

3 *Dotis promiſſio non probatur ex tractatu matrimonij contrahendi.*

4 *Multa tractantur, quæ non perficiuntur.*

1 Dotis promiſſio probatur † ex promiſſione vſurarum dotis, ita reſcripſit Imperator Gordianus in l. 2. vbi Bal. C. de dot. promiſſ. tradit quoq; Dec. in rubr. C. de eden. col. 1. & in l. ſi creditores. colum. 2. C. de pact. & in cap. præterea. colu. 5. poſt med. verſic. & videmus, quòd probato. & in ca. prudentiam. §. ſi verò. colum. 2. circa medium. de offic. deleg. & in rubrica, de iudic. colum. 2. in fine, verſicul. & quando ex acceſſor. & in capitu. paſtoralis, §. verum. in 4. notab. de appellatio. & huc pertinet, quod idem notat in conſil. 682. numer. 10. vbi

2 vbi † probata æſtimatione infertur ad venditionem, per l. quoties. l. cum dote, C. de iure dot. & refert etiam Cur. Iun. in conſil. 168. ſub nu. 5. verſic. bene facit gl.

Contra verò, dotis promiſſio non probatur ex tractatu matrimonij contrahendi, † videlicet ex eo, quòd teſtes de-
3 ponant huiuſmodi, dum tractabatur de contrahendo matrimonio, interrogatum quid vellet dare in dotem, reſpondiſſe centum velle dare, nam ex hoc, vt diximus, non probatur ipſa dotis promiſſio, vt placuit Alexand. in conſilio 13. num. 17. verſic. alij verò teſtes. volum. 1. quem refert, & ſequitur Purpurat. in l. cum quid. ff. ſi certum petatur, nu. 119. multa enim tractantur, † quæ non perficiuntur, vt colligi-
4 tur ex Vlpiani reſponſo in l. ſi ex cauſa. §. nunc videndum. de minoribus, & ex reſcripto Imperatorum Dioclet. & Maximia. in l. ſi voluntate, C. de reſcinden. venditio. & ex reſponſo eiuſdem Vlpiani in leg. ſciendum. §. dictum. ff. de ædilit. edic. cum alijs relatis ab Alexand. in d. conſil. 13. d. numer. 17. volum. 1. & in conſil. 18. numer. 2. & in conſil. 28. viſis, & accuratè ponderatis. col. 2. num. 3. vol. 1. quod & tradidit Saly. in l. cum allegas. col. 6. C. de vſur. atq; confirmauit Dec. in l. ſi ego. num. 3. verſi. & voluntas vnius non ſufficit. & in l. non omnis. in princip. num. 2. verſic. & ideo non ſufficit probare tractatum. ff. ſi certum petatur.

CONCLVSIO 568.

ARGVMENTVM.

Dotis datio, ſi de ea non appareat inſtrumentum, an poſſit probari per teſtes, & dotis dominium an rectè probetur per ſolum inſtrumentum dotis.

SVMMARIVM.

1 *Dotis datio ſi de ea non appareat inſtrumentum, poteſt probari per teſtes.*
2 *Dos poteſt probari per teſtes, licèt excedat ſummam præſcriptam à ſtatuto.*
3 *Ad probationem dotis poteſt admitti frater, vel alius qui dotauit.*
4 *Mediator, ſiue proxeneta admittuntur ad probandam dotem.*
5 *Dos in dubio poteſt etiam probari per iuramentum mulieris, ſed contrarium ab aduerſario probari itidem poteſt.*
6 *Dotis dominium non rectè probatur per ſolum inſtrumentum dotis, quando agitur contra extraneos poſſeſſores.*

1 Dotis datio, † ſi de ea nõ appareat inſtrumentum, poteſt probari per teſtes, vt docuit gl. 1. in l. cum citra. C. de iure dot. & duos teſtes ſufficere voluit Bal. in conſ. 461. Lippus habuit, nu. 2. vol. 4. per l. vbi numerus. ff. de teſtib.

Primò amplia, etiamſi lege municipali caueatur intra certam ſummam probari non poſſe per teſtes ſed per inſtru-
2 mentum, † nam licèt dos excedat dictam ſummam præſcriptam à ſtatuto: poterit tamẽ per teſtes probari vt ſenſit Hippolyt. de Marſil. in rubrica, Cod. de probatio. numer. 62. & 63. cum ibi allega. & hoc propter fauorem dotis, & multa
* priuilegia, quæ dantur doti, quæ * communiter Doctores tractant in l. 1. ff. ſolu. matrim.

Secundò amplia, vt ad talem probationem poſſit admit-
3 ti frater, † vel alius, qui dotauit, & hoc de fratre intelligas, quando agitur inter nepotes ſuos, vt in ſimili conſuluit Bal. in d. conſi. 461. nu. 3. volu. 4. cuius ratio eſt, quia cum ſit coniunctus vtrique parti, ceſſat omnis ſiniſtra ſuſpitio. l. non ſolum, §. de vno. ff. de ri. nupt. cum ſim.

Tertiò amplia etiã locum habere in mediatore, † ſiue pro-
4 xeneta, iſtiuſmodi namque admittuntur ad probandam dotem, vt comprobauit Rui. in conſ. 34. num. 4. & 7. etiam per tot. vol. 4. quem refert, & ſequitur Pet. de Beninten. in deci. 61. per totum.

Quarto loco velim amplies, vt etiam in dubio poſſit pro-
5 bari † per iuramentum mulieris, vt conſultum fuit à Curt. Sen. in conſi. 34. nu. 4. quod tamen intelligas, vt non obſtante huiuſmodi probatione poſſit ab aduerſario contrarium probari, vt ibidem dixit idem Curt. Sen.

Dotis verò dominium, ne hoc in præſentia intactum re-
6 linquam, ſi quis voluerit probare, non rectè † illud probabit per ſolum inſtrumentum dotis quando agitur contra extraneos poſſeſſores, ita me docuit Bal. in conſi. 185. punctus. numer. 2. vol. 5. motus auctoritate Imperatorum Dioclet. & Maximia. in l. cum res. C. de probatio. & in l. indicia. C. de rei vendicatio. & Innoc. III. Summ. Pont. in cap. inter dilectos. de fide inſtrum. de qua re latè diſſeruimus ſuprà in concluſione, dominium, ad quam te reijcio.

CONCLVSIO 569.

ARGVMENTVM.

Dos an probetur per verba enunciatiua, & ex eo, quod probata ſit ſolutio gabellæ.

SVMMARIVM.

1 *Dos commodè probari poteſt per verba enunciatiua.*
2 *Dotem plenè probant verba enunciatiua, etiamſi eſſent inter alias perſonas, & propter aliud probata.*
3 *Dos probatur ex eo, quòd probata ſit ſolutio gabellæ ſiue vectigalis.*
4 *Ex acceſſorio neceſſario infertur ad principalem probationem.*
5 *Dos non probatur ex eo, quòd probata ſit ſolutio gabellæ, quando ſolutio fuit facta abſente vno ex contrahentibus.*
6 *Dominum, vel poſſeſſorem fundi non probatur illum eſſe, qui apponendum curauit in æſtimo, vel cataſtro ipſum fundum tanquam ſuum, niſi appareat de conſenſu domini illius fundi.*
7 *Dominum fundi non probat ſe eſſe, qui pro aliquo fundo ſoluit tributa.*

1 Dotem, qui voluerit probare, id commodè facere poterit † per verba enunciatiua, vt notat Barto. in conſ. 123. incipien. factum ſic ſe habet, Tirius & Seius, vbi ait ſaltem ſemiplenam probationem facere, & in ſupplementum deferri debere iuramentum mulieri, hoc eſt, dediſſe dotem, quod præcipuo quodam dotis fauore conſtitutum eſt, & ita refert, & ſequitur Dec. in conſil. 35. vol. 1. poſt num. 2. in fi. & Ruin. in d. conſil. 34. ſub num. 5. vol. 4. & idem cum alijs collectis decidit Pet. Beninten. deciſio. 61. num. 6.

Iſtud ampliabis adeo verum eſſe, etiã ſi talia verba enun-
2 ciatiua eſſent inter alias perſonas, † & propter aliud prolata, tunc nempe fauore dotis plenè probant dotem, vt locupletiſſimus mihi auctor eſt Iaſ. in l. ex verbis. poſt numer. 2. verſic. ſecundò ſingulariter fallit. C. de milit. teſta. vbi teſtatur Bart. in d. conſil. 123. nam ibi Bart. conſuluit in ea hypotheſi, in qua fratres confecerant inter ſe inſtrumentum diuiſionis, & vnus illorum in dicto inſtrumento aſſeruerat recepiſſe pro dote ſuæ vxoris centum, dicit autem tunc mulierem vi huiuſmodi inſtrumenti diuiſionis poſſe repetere dotem, licèt aliunde non conſtet de dote, ſed tantum per illa verba enunciatiua, idem voluit Roma. in l. 1. ff. ſoluto matrimonio, & ibi Alex. columna decima, numer. 40. verſicul. Paulus de Caſtro hic. & ibi reſpondit Alexand. in conſil. 4. volum. 2. & cautum eſt à Paul. de Caſt. in conſil. 92. incipien. Quod præfata ſententia arbitralis. poſt numer. 1. verſ. quòd ſi inſtrumento diuiſionis. vol. 2. vbi conſuluit in ſimili caſu, in quo Bart. in ſuo conſil. 123. & refert etiam illos ſequendo Dec. in conſ. 35. præſtantiſſim. Doct. in prin. poſt nu. 2. verſic. & inter partes.

3 Dos præterea probatur ex eo, † quòd probata ſit ſolutio gabellę, ſiue mauis vectigalis pro dote, vt teſtatus eſt auctor add. ad Bar. in adducto conſil. 123. & hoc idem comprobauit Crauett. de antiq. temp. par. 1. verſic. ſeu. §. quarto limitatur. numer. 74. verſiculo, ſed iſta ampliatio, nam data præſentia

contrahentium in ſolutione gabellæ ex cauſa contractus vi-
4 detur probatus ille contractus. † ex acceſſorio enim neceſ-
ſariò infertur ad principalem probationem, ſicuti ſuprà et-
iam diximus in concluſione, dotis promiſſio probatur ex
promiſſione vſurarum, & idem dixit ipſe Crauett. vbi ſu-
pra.

Quod poſtremo loco traditũ ſic limitabis, vt verum non
5 ſit, quando ſolutio fuiſſet facta † abſente vno ex contrahen-
tibus, nam tunc licèt ex illa ſcriptura facta à Præpoſitis ga-
bellæ probet ſolutionem ipſius gabellæ, tamen non infer-
tur ad probationem dotis: potuit enim ille accedere ad of-
ficiales, & ſoluere gabellam, aſſerendo dediſſe in dotem tan
tum, vel emiſſe fundum, & ideo non recta fit illatio, vt tenet
Alexand. in conſil. 62. numer. 6. volum. 2. & conſil. 147. nu-
mer. 6. volumine quinto, adducens per quandam ſimilitu-
6 dinem de eo, qui apponendum curauit in æſtimo, † vel cata-
ſtro talẽ fundum tanquam ſuum, quo caſu per hoc non pro-
batur illum eſſe dominum, vel poſſeſſorem illius fundi, niſi
appareat de conſenſu domini illius fundi, per leg. ſi pater.
& ibi not. Bald. Cod. de actio. empt. leg. quidam in ſuo. ff. de
condit. inſtitut. & l. quæ quiſque. & ibi Bald. ff. de acquiren-
7 do rerum dominio, & de illo, † qui pro aliquo fundo ſoluit
tributa, ex hoc tamen non probari ſe eſſe dominum, ad hoc
probandum eſt bonus tex. in l. cenſualis. & ibi Doctores, C.
de donat. & ad hoc conſulas, quæ diximus infrà in conclu-
ſione, liber officialis. Et in concluſione, emptio ex libris ga-
bellæ, & in concluſione, acceſſorium.

CONCLVSIO 570.

ARGVMENTVM.

Dos aßignata filiæ à patre an præſumatur competens, adeo vt filia conqueri non poßit.

SVMMARIVM.

1 *Dos aßignata filiæ à patre præſumitur cõpetens, adeo vt filia conqueri non poßit, ſed de ea contenta eſſe debet.*

2 *Pietas paterna cum capiat conſilium pro filia, non debet alteri videri incompetens, quod patri viſum fuit competens.*

3 *Nullus amor vincit paternum.*

4 *Statutum diſponens, mulieres non poſſe contrahere ſine conſenſu propinquorum, non habet locum, quando filia contrahit cum patre.*

5 *Filia à patre dotata præſumitur competenter dotata, etiamſi eſſet læſa vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis, & dos eſſet minus legitima.*

6 *Non præſumitur patrem velle fraudare filiam portione ſua, ſed potius illi fauere, & bonum conſilium pro ea aſſumere.*

7 *Conſilium patris iudicari non poteſt bonum filiæ, cum ei apertum detrimentum adfert, auferens portionem legitimæ ſibi iure debitæ.*

Sæpe ſunt patres maligno animo in filias. ibi.

8 *Filia non præſumitur competenter dotata, quando agitur de magno exceſſu, ſeu læſione eius, & pater poteſt de dolo redargui.*

9 *Filia dotata competenter non præſumitur, quando dotatio manifeſtè apparet indiſcreta.*

10 *Filia quando non eſt enormiter læſa, præſumitur à patre competenter dotata.*

11 *Qui vicem patris gerit, vt auus paternus, præſumitur competenter dotaſſe neptem.*

12 *Dos an fuerit congrua, & competens nec ne, arbitrio iudicis iudicari poteſt.*

13 *Iudicis arbitrium ſuper dote an fuerit congrua, & competens nec ne, ſecundùm qualitatem perſonarum, numerum filiorum, ac quantitatem patrimonij, & conſuetudinem loci regionis, & familiæ dirigi debet.*

1 Dos aſsignata filiæ à patre † præſumitur
competens, adeo vt
filia conqueri non poſſit, ſed de ea contenta eſſe debeat, ita
conſultum fuit à Paul. Caſtr. in conſ. 275. incipien. ſuper pri-
mo quæſito dicendum videtur. colum. 4. verſic. ſecundo an
poſſit hoc dicere, num. 9. vol. 1. & tenet Alexand. in conſi. 33.
incipien. videtur ſuper dicto quæſito, circa finem. nu. 4. vol.
4. quibus adhæret Cur. Sen. conſ. 27. hoc capite magnificus.
col. 14. verſic. venio ad quartum. & col. 17. verſic. & ita in ter-
minis, & in conſ. 45. ſtatuto, ſiue conſuetudine. col. 12. verſi.
ad tertium argu. & col. fi. ad finem, iterum cautum eſt à Ca-
ſtren. in conſi. 404. viſis, & ponderat. poſt nu. 1. verſi. ſed pa-
ter. vol. 2. & conſ. 421. quòd renunciatio. verſic. 2. principali-
ter, poſt num. 3. vol. 2. nec ab hac diſceſſit ſententia Ruin. in
conſ. 52. num. 13. lib. 2. hanc quoq; confirmauit Maria. Socin.
conſ. 30. quamuis ex his. col. 2. poſt num. 4. verſic. concludo
quantum ad ſecundum membrum, volu. 1. & conſ. 288. circa
primam quæſtionem. num. 21. verſi. quòd quando pater do-
tauit filiam. col. 8. volu. 2. quibus accedit Iaſ. in l. voluntatis,
nu. 2. C. de fideicommiſ. vbi putat hoc ſingulare, & idem in
conſ. 231. iſtæ duæ mulieres, nu. 4. verſi. quartò eſt bene con-
ſideran. li. 2. & in conſ. 133. videretur in præmiſſa. col. 2. nu. 4.
verſi. ad idem contra. lib. 4. quod & probauit Cur. Sen. con-
ſil. 81. rectè præfatus egreg. colu. vlt. & teſtatus eſt id eſſe ve-
rum Cur. Iun. conſ. 10. viſa, ac diligenter conſiderata. colu. 1.
nu. 1. plurimi etiam huius fuere ſententiæ aſſertores, vt Dec.
in conſ. 26. col. 1. poſt num. 1. verſi. ſed tamen his non obſtan-
tibus. in conſi. 89. viſo puncto. col. fin. poſt num. 4. verſic. ſe-
cundo quia, & in conſi. 180. viſa renuntia. colum. 2. circa me-
dium. poſt numer. 2. verſic. & in tantum hoc procedit, & in
conſ. 276. proponitur, quòd dominus. in princip. & in con-
ſil. 196. viſa tranſactione. colum. 2. poſt numer. 4. verſicul. &
in ſimili caſu. & in conſil. 505. copiosè. colum. 2. poſt nume-
rum 4. verſi. ſecundo concurrit. & in conſil. 611. magnificus.
colum. 2. num. 7. verſic. dubitari poteſt. poſt numer. 7. verſi.
& in caſu iſto non videtur laborandum. Catel. Cotta in ſuis
Memor. memoria. incipien. dos data. verſic. vlterius etiam.
Anton. Rub. conſi. 163. circa primum dubium. colu. 1. verſic.
circa aliud. num. 3. Bald. ante alios in conſi. 328. cum in cauſa
Piſani conuentus. nu. 3. colum. 2. verſicu. quæritur ſecundo.
lib. 3. Corn. in conſ. 107. in conſilijs. colum. 3. verſic. quia lex
debet. libr. 3. Alba. in conſil. 23. numer. 3. Tiraquel. in l. ſi vn-
quam. C. de reuocan. donatio. in præfatio. num. 36. vbi mul-
tos congerit, & idem Menoch. in tractatu de arbitrar. iudic.
libr. 2. centur. 2. caſu 149. numero quinto, & ferè per totum.
& Burſat. in conſil. 48. numer. 6. verſi. dos enim à patre con-
ſtituta iuſta.

2 Hoc idem ea ratione poteſt corroborari, † nam cum pie-
tas paterna capiat conſilium pro filia, l. nec in ea. ff. de adul-
ter. non debet alteri videri incompetens, quod patri viſum
fuit competens, argumento, l. ſi furioſo puberi. in fine, ff. de
curato. furio. lex enim plurimum fidit patri, vt ait Alba. in
conſi. 100. numero ſecundo, ideò vlterius non videtur quæ-
3 rendum, † cùm nullus amor vincat paternum. l. finali, C. de
curato. furio. & teſtatur Paulus Caſtren. in dicto conſil. 275.
numero nono, verſiculo, ſecundo an poſſit hoc dicere, vol.
1. & Dec. in dicto conſil. 26. numer. 2. & conſil. 181. poſt nu-
merum quintum, colum. 3. verſi. quia quid patri viſum fuit,
cui rei adſtipulatur, quod inſigniter voluit Bald. in l. pactum
quod dotale. quæſtio. 21. C. de collatio. vbi inquit, ſtatutum
diſponens, mulieres non poſſe contrahere ſine conſenſu
4 propinquorum, † nõ habere locum, quando filia contrahit
cum patre, & valet contractus, licèt ſolennitas ſtatuti non
interuenerit: lex enim, vt diximus, plurimum fidit patri, &
ſequitur Roman. in dicta l. pactum, numer. 22. & in l. ſi quis
mihi bona. §. quid ſi mandauit. qui eſt pen. poſt numerum
quintum, verſic. hoc tamen dictum multipliciter limita, ff.
de acquirenda hæreditate, & ſenſit Alex. in conſ. 29. præcla-
rè, & ſubtiliter. nu. 12. verſi. & pro hoc etiam facit. atque lib.
3. Andr. Sicul. in capitulo, cauſam matrimonij, de offi. dele-
ga. & Dec. in d. conſ. 180. nu. 1.

Primò

5 Primò amplia hanc concluſionem procedere, † etiamſi
filia eſſet læſa vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis,& dos eſſet
minus legitima, quia adhuc præſumitur competenter do-
tata, cum à patre ſit dotata, vt aſſeuerauit Paulus Caſtren.
in dicto conſilio 108.aliàs 275.ſuper primo queſito,in ſepti-
mo dubio.numero nono, volumine 1. quem refert, & ſe-
quitur Dec.in dicto conſil.181. ſatis nota.ſub numero quin-
to, idem tenet Boer.quæſt.62.num. 14. atque meminit Pa-
riſ.in conſil.19.num.88.lib.3.iſtis aſſentitus eſt Rub. in con-
ſi.163.num.2.quos refert, & proſequitur Menoch.latè in d.
tractatu de arbit. iud. in allegato caſu 149. numero quinto,
6 & hoc ea ratione fit,† propterea quod non præſumitur pa-
trem velle fraudare filiam portione ſua,ſed potius illi faue-
re,& bonum conſilium pro ea aſſumere, iuxta contex. in l.
patre furioſo, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris,vt Me-
noch.vbi ſupra nu.6.

Contra hanc ampliationem reſpondit aliter ſentiendo
Socin.ſen.in conſil.57.num.28. lib. 4. & in conſil.100. lib.3.
numero 8.& ſequen.atque Dec.in conſi.106.colum. 2. ver-
ſicu.nonò bene facit, quod voluit Bal. & numero 3. vbi di-
* cit hanc * communem eſſe opinionem,& aliquos refert So
ci.in allega.conſil.qui mouentur pluribus rationibus, & ea
7 potiſſimum, † quia hoc conſilium patris non poteſt iudi-
cari bonum filiæ, cum ei apertum detrimentum adferat,
dum aufert portionem legitimæ ſibi iure debitæ, quinimò
inquit Grammat. in deciſione 101. numero 31. alios ſenſiſſe
hoc eſſe conſilium fraudis ad filiam lædendam, quia ſæ-
pè ſunt patres maligno animo in filias, vt reſpondit Maxi-
mus Iuriſconſul.in l. 4. ff.de inoffic.teſtamen.

Conciliabis tamen hoc pacto has inter ſe ſcribentium
contrarias opiniones, & dices hanc poſteriorem opinio-
nem Soci. & aſſeclarum procedere, quando agitur de ma-
8 gno exceſſu, ſeu læſione filiæ, † ex quo manifeſtè appare-
ret fuiſſe factum in fraudem filiæ, adeò vt pater poſſit de
dolo redargui, quoniam tunc non præſumeretur pro pa-
tre, & filiam eſſe competenter dotatam, vt traditum eſt à
Pau.Caſtren.in relato conſil.275.aliàs 177.colum 4.ſub nu-
mero 9.verſic.& hanc partem puto veram,vbi affert exem-
plum de patre diuite, qui habet in bonis decem millia,& fi-
liæ vnicę relinquit tantummodò ducenta inſtituto fratre in
9 omnibus alijs bonis,†nam tunc certè manifeſta apparet in-
diſcreta dotatio,& ideò illi non eſt ſtandum,nec præſumen
dum competenter filiam eſſe dotatam. In cuius Caſtren.
ſententiam plurimi deſcendere,inter quos fuit Dec.in con-
ſil.26.num.3.verſicu. non obſtat.& in conſil.181. ſub nume.
5. Abb.in conſil. 100.num.2.& conſil. 23. nu.3.& idem Dec.
in conſil.180.ſub nume.2.verſic. & ſtante tali læſione. Cur-
tius Iun. conſil.10. nume. 1. Alber.Brun.in tractatu de ſta-
tut.excluden.fœm. in 9. articu.princ.q.1. colum. 4. in fin.&
Curt.Sen.in conſil. 27.colum.penultima, & in conſil. 81. in
fi.Iaſ. in leg. voluntatis, nume.2.C.de fideicommiſſ. Gram-
mat.deciſi.101.num.52.& 71.Boer.quæſt.62. num. 15. Curt.
Iun. in authen. res quæ. nume.11. C. de fideicommiſ. Iaſ. in
conſil.133.colum. antepenultima, verſic. non obſtat etiam.
libr. 4.& alios refert Menoch. in dicto tractatu de arbitrar.
iudic. in caſu 149. numer. 15.verſiculo,declaratur ſecundus
hic caſus.

10 Prior verò opininio habet locum,† quando filia non eſ-
ſet enormiter læſa,vt teſtatur Pau. Caſtren. in d. conſil.275.
aliàs 277.in nouis. lib.1.quia tunc præſumitur pro patre, &
filiam eſſe competenter dotatam.

Præterea ſecundò amplia principalem concluſionem,
11 nedum locum ſibi vendicare in patre, †ſed etiam in eo, qui
vicem patris gerat,vt in auo paterno,qui etiam præſumitur
competenter dotaſſe neptem, nec de tali dote neptis po-
teſt conſequi,vt tradit Cur.Sen. in conſilio 81. in fin.quem
ſequitur etiam Menoch.in dicto tract.de arbitrar. iud. caſu
149.nu.14.

Primò limita concluſionem, vt vſque eò non procedat,
12 quin etiam poſſit arbitrio iudicis iudicari, an dos † fuerit
congrua,& competens,necne. Ita ſenſit Barba.in conſi.80.
in fi. verſicu.& ex iſtis infertur, libro 3.& in conſil. 45. colu.
pen.propè fi.verſicu. reſtat nunc videre. li.4. Paulus de Ca-
ſtro in d.conſil.275. in fi. numero 9. eidem ſententiæ ſe ſub-
ſcripſit Raphael Cuman. in conſilio 46. in fine, hoc quo-
que probauit Ruin. in conſilio 52. numero 13. in fine, libro
ſecundo, & Tiraquell.meminit in le. ſi vnquam. in verbo,
omnia, vel partem, numero 31.C.de reuocan.donatio.& ab
hac ſtat opinione Menoch. vbi ſuprà numero 34. cum ſe-
quentibus, quod tamen arbitrium debet dirigi ſecundùm
13 qualitatem perſonarum, † numerum filiorum ac quantita-
tem patrimonij, & conſuetudinem loci regionis, & fami-
liæ, vt patet ex his, quæ adduxit Ruin. in dicto conſilio 52.
numero 13. libro.1.& affirmat Afflict.deciſi.337. numero 9.
poſt Caſtren. in conſilio 126. aliàs. 11. viſo dicto libello, &
contentis in eo. columna tertia, volumine 1. nume.8. verſi-
cu. nec obſtat, quòd iſta declaratio. Idem dicit Dec. in con-
ſil.26.num. 4. verſic.non obſtat, quòd alij.Pariſ.idem teſta-
tur in conſilio 26. numero octogeſimo octauo, libro ter-
tio,atque confirmauit Ruin. in conſilio centeſimoquadra-
geſimoſecundo, numero vndecimo & duodecimo, libro
quinto, nec diſſenſit Crauet.in conſilio ducenteſimovige-
ſimo ſexto, numero 3.& Grammat.decidit in deciſ.101. nu-
mero 69.

CONCLVSIO 571.

ARGVMENTVM.

Dos data ab extraneo mulieri, an præſumatur donata.

SVMMARIVM.

1 Dos data ab extraneo mulieri præſumitur donata, ſi is extraneus à marito illius mulieris ſtipulatus non fuerit eam ſibi reddi ſoluto matrimonio.

2 Dos eſt cauſa pia.

3 Dos quando datur ab extraneo mulieri abſenti, præſumitur donata,& tunc quæritur ius ipſi mulieri.

4 Dos ab extraneo data mulieri, donata præſumitur,etiam quando is extraneus nomine mulieris eſſet ſtipulatus dotem ſibi reddi.

5 Pater dotans,qui non tenetur dotare præſumitur donare.

6 Pater,quando dotem dat,intelligitur donaſſe filiæ, non ſolum ratione primi matrimonij,ſed etiam ſecundi

7 Frater dotans ſororem diuitem, in dubio præſumitur dotaſſe de bonis proprijs,& animo donandi.

8 Frater ſi eſt adminiſtrator bonorum ſororis præſumitur dotaſſe de bonis ipſius ſororis,& animo repetendi.

Contrarium num.11.

9 Mater adminiſtrans bona filij, ſi alimenta præſtet filio, præſumitur præſtare de bonis filij vel de proprijs animo tamen illa repetendi.

10 Adminiſtratio bonorum filij in matre facit ceſſare præſumptionē donationis alimentorum.

12 Dos donata non præſumitur, ſed data pro portione bonorum patris,quando ſoror à fratre dotatur,& illa die ſequenti per inſtrumentum fatetur ſe tacitam, & contentam eſſe.

13 Qui ſoluit dotem,pro qua alius eſt obligatus, non videtur hoc facere animo donandi mulieri, ſed vt negociorum geſtor eius,qui dotare tenetur.

Contrarium num.14.

15 Frater non præſumitur dotaſſe ſororem animo donandi, ſi ſumma eſt maxima.

16 Dos ſi detur ab extraneo mulieri, quæ habeat patrem diuitem, à quo poſſit dotari, præſumitur dari animo repetendi ab ipſo patre.

17 Dotem conſtitutam fuiſſe mulieri ab extraneo præſumitur ex bonis eiuſdem mulieris,quando extraneus eadem bona adminiſtret,quæ talia ſint,vt illi mulieri dos conſtitui poſſit.

Dos data ab extraneo mulieri præſumitur dona-
ta, ſi is extraneus à marito illius mulie-
1 ris † ſtipulatus non fuerit eam ſibi reddi ſoluto matrimo-
nio, ita fuit reſcriptum ab Imperatore Iuſtiniano in l. vnica.
§. accedit, C. de rei vxor. actio. & in l. finali, C. de iure dot.
* quæ præſumptio conceditur fauore dotis, vt * communi
conſenſu aſſeruère ſcribentes in leg. ſecunda, §. 1. ff. ſoluto
matrimonio, & in dicto §. accedit. & in d. l. finali, & tradidit
Barto. in l. quæ dotis. nume. 6. ff. ſoluto matrimonio, vbi in-
2 quit † dotem eſſe cauſam piam, per l. cum is. §. pen. ff. de cōd.
indeb. & eo fauore præſumi donationem, idem etiam vo-
luit Socin. ſen. in conſi. 100. num. 5. verſi. præterea videmus
idem in extraneo, volum. 3. cui accedit Dec. in conſi. 35. nu. 1.
& conſultum fuit à Bar. in d. conſil. 123. nu. 1. lib. 1. Alex. quo-
que aſſeuerauit in conſil. 4. colum. 4. lib. 2. & in l. admonen-
di, colum. 14. ff. de iureiuran. quod etiam cautum eſt à Paulo
Caſtr. in conſil. 94. quod præfata ſententia, & in d. conſil. 11.
poſt numerum ſextum, verſicu. reſpondeo illud procedere,
quos refert Dec. in d. conſi. 35. & Bal. in l. finali, poſt nume-
rum tertium, verſiculo, quid de extraneo, circa finem, C. de
dotis promiſſ.

3 Primò amplia habere locum, † quando dos datur ab ex-
traneo mulieri abſenti: etenim tunc quoque quæritur ius
ipſi mulieri, vt teſtis eſt Dec. in d. conſil. 35. num. 1. & auctor
fuit Bart. in d. conſilio 123. num. 1. & placuit Alex. in 4. ver. ꝙ
autem ad bona. num. 8. lib. 2.

Secundò amplia veram eſſe, etiam quando is extraneus
4 nomine mulieris eſſet ſtipulatus dotem ſibi reddi, † nam
adhuc manet præſumptio donationis, & illa ſua ſtipulatio
præſumitur facta tanquam ab eo, qui per mandatum à mu-
liere ad ita ſtipulandum adhibitus fuiſſet, ita Bal. Nouell.
tradidit in l. 1. nu. 412. ff. ſoluto matrimonio, quem ſequitur
etiam Menoch. in tractatu de arbitrar. iud. caſu 88. num. 38.
& ſcripſit hoc idem Soc. conſi. 110. viſo ſtatuto inclitæ Ciui-
tatis Bononiæ. num. 3. verſic. ſecundò quia quicunque do-
tem dederit. vol. 3.

Tertiò amplies velim, vt eo magis procedat in patre do-
5 tante, † facilius namque præſumitur donatio in aſcenden-
te, quàm in extraneo, vt extendit Socin in dicto conſi. 100.
nu. 5. per l. quæ dotis. ff. ſoluto matrimon. vbi Bart. ad finem
3. colum. numero. 12. verſiculo, puto vlterius, vbi dicit id
eſſe præcipuum in dote, vt præſumatur animo donandi, &
6 refert Menoch in dicto tracta. de arbitrar. iudic. dicto caſu
88. numero 39. immo, quando † pater dotem dat, intelligi-
tur donaſſe filiæ, non ſolùm ratione primi matrimonij, ſed
etiam ſecundi, iuxta ſententiam Dec. in dicto conſilio 35.
numero ſexto, & text. in §. quiaverò, in Authentico de æ-
quali. dot.

Quartò ampliabis habere locum etiam in fratre dotan-
7 te ſororem etiam diuitem: † nam in dubio præſumitur do-
taſſe de bonis proprijs, & animo donandi, vt conſtanter aſ-
ſeuerant Bal. & Salicet. in dicta l. fin. numero 3. C. de do. pro-
miſ. quos etiam ſequitur Ripa in leg. 1. numero 94. ff. ſolu.
matrimon. & hoc ratione coniunctionis ſanguinis, quæ fa-
cit præſumere donationem, vt reſponſum eſt à ſubtiliſſimo
Papiniano in leg. Procula. ff. de probatio. & hoc idem ſen-
tit Socin. ſen. in dicto conſilio 110. Viſo ſtatuto Inclitæ Ci-
uitatis Bononiæ, num. 3. verſiculo ſecundò quia quicunque
dotem dederit, vol. 3.

Primò limitanda tibi eſt hæc quarta ampliatio, vt non
8 procedat, † ſi pater eſſet adminiſtrator bonorum ſororis,
per l. Neſennius. ff. de nego geſt. & ibi Bartol. numero 3. &
Bald. numero 5. vt tradidit conſulendo Rui. in conſilio 171.
numero 3. li. 1. & docuit Barto. in l. fin. C. de do. promiſ. nam
iſto caſu præſumitur dotaſſe de bonis ipſius ſororis, & ani-
mo repetendi, vt ait Bald. in dicta le. fina. C. de dot. promiſſ.
& ſenſit Socin. in conſilio 121. numero decimotertio, & ſe-
quen. verſiculo, & probatur, libro primo, atque Ruin. in
* conſilio 290. in principio, libro 1. & * communem opinio-
nem dixit eſſe Ripa in dicta leg. prima, numero 90. ff. ſo-
luto matrimonio, quod idem ferè videmus in matre ad-
9 miniſtrante bona filij, † quæ ſi alimenta præſtet filio, præ-
ſumitur præſtitiſſe de bonis filij, vel de proprijs, animo ta-
men illa repetendi, licèt aliàs, ſi non adminiſtraſſet, præſu-
meretur donaſſe, vt latè diximus ſupra in Concluſione, Ali-
menta pręſtita à matre, & aliqua tetigimus in Concluſione,
Donatio non præſumitur.

10 Adminiſtratio enim in matre † facit ceſſare præſumptio-
nem donationis, vt voluere duo lumina iuris ciuilis Barto.
& Bald. in dicta l. Neſennius, & Dec. in conſilio 616. nume-
ro quarto, qui loquitur in patre, & Ruin. in conſilio 171. nu-
mero quarto, libro primo, atque Raphael Cuman. conſilio
87. columna ſecunda, & idem in conſilio 1. poſt numerum
vigeſimumtertium, libro 3. verſic. ſecundò quia, vbi mater
gerit negotia, ſentit Bal. Nouel. in l. 1. nu. 335. verſi. ſexageſi-
mumſextum priuilegium eſt.

11 Contrariam † de fratre ſequutus eſt ſententiam conſu-
** lendo Alba in conſilio duodecimo, vbi dicit ** communem
opinionem eſſe contra Bald. in dicta le. finali, in fine. C. de
dot. promiſſ. & contra eum tenere Cyn. in dicta l. fina. in ter-
tia quæſtio. poſt Martinum de Fano, quem ibi refert Cyn.
& Alba. vbi ſupra atteſtatur ſuo tempore non vidiſſe ali-
quem, qui ſentiret contrarium, præter Bal. in dicta l. finali,
& ibi multis rationibus conatur veritatem ſuæ opinionis
demonſtrare, atque comprobare.

At Menoch. in dicto tractatu de arbitrar. iudic. caſu 88.
numero quadrageſimo octauo, reprobat opinionem ipſius
Alb. & dicit malè de iure reſpondiſſe. Vtri ſententiæ adhæ-
reas lector, tu videris.

Secundò limita dictam ampliationem de fratre non ha-
bere locum, ſi aliqua coniectura vrgeret in contrarium, quà
poſſet colligi animum fratris non fuiſſe donandi, vt ſi ipſa
ſoror à fratre dotetur, & illa die ſequenti per inſtrumentum
12 fateretur ſe tacitam, & contentam eſſe: † nam illo caſu non
præſumeretur dos donata, ſed data pro eius portione bo-
norum patris. Ita dicit Socin. in conſilio 121. columna pe-
nult. verſiculo, poſtremò, poſt numerum vndecimum, &
numero ſequen. & conſilio 135. columna 1. verſi. ſed ſequen-
do, numero 1. lib. 1. & ſenſit Rui. conſilio 145. numero 3. li-
bro quarto. verſiculo quòd alimenta in dubio, quos ſequi-
tur etiam Menoch. in dicto tractatu de arbitrar. iudic. caſu
88. numero 41. vel ſi ſoluiſſet creditori ſororis tanquam fi-
deiuſſor eiuſdem antea obligatæ, vt inquit Bal. Nouel. in l.
prima, numero 338. in fine, ſoluto matrimon. vel etiam ſi
tanquam debitor ſororis dotare voluiſſet: quia tunc vide-
tur promiſiſſe animo compenſandi, ſecundùm Bartol. in l.
vxorem. §. pater naturalis. ff. de legatis tertio, per illum text.
qui propriè loquitur, quando ille, qui dotauit, erat obliga-
tus mulieri ex fideicommiſſo, vt dicit, & concludit Ruin.
in conſilio 223. numero ſecundò, libro primo, & in conſi-
lio 152. numero 9. libro 5. verſicu. ſed his non obſtantibus, &
Pau. Caſtren. in conſilio 120. aliàs 96. libro 2. in nou. incipi-
13 en. ſi dicta Cornelia, dicens, † quòd ſi quis ſoluat dotem,
pro qua alius ſit obligatus, non videtur hoc feciſſe animo
donandi mulieri, ſed vt negociorum geſtor eius, qui dotare
tenetur, & animo repetendi ab illo, per dictam legem, Ne-
ſennius. ff. de negot. geſt.

14 Contrarium videntur ſenſiſſe † Ruin. in conſilio 65. nu-
mero 6. libro 3. & Socin. in conſilio 291. incipien. Viſis lite-
ris, lib. ſecundo, & Bal. Nouel. in dicta l. prima, poſt nume-
rum 335. verſ. & ideo aliàs dicebam poſſe attentari. ff. ſoluto
matrimonio.

15 Tertiò limitabis, ampliationem non eſſe veram † ſi ſum-
ma eſſet maxima, vt colligitur ex multis ad hoc congeſtis à
Soci. iun. in conſi. 79. nu. 99. lib. 3.

Primò limita Concluſionem principalem non procede-
re, quando mulier, cui per extraneum aſſignatur dos, habet
16 patrem diuitem, à quo poteſt donari: † tunc nempe præ-
ſumitur dotem dari animo repetendi ab ipſo patre, vt poſt
Caſtren. in allegato conſilio 120. alias 96. ſi dicta Cornelia,
libro ſecundo, dixit Ruin. in conſilio 145. numero 3. libro
4. & conſilio 171. numero 3. lib. 1. Idem reſpondit Alcia. in

reſponſo

reſponſo 153. nu. 3. quos etiam refert Menoch. in dicto tract. de arbitr. iudic. caſu 88. nu. 44.

Secundò principaliter limita Concluſionem, vt non procedat, quando extraneus adminiſtraret bona dictæ mu-
27 lieris: † nam iſto caſu, ſi illa bona ſint huiuſmodi, quibus illi dos conſtitui poſſit, præſumitur ex bonis eiuſdem mulieris, non autem extranei dotem fuiſſe conſtitutam, vt ex multis deductis aſſeruit Menoch. in dicto tracta. de arbitr. iudic. caſu 88. num. 46. quibus conferunt, quæ dicta ſunt ſupra in 1. limitatione quartæ ampliationis.

CONCLVSIO 572.

ARGVMENTVM.

Dotata filia an magis præſumatur fuiſſe, quàm indotata.

SVMMARIVM.

1 *Dotata filia magis præſumitur fuiſſe, quàm indotata, & magis à patre, vel fratribus, quàm aliunde.*

2 *Dos in dubio non præſumitur conſtituta.*

1 Dotata filij magis præſumitur fuiſſe, quàm indotata, & magis à patre, † vel fratribus, quàm aliunde, & id ratione honeſtioris, & dignioris quæſtus, vt reſpondit Curt. ſenior in conſi. trigeſimoquarto, numerotertio, teſtans Barto. in tractatu de duobus fratribus, ad quod conferunt, quæ obſeruauere gloſ. & Doctores in l. quæcunq; in princ. C. de bonis quæ lib. & in leg. Quintus Mutius. ff. de donat. inter virum, & vxor.

2 At Bal. in conſilio 185. num. 1. volum. 5. ait, in dubio † dotem non præſumi conſtitutam, per l. mulier bona. ff. de iure dot.

CONCLVSIO 573.

ARGVMENTVM.

Dotare neptem auus, an præſumatur contemplatione filij.

SVMMARIVM.

1 *Dotare neptem auus præſumitur contemplatione filij.*

2 *Dotare neptem contemplatione filij auus præſumitur, etiam ſi ſimus in dubio, quo caſu potius contemplatione filij, quàm neptis præſumitur auum ipſi nepti dotem præſtitiſſe.*

3 *Dos data filiæ fratris à patruo præſumitur fuiſſe data contemplatione fratris.*

4 *Dos data nepti ex filia, præſtita præſumitur contemplatione ipſius filiæ.*

5 *Dos ſi conſtat datam fuiſſe nomine neptis, non præſumitur data contemplatione filij.*

6 *Dos præſumitur data contemplatione filij, quando pater eſſet pauper, & onus dotandi ad auum pertineret.*

Contrarium num. 7.

8 *Auus ſi reliquit dotem præſtandam poſt obitum ipſius, reliquiſſe præſumitur contemplatione neptis, & non filij.*

1 Dotare neptem auus præſumitur † contemplatione filij, ita reſpondit Celſus in l. dotem quam dedit. ff. de collatio. & propterea ex hoc illud emergit, vt neptis debeat computare iſtam dotem in legitimam, quam debet habere in bonis patris, vt ſenſit Alcia. in tractatu de præſumptio. in 1. regu. præſumptio. 17. numero primo, & idem voluit Ripa. in le. in quartam, numer. 206. verſicu. an autem neptis. ff. ad leg. Falcid.

Primò amplia, vt iſtud verum ſit, etiam ſi ſimus in du-
2 bio, † quo caſu potius contemplatione filij, quàm neptis præſumitur, auum ipſi nepti dotem præſtitiſſe, vt conſultum fuit à Dec. in conſilio 81. poſt numerum quintum, verſic. & iſta bene procedunt. Ruin. etiam in conſilio 30. verſi. & ad confirmationem prædictorum, poſt numerum nonū, volum. 2. Ange. in conſilio 78. incipien. Ioannes. verſi. non obſtante. Alexand. in conſil. 117. verſic. & benè facit dicta le. dedit dotem, volu. 6. & in conſilio 154. verſic. & benè facit, volumine 7. Ripa in l. in quartam, numero 202. & ibi Dec. numero 83. verſicu. quæſiuit Ange. ff. ad legem Falcid. Alcia. de præſumptio. in regu. 1. in 17. præſumpt. numero 3. & Alexand. conſilio 129. Viſo proceſſu, numero tertio, volum. 3.

Secundò amplia, vt etiam procedat in dote data filiæ
3 fratris à patruo: † quia & tunc præſumitur fuiſſe data contemplatione fratris, vt cauit Pau. de Caſt. in dicto conſilio 96. poſt numerum ſecundum, verſic. de altera verò. volum. ſecundo. Alexan. conſil. 179. poſt numerum tertium, verſic. hoc etiam conſulendo, volumine quinto, Ruin. in dicto conſilio 148. poſt numerum ſeptimum, verſi. vel ſecundo, & melius, vol. 2. & in conſil. 196. poſt num. 5. verſicu. vel ſecundò, & melius, vol. 2. Socin. iun in conſi. 77. verſicu. & primò iſta videtur probari concluſio, vol. 2. & in conſil. 133. verſic. & inter cætera, volu. 1.

Tertiò amplia, vt etiam idem locum habeat in dote da-
4 ta nepti ex filia, † quæ etiam contemplatione ipſius filiæ præſtita præſumitur, vt placuit Alexand. in conſilio 117. nume. 8. verſi. nec dicatur. vol. 6. & in conſi. 154. verſic. nec dicatur, vol. 7.

Primò limita, & intellige hoc procedere, quando dubium eſſet, an data ſit contemplatione ipſius neptis, an data
5 ſit nomine filij, † ſecus ſi conſtet fuiſſe datam nomine ipſius neptis: nam tunc non habet locum Concluſio, cum ſimus in claris, ita Alcia. voluit in dicta præſumpt. 17. & Alexand. in conſi. 30. verſicu. ſi tamen appareret, poſt numerum quintum volumine 4. & in dicto conſil. 117. verſicu. & benè facit, volu. 6. quibus accedit Nicellus Placentinus in concordant. Bartol. 238. & huc ſpectat text. in l. auus. ff. de iure dot. & glo. in l. dotem quam dedit, in verbo, idem, verſic. vel dic. & ibi Bartol. verſi. aut dedit. ff. de collatione bonorum.

Intellige hic, vt in hoc caſu dicatur conſtare, cuius contemplatione fuerit dos præſtita, ſiue conſtet per veras probationes, ſiue etiam per vehementia indicia, vt tradidit Angel. in leg. in quartam, in fine, verſicu. quid autem ſi auus. ff. ad leg. Falcid. & in conſil. 129. verſic. hoc idem expreſſius. Alexand. in conſilio 117. volum. 6. & in d. conſilio 154. volum. 7. Socin. iun. in conſil. 77. verſiculo vel & tertiò, volum. 2.

Secundò limita, vt procedat, quando pater eſſet diues,
6 quo caſu teneretur filiam dotare, † ſecus ſi eſſet pauper: quia tunc onus dotandi ad auum pertineret, & iſto caſu præſumeretur dos data contemplatione filij, & per hoc non eſſet computanda in legitimam ipſius filij, ita limitat Ioan. Crot. in capitulo Raynutius, verſiculo, quòd dictum puto, de teſtament. Ripa in leg. in quartam, numero ducenteſimoſeptimo, & ſequenti, ff. ad legem Falcid. Alexa. in dicta leg. in quartam, ante numer. vigeſimumoctauum, verſiculo, ſed iuxta hoc. Ruin. conſil. centeſimoquadrageſimo octauo, numero nono, volumine tertio, & in conſilio centeſimoſeptuageſimo primo, numero nono, verſic. iſtud idem apertè, vol. 1. & in conſilio 30. poſt nume. 9. verſicu. & ad confirmationem, volum. 2. & Dec. in conſilio 181. verſic. & hoc ſanè.

7 In contrariam † in hoc deſcendit ſententiam Picus in dicta leg. in quartam, numero octuageſimo tertio, & Alcia. de præſumptio. regula 1. præſumptio. decimaſeptima, in ver-

in verſi.& ex iſtis,& ſentit Bertran.in conſilio 129. volum. 3. in nouis.

Tertiò limita procedere,niſi ipſe auus reliquiſſet dotem
8 præſtandam poſt obitum ipſius: † quia tunc non contemplatione filij, ſed ipſius neptis reliquiſſe præſumitur, vt per Rui.in conſilio ſeptuageſimoſecundo,numero ſexto,verſiculo,& confirmatur,volumine ſecundo, & idem erit,quando neptes non eſſent adhuc nubilis ætatis,vt per eundem Rui.dicto conſilio ſeptuageſimoſecundo,num.7.

CONCLVSIO 574.

ARGVMENTVM.

Dotis instrumentum eiuſdem datæ, cuius ſint alia inſtrumenta, an præſumatur fauore dotis prius factum.

SVMMARIVM.

1 *Dotis inſtrumentum eiuſdem datæ, cuius ſunt alia inſtrumenta præſumitur fauore dotis prius factum.*
2 *Priuilegium dotis fauorabilius eſt, quàm fiſci.*
3 *Teſtes deponentes de dote præferuntur, ſi ſunt ab vtraque parte pares, & omnes deponunt de eodem menſe.*
4 *Inſtrumentum poſſeſſoris præſumitur prius celebratum, ſi priuatus poßidet.*
5 *Præſumptio pro priuilegiato ſuperat præſumptionem emergentē ex poſſeßione priuati, quando agitur inter priuatum, & priuilegiatum.*
6 *Inſtrumentum dotis ſi non habet horam certam, facit præſumere prius factum illud priuati habens horam certam.*
Probatio certa non debet obſeruari ob incertam, ibidem.
7 *Inſtrumentum dotis præſumitur factum ante, quando in inſtrumento priuati eſt appoſita vltima hora diei.*
8 *Inſtrumenta duo ſi ſunt confecta ab eodem notario, tunc ex ordine protocolli illud, quod eſt prius ſcriptum, præſumitur prius confectum.*
Contractus, qui eſt prior in ſcriptura, cenſetur prior in tempore, ibid.
9 *Inſtrumentum aduerſarij de vero & actuali credito præſumitur præceßiſſe inſtrumentum dotis confeſſatæ.*

1 Dotis inſtrumentum eiuſdem datæ, cuius ſunt alia inſtrumenta, præſumitur fauore dotis prius factum, vt communi conſenſu ſcriptum reliquere Iuris interpretes in l.1.ff.ſoluto matrimon. per le. in ambiguis.ff.de iure dot.& iſtud priuilegium nedum competit mulieri, ſed etiam tráſit ad quemcunque etiam extraneum, ad quem tranſit ipſa dos,& non ſolùm procedit ex parte mulieris,ſed etiam viri, quando ageret pro dote ſoluenda, vt colligitur ex his, quæ deduxit Iaſon in dicta l.prima, nume. 2.ff. ſoluto matrimonio, quia hoc priuilegium datur ipſi doti, non autem ipſi mulieri,vt dicta l. in ambiguis,& ideò tranſit ad quoſcunq;, ad quos tranſit ipſa dos.

Primò velim iſtud amplies, vt locum habeat, etiam ſi in-
2 ſtrumentum dotis concurrat cum inſtrumento fiſci: † nam priuilegium dotis fauorabilius eſt, quàm fiſci,per ea, quæ retulit ad hoc Socin.in dicta l.prima,numero 16.ff.ſolu.matrimon.& ſequitur Ripa ibi,numero 10. & Alexa. & recentiores in dicta l. 1. & Iaſ. num. ſecundo,& idem tenuit Bald. & in l.dotis.C.de iure doti.& videtur ſentire in l. ad exactionem,poſt numerum ſecundum,verſ.item eſt ſpeciale in dote.C.de dot. promiſſ.

Secundò ampliabis, vt etiam verum ſit in teſtibus, qui vt plurimum non recordantur de die: nam ſi eſſent ab v-
3 traque parte pares, † & omnes deponerent de eodem menſe,præferuntur teſtes deponentes pro dote, vt aſſeruit Bald.Nouel. in tractatu de dot. in 9. par. in ſecundo priuileg.quem etiam ſequitur Ripa in dicta leg.1.ff.ſolu.matrimon.nu. 12.

Primò limitatur,vt non procedat, ſi priuatus poſſideret:
4 † nam tunc inſtrumentum poſſeſſoris præſumeretur prius celebratum, ſecundùm Iaſon. in dicta l. prima, ff. ſoluto matrimonio, numero ſeptimo, per tex.in capitu. ſi à ſede, de præben.in 6.& iſtud eſt commodum poſſeſſionis,vt ſancitum eſt in tex.vnà cum glo.fin.in cap.ex literis, de probationibus.

Sublimita dictam limitationem locum ſibi vendicare tantum, quando agitur inter priuatos,vel inter æqualiter priuilegiatos, ſecus verò quando agitur inter priuatum,& pri-
5 uilegiatum: † nam tunc præſumptio pro priuilegiato ſuperat præſumptionem emergentem ex poſſeſſione priuati, vbi ita Ripa ait in dicta l.prima, num. 6.ff.ſoluto matrimon. & dilucidè inquit, ita procedere dictam limitationem Iaſ. & idem dicentem teſtem laudat Bald. in l.& quæ nondum.§.ꝙ adijcitur.ff. de pignor.

Secundò limitare poteris, quando talia inſtrumenta eſſent confecta eodem die,ſed in vno eorum eſſet dies,& hora diei: in alio verò non eſſet hora, ſed ſolum dies: etenim
6 tunc ſi inſtrumentũ dotis non habeat horam certã, † præſumitur prius factum illud priuati, habens horam certam, & tale præfertur: quia continet probationem certam, quæ non debet obſcurari ob incertam, vt Iaſ. aſſeruit in dicta l. prima,numero quarto.ff. ſoluto matrimonio, & Ripa numero ſecundo, & vnanimes prodidere Bald. Salicet. Cyn. Barto.& alij in l.de rebus.C.de donatio. ante nupt. & idem aſcripſit Salice. in leg.ſi debitor. C. de priuileg. fiſci, cum alijs ad hoc adductis à Iaſone in dicta le. prima, numero 4. 5. 6.& 7.

Sublimita non procedere hanc ſecundam limitationem,
7 † quando in tali inſtrumento priuati eſſet appoſita vltima hora diei: cum enim ſit vltima,neceſſe eſt eadem hora, vel ante eſſe factum inſtrumentum dotis, vnde debet præferri. Ita Ripa tradidit in dicta leg. prima, numero octauo, verſiculo prædicta autem ſanè intelligo. ff. ſoluto matrimonio.

Tertiò limita locum ſibi vendicare, quando talia inſtrumenta eſſent confecta à duobus diuerſis notarijs eodem
8 die: ſecus ſi eſſent confecta ab eodem notario: † quia tunc ex ordine protocolli illud, quod eſt prius ſcriptum, præſumitur prius confectum: namque contractus qui eſt prior in ſcriptura, cenſetur prior in tempore, iuxta ſententiam Iaſon. in dicta leg.prima,numero quarto,ff.ſoluto matrimonio,& ibidem Ripa,numero nono,per l. quoties. ff. de vſufruc.& l.ſi communis ſeruus.ff. de ſtipulatio.ſeruorũ,& hoc eſt ſancitum in text.& ibi Barto. in prima conſtitutione C. circa finem, cum alijs allegatis per Iaſon. in dicto numero ſecundo.

Quartò limitabis procedere in inſtrumento dotis nu-
9 meratæ, ſecus in inſtrumento dotis confeſſatæ, † quoniam tunc præſumitur inſtrumentum aduerſarij de vero, & actuali credito præceſſiſſe ex ijs, quæ obſeruauere gloſ.& Doctores,& præſertim Bald.in l. diuerſi.C.qui potior.in pignoribus habeant. & per tex.in leg. Titius. ff. quæ res pigno.obliga.poſſunt,quos ſequitur etiam Ripa in dicta l. 1. nu. 11. ff. ſoluto matrimonio.

CONCLVSIO 575.

ARGVMENTVM.

Dos ad hoc vt reſtituatur, an ſufficiat probare per famam maritum vti ſua ſubſtantia.

SVMMARIVM.

1 *Dos ad hoc vt reſtituatur, ſufficit probari per famam maritum vti ſua ſubſtantia, & bona eius non ſatis eſſe ad reſtitutionem, & exactionem dotis.*

2 Dos

1 *Dos ad hoc vt reſtituatur, ſufficit probare per famã bona mariti non ſufficere ad exactionem, & reſtitutionẽ dotis, quando agitur de modico præiudicio: ſecus quando agitur de magno.*

Dos ad hoc vt reſtituatur ſufficit probare per famam maritum vti ſua ſubſtantia
1 † & bona eius non ſatis eſſe ad reſtitutionem, & exactionem dotis, vt docuit Bart. in l. de minore. §. ſi plurimum, nume. 30. verſi. ſi verò iſta fama. ff. de quæſt. & alios refert Duen. in reg. 299. limita. 5.

Hoc limitabis procedere, quando agitur de modico præ
2 iudicio: quia tunc ſufficit, † quòd probetur per famam, bona mariti nõ ſufficere ad exactionem, & reſtitutionem dotis: ſecus verò quando agitur de magno præiudicio: quia tunc requiritur plena probatio, videlicet, quod per inſtrumentum, & per teſtes deponentes virum habere tot debita, & habere tot bona, quæ ad dotem non ſufficiunt, ita Bartol. tradidit in l. ſi conſtante, numer. 7. vſque ad 13. ff. ſoluto matrimonio.

CONCLVSIO 576.

ARGVMENTVM.

Dotis ratione, an omnia bona mulieris præſumantur eſſe data.

SVMMARIVM.

1 *Dotis ratione omnia bona mulieris præſumuntur eſſe data, ſi mulier in inſtrumento dixerit viro, do tibi omnia bona mea.*

2 *Mulier non cenſetur omnia bona dediſſe in dotem, quando ſimpliciter contraxit matrimoniũ abſq; aliqua conſtitutione dotis.*

1 Dotis ratione omnia bona mulieris præſumuntur eſſe data, † ſi mulier in inſtrumento matrimonij dixerit viro ſuo, do tibi omnia bona mea, vt aſſeuerauit Rolan. à Valle in tractatu de lucro dot. quæſtio. ſeptuageſimaſecunda, vbi ait, hoc ab omnibus approbari.

2 Hoc autem tibi erit limitandum non eſſe verum, † quando mulier ſimpliciter contraxiſſet matrimonium abſque aliqua conſtitutione dotis, quia tunc non cenſeretur dediſſe omnia bona in dotem, vt latè id proſequitur Rolan. à Valle in dicta quæſtione ſeptuageſimaſecunda, & ſeptuageſimatertia, quem videas.

CONCLVSIO 577.

ARGVMENTVM.

Dubia res, vel articulus iuris, quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Dubia res, vel articulus iuris probatur ex eo, quòd extent Doctores, qui dicant vtranque partem poſſe defendi.*

2 *Dubia res nihil omnino probare poteſt.*

3 *Dubietas oriens ex aliqua diſpoſitione declaratur per ſequentes obſeruationes, ex vicinis ſcripturis, & ex conſuetudine patrisfamilias teſtatoris, vel contrahentis.*

1 Dubia res vel articulus iuris probatur ex eo, ꝙ extarent Doctores, † qui dicerent, vtranque partem poſſe defendi, & teneri poſſe, vt in ea hypotheſi, in qua conſuluit Socin. ſenior in conſilio 150. Dominus labia mea aperiat, & Spiritus ſanctus illuminet intellectum, columna decimanona, nume. 33. & ſequen. verſiculo, ex quibus patet, quòd ſunt tria remedia, & columna vigeſimaſecunda, num. 40. verſiculo, tandem viſis difficultatibus multiplicibus, volumine primo, de quo meminit Ruin. in conſilio vigeſimoſeptimo, verſiculo, quinimmo poteſt & locum habere, numero vigeſimooctauo, volumine tertio, & refert ſequendo Burſa. in conſilio nono, num. quinquageſimonono, cum ſeq. & latius in conſilio ſeptuageſimoquarto, num. 23. & Socin. iunior in conſi. 80. Magni-
2 fice prætor, num. 8. vol. 1. † hæc verò dubia res nihil omnino probare poteſt, vt auctor eſt Damhauder. in Enchirid. parium, aut ſimilium, in verbo, Dubius.
3 Et dubietas oriens ex aliqua diſpoſitione declaratur † per ſequentes obſeruationes, vt ſancitum eſt in l. ſed & Iulianus. §. proinde, & §. interdum. Socin. ſenior conſilio vigeſimo quinto. Dominus Franciſcus ſindicus, num. 25. per dicta, & alia iura ibi adducta, volum. 1. deprehenditur ex præfationibus. l. Titia. §. idem reſpondit, ff. de verborum obligationibus, in l. cum quid, ff. ſi certum petatur. Ex viçiniſq; ſcripturis, ac ex conſuetudine patrisfamilias, teſtatoris, vel contrahentis. l. hæredes palam. §. 1. ff. de teſta. Barto. in l. Marcellus, in princip. ff. ad Trebell. per l. qui filiabus, in princ. & l. ſi ſeruus plurium. §. fin. ff. de legat. primo.

Finis Voluminis Primi.

QVAESTIONVM INDEX QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

PRobationis neceſſitas, & vtilitas. quæſt. 1. pag. 1
Probatio quid ſit. 2. 2
Probatio vnde dicatur. 3. 3
Probationum ſpecies, quot ſint. 4. ead.
Probationum ſpecies prima, quæ fit per teſtes. 5. 4
Probationum ſpecies ſecunda, quæ fit per inſtrumentum & ſcripturam. 6. 8
Probationum ſpecies tertia, quæ fit per confeſſionem. 7. 14.
Probationum ſpecies quarta, quæ fit per euidentiam facti. q. 8. 17
Probationum ſpecies quinta, quæ fit per iuramentũ. 9. 18
Probationum ſpecies ſexta, quæ fit per præſumptionem. q. 10. 20
Probatio ſemiplena. 11. 22
Probationis ſemiplenæ tertia ſpecies, quæ fit per comparationem literarum. 12. 23
Probationis ſemiplenæ quarta ſpecies, quæ fit per priuatam ſcripturam. 13. ead.
Coniectura. 14. ead.
Indicia. 15. 24
Fictio. 16. 25
Probare quis & quomodo, quid, & quando debeat. 17. 26

ARGVMENTA CONCLVSIONVM OMNIVM QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

ABbas vt Abbas aliquid faciens, an ſe Abbatem etiam probare cogatur. concl. 1. pag. 28
Abbatis vel prælati acta, an & quomodo conſenſu conuentus, vel capituli facta præſumantur. 2. 29
Abbas quando & in quo poſſit pro ſuo monaſterio eſſe teſtis. 3. 30
Abbreuiatura inſtrumenti, an plenè ſoleat probari. 4. 31
Abſentia, vel præſentia, an & quando præſumatur, & quando, & per quem probentur. 5. 33
Abſentia an & quando præſumatur in bonam, vel malam partem. 6. 34
Abſentia in præſcriptione, an & quando, & per quos probetur. 7. ead.
Abſentia in iudicijs, quomodo probetur, & quot modis quis eſſe abſens dicatur, & quis eam probet. 8. 35
Abſentia in ſtipulationibus, quo pacto probetur, & quando illa vitiat. 9. 36
Abſentia aduocati, quomodo probetur. 10. ead.
Abſentiam cauſa reipublicæ eſſe probandam, & quis cauſa reipublicæ abeſſe dicatur, vel ex iuſta cauſa. 11. ead.
Abſolutio ab excommunicatione, quomodo probanda. 12. ead.
Excommunicatum an iccirco ſe confiteatur, qui ſe ab excommunicatione liberari efflagitet. 13. 37
Acceſſorium an ſtatim confirmatum cenſeatur ſi probatum fuerit principale, & quid in ſeparatis. 14. ead.
Acceſſorium, quo tempore probari poſſit iuramento. 15. 38
Acceptatio an præſumatur facta legitimo tempore, & an illud tempus ſit probandum. 16. ead.
Acceſſus non tutus, an & quando probari debeat. 17. 39
Acceſſus non tutus, an probetur per teſtes ſingulares, & quomodo deponere debeant. 18. ead.
Acceſſus non tutus an probetur, inimicitas probando in loco, in quem ſe conferre debet. 19. ead.
Acceſſus non tutus, an eo ipſo cenſeatur probatus, quòd probatum ſit peſtem eſſe in aliquo loco. 20. 40
Accidens cuius generis ſit probationis. 21. ead.
Acclamatio, per quot teſtes, & quomodo ſit probanda. 22. 41.
Acclamatio puellæ, an inducat præſcriptionem ſtupri, vel adulterij, vel vulneris. 23. ead.
Accuſans, & non probans, qua pœna ſit afficiendus, & quo pacto id procedat. 24. ead.
Accuſator, quando calumniator præſumatur, & quæ pœna ſit illi infligenda. 25. 42.
Accuſator & teſtis an quis eſſe poſſit contra accuſatum. 26. ead.
Accuſatus capitaliter, an poſſit teſtimoniũ perhibere, pendente accuſatione capitali. 27. 43
Accuſans teſtes falſi, dicens corruptos, an teneatur probare corruptelam & falſitatem, & quando, & quo pacto procedant. 28. ead.
Accuſatore non probante quem non turbaſſe poſſeſſioné, reus abſoluitur. 29. ead.
Acquiſita per mulierem conſtante matrimonio, an de bonis mariti acquiſita cenſeantur. 30. ead.
Acquiſita per fratrem cum alijs fratribus viuentem poſt obitum prioris hæreditate indiuiſa, an cenſeantur acquiſita de paterno patrimonio. & iſtiuſmodi an debeant inter eos communicari. & quomodo inter fratres intelligatur contracta ſocietas. 31. 45
Acta iudicij, quomodo probentur. 32. 47
Acta iudicij facta in vno iudicio, quomodo probent in alio inter eaſdem perſonas, & quo pacto id procedat. 33. 49
Acta, probationes & confeſſiones factæ, & coniecturæ & præſcriptiones habitæ in iudicio ciuili, an probent, & fidem faciant in iudicio criminali. 34. 50
Aſſertioni iudicis & notarij ſuper actis, quomodo credatur, & latè de ſententia. 35. 51
Actore non probante, reum abſolui, latiſſimè examinatur. 36. 52
Actor an prius debeat probare, quàm reus. 37. 55.
Actus in dubio, cuius nomine præſumatur factus. 38. ead.
Actus facti à furioſo, an & quomodo valeant. 39. 56.

Aditio hæreditatis, quomodo probetur, & præſumatur. 40. ead.
Aditio hæreditatis, & animus adeuntis, quomodo probetur per verbum, volo, & per verba demonſtratiua, conditionalia, & enunciatiua. 41. 57
Additio hæreditatis, quomodo probetur per ſcripturam. 42. 58
Aditio hæreditatis, quomodo probetur per facta. 43. ead.
Aditio hæreditatis per plurimos modos probatur, qui etiam ſinguli explicantur. 44. pag. 58. & concl. 50. pag. 63.
Aditio hæreditatis, quomodo probetur per poſſeſſionem bonorum hæreditariorum defuncti. 45. 60
Aditio hæreditatis an probetur ex eo, quòd quis poſſederit bona hæreditaria per decennium. 46. 62
Aditionis modus decimus quintus explicatur, & quomodo procedat. 47. ead.
Aditam hæreditatem, an confectio inuentarij probet. 48. 63.
Adeundam ad hæreditatem ſi quis inſtituat procuratorem, an propterea dicatur eam adiuiſſe. 49. ead.
Aditio hæreditatis, an per ceſſationem in non faciendo ꝓbetur. 51. ead.
Aditionem hæreditatis per teſtes ſingulares probari; & quo pacto id locum habeat. 52. 64
Adminiſtrator ſoluens, an de ſuis, vel pecunijs eius cuius bona adminiſtrat, ſoluiſſe præſumatur. 53. ead.
Adminiſtrationis tutelæ probatio, an fieri debeat ſingulatim de rebus adminiſtratis. 54. ead.
Adminicula, an per ſe probent. 55. 65
Adulationis mala quàm plurima connumerantur: & an adulatoria verba probent. 56. ead.
Adulterij ſcelus improbatur, quibus pœnis olim vindicati fuerint adulteri, & cuius ſit probationis. 57. ead.
Adulterij ad probationem an antequam quis deueniat, ſit inprimis neceſſe probari matrimonium, alias ſuccumbat; nonnullaque ſcitu digna ad probandum adulterium traduntur. 58. 66
Adulterium quomodo teſtes probent. 59. ead.
Adulterium nunquid probetur ex pernoctatione mulieris extra domum mariti. 60. 67
Adulterium an probetur ex depræhenſione viri in domo mulieris formoſæ. 61. ead.
Adulterium an per auditum probetur. 62. 68
Adulterium an ad excludendum matrimonium per rumorem probetur. 63. ead
Adulterium nonnullis modis probari poteſt. 64. ead.
Adulterium, an teſtes, vnus de vna die & loco, alius de alia deponens probent; vbi etiam intelliges nonnullas alias adulterij probationes 65. 69
Aduocatus, an in cauſa ſui clientis teſtando probet. 66. ead.
Affectio vbi, & quando præſumatur, & quomodo probetur. 67. 70
Affinis, an probet pro ſuo affine. 68. 71
Affinitas & conſanguinitas, an poſſit per teſtes probari. 69. ead.
Affirmatiua ne facilior, quàm negatiua probetur. 70. pag. 72.
Aggreſſio cum ſemper præſumatur facta animo occidendi, aggreſſoris ſunt partes, vt probet ſe non habuiſſe animum occidendi. 71. ead.
Et de aggreſſore, & quomodo vter prior in alterum impetum fecerit, probandum ſit, & præſumendum. 72. 73
Agnatio in ſucceſſione, quomodo probetur. 73. ead.
Agnati ſi compellantur ad teſtificandum contra eius agnatos, an probent. 74. 74
Alienatio rei eccleſiaſticæ cum vtroque iure, & Cæſareo, & Pontificio ſit prohibita, multa probanda ſunt, vt ſubſiſtere poſſit, quæ recenſentur. 75. ead.
Alimenta à matre filio præſtita, an præſumi poſſit, vel probari donata, an animo repetendi data. 76. 75
Alens vir vxorem ægrotam, an præſumatur pietatis cauſa, & coniugali amore facere, & quo pacto alimenta probanda ſint. 77. 76
Alleganti, vel dicenti aliquid, illud ei probandum eſt, cuius rei gratia multa afferuntur exempla. 78. pag. ead.
Allodium quid ſit, & quibus modis probetur, & præſumatur. 79. 78
Allocutio ſummiſſa ad aures, an faciat indicium tractatus delicti commiſſi, & an probet illud. 80. 79
Alluuio, quomodo probetur. 81. ead.
Alternatio, quomodo præſumatur. 82. ead.
Altitudo, quomodo probetur per teſtes. 83. ead.
Ambaſciatores, quomodo probentur. 84. ead.
Amicitia, quomodo probetur per teſtes, & quomodo, & quando præſumatur. 85. 80.
Amicus, in quibus caſibus pro amico teſtimonium dicendo probet, & in quibus reijciatur. 86. ead.
Amiſſio, quomodo probetur, & quando ſtetur iuramento amiſſionem aſſerentis, & quando non. 87. 81.
Amiſſio ſcripturarum, quomodo probetur. 88. ead.
Amor inter amaſium & amantem nonullis modis probatur. 89. ead
Ancilla de ſuſcepta in vxorem à domino quid præſumatur, & de reperta prægnante in domo domini, & an & quando pro domino poſſit teſtificari. 90. 82
Animal vt bos, vel equus, an probetur eſſe alicuius per ſtigma impreſſum. 91. ead.
Animal venditum, morboſum, vel putridum apparens, an tale præſumatur fuiſſe tempore venditionis, & traditionis. 92. ead.
Animam teſtatoris mœrere ob mulieris impudicam vitam præſumitur. 93. 83
Animus quibus modis probetur. 94. ead. & quomodo, cō- cl. ſeq. 84
Animus compenſandi quibus modis probetur, 96. pag. ead.
Animus delinquendi, quibus modis probetur & præſumatur. 97. 85
Animus deliberatus & præmeditatus in occidendo, an & quando, & quibus modis præſumatur, & probetur. 98. 87 pag. 86. & concl. ſeq.
Annuli tranſmiſſio, an probet matrimonium, 100. pag. ead.
Annua præſtatio, quibus modis probetur, 101. ead.
Antecedens prohibens, quibus præſumptionib. poſſit præſumi, vel probari prohibitum etiam omne id, per quod peruenitur ad illud. 102. 88
Antiquum tempus, quod varijs in rebus intelligatur, & quæ probationes ad id ſatis ſint. 103. ead.
Antiquum, an & quando probetur per teſtes de auditu. 104. 89
Antiquum quib. modis probari poſſit. 105. 90
Antiquum, quomodo probetur per verba enunciatiua, ſiue narratiua. 106. ead.
Antiquum per coniecturas, indicia, & præſumptiones, quo modo probetur. 107. ead.
Antiquitas, quo pacto præſumat, & probet ſolemnitatem interceſſiſſe in omnibus actibus. 108. pag. 91
Apocha an & quomodo fidem faciat. 109. ead.
Apocham ſi debitor neget, quomodo fieri poſſit, vt plenè probari valeat. 110. ead.
Apocha, quæ nullo teſtium fulta adiumento eſt, an & quo tempore probet. 111. 92
Apoſtatam aliquem eſſe, pluribus modis poſſe probari. 112. 93.
Apoſtillæ adiectæ inſtrumento, an & quando, & quomodo probent. 113. 94

Appellans

Appellans quæ probare compellatur, & quo pacto ſit probanda appellatio. 114. ead.
Et nonnulla alia recenſentur, quæ appellanti probanda ſunt.concl.ſeq. 95
Appellans an & quando probare debeat impedimentum proſequendi appellationem,& quomodo probetur.116. 96
Appellatio an & quando deſerta præſumatur,& appellationis renunciatio quomodo probetur. 117. 97
Appellationis in cauſa,an & quomodo probari poſſint nō probata in cauſa principali. 118. 98
Appellationis delatio, quomodo probetur. 119. 99
Appellatio an & quomodo intra decem dies interpoſita præſumatur.120. 100
Approbatio ſententiæ,aut ſcripturæ,quibus modis probetur.121. ead.
Aquæ bonitas,quibus modis probetur. 122. ead.
Aqua an & quibus modis probetur eſſe propria alicuius. 123. 101
Arbiter an poſſit eſſe teſtis in cauſis, in quibus fuit arbiter, dirimitur concluſio.124. ead.
Arbiter tanquam arbiter, & arbitrator, ſi pronunciet, cui potiſſimum id ſit aſcribendum. 125. 103
Arbitramentum quomodo probetur. 126. ead.
Arbor per quot pedes præſumatur emittere radices. 127. ead.
Armatus cenſeatur ne bene, an malè animatus eſſe. 128. ead.
Arrarum traditio in ſponſalibus, quo pacto probanda ſit. 129. 104
Articuli admiſſi an cenſeantur, ſi ſuper his ſint teſtes recepti. 130. ead.
Articuli quando admittuntur,an pars vocanda ſit.131. ead.
Articuli impertinentes, an ſint admittendi. 132. ead.
Articuli in cauſa ciuili, vel criminali ciuiliter intentata,an poſt lapſum terminum, etiam re integra admittantur. 133. 105
Articuli an admittantur poſt publicatas atteſtationes. 134. ead.
Artificem quem non eſſe, quomodo probetur. 135. pag. 106.
Aſcendentes an præſumantur velle relinquere hæreditatē deſcendentibus.136. ead.
Aſſaſſinium quomodo probetur. 137. ead.
Aſſaſſinus, vel prædo an probetur quod nummis captus pecuniam acceperit,vt patraret homicidium,& alijs modis,qui enumerantur in concluſione.138. ead.
Aſſertio Summi Pontificis, an probet adeo, vt ei nihil obijci poſſit. 139. 107
Aſſertioni Cardinalis legati aſſerentis ſibi aliquid eſſe commiſſum à Papa,vel à Principe,an plena fides adhibeatur licèt non oſtendat literas ſui mandati.140. 109
Aſſertioni Principis an ſit credendum.141. 110
Aſſertio iudicis, an probet factum partium.142. pag. ead.
Aſſertio notarij an probet.143. ead.
Aſſertioni vulnerati contra inculpatum,an ſtādum ſit. 144. ead.
Aſſeſſoris teſtimonio, an ſtetur in cauſa, in qua fuit aſſeſſor.145. ead.
Attentata reuocari petenti,an ſufficiat probare ſe poſſediſſe tempore litis motæ, & lite pendente fuiſſe ſpoliatum,licèt de titulo non probet. 146. 111
Attentata, quomodo probentur per remiſſionem ad partes, & an attentatum probetur per inſtrumentum. 147. 113.
Attentata quo pacto probentur.148. 114
Atteſtationib.in iudicio receptis legitime publicatis, an & quàndo,quibuſue modis ſtandum ſit.149. 115
Auari cum omnes præſumantur, declaratur in quibus id potiſſimum locum habeat.150. 116
Auditus, quid probet.151. 117
Augmentum dotis, de bonis cuius præſumatur eſſe. 152. ead.
Authoris alicuius rei atteſtationi, an ſtetur. 153. ead.
Authoritas ſuperioris,quomodo interueniſſe prẹſumatur. 154. ead.
Authoritates,quando,& quomodo probent.155. ead.
Auus, an in dubio præſumatur dotare neptem contemplatione filij,vel ipſius neptis, vel ipſiusmet. 156. ead.
Auis reperta penes tertium, an præſumatur auolaſſe. 157. 119.
Auxiliator criminoſi, an poſſit eſſe teſtis.158. ead.
Auxilium delinquenti quomodo quis præſtare præſumatur,& probari poſſit.159. 120

B.

Balla an præſumatur illius mercatoris, cuius eſt ſignum in ea.160. 121
Bancherius communis ſiue mauis nummularius vel argentarius,an præſumatur quæſiuiſſe bona, quæ habet, ex pecunijs publicis, an ex officio ſuo.161. ead.
Bannitum quem eſſe,quomodo probetur, & quando poſſit iure occidi.162. 122
Baptizatum quem eſſe, quomodo probetur.163. 123
Barrataria magiſtratus quomodo probetur. 164. ead.
Barratariam iudicis ad probandum an ſufficiant coniecturę & præſumptiones. 165. 124
Barrataria, quomodo probetur.166. ead.
Baſilica,cuius præſumatur. 167. ead.
Bellum an iniuſtum probetur ex eo,quòd iuſtum non probetur.168. ead.
Benedictio facta ab aliquo authoritatem habente,quomodo præſumenda. 169. 125
Beneficium ſi quis in vita poſſidebat,an illud vſque ad vltimum vitæ ſpiritum poſſediſſe præſumatur,& quomodo id probetur. 170. ead.
Beneficij vacatio,vt adiudicatio fiat,an ſufficiat probari per publicam vocem & famam. 171. 126
Beneficium ex primaria inſtitutione ſeculare ne,an regulare præſumatur.172. ead.
Beneficij collatio ad quem ſpectet,& quo pacto probetur. 173. 127
Beneficij collatio, ſiue renunciatio, probari an poſſit per teſtes.174. 128
Beneficiatus an teneatur probare de iuſto titulo beneficium renunciantis.175. ead.
Beneficij collatio clandeſtina, an ſimulata præſumatur.176 ead.
Beneficium & iuriſpatronatus eſſe laicorum aſſerens, an illud probare debeat.177. 129
Beneficij permutatio, vel reſignatio,an & quando probetur facta in fraudem. 178. ead.
Beneficij vnio quomodo præſumatur.179. ead.
Beneficium habens,quid probare cogatur. 180. ead.
Beneficium qui velit conſequi, an ab illo dandus & probādus ſit certus aliquis modus vacandi. 181. 130
Beneficium impetrans quod vacans ſit per contractum matrimonij, quæ probare teneatur.182.pag. 131
Beneficij vacatio per aſſertionem alterius, quib.modis probetur. 183. ead.
Benemerita an & quomodo probentur per verba enunciatiua. 184. 133. & concl.ſeq. 134
Benemerita remunerationi eſſe paria & reſpondere rei donatæ, probandum eſſe, & quo pacto id procedat. 186. ead.
Benemerita eſſe probanda,vt præſumantur.187. 135
Beneplacitum ratione dignitatis, aut perſonæ conceſſum, quando morte concedentis expiret. 188. ead.
Berroarij teſtimonium in iudicio, quam fidem faciat. 189. 136.
Beſtiarum legato relicto, an cenſeantur legata eſſe animalia domeſtica & manſueta.190. 137

Bibliæ authoritas atque fides ſummariè narratur 191. pag. 138.
Bibliothecæ legato, an iudicandum ſit cum libris venire armarium. 192. ead.
Blanditiæ principum inſtantiſſimę, an metum inducere dicantur. 193. ead.
Blaſphemia quàm graue ſit ſcelus oſtenditur, atque quomodo probetur quis blaſphemus; & an idem teſtis eſſe poſſit. 194. 139
Blaſphemator quomodo probetur. 195. ead.
Binubus qualiter præſumatur, cui ſint liberi primi matrimonij. 196. 140
Bona conſumpta fuiſſe, quibus modis probetur. 197. ead.
Bonis ſibi hypothecatis, quid creditori ſit probandum. 198 ead.
Bona hæreditaria in bonis teſtatoris fuiſſe, quomodo probetur. 199. ead.
Bona affirmanti ex bonis patris ad filium perueniſſe onus incumbere probandi. 200. 141
Bona in contractibus deducta, quæ intelligantur. 201. ead.
Bona prælati defuncti, an quæſita præſumantur de bonis eccleſiæ, vel de bonis paternis. 202. ead.
Bona per prælatum poſſeſſa, an in dubio præſumantur eſſe de menſa eccleſiæ, & quibus modis id probetur. 203. 142
Bona quę non habere, quomodo probetur. 204. ead.
Bona ad hæreditatis debita ſoluenda ſi quis aſſerat non ſufficere, quomodo illi probandum ſit. 205. 143
Bona futura comprehendi in obligatione & diſpoſitione loquente ſimpliciter de bonis, non probari, nec præſumi. 206. ead.
Bona ſubiecta eſſe, quomodò probetur. 207. 144
Bona defuncti eſſe vacantia, quomodo probetur. 208. pag. ead.
Bona omnia, an allodialia, & libera eſſe præſumantur, & quomodo id probetur. 209. ead.
Bona inuecta, & illata in fundum conductum, quomodo probentur domino fundi obligata pro penſione, & quo pacto id procedat. 210. 145
Bona mulieris an dotalia, vel paraphernalia eſſe præſumantur. 211. ead.
Bona pupilli vidua adminiſtrans, an ea, quæ penes ipſam fuere inuenta, ex bonis pupilli quæſita præſumantur. 212. 146
Bona reperta in domo viri, an præſumantur eſſe viri, an vxoris: & quo pacto vxor ſua eſſe probare poterit. 213. ead.
Bona reperta penes vxorem, an in dubio acquiſita præſumantur ex bonis mariti. 214. ead.
Bona vxoris, quomodo præſumantur data viro in dotem. 215. 147
Bona officialis Principis, an acquiſita eſſe præſumantur de bonis ipſius Principis. 216. ead.
Bona ſi ſint intra fines regni, prouinciæ, ciuitatis, vel caſtri ſita, an iccirco illius eſſe dicendum ſit cuius eſt regnum & cætera loca. & quomodo id probandum. 217. ead.
Bona communia fuiſſe, quomodo probetur. 218. 148
Bona mobilia ſi quis aſſerat non adeſſe, vt immobilia alienentur, id probare debet. 219. ead.
Bona fuiſſe alicuius, quomodo probetur. 220. ead.
Bona eſſe acquiſita è re patris, quomodo probetur. 221. ead.
Bonus quomodo quilibet præſumatur. 222. ead.
Bonum eſſe quem, non malum aſſerentibus teſtibus, maior ne fides habenda ſit. 223. 149
Bona fides an in dubio præſumatur niſi probetur mala, & quomodo id procedat. 224. ead.
Bona fides quomodo præſumatur ex diuturnitate temporis 30. vel 40. an. 225. 150
Bonam fidem ex coniecturis præſumi, & probari. 226. 151
Bona fides, an probetur per iuramentum. 227. ead.
Bona fides quo pacto præſumatur ex titulo. 228. 152
Item ex titulo renunciationis & diuiſionis. ſeq. ead.
Bona fides in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus quomodo probetur. 230. ead.
Bona fides quomodo in dubio præſumatur in poſſidente, & ex poſſeſſione. 231. ead.
Bona fides an per depoſitionem vnius teſtis probetur, & cur. 232. 153
Bonæ conditionis, quomodo quis probetur. 233. ead.
Bonitas & bona qualitas alicuius, quomodo probetur. 234 ead.
Bonam famam deponentibus, an magis credatur quàm de mala atteſtantibus, etiam ſi illi ſint pauciores numero. 235. ead.
Bona fama, quomodo per teſtes probetur. 236. ead.
Bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas præſumi, & probari ob temporis antiquitatem petitam. 237. 154
Bonorum poſſeſſionem coram prætore legitimè agnitam fuiſſe non probari per patientiam longi temporis. 238. ead.
Bouem perijſſe, quomodo probetur. 239. ead.
Breuitas termini in iudice, quid probet, & quid in alijs breuitas actus. 240. ead.
Breuitas temporis quomodo faciat præſumi dolum & fraudem. 241. ead.
Bullæ falſitas, quando arguatur. 242. 155
Bullæ imperfectæ an fides ſit adhibenda. 243. ead.
Bullam ſuam producens actor poſt terminum ad articulandum, ſi non conſtet de die abſolutionis, an in dubio præſumatur ante terminum fuiſſe perfectam. 244. ead.
Bullæ deperditæ tenor, quomodo probari debeat. 245. pag. ead.
Bullæ tranſumptum ex regiſtro, an plenam vbiq; ſicut bulla originalis, fidem faciat. 246. 156
Bulletinum, quod fit pro peſte, vel aliqua alia cauſa, an probet. 247. ead.
Bulletinum an probet aliquem non eſſe de peſte ſuſpectũ, & quomodo. 248. ead.
Bulſum equum eſſe, an magis credatur teſtibus affirmantibus, quàm negantibus. 249. ead.

C.

Caducitas, an probetur ex non ſolutione canonis. 251. 156. 157
Caducitas, quomodo probari poſſit remiſſa. 252. ead.
Calculi error, qua ratione probetur. 253. 158
Calumnia, quomodo præſumatur atq; probetur. 254.
Campſor eiuſque libri, quod probationis genus faciant. 255. 160
Cancellatio inſtrumenti, an & quomodo probet inſtrumẽtum cancellatum. 256. ead.
Cancellationem inſtrumenti vel teſtamenti pręſumendam nec ne. 257. ead.
Cancellariæ regulæ, quomodo probent. 258. 161
Canonis præſtatio, quid probet. 259. ead.
Canonicus, quomodo quis probetur & præſumatur. 260. 162. ead.
Canonicus an teſtis eſſe poſſit. 261. 163
Canonizatio, quo pacto probetur. 262. 165
Cantus quomodo probetur. 263.
Capellania honoris, quomodo per teſtes probari poſſit. 264. ead.
Caprarius, quid probare debeat. 265. 166
Carceratus aufugiens fractis carceribus, an pro confitente reo habeatur. 266. ead.
Carceratum mortuum inuentum præſumi culpa cuſtodis è vita migraſſe. 267. 168
Carceratus, an teſtis eſſe poſſit. 268. ead.
Cardinalis, quod probationis genus faciat. 269. 169
Cardinali in quib. & quomodo credatur. 270. 170
Caſtrum vt probetur alicuius vrbis eſſe territorij, & cum ſit intermedium duarum ciuitatum, cuius præſumatur, & an illud poſſidens prædiorum adiacentium poſſeſſionem habere cenſeatur. 271 ead. ead.

Caſum

Argumenta.

Caſum fortuitum quis probare cogatur. 272. 171
Caſus naufragij, furti, & ſimilium, debent probari & quo pacto 273. ead.
Cataſtrum licet regulariter non probet, bona tamen in illo deſcripta illius dicuntur, cuius eſt cataſtrum. 274. 172
Cauſam iniquam quomodo quis fouere dicatur. 275. 173
Cauſa in reſcripto principis, an præſumatur, & quomodo probetur. 276. ead.
Cauſæ cognitio, quomodo probetur, & in decreto iudicis præſumatur. 276. 174
Cauſa legitima in alienatione rei eccleſiæ, an probari debeat, & quomodo. 277. ead.
Cæcitas, quomodo poſſit probari, & an quondam cæcus, nunc cæcus præſumatur, & nunquid teſtificari poſſit. 278. 175
Cenſus an per annuam ſolutionem probetur. 279. ead.
Cenſus, qua ratione probetur. 280. 176
Cenſualis an in dubio præſumatur contractus, an emphiteoticus, & quomodo probetur. 281. 177
Certam ſcientiam probandi, cui incumbat onus, & quibus modis probetur. 282. ead.
Certificatio cum non pręſumatur, probanda eſt. 283. 178
Charta maculoſa, ſuſpicioſa eſt, nec admodum probat. 284. ead.
Chirographum quomodo omnino probet. 285. ead.
Chriſtianum quem eſſe, quomodo probetur. 286. ead.
Chronicarum & hiſtoriarum exemplum, an & quomodo fidem faciat. 287. 179
Cifra inuſitata, an & quomodo probet. 288. ead.
Cimiterium, quomodo probetur. 289. ead.
Citatio, an præſumatur. 290. ead.
Citatum quem fuiſſe, quomodo probetur. 291. 180
Citationis notitia, quomodo probari poſſit. 292. 181
Citatus, quomodo impedimentum, vel caſum probare poſſit. 293. ead.
Citatio, an iudice mandante, facta præſumatur, quando in dubio verſatur. 294. ead.
Ciuis an præſumatur eſſe, qui in ciuitate reperitur. 295. 182.
Ciuitatis, quæ eſſe probentur. 296. ead.
Clam ſi quid factum ſit, probat contra eum, qui id egit, & clam fieri quid dicatur. 297. 183
Clauium receptio, quid probet. 298. ead.
Clauſula inſolita, quomodo probetur appoſita in aliquo inſtrumento. 299. 184
Clauſula codicillaris, an præſumatur appoſita ex mente teſtatoris. 300. ead.
Clauſulæ in contractibus appoſitæ, quomodo probent. 301. 185
Clericatus an probetur, eo quòd quis incedat in habitu tõſurario. 302. ead.
Clericatus per quot teſtes probari poſſit. 303. 186
Clericatus ex diuturna poſſeſſione an probetur. 304. ead.
Clericatus, an per literas epiſcopi & alijs hic enumeratis modis probetur. 305. 187
Clerico teſti, quanta fides habeatur. 306. ead.
Clientulus, an poſſit eſſe teſtis pro ſuo patrono. 307. 188
Codicilli probatio, quomodo fiat. 308. ead.
Cogitatio, quomodo probetur. 309. ead.
Cognatus, an teſtimonium dicere poſſit. 310. ead.
Coitus impotentia, quomodo probetur. 311. ead.
Coitus quomodo præſumatur, atque probetur. 312. 189
Collatio valida, quomodo, & quibus rationib. probetur. 313. 190
Collatio, quæ prius facta cenſeatur, an illa ſummi Pontificis, an ordinarij. 314. ead.
Collator an ſit idoneus teſtis pro illo, cui contulit beneficium 315. 191
Collectam quem ſoluiſſe, quomodo probetur. 316. pag. ead.
Collectoris facultas, ſiue commiſſio, quo pacto probari debeat, & an ex eo quod quis ſit collector, eius beneficia reſeruata dici poſſint. 317. ead.
Collegiatus, an teſtis eſſe poſſit in cauſa collegij. 318. pag. 193.
Collegium, quomodo probetur. 319. ead.
Colonus, an pro domino teſtis eſſe poſſit. 320. ead.
Color, quomodo probetur. 321. ead.
Colluſio, quomodo probetur. 322. ead.
Comes, an præſumatur habere comitatum iure proprio, an tanquam feudalem. 323. 194
Comiti Palatino an & quomodo credendum ſit aſſerenti ſe habere facultatem legitimandi. 324. ead.
Commiſſio vt valeat, quæ probanda ſint. 325. ead.
Commiſſio facta Vicario Generali viua voce, de conferendis beneficijs à legato, vel epiſcopo, an probetur per teſtes. 326. 195
Commodatum an præſumatur factum rogatu, & ad requiſitionem commodatarij. 327. ead.
Communio quomodo ſit probanda, & ex quibus etiam præſumenda. 328. 196
Communis vſus loquendi quomodo probari poſſit. 329. ead.
Comparatio literarum, an & quomodo probet. 330. 197
Comparitionis probatio, quomodo fiat. 331. 198
Compater, an pro compatre, & filio ſuo ſpirituali teſtis eſſe poſſit. 332. ead.
Compenſatio an præſumatur cum teſtator rem obligatam legat creditori ſuo 333. 199
Compenſatio debiti non liquidi, per quem probari debeat, & quo temporis ſpatio. 334. ead.
Complices delicti, qui præſumantur. 335. 200
Compromiſſum, ex quo præſumantur. 336. ead.
Conceſſio in emphyteuſim, vel feudum, quo pacto probetur. 337. ead.
Conceſſio principis, an in dubio præſumatur realis, an perſonalis. 338. ead.
Concluſio in cauſa, an præſumatur in dubio facta intra tẽpus debitum. 339. ead.
Cõcubina, an pręſumatur acquiſiuiſſe ex bonis amaſij, quicquid ſibi comparauit, & an pro ipſo teſtis eſſe poſſit. 340. 201
Concubinatus, an præſumatur exiſtente diſparitate perſonarum, & quomodo probetur. 341. ead.
Concubinatus, an probetur per longam cohabitationem mulieris & viri. 342. 202
Conditio, an in dubio præſumatur, & cui incumbat onus illam probandi. 343. 203
Confeſſio facta in iudicio, quantæ ſit efficacitatis. 344. ead.
Confeſſio ſine expreſſione cauſæ, an valeat, & probet in præiudicium confitentis. 345. ead.
Confeſſio extraiudicialis parte præſente, an & quando plene probet. 346. 207
Confeſſio facta abſente parte an probet. 347. 209
Confeſſio facta in iud. an probet, & præiudicet. 348. pag. 215.
Confeſſio de crim. facta parte præſente, an plene probet. 349. 217
Confeſſio de crimine extra iudicium facta parte abſente, an probet, nec ne eouſque, vt ex ea quis puniri poſſit. 350. ead.
Confeſſio facta ad inquiſitionem formatam non præcedẽtibus legitimis indicijs, an probet, & præiudicet confitenti. 351. 219
Confeſſio facta coram iudice incompetenti, an & quomodo probet. 352. 220
Confeſſio facta per torturã nullis præcedentibus indicijs, an probet. 353. ead.
Confeſſio facta in iudicio de occiſione hominis qui non apparet, nec reperitur occiſus, an probet hominẽ occiſum ab eo, qui cõfitetur, & an confitenti noceat. 354. 221
Confeſſio in tortura facta, an probet, & præiudicet. 355. 222

Confeſſio facta medio iuramento delato officio iudicis, an probet, & valeat.356. ead.
Confeſſio facta in actis nullo ex defectu proceſſus, vel ſententiæ ob ordinem iuris non ſeruatum, an probet & valeat.357. ead.
Confeſſio facta in contractu, vel inſtrumento nullo, vel inualida, an valeat, & probet.358. 223
Confeſſio facta in teſtamento an inducat probationem, vel tantum habeat vim legati.359. ead.
Confeſſio in inſtrumento, an plene probet.360. 224
Confeſſio facta de recepto, an probet vere, & plenè receptionem, & numerationem. 361. 225
Confeſſio facta à marito dicente ſe recepiſſe dotem à muliere, an probet dotem datam. 362. 228
Confeſſio mariti dicentis ſe emiſſe rem de pecunia vxoris, an & quomodo probet.363. 229
Confeſſio patris dicentis ſe recepiſſe pecuniam ab aliquo, & ipſe dicat ſe debitorem, an probet, & præiudicet legitimæ filiorum.364. ead.
Confeſſio facta à patre confitente ſe habuiſſe pecuniam à filio ſuo tanquam ad eum pertinentem, an probet. 365. ead.
Confeſſioni matris, an credatur in præiudicium filij, ſi dicat, illum eſſe ex adulterio natum. 366. 230
Confeſſio prælati ſiue in iudicio, vel extra, aut in alio actu facta in præiudicium eccleſiæ, an probet.367. ead.
Confeſſio facta in precibus, an probet contra confitētem. 368. 231
Confeſſio procuratoris, an regulariter probet contra dominum, & ei præiudicet. 369. 232
Confeſſio tutoris, curatoris, executoris, adminiſtratoris, &c. an faciat fidem de recepto in præiudicium pupilli. 370. ead.
Confeſſio pupilli ſine tutoris authoritate, an probet. 371. 233.
Confeſſio debitoris, an probet contra alios creditores.372. ead.
Confeſſio creditoris dicentis ſibi ſatis factum à fideiuſſore pro debitore ſuo, an probet ſolutionem factam.373. ead.
Confeſſio cedentis, an probet contra ceſſionarium, & ei noceat.374. 234
Confeſſio principis an probet contra ipſum, & hæredes ſuos.376. ead.
Confeſſio coram ſacerdote in pœnitentia facta, an probet in iudicio 377. ead.
Confeſſio erronea, an probet & præiudicet confitenti, etiam ꝙ fuerit firmiter acceptata, reiterata, & per ipſum iurata. 378. 235
Confeſſio, an & quomodo probetur per teſtes, etiam ſingulares.379. ead.
Confeſſio facta in fauorem incapacis, an præſumatur facta in fraudem legis.380. 236
Confeſſio facta per aduocatum lite conteſtata, & ſciente clientulo, an perinde valeat, ac ſi per ipſum clientulum fieret.381. ead.
Confeſſio per ſcripturam propriæ manus, an ita plenè probet, vt in contrarium probari non poſſit. 382. ead.
Confeſſio incidenter facta an probet. 383. ead.
Confeſſio falſa, an probet & noceat. 384. 237
Confeſſio relatiua an probet, niſi quatenus ſit in relato.385 ead.
Confeſsio vnius an probet in præiudicium alterius. 386. ead.
Confeſsio contra ius, an probet, & an debeat eſſe certa loco & tempore. 387. ead.
Confeſsio verbis enunciatiuis facta, an probat. 388. pag. ead.
Confeſsio offenſi negantis ſe ab aliquo offenſum fuiſſe in præiudicium fiſci, an probet.389. 238
Confeſsio pręcedente interrogatione facta, an probet.390 ead.
Confeſsio meritorum, an ſimpliciter probet. 391. ead.
Confeſsio in beneficialibus & ſpiritualibus, ad fauorem alterius, an probet.392. ead.
Confinium communia.393. 239
Confines per inſtrumenta directiua & enunciatiua, an probent.394. 240
Confines an per teſtes probentur. 395. 241
Confines an probentur per famam publicam & antiquam. 396. 243
Confines an & quando probentur per præſcriptiones, coniecturas & indicia.397. ead.
Confines an per libros antiquos probentur. 398. ead.
Confines an probentur per ſcripturam. 399. 244
Confines an probentur per lapides antiquos.400. ead.
Confines an probentur per priuilegia antiqua. 401. 245.
Confines an probentur per cuſtodiam locorum. 402. pag. ead.
Confines an & quomodo probentur ex clauſuris, per exercitium iuriſdictionis, per vias regales, per reditus antiquos, per voluntatem patris fam. per communem opi- per ſententiam iudicum, & arbitrorum, per literas epiſcopi, iudicis ordinarij, per loci euidentiam, & per refectionem aggerum.403. ead.
Confirmatio, an probet confirmatum.404. 246
Coniectura an probationem faciat accedente iuramento. 405. ead.
Coniectura vnaquæque, an probari debeat ſaltem per duos teſtes.406. ead.
Coniunctus an præſumatur ſcire facta ſui coniuncti. 407. 247.
Coniunctus pro coniuncto, an teſtimonium ferre poſſit. 408. ead.
Conſanguinitatis probatio, quàm difficilis ſit. 409. pag. 248.
Conſanguinitas quo pacto per teſtes probanda ſit & per teſtes conſanguineos. 410. 249
Conſanguinitas, quomodo probetur per famam, & nominationem, & per inſtrumenta. 411. 250
Conſanguineus, an in cauſa ſui conſanguinei poſſit eſſe teſtis.412. 251
Conſanguineus, an præſumatur ſcire facta conſanguinei. 413. 252.
Conſcientiæ alicuius, quandò aliquid committitur, an eius dicto fides adhibeatur.414. ead.
Conſecratio eccleſiæ quomodo probetur. 415. 253
Conſenſus ſummi Pontificis & aliorum, ex quibus probetur & præſumatur.416. ead.
Conſenſus quibus ex rebus probetur & præſumatur. 417. 254.
Conſilij ſapientis, an præſumatur adhibita ſolennitas à ſtatuto requiſita in ſententia.418. 256
Conſilium, ex quibus probetur, & præſumatur. 419. pag. ead.
Conſpiratio, quo pacto probetur.420. 257
Conſtitutio, ſeu canonicorum ſtatutum, quo pacto probari poſſit. 421. ead.
Conſtitutum allegans, quid probare debeat. 422. ead.
Conſuetudo cum difficilima ſit probatu, cui incumbat onus ipſam probandi. 423. 258
Conſuetudo, an & quando probetur per teſtes. 424. pag. 259.
Conſuetudo, an per plura inſtrumenta probetur. 425. pag. 262.
Conſuetudo per dictum excellentis Doctoris, an & quomodo probetur. 426. ead.
Conſuetudo per approbationem & iudicis pronunciationem, quomodo probetur.427. 264
Conſuetudo generalis, an indigeat probatione. 428. pag. ead.
Conſuetudo antiquiſſima quo pacto probetur. 429. pag. ead.

Conſue-

Conſuetudo, quod maſculi excludant fœminas, & frater ſororem, quomodo probetur. 430. ea.
Conſuetudinem ad probandam eiuſdem ciuitatis an recipiantur teſtes parte non citata. 431. 265
Conſuetum quem eſſe aliquid facere, quomodo probetur. 432. ead.
Contemptus quomodo probetur. 433. ea.
Conteſtatio litis, quo pacto probetur. 434. ea.
Contractus ex non ſcripto, an probetur per teſtes. 435. 266
Contractus an probetur ex ſolutione gabellæ. 436. 267
Contraxiſſe per metum an præſumatur qui contraxit interuenientibus affinibus & conſanguineis. 437. ead.
Contractus in dubio qualiter præſumendus, & quo pacto poſſit probari. 438. ead.
Contractum probari ſimulatum, quod venditor remanſit in poſſeſſione rei venditæ, & quo pacto id procedat. 439. 268
Contractus an probetur ſimulatus per pactum, quod quandocunque venditor reſtituat pecuniam perceptam emptor teneatur reſtituere rem ſuam. 440. 269
Contractus ſimulatus an probetur per pactum de retrouendendo non pure & ſimpliciter, ſed poſt certum tempus in inſtrumento appoſitum. 441. 270
Contractus, an probetur ſimulatus, quòd bona vendita, fuerint locata poſtea ab emptore venditori pro minori penſione quàm valeant. 442. 271
Contractus ſimulatio, an præſumatur, quando venditor meliora bona, quæ habet in patrimonio, vendit, & retinet minus vtilia. 443. ea.
Contractus an rectè probetur ſimulatus ſi res pro parte vendita ſit, & pro parte donata. 444. 272
Contractus venditionis & locationis cum pacto de retrouendendo clam, & occultè celebratus an ſimulatus præſumatur. 445. 273
Contractus ſimulatus, an præſumatur inter coniuges, inter patrem & filium illegitimum, & an probetur ex donatione maioris partis bonorum, & per teſtes. 446. 274
Contractus ſimulatus, pignoratitius, vel vſurarius, per quæ, & quibus modis probetur. 447. 275
Contractus an probetur ſimulatus per teſtes productos contra inſtrumentum, & ex eo quòd fere omnia pacta apponantur in fauorem creditorum, & quando ei, qui conduxit prædium ſuum venditum, conſtituta eſt penſio. 447. 277
Contractum ſimulatum probandi, cui incumbit onus. 448. 278
Contumacia an probetur per ſcripturam, & inſtrumētum, & cui incumbat onus illam probandi. 449. ea.
Conuenticula an præſumatur illicita, & quo pacto probetur. 450. ea.
Conuerſatio, quid operetur. 451. 279
Copula carnalis, quo pacto probetur. 452. ea.
Corruptela, qualiter cenſeatur, & quo pacto probetur. 453. 280.
Corruptus pretio ad deponendum, an repellatur à teſtimonio. 454. ea.
Creditor qui petit ſuum debitorem detineri vti ſuſpectum de fuga, quæ probare debeat. 455. ea.
Creditor agens hypothecaria, quid probare debeat. 456. 281.
Creditum de quo non appareat ſcriptura, vel teſtes, quo pacto probetur. 457. 282
Credo verbum, an affirmet, an neget. 458. 283
Communia criminalium. 459. ead.
Crimen an probetur per inſtrumentum. 460. 284
Et an per teſtes. concl. ſeq. 285
Crimen læſæ maieſtatis, quo pacto probetur. 462. ea.
Criminalis cauſa, ex quo probetur, & quæ dicatur. 463. 287.
Criminoſus, an ratione criminis à teſtimonio repellatur, & quomodo & in quibus admittatur. 464. ead.
Criminoſum eſſe emendatum à crimine cui incumbat onus probandi, & quo pacto probetur. 465. 288
Criminis particeps, an à teſtimonio repellatur. 466. 289
Culpa an præſumatur, & quo pacto probari debeat. 467. ea.
Curam animarum aliquem habere, quo pacto probetur. 468. 290
Cuſtos qui tenetur ad cuſtodiam, quid probare debeat. 469. 291

D

DAmni communia. 470. 291
Damnum an probetur per iuramentum illius qui damnum paſſus eſt. 471. 292
Damnum, an in dubio præſumatur illatum ab inimico, vel à vicino, & quo pacto probetur. 472. 294
Datia aliquem fraudare voluiſſe, qua ratione poſſit probari. 473. ea.
Datum aliquid alicui, an præſumatur eſſe datum ex cauſa magis veriſimili. 474. ead.
Debere nihil ſe dicens, an id probare debeat. 475. ea.
Debiti ſolutio, an per inſtrumentum deletum repertum apud debitorem probari poſſit. 476. 295
Debitorem ſuſpectum eſſe de fuga, an probetur per iuramentum creditoris. 477 ead.
Debitor an tanquam idoneus præſumatur comprobatus fuiſſe à creditore. 478. ead.
Debitum, an poſſit probari per teſtes. 479. 296
Debitum an probetur per taciturnitatem debitoris, & quo pacto. 480. ea.
Debitum an probetur per confeſſionem extraiudicialem factam etiam abſente parte. 481. ead.
Debitum an præſumatur præceſſiſſe ex ſolutione 10. annorum. 482. 297
Decimæ, an probentur per teſtes ſingulares, & quo modo, & laicus decimas percipiens, quid probare debeat, vt illas poſſit retinere. 483. ea.
Deciſiones Rotæ, an ſint neceſſariæ, & poſſint adduci ad deciſiones cauſarum. 484. ea.
Declaratio voluntatis teſtatoris, quo pacto probetur. 485. 298
Decretum iudicis interpoſitum fuiſſe, quis probare debeat, & quomodo probetur. 486. ea.
Decretum, an ex antiquitate temporis interueniſſe præſumatur. 487. 300
Decretum iudicis, an faciat præſumi omnia ſolenniter & rite acta. 488. ea.
Defenſio probatur eo ipſo, quod appareat quem fuiſſe vim paſſum, & an præſumatur quicquid inde fecerit, egiſſe, vt ſe ab omni violentia tueretur. 489. 301
Defenſio an probetur per præſumptionem, & coniecturas, & per teſtes. 490. 302
Delegatio, an probetur per ſolum ſigillum delegantis quod reperiatur in aliqua ſcriptura ſcripta manu alterius, & an delegatio ſummi Pontificis vel Imperatoris probari debeat per literas. 491. ea.
Delegatio, an probetur probatione tacita, ſeu præſumpta: delegantis poteſtas, ac authoritas delegandi, quo pacto probanda. Et an delegatus ſubdelegans cauſam alteri poſſit teſtificari in illa cauſa. 492. 303
Deliberatio an præſumatur in parentibus erga liberos. 493. 304
Deleta in inſtrumento, quo pacto probari debeant. 494. ea.
Delictum an præſumatur, & quomodo. 495. ea.
Delictum an rectè & manifeſte probari debeat, & an per teſtes, & per famam publicam probetur, ac quomodo plene probatum dicatur. 496. 305
Delictum an probetur ex confeſſione extraiudiciali. 497. ea.
Delictum an probetur ex fuga & quomodo. 498. 306
Delictum, an per inſtrumentum probetur. 499. 307

Delictum, an probetur ex tranſactione.500. ea.
Delictum an præſumatur ex petitione veniæ.501. ea.
Dementia quo pacto probetur.502. 308
Demonſtratio falſa, quomodo probetur de corpore conſtare.503. ea.
Denunciatio, quotuplex ſit, & quo pacto fiat.504. 309
Denunciatores, an probare debeant, ꝙ denunciant.505.310
Denunciatio, an poſſit probari per vnum teſtem tantum, & an ſimpliciter credendum ſit denuncianti.506. ea.
Deponentis ciſtellam, vel alia ſimilia apud aliquem, quæ ſibi abſq; ſigno reſtituantur, an ſtetur iuramento ſi dicat aliqua abſtracta fuiſſe.507. ead.
Depoſitarius dicens perdidiſſe res depoſitas, an præſumatur in dolo, ſi appareat res ſuas ſaluas.508. 311
Depoſitum quid, & quomodo probetur.509. ea.
Deponentes teſtes de depoſito, & ſuper depoſito, an & quomodo probent.510. ead.
Deſcendentia affinitatis, conſanguinitatis, vel familiæ, in antiquiſſimis, an probetur per famam & vocem pub. ac per teſtimonium de auditu, & probando gradus conſanguinitatis, an probetur deſcendentia. 511. ea.
Diem allegans & deducens, an debeat illum probare.512.312
Diffamatio, quo pacto probetur.513. ea.
Dignitas, quomodo probetur.514. ea.
Dilapidatorem quem eſſe, an probetur per teſtes & quomodo non.515. 313
Dilatio probatoria, an ſit concedenda illi, qui in prima dilatione nullam probationem fecit.516. ea.
Dilectio maior in vno, quam in alio, quomodo probetur. 517. ea.
Diligentia, quibus modis probetur.518. ea.
Diſcordia an probetur per teſtes ſingulares, & an præſumatur oriri ex nouitate.519. ead.
Diſſenſus, quomodo probetur.520. 314
Diſcuſſio, an probari debeat per ſententiam, & quibus modis probetur.521. ea.
Diſpenſationem allegans, an illã probare teneatur.522. ea.
Diſpenſatio expreſſe facta, an poſſit teſtibus, & inſtrumentis probari.523. ea.
Diſtantia an probetur per famã & vulgi opinionem.524. ea.
Diuitem quem eſſe aſſerens, an illud probare teneatur, & quomodo probetur, & quibus modis.525. 315
Diuiſio in dubio, an præſumatur, & quibus modis probetur.526. ead.
Doctoratus, an poſſit probari per inſtrumenta publica, & per teſtes.527. 316
Doctori aſſerenti de aliqua conſuetudine, an ſit ſtandum, & an pro Doctore præſumatur.528. ead.
Dolor cordis, & mœſtitia, ex quibus probetur.529. 317
Dolus an vere probari poſſit, & ex quibus.530. ead.
Dolus regulariter an præſumatur, & quibus modis.531. ea.
Dolus iudicis quomodo detegatur, atque probetur.532.322
Domeſticus teſtis an à teſtimonio repellatur.533. ea.
Domicilium mutatum, & alibi conſtitutum eſſe quibus ex coniecturis probetur.534. 324
Dominium difficile probatu.535. 325
Dominium an probare debeat, qui agit petitorio aut rei vendicatione.536. ea.
Dominium, per quæ regulariter probetur.537. 326
Dominium, an probari poſſit per indicia & coniecturas. 538. 327
Dominium, an probetur per ſimplicẽ poſſeſſionem.539.ea.
Et an per inſtrumentum.ſeq.540. 329
Et an per inſtrumentum locationis.ſeq.541. ead.
Et an per cataſtrum, ſeu æſtimum. concluſ.ſeq.542. 330
Dominium eccleſ. an probetur per librũ cenſualẽ. 543. ead.
Dominium an probetur per ſolutionem cenſus, & per recognitionem factam aſſerto domino.544. 331
Dominium an probetur per confeſſionem.545. ea.
Dominium in antiquis, an probetur per famam.546. ea.
Dominium an teſtes probent, & an debeant rationem adducere etiam non interrogati.547. 332
Dominium an probetur per tantũ tempus, cuius initij memoria non extet in contrarium, & an ex perceptione fructuum vti dominus.548. 333
Dominium, an probetur per ſolum inſtrumentum emptionis, & per iuramentum, & an dominium rei, quæ in illius ſit bonis, probetur per ſolam apprehenſionem ipſius rei. 549. ea.
Dominus, qui olim fuit, an præſumatur etiam hodie dominus.550. ead.
Dominum alicuius rei quem eſſe, an probetur ex ſigno ipſius.551. 334
Dominus prædij, an præſumatur etiam dominus rerum omnium, quæ ſunt intra fines ipſius prædij.552. ea.
Dominus an præſumatur ſcire quantitatem patrimonij ſui, quando agit aliquid circa ipſum patrimonium.553. ea.
Donationem regulariter non præſumi, & an, & quibus in caſibus præſumatur.554. 335
Donatio facta eccleſiæ, an prӕſumatur propter Deum facta. 555. 338 ead.
Donatio an probetur per epiſtolam.556. ea.
Donationem allegans fraudulentam, & ſimulatam, quid probare debeat.557. 339
Donationis ſimulatio & fraudulentia, quibus probari poſſit.558. 340
Donatio an ſemper præſumatur facta ob merita.559. ead.
Donatio an ad hoc vt dicatur facta ob benemerita, merita debeant probari.560. 341
Donatio facta mentione mortis, an in dubio præſumatur cauſa mortis.561. 343
Donatio an probari poſſit per teſtes, qui donationi interfuerunt.562.
Donatio alicuius rei, quam vir, aut eius pater mittit ſponſę, an cenſeatur tradita cauſa ornamenti, & donatio facta ſponſæ à conſanguineis viri, an præſumatur facta contemplatione mariti.563. ea.
Donatarius an præſumatur interueniſſe in donatione, & donans voluiſſe tantummodo donare ſoli donatario, & an moriens cum donatario præſumatur prius mortuus. 564. ead.
Dos vt probetur, an leuiores & faciliores probationes propter eius fauorem requirantur.565. 344
Dotis receptio, an probetur per confeſſionem viri 566. ea.
Dotis promiſſio an probetur ex promiſſione vſurarum dotis, & ex tractatu matrimonij contrahendi 567. ea.
Dotis datio ſi de ea non appareat inſtrumentum, an poſſit probari per teſtes, & dotis dominium an recte probetur per ſolum inſtrumentum dotis.568. 345
Dos an probetur per verba enunciatiua, & ex eo, quòd probata ſit ſolutio gabellæ. 569. ea.
Dos aſſignata filiæ a patre, an præſumatur competens, adeo vt filia conqueri non poſſit.570. ea.
Dos data ab extraneo mulieri, an præſumatur donata.571. 346
Dotata filia, an magis præſumatur fuiſſe, quàm indotata. 572. 347
Dotare neptem auus, an præſumatur contemplatione filij. 573. ea.
Dotis inſtrumentum eiuſdẽ datæ, cuius ſint alia inſtrumenta, an præſumatur fauore dotis prius factum.574. ea.
Dos ad hoc vt reſtituatur, an ſufficiat probare per famam maritum vti ſua ſubſtantia.575. ea.
Dotis ratione, an omnia bona mulieris præſumantur eſſe data.576. 348
Dubia res, vel articulus iuris, quomodo probetur.577. ea.

QVAESTIONVM CAPITA QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

NVNQVAM verbis. quæſt. 1. pag. 1
Vetus inoleuit. 2. 2
Probationis neceſſitatem. 3. 3
Quarta quæſtio. 4. 4
Antequam ad hanc primam. 5. 5
Hactenus de prima probationum. 6. 10
Ordo doctrinæ. 7. 15
Tranſeamus deinceps. 8. 17
Deiuramento 9. 18
Rem inſtituto. 10. 20
Cum omnia. 11. 22
Deueniamus nunc. 12. 23
Quarta vero. 13. ea.
Non videtur. 14. ea.
Coniecturæ proxima. 15. 24
Supereſt, vt de tertia. 16. 25
Breuiter nobis. 17. 26

CONCLVSIONVM CAPITA QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

ABBAS. concluſ. 1. pag. 28
Abbatis acta. 2. 29
Abbatem poſſe eſſe. 3. 30
Abbreuiaturam. 4. 31
Abſentiam in dubio. 5. 33
Abſentiam alicuius. 6. 34
Abſentiam in præſcript. 7. ea.
Abſentia in iudicijs. 8. 35
Abſentiam in ſtipulationibus. 9. 36
Abſentia aduocati. 10. ead.
Abſentia cauſa reipub. 11. ead.
Abſolutionem ab excom. 12. ea.
Abſolutionem petens. 13. 37
Acceſſorium probari. 14. ead.
Acceſſorium probatur. 15. 38
Acceptatio. 16. ea.
Acceſſum non tutum ſi quis. 17. 39
Acceſſum non tutum probari. 18. ead.
Acceſſus præterea. 19. ead.
Acceſſus non tutus. 20. 40
Accidens ſolet. 21. ead.
Acclamationem. 22. 41
Acclamantem. 23. ead.
Accuſans & non probans. 24. ea.
Accuſatorem. 25. 42
Accuſator non poteſt. 26. ea.
Accuſatus capitaliter. 27. 43
Accuſans teſtes. 28. ea.
Accuſatus de turbata. 29. ead.
Acquiſita per mulierem. 30. 44
Acquiſita ab vno. 31. 46
Acta iudicij non poſſe. 32. 47
Acta iudicij probant. 33. 49
Acta facta. 34. 50
Acta iudicij non præſumuntur. 35. 51
Actore non probante. 36. 52
Actor prius. 37. 55
Actus in dubio. 38. ead.
Actum geſtum. 39. 56
Aditio hæreditatis plerumq; 40. ead.
Aditionem hæreditatis probari per ſolam. 41. 57
Aditio hæreditatis præterea. 42. 58
Aditionem hæreditatis probari per facta. 43. ea.
Aditio hæreditatis probatur tertiò. 44. ead.
Aditio hæreditatis 13. loco. 45. 60
Aditio hæredit. 14. 46. 62
Aditio hæredit. 15. 47. ead.
Aditio hæredit. 16. 48. 63
Adit. hæred. 17. 49. ea.
Adit. hæred. 18. 50. ea.
Aditio etiam hæreditatis. 51. ea.
Aditio hæred. probatur præterea per teſtes. 52. 64
Adminiſtratorem. 53. ead.
Adminiſtrationis. 54. ead.
Adminicula. 55. 65
Adulatio. 56. ead.
Adulterij crimen. 57. ead.
Adulterij ad probationem. 58. 66
Adulterium primo 59. ea.
Adulterium probatur. 60. 67
Adulterium porro. 61. ead.
Adulterium inſuper. 62. 68
Adulterium itidem. 63. ea.
Adulterium quinimo. 64. ea.
Adulterium illo die. 65. 69
Aduocatum. 66. 70
Affectio. 67. ea.
Affinis. 68. 71
Affinitas. 69. ead.
Affirmatiua. 70. 72
Aggreſſio. 71. 73
Aggreſſor. 72. ea.
Agnatus qui dicit. 73. ead.
Agnatum. 74. 74
Alienatio. 75. ea.
Alimenta à matre. 76. 76
Alimenta, quæ vxori. 77. ea.
Allegans. 78. 77
Allodialis res. 79. 78
Alloquutio. 80. 79
Alluuio. 81. ead.
Alternatio. 82. ead.
Altitudo. 83. ead.
Vidi quandoq; 84. ead.
Amicitiam. 85. 80
Amicus. 86. ea.
Amiſſionem pecuniæ. 87. 81
Amiſſionem inſtrumenti. 88. ead.
Amor inter amaſium. 89. 82
Ancilla. 90. ea.
Animalia. 91. ead.
Animal. 92. ea.
Anima. 93. 83
Animus cum directo. 94. ea.
Animus ex qualitate. 95. 84
Animum compenſandi. 96. ead.
Animum delinquendi. 97. 85
Multa. 98. 86

Extant.

Concluſionum capita.

Extant.99. 87
Annuli.100. ea.
Annuam præſtationem.101. 88
Antecedens.102. ea.
Antiquum.103. ea.
Retulimus.104. 89
Poſteaquam.105. 90
Pergamus.106. ea.
Ad idem.107. ea.
Antiquitati.108. 91
Apocha.109. ea.
De illius.110. ea.
Reliquum eſt.111. 92
Apoſtatam.112. 93
Apoſtillam.113. 94
Appellantem.114. 95
Proſequamur.115. ea.
Recenſuimus.116. 96
Appellationem.117. 97
In cauſa appellationis.118. 98
Appellationis.119. 99
Appellationem.120. 100
Approbationem.121. ea.
Aquæ bonitas.122. ea.
Aquam eſſe.123. 101
Arbitrum tam in cauſa.124. 102
Arbitrum pronunciando.125. 103
Arbitramentum.126. ea.
Arborem.127. ea.
Arma indicio.128. ea.
Arrarum.129. 104
Articulos præſumi.130. ea.
Articuli, quando.131. ea.
Articulos impertinentes.132. ead.
Articulos poſt lapſum.133. 105
Articulos poſt publicatas.134. ead.
Artificem.135. 106
Aſcendentes.136. ea.
Aſſaſſinium.137. ea.
Aſſaſſinus.138. 107
Aſſertionem ſummi Pont.139. 108
Aſſerenti Cardinali.140. 109
Aſſertioni Principis.141. 110
Aſſertionem iudicis.142. ead.
Aſſertionem notarij.143. ead.
Aſſertioni vulnerati.144. ead.
Aſſeſſoris.145. 111
Attentata petens reuocari.146. ea.
Attentata non probantur.147. 113
Attentatum.148. 114
Atteſtationibus.149. 115
Auarum.150. 116
Auditu.151. 117
Augmentum.152. ea
Authoris.153. ea.
Authoritatem.154. ea.
Authoritates.155. ea.
Auum.156. ea.
Aui.157. 119
Auxiliatorem.158. ea.
Auxilium.159. 120

BAllam.160. 121
Bancherium.161. ea.
Bannitum.162. 122
Baptizatum.163. 123
Barrataria, quæ.164. ea.
Barratariæ crimen.165. 124
Barrataria per ſolam.166. ea.
Baſilicam.167. ea.
Bellum.168. ea.

Benedictionem.169. 125
Beneficium, quod.170. ea.
Beneficij vacationem.171. 126
Beneficium regulariter.172. 127
Beneficij collationem pertinere.173. ea.
Beneficij collationem ſiue.174. 128
Beneficij collationem factam.175. ea.
Beneficij collationem clandeſtinam. 176. ea.
Beneficiū impetrans, & aſſerens.177. 129
Beneficij permutationem.178. ea.
Beneficij vnionem.179. ea.
Beneficium habenti.180. 130
Beneficium impetrans, vt illud.181. ea.
Beneficium vacans per contractum.182. 131
Beneficiū vacans per aſſecutionē.183. ea.
Benemerita probari.184. 133
Benemerita, vt probentur.185. 134
Benemerita probari debent.186. 135
Benemerita non præſumi.187. ea.
Beneplacitum.188. ea.
Berroarij.189. 137
Beſtiarum legato.190. 138
Bibliæ auctoritas.191. ea.
Bibliothecæ legato.192. ead.
Blanditias principum.193. ea.
Blaſphemia.194. 139
Blaſphematorem.195. ea.
Binubum.196. 140
Bona, quæ vſu.197. ea.
Bona ſibi hypothecata.198. ea.
Bona hæreditaria.199. ea.
Bona ſi quis dixerit.200. 141
Bona in contractibus.201. ea.
Bona prælati.202. ea.
Bona eccleſiæ.203. 142
Bona quem non habere.204. ea.
Bona non ſufficere.205. 143
Bona futura.206. ea.
Bona ſubiecta.207. 144
Bona defuncti.208. ead.
Bona omnia.209. ea.
Bona inuecta.210. 145
Bona mulieris.211. 146
Bona penes viduam.212. ea.
Bona reperta in domo.213. ea.
Bona reperta penes vxorem.214. ead.
Bona vxoris.215. 147
Bona officialis.216. ead.
Bona intra.217. ea.
Bona fuiſſe.218. 148
Bona mobilia.219. ea.
Bona alicuius.220. ead.
Bona eſſe acquiſita.221. ea.
Bonum quemlibet.222. 149
Bonum quem eſſe.223. ea.
Bonam fidem in dubio.224. 150.
Bonam fidem præſumi ex diuturnitate. 225. 151
Bonam fidē præſumi & probari.226. ea.
Bona fides præterea.227. ead.
Bonam fidem præſumi ex titulo.228. 152
Bona fides inſuper.229. ea.
Bonam fidē in quaſi poſſeſſione.230. ea.
Bona fides in dubio.231. ea.
Bonam fidem per depoſitionem.232. 153
Bonæ conditionis.233. ead.
Bonitatem.234. ead.
Bonam famam.235. ead.
Bonam famam porro.236. ea.
Bonorum poſſeſſio ſecundum.237. 154
Bonorum poſſeſſionem coram.238. ea.
ea.
Bouem perijſſe.239. ea.
Breuitatem termini.240. 155
Breuitas temporis.241. ea.
Bullæ (quod.242. ea.
Bullæ imperfectæ.243. ea.
Bullam ſuam.244. ead.
Bullæ cuius.245. 156
Bullæ ſumptum.246. ea.
Bulletinum quod fit.247. ea.
Bulletinum ſchedulam.248. ea.
Bulſum equum.249. 156

CAducitatem.251. 157
Caducitas.252. 158
Calculi error.253. 159
Calumniam.254. 160
Campſorem.255. ea.
Cancellatio.256. 161
Cancellationem.257. ea.
Cancellariæ.258. ead.
Canonis.259. 162
Canonicum quem.260. ea.
Canonicum regularem.261. 163
Quàm difficilis.262. 165
Teſtem dicentem.263. 166
Capellaniam.264. ead.
Caprarium.265. 167
Carceratus carcerib.266. 168
Carceratus inuentus.267. ea.
Carceratus ſi teſtis.268. 169
Cardinalis.269. 170
Cardinali fidem.270. ead.
Caſtrum probari.271. 171
Caſum fortuitum allegantem.272. ea.
Caſum fortuitum naufragij.273. 172
Cataſtrum.274. 173
Cauſam iniquam.275. ea.
Cauſam præſumi.276. 174
Cauſæ cognitio.276. 175
Cauſam legitimam.277. ead.
Cæcitas.278. 176
Cenſum probari per annuam.279. ea.
Cenſum probari ex eo.280. 177
Cenſualis.281. ea.
Onus probandi.282. 178
Certificationem.283. ea.
Charta deturpata.284 ea.
Chirographum.285. ea.
Chriſtianum quem eſſe.286. 179
Chronicarum.287. ea.
Cifram.288. ea.
Cimiterium.289. ea.
Citationem.290. 180
Citatum.291. 181
Citationem.292. ea.
Citatus.293. ead.
Citatio ſi in dub.294. 182
Ciuis quis.295. ea.
Ciuitatis.296. 183
Clam.297. ea.
Clauium.298. 184
Clauſulam inſolitam.299. ea.
Clauſulam codicillarem.300. 185
Clauſulas omnes.301. ea.
Clericum neminem.302. 186
Clericatum probari.303. ea.
Clericatus præterea.304. 187
Clericatum probari.305. 188
Clericum ratione.306.

Clien-

Clientulum.307. ea.
Codicillus.308. ead.
Cogitatio.309. ea.
Cognatus.310. ea.
Coitus impotentiam.311. ea.
Coitum præſumi.312. 189
Collatio beneficij.313. 190
Collationem.314. ea.
Collator beneficij.315. 191
Collectam.316. ea.
Collectoris.317. 192
Collegiatum.318. 193
Collegium.319. ea.
Colonum.320. ea.
Teſtis deponens.321. ea.
Colluſionem.322. ea.
Comitem.323. 194
Comiti palatino.324. ea.
In commiſſione.325. 195
Commiſſio.326. ea.
Commodatum.327. 196
Communionem.328. ea.
Communem vſum loquendi.329. ea.
Comparationem.330. 197
Comparitionis.331. 198
Compatrem.332. ea.
Compenſationem.333. 199
Compenſatio debiti.334. ea.
Complices.335. 200
Compromiſſum.336. ea.
Conceſſionem.337. ea.
Conceſſio principis.338. ead.
Concluſio.339. 201
Concubinam.340. ea.
Concubinatum præſumi.341. 202
Concubinatum probari.342. ea.
Conditionem.343. 203
Confeſſio facta in iud.344. ea.
Confeſſio ſine cauſa.345. 204
Confeſſio. extraiudicialem.346. 207.
Confeſſionem factam abſente.347. 210
Confeſſionem factam in iud.348. 215
Confeſſionem de crim.fac.349. 217
Confeſſionem de cri.extra.350. 218
Confeſſionem factam ad inquiſit.351.219
Confeſſio facta coram iu.352. 220
Confeſſionem factam per torturam.353. ea.
Confeſſio etiam ſponte.354. 221
Confeſſio in tortura.355. 222
Confeſſio facta medio.356. ead.
Confeſſio facta in actu.357. ea.
Confeſſio facta in contractu.358. 223
Confeſſionem factam in teſt.359. ea.
Confeſſionem in inſtrumento.360. 224
Confeſſio de recepto.361. 225
Confeſſionem factam à marito.362. 228
Confeſſio mariti.363. 229
Confeſſio patris.364. ea.
Confeſſio facta à patre.365. ea.
Confeſſioni matris.366. 230
Confeſſio prælati.367. ea.
Confeſſio facta in precib.368. 231
Confeſſio procuratoris.369. 232
Confeſſio tutoris.370. ead.
Confeſſionem pupilli.371. 233
Confeſſio debitoris.372. ea.
Confeſſio creditoris.373. ea.
Confeſſionem cedentis.374. 234
Confeſſio furioſi.375. ead.
Confeſſionem principis.376. ead.
Confeſſio coram ſacerdote.377. ea.
Confeſſionem erroneam.378. 235
Confeſſionẽ probari per teſtes.379. ea.
Confeſſio facta ad fauorem.380. 236
Confeſſio facta per aduocatum.381. ea.
confeſſionem per ſcripturam.382. ea.
confeſſionem incidenter.383. ead.
confeſſio falſa.384. 237
confeſſionem relatiuam.385. ea.
confeſſio vnius.386. ea.
confeſſio contra ius.387. ea.
confeſſio verbis.388. ea.
confeſſio offenſi.389. 238
confeſſio præcedente.390. ead.
confeſſionem meritor.391. ea.
confeſſio in beneficialib.392. ea.
confinium probatio.393. 239
confines probantur per inſtr.394. 240
confines probantur per teſtes.395. 242
confines probari per famam.396. 343
confines probari per præſumpt.397. ea.
confines præterea.398. 244
confines porrò.399. ea.
confines probari per lapides.400. ea.
confines etiam probari.401. 245
confines inſuper.402. ea.
confinium probationes.403. ea.
confirmationem.404. 246
coniectura.405. ead.
coniecturam.406. 247
coniunctum ex vulga.407. ea.
coniunctum pro coniuncto.408. 248
conſanguinitas.409. 249
conſanguinitatem per indicia.410. ea.
conſanguinitatem probari.411. 250
conſanguineus.412. 251
conſanguineum præſumi.413. 252
conſcientiæ.414. 253
conſecrationem.415. ea.
conſenſum ſummi Pont.416. 254
conſenſum, qui requiritur.417. 255
conſilij ſapientis.418. 256
conſilium malum.419. ea.
conſpirationem.420. 257
conſtitutio.421. ead.
conſtitutum.422. ea.
conſuetudinem eſſe.423. 258
conſuetudinem probari per teſtes.424. 260
conſuetudinem probari ex inſpectione. 425. 262
conſuetudinẽ probari per aſſertionem. 426. 263
conſuetudo.427. 264
conſuetudinem vniuerſalem.428. ea.
conſuet.antiquiſſimam.429. ea.
conſuetudinem quod maſculi.430. 265
Ad probandam conſuet.431. ea.
conſuetum quem eſſe.432. ea.
contemptus probatur.433. ea.
conteſtationem.434. 266
contractum ex non ſcripto.435. ea.
contractus quilibet.436. 267
contraxiſſe.437. ea.
contractum in dubio.438. ea.
Extant & aliæ probat.439. 268
Suppetunt.440. 270
Progrediamur.441. ead.
Iſta etiam.442. 271
Plurimi etiam.443. 272
Quàm verò ſcitè.444. ea.
Nihil eſt.445. 273
coniugum.446. 274
Sed vlterius.447. 275
Superſunt adhuc.447. 278
contractum eſſe ſimulatum.448. ea.
contumaciam poſſe.449. ea.
conuenticula.450. ea.
conuerſationem.451. 279
copula carnalis.452. ea.
corruptelæ vitium.453. 280
corruptum pretio.454. ea.
creditor, qui petit.455. ea.
creditor agens.456. 281
creditum, de quo.457. 282
credo, verbum.458. 283
In criminalibus.459. ea.
crimen non poſſe.460. 284
crimen probandum eſſe.461. 285
crimen læſæ maieſt.462. 286
criminalis cauſa.463. 287
criminoſum ratione.464. 288
criminoſum eſſe emendatum.465. 289
criminis participi.466. ea.
culpam non præſumi.467. ea.
curam animarum.468. 290
cuſtos, qui.469. 291
DAmnum alleganti.470. 291
Damnum per iuramentum.471.292
Damnum in dubio.472. 294
Datia præſumi.473. ea.
Datum aliquid.474. ea.
Debere nihil.475. ea.
Debiti ſolutio.476. 295
Solent debitores.477. ea.
Debitorem tanquam.478. ead.
Debitum poteſt probari.479. 296
Superiori concluſioni.480. ea.
Debitum probari.481. 297
Debitum præſumitur.482. ea.
Decimæ probantur.483. ead.
Deciſiones Rotæ.484. ead.
Declarationem voluntatis.485. 298
Decretum iudicis.486. ea.
Decretum præſumitur.487. 300
Decretum iudicis.488. ea.
Defenſio probatur.489. 301
Proſequamur.490. 302
Delegatio probari poteſt.491. 303
Delegatio, quando.492. ead.
Deliberationem.493. 304
Deleta in inſtrumento.494. ea.
Delictum non præſumi.495. ea.
Diximus.496. 305
Superioribus.497. 306
Delictum regulariter nõ probari ex fuga.498. ead.
Delictum regulariter non probari per inſtrumentum.499. 307
Delictum probatur.500. ea.
Delictum non præſumi.501. ea.
Dementia.502. 308
Demonſtratio falſa.503. 309
Denunciatio eſt triplex.504. ea.
Denunciatores.505. 310
Denunciatio nõ poteſt probari.506.ea.
Deponentes ſarcinulam.507. 311
Depoſitarius.508. ea.
Depoſitum eſt contractus.509. ea.
Teſtes deponentes.510. ea.
Deſcendentia.511. 312
Diem allegans.512. ead.

Diffa-

Diffamatio.513. ea.
Dignitas probatur.514. ea.
Dilapidatorem.515. 313
Dilationem.516. ea.
Dilectio maior.517. ea.
Diligentia probatur.518. ea.
Diſcordiam.519. ea.
Diſſenſus.520. 314
Diſcuſſionem.521. ea.
Diſpenſationem allegantem.522. ea.
Diſpenſationem expreſſe.523. ea.
Diſtantia probatur.524. ea.
Diuitem quem eſſe.525. 315
Diuiſionem in dubio.526. ea.
Doctoratum.527. 316
Doctori aſſerenti.528. ea.
Dolorem cordis.529. 317
Dolus vere probari.530. ea.
Dolum regulariter.531. 318
Dolus iudicis.532. 322
Domeſticum teſtem.533. 323
Domicilium.534. 324
Dominium difficilis.535. 325
Dominium probare.536. 326
Dominium per hæc tria.537. ea.
Dominij probationem.538. 327
Dominium non probari.539. ead.
Dominium regulariter.540. 329
Dominium per inſtrumentum.541. ea.
Dominium per cataſtrum.542. 330
Dominium eccleſiæ.543. ea.
Dominium inſuper.544. 331
Dominium probatur per.545. ead.
Dominium in antiquis.546. 332
Teſtes quos optime.547. ea.
Dominium probatur etiam.548. 333
Dominium non probatur.549. ea.
Dominus, qui olim.550. 334
Dominum alicuius.551. ead.
Dominus prædij.552. ea.
Dominus præſumitur.553. ea.
Donatio regulariter.554. 335
Donatio facta eccleſiæ.555. 338
Donatio probatur.556. ea.
Donationem allegans.557. ead.
Diximus ſimulationem.558. 339
Donatio ſemper præſumitur.559. 340
Cum igitur.560. ead.
Donatio facta mentione.561. 341
Donatio probari poteſt.562. 343
Donatio alicuius rei.563. ea.
Donatarius non præſumitur.564. 344
Dos, vt probetur.565. ea.
Dotis receptio.566. ea.
Dotis promiſſio.567. ea.
Dotis datio.568. 345
Dotem qui voluerit.569. ea.
Dos aſſignata filiæ.570. ea.
Dos data ab extran.571. 346
Dotata filia.572. 347
Dotare neptem.573. ea.
Dotis inſtrumentum.574. ea.
Dos ad hoc.575. 348
Dotis ratione.576. ea.
Dubia res.577. ea.

INDEX

INDEX RERVM MEMORABILIVM, QVAE IN HOC VOL. I. CONCLVSIONVM IOSEPHI MASCARDI CONTINENTVR.

A

ABBAS ſi aliquid tanquam abbas facit debet ſe abbatem probare, & quando. conclu. 1. numero 1. & 4. fol. 28

Abbas debet probare conſenſum conuentus interueniſſe in actu, ſi opponitur ante illius exequutionem, etiam ſi ſufficiat tacitus conſenſus in actu interueniſſe. conclu. 2. nu. 8. fol. 29

Abbas remotus, vel depoſitus non admittitur in teſtem ſuper contractibus præcedentibus ſuæ eccleſiæ. concluſ. 3. numero 19. fol. 31

Abbas non ſolum poteſt eſſe teſtis in cauſa monaſterij ſui, ſed etiam iudex. conclu. 3. num. 14. fol. 30

Abbas non poteſt ſimul eſſe actor, & teſtis, ibi. nu. 15.

Abbas ſolus ſecularis, procuratorem conſtituens, non eſt in illa cauſa teſtis, ſecus in regulari. conclu. 3. nu. 4. fol. 30

Abbas regularis non videtur habere vſumfructum, ſecus ſecularis, ibidem.

Abbas non poteſt teſtificari, quando de bonis ſuæ menſæ tractatur, ſecus de iuribus eccleſiæ. conclu. 3. nu. 17. fol. 30

Abbas recipitur in teſtem pro ſuo miniſterio, etiam ſi ſit actor, ſi procuratorem conſtituerit cum capitulo, concluſio. tertia, numero 2. & 3. fol. 30

Abbas ſi ſolus per ſe agat, vel ſolus procuratorem conſtituat non recipitur in teſtem, ibi. nu. 3. & 15.

Abbas ſolus nomine eccleſiæ procuratorem conſtituens admittitur in teſtem pro ſua eccleſia. concluſ. 3. nu. 7. fol. 30

Abbas in cauſa monaſterij iurat de calumnia in animum ſuum de iure ciuili, at de iure canonico in animam maioris partis conuentus. concl. 3. nu. 9. fol. 30

Abbas ſuper contractu teſtificatur, ibid. nu. 10.

Abbas antiquus probat ſe Abbatem per communem vulgi opinionem. conclu. 1. nu. 4. fol. 28

Abbas, qui diu ſit in poſſeſſione, & illam probans, ſufficit ei, abſque eo vt probet titulum. ibid. nu. 6. & 8.

Abbatis conceſſio excludit malam fidem, vt præſcriptio procedat, & quando procedat. conclu. 2. nu. 14. fol. 30

Abbatem admitti ad teſtificandum pro ſuo monaſterio, ſi procuratorem conſtituit. concl. 3. nu. 1. fol. 30

Abbreuiatura inſtrumenti ſolet plenè probare. concluſ. 4. nume. 1. contra nume. 2. & 7. fol. 31

Abbreuiatura eſt ſcriptura adhuc imperfecta, quæ non probat, ibi. numer. 2.

Abbreuiatura, quando apparet ex ea notarium voluiſſe plus ſcribere, non probat, ibi. nu. 4.

Abbreuiatura non habens teſtes an probet, & an illi requirantur teſtes in inſtrumento, an rogati requirantur. concluſ. 4. numero 26. fol. 33

Abbreuiatura habens locum, tempus, & teſtes neceſſarios non dubium, quin ſit manu notarij, licetq; non ab eo ſubſcripta probat. concluſ. 4. nu. 8. fol. 31.

Abbreuiatura etiam non cancellata non probat. concluſ. 4. numero 27. fol. 33

Abbreuiatura notarij non facit fidem, ſi ibi non eſt ſignum tabellionis publici. concl. 288. nu. 5. fol. 179

Abbreuiatura notarij carens ſigno non probat, & quando. concl. 4. nu. 19. & 21. fol. 32

Contrarium vide ibidem, num. 19.

Abbreuiatura de ſubſtantia requirit locum contractus, annum & diem, alias non probat, & quando, ibi. nu. 24. fol. 33

Abbreuiaturæ ſtatur, quando repugnantia eſt inter ipſam & inſtrumentum extractum, & per legale, & in nulla ſui parte vitiatum protocollum ſuſtinetur extractum, & quando hoc. concluſ. 4. nu. 13. fol. 31

Contrarium numero 14. & 17. fol. 32

Abbreuiaturæ etiam cancellatæ ſtari, & quando. concluſ. 4. nu. 15. 17. & 27. fol. 32

Ablata male reſtituenda ſunt illis, quibus ſubrepta fuerunt, etiam in damnum fiſci, & damnatus ad mortem, ſi confitetur nonnulla malè ablata, reddenda ſunt de bonis ipſius damnati, licèt regulariter ad fiſcum omnia pertineant. concluſ. 359. nume. 14. fol. 224

Abſciſio capitis multum diſtat à mutilatione pedis. concluſ. 82. numero 4. fol. 79

Abſens cauſa Reipublicæ is eſt, qui mittitur à Principe, vel ad eos, ſecus de vna ad aliam ciuitatem. concluſ. 11. numero ſecundo, fol. 36

Abſens partim publica cauſa, partim ſua propria, conſideratur, quod principaliter obſeruat, ſi fuerit dubium ſuum principale motiuum, ibi. nu. 3.

Abſens non videtur eſſe à ciuitate, in qua filios reliquit & filiam. concl. 7. nu. 10. fol. 34

Abſens poſt citationem, vel notitiam litterarum præſumitur malitiosè abeſſe, præſumitur contra eum, qui ſine cauſa recedit. conclu. 6. nu. 3. fol. 34

Abſens, contra quem lata eſt ſententia, poteſt appellare poſt decem dies à tempore ſcientiæ. concluſ. centeſima vigeſima, numeros. fol. 100

Abſens in iudicio probatur, quando non interfuiſſe actui conſtat. concl. 8. nu. 9. fol. 35

Abſens metu morbi iuſta cauſa abeſt, & præſens dicitur. concluſ. 7. nu. 11. fol. 35

Abſens poteſt ratum habere, quod eius nomine actum eſt. concluſ. 347. num. 113. fol. 214

Abſens extra prouinciam eſſe coniecturis probabitur, vt ſi mercator, & ſimiles. conclu. 8. nu. 12. fol. 35

Item ſi in finibus prouinciæ habitaret, tunc non præſumitur eſſe in prouincia, ibi.

Abſens in longinquis partibus, & vbi neſcitur, non expectatur, ſecus in loco propinquo, ibi. nu. 13.

Abſens de nouo probare poteſt, etiam ſi interlocutoria ſit lata contra eum. concl. 118. nu. 41. fol. 99

Idem etiam ſi interlocutoria haberet vim diffinitiuæ, ibid. numero 42.

Abſenti non eſt neceſſe, vt probet, ſe appellaſſe intra decem dies. concl. 114. nu. 12. fol. 95

Abſenti tempus multiplicatur, ne contra eum præſcriptio dicatur. concl. 7. nu. 15. fol. 35

Abſentia in præſcriptione probatur, probato quòd is, contra quem præſcribitur, non eſt in territorio, in quo eſt præſcribens, & ibi non habere domicilium, concl. 7. nu. 1. & 2. fol. 34

Abſentia cauſa Reipublicæ probari debet, niſi dominus confitetur. concl. 11. nu. 1. fol. 36

Abſentia alicuius ſemper præſumitur in bonam partem, niſi ſemel malitiosè abſuerit. concl. 6. nu. 1. fol. 34

Abſentia illius, qui aliquid facere tenebatur, iniuſta præſumitur, alias eſt ſi non tenetur, ibi. nu. 2.

Abſentia per famam probatur, & vulgi opinionem, & quando procedat. conclu. 8. nu. 5. & 7. fol. 35

Et iudex poterit doceri ſummariè quo citandus iuerit, ibid. & numero 7.

Et per diſcuſsionem nuncij fiendam. nu. 6.

Abſentia præſumitur, niſi probetur contrarium. concluſ. 5. numero 1. fol. 33

Abſentia in ſtipulationibus probatur, probato quòd ad inuicem audiri non poterant partes, licèt præſentes fuerint. concluſ. 9. numero 1. fol. 36

Ooo Abſentia

INDEX.

Abſentia ſicut impoßibilitas ſtipulationem vitiat.ibi.nu.2.

Abſentia in iudicijs probatur ex eo, quòd quis eſt extra vrbis continentia, vel quòd quis non citatus, vel citatus non adeſt, vel citare eſt difficile.concl 8.nu.1. fol.35

Abſentia eſt facti, & facta non præſumuntur, niſi probentur.concluſ.295.nu.12. fol.182

Abſentia aduocati probatur iuramento clientuli. concluſ.10. nu.1. fol.36

Abſentia aduocati in cauſa ſummaria non eſt iuſta cauſa dandi dilationem.ibi.nu.5.

Abſentia cauſa Reipublicæ probanda, quæ ex parte actoris & quæ rei poſitiones ſint faciendæ, vide remißiuè.concluſ.11. numero 3. fol.36

Abſentia vel præſentia quomodo præſumatur, & quando & à quo probanda.concl.5.nu.4.& 6. fol.34

Abſentia quando probabilis, neceſſaria, odioſa, fauorabilis & voluntaria dicatur, & de poſitionibus faciendis & de probatione in materia, tam ex rei quàm actoris parte, vide ibi remißiuè. concl.8.nu.14. fol.36

Abſentiæ iuſta ratio dicitur, ſi ex illa impedimentum inſurgit, vt non poßit comparere.concl.8.nu.7. fol.35

Abſentiam probandi cui onus incumbat.concluſ.7.nu.7. fol.35.

Abſentiam in præſcriptione ſtatutaria probari ex eo, quòd à loco abeſt.concl.7.nu.9. fol.35

Abſolutio à iuramento poteſt peti non obſtante renunciatione enormißimæ læſionis.concl.531.nu.31. fol.319

Abſolutio eſt fauorabilis, condemnatio verò odioſa.concl.36. nu.9. fol.53

Abſolutio ab excommunicatione per litteras abſoluentis vel per teſtes probanda.concl.12.nu.1. fol.36

Et idem in promiſſa abſolutione, nu.7.

Dicenti ſe abſolutum non credi, nu.1.

Abſolutio per ſcedulam presbyteri abſoluentis probatur, ibi remißiuè.concl.12.nu.3. fol.37

Et per vnum teſtem, ſi conditionalis ſit excommunicatio, numero 6.

Abſolutio ſolet peti ad cautelam.concl.13.nu.5. fol.37

Abſolutio participis criminis alteri prodeſt. concluſ. 466. numero 2. fol.289

Abſolutionem à pura excommunicatione per litteras, vel teſtes probari.concl.12.nu.6. fol.37

Abſolutionem petens probat ſe delictum commiſiſſe.concl.13. nu.1. & 9. fol.37

Abſolutionem petens excommunicationis in iudicio ſolenniter videtur fateri tacitè ſe excommunicatum, ſecus extra iudicium ad cautelam vel ex humilitate, vel dolorem mitigando. concluſ. 13.nu.9. fol.37

Abſoluitur reus, etiam ſi conſtaret de non iure ſuo per confeßionem ipſius.concl.36.nu.24. fol.53

Abſtinuit qui prius, & repudiauit bona, deinde cœpit poßidere, habetur ac ſi non abſtinuerit, & potius adiuerit. concluſ.45.num. 24. fol.61.

Acacius Amydenus epiſcopus conuocato eccleſiaſtico collegio, vaſa, & donaria eccleſiæ precioſißima vendere curauit, vt eo pretio miſeros captiuos redimeret. concluſio. ducenteſima ſeptuageſima ſeptima.nu.6. fol 174

Acceptans vnum videtur acceptare aliud annexum. concluſ. 45. nu.15. fol.61

Acceptans pro abſente eſſe debet publica perſona. concluſ.347. numero 115. fol.214

Acceptanti non ſufficit probare beneficium vacaſſe, niſi etiam probet, quòd intra menſem, & ibi vide contrarium. concluſ.16. numero 10. fol.39

Acceptatio in dubio præſumitur facta intra tempus debitum, vt intra menſem.concl.16.nu.1.& 3.& quando procedat, num.4.& nu.11.& 18.fol.38.& ſeq.

Acceptatio partus præſentis in confeßione extraiudiciali quando requiratur, & quando non, vide ibi diſtinctionem.concluſ.346. nu.16. fol.208

Acceptatio quandoq; poteſt eſſe ſine tempore limitato. concluſ.16. num.12. fol.39

Acceptatio fieri debet tempore, quo ſit confeßio, & non ex interuallo.concl.347.nu.5. fol.210

Et vide contraria, quæ ſequuntur, & concordantias.ibi.

Acceptatio confeßionis fieri debet à parte tempore, quo ſit confeßio, & non ex interuallo.concl.346.nu.13. fol.208

Contrarium, numero 14.

Acceptatio partis non requiritur in confeßione extraiudiciali, ibi. num.14.

Acceſſorium probatur, probato principali.conclu.14. nume.1.& econtra, & num.3.& quando, num.4.etiam quòd eſſent diuerſæ naturæ, nu.5. fol.37

Acceſſorium non veſtit principale, vel probat illud eſſe verum. ibid. num.2.

Acceſſorium probatur iuramento, ſi principale per iuramentum probari poteſt, concl.15.nu.1. fol.38

Acceſſorium non poteſt ſtare ſine principali. concluſ.14. numero 3. fol.37

Acceſſorio neceſſario infertur ad probationem principalis. concluſ. 436.nu.2. fol.267

Acceſſus quando notoriè eſt non tutus, non eſt opus probatione, nec proponi debet.concl.17.nu.6.& 8. fol.39

Acceſſus non tutus probatur per teſtes ſingulares.concluſ.18. numero 1. fol.39

Acceſſus non tutus non probatur de inimicitijs per verba, ſub indignatione noſtra, à ſummo Pontif. vel alio Principe probata.conclu.19.nu.15. fol.40

Acceſſus non tutus probatur, probato, quòd in loco, in quo citatus debet comparere, eſt peſtis.concl.20.nu.1. fol.40

Acceſſus non tutus probatur, probando inimicitias, quas quis gerit cum aliquo in loco citationis perficiendæ, nec ideò tenetur accedere.concl.19.nu.1.& 15. fol.40

Et quando dicatur non tutus acceſſus, nu.8. & nu.9. fol.40

Acceſſum non tutum dicens, illum liquidè debet probare, nec ſufficit magiſtratus atteſtatio de non tuto acceſſu, nu.1. & 2.concl. 17.nu.1. fol.39

Accidens vt intelligatur extra ſubiectum, fieri non poteſt.concluſ. 21.nu.4. fol.40

Accidens in dubio non præſumitur, ibid.

Accidens ſolet probari facilè, quando conſtat de ſubſtantia.conclu. 21.nu.1. fol.40

Accidens ſine ſubſtantia conſiſtere non poteſt, ibi.nu.2.

Acclamatio facit præſumere alterum fuiſſe aggreſſorem. concl.23. nu.3. fol.41

Acclamatio poteſt probari per duos teſtes vicinos, qui audierint, etiam quòd non viderint acclamantem, dummodo notam habeant vocem.concl.22.nu.1. fol.41

Acclamatio puellæ inducit præſumptionem violationis, vel adulterij.concl.23.nu.1. fol.41.

Accuſans teſtes de falſo, dicens corruptos, debet probare corruptionem & falſitatem, aliàs ſuccumbit.concl.28.nu.1. fol.43

Accuſans ſtatim quòd non probat, præſumitur calumniari.conclu. 24.nu 3. fol.41

Non verò ſi probauerit, non fuiſſe in calumnia, nu.12.ibi.

Accuſans propter neceßitatem officij, non probando, excuſatur à pœna, niſi appareat de calumnia.concl.24.nu.16. fol.42

Accuſans debet in libello accuſatorio ponere diem cõmißi criminis ad accuſati requiſitionem.concl.28.nu.3. fol.43

Et quando procedat.ibid.

Accuſans, & non probans debet eadem pœna condemnari, qua accuſatus abſoluitur.concl.24.nu.1. fol.41

Accuſans, ſi is ſit, qui tenetur denunciare maleficia commiſſa vel in ciuitate, vel in comitatu, excuſatur à calumnia. concl.254.numero 35. fol.159

Accuſans non præſumitur calumniator, de calumnia tenetur, & ſi accuſationem non probauerit, quando accuſauit aliquem de delicto atroci, nefando, & inſigni.concl.254.nu.24. fol.159

Accuſans vt puniatur, debet probari doloſè egiſſe. concluſ.24. numero 18. fol.42

Accuſantes, ſi illi ſint, quibus licèt accuſare ex ſola ſuſpicione, digni ſunt excuſatione per famam, quæ præceßit, ſi non probant, quia fama inducit ſuſpicionem, ſecus.concl.254.nu.39. fol.159

Accu-

Accuſantes ex neceßitate officij, vel propter ingentem dolorem, & ſi deficiant in probatione, excuſantur à calumnia. concluſ.254. nu.34. fol.159

Accuſatio non probata calumnioſa præſumitur, exceptis certis caſibus, vt ibi.concl 25.nu.2.& 8.fol.42.& ſeq.

Et ſi accuſator de calumnia iurauerit, ibi.nu.2.

Accuſatio quæ debet continere.concl 28.nu.5. fol.43

Accuſatio ſemper præſumitur cauſa odij, & inuidiæ, præſertim ab inimico.concl.24.nu.4. fol.43

Accuſatione pendente opinio accuſati aggrauatur. concluſ.27. numero 1. vt integri ſtatus non dicatur, & quare, & quando procedat, nu.6. fol.43

Accuſator non poteſt eſſe teſtis contra accuſatum, & quando ex conſcientia, & vt iudex inquirat. concluſ. 26. numero primo, fol.42.

Accuſator in cauſa hæreſis eſt teſtis, & in quibus alijs infra conc.26. nu.11.fol.42.& concl.27.nu.5. fol.43

Accuſator non probans querelam, excuſatur à pœna per ſemiplenam probationem.concl.254.nu.16. fol.159

Accuſator calumnioſus poteſt conueniri actione iniuriarum, ibid. num.17.

Accuſator excuſatur, ſi reus abſoluatur iuramento iudiciali, vel voluntario non probans, ſecus in neceſſario. concluſ.24. numero 10. fol.41

Accuſator ſubijcit ſe talionis pœnæ. concluſ. vigeſimaſexta, nu.2. fol.42.

Accuſator rarò ſolet condemnari in expenſis, quando agitur ex præſumpta calumnia.conc.25.nu.5. fol.42

Secus ſi de vera calumnia, & iudex ſimpliciter procedit ſuper accuſatione, vel querela, aut ex officio.nu.6.

Accuſator non probans calumniator præſumitur quia tunc reus innocens exiſtimatur.concluſ.25.numero primo, & octauo, folio 42.& ſeq.

Accuſator ſatis poteſt à præſumptione calumniæ liberari, ſi probauit publicam vocem eſſe accuſatum deliquiſſe, vel id intellexerit à viris fide dignis.concl.254.nu.37. fol.159.

Accuſator ſi probat tantum de fama, an teneatur ad pœnam, vide remißiuè.concl.24.nu.12. fol.41

Accuſator ſi ſit hæres occiſi dicentis ſe interfectum à Sempronio, & ipſum Sempronium accuſauerit, deficiens in probationibus excuſatur.ibi.nu.13.

Accuſator inſtigatus ad accuſandum deficiens in probatione excuſatur.ibi.nu.14. fol.41

Accuſator præſumitur legitimus, niſi contrarium probetur, antequam ſuccubuerit, ſecus ſi poſt.ibi.nu.15.

Accuſator non præſumitur calumniator, cum conſtat à teſtibus deceptum fuiſſe.concl.254.nu.21. fol.159

Accuſator non præſumitur calumnioſè agere, quando probauit audiuiſſe à perſonis fide dignis accuſatum patraſſe delictum, de quo in querela.ibi.num.22.

Accuſator excuſatur à præſumpta calumnia, licèt in probatione deficiat, ſi accuſat aliquem de eo delicto, de quo iam erat infamia notatus, ibi.nu.23.

Accuſator ſi fecerit probationes, & iudicem requiſiuerit, vt cauſam expediat, ſi expedire neglexerit, ipſe iudex punitur, non accuſator.concl.24.nu.6. fol.41

Accuſator quæ debet inſpicere, antequam accuſet.concl.28.num.5. fol.43

Accuſator ſuccumbens non poteſt in expenſis condemnari propter præſumptam calumniam, & numero quinto, concluſ.25. numero 3.& 5. fol.42

Accuſator non debet deferre, niſi delictum, quod per ipſum poteſt probari.concl.36.nu.52. fol.54

Accuſator debet probare, mulierem cognitam habitam & acceptam fuiſſe, vt cæteræ ſolent vxores accipi & haberi. conclu.58. num.4. fol.66

Accuſatori probanti per vnum teſtem non defertur iuramentum ſuppletorium, & ibi vide contrarium.conclu.24.nu.11. fol.41

Accuſatores tenentur de calumnia non probando delictum, ſi accuſant exercentes publicè officium.concluſione 254.numero 25. fol.159.

Accuſatores, qui defecerunt in probationibus, non excuſantur ab actione iniuriarum.concluſ.254.nu.27. fol.159

Accuſatus accuſatione pendente poteſt teſtificari contra aliquem de ſimili crimine accuſatum; licèt concurrant aliquæ coniecturæ contra ipſum accuſatum.concl.27.nu.5. fol.43

Accuſatus de adulterio commiſſo cum Seia vxore Titij reſpondens cum Seia coijſſe, non exprimens qualitatem vxorietatis, eſt ab adulterio abſoluendus.concl.58.nu.3. fol.66

Accuſatus criminaliter non admittitur in teſtem, nec contra, nec pro aliquo pendente accuſatione, & quando procedat, concluſ. 27.nume.1.3.& 4.& in quibus cauſis, numero 5.vbi etiam contrarium fol.43

Accuſatus de turbata poſſeßione, ſi accuſans non probauerit dolum, reus abſoluitur.concluſ.29.nu.1. fol.43

Acquirere non dicitur de communi vnus ex fratribus, ſi aliquem fundum emit ipſis præſentibus, & ſcientibus, & chartam pro ſe tantum recipit.concluſ.31.nu.40 fol.47

Acquiſitio partis, quæ ab ipſo toto diuelli nequit, ratione indiuiduæ rei extenditur ad totum. concl.271.nu.14. fol.171

Acquiſitio de communi quomodo procedat, quando pupillus efficitur adultus, & ratificat geſta.concl.31.nu.18. fol.46

Acquiſitio facta per fratrem nomine ſuo, & aliorum, ſi dicatur acquiſita de pecunia propria, debet hoc oſtendi.concluſ.31. nu.43. fol 47.

Acquiſitum tunc præſumitur communiter, quãdo talis emerit alijs ignorantibus.concl.31.nu.41. fol.47

Acquiſita per fratrem induſtriam habentem aliqua bona propria, licèt in communione viuat cum alijs, præſumuntur acquiſita ex bonis proprijs.concl.31.nu.48. fol.47

Acquiſita non præſumuntur de communi, ſi inter fratres alius pupillus, alius maior, & alter furioſus exiſtat.concluſ.31.nume.11. fol.46

Acquiſita per fratres, vt in num.11. non præſumuntur acquiſita de communi, etiam ſi tractaretur de vtilitate pupilli.con.31.nu.15. fol.46

Acquiſita per fratrem maiorem omnia bona adminiſtrantem præſumuntur de communi acquiri, niſi ſit artifex, vel aliter acquirens.concl.31.nu.13. fol.46

Acquiſita per fratrem, vt alijs communicentur, non ſufficit omnes ſimul habitaſſe hæreditate indiuiſa, ſed etiam tria copulatiuè requiruntur, &c.concl.31.nu.6. fol.46

Acquiſita per prælatum cenſentur in dubio acquiſita intuitu, & nomine eccleſiæ.concl.202.nu.5. fol.141

Acquiſita per mulierem conſtante matrimonio præſumuntur de bonis viri acquiſita, etiam feudum, & quomodo procedat & ibi contra.concl 30.nu.1.2.& 3. fol.44

Et vide ibi cautelam, vt non cenſeantur de bonis viri acquiſita, nume.1.& nu.3.

Quod procedit, etiam ſi vir confiteretur lucrum eſſe mulieris, nu.6. & ibi quando procedat, & quando non.nu.7.

Actio ex obligatione datur etiam contra tertium poſſeſſorem, concluſ.210.nu.13. fol.145

Actio per quam fit probatio proba eſſe debet, hoc eſt legitimè & neceſſariò concludens.quæſt.3.nu.4. fol.3

Actio in hoc iudicio qualis erit.concl.92.nu.7. fol.82

Actio legis Aquiliæ datur domino propter factum, non propter negligentiam.concl.467.nu.11. fol.290

Actio de iure ciuili non oritur per iuramentum.conclu.347. nu.71. fol.213

Actionem iniuriarum vitabit, probans ſe non animo iniuriandi dixiſſe, vel feciſſe.concl.97.nu.9. fol.85

Actor ſi intentat decimam horam diei, & probat de prima, ſuccumbit, & reus abſoluendus eſt. concluſione 512. numero ſecundo, fol.312.

Actor inſtante reo accuſato poteſt cogi ad exprimendam diem, ad hoc vt reus valeat probare illo die non patraſſe delictum. ibid. num.3.

Contrarium num.4.

Actor volens ſibi eſſe conſultum, duo debet copulatiuè probare, quòd auem enutriuerit, ſecundò quòd auis habuerit conſuetudinem auolandi, & reuolandi.conclu.157.nu.8. fol.119

Actor non probans in caſu Gellij non debuiſſet condemnari in expenſis ſecundum Hoſtien.conc.36.nu.19. fol.53

Sed contrarium voluit Socin.

Actor ſi non probat, præſumitur temerè, & per calumniam litigaſſe, & in expenſis venit condemnandus.concluſione 36.numero 44. fol.54

Actor ſi ab initio cauſæ expenſas ſoluere promiſerit licèt iuſtam cauſam litigandi habuerit, à litis expenſis non excuſatur.ibid.num.49.

Actor etiam ſi probauerit per teſtes infames excuſatur à calumnia.concl.36.nu.47. fol.54

Actor non condemnatur in expenſis, ſi non probauit propter abſentiam teſtium dicentium, ſe ſcire veritatem.ibi.nu.56.

Actor ſi eſt perſona honeſta, licèt ſuccumbat ſine iuſta cauſa, non condemnatur in expenſis.ibi.nu.57.

Actor in actione mali intentata, etiam ſi plenè probat, non tamen obtinet.ibi.nu.62. fol.53

Actor quando incontinenti eſt paratus probare attentata potius recipiuntur probationes actoris, quæ ſunt in prōptu, quàm rei, quæ abſunt.concl.147.num.4. fol.113

Actor cum ſit prior in omnibus, etiam primò videtur ad probandum admittendus.quæſt.17.nu.10. fol.27

Actor, & reus, quando ſimul admittantur ad probandum.concluſ.37.nu.13. fol.55

Actor primò probare debet actionem ſuam, antequam reus ſuas exceptiones præſtare cogatur.quæſt.17.nu.11. fol.27

Actor, qui proponit emiſſe rem bona fide, non tenetur illam probare, ſed aduerſarius, qui bonam fidem negat. concluſio.224.numero 2. fol.150

Actor primò probare debet actionem ſuam, quàm reus exceptiones.concl.37.nu.2. fol.55

Actor allegans caſum pro fundamento ſuæ intentionis, aliter, quàm per iuramentum illum probare debet.concluſio.272. nume.18. fol.171

Actor in exequutione ſententiæ poteſt liquidare res adminiſtratas.concluſ.54.nu.3. fol.64

Actoris intentio probanda prius eſt, quàm rei exceptio. quæſt.17.nu.31. fol.27

Actoris quando ex parte eſt probata longæua poſſeßio, & ex parte rei non fuit probatum dominium, ex illa præſumitur, & probatur ipſum dominium ad fauorem actoris.concluſione 539.num.20. fol.328

Actoris, ſiue accuſatoris eſt, quod propoſuerit, probare, ſi reus id neget.quæſt.17.nu.1. fol.26

Actori, qui probauit diuturnam poſſeßionem decimas percipiendi, non incumbit onus probandi ſuos maiores de huiuſmodi decima, vel redditu, ante Concilium Lateranenſe fuiſſe inueſtitos.conclu.483.nu.9. fol.297

Actori quod permittitur, id debet permitti reo, cui tolleretur exceptio ſua, ſi non poſſet probari contrarium.concluſio.94.num.10. fol.83

Actori magis eſt fauendum, quam reo, vt iudicium ſuſtineatur, ſecundum Cepha. & maximè in principio iudicij ſecundum Neuiz. & Natt.concl.36.nu.4. fol.53

Actori incumbit onus probandi, & non reo, cum ſi reus neget, actor ſemper probare debet, quod proponit.concl.36.nu.5. fol.53

Actori magis fauetur, quàm reo in præparatorijs iudiciorum.concluſ.36.nu.70. fol.55

Actore non probante reus abſoluitur, & quomodo, & quando procedat hæc concl.concl.36.nu.1.& 72. fol.52.& 55

Huic concluſioni nemo eſt qui contradicat.nu.2. fol.52

Actore non probante, quod eſt fundamentum ſuæ intentionis, reus abſolui debet, etiam ſi nihil probauerit, & etiam ſi intentio actoris ſit fundata ſuper negatiua.concluſione 36. numero 23. fol.53

Actore non probante plenè, vel non ſemiplenè, reus abſoluitur.quæſt.9.nu.52. fol.19

Actore nihil probante reus, etiam ſi nihil præſtiterit, abſoluitur.quæſt.17.nu.1. fol.26

Actorum ex geminata productione de non actis, & de non iuſtitia probari poteſt.conclu.35.nu.10. fol.51

Actus, qui fit alia hora, quàm ea, qua quis citatus fuit, dicitur factus non citata parte.concluſ.291.num.4. fol.180

Limita, vt nume.5. Contrarium, vide nu.6.

Actus verus hominis vbi probandus eſt, non ſufficit probatio per auditum.concluſ.151.nu.2. fol.117

Actus factus, quod citra nomen hæreditatis fieri non poteſt, non probat aditionem in muliere, & ruſtico.concluſione 47.numero 4. fol.62

Actus clam dicitur fieri, qui fit, vel in ſubſtantia, vel in qualitate aliter, quàm fuit denunciatum. concluſione 297. numer.14. fol.183.

Actus clam dicitur factus & parte non citata, qui fit alia hora, quàm ea, qua quis citatus eſt.ibi.nu.15.

Actus clam non dicitur factus, in quo pars præſens reperitur.ibid.num.16.

Actus quando non poteſt fieri, niſi ſub certa forma, ille, qui formam dicit ſeruatam, probat, & fundans ſe in eo, vel verbis probat, tam agendo, quàm excipiendo. concluſione ſeptuageſimaquinta, num.4. fol.74

Actus cuſtodiendi, ne damna inferantur, non denotat dominium ipſarum ſingularium rerum, ſed iuriſdictionis, & ſuperioritatis.concl.402.nu.3. fol.245

Actus, qui fiunt, quando ſunt indifferentes, quo animo ſint facti, ſtatur iuramento gerentis. concl.47.nu.16. fol.62

Actus noſtri voluntarij non vltrò ſe extendunt, quàm ex eis colligitur, concl 31.nu.9. fol.46

Concluſio non habet locum, niſi fratres negotia ſua promiſcuè egerint, & ſine computatione communibus expenſis viuendo bona ſimul habuerint, & diu ſimul habitauerint.ibi.nu.10.

Actus geſtus à furioſo, quo tempore præſumitur geſtus. concluſ.30.numer.1. fol.56

Actus ſemper interpretatur, vt potius valeat, quàm pereat.ibidem num.2.

Actus furioſi vt in dubio ſuſtineatur, debet præſumi factus tempere ſanæ mentis.ibi.nu.3.

Actus in dubio debet præſumi expeditus legitimo tempore ad effugiendum contumaciam.concl.244.nu.3. fol.155

Actus ille præſumitur factus prius, qui fieri debuit, vt valeat, quando duo actus reperiuntur, facti eodem tempore.concluſio.244.nu.4.ibi.

Actus furioſi præſumitur ſecundum eius apparentiam.concluſ.39.nu.8. fol.56

Acta abbatis depoſiti non præſumuntur de conſenſu conuentus facta.concluſ.2.nu.15. fol.30

Actus approbationis dependet à ſola voluntate approbantis, & ideò non requiritur præſentia. concluſione 347. numero 87. fol.213

Actus præſumptus à iure eo ipſo probatus dicitur, quod non probatur contrarium, quæſt.10.nu.39. fol.21

Actus legitimi non recipiunt diem, nec conditionem. concl.313.numero 10. fol.190

Actus geſtus à Doctore, qui iuſtus, & iniuſtus haberi poteſt, præſumitur iuſtus propter eius perſonam.concluſione 528.nume.8. fol.317

Actus inſtitutionis partis accipiendus potius eſt in meliorem partem, ſi filius diues ſit, & ſolus, pater verò pauper, & multis filijs, ac filiabus onuſtus.concl.531.nu.107. fol.321

Actus cenſetur celebratus nomine illius, ad quem negotium pertinet.concl.38.nu.8. fol.56

Actus ſemper præſumitur factus ab eo, cuius commodum ad eum ſpectat.ibi.nu.9.

Caßij ſententia in publicis iudicijs.ibid.

Actus faciens inducentes aditionem hæreditatis cum proteſtatione, nolle adire, nec eſſe hæredem, etiam quòd ſit proteſtationi contrarius, non probatur, nec inducitur aditio, & quando procedat.concl.47.nu.9.& 11. fol.62

Actus pius eſt ſepelire mortuum, paſcere familiam defuncti, & curare cuſtodiam domus.conc.47.nu.6. fol.62

Actus factus ab hærede, actum pium concernens, & modicum ſumptum, non præſumitur adire, nec aditio per eum probatur.ibidem numero 7.

Actus

Actus contrarius proteſtationi iuuat, ſi à voluntate proteſtantis dependet, niſi cum alio celebretur.concluſ.47.nu.11. fol.62

Actus in dubio præſumitur factus nomine proprio potius quàm alieno.concluſ.38.num.1. fol.55

Actus præſumitur factus nomine illius qui erat obligatus ipſum facere, quando non conſtat de nomine, concl.38.nu.6. fol.56

Actus appellatione pendente, etiam ad ſedanda ſcandala factus, tan quam attentatus eſt reuocandus. concluſione 148. numero 10. fol.114.

Actus ſolutionis huiuſmodi videtur eſſe ambiguus. concluſ.44.numero 31. fol.59

Actus tres ſunt neceſſarij ad frequentationem inducendam. concl. 424.nu.17. fol.260

Actus inebriandi aliquem non poteſt interpretari, niſi in malum. concl.530.nume.8. fol.317

Actu dependente à ſola voluntate confitentis, vt in aditione hæreditatis, non requiritur partis præſentia.concluſ.373. numer.18. fol.234.

Acta iudiciaria quando omnia ſunt perdita, iudex debet incipere cauſam recenter.concl.32.nu.24. fol.48

Acta mortuorum faciunt fidem.concl.33.nu.13. fol.49

Acta antiqua ſi extant, vel reperiuntur, facta noua non conſiderantur, & ſuper primis debet iudex iudicare. concl. 32.nu.26. fol.48.

Acta facta in cauſa ciuili nõ probant in iudicio criminali.concl.34. num.1. fol.50

Acta ſummarij quando probent in plenario. concluſione 33.nu.50. fol.50.

Acta etiam in compromiſſis debent redigi in ſcriptis, vel ſaltim per teſtes idoneos probari.concl.32.nu.36. fol.48

Acta probant inter plures perſonas, ſi tertius habet ius commune cum iure illius, qui in lite.concl.33.nu.30. fol.50

Acta non faciunt fidem in his, quæ curſu temporis mutantur.concl. 33.nu.42. fol.50

Acta non probant, niſi denuò producantur.ibi.nu.43.

Acta deducta principaliter in aliquo actu efficacius probant, quàm ea, quæ deducuntur incidenter.ibi.nu.44.

Acta huiuſmodi fidem faciunt, quoad præſumptionem tantum, & quando ratio connexitatis interuenit, & non quoad plenam probationem.concl.33.nu.37. fol.50

Acta facta in alio iudicio proſunt, & nocent inter alias perſonas, ſi ſunt hæredes, & ſucceſſores.ibi.nu.38.

Acta ſi facta ſunt ad diuerſum finem, non faciunt fidem inter eaſdem perſonas.ibi.nu.39.

Acta, quæ neceſſariò requirunt ſcripturam. concluſ.32.numero 5. fol.47.

Acta poſſunt etiam probari per ſcripturam priuatam. ibidem numero 6.

Acta probari poſſunt per teſtes, quando nõ requiritur ſcriptura, & econtra.ibi.nu.7.

Acta furti probati contra depoſitarium non probant contra ipſum furem.concl.33.nu.46. fol.50

Acta facta in iudicio ſummario non probant in plenario. ibid.numero 47.

Acta facta inter alias perſonas probationem qualem qualem faciunt inter eaſdem.concl.33. num.28. fol.50

Acta aditionis a quibus fieri poſſunt, & quomodo. concluſ.44.numero 34. fol.59

Acta ſatis dicuntur conſtare, quando de eorum tenore notarius atteſtatur.concl.35.nu.16. fol.52

Acta facta coram arbitro non valent ſine teſtibus, & per eos probantur, etiam ſi per notarium ſcripta.concl.32.nu.34. fol.48

Acta fidem faciunt, quando Pontiſ.Maxim.diſponit de plenitudine poteſtatis.concl.33.nu.21. fol.49

Acta ſiue ordinaria, ſiue probatoria quomodo probent inter eaſdem perſonas.ibi.nu.22.

Acta præceſſiſſe præſumuntur, quando ſententia tranſiuit in rem iudicatam.concl.35.nu.27. fol.52

Acta huiuſmodi non ſolum fidem faciunt inter eaſdem perſonas, ſed etiam inter quoſcunque homines de mundo.concl.33.nu.33. fol.50.

Acta probatoria ſunt maioris præiudicij.concl.32.nu.62. fol.48

Acta iudicij probant, etiam quando quis abſoluitur ab inſtantia iudicij, & ibi quomodo id intelligendum ſit.concluſio.149.numero 13. fol.116

Acta in dubio debent intelligi, vt potius valeant, &c.concluſ.2.numero 3. fol.29

Acta non requirentia ſcripturam benè probantur per teſtes. concl. 32.nu.31. fol.48

Acta per confeſſionem partis probari poſſunt.conclu.32.nume.49. fol.48

Acta quæ inſtituunt cauſam.concl.33.nu.8. fol.49

Acta non reſpicientia ad inſtructionem, & merita cauſæ. ibid.numero 9.

Acta omnia præſumuntur præceſſiſſe, ſi interuenit tranſitus rei iudicatæ, vel iudicis aſſertio.concl.35.nu.14. fol.51

Acta contraria proteſtationi probant animum.conclu.44.num.3. fol.58

Acta & ſolemnitates probantur intereſſe, ſi ſententia in rem iudicatam tranſierit.concl.35.nu.12. fol.51

Acta, & proceſſus ſi ſunt recentia per ſcripturam probari debent, ſed ſi non ſint, per alias probationes probari poſſunt. concluſ.32. num.11. fol.47

Acta facta coram iudice laico, & etiam coram eccleſiaſtico probant inter eaſdem perſonas.concl.33.nu.24. fol.49

Acta quomodo probent in ſecundo iudicio.concl.33.nu.1. fol.49

Acta vnius inſtantiæ non probant in alia inter eaſdem perſonas.ibi. num.2.

Acta facta coram arbitro probant etiam in alio iudicio. ibi. nu.3.

Acta iudicij non probantur, niſi per ſcripturam. concluſ.32. numero 1. fol.47

Acta iudicij quæ dicantur.ibi.nu.2.

Acta vocantur publica triplici ratione, &c.ibi.nu.3.

Acta probari poſſunt per teſtes deponentes ſpecificè, ſic actum, & ſic ſcriptum fuiſſe.ibi. nu.4.

Acta facta in ſummario ad hoc, vt tollatur peccatum, probant in plenario.conclu.33.nu.53. fol.50

Acta facta in iudicio nulla habita ratione ineptitudinis libelli, non probant in alio.ibi.nu.54.

Acta cauſæ corrumpens pœna afficiendus eſt ex ſtatuto verba faciente de deprauante inſtrumenta.quæſt.6.nu.129. fol.13

Acta iudicij ſatis conſtare dicuntur, quando notarius actorum de eorum tenore atteſtatur.concl.32.nu.52. fol.48

Acta quæ apud omnes faciant fidem.concluſ.33.nu.34. fol.50

Acta facta in vno iudicio probant etiam in alio inter quoſcunque. ibi.nu.35.

Acta præceſſiſſe quomodo in ſententia probetur per iudicem, concl. 32.nu.55. fol.48

Acta facta in cauſa ciuili probant in criminali, ſecundum Bar.&c. concl.34.nu.9. fol.51

Acta facta ante litis conteſtationem non dicuntur de proceſſu. conclu.33.nu.18. fol.49

Acta abbatis præſumuntur facta de conſenſu conuentus, idem de prælato ex conſenſu capituli, & quando hoc procedat. concl. 2. nu.1. 4. & 14. fol.29.& 30

Acta probari poſſunt etiam per iudicem, vel arbitrum. concluſ.32. nu.54. fol.48

Acta ciuilia faciunt ſaltem indicium ad torturam in nouo proceſſu criminali, concl.34.nu.14. fol.51

Acta iudicij probantur per iudicis aſſertionem ſecundum Ruin.conclu.35.nu.9. fol.51

Acta iudicij nõ præſumuntur, niſi probentur, & quod in actis ſcriptum non reperitur, præſumitur nõ actum. concl.35.nu.1. fol.51

Actis factis coram iudice ſeculari contra laicum adhibenda eſt fides coram iudice eccleſiaſtico, ſi de eodem agatur. concluſ.33.nu.26 fol.50

Actis iudicij per notarium ſcriptis creditur etiam ſine teſtium ſubſcriptione, dummodo in eis dies contineatur.concluſio.32.nu.51. fol.48

Actis ex quibus inducatur aditio.concl.44.nu.33. fol.59

Actum qui gerit contra ius, & nomen hæredis, habetur pro adeunte per indirectum.concl.44.nu.7. fol.59

INDEX.

Ad probandum dominium antiquum ſufficiunt probationes minus validæ, concl.546.nu.7. fol.332

Adducens priuilegium allegat malam fidem, niſi probet titulum. concluſ.527.nu.4 fol.316

Adeptio poſſeſſionis ſecundi beneficij pacificè, id eſt de facto, ſufficit ad inducendam vacationem primi. concluſ.183. numero 38. fol.132.

Adire dicitur, qui non ſoluit, & in ſe creditum retinet. concluſ.44. nu.40 fol 59

Adire præſumitur, qui in tempore ſtatuto ad adeundum, vel repudiandum hæreditatem nihil facit. ibi.nu.41.

Adire videtur debitor teſtatoris inſtitutus hæres, ſi in termino ſolutionis non ſoluit debitum. ibi.nu.42.

Aditio citius præſumitur in hæreditate aſcendentium, quàm aliorum, conclu.40.num.14. fol.57

Aditio hæreditatis quare ſit difficilis probationis. concluſio.40. numero.1. fol.56

Aditio hæreditatis probatur, quotieſcumque quis aliud agit in bonis defuncti, quod vltra nomen, & ius hæredis fieri non poteſt. concl.47.nu.1. fol.62

Et quomodo procedat, num.4.&5.& nu.8.

Aditio probatur etiam per actus factos inter alias perſonas, & parte abſente. ibi.nu.2.

Aditio hæreditatis non præſumitur ex conſtitutione procuratoris, quando ex duplici capite hæreditas defertur ius non dicitur hæredi quæſitum propter ambiguitatem & obſcuritatem actus. concl 49 nu.5. fol.63

Aditio hæreditatis ſolo animo abſoluitur, & eſt quid facti. conclu. 40.nu.7. fol 56

Aditio hæreditatis probatur ex confectione inuentarij, quis hæres ſcriptus, vel ab inteſtato fuerit. concl.48.nu.1. fol.63

Aditio hæreditatis probatur ex poſſeſſione decennali, & ſolenniter adiuiſſe, ibidem. Niſi fuerit pupillus. concluſio. 46. numero 1. fol.62

Aditio probatur, ſi debitor in diem, & ſub pœna ſuccedens, & reliqua vt ſupra, concl.51.num.2. fol.63

Aditio probatur ex tranſactione hæredis cum legatarijs, vel creditoribus ſuper rebus hæreditatis. concl.44.nu.15. fol 59

Aditio probatur ex perceptione fructuum bonorum defuncti, & retentione iumentorum penes ſe. ibi.nu.16.

Aditio hæreditatis probatur, & præſumitur per non facere conclu. 51.nu.1. fol.63

Aditione hæreditatis non probatur per reſponſionem, ſeu confeſſionem ſimpliciter factam interrogationibus vel poſitionibus per poſſidentem, concl.45.nu.43. fol.61

Aditio hæreditatis probatur, quando pater feudum dotale poſſedit nomine filiorum, concl.44.nu.55. fol.60

Aditio hæreditatis probatur per teſtes ſingulares, dummodo ſuper eodem deponant, licèt de diuerſis actibus. conclu.52. numero 1. fol.64.

Aditio hæreditatis eſt actus ſucceſſiuus circa diuerſa negotia. conclu.52.nu.6. ibid.

Aditio inducitur, ſi maritus mortua vxore det veſtes quotidianas pro animæ ſalute. concl.44.nu.47. fol.60

Aditio inducitur per verbum, volo, & quomodo. conclu.41.numero 4. fol 57

Aditio licet ex temporis curſu præſumatur, non tamen inducitur. concl.46 nu.3. fol.62

Aditio hæreditatis quomodo inducatur, non obſtante proteſtatione. concl.44.nu.11. fol.59

Aditio non inducitur, ſi hæreditatis renunciatio facta fuit ſimpliciter, ibi.nu 12.

Aditio non probatur per verba conditionalia, & actus adeundi conditionem non recipit. concl.41. nu.15. fol.57

Aditio hæreditatis probatur per facta. concluſione 43. numero 1. fol.58

Aditio irrita eſt, niſi hæres ſit certus, teſtamentum valeat, necne, ibi.nu.3.

Aditio hæreditatis non præſumitur in actibus dubijs, ſed in eis ſtandum eſt declarationi non ſolum hæredis, ſed hæredis hæredis, concl.43. numero 9. ibid.

Aditio præſumitur etiam ex ſola interula hæreditatis amore Dei data. concl.45.nu.8. fol.61

Aditio partis arguit aditionem totius, ibi.nu.9.

Aditio hæreditatis debet probari per eum, qui eam adducit. concl. 40.nu.9. fol.56

Aditio non inducitur per verba, volo adire, ſecundum Bolognet. concluſ.41.nu.7. fol.57

Aditio præſumitur ex eleemoſynis non neceſſarijs datis ex rebus defuncti. concluſ.44.nu.18. fol.59

Aditio hæreditatis, & immixtio non valet, ſi ignoretur cauſa ſuccedendi. concluſ.45.nu.47. fol.61

Aditio hæreditatis probatur per conſtitutionem procuratoris ad confitendum ſe eſſe hæredem, vel reſpondendum poſitioni quo pacto ſit hæres, ſiue ad exigendum aliqua debita, vel alia negotia expedienda. concluſ.49. numero 1. Vide contrarium ibi, & quando præſumatur, numero 3. & 4. & quando procedat, numero 5. fol.63

Aditio hæreditatis pendet ab animo noſtro. concluſ.44. numero 6. fol.59

Aditio non debet probari ex non ſolutione, ſecundum Bal. & Corn. concl.44.nu.44. fol.60

Aditio hæreditatis inducitur per expenſas funerum. concluſio.47. num.8. fol.62

Aditio hæreditatis non inducitur per actum proteſtationi contrarium, quando faciens actum contrarium non poteſt eſſe hæres, aliàs ſecus, concl.47.nu.13. fol.62

Aditio hæreditatis probatur per ſcripturam. concluſ.42. numero 1. fol.58

Aditio non eſt præſumenda ex poſſeſſione duarum rerum vilium. concl.45.nu.11. fol.61

Aditio hæreditatis proximiorum ab inteſtato delata ex poſſeſſione præſumitur, quomodo procedat. concluſ.45. numero 33.39. & 42. fol.61

Aditio hæreditatis quomodo probetur per verba. concluſ.41. nu.2. fol.57.

Aditionem probari per receptionem debiti hæreditarij. conclu.44. nu.45. fol.60

Aditionem hæreditatis probari, quando quis poſſidet bona hæreditaria defuncti. concl 45.nu.1. fol.60

Aditionem probari, etiam ſi res poſſeſſa ſit communis cum poſſidente, concl.45.nu.5. fol.60

Aditionem hæreditatis allegans tenetur eam probare. concluſ.78. nu.30. fol.77

Adminiculum vehemens explet ſemiplenam probationem. conc.55. nu.2. fol.65

Adminiculum quodlibet ſufficit ad tuendam poſſeſſionem alicuius, concluſ.244.nu.6. fol.155

Adminicula alia vltra famam concurrentia etiam in cauſa matrimoniali faciunt plenam probationem, concluſione 55. numero 7. fol.65

Adminicula non probant per ſe, tamen adiuuant. concl.55. num.1. fol.65

Adminicula vehementia decidunt cauſam. concl.55.nu 3. ibi.

Adminicula pro ſe habenti iudex poteſt iuramentum in ſupplementum præſtare, ibi.nu.4.

Adminicula duo habens præfertur vnum, ibi nu.5.

Adminicula quæ cum fama probant dominium. concluſione 546. nu 15 fol.332

Adminiſtrans, ſi quis dederit ei, cuius bona adminiſtrat, præſumitur dediſſe animo adminiſtrandi, non donandi. concluſion.554. nu.19. fol.336

Intellige vt num.20.

Adminiſtratio bonorum filij in matre facit ceſſare præſumptionem donationis alimentorum, concluſ.571.nu.10. fol.346

Adminiſtratio bonorũ in perſona matris facit ceſſare præſumptionem donationis. concl.76.nu.5. fol.76

Adminiſtrationis tutelæ probatio debet ſpeciatim fieri de rebus adminiſtratis. concl.54.nu.1. fol.64

Adminiſtrator præſumitur ſoluiſſe ex pecunijs eius, cuius bona adminiſtrat, non de proprijs. concluſ.53. numero 1. & numero 3. & quando procedat, nu.4. & quando non procedat, nu.7. fol.64.

Admi-

Voluminis I.

Adminiſtrator promittens, vel ſoluens dotem pro ea, cuius bona adminiſtrat, poteſt repetere, ibi. nu. 2.
Adminiſtrator ſemper præſumitur facere animo adminiſtrandi, & generaliter in quolibet præterquam in patre, & in coniuncto, ibid. nu. 3. & 8.
Adminiſtrator habens penes ſe bona debitoris, de quibus poteſt ſibi ſolui, præſumitur de illis ſibi ſatisfeciſſe, ibid. nu. 4.
Adminiſtrator deponens vt teſtis ſuper calendario non audietur, ſecus ſuper contractu eccleſiæ, cuius erat adminiſtrator, à ſe celebrato. concl. 54. nu. 9. fol. 65
Adminiſtrator ſimpliciter, an poſſit eſſe teſtis, ibi. nu. 10.
Adminiſtrator piæ cauſæ emens cenſetur ex pecunijs eccleſiæ, ſecus ſi ab alio, etiam ſi pecunia ſit eccleſiæ. & ibi contrarium. con. 53. nume. 6. fol. 64
Adminiſtrator cõiunctus præſumitur ſoluiſſe de proprijs, veluti mater, & frater ſi dotet ſimpliciter, qui cenſetur donare, ſecus ſi ſit extraneus. con. 53. nu. 8. fol. 64
Adminiſtrator creditor illius, cuius bona adminiſtrat, præſumitur ſuum exigi feciſſe. conclu. 54. nu. 5. fol. 64
Admiſſio articulorum non eſt de ſubſtantia iudiciarij ordinis. con. 130. num. 1. fol. 104
Admiſſio articulorum valet aduerſario patiente, probatumq; producenti iuuabit. con. 134. nu. 2. fol. 105
Admiſſio ad examen poſt terminum de æquitate eſt, & non de rigore iuris. quæſt. 17. nu. 40. fol. 27
Aduentitiũ dicitur, quod habet nepos ab auo quoad ipſum patrem, & datum præſumitur contemplatione nepotis, & non filij. conclu. 156. nu. 9. fol. 118
Aduerſarius ſemper negat. quæſt. 2. nu. 25. fol. 3
Aduerſarij dicto ſtandum erit, ſi eius dictum, & perſona approbata fuit. concl. 121. nu. 2. fol. 100
Aduerſario etiam aliquando facienda eſt fides. quæſt. 2. nume. 26. fol. 3
Adulatio quælibet præſumitur mala. con. 56. nu. 1. fol. 65
Adulator accuſator eſſe poteſt. con. 56. nu. 6. fol. 65
Adulatores non ſunt ſumendi pro conſiliarijs Principum. con. 56. nume. 3. fol. 65
Qui nequiores ſunt hoſtes, quàm qui foris ſunt, ibid. nu. 4.
Qui per leges puniuntur. ibid.
Adulter, vel adultera in tormentis perſeuerans negando ſtante probatione prædicta, quando criminaliter agitur, abſoluuntur. con. 59. num. 21. fol. 67.
Adulter quomodo conuincatur, & qui ſint, & quomodo puniantur, & qui magis puniendi ſint adulteri, vel adulteræ. con. 65. nume. 11. fol. 69
Adulter non poteſt teſtificari pro ſua amaſia, nec pro alio extraneo ſi manifeſtus, vel de eo crimine cõdemnatus eſt, quia eſt infamis infamia can. con. 65. nu. 7. fol. 69
Adulter manifeſtus quis dicitur. con. 65. nu. 13. fol. 69
Adultero abſoluto adultera abſoluitur. con. 59. nu. 13. fol. 67
Adulteri publici, & procuratores debent à curatis, & prælatis euitari. conclu. 65. nu. 12. fol. 69
Adulterium non poteſt directè probari per conſpectum ſed per aſpectum quoad coniecturas violentas. con. 57. nu. 10. fol. 66
Et quomodo conuincantur adulteri. ibi remiſſiuè.
Adulterium probatur per teſtes domeſticos, cum ſoleat occultè committi, & ibi quando procedat. con. 59. nu. 20. fol. 67
Adulterium non cenſeri probatum ex eo, quod quis ſolus cum ſola in thalamo clauſo repertus eſt, & vir habeat ſoluta fœmoralia, & mulier recuſet hoſtium recludere. con. 59. nu. 10. fol. 67
Adulterium non præſumitur in illis, qui poſſunt tale factum defenſare, vel propter paucitates veſtium, vel affinitatẽ, vel dilectionem, conſuetudinem religionis, & temporum, ibi. nu. 11.
Adulterium manifeſtum quibus modis dicatur probatum. con. 64. nume. 10. fol. 69
Adulterium probari per collocutionem viri, & mulieris, & quomodo, vide per totum, ibid. nu. 11.
Adulterium probatur per confeſſionem adulteræ, vide ibi contra, ibid. nu. 12.
Adulterium probatur confeſſione adulteræ, vel adulteri maximè impuberis, vel carente genitalibus, ibid. nu. 13.
Adulterium probari non ſolum concubitu, oſculo, immiſſione manuum in mamillas, ſed per quemlibet actum inhoneſtum. concluſ. 64. nu. 5. fol. 69
Adulterium probatur per teſtes dicentes vidiſſe mulierem à viro oſculari, vel manus ad mammas apponi. con. 64. nu. 1. fol. 68
Quod ex præparatorijs probatur, & ibi præparatoria quæ ſint.
Adulterium propriè committitur cum nupta. concluſ. 58. nume. 2. fol. 66.
Adulterium probatur præſumptione violenta cum fama. con. 57. nume. 6. & 10. fol. 66
Adulterium poteſt probari per comitantem ad illud committendum, & ibi per quæ inditia probetur remiſſiuè. vide contrarium nu. 7. con 65. nu. 5 & 7. fol. 69
Adulterium probatur propter oſculum luxurioſum, vel impoſitionem manus ad mammas. con. 59. nu. 15. fol. 67
Adulterium probatur ex pernoctatione mulieris extra domum mariti, & debet dotem amittere. conclu. 60. nu. 1. fol. 67
Adulterium non probatur ex pernoctatione mulieris extra domum viri per ipſum eiectæ, nec ex hoc ipſam repudiare, ibid. nu. 2.
Adulterium non probatur, ſi mulier palàm viro ſciente extra domum pernoctauerit, ibi. nu. 3. fol. 67
Adulterium probatur, ſi mulier, vel vir in eo deprehendatur. conclu. 64. nu. 7. fol. 69
Adulterium probatur per oſculum luxurioſum. conclu. 64. num. 3. fol. 69
Adulterium eſt factum, quod tranſit. con. 146. nu. 18. fol. 112
Adulterium probatur ex eo, quod quis inuenitur in domo alicuius, vbi eſt pulchra mulier, & quando procedit. con. 61. n. 1. 3. fol. 67 & contra quem. nu. 7. & 8. fol. 68.
Adulterium probari per iuramentum adulteri, ſed mulier poteſt contrarium probare, vt ibi & ibi contrarium. con. 65. num. 14. fol. 69
Adulterium omni iure prohibitum eſt. con. 57. nu. 1. fol. 65
Cuius prohibitione ſequitur prohibitio fornicationis. ibid.
Quot mala producat, ibi remiſſiuè, grauiſſimis pœnis puniebatur. ibid.
Adulterium graue ſcelus, & grauius ſtupro, & cæteris criminibus, nec ex aliqua cauſa poteſt purgari non debere impunitum relinqui. concl. 57. num. 2. fol. 65
Et grauiter puniri debet per iudices eccleſiaſticos. fol. 66
Adulterium eſt de criminibus, quæ fiunt in occulto, & clam committitur, ibid. nu. 3. 8.
Illud eſſe difficillimæ probationis, ibid.
Directè vel ſpecificè probari non poſſe, ibid.
Adulterium non plenè patet conſpectui, ibid. nu. 4. & 10.
Adulterium probatur per ſolam famam ad impediendum matrimonium. con. 63. num. 1. fol. 68
Adulterium per famam probatur quoad theorizationem concurrentibus teſtibus de auditu coitus ex tenui pariete, ibid. nu. 2.
Adulterium probatur per præſumptionem violentam cum fama, ibid. num. 3.
Adulterium probatur per auditum copulæ, vel commiſtionis ex tenui pariete, cortina, vel pallio in nocte. concluſ. 62. numero 1. fol. 68.
Adulterium, ſodomia, & ſimilia, nedum non poſſunt per auditum probari, ſed nec etiam per aſpectum, quia directò probari non poſſunt, ibid. nu. 3. fol. 68
Adulterij ad probationem antequam deueniatur, matrimonium neceſſe eſt probare. con. 58. nu. 1. fol. 66
Adulterij in crimine ex dicto ſocij poteſt procedi ad torturam in defectu alterius probationis propter difficultatẽ probationis. concluſ. 158. nu. 4. fol. 119
Aduocatus ſi adhibeatur teſtis in cauſa ſui clientuli, nihil probat, etiam ſi teſtis ſit in aliquo contractu, vel inſtrumento, ſuper quo agatur & ipſe fuerit patrocinatus in cauſa, & num. 15. con. 66. nume. 1. fol. 70
Aduocatus admittitur in teſtem parte contra quam patrocinatur poſtulante, igitur probabit. con. 66. nu. 9. fol. 70
Aduocatus, qui nondum cœpit patrocinari in cauſa, licèt conuenerit de ſalario, poteſt eſſe teſtis, & ibi vide contrarium. numero 10.

INDEX.

Aduocatus ante incœptum patrocinium admittitur in teſtem.ibid. nume.11.

Aduocatus teſtis in contractu cōpoſitionis,vel tranſactionis,in ipſa cauſa,in qua fuit aduocatus,poteſt teſtificari, ibid.nu.12.

Aduocatus ſi dixerit non conſtare de corpore, debet ponere falſa nomina eſſe, & plures demonſtrationes circa illud concurrere, quia his probatis vitiatur effectus diſpoſitionis. conclu. 503. numero 21. fol.309

Aduocatus non poteſt eſſe teſtis etiam in cauſa appellationis in qua fuit aduocatus in prima inſtantia,etiam quod in illa non ſit aduocatus,vide ibi contrarium, & quando admittatur.conc.66. nume.4. fol.70

Aduocatus non poteſt eſſe teſtis, quando à parte pecuniam receperit,vt aliam non foueat, vnde nihil probabit.ibid.nu.5.

Aduocatus ex receptione pecuniæ præſumitur affectionem habere ad cauſam, ibid.num.6.

Qui nec in alia,in qua nō eſt aduocatus, poteſt eſſe teſtis durante eius patrocinio in vna,quia redditur ſuſpectus.ibid.nu.7.

Et ibi vide contrarium, & limitationem.

Aduocatus, vel procurator in actis, ſemper debet facere apponere parte præſente. conclu 348.nu.40. fol.216

Aduocatus, quando aliter teſtes haberi non poſſunt, poteſt eſſe teſtis ſaltem pro iudicis informatione, vel pro habenda præſumptione. concl.66.nu.14. fol.70

Aduocatus actoris prior debet eſſe in dicendo, quàm aduocatus rei. conclu.37.nu.10. fol.55

Aegritudo leuis habetur pro non ægritudine. conclu.413.nume.18. fol.252

Aequitas magna in alimentis, & parentum affectus conſiderari ſolet.conclu.76.nu.2. fol.76

Aequitas canonica præſentiam partis in confeſſione non conſiderat, ſed ſolam mentem confitentis, & æquitate canonica quis ſolo conſenſu obligatur.concl.347.nu.58. fol.211

Aequitas canonica in confeſſione facta abſente parte ſeruatur non ſolum inter clericos, ſed etiam inter laicos eccleſiæ ſubiectos, & ſi cauſa agatur in foro ciuili,ibid.nu.59.

Aequitas Palatij non curat de præiudicio,vt lis bene expediatur, ne pereat ius partis. conclu.133.nu.10. fol.105

Aeris libido multum dominatur animis virorum præcipuè Doctorum.conclu.426.nu.27. fol.264

Aeſtimum probat,quando agitur inter perſonas in illo comprehenſas.concl.274.nu.3. fol.172

Aeſtimum non probat nec dominium, nec poſſeſsionem. concl.274. nume.2. ibid.

Aetatem probare debet,qui ei innititur,ſiue agendo,ſiue excipiendo.concl.313. nu.14. fol.190

Affectio in teſte non intereſſe conſideratur in cauſa communi cum capitulo.concl.3.nu 5. fol.30

Affectio in teſte inſpicitur ad eum repellendum, & nu.10.concl.66. nume.2. fol.70

Poteſt tamen vt teſtis in actis deſcribi, quæ per clientulum geruntur in iudicio tempore aduocationis, vt de his teſtiſicetur in futurum, niſi ſit ſuſpectus etiam ad canoniZandum inſtrumentum,vide nu.12. quomodo procedat,ibid.nu.3.

Affectio non habetur ad ignotos. concl.156.nu.24. fol.119

Affectio præſumitur in eo, qui fuit magis honoratus,vel primus nominatus,aut inſtitutus, & quando procedat. concl. 67. nu.1. 7. & 8. fol.70.& 71

Affectio magis præſumitur in filijs legitimis, & naturalibus, quàm in naturalibus tantùm,ibi nu.2. fol.70

Affectio non cadit in non natis. conclu.67.nu.5. fol.70

Affectio maior habetur ad iam natos, quàm naſcituros, ibidem numero 6.

Affectio præſumitur magis in nominatis in ſpecie, quàm in genere, ibi.nu.7. fol.70

Affectio non cadit in incognitum, ibi.nu.8.

Affectio magis cadit in ſpeciebus, quàm pecunijs,quibus non cadit, etiam quod vt ſpecies deberetur,ibi.nu.9.

Affectus non punitur,niſi ſequatur effectus,niſi fecerit quantum in ſe fuerit, vt delinqueret, ſed non potuit, tunc dicitur aſſaßinus, & affectus punitur.concl.133.nu.6.& 8. fol.107

Affirmantibus magis, quàm negantibus creditur, & ibi vide contrarium, concl.70.num.4. fol.72

Affirmatiua melius quàm negatiua probatur, & quare & an procedat. concl.70.nu.1.& 10. fol.72

Affirmatiua quando non eſt plenè probata, admittitur probatio ſuper negatiua, & magis creditur.concl.70.nu 12. fol.72

Affinis non probat pro ſuo affine, etiam ſi ſit ex vno latere tantùm, & nu.10.quando.concl.68.nu.1. fol.71

Affinis per lineam tranſuerſalem poteſt teſtificari, & probabit, ſecus per aſcendentem. concl.68.nu.2. fol.71

Affinis in cauſa criminali ſine diſcrimine repellitur, quando eſt accuſatoris, vel partis læſæ, volens contra reum teſtificari, ſecus eſt ad defenſionem,ibi,nu.3.

Affinis non repellitur omninò ſed tantum non cenſetur teſtis integer, vel omni exceptione maior, redditur ſuſpectus,nec ſicuti alijs ei creditur, & alijs concurrentibus ſuppletur eius defectus. concl.68.nu.15. fol.71

Affinis etiam in cauſa à principio ciuili & poſtmodum effecta criminali,non teſtificatur. Poteſt tamen teſtificari, quando lis oritur ex crimine, & in cauſa agitur ciuiliter.dūmodo ſit iſtiuſmodi crimen,vt non inferat iniuriam teſti producto. con.68.nu. 6. fol.71

Affinis vtriq; parti impari gradu affinitatis in teſtem admittitur in ciuili, & criminali,ibi.nu.7. fol.71

Affinitas remota valde teſtes non repellit. con. 68.nu.13.

Affinitas vſq; ad quartum gradum impedit, ne quis poßit teſtificari, vel ad ſummum ad ſeptimum. ibid. nu.14.

Affinitas, & conſanguinitas poteſt probari per teſtes incip. à communi parente, vel fratribus germanis, nec ſufficit, vt aliqui pro conſanguineis habiti ſint. con.69.nu.1. fol.71

Affinitas & conſanguinitas poteſt probari per famam. conclu.69. nume.7. fol.72

Affinitas, & conſanguinitas probatur per inſtrumentum dotis, vide contrarium, ibid.nu.8.& 9.

Agens pro boue, vel equo, quem dicit eſſe ſuum, licèt non probet dominium, ſufficit tamen probare illos ſuo ſtigmate iuuſtos eſſe. concl.91.num.2. fol.82

Agens petitorio, & poſſeſſorio adipiſcendæ ad effectum, ne pars aduerſa petitorium ſuſpendat, ad ſuſpenſionem impediendam ſufficit ſolam factam gratiam producere. concluſ. 183. nume. 43. fol.133

Agens ſiue acquirendæ ſiue recuperandæ poſſeßionis remedio ſemper tenetur docere titulum ipſius beneficij.conclu. 180.nume.18. fol.130

Agens hypothecaria debet fundare ſolam intentionem in titulo, & iure ſui debitoris, & illud probare. concl.456.nu.24. fol.282

Agens poſſeſſorio debet probare collationem beneficij ſibi factam ab habente poteſtatem. conclu.174. nu.10. fol.128

Agens hypothecaria, quando debeat probare rem fuiſſe in bonis debitoris tempore obligationis, concl 536.nu.16. fol.326

Agens ex confeßione abſq; cauſa, licèt à principio cauſa non dicatur ſubeſſe, ſi tamen illam probet ex poſt facto, ei ſufficiet. con. 345.nume.69. fol.207

Agens hypothecaria ad rem aliquam probare debet, ſuam bonorum obligationem præceßiſſe donationem de ea re factam reo conuento. conclu.456.nu.15. fol.282

Agendo licèt quis poßit proſequi publicum ius, non tamen per hoc habet poteſtatem recipiendi probationes. conclu.350. nume.33. fol.219. contrarium,ibid.

Agenti hypothecaria contra tertium poſſeſſorem, qui nullam cauſam habet à debitore, ſufficit probare rem fuiſſe in bonis debitoris tempore obligationis contractæ, vel poſt. concluſ. 456. numero 25. fol.282

Agenti ad damnum non eſt neceſſe declarare in libello, quas res amiſerit, ſed ſufficit, vt poſtea in proceſſu liquidè comprobet. con. 470. nu. 2. fol.291

Agenti ex cauſa permutationis ſufficit probare compermutantem fuiſſe habitum & reputatum pro tali.con.173.nu.2. fol.128

Agenti ex cauſa permutationis ſatis eſt probare compermutantem habitum, & exiſtimatum fuiſſe pro tali. conclu.313. nume.24. fol.190

Agenti

Agenti hypothecaria quid probare oporteat. concluſ.456. nume.3. fol.281

Aggreſsio ſemper præſumitur facta animo occidendi, quando cogitato, & dedita opera eſt facta. con.71.nu.1. fol.73

Aggreſſor tenetur probare ſe non habuiſſe animum occidendi. con. 71. num.2. fol.73

Aggreſſor præſumitur, quando mortuus viſus eſſet vndecunq; irruere contra ſuperſtitem. con. 72.nu.5. fol.73

Aggreſſor in dubio præſumitur, qui occidit, ſi eſt ſuperſtes.con.72. nume.1. fol.73

Aggreſſor nemo præſumitur in dubio, ſi tractatur de pœna conuentionali, vel commodo priuati.con.72.nu.15. fol.73

Vide contra, numero ſecundo, & quando procedat, nu.3.ibi.

Agitur quando ratione culpæ leuis, vel leuiſsimæ, non poteſt criminaliter agi.con.469.nu.4. fol.291

Agnatio non dicitur probata per teſtes, ſine expreſsione gradus deponentes, quæ non cadit ſub ſenſum teſtis, ſed in iure conſiſtit. con.73.num.5. fol.73

Agnatio non probatur per quaſi poſſeſsionem, neq; per tractatum, neq; per nominationem, neq; per ſolam famam, quia nō poteſt ex his probari, quo gradu ſint coniuncti.ibid.num.6.

Agnatus dicens ſe habere ius ſuccedendi, vel reuocandi, debet prius probare ſe talem. con.73.num.1.& 2. fol.73

Agnatus veniens tanquam agnatus ad ſucceſsionem debet probare, quo gradu agnationis ſit coniunctus. con.73.nu.4. fol.73

Agnatus non poteſt compelli ad teſtificandum contra agnatum ſuum.con.74.num.1. fol.74

Agnatus contra agnatum teſtificari compellitur, quando aliter veritas haberi non poteſt, ibid.num.2.

Agnati vſq; ad tertium gradum non compelluntur ad teſtificandū, in quarto tamen poſſunt compelli, ibid.num.3.

Album eſt ita clarum ex ſe, vt non indigeat alia demonſtratione. con.321.num.2. fol.193

Alienatio rei eccleſiæ iure ciuili, & canonico prohibita.con.75.numero 1. fol.74

Alienatio rei eccleſiæ quibus verbis per Pontif. Max. concedatur. con. 75. nume.19. fol.75

Alienatio rei eccleſiaſticæ regulariter prohibita eſt, ideo non poteſt ad eam deueniri, niſi legitima ſubſiſtat cauſa, & per iudicem examinetur.con.75.num.13. fol.75

Alienatio rei eccleſiæ ſine ſolemnitate facta in conſanguineos non præſumitur in vtilitatem eccleſiæ, ſecus ſi ſeruatis ſolemnitatibus, & ibi quando in dubio vtilis præſumatur. con.75.nume.17. fol.75

Alienatio prohibita per ſtatutum præſumit etiam prohibitam promiſsionem de alienando. con.102.num.2. fol.88

Alienationem rei eccleſiæ fuiſſe validam dicens, probet, & num.4. con.75.num.2. fol.74

Alienationem rei eccleſiaſticæ ad tuendam, duo probanda coniunctim, id eſt, ſolemnitatem, & vtilitatē, ſiue neceſsitatem eccleſiæ.con.75.num.6. fol.74

Alimenta à matre filio præſtita præſumuntur donata & non animo repetendi facta ratione ſanguinis fauore alimentorum, ſecus à filio matri. num.2.con.76.num.1.& 2. fol.76

Alimenta præſumuntur præſtita ab illo, qui tenebatur talem nutrire.con.77.num.7. fol.76

Vnde pupillus præſumitur educatus à tutore, qui tenebatur alere.

Aliquid non facere, vel non rite agere, paria ſunt.quæſt.5.num.80. fol.7

Aliquid ſpecificè dici, & aliquid contineri virtualiter ſub verbis, paria ſunt.con.345.num.8. fol.205

Aliud eſt colloquium, aliud eſt conſilium. concluſ.80. numero 4. fol.79

Allegans teſtes corruptos falſum depoſuiſſe, debet probare vtrunq;, ſcilicet corruptelam, & falſitatem, ſi ſe adſtrinxit. con. 78. numero 38. fol.77

Allegans ſe exemptum, & ad cautelam petens abſolutionem, debet ante omnia probare exemptionem, ibid.num.39.

Allegans tutores, & curatores male geſsiſſe, debet probare, ibidem numero 40.

Allegans titulum ſingularem debet probare, ibid.num.41.

Allegans turpitudinem ſuam agendo non auditur, ſed excipiendo ſic, ibid. num.42.

Allegans, etiam ſi eſſet epiſcopus, tenetur probare, quod allegat, ibi. nume. 43. fol.78

Allegans duo vtrunque tenetur probare. concluſ. 78. numero 74. fol.78

Allegans habens præſumptionem pro ſe non tenetur probare, ibid. numero 48.

Allegans ſi eſt in quaſi poſſeſsione, quorum allegat, non tenetur probare, etiam ſi poſſeſsio eſſet violenta, ibid.num.49.

Notorium non probatur, ibid.num.50.

Tribus modis limitatur, quod ſupra dictum eſt, in ſummo Pontif. Cardinale, & in perſona legaliſsima, ibid.num.51.

Allegans exceſſum penſionis contra poſſeſſorem illum debet probare. con.78.num.33. fol.77

Allegans qualitatem, pro qua nulla eſt præſumptio, illam probare debet, ibid.num.34.

Allegans titulum ex diuturna præſtatione neceſſariò probare debet, præſtationes fuiſſe ex cauſa, ibid.num.35.

Allegans inquiſitionem factam fuiſſe, debet illam probare, ibidem numero 36.

Allegans ſe legaliorem debet probare, ibid.num.37.

Allegans, & dicens aliquid id probare debet.concluſio 78. nume.1. fol.77

Allegans conſuetudinem debet illam probare, ibid.num.2.

Allegans defectum debet probare concludenter.concluſ.78.num.5. fol.77

Allegans ſe gratiam peculiariter à Pontif. Max. ſub certa verborum formula obtinuiſſe, debet illam producere, cum nihil faciat, probando narrata per teſtes.con.264.nu.17. fol.166

Allegans non veriſimile non debet audiri. concluſ.350. numero 19. fol.219

Allegans turpitudinem ſuam non auditur. concluſ. 439. nume.32. fol. 269

Allegans illegitimitatem alicuius illam debet probare. concluſ. 78. nume.9. fol.77

Allegans modicitatem precij rei venditæ cum pacto de retrouendendo tenetur probare valorem, habita ratione ad tale pactum. con.447.num.15. fol.276

Allegans priuilegium debet ipſum probare.conclu.527. numero 7. fol.316

Alleganti conſuetudinem incumbit onus probandi. conclu.423.numero 26. fol.259

Alleganti titulum reprobatum & nō bonum, per iuramentum non eſt credendum. concl.94.nu.34. fol.84

Allegare poſt concluſum in cauſa idem eſt, vt allegare poſt ſententiam, aduerte vt ibi. con.347. num.128. fol.215

Allodialis res quare magis præſumatur libera, quàm feudalis, vel alicui ſubiecta.con.79.num.5. fol.78

Idem dicitur, ſi viget fama publica, rem feudalem.ibidem numero 15.

Allodialis non præſumitur eſſe res, quando aſſerens illam eſſe feudalem offert ſe ſtatim ad probandum. concluſ. 79. numero 14. fol.78

Allodialis res non præſumitur ea, quæ in præteritum aliquid præſtitit principi in ſignum ſubiectionis, vt loquuntur.concluſ.79. nume.19. fol.79

Allodialis præſumitur res conſiſtens in territorio Caſtri habiti in feudum à vaſallo, niſi contrarium probetur. concluſ.79.num.7. fol.78

Allodialis dicitur res, quæ pertinet ad plenum, & directum dominium alicuius.con.79.num.1. fol.78

Allodium proprium dicitur, & liberum, & à nemine recognoſci. conclu.79.num.2. fol.78

Allodium eſt quædam proprietas, quæ non recognoſcitur niſi à ſolo Deo, & quos habeat effectus, ibid.num.3.

Alloquutio ſecreta ad aures facit indicium tractatus delicti cōmiſſi, & quando procedat. con.80.nu.1.2.3.& 4. fol.79

Si ſtatim fuerit commiſſum, vel paruo interuallo, & ibi vide contrarium.

Alloqu-

Alloquutio ſecreta poteſt eſſe bona, & mala, in dubio tamen bona præſumitur. & num.4. concl.80. nu.2. fol.79

Hıs tribus concurrentibus, alloquutio ſecreta, inimicitia capitalis occiſi, & homicidium illicò ſequutum, oritur plena probatio, nedum indicium, non tamen poteſt condemnari, vt ibid. num.3. fol.79

Alloquutio ad aures ſecreta nullis præcedentibus inimicitijs non facit præſumi, nec conſilium, nec mandatum. conclu.80. nume.4. fol.79

Alluuio quo pacto probetur, & quomodo teſtes deponere debeant. concl.81. num.1. fol.79

Alluuionis in materia ponuntur multa per Natt. concl.81. num.2. fol.79

Alluuione quomodo quid eſſe adiectum probetur. concl.81. num.3. fol.79

Alternatio inter æqualia præſumitur, vel parum diſtantia. conclu. 82. num.1. fol.79

Altitudo alicuius rei probatur per teſtes, & quomodo. conclu. 83. num.1. fol.79

Alumnus non poteſt eſſe teſtis pro educatore, & ibi vide rationem. conclu.77. num.12. fol.76

Amans in alio corpore viuit, & amati faciem in animo ſuo ſculpit. concl.89. num.3. fol.82

Amaſius pro amaſia fas atq; nefas committeret. concl.86. num.19. fol. 80

Amaſius pro amaſia non poteſt eſſe teſtis, & è contra. conclu. 89. num.4. fol. 82

Amaſij potius ſolent timere minas amaſiarum quàm probatiſſimorum virorum. conclu.86. num.18. fol.80

Ambaſciatores probari per literas ſuæ ambaſiariæ, & ſine literis eis non credi, conclu.84. num.1. fol.79

Amicitia prorſus veritatem impedit. concl.86. nu.2. fol.80

Amicitia leuis non impedit teſtificationem. concl.86. nu.8. fol.80

Amicitia debilitat dictum teſtis, & ſic penitus non diruit. conclu. 86. num.5. fol.80

Et ibi contrarium.

Amicitia honeſta, iuſta, officij pietatiſq; plena eſt virtus, & talis amicus eſt idoneus teſtis. conclu.86. nu.11. fol.80

Amicitia, dilectio, & affectio, quæ acquiritur ex cohabitatione, maximam inducit præſumptionem, quòd coniunctus ſemper teſtificaretur pro coniuncto. conclu.408. num.9. fol.248

Amicitia in genere præſumitur inter omnes. concl.85. nu.4. fol.80

Amicitia etiam hodie præſumitur inter olim amicos, ibi. nu.8.

Amicitia maxima præſumitur propter hæreditatem, & legata hæredi relicta, ibid. num.9.

Amicitia non eſt inter malos, ſed fraus, dolus, & conſpiratio. ibid. nume.11.

Amicitiæ ob cauſam præſumitur, quòd quis actui conſentiat, & illum probet, cui aliàs non conſentiret. conclu. 554. nume. 55. fol.337

Amicitiæ defectui ſuppletur, quando adſunt alij teſtes idem deponentes quod deponit amicus. conclu. 86. num.9. fol.80

Amicitiam probari per duos teſtes, & quid deponere debeant. con. 85. num.1. fol.80

Amicus verus pro amico ſuo non vult, niſi quæ bona ſunt, & æqua, vnde præſumendum non eſt, ſe pro amico falſum depoſiturum, cum hoc non eſſet nec bonum, nec æquum, quod Periclis exemplo confirmatur. conclu.86. num.12. fol.80

Amicus quomodo repellatur à teſtimonio. conclu.86. nu.13. fol.80

Amicus omnis non dicitur integer teſtis noſtra tempeſtate, cum à communiter contingentibus ſint amici (vt aiunt) burſales. conclu.86. nu.15. fol.80

Amicus repellitur in totum, quando amicitia talis eſt, vt inter eos ſit vnum velle, & nolle. conclu.86. nu.6. fol.80

Amicus, filius, & conſanguineus, vel aliàs ex modo percutiendi, præſumitur non animo occidendi. conc.71. nu.5. fol.73

Amicus teſtis admittitur, quando deponit ſuper facto, à quo amicus nec commodum, nec incommodum eſt accepturus. conclu. 86. nume. 21. fol.80

Amicus maxima amicitia coniunctus non admittitur ad teſtificandum pro amico. conclu.86. nu.1. fol.80

Amicus amicitia inhoneſta, & turpi nō admittitur, vt amaſius pro amaſia, & è contra. conclu.86. nu.17. fol.80

Amicus non in totum repellitur, ſed de eius fide diminuitur, & ſemiplenam probationem facit. conclu.86. nu.3. fol.80

Amicus deponens facit magnam fidem, ſecundùm Bart. Cepol. ibid. nume.4. fol.80

Amicus eſt alter ego. conclu.85. num.2.

Qualitas extrinſeca non præſumitur, niſi probetur, ibi. nu.3.

Amicitia in genere præſumitur inter omnes, ibi. nu.4.

Salutatio, & aſſidua conſuetudo præſumunt amicitiam, ibidem nume.5.

Salutatio nedum amicitiam, ſed reconciliationem inimicitiæ præſumit, ibid. num.6.

Amicus præſumitur, qui ad aliquid agendum electus fuit, ibidem numero 7.

Amicitia etiam hodie præſumitur inter olim amicos, ibi. nu.8.

Amicitia maxima præſumitur propter hæreditatem, & legata hæredi relicta, ibi. num.9.

Velle idem, & idem nolle, debet intelligi in rebus licitis. & honeſtis, ibi. num.10.

Amicitia non eſt inter malos, ſed fraus, dolus, & conſpiratio, ibid. nume.11.

Quod dictum eſt de teſtibus, procedit etiam, ſi eſſent mulieres, ibid. num.12.

Amici teſtes probant, ſi in eorum admiſſione non fuit oppoſitum à principio. conclu.86. num.22. fol.81

Amicum non amat, qui pro amico mentitur. conclu.86. nume.14. fol.80

Amiſſio ſcripturæ quomodo probetur. concl.32. nu.15. fol.48

Amiſſio per furtum, vel incendium exorta, culpa cuſtodientis præſumitur eueniſſe. concl.88. nu.12. fol.81

Amiſſio inſtrumenti, quod quis tenetur exhibere officio iudicis, non probatur per iuramentum, ſed per legitimas probationes probari debet. concl. 88. nu.18. fol.81

Amiſſio alicuius rei immiſſæ in nauem dicitur probata, probato naufragio. concl.88. num.15. fol.81

Amiſſio quando deducitur cauſa defenſionis, tunc probari ad eum perueniſſe. conclu.87. nu.11. fol.81

Amiſſio ſcripturæ per iuramentum probatur, ſi tractatur de modico præiudicio, ſecus ſi de magno. concl.88. nu.6. fol.81

Amiſſio allegata à notario, qui cuſtodire tenebatur, non creditur, nec probatur per ſolum iuramentum, ibi. nu.7.

Amiſſio apoſtolorum dimiſſoriorum conceſſorum appellanti probatur per iuramentum. concl.88. nu.2. fol.81

Amiſſio vel furtum præſumitur factum culpa eius, qui tenetur de cuſtodia. concl.87. nu.3. fol.81

Amiſſionem pecuniæ, vel alterius rei allegans debet probare aliàs ei non creditur. concl.87. nu.1. fol.81

Amiſſionem aſſerens probare debet eueniſſe ſine aliqua ſua culpa, & ſi id non probat, præſumitur, quòd culpa talem amiſſionem præceſſit, & vti doloſus tenetur ad damna, ibi. nu.2. fol.81

Amiſſionem inſtrumenti, vel ſcripturæ probari per iuramentum. conclu.88. nu.1. fol.81

Amiſſione in probanda vltra iuramentum oportet, vt præcedant aliæ coniecturæ. concl.88. nu.16. fol.81

Amor præſumitur inter patrem & filios maior, quam inter alios. conclu.89. nu.7. fol.82

Amor in dubio non præſumitur in matre, quæ non diligit filium, ibid. nu. 7.

Amor nullus vincit paternum. concl.570. nu.3. fol.345

Amor inter amaſium & amantem quibus modis probetur. conclu. 89. nu.1. fol.81

Amor puellarum ſubuertit rectum iudicium. conclu.86. nume.20. fol.80

Amoris inſania occæcat, & perdit homines infelices, & perditos, vt ſunt concubinarij. concl.340. nu.15. fol.201

Amoris de effectu plura dicuntur per Crot. & Tiraquellum. concl. 89. nu.5. fol.82

Amorem inter fratres præſumi. conclu.89. nu.9. fol.82

Anaxagoræ, Codri, & Diodori fuga è carceribus. conclu.267. numero 12. fol.168

Voluminis I.

Ancilla ſuſcepta in vxorem à domino præſumitur ab eo efferri, & ſuperbè agere.conclu.90.nu.1. *fol.82*

Ancilla non poteſt eſſe teſtis pro domino, & non caret ſuſpitione, ibid.num.2.

Ancilla eſt teſtis idonea, niſi opponatur, nec iudex poteſt eam repellere, ibid.num.3.

Ancilla examinata non facit indicium, ibid.nu.4.

Ancilla poteſt teſtificari in his, quæ ſecreto fiunt in domo, ibidem numero 5.

Ancilla, & famuli admittuntur ad teſtimoniandum in his, quæ non poſſunt probari, niſi per domeſticos, ibid.nu.6.

Id procedit, quando ex natura actus, vt in probando adulterio, alij teſtes habiles non poſſunt haberi, ſecus ſi teſtes idonei haberi poſſunt, ibid.nu.7.

Ancilla poteſt teſtificari eo tempore, quo deſierit eſſe in ancillatu, ſiue famulatu.conclu.90.nu.10. *fol.82*

Ancilla ſi reperta prægnans in domo domini, nõ ſimpliciter eſt præſumendum contra dominum, ibid.nu.11.

Anima teſtatoris mortui propter impudicam vitam mulieris, cui legauit ſub conditione, ſi caſtè vixerit, præſumitur triſtari.conclu.93.nu.1. *fol.83*

Idem ſi mulier tranſeat ad ſecunda vota.num.2.

Anima organo vocis mentem ſuam explicat, & cor eſt imperator linguæ, quæſt.5.nu.7. *fol.5*

Et ex abundantia cordis os loquitur.

Animal illius præſumitur, cuius ſigno ſignatum eſt, de qua vide ſupra in concluſione, animalia.conclu.160 nu.5. *fol.121*

Idem eſt in arboribus venditis, quæ ſignantur.nu.6.

Niſi prædicta ſignauerit quis ſigno alieno, & fecerit expreſſam mentionem, quod erat alienum.nu.7.

Animal, vt equus venditus intra triduum mortuus &c. præſumitur infirmum fuiſſe venditionis tempore, & locus erit ædilitio edicto.conclu.92.nu.1. *fol.82*

Animal, venditum ſi morboſum appareat illicò poſt contractum, tale præſumitur fuiſſe tempore contractus, ibid.nu.2.

Animal non præſumitur corruptum fuiſſe tempore venditionis, quando venditor probat poſt traditionem comediſſe herbas venenatas conclu 92.nu.5. *fol.82*

Animal probatur ſuum eſſe, ſi probata fuerit impoſitio ſtigmatis in dicto animale.conclu.91.nu.7. *fol.82*

Animal quomodo probetur morbo lethali laboraſſe tempore venditionis, & traditionis.conclu.92.nu.8. *fol.82*

Animalia domeſtica ſi vocantur beſtiæ communi vſu loquendi regionis, tali ſignificatui ſtandum eſt.concl.190.nu.3. *fol.138*

Animalia, vt bos, & equus quomodo probentur eſſe alicuius.concl. 91.nu.1. *fol.82*

Animus præmeditatus ex confeſſione extraiudiciali ipſius delinquentis colligitur.conclu.98.nu.29. *fol.87*

Animus deliberatus præſumitur, quando nulla cauſa, nulla ira, & nullo iuſto dolore præcedentibus vnus alterum occidit, ibi.nu.30.

Animus delinquendi præſumitur, & probatur, ſi quis arma defert. conclu.97.nu.1. *fol.85*

Animus conſiſtit in verbis, ſicut facies in ſpeculo. conclu.41.nu.14. fol 57

Et in ore, & in animo præſumitur eſſe vnum, & idem.

Animus ex coniecturis probatur.conclu.159.nu.14. *fol.121*

Animus deliberatus quot modis præſumatur, vide ibi remiſſiuè.conclu.98.nu.32. *fol.87*

Animus non occidendi probatur, ſi quis percuſſit pugno, baculo, aliquóve leui ligno.concl.97.nu.29. *fol.86*

Animus non occidendi probatur, ſi quis inconſultus caſu & fortuitò in rixantes inciderit, ibi.nu.30.

Animus mutandi domicilium neutiquam præſumitur, niſi probetur. conclu.534.nu.28. *fol.325*

Animus deliberatus, & præmeditatus præſumitur in inimico committente homicidium, & intellige, vt ibi.concl.98.nu.3. *fol.86*

Animus deliberatus occidendi non debet præſumi ex inimicitia, ſecundùm Albam, ibi.nu.4.

Animus deliberatus non præſumitur ex leui inimicitia, ſecus in capitali, ibi.nu.5.

Et ibi contrarium.

Animus præmeditatus, & deliberatus præſumitur ex minis de occidendo iactatis, antequam ſequatur homicidium, ibid.nu.6.

Animus deliberatus præſumitur, ſi incedit multis aſſociatus, & delictũ ſequatur, vel præter morem armatus, niſi rixa, ira, & iuſtus dolor præceſſerint, ſecus ſi iam longo tempore, quod eſt iudici arbitrarium.conclu.98.nu 24. *fol.87*

Animus præmeditati delicti præſumitur, ſi præter morem arma ſint congregata, vel inſolitã emerit, incipiens ſe in ſcrimia exercere, ibi.nu.25.

Animus deliberatus conſideratur ex aſportatione paulò ante bonorum, vel illorum diſtractione, niſi rixa præceſſerit, ibidem numero 26.

Animus deliberatus præſumitur, ſi ante delictum ſe iactauerit in ſua manu eſſe, & verè conſtet à iactante fuiſſe occiſum, conclu. 98.nu.16. *fol.86*

Et quando procedat, ibi.

Animus deliberatus, & præmeditatus præſumitur, ſi ante delictum congregauit multos ſocios præcedente tractatu, & conſilio. ibi. nume.17.

Animus deliberatus præſumitur, quando per inſidias occiſus, vel vulneratus fuerit, & ſi quis abſconditus in loco occiderit tranſeuntem extempore & inconſulto, ibi.nu.18.

Et quando vulnerat à tergo tacitè, & proditoriè dicitur commiſſum, ibi.

Animus præmeditatus præſumitur ex vulnerum multiplicitate, vel graue vulnus illatum ſit, ibi.nu.19.

Animus deliberatus præſumitur ex multiplicatis vulneribus, abſente omni rixa, & caſu fortuito, ibi.nu.20. *fol.87*

Secus ſi caſu fortuito tranſeuntes ſeſe impellũt, & enſibus eductis, vnus pluribus vulneribus interimatur, & quæ debeant interuenire, ibi.nu.21.

Animus deliberatus præſumitur, ſi tempore noctis fuerit factum homicidium, ſi conſtaret de rixa.ibi.nu.22.

Animus deliberatus, in malè agendo, & in occidendo ex dicendis in concluſione præſumitur.conclu.98.nu.1. *fol.86*

Animus ex qualitate facti præſumitur, & probatur ita fuiſſe. conclu.95.nu.1. *fol.84*

Animus ſolus ſufficit ad aditionem hæreditatis, ſecundùm Angel. concl.40.nu.5. *fol 56*

Animus cognoſcitur, & probatur per verba. conclu.94.nume.16. fol.83

Animus in dubijs dubius, ſemper piè ſentit & operatur. quæſt.10. nu.29. *fol.21*

Animus non iniuriandi probatur per iuramentum aſſerentis. conclu.97.nu.10. *fol.85*

Item per alias coniecturas, ſi aliter probari non poſſet, ibidem nume.11.

Animus delinquendi non præſumitur in deferente arma ob aliquã inimicitiam antiquam, vel conſueuerit ferre, & nõ delicta perpetrare.concl.97.nu.5. *fol.85*

Animus occidendi non cenſetur, quando præceſſerint verba iocoſa, & riſus, licèt poſtea ſequatur homicidium ex percuſſione.concl. 97.nu.26. *fol.85*

Animus deliberatus adeuntis quomodo probetur per verba volo adire, & tria ponuntur exempla. concl.41.nu.9. *fol.57*

Animus occidendi præſumitur ex qualitate loci percuſſionis. concl. 97.nu.24. *fol.85*

Animus non occidendi probatur iuramento. conclu.71. nume.3. fol.73

Animus etiam per teſtes ſingulares probari poteſt. conclu. 94. numero 3. *fol.83*

Animus, quando quis animum maleuolum habere cenſeatur, & vide hic remiſſiuè, conclu.128.nu.9. *fol.104*

Animus donandi ratione coniunctionis ſanguinis facilius præſumitur in pacto. conclu.417.nu.26. *fol.256*

Animus certus requiritur in aditione hæreditatis, & non dubius. conclu.41.nu.16. *fol.57*

Animus occidendi præſumitur ex genere armorum, & ex modo percuſſionis. conclu.97.nu.20. *fol.85*

Animus nocendi cognoſcitur ex circunſtantijs, & coniecturis. conclu.97.nu.14. *fol.85*

Animus

Animus adeundi hæreditatem ex tranſlatione rei hæreditariæ in alium probatur.concl.45.nu.41. fol.61

Animus conteſtandi litem non præſumitur, niſi exprimatur, quando in loco eſt conſuetudo talem animum exprimendi.conc.434. num.17. fol.266

Animus latitationis cauſa fraudationis quomodo probetur.conclu. 99.num.3. fol 87

Animus directo probari non poteſt, quia ſolus Deus eſt ſcrutator cordium. concl.94.num.1. fol.83

Animus dubius adeundi non poteſt dici adire hæreditatem. conclu. 43. num.5. fol.58

Animus compenſandi non præſumitur in ſimpliciter legante.conc. 96.num.15. fol.84

Animus compenſandi non præſumitur, quando debitum eſt quantitas, & legatum ſpecies, cum oporteat vt ab vtraq; parte ſit quantitas, ibi.num.16.

Animus talis præſumitur, qualia facta ſunt. conclu.95.numero 3. fol. 84

Animus in animalibus brutis ex eorum factis præſumitur, ibi.n.4.

Animus hominis ex qualitate orationis iudicatur, ibi.num.5.

Animus in ſequenti qualis fuerat, probatur ex præcedentibus, ibid. nume.6.

Animus qualis fuerat in præcedentibus, probatur ex poſtea geſtis, ibidem. nu.7.

Animi probatio per iuramentum tanti eſt momenti, vt nulla alia certior haberi poſſit.conc.94.num.6. fol.83

Animi probatio eſt quaſi impoſſibilis.conc.94.num.2. fol.83

Animo in his, quæ dependent alicuius, ſtatur dicto eius, ſed non quando contra eum eſt præſumptio iuris. conclu. 366. nume.3. fol.230

Animum impudicum præſumi ex oculo impudico, & alijs. conclu. 99.num.4. fol.87

Animum non redeundi in eo præſumi, qui ſtetit abſens per decennium, ibid.num.5.

Animum mutandi domicilium in eo præſumi, qui cum ſupellectili ab aliquo loco recedit, ibid.num.6.

Animum iudicis probari per teſtes, ibi.num.7.

Animum teſtatoris probari per teſtes ſingulares. ibi.num.8.

Animum donandi probari per ſcripturam priuatam, & non præſumi in eo, qui ſoluit vſuras.conc.99.num.1. fol.87

Animum exportandi aliquid vetitum, vt frumentum, probari ex eo, quod quis inuenitur cum illis rebus vetitis tranſire per viam non rectam, & non conſuetam, ibi.nu. 2.

Animum non occidendi probari per iuramentum homicidæ. concl. 97.num.28. fol.85

Animum permanendi in loco habere præſumitur, qui ibi tranſtulit res ſuas. conc.534. num.20. fol 324

Animum in futuris præſumere difficile eſt.concl.95.nu.8. fol.84

Animum probari per ſimplicem aſſertionem conc.94.nu.14. f.83

Animum meum ex operibus meis probo.conclu.95.nu.2. fol.84

Animum iniuriam inferendi probari ex verbis, & factis.concl.97. num. 6. fol.85

Animum conuiciandi interueniſſe requiritur, antequam agatur actione iniuriarum, ibid.num.7.

Animum compenſandi probari ex coniecturis. conclu.96. nume.1. fol.84

Animum delinquendi habuiſſe non præſumitur, qui percuſsit cum haſta, vel ſagittis ſine ferro, vel cum capſa archibuſij, vt noſtri dicunt.conc.97.num.3. fol.85

Animum nocendi probari, ſi quis aliquid faciat, & ex eo facto nullam vtilitatem percipiat.conc.97.num. 12. fol.85

Animum probari per coniecturas, præſumptiones, & ſimilitudines, de quibus in hac concluſione.conc.94.nu.4. fol.83

Animum probari per iuramentum, & quomodo, ibid.num.5.

Annua præſtatio ſecundum legiſtas, & canoniſtas quomodo probetur.concl.101. num.1. fol.88

Annua præſtatio præſcribi non poteſt, ibi.num.2.

Annuam præſtationem probare volens, quid agere debeat. conclu. 101.num.3.

Annulus non facit præſumi matrimonium, ſed tantum ſponſalia. concl.100. num.2. fol.87

Annuli ſubrogatio præſumptionem inducit matrimonij. concl.100. num.3. fol.87

Annuli tranſmiſsio de maſculo in fœminam probat matrimonium, & quare.conc.100. num.1. fol.87

Antecedens prohibens præſumitur etiam prohibere omne id, per quod peruenitur ad illud, concl.102. num.1. fol.88

Antiquitas temporis inducit præſumptionem, quòd omnia requiſita verè interuenerint.concl.540.num.13. fol.329

Antiquitas inducit præſumptionem, vt omnia in quolibet actu cenſeantur ſolemniter interueniſſe.concl.108.nu.1. fol.91

Antiquitas præſumit interueniſſe ſolemnitatem extrinſecam formalem, ſed non ſubſtantialem, vel materialem, ibi.nu.2.

Antiquitas in multis caſibus inducit probationem ſine aliquo adminiculo, & quomodo.concl.103.nu.15. fol.89

Antiquitate receditur, ſi in ſcriptura, quæ producitur, apparet non interueniſſe citationem.concl.291.nu.2. fol.180

Antiqua poſſunt probari per auditum.concl.151.nu.3. fol.117

Antiquis non eſt neceſſe probare poſſeſsionem. concl.103. nume.16. fol. 89

Antiquum probari per famam.concl.105. nu.1. fol.90

Antiquum probari per teſtes de auditu.concl.104.nu.1. fol 89

Antiquum intelligi ſpatio centum annorum per magis communem opinionem. concl. 103 num.7. fol.89

Antiquum in inſtrumentis dicitur 90.annorum.ibid.nu.8.

Antiquum probari per coniecturas, indicia, & præſumptiones conclu.107. num.1. fol.90

In caſu regali, id eſt, in antiquo coniecturæ, & præſumptiones ſufficiunt pro plena probatione. num. 2.

Antiquum in probatione deſcendentiæ dicitur ſpatium quinquaginta, vel quinquaginta ſex annorum.concl.511.nu.6. fol.312

Antiquum intelligi poſt centum annos.conc.103.nu.1. fol.88

Antiquum quando dicatur, vide ibi remiſsiuè, ibid.nu.2.

Antiquum diuerſimodè ponitur, & cenſetur, per Menoch. & alios. ibid.num.3.

Antiquum probant verba enunciata, & narrata etiam propter aliud in priuilegio, vel reſcripto Principis. concluſio.106.nume.2. fol. 90

Antiquum probant etiam verba enunciata in aliquo inſtrumento priuato. ibid. num. 3.

Antiquum probari per verba enunciatiua, ſiue narratiua conclu. 106.num.1. fol.90

Antiquum eſt ſpatium centum annorum, concluſio.104. nume. 4. fol.89

Antiquum probari per ſcripturam priuatam, concluſio.105.num.5. fol. 90

Antiquum per ſcripturam priuatam, probatur tantùm ſemiplenè. ibid. num.6.

Antiquum probari per libros antiquos, vel per hiſtorias.conclu.105. num.9. fol.90

Antiquum probari per literas ſcriptas, ſeu inſculptas in lapidibus, ibid.num.10.

Apocha probat contra inſtrumentum, ſi adſunt tres teſtes incorrupti, & integri aſſerentes ſe vidiſſe ipſam apocham, antequam conficerent publicum inſtrumentum.concl.109.nu.11. fol.91

Apocha ſiue apodiſia quomodo probet.concl.109.nu.1. fol.91

Apocha plenè probat.ibid.num.2.

Apocha probat etiam contra hæredes, vel ſingulares ſucceſſores.ibidem, num.3. fol.91

Apocha non probat contra tertium, ibid.num.4.

Apocha propria manu ſcripta etiam non ſubſcripta cum teſtibus deponentibus ſcribi vidiſſe probata erit.concl.110.nu.7. fol.91

Apocha non habet plenam fidem ex ſola litterarum comparatione. concl.110.nu.21. fol.92

Apocha nullo ſuffulta adminiculo teſtium nihil probat, nec videtur vllum robur habere, conclu. 111. nu.1. fol.92

Apocha huiuſmodi non facit ſemiplenam probationem, ſed ibi contrarium.ibid.num.2.

Apocha huiuſmodi non habet præſumptionem iuris pro ſe.ibi. nu.3. Contrarium, num.4.

Apocha non ſolemnizata probat, ſi is, contra quem producitur, confitetur propria eius manu ſcriptam eſſe.conc.111.nu.20.f.92

Apocha

Apocha tutoris probat debitorem ſoluiſſe etiam contra pupillum. ibid.num.21. fol.93

Apocha benè probat contra ſcribentem ipſam.ibid.nu.22.

Apocha cenſetur approbata approbatione perſonæ in genere. ibid. nume. 23.

Apocha etiam ſi in alieno loco agatur, habet eandem vim. con. 111. num.13. fol.93

Apocha reperta penès debitorem etiam ſine ſolemnitatibus probat contra creditorem.ibid.nu.14.

Apocha probat etiam ſine ſolemnitatibus requiſitis. conclu.109.nume.7. fol.91

Apocha non probat, & indiget alia probatione, quando debitor confitens manu ſua ſcriptam, dicit contenta in ea non eſſe vera. ibid.nu.8.

Apocha ſine adminiculo teſtium, ſi eſt antiqua, & factum antiquum, ſemiplenam probationem inducit. concluſ. 111. nume.8. fol.92.

Apocha reperta in publico Archiuio etiam ſine ſubſcriptione, vel teſtibus plenè probat, & etiam ſine ſolemnibus requiſitis. ibidem nume.9.

Apocha non ſubſcripta à partibus vel à teſtibus non probat.con.110. num.15. fol.92

Apocha negata à debitore quomodo plenè probat. conclu. 110. numero 1. fol.91

Apocha quando facit tantum ſemiplenam probationem. ibidem numero 2.

Apocha prædicta etiam impreſſa ſigillo negantis, non probat, ſecus ſi ſigillo publico. conclu.111.nu.6. fol.92

Apocha ſi eſt mariti, & in ea ſcriptæ ſint res paraſernales ipſius vxoris, probat. conclu.111.nu.11. fol.92

Apochæ ſtandum eſt, quando partium conuentione pactum ſit, vt etiam ſine ſolemnitatibus credatur.concl.111.nu.17. fol.93 *Contrarium ibi.*

Apochæ requiruntur ſubſcriptiones trium teſtium. conclu.109.numero 5. fol.91

Apochæ priuatæ vt plenam fidem faciant, quid requiratur.con.110. num.18. fol.92

Apochis ſtandum eſt, quando viget cõſuetudo, vt eis credatur.conclu.111.nu.12. fol.93

Apollonij Thianei magnæ operationes, quæ miracula appellabantur.conclu.262.nu.28. fol.164

Apoſtata dicitur, qui portat habitum ſeparatum ſuperiorem à capucio.concluſ.112.nu.10. fol.93

Apoſtata largo modo dicitur etiam qui contra Dei præcepta operatur.concl.112.num.12. fol.93

Apoſtata non dicitur, qui ex aliqua iuſta cauſa, vt timore, vel ſimili habitum cooperit.ibid.nu.13.

Apoſtata, non dicitur tranſiens ad minorem ordinem, etiam iniuſſu ſuperioris, & quare.ibid.num.14.

Apoſtata largè eſt, tranſiens ad minorem ordinem.ibi.nu.15.

Apoſtata dicitur, quando recedit à fide.concl.112.nu.20. fol.94

Apoſtata eſt, qui non obtemperat præceptis ſuperiorum vel ſacris canonibus.ibid.num.21.

Apoſtata dicitur propter irregularitatem.ibid.num.22.

Apoſtata cenſetur, quando recedit ab habitu non portando tonſuram vel coronam, vel habitum clericalem. ibi.nu.23.

Apoſtata dicitur, & excommunicatus recedens à ſtatu aſſumptione ſecularis vitæ. ibid.num.24.

Apoſtatæ reuocati ad religionem, ſi nolunt redire debent excommunicari. concl.112.num.25. fol.94

Apoſtata eſt, qui omnino à fide Chriſti deſciſcit. concl.112.num.27. fol.94

Apoſtata nõ admittitur in teſtem ad probandum apoſtaſiam. conclu.112.num.17. fol.93

Apoſtata quare periurus. & ei non creditur, & ipſo iure excommunicatus. ibid.num.18.

Apoſtatæ quare dicantur offendere mentem, & legem.concluſ.112. num.7. fol.93

Apoſtatam, & excommunicatum eſſe, qui tranſit ad alium ordinem, nullo iure cautum reperitur, ex permiſſione iuris. concluſ. 112.nume.16. fol.93

Apoſtatam contra mortuum ſolum infra quinque annos procedi poteſt. conclu.112.num.30. fol.94

Apoſtatam aliquem eſſe probatur, ſi habitum monachalem deſert coopertum habitu ſeculari, vel clericali. concluſ.112. nume.1. fol.93

Apoſtilla ſi inueniatur appoſita in margine poſt confectum inſtrumentum, & ſubſcriptionem ipſius, ei non creditur, nec notario aſſerenti eam feciſſe. conclu.113. num.5. fol.94

Apoſtilla probat, ſi eodem tempore, quo conficitur inſtrumentum, & ſubſcriptio, notarius de ea mentionem faciat, ſecus ſi poſt, & ex interuallo. ibid.num.6.

Quid cenſeatur de apoſtillis additis in margine teſtamento. ibid. nume 7.

Apoſtilla pertinens ad factum notarij tantummodo probat, licèt de ea nulla mentio fiat in ſubſcriptione.ibid.num.8.

Apoſtillæ poſitæ in margine Vis conſideranda. ibid.num 9.

Apoſtilla etiam ſcripta manu perſonæ incognitæ probat, ſi eſt ſubſcripta manu ipſius notarij.con.113.num.16. fol.94

Apoſtilla etiam facta manu ipſius notarij ſi in ſubſcriptione de ea non eſt facta mentio, non probat.con.113.nu.18. fol 94

Apoſtilla ſi confecta ſit eodem tempore conſtat ex diuerſitate literarum, vel atramenti, ſine alia coniectura.concluſ.113.num.15. fol 94

Apoſtilla vt probet, quid notarius dicere debeat in ſubſcriptione ſua. conclu.113.num 1. fol.94

Apoſtilla reperta in qualibet parte inſtrumenti, ſtante mentione per notarium facta de ea in ſubſcriptione probat. ibidem numero 2.

Apoſtilla ſi in controuerſia ſit, cuius manu ſit facta, ſi notarius non atteſtatur in fine, non probat.con.113.nu.20. fol.94

Apoſtilla ſcripta alieno atramento in ſuſpitionem falſitatis prolabitur, præſertim concurrentibus alijs, quæ inducant talem præſumptionem, aliàs eſt dubitabilis. ibid.num.21.

Apoſtillata pluribus in locis debent ſigillatim nominari in ſubſcriptione.con.113 nume.3. fol.94

Appellatur minime à correctione. con.180.num 5. fol.130

Appellaſſe præſumitur quis infra decem dies appellando à grauamine, de quo dicatur notitiam habuiſſe à decem diebus citra, ſecus ſi ponat copulam, & citra. con.120.nu.10. fol.100

Appellari poteſt ab admiſſione articulorum. concluſ. 131. nume. 5. fol.104

Appellando ab interlocutoria requiritur, quòd ſit illatũ grauamen, & à diffinitiua nullo etiam exiſtente grauamine appellari poteſt.conclu.118.num.39. fol.99

Appellans nedum probare debet diem, quando appellauit, ſed horam.conclu.114.num.14. fol.95

Appellans quæ probare debeat vltra impedimentum. concluſ. 116. nume.3. fol.96

Appellans non faciens quantum in ſe eſt ad remouendum impedimentum proſequendi non excuſatur, ibid. nume. 4. contrarium ibidem.

Appellans impeditus non tenetur probare impedimentum, quando notorium eſt, omnem diligentiam fuiſſe irritam, & vanam. ibid. nume.5.

Appellans impeditus ſi adeundo iudicem potuiſſet impedimentum remouere, & per negligentiam illud omiſit, ſibi eſt aſcribendum, maximè ſi facile impedimentum remouere poſſet. ibidem nume. 6.

Appellans vltra impedimentum probare etiam debet proteſtationem factam, in qua ipſum deducat, & proteſtetur ſe non ſtare. ibid.num.7.

Appellans in dubio non præſumitur appellationem ſuam deſerere, nec ei renunciare. conclu.117.nu.4. fol.97

Appellans probare tenetur ſe iuſte appellaſſe. concluſ. 114. nume. 1. fol.195

Appellans iuſte quis intelligatur. ibid.num.2.

Appellans elapſis decem diebus omni remedio priuatur. ibidem numero 3.

Appellans licèt non inueniat iudicem, nec poſſit apoſtolos habere, tamen omnem debet adhibere diligentiam. conclu. 117. numero 18. fol.97

INDEX

Appellans in cauſa appellationis quando alios teſtes poſsit producere ſuper articulis publicatis.con.118.num.54. fol.99

Appellans probare de nouo non poterit in cauſa appellationis, ſi in prima inſtantia diſtulit, vt aduerſarium magis fatigaret. ibid. nume.55.

Appellans, vel appellatus in cauſa appellationis producit, etiam ſi à lege ſtatutus ſit terminus ad probandum.concluſ.118.nume.29. fol.99

Appellans non probabit in cauſa appellationis, ſi in principali doloſè omiſit probare, vt in expenſis partem aduerſam fruſtra fatigaret. Contrarium ibi.concl.118.nu.44. fol.99

Appellans duo probare debet, & quæ.concl.114.nu.7. fol.95

Appellans habet biennium ad proſequendum appellationem, ſi aliquid facit infra annum.con.117.nu.8. fol.97

Appellans ſententiam iniuſtam probare debet in cauſa appellationis conclu.115.num.1. fol.95

Appellans debet citius loqui alternatiuè, quàm coniunctiuè. ibid. nume.2.

Appellans non renunciat appellationi, quando agit coram iudice à quo ad impugnandum geſta per eundem. concluſ.117.num.33. fol.98

Appellans impeditus proſequi appellationem, probare debet impedimentum, quare non eſt proſequutus intra legitima tempora. conclu.116.num.1. fol.96

Appellans debet primò probare.concl.37.nu.9. fol.55

Appellans tria, & quatuor etiam probare tenetur, & quæ.conclu.114.num.9. fol.95

Decem narrantur, quæ debet ſeruare appellans. ibid.nu.10.

Appellanti incumbit onus probandi in arbitrarijs.concl.115.num.8. fol.95

Appellanti nonſufficit probare ſe appellaſſe, niſi probet, quòd intra decem appellauerit, concl.16.nu.8.& 11. fol.39

Appellanti quando incumbat onus probandi, & producendi copiam actorum. concl.115.nu.5. fol.95

Appellatio non eſt recipienda à iudice ad quem, nec ei cenſetur deuoluta iuriſdictio, niſi probetur, rite fuiſſe appellationem interpoſitam, conclu.114.num.15. fol.95

Appellatio præſumitur interpoſita intra decem dies ſi pars appellata fatetur appellationem, petendo cauſam ſuper ea expediri. conclu.114.num.11. fol.95

Et ibi contrarium.

Appellatio deſerta remanet, ſi intra terminum præfixum à iudice non proſequitur.conclu.117.nu.22. fol.97

Quartus caſus deſertionis appellationis, de quo in concluſione, tripliciter limitatur.ibid.num.23.

Appellatio non habetur deſerta, quando appellans arripit iter ad iudicem ad quem.ibid.num.24.

Appellatio ab interlocutoria, vel à diffinitiua, quæ tranſiuit in iudicatum, eſt irrationabilis, & ex admiſsione cum clauſula, ſi & inquantum, non intelligitur admiſſa. concluſ. 119. nume.4. fol.100

Appellatio intra decem dies interpoſita præſumitur.con.120.nu.1. fol.100

Appellatio deſerta cenſetur, quando appellans apoſtolos non petijt. conclu.117.num.26. fol.97

Appellatio deſerta redditur, ſi per appellantem ſtat, quominus omnia litis certamina compleantur, & cauſa ad finem perducatur. ibid. num.27. fol.98

Appellatio deſerta eſt poſt lapſum primi anni, ſi nullum obſtat impedimentum, concl.117.num.9.contrarium nu.10. fol.97

Appellatio ab interloquutoria eximit appellatum à iuriſdictione iudicis à quo.con.148.nu.29. fol.115

Appellatio deſerta non præſumitur, & quare in dubio iudex pronunciare debeat pro non derelictione. concluſ. 117. numero 1. fol.97

Appellatio melius eſt, vt non cenſeatur deſerta, ſicut in dubio deſerta non præſumitur. concl.117.nu.13. fol.97

Appellatio deſerta dicitur lapſo termino dato ad ſe præſentandum coram iudice ad quem.ibid.num.14.

Appellatio deſerta eſt ſecundùm conſtitutionem Regni, ſi intra quinquaginta dies non præſentatur proceſſus. ibid.nu.15.

Appellatio deſerta non dicitur, ſi appellans ſe præſentat coram conſilio Principis, licèt id nõ agat coram iudice appellationis in termino ei aſsignato. ibid.num.16.

Appellatio cenſetur deſerta, quando appellans monitus à iudice certa die, & hora, non comparet in eodem tempore ad recipiendum apoſtolos. ibid.num.17.

Appellatio in dubio præſumitur intra decem dies à tempore ſcientiæ.conclu.16.num.3. fol.38

Contrarium vide num.8. fol.39

Appellatio probatur eo ipſo quòd nil in contrarium conſtat. & ibi contrarium. conclu.115.num.6. fol.95

Appellato quando incumbat onus probandi, producendi omnia acta, & totum proceſſum.ibid.num.7.

Appellatio interpoſita ab admiſsione articulorum iuſtificatur ſi vnum verificare poterit, cum prætenduntur impertinentes, vel defectiui, ſiue obiectiui, concl.325.nu.4. fol.195

Appellatio quem ſtatum reſtituat. concl.118.num.46. fol.99

Appellatio ab interlocutoria reſpicit retrò deducens dedecus iudicis, ſed à diffinitiua in ſupremum finem oculos habet.conclu.118. num.31. fol.99

Appellatio ab interlocutoria quare odioſa, & à diffinitiua magis fauorabilis.ibid.num.32.

Appellatio regulariter coram iudicibus à quo, vel ad quem eſt interponenda. conclu.148.num.16. fol.114

Appellatio quid ſit.conclu.114.nu.4. fol.95

Appellatio à ſententia nulla debet debito tempore interponi, niſi nullitas de per ſe ſit deducta abſq; appellatione, quia tunc probatio nullitatis ſufficit. concl.114.nu.13. fol.95

Appellatio ſecunda non obſtat, quin appellatio deſerta dicatur, quãdo appellans non comparet die præfixa ad recipiendum apoſtolos.concl.117.num.19. fol.97

Appellatio non cenſetur deſerta propter prorogationem termini, licèt in eo appellans non compareat.ibid.num.20.

Appellatio eſt contra ſententiam.concl.16.nu.15. fol.39

Appellationis in cauſa ſi agatur de probatione directa, probare debet is, cui in prima inſtantia iniunctum erat onus probãdi.conclu.115.num.10. fol.96

Appellationis cauſa deſerta dicitur, ſi tranſacto anno non eſt in ea proceſſum.conclu.117.nu.6. fol.97

Appellationis cauſa quando non dicatur deſerta per lapſum anni. ibid.nume.7.

Appellationis tempus ab initio vtile eſt, & non currit ignoranti. conclu.120.num.2. fol.100

Appellationi delatum fuiſſe non probatur ex eo, quòd dicatur in actis, iudicem benignè appellationem recepiſſe. concluſ.119.nu.5. fol.100

Contrarium num.6. fol.95

Appellationem probari per teſtes. concl.114.nu.16.

Appellationem probari per vnum teſtem.ibid.num.17.

Et ibi contra.

Appellationem interpoſitam probans, probare etiam debet intra decem dies appellaſſe.concl.114.nu.6. fol.95

Appellatione ab interlocutoria pendente ante inhibitionem poteſt procedi, & quando procedat.concl.148.nu.28. fol.115

Appellatione alicuius quod continetur, de propria ſignificatione dicitur.quæſt.6.nu.104. fol.13

Appellatione ſuorum venit etiam ſingularis amicus, concluſ.559. nume.7. fol.340

Appellatione ſuſpenditur pronunciatum, nec rectè dici poteſt negotio fuiſſe finem impoſitum. quæſt.7.nu.71. fol.16

Appellatione prælati venit etiam abbas.concl.1.nu.3. fol.28

Appellatione quaſi aperte non admittenda pendente, prout illa non admiſſa nihil eſt innouandum, aliàs vt attentatum reuocatur. conclu.148.num.14. fol.114

Appellatione à iudicis contentioſæ, vel voluntariæ iuriſdictionis ſententia lata interpoſita pendente nihil attentandum, aliàs reuocatur.ibid.num.15.

Appellatione, ſeu proteſtatione corã honeſtis viris interpoſita pendente nihil attentandum, aliàs reuocatur.ibid.nu.16.

Appellatione pendente etiam ab actu, vel ſententia nulla nihil poteſt innouari.conclu.148.nu.12. fol.114

Appel-

Voluminis I.

Appellatione generali etiam contra incertam perſonam pendente, quid factum, vt attentatum reuocatur. ibid. nu. 13.

Etiam ſi appellatio à tertio pro ſuo intereſſe, nedum per ipſos litigantes eſſet interpoſita, non poteſt illa pendente quicquam innouari, ac nedum in vera, & actualiter emiſſa appellatione, verum & in tacita, & præſumpta. ibid.

Appellatione pendente præſumitur pro ſententia, non pro proceſſu. conclu. 16. num. 14. fol. 39

Appellatione ab interlocutoria probari poſſunt non deducta in prima inſtantia, ſi nouiter alleganda, & probanda ſuperuenerunt. conclu. 118. num. 43. fol. 99

Appellatione interpoſita omnia remanent in eodem ſtatu. concluſ. 115. num. 11. fol. 96

Appellatione manifeſtè inualida, iniuſta, & friuola interpoſita pendente, quid faciens non dicitur attentare. concl. 148. nu. 31. fol 115

Appellatione in omnibus caſibus, in quibus appellatio eſt prohibita, pendente, geſta non reuocantur tamquam attentata. ibid. nume. 32.

Appellatione conſuetudinis intelligitur de præſcripta, & denotatur dominium, & proprietas. concl. 172. nu. 11. fol. 127

Appellatus in cauſa appellationis probare poteſt, quòd in principali non probauit. conclu. 118. nu. 5. fol. 98

Appellatus vti poteſt nouis probationibus. ibid. num. 6.

Appellatus probare debet, ſi appellans habet intentionē ſuam fundatam in iure communi, & è contra. concluſ. 115. numero 12. fol. 96

Appellatum præſumitur infra decem dies, ſi dicatur, quem appellaſſe à grauamine decem diebus citra. concluſio. 120. numero 11. fol. 100

Appoſitio ſigilli probat, & habet eandem vim, quod ſubſcriptio manu propria. conclu. 491. num. 2. fol. 303

Approbando perſonam iudicis, non intelligitur approbari eius dicta. conclu. 121. num. 4. fol. 100

Approbatio inducitur ex facto aliquo, & non ex non facto. concl. 121. nume. 8. fol. 100

Approbatio perſonæ nihil facit quoad approbationem dicti aut facti. conclu. 121. num. 3. fol. 100

Approbatio perſonæ teſtis, & nō dicti ſaltem facit ſemiplenam probationem. conclu. 121. num. 5. fol. 100

Approbatio ſcripturæ non probatur ex ſola taciturnitate. ibidem nume. 6.

Approbatio ſententiæ, aut ſcripturæ probatur, ſi pars dixerit, quòd ſemper habuit ſcribentem pro perſona veridica. conclu. 121. numero 1. fol. 100

Aqua etiam ſi per mille annos elapſa fuerit ad inferiora prædia, tamen pro libito Domini loci originis aquæ poteſt diuerti quocunq; ipſe voluerit. conclu. 123. nu. 14. fol. 101

Aqua quando eſt priuata, neque alteri ius quæſitum, nō poteſt impediri, quin ad inferiora prædia labatur. conclu. 123. numero 8. fol. 101

Aqua licèt naſcatur ex prædio alicuius, tamen efficitur publica, poſtquam ad publicum locum peruenit. ibid. num. 9.

Aqua defluens ad locum publicum publica efficitur. conclu. 123. numero 11. fol. 101

Aqua flumen magnum faciens non poteſt à domino fundi duci, quo ſibi placuerit, ſecus ſi flumen paruum faciat. concl. 123. num. 19. fol. 101

Aqua occupata præſumitur ab habente prædia ſuperiora. ibidem nume. 20.

Aqua poſtquam ingreſſa eſt fundum alicuius, eius propria effecta fuit, & de ea facere poteſt, quicquid velit, & diuertere, quo ei placuerit. conclu. 123. num. 2. fol. 101

Aqua defluens ad inferiora prædia opere manu facto, ſciente, & patiente domino, aquæ præſcriptionem inducit, nec poteſt exinde inuito domino fundi inferioris aliunde diuerti. concluſ. 123. nume. 17. fol. 101

Aquæ bonitas ex aſpectu incolarum probatur, & quomodo. conclu. 122. num. 1. fol. 100

Aquæ bonitas probatur, ſi in vas æneum, vel corinthium ſparſa maculam non fecerit, & per alia, vt ibi. num. 3. fol. 101

Aquæ bonitas cognoſcitur, ſi fuerit limpida, & placida & alias habeat qualitates, vt ibi. num. 4.

Aquæ principium in aquarum ductu non inſpicitur, ſed aluei, & meatus, vnde pertranſit. concl. 23. nu. 10. fol. 101

Aquæductus præſumitur conceſſus ſine præiudicio vel ſcientia alterius. concl. 123. nu. 22. fol. 101

Aquæ naturalis defluxus ex fonte ſuperiori non inducit præſcriptionem, vel conſuetudinem. con. 123. nu. 15. fol. 101

Aquam retinere ſuperiori non licet, quominus ad inferiorem fluat. conclu. 123. nu. 6. fol. 101

Aquam propriam eſſe alicuius probatur ex eo, quòd naſcatur in ſuo prædio. conclu. 123. nu. 1. fol. 101

Aquam occupans facere non præſumitur animo iniuriandi vel damnificandi prædia inferiora habentes, ſed principaliter propter commodum ſuum particulare. conclu. 123. nu. 21. fol. 101

Aquam continere poteſt ille, in cuius fundum ingreſſa eſt, ob vtilitatem ſuam: nec ei prohiberi poteſt ab habentibus prædia inferiora. con. 123. num. 3. fol. 101

Aquam ducere de flumine publico, vel priuato ſi liceat alicui, ei competit ius prohibendi quoſcunque aliquod opus facientes per quod impediatur aquam ducere more ſolito. ibidem numero 4. fol. 101

Arbiter nunquam cogere poterit teſtes ad teſtificandum. quæſt. 5. num. 59. fol. 7

Arbiter non poteſt eſſe teſtis, etiam ſi ſint plures iudices. concl. 124. num. 6. fol. 102

Arbiter vices iudicis, & teſtis ſuſtinere non poteſt. ibid. nume. 7. vt ſupra num. 2.

Arbiter vnus eorum, qui iudicarunt, teſtificando ſe defendere velle videtur. ibid. num. 8.

Arbiter probat tamquam vnus teſtis in caſibus in quibus teſtificari poteſt. con. 124. num. 46. fol. 103

Arbiter non habet iuriſdictionem, ſed quandam notionem. con. 33. num. 4. fol. 49

Arbiter pronunciando tamquam arbiter, & arbitrator, tamquam arbitrator pronunciaſſe præſumitur. con. 125. nu. 1.
Contrarium num. 2. fol. 103

Arbiter, & arbitrator, ſi pronunciauerit ſimpliciter, nec colligi ex proceſſu poßit, qua poteſtate vti voluerit, in dubio præſumitur, quòd proceſſerit vt arbiter. ibid. nu. 2.

Arbiter non dicitur propriè iudex. con. 33. num. 6. fol. 49

Arbiter quibus modis videatur elegiſſe viam arbitri in procedendo, & iudicando. con. 125. num. 3. fol. 103

Arbiter ſi arbitri viam elegit, non poteſt ad arbitratoris viam redire. ibid. num. 4.

Arbiter teſtificari poteſt, quando ſolum agitur de interpretatione, & declaratione obſcuritatis, ſecus vbi verba ſunt clara, concluſ. 124. num. 28. fol. 102

Arbiter productus ab vtraq; parte declarare poteſt ſententiam, vel laudum ſuum. con. 124. nu. 35. fol. 102

Arbiter teſtis adhibetur, ſi ex eius teſtimonio nullum partibus affertur præiudicium. ibid. num. 36.

Arbiter quomodo læderet partem teſtificando. conclu. 124. num. 4. fol. 102
Et ibi contrarium.

Arbiter teſtificari poteſt, quando examinatur, non vt plenè probet, ſed vt alium iudicem inſtruat. concluſ. 124. numero 18. fol. 102

Arbiter in cauſis, in quibus fuit arbiter, nō poteſt eſſe teſtis, & quare. con. 124. num. 1. fol. 102

Arbiter non admittitur ad teſtificandum lite pendente. concl. 124. num. 10. fol. 102

Arbiter teſtis eſſe non poteſt, etiam quòd ageretur de iuſtificatione ſolius ſententiæ latæ. ibid. num. 11.

Arbiter ſuper his, quæ acta ſunt coram eo, teſtis eſſe poteſt, dummodo deponens amplius non ſit iudex ſuper eadem cauſa. ibidem nume. 12.

Arbiter poteſt teſtificari quantum ad proceſſum, & quomodo, ſecus quantùm ad iuſtitiam. ibid. num. 13.

Arbiter ſi non deuenit ad laudum, quia compromiſſum, vel inſtantia expirauerit, poteſt teſtificari. ibid. nu. 14.

Quod intellige, vt ibidem.
Arbiter in his tantùm, quæ pertinent ad litis ordinationem teſtificari poteſt, non autem in his, quæ reſpiciunt terminum, & litis deciſionem. ibid. num. 15.
Arbiter poteſt eſſe teſtis, quando producitur, non vt teſtificetur viua voce, ſed ad ſolemnizandum inſtrumentum. conclu. 124. numero 22. fol. 102
Quod intellige, vt ibi.
Arbiter teſtificatur, quando ambæ partes conſentiunt, vt hic iudex arbitrarius teſtimonium ferat. ibid. nu. 23.
Arbiter teſtificari poteſt ſuper his, quæ obſcurè dixit in ſententia, vel laudo ad declarandum, & aſſerendum congruentem intelligentiam. ibid. num. 24.
Arbiter deponens contra ſe non admittitur. concluſ. 124. nume. 38 fol. 102.
Arbiter probabilem errorem allegans admittitur, ſed ſi propriam turpitudinem, quæ illum criminoſum reddat, non poteſt teſtificari. ibid. num. 39.
Arbiter admittitur, quando ex eo, ſuper quo producitur, laus, vel dedecus non imminet. ibid. num. 40. fol. 103
Arbiter ad teſtificandum admittitur in ſubſidium ſuper his, quæ alijs cognita eſſe non poſſunt. ibid. num. 41.
Exemplum adducitur text. quare arbitro in ſubſidium credatur. ibid. num. 42.
Quod vide per totum.
Arbitri teſtificantis fides erit in arbitrio iudicis. ibidem nume. 43. fol. 103
Arbitri inſtructio ad hoc vt probet, duo quæ requiruntur. con. 124. nume. 20. fol. 102
Arbitri dicto non ſtatur, neq; creditur ſuper actis coram ſe factis. con. 32. num. 35. fol. 48
Arbitri interrogati reddere debent optimam rationem ſuæ declarationis. con. 124. num. 25. fol 102
Arbitri ſtatutarij dicuntur iudices, & habent iuriſdictionem ordinariam, vel ſaltem delegatam. con. 33. num. 23. fol. 49
Arbitri ſi plures ſint, plenè probabunt. concluſio. 124. numero 17. fol. 102
Arbitro non credendum de actis coram ſe factis. concl. 124. num. 5. fol. 102
Quod intellige, vt ibi.
Arbitro quomodo credatur de proceſſu. concluſio. 32. numero 42. fol. 48
Arbitro non creditur plus, quàm vni teſti. concluſ. 124. numero 16. fol. 102
Arbitrum teſtificari non poſſe, etiam ſi ſententia dicatur bulla ex defectu ſolemnitatis. con. 124. nu. 9. fol. 102
Quod intellige, vt ibi.
Arbitramentum per teſtes probatur, niſi ſtatutum diſponat contrarium, vt in ciuitate Mediolani. con. 126 nu. 4. fol. 103
Arbitrarium eſt, an credendum ſit nuncio ſimplici, quamuis iurato. con. 291. nu. 20. fol. 181
Arbitrarium eſt iudici, an pactum de retrouendendo & modicitas pretij arguat contractum ſimulatum. concluſ. 442. nume. 7. fol. 271
Arbitrator habet poteſtatem procedendi ſine actis. concluſ. 32. numero 47. fol. 48
Arbitrator in dubio quis præſumitur potius, quam arbiter. con. 126. nume. 5. fol. 103
Arbitrator etiam laudum ſuum declarare poteſt. conclu. 124. numero 27. fol. 102
Arbitratori atteſtanti de actis coram ſe factis non eſt credendum. conclu. 32. num. 59. fol. 48
Arbitrium iudicis ad dandum tempus probandi compenſationem non debet excedere ſpatium duorum menſium, concluſ. 334. numero 6. fol. 200
Arbitrio iudicis eſt ex coniectura ſimplici non recedere à regula. concluſ. 31. num. 39. fol. 47
Arbitrio iudicis ponitur, cui teſtium magis fides ſit adhibenda. conclu. 110. num. 6. fol. 91
Arbitrio iudicis relinquitur, an magis teſtibus, quam comparationi literarum ſit credendum. con. 110. nu. 17. fol. 92
Arbitria redacta ſunt ad inſtar iudiciorum. concluſ. 344. nume. 11. fol. 203
Arbor vſq; ad quindecim pedes præſumitur agere radices. con. 127. nume. 1. fol. 103
Arbor per viginti quinq; pedes extendit radices ſecundùm Bart. & Rip. ibid. num. 2.
Archidiaconatus de iure communi eſt nomen dignitatis, immo prima dignitas, quæ habet iuriſdictionem, & tenet vicem epiſcopi. conclu. 514. num. 3. fol. 313
Archiuium dat robur ſcripturæ non auctenticæ. concluſ. 111. numero 10. fol. 92
Argumentum ab oppoſitis valet. con. 312. nu. 17. fol. 189
Argumentum à communiter accidentibus validum. eſt. concl. 144. nume. 2. fol. 110
Argumentum valet de vno ad alium. con. 214. nu. 15. fol. 147
Argumentum ſumptum à ciuilibus ad criminalia potentiſſimum eſt, frequens & vtile. con. 332. nu. 6. fol. 199
Argumentum à communiter ſolitis probabile eſt, frequens, ac vtiliſſimum, con. 445. nu. 6. fol. 274
Argumentum à poſſibili per aliud poſſibile tollitur. conclu. 117. numero 12. fol. 97
Argumentum à communiter accidentibus in iure validum. conc 5. nume. 2. fol. 34
Argumentum non valet. Nunc eſt diues, ergo & olim erat. conclu. 525. num. 9. fol. 315
Argumentum ſola inueſtigatione veritatẽ inuenit & dicitur quaſi argutè inuentum. quæſt. 2. num. 9. fol. 3
Argumentum hic accipitur pro quacunque probationis ſpecie. ibidem nume. 10.
Ariſtomenes Meſſenius captus à Lacedæmonijs in vincula cõiectus, ad ignem ſe acclinauit, & combuſtis vinculis ſolutus cuſtodes occidit. con. 266. nu. 6. fol. 167
Arma mali animi præſumptionem inducunt. concluſ. 128. nume. 1. fol. 103
Arma in ſolito portare, nec delicta cum eis perpetrare, ceſſat præſumptio mali animi, vide in concluſio. conclu. 128. numero 9. fol. 104
Arma ignoranter præſtans dicenti rus ire, non dicitur opem præſtare. conclu. 159. num. 24. fol. 121
Arma deferens, qui habet iuſtam cauſam deferendi ea, vt miles, vel qui ſtipendietur, animo delinquendi ferre non præſumitur. conclu. 97. num. 4. fol. 85
Armis qui ſe induit de rixa præſumitur cogitare. concluſ. 159. numero 4. fol. 120
Armatus caſu in dubio adfuiſſe præſumitur. concluſ. 159. nume. 10. fol. 120
Armatus aſtans auxilium præſtitiſſe præſumitur. concluſ. 159. numero 16. fol. 121
Armatus contra aliquem inuehens licèt arma deponat, dicitur, quod facit, facere cum armis. con. 159. nu. 5. fol. 120
Armatus aſſiſtens non vt maleficio faueat, non dicitur auxilium præſtare. concl. 159. nu. 11. fol. 120
Arphaxat, & Zoroes magi pro Dijs ſe vendicarunt in Naddauer vrbe Aethiopiæ, facti miraculis clari. conclu. 262. numero 29. fol. 164
Arrarum traditio in ſponſalibus probatur per confeſſionem recipientis, niſi per coniecturas probetur contrarium. conclu. 129. nume. 1. fol. 104
Arrarum traditio debet probari per teſtes, vel inſtrumentum, in quo ipſo præſente atteſtentur factam numerationem. ibidem numero 2.
De quibus arris, vide ibi remiſſiuè.
Concilies opiniones, vt ibi remiſſiuè. ibid. num. 3.
Arreptio itineris ad iudicem quando non ſufficiat. concl. 117. numero 25. fol. 98
Arreſtatus in ciuitate, vel palatio pro crimine habetur pro confeſſo ſi recedat, ſeu aufugiat. concl. 266. num. 11. fol. 167
Arreſtati in palatio, vel in ciuitate recedentes, & ſtatim redeuntes non incidunt in pœnam. conclu. 266. num. 22. fol. 167
Articulus, & poſitio debent formaliter concludere. conclu. 45. numero 44. fol. 61

Articu-

Articulus iſte eſt multum diſputabilis, ſed prima opinio verior, vt per Iaſon.conclu.45.num.4. fol.60

Articulus de iure dantis poſt terminum etiam debet admitti. concluſ. 133.num.5. fol.105

Articulus de iure dantis dicitur, quando cauſa, vnde ius competit, deſcendit à iure agendi, vel excipiendi.ibid.nu.6.

Articuli ſi admittuntur poſt lapſum terminum, ſit parti præiudicium. conclu.133.nu.7. fol.105

Articuli poſt publicatas atteſtationes non admittuutur & ſi admittantur cum clauſula ſaluo iure, non valet admiſſio. conclu. 134. num.1. fol.105

Articuli poſt lapſum terminum in cauſa ciuili, vel criminali ciuiliter intentata, non admittuntur etiam re integra. conclu. 133. nume. 1. fol.105

Articuli præſumuntur admiſſi, ſi ſuper eis ſunt recepti teſtes.concl. 130. num.1. fol.104

Articuli quando producuntur, pars debet citari. con.130. nume.4. fol.104

Articuli in dubio admittuntur cum clauſula, ſaluo iure impertinentium.con.132.num.4. fol.105

Articuli in cauſis beneficialibus, & matrimonialibus de æquitate canonica, & ſtylo palatij admittuntur poſt concluſionem in cauſa.quæſt.17.num.47. fol.27

Articuli quo pacto formari poſſint, & teſtes quomodo ferre teſtimonium in probatione communis vſus loquendi. con. 329. numero 14. fol.197

Articuli dati poſt terminum poſſunt declarari, licèt non poſſint dari.con.133.num.14. fol.105

Articuli quibus concubinatus probatur, quo pacto concipiendi ſint. con.342. num.12. fol.202

Articuli ad probandum filiationem, fraternitatem, vel vxorationem quomodo formari debeant.ibid.nu.13. fol.203

Articuli poſſunt eſſe pertinentes, & non pertinentes, & ibi vide contrarium.con.131.nu.3. fol.104

Articuli impertinentes non ſunt admittendi, ſi de facto admittantur, pars appellare debet.con.132.num.1. fol.104

Articuli impertinentes etiam cum clauſula, ſaluo iure impertinentium, non ſunt admittendi, quando omnino ſunt impertinentes. ibid.num.2.

Articuli in probatione confinium qualiter formari debeant & qua cautela muniri, vide remiſſiuè.con 393.nu.18. fol.240

Articuli ijdem cum primis admittendi ſunt propter teſtes nouiter repertos. con.134.nu.3. fol.105

Articuli quando admittuntur, debet pars citari.conclu.131.num.1. fol.104

Articulorum admiſſio cum clauſula. ſaluo iure impertinentium, operatur admiſſionem non eſſe in conſideratione, vbi articuli impertinentes reperiuntur, & quando ſic dicantur. vide ibi remiſſiuè.con.132.nume.6. fol.105

Articulorum in admiſſione non eſt neceſſe ferre ſententiam interloquutoriam, ſi articuli ipſi ſunt pertinentes.concluſ.130.nu.7. fol.104

Et quando articuli cenſeantur pertinentes. vide ibi remiſſiuè.

Articulorum admiſſio eſt ſententia interlocutoria, quæ eſt præiudicialis. con. 131.num.2. fol.104

Articulorum admiſſio eſt interloquutoria. concluſ. 130. numero 5. fol.104

Articulos poſt terminum admitti de ſtilo Palatij. con. 133.nume.11. fol.105

Articulos ſi quis intra biduum tenetur offerre, & exceptiones, poterit ex cauſa etiam poſt biduũ: intra tamen terminum datum ad probandum, eos offerre, con.133. nu.13. fol.105

Artifex per viginti annos præſumitur lucratus ex illo exercitio quantum expendit pro arte adipiſcenda.con.135.nu.5. fol.106

Artifex bonus præſumitur acquiſiuiſſe de ſua arte, non de communi patrimonio. ibid.num.6.

Artifex quis dicatur.con.135.num.2. fol.106

Artificem nõ eſſe, probatur eo ipſo, quòd conſtat per decennium non exercuiſſe artem ſuam. con.135. nu.1. fol.106

Artificem eſſe quem probatur per teſtes videntes talem dictam artem exercentem, con.135.nu.3. fol.106

Artis qui de peritia examinantur, propriè teſtes non dicuntur. con. 430. num.5. fol.265

Aſcendentes, & deſcendentes non recipiuntur in criminalibus, niſi agatur de impediendo matrimonio ratione conſanguinitatis, vel affinitatis.con.136.num.6. fol.106

Aſcendentes præſumuntur velle relinquere hæreditatem deſcendentibus.con.136.num.1. fol.106

Aſcendentes, nec deſcendentes pro ſe nec contra ſe ferunt teſtimonium propter nimiam affectionem. ibid.num.3.

Aſcendentes, & deſcendentes in infinitum non poſſunt inter ſe ferre teſtimonium. ibid. num.4.

Aſpectus idem efficit in rebus vicini à nobis poſſidendis quod poſſeſſio corporalis in rebus maximis. con.298.nu.6. fol.183

Aſſaſſinium vt dicatur, debet per ſententiam probari, & ibi cõtrarium. con.138.num.16. fol.107

Aſſaſſinium probatur argumẽtis, & ſemiplenis probationibus.con. 137.num.1. fol.106

Aſſaſſinium, vel mandatum probare ſimpliciter non ſufficit, niſi probetur, quòd ſit occiſus Chriſtianus. concluſ. 138. numero 13. fol.107

Aſſaſſinus quis probatur, ſi præmio, vel pecunia, promiſſis, etiam incertis, ſuſceptione mandati, pretio conuento impulſus, vel vt alicui morem gerat homicidium patrat, & num.2. con.138.nu.1. fol.107

Aſſaſſinus punitur de aſſaſſinio, & ſi non ſequatur effectus, etiam ſi ſolus conatus interueniat, vide ampliationem, etiam ſi mandatum reuocat. ibid.num.2.

Aſſaſſinus dicitur etiam quis, ſi pro pecunia promittat vulnerare, & quomodo intelligatur. concluſ. 138. numero 10. & 12. fol.107

Aſſaſſinus dicitur, qui ſcindit animam à corpore ad alterius mandatum.ibid.nume.11.

Aſſaſſinij in crimine proceditur omiſſo iuris ordine, ſi de eius qualitate conſtat, ſecus ſi dubitetur. con.137.nu.5. fol.106

Aſſerens aliquem præſciuiſſe, debet hoc probare.con.478. nume.5. fol.295

Aſſerens aliqua bona, quæ fuerunt, & hodie non ſunt, eſſe ex pertinentijs ciuitatis, probare debet.con. 296.nu. 4. fol.183

Aſſerens per ſe non ſtetiſſe, quin teſtatoris conditio impleretur, probare debet. con.343.num.2. fol.203

Aſſerenti amiſiſſe pecuniam, & ex hoc non potuiſſe impertire ſocijs, credendum non eſt, niſi probet caſum fortuitum. con. 272. numero 12. fol.271

Aſſerenti bona non ſufficere incumbit onus probandi, ſi fama, vel opinio communis repugnet.con.205.nu.17. fol.143

Aſſerenti ſe arbitratum eſſe in illo iuiſſe loco iure ſeruitutis, ſi nullus præceſſit titulus, ei non creditur per iuramentum.con. 94. nume.33. fol.84

Aſſerenti quid in articulo mortis cum iuramento creditur, & ibi quomodo procedat.con.144.num.6.& 7. fol.110

Aſſerenti pluralitatem, ſeu multiplicitatem, incumbit onus probandi. con.317.num.24. fol.192

Aſſerenti æſtimationem beneficij non excedere ſummam expreſſam in impetratione, incumbit onus probandi, & aſſerens redditus alicuius eſſe diminutos, debet legitimè probare.con.205.numero 5. fol.143

Aſſerenti ſe non teneri de euictione, ex eo quod ei non fuerit denunciatum, negatiuam probare incumbit.con.506.nu.3. fol.310

Aſſerenti ſe non habere pecuniam creditur, quia hoc conſiſtit in facto proprio.con. 205.num.13. fol.143

Aſſertio benemeritorum etiam iurata, non probat merita, & quare.con.184.num.22. fol.134

Aſſertio beneficiorum, & benemeritorum probat benemerita.ibid. numero 23.

Aſſertio iudicis non probat factum partium. conclu.142.numero.1. fol.110

Aſſertio eius de fama eſt leuis præiudicij, cui creditur ad inquiſitionem formandam. ibid. num.2.

Aſſertio iudicis, quòd crimen ſit notorium, eſt magni præiudicij reo. ibid. nume.3.

Et quando iudicis aſſertioni credatur, vide ibi remiſſiuè.

Aſſertio conſtituti in mortis articulo facit fidem contra inculpatum ſaltem ad torturam. con.144.nu.7.& 8. fol.110

Contrarium vide nume. 10.& 11.

Aſſertio iudicis, non probat acta exiſtere, niſi aliunde de eis conſtet. con. 35. nu.2. fol.51

Aſſertio ſimplex donationis non ſufficit ad probationem meritorum.con.184.num.2. fol.133

Aſſertio Papæ atteſtantis de ſuo facto proprio probat adeo, vt in contrarium probatio non admittatur. con.139.num.1.2.6.8. 18.& 19. fol.108

Aſſertio ſola etiam cum iuramento non eſt probatio, neq; probationis ſpecies. con.205.num.3. fol.143

Aſſertio notarij non probat, nec eius dicto ſtandum. concl.143.numero 1. fol.110

Aſſertio Doctoris non facit plenam probationem, ſed præſumptionem. con.426.num.13. fol.262

Aſſertioni Principis non adhibenda fides, quando alteri eſt nocitura.con.141.num.1. fol.110

Aſſertioni iudicis non creditur, etiam ſi procedatur ſine figura iudicij. con.32.num.41. fol.48

Aſſertioni mariti dicentis dotem fuiſſe numeratam ſtatur, quando aliqua præſumptio, & coniectura concurrit.con.185.num.3. fol.134

Aſſertioni Principis, non ſtari, etiam vbi merita ſint ſpecificata.con. 184.nume.33. fol.134

Aſſertioni Principis, iudicis, aut alij habentis iuriſdictionem de publico, ſtatur, licèt illam faciant in actu, in quo liberè non poſſunt diſponere.ibid.nume.34.

Aſſertioni notarij non creditur, quia magis videtur eſſe teſtimonialis, quàm habens formam officij tabellionatus. con.35.nume.18. fol.52

Aſſertioni notarij actorum creditur ſine teſtibus, niſi contrarium probetur. con.32.num.50. fol.48

Aſſertioni Doctoris ſtandum eſt in practica, & iudicando.con.426. nume.19. fol.263

Aſſertioni Papæ de facto alieno non coram ſe geſto fundanti ſuper tali facto ſuam intentionem ſtatur, vt onus contrarium probandi in eum transferatur, qui vellet contrarium probare. con. 139.nume.21. fol.108

Aſſertioni iudicis, vel arbitri creditur, quando à partibus data eſt facultas procedendi ſine ſcriptis.con.32.nu.60. fol.48

Aſſertioni vulnerati contra culpatum eſt ſtandum, maximè in vltimo vitæ ſpiritu, id ſemper affirmanti, quia præſumitur non mentiri. concluſ. 144. nume. 1. Vide ibi & nume.3. & 4. & ibi quem excuſet. concordiam vide. nume.4. & quando procedat, nume.6. fol.110

Aſſertioni ſimplici Cardinalis non ſtatur in præiudicium alterius, ſecus in legatione, quæ nulli præiudicat, & eius acceſſoria, vt facultas legitimandi, clericandi, doctorandi & ſimilia, & circa ea ad quæ dicit ſe eſſe miſſum.con.140.nu.7. fol.109

Aſſertioni, & teſtimonio arbitrorum ſtari propter longitudinem temporis. con.124.num.49. fol.103

Aſſertioni conſtituti in mortis articulo creditur, ne veritas pereat, ne delicta remaneant impunita. con.144.nu.7. fol.110

Aſſertioni legati indiſtinctè fides habetur ex conſuetudine in Romana curia recepta. con.269.nu.12. fol.169

Aſſertioni Principis ſtatur circa benemerita, etiam in præiudicium tertij, etiam quando de benemeritis non conſtaret, niſi ex ſimplici narratione in ſpecie illa narrantis. concluſ. 139.nu.17. fol. 108

Aſſertioni vnius teſtis fides adhibetur in rebus arduis, in quibus nullo modo fieri poteſt, vt plures teſtes haberi poſſint. quæſt. 11. nume.18. fol.23

Aſſertioni Doctoris excellentis fides adhibenda eſt in praxi, & in iudicando. Contrarium.ibid.con.426.nu.3. fol.263

Aſſertioni partium de benemeritis ſtatur, quando de modico præiudicio tractatur.con.184.nu.38. fol.134

Aſſertioni de benemeritis ſtandum eſt, quando de his ſint præſumptiones, & coniecturæ.con.184.nu.36. fol.134

Aſſertioni principis de cauſa, qua aufert alicui dominium, non ſtatur. con.276.nume.9. fol.173

Aſſertioni mariti dicenti ſe ex pecunia vxoris emiſſe, creditur, ſi coniectura, vel præſumptio concurrat, mulierem aliunde, quàm ex bonis mariti pecunias illas habuiſſe. concluſio.185. numero 2. fol.134

Aſſertione vnius, vel plurium, qui habentur loco vnius, non inducitur communis opinio. con.540.nu.15. fol.329

Aſſeſſor non poteſt eſſe aduocatus in cauſa, in qua fuit aſſeſſor. con. 145. nume.2. fol.111

Aſſeſſoris teſtimonio non ſtatur in cauſa, in qua fuit aſſeſſor. concl. 145.nume.1. fol.111

Aſſeſſoris ſententia non valet lata ſuper cauſa, in qua fuit aſſeſſor. ibid. nume.3. fol.111

Aſſignatio termini ſuum effectum operari debet, vt non poſſit prorogari contra naturam ſuam.con.133.nu.3. fol.105

Antiphili pictoris Hippolyti pictura.con.529.nu.5. fol.317

Attentare non dicitur poſſeſſor aliquem actum faciens per viam continuationis poſt appellationem interpoſitam. con.148.numero 24. fol.115

Etiam ſi per modum refectionis continuat.

Attentare dicitur, qui aliquid noui facit poſt litem inceptam, & appellatione pendente.con.148.nu.4. fol.114

Attentandum non eſt appellatione pendente non ſolùm reſpectu appellationis, ſed etiam eius, qui adhæſit, aliàs vt attentatum reuocabitur.con.148.nu.17. fol.114.

Idem pendente illius proſecutione, prout & ſi deſerta fuerit.

Attentatum, an per inſtrumentum probetur, & an plenè, vel ſemiplenè.con.147.nu.5. fol.113

Attentatum probatur ex eo, quòd quis facit aliquid prohibitum medio tempore appellatione pendente ab interlocutoria, vel diffinitiua. con.148.nu.1.& nu.34. fol.114. & 115

Attentati deſcriptio quæ ſit, lis quid ſit, quotuplex ſit attentatum, quot genera in eis conſiderentur, & quando lis pendere dicatur, quid ſit appellatio, & quando dicatur pendere, & finire. vide remiſſiuè.con.148.nu 5. fol.114

Attentata non probantur per remiſſionem ad partes, quia debent probari in curia. con.147.nu.1. fol.113

Attentata reuocari petens non auditur, quando conſtat notoriè de non iure ſuo, ſi titulum coloret, intellige vt ibi.con.176.nume.6. & 13. fol.112

Quando apparet de non iure petentis attentatorum reuocationem, non auditur.ibid.& nu.7.

Attentata reuocari petens ſufficit ei probare ſe poſſediſſe tempore litis motæ, & lite pendente ſpoliatum, licèt non probet de titulo, nec coloret poſſeſſionem propter priuilegium attentatorum. con.146.nu.1. fol.111

Attentata per procuratorem non reuocantur, niſi probetur, attentatum lite pendente, & procuratorē habere mandatum ſpeciale, rationem vide.con.146.nu.23.24.& 25. fol.113

Attentata nō reuocantur, quando conſtat in actis de bono iure attentantis. con. 146. nu.7. fol.112

Et ſic in beneficialibus practicatur, ibid.

Contrarium ibidem.

Attentatorum reuocatio poteſt peti, quando dominus ſciuit attentata per procuratorem, & non prohibuit abſq; probatione mandati. con.146.nu.27. fol.113

Attentatorum iuri ſibi quæſito per deſertionem renunciaſſe quis non præſumitur. con.148.nu.18. fol.114

Attentatorum remedium eſt priuilegiatum in hoc, quia in eo non requiritur probatio tituli, ſecus in interdicto recuperandæ. con. 146.nu.4. fol.111

Attentatorum via eſt leuis in procedendo, & probando quia non requiritur probatio tituli.con.146.nu.2. fol.111

Attentatorum materia eſt ſummaria. con.147.nu.6. fol.113

Attentatorum reuocatio non retardatur, quando cauſa requirit diſcuſſionem, vel altiorem indaginem, vel ſit ante concluſum in cauſa. con.146.nu.9. fol.112

Attentatorum remedium eſt priuilegiatum quantùm ad ordinem iudiciarium, ſed non ad hoc, vt quis poſſit procedere in materia beneficiali ſine probatione tituli. concluſio.146. numero 5. fol.111

Attentatorum per procuratorem commiſſorum reuocatio poteſt peti, ſi

peti, ſi dominus expreſſè, vel tacitè geſta ratificauit, probando, concl.146.nu.26. fol.113

In attentatis ſufficit probare ſolam detentationem. concluſio.146. nu.2. fol.111

Attentatis ſufficit probare ſimpliciter ſtatum, & poſſeſſionem, in qua quis erat tempore appellationis interpoſitæ, & nunc poſſeſſionem reperiri penes iſtum tertium. concluſione 146. num.4. fol.111

Attentatis valet receptio teſtium etiam ſuper articulis non admiſſis. conc.146.nu.3. fol.111

In attentatis ſufficit præſumpta probatio ad primum extremum probandum, & ibi vide rationem, & ampliationem etiam in beneficialibus.ibi.

Atteſtatio de apoſtilla in ſubſcriptione notarij non eſt neceſſaria, quando nulla eſt dubitatio quin ſit manus eiuſdem notarij, contra, nu.18.concl.113.nu.12. fol.94

Atteſtatio non requiritur ad alium finem, niſi vt ſciatur, an ipſemet notarius fecerit apoſtillam.ibi.num.13.

Atteſtatio requiritur, vt cognoſcatur, apoſtillam factam non poſt inſtrumentum confectum.ibid.nu.14.

Atteſtationi vnius teſtis ſtatur, quãdo ipſe de re ſua teſtatur. quæſt. 11.nu.15. fol.23

Atteſtationi Papæ ſuper iuris diſpoſitione non admittitur probatio in contrarium, nec directè, vel diſponeret omnino eius diſpoſitioni ſtari, & ibi vide rationem.conc.139.nu.19. fol.108

Atteſtationes in alia inſtantia probant, etiam ſi reus abſolutus eſſet ab obſeruatione iudicij.conc.149.nu.11. fol.116

Atteſtationes potius ſunt acta litis, quàm iudicij, ibi.nu.12.

Atteſtationes factæ in vno iudicio ad æternam rei memoriam etiam non publicatæ fidem faciunt in alio iudicio. concluſione 149. num.3. fol.115

Diſtinguitur, an concluſio locum habeat, quando mutatur inſtantia de arbitro, vel arbitratore ad iudicem. ibi.nu.4.

Et diſtinctio quando procedat. ibidem.

Atteſtationes non receptæ publica auctoritate iudicis fidem non faciunt, etiam ſi teſtes mortui ſint. concluſione 149. numero 5. folio 115.

Atteſtationes à iudice examinante non publicatæ, quando in alia inſtantia poſſunt per alium iudicem publicari. concluſione 149 nu.24. fol.116

Atteſtationes niſi depoſitæ fuerint intra terminum à iudice ſtatutum nihil probant.ibi.nu.25.

Atteſtationes ſumptæ in iudicio ſummario fidem non faciunt in plenario, ſi in eo agatur ad alium finem.ibi.nu.26.

Atteſtationes coram arbitro defuncto factæ probant etiam coram alio.concl.149.nu 7. fol.115

Atteſtationes fidem faciunt, etiam ſi in quarta, quinta, ſexta, & vlteriori dilatione productæ ſint.ibi.nu.8.

Atteſtationes non probant, ſi teſtes didiciti ſint, & contradictum, & appellatum fuerit.ibi.nu.9. fol.116

Atteſtationes ſuper nullitate proceſſus, vel inſtrumenti probant quoad omnes.conc.149.nu.14. fol.116

Atteſtationes coram executore Papali, vel alterius domini probant etiam coram quocunq; iudice.ibi.nu.15.

Atteſtationes factæ contra debitorem nocẽt creditori ſuper pignore omni caſu, quo noceret ſententia.ibi nu.16.

Atteſtationes in ciuilibus factæ in criminalibus probant etiam inter alias perſonas, & in alio iudicio.ibi.nu.17.

Atteſtationes non publicatæ in cauſa principali probant in cauſa appellationis.ibi.nu.18.

Atteſtationes etiam ſi amplam fidem faciant in vna cauſa, non tamen ijs vti quis poteſt in alia.ibi.nu.19.

Atteſtationes teſtium parte non vocata examinatorum non probant.ibi.nu.20.

Idem de declarationibus factis parte non citata, ibi.

Atteſtationes non publicatæ quando non faciant fidem in aliquo iudicio etiam inter eaſdem perſonas.ibi.nu.21.

Atteſtationes non publicatæ non probant in alia inſtantia, etiam ſi publicantur à iudice alterius inſtantiæ.ibi.nu.22.

Atteſtationibus in iudicio receptis quibus, quibuſq; modis ſtandum ſit. conclu.149. nu.1. fol. 115

Atteſtationibus in iudicio receptis, vt ſupra ſtandum eſt etiam ſi variatur inſtantia de iudice ad arbitrum. ibi.nu.2.

Atteſtationibus voce prolatis, quæ conſtant, facilius conſiderantur, quàm quæ in ſcriptis enunciata ſunt. quæſtione 5. nume.6. folio 5.

Auarus quilibet præſumitur.con.150.nu.1. folio 116.

Auctoritas magiſtratus nunquam in dubiũ reuocari poteſt. quæſt. 12.nume.6. folio 23.

Auctoritas beneficium conferendi probatur fama, & reputatione, & alijs adminiculis, vt ſi collator ſit in quaſi poſſeſſione conferendi.con.174.nume.10. folio 128.

Auctoritas ſuperioris non præſumitur, niſi probetur.concluſio. 170. nu. 16. folio 125.

Auctoritas legis condendæ cui data ſit à Deo optimo maximo.conc. 191.nume.9. folio 138.

Auctoritas antiquitatis magna eſt, & vim legis obtinet. conc.274. nume.15. folio 172.

Authoritas ſuperioris requiſita præſumitur interueniſſe ex temporis diuturnitate. con.154. nume.1. folio 117.

Authoritas ex diuturnitate temporis præſumitur interueniſſe, commorante, ſcientia, & patientia illius cuius authoritas requirebatur. ibid. num.2.

Reliqua vide in verbo, decretum, & in verbo ſolemnitas.

Auctoritatis maioris eſt id, quod ſe præſente, quàm quod per repræſentationem fieri ſolet. quæſt.5.nume.33. fol 6.

Auctoritati cuiuſcunque non eſt credendum, niſi is ſit qui poſſit condere leges, vel dictum ſuum ratione probetur. concluſ. 484. nume.6. folio 298.

Authoritates quando probent. vide remiſſiuè. concluſ. 155. nume.1. folio 117.

Author præſumitur benè inſtructus de veritate eius rei, cuius eſt author. con.153. nume.2. folio 117.

Authoris atteſtationi alicuius rei, videlicet ſcripturæ, vel inſtrumenti ſtatur, & facit fidem. con.153. nume.1. folio 117.

Auditor in beneficiali cauſa poteſt pro iuſtitia recipere informationem, licèt ſit in cauſa concluſum. quæſtio.17. numero 48. fol.27.

Auditor deputatus ab ordinario præſente non tenetur probare per literas ſuam iuriſdictionem.conclu.317.nume.10. fol.192.

Auditores recentiores, quando debeant ſequi deciſiones antiquorum.con. 484. nume.5. folio 297.

Auditus vt probet antiquum, intelligitur de auditu alieno. conclu. 104. nume.3. folio 89.

Auditu quid poſſit probari, vide ibi remiſſiuè. conclu.151.numero 1. folio 117.

Auferentes, vel abradentes litteras tractantes de confinibus puniuntur.concl. 399 nu.8. folio 244.

Aufugientes è carceribus ſtrictius, & arctius aſſeruari debent. conclu.266.num.25. fol.167

Augmentum dotis præſumitur eſſe in bonis viri niſi in inſtrumento exprimatur, vnde illa pecunia prouenit. concluſ.152. numero 1. fol.117

Augmentum dotis non præſumitur eſſe de bonis viri, quando mulier haberet agnatos ditiſſimos, ibid. nu.2.

Auia præſtans alimenta nepotibus, & neptibus præſumitur animo donandi.con.76.nu.3. fol.76

Auis auolans fit occupantis, non obſtante ſigno.concl.157.nume.6. fol.119

Quis non poteſt facere, quin legis diſpoſitio, quatenus concernit alterius fauorem, ſortiatur effectum.ibid.

Quod dictum eſt de aue habet locũ in quolibet genere volucrum, quæ ſint natura feræ.con.157.nu.7. fol.119

Auis enutrita per aliquod ſpatium temporis, & quodammodo facta manſueta, penes tertium reperta præſumitur aduolaſſe.con. 157.nu.1. fol.119

Auus in dubio præſumitur dotare neptem propter filium. con.156. nume.1. fol.117

Auus regulariter præſumitur dotare neptem contemplatione ipſiuſmet neptis. ibid.nu.2. fol.118

Auus de proprio patrimonio dotem dare videtur. concluſ.156. numero 20. fol.118

Auus nepti dotem dare tenetur, ſiue filius diues ſit, ſiue pauper. ibid. numer. 21.

Auus ſi diues eſt, & filius pauper, habet onus dotandi, & filius non tenetur ſibi in legitimam computare. concluſione 156. nume. 18. fol. 118

Auus in dubio videtur dotare neptem contemplatione ſuimet, non filij. concl. 156. nu. 16. fol. 118

Auus neptem dotare præſumitur vt filium ab onere huiuſmodi releuet. concl. 156. nu. 10. fol. 118

Auus præſumitur inſtituere nepotem, vel neptem, ſi filium exhæredauerit. concluſ. 156. nu. 27. fol. 119

Auus ſi dotem dederit ſimpliciter, dotaſſe præſumitur de bonis ipſius, vel filij. ibi. nu. 28.

Auus ſi in conſtitutione dotis iuſſerit neptem tacitam, & contentam eſſe, dotaſſe præſumitur contemplatione filij, etiam quòd pa ter eſſet diues. ibi. nu. 29.

Auus ſi adminiſtrator eſt bonorum filij, dotare neptem cenſetur filij contemplatione. ibid. nu. 30.

Idem eſt in patre. vt ibi.

Auus dotans neptem quando cēſeatur dotare neptis contemplatione. ibi. nu. 31.

Auus ſi reliquit dotem præſtandam poſt obitum ipſius, reliquiſſe præſumitur contemplatione neptis, & non filij. concluſio. 573. nu. 8. fol. 347

Aui obligatio in dotando ſecundaria eſt, patris verò principalis. concluſ. 156. nu. 12. fol. 118

Auxiliator criminoſi non poteſt eſſe teſtis ad probationem ſed ad præſumptionem in crimine ſimoniæ. concluſio. 158. numero 1. fol. 119.

Auxiliator, vel ſocius criminis non facit indicium, niſi in tortura deponat, niſi concurrant aliæ coniecturæ, vt veriſimile ſit non mentiri, vel ſi aliter veritas haberi non poteſt, concluſione 158. nu. 3. & 6. fol. 119

Auxiliator in crimine læſæ Maieſtatis admittitur. concluſione 158. num. 6. fol. 119

Auxilium, & opem præſtare facto proximum dicitur aſtans delicto armatus, etiam ſi diſſuaſiſſet, ne delictum fieret, dummodo tempore aſtaret armatus. concl. 159. nu. 8. fol. 120

Auxilium quis delinquenti præſtare præſumitur eo ipſo, quòd aſſiſtit cum delinquente armatus propè, etiam ſi remotus, conc. 159. num. 1. 5. & 6. fol. 120

Auxilium præſtare dicitur armatus aſſiſtens delinquenti, etiam ſi arma non tractarit, ibid. numero 2. & nume. 7. & 8. intellige, vt nu. 9.

Auxilium præſtitum non dicitur, niſi probetur quis aſſociaſſe delinquentem ad maleficium, nec tenetur auxiliator, niſi in dolo fuerit, ibi. concl. 159. nu. 12. fol. 120

Auxilium, & opem præſtans tenetur, & punitur eadem pœna, qua principalis, quando procedat. concluſione 159. num. 18. 22. 23. & 24 fol. 121

Auxilium præſtans proximum facto facienti aſſiſtens punitur eadem pœna, ſi per actum remotum, tunc mitius. ibi. nu. 19.

Auxilium præſtans ignorans qualitatem augentem, non cenſetur illi adeſſe ſuper non delicto, & ibi, quando excuſetur, & procedat. conc. 159. nu. 21. fol. 121

Auxilium vt poſſit puniri, eſt neceſſe, vt ſit actui nefario proximum, & niſi reus eſſet condemnatus, per ſententiam, ibidem numero 22.

Auxilium propriè dediſſe non dicitur, aſſiſtere malefactori poſt delictum in auxilium. ibi. nu. 23.

Ætatis ſuæ quo tempore quis initiandus & promouendus ſit ad ordines. conc. 313. nu. 13. fol. 190.

B

Babylonum, Parthorum, Ægyptiorúmque, ac aliorum dirum, & deteſtabile inſtitutum circa coitum cum conſanguineis proximioribus, concluſione 312. numero 15. folio 189.

Balla præſumitur illius mercatoris, cuius eſt ſignum in ea. conc. 160. nu. 1. fol. 121

Trabs præſumitur eius, qui illam ſignauit. nu. 2. & 6.

Emptor illas ſignans videntur ſibi traditæ. nu. 3.

Secus in vegete vini empta per ſolam ſignaturam non transfertur dominium. nu. 4.

Bancherius communis non præſumitur quæſiuiſſe bona quæ habet de pecunijs communis, ſed ex officio ſuo. conclu. 161. nu. 1. fol. 122. vide ibi contrarium.

Prima opinio procedit, quando quis gerit officium priuatum, alia opinio quando gerit publicum. nu. 2.

Bannitus deſcriptus in libro bannitorum poteſt impune occidi ſtante ſtatuto. concl. 162. nu. 2. fol. 122

Bannitus ſi impunè poteſt occidi, multò magis in priuatis carceribus detineri, & torqueri poteſt. ibi. nu. 3.

Bannitus cancellatus de banno præſumitur indebitè cancellatus, quando cauſa non apparet, propter quam fuerit cancellatus. concl. 162. num. 6. fol. 122

Bannitus deſcriptus in libro bannitorum, quem magiſtratus impunè in ciuitate eſſe ferat, cui permiſſa ſit facultas banniendi, & ſaluum conductum faciendi, non poteſt occidi, quia habetur pro non bannito, & illum lædens punitur, ac ſi non bannitum læſiſſet. ibi. nu. 7.

Bannitus etiam ſi ſoluerit condemnationem, vel pœnam, & non ſit cancellatus de banno, præſumitur etiam bannitus, quia donec deſcriptus eſt, ſemper ineſt ſibi iſta appellatio banniti, & ſi durat iſtud nomen appellatiuum, durat etiam nominis effectus. concl. 162. nu. 13. fol. 122

Bannitus cancellatus de banno quando non apparet cauſa, in dubio præſumitur indebitè cancellatus. ibi. nu. 14.

Bannitus poteſt ferre teſtimonium de iure ciuili extra locum, in quo exulat, quia bannum non irrogat infamiam. concl. 162. nu. 34. fol. 123

Bannitus à ſuperiore toleratus licet ſit in banno, & in libro bannitorum deſcriptus, non poteſt impunè occidi. concluſione 162. numero 31. fol. 123

Bannitus debet cancellari de omnibus libris bannitorum, quando eſt conſuetudo vt in diuerſis libris ſcribantur, aliàs poſſet occidi. concl. 162. nu. 22. fol. 123

Bannitus ſi iuſtè fuerit cancellatus de banno, non poteſt impunè occidi, aliàs ſecus. ibi. nu. 23.

Bannitum occidens proditoriè non gaudet priuilegio ſtatuti permittentis occidi. conclu. 162. nu. 9. fol. 122

Bannitum quem eſſe non præſumitur, niſi probetur. concluſio. 162. num. 16. fol. 122

Bannitum probatur quem eſſe per ſcripturam in archiuio publico communis, etiam non publicam repertam. ibi. nu. 10.

Bannitum occidens tempore ſalui conductus præſumitur non habuiſſe notitiam dicti ſaluiconducti, nec puniendus. concluſ. 162. nu. 18. fol. 122

Bannitum occidens ſciens ſoluiſſe pœnam banni, vel de proximo rebanniendum, vel rebannitum verbo à ſuperiore, punitur, etiam non cancellatum, ac ſi cancellatus fuiſſet. concluſ. 162. numero 27. fol. 123

Bannitum occidens nō venit puniendus, niſi iuxta bannum ſit facta mentio ſolutionis dicti banni, cum veriſimiliter potuiſſet occidens ignorare. concl. 162. nu. 30. fol. 123

Bannitum cancellatum de libro occidens quis ignorāter excuſatur. concl. 162. nu. 4. fol. 122

Etiam ſi ſit cancellatus immeritò occidens excuſatur. nu. 5.

Bannitum quem eſſe probatur per libros, in quibus deſcribuntur banniti. concl. 162. nu. 1. fol. 122

Bannitorum non cancellatorum, & cancellationis materiam vide ibi remiſſiuè. concl. 162. nu. 32. fol. 123

Bannum, quod alicui datur ob contumaciam, facit indicium ad torturam, ſi ritè, & ſeruatis ſeruandis fuerit bannitus. con. 162. nu. 17. fol. 122

Bannum, quòd indicanti malefactorem detur pretium, non habet locum, ſi ſocius reuelauit. concluſione centeſima quinquageſima octaua, nu. 2. fol. 119

Banna præſidum terrarum potius ad terrorem præſumūtur, quàm ad valorem facta. conc. 162. nu. 33. fol. 123

Banna probantur per ſcripturam etiam cancellatam, dummodo reperiatur in archiuio communis. concluſione 162. nu. 5. fol. 122

Baptiſmus

Baptiſmus poteſt fieri cum vno teſte, & cum quo, vide numero 4. concl.163.nu.2. fol.123

Baptiſmus probatur per libros antiquos eccleſiæ, in quibus baptizati notantur.concl.163.num.3. fol.123

Baptiſta de Illico tam facile variorum hominũ literarum characteres referre, & effingere ſolebat, vt omnino haberetur eadem ſcriptura, & eadem manus.concl.330.nu.3. fol.197

Baptizatus non præſumitur niſi probetur. concluſione 163.num.6. fol.123

Baptizatus an quis ſit, ſi dubitatur, debet baptizari. ibidem numero 7.

Baptizatum quem eſſe ſufficit probare per vnum teſtem.concl.163. num.1. fol.123

Barrataria conſiſtit in corruptione iudicis, non habita ratione an magis iuſtitiam, quàm iniuſtitiam adminiſtrauerit. concluſio. 164. nume.7. fol.123

Barrataria præſumitur contra mutuantes iudici pecuniam. concl. 164.nu.5. fol.123

Barrataria probatur per ſolam fugam officialis cum iuramento habentis intereſſe.concluſ.166.num.1. fol.124

Barrataria poteſt probari etiam per familiares iudicis tam actiuè quàm paſſiuè.concl.166.nu.3. fol.124

In iſtis delictis admittuntur in teſtes illi de domo, aut Capitulo. ibid.

Barrataria probatur ex eo quod magiſtratus recipiunt aliquid à priuato, vt faciant non facienda, vel omittant facienda.conclu. 164.nu.1. fol.123

Barratariæ crimen ad probandum ſufficiunt coniecturæ, & præſumptiones.concl.165.nu.1. fol.124

Barratariæ eſt de delictis, quæ ſunt difficilis probationis in quo admittuntur probationes, quæ alias non admitterentur.conc.165 num.2. fol.124

Barratariæ crimen eſt tantæ abominationis, vt pari paſſu cum crimine læſæ maieſtatis exiſtimetur.conc.166. nu.4. fol.124

Et in hoc crimine delictum patris etiam filio nocet, ibi.

Sententia lata per barratariam eſt ipſo iure nulla, & vide concluſ. 166.nume.5.8.& 9. fol.124

Barratariam non committit iudex recipiens pecuniam poſt ſententiam, nec punitur de barrataria non probato aliquo pacto. concl.164.num.14. fol.124

Barratariam non committit iudex, quando nollet adminiſtrare iuſtitiam ſine pecunia, quæ ſibi debetur de ſuo debito ſalario, & quæ data ſit publicè coram teſtibus, & notario. concluſione 164.num.16. fol.124

Barratariam magiſtratum commiſiſſe dicitur, etiam ſi illam aggreſſus ſit, nec perfecerit, vt ſi accipit pecuniam, & nondum tulit ſententiam.concl.164.nu.8. fol.124

Barratariam non committit magiſtratus recipiens à ſubditis ad ſemetipſum, & familiam ſuam ſuſtentandam, quam ſuſtentare non poteſt propter tenue ſalarium. concluſione 164. numero 11. fol.124

Bartoli auctoritas maximi eſt ponderis, nec temerè ab ea recedendum.concl.188.nu.12. fol.136

Bartoli reprehenſio.concl.170.nu.11. fol.124

Baſilica præſumitur illius epiſcopi, in cuius diœceſi ſita eſt. concluſ. 167.nu.1. fol.124

Baſilica in dubio quando non apparet in cuius diœceſi ſit conſtructa, illius præſumitur epiſcopi qui probat ſe exercuiſſe in illo loco aliquod ius epiſcopale, licèt non probet de exercitio, & quomodo procedat, ibi. nu.2.& 4. fol.124

Baſilicam probans epiſcopus eſſe in ſua diœceſi, non obtinebit quoad temporalia, ſed quoad ſpiritualia, concluſione 167.numero 5. fol.124

Baſilius Magnus epiſcopus Cæſarienſis frumentum ex facultatibus ſuis venditis in fame vehementi comparauit, vt pauperes omnes etiam Iudæorum aleret.concluſione ducenteſima ſeptuageſimaſeptima,nu.10. fol.175

Bellum iniuſtum probatur eo ipſo, quòd non probatur iuſtum. conclu.168.nu.1. fol.124

Bellum in dubio iniuſtum præſumitur, niſi iuſtum probetur.ibi.

Bellum aſſerenti iuſtum onus probandi incumbit.ibi.nu.2.

Bellum ex quibus iuſtum probetur.vide ibi remiſſiuè.

Bellum dicitur iniuſtum etiam initum pacto, vel conſenſu partium, ſine auctoritate legis, vel ſuperioris, ſine quorum auctoritate non poteſt iuſtificari.concl.168.nu.4. fol.124

Bellum à Papa, vel Imperatore, indictum iuſtum præſumitur. ibid. num.5.

Bellum iuſtum quibus modis dicatur, vide ibi remiſſiuè.

Bellum præceſſiſſe præſumitur per inſtrumentum Pacis. ibidem numero 6.

Benedictio facta ab aliquo auctoritatem habente præſumitur facta ab eo tanquam à ſacerdote.conc.169.nu.1. fol.125

Benedictio ſimplex dicitur fieri, quando fit cum ſigno crucis, ſine vlla ſolemnitate, quæ ſola ſacerdoti competit.ibi.nu.2.

Benedictio cum ſolemnitate formali, vt puta verbis, adiutorium noſtrum, &c. non præſumitur facta tamquam à ſimpliciter ſacerdote, ſed tanquam à Prælato, & Epiſcopo.ibi.nu.3.

Benedictio cum ſolemnitate regulariter epiſcopo competit. ibi.

Benedictio, quæ in aliquibus locis dari conſueuit, præſumitur eſſe de ſolemnitate, & non de ſubſtantia actus.ibi.nu.4.

Benedictio, quæ datur nubentibus, ſolet dari aut ante valuas eccleſiæ, aut ante ſummum altare.ibi.nu.5.

Benedictio quæ datur nubentibus præſumitur eſſe de ſolemnitate matrimonij, non de ſubſtantia.conclu.169.nu.5. fol.125

Beneficia obtinens per reſignationem ſimplicem vel cauſam permutationis, non tenetur docere de titulo vel dominio reſignantis, ſed ſolum ipſum fuiſſe habitum pro illius eccleſiæ rectore.conclu.537.nu.19. fol.327

Beneficialibus non datur vitioſus ingreſſus. concluſi.146. numer.9. & 10. fol.112

Beneficiatus tenetur titulum oſtendere, alias ſine eo intruſus dicitur.concl.180.nu.11. fol.130

Beneficiatus non eſt dominus beneficij, ſed adminiſtrator, ac procurator.conc.180.nu.10. fol.130

Beneficium impetrans, ſi ei obijcitur, fuiſſe regulare ante, vel poſt ſecularitatem, cogitur probare ſtatum medium, quòd fuerit ſeculare per quadraginta annos.concl.172.nu.19. fol.127

Beneficium habens probare tenetur, quod canonicè in eo fuerit inſtitutus.concl.180.nu.1. fol.130

Beneficium tenendum non eſt ſine inſtitutione canonica. ibidem numero 2.

Beneficium obtinens, ſi iubetur titulum probare, appellare non poterit. ibi. nu.5.

Beneficium ipſo iure vacat, quando contractum eſt matrimonium per verba de præſenti, etiam non ſequuta copula. concluſio. 182. nu.3.fol.131.

Beneficium etiam amittitur per contractum matrimonium verbis de præſenti, & ſi ſponſa incognita monaſterium ingrediatur.ibi. num.4.

Beneficium clerici iam prompti ad ſacros ordines per contractum matrimonij ipſo iure non vacat, ſed requiritur ſententia priuationis.ibi.nu.5.

Beneficium impetrans ſi ſolum probet ſponſalia contracta, probatio non ſufficit, & vti dubia interpretatur contra impetrantem.ibi.nu.7.

Beneficium vacare per aſſecutionem alterius, ſufficit impetranti probare aſſecutionem poſſeſſionis pacificam alterius beneficij. conclu.183.nu.1. fol.131

Beneficium vacans per matrimonium contractum, illud impetrans probare tenetur matrimonium per verba de præſenti cõtractum fuiſſe.conc.182.nu.1. fol.131

Beneficium ſecundum conſequens ad effectum inducendi vacationem primi quid probare debeat. concluſione 183. numero 47. fol.133.

Beneficium primum vacare dicitur per ſolam tranſlationem ad aliud, etiam non aſſecuta poſſeſſione ſecundi beneficij. concl.183. numero 15. fol.132

Beneficium impetrans, & aſſerens eſſe iuriſpatronatus laicorum, debet illud illud probare.conc.177.nu.1. fol.129

Quod intellige, vt ibi diſtinguitur.

Beneficium qui conſequitur, habens exercitium curæ animarum, ſi cum poſſeſſione ipſius exercitij non habeat adminiſtrationem bonorum

bonorum eccleſiaſticorum, vel maioris partis, non dicitur pacificè poßidere beneficium. concluſione 183. numero quadrageſimo quinto, fol.133

Beneficium renunciantem fuiſſe tentum & reputatum pro rectore illius probare ſufficit. conclu. 175. num. 2. fol.128

Beneficium renuncians, ſi per triennium pacificè poſſederit, non tenetur probare iuſtum titulum. concluſione 175. nume. tertio, fol.128

Reliqua vide in concluſione, titulus.

Beneficium ſemel habens, illud adhuc retinere præſumitur, quicquid ſit in profanis. concluſione centeſima ſeptuageſima, nu. 15. fol.125

Quod non poteſt amitti ſine auctoritate ſuperioris. ibi.

Beneficium ex primæua inſtitutione præſumitur ſeculare, niſi regulare probetur. con luſ. 172. nu. 1. fol.127

Beneficium qui poſſedit, ſi non viuit, præſumitur vſque ad tempus mortis poſſediſſe. concluſ. 170. nu. 17. fol.125

Beneficium vt vacet, neceſſe eſt, quod fiat renunciatio in manibus illius, qui poteſt illum inſtituere. conc. 347. nu. 65. fol.213

Beneficium directò renunciari non poteſt in manibus non habentis poteſtatem, nec indirectè cedendo liti, & cauſæ, ibidem numero 66.

Beneficium conceſſum ſocio eſt perſonale, & non tranſgreditur perſonam. concl. 102. nu. 10. fol.88

Beneficium reſtitutionis in integrum datum minori licèt tranſeat ad ſucceſſores, non competit fideiuſſoribus. ibi. nu. 11.

Beneficium poßidens in vita præſumitur vſque ad mortem poſſediſſe. concl. 170. nu. 1. fol.125

Beneficium eſſe tenue, cui onus probandi iucumbat. concluſio. 178. nu. 5. fol.129

Beneficium nō vacat per renunciationem litis, & cauſæ. concl. 347. nu. 64. fol.212

Beneficium, quæ requirantur, vt curatum dicatur. concluſio. 468. nu. 1. fol.291

Beneficium præſumitur patronatum magis, quàm liberum, & ibi vide contrarium. concl. 177. nu. 3. fol.129

Beneficium primum vacat per impetrationem ſecundi etiam litigioſi, conclu. 183. nu 39. fol.132

Beneficium debet probari verè obtentum per aliquem ſecularem, vt onus in regulares contrarium probandi transferatur, & quando procedat. concl. 172. nu. 7. & 19. fol.127

Beneficium impetrans debet dare, & probare aliquem certum modum vacandi. concl. 181. nu. 1. fol.130

Beneficium impetrans quomodo dicatur poßidere pacifice ad effectum vacationis primi contrarium. numero 40. concl. 183. num. 37. fol.132

Beneficij vacationem ad effectum adiudicationis faciendæ, non ſufficit probare per publicam vocem, & famam, & quid quando in modum præambuli, & quando procedat, concluſione 171. nu. 1. 5. 6. fol.126

Beneficij vltimum ſtatum probare ſufficit, & ille attenditur, & ſecundum illum iudicandum quando procedat. nu. 9. & 12. & 19. concl. 172. nu. 8. fol.127

Beneficij vnio præſumitur ex temporis diuturnitate, cuius initij nō extat memoria. concl. 179. nu. 1. fol.129

Beneficij permutatio fraudulenta probatur ex diſparitate beneficiorum permutatorum. concl. 178. nu. 4. fol.129

Et quibus coniecturis probetur, ibidem.

Beneficij in poſſeßione vt quis manu teneatur, ſufficit fuiſſe in illius poſſeßione; ſecus vt ſibi beneficium adiudicetur. concl. 1. num. 11. fol.29

Beneficij permutatio fraudulenta probatur ex coniunctione ſanguinis perſonarum compermutantium. concluſio. 178. numer. 6. fol.129

Beneficij in vnione non eſt vocandus rector. concluſ. 470. nume. 14. fol.292

Beneficij collatio facta alicui de beneficio renunciantis non infringitur ex eo, quòd non probatur renunciantem legitimè titulum habuiſſe. concl. 175. nu. 1. fol.128

Beneficij violenti aſſecutio, vitioſaque poſſeßio facit vacare priora beneficia. concl. 183. nu. 8. fol.132

Beneficij collatio clandeſtina dicitur nulla, & ibi vide contrarium. concl. 176. nu. 7. fol.128

Beneficij ſecundi iuſta, vel iniuſta receptio inducit vacationem primi. conclu. 183. nu. 10. fol.132

Beneficij primi vacatio non inducitur per aſſecutionem ſecundi ſine iuſſu ſuperioris. concluſ. 183 nu. 14. fol.132

Beneficij collatio, vel renunciatio probari poteſt per teſtes, vbi locum habeat. concluſione centeſima ſeptuageſimaquarta. nu. 1. 8. & 9. fol.128

Beneficij collationem pertinere ad epiſcopum, vel alium, probatur per famam auditam, conſueſſe conferri tale beneficium per talem, & quando procedit, numero ſeptimo, conc. 173. num. 1. fol 127. & 128

Beneficij collatio clandeſtina præſumitur ſimulata. concluſio. 176. nu. 1. & 2. fol.128

Beneficij permutatio probatur fraudulenta, quando permutans ſemper poſſedit beneficium. conclu. 178. nu. 7. fol.129

Beneficij collatio ſimplicis probatur teſtibus, ſecus dignitatum, quæ non probatur, niſi per ſacros apices. concluſione 174. nu. 8. fol.128

Beneficij magni collatio non poteſt probari per teſtes, ſecus ſi ſit modicum. ibi. nu. 9

Beneficij permutatio ſiue reſignatio præſumitur facta in fraudem patroni, ad quem ſpectabat præſentare, vel collationem facere. concl. 178. nu. 1. fol.129

Beneficij patronus poteſt agere contra permutationem, & eam annullare infra ſex menſes à die notitiæ permutationis. ibidem num. 2.

Beneficij poſſeſſor nullo tempore ius acquirit quoad ſuperiorem, quin titulum beneficij oſtendere teneatur, & declara. concl. 180. num. 13. fol.130

Beneficij poſſeſſori ſufficit oſtendere titulum coloratum ex prima facie verum apparentem, nec exigitur exacta illius probatio. ibid. nu. 14.

Beneficio acquiſito per ſimoniam vacat primum beneficium. concl. 183. nu. 9. fol.132

Beneficia non poſſunt præſcribi, & nullum in ijs iuuatur temporis diuturnitate. concl. 260. nu. 12. fol.162

Beneficia omnia de iure communi ſunt ſecularia. conclu. 172. nu. 2. & nu. 16. fol.127

Vide contrarium ibi. & nu. 3.

Beneficia priora non vacant, ſi translatus aſſecutus non eſt pacificam poſſeßionem ſecundi beneficij. concluſione 183. numer. 31. fol.132

Beneficia priora vacant, nec retineri poſſunt, licèt ſecunda collatio ſit iniuſta, vel facta ab eo, qui auctoritatem non habebat conferendi. concl. 183. nu. 11. fol.132

Beneficia minora vacare dicuntur, nō per ſimplicem aſſecutionem ſecundi beneficij, ſed per adeptam poſſeßionem eiuſdem. concluſ. 183. nu. 34. fol.132

Beneficia priora vacare dicuntur per ſimplicem translationem etiam quando de tali translatione nondum confectæ fuerunt bullæ. ibi. nu. 35.

Benemeritus dicendus eſt is, qui aliquod rarum præſtitit ſeruitium. concl. 186. nu. 4. fol. 135

Benemerita probari debent condigna eſſe remunerationi, & reſpondere rei donatæ. concl. 186. nu. 1. fol.135

Benemerita probari per verba in genere enunciata inter perſonas prohibitas, dummodo in actu interuenerit iuramentum. concl. 184. nu. 13. fol.134

Benemerita an æqualia dicantur remunerationi quando omnino, & per omnia ſunt æqualia. concluſione 186. numero nono, fol.135

Benemerita æquiualentia dicuntur, quando non ſunt infra dimidium ipſius rei donatæ. ibi. nu. 10.

Benemerita iuramento iuſtificata, non ſunt aliter iuſtificanda. conclu. 184. num. 21. fol.134

Benemerita non probari per verba enunciatiua in genere prolata, ſed quando in ſpecie beneficia, & benemerita relata ſunt. concl. 184. nu. 10. fol.134

Benemerita probantur per verba enunciata, dummodo expreſſa & ſpe-

& ſpecificata ſint, quando probata ſunt in actu inter perſonas prohibitas illum facere.ibi.nu.11.

Benemerita probari per verba enunciatiua.concluſ.184. numero 1. fol.133.

Contrarium,nume.2.

Benemerita probari per coniecturas etiam veriſimiles.concluſ.184. nu.37. fol.134

Benemerita vt condigna remunerationi cenſeantur, per iudicem arbitrari debent.concl.186.nu.18. fol.135

Benemerita filij non eſſe æſtimanda,ſi ſint obſequialia,ſecus ſi artificialia,& ex abundanti charitate procedentia.concl.186.nu.5. fol.135.

Benemerita probantur etiam quoad præiudicium tertij,ſi aſſertione Principis ſpecificata, & iurata fuerint.concluſione 184. numero 31. fol.134

Contrarium,numer.33.

Benemerita ſi ſpecificata, & expreſſa ſint, probant, etiam quoad præiudicium tertij,etiam ſi iuramentum interuenerit,& non à Principe pronunciata fuerint,ſed à quolibet alio.ibi.nu.32.

Benemerita niſi probentur aliter, quàm per aſſertionem donantis, donatio non valet, ſi facta eſt inter perſonas prohibitas. concl. 184.nu.6. fol.133

Benemerita ſi notoria ſint, probantur per verba enunciata in actu inter perſonas prohibitas,vel non,& in genere,vel in ſpecie.con clu.184.nu.35. fol.134

Benemeritis probatis donatarius non aſtringitur aliam probationem eorum facere.concl.184.nu.26. fol.134

Beneplacitum ratione dignitatis nō autem perſonæ conceſſum præſumitur,& quomodo.concl.188.nu.1. fol.135

Beneplacitum concedens ſi nullam habet poteſtatem ſimilia concedendi,ſed tamen pro tali ſe gerit, & habetur ab omnibus,non præſumitur eius beneplacitum reuocatum morte , vel finito officio concedentis.concl.188.nu.13. fol.136

Beneplacitum quando, & quomodo morte finiatur, & extinguatur.concl.188.nu.26. fol.136

Beneplacitum Principis eius morte finiri.concluſione 188. num.29. fol.136.

Beneplacitum magiſtratus ceſſat eius officio finito.ibi.nu.30.

Beneplacitum, ſi in eo publicus fauor, vel Reipublicæ vtilitas cenſetur,ratione dignitatis conceſſum præſumitur, concl.188.nu.5. fol.136.

Beneplacitum morte concedentis reuocari non cenſetur,ſed neceſſe eſt reuocari per ſucceſſores.ibi.nu.6.

Bernardinus Senenſis, & Vincentius Ferrarienſ. ſeptem annis ante mortem miraculis claruerunt. concluſione 262.numero 45. fol.164

Berroarius,quod ſibi à ſtatuto prohibitum eſt, ne accipiat pro exequutione ſententiæ , illud accipere non poteſt etiam à ſponte dantibus.concl.189.nu.27. fol.137

Berroarij vti qui dicūtur familiares Poteſtatis gaudent priuilegijs, quibus Præſes.conc.189.nu.25. fol.137

Berroarij teſtimonio pro Præſide in ſuo ſyndicatu ſtatur.concl 189. nu.16. fol.137

Berroarij teſtimonio non ſtatur,quando eſt viliſſima perſona.ibid. num.17.

Berroarij teſtimonium contra Præſidem ſuum in ſindicatu validum eſt.ibi.nu.18.

Berroarij ſi partim pro Poteſtate depoſuerint, partim contra,creditur eorum dicto in totum.ibi.nu.19.

Berroarij teſtimonio fides per Præſidem adhibetur,niſi ſit vilis perſona, & de vilitate eius vitæ ſit ſuſpectus.ibi.nu.20.

Berroarij pro Præſide teſtificantur,ſi reuera ab eo receſſerint, ſecus ſi receſſuri.ibi.nu.21.

Berroarij à teſtimonio dicendo reijciuntur.ibi.nu.22.

Berroarij dicto plenè creditur in his, quæ ad illius officium pertinent.concl.189.nu.7. fol.137

Berroarij relationi creditur præſtito iuramento.concl.189.num.9. fol.137

Berroarij teſtimonium in iudicio nullam fidem facit. concl.189. numero 1. fol.137

Berroarij quare dicantur viliſſimæ perſonæ.ibi.nu.2.

Berroarij teſtimonio non creditur etiam in his, quæ eius officio coniuncta ſunt.ibi.nu.3.

Berroario non creditur etiam in pen dentibus , & ſequentibus ex illius officio.concl.189.nu.5. fol.137

Contrarium ibi.

Berroario creditur, ſi cum eius dicto concurrat alia præſumptio, vel ſi dictum ſuum ſit roboratum dicto alterius fide digni.ibid. nu.6.

Berroario exequenti ſententiam iudicis de facto reſiſti poteſt, ſi modum excedat in capiendo bona. concluſione 189. numero 26. fol.137

Berroario quare fides ſit adhibenda,cum de ſua exequutione tract. concl.189.nu.23. fol.137

Berroario, vel nuncio referenti ſe aliquem citaſſe, creditur , donec eius dictum reprobatum fuerit per contrarias probationes.conclu.189.nu.8. fol.137

Berroario,vel nuncio creditur in his, quæ explicite refert.conc.189. nu.12. fol.137

Berroario conſtituto à iudice ad perquirendum delinquentes per vrbem,referenti ſe aliquem delinquentem inueniſſe,creditur,ſi delictum ſit ex minoribus.ib.nu.13.

Berroario,& nūcio creditur de excuſsione bonorum creditoris,hoc eſt, quādo dicunt nō reperiſſe bona in quibus ſentētiam exequi potuerint, vel non inueniſſe in domo ſupellectilia. ibidem numero 14.

Berroario, & nuncio creditur, bona, in quibus exequuta eſt ſententia, eſſe illius, contra cuius bona exequenda erat. ibid. numero 15.

Berroarijs multum de fide diminuitur, propter eorum ſtatus viliſſimam conditionem. concluſione 189. numero vigeſimoquarto. fol.137

Beſtiæ appellatione non veniunt,niſi animalia feræ naturæ, vt vrſi,leones,&c.concl.190.nu.2. fol.138

Beſtiæ ſimplici appellatione venit fera, & manſueta, ibidem numero 6.

Beſtiarum legato relicto, non cenſentur legata eſſe animalia domeſtica,& manſueta.ibi.nu.1.

Biblia diſcedere ſcelus nefarium,ac morte piandum.conc.191.nu.3. fol.138

Biblia ſuper omnia fidem ter pleniſſimam facit. ibi.nu.4.

Bibliæ literulam, vel iota addere, vel diminuere non licet ſub æternæ damnationis pœna.ibi.nu.5.

Bibliæ auctoritas allegari poteſt ad cauſarum deciſionem. ibidem num.6.

Bibliæ auctoritas quantæ ſit energiæ, ac fidei.conclu.191. numero 1. fol.138

Bibliæ ſcriptura ab ore omnipotentis Dei , ter optimi maximi excepta eſt, populoq; electo data.ibi.nu.2.

Bibliæ auctoritates,& ſanctorum Patrum, ſi contrariantur dictis Papæ,vel Cæſaris interpretantis legem,vel ſacram ſcripturam, præualent auctoritati Papæ, & Cæſaris.concluſio.191.nume.10. fol.138

Bibliothecæ legato non iudicandum eſt venire armarium ſed tantùm libros, ſed in hoc attenditur prius qualitas & legantis, & legatarij.conc.192.nu.1. fol.138

Binubus malè tractare præſumitur liberos primi matrimonij,quod exemplo probatur.concluſ.196.nu.1. fol.140

Binuba non ſolum male tractare præſumitur liberos priuignos,ſed etiam bona,& vitam filiorum dare ſecundo marito.concl.196. num.2. fol.140

Blanditiæ Principis ſimpliciter abſque quod præceſſerint minæ, vel quòd conſuetus ſit tyrannicè ſæuire in eos, qui precibus ſuis blandis non obtemperant,metum non inducunt. concluſio.193. numero 8. fol.139

Idem dicitur de iuſſu ſuperioris.ibi.

Blanditiæ preces, ac perſuaſiones Principis,ſi ſunt importunæ, licèt non faciant præſumi metum,niſi præceſſerint minæ, tamen faciunt actum nullum.ibi.nu.9.

Blanditiæ Principum inſtantiſſimæ metum inducere dicuntur & de illis conſtito, & probato,metus probatus dicitur. conclu.193. num.1. fol.138

Blan-

Blanditiæ Principum minis æquiparantur.ibi.nu.2.
Blanditiæ quando metum inducant, & quando non, vide remiſſiuè.ibi.nu.3.
Blanditiæ, & rogamina iuſtum metum inducunt ſi agantur à tyranno ſolito ſæuire in eos,qui ſuis precibus non obtemperant.ibi.num.4.
Blanditiæ prælati, & ſuperioris, qui in ſuos ſubditos ſolet ſæuire precibus,& votis non obedientes, metum inducunt.ibidem numero 5.
Blaſphemare eſt,dicere al diſpetto di Dio.concluſione 194.nume.5. fol.139
Blaſphemare dicitur is, qui aliquid potentiæ diuinæ detrahit. conclu.195.nu.10. fol.140
Blaſphemare dicitur, qui attribuit Deo aliquid, quod ſibi non conuenit.ibi.nu.11.
Blaſphemare quis dicatur.concl.195.nu.2. fol.139
Blaſphemare dicitur maledicens Deo,vel alicui Sancto.ibidem numero 3.
Blaſphemare an dicatur,qui iurat per corpus, capillos Dei vel ſimilia,vide remiſſiuè.concl.195.nu.6. fol.140
Blaſphemare dicitur maledicens irrationalibus, inquantum ſunt creaturæ Dei.nu.7.
Blaſphemare non eſt, dicere ſe ci appontaſſe la noſtra donna, me lo renderai.ibi.nu.8.
Blaſphemare dicitur,qui turpia,& ſcelerata verba in Deum, vel ſanctos profert,vel cum contemptu de illis loquitur.conclu.195. nu.5. fol.139
Blaſphemandi conſuetudo non probatur per teſtem deponentem de vno actu,& alium de alio,quia ſinguli actus probari debent per duos teſtes.concl.194.nu.2. fol.139
Blaſphemans ex conſuetudine loci non eſt puniendus.concluſ.194. nu 9. fol.139
Blaſphemia reputatur in Dominio Mediol. & inter atroces dicere, al diſpetto di Dio. concl.194.nu.6. fol.139
Blaſphemiæ pœna locum non habet in eo,qui aliquod malum imprecatur alteri.conc.195.nu.4. fol.139
Blaſphemator teſtis eſſe non poteſt. concluſione 194. numero 13. fol.139
Blaſphemator nec etiam eſt admittendus ad probandum contra perſonas teſtium. concl.194.nu.15. fol.139
Blaſphemator admittitur ad probandum contra perſonas teſtium in dominio Mediolanenſi, & etiam in ſupremis curijs Franciæ. ibi.nu.16.
Blaſphematorem quem eſſe per vicinum probatur. concluſio.195. nu.1. fol.139
Blaſphemus quis non dicitur per verba, quæ in communi vſu loquendi iniurioſa ſunt potius,quàm maledicentia. concluſi.194. nu 3. fol.139
Blaſphemus conſuetus is dicitur,qui ſæpius,quàm bis vel ter blaſphemauit.concl.194.nu.1. fol.139
Bonitas vitæ in quibus conſideratur.concluſio.262.numero quinto, fol.163
Bonitas eſt propagata ex origine, & habitudine naturæ, ſed malitia non,& ideò magis pro ea præſumendum.concluſ.234. nu.9. fol.153
Bonitas,& bona qualitas alicuius probatur,ſi teſtis deponens ſuper illis dicat,ſcio talem illius eſſe qualitatis, quia expertus ſum.concluſ.234.nu.1. fol.153
Bonitas non præſumitur, neq; integritas, quando agitur de aliquo promouendo ad beneficium eccleſiaſticum, cum quilibet homo naſcatur filius iræ, & ſeruus ad malum, & ideò rogari debet de vita bona, & adhiberi aliqualis inſtructio. conclu. 222.num.11. fol.149
Bonitatis præſumptio valere non debet ad ius alienum perimendum,aut minuendum.concl.222.nu.5. fol.149
Bonitatem & ſalubritatem aquæ cognouiſſe maiores inſpiciendo iecinora pecorum.concl.122.nu.5. fol.101
Bonitatem, ſeu bonam famam pro ſuæ intentionis fundamento allegans,illam probare tenetur.conc.234.nu.11. fol.153
Bonus quilibet præſumitur,niſi euidenter de contrario conſtet.conclu.222.nu.1. fol.149
Bonus quilibet eſt naturaliter,ſecundum præſumptionem naturæ. ibi.num.2.
Bonus præſumitur,qui à bona patria oriundus eſt,vel natus à bonis parentibus.ibi.nu.3.
Bonus non eſt ille præſumendus,qui rei illicitæ operam dedit. concl. 222.nu.19. fol.149
Bonus cum ſuo damno non præſumitur bonus. concluſione 222.numero 7. fol.149
Bonus quilibet eſſe debet etiam ſi de bono opere lapidaretur.ibidem num.8.
Bonus quis non præſumitur , quando agitur de vtilitate animæ. ibid.nume.9.
Bonus in dubio quilibet præſumitur , & non malus. quæſtio.10.numero 25. fol.21
Bonus non præſumitur,quem pater minus idoneum iudicauit.conclu.222.nu.6. fol.149
Bonus quis præſumi non debet in alterius præiudicium. quæſtio.10. nu.26. fol.21
Bonus quis non præſumitur, quando ex actibus præcedentis vitæ ſuæ oritur aliqua coniectura doli, & prauitatis,niſi poſſet probari,virtutibus vacaſſe,appoſito ſpacio triennij.conc.222.nu.12. fol.149.
Bonus quis non præſumitur in his,quæ ſonant in factum,& ad quæ quis tenetur vigore contractus ibi.nu.13.
Bonus licèt quis præſumatur,non tamen præſumitur optimus, & ſi ſtatuto caueatur,vt ad probationem alicuius negotij teſtes debeant eſſe optimi, ſeu optimæ opinionis, illa qualitas declarari, & probari debet.ibi.nu.14.
Bonus licèt quis præſumatur, non tamen ſi ſtatutum requireret teſtem omni exceptione maior.ibi.nu.15.
Bonus quilibet non ſolum præſumitur, ſed etiam præſumitur bonæ exiſtimationis,& famæ.ibi.nu.16.
Bonus facultatibus quilibet non præſumitur.ibi.nu.17.
Bona fides præſumitur ex curſu triginta annorum, vbi agitur de modico tertij præiudicio.concl.225.nu.20. fol 151
Bona fides licèt præſumatur ex curſu triginta,& quadraginta annorum, admittitur tamen contra eandem præſumptam probatio in contrarium.ibi.nu.21.
Bona fides probatur per depoſitionem vnius teſtis.concluſione 232. num.1. fol.153
Bona fides per indicia probari poteſt.ibi.nu.2.
Bona fides oriri poteſt ex iniuſtis,& temerarijs cauſis.conclu.224. nu.17. fol.150
Bona fides eo magis præſumit[illegible] quò agitur de damno euitando. ibi.nu.18.
Bona fides in dubio præſumitur [illegible] allegetur. ibidem numero 19.
Bona fides ſemper præſumitur,& allegari non debet in præſcriptione,cuius memoria vſurpari non poſſit. concluſione 224.numero 25. fol.150
Bona fides quando requiritur per ſtatutum, tunc non præſumitur, ſed opus eſt, vt probetur per quædam ſimilia.ibi.nu.26.
Bona fides in dubio præſumitur,etiam ſi is,qui poſſideat,nullum titulum poſſidendi habeat.concl.224.nu.3. fol.150
Contrarium,numero 12.
Bona fides , & titulus in cauſa appellationis allegari, & produci poſſunt.concluſ.118.nu.22. fol.98
Bona fides in dubio præſumitur,niſi probetur de mala.concluſ.224. nu.1. fol.150
Bona fides præſumitur etiam ſine titulo, dummodo præceſſerit ſpacium longi temporis,vt triginta annorum.concluſione 228.numero 6. fol.152
Simul ſtat , vt quis non habeat titulum , & tamen ſit in bona fide. ibi.nu.7.
Bona fides ad hoc , vt præſumatur, oportet, vt quis iuſtum titulum habeat,& quod longo tempore fuerit in poſſeſſione.ibi.nu.8.
Bona fides præſumitur apud omnes perſonas præſcribentes eandem rem ſucceſſiuè,excepta prima illa perſona, quæ incepit præſcribere.concl.225.nu.12. fol.151
Bona fides inducitur etiam ex actu nullo ſtante temporis poſſeſſione.ibi.nu.13.

Bona

Bona fides præſumitur etiam ex præſcriptione decem annorum, ibi. numer.14.

Bona fides ad hoc vt præſumatur, ſufficit allegare difficultatem probationis, concluſ.224.nume.23. fol.150

Bona fides in dubio præſumitur in poſsidente, & ex poſſeſsione, niſi probetur contrarium, præcipuè ſi habet titulum verum, vel putatiuum etiam ex errore iniuſto. concluſione 231.numero 1. fol.152.

Bona fides in dubio præſumitur in poſsidente, etiam ſi poſſeſſor ſit ſine titulo, dummodo ius non contradicat.ibi.nu.2.

Bona fides præſumitur ex titulo renunciationis. concluſione 229. num.1. fol.152

Bona fides ex titulo diuiſionis præſumitur, qui efficax eſt ad inducendam præſcriptionem. ibi.nu.2.

Bona fides ceſſat, quando apparet de titulo reprobato, & mala fides apertiſsimè arguitur, quæ præſcriptionem in æternum impedit. concluſ.225.nu.24. fol.151

Bona fides in quaſi poſſeſsione iuriſpatronatus probari poteſt per hiſtorias, & quomodo.concl.230.num.1. fol.152

Bona fides non præſumitur, niſi adſit titulus. concl. 224.num.12. fol.150

Bona fides præſumitur, & probatur ex coniecturis, vt ex poſſeſsione longi temporis.concl.226.nu.1. fol.151

Bona fides non præſumitur in præſcriptione ſeruitutum, niſi aliqua iuſta cauſa oſtendatur credulitatis.concluſione 224.numer.29. fol.150

Bona fides præſumitur ex titulo.concl.228.num.1. fol.152

Bona fides ipſo iure præſumitur probata ſtante aliquo titulo. ibid. nume.2.

Bona fides ſtatim præſumitur oſtenſo titulo.ibi.nu.3.

Bona fides præſumitur etiam in titulo iniuſto, & ex temerarijs rationibus acquiſito.ibi.nu.4.

Bona fides quomodo inducatur.ibi.nu.5.

Bona fides probatur per famam, & ipſa præſtat iuſtum titulum ad præſcribendum.concl.230.nu.3. fol.152

Bona fides præſumitur ex auctoritate Principis. ibi.nu.4.

Bona fides cauſatur ex dicto, & verbis ſuperioris.ibi.num.5.

Bona fides aſſerta non probatur cum iuramento, quando præſumptio iuris eſt contra aſſerentem ipſam.concluſione 227.nume.3. fol.151

Bona fides probatur per iuramentum aſſerentis ſe aliquid feciſſe, cum ea, quæ conſiſtunt in conſcientia, & animo tantum, per iuramentum probentur.concl.227.nu.1. fol.151

Bona fides non præſumitur in dubio, ſi alius poſſeſſor antiquior appareret.concl.224.nu.5. fol.150

Bona fides præſumitur ex diuturnitate temporis triginta, vel quadraginta annorum, & ſic ex præſcriptione.concluſione 225.numero 1. fol.151

Bona fides præſumitur in præſcriptione longiſsimi temporis, etiam ſi poſſeſsio ſit contra ius.concl.228.nu.11. fol.152

Bona fides præſumitur etiam ſine titulo, quando agitur poſſeſſorio. ibi.nu.12.

Bonæfidei allegationem ſufficit præſumi tacitè ex deductis. concluſ. 224.nu.22. fol.150.

Bonæfidei probatio ſufficit, vt fiat, poſtquam concluſum eſt in cauſa.concl.224.nu.24. fol.150

Bonæfidei præſumptio non inducitur, licèt malæ fidei præſumptio ceſſet tanti temporis ſpacio.concl.225. nu.19. fol.151

Bonæ, vel malæfidei in materia, ſtandum eſt potius iuri canonico, quàm ciuili.concl.224.nu.9. fol.150

Bonam fidem ſi iurare vellet adoleſcens ludens cum virgine in tenebris, eis non creditur, & quare. concluſione 227. numero 5. fol.151

Bonam fidem allegans etiam cum iuramento non creditur, ſi contrarium probetur, quod probari poſsit.ibi.nu.6.fol. 152

Bonam fidem iurans, ſi ſit homo nequam, nec fide dignus & malè audiret, ei non creditur, etiam iuranti.ibi.nu.7.

Bonam fidem ſine titulo non præſumi, opponere quis non poteſt, niſi dominus, vel antiquior poſſeſſor.concl.228.numero 13.

Contrarium ibid. fol.152

Bonam fidem quod quis habeat, & non habeat titulum, ſimul ſtare poteſt. concluſione 224. numero quarto, folio 150

Bonam fidem arguit poſſeſsio longi temporis.conclu.224. num.27. fol.150

Bonam fidem allegare omittens, omninò ſuccumbit. concluſ. 224. nu.20. fol.150.

Bonam fidem alleganti etiam cum iuramento non creditur, ſi nullus præcedat titulus, vel ſi allegetur reprobatus.concluſione 227. nu.2. fol.151

Bona ſi ad concedentem ſpectant ſiue priuatum, ſiue Principem, omnia quæ ſunt incluſa intra fines veniunt in conceſsione. conclu.217.nu.20. fol.148

Bona inuecta, & illata in naui, vt vehantur, obligata ſunt pro fœnore nauis.concl. 210.nu.4. fol.145

Bona illata, & inuecta etiam in porticum domus, & illi cohærentem, cenſentur obligata domino pro penſione.ibi.nu.5.

Bona, quæ anteceſſor habuit in feudum, præſumuntur eodem iure perueniſſe ad hæredem.concl.323.nu.7. fol.194

Bona intra fines Regni, Prouinciæ, Ciuitatis, vel Caſtri ſita, cenſentur eſſe illius, cuius eſt Regnum, Prouincia, Ciuitas, vel Caſtrum, concl.217.nu.1. fol.147

Bona prælati defuncti quæſita fuiſſe de bonis eccleſiæ, ſi quis dixerit, ei incumbit onus probandi.conc.202.nu.1. fol.141

Bona prælati defuncti ſemper præſumuntur quæſita de bonis eccleſiæ, ſi aliunde non conſtiterit, quòd epiſcopus bona habuerit. ibi.nu.2.

Bona vxoris præſumuntur data viro in dotem, ſi vxor dixit ei, do tibi bona mea.concl.215.nu.1. fol.147

Bona omnia præſumuntur allodialia, & libera eſſe, niſi probetur contrarium.conc.209.nu.1. fol.144

Bona eſſe feudalia, vel allodialia, an dignoſcantur ex ſola confeſsione, vel aſſertione.ibi.nu.2.

Bona eſſe allodialia aſſerens, de iure communi habet intentionem fundatam pro ſe.ibi.nu.3.

Bona acquiſita dicuntur de pecunijs mulieris, ſi maritus confiteatur, vel proteſtetur ita eſſe, iurans proteſtationi ſtare, nec contrauenire.conc.214.nu.14. fol.147

Bona immobilia ſi quæ ſint, quæ non reperiantur à priuatis occupata, præſumuntur eſſe illius vniuerſitatis, vel dominij, in cuius territorio reperiuntur.conc.217.nu.17. fol.148

Bona, quæ ſunt in territorio alicuius, aut ſunt domini vniuerſitatis, aut priuatarum perſonarum. concluſione 217. numero 18. fol.148

Bona reperta in domo viri præſumuntur viri eſſe propter præeminentiam, & mulier aſſerens ſua eſſe, probare debet. conclu.213. nu.1. fol.146

Bona ſua eſſe probare poterit mulier per ſcripturam priuatam viri. ibi.nu.2.

Bona reperta in domo viri, cum non poſsit clarè probari, an illius, an mulieris ſint, ſufficit probatio per coniecturas, & præſumptiones.ibi.nu.3.

Bona omnia quæ ſunt intra fines comprehendi præſumuntur in venditione, niſi nominatim fuerint exempta. concluſione 217. nu.5. fol.147

Bona particularia, quando continentur intra fines in antiquo priuilegio deſignatos, præſumuntur eſſe de finibus, & illius cuius ſunt fines.concl.401.nu.2. fol.245

Bona conceſſa non præſumuntur fuiſſe in dominio alicuius priuatæ perſonæ, ſed in dominio ipſius principis, ſi tempore conceſsionis erant inculta, & deſerta.ibi.nu.8.

Bona omnia, quæ intra fines Regni ſunt, non præſumuntur eſſe, vel fuiſſe Regis.ibi.nu.10.

Bona eccleſiæ per Prælatum poſſeſſa, in dubio præſumuntur eſſe de menſa eccleſiæ & ipſi incorporata, niſi contrarium probetur, concl.203.nu.1. fol.142

Bona illa præſumuntur eccleſiæ, quorum dominium vtile & directum ad ipſam ſpectat.ibi.nu.2.

Bona, quæ conſueuere dari in feudum, vel emphyteuſim, quare non dicantur de menſa eccleſiæ.ibi.nu.3.

Bona conſueta dari in feudum, ſi detur caſus caducitatis, & reuerſionis ad eccleſiam, poſſunt iterum infeudari, tanquam ſi non ſint de menſa.ibi.nu.4.

INDEX

Bona feudalia reuerſa ad eccleſiam, ſi recenter coniungantur menſæ tanquam bona de menſa, non poſſunt dari in feudum, ſiue in emphyteuſim. ibi. nu. 5.

Bona illa præſumuntur de menſa eccleſiæ, quorum proprietas, & vtilitas fuit longiſſimo tempore penes eccleſiam. ibidem numero 6.

Bona de nouo data, conceſſa, & donata eccleſiæ, quare dicantur eſſe de menſa eiuſdem. ibi. nu. 7.

Bona illa dicuntur de menſa eccleſiæ, quæ aliàs in feudum, vel emphyteuſim data fuerunt, ſi aliqua de cauſa ad eccleſiam reuerſa Prælatus ſignificauit, ipſa eſſe de menſa eccleſiæ. ibidem numero 8.

Bona inuecta, & illata, nedum in fundum vrbanum, verùm etiam in ruſticum conductum, pro penſione domino obligata ſunt. concluſ. 210. nu. 14. fol. 145

Bona connexa Caſtro infeudato, ſi per alios poſſeſſa non fuerint, quàm per dominos caſtri, feudalia eſſe præſumuntur. concl. 79. nu. 26. fol. 79

Bona ſita in aliquo loco, ſi dubitetur, cuius ſint territorij, præſumuntur eſſe illius, cui ſint magis propinqua. concluſione 217. num. 14. fol. 148

Bona in dubio non dicuntur de pertinentijs Caſtri, licèt ſint iuxta illud, ſed agens debet probare eſſe pertinentia. ibi. nu. 15.

Bona ſita intra confinia Caſtri cenſentur eſſe eius, cuius eſt ipſum Caſtrum, etiam quoad proprietatem. conc. 217. nu. 9. fol. 148

Bona ſita intra confinia Caſtri non cenſentur eſſe domini quoad proprietatem. ibi. nu. 10.

Bona communia fuiſſe probatur per inſtrumentum diuiſionis, quia aliàs non fuiſſent diuiſa. concl. 218. nu. 1. fol. 148

Contrarium num. 2.

Bona ſubiecta eſſe probatur ex eo, quòd deſcripta reperiuntur in regiſtro, vel æſtimo. conc. 207. nu. 1. fol. 144

Bona feudalia eſſe probatur, ſi Princeps in reſcripto, vel aliqua alia ſcriptura, & inſtrumento per verba enunciatiua narrat eadem feudalia eſſe. conc. 209. nu. 9. fol. 144

Bona paraphernalia vxoris, eiuſdem ſunt, alio non probato. conclu. 213. nu. 5. fol. 146

Bona penes viduam reperta habentem adminiſtrationem pupillarem, præſumuntur ex bonis pupilli eſſe quæſita. concl. 212. nu. 1. fol. 146

Bona non ſufficere ad ſoluenda hæreditatis debita ſatis eſt probare per ſemiplenam probationem, dummodo agatur de modico præiudicio. conc. 205. nu. 15. fol. 143

Bona non ſufficere ad ſoluenda debita hæreditatis, probatur per inuentarium ab hærede exhibitum, aſſerente non eſſe, nec reperiri alia bona in hæreditate, & transfert onus probandi in aduerſarium, concl. 205. nu. 1. fol. 143

Bona ad filium perueniſſe ex bonis patris ſi quis dixerit, probare debet & oſtendere illa fuiſſe hæreditatis talis N. patris illius. concl. 200. nu. 1. fol. 141

Bona futura nō probantur, nec præſumuntur comprehendi in obligatione, & diſpoſitione loquente ſimpliciter de bonis. conc. 206. nu. 1. fol. 143

Bona vt dicantur de menſa eccleſiæ, ſufficit, vt poſſeſſa ſint per ſolum anni curriculum. concl. 203. num. 16. fol. 142

Bona ſua deuenire ad infames quem velle non præſumitur. concluſ. 67. nu. 3. fol. 70

Bona hæreditaria in bonis teſtatoris fuiſſe dupliciter probatur. conclu. 199. nu. 1. fol. 140

Bona hæreditaria in bonis teſtatoris fuiſſe probatur, ſi omnia deſcribantur in libello & inuentario hæredis, & deinde probetur illa per defunctum poſſeſſa fuiſſe. ibi. nu. 2.

Bona inuecta, & illata in fundum conductum ex eo, quòd in fundum inuecta, & illata fuerunt, probantur domino fundi obligata pro penſione. concl. 210. nu. 1. fol. 145

Bona omnia illata in fundum cōductum cenſentur tacitè obligata domino pro penſione, non obſtante expreſſa obligatione in alijs rebus, & etiam in aliquibus ex ipſis illatis. ibi. nu. 2.

Idem dicitur de illatis, & inuectis in molendinum, ibid.

Bona in contractibus deducta ſi ſint, de ijs ſolùm debet intelligi quæ ſuperſunt, deducto omni ære alieno. concl. 201. nu. 1. fol. 141

Bona regulariter, & in dubio intelliguntur ære alieno deducto. ibi. num. 2.

Bona conſumpta, & corrupta fuiſſe ſine culpa ſua probant tutores, & alij habentes de eis reddere rationem ſi probant, quòd communi vſu, & conſuetudine ipſa tanto tempore corrumpi ſoleant, & quod eo tempore poſſint eſſe corrupta, vel conſumpta. concl. 197. num. 1. fol. 140

Bona conſumpta eſſe probatur per librum rationum, & iuramentum. ibi. num. 2.

Bona eſſe conſumpta iudex ex officio arbitrari poteſt. ibidem numero 3.

Bonorum conſumptio, & corruptio per tales quales probationes arbitrio boni viri, & per coniecturas probari poteſt. ibidem numero 4.

Bona defuncti eſſe vacantia probatur, quando vocatis proximioribus primi gradus, qui illi ſuccedere debent ab inteſtato, nullus comparet in termino aſſignato. concluſione 208. numero 1. fol. 144.

Bona defuncti quando ſunt vacantia, ij debent nominatim vocari, quos contingit prima cauſa ſucceſſionis. ibi. nu. 2.

Bona non efficiuntur de menſa eccleſiæ, quando conſtat de aliqua cauſa, qua Prælatus diſtulit ea dare in emphyteuſim, vel feudum. conc. 203. nu. 18. fol. 142

Bona durare dicuntur conſueta infeudari, & emphyteuticari, ſi Prælatus diſtulit ea concedere aliquo legitimo impedimento diſtentus, vel quia volebat inuenire feudatarium, & emphyteutam, qui faceret conditionem eccleſiæ meliorem. ibi. nu. 19.

Bona quæ dicantur eſſe de menſa eccleſiæ, vide etiam remiſſiuè. ibi. num. 20.

Bona illata, & inuecta in fundum emphyteuticum pro penſione domus domino obligata ſunt. concluſione 210. numero octauo. fol. 145

Bona illata in domo conducta, vt ibi eſſent, quæ conductor poſtea aſportauerit, cenſentur obligata domino pro penſione. ibidem num. 9.

Bona inuecta in domo conducta domino obligata ſunt nedum pro penſione, verumetiam ſi deteriora facta ſint. ibi. nu. 10.

Bona in domum illata nedum à conductore primo, verumetiam à ſubconductore obligata cenſentur primo locatori domino fundi. ibi. nu. 11.

Bona coloni partiarij illata in fundum conductum ſunt obligata domino pro penſione. ibi. nu. 12.

Bona fuiſſe in bonis eius, qui fecit fideicommiſſum, quomodo probetur, vide remiſſiuè. conc. 205. nu. 24. fol. 143

Bona illata, & inuecta ab inquilino in domum, ex quibus præſumantur fuiſſe inuecta, vt ibi perpetuò remaneant, & ſic vt cenſeantur tacitè obligata, & hypothecata pro penſione domus, vide remiſſiuè. ibi. nu. 25.

Bona à muliere viro tradita præſumuntur eſſe paraphernalia, ſi apparet de quantitate in dote data, aliàs ſecus, concl. 215. nu. 4. fol. 147.

Bona vxoris tunc præſumuntur dotaria, quando per maritum adminiſtrata ſint tanquam maritum. ibi. nu. 5.

Bona alicuius fuiſſe probari poteſt, ſi ſumus in antiquis per publicam vocem & famam. concl. 220. nu. 1. fol. 148

Bona fuiſſe in bonis alicuius, quomodo probetur, vide remiſſiuè. ibi. num. 2.

Bona reperta penes vxorem in dubio præſumuntur acquiſita ex bonis mariti, vt euitetur ſuſpicio turpis quæſtus. conc. 214. num. 1. fol. 146

Bona ſibi hypothecata fuiſſe in bonis debitoris creditor probare tenetur, quoad neceſſitatem deducendi dominium, ſed nō probandi, & quare. concl. 198. nu. 2. fol. 140

Bona pro quibus vaſallus ſeruitutem præſtat, feudalia eſſe præſumuntur. conc. 79. nu. 28. fol. 79

Bona eſſe acquiſita ex ſubſtantia Patris, quomodo probatur, vide remiſſiuè. concl. 221. nu. 1. fol. 148

Bona empta per filium cenſentur acquiſita de bonis paternis, ſi tempore emptionis filius habitabat cum patre, nec eſſet adeò induſtrius, vt induſtria ſua aliquid lucrari potuiſſet. ibidem numero 2.

Bona

Bona ſibi hypothecata fuiſſe in bonis debitoris, ſi creditor dixerit, hoc probare tenetur, concluſ.198.nu.1. fol.140

Bona quem non habere probatur per librum æſtimi & bona fuiſſe in bonis alicuius probatur per eundem librum æſtimi.conc.204.nu.3. fol.143

Bona quem non habere probatur per librum æſtimi.concl.204.nu.1. ibid.fol.142.

Bona omnia præſumuntur feudalia, & non allodialia, quando quis fatendo ſe vaſallum, & inueſtitum de caſtro, requiſitus non vult oſtendere inueſtituram.concluſione 79.numero 13.folio 78.

Bona mobilia aſſerens non adeſſe ad hoc, vt deueniatur ad alienationem immobilium, hoc probare debet.concluſione 219.num.1. fol.148

Bona quomodo feudalia præſumantur.concluſione 79.numero 23. fol.79

Bona ſita in territorio, de quo quis eſt inueſtitus, ſi pro maiori parte ibidem feudalia ſint, omnia feudalia præſumuntur, ibid.nu.24.fol.79.& ſupra nu.17. fol.78

Bona mulieris præſumuntur eſſe paraphernalia, ſi ſuper illis non apparet de dotis conſtitutione. concluſione 211. numero primo, folio 146

Bona præſumuntur eſſe feudalia, ſi poſſidentur ab eo, qui præſtiterit ſeruitium perſonale. concluſione 209. numero decimoſeptimo, fol.145

Bona reuerſa ad eccleſiam, & poſſeſſa per quadraginta annos de iure canonico, & per triginta de iure ciuili ſunt omninò de menſa.concl.203.nu.13. fol.142

Bona dicuntur deducto ære alieno. concluſione nonageſimaſexta, num.20. fol.84.

Bona rapta in bello illicito ſunt reſtituenda: ſi iuſtum fuerit, occupanti conceduntur.concl.168.nume.3. fol.125

Bona vxoris, quæ per maritum adminiſtrantur tãquam maritum, dotalia præſumuntur.concl.211.nu.9. fol.146

Bona prælati defuncti, ſi dubitatur, ex cuius bonis quæſita ſint, in dubio pro eccleſia præſumitur. concluſione ducenteſima ſecunda, num.4. fol.141

Bona infeudata, & emphyteuticata reuerſa, per magiſtratus ad id electos notata in libro aliarum poſſeßionum, & rerum menſæ, dicuntur eſſe menſæ incorporata, & eidem applicata. conclu. 203.numer.11. fol.142

Bona officialis principis non præſumuntur acquiſita de bonis ipſius principis, ſed id liquide probari debet.concluſione 216. numer.1. fol.147

Contrarium ſub num.2.

Bona in dubio præſumuntur empta de pecunia propria.ibidem numero 3.

Bonæ conditionis quem eſſe, ſi teſtis deponat, & reddat rationem, quia ſum vicinus, probat.concluſione 233. numero primo, folio 153.

Bonæ conditionis quem eſſe probat etiam teſtis deponens ſuper diuitijs, vel paupertate, vel fama, ſi eſt vicinus. ibidem numero 2.

Bonis quod in nullius eſt hoc naturali ratione occupãti conceditur. concl.403.nu.26. fol.246

Bono viro credendum eſt, vbi non agitur de præiudicio alterius. conclu.222.num.6. fol.149

Bonum quem eſſe, teſtes ſi aſſerant, ipſis magis creditur, quàm deponentibus malum.concl.223.nu.1. fol.149

Bonum quem eſſe deponens ſi reddit rationem ſcientiæ, quia eſt vicinus, probat.ibi.nu.2.

Bonum non præſumitur de malo, nec econtra malum de bono.ibi. nume.3.

Bonum omne factum rectè præſumitur.ibi.nu.4.

Bonorum poſſeßionem coram Prætore legitimè agnitam fuiſſe non probatur per patientiam longi temporis.conclu.238.numero 1. fol.154

Bonorum poſſeßionem agnouiſſe debito tempore probare debet qui eam allegat.concluſ.237.num.2. fol.154

Bonorum identitas quomodo probetur, vide remißiuè.ibi.nu.3.

Bonorum appellatione nunquam veniunt bona futura, quando de graui præiudicio agitur.concluſione 206.numero 2. fol.144

Bonorum poſſeßio ſecundum tabulas præſumitur ob temporis antiquitatem petita infra annum, concluſione 237. numero 1. fol.154

Bonorum poſſeßionem filij pater præſumitur ratificaſſe, ſi paſſus eſt ipſum per decennium poßidere. concl. 238.num.5.fol.154.

Bonorum identitas probari debet in probando dominio, vt ſcilicet bona quæ petis, ſint illa, quæ poßidebantur per defunctum tempore mortis ſuæ.concl.199.num.21. fol.141

Bonorum identitas probari debet ſaltem per conuenientiam duorum confinium antiquorum cum nouis, etiam ſi res mutet qualitatem, puta quia exculta efficiatur nemoroſa.ibi.nu.22.

Bonorum identitatem probare ſufficit per conuenientiam duorum confinium nouorum cum duobus ex quatuor antiquis, ſed ſi conſtat, quòd alia duo conueniant alio fundo, tunc non ſufficit, quia res in dubio deducta eſt.ibi.nu.23.

Bonarum mentium eſt timere peccatum, vbi non eſt.conc.501.numero 4. fol.308

Bonarum mentium eſt, culpam vbi non eſt, timere. concl.13.nu.5. & 10. fol.37

Bonis in noſtris ea videntur eſſe quæ poßidemus.concl.456.nu.27. fol.282

Bouem perijſſe diuino iudicio probatur per corij præſentationem, & per duos teſtes fide dignos, omni exceptione maiores, concl.239. num.1. fol.154

Bouem mortuum eſſe quis probare debeat, an dominus, quòd culpa ruſtici, an ruſticus, quòd caſu fortuito, vide remißiuè, & diſtingue, ibi.nu.2.

Breuitas temporis non vitiat ſententiam, nec facit præſumi dolum, vel fraudem, quando iudex potuit illa temporis breuitate eſſe inſtructus.conc.241.nu.11. fol.155

Breuitas temporis non vitiat ſententiam in cauſa criminali, quando iudex condemnando reum ad mortem, eſt inſtructus de veritate facti. ibi.nu.12. fol.155

Breuitas temporis ſententiæ non nocet, quando mora damnum afferret.ibi.nu.13.

Breuitas temporis nõ vitiat ſententiam interloquutoriam quæ nullius, aut modici eſt præiudicij.ibi.nu.14.

Breuitatis commendationes vide remißiuè.ibi.nu.15.

Breuitas temporis arguit non fuiſſe adhibitam cauſæ cognitionem. concl.241.nu.4. fol.155

Breuitas temporis acta vitiat etiam in arbitrarijs.concl.241.nu.7. fol.155

Breuitas termini iudicis iniquitatem arguit, & probat.conc.240. nu.1. fol.154

Breuitas temporis in termino iudicis infert non potuiſſe interuenire debitam cauſæ cognitionem, & reddit actum nullum.ibid. num.2.

Breuitas actus facit præſumi conſilium datum alicui vt faciat, quod illicò fecit.ibi.nu.4.

Breuitas temporis facit præſumi dolum, & fraudem.concluſ.241. num.1. fol.155

Breuitatis temporis cauſa nullæ redduntur ſententiæ latæ præcipiti feſtinatione. ibi.nu.2.

Breuitate temporis etiam Principis ſententia vitiatur. ibidem numero 9.

Breuitate temporis rationes non rectè redditæ cenſentur.conc.140. num.3. fol.154

Breuitate temporis fit nulla ſentẽtia interloquutoria lata præcipiti feſtinatione.concl.241.nu.5. fol.155

Breuitate temporis nulli fiunt etiam proceſſus, quando præſumitur cognitionem aliquam ſaltem legitimam non potuiſſe adhiberi. ibid.nu.6.

Bulla falſa exiſtimatur, ſi charta, in qua reperitur ſcripta, ſit ſordida, & perforata. conc.284.nu.3. fol.178

Bulla imperfecta propriè bulla vocari non poteſt.concluſione 243. nu.2. fol.155

Bullæ tranſumptum nullam fidem facit, quando agitur extra Romanam Curiam, ſecus quando agitur in Romana Curia, vbi facilè confugere poſſumus ad Regiſtrum, vel Papam.concluſ.246. num.4. fol.156

Bullæ ſumptum ex regiſtro bullarum tranſumptum plenam vbique ſicut & ipſa bulla originalis fidem facit. concluſione 246. nu. 1. fol. 156
Bullæ tranſumptum de regiſtro ſupplicationum Papæ fidem non facit. concl. 246. nu. 2. fol. 156
Bullæ amiſſione probata ſatis eſt probare tenorem per teſtes. concl. 317. nu. 12. fol. 192
Bullæ deperditæ tenor per teſtes expertos, practicos, & literatos probari poteſt. concl. 245. nu. 1. fol. 155
Bullæ falſitas an ex eo arguatur, quòd contra ſignaturam expedita ſit. concl. 242. nu. 1. fol. 155
Bullæ falſitas non arguitur, quando agitur de ætate, & quare. ibid. 2.
Bullæ imperfectæ nulla fides eſt adhibenda. concluſione 243. num. 1. fol. 155.
Bullam ſuam ſi producat actor poſt terminum ad articulandum, & non appareat de die expeditionis, in dubio præſumitur, quod ſit ante terminum expedita. concl. 244. nu 1. fol. 155
Bullis menſem eſſe appoſitum ſufficit, & quomodo. concluſio. 244. nume. 2. fol. 155
Bulletinum probat aliquem non eſſe de peſte ſuſpectum, ſi habet omnia requiſita. concl. 248. num. 1. fol. 156
Bulletinum ſecum ferens, licèt habet præſumptionem pro ſe, quòd à peſte liber ſit, nemini tamen conſulitur, vt illum recipiat. ibi. numero 2.
Bulletinum factum pro peſte, vel alia cauſa non probat, nec ei fides danda eſt, ſi ſigillum in eo poſitum non ſit benè impreſſum. conc. 247. nu. 1. fol. 156
Bulſum eſſe equum magis creditur teſtibus affirmantibus, quàm negantibus. concl. 249. num. 1. fol. 156

C

CAp. de multa de præb. non habet locum, niſi poſſeſſio ſecundi beneficij ſit pacifica de facto, & de iure. conclu. 183. nu. 12. fol. 132
Cadere quis non poteſt à iure ſuo ex non ſolutione, quando non conſtat, an ipſe ſit emphyteuta, an cenſuarius. concl. 281. num. 2. fol. 177
Caducitas probatur ex non ſolutione canonis. concluſione 251. nu. 1. fol. 156
Emphyteuta cadit à iure quod habet in re ſibi conceſſa in emphyteuſim, ſi ceſſauerit à ſolutione per triennium integrum in re priuati & per biennium in re eccleſiæ. concluſione 251. nume. 2. fol. 156
Caducitas inducitur, & emphyteuta efficitur periurus per ceſſationem vnius anni à ſolutione canonis, ſi contractus à partibus iuratus fuerit. conc. 251. num. 3. fol. 156
Caducitas probata dicitur etiam in emphyteuſim magni valoris, pro qua minima penſio ſoluitur, ſi per triennium ceſſauerit emphyteuta ſoluere illud minimum. concluſione 251. numero 5. fol. 156
Caducitas inducitur ex ſummo iure, ſi emphyteuta ceſſat à ſolutione per iuſtum tempus, etiam ſi ignoret rem eſſe emphyteuticam. concl. 251. nu. 7. fol. 157
Caducitas non inducitur, ſi ceſſans ſoluere ſoluit magnam penſionem. concl. 251. nu. 8. fol. 157
Caducitas non probatur ex non ſolutione, ſi ceſſans ſoluere canonem domino eſt creditor ipſius domini, & paratus ſit cum eo compenſare. conclu. 151. num. 10. fol. 157
Caducitas inducta non erit, & ſi conſtaret de non ſolutione, quando inter partes conuentum fuerit, ne ob non ſolutionem cadat emphyteuta. concl. 251. nu. 12. fol. 156
Caducitas probatur remiſſa per receptionem penſionis poſtea decurſæ. concluſ. 252. nu. 1. fol. 157
Caducitas intelligitur remiſſa, ſi dominus poſtquã res ad eum erat reuerſa per ceſſationem ſolutionis canonis, receperit ſolutionem penſionis pro tempore decurſo. ibid. nu. 2.
Caducitas remiſſa cenſetur per receptionem penſionis poſtea decurſæ, etiam ſi dominus penſionem recepiſſet cum proteſtatione, vt ſibi integrum remaneret ius expellendi. ibidem numero 6.
Caducitas proculdubio non probatur fuiſſe remiſſa, ſi dominus in receptione canonis proteſtatus ſit idcircò non remittere voluntatem, vel ſibi dilucidè reſeruauerit ius ipſius caducitatis. ibid. num. 8.
Caducitas cenſetur remiſſa, ſi dominus recipiat penſionem etiam pro tempore elapſo poſt ortam caducitatem, licet proteſtetur ſe illam recipere ſaluo iure caducitatis. ibi. nu. 10.
Simul ſtare non poſſunt, vt quis eodem tempore habeatur pro emphyteuta, & pro non emphyteuta, nu. 11.
Caducitatis pœna ipſo iure incurritur per contrauentionem iuramenti, vbi in inſtrumento emphyteutico iuramentum adeſſet. conc. 252. nu. 13. fol. 157
Cæcitas probari debet per teſtes, & quomodo. concl. 278. numero 1. fol. 175
Cæcus in his poteſt teſtificari, quæ vidit, antequam oculis caperetur. concl. 278. nu. 9. fol. 175
Cæcus teſtificari poteſt ſuper verbis formalibus prolatis à contrahentibus, modò ipſorum contrahentium voces notas habeat. ibi. num. 10.
Cæcus ni an vocibus decipi poßit, ſicut aliquis in viſu, & in tactu. ibi. num. 11.
Cæcus an decipi poßit circa vocem, relinquitur arbitrio iudicis. ibi. num. 12.
Cæcus in confectione inuentarij teſtis eſſe non poteſt. ibidem numero 13.
Cæcus teſtis eſſe non poteſt in teſtamentis. ibi. nu. 14.
Cæcus teſtis admittitur in his, quæ principaliter requirunt auditum, & in alijs ſenſibus, præterquam in viſu. ibi. nu. 15.
Cæcus aliàs, nunc non præſumitur cæcus. concluſione 278. nume. 4. fol. 175
Cæcus non facit plenam, nec ſufficientem probationem. concl. 278. nu. 18 fol. 175. fol. 175
Cæcus propriè quis dicatur. conc. 278. nu. 2. fol. 175
Cæcus teſtis eſſe non poteſt. concl. 278. num. 7.
Cæcus poteſt eſſe teſtis, modo cognitas voces habeat cõtrahentium. conc. 457. nu. 6. fol. 283
Cæci teſtimonium in prohibendo matrimonium, & adulterio probando admittitur. concl. 278. num. 17. fol. 175
Cæci teſtimonium valet, quando aſſerit ſe noſſe vocem perſonæ, de qua teſtificatur. concl. 278. nu. 16. fol. 175
Cæci permulti, qui Dei beneficio conſpectum receperunt, enumerantur. concl. 278. num. 5. fol. 175
Cæcum teſtem eſſe non prohibetur in iure. concluſione 278. nu. 19. fol. 175
Cæcum aliquem fuiſſe tali die, ſi teſtis aſſerat, non ex hoc efficit, vt etiam poſtea tempore quo aliquem contractum celebrauerit, cæcum fuiſſe præſumatur. conc. 278. nu. 6. fol. 175
Calculatio per electos facta contra veritatem eſt retractanda, reuocanda, & denuò repetenda officio iudicis. concluſione 253. numero 13. fol. 158
Calculatio fallax non debet exequi docto de errore. ibi.
Calculatio ab electis facta non ſortitur effectum, quando aduerſus eam petitur reſtitutio. conc. 253. nu. 14. ibid.
Calculatio doloſa, & computatio per deputatos facta nulla eſt. concl. 253. nu. 15. fol. 158
Calculatio erroris ſi facta ſit ab eo, cuius nullæ ſunt partes, nullum ſortitur effectum. conc. 253. nu. 6. fol. 158
Calculationibus eorum, qui à partibus electi fuerunt, fides habenda eſt. conc. 253. nu. 7. fol. 158
Calculationibus fides habenda eſt, quando accedit abſolutio, & liberatio generalis per verba prægnantia, quæ omnia videntur amplecti. concl. 253. nu. 11. fol. 158
Calculator, quando ſubductis rationibus aſſequutus eſt liberationem iureiurando confirmatam, non tenetur repetere calculum. conc. 253. nu. 23. fol. 158
Calculatores ad hoc, vt rationes repetere habeant, nõ ſufficiet probare dolum præſumptum, ſed opus erit dolum, & fraudem veram probare. concl. 253. nu. 28. fol. 158
Calculatores denuo vrgendi non ſunt ad repetendum calculum, ſemel rationibus redditis, atque ſubductis. concluſione 253. numero 21. fol. 158

Calcu-

Calculatorum dolus, & fraus quando præſumatur. concluſio. 253. num.16. fol.158
Calculatorum decretum ſententia appellatur, & eidem parendum eſt.conc.253.numero 8. fol.158
Calculorum ratio eſt reddenda arbitrio boni viri. concluſione 253. nu.9. fol.158
Pro calculatoribus in dubio præſumendum eſt. concluſione 253. numero 20. folio 158
Calculatoribus etiam à iudice, & partibus confirmatis quando, & quo caſu non ſtetur.concl.253.nu.12. fol.158
Calculus quando ſub ſpecie erroris non poßit vlterius retractari. conc.253.nu.10. fol.158
Calculi error non probatur per eos, qui à partibus, vel à iudice non ſunt electi.concl.253.nu.5. fol.158
Calculi error quibus argumentis probari poßit. concluſione 253. num.1. fol.158
Calculi rationes ſpecie ſolius erroris iterum reddendæ non ſunt. conc.253.nu.22. fol.158
Calculi rationes ſi non fuerint demonſtratæ dolo, vel fraude redditæ, calculator non tenetur eas repetere. concluſione 253. numero 24. fol.158
Calculi rationes iterum reddendæ ſunt, cum dolo, vel fraude redditæ fuerunt.ibi.nu.25.
Calculi error doloſus detegendus eſt claris, & perſpicuis rationibus, probationibusq́;. ibi.nu. 26.
Calor iracundiæ homini intellectum diminuit. concluſione 350. numero 22. fol.219
De calumnia ſine alijs indicijs poteſt puniri accuſans, ſi defecerit in probatione.conc.254.nu.2. fol.159
Calumnia quibus in caſibus non præſumatur, vide remißiuè. conclu.254.nu.42. fol.160
Calumnia probatur ex eo, quòd facta propoſita non probantur, nec ad rem faciunt.conc.254.nu.4. fol.159
Calumnia probatur ex eo, quòd id, de quo quis accuſatus fuit, non probatum eſt, etiam ſi accuſator eſſet bono genere natus, & accuſatus obſcuris parentibus ortus. concluſione 254. numero 8. fol.159.
Calumnia præſumpta contra actorem litigantem quando ceſſet, & excuſetur ab expenſis.concl.36.num.46. fol.54
Calumniam probari ex non probatione accuſationis.concluſ.254. num.1. fol.159
Calumniam ad repellendam inuentum eſt iuramentum calumniæ. conc.254.nu.10. fol.159
Calumniatur is, qui moratur, & differt litem, vel fruſtratur, & fruſtra vexat aliquem.conc.254.nu.9. fol.159
Calumniari præſumitur, qui non ſufficiens mandatum dederit procuratori.concl.254.nu.3. fol.159
Calumniari dicitur, qui non probat, quod opponit etiam excipiendo.conc.254.nu.6. fol.159
Calumniari qui conſueuit, ſemper calumniari præſumitur. concl. 254.nu.18. fol. 159
Calumniator non præſumitur, qui ſuccumbit, ſi ſemiplenè probauit.concl.254.nu.11. fol.159
Calumniator præſumitur accuſator non obſtante ſemiplena probatione, ſi reus ad ſui defenſionem aliquid probauit.conc.254. nu.20. fol.159
Calumniator præſumitur, qui ſuccumbit, etiam ſi ſemiplenè probauit, in illis caſibus, in quibus non poteſt deferri iuramentum ſuppletorium in defectum probationis. concluſione 254. nu.13. fol.159
Calumniatores nuncupantur, qui per fraudem moram, & fruſtrationem litibus alios vexant, ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus.concl.254.nume.10. folio 159
Calumnioſè litigare non dicitur, qui ſuam intentionem ſemiplenè probat.concl.254.nume. 12. folio 159
Campſor quando promiſit ſoluere pro confitente, bene poteſt opponi exceptio, quòd pecunia non fuit numerata. concluſio.361. num.42. fol.227
Campſor deponens pro alio ſemiplenam probationem facit. conclu. 255.nume.1. fol. 160
Campſor, qui publicè artem factitet, & qui artem bona fide exercere iurauerit, cum eius libris plenam probationem facit. conclu.255.nume.6. fol. 160
Campſoris liber ſi cõtineat data, & accepta ſemiplenam probationem facit.conclu.255.nume.7. fol.160
Campſoris publicè artem exercentis liber regulariter ſemiplenè probat pro tertio, & contra tertium.ibi.nu.8.
Campſoris liber ſemiplenè probat in ſpectãtibus ad artem illius, non autem in alijs actibus.ibi.nu.9.
Campſoris ſemiplena probatio perficitur ex libris illius productis pro tertio, qui ſimpliciter ſemiplenè probant. concluſione 255. num.2. fol.160
Cancellariæ regulæ conſtituunt ius, quod ſingulos, & non vniuerſos attingit.conclu.258.nume.5. fol.161
Cancellariæ regulæ in curia tantum publicantur, & ibidem tantummodo obſeruantur.concl.258.num.9. fol.161
Cancellariæ regulæ conditæ tantum fuere, vt inſtrueretur cancellaria, & eius magiſtratus in literis expediendis.concl.258.nu.7. fol.161
Cancellariæ regulæ probare non poſſunt, tanquam ius commune, ſed locale.concluſ.258.num.12. fol.161
Cancellariæ regulæ non ligant, niſi prius gratia præcipua impetrentur, vt allegari, & produci poßint, ibi.nu.13.
Cancellariæ regulæ certis finibus circumſcriptæ ſunt, vt niſi prius impetrentur, non poßint allegari.concl. 258.nu.15. fol.161
Cancellariæ regulæ conſtituunt ius generale etiam extra curiam. ibi.nu.16.
Cancellariæ regulæ probant tanquam conſtitutiones locales.concl. 258.nu.1. fol.161
Cancellariæ regulæ non ligant in vniuerſum omnes.ibi.nu.2.
Cancellariæ regulæ ſtatuta quædam ſunt, ſiue conſtitutiones, quæ ad certum locum pertinent.ibi.nu.3.
Cancellatio inſtrumenti ſine teſtibus facta etiam in manu eiuſdem notarij in margine ipſius non probat inſtrumentum cancellatum.conc.256.nu.1. fol.160
Cancellatio, ſiue interlineatura diei appoſita in inſtrumento ſuſpicionem falſitatis inducit.ibi.num.2.
Cancellatio appoſita in inſtrumento, ſi nulla interuenit auctoritas iudicis in ea, inducit ſuſpicionem falſitatis, ibid.nu.3.
Cancellatio ſententiæ immeritò præſumitur facta, ſi non conſtet cauſa cancellationis.ibi.nu.4.
Cancellatio inſtrumenti, vel teſtamenti præſumitur in dubio facta voluntate teſtatoris, & ſic teſtamentum nihil valet. concl.257. numero 1. fol.161
Cancellatio propriè dicitur, quæ facta fuit cum calamo obliquè per folium in morem crucis.ibid.nu.2.
Cancellatio banni ſufficit facta verbo. concluſione 162. numero 25. fol.123.
Cancellatio actorum habet vim ſententiæ, ſi iudex cancellationis cauſam aperte declaret.conc.256.nu.6. fol.160
Cancellatio ſi ſit in loco ſuſpecto, & ſubſtantiali teſtamenti, adeò eſt efficax, vt illud inſtrumentum nullam faciat probationem. concl.257.nu.4. fol.161
Cancellatio inconſulto, & propter incuriam præſumitur inducta fuiße fauore libertatis, quando teſtamentum continet legatum libertatis.conc.257.nu.6. fol.161
Cancellatio præſumitur propter incuriam inducta, quando legatum eſt factum ad pias cauſas.ibi.nu.7.
Cancellatio præſumitur facta voluntate teſtatoris, ſi penes ipſum reperitur inſtrumentum.ibi.nu.8.
Cancellatio præſumitur ab eo inducta, penes quem inſtrumentum reperitur.ibi.nu.9.
Cancellatio exiſtimatur facta creditoris voluntate, ſi inſtrumentum æs alienum continet.ibi.nu.10.
Cancellatio ſi tendit ad fauorem tertiæ perſonæ, inſtrumentum nõ præſumitur cancellatum voluntate teſtatoris, ibi.nu.11.
Canon ſi longo tempore ſolutus eſt pro aliquo fundo, probat fundum eſſe emphyteuticum.conc.259.nu.2. fol.161
Canonis præſtatio probat ſubiectionem. concluſione 259. numero 1. fol.161
Canonem qui ſoluit triennio, præſumitur etiam retrò ſoluiſſe.conc. 259.nu.4. fol.161

Canonicus eſſe non præſumitur, etiam qui non nominatur à Pontifice Max. concl. 260. num. 16. fol. 162
Canonicus poteſt eſſe teſtis in cauſa ſui canonicatus. concl. 261. nume. 7. fol. 162
Canonicus regularis non poteſt in iudicio teſtimonium perhibere. concl. 261. num. 1. fol. 162
Canonicus Archipresbyter, & Rector pro eorum eccleſia teſtificantur. concl. 3. num. 11. fol. 30
Canonicus teſtificari poteſt pro collegio, & capitulo. concluſio. 261. num. 9. fol. 163
Canonicus teſtis etiam eſſe poteſt in cauſa ſuæ præbendæ. ibidem numero 10.
Canonicus regularis in teſtamento ad pias cauſas teſtis eſſe poteſt. ibi. nu. 11.
Canonicus religioſus, & quilibet alius clericus iniuſſu ſui Prælati teſtimonium dicere non debet in cauſis priuatorum. ibidem numero 12.
Canonicus præſumitur legitimè inſtitutus, ex antiquitate temporis. concl. 260. num. 6. fol. 162
Canonici, ſi dicatur, conſueuerũt eligere, ſufficit probare, aliquando elegiſſe. concl. 172. nu. 13. fol. 127
Canonici teſtimonio minor, vel maior fides eſt adhibenda, prout eius ad cauſam ſtudium patietur. concluſione 261. numero 8. fol. 162.
Canonici admittuntur in teſtes, quando agitur de cauſis propriæ eccleſiæ. concl. 261. nu. 6. fol. 162
Canonici non præſumuntur ab eorum eccleſia abeſſe. concluſio. 2. num. 5. fol. 34
Canonicum quem eſſe probatur per ſcripturam. concl. 260. num. 1. fol. 162.
Canonicum quem eſſe poteſt probari per teſtes. ibi. nu. 3.
Quo caſu probatio canonici poſſit per vnum teſtem fieri, numero quarto.
Canonicum legitimè fuiſſe inſtitutum probatur, oſtendendo diu in eccleſia pro canonico manſiſſe concurrente ſaltem fama viciniæ. ibi. nu. 5.
Canonicum quem eſſe probatur ex diuturnitate temporis, etiam abſq; aliqua probatione tituli, vt inſtitutionis, vel confirmationis, ſiue in poſſeſſorio, ſiue in petitorio. ibi. nu. 7.
Canonizare ſanctos poteſt ſolus ſummus Pontifex. concluſio. 262. nu. 50. fol. 164
Canonizari, nec adſcribi aliquis poteſt ad ordinem, & dignitatem Apoſtolorum. concl. 262. nu. 68. fol. 165
Canonizandus quis non eſt ob ſanctitatem ſolùm. concl. 262. nu. 3. fol. 163
Canonizandum ad aliquem non ſufficit ipſum fuiſſe eximie doctum, vel prudentem, vel præter omnes in omni ſcientiarum genere peritiſſimum. conc. 262. nu. 8. fol. 163
Canonizatio Sanctorum iure, ac meritò ad ſummum Pontificem pertinet. concl. 262. nu. 55. fol. 165
Canonizationis probatio difficilis. conc. 262. nu. 1. fol. 163
In canonizatione quæ requirantur. conc. 262. nu. 2. fol. 163
In canonizatione non requiritur conſenſus Cardinalium. concluſ. 262. nu. 56. fol. 165
In canonizatione quæ obſeruanda ſint. ibi. nu. 58.
Cantus, & ſonus ſub auditionem cadunt, & aſpectu percipi non poſſunt. conc. 263. nu. 2. fol. 165
Capella poteſt errare, ſed eccleſia nequaquam. conc. 484. num. 13. fol. 298
Capella ſummi Pontificis de iure ſcripturam non requirit. concluſ. 264. nu. 4. fol. 166
Capellæ fundatæ in monaſterio præſumuntur regulares, niſi probetur ſolitas per ſeculares teneri. conc. 172. nu. 17. fol. 127
Capellanatus probatur, quando in gratia narratur, illum, per cuius obitum vacauit beneficium, fuiſſe capellanum ſummi Pontificis. conc. 264. nu. 15. fol. 166
Capellania honoris, ſeu protonotariatus quare non probetur per teſtem. concl. 264. nu. 1. fol. 166
Capellania honoris non probatur per teſtes, etiam ſi per ipſos probaretur poſſeſſio. ibi. nu. 2.
Capellania honoris probatur per teſtes, ſi adducatur probabilis cauſa impedimenti, quòd de dicta inſcriptione fidem facere non poteſt. concl. 264. nu. 19. fol. 166
Capellania ſatis probatur per ſupplicationem aduerſarij, in qua impetrat beneficium morte Titij, quem narrat fuiſſe capellanum. ibi. nu. 20.
Capellania honoris non probatur per verba narratiua ſummi Pontificis. conc. 264. nu. 11. fol. 166
Capellania honoris non probatur per teſtes, etiam ſi deponerent, ſe non opinari, ſed ſcire capellanum honoris eſſe talem, quia adfuerunt in curia, dum ille creatus fuit. concluſione 264. num. 9. fol. 166.
Capitula matrimonialia promiſſionis dotis, ſi præceſſerunt confeſſionem mariti de receptione, nullo tempore exceptio non numeratæ pecuniæ opponi poteſt. concluſione 362. numero vigeſimo, fol. 229
Capitula accidentalia inſtrumenti accipiunt interpretationem iuris, & conſuetudinis. concl. 4. nu. 7. fol. 31
Capitula pacis prius ponuntur in ſcriptis, quàm concludatur. conc. 435. nu. 11. fol. 267
Capitula pacis ſi continent, vt banniti rebanniantur, ſufficit ſine alia cancellatione. concl. 162. nu. 26. fol. 123
Capitula ad probandum adulteria quomodo debeant concipi, remiſſiuè. conc. 58. nu. 8. fol. 66
Caprarius licet portet pelles animalium, & ex eis conſtet de interitu, non tamen excuſatur à pœna, niſi probet caſum mortalitatis, vel alium caſum fortuitum. con. 265. nu. 7. fol. 166
Caprarius debet probare, capras ſine dolo ſuo abactas fuiſſe. conclu. 265. nu. 1. fol. 166
Caprario ſufficit probare caſum, quo probato excuſatur à pœna. conc. 265. nu. 5. fol. 166
Caprario obligato ad ſpeciem ſufficit tantum probare interitum, vt excuſetur à pœna. ibid. nu. 6.
Caprarium fuiſſe in culpa lex præſumit, ſi capræ abactæ fuerint. conc. 265. nu. 2. fol. 166
In captura non creditur nuncio, niſi conſtet, & appareat de commiſſione. conc. 291. nu. 27. fol. 181
Captura hominis eſt magni præiudicij, ac infamiæ, & maior quàm captura rerum. conc. 455. nu. 9. fol. 281
Captus iniuſtè in foro conſcientiæ carceres euadere poteſt. concluſ. 266. nu. 27. fol. 167
Captiui licèt plenè non probent, tamen indicium faciunt ad torturam. conc. 268. nu. 3. fol. 168
Character ex collatione ordinum imprimitur etiam illegitimo, licet executio ipſius ſuſpendatur. conc. 302. nu. 21. fol. 186
Carcer torturæ ſpecies dicitur, quando quis in illo ponitur, vt non comedat, donec confiteatur, vel ſit datus pro pœna. concluſ. 267. num. 8. fol. 168
Carcer durus, & arctus æquiparatur quæſtioni, quando alimenta denegantur carcerato, vel quando in hyeme iubet illum nudum permanere, donec confiteatur. ibi. nu. 9.
Carcer eſt ſpecies torturæ. conc. 267. nu. 6. fol. 168. & conc. 353. nu. 17. fol. 221
Carceris qui vi fores frangendo efficit, vt carcerati effugerent, is eadem pœna puniendus eſt, qua puniendi erant qui aufugerent. conc. 266. nu. 16. fol. 167
Carcerem qui effregit, vt aliqui ex debitoribus fugerent, tenetur loco illorum debitorum. concl. 266. nu. 18. fol. 167
Carcerem qui aufugit, & deinde reuerſus eſt, non poteſt vt effractor puniri. concl. 266. nu. 21. fol. 167
Carcerem aufugiens, ſi iam exibat, & interim fuit captus, perinde eſt, ac ſi perfectè aufugiſſet. conc. 266. nu. 13. fol. 167
Carcerem effugiſſe dicitur etiam, qui præceptum habuerit non exeundi domũ, vel ciuitatem, & exierit. con. 266. nu. 10. fol. 167
Carcere plurimi occiſi connumerantur. conc. 267. nu. 18. fol. 168
Carceratus mortuus inuentus præſumitur mortuus culpa cuſtodis, niſi aliud probetur. conc. 267. nu. 1. fol. 168
Carceratus etiam is dicitur, qui in palatio eſt conſtitutus propter iudicis præceptum. conc. 266. nu. 9. fol. 167
Carceratus non tenetur de morte carcerati, quando iuſſu dominorum, vel magiſtratuum in carcere occiſi ſunt. concluſione 267. nu. 17. fol. 168

Car-

Carceratus ſi pro teſte adhibetur, nihil contra reum probare poteſt, & quare.con.268.nu.1. fol.168
Carceratus de crimine non ſuſpectus, ſed ob aliam cauſam detruſus in carcerem poteſt eſſe teſtis.con.268.nu.8. fol.169
Carceratus etiam dicitur, qui tenetur in aliqua ciuitate ſub cautione.con.266.nu.30. fol.167
Carceratus carceribus detentus fractis vinculis aufugiens habetur pro confitente reo.con.266.nu.1. fol.167
Carceratus è carceribus aufugiens in cauſa eſt, vt verum illud crimen cenſeatur, pro quo detinebatur.ibid.num.2.
Carceratus aufugiens pro confitente reo habetur, etiam ſi in carcerem non eſſet coniectus, ſed ſolùm vinculis coerceretur.con.266. nume.5. fol.167
Carceratus ſi ſibi ipſi necem intulerit ſponte, præſumitur cuſtodis culpa id accidiſſe.con.267.nu.13. fol.168
Carceratus iniuſtè, & indebitè in carcerem coniectus, fores carceris, & parietes vi effringere impunè poteſt. concluſio.266. numero 26. fol.167
Carceratus aufugiens puniendus eſt mitiori pœna. concluſio. 266. nume.24. fol.167
Carceratus, ſi è carceribus fugeret, præſumitur culpa cuſtodis aufugiſſe.con.267.nu.10. fol.168
Carceratus aufugiens forſitan aperta ianua, & ſine vlla effractione, non habetur pro conuicto, ſed iudicis arbitrio puniendus eſt. con.266.nume.20. fol.167
Carcerato aufugienti poteſt pronunciari ſententia ac ſi verè fuiſſet in iudicio confeſſus.con.266.nu.3. fol.167
Carcerati, qui aufugerunt, ſi capiantur, poſſunt ſtatim puniri, tanquam ſi confeßi eſſent crimen, propter quod erant in carcere. con.266. num.4. fol.167
Carcerati aufugientes pro confitentibus habebuntur, etiam ſi ſub ſola cuſtodia fuerint, vel domum iuſdicentis, ſeu palatium pro carcere aßignatum habuerint.con.266.nu.8. fol.167
Carcerati conſpirantes de erumpendo, & aufugiendo carcere, re adhuc integra, ſed patefacta, habentur pro confeßis, & conuictis, vel in arctiores carceres detruduntur. concluſio. 266. numero 14. fol.167
Carcerati ſi carcerem eruperunt, & aufugerunt, nec tantùm habentur pro confeßis, & conuictis pro delictis, ſed indifferenter puniuntur pœna capitis.ibid.num.15.
Cardinalis aſſertioni non ſtatur, quando aſſerit quid vt teſtis. con. 270.nume.3. fol.170
Cardinalis dicto non ſtatur aſſerentis aliquem ſuum familiarem ad hoc vt poßit de eius beneficijs diſponere.con.140.nu.15.fol.110 & con.269.num.23. fol.170
Cardinalis legati aſſertioni ſtatur ex conſuetudine Romanæ Curiæ indiſtinctè, dummodo conſuetudo probetur.concluſio.140.numero 17. fol.110
Cardinalis titulum ſuum iuſtificare tenetur.concluſio.180. numero 16. fol.130
Cardinalis aſſertiones, ſeu cuiuſuis viri boni, licet plenam probationem non faciant, inducunt tamen quandam præſumptionem.con.270.nu.6. fol.170
Cardinalis legati de latere atteſtatio plenam probationem facit, dummodo ipſe aſſerat ſe legatum. concluſio, 269. numero 1. fol.169
Cardinalis aſſertioni in iudicio etiam ſine iuramento fides adhibetur, dummodo nihil contra obijciatur.concluſio.270. numero 8. fol.170
Cardinali non creditur in iudicio deponenti ſine iuramento præmiſſo.con.270.nu.4. fol.170
Cardinali legato de latere fides habenda eſt in his, quæ coram ſignificat.con.269.num.9. fol.169
Cardinali legato creditur in his, quæ geſta ſunt coram eo tanquam coram legato.ibid.nume.10.
Cardinali legato creditur in omnibus, quæ veniunt in generali commißione, vt ea quæ competunt, quia legatus eſt, & in his ei creditur.con.140.nu.5. fol.109
Cardinali creditur, cum alium habet conteſtem.concluſio.270.numero 7. fol.170
Cardinali in his creditur, quæ aguntur coram eo in cauſa ſibi commiſſa.con.270.nu.1. fol.170
Cardinali aſſerenti ſe delegatum, vel ſibi cauſam viuæ vocis oraculo commiſſam, non creditur, vide ibi contrarium. con.140. numero 14. fol.110
Cardinali aſſerenti habere commißionem de illis, quæ tranſcendunt naturam legationis, videlicet quæ ſunt reſeruata ſpecialiter Papæ: niſi illa exercuiſſet, & in quaſi poſſeßione illa exercendi eſſet.con.140.num.12. fol.110
Cardinali legato facilè fides habetur, cum extra curiam exire non ſoleant ſine tali dignitate, & facultate.concluſio.269.numero 5. fol.169
Cardinali aſſerenti de commißione ſibi facta à Pontifice maximo, tunc maximè credendum eſt, quando ille ſummus Pontifex eſt præſens, ad quem facilè quiſque poteſt confugere. conclu. 269. nume.24. fol.170
Cardinali aſſerenti habere aliquid in mandatis non creditur, niſi oſtendat mandatum.con.491.nu.8. fol.303
Cardinali credendum non eſt in reſeruatis ſummo Pontifici.concl. 269.nume.17. fol.169
Cardinali non creditur in alterius præiudicium in ijs, quæ requirunt ſpecialem commißionem. ibi.num.18.
Cardinali maximè credendum de commißione ſibi à Papa facta, quando Papa eſt præſens. con. 140. nume. 16. fol.110
Idem in Principum mandatis procedit, de quibus facilè poteſt haberi copia, quando Princeps eſt in eadem Ciuitate.
Cardinali creditur in requirentibus ſpecialem commißionem ſi eadem ſpeciali exercuerit.con 269.nu.19. fol.169
Cardinali aſſerenti ſe delegatum, vel cauſam ſibi commiſſam viuæ vocis oraculo nulla fides habetur. ibid.nu.20.
Cardinali non creditur in his, quæ tertij præiudicium concernunt. ibid.nume.21.
Cardinali aſſerenti ſe habere mandatum ſuper his, quæ non ſolent venire in generali commißione, ſi ea exercet non oſtenſis literis, ei creditur.dummodo ſæpius tales actus exercuerit.conclu.269. nume.14. fol.169
Cardinali aſſerenti ſe habere commißionem in his, in quibus requiritur facultas peculiariter conceſſa, non creditur.ibid.nu.15.
Cardinali creditur legato etiam in ijs, quæ de conſuetudine ſunt ſolita legato concedi, & in his, quæ geſta ſunt coram eo tamquam coram legato, ibid. & eo modo tamquam coram delegato.con. 140.nume.8. fol.109
Cardinali aſſerenti ſibi aliquid demandatum viuæ vocis oraculo creditur, etiam quòd factum illud aſſertum per Cardinalem cenſeatur factum Papæ. ibid. num.9.
Cardinali legato non creditur, niſi literas ſuæ commißionis oſtendat, quando tractatur de magno tertij præiudicio, & ibi in quibus etiam procedat.ibid.num.10.
Idem in quantumuis nobili, cui non creditur niſi literis oſtenſis, quando agitur de præiudicio tertij.
Cardinali creditur, maximè cum extra curiam ſine legatione ire non conueniat.con.491.num.10. fol.303
Cardinali affirmanti ſibi aliquid eſſe præcipuè mandatum, quod ſit in præiudicium tertij, non eſt habenda fides, niſi oſtenſis literis, & tunc ei creditur, quando non eſt in præiudicium tertij. ibid. nume.11.
Cardinali aſſerenti ſe habuiſſe iuriſdictionem creditur, etiam in præiudicium tertij. ibid. num.12.
Cardinali atteſtanti de his, quæ ſunt Summo Pontifici reſeruata, non creditur, ſecus ſi atteſtatur de his, quæ ad ſuum officium, & legationem pertinent. ibid. num.13.
Cardinali aſſerenti aliquid ſibi commiſſum, plena fides adhibetur, licèt non oſtendat literas ſui mandati, & vide rationem, & vide ibi contrarium, & quando procedat, nume. 9. & 10.con.140. nume.1. fol.109
Cardinali legato etiam in ijs, quæ iure ordinario legationis competunt, non creditur.ibid.nu.2. fol.109
Cardinali creditur in ijs, quæ veniunt iure ordinario legationis non oſtenſis literis.ibid.nume.3.
Cardinalibus ordinariè creditur in ſibi commißis à Papa, non autem in alijs.con.269.nu.13. fol.169

Cardinalibus duobus iuratis teſtibus maior adhibetur fides, quàm ſeptuaginta alijs.conclu.270.num.2. fol.170

Carnalis copula per teſtes de viſu teſtimonio probatur, idem in teſtimonio auditus.con.59.nu.2. fol.66

Caſtrum ſuperatum præſumitur, & amiſſum culpa cuſtodis.concl.469.nume.9. fol.291

Caſtrum vel oppidum liberum præſumitur, & allodiale. concl.79. nume.9. fol.78

Caſtrum eo ipſo probatur eſſe territorij alicuius ciuitatis, quod ſubijt onera illius, vel ibi perſoluit collectas.concluſ.271.numero 1. fol.170

Caſtrum duabus ciuitatibus interiacens in dubio præſumitur eſſe iuriſdictionis illius, cui eſt magis propinquum. ibidem numero 2.

Caſtrum, vel villa intelligitur in dubio eſſe de iuriſdictione magis adiacentium, niſi aliud oſtendatur, ibid.nu.3.

Caſtrum propter bella dirutum ſi denuò per dominum reficiatur, nulla impellente cauſa, vel vtilitate, malo animo præſumitur reficere, & per magiſtratus cohiberi poteſt.con.97.numero 19. fol.85

Caſtri poſſeſſionem habens non cenſetur etiam poſſeſſionem habere prædiorum, ſeu aliarum rerum à caſtro pendentium. con.271. nume.7. fol.170

Caſtri, qui poſſeſſionem habet, prædiorum adiacentium non cenſetur poſſeſſionem habere, quando ſunt res ſeparatæ.ibid.nu.8.

Caſtri poſſeſſione apprehenſa acquiritur omnis iuriſdictio etiam in cohærentibus ad caſtrum. con.271.nu.11. fol.170

Caſtro in feudum conceſſo probato, probatum eſt etiam hortum conceſſum ibi contiguum, licet hortus poſſit eſſe allodialis, & caſtrum feudale. con.14.nu.5. fol.38

Et quando hoc procedat, numero 6. & in legato, & venditione, nume. 10.

Caſtra ex conſuetudine hodie dicuntur habere diſtincta territoria etiam quoad iuriſdictionem.con.217.nu.4. fol.147

Caſus, in quibus ſtatim confitens obligatur, vide remiſſiuè. conclu. 345.nu.41. fol.205

Caſus plerunq; contingere ſolet culpa eius, qui ad cuſtodiam tenetur. con. 272.num.3. fol.171

Caſus eſt quid facti. ibid.nume.4.

Caſus, qui regulariter non ſolent contingere abſq; culpa, qui ſint. con.239.nume.3. fol.154

Caſus regulariter contingentes abſque culpa qui ſint. ibidem numero 4.

Caſus qui ſine culpa præcedente euenire non conſueuerunt. conclu. 272.nume.8. fol.171

Caſus manifeſti perfectam requirunt probationem. con. 273. numero 3. fol.171

Caſus fortuiti quandoq; facto naturæ, quandoq; facto hominis dicuntur contingere.con.272.nu.10. fol.171

Caſus, ex quibus deſertio appellationis probatur, deſcribuntur. con. 117.num.5. fol.97

Caſus, in quibus ſcriptura exigitur, & teſtes non ſufficiunt, vide remiſſiuè. quæſt.6.nu.9. fol.10

Caſus amiſſionis inſtrumenti non debet officere creditori. concl.32. nume.27. fol.48

Caſus fortuiti, naufragij, rapinæ, & ſimiles non præſumuntur, niſi probentur.con.273.nu.1. fol.171

Caſus naufragij probandus eſt ab eo, qui illud propoſuit, & per teſtes commodè probari poteſt.ibid.nu.2.

Caſus fortuitus per iuramentum probatur, concurrente qualitate perſonæ arbitrio iudicis.con.272.nu.13. fol.171

Caſus ſuperueniens, vt quis citatus comparere intra terminum ſibi affixum non poſſit, probatur per iuramentum.ibid.nu.14.

Caſus ſuperueniens, vt citatus comparere non potuerit, relinquitur arbitrio iudicis.ibid.nu.15.

Caſus fortuitus non poteſt ſaluo iuramento probari, quando quis vult ſe excuſare propter ipſum, cui ratione contractus tenebatur. ibid.nume.16.

Caſus per iuramentum probare poteſt, qui non tenetur ex contractu.ibid.nume.17.

Caſus furti probari poteſt per coniecturas, præſumptiones, & veriſimilitudines, quæ alias non eſſent validæ ad plenam probationem. con.273.num.17. fol.172

Caſus clandeſtini, & occulti per coniecturas probantur. ibid. numero 18.

Caſus furti, vel pignoris ſubrepti quomodo probetur. ibidem numero 19.

Caſus furti ſi probandus eſt, hoc permitti debet iudicis arbitrio. ibid.nume.21.

Caſum fortuitum probare debet, vbicunque quis tenetur ad cuſtodiam ratione officij, ſiue publici, ſiue priuati. concluſ.272. numero 5. fol.171

Caſum fortuitum allegans, non ſolùm illum probare debet ſed ſe omni culpa caruiſſe. ibid.nume.6.

Caſum allegans, de culpa tenetur, non probato, quòd culpa caruerit.ibid. nume.7.

Caſum abſentiæ allegare non ſufficit, niſi ea probetur.conclu.5.numero 3. fol.34

Caſum fortuitum allegans, illum probare debet. concluſ.272.numero 1. fol.171

Caſum fortuitum tam actor agens, quàm reus excipiens probare habet.ibid.nume.2.

Caſum, vbi quis patitur, ibidem curare debet examinandos teſtes, qui poſtea fidem facient coram iudice ſuo. concluſ. 273. numero 6. fol.172

Caſum probare ſatis eſt ex naturali iuſtitia, non attenta ſolennitate ciuili.con.273.nu.10. fol.172

Caſum naufragij probare intendens, probare debet intra annum, quia poſt non eſt audiendus.ibid.nu.11.

Caſibus in diuerſis non permittitur extenſio de vno ad alium etiam ex maioritate rationis.con.462.nu.37. fol.287

Caſibus, qui regulariter ſine culpa euenire ſolent, probata amiſſione, caſus præſumitur, niſi culpa probetur. concluſ. 272. numero 9. fol.171

Cataſtrum ſeu æſtimum facit ſaltem præſumptionem dominij. con. 542. nume.4. fol.330

Cataſtrum, ſiue liber æſtimi regulariter non probat. concluſ.274. nume.1. fol.172

Cataſtrum quando producitur vnà cum ſolutione cenſus, & collectarum quid probet.con.274.nu.4. fol.172

Cataſtrum, quando habitum eſt pro publico, vel authentico, probat.con.274.nu.15. fol.172

Cataſtrum vbi per ſe ſine ſolutione producitur, non probat.conclu. 274.num.6. fol.172

Cataſtrum probat, quando agitur inter perſonas eiuſdem territorij, ſecus ſi contra alios. con.274.nu.17. fol.173

Cataſtrum probat contra tertium, dummodo adfuerit ſcriptura cataſtri.ibid.nume.18.

Cataſtrum inducit præſumptionem in gratiam eius, cui ſunt bona deſcripta. ibid.nume.19.

Cataſtrum in argumento eſt, vt bona in illo deſcripta illius ſint, cuius cataſtrum eſt. con.274. nu.8. fol.172

Cataſtrum hominis priuati non plenè probat.ibid.nu.9.

Cataſtrum plenè probat contra eum, qui eſt dominus rerum in ipſo deſcriptarum. ibid.nume.10.

Cataſtrum inuentum penes illuſtres perſonas plenè probat. ibidem nume.11.

Cataſtrum plenè probat, ſi inter ſcripturas publicas collocatum ſit, & ei præſit publicus magiſtratus. ibid.nu.12.

Cataſtri, ſiue libri æſtimi cum aſſeruentur in archiuio publico dicuntur ſcripturæ publicæ. ibid.num.13.

Cataſtri, ſiue æſtimi libri dicuntur authentici. ibi. nu.14.

Cataſtro ſi res deſcripta reperiatur tanquam alicuius, non per hoc tendit in illius præiudicium, qui non conſentit. conclu.274.numero 7. fol.172

Cauſa ſuſpicionis fugæ plene probari debet, vbi periculum non eſt in mora. con.455.nu.14. fol.281

Cauſa ſuſpitionis fugæ emerſa per contractum debet probari per teſtes.ibid.nume.15.

Cauſa confeſſionis, & obligationis ſi in inſtrumento expreſſa non eſt, contractus in effectu erit nullus.con.360.nu.5. fol.225

Contrarium ſub nume. ſeq.

Voluminis I.

Cauſa criminali ſufficit vnus teſtis de veritate, duo de fama, & duo de inditio. con. 459. nu. 12. fol. 284.

Cauſa in principe præſumitur quando ex conceſſione principis facta poſſit aliqua cauſa iuſta conijci. concluſio. 276. numero 16. fol. 174

Cauſa non præſumitur, quando princeps per ſuum reſcriptum diſponit, & derogat iurigentium. con. 276. nu. 18. fol. 174

Cauſa incommodationis, vel minoris vtilitatis eccleſia alienare poteſt, vt quando res alienanda ipſi eſt maiori detrimento, quàm vtilitati. con. 277. nu. 12. fol. 175

Cauſa valida tituli, & obligationis annuæ præſtationis cenſus allegari, & exprimi debet in libello. con. 279. nu. 18. fol. 176

Cauſa cancellationis in banno cancellatio ſubijci debet, ac perſona, cuius auctoritate id fit. con. 256. nu. 5. fol. 160

Cauſa, propter quam ſoluitur cenſus, debet ſpecificè allegari. con. 279. nu. 10. fol. 176

Cauſa ciuilis magna, grauis, & ardua æquiparatur cauſæ criminali. con. 34. nu. 7. fol. 51

Cauſa dicitur grauis ratione perſonarum, & rerum, & quando coram Pontifice tractatur. ibid. nu. 8.

Cauſa neceſſitatis eccleſia alienare poteſt, vt pro ſolutione æris alieni. con. 277. nu. 3. fol. 175

Cauſa vtilitatis eccleſia alienare poteſt. ibid. nu. 4.

Cauſa pietatis pro redimendis captiuis eccleſia alienare poteſt. ibidem nume. 5.

Cauſa criminali, etiam ciuiliter mota, non defertur reo iuramentum, con. 36. nu. 42. & ſupra nu. 36. fol. 54

Cauſa pia non requirit præſentiam partis, & valet ſtipulatio abſente parte. con. 9. nu. 4. fol. 36

Cauſa valde graui, nec nuncio, nec parti neganti ſe fuiſſe citatum, creditur. con. 291. nu. 26. fol. 181

Cauſa naturalis præfertur accidentali. quæſtio. 10. numero 18. fol. 20

Cauſa exprimenda in confeſſione debet eſſe legitima. con. 360. numero 10. fol. 225

Cauſa in eadem non poteſt quis eſſe Iudex, & teſtis. con. 492. numero 8. fol. 303

Cauſa alienandi poteſt ſubeſſe iuſta, tamen non expediat. con. 75. nume. 13. fol. 75

Cauſa dominij conſiſtit in facto, id eſt in contractu, & traditione facta à domino. con. 547. nu. 2. fol. 332

Cauſa non præſumitur in inferiore à principe ſupremo in diſpenſatione alteri præiudiciali. con. 276. nu. 31. fol. 174

Cauſa non præſumitur, quando princeps vtitur clauſulis derogatorijs. ibid. nume. 32.

Cauſa non præſumitur in principe reſcribente contra diſpoſitionem teſtatoris. ibid. nume. 33.

Cauſa non præſumitur, quando à principe declarata irrita eſt. ibi. nume. 34.

Cauſa non præſumitur, quando epiſcopus diſponeret contra id, quod ſit iuris diuini, vel naturalis. ibid. nume. 35.

Cauſa præſumitur in principe reſcribente etiam dum aufert alicui dominium ſuum. con. 276. nu. 7. fol. 173

Cauſa in principe reſcribente, & auferente dominium quæſitum priuato de iure gentium non præſumitur. ibid. nu. 8.

Cauſa tantum præſumitur in principe ratione ſubiectorum. con. 276. nu. 13. fol. 173

Cauſa præſumitur iuſta, licèt perſona non ſit ſubiecta principi, ſi res, cuius dominium aufertur, eſt in territorio, & iuriſdictione principis auferentis. ibid. nume. 14. fol. 174

Cauſa duorum, trium, vel decem, vel quinquaginta aureorum modica dicitur. quæſt. 9. nu. 40. fol. 19

Cauſa magna vocatur inſpecto potente, ſi quis bona cuius viginti aureorum ſummam non excedunt ab aliquo mille libras petit, & modica dicitur, ſi inter magnos principes de decem aureis ſit controuerſia. ibid. nume. 41.

Cauſa magna, vel parua nominatur loci vſu inſpecto. ibidem numero 42.

Cauſa in confeſſione expreſſa non aptè, aut certitudinariè, ac intelligibiliter habetur, ac ſi non eſſet appoſita. concluſio. 345. nume. 9. fol. 205

Cauſa in criminali etiam ciuiliter mota, quamuis actor habeat pro ſe præſumptionem, non defertur iuramentum in defectum probationis. con. 36. nu. 36. fol. 54

Cauſa in appellationis inhabilitas teſtium criminoſorum obijci poteſt. con. 464. nu. 28. fol. 288

Cauſa præſumitur in reſcripto Principis, licèt non exprimatur. con. 276. nu. 1. fol. 173

Cauſa præſumitur, quando Princeps diſpenſat circa ea, quæ ſunt iuris poſitiui. ibid. num. 2.

Cauſa non præſumitur, quando Princeps quidpiam diſponit contra ius gentium. ibid. nu. 3.

Cauſa in principe non præſumitur in his; ſuper quibus libere diſponere non poteſt, niſi illa exprimatur. ibid. nu. 4.

Cauſa in principe præſumitur etiam cum actum facere non potuit. ibid. nume. 5.

Cauſa legitima in alienatione rei eccleſiaſticæ probari debet. con. 277. nu. 1. fol. 175

Cauſa iuſta litiganti nunquam videtur poſſe conſiderari in actore ſecundùm Cephal. & Caſtr. con. 36. nu. 48. fol. 54

Cauſa matrimonij eſt cauſa grauis. ibid. nu. 68. fol. 55

Cauſa in diſpenſatione non præſumitur iuſta, quando reſcriptum, & diſpenſatio tributa non exiuit motu proprio. con. 276. nu. 11. fol. 173

Cauſa in criminali, ex qua imponenda eſt pœna pecuniaria, non eſt neceſſe teſtem debere reddere rationem dicti ſui. con. 459. nume. 18. fol. 284

Cauſa, propter quam quis patitur, vt canonizetur, debet eſſe à Sancta Romana eccleſia approbata, & confirmata, con. 262. numero 11. fol. 163

Cauſa non præſumitur, quando princeps ſine partis citatione procedit ad gratiam, quæ alteri præiudicium creare poteſt. conclu. 276. nume. 20. fol. 174

Cauſa non præſumitur, quando princeps ſine cauſæ cognitione reſcribit. ibid. nume. 21.

Cauſa legitima non præſumitur in principe, quando ex eius reſcripto immineret aliquod ſcandalum, ſeu ſeditio Chriſtianorum, vel graue peccatum. ibid. nume. 22.

Cauſa non præſumitur, ſed apertiſſima requiritur in diſpoſitione ſummi Pontificis, propter quam vniuerſus eccleſiæ ſtatus turbatur. ibid. nume. 23.

Cauſa, ob quam alicui licitum eſt, à regula iuris recedere debet ab illo allegari, & exprimi. ibid. nume. 24.

Cauſa non præſumitur in principe, quando reſcriptum diſpoſitum fuerit, efflagitante parte. ibid. nu. 25.

Cauſa non præſumitur, quando princeps diſponeret contra ius quæſitum ex contractu. ibid. nume. 26.

Cauſa ciuilis dici debet, quando principaliter agitur in iudicio ad commodum priuatum. con. 463. nu. 2. fol. 287

Cauſa criminalis dicitur, quando principaliter agitur ad commodum publicum ex delicto, ſiue ad publicam vindictam. ibidem nume. 3.

Cauſa, & ſolemnitas requiſita quando fuit ſpeciatim enunciata in decretis, probat cauſæ cognitionem. concluſio. 276. numero 2. fol. 174

Cauſæ cognitio præſumitur in decreto iudicis, & transfert onus probandi in aduerſarium. ibid. nu. 3.

Cauſæ cognitio eò magis præſumitur, quando in inſtrumento dictum eſt, prædicta facta eſſe à iudice cum cauſæ cognitione. ibidem nume. 4.

Cauſæ cognitio præſumitur, ſi apponatur clauſula prædictæ æquipollens, veluti omni meliori modo. ibid. nu. 5.

Cauſæ criminales quas requirant probationes. quæſt. 9. nume. 32. fol. 19

Cauſæ amicitiæ conſiderari debent à iudice. concluſio. 86. nume. 16. fol. 80

Cauſæ cognitio quomodo adhibeatur. con. 33. nu. 51. fol. 50

Cauſæ quando in reſcripto duæ expreſſæ ſunt, ſi vna ex ſe potens eſt ad mouendum Principem, ſufficit illam probare. concl. 325. numero 8. fol. 195

Cauſæ ſemiplenæ probationis non liberant calumniatorem à refectione impenſarum. con. 254. nu. 15. fol. 159

INDEX

Cauſæ, propter quas fieri poſſunt alienationes rerum eccleſiaſticarum quot ſint. con. 277. nu. 2. fol. 175

Cauſæ cognitio ex breuitate temporis præſumitur non interueniſſe. con. 486. nu. 11. fol. 299

Cauſæ debent apponi, propter quas ſit factus contractus, & ſimulatio. con. 439. nu. 16. fol. 269

Cauſæ cognitio ex quo non probetur. concluſio 276. numero 1. fol. 175

Cauſam iniquam fouere præſumitur, qui omnes aduocatos pro ſe conduxit, & nullum pro aduerſa parte reliquit. conclu. 275. numero 1. fol. 173

Cauſam iniquam fouere is dicitur, qui à lite ceſſat. ibidem numero 2.

Cauſam non eſſe expreſſam, & expreſſam eſſe, ſed falsò, paria ſunt, & pari paſſu procedunt, cauſam non adeſſe, & adeſſe, ſed falſam. con. 345. nu. 5. fol. 204

Cauſam appellationis non cognoſci ab eo, qui primam ſententiam tulit. con. 124. nu. 3. fol. 102

Cauſam qui dicantur habere iuſtam portandi arma, vide remiſſiuè. con. 128. num. 5. fol. 104

Cauſam qui habuit iuſtam accuſandi, & litigandi, & oſtendit errorem iuſtum, excuſatur à calumnia. concluſ. 254. numero 41. fol. 160

Cauſis in ſummarijs ſufficit qualiſcunq; petitio in ſcriptis redigenda. con. 32. num. 9. fol. 47

Cauſis in matrimonialibus, & alijs fauorabilibus proceditur non ſeruato ordine iudiciario. con. 118. nu. 37. fol. 99

Cauſis in criminalibus probationes debent eſſe luce meridiana clariores. con. 471. num. 43. fol. 294

Cautela vt teſtes in probatione adulterij nunquam poſſint conuenire. con. 65. num. 4. fol. 69

Cautela abundans non nocet, & malam fidem non inducit, niſi in his, in quibus alias eſt præſumptio fraudis. concluſ. 444. numero 10. fol. 273

Cautela, ne adiens hæreditatem poſſit à creditoribus hæreditarijs conueniri, remiſſiuè &c. con. 40. nu. 15. fol. 56

Cautela impetrantium capellanias, vel alia beneficia in monaſterijs ſita. con. 172. num. 17. & 18. fol. 127

Cautela bannitorum qui à banno liberati curent ſe de libro bannitorum cancellari. con. 162. nu. 21. fol. 122

Cautela creditoris, qua poteſt ex taciturnitate debitoris habere debiti probationem. con. 480. nu. 1. fol. 296

Cautela alia probandi creditum presbyteri cuiuſdam Placentini. con. 457. nu. 7. fol. 283

Cautela eorum, qui volunt ſe, & ſucceſſores ſuos eximere à comparandarum litterarum moleſtijs. quæſt. 12. nu. 5. fol. 23

Cautela, vt valeat teſtimonium teſtis deponentis ſuper omnibus ad cauſam ſpectantibus. quæſt. 17. nu. 23. fol. 27

Cautela creditoris ad hoc, vt debitor ſpontè conſiteatur debitum. con. 479. nu. 3. fol. 296

Cautela actoris, vt iudex non deferat reo iuramentū. quæſt. 9. numero 57. fol. 19

Cautio vt filius liberetur à præſumptione poſſidendi hæreditario nomine. con. 45. nu. 36. fol. 60

Cautio probandi depoſitum nullis teſtibus, & nulla ſcriptura factum. con. 510. nu. 5. fol. 311

Cauti aduocati ſemper proteſtantur in principio productionis exceptiones ſibi ſaluas eſſe in perſonas, & dicta teſtium. con. 408. nume. 23. fol. 248

Celebrare dicitur in contemptum clauium, qui ſciens ſe excommunicatum celebrat. con. 433. nu. 3. fol. 265

Celebratio exequiarum quare non probet hæreditatis aditionem. con. 44. num. 21. fol. 59

Cedens iura, & bona hæreditatis, non poteſt conueniri à creditoribus hæreditarijs. con. 44. nu. 14. fol. 59

Cenſualis non præſumitur contractus, quando in prouincia, & loco celebrationis eiuſdem frequentantur contractus emphyteutici. con. 281. num. 7. fol. 177

Cenſualis potius præſumitur contractus, quàm emphyteuticus, ſi anceps eſt, & non clarus, nec conſtet de origine eius. ibidem numero 8.

Cenſualis in dubio potius præſumitur contractus, quam emphyteuticus. con. 281. num. 1. fol. 177

Cenſualis res quibus caſibus rectè probetur, tam in præiudicium venditoris, quàm quorumcunq; ſucceſſorum, concluſ. 280. numero 2. fol. 176

Cenſualis intelligitur contractus, ſi rectè probatur penſio ſoluta per quadraginta annos. con. 281. nu. 3. fol. 177

Cenſualem rem eſſe nō probatur per ſolam aſſertionem venditoris. con. 280. nu. 3. fol. 176

Cenſus non probatur per vnam ſolutionem pro decem annis. concl. 279. num. 21. fol. 176

Cenſus probatur per æſtimum, vel cataſtrum. concluſ. 280. nume. 5. fol. 176

Cenſus emphyteuticus probatur per inſtrumenta, vel ſcripturas. ibid. num. 6. fol. 177

Cenſus emphyteuticus probari poteſt per teſtes, etiam ſi ſint ſingulares deponentes de varijs ſolutionibus per legitimum tempus factis. ibid. num. 7.

Cenſus etiam in fiſco probatur per annuam ſolutionem. con. 279. nume. 6. fol. 176

Cenſus ſolutio in his, in quibus ius vetat, probari debet per tantum tempus, de quo memoria non extet in contrarium. ibidem numero 7

Cenſus ſolutio in rebus priuatorum etiam de iure Pontificio probatur per triginta annos. ibid. num. 8.

Cenſus probari debet ſolutus ex cauſa allegata. con. 279. nume. 11. fol. 176

Cenſus ſolutio ſi tanti temporis ſit, de quo memoria non extet in contrarium, per ſe ſufficit ad obtinendum, licèt non allegetur cauſa idonea, ibid. num. 12.

Cenſus probatur per annuam ſolutionem quadraginta annorum, dummodo non probetur contrarium. con. 279. nu. 19. fol. 176

Cenſus magis præſumitur, quàm emphyteuſis, etiam ſi quis per triginta annos ſoluiſſet eccleſiæ, vti de re emphyteutica. conclu. 281. num. 4. fol. 177

Cenſus, & collectæ deſignant ſubiectionem, & probant caſtrum, vel villam eſſe territorij illius, cui ſoluuntur. conclu. 274. numero 5. fol. 172

Cenſus probatur ex eo, quòd venditor in venditione rei cenſualis dixerit, ſe vendere cum onere ſoluendi cenſum. conclu. 280. numero 1. fol. 176

Cenſus ſolutio vt probetur, requirit allegationem cauſæ ſpecificæ. con. 279. num. 14. fol. 176

Cenſus probatur probata ſolutione duorum annorum, quando agitur ad obtinendum in poſſeſſorio. ibid. nu. 15.

Cenſus probatur per annuam ſolutionem quadraginta annorum. con. 279. num. 1. fol. 176

Cenſus in rebus priuatorum probatur per ſolutionem triginta annorum. ibid. num. 2.

Cenſus in ciuilibus probatur per ſolutionem decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes. ibid. num. 3.

Cenſus elapſi temporis ſolutio probatur per ſolutionem trium annorum ſibi cohærentium. ibi. nu. 4.

Cenſus probatur per annuam ſolutionem etiam in eccleſia quoad res temporales, ibid. num. 5.

Cenſum annuum fuiſſe ſolutum quadraginta annis probatur, ſi afferatur cauſa in ſpecie. con. 279. nu. 9. fol. 176

Cenſum probato formali, vt quem ſe poſſediſſe tanquam cenſuarium, & eo nomine cenſum præſtitiſſe, ſatis erit poſſeſſio quadraginta annorum ad præſcribendum contra eccleſiam. con. 279. num. 13. fol. 176

Certa ſcientia probatur, ſi princeps in ſua diſpoſitione eam exprimat. con. 282. nu. 12. fol. 177

Certa ſcientia probatur, quando princeps in ſua conceſſione apponit totum tenorem priuilegij, cui derogare conſtituit, ibidem nume. 13.

Certa ſcientia probatur, quando aſſeritur, factum eſſe cum cauſa cognitione. ibid. num. 14.

Certa ſcientia probatur per teſtes. ibid. num. 15.

Certa ſcientia probatur, quando interuenit ſecunda iuſſio principis. ibid. num. 16. fol. 178

Certa ſcientia probatur, quando in diſpoſitione eſt appoſita clauſula non obſtante.ibid,num.17.

Certa ſcientia probatur ſi ex tenore conceſſionis de ea conſtet. ibid. nume.18.

Certa ſcientia quid fieri dicitur, quando tenor rei confirmatæ exprimitur.con.282.nu.5. fol.177

Certa ſcientia quid fieri probatur, quando expreſſè dicitur, ex certa ſcientia confirmamus. ibi. nu.6.

Certa ſcientia fieri dicitur, quod ex narratis comprehenditur, licèt non exprimatur. ibid. num.7.

Certa ſcientia non præſumitur, niſi de ea certò conſtet.conclu.282. nume. 20. fol.178

Certa ſcientia ſi quid factū eſſe dicitur, attenditur voluntas Principis.con.282. num 9. fol.177

Certum aliquid ſi promittatur, agitur ex certi condictione, ſi incertum, ex ſtipulatu. con.360.nu.8. fol.225

Certis non eſt opus aliqua temporis coniectura. conclu.311. num.5. fol.189

Certificatio non præſumitur, niſi probetur. conclu.283.numero 1. fol.178

Certificatio non præſumitur, nec probatur, etiam ſi in inſtrumento diceretur, talem fuiſſe certificatum.ibid.num.2.

Certitudo ſcripturæ habetur, etiam ſi omnes teſtes illam non recognoſcant, ſed aliqui eorum, vt duo ex tribus.con.330.nume.29. fol.198

Ceſſio bonorum, vel iurium hæreditatis alteri facta probat aditionem.con.44 num.1. fol.58

Ceſſio facta in clericum dicitur facta in potentiorem, & nulla eſt. con.558.nu.20. fol.340

Charta, in qua ſcriptus eſt aliquis actus, vt contractus, ſine teſtibus ſubſcriptis eidem, qui actui adſuerint, non probat. con.284.numero 5. fol.178

Charta deturpata, & maculoſa reddit ſcripturā valde ſuſpectam. con.284.num.1. fol.178

Chirographum vbi tribus teſtibus ſubſcriptum eſt fidem facit, nec indiget comparatione literarum.con.285 nu.2. fol.178

Chirographum tribus teſtibus ſubſcriptum facit plenam fidem.con. 285.num.1. fol.178

Chirographum non probat, quando opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ, & hoc ſublimita, & intellige, con.285.nume.8. fol.178

Chirographi teſtes debent eſſe bonæ, & probatæ exiſtimationis, & hæc qualitas articulanda, & probanda eſt.concluſ.285.num.6. fol. 178

Chirographi non ſufficit recognitio trium teſtium, niſi accedat & comparatio literarum. con.285.nu.3. fol.178

Chriſtianus ſi teſtificatur contra iudæum, non poteſt excipi contra ipſum de crimine. con.464.nu.30. fol.288

Chriſtianus in dubio occiſus præſumitur, niſi circumciſus reperiretur, vel etiam circumciſus, contrarium probetur. con.138.numero14. fol.107

Chriſtianum quem eſſe probatur per teſtes dicentes, ſe vidiſſe talem baptiʒari.con.286.nu.1. fol.178

Chronicæ, quæ loquuntur per verba enuntiatiua, non faciunt fidē. con.287.num.9. fol.179

Chronicæ probant, ſi longiſſimo tempore fuerunt approbatæ. ibid. nume.10.

Chronicarum, & hiſtoriarum exemplum fidem facit. con.287.numero 1. fol.179

Chronicarum exemplum non ſolum ſi auctor ex ſua, ſed etiam ex aliorum ſententia loquatur, fidem facit.ibi.nu.2.

Chronicarum illi parti fides erit habenda, à qua plures ſcriptores ſtabunt.ibid.num.3.

Chronicarum auctoribus etiam paucioribus creditur, dummodo grauioris ſint auctoritatis. ibid.nu.4.

Chronicarum auctores ſi pares ſunt, illis fides adhibebitur, qui validiores rationes in medium proferent.ibid.nu.5.

Chronicarum auctoribus fides non habetur, quando à lege illi reijciuntur, quia plus poteſt lex.con.287.nu.8. fol.179

Cicero beſtias vocat omne animal rationis expers. concluſ.190.numero7. fol.138

Ciſra vſitata, vt ſi per centum ponatur c. & id genus alia in inſtrumento, probat.con.288. nume.3. fol.179.

Ciſra inuſitata non probat inſtrumentum. conclu. 288. numero 1. fol.179.

Cimiterium non probatur ex eo, quòd quædam corpora in eo loco ſepulta reperiantur. con. 289. nume.1. fol.179.

Cimiterij in aſſignatione loci requiritur epiſcopi conſenſus cum ſolemnitatibus requiſitis.concluſio.289.nume.3. fol.179.

Cinctus armis latus etiam ad ea manum nō apponens, dicitur vim cum armis inferre, etiam ſi arma ſua deponat. nu. 4. & 5. con. 159.num.3. folio 120.

Citandus per edictum appellare poteſt, niſi de ipſius ſcientia, & contemptu expreſſè conſtet.con.120.nu.4. fol.100

Citatio probatur ex ſententia antiqua, vbi aſſeritur de citatione lata etiam in abſentem.con.290.num.7. fol.180

Citatio in ſententia antiqua præſumitur interueniſſe, licèt in ea nulla ſit facta mentio de citatione. ibid.nu.8.

Citatio præſumitur interueniente diuturnitate, & lapſu temporis, licèt de ea non appareat. ibid. nu.9.

Citatio partis non præſumitur ex diuturnitate temporis. ibidem nume.10.

Citatio non præſumitur ex lapſu temporis. ibid.num.11.

Citatio ſemper præſumitur ex diuturnitate temporis. ibidem.numero 12.

Quod intellige, & declara remiſſiuè, vt num.13.ibid.

Citatio ex quo potuit interuenire, & non interuenit, præſumitur, quòd interuenerit. con.291. nu 7. fol.180

Citatio probatur, ſi affixum ſit edictum in vicinis partibus, ita vt veriſimiliter potuerit ad aures citandi peruenire. ibidem. numero 8.

Citatio per edictum affixum in vicinis partibus, quando, & in quibus caſibus permittatur, & valeat, vide remiſſiuè.ibi.nu.9.

Citatio citato debet denuntiari, aut, ſi abſens eſt, amicis vel procuratori, vel domi.con.297.nu.13. fol.183

Citato iuranti non intellexiſſe de citatione credi debet. concl.291. nume. 11. fol.180

Citatio probatur ex ſententia antiqua, vbi aſſeritur de citatione, etiam lata in abſentem. con 291.nu.12. fol.180

Citatio non probatur per verba enuntiatiua in aliquo acto poſita. ibid.nume.13.

Citatio facta ad locum notoriè non tutum ipſo iure eſt nulla, ſi notoriè non eſt tutus debet comparere per procuratorem, & allegare non tutum, & probare, quo probato, non tenetur comparere. con.17.nu.7. fol.39

Citatio ad domum non valet, niſi proponatur extra vrbis continentiam iuiſſe, quando perſonaliter haberi poteſt. con.8.nu.4. fol.35

Citatio ſi in dubio verſetur à iudice mandante facta non præſumitur.con.294.num.1. fol.181

Citatio inualida ex defectu commiſſionis iudicis conualidatur à comparitione citati, qui defectum commiſſionis non oppoſuerit,con.294.nu.11. fol.182

Citatio non præſumitur, niſi probetur.con.290.nu.1. fol.179

Citatio eſt ſolemnitas, quæ extrinſecus aduenit, & vt plurimum non præſumitur. ibid.num.2.

Citatio rata non eſt, neq; iudicis mandatum in dubio præſumitur, etiam ſi conſtet de iuſſu iudicis in vniuerſum nuntio facto, quod per notarium appareat. con.294.nu.8. fol.181

Citatio mandato iudicis facta præſumitur, ſi nuntius publicus eſt generaliter conſtitutus ad quoſcunq; in ius vocandum. ibidem. nume.9.

Citatio iuſſu iudicis facta præſumitur, ſi facta eſt per nuncium, qui aliàs eſt bonæ conditionis, & famæ, ac de modico præiudicio tractatur.ibid.num.10.

Citatio non requiritur ad videndum articulos admitti. vide ibi contrarium.con.131.nu.6. fol.104

Citatio generalis ad totam cauſam & ſingulos actus non requirit vlteriorem citationem partis. ibid. nu.7.

Citatio per teſtes probari poteſt. con.292.nu.5. fol.181

Citatio cum ſit facti, non præſumitur, niſi probetur. concluſ. 290. nume.4. fol.180

Citatio probatur per ſolum nuncium iurantem, ſed negans ſe citatum fuiſſe non conuincitur ab illo. conclu.291.nu.19. fol.180

Citatio à iudice mandata non præſumitur, etiam ſi notarius in relatione nuncij retuliſſet iuſſu iudicis citationem factam fuiſſe. conclu.294.num.6. fol.181

Citatio probatur ex verbis enunciatiuis, ſi in aliquo actu iudiciali enunciatur, quem citatum comparuiſſe die tali. con.291.numero 15. fol.180

Citatio probatur ex comparitione illius, qui aſſeritur citatus. ibid. numero 16.

Citatio probatur per duos teſtes, vel per inſtrumentum publicum, ibid. nume.17.

Citatio generalis quando proceßit, non requiritur alia citatio in interloquutoria admißionis articulorum. concluſ.131. nume.4. fol.104

Citatio probatur per diuturnitatem temporis. concluſ.291. numero 21. fol.181

Citatio præſumitur, ſi lapſus tanti temporis interceſſerit, vt quaſi nulla fieri poßit probatio. ibid.num.22.

Citatio præſumitur commiſſa ad partis inſtantiam. con.5.num.7. fol.34

Citatio non præſumitur ex lapſu temporis. conclu.291. nume.23. fol.181

Citatio probatur per relationem nuncij dicentis, ſe talem citaſſe. ibid.nume.24.

Citationis notitia probatur, ſi conſtat citatum ſuper ea procuratorem conſuluiſſe, & poſtea ad talem caſum ipſum conſtituiſſe. con.292.nume.2. fol.181

Citationem ad notitiam citati perueniſſe quomodo probetur. con.292.nume.1. fol.181

Pro citatione in dubio præſumitur. con.290.num.3. fol.179

Citatione verbali, quæ requirit cauſæ cognitionem, non creditur nuncio, niſi appareat de commißione. con.291.nu.28. fol.181

Citatione partis in declaratione ſententiæ quando non ſit opus. Vide contrarium. con.124. num.34. fol.102
Et concilies, vt ibid.

Citatus, ſi ſit potens, qui veriſimiliter non debuiſſet timere comparere in locum inimicitiarum, non ei ſuffragatur illius probatio, nec excuſatur non comparens. con.19.nu.13. fol.40

Citatus debet comparere in loco ſibi inimico ex eius delicto pro quo conuenitur. ibid.num.14.

Citatus ſi impedimentum probare vult, neceſſe eſt, vt probet ſe aggreſſum fuiſſe, ſed adimplere non potuiſſe. conclu. 293. nume.2. fol.181

Citatus ad euitandam cõtumaciam, probare debet ſe paratum proficiſci, ſed impeditum fuiſſe. ibid.num.3.

Citatus contumax non poteſt haberi, ſi iudici copiam ſuam non fecit illa die, qua iudex non ſediſſet. con.449.nu.6. fol.278

Citatus præſumitur ille, qui licèt longè abeſſet, in iudicio reperitur. con.290.num.5. fol.180

Citatus, ſi ignoratur in quo loco reperiatur, in prouincia eſſe præſumitur, nec inde exiuiſſe, & ſumitur contra eum præſcriptio, cum familiæ, quò iuit, non dixit. con.8.nu.11. fol.35

Citatus ad actum quis non dicitur, quando ille actus, ad quem citatur, ſit aliter in ſubſtantia, vel qualitate, quàm fuerit dictũ. con.291.num.3. fol.180

Citatus ad domum præſumitur de citatione notitiam habuiſſe. conclu.292.num.3. fol.181

Citatus per iuramentum probare poteſt, ſe impeditum fuiſſe ad comparendum. con.293.nu.1. fol.181

Citatus non excuſatur propter peſtem, vel mortalitatem, ſi in loco, in quo debet comparere, redditur ius. concluſ. 20. nume.7. & 8. fol.40

Citatus excuſatur propter aeris intemperiem, etiam quod ibi reddatur ius, & quando hoc procedat. ibid.num.8.

Citatus probato timore non ſolùm inferri ſuæ perſonæ, ſed etiam cauſæ, non tenetur comparere nec per procuratorem. conclu.19. nume.7. fol.40

Citatus probatis inimicitijs publicis, vel propriæ ciuitatis, non tenetur ibi comparere, etiam ſi publica fides ſibi data fuiſſet. ibidem nume.8. & 9.

Citatus ſub pœna excommunicationis non comparendo præſumitur in contemptum feciſſe. con.433.nu.2. fol.265

Citati ad domum iurare volentis ſe de citdtione notitiam non habuiſſe, iuramento eius non ſtatur, & quare, & ibi contrarium. con.94.num.24. fol.83

Citati iuramento fides adhibenda eſt, an citatio peruenerit ad eius notitiam. con.291.num.10. fol.180

Citatum notoriè ad locum non tutum, non teneri ad comparendum etiam cum ſecuritate ſaluiconductus oblata. con.19. numero 11. fol.40

Citatum notitiam citationis habuiſſe, qui dicit, probare debet. con.292.nume.4. fol.181

Citatum quem fuiſſe, vel non, probatur per acta ipſius cauſæ. con.291.nume.1. fol.180

Ciuis pro ſua ciuitate adhibetur in teſtem, quando factum aliter probari non poteſt per alios. con.295.nu.18. fol.182

Ciuis vbi habet domicilium præſumitur ibi præſens eſſe, con. 5. numero 2. fol.34

Ciuis abſens non præſumitur ſcire ea, quæ facta ſunt in ciuitate. con.295.nume.7. fol.182

Ciuis abſens à ciuitate non ſolum coactè, ſed etiam ſponte non præſumitur ſcire, quæ in illa facta ſunt. ibid.num.8.

Ciuis, qui eſt in comitatu, vel in villa, præſumitur ignorare, quæ publicè fiunt in ciuitate. ibid.num.9.

Ciuis ægrotus graui morbo nõ præſumitur ſcire ea, quæ fiunt etiam publicè in ciuitate. ibid.nume.10.

Ciuis in dubio præſens in eo loco, in quo ciuis eſt, ex eo probatur, quòd eſt ciuis, niſi aliter ipſe probet. ibi.nu.11.

Ciuis eſſe præſumitur, qui in ciuitate reperitur, niſi probetur alienigena. con.295.nu.1. fol.182

Ciuis qui eſt vnius loci, & ibi habet domicilium, ibiq; frequentius habitat, præſumitur ibi eſſe præſens potius, quàm alibi. con.295. nume.13. fol.182

Ciuis vniuerſitatis, vel ciuitatis, ordinariè non probat, nec poteſt eſſe teſtis pro vniuerſitate in cauſa criminali, ibid.nu.14.

Ciuis præſumitur ea ſcire, quæ in ciuitate fiunt, de quibus eſt fama publica. con.295.num.4. fol.182

Ciuis nouus probabiliter præſumitur ignorare ea, quæ ſunt facta in ciuitate. ibid.num.5.

Ciues pro ciuitate ſunt teſtes idonei, quando non ſentiunt commodum in particulari. con.295.nu.19. fol.182

Ciuitatis ea præſumuntur eſſe, quæ intra fines eiuſdem reperiuntur. con.296.num.1. fol.182

Ciuitatis quæ intra fines reperiuntur, ſi ſunt ad vſum eiuſdem, præſumuntur omninò eſſe de bonis illius ciuitatis. ibi. num.2.

Ciuitatis præſumuntur eſſe non ſolùm immobilia bona, ſed etiam mobilia, quæ intra fines eiuſdem exiſtunt. ibid.nu.3. fol.183

Clamor, ſeu vociferatio nocturna contra latrones, vbi aliud veſtigium non apparet, non probat furtum. conclu.273.numero 20. fol.172

Clandeſtina dormitio arguit contra ſimul dormientes. con. 312. nume.5. fol.189

Clandeſtinitas facit præſumere fraudem, etiam ſi contractus celebratus ſit inter ruſticum, vel militem. concluſ. 445. numero 4. fol.273

In claris non eſt opus diſputatione. con.96.nu.18. fol.84

Claues traditæ in loco propinquo rei poſſeßionem arguunt. concluſ. 298.num.7. fol.183

Clauium traditione transfertur ſola cuſtodia rerum clauſarum. con.298.nu.12. fol.184

Clauium receptio probat poſſeßionem eius rei, cuius claues traditæ ſunt. con.298.num.1. fol.183

Clauium traditio poſſeßionem non arguit, niſi claues traditæ ſint apud illam rem, cuius ſunt. con.298.nu.4. fol.183

Clauium traditione transfertur rei poſſeßio, quando ſit in rei præſentia. ibid.num.5.

Clauium traditione ſi res eſt in præſentia, vt in ciuitate, vel territorio, videtur poſſeßio tradita, & ſi eſt in abſentia nequaquam. con.298. num.9. fol.183

Clauium traditione res immobilis tradita non præſumitur niſi appareat de venditoris voluntate. con.298.nu.10. fol.183

Claui-

Voluminis I.

Clauibus traditis videtur tradi poſſeſsio eorum, quæ ſub clauibus ſunt.con.298.nume.2. fol.183

Clauſula codicillaris abſq; dubio appoſita eſt de mente teſtatoris, quando teſtamentum ſcriptum eſt manu ipſius. concl.300. numero 5. fol.185

Clauſula, produco ſi, & in quantum pro me faciunt, tradita eſt remiſsiuè.quæſt.6.nu.133. fol.13

Clauſula, quòd donauit ob multa, & grata ſeruitia accepta, potius inducit ſimulationem, quàm probationem meritorum.con. 444.nu.2. fol.273

Clauſula, non obſtante, & clauſula, ex certa ſcientia, æquiparantur.con.282.num.3. fol.177

Clauſula inſolita probatur appoſita in aliquo inſtrumento ex inſpectione multorum inſtrumentorum.concluſ. 299.numero 2. fol.184

Clauſula ſolita poni in certo loco, ſi transfertur contra ius, intelligitur inſerta loco ſuo.con.299.nu.8. fol.184

Clauſula, non ſe aſtringens, quid operetur. concluſ. 28.numero 2. fol.43

Clauſula precarij videtur excludere fraudem. concluſ. 558. numero 6. fol.339

Clauſula codicillaris non præſumitur appoſita de voluntate teſtatoris, ſed ex ſtilo, & capite Notariorum. conclu.300.numero 1. fol.184

Clauſula codicillaris ex voluntate teſtatoris appoſita præſumitur, cum teſtamentum publicè coram eo legatur.ibidem numero 2. fol.184

Clauſula codicillaris non intelligitur ſcripta ex mente teſtatoris, quando eſt conſuetudo, ſeu ſtilus illius notarij, qui teſtamentum ſcripſit, apponere clauſulam codicillarem.ibid.nu.3.

Clauſula precarij non excludit præſumptionem ſimulationis, quãdo donatio tendit in præiudicium fiſci, vel aliorum creditorum, etiam ſi non concurrerent aliæ coniecturæ. vel præſumptiones. con.558.nume.8. fol.339

Clauſula generalis excluſiua non probat excluſionem perſonarum priuilegiatarum. con.301.nu.2. fol.185

Clauſula in principio, ſeu præcedentibus poſita non probatur ex mente diſponentium in ſequentibus repetita. ibid.nu.3.

Clauſula in præcedenti capitulo poſita non cenſetur repetita in ſequenti in his, quæ pertinent ad facti narrationem.ibidem numero 4.

Clauſula, ſi & in quantum, quid operetur in delatione appellationis.con.119.nume.1. fol.99

Clauſula vbi probatur inſolita, inducit ſuſpitionem ſimulationis actus.con.299.nume.18. fol.184

Clauſula in ſupplicatione appoſita, & quouis alio modo vacans, quam vim habeat. con.181.nu.2. fol.131

Clauſula, quouis alio modo vacans, comprehendit etiam vacationem in alia perſona interuenientem, quam in expreſſa, & indiſtinctè omnes modos vacandi. con.181.nu.5. fol.131

Clauſulæ conſuetæ in dubio præſumuntur appoſitæ in inſtrumento potius, quàm inſolitæ.con.299.nu.3. fol.184

Clauſulæ conſuetæ licèt habeantur pro appoſitis, iuramentum tamen, quod ſolet præſtari, ſi non eſt præſtitum, Notarius non debet apponere.con.299.nu.17. fol.184

Clauſulæ omnes in contractibus appoſitæ præſumuntur appoſitæ, vt probent, & aliquid operentur. concluſio. 301. numero 1. fol.185

Clauſulæ in inſtrumento appoſitæ non probantur inſolitæ, ſi conſtet de conſuetudine generali, vel præcipua ipſius notarij, clauſulas iſtiuſmodi ſolere apponi.con.299.nu.5. fol.184

Clauſulæ, & alia inſolita in inſtrumento appoſita ſolent reddere ſuſpectum contractum. con.440. nu.5. fol.270

Clauſulam codicillarem appoſitã eſſe ex mente teſtatoris tunc præſumitur, quando eſt conſuetudo generalis Notariorum illam ſcribendi, quia videtur eſſe conſuetudo populi, & omnium teſtantium. con.300.nu.4. fol.185

Clauſulam inſolitam in aliquo inſtrumento fuiſſe appoſitam aſſerens probare debet. con.299.nu.1. fol.184

Clauſulam in principio poſitam referri ad ſequentia, regula eſt. con.301.nume.5. fol.185

Cleomenes, & alij ſub cuſtodia traditi mutuis in carcere vulneribus ſe necauere, & incuria cuſtodis ſe ipſos occidiſſe præſumuntur.con.267.nu.15. fol.168

Clericalis tonſura probatur per vnum teſtem. concluſ.303. numero 7. fol.186

Clericatus ex tempore non præſumitur, quando non eſt probata neq; deducta poſſeſsio. con.304.nu.12. fol.187

Clericatus non probatur ex diuturna poſſeſsione celebrandi miſſas. ibid.nume.13.

Clericatus per litteras epiſcopi probatur. concluſio.305.numero 1. fol.187

Clericatus probatur per ſolam aſſertionẽ Cardinalis dicentis quẽ eſſe clericum. con.305. nu.15. fol.187

Clericatus per duos teſtes, qui actui interfuerint, probari poteſt, ſi litteræ amiſſæ ſint. con.303.nu.1. fol.186

Clericatus ſufficienter per ſolum habitum probatur, quando ex huiuſmodi probatione non emergeret graue præiudicium. con. 302.nume.3. fol.185

Clericatus non probatur ex habitu, & tonſura, quando agitur de commodo ipſius aſſerentis ſe clericum, ſecus ibid.nu.4.

Clericatus probatur per teſtes, maximè quando dicitur ſcripturam amiſſam eſſe.con.303.nu.11. fol.186

Clericatus poſſeſsio ſi deducta eſt leuat onere probandi. con.304. nume.10. fol.187

Clericatus probatur per litteras promotionis ad diaconatum.con. 305.nume.3. fol.187

Clericatus non probatur ex nominatione ſummi Pontificis, vel epiſcopi in literis collationis beneficij. ibid.nu.4.

Clericatus probatur etiam per indicia, & argumenta. ibid.nu.5.

Clericatus probatur ex confeſsione partis.ibid.nu.6.

Clericatus per duos teſtes probari poteſt, quando non agitur de materia obiectiua, vel quando probare intendens non patitur defectum natalium. con.303.nu.3. fol.186

Clericatus etiam per vnum teſtem probari poteſt quando tractatur de nemini præiudicium offerendo.ibid.nu.4.

Clericatus probatio per duos teſtes fieri debet, quando lis eſt in iudicio ſuper aliquo beneficio.ibid.num.5.

Clericatus probatur ex diuturna poſſeſsione. concluſio.304. numero1. fol.186

Clericatus de iure ciuili non poteſt probari, niſi per ſcripturam. con.303.nume.9. fol.186

Clericatus de rigore iuris non præſumitur ex poſſeſsione habitus. con.302.nume.22. fol.186

Clericatus probatur ex diuturna poſſeſsione ad hoc, vt quis in eius poſſeſsione manuteneatur.con.304.nu.8. fol.187

Clericatus omnino per ſcripturam, vel per teſtes probari debet, ſi clericus ad beneficium admitti velit, Subamplia. vt ibid. concl. 304.nume.20. fol.187

Clericatus defectum opponens probare cogitur. ibid.nu.21.

Clericatus probatur per famam concurrentibus aliquibus adminiculis.con.305 .nume.11. fol.187

Clericatus illegitimè nati probatur per famam concurrentibus alijs coniecturis. ibid. nume.12.

Clericatus illegitimi non probatur ex ſola fama. ibid.nu.13.

Clericatum plenè docere debet Vltramontanus & Tranſalpinus. con.302. num.15. fol.186

Clericatum auctoris ſui probabit, qui probauerit ipſum fuiſſe per triennium pro clerico habitum. con.304.nu.6. fol.187

Clericus læſus probare debet ſe clericum, & docere de clericatu ad hoc, vt qui ipſum percuſſerit in pœnam incidat c.ſi quis ſuadente.con.302.num.5. fol.185

Clericus & clericatus probatur ex ſola poſſeſsione habitus, & clericalis tonſuræ.ibid.nume.6.

Clericus ex poſſeſsione clericalis habitus debet à iudice haberi pro vero clerico. ibid.nume.7.

Clericus præſumitur profanus, cum non induat ſacerdotis veſtes, neq; tonſura inſignitus incedat.ibid.num.8.

Clericus illegitimus vltra poſſeſsionem habitus clericalis probare debet ſuum clericatum per literas, & non per communem exiſtimationem, & ſibi gratiam factam, vel legibus ſolutum fuiſſe. con.302.nume.18. fol.186

Clericus licèt illegitimus, & non diſpenſatus quoad poſſeßionem, ſeu quaſi beneficij, & clericatus, manutenendus eſt in ſtatu, in quo reperitur. ibid. nume.19.

Clericus illegitime ſi captus ſit pro criminali cauſa à foro ſeculari, remittendus eſt ad ſuum iudicem eccleſiaſticum. ibidem numero 20.

Clericus ſi diu fuerit in poſſeßione clericatus, de æquitate clericus præſumitur.con.302.nu.24. fol.186

Clericus ſtante probatione præſumptiuè emergente ex poſſeßione habitus, non debet probare ſe clericum electum, ſed qui hoc negauerit, probare tenetur.con.302.nu.12. fol.185

Clericus nunquam poteſt torqueri, niſi ſit de crimine infamatus, etiam ſi contra eum mille indicia eſſent. concluſio .352. nume.5. fol.220

Clericus reſidere in eccleſia tenetur. con.6. nu.2. fol.34

Clericus quando eſt actor, vt ſibi adiudicetur beneficium, non ſufficit ei diuturna clericatus poſſeßio, ſed docere debet de clericatu per ſcripturam, aut teſtes in ſubſidium. concl.304.nume.19. fol.187

Clericus oſculans mulierem præſumitur facere bono Zelo.con.64. nume.6. fol.69

Clericus aſtans bello iniuſto, nihil faciens, ſed eius præſentia accendit pugnantes, homicidia ſequentia faciunt ipſum irregularem.con.159.nu.7. fol.120

Clericus amplectens mulierem, non præſumitur cauſa adulterij, maximè ſi vetula, vel deformis eſſet, vel aliàs de qua natura non permitteret hoc ſuſpicari, vt in coniuncta ſanguine, niſi eſſet ſcholaris.con.59. nu.16. fol.67

Clericus ratione presbyteratus eſt magis idoneus teſtis, quàm laicus.con.306. nu.1. fol.188

Clericus concubinarius nedum à teſtimonio reijcitur, ſed nec ad dignitatem gradus, & honores promoueri poteſt. concl. 340. numero 19. fol.201

Clericus confeſſus coram laico remittitur cum proceſſu ad Epiſcopum.con.497.nu.7. fol.306

Clericus ex poſſeßione habitus præſumitur quoad fori priuilegium, non tamen quoad beneficium obtinendum. conclu.302.numero 10. fol.185

Clericus volens facere homicidium, & non fecit: quia non potuit, efficitur irregularis.con.138.nu.7. fol.107

Clericus, qui eſt in poſſeßione clericatus, ſi eſt poſſeſſor beneficij, clericus præſumitur.con.302.nu.16. fol.186

Clericus, vel ſacerdos poteſt reuelare confeßionem de conſenſu, & licentia expreſſa ſibi data à pœnitente, & confitente. con.377. nume.10. fol.235

Clericus non poteſt teſtificari contra laicum in cauſa criminali in qua agitur pœna ſanguinis. con.306.nu.6. fol.188

Clericus teſtificari poteſt in cauſa criminali, vbi pœna ſanguinis non agitur.ibid.nu.7.

Clericus dicitur quodammodo teſtis omni exceptione maior.con. 306.nume.3. fol.188

Clericus poſt clericatum in dubio præſumitur acquiſiuiſſe intuitu beneficiorum, & eccleſiæ.con.202.nu.6. fol.142

Clericus nemo probatur ex eo, quòd incedat in habitu & tonſura clericali.con.302.nu.1. fol.185

Clericus ex confeßione extraiudiciali torqueri non poteſt niſi eſſet infamatus.con.350.nu.12. fol.218

Clericus confitens adulterium, de adulterio non punitur, ſed de gloriatione, quæ ex illo reſultat. con.350.nu.37. fol.219

Clericus etiam ſi mille indicia haberet contra, torqueri non poteſt ex confeßione extraiudiciali, niſi ſit infamatus. concl.350. numero 14. fol.218

Clericus ſecularis ſi habet beneficium exigens reſidentiam vtpotè curatum, præſumitur ibi ſortiri domicilium, ſecus ſi non requirat reſidentiam. con.534.nu.5. fol.324

Clerico tanta fides habetur, vt non poßit repelli à teſtimonio dicendo pro ſua eccleſia abſq; iuſta cauſa.con.306.nu.4. fol.188

Clerico, qui intra ſepta domus ſuæ continet matrem, filias ſuſceptas ante clericatum, & ſorores, ſeu germanas, nihil ſæui criminis exiſtimari fœdus naturale permittit. concluſio. 312. numero 8. fol.189

Clericum ſe aſſerens docere debet de titulo, vt obtinere poßit beneficium, ac declinare iudicem ſecularem. concluſio.302.numero 2. fol.185

Clericum contra non poteſt procedi ad torturam, vrgentibus quibuſcunque indicijs, niſi ipſe ſit infamis. concluſio.497. nume.8. fol.306

Clericum ſe eſſe probare debet impetrans beneficium. alioqui non obtinebit.con.302.nu.11. fol.185

Clericum quem non eſſe aſſerens, probare debet. concl.304. numero 3. fol.186

Clerici non ſolum repellendi non ſunt à depoſitione teſtimonij, ſed omninò cogendi tam pro ſua eccleſia quàm contra eam, deficientibus alijs probationibus. con.306. nu.5. fol.188

Clericorum genus præſumitur auariſsimum. concluſio.150. numero 2. fol.117

Clientulus teſtis eſſe poteſt finita clientela. concluſio. 307. numero 4. fol.188

Clientulus non eſt idoneus teſtis pro patrono ſuo.concluſio.307.numero 1. fol.188

Clientulus repellendus eſt à teſtimonio propter affectionem, quæ regulariter repellit teſtem à teſtificando. ibid.nu.2.

Codicillus, quando agitur, quo pacto factus ſit, per duos teſtes probatur. con.308. nu.1. fol.188

Cognatio ſpiritualis maior eſt, quàm vinculum adoptionis.conclu. 310.nume.2. fol.188

Cognatio inter compatrem, & filium leuatum à ſacro fonte contrahitur quædam ſpiritualis, ex qua oritur affectio quæ repellit eos à teſtimonio.con.332.nu.9. fol.199

Cognatio ſpiritualis videtur ſolum operari quoad impediendum matrimonium, & quoad præſtandum, reuerentiã, & non quoad reliqua. con.332.nu.13. fol.199

Cognatus licet dicendus ſit perſona domeſtica, & tamen à teſtimonio dicendo repellendus eſt.con.310.nu.1. fol.188

Cognitio litteræ vel manus alicuius quomodo habeatur. con.110. nume.11. fol.92

Cognitio plenaria quomodo attendatur. concluſio.33. numero 52. fol.50

Cogitatio mentis probatur per ſolam confeßionem.con.309.numero 1. fol.188

Cogitatio mentis aliter quàm per confeßionem probari poteſt. ibidem nume.2.

Cognito vno de contrarijs cognoſcitur & aliud. quæſt.6. nume.35. fol.10

Cohabitare dicuntur, qui ſimul vnà viuunt, & commenſales ſunt. con.341. nu.22. fol.202

Coitus præſumptiones ex eiuſdem domicilij habitatione & inſimul cubatione, nõ tantæ ſunt fidei, quin aliæ præſumptiones in contrarium admittantur.con.312.nu.18. fol.189

Coitus ex coniecturis, & præſumptionibus probari poteſt. ibidem nume.19.

Coitus coniecturæ quæ ſint.ibid.nume.20.

Coitus probatur, cum vir ad mulierem frequenter accedere conſueuit, & cum moratur ſolus cum ſola, & nudus cum nuda.ibidem nume.21.

Coitus, & copula carnalis directè non poteſt probari etiam ſi deprehenderetur in loco nudus cum nuda.ibid.nu.22.

Coitus poteſt probari per iuramentum viri dicentis ſe cum muliere concubuiſſe. ibid. num.23.

Coitus non præſumitur in fratre cum ſorore, nec in conſanguineo cum conſanguinea.con.312.nu.9. fol.189

Coitus non eſt accuſabilis, quando quis tenet duas concubinas. con. 341.nu.17. fol.202

Coitus præſumitur, quando vna cubauerint vir, & mulier, & in eodem thoro quis cum puella iacuerit. concluſio. 312. numero 1. fol.189

Coitus non præſumitur in valetudinario, & qui ex aſpectu arguatur frigidæ eſſe naturæ. con.312. nu.16. fol.189

Coitus præſumitur, quando diu quis cum aliqua muliere habitauerit.con. 312.nu.26. fol.190

Coitus præſumptio tollitur in affinibus, & conſanguineis proximioris gradus.con.312.nume.7. fol.189

Coitus

Coitus præſumitur etiam in conſanguineis, ſi vnà cubauerint. con. 312.nume.3. fol.189

Coitus præſumitur in conſanguineis remotioris gradus, ſi viſi fuerint ſimul dormire.ibid.nume.4.

Coitus impotentia probatur per confeßionem viri in ſui præiudicium.con.311.nu.1. fol.188

Coitus impotentia ad hoc, vt diſſoluat matrimonium, requiritur quòd durauerit per triennium.con.311.nu.2. fol.188

Coitus impotentia vbi probatur per alia ſigna vrgentia, & manifeſta, non requirit triennalem cohabitationem ad matrimonij diſſolutionem.con.311.nu.4. fol.189

Collatio facta aliquo impulſu nulla eſt. concluſio.313. numero 4. fol.190

Collatio ſimoniaca eſt, & nulla, ſi collator conferat, vt parem gratiam pro beneficio alicui referat.con.313.nu.2. fol.190

Collatio ordinaria pendet à ſola voluntate ordinantis, niſi præcedant requiſita iuris.con.304.nu.17. fol.187

Collatio præſumitur facta intra tempus.concluſio.16.numero 18. fol.39

Collatio beneficij clandeſtina, & contractus clam factus licèt ſimulata præſumantur, non tamen nulla ſunt.con.176.numero 7. fol.128

Et de beneficij collatione vide in concluſione, collatio.

Collatio vt dicatur habilis, probari debet ſcientia ſufficiens & mediocris, quæ ſatis ſit ad adminiſtrandum illud beneficium, quod quis obtinet.con.313.nu.15. fol.190

Collatio probari debet facta bonis moribus prædito.ibidem numero 16.

Collatio vt dicatur habilis, probari debet, vt is, cui confertur ſit habilis, & idoneus.con.313.nu.11. fol.190

Collatio vt habilis dicatur, ætas legitima probanda eſt.ibidem numero 12

Collatio debet eſſe facta ſine aliqua diminutione.con.313.numero 5. fol.190

Collatio prius facta præſumitur à Pontifice Maximo quam ab ordinario.con.314.nu.1. fol.190

Collatio beneficij perpetua eſſe debet, & facta, vt quis perpetuò illam poßideat.con.313.nu.9. fol.190

Collatio beneficij facta clam, præſumitur ſimulata, & non valet. con.315.nu.6. fol.191

Collatio beneficij facta contra interloquutoriam præſumitur ſubreptitia.ibid.nume.7.

Collatio beneficij poteſt per collatorem probari, dummodo producatur vt teſtis. con.174.nu.5. fol.128

Vide ibi contrarium.

Collatio beneficij poteſt probari per inſtrumentum admißionis illius, ad quem ſpectabat, ac etiam per teſtes. concluſio.173.numero 10. fol.128

Collatio beneficij palam facta, idoneitatem perſonæ præſumit, & contrarium aſſerens probare debet.concluſio.176.numero 6. fol.128

Collatio facta abſenti, antequam ipſe declarauerit voluntatem, nullius eſt momenti.con.313.nu.19. fol.190

Collatio, vt valeat ex parte rei, probari debet, quòd beneficium ſit vacans.ibid.nume.20.

Collatio probari poteſt per inſtrumentum, ſeu per teſtes in iudicio. ibid.nume.21.

Collatio epiſcopi præſumitur prius facta, quàm illa vicarij ſui. con. 314.nume.2. fol.190

Collatio ordinarij prius eſſe facta præſumitur, ſi habet horam determinatam, quæ in collatione Pontificis maximi non ſit appoſita. ibid. nume.3.

Collatio Papæ non præfertur collationi ordinarij, quando ab ordinario prouiſus reperitur in poſſeßione. ibid.nu.4. fol.191

Collationi, vt credatur, neceſſe eſt, vt facta ſit præſentibus teſtibus fide dignis.con.313.nu.8. fol.190

Collationem fama probat, quando aliquis conſequitur beneficium ab aliquo, ad quem de iure non ſpectat collatio, ſecus vt ibid.con. 313.nu.25. fol.190

Collationem habens ab ordinario præfertur collationi Papæ.con. 174.nume.2. fol.128

Collationem beneficij ad aliquem pertinere probatur per famam, & communem opinionem, atq; per inſtrumentum.con.313.numero 22. fol.190

Collationem alicui pertinere, ſatis eſt docere per litteras, vel inſtrumentum, beneficium conſueuiſſe per talem conferri, & ad illum collationem, & inſtitutionem ſolere pertinere.ibidem numero 23.

Collator admittitur, vt aliquo pacto iudicem doceat, & ad aliquod indicium.con.315.nu.4. fol.191

Collator poteſt aßiſtere illi, cui contulit beneficium. ibidem numero 5.

Collator beneficij non videtur idoneus teſtis pro illo, cui fecit collationem.con.315.nu.1. fol.191

Collatoris ex parte quæ probanda ſint vt collatio valida probetur. con.313.nu.1. fol.190

Collectam aliquem ſoluiſſe probatur per teſtes, etiam vniuerſitatis.con.316.nu.1. fol.191

Collectæ præſumuntur potius ſolutæ cõtra voluntatem quàm ſponte.con.316.nu.9. fol.191

Collectæ ſolutio indiſtinctè probari non poteſt per teſtes. con.316. nume.3. fol.191

Collectas non eſſe ſolutas, qui dicit, probare debet.con.316.numero 8. fol.191

Collectas quem ſoluiſſe, vel non ſoluiſſe probatur per librum exactoris.con.316.nume.4. fol.191

Collectoria eſt officium, quod & honorem, & vtilitatem Reipublicæ affert, & confertur in inuitum.con.317.nu.26. fol.192

Collector nõ tenetur probare ſe acceptaſſe, & exercuiſſe officium collectoriæ.con.317.nu.25. fol.192

Contrarium, nume.27.

Collectoris facultas probatur per litteras originales, non autem per earum tranſumptum.con.317.nu.6. fol.192

Collectoris facultas, ſiue commißio debet probari per literas, & non per teſtes.con.317.nu.1. fol.192

Collectoris deputatio poteſt probari per teſtes ſi aliquis deputatus eſt in collectorem in eccleſijs vrbis Romæ, in vrbe exiſtente Papa. con.317.nu.9. fol.192

Collectoris litteræ cum illius ſigillo ſine manu notarij, & ſubſcriptione teſtium, probant facultatem, & deputationem ſubcollectoris. con.317.nu.3. fol.192

Collectoris poteſtas poteſt per teſtes probari, quando litteræ collectoriæ amiſſæ ſunt. con.317.nu.11. fol.192

Collectoris facultas probatur per litteras in actu delegationis, vel ſimplicis cognitionis.con.317.nu.14. fol.192

Collectoris, vel ſubcollectoris deputatio, ſi nec per litteras, nec per teſtes conſtat, nec etiam per communem hominum exiſtimationem poteſt probari.con.317.nu.17. fol.192

Collegiatus poteſt eſſe teſtis in cauſa collegij. concluſio.318.numero 1. fol.193

Collegiatũ quem non eſſe probatur quãdo cohortales dicunt ipſum non eſſe ex eorum numero.con.319.nu.5. fol.193

Collegiati pro collegiatis teſtificari non poſſunt quando illi ex collegio alios teſtes exhibere poſſunt. concluſio. 318. numero 2. fol.193

Collegati teſtes eſſe nequeunt pro collegio, quando de collegij commodo agitur, quod ſigillatim ſpectat ad vtilitatem ſingulorum. ibid.nume.3.

Collegiati teſtificari poſſunt pro collegio, quando ſe referunt ad aliquod inſtrumentum vniuerſitatis. ibid.nu.4.

Collegium probatur ex communi ſigillo, communi tractatu, arca communi, refectorio, & dormitorio, ac ex fraternitate, & familia communi.con.319.nu.1. fol.193

Collegium tres faciunt.ibid.nume.2.

Collegium omne præſumitur illicitum, niſi probetur licitum. ibid. nume.3.

Collegium, & fraternitates, vt vocant, battentium, an dicantur loca pia, & collegia approbata. ibid.nu.4.

Colluſio eſt difficilis probationis, & propterea probatur ex coniecturis.con.322.nume.1. fol.193

Colluſio in dubio non præſumitur, niſi probetur. ibidem numero 2. fol.194

Colluſio probatur, quando inter accuſatum, & inter accuſatorem ſit magnus vſus, & familiaritas. ibid. nume. 3.
Colluſio ſatis probatur ex familiaritate accuſatoris, & accuſati. ibid. nume. 4.
Colluſio non præſumitur ex concordia, & amicitia in iudicio ciuili. con. 322. nume. 6. fol.194
Colluſio probatur, ſi accuſatus, & accuſator, poſt litem conteſtatam non compareant in termino ſtatuto per iudicem. ibidem nume. 7.
Colluſio probatur, ſi aliquis veras probationes abſcondit, vel diſſimulat, & falſas excuſationes admittit. ibid. nume. 8.
Colluſio probatur, ſi teſtes corrupti ſunt, vel iudices, vel examinatores facto, & opera actoris. ibid. nume. 9.
Colloquium præſumit animum deliberatum, & quomodo. con. 98. nume. 12. fol.86
Colonus teſtis eſſe non poteſt pro domino. concluſio. 320. numero 1. fol.193
Colonus pro domino teſtis eſſe poteſt, quando de re minima tractatur. con. 320. nu. 8. fol.193
Colonus partiarius ſi adhibebitur in teſtem, rectè probabit pro domino ſuo, quando agitur de proprietate alicuius rei, non autem de fructibus. ibid. nume. 9.
Colonus aſcriptitius, & mercenarius, qui cum ſibi libuerit non poteſt recedere, teſtis eſſe non poteſt pro domino. concluſio. 320. numero 2. fol.193
Colonus partiarius, qui non eſt domeſticus, & non dicitur productus è domo producentis, pro domino teſtis eſſe poteſt. ibidem nume. 3.
Coloni teſtes ſine vllo diſcrimine probant, quando non agitur de eorum emolumento, & commodo. con. 320. nu. 6. fol.193
Coloni teſtari poſſunt pro domino, eo ita iubente, nedum de proprietate, ſed etiam de poſſeſſione fundi, quando ſunt coloni, & laboratores in poſſeſſione, de qua agitur. ibid. num. 7.
Coloni ſi plures ſunt, probant pro domino. concluſio. 320. numero 10. fol.193
Coloni noſtri temporis ſunt idonei teſtes pro dominis, & contra dominos. con. 320. nu. 4. fol.193
Colonis teſtibus quanta fides ſit adhibenda, à iudice inueſtigandum eſt. con. 320. num. 5. fol.193
Color quæſitus præſumitur de contractu. concluſio. 442. nume. 10. fol.271
Comes ſub dominio Regis in dubio præſumitur habere comitatum iure proprio, & non tanquam feudalem. concluſio. 323. numero 1. fol.194
Comes ſub dominio Regis comitatum habens, iure proprio habere præſumitur. con. 79. nu. 10. fol.78
Comes ſi ſeruitia Regi præſtiterit, præſumitur ea tanquam ſuo ſuperiori feciſſe, non tanquam domino feudi. concluſio. 323. numero 2. fol.194
Comitem ſub dominio Regis habere Comitatum tanquam feudalem probatur, ſi ſumus in antiquis per famam. concluſio. 323. nume. 4. fol.194
Comes Palatinus vltra exhibitionem priuilegij probare debet ſe eſſe illum, cui fuit conceſſa facultas, vel ab illo deſcendere, cui ante fuit conceſſum priuilegium legitimandi. concluſio. 324. numero 8. fol.194
Comiti Palatino aſſerenti ſe poteſtatem habere legitimandi non creditur, niſi id probet per eius priuilegium. concluſio. 324. numero 1. fol.194
Comiti Palatino aſſerenti ſe habere poteſtatem legitimandi non creditur, etiam ſi vnà cum aſſertione cõcurreret longitudo temporis. con. 324. nu. 6. fol.194
Commiſſio iudicis in citatione præſumitur, vbi eſt conſuetudo non ſcribendi huiuſmodi commiſſiones citandi. concluſio. 294. numero 13. fol.182
Commiſſio valet, quando plura narrata ſunt, & aliqua ſunt vera, etiam ſi narrans iuraſſet omnia narrata ſe credere eſſe vera. con. 325. nume. 9. fol.195
Commiſſio, vt valeat, in qua narrata ſunt plura capitula, quorum aliqua vera, & aliqua falſa ſunt, ſufficit probare vnum, quòd verum ſit. con. 325. nume. 1. fol.195
Commiſſio ſubcollectoris, & eius poteſtas, ac exercitiũ probari poteſt per teſtes, qui fuerint præſentes tempore commiſſionis ſibi factæ. con. 317. nu. 16. fol.192
Commiſſio facta præſumitur Cardinali in his, quæ veniunt in forma generali legationis. con. 269. nu. 2. fol.169
Commiſſio in caſu, quo eſſet probanda, poteſt probari per teſtes probantes de communi reputatione. con. 140. nu. 11. fol.109
Commiſſio facta ſuper diuerſis, & pluribus articulis à iure communi diſcrepantibus requirit ſcripturam. con. 326. nu. 4. fol.195
Commiſſio iudicis præceſſiſſe præſumitur ex relatione nuntij in actis facta. con. 294. nu. 3. fol.181
Commiſſio iudicis in cauſſis ciuilibus de conſuetudine præſumitur conſtito de relatione nuntij aſſerentis ſe iudicis mandato citaſſe. ibid. nume. 4.
Commiſſio Epiſcopi, vel legati de conferendis beneficijs facta viua voce Vicario ſuo generali valet, & probatur per teſtes. con. 326. nume. 1. fol.195
Commiſſio, & ſublegatio probatur per litteras ſolo ſigillo legati ſigillatas, con. 317. nu. 5. fol.192
In commiſſione ſi plura narrentur, quorum aliqua falſa, aliqua vera ſint, ſi eiuſdem effectus ex veris ſequi poteſt, valet commiſſio. con. 181. nu. 3. fol.131
In commiſſione cum plura capitula narrantur, quæ de iure minimè neceſſaria ſunt, ipſa in diſiunctiuam reſoluuntur. con. 325. nume. 3. fol.195
Commiſſiones factæ per Papam, vel Imperatorem non poſſunt probari per teſtes, ſed per litteras, & ſcripturam. concluſio. 326. nume. 3. fol.195
Commodatarius tenetur de leuiſſima culpa. concluſio. 467. numero 12. fol.290
Commodatarius non tenetur de furto ex leuiſſima culpa, quando furtum eſt patratum à perſona coniuncta, à qua non ſuſpicatur. ibid. num. 13.
Commodatarius non tenetur, quando furtũ fuit factum à famulo commodato, vnà cum re commodata. ibid. nu. 14.
Commodatarius non tenetur de cuſtodia, quando famulus fuit tranſmiſſus, vt cuſtodiat rem commodatam. ibid. nu. 15.
Commodatum præſumitur factum rogatu commodatarij. con. 327. nume. 1. fol.196
Commodatum ſi perierit, commodatarius tenetur nedum de dolo, ſed etiam de culpa. ibid. nu. 2.
Commodatum quando aliquid reperitur, cautio eſt: vt in libello dicatur, ſe commodaſſe ad requiſitionem ipſius commodatarij, & è conuerſo, cõmodatarius debeat facere articulos, quod ſpontè res commodata ſibi fuerit oblata. ibid. nu. 3.
Commodatum qua cautione probari poterit, quãdo deficiant modi probandi per teſtes, vel per inſtrumenta. ibid. nu. 4.
Commodata res ſi pereat penes commodatarium, ipſe probare tenetur rem peremptam, ſed agens cõtra eum probare debet quòd eius dolo, vel graui culpa illa perempta ſit. concluſio. 327. numero 7. fo.196
Communio præſumitur inter fratres quoad ſocietatem, & communionem fructuum, & lucrorum, non autem omnium bonorum. con. 328. nu. 7. fol.196
Communio præſumitur ex eo, quòd quis habeat tigna immiſſa in muro ab aliquo poſſeſſo. ibid. nu. 8.
Communio regulariter non præſumitur. con. 328. nu. 1. fol.196
Communio præſumitur diſcordiam, & diſſenſionem excitare. ibidem nume. 2.
Communio dicitur mater diſcordiæ. ibid. num. 3.
Communio probari poteſt ex coniecturis, præſumptionibus, ac actibus, qui non poſſunt fieri citra ius, & nomen ſocietatis. ibid. nume. 4.
Communio probatur contracta inter fratres, quando diũ ſimul habitauerint, & omnia lucra communicauerint, nec ad inuicem rationem bonorum reddiderint. ibid. num. 5.
Communio præſumitur inter fratres, niſi contrarium probetur. ibid. nume. 6.
Communis vſus loquendi præualet propriæ verborum ſignificationi, quando probatur extitiſſe tempore conditi ſtatuti. con. 329. nume. 9. fol.196

Commu-

Communis vſus loquendi eſt difficilis probationis.concluſio.329. nume.1. fol.196
Communis opinio in iudicando quotieſcunq; reperitur falſa euidenter,vel probabilibus rationibus,& argumentis conuinci poteſt,non eſt ſequenda.con.395.nu.29. fol.243
Communis vſus loquendi probatus dicitur à teſtibus deponentibus, quòd inoleuerit per decem annos ante.concluſio.329.numero 5. fol.196
Communis vſus loquendi non eſt in loco,ſi teſtes non concludunt de tempore decem annorum.ibid.nume.6.
Communis error facit ius.con.188.nu.14. fol.136
Communis loquendi vſus præfertur proprietati ſermonis.con.329. nume.3. fol.196
Communis opinio non probat plenè titulum in beneficialibus,maximè aduerſario ſe opponente.con.171.nu.2. fol.126
Communis opinio inducit præſumptionem,quæ transfert onus probandi in aduerſarium,ſi poſſeſſor petit abſolutionem,nõ autem adiudicationem.con.264.nu.18. fol.166
Communis ſententia eſt,auum in dubio præſumi neptem dotare filij contemplatione. concluſio.156. nume. 8. contrarium numero 9 fol.118
Communis error nihil operatur, quando nullum reperitur fundamentum.con.317.nu.19. fol.192
Communis opinio maioris eſt auctoritatis,quàm ſit Rota.con.484. nume.8. fol.298
Communis opinio probatur per plura inſtrumenta,& non ex vnius dicto.con.394.nu.13. fol.241
Communis opinio auditorum Sacri Palatij circa clauſulam,quouis alio modo vocans, refertur per Ioan. Cald. conclu.181.num.6. fol.131
Communem vſum loquendi qui allegat, illum probare debet.con. 329.nu.2. fol.196
Communem vſum loquendi rectè probandũ, quomodo ſit formandus articulus.con.329.nu.4. fol.196
Communitas inquiſita de negligentia in capiendo homicidas, quibus modis probare poterit ſuam diligentiam. concluſ.518. numero 2. fol.313
Comparatio literarum ſimpliciter non probat, ſed eget alio adminiculo, vel ſubſcriptione trium teſtium. concluſ.330. nume. 4. fol.197
Comparatio ſola literarum in libro rationum Caij, in quo aliquid reperitur ſcriptum contra Sempronium ab eodem Sempronio, non ſufficit,ſi eo libro Caius vti velit.con.330.nu.19. fol.198
Comparatio literarum per ſe ſola nõ probat,tam in apocha,quàm in epiſtola, & ſimilibus ſcripturis. concluſio. 330. numero 14. fol.198
Comparatio ſola literarum facit plenam fidem, quando tractatur de comparatione publici inſtrumenti.ibid.nu.15.
Comparatio inſtrumenti poteſt fieri non ſeruata illa ſolemnitate, quæ traditur regulariter in comparatione facienda. ibidem numero 16.
Comparatio ſola literarum plenè probat in libris rationum.ibid. nume.17.
Comparatio ſola literarum non probat, nec ſufficit ad probandum falſitatem.con.330.nu.25. fol.198
Comparatio literarum in crimine falſi facit indicium ad torturam.ibid.nume.26.
Comparatio literarum eſt indicium indirectum falſitatis, quod non ſufficit ad torquendum. ibid.nume.27.
Comparatio literarum, ſeu ſcriptura, plenè probat, ſi adeſt ſubſcriptio trium teſtium grauium, & honeſtorum, qui recognoſcant eorum ſubſcriptionem, affirmantes ſcripturam illam eſſe ipſis præſentibus ſcriptam.ibid.nu.28.
Comparatio literarum dat plenam fidem epiſtolæ negatæ, ſi nõ habeat ſigillum. con. 330. nu.11. fol.197
Comparatio litterarum cõcurrere debet ad probandum apocham. con.110.nume.19. fol.92
Comparatio litterarum fallax.ibid.nume.20.
Comparatio literarum per ſe ſola non probat, quòd literæ conſueuerunt mutari ex curſu temporis. concluſio. 330. numero primo. fol.197
Comparatio literarum ſemiplenè probat. concluſ. 330. nume. 7. fol.197
Comparatio literarum plenam probationem facit. ibid.nu.8.
Comparatio literarum apochæ priuatæ perſonæ ſemiplenè probat, ſed in libris mercatorum,rationum,& in epiſtola ſcripta abſenti, plenè probat.ibid.nume.9.
Comparatio literarum quomodo fiat. quæſt.12.nu.2. fol.23
Comparatio literarum plenè fidem facit. quæſt.12.nu.3. fol.23
Comparatio literarum quando probet, & quando non. con. 330. nume.30. fol.198
Comparatio facienda tam in apochis, quàm epiſtolis, & inſtrumentis publicis ſemper iudicantis arbitrio relinquenda eſt. ibidem nume.31.
Comparatio literarum quomodo, & in quibus caſibus facienda ſit. ibid. nume.32.
Comparatio literarum vt fieri poſſit, quæ requirantur,ibidem numero 33.
Comparatio literarum facienda eſt ab illis, qui ſunt in illa arte periti.ibid.nume.34.
Comparatio, quæ oſtendit ſcripturam ſimul cum ſcriptura per omnia ſimilem,plenè probat. con.330.nu.20. fol.198
Comparatio ſi omnimodam ſimilitudinem habet, probationem inducit. ibid.nu.21. fol.198
Comparatio literarum, ſi non omnimodam ſimilitudinem habet, ſed aliquam diſſimilitudinem, ſemiplenè probat.ibidem numero 22.
Comparatio, vt poſſit fieri, iudex poteſt compellere debitorem adſcribendum manu propria.ibid.nume.23.
Comparationi literarum facilius ſtatur in epiſtola, quæ mittitur abſenti. con.330.nu.12. fol.197
Comparationem literarum adminiculantur teſtes deponentes, ſe fuiſſe præſentes, quando ſcripta fuit talis ſcriptura, & vidiſſe ſcribere illas literas, & ſcripturam,de qua agitur. con. 330. numero 5. fol.197
In comparatione literarum duplex requiritur ſcriptura. con.330. nume.35. fol.198
Comparitionis probatio fit per inſpectionem actorum. concluſ. 331. nume.1. fol.198
Ad comparitionem, quæ ſpectant,remiſſiue.con.331.nu.2. fol.198
Comparentibus pro citato abſente, eius abſentia allegata, conceditur terminus arbitrio iudicis conſiderato. concluſio.8.nume.10. fol.35
Compater poteſt eſſe teſtis pro compatre. concluſio. 332.nume. 1. fol.198
Compater, & patrinus prohibentur eſſe teſtes. concluſio. 310. numero 3. fol.188
Compater poteſt eſſe teſtis in ciuili, & in capitali iudicio. con. 332. nume.7. fol.199
Contrarium,ibidem.
Compater non poteſt eſſe teſtis pro filio à ſacro fonte leuato & è contra.ibid.nume.8.
Compater iudex poteſt recuſari pro ſuſpecto,licèt talis cauſa non ſit in iure determinata,ſed dubia.con.332.nu.16. fol.199
Compater dicitur teſtis omni exceptione maior.concluſio. 332.numero.3. fol.199
Compater in cauſa, quæ ad matrimonium ſpectat,teſtis eſſe poteſt. ibid. nume.4.
Compater poteſt etiam eſſe teſtis in criminali cauſa.ibid.nu.5.
Compatres æquiparantur patribus naturalibus, & ideo non ſunt idonei teſtes pro filijs ſuis ſpiritualibus. concluſio. 332. num. 12. fol.199
Compenſare idem eſt, quod ſoluere.con.334.nu.2. fol.199
Compenſatio debiti non liquidi probari debet per eum, qui illam allegat.con.334.num.1. fol.199
Compenſatio etiam cum debito neceſſario nunquam præſumitur, quando aliquid inter viuos donatur. concluſio.333. numero 7. fol.199
Compenſatio nõ præſumitur cum debito voluntariè contracto.con. 333.nume.3. fol.199
Compenſatio quo pacto probetur, & ex quibus coniecturis.ibidem nume.4.

Compenſatio non cadit in creditore legante debitori. con.96. numero 23. fol.84

Compenſatio non cadit, ſi debitum ſit ſub conditione, vel in diem ab vna parte, & ex alia purum. con.333. nu.10. fol.199

Compenſatio non præſumitur, licèt teſtator rem obligatam leget creditori ſuo. con.333. nu.1. fol.199

Compenſatio non fit in debito voluntario ex cõtractu vel actu immediatè voluntario. con.96. nu.9. fol.84

Compenſatio fit in debito voluntario, quando ex verbis teſtatoris apparet legaſſe animo compenſandi. ibid. nu.10.

Compenſatio ſufficit, quòd ex verbis ei æquipollentibus fiat. ibidem nume.14.

Compenſationem ad probandum debiti debent dari duo menſes. con.334. nu.3. fol.199. Contrarium poſt nu.4. fol.200

Compromiſſum præſumitur ex laudo lato præſente, & non contradicente parte. con.336. nu.1. fol.200

Compromiſſum præſumitur ex laudo antiquo. ibid. nu.2.

Compromiſſum præſumitur etiam poſt decennium latum cum ſolemnibus ſuis requiſitis. con.336. nu.4. fol.200

Conatus in crimine aſſaßinij ſi effectus non fuerit ſequutus, non eſt puniendus pœna vltimi ſupplicij, ſed mitiori pœna. con.138. nume.5. fol.107

Conatus in enormißimis punitur, licèt non ſequatur effectus, vide ibi contrarium de conſuetudine totius Italiæ. concluſio.138. numero 8. fol.107

Conatus effectu non ſubſecuto, quando puniatur pro effectu conſumato, & quando non, vide remißiuè. ibid. nu.9.

Conceßio principis in dubio præſumitur realis, & non perſonalis etiam in materia iuriſdictionis. con.338. nu.1. fol.200

Conceßio in dubio realis eſt niſi ex qualitate perſonæ, & rei præſumatur perſonalis. ibid. nu.2.

Conceßio præſumitur realis, quando continet beneficium Principis. ibid. nume.3.

Conceßio in dubio realis præſumitur, quando facta eſt ciuitati, vel alicui vniuerſitati. ibid. nume.4.

Conceßio facta à priuato, quæ refertur ad factum, præſumitur perſonalis. ibid. num.5.

Conceßio ſi ad ius referatur indeterminatè reſpectu fundi dominantis perſonalis præſumitur, ſed ſi determinatè realis cenſetur. ibid. nume.6.

Conceßio in emphyteuſim, vel feudum probatur per diuturnam præſtationem cenſus, penſionis, aut ſeruitij. concluſio.337. numero 1. fol.200

Conceßio in emphyteuſim, vel feudum probatur, per ſolutionem decem, vel viginti annorum. con.337. nu.2. fol.200

Conceßio in emphyteuſim probatur, ſi apparet quem poſſediſſe tanquam emphyteutam, vel vaſallum, & eo nomine præſtitiſſe cenſum, vel ſeruitium. ibid. nume.3.

Conceßio rei eccleſiæ ad modicum tempus non requirit ſolemnitates. con.75. nu.25. fol.75

Conceßio rei modicæ eccleſiæ non requirit ſolemnitates. ibidem numero 26.

In conceßione ſi exprimatur, ad beneplacitum noſtrum, & ſuperiorum noſtrorum, vt ſedis Apoſtolicæ, nullo pacto, nec morte concedentis, nec abſolutione eius officij præſumitur reuocatum beneplacitum. con.188. nu.4. fol.136

Concluſio in cauſa quid ſit. con.347. nu.127. fol.215

Concluſio in cauſa in dubio facta præſumitur infra tempus debitum ſcilicet dies ſexaginta vtiles. con.339. nu.1. fol.201

Concluſio in cauſa quot modis fiat, vide remißiuè. concluſio.339. nume.7. fol.201.

Concluſio in cauſa actorum productioni finem imponit, adeo vt nihil aliud, quod ad cauſam ſpectat, poſt eam produci poteſt, & nil aliud expectatur, præterquam ſola ſententia. concluſio.17. numero 43. fol.27

Concluſio in cauſa partibus os obſtruit, & claudit, vt probationibus nullus amplius relinquatur locus. ibid. nu.44.

Concluſio in cauſa præſumitur nota fuiſſe iudici. concluſio.339. numero 3. fol.201

Concluſio in cauſa præſumitur nota iudici, ſi ipſemet ille fuit, qui concluſit. ibidem nume.4.

Concluſum in cauſa non præſumitur, niſi in actis expreſſè vel tacite concluſum appareat. con.339. nu.2. fol.201

Concluſum in cauſa dicitur, quando eſt productionibus, & allegationibus renunciatum. con.339. nu.6. fol.201

Concorditer quando quid fieri debet, ex ſolo ſilentio non dicitur in concordia fieri, ſed requiritur voluntatis declaratio. conclu.121. nume.9. fol.100

Concubina non dicitur amica. con.340. nu.14. fol 201

Concubina pro ſuo Amaſio teſtis eſſe non poteſt. concluſio.340. numero 8. fol.201

In concubina lex facilius præſumit turpem quæſtum. conclu.340. nume.4. fol.201

Concubina, & vxor pares cenſentur ferè omnibus in rebus, cum in affectione optimè conueniant, & niſi in dignitate nihil interſit. con.340. num.10. fol.201

Concubina mulier non cenſetur, ſi non apparet, quod interuenit conſenſus concubinarius, & quando eſt honeſta, & libera. con.341. num.26. fol.202

Concubina, licèt ſine inſtrumentis dotalibus publicè ducitur vt vxor, & ab vxore in alio, quàm in dignitate, non differt. con.341. nume.23. fol.202

Concubina citra ſolennitatem dicitur. ibid. nu.24.

Concubina quicquid ſibi comparauit, acquiſiuiſſe præſumitur ex bonis Amaſij. con.340. nu.1. fol.201

Contrarium ſub nume.2.

Concubina, & vxor comparantur. ibid nume.2.

Concubinam habere non licet ſine proteſtatione, ſed oportet ipſam in vxorem habere, vel ſtupro tenere. concluſio.341. numero 20. fol.202

Concubinarius manifeſtus teſtis eſſe non poteſt. concluſio.340. numero 18. fol.201

Concubinarius publicus, nec contra alios teſtificari poteſt. concluſ. 340. num.16. fol.201

Concubinarius conſenſus præſumitur, ſi mulier honeſta nõ eſt. con. 342. num.11. fol.202

Concubinatus cenſetur, ſi mulier ducatur à viro in domum ſuam, & publicè cum ipſa cohabitet. con.341. nu.21. fol.202

Concubinatus vt probetur, probari debet, quòd ſit mulier, cum qua non committatur ſtuprum. con.341. nu.27. fol.202

Concubinatus præſumitur exiſtente diſparitate perſonarum. con. 341. num.1. fol.202

Concubinatus probatur per longam cohabitationem mulieris, & viri cum copula. con.342. num.1. fol.202

Concubinatus, & concubinarius conſenſus in dubio præſumitur, quando mulier eſt obſcuro loco nata. concluſio.341. numero 5. fol.202

Concubinatus probatur ex conſenſu concubinario. concluſ.341. nume.11. fol.202

Concubinatus in clericis graue crimen eſt. concluſio.340. nume.20. fol.201

Concubinatus vt probetur, requiritur, quod mulier ſit retenta in domo in ſchemate concubinæ. con.341. nu.18. fol.202

Concubinatus probatur circa perſonas impares, ſi vir ſit illuſtris & magnus, & mulier inferioris conditionis. concluſio.341. numero 25. fol.202

Concubinatus præſumitur abſque vlla proteſtatione, quando intercedente perſonarum diſparitate accedit liberum ipſius mulieris arbitrium à viro abeundi, & ſi velit ad eum redeundi. con.341. nume.9. fol.202

Concubinatus, & non matrimonium præſumitur, ſi inſtrumenta nuptialia nõ interuenerunt, & ſi agatur inter illuſtres, & maiores. con.342. nume.10. fol.202

Concubinatus præſumitur per diuturnam cohabitationem. concl. 341. nume.3. fol.202

Concubinatus præſumitur, quando perſonæ ſunt conditionis imparis, vt ſi vir ſit illuſtri ſanguine natus, & mulier fortunæ vilioris. con.342. num.7. fol.202

Concubinatus non contrahitur cum virgine, & vidua, licèt vxores eſſe poßint. con.341. nu.13. fol.202

Concubinatus non præſumitur niſi ab initio fiat proteſtatio, quòd velit eam habere in concubinam. ibid. nu.14.

Concubinatus præſumitur per diuturnitatem temporis, per quam ſtuprum vetus purgatur.ibi.nu.15.

Concubinatus probatur, ſi vnica eſt concubina, & in domo retenta.ibi.num.16.

Concubinatum ad probandum de neceſſitate requiritur, quòd proteſtatio tenendi mulierem in concubinam facta ſit à principio. concluſ.341.nu.19. fol.202

Concubinatu quando diuerſitas euidens eſt, & imparitas perſonarum omnibus nota, non eſt neceſſe probare aliquam proteſtationem, vel animi deſtinationem. concluſione 341. numero ſeptimo, folio 202.

Condemnatio exequi non debet, ſi poſt confeſſionem perſeueratam, & ratificatam, & etiam poſt ſententiam appareat, & liqueat iudici aliquo modo de innocentia confitentis condemnati. concluſ.353.nu.26. fol.221

Condemnatus de crimine quando poteſt appellare, vel non; vide remiſſiuè.concl.353.nu.29. fol.221

Condemnatus in iudicio ciuili ex præſumptionibus, non poteſt ex iiſdem condemnari in iudicio criminali.concluſione 34.num.12. fol.51.

Conditio debet adimpleri in forma ſpecifica.concluſione 75. nu.20. fol.75.

Conditio in dubio non præſumitur, ſed potius modus, quando verba non ſunt ſatis clara. concluſione trecenteſima quadrageſimatertia, num.1. fol.203

Conditio teſtis debet intelligi ſecundum tempus productionis, & præſtiti iuramenti.conc.26.num.6. fol.42

Conditio hominum eſt varia; quorum authoritas propter diuerſas proprietates fidem facit.concl.155.num.2. fol.117

Conditio fideicommiſſi, vt ſi deceſſerit ſine filiis, in dubio præſumitur extitiſſe.concl.343.nu.8. fol.203

Conditionem extitiſſe, qui aſſerit, probare cogitur.concl.343.nu.4. fol.203

Conditionem impletam, qui dixerit, ei incumbit onus probandi. ibi.nu.5.

Conditionem præſumptionis legis impleri præſumptiuè ſatis eſt. concl.343.nu.7. fol.203

Conductor, cum non teneatur, niſi de dolo, lata, & leui culpa, & non de leuiſſima, poterit ſe excuſare de incendio illato in domo conducta, & ex hoc non tenebitur ad aliqua damna.conc.467. nu.7. fol.290

Contrarium ibi, & num.ſeq.

Conductor de incendio non tenetur nec ex lege Aquilia, licèt leuiſſima culpa veniat in ipſa lege: & culpa leuiſſima quæ dicatur. conc.467.nu.9. fol.290

Conductori pecudum aſſerenti eas ſibi fuiſſe abactas, credendum non eſt, niſi probauerit caſum furti. concluſione 272. numer.11. fol.171

Confeſſio extraiudicialis nocet in iudicio, ſi eſt deducta tanquam delictum.concl.497.nu.14. fol.306

Confeſſio ſine cauſa etiam per verba enunciatiua, vel non, probat liberationem.conc.481.nu.4. fol.297

Confeſſio debiti non probat debitum, quando emergit in præiudicium tertii.ibi.nu.5.

Confeſſio emanata ſuper actione reali probat.conclu.373.num.20. fol.234.

Confeſſio, & probatio contra præſumptionem iuris, & de iure quando non admittatur.quæſt.10.nu.52. fol.21

Confeſſio facta extra iudicium non præiudicat confitenti.con.384. num.9. fol.237

Confeſſio dotis receptæ ſapit reprobatam donationem. conclu.214. num.16. fol.146

Confeſſio incidenter facta non probat. concluſione 383. numero 1. folio 236

Confeſſio de mutuo ſi facta non eſt principaliter ſuper ipſo mutuo, ſed incidenter non probat, nec præiudicat.ibi nu.2. fol.237

Confeſſio in actu nullo ſi ſit facta per torturam, vel metu tormentorum non probat, nec valet licèt ex interuallo perſeueret.conc. 357.nu.4. fol.222

Confeſſio in actu nullo ſi ſit expreſſè facta probat.ibidem num.5.

Confeſſio ſi ſit erronea, vel contra prohibitionem legis licèt expreſſa, & tacita, tamen in actu nullo non probat. ibidem numero ſexto.

Confeſſio per ſcripturam propriæ manus facta ita plene probat, vt in contrarium probari non poſſit, nec probato errore. concl.382. num.1. fol.236

Confeſſio plenè probat, quando quis confitetur in epiſtola, ſiue in apocha etiam abſente parte.ibi.nu.2.

Confeſſio mariti de receptione dotis probat etiam in præiudicium creditorum.conc.362.nu.9. fol.228

Confeſſio facta in mortis articulo valet, quia non eſt veriſimile, quem mentiri.conc.144.nu.4. fol.110

Confeſſio facta ſacerdoti in cauſa matrimoniali probat in iudicio. conc.377.nu.4. fol.235

Confeſſio aduerſarii probat in fauorem alterius, quando quis vult titulum probare ex ſola confeſſione ſpoliantis.conc.392.num.9. fol.238

Confeſſio facta in epiſtola tranſmiſſa probat contra ſcribentem, & non pro ſcribente.concl.264.nu.16. fol.166

Confeſſio procuratoris facta in iudicio ſummario non probat in plenario.concl.348.nu.11. fol.216

Confeſſio proueniens ex perſona filii non nocet patri.ibi nu 12.

Confeſſio facta in iudicio ſummario primo, quando contra illam fuerit pronunciatum, non nocet alicui in ſecundo. ibidem numero 13.

Confeſſio facta coram arbitro procedente iuris ordine ſeruato probat, ac ſi coram iudice facta fuiſſet.ibi.nu.14.

Contrarium ibid.

Confeſſio facta coram arbitratore non valet vt iudicialis. ibidem num.15.

Confeſſio facta in cauſa ciuili probat etiam in criminali. ibidem numero 16.

Confeſſionis vigore factæ in iudicio dum criminaliter agitur, non poteſt iudex priuare clericum beneficio; ſed hoc facere poterit Epiſcopus, vel illius Prælatus. concluſione 348. numero 17. folio 216

Confeſſio facta in iudicio etiam ſine cauſa plenè probat. concluſio. 348.nu.7. fol.215

Contrarium ibi.

Confeſſio ſine cauſa etiam in iudicio facta non nocet. concluſ. 348. num.8. fol.215

Confeſſio extraiudicialis de crimine ſemiplenam probationem facit.conc.350.nu.39. fol.219

Confeſſio facta parte præſente probatur per vnum teſtem tantum, vt ſaltem faciat ſemiplenam probationem. concluſio.379. nu 18. fol.236

Confeſſio pupilli ſine tutoris authoritate non probat, & eſt nulla. conc.371.nu.1. fol.233

Confeſſio abſente parte probata per duos teſtes, quæ inducit ſemiplenam probationem, coniungitur cum probatione famæ, quæ eſt ſpeciei diuerſæ, & à fortiori coniungi debet cum alia confeſſione eiuſdem ſpeciei. concluſione 379. nu.13. fol.236

Confeſſio mariti de dote recepta, non ob aliud impeditur, vt non probet, niſi ob fraudis ſuſpicionem, & ceſſante dicta ſuſpicione permittitur, vt valeat, & probet. concluſione 362. nume.11. fol.228

Confeſſio patris dicentis ſe recepiſſe pecuniam ab aliquo, & eſſe debitorem, etiam ſi ſit iurata, non probat. concluſione 364. numero 6. fol.229

Confeſſio delicti facta in iudicio ſeculari à clerico, nihil operatur, nec probat in iudicio eccleſiaſtico, ſi demum eam reuocat coram iudice eccleſiaſtico.conc.33.nu.27. fol.50

Confeſſio Prælati, vel Abbatis probat, ſi habet in ſe aliquam veriſimilitudinem, vel cum ea concurrat aliqua coniectura. conc.367. nu.13. fol.230

Confeſſio Prælati confitentis pecuniam in eccleſiæ vtilitatem conuerſam fuiſſe probat, ſi concurrant cum ea aliquæ coniecturæ. ibidem num.14.

Confeſſio Prælati probat, ſi agitur de iure acquirendo eccleſiæ.ibid. num.15.

Confeſſio Prælati ſi concernit dignitatem ipſius, reſpectu vitæ ſuæ probat, & nocet eccleſiæ.ibi.nu.16.

Confeßio ſi ratione inhabilitatis confitentis ſit nulla, nihil probat. conc.357.num.8. fol.222
Confeßio facta in actu nullo, dummodo iudex fuerit competens, plenè probat, ſecus ſi fuit incompetens.ibi.num.9.
Confeßio in actu nullo ſi facta fuit ſimpliciter, probat, ſecus ſi implicite.ibi.nu.10.
Confeßio implicita non probat crimen à confitente commiſſum, nec ei præiudicat. ibi. nu.11.
Confeßio ſi fiat in iudicio nullo incidenter, & per quandam conſequentiam, non probat, nec ex ea poteſt quis condemnari. ibid. numero 12.
Confeßio facta extraiudicialiter, concurrente proceſſu inualido, nihil probat.ibi.nu.13.
Confeßio in iudicio principaliter facta probat, licèt iudicium aliqua de cauſa ſit nullum.ibi.nu.14. fol.223
Confeßio facta de crimine poſt tempus ſtatutum ad inquirendum non probat, nec ea confitens condemnari poteſt. ibidem numero 15.
Confeßio licèt valeat, tamen non roborat, quod inordinatè actum eſt.ibi.nu.16.
Confeßio facta in iudicio ciuili ſemper præiudicat in cauſa criminali.conc.34.num.16. fol.51
Confeßio facta coram iudice, & coram parte in iudicio ciuili ſummariè, non probat in criminali etiam inter eaſdem perſonas, ſecundum Soc. &c.ibi.nu.17.
Idem dicitur in iudicio ciuili plenario, quando non facit plenam fidem.ibi.nu.18.
Confeßio facta in vno iudicio non facit fidem in alio, vbicumquè mutatur modus agendi, & etiam ſi facta fuerit incidenter, quod intelligitur in confeßione vera, & non ficta, per totum, ibidem num.19.
Confeßio facta in teſtamento poteſt à in teſtatore quandocunquè reuocari. concl.347 nu.103. fol.214
Confeßio facta in epiſtola plenè probat, nam per eam videtur quis alloqui abſentem.ibi.nu.104.
Idem eſt in confeßione facta in apocha, & in facta per nuncium, ſed de confeßione facta in epiſtola ſublimita, & reſtringe, vt ibi per totum.
Confeßio de crimine extra iudicium facta parte abſente nihil probat, vt ea puniri quis poßit.conc.350.nu.1. fol.218
Contrarium num.ſeq.
Confeßio criminalis facta extra iudicium parte abſente quando probet, vel non, & quando noceat.ibi.nu.2.
Confeßio extraiudicialis in ciuilibus facit ſemiplenam probationem, & in criminalibus ſolummodo indicium.concluſione 346. num.9. fol.208
Confeßio extraiudicialis facta parte abſente reſpiciens cauſam ciuilem transfert onus probandi contrarium in confitentem, & plene probat, quando agitur de declaratione actus ambigui ex confitentis ſola voluntate prouenientis.ibi.nu.10.
Confeßio extraiudicialis quando à parte non fuerit acceptata, non obligat confitentem.ibi.nu.11.
Confeßio facta parte abſente de æquitate canonica facit plenam probationem.conc.347.nu.57. fol.212
Vide ibi contrarium.
Confeßio patris ſe recepiſſe pecuniam ab aliquo, ſi ipſe dicat ſe debitorem, non probat, nec præiudicat legitimæ filiorum.con.364. num.1. fol.229
Confeßio facta ad fauorem non capacis, præſumitur facta in fraudem legis.concl.380.nu.1. fol.236
Confeßio recepti mutui ſi facta fuit in iudicio apud acta, non ita probat effectualiter, quin contra eam confitens venire non poſſit.conc.361.nu.28. fol.226
Confeßio extraiudicialis per verba diſpoſitiua probatur, ſed nō per verba enunciatiua.conc 346.nu.17. fol.208
Confeßio iurata operatur etiam facta parte abſente. ibidem numer.18.
Contrarium num.19.
Confeßio iurata in abſentia partis non valet.ibi.nu.19.
Confeßio facta calore iracundiæ non nocet, niſi detur perſeuerantia.ibi.nu.20.
Confeßio ſine cauſa licèt faciat aliquam præſumptionem, non tamen probat in præiudicium confitentis.concluſione 345.num.1. folio 204
Confeßio ſine expreßione cauſæ non probat contra confitentem, nec in ciuilibus, nec in criminalibus.Vide ibi contrarium.ibidem numero 2.
Confeßio iudicialis quæ dicatur.concluſione 344.numero ſeptimo, fol.203
Confeßio facta coram Notario non dicitur confeßio iudicialis.ibidem num.8.
Confeßio facta coram arbitratore dicitur extraiudicialis. ibidem num.9.
Confeßio facta coram arbitro procedente iuris ordine ſeruato, dicitur iudicialis.ibi.nu.10.
Confeßio cum expreßione cauſæ ſed falſæ contra confitentem non valet, nec probat.conclu.345.nu.4. fol.204
Confeßio in iudicio facta tantæ eſt potentiæ, quòd & ſi fiat in proceſſu inualido, poteſt ex ea ferri ſententia non obſtante inepto proceſſu.concluſ.344.nu.4. fol.203
Confeßio facta in tormentis licet non probet: tamen facit ſemiplenam probationem.concluſ.355.nu.3. fol.222
Confeßio de recepto facta cum iuramento nō ita plenè & effectualiter probat, quominus confeſſus non poßit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.concluſione 361. numero vigeſimo ſexto. fol.226
Confeßio in iudicio facta, ſi à iudice tamquam publica perſona acceptata fuerit, probat, & nocet. concluſione 348. nume.41. fol.217
Confeßio, & promißio abſq; cauſa intelligitur facta cauſa remunerandi, quando præceſſerit aliqua liberalitas illius, cui ſit confeßio.concl.345.nu.68. fol.207
Confeßio vt dicatur geminata requiritur, quod habeat interuallum, & talis habet vim, ac ſi in iudicio facta fuiſſet. conclu.347. nu.43. fol.212
Confeßio geminata ſi facta fuerit per verba enunciatiua, plenè probat.ibi.nu.44.
Confeßio quando tendit ad declarationem dicti ſui probat parte abſente.concl.347.nu.92. fol.213.
Confeßio ſi facta fuit fauore piæ cauſæ probat, etiam parte abſente, quia Deus cenſetur illam pro pia cauſa acceptare.ibidem numero 93.
Confeßio ſpontaneè facta in dubio præſumitur continere metum. conc.354.nu.7. fol.222
Confeßio creditoris probat, vbi ſit verbum pro certo, vel in veritate profiteor debitorem meum mihi non teneri. concluſione 373. nūm.14. fol.234
Confeßio creditoris ſi habeat iuramentum probat. ibidem numero 15.
Confeßio creditoris, ſi redacta eſt ad ſcripturam, puta in libro rationum probat.ibid.nu.16.
Confeßio creditoris, ſi recipiatur nomine debitoris abſentis, probat. ibi.n̄u.17.
Confeßio extraiudicialis ſuper crimine, ſi facta eſt ſpecificè, & præſente parte, & in ea concurrant, & ſint appoſita omnia requiſita ad validitatem confeßionis extraiudicialis in ciuilibus, nedum facit indicium ad torturam, ſed etiam quis ex ea puniri poteſt.conc.350.nu.23. fol.219
Confeßio de crimine extraiudicialiter facta ſi geminata fuerit; ita probat, vt poßit puniri, ac ſi in iudicio confeſſus eſſet.ibidem numero 24.
Confeßio extraiudicialis probat in pertinentibus ad iudicium eccleſiæ fauore animarum.ibi.nu.25.
Confeßio reſpiciens exonerationem conſcientiæ etiam facta parte abſente, & extraiudicialiter plenè probat.ibi.nu.26.
Confeßio extraiudicialis reſpiciens exonerationem conſcientiæ de æquitate canonica in foro pœnitentiali valet irreuocabiliter.ibi num.27.
Confeßio extraiudicialis, vt valeat in foro ſpirituali, vel pœnitentiali, non requiritur partis præſentia.ibi.nu.28.
Confeßio abſente parte valet in cauſis ſpiritualibus, & eccleſiaſticis.ibi.nu.29.

Confeßio facta in teſtamento quomodo noceat confitenti & probet.ibi.nu.30.

Confeßio facta in teſtamento pro exoneranda conſcientia habet vim legati ad pias cauſas.ibi.nu.31.

Confeßio extra iudicium facta coram aliqua publica perſona, quæ poßit recipere probationes ad vtilitatem fiſci, plenè probat, & confeſſus puniri poteſt.ibi.nu.32.

Et aduerte, & amplia, vt ſub num.34.

Confeßio Procuratoris Reipublicæ de receptione pecuniæ ex mutuo, non ſufficit ad obligandum ipſam Rempublicam, niſi etiam pateat, quòd in eius vtilitatem mutuum eſt conuerſum.concl.369. num.11. fol.232

Confeßio Procuratoris probat contra dominum, quando conſtituens in inſtrumento iurauit ſe ratum & gratum habiturum, & obſeruaturum, quidquid per procuratorem factum, & geſtum fuerit.ibi.nu.12.

Confeßio facta per procuratorem in criminalibus, etiam quòd habeat ſpeciale mandatum ad confitendum, tamen nihil probat contra dominum, nec ei nocet. ibi.nu.13.

Confeßio Procuratoris, qui ſponte cum aduerſario vadit ad iudicium, & confitetur, non probat, nec nocet domino. ibidem numero 14.

Confeßio Procuratoris tantum probat contra dominum, quando fit ex neceßitate, & non voluntariè.ibi.nu.15.

Confeßio facta per Procuratorem procuratorio nomine, ſi appareat, quòd aliter ſe habeat veritas, & res non ſit integra, probat contra ipſum, & nocet ei tamquam perſonæ propriæ.ibi.nu.16.

Confeßio Procuratoris non continens veritatem, vel rem non integram etiam in alio iudicio probat, & nocet contra ipſum. ibid. num.17.

Confeßio facta in iudicio tantæ eſt efficacitatis, quòd habet vim ſententiæ, & rei iudicatæ in ciuilibus, & non expectat aliud, niſi præceptum de ſoluendo.concl.344.nume.1. fol.203

Confeßio ſuperat omne genus probationis, & infringit factas per teſtes, vel inſtrumenta. Teſtium dicta cum confeßione producentis nunquam reducuntur ad concordiam. ibi.nu.2.

Confeßio facta in iudicio, ſi ſponte fiat, tollit præſumptionem iuris, & de iure, licèt alia probatio non admittatur. ibidem numero 3.

Confeßio quomodo cognoſcatur erronea, vide remißiuè. concluſio. 378.nu.6. fol.235

Confeßio facta coram iudice incompetenti, ſine indicijs præcedentibus, nihil operatur.conc.352.nu.6. fol.220

Confeßio coram ſacerdote facta in foro pœnitentiæ, per ſolum ſacerdotem probatur.concl.379.nu.20. fol.238

Confeßio coram ſacerdote in pœnitentia facta non probat in iudicio.concluſ.377.nu.1. fol.234

Confeßio Principis probat contra ipſum, & ſuos hæredes, etiam ſi facta eſſet abſente parte, maximè quando agitur de præiudicio concedentis, & confitentis. concluſione 376. numero primo, folio 234

Confeßio Principis dicitur reſultare ex narratis per Regem, ſicut & ex narratis in precibus.ibi.nu.2.

Confeßio de recepto plenè probat abſque exceptione, quando ex tenore inſtrumenti de actuali numeratione conſtat. concluſ. 361. nu 43. fol.227

Confeßio depoſiti probat, & confitenti præiudicat. ibidem numero 44.

Confeßio de recepto non probat, nec præiudicat, ſi probetur error, vel ſimulatio.ibi.nu.45.

Confeßio teſtamentalis facta in foro pœnitentiali probat. concluſ. 359.num.33. fol.224

Confeßio in teſtamento facta ſi geminata fuerit etiam in fauorem abſentium probat.ibi.nu.34.

Confeßio vna vice inter viuos facta, & alia vice in teſtamento in articulo mortis probat ibi.nu.35.

Confeßio in teſtamento ſi facta fuerit cum his verbis, videlicet ſub damnatione animæ meæ, plenè probat, ibidem numero trigeſimoſexto.

Confeßio mariti dicentis ſe recepiſſe aliquam ſummam modicam probat.conclu.362.num.19. fol.229

Confeßio ſi infamat confitentem, de facto puniri poteſt. concl.350. nu.13. fol.218

Confeßio præcedente interrogatione facta iuxta terminos l.manifeſtæ, ff. de iureiuran. probat, & locum habet tam ex parte actoris, quàm rei.conc.390.nu.1. fol.238

Confeßio facta præcedente interrogatione probat, & locum habet, etiam ſi aliunde actor quicquam probaſſet.ibi.nu.2.

Confeßio facta per aduocatum lite conteſtata, ſciente clientulo, & intelligente, perinde eſt, ac ſi per ipſum clientulum fieret, vnde illi præiudicat, niſi eam reuocet.concl.381.nu.1. fol.236

Confeßio facta per aduocatum, per ipſum, vel per clientulum, vſq; ad triduum ſimpliciter, etiam non docto de errore, reuocari poteſt.ibi.nu.2.

Confeßio aduocati vſq; ad ſententiam reuocari poterit, prius tamen probato errore.ibi.nu.3.

Confeßio cedentis non probat contra ceßionarium, maximè quando ceßio tendit ad commodum cedentis.concluſione 374.numero 3 fol.234

Confeßio cedentis nunquam nocet ceßionario eo caſu, quo ceßionarius non haberet regreſſum contra cedentem. ibidem numero 4.

Confeßio cedentis quibus in caſibus noceat ceßionario. ibidem numero 5.

Confeßio cedentis licèt non noceat ceßionario; tamen in præiudicium ipſiuſmet inducit effectualem probationem.ibidem numero 6.

Confeßio cedentis nocebit ceßionario, ſi ceßio fuerit facta non ſimpliciter, ſed ſub aliqua conditione.ibi.nu.7.

Confeßio de recepto probat, & confitens non poteſt opponere de exceptione, quando vltra eam adeſt iuramentum his verbis prolatum, quòd omnia contenta in inſtrumento ſint vera. conc.361. nu.52. fol.227

Confeßio ſi facta ſit per hæc verba, confiteor in veritate recepiſſe, probat numerationem.ibid.nu.53.

Confeßio Procuratoris de recepto etiam quòd habeat mandatum ad pecunias recipiendas: tamen non probat in præiudicium ſui principalis.ibi.nu.54.

Confeßio facta à marito de dote recepta ab vxore, ipſi nullum præiudicium facit, & vxor eam dotem repetens probare tenetur ipſam numeraſſe.quæſt.7.nu.13. fol.15

Confeßio, vt confitenti præiudicet, multa neceſſaria ſunt, & ſedecim caſus vide remißiuè, ibid.nu.14.

Confeſſio in cauſa ſpirituali facta coram quocunq; laico, & ſacerdote in præſentia probat in criminalibus, in ciuilibus verò regulariter non probat. concl.347.nu.98. fol.213

Confeßio abſente parte, quando fit pro exoneratione conſcientiæ, tenet, & probat.ibid.nume.99.

Confeßio facta de depoſito apud ſe facto probat abſente parte, ſicuti etiam, ſi quis confitetur habuiſſe aliquid ab aliquo cauſa pignoris ibi.nu.100.

Confeßio omnis extraiudicialis reſpiciens ſalutem animæ plenè probat.ibi.nu.101.

Confeßio abſq; indicijs per torturam extorta à publicis latronibus, & dirobatoribus, & diſſamatis, vel alijs ſimilibus probat, & eis nocet.concl.353.nu.30. fol.221

Confeßio per torturam extorta ſi expreßè perſeuerata fuit, abſque indicijs præcedentibus probat, & valet.ibi.nu.31.

Confeßio abſq; indicijs expreßè ratificata in repetita tortura non nocet.ibi.nu.32.

Confeßio in dubio præſumitur emanata ſpontè, niſi probetur, metum eſſe illatum, vel minas atroces per iudicem.ibi.nu.33.

Confeßio ſpontè facta abſq; tormentis, vel tormentorum metu etiam nullis indicijs præcedentibus, vel non data indiciorum copia, probat, & ſufficit ſine ratificatione ad condemnandum confitentem.ibi.nu.34.

Confeßio quando dicatur ſpontè facta, vide remißiuè. ibidem numero 35.

Confeßio etiam metu torturæ extorta, dummodo ſit ratificata probat.ibid.nu.36.

Confeßio facta in teſtamento non inducit probationem, ſed tantum habet vim legati.concl.359.nu.1. fol.223

Con-

Confeſſio in teſtamento facta cum habeat tantum vim legati, teſtator poteſt eam ad libitum ſuum reuocare, ibidem numero ſecundo.

Confeſſio facta in teſtamento ſemiplenè probat, ſicut quælibet alia confeſſio extra iudicialiter facta.ibi.nu.3.

Confeſſio in vitæ diſcrimine facta præſumitur eſſe ſincera, vera, nullóque humano affectu corrupta, & propterea probat, & confitenti præiudicat, ſiue ipſa ſpectet ad ſeſe obligandum, ſiue ad ſe liberandum, & exonerãdum, niſi ante mortem reuocata fuerit.ibi.nu.4.

Confeſſio facta ad commodum filiorum exiſtentium ſub patria poteſtate præſumitur facta in fraudem legis. ibidem numero quinto.

Confeſſio facta per maritum de dote recepta etiam iurata non præiudicat confitenti, & maritus illam poteſt reuocare. ibidem numero 6.

Confeſſio in teſtamento facta non probat quoad minuendam legitimam filiorum.ibid.nu.7.

Confeſſio facta in teſtamento, ſi iurata fuit, probat, & nocet confitenti.ibi.nu.8.

Confeſſio in teſtamento facta iuramento corroborata ita probat, quòd hæres contra eam venire non poteſt, nec teſtator eandem reuocare poterit, etiam ſi facta eſſet, non præſente eo, cui ex confeſſione acquiratur commodum.ibid.nu.9.

Confeſſio geminata ſi probetur per teſtes ſingulares tantum, licèt geminata fuerit parte præſente, nihil probat. concluſione 347. num.55. fol.212

Confeſſio facta in vno iudicio non facit fidem in alio, vbicunque variatur modus agendi, concluſione 348. numero decimonono, folio 216.

Confeſſio procuratoris facta in vna cauſa non probat, nec nocet domino in alia.ibi.nu.20.

Confeſſio procuratoris in vno iudicio ad vnum finem non facit fidem in alio ad alium finem etiam inter eaſdem perſonas.ibidem num.21.

Confeſſio aduerſarij non probat titulum in beneficialibus, ſed benè quoad obtinendum in poſſeſſorio, concluſione 305. numero 7. fol.187.

Confeſſio facta in actu nullo ex defectu proceſſus, vel ſententiæ ob ordinem iuris non ſeruatum, aut ob lapſam inſtantiam probat, & valet.concl.357.nu.1. fol.222

Confeſſio facta in inſtrumento ſubſequente alia valebit, & operabitur, ſi ex præcedentibus inſtrumentis appareat de cauſa prædicti, quia licèt ſequens non haberet cauſam, tamen cauſa præcedens cenſetur in ſequenti repetita.concluſione 345.nume.57. fol.207.

Confeſſio de crimine ſi facta fuerit coram magna quantitate perſonarum tranſit in notorium.cõcluſione trecenteſima quinquageſima.num.35. fol.218

Confeſſio extraiudicialis ſi tranſit in ſpecificum nomen delicti probat, & puniri poteſt.ibi.nu.36.

Confeſſio facta in iudicio coram notario non nocet eo modo, quo noceret, ſi eſſet iudicialis, ſed vt extraiudicialis nocet, & facit indicium ad torturam.conc.348.nu.54. fol.217

Confeſſio, ſi antequam per Notarium redacta ſit in ſcriptu, reuocata fuerit, etiam non probato de errore, nihil probat. ibidem num.55.

Confeſſio facta in iudicio à procuratore non probat. ibidem numero 56.

Confeſſio extraiudicialis ſi fiat parte præſente, plenè probat tam in ciuilibus, quàm in criminalibus. concluſione 346. numero 5. fol.208.

Confeſſio extraiudicialis parte abſente in ciuilibus nihil probat, in criminalibus verò facit tantummodo indicium ad torturam, ſiue fiat præſente parte, ſiue abſente, vt ibi per totum.ibidem numero 6.

Confeſſio facta coram iudice incompetenti intantum probat, quòd facit indicium ad torturam. concluſione 352. numero primo, fol.220

Confeſſio, & renunciatio in realibus non nocet parti abſenti.concl. 347.nu.110. fol.214

Confeſſio ſi ſit ſuper iure reali, vt ſuper dominio probat, & in dominijs antiquis plenè probat, licèt ſit extraiudicialis parte abſente.ibi.num.111.

Confeſſio quando acceptata eſt per aliquem nomine abſentis & abſens eam ratam habet, plenè probat.ibi.nu.112.

Confeſſio ſpoliati confitentis in iudicio ſpoliantem habere bonum ius probat pro ſpoliante quo ad hoc, vt impediat reſtitutionem. concl.392.nu.14.fol.239.

Confeſſio facta in iudicio valet etiam ſine cauſæ expreſſione.concl. 345.num.16.fol.205.

Confeſſio extraiudicialis de crimine plenè probat, ſi cum ea concurrant aliæ coniecturæ, & veriſimilia veritatis, & confeſſus poterit puniri.conc.350.num.38.fol.219.

Confeſſio meritorum ſimpliciter non probat, niſi aliquibus adminiculis adiuuetur.concluſ.391.nu.1.fol.238.

Confeſſio plenè probat, & præiudicat, quando vltra eam adeſt pactum de non petendo, nec poteſt confeſſus opponere exceptionem aut agere ad numerationem, & ſolutionem debiti.concl. 361. nu.50.fol.227.

Confeſſio conjugum contra matrimonium publicè contractum matrimonio ipſi præiudicare non poteſt, ſed alio ſi contra aliud ſit, & facta pro matrimonio valet.quæſt.7. nu.36. fol.16

Confeſſio viri, & mulieris ante iudicis eccleſiaſtici conſpectum facta, aſſerendo ſe matrimonij vinculo eſſe aſtrictos, non probat matrimonium, ſi negatur à viro, nec contractum matrimonium eſſe cenſetur, quia confeſſio ſimulata fuit, & euitandæ pœnæ cauſa, ſed ſi vir poſt hanc confeſſionem in ipſam mulierem verbo, vel facto conſenſerit, licèt cum alia poſteà contraxerit, ratum, & firmum cum prima matrimonium permanet.ibidem numero 36.

Confeſſio de matrimonio in iudicio facta plurimum pollet vt confitentes pœnas ſubterfugiant, nec ſupplicia ſubeant, maximè ſi iurata fuerit, & præcedant alia indicia de huiuſmodi matrimonio.ibid.nu.38.

Confeſſio facta de ea re, vnde lis vel controuerſia non oritur, vel oriri non poteſt, nullius eſt vſus.ibi.nu.39.

Confeſſio facta ſuper eo, quod eſt contra ius, euaneſcit.ibidem numero 40.

Confeſſio facta ſine cauſa ſemiplenam probationem inducit, etiam ſi facta fuerit parte abſente. Contrarium.num.28.conclu.345. nu.26. fol.206

Confeſſio ſine cauſa transfert onus probandi contrarium in confitentem, & facit locum eſſe iuramento in ſupplementum probationis.ibi.nu.27.

Confeſſio ſine cauſa facta parte abſente non probat, nec etiam ſemiplenè.ibi.nu.28.

Confeſſio facta ſine cauſa plenè probat, ſi vltra eam adſunt veriſimilia.ibi.nu.29.

Confeſſio facta in vltima voluntate ab exiſtẽte in extremis, licèt ſine cauſa fiat, probat, & valet.ibi.nu.30.

Confeſſio in vitæ diſcrimine ſincera, & vera eſſe præſumitur, nulloq; humano affectu corrupta.ibi.nu.31.

Confeſſio teſtatoris potius habet vim legati, quàm probationis, & poteſt ad libitum ſuum reuocari.ibi.nu.32.

Confeſſio teſtatoris tranſit in actum inter viuos, ſi is, cui vtilis eſt, ſit præſens, & acceptet verbis expreſſis, & non poteſt reuocari. ibi.nu.33.

Confeſſio in criminalibus ſi ſine cauſa facta ſit, quamuis iurata fuerit, poterit tamen reuocari.concluſione 345. numero trigeſimonono. fol.206

Confeſſio ſi tendit ad liberandum, & quietandum probat etiam ſine cauſæ adiectione.ibi.nu.40.

Confeſſio ſine cauſa, ſi tendit ad obligandum aliquem, nihil operatur.conc.345.nu.43. fol.206

Confeſſio abſq; cauſa facta ad liberandum, operatur liberationem, etiam ſi emanarit abſente parte, vide ibi contrarium. ibidem num.44.

Confeſſio ad liberandum, etiam ſi eſſet per verba merè enunciatiua, probat ſine cauſæ adiectione.ibi.nu.45.

Confeſſio tenet in fauorem Titij, quando dignoſci poteſt ex coniecturis confitentem voluiſſe donare centũ eidem Titio.ibi.nu.46.

Con-

Confeſsio inter perſonas prohibitas donare, vt ſuſpecta de fraude, non valet, nec probat. concl. 365. num. 2. fol. 229

Confeſsio patris dicentis habuiſſe pecuniam à filio ſuo tanquam ad eum pertinentem, etiam iurata non probat. ibid. nu. 3.

Confeſsio in omnibus caſibus, in quibus poteſt cadere ſuſpicio fraudis, nihil probat, nec operatur. ibi. nu. 4.

Confeſsio patris dicentis habuiſſe pecuniam à filio ſuo tanquam ad eum pertinentem probat, & ei ſtandum eſt, ſi veroſimiliter filius in aliquo exercitio edoctus potuerit ſua induſtria illam pecuniam comparare. ibi. nu. 5.

Idem dicitur de confeſsione facta à patre de receptione pecuniæ à filio ſpurio. num. 6.

Confeſsio patris etiam extra iudicium filio præſente, & confeſsio filij, facta patre præſente probat filiationem. ibi. nu. 7.

Confeſsio in precibus, vel in libello facta poteſt reuocari, quotieſcunq; non fuerit à parte acceptata. concluſio. 368. numero 12. fol. 231

Confeſsio in libello facta reuocari poteſt, quando tractatur de damno euitando. ibi. nu. 13.

Confeſsio emanata in capitulis productis per partem in iudicio non afficit producentem, nec illi confeſsioni ſtatur in eius præiudicium. ibi. nu. 14.

Confeſsio in poſitionibus facta etiam iurata, ſi doctum fuerit de errore reuocari poteſt. ibi. nu. 15.

Confeſsio facta in poſitionibus probat contra confitentem, & facta in articulis non præiudicat articulanti. ibi. nu. 16.

Confeſsio in libello, vel poſitionibus facta non afficit confitentem ad effectum, vt ipſe incidat in periurium. ibi. nu. 17.

Confeſsio erronea non probat, neq; præiudicat confitenti, etiam quòd fuerit formiter probata, & acceptata, ſed reuocari poteſt. conc. 378. num. 1. fol. 335

Confeſsio erronea etiam quòd ſæpius, & pluries fuerit reiterata, & deliberata non probat. ibi. nu. 2.

Confeſsio erronea non probat, etiam quòd fuerit iurata. ibidem numero 3.

Confeſsio erronea, ſiue error ſit facti, ſiue iuris, non probat, ibidem numero 4.

Confeſsio etiam ſi iurata non eſſet, ſed tantum diceret quis ſe iuraſſe, probat. conc. 359. num. 11. fol. 224

Confeſsio de præſtito iuramento tantum operatur, quantum ipſa præſtatio. ibi. nu. 12.

Confeſsio in teſtamẽto ſimpliciter facta, ſi ſpectat ad malè ablata, probat, nec reuocari poteſt, non obſtante, quòd non ſit appoſitum iuramentum, nec parte abſente facta. ibi. nu. 13.

Confeſsio in principali cauſa errore facta, poteſt in cauſa appellationis reuocari. quæſt. 7. nu. 72. fol. 16

Confeſsio extra iudicialis parte præſente plenè probat, & releuat ab alio onere probandi. concl. 346. nu. 1. fol. 207

Confeſsio extraiudicialis facta in præſentia perſonarum plenè probat, etiam quòd pars non adfuerit præſens. ibi. nu. 2. fol. 208

Confeſsio ſine expreſsione cauſæ facta parte præſente, ſiue abſente, non valet, nec probat in confitentis præiudicium, etiam ſi fieret in iudicio, vel extra. Contrarium ibidem. concl. 345. numero 10. fol. 205.

Confeſsio ſine cauſa releuat ob onere probandi. ibi. nu. 11.

Confeſsio ſine cauſa facta parte præſente tenet, & probat: ſed contrarium aliqui affirmant in criminalibus. ibi. nu. 12.

Confeſsio facta parte præſente probat, quamuis pars præſens illam non acceptet expreſſè. ibi. nu. 13.

Confeſsio probat, & præiudicat confitenti, quando ponuntur hæc verba, ſponte, & ex certa ſcientia, & quia ſibi fieri placuit, confitetur dare, vel debere centum. concl. 345. nu. 59. fol. 207

Confeſsio, quæ deliberato animo fieri præſumitur, reuocari poſtea non poteſt. ibi. nu. 60.

Confeſsio facta Eccleſiæ, vel ciuitati etiam abſq; cauſa probat, & præiudicat confitenti. ibi. nu. 61.

Confeſsio facta in ſcriptis etiam abſque cauſa obligat confitentem. ibi. nu. 62.

Contrarium num. 64.

Confeſsio ſi fiat iudici per viam voluntariæ iuriſdictionis tenet, & probat, dummodo iudex, vel alia publica perſona recipiat illam nomine partis abſentis. concluſione 347. numero decimoquarto. fol. 210

Confeſsio facta in iudicio abſente parte tenet, ſi pars eſſet citata, & eſſet caſus, quo poſſet procedi contra abſentem quia tunc habetur pro præſenti. ibi. num. 15.

Confeſsio facta in libello, vel poſitionibus, vel exceptionibus, & in qualibet alia ſcriptura in iudicio producta, vt parti detur, tenet, & probat. ibi. nu. 16.

Confeſsio facta in ſupplicatione porrecta Principi probat contra ipſum confitentem. ibi. nu. 17 fol. 211

Confeſsio facta in iudicio abſente parte, lite conteſtata tenet, ſed ante conteſtationem litis poteſt reuocari, mutari, & libellus corrigi. ibi. nu. 18.

Confeſsio in criminali abſente accuſatore probat, quia iudex ſupplet, cum in publicis cauſis ſufficiat eius præſentia, ſecus ſi agatur de crimine ciuiliter. ibi. nu. 19.

Confeſsio in iudicio facta ad hoc, vt præiudicet cõfitenti, debet probari de re confeſſa, idem dicitur de quolibet alio delicto, vt puta furto. conc. 354. nu. 2. fol. 221

Contrarium ibi.

Confeſsio facta in cauſa criminali non ſtatim præiudicat, nec inducit plenam probationem. ibi. nu. 3.

Vide ibi contrarium per totum.

Confeſsio aſſaſini, & publicè diffamati ita probat, vt propter eam poſſit puniri, ſi veriſimiliter talis appareat ob qualitatem loci, ſed ſi veriſimilitas non adeſſet, vel bona fama confitentis, non poterit ex tali confeſsione puniri, niſi corpora appareant. ibidem numero 4.

Confeſsio facta in iudicio non nocet, niſi appoſita fuerit cauſa. conclu. 345. nu. 19. fol. 205

Confeſsio iudiciaria probat, maximè ſi legitimè facta fuerit. ibid. numero 20.

Confeſsio, quæ dicatur legitimè facta, vide ibi remiſsiuè. ibidem numero 20.

Confeſsio in iudicio ſine cauſa facta incidenter non probat, nec nocet confitenti. ibi. nu. 21.

Confeſsio ſi facta fuerit coram toto vel maiori parte populi, & in ciuilibus, & in criminalibus præſumptionem inducit, ex qua ſequi poteſt condemnatio, niſi purgatio fiat. concluſ. 347. nu. 124. fol. 215

Confeſsio Procuratoris, aduocati, & partis incontinenti reuocari poteſt. conclu. 369. num. 5. fol. 232

Confeſsio procuratoris habentis mandatum generale ad recipiendam pecuniam confitentis ſe pecunias recepiſſe, non probat, nec nocet domino, niſi aliter conſtet de vera numeratione per teſtes, aut per inſtrumenta, aut per literas cambij. ibi. nu. 6.

Confeſsio vt probet dominium, debet eſſe ſpecifica, & debet dici qualiter, & quando, & quomodo. concluſione 545. numero duodecimo, fol. 331

Confeſsio cedentis non probat contra ceſsionarium, nec ei nocet. concluſ. 374. nu. 1. fol. 234

Confeſsio, & pœnitentiæ iniunctio probatur per ſacerdotem, ſed ſatisfactio exterior per familiares, & alios, qui viderunt. concluſ. 465 nu. 13. fol. 289

Confeſsio mariti de dote recepta non præſumitur facta in fraudem creditorum futurorum, niſi de tali fraude conſtet ex aliquibus coniecturis, & quibus, ibidem vide. concluſione 362. numero 13. fol. 228.

Confeſsio facta à marito dicente ſe recepiſſe dotem, ſi adiuuatur aliquibus indicijs, & coniecturis, ex quibus veriſimiliter coniecturari poſsit, quòd verè dictam dotem receperit, probat. ibidem num. 14.

Confeſsio procuratoris regulariter probat contra dominum, & ei præiudicat, ſi dominus non oſtendat rem ſe aliter habere. concl. 369. num. 1. fol. 232

Confeſsio licèt obligationem non inducat, inductam tamen probat. conc. 545. nu. 2. fol. 331

Confeſsio facta in precibus probat contra confitentem. concluſ. 368. num. 1. fol. 231

Confeſsio in precibus facta, etiam ſi reſcriptum ſit reprobatum, & ſubreptitium probat contra confitentem. ibi. nu. 2.

Con-

Confeſſio facta in precibus probat, etiam ſi contra reſcriptum fuerit prolata ſententia.ibi.num.3.

Confeſſio extraiudicialis non poteſt amplius reuocari, ſi poſtmodum facta fuit etiam in tortura.concluſione 350. numero quinto, fol.218

Quod intellige, vt ibi.

Confeſſio abſente parte valet in renunciatione iuris realis, in qua non requiritur partis præſentia. concluſione 347. numero 68. fol.213

Confeſſio parte abſente ſi iurata fuit, probat propter vinculum iuramenti. ibi.nu.69.

Contrarium num.74.

Confeſſio in libello facta per verba diſpoſitiua, non poteſt reuocari, niſi probato errore, ſecus ſi ſint verba ſimpliciter narratiua, ſeu enunciatiua.conc.368.num.7. fol.231

Confeſſio Prælati in non arduis proculdubio probat, & valet. concl. 367.num.21. fol.230

Confeſſio Prælati in cauſis, in quibus eſt legitimus adminiſtrator eccleſiæ ſuæ in agendo, quomodo probet, & præiudicet eccleſiæ. ibi.nu.22.

Confeſſio facta à marito dicente ſe recepiſſe dotem à muliere non probat dotem datam. concluſione trecenteſima ſexageſima ſecunda, nume.1. fol.228

Confeſſio ſi facta ſit conſtante matrimonio, & retrò non fuit promiſſa dos, non valet, ſed præſumitur fraudulenta, ſed ſi facta fuit ſoluto matrimonio valet.ibi.nu.2.

Confeſſio præſumpta ex taciturnitate in vno iudicio non nocebit in alio.conc.348.num.31. fol.216

Confeſſio ficta non probat, nec nocet in alio iudicio. ibidem numero 32.

Confeſſio ficta ſi reſultat ex morte, probat in alio iudicio. ibidem numero 33.

Confeſſio ficta reſultans ex morte intantum probat, quòd facit tranſire pœnam ad hæredes. ibi.nu.34.

Confeſſio ficta in caſu læſæ Maieſtatis, in latronibus, & in crimine hæreſis, facit tranſire pœnam ad hæredes.ibi.nu.35.

Confeſſio implicita non nocet, nec probat in alio iudicio.ibidem numero 36.

Confeſſio facta in iudicio ciuili ſummariè coram iudice, & parte, non probat plenè in iudicio criminali etiam inter eaſdem perſonas, ibi.nu.37.

Confeſſio facta in cauſa ciuili etiam incidenter propter aliud, ad quid probet, & noceat in cauſa criminali.ibi.nu.38.

Confeſſio etiam ſi in iudicio fiat cum cauſa abſente parte non probat, nec præiudicat.ibi.nu.39.

Contrarium ſub nume.40.

Confeſſio facta à pupillo nihil ipſi præiudicat. quæſt.7. numero 16. fol.15

Confeſſio facta per metum, vel fraudem, vel vim, & in tormentis, irrita eſt, nec confitenti præiudicat.ibi.nu.17.

Confeſſio veritatis, ſi per tormenta fuerit extorta, & poſt ipſa tormenta confeſſus in eadem perſiſtat, ipſi præiudicat. ibidem numero 18.

Confeſſio facta per errorem nulla eſt, & quolibet tempore ante ſcientiam poteſt reuocari.ibi.num.19.

Non fatetur, qui errat. ibi.

Confeſſio per errorem facta tunc dicitur, cum res aliter ſeſe habet, ac confitens arbitrabatur.ibi.nu.20.

Confeſſio erronea nulla eſt, etiam ſi iurata, vel ſæpiſſimè repetita fuerit, vel error ſit in facto, vel in iure.ibi.nu.21.

Confeſſio facta per errorem iuris confitenti præiudicat, cum iuris ignorantia neminem excuſet.ibi.nu.22.

Confeſſio erronea, ſi error fuerit facti, non ſtatim nocet, ſed quando damnum erroris ſit ſequutum.ibi.nu.23.

Confeſſio non præſumitur errore facta, & id aſſerens ad probandum aſtringitur.ibi.nu.24.

Confeſſio facta contra ſe rata eſt, & præiudicat, & facta pro ſe tantum nullius eſt ponderis.ibi.nu.25.

Confeſſio facta coram nō ſuo iudice, vel coram incompetenti inutilis eſt, & nihil præiudicij afferre poteſt.ibidem numero vigeſimoſexto.

Confeſſio extra iudicium facta regulariter, & ſimpliciter non probat, ſaltem ſine cauſa.ibi.nu.27.

Confeſſio extra iudicium facta vim pacti in ſe habet, ſi ſit, vt ex ea confitens obligetur.ibi.nu.28.

Confeſſio extra iudicium facta confitenti præiudicat, ſi ex ea ſcandalum oriatur. ibi.nu.29.

Confeſſio extra iudicium facta, & ipſa omnes probationes tollit, dummodo pars eam per fide dignos, atq; idoneos teſtes veriſſimè comprobare poſſit, aut per iuramentum confitentis.ibidem numero 30.

Confeſſio facta abſente aduerſario, vel eius procuratore nulli eſt vſui, nec præiudicat.ibi.nu.31.

Confeſſio facta de eo, quod eſt contra naturam, nulla eſt. ibidem num.32.

Confeſſio mutui recepti in teſtamento facta plenè probat, nec contra ipſam poteſt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ etiam intra biennium, & intellige.concluſione.359. numero vigeſimo, fol.224

Confeſſio in teſtamento facta parte præſente plenè probat, ac ſi inter viuos facta fuiſſet, nec reuocari poteſt.ibi.nu.21.

Confeſſio facta cum cauſa non nocet, licè probetur. concluſio.346. nu.25. fol.208

Confeſſio cum cauſa ſemiplenam probationem facit. ibidem numero 26.

Confeſſio extraiudicialis licèt ſit ſine cauſa, probat plenè liberationem.ibi.nu.27. fol.209

Confeſſio prælati dicentis aliquid, ex quo reſultet liberatio alicuius debitoris, præiudicat eccleſiæ, & tenet etiam facta ſine conſenſu capituli.ibi.nu.28.

Confeſſio Prælati non præiudicat eccleſiæ, niſi aliter veritas probetur.ibi.nu.29.

Et ibi contrarium.

Confeſſio ſi facta fuerit inter perſonas prohibitas, & ſuſpectas, non probat.ibi.nu.30.

Confeſſio extraiudicialis in ciuilibus ſemiplenam probationem facit, ſed in criminalibus non facit niſi indicium ad torturam. concl.349.nu.5. fol.217

Confeſſio facta coram Tabellione ſine iudice, vel coram iudice, & non in figura iudicij dicitur facta extra iudicium. ibidem numero 6.

Confeſſio extraiudicialis parte præſente plenè probat, & præiudicat, ſi agitur de crimine ciuiliter.ibi.nu.7.

Confeſſio Prælati præiudicat eccleſiæ in illis caſibus, in quibus eſt legitimus eccleſiæ adminiſtrator, in alijs verò non.conc.367.nu.3. fol.230

Et in quibus caſibus dicatur legitimus adminiſtrator, vide ibi remiſſiuè.

Confeſſio Prælati quando habet præſumptionem iuris pro ſe probat.ibi.nu.4.

Confeſſio Prælati, ſiue in iudicio, vel extra, aut in alio actu facta in præiudicium eccleſiæ nihil probat. concluſione 367. numero 1. fol.230

Contrarium ſub nu.2.

Confeſſio dubia ſemper interpretatur in fauorem confitentis. concluſione 344.num.12. fol.203

Confeſſio reuera de ſoluto eſt probatio vera ſolutionis, vel releuatio à probatione veræ ſolutionis. concluſione 373. numero 2. fol.233

Confeſſio facta abſente parte ſi erronea fuit, reuocari poteſt ante concluſionem in cauſa.conc.347.nu.126. fol.215

Confeſſio Prælati facta cum capitulo ſimul probat, & eccleſiæ præiudicat.conc.367.nu.5.fol.230.

Confeſſio Prælati habentis mandatum à capitulo probat, & præiudicat eccleſiæ.ibi.nu.6.

Confeſſio Prælati ſi tendit ad liberandum aliquem, & conſiſtit in facto proprio, probat, & pro veritate habetur in præiudicium eccleſiæ abſq; conſenſu capituli. ibi.nu.7.

Confeſſio Prælati ſi tendit ad obligandum, & voluntariè fuit facta non probat, nec nocet.ibi.nu.8.

Confeſſio facta non debet extendi de vno caſu ad alium. concl.368. num.23. fol.231

Con-

Confeſsio in precibus facta probat tantummodo illud, quod eſt neceſſarium ad illum actum, & non vlterius. ibidem numero vigeſimoquarto.

Confeſsio facta in precibus etiam ſi probet contra confitentem, poteſt tamen prætextu erroris corrigi, & emendari. ibidem numero 25.

Confeſsio etiam deliberata prætextu erroris poteſt reuocari. ibidem numero 26.

Confeſsio aduerſarij licèt non probet plenè in beneficialibus, ſufficit tamen ad imponendum ſilentium confitenti. concl. 305. num. 9. folio 187.

Confeſsio partis ſufficit ad coadiuuandum titulum. ibidem numero 10.

Confeſsio debitoris in aliqua ſcriptura, vel aliàs facta de aliquo debito, quibuſdam aſſertis creditoribus non probat contra alios creditores, niſi aliter, quàm per confeſsionem conſtet de debito. conclu. 372. nu. 1. fol. 233

Confeſsio facta in libello poſt litem conteſtatam non poteſt reuocari. concl. 368. nu. 6. fol. 231

Confeſsio quando pro parte poſsit acceptari & pro parte reprobari, vide remiſsiuè. quæſt. 7. nu. 73. fol. 17

Confeſsio in criminali quæ, & quo tempore confitenti præiudicet, vide remiſsiuè. ibi. nu. 74.

Confeſsio tutoris, curatoris, executoris, aut alterius executoris, administratoriſue &c. non facit fidem de recepto in præiudicium pupilli, minoris, hæredum, & aliorum, niſi de numeratione aliter appareat. concluſio. 370. numero 1. fol. 232

Confeſsio tutoris in iudicio contentioſo non nocet pupillo. ibidem numero 2.

Confeſsio tutoris facta extra iudicium, & parte abſente nō probat, nec nocet pupillo. ibi. nu. 3.

Confeſsio ſi facta ſit per tutorē, vel alios nominatos in inuentario publico, & ſolemniter confecto, plenè probat etiam facta extra iudicium, & parte abſente. ibi. num. 4.

Confeſsio ex cauſa mutui nō probat intra biennium, niſi aliter probetur vera numeratio. conc. 346. num. 22. fol. 208

Confeſsio extraiudicialis facta parte præſente, ſi tendit ad reſciſsionem iuramenti, non inducit plenam probationem contra illud, niſi probetur per quinque teſtes rogatos. ibidem numero vigeſimotertio.

Confeſsio in tortura facta nihil probat, nec præiudicat, etiam ſi poſt tormenta ſtatim idem confitetur in alio loco, quàm in tortura. conclu. 355. num. 1. fol. 222

Confeſsio ſi facta fuerit in apocha parte abſente, quandocunque illa apocha peruenit ad creditorem, plenè probat. concluſ. 347. num. 117. folio 214

Confeſsio facta in libro rationum, & mercatorum plenè probat parte abſente, dummodò liber confectus ſit parte mandante tacitè, vel expreſsè. ibi. nu. 118.

Confeſsio criminalis facta abſente parte facit ſaltem indicium ad torturam. ibi. nu. 119.

Confeſsio facta parte abſente extraiudicialiter plenè probat, quando agitur de declaratione actus cuiuſpiam dubij ab eo, qui confitetur facti. ibi. nu. 120.

Confeſsio facta præſente fideiuſſore licèt principali abſente, plenè probat. ibid. nu. 121.

Confeſsio facta coram negotiorum geſtore, etiam ſi ſit priuata perſona plenè probat, ac ſi præſente parte facta fuiſſet. ibidem numero 122.

Confeſsio facta coram nuncio plenè probat. ibidem numero 123. folio 215

Confeſsio mariti dicentis, ſe emiſſe rem de pecunia vxoris ſuæ, ſi eſt veriſimilis, vt quia vxor aliunde habebat bona, probat etiam in præiudicium creditorum, maximè ſi aliquibus adminiculis iuuetur. concluſ. 363. nu. 1. fol. 229.

Confeſsio mariti de dote recepta non probat, quia præſumitur facta in fraudem. ibi. nu. 2.

Confeſsio facta à marito de dote recepta, ſi ſit vir honeſtus, & dos veriſimilis attenta conditione vtriuſq;, & conſuetudine, videtur probare, maximè ſi vxor iuret. ibi. nu. 3.

Confeſsio viri, qui contraxit matrimonium cum aliqua muliere, & illam deſponſauit, probat tale matrimonium, ac ſi in faciem eccleſiæ contractum fuiſſet. ibi. nu. 4.

Confeſsio de adulterio facta per impuberem, vel virilibus carentem nullius eſt momēti, cum naturaliter hoc patrare nequeat. quæſt. 7. num. 33. fol. 16

Confeſsio facta contra rem fauorabilem non præiudicat. ibidem num. 34.

Confeſsio vxoris dicentis matrimonium fuiſſe conſummatum probat pro viro contra ipſam mulierem confitentem. concluſ. 363. num. 7. fol. 229

Quod intellige vt ibi.

Confeſsio coniugum non officit validitati, & conſiſtentiæ matrimonij, quando ſumus in claris, vel ſit lata ſententia ſuper eo, & tranſierit in rem iudicatam. ibi. nu. 8.

Confeſsio ab vxore facta conſtante matrimonio ad fauorem mariti iuncta cum aliquibus coniecturis probat, licet ſecus ſi de per ſe ſola, quia tunc non probat. ibi. nu. 9.

Confeſsio ſi tacita eſt, non nocet in alio iudicio. concluſio. 348. numero 30. fol. 216.

Confeſsio mariti in inſtrumento acquiſitionis facta, quando dicit acquiſita eſſe de bonis vxoris, non tollit præſumptionem, vt non ſint ex bonis ipſius, & ſimulata, & ficta præſumitur, & à lege ſuſpicioſa cenſetur. concluſ. 214. num. 4. fol. 146

Confeſsio Procuratoris in dubio præiudicat domino, niſi dominus probet contrarium. conc. 369. nu. 9. fol. 232

Confeſsio releuat, liberatq; ab onere probandi, & omnes alias probationes faciendas deſtruit. quæſt. 7. num. 11. fol. 15.

Confeſsio mutui per Chirographum in iudicio facta, non extinguit cæteras probationes, ſed infra biennium probari poteſt, pecuniam non numeratam fuiſſe. ibidem num. 12.

Confeſsio probatur per teſtes ſaltem duos omni exceptione maiores, qui debent eſſe conteſtes, aliàs erit nullius effectus. concluſ. 379. num. 1. fol. 235.

Confeſsio probata per duos teſtes non facit tamen, niſi ſemiplenam probationem. ibid. num. 2.

Confeſsio facta parte abſente probata per duos teſtes ſemiplenam, & parte præſente per eoſdem plenam probationem facit. ibidem num. 3.

Confeſsio extraiudicialis facta calore iracundiæ nihil operatur. concluſ. 350. num. 20. fol. 219.

Confeſsio receptionis dotis facta ſoluto matrimonio valet, ſecus ſi conſtante. conc. 566. nu. 2. fol. 344

Confeſsio dotis receptæ facta conſtante matrimonio, non præiudicat marito, quia ex illa nō probatur, dotem fuiſſe numeratam. ibi. nu. 3.

Confeſsio de recepto mutuo in teſtamento facta, ſi tendit in præiudicium creditorum, vel in detrimentum legitimæ filiorum, non probat. concluſ. 361. nu. 36. fol. 227

Confeſsio ſi geminata eſt, ita probat, vt confitens opponere non poſſit de exceptione non numeratæ pecuniæ, ibidem numero trigeſimoſeptimo.

Confeſsio creditoris etiam facta in abſentia debitoris, cum ſit liberatiua ſibi præiudicat. Contrarium ibi, quod limitatur duodecim modis. concl. 373. nu. 9. fol. 233

Confeſsio creditoris, quando abſens debitor non eſt prorſus extraneus, & ratione taciti pacti præſumpti, & quando eſt facta in iudicio probat, & ſibi præiudicat. concl. 373. num. 11. fol. 234

Confeſsio minoris facta in criminalibus non valet, niſi in tormentis conclu. 371. nu. 3. fol. 233

Confeſsio minoris non probat etiam in tortura, quando cauſæ ſunt grauiores, vt quando agitur de capitis pœna, ibi. nu. 4

Confeſsio minoris iuramento etiam firmata nullius eſt momenti nec præiudicat, ibi. num. 5.

Confeſsio creditoris dicentis ſibi ſatisfactum, & ſibi ſolutum, quidquid ei promiſit fideiuſſor pro debitore ſuo, probat ſolutionem factam ab ipſo fideiuſſore, & ad quid. conc. 373. nu. 1. fol. 233

Confeſsio de eo, quod eſt contra naturam, non valet. concluſio. 64. numero 15. fol. 69

Confeſsio facta in epiſtola, ſi antequam præſentetur, ego morior, non probat, quoad hæredes meos, nec eis præiudicat. concl. 347. numero 106. fol. 214

Confeſſio realis habendo rem pro derelicta, in abſentia partis probat.ibi.nu.107.

Confeſſio etiam iurata ſi emanaret in fauorem incapacis, vel inter perſonas prohibitas, non probat. concluſione 347. numero 79. fol.213.

Confeſſio omnis emanans inter perſonas prohibitas præſumitur fraudulenta.ibi.nu.80.

Confeſſio ſi facta fuit in inſtrumento etiam abſente parte, probat contra confitentem.ibi.nu.81.

Confeſſio de recepto etiam in aliis cauſis, quàm mutui, vel dotis, non probat quoad tertios, nec eis præiudicat. concluſione 361.numero 47. fol.227

Confeſſio de recepto ſi tendit ad liberandam, & diſſoluendam obligationem benè probat, ſecus ſi tendit ad obligandum. concl.361. num.56. fol.227

Confeſſio de recepto non probat plenè contra inſtrumentum, quando talis pecunia, quam dixi me recepiſſe, mihi deberetur per vim inſtrumenti in ſcriptis, niſi adſint quinq; teſtes, qui de tali mea confeſſione deponant.ibi.nu.57.

Confeſſio abſq; cauſa valet, & plenè probat, ſi ſuper ea poſitum eſt iuramentum, nec reuocari poteſt, tanquam confeſſio deliberata.concl.345.num.36. fol.206

Confeſſio iurata dicitur deliberato animo facta.ibi nu.37.

Confeſſio vnius non probat in præiudicium alterius. concluſio.386. num.1. fol.237

Confeſſio mariti de receptione dotis à muliere, etiam ſi eſſet iurata, non probat dotem recepiſſe, nec receptam fuiſſe.conc.362.nu.4. fol.228.

Confeſſio mariti de dote recepta, & cautio dotis in criminalibus contra fiſcum non probant dotem datam eſſe, ſed oportet realiter conſtare vxorem traditam.ibi.nu.5.

Confeſſio mariti de receptione dotis, etiam in teſtamento facta non probat.ibi.nu.6.

Confeſſio de dote recepta, ſi facta eſt à marito ipſa vxore præſente, intantum probat, & operatur, vt ſaltem præſumatur facta animo donandi, & habetur, ac ſi in actu inter viuos facta fuiſſet, nec reuocari poteſt, ibi.nu.7.

Confeſſio facta iudice non ſedente pro tribunali licèt non habeat vim plenæ probationis, tamen habet vim indicij ad torturam. conclu.348.nu.26. fol.216

Confeſſio facta in iudicio, quando iudex non ſedet ſed itinerat per locum iudicij, ſemiplenè probat.ibi.nu.27.

Confeſſio geminata, & facta in figura iudicij præiudicat. ibidem num.28.

Confeſſio facta non ſedente iudice non probat in ſecundo iudicio, nec nocet, etiam ſi ſit inter eaſdem perſonas, quando in primo iudicio contra eum fuerit pronunciatum.ibi.nu.29.

Confeſſio Principis probat contra ipſum, & ſuos hæredes, etiam ſi talis ſit, quòd in ſuis dominijs non recognoſcat ſuperiorem, vel qui ſaltem de facto habeatur pro ſupremo Principe.conclu.376. nu.6. fol.234

Confeſſio Principis facit præſumptionem donationis per ipſum factæ, vel conceſſionis de re, quam confitetur, vt ſi dicat rem eſſe alterius, ex eius confeſſione tribuitur ius, & præſumitur illi conceſſiſſe, & donaſſe.ibi.nu.7.

Confeſſio falſa non probat, nec nocet. concluſione 384. numero 1. fol.237.

Confeſſio in parte falſa, quæ in totum præſumitur falſa, non probat.ibi.nu.2.

Confeſſio falſa etiam ſi procederet de ſcientia vtriuſq; partis, non probat.ibi.nu.3.

Confeſſio in ſe vera, ſi falſam habet cauſam, nihil operatur.ibidem numero 4.

Confeſſio non veriſimilis non probat, etiam ſi facta eſſet in inſtrumento.ibi.num.5.

Confeſſio repugnans facti euidentiæ non probat. ibidem numero ſexto.

Confeſſio coram iudice incompetenti facta non poteſt reuocari, maximè ſi conſtat de delicto commiſſo.concluſione 352.nume.3. folio 220

Confeſſio contra ius non probat.concl.387.nu.1. fol.237

Confeſſio debet eſſe certa loco, & tempore, aliàs non probat.ibidem num.2.

Confeſſio ſi certa eſt, cauſa verò incerta, non probat.ibidem numero 3.

Confeſſio delicti extraiudicialis non probat, quia in criminalibus requiruntur probationes luce meridiana clariores.conclu.497. num.2. fol.306

Confeſſio extraiudicialis delicti non ſufficit ad plenam probationem contra confitentem.ibi.nu.3.

Confeſſio probari etiam poteſt per teſtes ſingulares.concl.379.numero 5. fol.236

Confeſſio fauore dotis nec iuramento aſſertorio præiudicat marito. conc.214.nu.7. fol.147

Confeſſio extraiudicialis delicti ſi eſt geminata, vt geminationis probat.conc.497.nu.16. fol.306

Confeſſio extraiudicialis delicti ad hoc, vt quis ſubijciatur torturæ, debet eſſe facta coram duobus teſtibus. ibidem numero decimoſeptimo.

Confeſſio abſq; cauſa, ſi facta fuerit in inſtrumento quarentigiato probat, & tenet.concluſ.345.nu.55. fol.207

Confeſſio verbis enunciatiuis verbi gratia, vt aſſeritur, facta non probat.conclu.388.nu.1. fol.237

Confeſſio facta verbis enunciatiuis etiam parte præſente non nocet confitenti.ibi.nu.2. fol.238

Confeſſio verbis enunciatiuis emanata, quando agitur de fauore piæ cauſæ, probat.ibi.nu.3.

Confeſſio creditoris facta fideiuſſori prodeſt debitori contra creditorem agentem, vt poſſit eum repellere exceptione ſolutionis factæ à fideiuſſore, per quam debitor liberatur ope exceptionis. conc.373.nu.4. fol.233

Confeſſio facta fideiuſſori prodeſſe poteſt principali, quando intereſt fideiuſſoris, vt proſit debitori.ibi.nu.5.

Confeſſio in inſtrumento facta, ſi tendit in præiudicium, & damnum creditorum, vel in diminutionem legitimæ filiorum, etiam iurata non probat, nec valet. concluſione 360. numero 11. fol.225.

Confeſſio in inſtrumento facta ſi non eſt veriſimilis, non probat.ibi. num.12.

Confeſſio etiam iurata facta abſente parte non probat.concl.347. nu.74. fol.213

Confeſſio cum iuramento abſente parte valet non ſolum, ſi dum confitetur, iurat, ſed etiam ſi confiteretur ſe iuraſſe.ibidem numero 75.

Confeſſio præſtito iuramento, tantum operatur, quantum ipſa præſtatio.ibi.num.76.

Confeſſio facta per verba in veritate ita fuit, probat, cum illa inducant quandam ſpeciem iuramenti.ibi.nu.77.

Confeſſio in beneficialibus non dat titulum aduerſario, ſed in præiudicium confitentis probat. concluſione 392. numero 11. folio 238

Confeſſio facta in iudicio ſummario, dummodo tendat ad eundem finem, & effectum, probat etiam in plenario.concluſ.348.nu.9. fol.215

Confeſſio, nec viua vox, nec liber rationum, neq; alia ſcriptura vel inſtrumentum valet, ſine cauſæ expreſſione.conclu.345.nu.64. fol.207

Confeſſio in ſcriptis ſine cauſa facta tunc nocet confitenti, quando ipſe ſcit, cauſam non ſubeſſe ad ſemetipſum obligandum, & nihilominus vult ſe obligare.ibi.nu.65.

Confeſſio conditionalis valet abſq; alia cauſa, quaſi loco cauſæ ſuccedat conditio etiam impropria, & de hoc habetur declaratio facta Florentiæ, ibi.nu.66.

Confeſſio licet geminata per ſubſequentem ratificationem & iurata ſit, ſi tamquam erronea reuocata fuerit, docto de errore, non probat, nec operatur, vt condemnatio, vel executio fieri poſſit. conc.353.nu.27. fol.221

Confeſſio realis etiam ſine cauſæ adiectione probat, & valet, videlicet, quando quis poſſidens rem confitetur eſſe meam, ſua non præſumitur, donec non probatur. concluſione 345. numero 48. fol.206

Confeſſio realis facit præſumere, quòd confitens rem eſſe meam, habue-

habuerit illam pro derelicto, & dicitur talis confitens amittere poſſeßionem ibi.nu.49.

Confeſſio realis facta extraiudicialiter non probat, ibi.numero 50. fol.207

Confeßio ſcripta habens aliquam cauſam ſaltem coniecturalem probat.ibi.nu.51.

Confeßio geminata probat, licèt ſine cauſa fiat. ibidem numero quinquageſimoſecundo.

Confeßio licèt geminata ſit, prætextu tamen erroris ab ea recedi poteſt.concl.347.num.48. fol.212

Confeßio geminata etiam iurata, prætextu erroris reuocari poteſt, ſicuti etiam illa, quæ facta eſt poſt terminum ſtatutum ad reſpondendum, licèt non ita de facili admitti debeat erroris allegatio.ibi.nu.49.

Confeßio geminata licèt prætextu erroris reuocari poßit, tamen in confitentem transfert onus probandi cauſam ſpecificam erroris. ibi.nu.50.

Confeßio, vt dicatur geminata, nõ ſufficit, quòd pluries vno, & eodem tempore aliquis fateatur, ſed per interuallum. ibidem numero 51.

Confeßio geminata facit ceſſare exceptionem rei non traditæ.ibid. num.52.

Confeßio facta in vltima voluntate abſente parte, non probat, nec confitenti nocet, niſi nomine abſentis acceptetur à parte, vel ab eius nuncio, vel à notario publico, vel alia perſona. concluſ.347. nu.21. fol.211

Confeßio etiam ſi geminata fuerit, multisq́; modis probetur per teſtes, abſente tamen parte, non probat.ibi.nu.22.

Vide ibi contrarium.

Confeßio geminata ſi fiat per verba enunciatiua probat, quia facit ceſſare iuris præſumptionem, nec præſumi poteſt erronea, ſed ex certa ſcientia, & probat etiam quoad ea, quæ non dependent à voluntate ſolius confitentis.ibid.nu.23.

Confeßio facta abſente parte probat ſaltem ſemiplenè in fauorem abſentis.ibid.nume.24.

Contrarium.nu.ſeq.

Confeßio abſente parte facta non probat, nec ſemiplenè, adiuncta tamen aliæ veriſimilitudini ratione loci, & temporis, præſumptionem facit.ibi.nu.25.

Confeßio licèt non probet facta abſente parte, transfert tamen onus probandi in partem contrariam.ibi.nu.26.

Confeßio ſi fiat ad liberandum abſente parte ſemiplenè probat. ibi.nu.27.

Confeßio abſente parte etiam quòd fiat calore iracundiæ, probat quoad indicium, ſi reuocata non fuerit, quod indiſtinctè permittitur.ibi.nu.28.

Confeßio facta abſente parte dummodo ad minus per duos teſtes probetur, ſemiplenam probationem facit, ſed ſi per vnum tantum, nec plenam facit, nec ſemiplenam probationem, nec etiam indicium.ibi.nu.29.

Confeßio de recepto facta in inſtrumento quarentigiato plenè, & verè non probat, quia confitenti competit exceptio non numeratæ pecuniæ, niſi ſtatutum ſpecialiter prohiberet dictam exceptionem poſſe opponi contra tale inſtrumentum. concluſio.361. nu.23. fol.226

Confeßio infra biennium non probat plenè, & effectualiter, cum poßit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, non obſtante ſtatuto, quòd contra inſtrumentum publicum nulla exceptio opponatur.ibi.nu.24.

Confeßio debitoris probat, ſi poſt confeßionem ex interuallo ipſe incipiat ſoluere aliquid ex debito confeßato, nec poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.concluſio.361. num.39. fol.227.

Confeßio mercatorum, vel campſorum de recepto propter publicam fidem probat, & eis non competit exceptio non numeratæ pecuniæ.ibi.nu.40.

Confeßio facta fauore dotis probat parte abſente etiam per verba enunciatiua non geminata, ſed ſimplicia, & emiſſa propter aliud.conc.347.nu.95. fol.213

Confeßio facta in foro pœnitentiali in abſentia partium probat, nec reuocari poteſt.ibi.nu.96.

Confeßio facta in cauſa ſpirituali, vt puta matrimoniali, abſente parte probat.ibid.nu.97.

Contrarium.ibid.

Confeßio receptionis dotis præcedente promißione, præiudicat etiam creditoribus.conc.566.nu.9. fol.344

Contrarium, nu.10.

Confeßio mariti de dote recepta etiam, quòd tendat in præiudicium creditorum, probat.concl.362.nu.16. fol.228

Confeßio ſi pro parte probetur vera, in totum vera præſumitur. ibi.nu.17.

Confeßio minoris vigintiquinq; annis valet, etiam quod facta ſit ſine auctoritate curatoris.concl.371.nu.2. fol.233

Confeßio de recepto mutuo non ſolum poſt biennium de æquitate canonica, non probat effectualiter, ſed etiam perpetuò, quia ſemper exceptio non numeratæ pecuniæ de iure canonico poteſt opponi, etiam vſque ad mille annos. concluſione 361. numero 32. fol.227

Confeßio potius eſt ab onere probandi releuatio, quàm propriè probatio.quæſt.7.nu.1. fol.15

Confeßio in vna inſtantia facit fidem in alia inter eaſdem perſonas, non habita diſtinctione quorſum tendat. conclu.33.nu.40. folio 50

Confeßio in vno iudicio ad vnum finem tendens poteſt reuocari in alio tendente ad diuerſum.ibid.nu.41.

Confeßio in iudicio facta executionem habet paratam, ſicut inſtrumentum quarentigiatum.concluſione trecenteſima quadrageſimaquinta, nu.18. fol.205

Confeßio facta in iudicio ſi vera ſit, probat contra hæredem confitentis, & ei nocet, ſicuti etiam contra quemlibet ſingularem ſucceſſorem.concl.348.nu.22. fol.216

Confeßio facta per verbum, credo, vt puta reſpondendo poſitioni confitentis, plenè probat, ac ſi de veritate reſpondiſſet. ibidem num.23.

Confeßio facta iudice non ſedente pro tribunali non probat, cum non ſit facta in figura iudicij. ibi.nu.24.

Confeßio in iudicio acceptata ab alio nomine abſentis, etiam non habente mandatum probat, & nocet.concluſione 348.num.43. fol.217

Confeßio à iudice acceptata etiam ſi non fiat in forma iudicij, probat, & habet executionem paratam contra hæredem confitentis.ibi.nu.44.

Confeßio nec viua vox, nec liber rationum, nec alia ſcriptura, vel inſtrumentum valet ſine cauſæ expreßione. concl.360. nume.6. fol.225

Confeßio clerici facta coram iudice laico, & ſic incompetenti, non probat penes iudicem eccleſiaſticum, vt ipſe torqueri poßit. concluſ.352.nu.5. fol.220

Confeßio licet parte abſente facta ſit, ſi tendit ad liberandum plenè probat.conc.347.nu.60. fol.212

Contrarium num.ſeq.

Confeßio liberatoria facta parte abſente non probat.ibidem numero 61.

Confeßio facta abſente parte in liberatione iudiciali probat, quando iudex recipit pro abſente.ibi.nu.62.

Confeßio facta in renunciatione litis etiam parte abſente probat, dummodo renunciatum fuerit præſente iudice, vel alia publica perſona pro abſente acceptante.ibi.nu.63.

Confeßio à iudice acceptata licèt non habeat vim plenæ probationis, habet tamen vim indicij ad torturam ſufficientis. conc.348. num.46. fol.217

Confeßio in iudicio facta parte abſente non probat, niſi pars eſſet citata, & eſſet caſus, quo poſſet procedi contra abſentem.ibidem num.47.

Confeßio facta in libello, poſitionibus, vel exceptionibus probat etiam parte abſente.ibi.nu.48.

Confeßio facta in libello, vel poſitionibus, nihil probat, ſi aduerſarius contradixit.ibi.nu.49.

Confeßio in criminali abſente accuſatore probat, & nocet, quia iudex cum ſit præſens, ſupplet.ibi.nu.50.

Confeßio in iudicio facta de crimine ciuiliter parte abſente nõ probat.ibi.num.51.

Confeſſio facta in iudicio coram notario non probat, nec nocet: cum non ſit facta in figura iudicij. ibid. nume. 52.

Confeſſio facta per torturam nullis præcedentibus indicijs nihil probat, & eſt nulla, nec ex ea poteſt quis damnari. concluſi. 353. num. 1. fol. 220

Confeſſio nullis præcedentibus indicijs facta ſtatim poſt tormenta, etiam in alio loco non probat, neque præiudicat confitenti, niſi interuenerit aliquod interuallum ad minus vnius diei, vel noctis. ibi. nu. 2.

Confeſſio per torturam facta ſine indicijs, etiam quòd pluries ſit ratificata ſpontaneè, & iurata, & etiam quòd poſt talem confeſſionem indicia ſequuta fuerint, nihil probat. ibi. nu. 3.

Confeſſio ſine indicijs facta per torturam, etiam quantumcunq; in ea quis perſeuerauerit, non probat, quia à tormentis non eſt incipiendum. ibi. nu. 4.

Confeſſio ſpontè facta etiam non præcedentibus indicijs valet, adeò quòd ex ea confeſſione poteſt quis condemnari. ibidem numero quinto.

Confeſſio eſt probatio fortior ea, quæ fit per teſtes, & inſtrumenta. quæſt. 7. num. 3. fol. 15

Confeſſio eſt probatio probata, ac alijs verior & potentior. ibidem numero 4.

Confeſſio dicitur maior quouis publico inſtrumento. ibidem numero 5.

Confeſſio non comprehenditur à ſtatutis mentionem facientibus de probatione in materia odioſa. ibi. nu. 6.

Confeſſio duplex eſt, vna, quæ fit extra iudicium, alia, quæ fit in iudicio. ibi. nu. 7.

Confeſſio plenè probat aduerſus reum, ſi ipſe interrogatus in iudicio confeſſus fuerit omnes actoris poſitiones. ibidem numero octauo.

Confeſſio rei hanc habet vim, vt ipſe pro conuicto habeatur. ibidem num. 9.

Confeſſio procuratoris habentis mandatum ad recipiendam pecuniam, & ad confitendum ſe recepiſſe, non probat, nec nocet domino. concl. 369. nu. 8. fol. 232

Confeſſio Prælati probat, ſi non infert præiudicium in bonis immobilibus eccleſiæ. conc. 367. nu. 9. fol. 230

Confeſſio ſolius Prælati probat in præiudicium eccleſiæ, ſi ipſa Eccleſia, & ipſe Prælatus non habet capitulum. ibidem numero decimo.

Confeſſio benemeritorum ſi ſit inſtrumento quarentigiato ſimpliciter probat, tamquam res iudicata, etiam inter perſonas prohibitas. concl. 391. nu. 3. fol. 238

Confeſſio aduerſarij non ſufficit quoad adiudicationem beneficij tribuendo titulum, ſed benè probat, & ſufficit quoad colorandum poſſeſſionem ex titulo. concl. 392. nu. 7. fol. 238

Confeſſio facta in iudicio probat, & præiudicat. concluſione 348. numero 1. fol. 215

Confeſſio generalis ambigua dicitur, ibidem. vbi etiam vide contrarium. conclu. 345. nu. 7. fol. 204

Confeſſio per torturam extorta reuocari non poteſt, ſi præceſſit extraiudicialis, vel extent indicia non dubia, & talia, quæ inducant veritatem, quia tunc eadem confeſſio per torturam probat quoad condemnationem. concl. 353. nu. 25. fol. 221

Confeſſio inter perſonas prohibitas non releuat, quia ſimulata præſumitur. conc. 30. nu. 6. folio 44

Confeſſio facta in teſtamento ſi tendit ad exonerationem animæ, probat etiam quoad præiudicium tertij. conc. 359. 30. fol. 224

Contrarium ibid.

Confeſſio clerici facta coram iudice ſeculari ſemiplene ſaltem probat, & facit indicium contra eum. concluſione 348. numero 4. fol. 215

Confeſſio facta in iudicio calore iracūdiæ, niſi reuocata fuerit, plenè probat. ibid. nu. 5.

Confeſſio in beneficialibus, & ſpiritualibus non probat ad fauorem alterius. concl. 392. nu. 1. fol. 238

Confeſſio generalis non inducit obligationem. concluſ. 345. num. 6. fol. 204.

Confeſſio relatiua non probat, niſi quatenus eſt in relato. conc. 385. num. 1. fol. 237

Confeſſio ſi ſit in fauorem præſentis, acceptatio præſumitur ex parte eius. concluſ. 346. nu. 15. fol. 208

Confeſſio in beneficialibus non probat titulum ad fauorem alterius, ſed benè probat in ſui præiudicium. concluſione 392. numero 5. fol. 238

Confeſſio in teſtamento facta etiam iurata non probat nec valet, quatenus tendat in præiudicium, & damnum creditorum, vel in diminutionem legitimæ filiorum. concluſione 359. nume. 18. fol. 224.

Confeſſio Prælati ſi læſerit eccleſiam, datur reſtitutio in integrum ſucceſſori, docto prius de læſione. concluſione 367. numero 19. fol. 230

Confeſſio Prælati habentis conuentum in materia ardua etiam in bonis deſcriptis à capitulo, non probat, nec nocet. ibidem numero 20.

Confeſſio facta à patre confitente ſe habuiſſe pecuniam à filio ſuo tamquam ad eum pertinentem, quare non probet. concluſ. 365 num. 1. fol. 229

Confeſſio in teſtamento facta ſi tendit ad exonerationem conſcientiæ plenè probat, nec reuocari poteſt. concluſio. 359. numero 25. fol. 224.

Contrarium ſub num. 27.

Confeſſio offenſi negantis ſe offenſum fuiſſe ab aliquo in præiudicium fiſci non probat, & quare. concluſione 389. numero primo, fol. 238

Confeſſio offenſi in præiudicium fiſci negantis ſe ab aliquo offenſum fuiſſe, prodeſt, ne ponatur ad torturam. ibi. nu. 2.

Confeſſio ſi facta ſit de his, quæ dependent ſolum ex voluntate confitentis probat abſente parte. concluſione 347. numero octuageſimotertio. fol. 213

Confeſſio facta in vltima voluntate multò magis nocet confitenti, quàm facta inter viuos. conc. 359. nu. 28. fol. 224

Confeſſio facta à Principe valet etiam abſente parte. concluſ. 347. nu. 129. fol. 214

Confeſſio quare ſanet omne vitium proceſſus. conclu. 351. numero 2. fol. 219

Confeſſio facta in iudicio criminali probat in iudicio ciuili contra confitentem. ibi. nu. 3.

Confeſſio ſpontè facta poſt tempus conſtitutum ad inquiſitionem formandam non probat, nec præiudicat confitenti, tanquam tempore inhabili facta. ibi. nu. 5. fol. 220

Confeſſio in iudicio coram iudicibus facta non ſedentibus pro tribunali, ſed vti priuatis, licèt non habeat vim plenæ probationis, tamen probat quoad indicium ſufficiens ad torturam. ibidem num. 7.

Confeſſio in inſtrumento plenè probat, & nunquid, & quando poſſit per teſtes probari contrarium huius confeſſionis, vide remiſſiuè. conc. 360. nu. 1. fol. 224

Confeſſio in inſtrumento probat, licèt facta ſit parte abſente. ibid. numero 2. fol. 225

Confeſſio in inſtrumento facta probat tantum quoad nominatos in eo. ibi. nu. 3.

Confeſſio vnius alterius probat, quando partes concordant ſtare confeſſioni, & dicto eiuſdem. concluſione 386. numero quinto, fol. 237

Confeſſio nec pactum valet de his, quæ contra ius ſunt. quæſtio. 7. num. 41. fol. 16

Confeſſio Chriſtiani dicentis ſe cum Iudæa contraxiſſe, ipſi nō præiudicat. ibi. nu. 43.

Confeſſio facta ab his, quibus contrahendi, donandi, vel aliud agendi facultas eſt interdicta, non probat, & præiudicat. ibidem num. 45.

Confeſſio, vt confitenti præiudicet, certa puraq; eſſe debet, ea facta de re, vel quantitate conſtituta.

Et ſi incerta, vel dubia ſit, nihil præiudicat, & nullius eſt roboris, nullumq; ſortitur effectum. ibid. num. 47.

Confeſſio non ſolum debet eſſe certa de re ipſa, à qua orta eſt, ſed etiam de loco, & tempore, & fieri debet ſuper re vera. ibidem numero 49.

Confeſſio falſa poteſt ex ipſa manifeſta veritate reuocari. ibidem numero 50.

Con-

Confeſſio in parte falſa non probat, & tota falſa præſumitur, & non veriſimilis fidem non facit.ibi.nu.51.

Confeſſio facta per iram, & non ex mente, atq; propoſito, inanis eſt, nec confitenti nocet. ibid.num.52.

Confeſſio furioſi ei præiudicare, nec damnum inferre poteſt.ibidem numero 53.

Confeſſio per iram, vel furioſi, ſi in iudicio fuerit facta, nec reuocata ſit, plenè probat, & confitenti præiudicat, ibidem numero 54.

Confeſſio, vt confitenti præiudicet, fieri debet à ſe ipſo, & non per interpoſitam perſonam.ibi.nu.55.

Confeſſio procuratoris, vel curatoris facta abſente domino primario nullum præiudicium affert principali, ſi ipſe dominus contrarium probare velit.ibi.num.56.

Confeſſio procuratoris, ſi facta eſt præſente principali, vel eo abſente, ſed ſciente, aut permittente, ita principali præiudicat, ac ſi per ipſum facta fuiſſet.ibi.nu.57.

Confeſſio ſi ſine cauſa fit, regulariter nõ probat, nec confitenti præiudicat.ibi.nu.58.

Confeſſio cum cauſa nominatur, quando confitens declarat, & manifeſtat cauſam litis, & iſtiuſmodi tam extra iudicium, quàm in iudicio fieri poteſt, & vbi vis fiat confitenti præiudicat, & omnes alias probationes tollit, dummodo de ea conſtet. ibidem numero 59.

Confeſſiò ſine cauſa inutilis eſt, nulliuſq; momenti, nullamq; fidem facit.ibi.nu.60.

Confeſſio ſi fiat ante litis conteſtationem, iuſta de cauſa reuocari poteſt.ibi.nu.61.

Confeſſio ſi ab aduocato facta ſit, cliente præſente, vel eo abſente, ſed ſciente, aut permittente, etiam ſi illi præiudicat, ac ſi per ipſum facta fuiſſet, poterit tamen per triduum ab ipſo cliente reuocari.ibi.nu.62.

Confeſſio facta per errorem ab aduocato poteſt à cliente errore probato vſq; ad ſententiam reuocari.ibi.nu.63.

Confeſſio ab aduocato facta per errorem poteſt per procuratorem reuocari.ibid.nu.64.

Confeſſio domini primarij facta poſt litem conteſtatam, ſi eius generis eſt, quæ confitenti fraudem facere poſſit, non poteſt ab ipſo reuocari intra triduum, niſi errore probato, ſed ſi erraſſe planum fecerit, etiam vſque ad ſententiam reuocare poteſt. ibid. num.65.

Confeſſio aduocati in quo differat à confeſſione principalis. ibidem num.66. fol.15

Confeſſio facta per procuratorem reuocari poteſt ante ſententiam, errore tamen prius probato. ibid.nu.67.

Confeſſio partis poſt concluſionem in cauſa recipi poteſt. quæſt.17. num.57. fol.28

Confeſſio facta in contractu, vel inſtrumento nullo, vel inualido valet, & probat.concluſ.358.num.1. fol 223

Confeſſio relatiua ad aliquem contractum, vel inſtrumentum nullum ex defectu ſolemnitatis, continens tamen in ſe veritatem, probat, & valet.ibi.nu.5.

Confeſſio facta abſente parte nihil probat. conc.347.nu.1. fol.210.

Contrarium. num.2.

Confeſſio abſente parte facta in iudicio non nocet abſenti. ibidem num.3.

Confeſſio ad hoc vt valeat pars adeſſe debet & illam acceptare.ibidem num.4.

Confeſſio quãdo fit ſiue in iudicio, ſiue extra, circa illa, quæ ſolum declarant voluntatem confitentis, valet etiam abſente parte, & vide ibidem diſtinctiones, nu.7.vſq; ad 8.

Confeſſio facta abſente parte in criminalibus non nocet confitenti. nu.8. & ibi.contrarium.

Confeſſio circa matrimonium quomodo non præiudicet.ibid.numero 10.

Confeſſio abſente aduerſario valet, & tenet in cauſis ſpiritualibus, & eccleſiaſticis.ibi.num.13.

Confeſſio facta ad inquiſitionem formatam non præcedentibus legitimis indicijs nihil probat.conc.351.num.1. fol.219

Confeſſio etiam non conſtito de errore reuocari poteſt, ſed incontinenti.conclu.350.num.8. folio 218

Confeſſio facta in inſtrumento principaliter, ſiue enunciatiuè inter partes, ſi reuocata fuerit, nihil operatur. ibidem numero nono.

Confeſſio dicitur reuocata incontinenti, ſi reuocetur, antequam redacta fuerit in ſcriptis.ibi.nu.10.

Confeſſio tituli aduerſarij ſi fit in iudicio, vel in ſupplicatione Principi oblata, ſufficit ad colorandum poſſeſſorium, ſed ſi ſit extra iudicium, non inducit notorium. concluſione 392. numero 17. fol.239

Confeſſio emanata à ſpoliante ſicut principali ſufficit ad colorandum poſſeſſionem ſpoliati.ibi.nu.18.

Confeſſio aduerſarij nihil facit, quando eſſent factæ aliquæ probationes, per quas conſtaret ex aſpectu de infectione, & nullitate tituli.ibi.nu.19.

Confeſſio facta medio iuramento delato officio iudicis probat, & valet.concl.356.nu.1. fol.222

Confeſſio per iuramentum probat, & valet, etiam quòd ſit facta publicatis atteſtationibus, in caſibus in quibus teſtes recipiuntur. ibi.num.2.

Confeſſio per iuramentum non probat, vbi actor nihil probaſſet. ibi.num.3.

Confeſſio extraiudicialis non ita probat, vt puniri poſſit, niſi agatur de crimine ciuiliter.conc.350.nu.15. fol.218

Et intellige, vt ibi.

Confeſſio extraiudicialis ſi eſt informis, incerta, & non qualificata, non ſufficit ad introducendum indicium ad torturam.ibidem num.16.

Confeſſio informis ſimpliciter facta non operatur, ibidem nu. 17. folio 219

Confeſſio extraiudicialis non veriſimilis non probat.ibidem numero 18.

Confeſſio mariti prædicta acquiſita eſſe de bonis vxoris, nihil eſt contra præſumptionem iuris, quæ non tollitur niſi contrarium probetur, quominus creditores vel hæredes viri vellent pecunias repetere, & ibi vide contrarium. concluſione 30. numero nono, folio 44

Confeſſio extorta per tormenta non probat, nec nocet, etiam ſtantibus indicijs non tamen legitimis, vt ex proceſſu informatiuo, vel indicia eſſent leuia.conclu.353.nu.7. fol.220

Confeſſio coactè facta in tormentis nõ probat, nec nocet etiam præcedentibus legitimis indicijs.ibi.nu.8. fol.221

Confeſſio quomodo, & quando cognoſcatur facta ad aliquẽ obligandum principaliter, & ad aliquid probandum idem factum, & obligatum.concl.347.nu.36. fol.211

Confeſſio abſente parte ſi geminata fuerit, plenè probat. ibidem num.37.

Vide contrarium ſub num.43. fol.212

Confeſſio ſolà vnica facta abſente parte inducit ſemiplenam probationem, & duæ confeſſiones duas ſemiplenas, quæ ſimul iunctæ perficiunt plenam probationem.ibi.nu.38. fol.211

Confeſſio in teſtamento facta probat tantum quoad nominatos in ipſo.conc.359.nu.16. fol.224.

Confeſſio Principis ſufficit parti, vt contra hæredem agat, ſi ex ea conſtet de aliquibus, puta priuilegijs & conceſſionibus, niſi probetur, quòd facta ſit per errorem. concluſione 376. numero 4. fol.234

Confeſſio de recepto non probat, nec illi ſtatur, ſed intellige, vt ſub num.5.concl.361.num.4. & 5. fol.226

Confeſſio Patris de recepto etiam iurata non præiudicat filio quoad legitimam, niſi aliter conſtet de numeratione pecuniæ.ibi nu.5.

Confeſſio de recepto non operatur obligationem quoad tertium, ſed quoad contrahentes, qui ex tali confeſſione obligantur. ibidem num.6.

Confeſſio mandatarij non nocet domino.ibi.nu.7.

Confeſſio relatiua ad inſtrumentum nullum, quia falſum ſit, & in ſe falſitatem contineat, ineſſicax eſt. concluſione 358. num.6. fol.223.

Confeſſio mariti numeratæ dotis non probat, non ob aliud niſi ob fraudis ſuſpicionem, & interdictum legis.concluſione 361.nu.13. fol.226

Confeſſio de recepto non ita plenè, & effectualiter probat, quo mi-

nus confitens non poſſit exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere, cui competit talis exceptio infra biennium. ibidem numero 14.

Confeſſio ſi directò tendit ad obligandum aliquem confitentem, ſemiplenè probat, ſed ſi principaliter ad approbandum aliquid, ex tali approbatione abſenti acquiritur obligatio. concluſ. 347. num. 31. folio 211

Confeſſio vt dicatur facta metu tormentorum, ſufficit probare, quem fuiſſe in carcere detentum. concluſione 353. numero 18. fol. 221.

Confeſſio facta tantum in carcere ſine tormentis, vel ſine minis de torquendo nullis præcedentibus indicijs, nihil probat, nec præiudicat, ac ſi realiter per torturam eſſet extorta. concluſione 353. num. 17. fol. 221

Confeſſio de crimine facta parte præſente plenè probat. concl. 349. num. 1. fol. 217

Confeſſio de crimine facta parte præſente, vel abſente vtrobiq; facit indicium ad torturam. ibi. nu. 2.

Confeſſio facta in tormentis probat, & valet abſque alia perſeuerantia, ſi tortura fuit leuis, & tortus robuſtus, ex quo cenſetur ſpontanea, & non per torturam extorta. concl. 353. nu. 22. fol. 221

Confeſſio de recepto probat non ſolùm quoad ipſos confitentes, ſed etiam quoad alios acceſſoriè conſequentes, aut ſuccedentes, vt fideiuſſores, mandatores, & creditores confitentium. concl. 361. num. 9. fol. 226

Confeſſio de recepto ſi præceſſerit promiſſionem centum, & poſtea ſubſequuta fuit, benè plenè probat numerationem. ibidem numero 10.

Confeſſio de recepto probat in illis caſibus, in quibus nulla eſt fraudis ſuſpicio, aut per legis interdictum non prohibetur. ibidem numero 11.

Confeſſio incontinenti poſt tormenta facta non valet, quia adhuc præſumitur eſſe timor tormentorum. concluſione 353. nume. 12. fol. 221

Confeſſio poſt tormenta ante tribunal facta ad hoc vt valeat, debet habere interuallum vnius diei, & noctis. ibi. nu. 13.

Confeſſio facta metu tormentorum propter minas iudicis nihil probat. ibi. nu. 14.

Confeſſio facta apud tormenta dicitur facta in tormentis. ibidem num. 15.

Confeſſionis acceptationem, ſi ille, cuius nomine acceptatur, ratam habet, plenè probat, etiam ſi acceptans non haberet mandatum, & non eſſet tabellio. concluſione trecenteſima quadrageſimaſeptima. nu. 116. fol. 214

Confeſſionis vigore & approbationis inſtrumenti tamquam veri, omnes, quorum intereſt, licèt abſentes, poterunt agere cõtra approbantem, & confitentem. conc. 347. nu. 33. fol. 211

Confeſſioni factæ per tormenta ſtatur, ſi idem in ea perſeuerat, licèt indicia ſint leuia, quæ non faciant præſumptionem. con. 353. num. 9. fol. 221

Confeſſioni prælati non eſt ſtandum in alienatione rei eccleſiæ aſſerenti ex cauſa feciſſe, niſi concurrant aliæ coniecturæ. conc. 75. nu. 18. fol. 75

Confeſſioni viri in inſtrumento emere de pecunia vxoris abſentis non ſtatur. & quando ſtetur, & hoc procedat. concluſ. 30. nu. 19. fol. 45

Confeſſioni coniugum de matrimonio non ſtatur in præiudicium alterius. conc. 363. nu. 6. fol. 229

Confeſſioni Prælati dicentis, quòd eccleſia non ſit ſibi ſubiecta, ſtatur. conc. 367. nu. 4. folio 230

Confeſſioni principalis magis creditur, quàm mille teſtibus contrarium aſſerentibus. conc. 379. nu. 21. fol. 236

Confeſſioni rei in ſuis exceptionibus ſtatur in eius præiudicium. conc. 368. nu. 8. fol. 231

Confeſſioni viri regulariter non ſtatur, ſe emiſſe de bonis vxoris, niſi veriſimiliter mulier bona haberet. concluſio. 30. numero 8. fol. 44

Confeſſioni mariti habentis filios ex priori matrimonio, & confitentis habuiſſe à ſecunda vxore mille etiam cum iuramento, non ſtatur, quia præſumitur facta in fraudem. con. 380. nu. 2. fol. 236

Confeſſioni ſtatur, cum præiudicat tantum confitenti, & non alteri. conc. 367. nu. 2. fol. 230

Confeſſioni ſine cauſa vt operetur contra confitentem, quid requiratur, vide ibi remiſſiuè. concluſione trecenteſima quadrageſimaquinta, nume. 3. fol. 204

Confeſſioni mariti de receptione dotis ſtatur, etiam aduerſus creditores. concl. 362. nu. 12. fol. 228

Confeſſioni damnati ad mortem non creditur in præiudicium fiſci poſt condemnationem. concluſione 359. numero decimoquinto, fol. 224

Confeſſioni receptionis dotis ſtatur, quando non extaret alius creditor, niſi ipſa mulier, vel bona pro omnibus ſufficerent. concluſ. 566. nu. 5. fol 344

Confeſſioni, vt confitenti præiudicet, caſus nouem requiruntur, & qui. quæſt. 7. nu. 15. fol. 15

Confeſſioni teſtatoris fauore animæ ſtare debet hæres. concluſ. 359. nu. 27. fol. 224

Confeſſioni fraudulentæ non ſtatur. conc. 364. nu 3. fol. 229

Confeſſioni matris non creditur in præiudicium filij, ſi dicat, illum eſſe ex adulterio natum. concluſione 366. numero primo, folio. 230

Confeſſioni abſente parte, vt valeat, & operetur quid requiratur, vide remiſſiuè. conc. 347. nu. 9. fol. 210

Confeſſionem reuelatam à ſacerdote probatur ex eo, quòd ipſe eam audiuerit coram pluribus. concluſione 377. numero decimoquarto, fol. 235

Confeſſionem factam ab aduocato poterit clientulus eadem die, vel incontinenti reuocare per ſe, vel per procuratorem ſimpliciter nullo etiam docto errore. concluſione 381. numero quarto, fol. 236

Confeſſionem fuiſſe errore factam, in dubio non præſumitur, & illam allegans probare tenetur. concluſione 378. numero quinto, fol. 235

Confeſſionem erroneam allegans probare tenetur. concluſio. 350. nu. 7. fol. 218

In confeſſione facta pro cauſa pia, vel fauorabili, puta in dote, non requiritur partis præſentia. conc. 373. nu. 13. fol. 234

In confeſſione liberatoria ineſt donatio. concluſione 373. nume. 10. fol. 234

Confeſſione probata, & impoſitione pœnitẽtiæ per ſacerdotem, non oportet probare pœnitentiam peractam. concluſione 377. nu. 13. fol. 235

Confeſſione non ſufficit dicere parte præſente, ſed etiam oportet, quod dicatur, & expreſſè acceptante. concluſione 379. num. 4. fol. 235

Confeſſiones naturalibus conuenire debent. quæſtione 7. nume. 32. fol. 15

Confeſſiones extraiudiciales abſente parte, nõ probant quoad præiudicium tertij. conc. 347. nu. 125. fol. 215

Confeſſiones ita probatæ per ſingulares teſtes, vt quælibet per ſe ſola ſemiplenè probet; non tamen coniunguntur ad effectum plenæ probationis; imò dicti teſtes tamquam ſingulares confeſſionem non probant. conc. 379. nu. 7. fol. 236

Confeſſus ſpontè in ciuili cauſa, vel criminali à iudice condemnari poteſt, nõ attenta nullitate proceſſus. con. 357. nu. 3. fol. 222

Confeſſus in teſtamento ſe recepiſſe pecuniam mutuò probat, itaq; & ipſe, & ipſius hæres poteſt conueniri, & non poterit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, quod intellige, ſi confitens exiſtat in extremis. conc. 361. nu. 34. fol. 227

Confeſſus in ciuilibus habetur pro condemnato, ſed non in criminalibus. concl. 349. nu. 3. fol. 217

Confeſſus non appellat in ciuilibus, ſed benè in criminalibus. ibidem num. 4.

Confeſſus quando quis dicatur ſpe futuræ promiſſionis, non autem numerationis, idem non poterit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ. conc. 361. nu. 30. fol. 226

Confeſſus incidenter in iudicio in aliud intentato, non poteſt in illo damnari. conc. 383. nu. 6. fol. 237

Confeſſus coram iudice incompetenti, ſi confeſſionem reuocet coram competenti nullum indicium facit. concluſione 352. nu. 7. folio 220

Con-

Confeſſus in tormentis ſi ducitur ante tribunal, vt denuò ſponte cõfiteatur, eius confeßio eſt perfecta, & valet. concluſ. 353. nume. 11. fol. 221

Confeſſus incidenter in crimine falſi puniri non poteſt in eodem iudicio, in quo incidenter fuit facta talis confeßio, ſed in alio. con. 383. nu. 4. fol. 237

Confeſſus non poteſt appellare. con. 348. nu. 3. fol. 215

Confeſſus in ciuilibus non appellat, ſed in criminalibus appellare poteſt. con. 346. nu. 8. fol. 208

Confeſſus in tormentis non poteſt denuò poni ad torturam niſi noua indicia ſuperueniant. con. 353. nu. 21. fol. 221

Confeſſus recepiſſe pecuniam probat, & non poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ. concluſio. 361. nume. 49. fol. 227

Confeſſus bis ex interuallo recepiſſe pecuniam, vel dotem, non amplius opponere poteſt exceptionem non numeratæ pecuniæ, vel dotis. con. 347. nu. 53. fol. 212

Confeſſus in tormentis, etiam quòd præceſſerint legitima indicia, ſi poſtea in confeßione non perſeueret, dicitur confeſſus metu tormentorum, & non probat, nec ei præiudicat ſaltem ad hoc, vt ex ea poßit condemnari. con. 353. nu. 19. fol. 221

Confeſſus in tormẽtis, ſi in confeßione non perſeueret, & ſi cõdemnari non poßit, poteſt tamen iterum torqueri. ibid. nu. 20.

Confeſſus ſponte, ſi non eſt conuictus per teſtes, vel alio modo, non probat, nec ei præiudicat, niſi in confeßione perſeuerauerit, & ante ratificationem, & perſeuerantiam poteſt eam reuocare, & ab ea appellare. con. 353. nu. 37. fol. 221

Et quando quis dicatur perſeuerare, vide ibi remißiuè.

Confeſſus per errorem in cauſa ciuili, ſiue capitali, ſi ad probandum errorem non admittatur, poterit tamen appellare. quæſt. 7. nume. 70. fol. 16

Confeſſus extraiudicialiter, & deinde tortus, ſi idem denuò confitetur, eius confeßio probat, & nocet ei abſq; alia perſeuerantia. con. 353. nu. 24. fol. 221

Confeſſus de recepto non poteſt vti tali receptione in alijs contractibus, ſed ſi vult probare non numeratam pecuniam, ſemper auditur. con. 361. nu. 46. fol. 227

Confeſſus extraiudicialiter, & conſtitutus in iudicio, ſi reuocat ipſam confeßionem etiam non docto de errore, ſufficit, quòd dicat ſe erraſſe in eo, dum confeſſus eſt delictum extraiudicialiter. con. 350. nu. 6. fol. 218

Contrarium ibid.

Confeſſus parte abſente extra iudicium de crimine poteſt torturæ ſubjci. con. 350. nu 3. fol. 217

Confeſſus extraiudicialiter, & deinde tortus, ſi in tortura demum confiteatur, non requiritur alia perſeuerantia, ſed debet ex ea condemnari. ibid. nu. 4.

Confeſſus in ciuili nullo præcedente proceſſu, vel ante litem conteſtatam habetur pro condemnato, nec requiritur alia ſententia. con. 344. nu. 5. fol. 203

Confeſſus in criminali non habetur pro condemnato, ſed requiritur ſententia. ibid. nume. 6.

Confeſſus errans in iure ſtatim pro reuocato habetur. quæſt. 7. nume. 68. fol. 16

Confeſſum quem fuiſſe in pœnitentia ſacerdoti, & eidem per confeſſorem pœnitentiam impoſitam, probatur per ſolum ſacerdotem con. 377. nu. 11. fol. 235

Conficiens inuentarium cenſetur hæreditatem adire. con. 48. nume. 2. an verum, nu. 3. & quando, nu 4. fol. 63

Confines probantur per clauſuras. con. 403. nu. 1. fol. 245

Confines in antiquis probantur per exercitium iuriſdictionis. ibidem nume. 2.

Confines non ſunt vlterius addendi, ſi dicatur quid factum in palatio Poteſtatis. con. 503. nu. 15. fol. 309

Confines probantur per loci euidentiam. concluſ. 403. nume. 16. fol. 246

Confines probantur per refectionem aggerum ibi. nu. 17.

Confines rei ſuæ vnuſquiſq; ſcire præſumitur. ibid. nu. 18.

Confines probantur per cuſtodiam locorum. con. 402. nu. 1. fol. 245

Confines probantur per priuilegia antiqua conceſſa ab eo, qui illa confinia poterat diſpenſare. con. 401. nu. 1. fol. 245

Confines præſumuntur illius, qui primò occupauit. concluſ. 403. nume. 24. fol. 246

Confines rerum ſpiritualium occupari non poſſunt, niſi auctoritate Summi Pontificis, ibid. nu. 25.

Confines declarantur per vias regales, per flumina, montes, valles, villas, & ſimilia, & dicuntur æterni, quia in æternum permanent. con. 403. nu 5. fol. 245

Confines quales hodie reperiuntur, tales olim fuiſſe præſumuntur. con. 393. nu. 10. fol. 239

Et mutatio confinium non præſumitur, niſi probetur. ibid.

Confines probantur per ſcripturas, ſi illis adhibita ſit fides ab antiquis. con. 399. nu. 1. fol. 244

Confines probantur per inſtrumenta pro confinibus facta. con. 394. nume. 1. fol. 240

Confines probantur per famam publicam, & antiquam. con. 396. nume. 1. fol. 243

Confines probantur per præſumptiones, indicia, & coniecturas, vbi ſunt difficiles probationes. con. 397. nu. 1. fol. 343

Confines probantur per lapides antiquos pro terminis apponi ſolitos. con. 400. nu. 1. fol. 244

Confines probantur per libros antiquos. concluſio. 398. nume. 1. fol. 244

Confines per teſtes probantur. con. 395. nu. 1. fol. 242

Confines in antiquis probantur per redditus antiquos, & nauigia, & pedagia. con. 403. nu. 9. fol. 245

Confines probantur per voluntatem patrisfamilias declaratam in eius vita. ibid. nu. 10. fol. 246

Confines per communem opinionem probari poſſunt. ibidem numero 11.

Confines probantur per ſententiam iudicũ, & arbitratorum, dummodo termini reperiantur ita poſiti, prout in arbitramentis cõſtituuntur. ibid. num. 12.

Confinia probantur per litteras Epiſcopi, vel cuiuſlibet alterius iudicis ordinarij. con. 403. nu. 14. fol. 246

Confinia, non eſt neceſſe, vt apponantur, vbi locus eſt euidenter notorius. quæſt. 8. nu. 14. fol. 17

Confinia temporalia poſſe ſemiplenè probari, non eſt rationabile. con 393. nu. 5. fol. 239

Confinia diœceſum per flumina, per riuos aquarum, & præbendarum diſtingui ſolent. ibid. nu. 6.

Confinium in materia vtraq; pars eſt actor, & vtraq; reus. concl. 393. nu. 13. fol. 239

Confinium probatio difficilis eſt. con. 393. nu. 1. fol. 239

Confinibus antiquis ſtandum eſt, niſi probentur noui. concluſ. 403. nume. 19. fol. 246

Confitens ſe occidiſſe hominem, ſibi præiudicat, & eius confeßio probat, ſi ſaltem per famam probatur hominem illum mortuum eſſe, licèt non appareat corpus aſſerti occiſi. concluſio 354. nume. 5. fol. 222

Confitens debere centum vel plus, vel minus, eius confeßio probat, licèt ſit intenta propter illam adiectionem. concl. 361. nume. 8. fol. 226

Confitens ſe recepiſſe centum à tali, etiam ſi dicat, facio iſtam confeßionem non ſpe futuræ numerationis, ſed quia verè habui dicta centum, non tamen eius confeßio ita effectualiter, & verè probat, quominus adhuc non competat confitenti exceptio non numeratæ pecuniæ. con. 361. nu. 18. fol. 226

Confitens de recepto etiam ſi pactum expreſſum faceret de non opponendo exceptionem non numeratæ pecuniæ, nihilo minus poterit opponere, & ſic eius confeßio non verè probabit. ibidem nume. 19.

Confitens ſi ſpoliatus eſt, & ligatus ad torturam, vel ductus ante eam, habetur, ac ſi per torturam confeſſus eſſet, & ſic non probat. con. 353. nu. 16. fol. 221

Confitens in ciuilibus habetur pro condemnato. concluſ. 346. nume. 7. fol. 208

Confitens aliàs promiſiſſe centum pro dote filiæ ſuæ, plenè probat ipſam promißionem. con. 347. nu. 34. fol. 211

Confitens recepiſſe pecuniam probat verè, & plenè receptionem, & numerationem. con. 361. nu. 1. fol. 225

Contrarium, num. 4. fol. 226

Confitens de recepto, ſi infra biennium negat dictam pecuniam ſibi ſolutam fuiſſe, hanc negatiuam probare non tenetur, ſed aſſerenti quòd ſoluta fuit, incumbit onus probandi. concluſio.361. nume.16. fol.226

Confitens, ſi onus probandi non numeratum fuiſſe in ſe aſſumere velit, confeſsio eius geminata non faciet ceſſare probationem in ſe ſuſceptam.con.347.nu.54. fol.212

Confitens rem ſuam, eſſe alterius, videtur velle rem in alium transferre, & non propterea perdit dominium. concluſio.347. numero 109. fol.214

Confitens ſe recepiſſe pecunias mutuas, etiam ſi dediſſet pignus: non tamen probat, quominus poſsit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.con.361.nu.25. fol.226

Confitens donare præſumitur, & liberalitas pro cauſa ſufficit.con. 360.nu.9. fol.225

Confitens ſi expreſsè renuntiat exceptioni non numeratæ pecuniæ, & iurat, plenè probat, & ſibi præiudicat. concluſio.361.numero 38. fol.227

Confitens in iudicio ſe occidiſſe hominem, qui non apparet, nec reperitur occiſus, & in ſimilibus, talis confeſsio non probat hominem ab eo occiſum, nec confitenti nocet. concluſio.354. numero 1. fol.221

Confitens teſtamentum validum eſſe, quod in rei veritate eſt nullum, quoad ſui præiudicium non probat, nec illud teſtamentum validat: cum ſit nullum.con.358.nu.8. fol.223

Confitens in iudicio cauſæ libertatis ſe eſſe ſeruum ſibi præiudicat, ne ipſe contrarium probet.quæſt.7.nu.35. fol.16

Confitens in iudicio habuiſſe, & recepiſſe non poteſt opponere exceptionem de non numerata pecunia. concluſio.348.numero 2. fol.215

Confitens in ſcriptis præſumitur donare, & liberalitas pro cauſa ſufficit.con.345.nu.63. contrarium.nu.64. fol.207

Confitens etiam ſi ſit omni exceptione maior, non tamen probat in præiudicium alterius.con.386.nu.3. fol.237

Confitentis fauore in dubio fieri debet interpretatio. quæſt. 7. numero 48. fol.16

Confitentes omnes ferè tempore confeſsionis in carceribus detinentur.con. 267.nu.7. fol.168

Confirmatio Papæ, vel Principis ex antiquitate temporis præſumitur ſuper aliquo facta. con.404.nu.3. fol.246

Confirmatio præceſsiſſe præſumitur ab initio actus, ſi electus diu poſſederit.ibid.nu.4.

Confirmatio præſumitur ex negligentia.ibid.nu.5.

Confirmatio ſi eſt ſimplex, & pura, & res confirmata continet plura capita, & qualitates, non ſe refert ad illam rem continentem qualitates de quibus in confirmatione non fuit facta mentio.con.404.nu.8. fol.246

Confirmatio teſtamenti probatur per quinq; teſtes adhibitos ad confirmandam voluntatem inualidam, teſtes duo ſufficiunt ad declarandam voluntatem validam. ibid.nu.9.

Confirmatio non probat confirmatum. concluſio. 404. numero 1. fol.246

Confirmatio dicitur facta ex certa ſcientia, ſi tenor rei confirmatæ inſeratur. con.282.nu.8. fol.177

Confirmatum probatur ex confirmatione, quando res confirmata narratur ſpecificè in ea, ſecus ſi implicitè.concluſio.404. numero 6. fol.246

Coniectura à præſumptione diſtinguitur. quæſtio. 14. numero 7. fol.24

Coniectura temeraria quæ dicatur. quæſt.14.nu.18. fol.24

Coniectura probabilis illa eſt, quæ deducitur à veriſimili. ibidem nume. 19.

Coniectura quid ſit.quæſt.14.nu.15. fol.24

Coniecturæ aliam definitionem vide ſupra nu.3. fol.23

Coniectura iiſdem diuiditur modis, quibus & præſumptio. quæſt. 14.nu.16. fol.24

Coniectura ex certo ſigno proueniens, quæ alio non adducto pro veritate habeatur, probabilis eſt. quæſtione 10. numero 34. fol.21

Coniectura, indicium, & fictio inter probationum formas ſolent connumerari.quæſt.14.nu.1. fol.23

Coniectura præſumptioni cognata eſt, & pro præſumptione accipi ſolet.ibid.nu.2.

Coniectura accedente iuramento probationem facit. concluſ.405. nume.1. fol.246

Coniectura, ſicut præſumptio accipitur pro veritate, donec aliud appareat, & transfert onus probandi in aduerſarium. ibidem nume. 2.

Coniecturæ plenè probant, quando agitur de geſtis in ſecreto, & obſcuris. ibid.nu.3.

Coniecturæ ſufficiunt ad probandum rem eſſe verſam in vtilitatem eccleſiæ.ibid.nu.4.

Coniectura vnaquæq; probari debet ſaltem per duos teſtes. conclu. 406.nu.1. fol.247

Coniectura, vel præſumptio contra donationem ſumitur etiam leuis. con.554. nu.14. fol.336

Coniectura ab vna per aliam coniecturam recedi poteſt, licèt non ſit omnino certa, & approbata à lege.concluſio. 405. nume. 6. fol.246

Coniectura l. merito. ff. pro ſocio, non excluditur, quando quis fuiſſet malus in eodem genere mali. concluſio. 495. numero 20. fol.305

Coniectura à coniectu nuncupata fuit, hoc eſt directione quadam rationis ad veritatem.quæſt.14.nu.4. fol.23

Coniectura ſignificat præſumptionem, & ambæ dici poſſunt indicia probationum, vel adminicula.quæſt.14.nu.9. fol.24

Coniectura quod capitur, non propriè ſumitur.ibid.nu.10.

Coniectura legis, quæ ex argumento venit, probatio liquidiſsima vocatur. quæſt.14.nu.12. fol.24

Coniectura, & indicia habentur loco plenæ probationis. ibidem nume.13.

Coniectura vna aliam debiliorem tollit. concluſio. 147. numero 4. fol.113

Coniecturam ad probandum voluntatis duo teſtes ſatis ſunt, quando relictum eſt obſcurum, ſed tamen vtile, vel licet ſit vtile tamen poſsit inutile fieri. con.406.nu.13. fol.247

Secus, vt ibid.

Coniecturam ad probandam quæ reſpicit declarationem voluntatis teſtatoris, duo teſtes ſufficiunt.con.406.nu.2. fol.247

Coniecturæ quæ ſint, ex quibus probetur animus donandi in confitente, vide remiſsiuè.con.345.nu.47. fol.206

Coniecturæ ſpecies tres, ſcilicet, alia leuis, & alia violenta. quæſt. 14.nu.17. fol.24

Coniecturæ ex quibus dicitur partes voluiſſe contrahere in ſcriptis, efficiunt, vt contractus non dicatur perfectus, niſi poſt ſcripturam abſolutam.con.435.nu.12. fol.267

Coniecturæ legum nō expreſſæ, nec definitæ iudicis arbitrio relinquuntur.con.185.nu.5. fol.134

Coniecturæ legales & præſumptiones in occultis debent dici & haberi pro euidentiſsima probatione. concluſio. 438. numero 10. fol.267

Coniecturæ, quæ ſpectant ad vltimas defunctorum voluntates, ambiguè prolatas interpretandum, quæ ſint. quæſtio.14. nume.28. fol.24

Coniecturæ non ſufficiunt ad probandum delictum. concluſio.496. nume.2. fol.305

Coniecturæ, & præſumptiones à iure approbatæ ſunt veræ, & plenæ probationes. con.103. nu.19. fol.89

Coniecturæ ſi in iure expreſſæ ſint, probationem faciunt, non quando ex facti contingentia eueniunt. ibid.nu.20.

Coniecturæ accedunt loco euidentiarum probationum in rebus dubiis. quæſt.14.nu.14. fol.24

Coniecturæ definitio. quæſt.14.nu.3. fol.23

Coniecturæ aliam definitionem vide infra nu.15. fol.24

Coniecturæ quarum munus eſt circa iudicia verſari, quæ ſint. quæſtio.14.nu.23. fol.24

Coniecturæ, quæ ad delictorum interpretationem attinent, apertum faciunt, an & quando delinquendi voluntas adfuerit. ibidem nume. 24.

Coniecturæ validæ, & à iure approbatæ probant, maximè in delictis occultis, quando concurrit difficultas probationis. concluſ. 496. nume.4. fol.305

Conie-

Coniecturæ, & præſumptiones licèt non probent ſui natura tamen in his, quæ occultè fiunt, plenam probationem faciunt. con.530. nume.5. fol.317

Coniecturæ ſufficiunt, vbi agitur de pœna pecuniaria, & in his quæ ſunt difficilis probationis. con.34.nu.6. fol.51

Coniecturæ inter extraneos debent probari per ſeptem teſtes, & in codicillis per quinq;. con.406.nu.6. fol.247

Coniecturæ, & præſumptiones legibus expreſſæ tantæ ſunt energiæ vt omnino dicantur liquidiſſimæ probationes. concluſio. 212. nume.2. fol.146

Coniecturæ, & indicia ad probandum dolum debent eſſe perſpicua, id eſt, vt non poſſint accipi, niſi in malam partem, ſecus, conclu. 530.nu.7. fol.317

Coniecturæ quandoq; non egent aliqua probatione. concluſio.406. nume.11. fol.247

Coniecturæ, ſi extrinſecus colliguntur ex his, quæ non ſunt ſcripta in teſtamento, & agatur de noua diſpoſitione inducenda, per ſeptem teſtes probari debent. ibid.num.12.

Coniecturæ, quibus præſumptiuè probatur diſpoſitio teſtatoris, probandæ ſunt per ſeptem teſtes, ſicut ipſum teſtamentum. concluſ. 406.nu.4. fol.247

Coniecturæ vltimarum voluntatum probari poſſunt per aliam ſcripturam eiuſdem teſtatoris. con.406.nu.8. fol.247

Coniecturæ ſi appareant, ex quibus arguatur de bona fide, ad probationem bonæ fidei ſufficiunt abſq; alia probatione, etiam quãdo ſtatutum bonam fidem requirit. con.224.nu.28. fol.150

Coniecturas vulgò appellare ſolent colligaturas ruſtici Ticinenſes. quæſt.14.nu.6. fol.24

Coniecturas delictorum propemodum innumerabiles, remiſſiuè. quæſt.14.nu.25. fol.24

Coniecturas omnes vltimarum voluntatum, & quæ ad eas pertinent, vide remiſſiuè. quæſt.14.nu.29. fol.24

Coniecturas ad probandum requiruntur in teſtamento ſeptem teſtes, & in codicillis quinq;, ſi diſpoſitio teſtatoris ſit incerta. con. 406.nu.5. fol.247

Coniecturis quod probatur poteſt ex alijs contrarijs coniecturis tolli. con.405.nu.5. fol.246

Coniecturis opus non eſt in claris. con.75.nu.8. fol.74

Coniecturis pertinentibus ad reſcripta, vel priuilegia Principis mẽtem ambiguis in rebus interpretamur. quæſtio. 14. numero 20. fol.24

Coniecturis circa conuentiones verſantibus elicimus, qualis contrahentium fuerit voluntas in rebus etiam ambiguis. quæſt.14. numero 26. fol.24

Coniecturis, & ſignis mentem Principis elicere nobis datum eſt, cum ad Principem difficilis detur acceſſus. quæſtio.14. nume.21. fol.24

Coniecturis poterit conijci, & colligi, atq; declarari, an priuilegium ſit ex ijs, quæ ad perſonas, an quæ ad res pertinent. ibidem nume.22.

Coniecturis cum ſumus in claris, non eſt opus. concluſio. 447. nume.22. fol.276

Coniecturalis ſtatus vocatur, cum per coniecturas quæritur, an aliquid factum ſit. quæſt.14.nu.5. fol.23

Coniecturalis probatio ſub verbi probationis appellatione complectitur, dummodo lex pro veritate coniecturam habeat. quæſtio. 14.nu.11. fol.24

Coniectores vocantur ſomniorum atq; monſtrorum interpretes. quæſt.14.nu.4. fol.23

Coniectus in carcerem ob crimen, quod infamiæ notam eius vitæ inureret, non poteſt eſſe teſtis. con.268.nu.4. fol.168

Coniugatus non poteſt beneficium conſequi. concluſio.313. numero 17. fol.190

Coniunctio ſanguinis probatur ex fama concurrente coniugum confeſſione. con.411.nu.4. fol.250

Coniunctio venerea probatur, quando vir filio illius mulieris, cum qua conſuetudinem habebat, certum quid in teſtamento reliquerit. con.452.nu.17. fol.279

Coniunctio venerea probatur per teſtes de credulitate, quando concludunt præſumptiuè ex iuris diſpoſitione. concluſio.452. numero 13. fol.279

Coniunctio ſanguinis tollit ſuſpitionem adulterij ſeu præſumptionem, & quando. con.30.nu.16. fol.45

Coniunctus præſumitur ſcire facta ſui coniuncti. concluſio.407. nume.1. fol.247

Coniunctus præſumitur notitiam habere vocis coniuncti ſui præſertim ſi vna habitent. ibid.nu.2.

Coniunctus etiam minor ſcire præſumitur facta coniuncti. ibidem nume.3.

Coniunctus præſumitur ſcire mores coniuncti, proceſſum naturæ, iura ſanguinis, & diuitias, ſed non factum, quod poteſt eſſe occultum. ibid.num.4.

Coniunctus non præſumitur habere notitiam de contractu facto per coniunctum. ibid.nu.5.

Coniunctus nõ præſumitur ſcire factum coniuncti, quod habet tractum momentaneum. ibid.nu.6.

Coniunctus præſumitur ſcire factum maximè publicum coniuncti ſui, & actum frequentiſſimum ſolitum ab ipſo geri. ibi.nu.7.

Coniunctus non præſumitur ſcientiam habere geſtorum coniuncti, ſi eſt abſens. ibid.num.8.

Coniunctus ægrotus ſcientiam rerum coniuncti habere non præſumitur, ſi morbus eius grauis eſt. ibid.nu.9.

Coniunctus poteſt inducere coniunctum pro ſe contra fiſcum ad probandum, quòd fecerit homicidium in ſui defenſionem. con. 408.nu.27. fol.248

Coniunctus teſtimonium ferre poteſt pro coniuncto, quando producitur in teſtem, & ipſe non ſe obtulit. ibid.nu.28.

Coniunctus ſi producitur in defenſionem coniuncti etiam in cauſa criminali admittitur. con.408.nu.25. fol.248

Coniunctus pro coniuncto teſtimonium ferre poteſt. concluſio.408. nume.1. fol.248

Coniunctus vtriq; parti poteſt eſſe teſtis, quia par cauſa affectionis tollit ſuſpicionem. con.408 nu.21. fol.248

Coniunctus pro coniuncto teſtimonium ferre poteſt, etiam ſi agatur de crimine ciuiliter. con.408.nu.6. fol.248

Coniunctus quando poſſit de adulterio puniri. conclu.30. nume.16. fol.45

Coniunctus etiam ſi recuſatus fuerit à parte aduerſa, rectè tamen teſtimonium perhibebit pro coniuncto. concluſio. 408. nume.4. fol.248

Coniunctus non eſt idoneus teſtis pro coniuncto, quando ſimul cohabitant. con.408.nu.8. fol.248

Coniunctus contrahens nomine coniuncti donare videtur ei, pro quo contrahit. con.554.nu.82. fol.337

Coniunctus pro coniuncto non admittitur in cauſa criminali. con. 408.num.12. fol.248

Coniunctus non admittitur, vbi requiruntur teſtes omni exceptione maiores. ibid.nu.13.

Coniunctus non eſt omni exceptione maior, & ei minor fides habetur. ibid.nu.14.

Coniunctus vbi agitur ciuiliter in cauſa graui, & valdè tertio præiudiciali non eſt integer teſtis, nec facit ſemiplenam probationem. ibid.num.15.

Coniunctus teſtimonium pro coniuncto ferre poteſt, ſi ſit vir ſanctitate probatus. ibid.nu.16.

Coniunctus ſi eſt teſtis inſtrumentarius, teſtis idoneus iudicatur. ibid.num.17.

Coniuncti, conſanguinei, domeſtici, & huiuſmodi teſtes admittuntur etiam, quando agitur ad defendendum aliquem, & ad demonſtrandam eius innocentiam. con.490.nu.6. fol.302

Coniuncti ſi ſunt probatæ vitæ, & ſummæ religionis, pro coniuncto teſtimonium ferre poſſunt. con.408.nu.3. fol.248

Coniuncti ſi patiuntur ſcribi in inſtrumẽto pro teſtibus, intelliguntur per partes approbati. con.408.nu.18. fol.248

Coniuncti ſub eadem poteſtate repelluntur in cauſa ciuili. con.408. nume.7. fol.248

Coniuncto minus creditur, quàm alio teſti. concluſio. 408. numero 2. fol.248

Coniuratio probatur per ſcripturam, in qua conſpirantes ſubſcripſerunt ſe promiſſioni. con.499.nu.6. fol.307

Coniuratio probatur per ſcripturam, ſi aliqui faciunt coniurationem ſubſcribendo ſe promiſſioni. con.460.nu.15. fol.285

Coniu-

Coniuratio, vel rebellio conficitur ex varijs partibus, ſiue præparamentis. con.420.nu.8. fol.257

Conſanguineus habens cauſam ſucceßiuam, & qui facilè poßit à conſanguineis cognoſci, eorum facta ſcire præſumitur. con.413. nume. 9. fol.252

Conſanguineus ſcire non poteſt ea, quæ momento expediuntur. ibidem nume.10.

Conſanguineus quomodo deponere habeat ſuper contractu celebrato à conſanguineo. ibid.num.11.

Canſanguineus infans, vel puer præſumitur ignorare conſanguineorum facta. con.413.nu.19. fol.252

Conſanguineus furioſus conſanguinei facta ſcire non præſumitur. ibid.nume.20.

Conſanguineus excommunicatus præſumitur ignorare conſanguinei facta. ibid.nu.21.

Conſanguineus tunc eſt idoneus teſtis, quando inducitur ad ſimplicem defenſionem, & innocentiam purgandam eius conſanguinei. con.412.nu.7. fol.252

Conſanguineus non admittitur ad probandum allegata, & excepta, ſed tantummodo incumbentia. ibid.nu.8.

Conſanguineus admittitur ad probandum errorem confitentis. ibid.nume.9.

Conſanguinei deponentes ſuper factis conſanguinei faciunt probationem præſumptiuam, non autem veram. concluſ.413. numero 14. fol.252

Conſanguineus præſumitur ſcire, quæ aſpectu publico cernuntur, & non quæ occultè fieri ſolent. concluſio. 413. numero 13. fol.252

Conſanguineus, nec familiaris de domo accuſatoris poteſt eſſe teſtis, & quando poßit, num.5. niſi conſanguineus vtriuſque, vel amicus. con.26.nu.4. fol.42

Conſanguineus præſumitur ſcire facta conſanguinei. concluſ. 413. nume.1. fol.252

Conſanguineus, etiam ſi materia ſit pœnalis, præſumitur ſcire facta conſanguinei. ibid.num.2.

Conſanguineus ſcire præſumitur tantummodo facta conſanguinei, quæ concernunt iura ſanguinis. ibid.nu.3.

Conſanguineus ſi diu abſens fuit, non præſumitur ſcire facta conſanguineorum. ibid.num.4.

Conſanguineus abſens modica diſtantia præſumitur ſcire conſanguinei facta. ibid.num.5.

Conſanguineus nouus facta conſanguinei ſcire non præſumitur. ibidem nume.6.

Conſanguineus vſq; ad gradus iuris ciuilis ſcire præſumitur conſanguinei facta. ibid.num.7.

Conſanguineus non eſt integer teſtis, etiamſi de crimine agatur ciuiliter. con.412.num.4. fol.251

Conſanguineus excommunicatus teſtis eſſe non poteſt, cum mortuo comparetur. ibid.num.5.

Conſanguineus æger præſumitur ignorare facta conſanguinei. con. 413.nu.17. fol.252

Conſanguineus, vel amicus inter alios integros examinatus ſuppletur ipſius fides per alios. con.26.nu.5. fol.42

Conſanguineus in cauſa ſui conſanguinei non eſt integer teſtis. con. 412.nu.1. fol.251

Conſanguineum ſe ſimpliciter probare ſatis eſt, ſi omnes gradus ad ſucceßionem admittuntur. con.410.nu.25. fol.250

Conſanguineum qui probat ſe certo gradu, præponendus eſt ijs, qui ſe ſimpliciter conſanguineos probant. ibid.nu.26.

Conſanguinei non ſunt teſtes integri, & omni exceptione maiores. con.412. num.2. fol.251

Conſanguinei teſtes non recipiuntur in criminali cauſa. con. 412. nume.6. fol.251

Conſanguinei omnes vſque ad duodecimum gradum cogi non poſſunt contra ſuos conſanguineos teſtimonium ferre. quæſt.5. nume.64. fol.7

Conſanguinei, & affines à iure repelluntur, & non probant, quando producuntur, vt reprobentur alij teſtes pro fiſco, vel pro altera parte producti. con.490.nu.9. fol.302

Conſanguinei ſuper conſanguinitate meliores ſunt cæteris teſtibus. con.410. nume.35. fol.250

Conſanguineis teſtibus non tanta fides eſt adhibenda, ſicut cæteris extraneis. con.412.nu.3. fol.251

Conſanguineis, qui præſentibus teſtatus eſt, non præſumitur dolo, vel metu inductus ad teſtandum. con.437.nu.3. fol.267

Conſanguinitas probatur, & reprobatur per inſtrumentum, quando inſtrumentum eſt confectum inter ipſos litigantes. con. 411. nume.19. fol.251

Conſanguinitas per inſtrumentum probatur, etiam ſi loqueretur enunciatiuè de ipſa conſanguinitate. ibid.nu.20.

Conſanguinitas poteſt probari per teſtes etiam de auditu, & credulitate. con.410.nu.1. fol.249

Conſanguinitas probatur ex nominatione. concluſio.411. nume.9. fol.250

Conſanguinitas difficile probatur. con.409.nu.1. fol.249

Conſanguinitas per coniecturas, inditia, & præſumptiones probari poteſt. ibid.nu.2.

Conſanguinitas probari poteſt per teſtes conſanguineos. con.410. nume. 33. fol.250

Conſanguinitas originem habet à natura, deſcendit ex genitalibus principijs, & non poteſt ex ſolo conſenſu contrahentium, nec accidentali ſermone induci. con.411. nu.25. fol.251

Conſanguinitas probatur per verba enunciatiua in inſtrumento contenta, etiam in præiudicium tertij. concluſio.411. nume. 22. fol.251

Conſanguinitas per inſtrumentum nõ probatur directè. ibidem numero 23.

Conſanguinitas quoad ſucceßionem poteſt probari per teſtes de auditu auditus. con.410.nu.11. fol.249

Conſanguinitas ortum habet à natura, nec ideò probatur accidentali ſermone. con.69.nu.9. fol.72

Conſanguinitas, vel agnatio inter duos incerto gradu, debet quilibet gradus per duos teſtes probari. con.69.nu.11. fol.72

Conſanguinitas omnis repellit iudicem, & non reijcit teſtem. con. 408.nu.5. fol.248

Conſanguinitas non poteſt de iure Cæſareo, ſed de iure Pontificio probari per teſtes de auditu auditus. concluſio. 410. numero 16. fol.249

Conſanguinitas vltra quartum gradum non indiget tanta cautione in eius probatione. ibid.nu.17.

Conſanguinitas ſola ſufficit ad inducendam præſumptionem donationis, quando alia cauſa non appareret, ex qua tolleretur præſumptio donationis. con.554.nu.43. fol.336

Conſanguinitatis probatio inter patrem, & filium tantum probat in præiudicium ipſius patris. con.411.nu.18. fol.251

Conſanguinitatis probatio per præſumptiones, ſi eſt probatio legis tantum, valet, vt matrimonium dirimere poßit. concluſio.409. nume.4. fol.249

Conſanguinitatis præcipuum eſt in probatione admitti teſtes de auditu, & quòd ea transferat onus probandi in aduerſarium. con.410.nu.2. fol.249

Canſanguinitatis probatio per teſtes de auditu quando permittatur. con.410.nu.8. fol.249

Conſanguinitatis quaſi poſſeßio acquiritur ex probatione communis opinionis. con.411.nu.16. fol.251

Conſanguinitatem ad probandam inter duos incerto gradu, neceſſe eſt duos teſtes adhibere. con.410.nu.19. fol.249

Conſcientia depoſita ædificat ad Gehennam. concluſio.36.num.18. fol.53

Conſcientia ſecreta non de ſinu iudicis, & de ſecretis pectoris ipſius debet proficiſci, ſed de vtero, ac ſinu legis. concluſio.414. numero 11. fol.253

Conſcientia, & intelligentia non habet, vbi figat pedem, ſed debet conformare ſe diſpoſitione legali. ibid.nu.12.

Conſcientiæ non debet deeſſe iuditium rationis. ibid.nu.13.

Conſcientiæ, & iuramento alicuius fides habetur, quando eſt vir fide dignu., & non cum eſt perſona ſuſpecta. concluſio.414. numero 16. fol.253

Conſcientiæ in foro nec etiam in quadrante licitum eſt proximum decipere. con.443.nu.11. fol.272

Conſcientiæ alicuius quando aliquid committitur, eius dicto fides adhibetur. con.414.nu.1. fol.253

Conſci-

Conſcientiæ alicuius quando aliquid committitur non refertur quæſtio, vtrum benefecerit, dummodo iuret ſe ita in conſcientia ſua ſentire. ibid. nume. 2.
Conſecratam eccleſiam qui dixerit, ille probare debet. concluſ. 415. nume. 2. *fol. 253*
Conſecratio eccleſiæ probatur per libros antiquos. concluſio. 415. nume. 6. *fol. 253*
Conſecratio eccleſiæ non præſumitur, niſi probetur. concluſio. 415. nume. 1. *fol. 253*
Conſecratio eccleſiæ probatur ex literis in marmore ſcriptis. concl. 415. nume. 3. *fol. 253*
Conſecratio eccleſiæ probari poteſt per vnum teſtem idoneum. ibidem nume. 4.
Conſecratio eccleſiæ probatur libris antiquis, ſi à maioribus noſtris illis adhibita ſit fides. con. 415. nu. 7. *fol. 253*
Conſenſiſſe quis non præſumitur ex antiquitate temporis, quando conſenſus eſt contra ius commune. concluſio. 417. numero 8. fol. 255
Conſenſiſſe præſumitur epiſcopum in fundatione eccleſiæ, ſi probetur eius ſcientia, patientia, & tolerantia longi temporis. concl. 416. nume. 6. *fol. 254*
Conſenſus tranſlationi ad aliam eccleſiam etiam tacitus, & præſumptiuus eandem habet vim, ac expreſſus. concluſio. 183. numero 21. *fol. 132*
Conſenſus expreſſus vbi requiritur, pro eo non præſumitur, nec tacitus coniecturalis ſufficit, & quando præſumatur. concluſio. 2. nume. 9. & 12. *fol. 29*
Conſenſus præſumitur etiam in caſu, quo expreſſus requiritur. ibidem nume. 10.
Conſenſus præſtitus à tranſlato quomodo probari poſſit per epiſtolam. con. 183. nu. 23. *fol. 132*
Conſenſus dicitur interueniſſe, ſi appareat voluntas ratificans trãſlationem. ibid. nu. 24.
Conſenſus, & iuſſus patris probatur interueniſſe in aditione filij per poſſeſſionem decennalem. con. 46. nu. 2. *fol. 62*
Conſenſus probatur per percuſſionem palmarum. concluſio. 417. nume. 32. *fol. 256*
Conſenſus muti ex percuſſione & tactu manuum probatur. ibidem nume. 33.
Conſenſus probatur, quando quis annuit capite. ibid. nu. 34.
Conſenſus probatur ex ſola verborum interpretatione, & quomodo. ibid. nume. 35.
Conſenſus per ſtatutũ requiſitus in minore, vel muliere per lapſum decennij præſumitur interueniſſe. con. 417. nu. 5. *fol. 255*
Conſenſus non præſumitur per longum tempus, ſi de magno præiudicio agitur. ibid. nume. 6.
Conſenſus etiam, vbi agitur de magno præiudicio, probatur interueniſſe per tantum tempus, cuius non extet memoria in contrarium. ibid. nu. 7. *Contrarium ibid.*
Conſenſus maioris partis populi interceſſiſſe præſumitur circa conſuetudinem, quando teſtes deponunt, actus fuiſſe vſitatos publicè præſentibus, & ſcientibus infinitis perſonis. concluſio. 424. nume. 52. *fol. 261*
Conſenſus præſumitur in actu, quem veroſimiliter abſq; eo quis non exercuiſſet con. 417. nu. 3. *fol. 255*
Conſenſus requiſitus ad validitatem actus probatur interueniſſe ex ſpatio longi temporis. con. 417. nu. 1. *fol. 255*
Conſenſus probatur per oſculum. con. 417. nu. 21. *fol. 255*
Conſenſus probatur per actus inualidos. ibid. nu. 22.
Conſenſus geminatus tantum operatur, quàm iuratus. concl. 347. nume. 40. *fol. 211*
Conſenſus per epiſtolam probatur, & quomodo. concluſio. 417. numero 25. *fol. 255*
Conſenſus regulariter non præſumitur, con. 2. nu. 4. & nu. 7. & 9. & quando præſumatur, nu. 10. *fol. 29*
Conſenſus præſtitus tranſlationi facit vacare primum beneficium. con. 183. nu. 17. *fol. 132*
Conſenſus ex taciturnitate non præſumitur, quando agitur de magno præiudicio. con. 417. nu. 18. *fol. 255*
Conſenſus Principis probatur per taciturnitatem. concluſio. 416. nume. 8. *fol. 254*
Conſenſus Principis præſumitur interueniſſe ex longo curſu temporis. ibid. nu. 9.
Conſenſus probatur per ſcripturam & non per teſtes. ibidem numero 10.
Conſenſus regis à rege ſcriptus ſine ſigillo non probat. concluſ. 416. nume. 12. *fol. 254*
Conſenſus inferioris domini per eius ſubſcriptionem, vel per teſtes probatur. ibid. num. 13.
Conſenſus Principis non probat alienationem, ſi de ea non conſtat. ibid. nume. 14.
Conſenſus probatur per ſigillum. con. 417. nu. 27. *fol. 256*
Conſenſus non ſolùm verbo, ſed etiam facto probatur. ibidem numero 28.
Conſenſus inducitur ex tranſmiſſione munerum, receptione, & nominatione. ibid. nu. 29.
Conſenſus probatur per motum humerum. ibid. nu. 30.
Conſenſus in concubinatum inſurgit ex præcedente diſparitate perſonarum. con. 341. num. 8. *fol. 202*
Conſenſus præſumitur, quando cum diuturnitate temporis concurrit patientia illius, qui debuit conſentire. concluſio. 417. nume. 10. *fol. 255*
Conſenſus regis ſuper contractu rei feudalis nõ præſumitur ex tempore, vel alijs argumentis, ſed debet verè præceſſiſſe. ibidem numero 11.
Conſenſus Regis ſuper contractu rei feudalis præſumitur interfuiſſe ex tempore, cuius initij memoria hominum nõ eſt in contrarium. ibid. nume. 12.
Conſenſus, quando ſumus in dubio, præſumitur interfuiſſe. ibidem nume. 13.
Conſenſus tutoris in contractu pupilli non præſumitur interueniſſe in damnum pupilli, nec in præiudicium minorum. ibidem numero 14.
Contrarium ibidem.
Conſenſus probatur per taciturnitatem. ibid. num. 15.
Conſenſus non præſumitur interueniſſe ex taciturnitate, quando agitur de incommodo aſſerti conſentientis. ibid. nu. 16.
Conſenſus Principis quomodo optimè probet alienationem. conclu. 416. nu. 15. *fol. 254*
Conſenſus regius leuat creditorem ab onere probandi. ibidem numero 16.
Conſenſus capituli præſumitur in alienatione rerum eccleſiaſticarum. ibid. nume. 17.
Conſenſus capituli ſolemnitas præſumitur ex longo tempore, 60. annor. ibid. nu. 18.
Conſenſus neceſſarius alienationi rei eccleſiaſticæ non præſumitur ex diuturnitate temporis. ibid. nu. 19.
Conſenſus Summi Pontificis præſumitur in alienatione rei eccleſiaſticæ ex curſu temporis. ibid. num. 20.
Conſenſus capituli in alienatione rei eccleſiaſticæ præſumitur interueniſſe ex curſu 30. annor. ibid. nu. 21.
Conſenſus Summi Pontificis præſumitur interueniſſe in teſtamento Cardinalis ex antiquitate temporis con. 416. nu. 1. *fol. 254*
Conſenſus Summi Pontificis per diuturnitatem temporis præſumitur, ſi concurrit ſcientia, & patientia ipſius. ibid. num. 2.
Conſenſus Pontificis Maximi non præſumitur interueniſſe etiam per longum tempus in illis caſibus, in quibus veriſimiliter ipſe nõ habet familiaritatem cum eo, qui in actu ſuo aſſerit conſenſum interueniſſe. ibid. num. 3.
Conſenſus epiſcopi in fundatione eccleſiæ interueniſſe præſumitur ex diuturnitate temporis. ibid. nu. 4.
Conſenſus Summi Pontificis non præſumitur in fundatione eccleſiæ præceſſiſſe. ibid. num. 5.
Conſenſui quæ contraria ſunt, probant diſſenſum. concluſio. 520. nume. 2. *fol. 314*
Conſenſum præſtitiſſe alienationi præſumitur dominus, ſi paſſus fuerit rem emphyteuticam per decem annos poſſideri. con. 417. nume. 4. *fol. 255*
Conſenſum aſſerens interueniſſe in aliquo actu, illum probare debet. con. 2. num. 7. *fol. 29*
Conſentire præſumitur tacens in actu concupiſcibili, & honorabili, non antem in oneroſo, & damnoſo. con. 417. nu. 17. *fol. 255*

Conſe-

Conſequens qui vult, vult & antecedens. concluſio.304. numero 16. fol.187

Conſideratio caritatis benemeritorum cum remuneratione relinqui debet iudicis arbitrio.con.186.nu.11. fol.135

Conſilium malum probatur ex acerbitate facti.concluſio.419.numero 1. fol.256

Conſilium fraudis præſumitur ex illicitis breuitate temporis.ibid. nume.2.

Conſilium quod in vtranq; partem poteſt accipi, in æquiorem ſumi debet. quæſt.10.nu.30. fol.21

Conſilium ad bonum præſumitur à bono viro. concluſio. 419. numero 11. fol.256

Conſilium in dubio præſumitur bonum, & non malum.ibidem numero 12.

Conſilium videtur de ſententia actus. con.418.nu.3. fol.256

Conſilium ex breuitate temporis præſumitur datum illi, qui poſt allocutionem ſtatim alterum occidit, quando præceſſerunt inimicitiæ capitales. con.419.nu.4. fol.256

Conſilium præſumitur non mandatum, quando inimicitiæ conſulentis, & exequentis maleficium pares ſunt contra eum, qui occiditur. ibid.nume.5.

Conſilium ad malum præſumitur ex colloquio, ſi effectus malus ſequatur.con.419.nu.8. fol.256

Conſilium quare in dubio dicatur cauſa delicti. ibid. nu.9.

Conſilium patris iudicari non poteſt bonum filiæ, cum ei apertum detrimentum adfert, auferens portionem legitimæ ſibi iure debitæ.con.570. nu.7. fol.346

Conſilij ſapientis ſolemnitas à ſtatuto requiſita non præſumitur adhibita in ſententia. con.418.nu.1. fol.256

Conſiſtentia in animo, & facto aſſerentis probantur per aſſertionem ipſius iuratam. con.205.nu.12. fol.143

Conſpiratio probatur per ſcripturam conſpirantium. conclu. 420. nume.5. fol.257

Conſpiratio probatur per ſcripturam, etiam ſi ſcripta ſit manu priuata.ibid.nume.6.

Conſpiratio eſt difficilis probationis. con.420.nu.1. fol.257

Conſpiratio probatur per eoſdem coniuratores. ibid.nu.2.

Conſpiratio licèt poſſit capi in bonam partem, tamen intelligitur in malam.con.495.nu.12. fol.304

Conſpiratio probatur per teſtes ſingulares, & varios. conclu.420. nume.7. fol.257

Conſtare de non iure petentis non poteſt dici ante concluſionem cauſæ, niſi reſultet ex confeſſione ipſius paſſi attentata, ſecus ex probationibus aduerſarij, remiſſiuè.con.146.nu.10. fol.112

Conſtitutio Imperatorum, vt clerici & monachi, qui ad almam vrbem proficiſcuntur, litteris epiſcopi, quorumlibet eorum muniti ſint, vt pro clericis, & monachis habeantur. concluſio. 303. nume.10. fol.186

Conſtitutio, vel ſtatutum ante ſcripturam non ligat. concluſ. 421. nume.4. fol.257

Conſtitutio, ſeu canonicorum ſtatutum per teſtes probari poteſt. con.421.nume.1. fol.257

Conſtitutio Pontificis Maximi teſtibus probari poteſt. ibidem numero 2.

Conſtituentis poſſeſſionem non eſt neceſſe probare de tempore conſtituti in antiquis, ſed præſumitur.con.422.nu.4. fol.257

Conſtitutus ſi non poſſidet tempore conſtituti, non transfert poſſeſſionem. con.422.nu.2. fol.257

Conſtitutum allegans debet probare conſtituentem tempore conſtituti poſſediſſe.con.422.nu 1. fol.257

Conſtitutum allegans non debet probare poſſeſſionem conſtituentis, ſi agitur de ipſius, ſiue eius hæredis intereſſe, ſecus cum agatur de præiudicio tertij.con.422.nu.6.& 7. fol.258

Conſtrictus ad probandum per inſtrumentum, ſi producat quinq; teſtes, admittitur.con.461.nu.4. fol.285

Conſuetudo vbi eſt inducta, & completa, licèt requiratur alia contraria completa ad tollendum primam, quando reducit res ad ius commune, ſufficit tempus decem annor. concluſio. 172. nume.15. fol.127

Conſuetudo licèt ſit ſecundùm ius commune, requirit tempus 40. annor. con.172.nu.3.& 4. fol.127

Conſuetudo vbi eſt ſecundùm ius, ſufficit tempus decem annor. ſecus contra, qui tunc quadraginta, & niſi lex requirat conſuetudinem legitimè præſcriptam. ibid. nu.4. declara vt nu.15. fol.264

Conſuetudo probatur per famam. con.429.nu.10.

Conſuetudo fœnerandi probatur, quando bis, vel ter quis conſueuit fœnerari. ibid. nu.11.

Conſuetudo fœnerandi probatur, quando contractus ſunt celebrati per proxenetam tantum, & non per ipſos contrahentes. ibid. nume.12.

Conſuetudo vſitata dicendi in ſtatutis magis inſpicitur, quàm propria ſignificatio. quæſt.6.nu.127. fol.13

Conſuetudo, quòd maſculi excludant fœminas, & frater ſororem, quando probatum eſt, maſculum, vel fratrem poſſediſſe bona ex cauſa inteſtati.con.430.nu.1. fol.265

Conſuetudo probanda eſt. ibid nume.2.

Conſuetudo præſcribendi pignora, vel recipiendi fideiuſſiones ſine teſtibus non probatur ex ſcripturis & libris, niſi quoq; probetur iſtius modis ſcripturis, & libris fidem fuiſſe adhibitam.con.425. nume.11. fol.262

Conſuetudo probatur per teſtes deponentes, ſe nunquam audiuiſſe, nec vidiſſe contrarium. con.429.nu.6. fol.264

Conſuetudo non probatur per ſcripturas, niſi probetur, illis ſcripturis fidem adhibitam fuiſſe ab omnibus. ibid.nu.7.

Conſuetudo, quòd poſſint fieri inſtrumenta ſine aliqua ſolennitate, non probatur, niſi probetur, fidem datam eſſe illis inſtrumentis, & id veniſſe in notitiam maioris partis notariorum, & populi.ibid.nume.8.

Conſuetudo antiquiſſima, cuius initij memoria non ſit in contrarium, poteſt probari per ſcripturam. concluſio. 429. numero 1. fol.264

Conſuetudo antiquiſſima non requirit probationem de actibus à quibus originem traxit.ibid.nu.2.

Conſuetudo antiquiſſima habet vim priuilegij à principe conceſſi. ibid.nume.3.

Conſuetudo vetuſtiſſima non habet vim priuilegij in incapace. ibidem nume.4.

Conſuetudo ficta, & intitulata momento induci poteſt. con.424. nume.49. fol.261

Conſuetudo paſcendi probatur per tempus, cuius initij memoria non extat in contrarium. ibid.nu.50.

Conſuetudo ſiue habeat cauſam perpetuam, ſine continuam, vel diſcontinuam ſemper ad illam probandam ſufficit tempus decem annor. ibid.nu.51.

Conſuetudo quando inducitur ſciente, & patiente ſuperiore, licèt ſit contra ius canonicum, non requirit 40.annos, ſed ſufficiunt decem. con.424.nu.36. fol.261

Conſuetudo quando detrahit iuribus alicuius eccleſiæ, requirit probationem 40.ann.ibid.nu.37.

Conſuetudo probatur per aſſertionem excellentis doctoris. conclu. 426. nume.1. fol.263

Conſuetudo probata per dictum excellentis doctoris transfert onus probandi contrarium in partem aduerſam.ibid.nu.2.

Conſuetudo generalis non ſoluendi quartam epiſcopo poteſt probari per clericos, & rectores eccleſiarum loci illius, deponentes de facto ſuo negatiuo ad ipſorum commodum. concluſio. 424. nume. 60. fol.262

Conſuetudo cum ſit facti, probanda eſt. con.528.nu.2. fol.316

Conſuetudo excuſat à culpa. con.467.nu.21. fol.290

Conſuetudo in habentibus cauſam diſcontinuam debet eſſe introducta per tanti temporis ſpacium, cuius initij memoria non extat in contrarium. con.424.nu.43. fol.261

Conſuetudo contra ius quando eſt irrationabilis requiruntur triginta anni ad illam probandam. con.424.nu.30. fol 261

Conſuetudo rationabilis quæ ſit. ibid.nu.31.

Conſuetudo quando eſt contra ius canonicum, requirit probationem de tempore 40.ann.ibid.nu 32.

Conſuetudo, vt inducatur contra reſeruata Principi, requirit tempus antiquum, cuius antiqui memoria non extat in contrarium.con.424.nu.40. fol.261

Conſuetudo, & præſcriptio non admittitur verſus Principem, niſi tempore innumerabili.ibid.nu.41.

Conſuetudo non conſiſtit ex libris, & doctrinis, ſed conſenſu populi, & actibus.con.426.nu.6. fol.262
Conſuetudo quamuis iniqua, & irrationabilis, tamen excuſat à pœna temporali.con.194.nu.10. fol.139
Conſuetudo facit, quod illud, quod ſecundùm leges eſt delictum, nō ſit delictum punibile temporaliter. ibid. nu.11.
Conſuetudo vniuerſalis nulla eget probatione, quia propter generalitatem videtur tranſiuiſſe in ius commune non ſcriptum.con. 428. nu.1. fol.264
Conſuetudo per totum ferè orbem terrarum ſatis probata cenſetur, ſi probetur & conſtet de conſuetudine vrbis Romæ, ac maioris partis prouinciarum.ibid.nu.2.
Conſuetudo plenè probari debet & quare.concluſio. 423. numero 19. fol.258
Conſuetudo ſemper debet probari per illum, qui illam allegat, ibid. nume. 20.& 26. fol.259
Conſuetudo per vnum teſtem probari non poteſt, nec per iuramentum ſuppletiuum. ibid.nu.21. fol.258
Conſuetudo cum veriſimiliter pluribus debeat eſſe nota, vnius teſtimonium circa eam non facit ſemiplenam probationem. ibid. nume. 22.
Conſuetudo non probatur concludenter, ſed præſumptiuè per aſſertionem doctoris.con.426.nu.11. fol.263
Conſuetudo per decennium non poteſt tolli, quia obſeruetur etiam nullo alio probato aut allegato titulo. concluſio.424.nume.28. fol.260
Conſuetudo vt inducatur ex pluribus inſtrumentis, probari debet, illis fidem adhibitam fuiſſe, & tandem conſuetudinem veniſſe in notitiam maioris partis notariorum, & populi. concl.425. nu.3. fol.262
Conſuetudo, quòd inſtrumenta poſſint fieri ſine ſolemnitate, non probatur ex pluribus inſtrumentis, in quibus non reperitur appoſita aliqua clauſula, niſi probetur, ipſis inſtrumentis fidem adhibitam fuiſſe in iudicio, vel extra.ibid.nu.4.
Conſuetudo non dicitur probata, & ſi probetur pleramq; partem populi illam cognouiſſe, & ei conſenſiſſe. concluſio.424. numero 53. fol.261
Conſuetudo, & ſtylus notarij quid operetur in inſtrumētis, & quādo valeat.con.4.nu.20.& 24. fol.32
Conſuetudo non probatur ex diſpoſitione teſtis de auditu alterius. con.424.nu.55. fol.262
Conſuetudo notoria non indiget probatione. concluſio. 423.numero 30. fol.259
Conſuetudo notoria probatur ex inſpectione plurium inſtrumentorum.ibid.nu.31.
Conſuetudo quòd valeat inſtrumentum ſine nomine Imperatoris, non probatur per productionem octo vel decem inſtrumentorum à notarijs factorum ſine nomine Imperatoris. conclu.424. nume.21. fol.260
Conſuetudo, quæ reſpicit ordinem procedendi, eſt modici præiudicij, & eam allegans non cogitur probare, quia de illa iudex poteſt ſe inſtruere.con.423.nu.33. fol.259
Conſuetudo, quæ propriè vocatur ſtylus fori, & curiæ, non indiget antiqua probatione. ibid.nu.34.
Conſuetudo extrinſeca plenè probari debet.ibid.
Conſuetudo, quæ vocatur ſtylus, inducitur ſolū à iudice aliquo maiore, qui habet poteſtatem legis condendæ.ibid.nu.35.
Conſuetudo & ſtylus curiæ requirunt plenam probationem quando reſpiciunt litis deciſionem. ibid.nu.36.
Conſuetudo atteſtata à doctore intelligitur de ea, quæ viget in curia, in qua verſatus eſt.con.426.nu.22. fol.263
Conſuetudo quia eſt facti, contrarium probari poteſt.ibidem numero 23.
Conſuetudo probatur per teſtes. con.424. nu.1. fol.260
Conſuetudo, ſiue ſtylus reſpiciens deciſoria cauſæ non ligat forenſes. con.423.nu.9. fol.258
Conſuetudo reſpicit cauſæ deciſoria, cum reſpicit modum probandi.ibid.nu.10.
Conſuetudo probatur, quando iudex in contradictorio iudicio approbauit, & pronunciauit eſſe conſuetudinem. concluſio. 427. nume.1. fol.264
Conſuetudo vt probetur ex pronunciatione iudicis, debet pluries ita fuiſſe iudicata.ibid.nu.2.
Conſuetudo vt probetur, non requiritur, quod ſit obtenta in contradictorio iudicio.ibid.nu.3.
Conſuetudo debet eſſe obtenta in contradictorio iudicio in iudicialibus, ſecus in actibus extraiudicialibus. ibid.nu.4.
Conſuetudo, vt credatur libro mercatoris, non ligat forenſes.con. 423.nu.11. fol.258
Conſuetudo vnius loci non poteſt inducere, nec arguere conſuetudinem alterius loci. ibid.num.12.
Conſuetudo quia eſt ſtricti iuris, non extenditur de loco ad locum, nec de perſona ad perſonam. ibid.nu.13.
Conſuetudo vnius ciuitatis debet extendi, & obſeruari in caſtris & locis conuicinis.ibid.nu.14.
Conſuetudo odioſa ſtrictè eſt interpretanda, & non debet extendi ad alium caſum etiam ſimilem ex maioritate rationis. ibidem nume.15.
Conſuetudo eſt difficilis probationis. con.423.nu.1. fol.258
Conſuetudo mutabilis eſt.ibid.num.2.
Conſuetudo vt probetur, probari debet generaliter, à pleraq; parte populi fuiſſe cognita.ibid.num.3.
Conſuetudo quia plenè probari debet, opus eſt diligentia in formādis articulis ſuper eius probatione. ibid.nu.4.
Conſuetudo non valet, vt teſtibus de credulitate deponentibus plenè credatur. con.458.nu.10. fol.283
Conſuetudo probatur per inſpectionē plurium documentorum publicorum, & habetur pro notoria.con.425.nu.1. fol.262
Conſuetudo probatur notoria ex inſpectione omnium publicorum inſtrumentorum. ibid.nu.2.
Conſuetudo, vt libris campſorum fides adhibeatur, probari debet. con.255.nu.16. fol.160
Conſuetudo ſicut dominium in iure conſiſtit, & ideo teſtes etiam non interrogati debent rationem adducere. concluſio.424.nume.66. fol.262
Conſuetudo plenè probata dicitur per duos teſtes. concluſio. 424. nume.13. fol.260
Conſuetudo vt inducatur, requiritur frequentia actuum. ibidem nume. 14.
Conſuetudo, quæ non eſt contra ius, detrahens in totum, vel in partem iuri eccleſiæ, vel perſonarum eccleſiaſticarum, requirit ſpatium 40.ann.con.172.nu.6. fol.127
Conſuetudo vbi eſt, vt aliqua ſigna, & ſcripturæ fiant in terminis, illis fides adhibetur.con.399.nu.6. fol.244
Conſuetudo generalis Romanorum trahitur ad omnes prouincias ſimpliciter & abſolutè.con.428.nu.5. fol.264
Conſuetudo eccleſiæ, vel ciuitatis facit ſolemnitates non requiri in alienatione rei eccleſiæ.con.75.nu.24. fol.75
Conſuetudo prouinciæ non tollit, quod blaſphemans in totum impunitus euadat.con.194.nu.7. fol.139
Conſuetudo probatur etiam per ſcripturam. concluſio.425.numero 6. fol.262
Conſuetudo recipiendi fideiuſſores ſine teſtibus probatur per libros officij.ibid.num.7.
Conſuetudo ſcribentium probatur per libros. ibid.nu.8.
Conſuetudo antiquiſſima, cuius initij memoria non extat in contrarium, probatur per ſcripturam. ibid.nu.9.
Conſuetudo plenè probanda eſt, ſi principaliter de ea in iudicio agitur. con.423.nu.6. fol.258
Conſuetudo generalis per totum orbem terrarum quomodo probatur.ibid.num.7.
Conſuetudo probatur ex auctoritate vnius gloſſæ.concluſ.426. nume. 28. fol.264
Conſuetudo malorum aſpernanda eſt.con.451.nu.5. fol.279
Conſuetudinis allegatio poteſt fieri etiam poſt cōcluſionem in cauſa.con.423. nu.32. fol.259
Conſuetudinis ad probationem non eſt idoneus teſtis deponens circa illam, ex qua ei oritur commodum proprium. concluſ.424. nume. 58. fol.262
Conſuetudinem probant teſtes deponentes vidiſſe hunc in modum obſeruari à talibus perſonis in tali loco per tantum temporis ſpatium.con.424. nume.56.ibid.

Conſuetudinem generalem per vniuerſum mundum nemo tenetur probare, & quare.con.423.nu.38. fol.259
Conſuetudinem probant teſtes deponentes, conſuetudinem eſſe, quando vlterius non fuerint interrogati. concluſio. 424. numero 54. fol.261
Contrarium ibid. fol.262
Conſuetudinem ad probandam eiuſdem ciuitatis poſſunt recipi teſtes parte non citata. con.431.nu.1. fol.265
Conſuetudinem ſatis probant periti, vt procuratores, vel aduocati, licèt dicant ſe non recordari, inter quas perſonas viderint obſeruari, nec in quibus caſibus.con.424.nu.64. fol.262
Conſuetudinem ad particularem vrbis Romæ in ſubſidium confugiendum eſt, quando deficit lex ſcripta, vel conſuetudo particularis.con.428.nu.6. fol.264
Conſuetudinem probant teſtes, qui præcipuè non deponunt ad eorum commodum, ſed ſecundario.con.424 nu.59. fol 262
Conſuetudinem probare nõ eſt opus, ſi notoria eſt, ſed ſufficit, quòd ſimpliciter fuerit allegata.con. 423.nu.27. fol.259
Conſuetudinem non probant teſtes deponentes tantum vnum ex tribus requiſitis.con.424.nu.61. fol.262
Conſuetudinem nouam, atq; recentem ſcriptura priuata non probat. con.425.nu.10. fol.262
Conſuetudinem non probant teſtes ſingulares.concluſio.424. nume.67. fol 262
Conſuetudinem probant doctores, ſi communiter aſſerant de ea. con.426.nu.17. fol.263
Conſuetudine in probanda, quæ reſpicit cauſæ deciſionem non poſſunt recipi teſtes parte non citata.con.431.nu.2. fol.265
Conſuetudine notoria in probanda, teſtes parte non citata recipi poſſunt. ibid.nu.3.
Conſuetudine Angliæ maior natu ſuccedit. concluſio. 423. numero 29. fol.259
In conſuetudine temporis probanda ſufficit teſtes deponere, ſe vidiſſe obſeruari ſuis temporibus, & à ſuis maioribus audiuiſſe ſic obſeruatum.con.424.nu.57. fol.262
In conſuetudine contra ius ciuile ſufficit, quòd teſtes probent de decennio.con.424.nu.29. fol.260
In conſuetudine probanda ſatis eſt, quòd teſtes deducant tot actus, quot ſufficiunt ad conſuetudinem inducendam. concluſio. 424. nume. 6. fol.260
Conſuetum intelligitur per præſcriptionem quadraginta anno. & quando verificatur. con.172.nu.10.& 13. fol.127
Conſuetum quem eſſe aliquid facere plenè probatur per famam. con.432.nu.1. fol.265
Conſuetum iudicem eſſe incarcerare, torquere homines, vel vim inferre appellantibus, vel conquerentibus de eo, probatur per famam.ibid.nu.2.
Conſulens per verbum credo, rectè, & certiſſimè conſulit. con.458. nume.13. fol.283
Conſulere, vbi non expedit, vanum & nullius ponderis. quæſt. 5. nume.56. fol.7
Contemnere probatur, qui monitus pertinaciter ſe ingerit.concluſ. 433.nu.4. fol.265
Contemnere nihil aliud eſt, quam aſpernari, & non curare.ibidem nume.5.
Contemnere quando quis dicatur.ibid.nume.6.
Contemptus probatur ex coniecturis, & indicijs, quando ſciens, vel prudens repugnat prohibitioni ſuperioris. concluſio. 433. nume.1. fol.265
Conteſtatur lis, ſi reus dicit, poſita prout ponuntur, & narrata prout narrantur, vera non ſunt.con 434.nu.2. fol.266
Conteſtatur lis, ſi reſponſio dubia referatur ad libellum, ſecus ſi ad poſitionem.con.434.nu.14. fol.266
Conteſtatur lis, ſi iudex mandat reſponderi animo litem conteſtandi, & reus ſimpliciter reſpondeat.con.434.nu.7. fol.266
Conteſtandi litem animus in dubio præſumitur tam ex parte rei, quàm actoris.con.434.nu.16. fol.266
Conteſtatam litem eſſe probatur per confeſſionem. concluſio. 434. nume. 8. fol.266
Conteſtatam litem eſſe probatur, ſi reus dixerit, reſpondendo actoris libello, tu mentiris.con.434.nu.12. fol.266
Conteſtatio litis inducitur, etiam quando reſponſio facta ſit ex interuallo ab vna parte.con. 434.nu.3. fol.266
Quod intellige. vt nume.6.
Conteſtatio litis requirit partium præſentiam.ibid.nu.4.
Conteſtatio litis probatur etiam per reſponſionem factam libello per verbum dubium, credit, vel non credit, aut neſcit. con. 434. nume.13. fol.266
Conteſtatio litis non probatur ex eo, quòd ſolùm reperiatur ſcriptum in actis, tali die lis conteſtata eſt. concluſio. 434. numero 15. fol.266
Contrarium ibid.
Conteſtatio litis probatur per confeſſionem aduocati etiam illicitam. con 434.nu.9. fol.266
Conteſtatio litis probatur per cõfeſſionem etiam illicitam, niſi fuerit reuocata.ibid.nu.10.
Conteſtatio litis probatur per confeſſionem rei, ſi libellus præceſſerit, & hoc animo reus confiteatur.ibid.nu.11.
Conteſtatio litis probatur per narrationem, & reſponſionem negatiuam factam à reo in iudicio. con.434.nu.1. fol.266
Conteſtationem litis induci ex reſponſione negatiua rei, ſeruatur in praxi.con.434.nu.5. fol.266
Conteſtationem litis impedit clauſula, non animo litem conteſtandi, in libellis inſerta. con.434.nu.19. fol.266
Continuatio poſſeſſionis in eo procedit, penes quem ante motam litem poſſeſſionem conſtaret fuiſſe verè, vel præſumptiuè.concluſ. 148.nu.27. fol.115
Continuatio temporis, & dierum per copulam denotatur, vt in nomine, & citra.con.120.nu.8. fol.100
Continuatio in feudum quomodo fiat.con.45.nu.17. fol 61
Contra conſanguineos præſumitur, ſi ſimul non habitent, & ſimul occultè deprehendantur, quia actum inſolitum faciunt.conclu. 312.nume. 6. fol.189
Contractus non dicitur in dubio celebrari in ſcriptis, niſi ſint aliquæ coniecturæ, per quas appareat partes voluiſſe in ſcriptis contrahere. con.435.nu.10. fol 267
Contractus ſimulatus probatur, in quo pater maiorem partem bonorum ſuorum filio illegitimo vendiderit. concluſio. 446. numero 4. fol.274
Amplia nume.5.6. ibid.
Contractus probatur ſimulatus, ſi donatio facta fuit maioris partis bonorum.ibid. nume.7.
Contractus ſimulatus probatur per donationem factam coniunctæ perſonæ, & in clericum. nume. 9. & ſi donans habuit plures filios, vt nume.10.
Contractus ſimulatio apertè præſumitur, ſi donator pluribus confeſſus eſt, ſe velle donationem facere ſimulatam. ibidem numero 11.
Contractus ſimulatus præſumitur, ſi venditor vendit meliora bona, quæ habet in patrimonio, & retinet minus vtilia. con. 443. nume.1. fol.272
Contractus arguitur ſimulatus, in quo venditur domus maiorum ſuorum.ibid.num.2.
Contractus ſimulatus non præſumitur ſolùm per verba, vendidit & tradidit verè & non in fraudem vſurarum. concluſio. 444. nume.11. fol.273
Contractus ſimulatio probatur, ſi emptor non curauit rem emptam videre, dummodo venditor eam conduceret iure liuelli cum pacto de retrouendendo.ibid.nu.12.
Contractus probatur ſimulatus, quando bona vendita poſtea locata ſunt ab emptore venditori minori penſione, quàm valeant. con.442.nu.1. fol.271
Contractus locationis per interpoſitam perſonam arguit fraudem, & ſimulationem.ibid.nu.2.
Contractus non probatur ex ſolutione facta parte abſente. conclu. 436.nu.4. fol.267
Contractus non probatur ſimulatus, ſi dilucidè in ipſo fuerit iuratum, omnia, & ſingula in inſtrumento contenta vera eſſe. con. 447.nu.38. fol.277
Contractus præſumitur ſimulatus etiam ſi pactum de retrouendendo appoſitum ſit ex interuallo. concluſio. 441. numero 7. fol.270

Et hoc

Et hoc non eſt dubium, vt nume. 8.

Contrarium, nume. 9.

Contractus ſimulatus nō poteſt dici vſurarius, vel pignoratitius ex pacto reuendendi in eo appoſito. ibid. num. 10.

Contractus non poteſt dici vſurarius, vel ſimulatus ex pacto retrouendendi, ſi vnus ſimularet, & alius non. ibid. num. 11.

Contractus præſumitur ſimulatus ex ſola poſſeſſionis retentione, non ſolum in contractu venditionis, ſed etiam donationis, atque etiam in datione inſolutum. concluſ. 439. nume. 6. & numero 7.

Intellige, vt nume. 8.

Contractus præſumitur ſimulatus ex retentione poſſeſſionis, etiam ſi venditor conſtituat ſe emptoris, vel precarij nomine poßidere, & etiam de tradita poſſeſſione confectum fuerit inſtrumentum. ibid. num. 9.

Intellige, vt num. 10. fol. 269

Contractus ſimulatus præſumitur, etiam ſi aliquis alieno nomine emerit rem, & ipſe ſoluat precium, & penes ſe retineat poſſeßionem rei venditæ. ibid. num. 11.

Contractus in iudicio animæ potius eſt præſumendus vſurarius, quã iuſtus, & contra eum debet fieri interpretatio. concluſ. 438. nume. 6. fol. 267

Contractus ſimulatus & illicitus per indicia, & coniecturas, atq; præſumptiones probatur, cum de ſui natura directè non poßit probari, & per leues, ac leuiores probationes poßit conuinci, atque per teſtes ſingulares poterit probari. ibidem numero 7. & 8.

Contractus præſumitur ſimulatus, ſi locatio ſit in perpetuum facta, & incontinenti poſt venditionem, & talis conductor ſemper perſeuerauerit in poſſeſſione, & etiam poſt aliquot menſes, ſed facta ſit inter eaſdem perſonas coram eodem notario, & teſtibus. con. 439. nu. 24. & nu. 25. fol. 269

Contractus non præſumitur ſimulatus, quando venditor ſibi vſumfructum reſeruauit, & cauſa percipiendi fructus remanſerit in poſſeſſione, ſi nullæ aliæ concurrerent præſumptiones ſimulationis, & fraudis, ſecus ſi aliæ extarent ſuſpitiones, quæ fraudem, & ſimulationem præſumi facerent. ibidem numero 26. & numero 28.

Contractus ſimulatus probatur, quando eſt læſio in locatione, ſeu quantitate fructus, & quibus modis læſio probetur. conclu. 443. nume. 14. fol. 272

Contractus ſuſpectus eſt, & vſurarius, ſi celebratus fuit intercedente aliquo proxeneta ſolito ad id inducere contrahentes. concluſ. 445. nu. 8. fol. 274

Contractus ſimulatus præſumitur, ſi notarius, qui confecit inſtrumentum, eſt ſolitus ſcribere inſtrumenta ſimilia. ibidem numero 9.

Contractus vſurarius cenſetur, etiam ſi tantum contrahentes conſueti ſint vſuras ipſas exercere. ibid. nu. 10.

Contractus ſimulatus præſumitur, ſi conſuetudo loci eſt, vt ſimilibus contractibus fraus, & ſimulatio adhibeatur. ibidem numero 11.

Contractus in dubio non præſumitur ſimulatus, vel vſurarius, niſi probetur. con. 448. nu. 3. fol. 278

Contractus ſimulatus probatur, quando venditori magna neceßitas vrgebat tẽpore venditionis, & egebat pecunia, vnde coactus fuit eo modo contrahere. con. 442. nu. 5. fol. 271

Contractus ſimulatus probatur arbitrio iudicis. ibidem numero ſexto.

Contractus ſimulatus probatur ex eo, quòd ferè omnia pacta apponuntur in fauorem creditoris. con. 447. nu. 6. fol. 278

Contractus probatur ſimulatus, & vſurarius, quando ei, qui conduxit prædium à ſe venditum, conſtituta eſt penſio, quæ magis commenſuratur pretio tradito, quàm valori rei. ibidem numero 7.

Contractus ſimulati, & fraudulenti diſcrimen. concluſio. 439. nume. 34. & 35. fol. 269

Contractus probatur ſimulatus per argumentum ſumptum à non veriſimili. con. 440. nu. 9. fol. 270

Contractus ſimulatus præſumitur, ſi clauſulæ inſolitæ ſint in inſtrumento appoſitæ. con. 444. nu. 8. fol. 273

Contractus inſolitus præſumitur, ſi nimia cautela, & nimia diligentia quis vſus fuerit. ibid. num. 9.

Contractus irritus eſt, quando dolo emptoris venditor eſt inductus ad vendendum rem, quam alias non venderet. concluſ. 443. nume. 12. fol. 272

Contractus clandeſtinè factus fraudulentus, & ſimulatus præſumitur. con. 176. nu. 3. fol. 128

Contractus non præſumitur ſimulatus, ſi venditor fuerit ſemper in poſſeſſione, cum nunquam tradiderit verè, & corporaliter rem ipſam. con. 439. nu. 19. fol. 269

Contractus præſumitur ſimulatus ex quolibet contractu præcedente venditionem, ex quo appareat, quod noluerit verè vendere. con. 445. nu. 14. fol. 274

Contractus nõ præſumitur ſimulatus, etiam ſi emptor lucratus fuerit fructus medij temporis. con. 441. nu. 13. fol. 271

Contractus ſimulatus rectè probatur, ſi res pro parte vendita eſt, & pro parte donata, nec ſubſit iuſta cauſa donationis. concl. 444. nume. 1. fol. 272

Contractus probatur ſimulatus ex eo, quod emptor, vel venditor conſueuit ſimiles contractus exercere. con. 445. nu. 5. fol. 273

Contrarium. nu. 7. fol. 274

Contractus indirectè probatur, probato iuramento ipſi appoſito. con. 435. nu. 5. fol. 267

Contractus non præſumitur fœneratitius ex pacto de retrouendendo, & modicitate precij, quando fit cum eccleſia, ſeu viris eccleſiaſticis. con. 447. nu. 48. fol. 277

Contractus feudi ex ſola paruitate pretij præſumitur ſimulatus. ibid. num. 49.

Contractus ſimulati nulla apparente ſimulationis cauſa, propter poſſeſſionem non dicitur ſimulatus contractus, ſicuti etiam de donatione dicimus. con. 439. nu. 13. fol. 269

Contractus emphyteuticus quid ſit. con. 281. nu. 5. fol. 177

Contractus non præſumitur ſimulatus, ſi venditor non remanſit in poſſeſſione, vt quia emptor ſibi locaſſet rem pro certa annua penſione ſeu fructuum perceptione. concl. 439. num. 29. fol. 269

Contrarium videas, num. 30.

Contractus nõ præſumitur celebratus per metum in præſentia plurium conſanguineorum, vel ſaltem ad minimum duorum. con. 437. nu. 4. fol. 267

Contractus ſimulatus probatur per teſtes. concluſio. 446. numero 13. fol. 275

Contractus probatur ſimulatus per famam. ibid. nu. 14.

Contractus ſimulatus probatur per confeſſionem extraiudicialem parte abſente. ibid. nu. 15.

Contractus ſimulationem probare volens, debet articulare qualitates perſonarum contrahentium, & etiam mediatorum. con. 442. nu. 8. fol. 271

Contractus ſimulatus probatur, quando venditor quærebat accipere pecuniam mutuã ſuper tali prædio, & poſtea reperitur ipſum feciſſe venditionem de illo prædio pro quantitate, quam quærebat. ibid. nu. 9.

Contractus ſubſequens intelligitur ſecundum tractatum præcedentem. ibid. num. 13.

Contractus probatur ſimulatus, ſi emptor volebat dare venditori precium, & valorem iuſtum, veluti centum & venditor noluit accipere, niſi quinquaginta. ibid. nu. 14.

Contractus non præſumitur ſimulatus in emptore viro bonæ conditionis, famæ, & timoratæ conſcientiæ. concluſio. 447. numero 19. fol. 276

Contractus præſumitur ſimulatus, etſi datum inſolutum, & non pretium interuenerit. ibid. nu. 20.

Contractus ſimulatus non præſumitur, ſi in ipſo appoſita eſt conditio, quòd partes renunciant exceptioni ſimulationis, & apparentiæ contractus, & non ſic actorum, &c. ibid. nu. 21.

Contractus probatur ſimulatus per pactum de retrouendendo non purè, & ſimpliciter ſed poſt certum tempus appoſitum in inſtrumento. con. 441. nu. 1. fol. 270

Contractus licet præſumatur ſimulatus, nõ tamen ex ſola præſumptione probatur pignoratitius. ibid. nu. 2.

Contractus probatur ſimulatus ex modo recedendi à cõtractu venditionis, vel emptionis. con. 440. nu. 3. fol. 270

Contractus reſolutionis, ſi eſt celebratus, ad hoc, vt fiat eius reſolutio, requiritur, vt fiat contractus reſolutionis, vt effugiatur circa hoc præſumptio ſimulationis. ibid. nu 4.

Contractus probatur ſimulatus, quando tempore quo tu reuendidiſti fuit dictum, non eſſe venditionem, ſed pignus. ibidem numero 6.

Contractus ſi apparet celebratus in formam venditionis, licèt inter partes tractetur de celebrando aliter, non probatur ſimulatus, & fraudulentus. ibid. nu. 7.

Contractus non præſumitur ſimulatus ex ſola poſſeſſionis retentione, quando in inſtrumento dicitur, quòd conſtituit venditor ſe nomine emptoris poſſidere, quia iſta ſe compatiuntur, & non ſunt contraria. con. 439. nu. 21. fol. 269

Contractus non præſumitur ſimulatus ex ſola poſſeſſionis retentione, ſi venditor reſponderit emptori de fructibus, quia fortè conduxiſſet venditor ab emptore rem venditam. ibidem numero 22.

Contractus reuera nullus eſt, qui celebratus eſt contra legem. quæſt. 16. nu. 30. fol. 26

Contractus fœneratitius cenſetur, ſi partes contraxerunt intercedente aliquo proxeneta, qui conſueuit contrahentes inducere ad ſimiles contractus celebrandos ſuſpectos, & fœneratitios. con. 429. nu. 13. fol. 264

Contractus probatur ſimulatus ex eo, quòd inter partes conuentum fuit, vt quandocunq; venditor reſtituat pecuniam perceptam, emptor teneatur reſtituere rem ſuam. concluſio. 440 nume. 1. fol. 270

Contractus in deciſionibus attenditur locus. concluſio. 361. numero 33. fol. 227

Contractus probatur ſimulatus per teſtes productos contra inſtrumentum, & quot teſtes ſufficiant. nume. 2. concluſio. 447. nume. 1. fol. 278

Contractus non præſumitur ſimulatus, & vſurarius ex eo, quòd quis ſit ſolitus ſimiles contractus exercere. concluſio. 445. nume. 13. fol. 274

Contractus videntur geri ſecundum conſuetudinem loci, licèt id non exprimatur. con. 299. nu. 7. fol. 184

Contractus probatur ſimulatus ex eo, quòd venditor remanſit in poſſeſſione rei venditæ, con. 439. nu. 1. & nu. 4. fol. 268
Contrarium num. 5.

Contractus non debet argui ſimulatus, etiamſi adſit paruitas pretij, ſi pactum de retrouendendo ex interuallo eſt appoſitum. con. 447. nu. 28. fol. 277
Contrarium nu. 29.

Contractus venditionis, & locationis cum pacto de retrouendendo clam, & occultè celebratus, fraudis ſimulationem arguit. con. 445. nu. 1. fol. 273

Contractus feudalis factus à Principe ſub penſione vnius denarij valet. con. 447. nu. 51. fol. 277

Contractus non cenſetur celebratus in ſcriptis, niſi quando eſt actum, vt aliter contractus non valeat. concluſio. 435. nume. 8. fol. 267

Contractus præſumitur ſimulatus, ſi incontinenti venditor emptori pecuniam pretij reſtitueret. concluſio. 438. numero 16. fol. 268

Contractus non præſumitur ſimulatus, ſi ex interuallo reſtitutum fuerit precium. ibid. num. 17.

Contractus qui eſt prior in ſcriptura, cenſetur prior in tempore. con. 574. nu. 8. fol. 347

Contractus ex non ſcripto plenè probatur duobus, vel tribus teſtibus. con. 435. nu. 1. fol. 266

Contractus alienationis rei eccleſiæ ſine ſolemnitate poteſt haberi ratus, quando in eius vtilitatem vertitur etiam ex interuallo adhibitis ſolemnibus. con. 75. nu. 10. fol. 75

Contractus bonæ fidei dolo aduerſarij celebratus eſt ipſo iure nullus, tamen dolum paſſus poteſt illum ratum facere. ibidem numero 11.

Contractus quilibet probatur ex ſolutione gabellæ. concl. 436. nume. 1. fol. 267

Contractus celebrati ab arreſtato reſcinduntur, ac ſi in ipſo carcere celebrati fuiſſent. con. 266. nu. 12. fol. 167

Contractus probatur ſimulatus ex modicitate precij, ex pacto de retrouendendo, & ex eo, quòd emptor, vel venditor ſolitus ſit fœnerari. con. 447. nu. 1. fol. 275
Contrarium num. 2.

Contractus matrimonij prohibetur clam contrahi. concluſ. 90. nume. 8. fol. 82

Contractus probatur ſimulatus, ſi maritus nomine vxoris ſuæ emit, & poſſeſſio tradita fuit ipſi marito. Amplia nume. 2. concl. 446. nume. 1. fol. 274

Contractus celebratus plurium rerum vna prohibita vendi reperta, non annullatur omnium rerum venditio. concluſ. 14. numero 17. fol. 38

Contractus probatur ſimulatus ex modico, quo venditio durauit. con. 438. nu. 14. fol. 268

Contractus ſimulatio probatur per pactum contra eius naturam. con. 444. nu. 6. fol. 273

Contractus à verbis & denominatione non eſt recedendum. conc. 438. nu. 4. fol. 267

Contractus in dubio iuſtus non fœneratitius eſt præſumendus. con. 438. nu. 1. fol. 267

Contractus duntaxat ſimulati probatio poteſt fieri ex vna tantum, & ex qualibet præſumptione, in probatione verò contractus ſimulati & fœneratitij ſimul alij tres præſumptiones coniunctim, alij duas requiri dixerunt. concluſio. 438. numero 11. fol. 267

Contractus excedens ſummam centum, ſi de eo nõ fuit factum publicum inſtrumentum, ſed tantum interuenerint teſtes, & iuramentum, per indirectum probari poteſt per teſtes, non obſtante prohibitione ſtatuti. con. 435. nu. 3. fol. 267

Contractus ſimulatus probatur, ſi res, quæ conſtabat centum, vendita fuit pluris, vel minoris prope dimidiam iuſti pretij. con. 443. nume. 7. fol. 272

Contractus ſimulatus, vt reſcindatur, non præſumitur ex modicitate pretij vltra dimidium. ibid. nu. 8.

Contractũ ſimulatum aſſerens, probare debet, etiam ſi aliqua præſumptio ſit in contrarium. con. 448. nu. 4. fol. 278

Contractum ſimulatum qui dixerit, probare tenetur, dummodo opponatur ab aliæ parte, quæ petat declarari cauſam, & ſpeciem ſimulationis. ibid. nu. 5.

Contractum ſimulatum eſſe non ſatis eſt probare doloſum vel ſictitium in genere, ſed ipſa ſpecies, & modus ſimulationis, aut fraudis ſigillatim probari debet. ibid. nu 6.

Contractum ſimulatum ad præſumendum illa ſola ſimulatio ſufficit, ſi expreſſè per pactum fuit actum, vt ſcilicet per tantum modicum temporis ſpatium duret venditio, ſecus ſi hoc expreſſè actum non fuiſſet, non enim ſola ſatis eſt, ſed aliæ præſumptiones requiruntur. con. 438. nu. 20. fol. 268

Contractum tribus modis poſſe cõſiderari, ſictitium, imaginarium, & ſimulatum. con. 438. nu. 12. fol. 268

Contractum in ſcriptis redactum dici probant teſtes deponentes ita conuentum eſſe inter partes, vt conſiceretur de ipſo contractu inſtrumentum in ſcriptis. con. 435. nu. 6. fol. 267

Contractum ad probandum ſimulatum eſſe, paucitas precij, & pactum de retrouendendo ſufficiunt, ſi probetur de enormi læſione precij. con. 447. nu. 9. fol. 276

Contractum ſimulatum eſſe, vel fœneratitium qui dixerit, probare debet, & cauſam ſimulationis oſtendere, & declarare. concl. 448. nu. 1. fol. 278

Contractum principalem probato nõ valere, & acceſſoria in eo non valere probata remanent. con. 14. nu. 12. fol. 38

Contractum ex non ſcripto teſtes probant, ſi deponunt hoc, vel illo modo eſſe contractum, vel conuentum inter partes. conclu. 435. nume. 2. fol. 266

Contractum ſimulatum duæ præſumptiones probant. conclu. 447. nume. 4. fol. 276

Contractum ſimulatum aſſerens non eſt audiendus, niſi deſignet ſpeciem fictionis. con. 448. nu. 2. fol. 278

Contractu ſimulato, vel vſurario quicquid percipietur de fictu, redditu, vel fructibus, in ſortem computatur, in contractu verò illicito quicquid vltra iuſtum precium percipitur, reſtituitur, & contractus reſcinditur. con. 438. nu. 13. fol. 268

Contra-

Contradicere minime, & approbare, paria ſunt. concluſio. 121. nume. 13. fol. 100

Contrahens ſi curet ſe ſcribendum Titium de Papia, deinde Papiæ repertus velit declinare forum, quaſi non ſit Papienſis, cogitur id probare, licèt non habitet Papiæ, ſed alibi. concluſio. 295. nume. 3. fol. 182

Contrahens ſeu eius hæres ex ſola continuatione poſſeſſionis non poteſt dicere contractum ſimulatum, ſed tertius, in cuius fraudem fuit contractus celebratus. concluſio. 439. numero 31. & 32. fol. 269

Contrahens matrimonium à legibus prohibitum, præſumitur per errorem id facere. con. 312. nu. 13. fol. 189

Contraueniens ſtatuto debet probare crimē per teſtes legaliſſimos. con. 461. nu. 7. fol. 285

Contraxiſſe per metum non præſumitur, qui interuenientibus affinibus, & conſanguineis contraxit. con. 437. nu. 1. fol. 267

Controuerſiæ limitum dirimuntur, & definiuntur per ſolam loci inſpectionem. quæſt. 8. nu. 13. fol. 17

Contumacia per ſcripturam, & inſtrumentum probari poteſt. con. 449. nu. 1. fol. 278

Contumax ad hoc, vt quis probetur, requiritur trina citatio, vel vna peremptoria. con. 449. nu. 7. fol. 278

Contumax quis probatur, ſi interuenerit trina citatio, vel vna pro tribus, & pars ſe præſentet in termino citationis, & contumaciam abſentis accuſet. ibid. num. 8.

Contumax probatur, qui non mittit procuratorem legitimum. con. 449. nu. 3. fol. 278

Contumax probatur qui aufugit, & latitat, ne perſonaliter apprehendi poſſit. ibid. num. 4.

Contumax verè dicitur, qui citatus peremptoriè, non inuentus eſt, ſi conſtet ipſum habuiſſe notitiam citationis, & non comparuiſſe. con. 449. nu. 10. fol. 278

Contumaci incumbit onus probandi, iudicem citantem nō eſſe idoneum. con. 449. nu. 2. fol. 278

Conuenticula probari poteſt per coniecturas, cum ſit difficilis probationis. con. 450. nu. 3. fol. 278

Conuenticula eſt, quandocunq; congregatio aſcendit ad numerum decem hominum. ibid. nu. 4.

Conuenticula cum ſit regulariter prohibita, illicita præſumitur. con. 450. nu. 1. fol. 278

Conuenticula probanda eſt per participes criminis. ibidem numero 2.

Conuenticulam ad excludendum facit præſumptio, quòd caſu, & fortuitò quis præſumitur in loco delicti aſtitiſſe. concluſio. 450. nume. 5. fol. 278

Conuentio, quòd emptor teneatur reſtituere rem ſuam, quotieſcunque venditor reſtituat pecuniam perceptam, eſt contra naturam contractus. con. 440. nu. 2. fol. 269

Conuentus hypothecaria per creditorem poteſt negare rem fuiſſe ſuam, licèt habeat ab illo cauſam. concluſio. 456. numero 19. fol. 281

Conuerſatio, & conſuetudo non modici temporis præſumit concubinatum. con. 341. nu. 2. fol. 202

Conuerſatio facit præſumi, quòd quis ſciat cauſam, quare talis, cum quo verſatur, ad illum, vel ad illum locum iuerit. concl. 451. nume. 7. fol. 279

Conuerſatio cum malis hominibus indicium facit. concluſio. 451. nume. 2. fol. 279

Conuerſatio malorum ante, & poſt delictum patratum facit præſumi delicti conſilium. ibid. num. 3.

Conuerſatio malorum plurimum permouet animum iudicis circa indicium ad torturam. ibid. nu. 4.

Conuerſatio ſi fuit interpolata, potuit actus geri eo tempore, quo quis cum aliquo non verſatur. con. 451. nu. 9. fol. 279

Conuerſationem habens in domo, vbi patratum eſt delictum, veluti furtum, habet contra ſe præſumptionem, quòd notitiam habeat furti, adeo vt torqueri poſſit. con. 451. nu. 1. fol. 279

Conuicium omne contumeliæ, vel maledictum prolatum in Deum, vel Sanctos eſt blaſphemia. con. 195. nu. 3. fol. 139

Copia Tabellionis quando haberi non poteſt, probatur per teſtes. con. 32. nu. 45. fol. 48

Copula carnalis probatur per viſum, id eſt per deponentem, quòd viderit ſolum cum ſola in lecto, & nudum cum nuda. con. 452. nume. 1. fol. 279

Copula carnalis probari poteſt per cohabitationem viri, & mulieris. con. 452. nu. 11. fol. 279

Copula carnalis probatur per famam viciniæ, & etiam per teſtes ſingulares. ibid. nu. 12.

Copula carnalis probari poteſt per iuramentum. concluſio. 452. nume. 14. fol. 279

Copula probatur per iniectionem brachij collo. ibid. nu. 15.

Copula præſumitur, ſi reperti fuerint mulier, & vir in ſolitudine, vel ſi viſi ſint per nemora, per plana, & loca ſecreta. ibidem numero 16.

Copula carnalis probatur, quando vir, & mulier ſoli viſi fuerunt cubiculum ingredi, & ex eo poſt certum tempus egredi vnus poſt alterum, & mulier conſpecta fuit cum rubore, & crine ſoluto, ac horrida, & inculta. con. 452. nu. 18. fol. 279

Copula carnalis probatur per auditum proprium cum fama, & teſtis de auditu ſuper ea, quomodo deponere habeat. concluſ. 452. nume. 9. fol. 279

Copula carnalis per rerum naturam non poteſt verè probari. con. 452. nu. 3. fol. 279

Copula non probatur deficiente aliquo ex prædictis niſi tractaretur de præiudicio magno diſſoluendi matrimonium, ſed de impediendo ſufficerent. con. 62. nu. 7. fol. 68

Copulæ in probatione carnalis admittuntur qualeſcunq; probationes etiam præſumptiuæ. con. 452. nu. 10. fol. 279

Copulatorum quando vnum venit qualificatiuè ad aliud, tunc vtrunq; probandum eſt. con. 325. nu. 10. fol. 195

Cor hominis vt plurimum immutat faciem illius, ſiue in bonum, ſiue in malum. con. 529. nu. 2. fol. 317

Corpus totum eccleſiæ non minus fauorabile eſſe debet, quàm aliquod ipſius membrum. con. 424. nu. 38. fol. 261

Corpora damnatorum apta aduſtioni. concluſio. 262. numero 23. fol. 164

Corruptela cenſetur inter magnas, & capitales cauſas in iudice, licèt etiam in minimo committatur. concluſio. 453. numero 1. fol. 280

Corruptela adeo execrandum, & deteſtabile facinus eſt vt crimini læſæ maieſtatis comparetur. ibid. nu. 2.

Corruptela probatur, ſi cōſtiterit iudici quidpiam eſſe mutuatum, ſiue in pecunia, ſiue in alia re. con. 453. nu. 10. fol. 280

Corruptela probatur etiam ſi iudex corruptus promiſerit aliquid non facere, & tamen fecerit. con. 453. nu. 7. fol. 280

Corruptelæ crimen probatur nedum ſi interuenerit pecunia, vt iudex ferat ſententiam iniuſtam, ſed etiam ſi data ſit, vt ferat iuſtam. con. 453. nu. 3. fol. 280

Corruptelæ in pœnam deteſtabilis criminis incidit ſemper iudex, ſi capiat, vt iudicet, ſiue, vt non iudicet, vel aliquid ad eius officium pertinens maius, vel minus faciat. ibid. nu. 4.

Corruptelæ crimini quis ſe aſtringit, ſi ei datur pecunia, ſicut ſi dari promittatur, licèt non interuenerit numeratio. ibidem numero 5.

Corruptelæ crimen commiſſum probatur, ſi conſtat, quòd iudici fuerit aliquod æs alienum remiſſum. concluſio. 453. numero 8. fol. 280

Corruptelam ad probandam ſola promiſſio pecuniæ ſufficit. concl. 453. nu. 6. fol. 280

Corruptus à teſtimonio repellitur, etſi pecuniam non receperit, ſed tantùm precibus fuerit adductus ad teſtimonium deponendum. con. 454. nu. 3. fol. 280

Contrarium ibid.

Corruptus precio ad deponendum à teſtimonio repellitur. con. 454. nume. 1. fol. 280

Corruptos teſtes repellere poteſt iudex etiam ex officio nullo opponente. con. 454. nu. 8. fol. 280

Corrupti teſtimonium admittitur in præiudicium eius, à quo pecuniam accepit. ibid. num. 9.

Contrarium nume. 10.

Corrupti ex depoſitione nec contra falſarium probatio induci poteſt. con. 454. nu. 12. fol. 280

Corrupto teſti non creditur, & ſi verum depoſuerit. concluſ. 454. nume. 5. fol. 280
Crœſi liberalitas in Alcmeonem. con. 554. nu. 61. fol. 337
Credo, verbum, affirmat, ſi teſtis addat aliquam cauſam ſuæ credulitatis. con. 458. nu. 11. fol. 283
Credo, verbum, affirmat, ſi teſtis per illud verbum quidpiam deponat in veriſimilibus. ibid. nu. 12.
Credo, verbum, in atteſtationibus non affirmat. concluſ. 458. nume. 1. fol 283
Creditur iuramento filij ignoraſſe patris teſtamentum, & quid ſi non poteſt iurare religioſè. con. 45. nu. 48. fol. 62
Creditur magis duobus affirmantibus, quàm mille negantibus, & quare. con. 70. nu. 2. 3. & 4. fol. 72
Credens rem ſuam eſſe, & illam poßidens eſt in bona fide, licèt non habeat titulum, vt quia intellexerit fuiſſe maiorum ſuorum, ſeu anteceſſoris ſui, vel alio modo ad eum ſpectare. concluſ. 224. nume. 16. fol. 150
Credere, & ſcire, non poſſunt concurrere ſimul, cum ijs inſit quoddam dißidium. con. 458. nu. 2. fol. 283
Credendum mihi magis de animo meo, quàm alij. concluſ. 170. nume. 14. fol. 125
Creditor agens hypothecaria debet probare, debitorem fuiſſe dominum illorum bonorum, ſuper quibus petit aßiſtentiam. concluſ. 456. nu. 1. fol. 281
Creditor agens hypothecaria contra debitorem pignorantem probare habet poſſeßionem ſolam ipſius debitoris tempore obligationis, vel poſtea. con. 456. nu. 6. fol. 282
Creditor agens ex interdicto Saluiano vtili, tantummodo probare habet rem eſſe, vel fuiſſe poſſeſſam tempore contractæ obligationis ab eo, qui eam obligauit. con. 456. nu. 21. fol. 282
Creditor quando agit hypothecaria contra tertium poſſeſſorem non habentem cauſam à debitore, debet probare de dominio directo, vtili, vel quaſi ſui debitoris in re, ad quam agit. ibid. nu. 22.
Creditor agens hypothecaria contra debitorem debet etiam probare, debitorem conſuetum poßidere tempore moti iudicij. conclu. 456. nu. 11. fol. 282
Creditor agens contra donatarium actione hypothecaria quid probare debet. ibid. nu. 12.
Creditor poſterior, de cuius vera numeratione conſtat, præfertur priori. con 372. nu. 2. fol. 233
Creditor ſi agit contra hæredem vniuerſalem ſui debitoris, probare habet ſolùm poſſeßionem principalis debitoris ſui. concluſ. 456. nume. 9. fol. 282
Creditor petens ſuum debitorem vti ſuſpectum de fuga detineri, tria probare debet, & quæ. con. 455. nu. 1. fol. 280
Creditor tenetur recipere ſolutionem, quando debitor non audet ire ad locum ſolutionis deſtinatum. concluſ. 19. numero 3. & 4. fol. 40
Creditor regulariter non cogitur aliud pro alio recipere, nec ſolutionem alibi, quàm in loco deſtinato. ibid. nume. 4.
Creditor agens hypothecaria contra tertium poſſeſſorem habentem cauſam lucratiuam à debitore, probare ſolùm habet poſſeßionem rei obligatæ fuiſſe penes debitorem tempore obligationis. con. 456. nu 17. fol. 282
Creditor agens ad rem ſpecialiter hypothecatam probare debet dominium directò. con. 198. nu. 4. fol. 140
Creditor ſi non probat numerationem, confeßio receptionis intra biennium nihil operatur. con. 361. nu. 17. fol. 225
Creditori incumbit onus probandi ſe iuſto errore ductum putaſſe debitorem fuiſſe idoneum, cum non eſſet. concluſio. 478. numero 2. fol. 295
Creditori ſufficit probare poſſeßionem debitoris abſq; quòd probet de titulo bonorum illius. con. 456. nu. 5. fol. 282
Creditori agenti hypothecariæ ſufficit probare bona obligata fuiſſe tempore obligationis & debiti contracti bona fide in bonis, & de bonis debitoris. con. 456. nu. 4. fol. 281
Quod intellige, vt nu. 26. fol. 282
Creditores, & legatarij probare poſſunt ſubſtantiam defuncti eſſe maiorem, quàm in inuentario per hæredem ſit deſcripta, & talis probatio poterit ſumi de domo hæredis. concluſio. 205. numero 16. fol. 143
Creditum, de quo non appareat ſcriptura, vel teſtes, qua cautione, & qua ratione probari poßit. concluſio. 456. numero 1. fol. 282
Credulitas ex coniecturis oritur. con. 458. nu. 4. fol. 283
Credulitas teſtis quando eſt munita rationibus concludentibus ad veritatem dicti ipſius, tunc probat. concluſio. 490. numero 12. fol. 302
Crimen nullo modo probatur per inſtrumentum, quando agitur ad effectum imponendæ pœnæ. con. 460. nu. 4. fol. 284
Crimen non poteſt probari per ſententiam excommunicationis, ſiue per eius abſolutionem. ibid. nu. 5.
Crimen, ſuper quo diſpenſatum eſt, ſi publicum ſit, debet fieri publicum inſtrumentum ſuper abſolutione, ſi occultum, & ſecretum, inſtrumentum ſecretum fiet à diſpenſante ad cautionem. con. 523. nu. 4. fol. 314
Crimen probatur per inſtrumentum, quando eius probatio ex ipſo oritur, etiam ſi tale inſtrumentum ſit extractum ex archiuio publico, vel ſcriptura fuiſſet manu priuata conſcripta. concluſ. 460. nu. 10. fol. 284
Crimen læſæ maieſtatis probatur per teſtes etiam non idoneos. con. 462. nu. 1. fol. 286
Crimen læſæ maieſtatis æquiparatur crimini hæreſis. ibidem numero 2.
Crimen læſæ maieſtatis probatur per confeßionem rei. conclu. 462. nume. 43. fol. 287
Crimen læſæ maieſtatis poteſt probari per inſtrumentum, & ſcripturam publicam. ibid. nu. 44.
Crimen læſæ maieſtatis quibus modis committatur, vide remißiuè. ibid. num. 45.
Crimen probatur per inſtrumentum, quando agitur de probatione criminis, quæ oritur ex inſtrumento. concluſio. 460. numero 7. fol. 284
Crimen probandum eſſe per teſtes. con. 461. nu. 1. fol. 285
Crimen probari non poteſt per inſtrumentum. concluſio. 460. numero 1. fol. 284
Crimen barratariæ æquiparatur crimini læſæ maieſtatis. con. 164. nume. 9. fol. 124
Crimen ſimoniæ æquiparatur crimini læſæ maieſtatis. ibid.
Crimen læſæ maieſtatis propriè non dicitur committi ex ſolis verbis petulantibus, & iniurioſis. con. 462. nu. 35. fol. 287
Crimen læſæ maieſtatis probari poteſt per teſtes participes, & ſocios criminis. con. 462, nu. 23. fol. 286
Crimen læſæ maieſtatis probari poteſt per coniecturas, & præſumptiones. con. 462. nu. 20. fol. 286
Crimen damni illati plenè probari debet, & non per iuramentum. con. 471. nu. 25. fol. 293
Crimen occultum, occultam, & publicum publicam pœnitentiam requirit. con. 377. nu. 12. fol. 235
Crimen etiam contra Pontificem Maximum probatur per duos teſtes. con. 461. nu. 9. fol. 285
Crimen probari poterit per inſtrumentum, ſi inſtrumentum fuerit factum mandato ipſius delinquentis. concluſio. 460. nume. 16. fol. 285
Crimen probatur per inſtrumenta quando agitur ciuiliter. conclu. 460. nu. 20. fol. 285
Crimen probatur per inſtrumenta legitimè confecta, vt confeßionis factæ in iudicio, vel ſententiæ condemnatoriæ. ibidem numero 21.
Crimen læſæ maieſtatis non probatur literis Principis, atteſtantis talem commiſiſſe illud crimen contra eum. concluſio. 462. numero 41. fol. 287
Crimen confiteri non dicitur tranſigens in caſu à iure communi conceſſo. con. 500. nu. 7. fol. 307
Crimen abolitum eſt poſt præſumptionem, ita quòd nulla actio eſſe poteſt. con. 351. nu. 6. fol. 220
Crimen omne non repellit teſtem, niſi graue. concluſio. 27. numero 2. fol. 43
Criminis particeps à teſtimonio repellitur. concluſio. 466. numero 1. fol. 289
Criminis particeps poteſt eſſe teſtis, quando agitur de hæreſi, vel læſa maieſtate. con. 466. nu. 7. fol. 289

Criminis particeps nec quidem ad indicium valet. concluſione 466. num. 3. fol. 289
Contrarium numero 4.
Criminis particeps admittitur ad probandum coniurationem factam. ibid. nu. 5.
Criminis participes admittuntur in ſubſidium, quando aliunde veritas haberi non poteſt. conclu. 466. num. 6. fol. 289
Crimina quæ occultè fiunt non ſolum probantur per teſtes, ſed etiam per inditia, & præſumptiones. concluſione 461. numero 11. fol. 285
Criminalis cauſa probatur ex eo, quòd pœna venit applicanda fiſco, etiam ſi cauſa ſit ciuilis. concl. 463. num. 1. fol. 287
In criminali non creditur atteſtationi teſtis minoris, 20. annorum, concl. 499. nu. 4. fol. 307
In criminalibus vnus teſtis coniunctus cum fama non probat. conc. 459. nu. 1. fol. 283
In criminalibus probationes debent eſſe luce meridiana clariores. ibi. nu. 2. fol. 284
In criminalibus vnus teſtis cum fama non probat, etiam ſi de crimine agatur ciuiliter. ibi. nu. 3.
In criminalibus etiam ſi agatur de crimine excipiendo vnus teſtis cum fama non probat. ibi. nu. 4.
In criminalibus non creditur teſtibus rationem non aſſerentibus eius, quod dicunt. ibi. nu. 5.
In criminalibus requiruntur teſtes omni exceptione maiores. ibid. numero 6.
In criminalibus probationes imperfectæ non coniunguntur ad faciendam plenam probationem. ibi. nu. 7.
In criminalibus non habet locum probatio, quæ ſit per iuramentum in caſu, l. ſi quando, C. vnde vi. ibi. nu. 8.
In criminalibus non poteſt quis damnari ex præſumptionibus. ibid. num. 9.
In criminalibus teſtes exhibentur coram iudice. ibid. nu. 10.
In criminalibus etiam, ad hoc vt quis contumax dicatur, actor debet expreſsè accuſare contumaciam rei. concluſione 449. nu. 9. fol. 278
In criminalibus proceditur ad inſtar iudiciorum ciuilium. ibid.
In criminalibus tantum creditur duobus negantibus, quam alijs affirmantibus. concl. 70. nu. 10. fol. 72
In criminalibus opus eſt teſtibus, non teſtimonijs. concluſio. 461. numero 2. folio 285
In criminalibus probatio fieri poteſt per teſtes, licèt per ſtatutum cautum ſit, debere fieri per inſtrumentum. ibidem num. 3.
Criminoſus ratione criminis à teſtimonio repellitur. concluſ. 464. num. 1. fol. 288
Criminoſus eo maximè à teſtimonio repellitur, ſi in crimine perſeuerauit. ibidem nume. 2.
Criminoſus ob crimen famoſum damnatus repellitur à teſtimonio. ibi. nu. 3.
Criminoſus à teſtimonio repellitur, ſi fuit publico iudico condemnatus. ibi. nu. 4.
Criminoſus ſemel olim, adhuc criminoſus præſumitur. ibidem numero 5.
Criminoſus ſi reſipuerit, nec eum ſequatur infamia, admittitur in cauſa ciuili, vel criminali ciuiliter intentata. ibi. num. 6.
Criminoſus in crimine fraudati cenſus admittitur. concluſio. 464. num. 19. fol. 288
Criminoſus admittitur in crimine perduellionis, ibidem numero vigeſimo.
Criminoſus teſtis in dubio præſumitur emendatus. concluſio. 465 num. 5. folio 289
Criminoſus contra criminoſum admittitur. concluſione 464. numero 14. fol. 288
Contrarium ibi.
Criminoſus, ſi agatur in cauſa criminali, ſemper eſt repellendus, & emendatio eius non præſumitur, ſiue crimen fuerit occultum, ſiue manifeſtum, ſiue pœnitentiam egerit, ſiue nullam. concluſ. 465. nu. 8. fol. 289
Criminoſus emendatus præſumitur, ſi agitur in ciuilibus, & crimen fuerit occultum, ſiue manifeſtum, dummodo pœnitentiam egiſſe probet per ſacerdotem. ibi. num. 9.
Criminoſus præſumitur purgatus, & emendatus, ſi trium annorum interuallo ab improbè factis ſe abſtinuerit, & in rectis actionibus, & honeſtis ſeſe exercuerit. ibi. nu. 10.
Criminoſum emendatum verè quem eſſe, probatur per ſacerdotem confeſsionis. conc. 465. nu. 12. fol. 289
Criminoſum eſſe emendatum à crimine qui dixerit, id probare debet. conc. 465. nu. 1. fol. 289
Criminoſi admittuntur in crimine fraudatæ annonæ. conclu. 464. nume. 18. fol. 288
Criminoſi admittuntur in crimine hæreſis. concluſione 464. nu. 13. fol. 288.
Criminoſi admittuntur, vbi alij teſtes haberi non poſſunt. concluſ. 464. num. 9. fol. 288
Criminoſi etiam admittuntur in crimine læſæ maieſtatis. ibidem nume. 10.
Criminoſi admittuntur in crimine ſacrilegij. concluſio. 464. nu. 16. fol. 288.
Cubatio manifeſta ceſſare facit omnem malam, & ſiniſtram ſuſpicionem. concl. 312. nu. 12. fol. 189
Culpa conductoris in incendio ad hoc, vt ipſe teneatur, debet eſſe commiſſa in faciendo, vel committendo. concluſione 467. nu. 10. folio 290.
Culpa præſumitur abfuiſſe, quando quis fecit illud, quod diligens paterfamilias faceret. concl. 467. nu. 22. fol. 290
Culpa non probata abſoluitur ille, qui ratione officij non tenebatur cuſtodire. concl. 88. num. 11. fol. 81
Culpa purgatur, eo quòd non probatur contrarium. concluſio. 265. num. 4. fol. 166
Culpa præſumitur in procurante. concluſione 467. numero decimonono, fol. 290
Culpa alicuius, vt alter non poſsit habitare cum alio, quo pacto probari poſsit. conc. 467. nu. 24. fol. 290
Culpa vbi non eſt, fauore animæ timenda. concluſ. 13. numero 6. fol. 37
Culpa non præſumitur, ſed probari debet ab illo, qui eam allegat. conc. 467. nu. 1. fol. 289
Culpa non præſumitur, niſi quis conuincatur. ibi. nu. 2.
Culpa illius, qui debuit mittere procuratorem, & non miſit, probatur, ſi facilè procuratorem habere potuit. conclu. 467. nu. 26. fol. 290
Culpa ex negligentia tutoris, qui non erogauit pecuniam pupilli in emptionem prædiorum, non probatur, niſi oſtendatur prædia eſſe venalia, quæ emere potuiſſet. ibi. nu. 27.
Culpa mariti, qui non adhibuit medicum, in curanda vxore, probatur, ſi facilè medicum habere potuit. ibi. nu. 28
Culpæ formas omnes modum cognoſcendi, vide remiſsiuè. con. 467. num. 23. fol. 290
Culpam abfuiſſe probatur, quando paterfamilias adhibuit diligentiam adhiberi ſolitam per alios. concluſione 467. numero 20. fol. 290
Culpam, vel dolum alterius allegans probare debet, alioqui ſuccumbit. conc. 265. nu. 3. fol. 166
Culpam allegans tenetur eam probare, vel in committendo, vel in omittendo loquatur. concl. 78. nu. 31. fol. 77
Culpam ad tollendam præſumitur quis feciſſe in rebus, alienis, quod in ſuis ſolitus eſt facere. conc. 467. nu. 4. fol. 289
Curam animarum, per actum baptizandi non arguitur, cùm età laicis hominibus, & mulieribus hæc baptizandi actio iuſtè poſſit exerceri. conc. 468. num. 9. fol. 291
Curam animarum non probatur ex iure ſepeliendi. ibi nu. 10.
Curam animarum aliquem habere probatur, quando beneficiario incumbit iuriſdictio ſpiritualis, vt adminiſtratio ſacramentorum eccleſiæ. conclu. 468. nu. 1. fol. 290
Curam animarum quem habere probatur, ſi poteſt excommunicare, abſoluere, viſitare, & alia exercere, quæ ad correctionem morum tendunt. ibi. nu. 2.
Curam animarum dicitur penes Prælatum, non penes eius Vicarium, etiam ſi perpetuus ſit. ibi. nu. 3.
Curam animarum habere cenſetur, qui aſſumptus eſt non ſolùm ſuo nomine, ſed etiam ſingulariter ad adminiſtrationem Parochialis eccleſiæ, & populi. ibid. num. 4.

Curatum non probatur beneficium ex eo quòd beneficiarius habeat ius baptiʒandi omnes, & ſingulos de parochia.concl.468.nu.8. fol.291

Curia eccleſiaſtica non oretenus,ſed in ſcriptis dicat. concluſ. 294. num.12. fol.182

Ad cuſtodiam qui tenetur,vel publici,vel priuati officij ratione, nō ſufficit ei probare interitum, niſi & caſum fortuitum probet. conc.267.num.2. fol.168

Cuſtodia loci apertè demonſtrat poſſeſſionem cuſtodiri, & eſt euidens ſignum diuiſionis territoriorum. concluſione 402.num.2. fol.245

Cuſtodire qui non tenentur, non tenentur probare caſum fortuitum abſq; ſua culpa, & probatio per culpam, & dolum incumbit aduerſarijs. concl.88.num.10. fol.81

Cuſtodienti,& debenti incumbit onus probandi caſum ſine culpa. conc.88.nu.13. fol.81

Cuſtodi incumbit onus probandi caſum furti, vel incendij eueniſſe ſine dolo,vel culpa ſua.concl.531.nu.14. fol.319

Cuſtodi carcerum; quomodo ſuccurratur ſi aliquis ex carceratis in carcere moriatur.concl.267.nu.3. fol.168

Cuſtodes tenentur, ſi aliquid in carcerem inferatur,vt ferrum,venenum,vel aliud id genus, ex quo detrimentum poſſit oriri.con. 469.nu.8. fol.291

Cuſtos carcerum non tenetur de fuga carcerati fugientis cum altero ex cuſtodibus.conclu.267.nu.16. fol.168

Cuſtos non tenetur de fuga carcerati, quando cuſtodiuerit ea ratione,qua ſolent cuſtodiæ cuſtodiri in illo loco. concluſione 267. numero 19. fol.168

Cuſtos rei præſumitur eſſe in culpa, & ei incumbit onus probandi. concl.467.numero 16. fol. 289

Cuſtos tenetur de lata culpa, ſicut alius de dolo, & capitaliter ita punitur.conc.469.num.5. folio 291

Cuſtos ſi probet omnem diligentiam adhuiſſe, quæ rei cuſtoditæ erat neceſſaria,non tenetur.ibid.nu.6.

Cuſtos,qui ratione officij publici,vel priuati ad cuſtodiam tenetur, probare debet rei interitum, & caſum fortuitum. concluſ.469. nu.1.fol.291

Cuſtos, ſi quid fuit ſubtractum de ijs rebus ab eo cuſtoditis, habet contra ſe indicium ad torturam.ibi.nu.2.

Cuſtos etiam de leuiſſima culpa tenetur,& de ea puniri debet.ibid. numero tertio.

D

Damnum alleganti incumbit onus probandi. concl.470. num.1. fol.291

Damnum vt probetur, debet libellus numerum complecti rerum furto ſubtractarum. concluſione 470. numero tertio, folio 291

Damnum probari poteſt per teſtes, quando principaliter petitur ante litem conteſtatam.ibid.nu.4.

Damnum à contentis in inſtrumento emanans probari poteſt per teſtes,licèt lege municipali cautum ſit, vt debitum probari non poſſit,niſi per inſtrumentum.ibid.nu.5.

Damnum ſi datum ſit,vel illatum poſt litem conteſtatam, ſufficit illud probare per iuramentum, probato facto, ſiue cauſa,ex qua oritur.ibi.nu.6.

Damnum probatur per iuramentum illius,qui illud paſſus eſt. conclu.471.num.1. fol.292

Damnum quando illatum fuit per dolum, & per violentiam,probatur per iuramentum.concl.471.num.19. fol.293

Damnum ſi euenit aliquo caſu, & intereſſe aliunde proueniente, abſque dolo,vel violentia,probandum eſt per teſtes. ibidem numero 20.

Damnum in dubio præſumitur illatum à vicino,quando vicinus eſt malæ conditionis, & famæ. concluſione 472. numero quinto, folio 294

Damnum non eſſe datum,quomodo probetur, vide remiſſiuè. ibid. nume.6.

Damnum probatur per confeſſionem etiam abſente parte coram duobus teſtibus extraiudicialiter iuncta fama ſuper ipſo damno dato.ibi.nu.7.

Damnum non dicitur probatum, probando tantum pecunias eſſe acceptas ad cambium, ſi etiam non probetur id fuiſſe factum ob retardatam ſolutionem.ibid.num.8.

Damnum paſſo non incumbit onus probandi damnum dolo fuiſſe datum.concl.470.num.16. fol.292

Damnum quod quis ſua culpa patitur, ſibi aſcribitur. concluſ.19. num.6. fol.40

Damnum paſſi quoad pretium rerum contra furem ſtatur iuramento.conc.26.num.10. fol.43

Vnde accuſator admittitur in teſtem, & facit fidem in ciuilibus.

Damnum emergens ex furto probari poteſt per iuramentum.conclu.471.num.16. fol.293

Damnum datum in arboribus cæſis probari poteſt contra conductorem per iuramentum locatoris. ibi.nu.17.

Damnum probatur per iuramentum damum paſſi, etiam in omni damno emergente ex omni genere violentiæ.concl.471.num.5. fol.292

Damnum vt probetur ob retardatam ſolutionem neceſſe eſt probare,vt ex eo,quòd debitor non ſoluit pecunias,creditor fuit aſtrictus pecunias accipere ad intereſſe.concluſione 472. numero 10. fol.294

Damnum in dubio præſumitur illatum ab inimico,vbi de male merito non conſtat.concl.472.nu.1. fol.294

Damnum ſemper præſumitur iniuria datum.ibi.nu.2.

Damnum in dubio præſumitur illatum à vicino. ibidem numero 3.

Damnum ſi illatum fuerit per dolum,aut violentiam, probato dolo, aut violentia per teſtes, ſufficit illud probare, vel res ablatas per iuramentum.concl.470.nu.8. fol.291

Damnum paſſus iurare debet coram iudice, aut alio ab ipſo iudice ad id conſtituto.conc.471.nu.47. fol.292

Damnum non probatur per iuramentum, quando copulatiuè non concurrunt difficultas probationis,& delictum præcedens.conc. 471.nu.31. fol.293

Damni æſtimatio probatur per iuramentum ſolum in violentia expulſiua,& ablatiua.conc.471.nu.6. fol.292

Damna, & expenſæ paſſæ in litigando probãtur per iuramentum. concl.470.nu.7. fol.291

Damna, & expenſæ, quæ fiunt in iudicialibus non ſunt in conſideratione,vt impediatur moræ purgatio.concluſione 133.num.12. fol.105

Dans pecuniam iudici non cauſa corrumpendi, ſed iuris, & quietis cauſa ſibi conſeruandi,poteſt ab ipſo repetere.conc.166. num.6. fol.124

Datum nepti ab auo quando dicatur profectitium,vel non.con.156. num.13. fol.118

Datum aliquid alicui præſumitur datum eſſe ex cauſa magis veriſimili.conc.474.num.1. fol.294

Datum quod fuit pauperi,præſumitur datum pro anima,& intuitu pietatis.ibi.nu.2.

Datum, vel promiſſum à muliere viro, intelligitur datum vel promiſſum ob cauſam dotis.ibid.num.3.

Datum mulieri coniunctæ etiam pauperi,potius præſumitur datum contemplatione coniunctionis ſanguinis, quam intuitu pietatis & paupertatis. ibi.nu.4.

Datum à viro,aut eius patre ſponſæ, ſi eſt quid paruum,aut vile,& ad quotidianum vſum, cenſetur donatum, ſecus ſi ſit quid precioſum.conc.563.nu.2. fol.343

Datæ res à marito vxori, ſi datæ fuerunt ad vſum tantum, ſunt hæredis,vel ſi conſtet maritum voluiſſe donare,ſunt vxoris.ibid. num.3.

Datio alicuius rei ſi ſubſequatur,quando præceſſerunt benemerita, præſumitur tunc donatum ob talia merita.concluſ.554.nu.46. fol.336.

Datia præſumuntur indicta authoritate ſuperioris.conc.473.nu.1. fol.294

Datia iuſta, & legitima nemini fraudare licet ſalua conſcientia. ibi.num.2.

Datia præſumitur fraudare,qui non ſeruat iter, vel nauigium conſuetum.ibi.nu.3.

Voluminis I.

Datia non præſumitur fraudare, qui metu hoſtium, vel alio impetu non ſeruat iter, vel nauigium conſuetum. ibi. nu. 4.

Datiarius non poteſt præiudicare fiſco in iure quæſito. conclu. 473. nu. 7. fol. 294

Datiarius poteſt præiudicare fiſco in iure non quæſito ipſi fiſco. conclu. 473. nu. 9. fol. 294

Datiarij licentia probatur per teſtes, cum non eſt ius quæſitum fiſco. conc. 473. nu. 8. fol. 294

Datiarij præſumuntur temerarij, & extorquere vltra debitum. concl. 473. nu. 5. fol. 294

Datiarij licentia non poteſt per teſtes probari, cum ius eſt quæſitum fiſco. ibi. nu. 6.

De dominio auctoris probare tunc oportet, quando quis petit rem, quam prætendit vigore tituli ab alio habiti. conclu. 535. num. 3. fol. 325.

Debere nihil ſe dicens, & à creditore non laceſſitus à ſe ipſo petens ſe liberatum declarari, debet id probare. concluſio. 475. nume. 1. folio 294.

Debitor non poteſt refricare quæſtionem dominij, nec econtra creditor debitori. conc. 456. nu. 7. fol. 282

Debitor ex poſſeſſione præſumitur dominus. ibi. nu. 8.

Debitor nulla habens immobilia, ſi mobilia poſſidet multa, quæ haud facilè exportari poſſunt, non redditur de fuga ſuſpectus. conc. 477. nu. 7. fol. 295

Debitor præſumitur dominus, cum poſſedit rē bona fide, & vt ſuam. conc. 456. nu. 10. fol. 282

Debitor non dicitur conſiteri contenta in litteris creditoris, ob earum retentionem, ſi in ipſis contineatur calculus rationis dati, & recepti. conc. 480. nu 5. fol. 296

Contrarium ibid.

Debitor in iudicio facit quidquid poteſt, ne conſiteatur, ſed tandem iuramento aſtrictus conſitetur. concluſione 361. numero 29 fol. 226.

Debitor fiſci habet regulariter dilationem duorum menſium ad ſoluendum, & intra illos debet debitum liquidare. conc. 334. nu. 4. folio 200

Debitor ex contractu, vel quaſi, ſeu ex diſpoſitione hominis, ſi donet, vel leget, donare, aut legare non præſumitur animo compenſandi. conc. 333. nu. 2. fol. 199

Debitor effectus ſuſpectus de fuga etiam lite pendente poteſt capi. conc. 148. nu. 21. fol. 115

Debitor teſtator ſi legatum creditori fecerit, in dubio præſumitur factum animo compenſandi, quando ipſum debitum erat neceſſarium. conc. 333. nu. 5. fol. 199

Sublimita vt num. 8.

Debitor etiam ſi habeat penes ſe inſtrumentum, & dicat ſe liberatum virtute pacti, non tamen præſumitur liberatus, niſi probet huiuſmodi inſtrumentum fuiſſe ſibi per creditorem redditum. conc. 476. nu. 3. fol. 295

Debitor in diem, & ſub pœna ſuccedens creditori ſuo & infra talem diem debitum non ſoluit alijs ſucceſſuris illo repudiante, ex hoc non facto aditio probatur, & ibi vide contrarium. concluſio. 51. num. 2. fol. 63

Debitor quādo primo comparuit coram iudice, & petijt terminum ſtatuti creditori ſuo ad agendum, dicitur actor. conc. 475. nu. 3. folio 295

Debitor tanquam idoneus præſumitur comprobatus à creditore. concl. 478. nu. 1. fol. 295

Contrarium num. 4.

Debitori qui de fuga auctor fuit, non liberatur etiam ſi debitor capiatur, & in carcerem conijciatur, ſed cogitur ad perſoluendum pro eo totum æs alienum. conc. 266. nu. 19. fol. 167

Debitorem fuiſſe dominum tempore obligationis rei obligatæ, vel hypothecatæ non tenetur probare creditor agens hypothecaria contra tertium, & quid ei probare ſufficiat. conc. 536. nume. 13. fol. 326

Debitorem eſſe ſuſpectum de fuga probatur per iuramentum creditoris, & propter talem probationem capi poteſt. concl. 477. nu. 1. fol. 295

Debitorem ſuſpectum eſſe de fuga, non probatur per iuramentum, quando non eſt periculum in mora. conc. 477. nu. 6. fol. 295

Debitores rarò ſoluunt in tempore non requiſiti, imò, vt experientia docet, etiam requiſiti ſæpenumero differunt. concluſ. 44. numero 43. fol. 60

Debitum præſumitur ſolutum, ſi inſtrumentum ſit penes debitorem. concluſ. 476. nume. 6. fol 295

Debitum non præſumitur eſſe ſolutum ob reſtitutionem pignoris. ibi. nu. 7.

Debitum ſolutum præſumitur, quando inſtrumentum reperitur litura inductum penes notarium. ibid. num. 8.

Debitum conſiſtit in quantitate, & legando ſpeciem videtur totum diuerſum. conc. 96. nu. 17. fol. 84

Debitum non ſolum non probatur ſolutum, ſi probetur debitorem ſubtraxiſſe inſtrumentum debiti, ſed imò ſi tenor ipſius inſtrumenti plenè non probetur, ſufficit iuramentum creditoris ad condemnationem. concluſ. 476. nu. 12. fol. 295

Debitum non probatur fuiſſe ſolutum ex cancellatione, ſi perſona ſit domeſtica, & cohabitet cum creditore. ibi. nu. 13.

Debitum probatur per confeſſionem extraiudicialem etiam factam abſente parte. conclu. 481. nu. 3. fol. 297

Debitum dicitur neceſſarium, quando non habuit originem à debitore, ſed prouenit aliunde. conc 333. nu. 6. fol. 199

Debitum debet eſſe liquidum, antequam procedatur ad capturam. conc. 455. nu. 4. fol. 281

Debitum ex ſolutione decem annorum præceſſiſſe præſumitur. conc. 482. nume. 1. fol. 297

Debitum non probatur, quando ſit vna ſolutio per decem annos. ibi. nu. 2.

Debitum poteſt probari per teſtes, etiam ſi lege municipali ſit cautum, ne poſſit probari, niſi per inſtrumentum. concluſione 479. numero 1. fol. 296

Debitum probatur per teſtes, vel per inſtrumentum. concluſio. 455. numero 2. fol. 281

Debitum probatur per confeſſionem extraiudicialem, licèt ex ea nō inducatur obligatio. concl. 481. nu. 1. fol. 297

Debitum non probatur per teſtes ſingulares deponentes de diuerſis confeſſionibus concl. 479. nu. 6. fol. 296

Debitum per teſtes ſingulares probatur, quando ſingularitas eorum eſt adminiculatiua, & tendit ad eundem finem. ibidem numero 7.

Debitum non probant teſtes ſingulares, quando ſingularitas eſt obſtatiua, & ipſi non conferunt in vnum rei finem. ibidem numero 8.

Debiti ſolutio probatur, ſi inſtrumentum reperitur penes debitorem, nam præſumitur à creditore ipſi redditum, animo liberandi eum. conc. 476. nu. 2. fol. 295

Debiti ſolutio facta præſumitur, ſi inſtrumentum reperitur deletum etiam apud extraneum, & tertiam perſonam. concluſ. 476 numero 9. fol. 295

Debiti probatio firmiſſima ex qua taciturnitate debitoris emergat. concluſione 480. nu. 2. fol. 296

Debiti confeſſio poteſt probari per teſtes, etiam ſtante ſtatuto, ne debitum probari poſſit, niſi per inſtrumentum. concluſione 481. num. 2. fol. 297

Debiti ſolutio probari poteſt per inſtrumentum deletum repertum apud debitorem. conc. 476. nu. 1. fol. 295

Debito probato per teſtes poſſum petere à iudice, vt compellat debitorem meum ad faciendum mihi inſtrumentum. con. 479. nu. 2. folio 296

Decennio poſſediſſe debet, qui vexatur à prælato ſuper titulo, & triennio, qui ab alio. conc. 260. nu. 15. folio 162

Decimam ſolutam fuiſſe eccleſiæ quando probatum eſt probari etiam debet ſolutam eſſe pro cauſa ab eccleſia allegata. concl. 483. nu. 5. folio 297

Decimæ probantur per teſtes ſingulares, & quomodo. concluſ. 483. num. 1. fol. 297

Contrarium num. 3.

Decimas percipiens laicus, vt illas poſſit retinere, & contra eccleſiam ſe tueri, quid probare debeat. concluſione 483. numero 6. folio 297

Decimas percipiens laicus aſtrictus eſt ad probandum eas recepiſſe ante Concilium Lateranenſe. ibi. nu. 7.

Decimas ſi laicus probet tantummodo ſe poſſediſſe ex tempore, cuius initij memoria non extat in contrarium, & alleget conceſſionem ſibi factam ante Concilium Lateranenſe, ſtandum eſt eius aſſertioni.ibid.nu.8.

In decimis tempus, & locus non eſt de ſubſtantia actus.conclu.483. nu.2. fol.297

Deciſ. Pedemonta. abundè tractat materiam, quando proteſtatio de impedimento appellandi neceſſaria ſit, nec ne.conclu.116.numero 9. fol.96

Deciſiones Rotæ extra curiam faciunt fidem tanquam reſponſa prudentum.concluſ.484.num.12. fol.298

Deciſiones Rotæ non ſunt iura, & ideò poſſunt reprobari.conc.484. num.7. fol.298

Deciſiones Rotæ licèt probabiles ſint, tamen non ſunt neceſſariæ, nec ad deciſiones cauſarum adduci poſſunt.concluſ.484.numero 1. fol.297

Contrarium numero 10. fol.298

Deciſiones Rotæ ſunt dicta probabilia, ſicut alia dicta Doctorum, & Rota non eſt ſequenda, vbi liquidò conſtat de rationibus Doctoris alicuius.conclu.484.num.3. fol.297

Deciſiones nouæ, vel Egidij Bellameræ ſunt probabiles, & magiſtrales, ſed non conſtituunt ius, licèt ſint magnæ auctoritatis. ibidem num.4.

Deciſiones in curia Romana quare faciant ius ad inſtar ſtyli.concl. 484.num.10. fol.298

Deciſiones, ſi reperiantur inter ſe contrariæ, adeò vt diſtinctionis fœdere non poßint conciliari, parendum eſt vltimæ. concl.484. num.14. fol.298

Deciſiones, & iura, quæ loquuntur de actibus geſtis à furioſo, habent etiam locum in geſtis à demente, ſeu mentecapto. concluſ. 502.num.20. fol.308

Declaratio voluntatis Prælati, vt bona ſolita infeudari, vel in emphyteuſim dari reuerſa ad eccleſiam, ſint de menſa eccleſiæ, non ſufficit quoad eos, qui ob curſum temporis immeritò ab emphyteuſi ſunt excluſi, & poſſunt petere de nouo inueſtiri, quia requiritur, vt per annum poſſederit vltra talem declarationem. concluſ.203.nu.9. fol.142

Declaratio voluntatis teſtatoris quando per vnicum teſtem probatur, ſatis eſt, vt declaretur per ipſum, cui hoc teſtator commiſerit.concluſio.485.num.4. fol.298

Declaratio voluntatis defuncti ad hæredem ſpectat, quia eſt eiuſdem poteſtatis cum defuncto, & perſona hæredis eadem habetur cum perſona defuncti.con.202.nu.9. fol.142

Declaratio animi requiritur ad eſſentiam aditionis. concluſio. 40. nu.4. fol.56

Declaratio nullum ius adfert, ſed tantum ambiguum aperit. concl. 124.nu.26. fol.102

Declaratio ſi eſt circa ſubſtantiam, non declaratio, ſed noua diſpoſitio dicitur.conc.124.nu.29. fol.102

Declaratio voluntatis teſtatoris probatur per duos teſtes.conc.485. nume.1. fol.298

Declaratio voluntatis facta cum vno præiudicat quoad omnes.con. 347.nume.32. fol.211

Declaratio voluntatis teſtatoris debet etiam confirmari ex coniecturis probabilibus, nec ſatis eſt ſola aſſertio ipſius teſtis.concluſ. 485.num.6. fol.298

Declaratio circa ſubſtantialia non leue affert detrimentum.concl. 124.nu 33. fol.102

Declarationi ſtatur, vel iuramento poßidentis, ſi poſſederit ex alia cauſa, quàm hæreditaria.conc.45.num.32. fol.61

Etiam quòd non iuret, non præſumitur tanquàm hæres adiuiſſe. numero 32.ibi.

Secus ſi alia cauſa, quàm hæreditaria, non ineſſet, dicto numero 32. ibid.

Declarationi ſtatur cum iuramento percipientis fructus adierit, nec ne, & ſi ipſe perijt, iuramento hæredis ſui. concluſio.44.nu.17. folio 59

Decretum iudicis facit ceſſare omnem fraudem, dolum, & metum, conc.488.nu.4. fol.300

Decretum interueniſſe præſumitur ex antiquitate temporis. concl. 487.nu.1. fol.300

Decretum non præſumitur interpoſitum ex iuſta cauſa, quando interpoſitum eſt ex abrupto.conc.486.nu.9. fol.299

Decretum iudicis requirit legitimam cauſæ cognitionem. ibidem num.10.

Decretum, vel reſcriptum habet vim clauſulæ certæ ſcientiæ.conc. 282.nu.4. fol.177

Decretum quando reperitur interpoſitum ante contractum non facit præſumere omnia ſolemniter, & ritè acta.conc.488.nu.9. folio 301

Decretum non interueniſſe probatur, ſi in contractu recenter celebrato nulla de ipſo facta ſit mentio.ibi nu.10.

Decretum bene præſumitur ex antiquitate interueniſſe, quando ageretur de modico præiudicio, ſed ſecus ſi de magno.conclu.487. nu.3. fol.300

Decretum propter antiquitatem temporis præſumitur interueniſſe in actu, in quo erat neceſſarium, quando interuenit ſcientia ſuperioris.ibi nu.4.

Decretum iudicis facit præſumi omnia ſolemniter, & ritè acta fuiſſe.conc.488.nu.1. fol.300

Decretum interpoſitum in alienatione eccleſiæ, vel minoris, facit, vt præſumatur contractum factum in vtilitatem eccleſiæ. ibid. num.2.

Decretum præſumitur ex antiquitate temporis, niſi pars ex aduerſo ipſam decreti ſolemnitatem interceßiſſe negaret.conclu.487. num.7. fol.300

Decretum ex antiquitate temporis præſumitur, niſi ex ipſius inſtrumenti facie liquidò appareret ſolemnitatem non interueniſſe. ibi.nu.8.

Decretum non præſumitur eſſe interpoſitum iuſtis de cauſis à iudicibus minoribus.conc.486.nu.16. fol.299

Contrarium nu.17.

Decretum iudicis non præſumitur interpoſitũ ex iuſta cauſa, quando in ipſo eſſet error manifeſtus per euidentiam facti. ibidem num.18.

Decretum iudicis, vt præſumatur, requiritur, quòd ſit facta ſingularis mentio cauſarum, & ſolemnitatum, concl.486. numero 7. fol.299

Decretum iudicis interpoſitum fuiſſe ex certa cauſa negans, id probare debet.conc.486.nu.1. fol.298

Decretum iudicis præſumitur ex iuſta cauſa interpoſitum. ibidem nu.2. fol.299

Decreti ex præſumptione præſumitur minoritas illius, cui prætor vti minori curatorem dedit. concluſione 488. numero tertio, fol.300.

Decreti quæ in interpoſitione requirantur, omnia vide remißiuè. concl.488.nu.8. fol.301

Dedecus vnius ex cõſanguinitate ad omnes conſanguineos porrigitur, & iniuria facta vni ex familia, toti familiæ facta cenſetur. conc.68.nu.4. fol.71

Deducta ſi talia ſunt, ad quæ quis fuit à principio etiam diſtributiuè ad probandum vnum tantum admiſſus, vnum probare ſufficit.conc.325.nu.17. fol.195

Defectus ex curſu longi temporis tollitur omnis, qui poſſet allegari in alienatione rei eccleſiaſticæ. concluſione 108. numero quinto, folio 91

Defenſio minus idoneis teſtibus probatur, & probatio etiam incerta, & obſcura in defenſione præualere ſolet. concluſione 490. nu.8. fol.302

Defenſio probatur etiam per vnum teſtem in cauſa principali, & alium in cauſa appellationis.conc.490.nu.17. fol.302

Defenſio etiam vnico teſte probata, excuſat à mortis pœna. ibidem num.18.

Defenſio probatur per teſtes deponentes, Titium aggreſſum fuiſſe Caium, vel in eum cum gladio diſtricto inuaſiſſe. concluſio.490. num.3. fol.302

Defenſio præſumitur, etiam ſi teſtes deponant de credulitate, vt ſi aſſerant, ſuo credere, vel videre Titium occidiſſe, vel vulneraſſe aliquem ad ſui defenſionem.conc.489.nu.4. fol.301

Defenſio eo ipſo probatur, quòd appareat, quem fuiſſe vim paſſum, & omne quod inde fecerit, feciſſe præſumitur, vt ſe ab omni violentia tueretur.conc.489.nu.1. fol.301

Defen-

Defenſio probatur, & præſumitur etiam, quando quis percußit aliquem, quem viderit contra ſe venire ſtricto enſe. ibidem numero 2.

Defenſio debet fieri continuò, & quando quis dicatur ſtatim feciſſe, vide remißiuè.con.489.num.14. fol.301

Defenſio non dicitur probata, ſed homicidium, quando quis excipiendo dicat, ſe illud homicidium patraſſe ad ſui defenſionem. conclu.489.nu.17. fol.302

Defenſio probatur per præſumptionem, & coniecturas. concl.490. nu.1. fol.302

Defenſionem probant teſtes etiam deponentes per verbum, credo. concl.490.num.10. fol. 302

Defenſionem probare ſimpliciter non ſufficit, ſed articuli confici debent, & probare illam fuiſſe neceſſariam. concluſio. 489. nu.15. fol.302

Defenſionem rerum ſuarum feciſſe, qui interfecit inſultantem probatur, quando fuit illata vis aduerſus res, & bona. conclu.489. nu.9. fol.301

Defenſionem ad ſui feciſſe probabit inſultatus, qui percuſſerit aliquem volentem illi maxillam manu vacua percutere, ſi probauerit non potuiſſe euitare, quin ei maxilla percuteretur abſque probro.conc.489.nu.7. fol.301

Defenſionem ad ſui quem feciſſe probari ſimpliciter ſatis eſt.concl. 489.nume.16. fol.302

Definitio quælibet in iure periculoſa eſt. quæſtione 16. numero 14. fol.25

Definitio omnis in iure periculoſa eſt. quæſtione ſecunda, nume. 5. fol.2

Definitio cum ſuo definito conuerti debet. quæſtione 16. numero 2. fol.25

Definitio rei naturam, vim, & poteſtatem demonſtrat. quæſtio.2. num.2. folio 2

Definitio quælibet recta exigit declarationem totius naturæ definitæ rei. quæſt.16.num.5. fol.25

Defunctus pater in dubio inteſtatus deceßiſſe præſumitur, & filium per actum conſtitutionis procuratoris adiuiſſe.concl.409.nu.3. folio 63

Defunctus præſumitur deceßiſſe ſine liberis, niſi contrarium probetur.con.343.num.11. folio 203

Delationi iuramenti eſt locus ratione fructuum, qui percipi potuerunt, probata violentia per teſtes, vel per famam. concluſ.470. nu.10.folio 291

Delegandi poteſtas, & ſubdelegandi alijs etiam modis, & caſibus probatur, & quibus.conc.492.nu.6. fol.303

Delegantis poteſtas, & auctoritas delegandi, quibus modis probari poßit.concl.492.nu.4. fol.303

Delegatus ſi ſubdelegauerit cauſam alteri, an poßit teſtificari in illa cauſa.concluſ.492.nu.7. fol 304

Delegatus nihil facere poteſt, niſi prius oſtendat literas ſuæ delegationis.concl.491.nume.6. fol.303

Delegatus non poteſt viſitare, niſi oſtendat ſuam delegationem, & ſi viſitauerit, vel excommunicauerit, nõ tenet viſitatio, nec excommunicatio.ibid.nu.7.

Delegatus, ſi ſubdelegauit totam cauſam à principio, in ea poteſt teſtimonium ferre, cum in illo caſu ceſſet omnis ſuſpicio.concluſ. 492.nu.9. fol.304

Delegatus fungitur vice delegantis, & etiamſi ſubdelegauerit omninò cauſam, non poteſt teſtificari in illa, cum delegans in cauſa delegata non poßit eſſe teſtis.ibid.nume.10.

Delegatus à Summo Pontifice, vel à Principe facultatem habet cogendi teſtes ad veritatem teſtimonio ſuo manifeſtandam, ſiue de ciuili cauſa, ſiue de capitali agatur, & ſi vllo pacto haberi non poſſunt poteſt illorum receptio committi.quæſtione 5. nume.58. fol.7

Delegatio præſumitur ex ſententia antiqua, in qua tenor delegationis eſt inſertus.conc.336.numero 3. fol.200

Delegatio facta ſub forma beneplaciti, donec reuocanda fuerit, non cenſetur morte reuocata, neque beneplacitum extinctum, quòd limita.concl.188.num.21. fol.136

Delegatio probanda eſt probatione tacita, ſeu præſumpta, quando non poteſt probari per ſcripturam, per teſtes, vel per ſigillum. concl.492.nu.1. fol 303

Delegatio præſumitur, & mandatum ſuperioris præceßiſſe ex ſcientia, & tolerantia ſuperioris. ibi.nu.2.

Delegatio inferiorum poteſt probari per teſtes, cum in ipſis habeant locum iura communia.conc.491.nu.14. fol.303

Delegatio probatur per ſolum ſigillum delegantis, quando facta eſt per aliquam ſcripturam ſcriptam manu alterius, in qua reperiretur appoſitum ſigillum illius, qui delegare poteſt.conclu.491. nu.1. fol.303

Delegatio probari debet per literas, quando delegato non fuit oblatum reſcriptum, & per ipſum retentum, ſecus vt ibi, concl.491. nu.16. fol.303

Delegatio non probatur per productionem ſigilli delegantis, quando productus ſit perſona domeſtica, vel cohabitet vnà cum eo, cuius aſſeritur eſſe; ſecus vt ibi.concluſione 491.numero quarto, fol.303

Delegatio Summi Pontificis, vel Imperatoris, debet probari per literas. ibi.nu.5.

Delegationes non ſunt acta iudicij, & quare. conclu.491. nume.3. fol.303

Deleta in inſtrumento probari debent ex corpore ipſius inſtrumenti fuiſſe deleta voluntate teſtatoris, & quomodo.con.494.nu.1. fol.304.

Deliberatio præſumitur in parentibus erga liberos. concluſio. 493. num.1. fol.304

Delictum præſumitur, quando eſt fauorabile delinquenti, vel ei commodum ex ipſo oritur.conc.495.nu.10. fol.304

Delictum præſumitur potius, quando in actu prima fronte ineſt maior delicti, quàm boni ſpecies. ibi.nu.11.

Contrarium ſub num.12.

Delictum probari poteſt per inſtrumentum, quando agitur ciuiliter, & etiam quando agitur ad probandum adminicula. concl. 499.nu.7. fol.307

Delictum per inſtrumentum non poteſt directè probari.ibidem numero 8.

Delictum quando plenè probatum dicatur.concluſione 496.nu.17. folio 305

Delictum concurrente inimicitia, vel odio probatur, vbi quis ſecretò alloquutus fuit alterum, & ille delictum patrauit. ibidem numero 18.

Delictum probatur per famam publicam delicti commißi, & quo pacto teſtes illam probent.ibi.num.19.

Delictum ex confeßione extraiudiciali extraordinariè poteſt arbitrio iudicis puniri.conc.497.nu.15. fol.306

Delictum patratum per ſcripturam probatur per ipſum inſtrumentum.conc.460.nu.13. fol.285

Delictum probatur per inſtrumentum, quando eſt commiſſum per ipſum, vel in ipſo, veluti quia eſt falſum.ibidem numero decimoquarto.

Delictum procuratoris non nocet domino.concluſione 146.num.23. & 24. folio 113

Delictorum illorum, qui publicè in itinere viatores adoriuntur, dicitur atrocißimum, & qui accuſant aliquem de eo, non probantes tenentur actione iniuriarum. concluſione 254. numero 26. folio 159.

Delictum præſumitur in his, quæ ſunt de genere prohibitorum. con. 495.nu.4. fol.304

Delictum ſtupri Virginis, vel Viduæ ex continuata cohabitatione non purgatur, ſed augetur. concluſione 341. numero vigeſimonono, fol.202

Delictum rectè, & manifeſtè probari debet, & de eo conſtare, ſiue accuſando, ſiue inquirendo agatur. concluſione 496. numero 1. folio 305

Delictum probatur ex confeßione extraiudiciali etiam facta à minore.conc.497.nu.5. fol.306

Delictum probatur etiam per confeßionem clerici factam coram laico.ibid.nu.6.

Contrarium numero 8.

Delictum quando intereſt rei pro abſolutione, vt præſumatur, tunc eius fauore præſumitur.conc.495.nu.19. fol.305

Delictum

Delictum quod duobus aſcribitur, quorum alter ſit Doctor, præſumitur ab illo patratum, qui non eſt Doctor. conclu.528.nume.8. fol.317

Delictum quæ circumſtant, probantur per inſtrumentum. concluſ. 460.num.8. fol.284

Delictum incipit, qui delinquentem ad iram prouocat. concl.346. num.21. fol.208

Delictum non præſumitur, niſi probetur. concluſione 495. num.1. fol.304.

Delictum non probatur per inſtrumentum, licèt repertum in archiuio publico, & ſolemne, & publicum. concluſione 499. num.5. fol.307

Delictum in dubio præſumitur in foro conſcientiæ, vt tutior via eligatur pro ſalute animæ. concluſione quadringenteſima nonageſimaquinta. nu.6. fol.304

Delictum ſequutum ex interuallo poſt alloquutionem ad aures non facit præſumi contra alloquentem. concluſione 80. numero 5. fol.79

Delictum præſumitur, ſi prima fronte præſumatur factum fuiſſe peruerſo animo. concl.495.num.15. fol.305

Delictum atrocius eſt, quòd fit, vel fieri mandatur per pecuniam. conc.138.num.12. fol.107

Delictum probatur ex tranſactione. concluſione 500. numero 1. fol.307

Delictum in quo licitè poteſt tranſigi non probatur ex tranſactione. ibi.nu.2.

Delictum ex tranſactione non probatur, quando tranſigitur expreſsè proteſtando tranſactionem facere cauſa redimendi ſe à vexatione. ibi.nu.3.

Delictum non inducitur ex tranſactione, etiam ſi quis dederit vel promiſerit aliquid ei, in quem delicti culpa conferebatur, vt eum à culpa, ob quam in diſcrimen vocabatur, liberaret. concl. 500.num.5. fol.307

Delictum ex tranſactione non inducitur, etiam quando fit tranſactio, & per pactum generale remittuntur omnia damna, & iniuriæ. ibi.nu.6.

Delictum confiteri dicitur tranſigens in caſu à iure non permiſſo. ibid.nu.8.

Delictum regulariter per inſtrumentum non probatur. concl.499. num.1. fol.307

Delictum per teſtes optimè probatur. concluſione 496. numero 7. fol.305

Delictum quando eſt patratum domi, probatur per teſtes domeſticos. ibi.nu.8.

Delictum quando nõ eſt patratum in domo, vt probetur debent teſtes eſſe omni exceptione maiores. ibi.nu.9.

Delictum probari poteſt, & plenè, etiam per illos teſtes, qui ceperunt delinquentem, ſi vrget difficultas probationis. ibidem numero 10.

Delictum non probant teſtes primò examinati, & demum in tormentis repetiti non citata parte. ibi.nu.11.

Contrarium.num.12.

Delictum non probant atteſtationes teſtium examinatorum reò non citato, quando reus comparet, & vult ſe defendere, ſecus ipſo abſente, & contumace. ibi.nu.13.

Delictum non probant teſtes, qui deponunt de delicto de nocte commiſſo longo ab ipſis interuallo, vel non lucente Luna, vel ſine lumine. ibi.nu.14.

Delictum non præſumitur ex petitione veniæ. concluſ.501.nume.1. fol.307

Delictum fateri videtur petens veniam in iudicio ſolemniter. ibid. num.2. fol.308

Delictum non videtur fateri veniam petens extra iudicium ex humilitate & benignitate. ibi.nu.3.

Delictum probat confeſſio extraiudicialis facta præſente parte. conclu.497.nu.9. fol.306

Delictum confeſſio extraiudicialis facta parte præſente non probat, ſed facit indicium ad torturam. ibi.nu.10.

Delictum probatur ex confeſſione extraiudiciali ad id, vt confitens torturæ ſubijciatur. conc.497.nu.1. fol.306

Delictum non præſumi niſi probetur. conc.157.nu.2. fol.119

Delictum regulariter non probatur ex fuga. concluſ.498.nume.1. fol.306

Delictum ex fuga non probatur, licèt lege municipali contrarium eſſet cautum. ibi.nu.2.

Delictum probatur per fugam, ſi eſſet manifeſtum contra fugientem, & delicti genus pœnam mortis poſtularet. ibidem numero 4.

Delictum barratariæ probatur ex fuga facta pendente cauſa. ibid. num.5.

Contrarium, num.6.

Delicti qui alicuius labe fuit imbutus, is famæ, & opinionis integræ non eſt præſumendus. concluſione 222. numero decimooctauo, fol.149.

Delicti probatio nedum neceſſaria eſt, ſed etiam identitas rei, ſuper qua aſſeritur delictum patratum fuiſſe. concluſio.496.nu.5. fol.305

Delicti confeſſio non inducitur ex tranſactione, quando tranſactio eſt gratuita. conc.500.num.4. fol.307

Delicti contrarium præſumptionis probari poteſt per iuramentum. concl.495.nu.17. fol.305

Delicti confeſſio extraiudicialis probat contra confitentem, ſi pars præſens acceptet confeſſionem. concluſione 497. numero 12. folio 306.

Contrarium. numero 13.

Delicti confeſſio extraiudicialis non ſolum probat contra confitentem, vt ſubijciatur torturæ, verum etiam ad ſui defenſionem. concl.497.nu.4. fol.306

Delicti tanta probatio inducitur ex fuga magiſtratus, vt iuramentum illi additum, ſatis ſit ad eum condemnandum. conclu.498. nu.13. fol.307

Delicti probatio, & plena fides inducitur in criminalibus etiam ad condemnationem in fugiente ex carceribus. concluſ.498.nu.16. fol.307

Sublimitabis, vt num.17.

Delicta puniri reipublicæ intereſt. quæſtione quinta, numero 109. folio 8.

Delicta atrocia, quæ dicantur, vide ibi remiſſiuè. concluſione 254. num.27. fol.159

Delictis non attenditur modus, ſed effectus. conc.453. nu. 9. fol. 28

Delinquitur plus in expellendo, vel eripiendo, quàm in compeſcendo. concl.471.nu.7. fol.292

Deliquiſſe in dubio videtur præmeditatè, & eo animo alienaſſe, niſi aliquo dolore imminente deliquiſſe probauerit. concluſione 98. nu.27. fol.87

Delphinus habet iura Principis ſupremi, vide remiſſiuè, & Dux Mediolani iura Imperij. concluſione 139. numero vndecimo. folio 108

Dementia vti indigentia ſenſus non cognoſcitur proximè ſenſu corporeo, vnde teſtes ſuper ea deponere debent de actibus, per quos qui agunt, communiter dicuntur fatui, vel amentes. conc. 502.nu.1. fol.308

Dementia probatur ex eo, quòd quis temerè ſe conferat per vicos deridendo. conc.502.nu.4. fol.308

Dementia poteſt probari ex eo, quòd quis proijciat lapides per compita. ibid.num.5.

Contrarium.num.6.

Dementia apparere poteſt, quando à patre, ſeu conſanguineis, & ab omnibus viciniam incolentibus quis habetur, & putatur fatuus, ſiue demens. concl.502.nu.10. fol.308

Dementia licèt appareat, quando quis à patre, conſanguineis, vel vicinis habetur fatuus, tamen non probatur, quando pater inſtituiſſet ſimpliciter, & æqualiter cum alijs filijs illum hæredem, nec aliquam diſpoſitionem circa ipſum fecit. ibi.nu.11.

Dementia præſumitur, quando quis omnia ſua bona donat, etiam ſi in inſtrumento notarius profiteretur eum tunc fuiſſe ſanæ mentis, ibi.nu.12.

Dementia conſtat ex eo, quòd quis conſueuit turpiter oſtendere pudibundas partes publicè inuerecundè multis hoc inſpicientibus. concl.502.nu.8. fol. 308

Dementiæ actus plures ſunt, & primus eſt, quando quis fatuè, nec ex mente loquitur. conc.502.nu.2. fol.308

Dementiæ argumentum eſt; cum quis non intelligit, quid ipſe dicat.concl.502.nu.9. fol.308
Dementiæ ſignum eſt, non habere memoriam ordinatam.conc.502.nu.7. fol.308
Dementiam non probant teſtes ſingulares, niſi formiter in ſpecie, & concludenter deponant.concl.502.nu.17. fol.308
Dementiam probant teſtes, ſi dicant, talem eſſe mente captum, quia viderunt.ibid.nu.18.
Contrarium, num.19.
Dementem non probatur quem eſſe, etiam ſi teſtes dicant illum proieciſſe lapides per viam.concl.502.nu.6. fol.308
Demonſtratio vna, vel qualitas, ſi eſt tam clara, vt faciat conſtare de corpore, illa ſola probata, etiam ſi aliæ qualitates, & demonſtrationes falſæ adeſſent, tamen non vitiaretur diſpoſitio. concl. 503.nu.12. fol.309
Demonſtratio falſa ad hoc, vt non vitiet diſpoſitionem, quomodo probabitur de corpore conſtare.concl.503.nu.1. fol.309
Demonſtratio eſt certa, ſi oſtendatur nomen cum duobus accidentibus conſentaneis.concl.503.nu.4. fol.309
Demonſtratio probari poteſt ex affectione, & charitate, qua diſponens proſequebatur demonſtratum.concl.503.nu.19. fol.309
Demonſtratio probatur ex maiori notitia, videlicet, ſi diſponens maiorem notitiam habuit de aſſerto demonſtrato, quam de cæteris alijs.ibid.nu.20.
Demonſtrationes tres ſi expreſſæ fuerint, quando agitur de pœnæ commiſſione, debent omnes probari, alioqui vna deficiente demonſtratio vitiatur.concl.503.nu.9. fol.309
Demonſtrationes quatuor, aut plures ſi expreſſæ ſunt, quarum duæ tantum conueniant, eo caſu res eſt dubia, & vna præſumptio ab alia eliditur.ibid.nu.10.
Contrarium, num.11.
Demonſtratum ſi aliquid eſt tribus qualitatibus, vel accidentibus, ſufficit duo vera eſſe, & probari, licèt vna reddat demonſtrationem incertam.concl.503.nu.8. fol.309
Demonſtratæ rei quicquid adijcitur, fruſtra eſt.conc.321.n.3.f.193
Denuncians nedum probare debet ſuam denunciationem, ſed etiam denunciatum habere conſcientiã læſam.concl.504.nu.6.fol.309
Denuncianti creditur, etiam ſi denunciet falſum, ſi lege municipali ſit cautum, vt ipſi credatur.concl.506.nu.13. fol.310
Contrarium denunciationis probari poteſt, ibid.nu.14.
Denunciatio triplex eſt, euangelica iudicialis, & canonica. conclu. 504.num.1. fol.309
Denunciatio euangelica fit ad emendationem, & tripliciter probatur, & fit, & primo ſecreta, quæ probatur iuramento ipſius denunciantis, ibid.num.2.
Denunciatio ſi facta ſit per epiſtolam, vel nuntium ſecretum, dicitur etiam fieri per ſeipſum.ibid.nu.3.
Denunciatio cum debet fieri cum vero teſte, vel duobus debet probari per illum teſtem, & iuramentum denunciantis.ibid. nu.4.
Denunciatio quæ fit eccleſiæ, probatur per libellum denunciatorium datum ipſi iudici eccleſiaſtico.ibid. nu.5.
Denunciatio non poteſt probari per vnum teſtem tantum, nec eſt ſimpliciter credendum denuncianti, niſi probet veritatem denunciationis.concl.506.nu.1. fol.310
Contrarium, num.2.
Denunciatio iudicialis eſt duplex, publica, & priuata.conclu. 504. num.12. fol.310
Denunciatio priuata debet probari per ſcripturam, non autem per iuramentum.ibid.nu.13.
Denunciatio canonica fit ad pœnitentiam peragendam, quam iudex producit, etiam ſi denunciator nolit proſequi.ibi. nu.14.
Denunciatio ſola non facit indicium ad torturam contra denunciatos.concl.506.num.4. fol.310
Denunciatio concurrente fama publica facit indicium ad torturam.ibid. nu.5.
Denunciatio ſola facit indicium quoad inquirendum.ibid. num.6.
Contrarium, num.7.
Denunciatio non ſufficit ad hoc, vt dicatur de delicto conſtare. ibid. num.8.
Denunciato ſufficit dicere iuſtè retinere rem, & non contra æquitatem, vt vlterius eccleſia non procedat.concl.504.nu.7. fol.309
Denunciato creditur ad purgandam conſcientiam ſuam.ibi. nu.8.
Denunciato non ſufficit dicere, ſe non tenere contra conſcientiam ſuam, ſi nullam cauſam adducit.ibid. nu.9.
Denunciato non ſufficit proferre cauſam iniuſtam.ibi.nu.10.fol.310
Denunciato non ſufficit dicere ſe non tenere contra conſcientiam, ſi eſt vir modicæ fidei, vel à principio cauſæ negat.ibi. nu.11.
Denunciator poteſt eſſe teſtis, ſi deſint alij, quando iudex procedit per inquiſitionem propter denunciationem.conc.506.n.9.fo.310
Denunciator admittitur in teſtem in denunciatione euangelica, ſecus in alijs, quæ fiunt in foro ſeculari, vel eccleſiaſtico ob delicta. concl.506.nu.12. fol.310
Denunciator de conſuetudine nõ tenetur probare, quod denunciat, ſed ſolum nomina teſtium dare iudici.concl.505.nu.2. fol.310
Denunciator non tenetur probare, quod denunciat, ſi ſumus in dubio ipſum carere dolo, ſecus ſi de illius calumnia, vel dolo conſtat. concluſ.505.num.4. fol.310
Denunciatori creditur in leuibus, ſecus in his, quæ ſunt magni præiudicij.concl.506.num.15. fol.310
Denunciatori blaſphematori non eſt credendum, etiam ratione officij, quia vt infidelis Deo non poteſt eſſe fidelis hominibus. ibid. num.16.
Denunciatori creditur quoad inquirendum, ſecus quoad condemnandum.concl.506.num.11. fol.310
Denunciatores debent probare, quod denunciant. concluſ. 505. numer.1. fol.310
Denunciatores admittuntur in teſtes, quãdo coram alio iudice non vigore illius denunciationis proceditur.concl.506.nu.10. fol.310
Deponens de principali, probat etiam annexa ſibi. concluſio. 527. numer.17. fol.316
Deponens ſuper affirmatiua poteſt reddere cauſam probabiliorem. concl.70.num.3. fol.72
Deponens ſarcinulam, ſiue ciſtellam, vel aliud ſimile apud aliquem, ſi dicat aliqua ex illa abſtracta fuiſſe, deficientibus probationibus eius iuramento fides eſt habenda, concluſ.507.num.1. fol.311
Deponentis iuramentum non obſtat, quando depoſitarius vellet contrarium probare.concluſ.507.num.5. fol.311
Deponentis iuramento contra depoſitarium non ſtatur quando conſtat clarè ipſum depoſitarium non amouiſſe ſignum, ex quo ab altero fuiſſe ablatum probatur.concluſ.507.num.2. fol.311
Depoſitarius quando res ſuas viliſſimas ſeruauit, & dimiſit res depoſitas valde pretioſas, tunc in arbitrium iudicantis poſitum eſt, an ex qualitate perſonarum, & rerum præſumat dolum, necne. concluſio.508.numer.5. fol.311
Depoſitarius dicens perdidiſſe res depoſitas, ſi apparet res ſuas ſaluas, præſumitur in dolo.concluſ.508.numer.1. fol.311
Depoſitarij dolus non præſumitur, nec contra ipſum admittitur iuramentum deponentis, ſi valiſia ita foret ſigillata, vt facilè ſignum adimi potuiſſet, & depoſitarius eſſet vir probus, bonæ famæ, & ſpectatæ fidei.concluſ.507.numer.3. fol.311
Depoſitarij dolus præſumitur ex diſſigillatione valiſiæ penes ipſum depoſitæ, quando illam reſtituit ſine ſigno, & tunc eſt locus iuramento deponentis de rebus in ea incluſis.concl. 508.nu. 2.fol. 311
Contrarium, nu.3.
Depoſitio falſorum teſtium non facit indicium etiam ad inquiſitionem formandam.concl.454.numer.11. fol.280
Depoſitio canonici religioſi ſine auctoritate ſui Prælati coram iudice ſeculari, vel alio valet, ſi ſponte deponet.concluſ.261. num. 13. fol.163.
Depoſitiones teſtium abſque indicijs præcedentibus tormenta nihil probant, nec valent, nec faciunt indicium contra illum, contra quem deponunt.concluſione 353.numer.6. fol.220
Depoſitum, de quo aliter conſtare non poteſt, quàm per confeſſionem depoſitarij, non gaudet priuilegijs veri depoſiti.concluſ.509. num.7. fol.311
Depoſitum excedens libram auri debet probari per quinq; teſtes inſtrumentarios, & infra libram per tres.concl.510.nu.4. fol.311
Depoſitum eſt contractus bonæ fidei.concluſ.509.nu.1. fol.311
Depoſitum probatur per confeſſionem.ibid.nu. 2.
Depoſitum probatur per confeſſionem quoad præiudicium confitentis, non autem tertij.ibid. nu.3.
Depoſiti vera numeratio non probatur per confeſſionem.ibi. nu.4.

INDEX

Depoſiti confeſsio quando affert præiudicium tertio, cur verè non probet depoſitum.ibid.num.5.

Tribus modis contrahitur, videlicet re, verbis, & chirographo.nu.6.

Depoſiti plena probatio inducitur contra depoſitarium ob acceptationem literarum deponentis, & ſilentium eius.concluſ.510.numer.6. fol.311

Deprehenſa exponitur, id eſt conuicta.concl.64.nu.8. fol.69

Deprehenſio in adulterio non ſufficit ad illud probandum.conc.64.numero 8. fol.69

Deprehenſio in adulterio inducit ex eo infamiam.concluſ.64.numer.9. fol.69

Deſcendentia affinitatis, conſanguinitatis, vel familiæ in antiquiſſimis excedentibus memoriam hominum probatur per famam, & vocem publicam.concluſ.511.numero 1. fol.312

Contrarium, num.2.

Deſcendentiæ in probatione requiritur verus actus hominis, nec ſufficiunt verba tantum.ibid.numero 2.

Deſcendentia, quæ recens contracta eſt, ſi nõ excedit memoriam hominum, vt probetur, non tantum requirit publicam vocem & famam, ſed ſimul cum ipſa probationem tractatus, & nominationis.ibid.num.3.

Deſcendentia probatur probando gradus conſanguinitatis, & ſuorum maiorum per inſtrumenta publica.ibidem numero 4.

Deſcendentiam probant inſtrumenta loquentia de ipſa etiam per verba enunciatiua, dummodo ſimus in antiquis.ibid.num.5.

Deſcendentia probatur per indicia, & coniecturas. concluſio. 511. numer.10. fol.312

Deſcendentia probari poteſt per teſtimonium de auditu, quando ſumus in antiquiſsimis.concluſ.511.numer.8. folio 312

In deſcendentia quando ſunt vocati filij legitimi, & naturales, non ſufficit, vt probatio concludat de deſcendentia, niſi etiam cõcurrat illa qualitas legitimi, & naturalis.concl.511.num.12.fol.312

Deſcendentiam, & gradus conſanguinitatis præſumuntur ſcire teſtes conſanguinei, ideo ad illam probandam admittuntur. concluſ.511.numero 9. fol.312

Deus, & Pontifex Maximus vnum, & idem tribunal faciunt. concluſio.262.numero 52. folio 165

Deus dicitur vbiq; præſens pro eccleſia ſua.concl.347.nu.93.fol.213

Dicens, abſentem eius aduocatum, alium debet inuenire.concluſ.10. numero 3. folio 36

Dicens ſolennitatem extrinſecam illam probare debet. concluſ.114. numero 8. folio 94

Dicens, quem manifeſtè deliquiſſe, videtur ſe qualitatem cum facto ad probandum aſtrinxiſſe.concluſio.325.numero 11. folio 195

Dicens teſtes falſum dixiſſe corruptos, videtur ſe aſtringere ad vtrumque probandum.concluſio.325.numero 14. folio 195

Dicens aliquid eſſe factum amoris, vel libidinis cauſa probare debet. concluſio.89.numero 2. folio 82

Dicens contra veriſimile non audiendus. concluſio. 144. numero 5. folio 110.

Dicens aliquid generaliter, non dicit quicquam certi. concluſio. 345.numero 7. folio 204

Dicenti ſe conſenſiſſe, vt furtum fieret de re ſua, ſi fur non ſit affinis, vel amicus, præſumitur dicere ficte, animoq; iuuandi, & cum habeat præſumptionem contra, eius aſſertio per iuramentum non probatur.concluſio.94.numero 23. folio 83

Dicitur ibi quis eſſe, vbi habet animum reuertendi.concluſio.266. numero 23. folio 167

Dictio, omnis, vniuerſaliter affirmatiua, collectiua omnes caſus complectitur, & nihil excludit.concluſ.148.numero 9. folio 114

Dictum vnius, dictum nullius dicitur.concl.347.num.30. folio 211

Dictum honeſti viri inducit iuſtam credulitatem. concluſio, 426. numero 14. folio 263

Dictum Doctoris intellige ſecundùm legem quam allegat. concluſ. 124.numero 45. folio 103

Dictum ſocij facit ſemiplenam probationem iuncta rei infamia. Contra infames leuiores probationes ſufficiunt, & indicia leuiora.concluſio.158.numero 5. folio 119

Dictum teſtis, quod ad delictum accipi poteſt, & non, in dubio præſumitur delictum ad hoc, vt noceat producenti. concluſio. 495. numero 21. folio 305

Dicto notarij non ſtatur, ſi tractatur de eius commodo. concluſ. 113. numero 10. folio 94

Dicto alicuius ium iuramento non ſtatur, quando contra ipſum extat aliqua præſumptio iuris.concluſ.94.numer.20. folio 83

Dicto ſimplici dicentis ſtatur in his, quæ conſiſtunt in ſola conſcientia.concluſio.414.numero 6. folio 253

Dicta ſanctorum Patrum ſi fundata ſunt auctoritate noui teſtamenti, vel veteris, præualent etiam Conſtitutioni Papali. concluſio.191.numero 11. folio 138

Dicta de Papa habent locum in Imperatore & rege.reliqua vide verbo, Papa.concluſio.139.numero 25. folio 109

Dicta in Papa procedunt etiam in Imperatore, vel Rege non recognoſcente ſuperiorem, & quolibet alio Principe ſuperiorem de facto non recognoſcente, etiam in aſſertione, & contrarium, & limitationes, & concorda.concluſ.139.nu.10.11.& 12. fol.108

Dicta prophetarum, & ſanctorum ad deciſionem cauſarum allegari poſſunt.concluſ.191.numero 7. folio 138

Dies vna non eſt longum interuallum.concluſione.438.numero 19. fol.268

Dies ſine dubio requiritur ad probandum tempus prius vel poſterius.quæſt.6.numero 33. folio 10

Dies ſi in libello accuſatorio ponitur, & nõ probatur, accuſator ſuccumbit.concluſio.28.numero 4. folio 43

Dies appoſitus quando non debet apponi, ſi tunc non fuerit probatus, ex hoc reus non venit abſoluendus.concl.512.nu.5. fol.312

Diem allegans & deducens, illum probare debet.concluſio. 512. numer.1. folio 312

Diffamatio non probatur ex eo, quòd teſtes dicant, talem eſſe infamia inuſtum ob hoc, vel illud crimen.concl.513.num.1. fol.312

Diffamatio probata dicitur ſaltem ad inquirendum, vel in carcerem detrudendum.ibid.num.2.

Differentia quæ ſit dicendo, citra, vel & citra, & quid importet copula hæc.conc.120.nu.9.& 10. fol. 100

Differentia quæ eſt inter verbum, circumducere, inducere, & cancellare, eſt in modo, non in effectu.concluſ.257.num.3. fol.161

Differentiæ inter apoſtatam, & hæreticum tres.concluſ.112.nu.26. folio 94

Difficile eſt dare caſum, vbi teſtimonium arbitri noceat, vel proſit partibus.concl.124.num.37. fol.102

Difficultas probationis ſemper adeſſe dicitur, vbicunq; res non poſſunt oculorum ſenſui demonſtrari.concluſ.471.nu.32. fol.293

Dignitas ſi non moritur, non poteſt, nec dicitur finire beneplacitum per mortem obtinentis dignitatem.concluſ.188.num.2. fol.135

Dignitas conſideranda eſt, non autem perſona in conceſsione facta ad beneplacitum Papæ.ibid.num.3.

Dignitas bene reperitur ſine cura, & adminiſtratione ſpiritualium.concluſ.514.numer.4. fol.313

Dignitas probatur ex conſuetudine.ibid.num.5.

Dignitas probatur per verba enunciatiua.ibid.num.6.

Dignitas probatur ex eo, quòd quis habeat adminiſtrationem rerum eccleſiæ cum iuriſdictione.concl.514.numer.1. fol.312

Dignitas probatur ex eo, quòd quis habeat officium, cuius nomen de iure communi innuit dignitatem.ibid.num.2.

Diminutio, vel augmentum facultatum facilè obuenit.conclu.170. numero 9. fol.125

Dilapidatorem quem eſſe probatur per teſtes deponentes talem eſſe, & reddentes rationem, quia ſunt vicini.conc.515.nu.1. fol.313

Contrarium, num.2.

Dilapidatorem quem eſſe non probatur ex eo, quod teſtes deponant de publica voce, & fama tantum.ibid.numero 3.

Dilapidatorem, quem eſſe non probatur ſimpliciter ex fama, ſed oportet probare cauſas, vnde fama traxit originem.ibid.num.4.

Dilapidatorem quem eſſe probatur ex vulgi opinione, quando mulier agit contra maritum dilapidatorem conſtante matrimonio. ibid.num.5.

Dilapidatorem quem eſſe, debet probari per ſigna extrinſeca, quando agitur de magno præiudicio.ibid.num.6.

Dilatio probatoria non eſt concedenda illi, qui in prima dilatione nullam probationem fecit.concl.516.num.1. fol.313

Dilatio ad probandum de iure non eſt danda in adulterij crimine. quæſt.17.num.35. fol.27

Dilatio

Dilatio omnis probatoria de iure communis eſt peremptoria, etiam ſi non fuerit appoſitum verbum peremptoriè, quia illud ex iuris diſpoſitione ſubintelligitur. concluſ. 516. nu. 4. fol. 313

Dilatio licèt dicatur peremptoria, non tamen perimit ius, quia in alia inſtantia probari poteſt, licèt in iſta peremptæ ſit facultas probandi. ibid. num. 5.

Dilatio data abſenti non dicitur peremptoria, neq; currit, niſi à die, quo fuerit intimata. ibid. nu. 6.

Dilatio omnis probatoria, ſiue ſtatuta ſit abſenti, ſiue præſenti, ſemper intelligitur peremptoria. ibid. nu. 7.

Dilationum materia eſt amputanda. concl. 133. nu. 2. fol. 105

Dilectio maior in vno quam in alio probatur ex eo, quòd quis maiori alium honore proſequitur. concluſ. 517. nu. 1. fol. 313

Diligens quilibet præſumitur, niſi probetur negligens. concluſio. 16. num. 16. fol. 39

Diligens quis præſumitur in his, quæ ad ſuum emolumentum ſpectant. concl. 16. nu. 7. fol. 39

Et quando. nu. 16.

Diligentia ad cognoſcendũ an valida ſit donatio, vel ne, non adhibetur in caſibus, in quibus liberè donari poteſt. conc. 186. n. 15. f. 135

Diligentia ex multis probatur, quæ vide remiſſiuè. concluſio. 518. num. 1. fol. 313

Diligentia in dubio præſumitur. ibid. nu. 3.

Diligentiam qui adhibet, quam debet, non eſt in culpa. concl. 469. num. 7. fol. 291

Dilucidius per diuiſionem illud apparet, quod enodandum proponitur, & quæ diſtinguntur facilius percipi ſolent. nu. 7. fol. 1

Diſcordia probari poteſt per teſtes ſingulares. concluſio. 519. num. 1. fol. 313

Contrarium, num. 2. fol. 314

Diſcordia præſumitur oriri ex nouitate. ibid. nu. 3.

Diſcrimen obliuionis, & ignorantiæ in actibus inter viuos, & in actibus morientium, quibus rationibus reprehendatur. concl. 553. num. 3. fol. 334

Diſcuſſio ſicut de bonis ſit, ita de perſonis. concl. 8. nu. 6. fol. 35

Diſcuſſio probari debet per ſententiam ad hoc, vt poſſit perueniri ad pignorũ captionem, vel contra fideiuſſorem. conc. 521. nu. 1. f. 314

Diſcuſſio probari poteſt per relationem diſcuſſoris. ibid. nu. 2.

Diſcuſſio poteſt probari per famam. concl. 521. nu. 4. fol. 314

Diſcuſſio poteſt probari per euidentiam rei. ibid. nu. 5.

Diſcuſſio probatur ex eo, quòd fuerat præfixus terminus ad res exhibendas, & nihil exhibeatur. ibid. nu. 6.

Diſcuſſoris relatio transfert onus probandi in aduerſarium. conclu. 521. nu. 3. fol. 314

Diſparitas conditionis in propoſito concubinatus præſumptionem arguit. concl. 342. nu. 8. fol. 202

Diſpenſatio facta à Papa ſine cauſa non valet. concluſ. 345. numer. 14. fol. 205

Diſpenſatio præſumitur fieri ex pluribus cauſis, & non ex vna tantùm. concluſ. 523. nu. 5. fol. 314

Diſpenſatio expreſsè facta poteſt teſtibus, & inſtrumentis probari. concluſ. 523. numer. 1. fol. 314

Diſpenſatio in Romana curia probatur ſcriptura, nec ſufficiunt teſtes. ibid. numer. 2.

Diſpenſatio ſi eſt contra ius, non præſumitur diſpenſatio. concluſio. 522. num. 7. fol. 314

Diſpenſatio ſi ſit veriſimilis ex antiquitate temporis, qualitate beneficiati, & maiorum ſuorum, illa præſumitur ſaltem cum iuramento ipſius allegantis diſpenſationem. ibid. num. 8.

Contrarium, num. 9.

Diſpenſationem tutius, & facilius eſt probare per ſcripturam. concluſ. 523. num. 3. fol. 314

Diſpenſationem allegans illam probare tenetur. concluſ. 522. numer. 1. fol. 314

Diſpenſationem allegans debet etiam probare cauſam diſpenſationis eſſe veram. ibid. num. 2.

Diſpenſationem allegans nedum tenetur illam probare ſed etiam diſpenſantem habuiſſe ius diſpenſandi. ibid. num. 3.

Diſpenſationem allegans illam probare non tenetur, quando cauſa eſſet talis, vt ſine illa eſſet conceſſa diſpenſatio: ſecus. ibidem. numer. 4.

Diſpoſita in priori ſcriptura intelliguntur trãslata in poſteriorem, quoad expreſſe inueniuntur. concluſ. 406. nu. 10. fol. 247

Diſpoſitio non vitiatur, ſi nomen fundi ſingulare eſt, licet in confinibus, & alijs demonſtrationibus erretur. concl. 503. n. 13. fol. 309

Diſpoſitio quando aliqua interpretatur ſecundùm communem vſum loquendi, intelligitur de illo communi vſu, qui erat tempore diſpoſitionis. concluſ. 329. nu. 8. fol. 196

Diſpoſitio non vitiatur, licèt demonſtratio nominis ſit falſa, ſi probetur qualitas accidentalis. concluſ. 503. nu. 17. fol. 309

Diſpoſitio iuris ciuilis deſiderat quinque teſtes in donatione cauſa mortis. concl. 561. nu. 39. fol. 342

Diſpoſitio loquens in dote habet locum etiam in dote promiſſa. concluſ. 202. num. 8. fol. 142

Diſpoſitio variatur propter rerum varietatem, & ex rerum varietate præſumitur rerum diuerſitas, & varietas. concluſ. 394. numer. 27. fol. 241

Diſpoſitio in pœnalibus non debet extendi ad bona futura. concluſ. 206. num. 3. fol. 144

Diſpoſitionem qui vult infringere ratione falſæ demonſtrationis, neceſſe eſt, vt probet, ſe de alia perſona, vel de alio loco ſenſiſſe. concluſ. 503. nu. 7. fol. 309

Diſſenſus quo pacto probetur, vide remiſſiuè. concluſ. 520. numer. 1. fol. 314

Diſſimilitudo litterarum ex quibus, & quomodo probetur. concluſ. 330. num. 24. fol. 198

Diſtantia probatur per famam, & vulgi opinionem. concluſ. 524. num. 1. fol. 314

Diſtantiæ liquidò probari non poſſunt. concl. 524. nu. 2. fol. 314

Diſtinctionem D. Clar. in qu. 90. quibus modis poſſit præſtari auxilium delinquenti, vide per totum. concl. 159. num. 26. fol. 121

Diuerſa ratio diuerſum parit effectum. concluſion. 333. numero 9. folio 199

Diues præſumitur facilius donare, licèt non ſit nobilis. concluſ. 554. num. 59. folio 337

Diues olim, hodie etiam præſumitur diues, nec præſumitur amiſiſſe dominium rerum ſuarum. concluſ. 525. nu. 6. fol. 315

Diues aliquis non præſumitur, quando nulla ſit mentio de præterito, ſed ſimpliciter agitur de præſenti: & ei, qui dicit, incumbit onus probandi. ibid. num. 7.

Diuitem quem eſſe quibus modis probari poſſit, vide remiſſiuè. concluſ. 525. num. 13. fol. 315

Diuitem quem eſſe probatur, quando probatum eſt, talem habere in bonis quinquaginta aureos, vel centum. concluſio. 525. num. 10. folio 315.

Diuitem quem eſſe, quando agitur de magno præiudicio, relinquitur iudicis arbitrio. ibid. num. 11.

Diuitem quem eſſe aſſerens, ſi huic dicto innitatur, illud probare cõpellitur. concluſ. 525. num. 1. fol. 315

Diuitem, vel pauperem quem fuiſſe probato, non præſumitur in futurum talem. concl. 170. nu. 9. fol. 125

Diuiſio & compoſitio in his, quæ pertractantur, plurimum valent, & qui rectè diuiſerit, nunquam poterit in rerum ordine errare. num. 8. fol. 1

Diuiſio vberiorem culturam reddit. num. 10. fol. 1

Diuiſio agrorum atque diſtributio vberiores reddit cultus, & ita quicquid per quæſtionum diſtinctionem agitur, clarius fit. qu. 6. num. 19. fol. 10

Diuiſio ex diuturnitate temporis non præſumitur facta inter fratres, vel alios ſimiles, quando agitur de graui præiudicio. conclu. 526. num. 11. fol. 316

Diuiſio præſumi non poteſt, quando alter tantum ex fratribus poſſedit totum. ibid. num. 12.

Diuiſio probatur ex libris æſtimi, ſiue cataſtri. ibid. num. 13.

Diuiſio per teſtes probatur, & eſt titulus habilis ad præſcribendum. ibid. num. 14.

Diuiſio probatur ex confeſſione. ibid. num. 15.

Diuiſio præſumitur valida ex longinquitate temporis, etiamſi fuerit ab initio nulla, vtpotè in termino facta ſine decreto iudicis. concl. 526. nu. 4. fol. 315

Diuiſio ex diuturnitate præſumitur, etiamſi non conſtet aliunde fuiſſe factam diuiſionem. ibid. nu. 5.

INDEX

Diuiſio ſicut præſumitur ſtante curſu temporis, ita durante poſſeſſione indiuiſa per longum tempus præſumitur facta communicatio poſt diuiſionem. ibidem numero 6.

Diuiſio, nedum præſumitur ex diuturnitate temporis, verùmetiam diuiſionis ratificatio. ibidem numero 7.

Diuiſio non præſumitur etiam per tempus decennij, quando in diuiſione eſſet inæqualitas. ibidem numero 8.

Contrarium, num. 10. fol. 316.

Diuiſio in dubio non præſumitur niſi probetur. concluſ. 526. num. 1. fol. 315

Diuiſio præſumitur, ſi per longum tempus, vt per decennium inter præſentes, & viginti inter abſentes, fuit inter fratres, vel alios ſimiles ſeparata poſſeſſio communium bonorum. ibid. nu. 2.

Diuiſiones hic præmittuntur, vt probationum materia facilius percipi, & declarari poſſit. nu. 12. folio 1

Diuitiæ non veniunt aliunde, niſi à caſu, & induſtria. concluſ. 31. num. 44. fol. 47

Diuitiarum perſeuerantia non præſumitur. concl. 525. n. 8. fol. 315

Diuitiarum qualitas eſt regulariter repugnans naturæ, ideo non creditur, niſi probetur. concl. 525. num. 4. fol. 315

Diuitias alicuius probare qui voluerit, nõ rectè probabit ex illa præſumptione quòd non iactet ſuum. concl. 525. nu. 16. fo. 315

Doctor, qui amiſit priuilegium doctoratus, vel qui nunquam redemit à notario, poteſt probare eſſe doctorem per teſtes, qui interfuerunt doctoratui. concl. 527. num. 11. fol. 316

Doctor intelligitur ſecundum legem quam allegat. concl 4. num. 5. fol. 31

Doctori aſſerenti in lecturis ſuis de conſuetudine magis creditur, quàm ſi aſſeret in conſilijs. concl. 426. num. 26. fol. 264

Doctori etiam excellenti atteſtanti de aliqua conſuetudine nõ creditur. concl. 426. nu. 7. fol. 263

Doctori non ſolum vni, ſed pluribus atteſtantibus de conſuetudine non eſt ſtandum. concl. 528. nu. 3. fol. 316

Doctori de conſuetudine aſſerenti creditur. ibid. nu. 4. fol. 317

Doctori atteſtanti de conſuetudine eſt ſtandum quoad præſumptionem inducendam, vt onus probandi contrarium transferatur in aduerſarium. ibi. nu. 5.

Doctori atteſtanti de conſuetudine vigente in locis, & curijs, ac officijs, in quibus verſatus eſt, non autem in alijs, ſtandum eſt. ibi. numer. 6.

Doctori aſſerenti de aliqua conſuetudine non eſt ſtandum. concluſ. 528. nu. 1. fol. 316

Contrarium. num. 4. fol. 317

Doctori atteſtanti de his, quæ in facto conſiſtunt, non creditur. concluſ. 426. nu. 4. fol. 263

Doctori excellenti præſumptiuè de conſuetudine, quam atteſtatur, fides adhibetur, donec probetur contrariũ. conc. 426. n. 16. f. 263

Doctores, qui apud ſe non habent ſuum priuilegium doctoratus in ſcriptis, poſſunt probare per teſtes. concl. 527. numer. 12. fol. 316

Doctorum dicta ſecundum legem, quam allegant intelligenda. concluſ. 16. num. 5. folio 39

Doctorum qui illuſtres ſententias ſolum tranſcribit nihil de ſuo addens, nulla laude dignus iudicandus eſt. qu. 6. nu. 18. fol. 10

Doctoribus affirmantibus aliquid affirmari de conſuetudine non eſt credendum, quando conſuetudo iuri communi aduerſetur. concluſ. 426. nu. 24. fol. 263

Doctoribus ſtandum non eſt; ſi duo dicant, conſuetudinem eſſe, & alij negant. concl. 426. nu. 18. fol. 263

Doctoratus probatur etiam per communem opinionem. concl. 527. num. 10 fol. 316

Doctoratus factus in publico examine rectè probatur per teſtes, ſed Doctor creatus ſolo verbo ab Imperatore, Summo Pontifice, aut alio Principe poteſtatem doctorandi habente, debet probari per ſcripturam. concl. 527. nu. 18. fol. 316

Doctoratus tria neceſſariò requiruntur de ſubſtantia, & quæ. concluſ. 527. nu. 16. fol. 316

Doctoratus probari poteſt nedum per inſtrumenta publica, ſed etiam per teſtes, qui actui interfuerunt. concl. 527. nu. 1. fol. 316

Doctoratus probatur, ſi per longum tempus ſaltem decennij probetur quem fuiſſe habitum, & exiſtimatum doctorem. ibi. num. 2.

Contrarium, numer. 3.

Doctoratum probant teſtes deponentes vidiſſe talem doctorari, quia viderunt eum ſemper cathedra ſedentem. concluſio. 527. nu. 15. fol. 316

Dolor cordis, & mœſtitia probatur ex aſpectu, & vultu alicuius. concl. 529. nu. 1. fol. 317

Doloſè, & malo animo in dubio præſumitur feciſſe qui homicidium, aut aliud crimen ab illo alias patratum iterum perpetrat. concluſ. 531. nu. 118. fol. 321

Dolus debet probari manifeſtiſſimis indicijs, perſpicuis, & claris. concluſ. 530. num. 9. fol. 317

Dolus præſumitur cõtra tutorem, qui alienat bona pupilli ſine cauſa. concl. 531. num. 63. fol. 320

Dolus contra tutorem præſumitur, ſi nõ poſuerit in inuentario, quæ ponere tenebatur. ibid. num. 64.

Dolus tutoris arguitur, etiam ſi non confecerit librum rationum adminiſtrationis. concl. 531. num. 66. fol. 320

Dolus præſumitur, quando quis aliquem actum inſolitum fecit. concl. 531. nu. 75. fol. 320

Dolus præſumitur contra eũ, qui aliquid aſſerat, aut affirmet, quod ignorat. ibid. num. 76.

Dolus nunquam in eo eſſe præſumitur, ad cuius vtilitatem actus, quem fecit, non cedit. ibid. num. 77.

Dolus præſumitur contra eum, qui propoſita, & obiecta nõ probat. ibid. nu. 78.

Dolus in arbitris præſumitur, qui ratum fieri laudum curant, antequam illud legatur. ibid. num. 79.

Dolus in eo præſumitur, qui id omittit, ad quod ſcit, aut ſcire debet ſe neceſſariò ratione officij ſui teneri. ibid. num. 80.

Dolus præſumitur contra veritatem tacentem in reſcripti impetratione. concl. 531. nu. 35. fol. 319

Dolus præſumitur contra tacentem beneficium ſibi competens. ibid. numer. 36.

Dolus nõ ſolùm præſumitur ex taciturnitate, ſed etiam ex falſa expreſſione, & aſſertione. ibid. num. 37.

Dolus præſumitur, ſi quis fidem, & promiſſa non impleuerit. ibid. num. 38.

Dolus præſumitur ex propoſito, ſi quis alicui maximè minori perſuaſerit, vt aliquid faceret. ibid. num. 39.

Dolus præſumitur contra eum, qui eodem puncto temporis omnia facienda curauerit. concl. 531. num. 41. folio 320

Dolus præſumitur, quando quis non vtitur remedijs opportunis ad actum. quem agit. ibid. nu. 42.

Dolus præſumitur etiam, quando aliquis actus fit in loco occulto, vel tempore nocturno. ibid. num. 43.

Dolus contra eum præſumitur, qui contrahit in domo alterius, & cum perſona domeſtica. ibid. nu. 44.

Dolus præſumitur contra tranſeuntem per viam non rectam, & inuſitatam. ibid. num. 45.

Dolus præſumitur etiam contra minorem, militem, mulierem, & ruſticum, ſi aliquid agant occultè, licèt tractent de damno euitando. ibid. num. 46.

Dolus præſumitur, quando quis leges tranſgreditur. ibi. num. 47.

Dolus præſumitur, quando quis contra iura mercatur. ibid. nu. 48.

Dolus etiam præſumitur in eo, qui tranſgreditur voluntatem teſtatoris. ibid. num. 49.

Dolus contra eum præſumitur, qui ſpreta prohibitione, ſeu denunciatione ſibi facta, ne quid tale faceret, illud fecit. concluſio. 531. num. 52. fol. 320

Dolus præſumitur, quando actus communiter habetur licitus, & conceſſus. ibid. num. 53.

Dolus præſumitur etiam contra ſcientem futuram ſibi prohibitionem, vel denunciationem, & tamen illud facit. ibid. num. 54.

Dolus præſumitur etiã in eo, qui alienat rem ſubiectam reſtitutioni. ibid. num. 55.

Dolus præſumitur contra eum, qui aliquid facit, quod ſibi non prodeſt, & alteri nocet. ibid. num. 56. fol. 320

Dolus præſumitur, & prauus animus etiam quando quis aliquid facit in re ſua, & ſumptibus ſuis, ſi talis fabrica ei nihil proſit, & alteri nocet. ibid. nu. 57.

Dolus præſumitur contra accuſatorem, qui aliquid obijcit, quod ſibi non prodeſt, & alteri nocet. ibid. nu. 58.

Dolus

Dolus præſumitur contra eum, qui nimium procraſtinat proponere, vel excipere aliquid in iudicio. ibid. nu. 59.
Dolus præſumitur in eo, qui conſumit rem alienam. ibi. nu. 60.
Dolus præſumitur, ſi alicui fuerit tradita valiſia, & ille reſtituerit abſq; ſigno. concluſ. 531. numer. 15. fol. 319
Dolus præſumitur in notario, qui omiſit ſolennia requiſita in teſtamento, ſiue inſtrumento. ibid. num. 16.
Dolus in dubio regulariter non præſumitur in notario ibid. nu. 17.
Dolus præſumitur in actu; in quo ſolennia requiſita non fuerunt adhibita. ibid. num. 18.
Dolus præſumitur in eo, qui mendacium dixerit. ibid. nu. 19.
Dolus in eo præſumitur; qui cum iactura alterius lucrum quærit. concluſ. 531. numer. 61. fol. 320
Dolus eſt difficilis probationis, & probatur per leuiores probationes. concluſ. 530. nu. 4. fol. 317
Dolus præſumitur contra contrahentem, qui tacet aliqua; quæ ſi expreſſiſſet, alius veriſimiliter contractum non feciſſet. concluſ. 531. numer. 32. fol. 319
Dolus præſumitur contra vendentem rem feudalem, ſi tacet qualitatem feudi. ibid. num. 33.
Dolus præſumitur in fideiuſſoribus, qui rem pignori obligatam emunt à creditore. concluſ. 531. numer. 91. fol. 321
Dolus ex enormi læſione præſumitur. concluſ. 531. nu. 27. fol. 319
Dolus non præſumitur, niſi læſio ſit enormiſſima in toto, vel quaſi. ibid. numer. 28.
Dolus non præſumitur, neque falſitas, ſi læſio ſit in re modica. ibid. numer. 29.
Dolus præſumitur contra arbitros lædentes enormiter aliquam ex partibus, etiam ſi eſſet data poteſtas ipſis pronunciandi prout eis videbitur. ibid. numer. 30.
Dolus præſumitur ex enormiſſima læſione, etiamſi expreſſe ipſi eſſet renunciatum. ibid. numer. 31.
Dolus in illo præſumitur, qui poteſtatem habet à teſtatore eligendi pauperes, ſi elegerit filium diuitem. concl. 531. num. 171. fol. 322
Dolus præſumitur ex inſtrumento dotis facto poſt cohabitationem viri, & mulieris. ibid. numer. 172.
Dolus præſumitur, quando ſupponitur tertia perſona ad contrahendum. ibid. numer. 173.
Dolus præſumitur in eo, qui contra propriam confeſſionem petit, quod ſibi non debetur. ibid. num. 174.
Dolus præſumitur in eo, qui cum prohibeatur, per interpoſitam perſonam emit. ibid. num. 175.
Dolus in mendace non præſumitur, quando ex mendacio nullum commodum conſequitur. concluſ. 531. numer. 21. fol. 319
Dolus non præſumitur ex actu, à quo quis commodum non ſentit. ibid. numer. 22.
Dolus præſumitur ex fuga contra fugientem. ibid. num. 23.
Dolus præſumitur quando quis non facit, quod facere debet, vel obligatus eſt. ibid. numer. 24.
Dolus præſumitur, quando quis aliquem in pretio læſerit vltra dimidiam, ibid. numer. 25.
Dolus præſumitur, quãdo actus per ſe eſſet illicitus. c. 531. n. 10. f. 319
Dolus in dubio non præſumitur, nec animus committendi delictum, ſi pater percuſſerit filium. ibid. numer. 11.
Dolus tunc non præſumitur, quando quis facit actum, qui fieri eſt ſolitus, licet ſit illegitimus. ibid. num. 12.
Dolus in hærede præſumitur, ſi poſt motam ſibi hæreditatis controuerſiam legata ſine cautione de reſtituendis legatis è dicta hæreditate perſoluat. concl. 531. nu. 82. fol. 320
Dolus in eo etiam præſumitur, qui vendicat rem, quam vendi mandauit. ibid. numer. 83.
Dolus in eo præſumitur etiam, qui non reſtituit, quod debet reſtituere. ibid. num. 84.
Dolus in eo etiam præſumitur, qui agit ex ſtipulatione ſine cauſa concepta. ibid. num. 85. fol. 321
Dolus præſumitur in eo, qui perſeuerat petere id, quod legitima exceptione elidi poteſt. ibid. num. 86.
Dolus in eo præſumitur, qui contra æquitatem ſcienter aliquid facit. ibid. num. 87.
Dolus præſumitur, qui conſtitutiones Principis ſe ignorare dicit. ibid numer. 88.
Dolus in eo præſumitur, qui non obtemperat Imperio Magiſtratus. ibid. numer. 89.
Dolus in filio, & coniunctis, qui rem hæreditariam emunt à creditore non præſumitur. concluſ. 531. numer. 93. fol. 321
Dolus in eo præſumitur, qui non edit totum id, quod edere debet, ibid. numer. 94.
Dolus in eo præſumitur, qui appellat extra iudicium, & appellationem non proſequitur intra annum. ibid. numer. 95.
Dolus præſumitur in eo, qui variè reſpondet. ibid. num. 96.
Dolus præſumitur cõtra matrem, quæ iurauit filium eſſe maiorem, & reperiatur minor. ibid. numer. 97.
Dolus præſumitur contra præſentem, nec reſiſtentem in delicto, cum poſſet. ibid. numer. 98.
Dolus præſumitur in teſtibus ſingularibus. ibid. num. 99.
Dolus in poſſeſſore præſumitur, qui deſijt poſſidere poſt datum libellum, vel poſtquam actor dixit ſe daturum. ibid. num. 100.
Dolus præſumitur in abſente; qui tenetur aliquid facere, & abeſt, in citato perſonaliter, & poſtea ſe abſentate, in debitore obligato ad ſoluendũ certo loco, & tempore, ſi ibi nõ ſit præſens. ibi. n. 101.
Dolus præſumitur contra occupantem etiam vacuam poſſeſſionem, niſi continuò probet ſe dominum. ibid. numer. 102.
Dolus præſumitur, quando aliquid ſit inter perſonas prohibitas, vel tempore prohibito. ibid. num. 104.
Dolus in eo præſumitur, qui aperit tabulas teſtamenti ante iudicium defuncti. ibid. numer. 105.
Dolus patris præſumitur, ſi filia proprijs excluſis filijs patrem inſtituerit. ibid. num. 106.
Dolus præſumitur ex proteſtatione, & nimia diligentia. ibi. nu. 108.
Dolus arguitur ex eo, quòd quis contrahit cum luſore, & diſſipatore. ibid. num. 109.
Dolus in eo præſumitur, qui pro parua quantitate inducit aliquem ad renunciandum amplum fideicommiſſum. ibid. nu. 110.
Dolus præſumitur in emptoribus, ſi emerint ab illis; qui ignorant bonitatem poſſeſſionis. ibid. num. 111.
Dolus præſumitur in venditore, qui rei ſuæ vires, vel bonitatem nimiam cum ſciret, nõ patefecit emptori. ibid. numer. 112.
Dolus præſumitur in carcerum cuſtodibus. ibid. num. 113.
Dolus in eo præſumitur, qui fallendi cauſa obſcurè loquitur, & qui inſidioſè obſcura diſſimulat. ibid. num. 114.
Dolus in eo præſumitur, qui ignorat id, quod omnes intelligunt. ibi. num. 115.
Dolus præſumitur in præterito propter ſequentia. ibi. nu. 116.
Dolus præſumitur ex denegatione inuentarij. ibid. nu. 117.
Dolus in iudice præſumitur, qui erret in iure. ibid. num. 120.
Dolus in eo præſumitur, qui per iniuriam verberat. ibi. nu. 122.
Dolus ex breuitate temporis præſumitur. ibid. num. 123.
Dolus præſumitur eo ipſo, quod quis habeat res ſuas ſaluas & alienas amiſerit. ibid. num. 125.
Dolus in eo præſumitur, qui peculiũ intricat, ſeu ademit, vel transfert in alium id, de quo ſuſpicabatur. ibid. num. 126.
Dolus præſumitur ratione vicinitatis actuum, & ex multis etiam ſimul iunctis. ibid. num. 127.
Dolus præſumitur in maiori petente productionem teſtium poſt dicita teſtificata. ibid. num. 128.
Dolus in eo præſumitur, qui contra iura mercatur. ibid. nu. 129.
Dolus non præſumitur in ruſtico contra iura mercante. ibi. nu. 131.
Dolus in eo præſumitur, qui valiſiam ſine ſigno reddit; quæ cum ſigno poſita fuerat apud eum. ibid. num. 133.
Dolus præſumitur ex violentia. ibid. num. 134.
Dolus præſumitur in eo, qui omittit capere ex inſtitutione, & capit ex ſubſtitutione alterius. ibid. num. 135.
Dolus in eo præſumitur, qui ſcit factum, & facit contra ius. ibidem. num. 136.
Dolus præſumitur in delicto, vt in incendio, ſi inimicitia præceſſerit. ibid. num. 137.
Dolus præſumitur ratione qualitatis perſonæ percutientis & qualitatis inſtrumenti, quo eum percutit. ibid. num. 138.
Dolus præſumitur ex percuſſionibus, ſi quis moriatur intra triduum. ibid. num. 139.
Dolus in renunciationibus mulierum præſumitur, ſi aſſerant ſe læſas in magna quantitate. ibid. num. 140.

Dolus præſumitur in litteris iuſtitiæ, vel paruæ gratiæ. ibidem numero 141.
Dolus præſumitur in iis, qui ſamoſos, & publicos male meritos recipiunt. ibidem numero 142. folio 322
Dolus facilè præſumitur inter perſonas ſuſpectas. ibidem nu. 143.
Dolus præſumitur ex qualitate perſonæ. ibidem numero 144.
Dolus præſumitur, vbi quis pro debito læditur. ibi. numero 145.
Dolus in argentario præſumitur, qui tenet libras in locis inſolitis. ibidem numero 146.
Dolus in adminiſtratore præſumitur, qui facit aliquid ad incommodum eius, cuius bona adminiſtrat. ibidem nu. 148
Dolus præſumitur in eo, qui non eſt proſequutus quod debuit. ibidem numero 149
Dolus præſumitur in eo, qui eſt futuræ rixæ præparatio. ibidem numero 151
Dolus iudicis, vt detegatur, debet quis agere ex antiquis actis, nō ex nouis. concluſ. 532. num. 1 folio 322
Dolus arbitrorum detegitur ex antiquis actis. ibidem nu. 2
Dolus iudicis probatur ex illius verbis, vt ſi dixerit ſe velle ferre ſententiam odio, vel amicitia. ibidem numero 3.
Dolus iudicis probatur per euidentem iniuſtitiam, vel iniuriam, ſiue gratiam. ibidem numero 4.
Dolus contra iudicem probatur ex capitali inimicitia, quam gerit contra quem tulit ſententiam. ibidem numero 5.
Dolus contra iudicem probatur quando iuris ordine nō ſeruato fulminatur, & parte non citata contra aliquem procedit ibi. nu. 6.
Dolus non præſumitur præſertim in rebus modicis. concl. 531. numero 3. folio 318
Dolus non præſumitur, ſi quis ex facto, vel ex aſſerto dolo non eſſet recepturus commodum aliquod. ibidem numero 4.
Dolus non præſumitur in ſubdito contra Principem. ibid. folio 319
Dolus non poteſt præſumi, quando arbiter laudauit ex conſilio ſapientis. ibidem numero 5.
Dolus non præſumitur, vbi eſt præſentia conſanguineorum. ibidem numero 6.
Dolus nō præſumitur, quando interuenit præſentia iudicis, & ipſius auctoritas, nec quando actus ſit publicè, & palam. ibid. nu. 7.
Dolus præſumitur contra illum, qui aliquid agit confusè, & ſub inuolucro, nulla cauſa, cur ita faciat, expreſſa. concluſ. 531. numero 68. folio 320
Dolus cōtra illum præſumitur, qui non fecit certiorem alium de iuribus ei competentibus. ibidem numero 69.
Dolus contra eos præſumitur, qui apud Principem generalibus verbis vtuntur, ipſum de omnibus ſigillatim certiorem non faciendo. ibidem numero 70.
Dolus præſumitur contra eum, qui ſcit ad aliquid ſe teneri, & non facit. ibidem numero 71.
Dolus arbitratoris non probatur ex nouis actis. concluſ. 118. numero 9. folio 98
Dolus quando in controuerſia venit, vel culpa præſumenda ſit, potius culpa præſumitur, quam dolus. conc. 467. nu. 17. folio 290
Dolus verè probari non poteſt, cum in animo conſiſtat. concluſ. 530. numero 1. folio 317
Dolus ex coniecturis, & præſumptionibus probari debet. ibidem numero 2.
Dolus probatur præſumptiuè, & non neceſſariò. ibid. numero 3.
Dolus præſumitur etiam contra eum, qui ſcienter facit rem prohibitam. concl. 531. numero 50. folio 320
Dolus regulariter non præſumitur. concl. 531. nu. 1 folio 318
Dolus præſumitur ex amiſſione omnium bonorum. concluſ. 531. numero 167. folio 322
Dolus præſumitur in eo, qui diſſimulat præſentia, & denunciat futura. ibidem numero 168.
Dolus præſumitur in arbitrando ex eo, quòd quis aliter arbitretur, quàm oporteat. ibidem numero 169.
Dolus debet eſſe euidens in caſibus, in quibus requiritur, ad hoc, vt quis incidat in aliquam pœnam. concluſione 530. numero 6. folio 317
Dolus niſi ex coniecturis probari poteſt. conclu. 508. nu. 6. folio 311
Dolus præſumitur, quando quis prius aliquid tractauit facere. concluſ. 531. numero 73. folio 320
Dolus præſumitur, quando probatur interueniſſe cauſam, quæ potuit facere actum licitum. concl. 495. numero 13. folio 305
Dolus præſumitur ex alienatione omnium bonorū à minore, & muliere facta ſine ſolennibus à iure requiſitis. concl. 531. numer. 152. fol. 322
Dolus præſumitur eo ipſo, quod quis creditum non exoluerit. ibidem numero 153
Dolus præſumitur in his, quæ committuntur iudicis arbitrio, quando eſſet exceſſus indignus. ibid. numero 154.
Dolus præſumitur in omni inuaſore, & turbatore. ibi. nu. 155.
Dolus in eo præſumitur, qui occultat rationes, ſcripturas, & huiuſmodi. ibidem numero 156.
Dolus præſumitur in eo, qui alieno nomine vendidit minus iuſto pretio. ibid. numero 157.
Dolus præſumitur ex malo effectu ſequuto. ibid. numero 158
Dolus præſumitur in tutore extorquente quietationem ab olim pupillo, aſſerendo ſe rationem reddidiſſe, & reliqua ſoluiſſe. ibidem numero 160.
Dolus præſumitur in muliere renunciante ſine conſenſu propinquorum. ibidem numero 161.
Dolus contra eum arguitur, qui promittit aliquid, ſciens ſe ſoluendo non eſſe. ibid. numero 162.
Dolus in eo præſumitur, qui admittitur peritia ſua. ibi. nu. 164.
Doli præſumptio contra depoſitarium circa amiſſionem rerum depoſitarum, quo caſu, & quomodo ceſſet. folio 311
Vnuſquiſq; tenetur magis ſe diligere, quam alium. concl. 508. num. 4.
Doli ſuſpitio eſt contra ſententiam, quam quis diu tacuit, & occultauit. conc. 531. nu. 34. folio 319
Doli præſumptio ceſſat, quando quis mandato iudicis facit. concluſ. 531. num. 8. folio 319
Doli præſumptionem inducit cultura, & fabricatio ſubſequuta poſt proteſtationem. concl. 531. numero 147. folio 322
In dolo eſſe dicitur, qui contractum non obſeruat, nec adimplet, ſeu contrauenit. concl. 531. nu. 119. folio 321
In dolo eſt, qui potuit denunciare, & non denunciauit. ibid. nu. 121.
In dolo eſt, qui non prouidet ea, quæ prouideri debebant. ibidem numero 150. folio 322
In dolo eſſe videtur, qui ab alio petit id, quod fieri nullo modo poteſt, aut etiam difficile eſt factu. ibid. numero 163.
Dolo non videtur carere depoſitarius, qui non expendit pecuniam depoſitam in re immobili, vt promiſerat. ibid. nu. 165.
In dolo eſſe dicitur, qui petit aliquid nomine ſuo, quod reſtituere tenetur, ſecus ſi petat nomine alterius. concluſio. 531. numero 81. folio 320
Dolo caret, qui iudicis præcepto paret. concluſione 531. numero 90. folio 320
In dolo non eſt depoſitarius, ſi per ipſum non ſtetit, quin pecunia inueſtiretur in re immobili. concl. 531. nu. 166. folio 322
Dolo præſumuntur fieri, quæ fiunt contra naturam. concl. 531. numer. 170. folio 322
In dolo præſumitur, & dicitur eſſe, qui ſcit, teneri ad ſolutionem pedagij, & illud non ſoluit. concl. 531. nu. 72. fol. 320
Dolo deſiiſſe poſſidere dicitur ille, cui fuit nunciatum, ne alienaret, quia cogitabat nuncians contra eum agere ad rem. concluſ. 531. num. 176. fol. 322
Dolum allegans debet probare, quia regulariter non præſumitur. concl. 78. nu. 6. folio 77
Dolum arguit inſolita cautela. concluſione 531. numero 103. folio 321
Dolum allegans probare debet. concl. 531. nu. 9. fol. 319
Domeſticus nedum dicitur ille, qui ſubſit ratione patriæ poteſtatis, vel dominicæ, ſeu etiam qui cohabitet, & aliquo modo ſit inferior, vel ſubiectus capiti familiæ. concl. 533. nu. 6. fol. 323
Domeſticus teſtis à teſtimonio repellitur. concl. 533. nu. 1. fol. 323
Domeſticus dicitur habitans in eadem domo, licet ipſi non poſſet imperari, & poteſt repelli à teſtimonio. concl. 533. nu. 3. fol. 323
Domeſticus valdè honeſtus, & bonæ conditionis, & famæ admittitur. conc. 533. nu. 28. folio 323
Domeſticus quando producitur contra domeſticum admittitur pro teſte. concl. 533. num. 34. folio 323
Domeſticus teſtis admittitur fauore eccleſiæ. ibidem nu. 35

Domeſti-

Domeſticus admittitur data æqualitate domeſticitatis. ibidem numero 36

Domeſticus admittitur, quando deponit in vtranque partem pro domeſtico.ibid.num.37 fol.324

Domeſticus patris non poteſt teſtificari pro filio, nec è contra, maximè ſi pater, & filius ſimul habitent. conclu. 533. nu.10.ſo.323

Domeſticus ſi tempore iuramenti deſierit eſſe domeſticus admittitur.ibid.num. 11

Domeſticus tunc repellitur à teſtimonio, quando in fraudem receſſit ab ipſa domeſticitate.ibid.numero 12

Domeſticus famulus diligenter debet interrogari, quare fuerit expulſus, & an ſit reuerſurus.ibid.num.13.

Domeſtici teſtis fraus ex eo probatur, quòd poſtea cauſa finita in domo reuertitur.ibidem num.14

Domeſtici teſtes admittuntur, quando non poteſt probari factum, niſi per ipſos.ibidem num.15

Domeſtici non ſolum admittunturr in probando matrimonio clandeſtinè contracto, ſi non poteſt veriſimiliter ſciri, niſi ab ipſis, ſed etiam præferuntur alijs. ibid. num. 16

Domeſtici ad probandum ea, quæ domi facta ſunt, admittuntur. ibidem num. 17

Domeſtici, quo caſu admittantur pro teſtibus domeſticis contra extraneos.ibid.nume. 18

Domeſtici & familiares non probant, ſi aliqua culpa poteſt obijci parti, cur non adhibuerit alios teſtes, per quos intentionem ſuam poſſet probare, ibidem num. 19.

Domeſtici admittuntur ad probandum mentem muti ex ſignis. cōcl.533.num.25 folio 323

Domeſtici admittuntur, ſi inducantur ad probandam innocentiam alicuius.ibid. num.26

Domeſtici non adeò dicuntur plures, qui cohabitent in eadem domo æqualiter.concl.533.num.4. fol. 323

Domeſtici repelluntur à teſtimonio, ſiue ſint propriè, vt pater, & filius, ſiue impropriè, vt familiares, & ij quibus imperari poteſt de iure, vel de facto. ibidem num. 5.

Domeſtici teſtes ſaltem faciunt indicium.concluſio. 533. numero 31 folio 323

Domeſtici teſtes ſi plures ſunt plenè probant, ſed ſi vnus tantùm, ille facit indicium.ibid.num. 32

Domeſtici teſtes nē faciunt etiam qualemqualem præſumptionem. ibid.num. 33.

Domeſtici probant aliquem voluiſſe vxorem mœchare, & ſimilia delicta perpetrare.concluſione 533. num. 22 fol.323

Domeſtici qui dicuntur.concl.533. nume. 2 fol.323

Domeſtici dicuntur, qui viuunt ad vnum panem, & ad vnum vinum.conc.533.num.7 fol. 323

Domeſtici non admittuntur, etiam quod deponerent in tormentis. concl.533.num.9 fol. 323

Domeſtici teſtes recipiuntur, vbicunque veritas aliter haberi non poteſt.concl.273.num. 16 fol.172

Domeſtica dicitur concubina, & à teſtimonio repellitur.conclu. 533 num.8 folio 323

Domicilium mutare, & conſtituere in ea vrbe is præſumitur, qui priuilegium impetrauit, quo ius ciuitatis petebat.concl. 534 num. 4 fol.324

Domicilium rurale mutaſſe, & vrbanum legiſſe præſumitur, qui poſtquam metus ceſſauit, in vrbe remanſit, & rus non ſe contulit, vbi prius commorabatur.conc.534.num. 30 folio 325

Domicilium conſtituitur minori ſpatio quàm decennali. concl. 534 num.11 fol.324

Domicilium, & incolatus in ciuitatibus Germaniæ ex conſuetudine, vel ſtatuto poſt annum acquiritur.ibidem nume.12

Domilium non contrahitur etiam per mille annos ſi quis habet animum recedendi, vt ſcholaris.ibid.num. 13

Contrarium in ſcholare. num. 17

Domicilium probat, qui oſtendit aliquem alibi aſſiduè habitaſſe, vt per decem annos.concl.534.num.6 fol. 324

Domicilium acquiritur per decennium. ibid.num.7

Domicilium contractum eſſe arguit aſſidua habitatio.ibi.num.8

Domicilium an contrahatur per ſpatium decennij, relinquendum eſt iudicis arbitrio.ibidem num.9

Domicilium ex eo ſolo præſumitur contractum, quòd in loco bonam partem bonorum ſuorum quis tranſtulerit.conclu. 534. num.21 fol.324

Domicilium fuiſſe conſtitutum probari non poteſt ex ſola domus poſſeſſione.ibid.num.22

Domicilium alicuius non probatur ex eo, quòd ibi pergulam habeat.ibid.num. 23

Domicilium quod alibi quis habeat non cenſetur eſſe extinctum ex tranſlatione ſola maioris partis bonorum ſuorum. ibidem numero 24 fol.325

Domicilium poteſt quis habere pluribus in locis. ibidem num.25

Domicilium, durante metu, contraxiſſe non præſumitur, qui aliquo iuſto metu impulſus, ſe, res, familiamque ſuam alibi tranſtulit.ibidem num.26

Domicilium præſumitur in loco originis, niſi probetur eſſe mutatū. conc.534.nume.1 fol.324

Domicilium mutatum probatur, quando quis venditis rebus ſuis, quas alibi poſſidebat, in aliam vrbem cum familia demigrauit. ibidem nume.2

Domicilium ad conſtituendum neceſſariò requiritur animus. conc. 534.num.16 folio.324

Domicilium ex animo incolæ contrahitur, & à ſummo animo pendet, ideo aſſertioni eius, qui declaret animum ſuum, ſtandum eſt. ibid.nume. 18

Domicilium illic probatur quem habere, vbi cum rebus ſuis ſe cōtulit, & declarauit ſe ibi velle habere domicilium. ibid. num.19

Dominium qui non habet, in alium transferre non poteſt.conc.537 num.11 fol. 326

Dominium non probatur, nec transfertur ex ſola ſignatura in vini dolio empto.concl.551.num.5 fol. 334

Dominium rei non ſatis eſt probare per ſignum aſſerti domini. ibidem num. 6

Dominium non probatur per inſtrumentum, quando agitur de magno præiudicio. concl. 540. num. 18 fol.329

Dominium & poſſeſſio de præterito adiuuatur ex poſſeſſione de præſenti.concl.546.num.16 fol.332

Contrarium.num. 17

Dominium in antiquis probatur ex ſola recognitione etiam contra tertios.concl.544.nume.11. fol.331

Dominium directum per ſolam recognitionem probatur. ibidem numero 12.

Dominium actoris non probant, nec vna, nec plures recognitiones, quando agitur contra tertium poſſeſſorem. ibidem numero 13.

Dominium non probatur ex recognitione contra ipſum recognoſcentem, quando quis recognoſcit ſe tenere rem in emphyteuſim ab aliquo.ibid.nume.14

Dominium non probatur ſimpliciter per famam, ſed cum ea concurrere debent alia adminicula ſaltem præſentis poſſeſſionis. cōclu.546. num.14 fol.332

Dominium præſumitur ex perceptione fructuum. conclu. 548. numero 8. folio 333

Dominium nuda voluntate partium ſine traditione non transfertur.conc.384.num.7 fol.237

Dominium difficile probatu, eo quia conſiſtit in iure.concl. 535. numero 4. fol. 325

Dominium probari poteſt indicijs, & coniecturis, alijſq; modis. ibid.num. 5

Dominium numeratæ pecuniæ eſt facilis probationis. ibidem numero 6.

Dominium numeratæ pecuniæ probatur per ſimplicem poſſeſſionē, & per ſolam traditionem.ibid.num. 7

Dominium præſumitur, & arguitur ex poſſeſſione. concluſio. 544. num. 4. fol.331

Dominium non probatur etiam præſumptiuè ex ſolutione cenſus in fauorem actoris, vt declaretur dominus.ibidem num.5

Dominium non probatur ex ſolutione cenſus, quando non apparet de aliqua inueſtitura, vel recognitione eccleſiæ.ibid.num. 6.

Dominium probatur per recognitionem factam aſſerto domino. ibid.num.7

Dominium licèt non transferatur ex recognitione facta aſſerto domino, tamen ex ea inducitur ꝓbatio ipſius dominij.ibid.num. 8.

Dominium probatur ex fama etiam contra tertium. conclu. 546. nu.3. fol.332

Dominium probat probatio ſolius poſſeſsionis, quando agitur contra furem.concl.539.num.30 fo.328

Dominium ex poſſeſsione probatum intelligitur, ſi de re, qua de agitur, facta fuerint bannimenta, vt ſi quis velit dicere, talem rē fuiſſe in bonis alicuius, antequam à Titio poſsideretur, veniat, & ſiſtat ſe tali iudici, & nemo comparuerit coram illo iudice.ibid. num.31.

Dominium probatur ex ſola poſſeſsione, quando agitur contra violentum poſſeſſorem.ibi.num.32.

Dominium non ita de facili perditur, ſicut poſſeſsio.concl.170.nu.13 fol.125.

Dominium antiquiſsimum loci, & iuriſdictionis per famam probatur.conc.396. num.3. fol.243

Dominium præſumptiuum probare ex præſumptione ſatis eſt, licèt quis aſtrinxerit ſe ad probationem dominij, neque ſuccumbet. conclu.539.nu.23. fol.328

Dominium regulariter non probatur per inſtrumentum. conc.540. num.1. fol.329

Dominium probare non habet, qui agit rei vendicatione contra violentum poſſeſſorem, probata poſſeſſoris violentia.conclu.536. num.10. fol.326

Contrarium. num.12.

Dominium non probatur per ſolum inſtrumentum emptionis.conc. 549.num.1. fol.334

Dominium per indicia, & coniecturas probari poteſt. conc.538.numero 1. fol.327

Dominium eſt quid iuris, & conſiſtit in iure. conclu. 547. nume.11 fol. 333.

Dominium ex libro cenſuali probatur contra ipſum ſoluentem cenſum, ſecus contra tertium. conc. 543. nu.7. fo.330

Dominium probatur ex libro cenſuali, quando ſaltem ex illo libro inducitur præſumptio dominij, adeo vt poſsit in ſupplementum deferri iuramentum. ibi. num.8.

Dominium non probatur ex locatione in emphyteuſim.conclu. 541. num.3. fol.329

Dominium præſumitur ex inſtrumento emphyteutico. ibidem numero 4.

Dominium probatur per inſtrumentum locationis quoad contrahentes, ſecus quoad tertium. ibid.num. 5.

Contrarium. num. 6.

Dominium probatur per inſtrumentum locationis, quando locator agit actione perſonali contra conductorem.ibi.num.7.

Dominium non ꝓbatur per inſtrumentum locationis, ſi conuenitur poſſeſſor actione reali ratione dominij agentis. ibi. num.8.

Dominium eccleſiæ probatur per inſtrumentum locationis. ibi. numero 9. fol.330

Contrarium.num.10.

Dominium ſaltem præſcriptum probatur ex inſtrumento locationis, quando locatio eſt coniuncta cum alijs adminiculis. ib.nu.11

Dominium probatur ex inſtrumento locationis, ſi colonus laborauerit nomine locatoris, & ꝓbatur de receptione mercedis.ib.n.12

Dominium petentis in rei vendicatione nedum probandum eſt, ſed etiam probari debet dominium auctoris, à quo rem habuit, qui petit virtute tituli ab alio habiti.conclu. 536. nu.4. fol.326

Dominiū probari debet per veras cauſus, & non ſufficit poſſeſsio ipſius auctoris, nec minus fama, aut communis op.ibi. num.5.

Dominium nedum probari debet de antiquo, ſed etiam de præſenti. ibidem nu.6.

Contrarium. num. 7.

Dominium non probatur ex inſtrumento emptionis etiam ſi cum eo concurrat poſſeſsio emptoris, ſed debet probari etiam de dominio auctoris.concl.549.nu.3. fol.333

Dominium probatur ſi emptor poſt emptionem, & traditionem poſſederit tanto tempore, adeo vt potuerit acquirere dominium ex præſcriptione. ibid. num.4.

Dominium probatur per inſtrumentum emptionis cum alijs adminiculis.ibid.num.5.

Dominium probatur etiam per inſtrumentum locationis quando alia concurrunt.ibid. nu.6.

Dominium probatur per iuramentum.ibidem num.7.

Dominium debitoris probatur per poſſeſsionem illius. concl. 198. nu. 3. fol.140

Dominium probatur per confeſsionem, licèt ex illa non transferatur.concl.545.num.1. fol.331

Dominium præſumitur ex aditione hæreditatis. concl. 549. num. 9 fol. 333

Dominium rei, quæ in nullius eſt bonis, probatur per ſolam apprehenſionem ipſius rei.ibid.num.10.

Dominium probatur ex libris cenſualibus, ſi conſuetudo eſt, vt ipſis fides habeatur.conc. 543.num.11 fol.331

Dominium probatur per ſolutionem cenſus. concl. 544. numero 1. fol. 331.

Dominium ſine facto noſtro non amittitur. conclu. 550. numero 2 fol.334.

Dominium eſt difficilis probationis.concluſione 535.num.1.fol.325

Dominium, quando producuntur inſtrumenta antiqua ſuper inueſtituris, probatur nedum contra conductores, ſed etiam contra tertios poſſeſſores.conc.541.num.14. fol.330

Dominium probare debet, qui agit petitorio, aut rei vendicatione, aliàs ſuccumbet.concl.536. nu.1. fol.326

Dominium debet plenè probari, cum ſuper ipſo in rei vendicatione innitatur origo, & radix petitionis.ibi.num.2.

Dominium cum deducitur incidenter, & ius, vt ex poſſeſsione præſumatur, debes illud allegare, alias ſuccumbes.concl.539. nu. 17 fol. 328.

dominium benè probatur, quando cum poſſeſsione, & communi opinione ſimul ſunt probata alia adminicula.ibi.nu. 18.

dominium ſatis probatur ex eo, quòd quis terram colendam curauerit, & perceperit fructus vti dominus. concl. 548. numero 5. fol.333.

dominium probatur per inſtrumentum, quando eſt factum ſuper poſſeſſorio, vel ſuper redditibus fundi.concluſ.540 .numero 16. fol. 329.

dominium probatur ex diuturnitate temporis.conclu.548.num.3. fol. 333.

dominium per cataſtrum, ſeu æſtimum probatur inter partes quæ conſenſerunt æſtimo. conclu. 542. nu. 5. fol.330

dominium probatur per tantum tempus, cuius initij memoria non extat in contrarium conc. 548. nu. 1. fol.333

dominium probatur per recentem poſſeſsionem, alio in contrarium non probato, neque docto.concluſione 539.num.35. fol.328

dominium probatur ex longiſsima poſſeſsione nedum contra conductorem, ſed etiam contra tertios.concluſione 539.nume. 28. fol. 328.

dominium de præſenti probatur etiam per famam, ſi præſens ſtatus non repugnat dominio de præterito.conclu. 546. numero 9. fol. 332.

dominium per cataſtrum, ſeu æſtimum non probatur. concl. 542. num.1. fol.330

dominium contra tertium non probatur per cataſtrum, ſeu æſtimum, etiam ſi eſſent aſsignati ad id Magiſtratus publicè. ibid. num. 2.

dominium probatur ex libro æſtimi in præiudicium eius, qui conficiendam curat ſcripturam in dicto æſtimo.ibi.nume.3.

dominium cenſetur acquiſitum etiam fratribus, ſi vnus ex eis prædium emit, & eius fundum ipſo inſtante deſcribatur in cataſtro ſibi, & fratribus.conc.31.nu.47. fol.47

dominium non probatur per confeſsionem, quando confeſsio eſt generalis, obſcura, & incerta, concl.545.num.11. fol.331

dominium nedum præſumitur incidenter deductum ex poſſeſsione vera, ſed etiam ex ficta. concluſione 539. numero 10. folio 328.

dominium quando deducitur in iudicio per viam exceptionis poſt fundatam intentionem actoris, tunc non ſufficit poſſeſsio ad eius probationem.ibid.num.11.

dominium quando ad probandum incidenter deductum deducitur poſſeſsio de præterito, eo caſu, etiamſi deducatur incidenter, non ſufficit, nec concludit de præſenti.ibi.nu.12.

dominium præſumitur ex præterita poſſeſsione in odium violentiæ ibid.nu.13.

Dominium licèt deducatur incidenter, illa poſſeſsio non ſufficit, quando aliunde conſtaret expreſsè poſſeſſorem non eſſe dominum. ibid. nu. 14.

Dominium probaretur ex poſſeſsione; ſi non conſtaret poſſeſſorem non fuiſſe dominum ibid. num. 15.

Dominium deducitur principaliter in actione legis Aquiliæ: quia illa actio non competit, niſi domino. ibid. nume. 16.

Dominium non præſumitur in contumace ex ſola poſſeſsione, licèt dominium deducatur incidenter. ibidem.

Contrarium. ibidem.

Dominium eccleſiæ probatur per librum cenſualem. concl. 543. numero 1. fol. 330

Contrarium. num. 2.

Dominium probatur per libros cenſuales, quando tales libri aſſeruantur inter alias ſcripturas publicas à viris ad hoc aſsignatis. ibid. num. 3.

Dominium probant libri cenſuales, ſi pro publicis, & pro authenticis habentur, vel diu tanquam tales habiti ſint. ibidem numero 4.

Dominiũ non probatur per ſimplicem poſſeſsionem. concl. 539. n. 1. fol. 327.

Dominium ad probandum requiritur, vt probetur titulus, bona fides, & continuatio poſſeſsionis, neque rem fuiſſe vitioſam. ibi. num. 2.

Dominium per ſimplicem poſſeſsionem non probatur, etiam ſi teſtes deponerent Titium poſſediſſe illam rem pro ſua. ibidem numero 3.

Contrarium nu. 4.

Dominium probatur à teſtibus dicentibus ſe vidiſſe Titium poſsidere pro domino decem annis. ibidem numero 5.

Dominium probatum non dicitur etiam quando teſtes deponerent patrem meum talem rem poſſediſſe, & habitum fuiſſe pro domino publicè, communiter, & ab omnibus. ibidem numero 6.

Dominium non præſumitur ex poſſeſsione, quando fuit deductum in iudicio per modum actionis, & per modum rei vendicationis. ibidem numero 7 fol. 328

Secus vt numero 8.

Dominium teſtatoris debet directò probare, qui ſuper eo ſe fundat. conc. 199. numero 5. folio 140

Dominium non præſumitur ex titulo, & poſſeſsione defuncti. ibidẽ numero 6.

Dominium probari debet reſtrictum etiam ad tempus mortis defuncti. ibidem num. 7. folio 141

Dominium probatum dicitur probando titulum captum ad translationem eius, & diutinam poſſeſsionem defuncti. ibid. numero 8

Dominium probatur per ædificationem muri. concluſione 549 numero 13. folio 333

Dominium non rectè probatur ex ſimulato contractu. ibidem numero 14.

Dominium in beneficialibus probatur, probata poſſeſsione auctoris tituli; & quòd ipſe fuerit vltimus, & immediatus poſſeſſor. cõclu. 199. numero 14. folio 141

Dominium ad probandum, non ſufficit probare titulum defuncti, quem defunctus habuit ab alio, ſed probari etiam debet dominium illius à quo defunctus titulum habuit. ibidem numero 15.

Dominium probare onus graue eſt. ibi. num. 16.

Dominium probari poteſt per proclamationes, & bannimenta, & quomodo. ibidem num. 17.

Dominium probatur per famam publicam, ſi ſumus in antiquis. ibi. num. 18.

Dominium probatur per coniecturas, & veriſimiles præſumptiones. ibid. numero 19.

Dominium probatur per librum extimi communis. ibi. num. 20.

Dominium regulariter probatur per emptionem vacuæ poſſeſsionis, traditionem, & pretij ſolutionem. conc. 537. num. 1. folio 326

Dominium non tranſit ſine rei, & poſſeſsionis traditione. ibidem numero 2.

Dominium transfertur ſine traditione in aliquibus caſibus. ibidem numero 3.

Dominium etiam ſine traditione transfertur in pacto legis commiſſoriæ, & adiectionis in diem. ibi. num. 4.

Dominium transfertur in donantem ipſo iure. ibidem numero 5.

Dominium transfertur ſine traditione in pia cauſa. in qua etiam ex ſolo contractu transfertur. ibid. numero 7.

Dominium non transfertur, niſi pretium numeretur, vel fides de pretio habeatur, aut aliter ſatis venditori fiat. ibi. numero 8.

Contrarium, numero 9.

Dominium qui dixerit probari per inſtrumentum, illud probare debet. concl. 540. nume. 3. folio 329

Dominium non probatur per inſtrumentum dotis, ſed legitimis modis probari debet. ibidem num. 4.

Dominium non probatur per inſtrumentum diuiſionis. ibidem numero 5.

Dominium non probatur per inſtrumentum locationis. ibidem numero 6.

Dominium non probat inſtrumentum donationis. ibidem nume. 7.

Dominium non probatur ſolum per inſtrumentum emptionis. ibidem num. 8.

Dominium probatur ex ſolo inſtrumento donationis factæ à Principe. ibi. num. 9.

Dominium translatum videtur ſolum per inſtrumentum donationis factæ à Principe. ibidem numero 10.

Dominium per inſtrumẽtum donationis factæ à Principe probatur, quando Princeps habet dominium rei, quam donat. ibidem numero 11.

Dominium probatur ex antiquis inſtrumentis. ibidem num. 12

Dominium non probatur per inſtrumentum locationis. conclu. 541 num. 1 folio 329

Dominium per ſimplicem confeſsionem transfertur in ciuitatem, & in eccleſiam. concl. 384. num. 10 folio 237

Dominium transfertur in vltima voluntate ſine traditione. ibidem numero 11

dominium de præſenti plenè probari poteſt. concluſ. 546. num. 7. folio 332

dominium in antiquis probatur per famam. conclu. 546. numero 1. fol. 332

dominium vtile acquiritur per poſſeſsionem triginta, vel 40. annor. & directum per poſſeſsionem immemorabilis temporis. conc. 199 num. 12. folio 141

dominium antiquum non eſt difficilis probationis, & ad probandum non ſufficiunt teſtes de auditu, niſi concurrat fama, vel aliud adminiculum. concl. 104. num. 17 folio 89

dominium tunc probatur, quando poſſeſsio eſt longiſsima, & cum illa concurrit fama. concl. 539. num. 25 folio 328

dominium ex confeſsione, neque amittitur, neque transfertur. conclu. 545. num. 3 folio 331

dominium videtur magis eſſe iuris, quàm facti, & in his quæ ſunt iuris, confeſsio nec dat, nec tollit. ibi. num. 4

dominium ſi probatum fuerit per confeſsionem partis aduerſæ de præterito, intelligitur etiam probatum de præſenti. ibid. num. 5.

Contrarium num. 6.

dominium probatur per famam recentem, dummodo concurrat cũ ea etiam vnus teſtis. 546. num. 12. folio 332

dominium non probatur per verba narratiua, & ex natura contractus incidentis prolata. conc. 545. num. 8 folio 331

Contrarium num. 9.

dominium non amittitur ſolo animo. con. 550. nume. 8 folio 334

dominium probatur ex perceptione fructuum, ſi quis percepit fructus tanto tempore, quod ſufficiat ad præſcriptionem. concl. 548 num. 11. folio 333

dominium probatur, etiam ſiquis non probauerit percepiſſe fructus, ſed tantum curaſſe, vt terra coleretur, ſeminaretur, & araretur. ibidem num. 12

dominiũ non ꝓbatur ex perceptione fructuum quãdo appareat de iure familiaritatis, ideſt, quod res ad alium ſpectabat. ibid. numero 13

dominij probatio non requiritur, quando agitur petitione hæreditatis, & quid probare ſufficiat. concl. 336. nu. 8 folio 326

dominij quæſtio non poteſt refutari, quando quis repetit rem. ibidẽ numero 9

dominij probatio eſt omnium difficilima. concluſi. 536. numero 14. fol. 326.

Dominij ad probationem directi ſufficit factam fuiſſe vnicam recognitionem aſſerto domino.concluſ.544.nu. 9. fol.331

Dominij ad probationem directi requiruntur ſaltem duæ recognitiones. ibi.nu.10.

Dominij præſumptio inducitur pro ipſo actore ex longæua poſſeßione probata per actorem, quando ſimul fuit intentatum petitorium,& poſſeſſorium, & ſuper vtroque proceſſum. conclu. 539. nu.33. fol.328

Dominij probatio non inducitur ex poſſeßione forſan probata per actorem, ſi ſuſpenſo petitorio eſſet intentatum poſſeſſorium.ibid. num. 34.

Dominij plena probatio reſultat ex teſtimonio de auditu iuncto cũ teſtimonio de fama.con.541.num.13. fol.330

Dominij plena probatio emergit ex coniecturis, & indicijs. concl. 538.nu.2. fol.327

Dominij ad probationem requiritur emptio vacuæ poſſeßionis,traditio,& pretij ſolutio,quãdo agitur contra venditorẽ, ſeu contra eius hæredem,ſeu ſecus vt ibi.conc.537.nu.10. fol.326

Dominij per probationem de præterito non probatur dominium de præſenti, ſi præſens ſtatus repugnat dominio de præterito. concl. 546.nu.8. fol.332

A Dominio præterito nõ infertur ad præſens,niſi aliunde,quàm per confeßionem partis conſtet.concl.545.num. 7. fol.331

Dominio probato de præterito etiam ex confeßione aduerſarij infertur dominium de præſenti.conc.170.nu.5.& 12. fol.125

Dominia rerum propter publicam vtilitatem non ſunt omni tempore indiſtincta,ſiue incerta.concl.224.num.7. fol.150

Dominia rerum,quæ prius in nullius bonis erant.concl.539.nu.27. fol. 328.

Dominus ignorare præſumitur immobilia acquiſita ex alterius ſucceßione de proximo facta,& mobilia in eodem loco exiſtentia. concl.553.nu.6. fol.335

Dominus ſcire non præſumitur quantitatem ſui patrimonij, quando haberet amplum,& valdè diffuſum patrimonium.ibi. nu. 7.

Dominus præſumitur certior factus à ſuo procuratore de facto graui,& notabili. ibid.num.8.

Dominus non præſumiturur certior factus à ſuo procuratore de facto graui,& notabili,quando procurator haberet generale mandatum.ibid.nu. 9.

Dominus non incurrit pœnam c. eum qui. de prebend. in 6.propter factum procuratoris. concl.146.nu.25. fol.113

Dominus fundatam habet intentionem ſuam etiam quo ad vnum, vel duos, vel tres exceptos, quando omnes homines qui commorantur intra fines Ciuitatis, Caſtri, vel Regni aliquid ſoluerunt pro rebus per eos poſſeßis in recognitione dominij.conc.217. nu.21. fol.148

Dominus lite pendente non poteſt ædificium demoliri, & cementa aliò transferre. concl.148.num.8. fol.114

Dominus non præſumitur hodie,qui olim fuerat,niſi tale dominium à parte allegetur.concl. 550.nu.11. fol.334

Dominus qui olim fuit,præſumitur etiam hodie dominus.conc.550. num.1. fol.334

Contrarium num. 3.

Dominus reuocare poteſt confeßionem per Procuratorem quouis tempore ante ſententiam factam, dummodo probet, quòd errore facta fuit,& inde detrimentum ſequutum ſibi fuiſſe. conclu. 369.nu.2. fol.232

Dominus qui de præſenti eſt præſumitur etiam olim fuiſſe,ſi adeſſet aliqua cauſa probabilis, vnde oriretur talis præſumptio de præſenti ad præteritum.concl. 550.num. 6. fol.334

Dominus prædij, à quo aqua originem trahit,illam ad libitum poteſt diuertere.concl.123.num.12. fol.101

Dominus præſumitur,qui ſemel perceperit fructus in anno. conclu. 548.nu.6. fol. 333

Dominus præſumitur ex longißima poſſeßione etiam ſi non concurrat fama. conc.539.num.26. fol.328

Dominus poteſt animal ſuum propria authoritate reducere.concl. 91.num.6. fol.82

Dominus præſumitur dediſſe mandatum ad licita.concl.146.num. 23.& 24. fol.113

Dominus prædij præſumitur etiam dominus rerum omnium, quæ ſunt intra fines ipſius prædij.conclu. 552.num.1. fol.334

Dominus qui olim fuit, præſumitur & hodie dominus non ſolùm ipſe,ſed etiam eius ſuceſſores.conclu.550.num.4. fol.334

Dominus ſcire præſumitur quantitatem patrimonij ſui, quando agit aliquid circa ipſum patrimonium.conc.553.nu.1. fol.334

Limita vt num. 2.

Dominus ſibi præiudicat ratificando. & vide ampliationes, & limitationes remißiuè,& modos probandi ſcientiam, & quando Dominus poteſt de attentatis conueniri ex facto procuratoris. concl.146. num. 26. fol.113

Dominus ſibi præiudicat, quando ſcit tranſgreßionem procuratoris in mandatis, quia videtur tacitè geſta per eum ratificare. Et idem ſi domino præſente.concl. 146. nu.28. fol.113

Dominus tenetur, vbi veriſimiliter præſumitur ratificatio eius, ꝙ geßit procurator ſuus,& debet mandare quod deſiſtat; niſi procurator ſit in longinquis,ibid.nu.29.

Domini ſcientia quando inducatur ad effectum reuocandi attenta, & quando illis modis non probetur, an in dubio illa præſumatur, vide ibi remißiuè. num.29.

Domini tenentur de iure prohibere ſubditis delationẽ armorũ,ideo malè & iniuſtè ruſtici de eis conqueruntur.con.128.nu.2.fo.103.

Domino quando pro re exiſtente intra fines præſtatur aliquod annuum,præſumitur ratione dominij præſtitum. concl. 217. num. 19. fol.148

Dominum qui plenè probat ſe olim fuiſſe præſumitur etiam hodie. concl.550.nu.9. fol.334

Dominum, vel poſſeſſorem fundi non probatur illum eſſe, qui apponendum curauit in æſtimo, vel cataſtro ipſum fundum tanquã ſuum, niſi appareat de conſenſu domini illius fundi.conclu. 569. num.6. fol.345

Dominum fundi non probat ſe eſſe, qui pro aliquo fundo ſoluit tributa.ibid. num. 7.

Dominum alicuius rei quem eſſe probatur ex ſigno ipſius aſſerti domini.concl.551.num.1. fol.334

Domus, cui ſunt affixa inſignia gentilitia, probatur eſſe illius, cuius ſunt illa inſignia.concl. 551. num.3. fol.334.

In domo quæ ſunt non poſſunt probari per extraneos.conc. 471. numero 3. fol.292

Domum qui probaret ſe poſſediſſe, vel poſſeßionem aliquam aliquanto tempore pro ſua, non probaret dominium. conclu. 548. num.10. fol.333

Donans moriens ſimul cum donatario præſumitur prius mortuus, vt donatio ſuſtineatur, & cenſeatur morte confirmata. conclu. 564.nu.4. fol.344

Donans præſumitur voluiſſe tantummodo donare ſoli donatario, etiam ſi in donatione ſit dictum, & hæredibus ſuis.conc.564.numero 2. fol.344

Donans conſanguineo Rectori alicuius eccleſiæ, ſi ante beneficia quædam accepit ab ipſa eccleſia, magis præſumitur donaſſe ob illa beneficia, quàm ob conſanguinitatem.conc. 559.nu.6. fol.340

Donans quando allegat turpitudinem contra donatarium nõ participem fraudis, non poteſt dictam fraudem allegare. conc.557 num.8. fol.339

Donans non admittitur ad probandum ipſam donationem, quoniam affectat donationem ſuam valere.concl.562.nu.5 fol.343

Donandi animus non præſumitur in colono, inquilino, vel emphyteuta.conc.554.nu.29. fol.336

Donare in dubio non præſumitur Prælatus conſanguineo ſed mutuare.conc.554.nu.26. fol.336

Donare aliud non eſt, quàm iactare, & dilapidare.con.554.num.3. fol. 335.

Donare velle præſumitur, qui ſciens ſe in nulla re teneri alicui aliquid ſine cauſa promittat.con.554.num.93. fol.338

Donare præſumitur, qui res ſuas defendit eidem ibi.num.94.

Donare præſumitur vir vxori concedens aliquid ad luendum ornamentum vxoris pignori obligatum. ibid.numero nonageſimo quinto.

Donare præſumitur, qui ſcienter ædificauit in ſolo alieno.ibi. numero 96.

Donare videor tibi, quando volenti mihi aliquid donare mando, vt tibi donet.conc.554.nu.86. fol.337

Donare non præſumor, quando mando teſtatori volenti mihi aliquid legare, vt tibi leget.ibi. nu.87. fol.338

Donare non præſumitur quis velle illi, cum quo litigat.conclu. 554. nume. 33. fol.336

Donare non præſumitur dotans, quando in libro rationum redegit, quod pro dote ſoluit.ibid. num. 34.

Donare dicitur, qui paterna amicitia iuuat filium amici, cui ſuſpecti tutores fraudem faciebant.conclu.554. nu. 56. fol.337

Donare præſumitur, qui iuuat filium amici, ſi cum amicitia concurrat cauſa pietatis; ne ſcilicet opprimatur, & modica ſit impenſa. ibi.nu. 57.

Donare cenſentur etiamſi alias ſint adminiſtratores frater, vel mater, quando dant ſimpliciter in dotem rem propriam. concl.554. num. 75. fol.337

Donare non præſumitur voluiſſe extraneus dans dotem, quando matrimonium, pro quo ab ipſo fuit dos data, non eſt ſequutum. concl.554.num.78. fol.337

Donare præſumitur, qui ſoluit indebitum ſcienter.concl.554. num. 106. fol.338

Donaſſe præſumitur mater filiæ, quando dedit res aliquas extra dotem eius genero nomine filiæ filia præſente. concl.554. nume. 76. fol.337

Donatarius probare debet rem prius donatam, quàm obligatam. conc.456.nu.13. fol. 282

Donatarius non præſumitur interueniſſe in donatione, niſi aliter exprimatur.concl. 564. nu.1. fol.344

Donatarius ſi præmoriatur, donatio euaneſcit, & reuertitur ad donantem, etiam ſi dictum ſit, donat Caio, & hæredibus ſuis. conclu.564. nu. 3. fol.344

Donatarius ſi poſt donationem ſe obliget ad aliquid, præſumitur id feciſſe contemplatione præcedentis donationis.concl.564.numero 5. fol.344

Donatio clam facta, fraudulenta, & ſimulata præſumitur. concl. 558.nu.22. fol.340

Hoc intellige vt ibi.

Donatio fraudulenta præſumitur, ſi continuò, vel non multo poſt factam donationem à donatore aliquod delictum patratum fuerit.ibid. nu. 23.

Donatio ſimulata probatur, & fraudulenta, ſi facta fuerit ſub conditione illa, dono, ſi contigerit bona mea publicari.ibi.nume. 24.

Donatio ſimulata præſumitur, quando modico tempore eſt duratura.ibid.num.25.

Donatio concubinæ donantis clerici, & ſi regulariter durante concubinatu non valeat, tamen locum habet, quando ob merita facta ſit, & ipſa benemerita probantur ſacramento dantis.conclu.184.nu.25. fol.134

Donatio probatur per epiſtolam. concluſio. 556. nu.1.folio 338

Donatio probatur per epiſtolam, etiam ſi huiuſmodi epiſtola ſit credentialis.ibid. nu. 2.

Donatio per epiſtolam probatur, etiam ſi illa epiſtola eſſet ſine die, & conſule. ibid.num. 3.

Donatio inter Amaſium, & concubinam non eſt prohibita, ſed conceſſa.concl.340.nu.5. fol.201

Donatio facta propter benemerita non valet, ſi ad numerum, & æqualitatem benemeritorum facta non ſit. concl. 186. nume. 2. fol.135.

Donatio præſumitur, ſi dans erat diues, & nobilis, & recipiens pauper. concl.554.nu.58. fol. 337

Donatio inter coniuges nunquam in dubio præſumitur. concl.554. num.30. fol. 336

Donatio in dubio non præſumitur in his, quæ ſunt magni præiudicij.ibid.num. 31.

Donatio facta eccleſiæ præſumitur propter Deum facta, & non alia de cauſa concl.555.nu.1. fol.338

Donatio facta eccleſiæ, vbi eſſemus in dubio, & nullo modo appareret de mente donantis benè præſumitur propter Deum, ſecus. ibi.nu.2.

Donatio fraudulenta probatur ex eo, quòd donator licèt contractus donationis faciat, tamẽ fingit, & ſimulat, & re vera contrahentes propoſitum habent, nihil agere.con.558.num.26.fol.340

Donatio ſimulata præſumitur, ſi donans ſit pater, & habet plures filios, & vni tantum filio donet omnia bona, vel maiorem partem.ibi.nu.27.

Donatio ſimulata probatur, ſi donator dixerit plurib. amicis, & vicinis, ſe velle facere donationem, vt defenderet bona ſua à Tyranno, vel ab oneribus, vel creditoribus.ibi.nu.29.

Donatio doloſa, & ſimulata præſumitur, quãdo continet in ſe enormiſſimam læſionem. ibi. nu. 30.

Donatio facta præſumitur in fraudem hæredum; quando fuit facta ab eo qui iacebat in lecto, & eo morbo laborabat ex quo non conualuit, ſed deceſſit. ibi. num.31.

Donatio præſumitur ſimulata, ſi ſit renunciatum exceptioni non numeratæ, & non habitæ dotis. ibi. num. 32.

Donatio quando fuit confirmata ſæpius, & ex interuallo plurium annorum, tunc ceſſare facit omnem præſumptionem fraudis, metus, & timoris.ibi.num.33.

Donatio præſumitur in coniunctam perſonam per illa verba, tolle pecuniam iſtam.concl.554. nu. 100. fol. 338

Donatio potius præſumitur, quàm animus repetendi, quando fratres ſimul habitantes in eadem domo, & menſa, plus fuerit expenſum de fructibus, & redditibus in familia vnius; quàm alterius.ibid.num. 101.

Donatio præſumitur facta filio emancipato, ſi poſſideat viuo patre ibi. nu. 102.

Donatio inter coniuges præſumitur, quando maritus conſumit bona vxoris, ea ſciente, & patiente.ibi. num. 103.

Donatio præſumitur, ſi alicuius nomine emitur, & ſibi traditur, ſecus ſi non fiat traditio.ibid.nu.104.

Donatio præſumitur eorum, quæ dantur, vel mittuntur à conſanguineis, vel coniunctis viri. ibid.nu. 105.

Donatio facta amico præſumitur ratione amicitiæ, non ob benemerita.concl.559.nu.7. fol.340

Donatio debet manifeſtè probari.conc. 554. num. 10. fol.336

Donatio iuramento non conualidatur, vbi concurrũt defectus, ſcilicet rei, & perſonæ, niſi iuramentum non ſit duplicatum.conc. 184.nu.20. fol.134

Donatio præſumitur, quando aliquid tibi tradidiſſem ex aliqua cauſa de præterito falſa, quam ſcierim eſſe falſam. conclu. 554. nu.65. fol.337

Donatio non præſumitur, quando quis ſciens ex certa ſcientia non teneri ad aliquid, patitur nihilominus ſe ad id obligari.ibi.n.66

Donatio præſumitur conſiderata conſuetudine, vt in iocalibus, quæ mittuntur à conſanguineis viri eius vxori, vel è contra.ib. n. 67

Donatio quare fraudulenta, vel ſimulata præſumatur ex poſſeſſione retenta concurrentibus alijs adminiculis & coniecturis.conc. 558.nu.7. fol.339

Donatio non præſumitur ex poſſeſſione longi temporis pacifica, & ſine vlla contradictione.conc.238.nu.3. fol.154

Donatio viciſſim præſumitur, quando aliquid dono dedi tibi, & tu aliquid aliud mihi concedis.conc.554.nu. 80. fol. 337

Donatio reciproca ſiue viciſſim facta non dicitur propriè donatio. ibid.nu.81.

Donatio non inducitur, nec præſumitur ex eo, vt ſi tu à me petas, vt hanc rem tibi donem, ego reſpondeam non tantum hanc, ſed & quicquid tibi placet.conc.554.nu.12. fol.336

Donatio non præſumitur, quando actus eſt indifferens ad donationem & repudiationem.conc.554.nu. 28. fol.336

Donatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non ex accipientis petitione proceſſit.conc.164.nu.15. fol.124

Donatio præſumitur facta propter benemerita, ſi ante ipſam merita præceſſerunt, & ſunt probata, & hoc etiam ſi in donatione nihil eſſet dictum de meritis.concl. 559. nu. 10. fol.340

Donatio ſi de meritis non apparet, habetur pro ſimplici, & non propter benemerita.ibid.num. 11.

Donatio non excedens quod ſolebat, & debebat facere donans ex more diuitum, & nobilium, non dicitur excedere merita.conclu. 186.nu.17. fol. 135

Donatio præſumitur inter confitentem, & illum cui confitetur, ſi concurrat coniunctio perſonarum, & paucitas rei ſine cauſa promiſſæ. concl. 345. nu. 67. fol.207

Donatio inter patrem, & filium prohibita.con.365.num.1. fol.229

Donatio facta à perſona, q̃ poteſt liberè donare, licèt nulla merita præce-

præcedant, valet etiam ſi de illis meritis aliter, quam per aſſertionem donantis non appareat. conc. 560. num. 2. fol. 341

Donatio quando ſit inter perſonas prohibitas ob merita, debent merita donationi æquiualere. ibi. num. 3.

Donatio regulariter non præſumitur. conclu. 554. numero 1. fol. 335.

Donatio ſemper præſumitur facta ob merita. concluſ. 559. numero 1. fol. 340

Donatio præſumitur facta ob merita, etiam ſi id dictum expreſſumve non fuerit in ipſa, & etiam ſi in prohibitis verſemur. ibi. numero. 2.

Donatio facta conſanguineo, vel filio à patre non præſumitur facta propter benemerita, ſed ob affectionem ſanguinis. ibi. numero 3.

Donatio in modicis potius præſumitur. concluſ. 554. numero 45. fol. 336.

Donatio ſimpliciter facta ab ægroto cenſetur inter viuos. concluſ. 561. num. 14. fol. 342.

Donatio facta in ægrotatione ex conualeſcentia ſola cenſetur reuocata. ibi. num. 15.

Donatio, quòd fiat cauſa mortis, non præſumitur in dubio, & ideo qui eam allegat, debet probare. ibi. num. 16.

Donatio inter viuos cenſetur, ſi in ipſa facta eſt mentio de hæredibus. concl. 561. nu. 41. fol. 343

Donatio vt dicatur facta cauſa mortis, duo copulatiuè requiruntur, ſcilicet mentio mortis in donatione, & quod ſit collata in tempus mortis. ibi. num. 42.

Donatio præſumitur inter viuos etiam facta mentione mortis, quã do in ipſa extat clauſula, purè, & ſimpliciter. ibi. nu. 43.

Donatio non præſumitur in homine cauto. concluſ. 554. nume. 37. fol. 336.

Donatio præſumitur facta, quando poſt rem traditam interuenit longum tempus, & cum iſta longinquitate concurrerent aliqua indicia, vt conſanguinitatis, vel amicitiæ. ibi. nu. 38.

Donatio præſumitur inuicem facta inter fratres, quando diu vnã vitam degunt. ibi. nu. 39.

Donatio præſumitur inter coniunctos, & conſanguineos, ratione coniunctionis, & conſanguinitatis. ibi. nu. 40.

Donatio non præſumitur inter conſanguineos, quando ſola conſanguinitas concurrit. ibi. num. 41.

Donatio præſumitur intuitu conſanguinitatis, quando res modica donata eſt. ibi. num. 44.

Donatio præſumitur, etiamſi donatum excedet ſummam benemeritorum. ibi. num. 48. fol. 337

Donatio potius præſumitur, quàm feudum, quando eſſet quæſtio ſuper feudo alicui conceſſo. ibi. num. 49.

Donatio præſumitur, quando extat clauſula, ex cauſa liberali donamus &c. etiamſi in dicto inſtrumento extarent verba, quæ innuerent feudum. ibi. nu. 50.

Donatio præſumitur, quando quid tibi tradidiſſem, vt aliquid faceres in tuo, quòd alias non fuiſſes facturus niſi tradidiſſem, ibi. num. 52. & hoc etiam ſi res, vel quantitas tradita eſſet magna, vt nu. 53.

Donatio præſumitur in amico maximè in parua quantitate datũ. ibi. nu. 54.

Donatio ſimulata præſumitur per poſſeſſionem retentam longi temporis. conc. 558. nu. 12. fol. 339.

Tempus poſſeſſionis retentæ à donatore ad hoc, vt præſumatur ſimulatio donationis, relinquitur arbitrio iudicis. ibi. nu. 13.

Donatio quando non præſumatur fraudulenta, vel ſimulata ex poſſeſſione retenta. ibid. nu. 14.

Donatio per teſtes probari poteſt, qui donationi interfuerunt, inter quos etiam notarius eſſe poteſt. conc. 562. num. 1. fol. 343

Donatio facta filio per patrem cum iuramento, in qua ſpeciem, & qualitatem meritorum in indiuiduo exprimit, valet & donantis hæredes illi ſtare tenentur, conc. 184. nu. 14. fol. 134

Donatio, & animus liberalis facile præſumitur in modicis. conclu. 44. nu. 37. fol. 59

Donatio ſimulata quæ ſit. conc. 557. num. 2. fol. 338

Donatio non probatur per epiſtolam, quæ nomen mittentis non cõtineat, etiam ſi haberet ſigillum, niſi tamen eſſet nomen ſcribentis errore omiſſum. conc. 556. num. 7. fol. 338

Donatio præſumitur, & valet actus, quando aliquid promittitur per viam ſtipulationis, & vtraque pars facit nullam cauſam in dicta ſtipulatione. conc. 554. num. 73. fol. 337

Donatio præſumitur etiam quando quis diceret, concedo tibi hanc rem nulla cauſa expreſſa. ibi. num. 74.

Donatio valet in præiudicium fratrum, quando maritus ſcientibus, & tacentibus ipſius fratribus donat aliquam rem communem vxori. conc. 554. nu. 88. fol. 338

Donatio fraudulenta, vel ſimulata præſumitur, quotieſcunque eſt facta in clericum. conc. 558. num. 19. fol. 340

Donatio præſumenda non eſt, quando actus geſtus à nobili non conueniat donationi. concl. 554. num. 62. fol. 337

Donatio præſumitur, ſi quod datum eſt, ſit quid minimum, vel paruum, ſecus ſi de re graui, & magna agatur. ibid. nu. 63.

Donatio per epiſtolam probatur, dummodo præſentetur ante mortem ſcribentis. conc. 556. nu. 5. fol. 338

Donatio inter virum & vxorem eſt prohibita. conclu. 30. numer. 7. & 8. fol. 44

Donatio alicuius rei, quam vir, aut eius pater mittit ſponſæ, cenſetur tradita cauſa ornamenti, & non animo donandi. conc. 563. num. 1. fol. 343

Donatio cenſetur, quando rei traditio fit ab eo, qui donare præſumitur. conc. 554. num. 97. fol. 338

Donatio præſumitur, quãdo non apparet de aliqua cauſa. ibi. n. 98.

Donatio ſimulata probatur ex eo, quòd facta ſit coniunctæ perſonæ. conc. 558. nu. 17. fol. 340

Donatio non poteſt dici facta cauſa mortis, quæ non ſit. concl. 439 num. 15. fol. 269

Donatio ſuſpecta probatur, ſi donator remanſit ſemper in poſſeſſione rei donatæ. concl. 446. num. 12. fol. 274

Donatio propter merita facta concubinæ valet ſi merita, & ſeruitia probari poſſunt. con. 184. num. 7. fol. 133

Donatio facta in fraudem non eſt ipſo iure nulla. concl. 557. num. 5. fol. 339.

Donatio non præſumitur, quando mandato eius, pro quo ſtipulatur, coniunctus contraxiſſet. con. 554. num. 84. fol. 337

Donatio facta conſanguineo etiã Rectori alicuius eccleſiæ, præſumitur facta contemplatione ipſius non autem eccleſiæ. conclu. 559. num. 5. fol. 340

Donatio facta ambaſciatoribus, contemplatione ipſorum facta præſumitur, & non Principis, & ideo illi ambaſciatori acquiritur. concl. 563. num. 8. fol. 343

Donatum magiſtratui, vt prælato legato, aut alteri, præſumitur ſemper donatum fauore, & gratia perſonæ, non autem officij. ibid. num. 9.

Donatio valet, quando donator conficiens donationem, re vera voluit alienare, ſed in fraudem creditorum, vel fiſci. concl. 557. nume. 10. fol. 339

Donatio ſimulata, & imaginaria, quæ dicatur. ibi. num. 11.

Donator quare poſſit allegare ſimulationem contra ipſum, in quem facta eſt donatio. ibid. num. 12.

Donatio probatur facta in fraudem fiſci, aut creditorum ex eo, ꝙ donata fuerint omnia bona. conc. 558. num. 1. fol. 339

Donatio maioris partis bonorum etiam præſumitur facta in fraudem ibid. num. 2.

Donatio probatur fraudulenta, & ſimulata, quando donator poſt donationem factam reperiatur poſſidere ipſam rem donatam. ibi. num. 3.

Donatio ſimulata præſumitur ex retentione poſſeſſionis. ibi. numero 4.

Donatio non præſumitur ſimulata ex poſſeſſione donatoris, ſi donator in donatione reſeruauerit, & retinuerit ſibi vſumfructum rei donatæ. concl. 558. num. 15. fol. 339.

Donatio facta ſponſæ à conſanguineis viri præſumitur facta contemplatione mariti, & è contra ſi facta fuit à conſanguineis ſponſæ, præſumitur facta contemplatione ipſius ſponſæ. conclu. 563. num. 5. fol. 343

Donatio non præſumitur. & mater poterit expenſas repetere, ſi alimenta præſtiterit filio, qui erat in poteſtate patris adhuc ſuperſtitis. conclu. 554. num. 91. fol. 338

Dona-

Donatio poteſt probari per ſcripturam priuatam. conclu. 562. numero 3. fol. 343
Donatio probatur etiam ex coniecturis. ibid. num. 4
Donatio quando fuit facta mentio de ægrotatione præſumitur cauſa mortis, ſed quando nihil dictum fuit de morbo, videtur inter viuos. concl. 561. nu. 18 fol. 342
Donatio ſi facta ſit in forma contractus, non præſumitur cauſa mortis, ſed ſi facta ſit in inſtrumento, vel codicillis, tunc præſumitur. ibid. num. 19.
Donatio quando donans dixit, relinquo tibi fundum meum, propter illud verbum, relinquo, præſumitur cauſa mortis, licet non ſit facta mentio de morte. ibi num. 20.
Donatio præſumitur cauſa mortis, etiam quòd ſit facta ſimpliciter, ſi eodem die, & loco continuò fecerit donator teſtamentum, in quo mentionem fecit de dicta donatione. ibi. nume. 21.
Donatio potius præſumitur inter viuos, quàm cauſa mortis, quando merita donatarij præceſſerunt donationem. ibi. nume. 22.
Donatio quando eſt dictum, quòd ſit inter viuos, præſumitur, & cenſetur inter viuos, etiamſi in ea ſit facta mentio mortis. ibid. num. 23.
Donatio potius præſumitur inter viuos, quando facta eſt coniunctæ perſonæ, etiam ſub commemoratione mortis. ibid. nume. 24.
Contrarium. nu. 25.
Donatio cauſa mortis dicitur impropriè donatio. ibi. num. 26.
Donatio facta mentione mortis in dubio præſumitur cauſa mortis. concl. 561. num. 1. fol. 341
Donatio facta mentione mortis cauſa mortis præſumitur, etiamſi extaret promiſſio de non contraueniendo. ibi. num. 2.
Donatio cauſa mortis facta per matrem filio, non obſtante clauſula, promiſit, & iurauit tenere &c. eſt donatio cauſa mortis. ibid. num. 3.
Donatio cauſa mortis æquiparatur vltimæ voluntati, & legatis. ibidem nu. 4.
Donatio cum alicui facienda eſt cauſa mortis, ad hoc, vt non poſſit reuocari, quæ cautio adhibenda ſit. ibi num. 5.
Donatio per promiſſionem de non reuocando aſſumit naturam donationis inter viuos. ibi. num. 6. fol. 342
Donatio facta mentione mortis, non præſumitur inter viuos, ſed cauſa mortis, quando donator omnia ſua bona, quæ in præſentia habet, & in futurū eſt habiturus, donauerit, & hoc etiamſi promiſerit ſe ipſum non reuocaturum. ibid. nu. 7.
Donatio vt valeat, quando donator reſeruauit ſibi vſumfructum in vita ſua, debet præſumi, quod ſit inter viuos. ibid. nu. 8.
Donatio ſi facta eſt pijs locis pro anima præſumitur cauſa mortis. cum donator de morte cogitauerit. ibi. nu. 9.
Donatio facta tempore peſtis præſumitur cauſa mortis, licèt nulla ſit facta mentio mortis. ibi. nu. 10.
Donatio quando aliàs non poteſt valere tanquam facta inter viuos, præſumitur cauſa mortis, licèt non ſit facta mortis mentio. ibi. num. 11.
Donatio cauſa mortis inter coniuges ſuſtinetur. ibi. nu. 12.
Donatio facta ab ægroto, etiamſi non ſit facta mentio mortis, præſumitur cauſa mortis. ibi. nu. 13.
Donatio non præſumitur ex depoſito facto per virum pro vxore, vel econtra. concl. 554. num. 22. fol. 336
Donatio inter coniuges non præſumitur. ibi. nu. 23.
Donatio minus præſumitur ratione ſocrus, quàm gratia vxoris. ibi. num. 24.
Donatio non præſumitur, ſi ſponſus mittat rem ſponſæ, vt ornatior ad virum veniat. ibi. num. 25.
Donatio non præſumitur, etiamſi quis rem poſſediſſet per decem annos. conclu. 554. nu. 17. fol. 336
Donatio non præſumitur etiam contra eccleſiam. ibi. nume. 18.
Donatio præſumitur cauſa mortis, quando facta fuit mentio mortis in donatione per modum cauſæ finalis. conclu. 561. nume. 34. fol. 342
Donatio præſumitur inter viuos, & irreuocabilis, quando cum clauſula de non reuocando extaret iuramentum. ibid. nu. 35.
Donatio non efficitur irreuocabilis propter iuramentum, ſed propter factum de non reuocando. ibi. num. 36.
Donatio præſumitur inter viuos, licet eſſet facta mentio mortis, quando in donatione cauſa mortis non interuenerunt quinque teſtes. ibi. num. 37.
Donatio præſumitur inter viuos, & irreuocabilis, quando cum donante concurrit alius diſponens, cuius interſit non reuocari. conclu. 561. num. 27. fol. 342
Contrarium nu. 28.
Donatio præſumitur inter viuos, etiam ſi facta ſit mentio mortis, quando de tali donatione fuit factus duplex actus, vnus per donantem, & alter per notarium. ibi. nu. 29.
Donatio præſumitur inter viuos, quãdo alia cauſa irreuocabilis, & obligatoria præceſſerit donationi. ibid. nu. 30.
Donatio non dicitur facta cauſa mortis, quando eſt facta mentio mortis in genere. ibi. num. 31.
Donatio præſumitur inter viuos, quando in ipſa eſt facta mentio mortis per modum dilationis. ibi. nu. 32.
Donationis præſumptio eſt, ſi maritus emat fundum pro vxore, & precium quod ſoluit confeſſus ſit eſſe vxoris. concl. 554. numero 99. fol. 338
Donationis ſimulatio non præſumitur ex poſſeſſione retenta, quando inſtrumentum eſſet tantum promiſſionis & non traditionis. concl. 558. num. 10. fol. 339
Donationem aſſerens, ad probandum eam debet adducere probationes efficaciores, & clariores, quàm aliàs requirerentur. conclu. 554. nu. 9. fol. 336
Donationem immoderatam nemo præſumitur facere. concluſ. 554. num. 32. fol. 336
Donationem probare non ſufficit, ſed requiritur etiam, vt probetur de iure donantis, maximè, quando in donatione dictum eſt, donaſſe ſpectantia, & pertinentia ad ipſum. concl. 562. num. 6. fol. 343
Donationem allegans eſſe fraudulentam, & ſimulatam, debet præcipuè exprimere, & probare modum, & ſpeciem ſimulationis. concl. 557. num. 1. fol. 338
Donationem ad probandum an ſufficiant duo, vel tres teſtes, vide remiſſiuè. concl. 562. nu. 2. fol. 343
Donationem non feciſſe præſumitur pater, ſi de filijs cogitaſſet. conc. 554. num. 36. fol. 336
In donatione quando intelligatur facta mentio mortis cauſa dilationis. concl. 561. num. 33. fol. 342
In donatione ſimulata non requiritur actio reuocatoria. concluſ. 557. num. 4. fol. 338
In donatione facta tempore peſtis non requiruntur quinq; teſtes, ſed ſufficiunt tres. conc. 561. nu. 38. fol. 342
In donatione facta inter prohibitos non eſt ſtandum aſſertioni donatoris etiam iuratæ, ſed ſunt probanda merita. conclu. 560. numero 7. fol. 341
In donatione ſi facta eſt ſpecialis mentio de meritis, nulla alia meritorum probatio deſideratur. conc. 560. nu. 5. fol. 341
In donatione facta inter perſonas prohibitas, non ſufficit ſpecialis mentio meritorum. ibid. num. 6.
Donator præſumitur poſthumo nato noluiſſe eccleſiæ donare. concl. 554. num. 27. fol. 336
Donator nequit allegare fraudulentiam, & ſimulationem contra donatarium. conc. 557. nu. 6. fol. 339
Donatum conſanguineo militi præſumitur largitum ob merita, nō ratione ſanguinis. concl. 559. num. 8. fo. 340
Donatum conſanguineo, qui frequenter donantis familiaritate vtatur non ratione ſanguinis, ſed propter ipſam familiaritatem largitum cenſetur. ibid. num. 9.
Donatum præſumitur fuiſſe id, quod pater, vel mater, vel alius ex maioribus dedit deſcendenti pro arte, vel diſciplina ediſcenda. conc. 554. num. 79. fol. 337
Donatum infanti non cenſetur largitum ob merita, quia in tali ætate non poſſunt merita conſiderari. concluſione 559. numero 12 folio 340
Donata ſecundùm mentem donantis quandoque pertinent ad maritum, & eius hæredes, & quandoque vxori. concl. 563. numero 6. folio 343
Donata, quando ſumus in dubio, an pertineant viro, vel vxori, confugiendum eſt ad coniecturas, & ad genus rerum donatarum, & earum congruentiam. ibid. numero 7

Dos eſt mariti.concl.211.numero 3 folio 146

Dos ſi detur ab extraneo mulieri, quæ habeat patrem diuitem, à quo poſsit dotari, præſumitur dari animo repetendi ab ipſo patre.concl. 571. numero 16 folio 346

Dos commodè probari poteſt per verba enunciatiua. cõcluſione 569 numero 1 fol.345

Dos probatur ex eo, quod probata ſit ſolutio gabellæ ſiue vectigalis. conc. 569. numero 3 folio 345

Dos non probatur ex eo, quòd probata ſit ſolutio gabellæ, quando ſolutio fuit facta abſente vno ex contrahentibus.con.569.numero 5. folio 345

Dos data ab extraneo mulieri præſumitur donata, ſi is extraneus à marito illius mulieris ſtipulatus non fuerit eam ſibi reddi ſoluto matrimonio.concl.571. numero 1 folio 346

Dos eſt cauſa pia.ibidem num.2

Dos quãdo datur ab extraneo mulieri abſenti, præſumitur donata, & tunc quæritur ius ipſi mulieri. ibid. numero 3

Dos ab extraneo data mulieri, donata præſumitur, etiam quando is extraneus nomine mulieris eſſet ſtipulatus dotem ſibi reddi. ibidem numero 4

Dos ad hoc vt reſtituatur, ſufficit probari per famam maritum vti ſua ſubſtantia, & bona eius nõ ſatis eſſe ad reſtitutionem, & exactionem dotis.conc. 575. numero 1 folio 348

Dos ad hoc vt reſtituatur, ſufficit probare per famam bona mariti non ſufficere ad exactionem, & reſtitutionem dotis, quando agitur de modico præiudicio: ſecus quando agitur de magno.ib.nu.2

Dos in dubio poteſt etiam probari per iuramentum mulieris, ſed contrarium ab aduerſario probari itidem poteſt.concl. 568. numero 5 folio 345

Dos in dubio non præſumitur conſtituta.concluſione 572.numero 2 folio 347

Dos etiam per præſumptiones probari poteſt. concluſione 565. numero 5 folio 344

Dos an fuerit congrua, & competens nec ne, arbitrio iudicis iudicari poteſt.concl.570.numero 12 folio 346

Dos aſsignata filiæ à patre præſumitur competens, adeo vt filia conqueri non poſsit, ſed de ea contenta eſſe debet. concluſione 570 numero 1 folio 345

Dos donata præſumitur etiamſi eſſet data ab extraneo mulieri, ſi ille extraneus à marito ipſius mulieris ſtipulatus non fuerit eam ſibi reddi ſoluto matrimonio.concluſione 554, numero 77. folio 337

Dos poteſt probari per teſtes, licèt excedat ſummam præſcriptam à ſtatuto.conclu. 568. numero 2 folio 345

Dos confeſſata à marito concurrente coniectura, quòd ab ipſo recepta fuerit, habet priuilegia veræ dotis, & ſic præfertur alijs creditoribus.concl. 362. numero 15 folio 228

Dos vt probetur, leuiores, & faciliores probationes propter eius fauorem requiruntur.concl.565.numero 1 folio 344

Dos data ab auo nepti ipſi filio in legitimam imputatur, & ibi contrarium.concl. 156. numero 3 folio 118

Dos ſi data fuerit nepti ab auo contemplatione filij, ipſi filio in legitima computatur.ibidem numero 4

Dos data ab auo nepti non imputatur in legitima, quando liquidè, vel per vehementia indicia conſtat datam fuiſſe contemplatione ipſius neptis, & non filij. ibid. num.5.

Dos quando videatur data nepti contemplatione ipſius neptis.conc. 156. numero 17 folio 118

Dos donata non præſumitur, ſed data pro portione bonorum patris, quando ſoror à fratre dotatur, & illa die ſequenti per inſtrumentum fatetur ſe tacitam, & contentam eſſe. conclu. 571. num.12 folio 346

Dos data filiæ fratris à patruo præſumitur fuiſſe data contemplatione fratris.concl.573.num.3 folio 347

Dos data nepti ex filia, præſtita præſumitur contemplatione ipſius filiæ.ibidem numero 4

Dos ſi conſtat datam fuiſſe nomine neptis, non præſumitur data cõtemplatione filiæ. ibi. num.5

Dos præſumitur data contemplatione filij, quando pater eſſet pauper, & onus dotandi ad auum pertineret.ibi.numero 6

Contrarium.numero 7.

Dotis promiſsio probatur ex promiſsione vſurarum dotis. concluſio. 567. num.1 folio 344

Dotis ad probationem poteſt admitti frater vel alius, qui dotauit. conclu.568.num.3. folio 345

Dotis datio ſi de ea non appareat inſtrumentum, poteſt probari per teſtes.concl.568. numero 1 folio 345

Dotis promiſsio non probatur ex tractatu matrimonij contrahendi. conclu.567.numero 3 folio 345

Dotis conſtitutio probatur per præſumptionem. concluſi. 565. numero 6 folio 344

Dotis in cauſa, ſicut in cæteris cauſis probationes legitimæ requiruntur.ibid.num.7.

Dotis in cauſa probationes legitimæ eſſe debent, & teſtes ſuper ea deponentes idonei.ibidem num.8

Dotis inſtrumentum eiuſdem datæ, cuius ſunt alia inſtrumenta præſumitur fauore dotis prius factum.con. 574. num.1 folio 347

Dotis ratione omnia bona mulieris præſumuntur eſſe data, ſi mulier in inſtrumento dixerit viro, do tibi omnia bona mea. concluſi. 576.numero 1 folio 348

Dotis inſtrumentum prius præſumitur factum, concurrentibus pluribus inſtrumentis eiuſdem diei.concluſi.565.numero 4.folio 344

Dotis receptio non probatur per confeſsionem viri. concl. 566. numero 1 folio 344

Dotis dominium non rectè probatur per ſolum inſtrumentum dotis, quando agitur contra extraneos poſſeſſores. conclu. 568. numero 6 fol.345

Dotis vera numeratio probatur, præcedente promiſsione & exinde ſubſequente confeſsione receptionis.conc.566.nu.7 folio 344

Contrarium. num.8

Dotem plenè probant verba enunciatiua, etiamſi eſſent inter alias perſonas, & propter aliud probata. concluſione 569. numero 2 folio 345

Dotem conſtitutam fuiſſe mulieri ab extraneo præſumitur ex bonis eiuſdem mulieris, quando extraneus eadem bona adminiſtret, quæ talia ſint, vt illi mulieri dos conſtitui poſsit, concluſion. 571 numero 17 folio 347

Dotem relictam nepti ab auo eſſe profectitiam, quomodo locum habeat.concl.156. num.14 folio 118

Dotem qui ſoluit, pro qua alius eſt obligatus, non videtur hoc facere animo donandi mulieri, ſed vt negociorum geſtor eius, qui dotare tenetur.concl.571.nume.13 folio 346

Contrarium numero 14

Dotem datam nepti computari filio in legitimam, in quibus caſibus procedat.concl.156.numero 11 fol.118

Dotare neptem auus præſumitur contemplatione filij. concluſi. 573 numero 1 folio 347

Dotare neptem contemplatione filij auus præſumitur, etiam ſi ſimus in dubio, quo caſu potius contemplatione filij, quam neptis præſumitur auum ipſi nepti dotem præſtitiſſe.ibid. num.2

Dotare non præſumitur animo donandi patruus dotans neptem ex fratre habentem patrem diuitem.conc.554.num. 35 fol.336

Dotata filia magis præſumitur fuiſſe, quàm indotata, & magis à patre, vel fratribus, quàm aliunde.conc.572.num.1 folio 347

Dubietas oriens ex aliqua diſpoſitione declaratur per ſequentes obſeruationes, ex vicinis ſcripturis, & ex conſuetudine patrisfamilias teſtatoris, vel contrahentis.concl.577.num.3 fol.348

Dubium cum eſt, quod negatur, certè debet probari quod negatum eſt, quia per negationem res dubia ſit. quæſtio. 2.numero 20 folio 3

Dubia res, vel articulus iuris probatur ex eo, quòd extent doctores qui dicant vtramque partem poſſe defendi. concluſio.577. numero 1. folio 348

Dubia res nihil omnino probare poteſt. ibidem numero 2.

E.

ECcleſia epiſcopi vacare non dicitur per promotionem eiuſdem ad Cardinalatum, vſquequo idem epiſcopus Cardinalatui non conſentiat. concluſi.183. numero 19 fol. 132

Eccleſia ſi læſa eſt ex confeſſione Prælati, & capituli dabitur ei reſtitutio in integrum aduerſus confeſſionem. conclu. 367. numero 24 folio 231

Eccleſia alienare poteſt pro pauperum alimentis. concluſi. 277. numero 7 folio 175

Eccleſia præſumitur habere patronum. concluſione 177. numero 5 fol. 129.

Eccleſia licèt præſumatur habere conſtructorem, non tamen præſumitur patronata. ibidem numero 6.

Eccleſia concedens iuriſdictiones, vel penſiones, præſumitur in dubio concedere in feudum. concl. 209. numero 14 fol. 144

Eccleſia, clericus, vel minor pro leui etiam damno reſtituuntur. conclu. 443. numero 13 folio 272

Eccleſia concedens iuriſdictiones, vel penſiones, cenſetur concedere in feudum. conclu. 323. numero 8 folio 194

Eccleſia ſi agit rei vendicatione, & probet dominium per inſtrumentum locationis, non obtinebit. concluſione 541. numero 2. folio 329

Eccleſia non præſumitur conſecrata. concluſio. 415. numero 1. folio 253

Eccleſiæ triumphanti nihil abſconditum. concluſione 30. numero 3 folio 44

Eccleſiam ad probandum Parochialem eſſe ad effectum conſumendi gratiam expectatiuam aduerſarij, teſtes, quid, & quomodo deponere debeant. concl. 468. num. 12 folio 291

Eccleſiam eſſe dominam rei emphyteuticæ non probatur ſolum per plures inueſtituras de re emphyteutica. concluſione 398. numero 11 folio 244

Edictum de teſtibus eſt prohibitorium. concluſione 66. numero 8 folio 70

Effectus cuiuſdam generis aquæ in Italia, & fontis in inſula Chio. concl. 22. numero 2 folio 101

Effectus cuius malus eſt, eius quoque voluntas mala præſumitur. concl. 531. numero 159 folio 322

Effectus demonſtrat qualitatem perſonæ. concluſio. 98. nu. 8. fo. 86

Effectus malus non præſumitur à conſilio, ſi de conſilio non conſtat. concl. 419. numero 10 folio 256

Electus à teſtatore ad declarandam eius voluntatem, ſi iuramento affirmauit talem fuiſſe mentem ipſius, illi credendum erit abſq; alijs coniecturis. concl. 485. numero 7 folio 298

Electus à teſtatore pro declaratione ſuæ voluntatis, poteſt declarare abſque eo, quòd citetur pars, quæ ex hac declaratione lædi poſſet, dummodo nihil de proprio ſenſu iudicet, & explicet ſolum teſtatoris voluntatem. ibidem num. 8

Electus ad eccleſiam, ſi probetur eſſe venatorem, fit interpretatio, vt id animi gratia faciat, vel ſi probetur natura ad iram & indignationem eſſe procliuem, id accipitur ex iuſta cauſa hoc facere. conclu. 222. numero 4 folio 149

Electus ad declarandum voluntatem teſtatoris, ſi aliquid ſecundũ proprium ſenſum iudicauerit pars debet citari, quæ ex hac declaratione lædi poteſt, & eius præſentia neceſſariò requiritur. concl. 485. num. 10 folio 298

Eleemoſinæ neceſſariæ, q̃ fiunt defuncto, non præſumunt aditionem. conclu. 44. numero 20 folio 59

Eligens vnam cenſetur & præſumitur renuntiaſſe alteri. concluſi. 125. num. 5. folio 103

Emancipationem allegans tenetur illam probare. cõclu. 78. numero 24. folio 77

Emendatio in dubio non præſumitur, quando crimen eſt manifeſtum. concl. 465. numero 6 folio 289

Emendatus præſumitur, qui crimen commiſit occultè, & confeſſus eſt ſacerdoti. numero 7 ibid.

Emendatus de crimine eſt homo integer. concluſione 464. nume. 7 folio 288

Emendatus crimino ſus ſemel conuictus non admittitur, niſi agatur de modico præiudicio. ibid. num. 8

Emiſſe præſumitur de bonis communibus, & communi pecunia, cum emit nomine ſuo, & fratrum. concluſione 31. numero 42 folio 47

Emphyteuſim in conceſſione rei eccleſiæ non requiruntur ſolennitates. conc. 75. num. 28 folio 75

Emphyteuta priuati vbi obligauit ſe ad ſolutionem cum iuramento, ſtatim ob ceſſationem expelli poteſt, & efficitur periurus. conclu. 252. nume. 16 folio 157

Emphyteuta ſi percepit tantum vnicum fructum, non ſoluens canonem per biennium in priuato, & per triennium in eccleſia, non cadit à iure ſuo. concl. 251. num. 15 folio 157

Emphyteuta ſoluens magnam penſionem, potius debet conductor, quàm emphyteuta appellari. concl. 251. numero 9 fol. 157

Emphyteuta ceſſans ſoluere triennio non cadit, vbi dominus eſt debitor, & ipſe ſit paratus cum eo compenſare. conclu. 251. numero 11 fol. 157

Emphyteutam expellere quibuſdam caſibus domino licèt, ibi remiſſiuè. concl. 148. num. 6 folio 114

Emptor trabes ſignans videntur ſibi traditæ. concluſione 160. numero 3 folio 121

Emptor, vel donatarius poteſt agere vſque ad triginta annos actione perſonali ad rem ſibi traditam. concluſione 439. numero 18 folio 269

Emptor non poteſt cogi ad reuendendum, antequam veniat tempus in id præſtitutum. concl. 441. numero 5 folio 270

Emptor in bona fide conſtituitur ex ſimplici aſſertione venditoris aſſerentis rem venditam liberam eſſe. concl. 280. nu. 4 fol. 176

Enormis læſio videtur à iuramento excepta, & ſiue ſit maior, ſiue minor poteſt contrauenire. conc. 531. num. 26 folio 319

Epiſcopatus, & dignitates per ſimplicem tranſlationem epiſcopi vacare dicuntur etiam ſine adeptione poſſeſſionis ſecundi epiſcopatus, præſuppoſito tamen ſemper tranſlati conſenſu. concluſi. 183. num. 33 folio 132

Epiſcopus poteſt eſſe Iudex pro ſua eccleſia, quando eius procurator agit nomine eccleſiæ, etiam quòd nomine proprio procuratorem conſtituat, ſi cauſa principaliter ad eum pertineat. concluſio. 3. num. 7 folio 30

Epiſcopus canonicè poteſt conferre beneficium alicui ſub conditione, vt aliud, quod obtinet, reſignet. concluſio. 313. nu. 3. fol. 190

Epiſcopus allegans conſuetudinem probat. concluſione 78. numero 3 folio 77

Epiſcopus non poteſt alicui conferre beneficium, & ſibi, vel nepoti, vel famulo ſuo reſeruare penſionem, quia diminueretur beneficium. concl. 313. num. 6 folio 190

Epiſcopus ſcire præſumitur, quæ fiunt in ſua diœceſi, & eccleſia. concl. 416. num. 7 fol. 254

Epiſcopus non ſolum, ſed etiam beneficij patronus, vel alius intereſſe habens inſtare poteſt, vt de iuſto titulo ſibi doceatur. conclu. 180 num. 26 folio 130

Epiſcopus non poteſt ſanctos in ſua diœceſi canoniƷare. conclu. 262 numero 56 fol. 165

Epiſcopus ſi petat eccleſiam in ſua diœceſi ſitam, quam detineat alter, qui detinet, & aſſerit ipſius epiſcopi non eſſe, probare debet, quamuis neget. quæſt. 17. nu. 8 fol. 27

Epiſcopus agens tanquam adminiſtrator generalis poteſt teſtificari in cauſa ſuæ eccleſiæ. conc. 3. num. 18 fol. 30

Epiſcopus non dicitur negligens in conferendo beneficium quando illud non vacat de iure, & de facto. conc. 183. nume. 13. fol. 133

Epiſcopi in cauſa Florentini conſultum fuit, quòd epiſcopatus non vacabat per promotionem epiſcopi in Cardinalem, niſi à tempore, quo dictus epiſcopus tali aſſumptioni conſenſit. concluſi. 183. nume. 18 folio 132

Epiſcopi & clerici iuriſdictionem habentes, dicuntur potentiores, & donatio ipſis facta ſimulata præſumitur. conclu. 558. num. 21 fol. 340

Epiſcopo ſi aliquid relictum eſt ab extranea perſona, præſumitur contemplatione eccleſiæ relictum, niſi ipſe probet ſibi ſoli relictum eſſe. quæſt. 17. num. 7 fol. 27

Epiſcopo non licet conferre cuidam beneficium, & ſibi fructus addicere. conc. 313. num. 7 folio 190

Epiſcopo non creditur, nec alteri inferiori prælato alienaſſe ex cauſa. conclu. 75. num. 16 folio 75

Epiſtola valet, & probat, ſi habet nomen etiam abſque ſubſcriptione. concl. 556. num. 8 fol. 338

Epiſtola probat, dummodo habeat ſola cognomina ſcribentis, & ſolitum nomen. ibid. num. 9

INDEX

Epiſtola præſens abſenti loquitur, & ideo neceſſe eſt, vt ante mortē ſcribentis præſentetur.conclu. 556. numero 6 folio 338

Epiſtola non poteſt impugnari ex defectu ſolemnitatis, ſed ex defectu veritatis.conclu.556. num.4 folio 338

Epiſtola repræſentat perſonam illam mittentis.conclu.480. nume.3 folio 296

Epiſtolæ, & ſcripturæ coadiuuant probationem conſanguinitatis. conclu.411.numero 21. folio 251

Equus ſignatus præſumitur illius, cuius eſt ſignum.conclu. 551. numero 2 folio 334

Error iuris etiam ſi proſit in præſcriptione longi temporis non tamē prodeſt, quando ille titulus eſt reprobatus à iure per ſtatutum. concl. 225. numero 18 folio 151

Error in confeſſione probandus eſt, quando non in continenti, ſed ex interuallo reuocata fuit confeſſio.conclu.369.num.4 fol.232

Error probatur, quando in tractatu de celebrando cōtractu aliquid expreſſum fuit, quod poſtea fuit omiſſum, vel aliter fuit ſcriptū, quàm tractatum.conclu.253. numero 2 folio 158

Error calculi probatur ex reuiſione.ibidem numero 3

Error ex eo probatur, quòd oſtenditur rem aliter ſe habere. ibidem numero 4

Error iuris non prodeſt minori, mulieri, vel ruſtico, vbi occultè quid agunt, licèt tractent de damno vitando.concl.297.nu. 2.fol.183

Error facti negotio nondum abſoluto nemini nocet. quæſt. 7. num. 72. folio 16

Error potius præſumitur, quàm donatio. concluſio. 554. numero 5 folio 336

Error licèt regulariter non præſumatur in facto proprio, tamen in donatione præſumitur.ibid.num.6.

Error non præſumitur in actu geminato.concluſio.347. numero 46 folio 212

Error ad minus probari debet non in genere, ſed cauſa erroris. ibid. numero 47

Error in titulo debet eſſe probabilis, aliàs vſucapio non procedit.cōclu.231.numero 4 folio 152

Error iuris per aduocatum adductum vſque ad ſententiam reuocari poteſt.quæſt.7.num.69 folio 16

Error notarij circa ſubſtantialia teſtamenti ex dolo præſumitur.cōclu.299.numero 13 folio 184

Erroris in labyrinthum incidit, qui prius iudicat, quam intelligat. conclu.241.nume. 10. folio 155

Erroris ad probationem ſubſtantialis teſtamenti ſeptem teſtes requiruntur, ſicut in ipſo teſtamento. concl.356.nume. 7 folio 222

Errorem iuris allegans probare debet, quia ſcientia præſumitur. cōclu.78. numero 7 folio 77

Eſſentia legis non poteſt diſtingui, neque ſeparatim conſiderari ab obſeruatione ipſius legis.concl.421.num.5 folio 257

Euidens probatio dicitur, quæ fit per inſtrumentum, vel per teſtes, vel per ſententiam.concl.75.num.21 folio 75

Euidentia rei notorium nominatur.quæſt.4.num.3. folio 4

Euidentia facti ſæpiſſimè non plenè probat ad condemnandum, ſed tantummodo facit inditium.quæſt.8.numero 21 folio 17

Examinatio teſtium contra rapientem ex naufragio fieri poteſt in loco naufragij, & probat.conc.273.numero 5 folio 172

In examinatione teſtium ſuper caſu non eſt neceſſe citare partem, q̄ fortè loci longinquitate diſiuncta eſt. concl. 273. nu.9.fol.172

Examine ex publico probatur priuatum, & per maiores ordines probantur minores. conclu.527. nu. 13 folio 316

Exceptio rei proponitur ſub conditione, ſi actor probauerit. conclu. 37.numero 4 folio 55

Exceptio notoria adulterij ſuperueniens poſt ſpoliationem facit, vt mulier ſpoliata non debeat ante reſtitui.conclu.146. numero 21 folio 113

Exceptio ſimulationis non poteſt opponi, vbi quis innuit in inſtrumento omnia, & ſingula in eo contenta eſſe vera, & ea velle obſeruare, & in nullo contrauenire. concluſ.447. numero 23 folio 276

Exceptio non numeratæ pecuniæ ſi à reo proponatur, actor numerationem probare debet.qu.17. num. 5 folio 26

Exceptio non numeratæ dotis quomodo, & quo tempore opponi poteſt.conclu.362.num.21 folio 229

Exceptio non numeratæ pecuniæ de æquitate canonica etiam perpetuò etiam ad mille annos opponi poteſt. concluſio. 362.numero 10 folio 228

Exceptio contra teſtes, quòd ſint conſanguinei, vel alia elidibilis debet in ſpecie probari & adfuiſſe tempore eorum depoſitionis. conclu.26.numero 6 folio 42

Exceptio falſi tutoris in prima cauſa excluſa, in cauſa appellationis iterum opponi poteſt.conclu.118.num. 20 folio 98

Exceptio peremptoria ignoranter omiſſa in principali, in cauſa appellationis opponi poteſt.conclu. 118. numero 27 folio 99

Exceptio dilatoria non poteſt opponi in cauſa appellationis. ibidem numero 28

Exceptio dilatoria quomodo poſſit opponi. concluſione 118. nume. 11 folio 98

Exceptiones, qui opponit, actoris partibus fungitur. quæſt. 17. numero 4 folio 26

Exceptiones omnes ſunt perpetuæ, etiamſi actio ſit annalis. concluſi. 273.numero 13 folio 172

Exceptiones dilatoriæ non oppoſitæ in principali cauſa quando poſſint opponi in cauſa appellationis. concluſione. 118. numero 47 folio 99

Exceptiones dilatoriæ in cauſa principali omiſſæ, in cauſis appellationum opponi non poſſunt.conc. 118. numero 45 folio 99

Excipienti etiam negatiuè incumbit probatio. concluſ. 343. numero 3 folio 203

Excipiens, vel replicans non videtur fateri intentionem aduerſarij. conclu.13.num. 11 folio 37

Excipiens contra aliquem de crimine videtur eum accuſare. conclu. 27.num.4 fol. 43

Excommunicationem incurſam poſt appellationem non cenſetur quis approbare patientia, aut taciturnitate.concluſi.121.numero 7 folio 100

Excommunicatus ſemel ſemper præſumitur excommunicatus. conclu. 12.num.2. folio 36

Excommunicatus ſemel ſemper præſumitur excommunicatus, niſi probetur abſolutus.conclu.465. num.4. folio 288

Excommunicatus ſemel ſemper excommunicatus præſumitur. cōclu.170.num.8 folio 126

Contraria ibidem vide: & num.9. & ſeq. diſtinctione.

Excommunicatum quem ante electionem probato tempore electionis etiam excommunicatum eſſe præſumitur.concluſi. 170. nume. 8 folio 126

Excommunicatum fuiſſe tempore actus, ſufficit ante actum probatum fuiſſe.conclu. 12. num. 2 folio 36

Executio non impeditur propter reuocationem, aut appellationem, quando ex aliquo delicto veniunt confiſcanda bona. conclu.353. num. 28 folio 221

Executio poteſt fieri appellatione pendente in omnibus caſibus, in quibus appellatio eſt prohibita.conc.148.nu.33 folio 115

Executio inſtrumenti quarentigiati æquiparatur executioni rei iudicatæ conclu.345.num. 56 folio 207

Exemplum Philippi Macedonis, vt potius reo quàm actori ſuffragandum ſit. quæſt. 10. num.81 folio 22

Exemptus à taleis ſi patitur bona ſua deſcribi in æſtimo, ſibi præiudicat, niſi intra decem dies appellet.conc.207. num.5 fol. 144

Exiens poſt acclamationem cum enſe habet contra ſe probationem. concl.23. num. 2 folio 41

Exiſtens in poſſeſſione, poſſeſſionem probare debet, & tolerantiam antiqui temporis 30.annorum.concl.302.nu.17 folio 186

Expeditio nulla, & nec efficax perinde eſt, ac ſi non ſit in rerum natura conc.243.num.3 fol.155

Expenſæ quæ ſint modicæ, vel paruæ relinquitur iudicis arbitrio. conc.76.num.9 fol.76

Expreſſio meritorum ſi in genere facta eſt, benemerita probantur, ſicut & in ſpecie.conc.184. num. 15 folio 134

Expreſſio meritorum ſi facta eſt, facit præſumere veritatem ipſorū. conc.444.num.3 fol.273

Declara vt num.4. & 5

Exprimens ſe magiſtrum, vel presbyterum, vel aliam habere prærogatiuam, probare illam opus eſt. concluſione 1. numero 2. fol. 28

Expuliſſe

Expuliſſe quem me de domo, vbi habebam ſupellectilia, probare non poſſum per teſtes familiares. concluſione 471. numero 2 fol.292.
Extenſio verborum contractus non fit vltra, quàm eſt expreſſum. conclu.102.num.15 fol.88
Extraneus creditor, in cuius fraudem eſſet facta donatio, ſi vult allegare fraudem, & ſimulationem, auditur, probando ea, quæ requiruntur. concl.557.num. 7. fol.339
Extraneus non præſumitur adire ex poſſeßione & perceptione vnius rei hæreditariæ. concl.45.num.13. fol. 61

F.

FAcere qui poteſt id, quod conſcientia dictat, debet illud ſemper dirigere ſecundùm ea, quæ ſunt diſpoſita iure ciuili, & iure canonico. concluſione 414.numero 10. fol.253
Faciens actus contra proteſtationem, intelligitur à proteſtatione recedere, niſi non poſſet eſſe hæres. conclu.47. num. 12. nume. 13 & quando procedat, num. 15. fol.62
Facilitate qua quis inducitur ad confitendum, eadem inducitur ad renuntiandum. concl.361. num.20 fol. 226
Facilius eſt nominare aliquem fratrem, conſobrinum, aut conſanguineum, quam filium, qui non eſt. conc.411. num.14 fol.251
Facinus cuiuſdam ruſtici, quomodo & quàm argute detectum fuerit poſt numerum ſequentem vide per totum. quæſt.8.nume.24 folio 17
Factum clam dicitur, quod fit omißis eis, quæ iuxta conſuetudinem requiruntur. conc. 297. nu.8 fol. 183
Factum clam dicitur, quod ſine iudice factum eſt, in quo iudicis præſentia requiritur. ibid. num.9
Factum clam eſt, quod eſt factum, vt ad notitiam eius, cuius intereſt, peruenire non poßit, quod intellige. ibid. num. 10.
Factum clam dicitur, quod factum eſt parte non citata. ibidem numero 11
Factum quando aliquid dicatur in iudicio, vide remißiuè. concluſi. 344.num.13 folio 203
Factum qui vult dicere noſtrum interueniſſe, debet probare. concl. 550.num. 2 fol.334
Factum nudum cum conſenſu 40.annorum ſufficit ad inducendam conſuetudinem. concl.424.num.10 fol. 260
Factum aliquid eſſe ex certa ſcientia, pluribus modis probari poteſt. conclu.282. num.2 fol.177
Factum procuratoris non nocet domino, niſi in cauſa, qua datus eſt. conclu.348.num.21 folio 216
Factum à nuncio videtur propriè factum à domino, concluſi. 347 nume.123 fol.215
Factum non dicitur ſcire qui facti qualitates ignorat. concluſi.45. nu.49. fol.62
Factum quando aliquid dicatur in iudicio, & iudicialiter, vide ibi remißiuè. concl.348.num.8 fol.215
Factum clam quod eſt probat contra eum, qui id egit. concluſ. 297 num.1. fol. 183
Pactum hominis, vt ſeruitutis acquiſitionem inducat, quale debet eſſe. conclu.123.num.18 fol. 101
Facti id quod eſt non præſumitur, niſi probetur. concluſio. 40. numero 8. fol.56
Facto ex præparatorio neceſſario ad adeundum non ꝓbatur aditio. conclu.43.num.4 fol.58
Facto vbi opus eſt, verba non ſufficiunt. quæſt.2.numero 19. folio 3
Facta per ſenſum cognoſcuntur; & non per diſcurſum intellectus, aut doctrinas. conclu.426.num.4 fol.263
Facta quæ verè non ſunt, non poßunt dici in fraudem creditorum conclu.439. num. 14. folio 269
Facta præparatoria quomodo probent aditionem. conclu. 43. nu. 2 fol.58
Facta non præſumuntur etiam ad ſupplenda dicta teſtium. conclu. 547.nume.2 folio 332
Facta non præſumuntur, niſi probentur. conclu.5. nu.1. & 2. & ibi. contra, dicto nu.1. folio 33. & conclu.31.nu.45.fol.47. & concl. 343. num.6 folio 203
Facultas declarandi voluntatem prælati defuncti tranſit ad ſucceſſorem, cum hoc concernat voluntatem dignitatis, quæ nunquã moritur. conclu.202.numero 11 fol.142
Facultas legitimandi eſt de reſeruatis Principi in ſignum ſupremæ poteſtatis Papæ ſiue Imperatoris. con. 324. num.2 folio 194
Falſitas omnis veritati repugnat. quæſt. 16. numero 3 folio 25
Falſitas, & corruptio non præſumitur in teſte, cui palam elargita eſt pecunia, vt veritatem dicat. conclu.312. nu. 14 fol.189
Falſum teſtamentum non eſt teſtamentum, modium iniquum non eſt modium, & falſus teſtis non eſt teſtis. quæſtio 2. numero 16 folio 3
Falſi in crimine quis puniri poteſt, etiam ex confeßione facta incidenter. conc.383. numero 3 folio 237
Flaſa expreßio ætatis vitiat gratiam, licèt alia narrata vera ſint, & ſuper ætate Papæ non ſe fundet. con.325.numero 24. fol.195
Falſa probatio non dicitur probatio. quæſtio. 2. nu.14 folio 3
Contrarium ibid.
Fama per duos teſtes probatur. conclu.396.numero 2 fol.243
Fama adijcit fidem teſtimonio vnius, modò non inconſtans ſit, nec improbis auctoribus, vel etiam ignotis exorta. quæſtio 11. numero 6 folio 22
Fama publica de per ſe non facit, nec plenam nec ſemiplenam probationem. concl.183.num.2 folio 131
Fama regulariter non facit plenam probationem. quæſtio.11. numero 21 folio 23
Fama probat conſanguinitatem antiquam, de qua non extat memoria hominum. conc. 411. numero 6 folio 250
Fama bona per teſtes etiam ſingulares probatur. concluſione 236. numero 1 folio 153
Fama mala ſaltim per duos teſtes probari debet. ibidem numero 2.
Fama plenam probationem facere ſolet, vbi à communiter accidentibus probatio difficilis eſt. concl. 411. numero 1 folio 250
Fama publica transfert onus probandi in aduerſarium. concluſione 79.numero 16 folio 78
Fama ſola probat antiquum etiam graue præiudiciale. conclu. 105. numero 3 folio 90
Fama ſola nõ probat antiquum, ſi ſumus in notorijs factis antiquis.
Contrarium. ibidem numero 4
Fama excuſat à calumnia, ſicut excuſat à dolo. concluſione 254. numero 38 folio 159
Fama bona probari poteſt per iuramentum propinquorum. conclu. 236. numero 3 folio 153
Fama qualiter probatur, vide remißiuè. ibid. num. 4
Fama ſola, vel publica vox, licèt nullam faciat probationem nec plenam, nec ſemiplenam dominij, tamen adminiculatur; & coadiuuat imperfectam probationem. conclu.546.nu.13 folio 332
Fama non facit plenam, nec ſemiplenam probationem, niſi alijs adminiculis adiuuetur. ibid. & nume.6. quando procedat. conclu. 171. numero 1 folio 126
Fama dominij probari poteſt nedum per teſtes, ſed etiam per multa inſtrumenta, & alias ſcripturas authenticas quæ faciunt communem opinionem. concluſione 546. numero 2 folio 332
Fama ſatis eſt ad probandam collationem, vbi directè non agitur ſuper pertinentia, vel ſuper collatione facta ab ordinario. concl. 313. num. 26 folio 190
Fama de dominio antiquo probata ſufficit pro dominio de præſenti. concl.546. num.4 folio 332
Contrarium. num. 6
Fama excuſat à calumnia, quando ſumus in calumnia præſumpta, & non in vera. conclu.254.numero.40 folio 159
Fama in crimine adulterij cum adminiculis vt ibi coadiuuat. concl. 59. numero 3 folio 66
Fama ſi probetur rem fuiſſe olim conſecratam eccleſiæ, illa probatio ſufficit quoad ius de præſenti, licèt aduerſarius longißimo tempore eam tanquam profanam poſſediſſet. concl.546.nu.11.fol.332
Fama in antiquis plenam, & concludentem probationem facit. cõclu.396. num. 5. fol.243
Fama ad hoc vt plenam faciat probationem, probari debet, quod ante litem inchoatam ſit orta. ibidem num.6
Fama ſufficere debet in probatione conſanguinitatis. concluſio. 411. num.2. fol. 250

INDEX

Fama non ſufficit ad probandam conſanguinitatem recenter contractam, quæ non excedit memoriam hominum. ibid. num. 3

Famæ duæ ſi concurrant, illa præferenda eſt, quæ fundatur in iudicio meliori. concl. 235. numero 6 folio 153

Famæ quando ſunt duæ contrariæ, vna alteram abſorbet, & attenditur poſterior. conclu. 235. num. 4 folio 153

Famæ duæ contrariæ ſi concurrant eodem tempore, illa potior eſt, quæ habet originem ab honeſtioribus, credibilioribus & quæ melioribus probatur inditijs. ibid. num. 5

Famam bonam teſtibus deponentibus magis creditur, etiamſi illi pauciores ſint numero, quam illis, qui de mala atteſtantur. concluſi. 235. num. 1 folio 153

Familiares, & domeſtici in ſubſidium admittuntur in probatione caſus fortuiti per teſtes facienda. concluſione 273. numero 15. folio 172

Familiares iudicis admittuntur ad probandam eius innocentiam. concl. 533. num. 27 folio 323

Familiaritas probari debet, etiam ſi Summus Pontifex aſſerat in litteris ſuis quem familiarem Cardinalis. concluſio. 264. num. 13. folio 166

Fatuus non deſinit eſſe, qui aliquando fatuè, aliquando ſapienter loquutus eſt. conclu. 502. num. 3 folio 308

Fauor cauſæ præualet fauori rei. concl. 36. num. 69 folio 55

Fauore publico quæ introducta ſunt, humana diſpoſitione mutari non poſſunt. quæſt. 5. nume. 110 folio 8

Fauores ampliandi ſunt, & odia reſtringenda concluſio. 36. numero 10 fol. 53

In fauorabilibus, quæ certum finem non habent, perpetua creduntur. concl. 188. num. 7 fol. 136

Ferrum, venenum, & ſimilia non præſumitur poſſe in carcerem inferri niſi culpa, & negligentia cuſtodis. conc. 267. nu. 11 fo. 168

Feudalis res in dubio non præſumitur, ſed libera. concl. 209. nume. 6 fol. 144

Feudalis res præſumitur, ſi de ea concurrat fama, & ſimus in antiquis. ibid. num. 7

Feudalis præſumitur res, quando poſſidens aſſerit talem eſſe, & qui dicit allodialem, probare debet. concluſione 79. numero 18. folio 79

Feudalis probatur res non allodialis quoad recognitum de ea ſuperiori factum. conclu. 79. num. 11 fol. 78

Feudalis res præſumitur quando eam poſſidens in præteritum præſtitit aliquid Principi territorij in ſignum ſubiectionis. concluſio. 209. num. 16 folio 145

Feudalia præſumuntur bona omnia, quando quis requiſitus à Domino, vt oſtendat pro quibus bonis præſtet homagium, hoc non facit. concl. 323. num. 6 fol. 194

Feudum ſeruitutem in ſe continet. conc. 79. num. 6 folio 78

Feudum eſt quædam ſeruitus. conc. 209. numero 4 folio 144

Feudum à rege potius præſumitur haberi gratia, quam prætextu pecuniæ. concl. 447. num. 50 folio 277

Feudi natura eſt, vt non auferatur, niſi cum cauſæ cognitione. conc. 276. num. 28 folio 173

Feudi delatio, & acquiſitio fit per ſuccedentes per ſucceſſionem. cõclu. 45. num. 16 folio 61

Feuda noua, vel de nouo aperta non dicuntur poſt anni curriculum. concl. 203. num. 10 fol. 142

Fictio quotuplex ſit, & fictionis formæ quæ ſint. quæſt. 16. nume. 15 folio 25

Fictio inductiua quæ ſit. ibidem num. 16

Fictio eſt in re certa contraria veritati pro veritate aſſumptio. qu. 16. num. 1 folio 25

Fictio ad aliquem effectum introducta eſt. quæſtio. 16. numero 11 folio 25

Fictio eſt falſitas pro veritate accepta ex ſpecialiſſima, & iuſta cauſa a iure expreſſa. ibidem nume. 12

Fictio priuatiua dum aliquid fingit, negatiuè fingit illud; ſimulans quid non eſſe, quod reuera ſit. quæſt. 16. num. 29 folio 26

Fictio nunquam poteſt habere locum quotieſcunque poteſt aliquid agi ſecundum veritatem in indiuiduo, de quo quæritur. qu. 16. nume. 19 fol. 26

Fictionis priuatiuæ definitio. qu. 16. num. 25 fol. 26

Fictionis definitio. qu. 16. num. 6 folio 25

Fictionis aliæ definitiones. qu. 16. num. 13. folio 25

Fictionis translatiuæ definitio. qu. 16. numero 31 folio 26

Fictionis translatiuæ forma circa rem, vel actum, circa tempus, circa perſonam, & etiam aliquando circa loca verſari ſolet. ibidem nume. 32

Fictionis translatiuæ vniuerſam materiam vide remiſſiuè. ibidem num. 33

Fideicommiſſi iure quis præſumitur adire illicitè, & iure directæ inſtitutionis licitè. conc. 43. num. 8 fol. 58

Fideiuſſor qui paſſus eſt ſe ſcribi apud acta, eſt obligatus, ac ſi per ſolemnem ſtipulationem promiſiſſet. concluſione 348. numero 3 folio 215

Fideiuſſor per confeſſionem factam eidem de recepto liberaturo, poteſt agere aduerſus debitorem principalem. conclu. 373. nume. 3 folio 233

Fideiuſſores, mandatarij, vel creditores confitentes de recepto mutuo, non ita plenè probant, quin etiam ipſi poſſint opponere dictam exceptionem non numeratæ pecuniæ. concluſi. 361. num. 31 folio 227

Fides quæ adhibenda ſit teſtimonio, ſecundum perſonarum qualitatem arbitrandum eſt. concl. 174. numero 7 fol. 128

Fieri clam quid probatur ex eo, quod ſine ſolemnibus requiſitis factum reperitur. conc. 297. num. 3 folio 183

Fieri quæ rarò ſolent, & iure quodam extra ordinem inſolita præſumuntur. conc. 299. num. 14 folio 184

Fieri poteſt, vt homo viuat centum viginti annos. conc. 103. numero 6 folio 88

Filia non præſumitur competenter dotata, quando agitur de magno exceſſu, ſeu læſione eius, & pater poteſt de dolo redargui. cõclu. 570. num. 8 folio 346

Filia dotata competenter non præſumitur, quando dotatio manifeſtè apparet indiſcreta. ibid. num. 9

Filia quando non eſt enormiter læſa præſumitur à patre competenter dotata. ibid. nume. 10

Filia dotata à patruo habente bona communia cum fratre, cenſetur dotata de bonis communibus pro parte bonorum patris ipſius filiæ. concl. 156. nume. 6 folio 118

Filia à patre dotata præſumitur competenter dotata, etiamſi eſſet læſa vltra dimidiam iuſtæ æſtimationis, & dos eſſet minus legitima. conclu. 570. num. 5 folio 346

Filiatio, & paternitas, cum non poſſint naturaliter probari, ſufficit, quòd probetur opinio, & nominatio. conc. 452. num. 7 fol. 279

Filius non præſumitur adiuiſſe, poſſidens bona paterna, ignorans patrem feciſſe teſtamentum. conc. 45. num. 46 folio 61

Filius, qui diu res hæreditarias poſſedit, præſumitur iuſſu patris præcedente adiuiſſe. conc. 2. num. 11 fol. 29

Filius ſi intendat querelam, non præſumitur adire. concl. 43. nu. 6 folio 58

Filius non tenetur regulariter dotare matrem, tamen ſi mater ſit pulchra, & pauper, poſſet dici teneri, ne labatur in impudicitiam. conc. 61. num. 4. & 5 folio 68

Filius admittitur contra patrem in crimine læſæ maieſtatis. concl. 462. num. 9 folio 268

Filius contra patrem, & pater contra filium inſurgere debent ob conſeruationem patriæ. ibid. numero 10

Filius legitimatus non diſtat à legitimo, & naturali. qu. 16. numero 23 folio 26

Filius remanens in domo patris vel in poſſeſſione alicuius rei, quæ ex cauſa, vt dotis matris erat ei ſpeciatim, vel generatim obligata, non inducit aditionem hæreditatis. concl. 45. num. 29 folio 61

Filius præſumitur tenere bona hæreditaria ex eo titulo, qui ſibi vtilior eſt. ibi. num. 30. & 31

Filius præſumitur natus ex marito, etiamſi conſtet de vxoris adulterio. conc. 366. num. 2 folio 230

Filius occidens de mandato patris non dicitur aſſaſſinium commiſiſſe. conc. 138. num. 15 folio 107

Filius poſſidens feudum ſibi competens non præſumitur adire. conc. 45. num. 22 folio 61

Filius repudians fraternam hæreditatem, & retinens feudum, non dicitur adire. ibid. num. 23

Filius

Filius ſi ſepeliat patrem, & iuſta ei faciat, non videtur animo adeundi id facere.conc.44.nu.36 fol.60
Filius præſumitur poßidere rem hæreditariā ratione ſuæ legitimæ, alio hærede exiſtente.concl.45.nu.42 fol.61
Filius ſi vult feudum paternum habere, hæreditati paternæ debet ſe immiſcere.conc.45.num.19 fol.61
Filius renuncians hæreditati paternæ: non renunciat feudis.ibidem num.20
Filius quod acquirit, acquirere præſumitur ex pecunia paterna, niſi pater aliter confeſſus, & iuratus fuit.concl.214.nu.15.fol. 147
Filij nati ante confeßionem matrimonij factam à viro dicuntur eſſe legitimi.conc.363.nu.5 fol.229
Filij in legitima dicuntur quaſi creditores.concl.364.nu.1. f.229
Filij ſunt pars corporis.concl.7.nu.10. fol.35
Filijs primi matrimonij fit iniuria per tranſitum matris ad ſecunda vota.concl.93.nu.3. fol.83
Filium defuncti probatur audiuiſſe hæreditatem ex perceptione vnius rei tantummodo.concl.45.nu.12 fol.61
Filiusfamilias regulariter abſq; licentia patris in iudicio eſſe nō poteſt, ſed patre non exiſtente, per ſe habilis eſt, vt iudicium experiatur.conclu.367.nu.11. f.230
Fines probari etiam poſſunt per teſtes ſingulares, quando agitur de iuriſdictione.concl.395.nu.31 f.243
Fines non ſunt neceſſarij, quando alijs demonſtrationibus res clara redditur.concl.503.nu.14 f.309
Fines non probantur per famam de recenti.concl.396.nu.4. f.243
Fines prouinciæ ſeruantur per cuſtodes.conc.402.num.4. fol.245
Fines, & diſtrictus tam in terra, quàm in mari, in cœlo, & in aere probantur per exercitium iuriſdictionis.concl.403.nu.3. f.245
Finium memoria per terminos conſeruatur.concl.403.n.23.f.246
Finibus in probandis antiquis ſufficit ſemiplena probatio. ibid. concluſ.393.nu.14 fol.239
Fiſcus raro in expenſis condemnatur, vel procurator fiſcalis.conclu. 25.nu.4 fol.42
Fœneratores omnes cautelas excogitant ad circumueniendum iuris præſumptionem.concl.441.nu.15 fol.271
Formam libellandi quando mutati ſunt fines, ac practicam iudicandi in confinium materia vide remißiuè.concl.393.nu.11 f.239
Fornicationis ex violenta, & certa ſuſpitione poteſt ſententia diuortij promulgari.conclu.452.nu.2 fol.279
Frater quod acquirit vitam degens cum fratribus defuncto patre, & hæreditate indiuiſa, dicitur acquirere à cōmuni patrimonio. concluſ.31.num.1 fol.46
Frater dotans ſororem, dando eidem in dotem prædium, vel aliud ſimile, præſumitur dare animo compenſandi cum eius legitima. concl.333.nu.14 fol.199
Frater alimentans fratrem, vel eius familiam, facere cenſetur intuitu pietatis, & naturalis obſequij.concl.186.nu.7 f.135
Frater contra ſororem in crimine læſæ maieſtatis admitti debet, & econtra.concl.462.nu.8 f.286
Frater non præſumitur dotaſſe ſororem animo donandi, ſi ſumma eſt maxima.concl.571.nu.15 fol.346
Frater pro fratre probat defenſionem.concl.490.nu.5 f.302
Frater productus in criminali ad defenſionem in cauſa inquiſitionis contra fratrem formatæ, eſt idoneus teſtis, nullo facto diſcrimine, an ſimul habitent, necne.concl.490.nu.7 f.302
Frater, ſi pro fratre aliquid ſoluerit, vt collectas, vel quidpiam id genus, non præſumitur feciſſe animo donandi, ſed repetendi. concl. 554.nu.42 f.336
Frater dotans ſororem diuitem, in dubio præſumitur dotaſſe de bonis proprijs, & animo donandi.conc.571.nu.7 fol.346
Frater ſi eſt adminiſtrator bonorum ſororis, præſumitur dotaſſe de bonis ipſius ſororis, & animo repetendi.ibi.nu.8
Contrarium, num.11.
Frater gerens negotia ſororis habentis patrimonium, illam dotans cenſetur nō animo donandi, ſed repetendi dotare, licèt alias præſumeretur in dubio donare.concl.76.nu.6 fol.76
Frater ſi vnus ex fratribus proprijs negotijs incumbit, & alij hæreditaria bona eorum induſtria augent, non debent eorum labores amittere, ſed diuiſionis tempore eos habere præcipuos. concluſ. 31.num.22. fol.46
Frater redimens ab hoſtibus fratrem nō præſumitur animo donandi feciſſe.concl.554.nu.70 fol.337
Fraus facilè præſumitur in caſibus, in quibus donatio prohibita eſt. concl.186.nu.14 fol.135
Frequētatio loci, vbi delictum fuit commiſſum, arguit animum deliberatum.concl.98.nu.15 fol.86
Frequentatio loci quando nō præſumat animum deliberatum concluſ.98.num.31. folio 87
Frequentatio inducitur ex duabus vicibus.conc.424.nu.16 fol.260
Contrarium ibid.
Fructus dicuntur res profanæ, licèt ſint beneficij.conclu.146.nu.13. fol.112
Fructus qui ſemel perceperit in anno præſumitur, ſeu fingitur toto anno poßidere.concl.548.nu.7 fol.333
Fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora.qu.16.num.20. fol.26
Fruſtra fit per plura quod per pauciora effici poteſt. qu.6.num.111. fol.13
Fuga inducit confeßionem delicti. conc.498.nu.8 fol.306
Ex fuga oritur probabile indicium, vt malemeritus torqueri poßit. concl.498.nu.14 fol.307
Sublimita, vt num.15.
Fuga officialis facit contra eum indicium ad torturam. concl. 166. num.1 fol.124
Fuga magiſtratus arrepta antequam è magiſtratu ſe abdicet, inducit, vt puniatur tanquam comittens crimen læſæ maieſtatis. concl.498.nu.11 fol.307
Fundans ſe in tempore, illud debet probare.con.30.nu.12 fol.44
Fundans ſe in præſentia, illam probet.concl.5.nu.1 fol.33
Fundans ſe in negatiua illam debet ſufficienter probare.conclu.205 num.2 fol.143
Fundamentum intentionis ſuæ quilibet probat. concluſ.5.num.4. fol.34
Fundus in futurum non præſumitur meus, donec probetur contrarium, ſi dixero meum fundum eſſe tuum.conc.384.nu.8.fol.237
Fundum ad demonſtrandum debet exprimi nomen loci cum duobus confinibus.conc.503.nu.3. fol.309
Furi de furto commiſſo ſe excuſanti, iurantiq; crediſiſſe, dominum rei conſenſiſſe, vt ipſam auferret, non creditur, & quare. conclu. 94.nu.21 fol.83
Furioſus de præterito non præſumitur de præſenti.concluſ.39.nu.5. fol.56
Furor præſumitur continuari, licet caſualiter habeat dilucida interualla.concl.39.nu.4 fol.56
Furtum qua ratione probetur, vide remißiuè.conc.273.n.22.f.172
Furtum ad probandum requiritur plena probatio, ſed ad probandum damnum proueniens ex dicto furto ſtandum eſt iuramento.concl.471.nu.44. fol.294
Furtum, vel incendium præſumitur euenire propter dolum, & culpam malè cuſtodientis.concl.531.nu.13 fol.319

G

GAllia decem requiruntur teſtes ad probandam conſuetudinem.concl.424.nu.5 fol.260
Geminatio demonſtrat enixam mentem ſe obligandi. conc.347.nu.42 fol.211
Geminatio deliberationem præſupponit.conc.347.nu.39. fol.211
Generalis probatio non ſufficit, & quando ſufficiat.concl.54.nu.2. & 3. fol.64
Genus armorū auget præſumptionem animo delinquendi, vt ſi ſint haſtæ, archibuſia (quæ vocant) ſagittæ, & ſimilia.concl.97.n.2. fol.85
Genus parit incertitudinem, & obſcuritatem. concl.545.num.11. fol.331
Georgius Cella Nouarienſis ciuis Bononiæ hæreſeos conuictus, ſpreto tormenti terrore, & ſpatio ad ſalutem retinendam, obſtinatè in hæreſi permanens, carmina ſemper decantauit, donec vnaquæq; pars corporis ſui combuſta fuit.concl.262.nu.15 fol.164
Georgius Seruiæ, quæ Meſiæ pars eſt, Princeps, dixit ſe malle regno priuatum laqueo vitam finire, quàm à paterna auorum ſuorum religione diſcedere.conclu.262.nu.17. fol.164

Geſta per legatum, qui non erat, licèt exiſtimaretur legatus, non valent.concl.317.num.18. folio 192

Geſta per ſubcollectorem tunc ſuſtinentur, & valent, quando ſuperior, ad quem ſpectat, veriſimiliter ſcit, & ſuſtinet. concluſ. 317. numero 20. folio 192

Geſta per illum, qui exercuit officium tabellionatus ſciente, & patiente ſuperiore, qui habet poteſtatem creandi notarios, valent. ibidem num.21.

Geſta à Principe in ſuis terris, qui de facto ſuperiorem non cognoſcit, iudicantur ac ſi à Summo Principe, ſeu Imperatore geſta eſſent. concl.209.nu.13. folio 144

Geſta per habitum in dignitate valere poſſunt quoad ea, quæ veniunt ex generali facultate ordinaria, ſecus quoad ea, quæ non cõpetunt, niſi ex ſpeciali commiſſione.concl.188.nu.17. folio 136

Gloſſ. in c. præſul. propter eius impiam doctrinam à ſanctiſſimo inquiſitionis vrbis tribunali improbata eſt.conc.461.nu.10.f.285

Gloſſæ affirmanti aliquid de conſuetudine nõ creditur, ſi conſuetudo à iure communi recedat.concl.426.nu.29. fol.264

Gradus ſunt probandi, & diſtinguendi de iure canonico, & de iure ciuili vſq; ad decimum. concluſ. 73. num. 4. folio 73. & ibi vide contrarium.

Græci non potuerunt præſcribere contra ſuperioritatem Romanæ eccleſiæ cuiuſcunq; temporis propter malam fidem.concluſ.225. numero 8. folio 151

Gratia ſemper per teſtes probari poteſt.concl.421.nu.3. folio 257

Gratia Papæ proficiſcitur viuæ vocis oraculo, adeo, vt non euaneſcat morte concedentis, etiam non confectis bullis.concl.183.num.36. folio 132

Gratia Papæ, vel Principis non probatur, niſi per ſcripturam. concluſ.269.nu.25. folio 170

Gratia ſubcollectoris Apoſtolici, qui deputatur à collectore, & ab inferiore, poteſt teſtibus probari.conc.326.nu.2. folio 195

Gratia ſubcollectoris Apoſtolici deputati à collectore, poteſt probari per teſtes.concl.491.nu.15. folio 303

Grauiſſimum ſcelus diuinam offendere maieſtatem.concl.194.numero 14. folio 139

Gregorius Pontifex Maximus dum Abbas eſſet, omnes monaſterij res pauperibus erogauit.concl.277.nu.8. folio 175

Gregorij Pontificis Maximi in elargiendo eleemoſynam cuidam naufragium paſſo frequenter petenti, inſigne pietatis, & benignitatis exemplum.ibid.num.9.

H

HAbens contra ſe iuris præſumptionem tenetur probare. conclu.75.nu.5. folio 74

Habens rem cum concubina alterius, quæ nomen honeſtæ mulieris non perdiderat, committit ſtuprum, & punitur.conclu.341.nu.28. folio 202

Habens mandatũ ad recipiendum præiudicat domino, & illum obligat etiam per confeſſionem de recepto.concl.361.n.3.folio 226

Habens literas exprimentes prouideri de beneficio aſſignari clericis ſecularibus conſueto, ſufficit probare, quòd vltimus ſtatus fuerit ſecularis, licèt non probetur quadragenarius, nec decenarius, concl.172.nu.12.& quando procedat.nu.19. folio 127

Habens poſſeſſionem habet præſumptionem, vt præſumatur ſe credere eſſe dominum.concl.539.nu.22. folio 328

Habenti ædificium in flumine publico, & ex eo aquam ducenti ad prædia irriganda, non poteſt alius eum impedire, vel quid facere, per quod ei tale commodum auferatur.conc.123.nu.5.fol.101

Habitans in domo communi cum ſocio cenſetur eam habitare propter ius, quod in ea habet. nec poteſt ſocius petere ſibi penſionem pro dimidia parte habitationis, ſi fuerit abſens.concluſ. 44.numero 28. folio 59

Habitare qui ſtatim vbi vrbem cœpit, proteſtatus fuit, ſe velle in ea domicilium conſtituere, abſq; mora incolatum acquirit. conclu. 534.num.3. folio 324

Habitatio domus obligatæ pro dote materna non præſumit aditionem.concl.44.nu 26. folio 59

Habitatio domus paternæ probat aditionem.concl.44.nu.22.f.59

Habitatione domus communis non videtur quis hæreditatem adire. concl.44.nu.27. folio 59

Habitus religionis quare deferri debet deſuper omnes veſtes.conclu. 112.num.3. folio 93

Habitus ex delatione cooperti multi monachi hodie excommunicati ſunt, & apoſtatæ.concl.112.nu.6. folio 93

Habitus, & reputatus in dignitate, vt pro legato, ſi non habuerit titulum legitimum, geſta per eum non tenent.concl.188.num.16. folio 136

Habitum coopertum portans habetur, ac ſi non deferret. concl. 112. num.2. folio 93

Hæreditas aſcendentium naturali ratione deſcendentibus eſt debita.concl.136.nu.2. folio 106

Hæreditatis quando agitur petitione, non requiritur probatio dominij auctoris, ſed tantummodo rem fuiſſe in bonis defuncti.conclu.537.nu.16. folio 327

Contrarium, num.17.

Hæreditatis in petitione ſufficit probare teſtatoris poſſeſſionem, ſeu etiam detentionem.concl.199.nu.4. fol.140

Hæreditatis qui minus portionis poſſederit, non cenſetur propterea ius ſuum remiſiſſe.concl.526.nu.9. folio 316

Hæreditatem adire videtur pater pro filijs, & ipſi filij ſi diſtribuunt veſtes, vel mundum vxoris, vel matris charitate erga Deum.concluſ.44.nu.46. folio 60

Hæreditatem maternam nomine infantis præſumitur adire vir, ſi dotem, aut vxoris hæreditatem per annum retineat.conclu.44. num.52. folio 60

Caſus prædictus dubius eſt per Doctores contrarium ſentientes. ibi. num.53.

Hæreditate delata alicui, qui reperitur aliquam rem hæreditatis poſſidere, præſumitur iure hæreditario poſſidere, conclu. 45. numero 34.& 45. folio 61

Hæres proteſtans non facere actum animo hæreditatem adeundi, nõ inducit repudiationem, ſed tantum declarat, ex illo actu nolle adire.concl.47.nu.14. folio 62

Hæres donatoris, ſi eſt talis hæres, cui teſtator compellatur relinquere, admittitur ad allegandum, & reuocandum, quod factum fuit in fraudem, probando ea, quæ requiruntur.conclu.557.nu.13. folio 339

Hæres ſi talis eſt, cui defunctus non cogatur relinquere, non poteſt allegare fraudem, nec venire contra donationem.ibi.nu.14.

Hæres extraneus non poteſt hæreditatem adire, niſi certus ſit de viribus teſtamenti.concluſ.45.nu.54. folio 62

Et præſumitur ſcire in teſtamento contenta.ibid.

Hæres etiam ſuus poſt immixtionem præſumitur ſcire teſtamẽtum, & ipſum vidiſſe.ibid.num.55.

Hæres requiritur, vt poſt inuentarium repudiet, vel adeat. concluſ. 48.nu.3. folio 63

Hæres fundatam habet intentionem ex inuentarij ſcriptura. concl. 205.num.21. folio 143

Hæres præſumitur deſcripſiſſe omnia bona in inuẽtario alioqui præſumitur deliquiſſe, quòd non eſt dicendum.conc.205.n.8.fo.143

Hæres, ſi ex inſpectione inuentarij oſtẽdit tantum eſſe in bonis, probat.concl.205.nu.23. folio 143

Hæres damnum paſſus per iuramentũ non poteſt probare damnum, quando defertur ab homine.concl.471.nu.10. folio 292

Hæres debet exonerare animam defuncti.concl.359.n.29.fol.224

Hæres opponens ex perſona defuncti auditur in cauſa appellationis. concl.118.nu.24. folio 98

Hæres ſimpliciter inuentarium conficiens non dicitur adire, ſecus ſi vt hæres conficiat, etiam ſi ſe hæredem non nominet, ſed à notario fuerit ſcriptus.concl.48.nu.4. folio 63

Hæres ſi ſcribit ſe hæredem talis, facit conſtare de illius conſenſu circa illam hæreditatem.concluſ.183.nu.25. folio 132

Hæres non præſumitur audiuiſſe hæreditatem poſſidens bona hæreditaria, ſi communis eſt hominum opinio, illam eſſe damnoſam. concluſ.45.num.57. folio 62

Secus ſi opulenta ab omnibus exiſtimabatur.ibid.nu.57.

Hæres rei precario conceſſæ, niſi recuperationem reuocet à poſſidentè, cenſetur vti ea patientia, & animo, qua vſus eſt ille primus. conc.188.nu.23. folio 136

Hæres in dolo præſumitur, qui rem hæreditariam emit à creditore propter vinculum fraternitatis.concl.531.nu.92. fol.321

Hæredi

Voluminis I.

Hæredi aſſerenti bona non ſufficere, creditur, quando tantummodo agitur de pretio rerum, non autem quando agitur de æſtimatione bonorum. conc. 205. nu. 19. folio 143

Hæredes damnum paſſi, ſi rem exploratè perſpectam habeant per iuramentum damnum probare poſſunt. concl. 471. nu. 11. folio 293

Hæredes in dubio præſumuntur extare. concl. 40. n. 10. folio 56

Hæredes non poſſunt declarare animum defuncti. concl. 170. nu. 17. folio 125.

Hæredes prælati ſi reperiuntur in poſſeſſione bonorum per eum acquiſitorum, eccleſiæ incumbit probare illa fuiſſe quæſita de bonis eccleſiæ, & econtra, ſi eccleſia eſt in poſſeſſione, hæredibus prælati incumbit onus probandi illa fuiſſe acquiſita de bonis proprijs prælati. concl. 202. nu. 3. folio 141

Hæredes damnum paſſi iurare poſſunt, & per iuramentum damnum illatum probare. concl. 471. nu. 9. folio 292

Hæreſis in crimine omnes teſtes, etiam inhabiles admittuntur, & ſic in crimine læſæ maieſtatis. concl. 462. nu. 3. folio 286

Hæreſim & irregularitatem in dubio tutius eſt præſumere, ſi agitur ad imponendam pœnitentiam pro vtilitate animæ. conclu. 495. num. 8. folio 304

Hæretico pœnitenti, & renuncianti hæreſes iudices parcere debent, ſed apoſtatantibus pœnitentibus non quoad pœnã temporalem. concluſ. 112. num. 28. folio 94

Hæretici, vel Iudæi à iuramento arceantur, quoniam eſt veriſimile, illos peieraturos. concl. 507. nu. 4. folio 311

Hæretici, vbi alij teſtes haberi non poſſunt, admittuntur. conc. 464. num. 11. folio 288

Contrarium ibi, & num. ſeq.

Hæretici in teſtimonium admitti non poſſunt, cùm hodie omnes ſint infames. ibid. num. 12

Hæreticos mortuos contra proceditur, vt damnetur eius memoria. concl. 112. nu. 29 folio 94

Hæretici multi catenis circumuincti dum cremarentur, canere non ceſſarunt, donec mors vocem abrumperet. con. 262. n. 14. fol. 164

Hæretici permulti crudeliſſimum genus mortis perpeti non dubitarunt potius, quam à peruerſa ſua hæretica opinione diſcedere. concl. 262. n. 12. folio 163

Hæretici Anglici cuiuſdam impium facinus, qui etiam viuus igne torreri, quàm à nefaria hæreſi deſiſtere, maluit. conclu. 262. numer. 16 folio 164

Hegeſiſtratus Elæus ferratis ſoleis vinctus dimidium pedem præcidit, & exemptus compedibus, ſubruto muro periculum effugit, deceptis excubitoribus. concl. 266. nu. 7. folio 167

Hiſtoriæ in multis notorium inducunt. concl. 287. nu. 6. folio 179

Homicidium commiſſum à nobili Cremonenſi in vinculis detento non potuit probari ab alijs, qui in carceribus detinebantur. concluſ. 268. nu. 2. folio 168

Homo de vniuerſitate nõ poteſt pro ea teſtificari, ſi illud pro quo teſtificatur, ſingulorum commodum concernit. concl. 395. nu. 24. folio 242

Homo non præſumitur iactare ſuum. qu. 10. nu. 24. folio 21

Homo intenſo calore promotus non eſt in plenitudine intellectus. concl. 346. nu. 21. folio 208 & concl. 350. nu. 21. folio 218

Homo nouus fingitur, qui ab iniquo viuendi genere deſiſtit, & reuertitur ad bonum. concl. 465. num. 11. folio 289

Homo ſæpe ingreditur domum ſine voluntate mulieris. conc. 61. numer. 8. folio 68

Hominis vita breuior temporibus noſtris, quàm fuit olim. conc. 411. num. 8. folio 250

Homini bonæ famæ, & opinionis creditur per iuramentum, ſecus ſi ſit malæ, & homo leuis. concl. 94. nu. 28. folio 83

Homini quod naturaliter ineſt ſemper ineſſe præſumitur. qu. 10. numer 19. folio 20

Homines quodammodo inter ſe conueniunt in forma pedum. qu. 8. num. 22. folio 17

Homines de vniuerſitate erunt idonei teſtes, quando in cauſa vniuerſitatis eſt quæſtio de molendino, vel de alijs reb. quarum vtilitas in commune peruenit. concl. 395. nu. 23. fol. 242

Homines de vniuerſitate pro eorum vniuerſitatibus deponere poſſunt, licet reportarent cõmodum in vniuerſo. conc. 395. num. 21. fol. 242

Hominum natura eſt, vt ſua placeant. qu. 16. num. 7. fol. 25

Hominibus in puniendis minus mali eſt, in clemẽtia, ac lenitate inclinare, quàm in ſæuitia, & acerbitate. qu. 9. nu. 30. fol. 19

Hominibus incerta ſunt Dei iudicia. qu. 4. nu. 8. fol. 4.

Honeſtas perſonæ non facit, vt ſibi credatur in præiudicium alterius, & præſumptio bonitatis non attenditur, quando agitur de præiudicio tertij. concl. 36. nu. 14. fol. 53

Honeſtas, & dignitas perſonæ non ſufficit, vt ſibi ſoli credatur in alterius præiudicium. conc. 35. num. 31. fol. 52

Honeſtas viri facit præſumi pro ſe. conc. 4. nu. 23. folio 33

Horreum, & magazinum idem ſunt. con. 210. nu. 6. folio 145

Hortus contiguus eſt de pertinentijs domus, qui tanquam paratus ad domum dicitur de domo, & eius pars, & quando. concluſ. 14. num. 10. folio 38

Humeros qui mouet ſine inclinatione capitis videtur magis dubitare, quam affirmare. concl. 417. nu. 31. fol. 256

Hypothecaria dat ius in re, & iura debent conſtitui ab eo, qui dominium habet, vel eius voluntatem. concl. 456. nu. 2. fol. 281

Hypothecaria non confert titulum habilem ad dominij acquiſitionem, nec ad vſucapiendum, ſed ſolum ad obtinendum poſſeſſionem. concl. 456. nu. 23. fol. 282

I

IDentitas in criminalibus non præſumitur. conclu. 496. num. 6. folio 305

Ignorantia tolerabilis non datur in id, quod in facto proprio narratur. concl. 325. nu. 25. folio 195

Ignorantia paterni teſtamenti præſumitur. concl. 45. nu. 50. fol. 62

Et quomodo procedat. num. 53. & 55.

Ignorantia eſt actus priuatiuus habens negatiuam annexam. ibid. num. 51

Ignorantia probatur iuramento. concl. 45. num. 48 folio 62

Ignorantia in dubio præſumitur. concl. 120. num. 3. folio 100. & concluſ. 162. nu. 19 folio 122

Ignorantia regulariter præſumitur. concl. 444. nu. 13 folio 273

Ignorantia præſumpta ceſſat, ſi ſententia lata eſt cõtra præſentem, vel abſenti intimata fuit. concl. 120. nu. 6. folio 100

Ignorantia creditoris de idoneitate debitoris poteſt probari per iuramentum. concl. 478. nu. 3 folio 295

Illegitimi ſine Summi Pontificis gratia beneficia obtinere nequeunt. concluſ. 313. nu. 18 fol. 190

Immunitatem qui petit cenſetur ſubiectionem fateri, quæ vera, vbi quis confitendo poteſt ſibi præiudicare. concl. 13. nu. 4. vide contra. nu. 5 folio 37

Impedimentum proſequendi appellationem probari poteſt per proprium iuramentum. concl. 116. nu. 13 folio 96

Contrarium ibid.

Impedimentum quando & quomodo poſſit probari per iuramentum. concl. 116. num. 15 folio 97

Impedimentum ſi eſt difficilis probationis, probatur per iuramentum, etiam quando tractatur de magno præiudicio. ibi. nu. 16

Impedimenta in dubium reuocant, an appellatio ſit deſerta. conclu. 117. nu. 11. folio 97

Impedito proſequendi appellationem non defertur iuramentum in ſupplementum, etiam ſi impedimentum probatum ſit per vnum teſtem. conc. 116. nu. 14 folio 97

Impenſæ à matre factæ filio pro alimentis, quando eſſent magnæ, tunc poſſent repeti. conc. 554. nu. 90 folio 338

Imperatoris dicto ſtatur, aſſerenti de notorio delicto, & inexculpabili conſtare, prout Papæ. concl. 139. nu. 16. folio 108

Impetrans non arctatur ad probandam diſpenſationem, quando per triennium fuerit habitus pro diſpenſato. concluſ. 522. nu. 5. folio 314

Contrarium, num. 6.

Impetrans beneficiũ vacatum per aſſecutionem alterius à deciſ. Rot. in antiquis. 72. de reſcript. aſtringitur in ſupplicatione porrecta Papæ facere mentionem de annali poſſeſſione ſecundi beneficij. concluſ. 183. nu. 4. folio 131

Impetrans beneficium tanquam ſeculare, ſufficit probare, quòd per decem annos tantum per ſeculares fuerit adminiſtratum, & quando procedat. concl. 172. nu. 1. 13. & 14. folio 127

Impe-

Impetrans poſt menſem etiam re integra, non poteſt acceptare. concl.133.nu.3. fol.105

Impetrans præbendam primò vacaturam, & contrahens matrimonium, ſi vxor moriatur, & deinde vacet præbenda non poteſt tunc eam acceptare.conc.182.nu.6. fol.131

Impetranti beneficium, & narranti illud pluribus modis vacare, ſufficit vnum modum probare.concl.325.num.6. fol.195

Impetranti ſufficit, quòd epiſcopus ſit in quaſi poſſeſſione conferendi beneficium impetratum.concl.173.nu.4. fol.128

Impetranti incumbit onus probãdi aliquid eſſe factum ex certa ſcientia.concl.282.num.1. fol.177

Impetratio beneficij non valet, ſi matrimonium non eſt completum. concluſ.182.nu.8. fol.131

Impetratio ſuſtinetur ratione ſolius vſus.concl.172.nu.13. fol.127

Impius, inhumanus, ac reprehenſibilis eſt frater, qui fratrem ſecum habitantem, ac infirmitate periclitantem non deſeruit.concluſ. 186.nu.6. fol.135

Implere, oſtendere, monſtrare, ſignificare, docere, atque detegere ſæpiſsime à iureconſultis vtuntur pro verbo probare. quæſt. 3. numer.9. fol.3

Impoſitio alicuius clauſulæ inſolitæ cum iuramento fraudem præſumit.concluſ.184.num.29. fol.134

Impubes, vel carens genitalibus naturaliter non poteſt adulterium committere.concl.64.nu.14. fol.69

Imputatus de blaſphemia ſemper admittitur ad probandum contra teſtes, quicquid vult, prout in alijs criminibus.concluſ.194. numer.17. fol.139

In dubio debemus interpretari meliorem partem. quæſtio. 10. numero 29. fol.21

In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum.quæſtio.5. numer.117. fol.8

In antiquis nulla eſt melior probatio, quàm illa quæ ſit per inſtrumentum.concl.540.nu.13. fol.329

In præſcriptione magis identitas, vel diſparitas domicilij quam perſonæ præſentia corporalis, vel abſentia attenditur conclu.7.numer.1.& 2. fol.34

In dominio non ſolum titulum, ſed auctoris dominium probare oportet, aliter obtineri in cauſa non poteſt.concluſ.535.numer 2. fol.325

Inanimata re nihil nobis acquiri poteſt.concluſ.123.nu.16. fol.101

Incarceratus teſtis poterit adhiberi in teſtamento ad pias cauſas, etiam ſi ſit contruſus in carcerem pro maleficio.concl.268.num.9. fol.169

Incendium, & furtum ſolent committi ſine culpa.concluſ.467.numer.5. fol.289

Incendium licèt præſumatur ortum culpa habitantium, tamen talis culpa præſumitur leuiſsima.ibid.nu.6. fol.290

Incendium præſumitur factum culpa inhabitantium, niſi conductor ipſe probet incendium abſq; ſui culpa, vel ſuorum, pro quibus tenetur, proceſſiſſe.concl.467.num. 8. fol.290

Incontinẽti dicitur id factum, ſi eodem die venditionis, vel ſequenti reſtitutum fuerit pretium, licèt in alio loco.con.438.n.18.f.268

Inditium furti per veſtigia, & ſigna pedum, infirmum eſt, & ad torquendum non idoneum, niſi alijs ſignis fuerit munitum. qu. 8.nu.23. fol.17

Indicium dicitur ſignum alicuius maleficij commiſſi vel alterius rei de qua agitur.qu.15.num.1. fol.24

Indicium eſt notabile ſignum maleficij, vel alterius rei, ad ipſius veritatem habendam.ibi.num. 2.

Indicium eſt demonſtratorium adminiculum ad veritatem eruendam.ibid.num.3.

Indicium minus eſt, quàm ſemiplena probatio.ibi.nu.4. fol.24

Indicium à legum latoribus varijs modis nominari ſolet, & quibus. ibid.num.5.

Indicium duplex eſt, ſemiplenum, ſeu dubitatum, & plenum aut indubitatum.qu.15.nu.9. fol.24

Indicium ſemiplenum eſt præſumptio fortiter mouens animum ad aliquid credendum, vel non credendum.ibi.nu.10.

Indicium plenum eſt demonſtratio rei per ſigna ſufficientia, per quæ animus in aliquo tanquam non exiſtente vero quieſcit, & inueſtigare non curat.ibid.num.11.

Indicium probatur per vnum teſtem de conſpectu de maleficio immediatè deponentem.ibid.num.12.

Indicium ex mendacio doloſo ſit ad torturam. conclu.531. num.20. fol.319

Indicia perſpicua quæ ſint, cum ius non declaret, ſtatur arbitrio iudicis.concl.530.num.10. fol.317

Indicia interdum ad condemnationẽ iunguntur.qu.15.nu.14.f.25

Indicia an ſatis ſint ad torturam iudicis arbitrio relinquitur.ibidem nu.15.

Indicia ex quibus probatur dominium, quæ ſint.concluſ.538.nu.3. fol.327

Indicia nonnunquam vocantur ſuſpitiones.qu.15.nu.6. fol.24

Indiciorum aliqua ſunt leuia, nonnulla grauia, & quædam grauiſſima, & de ipſarum formarum vi atque natura, vide remiſsiuè. quæſt.15.nu.8. fol.24

Per indicia probantur quæ ſub ſenſum nõ cadunt.c.409.n.3. f.249

Indictio appoſita in primo notarij protocollo an in ſequentibus iudicetur repetita.qu.6.num.87. fol.12

Indictio eſt de ſubſtantialibus inſtrumenti nec ſuppletur per dictionem & cætera.concl.4.nu.25. fol.33

Infamia, & iniuria dicitur illata debitori ob carcerationem. concl. 455.nu.10. fol.281

Infamis contra aliquem non auditur, ni torqueatur. concluſ.462. num.29. fol.287

Infames teſtimonium dicere nullo modo poſſunt. qu.5.nu.18. fol.5

Infantia dicitur fundamentum, & iuſtificatio aditionis, quando pater retinet bona vxoris pro infante.concl.44.nu.54. fol.60

Infantiæ in ætate ignoratur quidquid videtur.concl.394.num.4. fol.240

Infeudatio potius præſumitur in rebus eccleſiaſticis, quàm in rebus laicorum.concl.323.nu.9. fol.194

Infideli teſtificanti non eſt ſtandum.concl.163.nu. 4. fol.123

Infirmus non omnis etiam grauiter non dubitat de morte. concluſ. 361.nu.35. fo.227

Inhabilitas vnius teſtis ſuppletur per alterius habilitatem. concluſ. 68.num.16. fol.71

Inhibitus reficiens non attentat.concl.148.nu.25. fol.115

Inimicitia grauis præſumitur ex atroci iniuria.conc.144.n.10.f.110

Inimicitiæ ſingulares non excuſant citatum ad locum ſibi propter hoc ſuſpectum, & poteſt mulctari, ſi ſit contumax.concluſ.19. num.5. fol.40

Inimicitiæ regulariter non præſumuntur, niſi probentur, tanquam contra ius naturale, & quando excuſent.concl.19. num. 2.& 5. fol.40

Inimicus malè de inimico cogitare ſemper præſumitur eidemq; inſidias ſtruere, & nocere continuò.concl.98.nu.2. fol.86.

Inimicus etiam conſtitutus in articulo mortis, & recepturus ſanctiſsimum Corpus Chriſti non eſt admittendus in crimine læſæ maieſtatis.conc.462.nu.32. fol.287

Inimicus capitalis non admittitur in criminibus perduellionis, fraudati cenſus, fraudatæ annonæ, dilapidationis bonorum, ſacrilegij, & ſymoniæ.concl.464.num.21. fol.288

Inimicus non capitalis contra inimicum admittitur, licèt de illius fide non nihil detrahatur.concluſ.462.nu.34. fol.287

Iniquum eſt ſuper cauſa non propoſita iudicare.conc.36.n.63.f.54

Iniuria facta vni de coniunctis, videtur facta alteri, immo omnibus.concl.408.nu.10. folio 248

Iniuria facta vni coniunctorum cenſetur facta toti familiæ. ibidem numero 11.

Iniuriam ſi duo ſibi inuicem inferant, nullus eorum tenebitur ad pœnam pacis, vel treugæ ruptæ.concl.72.nu.15. fo.73

Iniuſtitia pretij vltra dimidiam quid operetur.concluſ.443.nu.9. folio 272

Inquiſitio tituli fieri poteſt ad libitum à iudice, & à ſuperiore.concluſ.180.numero 20. folio 130

Inquiſitio tituli generaliter etiam fieri poteſt ex officio iudicis.concluſ.180.numero 7. folio 130

Inquiſitus de furto ſi habet contra ſe teſtes deponentes, conſueuiſſe committere homicidia, incendia, vel ſacrilegia, non per hoc poterit torqueri, quia requiritur, vt probatio ſit in eodẽ genere mali. concl.222.num.21. folio 149

Inſtiga-

Inſtigator, fautor, & conſultor, qui ſuaſit carcerato, vt aufugeret, punitur eadem pœna qua punitur, qui aufugit. conclu.266.numer.17. folio 167

Inſtituantur ſi duo in eccleſia Parochiali, adeo vt quilibet eorum cõſueuerit omnia facere, quæ ad animarum curam ſpectant, neuter ipſorum cenſetur curatus. concl.468.nu.5. fol.290

Inſtitutor feudi admittitur in cauſa feudali ad informationem tantùm. concl.174.num.6. fol.128

Inſtructio arbitri inducit præſumptionem non probationem. concl.124.nu.19. fol.102

Inſtrumentum ita vitiat omiſsio ſolennitatis de conſuetudine requiſitæ, ſicut omiſsio ſolennitatis iuris. qu.6.nu.93. fol.12

Inſtrumentum publicum habere debet in abbreuiatura notarij omnes ſolennitates requiſitas. ibi.nu.94. folio 13

Inſtrumentum non vitiat omiſsio ſigni. ibid.nu.95.

Inſtrumentum vnum tantum ſufficit in antiquis quoad ipſos contrahentes. concl.394.nu.18. fol.241

Inſtrumentum vnum de antiquo etiam inter alias perſonas mentionem faciens de confinibus, cos plenè probat, ibi.nu.19.

Inſtrumentum principaliter factum ſuper confinibus ſufficit in antiquis etiam in præiudicium tertij. ibi.num.20.

Inſtrumentum à protocollo extractum, non vitiatur ob omiſsionem inſcriptionis diei, ſi in protocollo dies contineatur. qu.6.nu.85. folio 12

Inſtrumentum eſt fundamentum confeſsionis, & ſublato fundamento cenſetur & ſublata confeſsio. concl.358.nu.7. fol.223

Inſtrumentum adiuuatur per collationem ſubſcriptorum teſtium, vel contrahentium, quando per teſtis impugnationem ſit ſuſpectum. qu.6.nu.51. fol.11

Inſtrumentum, vt vim ſuam obtineat, & non pereat, iudex ſpectare debet. ibi.nu.52.

Inſtrumentum confeſsionis ſine dubio prodeſt fideiuſſori contra creditorem, & probat veram ſolutionem, & prodeſt ei contra debitorem ad repetendum. concl.373.nu.7. fol.233

Inſtrumentum cum alio factum contra alium non præiudicat. ibid. num.8.

Inſtrumentum confici debet ſecundùm conſuetudinem. concluſ.4. num.20. fol.32

Inſtrumentum dotis præſumitur factũ ante, quando in inſtrumento priuati eſt appoſita vltima hora diei. concl.574.n.7. f.347

Inſtrumentum nõ infringeret, nec vitiaret omiſsio inuocationis diuini nominis. qu.6.nu.81. fo.12

Inſtrumentum non redditur ſuſpectum per raſuram chartæ, ſi raſura eſt in præfatione, vel in parte non ſubſtantiali. conclu.284. num.2. folio 178

Inſtrumentum poteſt reprobari per quatuor, vel quinq; teſtes. concluſ.461.nu.5. folio 285

Inſtrumentum inſcriptum in charta raſa, aut vili, & ſordida, non eſt de iure falſum. concl.284.nu.4. fol.178

Inſtrumẽtum non facit fidem de his, quæ notarius dicit feciſſe. concluſ.283.nu.3. fol.178

Inſtrumentum probat dominium, quando agitur inter eaſdem partes. concl.540.nu.17. fol.329

Inſtrumentum diu occultum præſumitur ſimulatum. concluſ.445. nu.3. fol.273

Inſtrumentum prodeſt non nominatis in eo. conc.360.nu.4. fo.225

Inſtrumentum quando reperitur penes debitorem, præſumitur ei redditum per creditorẽ animo liberandi eum. c.476.n.10. f.295

Inſtrumentum debiti quando eſt apud tertium, non præſumitur ei datum per creditorem animo liberandi. ibi.nu.11.

Inſtrumẽtum, in quo aduocatus fuit rogatus teſtis, valet, licèt poſtea cœperit patrocinari pro parte, in cuius fauorem eſt inſtrumentum, ſecus ſuper viribus inſtrumenti, ſi de eo dubitetur. conc.66. nu.15. fol.70.

Inſtrumentum publicum ſi deducatur contra præſumptionem iuris, & de iure, probat. qu.10.nu.72. fol.22

Inſtrumentum originale quid ſit. qu.6.num.75. fol.12

Inſtrumentum qui confecit, ſi notarium fuiſſe negatur, id conſtare neceſſe eſt. ibi.nu.76.

Inſtrumentum publicum reprobatur per duos, vel tres teſtes, niſi per alios viua voce deponentes adiuuetur. qu.6.nu.54. fol.11

Inſtrumentum aduerſarij de vero, & actuali credito præſumitur præceſsiſſe inſtrumentum dotis confeſſatæ. con.574.nu.9. f.347

Inſtrumentum ſolenne productum præualet apochæ cõfeſſatæ. concluſ.109.nu.10. fol.91

Inſtrumentum ſi reperiatur continens alienationem rei eccleſiaſticæ, in qua ſuperioris decretum requirebatur, ſi elapſum eſt longum tempus, decretum interueniſſe præſumitur, licèt nulla de ipſo facta fuerit mentio. concl.487.nu.2. fol.300

Inſtrumentum ſumitur pro omni eo, quòd cauſam in iudicio deductam poteſt inſtruere, quaſi dicatur inſtrumentum, quia inſtruit. qu.6.nu.101. fol.13

Inſtrumentum prius præſumitur cõfectum fauore piæ cauſæ, vt potius ſit ius ipſius. concl.456.nu.14. fol.282

Inſtrumentum decani & capituli certæ eccleſiæ valet, & ratum eſt, quia præſumitur factum in eccleſia. concl.295.nu.2. fol.182

Inſtrumentum probat crimen, ſi producitur ad id, vt ille, qui conſenſit inſtrumento, puniatur pœna, cui potuit ſe obligare. concl.460.nu.11. fol.285

Inſtrumentum probat crimen quando eſt confectum de voluntate illius, contra quem producitur. ibi.num 12.

Inſtrumentum quando releuari à protocollo, & in publicum redigi debeat. concl.4.nu.14. fol.32

Inſtrumentum poſſeſſoris præſumitur prius celebratum, ſi priuatus poſsidet. conc.574.nu.4. fol.347

Inſtrumentum dotis ſi non habet horam certam, facit præſumere prius factum illud priuati habens horam certam. concluſio.574. nu.6. fol.347

Inſtrumentum publicum, ſiue publica ſcriptura, quæ dicatur. qu.6. nu.73. folio 12

Inſtrumentum pro ſcriptura accipitur, quæ ſit ad probationem alicuius rei in futurum faciendam. qu.6.nu.118. folio 13

Inſtrumentum producens illud approbare præſumitur in omnibus etiam aduerſantibus, & per omnia, neq; poſtea reuocare, aut erroris cauſam adducere ipſi permiſſum eſt. qu.6.nu.132. fol.13

Inſtrumentum debiti apud debitorem repertum non facit plenam probationem ſolutionis, ſed tantum præſumptionem. conc.476. nu.14. fol.295

Inſtrumentum, ſi dicatur ratum, & firmum eſſe, & ijs à iure requiſitis fuiſſe compoſitum, firmius eſt in probatione, quia in ſcriptis conficitur, nec inuerti, nec immutari poteſt, quin dolus frausve aliqua dignoſcatur. qu.6.nu.23. fo.10

Inſtrumentum caret ſua validitate ex eo, quod teſtes ipſum oppugnant. ibid.nu.37. fol.11

Inſtrumentum non probat, niſi teſtes habeat in eo deſcriptos. ibid. num.38.

Inſtrumentum originale mandati procuratoris in actis dimitti debet, alioquin non facit fidem. qu.6.nu.158. fol.14

Inſtrumentum mandati ſi eſt ſimplex, dimitti debet in actis, ſed ſi plura complectitur capita, & mandata ad plures cauſas, tunc producenti originale reddi debet, & illa particula, quæ ad mandatum faciat, in actis regiſtrari. ibid.nu.159.

Inſtrumentum notarij demortui probatur per comparationem ſcripturarum. concl.4.nu.11. fol.31

Inſtrumentum præſumitur falſum, ſi deprehenditur varietas, cum primò eſſet ſcriptum vnum, & poſtea illud raſum, & aliud ſcriptum. concl.257.nu.5. fol.161

Inſtrumentum licet habeat ſubſcriptionem & ſignum, non lectum parti, non probat. concl.4.num.18. & 26. fol.32. & an locum loci habere debeat, num.25. fol.33

Inſtrumentum ſemel aſſumptum in formam publicam, & aſsignatum parti ex eo, quòd ibi ſcriptum ſit in margine, factum, & aſſignatum, non poteſt reaſſumi mortuis omnibus. conc.113.nu.11. fol.94

Inſtrumentum teſtamentarium ſignis ſubſcriptum non valet. conc.288.nu.6. fol.179

Inſtrumentum collatoris ordinarij fidem facit. concluſ.315.num.3. fol.191

Inſtrumentum quando non habet clauſulam, actum, &c. annum, vel locum, non probat. concl.4.nu.26. fol.31.

Inſtrumentum debiti eſſe redditum per creditorem debitori probari debet per quinq; teſtes. concl.476.nu.5. fol.295

Inſtru-

Inſtrumentum tam ad ſubſtantiam obligationis quàm probationis, debet omninò in ſcriptis eſſe completum. concluſio. 4. numero 3. folio 31
Inſtrumentum defectiuum propter defectum ſolennitatis nullum effectum probationis inducit. concluſione 358. numero 3. folio 223
Per Inſtrumentum non probatur Titium percuſſiſſe, etiã ſi notarius rogetur in ipſo actu percutiendi, niſi quando notario eſt commiſſa inſpectio vulnerum, qui videret, & inſtrumentum conficeret. concl. 499. num. 2. folio 307
Inſtrumentum ſcienter recipiens, in quo conſtituitur procurator, tacitè ad officium illud ſe obligat, nec illud amplius recuſare poteſt. concl. 121. nu. 11. folio 100
Inſtrumenti prærogatiua eo vſq; ſtat, donec aliquid probabile, & rationi conſentaneum contra ipſum fuerit probatum. quæſt. 6. numero 24. folio 10
Inſtrumenti probatio perfecta, atq; plena eſt, nec corruere debet per incertam, & dubiam teſtium depoſitionem. ibidem numero 42. folio 11
Inſtrumenti mentio ſi fiat in ſtatuto, teſtes in eo comprehenduntur. qu. 6. numero. 105. folio 13
Inſtrumenti fides corruit, non ſolùm cum plures: ſed etiam cum vnus ex teſtibus negat ſe inſtrumento interfuiſſe, maximè ſi alij plurimi teſtes obmuteſcant, vel non ſuperſint. qu. 6. numero 50. folio 11
Inſtrumenti appellatione, quæ comprehendantur, & nomen id quibus modis capi poſſit. quæſt. 6. nu. 99. folio 13
Inſtrumentum appellatur charta ipſa continens id, quod partes faciunt. quæſt. 6. num. 124. folio 13
Inſtrumenti appellatione cõprehenditur quælibet priuata ſcriptura, quæ fidem faciat, ſecus ſi fidem non faceret. ibid. num. 125.
Inſtrumenti appellatione in ſtatutis ſcriptura priuata non continetur. ibi. nu. 126.
Inſtrumenti, vel ſcripturæ in iudicio productæ poteſt pars proferens in actis relinquere copiam collationatam & penes ſe originale retinere, ne in actis perdatur, vel ſurripiatur. quæſtione 6. num. 157. folio 14
Inſtrumenti productio ſi fiat in fine termini, rata eſt, etiam parte non accerſita. qu. 6. numero 153. folio 14
Inſtrumenti de debito amiſſi ſubſtantia probari poteſt per teſtes, & tenor ipſius inſtrumenti, quo probato, probatur debitum. concluſ. 479. numero 4. folio 296
Inſtrumenti præſentatio poteſt etiam in die feriato fieri, cum ſcripturas in iudicio adducere non ſit actus ad iudicium ſpectans. qu. 6. numer. 155. folio 14
Inſtrumenti amiſſi nõ eſt opus petere refectionem, quando creditor vult agere, & eius creditum probare per teſtes. concluſ. 32. numero 28. folio 48
Inſtrumenti appellatione non complectitur priuilegium, niſi propriam vim verbi inſpiciamus. qu. 6. nu. 121. folio 13
Inſtrumenti ſub nomine quæ redigantur. ibid. num. 122.
Inſtrumenti appellatione continentur teſtes, & quomodo. quæſt. 6. numero 102. folio 13
Inſtrumento apponi debent ea omnia, quæ pro eius ſolennitate poni conſueuerunt. qu. 6. numero 97. folio 13
Inſtrumento ſi aliquid præteritum fuerit, id ipſum per notarium poterit adiungi etiam poſt confectum, dummodo probetur, ita fuiſſe cogitatum tempore contractus. ibi. numero 98.
Inſtrumento in iudicio producto poteſt pars aduerſa ſe ſiſtere coram iudice, & ipſum rogare, vt illum, qui inſtrumentum protulit, roget, velit, nécne eo vti, quòd ſi ille aſſerat, non poterit poſtea euitare, quin ſibi irrogetur pœna falſi, ſi de falſo arguatur inſtrumentum. qu. 6. numero 160. folio 14
Inſtrumento ſtandum eſt, niſi contra probetur. concluſ. 298. nu. 8. folio 183
Inſtrumento teſtes debent eſſe inſcripti. quæſtione 6. numero 89. folio 12
Inſtrumento locus, in quo celebratum fuit, neceſſariò ineſſe debet, & non ſolùm in genere: vt actum Romæ, ſed in ſpecie, vt in domo illius, vel iſtius, alioquin eius omiſſio inſtrumentum labefactare poterit. ibi. numero 90.
Inſtrumento non eſt neceſſarium, vt locus loci particularis exprimatur. ibid. numero 91.
Inſtrumento notarij ſignum apponi debet. ibi. numero 92.
Inſtrumento protocollato exiſtenti in principio libri notarij, ſi adſit inſcriptus annus Domini, qui in cæteris inſtrumentis ſit omiſſus, idem in omnibus alijs ſubſequentibus intelligitur repetitum. qu. 6. numero 84. folio 12
Inſtrumento notarij imperialis ſtandum eſt, ſi contra illud non opponitur. concluſ. 270. numero 9. folio 170
Inſtrumento apponi debet currens indictio. quæſtione 6. numero 86 folio 12
Inſtrumento fides non adhibetur, niſi appareat ſcriptum manu notarij de eo rogati. concluſ. 4. num. 10. folio 31
Inſtrumento narranti ſolennitatem cauſæ cognitionis in alienatione rei eccleſiaſticæ interueniſſe, non creditur ſine alijs probationibus. concl. 75. nu. 15. folio 75
Inſtrumento potius eſt credendum, ſi notarius bene audit, & nullæ in eo inſint raſuræ, neq; ſuſpitio, & teſtes ipſum oppugnantes viliſſimi ſint. qu. 6. num. 63. folio 11
Inſtrumento derogatur, ſi tabellionis fides non admodum eſt probata, vel in ſe aliquam ſuſpitionem continet, & teſtes ipſum oppugnantes ſunt omni exceptione maiores. ibi. numero 64. folio 12
Inſtrumento licèt aſſeratur, oblato libello, & litè conteſtata, non per hoc talia verba probant litem conteſtatam. concluſ. 283. numero 4. folio 178
Inſtrumẽto ſi quis dixerit, mutuaſſe centum Fabio, quæ ego apud eundem depoſueram, ex tali inſtrumento, & confeſſione me etiam abſente depoſitum probatur. concluſ. 347. numero 35. folio 211
Inſtrumẽto inter cætera requiritur annus Domini noſtri Ieſu Chriſti. qu. 6. num. 78. folio 12
Inſtrumenta ad producendum termino dato non poſſunt produci teſtes. qu. 6. numero 112. folio 13
Inſtrumento publico quæ requirantur. qu. 6. numero 80. folio 12
Inſtrumenta per tabellionem confecta, & in iudicio acta, publica ſolent appellari inſtrumenta, & plenam fidem faciunt. qu. 6. numero 77. folio 12
Inſtrumenta antiqua etiam ſi eſſent propter aliud cõfecta probant dominium. concl. 540. numero 14. folio 329
Inſtrumenta fundi quæ ſint. qu. 6. nu. 100. folio 13
Inſtrumenta plura de antiquo habent vim probationis famæ. concluſ. 429. numero 9. folio 264
Inſtrumenta plenè probant in antiquis, licèt ſint inter alios extraneos facta. concluſ. 394. numero 9. folio 240
Inſtrumenta vſq; ad concluſionem in cauſa excluſiue produci poſſunt. qu. 6. numero 134. folio 13
Inſtrumenta produci poſſunt nõ ſolùm in termino probatorio de iure communi, ſed etiam quandocunq; poſt vſq; ad concluſionem in cauſa excluſiuè. ibid. nu. 135.
Inſtrumenta an ante litem conteſtatam produci poſſint, vide remiſſiuè. qu. 6. numero 138. folio 9
Inſtrumenta recenter produci poſſunt, etiam in cauſa appellationis ſi noua ex veteribus emergentia oriuntur capita. ibidem numero 139.
Inſtrumenta nouiter reperta, & teſtes poſt concluſum in cauſa admittuntur, vide ibi contrarium. concl. 134. nu. 4. folio 106
Inſtrumenta quouſque poſſint produci. qu. 6. numero 130. folio 13
Inſtrumenta facta a notario, qui non erat, non valent. concluſ. 317. numero 18. folio 192
Inſtrumenta duo ſi ſunt confecta ab eodem notario, tunc ex ordine protocolli illud, quod eſt prius ſcriptum, præſumitur prius confectum. concluſ. 574. numero 8. folio 374
Inſtrumenta produci non poſſunt vltra certum terminum per ſtatutum determinatum. qu. 6. numero 143. folio 14
Inſtrumenta quarentigiata habent vim ſententiæ, & rei iudicatæ. concl. 391. numero 4. folio 238
Inſtrumenta duo inter tertias perſonas non ſufficiunt, quia per eadem non probatur fama, & communis opinio. concl. 394. nu. 17. folio 241
Inſtrumenta plura de antiquo habent vim probationis famæ. Probatio per famam in antiquis ſufficit, etiam ſi agatur de graui præiudicio. concluſ. 425 numero 5. folio 262

Inſtrumenta, & chirographa creditorum pro penſione domus non cenſentur obligata domino.conc.210.num.19. fol.145

Inſtrumenta plura antiqua in quibus aliquid enarretur, ſi varia ſint inter ſe, ſtandum eſt pluribus numero, vel melioribus.concl. 394.num.26. fol.241

Inſtrumenta producta in principio cauſæ ſimul cum libello, ſi iterum non producantur in termino probatorio non probant.quæſtio.6. num.145. fol.14

Inſtrumenta dummodo antiqua ſint, licèt enunciatiuè, & aſſertiuè mentionem de finibus faciant, & propter aliud acta ſint, confinia tamen probant.concluſ.394.nu.2. fol.240

Et quando plenè.ibid.

Inſtrumenta antiqua dicuntur, ſi hominum memoriam excedunt. ibid.numero 3.

Inſtrumenta de recenti inter alios confecta, & enunciatiua nō probant, licèt ſint plura.concluſ.394.nu.22 fol.241

Inſtrumenta produci poſſunt vltra præſcriptum à iudice terminum re adhuc integra, & incorrupta.quæſt.6.nu.150. fol.14

Inſtrumenta, vel ſcripturæ cum in iudicio producuntur in vim probationis, pars vocari debet, vt ipſarum præſentiam videat, alioquin ſcripturæ nullam fidem facerent. ibidem num.151.

Inſtrumenta ſi iudicio proferuntur, vt iudex inſtruatur, nulla partis citatio exigitur.ibi.nu.152.

Inſtrumenta plura ſi habent originem ab eiſdem perſonis, cenſentur vnum eſſe inſtrumentum, & non plura, & ſic non probant eorum verba enunciatiua.conc.394.nu.14. fol.241

Inſtrumenta ſi omnia inueniuntur confecta ab vno notario, qui ſemper eodem modo ſcripſit circa confinia, non probant. ibidem num.15.

Et etiam ſi à diuerſo notario ſcripta ſint ſemper pro eadē perſona, vnum tantum inſtrumentum cenſetur.

Inſtrumenta quando vni, & alteri rei adaptari poſſunt, ratione incertitudinis, vel eorum varietatis dici poſſet nullam eis fidem adhibendam.concl.394.nu.28. fol.241

Inſtrumenta enunciatiua, quando agitur de magno præiudicio, non poſſunt contra tertium.ibi.nu.29.

Contrarium numero 30.

Inſtrumēta enunciatiua ſiue agatur de modico, ſiue de magno præiudicio, plenè tamen probant.ibi.numero 30.

Inſtrumenta enunciatiua, quando agitur de magno præiudicio contra tertium, non plenè probant, ſed ſemiplenè tantum. ibidem num.31.

Inſtrumentorum appellatione propriè continentur chartæ, in quibus negotia deſcripta ſunt, quæ conficiuntur à tabellionib.quæſt. 6.nu.123. fol.13

Inſtrumentorum productio ante litem conteſtatam fieri non poteſt.quæſt.6.nume.146. fol.14

Inſtrumentorum productioni aliiſq; probationibus ſi fuerit renunciatum, tunc inſtrumenta produci non poſſunt.quæſtio.6.numero 131. folio 13

Inſtrumentorum fides in exercendis litibus eandem vim obtinet, quam teſtium depoſitio.quæſt.6.num.12. fol.10

Inſtrumentorum, & teſtium vis quoad probationis effectum eadem eſt, ſed in probandi modis, atq; rationibus multum differunt.ibi.num.14.

Inſtrumentis magis creditur, quàm teſtibus ibi.num.15.

Inſtrumentis nomen Imperatoris in locis, qui eius Imperio ſubditi ſunt, & Summi Pontificis in Eccleſiæ terris ineſſe debet.quæſt.6. num.88. fol.12

Inſultatus ſi occiderit illum, qui auxiliabatur inſultantem, præſumitur id feciſſe, vt ſe ipſe tueretur.concluſione 489. numero 12. fol.301

Inſultatus ſicuti propter bonorum defenſionem percutere poteſt, ita propter vitandam iniuriam, quæ reſpicit perſonam, id facere poterit.conc.489.nu.8. fol.301

Inſultatus non debet expectare, quod vulneretur, ſed debet ipſe incipere.conclu.489.nu.3. folio 301

Intellectus l. quintus.ff.de dona.inter vir.& vxo.concl.214.nu.10. fol.146

Intellectus §.ſi quis abſente.l.certum.ff.de conf.concl.347.nu.20. fol.211

Intellectus Alexand. conſil.11.libro 1. concluſione 254. numero 33. fol.159.

Intellectus ad Bartol.in l.fina.C.vnde vi.concluſione 225.nume.10. fol.151

Intellectus §.ſi quis abſente.concl.348.nu.42. fol.217

Intellectus l.quintus.de don.inter vir.& vxo.concluſione 30. nu.2. & 4. fol.44

Intellectus gloſſ.in cap.tua nos.de ſponſ.in verb.qualiter conſtituerit, quem vide per totum vſq; ad numerum 9.concluſio.377.numero 8. fol.235

Intellectus Cardin.in cap.Paſtoral.in vlt.quæſt.de fide inſtrument. conc.484.nu.11. fol.298.

Intellectus l.ſtigmata. C. de fabr.libro 12.ibi.concluſ.157.nume.5. folio 119

Intellectus gl.in l.1.C.vbi cauſ.ſtat.& l.igitur.§.poteſt. ff. de liber. cau.conclu.231.nu.5. fol.153

Intellectus D.Inn.in c.qualiter.de accu. & gl.in l.ob crimen.§.ſi.de teſti.concl.52.num.2.& 3. fol.64

Intellectus text.in cap.licèt canon.de elect.in 6.conc.183.num.46. fol.133

Intellectus l.ſed & ſi poſſeſſori.§.ſi.ff.de iureiur.quæſt.9. numero 2. fol.18.

Intellectus ad Bartol.in l.vlt.C.vnde vi. concluſio.224.numero 10. fol.150

Intellectus l.comparationes.conc.330.nu.13. fol.197

Intelligentia Feli.in c.cùm à nobis, quam amplia, limita, & diſtingue, vt ibi vſq; ad nu.concl.124.nu.44. fol.103

Intelligentia verborum in rebus venereis, ibi remiſſiuè.concluſ.64. num.4. fol.69

Intelligentia Rot.deciſ.316.& Philip.Franch.in cap.bonæ.concluſ. 120.nu.7. fol.100

Intelligentia text.in l.conſiliarios.C.de aſſeſſor.concluſ.498.nu.7. fol.306

Intelligentia noua datur deciſ.Rot.Rom.335.nota cum poſt, in antiquis.conc.1.nu.7. fol.28

Intendens vigore priuilegij vti confinibus deſcriptis in priuilegio tenetur probare de iure ſui auctoris, concluſione 401. numero 7. folio 245

Intentans remedium retinendæ non tenetur probare titulum ſui beneficij, etiam quod ſit iniuſta poſſeſſio, & contra l. dummodo poſſideat titulo colorato, ſed probare de antiquiori poſſeſſione, etiam quòd aduerſarius habeat iuniorem cum titulo acquiſito poſt illam antiquam poſſeſſionem.con.180.nu.27. fol.130

Intentio allegantis quem deceſſiſſe ſine filijs, fundata eſt de iure communi eo ipſo, quòd probetur eum deceſſiſſe. concluſione 343. nu.9. fol.203

Interdictum de teſtibus eſt prohibitorium cauſa certarum perſonarum tam in ciuili, quàm criminali, & cum compater in eo non comprehendatur, teſtis eſſe poteſt. concluſione 332. numero 2. fol.199

Interfecerit in dubio nec ne quis alium animo occidendi, ſi aliàs quem interfeciſſe conſtet, præſumptio eſt, animo occidendi illum interfeciſſe.concl.97.nu.22. fol 85

Interlocutoria vbi, & quando poteſt probari, & iuſtificari ex actis nouis in cauſa appellationis.concl.118.nu.40. fol.99

Interlocutoria iuſtificatur ex actis primò factis, non ex nouiter deducendis.conc.118.num.30. fol.99

Interlocutoria iudicis prius requiritur, per quam declaretur non extare mobilia ad hoc, vt alienatio rerum immobilium fieri poſſit.conc.219.nu.3. fol.148

Interpellationem per ſecundam intelligitur interpellantem recedere ab effectu primæ.conc.252.num.4. fol.157

Interpretatio fieri debet in meliorem partem cum ſumus in dubio liciti & illiciti.conc.43.num.7. fol.58

Interpretatio in dubio fit contra delinquentem.concluſ.495.nu.5. fol.304

Interpretatio in re dubia in mitiorem partem eſt amplectenda. conc.438.num.2. fol.267

Interpretatio in dubio illa ſemper ſumenda eſt, per quam excludatur culpa præſumptio.conc.467.nu.3. fol.289

Interpretatio licet vt plurimum debeat fieri, vt actus non reddatur

tur inualidus, tamen hoc in caſu donationis non habet locum, & potius debet reddi actus nullus quam præſumatur donatio. conc. 554. numero 15. fol. 336
Interpretatio, præſumptio, ſiue coniectura, vbi ſumi poteſt alia, quàm donationis, ſemper illa ſumitur, quæ pro non donatione facit, conc. 554. nu. 13. folio 336
Interuallum appoſitionis pacti de retrouendo magis ſuſpicionem fraudis auget. conc. 447. nu. 54. fol. 277
Interuallum, quod requiritur in confeſſione poſt tormenta, debet eſſe ad minus vnius diei, vel noctis. concluſione 355. numero 2. fol. 222.
Inteſtatum quem deceſſiſſe allegans tenetur probare. con. 78. nu. 23. fol. 77
Inteſtinorum putrefactio viſibilis, & apparens indicat animal omnino periturum fore. conc. 92. num. 11. fol. 83
Inualiditas principalis contractus nõ vitiat confeſſionem in eo contentam. conc. 358. nu. 1. fol. 223
Contrarium ſub numero 2.
Inuentarium conficiens poteſt eo conſilio feciſſe, vt certior fiat de iuribus hæreditatis, quàm animo adeundi. concluſione 48. nu. 3. folio 63
Inuentarij confectio ſoli hæredi, non alij conuenit, an verum. concl. 48. num. 2. & 3. fol. 63
Inuentus in domo mulieris de die ingreſſus ex cauſa, quæ poſſit ſuſpicionem tollere, eam tollit. conclu. 61. nu. 10. fol. 68
Inueſtitor in cauſa feudi teſtis eſſe non poteſt. concluſio. 315. num. 2. fol. 191
Inuitus quis non poteſt compelli ad confitendum. conclu. 344. nu. 3. fol. 203
Ioan. de Imol. ſemel obtinuit in vna appellationis, in qua appellans impeditus nõ fuerat de impedimento proteſtatus. conc. 116. nu. 8. fol. 96
Ioannes, & Mambre AEgyptij magi coram Pharaone quæ miracula fecerint. concl. 262. nu. 31. folio 164
Iratus à furioſo non diſtat, niſi in tempore. concluſio. 346. num. 21. fol. 208
Itineris qui partem it, totum ius vſurpare videtur. conc. 271. nu. 12. fol. 171. fol. 171
Iudæus contra Chriſtianum admitti poteſt in crimine læſæ maieſtatis. conc. 462. nu. 13. fol. 286
Iudex ſecundum allegata, & probata aſtrictus eſt ad iudicandum. quæſt. 1. num. 21. fol. 2.
Iudex repellit petentem attentata reuocari, vbi conſtat de non iure petentis, nec eum in delicto auctorizat, tunc non differt remedium attentatorum, & poſſeſſorium. conc. 146. nu. 7. fol. 112
Contrarium ibid.
Iudex quando in cauſa criminali dat curatorem minori inquiſito, aduertere debet, ne eo momento temporis, quo datus eſt curator, det auctoritatem minori in aliquo actu. conc. 486. num. 12. folio 299
Iudex etiam minori tempore decennij arbitrari poteſt contractum eſſe domicilium iuxta loci, & perſonarum conditionem. conclu. 534. nu. 10. fol. 324
Iudex per ſolum iuramentum accuſatoris conuincitur de barrataria. concl. 166. nu. 2. folio 124
Iudex quando ſimpliciter procedit ad vlteriora, non requiritur citatio partis, ſecus ſi admittendo articulos pronunciat ſuper eis. conc. 131. nu. 8. fol. 104
Iudex poteſt de conſuetudine allegata coram ipſo ſe extraiudicialiter inſtruere. concluſ. 423. nu. 16. fol. 258
Quod dicitur de conſuetudine, intelligitur de præſcripta. ibidem numero 17
Iudex nihil exequi poteſt, niſi prius actor omne quod petierit, & reus quicquid exceperit, probauerunt. quæſtione 1. numero 5. folio 2
Iudex recipiendo teſtes cenſetur articulos admittere. conc. 130. nu. 1. fol. 104
Iudex ſi dicat, pono te ad confinia, donec te reuocauero, non per hoc eiuſdem Iudicis morte cenſetur beneplacitum reuocatum. concl. 188. num. 8. fol. 136
Iudex propter confeſſionem factam in actu nullo poteſt deuenire ad expeditionem cauſæ non obſtante nullitate proceſſus. concluſ. 357. num. 2. fol. 222
Iudex, qui liberum habet arbitrium, poteſt quemadmodum Princeps ferre ſententiam pro actore probo viro contra reum improbum. concluſ. 36. num. 20. fol. 53
Iudex, cuius arbitrio aliquid commiſſum eſt, poteſt ſecundum qualitatem negotij, & perſonarum determinare. ibi. nu. 21.
Iudex poteſt terminum præfigere, intra quem accuſatio probetur, vel recipi dictum teſtis debeat reſeruata fide in euentum finitæ accuſationis. conc. 27. num. 3. fol. 43
Iudex ſacramentum deferre non poteſt in cauſa monachatus, vel matrimonij, vel in alia, quæ tota ſpectet ad religionem. quæſtio. 9. nu. 43. fol. 19
Iudex eccleſiaſticus non arctatur ſtare actis factis coram iudice remittente ſibi cauſam. conc. 33. nu. 25. fol. 50
Iudex quæ conſiderare debeat ſuper qualitate donationis, & benemeritorum. conc. 186. nu. 13. fol. 135
Iudex in articulo mortis conſtitutus confitens ſe protuliſſe ſententiam in fauorem alicuius ob pecuniam receptam, non nocet victori. conc. 359. num. 31. fol. 224
Iudex paratior eſſe debet ad abſoluendum, quàm ad condemnandum. quæſt. 9. nu. 53. fol. 19
Iudex non veriſimilibus non debet dare fidem. conc. 350. numero 19. fol. 219
Iudex iudicans, aut conſultor excuſatur: vt non teneatur ſyndicatu, ſi ex confeſſione rei abſq; probatione, & apparentia delicti reus condemnatus fuit. conc. 354. nu. 6. fol. 222
Iudex non accipit iuriſdictionem, niſi literis expeditis. concluſ. 243. num. 4. fol. 155
Iudex quantum probationibus ſit alligatus. quæſtione 1. numero 17. folio 2
Iudex in iudicando propriam conſcientiam ſequi non debet, ſed ſecundum allegata, & probata ad iuſtè iudicandum deuinctus eſt. quæſt. 2. nu. 15. folio 3
Iudex non tenetur in ſyndicatu, quando contra reum inquiſitum non probauit delictum. con. 36. nu. 50. fol. 54
Iudex eo ipſo, quòd habet ſufficientia indicia, debet procedere aduerſus reum. ibi. nu. 53.
Iudex inquirens, & non probans, tenetur pœna Turpiliani. ibidem num. 54.
Iudex non debet procedere ad inquiſitionem ſpecialem niſi prius conſtito de delicto, etiam ſi ei conſtaret per confeſſionem rei. ibi. num. 55.
Iudex duplici officio, id eſt iudicandi, & teſtificandi fungi non debet. conc. 124. nu. 2. & 7. fol. 102
Iudex quandocunq; admittere poteſt nouas probationes, licet ſit iam concluſum in cauſa. quæſt. 6. nu. 140. fol. 14
Iudex etiam poſt concluſionem in cauſa admittere poteſt ſcripturas, ſi aliqua iuſta, & legitima cauſa ſubſit. ibi. nu. 141.
Iudex in cauſa illius, cui beneficium reſtitutionis in integrum ſolet indulgeri, vt minori, vel eccleſiæ, admittere poteſt ſcripturas etiam poſt concluſionem in cauſa. ibid. num. 142.
Iudex dicens recipio appellationem, appellationi deferre cenſetur. concl. 119. nu. 6. fol. 100
Iudex ſupplere poteſt, ſi notorium facti à parte non producatur. quæſt. 10. nu. 61. fol. 21
Iudex ex præſumptione iuris poteſt liberare, condemnare & pronunciare, quæſt. 10. nu. 44. fol. 21
Iudex debet probare, quod allegat, etiam ſi dicat in ſententia, viſo libello. concl. 78. num. 44. fol. 78.
Iudex poteſt ad tollendas rixas quid facere, quòd aliàs non liceret. concl. 148. nu. 11. fol. 114
Iudex non poteſt cogere reum iurare, quando actor non probat intentionem ſuam, etiam ſi offerat ſe velle ſtare iuramento rei. concl. 36. nu. 40. fol. 54
Sed contrarium Alex. &c.
Iudex appellationem admittendo cum clauſula, ſi, & inquantum, non videtur appellationi detuliſſe. conc. 119. nu. 2. fol. 99
Iudex admittendo appellationem interpoſitam à diffinitiua ex cauſa probabili cum clauſula, ſi & inquantum, quare dicatur ei detuliſſe, & illam admiſiſſe. ibid. nu. 3. fol. 100

Voluminis I.

Iudex quando citauit partem ad dicendum contra articulos, & contradixit, ſi illos admittat, valet admiſſio abſq; alia citatione. concluſ.131.num.5. fol.104

Iudex quando dicatur ſedere pro tribunali, vide remiſſiuè, concluſ. 348.num.25. fol.216

Iudex ſtatim poſt litem conteſtatam, & poſt iuramentum de calumnia præſtitum, poteſt terminum peremptorium circunſcribere, atq; definire ad producenda omnia inſtrumenta, quibus vſuræ ſunt partes in cauſa. quæſt.6.nu.147. fol.14

Iudex deferre poteſt iuramentum per ſupplementum ſemiplenæ probationis. quæſt.11.nu.4. fol.22

Iudex non dicitur attentare, ſi poſt appellationem interpoſitam timens de dilapidatione facit fructus ſequeſtrari. conc.148.numero 20. fol.114

Iudex competens poteſt cogere confeſſum ad perſeuerandum in eius confeſſione coram iudice incompetenti facta, niſi doceat de errore, & de cauſa variandi. conc.352.nu.2. fol.220

Iudex agens contra reum doloſè tenetur de calumnia. concluſ. 24. nu.17. fol 42

Iudex elicit conſanguinitatem ex gradibus, qui in facto conſiſtunt. concl.410.nu.23. fol.250

Iudex propenſior eſſe debet ad liberandum, quàm ad condemnandum. conc.9.nume.29. fol.19

Iudex officium ſuum impartiri non debet, niſi ſit petitus. quæſt.5. num.86. fol.7

Iudex maiorem honorem conſequitur in abſoluendo, quam in condemnando. concl.36.nu.11. fol.53

Iudex per coniecturas arbitrari debet ſuper donatione. conclu.554. numero 16. fol.336

Iudex non obſtante iuramento damnum paſſi, & ſtatuto diſponente, quòd illi ſtetur, poteſt admittere probationes in contrarium. conc.471.nu.35. 293

Iudex ſuperior poteſt non ſtare conſcientiæ alicuius, ſi illud factum eſt maximi præiudicij. conc.414.nu.7. fol.253

Iudex poteſt corrigere id, quod perperam factum eſt, omiſſa tamen appellatione. ibi.nu.8.

Iudex in ſententia debet cum petitione conuenire. concl.32. nu.10. fol.47.

Iudex proſpicere debet, ne hæres in probatione damni ſubeat periurium. conc.471.nu.12. fol.293

Iudex perficere poteſt, quod notorijs deeſt: ſed notorium allegari debet. quæſt.10.nu.58. fol.21

Iudex admittendo poſt concluſum in cauſa iura, vel probationes, videtur concluſionem reuocare. concl.339. nu 5. fol.201

Iudex quare non cogatur iudicare ſecundum deciſiones Rotæ, quibus fides adhibetur tamquam deciſionibus magiſtralib. concluſ. 484.num.9. fol.298

Iudex deferens appellationi ab eius interlocutoria interpoſitæ non poteſt ad vlteriora procedere. conc.148.nu.30. fol.115

Iudex per delationem appellationi coram eo interpoſitæ abdicat à ſe omnem iuriſdictonem in illa. ibi.

Iudex non poteſt venire ad condemnationem ex eo, quòd teſtes dicant habuiſſe notas voces acclamantis, alijs nō concurrentibus. conc.22.nu.3.& 4. fol.41

Iudex à quo eſt appellatum in cauſa matrimoniali, inhibendo partibus, ne interim lite pendente alteri nubant, non dicitur attentare. conc.148.nu.22. fol.115

Idem eſt in marito, qui eſt in poſſeſſione, vel quaſi matrimonij, quod de iure non valebat, cui pendente lite poteſt inhiberi, ne cum vxore coeat. ibid.

Iudex non attentat ſtatuendo terminum appellanti ad recipiendum Apoſtolos, vel proſequendum, vel ad docendum de proſecutione appellationis, vide ibi rationem. ibi.nu.23.

Iudex ex officio ſuo poſt concluſum in cauſa poteſt recipere probationes propter animæ diſcrimen. quæſt.17.nu.49. fol.28

Iudex habet officium iudicandi, non atteſtandi, nec ei creditur ad præiudicium partis, & eius aſſeueratio accedit potius ad naturā ſimplicis teſtis, quàm publicæ perſonæ. conc.35. nu.4. fol.51

Iudex in ciuilibus antequam ex præſumptionib. motus vllam ferat ſententiam, omnia cōſilio prius experiri debet, & cuncta circunſpectione accurata inueſtigare. q.10.nu.79. fol.22

Iudex ad rei, quàm actoris cauſam magis reſpicere debet, præcipuè in criminalibus. ibi.nu.80.

Iudicis arbitrio relinquitur, an teſtes vaſalli admittendi ſint. conc. 395.nu.17. fol.242

Iudicis pro decreto præſumitur, quando cauſæ cognitio eſt talis, quæ illico, & continuò adhiberi poteſt. concluſione 486.num.13. folio 299

Iudicis pro decreto præſumitur, quando iudex ante decretum plenam habuit illius cauſæ cognitionem. ibi.nu.14.

Iudicis pro decreto non præſumitur, quando alia probatio vrgentior, vel certa excluderet illam præſumptionem. concluſ.486.numero 24. fol.300

Iudicis non præſumitur pro decreto, quando ſit inſignis, & magna læſio. ibid.num.25.

Iudicis admonitio tacita, quæ ſit teſtibus per ſolam delationem iuramenti, maioris ponderis eſt, quàm citatio nuncij. quæſtione 5. numero 32. fol.6

Iudicis arbitrio relinquitur, an plures actus, an pauciores ſufficiant ad inducendam conſuetudinem. concluſione 424. numero 15. folio 260

Iudicis pro decreto præſumitur ob eius auctoritatem, etiam ſi ſit homo nequam, & improbus. concluſione 486. numero octauo, folio 299

Iudicis pro decreto etiam præſumitur, quando in ipſo non eſt facta præcipua, & ſingularis mentio cauſarum, dummodo adſit clauſula, omni meliori modo. conc.486.nu.3. fol.299

Contrarium numero 5.

Iudicis arbitrium ſuper dote an fuerit congrua, & competens necne, ſecundum qualitatem perſonarum, numerum filiorum, ac quantitatem patrimonij, & conſuetudinem loci, regionis, & familiæ dirigi debet. conc.570.nu.13. fol.346

Iudicis arbitrio ſtandum eſt, quæ dicatur magna, vel modica cauſa, inſpecta locorum, & perſonarum qualitate. quæſt.9 .nu.39. folio 19

Iudicis pro decreto non præſumitur, quando iudex eſſet idiota. conc. 486.nu.19. fol.299

Iudicis pro decreto non præſumitur, quando pars plenè non docuiſſet iudicem de negotio. ibi nu.20.

Iudicis pro decreto non præſumitur, quando in ipſo non interuenit cauſæ cognitio. ibi.nu.21.

Iudicis in confeſſum nullæ ſunt partes, niſi in condemnando. qu.7. nu.2. fol.15

Iudicis arbitrium regi debet ſecundum iura, & æquitatem. qu.15. num.16. fol.25

Iudicis arbitrio ſtatur, an magis credendum ſit nuncio aſſerenti ſe citaſſe, vel citato dicenti ſe non citatum, vel non ita citatum. conc.189.nu.11. fol.137

Iudicis in decreto diligens cauſæ cognitio, circa quæ non requiratur. conc.486.nu.6. fol.299

Iudicis arbitrarium eſt, an compater repellatur à teſtimonio concl. 332.nu.15. fol.199

Iudicis commemoratio habetur loco actorum, & exæquatur ſcripturæ actorum, ſecundum ius Longobardorum. conc.35.num.8. folio 51

Iudicis arbitrio relinquitur, an per binum, aut tertium actum inducatur notitia populi, & ex ea eius conſenſus. concluſione 424. num.18. fol.260

Iudicis à quo proprium eſt appellationem recipere, & recipere idem eſt, quod deferre. conc.119. nu.8. fol.100

Iudicis in arbitrio reſidet ſimulatio contractus. conc.447. num.18. fol.276

Iudicis aſſertioni quibus in caſibus non credatur. concl.35. nume.6. folio 51

Iudicis poteſtati quicquid permittitur, non ſubijcitur iuris neceſſitati. quæſt.6.nu.148. fol.14

Iudicis arbitrio ſtandum eſt, an teſtibus actoris, quàm rei conuenti vel econtra, plus ſit tribuendum. quæſtione 17. numero 14. folio 27

Iudicis arbitrium multum operatur in comparatione literarum. conc.330.nu.10. fol.197

Iudici officium quale ſit. quæſt.1.nu.4. fol.1

Iudici credendum non eſt, niſi quatenus conſtat ex actis. conclu.35. num 3. fol.51
Iudici non eſt credendum, niſi quatenus conſtat ex actis. conclu.32. num.56. fol.48
Iudici aſſerenti ſe vidiſſe libellum non eſt credendum. ibidem numero 57.
Prædicta non procedunt, quando agitur de laude, vel vituperatione iudicis, vel arbitri. ibi. num.58.
Iudici iniuriam infert prohibens eius literas præſentari. concl.480. nu.4. folio 296
Iudici in criminalibus data eſt facultas producendi teſtes etiam parte non inſtante, nec eos producente. quæſtione 5. numero 25. folio 6
Iudici non creditur abſq; probationibus. quæſt.1. nu.7. fol.2
Iudici tota vis in probationibus ineſt. quæſt.1. nu.12. fol.2
Nihil habet, qui probare non poteſt. ibi.
Iudici à quo eſt appellatum poſt appellationem interpoſitam exequi volenti poteſt impunè reſiſti. concluſione 148. numero 19. folio 114.
Iudici creditur de actis ordinarijs in caſibus, in quibus poteſt procedere ſine ſcriptu. con.32. nu.61. fol.48
Iudici primo quando eſt adhibenda fides. concluſione 124. num.21. fo .102
Iudici non creditur in alterius præiudicium. concluſione 17. num.2. folio 39
Iudicem qui refugit, apparet de iuſtitia diffidere, & impenſarum mulcta ipſi irroganda eſt. conc.275. num.3. fol.173
Iudices debent eſſe contenti ſtipendio ſuo publico & priuatus miniſtrare iuſtitiam. conc.164. num.6. fol.123
Iudices maleficiorum damnantur, quãdo anhelant ad condemnationem. concluſ.36. num.12. fol.53
Iudices duo atteſtantes de actis geſtis coram eis plenè probant. con. 35. num.7. fol.51
Iudices conſuetudinem notoriam poſſunt ſupplere. conc.423. nu.28. fol.259
Iudicibus non eſt credendum, quantalibet præfulgeant dignitate. conc.78. nu 52. fol.78
Iudicando, & conſulendo à communi opinione non eſt recedendum. concl.395. nu.28. fol.243
Iudicium, proceſſus, & ſententia, quæ in vna cauſa fiunt, non procedunt, & non præiudicant in alia aliam perſonam reſpiciente, nec ei patrocinantur. concl.33. nu.36. folio 50
Iudicium poſſeſſorium nullum infert præiudicium in petitorio, & acta poſſeſſorij non probant ratione petitorij. conc.33. nume.32. fol.50
Iudicium quomodo habeatur apertiſſimum diuiſionis territorij, vel bonorum ex lapide. concluſ.400. nu.2. fol.244
Iudicium iuſtum, vel iniuſtum nemini vendere licet. con.164. nu.3. fol.123.
In iudicio ſolet adeſſe frequentia perſonarum. concluſione 20. nu.10. fol.40
Iudicij arbitrarij eſt materia probationis cõſuetudinis per aſſertionem Doctoris. concl.426. nu.20. fol.263
Iudiciorum ordo qui ſit. concluſ.33. nu.10. fol.49
Iulia quæ fuit meretrix coniurationem Catilinæ patefecit. conclu. 462. nu 7. fol.286
Iuramentalis probatio, ſi contraria probatione infringatur, & labefactetur, admittenda non eſt. quæſt.9. numero 64. fol.19
Iuramẽtum eò tantum defertur, quo perfectum fiat, quod ſemiplenè rationibus eſt demonſtratum. quæſt.9. nu.23. fol.19
Iuramentum iudicis arbitrio actori, vel reo præſtatur, vt probationem ſemiplenam adiuuet. & validam, perfectam, atq; plenam efficiat. ibi. num.24.
Iuramentum ad plenam probationem faciendam requiritur in omnibus ſemiplenis probationibus. ibi. nu.25.
Iuramentum quando in plenæ probationis locum ſubſtituatur, videre niſiuè. ibi nu.26.
Iuramentum in ſupplementum probationis peti poteſt vſque ad concluſionem in cauſa. ibid. num.27.
Iuramentum poſt petitionem quandocunq; deferri poteſt ante ſententiam. ibi. nu.28.
Iuramentum deferendum eſt reo, & non actori, quando actor pro ſe vnam probationem habet, & reus alteram. ibidem numero vigeſimonono. fol.18
Iuramentum iudiciale quid ſit. quæſt.9. nume.8.
Iuramentum neceſſarium nominatum quid ſit. ibid. nu.9.
Iuramentum neceſſarium probationis eſt ſpecies, quæ plenè probare poteſt. ibid. nume.10.
Iuramentum propriè probatio dicitur in his caſibus, in quibus præſtatur ex iuris diſpoſitione, vel ex forma ſtatutorum. ibidem numero 11.
Iuramentum non admittitur, vbi conditione appoſita, vera probatio exigitur, quæ fidem faciat. quæſt.9. num.45. fol.19
Iuramentum deferri poteſt non obſtante ſtatuto in ijs caſibus, in quibus veræ, & concludentes probationes haberi non poſſunt. ibid. num.46.
Iuramentum deferri non poteſt contra illum, qui præſumptionem iuris pro ſe habet in defectum probationis. ibi. nu.47.
Iuramentum in defectum probationis ei præcipuè deferendum eſt, de cuius re agitur. ibi. num.48.
Iuramentum à iudice deferendum eſt, & item ab eo, ad quem negotium proprio nomine ſpectat. quæſt.9. num.58. fol.19
Iuramentum deferre non poteſt procurator, niſi in tribus caſibus, & in quibus. ibi. nu.59.
Iuramentum deferente altero ſi quis iurauerit, licèt quo ad vtilitatem ipſius iurantis nihil proficiat, proderit tamẽ aduerſæ parti, ſi contra ſe iurauerit. ibi. nume.60.
Iuramentum etiam nemine deferente, ipſi iuranti prodeſt. ibidem numero 61.
Iuramentum quibus in cauſis famoſis, quæ ciuiliter aguntur, nõ deferatur. quæſt.9. nu.36. fol.19
Iuramentum non eſt reo deferendum, quando opportunitas ſibi offeratur peierandi, vt per illud infamiam effugere poſſit. ibidem numero 37.
Iuramentum deferre non facilè debet iudex, quando cauſa etiam tota ciuilis eſt ardua, magna, & plurimi ponderis. ibidem numero 38.
Iuramentum facit valere confeſſionem eo meliori modo, quo poteſt, & ſupplet abſentiam partis. concluſione 359. numero decimo, fol.224
Iuramentum inducit plenam probatione meritorum. concluſ.184. numero 24. fol.134
Iuramentum ferre eſt actio, quæ non poteſt exerceri in die feriato. quæſt.5. numero 93. fol.8
Iuramentum deferendum eſt reo, ſi ipſe ſemiplenè probauerit, ſicuti actor. qu.9. nu.53. fol.19
Iuramentum pro probatione impedimenti non defertur, quando agitur de magno præiudicio tertij. concluſione 116. numero 19. fol.97
Iuramentum non defertur illi, qui ſemel iurauit ſuper eodem facto. ibi. nu.20.
Iuramentum contra bonos mores non eſt obligatorium. quæſt.5. nu.52. fol.7
Iuramentum non eſt deferendum ſemel periuro, nec ei credendum. conc.116. nu.17. fol.97
Iuramentum appoſitum in contractu facto cum pacto redimendi, nec ipſum corroborat, nec eius fidem auget, ſed potius magis ſuſpectum reddit de fraude, & ſimulatione. concluſione 447. num.45. fol.277
Iuramentum ſuper damnum deferendum eſt in ſubſidium, quando extant aliquæ coniecturæ. concluſione 471. numero vigeſimotertio, fol.293
Iuramentum nihil releuat, quando agitur de tertij præiudicio. concluſ.184. num.30. fol.134
Iuramentum præſtitum nihil prodeſt, quando contra iurantem eſſet aliqua præſumptio iuris. concluſione 495. numero decimooctauo. fol.305
Iuramentum debet deferri ſuper damno paſſo tempore damni illati. conc.471. nu.26. fol.293
Iuramentum non probat literarum amiſſionem quoad adiudicationem tituli, ſicut etiam non probat confeſſio. concluſio. 392. numero 6. folio 238

Iura-

Iuramentum debet ſeruari in ſpecifica forma.concl.447.num.39. fol.277
Iuramentum ſuppletiuum non defertur in probanda conſuetudine. conc.423.num.5. fol.258
Iuramentum ita operatur ſuos effectus in contractibus emphyteuticis, ſicut & in alijs.concluſ.252.num.15. fol.157
Iuramentum appoſitum in contractu excludit pœnitentiam, impedit purgationem moræ & auget obligationem intenſiuè.ibidem numero 17.
Iuramentum in capitali cauſa aliquando tantarum eſt virium: vt efficiat interdum reum pœnas ſubterfugere poſſe.quæſt.9.nu.33. fol.19
Iuramentum actori defertur, ſi non poteſt ablata probare, quando delictum rei eſt atrox.ibi.nu.34.
Iuramentum non eſt deferendum, quando iurans non eſſet perſonæ honeſta.conc.471.nu.28. fol.293
Iuramentum ad probationem debiti non ſatis eſt neq; ad probationem ſuſpicionis fugæ, quoad illud, vt permittatur, vt poſsit capi. concluſ.477.nu.2. fol.295
Iuramentum damnum paſſo non eſt deferendum, ſi iudex videat ipſum velle deierare.conc.471.num.46. fol.294
Iuramentum cui prius deferendum ſit, an actori, an reo. quæſtio.9. numero 50. fol.19
Iuramentum nec actori, nec reo deferendum eſt, ſi actor nihil, aut non ſemiplenè probet.ibi.nu.51.
Iuramentum non probat, quando lex præſumit ſcientiam aut quando eſt alia præſumptio contra illum, qui iurare vult. quæſtio.9. nu.19. fol.19
Iuramentum ſuppletorium non datur in probatione dominij.concl. 536.nu.3. fol.326
Iuramentum eſt exoneratio ab onere probandi, & non probatio. conc.87.nu.8. fol.81
Iuramentum in caſu c.fin.quod met.cau.& l.ſi quando.C.vnde vi, non defertur pro probatione violentiæ, vel doli. conc.470.nu.9. fol.291
Iuramentum probat merita etiam in prohibito donare. concl.184. num.16. fol.134
Iuramentum quonam modo intelligatur probare merita inter perſonas prohibitas donare.ibid.nu.17.
Iuramentum cum ſit de iure diuino, vel naturali, patria poteſtas non conſideratur, vbi illud interuenit.ibi.nu.18.
Iuramentum firmat donationem inter patrem, & filium. ibidem numero 19.
Iuramentum præſtitum inter aliquos non prodeſt alijs etiam ſi ſint perſonæ multum coniunctæ. concluſione 359.nu. decimoſeptimo, fol.224
Iuramentum eſt iuſta & vera probatio.quæſtione nona, numero 4. fol.18
Iuramentum multiplex eſt.ibi.nu.5.
Iuramentum veritatis quid ſit.ibi.nu.6.
Iuramentum non defertur reo, cum actor plenè, & ipſe ſemiplenè probauerit.quæſt.9.nu.56. fol.19
Iuramentum facit, vt quis deliberatè, & ex certa ſcientia adactum acceſsiſſe dicatur.conclu.345. nu.37. fol.206
Iuramentum habet vim clauſulæ, quòd actus valeat omni meliori modo.ibid.num.38.
Iuramentum non ſufficit ad probationes benemeritorum vel ad validitatem contractus, ſi coniecturæ, & præſumptiones concurrant, quæ contractum ſimulatum reddant.concluſione 184.numero 27. fol.134
Iuramentum cenſetur eiuſdem qualitatis, cuius eſt contractus.ibi. num.28.
Iuramentum in probatione damni non ſufficit, quando agitur criminaliter.conc.471.nu.42. fol.294
Iuramentum appoſitum in contractibus factis cum pacto redimendi illos reddit magis ſuſpectos de ſimulatione.concl.447.nu.34. folio 277
Iuramentum ſuper damno non eſt deferendum, antequam appareat de damno illato.con.471. num.24. fol.293
Iuramentum facit, vt quis deliberatè, & ex certa ſcientia ad actum acceſsiſſe dicatur.conc.347.nu.70. fol.213
Iuramentum deferri non ſolet in criminalibus cauſis. quæſt.9.numero 31. fol.19
Iuramentum ſubire non cogitur pars, ſi factum, ſuper quo ſit interroganda, eſt implicitum, ne efficiatur periura. concluſione 356. nume.4. fol.222
Iuramentum ſuper damno dato videtur ſatis eſſe, etiam non præmiſſa probatione doli, vel culpæ. concluſione 470.numero decimoſexto, fol.292
Iuramentum ſuppletiuum non dari, niſi habenti integrum teſtem, & omni exceptione maiorem.concluſione 124.numero quadrageſimoſeptimo. fol.103
Iuramentum præſtitum inter alios, non prodeſt alijs etiam quorum intereſt.concl.360.num 3. fol.225
Iuramentum temere prolatum animæ proferenti perpetuam mortem affert, & tali iuramento, cum de veritate celanda agatur, poteſt propria auctoritate repugnare. quæſtione 5. numero 48. fol.6
Iuramentum in contractu appoſitum probari poteſt per duos teſtes coram iudice eccleſiaſtico.conc.435.nu.4. fol.267
Iuramentum quando non admittatur, & non probetur tenor ſcripturæ.concluſ.88.nu.5. fol.81
Iuramentum pro vna parte deferre parti aduerſæ, & pro altera parte probationem offerre, quando actori licebit. quæſtione 9. nu.63. folio 19
Iuramentum ſuper quantitate rerum poteſt præſtari etiam parte inuita.conclu.470.num.13. fol.292
Iuramentum facit valere confeſsionem eo meliori modo, quo poteſt, & ſupplet abſentiam partis. concluſione 345. numero 35. fol.206
Iuramentum eſt ſimile probationi, non probatio. quæſtio.9. num.3 fol.18
Iuramentum, cum ſit ex illis, quæ foris & extrinſecus proueniunt, non præſumitur niſi probetur.quæſtione quinta, numero 82. folio 7.
Iuramentum in antiquis præſumitur prolatum à teſte. ibidem numero 83.
Iuramentum qui detulit, velit, nolit, ſciat, ignoretue cogitur iurare.concl.356.nu.6. fol.222
Iuramentum non eſt propriè probationis ſpecies.quæſtione 9.nu.1. fol.18
Iuramentum non ſufficit ad probãdum appellationem congruo tempore interpoſitam. con.114.nu.5. fol.95
Iuramentum in ſupplementum poteſt deferri ad probationem attentatorum.conc.147.nu.8. fol.114
Iuramenti ſuppletorij probatio, modo ante concluſionem in cauſa fuerit petitum: poſt concluſionem poteſt admitti.quæſtione 17. num.56. fol.28
Iuramenti delatione non opus eſt, ſi actor plenè, quod erat in controuerſia, confirmauerit, & non præſtatur, ſi nihil prorſus probatum eſt, quæſt.9.nu.22. fol.19
Iuramenti delatio facta per vnam alteri parti rata eſt, ob inopiam probationis factæ.quæſt.9.nu.35. fol.19
Iuramenti contrarium probari poteſt.concluſione 116.numero 21. folio 96
Iuramenti contrarium damnum paſsi probari poteſt per inſpectionem iudicis.concluſ.471.nu.38. fol.293
Iuramenti ad delationem ſuper quantitate rerum non eſt vocanda pars.conc.470.nu.12. fol.292
Iuramenti contrarium probari poteſt, quando ſumus in cauſa nimis præiudiciali, etiam ſtante ſtatuto, vt iuramento credatur.conc. 471.nu.40. fol.293
Iuramenti natura eſt confirmare actus aliàs inualidos. concl.447. nu.33. fol.277
Iuramenti teſtibus deferendi forma.quæſt.5.nu.75. fol.7
Iuramento ſuppletorio non eſt locus, quando agitur de probanda conſuetudine, quæ viguit in illo loco, & viget. concl.423. nu.23. folio 259
Iuramento iurantis non ſtatur, quando habet præſumptionem contra ſe.conc.414.nu.3. fol.253
Iuramento ſtatur in ijs, quæ pendent à conſcientia alicuius, quando aliter veritas haberi non poteſt.ibid.nu.4.

Iuramento non ſtatur in præiudicium alterius, quando certa præſumptio extrinſeca non coniecturat animum, ibi.num.5.

Iuramento damnum paßi fides adhibetur, etiam quando petitur damnum non ex delicto, ſed ex contractu, vel quaſi.concluſ.471 nu.14. fol.293

Iuramento eorum, qui paßi ſunt damnum, ſtatur, etiam quando iudex debet ſtare in ſyndicatu per aliquot dies finito officio, & reſarcire damna iniuſtè illata, & ante tempus recedit.conc.471. nu.8. fol.292

Iuramento damnum paßi non ſtatur, quando nō interuenit dolus, vel violentia, ſed ſolùm culpa lata.concluſione 471.numero 27. fol.293

Iuramento ſtatur de, & ſuper his, quæ ab animo pendent, etiam in foro contentioſo, quando aliæ non poſſunt haberi probationes. conc.414.num.15. fol.253

Iuramento an ſtandum ſit pro ipſo iurante, vel contra eum iudici arbitrarium eſt.quæſt.9.nu.62. fol.19

Iuramento, vel ſimplici verbo alicuius ſi credatur, datur occaſio cauillandi.con.71.num.4. fol.72

Iuramento derobati ſtatur, quando agitur ad ſolam æſtimationem, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter. concluſione 471. numero 45. folio 294

Iuramento quando ſtatur de amißione ſcripturarum, & de earundem tenore.conc.88.nu.4. fol.81

Iuramento intercedente ad probationem, & veritatem peruenitur.quæſt.9.num.7. fol.18

Iuramento nullo abſolutio non requiritur.quæſtione 5. numero 55. folio 7

Iuramento quando cautum eſt ſtari damnum paßi, ſtabitur etiam de dominio rei eius iuramento, ſi dominij quæſtio moueatur. conclu.15.nu.2. fol.38

A iuramento damnum paßi de iure ciuili non poteſt appellari.conclu.471.nu.4. fol.292

Iuramento damnum paßi non creditur, niſi iurans ſit omni exceptione maior.conc.471.nu.29. fol.292

Iuramento circa animum non creditur, quando alio modo poteſt probari.conclu.94.num.32. fol.84

Iuramento de amißione quomodo, & quo caſu credi poßit.conc.87. num.9. fol.81

Iuramento debitoris creditur, quando tractatur de leui præiudicio aduerſarij, contra quem iuratur.ibi.nu.10.

Iuramento amißionis creditur deficiente alia probatione, ſecus ſi aliæ poſſent haberi.concl.88.nu.17. fol.81

Iuramento eius, qui damnum perpeſſus eſt, ſtatur ſuper quantitate rerum.conc.470.num.11. fol.291

Iuramento damnum paßi probatur damnum datum, ſi ſtatuto cautum eſt, vt de illato damno iuramento ſtetur.quæſt.9.nu.12. fol.18

Iuramento ſtandum eſſe etiam ſi lex, vel ſtatutum dicat: aduerſarius tamen probare poteſt contrarium.ibid.nu.13.

Iuramento neceſſario non ſtatur, nec in probationis ſupplementum deferri poteſt, quando ſtatutum, ſeu lex requirit manifeſtißimas probationes.quæſt.9. nu.44. fol.19

Iuramento partis, quando de amißione creditur onus probandi ſpectat ad aduerſarium, & illud iuramentum cenſetur purgatio quædam.conc.87.num.7. fol.81

Iuramento in ſubſidium ſtatur, vbi aliter nequeat probari. conclu. 471.nu.33. fol.293

Iuramento aſſerentis amißionem non ſtatur, & quare.conc.87.numero 4. fol 81

Iuramento amißionem allegantis quando ſtandum ſit.ibidem numero 5.

Quod iuramentum dicitur iuramentum purgationis.ibid.

Iuramento damnum paßi ſuper ipſis rebus fides eſt habenda, quando pars metu aliquas res fuit coacta tradere, ſi metus probatus ſit per teſtes conc.470.num.15. fol.292

Iuramento quæ probentur.quæſt.9.nu.18. fol.18

Iuramentorum genera.quæſt.9.nu.17. fol.18

Iurare ſeruare contractum ſimulatum perinde eſt, ac ſi iuretur, nihil ſeruare.concl.447.nu.35. fol.277

Iurauit qui contenta in inſtrumento obſeruare impetrata abſolutione poteſt contra inſtrumentum iuratum agere.concluſ.447. nu.42. fol.277

Iurans ſi eſt mortuus, eius hæres non tenetur petere abſolutionem à iuramento, quia vinculum illius extinguitur cum perſona, & non concomitatur hæredem.ibid.nu.43.

Contrarium numero 44.

Iurans ſoluere canonem, ſi propter paupertatem non ſoluit in primo anno, non cadit.conc.251.nu.4. fol.156

Iurans verè pecuniam numeratam recepiſſe, eius confeßio plenè probat, & tali confitenti non competit exceptio non numeratæ pecuniæ.Reſtringe.vt ibi.conc.361.nu.27. folio 226

Iurans non reuocare teſtamentum, poteſt non repugnante iuramento reuocare.quæſt.5.nu.54. folio 7

Iurantis ſacramento non ſtatur in his, quæ pertinent ad forum contentioſum, quando aliud in iure reperitur expreſſum.conc.414. nu.14. fol.253

Iurantium dignitas animaduertenda eſt in iuramento deferendo. quæſt.9.nu.49. fol.19

Iuratum quod eſt, habetur, ac ſi probatum ſit.quæſtio.9.numero 2. folio 18

Iuriſdictio arbitrorum oritur à compromiſſo.concluſ.33.numero 7 fol.49.

Iuriſdictio domini poßidentis ineſt toto territorio, ſicut ineſt nebula ſuper tota palude.concl.217.num.2. fol.147

Contrarium, numero 3.

Iuriſdictionem non poteſt quis exercere in non ſubdito.concl.276. numero 15. fol.174

Ius non patitur, vt Iudæus Chriſtianum ſeruum habeat.quæſtio.7. nu.42. fol.16

Ius parti non quæritur per lapſum termini, qui à iudicis voluntate dependet.conc.133.num.8. fol.105

Ius, quo vtitur vrbs Romæ, tunc ſequendum eſt, quando in aliquo loco non eſt lex ſcripta, & caſus non poteſt decidi per ſimilia. conclu.428.num.3. fol.264

Ius ſuum quis proſequens faciens quod ſolitus erat, non dicitur attentare.concl.148.num.2. fol.114

Ius proteſtationis tollitur per actum contrarium proteſtationi.conclu.44.nu.9. fol.59

Ius acquiritur ſpoliato per actum ſpoliationis, quod non aufert notorietas ſuperueniens, concl.146.nu.20. fol.113

Ius tollere iura poteſt, atq; inducere abſq; fictione.quæſt.16. nu.22. folio 26

Ius commune vbicunq; pro aliquo facit, & pro eo præſumit, transfert in reum onus probandi.quæſt.17.num.9. fol.27

Ius rei præſens extinguit ius actoris antiquum etiam præſcriptum. concluſ.397.nu.10. fol.243

Ius oritur ex longißima poſſeßione defuncti.concluſione 199.nu.10. fol.141

Ius ex præſcriptione acquiſitum extinguit ius antiquum.conc.107. num.5. fol.91

Ius agnationis reſidet in legitimis.con.73.nu.3. fol.73

Iuris allegationes poſt litem conteſtatam admittuntur.quæſtio.17. nu.50. fol.28

Iuris allegationes quamuis in actis productæ ſint, alteri parti non debent edi.ibi.nu.51.

Iuris allegationes poſtquam in actis fuere regiſtratæ, communes factæ ſunt, & propterea parti ſunt ædendæ.ibi.nu.52.

Iuris allegationes quando communes non efficiantur, & parti dandæ non ſint.ibid.nu.53.

Iuris allegationes parti ſunt ædendæ, quando qui eas producit, præſentationem in eis ſcribendam, & in actis illas regiſtrandas curat.ibi.nu.54.

Iuris ex diſpoſitione ciuilis in qualibet vltima voluntate ſufficiunt duo teſtes vna cum ſacerdote.conc.561.nu.40. fol.342

Iuris interpretum, oratorum ac iudicum, cauſidicorumq; actiones ad aliud non tendunt, quàm vt ſemper probent, quæ in medium adduxerint.quæſt.1.num.16. fol.2

Iuris ſeueritas pactis priuatorū mitigari poteſt.qu.5.nu.105. fol.8

Iuris præſumptio non eſt, patrem habere animum, & cōſilium fraudandi liberos, eoſq; exteris in legitima poſtponendi. concl.364. num.5. fol.229

Iuri

Iuri repugnans eſt, approbare aliquid quoad vnum, & quoad aliud illud dicere iniquum, & improbare. conc.373.nu.6. fol.233

Iuri operam daturus prius noſſe habet, vnde iuris nomen deſcendat. quæſt.2.nu.6. fol.2

Iuri publico aliquis derogare non poteſt etiam intercedente iuramento. quæſt.5.nu.49. fol.7

Iure communi cauetur, quem ex præſumptionibus damnari non poſſe. con.498.nu.3. fol.306

Iure naturali res præſumitur eſſe illius, qui eam poßidet, niſi ab alio doceatur contrarium. con. 403.nu.27. fol.246

Iure naturali, & diuino non creditur vni teſti iuxta authoritatem Euangelicam. con.32.nu.38. fol.48

Iura negligentibus non ſubueniunt. concluſio. 516. numero ſecundo. fol.313

Iura prohibent eſſe in facultate cedentis confiteri & dolo, ac fraude tollere ius quæſitum ceßionario. concluſio. 374. numero 2. fol.234

Iura prohibent, ne ſit in facultate confitentis dicere, quod vult, & ius alteri quæſitum auferre. con.386.nu.2. fol.237

Iuſpatronatus probatur per literas inciſas in marmore, vel lapidibus templi. con.230.nu.2. fol.152

Iuſpatronatus acquiritur per conſtructionem eccleſiæ. conclu.177. nume.4. fol.129

Iuſpatronatum prætendens ex præſumptione, quòd eccleſia conſtructa ſit alicuius, docere debet, ſe eſſe in quaſi poſſeßione præſentandi, quæ quaſi poſſeßio non præſumitur. concluſio.177.nume.7. fol.129

Iuſſus ſuperioris examinandi teſtes in actis apparere debet, aliàs notario actorum aſſerenti de iuſſu non creditur. concluſio.32. nume.53. fol.48

Iuſtitia tempore morbi facilè exerceri non poteſt. concluſio.7.nume.12. fol.35

Iuuenculi, ac mulieres permultæ non minus ad mortem conſtanti animo ſe præpararunt, quàm ſi ad nuptias, vel ad ſaltus prodijſſent. con.262.nu.19. fol.164

Iuuenis ludens in tenebris cum virgine per iuramentum non probabit, non animo prauo, ſed bona fide ludere cum illa. concluſio. 94.nu.27. fol.83

L

Lædens ſi redditur audacior, & læſus timidior, dicitur aſſiſtens auxilium præſtare. concluſio. 159. numero 6. fol.120

Læſus portans arma non præſumitur animum gerere maleuolum, ſed propter iuſtum timorem, ne iterum lædatur. con. 128.nu.8. fol.104

Læſus in honore, dignitate, & officio, ſi aliquid agit contra lædentem, facere præſumitur ad defenſionem ſui honoris, dignitatis, & officij. con.489.nu.11. fol.301

Læſionem ad cognoſcendum enormem in precio, res æſtimari non debet, prout conſtat ſimpliciter, ſed minoris, propter pactum, & onus ei iniunctum de retrouendo. concluſio. 447. numero 10. fol. 276

Laicus ſi probare poterit poſſeßionem decimas percipiendi tanti temporis, cuius memoria in contrarium non extat, obtinebit, ac ſi appareret conceßionem factam fuiſſe ante Concilium. con. 483.num.10. fol.297

Laicus quilibet naſcitur, niſi clericum ſe probet. concluſio.302.nume.13. fol.185

Lapides pro confinibus poſiti, quomodo eſſe debeant, vt cõfinia probent. con.400.nu.4. fol.244

Lapides poſiti ad confines in certam partem directò ſe ſe mutuo reſpicere debent. ibid.nu.5.

Lapidibus terminorum omninò credendum eſt. concluſio.400.numero 3. fol.244

Largiri nemo poteſt de alieno abſq; furti crimine. concluſio.44. nume.48. fol.60

Latitare præſumitur, qui præmiſſa diligenti rimatione, non reperitur in loco, vbi conſueuerat morari. concluſione 449. nume. 5. fol. 278

Latus cultro ſi quis cinxerit præſumitur habere animum rixandi. vide nume. 6. niſi adeſſet iuſta cauſa deferendi, quia eſſet miles, vel ob id ſtipendium acciperet. concluſio. 128. numero 3. fol.103

Legatarius licèt in teſtamento admittatur, non tamen admittitur in codicillis. con.308.nu.7. fol.188

Legatus de latere poteſt exigere procurationem in prouincia ſuæ legationis, & etiam extra, & ei creditur ſine litteris, cum veniat iure ordinario ex officio legationis. concluſio. 269. numero 7. fol.169

Legatus, ſiue natus ſiue miſſus non exigit procurationes in ſua prouincia, niſi hoc habeat in commißione. ibid.nu.8.

Legatus velut qui ſe gerit, & non eſt, geſta per eum nihilominus valent. con.188.nu.15. fol.136

Legatus de latere ita obſeruationi alligatur iuris communis, ſicut & alius iudex. con.35.nu.30. fol.52

Legati de latere dicto non magis creditur, quàm alterius iudicis. con.35. nu.29. fol.52

Legato à latere creditur etiam in his, quæ de conſuetudine ipſi ſolita ſunt concedi, licèt non veniant in generali commißione. con. 269.nu.11. fol.169

Legato venit quidquid eſt intra confines rei legatæ, dummodò res finibus circumſcripta ſit tota in dominio teſtatoris. concluſ.217. nume.8. fol.148

Legato de latere non creditur in his, quæ non veniunt in generali commißione. con.324.nu.5. fol.194

Legato non creditur etiam in his, quæ competunt iure ordinario legationis. con.269.nu.6. fol.169

Legatum validum, & obſcurum quoad verba poteſt coram duobus teſtibus declarari. con.485.nu.2. fol.298

Legatum factum filiabus filij naſcituris, factum præſumitur contemplatione filij. con.156.nu.23. fol.119
Contrarium nume.26.

Legatum factum fideicommiſſario per hæredem primi teſtatoris cenſetur factum animo compenſandi in fideicommiſſum. concl. 333.nu.12. fol 199

Legatum factum videtur poſt id, quod erat debitum. concluſio.96. nume.21. fol.84

Legatum validum & obſcurum poteſt coram duobus teſtibus declarari. con.308.nu.2. fol.188

Legatum factum à patre, vel ab auo filiabus, vel neptibus naſcituris, dicitur potius filio eſſe relictum. concluſio.156. numero 25. fol.119

Legitimandi non præſumitur aliquem poteſtatem habere niſi priuilegium oſtendat. con.324.nu.4. fol.194

Legitimatio per Cardinalem tanquam legatum de latere aſſerentem ſpeciales commißiones habere facta valet, non oſtenſis literis commißionis, ratione præſumptæ veritatis & aſſertionis tanti viri. vide temperamentum. nume.12. concluſio.140.nume.6. fol.109

Legitimatio eſt quædam reſtitutio primorum natalium. con.324. nume.3. fol.194

Legitimus quis non præſumitur, quantum ad hoc, vt adiudicetur beneficium, niſi ſe legitimum probet. concluſio. 304. numero 9. fol.187

Leno præſumitur, qui ex adulterio ſuæ vxoris non iraſcitur conclu. 322.nu.5. fol.194

Leuatus onere ſatiſdandi propter cautionem iuratoriam, ſi ſemel fuerit periurus, nunquam poſtea leuabitur illo onere per dictam cautionem. con.116.nu.18. fol.97

Lex an ſit vniuerſalis, an ſingularis, cognoſcitur ex loco. concluſio. 258.nu.4. fol.161

Lex, vt vniuersè liget, oportet, vt à Principe dilucide mandetur omninò obſeruari. con.258.nu.11. fol.161

Lex licèt conferat vim tituli antiquitati temporis, ceſſat tamen eius prouiſio, quando apparet de expreſſa prouiſione hominis, vt ſi contrarium appareat per inſtrumenta producta per aduerſarium. con.225.nu.22. fol.151

Lex ex taciturnitate alicuius confeßionem præſumit. concluſ.348. nume. 31. fol.216

Lex communis, eo quòd vbiq; publicatur, omnes ligat, & non poteſt allegari ignorantia. con.258.nu.8. fol.161

Lex fingit ſuper poſſeſſione, & poſſeſſio eſt iuris. quæſtio.16.numero 17. fol.25

Lex multo magis fingit ſuper his, quæ ſunt meri iuris, quàm quæ ſunt facti.ibid.nu.18.

Lex deceſſiſſe fingit, qui monaſterium ingreſſus eſt, etſi reuera ſuper eſt. quæſt.16.nu.26. fol.26

Lex quomodo præbeat efficacitatem tituli antiquitati, & lapſui temporis. con.225.nu.23. fol.151

Lex Moſaica allegari poteſt, & probat in deciſione cauſarum.con. 191. nume.8. fol.138

Quod declara, vt ibid.

Lex ſtatim cum à Principe lata fuit, eſt lex in ſui eſſentia, ſed vt liget ſubditos, requiritur eius publicatio. concluſio. 421. numero 6. fol.257

Lex, vel ſtatutum Principis probatur per teſtes, & ſcripturam. ibidem nume.7.

Lex etiam Euangelica duos, vel tres teſtes requirit. concluſio. 36. nume.16. fol.53

Ad ſubiectam materiam narratur pulchrum exemplum de Aulo Gellio. ibid.nume.17.

Lex extenditur ad omnes cauſas, quibus adaptatur ratio legis. con. 312.nu.11. fol.189

Lex ſuper eo, quod fieri nequit, nunquam fingit. quæſtio.16.numero 9. fol.25

Lex non ſolet facere fruſtratorios actus. ibid.num.10.

Lex in dubio, quantum fieri poteſt, fauet filijs: vt ſint legitimi.con. 342.nu.4. fol.202

Lex ſi aliter punit principalem, quàm opem præſtantem, non procedunt prædicta, & quando eadem, vel alia pœna puniatur auxilium, & delinquens, vide ibi diſtinctionem. concluſio. 159. nume.25. fol.121

Lex fingit deportatum è vita migraſſe propter perpetratum facinus.quæſt.16.nu.27. fol.26

Lex nullo modo fingit ſuper his, quæ iuris, & facti ſunt.ibidem numero 28.

Lex obliuionem præſumit tempore decem annorum.concluſio. 135. nume.1. fol.106

Lex præſumit ſemper pro reo contra actorem, donec probetur contrarium.con.24.nu.5. fol.41

Legi aut canoni potius ſtandum eſt, quàm communi opinioni. con. 395.nu.30. fol.243

Legem fori pro ſe allegans, tenetur probare eſſe obſeruatam. concl. 78.nu.22. fol.77

Leges ſacræ quorſum inuentæ, & ſancitæ fuere. quæſtio.1. numero 2. fol.1

Legum tota ſcientia ad probationes reducitur, ac ipſis inniti videtur. quæſt.1.nu.15. fol.2

Libellus procedit, quando in eo dico, fundum ad me pertinere, & conſueuiſſe, licèt non dicam de præſenti, quia præſumptiuè concludit.con.170.nu.4. fol.125

Libellus omninò requirit ſcripturam.con.32.nu.8. fol.47

Libellus, & ſententia tantum neceſſariò requirunt ſcripturam. con.32.nu.30. fol.48

Libellus ſi impugnatus eſt per aduerſarium, non poteſt amplius in eo ſe fundare. con.368.nu.19. fol.231

Libellus ſi eſſet ſcriptus manu confitentis, probaret, aliàs ſecus. ibidem nume. 20.

Contrarium ibid.

Libellus concipi debet cautè, dicendo ſententiam iniquam ſiue iniuſtam, quod Bononiæ ſeruatur. concluſione 115. numero 4. fol.95

Libellus quo pacto ſit formandus per actorem petentem alimenta. con.77.nu.9. fol.76

Libellus amiſſus poteſt probari per teſtes, ſicut ſententia & appellatio.con.32.nu.18. fol.48

Libellus fundamentum iudicij. ibid.nu.19.

Libellum qui reſpondet confitendo, videtur fateri omnia in libello contenta, & in omnibus ſibi præiudicat. concluſio. 368. numero 5. fol. 31

Liberalitas præſumitur ratione diuitiarum. concluſio.554. numero 59. fol.337

Liberatio benè probatur, ſi debitor probet, apocham habuiſſe ab ipſo creditore. con.111.nu.16. fol.93

Liberatione vbi agitur, ſi quod ago, non valet, vt ago, valet, vt valere poteſt.con.345.nu.42. fol.206

Liber ſi ignoretur cuius ſit, nullam fidem facit. concluſio. 255. nume.14. fol.160

Liber ſi ſit plurium mercatorum, plenam fidem facit. concluſ. 255. nume. 11. fol.160

Liber conſcriptus ex neceſſitate officij publicè iniuncti plenam fidem facit.ibid.nu.12.

Liber cenſualis probat dominium contra ſubiectos, non autem contra alios non ſubiectos.con.543.nu.5. fol.330

Libro cenſuali nulla fides habetur, quando in illo eſſet deſcripta cenſualis aliqua alia inſignis, & honorabilis eccleſia. concluſ. 543. nume. 6. fol.330

Libro mercatoris infamis non eſt credendum. concluſio.94. numero 30. fol.84

Libri iuris ciuilis debent ſcribi per congeriem litterarum, non per ſigna. con.288.nu.9. fol.179

Libri, vel hiſtoriæ probant, quando ipſis adhibita fuit fides ab antiquo. con.105.nu.11. fol.90

Libri priuatorum non reperti ſub cuſtodia, non plenè probant, licèt eis in antiquis ſemiplena fides adhibeatur. concluſio.398. numero 12. fol.244

Libri antiqui, ſi atteſtantur de aliquo auditu, non probant. conclu. 415.nu.8. fol.253

Libri ſiue publici, ſiue priuati continentes in ſe multas partitas ſi in aliquibus probant, verè præſumitur, quòd etiam in alijs probant.con.362.nu.18. fol.228

Libri antiqui probant Eccleſiaſtica confinia, & nō laicalia, ſecundùm Felin. con.398.nu.2. fol.244

Libri antiqui licèt ab antiquo fidem non habuerint, faciunt tamen fidem in his, quæ non ſunt præiudicialia in materia finium inter Eccleſias.con.398.nu.7. fol.244

Libri antiqui ſi atteſtantur de auditu alieno etiam quòd ſimus in antiquis, non probant.ibid.nu.8.

Libri antiqui, vt æſtimum, etiam ſi reperti fuerint in archiuijs publicis, non probant res alicuius illius eſſe, ne præiudicium fiat ei, qui non conſenſit.ibid.nu.9.

Libri exactoris vti auctoritate publica electi fides adhibetur. con. 316.nu.5. fol.191

Libri in archiuio publico repoſiti, qui habent cuſtodem publicè ad id conſtitutum, magis fidem faciunt, quàm teſtes. ibid.nu.7.

Librorum appellatione omnia volumina continentur, ſiue ex membranis, ſiue ex papyro ſint confecta. concluſio.398. numero 13. fol.244

Libris cenſualibus fides adhibenda eſt, quando de paruo agitur præiudicio. con.543.nu.9. fol.330

Libris exactoris collectarum maior fides adhibetur, quàm teſtibus. con.316.nu.6. fol.191

Libris gabellariorum, vel quæſtorum publicorum credendum eſt, non ſecus ac inſtrumento publico manu notarij publici conſcripto.con.255.nu.13. fol.160

Libris antiquis plena fides adhibetur, dummodo ſub cuſtodia publica reperti fuerint. con.398.nu.4. fol.244

Libris antiquis creditur, quatenus illis ab antiquis fuerit fides adhibita.ibid.nu.5.

Libris Hiſtoriarum, & Cronicis creditur, ſi illis à maioribus noſtris fides adhibita. ibid.nu.6.

Licentia ſi data fuerit à confitente ſacerdoti, vt confeſſionem reuelet, & ſacerdos ſit fide dignus, dictum eius probat, & ei creditur. con.377.nu.9. fol.235

Licitum non eſſe alicui in ſuo ædificare, nec aliquid facere, quod vſum alterius incommodet. con.123.nu.7. fol.101

Licitum quod ante litem, & appellationem erat facienti, his introductis illicitum efficitur.con.148.nu.6. fol.114

Licitum eſt iniquis Principibus, & iniuſtis iudicibus reſiſtere, cum aliter mortem quis euadere non poteſt. concluſio. 266. numero 28. fol.167

Limitatio iurium requirentium ſolemnitates in alienatione reiecleſiæ.con.75.nu.29. fol.75

Lis ſi-

Lis finitur per tranſactionem.con.66.nu.13. fol.70

Litis pendentiam allegans tenetur illam probare. concluſio.78. numero 11. fol.77

Litis conteſtatio habet vim quaſi contractus.concluſio.368. numero 6. fol.231

Litis conteſtatio in poſſeſſorio recuperandæ non requiritur. con.33. nume.19. fol.49

Sed contrarium tenet tex.&c.

Litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem.ibid.nu.20.

Litis conteſtatio eſt lapis angularis iudicij, ſecundum Bal. concl.33. nume.17. fol.49

Litis conteſtatio non pendet à voluntate partium, & eſt de ſubſtantialibus iudicij.con.33.nu.15. fol.49

In litibus quæ non concedenda, nec admittenda ſint ſine cauſa.con. 345.nu.15. fol.205

Litigioſus & ad rixandum procliuis præſumitur aggreſſor, maximè ſi ſuperſtes eſſet pacificus.con.72.nu.6. fol.73

Literæ, & ſubſcriptio dicuntur vox ſcribentis, & cenſentur, vti confeſſio facta parte præſente, ſi peruenerint ad manus eius, ad quē diriguntur.con.183.nu.26. fol.132

Literæ non ſolum demonſtrant conſenſum ſcribentis, ſed etiam illum obligant.ibid.nu.27.

Litteræ acceptatæ, & lectæ obligant legentem, & acceptantem ad contenta in eis, niſi ſtatim expreſſè contradicat, concluſio.327. nume.6. fol.196

Litteræ epiſcopi fidem faciunt probabilem & veram, ſi obſignatæ ſint ſigno authentico, & ad talia conſueto, vel manu ipſius ordinarij ſubſcriptæ, vel ornatu teſtium. concluſio.305.numero 2. fol.187

Litteræ non potuerunt ratæ haberi ab acceptante quando ſcribens eſſet mortuus, antequam ſint receptæ. concluſio.480. nume.7. fol.296

Litteræ, in quibus confiteor me tibi debere centum, plus, minúſue, ſi ante quam tibi reddantur, ego moriar, non nocebunt nec præiudicabunt hæredibus meis.ibid.num.8.

Litteræ ſacerdotis nō ſufficiunt in probatione ordinum, ſed aliæ litteræ oſtendi debent.con.304.nu.14. fol.187

Litteræ in lapidibus ſculptæ non faciunt plenam probationem.con. 399.nu.11. fol.244

Litteræ in ære, vel lapide inciſæ voluntate vnius duntaxat, non nocent alteri.con.398.nu.10. fol.244

Litteræ narrantes de reſignatione facta incuria per procuratorem in fauorem talis probant, concurrente confeſſione aduerſarij. con.392.nu.13. fol.239

Litteræ iudicis circa ea, quæ ſunt aliena ab officio ſuo plenè non probant.con.403.nu.14. fol.246

Litterarum amiſſione probata non admittitur probatio per teſtes ſecundum ſtylum Palatij Apoſtolici. concluſio.317.numero 13. fol.192

Litterarum comparatio ſemiplenam facit probationem. quæſt.12. nume.2. fol.23

Literis ſalui conductus in quibus caſibus ſit credendum, ibi remiſſiuè.con.19.nu.12. fol.40

Literis ambaſiariæ non eſt opus, quando perſona eſt nobiliſſima, perexcellens, & nota Principi.con.84.nu.2. fol.79

Locupletari non decet cum alterius iniuria, & damno. concl.224. nume.8. fol.150

Locus cimiterio adiectus non habetur pro ſacro, licèt in eo aliquis ſit ſepultus, neq; gaudet priuilegio cimiterij. concluſio.289. numero 2. fol.179

Locus non arguit animum præmeditatum, ſi præceſſit rixa, vel iuſtus dolor, ſecus ſi non præceſſit. con.98.nu.4. fol.86

Locus, in quem mortua corpora ſepulta reperiuntur, ſi diu habitus fuerit pro cimiterio, cimiterium præſumendus eſt, & ſimul bene dictum fuiſſe.con.289.nu.4. fol.179

Locus iuriſdictionis ratione exercitij præſumitur illius eſſe, qui iuriſdictionem exercet. con.395.nu.33. fol.243

Loca, quæ animum deliberatum præſumant. concluſio.98.numero 13. fol.86

Loca incluſa in finibus Caſtri, Regni, Ciuitatis, vel Prouinciæ non præſumuntur eſſe domini. con.217.nu.13. fol.148

Longa poſſeſſio habet vim tituli. con.180.nu.12. fol.130

Longinquitas temporis habet vim conſtituti, conſtitutum habet vim conſenſus, & conſenſus inducit directum dominium. concl. 548.nume.2. fol.333

Loquacitas viri ſoliti minas proferre, & nihil exequi tollit præſumptionem minarum.con.98.nu.11. fol.86

Luſor ſemper præſumitur blaſphemare, & blaſphemus eſſe.conclu. 194.nu.12. fol.139

M

Magis creditur teſtibus deponentibus pro inſtrumento, quā deponentibus contra inſtrumentum de inſania, & mentu captione.con.502.nu.15. fol.308

Magiſtratus, ſi intra quinquaginta dies, per quos debet ſtare ad ſindicatum, fugam arripit, & perductus ſit, licèt inuitus ad locum, ex quo fugerat, ex illa fuga contra ipſum nulla probatio delicti inducitur.con.498.nu.12. fol.307

Magiſtratus fugiens habetur pro confeſſo. concluſio.498. numero 10. fol.307

Magiſtratus vltra illorum ſalarium nihil debent recipere, nec officio durante, nec poſt.con.164.nu.2. fol.123

Magiſtratus accipiens pecuniam à fœneratore gratis, ſi poſtea tulerit ſententiam pro illo etiam iuſtam, tunc dicitur committere barratariam. con.164.nu.4. fol.123

Magiſtratus non committit barratariam, quando ab amico ſuo donatum gratia amicitiæ recepit.con.164.nu.12. fol 124

Magiſtratus præſidis accuſans, & denuncians delicta leuia, ei creditur.con.26.nu.9. fol.43

Magiſtratus ſi creatus non fuit ſolennibus requiſitis, geſta per eum vti habitum & exiſtimatum pro tali ſunt nulla, & nullius momenti.con.188.nu.20. fol.136

Magiſtratui creditur in his, quæ ad munus ſuum attinent. quæſt.11. nume.15. fol.23

Magiſtratui creditur etiam cum maximo præiudicio tertij, quando Princeps, vel ſuperior eſſet in illo loco præſens. concluſio.269. nume.26. fol.170

Magiſtratum qui explerit, compellitur iudices vel domeſticos ſuos in iudicio exhibere, vt de his, quæ in magiſtratu geſta ſunt, teſtimonium proferant. quæſt.5.nu.26. fol.6

Magnum quid dicatur, & quid modicū iudex arbitrari habet iuxta genus perſonarum. con.543.nu.10. fol.330

Maior pars rerum ſi eſt feudalis, aliæ etiam feudales præſumuntur, & infra nu.24. & contrarium per Nic. Bell.&c. concluſio.79. nume.17. fol.78

Mala fides allegari non poteſt poſt lapſum longiſſimi temporis. con. 225.nu.3. fol.151

Mala fides præcedens non tollit præſumptionem bonæ fidei acquiſitam per ſpatium.30.vel 40. annorum. ibid.nu.4.

Mala fides nocet in præſcriptione.ibid.num.5.

Mala fides probatur ex coniecturis, & quomodo. concluſio.45. numero 25. fol.61

Mala fides in aditione non inducitur, ſi diuerſis temporibus, & titulis quis emerit.con.45.nu.27. fol.61

Mala fides opponi poteſt vſq; ad triginta annos, & millia millium. con.225.nu.9. fol.151

Mala fides nocet in præſcriptione.con.224.nu.5. fol.151

Mala fides, quæ inducitur ex ſtatuto, non tollitur ſpatio tanti temporis.con.225.nu.17. fol.151

Mala fides etiam poſt triginta annos poteſt allegari, ſi poſſidenti reſiſtit ius commune. con.228.nu.10. fol.152

Mala fides præſumpta allegari non poteſt poſt triginta annos. con. 225.nu.11. fol.151

Malæ fidei præſumptio ſi eſt fortior præualet præſumptioni bonæ fidei, non obſtante curſu temporis. concluſio.225.numero 15. fol.151

Malæ fidei poſſeſſor de iure canonico non præſcribit in æternum. con.225.nu.6. fol.151

Malitia ſequitur ex adulatioue. con.56.nu.2. fol.65

Et in clericis eſt crimen capitale.

Malus qui ſemel fuit ſemper malus præſumitur in eodem genere mali, vel ſimili. con.222.nu.20. fol.149

Malum

Malum omne factum, prauè ſemper præſumitur actum,niſi ratione perſonæ contraria omninò oriatur præſumptio. concluſ.223. nume.5. fol.149

Mandatarius accuſans, & deficiens in probatione tenetur pœna talionis. con.24.nu.7. fol.41

Etiam ſtante ſtatuto, quòd accuſans non probans teneatur, & intentauerit accuſationem plura capita continentem, nec omnia probauerit. nu.7.& 8.

Manifeſta non indigent probatione.con.321.nu.3. fol.193

Mandatum non cenſe:ur datum ad illicita, & ampliationes ibi remiſſiuè, & id in ſindico communitatis. & hoc Rotam ſeruare, niſi oſtenderetur mandatum ſpeciale, & quando dicatur mandatum ſufficiens, & ſpeciale.ibi remiſſiuè.concluſio.146.numero 25. fol.113

Mandatum morte finitur, quia mandantis voluntas deficit.concl. 188.nu.27. fol.136

Mandatum de contrahendo matrimonio etiam poſt concluſum matrimonium reuocari poterit,& matrimonium non valebit.con. 347.nu.105. fol.214

Mandatum non probatum plenum in prima cauſa, poteſt probari in cauſa appellationis.con.118.nu.3. fol.98

Idem dicitur de alijs non probatis in principali cauſa, quæ probari poſſunt in cauſa appellationis.ibid.nu.4.

Mandatum fit gratia mandantis,& conſilium ac perſuaſio gratia facientis, cui conſulitur & perſuadetur. concluſio.419.numero15. fol.257

Mandatum efficacius, & durius obligat,quàm conſilium. con.419. nume. 6. fol.256

Mandatum præſumitur, & non conſilium, quando diſpares ſunt inimicitiæ conſulentis, & exequentis contra occiſum. ibidem numero 7.

Margarita Tridentina fratris Dulcini hæreſiarchæ coniunx crudeliter comburi maluit, quàm ſcelus,quod profitebatur,deſerere. con.262.nu.22. fol.164

Margarita Belgica Louanio oriunda, ob eius in caſtitate conſtantiam crudeliter occiſa, in flumenq; rapidiſſimum proiecta, contra rapidiſſimos fluctus viſa fuit mirabili ſplendore natare.con. 262.nu.47. fol.164

Maritus an concedere voluerit res datas ad vſum vxoris, id colligitur, ipſas inſpiciendo, & quomodo. concluſio.563. nume. 4. fol.343

Maritus legans aliquid vxori ſuæ, non cenſetur animo compenſandi cum dote, niſi expreſſè dixerit, legare. concluſio. 96. numero 11. fol.84

Maritus quando tenetur alere vxorem,non valet proteſtatio, quòd alat ipſam animo repetendi. con.77.nu.4. fol.76

Maritus in quibus caſibus teneatur alere vxorem, vide remiſſiuè. ibidem.

Maritus alens vxorem ſanam, non præſumitur non animo repetendi alere.ibid.nu.5.

Secus ſi dos non eſſet promiſſa, vel quando promiſſa, ſed non ſoluta.ibid.nu.6.

Maritus confitens recepiſſe dotem, ſi renunciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, aut huic exceptioni tempus præſtitutum tranſactum eſt, erit obligatus dotem reſtituere, & poterit contra eum agi ad dotis reſtitutionem. con.362.nu.8. fol.228

Maritus tenetur cum vxore morari, ideo nihil prodeſt abſentia. con.6.nu.2. fol.34

Maritus alens vxorem cum proteſtatione animo repetendi, poteſt repetere. con.77.nu.2. fol.76

Maritus habet exceptionem non numeratæ dotis contra mulierem, vel alios pro muliere, etiam ſi in confeſſione receptionis renunciaſſet huiuſmodi exceptioni. concluſio. 566. numero 4. fol.344

Maritus ſi nomine vxoris emerit, & poſſeſſio rei venditæ tradita ſit marito, dominium rei venditæ ad maritum ſpectat, non ad vxorem. con.439.nu.12. fol.269

Maritus cenſetur procurator vxoris in bonis paraphernalibus eiuſdem.con.211.nu.4. fol.146

Vbi nulla dos eſt conſtituta, ibi paraphernalia eſſe non poſſunt. ibidem.

Maritus non eſt procurator in bonis penes vxorem retentis, nec ipſi traditis, ibid.nu.5.

Maritus in bonis paraphernalibus vxoris intelligitur habere tacitam adminiſtrationem.ibid.nu.6.

Maritus agens contra vxorem iure mariti debet probare veram eſſe vxorem, item è contra, quando vxor agit contra virum de adulterio.con.58.nu.5. fol.66

Maritus ſoluto matrimonio ſi agat contra vxorem, non debet in libello concludere, vt reſtituat bona, ſed pretium, ſeu pecuniam per ipſam in dictis bonis impenſam. concluſio.214.numero 17. fol.147

Maritus, vel hæredes (muliere negante non acquiſiſſe ex bonis viri) tenentur probare, quòd conſtante matrimonio acquiſiuerit. con.30.nu.2. fol.44

Martyribus in canonizandis quæritur tantum de miraculis, & de cauſa propter quam paſſi ſint. con. 262.nu.9. fol.163

Mater, & auia alens ſpurios filios, & nepotes, præſumitur animo donandi non repetendi, quia de æquitate canonica tenetur illos alere. con.76.nu.4. fol.76

Mater adminiſtratrix bonorum filij, vel tanquam tutrix alens filios, vel nepotes, non cenſetur animo donandi, ſed repetendi.ibidem num. 5.

Mater proteſtans non animo donandi alere filios, vel nepotes, repetit alimenta. vide ibi contrarium. concluſio. 76. numero 7. fol.76

Mater vel auia alens filios, vel nepotes cum proteſtatione animo repetendi, recuperat etiam impenſas etiam modicas factas in alendis filijs. ibid. nu.8.

Mater, vel pater accuſans occiſores filij, vel è contra, tollitur præſumpta calumnia.con.25.nu.8. fol.42

Mater impenſas poterit repetere pro alimentis factis filio, etiam contra illos, qui tenentur alere filium ex aliqua alia cauſa.con. 554.nu.92. fol.338

Mater, quæ dedit fundum communem ſibi, & filiæ in dotem, præſumitur dediſſe animo donandi.con.554.nu.21. fol.336

Mater redimens filium ab hoſtibus, animo donandi impendiſſe præſumitur. con.554. nu.68. fol.337

Mater expendens aliquid pro reſpicientibus perſonam filij, præſumitur cauſa pietatis facere.ibid.nu.69.

Mater puellæ, & conſanguinei pro matrimonio poſſunt eſſe teſtes contra nobilem per eos accuſatum amore filiæ captum.con.26. nume. 8. fol.43

Mater adminiſtrans bona filij, ſi alimenta præſtet filio. præſumitur præſtare de bonis filij, vel de proprijs, animo tamen illa repetendi con.571.nu.9. fol.346

Mater ſi alimenta filio præſtitit, non animo repetendi, ſed donandi præſtitiſſe præſumitur.con.554. nu.89. fol.338

Mater de ætate filij poteſt teſtificari, & quomodo procedat.conclu. 136.nu.5. fol.106

Mater alendo filios viuente patre, qui eſſet diues, & ad eum ſpectaret onus alendi eos, non præſumitur animo donandi, ſed repetendi à patre. con.76. nu.10. fol.76

Mater faciens magnas expenſas in alendis filijs, non præſumitur animo donandi, ſed potius repetendi, maximè ſi mater erat pauper, ſecus ſi modicæ eſſent expenſæ. ibid.nu.11.

Materia, quando quis dicatur habuiſſe animum occidendi, latè tractatur per Afflict. con.97.nu.21. fol.85

Matricula, qui non ſunt ſcripti, ſunt tanquam priuati. conclu.262. nume.65. fol.165

Matrimonium allegans tenetur probare. concluſio.78. numero 12. fol.77

Matrimonium ad dirimendum, quæ concurrere debeant quando agitur de probatione conſanguinitatis. concluſio. 410. nume. 9. fol.249

Matrimonium ad probandum etiam ſi clam, & de nocte contractum ſit, non ſunt admittendi teſtes de domo, vel aliàs inhabiles.con.90.nu.9. fol.82

Matrimonium cum magiſtratu licèt prohibitum ſit, non tamen videntur prohibita ſponſalia, per quæ ad ipſum peruenitur, cum cauſa prohibitionis non ſit perpetua. concluſio. 102. numero 13. fol.88

Matri-

Matrimonium clandeſtinum quare dicitur. concluſio.297. numero 4. fol.183

Matrimonium clam fuiſſe contractum dicitur, ſi omiſſæ fuerunt ſolemnitates bannorum. ibid.nu.5.

Matrimonium prohibetur inter magiſtratum, & ſubditum. con. 102.nu.4. fol.88

Matrimonium, & non concubinatus præſumitur, ſi mulier, & vir paris ſint conditionis. con.342.nu.9. fol.202

Matrimonium iudicari non debet ex nominatione vxoris in præſentia, & ex tractatu, etiam quòd de eo concurreret fama, ſi aliud non probetur. concluſio.347. nume. 11. & ibi contrarium. fol. 210

Matrimonium publicè dicitur, & non clam contractum, ſi conuocatis amicis, & conſanguineis, & nemine ſeriosè excluſo celebratum fuerit. con.297.nu.6. fol.183

Matrimonium in faciem eccleſiæ dicitur contractum, ſi in publico conuocatis vicinis contrahatur etiam ſine bannis. ibidem numero 7.

Matrimonium in actu contrahendi, ſi potuerunt contrahentes alios teſtes non domeſticos adhibere, & non adhibuerunt, ipſis debet imputari. con.533.nu.20. fol.323

Matrimonium præſumitur per longam cohabitationem mulieris, & viri, & non concubinatus, ſi de matrimonio extat fama cum alio adminiculo, vt inſtrumento dotis. concluſio. 342. numero 2. fol.202

Matrimonium præſumitur ex cohabitatione diutina viri, & mulieris quoad filios, & legitimationem prolis. ibid.nu.3.

Matrimonium dirimi poteſt, ſi coniuges confiteantur coniunctionem ſanguinis cum iuramento. con.411.nu.5. fol.250

Matrimonium dirimi poterit, ſi per inſpectionem viri ſtatim patebit de eius impotentia. con.311.nu.7. fol.189

Matrimonium inter Chriſtianum, & Iudeam contrahi non poteſt. quæſt.7.nu.44. fol.16

Matrimonium contrahens exercet actum omninò contrarium clericatui, & videtur renuntiaſſe beneficio, & illud habere pro derelicto. con.182.nu.2. fol.131

Matrimonium probatur per diutinam cohabitationem decem annorum accedentibus alijs adminiculis. concluſio. 260. numero 8. fol.162

Matrimonij in materia non oportet multum ſubtilizare propter periculum illegitimitatis. con.342.nu.5. fol.202

In matrimonio carnali non ſtatur aſſertioni coniugis ſuper impedimento. con.392. nu.2. fol.238

Matrimonia omnia irrita, & nulla habenda ſunt, quæ aliter, quàm præſente Parocho, vel alio ſacerdote ex ipſius permiſſione, & duobus vel tribus teſtibus præſentibus contracta reperiuntur. quæſt.10.nu.70. fol.22

Mediator admittitur ad probandam barratariam, ſicut dicitur in ſimonia, & quando procedit. con.165.nu.3. fol.124

Mediator, ſiue proxeneta admittuntur ad probandam dotem. con. 568.nu.4. fol.345

Medicus ſi examinatur ſuper cauſa mortis, & deponit mortuum eſſe ex apoplexia, non poteſt interrogari, quid ſit apoplexia. con. 430.nu 4. fol.265

Medici dicunt fuge, fuge, & cito, & longè. concluſio. 20. nume.3. & 8. fol.40

Medicorum dictis ſtandum eſt tanquam peritis in arte. concluſ.92. nume.4. fol.82

Mediolanenſi in dominio quare vtile ſcire homicidium eſſe commiſſum animo deliberato. con.98.nu.33. fol.87

Medium datur inter aditionem, & repudiationem. concluſio. 47. nume.15. fol.62

Medio tempore diſputationis an appellatio admittenda ſit, vel ne, prout poſt eius admiſſionem nihil poteſt innouari. concluſ.148. nume. 14. fol.114

Mendacium dicere, & veritatem ſupprimere, paria ſunt. quæſt. 5. nume. 73. fol.7

Mendacium vnumquodque eſt aſſumptio pro veritate in re certa contraria veritati. quæſt.16.nu.4. fol.25

Mentio poſſeſſionis beneficij in ſupplicatione non eſt neceſſaria, ſi per annum non poſſedit. con.183.nu.5. fol.132

Mercator rationem reddere debet omni anno. concluſio. 273. numero 11. fol.172

Mercator non deſcriptus in matricula, non gaudet priuilegio mercatorum. con.262.nu.66. fol.165

Mercator in dolo præſumitur, qui dedit fideiuſſorem, qui continuò fugam arripuit. con.531.nu.124. fol.321

Mercator, vel Campſor, quando promiſit pro alio, non poteſt opponere, quod ſibi à tali, pro quo promiſit, non fuit numerata pecunia. con.361.nu.41. fol 227

Mercatores ſi aſſerant ſe damnum ſuſtinuiſſe furti vel naufragij, aut ſimilium, debent fa. ere de hoc fidem intra annum. concluſ. 273.nu 12. fol.172

Mercatorum aduerſus libros ſeu campſorum poteſt contrarium probari, etiam ſi teſtator diſpoſuerit, vt de re quapiam ſtetur libris rationum. con.255.nu.15. fol.160

Mercatorum libri, quando ipſi etiam ex conſuetudine non iurant artem ſuam ſine fraude exercere, nec plenè probant, nec vllam fidem faciunt. con.255.nu.10. fol.160

Merces non probantur obligatæ pro penſione, cum ſunt illatæ in domum conductam. Quod declara. con.210.nu.7. fol.145

Merces illatæ, & inuectæ in domum, vel apothecam ad id conductam, pro penſione obligatæ ſunt domino. concluſio. 210. numero 6. fol.145

Meretrix propter infamiam eius perſonæ tenetur ad pœnas nō probando accuſationem propoſitam in iudicio. concluſio. 254. nume.31. fol.159

Merita an dicantur paria eſſe donationi parendum eſt arbitrio iudicis. con.560.nu.4. fol.341

Merita multa incidere poſſunt, quibus honeſtum eſt, liberalitatem cum decreto præſtare. con.186.nu.12. fol.135

Merita, & beneficia probari debent, & concurrere cum precio bonorum donatorum, ad hoc vt donatio dicatur facta ob benemerita. con.560.nu.1. fol.341

Merita præcedentia faciunt non tantum ſimpliciter præſumi donationem, ſed etiam vt actus geſtus, aliàs dubius, præſumatur donatio. con.554.nu.47. fol.337

Meritorum de probatione vide remiſſiuè per Tiraquell. con.184. nume.5. fol.133

Meritorum quando in donatione fit mentio, ſi de eis non appareat, non valet, & quare. con.184.nu.3. fol.133

Merum imperium conſiſtit in quatuor, ſicut ſunt quatuor elementa. con.403.nu.4. fol.245

Metus non præſumitur ob reuerentiam, niſi concludenter probentur præceſſiſſe verbera, & minæ. concluſio. 193. numero ſeptimo. fol.138

Metus præſumitur ex tractatu præcedenti, ſi probetur interueniſſe tractatum de cogendo aliquem per metum ad contrahendum matrimonium. con.531.nu.74. fol.320

Metum allegans tenetur probare. con.78.nu.13. fol.77

Metu quæ geſta ſunt, nullum habent robur. concluſio.313. numero 4. fol.190

Miles portando arma dicitur portare ſua propria inſignia, quod intelligitur in veris militibus, qui ſunt in expeditione belli. con. 128.nu.4. fol 103

Miles ſi ſemel ſe malè habuit in militia, non eſt ei amplius credendum. con.465.nu.3. fol.289

Miles vnus, vel vir nobilis habens mille in bonis, eſt pauper: & vnus ruſticus habens minus, eſt diues. concluſio. 525. numero 12. fol.315

Militibus ſcriptis in matricula ſolum danda ſunt priuilegia militaria. con.262.nu.66. fol.165

Minans ſi vilis homo, & timidus ſit, nec ſolitus minas exequi, contra ipſum non præſumitur. con.98.nu.9. fol.86

Minæ de occidendo ſi ſoleant executioni mandari à proferente præſumunt animum deliberatum, aliàs non. concluſio. 98. numero 7. fol.86

Minores in crimine læſæ maieſtatis admittuntur cum auctoritate tutoris. con.462.nu.5. fol.286

Minores, mulieres, & eccleſiæ petere poſſunt reſtitutionem in integrum, etiam poſt concluſionem in cauſa. quæſt.17. numero 55. fol.28

Miracu-

Miraculum ex hominum meritò contingere debet, non vi verborum.con.262.nu.36. fol.164

Miraculum debet eſſe apertum, non autem latens.ibid. nu.37.

Miraculum accidit præter rerum naturam. concluſio. 262. numero 34. fol.164

Miraculum ex Deo fit cum vitæ bonitate eius, per quem ipſe id operatur. con.262.nu.25. fol.164

Miraculum ad corroborationem fidei eſſe debet. concluſio.262.nume.38. fol.164

Miraculum vnicum ad canoniZationem non ſufficit, ſed plura deſiderantur, & ante, & poſt mortem in perſona canoniZandi diuina gratia facta.ibid.nu.49.

Miracula ad canoniZandum aliquem non ſolum probari debent in vita facta, ſed etiam poſt mortem. concluſio. 262. numero 43. fol.164

Miracula plura requiruntur ad canonizandum aliquem. ibidem nume.46.

Miracula hodie Deus raro operatur.con.262.nu.59. fol.165

Miracula ſunt veriora ſigna ſanctitatis alicuius.ibid.

Miracula interdum etiam fiunt ab improbis hominibus. ibidem numero 60.

Miracula probari debent ad ſanctum canonizandum. conclu.262. nume.24. fol.164

Miracula magorum non miracula ſunt, ſed præſtigia propriè dicuntur.con.262.nu.33. fol.164

Miracula aliquando fiunt per malos arte quadam magica, & diabolica. con.262.nu.26. fol.164

Miraculorum frequentia probari debet à pluribus teſtibus quàm duobus.con.262.nu.40. fol.164

Miraculorum operatio frequens creſcere debet, fama de operibus percrebeſcere, & in cordibus Chriſtianorum opinio ſanctitatis, antequam quis canoniZetur.ibid.nu.62. fol.165

Miraculis ſtatim nõ eſt credendum, eo quòd aliquando etiam fiunt à ſceleratis hominibus. con.262.nu.27. fol.164

Mirandum facere, donum eſt Spiritus ſancti. concluſ. 262. numero 30. fol.164

Mobilia in Caſtro, vel domo feudali cenſentur allodialia propter diuerſitatem naturæ, quia veniunt acceſſoriè etiam ea in feudũ datæ intelliguntur.con.14.nu.7. fol.38

Mobilia accedunt naturæ immobilium, & illorum naturam aſſumunt, & pars fundi cenſentur.ibid.nu.8.

Et quando, ibid. & num.9.

Modicitas precij quæ ſit, relinquitur arbitrio iudicis. concluſ.447. nume.12. fol.276

Modicitas precij ad conſiderandum an interuenerit, conſiderari debet quanto res valebat tempore contractus.conclu. 447. numero 16. fol.276

Modicitas precij, & pactum de retrouendendo ſufficiunt ad probandum contractum ſimulatum. concluſio. 447. numero 6. fol.276

Modicitas precij iuncto pacto retrouendendi, vt faciat contractum præſumi vſurarium, debet eſſe admodum tenuis.ibid.nu.7.

Modicum, & nihil, æquiparantur.con.44.nu.39. fol.59

Modicum & magnum pertinet ad arbitrium iudicis iuxta qualitates, & conditionem, ſeu gradum perſonarum, ibi remiſſiuè. con.75.nu.27. fol.75

Modus cognoſcendi ſeruitutem, ſeu iuriſdictionem continuam & diſcontinuam. con.424. nu.46. fol.261

Modus quilibet vacandi, quare intelligatur de modo euenienti in perſonam, de qua in ſupplicatione, & non in alia, de qua non fuerit facta mentio.con.181. nu.4. fol.131

Modi probandi aditionem hæreditatis diſcutiuntur. concluſio. 41. nume.1. fol.57

Modi, & actus magni, neceſſarij, & quibus in vſu forenſi vtimur, aditionis hæreditatis adducuntur. con. 40. nu.6. fol.56

Modi quidam iuramenti per verba.con.347.nu.78. fol.213

Molendinum an ſit prædium ruſticum, vel vrbanum, vide remiſſiuè.con.210.nu.3. fol.145

Monachus pro mortuo habetur mundo.con.261.nu.3. fol.162

Monachus ſi mortuus præſumatur, id intelligi debet quoad matrimonium.ibid.nume.4.

Monachi, vel conuerſi cuiuſuis religionis teſtes eſſe non poſſunt iniuſſu illius, cui ſubſunt.con.261.nu.5. fol.162

Monachus probatur apoſtata, ſi ad negotia ſecularia ſe conuertit. con.112.nu.11. fol.93

Monachus an & quibus modis per dimiſſionem habitus apoſtata cenſeatur.con.112.nu.31. fol.94

Monachi ſunt mortui mundo. con.3.nu.12. fol.30

Monachi fratres minores, & prædicatores poſſunt cogi teſtificari, habita licentia ſuorum ſuperiorum. ibid.

Monachi, fratres minores & prædicatores, & homines de vniuerſitate, quando aliter veritas haberi non poteſt, teſtificantur pro cauſis eccleſiarum, & vniuerſitatum. ibidem numero decimotertio.

Monachi in quibuſcunque locis exiſtant, ſiue etiam in lecto quieſcant, ſemper debent habitu monachali vti, & quo pacto debeat id accipi. con.112.nu.32. fol.94

Morientibus peſte raro, vel nunquam poſſunt miniſtrari ſacramenta eccleſiaſtica. con.20.nu.5. fol.40

Morientibus ſæpe contingit eſſe à mente, & intellectu alienis. con. 144. nu.8. fol.110

Moris, quæ & conſuetudinis ſunt, in bonæ fidei iudicijs venire debent. con.299.nu.4. fol.184

Mors de facili contingit. con.170.nu.10. fol.125

Mortis celeritas in animali præſumitur ex vulnere, vel vlcere. con. 92.nu.10. fol.82

Mortem, vel vitam alicuius allegans tenetur probare. concluſ. 78. nume.14. fol.77

Mortuus ſi viſus ſit ad loca occulta, vel per quæ ſolebat ſuperſtes tranſire, & ibi munitus armis, præſumitur de rixa, & cæde cogitaſſe. con.72.nu.11. fol.73

Mortuus ab armis optimè inſtructus præſumitur feciſſe animo, & cauſa aliquem lædendi, vel ſuperſtes eſſet inermis. ibidem numero 12.

Mortuus incipiens dare operam rei flagitioſæ præſumitur aggreſſor.ibid.nu.13.

Mortuus præſumitur primus aggreſſor, ſi grauius illi eſſet minatus. con.72.nu.8. fol.73

Mortuus in carcere dicitur mortuus in cruciatu, & ſic non culpa cuſtodis.con.267.nu.5. fol.168

Mortuus præſumitur aggreſſor, ſi fuerit robuſtior, vel potentior. con.72.nu.3. fol.73

Mortuum habuiſſe animum offendendi, ex verbis præſumitur, & aggreſſor præſumitur.con.72.nu.7. fol.73

Mulier habet patrimonium triplicis generis. concluſio. 211. numero 2. fol.146

Mulier ſi confeſſa fuerit dediſſe viro ſuo talia, & tanta bona probat, & ſibi præiudicat.con.566.nu.6. fol.344

Mulier ſi ſit hæres amplæ hæreditatis paternæ, vel aliunde bona habeat, quod emit nomine proprio, cenſetur emiſſe de bonis Patris. con.214.nu.8. fol.147

Mulier adminiſtrãs bona pupilli præſumitur de eius dote ſatisfacta. con.54.nu.6. fol.64

Secus ſi contrarium probaſſet per librum rationum.

Mulier an per oſculum luxurioſum amittat dotem, ibi remiſſiuè. con.64.nu.2. fol.69

Mulier confitens dediſſe talia bona in dotem viro ſuo, probat. con. 362.nu.3. fol.228

Mulier etiam meretrix teſtificari poteſt in crimine læſæ maieſtatis. con.462.nu.7. fol.286.

Mulier carcerata ſi grauida inueniatur, culpa cuſtodis præſumitur.con.267.nu.4. fol.168

Mulier, & ruſticus præſumuntur ignorare iura. concluſio. 47. nume.5. fol.62

Mulier aliquam artem habens, vt obſtetrix, ſiue manu medeatur, vel textrix, quod acquirit, ſibi acquirit, quaſi ex propria induſtria partum, & ceſſare facit omnem ſuſpicionem turpis lucri. con.214.nu.11. fol.147

Mulier obſequialia ſeruitia debet præſtare marito, non autem induſtrialia. ibid.nume.12.

Mulier donare non præſumitur, quia genus eſt auariſſimum. con. 554.nu.4. fol.335

Mulier

Mulier an ſemper præſumatur acquiſiuiſſe bona intuitu mariti, vide remiſſiuè. con.212.nu.5. fol.146

Mulier ſi tempore contractus matrimonij aſſerat ſe virginem, & poſtea fateatur ab alio corruptam, non eſt audienda, vt potè, quæ alleget ſuam turpitudinem. concluſio.311.numero ſexto. fol.189

Mulier petens alimenta debet probare non habere bona aliunde ad ſe alendum quando ſunt ei relicta miſerationis cauſa. concluſ. 77.nu.10. fol.76

Mulier etiam ſi confeſſa ſit recepiſſe dotem, poteſt tamen opponere exceptionem de non numerata pecunia, ſed ſi eius confeſſio fuerit geminata, exceptio ceſſat. concluſio.345.numero 54. fol.207

Mulier tenetur operari viro, nõ ſtare in domo vt corpus mortuum, & in quibus operibus, & ſecundùm conſuetudinem loci.con.30. nume.18. fol.45

Mulier formoſa vix poteſt caſtè viuere. concluſio.61.numero 2. fol. 67

Mulier ad probandam declarationem voluntatis teſtatoris recipitur, licèt aliàs in teſtamentis repellatur.concluſio.485.numero 3. fol.298

Mulier effugiens è carceribus cauſa euitandæ libidinis, punienda non eſt, ſed eſt excuſata.con.266.nu.29. fol.167

Mulier propter morbum excuſatur, ſi nõ probauerit accuſationem. con.254.nu.28. fol.159

Mulier vbi non probauerit delictum publicum, quod propoſuit, tenetur eadem pœna, qua venit puniendus accuſatus.ibidem numero 29.

Mulier punienda eſt extra ordinem arbitrio iudicis, & poteſt actione iniuriarum conueniri, & vi illius tenetur ad omne damnum, & intereſſe accuſati, quando accuſationem non probauit. ibid. nume. 30.

Mulier nubens dote non conſtituta viro, in dubio omnia bona ſua in dotem ipſi viro dediſſe cenſetur, quando viro congruit matrimonium. con.215.nu.2. fol.147

Mulier, quando priori viro bona ſua in dotem dederat, & ſimpliciter ſecundo viro tradidit, tunc dos ipſa repetita videtur, ſi ex priore matrimonio non extant liberi. ibid.nu.3.

Mulier etiam putatiua cenſetur acquiſiuiſſe ex bonis viri conſtante matrimonio putatiuo. con.30.nu.14. fol.44

Mulier poteſt quærere ex eius induſtria, & artificio ex ſe, vel cum viro, ex aliqua honeſta negotiatione, quo apparẽte tollitur præſumptio, acquiſiuiſſe de bonis viri, ac lucri turpis, & quando.ibidem.nu.15.& ſupra nu.8.

Mulier honeſta, & probatæ vitæ, & famæ propter fragilitatem ſexus excuſatur ſi non probat accuſationem intentatam. con. 254. nume.32. fol.159

Mulier ſi contradicat, non poſſunt eius bona paraphernalia à viro adminiſtrari.con.211.nu.7. fol.146

Mulier non cenſetur omnia bona dediſſe in dotem, quando ſimpliciter contraxit matrimoniam abſq; aliqua conſtitutione dotis. con.576.nu.2. fol 348

Mulier ſi contraheret ſine conſenſu propinquorum, pro forma requiſita confeſſio appoſita in illo contractu probaret contra eum. con.358.nu.2. fol.223

Mulieris ſunt veſtes, & alia, quæ eidem conueniunt, vt pectines, belleta, & ſimilia, & contrarium dicens, probare debet.con.213. nume.4. fol.146

Mulieris teſtimonium idoneum eſt in codicillis. concluſio.308. numero 6. fol.188

Mulieris tria ſunt ſuſpecta ad libidinem, iuuentus, pulchritudo, & paupertas.con.61.nu.5. fol.68

Mulieris de guſtibus non eſt diſputandum, quia vni formoſa, alteri deformis eſt.ibid.nu.6.

Mulieri iuranti ſe à viro cognitam fauore matrimonij fides habetur.con.312.nu.24. fol.189

Mulieri licet contrarium probare, quando vir per iuramentum aſſerit, ſe cum ipſa concubuiſſe.ibid.nu.25.

Mulieri non creditur, ſi ipſa negaret, acquiſiuiſſe ex bonis viri, quia non ſtatur eius aſſertioni, niſi probet, vide ibi contra.concluſio. 30. nume.10. fol.44

Mulieres admittuntur ad probandum crimen læſæ maieſtatis, & accuſare, & teſtificari poſſunt. con.462.nu.6. fol.286

Mulieres ad iudicium trahi non debent, inuitæ. quæſtio.5.numero 102. fol.8

Mulieres ex ſtatuto contrahere non poſſunt ſine conſenſu proximorum ſuorum, ſed ſtatuto non obſtante ipſæ contrahunt. conclu. 367.nu.12. fol.230

Mulierum genus auariſſimum præſumitur. concluſio.150.numero 3. fol.117

Mulierum duarum Bohemarum conſtantia in ſcelerata diſciplinæ inſtituto. con.262.nu.21. fol.164

Multa tractantur, quæ non perficiuntur. concluſione 567.numero 4. fol.345

Multa dicuntur, quæ non fiunt, & multa tractantur quæ non perficiuntur. con.126.nu.3. fol.103

Multi reperiuntur, qui non ſciunt ſcribere diuerſas literas, adeo vt vna alteri ſimilis non ſit.con 330.nu.2. fol.197

Multi pro peritis habentur, qui tamen periti non ſunt, & in eorum relatione diligens inquiſitio iudicis interuenire debet. con.430. nume.6. fol.265

Multi reperiuntur verba minatoria proferentes, qui nil aliud gerunt, quàm ſe horribiles oſtendere. con.98.nu.10. fol.86

Munera non omnia, ab omnibus accipienda ſunt. concluſio.164 nume.13. fol.124

Murus, quando non apparet magis de iure vnius, quàm alterius & communiter poſſideatur præſumitur eſſe communis, donec probetur contrarium, con.328.nu.9. fol.196

Murus quando ex parte alicuius habet aliqua ſigna, vt feneſtræ, & alia, ex ſola immiſſione tigni alterius non præſumitur communis.ibid. nume.10.

Mutatio vt plurimum facta non creditur, niſi probetur. con. 525. nume.5. fol.315

Mutatio confinium in dubio non præſumitur, ſed vti olim fuere termini, ita & nunc eſſe præſumuntur.con.393. nu.8. fol.239

Mutuans pecuniam magiſtratui dicitur eum corrumpere. concluſ. 453.nu.11. fol.280

Mutus non poteſt ſtipulari: quia loqui nequit. concluſio. 9. numero 3. fol.36

Mutui in contractu datur ſpatium biennij ad opponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ, ſed in alijs eſt triginta dierum. con.361.nu.15. fol.226

N

NArrans in precibus verba partis contrariæ, non videtur illa fateri.con.368.nu.18. fol.231

Narratiua Summi Pontificis non probat, quando innititur facto alieno non autem proprio. con. 264. numero 12. fol.166

Narratiuæ Papæ creditur quoad effectum obtinendi adiudicationem, & etiam quo ad effectum obtinendi commiſſionem. concl. 264.nu.22. fol.166

Narratiuæ & aſſertioni Papæ ſtatur etiam de facto alieno in his, quæ ſunt parui præiudicij.ibid.nu.23.

Duo ſi narrantur coniunctim, & vtrunq; ſufficiat ad cõcluſionem, tunc vtrunq; probandum eſt. con.325.nu.21. fol.195

Narratorum quando vnum falſum eſt, omnia falſa præſumuntur. con.325.nu.23. fol.195

Natura nobilium eſt multo maiorem referre gratiam.conclu.554. nume.60. fol.337

Natura non creat artem, ſed diſponit ad artem. concluſio.302.numero 14. fol.185

Natura humana potius prona eſt ad deſidiã, & voluptatem, quàm ad laborem, & induſtriam, & ad malum potius, quam ad bonum. con.31.nu.46. fol.47

Natura orationis negatiuæ eſt, quòd nullo tempore vera ſit.concl. 148.nu.9. fol.114

Natura legis generalis ea eſt, vt ſit perpetua, & ſtabilis, ſed cancellariæ regulæ vnà cum authore ſuo deficiunt. concluſione 258. nume.6. fol.161

Natura correlatiuorum contractuum eſt, vt vna parte ſublata, altera tollatur, & quando.con.14.nu.14.& 17. fol.38

INDEX

Naturalia ijs, quæ arte conſtant, ſunt nobiliora & priora. quæſt. 10.nu.18. fol.20

Naturaliter quilibet eſt bonus. quæſt.10.nu.25. fol.21

Naturalis cauſa potius præſumitur, & attenditur, quàm extrinſeca, & accidentalis.con.157.nu.2. fol.119

Naturale nihil tam eſt, quàm eo genere diſſolui quodq; quo colligatum eſt.quæſt.16.nu.21. fol.26

Naturales filij dicuntur infames, non ſunt in moribus continentes, nec in fide ſtabiles, nec in bello fortes. concluſio. 67. numero 4. fol.70

Nauim, domus Medicorum, & communis Florentiæ eſſe, probatur ex vexillis, & inſignijs.con.551.nu.4. fol.334

Negans ſe dominum, & ſimul poſſeſſorem, cenſetur habere rem pro derelicta. con.550.nu.7. fol 334

Negans quod naturaliter ineſt, id eſt paupertatem, & allegat diuitias, probare tenetur.con.525.nu.3. fol.315

Negantis factum per rerum naturam nulla eſt directa probatio. con.36 nu.6. fol.53

Neganti factum per rerum naturam nulla eſt directa probatio. quæſt.17.nu.2. fol.26

Neganti bona non ſufficere ad debita, obſtat iuris præſumptio: quia quilibet præſumitur ſoluendo. concluſione 205. numero quarto. fol.143

Negantibus in criminalibus plus creditur, quàm affirmantibus.con. 70.nume.11. fol.72

Negatiua venit probanda ab eo, qui in ea ſe fundat.concluſio 343. nume.10. fol.203

Negatiua non munita loco, & tempore non cadit ſub ſenſum teſtis. con.70.nu.5.& quando non procedat. nu.10. fol.72

Negatiua probatur, quando pro ea præſumptio iuris concurrit.con. 70.nume.13. fol.72

Negatiua vniuerſalis eſt potentior affirmatiua, quia tunc magis negat, quam affirmatiua affirmet.con.70.nu.14. fol.72

Negatiua non ita ſe offert ſenſui, ſicut affirmatiua. concluſio. 70. nume.3.& 5. fol.72

Negatiua ſui natura probari non poteſt. concluſio. 70. numero 1. fol.72

Negatiua vniuerſaliter indefinitè concepta omnes caſus non comprehendit.con.148.nu.9. fol.114

Negatiua probatur per ſcripturam, & dicitur coarctata ſcriptura, quæ per ſcripturam probatur. concluſione 205. numero 9. fol.143

Negatiua ſi non probaretur per inſpectionem inuentarij, fruſtrà eſſet hæredi conceſſum beneficium inuentarij.ibid.nu.10.

Negatiua quare probetur per aſſertionem hæredis. ibidem numero vndecimo.

Negatiua, quæ cadit ſub ſenſum teſtis, quæque ab illo melius percipi poſſit, quando eſt finita, & melius probatur per duos negantes, quàm vnum affirmantem.con.70.nu.7. fol.72

Negatiua quo pacto, tempore, & loco coarctetur, vide remiſſiuè. ibid.nu.8.

Negatiua eſt de iure improbabilis.con.45.nu.52. fol.62

Negatiuam quis tenetur probare, quando eſt fundamentum ſuæ intentionis.con.77.nu.11. fol.76

Negatiuam loco, & tempore, quòd cadere ſub ſenſum teſtis, & probari poſſe.con.70.nu.6. fol.72

Negatiuam allegans illam probare debet. concluſio.205.numero 6. fol.143

Negligenti iura non ſubueniunt.con.118.nu.56. fol.99

Negligentia vbi non eſt, non debet eſſe pœna.concluſio.7. nume.14. fol.35

Negligentiam alterius non præſumi. concluſio. 7. numero 6. & 7. fol.35

Negotiationi alicuius quem propoſitum allegans tenetur probare. con.78. nu.16. fol.77

Negotij, quando quis nihil habet cum alio debet in dubio præſumi eum non deliquiſſe, licet non afferatur aliqua cauſa. concl.495. nume.14. fol.305

Negotia probantur per rationem.concluſio. 54. numero 7. & 8. fol.65

Negotiorum geſtor tenetur actiones cedere, & per eundem acquiritur domino ratum habenti. concluſione 346. numero 4. fol.208

Negotijs in pertractandis aliqua prius præmittenda ſunt: vt res, de qua agitur, cognitu facilior reddatur.nu.3. fol.1

Nemo teſtis poteſt eſſe in cauſa propria. concluſione 26. numero 2. fol.42

Nemo ab origine eſt fœnerator, nec præſumitur quis vnquam retrò vſurarius.con.495.nu.9. fol.304

Nemo poteſt largiri de alieno.con.44 nu.19. fol.59

Nemo delinquere præſumitur.con.235.nu.2. fol.153

Nemo præſumitur dicere, quod mente non cogitauit. concluſio.41. nume.13. fol.57

Nemo eſt tam ſanctæ & inculpatæ vitæ, vt ſolius eius aſſertioni ſtādum ſit. con.36.nu.15. fol.53

Nemo ſe, ſeu ſanguinem ſuum odio habere præſumitur. concluſ.71. nume.4. fol.73

Nemo de vniuerſitate dicitur deponere in cauſa propria: cùm aliud ſit vniuerſitas, & aliud ſinguli de vniuerſitate. concluſio.395. nume.25. fol.242

Nemo præſumitur indebitum ſoluere, nec indebitè promiſiſſe.con. 360.num.7. fol.225

Nemo poteſt ſe aſtringere ad duo copulatiuè probanda, niſi quoad concernentiam eius intereſſe. concluſio. 325. numero 20. fol.195

Nemo præſumitur iactare ſuum.con.439.nu.20. fol.269

Nemo ſuas fortunas ſpontè eijcit.con.554.nu.2. fol.335

Nemo rem ſuam iactare præſumitur. concluſio. 94. numero 22. fol.83

Nemo in criminalibus ex præſumptionibus damnatur, & in dubio fortuna interfuiſſe præſumitur. concluſione 159. numero 13. fol.121

Nemo præſumitur mori cum mendacio, & peccato. concluſio.359. nume.29. fol.224

Nemo poteſt & accuſator, & teſtis eſſe. concluſio. 26.nu.2. fol.42 & nu.8.9.& 10. fol.43

Nemo præſumitur fraudem committere. concluſio. 419. nume. 13. fol.256

Nemo præſumitur malum conſilium dare, ſed bonum, aut nullum. ibid. nume. 14.

Nemo præſumitur ignorare, quæ omnes in ciuitate ſciunt. con. 94. nume.26. fol.83

Nemini aſſerenti ſe eſſe legatum credendum eſt. concluſio.491. numero 9. fol.303

Neptis quomodo in dubio teneatur, vel non ſibi computare dotem in legitimam. con.156.nu.22. fol.119

Neptis in dubio dotata præſumitur contemplatione filij, & ad eius exonerationem. con.156.nu.7. fol.118

Neptem in dubio non præſumitur dotatam ab auo contemplatione filij, quando pater eſſet pauper. concluſione 156. numero decimoquinto. fol.118

Neronis prolatum quoddam laudatiſſimum. quæſtio. 9. nume. 54. fol.19

Niciæ Athenienſis, & Demoſthenis mors ſibi ipſi in carceribus illata aſcribitur culpæ cuſtodis. concluſio. 267. numero decimoquarto. fol.168

Nocentem abſoluere tutius eſt, quàm innocentem condemnare. con.36.nu.7. fol.53

Nomen ſolum cum non ſit ſingulare, non reddit rem certam, quia pluribus competit.con.503.nu.18. fol.309

Nomine hæreditatis non veniunt bona feudalia. concluſio. 45. numero 21. fol.61

Nominatio ſummi Pontificis non eſt valida probatio pro clericatu, ſi vendicando beneficium quis aſſerit ſe clericum. concl.304. nume.22. fol.187

Nominatio filiationis poteſt patri multum præiudicare. concl.411. nume. 13. fol.251

Nominatio fratris, vel conſanguinei non probat, quem eſſe ſanguine coniunctum.con.411.nu.10. fol.250

Nominatio, & tractatus quempiam in quaſi poſſeſſione conſanguinitatis conſtituunt. con.411.nu.15. fol.251

Nominatio probat conſanguinitatem etiam in deciſorijs, & etiam ſi aga-

ſi agatur, vt quis hæreditatem cernere poßit. concluſio. 411. numero 17. fol.251

Non eſt in dolo, qui contra iura ignoranter mercatur. concluſ. 531. nume. 130. fol.321

Non omnis qui moritur eſt Ioan. Euangeliſta. con. 144. nu. 3. fol.110 con. 462. nu. 33. fol.287

Notariatus qui eſt in poſſeßione, & conficit inſtrumenta, tanquam notarius, hoc ei non prodeſt, ſi negatur notarius, niſi aliter probet notariatum. con. 527. nu. 6. fol.316

Notarius confeßionem recipere non poteſt, niſi præſente iudice, vel mandante. con. 348. nu. 53. fol.217

Notarius in dubio rogatus non præſumitur, vbi contrarium. con. 4. nume. 22. fol.32

Notarius rogatus de conficienda ſcriptura, ſi per errorem, vel negligentiam omittit, poteſt eius rogitus probari per teſtes. concl. 32. nume. 23. fol.48

Notarius teſti æquiparatur. con. 430. nu. 8. fol.265

Notarius pro abſentibus ſtipulari poteſt. concluſio. 359. numero 22. fol.244

Notarius non facit fidem, niſi de his, de quibus fuerit rogatus. con. 35. nu. 17. fol.52

Notarius non poteſt actum ſcribendi ipſum documentum alteri mandare, etiam ſtante multitudine negotiorum, etiam ſi ſe ſub ſcribat, & quod ſit manu eius partim, & partim alterius. con. 4. nu. 9. fol.31

Et quod poßit committere. num. 12.

Notarius poteſt tantum apponere clauſulas conſuetas in inſtrumẽto ab eo recepto. con. 299. nu. 16. fol.184

Notarius ſimpliciter rogatus, præſumitur rogatus cum clauſulis cõſuetis. con. 299. nu. 10. fol.184

Notarius in inſtrumento dotis apponere debet obligationem hypothecariam, etiam ſi ſibi non fuerit dictum, ibidem numero vndecimo.

Notarius quando poßit inſtrumentum teſtamenti demortui extrahere. con. 4. nu. 15. fol.32

Notarius corrigere poteſt errorem, & quando citata parte vel non, procedat. ibid. nu. 16.

Notarius præſumitur in inſtrumento procuræ enuncians talem hæredem Titij, de voluntate conſtituentis enuntiaſſe. concluſ. 49. nume. 4. fol.63

Notarius falſarius non eſt præſumendus, num. 4.

Notarius cenſetur in inſtrumento apponere verba, prout ciuiliter intelliguntur. con. 9 nu. 11. fol.36

Notarius per dictionem &c. intelligit omnia communia iuxta ſtylum ſuum, ſeu eo deficiente iuxta communem loci aliorum notariorum ſtylum. con. 4. nu. 7. fol.31

Notarius quando in committendo errat, non poteſt ſe corrigere, & quando poßit. con. 4. nu. 25. fol.33

Notarius non rogatur de ſanitate mentis, ideo ei non creditur. con. 502. nu. 13. fol.308

Notarij, mercatores, & ſimiles, qui ratione officij tenentur cuſtodire, nedum amißionem probare debent, ſed etiam per caſum fortuitum amiſiſſe. con. 88. nu. 9. fol.81

Notarij mors habet vim ſigni & ſubſcriptionis, & quando procedat. con. 4. nu. 18. fol.32

Notarij ſubſcriptio includit effectum præcedentium, & tantum operatur, quantum ipſa ſcriptura. con. 4. nu. 12. fol.31

Notario atteſtanti creditur de his, quæ pertinent ad officium ſuum. con. 35. nu. 15. fol.51

Notario nõ creditur, niſi de eo, de quo eſt rogatus. cõ. 4. n. 21. fol.32 & quando credatur. nu. 22. 23. & 25. fol.33

Notario nõ creditur, ſi dicat in teſtamento ſanus corpore, & mente inſanus, error præſumitur, & propterea teſtamentum non vitiatur. con. 78. nu. 46. fol.78

Nec ſi dicat, mulierem certiorem feciſſe de virtute renunciationis alicuius legis, vel ſtatuti, niſi aliunde probetur, quòd certiorem fecerit.

Notario aliquid atteſtanti non creditur, niſi in his, quæ interuenire, & explicari potuerunt tempore cõfecti inſtrumenti. con. 411. num. 24. fol.251

Notario aſſerenti in inſtrumento cauſæ cognitionem interueniſſe in decreto iudicis, non creditnr. concluſio. 486. numero 22. fol.299

Contrarium nume. 23. fol.300

Notario non ſemper credendum eſt de his, de quibus fuit rogatus, ſecundùm Riminal. &c. con. 35. nu. 19. fol.52

Notario aſſerenti ſe vidiſſe, & legiſſe priuilegium Comitis Palatini, non creditur, niſi aliunde probetur. concluſio. 324. numero 7. fol.194

Notario ſcribenti in actis aliquid ſibi commiſſum non creditur. con. 189. num. 4. fol.137

Notario nõ ſufficit diligens inquiſitio, & aliter quam per iuramentum probare tenetur. con. 88. nu. 8. fol.81

Notarium noluiſſe plus ſcribere ex imperfectione clauſulæ apparet. con. 4. num. 4. fol.31

Notarium habuiſſe prothocollum pro perfecto, quando neceſſaria ad ſubſtantiam poſuit, ibid. num. 6.

Notarium, vel clericum eſſe vel poſſe viuere ex eius operibus allegans tenetur probare. con. 78. nu. 28. fol.77

Notoriè conſtare de non tuto acceſſu, quando dicatur, vide ibi remißiuè. con. 17. nu. 8. fol.39

Notorietas quando reſtitutionem impediat. concluſio. 146. numero 21. fol.113

Notorietas ſuperueniens ex poſſeßione propter ſententiam latam non impedit reſtitutionem, ſi probetur. concluſio. 146. nume. 19. fol 112

Notorius defectus iuris agentis obſtat in beneficialibus, non in profanis. con. 146. nu. 11. fol.112

Notorius defectus per conuentum oppoſitus non impedit reſtitutionem, quando opponens eſſet in eodem crimine. concluſio. 146. nume. 15. fol.112

Notorius defectus agentis non impedit reſtitutionem in profanis. concluſio. 146. numero 9. Et quomodo procedat, ibi vide ampliationes & remißiuè & numero 10. Et quando poſſeßio tam in profanis, quàm in beneficialibus ſequeſtretur ibi remißiuè. fol. 112

Notorius defectus proprietatis de proprietate tertij, non impedit reſtitutionem, ſi agens probauerit attentatum lite pendente, & ibi vide rationem, & quando agenti obſtet. concl. 146. numero 22. fol.113

Notorij allegatio fieri poteſt etiam poſt concluſionem in cauſa. quæſtio. 10. nu. 59. fol.21

Notorium tollit præſumptiones ignorantiæ. concluſio. 162. numero 20. fol.122

Notorium an & quomodo probandum ſit, vide remißiuè. quæſtio. 17. num. 29. fol.27

Notorium facti permanentis de non iure petentis impedit reſtitutionem, ſecus facti tranſeuntis, quia recipit probationem, & quando procedat. con. 146. nu. 17. & 18. fol.112

Notorium ſi oriatur ex iure, ſiue ex facto iuris non eſt allegandum. quæſt. 10. nu. 60. fol.21

Notorium facti ſi non eſt permanentis, & debeat probari, lex reijcit huiuſmòdi probationem à præſumptione. quæſtio. 10. numero 62. fol.22

Nouum, & diuerſum ab eo, quod continetur in articulis deductis, probari non poteſt in cauſa appellationis. concluſio. 118. numero 50. fol.99

Nouæ nuptiæ dicuntur infra annum. con. 203. nu. 10. fol.142

Nuceria nouerca Firmum priuignum gladio dormientem adoritur. con. 196. nu. 3. fol.140

Nullus omnia oculis mentis colluſtrare poteſt. quæſtio. 7. nume. 46. fol.16

Nullus præſumitur à ſe ipſo habere nec titulum, nec poſſeßionem beneficij. con. 180. nu. 11. fol.130

Vide ibi contraria non habere locum, quando longo tempore poſſedit.

Nullus tenetur, nec debet dimittere ſuum ius, vel deſiſtere à proſequutione ſui iuris, vel poſſeßionis ſuæ, propter aliquam contradictionem, vel appellationem. concluſio. 148. numero tertio. fol. 114

Nullus in cauſa propria eſt audiendus, nec eſt idoneus teſtis. conclu. 462. nume. 42. fol.287

Nullus admittitur ad iurandum ea, quæ non ſunt veriſimilia. con. 356. nume. 5. fol.222
Nullus in cauſa propria eſt teſtis idoneus. concluſio. 144. nume. 10. fol.110
Nullus in vitæ diſcrimen debet venire. concluſio.19.nume.10. & 11. fol.40
Nullus præſumitur velle malum committere: ſed iudex ex circunſtantijs arbitrabitur.con.159.nu.10. fol.120
Nullum ſimile eſt idem. quæſtio. 9. nu. 3. fol. 18. & concluſio. 411. nume. 11. fol.250
Nulli creditur ſine litteris, niſi ſit Cardinalis. concluſio.269. numero 3. fol.169
Nulla extaret differentia inter forum conſcientiæ, & forum iudiciale, ſi permitteretur ſacerdoti: vt in cauſa matrimoniali valeret detegere confeſſionem, & eius dictum probaret. conclu.377. nume. 7. fol.235
Nuncius ſi referat ſe inueniſſe hæredem in poſſeſſione talium bonorum, præſumitur illa bona poſſeſſa fuiſſe tempore mortis per defunctum, & contrarium aſſerenti incumbit onus probandi. con. 199. nu.3. fol.140
Nuntij dicto ſtatur ratione publici muneris, & pro eo præſumitur. con. 294 nu.5. fol.181
Nuncij dicto ſi contradicant acta ſcripta per Notarium, ſtatur actis ſcriptis. con.189.nu.10. fol.137
Nuntio aſſerenti in relatione ſe citaſſe iudicis mandato ac iuſſu nulla fides eſt habenda. con. 294. nu.2. fol.181
Nuncio iurato, & notario creditur ratione officij, ſecus in alijs. con. 12. num.5. fol.37
Nuncio magis creditur, ſi pars neget ſe fuiſſe citatam, niſi iudex ex aliqua coniectura contrarium arbitretur. concluſio.291. numero 25. fol.181
Nuncio, & executori iurato licèt credatur in his, quæ ſpectant ad officium illius, poteſt tamen probari contrarium. concluſio. 94. nume.13. fol.83
Nuncio, & actis iudicum creditur, niſi ex aduerſo validæ offerantur probationes. concluſ.291. nume.18. fol.180

O

OBiectus in criminalibus plenè probandi. concluſio. 1. numero 16. fol.29
Obligari ſe quem velle pro modica re, non eſt veriſimile. con.45. nume.40. fol.61
Obligatio non probatur, ſed executio obligationis, cum ex prima natura communionis erant obligati fratres ad diuidendũ. con. 526.nu.3. fol.315
Obligatio per iuramentum acquiritur Deo, qui ſemper eſt præſens. con.347.nu.73. fol.213
Obligatio non oritur ex iuramento de iure ciuili, ſed tantum de iure canonico. con.359.nu.19. fol.224
Obligatione principali extincta, non extinguitur acceſſoria. concl. 14. num. 13. fol.38
Obſcuritas vnde oriatur. Obſcuritatis, & confuſionis detrimenta. nume. 11. fol.1
Obliuio præſumitur vltra decem annos. concluſio. 170. numero 22. fol.126
Obliuio inducitur, vbi longum tempus tranſiuit. ibid. nu.23.
Occiſus qui in Chriſtianorum oris inuenitur, in dubio baptizatus præſumitur. con.286.nu.2. fol.179
Oculorum ſenſu vndecim, quæ percipiuntur. concluſio.263. numero 3. fol.165
Oculorum ſenſus ad cæteros omnes eſt quaſi generalis, illique ſub iſto comprehenduntur. ibid. nu.4.
Oculorum ſenſus commune eſt vnicuiq; ſenſui. ibid. nu.5.
Oculis magis habenda eſt fides, quàm auribus. quæſt. 8. num. 20. fol.17
Officialis, vel iudex abſoluens reum non præſumitur calumniaſſe, nec dolus, quæ habitis indicijs debent contra reos procedere. con. 25. nume.9. fol.42
Officium geſtum ſi non eſt cum auctoritate publica collatum, ei non ſuffragatur communis opinio & exiſtimatio. concluſio. 188. numero 19. fol.136
Omiſſio ſi non vitiat, multo minus erronea expreſſio. concluſio.503. nume.6. fol.309
Omnis res ab initio erat libera. con.79.nu.5. fol.78
Omnis inſtitutio à definitione proficiſci debet. quæſtio. 2. nume.1. fol.2
Omnis probatoria dilatio de iure communi eſt peremptoria, atq; vnica, vt ſemel tantùm dari poſſit. concluſio. 516. numero tertio. fol.313
Omnis non qui moritur eſt Sanctus Ioannes Euangeliſta. con. 144. nume.3. fol.110. & con. 462. nu. 33. fol.287
Omnis res præſumitur libera, niſi contrarium probetur. concl.527. nume.5. fol.316
Omne quod licet, honeſtum eſt. quæſt.6.nu.149. fol.14
Omne indicium debet probari per duos teſtes. concluſio. 497. numero 17. fol.306
Omnia non poſſumus omnes. quæſt.7.nu.46. fol.16
Omnia contenta intra fines præſumuntur eſſe illius, cuius ſunt confines. con.393.nu.15. fol.239
Onus probandi hæreditario nomine non poſſidere incumbit poſſidenti, quæ probatio fit per proteſtationem factam ſe non animo immiſcendi. con.45.nu.35. fol.61
Onus probandi mulierem acquiſiuiſſe conſtante matrimonio, vel intra annum luctus incumbit agenti. concluſio.30. numero 12. fol. 44
Onus probandi talem habere res amiſſas, pertinet ad eum qui dicit. con. 87. nu.6. fol.81
Onus probandi, quòd baſilica ſit in eius diœceſi, incumbit epiſcopo. con.167.nu.4. fol.124
Opem præſtaſſe non præſumitur condemnatus in contumaciam, vel ex confeſſione, niſi conſtaret per ſententiam. concluſio.159. nume.17. fol.121
Operari in aliqua arte aliud eſt, & aliud artem illam exercere. con.135.num.4. fol.106
Opinio præualet veritati in collatione beneficij. concluſio.173. numero 3. fol.128
Opinio omnium vehemens inducit notorium actus non permanentis. quæſt.4.nu.4. fol 4
Opinio Caſtren. in conſi.113. nume.2. volum.1. an ſit tuta, vbi vendens tanquam hæres pro hoc ſolo actu non probatur hæreditatis aditio. con.52.nu.4. fol.64
Opinione à communi non ſolùm, verum etiam à lege iudex ex cauſa recedere poterit. con. 395. nu.30. fol.243
Opiniones quando in eodem loco ſunt contrariæ, credi debet opinioni rationabiliori. con.235.nu.6. fol.153
Oppidum nouum in re propria ædificans, nulla cauſa, vel vtilitate impellente, animo nocendi vicino, vel ſocio facere præſumitur. con.97.nu.13. fol.85
Opponi non poteſt de iure tertij. con.30.nu.22. fol.45
Oppoſitum in oppoſito idem operatur, quod propoſitum in propoſito, quæſt.6.nu.58. fol.11
Oppreſſus mortis timore ſimilis eſt mortuo. concluſio.144. numero 9. fol.110
Ordinarius ſi conferat beneficium vacans, declarata duplici cauſa, eius collatio ſuſtinetur, ſi vna vera ſit. concluſio. 325. numero 2. fol.195
Ordo titulorum oſtendit prius aliquid eſſe, vel dignius. quæſt.6. numero 7. fol.10
Ordo ſeſſionis dignitatis excellentiam indicat. ibid. nu.8.

P

PAcificam aſſecutionem alicuius beneficij quando, & quomodo quis conſequatur. concluſio. 183. numero 3. fol.131
Pactio de retrouendendo nõ ſufficit ad probandum contractum vſurarium in vẽditione mobilium, & immobilium, ſecus in venditione cenſuum, & reddituum annuorum. conc.441. nume.6. fol.270
Pactio de retrouendendo in contractu, vel ex interuallo appoſita an faciat contractum ſimulatum iudicis arbitrio eſt dijudicandum. con.447. nume.32. fol.277

Pactioni ſtandum eſt, ſi partes aliquid conuenerint. concluſio. 149 nume. 6. fol. 115

Pactum nudum executionem habet paratam, ſi factum eſt in iudicio. con. 345. nu. 17. fol. 205

Pactum inter partes initum, vt debitum non probetur, niſi per inſtrumentum, non valet. con. 479. nu. 9. fol. 296

Pactum inter partes, vt niſi per inſtrumentum probetur debitum, non nocet, quin etiam per teſtes probari poſſit. ibidem numero decimo.

Pactum de retrouendendo ſi appoſitum fuit ex interuallo, non arguit ſimulationem contractus, con. 447. nu. 52. fol. 277 Contrarium num. 53.

Quæ conſtat centum, ſeptuaginta tantum valent, ſi emantur cum pacto de retrouendendo. con. 447. nu. 11. fol. 276

Pactum quod à teſte non deponitur non probatur. concluſio. 547. nume. 3. fol. 332

Pactum redimendi quando cenſeri debeat fuiſſe incontinenti appoſitum, vt ex eo actio competat, vide remiſſiuè. concluſio. 447. nume. 47. fol. 277

Pactum de non petendo habet vim donationis, quam in dubio quis non præſumitur facere. con. 476. nu. 4. fol. 295

Pactum de retrouendendo non vitiat contractum, ſi factum fuerit purè, & ſimpliciter. con. 441. nu. 12. fol. 271

Pactum redimendi, ſi eſt conceptum negatiuè æquiualet illi, quòd emptor ſit ſolitus fœnerari. con. 447. nu. 14. fol. 276

Pactum de recedendo infra tempus, vel quandocunque à contractu, niſi ſit tale quid factum, intelligitur, niſi fecerit quid, per quod videatur ab illa facultate recedere. concluſio. 148. numero 7. fol. 114

Pactum de retrouendendo eſt de ſe licitum. concluſio. 441. numero 3. fol. 270 Intellige, vt nume. 4.

Pactum de non contraueniendo calculis conſiderandum eſt quoad effectum liberationis, quæ vallata ſtipulatione, ſeu iuramento tanquam facta per fraudem, & extorta doloſè nulla eſt. concl. 253. nu. 18. fol. 158

Pactum de retrouendendo, & precium rei emptæ, vel donatitij, quo pacto probentur, vide remiſſiuè. concluſio. 447. numero 8. fol. 276

Pactum geminatum potens eſt ad agendum. concluſ. 347. nu. 41. fol. 211

Pactum de retrouendendo factum eodem die ſimulationem magis arguit, quàm ſi eſſet factum ex interuallo. concluſio. 447. numero 30. fol. 277

Pacta, quæ ſunt contra naturam contractus. concluſio. 444. numero 7. fol. 273

Palam quæ fiunt, dicuntur frequenter fieri. concluſio. 424. numero 20. fol. 260

Papa ſi reſeruauit beneficia capellanorum commenſalium reſeruatio eius ſtabit in terminis ſuis, & ad beneficia commenſalium tantum reſtringetur. con. 317. nu. 28. fol. 192

Papa exprimente ſimpliciter in literis prouideri de beneficio, non adiecto conſueto per ſeculares regi, ſufficit impetranti vltimum ſtatum probare, aliàs ſecus. con. 172. nu. 9. fol. 127

Papa non ſolet diſpenſare circa totum Chriſtianum populum, quia diſtinctæ ſunt iuriſdictiones. con. 138. nu. 4. fol. 107

Papa ſi nominet quem ſub titulo dignitatis, per huiuſmodi nominationem non præſumitur ipſum approbare in illa dignitate. con. 260. nu. 17. fol. 162

Papa per famam poteſt probare ciuitates eſſe de dominio eccleſiæ, licèt non probet alijs inſtrumentis. concluſio. 105. numero ſecundo. fol. 90

Papa non debet argui de mendatio. con. 139. nu. 9. fol. 108

Papa in cauſa eccleſiæ poteſt eſſe teſtis, & de eadem iudicare. concl. 139. nume. 3. fol. 108

Papæ ſtatur dicenti quem eſſe ſuum Capellanum, ſeu cubicularium, vel familiarem. concluſ. 139. nume. 4. fol. 108. & numero 5. quomodo procedat, nume. 9. in quibus caſibus, nume. 12. & 13.

Papæ creditur narranti aliquem renuntiaſſe beneficia per procuratorem, creditur, quòd fuerit procurator, etiamſi non conſtat de mandato, & ſi aſſerit aliquem eſſe procuratorem. ibi vide contrarium. ibid. nume. 5.

Papæ creditur teſtificanti etiam de eo, quod vidit ante Pontificatum, dum erat Cardinalis, vel in minoribus, & de voluntate ſui prædeceſſoris in quacunque diſpoſitione pura, vel conditionali, dummodo de facto ſuo atteſtetur. ibidem numero 6. & numero 20. ſuper eo quòd ſit iuris, vel facti ſtatur, vt non admittatur probatio in contrarium, & nume. 9. & quando poſſit, vide nume. 18. & 19. fol. 108

Papæ magis creditur quam notario, & quam multis notarijs. ibidem nume. 7.

Papæ ſtatur aſſerenti de facto ſuo, & alterius. & ibi quomodo procedat. ibid. numero 8. & vide contrarium, nume. 9. etiam contra laicum, nume. 12. & quomodo procedat. nume. 13. & quando nume. 14. fol. 108

Papæ aſſertioni ſtatur in beneficialibus, & ſpiritualibus, in quibus habet latiſſimam poteſtatem, ſecus in profanis quando contra non ſubditum, ſecus quando contra ſubditum, & ibi quomodo procedat. con. 139. nu. 13. fol. 108

Papæ atteſtanti non creditur quando agitur de alterius graui præiudicio. ibid. nu. 14.

Papæ aſſertioni non ſtatur de delicto alicuius, niſi aſſerat conſtare ſibi de notorio, & inculpabili. Et in beneficialibus omnino Papæ ſtatur. ibid. nu. 15. & 16.

Papæ in narratis de facto alieno creditur, donec contrarium probetur, & ibi vide contrarium. Et quando procedat. concluſio. 139. nume. 22. & 23. fol. 109

Papæ in literis ſuis aſſerenti aliquem eſſe procuratorem, ſtatur. ibid. numero 23

Papæ aſſertioni tanquam ſibi à parte narratum non ſtatur, & ibi vide rationem, ſecus ſi eſſet de facto ipſius Papæ, vel Principis, quia eſſet ſtandum. con. 139. nu. 20. fol. 108

Papæ intentio ſibi ſoli, & Deo tantùm eſt nota, qui ſolus eſt intentionis hominum perſcrutator. con. 139. nu. 2. fol. 108

Par affectio tollit ſuſpitionem. con. 26. nu. 5. fol. 42

Par affectionis cauſa tollit omnem ſuſpitionem. concluſio. 295. numero 16. fol. 182

Parentela vel conſanguinitas de ſui natura ſunt difficilis probationis. con. 104. num. 16. fol. 89

Parentum affectus in liberos longè omnium maximus, nec tamen tollit ſuſpitionem fraudis, quæ ex ſola confeſſione oritur. conclu. 364. num. 4. fol. 229

Paritas aſſertionis omnem ſuſpitionem excludit. concluſio. 395. numero 13. fol. 242

Paritas amicitiæ omnem remouet ſuſpitionem. con. 86. nu. 7. fol. 80

Parochia qui ex vna ponit ſe pro mercenario in alia, etiam minus anno illi ſacerdoti debet confiteri, & perſonalia ſoluere. concluſ. 534. nu. 34. fol. 325

Pars ſufficit, quod ſit præſens in his, quæ ad ſui fauorem ſpectant, & illa etiam ſi taceat acceptare intelligitur. concluſio. 347. numero 6. fol. 210

Pars vocanda non eſt, quando examinantur teſtes ad perpetuam rei memoriam contra illum, cui timetur potentia tyranni, vel in cauſa fidei, vel in qua agatur de modico, ſiue nullo præiudicio. quæſt. 5. nu. 40. fol. 6

Pars, ſi ſciuerit teſtem crimino ſum eſſe, vel tempore iuramenti, vel tempore depoſitionis, & non oppoſuerit, amplius non poterit opponere. con. 464. nu. 22. fol. 288

Pars ſi eſt præſens licèt confeſſionem expreſſè non acceptet, præſumitur tamen illam acceptaſſe: quia tendit ad ſui fauorem. con. 345. nu. 34. fol. 206

Pars, quæ non opponit, videtur renunciare fauori ſuo, & tacitè conſentire. quæſt. 10. nu. 64. fol. 22

Pars præſens dicitur quando nuncius, vel negotiorum geſtor pro abſente acceptat confeſſionem. con. 346. nu. 3. fol. 208

Pars poteſt acceptare re integra poſt menſem. concluſio. 133. numero 9. fol. 105

Pars eſt citanda in declaratione verſante circa ſubſtantialia. conc. 124. nu. 32. fol. 102

Pars quando neutra habet intentionem fundatam de iure communi. vide remiſſiuè. con. 115. nu. 13. fol. 96

Pars tenetur alteri parti exhibere inſtrumentum faciens pro limitatione territorij, vel prædij ſui, cum ſit commune inter eos. con. 393. nume. 16. fol. 240

Pars in teſtium receptione vocanda eſt, etiam ſi cauſa eſſet abſoluenda, requiſitis à iure non ſeruatis. quæſtio. 5. numero 38. fol 6

Partis præſentia requiritur, vbi agitur de obligando. concluſ. 347. nume. 90. fol. 213

Partis præſentia ad nullum alium finem requiritur, niſi vt conſtet de illius conſenſu. ibid. nu. 91.

Partis quid in citatione exprimi debet. con. 297. nu. 12. fol. 183

Partis præſentia in acceptatione confeſsionis factæ in teſtamento, quando requiratur, & quando non, & quibus in caſibus. concl. 359. num. 24. fol. 224

Partem vocare, contra quam agitur, neceſſe eſt eo caſu, quo iudex ex officio ſuo agit, niſi iudex hoc agat ad ſuam informationem. quæſt. 5. nu. 39. fol. 6

Partes vti perſonæ priuatæ non poſſunt dare iuriſdictionem. concl. 33. nume. 5. fol. 49

Paria ſunt, quòd interueniat dolus re ipſa, vel ex propoſito. conclu. 531. nu. 26. fol. 319

Paria ſunt, quem iacuiſſe cum muliere, & cum ea coitionem feciſſe. con. 312. nu. 2. fol. 189

Paria ſunt, non facere, vel non commodè facere poſſe. con. 8. numero 2. fol. 35

Paria ſunt, aquam ire ſuper terram & ſubtus terram. concluſ. 123. nume. 13. fol. 101

Paria ſunt, non poſsidere, & poſsidere, ſed non pacificè. conclu. 183. nume. 32. fol. 132

Paria ſunt aliquid facto fieri, vel verbis. concluſio. 130. numero 3. fol. 104.

Paria ſunt, quòd quis probet, vel quòd habeat præſumptionem iuris pro ſe. quæſt. 10. nu. 40. fol. 21

Parium eadem eſt natura, inter pares eadem eſt potentia, & par in parem non habet imperium. quæſt. 6. nu. 13. fol. 10

Partitio legentis animum incitat, intelligentis mentem præparat, memoriamq́ artificioſè reformat. nu. 9. fol. 1

Particeps criminis falſæ monetæ admittitur in teſtem. concl. 466. nume. 8. fol. 289

Participes criminis admittuntur ad probandum cõſpirationem, & recuſantes compelluntur, etiam ſi iuraſſent non reuelare, & de hoc precium recepiſſent. con. 420. nu. 3. fol. 257

Parum, & nihil æquiparantur. con. 97. nu. 17. fol. 85

Pater in dubio præſumitur magis filios, quàm ſe ipſum diligere. con. 558. nume. 28. fol. 340

Pater non præſumitur voluiſſe filios eſſe inæquales. ibid.

Pater neceſſariò tenetur ſoluere legitimam filijs ſuis ex legis diſpoſitione, & legans, vel donans, facere cenſetur animo compenſandi. con. 96. nu. 7. fol. 84

Pater accuſatus, ſi defendit filium, habetur, ac ſi ipſe filius ex ſe ipſo ſe ipſum defendiſſet, & rurſus. con. 489. nu. 10. fol. 301

Pater ſtipulans emphyteuſim eccleſiaſticam pro ſe & filijs cenſetur feciſſe animo donandi filijs. con. 554. nu. 83. fol. 337

Pater ſi iudici nocentem filium obtulerit, non præſumitur exhibuiſſe: vt ſummo ſupplicio ipſum afficiat. quæſtio. 10. numero 21. fol. 20

Pater, ſi filium exhæredaret, præſumitur iniuſtè exhæredaſſe. ibid. numero 22.

Pater non poteſt priuare filium legitima, quia iure naturæ ei debita. con. 364. nu. 2. fol. 229

Pater ſi ſtipuletur filio, etiam ſi exprimat id facere ob merita ipſius, tamen præſumitur magis feciſſe ob filiationem, quam ob merita. con. 559. nu. 4. fol. 340

Pater ſtipulans emphyteuſim eccleſiaſticam pro ſe, & filijs, non cenſetur feciſſe animo donandi filijs, niſi accepiſſet etiam poſſeſsionem nomine eorum. con. 554. nu. 85. fol. 337

Pater relinquens aliquid filiæ non videtur compenſandi animo, niſi exprimatur, vel ex coniecturis aliud appareat. concluſio. 96. nume. 22. fol. 84

Pater dans aliquid filio præſumitur potius illud ipſi committere, quàm donare. con. 554. nu. 11. fol. 336

Pater dotans, qui non tenetur dotare, præſumitur donare. conclu. 571. nume. 5. fol. 346

Pater, quando dotem dat, intelligitur donaſſe filiæ, non ſolum ratione primi matrimonij, ſed etiam ſecundi. ibid. nu. 6.

Pater plus præſumitur diligere ciuitatem, quàm filium. conclu. 89. nume. 8. fol. 82

Pater ſi inops eſt, & mater diues ſit, mater dotare tenetur, concluſ. 156. nume. 19. fol. 118

Patris qui vicem gerit, vt auus paternus, præſumitur competenter dotaſſe neptem. con. 570. nu. 11. fol. 346

Patri donanti filiofamilias non creditur, niſi ſint coniecturæ meritorum. con. 391. nu. 2. fol. 238

Patrem non præſumitur velle fraudare filiam portione ſua, ſed potius illi fauere, & bonum conſilium pro ea aſſumere. concl. 570. nume. 6. fol. 346

Patres filios ſuos amore proſequi præſumitur, & econtra. quæſt. 10. nume. 20. fol. 20

Patres ſpirituales in cauſa neceſsitatis debent alere filios ſuſceptos, & econtra. con. 332. nu. 10. fol. 199

Patres ſpirituales nõ poſſunt conueniri, niſi in quantum fieri poteſt, ſicut & patres naturales. ibid. nu. 11.

Patientia, & tolerantia ſuperioris, vel Principis induci conſenſum Principis volentis ipſum pro non bannito haberi. concluſio. 162. nume. 8. fol. 122

Patientia non poteſt adaptari Prætori. concluſio. 238. numero 2. fol. 154

Patientia nec authoritas prætoris nihil habet commune cum poſſeſſione. con. 238. nu. 4. fol. 154

Paulinus Nolanæ vrbis epiſcopus pro redimendis captiuis, poſtquam cuncta conſumpſit, ſeipſum in eleemoſinam tradidit. con. 277. nume. 11. fol. 175

Patronus vbi præſentauit, & eſt admiſſa præſentatio per Epiſcopũ, non tenetur probare, quòd intra tempus debitum præſentauerit. con. 16. nu. 4. fol. 38

Paupertatem allegans, illam probare debet. concluſio. 78. numero 15. fol. 77

Peccatum eſt dare eleemoſinam propter inanem gloriam. con. 262. nume. 4. fol. 163

Peccatum eſt non reſtituere rem, quam quis reſtituere tenetur. con. 195. nume. 9. fol. 140

Pecunia, quam aliquis in arca reconditam habet, ex qua nec obolum amoueret, ſed tenet loco peculij, & ſupellectilis, cenſetur obligata domino pro penſione domus conductæ. concluſio. 210. nume. 17. fol. 145

Pecunia, quam quis habet in arca, vt impendat in quotidianas neceſsitates, non cenſetur obligata domino pro penſione domus. con. 210. nu. 16. fol. 145

Pecuniam aliud eſt actualiter recipere, & aliud confiteri ſe recepiſſe. con. 369. nu. 7. fol. 232

Pecunijs ſi ad hoc, vt non mutuem decem, quæ mihi petuntur mutuò, dicam me egere & propterea accepiſſe triginta mutuò à Titio, per hanc confeſsionem non tamen poterit ille Titius me conuenire, cum non ſit facta principaliter de mutuo Titij, ſed incidenter, & ad alium finem. con. 345. nu. 25. fol. 206

Penſio ſimul ſtare non poſſunt, vt recipiatur à domino pro tempore decurſo, & poſsit habere locum pœna, quæ dicitur commiſſa per lapſum temporis locationis. concluſio. 252. numero 3. fol. 157

Penſionem ſi quis recipit pro tempore decurſo poſt pœnam caducitatis, intelligitur moram, & pœnam remiſiſſe. concluſio. 252. nume. 5. fol. 157

Percuſsio cum theca tubi ferrei, vel haſta exarmata, vel pugionis capulo, & ſimilibus non præſumitur fieri animo occidendi. con. 97. nu. 23. fol. 85

Percuſſus ſi percuſsit fugientem non præſumitur ad ſui defenſionem feciſſe, ſed ad vindictam. con. 489. nu. 13. fol. 301

Percutiens baculo non præſumitur animo occidendi, ſecus ſi percutiat in capite. con. 97. nu. 27. fol. 85

Perdita quæ ſunt in domo, vel in naui, contra dominum domus. vel nauis poſſunt probari per teſtes domeſticos. concluſio. 533. nume. 24. fol. 323

Pericu-

Periculoſum eſt iudicare de ſententijs maiorum inter ſe diſsidentibus.conc.260.nume.13. fol.162
Periculum circa maiora maius verſatur. concluſione 262. num.61. folio 165
Periculum vbi maius vrget, ibi cautius eſt agendum. concluſ. 462. num.22. fol.286
Periculo in maximo verſatur qui inter doctorum opiniones iudicium ſuum interponere vult.quæſt.6.num.17. fol.10
Periti intelliguntur vt teſtes in his, in quibus vera notitia haberi poteſt.conc.430.num.7. fol.265
Permittens contra ſe produci teſtes, nihil proteſtando, vel excipiendo, intelligitur conſentire in his, quæ per eius conſenſum tolli poſſunt.concluſ.408.num.20. fol.248
Permutatio facta ſpretis patronis non dicitur nulla ſed annullanda concluſ.178.nu.3. fol.129
Perſeuerare in confeſsione dicitur is, qui eam non reuocat nec appellat.conc.353.nu.10. fol.221
Perſeuerare quis dicitur in confeſsione, quando illam non reuocat. concl.348.numero 6. fol.215
Perſona vna repræſentat aliam, & ſic vicem duarum perſonarum. conc.3.nu.16. fol 30
Perſonæ quando de ſtatu agitur, inſpiciendum eſt vltimum tempus. concl.534.nu.35. fol.325
Perſonam ad demonſtrandum debet exprimi nomen cum duobus alijs accidentibus, vel indicijs.concluſione 503.numero ſecundo, folio 309
Perſuaſio vnica per quam quis inducitur ad aliquid faciendum, habetur loco coactionis, & compulſionis.concluſione 531.nu.40. folio 319
Perſuaſor ille dicitur, qui aliquid perſuadet ad ſui commodum.con. 531.nu.39. fol.319
Peruſini per laſciuiam, & ebrietatem blaſphemant, & puniendi ſunt, ſed mitius.concl.194.nu.4. fol.139
Pes, manus, & alia membra dicuntur de corpore. concl.14.num.11. folio 38
Peſtis ſua magnitudine ſuperat omnes morbos, conc.20.nu.4. & 8. fol.40
Peſtis mala plurima recenſentur.conc.20.nu.9. fol.40
Peſtis eſt genus morbi venenorũ omnium peſtiferrimum, medullis, & intimis hominum viſceribus inhærens, qui hominem ſubito ſuo veneno contaminatum proſternit. concluſione 248. num.3. folio 156
Peſtis liberat à contumacia, à pœna, à curſu fatalium, & alijs pluribus, & quando procedat. concluſione 20. numero ſexto & ſeptimo, fol.40
Petens reuocationem attentatorum debet probare, quod eſt ſuæ intentionis fundamentum, videlicet per appellatum eſſe appellatione pendente innouatum.conc.146.nu.5. fol.111
Quæ probatio debet eſſe concludens, licèt non teneat attentata reuocari poſſe, facta ſide legitima de appellatione, & attentatione.ibid.
Opinio Viuarij reprobata, & ibi quid teneat Palatium.ibi.fol.112
Et ibi vide remiſsiuè differentias, ampliationes, reſtrictiones, & declarationes, & etiam ibi conſiderationem auctoris.ibid.
Petens ſe reſtitui in profanis quando teneatur colorare bonam fidem, vel informare aliqualiter de aliquibus probabilibus præſumptionibus.concluſione centeſima quadrageſimaſexta, nu.14. folio 112
Et quando procedat.
Petens aduerſario iuramentum deferri, non poteſt reſcindere ſententiam ex nouis probationibus. concluſione 148. numero ſeptimo, fol.114
Petens abſolutionem videtur fateri tantum conſcientiam læſam, non ſe excommunicatum.conc.13.nu.8. fol.37
Petens, vel poſsidens, quid probare ſibi ſufficiat in præſcriptione. concl.7.num.3. fol.34
Petens abſolutionem à ſimonia, videtur fateri ſe ligatum crimine. conc.13.nume.2. fol.37
Petenti reſtitutionem per interdictum vnde vi ſufficit probare, quòd iam poſſedit abſq; quòd probet poſſediſſe tempore ſpoliationis. conc.170.num.2. fol.125
Petitio inueſtituræ eſt actus de natura feudi. concl. 223. numero 3. folio 194
A petitione facta à ſuperiore de legitimitate tituli quare non detur appellatio. conclu.180. nu.19. fol.130
Petitorium vbi non tenetur colorare, colorans ex infecto titulo non eſt audiendus, quia peius eſt infectum, quàm nullum oſtendere. conc.146.nu.3. fol.111
Pia cauſa & fiſcus æquiparantur, concl.456.numero 16. fol. 282
Pietas paterna cum capiat conſilium pro filia, non debet alteri videri incompetens, quod patri viſum fuit competens.conclu.570. nu.2. fol.345
Pythagoras laudatur.nu.1. fol.1
Plura poſſunt opponi contra teſtem, quàm contra iuramentum. concl.455.num.7. fol.281
Pluralitas beneficiorum impedit reſtitutionem. concl.146.num.15. fol.112
Pœna facilius impeditur, ne committatur, quàm cõmiſſa tollatur. conc.252.nu.14. fol.147
Pœna mortis non ſolet de iure irrogari, & vbi canones de ea mentionem faciunt, exponitur de morte excommunicationis. concl. 138.nu.3. fol 107
Pœna appoſita in ſtatuto illis, qui falſa inſtrumẽta producunt, non habet locum in producente falſos teſtes. quæſtione 6. nume. 113. fol.13
Pœna non probantis erit arbitraria, & quando.conc.24. nume.2. folio 41
Et an perſona accuſans ſit ſuſpecta.
Pœna pecuniaria non cenſetur de genere pœnæ. conc.82. numero 3. folio 79
Pœna minor imponitur ei, qui conuincitur ex probatione præſumptiua.conc.413.nu.15. fol.252
Poetis, qui narrare ſolent veritatem, fides adhibetur. concluſ. 287. num.7. fol.179
Poetis, Philoſophis, hiſtoricis, & argentarijs fides adhibetur in his, quæ ſpectant ad eorum profeſsionem. concluſione 426. nume.5. folio 263
Ponens duo copulatiuè, vel diſiunctiuè, ſi vnum venit qualificatiuè ad alterum, videtur ad vtrunque probandum ſe aſtrinxiſſe. conc.325.nu.18. fol.195
Ponens, quæ non ſeruiunt deciſioni proceſſus, calumnioſè præſumitur facere.conc.254.nu.5. fol.159
Ponens ſi omnia ad probandum ſe aſtrinxit, omnia probare debet. concl.325.nu.15. fol.195
Pontifex Maxi. Dei Opti. Maxi. perſonam, & vices gerit in terris. conc.262.nu.51. fol.164
Pontifex Maxim. eſt ſuper omnes, & ſuper omnia in ſpiritualibus. ibi.num.53. fol.165
Pontifex in canonizatione errare non poteſt, ſicut nec in cæteris, quæ reſpiciunt fidem eccleſiæ. ibid.nu. 57.
Pontifex Romanus quæ facere debeat, quando continuis ſupplicationibus, fama, & miraculorũ continuatione eidem inſtatur ꝓ canonizatione alicuius, vide vſq; ad finẽ concluſionis.ibi.nu.63.
Pontificis ſola voluntas vt plurimum habetur pro cauſa.conc.276. nu.30. fol.174
Populus ſubditus eccleſiæ quoad temporalia poteſt ſtatuere contra ius canonicum.con.424.nu.35. fol.261
Porrigens preces Principi cenſetur fateri omnia in ipſis contenta. conc.368.nu.21. fol.231
Portans arma ligata non dicitur habere malum animum vel ferens ſuperioris iuſſu, ſeu permiſſu.con.128.nu.6. fol.104
Portans habitum coopertum, & velatum eſt apoſtata, & excommunicatus.conc.112.nu.4. fol.93
Portio renunciantis accreſcit pro rata omnibus non renunciantibus.conc.44.nu.13. fol.59
Poſitio quando indiſcreta dicatur & non concludens. concluſ.45. nu.44. fol.61
Poſitio, & confeſsio erronea reuocari poteſt in cauſa appellationis. concl.118.nu.19. fol.98
Poſitio habetur pro non confeſſa, quando quis poſitionem confitendo reſpondit relatiuè ad inſtrumentum, in quo ita non continetur.conc.385.nu.2. fol.237

Poſitioni continenti, an aduerſarius habuerit animum adeundi, tanquam pertinenti reſponderi debet. concluſione 40.nume.13. folio 57

Poſitiones factæ in prima cauſa poſt litem conteſtatam mutari poſſunt in cauſa appellationis. concluſione 118.numero decimoſexto. fol.98

Poſito ſubſequenti ponitur & antecedens.concluſione 14.nume.2. folio 37

Poſſeſsio animo retinetur.conc.94 nu.15. fol.83

Poſeſsio diutina deducta,& probata in iudicio leuat onere probandi titulum, & quando procedat.concluſione prima, num.12.& 14. fol.29

Poſſeſsio nihil operatur in his, quæ conceduntur ex ſolius principis priuilegio.conc.264.nu.3. fol.166

Poſſeſsio iuris canonicalis, vel præbendalis, non extenditur niſi ad apprehenſa,& poſſeſſa conc.271.nu.9. fol.170

Poſſeſsio in beneficialibus debet iuſtificari ex titulo ſaltem colorato, & quando procedat. concluſione 180. numero vigeſimooctauo, folio 130

Poſſeſsio ſi antiqua eſt, præſumitur pro titulo, quem poſsidens non cogitur oſtendere. concl.260.nu.14. fol.162

Poſſeſsio annalis requiritur, vt quis dicatur pacifice poſſediſſe beneficium.conc.183.nu 48. fol.133

Poſſeſsio pacifica dicitur etiam,quando quis percipit omnes fructus. vel maiorem partem. ibi.nu.49.

Poſſeſsio non deſinit eſſe pacifica, quando per aliquem non ſteterit, quominus aſſequuta ſit.ibi.nu.50.

Quod intellige,vt ibi.

Poſſeſsio annalis beneficij attenditur in curia,& non bimeſtris.conclu.183.nu.6. fol.132

Poſſeſsio eccleſiæ non dicitur pacifica, ſi intra annum ſuper fructibus mota fuerit controuerſia.ibi.nu.7.

Poſſeſsio ſimplex ſufficit ad probationem dominij,quando agitur ad impediendum executionem ſententiæ,quæ fit in bonis damnati. conc.539 nu.29. fol.328

Poſſeſsio diutina quo pacto accipiatur.concl.1.nu.17. fol.29

Poſſeſsio prædeceſſoris præbet iuſtum titulum, & errorem.concluſ. 228.nu.5. fol.152

Poſſeſsio vnius rei quantumuis minimæ,hæreditatis probat aditionem.conc.45.nu.6. fol.61

Poſſeſsio decennalis inducit animum præſumptum acquirendi ius, & dominium de nouo, & eo magis in retinendo acquiſitum. conc.203.nu.15. fol.142

Poſſeſsio temporis naturalis poteſt probari per inſtrumentum conſtituti ſine alia probatione poſſeſsionis conſtituti.concluſio.422. num.5. fol.257

Poſſeſsio vbi per alium apprehenditur,continuatio illius impeditur. concl.170.nu.19. fol.126

Poſſeſsio continuata certi, & limitati temporis requirit extrema, videlicet initium,& finem illius temporis.ibid.nu.20.

Poſſeſsio pacifica quæ dicatur.conc.183.nu.41. fol.133

Poſſeſsio ſola in beneficialibus non ſufficit, niſi adſit canonica inſtitutio.concl.180.nu.4. fol.130

Poſſeſsio excedens memoriam hominum habet vim tituli,& priuilegij etiam à principe.conc.199.nu.11. fol.141

Poſſeſsio aduerſarij in cauſa appellationis probari poteſt.conclu.118. num.23. fol.98

Poſſeſsionem vnius fundi nomine præbendæ, vel decimæ accipiens, acquirit poſſeſsionem generalem in iuribus,non autem in corporalibus.conc.271.nu.10. fol.170

Poſſeſsionem ciuilem allegans tenetur eam probare.conc.78.nu.29. fol 77

Poſſeſsionem adipiſci tentans probare debet iuſtum titulum. concl. 180.nu.8. fol.130

Poſſeſsionem quis non dicitur pacificam habuiſſe, qui in ea non ſtetit.conc.183.nu.42. fol.133

Poſſeſsionem probare ſufficit in iudicio rei vendicationis contra violentum poſſeſſorem.conc.199.nu.9. fol.141

Poſſeſsionem non amittit, qui metu hoſtium ab illa receſsit, ſi poſſeſsio ab hoſtibus occupata non ſit. concluſione 534.numero 29. folio 325

Poſſeſsione apprehenſa vnius rei, cenſetur acquiſita poſſeſsio aliarum rerum,cum agitur de acquiſitione iuris vniuerſalis. concl. 271.nu.13. fol.171

Poſſeſsione ſemel probata præſumitur ſemper poſsidere.concluſ.170 num.25. fol.126

Ex poſſeſsione de præſenti non præſumitur in præteritum.conc.170. nu.21. fol.126

Poſſeſſor beneficij quocunq; tempore illud poſſederit ſemper cogitur ad oſtendendum titulum, ſi ordinarius illud petat. concluſ.260. num.11. fol.162

Poſſeſſor non vtens poſſeſsione poſt appellationem interpoſitam eo modo, quo ante,attentat. concluſione 148. numero vigeſimoſexto, fol.115

Poſſeſſor quando tertius, contra quem agitur, habuit bona titulo oneroſo,neceſſe eſt probare dominium, vel quaſi debitoris.conc. 456.nu.18. fol.282

Poſſeſſoris beneficij triennalis poſſeſsio ſufficit pro titulo colorato acquirendo.conc.244.nu.5. fol.155

Poſſeſſoris conditio in dubio melior eſt.qu.9.nu.55. fol.19

Poſſeſſori non incumbit neceſsitas probandi. Et dominium apud eum remanet actore in probatione ceſſante.concluſ.37.nume.3. folio 55

Poſſeſſorem contra tertium requiritur probatio dominij directi,vel vtilis, ſiue ille prætendat cauſam lucratiuam ſiue oneroſam. conc.456.nu.20. fol.282

Poſſeſsio ad finem reſtitutionis conſequendæ in odium ſpoliantis ſatis iuſtificatur per confeſsionem aduerſarij confitentis titulum. concl.392.nu.8. fol.238

Poſſeſſorium intentans, ſi de recenti eſt beneficium conſequutus, iuſtum titulum epiſcopo oſtendere debet. concluſione 180.nu.21. folio 130

Poſſediſſe quem probato poſsidere præſumitur. concluſio.170. nu.7. folio 125

Amplia,vt in ciuili,& naturali procedat,vt infra nu.16.ibid.& diſtingue,vt infra nu.18.& 19. fol.126

Poſsidere duo non poſſunt rem inſolidum. concluſio.298.numero 11. fol.183

Poſsidens domum hæreditariam dicitur adiuiſſe.conc.45.nume.7. fol.61

Poſsidens in dubio hæreditatem adiuiſſe præſumitur, niſi ex alia cauſa poſsidere probetur.conc.45.nu.45. fol.61

Poſsidens aliquid annexum hæreditati, vel feudum,dicitur adire. conc.45.nu.14. fol.61

Poſsidens tempore ſententiæ præſumitur etiam poſſediſſe ante,aliàs debet probare ante non poſſediſſe.concluſione 170.numero ſexto, fol.125

Poſsidens pro emptore, vel alio ſimili bona fide,non tenetur legatarijs,nec creditoribus,& habetur ac ſi non adiuiſset.concluſio.45. num.26. fol.61

Poſsidens bona hæreditaria vltra creditum præſumitur illius aditio ratione illius.concl.45.nu.38. fol.61

Et quomodo procedat.ibid.nu.39.

Poſsidens beneficium medio tempore,non præſumitur eiuſdem continuatio vſque ad mortem. concluſione 170. numero decimooctauo, fol.126

Poſsidens rem hæreditariam præſumitur in dubio hæreditatem adiuiſſe.conc.45.nu.10. fol.61

Poſthumum natum allegans ad inualidandum teſtamentum debet probare.conc.78.nu.32. fol.76

Poteſtas ſuprema non eſt præſcriptibilis. concluſione 225.nume.7. fol.151

Poteſtas mandans familiari ſuo, quòd recipiat poſſeſsionem,non intelligitur mandare,vt ſpoliet,& vide ibi rationem.conc.146. num.24. fol.113

Poteſtas declarandi voluntatem defuncti non tranſit ad eius hæredes.concl.202.nu.10. fol.142

Poteſtati Imperatoris non præſcribitur, niſi per tempus antiquiſsimum,cuius initij memoria non extat in contrarium.conc.225. num.7. fol.151

Precarium,quando ad beneplacitum conceditur,non cenſetur morte concedentis reuocatum. concl.188.nu.22. fol.136

Precarium tantum dicitur durare, quatum durat voluntas concedentis.conclu.188.num.24. fol.136

Præcipuum eſt in probatione conſanguinitatis ad impediendum contrahendum, & conſeruandum matrimonium, poſſe teſtes denuò produci ſuper eiſdem, vel contrarijs articulis. conclu. 411. numero 27. folio 251

Prædeceſſor quo titulo bona habuit, eodem præſumitur habere hæres, & ſucceſſor.concl.79.num.22. fol.79

Prædium donatum à patre filiabus præſumitur animo compenſandi cum ſupplemento legitimæ.concl.96.nu.2. fol.84

Prædium datum ſorori à fratre cenſetur animo compenſandi cum eius legitima.ibid.num.3.

Prædium qui vendit in loco ſalubri, & amœno, præſumitur ſimulatè vendere, maximè ſi habet alia, quæ vendere poßit. concl.443. nume.3. fol.272

Prædia ruſtica quando feudalia præſumantur. concluſ.79.nu.27. folio 79

Prædia in dubio præſumuntur feudalia, cum dubitatur de eorum latitudine, an emphyteutica ſint, vel feudalia.conc.79.nume.8. folio 78

Prædia cenſentur eſſe oneribus affecta per regiſtrationem. con.207. numero 2. fol.144

Prædia ſi diuerſa ſint, poßidens vnum locum non habet præſumptionem in alio.concl.79.nu.25. fol.79

Præfationes ab omnibus Iureconſultis fieri ſolent.nu.5. fol.1

Præfationes ad lectionem propoſitæ materiæ libentius perducunt, & euidentiorem præſtant intellectum.ibi.nu.6.

Præiudicio vbi agitur de alterius, vt de exigendis pecunijs, quæ dicuntur vita hominis, non creditur etiam legato de latere, nec alicui quantumcunque honeſtæ perſonæ.concluſione 317.num.2. folio 192

Præiudicij quæ ſunt parui licet conſiſtant in animo, probantur tamen per ſolum iuramentum.concluſione 94. numero decimooctauo, fol.83

Concluſionem procedere etiam in his, quæ ſunt magni præiudicij, ſecundum Romæ.ibi.num.19.

Prælatus repreſentans perſonam principalem iurat de calumnia. concl.3.num.8. folio 30

Prælatus ſi confitetur vt procurator conſtitutus ab eccleſia probat, & præiudicat.conc.367.nu.23. fol.230

Prælatus in facto arduo non poteſt eſſe ſolus in iudicio, nec confiteri.concluſ.367.nu.20. fol.230

Prælatus, vel alius vbi diutius fuerit in poſſeßione, & ſit, non poteſt admitti contra eum exceptio defectus tituli.concluſione 1.nu.7. folio 28

Prælatus ſi confitetur, vt teſtis probat, & eccleſiæ præiudicat ſaltem ſemiplenè.conc.367.nu.17. fol.230

Prælatus ſi confitetur in cauſa bonorum deſcriptorum à capitulo probat.ibi.nu.18.

Prælatus, vel alius, vbi fuit longo tempore in poſſeßione, non poteſt admitti contra eum exceptio defectus tituli.conc.304.nume.4. folio 187

Prælatus ſolus Eccleſiæ collegiatæ, vel eius generalis procurator recipiens penſionem ſine capitulo non præiudicat eccleſiæ.concluſ. 252.num.12. fol.157

Prælatus poßidendo per decem annos, videtur in dubio declaraſſe bona incorporata, & acquiſita menſæ eccleſiæ.concl.203.nu.14. folio 142

Prælatus, & ſecularis, & regularis plenam habet adminiſtrationem.concl.3.nu.6. fol.30

Prælatus ſecularis, ſiue ſolus, vel cum capitulo procuratorem conſtituat, non admittitur pro ſua eccleſia in teſtem.ibid.

Prælatus non habens collegium, ſed ſolum adminiſtrationem eccleſiæ, non recipitur in teſtem in cauſa ſuæ eccleſiæ, niſi habeat œconomum generalem auctoritate epiſcopi conſtitutum.conc.3.numero 18. folio 30

Prælato dicenti ſe donare ſeruitoribus ob benemerita, & ſeruitia, non creditur, niſi aliter probetur.concluſione 346.numero 30. folio 209

Præmio indignus eſt, qui coacte agit, quidquid agit. quæſt.5.nu.21. folio 5

Presbyter non poteſt ſe talem probare, niſi per litteras. concluſ.303. nu.6. fol.186

Præſcriptio ſicut tempore belli dormit, ita & morbi. concl.7.nu.13. folio 35

Præſcriptio non probatur, niſi probetur, partes fuiſſe præſentes toto tempore præſcriptionis, & domicilium habuiſſe in loco, vbi agitur.conc.7.nu.3. fol.34

Præſcriptio præſumpta omninò allegari debet. conc.224.nume.21. fol.150

Præſcriptio eſt quid facti, quæ non præſumitur, niſi probetur. ibid. concl.7.nu.6. fol.35

Præſcriptio non facilè præſumitur.ibid.

Præſcriptio non venit contra abſentem metu morbi nec impeditum. conc.7.nume.12.& 13. fol.35

Præſcriptio iuriſdictionis extenditur etiam vltra quam poſſeſſum, dummodo poſſeßio fuerit vacans. concluſione 14.numero 24. folio 38

Præſcriptio quadragenaria non tollitur, niſi per aliam præſcriptionem quadragenariam.concluſione 172. numero decimoquarto, folio 127

Præſcriptioni, vel ſecundum ius, vel præter non ſufficiunt decem anni, quando agitur de præiudicio ordinis, vel eccleſiæ, vel perſonarum eccleſiaſticarum.conc.172.nu.5. fol.127

Præſcriptum tantum dicitur, quantum eſt poſſeſſum.conc.14. numero 23 fol.38

Præſcripta viſitatione non cenſetur præſcripta procuratio.conclu. 14.nu.22. fol.38

Præſens non dicitur, qui non intelligit, & qui non prohibet.conc.9. num.7. fol.36

Præſens quis præſumitur in ciuitate ſua, ſecus ſi ſit diuerſæ ciuitatis.conc.7.num.8. fol.35

Præſentia non includit intelligentiam ſecundum naturalem intellectum.num.11.aliàs ſecus, ſecundum ciuilem.conclu.9.num.8. folio 36

Præſentia intelligentiam includit, quando notarius dicit, præſentibus Titio, & Seio.conc.9.num.9.& 10. fol.36

Præſentia partium eſt de ſtipulationis ſubſtantia. concluſ.9.num.2 folio 36

Præſentia mariti non probatur, ſi dicat notarius, mulierem feciſſe contractum coram marito.conc.78.nu.47. fol.78

Præſentia partis nullam vim habet in criminalibus. concl.497.numero 11. fol.306

Præſentia eſt facti, quæ non præſumitur, niſi probetur.conc.7.nu.5. folio 35

Præſentia iudicis in confeßione acceptanda nomine abſentis non ſufficit, niſi pro tribunali ſedeat, & præſens ſit ad hoc, vt eam acceptet.conc.348.num.45. fol.217

Præſentia non arguit intelligentiam naturaliter.concl.9.nume.5. 6.& 8. fol.36

Præſentia ad maleficium armati non ex animi propoſito ſe immiſcendi, non dicitur præſtare auxilium.con.159.nu.9. fol.120

Præſentia partis de æquitate canonica non requiritur in confeßione.conc.347.nu.12. fol.210

Præſentia propinquorum in contractu arguit omnem dolum, & metum abeſſe.conc.437.nu.2. fol.267

Præſentia aduerſarij non requiritur in confeßione emanata in libello ſupplicatorio.conc.373.nu.12. fol.234

Præſentatio redditur dubia propter factum epiſcopi.conc.16.nu.17. folio 39

Præſentatio facta ab eo, qui eſt in quaſi poſſeßione quomodo valeat. conc.173.nu.6. fol.128

Præſentatus à patrono tenetur probare tempus ſuæ præſentationis, quòd intra legitimum tempus fuerit facta.conc.16.nu.11.fol.39

Præſtans inſigne officium remunerationem meretur.con.186.nu.3. fol.135

Proteſtatio probari debet per 30. annos facta, quando agitur de mutatione ſtatus, vel ſubiectionis perſonæ, concluſio.279.nu.20. folio 176

Præſtatio diuturna non obligat in futurum, quando quis ſemper ſoluit cum proteſtationibus, vel aliter, non animo ſe obligandi verè, vel præſumptiuè.conc.279.nu.16. fol.176

Præ-

Præſumitur pro putatur aliquando ponitur.quæſt.10.nu.4. fol.20
Præſumitur ſemper pro poſſeſſore.conc.172.nu.7. fol.127
Præſumitur nemo iureiurandum ſubeundo eſſe ſalutis æternæ immemor.concl.364.nu.7. fol.229
Præſumitur regulariter pro teſtamento, non quando ex ipſius inſpectione de aliquo eius vitio conſtat, vt de minori teſtium numero.qu.8.numero 19. fol.17
Præſumitur quando dubitatur de latitudine prædiorum feudalium, omnia eſſe feudalia, & eiuſdem qualitatis, & conditionis, vbi nullæ apparent notæ diuerſitatis.concluſione 209. nume.15. folio 144
Præſumitur plurimum pro ſcripturis, & factis antiquiſſimis. conc. 399.num.3. fol.244
Præſumitur quis talis, qualis olim fuit, vide ibi remiſſiuè.conc.222. num.23. fol.149
Præſumitur pro poſſeſſore ſemper, niſi contrarium probetur.conclu. 302.num.25. fol.186
Præſumitur pro reo poſſeſſore, & pro actore, ſi eius poſſeſſio ſit antiqua, vel actus antiquus ſine poſſeſſione.concluſione 2. num.12. folio 29
Præſumitur pro doctore.conc.528. nu.7. fol.317
Præſumitur ſcire, quæ fiunt in loco, qui frequenter conſueuit accedere.conc.451.num.8. fol.279
Præſumitur quis actum facere velle, eo modo, qui ſibi vtilior eſt. concl.45.nu.31. fol.61
Præſumitur quod ſit incontinenti, præordinatum, & præcognitum. conc.419.nu.3. fol.256
Præſumitur pro ſententia etiam quoad acta, licèt de eis non conſtet, quando eſt antiqua, & lata partibus præſentibus, & non repugnantibus, concl.32.nu.12. fol.47
Præſumitur pro eo, qui multo tempore in beneficio deſeruiuit, illum fuiſſe canonicè promotum, & numero nono, concluſione 1.nu.5. folio 28
Præſumitur minimè quem velle iactare ſuum, & bona ſua dilapidare, ſed potius acquirere, & ditari. concluſione 554. nume.2. fol.335
Præſumitur pro doctore, quòd ſit doctrina præditus. concluſio.528. num.9. fol.317
Præſumitur ita terminatum, ſicuti ſcriptum reperitur in lapidibus terminorum.conc.399.nu.9. fol.244
Præſumitur in dubio magis, quòd quis commiſerit delictum, quàm non.concluſ.222.nu.10. fol.149
Præſumitur pro iudice, & notario.concluſ.426.nu.15. fol.263
Præſumitur pro ſententia etiam quoad acta, de quibus non conſtat, quando eſt antiqua & lata partibus præſentibus, & non contradicentibus.conc.35.nu.22. fol.52
Præſumere eſt quaſi ante ſumere, accipiturq́ pro audere, vel tentare aliquid contra ius. quæſt.10.nu.1. fol.20
Præſumere vſurpatur pro aliquid ſumere.ibid.num.2.
Præſumere apud rhetores præoccupare ſignificat.ibi.nu.3.
Præſumere pro diuinare aliquid in dubio.ibi.nu.5.
Præſumere accipitur pro coniectura, & aliquando pro actu, qui fit impudenter, ac temerarie cõtra voluntatem ſuperioris.ibi.nu.6.
Præſumendum non eſt, quòd quis contra ſe mentiatur. concl.354. nu.7. fol 222
Præſumendum pro decreto ſufficit, quòd etiam ſimpliciter dictum ſit, cum cauſæ cognitione, licèt non enumerentur ſingularia. con.486.nu.4. fol.299
Contrarium numero 5.
Præſumendum non eſt aliquid placere principi, quod videatur à iuſto, & à vero abhorrere.conc.276.nu.17. fol.174
Præſumendum pro ſententia eſt, poſtquam tranſiuit in iudicatum. con.35.nu.13. fol.51
Præſumendum nõ eſt, aliquem velle pro modico deierare, aut aliud maleficium committere.con.9.nu.21. fol.19
Præſumptio naturæ quæ ſit.conc.10.nu.19. fol.20
Præſumptio iuris nonnunquam violenta appellatur.conc.10.nu.33. fol.21
Præſumptio eſt protela iudiciaria ſententiæ tranſactæ in iudicatum, & adeò potens, vt contra eam non admittatur probatio. conc.35.nu.11. fol.51
Præſumptio prædicta ſufficiens eſt, ſi modicum tempus interueniat, ſecus ſi plures dies, quia tunc ſimplex eſt.concluſ.92. numero 3. fol.82
Præſumptio ſemper captanda eſt, per quam delictum excludatur. con.467.nu.18. fol.290
Præſumptio iuris tolli non poteſt, niſi probetur contrarium. conclu. 214.nu.3. fol.146
Præſumptio malæ fidei videtur purgari ex curſu 30.annor. concluſ. 225.nu.2. fol.151
Præſumptio vehemens, & violenta in crimine adulterij, eſt videre nudum cum nuda. concluſ.59. numero 9.& quando numero 2. fol.67
Præſumptio bonitatis procedit etiam quando adſunt coniecturæ ſceleris alicuius, & malæ famæ. concluſione 234. numero octauo, fol.153
Præſumptio prima tollitur à contrarijs præſumptionibus. con.495. nu.16. fol.305
Præſumptio prioris malitiæ ceſſat, ſi quis poſt delictum honeſtè triennio vixerit.conc.222.nu.22. fol.149
Præſumptio cedit veritati, nec pluſquam veritas operatur. con.54. nu.8. fol.65
Præſumptio calumniæ, quæ vrget contra non probantem deducta, & propoſita, non eſt præſumptio iuris, & de iure, & contra probari poteſt.conc.254.nu.36. fol.159
Præſumptio ſimulationis, & vſuræ quo caſu videatur ceſſare in contractu venditionis cum pacto de retrouendendo.con.445.nu.12. fol.274
Præſumptio iuris quæ ſit ex latere rei, ſiue in criminali, ſiue in ciuili iudicio, cum pro eo regulariter præſumatur.conc.36.nu.27. fol.53
Præſumptio hominis quæ ſit.conc.10.nu.23. fol.21
Præſumtio temeraria quæ ſit.conc.10. nu.27. fol.21
Præſumptio eſt, quòd quilibet voluerit ſibi acquirere.con.16.nu.2. fol.38
Præſumptio iuris allegari debet.conc.170.nu.24. fol.126
Præſumptio ſemper ſuper re dubitabili verſatur. quæſt.16.nume.8. fol.25
Præſumptio iuris, & de iure quæ dicatur. quæſt.10.nu.48. fol.21
Præſumptio ſemper debet allegari.conc.304.nu.11. fol.187
Præſumptio quantumcunq; vrgens ſemper debet allegari. concl.1. num.13. fol.29.
Præſumptio, quòd cauſa præſumatur in principe, talis eſt, vt nihil contra illam poteſt obijci.con.277.nu.10. fol.173
Præſumptio, quæſiuiſſe de pecunijs publicis bancherium communis, ceſſat reddita ratione.conc.161.nu.3. fol.122
Præſumptio nulla ſimulationis inſurgit, ſi ego locaui rem meam alicui in perpetuum, cum pacto de emendo poſt certum tempus, & non ante, con.441.nu.14. fol.271
Præſumptio pro Priuilegiato ſuperat præſumptionem emergentem ex poſſeſſione priuati, quando agitur inter priuatum, & priuilegiatum.conc.574.nu.5. fol.347
Præſumptio vna tollit aliam. conc.446.nu.3. fol.274
Præſumptio, quòd bona allodialia ſint, ceſſat, quando ex verbis Principis narratur, ea fuiſſe conceſſa in feudum.concluſ.79.num.20. fol.79
Et quando etiam verba fuiſſent prolata ab alio, quàm à principe, vt num.21.
Præſumptio qualis qualis operatur, ſicut & fama. Et in antiquis pro plena probatione ſufficit. concluſione 79. numero vigeſimoprimo. fol.79
Præſumptio aliquãdo eadem eſt cum coniectura, quia ex ea vt plurimum ſolet oriri.con.14.nu.8. fol.24
Præſumptio pro inuentario per hæredem confecto eſt tanta, vt transferat onus probandi in aduerſarium.conclu. 205.num.20. fol.143
Præſumptio fraudis, & ſimulationis, quæ ex poſſeſſione retenta in donatione oritur, excluditur à clauſula precarij adiecta, quãdo non concurrerent alia adminicula.conc.558.nu.8. fol.339
Præſumptio vt ſententia antiqua præſumatur lata præcedentibus actis, tollitur quando per productionem proceſſus talia acta non reperiuntur.conc.35.nu.26. fol.52

Præ-

Præſumptio, quòd collatio clandeſtina ſimulata præſumatur, tollitur, ſi probetur aliqua legitima cauſa collationem occultè factam fuiſſe.conclu.176.num.4. fol.128

Præſumptio in incertis ſolummodo locum habet.ibi.nu.5.

Præſumptio in caſu adulterij habetur loco probationis, numero 10. conclu.57. nu.7.& 10. fol.66

Sui natura eſſe difficilis probationis,& in adulterio lex eſt contenta ea probatione quæ fieri poteſt.ibi.nu.8.

Præſumptio vbi pro aliquo ſubeſt, non admittitur probatio contra eam, niſi præcedente cauſæ cognitione. concluſ.253.numero 27. folio 158

Præſumptio delicti in dubio nunquam capitur. quæſt.10. nume.30. folio 21

Præſumptio eſt pro ſuſceptione ordinum inferiorum, ſi interceſſerit decennium.concl.304.nu.18. fol.187

Præſumptio clericatus ex poſſeſſione non ſufficit ad adiudicandum beneficium, niſi vnus titulus probetur. concl.302.nu.23. fol.186

Præſumptio dicitur exiſtimatio, quæ ex veriſimilibus coniecturis ducitur.quæſt.10.nu.7. fol.20

Præſumptio emergens ex diuturna præſtatione facta non animo obligandi non eſt iuris, nec de iure, & recipit probationem in contrarium.concluſ.279.nu.17. fol.176

Præſumptio cognitio eſt veritatis ex circumſtantijs reſultans. q.10. num.9. fol.20

Præſumptio debilitatur, munitur, atque mutatur, vt res ſuadent, quæ ipſam circumſtant.ibid.nu.10.

Præſumptio eſt argumentum ad credendum vnum factum ſurgens ex probatione alterius.quæſt.10.nu.11. fol.20

Præſumptio hominis, ſeu coniectura ita efficax eſſe poteſt arbitrio iudicis, vt ſufficiens indicium faciat ad torquendum.conc.340. nu.6. folio 201

Præſumptio legis transfert onus probandi in aduerſarium. ibidem numero 7

Præſumptio delicti licèt ſit valida ad obtinendam abſolutionem, non tamen ſatis eſt, vt ex ea aliquis condemnetur. conclu. 495. num.2. fol.304

Præſumptio delicti ſumi non ſolet, vbi agitur de præiudicio tertij. ibi.num.3.

Præſumptio vna tollit aliam,& fortior tollit debiliorem.conc. 225. nu.15. fol.151

Præſumptio, quòd coniunctus, familiaris, & vicinus præſumatur ſcire facta coniuncti, præfertur illi præſumptioni, quod per ſpacium triginta, & quadraginta ann. præſumatur bona fides. ibidem numero 16.

Præſumptio, quod quis non videatur deliquiſſe, non ſufficit ad eum condemnandum extraneo.conc.30.nu.21. fol.45

Præſumptio non debet extraneo prodeſſe, niſi allegetur.ibidem numero 22.

Præſumptio iuris tantum admittit contrariam probationem, ſecus iuris,& de iure.conc.2.nu.13. fol.29

Præſumptio iuris eſt, patremfamilias ſcire ea, quæ in domo fiunt. conc.227.nu.4. fol.151

Præſumptio vnionis beneficij procedit etiam per tempus 40. annor. conc.179.nu.4. fol.129

Præſumptio ſolet onus probandi in reum transferre, & quomodo. quæſt.17.num.6. fol.26

Præſumptio naturalis concurrit cum probatione bonæ famæ. concl. 234.num.5. fol.153

Præſumptio iuris quæ dicatur.quæſt.10.nu.31. fol.21

Præſumptio ſimulationis eſt, ſi venditor dederit optionem emptori, vt acciperet in emptione, quem fundum vellet de fundis ſuis.concluſ.443.nu.5. fol.272

Præſumptio de ſolemnitate propter antiquitatem, ceſſat, quando apparet ex facie inſtrumenti, ipſam ſolemnitatem non interueniſſe,conc.108.nu.3. fol.91

Præſumptio violenta tollitur in adulterio ex conſanguinitate, quæ etiam credebatur, niſi ficta, vel ſimulata eſſet. conc.59. num.12. fol.67

Præſumptio dominij de præſenti infertur ex confeſſione aduerſarij fatentis ſe quondam fuiſſe ſubiectum.concluſione 170. nu.12. folio 125

Præſumptio ſemper eſt pro reo in capitalibus cauſis, ne deliquiſſe credatur, & in ciuilibus, ne aliena bona occupare viſus ſit, quod eſt in peccatum incidere. quæſtione decimaſeptima, numero 13. folio 27

Præſumptio vnionis beneficij non inducitur ex diuturnitate temporis.concluſio.179.nu.2. fol.129

Præſumptio eſt contra illegitimum, & ad illam euitandam tenetur ipſe oſtendere litteras ſuæ diſpenſationis. concluſione 305.nu.14. folio 187

Præſumptio iuris transfert regulariter onus probandi negatiuam in aduerſarium.concluſ.205.nu.7. fol.143

Præſumptio tamen contra eum oritur de occulto auxilio, & tenetur probare contrarium.concluſ.159.nu.23. fol.121

Præſumptio, quæ oritur ex ſententia, & re iudicata recipit probationem in aduerſum per inſpectionem actorum.quæſt.10.nu.57. folio 21

Præſumptio tenuis ſufficit, ex quo non conſtat de iure alterius. conclu.167.nu.3. fol.124

Præſumptio dicitur vera probatio in materia, in qua probationes præſumptiuè tantum fieri poſſunt.quæſt.10.nu.16. fol.20

Præſumptio legis ſufficit, vbi lex requirit probationem per inſtrumentum.quæſt.10.nu.42. fol.21

Præſumptio iuris eſt probatio in materia pœnali & correctoria.ibi. numero 43.

Præſumptio orta ex qualitate armorum potentior eſt, & præualet illi, quæ oritur ex qualitate loci percuſſionis. concl.97.num.25. folio 85

Præſumptio eſt, quem facilè non conſcribere falſam ſcripturam. concl.111.nu.4. fol.92

Præſumptio iuris non ſolum ſatis eſt ad impugnandum aliquid, ſed etiam delictum probare poteſt.quæſt.10.nu.45. fol.21

Præſumptio iuris in illis caſibus propriè probatio eſt, in quibus veræ, & ſatis manifeſtæ probationes haberi non poſſunt. ibidem numero 46

Præſumptio eſt alicuius facti dubij ex quodam indicio, aut plena, aut ſemiplena probatio.quæſt.10.nu.12. fol.20

Præſumptio eſt ratiocinatio ſumpta à veriſimili. ibi.nu. 13.

Præſumptio in genere ſumpta minus eſt quàm ſimplex probatio, & minus quam indicium.ibi.nu.14.

Præſumptio proximè veritati accedit, & veriſimilitudo appellatur.ibi.nu 15.

Præſumptio omnis legis ſuper veriſimili innixa eſt. quæſtio. 10. numero 35. fol.21

Præſumptio illa, quæ ſit veriſimilior, efficacior eſt.ibi.nu.36.

Præſumptio non eſt propriè probatio, ſed releuatio probandi. ibid. numero 37.

Præſumptio quando ſtat pro aliquo, pars aduerſa, quæ contrarium probare vult, duriore probatione grauatur. ibidem numero 38.

Præſumptio iuris eſt, teſtem audiuiſſe, & ſcire illud, quod deponit, ſic communiter dici in ciuitate.concluſione 329.numero vndecimo, fol.197

Præſumptio probabilis quæ dicatur. quæſtione decima, nume. 82. folio 22

Præſumptio probabilis minimum impellit iudicem, vt ei pro quo præſumptio eſt, deferatur iuramentum, & ſententia feratur. ibi.num.84.

Præſumptionis natura ab irrationali abhorret.quæſtio.10.num.15. fol.20

Præſumptionis definitio.quæſt.10.nu.8. fol.20

Præſumptionis iuris, & de iure contrarium probari non poteſt.conclu.276.nu.12. fol.173

Præſumptioni probabili ſtandum eſt, donec contrarium probetur. quæſt.10.nu.83. fol.22

Præſumptionem habens iuris, & de iure, aliter probare non obligatur.quæſt.10.nu.50. fol.21

Præſumptiones in facto conſiſtentes ſi non conſiderantur à lege relinquitur arbitrio iudicis, an ipſis credendum ſit. concl.103.numero 21. fol.89

Præſumptiones temerariæ, leues, inualidæ, & nullius momenti à iure repelluntur, nec permouere debent animum iudicantis.quæſt. 10.nu.28. fol.21

Præſum-

Præſumptiones, & coniecturæ, quæ probent defenſionem, remittuntur iudicis arbitrio. concluſione 490. numero ſecundo, folio 302
Præſumptiones habitæ in ciuili, & fama præcedens operantur, vt iudex poſſit in crimine ad inquiſitionem procedere. concluſ. 34. num. 13. folio 51
Præſumptiones plures ſimul iunctæ, imò etiam duæ faciunt plenam probationem. conc. 397. nu. 4. fol. 243
Præſumptiones ſufficiunt in criminalibus, quando agitur de pœna pecuniaria. conc. 459. nu. 15. fol. 284
Præſumptiones ad dignoſcendum an bona feudalia ſint an allodialia, traduntur per Nat. &c. concluſione 79. numero vigeſimonono, folio 79
Præſumptiones & indicia ad probandum crimen læſæ maieſtatis debent eſſe euidentes, & apertæ. concluſione 462. numero 21. fol. 286
Præſumptionum naturæ, ſeu genera. quæſtione 10. numero decimoſeptimo, fol. 20
Præſumptionibus ex vrgentiſſimis poteſt procedi, & condemnari in caſu, in quo claræ probationes haberi non poſſunt. concl. 459. num. 16. fol. 284
Præſumptionibus non eſt ſtandum in illis cauſis, in quibus agitur de capite, & requiruntur probationes meridiana luce clariores. quæſt. 10. num. 78. fol. 22
Præſumptiua probatio transfert onus probandi in aduerſarium. concl. 426. nu. 12. fol. 263
De præterito præſumitur in præſens. concluſione 550. numero 5. folio 334.
Pretium ſi eſt determinatum à lege, vel ſtatuto, non eſt licitum partibus in ipſo ſe decipere. concluſione 443. numero decimo, folio 272
Princeps declarat verba inueſtituræ. concluſione 124. numero 31. fol. 102
Princeps ſi in confirmatione apponit totum tenorem inſtrumenti contractus, tunc bene probat illum contractum donationis, alienationis, & ſimilium. concl. 404. nu. 2. fol. 246
Princeps careret omni commercio, ſi reſolutio contractus initi eſſet in manu eius. concl. 276. nu. 29. fol. 144
Princeps non poteſt ſtatuere, niſi ex magna cauſa, vt apocha nullo ſuffulta adminiculo teſtium probet. conluſione 111. numero 7. folio 92
Princeps non habet fundatam intentionem, vt res intra fines ſuos aliquibus conceſſæ ſint feudales. concluſione 217. numero 11. folio 148
Princeps in inueſtitura narrans bona feudalia eſſe, cenſetur plenè edoctus. concl. 209. nu. 10. fol. 144
Princeps dicitur animal rationale, & ligatus dictamine rationis naturalis. conc. 276. num. 19. fol. 174
Princeps in confirmatione ſemper præſumitur confirmare ex certa ſcientia. concl. 282. nu. 19. fol. 178
Princeps vel prælatus in dubio malè tractare ſuos ſubditos non præſumitur. con. 193. num. 6. fol. 138
Princeps, niſi ex cauſa, ſtatuere non poteſt, vt de actis iudici credatur. concl. 32. nu. 39. fol. 48
Princeps ſi nominat ciuitatem, quæ non eſt, vel nominat aliquem ſub titulo dignitatis, quam non habet, cenſetur velle, quòd tales fiant, & eis conferre ius. concluſione 376. numero octauo, fol. 234
Princeps quando confeſſus eſt aliquid alicuius eſſe, cenſetur id conceſſiſſe illi, & donaſſe. concluſione 554. numero ſeptuageſimoprimo, folio 337
Princeps cum nominat ciuitatem, quæ non eſt, vel aliquem ſub titulo dignitatis, quam non habet, cenſetur velle, vt tales fiant, eiſq; conferre ius. ibi. nu. 72.
Princeps non poteſt ſuo vaſallo tollere feudum ſine cauſæ cognitione. concl. 276. num. 27. fol. 174
Princeps poteſt priuare reum, qui confeſſus fuit defectum ſui iuris, ſed non inferior à Principe. concluſione 36. numero trigeſimoſecundo, fol. 53
Concluſio locum habet in cauſa criminali. num. 33.
Princeps concedens Caſtrum, & territorium, videtur concedere quandam vniuerſitatem prædiorum intra fines poſitorum. conclu. 401. num. 3. fol. 245
Princeps donare non præſumitur, ſed vendere, quando in inſtrumento facta eſt mentio pretij, licèt extēt verba, concedimus vel indulgemus. con. 554. num. 51. folio 337
Principis mens regulariter talis eſſe præſumitur, qualis eſſe debet. quæſtio. 14. num. 20. fol. 24
Et permiſſum eſt, vt à nobis colligatur, dummodo non ſit admodum obſcura. ibi.
Principis ad iuſtificandum placitum ſufficit quæcunq; occaſio. conclu. 276. nu. 6. fol. 173
Principis in voluntate declaranda non eſt forma. concl. 282. nu. 10. folio 177
Principi aſſerenti in priuilegio bona ad ſe ſpectare tanquam poſita intra confines ibi expreſſos, credendum eſt maximè ſi fuerit ſupremus princeps, vt Pontifex, vel Imperator. conc. 401. nume. 9. folio 245
Principi, nec Regi fides adhibetur, ſi atteſtetur per proprias literas talem fuiſſe proditorem ſuum. concluſio. 462. numero quadrageſimoſecundo. folio 287
Principi quæ ſint ea quæ reſeruata ſunt. concluſione 424. nume. 48. fol. 261
Ad Principem ſolum ſpectat de finibus tractare, & non ad alium. concl. 271. num. 5. fol. 170
Principibus inferioribus creditur, & tamen probatio admittitur in contrarium. conc. 139. num. 12. fol. 108
Principale trahit ad ſe acceſſorium. concluſione 14. numero tertio, folio 37
Principale ſi incertum ſit, vitiat acceſſorium. concluſio. 159. nu. 15. folio 121
Principale ſiue antecedens, quando non eſt neceſſarium, etiam ſi conſequens commodius poſſit locum habere, eo probato, nō probatur conſequens. concl. 14. nu. 4. fol. 37
Principale ſi probatur ſacramento, ita etiam incidens, ſeu acceſſorium. conc. 549. nu. 8. fol. 333
De principali ad acceſſorium propter diuerſitatem rationis non infertur. concl. 14. num. 6. fol. 38
Principali ſublato non tollitur acceſſorium. concluſione 14. nu. 20. fol. 38
Principali ſublato, & acceſſorium eſt ſublatum, & quando. conclu. 14. nu. 13. fol. 38
Priuatio habitum præſupponit, & venia culpam. concl. 13. nume. 3. fol. 37
Priuilegium recipiendi teſtes non idoneos in crimine læſæ maieſtatis non videtur extendi, vbi maieſtas læditur ſolum verbis. conc. 462. numero 36. fol. 287
Priuilegium non ſoluendi vectigal datum fiſco, vel eccleſiæ nō competit emptoribus. concl. 102. nu. 12. fol. 88
Priuilegium dotis fauorabilius eſt, quàm fiſci. concluſ. 574. num. 2. fol. 347
Priuilegium habens ſigillum, quod non benè appareat, non facit fidem. conc. 247. nu. 2. fol. 156
Priuilegium Principis debet neceſſario probari per ſcripturam. conclu. 527. nu. 19. fol. 316
Priuilegium nullius eſt ponderis, niſi volens eo vti probet, tempore conceſſi priuilegij bona, de quibus agitur, pertinere ad ipſum concedentem. conc. 401. nu. 6. fol. 245
Priuilegia Summi Pontificis viuæ vocis oraculo conceſſa ſolent in publicas tabulas referri, & in matriculam redigi. concl. 264. nu. 8. fol. 166
Priuilegio ſi exprimatur certa qualitas circa eccleſias exemptas, illa qualitas non probatur per priuilegium, niſi de ea aliter conſtiterit. conc. 514. nu. 7. fol. 313
Priuilegia etiam enunciatiua, & aſſertiua, dummodo antiqua ſint, probant confinia. conc. 401. nu. 4. fol. 245
Ad probandum quē fuiſſe Papæ capellanum, ſufficit producere gratiam, in qua id narretur. concluſione 264. numero decimoquarto, fol. 166
Probando cum agitur quid in vniuerſum, vt quem eſſe dementem, ſufficiunt teſtes ſingulares. concluſione 502. numero decimoſexto. fol. 308

Pro-

Probanda ſolummodo ſunt ea, quæ neceſſario ad cauſam apud iudicem agitatam pertinent.qu.2.nu.27. folio 3

Probanda quæ ſint ab eo, qui beneficia collectorum vti reſeruata impetrauerit.concl.317.nu.22 folio 192

Probans accuſationem per teſtes, quorum perſonæ reprobantur, excuſatur à pœna, niſi aliqua ſuſpitione laborẽt, quid ſi per vnum. nu.11.concl.24.nu.9.& 11 folio 41

Probandis in nonnullis transfertur onus in reum, quæ vide remiſſiuè.qu.17.nu.3 folio 26

Probare de dominio apprimè difficile eſt.concl.456.n.28 folio.282

Probare quandoq; eſt periculum facere, experiri, & tentare. qu.3. nu.8 folio 3

Probare vnum non ſufficit, quando in pœnam calumniæ ius repellit non probantem propoſita ab alijs propoſitis.conc. 325.num.22. folio 195

Probare aliquando accipitur pro laudare, approbare, & commendare.qu.3.num.5 folio 3

Probare quandoq; eſt argumentis demonſtrare.ibid.nu.6

Probare ſi velim, quem nõ fuiſſe, vel fuiſſe vulneratum, id facile potero per oſtenſionem loci, in quo aſſeritur illatum fuiſſe vulnus abſq; alia probatione teſtium.qu.8.nu.10 folio 17

Probare ſemiplenè, facere imperfectè, & non facere paria ſunt.concluſ.36.nu.60 folio 54

Probantur per rei euidentiam expenſæ in aliquo loco.qu. 8. num.15 folio 17

Probari quid ſit illud, quod debet.qu.17.nu.16 folio 27

Probari tantummodo debent ea, quæ ad cauſam pertinent, & non quod extra rem propoſitam ſit, & inutile.qu.17.num.27.fol.27

Probari tantummodo debet illud, quod probatum probanti proſit, & quod ſit veriſimile.qu.17.nu.24 folio 27

Probari per ſolum aſpectum poſſunt, & liquidò conſtare iudici, ſenectus, iuuentus, imbecillitas, infirmitas, & ſimilia.qu.8.nu.12. folio 17

Probari quod non poteſt, tacendum eſt.qu.1.num.9 folio 2

Probari quid debeat, cum agitur de directa probatione dominij in perſonam illius, qui rem vendicare intendit.con.537.n.15.f.327

Probari per indirectum poteſt, antiquitatem tanti temporis vim tituli non habere.concl.225.nu.26 folio 151

Probari contra iuramentum ſtatutarium quibus caſibus non poſſit. qu.9.nu.15 folio 18

Probari quæ non poſſunt per veras probationes, in dubio probantur per præſumptiones, coniecturas, vel inditia.concluſ.397.num.5 folio 243

Probatio rei quando primò admittatur.concl.37.nu.11 folio 55

Probatio ſimplex abſentiæ nihil concludit tanquam incerta. concl. 8.nu.8 folio 35

Probatio contra præſumptionem iuris admittitur per indirectum. concl.225.nu.25. folio 151

Probatiò per iuramentum recipitur, etiam vbi ageretur de modico. concl.9.nu.20 folio 19

Probatio ſemiplena in ciuilibus facit indicium ad torturam in criminalibus.concl.34.num.15 folio 51

Probatio contra Papæ aſſertionem, licèt non directè poſſit fieri, poteſt tamen indirectè.conc.139.num.18 folio 108

Probatio generale nomen eſt, & ſub ſe plures continet ſpecies.qu.4. num.1 folio 4

Probatio ſi facta eſt ante terminum, vt die præfixi termini, poſtquam idem terminus elabi incipit, rata cenſetur.concl.17 nu.33 folio 27

Probatio per verba enunciatiua non valet contra tertium ſiue in præiudicium tertij.concl.106.nu.7 folio 90

Probatio per inſtrumentum dicitur mortuæ vocis.qu.6.nu.1. fol.10

Probatio per teſtes validior eſt, atq; dignior ea, quæ fit per inſtrumenta.qu.6.num.2 folio 10
Contrarium, num.6.

Probatio per inſtrumenta extra ordinem eſt, atque quodammodò prodigioſa, vt animalis mortui corio credatur cunctis tacentibus.ibidem num.3

Probatio per inſtrumenta validior eſt, & dignior, & probatio per ſcripturam firmior eſt illa, quæ fit viua voce.ibi.nu.6.
Contrarium ſupra num. 2.

Probatio per ſcripturam fieri ſolet facilius, & tutius.ibi. nu. 9.

Probatio per inſtrumenta quare maioris ſit ponderis, quàm ea per teſtes.ibidem num.11

Probatio per inſtrumenta in factis antiquiſſimis melior eſt, quàm quæ per teſtes.ibidem num.16 folio 10

Probatio per inſtrumentum præfertur, quando teſtes dicant, ſe memoria nõ tenere, an inſtrumẽto interfuerint, necne.ibi.n.41.f.11

Probatio plena, quæ ex inſtrumẽto proficiſcitur, vnius teſtis probationem diruit.ibidem num.44

Probatio per duos teſtes perfecta, atq; legitima eſt.ibi. nu.47.fol.11

Probatio præſumptiua nullo modo recipitur, cum conditione appoſita vera probatio nominatur, & concludens probatio requiritur.qu.10.nu.77 folio 22

Probatio per euidentiam rei, & loci aſpectum admittitur poſt concluſionem in cauſa, cum iſta quodcunque probationis genus ſuperet.qu.17.num.58 folio 28

Probatio cui facienda ſit, vide remiſſiuè.ibidem nu.59

Probatio ſemiplena excuſat à calumnia, quando iuramentũ in ſupplementum probationum deferri poteſt.concl.36.nu.45.fol.54

Probatio incerta, dubia, & confuſa non releuat, & nihil operatur. ibidem num.64 folio 55

Probatio viſus quando non poteſt haberi in occultis, auditus concurrente fama habetur pro plena probatione.concluſ. 62. nu.2. vide contra nu.3 folio 68

Probatio de auditu per ſe ſola non ſufficit etiam concurrente fama ad probandum adulterium, vt ſeparetur matrimonium, niſi alia adminicula, vt amor, vel amplexus, & ſimilia concurrant. ibid. num.5 folio 68

Probatio generalis agnationis non inducit proximitatem, vt poſſit ſuccedi.concl.73.nu.5 folio 73

Probatio per euidentiam facti fortior de mundo eſt, & omnibus alijs validior.qu.8.num.5 folio 17

Probatio per euidentam rei admittitur contra iuramentum damnum paſſi, de detrimento illato, etiam quòd ſtatuto caueatur, illi iuramẽto ſtandum eſſe, & illud habendum pro pleniſſima probatione, nec contrarium probari poſſe.ibi.num.6

Probatio per euidentiam rei, & per aſpectum adeò omnium eſt optima, & nunquam prohibita, nec ipſi derogatum cenſeatur. ibidem num.7.

Probatio per euidentiam rei omnibus eſt potentior & inter omnes eius generis maior eſt illa, quæ fit per teſtes de viſu.ibi.nu.8

Probatio per rei euidentiam non reijcitur poſt didicita teſtificata, etiam ſi quis poſteà non admittatur ad probationem. ibi.n.9.

Probatio per duos teſtes legitima dicitur.conc.303.nu.2 folio 186

Probatio per iuramentum poſſidentis admittitur propter antiquitatem facti, niſi ius commune eſſet contra poſſidentem, & quando procedat.concl.180.nu.29 folio 130

Probatio vbi requiritur ad veritatem effectus, non ſufficit probatio communis exiſtimationis.concl.171.nu.3 folio 126

Probatio plena requiritur ad adiudicationem beneficij, nec ſufficiunt verba narratiua.ibid.

Probatio ſemiplena, quæ elidebat præſumptionem calumniæ, à contraria præſumptione tollitur.concl.254.nu.19. folio 159

Probatio dominij auctoris non requiritur, quando ſumus in dubio, & agitur petitione hæreditatis.concl.537.nu.18 folio 327

Probatio abſentiæ aduocati eſt iuſta cauſa dilationem dandi, ſi breue ſit impedimentum, alias non.concl.10.nu.2. folio 36

Probatio poſſeſſionis, & communis reputationis non ſufficit quoad effectum dominij transferendi, & adiudicationis fiendæ. conclu. 539.num.24. fol.328
Secus quoad poſſeſſionem tuendam.

Probatio præſumptiua & coniecturalis ſufficit in antiquis. concluſ. 103.nu.18. fol.89

Probatio per famam non ſufficit, quando agitur de adiudicando beneficium alicui.concluſ.546.nu.18 fol.332

Probatio contraria iuramento non admittitur, ſi caſus nõ ſit nimis præiudicialis.concluſ.471.nu.41. fol.293

Probatio directa non requiritur in probatione confinium, ſed ſufficit probatio adminiculata per veriſimilia adminicula, quæ inducuntur per verba enunciatiua. concluſione 394. numero 6. folio 240

Probatio tituli leuior ſufficit in poſſeſſorio, ſecus quando agitur in petitorio.conc.305.nu.8 fol.187
Probatio contra præſumptionem iuris, & de iure non admittitur. qu.10.num.49 folio 20
Probatio violentiæ operatur, quòd contra agentem non poteſt referri quæſtio dominij à violento inuaſore.conc.536.n.11.fol.326
Probatio, quæ per duellum fieri ſolebat, hodie ex iure Pontificio abrogata eſt, & per Tridentinum Concilium deteſtata, penituſq; exterminata.qu.4.nu.7 fol.4
Probatio dicitur facta efficax, ſi vnus teſtis probet veritatem, & alius probet famam.concl.255.nu.4 fol.160
Probatio præſumptiua dominij ſaltem inducitur ex confeſſione facta ſiue principaliter, ſiue incidenter, donec probetur contrarium.concl.545.nu.10 folio 331
Probatio quo pacto fieri debeat, vide remiſſiuè per totum concluſionum opus.qu.17.nu.15 folio 27
Probatio per auditum ſufficit in antiquis, cum probatio per viſum ſit impoſſibilis.conc.395.nu.5 fol.242
Probatio admiſſa à iudice parte contradicente, & proteſtante non va etiam ſi pars non appellet.concl.346.nu.24 fol.208
Probatio ſemiplena non excuſat à calumnia, quia pro nō probatione habetur.concl.254.nu.14 folio 159
Probatio filiationis difficilis.concl.106.nu.11 folio 90
Probatio euidentiſſima eſt, quæ fit per priuilegia, & inſtrumenta indubitata, clara, quæ fit per teſtes, vel facti euidentiam, & minus euidens, quæ fit per coniecturas.qu.4.nu.5 fo.4
Probatio ſemiplena interdum dicitur plena, ſecundùm ſubiectam materiam.concl.459.nu.17 folio 284
Probatio viſus ſolius cum ſola, nudi cum nuda in lecto, recipitur pro valida in materia probationis copulæ carnalis.conclu.452.nu.8 folio 279
Probatio damni per iuramentum nō ſufficit, ſi villa teneretur damnum illatum in ſuo territorio reſarcire.concl.471.nu.21 f.293
Probatio per iuramentum non admittitur, vbi quis conuenitur ex dolo alterius, etiam ſi pactum interuenerit, quòd iuramento ſtetur.ibid.nu.22
Probatio per iuramentum creditoris non ſufficit ad detinendum in carceribus debitorem.conc.455.nu.3 fol.281
Contrarium, num.5.
Probatio pro dote præferenda eſt, cum pares ab vtraq; parte probationes ſunt.concl.565.nu.3 folio 344
Probatio per argumēta admittitur in confinibus.c.397.n.2. f.243
Probatio per confeſſionem partis admittitur cōtra ſententiam, quæ tranſit in rem iudicatam.qu.10.nu.53 fol.21
Probatio contraria præſumptioni iuris, & de iure admittitur in his, quæ à partis conſenſu pendent.ibi.nu.54
Probatio ex rei euidentia, & ex notorio contra præſumptionem iuris, & de iure admittitur.ibidem num.55
Quod declara, vt ſub num.57
Probatio teſtium de auditu in antiquis non ſufficit, niſi concurrat fama, aut aliud adminiculum.concl.104.nu.6 folio 89
Probatio multis modis fit, & quibus.qu.2.nu.22 fol.3
Probatio eſt aliquando efficere, vt probum, rectumq; ſit, & ita iudicetur id, quòd quis facit, vel dicit.qu.3.nu.7. fol.3
Probatio in contrarium confeſſioni non debet admitti, quando confeſſio facta eſſet coram hærede.concl.376.nu.5 folio 234
Probatio, quòd quis bona non habeat, fieri debet per nuntios, & exploratores miſſos à iudice ad inueſtigandum.con.204.n.2.f.142
Probatio per ſolum iuramentum creditoris ſufficit ad capiendum debitorem, quando adeſt probabilis ſuſpitio inſtantis fugæ.conc. 455.num.11 folio 281
Probatio per iuramentum creditoris non ſufficit ad capiendum debitorem, ex eo quia non poſſideat immobilia.ibi.nu.12
Probatio ſemiplena, quæ fit per comparationem litterarum, quæ ſit. qu.12.num.1 folio 23
Probatio eſt oſtenſio rei dubiæ per legitimos modos iudici facienda in cauſis apud ipſum iudicem controuerſis.qu.2.nu.17. fol.3
Probatio quare dicatur eſſe oſtenſio.ibi.num.18
Probatio euidens dicitur illa, quæ ex cōiecturis colligitur in caſibus, in quibus lex ſtatuit, vt coniecturæ habeant vim plenæ probationis.concl.496.nu.3 folio 305
Probatio, ſeu fides facienda eſt iudici, & non aduerſario.qu.2.numer.24 folio 3
Probatio & facultas iurandi damnum tranſit contra hæredem damnum dantis, præſertim ſi lis erat conteſtata cum defuncto, qui damnum dedit.concl.471.nu.13 fol 293
Probatio confinium per coniecturas quando non ſatis ſit actori, & quo caſu ſint probanda plenè.concluſ.397.nu.9. fol.243
Probatio ſola ſpatij annorum ſine obligatione cauſæ non ſufficit.concluſ.101.nu. 4 folio 88
Probatio aditionis requiritur, vltra quod quis poſſideat bona patris.concl.45.nu.3 fol.60
Probatio ſemiplena quomodo reſultet ex vno teſte in tantum, quòd poſſit deferri iuramētum ſuppletorium probationis, vide remiſſiuè.qu.11.nu.8 folio 22
Probatio per ſtigma ſufficit etiam quoad poſſeſſionem, & dominium animalium.concl.91.nu.4 fol.82
Probatio olim fieri ſolita, quæ purgatio ferri candentis nuncupabatur, per Summos Pontifices ſublata fuit.qu.4.nu.9 folio 4
Probatio nō communis, quæ fieri ſolebat per purgationem aquæ frigidæ, per Summos Pontifices abrogata fuit.ibidem nu.10
Probatio per confeſſionem admittitur contra præſumptionem iuris, & de iure.qu.10.nu.51 folio 21
Probatio exacta, & plena non requiritur in factis antiquis, ſed leuiores ſufficiunt probationes, ſecus in nouis.con. 103.nu.12.fo.89
Probatio adminicularis, & præſumptiua ſufficit in antiquis.ibid. num.13
Probatio qualis qualis ſufficit in antiquis, vbi etiam indicia, & probationes recipiuntur.ibid.num.14
Probatio contraria præſumptioni iuris admittitur.qu.10.n.47.f.21
Probatio eſt rei dubiæ per argumenta oſtenſio.qu.2.nu.8 folio 3
Probatio vincit præſumptionem.concl.30.nu.17 folio 45
Probatio facienda eſt poſt litis conteſtationem & non ante.qu.17. num.41 folio 27
Probatio anima eſt proceſſus, & victoriam cauſæ, & deciſionem reſpicit.qu.1.nu.13 folio 2
Probatio directa quæ dicatur.concl.115.nu.9 folio 96
Probatio magis arcta, & perfecta requiritur aduerſus eum cui fauet iuris præſumptio.concl.36.nu.28. fol.53
Probatio contraria præſumptioni iuris an admittatur, vide remiſſiuè.qu.10.nu.32 folio 21
Probatio contra præſumptionem iuris, & de iure recipietur parte nihil opponente.qu.10.nu.63 folio 22
Probatio per aſſertionem partis nō dicitur legitima in præiudicium tertij.concl.75.num.21 folio 75
Probatio per euidentiam facti eſt adeo clara, vt nihil magis, nec iudex aliud, quàm illam requirit, ad rem ipſam agnoſcendam. qu.8.num.1 fol.17
Probatio per præſumptiones, indicia & coniecturas in antiquis dicitur plena, & legitima probatio.conc.397.nu.12 fol.243
Probatio ad præiudicium aduerſarij debet plenè probari exiſtente aduerſario, ſecus aliàs non exiſtente.concl.171.nu.6 f.126
Probatio poteſt fieri poſt terminum, ſi per iudicem in termino non admiſſa iniuſtè. concl.118.nu. 12 fol.98
Probatio omiſſa doloſè coram arbitratore, non probabit de nouo coram iudice recurſus. Et ibi ſecus.ibi.nu.13 fol.4
Probatio vera, & propria quæ dicatur.qu.4.nu.12
Probatio per præſumptiones, & coniecturas dici non poteſt vera, & propria probatio.ibidem num.13
Probatio illa, quæ ex diuerſis probationum generibus oritur, dicitur præſumpta, & non eſſe propriè probatio.ibidem nu.14
Probatio plena illa eſt, quæ tantam fidem facit, quantum ad finiendam controuerſiam ſufficit.ibi.num.15
Probatio plena in ſeptem præcipuas ſpecies diuiditur, & in quas.ibi. num.16
Probatio ſemiplena quæ ſit.ibi.num. 17.
Probatio generale verbum eſt, & ſub ſe plures probationum formas continet.q.2.nu.4. fo.2
Probatio ſemel facta de non tuto acceſſu in prima commiſſione deſeruit in commiſſione executorialium.conclu.17.nu.5. fol.39
Et adhuc præſumitur timor & metus durare, niſi contrarium probetur.ibid.

Probatio certa non debet obſeruari ob incertam. concl. 574. num.6 fol.347

Probatio vera debet de neceſſitate concludere, de probationibus.c.in præſentia.concl.452.nu.4 fol.279

Probatio per iuramentũ creditoris quare ſufficiat ad detrudendum in carceribus debitorem.concl.455.num.6 folio 281

Probatio temporis certi in libello commiſſi adulterij eſt de ſubſtantia, quo nõ probato, etiam probato delicto accuſatus abſoluitur. concl.58.nu.7 folio 66

Probatio cõtra præſumptionem iuris, & de iure admitti poteſt propter honeſtatem perſonæ.qu.10.nu.73 fol.22

Probatio contra præſumptionem iuris, & de iure admittitur, vbicunq; publica vtilitas agitur.ibi.nu.74

Probatio dominij orta ex ſolutione cenſus eſt tantum præſumptiua, & ex ea ſolutione probatur poſſeſſio.concl.544.nu.3 folio 331

Probatio debet concludere.concl.472.nu.9 fol.294

Probatio facienda eſt per plures idoneos teſtes; vel per confeſſionem aduerſarij, vel per inſtrumenta, vbicunq; lex; aut ſtatutum probationes apertiſſimas requirit.qu.10.nu.76 fol.22

Probationes poſt receptas ſuper ſimulatione turpitudinem ſuam licitum eſt allegare.concl.447.nu.40 fol.277

Probatio miraculoſa videtur; quòd pelli vnius animalis iam mortui credatur, vtpote inſtrumento publico.qu.5.nu.15 folio 5

Contra ius, & officium Tabellionis eſt, quòd credatur chartæ animalis mortui ſine adminiculo aliquo, ibid.

Probatio eſt rei dubiæ per teſtes, vel inſtrumẽta, indicia, & præſumptiones oſtenſio.qu.2.nu.11 fol.3

Probatio etiam fit per confeſſionem partis, per euidentiam facti, & per iuramentum.ibidem nu. 12

Probatio eſt fides veri legitimis modis, & temporibus facta cognitori cauſæ.ibidem nu.13

Probatio contra præſumptionem ſi fit per iter indirectum admittitur.qu.10.nu.65 folio 22

Probatio contraria præſumptioni admittitur; antequam ſententia feratur.ibdem num.66

Probatio contra præſumptionem iuris, & de iure quamuis non recipiatur, reſtitutio tamen in integrum, ſi iuſta cauſa ſubſit, admittitur.ibidem num.67

Probatio per proteſtationem, quæ actum præceſſerit, vel interceſſerit in ipſo actu, admittitur contra præſumptionem iuris; & de iure.ibidem nu.68

Probatio in contrarium nõ admittitur, vbi per præſumptionem iuris, & de iure tollitur crimen. ibid.num. 69

Probatio efficacior requiritur ad probandum non veriſimile.qu.17. num.25 folio 27

Probatio illa rata non cenſetur, quã iudex admittit ad probandum, quod de iure proponi non deberet.ibi.nu.26

Probatio non tuti acceſſus quoad vnum, nõ ſufficit quoad alium, etiam ſi in commiſſione eſſet clauſula, omnesq; alios, & quando procedat.concl.17.nu.3.& 4 folio 39

Probatio de non tuto acceſſu non fit, ſi commiſſio ſignata ſimpliciter ſit, fiat vt petitur, ſi petatur in ea per edictum citari, ſecus ſi ſit ſignata, fiat, vt petitur in forma, quia erit neceſſaria informatio. concl.17.nu.9 folio 39

Probatio ab aduerbio, probè, originem traxit; & quare.qu.3.num.1 folio 3

Probatio ea de cauſa nominata eſt, vt ſit eius, quod erat dubium, quædam quaſi propalatio, atq; manifeſtatio.ibidem nu.2

Probatio dici poteſt quaſi proba actio.ibi.num.3

Probatio per inuentarium; bona nõ ſufficere ad ſoluenda debita hæreditatis, non concludit neceſſariò, prout concludere debet.concl. 205.num.2 fol.143

Probatio in caſibus fortuitis clandeſtinis; vt in furto, fit per coniecturas, & quomodo, & dicitur manifeſta probatio. concluſ. 88. num.14 folio 81

Probatio coniecturalis, & præſumptiua probat benemerita. conclu. 185.num.1 fol.134

Probatio coniecturalis admittitur contra poſſidentem poſſeſſione iuſta cum titulo, & bona fide.concl.107. num.3 folio 91

Probatio coniecturalis, & præſumptiua non habet obſtare iuſtè poſſidenti.ibi.num.4

Probatio per coniecturas non admittitur in cauſa criminali: ibidem num.6

Probatio de antiquo per præſumptionem non procedit in probandis ſubſtantialibus inſtrumentorum corroſis.ibidem num.7

Prouatio ſemiplena ſufficit in materia attentatorum. concluſ. 147. nu.7 fol.114

Probationis imperfectæ quarta ſpecies cõſtat ex priuatis ſcripturis, quibus non eſt plena adhibenda fides.qu.13.nu.1 fol.23

Probationis genus per nominationem in quibus reperiatur in iure proditum.concl.411.nu.12 fol.251

Probationis contrarium damni factæ per iuramentũ damnum paſſi probari poteſt, etiam ſi lege municipali caueatur, credi debere de damno per iuramentum illud.concl.471.nu.34. fol.293

Probationis titulum difficillimum eſſe, & onus probandi graue, & oneroſum, arduumq; probationes inuenire.quæſtion.1. num. 19. fol.2

Probationis ſemiplenæ definitio.qu.11.num.1 folio 22

Probationis ſpecies per teſtes, omnibus alijs dignior, naturalis eſt, congruitq; cum iure diuino.qu.5.nu.9 fol.5

Probationis ſcientia dicitur dubia, quando ratio probationis eſt incerta.concl.413.nu.12 fol.252

Probationis virtutes, vires, & emolumenta.qu.1.nu.14 fol.2

Probationis non communis ſpecies quæ ſint.qu.4.nu.6 fol.4

Probationis natura eſt, vt neceſſariò concludat. concluſ. 38. num. 7 fol.56

Probationis definitiones variæ à varijs doctoribus traditæ fuere.q.2. num.7 fol.2

Probationis ſemiplenæ quatuor ſunt ſpecies, & quæ.qu.4. nume. 18 fol.4

Probationis ſemiplenæ quæ per famam fit, vide naturam remiſſiuè. qu.11.nu.22 fol.23

Probationi per inuentarium, bona non ſufficere ad ſoluenda debita hæreditatis, ſtatur etiam, quando agatur de magno præiudicio tertij.concl.205.nu.14 fol.143

Probationi prædictæ contrarium probare volens non admittitur. concl.94.nu.8 fol.83

Doctores contrarium tenentes allegantur.ibi.nu.9

Probationem plenam faciunt duo teſtes deponentes, apocham fuiſſe ſcriptam à debitore.concl.110.nu.3 fol.91

Probatione qualibet in contrarium ſublata, nunquam tamen illi derogatum cenſetur, quæ fit per euidentiam rei.quæſt.10. nu.56 fol. 21

Probationis quando agitur directè, non in modum præambuli, non ſufficit probatio per communem ſenſum.concl.171.nu.4 fol.126

Ex acceſſorio neceſſariò infertur ad principalem probationem conc. 569.nu.4 fol.345

Probationes per teſtes de auditu, vel per famam, licèt ſufficiant ad probationem dominij antiqui, tamen per illas non infertur ad præſens dominium.concl.550.nu.10 fol.334

Probationes idoneæ in ciuilibus non probant in criminalibus. concl. 34.nu.2 fol.50

Probationes in criminalibus debent neceſſariò concludere, & requiruntur luce meridiana clariores, vrgentiores &c. ibidem nume.3.

Probationes factæ in cauſa ciuili ſuper delicto non probant in criminali.ibid.num.4

Probationes vrgentiores requiruntur, quando agitur de pœna corporali.ibi.num.5 fol.51

Probationes quando fieri debeant.qu.17.nu.30 fol.27

Probationes eſſe debent luce clariores ad cõdemnandum.concl.459. nu.14. fol.284

Probationes peragi poſſunt; nullo ad probandum præſcripto termino.qu.17.nu.34. fol.27

Probationes veriſimiles iura recipiunt in actibus, in quibus probationes veræ non poſſunt haberi. concluſ.452.num.5. fol.279

Probationes rei prius admittuntur in præiudicialibus quæſtionibus. concl.37.nu.14 fol.55

Probationes veriſimiles, & coniecturales ſufficiunt in probandis cõfinibus, quando non conſtat de iuſtitia poſſeſſionis illius; contra quem agitur, ſed ſi conſtet, tunc actor plenè probare debet. concl. 393.nu.12 fol.239

Probationes, quæ ab vno, & eodem teſte originem habent, an faciant plenam probationem. concl. 255. nu. 5 f. 160

Probationes aliæ, quàm per confeßionem non faciunt fidem in iudicio plenario, cum factæ fuerint in ſummario. conclu. 348. nu. 10 fol. 215

Contrarium ibidem.

Probationes, quæ nullo pacto fieri debuerunt, nullius ſunt ponderis. qu. 17. nu. 28 f. 27

Probationes circa alimenta ſunt difficiles, ideò ſufficiunt probationes per coniecturas, & per domeſticas perſonas. con. 77. n. 8. f. 76

Probationes in plures diſtribui formas. qu. 1. nu. 23 fo. 2

Probationes, quæ aliàs non recipiuntur, fauore dotis admittuntur. concl. 565. nu. 2 fol. 344

Probationes minus perfectæ reperiuntur in probatione confinium, ac terminorum antiquorum, & ſemiplenæ ſufficiunt, admittunturq́; præſumptiones, & coniecturæ. concl. 393. nu. 2 f. 239

Probationes in cauſa nullitatis, vel appellationis, ſi de nouo oriantur, poſſunt, & debent recipi, non obſtante ſtatuto, vel iure communi prohibente. concl. 118. nu. 14 fol. 98

Probationes ſi non fiunt facto arbitratoris occurrente, de nouo fieri poſſunt ad probandum eius dolum. concl. 118. nu. 10 fol. 98

Probationes in ſummario ſi ſunt plenariæ, probant ac ſi receptæ eſſent in plenario. concl. 33. nu. 49 fol. 50

Probationes imperfectæ coniunguntur in his, quæ ſunt difficilis probationis. concl. 397. nu. 8 f. 243

Probationes iuxta legis normam fieri debent. q. 2. nu. 23 fol. 3

Probationis inter ſpecies, quare illa, quæ ſit per teſtes, primum ſibi locum vendicet. qu. 5. nu. 3 fol. 5

Probationes minus perfectæ, coniecturæ, ac argumenta, quæ in alijs non ſufficiunt, recipiuntur ad probandum confinia. conclu. 397. nu. 3 fo. 243

Probationes in cauſis beneficialibus accipiuntur etiam poſt factam concluſionem in cauſa. conc. 17. nu. 46 fol. 27

Probationes debent plene fieri in materia obiectiua. concluſ. 1. nu. 14 fol. 29

Probationes duæ ſemiplenæ poſſunt iungi ſimul, & facere plenam probationem. concl. 255. nu. 3 fol. 160

Probationes nouæ quando recipi non debeant. concl. 118. n. 52 f. 99

Probationes indicia dici ſolent. qu. 15. nu. 7 f. 24

Probationes ſi poſt probatorium terminũ elapſum fiant irritæ ſunt, ſi præſcriptus terminus peremptorius eſt. qu. 17. nu. 32 fol. 27

Probationes per indicia, & coniecturas in antiquis tunc ſufficiunt, quando reus nondum præſcripſit contra actorem, licèt ſit iuſtus poſſeſſor cum titulo, & bona fide. conc. 397. nu. 11 f. 243

Probationes ſæpe pereunt ex longinquitate temporis. concluſ. 180. num. 23 fol. 130

Probationes rei præcedunt, ſi ſunt in promptu, & ſi probationes actoris temporis curſum deſiderant. concl. 37. nu. 12 fol. 55

Probationes non ob aliud in iure requiruntur, quam vt veritas in apertum referatur. qu. 8. num. 2 fol. 17

Probationes quando requiruntur liquidißimæ ad victoriam conſequendam, ſatis eſt probare præſumptiones à iure inductas. qu. 10. num. 41 fol. 21

Probationes debent eſſe claræ, vbi agitur de probando crimine. conc. 13. nu. 10 fol. 37

Probationes ſemiplenæ circa confinia ſufficiunt, dummodo ſimus in antiquis, ſiue agatur de maiori, aut minori præiudicio. concluſ. 393. nu. 7 fol. 239

Probationes rei ſemper præferuntur probationibus actoris, quando ſunt pares, vel aliquo reſpectu inferiores. concl. 36. nu. 34 f. 54

Probationes in criminalibus requiruntur clariores. ibi. nu. 35

Probationes, quæ alias non adhiberentur, adhiberi poſſunt in probandis confinibus. concl. 397. nu. 6 fol. 243

Probationes in ciuili fidem faciunt, cum agitur criminaliter. concl. 348. nu. 18 fol 216

Contrarium, num ſeq.

Probationes factæ in ciuili non probant, nec præiudicant in criminali. concl. 351. nu. 4 fol. 219

Contrarium, ibi. fol. 220

Probationes in criminalibus debent eſſe luce meridiana clariores. concl. 165. nu. 4 fol. 124

Probationes dubiæ, & à perſonis ſuſpectis, vt à domeſticis, fratribus, & conſanguineis ad patrocinium rei admittuntur. concluſ. 68. num. 9 fol. 71

Probationum materia eſt fauorabilis. concl. 452. nu. 6 f. 279

Probationum nulla certior, quàm quæ ſit per euidentiam facti quæ cuicunq; alio generi præfertur, & omnes alias probationes ſuperat. qu. 8. nu. 4 fol. 17

Probationum ſimilitudo florum coloribus. qu. 1. nu. 22 fol. 2

Probationum ſpecies duodecim in genere, & quæ. conc. 4. nu. 2. fol. 4

Probationum vis, & poteſtas. qu. 1. num. 6 fol. 2

Probationum fructus. qu. 1. num. 20 fol. 2

Probationum formæ in duo præcipuè capita diuiduntur, ſcilicet in plenam, & ſemiplenam. qu. 4. nu. 11 fol. 4

Probationum materiæ vtilitates, & laudes. qu. 1. nu. 1 folio 1

Probationum materia nulla fœcundior, & vberior in vniuerſo legum campo. num. 4 fol. 1

Probationibus quantum tribuatur. qu. 1. nu. 18 fol. 2

Probatum non probari, & nõ deductum deduci poteſt, etiam ſi tantum dictum ſit de nullitate ſententiæ. concl. 118. nu. 15 fol. 98

Probato principali, non probatur acceſſorium, quando eſt diuerſa ratio. qu. 14. nu. 19 fol. 38

Probato dominio de præterito, videtur probatum de præſenti. concl. 550. num. 2 f. 334

Probata poſſeßione de præterito præſumitur in præſens quando allegatur continuatio poſſeßionis ad commodum poſſeſſoris. Et hoc quando non procedat. con. 170. nu. 27 fo. 126

Probata minime in cauſa principali probari poſſunt in cauſa appellationis. conc. 118. num. 1 fol. 98

Intellige, vt num. 57

Probata æſtimatione infertur ad venditionem. c. 567. n. 2 f. 345

Probata minime probari, & non oppoſita opponi poſſunt in cauſa appellationis. concl. 118. nu. 21 fol. 98

Probata promißione vſurarum dotis, neceſſariò dicitur ipſius dotis promißio probata, & probata ſolutione gabellæ pro aliquo contractu probatur ipſe contractus contra partes præſentes. concluſ. 14. nu. 15. & ibi contrarium. f. 38

Probata ſemel poſſeßione rei mobilis, non præſumitur, quòd ille poſſideat ex poſt. concl. 170. nu. 26 f. 126

Probata confirmatione electionis præſumitur electionem fuiſſe legitimam, & probata confirmatione inſtitutionis non curatur de præſentatione, quaſi legitima præſumatur, & nu. 8. concluſ. 16. nu. 6. & 8 fol. 39

Probata præſcrip. circa acceſſoria, non cenſetur probata circa principalia. concl. 14. nu. 22 fol. 38

Probata minime coram arbitro, probari poſſunt coram iudice, ad quem confugitur ratione læſionis. concl. 118. nu. 7 fol. 98

Probatis duobus finibus probata dicitur identitas rei, etiam ſi aliæ demonſtrationes non conuenirent. concl. 393. nu. 14 f. 239

Proceſſus ſine litis conteſtatione eſt ipſo iure nullus. concl. 33. nu. 16. fol. 49

Proceſſus factus in materia poſſeſſorij probat in alia inſtantia reſpectu petitorij. concl. 33. nu. 31 fol. 50

Proceſſus multi arbitrorum in nihilum redigi poſſunt, cum non adhibeant teſtes in eorum actis. concl. 32. nu. 43 f. 48

Procurator Cæſaris non poteſt adire hæreditatem pro Cæſare, nec ſeruum iubere, quòd adeat, niſi faciat meliorem Cæſaris conditionem. concl. 49. nu. 2 f. 63

Procurator non producta in principali producet in cauſa appellationis. concl. 118. nu. 25 f. 98

Procurator ante omnia mandatum producere tenetur. concluſ. 180. nu. 10 f. 130

Procurator licèt non exprimat nomine domini facere: tamen præſumitur facere nomine domini. concl. 38. nu. 3 f. 55

Procurator prætextu erroris reuocare poteſt confeßionem per ipſum factam maximè in cauſis beneficialibus, & matrimonialibus. conclu. 369. num. 3 f. 232

Procurator tenetur, quando gerit actũ reſpiciens ſe ipſum tantum, & non dominum. concl. 38. nu. 5 f. 56

Procurator reipublicæ, ſi legitimè cõfitetur habuiſſe, & recepiſſe pecuniam rerum venditarum, vel tributorum, probat cõtra ipſam Rempublicam. concluſ. 369. nu. 10 fol. 232

Procu-

Procurator adiuuans filium amici in iudicio præſumitur ob amicitiam, quam cum eius patre gerebat adiuuaſſe, ob idq; impenſam, vel præmium conſequi nolle. concl. 554. nu. 56 fol. 337
Procuratoris factum, factum domini dicitur. concl. 38. nu. 4 fol. 55
Procuratorem ſe allegans tenetur probare. concl. 78. nu. 27 f. 77
Prodigioſum eſt, in vna eccleſia eſſe duo capita. co. 468. n. 7 f. 291
Producens ſcripturas, cenſetur fateri omnia, quæ in ipſis continentur. conc. 368. nu. 9 f. 231
Producens libellum, vel ſupplicationem cum proteſtatione; quod de eo vult iuuari in parte, & partibus, probat. conc. 368. n. 22. f. 231
Producens teſtamentum in iudicio tacitè videtur fateri illud validum, ſed ſi declaretur nullum, ex tacita confeſſione validitatis, non obſtabit, quominus poſſit agere ab inteſtato. concl. 357. numer. 7 f. 222
Prohibetur à lege, ne pater præiudicet filio in legitima. conclu. 364. num. 3 fol. 229
Prohibito principali præſumitur etiam prohibitum id, per quod ad illud peruenitur; vt nu. 1. & ibi ſecus. concl. 102. nu. 9. fol. 88
Prohibitum lite pendente in magno, nec in minimo quicquam licèt innouare. con. 148. nu. 8 fol. 114
Prohibitum à lege eſt, ne liceat Patri præiudicare filio in legitima. concl. 361. nu. 12 fol. 226
Prolatum generaliter pro ſpeciali habetur. conc. 113. nu. 5 fol. 94
Prolis ad legitimitatem non exigitur de eſſentia ipſa veritas matrimonij; ſed ſufficit quaſi poſſeſſio, & opinio colorata maritalis. concl. 342. nu. 6 fol. 202
Promiſſio facta prælato cenſetur in dubio facta intuitu eccleſiæ. con. 202. nu. 7 fol. 142
Promiſſio non dicitur facta in ſcriptis, niſi quando hoc eſt actum aperte, vt aliter promiſſio non valeat. concl. 435. nu. 9. fol. 267
Promiſſio; & ſolutio paria iudicantur. concluſione 360. numero 7. fol. 225
Promiſſio ſi præcedat confeſſionem, ſubſequens confeſſio de recepto probat, nec poteſt opponi exceptio de nō numeratione, aut receptione pecuniæ. concl. 361. nu. 51 f. 227
Promiſſio dotis neceſſariò probata dicitur, probata promiſſione vſurarum dotis. concl. 436. nu. 3 fol. 267
Promiſſio de euictione non ligat venditorem, ſi iure quodam extra ordinem euincatur. concl. 299. nu. 15 fo. 184
Promptiores debemus eſſe ad ſoluendum, quàm ad condemnandum. concl. 438. nu. 3 fol. 267
Pronunciandum pro reo eſt ſtātibus paribus probationibus; etiam ſi ſit malæ conditionis, & famæ, & actor ſit perſona valdè honeſta, & legalis. concl. 36. nu. 13 f. 53
Pronunciandum in dubio in fauorem rei eſt, etiā ſi probationes eſſent pares, & in dubio debet abſolui. &c. contl. 36. nu. 26 f. 53
Pronunciando ſuper derelictione non perit ius alicuius partis; ſed remanet incolume. concl. 117. nu. 3 fol. 97
Propinquus legans propinquo ratione propinquitatis legare videtur. concl. 156. nu. 26 fol. 119
Proprietarius præſumitur ille, cui ſoluitur cenſus. concl. 538. num. 5 fol. 327
Proteſtatio non iuuat lege contrarium præſumente. concl. 44. nu. 8 fol. 59
Proteſtatio non eſt neceſſaria, ſi alio modo poteſt conſtare de impedimento appellandi, & potius eſt de conſilio quàm de neceſſitate. concl. 116. num. 11 fol. 96
Proteſtatio de impedimento appellandi quando ſit neceſſaria, & quando non, vide ibi per totum. ibidem nu. 12
Proteſtatio adiuuat proteſtationem, etiam ſi talis eſſet, quod aliàs inferret aditionem hæreditatis, puta ſolutionis, & vide ibi contrarium. concl. 47. nu. 10. & 12 fol. 62
Proteſtatio non eſt neceſſaria, quando producuntur teſtes contra abſentes, quia abſens non intelligitur conſentire, cum non habeat cauſam contradicendi. concl. 408. num. 24 f. 248
Proteſtatio alimentorum animo repetendi quando operetur, vide remiſſiuè. concl. 77. nu. 3 fol. 76
Proteſtatio filij volentis eſſe hæredem patris, & reſeruantis credita ſua, quomodo teneat. concl. 44. nu. 4 fol. 59
Proteſtatio, & deſtinatio animi, facit in concubinam. concluſ. 341. num. 6 fol. 202
Proteſtatio impedit litis conteſtationem, quando actor proponens, & reus reſpondens proteſtatur hoc facere, non animo litem conteſtandi. concl. 434. nu. 18 fol. 266
Proteſtatio conteſtationem litis impedit, ſi iudex non iubeat conteſtari. concl. 434. num. 20 fol. 266
Proteſtatio non valet, dum lex imperat, vetat, vel punit, ibidem num. 21
Proteſtatio, quia eſt contraria facto, non iuuat proteſtantem in neceſſarijs actibus. ibid. num. 22
Proteſtatio non releuat, quando cogitur quis præcisè litem conteſtari. ibid. num. 23
Proteſtatio contraria facto non iuuat. concl. 252. nu. 7. f. 157
Proteſtatio prodeſt, quando dominus recipit penſionem tantummodo temporis præteriti, ideſt elapſi, antequā caducitatem declararet. ibidem num. 9
Proteſtatio quomodo procedat, & iuuet. concl. 44. num. 10 f. 59
Protocolli initio ſi ſignum ſuum notarius appoſuit, & nō in alijs imbreuiaturis, an iſtiuſmodi imbreuiatura valeat, & nunquid idem tabellionis ſignum cenſeatur repetitum, vide remiſſiuè. q. 6. num. 96 fol. 13
Prouincia quot modis à doctoribus accipiatur, ibi remiſſiuè. concl. 7. num. 4 fol. 35
Prouincia vnaquæq; ſuo ſenſu abundat. concl. 426. nu. 21 f. 263
Prouiſio beneficij de iure patronatus laicorum quando valeat. conc. 177. nu. 2 fol. 129
Prouiſus ab habente poſſeſſionem conferendi præfertur ei, cui ille, ad quem de iure pertinet, contulit, non tamen eſt in poſſeſſione. concluſ. 173. num. 7 f. 128
Prouiſus à Papa ſi habet eius prouiſionem motu proprio, præfertur prouiſo ab ordinario. maximè ſi adſit etiam clauſula decreti irritantis. concl. 314. nu. 5 f. 191
Prouiſum contra clandeſtinè poteſt excipi de crimine, vel infamia ad differendam poſſeſſionem. concl. 176. nu. 2 f. 128
Proximitas, vel coniunctio perſonæ non ſufficit ad probandam donationem ſimulatam, niſi concurrant aliæ coniecturæ, & præſumptiones inducentes fraudem, vel ſimulationem. concluſ. 558. num. 18. f. 340
Publica fides, quam ſaluum conductum noſtri appellant, eſt fragilis cautio. concl. 19. nu. 10 f. 40
Publicæ fidei non debet credi, quando agitur de periculo vitæ, nu. 10 concl. 19. nu. 9. & 10 f. 40
Puer non longè à furioſo diſtat. conc. 534. nu. 32 f. 352
Pulchritudo habet multum in præſumendo libidinem hinc inde. concl. 61. nu. 2 f. 67
Pulchritudo cum pudicitia litem quaſi perpetuam habent ad inuicem. concl. 61. num. 3 f. 68
Punire vnum pro alio non debet iudex. concl. 17. nu. 4 f. 39
Pupillus vna cum auia tutrice morari debet. concl. 534. nu. 33. f. 325
Pupillus quippe ipſo iure tutus eſt ab omni præiudicio. ibidem concl. 371. nu. 1 f. 233
Pupillus, qui apud auiam tutricem in alia parochia permanſit, non præſumitur ibi voluiſſe domicilium conſtituere. conclu. 534. numer. 15 fol. 324
Pupillus, vel aliàs minor 14. annorum in crimine læſæ maieſtatis rectè recipi debet in teſtem. concl. 462. nu. 4 f. 286
Pupillus per habitationem in domo hæreditaria non probatur adire, niſi per longum tempus habitet. concl. 44. nu. 24 f. 59
Pupillus, & tutor ſi ambo ingrediantur poſſeſſionem, & domum paternam, probatur ex hoc adire hæreditatem. concl. 44. num. 25 fol. 59
Purgatio moræ admittitur, quando ius aduerſarij non eſt factum deterius. concl. 133. nu. 4 f. 105
Pythoniſſa quædam ad vitam reuocauit Samuelem precibus Saulis Regis. concl. 262. nu. 32 fol. 164

Q

QVæſtio, vbi domicilium elegerit, & cuius Parochiæ cenſendus ſit puer, qui natus in vna, cum parentibus eſſet orbatus, ſub tutela auiæ in alia parochia per quatuordecim annos habitauit, in prima onera ſubiens, decimas bonorum perſoluens, & ſupellectilia cuſtodiens; in ſecunda

quandiu vixit, diuina audiens, & eccleſiaſtica ſacramenta percipiens. Et cui parochiali eccleſiæ fratres prædicatores, quibus ipſe morti proximus legauit, teneantur ad quartam. concl. 534. num. 31 folio 325
Quæſtio de æquiualentia, & paritate benemeritorum, & donationis per Doctorum opiniones in hac concluſione diſcutitur. concl. 186. num. 8 fol. 135
Quæſtio iuramenti eſt ſpecialis etiam in foro ciuili. conc. 347. n. 72 folio 213
Quæſtio, cui parochiali eccleſiæ canonica debeatur, quando aliquis parochianus alicuius parochialis eccleſiæ in rure ſitæ, metu belli, & hoſtium immanitate, domicilium mutat, & vbi commigrauit, perit. conc. 534. nu. 27 fol. 325
Quæſtio ſi inciderit inter filiam defuncti, & agnatos de feudo aſſerentes eſſe feudalia bona, & filia negante, filiæ dicto ſtatur aſſerentis eſſe allodialia, & per conſequens mittenda eſt in poſſeſſionem. concl. 209. num. 5 fol. 144
Qualis qualis probatio ſufficit in antiquis. conc. 394. nu. 11 fol. 241
Qualis qualis probatio quanta ſit, & cuius effectus. concl. 33. nu. 29 fol. 50
Qualitas requiſita ad actum debet ſpecificè probari. concluſ. 467. num. 25 folio 290
Qualitas extrinſeca non præſumitur, niſi probetur. conclu. 85. nu. 3 folio 80
Qualitas perſonæ donantis inſpicienda eſt, ſolent enim nobiles pro beneficijs, & obſequijs præſtitis multam ampliorem referre gratiam. concl. 186. nu. 16 fol. 135
Qualitas viri, & eius conditio, & facultates attendendæ ſunt, vt præſumatur bona vxoris non eſſe omnia paraphernalia. con. 211. num. 8 fol. 146
Qualitas, & narrata, quando ſunt de ſubſtantia actus, vtrumque probari debet. concl. 325. nu. 13 fol. 195
Qualitas in principali agente exaggerans factum cēſetur adeſſe etiam in præſtante auxilium. conc. 159. nu. 20 fol. 121
Qualitas, quæ eſt cauſa, vt quis audiatur, debet probari. conclu. 73. nu. 2 fol. 73
Qualitatis cum aliquid adijcitur per modum non debet vtrumque probari, ſi in articulis eſt appoſita clauſula, non ſe aſtringens ad vtrumq; probandum. concl. 325. nu. 12 fol. 195
Qualitati nominis potius ſtatur, quàm nomini proprio. concl. 503. num. 16 fol. 309
Qualitates, & circumſtantiæ rei confirmatæ non probantur, licèt per confirmationem explicitè factam confirmatum probetur. concl. 404. nu. 7 fol. 246
Quando dicatur iuſta cauſa abeſſe. concl. 6. nu. 2 fol. 34
Quarentigia non tollit præſumptionem fraudis. concluſ. 391. num. 5 fol. 238
Quaſi poſſeſſio priuilegij quando non tendit in præiudicium alicuius, ſufficit vſq; eo, vt nō debeat excludi ab vſu, niſi probetur contrarium. concl. 527. nu. 9 fo. 316
Quaſi poſſeſſio in collatione, vel præſentatione beneficij quid operetur. conc. 173. nu. 5 fo. 128
Quaſi poſſeſſio ex vnico tantùm actu præſentationis acquiritur. concluſ. 173. nu. 8 fol. 128
Quaſi poſſeſſio probatur ſecuta inſtitutione per præſentationem. concl. 173. nu. 9 fol. 128
Quaſi poſſeſſio priuilegij non prodeſt, niſi aliter probetur, quando quis vult priuilegio vti in præiudicium alterius. c. 527. n. 8. f. 316
Qui vult ſe præſcriptione decem annorum tueri; probare præſentiam debet eius, contra quem præſcribit. concl. 7. nu. 5 fol. 35
Qui clam aliquid faciunt, cenſentur habere malam fidem, & qui malè agit, odit lucem. con. 445. nu. 2 fo. 273
Qui dicit feciſſe ad defenſionem, debet probare. conc. 72. nu. 2. f. 73
Qui prior appellat, prior agat. qu. 17. num. 10. fol. 27. & concluſ. 37. nu. 6 fol. 55
Qui tenentur reſidere in ſua eccleſia. concl. 5. nu. 5 fol. 34
Qui allegat præſcriptionem: quia eius fundamentum, illam probet. conc. 7. nu. 7 fol. 35
Qui malè agit, lucem odit. con. 98. nu. 23 fol. 87
Quæ in nullius ſunt bonis, occupanti conceduntur. concl. 549. nu. 11 fol. 333
Quæ iudici aperta ſunt, nulla probatione indigent. q. 2. nu. 21. fol. 3
Quæ tangunt iam deducta in principali cauſa deduci poſſunt, non alia noua non deducta prius. concl. 118. nu. 51 fol. 99
Quæ conſiſtunt in faciendo, probantur ex præſumptionibus. concl. 530. num. 3 fol. 317
Quod non apparet, eſſe non videtur. concl. 112. nu. 9 fol. 93
Quod ſemel vni fuit permiſſum, pro lege ſeruandum nō eſt. quæſt. 4. num. 8 fol. 4
Quod latet, dicitur non exiſtere, ſiue non eſſe. conc. 112. nu. 5 fol. 93
Quod dictum eſt de teſtibus, procedit etiam, ſi eſſent mulieres. concl. 85. nu. 12. fol. 80
Quem reputari communi opinione habilem habilitate generali non ſufficit, ſed requiritur, vt exiſtimetur habilis habilitate ſpeciali. concl. 188. nu. 18 fol. 136
Quicunq; donat, cenſetur velle dominium in donatarium transferre, & conſequenter inter viuos, & irreuocabiliter donare. concluſ. 562. nu. 17 fol. 342
Quicunq; à legato recipit, quod ad eum iure legationis non pertineat, ſub manu publica tenorem literæ, per quam talis poteſtas ipſi legato eſt commiſſa ſpeciatim, habere curet. conc. 269. nu. 16 fol. 169
Quicquid probatur per teſtes, vel inſtrumenta, non poteſt probari per aliud. qu. 6. nu. 114 fol. 13
Quicquid ſine cauſa agitur, nihil regulariter operatur. conclu. 345. num. 14 fol. 205
Quicquid ſitum eſt intra fines Diœceſis, Prouinciæ, Ciuitatis, vel caſtri, quoad iuriſdictionem, & non quoad proprietatem, præſumitur eſſe illius, cuius eſt Diœceſis, Prouincia, Ciuitas, vel Caſtrum. concl. 552. nu. 2. fol. 334
Quicquid eſt intra fines prædiorum, præſumitur eſſe dominorum prædiorum, ſi fines eorum ſunt priuatarum perſonarum. conclu. 217. nu. 12 fol. 148
Quicquid probari poteſt per iuramentum, permittitur contrarium aduerſario probari. concl. 10. nu. 4 f. 36
Quicquid vltra neceſſarias demonſtrationes adijcitur fruſtra eſt, & non vitiat. concl. 503. nu. 5 folio 309
Quilibet bene agere præſumitur, & ſemper præſumptio delicti excluſiua admittitur. concl. 2. n. 2 fol. 29
Quilibet tenetur illud probare, quod eſt fundamentum ſuæ intentionis. concl. 525. nu. 2 folio 315
Quilibet naſcitur nudus, & pauper. ibid.
Quilibet agens probare debet rem, cauſam, & actionem. qu. 1. nu. 8. folio 2
Quilibet præſumitur cauſam ſuam præferre alienæ. concluſ. 561. num. 26 folio 342
Quilibet præſumitur bonus, non autem doloſus. concl. 531. n. 2. f. 318
Quilibet de vniuerſitate recipitur pro teſte, ſi aliquis de vniuerſitate accuſet prælatum. 306. num. 8 folio 188
Quilibet admittitur ad teſtimonium dicendum, qui non reperitur expreſſè prohibitus. concl. 310. num. 4 fol. 188
Quilibet poteſt ſoluere debitum alienum. conc. 44. nu. 30 fol. 59
Quilibet præſumitur ſanæ mentis. concl. 502. n. 14 fol. 308
Quilibet in re propria eſt moderator, & arbiter. con. 79. nu. 4. f. 78

R

Ratificans ex ratificatione obligatur. conclu. 347. nu. 84. folio 213
Ratificatio facta parte abſente nō probat, niſi tendat ad declarandam voluntatem ratificantis. concluſ. 347. num. 89 folio 213
Ratio generalis efficit, vt dictum extendatur ad caſum ad quem alias non adaptantur verba etiam in materia ſtricta. conclu. 312. num. 10 folio 189
Ratio eadem vbi non eſt, idem ius non eſt iudicandum de principali, ſicut de acceſſorio. nec econtra. concl. 14. nu. 21 fol. 38
Ratio, quia vidi eum feciſſe ad ſuam defenſionem, ſatis eſt, & valida cauſa ad probandum defenſionem. concl. 490. nu. 15 fol. 302
Ratio quare teſtes ſingulares probent crimen læſæ maieſtatis. concl. 462. nu. 17 fo. 286
Ratio dati, & recepti facta inter aliquos, licèt ſit facta in abſentia partis, inducit probationem quoad alios. conc. 347. nu. 82. f. 213

Ratio

Ratio differentiæ inter comparationem literarum apodiſſæ, & libri rationum.conc.330.num. 18 fol. 198

Ratio dominij debet eſſe per legitimam conſequentiam titulorum, & poſſeßionis continuatæ,conc.547.num.4 fol.332

Ratio ſcientiæ teſtis, quia ſum vicinus, non ſufficit, vbi agitur de probatione eorum, quæ in genere ſciri non poſſunt.conc.233. numero 3 folio 153

Ratione dominij teſtis adducet, ſi dixerit, ego ſcio illũ eſſe dominũ, quia vidi, quòd emit à Titio fundum, qui eum tenebat pro ſuo, & vidi fundum tradi ſibi ex dicta cauſa &c.concl. 547. num.7. fol.332

Ratum habere verbis, vel facto, paria ſunt. conclu. 403. numero 13 folio 246

Rebannitus etiam ſi re ipſa non ſit cancellatus de banno, ſi per ſolemne inſtrumentum in archiuio publico apparet reuera ſolutam pœnam in banno contentam, non dicitur, nec figuraliter, nec ſubſtantialiter amplius bannitus.conclu.162.num.29 folio 123

Recognitio directi domini potius conſideratur in conſtituenda penſione, quæ ſoluitur ab emphyteuta, quàm emolumentum ipſius concedentis.conc.251. num. 6 fol.157

Recognitione non obſtante res præſumitur allodialis, etiamſi ab imperatore de ea facta fuerit inueſtitura. concluſi. 79. numero 12 folio 78

Reconuentio in cauſa appellationis fieri poteſt.conclu. 118. num.26 folio 99

Rector ſi fuit longo tempore in poſſeßione, & communiter pro tali habitus, ſufficit hoc tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio, conclu.1. num. 10 folio 29

Rectori eccleſiæ ſufficit longo tempore pro rectore in eccleſia eum habitum fuiſſe pro vero rectore. concluſione 1. numero 8. & 10. folio 29

Rectores eccleſiarum illius prouinciæ, in qua petuntur decimæ, admittuntur ad probandum conſuetudinem alicuius loci non ſoluendi decimas.concl.483.num.4 folio 297

Recurſus ad iudicem ad quem habet vim appellationis.conc.118. numero 8 folio 98

Regiſtratio non tantum præiudicat regiſtranti, ſed etiam omnibus cauſam ab eo habentibus. concluſione 207. numero 3. folio 144

Regiſtrum non ſolùm præiudicat regiſtranti, verum etiam ſola patientia actus regiſtrationis conc.207.num.4 folio 144

Regula non valenti agere, non currere præſcriptionem, eſt naturalis.con.7. num.14 folio 35

Regula cancellariæ de non iudicando iuxta formam ſupplicationis, habet locum, quando petitur beneficium adiudicari, non in abſolutoria.conc.171.num.5 fol.126

Et ita intelligitur alia regula, non fieri commißionem cauſarum literis non abſolutis, in adiudicatoria, non in abſolutoria.

Regula Bartoli, quod quando aliquis aſtrinxit ſe ad aliquid probandum, ſi non probat, perdet cauſam, procedit ſolum in actore, & non in reo.conct.36. num. 38 folio 54

Regula ꝙ quis non teneatur oſtendere titulum ſuæ poſſeßionis, non habet locum in beneficialibus.conclu.180.num.3 fol. 130

Regulam qui habet pro ſe, debet habere intentionem fundatam, donec contrarium probetur. conc.75.num.3 folio 74

Regni nobilitas efficit, vt præſumatur donatio.concl. 554.nume.60 folio 337

Reiteratio deliberationem præſupponit, & ideo à cõfeßione gemina ta recedi non poteſt, nec reuocari prætextu erroris. conclu.347 num.45 folio 212

Contrarium vide num. 48

Relatio ad inſtrumentum, in quo nihil continetur, nullum effectum producit, & ita nec relatio facta ad inſtrumentum defectiuum, concl.358.num.4 fol.223

Relationi diſcuſſoris dicentis ſe inquiſiſſe, & nihil inueniſſe, fides habetur.conc.521.num.2 fol. 314

Relictum factũ pauperibus pro exoneranda conſcientia reuocari nõ poteſt: quia habet vim debiti confeſſati.concluſione 359. numero 26 folio 224

Relictum factum pauperibus pro exoneranda conſcientia, quare reuocari non poßit.conclu.347.numero 102 folio 214

Relictum, ſi inutile omnino eſt, & per declarationem vtile reddatur, tunc eadem ſolemnitas adhibenda eſt in declarando, quæ cõſueuit in dando requiri.concl.485.num.11 folio 298

Remiſſoria non datur ad partes ſuper attentatis, vt probentur attẽtata poſt litis pendentiam, ſed ſolum datur terminus ad probandum in curia de ſtylo palatij. conc.147.num. 2. & 3. etiam ſi per teſtes conſtaret de fumo.ibi. & vide rationem. folio 113

Remiſſoria datur reo ad ſe excuſandum non attentaſſe, niſi euidenter conſtaret de attentatis, & reo ad repulſam denegare. ibid. num. 3

Renuntians liti, & cauſæ in prophanis cenſetur renunciare etiam iuri.conc.347.num.67 fol.213

Renunciantem appellationi agi ad reuocationem attentatorũ permittitur.conc.148.num.18 folio 114

Renunciatio appellationis quomodo probetur.concl. 117. numero 28 folio 98

Renuntiatio appellationis non probatur, ſi appellans proteſtatur executionem ſententiæ non petijſſe animo renuntiandi. ibidem num. 29

Renunciatio appellationis inducitur per actum contrarium appellationi.ibid.num.30

Renunciatio appellationis non inducitur, ſi id, quod facit appellans proteſtationi contrarium, non acceptatur à parte. ibidem num.31

Renunciatio appellationis generaliter probatur per aditionem ad iudicem à quo. ibi. num.32

Renunciatio litis licèt operetur quoad litem, & cauſam, non tamen per eam in ſpiritualibus cenſetur renunciatum iuri.conclu. 347. num.64 folio 212. & 213

Renunciatio iudicialis abſenti prodeſt, quando à iudice recepta fuerit pro abſente.conc.347.num.114 folio 214

Intellige vt ibi.

Renunciatio de iure reali, ſiue expreſſè, ſiue tacitè facta fuerit, probat, & valet in fauorem abſentis. concluſione 347. numero 108. fol.214

Renunciatio exceptionis non numeratæ pecuniæ ſi fiat in interuallo probat, & valet.conc. 361. num.21 fol.226

Renunciatio exceptionis non numeratæ pecuniæ ſi fiat incontinenti cum iuramento, tenet, & probat, nec poteſt contra eam venire. ibid.num.22

Renunciatio non nocet renuncianti, quando non fuit acceptata per partẽ.conc.347.num.5 fol.210

Renunciatio non nocet renuncianti, quando non fuit acceptata per partem.concl.346. nu.12 folio 208

Renunciatio ſimulationis non valet. conc. 447.num.24 fol.276

Renunciatio ſimulationis quo caſu, & quare multum operatur.ibi. num. 25

Renunciatio ſimulationis videtur magis grauem, & ſuſpectum reddere contractum.ibid.num.26

Renunciatio ſimulationis ſimulata præſumitur, ſi ex legitimis probationibus contractus ſimulatus appareat. ibidem numero 27 folio 277

Renunciatio exceptionis, ſi poſt ex interuallo facta, etiam ſine inſtrumento, tollit præſumptionem ſimulationis.concluſi.447.nu. 46 fol. 277

Repræſentatio primi parentis non fit, niſi per eius hæredem.cõclu.45 num.18 fol.61

Res immobilis vendi nõ poteſt, quando æs alienum tolli poteſt ex vẽditione rerum mobilium.con.219.num.2 folio 148

Res quæ ſunt intra fines Caſtri, Prouinciæ, vel Regni, ſi per aliquem poſſeſſæ non ſunt, & ignoretur, cuius ſint, præſumuntur eſſe illius, cuius eſt Prouincia, vel Regnum. concluſio. 217. numero 16 folio 148

Res inter alios acta alijs non præiudicat. concluſione 14. numero 16 folio 38

Res quæ probatur perueniſſe ad aliquem, præſumitur penes illum exiſtere, niſi ꝓbetur deperdita, vel diſtracta, & nõ ſufficit aſſerere rem apud ipſum non extare.conc.205.num.18 folio 143

Res, quarum dominus eſt conductor, & res alienæ, quas colonus poßidebat mala fide, & inuehit in fundum conductum inſcio do-

mino rerum, an cenſeantur domino obligatæ pro penſione, diſtingue, concl. 210. num. 15 folio 145

Res ſacra per ſymoniam venditur, ſic per barratariam venduntur leges, quæ dicuntur ſacratiſsimæ. concluſione 164. numero 10 folio 124

Res licèt in dubio cenſeatur libera, & allodialis, tamen quando fama in contrarium concurrit, & ſumus in antiquis, & de facto alterius agitur, illa fama facit plenam probationem. concl. 209 num. 8 folio 144

Res amiſſa dicitur, quando facta diligenti inquiſitione non inuenitur. conc. 88. num. 3. folio 81

Res in fundum illatæ, & inuectæ, vt ibi perpetuo maneant, pro penſione obligatæ ſunt domino, & quænam ſunt inuecta, & illata animo, vt ibidem permaneant vſque ad finem conductionis, ſtatur arbitrio iudicis. conclu. 210. num. 20 folio 145

Res iudicata dici non poteſt, vbi eſt à ſententia appellatum. quæ. 7 num. 71 folio 16

Res quæ ſit grauis, & magna, vel parua, arbitrio iudicis relinquitur. conclu. 554. numero 64 folio 337

Res de facili reuertitur ad ſui priorem naturam. conclu. 172. nu. 16 folio 127

Res Emphyteutica caduca dici non poteſt, antequam dominus directus declarauerit voluntatem ſuam fore, rem haberi pro caduca ob non ſolutionem. conc. 251. numero 13 folio 157

Res aliena etiam vendi poteſt. concluſione 549. numero 2. folio 333

Res videntur eſſe cuius ſigno ſignatæ ſunt. concluſione 91. numero 3 folio 82

Res immobilis, quæ aliàs fuit intra certos terminos, hodie præſumitur ibi eſſe. conclu. 403. num. 22 folio 246

Res ſacra nec poſsideri, nec præſcribi poteſt. conclu. 546. numero 10 folio 332

Res quælibet præſumitur libera. conclu. 177. num. 8. folio 129

Res æſtimatur minoris conſtare ratione oneris adiuncti. concl. 447 num. 13 folio 276

Res empta non efficitur illius, cuius eſt pecunia, ſed ementis, niſi ematur ex pecunia eccleſiæ: quia tunc cenſetur eccleſiæ, & quando procedat. concl. 53. num. 5. & 6 folio 64

Res mediocres eccleſiæ debent vendi. concluſione 75. numero 13. folio 75

Rei quando aliquis ſuſtinet partes, reo ſufficit dicere, bona non ſufficere, & nihil aliud tenetur docere. concluſio. 205. numero 22 folio 143

Rem in nullius eſſe bonis, quo pacto probetur. concluſi. 549. numero 12 fol. 333

Rem qui vendit ſuam, ſine qua viuere non poteſt, ſimulatè vendere præſumitur. concl. 443. num. 4 folio 272

Rem ſterilem permiſſum eſt eccleſiæ alienare ſine ſolemnitate. conc. 75. num. 23 folio 75

Rem ad probandum ſuam eſſe, ſufficit inducere poſſeſsionem de præſenti. conclu. 539. num. 9 folio 328

Rem qui ſemel poſſedit, adhuc eam poſsidere præſumitur. concl. 170 num. 3 folio 125

Rem in feudum habens, quidquid eſt intra fines illius rei, cenſetur iure feudi habere, niſi aliud probetur. concluſio. 217. numero 22 folio 148

Re qui vtitur vt dominus, præſumitur dominus. concl. 548. nume. 9 folio 333

Rebus ſuis prohibetur quis ponere ſtigma alienum. concl. 91. nume. 5 folio 82

Reſcriptum per teſtes probari poteſt, quando à principio pars non inſtet ſuper productione reſcripti. conc. 491. num. 17 fol. 303

Reſcriptum poteſt probari per teſtes dum deponant, ipſum fuiſſe in iudicio exhibitum præſente parte, & publicatum, ſeu in actis publicis redactum. ibidem num. 18

Reſcriptum Papæ ſi continet diuerſas gratias, per ſubreptionem in vna, non vitiatur in alia. concluſione 325. numero 5. folio 195

Reſeruatio vſusfructus non ſufficit ad euitandas alias præſumptiones ſuſpitionis, quæ adeſſent in donatione. conclu. 558. nume. 16 folio 339

Reſeruatio beneficij ſubcollectoris inducitur, ſi conſtet de qualitate vnicitatis. concl. 317. num. 23 folio 192

Reſeruatio per gratiam ſolam probatur, & manuum Summi Pontifi. appoſitio, quæ impediunt ſuſpenſionem petitorij. conclu. 183 num. 44 folio 133

Reſtitutio apochæ facta per creditorem debitori arguit liberationẽ. conc. 111. num. 15 folio 93

Reuelatio confeſsionis tam verbo, quàm ſigno, vel quouis alio modo, prorſus prohibita ſub pœna quaſi hæreſis. conclu. 377. num. 6 folio 235

Reuocatio executionis per viam attentati, quando non fiat & quãdo duret attentatum, & fiat reuocatio illorum reuocationis. conclu. 146. num. 20 fol. 113

Reuocatio non inducitur, licèt per mortem, vel finitum officium ceſſet voluntas. concl. 188. num. 31 folio 136

Reuocatio confeſsionis facta incontinenti non prodeſt confitenti, ſi antequam reuocetur, fuiſſet acceptata à parte. conclu. 350. numero 11 folio 218

Reuocatio voluntatis non inducitur per mortem, ſed ceſſatio. concl. 188. nume. 25 folio 136

Reuocatio confeſsionis permittitur indiſtinctè ſiue in iudicio, ſiue extra iudicium. con. 352. num. 4 fol. 220

Reus non renunciat iuri abſolutionis, etiam ſi non probat exceptiones ſuas. con. 37. num. 5 folio 55

Reus non condemnatur, etiamſi ſe aſtrinxiſſet ad aliquid probandum, & deficeret, ex quo actor non probauit. conclu. 36. num. 37 folio 54

Regula Bartoli, quod quando aliquis aſtrinxit ſe ad aliquid probãdum, ſi non probat, perdat cauſam, procedit ſolum in actore, & non in reo. ibidem num. 38

Ponitur caſus, quando reus ſit abſoluendus, etiam ſi non probauerit, & quando non. ibid. nume. 39

Reus licèt principaliter petat ſe abſolui à petitis, & perpetuum ſilentium aduerſario imponi, non tamen actor efficitur, quando actor prius conueniſſet reum in iudicio. concluſio. 475. numero 2 folio 295

Reus debet conuinci teſtibus. conc. 499. nume. 3 fol. 307

Reus confitens in iudicio nullo ob ineptitudinem libelli non concludentis, vel manifeſtam aduerſarij defenſionem continentis, non poteſt condemnari ſiue confeſsio ſit vera, ſiue ſit falſa. conc. 357 num. 17 folio 223

Reus ſi confeſſus fuerit delictum principaliter, & non incidenter, puniri poterit vera pœna delicti. concluſione 345. numero 22 folio 205

Reus in principio cauſæ in iudicijs ordinarijs in faciem citari debet, niſi ſit abſens. conc. 8. num. 3 folio 35

Reus licèt ſe aſtringat ad duo copulatiuè probandum, ſi vnum tamẽ probabit, ei ſufficiet. conc. 325. num. 19 fol. 195

Reus quando teneatur iurare, vel referre. concluſione 36. nume. 41 folio 54

Reus etiam ſi fateatur ſibi ius non competere, non tamen prius eſt priuandus, quàm conſtet de iure aduerſarij. concl. 36. num. 25 folio 53

Reus etiam ſi efficiatur actor, habet tamen prærogatiuam, quod in dubio abſoluitur. concl. 36. nume. 43 folio 54

Reus in cauſis fiſci tenetur edere fiſco inſtrumenta etiam ad eius intentionem fundandam. concl. 393. num. 17 fol. 240

Reus abſoluitur, etiam ſi probationes actoris aliquo reſpectu excederent probationes rei. conc. 36. num. 29 fol. 53

Reus ſemper in paritate etiam præſumptionum debet obtinere. ibid. num. 30

Reus ſi confiteatur defectum ſui iuris in beneficio, in eadem inſtantia priuari non poteſt, quando actor non probauit de iure ſuo. ib. num. 31

Reus debet conuinci teſtibus. conc. 460. nume. 2 fol. 284

Reus & poſſeſſor de cuius iure non conſtat, poteſt dare obiectus contra actorem, & ſe tueri in poſſeſsione beneficij. concluſi. 146. numero 8 folio 112

Prima opinio vbi non conſtet de iure, non auditur, procedit in actore agente, ſecus in reo poſſeſſore ſe defendente. ibidem.

Reus in excipiendo eſt actor, & ſicut actor ſuam intentionem, ita

reus

reus ſuam exceptionem probare debet.conclu. 254. num. 7 folio 159
Reus quando inferat præiudicium actori probando, & examinando vno & eodem tempore. concl.37. num.7 folio 55
Reus abſoluitur etiam ſi de iure ſuo nihil probet, quando non ius actoris conſideratur.conc.36.num.22 fol. 53
Reus in dubio magis eſt abſoluendus, quam condemnandus. conclu. 36. num. 8. folio 53
Reus abſolutus poteſt agere actione iniuriarum ad damna, & intereſſe, vel de falſo contra accuſatorem.concluſione 36. numero. 51 fol. 54
Reus quando abſoluatur ab obſeruatione iudicij etiam diffinitiuè. ibid. nume.58
Reus quando non abſoluatur diffinitiuè, & in ſecunda intelligētia. ibidem num.59
Reus etiam ſi non petijſſet abſolui, tamen eſt abſoluendus tam in criminalibus, quàm in ciuilibus actore non probante.ibidem numero 65 folio 55
Reus venit abſoluendus, ſi actor vnum in iudicio deducit, & aliud probat.ibid.nume. 66
Reus abſoluitur, etiam ſi iniuſtam cauſam foueret. ibidem numero 67
Reus non eſt abſoluendus in foro animæ, nec in foro canonico. ibidē numero 71
Reus in quibus magis priuilegiatur, quàm actor, & quando & quibus caſibus detur, ibi remiſſiuè, & quādo reo denegetur, & quare, & quando non negatur. concl. 147. num.3 folio 113
Reus etiam ſi confitetur defectum ſui iuris in beneficio actore non probante non poteſt tamen in eadem inſtantia priuari.conc. 383 num.5 folio 237
Reus ſi appareat iuſtus poſſeſſor, tunc probationes præſumptiuæ, & coniecturales ex verbis enunciatiuis in inſtrumentis narratis nō admittuntur contra eum, de cuius poſſeſſionis iuſtitia conſtet.cōclu.394. num. 24 folio 241
Reo magis fauemus, quam actori. qu.17.nume.2. folio 33. & concl. 36. numero 3 folio 26
Reo non ſufficit ſemiplena probatio, ſi actor perfectè probauit, concl. 36.numero 61 folio 54
Rex, vel Princeps videtur fundare opinionem & intentionem ſuam ſuper narratis in ſua confeſſione.concluſione 376.nu 3. foli. 234
Rixa geminata facit animum deliberatum præſumi, niſi prima inopinata, & ſecunda eadem die. concluſione 98. numero 28. folio 87
Robuſtior dicitur, qui eſt potentior, & animoſior.concluſione.72 num.4 folio 73
Veroſimile non eſt minus debilem cogitare de occidendo homines potentiores, niſi præſumptioni repugnet effectus, & quando. ibidem.
Roma eſt mundi caput, & cenſetur communis patria.concluſi.428. numero 4 folio 264
Rota ſolet admittere articulos, quando eſt dubium, an ſint admittendi, vel non, & eſt ſtylus, & illis pertinentibus vel non, reſponderi.conc.132.nu.5 fol.105
Rota quando ſoleat reuocare attentata, & ſequeſtrare poſſeſſionem, & cognoſcere de bono iure tam in beneficialibus, quàm profanis. conclu. 146. num. 12 folio 112
Rotæ, putei, fiſtulæ, & canales cenſentur pars ædium.conclu.14.numero 9 folio 38
Et quid de bombarda, & arma.ibi.
Rubrica de teſtibus præpoſita eſt rubricæ de fide inſtrumentorum, & ſi teſtes ſub appellatione inſtrumenti continerentur, fruſtra diuerſi tituli æditi eſſent.qu. 6. numero 110 folio 13
Rumor, ſiue fama ſæpe fallax eſt. concluſione 11. numero 7. folio 22
Ruſticus, qui emit rem non ſeruata forma ſtatuti, non præſumitur mala fide emiſſe.conc.531. num. 132 folio 321
Ruſtico volenti iurare damnum illatum, eo quòd habuerit libros in domo non eſt credendum. concluſione 471. numero 30. folio 293
Ruſtici in rebus ſpectantibus ad confinia, & ſimilibus credendum, & ſtandum eſt.concl.400.num.6 folio 244
Ruſticorum genus ferè omne rapaciſſimum eſt, atque furaciſſimum qu.8.num.25 folio 17

S.

SAcerdos productus in teſtem contra reum criminis, quādo in confeſſione ſacramentali fuit aliquid ſibi dictum, quare dicere poſſit, ſe nihil ſcire. quæſtio. 5. num.51 folio 7
Sacerdos confeſſionem reuelans incurrit pœnam cap. omnis.de pœnitentia & remiſſione. conc.377. num.2 folio 235
Sacerdos cum ſciat ſibi confeſſa vt Deus, & non vt homo, eius dictum non poteſt probationem facere. concluſione 377. nume.5 folio 235
Sacramentum per ſe ſolum non ſufficit ad probandum id, quod generat magnum præiudicium. concluſione 455. numero octauo. folio 281
Sæpe quod occultum putatur, publicè prædicatur.concluſi.523. numero 4 folio 314
Sæpe ſunt patres maligno animo in filias. concluſio. 570. numero 7 folio 346
Salutatio, & aſſidua conſuetudo præſumunt amicitiam. conclu. 85 num.5 folio 80
Salutatio nedum amicitiam, ſed reconciliationem inimicitiæ præſumit.ibid.num. 6
Sanctitas vitæ ſufficit ad meritum animæ canoniZandi.conclu.262 nume.10 folio 163
Sanguinis coniunctio tollit præſumptionem ſiniſtram inuenti in domo mulieris.conclu.61. num. 9 fol.68
Sanitas mentis non probatur per dictum notarij in teſtamento.conclu. 78. numero 45 fol.78
Sanus non eſt, qui non comedit, nec bibit, imo mortuo ſimilis. concl. 92.num.9 folio 82
Scholaris iuramento fides adhibetur, etiam quando petitur damnū non ex delicto, ſed ex contractu, vel quaſi, & circa probationem damni, ſi quando recedit, aſſeruat capſam ſuam in domo alicuius, & cum redit, inuenit ipſam recluſam.concluſi.471.nume.15 folio 293
Scholaris, ſi elapſo decennio, quod ſtudiorum cauſa conceſſum videtur, habitationem continuauerit, & ibi ſedes fixerit, præſumitur ibi velle domicilium conſtituere.conc.534.num. 14 fol.324
Scholaris legans alteri ſcholari bibliothecam, ex tali legato veniunt etiam libri.conc.192.num.2 fol.138
Scientia ponit & affirmat, vnde probanda eſt.conclu. 45. nume.53 folio 62
Scientia, & tolerantia ſuperioris cum ſit fundamentum intentionis illam allegantis, debet ab eo articulari, & probari.concl. 492 num.3 folio 303
Scientia ſuperioris non videtur neceſſaria, quando eſſet lapſum tempus, cuius initij memoria non extaret in contrarium. conclu. 487.nume.6 folio 300
Scientia, & patientia non præſumitur ex antiquitate temporis, quando actus inferioris eſſet præiudicialis principi, cuius decretū in illo actu interueniſſe deberet.conc.478 nu.5 folio 300
Secus vt ibid.
Scientia in his, quæ ſunt facti, habetur, quando illam capimus per proprium ſenſum.conc.458.num.3 fol. 283
Scientia bannitum occidentis, gratiam ſibi eſſe factam banni, quomodo probetur, vide ibi remiſſiuè. concluſione 162. numero 28 folio 123
Scientia Principis in confeſſione cenſetur ipſo iure probata ex ſola veriſimilitudine.conc.376.num.9 folio 234
Scientia certa præſumitur in Principe: cum confitetur de negotio ad eum pertinente.ibid. num.10
Scientia, quæ nondum abſoluta, licèt ſcripta, nihil probat. concl.4. num.3 folio 31
Scientiam allegans illam probare debet. concluſione 78. numero 8 folio 77
Sciens rem occupatam ſuam non eſſe pro certo ſcire debet, ad alios eā rem pertinere.conc.224. numero 15 folio 150
Scire ſe habet ad certum, credere ad dubium.concluſio.458.nume.5 folio 283

Scriben-

Scribenti non licèt repugnare confeſſioni ſuæ ſcriptæ dilucidè probantis voluntatem ipſius & conſenſum. concluſi.183 nume. 28. folio 132

Scriptus, qui non reperitur inter alios de vniuerſitate, non præſumitur eſſe de vniuerſitate.concl.262.num. 67 folio 165

Scriptura poteſt reijci per teſtes. concluſione 32. numero 63 folio 48

Scriptura priuata quomodo ex taciturnitate cenſeatur approbata. conclu.121.numero 10 folio 100

Scriptura non requiritur in cauſis breuibus, & exiguis. concluſi.32. numero 44 folio 48

Scriptura amiſſa dicitur probata, quando probatur amiſſio, & tenor ſcripturæ.conc.32.num.16 fol.48

Scriptura formalis magis requiritur in ſententia proferenda, quàm in libello.ibid.num.17

Scriptura requiſita ad probationem quando non poteſt adhiberi, probatur per teſtes.concl.32. numero 46 folio 48

Scriptura publica plenè probat.conc.105.num.7 fol.90

Scriptura recognita mouet contra ſcribentem probationem validã contentorum.concl.109. num. 9 fol.91

Scriptura non requiritur ad probandam collationem beneficij. conclu.174.nume.4 folio 128

Scriptura ſi ſpeciatim requiratur in ea re, ſuper qua confecta eſt, tunc eſt validior teſtibus in probatione.quæſt.6. numero 20.folio 10

Scriptura ſi in aliqua re ſpeciatim non requiratur, tunc nõ ſuperat probationem, quæ fit per teſtes. ibid. num. 21

Scriptura priuata triplex eſt.ibid. num.26

Scriptura priuata teſtibus ſuccumbit, & ex ſe nullam fidem facit, niſi quatenus per teſtes comprobatur.ibidem nu. 28

Scriptura ſemper loquitur, ſed ſi nulla fulcitur auctoritate, mortua vox eſt, & meritò eidem præferenda eſt viua vox per teſtes, quæ ſecundum naturam probatio eſt & ex iure diuino duxit originem.ibid.num.29

Scriptura priuata nonnunquam inſtrumento publico plus pollet. ibid.num.31

Scriptura priuata trium munita teſtium ſubſcriptione diem, & locum an requirat. ibidem nume. 32

Scriptura priuata legitimationis filiorum naturalium requirit de ſubſtantia diem, & locum.ibidem num.34

Scriptura amiſſa, in qua ſint dicta teſtium, ſi extant alij deponentes primos ſolemniter examinatos, & talia dixiſſe, tunc eandem ꝓbant.conc.32.num.21 folio 48

Scriptura redacta in ſcriptis, & notarij vitio amiſſa probatur per teſtes.ibidem num. 22

Scriptura per quemuis priuatum hominem confecta manu ſua in actis coram iudice publica cenſetur, & plenam fidem facit.qu.6 num.78. folio 12

Scriptura priuata quæ dicatur.ibid. numero 79

Scriptura priuata valet ſine die, & quid in teſtamento. concluſio.4 numero 25 folio 33

Scriptura priuata, quæ fidem facit, dicitur inſtrumentum: quia cauſam inſtruit.qu.6.num.119 folio 13

Scriptura quælibet, ſiue priuilegium, ſiue contractum ſiue diſpoſitionem, vel quodlibet aliud continens, ex quo ſit facienda fides in futurum ad inſtructionem cauſæ, inſtrumentum dicitur.ibidem num. 120

Scriptura optimam, & plenam fidem facit, tabellione, & teſtibus mortuis.concl.6.num. 74 folio 12

Scriptura authentica, vel confecta à perſona in dignitate conſtituta, vbi agitur de præiudicio leui probat.concluſ.460.numero 17 folio 285

Scriptura priuata teſtatoris ſatis declarat eius voluntatem ita fuiſſe, dummodo conſtet manu ipſius ſcriptam eſſe.conclu.406. numero 9 folio 247

Scriptura omiſſa per errerem probatur per teſtes.conclu.32.num.33 & ſupra num.23 folio 48

Scriptura etiam inualida probat aditionem, & imperfecta voluntas probat voluntatem.con.42.num.2. folio 58

Scriptura non eſt de ſubſtantia actus, nec regulariter alterius contractus.conclu.303.num.8 folio 186

Scriptura in muris, & lapidibus, ſi ſit de antiquo, & ex conuentione partium probat. concl.111.num. 19 folio 93

Scriptura ſita extra corpus inſtrumenti carens die, conſule, & ſigno notarij, non facit fidem.conc.494.num.2 folio 304

Scriptura imperfecta nil inducit ſecundum Neuiz. conc. 42.num.3 folio 58

Scriptura requiritur ad probandum titulum beneficij, qui propter ordines conceditur.concl.260. nu. 2 folio 162

Scripturam inter præſentes factam præſumi, ſecus in epiſtola, ibid. concl.5. num. 7. folio 34

Scripturæ etiam non authenticæ, nec publicè cuſtoditæ, quando agitur de modico, aut nullo præiudicio, fidem faciunt, præſertim quando factum eſt antiquiſſimum.conc.399. num. 4 folio 244

Scripturæ in lapide inciſæ vel in columna fidem faciunt. ibidem numero 5

Scripturæ in lapidibus non probant, ſed adminiculantur, vbi agitur de graui præiudicio.conc.399.nu. 13 fol. 244

Scripturæ exiſtenti in lapide quo caſu plena fides adhibeatur. ibidẽ num. 14

Scripturæ in archiuio communis probant inter eaſdem perſonas inter quas ſunt ſeruatæ, niſi locus extra territorium archiuij eſſet confœderatus cum loco dicti archiuij.conc. 162.nu. 11 fol.122

Scripturæ publicæ dicuntur: quia in loco publico ſunt poſitæ. concl. 399.nume.10 fol.244

Scripturæ fide dignæ, ex quibus fieri poſſit collatio litterarum, quæ ſint.qu.12.num.4 fol. 23

Scripturæ priuatæ formas, & ſingularum vim ac poteſtatem, vide remiſſiuè.qu.13.num.2 fol.23

Scripturarum atteſtationibus ſtandum eſt, niſi contrarium probetur.concl.399.num.7 folio 244

Scripturis in archiuio publico repertis fides adhibenda eſt. concluſi. 399.num.2 fol. 244

Secretò quæ fiunt magis p̃ſumuntur ſuſpecta, & doloſa.conclu.447 num. 55 folio 277

Securitas in ſcriptis æquipollet quinque teſtibus. concluſione 461. num.6 folio 285

Semiplena probatio eſt plena in materia probationis finium. conc. 403.num.15 folio 246

Senatus Mediol. iubet reijci capitula, in quibus imputati de blaſphemia conſuetudinem probare volunt.concluſi. 194. numero 8 folio 139

Senſus viſus adaptatur ad omnem ſenſum.concluſio. 263. numero 9 folio 165

Sententia non confirmatur, niſi poſt lapſum biennij.concl. 117. numero 10 folio 97

Sententia lata per vicarium tranſlati quare non valeat.conclu. 183 num.16 folio 132

Sententia in cauſa ciuili licèt faciat notorium, tamen eius vigore non poteſt quis puniri criminaliter. concluſione 34. numero 10 fol.51

Sententia quando faciat rem notoriam, & quando non. ibidem numero 11

Sententia diffinitiua ſcripturam requirit pro forma. concl. 118. numero 38 folio 99

Sententia ferenda eſt ſuper probationibus productis, non ſuper alijs. concl.54.num. 2 folio 64.

Sententia iniuſta quæ dicatur, & quæ iniqua.conclu.115. numero 3 folio 95

Sententia contra deciſiones Rotæ valida eſt.concluſi. 484. nume.2 folio 297

Sententia diffinitiua delegati quare odioſa dicatur.concl.118. num. 33.fol.99

Sententia interlocutoria non derogat ordinariæ iuriſdictioni, & quare magis fauorabilis, quàm diffinitiua.ibi.num.34

Sententia interlocutoria dicitur, quilibet iuſſus iudicis. ibidem numero 35

Sententia diffinitiua ordinem iudiciarium requirit. ibidem numero 36

A Sententia multorum antiquorũ, & recentiorum Patrum auctoritate, & numero roborata, vti magis communi, & conſcientia minus pericoloſa recedendum non eſt.con.447. nu.5 folio 275

Senten-

Sententia eſt ipſo iure nulla, ſi quod dicit iudex factum, & probatū in proceſſu non apparet. concluſ. 35. num. 5 — *folio 51*

Sententia quando facit ius quoad omnia, confeſſio etiam prodeſt omnibus. conclu. 373. num. 19. — *folio 234*

Sententia lata præſumptione præſumptiua quandocunque ex contrarijs melioribus præſumptionibus poteſt retractari. concluſi. 413. num. 16 — *folio 252*

Sententia arbitri ratione pecuniæ lata non eſt ipſo iure nulla. conclu. 166 num. 7 — *folio 124*

Sententia non erit nulla, ſi pecunia data ſit poſt ſententiam, nec iudex poterit puniri de barrataria. ibid. numero 8

Sententia ſuſtinetur lata à tribus iudicibus vno tantùm pecunia corrupto. ibid. num. 9

Sententia lata poteſt exequi poſt biennium etiam non productis actis. conclu. 35. num. 23 — *folio 52*

Sententia dicitur antiqua poſt lapſum biennij. ibid. num. 24

Sententia ſi lata fuit inter præſentes, & non fuit contradictum ſtatim, vel paulo poſt continuò etiam quoad acta pro ea præſumitur. ibid. num. 25

Sententia lata ad dicta teſtium criminoſorum, & inhabilium non reijcitur, licèt poſtea afferantur probationes ſuper inhabilitate, conclu. 464. num. 27. — *folio 288*

Sententia lata ex pluribus cauſis, ſi vna vera ſit, & alia falſa, ſuſtinetur. conclu. 325. num. 7 — *folio 195*

Sententia per teſtimonium corrupti lata reuocari poteſt. conc. 454 numero 7 — *fol. 280*

Sententia lata quando tranſitum fecit in rem iudicatam, omnia rite acta præſumuntur, & iuſſum iudicis in citatione præceſſiſſe etiam præſumitur. conc. 294. nume. 7 — *fol. 181*

Sententia nunquam tranſit in rem iudicatam, & ſemper reijci poteſt, etiam ſine appellatione, vbicunque per euidentiam facti cōſtat de eius iniquitate. qu. 8. nume. 16 — *folio 17*

Sententia debet proferri ſecundùm allegata, & probata. conclu. 32. num. 25 — *folio 48*

Sententia declaratoria requiritur ad rem emphyteuticam caducā dicendam. conc. 251. nume. 14 — *folio 157*

Sententia excommunicationis non fertur propter crimen, ſed tantum propter contumaciam. concl. 460. num. 6 — *folio 284*

Sententia lata contra legem cōmunem etiam non deductam, nec in iudicio allegatam, eſt ipſo iure nulla, ſed ſententia lata contra regulam cancellariæ valet, & tenet. conc. 258. nume. 10 — *fol. 161*

Sententia dicitur antiqua poſt lapſum biennij. concl. 32. numero 13 folio 48

Sententia, libellus, & ſcriptura amiſſa rectè probatur per teſtes, & ſupra, num. 4. ſi tamen probetur prius, & ſcriptam, & amiſſam fuiſſe. ibidem num. 14

Sententia arbitri poſt compromiſſum proximè pronunciata, valet, & pro ea præſumitur ex eo, quòd ante cōpromiſſum cauſa erat lōgo tempore diligenter examinata. concl. 486. nu. 15 — *fol. 299*

Sententia lata in cauſa criminali præiudicat in ciuili, vt per Socin. Senior. con. 34. num. 20 — *folio 51*

Sententia lata ab aliquo, in quem fuerat compromiſſum, qui dixerit in iudicando, nos arbiter, & arbitrator &c. in dubio præſumitur deciſa, vti ab arbitratore. con. 336. num. 5 — *fol. 200*

Sententia legati de latere præſumit acta præceſſiſſe, licet non reperirentur in proceſſu. con. 35. nume. 28 — *folio 52*

Sententia mortis omnium terribilium maximè horribilis, horrifica, & formidabilis eſt. conc. 262. num. 13 — *fol. 163*

Sententia præſumitur lata partibus præſentibus. concluſi. 5. num. 8. folio 34

Sententia excommunicationis non fertur propter crimen ſed propter contumaciam. con. 13. num. 7 — *folio 37*

Sententia ex probationibus ferenda. quæſt. 1. nume. 11 — *folio 2*

Sententia antiqua actus præceſſiſſe præſumitur, licet in proceſſu nō inueniatur. conclu. 35. num. 21 — *fol. 52*

Sententia abſolutoria ferri debet, ſi in annua præſtatione non fuit allegata cauſa idonea, & ſpecifica. conc. 101. numero 5 — *folio 88*

Sententia abſolutoria lata in fauorem adulteri ratione conſanguinitatis, ſi verò poſtea adulterium probetur, vel præſumptio eſt, ceſſuſſe, non impedit, ne poſſit iterum contra adulterum procedi. conc. 59. num. 13. — *fol. 67*

Sententia ſerri debet cum cauſæ cognitione. conclu. 241. numero 3 folio 155

Sententia non poteſt exequi, niſi probetur, conſilium requiſitum ante eum interceſſiſſe. conc. 418. num. 2 — *folio 256*

Sententia cuiuſdam fatui Pariſienſis contra tabernarium fuit approbata per totum conſilium Pariſienſe. concluſio. 39. numero 11 folio 56

Sententia non ſolùm ex actibus, ſed etiam ex teſtibus poteſt purgari. conclu. 32. num. 32 — *folio 48*

Sententia condemnatoria de cicatrice licèt non poſſit ferri, niſi adhibitis medicis: tamen ſi ex inſpectione oculorum ipſa cicatrix eſt notoria, poterit iudex ſine medicis facere condemnationem. qu. 8. num. 11 — *folio 17*

Sententiæ qui tempore præſens fuit, ac ſe defendere potuit pro citato habetur, & ſententia valet. concluſione 290. numero 6. folio 180

Sententiæ tot, quot homines, & quot capita, tot ſenſus. conc. 61. nu. 7. — *folio 68*

Sententijs inter abſentes tempus viginti annorum dicitur antiquū. conclu. 103. numero 11 — *folio 89*

Separatio extrema corporis, & animæ quàm ſit contraria naturæ exemplo Domini noſtri Ieſu Chriſti oſtenditur. conclu. 262. numero 20 — *folio 164*

Sepulchri, vel monumentorum ſcripturæ non probant proprietatē ipſorum. conc. 399. numero 12 — *folio 244*

Seruitus illa habet cauſam continuam, vel quaſi, ex qua percipitur commodum naturæ. concluſione 424. num. 47 — *folio 261*

Seruus admittitur in probatione criminis læſæ maieſtatis. conc. 462 num. 11 — *folio 286*

Si quis, vt minus pro æſtimo ſoluat, in annotatione bonorum ſuorum referat, & iuret, ſe etiam debere centum Sempronio, quæ verè non debet, vigore eiuſdem confeſſionis etiam iuratæ non poteſt à Sempronio cogi, vt ſibi illa centum ſoluat. concluſi. 345 num. 23 — *folio 205*

Signum notariorum, quo ſignificare volunt nomen ſuum, niſi ſoleat apponi in inſtrumentis, nihil probat. conclu. 288. numero 2 folio 179

Signum habet vim ſubſcriptionis. concluſione 285. numero 7. folio 178

Signum & ſignatum ſub eandem rationem cadunt. concl. 302. numero 9 — *folio 185*

Signum facit præſumere rem eſſe in dominio alicuius. conc. 157. numero 3 — *folio 119*

Signum oſtendit ſignatū, ſicut ſtigmata militem, habitus monachum, & clericum, purpura regem, ſtola ſacerdotem, toga aduocatum, bricus ruſticum. conc. 264. num. 6 — *fol. 166*

Signa vnde præſumptiones oriuntur, ſunt probanda. conclu. 30. numero 13 — *folio 44*

Signa naturalia non inducunt præſumptionem, quòd res ſit in dominio alicuius. conclu. 157. num. 4 — *folio 119*

Signis, vel abbreuiaturis notarij in inſtrumentis appoſitis non ſtatur, ſi non ſunt in publica forma ſcripta. concluſio. 288. nume. 4 folio 179

Simul fieri dicitur, vbicunque ordo, vel viciſſitudo facti non permittit aliquid fieri ſimul ſed ſucceſſiuè. conc. 59. num. 18. — *folio 67*

Simulata, & occulta difficile probantur, ſimulata & vſuraria directè. conclu. 438. num. 9 — *folio 267*

Simulatio non præſumitur ex ſola poſſeſſione. conclu. 439. nume. 17 folio 269

Simulatio nuncupatur illa, quando fingitur aliquid agi, & re ipſa nihil agitur. conc. 557. numero 3 — *folio 338*

Simulatio, & fraus poteſt allegari contra donatarium participem fraudis. conclu. 557. num. 9 — *folio 339*

Simulatio arguitur ex non veriſimili. concluſio. 442. nu. 3. fo. 271

Simulatio inſtrumenti, vbi eſt iuratum omnia, & ſingula eſſe vera, poteſt aliquando detegi ex productione ipſius inſtrumenti. conc. 447. nume. 41 — *folio 277*

Simulatio, & fraus præſumitur propter prohibitionem perſonarū. conc. 439. num. 33 — *folio 269*

Simulatio cōtractus magis declaratur ex tractatu præcedenti, quā ex ſequenti. conc. 442. num. 12 — *fol. 271*

Simula-

Simulationis ſuſpitio magis augetur, cum cautum eſt, in tempore re uenditionis maius, vel minus precium debere reſtitui, quàm ab emptore fuerit datum. concl. 447. numero 36 folio 277
Intellige vt num. 37
Simulationis probatio non oritur ex eo ſolùm, quod donator reman ſit in poſſeſſione, ſed oportet, vt concurrant alia indicia, & præſumptiones, & adminicula. conc. 558. numero 5 folio 339
Simulationis præſumptio excluditur, vbi conſtat de veritate actuum. conclu. 439. nu. 23 fol. 269
Simulationis ſuſpicio ceſſat, cum mutatur cauſa poſſeſſionis. concl. 439. numero 36 folio 269
Simulationem ad probandam contractus ſufficiunt coniecturæ. cõclu. 447. numero 3 folio 275
Sindici vel conſules, aut maſſarij, qui ex debito officij tenentur denunciare curiæ maleficia omnia, quæ committuntur in ſua parochia, vel communi reſpectiuè, non tenẽtur probare, neque deficientes in probatione præſumitur calumniari. conclu. 505. numero 3 folio 310
Singula, quæ non probant, multa iuuant. concluſio. 397. numero 7 folio 243
Singula vbi non proſunt, multa iuuant. concluſione 539. numero 19 folio 328
Singula ſi non proſunt, multa iuuant. concl. 62. num. 6 folio 68
Singularitas teſtis de veritate deponentis ad plenam probationem faciendam non eſt obſtatiua ſed adminiculatiua. concluſi. 379. numero 10 folio 236
Singularitas quando non noceat. concluſione 52. numero 2. & 3. folio 64
Socialis affectus, & voluntas apparet ex actibus quantumuis diſſimilibus, ſicut inter nobiles non mercatores, qui & ſalaria, & dotes, & quæcunque alia bona acquirant, in communi conferunt. concl. 31. numero 26 folio 46
Societas non poteſt videri tacitè contracta inter plures fratres, quãdo poſt obitum patris aliqui negotiantur, aliqui non, & ſupra numero 21. ſecus ſi & ipſi lucrarentur, & lucra etiam diſparia communicarent. concl. 31. num. 23 folio 46
Societas itidem videtur contracta, quando alter negotiatur, & alij communicant omnia ſibi vndecunque prouenientia. ibidem numero 24
Societas tacita non impeditur ob diuerſitatem negotiorum, ibidem numero 25
Societas non præſumitur contracta inter fratres maiores natu, cum nullus negotiatur propter nobilitatem, & diuitias, licèt pro indiuiſo poſſideant hæreditatem, niſi aliter expreſſè dicatur. conclu. 31. numero 20 folio 46
Societas tacitè non intelligitur, vbi non eſt commercium. ibidem numero 21
Societas dicitur inita quoad fructus hæreditatis communes inter fratres, non quoad alia. conclu. 31. numero 7 fol. 46
Societas non videtur inducta per hæreditatem patris in communi retentam, & eius poſſeſſionem pro indiuiſo, ac ſimul cohabitationem, cum hæc omnia citra ius, & ſocietatis nomen fieri poſſint. ibidem numero 8
Societas non habetur pro contracta in voluntate, quando vnus ex fratribus ſe conſtituit debitorem de aliqua ſumma in libris ſuis, & ſtatuit domum creditricem. concluſ. 31. numero 38 folio 47
Societas tunc intelligitur contracta, & acquiſitio facta de communi, quando pupillus habet tutorem alijs fratribus communicantem. conclu. 31. numero 16 folio 46
Societas & acquiſitio proximè dicta non procedit in pupillo ſine tutoris authoritate. ibid. num. 17
Societas, cum qua quis verſatur, indicat hominem. concluſ. 451. numero 6 folio 279
Societas inter fratres præſumitur contracta, ſi poſt obitum patris ad eandem menſam, & in eadem domo communiter vixerint. cõclu. 31. numero 4 folio 46
Societas dicitur leonina, ſi inter fratres omnia communicantur. cõcl. 31. num. 5 folio 46
Societas licèt non contrahatur inter fratrem maiorem, & minorẽ ſimul habitantes, tamen quia acquiſita præſumuntur acquiſita de communi, debent communicari. concl. 31. num. 14 folio 46
Societas, quæ concurrere debent, vt abſque negotiatione cenſeatur contracta. concl. 31. num. 27 folio 46
Societas inter fratres non præſumitur, quando defuncto patre alter negotiatur, & alter non. ibid. num. 28
Societas ſi contrahitur inter aliquos, & vnus eorũ nihil in ſocietate ponat, nec in ea ſe intromittat, cenſetur ſocietati renuntiaſſe. ibid. num. 29
Societas non contrahitur donationis cauſa. ibidem num. 30.
Societas lucri, & quæſtus nõ intelligitur cõtracta inter fratres, quorum alter tantum negotiatur, & alter ſtudio vacat. ibidem nume. 31
Societas inducta tacitè ex actibus vltra illos porrigi non debet. ibid. num. 32
Societas tunc non inducitur, quando qui negotiatur nihil impertit, niſi poſſeſſionum redditus, nec pro communi commodo operam præſtat. ibid. nume. 33
Societas vt poſſit dici contracta, tribus caſibus diſtinguitur. ib. n. 34
Societas nec expreſſè, nec tacitè poteſt dici contracta, quando alter fratrum eſt pupillus, ib. num. 35. vt etiam ſupra num. 11
Societas cenſetur contracta, quando fratres ſunt maiores, & ſupradicta requiſita concurrunt. ibid. num. 36
Societas non intelligitur tacitè contracta cum minoribus. concluſi. 31. num. 12 folio 46
Societatis materia fuſius tractatur infra in concluſione ſocietas, nã ibi propria ſedes eſt. concl. 31. num. 49 folio 47
Socius criminis ſi eſt inimicus rei inquiſiti, non eſt admittendus. cõclu. 462. num. 24 folio 286
Socius criminis ſi aliàs eſt infamis, vel alijs criminibus notatus non eſt admittendus in teſtem. ibidem num. 25. concl. 462. nume. 25 fol. 286
Socius criminis etiam ſi fuerit tortus nullam probationem facit, niſi præcedant aliqua alia indicia. concluſi. 462. num. 27 fol. 287
Socij non videntur, quando, qui negotiatur, facit nomine proprio, ſed ſi communi, ſocij iudicantur. concluſione 31. num. 37 fol. 47
Socij criminis & alias inhabiles perſonæ in teſtes nequeunt adhiberi ſine tortura. conclu. 462. nume. 28 folio 287
Solemnitas in inſtrumento præſumitur interueniſſe propter antiquitatem. conc. 108. num. 4 folio 91
Solemnitas extrinſeca non præſumitur, & quæ ſit, & quando præſumatur. conc. 4. num. 22 folio 32
Solemnitas vbi requiritur ad aliquem actum ratione certi finis, habito fine & effectu, licèt ſolemnitas illa non interuenerit, valet actus. conc. 75. num. 9 fol. 74
Solemnitas cauſæ cognitionis interueniſſe præſumitur, ſi alienatio fuerit neceſſaria. conc. 75. num. 14 folio 75
Solemnitas quæ non potuit adeſſe tempore actus non præſumitur interueniſſe per narrationem. con. 291. num. 14 folio 180
Solemnitas intrinſeca adeſſe præſumitur. concluſio. 5. numero 6. & 7. folio 34
Solemnitas extrinſeca non præſumitur. concluſione 16. numero 9. folio 39
Solemnitatem allegans illam debet probare. concluſione 78. numero 19 folio 77
Solemnitates vnionis beneficij præſumuntur ex diuturnitate temporis. concl. 179. num. 3 fol. 129
Solemnitates præſumuntur interueniſſe ex antiquitate temporis. conc. 75. num. 13. & 14 fol. 75
Solemnitates non requiruntur in alienatione rei eccleſiæ quando ipſa non eſt immobilium capax, vel alienat vigore fideicommiſſi. conclu. 75. nume. 22 fol. 75
Solemnitates eædem in abbreuiatura requirũtur, quæ & in inſtrumento, & quomodo, ac in quibus caſibus procedat. concluſio. 4 num. 17. & 18 fol. 32
Solemnitates de forma contractus alienationis rei eccleſiaſticæ ſunt plures, cognitio cauſæ tam circa cauſam alienationis, quàm rem. conclu. 75. num. 12 fol. 75
Solemnitates in alienatione rei eccleſiæ quorſum adhibeantur. conclu. 75. num. 7 folio 74
Solemnitates extrinſecæ diuturnitate temporis præſumuntur interueniſſe, quando eſt cuius initij memoria non extat. concluſio. 2. num 5. & 6 & nu. 9 fol. 29

Solemnitates præſumuntur, ſi de modico præiudicio agatur. ibidem num. 6

Solitum apponi in contractu habetur pro appoſito, etiã ſi non fuerit ſcriptum. conc. 299. num. 9 fol. 184

Soluendum, quando quis non neceſsitatur non habet locum illa regula, vt in neceſsitatibus nemo ſit liberalis. conclu. 333. numero 11 folio 199

Soluendo quod quis ſe obligauit, non cenſetur animo compenſandi cum debito ſoluere. conc. 96. num. 8. folio 84

Soluere in dubio quis præſumitur pro ſe ipſo, nam pro alio homines grauatè ſoluunt. conc. 44. nu. 32 folio 59

Solutum quod eſt vniformiter quotannis, præſumitur potius ſolutum iure emphyteutico, vel coloniæ perpetuæ, quàm iure cenſus, tam in conceſsione facta à priuato, quàm in conceſsione facta ab eccleſia. conc. 281. num. 6. folio 177

Solutio debiti hæreditarij creditoribus hæreditarijs facta probat aditionem. conc. 44. num. 29 folio 59

Solutio quolibet anno facta probat annuam præſtationem. conclu. 101. num. 6 fol. 88

Solutio primi, & extremi anni non præſumit ſolutionem integrorum decem annorum. ibid. num. 7

Solutio primi, & vltimi anni præſumit ſolutionem medij temporis. ibid. num. 8

Solutio cenſus per ſe ſola non probat dominium, niſi probetur de poſſeſsione triginta, vel quadraginta annorum. concluſio. 544. num. 2 fol. 331

Solutio alicuius modici debiti hæreditarij non inducit aditionem. concl. 44. nume. 38 fol. 59

Solutio quando de re aliena facta induceret delictum, non cenſetur adminiſtrator ſoluiſſe de bonis cuius adminiſtrat, ſed de proprijs. conc. 53. nume. 7 fol. 64

Solutio intelligentia Paul. de Caſtr. in conſi. 131. verſ. nec nocet. conc. 113. num. 19 fol. 94

Solutio æris alieni infert aditionem hæreditatis. concluſio. 44. numero 5 fol. 59

Solutio facta in præſentia partis plenè probat contractum contra partem, & tertium. conc. 436. num. 5 fol. 267

Solutio quid minimi non præſumit aditionem. conclu. 44. num. 35 fol. 59

Solutionem allegans illam debet probare. concluſione 78. nume. 18 folio 77

Spacium centum annorum dicitur tempus, cuius initij memoria nõ extat in contrarium. concl. 429. num. 5 folio 264

Spacium centum annorum requiritur ad hoc, vt fama probet de dominio antiquo. conc. 546. num. 5 folio 332

Speciale eſt in finibus, vt probentur per argumenta. concluſio. 394. num. 10. fol. 240

Speciale eſt in finibus, quod fiat probatio per argumenta. concl. 393. num. 3 folio 239

Specialitas duplex circa idem concurrere non debet. concluſi. 426. num. 10 fol. 263

Species impedimenti proſequendi appellationem ſunt ſex quas vide remiſsiuè. conc. 116. num. 2 folio 96

Specificatio requiritur ad probandum benemerita condigna, & correſpondentia donationi. conc. 184. nu. 12 folio 134

Speuſippus Platonis ex ſorore nepos Platonicæ ſcholæ octo annos præfuit. quæſt. 14. num. 3 fol. 23

Spiritualia non poſſunt occupari, licèt vacent, ſed obtineri debent à Vicario Chriſti. conc. 403. num. 27 folio 246

Spoliator excipiens de titulo ſpoliati agentis, non oſtendens proprium titulum, nec ſpoliatus ſuum probare debet. conc. 180. num. 12 folio 130

Et vide ibidem declarationem quando procedat.

Spoliatus violenter non reſtituitur, ſi ipſe ante ſuum ſpoliatorẽ violenter ſpoliauerit. conc. 146. num. 16 fol. 112

Spoliatus in poſſeſsione recuperanda iuſtificare tenetur ſuæ poſſeſsionis titulum. conc. 180. nume. 9 folio 130

Spoliatus agẽs, ſi confitetur ſe iniuſtè poſſediſſe, non propter hoc perdit priuilegium poſſeſſorij. con. 392. num 16 fol. 239

Spoliato ſufficit probare poſſeſsionem per traditionem clauium. conclu. 298. num. 3 folio 183

Spoliato non datur reſtitutio in integrum, quando ex decreto iudicis fuit ſpoliatus, ſiue ſit interpoſitum decretum per modum voluntariæ iuriſdictionis, ſiue per modum contentioſæ. concl. 488. num. 5. & 6 fol. 300. & 301

Spoliato datur reſtitutio in integrum, quando eſt ſpoliatus à iudice iuris ordine non ſeruato. ibid. num. 7

Spoliatum qui dicit ſe lite pendente, ſufficit probare ſe lite inchoata poſſediſſe, & ea pendente ſpoliatum. concluſione 460. numero 19 folio 285

Sponſa, concubina, ac vxor eædem ſunt. concl. 340. nu. 9 fol. 201

Sponſa ſicuti humana duos coniuges eodem tempore habere nequit, ita ſponſa diuina, quæ eſt eccleſia, plures clericos ſponſos, qui eiuſdem curam eodem tempore habeant, non poteſt habere. conclu. 468. num. 6 fol. 291

Sponſalia de futuro hodie non transeunt in matrimonium etiam ſubſequuto concubitu. qu. 10. num. 71 folio 22

Sponſalia diſſolui poſſunt, ſed non matrimonium. concl. 102. nume. 5 folio 88

Sponſalia ab initio nulla ob conſanguinitatis impedimentum, ſi poſt diſpenſationem Papæ contrahentes ea taceant, nec reuocent, illa approbare cenſentur. conc. 121. num. 12 folio 100

Stationarius legans alteri bibliothecam cenſetur ſentire magis de armario quam de libris. conc. 192. num. 3 fol. 138

Status poſſeſſorij beneficij, qui tunc eſt, attenditur. concl. 172. nu. 12 fol. 127

Statutum etiam ſi diceret eſſe credendum relationi ſaltuarij, & iudex non poſſet aliunde inueſtigare, & recedere à iuramento illius, tamen damnum patiens poteſt dictam relationem ſaltuarij falſam demonſtrare. conc. 471. num. 36 fol. 293

Statutum diſponens, vt ſtetur dicto familiæ poteſtatis, procedit, niſi contrarium probetur. ibid. num. 37

Statutum Mediolani quid diſponat in reſtitutione veſtis nuptialis, & precioſæ. conc. 44. num. 51 fol. 60

Statutum puniens dimittentes beſtias ſine cuſtode, procedit etiã in dimittente ſine cuſtode pecudes. concl. 190. num. 5 fol. 138

Statutum Laudenſe præſumit inter fratres indiuiſos tacitam ſocietatem, & ſolum excipit acquiſitum ex donatione, vel ſalario. cõclu. 31. num. 2 fol. 46

Idem cauetur ex ſtatuto Mediolanenſi, & in illo excipitur vltra præfata, etiam ſucceſsio inteſtati, ex cauſa teſtamenti, ſiue codicillorum, vel dotis. ibid. num. 3

Statutum etiam ſi pleniſsimam probationem facit, probatio tamẽ in contrarium admittitur. quæſt. 9. nu. 16 fol. 18

Statutum de lucranda dote vxore mortua, non habet locum in eo, qui propter impotentiam coire non poteſt. concluſione 311. nume. 3 folio 188

Statutum, ſi habet iuramentum pro plenaria probatione, probatio in contrarium non admittitur. concluſione 471. numero 39 fol. 293

Statutũ loquens in caſu vero non producitur ad caſum fictum, quãdo illa fictio eſt introducta à iure communi, & non à ſtatuto. qu. 6. num. 116. fol. 13

Statutum loquens de inſtrumentis non extenditur ad teſtes. ibid. numero 117

Statutum ſi diſponat, ſtari conſcientiæ alicuius, poteſt tamen probari contrarium, dummodo cauſa ſit nimis præiudicialis. concl. 94. num. 12 folio 83

Statutum diſponens mulieres non poſſe contrahere ſine conſenſu ꝓpinquorum non habet locum quando filia contrahit cum patre. conc. 570. num. 4 fol. 429

Statutum ſi extat quòd contra ſententiam de nullitate non poſsit opponi, locum non habet in nullitate, quæ conſtat ex inſpectione actorum. qu. 8. num. 17 fol. 17

Statum condere de iuramento ad laicos non ſpectat, & ſi condant, ratum non erit. qu. 9. num. 14 fol. 18

Statutum quod probatio per iuramentum fieri non poſsit valet, & firmum manet. qu. 6. num. 5 fol. 10

Statutum etiam ſi extaret, quòd omnes probationes eſſent admittendæ ſaluo iure impertinentium, non tamen admittuntur impertinentes, nec articulus huiuſmodi eſt reſpondendum. conclu. 132. num. 3 folio 105

Statutum ꝙ intra biennium non poſſit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, valet inter laicos, ſecus in foro epiſcopali, & multò minus in foro conſcientiæ. conc.361.num.48 fol.227

Statutum, ne poſſit fieri probatio, niſi per ſcripturam, non habet locum in abſolutione ab excommunicatione. con 12.n.7.f.37

Statutum loquens de abſolutione habet etiam locum in confeſſione ſolutionis.concl.361.num.2 folio 225

Statutum diſponens, quòd qui emit omnia bona alicuius, teneatur ad eius debita, non habet locum, emendo ſeparatim, & diuerſis temporibus.conclu.45.num.28 folio 61

Statutum, vt credatur iuramento damnum paſſi, intelligitur de damni quantitate, non autem de illatione ipſius damni.conclu. 471.num.48. folio 294

Statutum & eius verba propria ſignificatione, & non impropria intelliguntur. quæſt.6.num.106 folio 13

Statutum de inſtrumento loquens quare non complectatur teſtes. ibid.num.107

Statutum dictans, quòd banniti debeant rebanniri per quoſdam ſapientes, licèt bannum non ſit cancellatum, non poſſunt impunè occidi.concl.162.num.24 folio 123

Statutum quando contentatur ſolum argumentis, & non exigit plenam probationem, teſtes poſſunt recipi parte non citata. vide ibi contrarium.concl.137.num.3 folio 106

Statutum loquens de inſtrumento ſub ſe comprehendit omnem publicam ſcripturam, vt acta publica, & archiui ſcripturæ. quæ.6 num.128 folio 13

Statuti in diſpoſitione, quo cauetur, vt ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, non debet tantummodo adduci illa cauſa vnica, ꝙ ſit factum fauore agnationis.conc.523.nu.6 fol.314

Statuto ſi cauetur, quem puniri pœna pedis vel alia, illud alia, intelligitur de ſimili.conc.82.num.2 folio 79

Statuto ſi cauetur, ſtari iuramento alicuius, venit nihilominus admittenda ꝓbatio in contrarium.conc 94.num.11 folio 83

Statuto ſi cauetur, credi debere denunciatori, vel damnum paſſo cum iuramento, tamen non ſtabitur, ſi infamis fuerit etiam ſola infamia facti.conc.94.num.29 folio 84

Statuto ſi reiectæ ſint omnes exceptiones, illæ tamen opponi poterunt, quæ apparent ex inſpectione inſtrumenti, vel contractus, ſiue ſententiæ, aut alterius actus.qu.8.num.18 fol.17

Statuto quid caueatur Mediolanenſi de actis iterum producendis. conc.33.num.45 folio 50

Statuto etiam ſi caueatur: vt probationes reijciantur, non propterea tollitur probatio, quæ admittitur contra præſumptionem iuris & de iure.qu.10.num.75 folio 22

Statuta regularium non ligant ſeculares, niſi quatenus diſponunt, quòd capellani ſic ſeruiant capellanijs in eorum monaſterijs ſitis. concl.172.num.18 folio 127

Statuta particularia quam primum ſunt publicata, & in vnum volumen redacta ligant ſuos ſubditos.conc.258.num.14 fol.161

Stylus notarij vbi varius eſt, debet attendi vltimus, & vbi in loco plures ſunt conſuetudines, ſtatur ei, quæ minus damnoſa, & magis æquitati, ac rationi conſentanea eſt.conc.299.nu.6 fol.184

Stylus, & conſuetudo eſt mutabilis. concluſione 528.nu.1. fol.316

Stimulus naturalis vrget patrem ad cogitandum de liberis. conclu. 493.num.1 folio 304

Stipulari quis non poteſt alteri niſi ſit publica perſona, & tamen gerendo negotium abſentis, poteſt eius nomine acceptare illud, quod fuit factum, vel dictum in illius fauorem & acceptatio habebit effectum illo ratificante.conc.350.num.34 fol.219

Stipulatio ſequens non expreſſa quantitate, in dubio intelligitur facta de quantitate in qua præceſſerat contractus.conclu.345.numero 58 folio 207

Stipulatio facta pro abſente etiam verbis directis in ipſos abſentes, valet in pijs cauſis.conc.347.num.94 folio 213

Stipulatio de non contraueniendo calculis illicò appoſita non nocet, cum eodem errore, quo facta fuit calculatio, cenſeatur & ipſa eſſe appoſita, & ſic vtrunque retractandum ſit.conc.253.nu.19 folio 158

Stipulatio de non contraueniendo dicitur fallax, & irrita ratione calculi fraudulenti, qui debet retractari ſemel, vel pluries. concl. 253.num.17 fol.158

Stultitia potius præſumitur, quàm donatio. conclu.554.numero 7 folio 336

Stultus ſi facit actum ſanæ mentis valet. concluſione 39.nume.10 folio 56

Stultus, & clemens præſumitur, qui omnia ſua donat.concluſi.554 num.8 folio 336

Stuprum eſt, cum non apparet expreſſe de conſenſu concubinario. conclu.341.num.4. folio 202

Stuprum non dicitur commiſſum, quando apparet diuturna cohabitatio, diſparitas perſonarum, & arbitrium liberum mulieris. concl.341.num.10 folio 202

Subcollectoria per teſtes probari poteſt. concluſione 317.numero 15 folio 192

Subdelegationes probantur per ſola ſigilla delegantium. conclu.317 num.4 folio 192

Subdiaconus præſumitur, qui multo tempore in illius ordine ſeruiuit.concl.1.num.9 fol.29

Subditi alicuius Regis, vel domini, quare teſtimonium pro Regibus ſuis perhibere poſſunt.conc.395.num.16 folio 242

Subditi ratione dominicæ, vel patriæ poteſtatis, à teſtimonio perhibendo repelluntur.ibid.num.17

Subornatio teſtium poſt publicationem atteſtationum timetur. cōclu.134.num.5 folio 106

Subſcribens ſe ſcripturæ factæ per alium, ita ſibi præiudicat, ſicut ſi ipſe totam ſcripſiſſet.conclu.113.num.17 folio 94

Subſcriptio illius, qui iam ſcripſit, ſuperuacanea eſt. concl.110.numero.8 folio 92

Subſtantia probanda prius eſt ad probandum accidens. concluſi.21 num 3. folio 40

Subſtantialia inſtrumenti ſi non declarentur apertè, licèt vſitata ſint, pro expreſſis non habentur.conc.299.nume.12. fol.184

Subſtitutionem aliquem comprehendere allegans tenetur probare. concl.78.num.26 folio 77

Subſtitutus legans aliquid cui debebat ex diſpoſitione ſtatuti, cenſetur animo compenſandi cum debito à ſtatuto, vel lege introducto legare.concl.96.num.6 folio 84

Succedens ab inteſtato etiam citra filios præſumitur ignorare teſtamentum.concl.45.num.56 folio 62

Succeſſor non arctatur probare titulum anteceſſoris, neque diſpenſationem.con.304.num.7 folio 187

Succumbens in ciuilibus condemnatur in expenſis, etiam ſi iurauerit de calumnia.conc.25.num.7 folio 42

Succumbens in qualitate probanda, ſuccubuit in toto. concluſi.325 num.16 fol.195

Summariè quod examinatur non prohibetur in iudicium deduci plenariè.con.33.num.48 fol.50

Summus Pontifex qui de nouo beneficia conferre poteſt, poteſt etiam declarare conceſſionem iam factam.concluſione 124.nu.30 folio 102

Summus Pontifex vti vicarius Chriſti, qui canoniZat ſanctos in eccleſia triumphante, ſic canoniZat ſanctos in eccleſia militante. conclu.262.num.54 folio 165

Summus Pontifex eſt ſupremus Dei vicarius, iſque mentitur, qui aliter ſentit.ibid.num.53

Summus Pontifex compellitur ad requirendum conſilium epiſcoporum, vbi de fide agitur.ibid.num.64

Summo Pontifi. non credi aſſerenti ex cauſa ſuis conſanguineis rem eccleſiæ alienaſſe.con.75.num.16 folio 75

Summo pœnitentiario aſſerenti ſe habuiſſe commiſſionem viuæ vocis oraculo non creditur.conc.269.num.22 folio 169

Summo pœnitentiario non creditur aſſerenti, habere cōmiſſionem à Papa viuæ vocis oraculo in præiudicium tertij.conclu.140.nu.13 folio 110

Sumptum facultatis collectoris de regiſtris bullarum Papæ probat facultatem.con.317.nume.7 folio 192

Sumptum ex regiſtro probat bannitum, etiam ſi regiſtrum fuerit conſumptum, vel combuſtum, & talis bannitus virtute illius ſumpti poterit impunè occidi, dummodo ſumptum ſit cum ſolemnitatibus requiſitis.con.162.num.12 folio 122

Sumpta poſtquã clauſa, & ſigillata ſunt producta coram Auditore cauſæ in curia, recognito ſigillo, fidẽ faciunt.con.317.n.8.fo.192

Supellectilia domus poſſunt probari per teſtes domeſticos, concluſi. 533.num. 23 folio 223

Superbis Deus reſiſtit, ſed humilibus dat gratiam. conclu. 262. numero 6 folio 163

Superfluis vti non debemus.conclu.430.num. 11. folio 265

Superior poteſt errata corrigere, vel reformare, quando agitur de graui præiudicio.concl.414.num.9 fol.253

Superior ſi onus probandi defectum tituli in ſe aſſumere voluit, probare poterit.conclu.180. num. 25 fol.130

Superioris præceptum illius morte finitur. concluſio.188.numero 28 folio 136

Suſceptor ſpecierum publicarum tenetur de earum amiſsione, niſi intra annum caſum probauerit.conclu.273.nu.14 fol.172

Superſtes præſumitur aggreſſus, ſi exclamauit, vt ſibi ſuccurreretur. conclu. 72. num. 9 folio 73

Superſtes ſe recipiens, & refugiens præſumitur aggreſſus. ibidem numero 10

Supplicationes apoſtatarum Imperatori, vel regi porrectæ non admittuntur.conc.112. num.19 folio 93

Suſpicio fugæ quomodo probanda.conc.455.num.13 fol.281

Suſpicio fraudis, vel ſimulatio non poteſt præſumi, quando conſtat de iuſta cauſa retentionis.concluſione 439. numero 27. folio 269

Suſpicio fugæ debet plenè probari, & iuſtificari poſt capturam. concl.455.num.16 folio 281

Suſpicio ſiniſtra ceſſat in his, quæ palàm fiunt, ſecus ſi clam: quia ſuſpicio arguitur.concl. 60. num.3 folio 67

Suſpicio falſitatis non cadit, quando agitur de ſcriptura iam facta. concl.111.num. 18 folio 93

Suſpicio fraudis arguitur ex varietate contractuum. concluſi.442. num. 4 folio 271

Suſpicio dilapidationis bonorum debitoris poteſt probari per iuramentum, & propter hanc ſuſpicionem poteſt capi, & in carcerē conijci.conc.477.num.3 fol. 295

Suſpicio fugæ debitoris iurata tollitur, ſi probetur debitorem eſſe bonæ famæ, & ſummæ exiſtimationis, ac probitatis. ibidem numero 4

Suſpicio fugæ debitoris etiam iurata excluditur, & tollitur, ſi probatum fuit poſsidere immobilia, vel eſſe habitatorem continuum in vrbe.ibid.numero 5

Suum quod non eſt, debet quis ſcire eſſe alienum.concluſi.224.numero 13 fol.150

Sui hæredes non præſumuntur ſcire contenta in teſtamento Patris, vel conſanguineorum.conclu.413.num.8 folio 252

Suſpicionibus aliquis damnari non debet.qu.15.num.6 fol.24

Symoniæ in crimine attenditur qualitas perſonæ dantis, & recipientis, quantitas, modus, & tempus donationis. concluſione 164.numero 13 folio 124

T.

TAbellioni ſine ſcriptura, & teſtibus non creditur.conclu. 35.num. 20 fol.52

Tacens habetur pro conſentiente in præiudicium alterius fauore reipublicæ, eccleſiæ, & pupilli.conclu. 417. numero 20 folio 255

Taciturnitas non habetur pro conſenſu quoad alium obligandum, conc.417.num. 19 folio 255

Taciturnitas in commodis eſt pro conſenſu.concluſione 359. numero 23 fol.224

Talis quis præſumitur, qualis in habitu reperitur.conclu.264. numero 7 folio 166

Temerarium eſt à communi, & magis recepta ſententia recedere. concl.398.num. 3 folio 244

Temporalia vacantia ſine alicuius iniuria & peccato occupari poſſunt.conc.403.nu. 26 folio 246

Tempus quadrimeſtre datum reis principalibus, datur etiam eorum fideiuſſoribus de iudicato ſoluendo. concluſione 102. num. 8 folio 88

Tempus ad probandum compenſationem eſt repoſitum in arbitrio iudicis.conc.334.num.5 fol. 200

Tempus expreſſum in dicto teſtis intelligitur repetitum in ratione ſui dicti.conc.329. num. 7 fol.196

Tempus octuaginta annorum non ſufficit contra libertatem eccleſiæ.conc.103.num.10 fol.89

Tempus vbi eſt de ſubſtantia alicuius actus, opus eſt probare de tempore regulariter, & quando procedat. concluſione 16.nu. 9 & 17 fol. 39

Tempus, quod requiritur, vt bona dicantur de menſa eccleſiæ, cum non ſit à iure expreſſum, debet iudicis arbitrio terminari. concl. 203.num.17 folio 142

Tempus modicum ad inducendum ſimulationem contractus relinquitur iudicis arbitrio.conc. 438. num. 21 fol.268

Tempus longum ad bonam fidem præſumendum arbitrio boni viri, ſeu iudicis relinquendum eſt.conc.228. num. 9 folio 152

Tempus quod ſufficiat in ſubiectione perſonali, vel in iure reali ꝓpter canonis præſtationem.conc.259.num. 3 folio 162

Tempus minus decem annorum non ſufficit ad probandam conſuetudinem.conc.424.num.26 folio 260

Tempus decem annorum longum dicitur.concluſione 424.num.27 folio. 260

Tempus quod ſit antiquiſsimum, vt conſanguinitas optimè probari poſsit per famam.concl.411. num. 7 folio 250

Tempus quadraginta annorum ſufficit ad inducendam conſuetudinem contra reſeruata Principi, vbi quis habet titulum.conc.424 num.42 folio 261

Tempus allegans, illud probare debet. concluſione 78. numero 20 folio 77

Tempus idem dandum eſt ad probandum compenſationem, & liquidandum debitum, quod dari debet ad ſoluendum.concl. 334 num. 7 folio 200

Tempus decem annorum longum eſt: vt ex eo præſumatur conſenſus.conc.417. num. 2 fol.255

Tempus certum, id eſt, annus, & menſis commiſsi adulterij debet poni in libello accuſatorio.conc.58. num. 6 folio 66

Tempus adeò inducit præſumptionem tituli, vt quis nihil aliud cogatur oſtendere.concl.260. num.9 folio 162

Tempus in acceptatione, etſi requiratur, non eſt de ſubſtantia. concl.16. num 12 fol.39

Tempus quadraginta annorum antiquum dicitur, attenta breui vita hominum.concl.394.num. 4 folio 240

Et an ita dicatur, relinquitur arbitrio iudicis.ibid.

Temporis in ꝓbatione antiqui ſuper dominio teſtes deponere debēt, communem eſſe opinionem, non extare memoriam in contrarium.concl. 548. num.4 folio 333

Tempore indigemus in omnibus actis, vt aliquid maturius agamus. concl.241.num.8 folio 155

Tenor ſcripturæ amiſſæ probari poteſt per teſtes.conclu.416.num.11 folio 254

Terminus hominis ſuccedit loco termini legalis. concluſio. 118. numero 49 folio 99

Terminus ſi præſcriptus fuerit ad probandum, & probatum conſequendum, tunc non ſatis eſt, vt infra terminum teſtes iurent, ſed intra illum rogari debent, alioqui poſtea non admittuntur.qu. 17.num.38 folio 27

Terminus ſtatutus à lege, vel ſtatuto ſemper intelligitur peremptorius, nec vltra illud aliquid proponere licet. quæſt.6.numero 144 folio 14

Terminus quo pacto cognoſcatur voluiſſe potius terminare cum vno territorio, quam cum alio.conc.400.num.7 folio 245

Terminus ad proſequendum appellationem licèt ſit annus, tamen per iudicem ab ipſo detrahi aliquid poteſt. concluſione 117 numero. 21 folio.97

Terminus ſtatuendus ijs, quos contingit prima cauſa ſucceſsionis ad deliberandum, velint adire, necne, debet eſſe minimum centum dierum, & ſi nullus comparebit, ſatis dicetur conſtare bona eſſe vacantia.concl.208.num.3 folio 144

Termini aſsignatio eſt actus iudiciarius.qu. 6.nu.156 folio 11

Termini ad probandum quomodo dentur actori, & reo.concluſi.37. num. 8 folio 55

Termini appoſiti ab homine mutabiles, appoſiti à natura vt flumina & montes æterni ſunt.concl.393.num.9 fol.239

Termini vbi olim fuere, ibi etiam nunc eſſe præſumuntur. concl. 403 num. 7 folio 245

Termini appoſiti ab homine mutabiles ſunt, & poſiti à natura, vt flumina, & montes perpetui. ibid. num. 8

Termino à lege præfixo, ſi in prima inſtantia non ſunt appoſitæ exceptiones dilatoriæ, & declinatoriæ, in cauſa appellationis opponi non poterunt. con. 118. num. 48 folio 99

Terminorum quod ſemel eſt verum, ſemper eſt verum. conclu. 403 num. 6 folio 245

Terminos mutare licitum eſt in proprijs agris. conclu. 403. num. 20 folio 246

Terris in maritimis eſt conſuetudo: vt fiat proteſtatio de impedimẽto appellandi. conc. 116. num. 10 folio 96

Teſtamentum furioſi habentis dilucida interualla præſumitur factum tempore ſani intellectus, ſi videtur factum ab homine ſanæ mentis. concl. 39. num. 6 folio 56

Teſtamentum furioſi continens aliquam fatuitatem præſumitur factum tempore furoris, etiam ſi habeat dilucida interualla. ibi. num. 7

Teſtamentum militis licèt ſit ſcriptum notis inuſitatis, tamẽ valet, & tenet dummodo intelligatur. concl. 288. nu. 7 folio 179

Teſtamentum ad pias cauſas ſemper valet, ſiue ſcriptum ſit notis vſitatis, ſiue inuſitatis. ibid. num. 8

Teſtamentum Cardinalis ex diuturnitate temporis præſumitur factum de conſenſu, & licentia Papæ. conc. 417. num. 9 fol. 255

Teſtamentum illud propriè non dicitur, quod iure perfectum non eſt. conc. 243. num. 2 folio 155

Teſtamentũ, in quo monachus abſq; ſui ſuperioris licentia eſt teſtis, poteſt impugnari. conc. 261. nu. 2 fol. 162

Teſtamentum furioſi approbatum Romæ. concluſione 39. numero 9 folio 56

Teſtamento parentum inter liberos non requiritur rogatos eſſe teſtes. conc. 493. num. 2 folio 304

Teſtatio ſola prolata, nec alijs legitimis adminiculis cauſa approbata, nullius eſt momenti. qu. 5. nu. 121 folio 8

Teſtator legans, quando iubet legatarium contentum eſſe ſuo legato, animo compenſandi legaſſe præſumitur. concluſi. 96. num. 4 folio 84

Teſtator legans filiæ pro omni eo, quod petere poteſt, relinquere videtur animo compenſandi cum dote per eam recepta. ibidem numero 5

Teſtator ſi confeſſus ſit ſe fuiſſe fœneratorem, fiet interpretatio, illum ſemper fuiſſe, vt hæres ad reſtitutionem compellatur. concl. 495. num. 7 folio 304

Teſtator præſumitur recordari de pertinentibus ad ſe, conc. 553. numero 4 folio 334

Teſtator præſumitur ignorare vires ſui patrimonij, niſi ex aliqua qualitate aliud præſumatur. ibid. num. 5

Teſtator quo nomine iubet aliquid fieri, eo factum præſumitur. con. 31. num. 19 folio 46

Teſtator quod dixit, & à notario prætermiſſum, poteſt per teſtes probari, vt ſuum ſortiatur effectum. conc. 308. nu. 3. folio 188

Teſtatoris voluntas ex coniecturis inſpicitur. conclu. 282. numer. 11 folio 177

Teſtatoris ad probandam ſubſtantiam, ſeu voluntatem omiſſam per errorem notarij, tot teſtes requiruntur, quot ſunt neceſſarij, ſi fieret directa probatio expreſſæ diſpoſitionis. conclu. 406. nu. 3 folio 247

Teſtatoris contra dictum declarantis voluntatem nihil opponi poteſt, neque etiam contra ipſius perſonam, ſi fuit electus ab ipſo teſtatore. con. 485. num. 9 fol. 298

Teſtatorem rem obligatam creditori legaſſe animo compenſandi probari poteſt ex coniecturis. con. 333. num. 13 folio 199

Teſtis accuſati de falſo fides non omnino euaneſcit, ſed diminuitur, iudicato culpabili. concl. 27. num. 6 folio 43

Teſtis dictum non valet, ſi iuramentum delatum ſit die non iuridico. qu. 5. num. 90 folio 8

Teſtis iuramento ſeſe aſtringere non poteſt die feriato. ibid. num. 91

Teſtis deponere poteſt in die feriato, dummodo in die iuridico iurauerit: ibid. num. 92

Teſtis deponens de veritate, licèt ſit ſingularis, tamen probat, & coniungitur ad plenam probationem faciendam. concl. 379. numero 9 folio 236

Teſtis non poteſt deponere, niſi per credulitatem, quod quis occidat aliquem ad ſui defenſionem. conc. 489. num. 5 folio 301

Teſtis, qui ad teſtandum in eius cauſa, de cuius vita agitur vocatus eſt, ſi in iudicio non ſteterit, pro falſario eſt habendus, & pœna l. Corneliæ in ipſum animaduertenda. qu. 5. nu. 71 folio 7

Teſtis falſus talionis pœna coercendus eſt. ibid. num. 72

Teſtis vnius dicto non ſtatur in præiudicium tertij. ſecus vbi non de præiudicio alicuius. conc. 163. num. 5 fol. 123

Teſtis non eſt omni exceptione maior, in quo eſt præſumpta affectio. conc. 307. num 3 folio 188

Teſtis vnus probat in cauſis, quæ breuiter, & ſummariè abſoluuntur, & dirimuntur. qu. 11. num. 19 fol. 23

Teſtis valdè dignus probat. ibid. num. 20

Teſtis vnus cum fama in cauſa matrimoniali non iungitur ad plenam probationem. conc. 55. num. 6 folio 65

Teſtis deponens aliquem eſſe diuitem, ſi reddit rationem in cauſa ſcientiæ, quia ſum vicinus, vel conſanguineus, probat. concl. 525 num. 14 folio 315

Teſtis citari debet, alioquin eius teſtimonium irritum erit, & nullum. q. 5. num. 28 folio 6

Teſtis de auditu auditus licet in alijs criminibus non probet, tamen contra aſſaſinum facit indicium ad torturam, quia facit qualem qualem præſumptionem, ſeu coniecturam, & transfert onus probandi in aduerſarium. conc. 137. nu. 4 folio 106

Teſtis deponere debet per quinque ſenſus corporis. concl. 278. num. 8 folio 175

Teſtis ſi dicat, tale caſtrum habere merum imperium, quia vidit illius loci officialem feciſſe decapitare vnum in tali loco, & alius dicat eodem in loco vidiſſe dictum officialem ſuſpendere feciſſe vnum, ex eorum depoſitionibus reſultabit probatio. concluſi. 395. num. 32 folio 243

Teſtis dictum, qui ſtatuto tempore ad probandum iurauit, ſed quæ vidit, extra tempus ſtatutum depoſuit, an probet, & valeat, vide remiſſiuè. quæſtio. 5. num. 95. fol. 8

Teſtis dictum ſuum deponere debet viua voce, & non in ſcriptis iudici tradere. q. 5. num. 11 fol. 5

Teſtis ab epiſcopo in cuſtodiam datus etiam contra ipſum epiſcopum poteſt teſtimonium ferre. conc. 268. num. 7 folio 169

Teſtis affinis pro affine poteſt teſtificari in cauſis ciuilibus paruis, conc. 68. num. 10 folio 71

Teſtis affinis pro affine non repellitur, ſi lis ciuilis orta eſſet ex crimine, dummodò non inferat iniuriam ipſi affini teſti producto. ibid. num. 11

Teſtis affinis dictum non reſcinditur, etiam ſi in eius depoſitione affinitatem negaſſet. ibidem num. 12. videque ibi contrarium.

Teſtis de auditu auditus nihil probat, etiam de auditu confeſſionis adulteræ. concl. 62. num. 4 folio 68

Teſtis contra officialem ſuper barrataria non poteſt eſſe, qui libellum, vel petitionem dedit contra officialem, quia eſt ſuſpectus conc. 165. num. 6 folio 124

Teſtis ſi quis producatur, qui iuramento promiſiſſet alicui non reuelare arcanum ſibi priuatim commiſſum, quare teneatur illud detegere. qu. 5. num. 50 folio 7

Teſtis cum reddit cauſam ſui dicti, quia vidit, ſufficit. concluſi. 490 num. 16 folio 302

Teſtis deponens de confeſſione in abſentia partis, non probat. concl. 379. num. 19 folio 236

Teſtis dicens in articulo mortis ſe falſum in tali cauſa dixiſſe, non nocet parti. conc. 359. num. 32 folio 224

Teſtis etiam inuitus ad teſtimonium perhibendum compelli poteſt tam in ciuili, quàm in capitali cauſa. qu. 5. num. 47 fol. 6

Teſtis idoneus, & habilis ſemiplenè tantum probat, qu. 11. nume. 2 folio 22

Teſtis deponens de colore, ſi dicit, rem talis coloris eſſe, quia viderit, probat. conc. 321. num. 1 fol. 193

Teſtis ſi deponat de auditu poſt litem motam ibi. vbi res agitur, ſuſpectus eſt. con. 410. num. 6 folio 249

Teſtis alias inhabilis admittitur ad teſtificandum ſuper crimine ſymoniæ. conc. 464. num. 15 folio 288

Teſtis etiam infamia notatus, vel ſi alioqui inhabilis, ſi de re ſua deponat, probat.qu.11.nu.16 folio 23
Teſtis vnius probatio ſatis eſt in cauſis poſſeſſorij, quæ nullius ſint ponderis.ibi.num.17
Teſtis vnus idoneus cum ſocio criminis facit plenam probationem. concluſ.158.nu.5 fol.119
Teſtis de vniuerſitate, cui in vniuerſo aliquid vtilitatis obuenit, non repellitur à ferendo teſtimonio in cauſa vniuerſitatis, ſed ei minus, quàm alijs creditur.concl.395.nu.18 fol.242
Teſtis vnus probat, cum agitur de nulli præiudicando, & aliquem iuuando.conc.415.nu.5 fol. 253
Teſtis non repellitur tanquam criminoſus, licèt crimen probetur, niſi etiam quod iſtiuſmodi habebatur, probetur.conclu. 27.nu.2 folio 43
Teſtis quicunq; ad teſtandum idoneus, & aptus optimè compelli poteſt, etiam ſi viator ſit, qui per ciuitatem alio perrecturus iter faciat.qu.5.nu.63 folio 7
Teſtis vnicus ſi non deponit de veritate facti, & delicto immediatè, non ſatis eſt ad inducendum indicium ad torturam. concl.462. nu.19 folio 286
Teſtis mortuus pro inſtrumento ſtare præſumitur, ſed iſta præſumptio legitimæ probationi cedit per illos teſtes viua voce contra inſtrumeutum deponentes.qu.6.nu.66 fol.12
Teſtis pro inſtrumento deponens duobus contra illud deponentibus præfertur.ibid.num.67
Teſtis dicens ſe vidiſſe aliquem bene cantare, nihil probat.concluſio. 263.nu.1 folio 165
Teſtis dicens ſe Titium vidiſſe promittere, optimè probat. ibid.numero 7
Teſtis deponens per hæc verba, vidi tale vinum eſſe dulce, & talem rem duram, vel mollem, quæ alio ſenſu percipiuntur, rectè probat.ibid.num.8
Teſtis dictum adducti per partem ad iudicium, vt de ea re, quæ in controuerſia verſatur, deponat, abſq; alia citatione, firmum, & ratum eſt, & valet.qu.5.nu.34 folio 6
Teſtis vnius dictum facit ſuſpectas tabulas teſtamenti, ſed non plenè euertit.q.11.nu.5 folio 22
Teſtis aſſinis admittitur pro aſſine ad tuendum eum à pœna homicidij.concl.68.nu.8 fol.71
Teſtis inſtrumentarius licèt ſit domeſticus, nihilominus admittitur, & probat.concl.533.nu.29 folio 323
Teſtis non probaret adulterium, ſi diceret, vidiſſe hominem ſuper mulierem, niſi diceret in actibus venereis.conc.59.nu.4. fol.66
Teſtis deponens ſuper communi vſu loquendi, debet addere in dicto ſuo, quòd ſciat, quia ſic audiuerit dici communiter.concluſ.329. num.10 folio 197
Teſtis iuramentum ſuper matrimonio diſſoluendo remitti non poteſt, ſecus in matrimonio confirmando. quæſtion. 5. numero 111. folio 8
Teſtis de crimine etiam ſi faciat indicium, non tamen ſemiplenam probationem facit; verum ſi indicium ex confeßione rei oriatur plus eſt, quam indicium.qu.15.nu.13 fol.25
Teſtis non poteſt eſſe, qui accuſationem impetrauit.concl. 26. nu. 3. folio 42
Teſtis dictum valet, atq; ratum eſt, quamuis non ſit citatus, ſi per partem ad iudicem producitur.qu.5.nu.30 folio 6
Teſtis pœnitentiarius habens auctoritatem abſoluendi illam probat.& ibi quare.concl.12.nu.4 fol.37
Teſtis, quem epiſcopus incluſit in cuſtodias pro iuriſdictione ſua, poteſt admitti pro ipſo Epiſcopo, concl.268.nu. 6 fol.169
Teſtis & ſi conuincitur in eo, quod prima facie præſumitur eſſe crimen, poteſt tamen aliquo modo excuſari à delicto ratione ignorantiæ, vel alia iuſta cauſa.concl.464.nu.29 folio 288
Teſtis in cauſa propria nemo admittitur.concl.68.nu.5 folio 71
Teſtis dicens ſcio, quia credo, non affirmat.concluſio.458. numero 6 folio 283
Teſtis dicens, videre meo, non affirmat.ibid.nu.7
Teſtis ſi dicat, iudicio meo, non affirmat.ibid.nu.8
Teſtis ſi dicat, ſcio pro certo, non affirmat.ibi.nu.9
Teſtis dictum, ſi aliqua ex parte deficiat, ipſum vitiare ſolet. quæſt. 6.nu. 69 folio 12
Teſtis omni exceptione maior quis dicatur.ibid.nu. 70
Teſtis depoſitio ad iuramenti tempus retrotrahitur.qu. 17. num.37 folio 27
Teſtis ſi propoſitum crimen confiteatur in ſua depoſitione, & ſic aliud agens, non ex eo punitur. concluſione 345. numero 24 folio 204
Teſtis deponens de antiquo, & dicens de ipſo facto ſe recordari, non probat.concl.104.nu.5 folio 89
Teſtis deponens de alicuius præſentia non concludit niſi & quod audierit, deponat.concl.9.nu.5 folio 36
Teſtis vnicus in cauſa poſſeſſorij plenè probat poſſeßionem abſq; alio iuramento.qu.5.nu.119 folio 8
Teſtis ratio illa eſt, quæ dat eſſe eius atteſtationi. ibidem numero 122.
Teſtis teſtimonium perhibens ad alterius defenſionem, etiam ſi non reddat ſcientiæ cauſam, tamen probat.ibi.nu.124
Teſtis, quibus caſibus dicatur reddidiſſe rationem ſufficientem, vide remißiuè.ibi.nu.125
Teſtis dictum non depoſitum per vnum ex quinq; ſenſibus, quibus in caſibus teneat, & valeat, vidè remißiuè.ibi.nu.128
Teſtis de quidditate eius, ſuper quo deponit, poteſt interrogari.concluſ.430.nu.9 folio 265
Teſtis deponens de nocte, debet ſcire, quid ſit lux, ſiue dies, ibid.numer.10
Teſtis nō eſt interrogandus de quidditate, ſi ex eius dictis deprehenditur intelligere id, de quo deponit.ibi.nu.11
Teſtis, cui obijcitur crimen in genere, propter hoc nō repellitur à teſtificando.concl.464.nu.23 folio 288
Teſtis inſtrumentarius, qui eſt deſcriptus in teſtamento, admittitur, quamuis ſit criminoſus, dummodo occultè ſit, ibid. numero 24
Idem dicitur de mediatore, & proxeneta in inſtrumento deſcripto, ibi.num.25
Teſtis criminoſus ſi examinetur vnà cum alijs teſtibus fide dignis, dictum illius ſuſtinetur.ibi.nu.26
Teſtis interrogatus, quid ſit illud, ſuper quo examinatur, non cogitur id definire verbis iuris, ſed ſatis eſt, vt verba facti dicat, ex quo ius reſultat.concl.430.nu.12 folio 265
Teſtis de poſſeßione examinatus, ſi interrogetur, quid ſit poſſeßio, ſufficit, ſi dixerit, quando vnus retinet poſſeßionem, & eius fructus colligit.ibi.nu.13
Teſtis non debet interrogari, quid ſit, quod deponit, quando deponit, de eo, quod eſt ita clarum, vt nulla alia demonſtratione indigeat.ibi.nu.14.
Teſtis ſuper conſuetudine nō eſt interrogandus, quo pacto mutuum, vel conſuetudo accipiatur.ibi.nu.15
Teſtis inimicus etiam in crimine læſæ maieſtatis non recipitur.concluſ.462.nu.31 folio 287
Teſtis vnius ſemiplena probatio tantum efficit, vt præſumptionem faciat, per quam in aduerſarium probatio transferatur.qu.11. num.9 folio 23
Teſtis ex actibus viſis ab eo rectè poteſt dicere, hoc credo. concl. 490. num.11. folio 302
Teſtis productus ſuper poſſeſſorio non eſt interrogandus ſuper proprietate, quod ſi eueniat, nihil proderit eius dictum. quæſtio.17. num.18. folio 27
Teſtis vnus cum fama in criminalibus plenam probationem facit, ſi adſint aliæ coniecturæ vehementes. concluſion. 459. numero 11. folio 284
Teſtis ſuper omnibus, quæ ad cauſam faciunt, videtur productus. qu.17.nu.22 fol.27
Teſtis dicta, cui notarius de mandato iudicis defert iuramentum, nullius futura ſunt momenti.qu.5.nu.99 folio 8
Teſtis dictum ratū non eſt, præterquam in eo, quod in articulis continetur.q.17.nu.19 folio 27
Teſtis ad interrogata reſpondere debet, & non ad alia. ibi.nu. 20
Probatio ſubreptitia improbatur à lege, & valere non debet.ibidem num.20.
Teſtis vnus de viſu, an ſufficiat ad probandum ſimulationem contractus.concl.447.nu.4. folio 278
Vide remißiuè.ibid.

Teſtis eſſe poteſt, qui accepit pecuniam, ne parti faueret. concl. 454. num. 14 fol. 280

Teſtis iuramentum non eſt de natura inſita ipſius teſtimonij, & ab aduerſa parte remitti poteſt. qu. 5. num. 103 folio 8

Teſtis iniuratus falſum deponens, pœna tamē falſi, ac ſi iuraſſet punitur. q. 5. nu. 106 folio 8

Teſtis iuramentum à parte remitti non poteſt in cauſa criminali. ibid. num. 107

Teſtis iuramentum quare in ciuili iudicio à parte remitti poſsit, & in criminali non. ibi. nu. 108

Teſtis dictum de auditu valet, quando paries, vel cortina eſt in medio inter ipſum, & perſonam loquentem, concluſio. 457. num. 2. folio 282

Teſtis de auditu facit aliquam præſumptionem ibi. nu. 3 fol. 283

Teſtis deponens ſe audiuiſſe ab vno, tantum probat. concl. 104. nu. 9 folio 89

Teſtis dicens audiuiſſe ab vno, non ſufficit: quia ſaltem à duobus deponere debet, aliàs non probat. ibi. num. 10

Teſtis non probat, ſi dicit audiuiſſe ab vno, & ab alijs, & vnum nominet, & alios non. ibi. num. 11.

Teſtis vnus ſufficit probare vnum gradum, & alius alium. Et ibi vide contrarium. concl. 69. num. 10 fol. 72

Teſtis deponens de veritate facti coniungitur cum altero deponente de confeſsione, vt plenè probent. concl. 379. nu. 15 fol. 236

Teſtis deponens de confeſsione abſente parte ſemiplenè non probat. ibid. nu. 16

Teſtis idoneus eſt pro amico, qui vtrique parti eſt æqualis amicus. concl. 86. nu. 7 folio 80

Teſtis vnus, & iuramentum partis ſufficiunt ad probandam ignorantiam conſuetudinis alterius ciuitatis, vel loci. concluſio. 423. nu. 24 fol. 259

Teſtis vnius depoſitio, & iuramentum ſuppletorium ſufficiunt ad probandam conſuetudinem multum antiquam. ibidem numero 25.

Teſtis deponens negatiuam interpoſitione affirmatiuæ, tunc nō differre à teſtibus negantibus, & affirmantibus; & ibi quando ſit præſumptio contra teſtes ſuper ea deponentes. concluſ. 70. num. 9 folio 72

Teſtis aliàs inhabilis admittitur in cauſa dilapidationis bonorum. concl. 464. nu. 17 fol. 288

Teſtis productus ad probationem dominij debet deponere ſuper facto, non ſuper iure. concl. 547. nu. 10 fol. 333

Teſtis probat declarationem voluntatis teſtatoris, quando iureiurando affirmat eam fuiſſe voluntatem ipſius. concluſ. 485. nu. 5. folio 298

Teſtis deponens ſuper conſuetudine, ſi interrogetur, quid ſit conſuetudo, & id non declaret, non probat, & hoc procedit, ſiue ſit peritus, ſiue imperitus. concl. 430. nu. 3 fol. 265

Teſtis vnus cum fama concurrente aliqua præſumptione ſufficit ad id, vt quis torqueri poſsit, ſed non quantum ad condemnationem. concl. 459. nu. 13 fol. 284

Teſtis, qui non poteſt teſtificari viua voce, redditur teſtis idoneus in inſtrumento. concl. 408. nu. 19 fol. 248

Teſtis ſuper diſtantia loci, quas rationes reddere debeat. concl. 524. num. 3 folio 314

Teſtis oppugnans inſtrumentum, ſi eſt vnus ex his neceſſarijs ad numerum requiſitum in illo, in ſuſpitionem incidere facit inſtrumentum, & ei fides adhibetur. quæſt. 6. nu. 43 folio 11

Teſtis vnus contra inſtrumentum deponens debet eſſe omni exceptione maior. qu. 6. nu. 59. fol. 11

Teſtis vnicus ſufficit ad faciendum inditium ad torturam in crimine læſæ maieſtatis. concl. 462. nu. 18 fol. 286

Teſtis qui leuauit aliquem de ſacro fonte eſt idoneus, & pro filio ſpirituali poteſt teſtificari. concl. 332. nu. 14 fol. 199

Teſtis deponens ſuper vſu, an debeat aliquas perſonas nominare. concl. 329. nu. 15 fol. 197

Teſti vni, quòd fides adhibeatur, etiam contra fœneratorem, nec per ſtatum, aut conſuetudinem ſanciri poteſt, quæſt. 11. num. 10. fol. 23

Teſti vnico etiam Cardinali non eſt fides adhibenda. ibidem numero 11.

Teſti ſoli ſtandum eſt, ſi ita conuentum fuit inter partes. ibid. numero 12.

Teſti vni creditur propter teſtatoris auctoritatem, ſi teſtator mandat, vt ipſi credatur. ibid. nu. 13

Teſtis vnius depoſitio probat, quando nemini nocet, & alteri prodeſt. ibi. num. 14

Teſti inimico non creditur. concl. 144. nu. 11. folio 110

Teſti vni non eſt credendum, etiam ſi ſit Cardinalis. conc. 386. nu. 4 fol. 237

Teſti cuiuſcunq; ſit qualitatis, non creditur abſq; iuramento. concl. 426. nu. 8 fol. 263

Teſti Doctori non creditur, ſi ſolus ſit. concluſione 426. numero 25. folio 263

Teſti iniurato nihil creditur, ſed ipſius verba præſumptionem faciunt. qu. 5. num. 84 folio 7

Teſti vnico quando adhibeatur fides. q. 5. nu. 11 folio 8

Teſti iniurato quomodo credendum ſit, vide remiſsiuè. quæſtio. 5. num. 79 folio 7

Teſtem eſſe, & principalem in cauſa, abſurdum eſt. concl. 3. num. 3. & 15. fol. 30

Teſte inſtrumentario domeſtico ceſſat ſuſpitio, cum ſic partibus placuerit. concl. 533. nu. 30 fol. 323

Teſtes domeſtici, coniuncti, & id genus alij admittuntur ad probandum defenſionem conſanguinei ſui. concl. 490. n. 4 fol. 302

Teſtes ſicut inſtrumenta in inferioribus parem vim habent. concluſ. 421. nu. 8. fol. 257

Teſtes duo non ſufficiunt in recognitione chirographi, licèt vnus illorum ſit notarius. concl. 285. nu. 4 fol. 178

Teſtes ſubſcribentes ſe chirographo debent eſſe mares, & non fœminæ. ibid. num. 5

Teſtes ſingulares admittuntur ad probandam coniecturam voluntatis teſtatoris. con. 406. nu. 7 fol. 247

Teſtes æquiualent inſtrumento. concl. 105. nu. 8 fol. 90

Teſtes ſi iurare abnuerint, ad damna partis obligati ſunt. quæſtio. 5. nu. 112 fol. 8

Teſtes deponentes tantummodo de contractu, & præparatione arbitramenti non probant. concl. 126. nu. 2 fol. 103

Teſtes duo clerici, ſi teſtificantur contra me, & duo laici pro me, creditur laicis deponentibus me non deliquiſſe, licèt clerici ſint digniores. concl. 234. nu. 6 fol. 153

Teſtes iuramento de non teſtificando alligati, debent abſolui, ne in periurij crimen incidant, & vt illorum dicta valida ſint. qu. 5. nu. 53 fol. 7

Teſtes in loco non apto examinari poſſunt, vbicunq; neceſsitas imminet propter periculum mortis, vel abſentiæ in loco longinquo. conclu. 273. nu. 7 fol. 172

Teſtes de caſu poſſunt etiam examinari ſuper articulis à iudice repulſis, & reprobatis. ibid. nu. 8

Teſtes ſingulares coniunguntur, vt plenè probent, quando tendunt ad eundem finem licèt per diuerſa media. concluſ. 379. num. 14. fol. 236

Teſtes complices, & proxenetæ admittuntur in crimine ſimoniæ. concl. 420. nu. 4. fol. 257

Teſtes ſuper conſuetudine recipi poſſunt parte non citata. concluſio. 424. nu. 9 fol. 260

Teſtes diuerſimodè deponentes licèt ſint ſingulares de loco, & tempore, ſi tamen concordant in facto principali probant. conc. 379. num. 11. fol. 236

Teſtes ſingulares coniungi ad probandum confeſsionem abſentis. ibi. num. 12

Teſtes ſingulares in probanda generali conſuetudine paſsim admittuntur. concl. 423. nu. 8 fol. 258

Teſtes etiam ſingulares deponentes de diuerſis confeſsionibus factis diuerſo loco, & tempore probant debitum. concluſ. 479. num. 5. fol. 296

Teſtes iam examinati ſi producuntur coram iudice, debent iterum ſolenniter examinari, & iurare. concluſ. 33. nu. 14 fol. 49

Teſtes affines, domeſtici, & familiares in criminalibus ad defenſionem admittuntur. conc. 26. nu. 7 fol. 42

Teſtes in cauſa hæreſis recipi poſſunt contra inquiſitum potentem etiam parte non citata. qu. 5. nu. 41 fol. 6

Teſtes

Teſtes ſi in iudicio fortè fortuna reperiuntur, abſq; citatione tunc ritè examinari poſſunt.qu.5.num.29 folio 6

Teſtes de caſu in loco, vbi incidit, examinari debent, & eorum depoſitiones faciunt poſtea fidem coram iudice legitimo.concluſ.273.num.4. fol.171

Teſtes valetudinarij vel diu abſuturi, vel ſenes ante litem conteſtatam rogari poſſunt propter periculum, quod in mora verſatur. qu.17.nu.42 folio 27

*Teſtes & inſtrumenta eandem vim habent.concl.174.nu.3.*fol.128

Teſtes optimè dominium probant & debent rationem adducere etiam non interrogati.concl.547.nu.1 fol.332

Teſtes quædam probant, quæ per inſtrumenta non probantur.qu.5.num.13 folio 5

Teſtes deponentes de depoſito, ſi dicant tantummodo iſtiuſmodi confeſſum fuiſſe recepiſſe depoſitum, non probant.concluſ.510.nu.1. folio 311

Teſtes ſuper depoſito certæ ſummæ in ſacculo, nõ probant niſi dicant vidiſſe numerari certam ſummam.ibi.nu.2

Teſtes probant, ſi vnus dicat vidiſſe pecuniam deponi, & alter vidiſſe numerari.ibid.nu.3

Teſtes iurati non præſumuntur, niſi reuera in actis de iuramento conſtet.qu.5.num.113 folio 8

Teſtes qua ratione examinandi ſint, & quid agendum, quando exteri ſunt.vide remiſſiuè.ibid.nu.114

Teſtes quò pacto interrogandi ſint, vide remiſſiuè.ibi.nu.115

Teſtes duo in qualibet cauſa regulariter ſatis ſunt.ibi.nu.117

Teſtes in negotijs criminalibus, etiam non interrogati, ſcientiæ cauſam, & rationem reddere debent, aliàs non probant; nec indicium faciunt.ibi.nu.123

Teſtes ſcientiæ cauſam afferre debent per illum corporis ſenſum, quo percipitur id, de quo rogantur.ibi.nu.126

Teſtes deponentes ſuper ſolam, & ſimplicem negatiuam in ſuſpitionem incidunt, & tamquam falſarij puniendi ſunt.ibidem numero 127.

Teſtes, ſi ab eadem producuntur parte, quæ ſcripturam producit, vel ab aduerſa, ſed nihil ſcripturæ opponunt, in probatione cæteris ſunt ſuperiores.qu.6.nu.22 folio 10

Teſtes, qui quando ſcriptura conficiebatur, intererant, non ſecus habentur quo ad ſcripturæ validitatem, ac ſi ſubſcripti fuiſſent. ibid.nu.30

Teſtes ſi ſubſcripti ſint, omneſq; adhuc ſuperſint, & inſtrumentum oppugnent, tunc inſtrumentum vires ſuas amittit, & probationi teſtium ſtandum eſt.ibi.num.36 fol.11

Teſtes recta via reijciunt inſtrumentum, cum negant eò pacto geſta fuiſſe ea, quæ in ipſo conſcripta reperiuntur, & tunc per duos inſtrumentum reijci, atq; proſterni poteſt, niſi per alios in ipſo deſcriptos auxilium afferatur, deponentes veriſſimè conſcripta ea fuiſſe, quæ in inſtrumento continentur.ibid.nu.39

Teſtes qui inſtrumentum oppugnant, ſi ſunt vltra numerum requiſitum, nullum præiudicium inſtrumento afferunt. ibidem numero 45

Teſtes duo, qui ex numero neceſſarij inſtrumẽti ſunt, ſi contra ipſum deponant, inſtrumentum reijcitur.ibid.nu.46

Teſtes duo inſtrumentum atteſtatione ſua oppugnantes, illud crimine falſi vitiant, etiam ſi per plurimos, veluti centum, ea quæ in inſtrumento continentur, approbarentur.ibi.nu.48

Teſtes in inſtrumento ſcripti ſi probant alios contra eundem deponentes interfuiſſe celebrationi contractus, tunc maiorem vim habebit inſtrumentum, niſi illi per probationes luce meridiana clariores probarent, ſe tempore inſtrumenti abfuiſſe.ibi.nu.49

Teſtes quando producendi ſint, & quare poſt litem conteſtatam. qu.5.nu.43 fol.6

Teſtes quibus in caſibus produci poſſint ante litem conteſtatam, & poſt examen, vide remiſſiuè.ibi.nu.44

Teſtes poſt didicita teſtificata, & publicata ſuper eiſdem capitulis, vel directò contrarijs, produci nullo modo poſſunt poſt litem conteſtatam.ibi.num.45

Teſtes poſt didicita teſtificata non admittuntur ſuper eiſdem capitulis, tam de iure canonico, quàm ciuili, nec in inſtantia prima principalis cauſæ, nec in cauſa appellationis, niſi teſtes ritè examinati ſint. ibi. nu. 46

Teſtes ſi cauſam ſufficientem non reddunt, altitudinem non probant.concl.83.num.2 fol.79

Teſtes ſuper conſanguinitate iurare debent, & iuramenti genus à parte non poteſt remitti.concl.411.nu.28 folio 251

Teſtes etiam ſingulares ad probandam conſanguinitatem poſſunt denuò produci.ibid.nu.29

Teſtes deponẽtes quem eſſe dilapidatorem, debent deponere de actibus, quibus infertur talem eſſe.concl.515.nu.2 fol.313

Teſtes ad quid rogentur in teſtamentis.concl.493.nu.3 fol.304

Teſtes dicentes, vnus adulterium commiſſum vna die, & loco: alter alia die, & loco, tamẽ probant adulterium, vide ibi contrarium. concl.59.nu.19 folio 67

Teſtes ſi ad probandum aliquid duo ſufficiunt, & producantur tres amici, probant, quia ex numero ſuppletur.concluſ.86.num.10. fol.80

Teſtes ſi viuunt, erit in optione eius, cõtra quem producuntur, ipſos denuò interrogare.concl.33.nu.11 folio 11

Teſtes ſi mortui ſunt, ſtatur eorum dictis.ibi.nu.12

Teſtes deponere debent de veritate.concl.410.nu.13 fol.249

Teſtes de auditu auditus admittuntur in caſu, qui excedit memoriam hominum.ibi.num.14

Teſtes de auditu auditus non admittuntur, quando memoria hominum exiſtere poſſit, & teſtes verè deponere poſſint. ibid.numer.15

Teſtes dicentes vidiſſe aliquos complexu venereo iungi non probant ad vltimum neceſſariò.concl.57.nu.5.& 10 fol.66

Teſtes ſi mortui ſint, vel diu abſentes fidem faciunt. Et quando non faciant, vide ibidem in intelligentia.concl.149.nu.23. fol.116

Teſtes ſoli ſine comparatione litterarum non plenè probant ſcripturam, quia vtrumq; neceſſarium eſt.concl.330.n.6 fol.197

Teſtes non inſtrumentarij contra inſtrumentum deponentes eorum quæ dixerint etiam non rogati cauſam, & rationem aſſerre debent, & quare.qu.6.nu.71 fol.12

Teſtes, vt inſtrumentum in aliquibus rebus labefactent, neceſſe eſt, vt ſuper toto eius tenore deponant.ibi.nu.72

Teſtes quomodo habent deponere ſuper agnatione, vide ibi remiſſiuè.concl.73.nu.6 fol.74

Teſtes non deponentes de forma inſtrumenti, non poſſunt deponere de ſimulatione.concl.447.nu.3 fol.278

Teſtes in inſtrumento deſcripti ipſum oppugnantes, an probent, vel ne, vide remiſſiuè.q.6.nu.55 fol.11

Teſtes inſtrumentarij, vt inſtrumentum reijciant, in quo fuere deſcripti, debent eſſe omni exceptione maiores.ibi.nu.56

Teſtes inſtrumentarij eſſe poſſunt etiam inhabiles tamquam à contrahentibus approbati, & ita inhabiles inſtrumentum deſtruere poſſunt.ibi.nu.57

Contrariorum eadem eſt diſciplina.ibid.

Teſtes an verum ſit, omnino examinari debere in termino dato ad probandum.q.17.nu.36 fol.27

Teſtes pro ſua communitate deponere poſſunt, ſi commodum, vel incommodum immediatum non ſentiunt.concl.395.nu.19.f.242

Teſtes de vniuerſitate ſecundum communem opinionem in cauſa vniuerſitatis admittuntur ad teſtificandum, quando ex victoria nullum ſunt habituri commodum.ibi.nu.20

Teſtes recipiendi ſuper affinitate debent eſſe perſonæ graues, & deponere, ſe à ſuis maioribus audiuiſſe illos, de quibus agitur, conſanguineos eſſe in tali gradu.conc.410.nu.3 fol.249

Teſtes deponentes ſuper conſanguinitate non ſolum debent eſſe perſonæ graues, ſed deponere audiuiſſe ea, quæ aſſerunt ante litem motam.ibid. num.4

Teſtes de auditu admittuntur, ſi deponant alibi in loco, qui longiſſimè diſtaret, intellexiſſe conſanguinitatem etiam poſt litem motam.ibi.nu.5

Teſtes per partem exhibendi ſunt, nec iudici ad dicendum teſtimonium ſe offerre debent, quia tunc nõ ſunt admittendi, nec audiendi, & quare.quæſt.5.nu.27. fol.6

Teſtes in inſtrumento contenta vera eſſe aſſerentes, tot eſſe debent, qui in illo contractu requiruntur.q.6.nu.53. fol.11

Teſtes dicentes vidiſſe mulierem iacentem cum viro, probant adulterium.vide contrarium.num.10.vbi & concordantias. concluſ. 59.num.6. fol.67

Idem eſt dicere, Titus iacuit cum Seia, vel adulterauit illam, & probato, quòd iacuerit cum illa, dicitur etiam probatum illam corruptam.ibid.nu.7.& 14

Idem ſi teſtes dicunt, vidiſſe nudum cum nuda in eodem lecto. ibid. num.8

Teſtes regulariter debent ex neceſſitate concludere.c.233.n.4.f.153

Teſtes deponentes audiuiſſe à diuerſis perſonis, & non ab eiſdem, licet ſingulares videantur, tamen probant.con.104.nu.12 f.89

Teſtes ad hoc vt probent, deponere debent audiuiſſe ab eiſdem perſonis, & non à diuerſis.ibid.nu.13

Teſtes non deponentes audiuiſſe ab eiſdem perſonis dicuntur ſingulares, & non probant.ibid.num.14

Teſtes deponentes de credulitate probant.ibid.num.15

Teſtes ſuper conſanguinitate, quando videntur ſingulares, conſanguinitatem non probant.concl.410.nu.27. fol.250

Teſtes de auditu deponentes, deponere debent, ſe à pluribus audiuiſſe, & non ab vno tantùm.ibi.num.28

Teſtes ſuper conſanguinitate deponere debent de his, quæ audiuerunt ante litem motam.ibid.num.29

Teſtes ſi deponant de auditis poſt litem motam non probant, nec vllam præſumptionem faciunt.ibid.num.30

Teſtes deponentes de auditis poſt litem motam probant, ſi audierint diu alibi, quàm vbi lis mota eſt.ibid.num.31

Teſtes cogendi ſunt in probanda conſanguinitate.ibi.nu.32

Teſtes à coactione teſtificandi exempti, cogi poſſunt, cum veritas aliunde elici non queat.qu.5.num.66 fol.7

Teſtes à teſtimonio perhibendo exempti quibus in caſibus ad teſtificandum compelli poſſint, vide remiſſiuè.ibi.nu. 67

Teſtes ab onere teſtificãdi immunes, ſi ita fert eorum voluntas, ſunt ad teſtimonium dicendum admittendi, & ipſorum dicta valent, atq; rata manent.ibi.nu.68

Teſtes, qui priuilegio non teſtificandi potiuntur, in ciuili iudicio, & in foro canonico, etiam in capitali cauſa compelli poſſunt ad teſtificandum.ibid.nu.69

Teſtes, qui ad teſtificandum impelli poſſunt, ſi teſtimonio ſuo veritatem aperire renuerint, parti ad intereſſe tenentur.ibi.nu.70.

Teſtes inhabiles licèt admittantur ad probandum principaliter crimen læſæ maieſtatis, non tamen admittuntur ad probanda adminicula talis delicti. concl. 462.nu.38 fol.287

Teſtes inhabiles ex eorum repugnantia, aut periurio in loquendo falſitatem, non probant crimen læſæ maieſtatis.ibi.nu.39

Contrarium, num.40

Teſtes ſi ſuper vno articulo dicere iuſſi ſunt, & ſuper alio proferant, irritum fit id omne quod probatur.qu.17.nu.17 fol.27

Teſtes deponentes ſuper tenore, & amiſſione ſcripturæ debent eſſe peritiſſimi.concl.32.nu. 29 fol.48

Teſtes ſingulares faciunt probationem ſimulationis contractus, alijs coniecturis concurrentibus.concl.447.nu.5 fol.278

Teſtes de auditu auditus ſuper conſanguinitate ſufficiunt, quando non agitur de dirimendo matrimonio.con.410.nu.10.fo.249

Teſtes deponentes de bonitate, debent alijs præferri, & quare.concl. 234.nu.3 fol.153

Teſtes deponẽtes de bona fama alicuius præferuntur teſtibus de mala aſſerentibus.ibi.nu.4

Teſtes, qui inſtrumentum oppugnant, vt ipſum irritum reddant, maiores eſſe debent numero, quàm qui pro inſtrumento viua voce deponunt.qu.6.nu.65 fol.12

Teſtes duo ſufficiunt ad probandum actus notorios. concluſ.424. num.19 fol.260

Teſtes inſtrumento repugnantes, & eorum dicta, & ipſi omni exceptione maiores eſſe debent, & qui apud omnes optimè ſentiant, cum non ſatis ſit, vt ſint idonei.qu.6.nu.68 fol.12

Teſtes carcerati indicio ſaltem ſunt, vt quis poſſit torqueri. concluſ. 268.nu.5 fol.169

Teſtes dicentes vidiſſe ſolum virum & mulierem in latebris ſe oſculantes, vel amplexantes, probant adulterium.conclu.59.nu.14. fol.67

Teſtes domeſtici in probandis diuitijs admittuntur. concluſ.525. num.15 fol.315

Teſtes actoris prius debent recipi, & examinari, quam teſtes rei.concluſ.37.nu.1 fol.55

Teſtes in inſtrumento non deſcripti, quid deponere debent, vt illi derogent.qu.6.num.60 fol.11

Teſtes duo, ſiue inſtrumentarij, ſiue non, inſtrumento reſiſtentes illud labefactare, & irritum reddere poſſunt.ibi.nu.61

Teſtes examinati parte non citata abſente, & lite non conteſtata ſufficiunt ad probandum aſſaſſinium.concl.137.nu.2 fol.106

Teſtes deponentes de dominio per famam, non probant.conclu.546 num.18 fol.332

Teſtes idonei, & habiles in iudicij locum non extra ſunt producendi, & ab eo, qui ipſis ad proprios vſus neceſſarios indiget.quæſt.5. num.23 fol.6

Teſtes contra ſe ferre nullus cogitur.ibi.nu. 24

Teſtes faciunt quale quale indicium recepti parte non citata.concl. 130.nu.6 fol.104

Teſtes ſi rogati non ſint, non probant. concluſione 379. numer. 22 fol.236

Teſtes duo ſuper infamia deponentes præferuntur alijs contrarium aſſerentibus.concl.235.nu.3 fol.153

Teſtes, qui veritatem dicere recuſant, compelli debent, dummodo tamen iudicis poteſtati ſubſint, & quando non ſubſint, adeundus eſt per litteras iudex, ſub cuius poteſtate ſunt, vt ipſos ad teſtimonium ferendum cohibeat.qu.5. fol.7

Teſtes ſi recipiantur ſeruatis omnibus terminis, articuli cenſentur admiſſi.concl.130.nu.2 fol.104

Teſtes quando producuntur poſt publicationem, vnà cum ſcriptura produci poſſunt.qu.6.nu.137. fol.13

Teſtes deponentes de præſentia, & de veritate præualent.concl.110. nu.16 fol.92

Teſtes deponentes de contentis in apocha, duo ſufficiunt, & quòd viderint apocham confici, tres eſſe debent.concluſio. 110.numero 4 fol.92

Teſtes deponentes de viſu præualent alijs.ibi.n.5

Teſtes poſt deductionem, & receptionem, debent à iudice prius iuſiurandi religione arctari ad veritatem ſincero animo declarandam.qu.5.nu.74 folio 7

Teſtes quomodo, & qui debent deponere circa adulterij probationem ibi remiſſiuè.concl.58.num.9 folio 66

Teſtes in materia cõfinium, qui vicini ſunt, & circum ibi habitant, ſunt magis idonei, quàm alij, & quanto ſunt ſimpliciores, & magis ruſtici, ſunt credibiliores, & præcipuè ruſtici admittuntur, ſi ſenes ſint, & antiqui.conc.395.nu.2 fol.242

Teſtes duo ſufficiunt in declaratione voluntatis teſtatoris.conc.308. nu.4 fol.188

Teſtes qui admittuntur in teſtamento, admittuntur etiam in codicillis.ibi.num.5

Teſtes de auditu ſi nõ nominant à quibus audiuerint, non probant. concl.395.nu.7 fol.242

Teſtes licèt ſunt de loco cõfinij produci poſſunt, & ſunt magis idonei, quàm alij, dummodo ſingulariter aliquod non ſentiant commodum, vel damnum.ibi.num.8

Teſtes licèt ſint de vniuerſitate, & deponant ſuper confinibus ſuæ vniuerſitatis, probãt, dummodo particulare commodum ipſi non ſentiant, licet illud apportent in vniuerſo, ſed ſi ſingulariter cuiquam de vniuerſitate obuenit vtilitas, illi de vniuerſitate nõ admittuntur.ibi.num.9

Teſtes de vniuerſitate proculdubio admittuntur, quando agitur ciuiliter, & plus, vel minus creditur eis ſecundum quantitatem affectionis, & familiaritatis, quæ inter eos eſt: ſed ſecus in criminalibus: quia non admittuntur.ibi.num.10

Teſtes domeſtici, & familiares, quales ſunt illi de vniuerſitate inter ſe, in criminalibus repelluntur, ſed quando per alios probare non poteſt, in defectum probationis admittuntur. ibidem numero 11

Teſtes de vniuerſitate admittuntur in criminalibus, quando ipſa vniuerſitas ita parua eſt, quòd illi de ipſius corpore cadunt in nomen domeſticorum, vel cohabitantium.ibi.num.12

Teſtes rogati de tempore inſtrumenti, ſi illud è memoria elapſum fuiſſe dixerint, an probent, vide remiſſiuè. quæſtio. 6. numer.83. fol.12

Teſtes, qualis fuerit animus alicuius, ſi præceſſerint verba declaratoria, per ea teſtificari poſſunt.conc.94.nu.7 fol.83

Teſtes

Teſtes ad probandum barratariam inducti, non debent eſſe ſuſpecti.con.165.nu.5. fol.124

Teſtes in cauſa adulterij ſe præciſè vidiſſe coniunctionem veneream deponentes, in ſuſpitionis crimen incidunt, nihil tamen probant. con.57.nu.9. fol.66

Teſtes de vniuerſitate in nemorum litibus admittuntur ad perhibendum teſtimonium, quando aliquid datiarijs ſoluunt pro lignis.con.395.nu.22. fol.241

Teſtes vaſalli deponentes pro domino ſuo in materia confinium non repelluntur, dummodo non ſint grandi amicitia coniuncti, & alioquin viri probi.con.395.nu.14. fol.242

Teſtes producti in depoſitione antiquæ poſſeſſionis clericatus quid deponere debeant.con.304.nu.2. fol.186

Teſtes conſanguinei probant, etiamſi de probãda negatiuè conſanguinitate agatur.con.410.nu.36. fol.250

Teſtes ſi perſonæ auctoritate graues, & duo ſint, conſanguinitatem probant.ibid.nu.37.

Teſtes conſanguinei nõ admittuntur, ſi ex cauſa cõmodum aliquod perciperent.ibid.nu.38.

Teſtes etiam domeſtici deponentes de auditu auditus in antiquis admittuntur.con.104.nu.7. fol.89

Teſtes domeſtici admittuntur in his, quæ domi fieri ſolent, vel quæ per alios ſciri non poſſunt, & cum aliter veritas haberi nequit. con.104.nu.8. fol.89

Teſtes ſingulares deponentes de duabus confeſsionibus non iunguntur ad faciendam plenam probationem. concluſio.379. numero 8. fol.236

Teſtes ſingulares quando probent.con.52.nu.2. fol.64

Teſtes deponentes de auditu auditus ſuorum maiorum in materia confinium probant.con.395.nu.4. fol.242

Teſtes domeſtici ſi concurrant cum extraneis, eis magis fides adhibenda eſt.con.410.nu.34. fol.250

Teſtes deponentes verum eſſe talem commiſiſſe adulterium tenetur etiam non interrogati reddere rationem, qui probant, & ſi non fuerint interrogati de cauſa ſcientiæ. ibi, quomodo procedat. con.65.num.8. fol.69

Teſtes ſuper adulterio deponentes, ſi ciuiliter agatur, & non interrogati de cauſa ſcientiæ ſuper ea non repetuntur.ibidem numero 9.

Teſtes de credulitate in materia adulterij probant. & ibi vide rationem.ibid.num.10.

Teſtes de vniuerſitate non ſentientes cõmodum, vel incommodum, admittendi ſunt: ſed eis de fide diminuendum, & non faciunt plenam, & integram probationem: ſed præſumptionem, cum negari non poſsit, quin habeant aliquam affectionem erga ſuam communitatem, & ideo non ſunt omni exceptione maiores. con.395.nu.26. fol.242

Teſtes habentes lites in vniuerſitate, ratione affectionis non ſunt idonei.ibid.nu.27.

Teſtes ſuper dominio de auditu in antiquis probant.concluſio.547. nume.8. fol.332

Teſtes de auditu ſuper dominio in antiquis probant, etiam ſi non includerent probationem famæ.ibid.nu.9. fol.333

Teſtes dicentes vidiſſe vnum ſuper alium, probant adulterium, in actibus venereis.con.59.nu.1. fol.66

Teſtes de auditu probant conſanguinitatem vltra quartum gradum, etiam ſi agatur de ſucceſsione. concluſio. 410. numero 18. fol.249

Teſtes duo ſi deponant de confeſsione facta in indiuiduo probant, ſed ſi diuerſimode, & ſint ſingulares, non probant nec ſemiplenè.con.379.nu.6. fol.236

Teſtes deponentes de poſſeſsione, eo quòd viderint aliquem inſignibus, & ornamentis capellaniæ honoris indutum, fidem faciunt. con.264.nu.5. fol.166

Teſtes ſi iniuriati deponant, ipſorum dictum irritum eſt. quæſtio.5. nume.76. fol.7

Teſtes admitti non iuratos, & qui deponant per ſcripturas, non licet.con.426.nu.9. fol.263

Teſtes infames aliàs inhabiles, ſi grauati ſunt alijs indicijs, vt conuicti de mendacio in ſua depoſitione, rectè repelluntur. concluſ. 462.nume.30. fol.287

Teſtes quomodo deponere debent ſuper damno dato, vide remiſsiuè. con.471.nu.18. fol.293

Teſtes duo idonei, & omni exceptione maiores plenam probationem faciunt.quæſt.11.nu.3. fol.22

Teſtes deponentes de dote præferuntur, ſi ſunt ab vtraq; parte pares, & omnes deponunt de eodem menſe. concluſio. 574. numero 3. fol.347

Teſtes clerici per iudicem eccleſiaſticum, & per cenſuram eccleſiaſticam, & laici per iudicem ſecularem mulctam eis imponendo impellendi ſunt.quæſt.5.nu.60. fol.7

Teſtes vt teſtentur, non poſſunt in carcerem conijci. ibidem numero 61.

Teſtes ad cogendos plura non poſſunt adhiberi remedia, præterquam quòd ſi quod adhibitum eſſet, non ſufficeret. ibidem numero 62.

Teſtes probant, etiam ſi ſimpliciter deponant homicidium, ſiue aliud ſimile delictum fuiſſe ad defenſionem patratum.con. 489. nume.6. fol.301

Teſtes deponere debent nedum tempus immemorabile illius Principis, contra quem præſcribitur, ſed etiam ſcientiam, & patientiam ipſius.con.424.nu.44. fol.261

Contrarium nu. 45.

Teſtes plures haberi potuiſſe allegans tenetur probare. concluſ.78. nume.25. fol.77

Teſtes vidiſſe dicentes tales ſe adulterantes per ſpeculum, & tunc cognouiſſe, non probant.con.65.nu.6. fol.69

Teſtes ſuper miraculis diligentiſsimè ſunt examinandi & ſigillatim inducendi.con.262.nu.39. fol.164

Teſtes examinari non debent ſimul, ſed quilibet ſeparatim, & ſeorſum, vnuſq; poſt alium.ibid.nu.41.

Teſtes de vniuerſitate non ſunt idonei ad probandum aliquem ſoluiſſe collectam.con.316.nu.2. fol.191

Teſtes, qui probare habent communem vſum loquendi, ſi factum ſit quotidianum, deponere debent ſe audiuiſſe à multis, & ſi non ſit, ſufficit audiuiſſe ab aliquibus.con.329.nu.12. fol.197

Teſtes ſuper communi vſu loquendi atteſtari debent de communi illius generis hominum, cui conuenit actus, vel verba, de quo deponunt.ibid.nu.13.

Teſtes de apocha non probant deficiente vna ex ſolemnitatibus requiſitis in eorum depoſitione. concluſio.110. numero duodecimo. fol.92

Teſtes deponentes vidiſſe, & audiuiſſe partes committentes tertio ſcriptionem apochæ, & ipſum ſcripſiſſe partibus, & teſtibus præſentibus, plenè probant.ibid.nu.13.

Teſtes duo ſufficiunt ad probãdum apocham ſcriptam per tertium. ibid. nu. 14.

Teſtes duo probare poſſunt conſanguinitatem à latere viri, & alij duo à latere mulieris.con.410.nu.20. fol.249

Teſtes ſuper conſanguinitate probare debent diſtinctè gradus, & incipere à communi parente, vel ab ijs, à quibus alij gradatim deſcenderunt.ibid.nu.21. fol.250

Teſtes de conſanguinitate non probant, niſi efficacem cauſam, & probabilem rationem dicti ſui proferant.ibid.nu.22.

Teſtes ſi deponant à quadraginta annis citra, ex talibus verbis non probant de tempore quadraginta annorum, ſed nec de tempore vnius anni.con.424.nu.33. fol.261

Teſtes legaliſsimi admitti debent non obſtante prohibitione ſtatuti.con.461.nu.8. fol.285

Teſtes ſi ex officio iudicis examinentur, probant debitum non obſtante pacto inter partes inito, vt probari non poſsit, niſi per inſtrumentum.con.478.nu.11. fol.296

Teſtes deponentes quem eſſe doctoratum, debent deponere de loco, & tempore vbi doctoratus eſt, cum tempus in hoc ſit de ſubſtantia probationis, & teſtes aſſerentes non recordari de tempore, efficiantur ſuſpecti.con.527.nu.14. fol.316

Teſtes laici, fœminæ, & crimonoſi admittuntur contra clericum pro crimine læſæ maieſtatis.con.462.nu.14. fol.286

Teſtes infames, & criminoſi contra clericos admittuntur ſi clerici ipſi ſint malæ conditionis, & famæ.ibid.nu.15.

Teſtes etiam ſingulares probant crimen læſæ maieſtatis. ibidem numero16.

Teſtes ſuper conſanguinitate deponentes etiam de auditu, ſi perſonæ graues ſint, valent ad impediendum matrimonium.con.410. nume.7. fol.249

Teſtes quomodo debent deponere ſuper non tuto acceſſu. conclu.18. nume.2. fol.39

Teſtes quo pacto deponere habeant, vt probent ſimulationem contractus.con.440.nu.8. fol.270

Teſtes & defenſiones ad innocentiam rei probandam in cauſa capitali poſſunt produci etiam poſt concluſum in cauſa. quæſt.17. nume.45. fol.27

Teſtes apocham probant etiam non ſubſcripti, dummodo interfuerint ſubſcriptioni debitoris. con.110.nu.9. fol.92

Teſtes de apocha quomodo deponere debeant. ibid. nu.10.

Teſtes licèt ſint periti, debent tamen deponere de his, quæ in facto conſiſtunt.con.424.nu.65. fol.262

Teſtes conſanguinei recipi non debent, ſi infames, vel ſerui, aut malæ famæ, & opinionis ſint.con.410.nu.40. fol.250

Teſtes conſanguinei ſolùm admittuntur in cauſa affinitatis ciuilis, vel conſanguinitatis, non autem in criminali. ibidem numero 41.

Teſtes producti in principali cauſa, in cauſa appellationis publicari poſſunt.con.118.nu.18. fol.98

Teſtes ſi producantur, antequam recipiantur, quare debeat pars aduerſa vocari. quæſt 5.nu.36. fol.6

Teſtes poſt terminum quis admittitur ad producendum, vel inſtrumenta re integra, ſi ius aduerſarij non ſit factum deterius. con. 133.num.4. fol.105

Teſtes ad examen poſt terminum accipiuntur, ſi pars requiſitam diligentiam adhibuerit: vt teſtes rogarentur, & per eam non ſteterit, quin intra terminum examinarentur, ſecus ſi fuerit negligens. quæſt.17.nu.39. fol.27

Teſtes ſi in vno gradu conueniant, conſanguinitatem probant. con. 410.nu.24. fol.250

Teſtes in probanda conſuetudine alicuius particularis ciuitatis probant, licèt non iurent. con.424.nu.7. fol.260

Teſtes producendi infra terminum, produci poſſunt ante terminum. quæſt.17.nu.34. fol.27

Teſtes non debent teſtificari per ſcripturam, ſed viua voce.con.460. nume.3. fol.284

Teſtes poſtquam teſtificauerunt ſuper conſanguinitate, poſſunt denuò produci ſuper eiſdem, vel directè contrarijs articulis. concl. 411.nu.26. fol.251

Teſtes vnus poſt alium per rimulam videntes adulterantes probant adulterium, & non dicuntur ſingulares. concluſio.59. numero 17. fol.67

Teſtes ſi ſunt fœminæ non probant apocham, & ibi contrarium. con.110.nu.22. fol.92

Teſtes non admittuntur ad reprobationem aliorum. concluſ.134. nume.3. fol.105

Teſtes domeſtici in ſubſidium admittuntur ad probandum illa, quæ in locis ſecretis fiunt. con.124. nu.48. fol.103

Teſtes, qui infra terminum datum iurant, & poſt decurſum terminum deponunt, ſe fuiſſe iuſta cauſa impeditos ad deponendũ, probant, & valent. quæſt.5.nu.97. fol.8

Teſtes ſingulares nullo pacto regulariter probant. concluſio. 347. nume.56. fol.212

Teſtes ſuper dominio debent reddere rationem etiam non interrogati.con.547.nu.5. fol.332

Teſtes ſuper dominio, ſi teſtificando dixerint aliquem dominum, quia viderunt illum poſſidere tanto tempore, quòd præſcripſit, probant dominium. ibid. nu.6.

Teſtes deponere debent de eo, quòd verè ſciunt. concluſio.410. numero 11. fol.249

Teſtes, qui deponunt de credulitate, admittuntur in materia confinium. con.395.nu.4. fol.242

Teſtes etiam ſingulares conſuetudinem probant. concluſio. 424. nume.11. fol.260

Contrarium ibid.

Teſtes ſuper conſuetudine, ſi rationem reddant, quia ſum vicinus tali loco, vel quia ſum conſanguineus, probant. ibidem numero duodecimo.

Teſtes ſi deducuntur, ad probandum debitum, licèt deponant de diuerſis confeſſionibus, & circa confeſſionem ſint ſingulares, tamen probant debitum. con.379. nu.17. fol.236

Teſtes loco inſtrumentorum habentur. quæſt.6. nu.115. fol.13

Teſtes deponentes de frequentia actuum, debent conuenire in actibus, in quibus teſtificantur.con 424.nu.22. fol.260

Teſtes probant frequẽtiam actuum à populo, etiam ſi vnus pro cauſa ſcientiæ actum particularem, & alius alium inducat. ibid. nume.23.

Teſtes ad conſuetudinem probandam per diuturnitatem temporis deponere debent illam fuiſſe obſeruatam per ſpacium ſaltem decem annorum. ibid.nu.24.

Teſtes deponentes de conſuetudine à decem annis citra, vel dicentes iam ſunt decem anni, & vltra, illam non probant per diuturnitatem temporis. ibid.nu.25.

Teſtes deponentes ſuper tenore, & amiſſione ſcripturæ, non probant ipſum factum, ſed probant inſtrumentum continens, & probans ipſum factum. con.32.nu.20. fol.48

Teſtes ſuper conſuetudine conuenire debent in tempore, & actibus, & deponere de aliquo actu affirmatiuo contrario legi.con.424. nume.3. fol.260

Teſtes duo ſufficiunt in probatione conſuetudinis etiam longiſſimæ. ibid.num.4.

Teſtes de auditu ſufficiunt ad probationem conſuetudinis, cuius initij non eſt memoria.con.104.nu.18. fol.89

Teſtes de auditu non ſufficiunt ad probationem parentelæ, quando de ea tractatur ad effectum ſuccedendi. ibid. nu.19.

Teſtes de auditu quando agitur de magno præiudicio nõ ſufficiunt, niſi concurrente famæ. ibid.nu.20.

Teſtes de auditu non ſufficiunt ad probandum dominium, vel poſſeſſionem. ibid. nu.21. fol.90

Teſtes dicentes adulterium commiſſum vna die, & loco: alter alia die, & loco, tamen probant adulterium. concluſio. 65. num.1. fol.69

Teſtes videntes viciſſim vnus poſt alium per rimulam, & foramen virum & mulierem commiſcentes, dicuntur conteſtes, & probant. & quare, & ibi vide contrarium. ibidem numero ſecundo.

Teſtes non reducuntur ad concordiam, quando per diuerſitatem actuum non remanet integra probatio, vt probent, ſed vt euitent periurium, & id ſi probatio ſit æquiuoca: ſecus ſi ſuper quolibet actu integra remanet probatio, tunc ſit, vt probent, & euitent periurium. ibid.nu.3.

Teſtes deponentes de publica fama quem aliquid feciſſe, vt ſe defenderet, probant.con.490.nu.13. fol.302

Teſtes ſi deponant, ſcire aliquem illud feciſſe ad ſui defenſionem, qui viderunt, probant. ibid.nu.14.

Teſtes de conſuetudine interrogati, de requiſitis ad eam omnia coniunctim deponere debent. concluſione 424. numero 62. fol.262

Teſtes licèt interrogati non ſint, debent rationem congruam reddere. ibid.nu.63.

Teſtes quomodo deponere debeant, & quibus ſtandum, vide remiſſiuè. con.92.nu.6. fol.82

Teſtes ſingulares admittuntur ad probandam conſuetudinem generalem, & obſeruantiam. con.424.nu.68. fol.262

Teſtes quando producuntur ad probandum aliquid integrale conſuetudine, ſufficit ſimpliciter, vt conueniant in ipſo integrali, & probabunt, licèt in depoſitione particularium actuum reperiantur eſſe ſingulares. ibid.nu.69.

Teſtes licèt ſingulares in diuerſitate actuum, ſi conueniant in frequentia, probant conſuetudinem. ibid.nu.70.

Teſtes domeſtici, vt dirimatur, & impediatur matrimonium admittuntur. con.69.nu.2. fol.71

Teſtes de auditu probant affinitatem, vel conſanguinitatem. ibid. num.3. fol.72

Teſtes deponentes de auditu debent deponere, ſe audiuiſſe à maioribus eorum illos fuiſſe in tali gradu. ibid. nu.4.

Teſtes de auditu ſuper affinitate, vel conſanguinitate debent eſſe graues, aut in dignitate conſtituti, & bonæ opinionis, & famæ, & ab iſtis audiuiſſe ibid.nu.5.

Teſtes

Teſtes de auditu ſuper affinitate non probant, poſt litem motam audiuiſſe dicentes, nec præſumptionem faciunt. ibid. nu. 6.

Teſtium depoſitio abſq; iuramento ſtare non poteſt. quæſtio. 5. numero 77. fol. 7

Teſtium receptio nulla eſt, parte non citata. quæſtio. 5. numero 37. fol. 6.

Teſtium productio conſtanter permanet, ſi ſcripturarũ productio facta fuit infra terminum ad proferendum ſcripturas ſtatutum, & poſt terminum præfixum ad probandum per omne genus probationis. quæſt. 6. nu. 154. fol. 14

Teſtium depoſitio opus eſt, vt ſit de tempore 40. annorũ ad probandam conſuetudinem ſuper eo, ſuper quo populus clarè ſtatuere non poteſt. con. 424. nu. 39. fol. 261

Teſtium materia per 22. ſcribentium tractatus à Ioanne Baptiſta Zileto in vnum compilatos examinata eſt. quæſtio. 5. numero 1. fol. 5

Teſtium qualitates, quæ faciunt ipſos non produci debere in iudicio coram iudice, ſed iudicis munus eſſe, homines idoneos ad eorum dicta excipienda mittere. quæſt. 5. nu. 42. fol. 6

Teſtium receptio poſt concluſionem in cauſa, valet, ſi contradictum non fuerit. con. 149. nu. 10. fol. 116

Teſtium citatio requiritur, quando ipſi teſtari recuſant, & vt ad teſtandum compellantur, prius citandi, atque monendi ſunt; & quo in caſu id præcipuè faciendum ſit. quæſtio. 5. numero 35. fol. 6

Teſtium dicta firma ſtabunt, ſi pars, quæ vocata fuerit ad inſpiciendum eorum iuramentum per contumaciam abſit. quæſtio. 5. nume. 87. fol. 7

Teſtium verba prolata vim ſuam habent. ibid. nu. 88. fol. 8

Teſtium duorum dicta iure merito ſunt præferenda tabellionis auctoritati. quæſt. 6. nu. 62. fol. 11

Teſtium memoria labilis, atq; ſubinde mutabilis eſt. quæſtio. 6. numero 10. fol. 10

Teſtium probatio præferri debet ſcripturæ, ſi ipſa nullos teſtes ſubſcriptos habeat, & adſint, qui illam firmiſſimis rationibus oppugnent. ibid. nu. 27.

Teſtibus receptis, & interrogatis eſt adhibenda fides. concluſio. 32. nume. 48. fol. 48

Teſtibus ſi notarius iuramentum deferat præſente iudice, ratum erit, ac ſi iudex ipſe deferret. quæſt. 5. nu. 100. fol. 8

Teſtibus aduerſa valetudine laborantibus, vel viris egregijs, non refert, ſi ab alio, quàm à iudice iuramentum deferatur. ibidem nume. 101.

Teſtium probationi ſtandum eſt, ſi per ipſos aliquid vt falſitatis contra inſtrumentum fuerit aſſertum. quæſtio. 6. numero 25. fol. 10

Teſtibus inſtrumentarijs ſatis eſt ſi deponant, rem geſtam non fuiſſe, vt cantat inſtrumentum, quamuis obliti ſint, vt res geſta fuerit. ibid. nu. 40. fol. 11

Teſtibus circa confinia non eſt credendum, ſi audierint dici ab vno, & eodem, & ſic originem habeant de vno tantùm auctore. con. 395. num. 6. fol. 242

Teſtibus magis creditur deponentibus de non delicto, quàm de delicto, ſi ab vtraq; parte examinati ſunt numero pares. con. 496. nume. 15. fol. 305

Teſtibus magis creditur deponentibus homicidium commiſſum fortuito, & non conſultò, quàm dicentibus contrarium. ibidem num. 16.

Teſtibus & probationibus rei in dubio magis credi debet, quàm actoris. quæſt. 17. nu. 12. fol. 27

Teſtibus iuramentum in iudicio deferendum eſt, & non alicubi. quæſt. 5. nu. 89. fol. 8

In teſtibus quæ requirantur de auditu, & quomodo deponere debeant, vide remiſſiuè. con. 104. nu. 22. fol. 90

Teſtibus deponentibus de bonitate magis ſemper creditur quàm aliter deponentibus. con. 234. nu. 2. fol. 153

Teſtibus etiam non iuratis creditur in informatione ſuper fama, vel ſuper notorio, & in probanda conſuetudine. concluſio. 424. nume. 8. fol. 260

Teſtibus cum iuramentum deferendum eſt, debet pars aduerſa vocari. quæſt. 5. nu. 85. fol. 7

Teſtibus non debet iudex offerre ſacramentum, vel eorum depoſitiones recipere vtraq; parte abſente. ibid. nu. 86.

Teſtibus probantur crimina, & non inſtrumentis. quæſtio. 5. numero. 14. fol. 5

Teſtibus deponentibus non veriſimilia non eſt credendum. con. 350. nume. 19. fol. 219

Teſtibus antiquis de auditu habentibus originem ab vno non creditur, & ita nec pluribus inſtrumentis, quæ ab vno fiunt notario. con. 394. nu. 16. fol. 241

Teſtibus, vt ab altero nomine ipſius iuramentum deferatur, iudex delegare poteſt. quæſt. 5. nu. 98. fol. 8

Teſtibus in materia confinium non creditur, niſi interrogati rationem reddiderint facti corporeo ſenſu immediate perceptibilis. con. 395. nu. 3. fol. 242

Teſtibus præcipuè fides adhibetur, ſi coram parte, & iudice deponant. quæſt. 5. nume. 31. fol. 6

Teſtibus, qui non rite iurauerint, nulla fides præſtanda. quæſt. 5. numero 80. fol. 7

Teſtibus deponentibus; bullam deperditam, plena fides adhibenda erit, probatis ſiniſtris caſibus, puta excidij vrbis, vel incendij. con. 245. nu. 2. fol. 155

Teſtibus etiam die feriato quibus in caſibus poſſit deferri iuramentum. quæſt. 5 nu. 94. fol. 8

Teſtibus ſuper miraculis debet adhiberi diligens inquiſitio ſingularum circumſtantiarum. con. 262. nu. 42. fol. 164

Teſtibus diligenter interrogatis, & examinatis, ipſi, & ab illis dicta publicè nominanda ſunt. quæſt. 5. nu. 116. fol. 8

Teſtibus non facile fides adhiberi debet, niſi rationem dictorum ſuorum reddant. ibid. nu. 120.

Teſtificandi ab onere qui immunes ſint. quæſt. quinta, numero 65. fol. 7

Teſtificandi officium ſolum tendit ad veritatem detegendam, quæ ſuper omnia amanda eſt. quæſt. 5. nu. 16. fol. 5

Teſtificari eſt actus à lege inuentus, & eſt munus publicum & neceſſarium. quæſt. 5. nu. 19. fol. 5

Teſtificari ſi quis qua de cauſa recuſet, eundem cogendum, compellendumque eſſe, ſacroſanctæ leges ſanxere. ibidem numero 20.

Teſtificatum poſt terminum aſſignatum non valet. quæſtio. 5. numero 96. fol. 8

Teſtificatum valet: cùm indefinitè teſtis dicere debeat, quæ pro vtraq; parte nouit. quæſt. 17. nu. 21. fol. 27

Teſtimonium contra ſe quilibet dicere poteſt, non autem pro ſe. quæſt. 7. nu. 10. fol. 15

Teſtimonium bonũ eſt, quod de actu, quod oculis cerni, vel auribus audiri differit. con. 264. nu. 10. fol. 166

Teſtimonium quatuor clericorum par eſt cum teſtimonio ſex laicorum. con. 306. nu. 2. fol. 188

Teſtimonium de auditu non admittitur, quando agitur de probanda deſcendentia ad matrimonium dirimendum, cum agatur de graui præiudicio, ſecus vt ibi. concluſio. 511. numero vndecimo. fol 312

Teſtimonium de auditu ſufficit ad probandum antiquum. concluſ. 104. nu. 2. fol. 89

Teſtimonium virorum dignius eſt teſtimonio fœminarum. conclu. 234. nu. 7. fol. 153

Teſtimonium mulierum quo caſu præferatur teſtimonio virorum. ibidem.

Teſtimonium eius, qui deponit de confeſſione coram ſacerdote facta, quam ipſe audiuit, non probat. concluſio. 377. numero 3. fol. 235

Teſtimonium de ſenſu auditus valet, quando teſtis notam habet vocem loquentis, licèt illum non videat. concluſio. 457. nume. 4. Intellige vt nu. 5. fol. 283

Teſtimonium diuinæ vocis, in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum. quæſt. 5. nu. 10. fol 5

Teſtimonium ferre dignitas eſt generoſa. quæſtio. 5. numero 15. fol. 4

Teſtimonium coniuncti tenet, ſi prodeſt coniuncto, & nemini nocet. con. 408. nu. 26. fol. 248

Teſtimonium coniuncti fratris, & conſanguinei, & cuiuſcunq; al-

teriꝰ, qui aliàs propter affectionem repelli poſſet, valet, niſi opponatur. con.408.nu.22. fol.248

Teſtimonium de auditu auditus, cùm agitur de matrimonio ſuper conſanguinitate admittitur, & valet, ſi adſint illa duodecim, de quibus in contex.c.licèt. con.410.nu.12. fol.249

Teſtimonium in reum dicere illi non licet, qui ob teſtimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam accepiſſe iudicatus, vel conuictus eſt. con.454.nu.2. fol.280

Teſtimonium teſtis non ſufficit ad probationem gradus deſcendentiæ, quia quilibet gradus debet probari per duos teſtes, & gradus ſinguli diſtincti ſunt probandi. concluſio. 511. numero 7. fol.312

Teſtimonium corrupti nullum eſt, ſicut ſententia per corruptionem lata, nec partium confeſſione remitti poteſt. concluſ. 454. nume.6. fol.280

Teſtimonium, quando agitur ciuiliter ad recuperandam pecuniam datam pro depoſitione, corrupti admittitur. concluſio.454. nume.13. fol.280

Teſtimonium illius reijcitur, qui nec prece, nec precio adductus deponit, ſed ſine vlla pactione ſperat ad ſe peruenturum commodum. con.454.nu.4. fol.280

Teſtimonio impugnato vti licet ad effectum, vt oſtendatur contrarietas teſtium. con.417.nu.24. fol.255

Teſtimonio viri, qui plurimum auctoritate polleat, nec religioſi abſq; iuramento fides adhibetur, nec etiam verbo Cardinalis ſtatur, niſi iuratus depoſuerit. quæſt.5.nu.78. fol.7

Teſtimonio ferendo quòd non interueniat iuramentum, & quòd teſti iniurato credatur, diſpenſare non poteſt ſummus Pontifex. quæſt.5.nu.81. fol.7

Theſphetion Gymnoſophiſtarum in Aethiopia Dux magicis artibus effecit, vt arbor Vlmus Apollonium ſalutaret. concluſio. 262. nume.35. fol.164

Timanthis pictoris Iphigeniæ pictura. concluſio. 529. numero 4. fol.317

Timor ſubornationis teſtium non ſolam in cauſis clericorum, ſed etiam laicorum contingere poteſt. con.118. nu.53. fol.99

Vide ibi contrarium.

Timor, odium, cupiditas, & amor ſæpiſſimè veritatem deprimunt, ſed non opprimunt. quæſt.5.nu.22. fol.5

Timor ſubornationis ceſſat in caſu productionis ſcripturarum. quæſtio.6. nu.136. fol.13

Timor peſtis eſt valdè conſiderabilis, & fugiendus propter contagionem, & mortem. con.20.nu.2. fol.40

Titulus attenditur quando actor, & reus ſunt in pari probatione poſſeſſionis. con.180.nu.31. fol.130

Titulus actoris non probatur ex confeſſione aduerſarij, ſed oportet, quòd conſtet de titulo per canonicam inſtitutionem. concl. 392. nume.3. fol.238

Titulus actoris per iuramentum partis probari non poteſt. ibidem numero 4.

Titulus benè coloratur, quando confeſſio tendit ad colorandum ius aduerſarij ſpoliati. con.392.nu.15. fol.239

Titulus in facto antiquo ne oſtendatur, tribus rationibus excuſari poterit. con.180.nu.22. fol.130

Titulus coloratur per confeſſionem aduerſarij, & dicto vnius teſtis, & intellige. con.180.nu.17. fol.130

Titulus piæ cauſæ præſumitur in dubio eſſe prior altero. concl. 456. nume.16. fol.282

Titulus in profanis non eſt colorandus, ſecus in beneficialibus. conc. 146.nu.12. fol.112

Titulus non præſumitur in beneficijs eccleſiaſticis ex temporis diuturnitate. con.260.nu.10. fol.162

Titulus ex fundatione, vt allegari poſſit, requiritur tempus centum annorum. con.103.nu.9. fol.89

Titulus beneficij diſcoloratus habetur pro non titulo, nec iuſtificat poſſeſſionem, & titulum, & poſſeſſionem annullat. concluſ.180. nume.15. fol.130

Titulus licèt probari non poſſit per confeſſionem aduerſarij, poteſt tamen iuſtificari, & adminiculari. con.392.nu.10. fol.238

Titulus ex poſſeſſione probata in dubio præſumitur. concluſio.1. numero 12. fol.29

Non tamen huiuſmodi probatio ſola titulum transfert.

Titulus habitus à priuato non ſufficit ad probationem dominij, ſed ſi habitus eſt à Principe ex certa ſcientia ſufficit, quia non tenetur quis docere de iure Principis. concluſio.199. numero 13. fol.141

Titulus putatiuus etiam ex errore iniuſto procedit quoad acquiſitionem fructuum, non autem quoad vſucapionem. concl.231. nume.3. fol.152

Titulus non præſumitur ex lapſu temporis antiquiſſimi, quando producitur titulus expreſſus, qui ſit nullus, nec validus. concluſ. 304.nu.15. fol.187

Titulus quando, & quibus de cauſis probari poterit per iuramentum. con.180.nu.24. fol.130

Tituli quæ conſideranda ſint in caſu probationis. concluſio.180. numero 30. fol.130

Titulo à generali incipiendum eſt, cum aliquod opus explicandum aggreditur. quæſt.2.nu.3. fol.2

Titulum iuſtum non habens beneficium tenet cum peccato, & animas parochianorum decipit. concluſione 180. numero ſexto. fol.130

Titulum ad probandum ſaltem præſumptum in maiore, vel prædeceſſore ſufficit communis opinio, & fama. concluſio.492. numero 5. fol.303

Tolerantia longi temporis probari debet in probando ordinem. con. 304. nu.5. fol.187

Tortus modice non poteſt dici tortus. concluſio. 353. numero 23. fol.221

Trabs præſumitur eius, qui illam ſignauit. concluſio.160. nume. 2. & 6. fol.121

Tractans de poſſeſſione acquirenda, vel recuperanda, non auditur, vbi eius non intereſt, & conſtet de non ſuo iure, ſecus de retinenda, qui non reijcitur, licèt de non eius iure conſtet, ibi. & rationem vide ibi. & in quibus procedat. concluſio.146. nume.8. & 9. fol.112

Niſi reus poſſeſſionem adeptus fuiſſet lite pendente, ibi.

Traditio eius, quod non poſſidemus, à nobis fieri non poteſt. concluſ. 422. nu.3. fol.257

Traditio repugnat poſſeſſioni tradentis, & cum non conueniat effectus cum ſua cauſa, præſumitur ſimulatio. concluſio.558. numero 11. fol.339

Traditio ſatis probatur, probato quod vendidiſti mihi rem, & te ſciente, & patiente fuero in poſſeſſione. concluſione.538. num.4. fol.327

Ex traditione deuenitur ad dominium. ibid.

Tranſlationem probari per aſſecutionem poſſeſſionis ſecundi beneficij. con.183.nu.29. fol.132

Tranſlatus non dicitur eſſe in poſſeſſione ſecundi beneficij, ſi in ea non perſeueret ad minimum duos menſes. concluſio.183. numero 30. fol.132

Tranſactio illa videtur eſſe facta in ſcriptis, de qua conuenit, vt conficeretur inſtrumentum. con.435.nu.7. fol.267

Tranſumptum ſupplicationis vti & ipſa ſupplicatio fidem facit, quando tantummodò agitur de fide ipſius ſupplicationis. concl. 246.nu.3. fol.156

Tutor licèt faciat nomine ſuo, cenſetur tamen facere nomine pupilli. con.38.nu.2. fol.55

Tutor in dolo præſumitur etiam ſi non reddiderit rationes adminiſtrationis, atq; etiam ſi omiſerit ſcribere pecunias exactas. con. 531.nu.67. fol.320

Tutor alienans rem magni precij, non caret dolo, ſi modici erat ſufficiens. con.531.nu.65. fol.320

Tutor dabitur bonis per ſecundum decretum, quando ex primo nullus comparuerit ad ſucceſſionem. concluſio. 208. numero 4. fol.144

Tutor vendens bona pupilli ſine cauſa, præſumitur in dolo, quia facit rem prohibitam. con.531.nu.51. fol.320

Tutor, curator, executor, aut quilibet alius adminiſtrator per eorum ſimplicem confeſſionem non faciunt fidem de recepto in præiudicium pupilli, minoris, hæredum, & aliorum, niſi de numeratione aliter appareat. concluſione 361. numero 55. fol.227

V

Vacatio beneficij quando non eſt publicè nota, non incipit currere tempus menſis.con.16.nu.13. fol.39
Vacatio primi beneficij quomodo introducatur etiam non attento conſenſu tranſlati.con.183.nu.22. fol.132
Vacatione prioris eccleſiæ epiſcopi tranſlati nihil aliud requiritur; quàm illius conſenſus.con.183.nu.20. fol.132
Vadens ad locum peſtiferum dicitur tentare Deum. concluſio. 20. num.3. fol. 40
Validitati fauendum ratione dubitationis, & pro ea interpretatio cupienda aduerſus nullitatem.conc.117.nu.2. fol.97
Vaſallus admittitur ad accuſandum dominum in crimine læſæ maieſtatis.conc.462.nu.12. fol.286
Vaſallus virtuoſus deſtrueret vaſallagij aſſertionem propter veritatem.propter quam deſtruenda ſunt familiaria.concluſione 395. num.15. fol.242
Velle idem, & idem nolle, debet intelligi in rebus licitis & honeſtis. conc.85.nu.10. folio 80
Vendens rem hæreditariam, licèt non dicat tanquam hæres, ex tali actu ſolo audiuiſſe præſumitur.con.52.nu.5. fol.64
Vendere rem hæreditariam ſimpliciter, vel tãquam hæres, id eſt ad inducendam probationem aditionis hæreditatis. conc.52.nu.6. folio 64
Venditum non præſumitur quod in patrimonio effectualiter reperitur.conc.439.nu.2. fol.268
Venditio non dicitur eſſe facta ad certam menſuram, ſi vendo tibi tale prædium pro mille, & dico eſſe tot iugerum. conc.217.nu.6. folio 148
Idem dicitur de locatione facta ſub eadem verborum formula.numero 7.
Venditio aliarum non dicitur acceſſoria rei, quæ vendi non poterat, ſed vnaquæque de per ſe ſubſiſtere. concluſione 14. numero 17.& 18. folio 38
Venditio ſimulata præſumitur ex modicitate pretij, & ex pacto de retrouendendo, ſi voluntaria ſit, & numeratio pretij interuenerit realiter.conc.447.nu.17. fol.276
Venditio vel confeſſio præſumitur facta ſecundum fines antiquos, ſi venditor in venditione, vel concedens in conceſſione non certiorauerit emptorem de finibus mutatis.concluſione 403.nu.21. folio 246
Venditiones ſolent fieri, vt res ſit perpetuò penes emptorem, & pignorationes quouſque debitum ſoluatur.concluſione 438.numero 15. fol.268
Venditor vendens meliora bona ſua, & emens minus vtilia cum pacto de redimendo, videtur habere tantum animum fœnerandi. conc.443.nu.6. fol.272
Venditor, vel eius hæres ſi negaret fuiſſe dominum, ſuam turpitudinem allegaret.conc.537.nu.12. fol.326
Venditor ſcire præſumitur, qualis res vendita fuerit. quæſtione 14. nu.27. fol.24
Contractus præſumitur ſecundum conſuetudinem celebratus.quæſtio.14.nu.27. fol.24
Veneficij accuſatus ſi dixerit, ſe potionem non dediſſe animo necandi, & ſtatuto caueatur propterea non puniri, eius dicto etiam cum iuramento ſtandum non eſt.concluſione 94.nume.31. folio 84
Veneream coniunctionem allegans probat per iuramentum. concl. 78.nu.4. fol.77
Venia, vel permiſſio ſuperioris tollit omnem malam ſuſpicionem, ſecus ſi non conſtaret, quia ſuſpicio augeretur.conclu.128.nu.7. folio 104
Venia peti poteſt gratia humilitatis.concluſione 13.numero decimo, fol.37
Veniens per viam obiectus non ſufficit probare pro abbate haberi. conc.1.nu.15. fol.29
Vera mala fides nunquam tollitur, neq; purgatur per aliquem temporis lapſum, & longiſſimum, & memoriam hominum exceden tem.con.224.nu.11. fol.150
Verberans famulum funiculo animum occidendi habuiſſe non præſumitur. concluſione nonageſimaſeptima, numero trigeſimoprimo, folio 86
Verbum, conſuetum, refertur ſolum ad vſum.concluſione 172. numero 12. fol.127
Verbum, tenebitur, non accipitur pro habebitur, vel cenſebitur, ſed pro eo, quod erit obligatus. concluſione 498. numero nono, folio 306
Verbum, volo, prolatum in actu ancipiti inducit aditionem. concl. 41.nu.10. fol.57
Verbum dubium in cauſa principali prolatum, in cauſa appellationis declarari poteſt.concluſione 118. numero decimoſeptimo, folio 98
Verbum, fiunt, eſt eiuſdem naturæ cum verbo eſt, quod veritatem indicat.quæſt.16.nu.24. fol.26
Verbum, ſi tibi conſtiterit, vel ſi per diligentem inquiſitionem reperers, innuit conditionem, & cauſæ cognitionem.numero 20. ſicut verbum conſtiterit. concluſione 75. numero decimonono, folio 75
Verbum, promiſit, poſitum in ſcriptura, præſumit præſentiam ſtipulatoris.con.5.nu.6. fol.34
Verbum, volo, eſt aptum ad complectendum omne tempus.concluſ. 41.nu.8. fol.57
Verbum, poſſum, non denotat neceſſitatem.concluſione 54.num.4. folio 64
Verbum, volo, cum infinito iniunctum, cum ſit futuri temporis nihil diſponit, nec aliquam deliberationem inducit. concluſio. 41. num 3. fol.57
Verbum geminatum longè plus operatur, quàm ſimplex.conc.345. nu.53. fol.207
Verbum, volo, infinito adiectum in his, quæ à voluntate noſtra pendent, non diſponit.con.41.nu.5. fol.57
Verbum, continuo, intelligitur iudicis arbitrio, vt debitori recipienti litteras creditoris non denegetur tempus legendi, cogitandi, & petitiones conſulendi. concluſione 480. numero ſexto, folio 296.
Verbum, credo, in iudicio idem operatur, quod verbum preciſè affirmatiuum. contrarium. concluſione 345. numero decimooctauo, fol.205
Verba, donec reuocauero, interpretanda ſunt, ſicut in vltima voluntate, id eſt benigniori interpretatione. concluſio. 188. nu.11. folio 136
Verba priuilegij numerantis aliquem locum inter loca ſubiecta non probant ſubiectionem. concluſione 139. numero vigeſimoquarto, fol.109
Verba, lego pretium rei dotalis, quam vendidi, vim habent compenſationis etiam ſi de eo nihil expreſſum ſit. concluſione 96. num.13. fol.84
Verba, lego de bonis meis, non præſumunt animum compenſandi. ibi.nu.19.
Verba in inſtrumento venditionis poſita, ſi aſſerant bona eſſe in tali diœceſi, vel territorio etiam propter aliud enunciata probant in antiquis bona eſſe in eadem diœceſi, vel territorio.conclu.106.nu.4. fol.90
Verba enunciatiua in antiquis probant, etiam quod tempore aſſertionis, vel enunciationis tale enunciatum non eſſet geſtum, vel geri non potuiſſet.ibi.nu.5.
Verba enunciatiua non probant antiquum nec plenè, nec ſemiplenè, nec præſumptionem inducunt, ſi ſunt obſcura, dubia, vel incerta, aut in genere.ibi.nu.6.
Verba enunciatiua, in antiquo probant etiam inter alias perſonas, quàm contrahentes. concluſione centeſima ſexta, numero 8. fol.90
Verba enunciatiua, ſi tractatur de magno præiudicio, ſemiplenè probant, & ſi de paruo plenè.ibi.nu.9.
Et quod probent antiquum in vtroq; caſu.ibi.vide.
Verba enunciatiua plenè probant antiquum etiam contra tertium, quando in pluribus ſcripturis illud enunciatur. ibidem numero 10.
Verba narratiua Principis probare, Comitem habere Comitatum feudalem. concluſione trecenteſima vigeſimatertia, numero 5. folio 194
Verba teſtis naturaliter accipiuntur, & vt ſonant in facto. concl. 9.nu.6. fol.36

Verba enunciatiua non ſolum inter contrahentes, ſed etiam inter alios plenè probant.concl.394.nu.10. fol.240
Verba narratiua in libello probant contra libellantem poſt litem conteſtatam ſuper ipſo libello producto, & non ante. concl.368. numero 4. fol.231
Verba enunciatiua probant, vbi agitur de fauore dotis. conclu.388. num.4. fol.238
Verba enunciatiua tunc probant plenè, quando concurrit longa poſſeſsio, quæ conuenit cum illis verbis enunciatiuis. concluſ.106. num.12. fol.90
Verba debent accipi ſecundum vſum loquendi regionis, licèt lex aliter ea interpretetur.conc.190.nu.4. fol.138
Verba ſunt inuenta, vt animum dicentis exprimant, & declarent. concl.94.nu.17. fol.83
Verba narratiua inſtrumenti, donauit pro ſeruitijs, meritis, & obſequijs, non ſufficiunt ad probandam donationem, ſi emanarunt inter perſonas prohibitas.conclu.184.nu.8. fol.133
Verba enunciatiua in genere, vt dono pro benemeritis acceptis, ſi actum ſit inter perſonas non prohibitas donare, probant benemerita.ibi.nu.9.
Contrarium num.10. fol.134
Verba enunciatiua ſufficienter probant, ſi in pluribus inſtrumentis per eadem fiat mentio confinium, ſecus ſi in vno tantum.concl. 394.num.12. fol. 241
Verba enunciatiua in antiquis inſtrumẽtis ſcripta in fauorem narrantium, affirmantium, renunciantium, eorúmve ſucceſſorum non probant, nec eorum aſſertioni eſt ſtandum, ad probandum dominium in facto antiquiſsimo, ſiue vnum, ſiue plura inſtrumenta producta ſint.concl.394.num.23. fol.241
Verba enunciatiua ſcripta in inſtrumentis inter alios confectis non probant confinia, nec inducunt plenam probationem, ſed tantum vehementem præſumptionem.conc.394.nu.7. fol.240
Contrarium verò ſup.nume.5.verius.
Verba narratiua in ſcripturis poſita reuocari poſſunt. concluſ.368. numero 10. fol.231
Verba libelli enunciatiua ſi non plenam faciunt, tamen ſemiplenam probationem inducunt.ibi.nu.11.
Verba per quæ filius videtur adire, & ſe immiſcere in hæreditate patris.concl.42.nu.4. fol.58
Verba omni iuris ſolemnitate omiſſa, non tollunt ea, quæ inducuntur de iure naturali.conc.32.num.37. fol.48
Verba enunciatiua probare benemerita, ſi inter perſonas non prohibitas donare facta eſt donatio.conc.184.nu.4. fol.133
Verba enunciatiua cum non inducant diſpoſitionem, non probant dominium.conc.540.nu.2. fol.329
Verba enunciatiua in inſtrumento appoſita probant in confinibus appoſitis.conc.394.num.5. fol.240
Contrarium numero 7.
Verba hæc, ſub indignatione, nihil aliud innuunt, niſi quod princeps non præſtabit ſe gratioſum, conc.19.nu.15. fol.40
Verba, volo eſſe hæres, propter eius eſſentiam ſtatim diſponunt.con. 41.num.6. fol.57
Verba prolata demonſtratiue declarant aditionem, & probant animum adeuntis.concluſ.41.nu.12. fol.57
Verba enunciatiua in primis propter aliud emiſſa diſpoſitionem non inducunt, ſecundum Ancha.concl.41.num.17. fol.57
Verba obſcura, & generalia nõ ꝓbant aditionẽ.con.41.nu.18.fo.57
Verba adulatoria probant, ſi fauore libertatis proferantur.conclu. 56.nu.5. fol.65
Verba enunciatiua vnius inſtrumenti ſufficiunt, quando agitur de modico præiudicio.conc.394.nu.21. fol.241
Verba iudicis, & notarij cum effectu ſunt intelligenda legis, & teſtatoris vel contrahentis.conc.9.nu.10. fol.36
Verba, quæ probant apocham, ſi proferantur à parte aduerſa.conc. 109.nu.6. fol.91
Verba enunciatiua plurium inſtrumentorum non probant in materia pœnali, & odioſa.conc.394.nu.25. fol.241
Verba enunciatiua ſufficiunt ad probandum dotem.conc.565.nu.1. folio 344
Verba enunciatiua emiſſa propter aliud probant in finibus.concluſ. 393.nu.4. fol.239
Verba legis ſecundum propriam ſignificationem intelligi debent. conc.423.nu.18. fol.258
Verba enunciatiua inter priuilegia Papæ æquipollent formæ. conc. 401.nu.5. fol.245
Verba vbi ſunt dubia, intelligenda ſunt ſecundum tractatum præcedentem.concluſione 442.nu.8.& 11. fol.271
Verba ex certa ſcientia, & animo deliberato appoſita in decreto Principis operantur præſumptionem informationis. concl.209. num.11. fol.144
Verba narratiua, in quibus Princeps non fundat intentionem ſuam, faciunt qualem qualem præſumptionem, idem operantem, quod fama, & in antiquis ſufficerent pro plena probatione.ibidem num.12.
Verba narratiua gratiæ concurrente confeſsione aduerſarij vel procuratoris eius ſuper narratis in gratia probant etiam quoad adiudicationem.conc.392.nu.12. fol.238
Verba, recipio appellationem, prolata poſt habitam ſcripturam, ad ipſam appellationem referuntur, non ad ſcripturam. concl.119. num.7. fol.100
Verbis enunciatiuis propter diuturnitatem temporis ſtatur, etiam ſi illa verba in inſtrumento relata enuncient actum, qui interuenire non potuit tempore confecti inſtrumenti. concluſio.394. num.8. fol.240
Verbis narratiuis Summi Pontificis etiam de facto alieno creditur quoad aliquod præparatorium. concluſione 264. numero 21. folio 166
Verbis in dubijs ſtatur declarationi proferentis, qui ſi mortuus eſt, fides eſt adhibenda declarationi ſui hæredis. conclu.41.num.19. folio 58
Verbis, ſummariè, & de plano, non videtur receſſum à confectione actorum.con.32.nu.40. fol.48
Veriſimile non eſt, maritum vxorem diu indotatam habere voluiſſe.con.185.nu.4. fol.134
Veriſimile non eſt, vt emptor, ſi ſoluit pretium, permittat venditorem colligere fructus, & remanere in poſſeſsione.conc.439.nu.3. folio 268
Veritas magis oculata fide, quàm per aures animis hominum infigitur.con.263 nu.10. fol.165
Veritas illa nuncupatur, quæ per euidentiam patet.quæſtione 8.numero 3. fol.17
Veritas eſt, quod aut per legem, aut per præſumptionem probatum fuit. quæſt.1. nu.10. fol.2
Veritas dilucida iſtius concluſionis, an ſcilicet confeſsioni matris credatur in præiudicium filij, ſi dicat, illum eſſe ex adulterio natum, habetur remiſsiuè ad duas concluſiones de filiatione. concl. 366.nu.4. fol.230
Veritas lenta eſt, & omnia cunctatur, iniquitas omnia præcipitat. concl.241.nu.10. fol.155
Veritas rei præferenda eſt, & attendi debet, reiecta calculatorum collatione doloſa, & nulla.con.253.nu.16. fol.158
Veritas omnia vincit, & ei cedunt omnia, materq; eſt iuſtitiæ. q.5. num.17. fol.5
Veſtis nouiciorum, & profeſſorum diſpar eſt, vt vnus ab alio cognoſcatur.Et ſic diſpar veſtis Iudæi, & Chriſtiani. conc.112. num.8. folio 93
Veſtes quotidianæ, cum non veniant in expreſſa hypotheca, nec in tacita venire debent.conc.210.nu.18. fol.145
Idem dicitur de lecto, & de omnibus his, quæ non veniunt in expreſſa generali obligatione, vt de ſcholarium libris, & de militum armis.
Quod tamen limita, & reſtringe, vt ibi.
Veſtes precioſæ, & magni pretij datæ vxori à viro, ei reſtituuntur ſoluto matrimonio.conc.44.nu.49. fol.60
Veſtimenta data vxori à viro, ſi ſunt vilia, ſunt mulieris, & qui ipſa diſtribuit hæreditatem adire videtur. concluſio.44.nu.50. folio 60
Vetuſtas ſemper pro lege habetur.con.274.nu.16. fol.172
Via quam elegit quis ſibi pateat.con.148.nu.6. fol.114
Viam extra publicam non deflectendum.nu.2. fol.1
Vicario creditur ſine literis in his, quæ veniunt ex generali commiſſione.con.269.nu.4. fol.169

Voluminis I.

Vicario creditur in ijs, quæ veniunt ex generali commiſſione. concl. 140.nu.4. fol.109

Vicinitas & aptitudo ſunt dominij argumēta.con.271.nu.4.fo.170

Vicinitas, vel longinquitas quare non efficiat, vt præſumatur locum eſſe magis vnius, quàm alterius.con.271.nu.6. fol.170

Vicinus præſumitur ſcire facta vicini, niſi recens ſit vicinus.concluſ. 295.nu.6. fol.182

Vicini, & domeſtici, & qui habent notitiam hominum, quando maleficium commiſſum eſt in aliqua via, potius debent capi, & poni ad torturam, quàm qui non habent notitiam.conclu.472. num.4. fol.294

Victricus ſi aliquid fecerit ad ſui cōmodum cum priuigno ſuo, præſumitur dolo & fraude feciſſe. conc. 531.nu.62. fol.320

Vidua petens veſtes lugubres, & vidualia ex conſuetudine loci non tenetur probare conſuetudinem.con.423.nu.37. fol.259

Vidua quicquid acquirit ex bonis viri acquiſitum præſumitur, & quando procedat, num.5.& 7.& ibi vide contra.concl.30.nu.4. folio 44

Vidua eandem caſtitatem ſeruare debet, prout conſtante matrimonio, & vſq; quo.ibi.nu.5.

Vidua ſe acquiſiuiſſe aſſerens, ſed non ex bonis, & pecunia adminiſtrationis curæ pupillaris, hoc probare tenetur.conc.212.num.3. folio 146

Vidua ſi habuit bona propria, vnde potuerit acquiſitionem facere, & pupillus ſit inops, nō præſumitur, quòd acquiſiuerit ex bonis, & pecunia adminiſtrationis curæ pupillaris.ibi.nu.4.

Vincentij Ferrarienſis ordinis Prædicatorum mors, & canoniZatio, & Bernardini Senenſis ordinis S. Franciſci canoniZatio quo tempore ſequutæ ſint.conc.262.nu.44. fol.164

Violenta iniectio manuum in clericum ad id, vt probetur, excommunicatio in vim dilatoriæ, probari poteſt per inſtrumentum. con.460.nu.18. fol.285

Violentia poteſt probari per inſtrumentum.con.460.nu.9. fo.284

Vir & vxor ſocij dicuntur, non tamen negotiari.concl.30.num.18. folio 45

Vir, & vxor à teſtimonio repelluntur ob maximum inter eos amorem, & quod vna idem domicilium incolant. concl.340.nu.13. folio 201

Vir poteſt eſſe ſuper mulierem, & non habere rem cum illa, & ibid. nu.8.quia vir poſſet eſſe impotens, vel mulier arcta. concluſ.59. nu.5. fol.67

Vir alens vxorem ægram præſumitur cauſa pietatis, & coniugali amore facere, nec videtur poſſe repetere.conc.77.nu.1. fol.76

Vir, & vxor licèt dicant teſtimonium in cauſa propria, probant tamen conſanguinitatem.conc.410.nu.39. fol.250

Viro cuicunq; bono quantacunque ſit vitæ integritate non creditur ſine iuramento.concl.270.nu.5. fol.170

Viro integro, & iuſto adducenti veriſimilia creditur, ſed ſi ſit alienæ conditionis non creditur per ſolum iuramentum. concluſ.88. num.19. fol.81

Virum qui ſemel euaſit in malum per crimen contra eum probatum, amiſit præſumptionē bonitatis, & præſumitur ſemper criminoſus, niſi probetur emendatus.conc.465.nu.2. fol.289

Viri animo fortiores eſſe ſolent.conc.262.nu.18. fol.164

Viri tres præcipue in iudicio requiri ſolent, & qui.quæſt.1.nume.3. folio 1

Virgo nec vidua poteſt eſſe concubina, quia cum eis contrahitur ſtuprum.conc.341.nu.27. fol.202

Virgunculæ Parmenſis miracula quædam, licèt admiranda, non tamen ad canoniZationem ſufficientia. concluſio.262. nume.48. folio 164

Vis verbi ſumitur ex eiuſdem verbi alluſione. quæſt. 6. numero 103. folio 13

Viſitatores veriſimiliter non ſunt paſſi beneficia poſſideri ſine titulo.conc.180.nu.13. fol.130

Viſus nomine corporis ſenſus intelligitur.con.263.nu.6. fol.165

Viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus.conclu.529.nu.2. fol.317

Vita communis hominum noſtri temporis breuior eſt, quàm antiquitus tempore conſtitutionis l.vſusfruct.con.103.nu.4. fol.88

Vita integra, & tranquillus ſtatus ſuperſtitis facit eum non præſumi aggreſſorem.concluſione 72.numero 14. folio 73

Vitæ hominis ſpacium fuit centum annorum.con.103.nu.5. fol.88

Vitam quæ requiratur ad probandum laudabilem confeſſoris canoniZandi.con.262.nu.7. fol.163

Vixiſſe quem probare non ſufficit, niſi probetur nunc viuere. concl. 170.nu.10. fol.125

Vniuerſitas ſi parua eſt, illi de ipſius corpore non admittuntur.conclu.295.nu.17. fol.182

Vniuerſitas eccleſiaſtica non poteſt ſtatuere contra ius canonicum, vel contra populum laicum ſubditum eccleſiæ. con.424.nu.34. folio 261

Vniuerſitatis illi dimittuntur contra extraneum in defectum aliorum, ſi vniuerſitas eſt magna.con.295.nu.15. fol.182

Vnicuiq; licet alteri renunciare, quæ pro ſe indulta ſunt.quæſtio.5. nu.104. fol.8

Vnuſquiſq; præſumitur eſſe talis, quales ſunt illi, quibus eſt connumeratus, vel inter quos eſt deſcriptus.concluſione 203.nume.12. folio 142

Vocans debitorem ſuum, qui non eſt, tenetur actione iniuriarum, ſi interuenit animus iniuriandi.conc.97.nu.8. fol.85

Volens conſequens, videtur etiam velle omne neceſſarium antecedens ad illud.conc.44.nu.2. fol.59

Volenti probare ignorantiam conſtitutionis, edicti, aut ſtatuti nuper editi per proprium iuramentum, non creditur. conc.94.numero 25. fol.83

Voluntas & propoſitū diſtinguunt maleficia.con.159.nu.12. fo.120

Voluntas teſtatoris in compenſatione quomodo intelligenda.concl. 96.nu.12. fol.84

Voluntas in mente retenta nihil operatur.concluſione 40. nume.3. folio 56

Voluntas vltima quantumcunq; imperfecta declarat teſtatoris voluntatem.con.417.nu.23. fol.255

Voluntas adeuntis, & ipſa aditio quomodo probetur per verba enunciatiua.conc.41.nu.11. fol.57

Voluntas teſtatoris pro lege habetur.con.531.nu.49. fol.320

Voluntas licèt morte finiatur, non tamen inducit reuocationem, quæ contrariam voluntatem expoſtulat.concluſione 188. nu. 9. folio 136

Voluntatis mutatio non præſumitur.con.170.nu.3. fol.125

Voluntatis ſcrutator eſt ſolus Deus.conc.40.nu.2. fol.56

Voluntatem aliud eſt ceſſare, & aliud voluntatem reuocare. concl. 188.nu.10. fol.136

Voluntate quæ dependent ex vnius ſola, non requirunt partis præſentiam.concl.47.nu.3. fol.62

Voluntate in vltima quis præſumitur magis deliberatè loqui, & bonam conſcientiam habere, quia vicinus morti, & nemo præſumitur immemor ſalutis æternæ. concluſione 359. numero 28. folio 224

Vox viua firmior eſt, quàm mortua.quæſt.5.nu.4. fol.5

Vox viua præferenda eſt mortuæ.quæſt.6.nu.4. fol.10

Vox hominum eſt fallax, & multi habent conſimilem vocem.conc. 22.nu.4. fol.41

Vocis viuæ ſonus fortius ac efficacius permouet auditoris animum. quæſt.5.nu.8. fol.5

Vocem notam habere ex maxima familiaritate.conclu.22.num.21 folio 41

Vocibus certiores efficimur, quàm literis.quæſt.5.nu.12. fol.5

Vſuram allegans illam probare debet, alioqui ſuccumbet. con.438. num.5. fol.267

Vſurarium, quem eſſe allegans, tenetur probare.con.78.n.21.fo.76

Vſurarij nihil aliud excogitant, niſi cautelas pro euitanda coniectura vſurarum.conc.447.nu.31. fol.277

Vſus communis loquendi & non propria vis verbi in ſtatutis inſpicitur.quæſt.6.nu.108. fol.13

Vſus communis loquendi ſolet propriæ verborum ſignificationi derogare.ibid.nu.109

Vſus populi, frequentia actus & diuturnitas temporis deponi debent à teſtibus ſuper conſuetudine.conc.424.nu.2. fol.260

Vſu trita non ſunt reformidanda, & illud, quod commune ſit, ſequendum eſt, & à conſuetudine communis ſenſus nō abhorrendum.nu.2. folio 1

Vtilitas

INDEX Voluminis I.

Vtilitas parua, & paruum commodum in eo, quod quis faciat, non tollunt animum nocendi.conc.97.num.16. fol.85

Vtilitas vbi euidenter eſt eccleſiæ in alienatione rei ſuæ, non requiritur ſolemnitas.conc.75.nu.7. fol.74

Vtilitas parua, vel magna conſideratur à qualitate perſonæ, an diues, vel pauper.conc.97.nu.18. fol.85

Vulneratus ſi culpat aliquem à quo dicat ſe vulneratum fuiſſe, talis culpatio culpato non nocet, & ſi à culpatione liberetur, prodeſt culpæ liberatio.conc.234.nu.10. fol.153

Vulnus qui intulit, ſi incertus ſit aſtantem armatum veniſſe animo aßiſtendi; non dicitur auxiliari. concluſione 159. numero 14. folio 121

Vultus eſt ſermo quidam tacitus mentis. concluſione 529. nume.3. folio 317

Vultus ſenſus animi indicat, imagóque eſt animi vultus & indices oculi.ibi.nu.3.

Vxor quæ eſſe non poteſt, neq; concubina eſt præſumenda. con.341. num.12. fol.202

Vxor inſtituta hæres à viro per habitationem domus non præſumitur adire hæreditatem.conc.44.nu.23. fol.59

Vxor ſi ante contractum matrimonium habuit pecunias, & illas marito contracto iam matrimonio non aßignauerit, quod emit, acquirere non præſumitur ex bonis viri. concluſione 214. nu.9. folio 147

Vxor in inſtrumento acquiſitionis dicens ſe acquirere de pecunia propria, marito conſentiente, ſeu patiente, facit ceſſare præſumptionem, quòd acquiſita ſint ex bonis mariti.concl.214.num.6. folio 146

Vxor quicquid acquiſiuit conſtante matrimonio acquiſiuiſſe præſumitur ex bonis mariti.conc.340.nu.3. fol.201

Vxor à teſtimonio pro viro dicendo reijcitur. concluſ.340.nume.11. folio 201

Vxor quoad plurima in dominatu viri eſt, & veluti eius famula cenſetur.ibi.nu.12.

Vxor admittitur ad probãdum ſubtractionem rerum hæreditariarum per hæredem.concl.533.nu.21. fol.323

Vxor hæres inſtituta habitando domum viri, cenſetur retinere nomine pignoris pro iuribus, & dotibus ſuis.concluſione 45.nu.37. folio 61

Vxor habens paraphernalia, quando maritus non eſt induſtrius, nec à diuitijs ſit inſtructus, quod ipſa acquirit ex bonis mariti acquirere non præſumitur.conc.214.nu.13. fol.147

Vxor quod poßidet, ſuum eſſe præſumitur in iudicio poſſeſſorio, & quando procedat.conc.30.nu.20. fol.45

Vxor acquirens nomine proprio tenetur reſtituere pretium marito, aut eius hæredibus.conc.214.nu.2. fol.146

Vxoris eſſe res probatur per ſcripturam priuatam mariti, in qua ipſe confiteatur.conc.214.nu.5. fol.146

Vxorem qui habet, & concubinam retinet, infamis eſt. concl.340. numero 17. folio 201

FINIS.

VON GOTTES GNADEN LVDWI

INDEX Voluminis I.

Vtilitas parua, & paruum commodum in eo, quod quis faciat, non tollunt animum nocendi.conc.97. num.16. *fol.85*

Vtilitas vbi euidenter eſt eccleſiæ in alienatione rei ſuæ, non requiritur ſolemnitas.conc.75.nu.7. *fol.74*

Vtilitas parua, vel magna conſideratur à qualitate perſonæ, an diues, vel pauper.conc.97.nu.18. *fol.85*

Vulneratus ſi culpat aliquem à quo dicat ſe vulneratum fuiſſe, talis culpatio culpato non nocet, & ſi à culpatione liberetur, prodeſt culpæ liberatio.conc.234.nu.10. *fol.153*

Vulnus qui intulit, ſi incertus ſit aſtantem armatum veniſſe animo aßiſtendi, non dicitur auxiliari. concluſione 159. numero 14. folio 121

Vultus eſt ſermo quidam tacitus mentis. concluſione 529. nume.3. folio 317

Vultus ſenſus animi indicat, imagóque eſt animi vultus & indices oculi.ibi.nu.3.

Vxor quæ eſſe non poteſt, neq; con
num.12.

Vxor inſtituta hæres à viro per ha
tur adire hæreditatem.conc.44

Vxor ſi ante contractum matrim
marito contracto iam matrimo
acquirere non præſumitur ex b
folio 147

Vxor in inſtrumento acquiſition

propria, marito conſentiente, ſeu patiente, facit ceſſare præſumptionem, quòd acquiſita ſint ex bonis mariti.concl.214.num.6. folio 146

Vxor quicquid acquiſiuit conſtante matrimonio acquiſiuiſſe præſumitur ex bonis mariti.conc.340.nu.3. *fol.201*

Vxor à teſtimonio pro viro dicendo reijcitur. concluſ.340.nume.11. folio 201

Vxor quoad plurima in dominatu viri eſt, & veluti eius famula cenſetur.ibi.nu.12.

Vxor admittitur ad probãdum ſubtractionem rerum hæreditariarum per hæredem.concl.533.nu.21. *fol.323*

Vxor hæres inſtituta habitando domum viri, cenſetur retinere nomine pignoris pro iuribus, & dotibus ſuis.concluſione 45.nu.37. folio 61

Vxor habens paraphernalia, quando maritus non eſt induſtrius, nec à diuitijs ſit inſtructus, quod ipſa acquirit ex bonis mariti
ur.conc.214.nu.13. *fol.147*
ſe præſumitur in iudicio poſſeſſorio, &
o.nu.20. *fol.45*
prio tenetur reſtituere pretium mari-
nc.214.nu.2. *fol.146*
r ſcripturam priuatam mariti, in qua
4.nu.5. *fol.146*
binam retinet, infamis eſt. concl.340. folio 201